image
not
available

Digitized by Google

Digitized by Google

C. 23. f
DUPL.
98
C.I
Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 D
24

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

13-[illegible] D. 24

CAPUCC. [illegible]

I

Decretum
D. GRATIANI,
VNIVERSI IVRIS CANONICI
PONTIFICIAS CONSTITVTIONES, ET
CANONICAS BREVI COMPENDIO
COMPLECTENS.

Vnà cum Gloſſis & Thematibus prudentum, & Doctorum ſuffragio comprobatis: reſectis uerò nothis, abſurdis, difficilibus, ijſdemq; inutilibus hypotheſeon ad rem minimè pertinentium, ineptarumq; Summarum, & Annotationum pſeudographijs. Textu deniq; ſuæ integritati reddito, & Gloſſis receptis à uitio repurgatis.

Opera & cenſura doctiſſimorum hominum & prece, & precio conducta.

VENETIIS, MDLXVII.

13 · 14 · D · 24

AD SANCTISSIMVM
ET BEATISSIMVM PATREM, ET DOMINVM NOSTRVM PIVM V. PONTIFICEM MAXIMVM

Franciſcus Franciſcius, & Socij.

SI Chriſtiani homines, Beatiſsime Pater, poſt Chriſti ſeruatoris noſtri ad patrem aſcenſum in ea uitæ innocentia perſeueraſſent, quam is & rebus ſuis geſtis, & admirabilium concionum grauitate demonſtrauerat, ſuperuacaneæ fuiſſent nouæ legum Diuinarum ſcriptiones. etenim hæ in animis omnium Chriſto militantium impreſſæ altiſſimas radices habuiſſent, mirandosq; fructus in unoquoque uel honoris, uel ætatis gradu continenter peperiſſent. uerum refrigerata caritate chriſtiana cum homines ab honeſtiſsima illa ſtudioſe uiuendi regula ſenſim deflexiſſent: ſanctiſsimi Apoſtoli diuino ſpiritu admoniti, ut naſcentibus incommodis mederentur, chriſtianamq; Rempub. informarent, Euangelicæ doctrinæ fontes aperuerunt, eiusque ſplendorem, & excellentiam memoriæ ac litteris prodiderunt. Quamuis autem a diuinis uiris nihil prætermiſſum ſit, quod ad chriſtianæ uitæ perfectionem attineret: tamen occulta Dei Optimi maximi prouidentia in eorum litteris multa inuoluta, & obſcura reperiuntur: quæ niſi fuiſſent explicata, in maximarum rerum ignoratione uerſaremur. Quamobrem Diui Petri ſucceſſores, qui diuino conſilio ſemper in Eccleſia ſancta principem locum obtinuerunt, prudentiſsimis decretis, & reſponſis Apoſtolorum inſtituta renouarunt, Sanctiſsimisq; legibus ſcri-

bendis, quibus bene beateque uiuendi præſcriptio & norma contineretur, diſerte hac ratione ſacroſanctum Euangelium explicauerunt. paucis poſt annis homines Diuinæ atque Humanæ legis immemores malis ſe cupiditatibus conſtringendos dederunt: quorum corrupti mores Romanis Pontificibus neceſsitatem impoſuerunt, grauiſsimis & ſeuerisſimis ſanctionibus infinitæ omnium rerum intolerandæq; licentiæ reſiſtendi: ut in officio tum ſacri, tum profani homines retinerentur: pœnæq; metu deterriti a uitijs abhorrerent, & ad ſanitatem redeuntes ad cæleſtem illam Hieruſalem tutiſsimis gradibus peruenirent. Ecce autem hæreſes diabolico impulſu exortæ Reip. Chriſtianæ tranquillitatem perturbarunt. His oppugnandis, atque adeo ex memoria uitaq; noſtra euellendis doctiſsimi & ſanctiſsimi patres omnes neruos contenderunt, ſuperq; huiuſmodi quæſtionibus multis concilijs habitis, germanam fidei noſtræ ueritatem litterarum monumentis conſignarunt. tum hæ, tum ſuperius commemoratæ cauſæ Romanos Pontifices impulerunt, ut in unum corpus ius illud redigerent, quod uel Canonicum, uel Pontificium appellamus: quamuis (ut paulo ante oſtendimus) Euangelica doctrina tanquam firmiſsimo fundamento nitatur: quòd in eo elegantiſsime dilatantur, & explicantur omnia, quæ ſanctiſsimi Apoſtoli uel litteris mandauerunt, uel per manus tradiderunt. Et quoniam grauibus morbis grauia remedia ſunt adhibenda, optimas alias leges & ad reprimendam hominum inſolentiam maxime accommodatas habemus, quæ ſancto ſpiritu dictatæ cum euangelica diſciplina admirabili quadam (ut ita dicamus) harmonia conſentiunt. Quapropter deteſtanda eſt eorum hæreticorum peruerſitas, qui Diuina Romanorum Pontificum monumenta uerborum contumelijs lacerare non dubitarunt: quæ tantum abeſt, ut ulla ratione reprehendi poſsint, ut cum ab utroque teſtamento diſceſſum eſt, nihil unquam præſtantius, nihil humano generi ſalutarius excogitari potuerit. Hæc ſu-

perioribus

perioribus quidem annis certi iureconſulti nonnullis in locis interpretanda ſuſceperunt, uerum ea fœdiſsime deprauarunt, multaq; de ſuo addentes, quæ catholicæ ueritati aduerſarentur, peſtilenti quodam dogmate imperitorum animos imbuerunt. Itaque nos, qui hunc ſacræ philoſophiæ theſaurum typis excudere cogitauimus, ante quam ad hanc honeſtiſsimam, & utiliſsimam prouinciam aggrederemur, elegantes, pieq; de catholica fide ſentientes iureconſultos ac theologos adhibuimus, quorum ſincero ſubtilique iudicio factum eſt, ut diſciplina pontificia ſine animarum noſtrarum periculo diuulgari poſſet ab omnibus expurgata erroribus, qui prauis hominum opinionibus in eam irrepſerant. Cum autem in lucem proferenda eſſet, diu nobiſcum deliberauimus, cui nam principi uiro eam dicaremus, cuius autoritate munita maleuolorum hominum obtrectationes declinaret. Demum ſanctitati tuæ duabus de cauſis hoc munus præcipuæ deberi exiſtimauimus: primum quòd pontificijs legibus nullum aliud firmius præſidium uidetur eſſe poſſe, quàm Pontificis Maximi, a quo uitam & nomen acceperunt, patrocinium. deinde quòd ſingulari temporum noſtrorum felicitate Chriſtus ſeruator noſter te in tanti oneris uicarium ſibi delegit, quem uere Pontificem appellare poſſumus. ita enim religioſe, ita ſancte tui Pontificatus initia poſita ſunt, ut uidearis toto animo cogitare de conſtituenda in eo ſtatu Rep. Chriſtiana, in quo beatiſsima futura ſit. huc te referre omnia tua conſilia teſtatur indefeſſum ſtudium tuum in extirpandis ſentibus e uinea Domini procurationi tuæ commiſſa, incredibiliſq; diligentia in prouidendo ne quid ab ullo fiat, quod ab Apoſtolica & pontificia doctrina ſit alienum; præſertim cum tu multis iam exemplis declaraueris te ab omni odio, gratia, & amicitia uacuum Chriſti ſeruatoris noſtri honorem, legitimamq; iuſtitiam omnibus alijs rebus anteponere. Accedunt ſanctiſsimi tui mores, uitæq; tuæ innocentia cum egregia pietate coniuncta: in quam intuentes

tuentes homines, prorſus humanitatis expertes, atque adeo ferrei eſſent, niſi te ut numen e cælo delapſum intuerentur, ſeq; totos ad tuæ Sanctitatis imitationem conformarent. Quamobrem ſi uera eſt Diuini Platonis ſententia, Quales in Rep. principes, tales reliquos ſolere eſſe ciues: breui tempore in pontificatu tuo priſcæ illius Eccleſiæ chriſtianæ non adumbratam effigiem, ſed re ipſa penitus expreſſam contemplabimur. Non faciemus Beatiſsime Pater, ut reliquas tuas enumeremus uirtutes, quæ uerè diuinæ ſunt: cum enim id in præſentia nobis propoſitum non eſt, tum acerrimo ingenio, maximaq; eloquentia opus eſſet ad eas pro dignitate celebrandas. Hæc autem attingere uoluimus, ut intelligeres nos iure optimo ſub tuę Sanctitatis nomine Ius Canonicum edere conſtituiſſe: cui cum tu in iaciendis tui pontificatus fundamentis tantam autoritatem tribueris, continenterq; tribuas, quantam ſanctiſsimi pontifices eius autores tribuendam eſſe decreuerunt: dubitare non poſſumus, quin id opera noſtra emendatum tibi gratiſsimum futurum ſit. Hoc autem ita eſſe nobis perſuadebimus, ſi cum nos pro uirium noſtrarum imbecillitate pontificiæ diſciplinæ ſtudioſis conſuluerimus, in Sanctitatis tuæ clientelam recipiemur: atque ad alia typis excudenda, quæ chriſtianis hominibus profutura ſint, accendemur.

HIERONYMVS MESSAGGIVS IVR. CONS. LECTORI S.

EA philoſophiæ pars quæ in agendo uerſatur rerum cognitionem & contemplationem meritò antecedere debet, amplectendaq; imprimis eſt: & quemadmodum in ædificij ſtructura uanus omnis labor eſt niſi recte iacta fuerint fundamenta: ita niſi actionis fundamento ſuppoſito, & niſi prius bona morum diſciplina uita recte ſit inſtituta nulla uera contemplatio exiſtere poteſt. In hac parte moralis noſtra philoſophia collocatur, quæ Iuriſprudentia uocatur. Verum nemini dubium eſt Iuris canonici cognitionem in maxima eſſe parte prudentiæ, primumq; locum obtinere. Quod animaduertens Nicolaus Beuilaqua hac noſtra tempeſtate Typographus præſtantiſsimus, recens, & præſens hoc Iuris Pontificij corpus edi curauit. In quo quidem imprimendo ſicut in reliquis ſuis editionibus mirum in modum commendamus operam ſuam & diligentiam. Noſque illius ſtudium, & induſtriam æmulati opus ipſum emendauimus, repurgauimus ac natiuæ integritati reſtituimus: Illud ad uetuſtorum exemplarium fidem doctiſsimorumq; uirorum adnotationibus accuratiſsime recognitum, ut quaſi ab infantia ad integram ætatem excreuiſſe & adoleuiſſe ad hanc ſui perfectionem uideatur. Illud affirmantes nihil ornatius nihil pulchrius in hoc genere caſtigatiuſue in manus hominum hactenus incidiſſe. Igi-

tur Lector humaniſsime has noſtras uigilias hilari uultu, alacrique animo accipias: eoque mentis candore quo tibi donantur ac offeruntur, quod ſi labores noſtros probatum iri cognouerimus, pollicemur, & re ipſa praſtabimus ut propediem Digeſtorum ſeu Pandectarum Iuris Ciuilis Libri in lucem prodeant Deo optimo Maximo adiuuante.

DECRE

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

Liber Decreti diuiſus eſt in tres partes. Quarum prima eſt de diſtinctionibus. Secunda de cauſis. Tertia de conſecratione. Prima pars diſtincta eſt in diſtinctiones centum & unam.

PRIMA diſtinctio tractat de iure naturali & humano, ius ipſum naturaliter eiuſque ſpecies omnes diffiniens, & inter ius ſcriptum, & non ſcriptum differentiam ponens. 1

II de iure Quiritum ſiue Romanorum, ipſum per ſpecies diffiniens. 4

III iuris canonici uaria nomina diſtinguit, breuiterque exponit. 5

IIII ad quid leges inuentæ ſunt, & quid ſacri canones mãdent. 6

V quomodo ius naturale eſt immobile, nec obſtat quod ibi ponitur. 8

VI an illuſiones nocturnæ ad peccatum imputẽtur, & circa finem proſequitur de iuris naturalis dignitate. 10

VII ponit legis latores, oſtendendo qualiter ius inceperit. 13

VIII ponit differentiam inter ius naturale & conſuetudinem. 14

IX authoritate & exemplo probat conſtitutiones hominum iuri naturali cedere. 17

X oſtendit quod leges Imperatorum uiucuntur à canonibus. 19

XI dicit conſuetudinem legibus approbatis cedere. 22

XII habet laudabilem conſuetudinem eſſe ſeruandam, quæ nec canonibus ſacris, nec ueritati, nec bonis moribus obuiet. 25

XIII uult quod contra ius naturale non admittatur diſpenſatio, niſi in fuga maioris mali. 30

XIIII quod quis non debet minus peccatum committere, ut aliud maius euitare poſſit. 33

XV notat de tempore quo ſacri canones, librique & concilia celebrata fuerunt: & quæ opuſcula ſunt admittenda. 34

XVI ponit quod canones Apoſtolorum ſunt recipiendi, poſtea oſtendit quo tẽpore & quo reſidẽte in papatu uel imperio quodlibet conciliũ eſt celebratum. 38

XVII dicit nõ concilia ſed cõuenticula celebrari ſine papa. 43

XVIII oſtendit quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere, ideo conſequenter declarat ad quid ſint utilia, & quoties in anno & quo tempore ſint, & cuius authoritate ſunt celebranda, & quod metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis ad conciliũ conuenientibus. Addit de pœna epiſcopi, qui uocatus ad ſynodũ non uenit. 46

XIX uim decretalium oſtendens dicit mandata eccleſiaſtica deuote ſeruanda 50

XX Dicit quod in cauſis diffiniendis ſacri canones, in exponenda uero ſacra ſcriptura ſancti doctores attenduntur. 56

XXI tractat de diuerſis ordinibus & gradibus miniſtrorũ, docendo qui ſunt executores ſiue miniſtri canonũ à maiori uſque ad infimũ. Et differentias miniſtrorũ locorũ aſſignat, ꝓbans quod maior à minori nõ dẽt iudicari. 58

XXII de dignitate Romanæ eccleſiæ, & quarundam aliarum. 65

XXIII de ordinatione miniſtrorũ incipiẽs à Romano pontifice, & deſcendens uſque ad oſtiariũ. 68

XXIIII de examinatione ordinandorum. 77

XXV de officijs clericorum, incipiendo ab oſtiario, & aſcendendo uſque ad epiſcopum. Circa medium diſtinctionis inchoat. xiij. præcepta regulæ apoſtolicæ ut proſequitur ibi, Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. Et inde nacta occaſione ponit uarias ſignificationes huius nominis, crimen. Et oſtendit quod ſit mortale, & quod ueniale. 80

XXVI exequitur ſecundum præceptum apoſtolicæ regulæ, Oportet epiſcopum eſſe unius uxoris uirum. 85

XXVII probat quod nolentes uouere continentiam, ad ſacros ordines promouendi non ſunt, aſſignans differentiam inter ſolenne & ſimplex uotum. 89

XXVIII probat quod clericis habere uxores nõ licet in eccleſia occidentali, addens de ſubdiaconatu qui olim prohibitus non erat. 91

XXIX oſtendit quædam capitula tradita eſſe ex cauſa, quædam ex tempore, quædam ex loco, quædam ex perſona. 97 col. 1

XXX quia dictum fuit. xxviij. diſt. ſupra, quod ſacerdotes non debẽt à ſe abijcere uxores ſuas prætextu religionis: hic dicit quod ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcilicet propter quoſdam hæreticos qui cõiugia deteſtabãtur. 97 c. 2

XXXI probat & ponit exempla in terminis, qualiter clerici continere debẽt, & quod ab omnibus eſt ſeruanda continentia, niſi ab orientalibus. 99

XXXII adhuc proſequitur de continentia clericorum, & dicit quod conſtituti in quatuor ſacris ordinibus tenentur continere, & ſi habent publicas concubinas, nullus eorum miſſam audiat. 104

XXXIII oſtendit quod bigami, corpore uitiati, uſurarij publicè pœnitentes, luſores in ſcena ludentes, furioſi, arreptitij, accipientes meretrices in uxores, & concubinas habentes promoueri non poſſunt. 110

XXXIIII ponit quod oportet epiſcopum uitare nimiam familiaritatem domeſticarum perſonarũ, & etiam conſanguinearum: & quod uenari non licet. 112

XXXV agit de tertio capitulo apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum non eſſe uinolentum. 116

XXXVI exponendo illud prudentem, dicit quod clerici debent habere peritiã literarũ ſacrarũ. 119

XXXVII oſtendit quod clerici nõ debent libros gentilium reſpicere, peritiam tamen ſecularium ſcientiarum debent habere. 121

XXXVIII probat quod literis debet eſſe eruditus ſacerdos, & canones ignorare non debet. Ignorãtia enim ipſi eſt periculoſa. 126

XXXIX oſtendit quod oportet epiſcopũ eſſe prudentẽ in negotijs ſecularibus: ut ſua cautela reddãtur eccleſiæ indemnes. 129 co. 1

XL proſequitur quintum capitulum Apoſtolicæ regulæ. Oportet epiſcopum eſſe ornatum. Et primo de ornatu interiori, qui conſiſtit in uirtutibus. 129 col. 2

XLI tractat de ornatu, qui conſiſtit in grauitate, inceſſu, habitu, & temperantia potus & cibi. 133

XLII declarat illud, hoſpitalẽ. 135

XLIII illa duo, pudicum, & doctorem. 137

XLIIII illud, non uinolentum: quod eſt pars eius, quod diximus ſupra xxxv. diſt. 141

XLV illud, non percuſſorem. 144

XLVI illud, non litigioſum. 150

XLVII illud non cupidum, domui ſuæ bene præpoſitum. 152

XLVIII illud, non neophytũ. 156
XLIX prædicta præcepta apoſtolicæ regulæ ſub compendio. & breuiter recapitulat. & ponit cauſas & rationes quare criminoſi & uitioſi non debent in epiſcopos promoueri. 157
L agit de lapſu, & reparatione clericorum. 159
LI de curialibus ſiue officiarijs ratiociuijs obligatis, iudicibus, & aduocatis ordinãdis uel nõ. 182
LII de præpoſteratione ſacrorum ordinum, ſiue de clerico per ſaltum promoto. 184
LIII de curiæ annexis in clero uel monaſterio recipiendis uel non. Et ibi probat quare curiales, & aliter obligati ordinandi non ſunt. 185 col. 1
LIIII de ſeruis à non dominis manumiſsis non promouendis, niſi libertatem ſint conſecuti. 185 colum. 2
LV de corpore uitiatis, bigamis, illiteratis, publice pœnitentibus ordinandis uel non. 193
LVI de filijs presbyterorum, & natis de fornicatione, adulterio non ordinandis. 196
LVII de baptizatis in ægritudine an ordinentur. 200
LVIII de monachis non ordinandis ſine licentia abbatis. eodem.
LIX de laicis literatis non ſubito ordinandis. 201
LX oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum uel decanum uel archipreſbyterum uel epiſcopum. 202
LXI oſtendit quòd laici non ſunt eligendi in epiſcopos: ſed poſtulandi. 203
LXII oſtendit quòd clericorum eſt eligere, & populi conſentire. 209
LXIII probat quòd nullo modo laici debent ſe ingerere electioni epiſcoporum. 210
LXIIII ponit quo tempore & quibus præſentibus debent epiſcopi conſecrari. 224
LXV dicit quòd præſentibus omnibus epiſcopis comprouincialib. uel ſe excuſantibus debet epiſcopus conſecrari ab archiepiſcopo. Et ibi dicit quòd ſi cæteris ordinationi epiſcoporum cõſentientibus duo uel tres cõtradicant, obtineat plurimorũ ſententia. 226
LXVI de promotione archiepiſcopi, qui ab omnibus epiſcopis comprouincialibus eſt ordinandus, & non eſt conſecrandus: & à paucioribus quam à tribus. 229 colum. 1
LXVII de promotione ſiue ordinatione presbyterorum. 220 col. 2
LXVIII dicit quod illi qui ſunt ordinati ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos iterum ſunt ordinandi. Siue determinat de ordinatione non iteranda, & de epiſcopis. 230
LXIX quòd prima tonſura clerici de manu abbatis poteſt ſuſcipi. Vel dic quòd determinat de non ordinatis ne in eccleſia Dei miniſtrent. 233 col. 2
LXX tractat ne quis ordinetur ſine titulo. 233 col. 2
LXXI ne quis ordinetur à non ſuo epiſcopo. 235
LXXII ne ignotus clericus ſine literis dimiſſorijs ſiue commendatitijs recipiatur. 236
LXXIII oſtendit qualiter literæ formatæ & dimiſſoriæ fiant. 237
LXXIIII tractat an inuitis ordines conferantur. 238
LXXV de tempore & die conſecrationis epiſcoporum, necnon de temporibus ordinationum aliorum clericorum. 242
LXXVI de ieiunijs quatuor temporum, & quare ſunt ieiunanda. 245
LXXVII ponit qualiter clerici ſunt per gradus ordinandi. & etiam tractat de interſtitijs temporum 248
LXXVIII in qua ætate ſunt ſacerdotes ordinandi. 252
LXXIX repetit de ordinatione ſummi pontificis, quæ à ſolis cardinalibus fieri debet. 253
LXXX in quibus locis ſunt ponendi epiſcopi uel archiepiſcopi. 256
LXXXI epilogando docet, quòd ordinandus in epiſcopum debet eſſe ſine crimine, nec clerici mulieribus cohabitare debent. 257
LXXXII docet quòd epiſcopus his qui ſuis manibus laborare non poſſunt, prouidere debet. Et addit quòd ſi quis miniſtrorum fornicationẽ committat, & agat pœnitentiam, ex diſpenſatione poteſt in ordinib. remanere. 264
LXXXIII docetur quod prælatus non ſolum à peccato immunis eſſe debet: ſed etiam peccatis aliorum conſentire non debet. 268
LXXXIIII uult quòd prælatus ſit uigilans circa defenſionem pauperum, releuationem oppreſſorum, & curationem monaſteriorum. 269
LXXXV tractat de hoſpitalitate clericorum, quæ epiſcopis eſt neceſſaria. 272
LXXXVI probat quòd oportet epiſcopum eſſe doctorem ut ſciat ſubditos corrigere: item liberalem circa patientes neceſsitatẽ, & non circa hiſtriones. 273
LXXXVII probat quod uiduis, orphanis & oppreſsis epiſcopus debet dare ſubſidium. 280
LXXXVIII dicit quòd clerici cupiditatis cauſa negotiatores eſſe non debent: ſed pietatis cauſa coram orphanis & uiduis impendere. 282
LXXXIX dicit quòd oportet epiſcopum eſſe domui ſuæ bene præpoſitum, ut ſciat in diſpenſatione rerum eccleſiæ regulam eſſe obſeruandam. 285
XC docetur qualiter litigioſi corripiendi ſunt, & non ordinandi, tractans de licitis & honeſtis operibus. 288
XCI de modo cantandi in eccleſia: etiam de electi poteſtate dicit etiam quod ſi clericis ſua beneficia non ſufficiant: poſſunt ſibi neceſſaria quærere artificio licito. 290
XCII dicit quòd magis corde, quàm uocibus cantandũ eſt. 292
XCIII de obedientia minorum erga maiores, & quòd nullus debet communicare inimicis Romanę eccleſiæ. 294
XCIIII de legato Romano pontificis, qui impediendus non eſt. Et impedientes ſunt excommucandi. Probat etiam quòd maior in officio minori uices ſuas committere poteſt. Et de præſumptione archidiaconorũ. 304
XCV dicit quòd etiam præſentibus epiſcopis presbyteri quamuis eis ſubditi poſſunt ſacra myſteria celebrare, & prædicare. 305
XCVI dicit quòd laicis (etiam imperatoribus) non licet aliquem ordinare, uel de rebus eccleſiarum iudicare. 310
XCVII dicit quòd precibus eccleſiæ imperator & cæteri principes poſſunt eam iuuare: ſubijcies eccleſiam Romanam legationem undecunque ſine ſignatis apicibus non recipere. 318
XCVIII dicit quòd clerici peregrini & ultramarini ſine teſtimonio quinque epiſcoporum recipiendi non ſunt. 320
XCIX docet de primatibus & poteſtate eorum qualiter nullus eſt appellandus uniuerſalis. 321
C tractat de pallio, & uſu eius. 323
CI & ultima dicit unam prouinciam in duas non diuidendam. 327

SECVNDA PARS *quæ eſt de Cauſis, diſtincta eſt in cauſas triginta ſex, quarum qualibet plures ſub ſe quæſtiones continet.*

Prima Cauſa quæſtiones habet. VII.

Prima quærit utrum uendere ſpiritualia ſit peccatum Solu. ſic 329.
II an pro ingreſſu eccleſiæ uel monaſterij pecunia ſit exigenda, uel perſoluenda. Solu. non. 378
III utrum præbendas eccleſiæ emere ſit ſimonia. Solutio. ſic. 382

IIII utrum ille reus criminis ſit, cuius pater pro eo ignorante ſimoniam commiſit. Sol. ignorantia facti non iuris excuſat eum. 390

V utrum liceat ei retinere, quod pater pro eo ſimonia acquiſiuit. So. de rigore iuris non, de miſericordia ſecus. 397

VI utrum ignoranter à ſimoniaco ordinati ſint abijciendi, uel non. So. probata ignorantia miſericorditer tolerantur. 399

VII Verum renuntians ſuæ hæreſi in epiſcopali dignitate ſit ſuſcipiendus. So. rigor uult eum deponi: ſed diſpenſatio ſuſtineri. 400

Secunda Cauſa habet VIII. *quæſtiones, & in ea quinta præcedit quartam.*

Prima quærit utrum in manifeſtis ſit ordo iuris ſeruandus. Sic, niſi ſint notoria. 412

II utrum ſpoliatus ab aliquo ſit iudicandus. Non, ante reſtitutionem. 425

III qua pœna ſint feriendi in accuſatione deficientes. Talione. 426

V utrum accuſatore deficiente reus ſit cogendus ad purgationem. Non, niſi infamia publica laboret. 431

IIII an duorum teſtimonio epiſcopus ſit condemnandus. 439

VI quot remedio cauſa, ſubleuatur. Appellatione, quæ tamen ei danda non eſt, qui cauſa dilationis appellat. 441

VII an laici uel monachi, uel quilibet inferiorum ordinum ſint admittendi in accuſatione maiorum. Non, de iure nouo. 461

VIII qualiter accuſatio fieri debeat. Sol. in ſcriptis. 480

Tertia Cauſa quæſtiones XI. *complectitur.*

Prima utrum reſtitutio ſit facienda quibuslibet ſpoliatis. Sol. ſic, niſi in certis caſibus. nam infamatus, apoſtata, iuſte ſpoliatus, præciſus, & ſuſpectus non ſunt reſtituendi. 483

II quærit de inducijs quo ſpacio ſint dandæ: an poſt reſtitutionem tantum, an poſt uocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint. Sol. ad arbitrium iudicis. 484

III quo ſpatio menſium ſint utriq; concedendæ. So. ut prius. 487

IIII utrum infames ſint recipiendi ad teſtimonium. So. non, niſi contra ſui ſimiles. 490

V an teſtes domeſtici uel inimici ſint producendi. So. non 492

VI utrum reus extra prouinciam ſit producendus. So. non. 496

VII utrum criminoſus poſſit eſſe iudex. Sol. ſi ab eccleſia toleratur. 501

VIII utrum epiſcopus poſſit ab uno iudicari. Sol. non, niſi a xij. epiſcopis: reſeruata ſententia ſummo pontifici. 506

IX utrum accuſatores teſtes in abſentem uocem accuſationis nis uel teſtificationis exhibere ualeant. So. non. 507

X utrum deficientes in uno capitulo ſint admittendi ad ſequentia. So. non. 512

XI utrum accuſatus in accuſatorem poſſit conuertere accuſationem. Sol. non, niſi in maiori crie. 513

Quarta Cauſa habet VI. *quæſtiones.*

Prima an in excommunicatione conſtitutus aliũ accuſare ualeat. Sol. non. 515

II an infra duodecim annos in criminali cauſa quis teſtificari poſſit. Sol. non. 516

III an ab accuſatione prohibitus poſſit eſſe teſtis. Sol. non eo.

IIII an idem poſſit eſſe accuſator & teſtis. Sol. non. 522

V an ſi uocatus ad cauſam non ueniat, ſit excommunicandus. Sol. ſic, niſi iuſtam abſentiæ cauſam probauerit. 523

VI an calumniator in propria cauſa ſit audiendus. Sol. ſic, ſi cauſa non ſit criminalis. 525

Quinta Cauſa habet VI. *quæſtiones.*

Prima qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum ſcribit. Solu. anathemate, niſi ſcripturam probauerit. 525 col. 2

II quoties quis ſit ad cauſam uocandus antequã excõmunicetur. So. non tantum ſemel: ſed bis. 527

III an per procuratorem quis cauſam agere ualeat criminalem. Solu. non, niſi ſit perſona illuſtris. Cauſam uero iniuriarum ciuilem ſic. 528

IIII an abſque ſynodali audientia epſ ſit damnandus. Sol. non. 530

V an ſit habendus pro inimico, qui aliquem accuſat. Sol. non, ſi hoc faciat ex charitate. 531

VI qua pœna ſit plectendus, qui non probat obiecta. Sol. talione. 532

Sexta Cauſa quæſtiones V. *continet.*

Prima utrum criminoſi uel infames religioſum epiſcopum poſſint accuſare de ſimonia. Non. 534

II ſi epiſcopus accuſationem in accuſantem conuertere uoluerit: an eius uerbo ſimplici fides adhibenda ſit. Non. 541

III an liceat petere iudicium epiſcopi alterius prouinciæ, Non niſi in cauſa damnationis. 542

IIII cuius iudicium ſit expetendũ cum epiſcopi prouinciæ in ſua ſententia diſcordant, Archiepiſcoporum & epiſcoporum uicinæ prouinciæ. 544

V an accuſatore deficiente reus ſit ad probationem cogendus. Non, ſed bene ad purgationem ſi laboret infamia. 545

Septima Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima utrum uiuẽte epiſcopo alius poterit in eadem eccleſia ordinari. Non, niſi transferatur uel cedat. Tamen pro infirmitate uel ſenectute daſ ſibi coadiutor. 546

II utrum hi qui ceſſerunt cauſa infirmitatis, ſanitate recepta poſſint cathedram repetere. Non. 566

Octaua Cauſa quæſtiões V. *colligit.*

Prima utrum liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem eligere. Non. 567

II an amicorum patrocinia in electione ualeat. Non. 575

III an ſit ſimonia poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ iuramẽtum præſtare. Sic, ſi pactum ſuper hoc præceſſerit. 576

IIII an liceat clericis declinare iudicia epiſcopi de crimine accuſati ante ſententiæ tempus. Non, ante condemnationem, niſi per appellationem. 577

V an accuſatus coram apoſtolico, ſine eius literis debeat reuerti. Non. 378 col. 1

Nona Cauſa habet III. *quæſtiones.*

Prima an ordinatus ab excommunicato eijciendus ſit. Non, ſi ignorauit illum eſſe excommunicatum. 578 col. 2

II an liceat archiepiſcopo uel epiſcopo clericos alterius ordinare. Nõ, ſine literis proprij epi. 580

III an liceat archiepiſcopo clericos ſui ſuffraganei abſoluere uel damnare. Non, niſi data negligentia uel appellatione inter poſita. 582

Decima Cauſa tribus quæſtionibus eſt contenta.

Prima an eccleſia cum omni dote ad epiſcopum pertineat uel ad eius ordinationes. Sol. ſic. 588

II an liceat epiſcopo res eccleſiæ diſtrahere. Sol. non, niſi certis caſibus. 591

III quid à ſingulis eccleſijs nomine cathedratici ualeat exigere. Sol. duos. ſolidos. 595

Vndecima Cauſa habet III. *quæſtiones.*

Prima an clericus ante ciuilem iudicem ſit trahendus Non. 600

II qua pœna dignus ſit qui clericum ad ſecularem iudicẽ traxit. Excommunicatione. 612

III qua pœna dignus ſit qui ſniam epi nõ ſeruauerit. Depoſitiõe. eo.

Duodecima Cauſa q̃ones cõtinet V.

Prima an liceat clericis proprium habere. Non, regularibus. 639

II an res eccleſiæ poſſint dare. Non, niſi in caſibus. 649

III utrum clerici acquiſita de rebus eccleſiæ poſſint relinquere quibus uoluerint. Non, niſi eccleſiæ. 671

IIII quibus poſſunt clerici relinquere quæ de ſuis & eccleſiæ rebus prouenerunt. Partim eccleſiæ, partim hæredibus.672

V an liceat clericis teſtamentum facere Sic, de proprijs rebus. 673

Tredecima Cauſa habet II. queſtiones.

Prima utrum decimæ ſint dandæ ratione territorij uel perſonæ. Sol. ratione utriuſque.675

II an ius percipiendi & ſoluendi decimas tollatur ratione temporis. Sol. ſic 678

Decimaquarta Cauſa habet. VI. queſtiones.

Prima an liceat clericis in iudicio ſua repetere. Sic 689

II an ſuper rebus eccleſiæ teſtes eiuſdem ſint audiendi. Sic. 691

III an præter ſortem aliquid accipere ſit uſura Sic. 692

IIII an liceat clericis uel laicis uſuras accipere. Non. 694

V an eleemoſynæ ſint de uſuris faciendæ. Non. 696

VI an uſurarij poſsint pœnitentiã agere Non, ſi habeant unde poſſint reſtituere. 699

Decimaquinta Cauſa habet VIII. queſtiones.

Prima an ea quæ fiunt ab ignorantibus uel mente alienatis, ſint eis imputanda. Non, niſi culpa ſua ad ignorantiam deuenerint. 701

II an pro impenſis patrocinijs liceat clericis munera exigere Sic. 707

III an per confeſsionem mulieris cum qua peccauit ſacerdos ſit condemnandus. Non. 708

IIII an die dominico debeant epiſcopi cauſas audire. Nõ. 711 co. 1

V an neganti crimen purgatio ſit indicenda. Sic, ſi laborat infamia. 711. col. 2

VI an in criminalibus confeſsio ſit extorquenda. Non. 712

VII an ſolus epiſcopus diaconum uel presbyterum deponere poſſit. Non. 715

VIII ſi confeſſus uel conuictus de his quæ ante ordinationem cómiſit, ualeat miniſtrare. Non. 719

Decimaſexta Cauſa habet VII. queſtiones. Et in ea quinta queſtio ponitur in tertio loco.

Prima an liceat monachis officium celebrare. Sol. ſic cum permiſsione epi & licentia abbatis. 819

II an liceat eis in capellis ſuis ſacerdotes inſtituere. Solut. ſic ſi quas poſsideant pleno iure. 742

V an epiſcopus uel abbas iure territorij capellam ualeant uendicare. Sol. non. 744

III an iura eccleſiæ per præſcriptionem tollantur. Sol. ſic. 745

IIII an eccleſia contra eccleſiam uel monaſterium poſsit præſcribere. Sol. ſic. 755

VI ſi quis in rem eccleſiæ ab aliquo detentam ſua authoritate irrepſerit: an cadat à cauſa Sol. ſic, ſed non eccleſia. 756

VII an liceat alicui eccleſiam de manu laici recipere. Sol. non, niſi eccleſia uel monaſterium habeat ius patronatus. 759

Decimaſeptima Cauſa habet IIII. queſtiones.

Prima an reus ſit uoti qui à propoſito ſui cordis recedit. Sol. non, quãtum ad eccleſiam: niſi ore pronuntiauerit. 770

II an beneficia ei reddenda ſint qui eis in infirmitate renũtiauit Sol. ſic, ſi non erat ſui compos. 772

III an liceat illi qui ſe monaſterio tradidit poſtea ad propria redire. Sol non. 763 col. 1

IIII an diſcedens de monaſterio ſine ſui abbatis licentia, poſsit ſua uendicare. Solu. non. 773 colum. 2

Decimaoctaua Cauſa habet II. queſtiones.

Prima an abbas factus epiſcopus acquirat eccleſiæ uel monaſterio Sol. dum fuit abbas, acquiſiuit monaſterio: ſed factus epiſcopus eccleſiæ. 784 col. 1

II an per epiſcopum ſit eligendus uel inſtituendus. Sol. ab epiſcopo eſt ordinandus, à fratribus uero eligendus. 784 col. 2

Decimanona Cauſa continet III. queſtiones.

Prima an epiſcopus debeat permittere clericos tranſire ad monaſterium. Sol. ſic. 793 col. 1

II ſi noluerit an liceat eis eo inuito tranſire. Sol. ſic. eodem, co. 2

III an liceat canonicis regularibus tranſire ad monaſterium monachorum. Solu. non, ſine licentia prelati. 794

Viceſima Cauſa queſtiones IIII. Comprehendit.

Prima utrum pueri traditi monaſterijs ſint cogendi ibi manere. Non, niſi poſtquam uenerint ad annos diſcretionis. 797

II ſi præter uoluntatem parentum intrauerint monaſterium, an per eos inde poſsint extrahi. Sic, infra annum & diem: ſi ſint infra annos diſcretionis. 801

III an qui inuitus cucullam induit cogatur eam retinere. Non, niſi poſt conſenſerit. 802

IIII an liceat ab uno monaſterio ad aliud tranſire. Sic. 804

Viceſimaprima Cauſa habet V. queſtiones.

Prima an clericus poſsit in duabus eccleſijs inſcribi. Solutio, non 805

II an liceat clericis à ſua eccleſia ad aliam tranſire Solut. non ſine literis uel licentia ſui prelati. 807

III an liceat clericis ſuſcipere procurationem ſecularium negotiorum. Solu. non, niſi cauſa pietatis. 809

IIII an liceat clericis ueſtibus fulgidis ornari. Sol. non. 810

V qua pœna ſint puniendi clerici ad iudicium ſeculare fugientes Sol. excommunicationis. 812

Viceſimaſecunda Cauſa gerit queſtiones V.

Prima an iuramentum ſit præſtandum. Sic, cauſa neceſsitatis. 813

II an ſit periurus qui iurat falſum, & credit uerum. Sic propter intentionem fallendi, tamẽ poſtea dicitur contrarium. 818

III an liceat clericis denegare epiſcopo conſuetam obedientiam. Non, ante condemnationem. 826

IIII an iuramentum illicitum ſit ſeruandum. Non. eodem.

V an periurus ſit qui alium peierare cogit. Sol. ſic. 833

Viceſimatertia Cauſa habet VIII. queſtiones.

Prima an militare ſit peccatum. Non, ſi iuſte ſit. 839

II quid ſit bellum iuſtum. Solut. quod ſit edicto ſuperioris repetendarum rerum, aut propulſandarum iniuriarum cauſa. 844

III an iniuria ſociorum ſit armis propulſanda. Sic. 845

IIII an uindicta ſit inferenda. Sic, ab eo cuius intereſt. 848

V an ſit peccatum iudici uel miniſtro reos occidere. Non, cauſa iuſtitiæ. 873

VI an mali ſint ad bonum cogendi. Sol. Sic. 889

VII an hæretici ſint ſpoliandi ſuis & eccleſiæ ſuæ bonis. Sic. 891

VIII an liceat clericis arma mouere. Non, manu propria, niſi cauſa neceſsitatis. 893

Viceſimaquarta Cauſa habet III. queſtiones.

Prima an hæreticus aliquem poſſit excommunicare. Non. 905

II an poſt mortem poſsit aliquis excommunicari. Sic, pro hæreſi. 922

III an pro peccato domini, eius familia poſsit excommunicari. Non, ſed interdicto ſupponi. 926

Viceſimaquinta Cauſa habet II. queſtiones.

Prima an authoritate priuilegij quis contra ius commune ualeat ſe tueri. Sol. ſic. 941

II an ſequentia priuilegia derogent prioribus. Solutio. Sic, ſi ex certa ſcientia fuerint conceſſa. 945.

Viceſima

Vigeſimaſexta Cauſa quæſtiones VII. *continget.*

Prima an ſint ſortilegi qui ſub ficto religionis nomine futura promittunt. Sol. ſic. 953

II an ſit peccatum eſſe ſortilegum. Solutio. ſic. eodem.

III à quibus genus diuinationis ſumpſit exordium. Sol. à Perſis. 956

IIII quot ſunt genera diuinationis. Sol. quatuor ſecundum numerũ, duo ſecundum formam: quod uidere potes. eo.

V an ſortilegi ſint excommunicandi. Solutio ſic. 958

VI an excommunicatus ab epiſcopo poſsit reconciliari à præsbytero. Solu. non, epiſcopo inconſulto, niſi in neceſsitatis articulo. 963.

VII an morientibus ſit pœnitentia imponenda. Sol. Non, tamen eſt eis innoteſcenda. 967

Vigeſimaſeptima Cauſa habet quæſtiones II.

Prima an coniugium poſsit eſſe inter uouentes. Sol. non, ſi uotum ſit ſolẽnizatum. ſecus ſi ſimplex fuerit. 971

II an liceat ſponſo à ſua ſponſa recedere. Sol. non, ſi deſponſatio ſit de præſenti 986

Vigeſimaoctaua gerit quæſtiones III.

Prima an coniugium ſit inter infideles. Sic. 1003

II an liceat conuerſo ad fidem ducere aliam uiuente priore. Sic, ſi ſit diuiſus ab ipſa infideli. 1014

III an bigamus ſit qui ante baptiſmum unam uxorem, & poſt aliã habuit. Sic. 1015. col. 1

Vigeſimanona Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima an ſit cõiugium inter ſeruũ & ingenuam. Sol. ſic: niſi error impediat. 1015. col. 2

II ſi prius putabat hunc eſſe liberum, & poſtea deprehenderit ipſum eſſe ſeruum: an poſsit eum deſerere. Sol. Sic. 1018

Triceſima Cauſa habet V. *quæſtiones.*

Prima an liceat reddere debitum uxori quæ filium de ſacro fonte leuauit. Sic, niſi ex conſenſu utriuſque ſit factum. 1021

II an ſponſalia contrahantur inter infantes Non. 1025. col. 1

III an ſpirituales uel adoptiui filij poſsint naturalibus copulari. Non. 1025. col. 2

IIII an liceat alicui commatrem uxoris ſuæ ducere in uxorẽ. Sic mortua uxore: ſi commaternitas matrimonium præceſſerit. 1028

V an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præiudicet. Non apud eccleſiam. 1030

Triceſimaprima Cauſa habet III. *quæſtiones.*

Prima an poſsit duci in uxorẽ quæ prius fuit polluta per adulterium. Sol. ſic, niſi adulter dederit ei fidem uiuente uiro: uel machinatus ſit in mortem eius. 1034

II an filia ſit inuita alicui in uxorẽ tradenda. Sol. non. 1039

III an poſt patris ſponſionem poſſit alij nubere. Solu. ſic, ſi nõ conſenſerit. 1041

Triceſimaſecunda Cauſa habet VIII. *quæſtiones.*

Prima an liceat ducere meretricem in vxorem. Sic. 1042

II an ſit vxor appellanda quæ ducitur incontinentiæ cauſa. Non. 1047

III an mulier ſequatur arbitrium aui, liberi, an patris ſerui. Aui. 1054

IIII an uiuentẽ uxore liceat alicui ex ancilla filios quærere. Non. eodem.

V an ea quæ patiatur inuita, pudicitiam perdat. Non. 1062

VI an adulter adulteram dimittere poſsit. Non. 1069

VII an uiuente dimiſſa aliam accipere poſsit. Non. 1071

VIII ſi in hoc ſaltem infidelem ducere poſsit ea conditione ut ad fidem conuertatur. Non. 1078

Triceſimatertia Cauſa habet V. *quæſtiones.*

Prima an propter impotentiam coeundi ſit aliqua à uiro ſeparãda. Sol. ſic. 1079

II an ſeparata poſsit ei nubere cũ quo prius eſt fornicata. Sol. ſic pœnitentia peracta. 1082

III an ſola cordis contritione poſſit peccatum deleri. Sol. ſic, ubi facultas confitendi non ſuppetit. 1090

NOTANDVM HIC *quòd ratione huius tertiæ quæſtionis motæ agitur de pœnitentia cuius tractatus per diſtinct.* VII. *eſt diſtinctus.*

Prima quærit, an ſola cordis contritio deleat peccatum. Sic, ſi confitenti facultas deſit. 1091

II an charitas ſemel habita poſsit amitti. Sol. ſic, in uia. ſecus tamen in patria. 1130

III an pœnitentia poſsit reiterari. Sol. ſic, præter ſolennem. 1155

IIII an peccata ſemel dimiſſa redeant. Sol. non ſimpliciter. 1177

V quis modus debeat obſeruari in imponendã & accipiẽda pœnitentia. Sol. ad arbitrium proprij ſacerdotis diſcreti. 1189.

VI cui quis confiteri debeat. Solu. proprio ſacerdoti, ſi ſit diſcretus alioqui alteri de eius licetia. 1193

VII an pœnitentia in timore mortis accepta ſit fructuoſa. Sol. ſic. 1186

IIII quæſtio cauſæ ſupra proximæ eſt, an actus coniugalis ſit prohibitus tempore orationis. Sol. ſic. 1198

V an uir ſine conſenſu uxoris & econuerſo uouere poſsit continentiam. Sol. Non. 1201

Triceſimaquarta Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima an rea ſit adulterij quæ credens maritum mortuum nupſit alteri. Sol. non. 1207

II an redeunte priore cogenda ſit recedere à ſecunda, & ad priorẽ redire. Sol. ſic. eodem.

Triceſimaquinta cauſa habet X. *quæſtiones.*

Prima an liceat aliquam ducere de propria cognatione. Sol. nõ. 1212

II an liceat aliquam ducere de cognatione uxoris ſuæ. Solu. non. 1214

III uſque ad quẽ gradũ debeat quis abſtinere à conſanguineis ſuis, & uxoris ſuæ. Solu. olim uſque ad VII. hodie uſq; ad IIII. eod.

IIII quare uſque ad VII. gradũ cõputatur conſanguinitas. Sol. ad inſtar ſeptem ætatũ mundi. 1218

V quomodo gradus conſanguinitatis ſunt computandi. Sol. ſicut oſtenditur in arbore. eod.

VI qui iuſiurandum de propinquitate firmare debent. Solu. propinqui & uicini. 1229

VII an inceſtuoſi filij reputentur. Sol. Non. 1233. col. 1

VIII ſi conſanguinei ignorantes coniuncti ſimul poſsint remanere. Solu. non niſi, ex diſpenſatione Papæ in quinto gradu uel ſupra. 1233. col. 2

IX an matrimoniũ per falſos teſtes ſeparatum: ſi poſtea apparuerit eccleſiam fuiſſe deceptam ſit reintegrandum. Sol. ſic. 1234

X ſi relicta alicuius in ſecundas nuptias trãſierit: an proles ex eis ſuſcepta poterit copulari conſanguineis prioris uiri. So. nõ. 1238

Triceſimaſexta & ultima Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima an uirginem opprimens raptum committat. Sic. 1239

II an rapta raptori nubere poſsit. Vtique. 1241

TERTIA PARS EST *de conſecratione, quæ quinque diſtinctiones duntaxat complectitur.*

Prima agit de conſecratione eccleſiarũ & miſſarũ celebratiõe. 1244

II de ſacramento euchariſtiæ. 1261

III de feſtiuitatibus per anni circulum celebrandis. 1295

IIII de baptiſmi ſacramento. 1302

V de cõfirmatione & ieiunio. 1343

DECRE-

DECRETI TOTALIS MATERIA per metra notatur ſequentia.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES habet partes principales. Prima eſt de diſtinctionibus, quæ ſunt una ſupra centum. Et ſingulas diſtinctiones ſinguli uerſus ſequentes luculenter aperiunt.

1 Primo legat quiſq; diuinum ius, hominiſq;. pag. 1
2 Altera dat textum, quo noſces iura Quiritum. 4
3 Canonico uaria iuri dat nomina terna. 5
4 Quarta docet legum quæ cauſa, modusq; ſtatuti. 6
5 Ius naturale probat immutabile quinta. 8
6 Sexta notat uitium diſtinctio ludificatum. 10
7 Septima ſignat eos, qui leges compoſuere. 13
8 Parte ſub octaua mores, naturaq; pugnant. 14
9 Nona ſtatuta tenet naturæ cedere iuri. 17
10 In decima regum leges canon ſuperabit. 19
11 Canonis & ſecli, ſuperatur legibus uſus. 22
12 Id quod Roma tenet, diſcretio ſæpe relinquit. 25
13 Si perplexum te reddunt mala: tunc minus imple. 30
14 Non facias leuia, quo quis uitet grauiora. 33
15 Canonis hæc ortum dabit, apocryphosq; libellos. 34
16 Suadet apoſtolici uim canonis iſta teneri. [illegible]
17 Author ſit papa, ſi concilium celebretur. 43
18 Dicitur hic quòd bis ſynodus celebretur in anno. 46
Pri.c.apoſtolicæ regulæ & ij. 19 Hæc Decretalis referat quid epiſtola poſſit. 50
20 Bisdena papæ ſanctorum dogmata cedunt. 56
21 Inferior ſummum non iudicat hac prohibente. 58
22 Iſta locos diſtinguit, & ordinat eccleſiarum. 65
23 Ordinat hæc omnes, maiores ſiue minores. 68
24 Poſt examen honos ordini eſt attribuendus. 77
25 Optat apoſtolus hic, quòd ſit ſine crimine præſul. 80
26 Sit poſt baptiſma contentus coniuge ſola. 85
27 Nullus poſt factum præſumat nubere uotum. 89
28 Iſta ſacratorum connubia pagina damnat. 91
29 Hac locus, & cauſa, tempus, perſona notantur. 79. col. 1
30 Connubium ter dena probat contra Manichæos. 97. col. 2
31 Tangitur hic quòd contineant offerre uolentes. 99
32 Deſere presbyterum, qui ſcorta palàm retinebit. 104
33 Luſori bigamove ſacer non traditur ordo. 110
Ij. cap. 34 Fœmina pontifici perſona domeſtica non ſit. 112
iiij. cap 35 Non uinolentus præſul, ſed ſobrius eſto. 116
36 Inſtruit hæc prudens, quòd debeat eſſe ſacrandus. 119
37 Hæc prohibet legere gentilia metra ſacratum. 12
V. cap. 38 Scripturas ſacras ſacrandus ſcire iubetur. 121
39 Vult hæc pontifices callere negotia ſecli. 129
40 Internis pars dena quater uirtutibus ornat. eod.
41 Sit modus ingreſſu, cunctis, uerboq;, ciboq;. 133
42 Clericus hoſpitijs peregrinos collocet omnis. 135
43 Factis & uerbis doctor ſis, atq; pudicus, 137
44 Vites ingluuiem, conuiuia, ſiue tabernas. 142

Atque

45	Atque caue quènquam palma lingua'ue ferire.	144	vj. cap. vij.
46	Reſpuit hæc hominem diſtinctio litigioſum.	150	& viij.
47	Non bene præpoſitos domui, cupidoſque repelle.	152	
48	Abijcitur ſacrandus in hac, ſi neophytus ſit.	156	ix. capi. x. cap. xj &
49	Crimina non delet reliquorum, crimine uinctus.	157	xij. xiij. ca
50	An reparetur habet pars quinquageſima lapſus.	159	pit.
51	Sacrari uetat hæc homines, quos pondera ſtringunt.	182	
52	Præpoſitus primo datur hic præpoſterus ordo.	184	
53	Eſt ratione ne quis annexos ordinet vllos.	185 col. 1	
54	Hæc prohibet ſeruos ſine libertate ſacrari.	ead. c. 2	
55	Cæſos iſta uiros reijcit, membriſque carentes.	193	
56	Condemnatur in hac generatio presbyterorum.	196	
57	Qui baptizatur æger, manet ordinis expers.	200	
58	Hæc uetat abbate monachos nolente ſacrari.	eod.	
59	Officium negat hæc: niſi ſit bene quiſque probatus.	201	
60	In ſacris præſul uult ſexageſima quòd ſit.	202	
61	Non in pontifices laicos aſſumere debes.	203	
62	Clerus, plebs, princeps: hic eligit, hæc petit, hic uult.	209	
63	Vſurpans laicus id ut eligat, audiat iſtam.	210	
64	Pars hæc pontifices iubet à tribus eſſe ſacrandos.	224	
65	Cum diſſenſio ſit, à pluribus edita ſtabunt.	226	
66	Vt ſacretur ab omnibus archiepiſcopus, hæc uult.	229 c. 1	
67	Presbyter inſtitui ualet hic à præſule ſolo.	eod. c. 2	
68	Si dubius præſul quos ordinet, hi reſacrentur.	230	
69	Si benedictus erit, lectoratum, dabit abbas.	233	
70	Expertes tituli pars ſeptuageſima pellit.	eod.	
71	Reſpice dicta patrum, ne promoueas alienum.	235	
72	Vlli non detur miſſoria, ni rogitetur.	236	
73	Illius hæc nobis formam diſtinctio præbet.	237	
74	Inuitus nullus erit hic ad ſacra trahendus.	238	
75	Diſtinguit tempus hæc in quo promoueatur.	242	
76	Temporibus uult hæc nos ieiunare quaternis.	245	
77	Rectos indicat hæc modulos interſtitiorum.	248	
78	Iſta dat annorum numerum, quo promouearis.	252	
79	Ad cardinales ſpectat delectio papæ.	253	
80	Vrbes præſulibus pars octogeſima tradit.	256	
81	Crimine quòd careat ſacrandus, in hac replicatur.	257	
82	Præſul pauperibus dabis, & lapſos reparabis.	264	
83	Nunquam peccatis conſenſum des alienis.	268	
84	Solicitus quòd ſis, & monogamus, iubet iſta.	269	
85	Non præſul fies, hoſpes niſi noſceris eſſe.	272	
86	Corrigito, doceas, des: ſed non turpibus ullis	273	
87	Libertos, inopes, uiduas defendere debes,	280	
88	Reſpuitur clerus opus exercens, & auarus.	282	
89	Iſta beneficia te diſpenſare docebit.	285	
90	Placat diſcordes pars nonageſima fratres.	288	
91	Arte parabis opes: niſi ſint ſatis eccleſiæ res.	290	
92	Hæc plus corde probat domino quàm uoce canendum.	292	
93	Hæc dat obedire maioribus inferiores.	294	
94	Sub leuita uices papæ geſtare ualebit.	304	
95	Presbyteris præſente licent hæc præſule multa.	305	
96	Hic ſecli princeps non ordinet eccleſiæ res.	310	
97	Eccleſiæ precibus huic princeps auxilietur.	318	
98	Vult ius muniri peregrinos quinque ſigillis.	320	
99	Vniuerſalem nullum ſinit iſta uocari.	321	

Pallia

60 Pallia prælatis donat centeſima multis. 323
61 Abſit ut una duos habeat prouincia patres. 327

Decreti ſecunda pars principalis eſt de cauſis: quæ ſunt XXXVI

Prima cauſa.

Cauſa prior labem condemnat ſimonialem.

Septem quæſtiones primæ Cauſæ.

1 Delinquit qui res mercatur ſpirituales. 329
2 Eccleſias intrans non cogatur dare nummos. 378
3 Si pro præbendis dederis quid: dicere ſimon. 382
4 Ignaros maculant natos delicta paterna. 390
5 Vult rigor ut linquat natus ſibi quæ pater emit. 397
6 Ordinet ignaros ſi quos ſimon, tolerantur. 399
7 Abiurans hæreſim præſul poterit tolerari. 400

Secunda cauſa.

Accuſare docet, ac appellare ſecunda.

Octo quæſtiones ſecundæ Cauſæ: & in ea quinta præcedit quartam.

1 Si ſit cauſa patens, iuris non quæritur ordo. 412
2 Nemo ſuis rebus dijudicet expoliatum. 425
3 Talio ponit eos, qui falſo crimina ponunt. 426
4 Si cadit accuſans, ſe non purget reus inde. 432
5 Per teſtes binos præſul conuincitur aptos. 429
6 Qui cauſas differt appellans reijciatur. 441
7 Arguit inferior maiorem crimine uinctum. 461
8 Mandato legis datur accuſatio ſcriptis. 480

Tertia cauſa.

Tertia reſtituens tempus dabit induciarum.

Vndecim quæſtiones tertiæ Cauſæ.

1 Singula reſtituit ius omnibus expoliatis. 483
2 Inducias debet uarias ſpoliatus habere. 484
3 Inducijs uarium dat tertia quæſtio tempus. 487
4 Accuſare nequit hominem uir turpis honeſtum. 490
5 Ipſa domeſtica uox nulli nocet, aut inimica. 492
6 Sub ſenſore rerum proprio producere debes. 496
7 Hic non condemnet, ſimilis quem culpa remordet 501
8 Solus pontificem iudex non iudicet unquam. 506
9 Pellitur accuſans abſentem, teſtificansq́;. 507
10 Submouet à reliquis teſtem defectus in uno. 512
11 Mutua nunquam ſit delatio iure uetante. 513

Quarta cauſa.

Quarta quis accuſet, quis poſsit teſtificari.

Sex quæſtiones quintæ Cauſæ.

1 Accuſare nequit aliquos anathemate uinctus. 515
2 Impubes teſtis in cauſa criminis haud eſt. 516
3 Qui nequit accuſare, nequibit teſtificari. ibid.
4 Teſtis & accuſans nemo ſimul eſſe ualebit. 512
5 Non eſt ſtringendus anathemate, qui nequit eſſe. 512
6 Pontificis delator agit ciuilia tantùm. 525 col.1

Quinta cauſa.

Quinta uocare docet, delatoremq́; ferire.

Sex quæſtiones quintæ Cauſæ:

1 Mulctant ſcriptorem famoſi flagra libelli. 525 col.2
2 Eſt condemnandus ſemel, & bis uterque uocandus. 527
3 Nemo procuret crimen, ciuilia curet. 528

Præſu

4 Præſulis in ſyonodo fit condemnatio ſola. 530
5 Celans crimen obeſt multò plus quàm manifeſtans. 531
6 Aut caput, aut lingua dilatori capuletur. 532

Sexta Cauſa.

Sexta dat infames, delatos atque forenſes.

Quinque quæſtiones ſextæ Cauſæ.

1 Non accuſabunt infames ſymonialem. 534
2 Accuſans uerbo non uincis ſimplice Præſul. 541
3 Quærere iudicium nunquam debes alienum. 542
4 Externi ueniant, ſi ſit ſententia diſcors. 544
5 Si cadit accuſator, erit reus exoneratus. 545

Septima Cauſa.

Septima pontificem tangit cathedram repetentem.

Duæ quæſtiones ſeptimæ Cauſæ.

1 Præſule uiuente nullus det pontificatum. 546
2 Nec cathedram repetit præſul quam ſponte reliquit. 566

Octaua Cauſa.

Octaua legitur deſertio pontificalis.

Quinque quæſtiones Octauæ Cauſæ.

1 Vult ius ne ſtatuat ſucceſſorem ſibi præſul. 567
2 Nullus amicorum mihi poſsit ut eligar inde. 575
3 Detur ab electo uitandi cautio damni. 576
4 Linquendus non eſt (niſi ſit ſententia) Præſul. 577
5 Ad dimiſſa redire nequis Papæ ſine ſcriptis. 578.c.j

Nona Cauſa.

Lauere nona uetat alienos atque ligare.

Tres quæſtiones nonæ Cauſæ.

1 Bannitus præſul nequit ordinis eſſe miniſter. 578.c.ij
2 Alterius patriæ clerum tondere uetamus. 580
3 Pontificis clerum primas non ordinet ullum. 581

Decima Cauſa.

Dena dat, in ſacra quid ſumat epiſcopus æde.

Tres quæſtiones decimæ Cauſæ.

1 Baſilicæ iuri ſubduntur pontificali. 588
2 Nullus eccleſiæ præſul fructus alienet. 591
3 Nihil præter ſolidos præſumat quærere binos. 596

Vndecima Cauſa.

Præfigens undena forum ligat atque relaxat.

Tres quæſtiones undecimæ Cauſæ.

1 Non coram laico clericus producitur ullus. 600
2 Officij punit tales ſuſpenſio culpas. 612
3 Seu bona, ſeu mala ſit ſententia dic timendam. ibidem

Duodecima Cauſa.

Eccleſiæ res ac propria biſſena docebit.

Quinque quæſtiones duodecimæ Cauſæ.

1 Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere. 639
2 Accipiens uel emens res eccleſiæ ſibi reddat. 649
3 Linquas eccleſiæ totum quod habebis ab illa. 671
4 Ex re communi quæſitas diuide terras. 672
5 Si fortaſſe uoles teſtari, de proprio des. 673

Tertiadecima Cauſa.

Tertia poſt decimam decimas, & funera tractat.

Duæ quæſtiones tertiadecimæ Cauſæ.

Eccleſiæ

1 Eccleſiæ dandæ baptiſmali decimæ ſunt. 675
2 Tempora longa trahunt ius funeris, & decimarum. 668

Decimaquarta Cauſa.

Improbat uſuras poſt denam quarta uoraces.

Sex quæſtiones decimæquartæ Cauſæ.

1 Quiſque poteſt licitè ſua quærere, dummodo non plus. 689
2 Pro propria ualet eccleſia quis teſtificari. 691
3 Si tulerit plus quàm dederit quis, fœnus habetur. 692
4 Non petat uſuras laicus uel clericus ullas. 692
5 Ex male quæſitis eleemoſyna non fit egenis. 696
6 Si male parta tenet, & digne non pœnitet ullus. 699

Decimaquinta Cauſa.

In dena quinta furor, & mulier memorantur.

Octo quæſtiones decimæquintæ Cauſæ.

1 In furia pœnam non des, nam ſat furor urget. 701
2 Pro patrocinijs non quærat munera clerus. 707
3 Sola uoce nequis condemnari mulieris. 708
4 Nullas luce Dei cauſas tractare ualemus. 711.c.j
5 Infami detur purgatio probra neganti. 712.c.ij
6 Extorquenda rei pœnis confeſsio non eſt. 712
7 Solus non tollit præſul quem præſtat honorem. 715
8 Ordine non ſumpto tua te probra facta repellant. 717

Decimaſexta Cauſa.

In ſextadecima præbent monachi ſacramenta.

Septem quæſtiones decimæſextæ Cauſæ. Et in ea quinta quæſtio tertium locum occupat.

1 Dantur in hac monachi paſtores eccleſiarum. 719
2 Plena poſſeſſas dabit abbas iure cappellas. 742
3 Eccleſias iure terræ non uindicat abbas. 744
4 Temporis eccleſiæ tollit præſcriptio iura. 745
5 Hæc quadragena dabit dominus ius religioſis. 755
6 Vſurpans ſine iudicio rem, decidet à re. 756
Si dedit eccleſiam laicus, non hanc retinebis. 759

Decimaſeptima Cauſa.

Septima poſt decimam prohibet diſſoluere uota.

Quatuor quæſtiones Cauſæ decimæſeptimæ.

1 Nulli facta deo liceat dimittere uota. 770
2 Gonſaldus tenuit ſua quæ dimiſerat æger. 772
3 Abbas ad propria monachum nunquam ſinat ire. 773
4 Dum reddit illicite, quæ contulit illa manebunt. ibidem.

Decimaoctaua Cauſa.

Fratribus abbatem bis nona dat inſtituendum.

Duæ quæſtiones decimæoctauæ Cauſæ.

1 Si monachus fiat præſul: bona parta bipartit. 794
2 Inſtituit præſul abbates à grege lectos. ibidem.co.ij

Decimanona Cauſa.

Dat decimanona præſul clero monachatum.

Tres quæſtiones decimænonæ Cauſæ.

1 Pontifices clerum non impediant monachandum. 793.co.j
2 Præſule nolente clauſtrum bene clericus intrat. 793.c.ij
3 Multus canonicos canon prohibet monachari. 794

Vigeſima Cauſa.

B.ſdena

Biſdena pueri traduntur religioni.

Quatuor quæſtiones uigeſimæ Cauſæ.

1 Quem pater offert, ſi placet exit cùm ſit adultus. 797

2 Extrahit clauſtro puerum pater illico, ſi uult. 801

3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 802

4 Strictius ad clauſtrum monacho tranſire licebit. 804

Vigeſimaprima cauſa.

Ter ſeptima docet ueſtes geſtare decentes.

Quinque quæſtiones uigeſimæprimæ Cauſæ

1 Prima ſit in titulo: ſit commendata ſecunda. 805

2 Præſulis eccleſiam ſine ſcriptis nemo relinquat. 807

3 Hæc prohibet clero tractare negotia ſecli. 809

4 Veſtibus hic claris inhibetur clericus uti. 810

5 Si proprium linquas cenſorem: ſis anathema. 812

Vigeſimaſecunda Cauſa.

Iurantes falſum damnat biſdena ſecunda.

Quinque quæſtiones uigeſimæſecundæ.

1 Peccat periurans, non iurans quando neceſſe. 813

2 Non eſt periurus iurans ueluti putat eſſe. 818

3 Pare maiori quanquam malus eſſe putetur. 826

4 Debent iurata mutari, turpia ſi ſint. ibidem.

5 Si periurare cogis, periurus haberis. 833

Vigeſimatertia Cauſa.

Biſdena terna tractantur bellica geſta.

Octo quæſtiones uigeſimætertiæ Cauſæ.

1 Ex iuſta cauſa multis licet arma mouere, 839

2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis. 844

3 Ius eſt dum læſis ſocijs ſuccurritur armis. 845

4 Inferri uindicta ualet, quæ crimina purget. 848

5 Occidens iudex peruerſos, inde meretur. 873

6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos 889

7 Eccleſiæ rebus ſunt hæretici ſpoliandi. 891

8 Si ſcis de clero, tu nunquam belliger eſto. 893

Vigeſimaquarta Cauſa.

Hæreſiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæſtiones uigeſimæquartæ Cauſæ.

1 Si ſis hæreticus tua ſit ſententia nulla. 905

2 Sunt poſt facta mali nonnunquam corripiendi. 922

3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 926

Vigeſimaquinta Cauſa.

Biſdena quinta ſunt priuilegia tacta.

Duæ quæſtiones uigeſimæquintæ Cauſæ.

1 Tuta ſit eccleſia, quam lex priuata tuetur. 941

2 Et ſi ſubſequitur lex altera, derogat illi. 945

Vigeſimaſexta Cauſæ.

Biſdena ſexta ſunt ſortilegi reprobati.

Septem quæſtiones uigeſimæſextæ.

1 Qui uentura ſciunt per ſortes, ſortilegi ſunt. 953

2 Peccat qui ſcriptis uel ſortibus abdita quærit. ibidem.

3 A Perſis reprobæ ſumunt exordia ſortes. 956

4 Quatuor his genera Varro fert ſortibus eſſe. ibidem

5 Ceſſent ſortilegi, ne ſint anathemate ſtricti. 958

6 Quando neceſſe ſubeſt, uinctos à præſule ſoluent. 963

7 Aegris non dentur pœnæ ſed notificentur. 967

Vigeſimaſeptima Cauſa.

Edocet an ſponſas ducant ter nona uouentes.

Duæ quæſtiones uigeſimaſeptimæ Cauſæ.

1 Si ſit ſolenne, dirimit connubia uotum. 971

2 Sponſum ſponſa, uirum non uxor deſerit unquam. 986

Vigeſimaoctaua Cauſa.

Biſdena octaua gentiles nubere noſces.

Tres quæſtiones uigeſimaoctauæ Cauſæ.

1 Inter gentiles connubia dicimus eſſe. 1003

2 Deſerat uxorem uir Chriſtum deſpicientem. 1014

3 Vir poſt baptiſma reliquam ducens, bigamus ſit. 1015.c.j.

Vigeſimanona Cauſa.

Coniugium ſeruile tenet uigeſimanona.

Duæ quæſtiones uigeſimanonæ Cauſæ.

1 Connubij uires perſonæ diſsipat error. 1015.c.ij.

2 Inſcia cui nupſit dimittat libera ſeruum. 1018

Trigeſima Cauſa.

Terdena claret cognatio ſpiritualis.

Quinque quæſtiones trigeſimæ Cauſæ.

1 Fonte leuans proprium puerum non uincula ſoluit. 1021

2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1025.c.j.

3 Tu naturalem non iungito ſpirituali. 1025.c.ij.

4 Vxor compatris uxoris non mihi nubat. 1028

5 Fœdera non fiant clandeſtina coniugiorum. 1030

Trigeſimaprima Cauſa.

Terdena prima mœcho polluta negatur.

Tres quæſtiones Trigeſimæprimæ Cauſæ.

1 Ni certis cauſis mœcham bene ducit adulter. 1034

2 Inuitam ſponſo non det natam pater ulli. 1039

3 Tunc niſi conſenſum dederit: reliquo bene nubit. 1041

Trigeſimaſecunda Cauſa.

An meretrix nubat, tangit terdena ſecunda.

Octo quæſtiones trigeſimæſecundæ Cauſæ.

1 Turpia linquentem bene ducit uir meretricem. 1042

2 Obſtat coniugio ſacro complenda libido. 1047

3 Liber auus neptem ſponſat ſeruo patre natam. 1054

4 Illicito prolem coitu quærat ſibi nullus. ibidem

5 Non ſine mente caro fertur uiolata puellæ. 1062

6 Non ualet uxorem mœchus uir linquere mœcham. 1069

7 Non aliam ducas, uxore ſuperſtite prima. 1071

8 Non duc gentilem ſi ſpondeat eſſe fidelem. 1078

Trigeſimatertia Cauſa.

Terdena terna friget, compunctio, uotum.

Quinque quæſtiones trigeſimætertiæ Cauſæ.

1 Si uir ſit gelidus, ab eo ſeiungitur uxor. 1079

2 Nubere mœcha poteſt mœcho ſeiuncta marito. 1081

3 Quæritur an crimen purget contritio ſola. 1091

Tractatus de pœnitentia habens ſeptem diſtinctiones hic inſeritur.

1 Gratia diuina contritis crimina delet. 1091

2 Perditur hic diuinus amor: non in paradiſo. 1130

3 Pœnam peccator bene pro uitij iterabit. 1155

4 Iſta probat dimiſſa ſemel peccata redire. 1177

Vt purus

5 Vt purus fias pro crimine plurima uoluas. 1189
6 Crimina presbytero proprio dic, qui ſapiens ſit. 1193
7 Tandem lætus erit, qui continuè gemet iſtic. 1196

Redeamus ad quartam quæſtionem trigeſimætertiæ Cauſæ.

4 Reddito temporibus poſcenti debita ſacris. 1198
5 Mens utriuſque niſi ſit, non bene continet alter. 120

Trigeſimaquarta Cauſa.

Terdena quarta nubit uiuente marito.

Duæ quæſtiones trigeſimæquartæ Cauſæ.

1 Morte uiri dubia quæ nupſit, adultera non ſit. 1209
2 Reddatur primo coniunx hæc nupta ſecundo. ibidem

Trigeſimaquinta Cauſa.

Cognatos gradibus numerat trigeſimaquinta.

Decem quæſtiones trigeſimæquintæ Cauſæ.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1212
2 Omnes uxoris conſanguineas reprobabis. 1214
3 Copula ſeptenis gradibus, talis prohibetur. ibidem
4 Hic graduum numerus ætates reſpicit urbis. 1218
5 Truncus ponitur hic cum ramis, ut docet arbor. ibidem
6 Edocet in teſtes aſſumi ſexta parentes. 1229
7 Filius eſſe nequit, inceſtu qui genitus ſit. 1233.col.1
8 Diſpenſat ſolus cum iunctis ſanguine papa. ibidem.colum.2
9 Non bene ſeiuncta connubia priſca reformes 1234
10 Non conſanguineis prolem uiduæ dato primi 1238

Trigeſimaſexta Cauſa.

Vltima de raptis tractabit cauſa puellis.

Duæ quæſtiones trigeſimæſextæ Cauſæ.

1 Raptus committes per uim rapiendo puellam. 1239
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1241

D*Ecreto tertia pars adiungitur, quæ eſt de conſecratione, quinque diſtinctiones continens.*

1 Conſecrat eccleſias, miſſasq; canit tibi prima. 1244
2 Sacrati tractat panis ſacramenta ſecunda. 1261
3 Tertia dat ferias, & poſt ieiunia ponit. 1295
4 Tempora baptiſmi diſtinctio quarta notauit. 1302
5 Frontes confirmans dabit ultima pneuma beatum. 1343

Expliciunt uerſus peculiares, quibus ſatis clarè uniuerſalis materia Decreti comprehenditur.

Quæſtio centuplex, & ſeptuageſima duplex
Eſt in cauſarum tractatu ritè notata.

Quot quæſtiones habeat quælibet cauſa, oſtenditur per quinque carmina ſequentia, in quibus ſunt tot dictiones, quot ſunt cauſæ, ſcilicet xxxvj. Et quælibet dictio cauſam unam repræſentat. Prima dictio primam cauſam, ſecunda ſecundam, &c. Item quot ſunt literæ in qualibet dictione, tot ſunt quæſtiones ſub illa cauſa, per illam dictionem repræſentatæ. Verbi gratia, prima dictio, ſcilicet diſcere, quæ primam cauſam repræſentat, ſeptem habet literas: & hoc ſignificat primam cauſam ſeptem quæſtiones continere. Secunda dictio eſt, cauſarum: ubi ſunt octo literæ ad denotandum, quòd ſecunda cauſa habet octo quæſtiones, & ſic de alijs. Aduerte tamen, quòd ſuperior numerus ſignificat cauſas: & inferior quæſtiones. Verſus.

Prima cauſa ij iij iiij v
vij vj xj vj vj
Diſcere cauſam quarumlibet ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij xiij xiiij
v ij v iij iij iij v ij vj
Optes ut doceo: ſed non ſis deſes, & anceps.
xv xvj xvij xviij xix xx xxj xxij
viij vij iiij ij iij iiij v v
Inſtanti dabitur, quod tu uis, quod petis illud.
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxviij xxix xxx
xiij iij ij vij ij iij ij v
Efficies. Res id fama tum te dat ad omnes.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
iij viij v ij x ij
Vſu doctrinæ totum ſi conſtituas te.

Carmina ſubiecta eandem prorſus materiam complectuntur, neque ſunt ſententiæ ſalubris expertia.

Tempora labuntur uernantibus indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miſer es.
Sperne fluentia, reſpice. cras ea non tibi ſumes.
Multa recondis, cur? ut moriens ea des.
Da celer. eſt ſiquidem tutum, da præueniens te.

Dominus Baptiſta de ſancto Blaſio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones eſſe ter mille & nonaginta, ponens tales uerſus.

Si numeres cautè, ter mille capitula lector,
Atque decem nouies, decretum continet in ſe.

Cauſæ Decreti ſunt trigintaſex.

Sub magni longa decreti parte ſecunda.
Sex & triginta cauſas reperire licebit.

Cauſæ ipſæ xxxvi patent per xxxvi. uocabula in ſeptem ſubiectis uerſibus poſita, ex quibus non tantùm numerum, ſed etiam principalem materiam cuiuslibet facilè cognoſces. Quilibet quinque uocabula complectitur, dempto ultimo, qui ſex habet.

j ij iij iiij v
Simon [a] appellat [b] ſpoliatus [c] teſte [d] libello [e].
vj vij viij ix x
Infames [f] uiuens [g] ſucceſſor [h] ſolue [i] legendo [k].
xj xij xiij xiiij xv
Cenſuram [l] teſtator [m] funus [n] fœnus [o] furioſus [p].
xvj xvij xviij xix xx
Monachus [q] occidit [r] abbates [ſ] clauſtra [t] uolentes [u].
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Commendat [x] iurans [y] pugnas [z] hæreſis [a] uiolatas [b]
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus [c] ſponſis [d] infidelis [e] ſeruiat [f] infans [g]
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha [h] coit [i] à mente [k] dubitans [l] gradibus rapiente [m].

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRACTANTVR CAVSAE: QVIA LONGE PROLIXIOR ET DIFFICILIOR

eſt reliquis: ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum eſt. Illius profectò obſcuritatem paucis elucidatam conſpiciet quiſquis hic impreſſa diligenter annotauerit.

a **Simon.** Simoniacus eſt, & peccatum committit, qui ſpiritualia uendit, dānantur epiſcopi per pecuniā faciētes ordinationem, & tunc leprā non officium cōferre dicūtur. Simoniacorū ſacra ſancta effectū gratię nō habēt. Sacerdotes digniores facilius quàm reliqui à Deo exadiūtur. Et ibi de dignitate uerbi Chriſti, quod eius corpori æquiparatur. c. i interrogo. Et in fine de crimine cōcuſsiōis tractatur.

ij Simonia committitur, ſi pro ingreſſu monaſterij pecunia exigatur, uel exacta perſoluatur. Eccleſiaſtica ſtipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus ſuſtentari poteſt. c. clericos.

iij Simonia an committatur, ſi præbendæ emantur. Inueſtitura eccleſiæ à laicis fieri ꝓhibetur. c. ſaluator.

iiij Simonia paterna an ſit ignorāti filio nociua. Et ibi tractatur, an pro crimine unius alter pœnā patiatur.

v Simoniacè acquiſita eccleſia per patrem, an poſsit per filium licitè obtineri. Itē an poſsit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus.

vj Simoniacus eſt, qui pecuniam largitur, ut eligatur.

vij Simoniaci in ordine malè accepto pœnitentiam agere non poſſunt. Et ibi principaliter tractatur an ab hæreſi redeuntes ſint in ſuis ordinibus, & dignitatibus recipiendi: & quòd decreta poſſunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b **Appellat.** Appellare non eſt opus à ſententia a non ſuo iudice lata: quia talis ſententia nulla eſt. c. in primis circa §. Et in prima quæſtione huius ſecundæ cauſæ principaliter tractatur an ordo iudiciarius ſit in manifeſtis obſeruandus, & quod excommunicatio non eſt ferenda, antequam cauſa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum ſibi ſoli notū damnare non debet. c. ſi peccauerit.

ij Appellare poſſet ſpoliatus, ſi ante reſtitutionem ſibi factam accuſatori reſpondere cogeretur. Nullus enim debet accuſari dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus.

iij Appellandus eſt calumniator, qui ſcienter falſa crimina intendit. Præuaricator, qui uera crimina abſcondit. Tergiuerſator, qui in uniuerſum ab accuſatione deſiſtit. §. notandum.

Et in hac tertia q. principaliter tractatur, qua pœna feriendi ſunt, qui in accuſatione deficiunt.

iiij Appellatur purgatio quædam uulgaris, quædam canonica. & ibi tractatur an deficientibus accuſatoribus reus ſit ad purgationem cogendus.

v Appellatur teſtimonium ſufficiens quod ore duorum uel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot teſtes requiruntur non tantùm ad conuincendum epiſcopum, ſed etiam contra quemlibet clericum.

vj Appellatio eſt remedium contra cauſas uitiatas. Appellatio intra decendium debet interponi capit. anteriorum. Et ibi de libellis dimiſſorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vij Appellatur quis altero maior non ratione dignitatis, ſed uitæ. c. quanquam. Dignitas enim non facit epiſcopum, ſed uita. c. non omnes epiſcopi. Et ibi tractatur principaliter an laici poſsint epiſcopos accuſare. Chriſtiani per infideles accuſari non poſſunt, nec ſacerdotes per eos, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi.

viij Appellatur, & dicitur accuſatio ritè facta, quādo fit in ſcriptis. Et regulariter accuſator ſe debet inſcribere ad pœnam talionis, præterquam in ſex caſibus in ſumma poſitis.

c **Spoliatus.** Spoliatus & eiectus ante omnia uenit reintegrandus. c. reintegranda. Boni à malis ſemper moleſtantur.

ij Spoliatus & eiectus poſtquam fuerit reſtitutus, quas inducias debet habere antequam cogatur in iudicio reſpondere. & ibi in ſumma uideas de multiplicitate induciarum.

iij Spoliatis epiſcopis & alijs ad iudicium uenientibus induciæ ſunt præſtandæ.

iiij Spoliati communione eccleſiæ. & anathematizati, infames, inceſtuoſi, ſacrilegi, detractores, & multi alij ſunt ab accuſatione repellendi. Et ibi dicitur, quòd anathema differt ab excommunicatione. cap. Engeltrudam.

v Spoliatis, & alijs quibuſcunque inimici iudices eſſe non poſſunt, nec accuſatores, nec teſtes. Vox enim inimicorum contra nullos eſt audienda. Dicitur etiam ibi, quòd teſtes familiares & domeſtici, & etiam conſanguinei non ſunt contra extraneos producendi.

vj Spoliatus & quilibet alius ſi aduerſarium uult conuenire, ipſius forum ſequi debet. c. pulſatus. Nec epiſcopi dānari, nec cōcilia celebrari poſſunt ſine papa.

vij Spoliati & alij uolentes litigare non debent aduerſarios ſuos coram infamibus trahere, quoniam tales ſcilicet infames & criminoſi, nō poſſunt eſſe iudices. Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in ſe habet reprehenſibile. c. iudices.

viij Spoliationem uel alium reatum committēs epiſcopus, à quot epiſcopis eſt iudicandus.

ix Spoliatorum & aliorum teſtes teſtimonium dicant de his tantum, quæ præſentialiter & ueraciter nouerunt. Nec contra abſentes ſunt producendi. Abſentes enim non debent iudicari nec accuſari.

x Spoliatorum & aliorum teſtes in uno deficientes, an ſint in alijs admittendi. Et accuſans de pluribus criminibus ſi in uno deficiat, an in alijs admitti debeat.

xj Spoliati accuſantes ſuos ſpoliatores & inuaſores ab eis accuſari non poſſunt: quoniam accuſati niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare non poſſunt.

d **Teſtes.** Teſtes iuris diſpoſitione excommunicati non poſſunt ad accuſationem admitti.

ij Teſtis eſſe non poteſt, qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

iij Teſtificantis perſonam aſſumere non poteſt, qui ab accuſatione prohibitus eſt.

iiij Teſtis, accuſator, & iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt.

v Teſtantur iura illum non eſſe à communione repellendum, qui die ſtatuta ad cauſam uenire non potuit.

vj Teſtis eſt iuris diſpoſitio deficientem in epiſcoporum accuſatione non poſſe decetero agere, niſi in ciuili & proprio duntaxat negotio.

e **Libello.** Libello famoſo utentes, & ipſum contra aliquem ſcribentes, qualiter puniendi ſunt.

ij Libellum diffamatorium ſcribens, aut aliter reus:

tribus citationibus debet in ius euocari. Et per ſcripta nullius accuſatio debet ſuſcipi.

iij Libelli famoſi ſcriptor, aut aliter criminoſus, an admittatur in iudicio per procuratorem.

iiij Libellus accuſatorius ſi in epiſcopo datur, id eſt, ſi epiſcopus accuſetur: eius cauſa à xij. epiſcopis audiatur.

v Libellum famoſum ſcribentes, aut aliorum crimina ſponte confitentes, non debent ad accuſationem admitti. cap. illi. Et ibi habetur quòd nec qui parcit, eſt amicus: nec qui uerberat, eſt inimicus. capi. non omnis.

vj Libellum famoſum in alterum ſcribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna ferietur, ſi crimen illatum non probetur.

f **Infames.** Infames excommunicatos, & criminoſos à ſacerdotum accuſatione ius repellit. Et ibi tractatur qui dicantur infames. cap. infames.

ij Infamis eſt quodãmodo epiſcopus & reprehendendus, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum. Et ibi dicitur quòd epiſcopis alios accuſantibus non creditur niſi probent quod obijciunt.

iij Infamem quodammodo dicimus & reprehendendum, qui ponit falcem in meſſem alienam. cap. j. Et ibi dicitur, quòd alicui alterius parœchianũ iudicare non licet. Et quot ciuitates unaquæque prouincia habere debeat. c. ſcitote. Et quòd epiſcopus iudicio primatis, & non aliorum ſe ſubijcere debet.

iiij Infamia aut criminalis accuſatio, ſi imponatur epiſcopo, id eſt, ſi epiſcopus criminaliter accuſetur, & epiſcopi comprouinciales de cauſa cognoſcẽtes ſint in ſententia ferenda diſcordes: quid iuris.

v Infamis eſſet quodammodo & reprehendendus iudex, qui uellet reum cogere ad probandum accuſatore in probationibus deficiente: quia negatiua per rerum naturam eſt improbabilis. c. accuſator.

g **Viuens.** Viuens ſi adhuc ſit epiſcopus, alius ſibi ſuccedere non ualet, nec in eius locum ſubrogari: quod uerum eſt, niſi eſſet depoſitus, uel de licentia papæ renuntiaſſet, aut per ambitionem ſe ad aliam eccleſiam tranſtuliſſet. Epiſcopo autem ægrotanti aut nimia ſenectute grauato, dandus eſt coadiutor. Epiſcopus eccleſiam ſuam deſerere non debet. c. ſi uir. Nec etiam eſt à ſuis ſubditis relinquendus. c. denique. Prælati duo in una eccleſia eſſe non debent. c. in apibus. Beatus Augu. acceſſit & non ſucceſſit Valerio Hyponenſi epiſcopo. c. non autem.

ij Viuens epiſcopus aut ſacerdos, qui pro ægritudine à miſſarum celebratione abſtinuit: an poſſit celebrare recuperata ſanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Succeſſor.** Succeſſor an poſſit eligi ab epiſcopo uiuente, hoc eſt an ſucceſſorem ſibi poſſit epiſcopus eligere. Et ibi habetur quòd locus regiminis eſt fugientibus offerendus. Et epiſcopari poteſt, qui prodeſſe deſiderat. c. qui epiſcopatum.

ij Succeſſor epiſcopi mortui non eſt eligendus munerum datione, aut amicorum patrocinijs.

iij Succeſſor epiſcopi an poſt electionem teneatur iuramentum præſtare pro indemnitate eccleſiæ.

iiij Succeſſus ſeu proſper euentus denegatur clericis, qui ante ſententiam ſuſpenſionis uel depoſitionis à ſuo epiſcopo diſcedere præſumunt. In tales enim ſerenda eſt cenſura.

v Succeſſus non continget epiſcopo à ſede apoſtolica uocato, ſi ad propria reuertatur, niſi prius fuerit purgatus, & apoſtolicis literis munitus.

i **Solue.** Solue & ſolui procura teipſum ô prælate excommunicate: alias non poteris ordinare, nec tua ordinatio erit rata.

ij Soluti ſunt clerici unius prouinciæ à prælato alterius: ideo quod archiepiſcopus, primas, uel patriarcha clericos alterius prouinciæ nõ poteſt ordinare.

iij Soluere uel damnare ſubditos ſuffraganei non licet archiepiſcopo illo inconſulto. Soluit papa ab alijs excommunicatos: & cuiuslibet eccleſiæ clericos poteſt ordinare. Eſt enim ordinarius ordinariorum. c. cuncta per mundum. ibidem.

k **Regendo.** Regendo unamquanque parochiam, & res ipſius diſponendo facit epiſcopus quod debet. c. regenda. & c. nouerint. Regendi ſunt ſubditi per epiſcopos uiſitantes: ut cap. placuit.

ij Regendi officium epiſcopus tranſgreditur, ſi bona eccleſiarum uſurpare nititur, quamuis de illis precarias facere poſſit.

iij Regendi ſunt ſubditi ſine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipſius ualeat epiſcopus habere.

l **Cenſuram.** Cenſuram formidare debent, qui clericos ad iudices ſeculares trahunt. c. inolita. & c. placuit. Et ibi de coniuratoribus, & eorum punitione.

ij Cenſura ligatus, id eſt, excommunicatus uel ſuſpenſus celebrans eſt depoſitione dignus.

iij Cenſura ſiue iuſta ſiue iniuſta eſt timenda. Cenſura ligati ſunt uitandi pluſquam pagani. c. ad menſam. Cenſura eccleſiaſtica feriri debet, & ore dæmonum diſcerpi, qui ſuo epiſcopo eſt inobediens. cap. abſit. Cenſuram ex ira proferens grauiter delinquit. c. ira. & c. cum apud. Cenſura ſiue ſententia uel iudicium quatuor modis peruertitur. c. quatuor modis. Cenſura feriendi ſunt & Iudæ proditori comparãdi, qui ueritatem negant & occultant. capit. quiſquis. & c. abijt Iudas. Cenſura ſiue ſententia iniuſte prolata, uiribus caret. Epiſcoporum præceptis non ſemper obediendum eſt. Cenſuræ ſeu anathematis forma habetur in cap. debent.

m **Teſtor.** Teſtari ſeu teſtamenta facere cùm de proprio liceat, an permittitur clericis proprium habere. Clericis cauſas agere non licet. c. duo ſunt genera Chriſtianorum.

ij Teſtamenta condentes clerici, an poſſint quibus uoluerint ea relinquere, quæ de bonis eccleſiæ acquiſiuerunt. Teſtatur multiplex canon illos eſſe grauiter puniendos, qui res & prædia eccleſiaſtica inuadunt. De bonis eccleſiæ quatuor ſunt portiones faciendæ c. quatuor. Et ipſarum rerum alienatio an ſit permiſſa. c. ſine exceptione, & c. terrulas. Liberti eccleſiæ an poſſint ab ea diſcedere. Res ſacræ ex quibus cauſis alienari ualent. c. aurũ habet eccleſia. Pauperibus eſt prouidendum. c. gloria epiſcopi.

iij Teſtamentum an facere poſſint illi, qui prius nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquiſiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiij Teſtamenta an facere poſſint clerici de bonis ſuis & rebus eccleſiæ quæſitis.

v Teſtamenta facere de rebus eccleſiæ an ſit permiſſum ſacerdotibus. Et quis ſuccedat eis ab inteſtato.

n **Funus.** Funera & exequias ſuas celebrare & decimas ſoluere ubi debent illi qui ſe de una diœceſi aut parœchia ad aliam tranſtulerunt.

ij Funerandi iura an poſſint præſcribi. Funera. i. corpora mortuorum ubi debent ſepeliri. Et an pro ſepultura aliquid poſſit exigi. Funerum, id eſt, mortuorum animæ quatuor modis ſoluuntur. c. animæ. Funera, id eſt, corpora mortuorum deflenda non ſunt. c. quæ præpoſterum.

o **Fœnus.** Fœnus ſiue uſuram quodammodo committit & peccat, qui ultra debitum exi-

tum exigit c. quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici poſsint ſua repetere, & pro illis litigare.

ij Fœneraria cauſa ſiue criminali aut etiam ciuili an poſsint produci teſtes domeſtici. Et an clerici poſſint pro ſua eccleſia teſtificari.

iij Fœnus ſeu uſura committitur, ſi præter ſortem aliquid exigitur.

iiij Fœnera ſeu uſuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v Fœnera ſeu uſuræ an ſint aptæ, ut inde fiant eleemoſynæ.

vj Fœneratores & uſurarij ueram pœnitentiam agere non poſſunt, niſi reſtituant, quæ rapuerunt.

p **Furioſos.** Furioſos punire nõ decet ex his, quæ faciunt, cum ſint mente alienati. & ibi habetur de Loth, & alijs ebrioſis.

ij Furioſis clerici quodammodo comparandi eſſent, ſi pro patrocinijs impenſis munera exigere uellent.

iij Furioſo iudex comparari poſſet, qui ex mulieris confeſsione clericum condemnare uellet. Regulariter enim mulieres contra clericos teſtimonium ferre non poſſunt.

iiij Furioſi quodãmodo ſunt eccleſiæ miniſtri, qui diebus dominicis, & feriatis cauſas tractare uolunt.

v Furioſo ſimilis dici poſſet iudex, qui neganti purgationem, indiceret: niſi infamia laboraret.

vj Furoris quodammodo plena res eſſet, ſi à miniſtris & ſubditis confeſsio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta. quædam ſunt irritanda, quædam relaxanda. cap. authoritate. & c. alius. in quo cap. habetur, quòd ſolus Romanus pontifex regem Franciæ, tanquam inutilem depoſuit. Excommunicatis fidelitas ſeruanda non eſt.

vij Furioſè procederetur, ſi diaconus uel præsbyter ſine concilij examinatione deijceretur.

viij Furore quodam plenus cenſetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapſus eſt in iudicio, confeſſus uel conuictus, poſtea præſumitur offerre, & in ordine ſuſcepto miniſtrare, quod uerum eſt de crimine depoſitionem inducente.

q **Monachus.** Monachus an poſsit licitè officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de conſenſu epiſcopi ſacerdotibus dari debent. cap. reuertimini.

ij Monachi an poſsint in ſuis capellis presbyteros inſtituere.

iij Monachorum & eccleſiarum iura, an per præſcriptionem tolli poſsint.

iiij Monachi an poſsint præſcribere contra eccleſias, & prælatos ſeculares.

v Monachi & prælati res eccleſiæ ſua authoritate repetere non ualent.

vj Monachi, epiſcopi, & alij prælati ſi ſua authoritate uſurpant, quæ ad ſe pertinere putant, an cadant à cauſa.

vij Monachi & abbates an poſsint retinere eccleſias, decimas & iura patronatus de manibus laicorum ſibi conceſſa ſine epiſcopi conſenſu. Et ibi habetur, quòd epiſcopus habet diſpoſitionem omnium eccleſiarum, quæ in ſua diœceſi conſtitutæ ſunt. capitu. omnes baſilicæ. & etiam ibi plenè de iure patronatus capitu. quicunque. capi. filijs. capitu. decernimus.

r **Occidit.** Occidit ſeipſum ſpiritualiter, qui à uoto reſilit.

ij Occidit quodammodo temporaliter ſeipſum, qui ſuum reſignat beneficium, ſed ſi in infirmitate reſignauit, an ſit ei reſtituendum poſtquam conualuerit & ibi habetur quòd ante probationem triennij nullus in monaſterio debet ſuſcipi.

iij Occidit animam ſuam monachus ad propria rediens, poſtquam ſe & ſua monaſterio tradidit.

iiij Occidens uel percutiens clericos diabolo ſuadente, eſt excommunicatus ipſo iure. capitu. ſi quis ſuadente diabolo. & ibi habetur, quod eccleſiæ conceſſa non ſunt reuocanda: & qui talia aufert, ſacrilegium committit: & eccleſiæ immunitas non eſt uiolanda.

s **Abbates.** Abbates aut monachos factos epiſcopos ius obligat ad relinquendum quod ante habuerunt, monaſterio: quod poſt, eccleſiæ propriæ. ca. ſtatutũ.

ij Abbates ſunt à proprijs fratribus eligendi, & non ab epiſcopis. Abbates expellere non eſt permiſſum monachis: neque commatres facere. Abbates & monachos poſſunt epiſcopi uiſitare, & conditiones exigere tempore dedicationis conſtitutas. Abbas & monachi cum ſanctimonialibus habitare non debent: quia ſexuum commiſtio eſt periculoſa. c. diffinimus.

t **Clauſtra.** Clauſtra ſiue religionem intrare uolentibus clericis non eſt à ſuo epiſcopo denegandus ingreſſus.

ij Clauſtrum ingredi clericis permittitur etiam epiſcopo inuito.

iij Clauſtrum unum petere altero derelicto, an ſit permiſſum monachis, & regularibus canonicis ſine permiſsione abbatum.

u **Volentes.** Volentes & ſpontaneos monaſterium intrantes pueros, an cogant iura religionis propoſitum tenere. Voluntariè puellæ uirginitatis propoſitum ſuſcipientes, nuptias eligere non poſſunt.

ij Voluntate patris ſpreta, ſi filius religionem ingreditur, an à patre reuocari poſsit?

iij Voluntariè habitum religionis ſuſcipientes, illum deſerere non poſſunt: ſed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiij Volentes religioſi ad arctius monaſterium tranſire non ſunt impediendi.

x **Commendat.** Commendatam unam eccleſiam poteſt habere clericus in altera intitulatus. Commendandi ſunt clerici, qui in una, & non in pluribus eccleſijs uolunt conſcribi. Et ibi habetur, quòd duos epiſcopatus poteſt quandoque quis habere. c. relatio.

ij Commendandi non ſunt clerici, qui ſine literis dimiſſorijs de una eccleſia tranſeunt ad alteram. Matrimoniũ ſpirituale contrahitur inter curatum & eccleſiam ſuam, quæ non debet eſſe ſcortum. ca. ſicut.

iij Commendatio nulla ſed potius uituperium eſt clericis, qui ſecularium negotiorum procuratores eſſe uolunt.

iiij Commendandi ſunt clerici, qui ueſtibus ſibi congruentibus utuntur, unguenta & fulgida ueſtimenta fugientes.

v Commendare non debemus clericum, qui à ſuo epiſcopo depoſitus imperatorem, aut iudicem ſecularem adit.

y **Iurans.** Iurans uerum non peccat: ſed ſecus ſi peierat, & per creaturas. iurare non licet.

ij Iurans falſum, quod putat uerum, an ſit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot ſunt genera mendacij.

iij Periurum prælatum & criminoſum ante ſententiam diffinitiuam derelinquere non licet.

iiij Iuramenta illicita an ſint ſeruanda.

v Peierare & contra iuramentum ſuum uenire, qui cogit aliquem, licet periurus non ſit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis. c. de forma.

z **Pugnas.** Pugnas committere ſeu militare an ſit peccatum.
ij Pugnas ſiue bellum quod dicatur iuſtum.
iij Pugna an debeat committi pro repellenda ſociorum iniuria.
iiij Pugna non ſemper eſt exercenda contra malos. Mali enim ſunt à bonis quandoque tolerandi, & non abijciendi. Quædam tamen mala ſunt repellenda & punienda, quædam toleranda. Mali ſunt medicinali ſeueritate ad bonum cogendi, ut Nabuchodonoſor. Et hæretici etiam inuiti ſunt ad ſalutem trahendi. Pugnis, & bellis ſunt coercendi eccleſiaſticæ religionis inimici.
v Pugnas ſeu bella qui Deo authore geſſerunt, præcepta non occidendi minimè transgreſsi ſunt. Et ibi an mali ſint occidendi. Habens gladij poteſtatem poteſt occidere, ſi hoc faciat amore iuſtitiæ.
vj Pugna, & coactio eſt exercenda in malos, ut teneant bonum iam ſuſceptum. Non autem ſunt ipſi ad bonum non ſuſceptum cogendi.
vij Pugna ſi iuſta ſit, poſſunt hæretici & omnes hoſtes licitè ſuis rebus ſpoliari.
viij Pugna ſeu bellum an poſsit per clericos committi, & an poſsint clerici arma ſumere. Qui ſacramenta Dei tractant, iudiciũ ſanguinis agitare nõ debent.

a **Hæreſis.** Hæreſis quælibet ab eccleſia Romana deſtruitur.
Hæreticus an poſsit aliũ excommunicare, priuare, uel ſententia notare. Excommunicatus alium excommunicare poteſt. Hæreticorum conſortia, & eorum ſacrificia ſunt à catholicis fugienda
ij hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. Eccleſia uiuentes & non mortuos an ligare poſſit, uel ſoluere.
iij Hæreticus ſi dominus eſt, aut alio crimine irretitus, an poſsit excommunicatio ferri in familiam ſuã pro delicto ipſius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi ſunt, qui corrigi nolunt, & etiam illi, qui duas uxores habent: teſtes falſi, homicidę, & multi alij. Hæreticorum tandem uariæ ſpecies ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum pontificum cenſuras à nullo decet eſſe.
Violantes ſacros canones in ſpiritum ſanctum blaſphemant. Violanda non ſunt, ſed ſeruanda ſanctorum ſtatuta, & eorum regulæ in ſynodo conſtitutæ.
ij Violari non debent priuilegia eccleſiarum, nec archiepiſcoporum. Violans ciuitas & occidens ſuos præſules epiſcopali dignitate priuatur. capi. ita nos.

c **Sortilegus.** Sortilegus quis ſit, ſiue qui dicantur ſortilegi.
ij Sortilegum eſſe an ſit peccatum. Sortibus an ſit credendum.
iij Sortes ſiue diuinationes à quibus exordium ſum-
iiij pſerunt. Et de multiplici genere diuinationis, & quot modis dæmones futura præuoſcunt.
v Sortilegi, uel diuinatores an ſint excommunicandi, ſi ceſſare noluerint. Sortilegia & magicam artem debent epiſcopi eliminare. Sortilegijs uel maleficijs nullo pacto debent ſacerdotes operam dare, alias abijciendi ſunt.
vj Sortilegus uel alius ab epiſcopo excommunicatus an per alium ipſo inconſulto poſsit abſolui, & an presbyteri poſsint conciliare pœnitentes. Pœnitentia morientibus non eſt deneganda, etiam à ſimplici ſacerdote.
vij Sortilegis & alijs morientibus non eſt pœnitentia imponenda, ſed bene innoteſcenda. In pœnitentijs imponendis multa ſunt conſideranda. Melius eſt ſacerdotem pœnitentiam imponentem eſſe nimis miſericordem, quàm nimis ſeuerum. Sortilegi ſunt & excommunicati, qui dies menſes, & annos paganorum more obſeruant.

d **Sponſis.** Sponſis Dei ſe Deo dedicantibus, & uirginitatem uouẽtibus nuptias contrahere non licet.
Sponſalia de præſenti, ſiue matrimonia per uouentes ſolenniter contracta non tenent.
ij Sponſa unius an poſsit à ſponſo ſuo recedere, & alij nubere.
Sponſa ſine conſenſu ſponſi, & econtra, religioſam uitem ſuſcipere non poteſt poſt copulam carnalem, ſecus ante. Sponſalia uera an fuerint inter Ioſeph, & Mariam. Sponſam alterius nullus rapiat. & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis.** Infidis ſeu infidelibus cõiugium contrahere licet, & inter eos dicitur eſſe matrimonium, licet non ſit ratum. Infidelis uxor uirum cogens ad malum licitè dimittitur. Infidelium ut Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia ſunt à Chriſticolis uitanda.
ij Infidelium unus ſi conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an poſsit ad fidem conuerſus alij ſe copulare.
iij Infidelis qui ante baptiſmum unam uxorem habuit, & poſt baptiſmum aliam, bigamus eſt cenſendus, nec poteſt eſſe epiſcopus. cap. acutius ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adſtrictus, ut puta ſeruus ſi contrahat cum libera: quæ per errorem eum putabat liberum, non eſt inter eos coniugium: quia error perſonæ, & conditionis impediunt, & dirimunt: ſecus autem eſt de errore fortunæ, & qualitatis.
ij Seruum ſcienter acceptum in maritum non poteſt mulier dimittere: ſecus ſi ignoranter. Serui poſſunt matrimonia contrahere.

g **Infans.** Infans proprius ſi teneatur à patre in ſacro baptiſmate: licet per tale factum ſuæ uxori compater efficiatur: non propter hoc ab ipſa uxore ſeparabitur: niſi ad ſeruandã continentiam poſsit induci.
ij Infantes ſponſalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate conſentire non poſſunt.
iij Infantes ſiue filij ſpirituales uel adoptiui, an poſſint naturalibus per matrimonium coniungi.
iiij Infantem ſiue filium aliquem non debet uxor ſimul cum uiro ſuo in baptiſmate ſuſcipere. capit. fin. quia eſſet eius commater. Et ibi dicitur quòd non poteſt quis ducere in uxorem relictam cõpatris ſui uxoris: nec etiam duas commatres.
v Infantibus ſi conceditur nuptias contrahere, ipſorum, & quorumcunque aliorum nuptiæ ſeu matrimonia non debent clam fieri, ſed publicè. & ſic non debent eſſe clandeſtina. Tandem inſtruuntur iudices ad cuncta rimandum.

h **Mœcha.** Mœcha ſiue adultera, & ab aliquo per adulterium polluta an poſsit per eum duci in uxorem. Et ibi matrimonia ſecunda conceduntur. c. quod ſi dormierit.
ij Mœcham ſæpe mulierem efficit coactio: & ideo nulla mulier eſt cogenda nubere: quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere. Non licet uiro uxorem deſerere, ut fecit Lotharius.
iij Mœchiæ notam an dicantur incurrere filij & filiæ, qui poſt ſponſionem parentum cum alijs contrahunt, hoc eſt an filij & filię poſt promiſsionem & ſponſionem parentum ſuorum poſsint licitè cum alijs contrahere.

i **Coit.** Coire ſolita (ut eſt meretrix) poteſt in uxorem duci, ſi de eius correctione ſpes habetur. Coitus ſiue fornicationis cauſa poteſt uxor dimitti.

Coitus

ij Coitus ſiue incontinentiæ cauſa ducta, an ſit coniunx appellanda. Abortum procurantes an ſint homicidæ.

iij Coitus ſine copulæ coniugali apta puella, ſi habet patrem ſeruum & auum liberum: in matrimonio contrahendo ſequitur de honeſtate arbitrium aui & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cũ ſit ſeruus.

iiij Coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. uiuente enim uxore ex quacunque cauſa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare. Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur. c. meretrices.

v Coire coacta, & per uiolentam accepta, an perdat pudicitiam & uirginitatem. Carnis uirginitas non ſeruatur, ſi mens corrumpitur. Viro uxorem extra fornicationis cauſam derelinquere non licet.

vj Coiens uir cum alia, & ſic adulter, uxorem adulteram dimittere non poteſt.

vij Coitus ſeu fornicationis cauſa dimittens uxorem ea uiuente aliam ducere non poteſt. Coitus contra naturam, & cum perſonis coniunctus eſt grauiſsimũ peccatum

viij Coitum ſeu incontinentiam incurrere non debet aliquis, ut aliqua ad fidem conuertatur. Et ſic non licet ducere uxorem infidelem ſub ea conditione ut conuertatur & fidelis efficiatur.

k

Mente. Mente ſeu uolũtate mulier cupit ut fiat mater, & habeat liberos: tñ eius uir eſt frigidus & maleficiatus: an propter hoc ſit ab eo ſeparanda.

ij Mens & uoluntas eſt mulieri poſt mortem uiri cũ illo contrahere, cùm quo prius fornicata fuit, an poſsit. Viro uxorem dimittere propria authoritate & ſine iudicio eccleſiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.

iij Mentis ſeu cordis ſola contritione abſque oris confeſsione an poſsint peccata deleri: & utrum poſſumus Deo ſatisfacere. Iſtam quæſtionem prolixè tractat Gratianus, eius occaſione interſerens tractatũ de pœnitentia, ſeptem diſtinctiones continentem.

iiij Mentis ſcrupulo ceſſante, an poſsit maritus tempore orationis & pœnitentiæ uxori debitum reddere. Et ibi habetur, quòd tempore quadrageſimali nuptias celebrare non licet.

v Mens & uoluntas eſt uiro continentiam uouere. Non poteſt hoc facere ſine conſenſu uxoris tacito uel expreſſo, niſi ſit ſponſa nondum cognita. Mulier uiro debet ſubeſſe, cum uir ſit caput mulieris. cap. hæc imago.

l

Dubitans. Dubitans uxor de morte mariti, & credens illum eſſe mortuũ, ſi contrahat cum alio, an dicatur rea adulterij.

ij Dubitans mulier de morte mariti, ſi cum alio contraxit, & poſtea maritus eius reddijt, an ſit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m

Gradibus. Gradibus conſanguinitatis nobis contingentes mulieres non poſſumus ducere in uxores. Quare conſtitutum fuit ne conſanguineæ ducantur.

ij Gradu conſanguinitatis uxori contingentem non licet uxorem ducere.

iij Gradus conſanguinitatis & affinitatis, ſecundum decreta uſque ad ſeptimam generationem habent prohibitionem, hoc eſt, quòd ratione conſanguinitatis & affinitatis prohibitum eſt matrimonium uſque ad ſeptimum gradum.

iiij Gradus ſextus conſanguinitatis quare prohibitus eſt, ſecundum Canones.

v Gradus conſanguinitatis, quõ computandi ſunt.

vj Gradu prohibito coniuncti ad quorum accuſationem uel teſtificationem ſunt ſeparandi. Et ibi de iuramento ſeparationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui conſanguinitatem probant. c. de parentela.

vij. Gradu prohibito coniuncti, ſi adinuicem carnaliter commiſceantur, filij ex tali inceſtuoſo coitu procreati, non ſunt filij appellandi.

viij Gradus conſanguinitatis & affinitatis, quis dicatur eſſe diſpenſabilis. id eſt, quo gradu poſsit diſpenſari cum conſanguineis & affinibus.

ix Gradu prohibito coniuncti (licet fortè ſentẽtia pro matrimonio fuerit lata) poſſunt ſeparari. Sententia enim pro matrimonio uel contra ipſum lata poteſt retractari ueritate comperta: quia talis ſententia nullo curſu temporis tranſit in rem iudicatam. Et ibi dicitur ſententiam etiam Romani pontificis in melius poſſe mutari. c. ſententiam.

x Gradus affinitatis, ſiue ipſa affinitas in ſuperſtite nõ deletur. Item ſoboles ex ſecundis ſuſcepta nuptijs conſanguineis prioris uiri copulari nõ debet, ſecundum decreta: ſed hoc corrigitur per cap. non debet de conſanguin. & affin.

n

Rapiente. Rapiente uirginem per uim aliquo, raptus comitti dicitur.

ij Rapiens uiolenter puellam, põt illã peracta pñia in uxorem ducere. Et ſic rapta raptori de iure canonico nubere põt. c. denique. & melius extra de rapto. cap. cum cauſa. cum ſimilibus.

DECRETI TOTIVS canones hic ſecundùm ordinem alphabeticum imprimũtur, quod præter cæteras utilitates multimode correctioni eſt adiumento non mediocri.

AB antiqua.1317.c.2
Abbas.xviij.qõ.ij.785.columna 1
Abbas.xviij.q.ij.786.columna 2
Abbati.192.col.1
Abbatem.xviij.q.ij.785.col.1
Abbatem.xviij.q.ij.eodem.
Abbates.788.col.2
Abbatibus.xij. quæſtio.ij.661.columna 1
Abbatibus.xviij.q.ij.788.col.2
Ab accuſato.513.col.2
Ab eo.447.col.2
Ab epiſcopis.233.col 2
Ab exordio.117.col.2
Ab excommunicatis.579.col.2
Abijt Iudas.630.col 2
Ab illo.696 col.1
Ab imperatoribus.848.col.1
Ab infirmis.967.col.1
Ab iſto die.xxxv.quæſt.vj.1232.columna.1
Ab iſto die. eadem cauſa. q.& ſo.columna 2
Abſens.j.iij.q.ix.509.col.2
Abſens.ij.511.col.2
Abſente.j.iij.q.ix.508.col.1
Abſente.ij.509.col.1
Abſit.diſt.50.168.col.2
Abſit.xj.q.iij 615.col.2
Abſq; ſynodali.715.col.2
Accedens.162.col 2
Accuſatus.497.col.1
Accuſatum.ij.q.iiij.435.col.1
Accuſator.546 col.1
Accuſatori.508.col.1
Accuſatores.diſt xlvj.151.col.1
Accuſatores.j.iij.q.v.493.col.1
Accuſatores.ij.494.col.1
Accuſatores iij.ibidem.col.1
Accuſatores iiij.q.viij.506.col.1
Accuſatorum.ij.q.viij.480.col.1
Accuſatoribus.495.col.1
Accuſatio.j.ij. quæſt. vij. 463. columna 2
Accuſatio ij.eadem quæſtio.465.columna 1
Accuſationes.494.col.1
Accepiſti j.de conſecra. diſtin.iiij.1326.co.1
Accepiſti ij.eodem:co.2
Acceſſerunt.1294.col.1
Accipite 1293.col.2
Achab rex.1164.col.1
Achatius.xxxiiij. quæſtio j.905. columna 1
Achatius ij. ibidem.906. columna prima.
Acolythus.75.col.2
Actione.829.col.2
Acutius. diſtinct.xxvj.86. columna prima.
Acutius. xxviij. quæſt.iij. 1015.columna 2
Adam diſtinctio. xl. 132. columna ſecunda.
Adam. de pœni.diſtinct.j.1120.columna 1
Adam.xxxiij.quæſt.v.1206.col.2
Ad Deum. xxxij. quæſtio. v.1064. colum.1
Addidiſtis.798.col.1
Additur.989.col 2
Ad eius uero.9.col.1
Ab epiſcopos.776.col.1
Ad fidem 882.col.2
Ad hæc.678.col.2
Ad hoc diſtinctio. xxxij. 106. columna 1
Ad hoc.diſtinct.lxxxix.288.columna prima.
Ad hoc.xvj.quæ.prima. 738.columna ſecunda.
Ad hoc.de conſecra. diſt.iiij.1339. columna 1
Adhuc inſtant. 1165. columna ſecunda.
Adijcimus.723.col.2
Ad limina.1023.col.2
Ad menſam.618.col.2
Admittuntur.191.col.1
Adminiſtratores. [illegible]1.columna ſecunda.
Admonere.xvj. quæſt.j.722.columna 2
Admonere. xxxiij. quæſt. ij. 1084. colum.1
Admonemus.744.col.1
Admoneant.969.col.2
Admonendi.479.col.1
Ad nuptiarum.1254.col.1
Ad reatum.264.col.1
Adrianus.j.diſtinct.lxiij.210.columna ſecunda.
Adrianus ij. eadem diſtin. 216. columna ſecunda.
Ad Romanam. j. ij. quæſtione vj. 442.col.1
Ad Romanam.ij.443.columna prima.
Ad ſedem apoſtolicam.1318.columna ſecunda.
Aduerſitas.564.col.2
Adulterij.1073.col.2
Adulterio.1034 col.2
Aduocauit.913.col.1
Affectum.968.col.2
Afros.321.col.1
Agatho.216.col.1
Agathoſa 992.col.2
Agapitus.xvj. quæſtio prima. 722. colum 2
Agapitus.de conſec.diſtinct.j.1250. colum. 1
Agite.1104.col.1
Agnouimus.966.col.1
Agunt homines. 1327. columna ſecunda.
Ait Celeſtinus.919. columna ſecunda.
A iudicibus.454.col.1
Aliud eſt. de conſecra. diſtinct.iiij. 1313.col.2
Aliud eſt quidem.xj.quæſt. prima. 607.col.1
Aliud quidem. de pœni. diſtinct.j. 1115.col 2
Alius item.714.col.2
Aliorum hominum.586. columna ſecunda.
Alia cauſa.xvj.quæſt.prima. 720.columna 2
Alienus. diſtinct. xc. 289. columna prima.
Alienus.xxiiij.quæſt.prima. 911.columna 2
Alieni. ij. quæſtione ſeptima. 466. colum.1
Alieni iij. quæſtione quarta. 490. colum.1
Alienum. diſtinct. quinquageſima. 181.col.1
Alienum. xix. quæſtione ſecunda. 793.col.2
Alienationes. 659. columna ſecunda.
Aliter legitimum. xxx. quæſtio. v. 1039.col.1
Aliter ſe orientalium. diſtin.xxxj. 103.col.2
Aliquando.1050.col.1
Aliquanti.959.col.2
Aliquantos.183.col.1
Aliquos.705.col.1
Alligant.969.col.1
Altare.390.col.1
Altaris palla.1251.col.2
Altaria.j.de conſecra. diſtin.j.1258 colum.1
Altaria ij.1225 col.1
A malis.850.col.1
Amputato.947.col.2
Anaſtaſius.55.col.2
Ananias.771.col.1
Ancillam.1052.col.1
Animaduertendum. 818. columna ſecunda.
Animæ defunctorum.686.colum.ſecunda.
Annis ſingulis. diſtinct. xviij.50. columna 2.
An non diſtricta. 932. columna ſecunda.
An putatis.175.col.1
An quod in ſubditos.1082. columna ſecunda.
Anteceſſor.636.col.1
Anteriorum.448.col.1
Ante baptiſmum. 1319. columna prima.
Ante benedictionem. 1274. colum. prima.
Ante omnia.diſtinct.xxxv.119. columna 1
Ante omnia.diſtin.xl.131. columna prima.
Ante triennium. 100.columna prima.
Ante uiginti.1319.columna ſecunda.
Antiqui.1291.col.1
Antiquos.586.col.2
Antiquis.586.col.1
Antiquitus. 425. columna ſecunda.

Aparuulo 1337.col. 2
Aperte inquit. 919 columna ſecunda.
Aperiant.1038 col. 2
Apoſtolus diſtinct. lxxxj. 257 columna 2
Apoſtolus. xxxij. q. vij. 1071 columna 2
Apoſtolus de pœni. diſtin. ij. 1149. colum. 2
Apoſtolus.xxxiij.q.iiij.1201. columna 1
Apoſtolorum canones. 38 colum. ſecunda.
Apoſtolicus.253 col. 1
Apoſtolicis 741 col. 2
Apoſtolicos.652.col.1
Apoſtolica diſtinctio. lvj. 199 columna 2
Apoſtolica. viij. quæſt. j. 569 columna 1
Apoſtolica.de conſe.diſtinct.j.1259 columna 2
Apoſtolicæ. xxiiij. q. iij. 932 columna 2
Apoſtolicæ. xxxv q. ix. 1236 columna. 2
Appellantem. 441. columna ſecunda.
Apud miſericordem.xxxij. quæſt.j. 1045 colum. 1
Apud nos.xxxij. quæſt. v. 1068. columna 2
Apud omnipotentē.xxxvj.quæſt ij. 1242 col. 2
Apud ueros. xxiij. quæſtion. 843. colum. 2
Aquam ſale 1299.col. 1
A quibus ordinibus. diſtinct. xxxv. 116.col. 2
A quodam Iudeo. 1307. columna ſecunda.
Archidiaconum. diſtin. lxxxj. 263. colum. 2
Archidiaconum Florentinum. diſ. lxxxv. 272. col. 1
Archiepiſcopus.diſtin.lxvj.229.columna 1
Archiepiſcopus. ab omnibus. ibidem.
Archiepiſcopus.ix.quæ.iij. 584.columna 1
Archipresbyter. 805. columna ſecunda.
A recta ergo 908 col. 2
Argura.ij.queſtio.vj. 444. columna prima.
Arrianorum.1250.col. 1
Arriano.355.col.1
Attaldus.577.col. 1
A ſanctis patribus. 943.columna ſecunda.
A ſacerdotibus. 1296. columna ſecunda.
Aſſumi aliquem. 92. columna ſecunda.
A ſubdiacono.269.col. 2
Atho.1101.col. 2
Attendendum.776.col. 1
Authoritatem.xv.quæ. vj. 713. columna 2
Audiſter.573.col. 2
Audi denique.616.col. 2
Audire epiſcopum.82.col. 1
Audire chariſsimi.113 columna ſecunda.
Audiuimus.iij.q.ij.485.col. 1
Audiuimus.j.q.iij.383 col. 1
Audiuimus. xxiiij. quæſtion. j. 906 colum. 1
Audiuimus.xxxiij.quæſt.ij.1089 columna 1
Auditum eſt.436 col. 1
Augurijs.960 col. 1
Auguſtino.649 col. 1
Aurelius.964 col. 2
Aurum eccleſia habet. 669. columna 1
Aut facta. 1096 col. 1
Authoritatem.713 col. 2

B

BAptiſmus.1308 col. 1
Baptiſmi uicē.1311 co. 1
Baptizantur. 1158 col. 2
Baptizari.9 col. 2
Baptizandi. de conſe. diſt. iiij. 1307 colum. 1
Baptizandi de conſe. diſt. iiij. 1320 colum. 1
Baptizandis. 368 col. 2
Baptizandos. 1319 col. 2
Baſilicas. 1246 col. 1
Beatus.iii.q.iiij.490 col. 2
Beatus Petrus. vj. quæſt. j. 535 columna 2
Beatus Paulus.xxij.quæ. ij. 820 columna 1
Beatus prædeceſſor. iij. q. iiij. 490 colum. 2
Beata Maria.987 col. 2
Beatus Petrus.472.col. 1
Benedictio.330 col. 2
Benedictus.1182 col. 2
Bene nouit.209 col. 1
Bene quidem.310 col. 2
Bene ualet.167 col. 2
Biduum.450 col. 1
Bonæ rei.670 col. 2
Boni principis.318 col. 2
Bonorum authori.153 col. 2
Breuiter mōſtratū.lxij.di. 209 co. 2
Breuiter quæ.68.col. 1

C

CAlumniator. 427 colum. prima.
Canon.5 col. 2
Canones.diſtinctio. xv. 34 columna 2
Canones. diſtinctio. xvj. 39 columna 1
Canones. diſtinct. l. 179 columna prima.
Canonum ſtatutis.694 columna ſecunda.
Canonica ſan. iij. quæſt. v. 463 columna 2
Canonica inſtituta.xj.q.iij.637 columna 2
Cantantes.292 colu. 1
Carnem cuiquam.1349 col. 2
Caſellas.591 col. 2
Catholicus.454 col. 1
Catholica eccleſia.24 col. 2
Catechiſmi. 1319 col. 2
Catechuminum.1313 col. 1
Catinenſis.208 col. 2
Caue.1013 col. 2
Cauete.839 col. 1
Caueant iudices.508 col. 1
Cauendum eſt.j. quæſtion. vij. 402 colum. 2
Cauendum eſt. x. quæſtio. iij. 598 colum. 1
Cauendum nobis. de pœni. diſt. iij. 1176 col. 1
Cauſa uerò.6 col. 2
Celebritatem.1300 col. 1
Cellulas.788 col. 1
Cenomanenſem.199 col. 2
Cœpiſti habere. 623 col. 2
Cœpit Ermigildus.922 col. 2
Certe ego.645 col. 2
Certis de cauſis.709 col. 1
Certum eſt diſt.x.20 col. 2
Certum eſt.diſt.x.22 col. 2
Certum eſt. xj. quæſtio. iij. 622 columna 2
Certum eſt.xxiiij.quæſtion. iij.932 colum. 1
Certum eſt. de conſec. diſt. 1. 1246 colum. 2
Cæterum Dei traditio. 277 columna 2
Charitas. de pœni. diſt. ij. 1131 columna 2
Charitas eſt.eodem.
Charitas nunquam. de pœn. diſt.ij. 1133 col. 2
Charitas eſt aqua. de pœn. diſtin. j. 1134 col. 2
Charitas in quibuſdam, de pœni. diſt.ij.1138 col. 1
Charitatem tuam. 661 columna ſecunda.
Chartæ quas dedi. 512 columna prima.
Chriſtus quid fecit. j. quæſt. j. 362 colum. 2
Chriſtus panis.de conſe.diſ.ij. 1280 colum. 1
Chriſtiano. diſtin. xxxiiij. 113 columna 2
Chriſtiano. xxxiij. q. iiij. 1199 columna 2
Chriſtianis.602 col. 1
Chriſtiana.1069 col. 1
Cyprianus.810 col. 1
Circuncifio.1037 col. 1
Circuncellionis. 873 columna ſecunda.
Cito turpem. 334 columna ſecunda.
Citius ad hoc. 1150 columna ſecunda.
Clemens.572 col. 1
Clementis librum. 39 columna prima.
Cleri plebiſque. 219 columna ſecunda.
Clericos & clericos.59 columna ſecunda.
Clericus profeſsionem. diſtin. xlj. 135 col. 1
Clericus. j. diſtinctio. xlvj. 151 columna 1
Clericus.ij. ibidem.col. 2
Clericus. iij. ibidem columna ſecunda.

Cler

Clericus ſolus.diſtinctio. lxxxj. 261 columna 2
Clericus. j. diſtinctio. xcj. 291 columna 2
Clericus.ij.ibidem.
Clericus ab inſtanti.xxj. quæ. j. 806 colum.1
Clericus aduerſus. ij. quæ. vij. 462 col.2
Clericus aduerſus. 599 columna ſecunda.
Clericus uerò. iij. quæſtio. iiij. 441 columna 1
Clericus ſiue laicus.xj. quæſt.j. 611 colum.2
Clericus qui. xj. quęſtion. iij. 620 colum.1
Clericus qui. xij. quæſtion. j. 640 col.2
Clericus ab inſtanti. 896 columna prima.
Clericus xxiiij.quæſtion.iij.936 columna 1
Clerici.diſtincti. xxiij. 76 columna ſecunda.
Clerici diſtin. xxxiij. 111 columna ſecunda.
Clerici. diſtinctio. xliiij. 142 columna 1
Clerici uel continentes. diſt. lxxxj. 263 col.2
Clerici uerò. diſtinct. xcj. 291 columna 2
Clerici omnes.j.quæſtio.ij.382 columna 2
Clerici. xiij. quæſtione ij. 683 columna 2
Clerici ab indignis.xiiij.quæſti.iiij. 694 col.1
Clerici. xvj. quæſtio. iij. 750 columna 1
Clerici qui. xix. q. j. 793 columna ſecunda.
Clerici. xxiij. q. viij. 895 columna prima.
Clerico faciente. 174 col. 1
Clericum ſcurrilem. diſt. xlvj. 152 columna 2
Clericum qui. diſtin. l. 161 columna 1
Clericum alienum.diſtin. lxxij. 237 col.1
Clericum cuiuslibet.xj. quæ. j. 600 colum.1
Clericum nullus. xj. quæſtio. j. 603 colum. 1
Clericum nullus.xj.quæſtion.j.611 colum.1
Clericum. xxj. quæſtione j. 806 columna 2
Clericum xxij. quæſtion. j. 815 columna 2
Clericos autem j.quęſtio.ij.380 colum.2
Clericos aut laicos.ij.quæſt.vij.477 colum.2
Clericos in ſingulis.diſtin. lxxj. 235 colum.2
Clerico nihil poſsidere.639.col 1
Clericos qui de conſecra. diſtin.j. 1252 col.1
Cogitatio. 1097.col.1
Cogitationis. 1094 col.2
Cognouimus. xij. quæſtio. ij. 658 colum.1
Cognouimus.xvj.quæſt.vj.758 columna 1
Cognouimus.xviij. q.ij. 789. columna 1
Cognoſcamus.115 col.2
Comeſſationes. 141 columna ſecunda
Commendauit. 1182 columna ſecunda.
Communis filius.74.col.1
Communiter diffinimus. 111 columna 1
Comperimus.xiiij.quæ. vj. 700 columna 2
Comperimus quod. xxiiij. quæ. iij. 928 col.2
Comperimus.de conſe. diſ. ij. 1265 colum.2
Comprouinciales.225 columna prima.
Comprouincialium. 226 columna prima.
Concedimus.1251 col.2
Conceſſio.657 col.2
Concilia ſacerdotum. 45 columna 1
Concubinæ.1049 col.2
Concubuiſti.1077 col.1
Concuſsionis.377 col.2
Confirmandum eſt. 180 columna ſecunda.
Confidimus.941 col.1
Congregato.760 col.1
Congregatio.770 col.2
Coniunx.988.col.2
Coniuges.eodem.
Coniunctiones.1215 col.1
Coniurationum.604 col.1
Connubia. 1049 col.1
Conqueſtus eſt.585 col.1
Conſanguinitas. 1218 columna ſecunda.
Conſanguinei.492 col.2
Conſanguineorum. 490 columna ſecunda.
Conſanguineos.1229 col.1
Conſecrationem. 1244 columna prima.
Conſentire.269 col.2
Conſequens.diſtinct. xj. 23 columna 1
Conſequens eſt.diſ.lxxxviij.282 colum.2
Conſilia ſacerdotum. 45 columna prima.
Conſiderandum eſt. 1178 columna ſecunda.
Conſiderandum nobis. diſt. l. 177 colum.2
Conſiderandum. xvj. quæ. vij. 768 colum.1
Conſideranda.276 col.2
Conſideratio.722 col.2
Conſidera.815 col.1
Conſideret.1189 col.1
Conſpirationum.604 col.1
Conſpiratores.491 col.1
Conſtantinus.j.diſtinctio. xcvj.316 colum.1
Conſtantinus. ij. ibidem. columna ſecunda.
Conſtantinopolitanæ. 66 columna ſecunda.
Conſtat autem. diſtinctio. ij. 4 columna 2
Conſtat baptiſma. de conſec. diſt. iiij.1307 col.1
Conſtat multos.j. quæſt. j. 372 columna 1
Conſtat quia.de pœn.diſt. iiij. 1178 colum.2
Conſtitutio.diſtinct. ij. 4. columna ſecunda.
Cóſtitutio. diſt. lxiij. 221 columna ſecunda.
Conſtituimus.diſtin. lxxvj. 245 columna 1
Conſtituimus.iij.quæſtio.v.494 colum.2
Conſtitutum eſt. vij. quęſtio.j. 556 colum.2
Conſtitutum eſt.xvj.quæſtio.j. 738 colum.1
Conſtituit. xvj. quæſtion. vij. 770 colum.1
Conſtituit. xvij. quæſtion. iiij. 780 colum.1
Conſtituit. xx. quæſtio. iij. 804 columna 2
Conſtitutiones.diſtin. x. 21 colum. prima.
Conſtitutiones.diſtinct. x. 19 columna 2
Conſtitutiones. xvj. quæſt. vij. 764 colum.2
Conſuetudo autem. diſtin. j. 2 columna 2
Conſuetudo.diſtin.viij.16 columna prima.
Conſuetudo. diſtinctio. xij. 27 colum.2
Conſuetudo.xvj.quæ.vj.756 columna 2
Conſuetudinis.23 col.2
Conſuetudinem.24 col.2
Conſuluiſti.437 col.2
Conſuluit.241 col.2
Conſulto omnium. 1254 columna ſecunda.
Conſulendum.96 col.2
Continua.600 col.2
Contra idolorum.xxvj.q.5.959 colum.2
Contra morem. diſt. c. 325 colum. ſecunda.
Contra ritum.iiij. quęſtio. iiij. 525 colum.2
Contra ſanctorum.xvj.quæ.vij. 767 colum.1
Contra ſtatuta. xxv. quęſtio. j. 942 colum.2
Contradicimus.1217 col.2
Contrarium uerò. 1192 columna prima.
Contraria.de conſec.diſt.v.1346 colum 2
Contumaces clerici. 167 columna prima.
Conuenit.1345 col.1
Conuenior. 898 col.2
Conuenientibus.402 col.2
Conuertimini.1100 col.2
Conuiuia.142 col.2
Coepiſcopi.232 col.1

Corpus

Corpus & ſanguinem.de conſec.diſtin.ij.1283. col.1
Corpus Chriſti. de conſec. diſtin.ij. 1290.col.1
Corpore uero nitiati.193. columna prima.
Corpora ſanctorum.1252.columna ſecunda.
Corporalia.548.col.2
Corporeum.1294. col.1
Corripiantur.933.col.1
Credo.809. col.2
Credere in Ieſum. 1281.columna prima.
Crimen uel pœna. 391.columna ſecunda.
Criminationes.478.col.1
Crucis domini.1399.col.1
Cui autem.1193.col.2
Cuidam mulieri.1015. columna ſecunda.
Cuius rei.1019.col.2
Cui eſt illata.623.col.1
Cui portio. xij. quæſtio.j. 641.col. prima.
Cum autem uinolentus. diſt. xliiij. 141.col.1
Cum autem ad eccleſiam. diſt. xcij. 292.col.1
Cum à Iudæis.894.col.2
Cum accuſatus.487.col.1
Cum ad celebrandas.1259.column. prima.
Cum ad uerum.313.col.2
Cum Adrianus.210.col.2
Cum apud Theſſalonicam.627.columna 2
Cum aliquis.637.col.2
Cum aliquis. xxiiij.q.iij.930.colu. ſecunda.
Cum baptizat.1308.col.2
Cum beatus.146.col.1
Cum beatiſsimis.910.col.1
Cum caput.1306.col.1
Cum de quorundam. 271. columna prima.
Cum deuotiſsimam. 650. columna ſecunda.
Cum eccleſia.485.col.1
Cum enrxa 9.col.1
Cum ergo. xxij. quæſtione.iij. 826 columna 2
Cum ergo. xxiiij.queſt.iij.931. columna 2
Cum exaudiuero.166.col.2
Cum excommunicato neque orare. 616.col.1
Cum frangitur.1273.col.2
Cum grauia.685.col.1
Cum homo.879.col.2
Cum humilitatis.822.col.1
Cum igitur.1212.col.2
Cum in captiuitate. 1208. columna ſecunda.
Cum in præterito. 270. columna ſecunda.
Cum in lege.853.col.1
Cum initiatur.xxij.quæſt.ij.988.columna 2
Cum initiatur.xxvij. quæſt. ij. 997. columna 2
Cum ita puniantur. 1188.columna prima.
Cum itaque. diſt.xxxviij.126.col.1
Cum itaque.1078.col.2
Cum itaque.de conſe.diſt. iiij.1329 colum.2
Cum liqueat.334.col.1
Cum longe.218.col.2
Cum maiores.539.col.2
Cum multa.274.col.1
Cum multæ. 718.col.1
Cum miniſter.879 col.1
Cum omnis auaritia. 337. columna prima.
Cum omne crimen.1263. columna prima.
Cum omnibus.263.col.1
Cum ordinaretur.334 col.1
Cum paſtoris.479.col.1
Cum Paulus.340.col.1
Cum per bellicam. 1207. columna ſecunda.
Cum percuſsio 547.col.2
Cum piæ.947.col.2
Cum pro utilitate.727.columna ſecunda.
Cum pro paruulis. 1323. columna ſecunda.
Cum quibus.936.col.2
Cum quiſque.854.col.1
Cum renunciatur.1045.col.1
Cum redemptor.668.col.2
Cum ſanctam.1136.col.1
Cum ſancti.931.col.2
Cum ſcriptura.357.col.2
Cum ſimus.583.col.2
Cum ſocietas. 990.col.1
Cum tantum.1318. col.1
Cunctis fidelibus. 731. columna ſecunda.
Cuncta per mundum. ix.quæſt. iij. 587.col.1
Cuncta per mundum. ibidem.
Curandum ergo.114.col.2
Curæ ſit omnibus. 616.columna ſecunda.
Curiales autem.185.col.1
Cuſtodi intus.624.col.1

D

DAibertum 410.col.2
Damnationis.485.col.2
De abiectione. 224. col.2
De accuſationibus uero. 480.columna 1
De accuſationibus.493.col.1
De accuſatoribus. 507. columna ſecunda.
De affinitate.1214.col.2
De aliena.235.col.2
De Arrianis.1329.col.1
De benedicto. 1044. col.1
Debet homo.873.col.2
Debent duodecim. 637. columna ſecunda.
De capellis. 742. columna ſecunda.
De capitulis.22.col.1
De cathecuminis. 1306. columna ſecunda.
De cætero.371. col.2
Deceſſorum.650.col.1
Decernimus. diſtinct.xviij.50. col. ſecunda.
Decernimus. diſtin.xxviij.61. col. ſecunda.
Decernimus.iij.quæſtio.ix.509.columna 2
Decernimus.xvj.quæſt.vij.768. columna 1
Decenter omnibus. 287. columna ſecunda.
Decimæ.740.col.2
Decimas à populo.xvj. quæ. j. 733. columna 1
Decimas j.xvj.quæſt. vij.760. colu. prima.
Decimas.ij.761.col.2
Decimas.iij.ibidem.
Decimas.xvj.quæſt.vij.769.colum. ſecunda.
De clericis.235.col.1
De conciliis.46.col.2
De communione. 923. columna prima.
De conſtantinopolitana. 66. colu. ſecunda.
De coniugali.1002. col.1
De conſanguinitate.1217.columna prima.
Decreuit ſancta ſynodus. diſtinct. lxxxviij.282.col.1
Decreuit.xxij.quæſt.v. 837. colum. ſecunda.
Decreuimus.590.col.1
Decreto noſtro. 444. columna prima.
Decreto ergo.58.col.1
Decreta.995. col.1
Decretum eſt.589.col.1
Decretales itaque.56.columna prima.
De crimine.xv.quæſt.iij.708. colu. ſecunda.
De crimine.xv.quęſt.v.711.colum. ſecunda.
De decimis.732.col.2
Dedit baptiſmum. 347. columna ſecunda.
De diuerſis.610.col.1
De ea autem.1238.col.1
De eccleſiaſticis. 947. columna ſecunda.
De eo autem.diſtinct.l.173.colum. prima.
De eo autem.xiiij. q.ij.691. colum. ſecunda.
De eo quod.xxx.quæſt.j. 1023. col. prima.
De epiſtolis. 50.col.2
De epiſtolis. 893.col.2
De eſu carnium. 1297. columna prima.
De eulogijs.48.col.2
De excommunicationis. 932. col. ſecunda.
De fabrica.1250.col.1
Defenſionis.280.col.1
De filia.980.col.1
Deficientibus.431.col.1
De forma.838.col.1
De gradibus.1233. columna ſecunda.
De hac quidem. 1289.col.2
De hymnis.1256.col.2
Dehinc iterum.1320.col.2
De his clericis.161. col.2

De

De his clericis.diſt. l. 173. columna ſecunda.
De his quæ 589.col.2
De his qui. diſtin. xij. 29. columna ſecunda.
De his qui.xxx. quæſt.j.1023. colu. ſecunda.
De his qui. xxxj. quæſt.j. 1037.col. prima.
De his qui. de pœ.diſtin.v.1192.columna 2
De his qui.xxxv.q.ij.& iij.1216.columna 1
De his quos.diſtinct. xxviij. 92.col. prima.
De his uero.diſt.l.172.col.2
De his uero.801 col.1
De his uero . xxvj.q.vj.965.colum. ſecunda.
De his uero.xxvj.q.vij. 967.colum. ſecunda.
De his uero . xxxiij.q.ij.1088. colu. prima.
De his uero.de conſec.diſt. v. 1343. columna 2
De homine.1344.col.2
De ieiunio.245 . col. 1
De illicita.929.col. 2
De illo clerico.105 col. 1
De illis autem.vj. quæ.iij. 544. col. prima.
De illis presbyteris . xj. q. iij. 638. columna 1
De illis . xxiiij. q. iij. 930. columna ſecunda.
De inceſtis.1215.col. 2
Deinde a ſacerdote. de conſec.diſt. iiij.1321.col.1
Deinde opponitur. diſt. xxvj.86.columna 2
De inductijs . iij. q. ij. 484.columna ſecunda.
De inductijs uero.iij.quæſt. iij. 487. columna 2
De Iudæis. 145.col.1
Delator.534.col. 1
Delatori. ibidem.
De laicis.662. col.1
De lapſis.758.col.2
De libellis.57.col.2
De libertis . 667.col.1
De liciæ qualibet. 133. columna ſecunda.
De Liguribus.885.col. 1
De locorum.1145 . col.2
De manifeſta 420.columna 2
De monachis xvj.q.j.653. columna prima.
De monachis xviij.q.ij.787.colum. ſecunda.
Dæmonium.970.col.2
De neptis.1040.col. 2
Denique ſacerdotes. diſt.iiij.8.col. prima.
Denique ſi in epiſtola. diſt.xxj. 63. columna 1
Denique hi. diſtinct.xcvj.313.colu. ſecunda.
Denique . vj. quæſt. iij.543. colum. prima.
Denique.vij. quæſtio.j. 550.colum. prima.
Denique.xiiij q.v.697.columna ſecunda.
Denique.xxxj.q.j.1035.col.1
Denique & puellæ.xxxvj.q.ij.1243. colum.1
De nominibus . 1260. columna ſecunda.
Denunciamus.951.col. 2
De obſeruatione . 1300 . columna ſecunda.
De occidendis.876.col. 2
De ordinationibus . 374 . columna ſecunda.
De parentela xxxv. quæſt.vj. 1231. colum.1
De parentela . xxxv. q. vj. ibidem. colum.2
De pœnitentibus . 1298 . columna ſecunda.
De pertuſo.1187. col.1
De perſona.diſt. lxv. 227. columna ſecunda.
De perſona.xj.q.j.607.col.2
De Petro.153.col.1
De precarijs.595.col.1
De præſentium.724.col.1
De presbyterorum . 778 . columna ſecunda.
De primatibus.321. col.2
De propinquis.1215.col.1
De pudicitia.1063.col. 2
De puellis.1242.col.1
De quibus.57.col. 2
De quibuſdam.124. col. 1
De quotidianis.1159.col.1
De raptoribus . 1240 . columna ſecunda.
De rebus uero.diſtin.liiij.187.colu. ſecunda.
De reditibus 658.col.1
De ſeruorum ordinatione. 187. columna 1
De Syracuſanæ.94.col. 2
Deſignata ſunt.183.col. 1
De ſpiritu.1351.col. 2
Deſponſatam.995. col.1
Deſponſatas.1001.col.1
Deteriores.538.col. 2
Detractores.491.col.2
Detrahe uerbum. 350. columna prima.
De trina merſione. 1324. columna prima.
De uiduis . xxvij.q.j. 974. columna ſecunda.
De uiduis. xxvij. quæſt j.985.colu. prima.
De uiro nefando. 653. columna ſecunda.
Deuotam.980.col. 1
Deuotis.800.col.1
Deus diffinitionem. de pœn. diſt.j. 1119.col.2
Deus ergo iij.q.j.484.col.2
Deus maſculum.xxxj.q.j.1039.col. prima.
Deus omnipotens ij. q.j. 424. colu. prima.
Deus quando.xxiiij.q.iij.937. colu. prima.
Diaconus diſtinct. xxiij. 74. colum. prima.
Diaconus.diſtinct.xxvij. 89.colum. prima.
Diaconus.diſtinct.xciij.297.colum. ſecunda.
Diaconus ſedeat.298.col. 2
Diaconi eccleſiæ.di.xciij.296. colu. ſecunda.
Diaconi ita . diſtinct.xciij. 298. columna ſecunda.
Diaconi qui.diſt. xciij.297. colum. prima.
Diaconi qui in 95.col. 1
Diaconi quicunque. diſt. xxviij. 93. colum prima.
Diaconi ſeptem. diſtinct. xciij. 297. columna 2
Diaconi ſunt. diſtinctio. xciij. 299. columna 2
Diaconi uel presbyteri.xij q.ij.659. columna 1
Diaconum uero.186.col 2
Diaconos propriam . 297. columna ſecunda.
Diaconiſſam.979.col.1
Dicat aliquis.xxij.q.v.881.colum. prima.
Dicat aliquis. xxxij. quæ. iiij.1059. columna 2
Dicenti.948.col. 2
Dictum eſt nobis.diſt.lxxxj. 259.columna 2
Dictum eſt. diſtinct. xciiij. 305. columna 2
Dictum eſt j.q.j.362.col.2
Dictum eſt.j.q.j.370. col. 1
Dictum eſt.xxix.q.ij.1020.columna ſecunda.
Dictum eſt.xxx.q.j.1023.col.1
Dictum eſt nobis . de conſe. diſt.v. 1344. col. 2
Didici a diligendo . 407. columna ſecunda.
Dicimus . xxiiij. q. j. 916. columna prima.
Dicimus.de conſe.diſt.ij. 1263. col. prima.
Differt autem 14.col.1
Diffinitio.829.col.2
Diffinimus.diſtin.xxij.67. columna ſecunda.
Diffinimus.iiij. qu. j. 515. columna ſecunda.
Diffinimus.xviij.q.ij.789. columna ſecunda.
Diffiniuit.781.col.1
Dignum eſt.509.col. 1
Dilectio tua.748.col. 2
Dilectionis tuæ . 248. columna ſecunda.
Dilectiſsimi . 575 . columna ſecunda.
Dilectiſsimis.639.col. 1
Dimiſſorias uero.236.col. 2
Diſceſsionem ſponſæ. 1001. colum. prima.
Diſciplina . 1 46 . columna ſecunda.
Diſcipulos . 1347 . columna ſecunda.
Diſcordantes.288 . columna ſecunda.
Diſcutere.498. col.1
Diſſidentes epiſcopos. 289. colum. ſecunda.

Diſpa

Diſpar.895.col.2
Diſpenſatio.140 col.2
Diſpenſationes.408.col.1
Diſplicet.865.col.1
Diuina clementia.1188.col.2
Diuinæ retributionis.280.columna ſecunda.
Diuinis præceptis.941.col.2
Diuortium.1097.col.2
Diuturni mores.27.col.1
Dixit apoſtolus.xxiiij.q.iiij.935.colum.2
Dixit dominus.xiiij.q.v.698.colu.prima.
Dixit dominus.xxxij.q.j.1043.col.prima.
Dixit dominus.de pœ.diſt.iiij.1178 colum 2
Dixit Sara.xxxij.q.iiij.1057.colu.ſecunda.
Dixi confitebor.1092.col.2
Doctos.724.col.2
Doctorem autem.273.col.1
Docendus eſt.210.col.1
Domeſticarum.212.col.2
Dominus ad illud.xxxij.q.vij.1072.colum.2
Dominus declarauit.j.q.j.359.columna 2
Dominus noſter.diſtin.lvj.198.col.ſecunda.
Dominus noſter diſtinct.xciiij.303 columna ſecunda.
Dominus noſter.xxiij.q.ij.844.columna ſecunda.
Dominus non uult.diſt.lxxxvi.276 columna 2
Domino ſancto.169.col.2
Domui quoque.285.col.2
Donare res ſuas.275.col.1
Donatum autem.409.col.1
Dudum.iij.q.vj.498.col.2
Dudum.xviij.q.ij.791.col.1
Duæ ſunt eleemoſynæ.diſt.xlv.148.colum.2
Duæ ſunt.xix.q.ij.793.col.2
Duo fornicatoris.524.col.2
Duo iſta xxiij.q.iiii.863.col.2
Duo mala.diſt.xiii.30.col.2
Duo ſunt clerici.793.col.1
Duo ſunt quippe.di.xcvj.315.col.prima.
Duo ſunt genera.xij.q.j.641.col.1
Duo tempora.de conſecr.diſtin.iiij.1305.col.1
Duobus modis.1002.col.2
Duodecim.530.col.1
Dupliciter.1278.col.1

E

EA enim.592.col.1
Ea quæ à ſanctis.384.col.prima.
Ea uindicta.872.col.2
Ea.in lege.378.col.1
Ebron.680.col.1
Ecce à quibus.157.col.1
Ecce autem.933.col.2
Ecce dico.836.col.1
Ecce ego dico.307.col.1
Ecce in præfatione.diſt.xcix.323.columna 2
Ecce inquiunt.849.columna prima.
Ecce nunc tempus.1103.columna prima.
Ecce oſtenſum.diſt.xxviii.92.col.prima.
Ecce oſtenſum eſt.diſt.lx.202.colu.ſecunda.
Ecce plenariè.129.columna prima.
Ecce quibus.133.col.1
Ecce quòd criminoſi.182.col.1
Ecce quòd iſta.xxxii.q.vj.1069.columna 1
Ecce quòd in ſacris.diſt.xxxiij.110.columna 2
Eccleſia.j.q.iiij.393.col.1
Eccleſia.xvj.q.j.721.columna prima.
Eccleſia Chriſti.de pœn.diſt.j.1118.columna 1
Eccleſia.de conſe.diſtin.j.1147.col.prima.
Eccleſia de conſec.diſt.iiij.1317.columna 2
Eccleſiæ antiquitus.xvi.q.j.732.columna 1
Eccleſiæ charitas.de conſe.diſt.iiij.1338.col.2
Eccleſiæ meæ.diſt.xcvij.319.colu.prima.
Eccleſiæ princeps.diſtin.xxxv.117.colum.2
Eccleſiæ uel altaria.de conſec.diſt.j.1249.col.1
Eccleſiam.j.1251.col.1
Eccleſiam.ij.ibidem.
Eccleſiarum ſeruos.668.columna ſecunda.
Eccleſijs ſemel.diſt.lxviij.231.col.prima.
Eccleſijs ſemel de conſecra.diſtin.j.1249.col.1
Eccleſias.xiij.quæſt.j.675.colum.ſecunda.
Eccleſias.xvj.quæſtio.vij.767.colu.prima.
Eccleſias.de conſe.diſt.j.1248.col.prima.
Eccleſias.de conſe.diſt.j.1249.col.ſecunda.
Eccleſiaſtica.diſt.xxiij.73.columna ſecunda.
Eccleſiaſtica.diſtin.xxxviij.129.columna 1
Eccleſiaſticæ.948.columna prima.
Eccleſiaſticis.668.col.1
Eccleſiaſticarum.73.col.2
Ego autem.j.quæſt.vj.399.colum.ſecunda.
Ego Berengarius.de conſec.diſt.ij.1274.col.2
Ego dixi xxxiiij.q.j.& ij.1220.col.ſecunda.
Ego Ludouicus.diſtin.lxiij.231.col.prima.
Ego ſolis diſtinct.17.columna ſecunda.
Egreſſus itaque.999.col.1
Aegrotantes.1323.col.1
Eiectis.485.col.2
Eiectionem uerò.255.columna 2
Eijciens dominus.284.columna prima.
Ei qui appellat.457.col.2
Eleemoſyna.697.col.1
Eleutherius.diſt.xcj.290.columna ſecunda.
Eleutherius.xviij.quæſtio.ij.752.columna 1
Emendari.370.col.1
Emeruiſti.1326.col.1
Engeltrudam.491.col.2
Enimuero.53.col.1
Eodem modo.1324.col.2
Eos ad ſacrificia.101.col.
Eos autem.980.col.2
Eos etiam.261.col.1
Eos qui poſt diſtin.xxxij.108.colu.ſecunda.
Eos qui ad eccleſiam.diſt.lxxxvij.281.col.1
Eos qui per pecunias.j.quæſt.j.337.colum.1
Eos qui.j.quæſtio.v.398.columna prima.
Eos qui.iij.quæſtio.x.513.columna prima.
Eos qui.xx.quæſtione iij.802.colu.ſecunda.
Eos qui.xxxvj.quæſtio.x.1241.columna 2
Eos quos.1331.col.1
Eos ſacerdotes.562.columna ſecunda.
Eos uerò.175.col.1
Eorum qui accuſantur.xj.q.iij.629.columna 1
Eorum qui pauperes.diſtin.xc.289.columna 2
Epheſijs.140.col.2
Epiphanium.533.col.2
Epiſcopus ad ſynodum.diſ.xviij.49.columna 1
Epiſcopus aut presbyter.diſt.xxxv.117.col.2
Epiſcopus aut presbyter.diſtinct.xlvij.152.col.1
Epiſcopus aut ſacerdos.diſ.lxxxvij.283.col.1
Epiſcopus benedictionem.diſtinct.lxxvij.250.col.2
Epiſcopus cùm ordinatur.diſtinct.xxiij.73.col.1
Epiſcopus.de loco.vij.quæſt.j.560.colum.1
Epiſcopus.de conſecratio.diſtin.j.1258.col.1
Epiſcopus dum fuerit.diſtinct.lxj.206.col.2
Epiſcopus eccleſiaſticarum.xij.q.j.647.col.1
Epiſcopus gentilium.diſtin.xxxvij.221.col.1
Epiſcopus gubernationem.diſtinct.lxxxviij.283.col.2
Epiſcopus habet.x.quæſtione ij.595 colum.2
Epiſcopus in eccleſia.diſtinct.xcv 310 col.1
Epiſcopus in quolibet.309.colum ſecunda.
Epiſcopus in diœceſi.vij.quæ.j.559.col.ſecunda.
Epiſcopus in ſynodo.xxxv.quæſ.vj.1231.

7231.col.1
Epiſcopus.nec.xiiij. quæſtio.j. 690. columna 1
Epiſcopus non debet. diſt.xviij.49. columna 2
Epiſcopus non eſt.diſtincti.lxv.227. columna 1
Epiſcopus nullius.xv.quæſt.vij.716 columna 2
Epiſcopus nullum.de conſec. diſt.j. 1259.col.2
Epiſcopus nullam.diſt.lxxxviij.285 columna 2
Epiſcopus pauperibus. diſt. lxxxij. 264.col.1
Epiſcopus presbyter. xj. q. iij. 626. columna 1
Epiſcopus qui filios.xij. quæſtio.ij. 659.col. 1
Epiſcopus qui inuitum. diſt.lxxiiij. 239.col.1
Epiſcopus qui mancipium.xij. q. ij. 664.col.2
Epiſcopus ſacerdotibus. diſt.lxvij. 230.col.1
Epiſcopus ſacerdotibus. xv.qu.vij. 716. col.2
Epiſcopus ſi clerico. vj. quæſtio.ij. 541.col. 2
Epiſcopus ſi infirmitate. de conſec. diſt.iij.1296.col.1
Epiſcopus ſi tertiam.xij.quæſtio.iij. 672.col.2
Epiſcopus ſine conſilio. diſt. xxiiij. 79.col.2
Epiſcopus ſubiecto.diſtinct.lxij.257 colum.1
Epiſcopus tuitionem. diſt.lxxxviij. 283.col.2
Epiſcopus uilem. diſtinctione. xlj. 134.col. 2
Epiſcopi ab omnibus. diſt.lxiiij.224 col. 1
Epiſcopi de rebus. xij. quæſt.j.646. colum.1
Epiſcopi eorumque miniſtri. xxvj. q.j.960.col.1
Epiſcopi iudicio. diſtinct. xxiiij.78. colum. 2
Epiſcopi lectioni.ij. q.vij.480.colu. prima.
Epiſcopi non in caſtellis.diſt. lxxx. 256.col.2
Epiſcopi presbyteri.xxj.quæſt. iiij. 811.col.2
Epiſcopi qui ix. q.ij. 582. columna prima.
Epiſcopi ſi à proprijs. iij. quæſtio.j. 483.col.1
Epiſcopi ſi ſacerdotali.xj.q.iii. 614. colum.1
Epiſcopi uel presbyteri.vij.q.j.560 colum.1
Epiſcopo non liceat.j. viij.q j.568. col.2
Epiſcopo non liceat.ij.ibidem.
Epiſcopo non liceat. xvj.q.vj.759. columna 1
Epiſcopo ſcribit.ix. quæſtio.iij.585 colum.2
Epiſcopum aut presbyterum. diſt. xlv.145.col. 1
Epiſcopum de diœceſi. vij. quæſt.j. 557. columna 2
Epiſcopum non oportet. diſtin. lxj. 205.col.1
Epiſcopum non debere.ix. quæſt.ij. 581.col. 2
Epiſcopum oportet.diſt. lxiiij. 226. colum.1
Epiſcopum per cunctas. x. q.j.590. columna 1
Epiſcopum presbyterum.di.xxxiiij. 113.colum. 1
Epiſcoporum etiam. diſtinc.lxxiiij. 239.col. 2
Epiſcoporum igitur. diſt. xviij.46. colum.1
Epiſcopos autem.diſt.323.col.2
Epiſcopos per Aemiliam. diſtinct. lxiij.214.col. 2
Epiſcopos presbyteros. diſti. xxxj. 101.col. 1
Epiſcopos ſecundum.diſtin.xvij.46 col. 1
Epiſcopis ſuis.483.col.1
Aequaliter.1216.col.1
Erga eum.968.col.2
Erga ſimoniacos.371.col.1
Erit autem.6.col.2
Error cui non reſiſtitur. 268.colu. prima.
Erubeſcant.108.col. 2
Eſau uenator.275.col. 2
Eſt aliud.908.col.2
Eſt etiam contra.827.col. 2
Eſt iniuſta.863.col.1
Eſt ordo.1205. col.2
Eſto ſubiectus.309.col. 2
Eſtote ergo.375.col.1
Eſt probanda.276.col.2
Eſt unitas.1318.col.2
Et dixit dominus.1269.col.1
Et hoc attendendum.de conſe. diſt. j.1256.col. 1
Et hoc diximus.xvj.quæſt. vij. 762. colum.1
Et hoc quoq;.xxxv.q.ij. & iij. 1216. colum. 2
Etiam corde.348.col.1
Et iurabunt.815.col.1
Et purgabit.165.col.1
Et qui emendat.148.col. 1
Et quia aliquos.981.col.2
Et ſi ad tempus.624.col.1
Et ſi illa.409.col.2
Et ſi illi. 660. col.2
Et ſi Iudæorum.190.col.2
Et ſi non frequentius. 1266. colum. ſecunda.
Et ſacrorum.652.col. 2
Et ſancta.1183. col.1
Et temporis.733. col. 2
Et uenit.1105. col. 1
Eum qui aſſeuerat. diſtinctio. 176. columna 1
Eum qui. vij.quæſt.j.561. columna prima.
Eunuchus.195.col.1
Euphemium.428.col.1
Ex antiquis.187.col. 2
Ex authoritate.725.col.1
Et catholica.343.col.1
Excellentiſsimus.635.col. 1
Excommunicati.579.col.1
Excommunicatos.616.col.1
Excommunicatorum.886.columna ſecunda.
Exemplum domini.643.colum.2
Ex eo quod prohibet.708. columna ſecunda.
Ex epiſtola.74.col.2
Ex his autem.646.col. 2
Ex hinc iam.1320.col.2
Exigunt cauſæ.408. col.1
Ex merito.538.col.1
Exiſtimant quidam.xj. quæſtio. iij. 630.colum.2
Ex multis temporibus. 387. colum. prima.
Exorciſta.75.col.2
Expedit.643.col.2
Ex pœnitentibus.177.col.2
Experientiæ 602.col.2
Ex præmiſsis.159 col.2
Ex quo inſtituta.1303. col.2
Extra catholicam. 354. columna ſecunda.
Extra conſcientiam. 225 columna prima.
Extra prouinciam.496 col.2
Extraneo clerico. 236 col.2
Extraordinaria.1216.col.2

F

FAciat homo.823.col.2
Facientis. 273. col.1
Facilius.110.col.1
Factus eſt. 548. col.2
Facta ſubditorum. 589.col.2
Factæ ſunt.6.col.2
Facultates.679. col.1
Falſas pœnitentias. 1192.col.2
Fatendum eſt.689.col.2
Felix epiſcopus. xv.q.vij. 716. col. ſecunda.
Felix epiſcopus.xvj.q. j. 734. colu. ſecunda.
Fœminæ.1032. col.1
Fœminas.263 col.2
Ferrum.de terra.166. col.2
Fertur ſimoniaca. 341. columna ſecunda.
Ficta charitas.1134. col.2
Fidelis fœmina. 1073 columna prima.
Fidelior factus.177. col.2
Fieri poteſt.1071. col.1
Filiam cuiuſdam. 1239. columna ſecunda.
Filius. Dei. 1304 col. 1
Filium ueſtrum. 376. columna prima.
Filijs uel nepotibus. 767. columna ſecunda.
Firma autem.798. col.1
Firmum Dei.1139.col.2
Firmiſsime.j. quæſtione.j. 350. colum.1
Firmiſsime.xv.quæſtione j.704.columna 2
Firmiſsime. de conſecra. diſtin.iiij. 1303 col.1
Fixum ab hinc.674. col.2
Flagitia. 1074 col.1
Fleat pro te.1120. col.1
Florentinum archidiaconum. 272. columna 1

Fortè

Forte aliquis.696 col.2
Fortè dicas.1275 col.1
Fortè in populo.850 col.2
Fortè nata 1138 col.1
Fornicati hominibus. 238 colum. 2
Fortitudo.847 col.1
Frater & coepiſcopus.775 colum. 2
Frater noſter.734 col.2
Frater ueſter.176 col.1
Fratris & coepiſco. 609 colum. 1
Fratrem uoſtrum. 274 columna ſecunda.
Fratres noſtros. 1195 columna. 2
Fratres non ſolum. 1198 colum.2
Fratres quos.587 col.2
Fraternitas.651 col.2
Fraternitatis.diſtinctio.xxxiiij. 114 colum.1
Fraternitatis ueſtræ. xxv. quæſti. 1. 1238 col. 1
Fraternitatem tuam. diſtinct. lxxj. 236 col. 1
Fraternitatem tuam. diſtinc. lxxx. 257 col. 2
Fraternitatem ueſtram. diſtin.liiij. 190 col.1
Frequens. 188 col. 1
Frigentius 767 col.1
Fruſtra.26 col.1
Fucare.1351 col.1
Fuerunt autem.13 col.2
Fugerat ſanctus.1143 col.2
Fugitiui.663 col.2
Fur ſemper.586 col.1
Fur autem.701 col.1
Fures.689 col.2
Futuram.644 col.2

G

GEneralis.189 col.1
Generali.943 col.1
Generalia quoque.43 columna 2
Generaliter etiam. diſtinctiõ lxxxij. 264 col.1
Generaliter ſancimus. xvj. quæſt.j. 729 col.2
Genuit Ioſeph.999 col.1
Geſta quę nobis.239 col.1
Gloria epiſcopi 669 col.2
Gonſaldus.772 col.1
Gratia ſi non gratis.j.quæſti. j. 330 columna 1
Gratia quæ per Chriſtum de conſe. diſt.iiij.1339 col.2
Gratiam.334 col 2
Graue non.1237 col.1
Graue ſatis.628. col.2
Gregorius.1238 col.1
Guiliſarius.861 col.1

H

HAbeo librum.40 col.1
Habet hoc proprium. 432 colum.1
Habemus.816 col.2
Habent forſitam.688 col.2
Habuiſſe te.112 col.1
Habebat dominus 645 col.2
Habetur quoque. 508 columna ſecunda.
Habeatur ſemel.46 col.2
Hac conſona.943 col.2
Hac ratione.1037 col.1
Hanc conſuetudinem. 591 colum. prima.
Hanc ergo.782 col.2
Hanc regulam.350 col.2
Hanc ſocietatem. 1076 columna prima.
Hæc autem ſcripſimus.99 columna prima.
Hæc autem uerba. 1095 columna prima.
Hæc autem uita.851 col.2
Hæc de charitate.1155 col.1
Hæc de ordinandis.257 columna ſecunda.
Hæc eſt fides.909 col.2
Hæc huius placiti. 660 columna prima.
Hæc imago.1205 col.2
Hæc quæ de priuilegijs.8 columna ſecunda.
Hæc quippe.498 col.2
Hæc ſalubriter.1234 col.1
Hæreſis.935 col.1
Hæreticus.eodem.
Hæretici cum a fide. xxiiij. quæ.j. 916 col.1
Hæretici non poſſunt. de pœn. diſt. iiij.1188 col.2
Hæ uero.975 col.1
Hic ergo.1248 col.1
Hi de quibus.1313 col.2
Hi duo ſolummodo. 1357 columna prima.
Hi ergo.976 col.1
Hinc conſiderandum eſt. 224 columna prima.
Hinc eſt etiam.729 col.1
Hinc etenim.157 col.2
Hi qui arborem. diſtinct. l. 176 columna ſecunda.
Hi qui altario.177 colum.1
Hi qui altario. xv. q. viij. 717 columna 2
Hi qui baptiſma.348 col.2
Hi qui de pagiſhis. 954 columna prima.
Hi qui epiſcopos.491 col.2
Hi qui furtis.700 col 2
Hi qui in eccleſia.810 col.2
Hi qui intrant.1267 col.1
Hi qui matrimonium. 1077 colum. ſecunda.
Hi qui poſt ſanctam.181 columna ſecunda.
Hi qui ſe carnali.194 col.2
Hi quoſcunque.347 col.1
His a quibus.903 col.1
His igitur 71 col.1
His poteſtatis.1109 col.2
His qui tempore neceſſitatis. 969 columna ſecunda.
His qui diuerſorum. 968 columna prima.
His temporibus. 148 columna ſecunda.
Hiſtoria.1082 col.2
Hi uero qui uxores. xxxij. q. vij. 1076 col.2
Hi uero hæretici. de conſec. di. iiij. 1325 col.1
Hoc ad nos.101 col.1
Hoc capitulo.318 col.1
Hoc eſt quod dicimus. 1277 col. 1
Hoc etiam placuit. 455 colum. 1
Hoc habet.150 col.2
Hoc ipſum.1087 col.1
Hoc ius.592 col.1
Hoc nequaquam 563 col.1
Hoc nobis.1187 col.1
Hoc quoque.1258 col.2
Hoc ſanctum.1054 col.1
Hoc ſacramentum. 1288 colum. 2
Hoc ſit poſitum. 968 columna ſecunda.
Hoc ſolum.1203 col.2
Hoc tantum.784 col.2
Hoc tamen.875 col.2
Hoc ueſtræ.25 col.1
Hoc uidetur.835 col.1
Homo Chriſtianus. 130 columna ſecunda.
Homini 392 col.1
Homines.819 col.1
Homicidium.1099 col.1
Homicidiorum.1098 col.1
Homicidas.882 col.1
Honeſtum.837 col.2
Honoratus.140 col.2
Honorantur.1052 col.1
Horrendus.1067 col.2
Hortamur.diſtinct.lxxj.236 columna ſecunda.
Hortamur. iij. quæſtio. ix. 512 columna 1
Hortatu.895 col.2
Hoſpitalitas uero.272 col.1
Hoſpitalem.135 col.1
Hoſpitiolum.110 col.1
Huic ſoli.44 col.1
Huius obſeruantiæ. 246 columna prima.
Huiuſmodi.594 col.1
Humanum genus.1.col.1
Humanæ.836 col.1

I

IAcobus frater. 1254 col. ſecunda.
Iam itaque.392 col.1
Iam nunc.1006 col.1
Iam uero.890 col.2
Ibi adunati.566 col.2
Ibi ſemper.496 col.2
Idcirco fratres.1197 col.1
Id conſtituimus.781 col.2
Ideo diuina.940 col. 2
Ideo huic ſanctæ. ij. quæſt. vj. 443 columna 2
Ideo huic ſanctæ. ij. q. vj. 443 columna 2
Ideo permittente.943 col.2
Ideo prohibitur.125 col.2
Idololatria.1005 col.2
Id ſemper.1345 col.1
Ieiunium.diſtinct.lxxvj.245 columna 2
Ieiunium quarti. diſtin. lxxvj. 246 columna 1.
Ieiunium de conſe. diſtin.iij. 1297 columna 2
Ieiunium.de conſecta. diſtinct. v.7 colum.1

ieiunium

Ieiunium.de conſec.diſtin. v. 1347 columna.2
Ieiunia ſane.de conſecra.diſtin.iij. 1298 col.1
Ieiunia in eccleſia. de conſe. diſt.v. 1346 col.1
Ieſus.167 col.1
Igitur cum ſæpe.895 col.2
Igitur gerens.956 col.2
Igitur poſt ſanctæ.145 col.2
Igitur ſecundum ſanctorum. 946 columna 2
Ignis ſucceſus.1174 col.2
Ignorantia.126 col.1
Ignoſci poteſt.16 col.2
Illa anima.1141 col.1
Illa autem.28 col.2
Ille autem. 1066 col.2
Illa cauenda.705 col.1
Illa præpoſitorum.627 col.1
Ille gladium.864 col.1
Ille pœnitentiam.1157 col.2
Ille procul dubio.297 col.1
Ille qui.834 col.2
Ille rex.1161 col.2
Illi autem.647 col.2
Illi offerunt.352 col.2
Illi qui aut v. quæſt. v. 532 colum. prima.
Illi qui in illa.vj.quæ. j. 535 colum. prima.
Illi qui peregrinos. 934 columna ſecunda.
Illiteratos 119.col.2
Illos planetarios.955 col.2
Illud autem diſtinctio.xxx. 97 columna 2
Illud autem diſtinct.xl. 132 columna prima.
Illud autem diſtinct. xciij. 299 columna 2
Illud autem diſtinct. xcvj. 310 columna prima.
Illud autem.xx. quæſtio. j. 799 columna 2
Illud breuiter.26 col. 2
Illud diuini.553 col.2
Illud etiam.xiij.quæſtio. ij. 681 columna 2
Illud etiam.xxiij. quæſtio. iiij. 870 columna 2
Illud etiam.xxx.quæſtion.iij. 1028 colum.1
Illud generaliter.126 columna prima.
Illud inferendum. 574 columna prima.
Illud magnitudinem. 599 columna ſecunda.
Illud nos.248 col.2
Illud perſcrutari.1303 columna ſecunda.
Illud plane.631 col.2
Illud quidem 575 col.2
Illud quod. xij quæſtio. ij.662 columna 2
Illud quod.xxvj.quæſtio.ij.954 columna 2
Illud quoque. diſtinctio. l. 181 columna prima.
Illud quoque.diſt.lxxj.235 col.1
Illud quoque.xxj.quæ. j. 807 columna prima.
Illud relatum.703 col.1
Illud ſacramentum. 1231 columna prima.
Illud ſane. diſt. lxxx. 256 columna ſecunda.
Illud ſane. xxiiij. quæſtion. iij. 936 columna 2
Illud ſtatuendum. diſtin. xxiij. 72 columna.1
Illud ſtatuendum. xvj. quæſtio. vj. 759 col.1
Illud ſuperfluum. 307 columna prima.
Illud te uolumus.597 columna prima.
Illud uero. iiij quæſtio. vj. 525 columna 1
Illud uero.xxxj.quæſtio.j.1035 columna 2
Illud uero.de pœni. diſtin. iij. 1163 columna 1
Imitare Petrum. 537 columna prima.
Immolantis.696 col.1
Imperium ueſtrum. 21 columna prima.
Imperiali.948 col.2
Imperatores.diſtinct. ix. 17 colum. prima.
Imperatores.xj.quæſtio.iij.634 columna prima.
Importuna.1111 col.1
Impudicas.975 col.2
In actione.1122 col.1
In adoleſcentia. 1089 columna ſecunda.
In altari.1295 col.1
In antiquis.650 col.2
Inanis eſt.1158 col.1
In apibus.561 col.1
In baptiſmate. 1328 columna prima.
In calicem.1292.col.1
In canonicis.53 col.2
In canonibus.736 col.2
Incauti ſunt.822 col.1
In catechiſmo. 1327 columna ſecunda.
Inceſtum.1158 col.2
In capite quadrageſimæ. 181 columna prima.
Inceſtuoſi. xxiij. quæſt. v. 880 columna 2
Inceſtuoſi.xxxv.quæſt.viij.1234 columna 2
In cœna domini. 1266 columna ſecunda.
In Chriſto pater. 1290 columna ſecunda.
In Chriſto ſemel. 1279 columna prima.
In clericorum.611 col.2
In commutabilis. 818 columna ſecunda.
In coniugio.1043 col.2
In copulatione. 1216 columna prima.
In criminalibus.529 columna.2
In cunctis 623 col.2
In decima actione.790 col.1
Indicas 510 col.1
Indicatum eſt.287 col.1
In die.1345 col.1
Indignum.128 col.2
Indigne.655 col.1
Indignantur.1070 col.1
In dolo.818 col.1
In dominicis diebus. 581 columna prima.
In domo patris.1183 col.1
In duabus.805 col.2
Induciæ. j. iij. quæſtio. iij. 488 columna 1
Induciæ.ij.ibidem.
In ea ſynodo.327 col.1
Inebriauerunt Loth. 706 columna prima.
In eccleſia.j.quæſtio.j. 353 columna prima.
In eccleſia.de conſec. diſt. iiij. 1336 columna 2
In eccleſiaſtico.684 col.2
In eo.1061 col.1
In eum.377 col.2
Infans.799 col.1
Infamis perſona.501 col.2
Infames.iij.quæſtio.vij.502 columna prima.
Infames. vj. quæſtio. j. 538 columna ſecunda.
Inferior ſedes.62 col.2
Inferiorum.273 col.1
Infideles.853 col.2
In galliarum.946 col.1
In grauibus.505 col.2
In his rebus.24 col.2
In illo ſacramento. 1293 columna prima.
In illis uero.256 col.1
In iſtis temporibus.7 columna prima.
In infamiam.525 col.2
In ipſarum.820 col.2
Iniquum eſt.1070 col.1
Iniuſtum iudicium.xj. quæ. iij. 632 columna 2
Iniuſtum uidetur.xij.quæ.ij.664 columna 1
In lectum.1210 col.2
In legibus.651 col.2
In libro.438 col.1
In literis.567 col.1
In loco.530 col.2
In malis.827 col.2
In mandatis.139 col.2
In memoriam.52 col.2
In neceſsitate.1307 col.2
Innocens.832 col.1
In nona actione.765 columna ſecunda.
In nouo teſtamento. 61 columna ſecunda.
In nouo teſtamento. xxij. q. j. 814 columna 2
Innouamus.203 col.1
In nomine domini.68 col.1
In nomine patris.237 col.2
In nullo loco.790.col.1
Inolita.609 col.2
In omni.998 col.1
In omnibus. diſtinctio. lxxxj. 263 columna 1
In omnibus.de conſec diſt. v. 1350 columna 2
In oratorio.137 col.1
In ordinatione.207 col.2

In parochia.826 col.prima.
In præſenti.686 col. prima.
In primis 414 colu. prima.
In qualibet.900 col.ſecunda.
Inquit Apoſtolus.1290 col. prima.
In quibus. xxii. q. ii. 820 columna ſecunda.
In quibus. de conſe.diſt.ii.1273 columna prima.
In ſabbato.1332 col. ſecunda.
In ſacerdotibus 203 col. ſecunda.
In ſacramento. 1263 col. prima.
In ſacramentorum. 1261 col.1
In ſacris.736 col.prima.
In ſalicibus.1171 col. prima.
In ſancta Romana. diſt.xcij.292 colum.prima.
In ſancta apoſtolica.de conſe.diſt.j. 1253 col.ſecunda.
In ſancta Nicena.ii. q.vii. 462 colu. prima.
In ſcripturis.diſt.xcvi. 314 colum. ſecunda.
In ſcripturis.ii.quæ.ii.426 columna prima.
In ſcripturis.viii. q.j. 570 columna prima.
In ſede.909 col.prima.
In ſingulis. diſt. lxxvii. 249 colum. prima.
In ſingulis.diſtin.lxxxvi. 277 colu. ſecunda.
In ſynodo.diſtinc.lxiii.217 columna prima.
In ſynodo. de conſec.diſt. iiii.1325 col.prima.
Inſolitum eſt.xii.q.ii. 666 columna prima.
Inſtitutio.1270 col. ſecunda.
Inſtitutionis 947 col.1
Inſtitutum eſt.998 col.prima.
Intantum diſtinctio. xxi. 64 colum. ſecunda.
Intantum hominem.de pœni.di.iii. 1167 col.ſecunda.
Integritas.1047 col.prima.
Intelligi.954 col. ſecunda.
Inter cætera.x. quæſt.iii. 598 colu. ſecunda.
Inter cætera.xxii.q.iiii.832 colum. prima.
Interdixit.109 col. ſecunda.
Interdicimus. 721 col.2
Interfectores.1083 col. 2
Inter hæc.xxxiii.quæ.ii. 1084 colu. prima.
Inter hæc.de pœnit.diſt.ii. 1138 columna ſecunda.
Inter hæc hircum.de pœni. diſt.iii. 1168 col.prima.
Inter hæc hircum.de pœnit. diſ.iii. 1170 col. prima.
Inter hæreſim.935 col.prima.
Inter memoratos. 748 col. prima.
Intermittentes.1187 col.2
Internos.221 col.2
Inter querelas.859 col. ſecunda.
Interrogo.362 col.prima.
Interrogatum eſt 439 col. prima.
Interueniente 1071 col.prima.
Inter uerba. 624 col.2
Intra catholicam. 356 col.ſecunda.
In uenditionibus. 782 col.prima.
Inuenta eſt.1000 col.prima.
Inuenimus 1260 col. prima.
Inuentum eſt.769 col. prima.
In ueteri lege. 250 col. ſecunda.
Inuitat dominus. 1285 col.ſecunda.
Inuito epiſcopo.793 colu. ſecunda.
In una autem.327 col.prima.
Inutile.283 col.ſecunda.
Ioannes Chryſoſtomus.163 colum. ſecunda.
Ipſe ligandi.625 col. 2
Ipſa pietas.472 col.ſecunda.
Ipſi Apoſtoli.472 col. ſecunda.
Ipſi ſacerdotes.361 col. ſecunda.
Ipſi ſunt canones. 586 columna ſecunda.
Ira enim uiri.xi. quæſt.iii. 626 col. ſecunda.
Ira ſæpe.627 col. ſecunda.
Irreligioſum.280 col. ſecunda.
Irreligioſa.1296 col.prima.
Irriſor eſt.1157 col. ſecunda.
Irritam eſſe. iii. q.vi. 500 columna prima.
Irritam eſſe. xj. quæſt.iii. 621 colu. prima.
Is autem.819 col.ſecunda.
Iſmael.199 col.prima.
Is qui in infirmitate. 965 columna prima.
Is qui non habet.113 col. 2
Iſte Abrahæ.1055 col.prima.
Iſtud eſt.604 col.prima.
Ita corporis.633 col.2
Ita diligere.1026 col.prima.
Ita dominus 54 col. prima.
Ita ergo.814 col.2
Ita fit uerbum 357 col.1
Ita ne.1062 col. 2
Ita nos Syllanorum. 951 columna ſecunda.
In qualibet.900 col.ſecunda.
Ita planè.849 col.ſecunda.
Itaque cenſuimus. 934 columna prima.
Item aduerſus. 30 col. ſecunda.
Item laici. 203 col.2
Item ex monachali. 200 colum.ſecunda.
Item qui eccleſiaſticis. 201 columna prima.
Item qui in ægritudine. 200 colum. ſecunda.
Iteratur quotidie. 1285 columna ſecunda.
Iubemus.j.quæſtio.j. 377 columna prima.
Iubemus. de conſe diſt. j.1258 col. ſecunda.
Iudas.xvij.quæſt. iiij.780 columna ſecunda.
Iudas pœnituit.de pœniten.diſt.iii. 1171 col. prima.
Iudex criminoſum.ij.q.j. 413 colu. prima.
Iudex non eſt.xxiij.quæſt.v. 882 columna 1
Iudæi baptizati.j.q.iiii.391 colum. ſecunda
Iudæi.xxviij.q.j. 1011 col. ſecunda
Iudæi quorum. de conſec. diſt.iiii. 1326 col. 2
Iudæorum.1012 col. prima
Iudicare.825 col.2
Iudicantem. 1033 col.2
Iudices autem.xj.q.j. 600 columna ſecunda
Iudices inquit.j.q.j. 338 columna ſecunda
Iudicet ille.iii.q. vii. 505 columna prima
Iudicet ſeipſum.de pœnit. diſ. 1182 col.ſecunda
Iudicium uerò.542 col. 2
Iulianus.633 col.prima
Iuramenti.836 col.2
Iurauit Dauid.827 col. 2
Iuratos.715 col. prima
Ius autem.diſt.j.3 col. prima
Ius autem.diſt.vii. 13 col.prima.
Ius ciuile.3 col.2
Ius generale.2 col.1
Ius gentium.3 col.2
Ius militare.4 col.prima
Ius naturale.3 col.prima
Ius publicum.4 col.1
Ius quiritum.ibidem
Iuſtitiæ.943 col.2
Iuſtum eſt bellum. xxiij. q. ii.844 colum.1
Iuſtum eſt principem.diſtinc.ix.17 colum.2
Iuſtum eſt, ut qui. xxiij.q. iij.947 colum.2
Iuuenculas.800 col.1
Iuxta Chalcedonenſis.722 columna prima.
Iuxta ſanctorum.296 col.1
Iuxta ſanctionem.xvj.q.j.730 columna prima

L

LAcrymæ.1092 col.1
Laici in accuſatione 463 col.1
Laici nullo modo. 210 col.prima
Laici præsbyteros. 769 col.1
Laici qui. 112 col. 1
Laico non liceat.461. col.2
Laicos non accuſaſſe.462 col. 1
Laicis quamuis.766 col.1
Lator nemeſion.ij. q. vij. 476 colu. prima.
Lator præſentium. diſtinct. lv.195 colum.2
Lator præſentium.xvj. q. v.745 colum.2
Latorem præſentium. q.j. 375 col. ſecunda.
Latorem præſentium. xxiij. qu.ii. 1089 col.2
Lauamini.1158 col. 2
Lector cùm ordinatur.diſt.xxiii.75 colum.2
Lector ſi uiduam.diſtin.xxxiiii.116 colum.1
Lectores cum ad annos. 108 colu.1
Lectis ſagacitatis.215 col. 2
Legatur. 923 col.1
Legant epiſcopi 122 col. 1
Lege imperatorum.20 col.1
Lege Iulia.378 col. 1
Legem quam pijſſimus. 185 columna prima.
Leges eccleſiæ.500 col. 1

Regi epiſtolam.728 col.2
Legi ſiromaſten.896 col.1
Legitur quòd beatus. 262 columna ſecunda
Legimus aliqua.diſtinc.xxxvij.123. col.2
Legimus de beato. diſtinct.xxxvij. 122 col.2
Legimus in Eſaia.diſtinct.xciij.302 col.2
Legimus quoſdam. 1349 columna ſecunda
Legum eccleſiaſticarum. 417 columna 2
Lex continentiæ.102 col. 2
Lex diuinæ.990 col.2
Lex eſt.diſtinct.j.2 col.2
Lex eſt.diſt.ij 4 col 2
Lex æterna.879 col.1
Lex illa.xxvij.quæſtion. ij. 1002 columna 1
Lex illa xxxxj.quæſtio. j. 1240 col. prima
Libenter ignoſco. 1106 columna prima
Liberorum.1061 col.2
Liberti. diſt. lxxxvij. 281.columna ſecunda
Liberi dicti 1061 col.2
Liberti eccleſiæ.xij.quæſtio.ij.666 col.1
Liberti.xij. quæſt. ij. 667 columna ſecunda
Libertos.281 col.2
Licet aliquid.956 col.1
Licet appellatori.441 col.2
Licet ergo.572 col.2
Licet in regulis.747 col.2
Licet nonnunquam.145 col.2
Licet omnibus.180 col.1
Licet plerunque.144 col.2
Liceat etiam.446 col.2
Licite dimittitur.1071 col.1
Ligna eccleſiæ.1253 col.1
Liquido, 1279 col.1
Litigioſus.288 col.1
Literas charitatis.214 col.2
Literis ueſtris.1298 col.2
Loca uerò in quibus.256 col.1
Loci noſtri. 1234 col.2
Locutio diuinarum.129 col.1
Longinquitate.667 col.1
Loquitur dominus.910 columna ſecunda
Lotharius. 1040 col.2
Lugdunen.582 col.2
Luminoſo.786 col.1
Luxuriam facit.218 col.2
Luxurioſa res. 117 col.2

M

Magnus epiſcopus.186 columna prima
Magna pietas. 192 col.2
Magnum quidem.605 columna ſecunda
Magnæ ſapientiæ.828 columna ſecunda
Magis. 1064 col.2
Maiores. xvj. quæſtio. vij. 761 columna 2
Maiores.xxiij.quæſtio.j.905 columna ſecunda
Maiorum quiſpiam.462 col.2
Mala autem conſuetudo. 15 columna ſecunda
Maledicam.356 col.1
Mali ſunt.873 col.1
Mancipia chriſtiana. 189 columna ſecunda
Mandamus.794 col.2
Mandaſtis.434 col.1
Manet ergo.997 col.2
Manifeſta.ij.quæſtio.ij.420 columna prima
Manifeſta.xij quæſtio.j. 646 columna prima
Manifeſtum eſt.j. quæſtio.j. 353 columna prima
Manifeſtum eſt. xxxiij. quæſtio.v. 1204 col.2
Manus impoſitio. j. quæſtio. j. 355 col.2
Manus quoque de conſec. diſtin.v. 1343 col.2
Marcion 352 col.2
Maritum duarum.110 col.2
Mater eccleſia.1338 col.2
Matrimonium.987 col.2
Maximianus.diſtinct.lxxxj. 259 columna 2
Maximianus. xxiij. quæſt. iij. 846 colum. 2
Maximum quoque.409 col.1.
Medicina.1119 col.1
Medicamentum.eodem col.2
Meliore.979 col.2
Memor ſum.909 col.1.
Mennam.432 col.2
Menſuram autem.1123 col.1
Meretrices eſſe.1060 col.2
Merito quæritur.xv.quæſt.j.703 columna prima
Merito.xxxij.q.ij.1054.col.1
Metropolitano.216 col.1
Metropolitanum.476 col.2
Metuentes.780 col.1
Mihi autem.821 col.2
Miles.878 col.2
Militare.843 col.1
Miniſtri altaris.diſtin.lxxxj.261 columna prima
Miniſtri.xiiij.quæſtio. iiij. 694 columna 2
Miniſtrum.77 col.1
Miniſtrare.964 col.1
Miramur tantum. diſtinct.lxj. 204 columna prima
Miramur. xxiiij. quæſtio.j. 920 columna prima
Miratus ualde.295 col.2
Mirandum eſt.1150 col.1
Miror autem.de pœniten.diſtinc.j. 1111 columna prima
Miror minus.diſtinct.l. 160 columna ſecunda
Miror quomodo. xvij. quæſt. iiij. 775 columna prima
Miſerum eſt. 204 col.1
Miſſas dic. 1259 columna prima
Miſſarum ſolennia. 1248 columna prima
Moderamine.724 col.2
Moyſes.dicti.vij.13 col.1
Moyſes.viij.quæſtio.j. 568. columna ſecunda
Moyſes xxxij.quæſt.ij. 1051 columna prima
Molitijs. 810 col.ſecunda
Monachus.uerò diſtinct.lxxvij.251 col.prima.
Monachus.xvj.quæſt.j. 720 columna prima.
Monachi.xvj.quæſtio.j.727 columna prima.
Monachi.ij.ibidem col.2
Monachi ſibi.de conſe. diſtinct. iiij. 1328 col.prima.
Monacho. xx. quæſtio. iiij. 805 columna 2
Monacho.xxvij. quæſtio. j. 981 columna 2
Monachum. xx. quæſtio. j. 798 columna prima
Monachum.xx.quæſtio.iiij.805 colum.prima
Monachos.quoque.726 colu. prima
Monaſterium.768 col.2
Monaſteria.xviij.quæſtio.ij.788 colum.prima.
Monaſteria. xviij. quæſtion. ij. 790 col.prima
Monaſterijs.795 col.2
Monemus.654 col.prima
Monomachiam. 438 col.2
Mos antiquus.227 col.2
Mos eſt diſtin.j.2 col.1
Mos eſt.xij.q.ij.658 col.2
Mouet te.816 col.2
Mulier debet.xxxiij.quæſt. v. 1206 col.2
Mulier quamuis.diſtin.xxiij. 77 colum. prima
Mulier quamuis. de conſe. diſtinc. iiij. 1307 col.prima
Mulier quæ acceſſerit. xv. q. j. 704 col.2
Mulier ſi fide.xxij.quæ. iiij.830 columna 2
Mulier ſi quidpiam.xxxij.q.ij.1053 col.2
Mulier ſi fine. xxxiij. quæſt. v. 1202 col.prima
Mulierem conſtat.1206 col.2
Mulieres.diſt.xxxiij.110 col. prima
Mulieres.xxvij.q.j.981 colu. prima
Multum ſtupeo.498 col.2
Multi bene.de pœniten. di. ij. 1150 col.prima
Multi corriguntur. ij. quæſt. j. 428 col.2
Multi ſacerdotes.diſtinct.xl. 132 colum.2
Multi ſecularium.j.quæſt.j. 358 colum.prima
Multi ſine.xiiij. quæſtio. v. 695 colum.prima
Multi ſunt de conſec.di.iiij.1324 colum.2
Multiplex.1106 col.2
Multorum authoritatibus.j.quæ.ij. 382 col.2
Multorum relatione.diſt.xxxij.104 col.2
Multorum relatione.xxvij.q.ij.993 col.1
Multorum relatione.xxxv. quæ. vj. 1232 col.2

Multis ab urbe. diſt.xliiii. 142 colu. ſecunda
Multis concilijs. xvj.q.j.732 colu. ſecunda
Multis denuo.diſt. xvij. 44 col. 2
Multos de eccleſiaſtica.192 col.2
Multæ autem operationes.344 co.2
Mutationes.559 col.1

N

NAbuchodonoſor. 854.c.2
Nam qui Deo. 744 col.2
Nam ſicut. 101 col.2
Nam ſi conſenſerimus. 90 col. 2
Naſci de adulterio. 198 col. prima
Naum prophetam.1163 col. 2
Ne amiſſo.863 col. ſecunda
Nec aliqua.973 col.ſecunda
Nec artificioſo.822 col. ſecunda
Nec damnoſa. 948 col. prima
Nec eam quam.1216 col. prima
Nec extra. 509 col. prima
Nec emeritis 207 col. prima
Nec foris.343 col.2
Nec hoc prætereundum. 695 col.1
Nec illud xxx.q.v. 1032 col. 2
Nec illud.xxxiij.q.v. 1207 colum.1
Nec is qui inuitus. 706 col. prima
Nec licuit.44 col.prima
Nec mirum.961 col.prima
Nec Moyſes 1293 col. ſecunda
Nec nouum.573 col. ſecunda
Nec numerus. 597 col.prima
Nec quenquam. 1333 col. prima
Nec quiſquam.924 col. ſecunda
Nec ſolo.1066 col prima
Nec ſufficere.575 col. prima
Nec uxorem.1101 col.prima
Neceſſe eſt.diſt.xxix. 97 col. prima
Neceſſe eſt.j.q.j. 362 col. prima
Neceſſe eſt.iii. quæſt. 512 columna ſecunda
Neceſſe eſt.xxij.q.iiii.829 columna prima
Neceſſe eſt.de conſe. diſt.j. 1255 colum. ſecunda
Neceſſarium eſt. 1302 col.prima
Neceſſaria.j.q.vij.405 colu.prima
Neceſſaria. xij. q.j. 640 columna 2
Neceſſariæ. 1290 col. prima
Ne fortè.188 col. prima
Ne forſitan. 1118 col.2
Neganda.j.iij.q.xj. 513 col.1
Neganda.ij. ibidem.
Negare. 17 col.2
Negotium. 1193 col.prima
Negotiatorem clericum. 283 colu. ſecunda
Negligere.479 col. 1
Nemo ad ſacrum. 109 columna prima
Nemo contemnat. 621 columna prima
Nemo de annorum. 755 columna prima
Nemo deſperandus. 1196 columna prima.
Nemo eccleſiam. 1247 columna prima
Nemo epiſcopus. 417 col. prima
Nemo epiſcoporum.622 columna prima
Nemo iudicabit. 786 colu. ſecunda
Nemo peritorum.630 col.prima
Nemo per ignorantiam. 1253 col. prima
Nemo poteſt.xvj. q.j. 720 columna prima
Nemo poteſt.de pœn.di.j.1107 col. ſecunda
Nemo presbyter.252 columna prima
Nemo quippe.268 colu.ſecunda
Nemo qui rapit. 696 columna ſecunda
Nemo rectè.358 col. prima
Nemo ſibi.1058 col.prima
Nemo tollit.1339 col. prima
Nemo uel in foro. 1093 columna prima
Nemo unquam.600 col. 1
Nemini eſt.xvij.q.iiij 779 columna ſecunda
Nemini præterquam. xv. q.iij.710 colum. 2
Nemini regum.xvj.q. vij.770 colu. prima
Neminem abſolute.diſt.lxx.233 columna 2
Neminem exire.iij.q. vj.501 colu. prima
Neminem putes. de pœ. diſt.j.1104 col. prima
Neminem quiſquam. diſt. xlv. 144 col. prima
Neophytus.206 col. prima
Neophyti.1345 col. prima
Ne pro cuiuslibet. 728 columna ſecunda
Neque ad Cain.289 col.prima
Neque apud altare. 285 columna ſecunda
Neque decennij.756 col.prima
Neque enim.697 col. prima
Neque furioſus. 1077 col.ſecunda
Neque in homine. 343 col. ſecunda
Neque poteſt.362 col.prima
Neque quorumlibet.19 col.prima
Neque uideas. 673 col. prima
Ne quis arbitretur.xxij.q.ij.823 colum.prima
Ne quis ieiunet.de conſ.di.iij.1298 col.prima
Ne quod abſit. 1327 col. ſecunda
Nerui teſticulorum 32 col. prima
Ne tales.1348 col. prima
Nicena ſynodus.102 col.ſecunda
Nihil contra.ſecunda quæſt.j. 413 col. ſecunda
Nihil contra. vij. q.j. 553 columna ſecunda
Nihil enim prodeſt.de conſec. di.v 1346 col.2
Nihil enim. 1348 col. prima
Nihil eſt aliud de conſe.di.iiij.1323 col.prima
Nihil illo.di.lxxxiij.269 col. prima
Nihil iniquius.xxxij.q.vj. 1069 col. ſecunda
Nihil in ſacrificijs.de conſec.diſt.ij. 1264 col. ſecunda
Nihil Iudæ.de pœ.diſt. iij. 1172 col. ſecunda
Nihil prodeſt.de pœnit. di. iij.1159 col.ſecunda
Nihil ſic debet.xj.q.iij.620 colu.ſecunda
Nihilominus quoque. 511 columna prima
Nominum certe.xxiij q. 894 colu. ſecunda
Nimium ſunt.xxiij.q.iiij.864 colu. prima
Niſi aut in cœnobijs. 199 columna ſecunda.
Niſi bella.841 col. prima
Nobis dominus 215 col. ſecunda
Nobilis homo.435 col. prima.
Nobiliſsimus uir.320 col. prima
Nocte ſancta. 1255 col.prima
Noli exiſtimare. 842 col. 2
Noli frater.19 col.prima.
Noli meis literis.17 col 2
Noli putare.1099 col.prima.
Noli errare.23 col. prima.
Nolite nos exiſtimare. 63 col. 1
Nolite recedere.617 col.2
Nolite timere. 631 col.2
Nolite uelle.696 col. prima.
Nolo ut aliquis.642 col.2
Noluit itaque.1206 col. prima.
Nomen presbyteri. 418 col.2
Non afferamus. 912 col. prima.
Non autem.551 col. 2
Non confidat.179 col. prima.
Non cogantur.133 col.2
Non debet.diſt.lxv.226 col.ſecunda
Non debet.xj.quæſt.iij.626 colum. prima.
Non debet.xxx. q.j. 1025 columna prima.
Non debere.257 col.prima.
Non licet.26 col.prima.
Non dico.1346 col. prima
Non dicatis.643 col.ſecunda.
Non dubito.1341 col. prima.
Non etiam.1046 col.prima.
Non erit 145 col.prima.
Non eſt à plebe. 461 col. ſecunda.
Non eſt aqua.1318 col. ſecunda.
Non eſt credendum.514 col.prima.
Non eſt crudelis.881 col. ſecunda.
Non eſt contra. xxij. quæſtio.j.814 col.prima.
Non eſt contra.ibidem. 816 colum. prima.
Non eſt culpandus. 1047 col.2
Non eſt dubium.990 col.ſecunda.
Non eſt facile. 130 col. ſecunda.
Non eſt innocentiæ.883 col. col.2
Non eſt iniquitatis.879 col. prima.
Non eſt noſtrum.878 col. ſecunda.
Non eſt obſeruandum.829 columna prima.
Non eſt peccatum. 12 col. prima.
Non eſt permiſſum.709 col. prima.
Non eſt permittendum. 212 col. 2
Non eſt putanda. 341 col. prima.
Non eſt quòd cuiquam.706 col.pri.
Non eſt tam miniſtrum. 1140 col.1
Non eſt mamus. 685 col. ſecunda.
Non erit turpis. 1045 col. prima.
Non exemplo.954 col.2
Non ex quo. 1339 col. 2
Non fidelibus. 1063 col.2
Non fruſtra.879 col. 2

Non furem.550.colum.1.
Non habenti.663.col.1.
Non hoc corpus.1276. columna ſecunda.
Non illud.1310.col.ſecunda.
Non imputantur.393.col.1.
Non iſte panis.1281.col.1.
Non inuenitur.868.col.1.
Non inuitati 582.col.1.
Non in perpetuum.929. columna prima.
Non inferenda.847.col.2.
Non in uobis.1317.col.1.
Non ita.ij.q.vj.446.col.prima.
Non ita xxij.q.ij. 822. columna ſecunda.
Non licet.diſt.x.20.col.2.
Non licet.diſt.xij.26.col.prima.
Non licet.diſt.xlvj.151.col.2.
Non licet. diſtin. lxiij. 212. col. ſecunda.
Non licet. xj. quæſtio. iij. 628. col. prima.
Non licet.xxvj. quæſtio.vij.969.columna ſecunda.
Non licet.xxxiij.q.iiij.1200.columna ſecunda.
Non licet.j.de conſe.diſt.iiij.1319. columna ſecunda.
Non licet.ij.1328.col.prima.
Non licet fieri.ibid.col.2.
Non liceat.j di.xxiij.77.col. prima
Non liceat.ij.ibidem.col.2.
Non liceat.diſt.xliiij.143.col.2.
Non liceat.di.lxxxvj.279.columna prima.
Non liceat.diſt. xcij. 292. columna ſecunda.
Non liceat.j.q.j.353. columna prima.
Non liceat.iij.q.vj.500.col.2.
Non liceat.xij.q.ij.654.columna ſecunda.
Non liceat.661.col.ſecunda.
Non liceat.xij.q.ij.662. columna ſecunda.
Non liceat.xix.q. iij. 797. columna prima.
Non liceat.xxvj.q.v. 958. columna ſecunda.
Non liceat.de con.di.iij. 1296. col. ſecunda.
Non liceat.de conſe.diſt.iiij. 1319. col.2.
Non loca.130.col.2.
Non mœchaberis.xxxij.q.v. 1067. col.prima.
Non mœchaberis.xxxij.q.vj. 1070. columna ſecunda.
Non mediocriter. 1347. columna prima.
Non multum.325.col.prima.
Non negamus.203.col.2.
Non nocet.361.col.prima.
Non nos beatum.130. columna prima.
Non obſeruetis.969.col.2.
Non omnis diſt.xxxvij 126. columna prima.
Non omnis.v.q.v.531.col.prima.
Non omnis.ij.q.vij.470.col. prima
Non omnis.xxxij.q.ij.1052. columna prima.
Non omnis.de conſe. diſtin.ij.1282 colum.2
Non omnes.470 col.1
Non oportet.diſt.xviij.47 columna ſecunda.
Non oportet.j.diſt.xxiij. 77 colum. prima.
Non oportet.ij.ibdem.
Non oportet.iij.ibidem.
Non oportet.j. diſt.lxij. 136 colum. ſecunda.
Non oportet.ij.diſt.xlij.137 columna prima
Non oportet.j.diſt.xliiij. 142 columna 1
Non oportet.ij.diſt.xliiij.143 colu. ſecunda
Non oportet diſt.lxix.233 columna ſecunda
Non oportet.diſt.lxxxj.263 colum. prima
Non oportet.diſt.xciij. 298 col.2
Non oportet. ibidem.
Non oportet.diſt.xcv.309 columna ſecunda
Non oportet.j.q.j. 353 columna 1
Non oportet.iij.q. ix. 508 columna ſecunda
Non oportet.vij.q.j. 556 col.1
Non oportet.xxvj. q.v. 159 columna prima
Non oportet.xxviij.q. j. 1013 colu. ſecunda
Non oportet. xxx. q.iij. 1027 colu. prima
Non oportet.xxxiij.q. iiij. 1200 columna 2
Non oportet.ibidem.
Non oportet.de conſec. diſt.j.1252 columna 2
Non oportet.de conſe. diſt. ii. 1262 columna 2
Non oportet.de conſe. diſt. iij. 1296 columna 2
Non oportet.de conſe. diſt. v.1352 columna 1.
Non oportet. ibidem.
Non oſculatur. 531 col. ſecunda.
Non peierabis.829 col.1
Non piſa.894 col.2
Non placuit.766 col.1.
Non plures.1328 col. 2.
Non poteſt ij.quæſt.vij.466 colum. prima
Non poteſt.xxiij.q. iiij. 862 columna prima
Non poteſt.xxxij.q. v.1064 columna ſecunda.
Non poteſt.de pœni. diſt.j.1103 columna 1
Non poteſt.de pœ.diſtinc.j.1103 columna 2.
Non poteſt.de conſe. diſt. iiij.1303 columna 2
Non prohibeat. 1283 columna ſecunda.
Non putes.883 col.1
Non quales. 359 columna ſecunda.
Non rationem. 1304 columna ſecunda.
Non regenerabuntur. 1337 columna ſecunda
Non reuertebuntur.1134 columna prima
Non ſanat 348 col.2
Non ſane.698 columna 2
Non ſatis.276 col.1
Non ſatis.1209 col.1
Non ſemel.791 col.2
Non ſemper. xi. q. iii. 633 columna prima
Non ſemper.xxij.q.iiij.829 columna prima
Non ſolent.452 col.1
Non ſolum.j.quæſ.iij.389 columna prima
Non ſolum.xi.q. iii. 629 columna prima
Non ſolum. xj. q. iii. 631 columna prima
Non ſolum.xxii.q. iiii. 828 columna prima
Non ſolum.xxiii. q.v. 881 columna ſecunda.
Non ſolum.xxviii.q.j.1005 columna ſecunda
Non ſolum.xxii.q.vii.1074 columna ſecunda
Non ſolum.xxxii.q.viii. 1078 colu. ſecunda
Non ſufficit.1115 col.2
Non ſunt audiendi. 624 columna ſecunda
Non ſtatim. 954 columna prima
Non turbatur.908 col.1
Non uos hominum. 884 columna prima
Non uos iudicetis 531 col.1
Nonne directa.viij.q.iiij. 577 colu. ſecunda
Nonne ſodomitæ.j. q.j. 344 columna prima
Nonne uobis.di.xxxvii.131 columna ſecunda.
Nonnulli diacones. 298 columna ſecunda
Nonnulli enim.1110 col. prima
Nos ad fidem.313 col.prima
Nos autem. 1274 col. 2
Nos conſecrationem. 578 col. 2
Nos conſuetudinem.27 col.2
Nos in hominem. 580 col. 2.
Nos in quenquam. 413 col. prima
Nos nouimus.772 col. prima
Nos qui præſumus. 130 col.2
Nos ſacramentum.431 col. 2
Nos ſanctorum.ii.q.iiij.431 columna prima
Nos ſanctorum.xv. q.vi. 715 columna prima.
Nos ſequentes.539 col. ſecunda
Nos ſi incompetenter. 474 columna prima
Noſſe credo.diſt.lxxvi. 247 columna ſecunda
Noſſe deſideras.xxx.q.j. 1022 colu. ſecunda
Noſſe tuam. diſt. lxiii. 214 columna prima.
Noſſe uos.de conſe.diſt.iii. 1299 colum. ſecunda
Noſtrates 1032 col. prima
Noſtri.847 col. prima.
Notandum eſt.xxiii.q.ii.844 columna ſecunda

Notandum

Notandum eſt.xxiiij.quæſt.iij.937.colum.1
Notificaſti.1201.col.2
Notificamus.1230.col.1
Notum ſit.417.col.2
Nouatianus epiſcopus.549.colum.prima.
Nouerint.589.col.1
Nouiſsime.1344.col.1
Nouit Deus de pœni.diſt.iiij.1182 colum.2
Nouit dominus.de pœnit.diſtinct.j.1115.col.2
Nouit fraternitas.diſtin.xij.28.columna 1
Nouit ſanctitas.diſtinct.c.324.columna 1
Nubendi.978.col.2
Nullus abbas.j.q.ij.380.col.2
Nullus abbas.xix.quæſt.iij.794.columna 2
Nullus acolythorum.diſt.xxiiij.78.colum.1
Nullus ad eccleſiaſticum.diſt.lviij.200.col.2
Nullus aliqua.diſtinct.xcviij.321.columna 1
Nullus alterius.ix.quæſtio.ij.580.columna 2
Nullus anathematizatorum.iij.q.iiij.491.col.1
Nullus aut uiduam.xxxvj.quæſt.ij.1242.col.1
Nullus autem de conſecr.diſt.iiij.1314.col.2
Nullus clericus.xj.quæſt.j.606.columna 1
Nullus clericus.xj.quæſt.j.601.columna 1
Nullus clericorum.xiiij.quæſt.iiij.694.col.2
Nullus clericorum.xvij.quæſt.iiij.777.col.1
Nullus crimen.390.col.1
Nullus debite.de pœnit.diſtinct.j.1104.col.1
Nullus decimas.xvj.quæſtio.ij.744.columna 1
Nullus ducat.xxxj.quæſtio.j.1035.colum.2
Nullus eorum.xxj.quæſtio.iiii.811.columna 2
Nullus eorum.xxviij.quæſt.j.1012.columna 1
Nullus eorum.de pœni.diſtinct.ij.1139.col.2
Nullus epiſcopus.diſt.xxxviij.329.colum 1
Nullus epiſcopus.202.col.2
Nullus epiſcopus.j.quæſt.j.368.columna.2
Nullus epiſcopus.j.quæſtio.j.376.columna 2
Nullus epiſcopus.v.quæſt.iiij.530.columna 1
Nullus epiſcopus xj.quæſtio.j.601.columna 1
Nullus epiſcopus xv.quæſt.iiij.711.columna 2
Nullus epiſcopus.xxij.quæſtio.v.839.col.2
Nullus epiſcopus.de conſecr.diſt.j.1257.col.2
Nullus epiſcoporum.diſt.liiii.185.columna 2
Nullus epiſcoporum.ij.quæſtio.ij.426.col.1
Nullus epiſcoporum.xv.quæſt.iiij.711.col.1
Nullus ex eccleſiaſtico.xxii.q.v.839.colum.1
Nullus expectet.de pœni.diſtin.vii.1197.col.1
Nullus fidelis.xxx.quæſt.v.1030.colum.2
Nullus in epiſcopum.diſtinct.lxii.210.col.1
Nullus in epiſcopatum.diſtinct.lx.202.col.1
Nullus in præpoſitum.diſtinct.lx.203.col 1
Nullus inuitis.diſtinct.lxj.297.columna 1
Nullus introducatur.iiii.quæſt.iiii.522.col.2
Nullus itaque.j.quæſtio.j.375.columna 1
Nullus iudicium.xj.quæſtio.j.600.colum.1
Nullus laicus ii.quæſtio.vii.461.columna 2
Nullus laicorum.diſtin.lxiii.210.colum 2
Nullus laicorum.xvi.quæſtio.vii.764.col.2
Nullus miniſtrorum.de conſecr.di.iiii.1332.col.2
Nullus miſſam.diſtinct.xxxii.105.colum.1
Nullus monachus.ij.quæſt.vij.478.columna 2
Nullus monachus.xviij.quæſ.ii.788 colum.1
Nullus mortuus.xiii.quæſt.ii.685.columna 2
Nullus omnino.vi.quæſtio.j.541.colum.1
Nullus omnino.xvi.quæſt.vii.763.colum.2
Nullus ordinetur.diſtin.xxiiii.78.colum.1
Nullus patriarcharum.diſt.cxix.323 colum.2
Nullus pœnitentem.diſtin.lv.193.colum.2
Nullus pontifice.diſt.lxxix.254.columna 2
Nullus poteſt.ii.quæſt.ii.426.columna 2
Nullus presbyter.ix.quæſtio.ii.581 colum.2
Nullus presbyter.de conſecr.diſt.j.1248 col.1
Nullus presbyter.de conſe.diſtin.j.1250.col.2
Nullus presbyterorum.diſtin.xliiii.142.col.2
Nullus presbyterorum.de conſe.di.v.1350.col.2
Nullus primas.ix.quæſt.ii.581.columna 1
Nullus primas ix.quæſtio.iii.584.colum.2
Nullus res eccleſiæ.xvii.quæſtio.iiii.782.col.1
Nullus ſacerdotum.xi.quæſt.3.62[illegible].columna 1
Nullus ſeruus.iij.quæſtio.v.494.columna 2
Nullus unquam.diſt.lxxix.254.columna 1
Nullus unquam.iiii.quæſt.iiii.522.colum.1
Nullus.390.col.2
Nulli archiepiſcopi.diſt.xcix.323.colum.1
Nulli ciuium.de conſecr.diſtin.iii.1296.col.2
Nulli clerico.diſtin.xliiii.142.colu.prima.
Nulli de ſeruili.diſt.liiii.186.columna 1
Nulli dubium.iii.quæſtio.j.484.columna 1
Nulli dubium.xii.quæſtio.v.673.columna 2
Nulli epiſcopi.diſtin.xlii.137.columna 1
Nulli epiſcoporum.iii.quæſtio.v.495 col.1
Nulli epiſcoporum.xii.quæſtio.j.648.col.1
Nulli epiſcoporum.xvi.quæſtio.j.738 col.2
Nulli eſt.de conſecr.diſt.iiii.1336.colum 2
Nulli ex propinquita.xxxv.quæſt.ii.1217.col.1
Nulli fas.diſt.xix.53.col.1
Nulli fas eſt.xxv.quæſtio.j.941.columna 2
Nulli liceat xii.quæſtio.ii.694.columna 2
Nulli ſacerdotum.diſt.xxxviii.127.colum.1
Nulli unquam.iii.quæſt.iii.491.columna 2
Nulli ædificia.xii.quæſt.j.640.columna 2
Nulla officia.diſtin.liiii.190.colu.prima.
Nulla præter.de conſe.diſtinc.iiii.1339.col.1
Nulla ratio.diſtin.lxii.209.colum.ſecunda.
Nulla ratione.diſtin.xciii.297.colu.prima.
Nullam damnationem.ii.quæſt.v.440.col.2
Nullam poteſtatem.xviii.quæſt.ii.787.col.1
Nullam abſque formata.diſtinctio.lxxi.236.col 1
Nullum ante xxx.quæſt.v.1033.columna 2
Nullum epiſcopum.ix.quæſt.ii.581 colum.2
Nullum facere.diſt.xxviii.91.colu.ſecunda.
Nullum in utroque.xxxv.quæſt.ii.1215.col.2
Nullum ſine dote.xxx.q.v.1031.columna 2
Nunc autem.diſtinct.xxj.63.colum.ſecunda.
Nunc autem.de conſecr.diſtin.iiii.1318.col.1
Nunc autem.xxxii.quæſt.vii.1071.colum.1

Nunc autem.xxiij.quæſtio.vii.891. colum.2.
Nunc autem cum monachus.797. columna 1
Nunc autem.j. quæſtio.vij.400. colum.1
Nunc autem.v.q.v.531.col.1
Nunc ergo.j.q.iiij.390.col.2
Nunc quæritur.649.col.1
Nunc quæritur.671.col.2
Nunc quæritur an purgato vitio. 1241.col.1
Nunc uerò.587.col.2
Nuntiatum eſt.270.col.1
Nunquam aqua.de conſec. diſt. iiij. 1304.col.2
Nunquam de manu.de conſec. diſt. v.1349.col.2
Nunquam de pontificibus.diſtinct. xcvj 316.col.2
Nunquam de uitijs. diſtin. lvj. 197. columna 2
Nunquam diuinatio.j.quæſt.j.339. colum.2
Nunquid Cain.de pœni.diſt.j.1098. columna 2
Nunquid non erunt.xxviij. quæſt.j. 1004.columna 1
Nunquid non omnia.de conſecr.di. v.1344.col.2
Nuper foro populenſis.567.colum. prima.
Nuptiæ terram implent.1046.columna 2
Nuptiarum bonum.983.col.1.

O.

OBedientiam.294 col.2
Obeuntibus.123.col.1.
Obitum uictoris.diſt.lxj. 208.colum.1
Obitum.xij.q.v.674.col.1.
Obijciuntur.1059.col.1.
Oblationes diſſidentium.288.colu. ſecunda.
Obſeruandum.quoque.707.colum. ſecunda.
Obtineri.854.col.2
Occidit Phinees.896.columna ſecunda.
Octaua diſcuſſio.666.columna ſecunda.
Odi & proieci.915.col.2
Odio habeantur.273.col.1
Odit Deus.352.col.1
Offerebat.1074.col.1
Officij noſtri.909.col.1
Officia.879.col.1
Olim idem erat.307.columna ſecunda.
Olim iuſſus.569.col.2
Omnis autem.diſtinct.iii.6.colum. prima.
Omnis Chriſtianus.xj.quæſt.iij.620. col.ſecunda.
Omnis Chriſtianus.de conſec.diſt.j. 1259.col.ſecunda.
Omnis cuiuslibet.j.q.j.372.col.2
Omnis electio diſtinc.lxij.212.columna 1
Omnis ætas.xij.quæſt.j.639.colu. prima.
Omnis homo.de conſecr.diſtinct.ij. 1267.col.2.
Omnis iactura.xxj.q.iiij.811.colu. prima.
Omnis iniquitas.de pœn.diſt.j.1098. col.2
Omnis oppreſſus.ij.q.vj.442.colu. prima.
Omnis presbyter.de conſe.diſt.iiij. 1328.col.2
Omnis qui alij.v.quæſt.vj.532.col. ſecunda.
Omnis qui gemebat.vij.q.j.559.columna 2
Omnis qui iam.de conſecr.diſt.iiij. 1327.col.1
Omnis qui iuſte.diſt.xlv.147.colu. ſecunda.
Omnis qui non diligit.de pœn.di.j. 1102.col.2
Omnis qui recedit.xxiiij.q.j.913. columna 2
Omnis res.xxviij.q.2.988.columna prima.
Omnes cauſationes.xxxiij.quæſ.vij. 1072.col.2
Omnes baſilicæ.xvj.q.vij.763.col. prima.
Omnes baſilicæ.de conſe.diſtinc.j. 1245.col.2
Omnes decimæ.xvj.q.vij.761.colu. prima.
Omnes deinceps.xxviij.qu.j.1012. colum.2
Omnes eccleſiæ.xvij.q.iiij.774.col. prima.
Omnes epiſcopi.ij.q.vj.443.colum. ſecunda.
Omnes fœminæ.xxvij.q.j.982.col. prima.
Omnes fideles.de conſec.di.j.1259. col.prima.
Omnes fideles.de conſe.diſ.v.1343. colum.1
Omnes hæ ſpecies.diſtinctio.iij.5. columna 2
Omnes huius.diſt.xlvii.152.columna ſecunda.
Omnes illi.vi.q.j.535.col.2.
Omnes itaque.xi.q.j.607.columna prima.
Omnes leges.diſt.j.1.col.2
Omnes leges.ij.q.ij.425.columna ſecunda.
Omnes presbyteri.xvii.q.iiij.779. col.prima.
Omnes pſallentes.diſt.xxxviii.127. colum.1
Omnes qui aduerſus.iii.q.v.495.columna 1
Omnes qui in peregrinatione.diſt. xcviii.321.col.2
Omnes quos.iii.q.iiii.491.colum. prima.
Omnes quos.xxx.q.j.1024.colum. ſecunda
Omnes quos.de conſe.diſt.iii.1301. columna 2
Omnes ſiue patriarchæ.diſt.xxii.65. columna 1
Omnes uero.vj.quæſt.j.535.colum. prima.
Omne genus.xxii.quæſt.ij.823.columna 2
Omne itaque.xxvij.quæſtio.ij.989. colum.prima.
Omne quod.xxij.quæſt.j.813 col. ſecunda.
Omne quod.xxv.quæſt.j.940 col. ſecunda.
Omnem uim.122 col.prima.
Omnino confitemur.diſt.xxxj.108 col.ſecunda.
Omnino puniendus eſt.ij.q.vj.447 col.ſecunda.
Omni die.de conſe.diſt.v.1345 col. prima.
Omni timore.xxiij.q.viij.895 col. ſecunda.
Omni tempore.de conſe.diſtin.iiij. 1332 col.prima.
Omnium ſacerdotum.diſ.xxxij.104 col.prima.
Omnium ueſtrum.xxiij.q.v.886. col.2
Omnia decretalia.xxv.q.j.943.col. prima.
Omnia quæ aduerſus.iii.q.ix.508 col.ſecunda.
Omnia quæcunque.de conſe.diſt.ij. 1488 col.ſecunda.
Omnia ſacramenta.j.q.j.356 colu. ſecunda.
Omnia talia.diſt.xii.29 col.prima.
Omnibus conſideratis.xxiiii.qu.j. 912 col.prima.
Omnibus modis.xxxv.q.ix.1235 col.prima.
Omnibus nobis.xxix.q.ii.1018 col. ſecunda.
Omnibus quibus.iiii.q.vi.525 col. prima.
Omnibus ſeruis.di.xxxiiii.113 col. ſecunda.
Omnibus uobis.ii.q.iiii.436 colu. ſecunda.
Oportet epiſcopum.xxviii.quæ.iii. 1015 col.1
Oportet eum.viii.q.j.572 columna prima.
Oportet infantes.xx.q.ii.802 colu. prima.
Oportet ordinandum.diſtin.xxxvi. 119.col.2
Oportet quoque.diſt.xl.129 colu. ſecunda.
Oportet ſacerdotes.diſt.lxxxi.262 col.prima.
Oportet ut primum.iii.q.ii.485 columna 1.
Oportebat.253 col.ſecunda.
O propheta.357 col.1.
Optatum tibi.324 col.2
Oratorium.137 col.1.
Ordinatos.201 col.1.
Ordinationes.diſt.lxiiij 224 colu.2
Ordinationes.diſtin.242 columna ſecunda.
Ordinationes.diſt.lxxv 243 colum. ſecunda.
Ordinationes.diſtin.lxxv.244 col. ſecunda.
Ordinationes.j.quæ.j.373 columna prima.
Ordinationes.ix.q.j.579 col.2
Origo.1058 col.2
Oſius epiſcopus.diſt.lxj.206 colu. prima.

Oſius epiſcopus. vi.q.iiii. 545. col. ſecunda.
Oſius papa.diſt.lvi.197.col.1
Oſtendit propheta.848.col.1
Oſtenditur illos.1310.col.1
Oſtiarius cùm ordinatur.96.col.prima.
Oues paſtorem. vi.q.i.537. colum. ſecunda.
Oues quæ ſuo. ii.q.vii.463. colum. prima.

P

Acem igitur.1264. col.1
Pagani.466.col.2
Palam eſt.25.col.1
Pallium tibi.diſt.ca.325. columna prima.
Pallium nobis. diſtin.c.327. colum. prima.
Panis eſt. de conſec. diſtin. ii.1280 colum 1
Panis & calix. de conſec.diſtinct.ii. 1274.col.1
Panem de altari. 1282.columna ſecunda.
Paratus.841.col.prima.
Parentelæ.1211.col 1
Parſimoniam.134.col.2
Paruuli.xxij. q.v.837. columna ſecunda.
Paruuli.de conſec.diſtin.iiij.1323. colum.2
Paruuli de conſec.diſtin.iiii. 1338. colum.2
Paruulo. de conſecr. diſt.iiii. 1377. colum.2
Paruulos. de conſecr. diſt.iiii.1329. colum.1
Paſce fame.278.col.1
Paſchæ ſolennitas.1300 colum.1
Paſtor eccleſiæ.381.col.1
Paſtoralis officii.561.col.2
Pater profecto.ix.quæſtio. iii. 585. colum.2
Pater ſimoniacos.i.q.vii.412. col.1
Paternarum.934.col.2
Patrem 1054.col.2
Paulus diaconus. ii. q.vii. 476. columna 1
Paulus dicit. ii. quæſt. vii. 469. columna 2
Paulus Petrum. ii.q.vii. 471.columna ſecunda.
Paulum itaque.429.col.2
Paulianiſtæ.349.col.2
Pauper.628.col.1
Peccatum.1179.col.1
Pecunia.776.col.2
Pœna illorum.874.col.2
Pœnale.698.col.1
Pœnæ ſicut.1095.col.2
Pœnitentia. de pœ.diſt.j.1115. col. ſecunda.
Pœnitentia.de pœn.diſtin.iii. 1155 columna 2.
Pœnitentia.de pœ.diſt.iii. 1156. columna 1
Pœnitentiam.xxxiii.q.iiii.1201. columna 1.
Pœnitentiam. de pœ. diſt.iii. 1156 columna 2.
Pœnitentem.968.col.2
Pœnitentes diſt.50.179.col.2
Pœnitentes.diſt.lv.194.col.1
Pœnitentes.de pœ.diſtinct.iii.1156 columna 2
Pœnitentibus.968.col.1
Pennata.1133.col.2
Per adoptionem.1027.col.2
Per aquam.1304. col.1
Per baptiſmum.1302.col.2
Per Eſaiam.367.col.2
Per illicitam.i.q.vii. 411.columna prima.
Per illicitam. ix.q.i. 579. columna prima.
Per laicos.765.col.1
Pernitioſam.790.col.2
Per principalem.j.q.j.376. colum. ſecunda.
Per principalem. ix.quæſt.iii. 587. columna 2
Per ſcripta 481.col.1
Per ſingulas.j.ix.q.iii.583.col.1
Per ſingulas.ii.ibidem.
Per ſingulas xvi. q.iii. 746. colum. prima.
Peracta conſecratione.1265.colum prima.
Peregrina iudicia.500.col.1
Perfecta pœnitentia. de pœ. diſtin. j.1103.col.2
Perfecta pœnitentia. de pœni.diſt. iii.1157.col.1
Periculoſe.1097.colum.2
Perlatum ad nos. de conſe. diſt. iii. 1300.col.2
Perlatum eſt. diſtin.lxxxviii. 283. columna 1
Perlatum eſt.diſt.xc. 290. columna prima.
Perlatum eſt.xix. q.iii.796. colum. prima.
Perlatum eſt xxix. q.ii. 1020. col. ſecunda.
Perlectis 80. col.1
Pernitioſam.719.col.2
Peruenit ad nos ii.q.vii.479.columna ſecunda.
Peruenit ad nos.vii.quæſt.i. 556.columna 1
Peruenit ad nos.diſt. quinquageſima.162.col.1
Peruenit ad nos. diſt.cj.327.columna ſecunda.
Peruenit ad nos.xvi. q.vii. 721. columna 2
Peruenit ad nos.j.q.iii. 389.col.2
Peruenit ad nos.xxx. q.j.1021. columna 2
Peruenit ad nos. xviii.q.ii.789. columna 2
Peruenit ad nos.xxvi.q.v.959. columna.2
Peruenit ad nos.xvj.q.j.721.col.ſecunda.
Peruenit ad nos.diſtin.lxxxiii.269. colum.2
Peruenit ad nos.xxvij. q.j. 976.columna 2
Peruenit ad nos.diſt.xciii 299. columa 1
Peruenit ad nos. xvi.q.vii. 760.columna 2
Peruenit ad nos. xi.q.i.608. columna ſecunda.
Peruenit. ad noſtras. diſt.xviij. 47. columna.2
Peruenit ad notitiam. de conſe. diſtin.ii.1270.col.prima
Peruenit ad ſanctum. diſtin. xciij. 298.col.1
Peruenit ad ſanctam diſtin.lxxxvj. 279.col.2
Peruenit ad me. xviii.q.ii.791. columna prima.
Peruenit ad me. de conſec. diſt.iii. 1297.col.1
Peruenit in ſanctam. xxj.q.iii. 809 columna 2
Peruenit quoque diſtinct. xcv.306. col.1
Peſsimam.903.col.2
Petimus.603.col.2
Petiſti.554.col.2
Petrus cum Simon. j. q.j.336. columna ſecunda
Petrus diaconus.diſt.xxxix.129. columna 2
Petrus doluit de pœni.diſt.j.1092. columna prima
Petrus poteſtatem.ii.q.vii.474.columna 1
Petrus qui Thabitam. xxiii. q.viii. 896.col.2
Piæ mentis.766.col.2
Pium eſt 1176.col.1
Pyctatium.1026.col.2
Placet omnibus. 227.col.2
Placet rationabilis.xvi.q.j.730. columna 1
Placuit communi. xvi.quæſt.j. 721 columna 1
Placuit de infantibus.j.q.iiii. 391. columna prima
Placuit de infantibus de conſec.di. iiii 1329.col.1
Placuit epiſcopos. diſt.xxxii.109. columna prima
Placuit eorum.ii.q.vii.468.col.2
Placuit etiam.diſt.xc.289.col.2
Placuit huic ſanctæ. diſtin.xvi. 39. columna 2
Placuit huic ſanctæ. xvi.q iii. 749 columna prima.
Placuit igitur.de conſe. diſtin.iiii. 1342.col.2
Placuit omnibus.diſt.xii.30.columna ſecunda.
Placuit omnibus. x.q.j.590. columna ſecunda.
Placuit omnibus. xvi.q.j.719. columna ſecunda.
Placuit communi. xvi.q.j.721. col. prima.
Placuit per omnia.xiii. q.ii.681.columna prima
Placuit pro communi.vi.q.iii.543. columna 2
Placuit ſancto conuentui iiii. q.ii. 517.col.prima.
Placuit uniuerſo. xi. q.iii. 614. col. prima.
Placuit ut altaria de conſe.diſtin.j. 1250.col.ſecunda
Placuit ut à nullo. vii.q.j.557.columna 2

Placuit ut à quibuſcunq. ij.q6.vj. 443.col.1
Placuit ut ante xx.q.j.800. col.2
Placuit ut clericus. xxj. quæſt. v. 812.col.1
Placuit ut deinceps. ix.q.ij.580.columna 2
Placuit ut deinceps. de pœ. diſt.vj. 1196.col.1
Placuit ut his.xxiij. quæſt.v.87. columna 2
Placuit ut hi.xxxvj.q.ij. 1243. columna 2
Placuit ut nullus.j. quæſtio.j. 369. columna 2
Placuit ut nullus x.quæſt.iij. 596. colum.2
Placuit ut unusquiſque j.quæſt.j. 369.col 2
Placuit ut conſeruato diſtin.xviij. 46.col.1
Placuit ut quicunque. diſtin.lxxij. 237.col.1
Placuit ut quicunque. diſt.lxxiiij. 239.col 1
Placuit ut quicunque.de conſecra. diſtin.iiij.1342.col.1
Placuit ut quicunque. de conſecra. diſt.iij.1342.col.2
Placuit ut quicunque.de conſecra. diſt.iiij.eodem.
Placuit ut quicunque. xvj.quæ.vj. 757.col.2
Placuit ut quicunque. xj.q.j. 601. colum.2
Placuit ut quicunque.xvj.q.iij.752 col 1.
Placuit ut omnes.de conſe.diſt.iij. 1296 col.2
Placuit ut venerabilis de conſecra. diſt.iij.1300.col.2
Placuit ut poſtquam.de conſecra. diſt.iij.eodem.
Placuit ut ante.diſtinct.lxxvij.150. colum.1
Placuit ut nemini. vij. quæſtio.j. 556 col.2
Placuit ut ordinandis. diſt.xxxviij. 127.col.2
Placuit ut quiſquis. xj. quæſtio.j. 610.colum.1
Placuit ut presbyteri. ij. quæſt. vj. 455.col.1
Placuit ut presbyteri. xij. quæſt.ij. 663.col. 1
Placuit ut quoties. j.quæſt. ij. 378. columna 2
Placuit ut quotieſcunque. diſtinct. xviij.49.col.1.
Placuit ut quotieſcunque. iij.q.x. 512.col.2
Placuit ut de infantibus. j.quæſt. iiij 349.col.1.
Placuit ut ſi quis.ij.quæſt.5. 440. colum.1
Placuit ut ſi quis.xxj. quæſtio. ij. 808.col.2
Placuit ut pœnitentes.diſtin.1.181. colum.2
Placuit ut de ordinatione.j.q.j.338. colum.1
Placuit ut epiſcopi. xij.q6.iij. 671. columna 1
Placuit ut epiſcopi. xxj. q.iij. 810. columna 1
Placuit ut ſi.vj.q.ij.542.col.1
Placuit ut ſi.xxxiij. q.ij. 1037. columna 1
Placuit ut ſecundum. xxxij. q.vij. 1672.col.1
Placita ſecularia.711.col.1
Plebs Diotrenſis.214.col.1
Plebiſcita.4.col.2
Plerique.viij.q.j.568.col.2
Plerique xiiij.q iij.693. columna ſecunda.
Plerique.de conſec.diſtin.iiij.1326 colum.2
Plerunque boni ij. quæſt. vij. 467. colum 2
Plerunque contingit. xi.quæſt. iii. 632.col.1
Pluit dominus.1172.col.1
Plures.735.col.2
Plurimos ſacerdotes. 266. colum. prima.
Ponderet.164.col.1
Pontifices.vij.q.j.548.col.2
Pontifices. xij. quæſt.iij. 672. col. prima
Porrò cuius iudicium.544. colum. prima
Porrò de affinitate.xxxv. quæſt.v. 1221.col.2
Porrò duorum.xxv. quæſt.ij. 1218. colum.1
Porrò & hieroſolymitanus. diſtin. lxvj.229.col.1
Porrò gloria. de conſecra. diſtin.j. 1257.col.2
Porrò illi.de pœ. diſtin. j. 1099. col. ſecunda.
Porrò Moyſi.diſtin.lxxxiiij.271.columna 2
Porrò ſcias.diſt.lxiij.212.col.1
Porrò ſi.xvj.q.iij.751.col.2
Poſſeſſio.xvj.q.v.745.col 1
Poſſeſſiones. xvj. quæſt.j.738.col. primæ.
Poſſeſſiones. xvj. quæſtio.iiij. 755. colum.2
Poſt appellationem. 452. columna ſecunda.
Poſt baptiſmum.1326.col.1
Poſt paſcha.248.col.1
Poſt quingentos.749.col.1
Poſt ſuſceptum 1027. columna ſecunda.
Poſt uxoris.1029.col.1
Poſtea ſignatur. de conſec.diſt.iiij. 1320.col.1.
Poſtea tanguntur. ibidem. columna ſecunda.
Poſteaquam.951.col.1
Poſtquam aſcendit.de. conſec. diſt. iiij.1326.col.1
Poſtquam hoſtilis. xvj. quæſtio j. 714.col.2
Poſtquam pretio. xiij. quæſtio ij. 684.col.1
Poſtquam quenquam. diſt.50.163. colum.1
Poſtquam ſe de conſec. diſtin.iiij. 1320.col.1
Poſtquã uos credi re abſdeum 1323. colum.2
Poſtulatus.506.col.1
Poteſt diſcurſus de pœn.diſtinct.ij. 1134.col.1
Poteſt fieri.de pœn.diſtinct.j.1108. colum.1
Præcariæ. j.x. quæſt.ij.694. colum. ſecunda.
Præcariæ.ij.595.col.1
Præcariæ. xij. quæſt. ſecunda. 661. columna 2
Præceptum.ij.quæſt.ij.426.colum. ſecunda.
Præceptum.xxxij.q.v.1068. col.ſecunda.
Præcepta canonica. diſt.lv. 195.col. ſecunda.
Præcepta ſynodalia.de conſec. diſtin.j.1245.col.1
Præcepit.1068.col.1
Præceptis apoſtolicis. 26. colum. prima.
Præcipimus.diſtin.xxxiiii. 112. columna ſecunda.
Præcipimus.diſtin.xc.290. columna prima.
Præcipimus. diſtin. xciii. 304. col. prima.
Præcipimus. xii.q.j. 647. columna ſecunda.
Præcipimus. xvi. quæſt.j. 735. col. ſecunda.
Præcipimus. xvi.q.ii.744. columna prima.
Præcipimus.xxi.q6.ii.809. colum. prima.
Præcipimus.xxi. q.iiii.811.colum. ſecunda
Præcipue.612.col.2
Præcipiendum eſt. 685. columna prima.
Prædia.650.col.1
Prædixerat.1118.col.2
Prædicator.737.col.1
Prædicandum eſt.818.col.1
Præſumunt.465 col.2
Præſul non damnetur.440. columna ſecunda.
Præſulum 716.col.2
Præſens.807.col.1
Præſenti concilio.diſtinct.liiii.190. colum.1
Præſenti decreto. v.q.ii.527.columna prima.
Præſente presbytero.198. columna ſecunda.
Præſentium latoris.vii.q.j.547.columna 2
Præſentium portitorem.j.q.v. 391. columna 2
Presbyter ante xxx.diſt.lxxvij.252. columna 2
Presbyter aut diaconus. diſtinct. lxxxi.260.col.1
Presbyter aut diaconus. xv. q.v. 712.col.1.
Presbyter cum ordinatur. diſtinct. xxiii.73.col.1
Presbyter cùm diœceſim.xii.q.iiii. 673.col.2
Presbyter ducens uxorem. 95. columna 2
Presbyter euchariſtiam de conſe. diſt.ii.1294.col.2

Presbyter

Presbyter inconſulto. xxvj. q. vj. 964. col. 1
Presbyter inconſulto. xxvj. q. vj. 967 col. 1
Presbyter mane. diſtinct. xcj. 291 colum. 1
Presbyter præſente. diſtin. xcv. 310 colum. 1
Presbyter quidam. diſtin. xxxij. 110 colum. 1
Presbyter ſi uxorem diſtin. xxviij. 93 col. 1
Presbyter ſi fornicationem. diſtin. lxxxij. 267 col. 1
Presbyter ſi per pecuniam. j. quę. j. 330 col. 2
Presbyter ſi à plebe. ij. q. iiij. 434 colum. 2
Presbyter uel quilibet. ij. quæſt. iiij. 432 col. 1
Presbyteri baptizatos. de conſec. diſt. iiij. 1331 col. 2
Presbyteri citra iniuriam. 533 colum. 1
Presbyteri diacones. diſt. xxiiij. 78 colum. 1
Presbyteri diacones. diſtin. xxxiiij. 116 col. 1
Presbyteri diaconi. xj. quæſt. iij 620 colum. 2
Presbyteri de occultis. xxvj. quæſt. vj. 964 col. 2
Presbyteri qui diœceſanas. de conſec. diſt. iiij. 1332 col. 1
Presbyteri qui per diœceſes. diſtin. xcv. 307 col. 1
Presbyter quos. diſt. lxviij. 230 columna 2
Presbyteri ruris. 310 col. 1
Presbyteri ſeu diaconi. 533 colum. ſecunda.
Presbyteri uerò diſt. lxvij. 229 col. ſecunda.
Presbyterum. diſt. xxviij. 96 colum. prima.
Presbyterum. diſt. l. 160 col. 2
Presbyterorum etiam. diſtinct. lvj. 196 col. 2
Presbyterorum filios. 197 columna prima.
Presbyteros. diſt. l. 171 col. 2
Presbyteros. diſtin. xcv. 306 colum. prima.
Presbyteros. xvj. quæſt. j. 728 col. ſecunda.
Presbyteris. diſtin. xxvij. 91 colum. prima.
Presbyteris. de conſe. diſt. iiij 1331 colum. 2
Præter hoc. 105 col. 1
Præterea deuotionis. xxiiij. q. viij. 896 col. 1
Præterea frequenter. diſtinc. lj. 183 colum. 1
Præterea placuit. diſtinct. xxviij. 93 colum. 1
Præterea ſciſcitaris. diſtin. xxiij. 74 colum. 2
Pridem præcepimus. 786 columna ſecunda.
Primus homo. 1141 col. 1
Prima actione. xvj. q. iij 751 colu. prima.
Prima annotatio. diſtin. xvj. 41 col. prima.
Prima autem. diſtinct. xvj. ibidem. colum. 2
Prima conſolatio. de pœn. diſt. iiij. 1173 col. 1
Prima igitur, de conſe. diſt. iiij. 1322 colum. 1
Prima quidem. de conſe. diſt inc. ij. 1275 col. 2
Prima ſalus. xxv. quæſt. j. 942 colu. ſecunda.
Primum eſt. xxij. q. ſecunda. 821 colum. 1
Primum itaque. diſtin. xxv. 85 colu. ſecunda.
Primum interrogetur. de conſe. diſtin. iiij. 1327 col. 1
Primæ ſedis. 322 col. 2
Primo gradu. xxxv. q. v. 1231 colu. ſecunda.
Primo ſemper. ſecunda. q. j. 419 columna. 1
Primates epiſcopus. 236 columna prima.
Primates accuſatum. ij. q. j. 413 col. ſecunda.
Principatus 340 col. 1
Princeps uitiorum. 1141 columna prima.
Principes. 880 col. 1
Principali. 215 col. 1
Principium. 1152 col. 2
Priſca conſuetudo. 324 columna prima.
Priſcis igitur. dict. lv. 193 columna ſecunda.
Priſcis quidem. x. quæſt. tertia. 596 colum. 1
Priuilegium. 626 col. 1
Priuilegia. diſt. iij. 6 col. 1
Priuilegia. xxvj. q. ſecunda 946 columna 1
Priuilegia. ij. ibidem.
Priuilegia. xxv. q. ij. 950 columna prima.
Prius ergo tertia. q. ij. 485 colum. ſecunda.
Prius eſt. tertia quæſ. xj. 514 colum. prima.
Priuſquam. diſtinct. xxviij. 92 colum. 1
Priuſquam conuenirent. xxvij. q. ij. 999 col. 2
Probinum. 723 col. 1
Proclinus. 803 col. 2
Prodeſt. 875 col. 1
Pro dilectione. 1294 col. 2
Productior eſt. 1157 col. 1
Progeniem ſuam. 1217 columna prima.
Prohibendum. 193 col. 1
Prohibentur. diſtin. 210. xlviij. 156 colum. 1
Prohibentur. di. lxxxviij. 282 col. 1
Prohibentur. ij. q. j. 419 colum. 1
Prohibere. 76 col. 1
Pro impenſis 707 col. 2
Pro membris. 847 col. 1
Pronuntiandum. 1295 col. 2
Pro obeuntibus 686 col. 2
Propter eccleſiaſticas. diſtin. xviij. 50 col. 1
Propter eccleſiaſticas. diſt. xviij. 47 colum. 1
Propter eos. vij. q. j. 557 col. 2
Propter gloriam. de conſe. diſt. iiij. 1321 col. 1
Propter ſuperfluam. ij. q. vj. 447 colum. 1
Propter totius. diſt. xix. 56 col. 1
Propter uitandum. de conſe. di. iiij. 1329 col. 2
Propriæ. 1305 col. 1
prophetauit. 356 col. 2
Propoſitum. 802 col. 2
Propoſito. 1063 col. 1
Propoſuiſti. 264 col. 2
Pro qualitate. 968 col. 2
Pro reuerentia. 143 col. 2
Prouidendum quoque. 268 col. 1
Prouinciæ. 321 col. 2
Pſalmiſta. 76 col. 1
Pudenda 917 col. 2
Pudicus. 137 col. 1
Pudor eſt. 1048 col. 1
Pueri ad ſacros. j. q. j. 375 col. 2
Pueri ante annos. xxij. q. v. 837 col. ſecunda.
Puella. 801 col. 2
Puellæ. 799 col. 1
Pulchra etiam. 277 col. 1
Pulſatus. 497 col. 1
Puræ & ſimplex. 511 col. 2
Purgationem uerò neganti. 711 colum. 2
Puto Chriſtianum. xxij. quæ. v. 1067 colum. 2
Puto quod ſine. ij. q. vij. 471 colu. 2
Putant quidam. 363 col. 1

Q

QVa autem. 426 col. 2
Quacunque arte. 835 columna 2
Quadrageſima. diſt. quarta 7 col. 2
Quadrageſima. de conſec. di. v. 1345 colum. 2
Qualis condemnatio. ij. q. vij. 462 colum. 2
Qualis debeat. 1031 col. 2
Qualis enim viij. q. j. 574 col. 1
Qualis hinc diſtin. xxv. 84 col. 2
Quali nos 185 col. 2
Qualiter epiſcopus. 77 col. 2
Qualiter ordinati. vij. q. j. 552 col. 1
Qualiter uero. diſtinct. lxxiij. 237 colum. 1
Qualitas lucri. 1192 col. 1
Quam magnum 850 col. 2
Quamobrem. 1116 col. 2
Quam periculoſum. 549 col. 2
Quam pio mentis 379 col. 1
Quam præpoſterum. 688 col. 1
Quam ſit neceſſarium. 785 col. 2
Quamuis caute. diſtin. l. 179 col. 2
Quamuis caute. de pœ. diſt. iij. 1160 colum. 1
Quamuis coepiſcopi. diſt. lxviij. 231 colum. 2
Quamuis dictum. xxij. q. j. 816 col. 2
Quamuis errare. diſtin. xxxviij. 128 colum. 1
Quamuis liceat. iij. q. vj. 498 col. 1

Quamuis

Quamuis plenitudo. de pœn. diſt. j. 1129 col. 1
Quamuis ſit triſte. vij. quæſt. j. 552 colum. 1
Quamuis uera. xj. quæſt. iij. 628 col. ſecunda.
Quamuis uniuerſæ diſtin. xxj. 62 colum. 1
Quamuis unum de conſec. diſt. iiij. 1309 col. 1
Quanquam omnes diſtinct. xxiij. 72 colum. 2
Quanquam ſacerdotum. xiiij. quæ. iij. 692 col. 2
Quanquam ſecundum uocabula. ij. q. vij. 471 col. 2
Quando ab hieroſolymis. de conſecra. diſt. iiij. 1340 col. 2
Quando Adam. de pœn. diſt. ij. 1141 colum. 1
Quando autem. diſt. xliiij. 143 columna 1
Quando autem de conſe. di. j. 1260 colum. 1
Quando epiſcopus. diſt. xxiiij. 78 columna 2
Quando ergo. xj. q. tertia 618 colu. prima.
Quando. & ubi. diſt. lxxv. 244 col. ſecunda.
Quando neceſsitas. diſt. lxxxvj. 273 colum. 2
Quando presbyteri. diſt. xxviij. 91 colum. 2
Quando presbyteri. di. xxxviij. 126 colum. 2
Quando presbyteri. diſt. xliiij. 143 colum. 1
Quando quis. de conſec. di. iiij. 1334 colum. 2
Quando uult Deus. xxiij. quæſt. iiij. 866 col. 2
Quanto à uobis. ij. q. v. 433 colum. prima.
Quanto apoſtolica. diſtin. lxiij. 213 colum. 2
Quanto à nobis. ij. quæſt. iiij. 433 columna 1
Quanto tempore. iij. quæſtio. ij. 485 lum. 2
Quantum dicit. 176 colum. 1
Quantumlibet. 155 col. 2
Quantus. 851 col. 2
Quantuslibet. 1108 col. 2
Quapropter. ij. quæſtio. vij. 477 columna 2
Quapropter. xxvij. quæſt. ij. 998 columna 1
Qua traditione. 67 col. 1
Quatuor autem. xij. quæſt. ij. 657 columna 2
Quatuor modis. xj. q. iij. 629 colum. ſecunda.
Qua uerò. 252 col. 1
Quæ ad perpetuam. 941 columna ſecunda.
Quæ Chriſto. 975 col. 2
Quæ circa ordinandos. 320 colum. ſecunda.
Quæ contra mores. 15 columna prima.
Quæ de cauſa 433 col. 2
Quæ dignior. 915 col. 1
Quæ ipſis ſacerdotibus. 127 colum. prima.
Quæ Lotharius. 420 col. 2
Quæcunque contentiones. xj. quæ. j. 601 col. 1
Quæcunque enim. de pœn. diſt. iiij. 1179 col. 1
Quæcunque inquiunt. xxv. q. ij. 950 colum. 2
Quæcunque mulier. diſtin. xxx. 98 colum. 1
Quæcunque res. x. quæſt. j. 589 columna 1
Quædam capitula. diſtin. xcvj. 343 colum. 1
Quædam cum fratre. xxxij. q. ſeptima 1076 col. 2
Quædam etiam. diſtin. ij. 5 columna prima.
Quædam lex Romana. xxxv. q. ij. & tertia. 1217 col. 2
Quælibet occulta 132 col. 1
Quem pœnitet. 1128 col. 1
Quem progenitores. 798 colum ſecunda.
Quemadmodum. diſtinc. xii. 28 columna 1
Quemadmodum. xxiij. q. vii. 893 columna 1
Quemadmodum. xxxii q. 7. 1073 columna. 2
Quærat hic aliquis. 1174 col. 2
Quærendum eſt. ii. q. vii. 464 colu. ſecunda.
Quærendum eſt. de pœn. di. ii. 1133 colum. 1
Quæris a me de conſe. diſt. iiii. 1334 colum. 2
Quæritur de his 238 col. 2
Quæritur de illis. 230 col. 1
Quæritur pater. ii. q. vii. 471 colum. ſecunda.
Quæritur. xxii. q. ii. 825 col. 2
Quæro ergo 539 col. 2
Quæſitum eſt. 4. q. iii. 383 col. 2
Quæſitum eſt. xiii. q. ſecunda 689 colum. 1
Quæſitum eſt. xxiiii. quæſt. iii. 870 colum. 1
Quæ ſemel. 795 col. 1
Queſta eſt nobis 683 col. 2
Queſti ſunt. xvi. q. i. 732 col. 2
Queſti ſunt. xvii. quæſt. iiii. 782 columna 2
Quæſtionem. 666 col. 1
Quæ abſtulerit 650 col. 1
Qui accuſare. 509 col. 1
Qui admiſſa. j. de pœn. diſt. iii. 1158 colum. 1
Qui admiſſa. ii. ibid.
Qui admiſit. 717 col. 1
Qui aliorum. 936 col. 1
Qui ambulat 532 col. 1
Qui apud. 391 col. 1
Qui autem. diſtin. xci. 290 columna ſecunda.
Qui autem. v. q. vi. 532 col. 2
Qui bona agunt. 971 col. 1
Qui bis ignoranter. 1330 columna ſecunda.
Qui bene. 1294 col. 2
Quibus epiſcopi. 620 col. 2
Quibus temporibus. 245 col. 1
Quibuſdam narrantibus. 374 colu. ſecunda.
Quibus peccata. 685 col. 2
Qui calumniam. 5133 col. 1
Qui cathedram. 296 col. 1
Qui Chriſti. 649 col. 1
Qui clementiam. 278 col. 1
Qui communicauerit. 626 columna prima.
Qui compulſus. 834 col. 1
Qui conſentit. 634 col. 2
Qui contra. 917 col. prima.
Qui contempta. 15 col. 2
Qui crimen. ij. quæſt. vij. columna prima.
Qui crimen. iij. quæſt. vj. 501 colu. ſecunda.
Qui crimen. vj. q. j. 536 col. 1
Qui de menſa. 123 col. 2
Qui deſponſatam. 989 col. 2
Qui die ſolenni. 1299 col. 2
Qui diſcordat. 128 col. 1
Qui diuina. 688 col. 2
Qui diuinationes. 958 col. 2
Qui diuini. 1178 col. 2
Qui dormierit. xxvij. q. ij. 996 columna 2
Qui dormierit. xxxij. q. vij. 1076 col. ſecunda.
Qui ea quæ Dei ſunt. 127 col. 2
Qui eccleſiaſticis. diſtin. xxxvj. 119 colum. 2
Qui eccleſiaſticis. diſtin. lix. 201 columna 1
Qui egerit pœnitentiam. 1186 columna 2
Qui epiſcopus 70 col. 1
Qui epiſcopatum deſiderat. 571 columna 1
Quieſcamus 136 col. 1
Quieſcite. 538 col. 1
Qui & diuinis & humanis. 696 columna 2
Qui ex famulis. 186 col. 2
Qui exigit. 834 col. 2
Qui habetis. 698 col. 2
Qui in caſtigatione. 1199 col. 2
Qui in maternis. 1330 col. 2
Qui in aliud. 85 col. 1
Qui in aliquo 183 col. 2
Qui in qualibet. 406 col. 2
Qui in eccleſia. 936 col. 1
Qui in alterius. 526 col. 1
Qui iubente. 611 col. 2
Qui iuſtus eſt. 632 col. 2.
Qui malos. 881 col. 2
Qui manducant. de conſe. diſtin. ij. 1281 col. 1
Qui manducat. de conſec. diſtin. ij. 1289 col. prima.
Qui merito. 620 col. 1
Qui natus eſt 1102 col. 2
Qui nec regiminis. 471 col. 1
Qui negligunt. 929 col. 1
Qui non probauerit 427 columna 1
Quicunque modis. de conſe. diſt. v. 1346 col. 2
Qui oblationes. xiij. q. 2. 683 columna prima.
Qui oblationes. ii. ibidem.
Qui occiderit. 779 col. 1
Qui omnipotentem 633 col. prima.
Qui patrem. 194 col. 2

Qui

Qui peccat. 867 columna 2
Qui peierat.834 col.1
Qui peierare.837 col.1
Qui per pecuniam.332 col.2
Qui perfectiouem.335 col.2
Qui plures.806 col.2
Qui poteſt.847 col.2
Qui presbyterum.778 col.2
Qui propinquam.1215 col.1
Qui rapit.776 col.2
Qui recte iudicat.627 col.1
Qui recedit.1186 col.2
Qui recedunt.965 col.1
Qui religioſis.787 col.2
Qui reſiſtit.633 col.2
Qui ſaccum.175 col.2
Qui ſanctus.1116 col.1
Qui ſacramento.828 col.2
Qui ſcelerate.1268 col.2
Qui ſecundum carnem. 851 colu. 2
Qui ſcit ſe.445 col.1
Qui ſe ſcit.444 col.2
Qui ſemel. 160 col.2
Qui ſyncera. 144 col.1
Qui ſine peccato.504 col.2
Qui ſine crimine. 89 col.1
Qui ſine ſaluatore.955 col.2
Qui fitit.1204 col.1
Qui ſpiritualem.1029 col.1
Qui ſtudet.333 col.1
Qui ſub gradu 171 col.2
Qui ſubdiaconum.779 col.1
Qui ſuis epiſcopis.297 col.1
Qui uenatoribus.j.diſt. lxxxvi. 275 columna 1
Qui uenatoribus.ii.ibidem.
Qui uere.722 col.2
Qui uero di.l.175.col.1
Qui uero diſtin.lii. 184 columna ſecunda.
Qui uero xii quæſtio. iii. 631 columna 2
Qui uero xxi. quæſtion. ii. 807 columna 2
Qui uiderit 1066 col.2
Qui uitijs.883 columna 2
Qui uos ſpernit.572 columna 1
Qui uult confiteri.de pœ.di.vi.1193 columna 2
Qui uult facere.de pœ.diſt. ii. 1137 columna 2
Qui uult ordinare de pœ. diſtin. iii. 1159 col. 1
Qui uxorem ſuam 1204 col.1
Qui Agatho.908 col.2
Quia alii.687 col.2
Quia Agatho.594 col.1
Qui aliquanti.266 col.2
Quia autem.798 col.2
Quia cognouimus.597 col.2
Quia corpus.1271 col.2
Quia dies.1349 col.1
Quia diuinitatis.1118 col.2
Quia ea.486 columna 2
Quia epiſcopus.529 col.2
Quia ergo di.xxii.65 col.2
Quia ergo ait 214 col.2
Quia ex ſola 912 col.2
Quia frater 555 col.1
Quia igitur.213 col.2
Quia ingredientibus.796 col.1
Quia in quibuſdam.285 col.2
Quia Ioannes.674 col.1
Quia iuxta v.q.vi.533 col.1
Quia iuxta.xvi.q.1.737 col.2
Quia morte.1278 col.1
Quia pallius eſt.1272 col.2
Quia per ambitiones.225 col.1
Quia præſulatus.391 columna 1
Quia radix.1134 col.2
quia res.611 col.2
Quia ſacerdotes.590 col.2
Quia ſancta.219 col.2
Quia ſanctitas.165 col.2
Quia ſimpliciter.200 columna 1
Quia ſunt.93 columna 2
Quia te quaſi.174 columna 1
Quia tua fraternitas 641 col.2
Quia uerò diſt.vi.10 col.2
Quia uero de pœ.diſtin. ii.1130 columna 1
Quia uero.de pœ.diſtinct.iiii. 1177 columna 2
Quibus epiſcopi. xi. q. iii. 620 columna 1
Quibus peccata. xiii. quæſti. ii. 685 columna 1
Quibuſdam narrantibus. 374 columna 2
Quicquid.i.q.i.369 columna 1
Quicquid xii. q. ii. 659 columna 2
Quicquid.xxxii.q.ii.1049 col.1
Quicquid xxxii.q.v.1069 col.1
Quicquid. de conſe. diſtin. v. 1348 columna 1
Quicunque.di.xxxi.101 col 2
Quicunque di.l.178 columna 1
Quicunque.di.l.171 columna 1
Quicunque ergo diſt. ix. 17 columna prima.
Quicunque diſt.liiii.186 columna 2
Quicunque.diſtinct. lxxvii. 249 columna 2
Quicunque. di. lxxxi. 258 colum.2
Quicunque.i.q.i.333 columna 2
Quicunque ibidem 335 columna 2
Quicunque i. q. v. 397 columna 2
Quicunque.ii.quæ.vi.447 col.2
Quicunque.vi.q.i.539 col.1
Quicunque xi.q.i.607 col.1
Quicunque.xi.q.iii.615 col.1
Quicunque.xi.q.iii.621 col.2
Quicunque ibidem.630 col.1
Quicunque xii.q.ii.650 col.1
Quicunque ibidem.668 col.1
Quicunque.xii.q.iii.672 col.1
Quicunque.xii.q.iiii.673 col.1
Quicunque.xii.q.v.675 col.1
Quicunque. xiiii. quæſtio. iiii. 695 columna 1
Quicunque.xvi.q.i.732 col.2
Quicunque xvi.q.iii.747 col.1
Quicunque xvi.q.vii.761 col.1
Quicunque.xvi.q.vii.967 col.2
Quicunque . xvii. quæſtio. iiii. 773 columna 2
Quicunque.ibidem.783 col.2
Quicunque.xx.q.i.798 col.1
Quicunque.xxiii.quæſtion. vii. 891 columna ſecunda.
Quicunque xxiii. quæſti. viii. 894 columna 2
Quicunque ibidem 855 col.1
Quicunque ibidem 904 col.1
Quicunque.xxiiii.q.i.915 col.2
Quicunque xxvi.q v.960 col.2
Quicunque.xxvii. q. ii. 988 columna 2
Quicunque . xxxiii. q. ii. 1084 columna 1
Quicunque de pœni. diſtin. i. 1093 columna 2
Quicunque de conſec.diſt.iiii.1307 columna 2
Quid autem diſtinct. xlv. 144 columna 1
Quid autem.viii.quæſtion.i. 575 columna 1
Quid autem.xxiiii.quæ.iii. 935 columna 2
Quid crudele.869 columna 2
Quid culpatur.842 columna 2
Quid dicam.695 col.2
Quid enim prodeſt . 269 columna prima.
Quid ergo.xi.q.iii.634 columna ſecunda.
Quid ergo.xxiii. quæ.iiii. 848 columna 2
Quid ergo . xxiii. quæſt. v. 875 columna 2
Quid ergo.de pœn.diſtinct.iii.1176 columna 2
Quid eſt aliud diſtin. lxxxviii. 285 columna 1
Quid eſt Chriſtum . de conſe. diſt. ii.1276 col. 2
Quid eſt hoc diſtinct. l. 166 columna 1
Quid eſt manus. diſtin. lxxviii. 252 columna 1
Quid eſt quicunque.xxxv. quæ. vii. 1233 col.1
Quid eſt quod dicitur. de pœn. diſt. iiii.1186 columna 1
Quid faciet.858 columna 2
Quid in omnibus . 1075 columna prima.
Quid obeſt.633 columna 2
Quid prodeſt ieiunare. 275. colum. ſecunda.
Quid proderit.205 columna 2
Quid ſit ſanguis.1287 columna 2
Quid uerò. j.quæſt.vi.399 columna prima.
Quid uerò.596 col.1
Quidam clerici.638 columna 2
Quidam abbas conſecratus. 784 columna 1
Quidam autem hæretici. xxiiii. q. iii.937 col.2
Quidam cùm bonorum xxiii.q.iiii. 853 col.2
Quidam clerici.diſtin.lxxxi.263 columna ſecunda.
Quidam Deo.de pœ.diſt.i.1130 col. prima.
Quidam deſponſauit. 996 columna 2
Quidam epiſcopus egens . 567 columna 2
Quidam epiſcopus.546 col.2
Quidam epiſcopus.482 col.2
Quidam epiſcopus.412 col.1
Quidam epiſcopus.813 col.1
Quidam fornicatus . xxxiii. quæ. i. 1121 col.2
Quidam maligni. v. quæ. j. 526 columna 1

Quidam

Quidam infidelis 1002 col.2
Quidam ſacerdos.701 col.1
Quidam ſacerdos ſortilegus.953 col.1
Quidam uir.1211 col.2
Quidam uir 1079 col.1
Quidam uir.1042 col.1
Quidam uir 515 col.1
Quidam uotum.970 col.2
Quidam habens.329 col.1
Quidam laicus.588 col.1
Quidam epiſcopus.904 col.2
Quidam epiſcopi.839 col.1
Quidam monachi. xvj. quæſt.j.723 columna 2
Quidam monachorum. xviij. q. ij. 787 col.1
Quidam nubentes. diſt. xxvij.89 columna 1
Quidam populorum. 1021 columna prima.
Quilibet fratrum 578 col.1
Quis aliquando.1123 col.1
Quis aut leges.188 col.2
Quis autem diſt.x.22 col.2
Quis autem.de conſe. diſt.iiij. 1339 columna 1
Quis dubitet.314 col.2
Quis enim ueſtrum 886 col.2
Quis exiſtimaret.970 col.1
Quis ignoret.1059 col.1
Quis locus.390 col.2
Quis neſciat. diſtinctio. ix. 18 columna 2
Quis neſciat.diſt.xj.25 col.1
Quis nos 869 col.2
Quis Chriſtianus. xxiij. q. iiij. 873 columna 1
Quiſquis clericus diſt. lxxxiiij. 271 columna 2
Quiſquis cum militibus. de pœni. diſt.j.1093 col.2
Quiſquis dixerit.de conſe. diſt. iiij. 1342 col.2
Quiſquis epiſcopus. xij. q. ij. 654 columna ſecunda.
Quiſquis epiſcoporum. iiij. quæſt. v.524 col.1
Quiſquis ex concupiſcentia. de conſec.diſt.iiij.338 col.1
Quiſquis ille. ij. quæſtion. viij. 480 columna 2
Quiſquis inuentus. xvij. q. iiij. 777 columna ſecunda.
Quiſquis metu. xj. quæſtio. iij. 630 columna 1
Quiſquis in negotijs. diſt. lxxxvij. 280 col.2
Quiſquis per pecuniam. j. q. j. 331 columna 1
Quiſquis per dolum. xxiiij. q. iij. 934 col.1
Quiſquis præceptis. xiiij. q. j. 691 columna 1
Quiſquis pro aliquo. xxiiij. quæſt. j.921 col.1
Quiſquis probatus.ij.quæſt. vj.446 columna 2
Quiſquis rebus. diſtinctio. xlj. 133 columna 1
Quiſquis uel quod.xxiij.q. iiij. 849 columna 2
Quo auſu.902 col.1
Quo iure.44 col.1
Quodam loco.558 col.1
Quòd autem.diſt.ix. 17 col.1
Quòd autem unius.89 col 1
Quòd autem.j.q.j.319 col.1
Quod autem.ij.quæſt.j.412 columna ſecunda.
Quòd autem expoliatus. ij. quæ. ij. 425 col.2
Quòd autem. iij. quæſtio. viij. 508 columna 2
Quòd autem.528 col.2
Quod autem.530 col.1
Quòd autem crimine irretiti. 534 columna 2
Quod autem deficiente. 543 columna 2
Quòd autem epiſcopo. 567 colu. 2
Quod autem amicorum. 575 columna 2
Quòd autem clericis. 577 columna ſecunda.
Quod autem epiſcopus.580 columna ſecunda.
Quod autem.672 col.1
Quod autem.xiiij.quæſtio. iij.692 columna 2
Quod autem xv.q.j.701 col.2
Quod autem. xvj. quæſtio. iij. 745 columna 2
Quòd autem.xvj.quæſt. vj. 756 columna 2
Quòd autem à uoto. xvij. q. j. 770 columna 2
Quòd autem clerici .xxj. q. iij. 809 columna 1
Quod autem ait fratribus.xxij.q.ij. 824 col.1
Quòd autem.844 col. 1
Quòd autem.xxv.quæſt ij. 945 columna 2
Quòd autem uxor. xxx. quæſt. iiij. 1023 columna 2
Quòd autem. xxx. quæſtio. v. 1030 columna 1
Quòd autem.xxx.quæſtio. iij. 1041 columna 2
Quòd autem. xxxij. quæſt. v. 1062 columna 1
Quòd autem.xxxiij.quæ. iiij. 1198 columna 1
Quòd autem. xxxiij. q.v. 1201 columna prima.
Quòd autem.xxxv. quæſt. vij. 1233 columna prima.1
Quod autem.de conſe.di.iiij. 1303 columna 2
Quòd autem pro peccato. xxiiij. q. iij.926 col.2
Quòd autem.xxiiij.quæſt.j.905 columna prima.
Quòd autem.xxxj. q. ij. 1039 columna prima.
Quòd autem.xxxiij.quę.ij. 1082 columna prima.
Quòd autem.xxvj. q. ij. 953 colu.2
Quòd autem.xxxv.q.j.1212 col. 1
Quòd autem. xxiij. q. vj. 889 col.1
Quòd autem. xxxiij. quæſt. j. 1079 columna 2
Quòd autem.xxviij.q.i. 1003 col.1
Quòd autem.xxxiij.quæ.j. 1080 columna 2
Quòd autem.diſt.xcv.305 col.2
Quod autem.xxvj. q. v. 958 colu. 1
Quòd autem.xxix. quæ. j. 1015 columna ſecunda.
Quod autem. xxiiij. q. ij. 912 columna 2
Quod autem.vij.q.j.546 col.2
Quòd autem. xxiij. q. vij. 892 columna ſecunda.
Quod autem. ix. quæſti. iij. 582 columna ſecunda.
Quod autem. xxx. q. j. 1021 columna ſecunda.
Quòd autem. xxvj. quæſti. vj. 963 columna prima.
Quòd autem. xxij. quęſtio. iiij. 826 columna 2
Quòd autem.xxxiij. quæſt. iiij. 848 columna 1
Quod autem.di.xlvij. 152 columna Prima.
Quod autem. xxxij. quæſt. ij. 1047 columna 2
Quòd autem.viij. q.iii. 596 columna 1
Quod autem.vj. q. v. 545 columna ſecunda.
Quod autem.xvj.quæſtion.vij. 759 columna 2
Quod autem.xxij.q. v. 833 columna 2
Quod autem.xxx.quæſtio. iij. 1025 columna 2
Quod autem.xxvij. quæſtio. ij. 995 columna 2
Quod autem.iiij.q.j.516 col.1
Quod autem. xvij. quæſtio. iij. 773 columna 1
Quod autem.vij.quæſtio.ij. 566 columna 2
Quod autem. xxij. q. ij. 818 columna prima.
Quod autem.xxxij.quæſtio. j. 1042 columna 2
Quod autem.xx.q. iii. 802 columna prima.
Quòd autem.vi.q.ii.541 col.1
Quòd autem.xxxii.quæſt.i. 1044 columna ſecunda.
Quòd autem.xxiii.quæſt. v.873.columna ſecunda.
Quòd autem.xiiii.q. i. 689 columna ſecunda.
Quod autem. viij. q. i. 567 columna ſecunda.
Quòd autem. xxxv. quæſt. v. 1228 columna 1
Quod autem. xxxii. quæ. iiii. 1054 columna 2
Quod authoritate.xxv. quæſt.i.948 columna 1
Quòd à patribus 243 col.2
Quod abſque.25 col.1
Quod ad nos.155 col.2
Quod ait ſodomitis.33 col.2
Quod bene.545 col.2
Quod epiſcopus.793 col.1
Quod Chriſtus 859 col.1
Quod clericus 600 col.1
Quòd conditio.903 col.2
Quodcunque ligaueris. 907 columna 2
Quod Dauid.827 col.1

Quod

Quod debetur.691.col.1
Quod Deo patri.1202.col.2
Quod dicit dominus.134.columna prima.
Quod dicitis.43.col.2
Quod die dominico.244.columna prima.
Quòd ergo.826.col.2
Quod errauerat.889.col.2
Quod interrogaſti.90.col.1
Quod intra annos.797.col.2
Quòd iudex.501.col.2
Quod iuramentum.813.columna ſecunda.
Quòd militare.839.col.2
Quod nullus.80.col.1
Quòd ordinatio.578.col.2
Quod prædeceſſor.637.columna prima.
Quod priori.675.col.2
Quod pro remedio 405.col.1
Quod pro neceſsitate.345.columna ſecunda
Quod propoſuiſti.1075.col.2
Quod quidam 363.col.2
Quod quis commiſit.1236.columna prima
Quòd reſtitutio.483.col.1
Quod ſi accuſatorum.iiij.q.vj.525.columna 2
Quod ſi dormierit.1039.col.1
Quod ſi pœnitentiam.xxvij.q.j.974 columna 1
Quod ſuſpecti.495.col.2
Quòd uerò.diſt.xj.22.col.2
Quod uerò.xxiij.q.iij.845.columna prima
Quod uerò.xxv.q.ij.947.columna ſecunda
Quod uerò ij.q.v.397.col.1
Quod uerò xj.q.ij.612.col.1
Quòd uerò quarto.ij.q.v.439.col. ſecunda
Quòd uerò laici.ij.q.vii.461.columna ſecunda
Quòd uerò.iii.q.iij.487.columna prima.
Quòd uerò infames.490.columna prima
Quòd uerò teſtes.492.columna prima.
Quòd uerò teſtes.512.col.2
Quòd uerò nec clericis.694.columna prima
Quòd uerò eleemoſynæ.696.columna prima.
Quòd uerò pœnitentia.699.columna ſecunda
Quòd uerò die Dominico 712.columna prima
Quòd uerò confeſsio.712.columna ſecunda
Quòd uerò ab uno.804.columna ſecunda.
Quòd uerò xxxij.q.ij.1051.colum. prima.
Quòd uerò xxviij.q.ij.1014.columna prima.
Quòd uouentes.xxvij.q.j.971.col. prima.
Quodcunque.907.col.2
Quomodo exaudit.de conſe.diſtin.iij.1315.col.2
Quomodo renouari.de pœn.diſt.ij.1140.col.2
Quomodo ſacerdos.xj.q.iij.622.columna 2
Quomodo uirginibus.xxxi.quæſt.j.1087.col.2
Quoniam à quibuſdam.xix.q.iii.795.col.2
Quoniam de iure naturali.34.colu.prima.
Quoniam diuerſarum.xxi.q.ij.807.colum.2
Quoniam feſtus.diſtinct.lxj.209.columna 1
Quoniam idem.diſtinct.x.21.colu.ſecunda.
Quoniam inueſtituras.xvj.quæ.vij.764.col.1
Quoniam in quibuſdam.diſt.xxxij.109.col.2
Quoniam in quibuſdam.xvj.q.vij.765.col.1
Quoniam in Romani.diſt.xxxj.103 col.1
Quoniam mos.diſt.lxv.228.colum.prima.
Quoniam multi.diſt.xlvij.152.columna 1
Quoniam multi.xiiij.q.iiij.695.columna 1
Quoniam multos.xj.q.iij.635.col.ſecunda.
Quoniam multa.diſtin.xlviij.156.columna 2
Quoniam non cognoui.diſt.lxxviij 284.col.2
Quoniam quicquid.j.q.vii.407.columna 1
Quoniam quicquid.xvj.q.j.741.columna 2
Quoniam quidam.diſt.lxv.243.columna 1
Quoniam quidam.diſt.c.323.colu.ſecunda.
Quoniam quidem.diſt.xviij.48.columna 1
Quoniam ſanctæ.diſt.xvi.40.colu.ſecunda.
Quoniam ſunt.de conſe.di.iij.1297.colum.1
Quoniam uelina.xii.q.j.644.columna prima
Quoniam uetus.xxiiij.q.j.914.col.prima.
Quoniam uidemus.diſtin.lxix.233.colum.2
Quorum uices.232.col.2
Quorundam clericorum.diſt.xxiii.75.col.1
Quorundam.diſt.xxxiiij.112.colu.ſecunda
Quorundam.diſtin.lxxiiii.240.col.prima.
Quos à paganis.1319.col.1
Quos conſtiterit.331.col.1
Quos Deus coniunxit.1090.colum.ſecunda.
Quoties à populis.j.q.vij.407.colu.ſecunda.
Quoties frater noſter.435.columna.ſecunda.
Quoties.xxiiii.q.j.909.col.3
Quoties.j.q.vij.405.col.2
Quoties epiſcopi.ij.q.vj.445.col.ſecunda
Quoties.ij.q.vi.447.col.2
Quoties.xxii.q.v.839.colum.1
Quoties frater.ii.q.iiii.388.col.1
Quotieſcunque.1198.col.2
Quotquot.979.col.2
Quotidie.1266.col.1

R

RAdicatæ eſt.1131.col.2
Raptor.997.col.1
Rapinam emere.696.c.2
Raptores igitur.1241.columna 2
Raptus eſt.1001.col.2
Raptus quoque.1239.col.2
Ratio nulla.773.col.2
Rationis ordo diſt.c.326.col.2
Rationis.xvi.q.vij.768.col.1
Reatina eccleſia.215.col.1
Rebaptizare.1328.col.ſecunda
Recurrat.1055.col.2
Recedite.diſt.xlv.149.columna ſecunda.
Recedite.xxiii.q.iiii.850.columna ſecunda.
Regum officium.880.col.2
Regula ueſtra.diſt.xvii.44.columna prima
Regula.diſt.iii.5.col.2
Regulæ ſanctorum.97.col.1
Regenda eſt.589.col.1
Regenerante.1338.col.1
Redintegranda.iii.q.j.483.columna prima.
Redintegranda.iii.q.j.ibid.
Relatum uobis.diſt.xxxvii.125.col.prima
Relatum eſt.xxxj.q.j.1033.colum.ſecunda
Relatum eſt.de conſe.diſt.ii.1265.columna 1
Relatum eſt.x.quæ.iii.599.columna prima
Relatum.xi.q.j.602.col.2
Relatum eſt.v.quæ.ii.527.columna ſecunda.
Relatio.807.col.1
Relata eſt.589.col.2
Relegentes.885.col.2
Reliqui ſacerdotes.229.columna ſecunda
Religioſam.671.col 1
Relictam.1028.col.1
Remittuntur.887.col.2
Remiſsionem.344.col.2
Remoto.558.col 1
Renouantes.67.col.1
Reos capitalium.529.columna prima.
Reos ſanguinis.876.col.1
Reperiuntur.j.quæſt.j.331.colum.prima.
Reperiuntur de pœn.diſt.iii.1155.col.ſecunda.
Reprehenſibile.898.col.1
Requiſiſti.108.col.2
Requiritis.404.col.2
Res autem.880.col.1
Res eccleſiæ.j.quæ.iij.389.columna ſecunda

Res eccleſiæ.xii.q.j.648.columna. prima.
Res in epiſcopatu.652.col.1
Reſponſa prudentum.4.columna ſecunda.
Reſecandæ.933.col.1
Reſuſcitatus.1102.col.1
Reſcripta.948.col.1
Retulerunt.1325.col.2
Reum ad eccleſiam.775.columna ſecunda.
Reuertimini.737.col.2
Reuertar.1178.col.2
Reuera. de conſecra.diſtin.ij.1283.columna 1
Reuera.iij.quæſti.ix.509.columna ſecunda.
Reuera.xxxii.quæſtio.v.1068.columna 2
Rex debet.883.col.2
Rhodiæ.5.col.1
Ridiculum eſt.diſt.xij.27.columna prima.
Ridiculum eſt.xj.q.iij.623.columna. prima.
Rogo, & moneo.619.columna ſecunda.
Rogamus uos.909.columna 2
Rogationes.1296.col.1
Rogamus.diſtinct.lxxxj.260.columna 1
Romanus ponti.de conſe.diſtin.iiii.1307.col.2
Rurſus.621.col.1

S

Sabbato.1297.col.2
Sacerdos.xxvj.q.vii.968 columna 1
Sacerdos.iij.q.vij.506.colum.1
Sacerdos de conſe.diſtin.ij.1293.columna 2
Sacerdos.j.quæſtio.ij.381.colum. ſecunda.
Sacerdos.de pœniten.diſt.vj.1195.columna 2
Sacerdos.diſtinct.lxxxi.159.columna 1
Sacerdos.di.l.167.col.2
Sacerdote.1259.col.1
Sacerdotes.de conſe.diſt.iiij.1320.columna 2
Sacerdotes.diſtinc.xxxvij.121.columna 2
Sacerdotes.vj.quæſtio.j.536.columna 2
Sacerdotes.ij.quæſtio.vii.462.columna 2
Sacerdotes.xii.quæſtio.iiii.672.colum.2
Sacerdotes.j.q.j.361.col.1
Sacerdotes.diſtinctio.xlix.159.columna 2
Sacerdotes uerò.diſtinc.xciii.296.colum. 2
Sacerdotes.di.l.172.col.2
Sacerdotes.ii.q.vii.478.col.1
Sacerdotum.1270.col.2
Sacerdotium.810.col.2
Sacerdotibus.xj.quæſtio.j.609.colum.2
Sacerdotibus.diſt.xxxi.100.col.2
A ſacerdotibus. de conſec.diſtin.iii.1296.col.2
Sacerdotale officium.203.col.2
Sacratas.76.col.2
Sacramentum hactenus.431.columna.1
Sacramenta.j.quæſtio.j.343.columna 2
Sacramenta altaris.de conſec.diſt.j.1255.col.1
Sacratas Deo fœminas.76.columna ſecunda
Sacrificium.de pœn.diſtinc.j.1092.colum.2
Sacrificium.de conſec.diſt.ij.1270.colum.2
Sacrilegium.774.col.1
Sacroſancta religio.j.quæſt.j.361.colum.2
Sacroſancta Romana.diſt.xxii.65.columna 2
Sacrorum canonum.diſt.lxiij.222.colum.2
Sacrorum canonum.xii.quæ.ij.655.columna 1
Sal cæleſtis.1320.col.2
Saluator.j.quæſtio.iij.385.columna. prima.
Saluator.de conſecr.diſtin.v.1352.colum.2
Saluo in omnibus.584.col.1
Salomon.1061.col.2
Salonitanæ.218.col.1
Saluo in omnibus.584.col.1
Saluberrimum.409.col.1
Sancimus.xii.quæſtio.iii.658.colu. ſecunda.
Sancimus.j.quæſt.vij.411.columna prima.
Sancitum eſt.558.col.2
Sancitum eſt.901.col.2
Sancta Romana.in diſtinct.xv.35.colum.2
Sancta Romana.xxv.Cauſ.940.columna 2
Sancta octo.diſtinct.xvj.41.colum. prima.
Sancta quippe.ij.quæſtio.vij.479.colum.1
Sanctum eſt.1312.col.1
Sanctiſsimo in Chriſto.238.colum. prima.
Sanctimoniales.800.col.1
Sanctimonialis.76.col.2
Sanctis quippe.618.col.2
Sanctorum canonum.diſt.lxx.234.colum.2
Sanctorum patrum.x.quæſt.j.591.colum.1
Sanctorum patrum.j.quæſtio.j.332.colum.2
Sana quippe.19.col.2
Sane cauendum.de pœn.di.iij.1159 colum.1
Sanè conſanguinitas.xxxv.quæſt.ij.1217.col.1
Sane diximus.xv.q.j.705.columna ſecunda.
Sane percuſſor diſtinct.xlv.150.columna 1
Sane profertur.xxiiij.quæſt.ij.925.colum.1
Sane quia.xvi.quæſtio.ij.744.columna 2
Sane quiſquis.xv.quæſt.iij.709.columna 2
Sane quod ſuper.xxxiiii.q.ii.924 columna 1
Sane ſi communi.diſt.lxv.226.columna 2
Sane ſi ex conſenſu.ii.q.vj.454.columna 2
Sane Theſſaloni.xvi.q.vii.764.col. prima.
Sapiens non eſt.vi.q.j.538.colum. ſecunda.
Sapiens nunquam.de pœ.di.ii.1141.colum.2
Satagendum.942.col.2
Satyra.5.col.1
Satis euidenter.diſtin.xcvi.314.columna 1
Satis hinc apparet.xxxiij.q.v.1205.columna 2
Satis oſtendimus.de conſe.diſt.iiii.1318.col.2
Satis peruerſum.diſt.lvi.198.colu. ſecunda.
Satisfactio pœnitentiæ.1156.colu. prima.
Scelus.425.col.1
Sceleratior omnibus.1172.colum. prima.
Scænicis.1295.col.1
Scit ſancta.26.col.2
Sciant cuncti.480.col.2
Scias frater.559.col.2
Sciatis fratres.1198.col.1
Scire debet.diſt.lxxxvj.247.colum. prima.
Scire debes.vii.quæ.j.549.columna ſecunda.
Scire uos oportet.xxiii.q viii.895.colum.2
Scimus autem.diſt.xliii.140.columna 1
Scimus uos non ignorare.xii.qu.j.642.col.1
Sciendum.viii.q.j.571.col.1
Sciendum.xxvi.q.iii.& iiii.957.columna 1
Sciendum eſt.xxvii.q.j.982.colum. prima.
Sciendum.de pœ.diſt.ii.1138.colu. ſecunda.
Sciendum.diſtin.xxix.97.columna prima.
Scindite corda.1100.col.2
Sciſcitaris.563.col.2
Sciſcitatur.1028.col.1
Sciſcitantibus.718.col.2
Schiſma.918.col.1
Schiſmatici.889.col.1
Scitote.542.col.2
Scriptura dicit.1262.col.1
Scripſit mihi.vii.q.j.547.columna prima.
Scripſit nobis.xxvii.q.ii.994.colu. prima.
Scriptum eſt.vi.q.iii.543.columna ſecunda.
Scriptum eſt.xiiii.q.v.697 colum. ſecunda.
Scriptorum ueſtrorum.327.colum. prima.

Seculares.xxiii.quæſtio.ii.1082 columna 1
Seculares de conſe. diſtinc. ii. 1267 columna 1
Secunda autem.516 col.2
Secunda quæſtio.xxix.q.ii.1018 columna 1
Secunda de pœ. di. i. 1118 columna ſecunda.
Secundum canonicam. xxiii. quæ. viii.901 col.1
Secundum catholicam.xi.quęſt. iii. 623 col.1
Secundum eccleſiæ. diſtinct. xix.54 columna 2
Secundum uerba.xxiii. quæſtio. v. 1203 col. 1
Securi ſunt.ij.quæ.vij.470 columna prima
Sed adhuc.382 col.2
Sed cùm in epiſcoporum. 591 columna ſecunda
Sed & continuò. 1105 columna ſecunda.
Sed & illud 955 col.2
Sed illud.149 col.2
Sed nec Adam.1141 col.2
Sed notandum.97 col.1
Sed penſandum.11 col.2
Sed ponatur.612 col.1
Sed quæritur.121 col.1
Sed ſi fortè.261 col.2
Seditionarios.151 col.2
Sedulò monendi.128 col.2
Semel Chriſtus.de conſe.di. ij. 1278 columna 2
Semel immolatus. de conſe. diſti.ij. ibidem.
Sententia Cham. ij. quæſt. vij. 463 columna 1
Sententia excommunicationis notatus.578 col.2
Sententia paſtoris.xj. q. iij. 612 columna ſecunda
Sententiam Romanæ.1237 columna prima.
Senatuſconſultum. 4 columna ſecunda.
Senti.623 col.2
Sæpe contingit diſt.l. 176 columna ſecunda.
Sæpe contingit.ij. quęſtio. iiij. 439 columna 2
Sæpe fit.xij. quæſt. ij. 670 columna prima.
Sæpe malorum.xxviij.q.j.1012 col. prima.
Sæpe principes. xxiij. quæ. viij.902 columna ſecunda.
Sæpe ſæuitia.diſtin.xlj.134 columna ſecunda.
Septuaginta.42 col.1
Septies in die.1161 col.1
Sequitur in epiſtola di.xlvj.150 columna prima.
Sequitur in utraque epiſtola. 85 columna 2
Sequitur non percuſſorem. di. xlv. 144 col.1
Sequitur ſecunda.j.q.ij. 378 columna ſecunda.
Sequitur ſecunda.xxvij.quæ. ij.986 columna ſecunda.
Sequitur ſexta. ij. quæ. vj. 441 col. prima
Seruatis priuilegijs. 947 columna prima
Seruanda eſt.104 col.1
Seruetur.628 col.2
Serui autem 185 col.2
Seruitium.792 col.2
Series conſanguinitatis. 1218 columna ſecunda.
Seriatim.109 col.1
Serpens decepit. 1105 col.2
Sex differentiæ.845 col.2
Sexaginta.39 col.1
Sexto die.118 col.2
Sexta actione. xv. quæſtio. vij. 715 col.ſecunda
Sexta ſynodus. diſtinction. xvj. 41 columna 1
Sextam ſanctam.de conſ.di.iij.1301 columna 1
Sextam ſynodum.diſt.xvj.40 columna prima
Si accuſatorum.iij.quæ.x.513 columna prima
Si accuſatorum.iiij.q.vj. 525 columna prima
Si ad ſcripturas.18 col.1
Si ad peccatum. xxij. quæ. iiij. 830 colum.1
Si ad matris. de conſe. di. iiij. 1330 columna 1
Si ægrotans.528 col.2
Si agamus.1116 col.2
Si aliquid.xxij. q. iiij. 827 columna. ſecunda
Si aliquid.xxij.q. iiij. 829 columna ſecunda
Si aliquis.966 col.1
Si aliqua cauſa.815 col.2
Si apoſtolus.1156 col.1
Si apud.880 col.2
Si audieris.882.col.1
Si auſterit. 1186 col.2
Si autem aliquis. iij. q. iij. 584 col. ſecunda
Si autem necdum. xxxvj. q.ij. 1234 colum. 1
Si autem presbyteri. xv. q. vij. 716 colum. 2
Si autem prouocatum.ij. q. v. 456 columna 2
Si autem ſine.xvij.quæſtio. iiij. 775 columna 2
Si autem uobis.xj. quæſtio. iij. 614 columna 2
Si baptizata eſt. 1336 columna ſecunda.
Si cauſa.1198 col.2
Si clericus.611 col.1
Si clerici.604 col.2
Si clericatus.725 col.2
Si concupiſcentia. 705 columna ſecunda.
Si conſuetudinem.15 col.2
Si credis.1293 col.2
Si cupis.720 col.2
Si cuius.114 col.2
Sic autem.343 col.1
Sic decet.951 col.2
Si dominus. xj. quæſtione iij. 633 columna 1
Sic enim.1007 col.2
Sic non ſunt.1060 col.1
Sic omnes.52 col.2
Sic populus.352 col.1
Sic quidam.588 col.2
Sic quippe.1000 col.1
Sic uiue.725 col.2
Sic ubi defunctus.675 col.1
Si cuſtos.977 col.2
Si cuius patruus. 1339 columna ſecunda.
Si cui etiam.1099 col.2
Sicut apoſtoli.615 col.2
Sicut Achab.1164 col.2
Sicut ait. 1165 col.1
Sicut alterius.560 col.2
Sicut antiquitus.774 col.2
Sicut bonum.901 col.2
Sicut Chriſtus.356 col.1
Sicut crudelis. 1042 col.2
Sicut diœceſim.747 col.1
Sicut domini.764 col.2
Sicut eccleſia.662 col.2
Sicut enim.606 col.1
Sicut enim. 1064 col.2
Sicut epiſcopum.380 col.1
Sicut ergo.1238 col.1
Sicut eſt uerus.1293 col.1
Sicut eunuchus.342 col.2
Sicut excellentiam. 870 columna ſecunda
Sicut fœmina.1051 col.2
Sicut ficti.343 col.2
Sicut.ij.quæ.i. 153 col.2
Sicut inquit.477 col.1
Sicut in ſacramentis. 1341 columna ſecunda.
Sicut in ſanctificando. 1261 columna ſecunda
Sicut in unaquaque. 809 columna prima.
Sicut Iudas.1283 col.2
Sicut is.400 col.1
Sicut neophytus.157 col.1
Sicut non alij.1247 col.2
Sicut non eſt.854 col.2
Sicut non omnis. 1048 col.1
Sicut non ſuo.152 col.1
Sicut noſtis.1320 col.1
Sicut omnino.653 col.2
Sicut primi.1121 col.2
Sicut quædam.33 col.2
Sicut quæuis.318 col.1
Sicut qui.776 col.prima
Sicut qui monaſteria. 799 columna ſecunda
Sicut ſacerdotes.462 col.prima
Sicut ſancti.35 col.2
Sicut ſatius.1059 col.2
Sicut ſemel.230 col.prima
Sicut ſoca.1137 col.2
Sicut ſine iudicio.413 columna 1
Sicut ſtellas cæli.127 col.2
Sicut tribus gradibus. 1138 columna prima
Sicut uir non debet. 551 col. prima
Sicut uiri.132 col.prima
Sicut urgeri uideor. 148 col. prima
Si de arca.956 col.prima
Si decreta Romanorum 57 col.2
Si de rebus uel locis. 892 col.prima
Si dicat uir.1201 col.2
Si diaconus.260 col.2
Si ducturi.1070 col.prima

Si duo fortè.254 col.2
Si duo fratres.176 columna 2
Si duo uiri.1230 columna.2
Si ea de quibus.871 col.2
Si ea deſtruerem.946 col.2
Si eccleſia uera eſt.868 columna ſecunda.
Si enim.1000 columna 2
Si enim inquit 1143 columna 2
Si eos 1340 columna 2
Si epiſcopus.49 columna 2
Si epiſcopus diſtinction. L. 162 columna 1
Si epiſcopus.iij.q.ij.486 columna 1
Si epiſcopus xj. q. iij. 613 columna prima.
Si epiſcopus. xj. quæſtione iij. 612 columna 1
Si epiſcopus unam.xij. quæ. ij. 670 columna 2
Si epiſcopus condito teſtamento. 674 col.2
Si epiſcopus humanitatis. 750 columna 2
Si epiſcopus ij.quæſtio.iiij. 439 columna 2
Si epiſcopus xvj. quæſtion. vj. 758 colum.1
Si epiſcopus. xxj. quæſtion. v. 812 columna 2
Si ergo.753 columna 1
Si euangelica admonitio. 196 columna 1
Si ex bono.1179 columna 2
Si ex laicis.588 columna 2
Si expolitus.281 columna 2
Si fœmina.1019 columna 2
Si fœneraueris.693 columna 1
Si fortè diſtinct. lxv. 228 columna ſecunda.
Si fortè. xvij. q. iiij. 776 columna ſecunda.
Si fortè.1094 columna 1
Si fortè diſt.lxiij.223 columna 2
Si fortè.xxj.q.v.812 columna 2
Si fortaſsis.759 columna 1
Si fur, aut latro.689 columna 2
Si gens anglorum. 199 columna 1
Significaſtis.359 col.1
Signum eſt.1270 columna 2
Si habes.927 columna 2
Si hæreticus.467 columna 1
Si homo.xxxv.quæſt. ij. & iij. 1215 columna 2
Si homo.xxvij. q. j. 978 columna 2
Si homicidium.883 col.2
Si igitur.931 columna 2
Si ille qui.178 columna 2
Si illic.860 col.2
Si Imperator.315 columna 2
Si in adiutorium.21 columna 2
Si infidelis. xxviij. quæſti. ij. 1014 columna 2
Si infidelis.xxviij.quæſti.i. 1006 columna 2
Si in laicis.126 columna 2
Si inimicus eſt. diſt.xciij. 295.col.1
Si inimicus.xj.q.iij.615 columna 2
Si in morte.898 col.1
Si in plebibus.216 columna 2
Si in qualibet.801 columna 1
Si inter bonos.de conſec.diſtin.iiij. 1308 col.1
Si inter epiſcopos.vi.q.iiij. 544 columna 2
Si is qui præeſt.xj.q.iij.734 columna ſecunda.
Si is qui.xxiij.q.iiij.860 columna 1
Si iubet.963 columna ſecunda.
Si iudas.1178 columna 1
Si iuſtus.343 col.1
Si iuxta Apoſtolum.127 col.2
Si laicus.101 col.2
Si laici uxor.125 col.1
Si lapſis.160 col.1
Si legitimi.434 col.2
Silueſter.602 col.1
Si mala fama.415 col.1
Symbolum.1319 col.2
Si metropolitanus.545 col.1
Similiter. iij. quæſtione v. 494 columna ſecunda.
Similiter.xvj.q.j.737 col.2
Simili modo.1004 col.2
Similem Dei.1141 col.2
Si monachus.724 col.2
Si motum fuerit.1249 col.1
Si mulier.9 col.2
Sine exceptione.663 col.1
Sine literis.578 col.1
Sine ornatu.811 col.2
Sine pœnitentia.1327 col.2
Si non ſunt.1266 col.2
Si non ſanctificatur.1321 col.2
Si non ex fidei.871 col.2
Si non licet.877 col.1
Synodum epiſcoporum.43 col.2
Si nulla.de conſec.di.iiij.1330 columna prima.
Si nulla.xxiij.q. viij.896 colum.ſecunda.
Singuli autem.1229 col.2
Singula eccleſiaſtici.285 col.2
Si nupſerit.90 col.1
Sint manifeſtæ.646 col.2
Sint tibi quotidiana. de conſe. diſt. v.1346 col.1
Sint tibi ieiunia. de conſe. diſtin.v. ibidem.
Si œconomus.599 col.1
Si officia.201 col.2
Si omnia in hoc ſeculo. 536 columna 2
Si Papa.131 col.1
Si pater.1028 col.2
Si Paulus.1064 col.2
Si peccatum eſſet. xxij. q. j. 816 columna 1
Si peccatum Dauid.de pœn.diſtin.j. 1121 col.1
Si peccauerit.422 col.2
Si per ordinationem. 213. columna prima.
Si per ſortiarias. 1082 columna ſecunda.
Si per negligentiam. 1269 columna ſecunda.
Si Petrus.xxiiij.quę.j.910 columna prima.
Si Petrus. xviij. quæſtio. j. 568 columna 1
Si plures.769 col.1
Si poſt ordinationem. 163 columna ſecunda.
Si presbyter. j. quæ. j. 352 columna prima.
Si presbyter.xxvj. quæ. vj. 966 columna 2
Si primates.528 col.1
Si priuatum.648 col.2
Si propterea. xxiij. quæſtio. v. 882 columna 2
Si propterea de pœ. diſtinct. j. 1099 columna 1
Si publicis.817 col.1
Si qua de rebus.xij. quæ. ij. 661 columna 1
Si qua fœmina. diſtinctione L. 175 columna 2
Si qua fuerit.xxxj.q.1.1036 columna prima
Si qua monacharum. xxij. quæſt. j. 980 col.2
Si qua mulier. xxxv. quæſt. x. 1239 columna 2
Si qua mulier. xxxj. q. j. 1036 columna prima
Si qua mulier tranſiuerit. ibidem.
Si qua mulier ad ſecundas. ibidem.
Si qua mulier.diſtin. xxx.98 columna prima
Si qua mulier de conſe.di. iiij. 1330 columna 2
Si qua mulier. diſt. xxx. 98 columna prima
Si qua mulier. xix. quæ. iij. 796 columna 2
Si qua uidua. diſt. xxviij. quæ. j. 94 columna 2
Si quando uideris.de pœn.diſtin. iij. 1176 col.1
Si qua uirgo.xxvij.quæſt. j. 979 columna prima
Si quando.ij.quæſt.vj.457 columna prima
Si quandoque à ſacerdotibus. 713 columna 1
Si quatuor.904 col.2
Si quæ cauſæ.601 col.2
Si quælibet.824 col.2
Si quos à clericatu.xvj. quæſt.j. 727 columna 1
Si quem fortè.xxiiij.q.j.921 columna 2
Si quem pœnituerit.ij.quæ. iij. 428 columna 2
Si qui apud de conſec. di. iiij. 1308 columna 2
Si qui à pſeudo.i. q. i. 345 columna ſecunda
Si qui a ſimoniacis.i.quæ.i. 371 columna 2
Si qui clerici. diſtin. lxxiiii. 239 columna 2
Si qui clerici. xi. q. i. 604 columna ſecunda
Si qui clericorum. 604 columna ſecunda.
Si quid in eccleſia. ii. quæ. vii. 477 columna 2
Si qui epiſcopi.xxv.quæſtio. ii. 952 columna 2
Si qui epiſcopi.i.quæſtion.i.346 columna 2
Si qui epiſcopi. diſtinct. xcii. 293 columna 1
Si qui ex fratribus. 606 columna ſecunda.
Si qui filii parentes.97 col.2

Si

Si qui filij.diſtinct. xxx.87 columna prima.
Si qui inuenti.v.q.j.526 col. 2
Si quilibet.190 col.2
Si qui neceſsitate.de conſec.diſ.iiij. 1306 col. 2
Si qui parentes.xxxj.q.iii.1041 col. ſecunda.
Si qui presbyteri.j. q. vij. 400 colu. ſecunda.
Si qui ſine examinatione diſt.lxxxj. 258 col.2
Si qui ſunt uituperatores. ij. q. vij. 464 col. 2
Si qui ſunt.diſt.lxxxj. 260 columna ſecunda.
Si qui uel propria j.q.vij.407 colu. prima.
Si qui uoluerint.j. q. vij. 405 colu. ſecunda.
Si qui uerò.vij.q.j 557 col.1
Si qui uerò.de pœnit.diſtin.v.1192 colum.1
Si qui uerò.diſt.xxxij.104 columna ſecunda.
Si quicquid.1312 col. prima.
Si quid de quocunque.xv.q. vij.716 colum.1
Si quid in eccleſia.ij. q. vij.447 col. ſecunda.
Si quid inuentum. xiiij.q.v. 697 col. prima.
Si quid ueri.diſt. xxvij. 124 colum. ſecunda.
Si quid uerò.diſtinct. lxxxvj.278 colum. 1
Si quis abbas.xviij.quæſt. ij.788 colum. 1
Si quis ab epiſcopo.ij.q.vij. 465 colum.1
Si quis abſciderit.diſtin. lv.194 colum. 1
Si quis acceperit.xxxiij.q.j.1081 colum. 1
Si quis à catholica xxiij. q.iiij. 850 colum.1
Si quis ad te.xxij.q.ij. 823 columna ſecunda.
Si quis à medicis.diſtin.lv.195 col. prima.
Si quis apoſtolicæ.diſt lxxix.253 colum. 1
Si quis à proprio. xj. quæſt. iij. 612 colum.2
Si quis à proprio. xxj. quæſt.v. 812 colum.1
Si quis à uerò.iij.q.iiij. 490 colum. ſecunda.
Si quis à modo.diſt.lxxxj.261 colu. prima.
Si quis ancillam.xxix.q.ij. 1019 colum. 1
Si quis ariolos.xxvj.q. v. 958 columna 2
Si quis artem.diſtin.xxxvij. 123 colum.2
Si quis auſus.diſtinct. lxxj. 235 col. ſecunda.
Si quis autem.de conſ.diſt.iiij 1306 colum 1
Si quis autem. diſtin.xviij. 49 colu. ſecunda.
Si quis autem.j.quæſtio.vj. 399 columna ſecunda.
Si quis autem diſt. xciiij. 305 colu. prima.
Si quis autem.de pœn.diſt.vij.1197 colum.1
Si quis autem.de pœn.diſt. iij.1177 colum.1
Si quis baſilicam.de conſ di.j. 1247 colum.1
Si quis caruem. diſtin.xxx.98 colu. ſecunda.
Si quis clericus.diſtin.lxxxj. 260 columna 1
Si quis clericus. xvj. quæſt. vij.764 colum. 2
Si quis clericus. xiiij. quæſt.iiij.692 colum.2
Si quis clericus.xvij. q.iiij. 776 colum.2
Si quis clericus. xxvj. quæſt.v.959 colum.2
Si quis clericus. iij. q. vj. 501 colu. prima.
Si quis clericus.xj.q.j.601 colu. ſecunda.
Si quis clericorum.diſtin.xlvij.153 col.ſecunda.
Si quis circa. ij. q. iij. 427 columna prima.
Si quis coactus.xxij.quæſt.v.834 colum. 2
Si quis confugerit. j.q.j.349 colu. prima.
Si quis coniugatus. xxvij. q. ij. 993 col.2
Si quis contumax. xvij. q. iiij. 777 colu.1.
Si quis contriſtatus.diſt.xc.290 colum. 1
Si quis conuictus. xxij. q. v. 834 colum.2
Si quis cum clerico. xj. quæſt.j. 610 colum.1
Si quis cum duabus.xxxiij. quæſt.ij. 1090 col.1
Si quis cum duabus.xxiiij.q.j.1211 colum prima.
Si quis cum matre.xxxiij.q.ij.1090 colum.2
Si quis cum matre. xxxv. q.ij. 1225 colum. 2
Si quis cum militibus.v.q.j.540 colum.1
Si quis cum nouerca.xxxij.quæ.vij. 1077 col.1
Si quis cuiuslibet.xxj.q.j. 812 colu. ſecunda.
Si quis dator. j. q. iij. 383 columna prima.
Si quis de alio.de conſe.di.iiij.1332 colum.1
Si quis de alterius. diſtin. lviij. 202 colum.1
Si quis de clericis.xij.quæſt. ij. 658 colum.2
Si quis de clericis.xij. quæſt. ij.661 colum.1
Si quis de corpore.xxvj.quæſtio.vj. 964 col.2
Si quis dederit. xxiiij. quæſt. j. 922 colum.1
Si quis deinceps.xvij.q. iiij.778 colum.1
Si quis deinceps.xvj. quæſt.vij. 763 colum.2
Si quis de ordine. vij. q.j. 558 columna.2
Si quis de laicis. diſtin. xxxiiij.114 col. 1
Si quis de potentibus. xxiiij. q. iij. 934 col. 1
Si quis de religioſo.diſt. lxxvij. 251 colum.1
Si quis deſpicit diſt.xlij. 136 col.1
Si quis deſponſata. xxvij. q.ij. 998 colum.1
Si quis deſponſauerit. xxvij. q.ij. 990 col. 1
Si quis diaconus. diſtin. l. 170 colu. ſecunda.
Si quis deſponſauerit.xxvij.quæ.ij. 989 col. 1
Si quis diſcernit.diſt. xxviij. 96 colum.2
Si quis diuinis.xxx.quæ.v.1032 columna 2
Si quis dixerit.xj. q.iij.625 col.1
Si quis docet.diſt.xxx. 98 col. 2
Si quis docuerit.diſt.xxviij. 96 colum.1
Si quis dogmata.xxv. quæſt. ij.950 col.1
Si quis eccleſiam.xvij.q.iiij.776 colum.2
Si quis eorum.diſt.xxx.98 col.2
Si quis eorum.diſti. xxxij. 108 colum.1
Si quis epiſcopus.diſt. lxxxj 260 colum.1
Si quis epiſcopus.xxvj.q.v.959 colum. 1
Si quis epiſcopus. xxiij. q. viij. 902 colum.1
Si quis epiſcopus.j. q.iij. 383 col.2
Si quis epiſcopus.diſtin.lxxxiij.268 colum.2
Si quis epiſcopus.xvj.q. vij.764 colum. 1
Si quis epiſcopus.vij.q.j.558 col. 2
Si quis epiſcopus.j.q.vij. 409 colu. ſecunda.
Si quis epiſcopus.xj. q.iij.613 colu. ſecunda.
Si quis epiſcopus. ibidem
Si quis epiſcopus.vj.q. iiij. 544 col. prima.
Si quis epiſcopus. ij. quæſt. vj. 455 colum.1
Si quis epiſcopus.ij. quæſt. vij. 478 colum. 1
Si quis epiſcopus.xj.quæſtio.iij.632 colum.2
Si quis epiſcopus.xxvij.q.j. 974 colum. 2
Si quis epiſcopus.diſt. xcij. 293 colum.1
Si quis epiſcopus.diſtin.xcij.294 columna 1
Si quis epiſcopus. vj. q. iiij 544 columna 2
Si quis epiſcopus. vj.q. iiij. 545 colum. 1
Si quis epiſcopus.x.q.ij.595 col.2
Si quis epiſcopus.j. q.j. 332 col.1
Si quis epiſcopus.xxj. quæſt. v. 813 columna 2

Si quis epiſcoporum.ij. q.iij. 437 col. prima.
Si quis epiſcoporum.xvj.q.v.745 colum.1
Si quis epiſcoporum. iij. q.vj. 497 colum.1
Si quis epiſcoporum.diſtin.xviij.50 colum.1
Si quis epiſcopus. diſtin.xcij.293 colum. 1
Si quis erga.ij.q.vij. 464 col. 1
Si quis etiam.de conſe.diſtin.j.1252 colum. 1
Si quis ex clericis.diſt.xxiij. 76 columna 2
Si quis ex epiſcopis. diſt. lxxix.254 colum.1
Si quis ex ſacerdotibus.diſtin.lxxix. 254 col.2
Si quis extra eccleſiam.diſt.xxx.98 colum.2
Si quis falſum.v.q.vj. 578 col.1
Si quis famoſum.526 col.2
Si quis filiaſtrum.xxx.q.j.1032 columna 2
Si quis fortitudinem. xxxiij. q.iij. 847 col.2
Si quis frater.xj.q.iij. 620 col. 1
Si quis fuerit.xxxij. q. vij. 1073 columna 1
Si quis gentilis.xxviij.q.j. 1004 columna 2
Si quis habuerit. xxviij. q.ij. 1014 colum.2
Si quis hæreticæ.j.q.j. 146 col. 1
Si quis hominem. xj. quæſt. iij. 625 colum.1.
Si quis homicidium. diſt.l. 175 col. prima
Si quis iam.xxj.q.ij.808 col. 2
Si quis in atrio. xvij.q.iiij.775 col. prima.
Si quis in clero.vij.q.j.558 col. 1
Si quis incognitus.xvij.q.ij. 773 colum.2
Si quis in ægritudine. diſt. lvij. 200 colum.2
Si quis ingenuus.xxix.q.ij. 1019 colum.2
Si quis in infirmitate.diſt.lv.195 colum.2
Si quis in metropolitana.diſtin.lxv. 228 col.1
Si quis inquit.j.q.j.353 col.2
Si quis iratus.ij.q.iij.427 col.2
Si quis iratus.de pœnit.diſt.j. 1097 colum.2
Si quis iraſcitur.xiij.q.ij.683 columna 1
Si quis inſaniens.xv.quæſt.j. 706 columna 2
Si quis in tantam.j.q.iiij. 397 columna 1
Si quis intrat. de conſ. diſt.j. 1267 colum.1
Si quis Iudaice.xxviij.quæſt.j.1013 colum.2
Si quis iudicem.ij.q.vj.447 col. 1
Si quis Calendas. xxvj quæſ.vij.969 colum.2
Si quis laicus. xvj. quæſt. j.732 colum.2
Si quis laicus.xj.q.iij. 619 col. 2
Si quis laicus.xxij.q.v. 838 col.2
Si quis liber.xxix.quæſt.ij. 1018 colum.2
Si quis membrorum.xxiij.quæ.viij. 903 col.2
Si quis monachus. diſt. xc. 289 colum.1
Si quis monachus.xvj. q.j. 726 col. prima.
Si quis necandi. de pœni.diſ.j.1094 colum.1
Si quis neceſsitate.xxxiiij.q.j.1210 colum.1
Si quis neque.j.q.j.374 col. 1
Si quis non dicam. xxxvj. q.ij.1242 colum.2
Si quis non dicam. de pœnit. diſt.j. 1093 colum.1
Si quis non iratus. xv. quæſt.j.707 colum. 1
Si quis non recto.xxiiij.q.iij.929 colum. 1
Si quis nuptias.diſt.xxx. 98 colum. ſecunda.
Si quis obiecerit.j.q.iij.384 colum. ſecunda.
Si quis obligatus.diſtin.liiij.187 colum.2
Si quis oblitus.xiiij. q. iiij. 694 colum.2
Si quis omnem.j.q.vij. 401 col.1
Si quis ordinatus.diſtin.xcij.293 colum. 1
Si quis papa.diſt.lxxix.255 col. 1
Si quis pecunia. diſt. lxxix.255 colum.1
Si quis peierauerit.xxij.q.v. 834 colum.2
Si quis per capillum. xxij. q.j.815 colum.2
Si quis per ignorantiam .j. q.j.352 colum. 2
Si quis per ſuperbiam. diſt. xxx. 98 colum. 2
Si quis per ebrietatem.de conſ.diſt. ij.1270 col. 2
Si quis per uetus.xxij. q. ij.824 colum.1
Si quis poſt.diſtinc. xxxiij. 110 colum. 2
Si quis poſitus.de pœ.diſt. vij.1196 colum. 2
Si quis poſt acceptum. diſt.lj. 183 colum.2
Si quis poſt remiſsionem.diſt.l.179 colum. 2
Si quis poteſtatem.xxiij. q.iiij. 862 columna
Si quis præbendas.j.q. iij.390 colu. prima.
Si quis præpoſtera. diſt. l. 169 colu. prima.
Si quis presbyter.diſt. xxiiij.79 colum. 2
Si quis presbyter. de conſe. diſt.iiij 1324 col.2
Si quis presbyter.vij. q.j.557 col.1
Si quis presbyter.ij.q.iij. 431 colu. ſecunda.
Si quis presbyter.diſtin.xxx. 99 colum.2
Si quis presbyter. diſtinct.l.167 colum.2.
Si quis presbyter.diſt. xcij. 294 colum. 2
Si quis presbyter.xv.q.vij. 718 col. prima.
Si quis presbyter. xj. quæſt. iij.615 colum.2
Si quis præuentus. xxij. q.iiij. 829 colum.2
Si quis principum.xvj.q.vij.766 colum. 2
Si quis propter.j.q.ij. 381 col.2
Si quis propter Deum. diſt. xxx.98 colum.1
Si quis pro ægritudine. diſt. lv. 195 colum.2
Si quis pulſatus.de pœn. diſt.j.1094 colum.2
Si quis putauerit.ij. q.vj.443 colu. prima.
Si quis putauerit.ij. quæ.vj.445 colum.2
Si quis qualibet.xij.q.ij.664 colum. prima.
Si quiſquam.603 col.1
Si quis rapuerit. xxvij. q.j. 980 colum. 2
Si quis reliquerit.diſtin.xxx.98 colum.2
Si quis rem ipotas. xxiiij. q. iij. 934 colum. 2
Si quis ſacerdos.[illegible] quæſt.j. 102[illegible] colum. 2
Si quis ſacerdotum. diſt. lxxxj. 262 colum. 1
Si quis ſacerdotum. xj. quæſt.j. 603 colum.2
Si quis ſacro.xxvij.quæſtio.vij. 979 colum.1
Si quis ſeruum.xvij. q. iiij. 781 colum. 2
Si quis ſeruum.xvij.quæſtio.iiij.782 colum.1
Si quis ſemel.de pœn. diſtin.ij.1231 colum. 2
Si quis ſponſam.xxvij. q. ij. 997 colum. 1
Si quis ſuadente.xvij. quæſt.iiij.779 colum.1
Si quis ſuperbis.ij. q. vij. 475 colu. ſecunda.
Si quis tam maſculum. de pœn.diſt. j.1094 col.1
Si quis tanquam. diſt.xxx. 98 colu. prima.
Si quis triginta.diſtinc. lxxviij. 252 colum.1
Si quis tumidus. xv. quæſt. vij. 716 colum.1
Si quis uel uirginitatem. diſt. xxx. 98 col. 1
Si quis ueſtrum.ij.q.vj. 442 colum. prima.
Si quis uerò.xj. quæſt. iij. 625 colu. prima.
Si quis uerò.v.quæſt.vj.534 colum. ſecunda.
Si quis uiduam. diſt.l. 162 columna prima.
Si quis uiduam.diſtinct.xxxiiij.115 colum 1
Si quis uiduam.ibidem col. 2
Si quis uiduam.xxxij.q.vij. 1076 colum.2.

Si quis uirginem. xxxvj.q.ij. 1242. columna prima.
Si quis uiro.um diſt.xxx.99. columna prima.
Si quis uituperat. diſtin.xxxj. 101. columna 2
Si quis uiuente. xxxj.q.j.1036. columna 1
Si quis unus.xxx.q.iiij.1019.columna ſecunda.
Si quis uoluntate.di.50.175.col.2
Si quis uoluerit. de conſec. diſtin. iiij.1331 colum. 2
Si quis uotum.xxvij.q.j. 985. columna ſecunda.
Si quis uſuram. xiiij. q.iiij.695.columna 2
Si quis uult.xvj.q.vij.770.col. 1.
Si quis uult.diſt.xxxvj.131.col.1
Si quis uxorem.xxxij.q.j.1043.columna 2
Si quis uxorem. xxxij.q.j.1044.columna 2
Si quis uxorem. xxvij.q.ij. 990.columna 1
Si quiſquam.603.col.1
Si quiſpiam.262.col.1
Si quod uerius.1086.col.1
Si quos à clericatu. xvj.q j.727.columna prima.
Si quos de ſeruis.xii. q.ij. 664.columna 2
Si quo .xiij.q.iiij.870.col.2
Si quotieſcunque.1266.col.2
Si refugientes.1187.col.1
Si res aliena.639.col. 2
Si re uera.1309.col.1
Si Romanorum.51.col.1
Si ſacerdos.vj.q.j.535.col.1
Si ſacerdos.de pœn.diſt.j.1188. columna 2
Si ſacerdotes.749.col.2
Si ſeculi.651.col.1
Si ſe cuiquam.94.col.1
Si ſermo meus 1138.col.1
Si ſeruus.di.liiij.191.col.1
Si ſeruus.ibidem.col.2
Si ſolus.16.col.2
Si ſubdiaconus.116.col.1
Si tantum epiſcopus. 541.columna ſecunda
Si teſtes omnes.517.col.2
Si tranſitus. 255.col.2
Sit rector diſcretus. 137. columna ſecunda.
Si tributum.605.col.1
Si triginta annorum.252.col.2
Si tu abſtines.994.col.1.
Siue de coniugij. xxxiij. q.ij.1083. columna 1
Siue hæreticus. de conſec.diſt.iiij. 1317.colum.2
Siue paruuli. de conſecra. diſt.iiij. columna 1
Si uerò 178 col 2
Si uero.1939.col.2
Si uir ſimplex 90.col.1
Si uir & uxor. xxxv. q.ij.1217. columna 1
Si uir & uxor.xxvij.q.ij.994.columna prima
Si uirgo.1210.col.prima
Si uos contra.883.col.1
Si uobis fratres.902.col.2
Si uxorem.1068.col.1
Solet quæri.1049.col 2
Solet etiam.1309.col.2
Solent plures.1255.col.prima.
Solennitates.de conſecra. diſtin.j. 1248.col.2
Solennitates. de conſecra. diſtin.j. ibidem.
Solicitè.157.col.1
Solicitum quoque.269.col.2
Solicitudo.184.col.2
Solicitatores.1094.col.2
Sors non eſt.954.col.1
Sortes.959.col.2
Sortilegij ſunt.953.col.2
Species, & ſimilitudo.1271.colum. prima.
Spiritus ſanctus.j.q.j.351. columna prima.
Spiritus ſanctus. de conſecra. di v. 1343.col.1
Sponſus ille. diſt.lvj.178.columna ſecunda.
Sponſus & ſponſa.diſtinct.xxiij.77. columna 2
Sponſus & ſponſa.xxx. q.v.1031.columna ſecunda.
Sponſalia.1015.col.2
Statuit quoque.439.col.2
Statuimus.xvj.q.j.736.columna prima.
Statuimus. xix. quæſt.iij.795. col. prima.
Statuimus.xx.quæſt.ij.802.col.1
Statuimus.diſt.iiij.7.col.2
Statuimus.xij quæſt.ij.658.col.2
Statuimus.diſt.lxj.205.col.2
Statuimus.xj.quæſt.j.626.col.2
Statuimus etiam. diſtinctio. lxxvj. 145.col.2
Statuimus decretum. j.q.j.370. columna 2
Statuimus ut ficut.370.col.1
Statutis.417.col. 1
Statutum eſt xxvij.q.ij.997.col.2
Statutum eſt.ij.q.vj.456.col 1
Statutum eſt.xviij q.j 784.col.2
Statuendum nobis.744.col.2
Statuendum eſt.diſt.xc.189.col.2
Studeat ſanctitas.174.col.2
Studij ueſtri.208.col.1
Subdiaconus. diſt.lxxvij. 250.col. 1
Subdiaconus.diſt.xxiij.75.col.2
Subdiaconus.xxiiij.q.j.921.col.1
Subdiacono etiam.304.col.2
Subdiaconibus.108.col.1
Submittitur.64.col.prima
Sufficit pœnitenti. de pœni.diſtin. j.1115 col. 2
Sufficit ſacerdoti. de confec. diſt.j. 1256.col.1
Sufficiat.987.col.1
Suggeſtum eſt.563.col.2
Suggero.507.col.2
Summa iniquitas.538.col.2
Summa militiæ.xxiij.q.j 843.col.2
Summoopere.627.col.2
Sunt in eccleſia.574.col.prima
Sunt nanque.149. col.prima
Sunt nonnulli.xvj.q.j.725.col.1
Sunt nonnulli j.q.j.373.col.2
Sunt nonnulli.diſt.xlvj.151.col.2
Sunt nonnulli.ij.q.vij.465.col.1
Sunt plures.1173.col.prima
Sunt plurimi.557.col.2
Sunt quædam.xvii.q.771. columna prima.
Sunt quædam.xiii.q.v.883.col.2
Sunt qui arbitrantur.1110.col.2
Sunt qui dicunt.991.col.2
Sunt qui opes.773.col.2
Sunt quidam. j.q.j.377. col.prima.
Sunt quidam. xxv.q.j 942. columna prima.
Super cauſa.434.col.2
Super quibus. 1027.col.2
Super tribus.de pœnit.diſt.ij.1139. columna prima.
Super tribus. de pœn.diſtin.j.1118. columna prima.
Super prudentia.691.col.2
Superueniente.354.col.2
Suppliciter.897.col.j
Suſcipitis ne.21.col.j.
Suſpectos. 493.col.2
Suum uerò.810.col.j.

T

Tabernaculum. 1244.col. prima.
Talis mihi.1164.col.j.
Talis coniugatio.364.columna prima
Tali coniugio.408.col.j
Tales ad miniſterium.72.col.j.
Tales & ſi.744.col.2
Talia quidem.576.col.j.
Talibus Deum.1139.col.2
Tam ſacerdotes.932.col.2
Tantum ualet.1078.col.j.
Tantis Daniel. 238.col.j
Tanta nequitia.j.q.vij.407.columna prima
Tanta nequitia.diſt.lxxxvj.278.columna 2
Tandiu.485.col.2
Tempus quod inter.687 col.j.
Tempus autem.242.col.j
Tempus quoque 99.col.2
Tempus uerò.1196.col.j.
Temporis qualitas.562.col.2
Tempora pœnitudinis.967.col.2
Temerarium.623.col.2
Tenere debet.101.col.j
Teneamus.350.col.2
Te quidem.603.col.2
Tertio quæritur.708.col.j
Terrulas.663.col.2
Teſtamentum.11.col.j
Teſtamenta uerò.673.col.2
Teſtes per quamcunque.318. columna 2
Teſtes abſque.473.col.j.
Teſtes autem 516.col.2
Teſtimonium 601.col.2
Teugualdum.614.col.2
Tibi domino.232.col.j.
Timorem.1268.col.j.
Tolle charitatem.1140.col.j.
Tolerandi ſunt.848.col.2
Tolerabilius.1062.col.2
Tonſura uerò.233.col.2
Totum.384.col.2
Totam pœnitentiam.1261.col.1

Tranſmarinos.321.col.1
Transferunt.396.col.1
Tres perſonas.851.col.1
Tres ſunt autem.1120.col.1
Tria legitima.1242.col.2
Tria ſunt genera.148.col.2
Tribus ex cauſis.1252.col.1
Tribus gradibus.1267.col.2
Tributum.900.col.2
Triforme eſt.1267.col.2
Tua ſanctitas.1040.col.1
Tu bonus.848.col.2
Tu dixiſti.878.col.2
Tu malum.815.col.1
Tunc ſaluabitur.1203.col.2
Tunc uera.625.col.2
Tunc eis.1294.col.1
Tunc ualere.1317.col.1
Turbat acumen.123.col.1
Turbatur nauicula.3[illegible].col.2

V

VAlet interdum.256.co.2
Valentinianus.211.co.2
Valentino clerico.116.columna ſecunda.
Valida eſt.1231.col.2
Valde neceſſarium.304.col.2
Vaſa in quibus.1254.col.1
Vaſis iræ.855.col.1
Vbi iſta didiciſti.240.col.2
Vbi non eſt.1025.col.2
Vbi ſana.916.col.2
Vbi pars eſt.1289.col.1
Vbinam legiſtis.313.col.1
Vbicunque.xvj.q.j.722.col.2
Vbicunque.xiij.q.ij.682.col.1
Vbicunque xiij.q.ij.688.col.1
Væ iis.1188.col.1
Velatæ & Deo conſecratæ.xxvij.q.j.977.col.2
Venit ſacerdos.1321.col.1
Veniſti ad fontem.1325.col.2
Veniam nunc.1236.col.2
Ventum eſt.335.col.2
Vendentes.388.col.1
Venerabilis.1306.col.2
Venerabiles.1301.col.1
Venter mero.118.col.1
Væ qui dicitis.625.col.2
Verbum Dei.107.col.2
Verus baptiſmus.1341.col.2
Veritate.15.col.2
Vera iuſtitia.149.col.2
Vereor.574.col.2
Verum hoc.33.col.1
Veſtram flagitamus.22.col.2
Veſtimenta eccleſiæ.1253.columna ſecunda.
Victor Honorius.319.col.2
Vide benignum de pœn.diſt.j.1117.columna 2.
Vide quantum.j.q.j.352.col.2
Vides fili.diſtinct.x.22.col.1
Vides ut opinor.xxiii.qõ.vj.890.columna 2
Vident homines.275.col.2
Videntes autem.645.col.1
Videtur nobis.1229.col.1
Vidua.xxvij.q.j.981.col.2
Vidua eſt.diſt.xxxiiij.116.col.1
Vidua.xx.q.j.800.col.2
Viduæ quæ ſtipendio.diſtin.lxxxj.256.col.1
Viduæ.xxvij.q.j 982.col.2
Viduas autem.xxvij.qõ.j.975.columna 1
Viduas honora.j.qõ.ij.380.colum.ſecunda.
Viduas.xxvij.q.j.972.col.1
Viduas.xxvij.q.j.977.col.1
Viduis autem.280.col.1.
Viduitatis.982.col.1
Viginti tantum.43.col.2
Viliſsimus.347.col.2
Vino inebriantur.121.col.2
Vinolentum ſacerdotem.118.col.2
Violatores.942.col.1
Vir cum propria.1199.col.2
Virum catholicum.153.col.1
Virginem.976.col.1
Virgines non uelentur.xx.qõ.j.800.col.2
Virgines.xxvij.q.j.979.col.2
Virgines.di.xxvij.91.col.1
Virgines ſacræ.xx.q.iiij.804.columna 2
Virginibus.976.col.2
Viſum præterea.1260.col.2
Viſis literis.743.col.2
Viſitandi.791.col.2
Vltra prouinciarum.497.col.2
Vltima uoluntas.681.col.2
Vnus ex uobis.414.col.1
Vnaquæque mulier.xiii.q.ii.680.columna 1
Vnaquæque iij.q.vj.501.col.1
Vna tantum.88.col.prima
Vna ſola.1203.col.2
Vnctio inuiſibilis.1133.col.2.
Vnde quæritur.1234.col.2
Vnde ipſe.568.col.1
Vndecunque.197.col.prima.
Vndecunque.197 col.2
Vnio noſtræ.596 col.2
Vnius uxoris.86.col.1
Vnicuique.xj.q.iij.630.col.1
Vnicuique fidelium.de conſec.di.j.1252 col.prima
Vnum abbatem.806 columna ſecunda.
Vnum horarium.82.columna ſecunda.
Vnum ſolum.874.columna ſecunda.
Vnuſquiſque.828.col.1
Vobis enim.656.col.prima
Vocatio autem.v.q.ij.527.columna prima.
Vocatio ad ſynodum.v.q.ij.ibid.
Volumus ut frater.diſtinct.lxxxix.286.colum.2
Volumus.xvj.q.iiii.755.col.2
Volumus.diſt lxxxj.262.col.2
Volumus.xj.q.j.607.col.2.
Voluiſſent.1112.col.2
Vos ante omnia.1328.col.prima
Vos autem.726 col.2
Vota ciuium 219.col.2
Vouentibus,diſt.xxvij.90.col.1
Vouentibus.xvij.q.j.771.columna prima.
Vrbes & loca.256.col.prima.
Vſque adeò.xxxiij.q.vij.1078.columna prima.
Vſque adeo di.xxxiij.111.columna ſecunda.
Vſus naturalis.xxxij.q.vij.1074.columna 2
Vſus authoritati.di.xj.13.columna prima.
Vſura eſt.694.col.prima
Vt calix domini.1254.col.prima
Vt cognouerunt.1141.col.2
Vt conſtitueretur.168.col.prima.
Vt epiſcopi.1344.col.2
Vt euidenter.357.col.2
Vtilem.825.col.2
Vt ieiuni.1344.col.1
Vt illud.1258.col.2
Vtinam omni tempore.248.colum.prima.
Vt lex.982.col.2
Vt noueritis.814.col.2
Vt oſtenderet.1137.col.prima.
Vt primidem.896.col.2
Vt presbyteri.778.col.2
Vt quid paras.1277.col.prima.
Vtrum ſola.de pœn.diſt.j.1091.columna 2
Vtrum ſub figura.de conſecra.diſt.ij.1286.col.2
Vtrum uerò bigamus.1015.col.1
Vt ueterum.18.col.1.
Vulgaris.1095.col.1
Vulteranæ.657.col.1
Vxor à uiro.xxxij.qõ.vij.1075.columna 2
Vxor fœlicis.xvij.q.4.780.colum.ſecunda.
Vxor legitima.xxviij.qõ.j.1004.colum.2
Vxorem cuiuſdam.1034.columna ſecunda.

Finis tabulæ Canonum Decreti.

Concilia in quibus Canones multiplicitur:
Hic ſecundum Alphabeti ordinem collocantur.
Et quot Canones unumquodque contineat:
Iſta clariſsimè tabella manifeſtat.

Ex concilio Acquirenſi.

Epiſcopi eorum. 960 columna 1

Ex concilio Agathenſi.

Miſſas die. 1259 col. 1
Presbyteri diacones. 116 columna 1
Monachi uagantes. 727 columna 1
Non oportet. 1013 columna 2
Si epiſcopus aut presbyter. 162 columna 1
Contumaces clerici. 167 columna 1
Epiſcopus benedictionem. 250 co. 2
Conuenit. 1345 columna 1
Symbolum. 1319 col 2
Si quis uerò ſecularium. 534 col. 2
Iudæi quorum. 1326 col. 2
Pœnitentes tempore. 179 col. 2
In capite quadrageſimæ. 180 col. 1
De inceſtis 1215 columna 2
Epiſcoporum etiam. 239 col. 2
Altaria placuit. 1252 columna 1
Si legitimi accuſatores. 434 colu. 2
Catellas uel. 591 columna 2
Non liceat epiſcopo. 179 columna 1
Aliquanti clerici. 959 columna 2
Si epiſcopus condito. 674 col. 2
Si quis etiam. 1252 columna 1
Pontifices. 672 columna 1
Placuit ut clericus. 812 columna 1
Quicquid parochiarum. 659 colu. 2
Libertos legitimè. 281 columna 2
Clerici omnes. 382 col. 2
Monachum niſi. 805 col. 1
Si quis in clero. 558 columna 1
Omnes deinceps. 1012 columna 2
Itaque cenſuimus. 934 columna 1
Epiſcopi de rebus. 646 columna 1
Seculares qui. 1267 columna 1
Presbyter cum. 673 columna 2
Miniſtrare. 964 columna 1
Epiſcopi ſi ſacerdotali. 614 col. 1
Clerici uel ſeculares. 683 col. 2
Si quis de clericis. 658 col. 2
Ante omnia. 1 . 9 columna 1
Epiſcopus qui. 659 col. 1
Nullus clericorum. 694 col. 2
Si epiſcopus metropolitanus. 49 columna. 2
Clerici qui comam. 76 col. 2
Non oportet inſacratos. 77 col. 1
Fugitiui. 663 col. 2
Clericum nullus. 603 col. 1
Statuimus quòd epiſcopi. 658 col. 2
Placuit ut omnes. 1296 col. 2
Vnum abbatem. 8 c6 col. 2
Placuit etiam. 289 col. 2
Si quis qualibet. 664 col. 1
Si quis tumidus. 716 col. 1
Diaconi uel. 659 col. 1
Vſura eſt. 694 col. 1
Si quos de ſeruis. 664 col. 2
Clerici quilibet. 750 col. 1
Tertuias. 663 col. 2
In uenditionibus. 782 col. 1
Clericum nullus. 611 col. 1
Monaſteria puel. 790 col. 1
Cellulas nouas. 788 col. 1
De monachis. 787 col. 2

Ex concilio Aphricano.

Placuit uniuerſo. 614 col. 1
Placuit ut. 800 col. 2
Placuit ut quicunque. 752 col. 1
Placuit ut. 1250 col. 2
Multis concilijs. 734 col. 2
Clerici uel continentes. 263 col. 2
Placuit ut ſi. 542 col. 1
Placuit de. 391. col. 1
Qui apud Donatiſtas. ibidem.
Primæ ſedis. 322 col. 2
Non habenti. 663 col. 1
Quod conditio. 988 col. 2
Quicunque ſub ibidem.
Si autem prouocatum. 456 col. 2

Ex concilio Aluerniæ celebrato.

Quod autem. 545 col. 2
Nullus ſacerdotum. 622 col. 2

Ex concilio Anathenſi.

Presbyter mane. 291 col. 1

Ex concilio Anchiritano.

Presbyteros qui. 171 col. 2
Si qui epiſcopi. 293 col. 2
Deſponſatas. 1001 col. 1
Qui diuinationes. 958 col. 2

Ex concilio Altiſsiodoren.

Non licet abbati. 1318 col. 1

Ex concilio Antiocheno.

Propter eccleſiaſticas. 50 col. 1
Eps non eſt ordinandus. 217 col. 1
Si quis epiſcopus. 613 col. 2
Epiſcopum de diœce. 557 col. 2
Si quis epiſcopus. 293 col. 1
Si quis epiſcopus. 903 col. 1
Si quis à propr io. 812 col. 1
Si quis epiſcopus per. 294 col. 1
Si quis epiſcopus uacans. ibidem.
Epiſcopo non liceat. 508 col. 2
Nullum abſque formata. 236 col. 2
Epiſcopum non. 581 col. 2
Nullum epiſcopum. ibidem.
Si quis epiſcopus cri. 544 col. 1
Si quis presbyter. 557 col. 1
Quæcunque res. 589 col. 1
Si quis à proprio. 612 col. 2
Epiſcopus eccleſiaſticarũ. 647 col. 1
Per ſingulas. 583 col. 1

Ex concilio habito apud Alpheſum.

Illud uerò communi. 1035 colu. 2

Ex concilio habito apud Epheſum.

Placita ſecularia. 922 col. 1

Ex concilio habito apud Compendium.

Si quis acceperit. 1081 col. 1
Placuit pro communi. 543 col. 2
Mulier ſi ſine. 1202 col. 1

Ex concilio habito apud ſanctum Medardum.

Decreuit ſancta. 837 col. 2

Ex concilio habito apud Beluacum.

Si quis uoluerit. 1331 col. 2

Ex concilio habito apud Valentiam.

Presbyteri qui. 1332 col. 1

Ex concilio habito apud Vermeriam.

Si quis ingenuus. 1019 col. 2
Si fœmina. ibidem
Si quis cum matre. 1215 col. 2
Si homo fornicatus. ibidem
Si quis neceſsitate. 1210 col. 1
Si quatuor. 904 col. 2
Si quis filiaſtrum. 1022 col. 2

Ex concilio habito apud Fauentiam.

Statuendum nobis. 744 col. 2

Ex concilio habito apud Alteum.

Statum eſt. 784 col. 2

Ex concilio habito apud Tanſiacum.

Iniuſtum uidetur. 664 col. 1

Ex concilio Arelaten.

Hi qui poſt. 181 col. 2
Si quis autem. 49 col. 2
Eos qui falſã. 513 col. 1
Miniſtri qui. 694 col. 2
Pœnitentiam. 1201 col. 1
Si fortè aliquis. 812 col. 2
Aſſumi aliquem. 92 col. 2
Nullus pœnitentem. 193 col. 2
Præterea placuit. 93 col. 1
Diaconi quicunque. ibidem
De Arrianis qui. 1329 col. 1
De obſeruatione. 1300 col. 2
Sciendum eſt. 982 col. 1
Viduæ ſi prius. 982 col. 2
Nullus ſine dote. 1031 col. 2
Monaſteria. 790 col. 1
Qui bene. 1294 col. 2
Hi qui ſe carnali. 194 col. 2

Ex concilio Auraſico.

Qui recedunt. 965 col. 1
Cum aliquis uel. 637 col. 2
De abiectione & ambi. 224 col. 2
Nullus miniſtrorum. 1332 col. 2
Hos qui ad eccleſiam. 281 col. 1
Viduitatis ſeruandæ. 982 col. 1
Canonica inſtituta. 637 col. 2

Ex concilio Aurelianen.

Abbates pro. 788 col. 2
De his quæ. 589 col 2
Ve ieiuni. 1344 col. 1

dd 3 Si quis

Si quis clericus.959 col.2
Si quis de laicis.114 col.1
De raptoribus.1240 col.2
Abbatibus.661 col.1
Epiſcopum presbyterum.113 col.1
Omnibus ſeruis.ibidem col.2
Inceſtuoſi.1234 col.2
Eccleſiam in qua 1251 col.1
Vnicuique.1252 col.1
Si quis ab epiſcopo.465 col.1
Epiſcopus ſi infir.1296 col.1
Epiſcopus qui inuitum.239 col.1
Nulli ciuium 1296 col.2
Sacerdotibus.ibidem.
Nemo eccleſiam.1247 col.1
Rogationes.1296 col.1
Ad nuptiarum 1254 col.2
Si epiſcopus humanitatis.750 col.2
Qui dormierit.996 col.2
Non ſemel ſed.791 col.2
Si quis de clericis.661 col.1
Epiſcopus pauperibus.264 col.1
Clerici uerò.291 col.2
Monacho orarium.981 col.2
Si ſe cuiquam.94 col.1
Omnes baſilicæ.763 col.1
Nullus monachus.788 col.1
Si diaconus aut presbyter.260 co.2
Cum ad celebran.1259 col.1
Viduas quæ.977 col.1
Si quis ſacro.977 col.1
Si quis clericorum.604 col.1
Antiquos.589 col.2
De his qui.1192 col.1
Si ſeruus abſente.191 col.1
Id conſtituimus.781 col.2

Ex concilio Beluacenſi.

Precariæ de quiuquennio.595 columna prima

Ex concilio Bilonen.

Annis ſingulis.50 col.1

Ex concilio Bonifacij papæ tertij.

Nullus pontifice.254 col.2

Ex concilio Bracharenſi.

Cum beatus Paulus.146 col.prima
Ante uiginti.1319 col.ſecunda
Quicunque.673 col.prima
Placuit omnibus.590 col.2
Placuit omnibus.40 col.2
Non liceat cuilibet.77 col.prima
Eccleſiaſtica inſtitutione.73 columna ſecunda.
Placuit ut poſtquam.1300 col.2
Placuit ut de ordinatione.338 columna prima
Placuit ut his.898 col.ſecunda
Placuit ut quoties.378 col.ſecunda
Placuit ut ſi 440 col.prima
Miles cum.878 col.2
Cum miniſter.879 col.2
Lex æterna ibidem
Officia uindictæ.ibidem
Non eſt iniquitatis.ibidem
Non fruſtra ibidem col.2
Cum homo ab.ibidem
Placuit ut nullus.596 col.prima
Si quis baſilicam.1247 col.prima

Ex concilio Cabilonen.

Placuit ut conſeruatur.46 col.2
Solent plures.1255 col.1
Statuimus ut ſicut.370 col.prima
Dictum eſt, quòd in pleriſque.305 col.ſecunda
Inuentum eſt.769 col.prima
Eccleſiæ antiquitus.732 col.1
De puellis raptis.1242 col.1

Ex concilio Chalcedonen.

Quoniam in quibuſdam.109 columna 2
Si qua uirgo.979 col.prima
Diaconiſſam.ibidem
Propter eos.557 col.2
Quidam monachi.723 col.1
Peruenit ad ſanctam.179 col.2
Si pater.1028 col.ſecunda
Non liceat clericis.661 col.1
Clericos aut laicos.477 col.2
Nos ad fidem.383 col.prima
Quædam capitula.ibidem
Quia in quibuſdam.286 col.ſecunda
Extraneo clerico.236 col.2
Si qui clerici uel.604 col.2
Neminem abſolutè 233 col.2
Clericos in ſingulis.235 col.2
Quæ ſemel ſunt.795 col.1
Si quis epiſcopus.332 col.1
Clericum in duarum.806 col.2
Quoniam quidam.243 col.prima
Si clericus aduerſus.611 col.prima
Coniurationum.604 col.prima
Quidam monachorum.787 col.1
Peruenit ad noſtras.47 col.2
Qui uerè pureque.722 col.prima
Si quis iam.808 col.ſecunda
Conſpirationum.604 col.prima
Quoniam in quibuſdam.765 col.1
Attentis patribus.943 col.2
Per ſingulas eccleſias.746 col.1
Eos qui rapiunt.1241 col.ſecunda
Peruenit ad nos quod.327 col.2
Eos qui ſemel.802 col.ſecunda

Ex concilio Carthaginenſi.

Aegrotantes.1323 col.prima
Hoc etiam placuit.455 col.ſecunda
Placet omnibus.127 col.ſecunda
Placuit ut ante.150 col.prima
Neophyti.1345 col.prima
Felix epiſcopus Seleuci.734 col.2
Aurelius epiſcopus 964 col.2
Placuit ut 127 col ſecunda
Si quis cuiuslibet 812 col.ſecunda
Baptizandi.1320 col prima
Nullus res.782 col.prima
Epiſcopus presbyteros.101 colu.1
Conſtitutum.556 col.ſecunda
Pœnitentibus.968 col.prima
Placuit ut epiſcopi.810 col.prima
Placuit ut quotieſcunque.542 colum.ſecunda
Placuit ut.663 col.prima
Clerici qui comam.76 col.ſecunda
Clericus uictum.291 col.2
Clericus quilibet.ibidem
Clericum alienum.237 col.prima
Diſcordantes clericos.288 col.2
Oblationes.ibidem
Epiſcopus ſi clerico.641 co.ſecunda
Ad reatum epiſcopi.264 col.prima
Viduæ quæ ibidem
Epiſcopus in quolibet.309 col.2
Epiſcopus in eccleſia.310 co.prima
Cum omnibus omnino.263 col.1
Sanè ſi ex conſenſu.454 co.ſecunda
Augurijs.960 col.prima
Epiſcopus tuitionem.283 col.2
Epiſcopus nullam.ibidem
Epiſcopus gubernationem.ibid
Presbyteri qui per diœceſes.307 colum.prima
Cum in præterito.270 col.ſecunda
Definimus cunctitè 515 co.ſecunda
Diaconi ita.298 col.ſecunda
Præſente presbytero.ibidem
Diaconus ſedeat.ibidem co.ſecunda
Primatus epiſcopus.236 columna 1
Epiſcopus nec prouocatus.690 col.prima.
Scenicis.1295 col.prima
Rurſus conſtitutum 621 col.prima
Epiſcopus de loco.550 col.prima
Qui religioſis.787 col.ſecunda
Placuit ut nullus.369 colu.ſecunda
Placuit ut unuſquiſque ibidem
Petimus ut dignemini.603 col.2
Epiſcopi uel presbyteri.560 colu.1
Qui oblationes.683 col prima
De precarijs quę.595 col.prima
Sponſus & ſponſa.1031 co.ſecunda
Non licet fieri.1328 col.ſecunda
Qui communicauerit.616 co.prima
Placuit ut quicunque.601 col.2
Si quis presbyter.613 col.ſecunda
Cum de quorundam.271 col.prima
Placuit.556 col.ſecunda
Clericus qui epiſcopi.620 co.prima
Qui merito.ibidem
Epiſcopus nullius cauſam.716 columna ſecunda
Placuit ut epiſcopi.671 col.ſecunda
Felix epiſcopus.716 col.ſecunda
De diuerſis ordi.610 col.prima
Catholicus qui cauſam.454 col.prima
Irritam eſſe.621 col.prima
Nullus ordinetur.78 col.prima
Placuit de.1329 col.prima
Quadie ſolenni.1259 col.ſecunda
Suggero ſecundum ſtatuta.307 col.ſecunda
In ſacramento.1263 col.prima
Epiſcopus ad ſynodum.49 co.prima
Placuit ut quotieſcunque.ibidem
Illud ſtatuendum eſt.72 col.prima
Subdiaconus cum ordinatur.75 columna ſecunda.
Mulier quamuis.77 col.prima
Epiſcopus nullum.1259 col.prima
Credo placere.809 col.ſecunda
Clericus qui.151 col.prima
Accuſatores.ibidem col.ſecunda
Clericus maledicus.ibidem
Clericum ſcurrilem.ibidem
Clericus inuidens.ibidem
Seditionarios.ibidem
Clerici edendi.142 col.prima
Confirmandum eſt.280 co.ſecunda
Placuit ut quiſquis.610 col.prima
Lectores cùm ad annos.108 col.1
Quiſquis epiſcoporum.524 col.1

Illud

Illud uerò.525.colu.1
Epiſcopus ſine conſilio.79. col. 2
Sicut bonum eſt.971.col. 2
Ab imperatoribus. 848. colum. 1
Si qui uerò.557.col. 1
Diſsidentes epiſcopos.289. col.2
Studendum eſt.ibid.
Eorum qui pauperes.ibid.
Sacramenta.1255.col.1
Placuit ut à. 557. col. 2
Si qui clerici ab.239. col.2
Si iubet ſanctitas.963. col. 2
Placuit ut quicunque. 239.col.1
Clericum per.815.col.2
Sacerdote.1259 colum. 1
Seculares qui.1082.col.1
Presbyter inconſulto.964. col. 1
Sanctimoniales.800. col. 1
Presbyter inconſulto.967. col. 1
Placuit epiſcopos.109.col.1
Epiſcopus gentilium.121.col. 1
Nulli epiſcopi.137.col.1
Si autem presbyteri.716.col.2
Si quis de alterius.201. col.1
Teſtes autem.526.col.2
Ex pœnitentibus.177.col. 2
Epiſcopus uilem.134.col. ſecunda
Clericus profeſsionem.135. col. 1
Clericus hæreticorum.936. col.2
Paſchæ ſolennitas.1300.col.1
Omni die.1345.colum. 1
Statutum eſt,ut qui.456. colu.1
Is qui in infirmitate.965.colu.1
Omnibus quibus.525.col.1
Placuit ut uenerabilis.1300.col. 2
Mulier quamuis docta. 1307.col.1

Ex concilio Cæſaraugu-ſtano.

Ne quis ieiunet.1298. col. 1

Ex concilio Eduenſi.

Nullus abbas.794.columna 2

Ex concilio Elibertano.

Emendari placuit.370.col.1
Fidelis fœmina.1073.colum. 2
Si quæ mulier.1036. colu.1
Si qui iuuenti.526. col.2
Prohibendum eſt.193. col.1
Si quis clericorum. 153. columna 2
Delator ſi quis.534. col.1
Virgines quæ ſe.979.col.2
Omnis homo.1267.col.2
Si qui parentes.1041.col. 2
Si qua fuerit.1036. colum. 1
Definitio incauta.819.col.2
Actione quarta ibidem.
Omnes qui.321.col. 2
Pueri ante annos.837.col.2
Si qua fœmina.175.col. 2

Ex concilio Epan.

Si aliquis fuerit 966.col.1

Ex concilio Epheſino.cc. Epiſcoporum.

De ſpiritu.1351.col. 2

Ex concilio Eupanenſi.

Si epiſcopus ante.622.col. 1

Ex concilio Gabilonenſi.

Placuit ut conſeruato.46.col.2
Cauendum eſt.598. col.prima
Dictum eſt nobis.1023. col. 1
Dictum eſt nobis. 1020.col.2
Contradicimus.1217.col. 2

Ex concilio Gangren.

Si quis ſeruum.781.col.ſecunda
Presbyter ſi fornicationem.267.colum prima
Parſimoniam.134.col. ſecunda
Si quis deſpicit.136. col.1
Si quis uitupérat. 101. col.ſecunda
Quicunque.ibidem.
Si quis diſcernit.96.col.1
Si qui filij.97. col. ſecunda
Quæcunque mulier.98.col. 1
Si qua mulier. ibidem.
Si quis propter Deum.ibid.
Si quis uel uirginitatem. ibid.
Si qua mulier.ibidem.
Si quis tanquam. ibidem.
Si quis eorum.ibidem col.2
Si quis per ſuperbiam. ibid.
Si quis docet. ibidem
Si quis extra. ibidem
Si quis nuptias. ibidem
Si quis carnem. ibidem
Si quis reliquerit. ibidem
Si quis uirorum.99.col.1
Hæc autem. ibidem

Ex concilio Genuenſi.

Presbyteri ruris in eccleſia.310. columna prima

Ex concilio Gerundenſi.

De cathecumenis.1306. col. 2
Inſtitutio.1270 colum.ſecunda
Id ſemper placuit.1345.col. 1
Si uerò.178.col.ſecunda

Ex concilio Guarmacien.

Presbyter.1294. col.ſecunda
In copulatione.1217. col.1
Quicunque.732.col.1
Sancitum eſt.901.col.ſecunda
Sæpe contingit.176.col. ſecunda
Sæpe contingit.439. col. 1
Interrogatum eſt. ibidem.
Statuit quoque ſancta.ibid. col.2
Si epiſcopo aut presbytero. ibid.

Ex concilio Hilerden.

Non oportet.1100.col. ſecunda
De his clericis.173.col. ſecunda
Cùm pro utilitate.727.col. ſecunda
Hi qui altario.717.col. ſecunda
Qui ſacramento.828.col.2
Non ſemper promiſſa.829. col. 1
Omnis presbyter qui.1328. col. 2
Si ex laicis.588.col. ſecunda
Hi qui altario.177.col prima
Presbyter ſi à plebe.434. col.2
Si quis in infirmitate.195.col.2
Hæc huius.660.col.prima
Nullus clericorum.777. col. 1
Qui iubente.621.col. ſecunda
De his qui.1216.col.prima

Ex concilio Hyponenſi.

Altaria ſi non.1251.col.ſecunda

Ex concilio Iſpalenſi.

Octaua diſcuſsio.666.col. 2
Prima actione.751. colum.1
Placuit ut ſi quis.808. col.prima
In decima actione.790 col. 1
Epiſcopus ſacerdotibus. 230 col.1
Epiſcopus ſacerdotibus.717 col. 2
Fixum ad hinc.674 colum.2
Sexta actione. 715 col.2
In nona actione. 765 col. 2

Ex concilio Caroli Imperatoris.

In memoriam beati Petri. 52 col.2

Ex concilio Laodicenſi.

Non oportet presbyteros. 309 col. ſecunda.
Epiſcopum non oportet. 205 columna 1
Non oportet. 136 col.2
Non oportet.137 col.1
Non oportet in quadrageſima. 1296 col. 2
Si quis epiſcopus.544 col. 1
Non oportet uocatos. 47 col. 2
Non oportet ſubdiacones. 77 colu. prima.
Non debere in uicis.257 col. 1
Non oportet diaconum. 298 col.2
Non oportet diaconos. ibidem.
Non oportet hæreticorum.353 columna 1
Baptizandos 1319 col. 2
Non licet.151 .col. 2
Epiſcopi iudicio.78 col. 2
Non oportet exorcizare. 233 col. 2
Non oportet. 959 col. 1
Non oportet miniſtros. 1351 colu. prima.
Non oportet miniſtros. ibidem.
Non oportet miniſtros. 143 colum. ſecunda.
Non oportet miniſtros.263 colum. prima.
His qui diuerſorum. 968 col. 1
Non oportet.1200 col.2
Non eſt permittendum. 212 colu. ſecunda.
Mulieres quæ. 110 col.1
Non oportet clericos.142 columna prima.

Ex concilio Laodicenſi.

Sacerdos pœnitentiam. 968 colum. prima.

Ex concilio Leonis Papæ.

Nulli epiſcoporum liceat. 738 colum. 2
Monemus & 654 col. 1
Si quis ex ſacerdotibus.254 colum. ſecunda.

Ex concilio Lugdunenſi.

Nulli ex propin.1217 col. 1
Si quis de alio.1332 col.1
Pronuntiandum. 1295 col. 2

Ex concilio Macienſi.

Sanè conſangui.1217 col.1

Ex concilio Magunti.

Conſtituimus.245 col.1

Ex concilio Magotien.

Dictum eſt nobis.259 col. 2
Ii qui matrimonium. 1077 col. 2
Decimas Deo. 761 col.2

Si quis uiduam.1076.col.2
Qui dormierit.ibidem.
In baptiſmate.1328.col.1
Corpora ſanctorum.1252.col.2
Nullus mortuus.685.col.2
Epiſcopo non liceat.759.col.1
Conſtituit ſanè.804.col.1
Si quis conuictus.834.col.2
De eo quod interrogaſti.1023.col. prima.
Conſtituit.707.col.1
Decimas quas 760.col.1
Queſti ſunt.732.col.2
Laici presbyteros.769.col.1

Ex concilio Maguntinenſi.

Magnus epiſcopus.186.col.1
Abbas pro hu 786.col.2
Si quis laicus.731.col.2
Quæſitum eſt.689.col.1
Qui presbyterum oc.778. columna ſecunda.
Epiſcopus presbyter aut.626.colu. prima.

Ex concilio Maneten.

Nullus presbyterorum.1350.columna 2

Ex concilio Maticenſi.

Qui uerò odij.175.col.1
Si quis homicidium.ibidem.
Placuit ſancto.517.col.1

Ex concilio Matin.

Nullus clericus.606.col.2

Ex concilio Martini papæ.

Si quis obligatus.187.col.2
Si quis de corpore.964.col.2
Si quis epiſcopus in.544.columna ſecunda.
De filia epiſcopi.980.col.1
Non licet.1200.col.2
Si quis presbyter.718.col.1
Si quis presbyter.990.col.2
Si quis epiſcopus.595.col.2
Epiſcopus habeat.ibid.
Si quis presbyter aut.294.col.2
Non liceat clericis.353.col.1
Si quis epiſcopus.409 col.2
Si quis oblitus.694.col.2
Presbyter præſente.310.col.1
Per ſingulas.583.col.1
Si quis clericus.694.col.2
Non liceat.958.col.2
Epiſcopo non liceat ante.568.col.2
Non liceat in pulpito.292.col.2
Si quis ordinatus.293.col.2
Si qua mulier.1330.col.2
Non oportet cle.1251.col.2
Non liceat ante.1319.col.2
Non debet ordinari.226.col.2
Propter eccleſiaſticas.50.col.1
Non liceat cuilibet.77.col.2
Si quis presbyter.167.col.2
Si quis epiſcopus 812.col.2
Non licet populo.212.col.2
Non oportet aliud.1262.col.2
Non liceat.1200.col.2
Si quis presbyter.79.col.2
Si quis fuerit.1073.col.1

Si quis pro ægritudine.195.colu.1
Epiſcopum oportet.226.col.1
Omni tempore.1332.col.1
Si laici.115.col.1
Non liceat ſacerdotes.143.colum. ſecunda.
Si quis uoluntate.175.col.2
Si qua uidua.94.col.1
Si quis epiſcopus in concilio.613.columna 2
Viduas autem.975.col.1
Si quis ſeruum.782.col.1
Manifeſta.646.col.1
Si quis intrat.1267.col.1

Ex concilio Mediomatricis.

Precariæ.661.col.2
Precariæ.594.col.2
Si quis de ordine.558.col.2
Placuit ut hi.1243.col.2
In dominicis diebus.581.col.1
Eccleſiæ uel altaria.1249.col.1
Quicunque ex clero.895.col.1
Vt epiſcopi non 1344.col.2
Nemo epiſcoporum.622.col.1
Cauendum eſt.402.col.2
Tali coniugio.408.col.1
De illis autem.544.col.1
Si autem necdum.1243.col.1
Si quis habuerit.1014.col.2

Ex concilio Merech. celebrato.

Priſcis quidem.596.col.1

Ex concilio Mileuitano.

Placuit ut quicunque.237.col.1
Quiſquis probatus.446.col.2
Placuit ut presbyteri.455.col.1
Inolita præſumptio.609.col.2
Presbyteri diaconi.620.col.2
Placuit ut quicunq; paruulos.1342 columna 1
Placuit igitur.ibidem
Quiſquis dixerit.ibid.col.2
Placuit ut quicunque dixerit.ibid.
Placuit ut.1072.col.1
A iudicibus quos.454.col.prima

Ex concilio Nanecten.

Nullus presbyterorum.142.col.2
Quando autem.143.col.1
Quando presbyteri.ibid.

Ex concilio Nauatenenſi.

Quando epiſcopus.78.col.2
Nullus presbyter.581.col.2

Ex concilio Neoceſarien.

Diaconi ſeptem debent.297.col.2
Si cuius uxorem.114.col.2
Qui admiſit.717.col.1
De his qui frequenter.1037.col.1
Presbyter antè xxx.252.col.2
Eos uerò qui.175.col.1
Presbyter ſi uxorem.93.col.2
Si quis in ægritudine.200.col.2

Ex concilio Niceno.

Quoniam multi.695.col.1
Si quis confugerit 349.col.1
Seruetur iſta 628 col.2
Habetur ſemel.46.col.2
Iudices autem 600.col.2

Interdixit 109.col.1
Non oportet.556.col.1
De his uerò qui.965.col.2
Sanè ſi communi.226.col.2
Illud generaliter.ibid.col.1
Quoniam multi.152.col.1
Peruenit ad ſanctum.298.col.1
Quoniam ſunt.1297.col.1
Si quis auſus fuerit.235.col.2
Si quis à medicis.195.col.1
Si qui uoluerint.405.col.2
Eccleſijs ſemel 231.col.1
Si qui ſine.258.col.2
Quicunque ex his.ibid.
In nomine patris.237.col.2
Sanctiſsimo in Chriſto.238.col.1
Epiſcopi ab omnibus.224.col.1
Mos antiquus.227.col.1
Quoniam mos antiquus.228.col. prima.
Eccleſijs ſemel.1249.col.1
Quoniam multa.156.col.2
Si qui uerò.1192.col.1
Sicut inquit laudabile.477.col.1

Ex concilio Pariſienſi.

Nulla ratione.297.col.1
Qui ſuis epiſcopis.ibid.
Secundum canonicam.901.col.1
Si per ordinationem.212.col.1
De illicita excommunicatione.929 col.ſecunda
Nullus autem uiduam.1242.col.1

Ex concilio Placentiæ ab Vr. ce.

Sanctorum canonum.234.columna prima.

Ex concilio Remen.

Sicut in unaquaque.809.col.1
Vt calix domini.1254.col.2
Peruenit ad.1270.col.1
Qui uxorem.1204.col.2
Nullus ex.839.col.1

Ex concilio Rotbomagen.

Sancitum eſt.558.col.2
Omnes decimæ.761.col.1

Ex concilio Saleguſta.

De ieiunio.245.col.prima

Ex concilio Sardicen.

Illud quoque ſanctitas.235.col.1
Si fortè in prouincia.223.col.2
Si epiſcopus fortè.613.col.1
Si quis epiſcopus.455 col.1
Si uobis fratres.902.col.2
Oſius epiſcopus.206.col.prima
Oſius epiſcopus.545.col.2

Ex concilio Stephani papæ.

Oportebat ut hæc.253.col.2
Nullus unquam laicorum.254.col. prima.
Si quis ex epiſcopis.ibid.

Ex Concilio Terraconen.

Canonum ſtatutis.694.col.ſecunda
Obſeruandum.707.col.ſecunda.
Si quis in metropo 228.col.1
Decreuimus.590.col.1
Si quis epiſcoporum.50.col.1
Monachi à monaſterio.727.columna ſecunda.

Sicubi

Sicubi defunctus 675 col. 1
Dictum eſt nobis. 1344 col. 2
Nullus epiſcoporum. 711 col. 1

Ex concilio Toletano.

Si ſacerdotes. 749 col. 2
Poſſeſsio territorij. 745 col. 1
Si quis laicus. 619 col. 2
Noueriut. 589 col. 1
Nulla officia. 190 col. 1
Decenter omnibus. 287 col. 2
De ſeruorum ordinatione. 187 co. 1
De rebus uerò ibidem. col. 2
Et ſi illi qui. 660 col. 2
Sicut diœceſim. 747 col. 1
Quicunque. 186 col. 2
Iudæi baptizati. 391 col. 2
Clerici qui in. 895 col. 1
Neceſſe eſt ut. 829 col. 1
Nonnulli diacones. 198 col. 2
Liberti quàm. 281 col. 2
Liberti eccleſiæ 666 col. 2
Præceptum domini. 1068 col. 2
Vnio noſtræ congregationis. 596 columna 2
Decernimus. 50 col. 2
Quicquid inuiſibilis. 369 col. 1
Dignum eſt ut uita. 509 col. prima.
De Iudæis autem. 145 col. prima.
Qui diuina. 688 col. 2
Si in qualibet. 801 col. prima.
Si publicis. 827 col. prima.
Si expoſitus. 281 col. 2
Hoc ſanctum. 1054 col. prima.
Hi qui intrant. 1267 col. prima.
In ueteri lege. 130 col. 2
Sic quidam. 588 col. 2
Plerique ex Iudæis. 1326 col. 2
Irreligioſa. 1296 col. prima.
Qui ex famulis. 186 col. 2
Quidam clerici. 263 col. 2
In loco benedictionis. 530 col. 2
De hymnis. 1256 col. 2
Quando presbyteri. 91 col. prima.
Statutum eſt. 997 col. 2
Conſtitutum eſt. 738 col. prima.
Quicunque. 668 col. 1
Non poteſt erga homines. 466 col. prima.
Liberti eccleſiæ. 667 col. 2
Omne quod in 813 col. 2
Vnum orarium. 82 col. ſecunda.
De his qui contra. 29 col. 2
Duo mala. 30 col. 2
Quorundam clericorum. 75 colum. prima.
Propter uitandum. 1325 col. 2
Et ſi Iudæorum. 190 col. 2
Præſenti concilio. 191 col. prima.
Is qui non habet. 113 col. 2
Quicunque epiſcopus. 747 col. 2
Quæſtionem 666. col. prima.
Si quis poſt. 183 col. 2
Cum longe lateque. 218 col. 2
Illud diuini. 553 col. 2
Antiqui & 1091 col. prima.
Quicunque fidelium. 767 col. 2
Nihil contra. 553 col. 2
His à quibus. 903 col. 2
Si quis de potentibus. 934 col. 2
Placuit ut pœni. 181 col. 2
De his quos. 92 col. prima.
Plures baptiſmalis. 735 col. 2
Bonæ rei dare. 670 col. 2
Omnis ætas. 539 col. prima.
Cum muliere. 718 col. 1
Epiſcopus qui man. 664 col. 2
Conſtituit. 780 col. 1
Diffiniuit. 781 col. prima.
Hoc tantum ſibi. 784 col. 2
Quia cognouimus. 597 col. 2
Congregatio 770 col. 2
Vidua quæ. 800 col. 2
Si clerici aut. 604 col. 2
Inter cætera. 598 col. 2
De uiduis. 974 col. 2
Decernimus. 768 col. prima.
epiſcopus ſi tertiam. 672 col. 2
Relata eſt. 589 col. 2
Eccleſiarum ſeruos. 668 col. 2
Quicunque de. 672 col. prima.
Incommutabilis. 828 col. 2
Omnes fœminæ 983 col. 1
Placuit ut ſi. 1087 col. 1
Sæpe fit ut. 670 col. 1
Epiſcopum per. 599 col. 1
Sancimus omnibus. 658 col. 2
Longinquitate. 667 col. 1
Procliuius autem. 802 col. 2
Sacerdotes. 672 col. 2
Deuotam peccantem. 980 col. 1
Si quis epiſcopus. 959 col. prima.
Quicunque ſacerdotum. 960 col. 2
Relatum eſt nobis. 1265 col. 1
Pro reuerentia. 143 col. 2
Clerici qui monachorum. 793 co. 2
Monachum aut 798 col. 1
Iudæi qui. 101 col. 2
Iudæorum filios. 1012 col. 1
Sæpe malorum. ibidem.
Sæpe principes. 902 col. 2
Si epiſcopus unam. 670 col. 2
Ignorantia mater. 126 col. 1
Quando presbyteri. ibidem. col. 2
Quanquam omnes. 72 col. 2
De liberis. 667 col. 1

Ex concilio Triburien.

In eccleſiaſtico. 684 col. 2
Nobilis homo uel. 435 col. 1
Si quis presbyter. 431 col. 2
Si duo fratres 176 col. 2
Dictum eſt ſolere. 370 col. 1
Perlatum eſt. 1010 col. 2
Vbicunque. 688 col. prima.
Placuit per omnia. 682 col. 1
Si quis iraſcitur. 683 col. prima.
Nulli de ſeruili. 186 col. prima.
Vaſa in quibus. 1254 col. prima.
Quicunque clericus 894 col. 2
Si quis cum matre. 1211 col. 2
Relatum eſt. 1035 col. 2
Si quis uiuente. 1036 col. 2
Concedimus etiam 1251 col. 2
Miſſarum ſolennia. 1248 col. prima.
Vt presbyteri non. 778 col. 2
In lectum mariti. 1210 col. 2
Si plures hæredes. 769 col. prima.
Si quis cum duabus 1211 col. prima.
Puella ſi ante. 801 col. 2
Si quis contumax. 777 col. 1
Omnes presbyteri. 779 col. prima.
Si quis abbas. 788 col. 1
Quidam fornicatus. 1211 col. 2
Quicunque ex. 675 col. 1
Si quis in atrio. 775 col. 1
Virgines ſacræ. 804 col. 2
Quidam deſponſauit. 996 col. 2
Si quis ſponſam. 997 col. 1
Vbicunque facultates. 722 col. 2
Qui ſpiritualem. 1029 col. 1
Si quis cum nouerca. 1077 col. 1
Certum eſt pro. 622 col. 2
Quem progenitores. 798 col. 2
Illud etiam nec. 1028 col. 1
Impudicas. 975 col. 2
Virginem. 976 col. 2
Hi ergo qui ibidem.
Virginibus ſacris. ibidem. col. 2

Ex concilio Turonen.

Inceſtuoſi. 880 col 2
Epiſcopus non debet. 49 col. 2

Ex concilio Varenſi.

Qui oblationes. 683 col. 1
Si tantum epiſcopus. 541 col. 2
præcipiendum eſt. 685 col. 1

Ex concilio Vrbani papæ.

Quæſitum eſt. 383 col. 2
Si duo uiri. 1230 col. 2
Multorum authoritatibus. 382 col. ſecunda.
Nullus epiſcopus. 202 col. 2
De laicis. 662 col. 1

Ex concilio Vrbanenſi.

Si quis iudaice. 1013 col. 2

Ex concilio Vrbico.

In altari. 1295 col. 1

FINIS.

MATERIAE SINGVLARES, QVAE IN VARIIS DECRETI GLOSSIS

diſperſæ ſunt, hic aptiſsimo ordine colliguntur: ut faciliori tramite ad illas perueniatur.

AAron ſacrificauit hircum, & ignis egreſſus à domino deuorauit holocauſtum. 1168 col. 1
Abbas an minores ordines hodie conferre teneatur 233 col. 1
Abbas an poſsit donare. 661 colum. prima.
Abbas factus epiſcopus cui eccleſiæ acquirit. 784 col. 1
Abbas in aliquibus diſpenſat. 805 colum. 1
Abbas in epiſcopū quandoque non eligitur. 729 col. 1
Abbas monachum excommunicatum abſoluere poteſt. 289 colu. ſecunda.
Abbas nihil proprij habet. 192 colu. prima.
Abbas non conſecratur. 659 colum. ſecunda.
Abbas quem ordinem debet habere 162 col. 2
Abbatem ab abbatia poteſt ſolus epiſcopus deponere. 788 colum. prima.
Abbates epiſcopalia non exerceant 721 col. 2
Abbates & coepiſcopi minores ordines conferunt. 76 col. 1
Abbates tenentur ad concilium epiſcopi uenire. 49 col. 2
Abbatiſſa debet eſſe ſexagenaria. 800 col. 2
Abolitio fit tripliciter. 419 colum. ſecunda.
Abraham, Paulus, & Iehu, an fuerunt mendacij expertes. 822 col. ſecunda.
Abrogare. 7 col. 2
Abſens an poſsit excommunicari & abſolui. 421 columna 1. litera d
Abſens an poſsit condemnari. 507 colum. 2
Abſens in criminali poteſt in bonis puniri. 507 col. 2
Abſens non eſt feſtina ſentētia condemnandus. 547 col. 1
Abſens per alium nec accuſare nec accuſari poteſt. 511 columna 2
Abſenti utrum ſubueniatur. 451 columna 1
Abſentes unde uocantur ad electionem. 213 col. 2
Abſentes an ſunt ad electionem uocandi. 548 col. 2
Abſentes ſunt ad electionem uocandi. 964 col. 2
Abſentes poſſunt per literas conſentire. 224 col. 2
Abſolutio differenda non eſt. 863 colum. 1
Abſolui & excommunicari quem literis poſſe. 435 col. 2. lit. f
Abſolutio ex cauſa differri poteſt. 49 col. 2
Abſolutus ſemel in duobus caſibus accuſari poteſt. 432 col. 2
Abſtinere à licitis quandoque debemus. 162 col. 2
Abſtinere à uenalibus difficilimum eſt. 1340 col. 2
Abſtinentia Chriſti & Ioannis Baptiſtæ diuerſa fuit. 134 col. 1
Abſtinendū eſt quandoque ab uxore. 1189 col. 2
Abſtinendum eſt ab omni ſpecie mali. 370 col. 2
Accuſans uxorem adulteram qualiter cōuincetur de adulterio. 1069 colum. 1
Accuſare an quis cogatur. 815 col. 2
Accuſare cogitur aliquis quandoque. 524 col. 2
Accuſare nō poteſt de crimine conuictus in modum exceptionis. 472 col. 2
Accuſare prohibētur aliqui. 425 c. 2
Accuſare prohibitus, an à teſtimonio repellatur. 516 col. 2
Accuſare quis quandoque cogitur. 478 col. 1
Accuſare ſe poſſunt mutuò, uir & uxor de adulterio. 1045 col. 2
Accuſare ſimul plures an liceat uni. 419 col. prima.
Accuſari poſſunt plures ſimul. 259 colum. 1
Accuſari poteſt quis de crimine per pœnitentiam purgato. 1085 co. 1
Accuſari poſt mortem an poſsit aliquis. 923 col. 1
Accuſari poteſt quis poſt mortem. 285 col. 1
Accuſari quis non poteſt ſimul de pluribus criminibus. 453 col. 1
Accuſatur ne quis de diuerſis criminibus. 786 col. 1
Accuſator an & quando poteſt deſiſtere. 534 col. 1
Accuſator antè quàm recipiatur quòd accuſatione dignus ſit, probet oportet. 465 col. 1
Accuſator calumnioſus cogitur ſe purgare. 437 col. 1
Accuſator deficiens in uno an admittatur ad alia 512 col. 1
Accuſator & iudex poteſt idem eſſe. 1231 col. 2
Accuſator & teſtis idem eſſe non poteſt in cauſa matrimoniali. 1231 col. 2
Accuſator in quinque peccare poteſt. 426 col. 2
Accuſator nō ſemper cogitur ſe ad pœnā talionis inſcribere. 480 c. 1
Accuſator pendente accuſatione poteſt deſiſtere. 289 col. 2
Accuſatori an dandæ ſint induciæ. 427 col. 2
Accuſato abſente poteſt dari libellus. 481 col. 1
Accuſato in cauſa ſanguinis licet pecuniam dare. 419 col. 2
Accuſati punitio. 480 col. 2
Accuſatio. 480 col. 1 lit. c
Accuſatio adulterij poſt quinquennium non auditur. 1085 col. 1
Accuſatio, denunciatio, & infamatio diuerſa ſunt. 420 col. 1
Accuſatio epiſcoporum præſumitur ex odio fieri. 301 columna 1
Accuſatio ex charitate debet prouenire. 478 col. 1
Accuſatio præſumitur ſemper inuidiæ cauſa fieri. 444 col. 1
Accuſationē admonitio debet præcedere. 387 col. 2
Accuſationem deferens qualiter punitur. 429 col. 1
Accuſatione uel denūciatione pendente ſi aliquis promoueatur remouendus eſt, etiam ſi ſit innoxius. 258 col. 1
Accuſatus an pendente accuſatione poſsit ſuum accuſatorem accuſare. 513 col. 1
Accuſatus, lite pendente promotus, an ſit deponendus. 258 columna ſecunda.
Accuſatus quandoque dat expenſas accuſatori. 475 col. 2
Accuſatoribus quandoque præmiū datur. 254 col. 1
Acephali. 297 col. 1
Acephalitæ. 940 col. 1
Achor auream regulam Iericontino anathemate ſurripuit. 149 columna 2
Acquiſita de bonis eccleſiæ, & de bonis clericorum ad quos pertinebunt. 673 col. 1
Acta publica pro bonis operibus capiuntur & uocantur. 478 colum. ſecunda.
Actio propter culpam reuiuiſcit. 1340 col. 1
Actio perpetuatur litis conteſtatione. 753 col. 2
Actio ſecundum canones non eſt de neceſsitate proponenda. 444 colum. 1
Actio utrum ſit proponenda de iure canonico. 14 col. 2
Actio non datur ex improbitate. 830 col. 2
Actio quandoque pro actu accipitur. 326 col. 2
Actione quod metus cauſa aduocatur res etiam ab eo, qui metum

non

non impulit.482.col.2
Actiones ſed non paſsiones communicantur inter coniuges. 1059. columna 1.
Actiones plures habens, an una electa perdat alias.679.col.1
Actiones quatuor ex contractu infamant.504.col.2
Actor & procurator,& ſyndicus differunt.464.col.1
Actor libellum offerens, duplicem cautionem præſtare debet. 489. columna 1
Actoris punitio reum ad iudicem non ſuum trahentis.609.col.2
Actori denegatur induciæ. 488.columna ſecunda
Actore non probante, reus abſoluitur regulariter.546.col.1
Actus quandoque in potentiam reſoluitur. 813.col.2
Adam ante peccatum erat nudus. 1105.col.1.
Adam ante peccatum habuit duplicem ſtatum.1140.col.2
Adam erat immortalis.1342.columna prima.
Adam & Eua confeſsi ſunt. 1106. columna 1
Adam ſi non peccaſſet,nulla in coitu uolupcas eſſet.1048.col.2
Adam ſi non peccaſſet, ſemper iuuenis fuiſſet.1342.col.1
Adam ſi uiueret,uxorem habere nõ poſſet.1212.col.1
Adamiani 938.col.2
A.dict.excludit.296.col.2
Adminiſtratores eccleſiarum qui præter adminiſtrantiũ conſuetudinem alienãt, diſsipatores ſunt non diſpenſatores. 749.columna ſecunda.
Admonitio præcedat denuntiationem.565.col.2
Admonitio quandoque eſt neceſſaria,quandoque non.493.col.1
Admonitio ſemper uindictam præcedat.655.col.2
Adoptio & arrogatio differunt. 1026.col.1
Adorationis duæ ſunt ſpecies.1301 columna 1
Adrianus Papa tertius tempore Caroli craſsi ob ſegnitiem depoſitus fuit.210.col.1
Adulter an & quãdo ab uxore debitum exigere poteſt.1076.co.2
Aduocatus.368.col.1.litera g
Aduocatus an poſsit operas locare. 628.col.1
Aduocatus an teneatur ad decimas de patrocinio.742.col.2
Aduocatus idem ius ſæpius allegare poteſt.893.col.1
Aduocatus quandoque pro eccleſiæ defenſore ſumitur.770.col.2
Aduocato qualiter fit ſatisfactio. 502.col.2
Aduocato quãdoque ſilentium imponendum eſt.503.col.1
Aduocati militant.841.col.1
Aduocati ſunt audiendi. 1237.columna ſecunda.
Adulatio tripliciter fit.84.col.1
Adulterium cum propria uxore quandoque cõmittitur. 979.co.1
Adulterium cum ſponſa non committitur.996.col.2
Adulterium & periurium ſolo animo committuntur.1066.col.2
Adulterium & Simonia poſſunt eſſe ex parte unius.1063.col.2
Adulterium non committitur, ſi coniugata ignoranter cognoſcitur.1210 col.2
Adulterium non fit ſine dolo. 1218. columna 1
Adulterio multa ſunt grauiora. 1075.col.1
Adulterio polluta an poſsit à ſuo corruptore duci.1034.col.2
Adultera etiam poſt pœnitentiam accuſari poteſt. 1045.col.1
Aduerſarius an debeat aduerſario aperire quæ dicit.1011.col.1
Aedificium de pecunia eccleſiæ factum an acquiratur ipſi eccleſiæ 652 col.2
Aedificium ſolo cedit.652.col.2
Aer eſt communis.639.col.2
Aemilia.214 col.1.litera i
Aemulor uaria ſignificata habet. 140.col.1
Aemunitas eccleſiæ quæ eſt.650.columna 2
Aequum & ius differunt. 1.colum. ſecunda.
Aetiani.939.col.1
Aetas in honoribus & multis alijs neceſſaria eſt.250.col.1
Aetas uirilis diuerſimodè interpretatur.250.col.2
Aetatis probatio cui incumbit. 252.col.1
Aetatis ratio in pœnitentiis eſt habenda.280.col.1
Affectus & effectus non æqualiter puniuntur.1095.col.1
Affectus ſine effectu punitur.385. columna 2
Affinitas non naſcitur ſine carnis commiſtione.1216.col.2
Affinitas per illicitam copulam cõtrahitur.1216.col.1
Afflictio quandoque datur afflictis.547.col.2
Affinitas ſpiritualis maior eſt carnali.996.col 2
Affinitas tantum per carnis commiſtionẽ contrahitur.1215 co.1
Affirmatiua in negatiuam reſoluitur.365.col.1
Ager & manſus differunt. 901. columna prima.
Agilitas eſt dos corporis glorioſi. 1263 col.1
Agni appellatione quid propriè ueniat.1301.col.2
Alabaſtri fractio quid ſignificet. 1109.col.1
Alienigena is propriè dicitur, qui in alieno territorio natus eſt. 494 col.1
Alienatio facta ab eccleſia quandoque tenet, quandoque non.663. columna 2
Alienatio quid comprehendit.649. col.1
Alimentorum nomine quæ ueniãt. 595.col.1
Alimentorum nomine comprehenduntur ueſtes & habitatio. 595. colum.1
Aliud eſt in uia, aliud in innio. 1186.columna 2
Alogij.938.col.2
Altare quando eſt reconſecrandũ. 1242.col.1
Altaris myſterium eſt incomprehenſibile.358 col.1
Altaria ante conſecrationem erigi poſſunt.1232.col.1
Alterum alteri ſtipulari poſſe æquitati canonicæ.406.col.1
Amare quando quis dicatur, & quando non.883 col.2
Ambiguitas eſt triplex.1172.col.1
Amicos facere de mamonna iniquitatis quid eſt.639.col.1
Amittere quis quod nunquam habuit 75.col.1
Amuſsis.474.col.1.litera c.
Ancilla contrahere permiſſa eripitur in libertatem.1060.col.1
Ancilla cum domino contrahens,libera efficitur.116.col.2
Ancillam ignoranter ductam, etiã poſt manumiſsionem poteſt liber dimittere.1019.col.1
Anathema.481.col.2
Angaria, Parangaria. 376.columna ſecunda.
Angelici.938.col.prima
Angeli non fuerunt ex traduce. 1152.col.prima
Anima citius maribus infunditur, quàm fœminis.9.col.1
Anima noſtra unde procedit. 1051. col. prima
Anima plus ſimilitudinis habet cũ Deo,quàm corpus.1166.col.1
Anima pro homine ponitur. 335. col ſecunda.
Anima ſine uirtutibus corruit.357. col.prima.
Animæ infirmitas eſt duplex.701. col.ſecunda
Animæ unius perditio eſt grauior, quàm mille corporum. 834. columna 2
Animæ uis eſt duplex.701.col. 2
Animalia immunda quæ dicebantur eſſe.1046.col.2
Animatum & non animatum interficiens qualiter punitur.1051. colum. 2
Animoſitas quandoque in bonam, quandoque in malam partem ſumitur.col.ſecunda
Annus à Martio quandoque incepit.244.col.ſecunda
Annus biſſextilis duos dies facit haberi pro uno. 194. columna prima.
Annus in æſtatem & hyemem diuiditur.145.col.prima
Annus quo pater filium à religione reuocare poteſt, quando incipit currere.901.col.ſecunda

Annus quot dies habet.
Annus ſuſpéſionis à tempore ſcientiæ computandus eſt. 194. columna prima.
Anni excurſus aliqua facit 668. columna 2
Annulus nuptæ quid notat. 1031. columna 1
Annuli datio facit præſumi pro matrimonio. 1032. col. 1
Annua quæ ad agendum ſunt, ad excipiendum ſunt perpetua. 497. columna 2
Annotatio quid ſit. 948. col. 2
Antiquitas non dat priuilegium. 299. col. 2
Antidicomaritæ. 939. col. 1
Antropomorphitæ. 938. col. 2
Antiochus Hieroſolymorum urbe capta templum polluit, poſuitq; in medio Hieruſalem aram Idoli, quam Marathias deſtruxit. 888. col. 1
Antiochus multa facinora perpetrauit. 342. col. 2
Apoſtolus uſus eſt ſententijs poeticis. 123. col. 1
Apoſtolici de continentia nihil conſtituerunt, ſed ſolo exemplo illã docuerunt. 265. col. 2
Apoſtoli de paſsione domini doluerunt. 1190. col. 2
Apoſtoli nullos primates neq; patriarchas cognouerunt, uel qui eorum temporibus in eccleſia non eſſent. 322. col. 1
Apoſtoli quando fuerunt conſecrati. 61. col. 2
Apoſtoli uindictam deſiderãtes an peccauerunt. 859. col. 1
Apoſtoli utrum omnes fuerunt epiſcopi. 229. col. 2
Apoſtoli utrum potuiſſent conficere in triduo. 1268. col. 2
Apoſtolorum locum tenent uiri eccleſiaſtici diuerſimodè. 645. columna prima.
Apoſtolos non petens intra tempus uidetur renunciare appellationi 452. col. 2. litera l
Apoſtolici. 938. col. 1
Apoſtata quilibet an ſit excommunicatus. 76. col. 2.
Apoſtatæ qui dicuntur. 181. columna ſecunda.
Apocriſarius. 402. col. 2
Apologia. 247. col. 2
Appellitę. 938. col. 1
Apolinariſtę. 939. col. 1
Appellat coniunctus pro coniuncto. 452. col. 1
Appellatur de epiſcopis prouinciæ ad metropolitanum. 44. col. 2
Appellat, qui ad ſuperiorem iter arripit. 1063. col. 1
Appellatur ad papam omiſſo medio. 442. col. 1
Appellatur à iudice ſeculari ad eccleſiaſticum. 442. col. 1
Appellare à iudice communiter electo an licitum ſit. 454. col. 1
Appellare ante ſententiam utrum liceat. 446. col. 1
Appellare ante ſententiam ſecundum leges non licet. 322. col. 1
Appellare, aut iudicem recuſare nõ ſemper licet. 452. col. 1
Appellare non licet à compromiſſario. 434. col. 2
Appellare tertio non licet. 442. columna 1
Appellare non licet à maiori ad minorem. 449. col. 2
Appellari non poteſt in tributis & decimis. 460. col. 1
Appellari non poteſt ab excommunicatione. 620. col. 1
Appellandum nõ eſt à iudice præſente. 450. col. 2
Appellandum non eſt omiſſo medio. 453. col. 1
Appellans abſente iudice quid debet facere. 454. col. 1
Appellans à delegato, ad quem appellare debet. 441. col. 1
Appellans à grauamine iuſtè appellat. 451. col. 2
Apppellans fruſtratoriè iudicem offendit. 169. col. 1
Appellans per calumniam, ad quid punitur. 445. col. 1
Appellans ſecundò multis in caſibus non auditur. 449. col. 2
Appellantis iniuſtè punitio. 447. columna 2
Appellanti diuerſa tempora dantur ad proſequendũ. 457. columna ſecunda.
Appellanti impedito quomodo ſuccurritur. 448. col. 2
Appellatio ab executore facit fructus ſequeſtrari. 447. col. 2
Appellatio & noui operis nunciatio differunt. 453. col. 1
Appellatio facta in abſentia iudicis an excuſat, ſi fraudulenter emiſſa non ſit. 441. col. 1
Appellatio in multis caſibus non admittitur. 441. col. 2
Appellatio iuſta eſt eo ipſo quod locus non tutus aſsignatur, & etiam ſi locus tutus petitus non ſit. 1083. col. 1
Appellatio plurium. 453. col. 2
Appellatio poteſt ad papam omiſſo medio interponi, 67. col. 2
Appellationis cauſa eſt eadem cum principali. 456. col. 2
Appellationis cauſa non eſt ad iudicem à quo remittenda. 455. columna 1
Appellationis cauſa utrum ſit aſsignanda. 446. col. 1
Appellationis definitio. 441. columna prima
Appellationis tempus an ſit utile, an uero continuum. 448. col. 1
Appellationis tempus computatur in decendio, quod datur ad appellandum. 448. col. 2
Appellationis tempus poteſt iudex moderari. 441. col. 2
Appellationis terminus eſt triplex. 457. col. 2
Appellationem pro me factam an teneat ratificare. 452. col. 1
Appellationes friuolas recipiẽs punitur. 460. col. 2
Apulia eſt patrimonium beati Petri. 796. col. 1
Aqua an ſit de neceſsitate conſecrationis. 1261. col. 2
Aqua baptiſmi an ſit ſacramẽtum. 360. col. 1.
Aqua de petra fuit ſignum ſanguinis Chriſti. 1290. col. 1
Aqua de petra populum per deſertum ſecuta eſt. 1292. col. 1
Aqua in baptiſmo eſt ſacramentũ. 1302. col. 2
Aqua multipliciter accipitur. 1264. columna 1
Aqua quæ fluxit de latere Chriſti, an fuerit uera aqua. 1261. columna ſecunda.
Aquarij. 938. col. 1
Arabici. 939. col. 2
Arbitrium liberum ad quid ualet. 1342. col. 2
Arbitrium inimici an ſit tolerandũ. 893. col. 2
Arbitrium qui non recipit peccat. 606. col. 1
Arbitrorum duo ſunt genera. 454. columna prima.
Arbitros eligere quãdoque coguntur litigantes. 611. col. 1
Archiepiſcopus an ſit iudex ordinarius totius prouincię. 583. columna prima.
Archiepiſcopus ante pallij ſuſceptionem nõ conuocat ſynodum. 325. col. 2
Archiepiſcopus à quibus eſt conſecrandus. 184. col. 2
Archiepiſcopus à ſuis ſuffraganeis conſecratur. 327. col. 1
Archiepiſcopus de cauſis ſubditorum epiſcopi cognoſcere non poteſt. 585. col. 1
Archiepiſcopus in confirmatione non tenetur primatem conſulere. 227. col. 1
Archiepiſcopus quot ſuffraganeos habeat. 59. col. 2
Archiepiſcopus ſolus cauſam epiſcopi audire non poteſt. 123. columna prima.
Archiepiſcopi pallium non petentis negligentiam, quis ſupplere debet. 323. col. 1
Archiepiſcopum negligentem circa palli petitionem, quis monere debet. 324. col. 2
Archiepiſcopi ſubſunt Patriarchis. 585. colum. 1
Archidiaconus an habeat iuriſdictionem delegatam. 305. col. 2
Archidiaconus an poſsit inſtituere. 763. colum. 1
Archidiaconus inſtituendos examinare debet. 79. col. 1
Archidiaconi mulctare poſſunt. 305. col. 2
Archidiaconi ſunt oculi epiſcopi. 296. col. 2
Archidiaconatum quis conferre poteſt. 202. col. 2
Archiflamines. 256. col. 2

Archimandrita. 408 columna 1.
Archonciati. 938 columna 1
Arenæ non ſunt ſine cæmento ligandæ. 273 col. 2
Argumentum ab ordine uerborum ſumitur. 139 columna prima.
Argumentum à contrario ſenſu eſt fortiſsimum. 709 columna prima in princip.
Argumentum à contrario eſt in iure fortiſsimum. 17 columna prima.
Argumentum ſumi poteſt ex rubricis. 1095 col. 2
Argumentatur in iure uarijs modis. 916 columna 2
Argumentatur quandoque ex iure abrogato. 1, columna 2
Arriani. 939 columna 1
Ars notoria chriſtianis prohibita, & quare. 955 columna 1
Artateritæ. 938 col. 1
Articulus ſuper quo eccleſia eſt fundata 54 colum. 1
Articulos fidei non omnes ſcire tenemur. 919 col 1
Aſcriptitij dupliciter ſiunt. 189 colum. 2
Aſinæ quam dominus equitauit, feſtum non eſt celebrandum. 1399 columna 1
Aſſecla. 347 col. 1
Aſſecla executor dicitur. 347 colu. Prima.
Aſſeſſoris officium. 870 columna prima
Aſsiſtrium quid ſit. [illegible]1 columna prima.
Aſtronomia non eſt reprehendenda. 958 col. 2
Atrium eſt cœmiterium. 640 colu. ſecunda
Attentatio ſola & ſolus conatus quandoque puniuntur. 1094 columna 1
Attentatum punitur. 912 col. 1
Auarus eſt inſatiabilis. 154 columna prima
Auari non dant peccatorum remiſſionem. 344 col. 2
Auaritia eſt fornicatio. 1005 . columna 2
Auaritia eſt idolorum ſeruitus. 337 columna 2
Auaritia promouendum impedit. 372 col. 1
Audientia eſt multipliciter . denegantia. 69 col. 2
Auguſtinus quandoque dormitauit 584 col. 2
Auguſtini temporibus fides & diſciplina Chriſtiana in Aphrica ferue bat. 70 col. 1
Auguſtinum diſputationes, Hieronymum tranſlationes : & Gregorium moralia cõmendãt. 18 co. 1
Aures malè intelligentibus non ſunt euellendæ. 121 col. 2
Aurum pro ſapientia ponitur. 1150 col. ſecunda.
Authoritas canonis eſt maior authoritate ſanctorum. 57 col. 1
Authoritas Iacobi de confeſsione conſilium eſſe magis, quam præceptum. 1189 col. 1
Authoritas maioris an & quando excuſet. 218 col. 1
Authoritas maioris in omnibus pactis eſt excepta. 15 colum. 1
Authoritates prætorum & gentilium tam in iure, quàm in cauſis allegari poſſunt. 360 col. 1
Authoritas ſanctorum quandoq; Papali præfertur authoritati. 56 c. 1

B

Babylonia eſt in Caldęa regione. 1065 col. 2 lit. k
Babylonij per quos reges fuerunt in captiuitate. 1065 . col. 1
Babylonica captiuitas. 357 col. 1
Balthaſar uaſis domini abuſus eſt. 1253 col. 2
Balneæ multis periculoſæ ſunt. 265 columna 2
Baptiſmus conſiſtit in tribus. 1318 col. 1 lit. d
Baptiſmus adultorum an ualeat ſine ſatisfactione. 1327 col. 2
Baptiſmus an poſsit conferri furioſo. 1308 col. 2
Baptiſmus an poſsit dari. in nomine Chriſti. 1324 col. 2
Baptiſmus an poſsit dari per laicos. 1312 col. 1
Baptiſmus an præſumatur eſſe in aliquo. 1341 col. 1
Baptiſmus ante Chriſti paſsionem nulli erat neceſſarius. 347 colu. 2
Baptiſmus an tollat irregularitatem. 200 col. 1
Baptiſmus delet actualia cum originali. 1338 col. 1
Baptiſmus eſt omnium ſacramentorum ianua. 249 col. 2
Baptiſmus eſt ſacramentum fidei. 1323 col. 1
Baptiſmus eſt prima tabula. 1106 columna 2
Baptiſmus & pœnitentia miniſtrantur tempore interdicti. 1118 col. 2
Baptiſmus eſt efficacior pœnitentia. 1327 col. ſecunda
Baptiſmus fit in nomine, & non in nominibus patris, &c. 1319 columna 1
Baptiſmus fictè accedenti dandus eſt. 343 columna 2
Baptiſmus in maris littore factus non conſecrat totum mare. 350 colum. 2
Baptiſmus Ioannis non fuit propriè baptiſmus. 1303 col. 2
Baptiſmus Ioannis non fuit remiſſionis operatiuus 1313 col. 2
Baptiſmus Ioannis non conferebat peccatorum remiſsionē. 347 co. 2
Baptiſmus non uitiatur precum uitio. 1321 col. 2
Baptiſmus omnem peccati maculam tollit. 321 col. 2
Baptiſmus paſsionem Chriſti ſignat. 1143 col. 1
Baptiſmus ſolam conſcientiam ſeu animam ſoluit, ſed nullam obligationem humanam tollit. 401 col. 2
Baptiſmus ſolennis bis tantùm in anno celebratur. 1327 col. 1
Baptiſmus tollit infamiam præcedentem. 88 col. 1
Baptiſmus totum mergit, totum lauat, & nihil addendum. 370 co. ſecunda.
Baptiſmus triplex eſt. 704 col. 2
Baptiſmus vtrum tollat infamiam. 401 col 2
Baptiſmus utrum ante paſsionem fuit inſtitutus. 1313 col. 2 lit. l
Baptiſmi definitio. 1302 col. 1
Baptiſmi effectus. 1302 col. prima
Baptiſmi forma. 1302 col. 1
Baptiſmi forma debet eſſe ſimpla. 290 col. 2
Baptiſmi forma corruptè prolata non uitiat ipſum. 1318 col. 1
Baptiſmi forma an uitietur, ſi aliquid ſuperfluum apponatur, aut interponatur, aut ſi ipſius ordo mutetur. 1322 col. 1
Baptiſmi forma apud grecos et latinos eſt eadem. 1324 col. 2
Baptiſmi ſacramẽtum etiam imperfectum non iteratur. 351 col. 2
Baptiſmi ſeptem ſunt dona. 1012 col. prima.
Baptiſmi tria ſunt genera 1302 col. prima.
Baptiſmi uis quando data fuit aquę 1305 col. ſecunda
Baptiſmo an fiat iniuria per reiterationem. 349 col. ſecunda
Baptiſmo carẽs neque corpus domini ſumat, neq; prædicet. 1321 c. 1
Baptizare poteſt paganus. 106 columna 2
Baptizare ſeipſum nemo poteſt. 368 col. 2 & 1311 col. 2
Baptizare ſolenniter laicus non poteſt. 171 col. 2
Baptizandus ter debet immergi. 1324 col. 1
Baptizandi ius non habent laici. 364 col. 1
Baptizando an ſit opus totum corpus immergere. 1306 col. 1
Baptizando non ſufficit habere bonam conſcientiam. 1341 col. 1
Baptizo te in nomine genitoris, &c. an ualeat. 1324 col. ſecunda
Baptizans debet habere intentionem baptizandi. 1310 col. 1
Baptizatur quis in nomine Chriſti, non autem in nomine trinitatis. 1307 col. 2
Baptizatus in ęgritudine non eſt promouendus. 200 col. 1
Baptizatus iocosè, non eſt baptizatus. 351 col. 2
Baptizatus ſola uoluntate an poſſit cum Chriſtiana contrahere. 1013 col. 2
Baptizatus uel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres. 231 col. prima.
Baptizatum ſe dicenti creditur. 231 col. 1

Baptizati

Baptizati à Ioanne an debuerunt rebaptizari baptiſmo Chriſti. 347 col.1
Baſilius à Symmacho rogatus interfuit electioni papæ. 310 columna 2
Baſilidiani.937 col.2
Beati immaculati continent xxij.diſtinctiones.1172 col.2
Beemoth qualiter interpretatus. 1153 col.1
Bellum dicitur quinque modis iniuſtum.844 col.1
Bellum poteſt indici à iudice eccleſiaſtico.714 col.2
Bella an ſint permiſſa,& quibus.839 col.2
Beneficium conferens indigno propter amorem,ſimoniacus eſt.374 col.1
Beneficium coniugatis interdicitur 992 col.1
Beneficium inuito confertur. 148 col.2
Beneficium iuris ſpernens ſibi debet imputare.780 col.2
Beneficium per timore obtinens peccat mortaliter. 399 columna ſecunda
Beneficium poteſt auferre papa.587 col.2
Beneficium poteſt conferri inuito. 268 col.1 lit. e
Beneficium quandoque permittitur,& non officium.261 col.1
Beneficij collatori reuerentia debetur.576 col.2
Beneficij fructus uendi poſſunt.660 col.1
Beneficij renunciatio ut alij detur, non eſt ſemper ſimoniaca. 373 col.1
Beneficij ſpe ordinem recipiens nõ peccat.206 col. 2
Beneficio dignus non eſt, qui officium non ſcit. 105 col.2
Beneficio priuatur, qui priuatur officio.382 col.2
Beneficio quis priuari non debet, niſi ſecundum ordinem iuris.434 col.2
Beneficio ſine culpa ſua nemo priuari debet.769 col.2
Beneficiatus in diœceſibus duorum epiſcoporum, ab utroque iudicatur.807 col.2
Beneficia ſub conditione non dantur.561 col.2
Beneficiatus ſuis conſanguineis ſub uentre poteſt.10: col.2
Beneficiatus tranſiens de una eccleſia ad aliam, an ſtatim perdat primam.808 col.1
Benemeritus quis dicitur.664 columna 1
Biblia habet aliquos libros apocryphos.39 col.1
Bigamus.[illegible] col.2
Bigamus eſt cum corrupta etiam ignoranter contrahens. 109 co.1
Bigamus propter quatuor rationes promoueri non poteſt.86 col.1
Blandiri poſſumus infidelibus. 379 col.2
Bonus & malus quis ſimul eſſe non poteſt.1045 col.1
Bonus non eſt, qui malos non tolerat.565 col.2
Bonum facere nemo cogitur. 864 col.2 in tex.
Bonum facere utrum quis cogatur. 889 col.1
Bonum prouenit ex malo. 885 columna 1
Bonum quodlibet deſurſum eſt. 1181 col.1
Bona deuouentis ſe religioni, ad quos deuoluuntur. 974 columna ſecunda.
Bona in peccato facta, quo ad aliqua proſunt. 1175 col.2
Bona inſtanter ſunt facienda.
Bona mortificata,per pœnitentiam reuiuiſcunt.1187 col.1
Bona mortificata reuiuiſcunt, ſed non mortua. 1176 col.1
Bona prima per ſequẽtia mala mortificantur. 1140 col.1
Bonoſiani.939 col.2
Britannia eſt duplex.946 col.2
Bulgari qui ſunt.96 col.2
Buſtum. Rogus, & Pyra differunt. 899 col.1

C

CAecus cæco ducatum præſtare non debet. 367 co.1
Cæli portam,quæ eſt Chriſtus ingredimur.1137 c.1
Cæteri & alij quandoque ponuntur impropriè.87 col.2
Cain.119 col.1
Caiani.938 col 1
Caiphas prophetauit.344 col.2
Caligo quid.1089 col.1
Calix an poſsit eſſe ligneus, aut uitreus.1254 col.1
Calumniator.426 col.2
Calumniator non ſemper punitur talione.427 col.1
Calumnioſè accuſans abolitione priuandus eſt.428 col.2
Calx qualiter ſumitur.1146 colu. 2
Candelabrum qualiter ſumitur. 1147 col.2
Candor munditiam ſignat.1326 columna 1
Canon.5 col.2 in tex.
Ca.admonendi ſunt. ij. q. vij. noui papæ antiquauerunt. 479 columna 1
Can. Audiſtis.xx. q.j. cuius ſit. 798 colum.1
Can.Conſtituit xvj. quæſti. vij eſt ex conſtitutionibus Caroli Magni & Ludouici Pij. Francorum regum & imperatorum. 770 columna 1
Ca.eccleſijs diſt. lxviij. inter apocrypha computandum. 231 columna 1
Ca.Ego Ludouicus.di.lxiij.quis author fuerit.281 col.1
Ca.inter memoratos.xvj.quæſt.iij. concilij Spalatēn. eſt, non Innocentij papæ.748 col.1
Ca.Multi corriguntur.ij.q.j.textus falſo Auguſtino inſcribitur:nempe Gratiani eſt.421 col.2
Can.Nec mirum.xxvj.quæ.v.cuius ſit.961 col.1
Ca.pœnitentes. germanus intellectus.194 col.1
Can.ſi quis deinceps. & ca. quoniã inueſtituras.quorum, & in quẽ finem editi.793 col.2
Canon dicitur regula. 1350 colum. prima
Canone non diffiniente, diffinire non licet.1039 col.1
Canones quorum apoſtolorum ſunt recipiendi.38 col.2
Canon canoni an præiudicet. 170 col.1
Canones ſacri regulis grammaticalibus non arcentur. 128 columna 2
Canonicus de communi iure non poteſt duas præbendas habere. 326 col.1
Canonicus de gremio præfertur extraneo.272 col.prima.
Canonicus pro canonico teſtificari non poteſt.691 col.2
Canonicus unus pro ſuæ eccleſiæ defenſione poteſt ſe opponere. 103 col.1
Capellę olim non erant eccleſiæ. 1251 col.2
Canonici contra epiſcopum agentes, procuratorem conſtituere poſſunt.529 col.2
Capitulum eligendo indignum quandoque diſpenſat.721 col.1
Capitulum non poteſt licentiare clericum ſede uacante. 236 col. prima.
Capitulum uacante ſede non confert præbendam. 78 colu. prima litera b
Captus in bello an licitè poſsit aufugere.3 col 2
Character hodie ſine miſſa non confertur.251 col.1
Character non amittitur. 364 columna 2
Cardinali noto ſine literis credi poteſt. 320 col.2
Cardinales an ſupleant defectum mortui papæ.254 col.1
Cardinales presbyteri dicuntur maiores diaconibus.354 col.1
Carnem Chriſti non manducat, qui ab eo diſcordat.1283 col.1
Carnina ſingularia circa euchariſtiæ ſacramentum.1278 col.2
Carnes comedere die ſabbati utrũ ſit licitum.1297 col.1
Carnes hœdinæ prouocant dæmones.567 col.1
Carolus magnus, & Ludouicus Pius legem, de qua in ca. nemo epiſcopus. ij. q. j. ediderunt. 418 col. 1
Carpocratiani.937 col.2
Caſatur id quod factum eſt poſt probabilem cõtradictionem. 168 col.2

Caſtitas

Caſtitas eſt inter coniugatos. 1039. columna 1
Caſtitas eſt inter coniuges. 1039. columna 1
Caſtrati an poſ ſint matrimonium contrahere. 1077. col. 2
Caſtaldiam emere peccatum eſt. 332. col. 1
Caſtaldus 386. col. 1 litera h
Caſtigatio quibuſdam committitur. 777 col. 1. lit. b
Caſſanda ſunt facta ab intruſis. 56. columna 1
Caſus fortuiti non poſſunt prouideri. 176. col. 2
Caſula non fiat de ueſte domicellæ. 1254. col. 1
Cataclyſmus eſt diluuium. 1038. columna 1
Cathari. 938. col. 2
Cathedra non facit magiſtrum. 574 columna 2
Cathedratici nomine quid exigendum ſit. 599. col. 1
Cathecuminus ſi moriatur ſine baptiſmo, an ſit imputandum presbytero. 1306. col. 2
Cathecumini quandoque ſunt de eccleſia expellendi. 1216. colum. 1 in princi.
Cataphriges 938. col. 1
Cauſa eſt duplex. 600. columna prima.
Cauſa criminalis ſecundùm canones delegatur. 903 col. 2
Cauſa eadem diuerſos effectus non operatur. 88. col. 1
Cauſa inter clericum & epiſcopum coram quo debet tractari. 584. columna 1
Cauſa pendente ſuper matrimonio non eſt denegandum debitum. 1233. col. 2
Cauſa pauperis eſt tractanda prius quàm diuitis 414. col. 1
Cauſa quælibet eccleſiaſtica per papam laico committi poteſt. 312. columna 1
Cauſa reconuentionis eſt eadem cũ principali. 507. col. 1
Cauſa ſecularis eſt duplex. 600. columna 1
Cauſa ſanguinis multos impedit promoueri. 182. col. 1
Cauſæ matrimoniales an ſint legibus decidendæ. 22. col. 1
Cauſas mediocres tractant epiſcopi. 735. col. 1
Cautela ad obligandas mulieres. 452. col. 2
Cautio idonea quæ eſt. 1323. colu. prima.
Cautio iuratoria an poſſit peti ab eligendo uel electo. 575. colum. prima.
Celebrare nullus debet ante digeſtionem. 554. col. 2
Celebrare pranſo non licet. 554. columna 2
Celebrare quandoque licet ſub dio. 1247. col. 2
Cerdoniani. 938. col. 2
Ceremoniæ. 144. col. 2
Ceſſante cauſa ceſſat conſtitutio ex ea orta. 405. col. 2
Chaldæi ignem pro Deo colebant. 1213. col. 2
Chaos quid. 1090. col. 1
Charitas & odium ſunt immediatè contraria. 1139. col. 2
Charitas in infinitum creſcere poteſt. 1104. col. 1
Charitas in Maria erat per gratiam confirmata. 1139. col. 1
Charitas perfecta multa facit. 1135 columna 1
Charitas per pœnitentiam recuperatur. 1039. col. 2
Charitas ſemel habita utrum poſſit amitti. 1130. col. 2
Charitas ſemel habita poteſt amitti. 1049. col. 2
Charitatem habens multa poteſt. 1131. col. 1
Charitatem habere qui pro Chriſto ſuſtinere paratus eſt. 1137. colu. prima.
Charitatem ſe habere an poſsit aliquis cognoſcere. 1140. columna ſecunda.
Cherinthiani. 938. col. 1
Chriſtus apud patrem aduocatus noſter. 1144. col. 2
Chriſtus bis in carne transfiguratus eſt. 366 col. 2
Chriſtus eſt in nobis, & ſumus in Chriſto. 1291 col. 2
Chriſtus eſt mihi uiuere, & cætera: quid ſibi uult. 1137 col. 2
Chriſtus eſt nobiſcum unum. 1291 colum. 2
Chriſtus fecit nos corpus ſuũ. 1272 colum. 2
Chriſtus fuit Imperator & ſacerdos 21 col. 2
Chriſtus fundauit eccleſiam ſuper petram, id eſt, ſuper ipſum, ut qui petra erat. 54 col. 1
Chriſtus in eccleſia habitat. 915 colum. 1
Chriſtus eccleſiæ Romanæ primatum dedit. 498 col 1
Chriſtus eſt aliquid ſecũdum quòd homo. 909. col. 2
Chriſtus humilitate ſua nos erexit. 313 col. 2
Chriſtus induitur in baptiſmo. 1281 col. 1
Chriſtus manducatur duobus modis. 1276 col. 2
Chriſtus nemini fuit ſubiectus. 605 col. 2
Chriſtus non eſt filius adoptiuus Dei. 1272 col. 1
Chriſtus non pingatur figura agni. 1301 col. 2
Chriſtus nunquid reuelauit crimen Iudæ. 423 col 2
Chriſtus officium ſacerdotis & Imperatoris geſsit. 513 col. 2
Chriſtus oſtia ſola per quam ſaluat nos intercedens pro nobis. 688 colum. 2
Chriſtus oſtia uera per quam paradiſi ianua aperta fuit. 688 colum. ſecunda.
Chriſtus politiam ciuilem & criminalem nunquam impediuit, ſed defendit. 689 col. 1
Chriſtus poſt dies xl. aſcendit in cælum. 247 col. 2
Chriſtus pro dæmonibus & angelis non eſt paſſus. 1292 col. 2
Chriſtus pro omnibus mortuus eſt. 1278 col. 2
Chriſtus qua ætate baptizatus eſt. 252 col. 1
Chriſtus quædam ut Imperator & rex geſsit. 313 col. 2
Chriſtus qualiter nos dilexit. 1286 colum. 1
Chriſtus quare baptizatus fuit 1293 colu. 2
Chriſtus quare poſt cœnam corpus ſuum dedit. 1279 col 2
Chriſtus ſeipſum communicauit. 1279 col. 1
Chriſtus ſeipſum comedit. 1292 colum. 2
Chriſtus terreni imperij iura, an Petro commiſerit. 65 col. 1
Chriſtus tres ſuſcitauit. 1138 colu. prima.
Chriſtus tributum ſoluit. 624 colu. ſecunda.
Chriſtus utrum Iudas prodiderit. 1264 col. 1
Chriſti humanitas magna ueneratione eſt adoranda. 1294 col. 2
Chriſti perſona perficitur ex Deo & homine. 1277 col. 2
Chriſti patres fuerunt duplices. 970 col. 1
Chriſtum denegat, qui mortaliter peccat. 1331 col. 2
Chriſtum negans etiam ſolo ore, peccat. 631 col. 1
Chriſtianum occidere an grauius ſit, quam paganum. 1329 col. 1
Chriſma uendi non poteſt. 369 col. ſecunda.
Cibaria omnia ſunt in neceſsitate communia. 278 col. 1
Cyprianus ſemel tantum immergebat. 1314 col. 1
Circunſtantiæ peccati in confeſsione dicendæ ſunt, ut quæ augeant uel minuant peccatum. 1189 colum. 2
Circunſtantiæ peccata aggrauantes. 130 col. 2
Circuncíſio domini. 344 col. 1
Circuncíſio & baptiſmus differunt 117 col. 2
Circuncíſio non fuit facta in deſerto. 955 col. 2
Circuncíſio quare fiebat. 117 colu. ſecunda.
Circuncelliones. 939 col. 2
Citatio de iure debet eſſe trina. 523 col. 2
Citatio in multis caſibus non ualet, nec adſtringit citatum. 486 colu. prima.
Citatio nulla non arctat citatũ. 601 colum. 1
Citatio peremptoria an poſsit à quocunque iudice mitti. 930 colum. prima.

Cita-

Citatio peremptoria quantum tempus continere debet.930.col.1
Citatione non proſecuta præſcriptionem non interrumpi.753.columna ſecunda.
Citatus die feriato an debeat comparere.711.col.2
Citatus impeditus an mittere teneatur.49.col. 1
Citati multis cauſis excuſantur. 48. col. prima
Citandæ ſunt partes in appellationis cauſa.458.col.1
Citharistæ & alij uariis utentes inſtrumentis an peccent. 275. col. prima.
Ciuitas pro delicto perſonarum puniri poteſt.882.col. 1
Ciuitatis appellatione eius territoria non comprehenduntur. 221. colum.2
Ciuitate tota excommunicata qui naſcuntur, quando ſunt excommunicati.927.col.2
Ciuitates ſex deſtruxit dominus iuxta Iordanem.1105 col.2
Ciuitates refugij erant tres.705.columna 1
Claudus an poſsit promoueri. 195. colum.1
Clauis ſacerdotalis an ſit una, an plures.56.col. 2
Claues eccleſiæ ſcripturarum ſcientiam eſſe, & uſum clauium ueram earum interpretationẽ. 127. colum. ſecunda.
Claues regni cælorum omnibus apoſtolis datæ ſunt, & non Petro ſolo.61.col.1
Clemens noluit eſſe Papa ſtatim poſt Petrum.568.col. 1
Clericus à laico citatus uenire non tenetur.899.col. 2
Clericus amplectens mulierem præſumitur bene agere.615 colu.1
Clericus an de omni crimine poſsit iudicare.541. col. 2
Clericus an poſsit reconueniri coram iudice ſeculari.507. col. 1
Clericus an poſsit uerberari. 144. columna 1
Clericus an poſsit foro renunciare. 500.col.2
Clericus an poſsit per epiſcopum cogi tranſire ad maiorem eccleſiã. 560.col.1
Clericus an poſsit fideiubere. 605. columna 2
Clericus an poſsit furem tradere iudici.700.col.1
Clericus arma ferens an perdat priuilegium 777.col.2
Clericus citius pati debet, ut occidatur, quàm occidat.875.col.1
Clericus ciuitatenſis eſt extraneo præferendus.234.col.1
Clericus cõiugatus an teneatur ferre tonſuram.803.col. 1
Clericus coniugatus non gaudet priuilegio clericali.76.col 2
Clericus contrahens cum corrupta, perdit omne priuilegium clericale. 271.col. 1
Clericus coram ſeculari quandoque conuenitur.603.col. 2
Clericus de crimine conuictus qualiter punitur.487.col.1
Clericus depoſitus non ſemper eſt curiæ ſeculari tradendus.464.colum. ſecunda
Clericus detentus in carceribus per quantumcunque lõgum tempus beneficium ſuum non perdit. 1108.col.1
Clericus duas habens eccleſias, unã contra alteram ſuſtinere non debet.400.col.2
Clericus eccleſiam mutat quinque cauſis.555.col.2
Clericus fructus ſuæ præbendæ obligare poteſt etiam in curijs ſecularibus.660.col.1
Clericus infelix eſurit in plateis. 234.col.1
Clericus iniuriam eccleſiæ factam remittere non poteſt. 464.colu. prima.
Clericus inuito epiſcopo non fit epiſcopus, ſed bene monachus. 571.col. 1
Clericus laico præfertur. 251.col. ſecunda.
Clericus laicum accuſare non poteſt. 462.col.1
Clericus legem de interficiendo poteſt exponere.904.col. 2
Clerici legibus politicis ſubſunt. 198.col.1
Clericus locare per totã diem operas ſuas non poteſt.291. col.1
Clerici negotiatores ſi moniti ceſſant, diſpenſatur cum eis, aliàs abijciuntur à clero.283.col.1
Clericus perdit adminiſtrationem per diutinam abſentiã.1151. co.1
Clericus peregrinus recipiendus non eſt ſine literis commendatitijs.236.col. 2
Clericus per quem caſtigandus eſt epiſcopo ſubeunte.279.col.1
Clericus poteſt relegari. 146. columna 1
Clericus proprijs manibus ſibi uictum quærere poteſt.290.colum. ſecunda
Clericus propter cuius conqueſtionem laicus occiſus eſt, an teneatur.846 col. 2
Clericus proſequens propriam iniuriam ad admittatur ad accuſationem laici coram iudice laico. 462.col.1.lit. e
Clericus quando ſit curiæ ſeculari tradendus.491.col.1
Clericus qui uxorem accepit, an ſtatim ſit ſuſpendendus.261. col. prima.
Clericus qui de ſui prælati licentia religionem intrauit, ut eſſet in probatione, an interim omnes ſui beneficij fructus habebit, cũ ſit clericus eccleſiæ, & poteſt reuerti ſi uelit.995.col.1
Clericus quilibet in dilapidatione denuntiare tenetur.477.columna. ſecunda.
Clericus quòd pro accuſato de crimine aduocatus eſſe poſsit, 876. colum. prima
Clericus ſecularis eſt dignior monacho.296. col.2
Clericus ſine ſui prælati licentia nõ eſt transferendus. 201.col.1
Clericus ſola uoluntate poteſt eſſicẽ irregularis.1098.col. 1
Clericus ſolenniter pœnitere non poteſt.93.col. 2
Clerici ſponte aliorum crimina cõfitentes uerberibus indifferenter ſubiiciuntur: ſi res exigat tales recipi in teſtimonium. 532.colum. ſecunda.
Clericus ſtans contra eccleſiam, illius beneficium perdit.316. colu. prima.
Clericus ſtatim traditur curiæ ſeculari in aliquibus caſibus.603.col. ſecunda.
Clericus ſub pœna poteſt ſe obligare.73.col. 1
Clericus tabernam habere poteſt. 283.col.2
Clericus tutor eſſe poteſt, ſi uult. 280.col.2
Clerici inſecutor an incidat in canonem.1904.col. 2
Clerici percuſsionem ratificans an ſit excomnmunicatus 774.col.2
Clerico ad uitam monachalem trãſire permittitur.727.col.1
Clerico criminoſo quis pœnitentiã imponit.715.col. 2
Clerico excommunicato eſt ſubtrahendum beneficium. 105. colum. ſecunda.
Clericum depoſitum uerberans incidit in canonem.259.col.2
Clericum percutiens non ſemper incurrit excõmunicationem. 779. colum.1
Clerici an libros gentilium reſpicere poſsint.121.col.1
Clerici an obedire teneantur epiſcopo, qui ciuitatem ſuam amiſit 235.col. 2
Clerici an poſsint ſua repetere.689. columna 2
Clerici an poſsint in iudicem non ſuum conſentire.609.col.2
Clerici an poſsint ſecularia negotia exercere.809.col.2
Clerici an poſsint pro teſtimonio torqueri.532.col.2
Clerici an poſsint aduocare. 707.columna 1
Clerici an poſsint eſſe tutores. 810. columna 1
Clerici an poſſunt emere & uendere 693.col. 1
Clerici appellantur Dij. 314. col.1. litera. d
Clerici clericos accuſare poſſunt. 461.col.2
Clerici cõmuniter uiuentes & monachi habent idem priuilegium. 733.col.1
Clerici cum mulieribus conſanguineis habitare poſſunt. 262. colu. prima.

Clerici debent eſſe deuotiores: quã laici. 1267. col. 1
Clerici de diœceſi ſunt extraneis præferendi. 236. col. 2
Clerici duo ad minus debent eſſe in eccleſia. 1247. col. 1
Clerici incorrigibiles poſſunt à iudice ſeculari corrigi. 873. columna ſecunda.
Clerici in quatuor ſacris ordinibus conſtituti continere tenentur. 104. col. 1
Clerici in ſua eccleſia morari debent. 379. col. 1
Clerici in tabernis poſſunt quandoque comedere. 137. col. 2
Clerici ludere aut luſores ſpectare non debent. 117. col. 1
Clerici maiores aliter puniuntur, quam minores. 167. col. 1
Clerici nihil dare poſſunt in ultima uoluntate. 646. col. 2
Clerici non coguntur teſtificari. 692. col. 2
Clerici non debent laico fidelitatẽ iurare. 212. col. 1. lit. d
Clerici non ſunt perſonæ priuatæ. 8 col. 1. lit. a
Clerici nunquam fuerunt de iuriſdictione ſeculari. 316. col. 2
Clerici poſſunt pecuniariter corrigi. 48. col. 2
Clerici poſſunt habere proprium. 639. col. 1
Clerici quæ bona habent. 648. columna 1
Clerici quandoque licitè iurant. 431. col. 2
Clerici ſeculares non eliguntur ad prælaturas regulares. 728. columna prima.
Clerici ſeculares principatus habere poſſunt. 803. col. 1
Clerici ſine literis ſuorum epiſcoporum non ſunt recipiendi. 321. columna. 1
Clerici ſoli ad reparationem fabricæ compellantur. 657. columna ſecunda.
Clerici ſunt à muneribus ciuilibus exempti. 668. col. 2
Clericorum arma quæ ſunt. 386. columna 1
Clericorum bona an præſumantur eſſe de bonis eccleſiæ. 646. columna ſecunda.
Clericis continentiam, quis primo indixit. 265. col. 2
Clericis indigentibus eſt prouidendum. 382. col. 1
Coactio eſt duplex. 145. colum. 1. & 713. col. 2
Coactio impedit obligationem. 802 colum. 1
Coactio in ordinibus excuſat. 372. colum. 1
Coacto ſubuenitur. 889. col. 1
Coadiutor debet habere liberam adminiſtrationem. 547. col. 1
Coepiſcopi, an aliquid habeant ultra presbyteros. 231. col. 2
Coepiſcopi an fuerint ab apoſtolis inſtituti. 232. col. 1
Coadiutor epiſcopi, an prælatus ſit. 240. colum. 1
Cogitatio ad conſenſum perueniens eſt mortalis. 1094. columna ſecunda.
Cognatio eſt triplex. 1025. columna ſecunda.
Cogitatio ſola punitur. 452. col. 2. litera h
Coitus carnalis ſine peccato exerceri poteſt. 1049. col. 2
Coitus coniugalis, an careat peccato. 30. col. 2
Collatio archidiaconatus, an epiſcopi ſit. 202 col. 2
Collatio facta ab epiſcopo ſpretis patronis, licet per præſentationem patroni, intra debitum tempus factam ipſo iure irrita ſit, nõ tamen abſolutè, ut quæ rata maneat, etiam in præiudicium medio tempore impetrantis à papa. 768. col. 2
Collatio numeri ad numerum, &c. eſt in electione facienda. 123. columna 1
Collegium, populus, & grex, ex quot fiunt. 588. col. 2
Collegium nunquid iurare poſſit. 266. col. 1
Columba deſcendit ſuper Ieſum, dum baptizaretur, & manſit ſuper ipſum. 1133. col. 1
Columba in aquam deſcenderat antequam Chriſtus baptizaretur. 1314. col. 1
Columba quæ deſcendit in baptiſmo Chriſti, uera fuit. 1301. columna 2
Colliciani. 939. col. 1
Comitatus. 322. col. 1
Comedere poſſumus ad menſam Saracenorum. 895. col. 1
Comedere ante horam, eſt peccatũ mortale. 84. col. 1. lit. f
Comedens plus quàm debeat, mortaliter non peccat. 1013. col. 2
Commenda perpetua uerus titulus eſt. 807. col. 2
Commendatio ſuiipſius, quandoque permittitur. 849. col. 1
Commendare eſt deponere. 806. columna 2
Commendare poteſt aliquis ſeipſum. 101. col. 1
Commiſſum eſt ſceleratius, quod durius punitur. 332. col. 2
Communicare quis non cogitur. 99 col. 2. lit. f
Communio laica antiquitus quorſum dicebatur. 400. col. 1
Communitas diſcordiã parit. 235. colum. 1
Compagi. 299. col. 1
Compaternitas an contrahatur, ſi Chriſtianus filium Iudæi de ſacro fonte ſuſcipiat. 1021. columna 2. lit. e
Compaternitas an per fornicarium coitum contrahatur. 1029. columna prima.
Compaternitas contrahitur per catechiſmum. 1328. col. 2
Compaternitas uiri porrigitur ad uxorem. 1018. col. 2
Compaternitas utrum contrahatur ex his quæ baptiſmum præcedunt. 1022. col. 1
Compaternitas utrum contrahatur per ſacramentum pœnitentiæ. 1024. col. 1
Compenſatio in pœnitentiali foro non admittitur. 33. col. 2
Competentes qui dicuntur. 1319 col. 2
Compitum. 653. col. 2
Conueniendus eſt regulariter quilibet coram ſuo iudice. 496. columna 1
Conatus ſolus quandoque punitur. 1241. col. 2
Concedenda ſunt quædam cum inſtantia. 237. col. 1
Conceſſo aliquo, eius cohærens conceditur. 356. col. 1
Conceſſa intelliguntur, quæ prohibita non ſunt. 437. col. 2
Concilium ca. Sæpe contingit. ij. quæſt. iiij. nedum erroneum eſt: ſed hæreticum, ut pote iubens ſacramenta miniſtrari ad alium uſum, imò ad contrarium uſum quàm à Chriſto ſunt inſtituta. 439. col. 1
Concilium contra Apoſtolum diſpenſat. 267. col. 1
Concilium eſt multiplex. 43. columna 1
Concilium facit, ut quis puniatur. 162. col. 1
Concilium prouinciale, an poſſit de archiepiſcopo cognoſcere. 477. col. 1
Concubinam licuit olim habere. 1060. col. 2
Concubinarium promouens, an uidetur cum ipſo diſpenſare. 184 col. 1
Concubinarij an ſint in officio fugiendi 105. col. 2
Concuſſoris pœna. 843. columna ſecunda.
Concuſsionis pœna. 287. columna prima.
Concutere quid ſit. 842. columna prima.
Condemnatus de crimine, an poſſit accuſare. 513. col. 2
Condemnati & iuſtè & iniuſtè, ſunt ab eccleſia iuuandi. 876. columna 1
Condemnatur quis aliquando ſine accuſatore. 421. col. 1
Conditio legis, ſi quis in tantam, non habet locum in rebus eccleſiæ. 757. col. 1
Conditio affirmatiua & negatiua diuerſimodè exponuntur. 526. columna 2.
Cõditiones aliquæ ſunt in iuramentis intelligendæ. 1079 col. 1
Conditiones in matrimonijs appoſitæ ſunt in multiplici differentia. 1050. col. 1
Conditiones uoto ineſſe. 1079. columna 1

Confeſsio an debet fieri de venialibus.1103.col.2
Confeſsio confitenti non nocet,niſi multa interueniant.413.columna prima.
Confeſsio contra aliquem extorta non præiudicat illi.1201.columna ſecunda.
Confeſsio cui facienda eſt. 1193.columna 2
Confeſsio eiuſdem peccati, quandoque debet iterari.1124.columna ſecunda.
Confeſsio eſt duplex.1103. columna prima.
Confeſsio eſt maxima pars pœnitentiæ.974.col.1
Confeſsio eſt præcepti.1404.columna ſecunda.
Confeſsio & ſatisfactio mundant. 1103.col.1
Confeſsio extra ius, quandoque ualet.510.col.2
Confeſsio facta in inſtrumento, an præiudicet.1041.col.1
Confeſsio Græcis neceſſaria non eſt.1189.col.1
Confeſsio latronis contra latronem auditur.710.col.2
Confeſsio non eſt diuidenda. 1198. columna 1
Confeſsio oris neceſſaria eſt. 1126. colum.2
Confeſsio quando faciẽda eſt.1189. col.1.lit.b
Confeſsio ubi fuit inſtituta. 1189. colum.1
Confoſsio unius,quandoque nocet alteri.202.col.1
Confeſsio unius, an alteri noceat. 419.col.1
Confeſsioni metu tormentorum factæ non ſtatur.413.col.1
Confeſsionem ex traditione eccleſiæ potius inſtitutam, quàm authoritate ueteris uel noui Teſtamenti.1189.col.1
Confeſsionem reuelantis punitio. 506.col.1
Confeſſor, quandoque licitè confeſſionem reuelat, ut excommunicationem euitet.1195.col.1
Confeſſus de crimine, an habeatur pro conuicto.72.col.2
Conficere non licet in ſexta feria ante Paſcha.1260.col.2
Conficere poteſt pranſus. 1279. columna 2
Conficitur ex aceto. 1261.columna prima.
Confirmatio à ſolis epiſcopis confertur.1343.col.1
Confirmatio papæ tria operatur. 776.col.1
Confirmationis papalis effectus. 25.col.2.lit.r
Confirmatione nulla fit alienatio. 78.col.2
Confirmatus quandoque deponitur.324 col.2
Confitens extraneo ſacerdoti, non conſequitur remiſsionem.62.columna 2
Confitere primo Deo, dehinc ſacerdoti.1101.col.1
Confiteri laico poſſumus. 83.columna prima.
Confiteri pluribus utile eſt. 1128. colum.2
Coniugatus in papam electus, an debitum reddere debeat.255.colum.1.lit.a
Coniugatus promoueri poteſt, licet uxor religionem non ingrediatur.94.col.1
Coniugati an poſsint promoueri. 250.col.2
Coniugale debitum non eſt in eccleſia reddendum.1201.col.1
Cõiuges an commiſcendo mereantur.991.col.2
Coniuges infideles ſi efficiantur Chriſtiani, utrum teneantur ſe mutuò recipere.1104.col.1
Coniuges quantum ad uotum continentiæ non ſunt pares.1204.columna 2
Coniugia imparia dicuntur tribus modis.1015.col.1
Coniugium infidelium ſi alter conuertatur ad fidem, an poſsit cum fideli habitare.1003.col.1
Coniugum ſeparatio non fit ſine eccleſiæ authoritate.994.columna prima.
Coniunx ne eſt, quæ cauſa incontinentiæ ducitur.1047. columna ſecunda.
Coniuratio an ſit licita. 604.columna prima.
Connexorum eſt idem ius. 14. columna 2
Conſanguinei præferuntur extraneis, quando ſuper matrimonio eſt quæſtio.1229.col.1
Conſanguinitas elidit ſuſpicionem. 595.col.1
Conſanguinitas non probatur per coniuges, niſi fama concurrat. 1230.col.1
Conſanguinitas uſque ad quotum gradum impedit matrimonium. 1212.col.1
Conſcientia dupliciter ſumitur. 1162.colum.1
Conſcientia ſola damnandus accuſabit.171.col.1
Conſcientia ſola non ſufficit.1258. colum.1
Conſcientiam purgare quem non, niſi ubi eſt expreſſum, teneri. 436.col.1
Conſecratio altaris eſt ſacramentum.390.col.1
Conſecratio an poſsit fieri interueniente promiſsione 393. columna prima.
Conſecratio eccleſiæ, in quo conſiſtit.1249.col.2
Conſecratio eccleſiæ & altaris eſt diuerſa.ibidem col.1
Conſecratio epiſcoporum, quandoque differtur ultra annum. 206.col.1
Conſecratio fit in inſtanti.1274.colum.1.lit.l
Conſecratio rei inanimatæ tollit dominium, ſecus in re animata. 700.col.2
Conſecratione facta ſubſtantia panis non eſt.1271.col.1
Conſecrare quid eſt.73.col.1
Conſecrans eſt inferior conſecrato. 69.col.1
Conſentit quis tripliciter. 418. columna 1
Conſenſus clericorum non ſufficit in contractibus rerum eccleſiaſticarum.310.col.2.lit.b
Conſenſus in electionibus & alienationibus debet interuenire. 337.col.2
Conſenſus maioris partis præiudicat.217.col.1.lit.a
Conſenſus matrimonij fit uoluntarius.887.col.1
Conſenſus plebis eſt in electione requirendus.209.col.2
Conſequitur quis ex alterius perſona.quod non habet ex ſua. 304. col.1.litera f
Conſilium facit quem puniri. 959. colum.1
Conſilium neminem obligat. 822. colum 2
Conſilio bono eſt acquieſcendum. 269.col.2
Conſiliarij quandoque plus puniuntur, quam facientes.279.columna 1
Conſobrini qui ſunt.1215.columna prima
Conſtantini tempore multi epiſcopi fuerunt in exilium miſsi.913. colum.1
Conſtitutio à qua Moſes cœpit iudicia ſua.13.col.1
Cõſtitutio & edictum diuerſa ſunt. 4.colum.2
Conſtitutio publicè promulgata intra quod tempus ligat. 265. columna.2
Conſtitutio quandoque ad præterita extenditur.187.col.1
Cõſtitutio ſecunda an reuocet priorem de illa mentione non facta. 48.colum.1
Conſtitutionis cauſa ceſſante, an ceſſet ipſa conſtitutio. 206. columna 1
Conſtitutionem præuenientia non ſunt irritanda. 1057. columna ſecunda.
Conſtitutiones ad poſteriora trahuntur.491.col.1
Conſuetudo à Cain, conſtitutio à Moſe cœpit 11.col.2
Conſuetudo an egeat inſtitutione. 2.colum.1
Conſuetudo an excuſet in delictis. 8.colum.1
Conſuetudo an poſsit inducere ut aliquid recipiatur in ſpiritualibus.120.col.1
Conſuetudo an poſsit annuas præſtationes inducere.792.columna ſecunda.
Conſuetudo antiqua non excuſat. 266.col.2

Con-

Conſuetudo attẽditur quandoq; circa ordinandos. 181 columna ſecunda.
Conſuetudo debet eſſe rationabilis & præſcripta. 309 col. 1
Conſuetudo duplex eſt. 22 colum. ſecunda.
Conſuetudo eccleſiarum non poteſt eſſe uniformis. 326 colum. ſecunda.
Conſuetudo eſt obſeruanda in matrimonio. 109 col. 1
Conſuetudo & præſcriptio differunt. 793 col. 1
Conſuetudo generalis eſt ſequenda. 303 col. 1
Conſuetudo illicitum non facit licitum. 15 col. 1
Conſuetudo in electione attẽditur. 27 col. 2
Conſuetudo in multis præiudicat iuri. 16 col. 1
Conſuetudo legi contraria non tollit ius commune in eo municipio, ubi obtinet: niſi de conſenſu principis. 23 col. 1
Conſuetudo multa tribuit. 585 columna 2
Conſuetudo non excuſat ſimoniam 390 col. 1
Conſuetudo operatur aliquando, ut quòd aliàs delictum eſſet, delictum non eſſe iudicetur. 220 columna 1
Conſuetudo particularis an excuſet. 24 col. 2. lit. p
Conſuetudo præſumitur iuſta. 28 colum. 2
Conſuetudo quam ſcolares & peregrini debent ſequi. 15 column. prima.
Conſuetudo quandoque excuſat à crimine. 1059 col. 2 lit. m
Conſuetudo quot uicibus inducitur. 2 col. 1 & 95 2 col. 2
Conſuetudo rei debet à iudice ſeruari. 27 col. 2
Conſuetudo Romana non ſemper eſt ſeruanda. 23 col. 2
Conſuetudo utrum præiudicet iuri ſcripto. 2 col. 2
Conſuetudo utrum uincat legem. 23. col. 2 lit. h
Conſuetudinis multæ ſunt conditiones. 16 col. 1
Conſuetudinis ratione debetur cenſus, & ſi alius titulus non probetur. 792 col. 2
Conſuetudinis tranſgreſſor punitur ut tranſgreſſor legis. 24 columna 2
Conſuetudini præceptum Dei præfertur. 15 col. 1
Conſuetudinem in uſu ueſtium debemus obſeruare. 99 col. 1
Conſulere ſibi poteſt quis cum alterius iniuria. 821 col. 2
Continentia difficilior eſt uirginibus, quàm uiduis. 972 col. 1
Continentia eſt duplex. 1064 columna prima.
Continentia nil melius. 942 colu. prima.
Continentia per coniuges promiſſa, ſi alter fornicetur, an poſsit reliquus ab eo debitum petere. 1023 col. 2
Continentia ratione delicti quandoque imperatur. 1047 columna prima.
Continere difficile eſt. 166 colum. prima.
Continuum dicitur, quod etiam interuallum habet. 1346 columna prima.
Contractus duo ſunt gratuiti. 693 col. 1
Contractus eius qui potationibus ebrietatibus & adulationibus inductus eſt ad uendendum rem minori pretio quam ualeat, eſt ipſo iure nullus. 828 col. 1
Contrahentes ſe frequenter decipiunt. 1109 col. 1
Contrahere licet in quadrageſima. 1031 col. 1
Contradicere poteſt unus multis 103 col. 1
Contradictio plus ualet quàm abſentia. 188 col. 2
Contra factum proprium an & quãdo quis poſsit uenire. 194 col. 1
Contraria allegans audiri non debet. 239 col. 1
Contraria contrarijs curantur. 968 col. 2
Contraria contrarijs opponuntur. 330 col. 2
Contraria duo quandoque ſunt bona. 110 col. 1
Contraria poſſunt proponi agendo uel excipiendo. 1033 col. 1
Contritio, dilectio, iuſtificatio, & remiſsio ſimul ſunt. 1093 col. 2
Contritio præcedit remiſsionem. 1100 col. 1
Contritio quę eſt uirtus quid. 1099 colum. 2
Contritio ſola an tollat peccatum. 1092 col. 1
Contritione ad hoc ut ante confeſſionem peccatum dimittatur, qualis eſſe debeat. 1128 col. 1
Contumax non appellat. 930 columna 2
Contumax quo ordine punitur. 241 col. 2
Contumacia prima an faciat aliquem puniri. 241 col. 1
Contumacia tanto maior eſt, quanto ex re minori conſurgit. 315 col. 2
Conuentus ſit cautus circa ſpoliationem opponendam. 425 colu. ſecunda.
Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, qualiter intelligitur. 1100 col. 2
Conuerſus an intelligatur propriis renuntiaſſe. 982 col. 2
Conuerſum uerberans incidit in ſcanonem. 641 col. 1
Conuiuia reprobata. 141 columna ſecunda.
Conuincitur quis quadrupliciter. 413 col. 1
Corpus Chriſti ſumere uolens, quale propoſitũ debet habere. 1266 col. 1
Corpus Chriſti ſaltem ſemel ſuſcipiatur in anno a laicis. 1265 columna 1
Corpus Chriſti an poſsit ab amentibus recipi. 965 col. 1
Corpus Chriſti quotidie ſumimus. 1285 col. 2
Corpus Chriſti utrum ſumatur cũ diuinitate, & anima. 1276 columna ſecunda.
Corpus Chriſti dupliciter dicitur. 1293 col. 1
Corpus Chriſti ſub alia ſpecie ſumitur triplici ratione. 1275 columna prima
Corpus Chriſti ſuſcipere uolens, tria debet habere. 1268 columna prima.
Corpus Chriſti ſine ſanguine non ſumitur, nec ſanguis ſine corpore. 1265 col. 2
Corpus Christi aliquid erat totum ante fractionẽ ſub qualibet parte hoſtiæ. 1273 col. 1
Corpus Chriſti a mure non ſumitur. 1284 col. 2
Corpus Chriſti an circunſcribatur loco. 1289 col. 2
Corpus Chriſti excedit alia ſacramenta quo ad reuerentiam. 358 col. 2
Corpus Chriſti & ſanguis an conſecrentur ſeparatim. 1263 colu. ſecunda.
Corpus Chriſti non conſecratur. nec etiam panis. 358 col. 2
Corpus Chriſti non digeritur, ut cæteri cibi. 1281 col. 1
Corpus Chriſti poſſumus quotidie facilè comedere. 1281 col. 2
Corpus domini an poſsit etiam in fine quibuſdam denegari. 1086 col. prima
Corpus domini non datur paruulis 1309 col. 1
Corpus eſt animæ ueſtimentum. 1145 col. 2
Corpus eſt iumentum. 114 column. ſecunda.
Corpus glorificatum lædi non poteſt. 1281 col. 2
Corpus liberum æſtimationem nõ recipit. 903 col. 2
Corpus non eſt homo. 1133 col. 1
Corporis Chriſti ſumptio quid ſignat. 298 col. 1
Corporis partes quid ſignant. 1267 col. 2
Corpore uitiati ſunt à promotione repellendi. 193 col. 1 lit. c
Corporalia debent eſſe linea certa ratione. 1254 col. 2
Cor omne Deo patet. 299 col. 2
Cordis deuotione magis quàm uocis iubilatione cantandum eſt. 292 col. 1
Correctio fraterna an ſit de præcepto. 423. col. 1
Correctio occulta eſt præcepti. 863 colum. 2

Corona non debet eſſe magna. 76 col. 1
Corruptus in epiſcopum conſecrari poteſt, ſed non corrupta inter uirgines. 86 col. 2
Credit parum qui incipit credere. 1136 col. 2
Creditor aliquando oneratur. 592 col. 2
Credulus non debet quis eſſe. 169 col. 1
Crimen alterius nocet innocenti. 342 col. 1
Crimen ante ordinationem commiſſum an impediat frui officio. 717 col. 1
Crimen ciuiliter probatum depoſitionem inducit. 156 col. 2
Crimen concuſsionis. 377 columna ſecunda.
Crimen falſi qua pœna punitur. 533 col. 2
Crimen indicans non ſemper dicitur maleuolus. 531 col. 1
Crimen publicum quod dicitur. 530 col. 2
Crimen quadrupliciter dicitur. 82 col. 2
Crimen quodlibet eſt eccleſiaſticum. 281 col. 1
Crimen quodlibet infamat. 538 columna 2
Crimen ſacrilegij & læſæ maieſtatis quandoque comparantur. 416 colum. 2
Crimen ſuum in ordinatione uel in iure an teneatur quis prodere. 177 col. 1
Criminis probatio an ſemper remoueat promotum. 414 col. 2
Crimina facta palam occultis ſunt grauiora. 1068 col. 1
Crimina digna depoſitione quę ſũt. 257 col. 2
Crimina leuia non impediunt celebrationem. 11 col. 2
Crimina morte extinguuntur. 923 col. 1
Crimina occulta uindictam non habent. 314 col. 2
Crimina quędam matrimonium impediunt, ſed non dirimunt. 976 col. 2
Crimina quædam nullis ſacrificijs mundabantur. 1170 col. 2
Crimina quæ ſunt depoſitione digna. 717 col. 1
Crimina ſunt deflenda. 1190 colu. ſecunda.
Criminalis cauſa an poſsit delegari. 870 col. 1 lit. m
Criminoſus etiam à minimo ordine prohibetur. 257 col. 2
Criminoſus occultus an debeat uitari à ſcientibus ipſum eſſe talẽ. 542 col. 1
Criminoſus poſt pœnitentiam an poſsit admitti in teſtem. 1068 columna 2
Criminoſus quandoque poteſt accuſare. 526 col. 2
Criminoſus ubi debet puniri. 496 col. 2
Criminoſum ſe dicenti an ſit credendum. 239 col. 2
Criminoſi in exceptis criminibus teſtificari poſſunt. 534 col. 2
Crucis ſignaculum in quibus membris debet fieri. 14 col. 1 lit. f
Culpa de latere, & gratia de latere. 1292 col. 2
Culpa & dolus purgantur tempore. 334 col. 2
Culpa eſt ſubiectionis cauſa. 67 columna 1
Culpa lata in l. Cornelia non uenit. 176 col. 1
Culpa leuis eſt, quæ temporaliter punitur. 1175 col. 1
Cupidus deuiat à ueritate. 153 colum. 2
Curator datur cauſa cognita dicenti ſe dementem. 1294 columna prima.
Curiales qui dicuntur. 182 colum. prima.
Curiales triplici ratione non poſſunt promoueri. ibidem.
Cuſarſaton quid repreſentat. 1117 col. 2

D

Daniel & ſocij ſui. 123 col. ſecunda.
Damnum dediſſe uidetur qui occaſionem damni dedit. 369 col. 2 & 1040 col. 1
Damni dans occaſionem, non ſemper damnum dediſſe uidetur. 877 col. 1
Dantis affectum conſiderat dominus. 916 col. 1
Dare poteſt quis quod non habet. 1307 col. 2
Dare turpibus an ſit permiſſum. 275 col. 1
Dari aliquid pro rebus ſpiritualibus incorporalibus an liceat. 330 col. 1
Dauid etiam poſt pœnitentiam non eſt permiſſus ædificare templum. 401 col. 1
Dauid peccatum multipliciter excuſatur. 1161 col. 2. lit. u
Dauid pro plebe morti ſe obtulit. 1163 col. 2
Dauid quare fuit prohibitus ædificare templum. 1244 col. 2
Dauid Vrias & berſabee qualiter interpretantur. 1031 col. 1
De, præpoſitio auget. 117 col. 2
Debitum petens impendat quod debet. 1070 col. 2
Debitor non cogitur ſeruire creditori. 1240 col. 2
Deceptio quandoque permittitur. 844 col. 1
Deceptus ſemel, cautius ſibi cauet. 1191 col. 2
Decima nunquid poteſt dari laico. 382 col. 2
Decimæ an poſsint præſcribi. 679 col. 1
Decimæ an poſſunt concedi laicis. 742 col. 1
Decimæ an poſsint pręſcribi per laicos. 754 col. 1
Decimæ an ſint de illicitè acquiſitis dandę. 741 col. 1
Decimæ cui eccleſiæ ſunt ſoluendę. 736 col. 2
Decimæ cui eccleſiæ ſunt dandæ. 675 col. 1
Decimæ olim dabantur quatuor modis. 676 col. 1
Decimæ pecorum ubi ſunt dandę. 677 col. 1
Decimæ qua actione peti poſſunt. 725 col. 1
Decimæ quo tempore ſunt dandæ. 740 col. 1
Decimæ ſunt à colonis partiarijs dandæ. 732 col. 2
Decimæ ſunt ſoluendæ eccleſijs baptiſmalibus, & non capellis. 733 col. 2
Decimę ſunt tributa egentium. 740 col. 2
Decimarum dominium eſt penes eccleſiam. 724 col. 2
Decimarum quantitati utrum poſſit præſcribi. 761 col. 1
Decimas ſoluere pauper non tenetur. 642 col. 1
Decretalis epiſtola. 5 columna ſecunda.
Decretales canonibus æquipollent. 50 col. 2
Decretales ſunt duplices. ibidem.
Decretum. 5 col. 2
Decretum fuit editum, anno milleſimo centeſimo quinquageſimo. 453 col. 2
Decretum non ligat ignorantes. 266 col. 1
Defenſio cuilibet eſt permiſſa. 845 col. 1
Defenſores appellantur patronus ſiue eccleſię aduocatus, rerum & patrimonij eccleſiæ Romanæ cuſtos. 249 col. 1
Defunctus de quibuſdam criminibus poteſt accuſari. 75 columna prima.
Defuncti utrum ſciant quæ hic agũtur. 688 col. 2
Defuncti uoluntas an ſit ſemper ſeruanda. 681 col. 1
Degradatum percutiens incurrit excommunicationem. 162 col. 2
Dei ſerui ſumus omnes. 907 colum. prima.
Deitas Chriſti non ſumitur. 1277 col. 1
Delegatus epiſcopi an poſsit citare. 608 col. 2
Delegatus etiam papæ poteſt recuſari. 305 col. 1
Delegatum mandatum ſine literis probare poteſt. 310 col. 1
Delegatus non habet plus iuriſdictionis, quàm delegans. 304 columna 2
Delegatus utrum criminales cauſas audire poſsit. 735 columna prima.
Delegati inferiorum ſuas ſententias exequi non poſſunt. 446 columna 2

Deli-

Delictum ſuperueniens non uitiat legitimè factum.398 col. 1
Delicta commiſſa in Deum remittere non poſſumus.169 col. 1
Delicta etiam remiſſa, an redeant. 1156 col.2
Delicta excuſantur authoritate maioris.698 col.1
Delicta maiorum, alios corrũpunt. 268 col.2
Delicta paria pari pœna ſunt punienda.1242 col. 1
Delictorum memoria, an ſit bona. 259 col. 2
Delictorum quadruplex eſt generatio.392 col.2
Delinquens in alterius territorio non tenetur ibi crimen confiteri.719 col.1
Delinquens publicè, publicè arguendus eſt. 149 col. 1
Delinquens pluries, pluries pœniteat.537 col.1
Dæmon quare nos perſequatur. 132 col.2
Dæmones futura prædicere poſſunt.957 col.1
Dæmones malis prælatis dominantur.957 col. 1
Dæmoniacorum promotorum & promouendorum diſtinctio.111 colum.1
Denuntiatio.480 col. 1
Denuntiatio canonica omnibus præcipitur.858 col.1
Denuntiati punitio.480 columna ſecunda.
Depoſitio eſt perpetua. 160 colu. ſecunda.
Deprehenſus in crimine, poteſt per uiginti horas detineri. 172 colum. 2
Deprehenſio ſola, an ad inducendam infamiæ notam ſufficiat.170 colum.2
Deprenſio ſola in crimine, an ſufficiat ad aliquem condemnandum.170 col.2. lit. i
Derogare.7.col.2
Deſertor.893 col.2
Deſperandum eſt de nemine.289 colum. 1
Detrahere quid ſit. 1098 columna ſecunda.
Detrahe uerbum ab aqua,&c. quid ſignificat ibi uerbum. 350 colu. prima.
Detractores dicuntur homicidæ. ibidem.
Detruſus in monaſterio, an cogatur ibi perpetuo eſſe.259 colum. ſecunda.
Deus à quo poteſt uideri. 1110 colum. 2
Deus eſt non ſolum miſericors,ſed etiam iuſtus.1104 col.1
Deus hominis teſtimonium non accipit.51 col.2
Deus licet differentiam inter ſimplicem loquelam, & iuramentum non faciat: eccleſia tamen facit.836 col. 1
Deus membra non habet. 915 columna 2 litera x.
Deus non eſt author mali. 855 columna 1
Deus non iudicat bis in idipſum, qualiter intelligitur. 1172 colu. ſecunda.
Deus nullũ ſine cauſa punit. 1098 colum. 2
Deus præſumitur plus diligere illos, quibus plus perfectionis tribuit.1153 col.1
Deus qualiter abſtulit peccatum Dauid.1181 col.1
Deus quem ſanat, totum ſanum reddit.173 col.1
Deus uendi non poteſt. 630 col.2
Dei naturæ eſſe, ut nihil noceat. 739 col.2 lit. p
Deo propter Deum eſt ſeruiendũ. 242 col.1
Deum nemo uidit unquam.568 colum. 2
Diabolus à Chriſto fuit deceptus. 825 col. 1
Diabolus an ſit author omnis peccati. 1144 col.1
Diabolus an habuerit charitatem. 1154 col.1
Diabolus bonum operatur. 1144 colum. 2
Diabolus crucem timet. 1320 col. prima.
Diabolus dicitur oriens uetus. 914 col. 1
Diabolus dicitur mundi princeps. 1048 col. 1
Diabolus dicitur tranſiens.1066 colum. 1
Diabolus eſt pater mendacij. 330 col. ſecunda.
Diabolus intrat in homines per duas portas.1144 col.2
Diabolus liberum habet arbitriũ. 71 col. 1
Diabolus morte Chriſti eſt in inferno religatus. 1149 col. 1
Diabolus perdit uires per baptiſmum.1334 col.1
Diabolus pater dicitur.300 colum. prima.
Diabolum multa latent, & quotidie diſcit.1048 col.1
Diaboli utrum cognouerunt Chriſtum eſſe filium Dei.124 colum. ſecunda.
Diaconus poteſt baptizare, & corpus Chriſti ægris erogare. 298 colum.1
Diaconi cardinales utrum præponantur omnibus presbyteris.302 colum. 2
Diaconi ſeptem debent eſſe in eccleſia epiſcopali. 297 col. 1
Dico, præceptiuè & admonitiuè ponitur.1009 col.1
Dicto plurium ſtatur.471 colum.2 litera o.
Dies dominicus generaliter non accipitur.244 col.1
Dies pro anno ponitur.101 co. 1 & 264 col.2
Dies quando incipit. 1295 colum. prima.
Die dominico incepit dominus mundum facere.118.col.2
Difficile dupliciter ſumitur. 451. colum.1
Dignitas.5 col.2
Dignitas aggrauat peccatum. 717 colum. 2
Dignitas an compenſetur cum numero.54 col. 1
Dignitas augmẽtat utilitatem. 327 colum.1
Dignitati priori, quòd quis reſtituatur pœnitentia peracta. 505 colum. 1
Dignitati regiæ defertur. 49 colu. ſecunda.
Dignitate delictum aggrauari, & pœnam.815 col.1
Dignitate præditus mitius punitur,quàm alter.481 col.1
Dignitates conferantur ſecundum merita.657 col.1
Dignitates & matrimonia non debent eſſe uenalia. 411 columna ſecunda.
Dignitatum electio ad quos ſpectat.60 col.1
Dilationes in cauſis dandæ.488 colum. 1
Diligens in ſuis,debet & in alienis ſimiliter facere.865 col. 1
Dilige proximum ſicut teipſum, quid ſit.1132 col. 2
Diluuium aquarum.348 col.2
Dina filia Iacob, fuit à Sichem oppreſſa.1191 col.2
Diœceſis pro regione ponitur, & econtra.582 col. 1
Diœceſis fuerunt à Dionyſio diſtinctæ.597 col. 2
Dionyſius per prædicationem Pauli,fuit conuerſus.123 col. 1
Diſciplina eccleſiæ non eſt deſerenda.886 col.2
Diſcordia eſt in pluralitate. 910 colum. 2
Diſcretione maiore in maioribus opus eſt.136 col.1
Diſpenſare.405 col. 1
Diſpenſare cum ſimoniaco, quis poteſt. 388 col.1
Diſpenſari quandoque non poteſt 405 col. 1
Diſpenſari utrum poſsit cum occulto peccatore.173 col.1. lit. a
Diſpenſatur cum bigamo facilius, quàm cum pœnitente. 181 col.2
Diſpenſatur facilius in ſumpto, quàm in ſuſcipiendo ordine. 178 colum.2
Diſpenſatur quandoque in uno matrimonio,& non in ſecũdo.1091 colum. 1
Diſpenſatur quandoque in beneficio,non in officio. 174 col.2
Diſpenſandum eſt certis ex cauſis. ibidem.
Diſpenſatio.405 col. 2
Diſpenſatio circa matrimonia inducitur propter tria. 1133 colu. prima.
Diſpenſatio ſemel facta, nunquam reuocanda eſt.405 col.2

Diſpenſatio peti poteſt, tanquam debita. 842 col. 1
Diſpenſatio quando fit. 405 colu. ſecunda.
Diſpenſatio quandoque eſt debita 168 col. 1 & 408 col. 2
Diſpenſatio utrum poſsit cum bigamo fieri. 116 col. 1
Diſpenſationes quædam mutilandæ ſunt. 410 col. 1
Diſputari utrum poſsit de fide catholica. 313 col. 1
Diſsimulatio eſt multiplex. 909 colum. 1
Diſsimulare licet. 1033 columna 2 litera f.
Diues aut pauper fieri nemo appetat. 518 col. 2
Diuites aliqui boni ſunt. 99 colu. prima.
Diuitiæ bonæ ſunt. 806 columna ſecunda.
Diuitiæ facilius in ciuitate, quàm extra congregantur. 805 col. 2
Diuitias habere peccatum non eſt. 640 col. 2
Diuinatio non poteſt eſſe prophetica. 339 col. 2
Diuinus à Deitate & à diuinatione dicitur. 337 col. 1
Diuortium & repudium differunt. 996 col. 1
Diuortium quid propriè ſignificet. 989 col. 1
Diuortium unde dicitur. 1071 col. prima.
Diuortio facto non debetur mutua ſeruitus. 1073 col. 2
Dixiſſe nemo præſumitur, quod mente non agitarit. 909 col. 2
Docere ſe uelle promittens, Deo obligatur. 164 col. 2
Docilis & docibilis differunt. 70 colum. 2
Doctor ſacerdos conſilium in camera dare poteſt, & ob hoc aduocatus non dicetur. 707 colum. ſecunda.
Doctores reprehendendi non ſunt. 1287 col. 2
Doctoribus bona dona danda ſunt. 505 col. 1
Doctrina eſt ab omnibus accipienda. 269 col. 2
Doctrina epiſcopi in quo conſiſtit. 273 col. 1
Dogma. 5 col. 2
Dogma & doma differunt. 314 colum. 1
Dolus bonus. 140 col. 1
Dolus in hoſtem bonus eſt. 825 colum. 1
Doli capax. 351 col. 1 lit. h
Doloſus an poſsit in perpetuũ conueniri. 483 col. 2
Domeſtici qui dicantur. 492 col. 1 in gloſ. Quòd uerò.
Dominus eſt iudex in cauſa ſerui ſui. 463 col. 1 lit. l
Dominus miſcuit aquam cum uino. 1263 col. 1
Dominus non poteſt in ſeruum ſæuire. 175 col. 2
Dominus uobiſcum unde ſumitur. 1258 col. 2
Domina adultera, an poſsit à ſeruo ſuo accuſari. 665 col. 2
Dominium an transferatur in uſurarium. 695 col. 1
Dominium non ita facilè perditur, ut poſſeſsio. 987 col. 1
Dominica & ieiunium ſimul concurrere non poſſunt. 245 col. 2
Domus Dei, quare puteus aquæ uiuæ dicatur. 912 col. 1
Domus & pro familia, & pro eccleſia accipitur. 285 col. 1 lit. b
Domui ſuæ benè præpoſitus, quis dicatur. 154 col. 2
Domum qui dedit, annexa domus donaſſe uidetur. 671 col. 2
Donatio de qua in c. Ego Ludouicus. diſt. lxiij. an uera uel fictitia ſit. 211 col. 1
Donatio in aliquibus tenet, quam maritus uxori facit. 1351 col. 2
Donare & dare differunt. 890 col. 1
Donatiſtæ. 939 col. 2
Dona quæ contrahuntur per catechiſmum, ad quid proſunt. 1022 colum. 1
Dormiendum non eſt in ſcholis. 1110 col. 1
Doti non renuntiat, quæ à uiro legatum recipit. 807 columna 1 litera d.
Dragma eſt ſiclus. 1243 col. 1
Duas eccleſias uel præbendas in uno epiſcopatu uel diuerſis quẽ habere non poſſe iuris communis eſſe. 234 col. 1 lit. h
Dubia quandoque in deteriorem partem interpretantur, licet regulariter contrarium fiat. 886 co colum. 2
Dubitatio facit uitioſa tolerari. 617 col. 2
Dubitationis ratione fiunt aliqua. 685 col. 2
Dubitandum non eſt de fide. 314 colum. 1
Duplicitas reprobatur. 658 colum. 1

E

Ebionitæ. 938 col. 1
Ebrietas quandoque eſt mortalis. 84 col. 1
Ebrij promiſsio non ualet. 828 col. 1
Ebro quare dicatur ciuitas trium uirorum uel quatuor. 680 colu. prima.
Eccleſia ab hæreticis conſecrata, an ſit reconſecranda. 1249 colu. ſecunda.
Eccleſia abundans per epiſcopum in plures diuidi poteſt. 809 col. prima.
Eccleſia aliquandò iudicat de his quæ ſunt foris. 1012 col. 1
Eccleſia an poſsit pro omnibus orare. 685 col. 2
Eccleſia an poſsit petere rem ſuam cum augmento. 652 col. 1
Eccleſia cum eccleſia per mutari poteſt. 770 colum. 1
Eccleſia de dote ſua non tenetur ad tributa. 901 col. 1 lit. e
Eccleſia de his quæ foris ſunt, quãdoque iudicat. 780 col. 1
Eccleſia de manu laici non poteſt recipi. 742 col. 1
Eccleſia eſt duplex. 915 col. 1
Eccleſia eſt Chriſti ſponſa, & non uxor. 198 col. 1
Eccleſia eſt mater noſtra. 1056 colum. 1
Eccleſia eſt mater, uxor & filia. 232 colum. 2
Eccleſia eſt uxor clerici. 1208 col. prima.
Eccleſia & non corpus Chriſti protegit malefactorem. 689 col. 1
Eccleſia euicta an poſsit agi contra epiſcopum, qui illam contulit. 548 col. 1
Eccleſia fugiẽtes ad ſe tuetur. 775 colum. 1
Eccleſia habet carcerem. 776 colu. prima.
Eccleſia ignorat quid ad prædeſtinationem pertineat. 1107 col. 1
Eccleſia in limite diœceſis poſita cuius eſt. 748 col. 1
Eccleſia in prædio tributario fundata an teneatur pro illo ad tributa. 901 col. 2
Eccleſia in ſex caſibus eſt conſecrãda. 1249 col. 1
Eccleſia magnam habet iuriſdictionem in laicos. 217 col. 1 lit. c
Eccleſia multipliciter dicitur. 549 colum. 1
Eccleſia non diſpenſat in aliquibus caſibus. 400 col. 1
Eccleſia non iudicat de occultis. 109 col. 1
Eccleſia non poteſt errare, de qua eccleſia intelligitur. 908 col. 2
Eccleſia non ſemper uicem defuncti ſuſtinet. 215 col. 2
Eccleſia nõ ſubijcitur legibus. 899 colum. 2
Eccleſia nullum cogit continere. 91 col. 2
Eccleſia nunquam moritur. 193 colum. 1
Eccleſia orientalis non eſt hæretica 57 col. 1 lit. c
Eccleſia ex pluribus adunatur. 1273 colum. 1
Eccleſia parochialis poteſt conferri exiſtenti in minoribus. 203 colum. 2
Eccleſias plures intitulatas habere nulli permittitur. 806 col. 1
Eccleſia potentibus laborare non debet prouidere. 264 col. 2
Eccleſia poteſt in duos conſentire. 208 col. 1
Eccleſia poteſt ſine miſſa conſecrari. 242 col. 2
Eccleſia poteſt pœnam pecuniariam infligere. 736 col. 2
Eccleſia præſens dicitur area. 1056 colum. 2
Eccleſia pro infidelibus orat. 1144 colum. 1

Eccleſia pro derelicto habita an poſsit repeti re integra. 562 co. 1
Eccleſia quælibet poteſt ſibi ius ſtatuere. 46 col. 2
Eccleſia qualiter poteſt ligare. 929 col. 1
Eccleſia quam quis habet à laico non præſcribitur, ut à prælato. 212 col. 2
Eccleſia quandoque cogit ad eleemoſynam dandam. 154 col. 1
Eccleſia quanto tempore poteſt rē priuati præſcribere. 749 col. 1
Eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare. 144 col. 2
Eccleſia quatenus uerbū Dei (quo conſtat) ſequitur, errare non poteſt. 54 col. 1 lit. 1
Eccleſia quatuor genera hominum continet. 1118 col. 1
Eccleſia ſecularis poteſt conuerti in monaſterium, ſed non econtra. 670 col. 2
Eccleſia ſemper aliquos bonos habet. 385 col. 2
Eccleſia ſi ab uno ſuum ius conſecuta eſt, an poſsit alium conuenire. 654 col. 1
Eccleſia ſine dote conſecrata à quo debeat dotari. 1246 col. 1
Eccleſia ſucceſsiuè reparata non eſt reconſecrando. 1250 col. 1
Eccleſia ſuum quandoque cum augmento repetit. 287 col. 1
Eccleſia tota deficere non poteſt. 1145 col. 2
Eccleſiæ bona cum qua ſolennitate ſunt alienanda. 649 col. 1
Eccleſia concedens aliquid an poſſit illud ab epiſcopi adminiſtratione eripere. 588 col 2
Eccleſiæ dare aliqua pro ſua ſuſtentatione non licet. 381 col. 2
Eccleſiæ data cum epiſcopo diuiduntur. 672 col. 1
Eccleſiæ, & clericorum bona eodē potiuntur priuilegio. 737 co. 1
Eccleſiæ ingreſſus quibus eſt interdicendus. 1116 col. 1
Eccleſiæ ingreſſus an ſit alicui pro mortali peccato prohibendus. 1199 col. 2
Eccleſiæ immunitatem uiolās qualiter punitur. 777 col. 2
Eccleſiæ immunitate omnes malefactores potiuntur. 700 col. 2
Eccleſiæ immunitate multi priuantur. 774 col. 2
Eccleſiæ omnes antiquitus apoſtolicę uocabantur. 225 col. 1
Eccleſiæ prædia de quibus tributū non ſoluitur, an poſsint ab Imperatore uendicari. 605 col. 1
Eccleſiæ res confiſcari non poſſunt. 737 col. 1
Eccleſiæ res aliquando nullo modo alienari poſſunt. 592 col. 1
Eccleſiæ res non confiſcantur. 758 col. 2
Eccleſiæ ſeculari offerens ſe & ſua, an poſsit poſtea contrahere. 982 col. 2
Eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorum licet. 205 col. 1
Eccleſiæ ſtipendia non ſunt diuitibus danda. 380 col. 2
Eccleſiam à patre emptam utrum quis poſsit retinere. 397 colum. prima.
Eccleſiam etiam pauperem tenetur clericus officiare. 291 colum. ſecunda.
Eccleſiam pauperem quam dicemus eſſe. 806 col. 1
Eccleſiam ſuam quilibet defendere tenetur. 484 col. 1
Eccleſiam recipiens à laico, eſt excommunicandus. 212 col. 2
Eccleſiam recipiens à laico, utrum ſit ſuſpenſus. 793 col. 2
Eccleſiam Romanam non permittet Deus errare. 908 columna prima.
Eccleſiæ uarijs modis uniuntur. 733 col. 2
Eccleſiarum maiorum ordo. 65 colum. 1
Eccleſias duas non poteſt quis habere in titulum. 234 columna prima.
Eccleſias plures in ſex caſibus habere licet. 806 col. 1
Eccleſiaſtes & eccleſiaſticus. 684 col. 2
Eccleſiaſticæ res ſunt pauperum. 741 col. 2
Eccleſiaſticę res in quatuor caſibus licitè alienantur. 649 columna prima.
Eccleſiaſticæ res facilius poſſunt alienari hodie quam olim. 645 col. 1
Eccleſiaſticam unitatem impugnare grauiſsimum eſt. 1112 colum. prima.
Eccleſiaſticarum rerum prælati ſunt procuratores, & non domini. 893 col. 1
Eccleſiaſticarum rerum dominium apud quem eſt. 643 col. 2
Eccleſiaſticas res malè alienans qualiter punitur. 652 columna prima.
Editio facienda eſt ſine die & conſule. 950 col. 1
Effectus ſemel approbatus an poſſit poſtea reprobari. 576 col. 1
Effectus uini eſt duplex. 119 colum. prima.
Effrator. 1096 col. 2
Effuſio duo notat in text. 740 columna 2
Electus à maiori parte capituli dicitur electus ab eccleſia. 199 colum. 2
Electus ante confirmationem non adminiſtrat. 69 col. 2
Electus confirmatus à quo debet conſecrari. 224 col. 1
Electus in archiepiſcopum & confirmatus, electos in epiſcopos cō firmat. 323 col. 2
Electus per quę uerba conſentire debet. 570 col. 2
Electus quod ius habet. 213 colum. ſecunda.
Electus ſuo ſuperiori multa cum iuramento promittit. 73 colum. prima.
Electo ius acquiritur per conſenſum eligentium. 213 col. 1
Electum laici poſſunt accuſare. 72 col. 1
Electum ſalutās, electioni eius præbet conſenſum. 220 columna 2 litera h
Electio ad clamorem populi non debet fieri. 573 col. 1
Electio ad hoc ut ualeat neceſſe eſt ut communis ſit, conſonans & canonica. 210 col. 2
Electio ad quem ſpectat de iure cōmuni. 211 col. 1
Electio an poſsit fieri de eo, qui non eſt de gremio. 207 columna prima.
Electio canonicorum ad quos ſpectat 58 col. 2
Electio debet fieri intra trimeſtre. 243 col. 1
Electio eſt periculo eligentium. 218 colum. 2
Electio ex cauſa poteſt differri. 209 col. 1
Electio facit quem præſumi meliorem. 205 col. 1
Electio facta de bono an ualeat ubi melior eſt. 572 col. 1
Electio facta per cardinales, ſi dicatur contra fas eſſe, quis erit iudex. 254 col. 2
Electio facta ſine decreto tenet. 207 col. 1
Electio fieri debet intra tres menſes. 163 col. 1
Electio imperiti qui credebatur peritus, an debeat caſſari. 1237 colum. 1
Electio papæ habet aliqua ſpecialia. 253 col. 1
Electio principi præſentāda eſt. 785 col. 2
Electio quæ fit, in loco non determinato, nulla eſt. 69 columna prima.
Electio ſit communis, conſonans, & canonica. 210 col. 2
Electio ſola non facit uerum Imperatorem. 302 col. 2
Electio uel poſtulatio de clerico alteri ſubdito facta an ualeat. 214 col. 2
Electio utriuſque electi caſſatur timore ſcandali. 224 columna prima.
Electioni abbatis quis conſentire debet. 229 col. 1
Electioni an poſsit populus contradicere. 573 col. 1
Electioni epiſcopi qui debent intereſſe. 214 col. 1
Electioni nullus laicus debet intereſſe. 210 col. 2
Electioni poſſunt laici contradicere. 71 col. 1
Electioni qualiter conſentiendum eſt. 570 col. 1
Electionem tractatus præcedere debet. 68 col. 2

Electione dicitur quis tripliciter excludi. 223 col. 1
Electis duobus æqualiter, quis alteri præfertur. 223 col. 2
Eleemoſyna an poſsit fieri per uxorem ſine licentia uiri. 1202 colum. 2
Eleemoſyna danda eſt anathematizato. 379 col. 2
Eleemoſyna de eleemoſinis eſt facienda. 277 col. 2
Eleemoſyna de malè acquiſitis fieri non debet. 341 col. 1. & 696 colum. 1
Eleemoſyna in peccato facta non eſt propriè eleemoſyna. 1159 colum. 1
Eleemoſyna liberat à morte. 1116 colum. 2
Eleemoſyna magna. 148 col. 2
Eleemoſyna quibus eſt danda. 136 colum. 1
Eleemoſyna redimit peccata. 1119 colum. 2
Eleemoſyna unde dicitur. 1159. columna 1
Eleemoſynam primo nobis faciamus. 877 col. 1. & 1119 col. 2
Eleemoſynæ dator poteſt uenialiter peccare. 148 col. 2
Eleemoſynæ defunctis proſunt. 687 colum. 2
Eleemoſynæ fieri poſſunt de bonis per oppreſsionem quæſitis. 288 col. 2. lit. n
Eligere ſeipſum nemo poteſt. 578 col. 2. & 916 col. 2
Eligi non debet in epiſcopum habens uxorem & filios. 95 colum. ſecunda.
Eligendus an debeat eſſe de gremio eccleſiæ. 69 col. 1
Eligendus eſt magis exercitatus. 204 col. 1
Eligēdus in quo ordine debet eſſe. 202 col. 1
Eligendus potius eſt qui peccauit & pœnituit, quàm qui nunquam peccauit. 177 col. 2
Eligens unum renunciat alteri. 260 colum. 1
Eligentes an uariare poſsint. 94 colum. 2
Eluidiani. 939 col. 2
Emanſor quis dicitur. 1096 colum. prima.
Emere adminiſtrationem rei eccleſiaſticæ ſimoniacum eſt. 386 col. ſecunda.
Emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ eſt ſimoniaca. 382 colum. ſecunda.
Emptor inter præſcribēdum ſi percipiat uenditorem non fuiſſe dominum, quid faciet. 1210 col. 1
Emphyteuta non ſoluens canonem expellitur. 693 col. 2
Enchiri... liber manualis. 1159 col. 1
Energumini. 75 col. 1
Energumini qui ſunt. 345 colum. prima.
Epilepticus an poſsit celebrare. 566 columna 2
Epimenides thebanus ſacerdos malus fuit. 360 col. 1
Epiphania & theophania idē. 1285 colum. 2
Epiſcopus aliorum doctrina non debet egere. 120 col. 1
Epiſcopus an diſpenſare poſsit in ſimonia ordinis uel beneficij. 399 colum. 1
Epiſcopus an inuitis poſsit dari. 207 col. 2
Epiſcopus an poſsit aliquem propria iniuria excōmunicare. 464 col. 1. lit. f
Epiſcopus an poſsit clericum infamatum cogere de purgatione. 712 col. 1
Epiſcopus an poſsit iniuriam ſibi factam remittere. 218 col. 2
Epiſcopus an poſsit ordinatum à papa deponere. 376 col. 1
Epiſcopus an poſsit ſemper diſpenſare. 160 col. 2
Epiſcopus an poſsit ſolus delinquentem condemnare. 716 col. ſecunda.
Epiſcopus an poſsit uni auferre, & alteri dare. 732 col. 1
Epiſcopus à ſuis familiaribus poteſt accuſari. 514 col. 2
Epiſcopus beneficio non poteſt priuare clericum cuius parentes ipſum offenderunt. 391 columna ſecunda.
Epiſcopus clericum alienum recipiens eſt puniendus. 807 colum. ſecunda.
Epiſcopus clericum alterius epiſcopi non ordinet. 580 col. 1
Epiſcopus clericum qui adulteriū inceſtuoſum commiſit, diſpenſare non poteſt, & quare. 976 co. 1
Epiſcopus conuertens eccleſiam ſecularem in regularē, quorum clericorum conſenſum requirere debeat. 670 col. 2
Epiſcopus debet eſſe prudens in negotiis ſecularibus. 129 col. 1
Epiſcopus debet habere capituli conſenſum in multis. 79 col. 2
Epiſcopus demandat tam ea quæ ſunt ordinis, quàm ea quæ ſunt juriſdictionis. 306 col. 1.
Epiſcopus deponitur & reſtituitur à ſolo papa. 626 col. 2
Epiſcopus diebus dominicis debet eſſe in eccleſia ſua. 1296 col. 1
Epiſcopus diſpenſat in inceſtu. 976. colum. 1.
Epiſcopus duarum eccleſiarum, an poſsit aliquis eſſe. 562 columna prima.
Epiſcopus eccleſiam à ſe non poteſt totaliter examinare. 743 colum. 1
Epiſcopus eſt iudex corporum, & animarum. 119 col. 2
Epiſcopus etiam hæreticus confert ordinem, ſed non ordinis executionem. 335 col. 1.
Epiſcopus & quilibet prælatus conuinci poſſunt, ſi de eorum ſubditis iuſtitiam non faciunt. 844 colum. 2
Epiſcopus excommunicat propter conuicium ſibi factum. 465 colu. prima.
Epiſcopus hæreticum reconciliare ſine eccleſia antiquitus non poterat: ſicut nec excommunicare ſiue extra eccleſiam ponere, ut qui eccleſiæ miniſtri erant. 173 colum. 2
Epiſcopi illuſtribus ſimiles ſunt. 608 col. 1
Epiſcopus in cauſa inquiſitionis quos debet conuocare. 278 colum. 1
Epiſcopus infamatus ſi in modum requiſitionis contra eum procedatur, & præter indictam purgationem detur ſibi terminus ad purgandum, ſi eo elapſo ſe non purgauerit, pro conuicto habetur. 509 col. 1
Epiſcopus in hæreſi diſpenſat. 167 colum. 2
Epiſcopus iniuriantem ſibi non poteſt excommunicare. 859 col. 2
Epiſcopus in multis caſibus diſpenſare non poteſt. 160 col. 2. lit. k
Epiſcopi in primitiua eccleſia apoſtolici uocabantur. 225 col. 2
Epiſcopus in quibus criminibus diſpenſat. 160 col. 1
Epiſcopus in ſua eccleſia nouā conſuetudinem inducere poteſt circa officia. 291 col. 1
Epiſcopus inter ordinandum debet obſeruare interſtitia temporum. 191 col. 1
Epiſcopus iurans non debet tangere librum. 406 col. 2
Epiſcopus iurans non tenetur ſacra tangere. 601 col. 1
Epiſcopus maior eſt presbytero Cardinali. 471 col. 2
Epiſcopus nec per ſe, nec per clericum uerberet clericos. 874 col. 1
Epiſcopus non corrigens ſubditum eſt ſuſpendendus. 369 col. 1
Epiſcopus non debet eſſe ſolus. 256 colum. 2
Epiſcopus non erubeſcat à ſubdito doceri. 928 col. 1
Epiſcopus non poteſt ſanctum canonizare. 1295 col. 2. lit. i
Epiſcopus nullam ſecum habeat mulierem. 262 col. 2
Epiſcopus œconomum corrigere poteſt. 286 col. 2
Epiſcopus paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis. 303 col. 1
Epiſcopus patri, & eccleſia filio comparatur. 232 col. 2
Epiſcopus per laicum non uerberet clericum. 129 col. 1
Epiſcopus poteſt aliquos uerberibus caſtigare. 959 col. 2
Epiſcopus poteſt dare quinquageſimam uel centeſimam. 670 co. 2
Epiſcopus poteſt ſuorum ſubditorum factum promittere. 291 co. 1
Epiſcopus prædicans habet mitrā, & baculum. 1257 col. 2

Epiſco-

Epiſcopus quandoque peccat ſi nõ diſpenſat. 169. col. 2
Epiſcopus quandoque ſumit, & quandoque deponit mitram & baculum non ſine cauſa. 147. col. ſecunda.
Epiſcopus quid iuris habeat in eccleſia quam fundauit. 745. colu. prima.
Epiſcopum, quòd nomen non faciat, ſed uita, id eſt, opus uocationis & miniſterium uerbi Dei. 469. col. 2
Epiſcopus res ſuæ eccleſiæ, alienare poteſt inconſultis canonicis vbi tanta imminet neceſsitas, ut canonicorum conſilium expectari non poſsit. 663. columna prima.
Epiſcopus ſemel monaſterium ingreſſus, an poſsit iterum redire ad epiſcopatum. 562. col. 1
Epiſcopus ſeruum eccleſiæ, an poſſit manumittere. 660. col. 2
Epiſcopus ſine diacono non celebret. 300. col. 1
Epiſcopus ſolus beneficia conferre non poteſt ceſſante conſuetudine. 230. col. 1
Epiſcopus ſolus conſecrare non poteſt. 73. col. 2
Epiſcopus ſolus in ſua diœceſi imperium merum habet. 478. colu. prima.
Epiſcopus ſuperintendens dicitur. 274. col. 2
Epiſcopus Terraconenſis antiquitus cardinalis uocabatur. 807. col. prima
Epiſcopus utrum ſit iudex omniũ clericorum ſuæ diœceſis. 280. colum. prima.
Epiſcopi cauſa à quibus eſt audienda. 506. col. 2
Epiſcopi clericos ſine examinatione ordinantis punitio. 258. col. ſecunda
Epiſcopi conſenſus cum canonicis ſufficit in rei alienatione. 594. colum. 2
Epiſcopi obnatio ſine ſubſcriptione non ualet. 325. col. 2
Epiſcopi morientis bona cui ſunt reſeruanda. 662. col. 1
Epiſcopi petitio eſt per canones limitata. 947. col. 2
Epiſcopi præceptum etiam difficile eſt adimplendum. 843. colu. ſecunda.
Epiſcopi Vrbani tempore totum ſuæ diœceſis clerum ſuſtentabat. 645. col. 1
Epiſcopo debet [illegible] prouidere, qui ad eccleſiam ſuam non audet accedere. 293. col. 1
Epiſcopo mutuo an poſsit in ſua diœceſi nouus epiſcopatus fieri. 734. colum. 1
Epiſcopo uiſitanti dandum eſt lac ad bibendum. 597. col. 1
Epiſcopo uiuente an poſsit alius ſubrogari. 546. col. 2
Epiſcopum damnare quis poteſt. 413. col. 2
Epiſcopi an poſsint circa beneficiorum pluralitatem diſpẽſare. 808. colum. 2
Epiſcopi citius propinquis, quàm alijs dant. 287. col. 2
Epiſcopi cum multis diſpenſant. 405. col. 1
Epiſcopi dicuntur ſummi. 1343. colum. 2. lit. b
Epiſcopi duo in uno epiſcopatu eſſe non poſſunt. 916. col. 2
Epiſcopi duo quandoque poſſunt eſſe. 551. col. 2
Epiſcopi epiſcopum deponere non poſſunt. 440. col. 2
Epiſcopi, & archiepiſcopi à quot ſunt conſecrandi. 183. col. 1
Epiſcopi & monachi non poſſunt eſſe tutores. 719. col. 2
Epiſcopi inſcio metropolitano conſecrati, quid facere debent. 228. colum. 1
Epiſcopi literas habeant, qui peregrinari uolent. 1351. columna ſecunda.
Epiſcopi literatos ſecum habeant. 309. col. 2
Epiſcopi non ſint tantum cuſtodes chartarum. 895. col. 2
Epiſcopi olim erant pauperes. 589. col. 1
Epiſcopi omnes in primitiua eccleſia ſummi ſacerdotes uel pontifices erant. 201. col. 1
Epiſcopi poſſunt condere canones. 1295. col. 2
Epiſcopi poſſunt intereſſe bellis. 895. col. 2
Epiſcopi ſibi mutuum præſtare debent auxilium. 290. columna prima.
Epiſcopi ſubditos debent fratres appellare. 309. col. 1
Epiſcopi utrum hodie poſsint circa beneficiorum pluralitatem diſpenſare. 234. col. 2. lit. b
Epiſcoporum conſecratio fit hora tertia. 242. col. 2
Epiſcoporum conſecratio fit tantũ die dominico. 243. columna ſecunda.
Epiſcoporum conuerſatio an aliena ſit à moribus apoſtolorum & diſcipulorum. 462. col. 1
Epiſcoporum poteſtas neque in titulo neque in charactere eſt: ſed in Dei uerbo, & eius ſyncera adminiſtratione. 623. col. 1
Epiſcopis an liceat leges audire. 121. col. 2
Epiſcopatus eſt ordo. 104. col. 2. & 297. col. 2
Epiſcopatus ſunt diſtinguendi interuallo conuenienti. 257. colu. prima.
Epiſcopatum deſiderare eſt ualde periculoſum. 331. columna ſecunda.
Epiſcopatum deſiderare poſſumus. 571. col. 2
Epiſcopatum ſuſcipere, poteſt quis cogi. 209. col. 1
Epiſtola c. Beatus Petrus. vj. q. j. an Clementis fuerit. 536 col. 1
Epiſtolæ quæ Clementi attribuuntur, non ſolùm ſicut & eius Itinerarium apocryphæ ſunt: ſed etiã ſuppoſititiæ. 256. col. 1
Epitimium quid ſignificat. 811. colum. 1
Errare. 128. col 1
Eremita an ſit perſona religioſa. 994. col. 2
Eremita licitè tranſit ad monachatum. 726. col. 1
Eremitæ [illegible] ſunt epiſcopo. 297. columna 1
Eremitæ ſubſunt epiſcopis, & poſſunt ad prælaturam uocari. 722. colum. 1
Errans in meliori conditione, an poſsit matrimonium dirimere. 1018. col. 1
Error aliorum non eſt defendendus. 978. col. 1
Error à multis corrigi poteſt. 1235 col. 2. lit. c
Error Baſilidis hæretici. 352. col. 2
Error eſt contrarius conſenſui. 1016 colum. 2
Error Monoſchelitarum. 1318. col. prima.
Error Pelagianorum. 1179. colum. ſecunda.
Error Paulianiſtarum. 349. col. 1
Error perſonæ non facilè committitur. 1016. col. 1
Error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale. 240. col. 1
Error quandoq; eſt peccatum mortale. 625. col. 1
Error Sabellianorum. 349. col. 1
Errores Petiliani. 359. col. 1
Eruca. 740. col. 2
Erugo ibidem.
Eua quare de coſta Adæ facta eſt. 1207. col. 1
Euchariſtia etiam ſuſpendendis in patibulo non eſt deneganda. 664 col. 2
Euchariſtia gladiatoribus non eſt danda. 439. col. 1
Euchariſtia non eſt danda exiſtenti in crimine notorio. 1295. col. 1
Euchariſtiæ ſacramentum eſt ab hæretico accipiendum. 921. col. 2
Euchariſtiæ ſacramentum à quo fuit inſtitutum. 1251. col. 1
Euchariſtiæ ſacramento tria continentur. 1261. col. 1
Euchariſtiã infirmus euomens punitur. 965. col. 2
Eueniẽtia de nouo per quem ſunt [illegible]uidenda. 300. col. 2
Eulogia. 792. col. 1
Eulogiæ. 48. col. 2
Eunuchi ſiue natura ſiue ſectione ſiue uoluntate continendo nihil merentur. 1073. col. 1
Executor teſtamentarius, quòd cæteris anteponendus ſit, & præferendus. 283. col. 1
Executores negotiorum & adminiſtratores in eiſdem officijs teſtes eſſe non poſſunt. 692. col. 1

Eunuchi

Eunuchi ſunt triplices. 1073. colu. prima.
Eunomiani.939.col. 1
Euthyciani.940.col.j.
Excedendum eſt potius circa miſericordiam, quàm circa crudelitatem. 165.col.j.
Exceſſus modicus non attenditur. 1284.col.j.lit.a
Exceptio in teſtem, quando eſt obijcienda. 415. columna ſecunda.
Exceptio iudicis recuſatoria, eſt dilatoria.489.col. 2
Exceptio reuocandi domum. 527. colum. 1
Exceptio ſpoliationis eſt dilatoria. 425.col. 2
Exceptionem unam opponens, ad aliam tranſire poteſt. 678.colu.2 litera f
Exceptiones ſunt multiplices, & varijs temporibus opponendæ. 497. col. 1
Excipiendo conſequimur, quod nõ conſequimur agendo. 1070. col. ſecunda.
Excommunico te, & abſoluo te, an liget uel ſoluat.635.col.j.
Excommunicare non poteſt hæreticus hæreticum.905.col. 1
Excõmunicare poteſt ſimplex presbyter. 418.col. 1
Excommunicare ſeipſum nemo poteſt.635.colum.1.& 406. colum. prima.
Excommunicari, & abſolui poteſt quis per literas. 433. columna ſecunda.
Excõmunicari nequit eccleſia uel ciuitas.551.col. 1
Excommunicari poteſt abſens per ſcripturam.491.col. 1
Excommunicari poteſt quis ſub conditione.218.col.1
Excommunicari poſſunt qui decimas non ſoluunt.106. col. 1
Excommunicatur quis à mortuo. 218. col. 1
Excommunicatio an feratur per hæc uerba, præcipio ſub pœna excommunicationis. 218. colu. prima.
Excommunicatio an poſsit poſt mortem in aliquem ferri. 925. columna 1
Excommunicatio an pro ſola contumacia feratur. 614. columna prima.
Excommunicatio duas habet ſpecies.615.col.1
Excommunicatio domini non liberat uaſallum à ſacramento. 633.col. 1
Excommunicatio eſt maxima pœna.418.col.2
Excommunicatio & abſolutio ſolo uerbo fieri poſſunt. 928.colum. ſecunda.
Excommunicatio lata ſub conditione tenet. 450. columna prima.
Excommunicatio non eſt pro quolibet mortali peccato ferenda. 985.colum.1.lit. i
Excommunicatio pro modica iniuria non eſt ferenda.416. columna prima.
Excommunicatio pro negligentia fertur.614.col. prima
Excommunicatio tam latè patet ut etiam laicis & tribunis militum competat. 312. columna ſecunda.
Excommunicationis duo ſunt effectus.492.col. 1
Excommunicationis ſententia in duobus non eſt timenda.612.columna 2
Excõmunicationem incurrit quandoque iuſte impeditus.524.col.1 litera a
Excommunicationem opponere uiro uxor non poteſt. 636. colum. ſecunda.
Excommunicatus an poſsit abſolui aduerſario ignorante. 616. colu. prima.
Excommunicatus an poſsit abſolui non præmiſſa ſatisfactione. 778. colum. 2
Excommunicatus an poſsit poſt abſolutionem accuſare.515.col. prima.
Excommunicatus an poteſt reconuenire, & excipere, & compenſare.515.col.2
Excommunicatus an ſimplici uerbo poſsit abſolui. 638.columna prima.
Excommunicatus à quo eſt abſoluendus.615.col. 2
Excommunicatus conquerens Metropolitano, an poſsit ab eo abſolui.613.col.1
Excommunicatus eligere non poteſt.580.col.1.lit.c
Excommunicatus eſt qui communicat excommunicato à canone, etiam antè denunciationem.924. colum. 2
Excommunicatus excommunicari poteſt.492. col.1
Excommunicatus iniuſtè celebrãs, an ſit puniendus. 626. columna prima.
Excommunicatus matrimoniũ poteſt contrahere. 307. columna.1 litera f
Excommunicatus nihil poteſt poſſidere nomine eccleſiæ. 557.col. ſecunda.
Excommunicatus non intret eccleſiam.616.col. 2
Excõmunicatus perpetuo, tripliciter exponitur. 332. columna prima.
Excommunicatus prælatus, an poſſit ordines conferre. 578.colum. prima.
Excommunicatus ratione ſocietatis toleratur. 132. columna prima.
Excommunicatus uitandus eſt.619 columna 2
Excommunicatus utrum quis poſſit eſſe in una eccleſia, & non in alia. 49. columna 2
Excommunicati beneficium cui eſt aſsignandum. 291. columna prima.
Excommunicato an debeat fieri ſolutio.715.col.1
Excommunicato communicans à quo abſolui debet.621. columna prima.
Excõmunicatum ab epiſcopo nõ abſoluit archiepiſcopus. 584. columna 2
Excõmunicatum celebrantem non abſoluit epiſcopus. 613. colum. ſecunda.
Excommunicatis communicare nõ poſſumus, ſed bene paganis.618. columna 1
Excommunicatis ſine periculo cõmunicat eorum familia.636.col. prima.
Excommunicandus eſt populus ſuum non recipiens epiſcopum. 293.col.1
Excommunicandus quis non eſt pro minimis cauſis. 315.columm. ſecunda.
Excommunicandus quoties admoneri debet.884.col.2
Excuſantur ne hi ad quos Apoſtolorum prædicatio non peruenit. 126.col. 1
Executor an poſsit de incidentibus quæſtionibus cognoſcere. 949. colum. 1
Executor an poſsit recuſari, & ab eo appellari.460. col. 1
Executori, & nuntio creditur. 519. colum.2
Executio eſt duplex.949.columna. ſecunda.
Exedræ.685.col.1
Exempti delinquentes in diœceſi epiſcopi an poſsint ab eo puniri. 543.col. 2
Exemptio ſimpliciter an eximat universaliter.735. col.1
Exempla quibus eſt utendum. 58. colum.1
Exemplaria correctoria quæ ſunt. 18.col. prima.
Ex, & de ſignificant deformitatem. 917.col. 2
Exilium eſt temporale, & perpetuum.902.col.2
Exorciſta.251.col. 2
Exorciſmi effectus. 1319.columna prima.
Exorciſmi fiunt tribus diebus.1320 colum. 1
Exorciſare quid ſit. 1319. columna ſecunda.
Expenſe circa infantem expoſitum an poſsint repeti. 282. columna prima.
Expenſæ ſemper ſunt deducendæ. 656.col.1
Expenſarum materia. 415.columna prima.
Expediunt non omnia 1115.columna prima.
Expilare quid ſit. 1097. columna prima.

Expo-

Exponens filium uel ſeruum an poſſit illum recolligere. 281 column. ſecunda.
Extra catholicam eccleſiam uerba hæc quid ſignificent. 354 col. 2
Extra eccleſiam eſt, qui cum epiſcopo non eſt. 296 col. 1
Azahel fuit rex Damaſci. 1118 col. 1
Ezechiæ commendatio. 220 col. 2

F

FAbulas poetarum prædicando moraliter exponere non multum laudatur. 274 columna prima.
Facere amicos de mammona iniquitatis quid ſit. 341 col. 1
Faciat quilibet, quæ ſuæ conueniūt conditioni. 880 columna 2
Facies humana non eſt deturpanda. 1321 col. 1
Factum alienum neminem promittere poſſe. 291 col. 1
Factum legitimè irritatur delicto ſuperueniente. 401 col. 1
Factum non dicitur quod non perſeuerat. 1097 col. 1
Facti cauſa eſt inquirenda. 896 col. prima.
Facto proprio poteſt quis contrauenire. 645 col. 1
Facto quandoque licet quod non licet uerbo. 822 col. 2
Facta ab inuitis an ſint imputanda. 10 col. 1
Facta per metuſos non ualent. 1248 col. 1
Facta publica debet ab omnibus ſciri 43 col. 1
Facta tenent multa quæ fieri prohibentur. 22 col. 1 lit. d
Falcidia eſt triplex. 4. columna 2 litera u.
Fallere & falli quandoque parum differunt. 820 col. 2
Falli uitium eſt. 720 columna ſecunda
Falſator literarum apoſtolicarum deponitur. 53 col. 1
Fama. 420 col. 1 lit. b
Fama an probet. 412 columna ſecunda.
Fama bona cum conſcientia æquiparatur. 406 column. 1 litera h & 613 col. 1 lit. k
Fama non probat. 1187 columna ſecunda.
Fama per ſe nihil probat. 520 col. ſecunda.
Fama ſola non ſufficit ut excommunicatus uitari debeat. 295 column. 1
Fama ſola non ſufficit ad depoſitionem. 423 col. 2
Famæ diffinitio 504 col. 1
Familia an pro delicto domini ſit excommunicanda. 916 columna ſecunda
Familia pro domini delicto non eſt excommunicanda. 636 columna 2
Familiæ delictū an dominum obliget. 222 col. 2
Familiaritas in cibo eſt maior, quàm in colloquio. 1012 colum. ſecunda
Familiaritas nimia parit contemptum. 274 columna 2 & 787 column. 1
Familiares inimici ſunt peſtiferi. 295 col. 2
Famis neceſsitas multa licere facit. 1059 col. 2 lit. o
Fatuus eſt qui fatua loquitur. 301 col. 2
Feriatis diebus an poſsit litigari. 711 col. 1
Feriæ legitimæ ſunt tres. 267 col. 2 & 834 col. 1
Feſtiuitates martyrum habentur loco ſacramentorum. 1295 column. 1
Feudum de nouo conceſſum non dicitur nouum, ſi prius fuerat conceſſum. 950 col. 2
Feudum poteſt auferri excommunicato. 1068 col. 2
Fides an ſit exemplo adhibenda. 919 col. 1
Fides eſt fundamentū omnium bonorum. 352 col. 2
Fides hoſti ſeruanda eſt. 842 col. 1 & 1074 col. 1
Fides inter coniuges eſt duplex. 988 col. 2
Fictio intentionis, & fictio operis. 90 col. 2
Fides mala defuncti an noceat ſucceſſori. 415 col. 1
Fides multipliciter dicitur. 817 columna 1
Fides recta in principe ſplendet. 316 col. 2
Fidei diſputatio cum hæreticis eſt prohibita. 937 col. 1
Fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem Petri. 256 col. 1
Fidem ſuſcipere nemo cogitur. 144 col. 1
Fideiubere debenti an ſufficiat dare pignora. 489 col. 1
Fidelis quilibet debet eſſe rex & ſacerdos. 1326 col. 1
Fideles dicuntur aquilæ. 1274 columna 1 lit. a
Fideles omnes ſunt proximi noſtri. 176 col. 2
Fideles poſſunt eſſe in eccleſia uſque ad miſſam cathecuminorum 1326 col. 2
Fideles ſunt domus Dei. 387 col. ſecunda.
Fideles ſunt in eccleſia, & ipſa in ipſis. 1338 col. 2
Fidelitatem domino qui iurat quid memoriæ mandare teneatur. 838 col. 1
Fieri poſſe aliquid quatuor modis dicitur. 823 col. 2
Filateria. 958 col. 1
Filius ambulans ſuper terram, teſtatur patris incontinentiam. 284 columna 2
Filius apoſtatæ eſt baptizandus inuito patre. 1337 col. 1
Filius contra patrem & econuerſo agere poteſt. 869 col. 1
Filius cuius pater crimen læſæ maieſtatis commiſit an ſit ſucceſſionibus honoribus & beneficijs ante commiſſum crimen quæſitis priuandus. 198 col. 1 lit. g
Filius Dei quare dicitur uerbum. 1107 col. 2
Filius egentem patrem cogitur alere. 3 col. 1
Filius facit quem præſumi maiorem. 208 col. 2
Filiusfamilias teſtari non poteſt. 796 col. 1
Filius in diuinis quicquid habet, à patre habet. 1352 col. 2
Filius in tribus patrem ſequitur. 1050 col. 1
Filius matrem quandoque poteſt exhæredare. 493 col. 2
Filius monialis ex monacho genitus, cui monaſterio applicabitur. 976 col. 1
Filius non eſt, qui bonus non eſt. 1233 col. 1
Filius patrem conuenire poteſt. 471 col. 1
Filius patrem corrigere non debet. 314 col. 2
Filius pro parte poteſt donationem patris reuocare. 783 col. 1
Filius quandoque poteſt dici maior patre. 1205 col. 1
Filius qui ſe nimis ſociat, exhæredari poteſt. 1295 col. 1
Filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non poteſt. 569 column. 1
Filius temporalis eſt à lege incognitus. 1050 col. 1
Filium de ſacro fonte leuans & multi alij perdunt ius debiti exigendi. 1023 col. 1
Filium religionem ingreſſum an poſsit pater reuocare. 801 col. 1
Filij Dei erimus ſecundum animam & corpus. 1185 col. 2
Filij dei & hominum qui dicuntur. 1213 col. 2
Filij ex matrimonio illicito nati poſſunt eſſe legitimi. 1233 col. 1
Filij Iacob ex ancilla geniti cum alijs ei ſucceſſerunt. 1052 col. 2
Filij presbyterorum duplices ſunt 196 col. 2
Filij ſacerdotum an ſint ſerui eccleſiæ. 198 col. 2
Filij ſunt quadruplices. 1061 columna 2
Filij utrum poſt parentum ſponſionem poſsint cum alijs contrahere. 1041 col. 2
Filiorum appellatione nepotes continentur. 197 col. 1
Filia nubere poteſt ſine parentum uoluntate. 1054 col. 1
Fiſci intereſt ſubiectos habere locupletes. 384 col. 2
Floriani. 939 col. 2
Fluuius etiam quandoque areſcens dicitur perennis. 347 col. 1

Fœmina an poſſit eſſe iudex. 708 col. 1
Fœmina à calore excuſatur. 1097 col. 2
Fœmina uentriloqua Paulum ſæpe ſecuta eſt. 955 col. 1
Fœminis & laicis in utraque ſpecie iuxtà uerbum domini etiam tempore Hieronymi & longe poſt eum miniſtrabatur. 361 colum. 1
Fomitem ſeu uitium corruptæ naturæ inhærens eſſe uerum peccatum Auguſtinus dixit, et æterna morte dignum. 702 col. 2
Formatæ ſiue dimiſſoriæ. 231 columna 2
Fornicatio eſt crimen canonicum. 1058 col. 1
Fornicatio ſeparat coniuges. 551 col. 1
Fornicatio ſimplex non eſt digna depoſitione. 476 col. 1
Fornicatio uxoris maculat corpus uiri. 1072 col. 2
Fornicationis cauſa hodie nemo eſt deponendus. 267 col. 1
Fornicationis ſuſpicio an ſufficiat ad uxorem dimittendam. 1043 col. 1
Fornicationem pauci euitant. 717 col. 2
Fornicariam abiurans, an cum illa contrahere poſsit. 1236 col. 2
Fornicantur aliqui citius, quàm furentur 1132 col. 1
Fortes & robuſtiores in fide dicuntur oſſa. 565 col. 1
Forum mutare an alicui liceat. 682 col. 1
Forum rei ſequi debet actor. 475 col. 1
Forum ſortitur quis multis modis 496 col. 1
Fotiniani. 959 col. 1
Frangenti fidem, fides frangatur eidem. 309 col. 2
Frater cum ſorore in cauſa poſſet prolem ſuſcitare. 1213 col. 1
Fratris appellatione continere et ſoror. 362 col 1
Fraus genus doli eſt. 257 columna ſecunda.
Frigidus naturaliter nullus eſt ſecundum cardinalem. 1204 col. 1
Frigiditas quandoque mutari non poteſt. 1080 col. 2
Fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituendi. 655 col. 1
Fructus diu expectatus gratiſsimus eſt. 998 col. 2
Fructus fidei non oſtendens an à fide ſit deuius. Quid de eo qui fructus contrarios edit. 131 columna 1
Fructus in ſtipulatione rei quandoque ueniunt, quandoque non. 1010 col. 1
Fruſtuarius non præſcribit. 670 colum. 1
Funiculus quid ſit. 641 col. 2
Furioſus conſenſu caret. 1077 colum. 2
Furioſis quod faciunt, non imputandum. 705 col. 1
Furari intendens quandoque furtum non committi. 697 col. 1
Fur ad pœnam dupli uel quadrupli poteſt conueniri. 691 colu. 1
Fur & communicator differunt. 365 col. 1
Furtum an ſæpius committatur, ſi ſæpius eadem res contrectetur. 1095 col. 2
Furtum committitur ratione acceſsionis. 175 col. 1
Furtum in duobus committitur. 1241 col. 1
Furtum non committens quandoque furti tenetur. 1207 col. 2
Furtum non ſit ſola cogitatione. 1095 col. 1
Furtum ſæpè committitur, & tamen furti actio non naſcitur. 1095 col. 1
Furtum ſuijpſius quis committit. 191 col. 1
Furti agitur pro modico. 701 columna 1
Furem quis tenetur indicare. 376 col. 1
Furem nocturnum ſed non diurnum licet occidere. 879 col. 1
Fures nocturni acerbius puniuntur 1096 col. 2
Furor ſatis punit. 510 col. 1

G

GAllia eſt triplex. 946 co. 2
Gazophylacium quid ſit. 288 col. 2
Gemmæ ſunt nodi uirgarum. 1350 col. 1
Gerens ſe pro milite qui non eſt, punitur. 1250 col. 2
Germani unde dicuntur. 212 columna 2
Gerulum quid. 900 col. 1
Gladius materialis ſpiritualem adiuuare debet. 978 col. 1
Gnoitæ. 940 col. 1
Gnoſtici. 937 col. 2
Gradus altior aggrauat delictum. 375 col. 1
Gradatim aſcenditur ad honores. 201 col. 2
Græci in ſacris ordinibus non poſſunt contrahere. 108 col. 1
Græci non obediunt papæ. 910 colum. 1
Gratia confertur in collatione ſacramenti. 242 col. 2
Gratia datur in baptiſmo omnibus æqualiter. 1318 col. 1
Gratia in ſepultura non confertur. 369 col. 1
Gratia omnibus in baptiſmo confertur. 1333 col. 2
Gratia quæ unctioni ſubeſt, à ſpiritu ſancto eſt. 242 col. 2
Gratia ſpiritus ſancti in ſepultura non confertur. 72 columna ſecunda.
Gratianus quandoque deceptus fuit. 430 col. 2
Grauitas & induſtria in prælato requiruntur. 347 col. 1
Gregorius quando ſtatuit ca. cùm paſtoris. ij. q. vij. 479 col. 1
Gregorius urbis Romanæ epiſcopus appellari noluit Papa, & quare. 325 col. 1

H

HAbere dupliciter ſumitur. 892 col. 2
Habenti dare eſt perdere 277 col. 2
Habitus eſt triplex. 972 col. 1
Habitus ſolus quòd uotum non ſolennizet. ibidem.
Hebræi unde dicuntur. 1213 colu. ſecunda.
Hæreditas. 4 col. 2
Hæreditas parentum debetur filijs. 759 col. 1
Hæres an teneatur ex maleficio defuncti. 758 col. 1
Hæres non adimplens defuncti uoluntatem qualiter punitur. 602 col. 1
Hæres onera defuncti ſuſtineat. 659 col. 1
Hæreticus baptiſmum & ordinem conferre poteſt. 366 columna prima
Hæreticus eccleſiæ & loco religioſo acquirere poteſt. 659 col. 2
Hæreticus eſt qui in fide titubat. 919 col. 2
Hæreticus ignorans eſt, qui opinionem quam arbitratur ueram ſequitur. 539 col. 2
Hæreticus ligare & ſoluere poteſt. 363 col. 2
Hæreticus nunquam accuſat. 467 col. 1
Hæreticus omnis eſt excommunicatus. 905 col. 1
Hæreticus quando eſt uitandus. 935 col. 2
Hæreticum reconciliare poteſt epiſcopus hodie ſine concilio. 173 col. 2 lit. b
Hæretici baptizare poſſunt, 1318 col. 2
Hæretici diuerſimode ab eccleſia decipiuntur. 1317 columna ſecunda.
Hæretici & ſimoniaci æquiparantur. 368 col. 1
Hæretici ignem accedunt in eccleſia. 1170 col. 1 litera b
Hæretici non conferunt effectum ſacramenti. 348 col. 1
Hæretici nullum poſſunt excommunicare. 921 col. 1
Hæretici poſſunt acquirere eccleſiæ. 1055 col. 2
Hæretici qualiter ſunt in ſymbolo nobiſcum. 1317 col. 1
Hæretici uario modo poſſunt ab eccleſia puniri. 883 col. 1
Hæreticorum bona cui applicantur. 891 col. 1
Hæreticorum ſacramentum ſunt uera. 343 col. 1

Hæreticis reſiſtendum eſt.167.col. ſecunda.
Hæreſis & ſchiſma differunt.935. col prima.
Helias Ieſabel fugiens quibus uerbis uſus eſt ad populum.159.col. prima.
Heptateuchum quid dicitur. 552. col.ſecunda.
Heraclitæ. 938.col.2
Hermaphroditus an poſsit eſſe teſtis in teſtamento. & utrum poſſit ordinari.502.col.1
Hermogeniani.938.col.2
Hieronymus cardinalis an fuerit. 731.col.1
Hieronymi temporibus cardinales nondum erant.731.col.1
Hieroboal unde dicatur.357.col.2
Hieruſalem quando fuit capta. 247 col.prima.
Hieruſalem uaria habet nomina. 228.col.1
Hircus pro peccato principis.oblatus,non fuit à filijs Aaron comeſtus. 1168.col.1
Hirci oblati hiſtoria quid repræſentat.1168.col.2
Hiſtoria unde dicatur.247. colum. prima.
Hiſtriones à promotione prohibentur.275.col.1
Hypocrita plus peccat,quàm manifeſtè delinquens. 625.col.2
Hypocritæ non habent ſpiritum ſanctum.931.col.1
Hypocritæ ſunt iuncis ſimiles.1149 col. prima.
Hypocritæ uidentur deaurati. 1150 colum.2
Hoc eſt enim &c. quid demonſtrat ly hoc.1268.col.1
Holocauſtum.352.col.1
Homicida antè baptiſmum, an promoueri poſsit.162. col.1
Homicida dicitur etiam ſine actu exteriori.198.col.2
Homicida eſt etiam qui non occidit.904.col.2
Homicida & adulter an conficere poſsint.356. col.1
Homicida non admittitur ad ſacra. 1244.col.2
Homicidium clerici eſt grauius, quàm laici.776. columna prima. litera b
Homicidium grauius eſt adulterio. 1086.col.2
Homicidium quid ſit. 1098.col.2
Homicidium tres, periurium duos offendit.31.col.1
Homicidium utrum impediat promouendos,& deijciat iam promotos.161.col.1
Homo animalis non percipit ea quę ſunt ſpiritus.1056. col.1
Homo eſt imago Dei. 1205. colum. ſecunda.
Homo eſt dignißima creaturarum. 1321. col.1
Homo ex ſacrificijs ſiue ex alijs operibus non iuſtificabitur: ſed iuſtus exiſtens, ex eis commendabilis redditur. 1106.col.2
Homo in alia uita apparebit filius Dei.1185. col.1
Homo liber an poſsit obligari.897. col. 1
Homo liber uerberari non debet. 841.col.2
Homo non habet natiuitatem à Chriſto.1291.col.2
Homo ratione carens non eſt homo.978. col.1
Homines dies ſunt cxx.anni. 1119. colum.1
Hominum duo ſunt genera. 1055. colum.2
Hominum genera quatuor ſunt. 687. col.1
Honeſtas & poſsibilitas in omni iuramento ſunt intelligenda. 838. col.1. lit.b
Honor an peti poſsit.400. columna prima.
Honores non ſunt inuitis dandi. 238.col.2
Hoſtem æquiuocando deludere licet.825.col.1
Hoſpitale ſine licentia epiſcopi conſtitui non poteſt. 787.col.2
Humilitas Deum placat. 961.col.1 in tex.
Humilitas nimia prælatorum contemnitur.323.col.1

I

IAcobus frater domini nũcupatur. 229. colu.2.& 1254.col.2
Iacobus fuit primus archiepiſcopus.ibid.
Idem incipit & deſinit in eodem inſtanti.350.col.1
Ieiunare ſemper non reprobatur, 1297. col.2
Ieiunari poteſt per alium. 267.col. 2.& 1156.col.1
Ieiunandum eſt in uigilijs Apoſtolorum.247. col.2
Ieiunandum non eſt inter Paſcha, & Pentecoſten.1296.col.1
Ieiunium eſt duplex 1296.col.1
Ieiunium quadrageſimale eſt decima dierum. 1345.col.2
Ieiunium plus prodeſt uiuis, quàm defunctis. 687. col.1
Ieiunia quatuor temporum.245.columna 2
Ieiunus quis dicitur.1255. colum. prima.
Ieiuno ſtomacho conficiendum.eſt. ibidem.
Ieiunat nihil, qui per unum diem deficit.1296. columna ſecunda. litera k
Ieiunantes in ueſpera comedere debent. 267.col.1
Iezabel præcipitata fuit de turri. 1164.col.1
Ignis alienus quis dicebatur. 1269. col.1
Ignis diu occultati miracoloſa inuentio. 342.col.2
Ignominia ſatis punit. 176.col.2
Ignorantia eſt duplex,ſcilicet facti, & iuris. 396. col.1
Ignorantia eſt triplex. 901.col.1
Ignorantia facti eſt multiplex.126. colum.2
Ignorantia iuris eſt duplex. 396. colum.1
Ignorantia iuris eſt multiplex.126 colum 1
Ignorantia iuris facilius diſpenſari facit.266. col.2
Ignorantia iuris quandoque excuſat.922.col.1
Ignorantia iuris quatuor genera perſonarum excuſat. 396.colum. prima.
Ignorantia iuramento probatur, 1310.col.2
Ignorantia non excuſat illum, qui ſcire potuit per ſe uel per alium. 243.col.1
Ignorantia probatur dupliciter, 658.col.2
Ignorantia quomodo probatur. 266. col.1
Ignorantiam allegans, illam probare debet.270.col.1
Ignorantiam allegans eam probare tenetur. 371. columna ſecunda.
Ignorantiam probandam non eſſe iuris apicibus inuigilantibus eſſe. 266. col.1
Ignorantiam probare quis cogitur propter præſumptionem. 265. colum.2
Ignoti ſunt examinandi & non alij. 78.col.1
Illegitimi ſunt poſtulandi. 199. col. ſecunda.
Imago eſt triplex.1112.col.1
Imago pœnitentiæ.355. columna 1. litera d
Impeditus per alium expedire poteſt officium ſuum. 296.col.1
Impedimentum legationis quale eſt.1207. col.1
Impedimentum & caſus fortuitus qualiter probentur. 324. colum. ſecunda.
Impedit aliquid faciendum quod factum tenet. 194.col.2
Imperator ab epiſcopo excommunicari poteſt.614.col.2
Imperator an aliquem debeat habere ordinem.212.col.1
Imperator defenſor & filius eccleſiæ eſt. 319.col.2
Imperator eſt dominus mundi.217. colum. 1
Imperator imperium diuinitus conſecutus eſt. 315.col.2
Imperator imperij res alienare poteſt.221.col.1
Imperator iurat papæ.838. colum. prima.
Imperator poteſt à Papa deponi. 715.col.1
Imperator poteſt ab epiſcopo excommunicari. 211. col.ſecunda. & 848. col.1
Imperator pro quo peccato deponi poteſt.131.col.2
Imperator quare dicatur Auguſtus 211.col.1

Imperator

Imperator uerus quis eſt. 316. col. prima.
Imperator utrum habeat iuriſdictionem à Papa. 313. columna ſecunda.
Imperatores duo eodem tempore fuerunt. 63. col. 2
Imperatores multa perdiderunt priuilegia. 217. col. 2
Imperatores poſt octingentos à domini reſurrectione annos iuratum perſonis tum rebus eccleſiaſticis præſcribebant, & illis eccleſia obediebat maximè Lodouici Pij Caroli magni filij tempore. 929. col 2
Imperium Franci primò, deinde Theutonici habuerunt. 221. col. ſecunda.
Imperium minus eſt ſacerdotio. 315. col. 2
Imperium non poteſt ſacerdotium impugnare. 318. col. 1
Imperium tranſtulit eccleſia Romana. 561. col. 1. lit. c
Imperij meri eſt de criminibus cognoſcere. 478. col. 1
Imperare ſibi nemo poteſt. 61[illegible]. colum. 2
Imperitia non facit, quem deponi. 128. col. 2
Imperitus non poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus. 56. col. 1
Imperfecta duo non conſtituunt unum perfectum. 75. colu. prima. litera a
Imperfecta duo faciunt unum perfectum. 554. col. 1
Impœnitentia finalis capitur duobus modis. 1112. col. 2
Impœnitentia finalis eſt peccatum in ſpiritum ſanctum. 357. col. 1
Impoſtor quis dicitur. 1157. colum. ſecunda.
Impoſitio manus eſt multiplex. 355 colum. 1
Impoſsibile multipliciter dicitur. 208. col. 2
Impoſsibilitas coeundi eſt triplex. 1079. col. 2
Impuberes an poſsint iurare. 837. colum. 1
Impuberes teſtificari non poſſunt. 516. col. 2
Imputatur mihi quod mea culpa accidit. 1334. col. 1
Imputantur multa propter unum delictum. 161. col. 1
Imputandum non eſt ei per quem non ſtat. 140. col. 2
Incendiarius an ſit ipſo iure excommunicatus. 651. col. 1
Incendiarij qualiter ſunt puniendi 904. col. 1.
Inceſtuoſus an poſsit matrimoniũ contrahere. 1090. col. 1
Inceſtuoſi quantum ad aliqua ſunt ipſo iure ſuſpenſi. 1216. col. 1
Incidens in ſchiſma, ſi credit papatum eſſe apud illum, cui adhæret hæreticus non eſt. 905. col. 2
Incitatio optima ad dicendum. 129 colum. 1
Incorporalia dicuntur quandoque poſsideri. 271. col. 1
Indebitum per errorem ſolutum, an poſsit repeti. 396. col. 2
Indignus minoribus ad maiora non promoueatur. 239. col. 1
Indignari, & dedignari differunt. 149. col. 1
Induciæ non dantur ob aduocati abſentiam. 487. col. 1
Induciæ ſunt arbitrariæ. 486. colu. ſecunda.
Induciarum quinque ſunt genera. 484. col. 2
Indulgentia an ſit ius. 1083. colu. ſecunda.
Indulgentias uendere ſimul uel immediatè poſt ſacramentũ euchariſtiæ, horrenda eſt in ipſum ſacramentum blaſphemia. 718. colum. ſecunda.
Ieremias ignem in puteum demiſit. 342. col. 2
Inermes non poſſunt inimicis reſiſtere. 426. col. 1
Infamis an poſsit accuſare. 490. colum. 1
Infamis an poſsit eſſe procurator. 501. col. 2
Infamis arbiter eſſe poteſt. 501. colum. 2
Infamis eſt de bello publico fugiẽs. 364. col. 1
Infamis infamem regulariter accuſare non poteſt. 467. columna prima.
Infamis ne eſt in adulterio deprehenſus. 718. col. 2
Infamis poteſt eſſe procurator. 163. colum. 1
Infames efficiuntur qui mortali peccato aſperguntur. 1300. colu. prima.
Infames quandoque poſſunt poſtulare. 502. col. 2
Infamia aboletur in baptiſmo. 1303. col. 1
Infamia an poſsit per pœnitentiam purgari. 535. col. 1
Infamia canonica tollitur pœnitentia. 535. col. 2
Infamia eſt duplex. 504. columna prima.
Infamia irrogatur dignitatem petenti. 375. col. 1
Infamia ſequitur depoſitum. 398. colum. 2
Infamiam poteſt epiſcopus tollere 190. col. 1
Infamiam tollit epiſcopus. 428. colum. 1
Infamatus ſuper crimine, non eſt ſtatim ſuſpendendus. 435. colum. prima.
Infernus & paradiſus ubi ſunt. 852. colum. 1
Infideles poſſunt eſſe in eccleſia uſque ad miſſam cathecumenorũ. 1326. col. 2
Infideles poſtulare non poſſunt. 1093. col. 2
Infideles qui dicuntur. 1198. colum. ſecunda.
Infirmitas non repellit ab officio diuino. 567. col. 1
Infirmitas ſæpe nos armat contra diabolum. 1108. col. 2
Ingenium & alia tempus ſupplere poſſunt. 251. col. 1
Iniuria an poſsit repelli, & à quibus 840. col. 1
Iniuria duobus modis remittitur. 860. col. 2
Iniuria ſociorum an ſit armis repellenda. 845. col. 1
Iniuriam eccleſiæ illatam an poſſit epiſcopus remittere. 860. col. prima.
Iniuriam nobis factam an teneamur remittere. 860. col. 1
Inimici ſunt diligendi. 1269. colu. prima.
Inimicitiæ repellunt ab accuſando & teſtificando. 493. columna prima.
Inimicorum amicus eſt ſuſpectus. 195. col. 2
Iniquitas omnia præcipitat. 203. colum. 2
Initium quandoque ſumitur à tormentis. 666. col. 1
Initium ſpectandum eſt. 340. col. 1. litera h
Inobediens prælato, eſt ei inimicus. 171. col. 1
Inobedientia an ſit capite punienda. 615. col. 1
Innocens pro ſtulto quandoque ſumitur. 832. col. 1
Innocentiæ tres ſunt gradus. 273. colum. 2
Inofficioſa quæ dicuntur. 18. col. 2 litera f
Inquirens, quos teſtes admittere debeat. 424. col. 1
Inquiſiti punitio. 480. columna ſecunda.
Inquiſitio. ibidem.
Inquiſitio an poſsit fieri contra uolentem ſe purgare. 432. columna prima.
Inquiſitio quando fieri debet. ibidem.
In quo quis deliquit, in eo puniri debet. 346. col. 2
Inſtructio reſpondentis. 348. colum. prima.
Inſtrumentum an corruat totum aliquibus neceſſarijs deficientibus 324. col. 2. lit. g
Inſtrumentum multa habere debet. 481. col. 2
Inſtrumentum pro parte uerum & pro parte falſum eſſe poteſt. 372. colum. 2
Inſtrumentum quare ſit. 951. colu. prima.
Inſtrumento falſo qui utitur, ſi ſe purgare uelit, quòd ignorauit, an ſit audiendus. 52. columna ſecunda.
Inſtrumenta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari. 124. col. 2
Intentio bona malum factum excuſat. 1058. col. 1

Intentio quandoque approbatur, & factum reprobatur. 1300 col. ſecunda.
Interrogationes à quibus poſſunt fieri. 1034 col. 1
Interrogans ponit. 1039 columna prima.
Interêptores ſunt pronexeta. 391 colum. 2
Interpretatio eſt triplex. 606 colu. prima.
Inter lepram & lepram, unde dicatur. 56 col. 2
Interdictum. 5 col. 2
Interiora dinoſcuntur per exteriora 973 col. 2
Intereſſe conſecutus in bello utrum poſſit adhuc de hoc agere in iudicio. 844 col. 2
Intruſus an recipiat, quæ eccleſiæ contulit. 294 col. 1
Inueſtituram epiſcopi eſſe. 78 colum. 2
Ioaia & in inuio differunt. 392 colum. 1
Ioannes dicitur filius tonitrui. 301 colum. 1
Ioſeph fuit pater putatiuus domini. 998 col. 2
Ioſeph in ſepulchro maiorum ſepultus fuit certa ratione. 682 colum. 1
Ioſeph tempore paſsionis uiuebat, & à uirgine ſeparatus fuerat. 1000 col. 1
Iouinianiſtæ. 929 col. 2
Ipſo facto multa fiunt. 630 colum. ſecunda.
Ira duos habet effectus. 427 colum. prima.
Iræ filij omnes naſcimur. 1139 colum. 1
Irregularitas per pœnitẽtiam non abſoluetur. 336 col. 1
Irregularitas tollitur per monachatum. 797 col. 1
Iube domine benedicere. 250 col. 1 litera. f
Iudas an mortuus ſit ante Chriſtũ. 1172 col. 1
Iudas quare ſe ſuſpendit. 678 colu. prima.
Iudas uendens Chriſtum commiſit ſimoniam & plagium. 333 colu. ſecunda.
Iudæ Machabæi ſomnium. 1112 colum. 1
Iudæi filios ſuos ad eccleſiam conuerſos exhæredare non poſſunt. 391 col. 2
Iudæi & gentiles ſubſunt Imperio. 4 col. 1
Iudæi facilius fallũt animas quàm Pagani 917 col. 1
Iudæi lingua ſolum Chriſtum crucifixerunt. 1099 columna ſecunda.
Iudæi mortaliter peccaſſent, ſi Chriſtum non crucifixiſſent. 30 colum. 1
Iudæi peiores fuerunt Sodomitis. 344 col. 1
Iudæi tenentur ad decimas perſonales. 741 col. 1
Iudæi utrum conſtitutionibus humanis regantur. 16 columna 2 litera g
Iudæorum filij nõ ſunt per uim baptizandi. 1004 col. 1
Iudæorum filij qui dæmonia eijciebant, qua uirtute & quo nomine id faciebant, & qui erant. 58 col. 2
Iudæorum ſacramenta fuerunt uera. 344 col. 1
Iudæis & Sarracenis ſua auferre non debemus. 893 col. 1
Iudæis nõ licebat interficere quemquam, qualiter intelligitur hoc. 1098 col. 1
Iudex ad concordiam laborare debet. 288 col. 1
Iudex, aduocatus, aſſeſſor & executor nõ poſſunt eſſe teſtes in cauſa appellationis. 456 columna prima.
Iudex an & quando in cauſa filiorũ iudex eſſe poteſt. 492 columna prima.
Iudex an poſsit quandoque propriam ſententiam impugnare. 503 col. 2
Iudex an poſsit dari ad arbitrium rei. 600 col. 2
Iudex an poſsit ſuis ius dicere. 503 colum. 2
Iudex an ſecundum conſcientiam debet iudicare. 628 col. 1
Iudex an poſsit inter partes componere. 528 col. 1
Iudex appellationis an poſsit de principali cognoſcere. 461 colu. prima.
Iudex à quo, reſcribere debet iudici ad quem. 545 col. 1
Iudex citans peremptoriè, hoc debet exprimere. 527 col. 1
Iudex cogere poteſt ad cõpromittendum eos, qui diu litigauerũt. 289 col. 2
Iudex corrumpitur multis modis. 629 col. 2
Iudex delegatus an poſsit abſoluere quem excommunicauit. 978 col. 2
Iudex de quo poteſt ſupplere. 1034 colum. 1
Iudex de ſubditis iuſtitiã non exhibens poteſt conueniri. 504 colu. ſecunda.
Iudex eccleſiaſticus an de cauſa ſanguinis ſe intromittat. 6 col. 2 litera d
Iudex eccleſiaſticus poteſt uirga punire. 532 col. 2
Iudex eccleſiaſticus cauſam ſanguinis alij committere poteſt. 217 colum. 1
Iudex eccleſiæ poteſt in exilium mittere. 491 col. 1
Iudex etiam delegatus die feriato procedere non debet. 711 colu. ſecunda.
Iudex ex officio poteſt aliquid obijcere. 153 col. 1
Iudex facilius repellitur quàm teſtis. 495 colum. 2
Iudex falſus non eſt iudex. 149 colum. 1
Iudex iudicando an loci conſuetudinem ſeruare debeat. 27 col. 1
Iudex lachrymis flecti non debet. 863 col. 1
Iudex malè iudicans facit litem ſuam. 770 col. 2
Iudex malè iudicans qualiter punitur. 623 col. 1
Iudex mediocritatem ſequatur. 146 col. 2
Iudex non condemnat, ſed lex. 1. col. 2 litera g
Iudex non iudicet ſecundum conſcientiam. 1283 col. 1
Iudex non ſit iuris ignarus. 1195 colum. 1
Iudex nonne poteſt iudicare ſecundum, quod iuſtum eſſe ſibi uidetur. 505 col. 1
Iudex opinionem ſuam potius quàm aliorum ſequi debet. 505 colum. 1
Iudex ordinarius recuſari poteſt. 495 col. 2
Iudex parte non petente multa poteſt facere. 466 col. 2
Iudex per quæ iura debet iudicare. 3 col. 1
Iudex pœnam arctare & ampliare poteſt. 429 col. 2
Iudex qualiter poteſt habere rigorem & miſericordiam. 148 colum. 1
Iudex quandoque de facto ſupplet. 92 col. 1
Iudex qui iuſtitiam non facit, an & quando conueniri poſsit. 844 colum. prima.
Iudex ſecundum allegata iudicet. 1033 col. 2
Iudex ſit amator æquitatis & miſericordiæ 628 col. 1
Iudex ſuſpectus dupliciter deſeritur. 445 col. 2
Iudex uſque ad quam horam expectare debet. 450 col. 2
Iudicis malè iudicantis punitio. 455 col. 2
Iudicis inſtrumento & dicto creditur. 456 col. 1
Iudici an & quando liceat recipere teſtem uolentem corrigere dictum ſuum. 1235 col. 1
Iudici dans pecuniam ut iuſtè iudicet, an peccet. 627 col. 1
Iudici qualiter fit contumelia. 610 col. 2 lit. d
Iudicem duo faciunt. 603 columna prima.
Iudicem qui petijt an illum poſtmodum recuſare poſsit. 489 colum. 2
Iudice eccleſiaſtico negligẽte non recurritur ad ſecularem 601 colum. 2
Iudice recuſato quid fiet. 608 col. ſecunda.
Iudices an teneantur expectare alteram partium ad ſupremam uſque horam. 450 col. 2

Iudices.

Iudices plures ſi in ſententia diſcordant, quid iuris. 459 colum. prima.
Iudicium ualet, ſi contra inhabilē accuſatorem non opponatur. 461 col. 2
Iudicij principium nō ſemper conſideratur. 449 col. 2
Iugum quod à ſancta ſede imponitur, licet intolerabile uideatur, tolerandum eſt. 52 columna ſecunda.
Iumento noſtro adhibeamus ſaccum, paleam & flagellum. 1132 colum. 2
Iura aptantur ad ea quæ rarò accidunt. 54 col. 1
Iura uario modo poſſunt exponi. 166 col. 1
Iurare quid ſit. 813 col. 1
Iurare coguntur presbyteri in ſex caſibus 406 colu. 2
Iurare nolens eſt habendus hæreticus. 814 col. 1
Iurare per creaturas non licet. 815 colum 1
Iuramentum an poſsit retractari. 545 col. 1
Iuramentum per uim extortum, utrum obliget. 713 columna ſecunda.
Iuramentum an ſit ſemper mortale peccatum. 84 col. 2
Iuramentum de calumnia præſeruat à condemnatione expenſarum. 415 col. 1
Iuramentum de re illicita factum non infamat. 765. col. 2
Iuramentum duplici cauſa eſt inſtitutum. 813 col. 1
Iuramentum eius qui per falſos deos iurauit, recipiēs an peccet. 817 col. 2 lit. g
Iuramentum filij an poſsit à patre reuocari. 1053 col. 2
Iuramentum illicitum an propria authoritate poſsit infringi. 832 colum. 2
Iuramentum non eſt iniquitatis uinculum. 31 col. 2
Iuramentum non eſt recipiendum ab illo quem ſcimus falſum iuraturum. 816 col. 1
Iuramentum non ſemper eſt adimplendum. 827 col. 2
Iuramentum plus operatur quam ſimplex promiſsio. 836 columna ſecunda.
Iuramentum per coactionem extortum non tenet in quatuor caſibus. 831 col. 1
Iuramentum purgationis non debet clericus præſtare coram laico. 8[illegible] col. 1
Iuramentum quòd Iudæi Gabaonitis præſtiterunt, non fuit ſeruandum. 832 col. 1
Iuramentum ſex modis dicitur illicitum. 827 col. 1
Iuramentum utrum infamet. 539 colum. 2
Iuramenti forma. 813 columna ſecunda.
Iuramenti illiciti diſpēſatio an concedatur. 713 columna ſecunda litera g
Iuramenta legis ueteris. 813 colu. ſecunda.
Iuramenta primitiuæ eccleſiæ. 813 colum. 2
Iuramenta qualiter ſunt intelligenda. 835 col. 2
Iuramēta ſunt potius oneris quàm honoris. 764 col. 1
Iuratur propter utilitatem. 815 colum. 1
Iurandum ne eſt de indemnitate eccleſiæ ante electionem. 219 colum 2
Iurans ad epiſcopatum non accedere, an ſit ab epiſcopatu repellendus. 272 col. 1
Iurans decætero non cognoſcere concubinam, ſi cum illa contrahit, periurium nō incurrit. 1035 colum. 2
Iurans per Deos falſos an peccet. 817 colum. 2
Iurans per Deum an plus obligetur quàm iurans per Euangelium. 815 col. 2
Iurans per falſos Deos ſe fidem ſeruaturum, quòd iuramentum ſeruare teneatur, licet peccet. 816 colum. 2
Iurans nunquam mulierem cognoſcere, an poſsit poſtea matrimonium contrahere. 985 columna ſecunda.
Iurans ſoluere certo tempore, ſi poſt ſoluat, nō eſt periurus. 1045 colum. 1
Ius aliquod eſt nec æquum nec iuſtum. 2. col. 1
Ius ciuile quadrupliciter dicitur. 3 colum. 1
Ius commune propter tumultum populi non eſt uiolandum. ibid. colum. 1
Ius commune propter perſonam non eſt relinquendum. 204 col. ſecunda.
Ius eligendi in eccleſia collegiata non cadit in laicum, ſecus in parochiali. 215 col. 2
Ius eligendi poteſt in uno remanere. 228 col. 2
Ius idem eſt in toto & in parte. 383 colum. 2
Iuris ignorantia quandoque excuſat à pœna propter ruſticitatem: non autem excuſat à nullitate actus. 266 col. 2
Ius naturale reliquis antiquius eſt. 1. colum. 1
Ius multa fingit. 166 columna ſecunda.
Ius naturale dicitur multipliciter. 3. col. 1
Ius naturale in quatuor differt ab alijs. 9 col. 1
Ius naturale reliquis antiquius eſt. 3 col. 1
Ius patronatus cum feudo tranſit. 736 col. 2
Ius patronatus quadrupliciter transfertur. 766 col. 2
Ius patronatus quale eſt. 766 col. prima.
Ius patronatus ad quos hæredes tranſit. 767 col. 2
Ius patronatus qualiter diuiditur inter hæredes. 765 col. 1
Ius patronatus tranſire facit nouus hæres. 766 col. 2
Ius primo geniture an ſit ſpirituale. 549 col. 1
Ius ſpirituale an poſsit redimi. 761 colum. 2
Ius unde incepit. 1154 col. 1
Ius uniuerſitatis penes unum ſtat. 225 col. 1
Iuris abrogati notitia eſt neceſſaria. 51 col. 2
Iuri diuino ſubeſſe & ius naturale & ius poſitiuum. 1. col. 1
Iuri ſuo renuntians, illud repetere non poteſt. 549 col. 2
Iure cuius non eſt author, utrum poſſumus uti. 150 columna prima.
Iure ſuo multis modis quis priuatur. 67 col. 2
Iuriſdictio archidia. eſt ordinaria. 81 col. 1
Iuriſdictio epiſcopi ſine cauſa non poteſt declinari. 477 columna ſecunda.
Iuriſdictio mandatur his uerbis: hortamur & mouemus. 477 col. prima.
Iuſtinianus magnus natus Taureſio obſcuro Dalmatiæ pago iuxta, quem Iuſtinianeam primam erexit, & metropolim fecit. 213 colum. 1
Iuſtiniani pater. 40 columna prima.
Iuſtitiam ſitiens, beatus eſt. 1314 colum. 2
Iuſtus ſeipſum accuſat. 1282 colu. prima.
Iuſtorum preces facilius exaudiuntur. 344 col. 2

L

LAbor eſt remunerandus 566 col. 1
Laicus an epiſcopi authoritate poſsit in eccleſia aliquid conſtituere. 312 colum. 1
Laicus an poſsit de rebus eccleſiæ iudicare. 254 col. 2
Laicus an poſsit ordinari à non ſuo epiſcopo. 236 col. 1
Laicus contra clericum teſtari nequit. 260. col. 1
Laicus etiam in exceptis criminibus non admittitur contra clericum. 463 col. 1
Laicus in epiſcopum poſtulari poteſt. 203 col. 1
Laicus in epiſcopum poſtulatur. 765 col. 1
Laicus non conuenitur coram iudice eccleſiaſtico, niſi in quinque caſibus. 600. col. 1

Laicus

Laicus nunquam eſt eligendus. 205 col. 1 lit. i

Laicus poteſt excommunicare ex papæ delegatione. ibidem. 312 colum. 1

Laicus poteſt decimas petere, quibus ſpoliatus eſt. 690 columna ſecunda.

Laicus proſequens propriam iniuriam, an ad accuſationem clerici coram iudice clerico admittatur. 462 col. 1

Laicus quandoq; poteſt clericos ſuſpendere & excommunicare. 106 colum. 1

Laicus ſi contrahat cum eccleſia, ut quæ pecunia egeat, procedendum erit contra eccleſiam ſicut contra minorem. 593 columna prima.

Laicus ſi in neceſsitate peccata mulieris audiuit, an cum ea poſtea contrahere poſsit. 1025 columna 2

Laicis ſiue Imperatoribus, ſiue Regibus, ſiue quibuſcunque alijs, quòd non liceat decernere, uel de electione ſummi pontificis, uel de rebus eccleſiaſticis, quo teſtimonio probetur. Et quid primitiuæ eccleſiæ obedientia, & uetus hiſtoria ſuper hoc oſtendunt, & docent. 318 col. 2

Laicus utrum rem eccleſiæ poſsit præſcribere. 311 col. 1

Laici ad aliqua ſpiritualia inuitantur. 311 col. 1

Laici an poſsint clericos accuſare. 478 col. 1

Laici an poſsint clericos accuſare. 461 col. 1

Laici an poſsint ſine peccato decimas percipere. 760 columna prima.

Laici an poſsint in eccleſia cantare. 292 col. 2.

Laici coram iudice eccleſiaſtico poſſunt quandoque conueniri. 287 col. 1

Laici de rebus eccleſiæ nihil poſſunt conſtituere. 288 col. 1

Laici eccleſias aut decimas habere non poſſunt. 759 col. 2

Laici iuris peritiam debent habere. 126 col. 2

Laici quandoque in clericos habēt iuriſdictionem. 880 col. 1

Laici ſuper clericos, quandoque iuriſdictionem habent. 318 columna 1

Laici utrum poſsint aliquando clericos punire. 44 col. 1

Lamech fuit uenator. 117 columna prima

Lamech plus peccauit quam Cain. 1038 col. 1

Lamech punitio. 1038 col. 1

Lapſorum reparatio tribus regulis declaratur. 159 col. 2

Lardum an comprehendatur nomine carnis. 1085 col. 2

Laſciuia & uiolentia diuerſa ſunt. 1093 col. 1

Latro bonus, an fuerit martyr. 1182 col. 1 lit. p

Latrones occidi poſſunt. 847 columna 1

Latronum punitio. ibidem.

Latria & dulia quid exigunt. 1301 columna 1

Laus ciuilis ſapientiæ. 389 colum. prima

Laudis præconium ſuperbire facit. 301 col. 1

Legatus an poſsit clericos epiſcopi loci iudicare 946 col. 2

Legatus an uirtute generalis mandati diſpenſare poſsit. 434 columna 1

Legatus poſterior, an reuocet priorem. 946 col. 1

Legatus quam poteſtatem habeat. 946 col. 2

Legatus utrum poſsit ciuilium facere. 5 col. 2

Legato ſine literis ſuæ legationis credendum non eſt. 320 col. 1

Legata eccleſiæ, an poſsint defalcari. 672 col. 2

Lex diuina, quantum ad quædam recipit mutationem. 12 col. 2

Lex diœceſana & iuriſdictionis in quo conſiſtunt. 588 columna prima.

Lex tripliciter ſumitur. 336 colum. ſecunda.

Lex uetus uim Euangelicam obtinet in moralibus. 1242 col. 2

Leges allegari poſſunt in cauſis matrimonialibus. 995 col. 2

Leges an habeant locum in matrimonio. 1019 col. 1

Leges diuinæ, an natura conſtant. 1 col. 2

Leges licet allegare in ſpiritualibus 314 col. 1

Leges poſteriores trahūt ad ſe priores. 1300 col. 1

Leges ubi debent legi. 256 colum. ſecunda.

Legis authoritas excuſat à peccato. 816 col. 1

Legis duodecim tabularum origo. 13 col. 2

Legi fit fraus quadrupliciter. 693 colum. 2

Legum contemptor, an peccet. 22 col. 2 lit. e

Legibus an ſit utendum in cauſis ſpiritualibus. 314 col. 1

Legitimis deficientibus aſſumuntur minus legitimi. 193 col. 2

Legitimatus à principe, an eſt quo ad eccleſiam legitimatus. 201 columna 2 & 327 columna 2 litera i

Lenocinium multipliciter committitur. 1045 col. 2

Leo quartus urbis Romæ epiſcopus contra accuſatores ſuos ſtat ad tribunal, & iudicium coram Lodoico. ij. Caroli magni pronepote & Imperatore Franco. 474 col. 1

Lepræ genera ſunt quatuor. 1113 col. 2 lit. ſ

Leues qui dicuntur. 437 columna prima.

Leuita à leui dicitur. 251 columna prima.

Leuitæ officium. 251 col. 1

Libellus eſt in cauſa appellationis porrigendus. 457 columna prima.

Libellus repudij, quare fuit permiſſus 1037 col. 1

Libellum famoſum componens qua actione punitur. 525 col. 2

Liber qui ignoranter cum ancilla contraxit, an ſine iudicio eccleſiæ illam dimittere poſsit. 1019 colum. 2

Libri Iudæorum ſunt legendi ex præcepto. 841 col. 1

Liberorum numerus ad quid prodeſt. 5 col. 1

Liberalis in neceſsitate eſt nemo. 1204 col. 1

Libera quæ ignoranter cum ſeruo contraxit, an ab eo recedere poſſit. 1018 col. 1

Libertus an teneatur ad operas. 666 col. 1

Libertus contra patronum non teſtificatur. 515 col. 1

Libertus patronum quandoque alere tenetur. 277 col. 2

Libertus proprijs ſumptibus præſtare debet operas patrono. 726 col. ſecunda.

Libertus propter ingratitudinem reuocatur in ſeruitutem. 606 columna 2

Liberti patronum in ius ſine uenia uocantis ruſticitati parcendum eſt. 396 col. 2

Liberti eccleſiæ differunt à libertis priuatorum. 659 col. 1

Libertorum eccleſiæ filij ſunt eccleſiæ obnoxij. 667 col. 1

Licet poſt, quod non licet ante. 579 col. 2

Licitum dupliciter dicitur. 1199 col. 1

Licentia coacta nulla eſt. 1201 col. ſecunda.

Limes diœceſis eſt impræſcriptibilis. 747 col. 1

Literæ dicuntur falſæ multipliciter. 52 col. 1

Literæ epiſcopi ſunt authenticæ, cum faciunt fidem. 236 columna prima.

Literis epiſcopi, an ſit credendum. 616 col. 1

Literas eſſe à quocunque ſignatas, an ſufficiat. 320 col. 2

Lites iuramento & ſortibus, quando dirimi poſsint. 736 columna prima.

Literatura æquipollet dignitati. 82 col. 1

Litigioſa res quæ dicitur. 611 colum. 2

Litigioſa res certis in caſibus alienari poteſt eod.

Litis conteſtatione etiam non proſecuta præſcriptionem interrumpi 753 col. 2

Locus facit præſumi contra aliquem.1209 col.2
Locus non ſanctificat. 197 colum. prima.
Locus non ſanctificat hominem. 1062 col.2
Loci temperies excuſat. 74 colum. prima.
Loth etiam ebrius peccauit. 706 col.1
Lotio Mediolanenſium. 370 col.2
Lotium pedum qua utuntur Mediolanēſes ante baptiſmum, quod falsò Ambroſio tribuatur. 370 col.2
Luciferani.939 col.2
Lucretia adulterium cōmiſit.1063 col.1
Ludo perditum, an repeti poſsit. 117 col.1
Lupanaria caſtitatem non infamāt. 1105 col.2
Lupi ſunt, qui in eccleſia eſſe uidentur, cùm non ſint, & cùm poſſunt nos infeſtant.
Luxuria & immunditia differunt. 1061 col.1
Luxuria quando plus iuris habet quàm caſtitas. 114 col.1
Luxuriæ ſedes ubi eſt. 1149 columna 1

M

Macedoniani.939 col.1
Machometus quem colūt pagani, unus ex ſeptem diaconibus, quos Apoſtoli inſtituerant nomine Nicolaus, fuit.470 col.1
Magiſter & pater clericum uerberantes non incidunt in canonem 874 col.1
Magiſter perhibet teſtimonium de diſcipulis.639 col.1 lit.d
Magiſter pro docendo, an poſsit collectam facere.124 col.1
Magiſtro plus quàm diſcipulis credendum eſt. 246 columna prima.
Magiſtri debent gratis docere. 49 col.1
Magiſtratus minor ſuperioris legem tollere poteſt. 967 columna ſecunda.
Maior eſt dignitas in quibuſdam eccleſijs.286 col.1
Maioris authoritas non ſemper excuſat.656 col.1
Maiori licet, quod licet minori.307 col.1
Maiores minoribus in electione præferuntur.272 col.1
Maius non licet, cui non licet minus.581 col.1
Mala uita probat aliquem ambitioſè perueniſſe ad dignitatem. 205 col.1
Malum an bono præcedenti excuſetur.197 col.2
Malum in parte excuſatur propter publicam utilitatem. 1058 columna 1
Malum minus permittitur, ut maius euitetur.954 col.1
Malum propter bonum non eſt faciendum.696 col.2
Malum qui non prohibuit cùm potuit, tam in damno eſt, quàm is qui intulit.822 col.1
Malum unde prouenit.1152 colum. prima.
Mala omnia à ſacerdotibus proceſſerunt. 165 col.1
Mali dicuntur paleæ. 1315 colum. ſecunda.
Mali hic proſperantur, & boni patiuntur.1176 col.2
Mali ſunt bonis miſti. 1318 colum. ſecunda.
Malos non corrigere, an ſit peccatum.479 col.1
Malè dictum dicitur multipliciter. 1057 col.1
Malè meriti debent regere. 553 columna 1
Malè dicens, an ſemper puniri debeat.932 col.1
Maleficium nullum ſecundum aliquos eſt perpetuum. 1082 colu. prima.
Mammona iniquitatis quid ſit. 1060 col.1
Mambres Ianes & magi, tria fecerunt miracula.350 col.2
Mancipium dicitur nouum, quod per annum non ſeruiuit. 1233 columna 2
Mandatum.5 col.2
Mandatum & præceptum diuerſa ſunt.691 col.1 lit.h
Mandata diuina homini poſsibilia erant ante lapſum Adæ, poſt uerò non, niſi regeneratis. 1 colum. ſecunda
Manducatur Chriſtus dupliciter. 1277 col.2
Manna unde dicitur. 1283 columna ſecunda.
Manuum impoſitio ſacramentum non eſt.355 col.2
Manichæi.938 col.2
Manifeſtum.420 col.1 lit.b
Manſiones multæ paratæ ſunt in domo domini.1182 col.2
Manumiſsi ab eccleſia ubi ſunt conueniendi.281 col.1
Mappulæ quid ſignent. 299 colum. prima.
Maranatha.861 col.1
Marcus Craſſus, Iulius Cæſar, & Pompeius fuerunt contemporanei.365 col.2
Marcus ſibi pollicem abſcidit. 194 col.1
Marcus Petrus & Clemens fuerunt contemporanei. 302 columna ſecunda.
Marcioniſtæ.938 col.1
Maria continentiam non uouerat. 987 col.2
Maria & Ioannes Apoſtolus peccare non potuerunt.1302 col.2
Maria unicum genuit.999 col.1
Maritus ab accuſatione adulterij repellitur in caſibus ſeptē. 1069 col.2
Maritus ab uxore per ſententiam ſeparatus, ſi poſtea adulteretur. an ſit ei reſtituendus. 1071 col. ſecunda.
Maritus ab uxore quæ ſimulachrū facit, debet recedere. 1005 colum.2
Maritus an poſsit religionem intrare ſolo conſenſu uxoris interueniente.992 col.2
Maritus an poſsit uxorem criminoſam relinquere, uel an debeat eam accuſare.1042 col.1
Maritus an poſsit dimitti propter opus ſodomiticum.1072 colum. ſecunda.
Maritus continentiam ſine conſenſu uxoris uouere nō poteſt.1202 col.2
Maritus duplici iure poteſt uxorē accuſare.523 col.1
Maritus fidelis uxorem infidelem non dimittat cohabitare uolentem.1006 col.2
Maritus permittens uxorem uelari, an teneatur continere. 1204 col.2
Maritus proprium filium de fonte ſuſcipiens non ob hoc eſt ab uxore ſeparandus.1021 col.1
Maritus quandoque abſtinere poteſt ab uxore etiam contra præceptum epiſcopi.354 col.1
Maritus qui uxore inuita uouit religionem, an poſt eius mortem continere debeat.1202 col.1
Maritus qui uxorem propter fornicationem dimiſit, an aliam ducere poſsit.1071 col.1
Maritus religioſus ab uxore repetitus an poſsit debitum exigere. 993 col.1
Maritus ſine metu bigamiæ an uxori debitum reddere poſsit pendente accuſatione adulterij. 115 col.1
Maritus uſquequo poteſt uxorem ſuam reuocare quæ ſine eius conſenſu religionem ingreſſa eſt. 1202 col.2
Maritus uxorem caſtigare poteſt. 84 col.2
Maritum leproſum an teneatur mulier ſequi.1068 col.1
Martinus dicitur canonum renouator.50 col.1
Martyr dicitur confitens.1311 col.1
Martyrium non ſemper prodeſt ad ſalutem æternam.352 col.2
Mater & pater quandoque pro filio teſtificari poſſunt.520 col.1
Mater non poteſt filium religioni tradere.798 col.1
Mater non reuocat filium à religione à patre oblatum. 801 colum. prima.
Mater pro filio agere non poteſt. 452 col.2
Matrimonium à nouente contractum utrum teneat.971 columna. prima.
Matrimonium ad tempus non contrahitur.989 col.2

Matri-

Matrimonium an ſit inter ſponſum & ſponſam.986.col.2
Matrimonium claudicare non poteſt.114.col.2
Matrimonium coactè factum non tenet.703.col.1
Matrimonium contraho ſi dicam, iuro quòd te pro uxore habebo. 1032.col.1
Matrimonium eſt antiquius & communius alijs ſacramentis.970.columna 1
Matrimonium eſt res ſacratiſsima. 988.col.1
Matrimonium fidelium ob duplicem fornicationem ſeparatur. 1005.col.1
Matrimonium fuit inter Dauid & Berſabeæ.1036.col.2
Matrimonium fuit quandoque de præcepto.1047.col.2
Matrimonium infidelium bene diſſoluitur.987.col.1
Matrimonium inter abſentes contrahi poteſt.990.col.2
Matrimonium inter abſentes contrahitur.1032.col.1
Matrimonium inter aliquos an præſumi poſsit.1030.col.1
Matrimonium inter liberam & ſeruum contractum poteſt etiam à ſeruo diſſolui.1019.col.1
Matrimonium inter paucas perſonas olim fuit prohibitum.1212. colum.2
Matrimonium multipliciter impeditur ſine conſtitutione eccleſiæ 1213.col.1
Matrimonium non ducit ad uitam. 1037.col.1
Matrimonium non poteſt contrahi per inceſtuoſos.984. columna ſecunda.
Matrimonium an poſsit ſucceſsiuè contrahi cum duabus commatribus.1028.col.1
Matrimonium non tenet, ſi mulier inuita alicui tradita ſtatim fugerit.372.col.1
Matrimonium nouum eſt, quod nō excedit annum.1299.col.1
Matrimonium per procuratorem contrahi poteſt.153.col.2
Matrimonium per quid conficitur. 998.col.1
Matrimonium poteſt à ſenibus contrahi, ſed non à ſpadonibus aut frigidis.983.col.1
Matrimonium poteſt eſſe inter ſeruum & liberam.1018. columna ſecunda.
Matrimonium poteſt eſſe ſine dote 1031.col.1
Matrimonium quandoque ex una parte tantum tenet.1050.colum. ſecunda.
Matrimonium quantum ad diuerſos ſoluitur & non ſoluitur. 159. columna 1
Matrimonium ſerui, an poſsit ad teſtimonia ſeruorum diſſolui.1230 col.1
Matrimonium ſine dote tenet, 499. columna 2
Matrimonium ſoluitur uoto, ſed nō iuramento.985.col.2
Matrimonium ſpirituale impediri quandoque minis patris.803.columna 2
Matrimonium ſpirituale timore paterno impeditur.ibidem.
Matrimonium tenet inter raptam & raptorē.408.col.1.& 997.co.2
Matrimonium ubi & per quæ uerba fuit inſtitutum.970.col.2
Matrimoniū uerum fuit inter Mariam & Ioſeph.999.col.1
Matrimoniū unde dicitur.970.co.1
Matrimonium utrum impediatur ob delicti enormitatem.1034.columna.2
Matrimonium utrum errore impediatur.1015.col.2
Matrimonium utrum per coactionem impediatur.831.col.1
Matrimonij bona ſunt tria, quicquid dicat Gādulphus.989. col.1
Matrimonij cōtrahendi cauſæ multiplices.970.col.2
Matrimonij impedimēta.970.col.2
Matrimonij uituperatoribus non credendum.772.col.2
Matrimonio accuſato poteſt uxor petere, ut detur libertati ſuæ. 1083.colum.1
Matrimonio propter conſanguinitatem ſeparato, an filij prius ſint legitimi.1208.col.2
Matrimonio tria ſunt neceſſaria. 1025.col.1
Matrimonia clandeſtina quæ ſunt, & utrum teneant.1030.col.1
Matrimonialis cauſa eſt mixta.1229 colum.2
Matrimonialis cauſa ad epiſcopum pertinet.1082.col.2
Mauſeolum quid ſit.310.col.2
Medicus pauperem infirmum gratis curare tenetur. 268.co.1.lit.o
Medicus poteſt promoueri.195.columna 1
Medicus pro ſanitate conferenda poteſt pecuniam recipere.333.columna 1
Medicus qui curauit pauperem ægrotum gratis, an & quando expenſas repetere poterit.ibidem.
Quid ſi ægrotus mortuus eſt. ibid.
Medium ſeruare difficile eſt. 1135. columna 2
Media uia eſt tenenda. 192.colum. ſecunda.
Melancholia triſtitiā inducit.1347. columna. 1292.col.1
Melchiſedech uinum lymphatum obtulit.1292.col.1
Melchiſedechiani.938.col.1
Membra in euchariſtia non ſunt mixta.1289.col.2
Membra poteſt quis quandoque dimittere.194.col.2
Mendacium eſt triplex, nec eſt mortale.823.col.1
Mendacio ducitur quis ad æternam ſalutem.821.col.2
Mendriani.937.col.2
Mens potius quàm uerba attendi debet.836.col.1
Menſura doloris eſt conſideranda. 966.colum.1
Menſtrui tempore an coniugale debitum debeat reddi.10.columna prima.
Mente alienato an ſit imputandū quod facit.701.col.2
Mentiens nihil dicit.819.col.1
Mentiri Deo poſſumus, ſed non ipſum fallere.354.col.1
Mentitur quis operibus & ore.400. colum.1
Meretur nullus niſi in corpore. 1333.col.1
Meretrix.116.col.1
Meretrix poteſt duci. 1042.colum. prima.
Meretricis definitio.1060. colum. ſecunda.
Meretricibus ſine peccato dari nequit.275.col 2
Meritum penes uoluntatem conſiſtit.882.col.2
Metangi.939.col.1
Metropolitanus an poſsit circa ordinem diſpenſare.203.col.1
Metropolitanus an poſsit abſoluere ſuffraganei ſubditum, qui ad ipſum non appellauit.963.columna ſecunda
Metropolitanus à ſuffraganeis reprehendi poteſt.548.col.2
Metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare non poteſt.582. columna 2
Metropolitanus de cauſa criminali epiſcopi cognoſcere poteſt. 451.col.2
Metropolitanus delinquens in aliena diœceſi, an poſsit ibi puniri. 497.col.1
Metropolitanus & ſui ſuffraganei, ſi diſſentiant in conſecratione epiſcopi. quis præfertur.226. columna ſecunda.
Metropolitanus in propria ciuitate eſt conſecrandus.184. columna prima.
Metropolitanus neminem contemnat, cùm ſuffraganeum cōſecrat. 224.col.2
Metropolitanus ſuffraganeos excommunicat.30.col.1
Metropolitani iuriſdictio.322. columna 1
Metropolitani utrum poſsit canones comedere.6.col.1
Metropolitanos confirmare ad quē pertinet.213.col.1
Metus attenuat peccatū.1331. col. prima.
Metus cadens in conſtantem uirū qualis eſt.713.col.1
Metus deſperationis plerunque retrahit à peccato.1146.col.2
Metus probatur per proteſtationē. 1041.col.1
Metus quandoq; attenuat peccatū, quandoq; penitus excuſat, quandoque in nullo excuſat.414.co.2
Metus uerborum excuſat. 13. col.2

Meum amplius meum eſſe non poteſt.900.col.2
Meum & tuum turbant humanum ocium.639.col.2
Miles eſſe non poteſt qui caret teſtibus.196.col.1
Milites an promoueri poſsint.183.columna 2
Militari manu poteſt quandoque alicui res auferri.603.col.2
Miniſtri ſacramentorum debent eſſe boni.1308.col.1.
Minor agere & conueniri non poteſt, niſi in certis caſibus.709.columna 1
Minor læſus contra quem habet actionem.280.col.2 lit.o
Minor iudex quieſcit præſente maiore.63 col.2
Minor ſeruire debet maiori. 296.col.2.lit.k.
Minor ſi in cõtractu læditur, quòd actionem aduerſus dantem & accipientem habeat. 280.col.2.litera o
Minores dicuntur annis multis modis.971.col 2
Minores non poſſunt, quod maioribus eſt denegatum. 1065.colũ. prima.
Minus malum de duobus eſt faciendum.32.col.2
Miraculum eſt, quod rarò accidit. 303.col.2
Miracula bonis & malis ſunt communia.351.col.1
Miſericordia debetur. 842.columna prima.
Miſericordia eſt rigori anteponenda 408.col.2.969.col.1. & 1237. colum.1
Miſſa à ſolo cantari poteſt. 1258. columna 2
Miſericordia quandóque eſt iniuſta 277.col.2
Miſſa an ſit de conſecrationis ſubſtantia.1245.col.2
Miſſa in die dominico eſt de præcepto.1259.col.1
Miſſa per unum inchoata an poſsit per alterum terminari. 554. columna.1
Miſſa triplex in natiuitate domini poteſt cantari.1255.col.1.
Miſſa una an tantum proſit omnibus, quantum uni. 1347. columna prima.
Miſsio in poſſeſsione non eſt ſtatim facienda.459.col.2
Moabitæ & Ammonitæ fuerunt idololatræ.334.col.1.lit.h
Moli debemus inter duas molas. 1106 col.1
Monachus abbati potius quàm epiſcopo obedire debet. 633.columna ſecunda.
Monachus albus, an poſsit habere locum inter nigros.765 col.2.
Monachus an poſsit conueniri.608 col.1.lit.b
Monachus an poſsit eſſe iudex uel aduocatus.714.col.1
Monachus an poſsit eleemoſynam facere.720.col.2
Monachus electus in epiſcopum habitum mutare non debet.76.columna 2
Monachus ex diſpenſatione epiſcopi cum abbatis conſenſu eccleſiæ parochiali præfici poteſt.193. colum.2
Monachus factus epiſcopus proprium habere non poteſt.641. columna 2
Monachus factus papa ſine licentia abbatis redire debet.786.columna prima
Monachus ius ſuccedendi non dat monaſterio.784.col.2
Monachus non poteſt eſſe ſecularis canonicus.240.col.1
Monachi plus abbati, quàm epiſcopo obediant.15 col.1.lit.h
Monachus plus ſubeſt abbati, quã uxor uiro 1206.col.1
Monachus epiſcopus carnes non comedat.1239.col.2
Monachus poteſt eſſe procurator. 727.col.2
Monachus poteſt in eccleſia ſeculari eſſe prælatus.201.col.1
Monachus ſæpius peccans qualiter punitur.974.col.1
Monachus ſi arbitrium non recipit non eſt peccati obnoxius. 606. columna prima.
Monachus utrum poſsit præfici eccleſiæ parochiali.719.col.1
Monacho ad clericalem uitam tranſire permittitur.727 col.1
Monacho malo nil deterius. 1123. colum.2
Monachum à patrono præſentatũ debet epiſcopus inſtituere. 727. columna 1
Monachum inuito abbate ſibi poteſt epiſcopus ſociare.479.columna prima
Monachum pluries exeuntem tenetur abbas pluries recipere.977 columna 1
Monachi accuſare poſſunt. 479.columna 2
Monachi an poſsint ad uitam ſtrictiorem compelli.1047.col.1
Monachi an teneantur ad decimas de agris ſuis.73[illegible] col.1
Monachi fugitiui cui eccleſiæ acquirunt.788.col.2
Monachi latent.191.col.2
Monachi leuando compatres fieri non poſſunt, ſed bene baptizando.789.col.1.
Monachi non tenentur ad decimas 642.col.1.& 676.col.1
Monachi olim non erant clerici. 296 col.2
Monachi poſſunt terras ad firmam habere 279 col.2
Monachi pro peccatis ſuis publicã faciunt pœnitentiam.802 columna prima
Monachi quid iuris habent in ſuis capellis.742 col.1
Monachi ſubſunt epiſcopo.713.columna 1
Monachi ſunt ad ſucceſsionem admittendi 803.col.1
Monachi tenent locum Apoſtolorum.1343.col.2
Monachorum coertio ad quem ſpectat.1385.col.1
Monachorum laus.155.col.2
Monaſterium cogitur quis intrare propter delictum.799. columna prima
Monaſterium ingreſſus ante perfectam ętatem, an poſsit poſtea exire.797.col.2
Monaſterium intrante uno coniugum, an poſsit alter in ſeculo remanere.991.col.2
Monaſterium intranti an ſit pœnitentia imponenda. 1123.columna ſecunda.
Monaſterium intrare, an poſsit alter coniugum poſt copulam altero conſentiente.993. columna ſecunda
Monachis inuitis, an diſtrictior uita poſsit imponi.1239. columna prima
Monaſterium poteſt eſſe ſub iuriſdictione archidiaconi. 711. columna prima
Monaſterium ſæpe arguitur negligentiæ.980.col. 2
Monaſterio deſtructo poſſunt licitè ligna comburi. 795. columna ſecunda
Monaſteria à lege diœceſana non ſunt prorſus exempta. 792.col. prima
Monaſteriorum regimen ad quem ſpectat.29.col.2
Monialis delinquens in uno monaſterio, cum ſit ad aliud cum ſuis bonis transferẽda, an primo præiudicet.981.col.1
Monialis publicè nubẽs nunquam poteſt recipere corpus Chriſti. 980.col.1
Monialem corrumpens triplex peccatum committit. 976. columna ſecunda
Moniales otioſæ eſſe non debent. 264.column.2
Montani.918.col.2
Moniales uelle non habent. 690.columna 1
Moniales uinum non bibant.1349. colum.2
Moniales uiſitare non licet.789.columna 2
Mora poteſt purgari. 283.colum.1. litera e
Morbo caduco laborantes, an miniſtrare poſsint.111. columna prima.
Mors deſperationis plèrunque retrahit à peccato.1146. columna ſecunda.
Moriuntur boni & mali.614.col. prima.
Mors Chriſti ſufficit ad omnia peccata delenda. 1146. columna ſecunda.
Mors eſt duplex.1337.columna ſecunda.

Mors

Mors & aliæ pœnalitates pro peccato originali ſunt inflictæ. 1121 colum. 2
Mortem timere naturale eſt. 631. colum. 1
Mortale quodlibet eſt dignum excommunicatione. 1246. colum. ſecunda.
Morticinium tangere quis dicitur. 1333 col. 1
Mortuus etiam ſine pœnitentia admittitur ad eccleſiæ orationes. 878. col. 1
Mortuus ſi ſuſcitetur, an debeat iterum baptizari, & uxorem, & bona recipere. 1071. columna ſecunda.
Mortui ſemel ſemper uiuamus. 1305. col. 1
Mortuum tangens erat ſeptem diebus immundus. 1258. columna ſecunda.
Mos, & mores differunt. 2. columna prima.
Moſes fuit de tribu Leui. 569. col. prima.
Moſes fuit maior Aaron. 66. colum. prima.
Moſes fuit ſacerdos. 58. columna 1 litera d
Moſes licet homicida, potuit eſſe ſacerdos. 58. col. 1. lit. d
Moſes petijt deleri de libro Dei. 147. col. 1
Moſi oratio pro populo, in quo fuit exaudita. 147. col. 1
Moſen filia Pharaonis in filium adoptauit. 1141. col. 2
Motus primi non ſunt puniendi. 932. col. 1
Motus primi non ſunt in noſtra poteſtate. 1139. col. 1
Mox uaria tempora complectitur. 801. col. 2
Mulier ad effectum pœnæ imponendæ uiro ad tori ſeparationem maritum accuſare poteſt. 1045. col. ſecunda.
Mulier ad fidem conuerſa debet uirum infidelem relinquere, ſed nó econuerſo. 1011. col. 2
Mulier an poſsit eſſe teſtis. 708. columna 1
Mulier an poſsit teſtificari in crimine contra clericum. 708. colu. prima.
Mulier an teneatur ſequi uirum uagabundum. 1210. col. 1
Mulier infidelis, an poſsit duci ſub ea conditione, ut conuertatur. 1078. col. 2
Mulieris committentis adulterium quæ pœna ſit. 1043. col. 2
Mulier in plures ſimul conſentiens nihil agit. 1037. col. 2
Mulier intra tempus luctus certis ex cauſis contrahere prohibetur. 989. col. 2
Mulier nubens intra tempus luctus non infamatur. 430. columna ſecunda.
Mulier poſt conceptum deberet cótinere. 1059. col. prima.
Mulier prægnans, an baptizari poſsit. 1330. col. 1
Mulier prægnans mortua ubi eſt ſepelienda. 1251. col. 1
Mulier quare debet caput uelare. 1266. col. 2
Mulier quæ ſciemer cum frigido contraxit, an ſeparationem petere poſsit. 1081. col. 2
Mulier ſi credit maritum mortuum, an poſsit alteri nubere. 1207. col. 2
Mulier ſi dicat ſe incognitam, & uir contrarium, cuius probatio admittetur. 996. col. 1
Mulier ſi uirum de monaſterio eduxerit, & ſtatim pœniteat, an poſſit intrare antequam commiſceātur inguina inguinibus. 993. columna prima.
Mulier ſumitur diuerſimodè. 1053. columna 2
Mulier uacans eſt, quæ uirum non habet. 297. col. 1
Mulieris uiolatio per quid cognoſcitur. 1205. col. 2
Mulieri intercedenti, ſed non danti ſubuenitur. 187. columna ſecunda.
Mulieri quare permittitur coma. 179. col. 2
Mulieres ad quid producuntur. 198 colum. 1
Mulieres enixæ non tenentur hodie ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere. 9 col. 2
Mulieres & pro clerico, & contra clericum poſſunt teſtificari. 790. colum. 1
Mulieres filios adoptare poterant, ſecundum legem Moyſi. 199. col. 2. lit. b
Mulieres ordinari non poſſunt, nec characterem recipiunt. 979. col. ſecunda.
Mulieres prædicare poſſunt. 723. colum. 1
Mulieres quæ Pharaoni promiſerunt omnes mares interficere, hæ ſunt mentitæ. 824. columna prima.
Mulierum cum clericis contrahentium punitio. 263. columna ſecunda.
Multi, & pauci. 407. columna ſecunda.
Multitudo eſt reprobata. 72. col. 1
Multitudo non excuſat à delicto. 295. col. 2
Multitudini eſt parcendum. 407. colum. 2
Multitudine creſcente multa fiunt. 322. col. 2
Multitudine excreſcente, an poſsit eccleſia in alterius parochia ſine ipſius conſenſu conſtrui. ibidem.
Multitudinem fidelium fecit Deus uniri ſecum. 1239 col. 1
Multiplicis papæ mutatio. 68. colu. prima.
Munus fraudulentum. 394. colum. prima.
Mutabilia ſunt omnia. 1348. columna ſecunda.
Mutaſſer baptizare poteſt. 350. col. 2. litera c
Mutus & ſurdus teſtificari poſſunt. 510. col. 1

N

Nabuchodonoſor. 246. colum. 2
Nabuchodonoſor uidit ſomnium. 1116. col. 2
Natales qui dicuntur. 1200. col. 2
Natiuitates ſunt duæ. 1303. colum. prima.
Natura nihil permittit eſſe in pendenti. 974. col. 2
Naues ſunt duplices. 914. columna ſecunda.
Nazarei. 938. col. 1
Necat, qui non alit. 831. columna ſecunda.
Neceſsitas ſuadet inuitum ordinari. 238. col. 1. lit. a
Neceſsitas quādoque excuſat, quandoque non. 156. col. 2
Neceſsitate urgente multa licent, quæ alias non licerent. 1348. col. prima.
Neceſsitates publicæ ſunt ab omnibus ſupportandæ. 948. columna ſecunda.
Negatiua eſt triplex. 546. columna prima.
Negatiua teſtis depoſitio eſt benigne interpretanda. 577. columna prima.
Neglectus culpam geminat. 614. colum. 1
Negligentia prælati ſuppletur per ſubditos. 286. col. 2
Negligentia quandoque dolo comparatur. 259. col. 1
Negligentiæ crimen adeò magnū eſt, ut depoſitionem inducat. 154. col. 2
Negotia maiora, an excuſent à iuramento. 820. col. 1. lit. b
Negotia multa ſunt, quæ uix ſine peccato fiunt. 85. col. 1
Negotiatio uix poteſt eſſe ſine peccato. 741. col. 1
Negotiationes per clericos quacunque cauſa exerceri non debent. 283. col. 1
Nemo ſe opponat illi, à quo beneficium recipit. 304. col. 1
Neophytus. 156. col. 1
Neſcio uos, id eſt, non approbo. 1191. col. 1
Neſcire quædam melius eſt, quām ſcire. 959 col. 1
Neſcire quis dicitur multipliciter. 703 col. 1
Neſtoriani. 940. col. 1
Nicolaitæ. 937. col. 2
Nicolaus papa cardinalibus occaſionem dedit, ut ad ſe ſolidam papæ electionem raperent. 68. columna 1
Nyctages. 940. col. 1
Nidor quid ſignificat. 1348. col. 2

Nihil mihi conſcius ſum, qualiter exponitur. 1167. col. 1
Nobilis aliter quàm ignobilis punitur. 1096. col. 2
Nobilium & ignobilium pœna non eſt æqua. 133 col. 2
Nobiles an ſint maiori pœna afficiẽdi, quàm ignobiles. 917 colum. prima.
Nobilitas in electionibus non eſt attendenda 914. col. 2
Nobilitatis ratione pro aliquo præſumitur. 132. col. 1
Noctis quatuor ſunt partes. 355. columna 1
Noctem in ſeptem partes diuiſit Iſidorus. 355. col. 1
Noetiani. 939. col. 1
Nomen amittitur ex uirtute uel peccato 1101. col. 2
Nomen aufertur à malitia. 471. columna 1
Nomen clericorum quandoque reſtringitur. 222. col. 2
Nomina aliquorum non ſunt in miſſa exprimenda. 1260. colum. ſecunda.
Nominatio an tribuat aliquid iuris nominato. 213. columna ſecunda.
Non dat, quod non habet. 330. col. ſecunda.
Non omni uerbo credendum eſt. 354. col. 1
Normani bibunt fortiter, ne corũ anima in ſicco habitet. 1051. columna 2
Normani feroces ſunt. 195. colum. ſecunda.
Nota quærere licet. 80. columna prima.
Notarius. 251. columna prima litera g
Notarius an pro ſcriptura poſsit ab ordinato aliquid recipere. 380. col. 1
Notarius & teſtis apponere non debent in actu ſuo, niſi quæ uiderint & nouerint. 512. columna prima.
Notiſsimum poteſt amplius probari. 918. col. 1
Notorius non conuincitur teſtibus, nec appellare poteſt. 460. colum. 1
Notorium eſt triplex. 420. colum. 1 litera b
Notorium & fama per duos teſtes probari poſſunt. 425. columna prima.
Notus non examinatur. 153. columna prima.
Nouatiani. 938. col. 2
Nouum. 26. col. 1
Nubere de cæterò, non poſſunt ſanctimonialibus copulati. 976. col. ſecunda.
Nubere expedit, & non expedit. 1008. col. 1
Nubere non eſt aliqua cogenda. 1039. col. 2
Nubens poſt uotum, peior eſt adulterio. 90. col. 1
Nubens ſecundo non benedicitur. 977. col. 1
Nullus ad miniſterium altaris admittatur, niſi caſtitas eius ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata. 91. col. 2
Numerus maior minorem non excludit. 1037 col. 2
Numi ſpirituales, qui tantum debent eſſe in templis libri ſacræ ſcripturæ ſunt, qui legendi ſunt, à quibus ſolis pendet uera religio, cui non eſt admiſcenda humanarum traditionum aqua. 284 columna 1
Numerus minor non excludit maiorem. 1214 col. 1
Nundinarum priuilegium, quare tam cito deperdatur. 946. colum. prima.
Nuntij miſsio, an habeatur pro appellatione. 452. columna ſecunda litera i
Nuptiarum opera non ſunt mortalia. 1061. col. 1

O

Obedientia eſt ſummè neceſſaria. 634. col. 1
Obedientia in tribus cõſiſtit. 295. col. 1
Obedientiæ commendatio. 794. columna 1
Obediendum eſt etiam in dubijs. 843. col. 1
Obediendum non eſt alicui in malo. 218. col. 1
Oblatio Cain, grata non fuit. 1293. colum. 1
Oblationes an ſint debitæ à parochianis. 1259. col. 2
Oblationes facere multis eſt utrilium. 188. col. 2
Obligare ſe poteſt aliquis ſub pœna beneficij 430. col. 2
Obligatio extincta non renaſcitur. 1335. col. 2
Obligatio non inducitur tempore. 598. col. 1
Obligatio non contrahitur in turpibus. 830. col. 1
Obligatur ne, qui rem uitioſam cõmendat. 794. col. 1
Obligatur & ſoluitur, quis eodem momento. 1316. col. 2
Obligant parentes in baptiſmo, ſed non in uoto. 798. colum. 2
Obligatus ad aliquid faciendum, non impeditur ingredi monaſterium. 183. col. 1
Obligatus ad ratiocinia, nullatenus promouendus eſt. 183. columna prima.
Obligatus per alium, per alium liberari poteſt. 1323. col. 1
Obtemperans caſu fatali, non uidetur obtemperare. 887. col. 1
Obtenta per ſurreptionem abſente aduerſario retractantur. 1237. columna 1
Occidere an ſit alicui permiſſum. 873. col. 1
Occidere ſeipſum nemini eſt permiſſum. 878. col. 1
Occidere utrum liceat clerico in neceſsitate. 173. col. 2
Occidens hominem qua lege tenetur. 437. col. 1. lit. e
Occidens in ludo an ſit puniendus. 176. col. 1
Occultare licet ex cauſa. 1000. col. 1 litera c
Oculus & auris, quos in eccleſia ſignificant. 286. col. 1
Odoacer Herulorum rex Oreſte & Auguſtulo uictis totam Italiam occupauit, & eam de ſuo nomine Odoacriam nuncupauit. 310. columna 1
Oeconomus. 286. columna ſecunda litera i
Oeconomus à quo eligitur. 765. columna 1
Oeconomus debet eſſe clericus. 386. col. 2
Oeconomus & clerici cathedralis eccleſiæ gubernabunt bona ipſius eccleſiæ 662. col. 2
Oeconomus & procurator diuerſimodè iurant. 222. col. 1
O, & a, quid ſignent. 684. columna prima.
Offendens in uno factus eſt omniũ reus. 1190. col. 1
Offenſa prima debet eſſe impunita. 394. col. 2
Offerentes qui dicuntur. 261. colum. ſecunda.
Officium quandoq; eſt damnoſum. 557. col. 1 & 876. col. 2
Officio priuatus, beneficio priuari debet. 257. col. 1. lit. f
Officio ſubtracto, ſubtrahi debet beneficium. 238. col. 2
Officioſa quæ dicuntur. 18. colum. ſecunda.
Officia matutina & ueſpertina. 294 colum. 2
Officia uirilia ſunt mulieribus interdicta. 1206. col. 2
Officiales ſolum notoria denunciare debent. 523. col. 2
Oleo quæ membra ſunt ungenda. 24. col. 2. litera k
Omnes in extranei poſtulatione conſentire debent. 214. colum. ſecunda.
Omnia licent, ſed non omnia expediunt 607. col. 1
Omnia proceſſerũt ab Adam. 1205. columna 2
Omnia ſunt communia iure naturali. 1. col. 2
Operi coniugali an liceat tempore orationis uacare. 1198. columna prima.
Opere quis negat, loquitur, confitetur, prædicat. 630. col. 2
Opera mortificata utrum remunerantur à Deo 1108. col. 1
Opera ſunt duplicia. 1352. col. 1
Opera trinitatis ſunt indiuiſa. 1282 colum. 2
Opera trinitatis an ſint inſeparabilia. 1008. col. 2

Opera trinitatis qualiter ſunt inſeparabilia.1353 col.1
Ophytæ.938.col.1
Opinio communis multum operatur.501.col.2
Opinio mutari poteſt.890. colum. prima.
Opinio præfertur ueritati.819. colum.2.lit.k
Opinio publica non eſt fallenda. 262.col.1
Oportet, non ſemper eſt uerbum neceſsitatis.941.col.1
Oppoſitio 377.col.2
Oppreſsis debet prælatus patrocinari.280.col.1
Optatus malus fuit catholicus.360 colum.1
Opus coniugale an poſsit ſine peccato exerceri.1199. columna ſecunda.
Opus duplex fuit in Chriſti paſsione.985.col.2
Opus per ſe laudabile,ratione temporis reprobatur. 370. columna prima.
Orare non deſinit, qui bene facit. 1199.col.1
Orare publicè, quàm clam melius eſt.134.colum.2
Orandum eſt uerſus orientem. 24. col.1.lit. i
Orandum ne eſt pro his, qui in mortali peccato deceſſerunt.686. columna 1
Orarium quid ſignificat. 981. columna 2
Oratio breuis debet eſſe. 29.columna ſecunda.
Oratio pro defunctis fiat in omni miſſa.1260.col.1
Oratio quæ poſt conſecrationem dicitur, ſuperflua non eſt. 1189. columna 1
Oratio ſit aſsidua. 1219. columna prima.
Oratione ſpeciali pro hæreticis orare licet.632.col.2
Orationes malorum nocent. 505. columna 2
Ordinari nequit, qui baptizatus non eſt.340.colum.2
Ordinandus eſt quis inuitus ſuadente utilitate,aut neceſsitate. 238. columna 1
Ordinandi de quibus ſunt examinandi.79.col.1
Ordinarium iudicem eum non eſſe ad quem appellatur. 500.col. prima.
Ordinarius an poſsit eſſe arbiter. 403.col.2
Ordinarius & delegatus poſſunt eſſe arbitri.454.colum.2
Ordinatio clericorum facilius ſit, quàm depoſitio. 716. columna prima.
Ordinatio epiſcoporum quæ erat antiquitus & quæ ſit hodie, & quo nomine uocetur. 224.columna prima.
Ordinatus a maiori,maioris eſt dignitatis.304.col.1
Ordinatus à ſimoniaco caret executione.579.col.1
Ordinatus à ſimoniaco occulto, an recipiat ordinis executionem. 371.col.1
Ordinatus alijs præfertur.244. columna.2
Ordinatus coactè, an ordinem recipiat,& continere debeat. 240. colum.1
Ordinatus ordinem quem habet, confert papa delegante.1343.columna ſecunda.
Ordinatus ſemel, an poſsit iterum ordinari.230.col.2
Ordinati ſine titulo, deponi debet.233.col.2.lit.o
Ordinato quando non tenetur epiſcopus prouidere.191.col.1
Ordinati à papa ſubſunt epiſcopis. 376.col.1
Ordinati prius in habendis honoribus & nonnullis alijs, alijs præferuntur.244.col.2
Ordinatus iniuſtè punitio. 219.columna 1
Ordinantiũ indignos punitio. 345. columna 2
Ordo ſit in honoribus gerendis.375 columna 2
Ordo inter beneficiatos. 46.colum. prima.
Ordo iuris eſt duplex.412.columna ſecunda.
Ordo nominum multum operatur, 1291 colum.1
Ordo præfertur ſcientiæ & militiæ. 192.col.2
Ordo purgat infamiam.141.columna ſecunda.
Ordo ſeruandus in pluribus quæſtionibus 514.col.1
Ordinis ſuſceptio obligat ad continendum.96.col.2
Ordinem recipere cogitur quis. 203.col.1
Ordinem ſuſcipere non poteſt, qui baptizatus non eſt. 340.columna ſecunda.
Ordine quem pater emit, an poſsit quis fungi.397.columna 2
Ordines conferendi ſunt tantum die Sabbati.243.col.1
Ordines in fraudem recepiſſe præſumitur, qui ſubito recepit:licet bene meritus ſit aliàs.202.columna prima.
Ordines minores,an ſimul conferri poſsint. 249.col.2.lit.o
Ordinum emptores & uenditores qualiter pœnitere debent. 404. colum.1
Orientales ab occidentalibus differunt.93.col.1
Origenes ſe eunuchum fecit. 194. columna 1
Origeniani.939.col.1
Originarius filium non habet in poteſtate.1054.col.2
Originarij qui ſunt.189.colum.1.& 1042.col.1
Originalia ſecundum aliquos ſunt plura.1200.col.1
Ornatus exterior clericorum. 133. colum.1
Othoniel fuit filius Senez.1117.c.2
Oua & caſei æquiparantur ſagimini ſeu lardo.267.col.1.lit.h

P

PActio an & quando in ſpiritualibus interuenire poſsit. 599. col.1.792. col.1.& 873.col.1
Pactio quandoque licitè ſit in ſpiritualibus.873.col.1
Pactiones interuenire poſſunt in ſpiritualiũ donatione.315 . col.1
Pactum ſuper futura iniuria non ualet.1339.col.1
Paganum interficere an ſit grauius quàm Chriſtianum 928.col.2
Pagani citius trahuntur ad fidem quàm Iudæi.1011. col.2
Pagani & Iudæi etiam in exceptis criminibus non ſunt audiendi. 466.col.2
Palea, Conſtitutio primi Henrici, diſt.lxiij. quòd falsò conficta ſit. 221.col.2
Palea,Oſius papa, diſ.lvj. falſa eſt conficta.197.col.prima
Paleæ duæ quæ immediatè ſe ſequuntur incip. Conſtantinus.diſtin.xcvj. quod mera mendacia ſunt.316.col.2
Pallium ad quid inuenit eccleſia. 323.col.2
Pallium quid confert,& quando peti debet.323.col.2
Panem ſubtrahens, alium occidit. 278.col.1
Panes propoſitionis.591.col.1
Panis ad conficiendum debet eſſe ex frumento.1262.col.2
Panis ante conſecrationem non eſt ſacramentum.1280.col.2
Panis conuertitur in corpus, ſed non ſit corpus.1272.col.1
Papa à concilijs, Imperator à populo authoritatẽ habet. 45. col 2
Papa a nemine iudicatur.58 col.1
Papa à quibus & quando eſt eligendus.253.col.1
Papa an de crimine accuſari poſſit.231.col.2
Papa an de ſuo ſucceſſore poſsit cũ cardinalib⁹ deliberare.155.col.2
Papa an habeat utrunque gladium 21.col.2.& 65.col.1.lit.f
Papa an poſsit à concilio iudicari. 586.col.1
Papa an poſsit concilij ſtatu deſtruere.35.col.1
Papa an poſsit eſſe quis non idoneus.69.col.1
Papa an poſsit in iuramento diſpenſare.714 col.2
Papa beneficium diffinitum reſcindere non poteſt.1237.col.2
Papa ſibi alios præponit.319. col.2
Papa confeſſori ſuo parere debet. 586.col.1
Papa cõmunicans cum excõmunicato nõ incidit in excõmunicationem

ſionem, nec eum abſoluit. 295. colum. 2
Papa contra apoſtolum diſpenſat. 714 col. 2
Papa dat gladij poteſtatem. 217 colum. 2
Papa de homicidio uel adulterio accuſari nequit. 130 col. 1
Papa delinquens debet ſine uenia puniri. 586 col. 2
Papa dicitur ſeruus ſeruorum. 406 colum. 1
Papa diſpenſat in duobus caſibus. 387 col. 1
Papa diſpenſare poteſt cum ſimoniace ordinato, licet ordini malè ſuſcepto non renunciet. 373 col. 1. lit. e
Papa habens utrunque gladium tranſtulit Imperium. 65 col. 1 litera f
Papa in abſentem, an ſententiam ferre poſsit. 278 col. 2
Papa in aliquibus nō diſpenſat 941 colum. 1
Papa iudex eſſe non debet in cauſa propria 756 col. 2
Papa iudicatur à nemine. 131 colu. ſecunda.
Papa legem ligare poteſt. 905 col. 2
Papa laico cauſam ſpiritualem committere poteſt. 304 col. 2
Papa ligat in cælo per approbationem. 457 col. 2
Papa neminem odio habeat. 295 colum. 1
Papa non omnia iura habet in pectore ſuo. 74 col. 2
Papa papam inducit in teſtem. 585 colum. 2
Papa per ſuum mandatum, an iuri alterius derogare uelit. 323 colum. 1
Papa quandoque nimium papaliter diſpenſat. 433 col. 1
Papæ quandoque ſubeſt imperatori. 943 col. 2
Papa ſeipſum deponere poteſt. 474 col. 1. lit. b
Papa ſiue Apoſtolicus ſemper præſumitur bonus. 130 col. 1
Papa ſolus an clericum depoſitum reſtituat. 443 col. 2
Papa ſolus condemnat epiſcopos. 26 colum. 2
Papa ſolus cum ſolenniter depoſito diſpenſat. 167. col. 2
Papa tranſtulit imperium. 316. columna 1
Papa utrum poſsit contra Apoſtolum diſpenſare. 942. colum. 1
Papa utrum poſsit in primo uel ſecundo gradu diſpenſare. 1026. columna 2
Papa utrum poſsit delegare ſimplici ſacerdoti, ut in frōte chriſmet. 306 col. 1
Papa utrum poſsit accuſari de ſimonia. 255. col. 1
Papæ electio olim per triduum differebatur. 221. col. 2
Papæ eſt terminare quæſtionem de fide motam. 909. col. 1
Papa mentiens ſacrilegus eſt. 1106 colum. 2
Papæ ſententia præfertur ſententiæ omnium epiſcoporum. 7 columna 2
Papæ ſoli competens generali mandato non transfertur. 44 columna prima.
Papæ ſtatutis non obediens, an ſit hæreticus 53. col. 1
Papam filium eccleſiæ eſſe, & ei ſubeſſe Panormi eſt. 650 colum. prima.
Papam imitari debemus. 51 columna prima.
Papam nullus mortalium iudicare poteſt. 654 col. 2
Papæ duo non poſſunt eſſe. 552 columna 1.
Papalis confirmationis uires. 52 columna prima.
Papatus eſt primus locus. 831 columna prima.
Paradiſus eſt duplex. 1318 columna prima.
Par in parem quandoq; imperium habet. 228 col. 2
Par pari poteſt cauſam delegare. 544 col. 2
Parentes an poſsint iurare, quòd filios & filias adinuicem nuptui dabunt. 1025 col. 1. lit. f
Pars continetur in toto. 903 colum. ſecunda.
Pars eſt turpis, quæ toti ſuo non cohæret. 911 col. 2
Parſimonia. 134 col. 1
Partes non fiunt de corpore Chriſti. 1273 col. 2
Partibus & aduocatis errorem ſuū corrigere quandocunque ad ſententiam uſq; licere. 1135 columna prima.
Partus eſt pars viſcerum. 391 columna prima.
Paruulus non confirmatus minorem habebit gloriam. 1344 columna prima.
Paruuli poſſunt in omni tempore baptizari. 1306 col. 1
Paruuli ſine charitate uadunt in patriam. 1323 col. 2
Paſcha citra quod, & ultra quod tempus debet eſſe. 1300 columna prima.
Paſsio ſupplet defectum baptiſmi. 1311. col. 1
Paſtus. 774 col. 2
Paſtinare. 678 col. 1. lit. a
Paterniani. 939 col. 2
Pater carnalis, an plus ſit diligendus quàm ſpiritualis. 1027 columna prima.
Pater eſt in filio, qualiter intelligitur. 1291 col. 2
Pater etiam impius eſt paſcendus. 278 col. 1
Pater & mater filium denegare non præſumuntur. 283 columna prima.
Pater filiam (ſed non maritus uxorem) turpiter coeuntem poteſt occidere. 1084 col. 1
Pater in cauſa filij poteſt teſtificari. 404. col. 1
Pater loquitur de filio, quid ſignificat. 1352. col. 2
Pater malus an ſit extraneo bono præferendus. 97. columna ſecunda.
Pater mundus immundum producit. 1337. colum. 1
Pater ſine cauſa filium exhæredare non poteſt. 683. columna prima.
Pater ſpiritualis licitè copulatur ſorori filiæ ſpiritualis. 1028. col. 1
Pater tenetur dotare filiam, quæ eo inuito nupſit. 1240. columna ſecunda.
Patris delictum etiam grauiſsimū, non tollit filio beneficium. 198. columna 1
Patris delictum, an noceat. 197. columna 2
Patris iniquitas non reſpicit filium 1178. columna 1
Patri infideli, an potius ſubueniendum ſit, quàm extraneo fideli. 276. col. 1
Patricidæ punitio. 1096. columna ſecunda.
Patriciani. 939. col. 1
Patrimonialia clericorum priuilegio rerum eccleſiaſticarum non gaudent: niſi in caſibus à iure expreſsis. 755. col. 2
Patrini filios inſtituere debēt. 1318. columna 1
Patripaſsiani. 939. columna 1
Patrocinium à libertis debitum, an poſsit remitti. 664 columna ſecunda.
Patronus à liberto non poteſt conueniri. 1664. col. 2
Patronus an poſsit iuri ſuo renunciare. 768. colum. 2
Patronus ex quibus cauſis efficiatur. 776. col. 1
Patronus laicus, an poſsit clericum de dilapidatione criminaliter accuſare. 738. col. 1
Patronus prælatum de dilapidatione accuſare poteſt. 259 columna prima.
Patronus quæ iura poteſt libertis remittere. 186. col. 2
Patronus ſacerdotem accuſat. 767. columna 2
Patronus tria conſequitur ex iure patronatus. 766. columna ſecunda.
Patronus utrum inſtituere poſsit. 215. col. 1
Patrono debet honor, onus, & emolumentum. 766. col. 2
Patrono pauperi debet ab eccleſia ſubueniri. 767. col. 1
Patroni non exigant xenia ab eccleſia. 1247. col. 1
Patronis diſcordantibus quid faciendum eſt. 769. col. 1
Paulus & Barnabas epiſcopi fuerunt. 244. col. 1
Paulus prædicans nihil accipiebat. 1007. col. 1

Pauli

Pauli charitas magna fuit.471 col. prima.
Pauliani.938 col.2
Pauper parce uiuendo non meretur.1146 col.2
Paupertas in delictis non excuſat. 651 col.2
Paupertas non facit mulierem abiectam.303 col.1
Paupertas repellit à teſtimonio. 419 col.2
Pauperibus quandoque ſufficit bonis cedere.700 col.1
Pax non datur in miſſa defunctorum, nec inter monachos. 1265 colum.1
Pax uobis, dicitur primo ab epiſcopo.1158 col.2
Peccare grauius eſt in mortuum quàm in uiuum. 926 columna prima.
Peccare uter magis dicitur an occultè, an manifeſtè delinquens. 261 col.1
Peccatur uario modo in patrem & filium,& ſpiritum ſanctum.85 colum.1
Peccatum comparatur ſalici,& organum orationi. 1171 columna prima.
Peccatum contra naturam, peſtilentias inducit.1074 columna ſecunda.
Peccatum diaboli fuit irremediabile, ſed hominis remediabile. 1113 col 2
Peccatum dicitur largè, & ſtrictè, 1161 col.1
Peccatum diuerſimodè accipitur. 1111 col.1
Peccatum ducit ad non eſſe. 1101 colum.2
Peccatum & peccati pœna diuerſa ſunt.702 col.2
Peccatum & delictum an ſint idem 1121 col.1
Peccatum futurum Deus non indulget.319 col.1
Peccatum ignorantis minus eſt quam ſcientis.540 col.1
Peccatum in ſpiritum ſanctum eſt irremiſsibile.1109 col.2
Peccatum in ſpiritum ſanctū,quod dicitur,& quot ſunt eius ſpecies: 1112 col.2
Peccatum iteratum eſt grauius pœnitendum.974 col.1
Peccatum mortale an priuet quemlibet ab introitu eccleſiæ.333 colum.2
Peccatum mortale, & non ueniale eſt prohibitum. 1010 colum. prima.
Peccatum mortale non ſemper deijcit iam promotum.152 colum. ſecunda.
Peccatum nullum eſt in corpore tantum.1173 col.2
Peccatum originale dimiſſum non redit.1186 col.1
Peccatum originale diuerſos habet effectus in hominibus.1178 colum.2
Peccatum originale non tenemur confiteri.1189 col.1
Peccatum originale qualiter deletur in baptiſmo.1162 col.2
Peccatum originale quando contrahitur.1340 col.1
Peccatum per pœnitentiam purgatum an poſſit in accuſationem deduci.860 col.2
Peccatum quando dicitur donari. 1162 col.1
Peccatum quare dimittitur. 1129 col.2
Peccatum quo tempore pœnitentiæ remittitur. 1127 columna ſecunda.
Peccatum quod ad actum non deuenit, uoluntate ſola deletur, ſicut uoluntate ſola contractum eſt.330 col.2 lit. h
Peccatum uitam abbreuiat. 640 colum.1
Peccatum unum committens, multa committit.823 col.2
Peccatum ueniale dicitur multifariam. 1106 col.2
Peccati conſcius an poſsit propria authoritate à communione abſtinere. 333 col.2
Peccati dimiſsio,& eiuſdem remiſſio ſimul ſunt.1178 col.2
Peccati occaſiones ſunt fugiendæ. 1156 col.1
Peccati originalis pœna eſt quadruplex.1302 col.2
Peccat qui de minimis ambitiosè loquitur.133 col.1
Peccat mortaliter qui alium cogit peierare.834 col.1
Peccator tandiu debeat pœnitere quandiu fuit malus.153 colum. prima.
Peccator habet duo remedia. 1106 colum.2
Peccator quilibet occultus eſt ſuſpenſus.331 col.2
Peccatorem ſe dicens utrū peccet. 822 col.1
Peccatores ſunt cauendi & recipiendi.958 col.2
Peccamus quotidie. 1256 columna prima.
Peccamus plus erga patres ſpirituales, quam carnales. 462 colum. ſecunda.
Peccatorum uenia eſt triplex.1164 colum.2
Peccans in multos grauius peccat. 305 col.1
Peccantibus uoluntariè non relinquitur hoſtia pro peccato, qualiter exponitur.1170 col.2
Peccata actualia & originalia differunt.1340 col.1
Peccata adulti an admittantur per fidem ante baptiſmum. 1000 colum.2
Peccata cardinalia ſunt ſeptē 1075 colum. 1
Peccata grauia grauiter ſunt puniēda.1175 col. 1
Peccata in patrem & filium. 1138 colum.2
Peccata nō ſunt à deo creata.1166 colum.1
Peccata nos faciunt miſeros. 1271 colum.2
Peccata per quid dimittuntur. 71 colum.1
Peccata per quos remittūtur. 1316 colum.1
Peccata publicè puniri intereſt. 1159 col. 1
Peccata quædam in baptiſmo non delentur.1036 col.1
Peccata quædam reguntur. 1162 colum.2
Peccata quæ ſola uoluntate contrahuntur, ſola uoluntate tolluntur.1099 col.2
Peccata quis reſecat tripliciter. 1172 col. 2
Peccata ſemel dimiſſa an redeant, ſunt opiniones.1177 col.2
Peccata ſine charitate non delentur.1104 col.1
Peccata ſolius uoluntatis ſola uoluntate deleri non poſſunt.1051 colum.2
Peccata utrum deleantur ſola contritione.1091 col. 2
Peccatur in ſpiritum ſanctum ſex modis.1122 col.2
Pecunia eſt quicquid pro pecunia accipitur.384 col.2
Pecunia pro ſpiritualibus interuenire poteſt in quinque caſibus. 330 col.1
Pecunia quid continet.384 colum. ſecunda.
Pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda 383 col.1
Pecuniæ interuentu non uitiatur matrimonium.1053 col.1
Pecuniæ nomine quæ ueniant.384 colum.2
Pecuniam dans iudici ut iuſtè iudicet, an illam repetere poſsit.699 colum.1
Pecuniam ſeruare utrum licitum ſit.641 col.2
Peculium manumiſsis inter uiuos uidetur conceſſum.668 colum. prima.
Peculium ſerui.187 col.1
Peculium ſeruus habere poteſt, ſed non liber homo. 281 columna ſecunda.
Pecus occidi iubetur, cum quo peccauit mulier. 1269 columna prima.
Pedes in literis ſacris ſignificant affectiones. 370 col.2
Pedes pro affectionibus accipiuntur.1110 col. 2
Pelagiani.940 col.1
Pellices unde dicuntur. 1147 colu. prima.
Percuſsio eſt duplex. 144 columna prima.
Perdere bona leuè eſt. 375 colum. prima.
Perdit quis quod nunquam habuit. 553 col.1
Perfectus non citò quis fit. 155 colum.2

afectio multiplex.823 columna prima.
Perfectio non eſt præcepti. 1204 colum.1
Perfectum amplius perficitur. 637 colum.1
Peribit qui in eccleſia non inuenitur.914 col.1
Periculum cuius erit rei quæ nuntio deferenda data eſt.307. col.2 litera k
Periurus quandoque punitur capite.883 col.2
Periuri ſacramento credendum non eſt. 837 columna prima. litera c
Periuri teſtimonium non eſt amplius recipiendum. 897 columna prima.
Periuro non eſt credendum.837 colum.1
Periurium quatuor modis committitur.818 col.1
Permiſsio compenſatiua. 6 colum.1 litera c
Permiſsio fit tripliciter. ibidem.
Pernoctantes. 248 col.1
Perpetuum dicitur multipliciter. 583 col.1
Perplexitatis uarietas. 30 colum. 1 litera. d
Perſecutio eſt duplex. 564 colum. ſecunda.
Perſecutiones propter peccata omittuntur.564 col.1
Perſona loquentis an in generali ſermone comprehendatur.87 columna ſecunda. & 821 column. prima.
Perſonæ deteſtatio an faciat illius dicta reprobari. 344 columna ſecunda.
Perſonæ, quæ poſſunt corrigere. 346 col.1.lit. a
Perſonarum acceptio non debet eſſe in iudicio. 522 columna ſecunda.
Perſonarum coniunctarum ſeparatio dura eſt.263 col.1
Pes.774 col.2
Pes & naſus an ſint in euchariſtia coniuncti. 1289 col.1
Petendum nihil eſt pro ingreſſu monaſterij. 578 columna ſecunda.
Petendi inſtantia prodeſt. 324 colum.2
Petra qualiter ſequebatur filios Iſrael.1284 col.1
Petrus cecidit non ſine cauſa. 849 colum.1
Petrus & Paulus eodem die paſſi ſunt 62.col 1
Petrus in adminiſtratione maior alijs fuit.61 col.1
Petrus Malchi aurem abſcidit. 910 colum.1
Petrus noluit, & uoluit pedes ſuos à Chriſto lauari. 820 columna prima.
Petrus per quæ uerba fuit factus Papa.177 col. 1
Petrus poſt paſsionem fuit paſtor creatus.61. colum.2
Petrus præfuit alijs in iuriſdictione.908 col.2
Petrus propter Chriſtum abnegauit ſeipſum.381 col.1
Petrus quando peccauit, herba nõ fuit.1137 col.1
Petrus ſe uocat presbyterum. 502 colum.1
Petrus utẽdo gladio peccauit. 847 colum.1
Pharao regem Medorum oppugnauit. 1148 col.2
Phinees Hebræum occidit. 861 colum.1
Phyloſophicum temperamentum 364 col.1
Phutifar gener Pharaonis in ſacerdotio fuit exactus. 342 columna ſecunda.
Piaculare flagitium.331 col. 1
Pietas multa facit. 407 columna prima.
Pignus prætorium & conuentionale.483 col.2
Piper frumento additum non tranſit in corpus. 1263 columna prima.
Pyctacium.253 columna prima litera g & 1026 col. ſecunda.
Plebis nomine qui cenſentur. 219 colum.1
Plurale in ſingulare reſoluitur. 1 colum.2
Plures unum accuſare non poſſunt 415 col.2
Plus punitur conuictus quàm confeſſus.160 col.2
Pœna an poſsit excedere quadruplum.651 col.1
Pœna an poſsit peti cum re.950 colum.2
Pœna corporalis ab eccleſia poteſt infligi.700 col.1
Pœna corporalis eſt duplex.390 colum. 2
Pœna eſt imponẽda ſine mora. 227 colum.2
Pœna eſt triplex. 390 columna ſecunda.
Pœna in dubio intelligitur de minori.1096 col.1
Pœna infligatur ſecundum delictum.346 col.2
Pœna legis Corneliæ. 377 columna ſecunda.
Pœna pecuniaria an poſsit infligi ab eccleſia 650 col.2
Pœna quare infligitur à Deo. 1157 colum.2
Pœna ſapientem facit. 292 columna prima. 290 columna prima. litera k
Pœna ſapientiorem efficit. 973 colum. 1
Pœna ſpiritualis eſt duplex. 390 colum. 2
Pœna una in aliam commutatur. 832 col.2
Pœna unius non debet eſſe præmium alterius. 196 columna ſecunda.
Pœnam & præmium conſequitur quis ex eodem facto. 824 colum. prima.
Pœnam quadrupli poteſt iudex quandoque excedere. 778 colu. prima.
Pœnæ fugientis in bello. 4 colum. prima.
Pœnæ in ſpiritualibus poſſunt commutari.133 col.2
Pœnæ legatos impedientis. 4 colu. prima.
Pœnarũ mutatio eſt permiſſa. 267 colum.2
Pœnitet me feciſſe hominem, qualiter exponitur. 1156 col.1
Pœnitere nõ poteſt quis per alium 982 col.1
Pœnitendi tempus.1110 col.2
Pœnitens eſt interrogandus ſpecialiter.1195 col.1
Pœnitens ſolenniter an poſsit poſtea matrimonium contrahere. 1088 col.1
pœnitens ſolenniter an poſsit poſtea ad honorem redire. 1088 colum.2
Pœnitens uerè poteſt dignè Chriſti corpus ſumere. 1108 columna ſecunda.
Pœnitens uerè quis dicitur.1158 colum. 2
Pœnitentes armis uti non poſſunt. 842 col.1
Pœnitentes ſolenniter, quanto tempore debeãt eſſe extra eccleſiam. 180 col.2
Pœnitentiam an faciat, ut quis reuertatur ad priorem ſtatum. 166 col.1.lit. g
Pœnitentia an poſsit ab hæreticis recipi.107 col.2
Pœnitentia an poſsit agi in peccato.1052 col.1
Pœnitentia an ſit imponenda illi, qui tempore opportuno ſegetem ſeruit, & illa relicta diſceſſit.1095 colum.2
Pœnitentia circa multa eſt attendenda.1091 col.2
Pœnitentia eſt arbitraria. 289 col. ſecunda.
Pœnitentia eſt arbitrio ſacerdotis iniungenda. 967 col.1
Pœnitentia eſt à ſacerdotibus imponenda.1169 col.2
Pœnitentia eſt iteranda. 1155 col. prima.
Pœnitentia eſt utilis licet ſequatur offenſa.1162 col.1
Pœnitentia ex cauſa minuitur uel augetur.829 col. 1
Pœnitentia fortificat.165 columna ſecunda.
Pœnitentia impoſita, authoritate propria mutari non poteſt. 266 colum. 2
Pœnitentia infirmis non eſt imponenda.178 col.2
Pœnitentia in mortis articulo iniuncta, utrum ſit utilis. 1196 colum.1
Pœnitentia interiori & exteriori dolendum eſt.1190 col.1

Pœnitentia

Pœnitentia in tribus continetur. 1109 col. 1
Pœnitentia licet ſacramentum ſit, bene iteratur. 1310 col. 2
Pœnitentia minor an liberet pœnitentem. 1123 col. 1
Pœnitentia non eſt morientibus iniungenda. 967 col. 1
Pœnitentia non impedit accuſationem. 536 col. 2
Pœnitentia non tollit pœnam ciuilem. 1130 col. 1
Pœnitentia non ualet ad ſalutem, niſi perſeueret uſque in finem. 374 col. 2
Pœnitentia nouum hominem parturit. 1120 col. 2
Pœnitentia peracta an ſit licitum ad ſecularem militiam redire. 1191 col. 1
Pœnitentia perfectiſsima quæ eſt. 1156 col. 1
Pœnitentia perſeuerantis in peccato, an ſit utilis. 1177 col. 1
Pœnitentia poſt baptiſmum ſæpius eſt utilis. 1167 col. 2
Pœnitentia publica imponitur raptori. 1243 col. 2
Pœnitentia publica non eſt uiolatoribus uoti ſimplicis im ponenda. 972 col. 2
Pœnitentia publica utrum per ſacerdotem agi poſsit. 1025 col. 1
Pœnitentia puerorum & adultorũ debet eſſe diuerſa. 1331 col. 2
Pœnitentia quare pro peccato imponitur. 1122 col. 1
Pœnitentia ſacerdotis filiam ſpiritualem cognoſcentis. 1025 columna 2
Pœnitentia ſeptennis cuilibet mortali debetur. 1087 col. 2
Pœnitentia ſeptennis debetur pro quolibet mortali. 818 col. 1
Pœnitentia ſeptennis eſt pro mortali imponenda. 818 col. 1
Pœnitentia ſit longa, ſi longa fuerit culpa. 1157 col. 1
Pœnitentia ſolennis an poſsit agi per ſanctimonialem. 974 colum. prima.
Pœnitentia ſolennis impedit clericatum. 179 col. 2 lit. f
Pœnitentia ſolennis non de facili iuuenibus imponitur. 1089 co. ſecunda.
Pœnitentia ſolennis non iteratur. 179 col. 2
Pœnitentia ſolennis tantum pro notorio imponitur. 967 col. 1
Pœnitentia ſuper uno peccato non eſt deneganda. 1159 col. 2
Pœnitentia tribus modis agitur. 1120 col. 2
Pœnitentia uera quæ eſt. 1164 col. ſecunda.
Pœnitentia unde dicatur. 1191 col. ſecunda.
Pœnitentia unius peccati non prodeſt ad ſalutem in altero exiſtenti. 975 col. 2
Pœnitentiæ effectus quis eſt. 1155 col. 2
Pœnitentiæ menſura per canones non ponitur. 1088 col. 1
Pœnitentiæ omnes ſunt arbitrariæ. 967 columna ſecunda & 1087 col. 2
Pœnitentiæ ordo. 1123 columna ſecunda.
Pœnitentiam à Papa impoſitam poteſt epiſcopus ex cauſa relaxare. 1090 col. 1
Pœnitentiam dare poteſt laicus in neceſsitate. 719 col. 2
Pœnitentiam facere compellitur quis. 1084 col. 1
Pœnitentiam iniungens debet eſſe ſine peccato. 1194 columna prima.
Pœnitentiam ſeptennem agens, an ſingulis annis in cœna domini debeat in eccleſia introduci. 1298 col. 1 lit. i
Pœnitentiam ſibimet nullus poteſt iniungere. 1106 columna ſecunda.
Pollicitatio nuda quandoque obligat. 642 col. 1
Politia externa iure naturali & poſitiuo regitur. 1 col 1
Pollutio nocturna an ſit peccatum. 10 col. 2
Pollutio nocturna turpem cogitationem ſequens imputatur. 10 col. 2
Pollutio tripliciter accidit. 11 colum. 1
Pomerio interdicto, interdicitur ciuitas. 1089 col. 2
Pontifex debet eſſe humilis. 204 colum. 1
Populus utrum legem poſsit conſtituere 4 col. 2
Populus an leges ſeu ſtatuta facere poſsit. 4 col. 2
Populus tantum habet iuriſdictionem. 848 col. 1
Porrò quandoque copulatiuè tenetur. 1187 col. 2
Poſſeſsio an ſit de iure diuino, an humano. 14 col. 1
Poſſeſsio momentanea. 460 colu. ſecunda.
Poſſeſsio ſine cauſa poſsidendi non ſufficit ad præſcriptionem. 598 col. 1
Poſſeſsio ubi eccleſia eſt fundata, debetur ipſi eccleſiæ. 1247 col. ſecunda.
Poſſeſſor lite pendente fructibus utitur. 500 col. 2
Poſſeſſor titulum probare debet quinque caſibus. 431 columna prima
Poſsidens ab Imperatore, non eſt ſemper tutus. 650 col. 1
Poſsidens in initio litis, quo ad finem uſque cauſæ in poſſeſsione manebit, ſi fundatam ſuam intentionem de iure communi habeat. 755 col. 2
Poſsidens rem eccleſiæ ſiue ſuo, ſiue alieno nomine, an ſemper ſit conueniendus. 650 columna prima.
Poſterior in duobus caſibus eſt priori præferendus. 239 columna ſecunda.
Poſtliminium. 3 columna ſecunda.
Poſtliminij diffinitio. 751 columna prima.
Poſtulare. 502 col. 1
Poſtulare quid eſt. ibidem.
Poſtulatio qualiter fit. 205 colum. prima.
Poſtulatus poteſt poſtulantes conuenire, ut ſibi prouideant. 206 col. 2
Potentia ad multa refertur. 823 colum. 2
Poteſt quis per alium, quod non poteſt per ſe. 283 columna prima.
Poteſtas ligandi & ſoluendi ſolis eſt ſacerdotibus tradita. 1107 colum. 2
Poteſtas omnis iuriſdictionis penes principes erat Apoſtolorum tempore. 533 columna ſecunda.
Poteſtas Papæ & epiſcoporum diuerſa eſt. 23 col. 1 lit. e
Potius quandoque prius ſignificat. 868 col. 1
Pragmatica ſanctio. 327 columna ſecunda.
Præbenda dicitur dupliciter. 381 col. 2
Præbenda per ſe prophana eſt. 382 col. 2
Præbendam poteſt quis habere & tamen non erit canonicus. 806 col. 1
Præceptum an morte expiret. 798 col. 1
Præceptum ſi peccauerit, an ad omnes pertineat. 8[illegible]5 col. 2
Præcepta decalogi continebantur in duabus tabulis. 1075 colum. 2 lite. e
Præcepta etiam moralia ſunt per eccleſiam mutabilia. 246 colum. prima.
Præcedentia determinant ſequentia. 1072 col. 1
Præcedentia per ſequentia præſumuntur. 47 col. 2
Præcipere & imperare differunt. 691 col. 1
Præceptio unius contrarij eſt alterius prohibitio. 1. colu. prima litera f
Præcipitans ſe an mortaliter peccet. 32 col. 2
Præda publica eſt domino, ſub quo militatur. 881 columna prima.
Prædeſtinatio eſt Deus prædeſtinans. 885 col. 2
Prædeſtinati quodam ſigno diſtinguuntur à damnandis. 1139 col. ſecunda.
Prædium eſt duplex. 311 columna prima.
Prædia monaſterij inconſulto epiſcopo non poſſunt alienari. 782 col. prima.

Præd

Prædicare eſt officium ſacerdotis. 252 col.2 lit.g
Prædicare nemo poteſt, niſi mittatur. 55 col.1
Prædicant & ueri & falſi prædicatores. 723 col.2
Prædicatores quandoque dicuntur angeli. 282 columna ſecunda.
Prædicatio eſt efficacior corpore Chriſti. 362 col.1
Præiudicium eſt prauum iudicium. 357 col.2
Prælatus an poſsit criminoſos repellere. 849 col.1
Prælatus an propter perſecutionem licitè poſsit eccleſiam deſerere. 564 col.2
Prælatus an ſit recipiendus, qui ad eccleſiam dimiſſam redit. 293 colum.2
Prælatus an teneatur acquirere eccleſiæ ſuæ 673 col.2
Prælatus columbam imitetur. 120 col. 2
Prælatus ex negligentia ſua tenetur. 388 col.1
Prælatus modum excedens in correctione, an debeat ſubditis ueniam petere. 273 columna ſecunda.
Prælatus negligens eſt deponendus. 788 col.1
Prælatus nolentibus non eſt dandus. 62 col 1
Prælatus propter perſecutionem non deſerat prædicationem. 140 col.1
Prælatus quandoque debet mortem ſubire. 899 col 1
Prælatus quandoque ſuſpenditur à ſubdito. 556 col.2
Prælatus quid debet facere de re quam ſcit non eſſe eccleſiæ ſuæ. 189 col.1
Prælatus quid facere debeat 853 colum.1
Prælatus qui poteſt remoueri à teſtimonio, an poſsit repelli à iudicio. 920 col.2
Prælatus quilibet presbyter eſſe debet. 252 col. 2
Prælatus ſententialiter depoſitus ſi appellauit an interim poſsit ſubditum excommunicare. 577 col. prima.
Prælatus utrum pro propria iniuria poſsit puniri. 148 columna prima lit.c
Prælati ad omnes quæſtiones reſpondere tenentur. 120 columna ſecunda.
Prælati confeſsio an noceat eccleſiæ. 66 col.2
Prælati criminoſi ante ſententiam derelinqui poſſunt. 462 columna ſecunda.
Prælati delictum an redundet in eccleſiæ damnum. 952 columna prima.
Prælati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarum. 648 colu. ſecunda.
Prælati in multis excedunt. 349 co. prima.
Prælati negligentia offert capitulo ius eligendi. 324 col.1
Prælati non ſunt tutoribus comparandi. 530 col.1
Prælati præceptum etiam iniuſtum eſt faciendum. 325 columna ſecunda.
Prælati quòd fidem Chriſtianam per uerbum Dei prædicare teneantur. 913 col.2
Prælati tacere non debent. 131 col. prima.
Prælato negligenti auferatur iuriſdictio. 587 col.2
Prælato qui fecit, quod in ſe eſt, imputari non debet. [illegible]5 column. ſecunda lit.k
Prælatorum eccleſias negligentiũ punitio. 167 col.1
Prælatorum exempla alios corrumpunt. 469 col.2
Prælatio inter miniſtros eccleſiæ ad quid facta fuit. 302 columna prima.
Prælatio quælibet poſt iudicium ceſſabit. 288 col.1
Præordinatio Dei duos habet effectus. 1184 col.1
Præpoſitus & œconomus differunt 386 col.1
Præſcientiæ duplex eſt effectus. 1179 col.1
Præſcribere non poſſunt aliquæ perſonæ. 750 col.2
Præſcriptio ad quid eſt inuenta. 747 col.1
Præſcriptio an currat contra Ciſtercienſes. 756 col.2
Præſcriptio dupliciter interrumpitur. 746 col.2
Præſcriptio in multis locum non habet. 376 col.2
Præſcriptio interrumpitur dupliciter. 746 col.2
Præſcriptio non currit in aliquibus caſibus. 751 col.1
Præſcriptio non defendit inualidum. 1202 col.2
Præſcriptio non habet locum in multis rebus. 750 col.2
Præſcriptio quæ et quoduplex eſt. 745 col.2
Præſcriptionis effectus. 746 colum. ſecunda.
Præſcriptionem probans an debeat docere de continua poſſeſsione. 756 col.1
Præſcriptione completa, ſi ſuperueniat mala fides an debeat reſtitui. 699 col.2
Præſcribi non poſſunt aliqua. 299 col.2
Præſcribi non poteſt procuratio. 590 col.1
Præſcribi poteſt res epiſcopi. 755 col.2
Præſcribi quid poteſt in alterius diœceſi. 747 col.1
Præſcribitur quandoque triennio iuri epiſcopali. 752 columna prima.
Præſens & abſens qui dicuntur. 751 col.2
præſens pro futuro quandoque ponitur. 1297 col.1
Præſentari dicitur quis per literas. 226 col.2
Præſentatus eſt admittendus. 768 col.2
Præſentia non exhibetur per aliũ. 304 col.2
præſumitur contra aliquos. 465 co. prima. lit.a
Præſumitur ex præſenti circa præteritum. 1208 col.1
Præſumitur ex præſentibus circa futura. 266 col.1
Præſumitur ex præterito circa præſens ſiue de præſenti. 417 colum. prima.
Præſumitur in multis contra tacentem. 229 col.1
Præſumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio. 435 col.2
Præſumitur plus pro illo, qui plura habet ſtipendia. 201 col.2
Præſumptio an ſemper ſit pro matrimonio. 113 col.1 lit.h
Præſumptio contra aliquem & pro aliquo ex multis ſumitur. 790 colum.1
Præſumptio eſt triplex. 537 colum. prima.
Præſumptio ex ſignis colligitur. 1330 col.1
Præſumptio præcedat tormenta. 519 col.1
Præſumptio ſumitur ex ſolitudine & ſocietate. 261 col.2
Præſumptio ſumitur ratione numeri, loci, temporis, & perſonæ. 263 col.1
Præſumptio uario modo contra aliquem ſumitur. 142 col. 2 lit.g
Prætor côtra legem neminem tuetur. 1007 col.2
Præuaricator. 426 col.2
Precariæ precaria, & precarium differunt. 594 col.2
Preces, an inducant ſimoniam. 569 col.1
Preces carnales pro digno porrectæ ſimoniam non faciunt. 375 col.1
Preces dignas pro ſe poteſt quis offerre. 376 col.1
Preces iuſtæ ſunt exaudiendæ. 274 col.1
Preces pro digno ſimoniam non inducunt. 1237 col.1
Preces quandoque ſimoniam inducunt. 373 col.1
presbyter an poſsit ab inferiori epiſcopo iudicari. 608 col.1
Presbyter an pro ſimplici fornicacatione ſit deponendus. 259 columna 1
Presbyter an ſine miniſtro poſsit celebrare 128 col.1
Presbyter excommunicatus tenetur ad horas dicendas. 96 col.2
Presbyter in adulterio deprehenſus quanto tempore detineri poſſit. 260 col.1 lit. d

Presby-

 L

Presbyter fornicans plus punitur quàm legitimè contrahens. 93. colum. 2
Presbyter malus cornu æquiparatur. 470. col. 1
Presbyter pauper pro celebratione miſſæ accipere poteſt. 339. columna 2
Presbyter pœnitentia peracta reſtitui poteſt. 506. col. 1
Presbyter ſi inteſtatus decedat, uxor in hæreditate eccleſiæ præfertur. 675. col. 1.
Presbyter ſimplex an poſſit benedicere epiſcopo præſente. 308. colum. 1
Presbyter ſimplex an poſſit aliquã reconciliare eccleſiã. 963. colu. ſecunda.
Presbyteri concubinam habentis miſſa non audiatur. 105. col. 1
Presbyterum uerberans plus peccat quàm uerberans ſimplicem clericum. 834 col. 1
Presbyteri conductitij qui dicuntur. 809. col. 1
Presbyteri plus in decimis habeant quàm diacones. 242. col. 1
Pretium in coniugio poteſt interuenire. 369. col. 1
Pretium in emptione debet eſſe innumerata pecunia. 337. columna prima.
Primas & patriarcha idem. 256. columna 1
Primas in concilio archiepiſcopi non debet intereſſe. 46. columna ſecunda.
Primatus iuriſdictio. 322. columna prima.
Primates apoſtolorũ tempore nondum erant. 536. col. 1
Primates & patriarchæ quo tempore introducti & inſtituti ſunt. 256. col. 1
Primatus quomodo accipiatur in c. epiſcopi. ix. q. ij. 582. col. 1
Primitię ut decimę ſoluendæ ſunt. 676. col. 1
Princeps ex certa ſcientia etiam, ſi ne clauſula non obſtante, auferre poteſt mihi ea quæ iuris ciuilis ſunt. 945. col. 1
Princeps etiam ab epiſcopo excommunicari poteſt. 315. columna ſecunda.
Princeps habet omnia iura. 949. columna 1
Principis conſenſus eſt electione celebrata requirendus. 215. col. ſecunda.
Principis mandato contradicere licet. 572. col. 1
Principis ſunt omnia. 4. columna prima.
Principes eccleſias tueri debent. 866. col. 2
Principium medium & finis, an unum trahat aliud 94 col. 1
Principio malo inchoata non conualeſcunt. 294. columna prima. litera e
Priſcilianiſtæ. 939. col. 2
Priuati qui ſunt. 917. col. 1
Priuati dupliciter dicuntur. 6. col. prima.
Puniatur quis in eo in quo peccat. 305. col. 1
Priuilegium à conſuetudine inducitur. 225. col. 2
Priuilegium à quibus poteſt dari. 945 col. 1
Priuilegium ceſſat ceſſante ipſius cauſa. 952. col. 1
Priuilegium contra ius diuinum concedi poteſt. 732. col. 2. lit. e
Priuilegium dari non poteſt rei, quæ non eſt. 105. col. 1
Priuilegium debet eſſe manſurum 946 col. 1
Priuilegium & confirmatio differunt. 945. col. 2
Priuilegium exemplatum exhibere utrum ſufficiat. 325. columna ſecunda.
Priuilegium lædens an poſſit tolerari. 948. col. 1
Priuilegium perditur multis ex cauſis. 626. col. 1. lit. a
Priuilegium poteſt concedi à primate. 757. col. 2
Priuilegium priuilegio quandoq; derogat. 945. col. 1
Priuilegium quandoque perſonæ, quandoque rei datur. 945. columna prima.
Priuilegium unius ad alterum non extenditur. 729. col. 1
Priuilegij tenor eſt attendendus. 947. col. 1
Priuilegio & iuri communi licet quandoque inniti. 326. columna prima.
Priuilegia quędam licet perſonalia tranſeunt ad ſucceſſores. 327. columna 1
Priuilegiorum uerba cauſaliter ponenda ſunt. 6. col. 1
Prius quandoque non notat ordinem. 999. col. 1
Probare tenetur qui dicit ſe non citatum. 265. col. 2
Probari quis quanto tempore debet 185 col. 1
Probatio admittitur contra uiolentam præſumptionem. 1216. col. ſecunda.
Probatio an admittatur contra præſumptionem. 190. col. 2
Probatio incumbit actori. 1020. columna 1
Probatio non auditur contra iuris præſumptionem. 1080. columna ſecunda.
Probatio per obſtetrices facta eſt inualida. 973. col. 2
Probatio quæ fit per ſuum contrarium, eſt optima. 571. columna prima.
Probatio quandoque fit ex abundanti. 420. col. 2. lit. c
Probatio quandoque reo incumbit. 188. col. 1
Probatio utrum contra præſumptionem admittatur. 166. colum ſecunda.
Probato uno coniunctorum probatur reliquum. 101. col. 2
Proceſsiones rogationum. 126. columna 2
Procurator in animam domini iurare debet. 780. col. 1
Procurator in cauſa populari non poteſt dari. 528. col. 2
Procurator in cauſa liberali interuenit. 188. col. 1
Procurator in cauſis criminalibus interuenit quandoque. 457. col. ſecunda.
Procurator quandoque cauſam criminalem poteſt tractare. 499. columna 2
Procurator reuocatus, ſi aliqua fecit, an teneant. 122. col. 1
Procuratoris conſtituendi forma quædam reprobata. 807. colum. prima.
Procuratorem non tenetur mittere habens iuſtam cauſam abſentiæ. 528. col. 2
Procuratores poſſunt eſſe plures. 453. col. 2
Procuratio non ſemper eſt debita epiſcopo. 791. col. 2
Prodere eſt in publico dicere. 178. colum. 2
Proditor. 631. col. 1
Proditor multipliciter dicitur. 151 colum. 1
Profeſsio facta ante xiiij. annos an ſtatim poſt obliget. 799. colum. prima.
Profeſsio religionis impedit matrimonium. 971. col. 1
Prohibitio & permiſsio contraria non ſunt. 1. col. 2
Prohibitum uidetur, quod conceſſum non oſtenditur. 299. col. prima.
Promiſſa ob reuerentiam, non ligant. 828. col. 1
Promiſsiones negatinę ad duo obligant. 838. col. 2
Promoueri ad ordines non poteſt, qui ex adminiſtratione aliqua reipublicæ obligatus eſt. 183. columna 1. lit. e
Promoueri non poſſunt rebaptizati etiam ignoranter. 1330. columna ſecunda.
Promoueri utrum poſſit ille, qui ſemel peccauit. 85. col. 1
Promouendus crimen ſuum confiteri debet. 571. columna prima.
Prompti ad loquendum ſunt arguendi. 141. col. 1
Prophanæ uocum nouitates uitandæ. 70. col 2
Propinqui præferuntur alijs in certis caſibus. 1229. col. 2
Proreta eſt nauis rector. 564. columna 1
Proſelyti qui olim erant. 334. col. prima.
Proſperitas in hoc ſeculo eſt periculoſa 824 col. 1
Pro poſſeſſore habendus eſt quis ex eo quòd in poſſeſsione fuit: niſi

niſi proteſtatio præceſſerit. 543. col. 2
Proteſtatio an ualeat. 89. columna prima.
Protoflamines. 256. col. 1
Prouinciæ quo tempore fuerunt diſtinctæ. 321. col. 2
Pſalmi dicitur ſoliloquia. 1158. columna prima.
Pſalmiſtatus eſt primus ordo. 249. column 1.
Pſeudo apoſtoli ij dicendi ſunt, qui ex inuidia bonorum, & lucri cauſa Chriſtum prędicant. 55. columna prima.
Prudens in tempore tacet. 618. columna 2
Pubertas quando finitur. 249. col. ſecunda.
Publicè factis nemo contradicere poteſt. 186. col. 1
Pudicitia an poſſit per uiolentiam auferri. 1062. col. 1
Puella nata patre ſeruo & auo libero, cuius conſenſum requirere debet. 1054. col. 1
Puer in ſacris ordinatus characterem recipit. 375. col. 2
Puer nouennis nutricem grauidauit. 798. col. 1
Puer quid ſignificat. 351. columna prima.
Pueri beneficia, ſed non prælaturas habere poſſunt. 92. col. 2
Pueri dicuntur fideles. 1278. col. 1
Pueri qui ſunt. 375. col. 2
Pueri ſeptennes poſſunt mentiri, & uerum dicere. 1323. col. 1
Pueros in baptiſmo tenere non poſſunt, qui Chriſtiani non ſunt. 1318. col. 1
Puniatur quis in eo, in quo peccat. 305. col. 1
Punietur in futuro, qui hic non pœnitet pro peccato. 1105. col. 2
Punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato. 83 col. 2
Punitur quis & meretur ex eodem facto. 210 col. 2
Punitur tẽporaliter unus pro alio. 393 col. 1
Puniri non debet alter pro altero. 697. col. 2
Pupillus. 280 col. 1
Pupillus vbi debet educari. 639. columna 1
Purgatorium non ſentiet, qui uerè pœnituit. 1196. col. 2
Purgatorij pœna eſt acerbior omni mundana. 107 col. 2
Purgatorij duo ſunt ignes. 976 columna 1
Purgans ſe quid debet aſſerere. 436 col. 1
Purgatio eſt duplex. 431 col. 1

Q

Quæſtio circa homicidium 904. col. 1
Quæſtio duplex circa matrimonium. 1033 col. 1
Quæſtio in quibus cauſis ſit 452. columna ſecunda.
Quinquageſima hodie non ſeruatur. 7 col. 2
Qui nihil habet, nihil dat. 410 col. 2
Qui non habet in ære, an ſit puniendus in corpore. 276 col. 1
Quod approbo, non reprobo. 521 col. 2
Quodcunque ligaueris, &c. qualiter intelligitur. 923 col. 2
Quod minus plenè fit, eſt iterandũ. 411. col. 1
Quod non eſt, non poteſt diſſolui. 91. col. 1
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. 313 col. 1
Quod per ſuperabundantiam dicitur: uni ſoli conuenit. 216 columna prima.
Quod uix fit, fieri dicitur. 295 columna ſecunda

R

Rancorem dimittere tenemur. 148. col. 1
Rancorem non ſatisfactionem iniuriæ remittendam. 645 col. 2
Rancorem ſed non iniuriam tenemur dimittere. 290. col. 1
Rapere aliena dicitur, qui ultra neceſſitatem ſibi retinet. 99 columna 1.
Rapere rem etiam propriam non licet. 3 col. 2
Raptor raptam bene ducit. 1241 columna prima
Raptores apud Gallos immutare eccleſiaſtica non gaudent. 1241. columna 2
Raptum in ſponſam ſuam quis non committit. 1240. columna prima.
Rapta nubens raptori punitur ſecundum leges. 1242. col. 1
Ratihabitio retro trahitur. 235. columna prima.
Ratio multorum eſt habenda in pęnitentia imponenda. 967. colum. 2. lit. g
Recedens ab eccleſia, an perdat illam. 556. col. 1
Recipere licet, quæ non licet exigere. 379. col. 1
Reconciliatio eſt duplex. 963. col. prima.
Reconciliatio pœnitentium epiſcopalis officij eſt. 1298. col. 2
Recõciliatio ſiue manus impoſitio qualiter fit. 1313. col. 1
Recõuentio ceſſat in certis caſibus. 507. col. 1
Recuſari poteſt quis, non tamen ab eo appellari. 456. col. 2
Recuſatur iudex facilius quàm teſtis. 630 col. 1
Recurritur quandoque de ſimilibus ad ſimilia. 223. columna ſecunda.
Reditus eorum qui ſunt in eadem eccleſia, debent eſſe pares. 760. columna 2
Redemptio quandoque eſt neceſſaria. 653. col. 2
Redemptus ab eccleſia illi ſeruiat per quinquennium. 653. columna prima.
Rediens ab hæreſi an poſſit ordinari. 28. col. 1
Regnum Dei pecunia poteſt emi. 373. col. 1
Regni cælorum ianua ſacra ſcriptura eſt: clauis autem ſcripturarum ſcientia per quam aperitur hominibus ianua ueritatis & regni cęlorum: adapertio uerò interpretatio uera. 56. columna ſecunda.
Regula apoſtolica habet. xiij. capitula. 82. columna prima, lite. k
Regulæ diffinitio. 5. columna ſecunda.
Regularis pro culpa leui remouetur. 769. col. 2
Reipublicæ qui præſunt quòd plus exemplo quàm facto peccent. 469. col. 1
Rei uenalis commendatio an ſit licita. 386. col. 2
Religio fidei non impedit matrimonio uti. 1014. col. 1
Religio in quo habitu probari debet. 773. col. 1
Religio intratur dupliciter. 796. columna 1
Religio multa ſoluit. 1085. colum. prima.
Religio utrum ſoluat uinculum iuramenti. 995. col. 2
Religionis aſperitas in quo habitu probanda eſt. 185. col. 1
Religionis ingreſſus morti æquiparatur. 721. col. 2
Religionem quandoque cogitur quis intrare. 114. col. 1
Religioſus etiam in ueſte proprietatem non habet. 643. col. 1
Religioſi poſſunt intrare balnea. 913. col. 2
Religioſorum conſenſus an ſit in epiſcoporum electione requirendus. 223. col. 1
Religioſa ueſtis poteſt in domo accipi. 974. col. 2
Remiſſio peccatorum per quid habetur. 1316. col. 1
Remoti qui dicuntur. 296. col. 1
Renunciatio illicita non præiudicat. 772. col. 1.
Renunciatio illicita an teneat. 543. columna 1
Reprehenſio eſt triplex. 63. columna prima.
Reprobare non poſſum pro me inductum. 51. col. 1
Reprobantur multa, ne ſint exemplo pernicioſa. 340. col. 1
Requieſcere ſuper dominum quis dicitur. 338. col. 2
Res deſiderata tantò amplius cupitur, quantò amplius ſubtrahitur. 1183. col. 1
Res eccleſiæ reſpublica appellatur. 849. col. 1
Res eſt nomen generale. 384. columna ſecunda.

Res geſta loco grauior fit. 481 col. ſecunda.
Res inanimata conſecrata domino non eſt reſtituenda. 558 columna prima.
Res inter alios acta, alij regulariter non nocet. 342 col. 1
Res iudicata ueritati non præiudicat. 1236 col. 1
Res permutata, donatio, uenditioque. 766 col. 2
Res ſacræ poſſunt uendi. 330 colu. prima.
Res ſua quæ dicitur. 520 columna ſecunda.
Res ſpirituales emi non poſſunt. 384 col. 2
Reſcriptum contra ius eſt reijciendum. 948 col. 1
Reſcriptum quãtum ad uerba quandoque non ſeruatur. 636 column. ſecunda.
Reſcripto non poteſt quis trahi extra ſuam prouinciam. 501 colu. prima.
Reſcripta apoſtolica nihil reprehenſibile contineant. 1235 colu. ſecunda.
Reſtitutio petitur quatuor auxilijs 482 col. 2
Reſtitutionem quandoque petit, qui poſsidere nequit. 690. colu. prima.
Reſtituendus qui dolo ſuo iuri renuntiat. 483 col. 2
Reſurrectio negabatur à Sadducæis 1039 col. 1
Reuertens in breui non diuertit. 1105 col. 1
Reuocantur facta contra uiolenter detentum. 48 col. 2
Reus eſt omnium, qui in uno offenderit. 916 col. 2
Reus innocentia purgatur. 575 colum. 1
Reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumenta. 521 col. 2
Rex deſinit eſſe rex, ſi monachus efficiatur. 994. col. 1
Rex Franciæ poteſt eſſe iudex in propria cauſa. 744 columna prima.
Rex prębendas dare non poteſt. 45 colum. 2
Regis filius rex uocari debet. 922 colum. 1
Regi, an metropolitano potius debeat obedire epiſcopus. 898 colum. 1
Regem Francorum Papa deponere poteſt. 313 col. 1
Regem imitantur ſubditi. 538 col. prima.
Reges Franciæ an imperio ſubijciantur. 317 col. 1
Reges eligendi ſunt. 569 columna prima.
Regum Hiſpaniæ reprehenſio, 408 colum. 1
Regum filij debent eſſe reges. 550 colum. 1
Rigor, diſpenſatio, & ius differunt. 168 col. 2
Rigor quandoque præfertur æquitati. 2. col. 1
Riuales qui dicuntur. 1068 colum. primæ.
Rogo qualiter ponitur. 619 colu. prima.
Romana ciuitas non eſt Imperatoris, ſed Papę. 895 col. 1
Romulus Remum interfecit. 561 colum. 1
Rubus ardens qui non comburebatur, quid repræſentabat. 1110 colum. 2
Ruſticitas dupliciter ſumitur. 885 colum. 1

S

Sabelliani. 939 col. 1
Sacerdos debet eſſe hoſpitalis. 135 col. 1
Sacerdos emens aliquid cui acquirit. 671 col. 2
Sacerdos grauius punitur, quàm epiſcopus. 369 col. 1
Sacerdos malus conficit. 356 colu. ſecunda.
Sacerdos melior pro confeſsione eſt eligendus. 1193 columna ſecunda.
Sacerdos non catholicus conficere non poteſt. 1288 col. 2
Sacerdos non efficiatur, qui uinum bibere non poteſt. 472 columna ſecunda.
Sacerdos parochialis cui dabit cenſum. 744 col. 1
Sacerdos plenam poteſtatem habet circa canones pœnitentiales. 174 colum. 1
Sacerdos poteſt excommunicare. 920 col. 1
Sacerdos poteſt quandoque publicam pœnitentiam facere. 174 colum. 2
Sacerdos præciſus cõficere poteſt 360 col. 1
Sacerdos præconis officium ſuſcipit. 1250 col. 1
Sacerdos proprius propter imperitiam poteſt deſeri, & alius adiri. 1196 col. 1
Sacerdos quilibet infirmũ, ſed non mortuum abſoluit. 966 columna prima.
Sacerdos quilibet pro mortali peccato ſuſpenſus eſt quo ad ſe. 361 colum. 2
Sacerdos quis non efficitur ſine alijs ordinibus. 184 columna ſecunda.
Sacerdos ſimplex pſalmiſtatum cõferre poteſt. 59 col. 2
Sacerdos tam bonus quàm malus gaudet priuilegio clericali. 303 col. 2 lit. o
Sacerdos tempore pœnitentiæ an poſsit ſuum officium exercere. 173 col. 1
Sacerdotis fornicarij pœnitentia. 267 col. 1
Sacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis. 119 col. 1
Sacerdotes iubentur litigare per procuratores. 529 columna ſecunda.
Sacerdotis ſolius eſt prædicare. 292 columna 2
Sacerdotes comedunt peccata populi. 361 col. 2
Sacerdotes dicuntur medici. 1108 col. 2
Sacerdotes magis peccant quàm cæteri. 355 col. 1
Sacerdotes olim contrahere poterant. 270 col. 2
Sacerdotes qui animarum medici dicuntur, an animas à peccatis mundant. 1101 col. 2
Sacerdotium quemlibet ordinem eccleſiaſticum comprehendit. 270 col. 1
Sacerdotij uidetur eſſe de ſubſtantia, quod ordinãdis habeat ſcientiam. 127 col. 1
Sacramentum altaris poteſt dici ſacramenta. 1280 col. 1
Sacramentum duplex eſt in matrimonio deſignatum. 86 colum. 2 litera e
Sacramentum fuit inter Chriſtum & ſynagogam. 1214 columna prima.
Sacramentum gratiæ dat Deus per malos: ipſam uerò gratiam non niſi per ſe. 348 columna ſecunda.
Sacramentum malè acceptum duplici caret effectu. 345 columna prima.
Sacramentum omne ſalutem confert. 1022 col. 2
Sacramentum quadruplex eſt circa cauſas matrimoniales. 1230 colum. 2
Sacramentum quodlibet ſemper habet ſuum effectum. 1315 col. ſecunda.
Sacramentum uni eſt ſalutiferum, alij mortiferum. 1266 columna prima.
Sacramentum unum eſt altero dignius quatuor modis. 1264 col. ſecunda.
Sacramentum unum dicitur altero maius multifariam. 308 colum. 1 litera g
Sacramenti effectus non eſt apud infideles & hæreticos. 335 colu. ſecunda.
Sacramento cadente an cadat corpus Chriſti. 1269 columna ſecunda.
Sacramenta conferri poſſunt poſt comeſtionem. 244 columna prima.
Sacramenta epiſcopalia an poſsint epiſcopo concedente per ſimplicem presbyterum conferri. 1332 colum. 2
Sacramenta intentionẽ requirunt. 1310 colum. 1
Sacramenta neceſsitatis ſunt quinque 345 col. 1
Sacramenta non præſumuntur, excepto matrimonio. 230 columna

na ſecunda.
Sacramenta omnia in uirtute ſpiritus ſancti perficiuntur. 1151 colum. 2
Sacramenta ſunt duplicia. 343 col. prima.
Sacramenta triplici ratione fuerunt inſtituta. 1270 columna prima.
Sacramenta uaria ſunt & in multiplici differentia reperiuntur. 1244 col. 2
Sacramentorum ueritas an ſit apud hæreticos. 54 col. 2
Sacra electio. 331 columna prima.
Sacrificium Deo offerimus non in forma carnis, neque ſanguinis. 1290 col. 1
Sacrilegus triplici pœna punitur. 778 col. 1
Sacrilegi pœna. 774. columna prima.
Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati. 637 col. 2. & 774 colu. prima.
Sacrilegi, homicidæ, & uenefici capite puniuntur. 882 columna prima.
Sacrilegium eſt depoſitione dignū. 929 col. 1
Sacrilegium tripliciter committitur. 774 col. 1
Sacrilegij diffinitio. 774 colum. prima.
Sagimen & lardum die ueneris comedere licet. 267 columna ſecunda.
Sal miſcetur cum aqua benedicta. 1299 col. 1
Salomoni bis fuit Deus reuelatus. 1148 col. 1
Salus æterna nō omnibus dabitur. 926 col. 1
Samuel inunxit Dauid. 242 colum. ſecunda.
Sancta malis obſunt. 1283 colum. prima.
Sanctio. 5 col. 2
Sanctimonialibus pauperibus debet prouidere epiſcopus. 264 colum. 1
Sanctificabor in his, & cætera, qualiter exponitur. 1170 columna ſecunda.
Sanguis Chriſti non eſt ſeruandus. 1294 col 2
Sanguis Chriſti utrum poſsit ex uino ſine aqua confici. 1362 colu. prima.
Sanguis pro peccato accipitur. 1170 col. 2
Sanguis ſubditorum requiretur de manibus prælatorum.
Sanguis ſumptio quid repræſentat. 198 col. 1
Sanitatis cauſa multa toleranda ſunt. 1091 col. 1
Sapientia eſt ſoror mea, dicit Salomon. 1132 col. 1
Sara perſequebatur ancillam. 868 colum. 2
Sarraceni & Iudæi ſunt à nobis diligendi. 1132 col. 2
Saul adorauit dæmonem. 1018 col. prima.
Saul prophetauit. 1142 columna prima.
Scandalum ut euitetur multa permittuntur, quæ alias non fierent. 95 col. 2
Scandali ratione tolerantur crimina. 7 col. 2
Scandali ratione aliqua tolerantur. 182 col. 2
Scenophegiæ feſtiuitas quæ erat. 1118 col. 2
Sciētia aliqua dicitur mala. 128 colum. 1
Scholares aliqui uadunt ad eccleſias, ut uideant dominas. 915 colum. 2
Scholares quibus confiteri debent. 1196 col. 1
Scholaribus an licitum ſit die feriata in honorem Dei ſtudere. 1298 colum. 4
Scientia unde eſt. 955 colum. 2 prima.
Scientiam ignorans, ignorat Chriſtum. 127 columna ſecunda litera e
Scientiæ ſeculares non ſatiant. 122 colum. 1
Schiſma an ſit maius peccatum, quam ſit hæreſis. 912 columna ſecunda.
Schiſma committit, qui ſe à bonis ſeparat. 566 col. 1
Scire debet quiſque ad alios pertinere, quod ſuum non eſt. 300 colum. 2. lit. a
Schiſma eſt grauiſsimū peccatum. 913 col. 2
Schiſmaticus omnis eſt hæreticus. 916 col. 2
Schiſmatici ſunt in duplici differentia. 919 col. 1
Scripta ſanctorum ſunt ad unguem obſeruanda. 17 col. 2
Scriptura diuina quadrupliciter exponi poteſt. 247 columna prima.
Scripturæ & teſtium appellatione omnis probandi modus intelligitur. 1248 col. 2
Scriptura non mentitur. 19 colum. ſecunda.
Scripturæ canonicæ non ſunt in eadem ueneratione. 53 columna ſecunda.
Scripturæ lapidis creditur. 925 col. ſecunda.
Scripturas concordabis, ſi tempora concordes. 869 col. 1
Secretorum proditor capite punitur. 838 col. 2
Secretarium. 77 col. 1
Sedes trāsfertur propter malitiam plebis. 1251 col. 1
Sede uacante an poſsint clerici de rebus eccleſiæ diſponere. 661 colum. 1
Semel approbatum poſtmodum reprobandum non eſt. 7 colum. 2 litera l
Seminiuerbius quis dicatur. 139 colum. 1
Sennacherib fuit rex Aſſyriorum. 887 col. 2
Senecæ dictum aureum. 703 colum. prima.
Senectus impedit promouendum 271 col. 1
Senectuti & ſimplicitati parcendū eſt. 278 col. 2
Senex caleſcere poteſt. 983 colum. prima.
Senes non debent erubeſcere à iuuenibus diſcere. 66 columna ſecunda.
Seniores in multis ſunt iunioribus anteponendi. 205 columna prima.
Senſus contrarius non eſt ſemper pro lege ſuſcipiendus. 371 colu. ſecunda.
Senſus ſpiritualis abſconditur indignis. 912 col. 1
Senſualitas eſt lex. 1064 columna ſecunda.
Senſualitas rationi repugnat. 1103 colum. 2
Sententia abſolutionem aut condemnationē cōtinere debet. 450 colum. 1
Sententia à qua non eſt appellatū, non eſt retractanda. 1235 colum. ſecunda.
Sententia an poſsit corrigi. 1235 colum. 2
Sententia contra ius litigatoris lata ualet. 459 col. 1
Sententia contra res prius iudicatas quandoque ualet. 458 colum. ſecunda.
Sententia dicitur iuſta uel iniuſta tripliciter. 612 col. 1
Sententia dictari debet ſecundum petitionis formam. 384 colum. prima.
Sententia eſt duplex. 458 columna ſecunda.
Sententia eſt multiplex. 612 colum. ſecunda.
Sententia eſt triplex. 412 columna ſecunda.
Sententia in dubio fertur pro reo. 509 colum. 2
Sententia in confeſſum ferenda eſt. 413 col. 1
Sententia interlocutoria utrum obſit. 499 col. 1
Sententia intra quod tempus mandatur executioni. 627 columna ſecunda.
Sententia legis eſt præferenda ipſius uerbis. 1060 col. 2
Sententia lata contra electores præiudicat electo. 499 columna prima.
Sententia lata contra eum ad quē citatio non peruenit, an ualeat. 508 col. 1
Sententia lata cōtra iuris ordinem iudiciarium ipſo iure nulla eſt & irrita, nec maiore retractatione indiget. 413 columna ſecunda.

Senten-

Sententia lata contra unum aliquãdo alteri præiudicat. 258 colum. prima.
Scientia mediocris ſufficit. 119 colum. 2
Sentẽtia miſsionis in poſſeſsionem requirit ſemiplenam cauſæ cognitionem. 417 col. 1
Sententia multipliciter retractatur. 1235 col. 1
Sententia non dat nouum ius. 622 colum. 2
Sententia per pecuniam data eſt. nulla. 388 col. 2
Sententia non eſt ſub conditione ferenda. 1236 col. 2
Sententia nulla, an poſsit ratihabitione confirmari. 580 columna ſecunda.
Sententia nulla, an poſsit retractari. 413 col. 2
Sententia poteſt moderari. 1236 colum. 1
Sententia poteſt pro parte tenere, & pro parte non. 453 columna ſecunda.
Sententia poteſt in pariete ſcribi. 506 col. 1
Sententia potius quàm uerba attendi debet. 128 col. 1
Scientia prælati ſit ſaltem ſufficiẽs. 347 col. 1
Sententia principis, an poſsit retractari. 1236 col 2
Sententia principis etiam non ſcripta facit ius. 947 col. 1
Sententia pro matrimonio uel contra ipſum lata retractari poteſt. 1234 col 2
Sententia pro reo ferenda eſt data paritate probationum, niſi in quatuor caſibus. 517 columna ſecunda.
Sententia quæ tranſiuit in rem iudicatam ius facit inter partes inter quas lata eſt. 413 columna ſecunda.
Sententia ſit coniuncta miſericordiæ. 145 col. 2
Sententia ſuper crimine in clericum lata in cauſa reconuentionis per iudicem ſecularem, an ipſum infamet. 421 columna ſecunda.
Sententia ſuper crimine lata, ſtatim mandatur executioni, præterquã in caſibus quinque. 627 colum. ſecunda.
Sententia triplici modo retractatur. 1135 col. 2
Separatio à corpore Chriſti eſt quædam damnatio. 1191 columna ſecunda.
Sepeliri poſſunt ſuſpenſi. 689 colum. 1
Sepeliantur corpora in eccleſijs aut cœmiterijs. 685 columna prima.
Sepultura an poſsit uendi. 683 colum. 2
Sepultura denegatur mortuis in torneamentis. 694 columna ſecunda.
Sepultura quandoque contrito denegatur. 878 col. 2
Sepulturæ electio unicuique libera eſt. 680 col. 1
Sepulturam, an poſsit aliquis ſibi eligere. 681 col. 2
Sepultus ſine pontifice in loco non ſacro, quòd locum ſacrum ſecundum canones non faciet. 1246 colum. 2
Septies, id eſt omnibus modis. 1165 colum. 1
Sequeſtratio ſit in aliquibus caſibus. 453 col. 1
Sequeſtratur poſſeſsio à poſſeſſore in crimine dilapidationis, antè quàm conuictus ſit. 487 columna prima.
Seruus ab eccleſiã ſacramentis non eſt amouendus. 1018 columna ſecunda.
Seruus hæredem habere non poteſt. 581 col. 2
Seruus non canonicè ordinatus, an gaudeat priuilegio clericali. 186 colum. 2
Seruus priuari ſine libertate non poteſt promoueri. 185 columna ſecunda.
Sermones, qui Auguſtini nomine feruntur, ſuppoſititij ſunt. 642 colum. 2
Seruus ſi arbitrium nõ recipiat non peccat. 606 col. 1
Seruus ſuo arbitrio uxorem ducere non poteſt. 1054 columna ſecunda.
Serui inutiles ſumus. 1143 colum. ſecunda.
Serui Iudæorum, ſi uolunt baptizari, an eripiantur ſtatim in libertatem. 189 col. 2
Serui ordinati poſſunt quandoque propter ingratitudinem in ſeruitutem reuocari. 186 columna ſecunda.
Serui ſine libertate ordinati, an ſint in ſeruitutem reuocandi. 187 colum. 1
Seruos manumittere eſt opus miſericordiæ. 192 col. 2
Seruitus crimen non eſt: ſed ordinationis defectus. 191 columna prima.
Seſcuplum. 151 col. 2
Sethiani. 938 col. 1
*Seueriani. 938 col. 2
Seueritati, an propter multitudinẽ uel paucitatem detrahatur. 142 colum. 1
Sica quid ſignat. 1094 columna prima.
Sicera. 1085 col. 2
Sicilia eſt de patrimonio Petri. 305 colum. 1
Si Deus præuidit aliquid, neceſſariò illud euenit, habet duplicem ſenſum. 856 col. 1
Sigilla non ſtatim ſunt recipienda. 354 col. 1
Sigillis ignotis fides non eſt adhibenda. 321 col. 1
Siloe eſt fons. 1319 col. 2
Simonia eſt ubicunque in ſpiritualibus, quis inuitatur ad lucrum. 329 col. 1
Similago eſt flos farinæ. 367 colu. ſecunda.
Simonia an inducatur per amicorũ patrocinia. 575 col. 2
Simonia an in modico cõmittatur. 694 col. 1
Simonia committitur, & circa ordinem, & circa beneficium. 333 colum. 1
Simonia dicitur à Simone mago. 328 col. 1
Simonia dicitur hæreſis. 255 colum. prima.
Simonia dominatur in Francia. 341 colum 2
Simonia eſt dare pecuniã pro hoſpitali. 402 col. 1
Simonia eſt emere uel uendere res corporales eccleſiæ. 385 colum. ſecunda.
Simonia & crimen læſę maieſtatis non omnino conueniunt. 709 colum. 2
Simonia & crimen læſæ maieſtatis æquiparantur. 331 col. ſecunda. litera m
Simonia non ſit in modico. 710 colum. 1
Simonia in omni ſacramento committitur. 71 col. 2
Simonia quatuor exemplis eſt deteſtabilis. 333 col. 1
Simonia quomodo deletur. 330 colum. 2
Simonia tribus modis contrahitur. 328 col. 1
Simonia utrum cõmittatur, ſi quis emat ſeipſum, ut promoueatur. 189 col. 1
Simoniæ crimẽ dicitur cæteris grauius. 412 col. 1
Simoniæ diffinitio. 328 columna prima.
Simoniam non committit, qui cum Deo contrahit. 267 columna ſecunda.
Simoniam nunquid comittit dans pecuniam pro ſpiritualibus, ſicut accipiens. 384 col. 1
Simoniacus an quis fiat ex ſola uoluntate. 331 col. 2
Simoniacus an ſit ipſo iure excommunicatus. 331 col. 1
Simoniacus an ſocium accuſare poſſit. 253 col. 2
Simoniacus an ſit ſuſpenſus. 106 colum. 2
Simoniacus duobus modis poteſt conuinci. 330 col. 2
Simoniacus, & fornicator tripliciter differunt. 107. col. 1
Simoniacus ex ſola uoluntate non eſt excommunicandus. 333 colum. 1
Simoniacus ſit dupliciter. 330 colum. 2
Simoniacus furi comparatur. 373 colum. 1
Simoniacus non ſemper eſt, qui pro beneficio ſeruit. 373 col. 2

Simoniacus prælatus ſi uult ſubditum inuitum ordinare, quid iuris. 371 col. 1
Simoniaci. 937 col. 2
Simoniaci dicuntur ſacrilegi. 377 col. 1
Simoniacum eſt emere officium pulſandi campanas. 382 colum. ſecunda.
Simoniacum quilibet poteſt accuſare. 328 col. 1
Simoniacè ordinatus ordinatorem ſuum conuenire nequit. 541 columna 2
Simoniacis quadruplex pœna imponitur. 328 colum. 1
Simplicitas eſt duplex. 129 col. 2 & 720 col. 2
Simplicitas promouendum impedit. 239 col. 2
Simplicitati parcendum eſt. 194 col. 2
Simulatio alij præiudicat. 351 columna 2
Simulatio fit ex cauſa duplici. 90 colum. 2
Simultas. 47 col. 1
Si non, ſemper conditionem notat. 325 col. 1
Si peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi. 422 colum. ſecunda.
Si uinco uincentem te, uinco te, quandoque fallit. 584 columna ſecunda.
Si uinco uincentem te, uinco te, 910 col. 1
Symbolum. 34 col. 2
Symbolum ſcilicet, Credo in Deum patrem, Apoſtoli fecerunt. 34 columna 2
Symbolum ſcilicet Credo in unum Deum. in Nicena ſynodo factum fuit. 34 col. 2
Symbolum quod fecit Nicena ſynodus, Damaſius Papa conſtituit, ut in miſſa cantaretur ex decreto ſynodi uniuerſalis apud Conſtantinopolim celebratæ. 34 col. 2
Synodus uniuerſalis. 402 columna ſecunda.
Synodus an cum hæreticis ineunda ſit. 402 col. 2
Synodali conuentui laici intereſſe debent ubi de communi etiam laicorum decreto omnia definiri debent. 313 col. 2
Socius in crimine non ſemper repellitur à teſtimonio. 521 colu. ſecunda.
Socij mei ſocius, non eſt meus ſocius. 263 col. 1
Societas inter bonum & malum contrahi poteſt. 1047 columna ſecunda.
Solennitas actus quandoque probanda eſt. 1040 col. 2
Solicitudo nimia eſt prohibita. 645 col. 2
Solicitum eſſe ad quæ refertur. 269 col. 2
Soliloquium eſt pſalmus. 465 columna 2
Solui poteſt reo accuſato. 577 columna 2
Sol pro labore ponitur. 1133 col. ſecunda.
Solutio an poſsit fieri ante tempus. 1255 col. 2
Solutio partis non liberat pignus. 1173 col. 2
Sonus eſt duplex. 350 columna ſecunda.
Sors in electionibus eſt reprobata. 59 col. 1
Sors propter dubium factum permittitur. 954 col. 2
Sortes ſunt in duplici differentia. 953 col. 1
Sortilegos conſulentes & ipſi ſortilegi qualiter puniuntur. ibidē.
Specialitas an ſit generalitati præferenda. 73 col. 1
Species ſacramentales an deſcendant in ſtomachum. 1268 colum. prima.
Spectandum ſemper eſt, quod & quatenus ſpectat ad gloriam. 867 col. 2
Spes utrum inducat ſimoniam. 203 col. 1
Spiritusſanctus extingui non poteſt. 993 col. 1
Spiritusſanctus olim uiſibiliter, nunc inuiſibiliter operatur. 357 col. 2
Spiritusſanctus per partes non datur. 1333 col. 2
Spiritusſanctus quando deſcendit in apoſtolos. 1344 columna prima.
Spiritualis iudicat omnia. 832 columna 1
Spiritualia tribus modis dicuntur. 329 col. 1
Spoliatus à iudice reſtitutionē petere non poteſt. 543 columna 1 litera a
Spoliatus à ſpoliatore reconueniri poteſt. 483 col. 1
Spoliatus eſt ſemper reſtituendus regulariter. 482 col. 1
Spoliatus per uim uel metum, agit ad quadruplum. 483 columna ſecunda.
Spoliatus reſpondere non tenetur 485 col. 2
Spoliatus reſtitutus an recipiat fructus medij temporis. 434 colum. ſecunda.
Spoliato à ſpoliatore nullum crimen poteſt obijci. 416 colum. prima.
Spoliato in multis caſibus denegatur reſtitutio. 482 col. 1
Spoliator quòd ſpoliationis quæſtionem quandoque referre poteſt. 476 col. 1
Spoliator an poſsit ſpoliatum poſt reſtitutionem accuſare. 483 col. prima.
Spoliationis ratione quis conuenitur. 418 col. 1
Sponſus ſi religionem ingrediatur, quanto tempore expectabit ſponſa 995 col. 1
Sponſa fornicata an erat olim lapidanda. 1000 col. 1
Sponſa non eſt uxor. 989 columna ſecunda.
Sponſa utrum cogatur ſtare cum ſponſo. 1001 col. 1
Sponſalia ante ætatem legitimam contracta, an ſola taciturnitate poſt aptam ætatem confirmentur. 1025 col. 2 lit. g
Sponſalia an inter infantes contrahi poſsint. 1025 col. 1
Sponſalia, & matrimonium denotant duplex ſacramentum. 990 colum. 2
Sponſalia quæ ſunt nulla impediūt matrimonia. 990 col. 1
Sponſalia ſoluuntur multis caſibus. 1001 col. 1
Sponſalium diffinitio. 986 colum. ſecunda.
Sportula. 122 col. 1
Sportulæ iudicibus debitæ. 489 colum. 1
Spurius ſuccedit matri. 718 colum. prima.
Statuere, uerb. quòd rem perfectā ſignat. 160 col. 2
Statuti cauſa eſt aſsignanda. 29 columna 1 lit. e
Statuta uniuerſalis concilij per quem poſſunt interpretari. 44 columna. 1
Status humanus eſt inſtabilis. 288 col. 1
Status ſaluandorum eſt triplex. 1104 col. 2
Stipulatio intercedit in baptiſmo, per quam obligantur paruuli. 1322 col. 1
Strena. 122 col. 1
Stultitia per uerba & ſigna perpenditur. 150 col. 2
Stultus unde dicitur. 166 columna prima.
Stulti bis iudicantur eſſe ij. qui ex hominum operibus perfectionem metiuntur. 690 columna prima.
Stuprum in quibus perſonis committitur. 1240 col. 1
Stuprum in multis perſonis committitur. 1058 col. 1
Subdiaconus an de licentia papæ poſsit contrahere. 105 columna prima.
Subdiaconus in epiſcopum poteſt eligi. 202 col. 2
Subdiaconus olim poterat coniugari. 992 col. 2
Subdiaconatus apoſtolorum tempore ordo ſacer non fuit, neque Martini papæ tempore. 942 columna 1
Subdiaconatus tempore Apoſtolorum non erat ſacer. 59 colum. prima.
Subditus an ſemper teneatur obedire prælato. 32 col. 1
Subditum laxare non cogitur quis. 272 col. 2
Subſtantiæ tres non ſunt in trinitate

tate

ſtare contra Arrianos. 1209.col.1
Subſtituto mortuo an poſsit qui re nunciauit, ab eccleſia repeti.562 columna 2
Subtilitas reprobatur. 932. colum. prima.
Succeſſor factum anteceſſoris confirmare tenetur. 622. columna prima.
Succeſſorem ſibi inſtituere nulli licet.567.col.2
Succeſſores prædeceſſorum ſtatuta mutare poſſunt.220.col.2
Succumbens in adulterij accuſatione qua pœna puniatur.1046.co.1
Suffraganei quandoq; ſupplent defectum archiepiſcopi. 455.columna prima.
Summa minima.449.columna prima.
Summè malus, aut ſummè bonus quis eſſe non poteſt. 1164.columna prima.
Summè malus nullus poteſt eſſe. 153.col.1
Summus gradus in eccleſia tempore apoſtolorum, & etiam Ignatij epiſcopatus erat. 256. columna prima.
Superius infinitatum efficitur pars inferioris infinitati. 1100.columna ſecunda.
Supplicium patietur æternum, qui temporale non ſubijt. 1100. columna 1
Suſcipiendus non eſt aliquis ultra facultates eccleſiæ.380. columna ſecunda.
Suſpectus an poſsit ab omnibus accuſari.487.col.1
Suſpectus quis eſt.ibidem.
Suſpenſus in una eccleſia, eſt in omnibus ſuſpenſus. 524. col.ſecunda.
Suſpenſus quid interim exercere poterit.906.colum.1
Suſpicio eſt triplex. 419. columna prima. & 1043. columna prima.
Suſpicioni temerariè credendum non eſſe.537.colum.1.

T

Abernaculum. 150. columna ſecunda.
Tabula qua nauigamus in hoc ſeculo eſt duplex 1116 columna. 2
Tacens an conſentiat.89. columna ſecunda.
Tacens non conſentit.e323.colum. ſecunda.
Tacianı 938.col.2
Taciturnitas in prælatis eſt peccatum mortale.84.col.1
Taciturnitas in non puniendo ſimoniacum nocet. 331. columna prima.
Taciturnitas quandoq; non obſtat. 457.columna 1
Templum Hieruſalem ter conſecratum fuit.1248.col.2
Templarij & hoſpitalarij non ſunt laici.77.colum.prima
Tempus deputandum ad electionē celebrandam utile eſt non continuum.209.columna.1
Tempus electioni celebrandæ conſtitutū, quod neque iuſto impedimento detentis neq; ignorantibus currat. 209. columna prima.
Tempus feriatum utrum impediat & dirimat matrimonium. 1200. columna prima.
Tempus non eſt modus tollendæ obligationis.376.col.2
Tempus unum pro altero ſæpe ponitur.1290.col.2
Temporis acceſsione uti poſſumus ex authoris noſtri perſona cum cauſa ſuiſque uitijs. 753. columna ſecunda.
Tempore neceſsitatis omnia ſunt communicanda. 3.columna prima.
Temporum interſtitia ſunt in ordinibus obſeruanda. 248.columna ſecunda.
Temporaliter remunerantur aliqui ut puniantur æternaliter. 875.col.2
Tentare non eſt facere.912.columna ſecunda.
Tergiuerſator.426.colum.2
Terminus primus, an poſsit eſſe peremptorius. 524.columna ſecunda.
Territorium quid ſit.745.columna prima.
Tertia oblationum, an pertineat ad epiſcopum.596.col.2
Tertullianiſtæ.939. columna ſecunda.
Teſſereſcedecatitæ. 940. columna prima.
Teſtamentum inofficioſum dicitur quod eſt contra pietatis officiū. 18.col.2.lit.f
Teſtamentum imperfectum nullū eſt.1158.col.2
Teſtamentum ſecundum, an reuocet primum.48.col.1
Teſtamētum utrum per ingreſſum monaſterij rumpatur.796.columna ſecunda.
Teſtamenta coram quo ſunt aperienda.283.col.1
Teſtis an deponere debeat de dic. 481.col.2
Teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum. 472. colū. ſecunda.
Teſtis an teneatur dicere cauſam ſuæ depoſitionis. 521. columna prima.
Teſtis eſt de ſua conuerſatione examinandus. 466.columna ſecunda.
Teſtis & accuſator, an poſsit quis ſimul eſſe.522.col.2
Teſtis non eſt talione puniendus. 1206.col.1
Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus. 520. colum. 2
Teſtis præſumitur nolle peierare. 411.col.ſecunda
Teſtis quandoque unus ſufficit quandoque plures requiruntur. 439.colum.2
Teſtis qui ſemel contra aliquē depoſuit, an iterum contra eundē teſtificari poſsit. 517. columna prima.
Teſtis rationem ſui dicti aſsignare debet.928.colum.1
Teſtis repellitur probato crimine contra ipſum.536.col.1
Teſtis ſi criminoſus ſit an teneatur reſpondere ſi interrogetur. 1033 colum.2
Teſti ſoli quādoq; creditur.521.columna 2
Teſtes an debeant eſſe rogati. 510. colum.2
Teſtes an poſsint produci poſt publicationem.521.columna ſecunda.
Teſtes an ſint de tempore interrogandi.520.columna 2
Teſtes an teneantur dicere cauſam ſuæ depoſitionis. 521. columna prima.
Teſtes contra matrimonium deponentes quid tenētur facere. 1238 colum.2
Teſtes contra quodlibet inſtrumentum admitti poſſunt.518. columna prima.
Teſtes coram utraque parte iurare debent, ſed non deponere. 415. colum.2
Teſtes deponere poſſunt de actu cōtinuo diuerſis horis uiſo. 511. col.1.lit.e
Teſtes duo cōtra papam ſufficiunt. 440.col.2
Teſtes duo æquipollent tabellioni.754.col.1
Teſtes in cauſa criminali debent eſſe præſentes. 510. columna prima.lit.k
Teſtes lite non conteſtata poſſunt quandoque recipi. 507. columna ſecunda.
Teſtes multi ſub una dilatione poſſunt produci. 488. columna prima.
Teſtes noui publicatis atteſtationibus quandoque poſſunt admitti.803.col.1
Teſtes præferendi ſunt, qui pro reo deponunt.264.columna prima.
Teſtes quinque capitula iurare debent.440. columna ſecunda.
Teſtes ſæpius poſſunt interrogari. 1237.colum.2
Teſtes ſi contradicunt teſtamento quid iuris. 518. columna prima.
Teſtes ſynodales quid iurant. 1230. columna 2
Teſtes uiles poſſunt torqueri. 532. colum.1
Teſtium depoſitiones contrariæ an fidem faciant. 517.columna prima.
Teſtium dignitas an ſit attendenda.517.colum.prima.

Teſtibus eſt præſtanda ſecuritas. 512 col.1
Teſtibus & ſcriptura probari non poſſe pro infecto haberi debere. 1248 col.1
Teſtificari contra collaterales nemo cogitur. 492 col.2
Teſtificari licet de his quæ uiſa ſunt in ætate pupillari. 1319 colum.2
Teſtificari multi prohibentur. 491 col.1
Teſtificari poteſt quis de eo quod uidit in ætate puerili. 125 colum. prima.
Teſtificari poſſunt quandoque domeſtici. 691 col.1
Teſtificari quis cogitur. 406 col.1 litera b
Teſtimonium de auditu admittitur in matrimonio. 1331 colu. 1 litera b
Teſtimonium de auditu ſæpe admittitur. 510 col.1
Teſtimonium de auditu utrum ualeat. 510 col.2
Teſtimonium patris pro filio admittitur aliquando. 803 colum. prima.
Teſtimonium per literas poteſt exhiberi. 527 col.2
Teſtimonium uiſus quandoque fallitur. 973 col.2
Teſtimoniū unius admittitur. 803 col.2 lit.f
Teſtimonium unius creditur in baptiſmo, & in conſecratione eccleſiæ. 1329 col.2
Teſtimonia coniunctorum, an faciant fidem in cauſa matrimoniali. 1033 col.1
Theodoſiani. 940 col.1
Theologi & decretiſtæ docentes poſſunt aliquid accipere. 388 columna 2
Theſaurus inuentus cuius eſt. 697 colum.1
Timor charitatem introducit. 1147 colum.2
Timor eſt duplex. 166 columna prima.
Timor initialis quis eſt. 1138 columna 1
Timor tollit meritum. 882 colum. ſecunda.
Timotheus fuit circunciſus. 1237 colum.2
Titubans pro ignorante habetur. 850 colum.1
Titus & Veſpaſianus. 246 columna ſecunda.
Tonſura prima, eſt ordo. 59 colum. ſecunda.
Tonſura quandoque tres minores ordines comprehendit. 233 col. prima.
Tonſuram ferre non tenetur, qui in minoribus contrahit. 181 colum. ſecunda.
Tormenta non ſunt ſine præſumptione infligenda. 332 columna ſecunda.
Torquere poteſt iudex aliquas perſonas. 711 col.1
Tot aſcendent ad gloriam, quot ceciderunt. 1257 col.1
Tragœdia unde dicitur. 292 col.2
Tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt: ſed bene amicabilis compoſitio. 384 colum. prima.
Tranſigi licet in aliquibus criminibus. 430 columna 1
Tranſcriptum an ualeat ſine originali. 246 col.1
Tranſire per agrum alienum multis in caſibus licet. 1 columna 2 litera q
Tranſitus ad religionem arctiorem permiſſus eſt. 793 col.2
Tranſubſtantiatio fit ad uocem ſacerdotis. 1288 col.1
Tremiſsis eſt media pars ſolidi. 369 col.2
Tres dicuntur multi. 230 columna prima.
Tribulatus agere debet gratias Deo [illegible]3 col.1
Tributum eſt ſignum ſubiectionis. 909 col.1
Trifaria. 24 col.1
Trimegiſtus. 13 col.2
Triſtitiæ cauſa permuttūtur aliqua. 961 col.1
Tritoitæ. 940 col.1
Tropologia. 121 col.1
Tropologia eſt moralitas. 1218 colum.2
Turpitudinem allegans audiri non debet. 1040 col.2
Tutela eſt triplex. 279 columna ſecunda.
Tutelam non tenentur clerici recipere. ibidem.
Tutor an teneatur de leuiſsima culpa 280 col.2
Tutor pupilli nomine non debet uſuras exigere. 152 columna prima.
Tutor teſtamentarius non tenetur ſatiſdare. 582 col.1
Tutoris dolus pupillo non obſtat. 1335 col.1

V

Valentiniani. 938 colum. prima.
Vaſallus an teneatur contra omnes dominum ſuum iuuare. 838 columna 1
Vaſallus dominum non accuſat. 838 col.1
Vaſallus eccleſiæ cui debet fidelitatis iuramentū præſtare. 222 col.1
Vaſallus poteſt ſeruire quandoque per ſubſtitutum. 1090 columna prima.
Vectigalia noua à ſolo principe induci poſſunt. 934 col.1
Velum eſt quadruplex. 800 colum. prima.
Velum quibus diebus imponi debet. 800 col.1
Venatio eſt multiplex. 275 colum. prima.
Venatio prohibetur, ſed non piſcatio. 275 col.2
Vendere quandoque quis compellitur. 337 col.1
Vendere quandoque quis cogitur rem ſuam. 190 col.2
Vendens duobus ſucceſsiuè, & tradens poſteriori, ipſum efficit potiorem. 1017 col.1
Venditio hominis liberi tenet quinque interuenientibus. 1020 col. prima.
Venditio non eſt ubi in materia erratur. 1017 col.1
Venditio tripliciter reſcinditur. 1018 col.1
Venditor non tenetur de partu cuicto. 1312 col.1
Veneti patriarcham & epiſcopum habent. 256 columna ſecunda.
Veniam unius peccati non poteſt quis obtinere, niſi de omnibus ſatisfaciat. 1172 columna prima.
Veniale poteſt ne quis committere, ut alter euitet mortale. 33 columna 1
Veniale ſine mortali non remittitur. 1094 col.2
Veniale ſi placet, eſt mortale. 1110 colum.2
Venialia delentur ſacrificijs. 1299 col.2
Venialia remittuntur uarijs modis. 83 col.1
Venialia triplicia ſunt. 83 colum. ſecunda.
Venire poteſt quis contra factum ſuum. 194 col.1
Verbum generale omnia debet cōprehendere. 51 col.2
Verbum indefinitè prolatum, eſt generaliter intelligendum. 877 colum.2
Verba an ſint ſemper attendenda. 819 col.2
Verba bona quandoque mala intentione proferuntur. 836 columna prima.
Verba futuri temporis quandoque ad præſens tempus trahuntur. 1032 col.2
Verba in contrahendo matrimonio, an ſint de neceſsitate. 138 colum.1
Verba in ſacramentis ſunt neceſſaria. 343 col.2
Verba rebus deſeruiunt. 352 col. ſecunda.
Verbis ſimplicibus fidei documenta adhærenda. 70 columna ſecunda.
Veritas à quocunque dicatur, eſt omnibus præferenda. 18 colum.2 litera a
Veritas conſcientiæ à furto excuſat. 818 col.2
Veritas diſciplinæ quandoque poteſt deſeri. 854 col.1
Veritas figura & res ſacramenti ſunt in altaris ſacramento. 1286 colum.2

Veritas præiudicat opinioni. 15. colum. 2
Verſus Anſelmi. 1105 col. 1
Verſus circa materiam baptiſmi. 1320 col. 2
Veſtes ferantur ſecundum regionis conſuetudinem. 811 col. 1
Veſtis domini indiuiſa remanſit. 918 col. 2
Vertex quid. 1022 col. 1
Vexationem redimere utrum licitum ſit. 377 col. 1
Via paradiſi eſt arcta. 1151 col. 1
Vicedominus. 286 col. 2
Vicinus. Vicinorum facta præſumitur ſcire. 841 col. 2
Victimæ impiorum abominabiles dicuntur. 1269 col. 1
Victus & ueſtitus ſufficit. 141 col. ſecunda.
Victus nomine comprehenditur ueſtitus. 102 col. 1
Vidua. 280 col. 1
Vidua non benedicitur. 985 colum. prima.
Viduæ & pupilli ſunt circa forum priuilegiati. 280 col. 1
Viduæ poſſunt indiſtinctè contrahere. 1038 col. 2
Viduæ ſunt ſumptibus eccleſiæ ſuſtentandæ. 380 col. 2
Viæ domini miſericordia & ueritas. 924 col. 2
Vigilia pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda. 247 col. 2
Vigilantibus iura ſcripta ſunt. 270 colum. 1
Vilitas eſt fugienda. 179 col. 2
Vim faciens non ſemper ui poſsidet. 1161 col. 1
Vim ui repellere licet. fol. 3 col. 1 & 225 col. 2
Vindicta infertur duplici ex cauſa. 848 col. 1
Vindicta ratione multitudinis relaxatur. 862 col. 1
Vinum & aqua utrum tranſeant in ſanguinem tantum. 1262 colum. ſecunda.
Vinum tranſſubſtantiatur in corpus, hæc propoſitio concedenda non eſt: nec iſta, panis tranſſubſtantiatur in ſanguinem. 1265 colum. 2
Violentia infertur perſonis & rebus. 840 col. 1
Vir debitum uxori non ſemper nec ubique reddere tenetur. 103 colum. 1
Vir & mulier non debent iudicari ad imparia. 1068 col. 2
Vir & uxor erunt duo in carne una, qualiter exponitur. 991 colum. ſecunda.
Vir & uxor tenentur duplici ſeruitute. 1014 col. 2
Vir non poteſt eſſe curator uxoris. 1306 col. 2
Vir non ſit uxoris ardens amator. 1058 col. 2
Vir pro dote non tenetur fideiubere. 647 col. 1
Vir quandoque habetur ab uxore, & non habet eam. 1076 col. 2
Vir utrum puniebatur talione in ueteri lege. 1205 col. 2
Viro non licet adulterum interficere. 973 col. 2
Virgo beata & ſanctus Ioannes fuerunt in utero ſanctificati. 83 colum. 1
Virgo beata fuit ſine originali concepta, quicquid dicat gloſſ. 1295 colum. 2
Virgo dici poteſt etiam corrupta. 559 col. 1
Virgo uelata repræſentat eccleſiã. 977 col. 1
Virginitas æquiuocatur. 1204 colum. 1
Virginitas ſoror eſt angelorũ. 1046 colum. 2
Virginitatis laudes. 983 col. 2
Virginitatem Deus reſtituere non poteſt. 1065 col. 1
Virgilium putare eſſe Platonem eſt impoſsibile. 1016 col. 2
Virtus non eſt ſine fide & charitate. 1013 col. 1
Virtus omnia percunctatur. 929 colum. 2
Virtus quælibet intenditur & remittitur. 1135 col. 1
Virtutis definitio. 1063 col. 2
Virtutem ingreditur, qui malitiam egreditur. 858 col. 2
Virtutes omnes habet, qui unam habet. 1309 col. 2
Virtutes omnes ab uno uitio detrimentum patiuntur. 300 col. 2
Viſitator an ius habeat in electione. 208 col. 1
Viſitatorem quis conſtituere poteſt. 209 col. 1
Viſitatio quoties fieri debet. 590 colum. 1
Viſitans ſit contentus euectionibus à iure taxatis. 599 col. 1
Vita an ſit pecunia redimenda. 268 col. 1. lit. c
Vita actiua eſt contemplatiuæ præferenda. 479 col. 1
Vita hominis eſt peregrinatio 1057 col. 1
Vita præſ. ns ſine uenialibus non ducitur. 1282. col. 2
Vitæ mutatio non eſt facilis. 1156 colum. 2
Vitæ præſentis tempus breue dicitur eſſe 301 col. 1
Vitam hominum corrigi bonũ eſt. 273 col. 1
Vitium temporis proceſſu quandoque purgari. 92 col. 1
Vitijs reſiſtere eſt uerũ poſſe. 1154 colum. 2
Vnctio extrema poteſt iterari. 306 colum. 2
Vnctio extrema an poſsit fieri ſine oleo. ibid.
Vngere an poſsit quis ſine oleo conſecrato. 306 col. 1
Vnguntur infirmi propter duas cauſas. 306 col. 1
Vnguntur uarijs uaria membra. 74 col. 1. lit. e
Vni dictum eſt, quo modo intellexerunt Auguſtinus & Ambroſius. 586 col. 2
Vnitas perfecta eſt inter nos & Chriſtum. 1290 col. 2
Vnius dicto quandoque creditur. 278 col. 1
Vniuerſitas an poſsit accuſari. 665 colum. 1
Vniuerſitas delinquere poteſt. 551 colum. 1
Vniuerſalis ex indefinita colligitur. 387 col. 1
Vnus an puniatur pro alio. 390 colum. 2
Vnus uicem plurium ſupplere non poteſt. 285 col. 2
Vnumquenque coram ſuo iudice conueniri regulare. 496 col. 1. litera k
Vocabulum generaliter prolatum an omnia particularia comprehendat. 302 col. 2
Vocatis ad munera, quot dies dentur ad ſe excuſandum. 450 col. 2 litera i
Vocem aptare ad clarius cantandũ non eſt peccatum. 292 col. 1
Voci unius quãdoque creditur. 320 colum. 2
Voci uiuæ magis credendum eſt quàm mortuæ. 321 col. 1
Voluntas an ſit magis attendenda quàm perſeuerantia. 1097 col. 1
Voluntas bona ſufficit. 276 colum. prima.
Voluntas etiam in bonis non reputatur pro facto. 1093 col. 1
Voluntas in malis ſine effectu non punitur. 1093 col. 1
Voluntas manifeſtatur ſignis & uoce. 239 col. 1
Voluntas ſola non punitur. 540 colum. 2
Voluntas nuda eſt quandoque plectenda. 191 col. 1
Voluntas potius quàm factum attendi debet. 531 col. 1
Voluntas ſine effectu non punitur. 1095 col. 2
Voluntas ſola facit ſimoniacum. 330 col. 2
Voluntas uerbo aut facto declarari poteſt. 990 col. 1
Voluntate delinquendi efficitur quis reus. 1099 col. 1
Voluntates duæ fuerunt in Chriſto. 40 col. 1
Voluptas eſt ſpernenda teſtimonio Horatij. 1349 col. 1
Votum an impediat & dirimat matrimonium. 971 col. 1
Votum an pro opere ſit reputandũ. 1093 col. 1
Votum continentiæ tribus modis ſolennizatur. 971 col. 2
Votum deferere utrum ſit permiſſum. 770 col. 2 lit. i
Votum de præſenti plus obligat quàm uotum de futuro. 1163 colum. 2
Votum diuerſa ſortitur uocabula 973 col. 1

Votum emittens an ſemper teneatur illud ſeruare. 773 col. 2

Votum quoddam eſt expreſſum: quoddam tacitum. 989 columna prima.

Votum quodlibet aliquas conditiones continet. 810 columna 1 litera a

Votum ſimplex frangens an ſit adultero peior. 979 columna 1 litera d

Votum ſolenne poteſt fieri coram priuata perſona. 971 columna prima.

Votum ſolenne quod dicemus eſſe. 971 col. 1

Votum ſolennizatur tripliciter. 90 columna 1

Votum uxoris poteſt maritus impedire. 633 col. 1

Voti ſimulatio obligat. 972 columna 2

Vouere non omnibus eſt permiſſum. 771 col. 2

Vouere religionem & uouere continentiam differunt. 971 colum. ſecunda.

Vouens & promittens ſe monachum fieri uel aliud, ſi ſanæ mentis ſit & diſcretæ indiſſolubiliter tenetur. 973 col. 1

Vouens ſimpliciter qui contraxit, an mortua uxore continere teneatur. 984 col. 2

Vouentes contrahendo & contrahere uolendo peccant. 983 columna 2

Vouentes ſimpliciter an poſsint adinuicem contrahere. 984 col. ſecunda.

Vos præconis paucis innoteſcit. 826 col. 1

Vſucapio. 4 col. 1

Vſucapio non currit contra creditores. 752 col. 2

Vſucapio quid ſit, & quot in ea exigantur. 746 col. 1

Vſucapi nequeunt res aliquæ. 755 col. 1

Vſusfructus an tollatur per ingreſſum religionis, uel an quæratur monaſterio. 796 col. 2

Vſusfructus eccleſiæ relictus durat centum annis. 738 colu. 2. & 755 col. 2

Vſura aliquando non committitur, licet ultra ſortem quid accipiatur. 892 col. 2

Vſura centeſima. 152 col. 2. & 592 colum. 2

Vſura centeſima quæ dicatur. 152 colum. 2

Vſura ſeſcupla quæ ſit. 152 col. 2

Vſura quandoque non fit, licet pro quatuor quinque ſoluantur. 695 colum. 1

Vſuræ cauſa damni uitandi poſſunt peti. 695 col. 1

Vſuræ etiam ſecundum leges non ſunt dandæ. 695 col. 2

Vſurarius poſt mortem non eſt communicandum. 524 col. 2

Vſurarij & alij multi non poſſunt promoueri. 110 col. 2

Vſurpare. 422 col. 1

Vtile non debet per inutile uitiari. 1322 col. 1

Vtile per inutile quandoque uitiatur. 511 col. 2

Beneficio ut priuetur, qui ut fiat hæreticus, promouetur, conſecutiuum eſt non cauſatiuum. 330 colum. 2

Vtilitatem ſuam an poſsit quis præferre publicæ. 559 col. 1

Vulneratus occidit. 903 col. 1

Vxor adultera perdit dotem. 1084 colum. 2

Vxor an teneatur ſequi uirum uagantem. 680 col. 1

Vxor à uiro ſeparata, ſub qua cautione eſt ei reſtituenda. 1044 col. 1

Vxor clerici eſt de foro eccleſiæ. 108 col. 2

Vxor dans uiro licentiam promouendi nouere uidetur. 992. col. 1

Vxor duplicem ſeruitutem uiro debet. 1203 col. 1

Vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt. 175 col. 2

Vxor inconſultè dimiſſa eſt reſtituenda. 993 col. 1

Vxor promoti an matrimoniũ contrahere poſsit. 109 col. 1

Vxor quæ à uiro diſceſsit, in tribus caſibus ſibi non reſtituitur. 1082 colum. 1

Vxor quæ plures uiros habuit, cum quo ſepelietur. 680 col. 2.

Vxor ſequitur forum uiri 600 colu. ſecunda.

Vxor uiro leproſo an debitum reddere teneatur. 336 col. 1

Vxori uirum impotentem allleganti uerum ſit credendũ. 1081 col. 1

Vxori uirum petenti non ſemper fit reſtitutio. 310 col. 2. lit. i

Vxorem cognoſcens cum qua uotum emiſit, inceſtum committit. 261 col. 1

Vxorem habens, nauiganti in periculis comparatur. 772 col. 2 lit. f

Vxorem occidere grauius eſt, quàm matrem. 1085 col. 2

Vxore adulterante an perdat uir ius exigendi. 1043 col. 2

Vxores à uiris per dominos non ſeparentur. 1021 col. 1

Vxores clericorum ſi peccent, quid iuris. 1087 col. 1

Vxores ordinandorum quid nouere debeant. 94 col. 1

Vxores plures ſimul habere non licet. 1037 col. 2

Vxores quare debent eſſe uiris ſubditæ. 1206 col. 1

Vxores uiris ſubſunt. 980 col. 1

Vxoratus adulterium non committit cum ſoluta. 1067 col. 1

Z

Zelus domus tuæ comedit me, qualiter exponitur. 867 col. 1

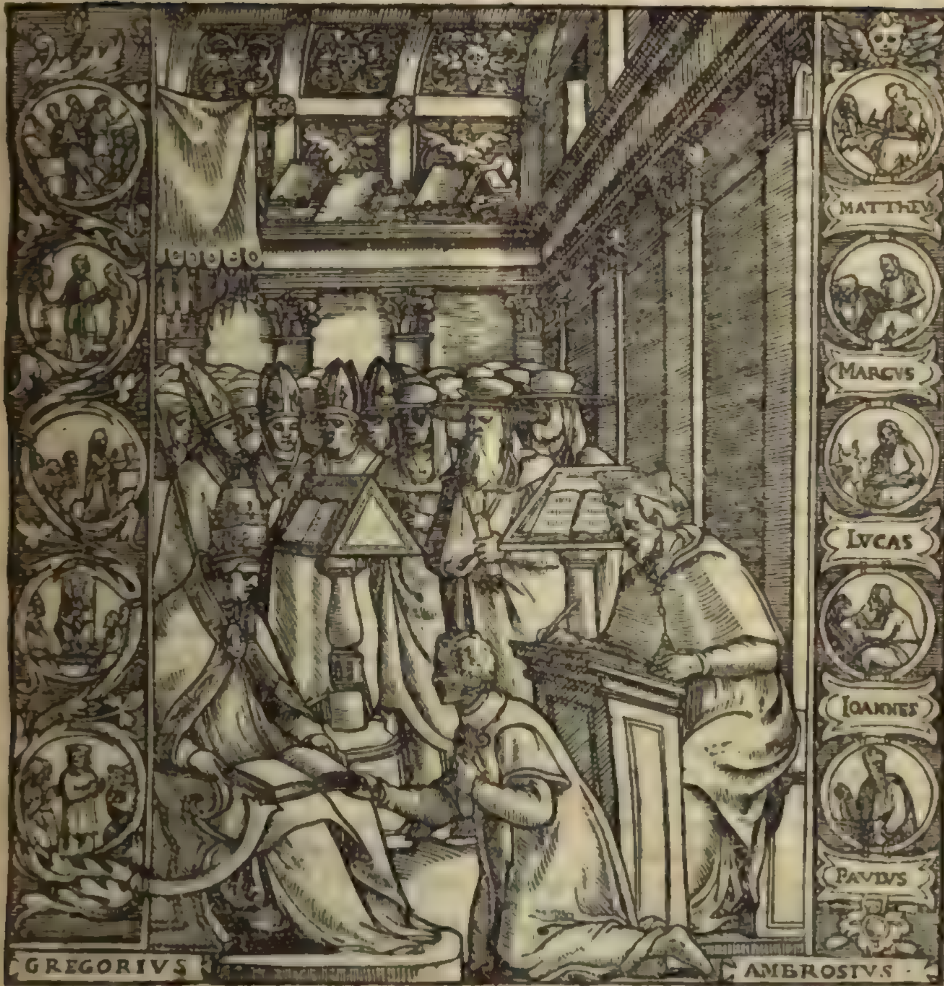
Zelum bonum quidã ex Iudæis habuerunt. 702 col. 2

Zizania à tritico ſeparanda. 359 columna 2

F I N I S.

Singula mente prius memori qui ſcripta tenebit,
Abdita gloſſarum penetralia ſcire ualebit

Gratiani ſuggeſtus.

Digitized by Google

GRATIANI COMPILATORIS DECRETI VITA, VARIIS EX SCRIPTORIBVS EXCERPTA.

GRatianus iſte monachus Claſſenſis duos (ſi pleriſque ſcriptoribus creditur) fratres, uiros ſolennes & ſtudioſos, eccleſiæq; Dei perutiles habuit: unum magiſtrum Petrum Lombardum, epiſcopũ Pariſienſem, qui cõpilauit ſagaci ſtudio ex dictis ſanctorum patrum commendabile opus Librum Sententiarum. Et fuit vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſsimus, & notabiliter doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, qui nomẽ ſuum ſcribendo cũ tanta gloria transmiſit ad poſteros, ut uſq; in hodiernum diem ſuis opuſculis theologorum ſchola ubiq; exercitata, ſingulari ueneratione Magiſtrũ eũ nominet & habeat. Alterum Petrum presbyterum eccleſiæ Trecenſis, cognomento Comeſtorem ſiue manducatorem: qui fuit uir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregiè doctus, carmine exercitatus & proſa. Scripſit utroq; ſtylo quædam præclara opuſcula: quorum authoritas ab eccleſia longo iam uſu comprobatur. Comeſtor autem ſiue manducator idcirco dictus eſt, quod ſcripturarũ authoritates in ſuis ſermonibus & opuſculis crebrius allegando, quaſi in uentrem memoriæ manducarit. Scripſit inter cætera ingenij ſui uolumina inſigne opus ad Guilielmum Sennonenſem archiepiſcopum. omnes libros Bibliæ hiſtoriales & breuiter & utiliter exponẽdo: quod iam ex uſu prænotatur Hiſtoria ſcholaſtica. Et à quibuſdã prædicatur in populis, hos tres, Gratianum uidelicet, Petrũ Lombardũ, & Petrũ Comeſtorẽ fuiſſe Germanos ex adulterio natos. Quorũ mater cum in extremis peccatũ ſuum confiteretur: & confeſſor redargueret crimen perpetrati adulterij, quia ualdè graue eſſet, & ideo multũ deberet dolere & pœnitentiã agere: reſpõdit illa: Pater, ſcio quòd adulteriũ peccatũ magnũ eſt: ſed cõſiderans quantũ bonum ſecutũ eſt, cũ iſti filij mei ſint luminaria magna in eccleſia: ego nõ ualeo pœnitere. Et cõfeſſor ad eã, Quod tui filij ſint notabiles uiri & opera utilia fecerint eccleſiæ Dei, non ex te: ſed ex dono Dei eſt: ex te aũt adulterium crimen magnũ, & de hoc doleas. Et ſi non habes tantũ dolorẽ quantũ exigit tam horrendũ ſcelus: de hoc tamẽ doleas, quod nõ potes dolere. Alij tñ fatenẽ eos nec Germanos nec contẽporaneos fuiſſe, etſi tẽpore uicinos. Claruit enim Gratianus tẽporibus Henrici quarti, anno dñi 1130. Petrus Lõbardus ſub Cõrardo Imperatore tertio, anno dñi 1140. & Petrus Comeſtor ſub Friderícho Imperatore primo anno dñi 1160. Cõpoſuit igiẽ uir uenerabilis Gratianus monachus ſancti Felicis Boñ. ordinis ſancti Benedicti, uir in diuinis ſcripturis eruditiſsimus, & mirabili ſtudio flagrãs, ingenio prõptus, & clarus eloquio, uita quoq; & cõuerſatione inſignis. Decretorum uolumẽ inſigne ex ueterũ ſtatutis, ſanctionibus & ſcriptis: quo iuris canonici profeſſores uſq; in præſens utunẽ in ſcholis ab Eugenio Papa in tertio approbatũ. Quod quidem decretũ prius ſcripſerat Iuo Carnotenſis eps & eo ante Gratiani tẽpora utebanẽ iuri operã nauãtes. Si quis (teſte Antonino archiepiſcopo Florẽtino) bene aduertat. anno dominicæ incarnationis 1160. uel circiter eccleſia multũ illuminata eſt in doctrinis. Nam in doctrina ſuaui ſpiritus copioſè & deuotè locuti ſunt, & libros ediderunt, ſanctus Bernardus, Hugo de ſancto Victore, Richardus de ſancto Victore, & Hugo de Follieto, & poſt eos Hælinandus: oẽs hi religioſi, & famoſi in ſanctitate. In doctrina uerò morali & theologica floruerunt hi tres, Gratianus monachus, qui cõpilauit Decretũ, fundamẽtũ iuris canonici. Petrus Lõbardus epiſcopus Pariſienſis, qui cõpoſuit librum Sentẽtiarum, ſummam theologiæ. & Petrus comeſtor, qui edidit Hiſtoriã ſcholaſticã. Et hos ſequentes uerſus in laudem uirginis eleganter compoſuit.

Petri Lõbardi geſta.

Petri Comeſtoris geſta.

Si fieri poſſet quod arena, puluis, & unda,
Vndarum gutta, roſa, gemmæ, lilia, flamma,
Ethera, cælicola, nix, grando, ſexus uterque,
Ventorum pinnæ, uolucrum, pecudum genus omne,
Syluarum rami, frondes, autum, quoque penna,
Gramina, ros, ſtella, piſces, angues, & ariſta,
Et lapides, montes, conualles, terra, dracones,
Lingua cuncta forent: minimè depromere poſſent,
Quæ ſit uel quanta uirgo regina Maria,
Quæ tua pietas, nec litera, nec dabit ætas.

Hæc paucula de Gratiani geſtis & uita uarijs ex authoribus collecta: cui ſimile quid in Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus nobis obſeruandum eſt, ne quid uſpiam faſtidioſo lecto ri minus à nobis ſatisfiat.

QVONIAM nouis ſuperuenientibus cauſis, nouis eſt remedijs ſuccurrendū: idcirco ego Bartholomæus Brixienſis cōfidens de magnificētia creatoris, apparatum Decretorū duxi in melius reformandū: non detrahēdo alicui, nec attribuendo mihi gloſſas, quas nō feci: ſed ſupplendo defectū ſolūmodo, vbi correctio neceſſaria videbat̄, uel ꝑ ſubtractionē decretaliū, & diminutionem earund m, vel ꝓpter iura, quæ ſuperuenerunt de nouo. Interdum etiā ſolutiones interpoſui, quæ ꝑtermiſſæ fuerāt à Ioāne. Hoc feci ad honorē omnipotentis Dei, & eccleſiæ Romanæ, & ad communē vtilitatem omniū ſtudentium in iure canonico. Bar.

Gloſ. Ioannis ſupplevit in multis Barth. Brix.

† alias, in antiquiſſimis exemplarib. legit̄ modis. [redacted] per Chriſtū in lege promiſſum & in Euāgelio exhibitum.

Mat. 7. b

Ius naturale reliquis antiquius eſt: ut v. diſt. c. j. ī prin. [redacted]

DECRETVM AVREVM DO. GRATIANI,

In quo eſt diſcordantium Canonum concordantia: ac primùm de iure diuinæ & humanæ conſtitutionis.

DISTINCTIO I.

Humanum genus [a] *duob.* [b] *regit̄,* † *naturali* [c] *uidelicet iure, & moribus* [d]. *Ius naturale eſt, qđ in lege et ī Euangelio continet̄,* † *quo quiſq; iubetur alij facere, qđ ſibi uult* [e] *fieri. et ꝓhibetur* [f] *alij inferre,* [g] *quod ſibi nolit fieri. unde Chriſtus in Euangelio,* [h] *Omnia quæcūq; uultis,* [i] *ut faciant uobis hoīes, et uos eadē facite illis. Hæc eſt.n.* [k] *lex, & ꝓpheta.*

Hinc [l] *Iſidorus in quinto libro Etymologiarum ait.*

Diuinæ leges natura, humanæ moribus conſtant.

CAN. I.

OMnes leges [m] aut diuinæ ſunt, aut humanæ: diuinæ natura, † humanæ morib. conſtant: ideoq; hæ diſcrepant, [n] quoniā aliæ alijs [o] gentibus placēt. Fas lex diuina eſt, ius lex humana. Tranſire per agrum alienū, [p] fas eſt, [q] ius non eſt. Ex uerbis huius authoritatis euidenter dat̄ intelligi, in quo differant inter ſe lex diuina, & humana: cùm omne, qđ fas eſt, noīe diuinæ uel naturalis legis accipiat̄: noīe verò legis humanæ, mores iure conſcripti & traditi intelligā tur. Eſt autē ius generale

HVmanum genus. Hęc diſtinctio diuiditur ī duas partes. In prima probat ꝑ quatuor canōes qđ humanū genus regit̄ duob. ſ. iurib. & conſuetudinib. In ſcđa parte, q̄ incipit ibi, Eſt & alia ponit ſeptem dr̄ias iuriū. Io. de Fāt. & Pe.

a Humanū genus. Tractaturus dominus Gratia. de iure canonico, primo incipit à ſimplicioribus ſecundum naturam, ſcilicet à iure naturali, quod antiquius & dignius eſt. Cœpit enim ab ipſa rationali creatura: ut inſtitu. de re. diui. §. commodius. Aſsignat ergo multas dr̄ias iuris naturalis ad alia iura, uſque ad xv. diſt. in qua aggreditur principale propoſitum de iure canonico, originem eius aſsignans.

b Duobus. Signatur contrarium. j̄. xcvj. diſt. duo. ſed illis duobus regitur tāquam authoribus, iſtis tanquā inſtrumentis. xj. q. j. c. ſicut enim. §. ex his.

c Naturali. id eſt diuino.

d Moribus. id eſt, conſuetudinario iure, uel etiam iure humano, ſiue ſcripto, ſiue non ſcripto. xxv. q. ij. inſtitutionis.

Conſu- [redacted]

e Vult. Sed nōne ego uolo quod alter det mihi rē ſuā nō tñ ego uolo ei dare rem meā? Expone ergo uult. i. debet uelle. & ſic exponitur ibi, Habe charitatē, & fac quod uis. & ſic exponit lex ff. de ſolu. l. j. vel expone iubetur, id eſt cōſulitur. ſic econuerſo verbū rogādi pro uerbo præcipiendi ponitur. xj. quæſt. iij. rogo.

f Prohibetur. Nunquam inuenimus expreſſe prohibitum in lege uel in Euangelio, niſi per quandam conſequentiam. Nam ubi unum contrariorum præcipit̄, per conſequens aliud prohibetur. ſic vbi aliquid iudicatur meum eſſe, per conſequens iudicatur tuum nō eſſe. ff. de procur. Pomponius. §. 2.

g Inferre. Sed nonne iudex uult inferre mortē reo, ſed tamen non uult ut ſibi mors inferatur? Sed dic, quod iudex non infligit mortem, ſed lex, ut xxiij. q. v. homicidas. & c. cū homo. Vel intelligas hæc oīa de operibus miſericordię, ad quæ quilibet tenetur: ut lxxxvj. di. non ſatis Ioan.

h In Euangelio. Matthæi vij.

i Vultis. id eſt, debetis uelle.

k Hæc eſt enim. id eſt ī his cōſiſtit. ſic ponitur ibi, Deum time, & mādata ei⁹ obſerua: hoc eſt omnis homo. Eccleſiaſtici xij. de pœn. diſtinct. ij. charitas.

l Hinc. Ad ꝓbādā diuiſionē ſupradictā.

m OMnes leges. id eſt omn. lex. & ponitur plurale pro ſingulari. ſi. n. demonſtrare duas leges, unā diuinā, & aliā humanā, non pōt vere dici, iſtæ leges aut ſunt diuinæ, aut humanæ. Et ualet talis interpretatio in reſcriptis quādoq; cū ita ſcribit: ſi iſta uera ſūt. i. ſi hoc uerū eſt, & ſi illud verū eſt, ſic ex̄ de appel. ſignificauit. ī ſi. & ex̄. de præben. cū iā dudū. & ex̄. de reſcri. ex parte. ſic. j̄. ij. q. j. ī primis. & ff. de cōdi. & demō. falſa. & ff. de ſtatu homi. ſummam.

n Diſcrepant. Non tamen ſunt contrariæ. nā tranſire per agrum alienū diuina lex permittit, humana prohibet; ſed prohibitio & permiſsio non ſunt contraria. nam dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apoſtolus prohibet, ut xxviij. q. j. iam nunc.

o Alijs. vt j̄. xij. diſt. illa. & j̄. xxxij. diſtin. placuit.

p Alienum. Sed nonne iure naturali omnia ſunt communia: ut j̄. c. ius naturale. & j̄. diſt. viij. quo iure. non ergo aliquis ager alienus eſt, ideo expone alienum, id eſt, qui eſt alienus modo.

q Fas eſt. id eſt, æquū eſt, cū ſubeſt cauſa, & innoxius eſt tranſitus, ut xxiij. q. ij. c. ul. Itē iure diuino licitū eſt comedere vuas in agro alterius, ſed nō exportare: cōterere ſpicas & comedere licitū eſt. vj. q. iij. c. j. ſed nō mittere falcē, ut j̄. de conſe. diſt. v. diſcipulos. ſed licet ſit æquū iure diuino, tñ non eſt ius. i. ius non dat ciuilē actionē. Vbi enim aliquid mihi prodeſt, & tibi non nocet, æquū eſt vt mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat: vt ff. de aqua plu. arc. in ſumma. §. itē Varus. Trāſire tñ per agrū alienum licet in caſibus. ſ. ſi ſeruitutem debeat: ut C. de ſer. per agrum. Item ſi theſaurū ſuum quis vult effodere. ff. ad exhib. theſaurus. in fine.

[redacted] † [redacted]

Ibi, ſi aliqui accuſatores, &c.

Vel dic, id eſt, licitū ē, ſ. domino non prohibēte Prohibitio enim dn̄i tollit hanc permiſsionē. Et dicas licitum eſſe ei in ſua natura & à iure naturali permiſſum, & à lege Moſaica. Nā ius poſitiuū ex conſtitutione licitū eſt, nō ſemper æquū eſt, ſecundum Lau.

nomen, multas ſub ſe continens ſpecies.

Vnde in eodem libro Etymolog. Iſidorus ait:

Ius genus, lex autem ſpecies eius eſt.

CAN. II.

IVs gn̄ale a nomē eſt: lex aūt iuris ē ſpēs. Ius aūt eſt dictū, quia iuſtum eſt. Omne aūt ius legibus, & moribus conſtat.

Quid ſit lex.

CAN. III.

LEx eſt b conſtitutio ſcripta.

Quid ſit Mos.

CAN. IIII.

MOs eſt lōga c conſuetudo de morib. d tantummodo tracta.

Quid ſit conſuetudo.

CAN. V.

COnſuetudo aūt eſt ius quoddā morib. inſtitutū, e qđ ꝑ lege ſuſcipit, cùm deficit lex. f Nec differt, an ſcriptura, an rōne conſiſtat: qm & legem rō commendat. Porrò ſi ratione g lex conſiſtat, lex erit omne iam, qđ & rōne cōſtiterit duntaxat, quod religioni conueniat, h qđ diſciplinæ congruat, i quod ſaluti

in fi. Itē ſi glans mea decidit ī agrū tuū. ff. de glā. legē. l. unica & dū q̄ro hoīem fugitiuū. ff. de ſer. fug. l. diu9. & in alio caſu. xxiij. q. ij. ca. vlt. Item dum via publica deſtructa eſt, vt ff. quēad. ſer. amit. l. ſi locus. §. vlti. Io.

a IVs gn̄ale. Quia iuſtum eſt: nec iudex dicit, niſi iuſtus ſit: vt xxiij. q. ij. c. j. Qñq; eſt aliquod ius qđ non eſt æquū, nec iuſtū, vt ſi alicuius uxor adulterat, ꝙ ille nō poſsit ꝓmoueri, vt xxxiiij. diſt. ſi cui9. quod itelligo ſi ille poſtea cognouerit eā: qa ſine culpa ſua puniri nō debet, vt xvj. q vij. inuentum. Itē æquū & iuſtū eſt, vt nemo cū alterius iactura locupletetur, vt extra de pœnis. ſuā. & ff. de cōdi. īde. nā hoc. & tñ contra illā æquitatē inducta eſt vſucapio ſiue præſcriptio. Itē iniquū eſt vnus puniat pro alio: quia non debet vltra progredi pœna, quā reperiat delictum: vt extra de ijs, quę fi. à maio. par. cap. quæſiuit. Tamen cōtra hāc æquitatem multa iura loquuntur: vt j. q. iiij. c. eccleſia. §. itē ex peccato Achor. & vj. q. j. c. ſunt plurimi. §. verum. & extra de ſpon. non eſt vobis. Sed dic ꝙ in oībus talibus ex cauſa & pro bono pacis vel publico inducitur qñq; rigor cōtra naturalē æquitatē: qñq; tñ ſine rōne inducit rigor cōtra æquitatē: & hoc ſolū ꝓ rōne ſufficit ꝙ ita ſcriptū eſt: vt ff. q. & à qui. manu. lib. non fi. l. ꝓſpexit.

Ius aliqđ eſt nec æquum nec iuſtum.

Siue ſcienter, ſiue ignoranter.

Rigor qñque præfertur æquitati.

b LEx eſt, &c. iuſtum præcipiens, & contrarium prohibens. xxiij. q. j. ſi eccleſia. in fi. & dicitur lex eo, quod legitime ligat. ij. diſt. omnis. Archi.

c MOs eſt longa. Quā cōſuetudinē dicis eſſe longam, vel quot vices dicis inducere cōſuetudinem, nunqd illud quod bis factum eſt: vt xxv. q. ij. ita nos. Vel illā quæ ter facta eſt, vt extra de elec. venerabilem. in fi. Vel illam quæ ſæpius quā ter eſt facta, vt extra de cauſa poſ. & ꝓprie. cū eccleſia Sutrina. Vel illā, quæ decies facta eſt: ſicut lōga p̄ſcriptio dicitur q̄ eſt x. ann. vt C. de p̄ſcri. lon. tēp. per totum. Vel illā cuius non extat memoria, vt iij. q. o. vj. hæc quippe. ff. de aqua quoti. hoc iure. §. ductus aquæ? Dici cōſueuit, ꝙ in crīalibus duæ vices inducunt cōſuetudinem, ſed in alijs tres nō ſufficiunt. C de epiſc. audi. l. iiij in fi. Ioā. Hoc teneas pro certo, ꝙ ſecundum ius canonicū non valet cōſuetudo, niſi præſcripta ſit, & rationabilis, vt ex̄. de conſue. c. vlti. Videt̄ tñ hic, quod quaternarius actus inducat cōſuetudinem. C. de ſer. l. ult. Bar. Brix.

Conſuetudo quot uicibus inducitur.

d De moribus. Hæc deſcriptio dupliciter videt̄ incōueniēs: & qa idē ponit̄ in deſcriptione ꝙ in deſcripto: & qa idē ponit̄ pro ſpecie & genere. Sed dic, ꝙ aliter ſumit̄ hic hoc nomē, mos, & aliter hoc nomē morib9, & aliter hoc nomē, conſuetudo. Nā mos ſumit̄ ꝓ iure non ſcripto, conſuetudo ſumitur generaliter pro iure ſcripto & nō ſcripto: vt j̄. c. ꝓxi. ſed hoc nomen moribus, ſumit̄ hic pro frequētibus actibus hominū. Ioā.

Mos & mores differunt.

Conſuetudo an ex lege an inſtitutione.

e COnſuetudo. Inſtitutū. Videt̄ hic manifeſte qđ plures vices nō ſufficiūt ad hoc, vt aliqd dicat̄ conſuetudo, niſi inſtitutū ſit, quod illud ꝓ conſuetudine amodo ſeruet̄. nā poteſt eſſe, ꝙ ex gratia vel tolerantia hoc ſæpius ꝑmiſſum ſit, vt extra de verbo. ſig. Abbate. & x. q. iij. qa cognouimus. vnde licet aliqd ſæpius factū ſit, niſi eo animo factum ſit vt, in poſterū fieret, etiā ſi ſuo iure id faceret, talis vſus non dicitur vſus, vt ff. de iti. actuq; pri. l. j. §. Iulianus recte ait. & l. vlti. Item alia rōne patet, ꝙ ſolæ vices nō inducūt cōſuetudinē: quia licet pluribus vicibus aliqd iudicatū ſit, nō ideo in poſterū ita iudicādū eſt: quia nō exēplis, ſed legibus eſt iudicandū: vt C. de ſent. & interloc. nemo. Sed ſecūdū cōſuetudinē bene iudicat̄, vt extra de eo q mitt. in poſ. cū veniſſent. xij. diſtinct. illa. & xxxij. diſt. placuit. Itē multa alia req̄runt̄ ad hoc vt aliquid dicatur cōſuetudo, vt dicemus j̄. diſtin. viij. fruſtra.

Argu. extra de teſt. Raynutius. § dict9. uer. præcedit. & hoc no. xij. diſt. illud in gl. argu. contra ibi uideas.

f Cum deficit lex. Hic videt̄, quod tūc demū recurrendum eſt ad conſuetudinē cum lex deficit. Et ſic eſt ar. ꝙ nunquā ſecūdū cōſuetudinē eſt iudicandū, ſi ius cōtrariū præcipiat, & arg. j̄. xj. diſt. conſuetudinis. & c. cōſques. & j̄. diſt. viij. ſi cōſuetudinē. & c. conſuetudo. & extra de ſen. & re iud. cum cauſa. & extra de fo. cōpe. quod clericis. Rñdetur ꝙ nō ſecūdū cōſuetudinē, ſed ſecūdū iura eſt iudicandū, vt ff. de ſepul. vio. l. iij. §. diuus ſecūdū hoc multa occurrūt contraria, vt j̄. diſt. xxxij. placuit. & extra de eo q mit. in poſ. cū veniſſent. & extra de cogna. ſpiri. ſup eo. & extra de arbit. dilecti. & extra de conſuet. ca. ij. & extra de teſta. c. ad hæc. Ex iſtis oībus habet̄, ꝙ cōſuetudini ſtat̄ cōtra ius ſcriptū. Solutionē autem iſtius qñ cōſuetudo præiudicet iuri, dicemus j̄. viij. diſt. c. fruſtra. Io. Hoc tene, ꝙ cōſuetudo rationabilis & præſcripta iuri ſcripto ꝑiudicat. ita mihi videtur, vt extra de cōſue. c. vlt. etiā ſi alia nō interueniant, de qbus facit mentionē Io. in illo c. fruſtra. B. Sed ad quā cōſuetudinē dicis recurrendū? an ad cōſuetudinē terræ, an ad Romanā cōſuetudinē, an ad conſuetudinē loci vbi cōtractū fuit, an ad cōſuetudinē vicinarū prouinciarū? Videt̄ ꝙ ad cōſuetudinē Romanā, vt j̄. xj. diſt. c. vlt. inſtit. de ſatiſd. §. vlt. Ecōtra videt̄, quod ad cōſuetudinē loci, vt xij. diſt. illa. & C. de ædi. ſi. priua. an in totum. & iura præallog. ad hoc inducas. Ad hoc dico, ꝙ iudex maxime delegatus primo ſecūdū canones iudicabit, dificiētibus canonibus iudicet ſecūdū leges, vt extra de no. ope. nun. intellleximus. & j̄. diſt. x. ſi in adiutoriū. deficiente omni iure ꝓcedat ad gn̄alē cōſuetudinē, vel etiā particularē, cum defuerit gn̄alis: licet quidā tūc dicāt recurrēdū ad cōſuetudinē Romanā, deficiēte iure & cōſuetudinē ꝓcedat de ſimilibus ad ſimilia: vt xx. diſtin. de quibus. ff. de legi. l. nō poſſunt. omnibus defficiētibus ad Romanā cōſuetudinē ꝓcedat: vt. ff. de legi. & conſt. de quib. in prin. licet ſit arg. quod ad conſuetudinē vicinarum prouinciarū ſit recurrendum: ut ex̄. de cenſi. ſuper eo.

Conſuetudo verum præiudicet iuri ſcripto.

Iudex per quæ iura debet iudicare.

De hoc [illegible] qō. iij. ca. fane. §. hanc autē uerſic. ſed dicitur. Aſſo Bñe. in l. adhuc eius. & ſi aduerſus. reſ. iud. & Alexā. de Imo. in l. ſolet. ff. de iud.

g [redacted]

h Quod religioni conueniat [redacted].

i Quod diſciplinæ congruat. Quia licet prælatus de ratione poſsit coercere ſubditum delinquentem, tamen diſciplinate tenetur ipſum coercere, vt proficiat ei ad ſalutem, vt xlv. diſtin. cum beatus.

Quod

g. Ratione. Arg. quod deficiente lege vel canone pōt allegari ratio. ut xix dist. si romanorum. et dist. viij. frustra.

proficiat. [a] Vocatur aūt conſuetudo, qđ in cōi eſt uſu. Cùm itaq; dicit, non differt, utrùm cōſuetudo ſcriptura, an rōne conſiſtat, apparet, ꝙ conſuetudo eſt partim redacta in ſcriptis, partim moribus tantùm utentiū eſt reſeruata. [†] Quæ in ſcriptis redacta eſt, conſtitutio ſiue ius uocat. Quæ uerò ĩ ſcriptis redacta non eſt, gñali noīe conſuetudo uidelicet appellatur.

[a] Eſt & alia diuiſio iuris, ut in eodem lib. teſtatur Iſidorus ita dicens.

Quæ ſint ſpecies iuris.

CAN. VI.

IVs autem naturale eſt, aut ciuile, aut gentium.

Quid ſit ius naturale.

CAN. VII.

IVs naturale [b] eſt cōmune omnium nationum, eò ꝙ ubique inſtinctu naturæ, non conſtitutione habetur aliqua: ut uiri & fœminæ coniunctio, [c] liberorum ſucceſſio, [d] & puerorū educatio, [e] cōis oīum poſſeſſio, & oīum una libertas: acqſitio eorū q̄ cælo, terra, mariq; capiunt. Itē depoſitę rei uel cōmēdatę pecunię reſtitutio, uiolētiæ ꝑ uim repulſio. Nam hoc, aut ſi quid huic ſimile eſt, nunquam iniuſtum, ſed naturale æquumque habetur.

Quid ſit ius ciuile.

CAN. VIII.

IVs ciuile eſt, quod quiſque populus, uel ciuitas ſibi proprium diuina humanaq; cauſa conſtituit.

Quid ſit ius gentium.

CAN. IX.

IVs gentiū, eſt ſediū [n] occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes, poſtliminia, [p] fœdera pacis

Ius naturale dicit multipliciter.

[a] [redacted] IVs naturale. Ad intelligentiam iſtorum nota ꝙ natura multis modis dicitur: quandoq; dicitur natura vis inſita rebus ſimilia de ſimilibus procreans. Secundo modo dicit natura quidā ſtimulus ſeu inſtinctus naturæ ex ſenſualitate proueniens ad appetendum, vel ad procreandū, uel ad educādū. xxxij. q. v. horrendus. ff. de neut. inſpi. l. j. §. ius naturale. inſti. de iu. na. gen. & ciui. iu prin. Tertio modo dicitur inſtinctus naturæ ex rōne proueniens, & ius ex tali natura ꝓueniens dicitur naturalis ęquitas: & ſcđm hoc ius naturę dicūtur oīa cōia. i. communicanda tempore neceſſitatis vt xlvij. diſt. ſicut. Quarto modo dicitur ius naturale præcepta naturalia, hoc eſt: Non furtum facies: non mœchaberis. xxxij. q. vij. quid adulterio. inſt. de obli. quę ex delict. naſcun. circa princip. [redacted] & ſecūdum illud ius ſimiliter omnia dicuntur communia. i. cōmunicanda, [redacted]. Similiter ius ciuile dicitur varijs modis. Quandoque dicitur ius ciuile illud ius, quod non eſt naturale, uel ius gentium. ſecundū hoc ius canonicum dicitur ius ciuile, ſecundū ꝙ hic ſumitur. Secundo modo dicitur ius ciuile omne illud ꝙ non eſt canonicū ius. Tertio modo ius ciuile dicitur lex xij. tab. ff. de ori. iur. l. ij. §. exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorij. Ioā.

[c] Coniunctio. Si intelligas de coniunctione corporum, ſcđm hoc eſt ius naturale proueniēs ex ſenſualitate. Si intelligas de cōiūctione aīorum, eſt ius naturale ex ratione proueniens, extra de big. debitum.

[d] Succeſſio. Nō intellige de ſucceſſione, quæ fit per hæreditatem, cum illa non ſit naturalis: ſed de ſucceſſione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi poteſt de illa qua liberi iure naturæ ſuccedunt parentibus. ff. vnde lib. j. & l. ſcripto. §. non ſic.

[e] Educatio. Patres enim theſaurizant filijs, non filij parentibus: vt xvj. q. j. prædicator. ſimiliter filius patrem egentem cogitur alere. xxij. q. iiij. inter. et C. de alen. li. l. j. & ij. & in caſu mater filium, & libertus patronū. vt ff. de li. agn. ſi qs. §. idē in liberis. et §. ſolēt.

Communis omnium. Id eſt. nihil erat proprium alicui iure diuino. Vel dic cōmunis, communicanda tempore neceſsitatis: vt xlvij. diſt. ſicut. nam etiam ſecundum legem Rho. tempore periculi cibaria maxime erant communia: ut ff. ad legem Rhodiam. l. ij. §. cum in eadem naue. iu fi. xij. q. j. dilectiſsimis.

[b] Capiuntur. Hæc enim & alia quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti: vt inſtitu. de rerum diui. §. feræ.

[h] Item depoſitæ. Fallit in duobus caſibus: ut ĩ. xxij. q. ij. cap. ne quis. & ſi dominus & deponens ſimul petunt rem, potius reſtituitur domino: ut ff. depo. bona fides.

Commendatæ. Commendare idem eſt quod deponere, ut ff. depoſi. l. Lucius Titius.

Per vim. Quod cuilibet licet: vt ff. de iuſtitia & iu. ut uim. in fin. extra. de ſenten. excom. c. iij. § ſi vero. in fin. De illa materia habes not. xxiij. quæ. j. in ſumma. Ioan.

IVs ciuile. Vel ciuitas. Sic aliqua eccleſia ius ſibi ſtatuit: vt ĩ. diſt. xj. catholica. & de conſe. diſt. iij. pronuntiandum.

Diuina humanaque. i. contemplatione Dei. de cōſe. di. iij. c. iij. & hominum: ut ff. de ſer. l. j.

[n] IVs gentium. Sedium. Scilicet hoſtilium: vt xxiij. q. vij. ſi de rebus. & q. v. dicat aliquis inſtit. de rerum di. §. item quæ ex hoſtibus. ff. de acqui. re do. naturalem. §. fi. Vel dic ſedium vacantium, quæ occupanti conceduntur: vt inſti. de rerum diui. §. feræ. Alioqui ſi propria authoritate raperet etiam rē ſuam, cadit à dominio: vt ĩ. xvj. quæ. vj. placuit. ff. quod metus cauſa. l. extat. C. vnde vi. ſi quis in tantā. niſi forte alio modo non poſſet eam conſequi per iudicem: vt xxiij. q. ij. c. j. & ij. & ff. quæ. in fraudem cred. ait prætor. §. ſi debitorem. Ioan.

Seruitutes. Alibi dicitur, quod ſeruitus ſit inducta per ebrietatem xxxv. di. vj. die. alibi uidetur inducta ex preſcriptione ſeptennij: vt dicā ĩ. di. vii c. ius. autem. in ſumma gloſſ. quæ. incipit à iudicijs. ſuper illo uer. iuſtificationibus. ſed dicitur inducta de iure gentium: quia ius gentium eam approbat, non quod eam primo inuenerit. Si ergo bellum iuſtum eſt: qui capitur, fit ſeruus capientis: ut xxiij. quæſt. v. dicat. & ſecundum hoc peccat taliter captus, ſi recedat à domino ſuo: ut xvij. quæſtio. iiij. ſi quis ſeruum. ſed ſi bellum non eſt iuſtum, licitum eſt ei fugere, dum poteſt: ut ff. de cap. nihil intereſt.

[p] Poſtliminia. Poſtliminium eſt ius quo reſtituitur alicui res quam per captiuitatē amiſerat: ut xxvj. q. iij. prima actione. & xxxiiij. q. j. cum per bellicam. niſi ſint arma, quæ non reſtituuntur, quia illa turpiter amiſit: ut ff. de cap. l. ij.

[redacted] Cōcor. text. in §. huius ſtudij. uer. dicendū. inſt. de iuſ. & iure.

Sub. de qua coniunctione eſt intelligendū ſecūdū Ber.

Filius egētem patrē cogitur alere.

Tempore neceſsitatis omnia ſunt cōicanda.

Ius ciuile quadrupliciter dicitur.

Cōcor. text. in l. ex hoc iure. cū ibi nota. ff. de iuſti. & iure.

Vim vi repellere licet.

Cōcor. text. in §. ius autem ciuile. inſtit. de iure nat. gē. & ciui.

Ad huius dicti declarationē vide qđ no. extra de cauſa poſ. & ꝓprie. paſtoralis. in glo. ſed ſi non potuit.

Captus in bello, an licite poſſit aufugere.

induciæ, † legatorũ [a] nõ violandorũ religio, cõnubia inter alienigenas [b] prohibita. Hoc inde ius gẽtiũ appellatᷓ, q̃a eo iure omnes fere gẽtes vtũtur.

Quid ſit ius militare.

CAN. X.

IVs militare, eſt belli inferendi ſolẽnitas, fœderis [c] faciendi nexus, ſigno dato egreſsio in hoſtẽ, uel pugnæ commiſsio. Itẽ ſigno dato receptio. Itẽ flagitij militaris diſciplina, ſi locus deſeratᷓ. [d] Itẽ ſtipendiorũ modus, [e] dignitatũ [f] gradus, præmiorũ honor: ueluti cum corona, [g] vel torques [h] donatᷓ. Itẽ prædæ deciſio, & ꝓ perſonarũ qualitatibus & laborib. iuſta diuiſio, ac principis portio. [i]

Quid ſit ius publicum.

CAN. XI.

IVs publicum eſt [k] in ſacris, & ſacerdotib. & magiſtratibus.

Quid ſit ius Quiritum.

CAN. XII

IVs Quiritũ [l] eſt propriè Romanorũ, quod nulli [m] tenent, niſi Quirites, id eſt, Romani. † In quo agitᷓ de legitimis hæreditatib. [n] uel curationibus, uel de contractib. de tutelis, de vſucapionib. [o] quæ iura apud nullũ aliũ populũ reperiuntᷓ, ſed propria ſunt Romanorum, & in eos ſolos conſtituta.

DISTIN. II.

[p] [gs] *COnſtat autẽ ius Quiritum ex legib. et plebiſcitis, et ſenatuſcõſultis, et cõſtitutionib. principũ, ex edictis ſenatorũ, ſiue reſponſis prudentum.*

Quid ſit lex.

CAN. I.

LEx eſt cõſtitutio populi, [q] qua maiores natu [r] ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

Quid ſit plebiſcitum.

CAN. II.

PLebiſcita ſunt, [ſ] q̃ plebes tãtùm conſtituũt: & vocantᷓ plebiſcita eò, q̃ea plebs ſciat, vel ſciſcitatur & rogat, ut fiant.

Quid ſit ſenatuſconſultum.

CAN. III.

SEnatuſconſultum, eſt quod tantùm ſenatores, populo conſulendo, decernunt. [illegible]

Quid ſit conſtitutio, uel edictum.

CAN. IIII.

COnſtitutio uel edictum eſt [t] quod tantùm Rex, uel Imperator conſtituit uel edidit.

Quæ ſunt reſponſa prudẽtũ.

CAN. V.

REſponſa [v] prudentum ſunt, quæ iuriſ-

a Legatorum. Si quis legatum uel amicorum vel hoſtium impedit, ſecũdum canones excommunicatur, ut xciiij. diſtin. ſi quis. xxiiij. q. ij. ſi quis. ſecundum leges traditur hoſtibus: vt ſit ſeruus illorum. ff. de leg. l. ulti. Ioan. Theutonicus.

† Cõcor. text. in §. ius autem gentium, gl. in uer. bella. inſtit. de iu. na. gen. & ciuili.

Pœnæ fugientis in bello.

b Alienigenas. Vt xxviij. q. j. caue. & capi. ſequen.

c IVs militare. Fœderis. i. pacis componendæ.

d Deſeratur. Secundũ canones. qui fugit in bello publico, infamis eſt: ut vj. q. j. infames. ſecundũ leges capite punitur: ut ff. de re mil. omne. §. qui in acie. Io. Theuton.

e Modus. ĩ. xij. q. ij. Vulteranæ. & ĩ. xvj. q. ulti. capi. j. & c. contra.

f Dignitatũ. Quis ſit dignior, uel ſuperior alio.

g Cum corona. Ideſt, maius munus.

h Vel torques. Ideſt, minus munus.

Principis ſunt omnia.

i Ac principis portio. Non ergo oĩa quæ capiuntᷓ in bello, ſunt principis. & ſic eſt contra xxiij. q. v. dicat. ubi dicitᷓ ꝙ regis ſunt oĩa. Sed dic quod principis ſunt oĩa quo ad tuitionẽ, ſed ipſe tenetᷓ ea diuidere ſecũdũ merita pſonarũ. xij. q. ij. Vulteranæ. & c. conceſſo.

k IVs publicum eſt. Vnde qui lædit ſacerdotes uel res ſacras, ab oĩbus tanquã pro publico crimine põt accuſari. arg. ij. q. j. in primis.

† Tex. eſt ſ. in §. ſed ius quidẽ ciuile. cũ gl. in uer. ius Quiritũ. & uer. à Quirino. Inſtit. de iur. na. gẽ. & ciu.

l IVs Quiritum. A Quirino. Ideſt, Romulo.

m Quod nulli. Cõtra. C. de Iudæ. Iudæi. ubi dicitur ꝙ Iudæi utuntur Romano iure. Sed ibi omnes vocantᷓ Romani, ſubiecti Romano imperio: prout dicitur, Proprium Romanorũ eſt habere filios in poteſtate, prout etiã gentiles ſunt ſub Romano imperio. Nam Imperator eſt princeps totius mundi: ut vij. q. j. in apibus. ſed in diuerſis prouincijs diuerſi reges ſub eo conſtituti ſunt. v. q. iij. ſcitote. & ff. ad le. Rhod. de iac. qui leuandæ. & l. deprecatio. Qui ergo non uult eſſe ſub Romano Imperio, nec hæreditatem habere poteſt, nec alia quæ hic de iure Romano enumerantur. arg. viij. diſt. quo iure.

Iudæi & gentiles ſub ſunt imperio.

n De legitimis hæreditatibus. Ab inteſtato uel ex teſtamento delatis. Et hæreditas eſt ſucceſsio in uniuerſum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod ſupereſt deducto ære alieno.

Hæreditas.

o De uſucapionibus. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem poſſeſsionis temporis lege diffiniti. ff. de uſuc. lege. iij. ſ

Vſucapio.

p COnſtat aũt. Hæc diſt. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit qũque differẽtias ſecularium legũ. Secũda ibi, Quædã. l. de F.

ſ De hoc dic ut plene nota. xvj. q. iij. in princi.

p Conſtat. In ij. di. agitur quæ ſint partes, ſiue ſpecies Romani iuris: agitᷓ etiam quare leges conſulares, vel tribunitiæ, uel alie ſic ſũt appellatæ, &c.

q LEx eſt. Populi. Olim populus ſtatuit leges: ſed hodie non, quia tranſtulit hãc poteſtatem in imperatorem: ut in inſtit. de iure naturali. §. ſed quod principi. Vel dic qđ populus hodie põt, & qđ dicitᷓ ibi trãſtulit, id eſt, cõceſsit.

r Qua maiores natu. Maiores natu dicũtur nobilitate, antiquitate, dignitate, [illegible] q. vij. [illegible] & c. criminatiões.

[illegible] not. Bald. in l. homi. num. C. de leg.

ſ PLebiſcita ſunt. Plebiſcita [illegible] facta fuerũt propter diſcordiam, [illegible] inter nobiles & plebeios: ut ff. de origine iuris. l. ij. §. eiſdem temporibus.

† Cõcor. text. in §. cõſtat autem. uerſ. ſenatuſcõſultũ. cum gl. in uer. ſenatus. inſtit. de iu. na. gen. & Conſtitutio & edictũ diuerſa ſunt.

t COnſtitutio uel edictũ eſt. Proprie dicuntur conſtitutiones principum, & edicta prætorũ ȝ. Dicitur etiam edictũ iudicis: vt eſt citatio, uigeſimaquarta, quæſti. iij. de illicita. ff. de re iudica. contumacia.

ȝ De hoc nota. ff. de ædil. edic. per totũ Lauren.

v REſponſa. Olim licuit cuilibet totam hæreditatem ſuam relinquere alteri: ſed Falcidius ſtatuit, quod quarta pars hæreditatis deberet relinqui legitimis hæredibus. Eſt autem triplex Falcidia. Vna eſt debita iure naturæ, quæ competit legitimo hæredi. Alia eſt debita iure inſtitutionis, quã poteſt iure hæres inſtitutus petere: cum tota hæreditas eſt exhauſta Ioan. Et iſtas duas poteſt hodie habere filius inſtitutus. extra de teſtamen. Raynaldus.

& ita

conſulti reſpōdere dicuntur cōſulentibus: vnde & rñſa Pauli dicta ſunt. Fuerunt.n. quidā prudētes & arbitri ęquitatis, q inſtōnes ciuilis iuris cōpoſitas ediderūt, qb. diſsidētiū lites cōtentionesq; ſopirent. [a]

Quæ ſunt tribunitiæ uel conſulares leges.

CAN. VI.

[2] QVædam etiam leges dicunť ab ijs, qui eas cōdiderūt, ut Conſulares, Tribunitiæ, Iulię, Corneliæ. Nā ſub Octauiano Cæſare ſuffecti cōſules Papius [1] & Pōpei⁹ legē tulerunt, q̄ a noibus eorū appellatur Papia & Pōpeia, cōtinens patrum præmia [b] pro ſuſcipiēdis liberis. Sub eodē quoque Imperatore Falcidius tribunus plebis legem fecit, ne quis plus extraneis teſtamento legaret, quā ut quarta pars ſupereſſet hæredibus: ex cuius nomine lex Falcidia eſt nōiata.

Quæ ſit lex Satyra.

CAN. VII.

SAtyra [c] verò lex eſt, quæ de plurib. ſimul rebus loquitur: dicta qdē à copia rerum, & quaſi à ſaturitate. Vnde & ſatyrā ſcribere, eſt poemata varia condere, ut Horatij, Iuuenalis, & Perſij.

Quæ ſint Rhodiæ leges.

CAN. VIII.

RHodiæ [d] legēs naualiū commerciorū ſunt, ab inſula Rhodo cognominatæ, i qua antiquitus mercatorum vſus fuit.

DISTINCT. III.

[1] [ps] OMnes [e] hæ ſpēs ſecularium legum partes ſunt, ſed quia conſtitutionū alia eſt ciuilis, alia eccleſiaſtica: ciuilis verò forenſe, uel ciuile ius appellatur, quo nomine eccleſiaſtica conſtitutio appelletur, uideamus. Eccleſiaſtica cōſtitutio canonis noīe cenſetur. Quid autē ſit canon, Iſid. in li. v. Etymologia. declarat dicens.

Quid ſit canon.

CAN. I.

CAnon [f] Græcè, Latinè regula nuncupatur.

Vnde dicatur regula.

CAN. II.

REgula dicta ē, eò q̄ rectè ducit, nec aliquē aliorsū [g] trahit. Alij verò dixerūt, regulam dictā, uel q̄ regat, uel q̄ normam rectè & bene uiuendi præbeat, vel q̄ diſtortum prauumq; corrigat.

[2] *Porrò canonū alij ſunt decreta pontificum, alij ſtatuta conciliorum. Conciliorum uerò alia ſunt uniuerſalia, alia prouincialia. Prouincialiū alia celebrantur authoritate pontificis Roma. præſente uidelicet legato [h] ſanctæ Romanæ eccle-*

& ita ceſſat opi. dominorū. C. ad le. Fal. quanquam. B. Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica: [1] & competit hæredi inſtituto, qui rogatus eſt hæreditatē alteri reſtituere, ut legitur ex̃. de teſta. Raynutius. Ioan.

[a] Sopirent. Nec enim licet iudici ab eorū reſponſis deuiare, vt inſti. de iure nat. §. reſpōſa.

QVædā etiā. Hæc eſt ſecūda pars di. ſ qua ponit quaſdā leges denoīatas à cōditorib. Io. d' Fā.

[b] Præmia. Hæc fuerūt præmia, q̄ ſi qs haberet Romę tres filios, in Italia quatuor, in prouincia quinq;, nō poterat vocari ad onus tutelæ. [2] inſti. de excu. tut. in prin. Vel aliter cōſtitutū eſt, q̄ ſi quis habet minus quā xxv. an. excludiť ab honorib. eſt ſi eſſet xx. ann. & hēret quinq; filios, numerus filiorum ſupplet numerum annorum. ff. de mune. & hono. ad rē. & ff. de min. l. ij.

[c] SAtyra. De hac ſatyra nihil habemus, ſed tangiť i C. de lati. lib. l. vni. in prin. & pœmio Digeſtorū. §. & antea. in fine. [3]

[d] RHodiæ. Iniquiſsima ē illa lex. ſ. quod patiētibus naufragiū īhabitatores oīa auferātur ff. e. Modeſtinus. ſed hodie lex illa correcta ē C. de fur. auth. nauigia. & ex̃. de conſuet. c. fi. imo tales ſunt excōicati ipſo iure, ut extra de rapto. excōicationi.

OMnes hę. Hæc diſ. diuidiť i tres partes. In prima ꝓbat quid ſit canō. Secūda ibi, Porro. Tertia ibi, Officiū. Io. de Fant.

[e] Oēs. Sed quia ſ. tractauit de ſpeciebus ſeculariū legū, nō uult tractare de eccleſiaſticis cōſtōnibus, quæ uarijs nominib. appellanť. qñq; illud appellatur canon, qñque decretum, quandoq; decretalis epiſtola. Canon dicitur id quod ſtatuitur in uniuerſali concilio. ex̃. de big. altercationis. Decretum dicitur q̄ papa ſtatuit de conſilio cardinaliū ſuorum ad nullius conſultationē. Decretalis epiſtola dicitur quam ſtatuit papa, uel ſolus, vel cū cardinalibus ad conſultationē alicuius. lix. diſt. hoc ad nos. xix. diſt. ſi Romanorū. Itē adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ conſtōnis, ut dogma, mandatū, interdictū, ſanctio, vt xxv. q. ij. ſi quis dogmata. Dogma eſt q̄ cōſiſtit in doctrina fidei Chriſtianæ. xxiij. diſt. qui epiſcopus. Mādatū q̄ cōſiſtit in doctrina de morib. xiij. diſt. his igitur. Interdictum, in quo nulla pœna adijciť. xxxij. diſti. interdixit. Sanctio, vbi pœna adijcitur. xxxvj. diſtinct. cap. ij.

[f] CAnon. Habet autem canō ſub ſe quatuor ſpecies, vt xxv. q. ij. ſi quis dogmata.

[g] REgula. Aliorsū. Ergo ſi regula nunq̄ trahit aliorſum, oīs regula ē ius. male ergo dixit lex, q̄ ita definit regulā: Regula eſt quæ rē breuiter enarrat, nō vt ex ea ius fiat. ff. de reg. iur. l. j. Ad hoc dicas, q̄ ſi illud appellas regulā, i quo aliquid gñraliter ſtatuiť, nō adiectis exceptionib. ſecundum hoc ex regula nō ſumiť ius, & ita loquitur lex. Sed ſi appellas regulā id qđ icludit i ſe ſuas exceptiones, ſcđm hoc regula nūq̄ fallit: & ita ſumiť hic.

Porro. Hæc eſt ij. pars diſt. in qua diſtinguiť inter cōcilia ꝓuincialia, & generalia & priuilegia. Ioan. de Fāt.

[h] Legato. Ad hoc ſpecialiter deſtinato. licet.n. aliquis ſit gñalis legatus, non tamē poteſt facere gñale, vel etiā ꝓuinciale cōciliū: quia ea quæ ſpecialiter Romano pontifici cōceduntur: mandata generali iuriſdōne nō trāſferuntur, vt extra de off. leg. quod tranſlationem. & mandata generali iuriſdictione concilium non pōt exercere is cui mandať, ut ff. de off. eius cui mād. eſt iuriſd. l. ij. Sed nūquid metropolitani in ſuis cōcilijs poſſunt cōdere canones? Non videtur, ut ĩ. xvij. diſt.

[1] Adde an appell. Falcidiæ ueniat Trebellianica, not. i l. ij. ſi quis ali. teſta. prohi. & i l. j. ff. de iure codi.

[2] Et habere præmium. C. q̄ morbo ſe exc. l. j.

[1] Vide in hunc locū Andr. Alcia. lib. diſiunctio. iij. ca. iij.

[3] Dicitur enim hæc lex de Latina libertate eſſe, quæ quaſi per ſatyrā fuit introducta, ſecundum Hugo.

Canon.
Decretū.

Decretalis epiſtola.
Dogma.
Mandat.
Interdictum.
Sanctio
Regul definit

nec licuit.& cap.ſeq. Argu. contra J.xj. diſt. catholica.& de conſe.diſt iij.c.j.Dicas [1] quod de paruis negotijs,& de ijs quæ ſpectant,ad onus, poſſunt condere canones:de magnis rebus non poſſunt, vt xvij.diſtin.multis.& xxiiij.q.j.quoties.

q.j.hac ratione.& ſecundum hanc permiſſionē dicit decr. quod multa toleramus,quæ ſi in iudicium deducerem⁹ caſſarentur,ut extra de pręben.cū iamdudū.
d Vt qui cædē. Sed nunquid iudex eccleſiaſticus pōt taliter dictare ſententiā in cauſa ſanguinis,cū nec cauſis ſanguinū poſsitītereſſe, vt xxiij.q.viij. his à q̄bus. ſed dic, ꝙ iudex eccleſiaſticus pōt dicere ius interrogāti, ſed nō poteſt illud præcipere,vel cōſulere. ſic.v.q.vlti. delatori.xxiij.q. vlti. peſſimam.Ioan. Sed uidetur hodie correctum de exceſ. prælat.ex literis.B.

ſiæ. Alia uerò authoritate Patriarcharū,uel Primatū,uel Metropolitanorū eiuſdē ꝓuinciæ. Hæc quidē de generalibus regulis intelligenda ſunt.

Sunt autē quædā priuatæ leges tam eccleſiaſticæ, quàm ſeculares, quæ priuilegia appellantur: De quibus quinto libro Etymolog. Iſidorus ait:

Quid ſit priuilegium.

CAN. III.

PRiuilegia ſunt leges priuatorū, [a] quaſi priuatæ leges. Nam priuilegium dictum eſt, eò ꝙ in priuato [b] feratur.

3 Officium uerò ſecularių ſiue eccleſiaſticarū legū eſt præcipere,qđ neceſſe eſt fieri, aut ꝓhibere,qđ malū eſt fieri: ꝑmittere,uel licita,ut ꝓmium petere:uel ēt quædam illicita,ut dare libellū repudij, ne fiant grauiora.

Vnde in eodem libro Iſidorus ſcribit dicens:

Quid ſit officium legis.

CAN. IIII.

OMnis aūt lex, aut ꝑmittit [c] aliquid,ut uir fortis petat præmiū: aut uetat, ut ſacrarū uirginū nuptias nulli petere liceat:aut punit,ut qui cędē [d] fecerit, [e] capite plectāt. eius [f] eñ præmio [g] aut pœna uita moderat̄ [h] humaua. diuina aūt præcipit: [i] vt, Diliges dominū Deum tuū. Deut.6. a

DISTINC. IIII.

1 ps. CAuſa [k] uerò conſtitutiōis legum eſt *humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare.*

Sicut in eodem lib. Iſid. teſtatur dicens:

Quare leges factæ ſunt.

CAN. I.

FActæ ſunt aūt leges, ut earum metu humana coerceatur [l] audacia, tutaq; [m] ſit inter improbos innocētia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrænetur audacia, & nocendi facultas.

2 *Præterea in ipſa conſtitutione legum maximè qualitas conſtituendarum obſeruanda eſt, ut contineat in ſe honeſtatem,iuſtitiam,poßibilitatem, conuenientiam, & cætera quæ in eodem libro Iſidorus enumerat dicens:*

Qualis debet eſſe lex.

CAN. II.

ERit autem lex honeſta, [n] iuſta, [o] poſſibilis, [p] ſecundùm natu-

[f] Hic ſententiā hic tenet Hu. not.xviij. di.in ſum.

P Riuilegia. a Priuatorum. Priuati dicuntur,ꝓpriè qui nō ſunt cōſtituti in aliqua dignitate, vt xxiiij.q.j.qui cōtra. Sed hic priuati dicūtur omnes exempti à iure communi: ſiue ſit collegium, ſiue aliqua ſpecialis perſona.vij.qō.j. petiſti. Hic patet ratio,quare uerba poſita in priuilegijs potius ponuntur cauſaliter,quam conditionaliter: cū dicitur, ſicut iuſte poſsides. ſi illud uerbum inuenis in priuilegio exponas ſicut, pro quia: & hac ratione, quia cū priuilegium ſit lex, & lex debet eſſe certa, vt J.diſt. proxi.c.erit. & verba priuilegij debēt eſſe certa. [a] hanc rationem aſsignat Inno.extra de verbo. ſig. Abbate. & ſuper ver. præteriti tēporis moram. b In priuato.id eſt in priuatis.

[a] Alias, inutile eſſet priuilegiū. ex̄. de priuil. in his. ar. ff. de leg. j. ſi quando. Ioan.

Officium. Hæc eſt tertia pars, in qua dicit, quid ſit officiū legis. Io.de Fāt.

c OMnis autē. Permittit. Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur,vt ſecundas nuptias contrahere,vt xxxj.q.j. hac ratione. Secundo modo, quod contra conſtitutiones humanas indulgetur: vt contrahere in quto gradu, vt xxxv.qō. iij. quædā.& eſt hęc vera permiſsio, & dicitur abſoluta permiſsio. Tertio modo dicitur illicitū permitti vt magis illicitū vitet̄: ut comeſſationes die dñico, vt diſt. iiij.deniq;.& permittit̄ adulteriū ne fiat homicidiū, vt xxxiij.q.ij.ſi quod uerius. & permittit̄ ſubdiacono habere unā fœminā,ne peccet cū pluribus, ut extra qui cle.uel uo.ſignificauit. & hæc dicit̄ comparatiua ꝑmiſsio, [l] ſed potius appellat̄ tolerātia quā permiſsio.& ſecundum hanc permiſsionem dicit canon, quod ea quæ permittimus, nō approbamus, vt xxx.

[l] De hoc loquitur xxvj.q.ij. hi qui.

e Fecerit. vt de pœnit.diſtinct.j.ſi quis cum telo.
f Eius.id eſt,legis.
g Præmio. id eſt, permiſsione.
h Moderat̄.paſsiue
i Diuina autē præcipit. Hoc reſpicit ſuperiora.

CAuſa.hęc diſt.diuidit̄ i quatuor partes. In prima quæritur quare ſunt factę leges. Secunda ibi, Præterea. Tertia ibi,Ideo aūt. Quarta ibi,hæc & ſi.Ioā. de Fant.
k Cauſa.Hic intitulat̄. iiij.diſt. in qua oſtendit qualiter leges ſint inuentæ.ſecūdo oſtēdit q̄ ſint conſideranda in cōſtituēdis legibus.vltimo oſtēdit quaſdam leges eſſe abrogatas per contrariā conſuetudinem.
l FActæ. Coerceatur. Nā ꝑ leges nemo cogit bene facere,ſed male facere ꝓhibet̄,vt x. ij.q.v. ad fidem.
m Tutaq;.i. ut boni inter malos quiete viuāt, vt xxiij.q.v. nō fruſtra. Ioan.

Præterea. Hæc eſt ſecunda pars diſ. in qua ponit octo, quę ſunt ſeruanda in legibus promulgandis. Ioan.de Fan. Modo dicit Gratia.quæ ſint illa quæ in lege conſtituenda conſiderantur, ut contineat,&c.& ad hoc inducit cap.ſequen.

n ERit. Honeſta. Quia in iure non tam deſideratur iuſtitia, quā honeſtas.xxxv.q.iij.porro.
o Iuſta. Aliter enim non eſt ius,niſi ſit iuſtum:ut J. diſtin.j.ius generale.
p Poſsibilis. Quia ſi de impoſsibilitate legis quis tranſgre-

rã, a & ſecundùm cõſuetudinẽ b patriæ loco c temporiq; d cõueniens, neceſſaria e & utilis, f manifeſta g quoq;: ne aliquid p obſcuritatẽ incautũ captione h cõtineat: nullo priuato i commodo, ſed pro cõi ciuiũ utilitate conſcripta.

3 *Ideo aũt in ipſa cõſtitutione iſta conſiderãda ſunt: quia cùm leges inſtitutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipſis, ſed oportebit iudicare ſecundùm ipſas.*

Vnde Augu. in lib. de uera religione. †

De legibus tunc eſt iudicãdum, cùm inſtituuntur: non cùm inſtitutæ ſunt.

CAN. III.

IN iſtis tẽporalibus legibus quanquã de his hoies iudicẽt, k cùm eas inſtituũt: tñ cùm fuerint inſtitutæ & firmatę, nõ licebit l iudici de ipſis iudicare, ſed ſcđm ipſas. †

Leges inſtituũtur, cùm promulgãtur: firmãtur, cùm moribus utentium approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrariũ nonnullæ leges hodie abrogatæ m ſunt, ita moribus utentium ipſæ leges cõfirmantur. Vnde illud Teleſphori Papæ quo decreuit, ut clerici generaliter à quinquageſima ieiunãdi propoſitũ ſuſciperẽt, & à carnibus & delicijs abſtinerent, quia moribus utentium approbatum non eſt, aliter agentes tranſgreſſionis reos non arguit.

Vnde Teleſphorus urbis Romæ archiepiſcopus omnibus epiſcopis.

Septem hebdomadis à carne & delicijs ante paſcha clerici abſtineant. CAN. IIII.

STatuimus, ut ſeptẽ n hebdomadas plenas ante ſanctum paſcha oẽs clerici .i. in ſortem dñi uocati, à carne ieiunent: qa ſicut diſcreta debet eẽ uita clericorũ o a laicorũ cõuerſatione, ita & in ieiunio debet eẽ diſcretio.

Has ergo ſeptem hebdomadas omnes clerici à carne & delicijs ieiunẽt: & hymnis, & uigilijs, atque orationibus inhærere die noctuq; ſtudeant.

Item Ambroſius libro ſermonum ††.

Septimam hebdomadam Teleſphorus XL. addidit.

CAN. V.

QVadrageſima ſex ſeptimanas habet, Cui addidit Teleſphorus pontifex ſeptimã hebdomadã, & uocatũ eſt hoc tempus quinquageſima. Qđ ſimiliter de eo capitulo eſt intelligendũ qđ beatus Gre. Aug. Anglorũ epiſcopo ſcribit dicẽs.

A quinquageſima ieiunãdi propoſitũ ſumãt, quos eccleſiaſtici gradus dignitas exornat.

---

tranſgrederetur, fruſtra imputaretur ei ad pœnam: ut xv. quæ. j. non eſt. xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor. & ff. quando appel. ſit. l. j. §. dies iſtos.

a Secundum naturam. Id eſt, naturalem rationem. ſupra diſtinct. j. conſuetudo. Ioan.

b Secundum cõſuetudinẽ. Quia ſi eſt cõtra conſuetudinẽ inhabitantiũ p contrariã conſuetudinẽ abrogatẽ: vt ī. eo. §. leges. & c. ſtatuim⁹. Item quia cõſuetudo interpretatur legẽ: ut extra de uer. ſigni. Abbate. ff. de legi. cum de conſuetudine. & l. ſi de interpretatione.

c Loco. Quia in aliquibus locis aliqua ſtatuuntur, quæ alibi non reciperent: ut xxj. diſt. ante. & c. aliter. Item in iure conſtituẽdo conſideranda eſt uicinitas locorum, uel remotio: ut lxiij. diſt. cum longe.

d Temporiq;. Oĩa enim debẽt conuenire ſuis temporibus: vt xxiij. q. iiij. ſi eccleſia. & ij. quæ. j. ſi peccauerit.

e Neceſſaria. Quia non niſi inſtante neceſsitate ius ſtatui debet: ut xxix. diſt. regulæ.

f Vtilis. Quia inutilis eſſet abijcienda. lxviij. di. cor epiſcopi xij. di. omnia.

g Manifeſta. iiij. q. iij. non in teſtib.

h Captione. Ne aliquis captioſe poſsit eã interpretari, uel etiam ne alicui laqueus paretur per eã: xxvij. q. j. de uiduis. Ioan.

i Priuato. Tunc enĩ eſſet priuilegiũ.

3 Ideo aũt. Hæc eſt iij. pars di. in qua ponit, ꝙ leges per deſuetudinẽ abrogantur, & per conſuetudinem confirmanẽ. & hoc probatur per iiij. autho. Ioan.

k IN iſtis. Iudicent. Cum ergo Papa vult condere canones, epiſcopi poſſunt contradicere, & dicere, canoniſte non conuenit conſuetudini regionis noſtræ: ut ī. c. proxi. Sed nunquid potius ſtabitur ſententiæ apoſtolicæ, uel omnium epiſcoporum? uidetur quòd omnium epiſcoporum: quia orbis maior eſt urbe: ut xciij. di. legimus. Arg. ꝙ ſententia Papæ præualet, xxxv. quæ. ix. ueniam. nam etiam error principis ius facit: ut ff. de ſup. leg. l. iij. in fin. Dicas ꝙ ſententiæ Papæ ſtabitur contra omnes. ix. q. j. nemo. & c. cuncta. niſi contra fidem diceret. xxv. qō. j. ſunt quædam.

l Non licebit. Arg. ꝙ ſemel eſt approbatum, amodo non poteſt reprobari, ut viij. q. ij. dilectiſsimi. & capi. licet. & xxxij. q. v. horrendus. Io. Niſi ex noua cauſa, extra de offic. delega. cap. inſinuante.

m Abrogatæ. Abrogare eſt in totum tollere legẽ: derogare eſt pro parte detrahere legi: ut ff. de uerbo. ſign. derogatur. ſed qualiter põt populus abrogare canonem cũ non poſsit condere canonem: maxime ex quo tota poteſtas trãslata eſt in principem? ff. de conſtit. princi. l. j. Sed dic, ꝙ non poteſt abrogare niſi per expreſſum conſenſum Papę: ut extra de præbend. cum iam dudum. licet quidam dixerint, quod ſufficeret ſola ſcientia Pape. Ioan. Sed credo ꝙ conſuetudo rationabilis & præſcripta tollit legẽ: ut extra de conſue. cap. ulti. etiam ſine ſcientia principis. difficile enim eſſet eum omnes conſuetudines, quæ ſeruantur, ſcire. B.

n STatuimus ut ſeptem. Iſtis duobus ca. ob. ī. de conſe. di. iij. à ſacerdotibus. ubi quadrageſima præcipitur ſeruari. Sed dic qđ iſtud ca. non tenet, quia hodie quinquageſima non ſeruatur, cum ipſa celebretur poſt paſcha. Ioan.

n Statuimus. i. abrogamus, uel ponitur ſtatuimus pro conſulimus.

o Clericorũ. Alias uiles reputentur. j. q. j. uiliſsimus.

QVadrageſima. Caſus iſtius ca. patet per ſe. Et hæc duo ca. abrogata ſunt, ſicut & ſequ. cap. in prin. c. & h. d. ſequens. §. quod ſimiliter.

---

† Libro unico. ca. xxxj. & tomo. j.

† Hactenus uerba Auguſti.

i Vide quod not. xiiij. q. iij. plerique. & ff. de leg. contra legẽ. Ioã. de Fantu.

Papæ ſententia pręfertur ſententiæ omniũ epiſcoporũ.

l Vnde dicas qđ hęc litera loquiẽ de iferiori iudice. Nam ſi inferior iudex uel legaliquid proponere quare lex illa nõ deberet cõdi, faciens audirẽt imo quam pr... ad hoc argu. xxv. diſt. Nicena. nam multa impediunt promouẽdũ, &c. xv. q. j c. ſi. ſecũdum Lau.

† Sermo. xxiij.

† Videatur ambroſius.

Quinquageſima hodie nõ ſeruatur.

CAN. VI.

DEniq; ſacerdotes,et diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas [a] eccleſiaſtici gradus exornat, à quinquageſima propoſitũ ieiunãdi ſuſcipiãt: quò & aliquid ad pẽſũ [b] ſanctæ inſtitutionis adijciant,& eorũ,qui in laicali ordine cõſiſtũt obſeruãtiã:ſicut [c] loco,ita & religione præcellant.De ipſa uerò die dñica [d] hæſitamus [e], quid nã dicendũ ſit:cum oẽs laici,& ſeculares [f] illa die plus ſolito cæteris diebus accuratius cibos carniũ appetant:& niſi noua quadã auiditate uſq; ad medias noctes ſe ingurgitẽt,nõ aliter ſe huius ſacri tẽporis obſeruationẽ ſuſcipere putant:qđ utiq; nõ rõni,ſed uoluptati:imò cuidã mẽtis cæcitati aſcribẽdũ eſt: unde nec à tali cõſuetudine [g] auerti poſſunt: & ideo cùm uenia [h] ſuo ingenio relinquẽdi ſunt, ne fortè peiores [i] exiſtant [k], ſi à tali cõſuetudine prohibeanť. Vt enim ait Salamõ. Qui multũ emungit, elicit ſanguinẽ [k]. Et poſt pauca: Par [l] aũt eſt,ut nos, qui his diebus à carnibus aiãliũ abſtinemus,ab oĩb. [m] quoq; quæ ſementinã [n] trahũt originem carnis, ieiunemus,à lacte uidelicet,caſeo,& ouis. Et poſt pauca. Cæterũ piſciũ eſus ita Chriſtiano relinquiť, ut hoc ei infirmitatis ſolatiũ, non luxuriæ pariat incendiũ. Deniq; qui à carne abſtinent, nequaquam ſumptuoſiora [o] marinarũ beluarũ cõuiuia pręparent. Vinũ quoq; ità bibere permittiť, ut ebrietatẽ oĩno fugiamus: alioqui [p] reſtat oĩa, quæ corporib. liabẽt ſimiliter faciamus.

4 *Hæc etſi legibus cõſtitutaſint, tamen quia cõi uſu approbata non ſunt ſe non obſeruantes tranſgreßionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore:cũ illi,qui ſacris neſciũt obedire canonibus,penitus officio iubeantur carere ſuſcepto: niſi fortè quis dicat, hæc non decernendo eſſe ſtatuta ſed exhortando conſcripta.* [q] *Decretum uerò neceßitatem facit,exhortatio autem liberam uoluntatem excitat.*

DISTINC. V.

[r] ps *HAec, q̃ de priuilegijs et cæteris ĩfrapoſitis ſcripta ſunt,tã ſe-*

a DEnique.Dignitas hic habeť, ꝙ quilibet ordo eccleſiaſticus dicitur dignitas, uel honor: ut j.q.j.reperiũtur. Qñque ſeculares poteſtates dicuntur dignitates.xxiij.q.v.adminiſtratores. Quandoq; conſtantes homines dicuntur habere dignitatem,ſecundum ꝙ ſerui dicunť habere dignitatem: ut ff.de uſu fr. ſed etſi quid.§.j. Et ex hoc patet clericos nõ eẽ priuatas perſonas, cũ illæ ſolæ dicantur priuatæ perſonæ, quæ non habent dignitatẽ: ut xxiiij.q.j.qui contra.

b Ad penſum. Id eſt,ad quãtitatẽ, ut ſint duæ partes.

c Sicut loco.i.dignitate. Et eſt hic argu.ꝙ q̃ præcedit aliũ dignitate. debet etiam præcedere in alijs: ut j.q.j.vilisſimus. Io.

d Dominica. Carni ſpriuij.

e Hæſitamus.Non quid iuris ſit, ſed quid ſtatuendũ ſit, ne ſcandalũ oriať. C.de teſt.l.omniũ. j.q.ij.quam pio.

f Et ſeculares. Et pro,id eſt.

g Conſuetudine. Argu.ꝙ cõſuetudo excuſat in delictis: vt hic,& xxxij.qõ.iiij.obijciuntur.& extra de tẽp.or.ſane. Sed cõtra cõſuetudo nõ minuit peccatũ,ſed auget, ut xxiij.q.j. ſchiſma.xxxij.q.vij. flagitia.extra de ſi.nõ ſatis. imò cõſuetudo ueniale peccatum facit mortale: ut xxv.di.vnũ orariũ.§.criminis.So. cõſuetudo excuſat à pœna temporali, ſed nõ à gehẽnali.

h Venia. Quid eſt ergo ꝙ dicitur alibi nũquam eſſe ueniam datã impœnitẽti: vt xxiiij.q.ij. legatur. ideo intelligas de uenia pœnæ,non de uenia culpæ, tolerat ergo Gre. crimin tale propter periculum ſchiſmatis uel ſcandali.unde non eſt dicẽdum, ꝙ ignoſcatur eis licet non puniat eos propter multitudinem uel ſcandalum.Suſtinenda enim ſunt crimina rõne ſcandali, uel ſchiſmatis:ut xxij.q.iiij.non poteſt.& rõne multitudinis:vt l.di.vt conſtitueretur.hodie non tolerantur:ut extra de ui.& honeſt.cleri.à crapula.

i Ne forte peiores.Hæc eſt cõparatiua permisſio.

k Sanguinẽ. Sic qui multũ corrigit, offendit: ut xlv.di.cũ beatus.& alibi dicitur: Noli eſſe nimiũ iuſtus:vt de pœ.di.j.ſerpẽs.ij.q.vij.c. plerũq;.§.de his.

l Par.Id eſt, æquum & iuſtum.

m Ab omnibus. Quaſi dicat, ex quo caro prohibetur,ergo & omnia quæ de carne procedunt.

n Sementinam. Id eſt, ſemen.

o Sumptuoſiora. ſed paruos piſciculos põt homo comedere:vt j.lxxxij.diſt. presbyter.

p Alioqui.Arg.ex quo unũ concediť, ergo oĩa ſimilia intelliguntť eẽ cõceſſa:vt j.di.proxi.ad eius. & xxvij.diſt. quod interrogaſti: xxij.qõ.ij.ſi quis per teſtamentum.

4 Hæc etſi. Hæc eſt iiij.pars diſt.in qua ſoluit ſupradicta.Archid.

q Cõſcripta. Nam qui exhortať, mandatoris opa nõ fungiť.ff.de ijs.q not. infa.ob hæc verba.

HAec q̃. Hæc di. diuidiť ĩ duas partes in prĩa pbat,ꝙ naturale ius nõ mutatur.ſecunda ibi, ſed cum naturale.

CASVS. Continuat magiſter dicta ab illo c.priuilegia.hucuſque dicendis: & dicit quod illa cõueniũt tã ſecularibus, quã eccleſiaſticis legib. Nũc aũt in hac v.di.uertitur ad ius naturale, aßignando differẽtiã iuris naturalis ad alia iura. Nã iſtud ius primatũ obtinet inter alia iura tẽpore & dignitate. tempore quia cœpit ab exordio rõalis creaturæ. dignitate, quia non variatur. Sed cũ ius naturale dicatur ſupra comprehenſum lege & euangelio,quædam autem contraria legi tunc inueniantur conceſſa, [redacted] *& hoc probatur exemplo mulieris, quæ ſtatim poſt partum & menſtruum poteſt nunc ingredi eccleſiam,licet aliter eſſet ſecundum legem,& puer ſtatim cum natus eſt,poteſt baptizari, & ad hoc inducit capi.ſequentia.*

r Hæc quæ. In hac v.di.incepit aſsignare differentias

Siue mẽſurã, ſiue inſtitutionem.

Conſuetudo an excuſet ĩ delictis.

Vbi plene de hoc & j. diſt. viij. mala.

Adde ferè ſimile per Iaſ. in l. cunctos. col.xij. C. de ſu. Tri. Pro. 30. b

Extra de cõſuet. cũ tanto.

Scandali ratione tolerantur crimina.

Ad hoc facit quod leg. & no. xcv. diſti. illud. in glo. argu. oĩa, &c.

ſtas iuris naturalis ad alia iura. Notandum ergo, ꝙ ius naturale in iiij. differt ab alijs iuribus, ī origine, dignitate, amplitudine, & ſniæ rigoræ. In origine differt: quia cœpit ab exordio rōnalis creaturæ, ut inſt. de re. di. §. cōmodius. ſed alia iura ortū habēt ab inuētiōe hoīum [1] j̄. diſ. vj. c. vlt. Dignitate differt, qa hoc ius nullā patit̄ immutationē. inſt. de iu. na. §. pe. Nā ſi quid eſt cōtrariū iuri naturali, illud iniquū eſt. ſ̄. diſ. j. ius naturale. in fi. Itē amplitudine: qa iure naturali oīa ſūt cōia, ſed hoc nō eſt alio iure. Itē ſniæ rigore, qa cōtra ius naturale nulla fit diſpēſatio, ſed aduerſus alia iura ſæpe.

Ius naturale ī iiij. differt. ab alijs.

[1] Vt in ſi. præcedentis §. & j̄. diſ. proxi. §. his itaque.

[a] Cœpit. per intelligētia, nō per eſsētiā: imo uerius poſſet dici quod cœpit quo ad uſum: [2] qa ius naturale. i. naturalis æqtas ab æterno fuit, niſi uelis ītelligere de iure diuino. illud. n. prius fuit quam eſſet redactum in ſcriptis.

[2] Et exercitiū. nam tūc creaturæ cœperunt eo vti. Arch.

Leui. 15. a

[b] Sed imutabile. Quo ad præcepta & prohibitiones: vt di. vj. §. vlti.

[c] Sed cū naturale. Hæc eſt ij. ps di. in qua obijcit contra id ꝙ dicit ꝙ ius naturale nō mutat̄. & ꝓbat ꝑ tria ſe. c. ꝙ mutet̄. So. ponet j. di. ꝓxi. §. his itaq;. Et ē talis obiectio magri. Puerpera & mēſtruata uſq; ad certū tps prohibebant intrare eccleſiā, ſed mō neutra prohibetur. & hæc prohibitio eſt de iure naturali, [redacted].

Leu. 12. d

[d] Quadraginta. qa tot diebus mortuus eſt partus ante infuſionem animæ, ſed fœtus fœmineus lxxx. dieb. ſecundū hoc vr̄ ꝙ tpe, quo cōcipit, debet abſtinere: ſed rōne dubitationis ſecus eſt: quia neſcit quo tpe concipit. Itē quia neſcit vtrū maſculū, uel fœminā pariat. Io.

Anima maribus citius infunditur, quam fœminis.

cularib. quàm eccleſiaſticis legib. conueniūt. Nūc āt ad doctrinā naturalis iuris et cæterorū reuertamur. Naturale ius inter oīa primatū obtinet tpe et dignitate. Cœpit [a] eīm ab exordio rōnalis creaturæ. nā nec uariat̄ tpe, ſed īmutabile ſemp ꝑmanet.

2 [redacted]

Vnde eidē Aug. Anglo. epō Grego. ſcribit dicens:

PALEA.

Cum enixa fuerit mulier, poſt quot dies ītrare eccleſiam debeat teſtamenti ueteris ꝓceptione didiciſti, quia ꝓ maſculo 33. pro fœmina autem 66. diebus debet abſtinere, quod tamē ſciendum, quia in myſterio accipit̄.

Mulier enixa gratias actura eccleſiam intrare hora eadem non prohibetur. CAN. I.

SI mulier [e] eadē hora, qua genuerit, actura grās ītrat eccleſiā, nullo pōdere peccati [f] grauat̄: uoluptas etenī carnis, nō dolor ī culpa ē. In carnis āt cōmiſtione uoluptas ē, ī ꝓlis uerò partu dolor & gemit[9]. Vn̄ & ipſi primæ mulieri dr̄: In dolorib. paries filios. Si itaq; enixā mulierē prohibemus ītrare eccleſiā, ipſam eius pœnā [g] vertimus in culpam.

Gene. 3. c

Idem ad eundem.

Mulierem enixam, uel quod ab ea gignitur, eadem hora nihil prohibet baptizari. CAN. II.

BAptizari aūt uel enixā mulierē, uel hoc, qđ genuerit, ſi periculo mortis urget̄ uel ipſa eadē hora qua gignit, uel ea dē ēt qua natū ēſt id, quod gignit, nullo mō prohibetur: ne dū adhuc tēpus ad præbendū redēptiōis myſteriū q̄rit̄, interueniente paululū mora [h] inueniri non ualeat, qui redimat̄.

Item Auguſtinus.

Antequam puer ablactetur, uel mater purificetur, ad eius concubitum uir non accedat. CAN. III.

AD eius uerò concubitum uir ſuus accedere non debet, quouſq; qui gignitur, ablactetur [i]. Praua autem conſuetudo in coniugatorū morib. irrepſit, ut filios ſuos, quos gignunt nutrire mulieres

[e] SI mulier. Quidam libri habent, cum enixa: ſed illud eſt palea uſque ad hunc locum.

[f] Pondere peccati. Sed nonne in brochardo legitur in pœnitētiali Theodori, ꝙ fœmina poſt partū maſculi abſtinebit xxxiij. diebus ab ingreſſu eccleſiæ: ſed poſt partū fœminę lxvj. & ſi ante intrabit, tot diebus pœnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit eccleſiā: & qui illis diebus cōmiſcetur ei, x. dieb. pœnitebit ī pane & aqua. Item cōſuetudo eſt contraria illis c. Greg. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nō ex deuotione intrat, uel de illa quæ ſine neceſsitate intrat. Sed uerius credo, ꝙ pōt intrare, ſiue ſit neceſsitas, ſiue nō: vt extra de pur. poſt partū. volēs. cōſuetudo tn̄ in contrarium ſe habet. Io.

Mulieres enixæ nō tenent̄ hodie ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere.

[g] Pœnā. Afflictis eīn nō debet afflictio addi: vt vij. q. j. cū ꝑcuſsio. Iſtud tn̄ fallit, qa corrupta per uiolentiam nō cōſecrat̄. j̄. xxvj. diſt. acutius. & xxxij. q. v. ille aūt. & mutilati mēbris nō promouent̄: vt lv. di. per totum. [3]

[3] De hoc not. j̄. eo. ad eius. in gl. hic eſt. Archidia.

[h] BAptizari. Mora. Arg. ꝙ mora eſt vitanda, ubi timet̄ periculū: vt xxviij. di. de Syracuſanæ. de conſec. di. iiij. ne qđ abſit. arg. cōtra. ff. de iudi. ſi debitori. & ff. de ſol. qđ dicimus. Sol. illud in cōtractibus, iſtud in periculo animæ. Ioan.

[i] AD eius. Ablactet̄. Tps ablactatiōis hic appellat̄ tps poſt partum, qn̄ mulier nimis abūdat lacte: et niſi exhereẗ ꝑ puerū, oporteret ipſā infirmari: ideo aūt prohibet̄ illis tēporibus cōmiſceri cū eis, qa ex tali coitu naſcūtur morboſi & leproſi. Sed qd ſi mulier petat debitum à viro tēpore mēſtrui, uel tpe purgationis? Dico quod

ꝙ non reddet debitum ei, niſi timeretur fornicatio eius. xiiij. di. duo mala. Item ſi vir petit debitum tempore menſtrui à muliere. mulier negabit, & exponet ei cauſam quare non poteſt. ff. de ſol. l. quod dicimus.

a Prohibentur. Id eſt, ſub forma prohibitionis diſſuadentur. ſic exponunt quidam.

b Inuita. Hoc eſt regulare: vt qđ qs inuitus patiť, nō afferat ei pręiudiciū, vt hic, & l. di. preſbyteros. & C. de inſti. & ſubſt. l. j. & C. q pet. tut. l. cū à matribus. C. de appræſes. Ar. cōtra. j. lv. di. c. vl. xlix. di. c. vlt. C. de cōdi. in ſer. legatū. Itē. arg. qđ quæ fiunt ab inuitis & nolentibus, eis imputari nō debēt: vt de conſe. diſt. v. diſcipulos. xv. q. j. aliquos. & q. vj. c. j. et xxxj. q. ij. Lotharius. Ioan. Solu. ſi aliqs cogitur coactione abſoluta aliquid facere contra Deū, nō imputatur ei quo ad Deū, ſecus ſi conditionali coactione, vt extra ꝙ me. cau. ſacris. l. di. presbyteros. In contractibus, ſi aliquis cogiť ꝑ metum qui debuerit cadere in conſtantē virū, non imputať ei, vt ibi. & qđ metus cau. ad audientiam. niſi culpa ſua incideret in talē metū, vt ff. qđ met. cau. ſi mulier. Sed in ordinibus ſecus. nam ſi quis per vim mutiletur, ꝓmoueri non poteſt: vt extra de cor. vi. expoſuiſti. etiam corrupta per vim non cōſecrabiť inter virgines: vt xxxij. q. v. ille. & hoc fit ꝓpter reuerentiam ſacramentorum, & defectum myſterij. ſic mihi Bar. Brix. videtur breuiter diſtinguendum.

a Nec talia poſsūt, ut patet i eo qđ leg. & not. j. xiij. qō. ij. quā præpoſterū.

Leuit. 15.

Mat. h. 9.

contemnant, eóſq; ad nutriendum alijs mulierib. tradant: qđ uidelicet ex ſola carnis incōtinētia uidetur fuiſſe inuentū: quia dū ſe cōtinere nolūt, deſpiciunt lactare, quos gignunt. Hæ aūt ſciant quæ filios ſuos ex praua conſuetudine alijs ad nutriendū tradunt, niſi purgationis tempus prius tranſierit, uiris ſuis non debent admiſceri: quippe & ſine partus cauſa cúm in menſtruis cōſuetis detinenť, uiris ſuis miſceri prohibētur: a ita ut lex ſacra morte illū feriat, ſi quis uir ad menſtruatā mulierem accedat, q̄ tñ mulier dū ex conſuetudine menſtrua patitur, prohiberi eccleſiā itrare nō debet: quia ei naturæ ſuperfluitas in culpā reputari non debet, & pro hoc qđ inuita b patitur, iniuſtū eſt. ut eccleſię ingreſſu priuetur. Nouimus nāq;, ꝙ mulier, q̄ fluxū ſanguinis patiebat, poſt tergū dñi humiliter ueniēs ueſtimenti eius fimbriā tetigit, atque ab ea ſtatim ſua infirmitas receſsit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita laudabiliter potuit ueſtimētū dñi tāgere, cur etiā, q̄ mēſtrua patiť ſanguinis, ei nō liceat eccleſiā intrare? Si enim ea bene præſumpſit, quæ ueſtimentū dñi in languore poſita tetigit: quod uni perſonæ c infirmāti conceditur. cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ ſuę uitio infirmantur? Sanctæ quoq; communionis myſteriū in eiſdē diebus ꝑcipere nō debet prohiberi. Si aūt ex ueneratione magna percipere non præſumpſerit, laudanda eſt: ſed ſi ſuſceperit, nō ē iudicanda. Bonarū quippe mentiū eſt ibi etiā culpas ſuas agnoſcere, d ubi culpa nō eſt: qa ſæpe ſine culpa e agitur, qđ uenit ex culpa. unde et cū eſurimus, ſine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum eſt, ut eſuriamus.

DISTINCTIO VI.

Quia uerò de naturæ ſuperfluitate ſermo cæpit haberi, quæritur, an poſt illuſionem, quæ per ſomnum ſolet accidere, corpus Domini quilibet ualeat accipere, uel ſi ſacerdos ſit, ſacra myſteria ualeat celebrare.

De his ita ſcribit beatus

c Quod vni perſonæ. Arg. quòd vni conceditur, per conſequens videtur alijs eſſe conceſſum. ſic ſ. diſtinc. iiij. denique. & hoc verum eſt, ſi de iure communi aliquid conceditur: ſecus ſi ex priuilegio: vt xvj. quæ j. hinc eſt. & vij. q. j. petiſti.

d Agnoſcere. Arg. contra. j. xxij. q ij. cum humilitatis. Dic quod quilibet poteſt dicere ſe peccatorem, dum tamen non credat contrarium. de pœnit. diſtinct. iij. ad hæc.

e Sine culpa. Argu. quod non ſemper imputatur factum, vbi culpa præcedit. xvj. q. j. ſane.

Quia uero. Hic intitulatur di. vj. in qua quia fecerat mentionem de ſuperfluitate naturę, digreditur à principali propoſito agens de nocturna pollutione. oſtendit ergo authoritate Gre. quibus modis et ex quibus cauſis contingit: & quando ſit peccatū, & quando non. poſt ea reſpondet obiectioni factæ in præmiſſa diſt. in illo §. his itaq;. Et not. ſecundum quoſdā, ꝙ nocturna pollutio & illuſio quæ procedit ex infirmitate, non eſt peccatū etiā ueniale, maxime cū ſit pœna: ut j. c. proxi. ibi, omnino hæc pollutio, uel illuſio non eſt timenda, quia animus, & c. Illa uero, quæ ꝓcedit ex crapula eſt ueniale peccatū: ut j. ca. proxi. ibi, habet exinde animus aliquē reatū. Similiter illa, q̄ prouenit ex cogitatione ꝑcedente, peccatū eſt. ſed diſtinguiť, qa ſi illa cogitatio nō ꝓceſsit ad conſenſum, ueniale peccatū eſt, a pollutio ex ipſa prouenieñs. Si vero ꝓceſsit, tūc ē mortale, b ſecūdū iſtorū opi. Accedit, ꝙ aliquis neſciēs peccat mortaliter et venialiter, c & opať bonū, & ēt mereť vitā æternā: quia ſi corpus dormit, anima uigilat. Vñ illud: Cor meū vigilat adte Deus. Idem in furioſo dicunt, ſi culpa ſua deuenit ad furorē. ar. xv. q. j. ſi quis. in fin. imo neſciēs peccat xxxij. q. vij. quemadmodum. Ar. contra ff. de act. & obli. ex maleficio. §. ſi quis abſens. ubi diciť, ꝙ neſciens nō peccat. Alij dicunt, ꝙ dormientes nō peccant. xv. q. j. ſi concupiſcentia. & c. aliquos. dormiens enim furioſo comparatur. ff. de acqui poſ. l. j. § adipiſcimur. & ita non peccat. Si ergo nocturna pollutione homo non venit ad conſenſum, nullo modo peccat. ſi vero peruenit, peccat mortaliter ſecundum iſtos: niſi forte imaginetur cū vxore propria: quia tunc dirigit affectū in vxorem, & non peccat mortaliter. hanc opi. fouet H. & probatur j. c. di. non eſt. ibi, luxuriæ. &c. Sed hoc non eſt verum: quia nullo modo peccat: vt j. c. proxi. & xv. q. j. aliqus. Sed contra priorem opi. obijcitur. Quid ſi cogitaui turpiter, ſed antequam dormiui, ſtatim

a Sicut & ipſa cogitatio ex qua procedit.

b Sub. ſicut innuiť infra in fi. c. ſeq. & in palea. ſed penſandū.

c Hoc reſpicit dictum antecedēs ibi, ſed cogitatio, &c.

Greg. Aug. Anglor. epõ.

De multiplici genere illuſionum.

CAN. I.

TEſtamentũ ueteris legis hũc [a] pollutũ dicit, niſi aqua lotus fuerit, eiq; uſq; ad ueſperã eccleſiã ĩtrare nõ cõcedi tur. Quod tñ aliter intelligẽs populus ſpũalis, q̃ſi ꝑ ſomnũ eum illudi reputat, q̃ tẽtatus imunditia [b] ueris imaginibus [c] ĩ cogitatione inquinat: ſed lauãd eſt aqua, [d] ut culpã cogitatiõis lacrymis abluat: & niſi prius ignis tẽtationis receſſerit, reũ quaſi uſq; ad ueſperã [e] ſe cognoſcat. Sed eſt in eadẽ illuſione neceſſaria ualde diſcretio, q̃ ſubtiliter pẽſare debet, ex qua re accidat mẽti dormientis. Aliqñ enim ex crapula, aliqñ ex naturæ ſuperfluitate uel infirmitate: aliqñ ex cogitatione contingit pollutio. Et quidẽ cùm ex naturæ ſuꝑfluitate uel infirmitate euenerit, oĩno hæc illuſio non eſt timenda: quia hãc animus neſciens pertuliſſe [f] magis dolẽdus eſt, q̃ feciſſe. Cũ uerò ultra modũ appetitus gulæ in ſumendis alimẽtis rapit, atque idcirco humorũ receptacula grauãtur, habet exinde animus aliquẽ ratũ: [g] nõ tñ uſq; ad ꝓhibitionẽ ſacri myſterij, percipiendi, uel miſſarũ ſolennia celebrandi, cùm fortaſſe aut dies feſtus exigit, aut exhiberi myſteriũ (pro eo, ꝙ ſacerdos alius deeſt) ipſa neceſsitas [h] cõpellit. Nã ſi alij adſunt, qui implere myſterium ualeant, illuſio per crapulam facta, à perceptione ſacri myſterij ꝓhibere nõ debet, ſed ab imolatione ſacri myſterij (ut arbitror) abſtinere debet humiliter: [i] ſi tñ [k] dormiẽtẽ turpi imaginatione illuſio nõ cõcuſſerit. [l] Nã ſunt quidã, in quibus ita plerunq; illuſio naſcit̃, ut eorũ animus etiã in ſomno corporis poſitus turpibus imaginationibus nõ fœdet̃. Qua in re unũ ibi oñditur, ꝙ ipſa mens omnino rea [m] nõ ſit tũc, ſed ſuo iudicio penitus libera, [n] cùm ſe & ſi dormiẽs corpore nihil meminit uidiſſe, tñ in uigilijs corporis meminit ſe ĩ ingluuiem uentris incidiſſe. Si uerò ex turpi cogitatiõe uigilãtis oritur illuſio in mente dormientis, patet aĩo reat⁹ ſuus. uidet em̃ à qua radice, [o] inquinatio illa ꝓceſſerit: quia qđ cogitauit ſciẽs hoc ꝓtulit neſciens, & ꝑ talẽ pollutionẽ à ſacro myſterio ea die abſtinere oportet.

Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione ſolùm, ſed delectatione & conſenſu.

PALEA.

SEd penſandũ eſt, qñ ipſa cogitatio, utrũ in ſuggeſtione, an in delectatione, uel (quod magis eſt) in peccati cõſenſu cecide rit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, uidelicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Suggeſtio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum: quia & primò culpã ſerpens ſuggeſsit, Eua delectata eſt, uelut caro, Adã uerò uelut ſpiritus conſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio inter ſuggeſtionẽ & delectationẽ, & inter delectationẽ atq; cõſenſum, iudicẽ ſui faciat animum præſidẽ. Cùm enim malignus ſpiritus peccatũ ſuggerit in mentẽ, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnino perpetratum non eſt. Cum uerò delectari caro cœperit, tunc peccatũ incipit naſci. Si aũt etiam ad conſenſum ex deliberatione conſentit, tunc peccatũ cognoſcitur perfici. In ſuggeſtione ergo peccati ſemẽ eſt, in delectatione fit nu-

ſtati pœnitui, poſt polluor in ſomno, peccaui, uel non? & uidetur ꝙ ſic. Rñ. licet cõtritus ſim, tñ veſtigia remauẽt & reliquæ, ſicut in liberto veſtigia ſeruitutis: unde patron⁹ ei ſuccedit. inſti. de ſuc. lib. §. ſed noſtra. ſic matrimoniũ in furioſis manet ꝓpter reliqas prioris voluntatis. ff. de ijs qui ſui uel alie. iu. ſunt. l. patre furioſo. Imputet ergo mihi ſaltẽ ſi initialiter turpiter cogitaui.

TEſtamentũ. in Leuitico legit̃ dñm dixiſſe, ſi fuerit homo pollutus nocturno ſemine, egrediatur extra caſtra, & non reuertat̃ vſq; ad ueſperã, donec lauetur, & poſt Solis occaſum reuertatur ad caſtra. hoc Grego. exponit hic, & retorquetur ad illos, qui polluuntur mente.

[a] Hũc. Talem motem de quo quæris, adhuc Romani ſeruant, ut xxxiij. q. iiij. uir cum propria uxore.

[b] Immũditia. i. immũda cogitatione.

[c] Veris imaginib⁹. cum uidet mulierẽ, & delectatur in ea.

[d] Aqua. id eſt, pœnitentia.

[e] Ad ueſperam. id eſt quouſq; receſsit ignis tentationis.

[f] Pertuliſſe. q. d. potius intelligit̃ tunc pati, quam facere.

[g] Reatũ. i. ueniale peccatũ: & ideo non prohibet à ſumptione euchariſtiæ, ſed ꝓhibet uel diſſuadet à cõfectione: niſi ſit neceſsitas.

[h] Neceſsitas. quæ legem non habet. de conſec. diſt. j. ſicut.

[i] Humiliter. Ergo eſt cõſiliũ. bñ enim poteſt celebrare, ſi vult. nã ꝓ leuib⁹ criminibus nõ abſtinebit ſacerdos à celebratione miſſarum: ſed ꝓ talibus abſtinebit, ꝓ qbus poſſet excõicari: ut de cõſe. di. ij. ſi nõ ſunt. & c. quotidie. tñ pro quolibet mortali peccato quilibet eſt ſuſpẽſus quo ad ſe, ut ex̃. de cohab. cle. & mul. cap. ulti. niſi peregerit pœnitentiã: ut extra de tẽpo. ordi. quæſitum. Hu.

[k] Tñ. i. maxime.

[l] Non concuſſerit. pollutio ipſa.

[m] Rea. quaſi dicat. nec mens eſt rea in ſomno: nec eſt rea poſt ſomnũ cum eſt libera in ſuo iudicio: ſed tũc fuit rea, quando ſe ingurgitauit. unde ſatis patet hic qđ homo in ſomno non peccat.

[n] Libera. ſupple, ſed prius peccauit.

[o] Radice. i. mala cogitatione.

[e] Sub. Iudæi à contactu mortui in pollutis. de cõſe. diſt. iiij. nec quiſquam. Hugo.

non

trimentū,ī cōſenſu fit pfectio. Et ſæpe contingit,ut hoc quod malignus ſpiritus ſeminat in cogitatiōe, caro in delectationē trahat:nō tñ animus eidē delectationi cōſentiat:cū caro delectari ſine aīo nequeat,ipſe tamen animus carnis uoluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus,ut ei ex rõne contradicat,nec cōſentiat, et tamē ea delectatione ligatus ſit, ſed ligatum ſe uehemēter ingemiſcat. Vnde & ille cæleſtis exercitus pcipuus miles gemebat dicēs:Video aliā legē in mēbris meis repugnantem legi mētis meæ,et captiuū me ducentem in lege peccati, quæ eſt in mēbris meis.Si aūt captiuus erat,minimè repugnabat quapropter & captiuus erat,& repugnabat. Igitur mētis legi eius lex, q̄ in mēbris ē, repugnabat. Si aūt repugnabat , captiuus nō erat.Itaq; ē homo (ut ita dixerim) captiuus et liber,liber ex iuſtitia , captiuus ex delectatione,quā portat inuitus.

Itē Iſido.in Sentē.lib.1.

Quando ſit peccatum nocturnis imaginibus illudi.

C A N. II.

NOn eſt peccatū , qñ nolētes imaginibus nocturnis illudimur : ſed túc eſt peccatū,ſi antequā illudamur, cogitationis affectibus præuenimur . Luxuriæ quippe imagines, quas in ueritate geſſimus, ſæpe dormientibus in animo apparent: ſed innoxiæ ſunt,ſi nō concupiſcendo [a] occurrunt. Itē qui nocturna illuſione polluitur, quamuis extra memoriam cogitationū turpium ſeſe præſentiat inquinatum , tamen hoc ut tentaretur , culpæ ſuæ tribuat:ſuamq; immunditiā ſtatim fletibus tergat.

His itaq; [b] reſpōdetur: in lege & in Euāgelio naturale ius continetur , nō tamē quæcunq; in lege et in Euangelio inueniūtur, naturali iuri cohærere ꝓbantur.Sunt enim in lege quædā moralia præcepta ut,nō occides,&c.quædā myſtica,utpote ſacrificiorū præcepta: ut de agno, & alia ſimilia his.Moralia mandata ad naturale ius ptinēt: atq; ideo nullā mutabilitatem recepiſſe monſtrant. Myſtica uerò quantū ad ſuperficiē à naturali iure probātur alienа:quantū ad moralē intelligentiā inueniunt ſibi annexa:ac per hoc et ſi ſecundùm ſuperficiē uideātur eſſe mutata , tñ ſecundùm moralē intelligentiā mutabilitatē neſcire probant. Naturale ergo ius ab exordio rõnalis creaturæ incipiēs,ut ſupra dictū eſt , manet immobile. Ius [c] uerò conſuetudinis poſt naturalē legem exordiū habuit,ex quo homines cōuenientes in unū cœperūt ſimul habitare: quod ex eo tēpore factum eſſe creditur,ex quo Cain ciuitatē ædificaſſe legit, quod cùm in diluuio pro

[a] NOn eſt. Nō concupiſcēdo.i.abſq; libidine pcedentis ardoris.

His itaq;. CASVS. *Iſte.§. diuidi tur in duas partes. In prima parte ſol uit Graci,qōnē quā fecit ſupra ī illo ca. hac quæ de priuilegijs.in v.di.de mutabilitate & uariatione iuris naturalis,dicēs qđ ius naturale in lege, & ī Euāgelio cōtinetur ſed tamē nō oīa quæ ſunt in lege & in Euāgelio,cohærent iuri naturali,quātū ad ſupficiē. Sunt.n.ī lege q̄dā pcepta moralia:vt nō occides, etc.iſta nō mutātur, nec ius naturale in eis.q̄dā myſtica præcepta ,vt de agno ſacrificando & his ſimilia.Iſta mutātur quātū ad ſupficiē, & nō quātū ad moralē intelligētiā:& quātū ad hoc ius naturale immobile pſeuerat & permanet ſicut fuit ab exordio rõnalis creaturæ.In ſecūda parte,quæ īcipit ibi,ius vero cōſuetudinis. dicitur quòd ius cōſuetudinis cœpit poſt legē naturalē, ex quo hoīes cœperūt ſimiliter habitare,qđ creditur factū eo tpe,quo Caī legitur ædificaſſe ciuitatē. quod ius cū ſere eſſet extinctū pp diluuiū,fuit reparatū à Nēbroth ſiue potius immutatū:quia cœpit opprimere hoīes : & hoc probatur authoritate Geneſ. ibi,cœpit Nēbroth,&c.*

[b] His itaque. Hic ponit magiſter ſolutionē obiectiõis quā fecerat in pce. diſt.v.Nos ergo cū ipſo plenius diſtinguamus, ꝙ eorū q̄ continent in lege, alia ſunt moralia, alia myſtica, moralia ſunt q́ mores informant:& ſic ſunt intelligēda,ut ipſa uerba ſonāt:vt diliges Deum,nō occides, honora patrē, de quib. not.xxxij. q.vij.quid ī oībus. Myſtica ſunt figuralia, q́ aliud ſignificant præter id qđ litera ſonat.Horū alia ſunt ſacramentalia,alia ſunt ceremonialia.Sacramētalia ſunt, de quib. rõ reddi pōt , quare ad literā ſic fuerint pcepta , ut de circūciſione,& obſeruatiōe ſabbatis de quibus habes extra de bapt. maiores.& extra de conſtit.tranſlato.Ceremonialia ſunt de q bus rõ reddi nō poteſt , quare ad literā ſint mandata: ut nō arabis in boue & aſino, ut xvj.q.ō. vij.in noua. nō feres veſtē de lana & lino cōtextā, nō ſeres agrū diuerſo ſemie. Lex ergo quā tū ad moralia non recipit imutationē ſed quantū ad ſacramētalia & ceremonialia mutaē quātū ad ſupficiē lrā: ſed non ob hoc dr̃ eſſe mutatum ius nāle: qa in his nō cōſiſtebat ius naturale quoad ſupficiē lrę, ſcđm q̄ hæc ſūt mutata,ſed quo ad myſticā intelligētiā, ſecundum quā non ſūt mutata, ſed myſticus eorū intellectus nō ē mutatus, vñ lex nō dr̃ mutata.j.q.j.Marchiō.

Lex diuina quātū ad quædā recipit mutationem.

[c] Ius. Nūc oſtēdit à quo tpe cœpit ius cōſuetudinariū & cōſtōnis,& dicit ꝙ à tpe Caī cœpit ius cōſuetudinariū , q primo ædificauit ciuitatē:q̄ ex nomine filij ſui uocauit Enoch.

Conſuetudo à Cain conſtitutio à Moyſe cœpit.

pter hominū raritatē ferè uidebatur extinctū, a poſtea à tēpore Nēbroth reparatū ſiue potius ĩmutatū exiſtimat̄: cùm ipſe ſimul cū alijs alios cœpit opprimere, et alij ſua ĩbecillitate eorū ditiōi cœperūt eſſe ſubiecti. unde in Geneſi legit̄ de eo: Cœpit Nēbroth robuſtus uenator eſſe corā Deo b, id eſt, hoĩum oppreſſor & extinctor, quos ad turrim ædificandam allexit.

DISTIN. VII.

I gs [I]Vs aūt c conſtōnis cœpit à iuſtificationib. d quas e dn̄s tradidit Moyſi dicēs, Si emeris ſeruū Hebræum, &c.

Vnde Iſidorus in libro quinto Etymolog. ait.

De conditoribus legum.

CAN. I.

MOyſes genti Hebrææ primus omnium diuinas leges ſacris literis explicauit. Phoronæus rex Græcis primus leges iudiciaq; cōſtituit. Mercurius Triſmegiſt[us] f primus leges Aegyptijs tradidit. Solon equidem primus leges Athenienſibus edidit. Lycurgus primus. Lacedæmonijs iura ex Apollinis authoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo ſucceſſit in regno, primus g Romanis leges edidit. Deinde cùm populus ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet, decēuiros h legibus ſcribēdis creauit, qui leges ex libris Solonis in Latinū ſermonē trāſlatas xij. tabulis expoſuerunt.

Nomina eorum, qui leges xij. tab. expoſuerunt.

CAN. II.

FVerunt autem hi, † Appius Claudi[us], Titius Genutius, † Publi[us] Feſtius, Lucius, Veturi[us], Caius Iulius, Aulus Mālius, Publius Sulpitius, Publius Curiatius, Titius Romulius, Spurius Poſthumi[us]. Hi decē viri legū ſcribēdarū cauſa electi ſunt. Leges aūt redigere in libris primus conſul Pompeius inſtituere voluit: ſed nō perſeuerauit obtrectatorum metu. i Deinde cœpit Cæſar id facere, ſed ante interfectus eſt.

Paulatim aūt antiquæ leges uetuſtate atq; incuria aboleuerunt, quarum & ſi iā nullus eſt uſus, notitia tñ neceſſaria k videt̄. † Nouæ aūt leges à Cōſtātino Cæſare cœperunt, & reliquis ſuccedentibus: erantq; permiſtæ & inordinatæ. Poſtea verò Theodoſius minor Auguſtus ad ſimilitudinē Gregoriani & Hermogeniani codicem factum cōſtitutionū à Conſtantini temporibus ſub proprio cuiuſcunque Imperatoris titulo diſpoſuit, quē à ſuo nomine Theodoſianum uocauit. l

a Hoc nō debet hic eſſe: quia hoc dicit in ſeq. diſtinct. nec hoc ponit Hug. nec Laur. nec Et ponit i antiqua glo. Ioan. Gene. 4. c & 7. d

Enoch. ſed ius conſtitutionis à Moyſe. Ioan.

a Extinctum. Ius ergo non terminatur, id eſt, non finitur in vij. ſicut nec incipere poteſt à vij. quia ad minus x. debent facere plebem: ut ĩ. q. iij. unio.

b Coram Deo. Id eſt, eorum qui ſunt domini, uel permittente domino. Quicquid enim fit, iudicio Dei fit: ut xxvj. q. v. nec mirum.

IVs autem. Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Paulatim.

c Ius autem. In hac vij. di. oſtendit quādo & à quibus cœperint conſtitutiones humanæ tā eccleſiaſticæ, quam ſeculares. Eccleſiaſticæ cœperunt à Moyſe, & tempore Moyſi: ſeculares à diuerſis, & tempore diuerſo cœperunt: ut patet in ſequenti cap.

Gen. 10. b

Conſtitutio à qua Moyſes cœpit iudicia ſua.

d A iuſtificationibus. i. à iudicijs. Legit in Exod. quod dominus dixit filijs Iſrael per Moyſen, Si emeris ſeruū Hebræum. ſ. qui ante ſeruus non fuit, vj. an. ſeruiat tibi, niſi annus iubilæus interueniat in vij. anno egrediatur liber & gratis, cum quali ueſte intrauit. Si habuit prius vxorem: cum filijs, cum uxore & liberis exeat: ſi dn̄s dedit ei uxorem, mulier cū filijs erit domini. ſed ſi elegerit ſeruus manere cū domino amore domini uel vxoris, & filiorū, offerret eū dominus dijs. i. ſacerdotibus, & applicabit ad oſtium tabernaculi, & perforabit autem eius cum ſubula in ſignū perpetuæ ſeruitutis, & eius erit ſeruus uſq; dū uiuet, uel uſque ad annum iubilæum. Ab hac conſtitutione cœpit Moyſes iudicia ſua: ut dicitur in Exod. 10.

Exo. 21. a

Pe ita hic inducitur ſeruatus ex pſcriptione ſeptenarij: ut no. 1. diſt. ius gentium.

e Quas. Nam & à diuinis ſcripturis ornatus omnis ſcientiæ ſumpſit initium: ut ĩ. xxxvij. di. c. legimus. §. hinc etiam.

f MOyſes. Triſmegiſtus. Propter tres potentias, ſcilicet eloquentiam, ſcientiam, & virtutem, de quibus habes xxxvij. diſt. relatum. & xvj. q. j. ſic viue. C. de profeſ. l. magiſtros.

Triſmegiſtus.

g Primus. Imo prius Romulus tradidit, ſed paucas. ff. de orig. iur. l. ij. & quia paucas, ideo dicit̄ iſte primus edidit.

Vt ff. de orig. iur l. ij. Laur

h Decemuiros. Cum enim leges propter diſcordiā plebeiorum cū nobilibus fere p xxx. ann. in deſuetudinem abijſſent: creati ſunt x. viri, qui de Græcis ciuitatibus leges collectas trāſtulerunt in Latinum, & eas in tabulis eburneis ſcripſerunt. poſtea ijdem x. viri accepta poteſtate corrigendi & interpretandi leges, vidētes multa deeſſe tabulis decem, poſtea duas tabulas ſuper addiderunt, & appellatæ ſunt illæ leges xij. tab. Qui autem fuerunt illi x. uiri: ſtatim determinat Iſidorus dicēs ſeq. ca.

† Adde text. ſimi. in l. ij. §. iuris ciuilis. cū. §. ſequ. ff. de orig. iur.

Gemitius.

Legis xij. tabularū origo.

i FVerunt. Metu. Arg. quod metus uerborū excuſat. argu. ĩ. xxiij. q. viij. conuenior. ibi, dic aliquod verbum in Deū, & morere. & ar. ff. de acqui. hære. l. vj. in fi. Argu. contra extra de met. cau. ſacris.

k Neceſſaria. Sed ſi nullus eſt earum uſus: ut quid membranas occupant? xix. diſt. ſi Romanorum. ſed ideo notitia eſt neceſſaria: vt ſciatur cauſa quare tollantur: ut C. de cadu. tol. l. una. quia & ipſe Papa argumentat̄ ex abrogato iure: ut extra de iudi. nouit. Vel eſt neceſſaria non ut probentur, ſed ut reprobentur male dicta: ut xxxvij. diſtin. legimus. & cap. qui de menſa.

† Adde an lex abrogata ſit allegāda nota. C. de latin. lib. tol. l. j. & C. de nouo C. compo. l. j.

l Vocauit. Hunc tamen immutauit poſtea Iuſtinianus, & fecit unum codicem ex tribus. C. de no. co. com. uet. princip. Ioan. Theutonicus.

Differ.

Differt. Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In quarum prima probat, quod de iure naturali omnia ſunt communia. Secunda ibi, Dignitate.

DISTIN. VIII.

Differt autem ius naturale à conſuetudine & conſtitutione. Nã iure naturali omnia ſunt cõia omnibus, quod nõ ſolùm inter eos ſeruatum creditur, de quibus legitur: Multitudinis credentium erat cor unũ, & anima una, &c. uerùm etiã ex præcedenti tpe à philoſophis traditum inuenitur. unde apud Platonẽ illa ciuitas iuſtiſſimè ordinata traditur, in qua quiſque proprios neſcit affectus.

Iure ergo cõſuetudinis, uel cõſtitutionis hoc meũ eſt, illud uerò alterius.

Vnde Aug. ait ſuper Io.

Iure diuino omnia ſunt communia omnibus: iure verò conſtitutionis hoc meũ, illud verò alterius, eſt.

CAN. I.

Quo iure defendis uillas eccleſiæ? diuino, an humano? Diuinum ius i ſcripturis diuinis habemus: humanũ in legib. regum. unde quiſq; poſſidet, qđ poſſidet? nonne iure humano? nã iure diuino dñi eſt terra, & plenitudo eius. Paupe res & diuites una terra ſupportat. Dñs de uno limo fecit & pauperes & diuites. Iure ergo humano dicit, hæc uilla ẽ mea, hic ſeruus eſt meus, hæc domus mea eſt. Iura aũt humana, iura Imperatorũ ſunt. quare? quia ipſa iura humana per Imperatores & rectores ſeculi Deus diſtribuit humano generi. Item: tolle iura Imperatorum: & quis audet dicere, hæc uilla eſt mea, meus eſt iſte ſeruus, mea eſt hæc domus? Si aũt ut teneantur iſta ab hoĩbus, regũ iura fecerũt uiltis ut reticeamus leges, ut gaudeatis? Item relegant leges ubi manifeſtè præceperunt Imperatores eos, qui præter eccleſiæ catholicæ cõionem uſurpãt ſibi nomen Chriſtianũ, nec uolũt in pace colere pacis authorẽ, ut nihil noĩe eccleſiæ audeant poſſidere. Sed dicitis, Quid nobis & Imperatori? Sed (ut iam dixi) de iure humano agitur. Apoſtolus uoluit ſeruiri oĩbus regibus, uoluit honorari reges, & dixit: Regem reueremini. Noli ergo dicere, quid mihi & regi? quid tibi ergo & poſſeſſioni? per iura regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti, quid mihi & regi? noli ergo dicere poſſeſſiones tuas: quia ipſa iura renuntiaſti humana, quibus poſſeſſiones poſſidentur.

Dignitate verò iᵘ na

Differt autem. In hac viij. diſti. oſtendit magiſter, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine, quia ſecundum hoc ius omnia ſunt cõia.

Inter eos. Id eſt, apoſtolos. xij. q. j. dilectiſsimis.

Neſcit. Quiſq; .n. tantũ diligit alium, vt ſe. finxit enim Plato quãdã rempublicã, i qua oĩa ſunt cõia. xij. q. j. c. ij.

Quo iure defendis. Id eſt, petis uel defendendo retines.

Nam iure diuino. Ex hoc uidetur, quod tantum iure humano aliqua poſſideantur, & non diuino. & ſic obſtat j. xxiij. qõ. vij. c. j. ubi dicitur, quod iure diuino aliquid poſſidetur. Sed non eſt contrarium: quia dicitur ibi quod iuſtorum ſunt omnia cõmunia iure diuino. & bene poteſt eſſe, quod iure diuino aliquid ſit propriũ: ſed ideo dicit hic, quod iure humano poſſidẽtur poſſeſſiones, quia iura humana potiſsime tractant de poſſeſsionibus: ſed ius canonicum principaliter de decimis uel primitijs. Vel dic, quod ibi ius diuinum ſtricte ſumitur pro iure canonico: ſed hic ius canonicum comprehẽditur ſub iure humano. Et hinc habes, quod petenti reſtitutionem, obſtat exceptio hæreſis. hæretico enim nil eſt licitum poſſidere: vt xxiij. qõ. v. ſi vos. & q. vij. c. j. & ij. Item hic eſt ar. q a petento reſtitutionẽ poſſumus quærere quo iure petat: an per interdictum, uel iudicis officio? Item q cauſam petendi tenetur explicare. & q ſecundum iura canonica actio ſit proponenda, habes extra de iudi. examinata. & extra de lib. obla. dilecti. nec obſt. extra de iudi. dilecti. Ioan. Sol. ego credo q cauſa & modus agendi eſt proponendus vt ſecundum illum modum iudex ferat ſententiam. extra de ſimo. licet Eli. licet non cogatur actionem proponere: quia etiam ſecundum leges ſola cauſa ſufficit: ut C. de edi. diui Adri. tol. l. iij. Barto.

Mea eſt. Hæc uerba meum & ſuum, ſpectant ad dominum, non ad bonæ fidei poſſeſſorẽ: ut. ff. de religio. & ſumpti. fun. l. ij. §. j.

Gaudeatis. Retinẽdo poſſeſsiones, uel eas recuperãdo.

Leges. Conſtitutiones Imperatorũ ſuper rebus eccleſiaſticis non ualuiſsẽt, niſi poſtea cõfirmatæ fuiſſent ab eccleſia, vt xcvj. di. bene.

Poſsidere. Hoc canones præcipiunt, vt xxiij. q. vij. cap. j. & ij.

Dicere. Argu. eſt hic, quod qui unum dicit, dicit & omnia quæ ſequuntur ex illo. vt xj. q. iij. æſtimant. & cap. ſequen. & extra de dolo & contu. cum dilectus filius. & ff. quod metus cau. l. j. Item argumẽ. quod idem iuris eſt in uno connexorum, quod in reliquo: vt j. quæſtione iij. ſi quis obiecerit. & iij. quæſtio. vj. hæc quippe. Item argumen. quod qui renuntiat vni, renuntiat omnibus, quæ ſequuntur ex illo & etiam omnibus cohærentibus: vt lxxxvj. diſtinctio. ſi quis ſacerdotum. & j. quæſtio. j. ſi quis epiſcopus. & ix. quæſtio. ij. nullus primas.

Dignitate. CASVS. *Oſtendit quod differt dignitate ab alijs ius naturale, quia ſi conſtitutio uel conſuetudo aliqua ſit huic contraria, irritatur. & hoc probatur ſequentibus capitul.*

Dignitate. Hic incipit ſecunda pars diſtinctio. in qua oſtendit, quare ius naturale ſit. dignius, quam alia iura, nam quæcunque conſtitutio, uel conſuetudo eſt contra illud ius, eſt irrita. & ad hoc inducuntur omnia capitula ſequentia.

Vt de pœ. diſ. ij. charitas. eſt. iuxta fin.

Poſſeſsio an ſit de iure diuino, an humano.

Pſal. 23.

Adde uerba ſequentia q̃ erant trũcata. ſ. pauperes & diuites Deᵘ de uno limo fecit, &c. Gene. 2.

Iſtud hinc elicitur ſecundum illã expoſitionem, quæ ſit ſupra ea. in uerbo, defendis, id eſt, petis ſecũdum Ioã. de Fan.

Actio utrũ ſit proponẽda de iure canonico.

Vbi de hoc, & ij. qõ. vj. decreto.

Cõcor. text. in l. ex hoc iure. cũ ibi nota. ff. de Iuſti. & iu.

Connexorũ eſt idẽ ius.

1. Pet. 2.

turale ſimiliter pualet conſuetudini et conſtitutioni. Quæcunq; enim uel moribus recepta ſint, uel ſcripturis cōprehenſa, ſi naturali iuri fuerint aduerſa, uana & irrita habenda ſunt.

Vnde Auguſt. ait in libro Confeſsionum iij.

Aduerſus naturale ius nulli quicquam agere licet.

CAN. II.

Quæ cōtra mores a hoīum ſunt flagitia, b pro morū diuerſitate c ſunt uitanda, ut pactum inter ſe, gentis aut ciuitatis cōſuetudine, uel lege firmatū, nulla ciuis aut peregrini d libidine uioleť. turpis ē enim oīs pars uniuerſo ſuo nō congruens. Cùm aūt Deus aliquid contra moré, uel cōtra pactū quorumlibet iubet fieri: & ſi ibi nūquā factū eſt, tñ faciēdum eſt: & ſi omiſſum, eſt reſtaurādum eſt: & ſi ſtatutū non erať, inſtituendum eſt. Si enim regi licet in ciuitate cui regnat, iubere aliquid, quod neq; ante ipſum quiſquam, nec ipſe vnquā iuſſerat, & ſi non eſt cōtra ſocietatem ciuitatis eius, obtēperatur ei: imò e contra ſocietatē fit, ſi ei non obtempereť (generale f quippe pactū ē ſocietatis humanæ, obtēperare regibus ſuis) quātò magis Deo regnatori uniuerſæ creaturæ ſuæ ad ea, quæ iuſſerat, ſine dubitatione ſeruiēdū eſt. Sicut g enim in poteſtatibus ſocietatis humanæ maior h poteſtas minori ad obediēdū præponiť, ita Deus oibus.

Item Nico. papa Ignaro Remenſi archiepō.

Radicitus eſt euellenda perniciosa conſuetudo.

CAN. III.

Mala aūt conſuetudo i nō minus, k quàm pernicioſa corruptela abijciēda & uitāda eſt: q̄ niſi citius radicitus euellať, in priuilegiorum ius ab impijs aſſumitur: & incipiūt præuaricationes & variæ præſumptiones celerrimè non compreſſæ pro legibus uenerari, & priuilegiorū more perpetuò celebrari.

Item Auguſt. de unico baptiſmo, libro ſecundo.

Veritati & rationi conſuetudo eſt poſtponenda.

CAN. IIII.

Veritate l manifeſta m cedat conſuetudo veritati. Planè quis dubitet n ueritati manifeſtæ conſuetudinem cedere. Itē nemo cōſuetudinē rōni & ueritati præponat. qa cōſuetudinē rō & ueritas ſemper excludit.

Item Greg. Guilimūdo Auerſano epiſcopo.

Qualibet conſuetudo ueritati eſt poſtponenda.

CAN. V.

Si cōſuetudinē fortaſſis opponas, aduertēdum eſt, qđ dn̄s dicit: o Ego ſum uia, ueritas & uita: non dixit, ego ſum cōſuetudo, ſed ueritas. & certè (ut beati Cypriani utamur ſententia) quælibet conſuetudo quantumuis uetuſta, p quātumuis uulgata, ueritati omnino eſt poſtponenda: & uſus, qui ueritati eſt contrarius, eſt abolendus. Ioan. 14. a

Item Auguſtinus in libro de baptiſmo paruulorum.

Veritate reuelata, cōſuetudinē ſibi cedere oportet.

CAN. VI

Qvi contēpta ueritate præſumit cōſuetudinē ſequi, aut circa fratres inuidus eſt & malignus, quibus ueritas reuelatur, aut circa Deum ingratus eſt, inſpiratione

---

a Quæ contra mores. Bonos.

b Flagitia. id eſt, quaſi flagitia. xxxij. q. vij. flagitia.

c Diuerſitate. id eſt aduerſitate Ioan.

d Aut peregrini. Nunquid ergo peregrini & ſcholares tenētur ſequi conſuetudinē illorū, inter quos cōmoranť? Argu. videť hic q̧ ſic, & xij. di. illa. & xlj. diſt. c. j. Argu. cōtra: qa viatores nō ſortiuntur forū illius loci p quē trāſeunt, vt ff. de iudic. l. hæres. §. ij. Et eſt argu. q̧ ſoli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis: vt ff. de pigno. debitor.

Conſuetudo quam ſcholares & peregrini debent ſequi.

e Imo. q. d. non eſt cōtra pactū humanę ſocietatis ei obtēperare, imo ſecūdū pactum: quia in omni pacto ſemper intelligitur excepta maioris authoritas: vt extra de iureiuran. venientes.

Imo ſi. Confeſsionum 3. ca. 8. Tom. 1. Et eſt hic arg. q̧ cōſuetudo loci attendenda eſt in ſcacorum ludo ſecūdum Laur. ſed arg. cōtra xij. diſtin. illud. i ſi.

Authoritas maioris in omnibus pactis eſt excepta.

f Generale. id eſt, generalis lex.

g Sicut. In hoc facit ad propoſitū: qa id qđ Deus p̄cipit, cum ſit de iure naturali, p̄ferť cōſuetudini vel cōſtitutioni.

Conſuetudini pręceptū Dei præferť.

h Maior. ergo magis obedit monach⁹ epo, quā abbati. quod falſum eſt, vt lviij. diſt in. c. j. & ij. Sed de hoc dic vt not. xj. quæſt. iij. qui reſiſtit.

Ad hoc facit qđ not. ij. q. vij. cū paſtoralis ſed cōtra. xvij. q. iij. in fin. Archidia.

i Mala autem cōſuetudo. Argu. q̧ id qđ alias eſt illicitum rōne cōſuetudinis nō fit licitū. Arg. cōtra ī. diſt. iiij. deniq; Ar. contra ex̄. de cōſue. c. ulti. etiam minus rationabilis conſuetudo inducit ius. extra de in inte. reſtit. conſtitutus. Itē hic eſt argu. q̧ honeſta conſuetudo inducit priuilegium: vt ix. q. iij. conqueſtus. & lxxxij. diſtin. plurimos.

Conſuetudo illicitū non facit licitū.

k Non minus. Hæc vij. c. de mala cōſuetudine loquunť. Caſus ſequētis c. plan⁹ eſt, & per ſe patet.

Igmaro.

l Veritate. Argu. q̧ ueritas p̄iudicat opinioni: vt hic, & lxxxj. diſtin. quicunq;. & ex̄. de biga. nup. extra qui fil. ſint legi. per tuas. et extra de purga. uulg. ſignificantibus. & extra de frigi. & malefi. fraternitatis. arg. cōtra ī. iij. q. vij. ca. infamis. §. tria. & extra de iure patro. conſultationibus. & C. de teſtamen. l. j.

Veritas præiudicat opinioni.

m Manifeſta. Per doctrinam & reuelationem.

n Dubitet. Quandoque tamen cōſuetudo p̄ualet legi. extra de conſue. c. vlt.

o Si conſuetudinē. dicit. Arg. q̧ uerbis eſt inhærēdum. extra de deci. ad audientiam.

p Vetuſta. j. q. iij. ſi quis præbendas. Argu. cōtra. ff. de legi. de quibus. §. inueterata. cōia p̄di. l. vēditor. §. ſi conſtat. & extra de cōſue. cum dilectus. & extra de iure patr. c. cura paſtoralis. ī his p̄pter diuturnitatē temporis ſuſtineť id, quod eſt minus rationabile. Dic qđ uetuſtas eſt ſeruāda, ſi poteſt ſine ſcandalo ſeruari, contra diſti. iiij. denique.

q Qvi contempta. Cir-

[a] Circuncidebat. & cibos discernebat. propter quod Paulus ei restitit in faciem: ut ij.q.vij. Paulus Petrũ. xxvij.q.j. sicut enim. ver. ecce.

[b] FRustra. Consuetudinem. Ex his omnibus cap. uidetur q̃ semper ius præiudicet consuetudini. Videamus ergo q̃n cõsuetudo præiudicet iuri. Ecce inuenio in electione consuetudinem præiudicare iuri: nã persona, q̃ alias est ineligibilis, rõne cõsuetudinis fit eligibilis, ut ĩ.xij. dist. nos cõsuetudinẽ. Itẽ rõne consuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena ecclesia, ut ex̃. de cõsue. cum dilectus. in fi. Item rõe consuetudinis põt ep̃s eligi in præpositũ. ex̃. de cõcel. p̃ben. cũ nostris. Itẽ rõne cõsuetudinis eligit minor ecclesia cum cathedrali. ex̃. de caus. pos. & proprie. cum ecclesia. ex̃. de conces. præb. & eccle. non ua. cũ nostris. & c. literas. Item rõne cõsuetudinis solus abbas sine cõsensu fratrũ confert stipẽdia, ut extra de ijs quæ fi. à p̃ræla. sine cõsensu cap. ea noscitur. Itẽ in sacramẽto baptismi præualet cõsuetudo, vt ĩ. de conse. dis. iiij. c. de trina. Itẽ in matrimonio respicitur consuetudo. ex. de cogna. spir. sup eo. Itẽ in continentia clericorũ. lxxxiiij. dist. cum de quorũdam. Itẽ in alijs casibus, quos not. s̃. j. dist. c. consuetudo. Scias ergo quod ad hoc, quod cõsuetudo præiudicet iuri, requiritur q̃ sit præscripta, ut extra de cau. pos. cum ecclesia. & extra de consuet. c. ult. Itẽ quod obtinuerit i cõtradictorio iudicio populi, ut ex̃. de uerbo. sign. Abbate. ff. de legi. cũ de cõsuetudine. Item q̃ cõ aĩo fiat, ut credãt se ius habere, & in posterũ illud intẽdãt facere: alioqui talis usus nõ dicitur usus, ut. ff. de itin. actuq; priua. l. j. §. Iulianus recte ait. Item ut res illa sit præscriptibilis: vt xc iij. dist. c. illud. Item, q̃ possit dici antiqua & approbata, ut extra de postu. præla. bonæ. ij. circa fin. Item continere debet naturalẽ æquitatẽ, ex̃. de do. & contu. c. j. extra de consue. ex parte. Item q̃ sit de sciẽtia principis inducta, non tñ de tolerantia,[1] vt extra de p̃b. cum iã dudũ. Itẽ q̃ non p̃ errorẽ sit inducta. ff. de legi. q̃d nõ rõe. ĩ. ca. consuetudo. Itẽ, q̃ maior pars populi consueuerit illa cõsuetudine vti: q̃a sicut minor pars populi nõ posset inducere legẽ, sic nec cõsuetudinẽ. Quidam tñ dicũt, q̃ illa consuetudo p̃iudicat iuri, quæ excedit hoĩum memoriã. Illud enim loco cõstituti habetur, ut. ff. de aqua quotid. & æsti. hoc iure. §. ductus aquæ. & iij. q. vj. hæc quippe. Io. Hoc breuiter teneas, q̃ sufficit secũdũ canones, quod sit rõnabilis & præscripta: ut ex̃. de cõsuetu. cap. ulti. Bartholo. Brixien.

Consuetudo in multis præiudicat iuri.

Consuetudinis multæ sunt cõditiones.

[1] Idẽ sentit Innoc. quod dic ut plene noc. extra de consu. in prin. ibi videas. & eo. ti. c. vl. in glo. arg. cõtra quia, &c. quam gl. quidã habẽt signatam ad ti. ex parte. de hoc & no. iiij. distin. ca. in istis. §. leges. ibi uideas. Archidia.

cuius ecclesia ei[a] instruit. nam dñs in Euangelio, Ego sum, inquit, ueritas. non dixit, ego sum consuetudo. Itaque ueritate manifesta, cedat consuetudo ueritati. Reuelatione igitur facta ueritatis, ueritati cedat consuetudo: q̃a & Petrus qui circuncidebat,[a] cessit Paulo ueritatẽ prædicanti. Igitũ cùm Christus ueritas sit, magis veritatẽ, quàm consuetudinẽ sequi debemus: quia consuetudinem rõ & veritas semper excludit.

Idẽ in lib. iiij. de bapt.

Consuetudo rationi frustra opponitur.

CAN. VII.

FRustra, inquit quidã, qui ratione conuincuntur, consuetudinem[b] nobis objiciunt, quasi cõsuetudo maior sit ueritate, aut non sit in spiritualibus sequendum, quod melius à spiritu sancto reuelatum est. Hoc planè uerum est: quia ratio & veritas consuetudini præponendæ sunt. sed si consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Idem Cyprianus.

Rationem consuetudo impedire non debet.

CAN. VIII.

COnsuetudo[c], quæ apud quosdam irrepserat, impedire non debet, quò minus præualeat veritas, & vincat. nã consuetudo sine veritate vetustas erroris est. propter quod relicto errore sequamur veritatem, scientes. q̃a apud Esdrã[d] veritas vincit, vt scriptũ est: Veritas valet & inualescit, & uiuit in æternũ: & obtinet in secula seculorum. 1. Esd. 3. c & 4. d

Idem.

CAN. IX.

IGnosci potest simpliciter errãti, sicut de seipso Paulus Apostolus dicit: Qui prius fuit blasphemus, & p̃secutor & iniuriosus: sed misericordiam merui, quia ignorans[e] feci. 1. Tim. 1. c Post inspirationem uerò & reuelationem ueritatis factam, qui in eo quod errauerat, perseuerat prudens & sciẽs, iam non in venia ignorantiæ peccat. Præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur: cùm ratione superetur.

Idem.

Dei ueritatem, non hominũ consuetudinem sequi oportet.

CAN. X.

SI solus[f] Christus audiendus est, nõ debemus attendere quid aliq̃s ante nos faciendum putauerit: sed quid prius qui ante omnes est Christus prior fecerit. neque enim hominis consuetudinẽ sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Esaiam prophetã loquatur Deus, & dicat: Sine causa colũt me, mandata & doctrinas hominum[g] docentes. Esa. 29. d Matt. 15. a Liquidò igitur ex p̃missis apparet, q̃ cõsuetudo naturali iuri postponitur.

[c] COnsuetudo. Pone casum, vt ĩ. de consec. dist. iij. c. ij. & iij.

[d] Esdrã. Quando p̃hibuit Iudæis ne alienigenas ducerẽt vxores, nisi essent de tribu sua: ipsi aũt duxerũt alienigenas de filijs Chananæorum. vt xxviij. q. j. §. j. Vel tangit qualiter bibliotheca & psalteriũ à Babylonijs destructa, per Esdram reparata sit. Vel aliter quæsitũ ẽ q̃ virtus esset maior? Rñdit quidã mulieris, alius regis, alius viri, alius vini, alius ueritatis: hanc approbauit Esdras.

[e] IGnosci. Quia ignorans. Arg. q̃ ignorantia iuris excusat, ut hic, & xxx. q̃. j. de his. & ij. q. iij. cap. si quem pœnituerit. §. notandum.[2] & xxiiij. q. j. si quis dederit. & xxviij. distinctio. præsbyteros.

[2] Not. & xxxviij. dist. i principio. de cõsec. dist. ij. cap. iij.

[f] SI solus. id est nullus ei contrarius. sic ĩ. viij. q. j. sciendum. in fine.

[g] Hominum. Ergo Iudæi reguntur humanis cõstitutionibus

tutionibus, & ſic eſt cõtra. ĩ. xij. diſt. ois. ubi dicit qđ Iudæi tantum diuinis conſtitutionibus reguntur: ſed uerũ eſt, qđ olim regebantur conſtitutionibus humanis, ſcilicet Scribarũ & Phariſæorũ: ut hic dicit. ſed hodie non, ut ibi.

Vod autẽ. Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima ꝓbatur, quod nõ ualet cõſuetudo contra deum. In ſecunda ibi. Noli. probatur per nouẽ ca. quod cõmenta Sanctorũ nõ præiudicant nouo & ueteri teſta. Ioan. de Fan.

CASVS. *In ſuperiori diſt. oſtenſum eſt, quod ius naturale præponitur cõſuetudini. Thac ix. di. oſtẽdit, quod ius naturale præponitur conſtitutioni: & hoc probatur per ſequentia ca. & intellige hoc de iure naturali, quod conſiſtit in præceptis & prohibitionibus.*

Quod autem. ĩ. In proxi. diſt. viij. oſtendit, qualiter ius naturale ꝓualet cõſuetudini. In hac ix. diſ. oſtendit qualiter ius naturale præiudicat & ꝓualet conſtitutioni hominum, & ſumit per totã hanc diſt. ius naturale pro iure diuino, qđ cõtinet in lege & in Euãgelio. Itẽ per totã hanc diſt. uocat canonicam ſcripturã noui & uetus teſtamẽtũ.

Daniel. 3. a b Q Vicũque. Hic incipit c. aliud ẽ palea. & habes idẽ xxiij. q. iiij. nõ inuenit.

Ergo legibus. No. ar. a cõtrarijs

DISTINC. IX.

Q *Vod autẽ cõſtitutio naturali iuri cedat, multiplici authoritate probatur. Ait enim Augu. ad Boniſa.*

Leges principum naturali nõ prævalent iuri. PALEA.

I *Mperatores quãdo ꝓ falſitate cõtra ueritatẽ cõſtituũt malas leges, probãtur bene credẽtes, & coronãtur perſeuerantes: quãdo aũt pro ueritate cõtra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrẽtur ſæuientes, & corriguntur intelligentes.*

CAN. I.

Q Vicunq; b ergo legibus c Imperatorũ quæ pro Dei ueritate feruntur, obtẽperare non uult, acquirit grãde ſupplicium. Quicũq; uero legibus Imperatorũ, quæ contra uolũtatem Dei feruntur, obtemperare nõ uult, acquirit grande præmiũ. Nã a tẽporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei nõ prohibuerunt, nec euerterũt, quæ cõtra Dei præcepta fuerant inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt ſuper aliorũ merita laudantur. Et Rex Nabuchodonoſor, cum ſeruus eſſet idolorũ, conſtituit ſacrilegam legẽ, ut ſimulachrum adoraret: ſed eius impiæ cõſtitutioni qui obedire noluerũt, pie fideliterq; fecerant. Idẽ tamẽ Rex diuino correctus miraculo, piam & laudabilẽ pro ueritate conſtituit legem, ut quicunq; diceret blaſphemiam in Deũ Sidrac, Miſac, & Abdenago, cum domo ſua penitus interiret.

Idem ex uerbis Iſidori.

Principes tenentur & ipſi uiuere legibus ſuis. CAN. II.

I Vſtum eſt, principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim iura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſtimet, quãdo & ipſe illis reuerẽtiã præbet. Principes legibus teneri ſuis, nec in ſe poſſe dãnare iura, quæ in ſubiectis conſtituunt, iuſtum eſt. Iuſta eſt enim uocis authoritas eorum, ſi quod populis prohibẽt, ſibi licet nõ patiantur.

Item Augu. in prologo lib. iij. de trinitate.

Scripturis canonicis tractatorum litera deſeruiunt.

CAN. III.

N Oli meis literis quaſi canonicis d ſcripturis deſeruire, ſed in illis, & quæ nõ credebas, cũ inueneris, incũctãter crede, in iſtis e autẽ quod certum nõ habebas niſi certum intellexeris noli firmum tenere.

Idem ad Vincentium Victorem. lib. ij.

In tractatorũ opuſculis multa corrigenda inueniuntur.

CAN. IIII.

N Egare f non poſſum, nec debeo, ſicut in ipſis maioribus, ita multa eſſe in tã multis opuſculis meis, quæ poſſunt iuſto iudicio, & nulla temeritate culpari.

Idem ad Hierony. epiſtola octaua.

In ſcripturis canonicis mendacia nõ admittũtur.

CAN. V.

E Go ſolis eis ſcriptorum, g qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, ut nullum eorũ ſcribendo erraſſe h audeam credere aut ſi aliquid in eis offendero, quod uideatur cõtrarium ueritati, nihil aliud exiſtimem, quàm mendoſum eſſe codicẽ, uel non eſſe aſſecutum interpretem, quod di-

ut xv. q. iij. de crimine. & xxiiij. q. j. quodcũq; ligaueris. & ea. cauſa. q. ij. ſane. xxxv. diſt. qualis. & fortiſſimũ eſt argu. a contrarijs. ꝟ. ff. de of. eius cui mã. eſt iuriſ l. j. & xj. qõ. iij. Imperatores.

N Oli meis. Canonicis. Quia de canonicis ſcripturis nõ poſſumus diſputare, an iuſtæ ſint, uel non, ut ĩ. e. qs neſciat. e In iſtis. Loquit hic ſecundum illa tempora, cũ adhuc ſcripta Aug. & aliorũ ſanctorũ patrũ nõ erãt authẽtica: ſed hodie iubent omnia teneri, uſq; ad ultimũ iota. ut ĩ. xv. diſt. c. ult. Vel hoc iõ dicit, ut oſtendat, quod maior ſit authoritas ueteris teſtamẽti quã ſctõrũ patrũ, ut xix. diſ. i canonicis.

f N Egare iuſto iudicio. Vñ Aug. multa opera poſtea retractauit, ut xxiij. q. vj. uides. xij. q. j. certe & xxvj. q. iiij. quodam loco.

E Go ſolis. g Scriptorũ. id eſt, ſcriptoribus. h Erraſſe. Neſas. n. eſt dicere, qđ ſcriptura mẽtiat, ut xxiij. q. v. qđ ergo. imo qđ in eis dr, defendere debemus uſq; ad ſanguinis effuſionẽ: ut xxv. q. j. ſunt quidam.

Quare

Dan. 3. g

ꝟ De hoc legi. & no. vij. qõ. j. ſciẽdũ, iuxta finem.

Scripturæ non mentitur.

ctum eſt, uel me minime intellexiſſe nó ambigam. Alios autem ita lego, ut quãtalibet a ſanctitate, quãtave doctrina polleãt, non ideo uerum putem, quia ipſi ita ſenſerunt ſed quia mihi per alios authores, uel canonicas, uel probabiles b rationes, quod a uero non abhorret, perſuadere potuerunt.

Idem.

Libris veterum Hebraea volumina, novis Graeca authoritatem impendunt. CAN. VI.

VT veterum c librorũ fides de Hebræis uoluminibus examinanda eſt: ita nouorum ueritas Græci d ſermonis e normam deſiderat.

Idem in epiſtola prima ad Hieronymum.

Nihil authoritatis canonicis remanebit ſcripturis, ſi ad eas mendacia fuerint admiſſa.

CAN. VII.

SI ad ſcripturas ſacras admiſſa fuerint, uel officioſa f mendacia, quid in eis g remanebit authoritatis? Quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cuius pondere h contentioſæ falſitatis obtereretur improbitas?

Idem de unico baptiſmo, libro ſecundo.

Literis omnium epiſcoporum ſacra præponitur ſcriptura.

CAN. VIII.

QVis neſciat ſacram ſcripturam canonicã tam ueteris, quam noui teſtamenti certis terminis i ſuis cõtineri, eamque poſterioribus omnibus epiſcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari & diſceptari k non poſſit, utrũ uerum, uel utrũ rectum ſit, quicquid in ea ſcriptum ſit, uel conſtiterit eſſe: epiſcoporum aũt literas, quæ poſt confirmatum canonẽ uel ſcriptæ ſunt, uel ſcribunt̃, & p ſermonẽ forte ſapientiorẽ in ea re cuiuſlibet peritioris, & per aliorũ epiſcoporũ grauiorem authoritatẽ, doctioremq; prudentiam, & per concilia licere reprehendi ſi quid in eis forte a ueritate deuiatum eſt?

Idem in epiſtola ad Vincentium:

a Quantalibet. Argu. quod non eſt conſiderandum quis dicat, ſed quid dicatur: ut xix. diſt. ſecundum. & eſt argu. pro dictis quorundam teſtium, quod non eſt credendum magis honorabiliori perſonæ, quam alij: quia ueritas a quocunq; prolata ſemper præferenda eſt: ut ij. qõ. vij. quæritur. & j. ea. neq;. ff. de ſup. le. l. Labeo. Eis enim magis credit̃, qui rei aptiora dicunt, ut iiij. q. iij. c. placuit. §. item in criminali. uer. ſi teſtes. Nec ſanctitas pſonę pdeſt ut citius credat̃. l. diſt. ſi quis præpoſtera. & arg. ad idẽ j. q. j. teneamus. vj. q. ij. placuit. & iij. q. ix. c. ult. Argum. contra. 1 xj. q. j. quicunque. xcvij. diſt. nobiliſſimus. & vij. q. iij. c. j. & xlj. diſ. cap. j. & xj. qõ. iij. abſit.

b Probabiles. Argu. rõ æquiualet canoni, ut s. diſt. j. conſuetudo. & j. c. ſane. Ioan.

c VT veterũ. ideſt ueteris teſtamenti.

d Græci. Hiero. in ſecundo prologo Bibliæ contra ait: dicens, quod emendatiora ſunt exẽplaria Latina, quã Græca, & Græca quã Hebræa. Sed Aug. ad primitiuã eccleſiã reſpicit, qñ exemplaria Græca & Hebræa non erãt corrupta ſed procedẽte tpe cum populus Chriſtianꝰ multũ eſſet auctus, & hæreſes multæ eſſent factæ inter Græcos, in inuidiam Chriſtianorum Iudæi, & Græci ſua exemplaria corruperunt: & ſic factũ eſt quod exemplaria eorũ magis corrupta ſint, quam Latinorũ: ad quod tempus reſpicit Hieron. Vel reſpicit ad Latina exẽplaria a fidelibus interpretibus translata. Aug. reſpicit ad exemplaria Latina a nõ fidelibus & falſatoribus translata, in quibus ſi quid falſitatis uideatur, dicit eundum eſſe ad originalia. Vel dic quod in hoc magis credendum eſt Hieron. quàm Aug. quia inter iſtos tres Aug. Hieron. & Grego. Auguſtino magis credendum eſt in diſputationibus, Hieronymo in hiſtorijs & translationibus. Gregorius in moralibus præponitur: quia non omnes in omnibus, ſed certi per certa, &c. C. de uete. iure enuc. l. j. ibi, quia non oẽs. Et eſt hic ar. quod quantuncunq; authenticũ ſit, aliquod inſtrumẽtum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium reuocetur, ſemper exhibendum ſit illud a quo originem ducit: ut j. lxxvj. diſtin. cap. ieiunium. in princ. & j. xxv. qõ. ij. ſancimus. & optime extra de ſenten. & re iud. cum inter. Et hoc contra dominum Alber. qui dicit, quod ſi una publica charta originem ducit ab alia publica charta, non eſt neceſſe exhibere originale. argu. in authen. ut frat. filij. §. quia uero. col. ult. ſecus in priuata. authen. ut ſpõ. largi. §. & hoc inſuper. colla. viij. ar. pro ipo xix. di. ſi Romanorũ. Quid iuris ſit de hoc, dixi j. c. diſtin. contra morem.

e Sermonis. Totũ enim nouum teſtamentum ſcriptum eſt Græce præter Euãgeliũ Matthęi, & epiſtolam Pauli ad Romanos, quæ eſt ſcripta Latine. Ioan.

f SI ad. Officioſa. Officioſa dicuntur, quæ continent pietatẽ, quę nulli obſunt, & alicui proſunt: ſicut inofficioſum dicitur teſtamentum, quod eſt contra officium pietatis: ut ff. de inof. teſ. l. iij.

g Quid in eis. Ar. quod ſi inſtrumenta uel atteſtationes pro parte inueniuntur falſę, quod in totum reprobãtur, ut j xvj. diſt. canones. & iij. qõ. ix. pura. & j. de cõſec. diſtinct. iij. non liceat, & ff. de ędil. edic. eiuſdem. Argum. contra. lxxvij. diſtinct. qui de menſa. xij. qõ. ij. ſi quis. & de conſec. diſtinct. iiij. ſi non ſanctificatur. & xvij. quæſt. iiij. que ſti ſunt. & extra de arbi. l. cum tempore. & de præben. c. dilectus. & C. de tranſact. l. ſi ex falſis. Sol. ſi plura cap. ſibi connexa ſunt, uel unũ eſt acceſſorium alteri, uno caſſato, connexa. & acceſſoria caſſantur. Secus ſi diuerſa & ſeparata ſunt. ff. de mi. l. etiam. §. fina. & ff. de nego. geſt. l. eum actum. & j. ij. q. vj. §. definitiua. uer. eſt autem quandoq; circa finem. Vel diſtingue, ut diſtinguitur extra de fide inſtrumentorum. c. ex literis. 3 Ioan. Ego dico quod ſi aliquid falſitatis reperiatur in inſtrumento, quod totum redditur ſuſpectum, nec ei creditur: ut ff. de fide inſtrumentorum. lege ſecunda. in fine. & hoc notatur in quæſtionibus. Bartholomæus Brixienſis.

h Pondere. Id eſt, authoritate.

i QVis neſciat ſacram. Terminis. Id eſt, libris.

k Diſceptari. Ita ut in dubium reuocentur, quæ ſibi ſtatuta ſunt. Sed diſputare licet de eis ad maiorem

1 Iſta cõtraria oia q̃ ſequunt̃ aut nullo modo cõtradicunt aut uilia ſunt contraria. uel dic qđ in hoc ſunt cõtraria: qa uni ſoli qñque creditur, ut illa iura probãt ppter dignitatem pſonæ, ſecundum Ioan. de Fan.

3 Scilicet ſup diuerſis articulis, ſ. ſi ille articulus non eſt uitioſus, in quo tota eſt uiſquęſtionis, ut i hac dec. ex literis. & ſic ĩtelligit̃ C. de teſ. ſi unꝰ. & ff. de fi. inſtr. l. ij. ſecũdum Io. de Fa.

iem intelligentiã nõ reprobando. xcvj. diſt. ſatis.

a N Oli. Calũnias. Verba enim iuris nõ ſunt calumnianda, infra xxxvij. diſtin. relatum. & ff. ad exhi. l. penul.

b Donati. Donatus primo fuit catholicus, ſed poſtea eſt in hæreſim lapſus: cuius hæreſi adhæſerunt Cyprianus & Agrippinus.

c N Eque. Diſputatiões. Id eſt, expoſitiões. non enim ex ipſo læditur fama alicuius, per id quod reprobatur teſtimonium ſuum: ut extra de exceptio. l. denique.

d In ſcripturis. Argumẽ. quod quiſque iuris in alterũ ſtatuit, &c. ſic ij. quæſtio. vj. qui ſe ſcit. xxij. quæſt. v. de forma. ff. quod quiſque iur. l. j. extra de conſtitut. cum omnes.

e S Ana. Alias ſane.

f Cui. Rationi.

g Concordant. quandoque.

h Sed illa. Exempla. Hoc ideo dicit, quia non ſemper imitanda ſunt exempla. C. de ſen ten. l. nemo. ſed exemplum Papæ eſt ſequẽdum: ut xvj. q. iij. licet. extra de ſenten. & re iudic. c. in cauſis.

i Excellentiora. Non eſt tale exemplum Lucretiæ. xxxij. q. v. propoſito. uer. Lucretiam.

k Pietate. Argu. pro miſericordia a iudice impetrãda, ut xlv. diſt. c. licet plerunque. xxvj. q. ulti. alligant. l. diſtin. ponderet. j. q. vij. diſpẽſationes. & c. exigunt. lxxxvj. diſtinct. non ſatis. xxxv. qõ. ix. c. ueniam. de pœni. diſtin. j. quia diuinitatis. Argument.

Sive

Philip.

Scilicet rõne. q. d. ubi exemptum non cõcordat rõni, non eſt ſequendum. nam illud exẽplum Lucretiæ nõ cõcordat rationi. Archi.

Ex dictis quorumlibet epiſcoporum contra diuina mandata calumnia non colligantur.

CAN. IX.

NOli frater contra diuina tam multa, tam præclara, tam indubitata teſtimonia colligere uelle calumnias a ex epiſcoporum ſcriptis, ſiue noſtrorũ, ſicut † Hilarij, ſiue Cypriani, & Agrippini antè, quàm pars Donati b ſeparetur. primoq; hoc genus literarum ab authoritate canonum diſtinguendum eſt. Non enim ſic leguntur, tanquam ita ex eis teſtimonium proferatur, ut conra ſentire nõ liceat ſicubi fortè aliter ſapuerint, quàm ueritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab Apoſtolo accipere: † Et ſi quid aliter ſapitis, hoc quoque uobis Deus reuelauit.

Idem in epiſtola ad Fortunatum.

Non debetur par reuerentia canonicis ſcripturis, & expoſitionibus earum.

CAN. X.

NEque quorumlibet diſputationes, c quamuis catholicorum, & laudatorum hominum, ueluti ſcripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat ſalua honorificentia, quæ illis debetur, hominibus, aliquid in eorum ſcripturis d improbare, atque reſpuere, ſi fortè inueniremus, quòd aliter ſenſerint, quàm ueritas habet, diuino adiutorio, uel ab alijs intellecta, uel à nobis. Talis ego ſum in ſcriptis aliorum, quales uolo eſſe intellectores meorum.

Idem ad Caſulanum.

Exemplis ratio ſana præfertur.

CAN. XI.

SAna e quippe ratio etiam exemplis anteponenda eſt, cui f quidem & exempla concordant: g ſed illa, h quæ tantum digniora ſunt imitatione, quantum excellentiora i pietate. k

Cùm ergo l naturali iure nihil aliud præcipiatur, quàm quod Deus uult fieri, nihilque aliud uetetur, quàm quod Deus prohibet fieri: deniq; cùm in canonica ſcriptura nihil aliud, quàm in diuinis ſcripturis & legibus inueniatur, diuinæ uerò leges natura cõſiſtant: patet quòd quæcunq; diuinæ uoluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ contraria probantur, eadem etiam naturali iuri inueniuntur aduerſa. Vnde quæcunq; diuinæ uoluntati ſeu canonicæ ſcripturæ ſeu diuinis legibus poſtponenda cenſentur, eiſdem naturale ius præferri oportet. Conſtitutiones ergo, uel eccleſiaſticæ, uel ſeculares, ſi naturali iuri cõtrariæ probãtur, penitus ſunt excludendæ.

contra. l. diſt. abſit. xxiij. q. iiij. eſt iniuſt. xxxv. qõ. ix. c. loci. contra. xlv. diſtin. ſed illud. extra de ſortileg. c. ex tenore.

l Cum ergo. Infert ex ſupradictis, uel cõtinuat ad inferiora hoc modo cũ in iure naturali nihil præcipiat, uel uetet, quàm quod Deus uult fieri, uel nõ fieri, [redacted]. Et facit hic correlationem iuris naturalis ad canonicã ſcripturam & diuinas leges.

C Onſtitutiones. Hæc diſt. diuidit in duas partes, in quarum prima probat per quinque capitula, quod leges principũ nõ præiudicant canonibus. Secunda ibi, ecce Io. de Fant.

m Conſtitutiones. in hac decima diſt. oſtendit magiſter, quod ſecularis cõſtitutio cedit eccleſiaſticæ, quia ſacræ leges nõ dedignantur ſequi ſacros canones: ut ij. quæſtio. iij. §. hinc colligitur, extra de iu dic. c. cleri. 1 Lege.

1 Cõcor. tex. l. leges ſacratiſsimæ, cũ cõcor. uulga. C. de epiſco. & cleri.

DISTINC. X.

COnſtitutiones m uero principum eccleſiaſticis conſtitutionibus nõ præeminẽt, ſed obſequuntur.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit epiſcopis in concilio apud Conuiciniũ congregatis.

Lex imperatoria eccleſiaſtica iura diſſoluere non poteſt.

CAN. I.

Lege Imperatorum non in omnibus eccleſiaſticis controuerſijs utendum eſt: præſertim cùm inueniatur Euangelicæ ac catholicæ ſanctioni aliquoties obuiare. Itē lex Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus. Imperiali iudicio nō poſſunt iura eccleſiaſticā diſſolui. Ad quod oſtendendum duorum horum, ſcilicet Innoc. & Greg. ſatis ſufficiunt teſtimonia. Sanctus quidem Innocentius in decretali epiſtola ſua ad Alexandrum Antiochenum epiſcopū ait: Quod ſciſcitaris (inquiēs) utrùm diuiſis [a] Imperiali iudicio prouincijs, ut duæ metropoles fiant, duo metropolitani debeant nōminari: non uiſum eſt nobis ad mutabilitatem neceſsitatum mundanarum rerum, Dei eccleſiam [b] commutari, honoresque aut diuiſiones [c] perpeti, quas pro ſuis cauſis faciendas duxerit Imperator. Beatus Gregorius ſcribēs ad Theotiſtam patritium ait inter cætera: Si (inquit) religionis cauſa coniugia debere diſſolui dicantur, ſciendum eſt, quia etſi hoc lex humana [d] conceſsit, lex tamen diuina prohibuit. Ecce quemadmodū Imperiali iudicio nō poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ecce qualiter, quod lex humana conceſsit, diuina lex prohibuit.

Non, quod Imperatorum leges, quibus ſæpe eccleſia utitur contra hæreticos, [e] ſæpe contra tyrannos, atque contra prauos quoſcunque defenditur, dicamus penitus renuendas: ſed quòd eas Euangelicis & Apoſtolicis, atque canonicis decretis, quibus poſtponendæ ſunt, nō poſſe inferre præiudicium aſſeramus.

Item Symmachus Papa in vj. ſynodo.

Nihil quod Euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet.

CAN. II.

Non licet [f] Imperatori, uel cuiquā pietatem cuſtodienti aliquid contra diuina mādata præſumere, nec quicquā quod Euangelicis uel Propheticis, aut Apoſtolicis regulis obuiet, agere.

Item Felix Papa loquitur principi.

In eccleſiaſticis cauſis regia uoluntas ſacerdotibus eſt poſtponenda.

CAN. III.

Certum eſt [g] hoc rebus ueſtris eſſe ſalutare, ut cùm de cauſis Dei agitur, iuxta ipſius conſtitutionem regiam uoluntatem ſacerdotibus Chriſti ſtudeat is ſubdere, non præferre, & ſacroſancta [h] per eorū præſules potius diſcere, quàm docere, eccleſiaſticā formam ſequi, non huic humanitus ſequēda iura præfigere: neq; in eius ſanctionibus uelle dominari cuius [i] clementiæ Deus uoluit tuæ piæ deuotionis colla ſubmittere, [k] ne dum menſura [l] cæleſtis diſpenſationis

[a] Lege. Diuiſis Imperiali iudicio prouincijs. Imperator diuidit puinciās. ut ff. de offi. c. aſſeſ. l. ſi eadem. & Papa epatus diuidit, & unit epiſcopus eccleſias, ut extra de exceſ. prælat. ſicut unire. Quid autem iuris ſit dum uniuntur, uel diuiduntur, not. xvj. q. j. poſtquam & c. & temporis. Licet ergo Imperator diuidat unā prouinciā in duas, non ideo erūt duæ metropoles, ut hic & cj. diſtinct. pervenit. Et eſt hic ar. quod ſi princeps legitimat aliquē in temporalibus, non ideo eſt legitimatus in ſpiritualib. extra qui filij ſint legi. per uenerabilem. niſi ubi princeps reſtituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis: ut vj. q. j. c. ſunt plurimi. & uerum.

Legitimatus quo ad temporalia, non cenſetur quoad ſpiritualia.

[b] Eccleſiam. Eccleſia non adſtringitur mundanis legibus. xxxiij. q. ij. inter hec. etiam de rebus eccleſiaſticis poteſt Imperator legem cōdere. ut xcvj. diſt. bene. niſi hoc eccleſia petat. xvij. diſt. c. concilia. §. hinc etiam. & niſi in eccleſia priuilegiū ſtatuat aliquid: ut xvj. q. j. generaliter. & q. iij. nemo. Ioan.

[c] Diuiſiones. Arg. quod epiſcopus inuito plebano non poteſt diuidere parochiam eius: nec Papa inuito epiſcopo diuidere epiſcopatū: ut xvj. q. j. c. multis. Quod enim eſt unū, diuidi non poteſt: ut xxiiij. q. j. loquitur. & c. ſchiſma. Ioan. Sed credo q Papa hoc poſſit facere ex cauſa, & etiam epiſcopus: ut in ea. decre. ſicut uenire. Bartol.

[d] Lex humana. Vt habes xxvij. q. ij. ſunt qui dicūt. Sed mirum eſt cū Iuſtinianus fuerit ualde catholicus Imperator qualiter illud ſtatuerit contra legem do(mini), cùm dominus dixerit, quod ob ſolam cauſam fornicationis mulier poſsit ſeparari a uiro. ut xxxiij. quæſt. ij. quos Deus? Sed dic (ut quidam dicunt) quod ignoranter fecit: & ideo ueniam meruit, ut 7. vuj. diſtinct. conſuetudo. Vel errauit ſicut Hiere. ut xxvj. diſtinct. c. j. Vel ideo permiſit hoc, ut grauia uitarentur: ſicut uſuras permiſit, ut uitarentur rapinæ: & coniugia permiſit diſſolui, ut uitaretur uxoricidium. ut xxxiij. q. ij. c. ſi quod uerius.

[e] Contra hæreticos. Et ſic utor pro me, quo non utor contra me. J. xxxvij. diſt. c. ſi quid uerius. & ij. q. vij. c. ſi hæreticus. & ſic eſt contra xix. diſt. c. ſi Romanorum. in fine. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. item ſi quis teſtibus.

[f] Non licet. Argumentum cōtra illas leges, quæ permitūt uſuras exigere. ar. xj. q. j. quicunque litem. & ix. diſ. c. j. uer. quicunque. & xcvj. diſtin. bene. xj. quæſt. iij. ca. quā omnipotentē. xxv. q. j. omne quod & c. nulli. & c. generali. xxiij. quæſtio. viij. c. conuenior. arg. cōtradi. lxiij. Adrianus ij.

[g] Certum eſt. hoc c. & c. ſuſcipitis. & c. qui loquuntur quaſi de eadem materia.

[h] Sacroſancta. id eſt, præcepta.

[i] Cuius. ſ. eccleſiæ.

[k] Submittere. Imperator enim filius eſt eccleſiæ, non præſul, ut xcvj. diſtinct. c. ſi Imperator. & inclinabit caput ſuum epiſcopis, ut lxiij. diſtinctione cap. Valentinianus. & excommunicari poteſt ab epiſcopo: ut xviij. diſtinctio. capitu. quoniam quidem. & xcvj. diſt. duo.

[l] Menſura. Id eſt, dum Imperator excedit menſuram ſuam.

Conſti-

a Conſtitutiones. Nunquid ergo legibus ſemper derogatur per canones? Abſit, niſi quo ad cauſas ſpirituales. & hoc eſt, quod dicitur de conſe.diſt. iij.c.celebritatem.ibi,alia eſt ratio cauſarum ſecularium,alia diuinarum. arg.ī.ea.c.j.Vtrunq; enim ſuo modo rationabiliter conſtitutū eſt, ſed diuerſo modo arg.ī.eo.certum. Nec Papa poteſt leges tollere, niſi quo ad ſuum forū. Imperium enim & ſacerdotiū ex eodē principio prodierunt, ut in authen. quomodo opor. epiſ. in princ. col.j.arg.ī.ea.diſt. cap.quoniam. Sed hoc non credo, ut extra de præſcrip. c.quoniam omne.

b Mores. Nec iuramentum obligat contra bonos mores: ut extra de iureiurā. quemadmodum. & ff.de leg.j. l. ſi quis inquilinos. §.ultimo.

Iuramentum cōtra bonos mores nō obligat.

c Imperium. Adminiſtrationibus. Diſtincta eſt enim poteſtas ſua a poteſtate pontificali: ut ī. ead. ca. quoniam. & xcvj. diſt. c. cum ad uerum. Alioquin ſi uſurpat eorum officia, lepra percutiē,ut Ozias. ij.q. vij.ca. nos ſi incōpetēter. §.itē cum Dauid. Tn̄ inuenit quod reges conferunt decanatus, ut extra de cōſue. cum inter.in parte deciſa.Ioan.

d Suſcipiatis. libertatem. id eſt,uerbum prædicationis.

e Accipitis.id eſt, accipere debetis.

f Perfectiorem. ut xcvj. diſtin.duo ſunt.

g Spiritus. Id eſt, eccleſiaſtica conſtitutio.

h Carni.id eſt, ſeculari cōſtitutiōi.

Bonum: ut habetur extra de noui operis nuntiat.intelleximus.

k Ciuem. Ciuem Romanum appellat ſe: quia pater eius ſocietatem contraxerat cum Romanis, & in ſignum fuit data ei penula. 1

exceditur, eatur in contumeliam diſponentis.

Idem.

Bonis moribus et decretis Romanorum Pontificum conſtitutiones contraire non poſſunt.

CAN. IIII.

Conſtitutiones a cōtra canones & decreta præſulū Romanorū uel bonos mores, b nullius ſunt momenti.

Item Nicolaus Papa.

Quæ ſacerdotum ſunt, regibus uſurpare non licet.

CAN. V.

Imperium ueſtrū ſuis reipublicæ quotidianis adminiſtrationibus c debet eſſe contentum, nō uſurpare, quæ ſacerdotibus domini ſolum conueniunt.

Itē Gregorius Nazianzenus Imperatoribus Cōſtantinopolitanis.

Tribunalia regum ſacerdotali ſunt poteſtati ſubiecta.

CAN. VI.

Suſcipitisne libertatē d uerbi? libenter accipitis, e quòd lex Chriſti ſacerdotali uos ſubijcit poteſtati, atq; iſtis tribunalibus ſubdit. Dedit enim & nobis poteſtatē, dedit & principatū multo perfectiorē f principatibus ueſtris. Aut nūquid iuſtū uobis uidetur, ſi cedat ſpiritus g carni, h ſi a terrenis cœleſtia ſuperētur, & ſi diuinis præferantur humana? 2 Ecce ꝙ conſtitutiones principum eccleſiaſticis legibus poſtponendæ ſunt: ubi autem Euangelicis,atq; canonicis decretis nō obuiauerint, omni reuerentia dignæ habeantur.

Vnde Aug.ait in Dialogo contra Petilianum.

Leges Imperatorum in adiutorium eccleſiæ licet aſſumere.

CAN. VII.

Si in adiutorium ueſtrum i terreni imperij leges aſſumēdas putatis, nō reprehendimus. Nam fecit hoc Paulus, cum aduerſus iniurioſos Romanum ciuem k ſe eſſe teſtatur.

Item Cyprianus Iuliano Imperatori.

Reges Pontificibus pro æterna uita, & Pontifices regibus pro temporalibus indigent.

CAN. VIII.

Quoniam l idē mediator Dei & hominum m homo Chriſtus Ieſus, ſic actibus n proprijs, & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcreuit o propria uolēs medicinali humilitate hominū corda ſurſum efferri, nō humana ſuperbia rurſus in inferiora demergi, ut etiā Chriſtiani Imperatores pro æterna uita Pontificibus indigerent, & pon

l Quoniam. hoc capitulū eſt pars illius xcvj. diſtinct. cap. cum ad uerum.

m Dei & hominū idest diuinæ & humanæ naturæ. de conſec. diſt.ij.c.in Chriſto pater.

n Sic actibus. ſcilicet ipſorum officiorum. Quædam enim fecit tanquā Imperator,cū uendentes & ementes flagellādo de templo eiecit. j. q.iij. ex multis. 3 & c. uendētes. Quædā ut ſacerdos, cum ſeipſum obtulit hoſtiā diſcipulis ſuis dicēs: Hoc eſt corpus meum, &c. de conſec.diſt.ij.c.ſacerdos. Sed contrarium probatur per authoritatē iſtam, ſcilicet ꝙ deus noluit ea eſſe diſtincta:cum ꝑ ſeipſum utriuſq; poteſtatis actus exercuit. Rn̄. hoc iō fecit, ut oſtēderet qđ utraq; poteſtas ab eo proceſsit, nō ꝙ una ꝑſona illa duo officia exerceat, uel gererē debeat. Hæc enim duo dona Imperiū & ſacerdotiū ab eodē principio ſunt,ut in authen. qūo opor.epiſc. in prin.collat.j.

o Diſcreuit. Cum ergo pt̄ātes iſtæ ſint diſtinctæ, eſt hic ar. quod Imperium nō habetur a papa, & ꝙ papa nō hēt utrūq; gladiū.nā exercitus facit Imperatorē:ut xciij. diſtin.c.legimus. & Imperiū a ſolo Deo habetē:ut xxiij. q.iiij.c.queſitum.alioqui ſi ab ipſo haberetē, licite appellaretur in tēporalibus ad ipſum:quod prohibet Alex. & dicit ꝙ illa nō cōtingunt ſuā iuriſdictionē.extra de appel.c. ſi duobus.& extra qui filij ſint leg. cauſam. & c. lator.Item eccleſiæ ſoluunt tributum Imperatori: ut xj.q.j.c.magnum. Sed contra, & cœleſtis & terreni Imperij iura ſunt ei conceſſa. ut xxij.diſtin c.j.Item Imperator iurat papæ, ut lxuj.diſtin.tibi domino.& papa

1 Ad horum intelligentiam ſcias qđ gl.2.tit.3. dicit ſic: Penula ueſtis erat cōſularis qua induebantur cōſules ingrediētes curiam. Chriſtus fuit Imperator & ſacerdos. ij.q.vij. accuſator

3 Ad hoc xxiij. qō. iiij. quæſitum.

Ecce. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua probatur per ſeptem capi. quod quando leges non contradicunt canonibus amplectendæ ſunt. Archid.

CASVS *per ſe patet, & ad probandum iſtud quod dicitur in §.induxit Gratia ſeq.capi.*

i Si in adiutorium ueſtrum. Hoc ideo dicit, quia non ſunt allegandæ leges, niſi in defectum ca-

papa deponit Imperatorem: ut xv.q.vj. alius. Item ipſe tranſtulit Imperium de Oriente in Occidẽtem, extra de elec.c. uenerabilem. Ego credo poteſtates eſſe diſtinctas, licet papa quandoq; utranq; poteſtatem ſibi aſſumat, ſcilicet cum legitimat aliquẽ in ſpiritualibus & tẽporalibus: ut extra qui filij ſint legiti. per uenerabilem. Sed illud fuit ad petitionem Regis, q hoc ipſum feciſſe potuit, ut ibi dicitur. Nec obſt. qđ a ſeculari iudice appellaē ad papã: quia hoc fit ꝓpter defectũ iudicis ſecularis, ut exprimitur extra de foro compe. licet. ſed facit ad petitionem Regis. Nam etiam uacante Imperio ſupplet defectum Imperij: ut extra de fo. compe. licet.

[redacted]

Cauſæ matrimoniales, an ſint legib⁹ decidendæ.

a Pro curſu. Argu. quod in matrimonio, & cæteris cauſis ſpiritualib⁹ non ſit utẽdum legibus Impialibus. Sed contra. xxxv. q.v. ad ſedem. Dic ergo, quod illud tantũmodo determinat illud uerbũ temporalium, ſed non illud uerbum uterentur: ut ſicut ſpirituales cauſæ ad iudicem ſecularem non pertinẽt: ſic nec cauſa ſanguinis ad eccleſiaſticum: ut j. xxiij. q. viij. ſæpe principes. & capit. his, a quibus.

[redacted]

b De capitulis. Põtificum. Imperatores enim olim pontifices appellabant: ut xxj. diſt. cleros.

c Mendacem. Ex magna hũilitate † hic loquitur, ſicut alibi. j. ij. qõ. vij. nos ſi incõpetẽter.

d Idēſt Diſſolui. j. xxv. q. ij. Imperiali. Hæc regula ſupplet per aliã regulam, quod principali deſtructo deſtruit acceſſorium, & omne quod ſequitur ex eo, ut extra de fide inſtru. inter dilectos. in fine. Sed hæc regula multas recipit inſtantias. Contra legem enim fit, ſi contrahitur poſt ſimplex uotum: tamen contractus tenet, ut xxvij. q. j. nuptiarum. Itẽ prohibetur, ut ſententia feratur ſub conditione: tamen ſi lata fuerit, tenet: ut ij. q. vj. biduum. circa prin. Item prohibetur, ne epiſcopus conſecret alterius eccleſiã: tamen ſi conſecrauerit, tenet conſecratio: ut vij. q. j. epiſcopus in diœceſi. Sed dic, quod hæc regula intelligitur de talibus, ubi eſt perpetua cauſa prohibitionis, ſcilicet ne filius cõtrahat cum matre. Vel dic, qđ merentur diſſolui, niſi ubi per conſtitutionem aliam tolerarentur. Argu. contra. xlv. diſt. de Iudæis. ſed hoc in fauorem fidei. ff. de relig. & ſump. fu. l. ſunt perſonæ.

[redacted]

tifices pro curſu [a] tẽporalium tantummodo rerũ Imperialibus legibus uterentur, quatenus ſpiritualis actio a carnalibus diſtaret incurſibus, & Deo militans minimè ſecularibus negotijs ſeſe implicaret: ac uiciſsim ne ille rebus diuinis præſidere uideretur, qui eſſet ſecularibus negotijs implicatus.

Item Leo quartus Lothario Auguſto. †

Leges Imperatorum cuſtodiri oportet.

CAN. IX.

DE capitulis uel præceptis Imperialibus ueſtris, ueſtrorumq; etiã Pontificum [b] prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis, & conſeruandis, quãto ualuimus & ualemus Chriſto propitio, & nunc, & in æuum nos conſeruaturos modis omnibus profitemur: & ſi fortaſſe quilibet aliter uobis dixerit, uel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certo mendacem [c].

Itẽ Ioan. vij. † Ludouico Imperatori.

Legis authoritate diſſoluitur, quod contra eam fit.

CAN. X.

VIdes, fili chariſsime, quia quicquid contra leges accipitur, per leges diſſolui [d] meretur.

Item Gelaſius Rufino & Aprili epiſcopis.

Leges principum, aut regulas patrum contemni nõ licet.

CAN. XI.

QVis autẽ leges principum, aut regulas patrũ, aut admonitiones paternas dicat debere contemni [e]: niſi qui impunitum ſibi tãtum exiſtimet tranſire cõmiſſum?

Itẽ Theoderico regi. †

Seruentur ab omnibus Romanorum principum leges.

CAN. XII.

CErtum eſt magnificentiam ueſtram leges Romanorum principum, quas [f] in negotijs [g] hominum cuſtodiẽdas eſſe præceperit, multò magis circa reuerentiam beati Petri Apoſtoli pro ſuæ felicitatis augmento uelle ſeruari.

Item Leo quartus Lothario Auguſto.

Romana lex nullius temeritate debet corrumpi.

CAN. XIII.

VEſtram flagitamus clementiam, ut ſicut hactenus Romana lex uiguit abſq; uniuerſis procellis, & quæ pro nullius [h] perſona hominis reminiſcitur [i] eſſe corrupta, ita & nunc ſuum robur, propriumq; uigorem obtineat.

DISTINC. XI.

QVòd uerò [k] legibus conſuetudo cedat, Iſidorus teſtatur, dicens in ſynonymis libro ſecundo.

e Quis autẽ. Cõtemni. qui cõtẽnit leges, peccat: non tamen omnis peccat, qui nõ paret legibus, ubi de conſilio loquuntur: ut xiiij. q. j. quiſquis. & ſic aliud eſt cõtemnere, aliud eſt non parere. Ioan.

f Certum eſt. Quas. id eſt, quia eas.

g In negotijs. hoc uult dicere, quod ex quo leges ſeruantur in negotijs laicorũ, multo fortius ſunt ſeruandæ in negotijs clericorum: niſi obuient canonicis inſtitutis.

h Veſtrã. Quæ pro nullius. quia in nullius pſona omittendũ eſt, quod ſtatutis generalibus cõtinetur: ut lxj. diſtinct. miramur.

i Reminiſcitur. falſitate.

Quod uero. Hæc diſtinctio diuiditur ĩ duas partes. In prima probat Gratianus, qđ conſuetudo cedit legi. Secunda ibi. Cum uero. Ioan. de Fant.

k Quod uero, Hic intitulatur undecima diſtinctio. in qua dicitur, quod conſuetudo praua cedit legi tam eccleſiaſticæ quàm ſeculari. Sed nota, quod cõſuetudo quædam

Conſuetudo duplex eſt.

Prauus uſus ratione ſuperatur & lege.

CAN. I.

V Sus [a] authoritati [b] cedat: prauũ uſum & lex & ratio uincat. [c]

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori.

Non poteſt ſtatutis Pontificum conſuetudo cuiuſquam refragari.

CAN. II.

C Onſequens eſt, [d] ut quod ab huius ſedis rectoribus plena [e] authoritate ſancitur, nullius conſuetudinis [f] præpediente occaſione proprias tantummodo ſequẽdo uolũtates remoueatur: ſed firmius atquẽ inconcuſsè teneatur.

Item Iulius Papa.

No licet à conſuetudine Romanæ eccleſiæ mẽbris diſsiſtire.

CAN. III.

N Olite errare, fratres mei chariſsimi, doctrinis uarijs & extraneis nolite abduci: & inſtituta Apoſtolorum & Apoſtolicorum uirorũ canonesq; habetis: his fruimini: ut freti eis contra cuncta inimicorum iacula perſiſtere ualeatis. Satis enim indignum eſt, quenquam uel pontificum, uel ordinum ſubſequentium hanc regulam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi uiderit, & docere. [g] Multum enim conuenit, ut totum corpus eccleſiæ in hac ſibi obſeruatione concordet, quæ inde authoritatẽ habet, ubi dominus totius eccleſiæ poſuit principatũ.

Itẽ Codice libro octano, titulo quæ ſit longa cõſuetudo.

Non poteſt uſus & conſuetudo legem et rationem uincere.

CAN. IIII.

C Onſuetudinis, uſuſque longæui non uilis authoritas eſt, uerùm non uſqueadeo ualitura momento, ut aut rationẽ uincat, [h] aut legem ſcriptam.

[a] Cum uerò nec ſacris canonibus nec humanis legibus [i] conſuetudo obuiare monſtratur, incõcuſſa conſuetudo ſeruãda eſt.

Vnde Auguſt. ait in libro ex dictis Baſilij.

Inuiolabilis eſt conſuetudo, quæ nec humanis legibus, nec ſacris canonibus obuiare monſtratur.

CAN. V.

E Ccleſiaſticarum inſtitutionum quaſdam in ſcriptis, quaſdã uerò Apoſtolica traditione [k] per ſucceſſores in miniſterio [l] cõfirmatas accepimus: quaſdam uerò conſuetudine [m] roboratas approbauit uſus: quibus par ritus, & idem utriuſque pietatis debetur affectus: unde [n] quis uel [o] aliquantulum ſacrarum expertus

---

dam eſt generalis, quædam eſt ſpecialis. Specialis, ut infra eadem diſtinctione. catholica. & xij. diſtinct. illa. Generalis eſt quæ uniuerſaliter & conſenſu oĩum eſt approbata, & omnes diſtringit: & hæc tanquam canon, uel tanquam lex eſt obſeruanda, ut infra eadem eccleſiaſticarum. & cap. quis neſciat. Specialis ſiue particularis ẽ illa, quæ homines alicuius loci adſtringit, & in eodem loco habet legis uigorem: ut infra eadem diſtinct. catholica. niſi ſit onerosa: ut xij. diſtinctio. omnia. lxviij. diſtinct. corepiſcopi: uel niſi pariat occaſionem malignandi: tunc enim reijcitur, argumen. xij. diſ. nos cõſuetudinẽ. Olim enim Donatiſtæ de facili recipiebantur, & de conſuetudine ad primatiam promouebant: quod abolitum eſt, quia hæreticis prauitas inde minus cauebatur. Vel niſi ſit contraria conſtitutioni: ut j. e. c. ij & iij. Et niſi conſuetudo ſit prodita ex illis cauſis, ut j. xvi. diſtinctio. ſciendum. Vel niſi princeps conſentiat, uel niſi ſit ſuper tali articulo, qui indifferens eſt. ut infra proxi. diſtinctio. illa. Hug. Sed melius diſtingue ut dixi. ſ. vij. diſtin. cap. fruſtra. Ioan.

[a] V Sus. Malus.

[b] Authoritati. Scriptæ.

[c] Et ratio uincat. Vt ſupra diſtinctione viij. ueritate. Ioan.

[d] C Onſequens eſt. Id eſt, conueniens.

[e] Plena. Papæ authoritas plena eſt, aliorum epiſcoporum ſemiplena eſt: quia ipſi ſunt in partem ſolicitudinis uocati, non in plenitudinem poteſtatis: ut ij. queſtione vj. decreto. & c. qui ſe ſcit.

[f] Conſuetudinis. Niſi talis ſit conſuetudo, quæ poſſit præiudicare iuri, ut nota ſ. viij. diſtinctio. fruſtra. Ioan.

[g] N Olite. Et docere patet hic, quod non ſemper conſuetudinem Roma. eccleſiæ tenemur ſequi, niſi ipſa præcipiat eam eſſe ſeruandam: ut j. ead. cap. ultimo. multa enim ſeruat Rom. eccle. quæ aliæ non ſeruant: ut xxxj. diſt. aliter. & de conſecr. di. iiij. de trina. & diſt. j. de hymnis.

[h] C Onſuetudinis. Vincat. Argum. quod conſuetudo nunquam tollit legem: ut ſ. j. diſtinct. conſuetudo. Sed obijcitur: hæc lex aut loquitur de bona conſuetudine, aut de mala. Si de bona, illã nulla ratio uincet. Sed de mala, de illa non poteſt dici, quod non ſit uilis eius authoritas. ad hoc dicunt quidam, quod principium loquitur de bona, finis autem de mala conſuetudine. ſed ille intellectus ineptus eſt, qui ſeparat caudã à capite. quod non licet. extra de bap. maiores. Alij fere oẽs ita exponunt, quod hic dicitur, non uincit legem: ſupple generalem: ſed in eo municipio bene uincit, ubi ſeruatur. Sed certe de hoc nunquam aliquis dubitauit, quod conſuetudo particularis non debet uincere legem in omnibus alijs locis. Ideo ex ponas de conſuetudine particulari q̃ licet bona ſit non tamen uincit legẽ etiam in illo loco, niſi adſint illa quæ dixi ſ. diſtinc. viij. fruſtra.

Cũ uero. Hæc eſt ſecũda pars, in qua probat per vij. cap. quod conſuetudo bona eſt amplectẽda Ioan. de Fant. Caſus ab hoc loco tractat de bona conſuetudine uſq; ad finem.

[i] Legibus. xxv. q. j. ideo Archid.

[k] E Ccleſiaſticarum. Traditione. ſine ſcriptis Io.

[l] In miniſterio. diuino.

[m] Conſuetudine. Non ab Apoſtolis, ſed neſcitur à quo.

ADDITIO. Scilicet ritu. l. obſeruantia. Hug.

[n] Vnde. Id eſt, de quo ritu, uel obſeruantia.

[o] Vel. Id eſt, etiam.

---

[a] Ad hoc concord. Placen. dicens conſuetudinẽ legi contrariã nõ tollere [1] commune ſ eo municipio, ubi obtinet: niſi de cõſenſu prĩcipis. arg. ff. de ſep. uiolato. l. iij. §. diu[o]. Heb. 14. d

Conſuetudo Romana nõ ſemper eſt ſeruanda.

ſcripturarũ hęſitauerit a? Si enim attenderimus cõſuetudines eccleſiæ non per ſcripturas b à patribus traditas, nihil æſtimare, c quantum religio detrimenti ſit latura d intentiuè e inſpicientibus liquidò conſtabit. Quæ enim (ut inde exordiamur) ſcriptura f ſalutiferæ crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri, uel quæ triphariam g digeſta ſuper panem & calicem prolixæ orationis, uel conſecrationis uerba commendauit? nam non modò quod in Euangelio continetur, uel ab Apoſtolo, quod eſt inſertum ſecretis dicimus, ſed & alia plura h adijcimus magnam quaſi uim commendantia myſterijs, quæ Orientem uerſus i nos literarũ orare forma docuit? Benedicimus fontem baptiſmatis oleo unctiõis. Huic accedit, quòd ter oleo k inungimus quos baptizamus, uerbis abrenũtiare Satanæ & Angelis eius, informamus.

Vnde & hæc, & alia in hunc modum non pauca, niſi tacita ac myſtica traditione à patribus eccleſiaſtico more, ac reuerentiori diligentia ſunt in miniſterijs obſeruata magis ſilẽtio, quàm publicata ſcripto.

Idem ad Caſulanum presbyterum.

Laudabilis eſt conſuetudo, quæ nihil fidei contrarium uſurpat.

CAN. VI.

CONſuetudinem l laudamus, quæ tamẽ contra fidem m catholicam nihil uſurpare dignoſcitur.

Idem ad eundem.

Vbi authoritas deficit, mos populi & maiorum inſtituta pro lege ſeruantur.

CAN. VII.

IN his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit diuina ſcriptura, mos populi Dei & inſtituta maiorum pro lege n tenenda ſunt; & ſicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores eccleſiaſticarũ conſuetudinum o coercẽdi ſunt.

Idem in libro de fide Chriſtiana.

Authoritate, & traditione generali, uel ſpeciali eccleſia regitur.

CAN. VIII.

CAtholica eccleſia per orbem terrarum diffuſa, tribus modis probatur exiſtere. Quicquid enim in ea tenetur, aut authoritas eſt ſcripturarum, aut traditio uniuerſalis, aut certè propria, & ꝑticularis p inſti-

a Hæſitauerit. quaſi dicat, nemo etiam inſcius hic dubitat.
b Non per ſcripturas. Sed per conſuetudinem.
c Aeſtimare. id eſt, ualere.
d Latura. Id eſt, paſſura.
e Intẽtiuè. Id eſt. mente.
f Scriptura. Veteris uel noui teſta. nõ enim ſcriptura ueteris uel noui teſtamẽti hoc docuit ſ; docet canonica in frõte & in alijs membris ſignaculum crucis debere fieri. de conſecra. diſtin. iiij. poſtea ſignatur. & diſt. v. nunquid. 1 [redacted] uerũ tamen uidetur ſignum crucis traxiſſe originem ex ueteri teſtamento quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum eſt filijs Iſrael utrũq; poſtem linire de ſanguine agni admodũ thau literæ, quæ eſt ad modum crucis: & dicitur quod Iacob cãcellatis manibus ſuis benedixit filijs Ioſeph, ſ. Ephraim & Manaſſe. Item in Ezechiele legitur, quod cũ apparuiſſent ei ſex uiri uaſa habentes in manibus, & quidam uir apparuiſſet in medio eorum habens atramentariũ ad renes, dominus dixit ad eum, Signa thau in frontibus dolentium & gementium. ſed illud fuit tantum in figura præceptum. xij. q. ij gloria. Ezech. 9
g Triphariã. Triphariã dicũtur uerba, quia eadem ter tio repetuntur in ſecretis, ſcilicet hoſtiam ſanctam, hoſtiam puram, hoſtiam immaculatã. Hic ordo nec in ueteri teſtamẽto, nec in nouo eſt præfixus, ſed à ſanctis patribus uſualiter traditus. Vel ideo dicuntur triphariã, quaſi ſub triplici ſilentio fiant Primum eſt uſque ad Sanctus. Secundum uſque ad dominicam orationem. Tertium uſque ad Agnus Dei.
h Alia plura. Hæc habes extra. de ce. mi. cũ Marthæ.
i Quæ orientem uerſus. ſ. noui & ueter. teſtam. Sed tamen legitur quod Daniel in Babylonica captiuitate orabat uerſus templum, & Iudæi ſimiliter. templum autem erat uerſus Orientem. Et in Salomone legitur: Mane ad Solem orabis. Sed dic quod illa faciebant in uenerationem templi.
k Oleo. Oleo in ſcapulis, & pectore, ut de conſe. diſt. iiij. deinde. tertio in uertice fit unctio. ſ; hoc fit chriſmate: ut de conſe. diſt. iiij. poſtquam aſcendit. ſed larga acceptione hic appellatur oleũ chriſma, ſicut ecõuerſo. j. xcv. diſt. illud ſuperfluum. Ioan.
l Conſuetudinem. j. diſt. xij. c. nos cõſuetudinem. & j. di. proxi. omnia contra. ibi. n. dicitur, quod quãuis conſuetudo nõ ſit cõtra fidem, tamen eſt repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de ſuperſtitioſa & intolerabili conſuetudine: & ſic oẽs authoritates intelligendæ ſunt, quæ contra illud cap. reclamare uidentur.
m [redacted]
n In his. Pro lege. Sẽper diuturni mores pro lege ſeruantur: ut j. diſt. proxi. diuturni. ſic ſ. ea diſt. conſuetudinis.
o Conſuetudinũ. No. ꝙ æque punitur traſgreſſor cõſuetudinis, ſicut tranſgreſſor legis: ut j. q. vij. ſi quis omnẽ & ſ. ea. eccleſiaſticarum. unde ſicut canonicæ non licet obuiare legi ſine licentia Papæ, ſic nec cõſuetudini ut dicit in hoc eo. c. & tñ. de cõi conſẽſu poſſũt uenire cõtra cõſuetudinem ẽt iuramẽto firmatã, ſi cã ſubeſt: ut extra de ijs q̃ fi. à ma. parte c. cũ in cunctis. ſed contrarium eſt in ſtatutis. xv. q. vj. authoritatem. Ioan.
p Catholica Particularis. ſed contra. j. c. diſt. cõtra morẽ. ubi dicit, ꝙ particularis cõſuetudo non excuſat, ſed tantũ generalis. Sed hoc uerũ eſt in illis, quæ tantum ex priuilegio poſſunt haberi, ubi nõ ualet conſuetudo, niſi uniuerſalis ſit.

Sed

tutio: ſed authoritate a tota b conſtringitur, uniuerſali traditione maiorũ nihilominus tota: priuatis uerò conſtitutionibus & proprijs informationibus unaquæq; pro locorum uarietate prout cuiq; uiſum eſt, & ſubſiſtit, & regit. c Idẽ i li. cõtra Manichæos.

Valet ad fidem catholicam authoritas eccleſiæ.

CAN. IX.

Palam eſt, d quòd in re dubia ad fidem e & certitudinem ualeat authoritas eccleſiæ catholicæ, f quæ ab ipſis fundatiſsimis Apoſtolorum ſedibus uſq; ad hodiernum diem ſuccedentium ſibimet, & epõrũ ſerie & tot g populorum cõſenſione. firmatur.

Item Leo Papa.

Ab apoſtolicis inſtitutis non licet recedere. CAN. X.

Hoc ueſtræ indicimus charitati, ut ab apoſtolicis inſtitutis nullo ulterius recedatis exceſſu: quia multum poſt hoc h eſſe nõ poterit ſi q̃ſq̃ apoſtolicas regulas in aliquo crediderit eẽ negligẽdas.

Item Innocen. Decentio i epiſcopo.

Ab omnibus obſeruari debet quod Rom. ſeruat eccleſia.

CAN. XI.

Quis neſciat, aut non aduertat, id quod à principe apoſtolorum Petro Romanæ eccleſiæ traditum eſt, ac nunc uſq; cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari, nec ſuperduci aut introduci aliquid, qđ authoritatem debeat generalem aliunde accipere, uel exemplum præſertim cùm ſit manifeſtum in omnem Italiam & Galliam, Hiſpaniam & Aphricam, atq; Siciliam, inſulaſq; interiacentes nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos, quos uenerabilis Apoſtolus Petrus k aut ſucceſſores eius conſtituerunt ſacerdotes. legant autem ſi in his prouincijs alius l Apoſtolus inuenitur, aut legitur docuiſſe. Quòd ſi non legunt, quia nuſquam inueniũt, oportet eos hoc ſequi, quod eccleſia Romana cuſtodit, à qua principium eos accepiſſe nõ dubium eſt: nedum peregrinis ſermonibus ſtudent, caput inſtitutionum uideantur amittere. Sæpe dilectionem tuam ad urbem ueniſſe, ac nobiſcum in eccleſia conueniſſe non dubium eſt: & quẽ morẽ, m uel i cõſecrãdis myſterijs, uel cæteris agendis arcanis teneat, n agnouiſſe. Quod ſufficere arbitraremur ad informationem tuæ eccleſiæ, uel reformationem, ſi prædeceſſores tui minus aliquid aut aliter tenuerint, & ſatis certum haberemus, o niſi de aliquibus nos conſulendos eſſe duxiſſet, p quibus idcirco reſpondemus non quòd te ignorare q credamus, ſed ut maiori authoritate, r uel tuos inſtituas, uel ſi qui à Rom. ec. inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas. ut ſcire ualeamus qui ſunt, qui aut nouitates ſ inducunt, aut alterius t eccleſiæ quàm Romanæ exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

DISTINCT. XII.

Quòd u abſque diſcretione iuſtitia nulli agere licet.

a Sed authoritate. ſ. ſcripturæ.
b Tota eccleſia.
c Regitur. Quia quelibet prouincia abundat in ſuo ſenſu: ut lxxxvj. di. c. utinam. & extra de ſepultu. certificari.
d Palã eſt. In his trib[9] capit. loquitur de generali cõſuetudine Rom. ecc. quam & in alijs eccleſijs ſtatuit obſeruandam.
e Ad fidem. ſ. adſtruendam.
f Catholicæ. Scilicet Romanæ, ad quã recurritur in dubijs. ut xx. diſt. de libellis. & ſic ſeruandæ ſunt leges Apoſtolicæ, ſicut leges Petri. ix. di. ſic omnes.
g Et tot. Ar. quòd priuilegium, qđ a pluribus epis datˀ, præualet illi quod à paucioribus datˀ: ut argu. xix. diſt. in canonicis.
h Hoc ueſtræ. Poſt hoc. ar. ꝙ grauius punitur delictum iteratum: ut xv. q. viij. ij qui.
i Decentio. Iſte fuit electus in epiſcopũ: & licet ſciret conſuetudines Roma. eccl. tamen petijt à Papa, ut ei ſcribat eas ꝑpter maiorẽ authoritatem. xxiij. diſtinct. quanquam.
k Quis neſciat. Petrus apoſtolus. Vel aliqs ex eius mãdato, ut Paulus: nã Petrus Paulo dedit licẽtiã prædicandi authoritate domini, dicẽs, Segregate mihi Paulum & Barnabam, ut lxxv. di. quod die.
l Alius. i. contrarius. ſic ponit xj. q. iij. c. ij.
m Morẽ. Sic conſtrue, ſatis certum haberemus dilectionẽ tuã agnouiſſe, quem morẽ in celebrandis, &c.
n Teneat. ſ. Ro. eccl. uel teneat, id eſt tenere debeat dilectio tua.
o Haberemus. Tuam dilectionẽ.
p Duxiſſet. Dilectio tua.
q Ignorare. Hic indicat eũ ſcire & neſcire, ſed uulgariter loquit. q. d. ſatis crederem te ſcire: niſi a me quæſiuiſſes.
r Authoritate. Cũ iſte epũs hoc ſua authoritate poterat facere, & per cõfirmationẽ Papa. nihil noui iuris dat, ut ĩ. di. proxi. præceptis. qui. n. confirmat, nihil donat ut extra de ſi. inſt. inter dilectos. In quo eſt ergo maioris authoritatis? Dicũt quidam, quod ſolet plus timeri, &c. ut xxiij. diſt. quãq. imo dico, ꝙ authoritas Papæ uel eius cõfirmatio id quod minus fuit ualidum, facit ualidum: ut extra de tranſa. c. j. Item quia nulli præter authoritatem Roma. pontificis licet illud reuocare: ut extra de cõfir. uti. uel inuti. c. ij.
ſ Nouitates. ĩ. xxx. di. hæc autem ſcripſimus. & ff. de cõſti. priu. in rebus. ſ. iiij. diſt. erit autem lex.
t Alterius. ſ. contrariæ bonis moribus. ſic ſoluitur cõtra. ĩ. di. proxi. non it contra ſic inſtitutio. de ſatiſdatio. §. ultimo.

Non uidetur hæc bona expoſitio ſ: ꝗa nullus apoſtolus fuit Petro cõtrarius: & iõ alij ſubaudiũt primo ex xij. nullus niſi Petrˀ, uel ab eo miſſus. Archid.

u Quod abſque. Hæc diſtin. diuiditur in tres partes. In quarum prima probat qđ bona conſuetudo ſeruanda eſt. ſecunda ibi, Hoc autem. Tertia ibi, debis. u Quod. Hic eſt, noua conſuetudo teneatur. In hac xij. diſtinct. magiſter ꝓſequitur materiam

Vnde Calixtus Papa omnibus epiſcopis ait.

Nulli agere licet ſine diſcretione iuſtitia contra diſciplinã Romanæ eccleſiæ.

CAN. I.

NOn decet à capite membra [a] diſcedere, ſed iuxta ſcripturæ teſtimonium, omnia membra caput ſequantur. Nulli uerò dubium eſt quòd apoſtolica eccleſia mater ſit omnium [b] eccleſiarum: à cuius regulis nullatenus uos conuenit deuiare: & ſicut Dei filius uenit facere uoluntatem patris ſui, ſic & uos implete uoluntatẽ matris ueſtræ, quæ eſt eccleſia, cuius caput (ut prædictum eſt) Romana conſtitit eccleſia. Quicquid ergo ſine diſcretione [c] iuſtitiæ contra huius diſciplinam actum fuerit, ratũ haberi nulla ratio permittit.

Item Greg. Papa.

Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbe reſiſtat.

CAN. II.

PRæceptis Apoſtolicis non dura [d] ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiam, quæ à ſancta Romana eccleſia & apoſtolica authoritate iuſſa ſunt, ſalutiferè impleantur, ſi eiuſdem ſanctæ Dei eccleſiæ (quæ eſt caput ueſtrũ) communionem habere deſideratis. Non nouum [e] aliquid præſenti iuſsione præcipimus; ſed illa, quæ omnium uidentur indulta, firmamus; cùm nulli dubium ſit, quòd non ſolum pontificialis cauſatio [f], ſed omnis ſanctæ Rom. eccleſiæ, & religionis relatio ad ſedem apoſtolicam, quaſi ad caput omnium eccleſiarum, debuit referri: & inde normam aſſumere unde aſſumpſit exordium, ne caput inſtitutionis uideatur omitti. Cuius authoritatis ſanctionem oẽs teneant ſacerdotes qui noluerint ab apoſtolicæ Petræ (ſup quã Chriſtus uniuerſalẽ fundauit eccleſiã) ſoliditate cõuelli. Si quis hæc apoſtolicæ ſedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

Item Nicolaus Michaeli Imperatori.

Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat authoritas.

CAN. III.

SCit ſancta Rom. eccleſia quòd nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore conſtitutiones, uel conſuetudines, [g] ſi illis canonica non obſiſtat authoritas, pro qua eis obuiare debeamus. unde nil iudicamus eis debere, uel poſſe reſiſti.

Item Hier. ad Lucianum.

Conſuetudines quæ fidei nõ officiunt, ut à maioribus traditæ ſunt obſeruentur.

CAN. IIII.

ILlud breuiter te admonendum puto, traditiones [h] eccleſiaſticas: præſertim [i], quæ fidei non officiunt, ita obſeruandas, ut à maioribus traditæ ſunt, nec aliquo

cœteriam præcedentis diſtinct. ſcilicet quod conſuetudo ſit ſeruanda. quæ non eſt contraria iuri naturali, uel conſtitutioni. In fi. dicit quod omnes eccleſiæ debeant ſeruare conſuetudinem metropolitanæ eccleſiæ: ut j. ea. diſtinct. de his. niſi ſint monaſteria, ut ibi dicitur. Ponit aũt in principio duo cap. per quæ uult interpretari ulti. cap. præcedẽtis di. ubi dicitur quod à conſuetudine Ro. eccle. deuiare non debemus. & ſic intelligit quod ſine diſcretione deuiare non debemus, ſed cũ ratione poſſumus: quod probat per duo capit. proxi. à contrario ſenſu. Io.

ADDITIO.

Et male: nam non eſt in eo argumentandum à contrario ſenſu, ſecundũ Laur. Sed contra hoc dictum Laur. eſt lvj. di. c. ij. in fi. Hu. tenet contra.

[a] NOn decet. Mẽbra. ſic j. de conſecra. diſ. iij celebritatem. & in authen. de eccl. titu. in princip. & eſt hic argu. idem iuris eſſe in toto, quod i parte: ut j. q. iij. ſi quis epiſcopus. ubi de hoc.

[b] Omnium. Ergo & Græcorum: ut xxiiij. q. j. c. rogamus.

[c] Diſcretione. Nũquid ergo cum diſcretione licitũ eſt contra illã agere? certe non: ut xvij. q. iiij. §. qui autẽ. unde hic uacat ar. à contrario ſenſu.

[d] PRæceptis. Non dura. quamuis graue & intolerabile ſit, tamen adimplendũ eſt. xix. diſtinctio. in memoriã. & 100. diſtinct. contra morem. uel aſsignet ratio quare adimpleri non poſsit, ut extra de reſcri. ſi quando.

[e] Non nouum. Argumentũ quod nõ dicitur nouum, qđ quandoq; ſtatutũ fuit, licet modo renouetur: ut xx-

Et eſt arg. cõtra

iiij. quæſtione j. Acharius. & xxxiiij. quæſtio. prima. non ſatis. unde ſi epiſcopus iurauit, quod non alienabit nouum feudum, tamen feudum de nouo uacans poteſt licite alienare, ut extra de feud. ex parte. Item habes hic, quod per confirmationem Papæ non datur ius nouum, ut extra de confirmatio. utili uel inuti. cum dilecta. Quid iuris ſit, dixi de hoc j. diſtinctio. prox. c. ultimo.

[f] Cauſatio. i. accuſatio epiſcoporum. Solus enim Papa poteſt condemnare epiſcopum. licet ab alio poſsit abſolui, ut iij. quæſtione vj. quamuis. c. dudũ. & v. quæſtio. iiij. duodecim. Item ſolus Papa reſtituit eum: ut ij. quæſtio. vj. ideo. j. Item ſolus agit de eorum renuntiatione: ut vj. quæſt. iij. denique. & de eorum mutatione, ut vij. quæſt. j. mutationes: & de eorũ exemptione, ut xvj. quæſtione prima. frater.

[g] SCit ſancta. Conſuetudines. ut xxxj. diſtin. aliter. & de conſecratio. diſtinc. iiij. de trina. & de conſecratio. diſtinctione ſecunda. quotidie.

ADDITIO.

Ad idem j. ea. diſt. illa.

[h] ILlud. Traditiones. id eſt, cõſuetudines. viij. diſtinctione. c. quæ contra mores.

[i] Præſertim. id eſt, tantum. Sic ponitur xc. quæſt. iij. ſi quis epiſcopus damnatus. & xvj. quæſtione iij. per ſingulas. vij. quæſtione j. ſi qs preſbyter. & xxvij. quæſtione ſecũda. multorum. Et dic non officiant. id eſt. quæ fidei non aduerſent uel moribus bonis, ut infra ead. diſtinctio. omnis.

illos q̃ innouatas q̃ſtiões nõ ſtipendũt. xxij. diſt. renouantes. x q. ij. antiquos. Laurent.

Contra

rum conſuetudinē, aliorum. contrario more a ſubuerti.

Item Nicolaus Ignatio † Epiſcopo.

Traditiones a patribus inſtitutæ, non ſunt infringendæ.

CAN. V.

RIdiculum eſt, b & ſatis abominabile decus, ut traditiones quas antiquitus a patrib' ſuſcepimus, infringi patiamur.

Item Inſtitutionum lib. primo, titu. ij.

Diuturni mores, pro lege ſunt habendi.

CAN. VI.

DIuturni c mores (niſi legi ſint aduerſi) conſenſu utentium approbati legem imitantur.

Item Cod. lib. viij. tit. quæ ſit longa conſue. l. j.

Quicquid fit contra longam conſuetudinē, reuocari oportet

CAN. VII.

COnſuetudo d præcedēs, & ratio, quæ conſuetudinem ſuaſit, tenenda eſt. Et quicquid contra longam e conſuetudinem fiet, ad ſolicitudinem ſuā reuocabit præſes prouinciæ.

Itē Gregorius uniuerſis epiſcopis Numidiæ.

Immota maneat conſuetudo quæ contra fidem catholicam nihil uſurpare dignoſcitur.

CAN. VIII.

NOs cōſuetudinē, quæ cōtra fidē catholicā nil uſurpare dignoſcit, immotā f permanere cōcedimus, ſiue de Primatibus g cōſtituendis, ſiue de cæteris capitulis: exceptis ijs, qui ex Do-

a Contrario more. Argumentum eſt hic contra epiſcopos, qui ſic argumentantur contra eccleſiam aliquam: ex quo aliæ eccleſiæ hoc, uel aliud faciunt: ergo & iſta idem faciet. Reſpondeatur ergo eis, quod conſuetudo unius eccleſiæ non ſubuertitur propter cōtrarias cōſuetudines aliarū. Argumen. tamē eſt pro eis 100. diſtin. contra morem. extra de cenſi. ex parte. Argu. contra extra de cap. mona. dilectus. circa fin. Io. Solu. quælibet eccleſia faciat id, qđ aliæ faciunt de iure communi. lxj. diſt. miramur. niſi præſcripſerit, ut extra de præſc. audi-tis. uel niſi habeat priuilegium. xvj. q. j. hinc etiam. B. Ex his duobus capi. uidetur, quod iudex delegatus iudicabit ſecundum conſuetudinem loci: ut j. ea. diſt. illa. & ī. diſtinct. viij. quæ cōtra mores. ubi dicit, nulla ciuis uel peregrini. & extra de cōſue. cū olim. in fin. & de cog. ſpir. ſuper eo. & optime extra de eo, qui mit. in poſſeſ. cum ueniſſet. & C. de ædi. pri. an in toti. ubi dicitur quod iudex ſeruabit, ea, quæ in oppido frequēter ſeruata ſunt. Et legatus ſeruabit conſuetudinem prouinciæ. Nā magnum exiſtimant prouinciales ſibi ſeruari conſuetudines ſuas. ff. de offi. proconſul. obſeruare. Item lex præcipit, quod iudex ſeruet conſuetudinem prouinciæ. ff. de teſt. l. iij. in fin. Econtra probatur, quod iudicabit ſecundum ius Romanum: ut ī. diſt. proxi. c. ult. & ca. cōſuetudinis. Et in ſatiſdatione dicit lex ſeruandam conſuetudinem urbis Romanæ: ut inſtitu. de ſatiſd. §. ulti. & extra de ſenten. & re iudi. in cauſis. & c. cum cauſa. & xxv. q. ij. ſeruatis. in fi. Item, quia delegatus non ſua, ſed delegantis uice fungitur: ut xciij. diſtinct. c. ulti. extra de offic. deleg. ſane. ij. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. l. i. & l. iij. Item magnum ſequeretur inconueniens, ſi ſecundum conſuetudinem loci iudicaretur: quia ſi illa loca haberent diuerſas conſuetudines, in quibus iudicatur, iam ſequeretur quod eadem cauſa regeretur ſecundum conſuetudines contrarias. xij. q. ſecunda. monemus. Itē uidetur, quod ſecundum conſuetudinem rei ſit iudicandum: tum quia actor ſemper ſequitur forum rei: ut xj. q. j. experientiæ. tum quia fauorabiliores rei ſunt, quam actores. ff. de regu. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, quod ſi aliqui ſe ſponte ſubijciāt iudicio alicuius, uel ſponte petāt iudices delegatos, quod ſemper ſecundum conſuetudinem delegantis iudicandū ſit. Si autem inuitis datus ſit iudex, tunc iudicabitur ſecundum conſuetudinem litigantium, & potius ſecundum conſuetudinem rei, quam actoris, ut in dicta l. fauorabiliores. Melius poteſt diſtingui, aut appellatur ad papam, aut non. ſi propter appellationē obtinetur iudex, dico tunc delegatum debere ſequi conſuetudines illius loci a quo eſt appellatum: quia iudex appellationis tenetur ſequi legem prioris ſententiæ: ut in authen. col. viij. ut cum de appella. cog. in princip. Argumen. ad hoc extra de teſta. Raynutius. ubi iudex appellationis ſequitur conſuetudinē loci a quo fuit appellatum. Sed ſi ſine appellatione impetretur iudex, tunc tenetur ſequi conſuetudinem delegantis. Argument. ad hoc ff. de condit. & demonſtra. quæ conditio. in fine. Ioan. Ego credo, quod iudex iudicabit ſecundum conſuetudinem rei: cum actor forum rei ſequatur, ut extra de foro compet. cum ſit generale. niſi ratione contractus uel maleficij factus ſit de foro alterius: quia tunc ſeruabitur conſuetudo loci, ubi contraxit, uel ubi deliquit: ut viij. diſtinct. quæ contra mores. & extra de foro compet. c. ult. Bart.

a Contrario more. C. de tempo. in integ. reſtit. l. ultī. contra. ubi dicitur, quod abſurdum eſt ex locorum differentia aliquod induci diſcrimen. Sol. uerum eſt quod propter loca diuerſa nō debet induci diuerſum ius, niſi alia ratio ſubſit. uigeſimanona diſtin. ſciendum.

b RIdiculum eſt. ff. de interdic. & relega. l. relegatorum. §. ultimo.

c DIuturni. Hoc dicitur inſtitu. de iure natu. §. ex non ſcripto.

d COnſuetudo. Vbi non eſt contraria iuri ſcripto.

e Contra longam. Sed longum eſt illud, quod eſt decem uel xx. annorū: ut C. de præſcrip. long. temp. per totum. Non ergo requiritur, quod conſuetudo excedat hominum memoriam, ut dicunt quidam, uel etiam quod ſit præſcripta. Sed illud uerum eſt, ubi conſuetudo non eſt contra ius uel quando eſt uetuſta, ita ut excedat memoriam hominum. ff. de aqua plu. arc. in ſum. §. item Varus, quia tunc habetur loco conſtitutionis: ut l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aquæ quoti. & æſti. ubi autem eſt iuri contraria, requiruntur ea quæ not. ī. viij. diſt. fruſtra.

f NOs conſuetudinem. Immotam. contra, extra de conſue. cum uenerabilis. ſed ibi de conſuetudine circa ſtatuta canonum, ut xxij. quæſtio. j. & iurabunt.

g De primatibus. Argumentum eſt hic, quod conſuetudo attenditur in electione, ut xxiiij. quæſtione prima. pudenda. in fine. & extra de elec. cùm inter uniuerſas. & capitul cum eccleſia. de cauſa poſſeſ. & proprie. Item eſt hic argumentum. quod perſona quæ alias eſt ineligibilis, ratione conſuetudinis fit eligibilis. extra de cleri. coniuga. cum olim. & ff. de decurio. non tantum. in fine. Argumentum cōtra extra

Ignatio.

Iudex iudicādo an loci conſuetudinē ſeruare debeat.

In iudicando.

Scilicet ſimili genere controuerſiarum. Archidia.

Sub. & tunc præfertur, uel qñ eſt uetuſta, ita ꝙ excedit memoriá hoïum. ff. de aqua plu. arc. l. ī ſumma. §. Caſſi⁹. tūc aūt loco cōſtitutionis habet. ut d. l. hoc iure §. ductus aq. Lau. Poteſt dici id qđ dr in hac Decretali plus fieri pp ſcādalum uitandum, quā pp cōſuetudinem.

extra de conſue. cum uenerabilis. Itē habes hīc, quod diſpenſatur in uno ordine cum aliquo, qui tamen nō poteſt promoueri ad ſuperiorem ordinem: ut xxxiiij. diſtinct. lector. & prima queſtio quinta, cap. j. & quæſt. vij. ſaluberrimum. Poteſt enim aliquis habere minorem honorem, qui non poteſt habere maiorem: ut. ff. de interdic. & relega. l. relegatorum. § ultimo. & xv. quæſt. ultim. c. j.

a Etiam cum. Id eſt, quamuis.

b Ordo. Licet ſint talis ordinis, quod poſsint eſſe Primates.

c Prohibemus. xxiij. quæſtio. iiij. ipſa pietas. uerſic. item ſi contra. prima quæſtione prima. ſi quis hæreticæ. prima queſtione ſeptima. capi. j. & capi. conuenientibus contra. Solu. de iure communi eſt, quod nullus rediens ab hæreſi poteſt ordinari. j. qō. vij. capi. j. ſed diſpenſatur cum eis multipliciter. Diſpenſatur enim cū eis quandoque ſemiplene, quando ad minores ordines promouentur ut prima quæſt. j. ſi quis hæreticæ. Plena eſt, quando poteſt fieri ſacerdos, & non ultra. prima quæſt. vij. conuenientibus. Plenior quādo poteſt fieri epiſcopus: ſed nō primas, ut hic. Pleniſsima quādo ad omnes ordines & dignitates promouetur xxiij. qō. quarta. ipſa pietas. Ioan.

Qvemadmodum. Caſus huius capituli per ſe patet.

d Sic ſimilis comparatio eſt ſecunda quæſt. j. ſicut ſine. Ioan.

e Nouit. Siue in Gallico eū. ſ. proxima diſtinctione, cap. ultimo. contra. Sed ibi de generali cō ſuetudine. Vel ibi de illa, quæ conſiſtit in ordine. quinquageſimaquarta diſtinctione. & antiquis. hic de illa, quæ conſiſtit in obſequijs.

f Res. id eſt, conſuetudines, quaſi dicat non ideo comprobanda conſuetudo mala, quia bonus locus eſt. xl. diſtin. non loca.

natiſtis ad epiſcopatum perueniunt, quos prouehi ad primatus dignitatē (etiam cum a ordo b clericorum eos deferat ad locum eundem) modis omnibus prohibemus. c Sufficiat autē illis cōmiſſæ ſibi plebis curam gerere, non autem illos antiſtites, quos catholica fides in eccleſiæ ſinu docuit & genuit, ad obtinendū culmen primatus anteire.

Item Gregorius.

Non negentur, quæ conſuetudinis ſunt.

CAN. IX.

Qvemadmodū, quæ illicita ſunt, perpetrare non patimur, ſic d quæ ſunt conſuetudinis, non negamus.

Item Grego. Aug. Anglorum epiſcopo.

Non locus conſuetudinē, ſed conſuetudo locum commendat.

CAN. X.

Nouit fraternitas tua Romanæ eccleſiæ cōſuetudinem, in qua ſe meminit eſſe nutritā: ſed mihi placet, ut ſiue in Romana, ſiue in Gallicorum, e ſiue in qualibet eccleſia īueniſti, quod plus omnipotenti Deo poſsit placere, ſolicite eligas: & in Anglorum eccleſia, quæ adhuc in fide noua eſt, & in cōſtitutione præcipua, quæ de multis eccleſijs colligere poteris, infundas. Non enim pro locis f ſed pro rebus loca amāda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſcunque eccleſijs, quæ pia, quæ religioſa, quę recta ſunt elige, & hæc quaſi in faſciculū collecta, apud Anglorū mētes in conſuetudinem depone.

Item Auguſtinus ad Ianuarium.

Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendum.

CAN. XI.

Illa autem † quæ nō ſcripta, ſed tradita ſunt cuſtodimus: quæ aūt toto orbe terrarum obſeruantur, dantur ītelligi, g uel ab ipſis apoſtolis, uel ex plenarijs cōcilijs (quorū eſt in eccl'ia ſaluberrima authoritas) cōmendata h atq; ſtatuta retineri i ſicut id, quòd domini Paſsio & Reſurrectio, & Aſcēſio ad cælum, & Aduentus ſpiritus ſancti, anniuerſaria ſolennitate celebrant: & ſi q̄d aliud tale occurrerit, quod ſeruetur ab uniuerſis quocūque ſe diffundit eccleſia.

Alia uero, quæ per loca terrarum, regioneſq; uariantur, ſicut eſt, quòd alij ieiunant ſabbathum, alij non, alij uero quotidie communicant corpori & ſanguini domini, alij certis diebus accipiunt: & ſi quid aliud huiuſmodi animaduerti poteſt, totū hoc genus rerū liberas k habet obſeruationes. Quod enim neq; contra fidem catholicam, neq; contra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendū, & pro eorū, inter quos uiuitur, ſocietate l

g Illa autem. Intelligi. Argumen. quod præſumendum eſt conſuetudinem eſſe iuſtam, & ex iuſta cauſa proceſsiſſe, niſi probetur contrarium. argu. contra, infra eadem diſtinctio. omnia. & lxviij. diſtinct. corepiſcopi. & extra de cenſi. peruenit. ubi habes, quod licet ordo corepiſcoporum diu ſeruatus ab omnib9 fuerit. tamen abolecur: quia cauſa inſtitutionis ignoratur. ‡ Sed illa cō ſuetudo mala fuit & oneroſa, & ideo fuit extirpata. Hic autem loquitur de bona conſuetudine, & non oneroſa, ut in authen. de referen. §. fin. Itē eſt hic argumentū quod ex tempore præſumit aliquid eſſe debitum: ut xviij. quæſt. ij. ſeruitium.

h Commendata. Eſſe.

i Retineri. Id eſt, ut retineantur.

k Liberas. Hic dicit Auguſtinus, qđ liberum eſt ſabbatho ieiunare quantum ad extraneos, non quantum ad illos, ubi talis conſuetudo ſeruata ē. Sed contrarium dicit Innocen. infra, de conſecra. diſtinctione tertia. Sabbatho. Sed ibi loquitur de conſilio. Vel ſpecialiter illud præcipitur Romanis, ſeptuageſimaſexta diſtinctione capitu. utinam.

l Societate. Argument. quod quilibet tenetur uiuere ſecūdum conſuetudinem illorū inter quos uerſatur: ut ī. viij. diſtin. quæ cōtra. & xlj.

Conſuetudo præſumit iuſta.

† Aliæ, al. Illa uero.

‡ Poteſt dici, ſecūdum Lau. q ibi non negat Damaſus eos in cōcilijs inſtitutos fuiſſe, ſed cauſam inſtitutiōis. dicit ſe negare.

ſeruandum eſt. Auguſtinus idem authoritate Ambroſij aſſerit: Mater mea Mediolanum me ſecuta inuenit eccleſiam ſabbatho non ieiunãtem: cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego conſului de hac re beatiſsimæ memoriæ Ambroſium epiſcopum.

At ille ait: Cùm Romã uenio, ſabbathum ieiuno: cùm Mediolani ſum nõ ieiuno. Sic & tu ad quãcũq; fortè eccleſiam ueneris, [a] eius morem ſerua, ſi cuiq; non uis eſſe ſcãdalum, nec quenquam tibi: hoc cùm matri renuntiaſſem, libenter amplexa eſt. [b]

2 *Hoc autẽ* [c] *de cõſuetudine illa intelligendum eſt, quæ uel uniuerſalis eccleſiæ uſu, uel tẽporis prolixitate roboratur. Cæterùm ſi pro uarietate temporum, uel animorum uel locorum uariæ conſuetudines introducantur, inuenta opportunitate reſecandæ ſunt potius, quàm obſeruandæ.*

Vnde Augu. ſcribit ad inquiſitiones Ianuarij.

Reſecanda ſunt, quæ neque authoritatibus, neque moribus uniuerſalitatis comprobantur.

CAN. XII.

Omnia talia [d] quæ neque ſanctarũ ſcripturarum authoritatibus continentur, nec in concilijs epiſcoporum ſtatuta inueniuntur, nec conſuetudine uniuerſali eccleſiæ roborata ſunt, ſed diuerſorũ locorum diuerſis moribus innumerabiliter uariantur, ita ut uix, aut unquam omnino poſsint inueniri cauſæ, [e] quas in eis conſtituendis homines ſecuti ſunt: ubi facultas [f] tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamuis enim neque hoc inueniri poſsit quomodo contra fidem ſint, ipſam tamẽ religionem, [g] quam in paucißimis [h] & manifeſtiſsimis [i] celebrationũ ſacramentis miſericordia Dei uoluit eſſe liberam, ſeruilibus oneribus premũt, adeò ut tolerabilior ſit cõditio Iudæorum: qui etiam ſi tempus libertatis non cognouerint, legalibus tamen ſacramentis nõ humanis præſumptionibus ſubijciuntur.

Item ex concilio Toletano undecimo.

Omnes prouinciales eundem in pſallendo modũ teneant, quẽ metropolitanam ſedem habere cognouerint.

CAN. XIII.

3 De ijs, qui contra Apoſtolicam uolũtatem [k] circunferuntur omni uento doctrinæ, placuit ſancto concilio, ut metropolitanæ ſedis authoritate coacti, uniuſcuiuſq; prouinciæ ciues, [l] rectoreſque eccleſiarum, unum eundemq; in pſallẽdo teneãt modum, quem à metropolitana ſede cognouerint inſtitutum, nec aliqua diuerſitate cuiuſq; ordinis uel officij à metropolitana ſede patiãtur ſe diſiungi. Sic enim iuſtum eſt, ut inde unuſquiſque ſumat regulas magiſterij, unde honoris conſecrationem accepit, ut iuxta maiorum decreta, ſedes, quæ unicuiuſque ſacerdotalis dignitatis eſt mater, & eccleſiaſticæ dignitatis, uel rationis ſit magiſtra. Abbatibus ſanè indultis officijs, [m] quæ iuxta uoluntatem ſui epiſcopi regulariter ab illis implenda ſunt: cæ-

Ephe. 4.

xij. diſt. quiſquis. ꝟ. unde uerſus:
Si fueris Romæ Romano uiuito more.
Et ſi ſis alibi, uiuito ſicut ibi.

a Veneris. Argumentum, quod uiatores tenentur ſequi conſuetudinẽ loci, ad quem ueniunt, ut hic, & ſupra diſtinctio. viij. quæ contra. Argumentum cõtra de iudicijs: hæres abſens: Solutio, ut in diſtinctio. 100. quæ contra. quià refert an ſint moraturi, uel cito receſſuri, uel an ſit conſuetũdo apparens uel lãteps.

b Amplexa eſt. Sed forte non libẽter ieiunauit.

Hoc autem. Hæc eſt ſecunda pars, in qua dicitur, quod licet cõſuetudo nõ ſit contra fidem, ſi tamen grauat, remouenda eſt, ſi poteſt fieri ſine ſcandalo. Ioan. de Fa.

CASVS. *Hic aſſignat Gratia. quod ſupradictæ c. loquuntur de generali conſuetudine, uel de particulari rationabili, quæ omnino ſeruari debẽt, & ſi malæ uel onerosæ cõſuetudines ſint reſecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit cap. ſeq.*

c Hoc aũt. Quod ſ. dictum eſt de cõſuetudine ſeruãda.

d Omnia talia. Loquitur de conſuetudine irrationabili, ne ſit contra ſ. e. l. illud.

e Cauſæ. Arg. quod nõ ſufficit dicere; ita ſtatutum eſt, niſi cauſa ſtatuti aſſignetur, ut extra de cenſ. peruenit. ʃ. ij. q. v. conſului ſti. ʃ. de conſec. di. j. placuit. ʃ. lxviij. diſt. corepiſcopij. Arg. contra. ff. de leg. non omnium.

f Facultas. i. ubi poteſt fieri ſine ſcãdalo, ut l. diſtin. ut conſtitueretur.

g Religionem. Chriſtianam.

h Quam in paucißimis. Argum. contra illos, qui nimias fundunt orationes. ff. quod metus cauſa. l. j. quià gaudent breuitate moderni: ut not. ff. eo. tit. l. j.

i Manifeſtiſsimis. ſ. di. iiij. erit.

De ijs. Hæc eſt tertia pars in qua dicitur quod conſuetudo in celebrandis officijs, quam obtinet metropolitana eccleſia, debet obſeruari in omnibus eccleſijs, exceptis monaſterijs, in quib⁹ celebrantur officia ſecũdum regulam beati Benedicti. Hug.

k Voluntatem. Illam. ſ. doctrinis uarijs nolite abduci: ut ſ. diſt. proxi. nolite.

l Ciues. Ciues ergo cantant cum clericis, & dicunt amen. xxxviij. diſt. ſedulo.

m Sui epiſcopi. Argumen. quod regimen omniũ monaſteriorum ſpectat ad epiſcopũ: ut ix. q. iij. per ſingulas. & xvj. q. j. qui uere. & lxj. diſ.

Dicit Hugo, quod hoc non colligit hic. & eſt ſenſus, & ſecũdum uolũtatẽ ſui epi, quia eps hoc etiã uelle debet nõ quod eis formã huius rei dare debeat arg. ʃ. xvj. q. j. Agapitus.

diſtin. obieum. Sed nonne monaſteria monachorum potius ſunt ſecundum abbatem regenda, ad quem tota poteſtas monaſterij ſpectat. xviij. quæſt. ij. c. nullã? Sed illud uerum eſt de regulis uiuendi, non de regulis cantandi. xij. q. j. non dicatis.

a Publica. Scilicet clericorum ſecularium quorũ officia publica ſunt, cum ipſi populum habeant, ſed monachi non ſemper habent populum: unde ipſi non faciũt publica officia, ut xvj. quæſt. j. interdicimus.

b Adſtringat. Argumen. metropolitanum poſſe ſuſpẽdere & excommunicare ſuum ſuffraganeũ: ut j. xviij. diſt. placuit. & c. ſi epiſcopus. j. x. q. iij. quia cognouimus. xj. q. iij. ſi quis epiſcopus.

c Placuit. j. de conſecr. diſ. v. cõuenit iſtis tamen capitulis derogatur per cõtrariam conſuetudinem.

tera officia publica, [a] id eſt, ueſperas, matutinum ſiue miſſam aliter quam in principali eccleſia celebrare non liceat. Quiſquis autem horum decretorum uiolator extiterit, ſex menſibus à communione priuatus, apud metropolitanum ſub pœnitentiæ cenſura maneat corrigendus, quatenus apud illũ & præteritæ tranſgreſsionis culpam lacrymis diluat, & neceſſariam officiorum doctrinam ſtudioſè addiſcat. Sub iſta ergo regula diſciplinæ non ſolùm metropolitanus totius ſuæ prouinciæ pontifices, uel ſacerdotes adſtringat, [b] ſed & cæteri epiſcopi ſub iectos ſuos eccleſiarum rectores obtemperare ſuis inſtitutionibus cogant.

Item ex concilio Bracarenſi.

Ordo ſeruetur in matutinis & ueſpertinis officijs unus & idem.

CAN. XIIII.

Placuit [c] omnibus communi conſenſu, ut unus atque idem pſallendi ordo in matutinis uel ueſpertinis officijs teneatur, & non diuersè ac priuatè, neque monaſteriorum conſuetudines cũ eccleſiaſtica regula ſint permiſtæ.

DISTINC. XIII.

Item ad uerſus. Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Eſt tamen.

d Item aduerſus. Aſsignauit magiſter differentiã iuris naturalis ad alia iura in origine & dignitate & amplitudine: nunc aſſignat differentiam eiuſdem iuris ad alia in ſententiæ rigore. nam contra alia iura admittitur diſpenſatio. xxv. quæſtio. j. c. finali. ſed contra ius naturale quod conſiſtit in præceptis & prohibitionibus, nunquam: magiſter tamen excipit unum caſum de perplexitate, & male. Videamus ergo quid iuris ſit de perplexitate. Dicunt quidam quod aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo mortalia, ut Iudæi qui crucifixerunt Chriſtum, peccauerunt mortaliter. de pœni. diſtin. j. periculoſe. & ſi non occidiſſent, ſimiliter peccaſſent mortaliter: quia feciſſent contra conſcientiã, quæ dictabat eis contrarium: quia dictum erat eis. Quicunque fecerit ſe filium Dei, morte moriatur. & omne quod fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. xxviij. quæſt. j. cap. j. §. ex his. extra de præſcriptio. quoniam. [redacted]: ut xxij. quæſtione ij. ne quis. ſi taceo, ex taciturnitate mea præſumitur eum eſſe in loco illo. Item in alio exemplo: ſi uxor petit debitum a uiro, & uir negat, peccat mortaliter. ſi reddit, uidetur peccare uenialiter: quia delectatio carnis non poteſt eſſe ſine ueniali peccato, ut uidetur xxxiij. queſt. iiij. uir cum propria. & ſic eſt perplexus. Similiter uidetur quod aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo uenialia: ut aliquis ſimplici uerbo promiſit ſe bibere plus quam poſſit, ſi plus bibat, peccat uenialiter. xxv. diſtinct. c. unum orarium. §. criminis. ſi contra uerbum ſuũ facit, peccat uenialiter. ut xxij. quæſt. ij. primum. Sed dicendum eſt: quod nullus põt eſſe perplexus inter duo mala: quia ſecundum hoc ſequeretur, quod aliquis ex neceſsitate teneret facere malũ, ſed dicit canon, quod Deus nunquam redderet interitum, niſi ſpõtaneum reperiretur homo habere delictum: ut xxiij. quæſtione quarta. Nabuchodonoſor. uer ſicu. ualis iræ. Præterea ſi ex neceſsitate teneremur aliquid mali facere, lex quæ illud prohibet, eſſet impoſſibilis: cum tamen omnis lex debet eſſe poſsibilis: ut ſ. diſtinctio. iiij. erit. Perplexio ergo quantũ ad rem nihil eſt: ſed quantum ad animum & ad ſtultam opi. alicuius perplexio aliqua eſt. unde Iudæi non erant perplexi, niſi quantum ad animum: & ideo debuiſſent conſulere peritiores, ut Apoſtolos, uel ſacras ſcripturas. In alio exemplo dicitur, quod ille qui interrogatur, debet tacere, nec hoc ei nocet, ſi alter ex taciturnitate ſua aliquid præſumat. Abſit enim quod ea quæ, &c. ut xxiij. quæſt. v. de occidendis. Præterea non ſemper ſequitur, quod qui tacet conſentiat, ut lxxxvj. diſtin. tanta. Quod autem obijcit de uxore, non credo quod talis delectatio ſit aliquod peccatum: ut xxxij quæſtio. ij. quicquid. Si tamen uis tenere, quod ſit ibi ueniale peccatum, dicas cum H. quod uir debet mulierem petentem debitum prudenter eludere promittendo ſe poſtea facturum, donec ipſa efferueat: & ſi nec ſic illa deſiſteret, tũc uir det ei copiam corporis ſui, ut quam cito mulier expleuerit libidinẽ ſuam, ſtatim uir receedat nec procedat ad actũ.

Itẽ aduerſus [d] naturale ius nulla diſpenſatio admittitur, niſi fortè duo mala ita urgeãt ut alterũ eorũ neceſſe ſit eligi. Vnde in concilio Toletano vij. ſic legitur.

Minus malum de duobus malis eligendum eſt.

CAN. I.

Duo mala [e] licet omnino cautiſsimè ſint præcauenda: tamẽ ſi periculi neceſsitas [f] unum ex his perpetrare compulerit, id debemus

e Duo mala. Intellige quantum ad fatuam illius opi. qui ſe credit perplexum. & ſic intelligas omnia uerba hic poſita: non enim utrunq; illorũ malum eſt, licet ille opinetur utrunq; eſſe malum.

f Neceſsitas i. caſus, uel referatur ad opi. ſtultam.

> f Id eſt, neceſsitate adſtrictus ad aliquod malum perpetrandũs ſecundum Lau.

> g Itẽ qui ex neceſsitate peccat, pœnã nõ meret: qa uolũtarios reos. &c. xv. q. j. illa.

Reſol-

reſoluere, [a] quod minori [b] nexu noſcit̄ obligari. Quid autem leuius ex his, quidve grauius ſit, puræ rationis acumine inueſtigemus. Etenim dū peierare [c] cōpellimur, creatorē quidē offendimus, & nos tantúmodo maculamus. Cum uero noxia promiſſa complemus, & Dei iuſſa contemnimus, & proximis impia credulitate nocemus, & noſipſos crudeliori mortis gladio trucidamus. Illinc [d] enim duplici [e] culparum gladio perimus, hinc [f] tripliciter iugulamur.

18. & 19. Iob.40.b. Item Grego. in moralibus parte ſexta, libro xxxij. c.lv.& lvj. †

De eodem.

CAN. II.

NErui [g] teſticulorū [h] Leuiathan [i] perplexi ſunt: [k] quia ſuggeſtionum illius argumenta implicatis [l] inuentis [m] illigantur, ut pleroſq; ita peccare faciant, quatenus ſi fortaſſe fugere peccatū appetant, hoc ſine alio peccati laqueo nō euadāt & culpā faciant, dum uitant, ac nequaquam ſe ab una ualeant ſoluere, niſi in alia ſe cōſentiant ligari. Quod melius oſtendimus, ſi qua ex conuerſatione hominum illigationis huius exempla proferamus. Ecce quidam dū mundi huius appetit amicitias, cuiuslibet alteri ſimilem ſibi ducenti uitam quòd ſecreta ſcelèra illius omni ſilentio contegat, ſe iureiurando conſtringit: ſed is cui iuratū eſt, adulterium perpetràre cognoſcitur, ita ut etiā maritum adulteræ occidere conetur. Is autem, qui iuſiurandum præbuit, ad mentem reuertitur, & diuerſis hincinde cogitationibus impugnatur: atque hoc ſilere formidat, ne ſilendo adulterij ſimul & homicidij particeps [n] fiat, & prodere trepidat, ne reatu ſe periurij obſtringat. Perplexis ergo teſticulorum neruis ligatus eſt, quia in quamlibet partem declinet, metuit, ne a tranſgreſsionis [o] cōtagione liber nō ſit. Alius cuncta, quæ mundi ſunt, deſerens, atque per omnia frangere proprias uoluntates quærens, alieno ſe ſubdere regimini appetit: ſed eum, qui ſibi apud Deū præeſſe debeat, minus cauta inquiſitione diſcernit: cui fortaſſe is, qui ſine iudicio eligitur, cū preeſſe iā cœperit, agere quæ Dei ſunt, ꝓhibet, & quæ mūdi ſunt, iubet. Pēſans itaq; ſubditus, uel quæ ſit culpa inobediētiæ uel qđ contagiū ſecularis

---

a Reſoluere. Id eſt facere.

b Quod minori. Secundum quod ipſe opinatur, cum alterum illorum non obligat ipſum.

c Peierare. Secundum quod talis opinatur. nō enim peierat, licet non ſeruet tale iuramentum: ut xxij.q.iiij. ſi aliquid.

d Illinc. Id eſt, in iuramento.

e Duplici. Non intelligas, quod in homicidio tria peccata comittantur, & in periurio duo: ſed ibi dicit quod in homicidio tres offendunt, in periurio, duo. Et eſt hic ar. qđ qui plures offendit. plus peccat. xciiij. diſt. ſi quis autem legationem. & xj.q.iij. præcipue. Item eſt hic argu. quod pro illo potius eſt iudicandum, pro quo plures rationes faciunt, ut extra de proba. licet. in fin. & qui potiora iura oſtenderit, obtinebit. xxj. diſt. c.j. & C. de edic. diui Adriani tollen. l. ultima. Sic & deterior eſt cauſa illius contra quem plura faciunt: ut xxviij. diſt. de Syracuſanæ. Item contrariū hic ſignatur. xxij. quæſt. v. ille qui. ubi dicitur quod periuriū ſit maius homicidio. Sed ibi ſoluitur.

f Hinc. Scilicet in homicidio.

NErui teſticulorum.

CASVS *Hoc caput diuiditur in tres partes. In prima parte oſtēditur quòd ꝑplexitas prouenit ex ſuggeſtione diaboli. In ſcđa parte, quæ incipit ibi, Quod melius. ponūtur tria exēpla ꝑplexitatis. Vnū eſt de illo, qui iurat ſe celare oīa ſecreta ſocij ſui, quē ſcit uelle interficere maritū adulteræ ſuæ, ſed timet eū propter iuramentū quod fecit manifeſtare. Secūdum de eo, qui malo prælato obedientiā fecit timēs ſi non obediat ei etiam in malo, propter obedientiam quam ei fecit. Tertium exemplum eſt de eo, qui per ſimoniam prælaturam acquiſiuit, qui timet peccare ſi gregem ſibi commiſſum derelinquat. In tertia parte quæ incipit ibi, Eſt tamen. datur conſilium quid in huiuſmodi perplexitatibus ſit faciendum. Nā dicitur quod de duobus malis minus malum eſt eligendum, & hoc probatur exemplo Pauli, qui conceßit minima, id eſt, matrimonia, & coitum coniugalem cauſa incontinentiæ, ut maiora & grauiora uitentur, ſcilicet fornicationes.*

g Nerui. Id eſt, ſuggeſtiones diaboli neruoſæ, id eſt, callidæ & illaqueantes.

h Teſticulorum. Teſticuli dicuntur ſuggeſtiones eius quia ſicut teſticuli ſunt miniſtri & inſtrumēta humanæ gñationis, & in ſe continent oē incētiuū libidinis, ita ſuggeſtiones diaboli generant in hoibus uitia, & ad oīa illicita accendunt. ↄ.diſt.vj. ſed penſandum.

i Leuiathan. Id eſt diaboli.

k Perplexi ſunt. Id eſt, ꝑplectētes. & ſic omnia uerba intelligas actiue.

ADDITIO.

Perplectentes dicit, quod reddunt hominem perplexum: in ueritate tamen perplexio nihil eſt Archi.

l Implicatis. Id eſt implicantibus.

m Inuentis. Inuētiónibus.

n Particeps. Secūdum opinionē eorum ſtultam ſemper intelligas.

o A tranſgreſsionis contagione. Iſte admonebit illum ne faciat. ut ij.q.j. ſi peccauerit. Si nolit ceſſare, faciat quod dicitur xxij.q.v. hoc uidetur. & ſic liberabit ſe: quia ſacramentum non fuit inuentum, ut eſſet uinculū iniquitatis. xxij.q.iiij. inter cætera. Vnde ſi quis iurauit alium nō accuſare, tamen poteſt denun- Iuramētū nō eſt iniquitatis uinculum

denunciare crimen eius, ut extra de iureiurã. quemadmodum. in fi. cum autem nõ poteſt probare, debet tacere, ut ij. q. vij. pleriq;. Si autem poteſt probare, faciat quod dicitur ij. qõ. j. ſi peccauerit. Vel dicat alij ſic, frater ſcias, quod quidam te uult occidere, non tamen nominando aliquẽ: extra de offi. iud. ordi. ſi ſacerdos. Contra tamẽ eſt extra de fur qui cũ ſure. ſed nõ eſt contra, quia fur non manifeſtauerat furtum iudicanti.

Subditus an ſemper teneat obedire p̄lato.

a Formidat. Quid ſi ſubditus credit, quod præceptum prælati ſit contra Deum? ſecure nõ obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obe[illegible] in omnibus, nõ tamẽ eſt intelligendum, niſi de licitis & iuſtis & honeſtis, ut xj. q. iij. nõ ſemp. & ca. ſi dñs Iulianus. & extra de iureiur. ad noſtrã. ij. & ca. uenientes. ff. de pig. obligatione generali. Sed ſi dubitet, an ſit contra Deũ, obedire debet, ut xxiij. q. j. quid culpat. in fin. Verum autẽ teneatur recipere ordines ab eo, quẽ ſcit ſimoniacũ eſſe, no. j. q. j. ſi quis a ſimoniacis.

Alias regimina paſtoralis gratię empta poſsidere.

b Suſcepti. Iſte ſi uult ſaluari, dimittat locum, & ſit in perpetua pœnitentia, ut j. q. j. ſi quis neq;. & q. vij. requiritis. & extra de ſimo. Matthæus. nõ tamẽ dimittat ſine authoritate Papæ, ut vij. q. j. mutatiões. & c. ſug[illegible]ſtum. Sed credo ut Ioan. de Fan. dicit. quod bene poteſt dimittere ſine licẽtia Papę: quia rem habet furtiuã, unde ipſam tenetur ſtatim reſtituere, aliter non pœnitet. xiiij. qõ. vj. ſi res aliena. & fur ſemp eſt in mora. ff. de condic. fur. ſi pro fure. §. ult. Sed arg. cõtra extra de renunt. c. niſi & ca. poſt tranſlationem. Sed illa intelliguntur in his, qui nõ per oſtium intrauerunt, ut j. quæſt. j. ordinationes.

uitæ, & obedire trepidat, & non obedire formidat: a ne aut obediens Deum in ſuis præceptis deſerat, aut rurſus nõ obediens, Deũ in electo priore cõtẽnat, & infra. Alius penſare pondus eccleſiaſtici honoris negligẽs, ad locũ regiminis præmijs aſcẽdit: ſed quia omne, qđ hic eminet plus mœroribus afficitur, quàm honoribus gaudet, dum cor tribulationibus præmit, ad memoriã culpa reuocat: doletq; ſe ad laborem cũ culpa perueniſſe: quãquã ſit iniquum quod admiſerit, ex ipſa fractus difficultate cognoſcit. Reum igitur ſe cũ impenſis præmijs agnoſcens, uult adeptæ ſublimitatis locũ deſerere: ſed timens ne grauius delictum ſit ſuſcepti b gregis cuſtodiam reliquiſſe, uult ſuſcepti gregis curã gerere: ſed formidat ne deterior culpa ſit regimina paſtoralis † gregis dimittere, quam empta poſsidere. Per honoris ergo ambitum ligatum culpa hincinde ſe cõſpicit eſſe. Quippe ſine reatu criminis neutrũ uidet, ſi aut ſuſceptus ſemel grex relinquatur: aut rurſus ſacra actio ſeculariter empta teneatur. Vndique metuit, & ſuſpectus latus omne pertimeſcit, ne aut ſtans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deſerens emendat, aut certe regimen deſerens, dum aliud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat.

a Eſt tamen quod ad deſtruendas Behemoth uerſutias ſubtiliter fiat, dum mens inter minora & maxima peccata conſtringitur. Si omnino nullus ſine peccato euadendi aditus patet, minora ſemper eligantur, quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur: ibi ſe in fugam præcipitat, c ubi breuior murus inuenitur. † Hinc etiam Paulus cum quoſdam in eccleſia incontinentes aſpiceret, conceſsit d minima, e ut maiora f declinarent dicens: Propter fornicationẽ unuſquiſq; uxorem ſuam habeat. Et quia g tunc ſolum coniuges ſine culpa in admiſtione ſunt, cum non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda h prole miſcentur: ut hoc etiam quod conceſſerat, ſine culpa, quamuis minima non eſſe monſtraret, illico adiunxit: Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, nõ ſecũdum imperium. Non enim ſine uitio eſt quod ignoſcitur, & non præcipitur. Peccatum profecto uidit, ſed quod poſſet indulgeri p̄uidit. Sed cũ in dubijs conſtringimur, utiliter minimis i ſubdimur, ne in magnis ſine uenia k peccemus. Itaq; plerũque

a Eſt tamen. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua conſulit quid in prædictis perplexitatibus faciendum ſit. Archidia.

Præcipitans ſe, an mortaliter peccet.

c Præcipitat. Quid ſi præcipitet ſe in fugam, & moritur, uerũ peccet mortaliter quæritur? Et diſtinguendũ eſt, quod ſi non ita eſſet altus murus, quod bene pręſumebat ſe euadere, nõ peccat mortaliter: aliter ſic. Argum. pro primo xxiij. q. v. de occidendis. pro ſecũdo arg. xxiij. q. v. ſi nõ licet. & ca. non eſt noſtrum. & maxime ſi ex honeſta cauſa ſe præcipitaſſet, ut extra de ſepul. ex parte. ij.

d Conceſsit. i. cõceſſum oſtendit, ſicut alibi exponit, da. i. datum pronũtia, ut xxiij. qõ. v. c. remittuntur. §. hinc notandum.

† Ingeritur. 1. Corin. 7. a.

e Minima. id eſt, matrimonialia.

f Maiora. i. fornicationem. Vel minima appellat immoderatã exactionem debiti coniugalis. Et illud potius permiſit Apoſtolus, quã fornicationẽ. ut xxxij. qõ. ij. quicquid. & ſecundum hoc proprie ponitur conceſsit. ſecundum priorem intellectũ ponitur conceſsit, id eſt, conceſſum oſtendit.

Sub. q̃ dicunt minima reſpectu cõtinentiæ. xxvij. qõ. j. nuptiarum.

g Et quia. Argu. cõtra H. qui dicit, quod uir nunquã poteſt cognoſcere uxorem ſine peccato: ut no. xxxiij. q. iiij. uir cũ p̄pria.

h Sed pro ſuſcipienda. Et cauſa reddendi debitum ut not. xxxij. q. ij. quicquid.

Minus malũ de duobus eſt faciendum.

i Minimis. Quoties enim ſine captione nihil fieri poteſt, id faciendũ eſt, quod minus captioſum eſt: ut ff. de regu. iur. quoties. & l. ſemper.

k Sine uenia. Simile dicitur alibi. Quod permittimus nolentes, præcipimus: ut xxxj. q. j. hac ratione.

Verum

neruorũ Behemoth iſtius perplexitas ſoluitur, dum ad uirtutes maximas per commiſſa minora tráſitur.

DISTIN. XIIII.

V*Erũ* [a] *hoc ita in una eadẽq; pſona intelligitur. Cæterum, an in diuerſis eadem diſpenſatio locũ habeat, uidelicet ut cõmittamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.*

De his ita ſcribit Aug. in lib. quinto Quæſtio. ſuper Geneſim, lib. primo.

Non ſunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant.

CAN. I.

QVod ait [b] Sodomitis Loth, Sunt mihi duæ filiæ, quæ nondum nouerunt uiros: perducam illas ad uos, & abutimini illis, ſicut uobis placuerit: tantum in uiros iſtos, ne faciatis iniquũ. Quoniam uolebat proſtituere filias ſuas hac compenſatione, ut uiri hoſpites eius nihil a Sodomitis tale paterentur: utrum admittenda ſit compenſatio flagitiorum, uel quorumcunq; peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat: an potius perturbationi Loth, non conſilio tribuendum ſit, quod hic dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculoſiſsime [c] admittitur hæc cõpenſatio. [d] Si autẽ perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda eſt.

[a] Conſuetudinis, autem, uel conſtitutionis rigor nunquam relaxatur.

Vnde Leo papa ait.

Quæ conſtitutiones ualeant temperari, uel quæ non.

CAN. II.

SIcut quædam ſunt, [e] quæ nulla poſſunt ratione conuelli, ita multa ſunt, quæ aut pro neceſsitate tẽporũ, [f] aut pro conſideratione ætatum [g] oportet tẽperari: illa cõſideratione [h] ſemper ſeruata, ut in ijs quæ uel dubia [i] fuerint, aut obſcura, id nouerimus ſequẽdum, quod nec præ

VErum. Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat, quod nullus debet peccare minus, ut maius ſiue grauius alius non peccet. Secunda ibi. Conſuetudinis.

[a] Verum. In hac diſt. xiiij. quæritur an aliquis debeat minus malum committere, ut alter euitet grauius malum. Et dicendum eſt quod non: ut j. ca. proxi. & continuatur iſte. §. ad id quod dixerat in ſuperiori di. ſcilicet quod cum duo mala nobis inſtãt, minus eſt eligendũ: ſed hoc non eſt uerum circa diuerſas perſonas.

[b] QVod ait. Verba ſũt Aug. & incipit ibi, merito quæritur.

[c] Periculoſiſsime. hic dicit Aug. quod nemo debet minus malum committere, ut alter euitet maius malũ. & intelligunt hoc quidam, quod nemo debet minus mortale cõmittere, ut alius euitet maius mortale: ſed ueniale debet cõmittere, ut alter euitet mortale. Nã etiã animã quis debet ponere pro proximo, & ſic mortẽ temporalẽ poteſt aliquis ſubire, ne alter incurrat pœnam æternam. de pœ. diſtin. ij. charitas. & §. proxi. ſed pro ueniali debetur tantum pœna temporalis, pro mortali æterna. xſ. quæſt. iij nemo ergo aliquis pōt peccare uenialiter, ne alter peccet mortaliter. Itẽ quia Apoſtolus dicit: [i] Orabam eſſe anathema pro fratribus meis: ſed nemo anathematizaṫ, niſi pro mortali: ut undecima quæſt. iij. nemo. Item cum uirtus, & uitium ſint cõtraria, nec ſe cõpatiantur: ut xxxij. quæſt. j. cum renuntiatur. ſed uenialia ſimul cum uirtutibus inſunt homini, non ergo proprie dicuntur uitia, ut de pœ. diſtin. iij. ſepties. Alij dicunt, quod nullum peccatum debet homo facere, uel pro ſuo bono uel alterius: ut xxiij. quæſt. v. cum homo. uerſi. quid ſi alius. non enim Deus uult tale damnum cum tali lucro compenſari: ut xxxiij. quæſtione quinta. ſi dicat. non enim debet quis crimen ſuum alienis commodis impendere: ut xlvj. diſtinctio, ſicut non ſuo. Præterea, neque pro ſalute alterius temporali, uel æternali debet quis peccare uenialiter: quia nullus perducendus eſt ad ſalutem opitulante mendacio ut xxij. quæſt. ſecunda. c. faciat. & cap. primum. Ioan. Sed quare redarguitur hic Loth ab Auguſt. cum alibi commendetur ab Ambroſio: ut xxxij. quęſt. vij. offerebat? Sed Ambroſius conſiderauit pietatem, quam habuit ad hoſpites: Auguſt. uero delictum filiarũ. xxvj. diſtinct. c. j. & ſecundo.

[d] Hæc compenſatio. Argu. quod nõ eſt admittenda cõpenſatio in malis: ut xiiij. quæſ. quinta. forte. & xxxiij. quæſtio. quinta. capi. j. & xxxij. quæſtio. viij. non ſolũ. & prima quæſtio. j. non eſt putanda. Admittitur tamen compenſatio in criminibus uel excipiendo, uel replicãdo: ut trigeſima ſecunda quæſtione ſexta. nihil. & ff. ſoluto matrimonio. uiro. uerũ eſt in iudicijs admittitur compenſatio non in foro pœnitentiali. trigeſima quarta quæſtio. v. quod Deo.

Conſuetudinis. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua dicitur quã rigor eſt relaxandus, & quando nõ. Ioan. de Fau.

CASVS *Iſte §. continuatur ad illud quod dictũ fuit ſupra, in princip. xiij. diſtin. ubi dictum fuit quod aduerſus ius naturale non admittitur diſpenſatio. ſed hic dicitur, quod conſuetudinis, uel conſtitutionis rigor relaxatur quandoque. etiam hoc probatur in ſequen. capi.*

[e] SIcut quædam ſunt, ut præcepta decalogi, & forma baptiſmi, & forma conficiendi corpus Chriſti. de conſecra. diſtinct. quarta. proprie. & diſt. ſecunda. accipite.

[f] Temporum. ut prima quæſtione ſeptima, quod pro remedio. & lxxxj. diſtinct. presbyter. & xxxiiij. diſt. fraternitatis.

[g] Aetatum. ut infra trigeſima tertia, quæſtione ſecũda. in adoleſcentia. & octuageſima texta diſtin. ctione tanta.

[h] Conſideratione. infra uigeſima nona diſtinctione. ſciendum.

[i] Vel dubia. Extra de ſponſa. iuuenis.

Gen. 19. b

Veniale pōt ne quis cõmitteṙ, ut alter euitet mortale?

[i] Ad Roma. ix.

Cõpenſatio in pœnitentiali foro non admittiṫ.

[f] Hoc eſt loquiṫ de iuuenili ætate, ij ſequens cõcor. loquitur de ſenili. ad hoc xxvj. q. 7. tẽpora. & cap. hoc ſit.

ceptis Euangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum patrum inueniatur aduerſum.

DISTINC. XV.

Q Voniam de iure naturali, [a] & cõſtitutione, uel cõſuetudine hactenus diſſeruimus, differentiã, qua ab inuicẽ diſcernũtur, aſsignantes, nũc ad eccleſiaſticas cõſtitutiones ſtylum uertamus, earum originem & authoritatem prout ex libris ſanctorum patrum colligere poſſumus breuiter aſsignantes.

Quo tempore cœperunt canones generalium conciliorum.

CAN. I.

C Anones generaliũ conciliorum (ut Iſidorus ait in libro ſexto Etymologiarũ, ca.xviij.) [a] tẽporibus Conſtantini [b] cœperunt. In præcedentibus nanque annis perſecutione feruẽte docendarum plebium minime dabatur facultas. Inde Chriſtianitas, in diuerſas hæreſes ſciſſa eſt: quia non erat epiſcopis licẽtia conueniendi in unum, niſi tẽpore ſupradicti Imperatoris. Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc etiam ſancti patres in concilio Niceno de omni orbe terrarum cõuenientes iuxta fidem Euangelicam & apoſtolicam ſecundum poſt Apoſtolos [c] ſymbolum tradiderunt.

Inter cætera autem concilia quatuor ſunt uenerabiles ſynodi, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Euangelia, uel totidem paradiſi flumina. Harum prior Nicena ſynodus trecentorum octodecim [d] epiſcopotum ſub Cõſtantino Auguſto Imperatore peracta eſt, in qua Arrianæ perfidiæ condemnata ẽſt blaſphemia, quã de inæqualitate [e] ſanctæ Trinitatis idem Arrius aſſerebat. Conſubſtantialem enim Deo patri Dei filium eadem ſancta ſynodus per ſymbolum diffiniuit.

Secunda ſynodus numero centũquinquaginta patrũ ſub Theodoſio ſeniore in Cõſtantinopoli [f] cõgregata eſt, quæ Macedonium [g] ſpiritum ſanctũ eſſe Deum negantẽ condemnans, conſubſtantialẽ patri & filio ſpiritum ſanctum demonſtrauit, dans ſymboli formam, quã tota [h] Græcorum & Latinorum confeſsio in eccleſijs prædicat.

Tertia ſynodus Epheſina prima [i] ducentorũ epiſcoporum ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtoriũ duas pſonas [k] aſſerẽtẽ in Chr̃o iuſto anathemate condemnauit, oſtendens manere in Chriſto duas naturas, & unam [l] domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam.

Quarta ſynodus Calcedonenſis, quæ ſexcentorum triginta ſacerdotum ſub Martiano † principe habita eſt: in qua Euticem [m] Con-

---

Q Voniam de iur. Hæc diſtin. diuidit in duas partes. In prima quærit & ꝓbat ex quo tp̃e habuerũt cõcilia ortũ. Scd̃a ibi, Quintum uero.

[a] Qm̃ de iure naturali. Hactenus tractauit magiſter de naturali [1] iure hic incipit tractare de iure canonico. aſsignat itaque rõnem & originẽ ipſius. & oſtendit quę opuſcula recipiantur ab eccleſia & quæ non.

[1] Sub.ei⁹ diuiſiones & differẽtias ad cætera iura multiplices aſsignãs, ut competentius ad tractandũ de iure canonico deſcẽderet. nũc ad, &c. Hugo.

C Anones, CASVS. Hoc ca. diuiditur ĩ tres partes. *In prima parte oſtenditur, quod a tẽpore Cõſtãtini canones generaliũ cõciliorũ inceperũt. Ipſe enim primo dedit authoritatẽ Chriſtianis libere congregãdi, cũ eccleſia antea fuit paſſa pſecutionẽ. In ſcd̃a parte, quæ incipit ibi, Inter cætera dicitur quod ſub quatuor Imperatoribus ſunt quatuor concilia uniuerſalia celebrata ſcilicet ſub Cõſtãtino, Theodoſio ſeniore, Theodoſio iuniore, & Martiano & oſtenditur quid in eis fuerit reprobatũ: & qđ iſta quatuor concilia, & his ſimilia debẽt inuiolata ſeruari. In tertia parte, quæ incipit ibi, Synodus, ponit etymologias iſtorum nominũ, ſ. ſynodus, cõcilium, & cœtus.*

[b] Conſtantini. J. xvj. diſtinct. Iſidorus contra. ibi dicitur quod a tẽpore Clementis fuerũt celebrata cõcilia. Reſpon. quod ante fuerunt celebrata ſed non ita generaliter. [2] & ita hoc uerbũ gñaliter ſoluit contrarium.

[2] Quod dicit litera generaliter inuit ſolutionẽ. Hug. Lau. Archi.

[c] Apoſtolos. Apoſtoli enim fecerũt primũ ſymbolũ, ſ. Credo in Deum patrem. ſed Nicena ſynodus fecit, Credo in unum Deũ. [3] & dicitur a ſyn, quod eſt cũ: & bolos, quod eſt morcellus: quia quilibet Apoſtolorum de ſuo morcello aliquid appoſuit.

[3] Notandum qđ Damaſus Papa conſtituit, ut Symbolũ cãtaret in miſſa ex decreto ſc̃tæ ſynodi uniuerſalis apud Cõſtantinopolim celebratę. Archid.

[d] Cccxviij. Alibi dicitur de ccc. epiſcopis: ut x. qõ j. hãc. ſed dic quod minor numerus nõ excludit maiorẽ. ff. de in li. iur. cum furti.

[e] Quã de inæqualitate. Dicebat. n. patrẽ maiorẽ filio, & filiũ maiorẽ ſpiritu ſancto. xxiij. q. iij. quidam. uer. Arriani. Hug.

[f] In Cõſtantinopoli. J. capi. ſicut.

[g] Macedonium. Qui dicit ſpiritum ſanctum ſeruũ patris & filij: ut j. q. j. eos qui. xxiiij. q. ulti. quidam. uerſ. Macedoniani.

[h] Quam tota. Hoc nõ habemus, quia non habemus niſi Apoſtolorũ & Nicenũ & Athanaſij: Quicunq; uult.

[i] Prima. Hoc dicit ad differentiam ſecundæ, quæ fuit reprobata: ut J. xvj. diſt. quoniã ſanctę.

[k] Perſonas. Verbi & hominis.

[l] Vnam. Vna eſt perſona: ſed habet duas naturas, ſcilicet diuinã & humanã. J. c. ſicut. uer. v.

† Lege Marciano

[m] Euticem. Qui poſt Reſurrectionẽ Chr̃m habere unã naturã dixit, ſcilicet diuinam. xvj. diſt. vj. uer. quarta.

Addi

ſtantinopolitanum abbatem uerbi Dei, & carnis unam naturam pronuntiantem, & eiuſdem Dioſcorum defenſorem a quondam Alexandrinum epiſcopum, & ipſum rurſus Neſtorium epiſcopum cum reliquis hæreticis una patrum ſententia prædamnauit, prædicans eadem ſancta ſynodus Chriſtum Deum ſic natum de uirgine, ut in eo ſubſtantiam & diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. Hæ ſunt quatuor ſynodi principales fidei b naturam pleniſsimè prædicantes. Sed & ſi qua ſunt alia concilia, quę ſancti patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor authoritates, omni maneant ſtabilita uigore, quorum geſta in hoc opere c cō dita continentur. Synodus autem ex Græco interpretatur comitatus uel cœtus. Concilij uerò nomen tractum eſt ex more Romano. tempore enim quo agebantur cauſæ conueniebant omnes in unum, & communi intentione tractabant.

Synodus quid eſt.

Cōcilium unde dr.

Vnde & concilium à communi intentione dictum eſt, quaſi concidium, d, in l, literam tranſeunte: uel concilium dictum eſt à communi intentione eò quòd in unum dirigāt omnem mētis obtuitum. Cilia etenim oculorum ſunt. Vnde qui ſibimet diſſentiunt, non agunt concilium, quia non conſentiunt in unum.

Cilia.

Cœtus uero conuentus eſt, uel congregatio, à coeundo, id eſt, à conueniendo in unum. Hinc etiam conuentus eſt nuncupatus, eò quòd ibi omnes conueniunt in unum Sicut à conuentu cœtus dicitur, ſic concilium à ſocietate multorum in unū appellatur.

Cœtus. Cōuētus.

De quatuor quoq; conciliјs ſcribit beatus Greg. ita dicens:

De authoritate quatuor conciliorum.

CAN. II.

SIcut ſancti euangelij iiij. libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere & uenerari me fateor. Nicenum ſ. in quo peruerſum Arrij dogma deſtruitur. Conſtantinoplitanū quoq; in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorij impietas iudicatur. Calcedonēſe uerò, in quo Euticetis & Dioſcori prauitas eſt reprobata. Hæc tota deuotione amplector, & integerrima approbatiōe cuſtodio: quia in his uelut in quadrato lapide ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cuiuslibet uitæ communis atque actionis norma conſiſtit.

a Quintum uerò concilium ueneror, in quo epiſtola quæ Ibæ dicitur, d erroris plena, reprobatur, in quo Theodorus perſonam mediatoris e Dei & hominū in duabus ſubſtantijs f ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur: & in quo ſcripta Theodori per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas uerò, quas præfata ueneranda concilia perſonas reſpuūt, reſpuo: quæ uenerantur, amplector: quia dum uniuerſali ſunt conſtituta conſenſu, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumit g abſoluere, quos ligant, aut religare, quos abſoluūt.

De eiſdem etiā ſcribit Gelaſius † Pa. dicens.

† Gelaſi⁹. ſ. primus, circa annum Dñi 496.

Quæ concilia ſancta Romana eccleſia ſuſcipiat.

CAN. III.

SAncta Ro. eccle. poſt illas ueteris teſtamenti & noui ſcripturas, quas regulariter ſuſcipimns, etiam has ſuſcipi non prohibet: Sanctam ſynodum Nicenam cccxviij. patrum mediante Conſtantino maximo Aug. in qua Arrius hæreticus condemnatus eſt. Sanctam ſynodum Conſtant. mediante Theodoſio ſeniore Aug. in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit. Sāctam ſynodū

ADDITIO. Habet enim utrāque. extra de hęreticis. cū Chriſtus. ubi not. Ala. quod ante illam definitionem de qua loquitur ipſa decre. cōtrarium dicere licebat cū phibitū nō eēt, ſed poſt nequaquam: ergo quod prius nō fuit fidei articul⁹, poſt conſecrationē factus eſt fidei articulus. Archidiaconus.

a Defenſorem. Peccabat ergo in fide, ex quo erat dſenſor hęreticorū: ut xxiiij. quæſtione prima. cap. primo. & qō. iij. qui aliorum. & extra de hæretic. uergentis ſicut dicit lex de latrone. C. de ijs qui latr. occ. l. j. Sed contra xxj. diſt. intantum, & & xxiiij. queſt. ij. ſane profertur uerſi. item Romanorum ibi enim dicitur, quod Dioſcorus non peccauit in fide, ſed expone non peccauit in fide, id eſt, non peccauit in fide tantū, quia in hoc peccauit quod auſus fuit Papam Leonem excommunicare. xxj. diſtinct. intantum.

b Fidei. Articulos.

c In hoc opere. Iſidori, ne ſit contra xix. diſtinctio. ſi Romanorū. uerſicu præſertim.

SIcut ſancti Euangelij.

d Ibæ dicitur. Ab inuentore.

e Mediatoris. Id eſt Chriſti. Ioan.

f Subſtantijs. Scilicet perſonis.

g Præſumit. Videtur ergo quod Papa non poſsit deſtruere † ſtatuta concilij: quia orbis maior eſt urbe xciij. diſtinct. legimus. circa mediū. unde requirit Papa conſentum concilij xix. diſ. Anaſtaſius. Ar. contra xviij. diſtin. c. concilia. §. hinc etiā. & extra. de elect. ſignificaſti ubi dicitur quod concilium non poteſt Papæ legem imponere. & xxxv. q. ix. ueniam. Sed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei. xxv. q. j. ſunt quidam.

SAncta Romana eccleſia.

[redacted]

Epheſinam primam, in qua Neſtorius dãnatus eſt conſenſu beati Papæ Celeſtini mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis antiſtite: & Archadio epiſcopo ab Italia deſtinato. Sanctam ſynodum Calcedonenſem mediante Marciano Auguſto, & Anathobolio Conſtantin. epiſcopo, in qua Neſtoriana & Euticiana hæreſis ſimul cum Dioſcoro, eiusque complicibus damnatæ ſunt. Sed & ſi qua ſunt concilia à ſanctis patribus hactenus inſtituta, poſt iſtorum quatuor authoritatem, etiam cuſtodienda & recipienda mandamus, & decernimus.

Iam nunc ſubijciendum eſt de opuſculis ſanctorum patrum, quæ in eccleſia catholica recipiuntur. Opuſcula beati Cypriani Martyris & Carthaginen. epiſcopi. Item opuſcula beati Athanaſij Alexandrini epiſcopi. Item opuſcula beati Gregorij Nazianzeni epiſcopi. Item opuſcula beati Baſilij Cappadocen. epiſcopi. Item opuſcula beati Ioannis Conſtantin. epiſcopi.

Item opuſcula beati Hilarij Pictauien. epiſcopi. Item opuſcula beati Auguſtini Hypon. epiſcopi. Item opuſcula beati Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi.

Item opuſcula beati Hieronymi preſbyteri. Item opuſcula beati proſperi religioſiſsimi. Item epiſtolam beati Leonis papæ ad Flauianum epiſcopum Conſtantin. deſtinatam: cuius textum aut unum iota ſi quiſquam idiota diſputauerit, & non eam in omnibus uenerabiliter acceperit, anathema ſit.

Item opuſcula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à ſanctæ Romanæ eccleſiæ conſortio deuiauerunt, nec ab eius fideli prædicatione ſeiuncti ſunt: ſed communionis ipſius gratia Dei uſque ad ultimam diem uitæ ſuæ participes fuerunt, eligenda decernimus. Item decretales epiſtolæ, quas beatiſsimi Papæ diuerſis temporibus ab urbe Romana pro diuerſorum patrum conſultatione dederunt, uenerabiliter ſuſcipiendæ ſunt. Item geſta ſanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſsionum triumphis irradiant. Quis ita eſſe catholicorum dubitet, & maiora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis uiribus, ſed Dei gratia & adiutorio uniuerſa toleraſſe? Sed ideo ſecundùm authoritatem antiquam, uel conſuetudinem ſingulari cautela in ſancta Romana eccleſia non leguntur, quia eorum qui ſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut dictis ſuperflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur, ſicut cuiuſdam Quirici & Iulitæ matris eius, ſicut Georgij, aliorũq; paſsiones huiuſmodi, quæ ab hæreticis probantur conſcriptæ. Propter quod (ut dictũ eſt) ne uel leuius ſubſannandi orìretur occaſio, in ſancta Romana eccleſia non leguntur. Nos tamen cum prædicta eccleſia omnes martyres, & eorum glorioſos agones, qui Deo magis, quàm hominibus noti ſunt, omni deuotione ueneremur. Item uitas patrum, Antonij, Pauli, Hilarionis, & omniũ eremitarũ, quas tamen uir beatiſsimus ſcripſit Hieronymus, cum omni honore ſuſcipimus. Item actus Beati Sylueſtri apoſtolicæ ſedis præſulis: licet eius, qui ſcripſit, nomẽ ignoremus, à multis tamen in urbe Romana catholicis legi cognouimus, & pro antiquo uſu multæ hoc imitantur eccleſiæ. Itẽ ſcripta de inuentione ſanctæ Crucis dominicæ, & alia ſcripta de inuentione capitis beati Ioannis Baptiſtæ: nouellæ quidem reuelationes ſunt: & nonnulli eas catholici legunt, ſed cùm hæc ad catholicorum manus peruenerint, beati Pauli Apoſtoli ſententia præcedat: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Item Rufinus uir religioſus plurimos eccleſiaſtici operis edidit libros, nonnullas etiam ſcripturas interpretatus eſt. Sed quoniam beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa ſentimus quæ beatum Hieronymum prædictum ſentire cognoſcimus: & non ſolùm de Rufino, ſed etiam de uniuerſis, quos uir ſæpius memoratus zelo Dei & fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuſcula, quæ uir beatus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus, reliqua autem omnia cum authore ſuo dicimus eſſe renuenda. Item chronicam euſebij Cæſarien. atque eiuſdem hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros, quamuis in primo narrationis ſuæ libro tepuerit, & in laudibus, atque excuſatione Origenis ſchiſmatici unum ſcripſit librũ: propter rerum tamen ſingularem notitiam, quæ ad inſtructionem pertinet uſquequaque non dicimus renuendos. Item Oroſium uirum eruditiſsimum collaudamus: quia ualde neceſſaria aduerſus paganorum

a Quirici. Alias Cyrici.

ADDITIO.

Apocryphum dicitur occultum & ſecretum, ab apo, quod eſt de, & cryſis, quod eſt ſecretum: inde liber dicitur apocryphus, id eſt, occultus & ſecretus, ſcilicet cuius author ignoratur: non tamen ab eccleſia recipitur, ſed reprobatur, quaſi dicat non in eccleſia, ſed remote & ſecrete ab eccleſia eſt legendus, ſecundum Hugo. Vnde dicapocrypha Grece, Latine ſecreta. Et quia in cameris ſolent uirgines abſcondi, & ſecrete morari, ſecundum Ioanuem de Fan. inde eſt, quod uirgo in Hebræo alma, in Græco apocrypha, Latine dicitur ſecreta.

ganorum calumnias ordinauit, miraque breuitate cõtexuit. Item uenerabilis uiri Sedulij paſchale opus, quod heroicis deſcripſit uerſibus, inſigni laude proferimus. Item Vincentij nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed imitamur. Cæterum, quæ ab hæreticis cõſcripta uel prædicta ſunt, nullatenus recipit catholica & Apoſtolica eccleſia Romana. Quibus & pauca, quæ ad memoriam uenerunt, & catholicis uitanda ſunt, decreuimus eſſe ſubdenda. In primis Ariminenſem ſynodum a Conſtantino Cæſare Conſtantini filio congregatã mediante Tauro præfecto, ex tũc & i æter nũ cõfitemur eſſe dãnatã. Item Itinerarium nomine Petri apoſtoli, quod appellat̃ ſancti Clementis, Apoſto lib. viij. apocryp. actus nomine Andreæ Apoſtoli apocryphus. actus nomine Philippi apocryphus. Actus nomine Petri Apoſtoli, apocryphus. Actus nomine Thomæ Apoſtoli, apocryphus. Euãgelia Thaddæi nomine apocrypha. Euangelia noie Thomæ Apoſtoli, quibus Manichæi utuntur, apocrypha. Euangelia nomine Barnabæ Apoſtoli apocrypha. Euangelia nomine Bartho. apocrypha. Euangelia nomine Andreæ apoſtoli, apocrypha. Euangelia, quæ falſauit Lucianus, apocrypha. Euangelia, quæ falſauit Hircius † apocrypha. Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de ſancta Maria, & de obſtetrice ſaluatoris, apocryphus. Liber qui appellatur paſtoris, † apocryphus. Libri omnes, quos fecit Lenticius diſcipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur theſaurus, apocryphus. Liber, qui appellatur de filiabus Adæ uel Geneſis, apocryphus. Liber, qui appellatur pentametrum de Chriſto Virgilianis compaginatum uerſibus, apocryphus. Liber, qui appellatur actus Theclæ † & Pauli, apocryphus. Liber, qui appellatur Lepotius, apocryphus. Liber Prouerbiorum ab hæreticis tranſcriptus, & ſancti Sixti nomine ſignatus, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatnr Pauli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Thomæ, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur tranſitus ſanctę Mariæ, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Adæ, apocryphus. Liber, qui appellatur Diogenes nomine gigantis, qui poſt diluuium cum dracone ab hæreticis pugnaſſe perhibetur, apocryphus. Liber, qui appellatur teſtamentum Iob, alias eſt Iacob, apocryphus. Liber, qui appellatur de pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber de pœnitentia Cypriani, apocryphus. Liber qui appellatur Iamne & Mambre, apocryphus. Liber qui appellatur ſors Apoſtolorum, apocryphus. Liber Luſanæ, apocryphus. Liber Canonum Apoſtolorum, apocryphus. Liber Phyſologus ab hæreticis conſcriptus, ſed beati Ambroſij nomine præſignatus, apocryphus. Hiſtoria Euſebij Pamphili, † apocrypha. Opuſcula Tertuliani ſiue Aphricani, apocrypha. Opuſcula Iouiniani & Galli, apocrypha. Opuſcula Montani, & Priſcillæ, & Maximillæ, apocrypha. Omnia opuſcula Fauſti Manichæi, apocrypha. Opuſcula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha. Opuſcula Caſsiani præsbyteri Galliarum, apocrypha. Opuſcula Pictauieñ. Victoris, apocrypha. Opuſcula Fauſtini Regiñ. Galliarum apocrypha. Opuſcula Frumentici, apocrypha. Epiſtola Ieſu ad Abagarum apocrypha. Paſsio Gregorij, apocrypha. Paſsio Quirici a & Iulitæ, apocrypha. Scriptura, quæ appellatur Salomonis contradictio, apocrypha. Philateria omnia, quæ non ab Angelo, ut illi confingunt, ſed magis a dæmone conſcripta ſunt, apocrypha. Hæc & his ſimilia, quæ Simon Magus, Nicolaus, Teruidus, † Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samoſatenus, & Bonoſius qui ſimile errore defecerunt: Montanus quoque cum ſuis obſcenisſimis ſequacibus: Apollinarius, Valentinus ſiue Manichæus, Fauſtus, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatius, Sebatius, Calixtus, Donatus & Euſtachius, Iubianus, Pelagius, Iulianus: & Latienſis, Celeſtinus & Maximianus, Priſcillianus

[redacted]

† Hyricus

† [redacted]

† Pãphili. Nõ eſt dicendũ hęc uerba ab aliquo aſino adiecta ut ait Beatus Rhenanus ĩ pfatiõe ſua in hiſtor. Euſebij Cæſarienſis, præſertim quia oẽs libri ſic habeãt etiã inter cõcilia eccleſiæ, tomo j. ſed dicẽdum eſſe alterius Euſebij q̃ illius Cæſarienſis. ĩ. eo. col. 2. approbati,

[redacted]

† Cherinthus.

Priſcillianus ab Hiſpania, Lapedius, Dioſcorus, Euticius, Petrus, & alius Petrus ex quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit: Achatius Conſtantino. cum conſortibus ſuis, necnon & omnes hæreſes, quas ipſi eorumque diſcipuli ſiue ſchiſmatici docuerunt, uel conſcripſerunt: quorum nomina minime retinemus, non ſolum repudiatą, uerum etiam ab omni remota eccleſia eliminata, atque cum ſuis authoribus authorumque ſequacibus ſub anathematis indiſſolubili uinculo in æternum confitemur eſſe damnata. Cæterum, qui libri in eccleſiaſticis officijs per anni circulum a nonnullis legantur (quod ritum illum apoſtolica nõ reprobat, ſed ſequitur eccleſia) pro fidelium ędificatione annotandum cenſuimus. Quidam, quòd in ſeptuageſima ponunt Pentateuchum uſque in undecimam diem ante Paſcha. A xv. die ante Paſcha ponunt Ieremiam uſque in cœnam domini. In cœna domini legunt tres lectiones de lamẽtationibus Ieremiæ:
Thren. 1. a Quo modo ſedet ſola ciuitas plena populo, &c. tres lectiones de tractatu Auguſtini in Pſalmum quinquageſimumquartum. Exaudi domine deprecationem meam, & ne deſpexeris. & tres de Apoſtolo, ubi ait in
1. Co. 11. d epiſtola ad Corinth. Conuenientibus uobis in unum. Secunda lectio ſic incipit: Similiter poſtquam cœnauit. Tertia de ſpi-
Luc. 22. b 1 Co. 10. a ritualibus: Nolo uos ignorare fratres. In paraſceue tres lectiones de lamentationibus Ieremiæ: tres de tractatu ſancti Auguſtini in Pſalmo: Exaudi Deus deprecationem meam. & tres de Apoſtolo, ubi ait in epiſtola ad Hebræos: Feſtine-
Hebr. 4. c mus ingredi, &c. Secunda lectio, Omnis nanq; pontifex. Tertia: de quo nobis eſt grandis ſermo. In ſabbatho ſancto: tres lectiones de lamentationibus Ieremiæ prophetæ. & tres de tractatu ſancti Augu-
Hebr. 9. b ſtini in ſexageſimumtertium Pſalmum: Exaudi Deus orationem meam, cum tribulor. & tres de Apoſtolo, ut ait in epiſtola ad Hebræos ubi ait: Chriſtus aſsiſtens pontifex futurorum bonorum. Secũ-
Ibid. 10. a da lectio, ubi enim teſtamentum. Tertia: Vmbram enim habet lex futurorum bonorum. In Paſcha domini homiliam ad ipſum diem pertinentem. Infra hebdomadã homilias. In octauis Paſchæ ponunt Apocalypſim & actus Apoſt. & epiſtolas canonicas, uſque in viij. Pentecoſtes. In octauis Pentecoſtes ponunt librum Regum & Paralipomenon, uſque in calen. Auguſti. In dominica prima menſis Auguſti, ponũt Salomonem, uſque in calendas Septembris. In dominica prima mẽſis Septembris ponunt Iob, Tobiam, Eſther, Eſdram. uſque in calendas Octobris. In dominica prima menſis Octobris ponunt librum Machabæorum, uſque in calendas Nouembris. In dominica prima menſis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas, uſque in calendas Decembris. In prima dominica menſis Decembris, ponunt Eſaiam prophetam, uſq; in natiuitatem domini. In natali domini Eſaiæ. 9. a legunt primum de Eſaia tres lectiones. Prima lectio: Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, &c. Secunda: Conſolamini, conſolamini. Tertia: Conſurge Ieruſalem. Deinde leguntur ſermones uel homiliæ ad ipſum diem pertinentes. In natali ſancti Stephani homilia de ipſa die. In natali ſancti Ioannis ſimiliter. In natali Innocentium ſimiliter. In Natali ſancti Syluestri ſimiliter. In octaua Natalis Domini homilia de ipſa die. In dominica prima poſt Natiuitatem domini, ponunt epiſtolas Pauli, uſque in ſeptuageſimam. In Epiphania lectiones tres de Eſaia. Prima lectio incipit. Omnes ſitientes. Secunda: Surge illuminare Ieruſalem. Tertia: Gaudens in Domino gaudebo. Deinde legun Eſa. 55. a Eſa. 60. a tur ſermones, uel homiliæ ad ipſum diem pertinentes.

DISTINCTIO. XVI.

Apoſtolorum [a] *canones, qui per Clemẽtem pontificem Romanum (ſicut quidam aſſerunt) dicuntur eſſe translati, ſunt quinquaginta. Hos non recipiendos, ſed inter apocrypha deputa[ndos]* Canon[es] quorũ apoſtolorum ſunt recipiendi. *tos, Iſidorus ſcribit, dicens.*

Apoſtolorum canones, apoſtolica reijciuntur authoritate.

CAN. I.

Apoſtolorũ. Hęc diſtinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Soluta eſt.

a Apoſtolorum. Hic intitulatur xvj. diſtin. in qua probat

probat, quod canones Apoſtolorum ſunt recipiendi. & poſtea oſtendit quo tempore & quo reſidente in papatu uel imperio quodlibet cōcilium eſt celebratum. Et nota quod Gratianus ponit quandam contrarietatem de canonibus Apoſtolorum, & eam non ſoluit. probat enim authoritate Iſidori, quod canones Apoſtolorum non ſunt recipiendi: quia ſunt Apocryphi. poſtea probat authoritate Zepherini & Leonis, quod ſunt recipiēdi, & nō ſunt Apocryphi. Solut. breuis eſt, quia illi canones sūt recipiēdi, qui à ueris Apoſtolis ſunt editi: ſꝫ illi nō, qui à Pſeudo Apoſtolis ſunt editi. ꝟ. proxima diſt. uerſ. item geſta.

a Canones. Sic conſtrue: quis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apoſtolorum.

b Utilia. Ar. quod utile uitiatur per inutile. ut not. ꝟ. diſtin. ix. ſi ad ſcripturas.

c [redacted]

[redacted]

Canones a qui dicuntur Apoſtolorū, ſeu quia eoſdem nec ſedes Apoſtolica recepit, nec ſancti patres illis aſſenſum præbuerunt pro eo, quòd ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcūtur: quāuis in eis utilia b inueniantur, tamen ab authoritate canonica, atque Apoſtolica eorum geſta conſtat eſſe remota, atq; inter apocrypha c deputata. Zepherinus autem econtra ſcribit epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

Apoſtolorum canones ſunt recipiendi.

CAN. II.

Sexaginta ſententias Apoſtoli præſcripſerunt cum quàm plurimis epiſcopis, quas ſeruandas eſſe cenſuerunt.

Item Leo Papa ix. cōtra epiſ. Niceti Abbatis.

Exceptis quinquaginta capitulis canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur.

CAN. III.

Clementis d librū, id eſt, Petri apoſtoli Itinerarium, e & apoſtolorum canones numerant patres inter apocrypha, exceptis f capitulis quinquaginta, quæ decreuerunt orthodoxæ g fidei tractatores adiūgēda.

Itē vj. ſynodus, cap. ij.

d Clemētis. Id eſt, qui ſub nomine Clemētis compoſitus eſt ab hæreticis.

e Itinerariū. Qui actus Petri continet, quos per orbē itinerādo pegit.

f Exceptis. Impropria uidetᷣ hæc exceptio: quia aut excipitur à ueris canonibꝰ, aut à falſis. Non de falſis, quia nullus ex illis obſeruatur. Itē non de ueris, quia nullus eorum eſt apocryphus. Vel dic quod hoc nomē canones, ſumitur large tam pro ueris, quam pro falſis canonibus: ut ponitur ĩ. xxxij. di. §. uerum.

g Orthodoxæ. Id eſt, rectæ: orthos rectū, doxa gloria. Inde dicitur fides orthodoxa. i. catholica, recta ſcilicet in qua recte gloriamur. Io. de Fan.

CAN. IIII.

Placuit h huic ſanctæ ſynodo, ut amodo confirmata, & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv. capitula.

Epiſtola Iſidori in capite canonum. Iſidorus ſeruus Chriſti lectori ſuo conſeruo: Propter eorum authoritatem ceteris concilijs præponimus i canones, qui dicuntur eſſe Apoſtolorum, licet à quibuſdam apochryphi dicātur: quoniam plures eos recipiunt, & ſancti patres eorum ſententias ſynodali authoritate roborauerūt, & inter canonicas poſuerunt cōſtitutiones. Itē primus ordo (ut prædictū eſt) de celebrando concilio ibi inſertus habetur: poſtmodum canones Apoſtolorum, atque apoſtolicorum, id eſt, à ſancto Clemente uſque ad ſanctum Syluestrum: & decretorum, atque conciliorum diuerſorum breuiarium eſt interpolatum ſequens ordinem ſuum.

Item cùm Adrianus Papa ſextam ſynodum ſuſcipiat cum omnibus canonibus ſuis, cum etiā ſancta viij. uniuerſalia concilia profeſsione Romani pontificis ſint roborata, in ſexta autem ſynodo, ſiue in ſeptimo

h Placuit. Ex his tribus capitulis ſurgit contrarietas, quā Gratianus non ſoluit, nec ponit. Sexta ſynodus dicit lxxxv. capitula canonum Apoſtolorum eſſe ſeruanda: Zepherinus lxx. & Leo quinquaginta. Quidam 2 ita ſoluūt, quod ſexta ſynodus fuit ante Zepherinum, & Zepherinus ante Leonē, & obſeruabanᷣ lxxxvj. canones, prout dixit ſexta ſynodus. ſed poſtea in deſuetudinē abierunt xxv. & remāſerunt lx. ut dicit Zepherinꝰ. procedente uero tempore, x. ex illis perierunt, & ſic remanſerunt tantū 50. ut dicit Leo. ſed hæc ſolut. ſtare nō pōt: nā Zepherinus pceſsit vj. ſynodum nā vj. ſynodus fuit celebrata tēpore Agathonis, ut ĩ. ea. diſ. c. ſexta. qui longo tēpore fuit poſt Zepherinū, ut ex chronicis apparet. Omiſsis alijs ſolutionibus, dic qđ nō cōtradicūt ſibi: q adicebat ſynodꝰ lxxxv. fuiſſe capitula: Leo dicebat 50. fuiſſe capitula: Zepherinꝰ nō dicit de capitulis, ſed de ſententijs: & pōt eſſe qđ in uno capitulo ſint ſententiæ plures Iſidorus.

2 Vt Gofredus.

CASVS. *Probat Iſido. ĩ hoc c. canones apoſtolorū eſſe recipiendos, tribus rationibus. Primo quia plures eos receperūt. Scđo quia ſancti patres eorū ſniās confirmauerunt: & eas ut canonicas conſtitutiones poſuerunt. Tertio, quia poſiti ſunt & inſerti in breuiario, in quo decreta diuerſorum conciliorum poſita ſunt: quod factum fuit à Clemēte uſq; ad Syluestrum. Quæ autem ſequūtur, plana ſunt.*

i Præponimus. Argumentum quod illi qui ſunt maioris authoritatis, debent habere priorem uocem in electione. xix. diſtinctio. canonicis. unde licet Anchiritana ſynodus fuerit prior Nicena, tamē propter maiorē authoritatē Nicena præponitur: ut infra ea. diſt.

[redacted]

[redacted]

3 Vel dic ideo Itinerarium appellatᷣ, quia ibi agitur de itinere: id ē, de actione huius mundi, i. de nobis ĩ hoc mūdo remanentibus, quid ſcilicet facere debeamꝰ Io. de Fā. & Hugo.

diſtinct. ca. ſexta. ibi, prima annotatio, &c. argum. extra de reſcript. ab excommunicato.

a Sextam. ſextæ ſynodi falſa eſt litera. & debet ibi eſſe ſeptimæ ſynodi. qualiter enim dubitaret ſexta ſynodus de eo, quod ipſa fecerat?

b Habeo. Voluntatem. Quidam dicebant tantum unã fuiſſe uoluntatẽ in Chriſto. Sed dicendum eſt, quod duæ fuerunt uolũtates in eo, q[uo]d homo fuit, una ſenſualitatis, ſecũdum quã ipſe dixit. Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me, &c. alia rationis, ſecundum quã ipſe dixit, ueruntã nõ ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis.

c Conſtãtini. Non illius magni Conſtãtini, qui fuit tẽpore Syluestri. ſub eo. n. fuit Nicenũ concilium tempore Syluestri.

c Conſtantini. Cõtra inſti. de do. §. eſt & aliud. iſti. qui. nõ ẽ per. fac. te. §. ſecus. ubi Iuſti. uocat patrem ſuũ Iuſtinũ. Sed loquit[ur] hic de alio Iuſtiniano, ſub quo ſexta ſynodus celebrata fuit t[em]p[or]e Agathonis Papæ, ut infra. ea. ſexta. Sub Iuſtin. aũt cui[us] leges leguntur celebrata eſt q[ui]nta ſynodus: ut infra eadem. ca. ſexta.

d Sub Iuſtiniano. ſ[ed] certe nec ſic ceſſat cõtrarietas: q[uia] tam Leo quam ſynodus loquitur de capi. Tu diſtingue tẽpora, & concordabis. ſcripturas. ij. q. j. multi.

e Eadem. Nota quod eadem dicitur ſynodus, quia iidem patres illic conuenerunt. ſimile vij. quæſtione prima. denique. &

a Tu dic q in c. ſextam ſynodum. facit mentionẽ de ſexta ſynodo cõgregata, q debet ſe prima dici: ſed propter eos patres, q in utraq; fuerũt, nõ mutat nomen, & p hoc patet q illa litera ſeptimæ, &c. ẽ falſa: & illa ſextæ, eſt uera ſecũdũ Io. de Fã. Ar. Voluntates duæ fuerũt in Chriſto.

Iuſtiniani pater.

concilio Apoſtolorũ canones ſint recepti, & approbati., patet quòd non ſunt inter apocrypha deputandi.

Vnde ſcribit Adrianus Papa Tharaſio patriarchæ.

Sexta ſynodus authoritate Adriani corroboratur.

CAN. V.

Sextam ſynodum ſanctam cum omnibus canonibus ſuis recipio.

Sed dubitatur de ea an canones cõſcripſerit. q[uo]d ex quarta actione ſextæ ſynodi a facilè abſoluitur.

Ait enim epiſcopus Petrus epiſcopo Nicomediæ:

Sexta ſynodus canones conſcripſit.

CAN. VI.

Habeo librum continentem canones ſanctæ ſynodi ſextæ: patriarcha dixit, Quidam ſcandalizantur per ignorantiam pro canonibus iſtis dicentes, Nunquid ſexta ſynodus canones fecit? Sciant ergo quoniam ſynodus ſancta ſexta ſub Conſtantino congregata eſt contra eos, qui dicebant unã operationem, & unam uoluntatem b eſſe in Chriſto, in qua ſancti patres illos, utpote hæreticos, anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt.

a Soluta eſt hæc ſynodus Conſtantini c xiiij. anno, poſt quatuor uerò aut quinq; annos ijdem ſancti patres cõgregati ſunt ſub Iuſtiniano d filio Conſtantini, & prædictos canones promulgauerunt, de quibus nullus dubitet. Qui enim ſub Conſtantino Imperatore in ſynodo fuerunt, ijdem ipſi epiſcopi ſub Iuſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat enim ut ſynodus uniuerſalis canones eccleſiaſticos promulgaret. Item ſancta ſynodus uniuerſalis ſexta poſt promulgatam ab eo diffinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregauerat non multò poſt defuncto, Iuſtiniano filio eius regnante pro eo. Eadem e ſancta ſynodus diuinitus inſpirata, iterum Conſtantino. iiij. aut v. anno congregata eſt, & canones numero ccij. ad correctionem eccleſiæ promulgauit. Ex his ergo colligitur, quòd ſexta ſynodus bis congregata eſt primò ſub Conſtantino Imperatore, & nullos canones conſtituit: ſecundò ſub Iuſtiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

ff. de iudic. proponebatur. Et eſt hic arg. quod eadẽ ſit cauſa appellatiõis cum cauſa principali. ſecunda quæſtione ſexta. ſi q[ui]s in quacunq; Sancta

Vnde ſancti patres in eadem ſynodo cõgregati dixerunt:

Conſtitutiones ſynodi ſextæ.

CAN. VII.

Quoniam ſanctæ uniuerſales ſynodi v. ſub Iuſtiniano Auguſto vj. ſub Cõſtantino patre ſuo Auguſto, [redacted] fidei plenisſimè diſputantes, [redacted] cerunt, ſicut cæteræ quatuor [redacted] nodi: propterea nos conuen[redacted] imperialem urbem ſacros ca[redacted] pſimus. Item placuit huic ſanctæ [redacted] ut amodo confirmata, & rat[redacted] Apoſtolorum lxxxv. capitula, [redacted] mamus & cæteros ſanctorum [redacted] ſynodos, primam Nicenam, [redacted] nam, Neoceſariẽ. Gangrenſem, Antiochenam, Laodicen, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Calcedonenſem, Sardicenſem, Carthaginenſem, & opuſcula Theophili Alexandrini, epiſcopi, & Gregorij triſmegiſti Neoceſarien. epiſcopi, & Dionyſij Alexan. epiſcopi & martyris, Athanaſij epiſcopi Alexandrini, Baſilij Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi, Gregorij Miſeni epiſcopi, Gregorij theologi, Amphilogij Iconen. epiſcopi, Timothei Alexandrini epiſcopi, Germani Conſtan. epiſcopi, Cyrilli Alexãd. epiſcopi, Cypriani Carthag. epiſcopi, & ſynodum ſuam. Item ex diurno lib. profesſio. † Rom. pontificis.

[redacted]

Authoritate Romani pontificis ſancta octo concilia corroborantur.

CAN. VIII.

a **S**Ancta octo. hæc cōcilia dicuntur octo, quia octies ſunt celebrata, ut hic. dicuntur & quatuor quia in quatuor locis celebrata: ut ſ. diſtinct. proxima. ſicut.

b **P**Rima annotatio. Maiorem. Argumentū q̄ nō qui prior eſt tēpore potior, eſt iure: ſed melior p̄ferendus eſt: quia non gradus elegātior

SAncta octo a uniuerſalia concilia, primum Nicenum, ſecundum Conſtantinop. tertiū Epheſinum, Calced. iiij. & v. Item Conſtantinop. vj. Item Nicenū. vij. viij. quoque Conſtantinopo. uſque ad unum apicem immutilata ſeruare, & pari honore, & ueneratione digna habere, & quæ prædicauerunt & ſtatuerūt modis omnibus ſequi & prædicare: & quencunq; condemnauerunt, & ore & corde condemnare profiteor. Quo autem tempore ſexta ſynodus, & prima, ſecunda, quarta, & quinta cōgregatæ ſunt: Beda in lib. de tempore ſcripſit, dicens:

De temporibus conciliorum.

CAN. IX.

SExta ſynodus uniuerſalis Conſtantinopoli congregata eſt, & Græco ſermone conſcripta temporibus Papæ Agathonis, exequente pijſſimo principe Conſtantino intra palatium ſuum, ſimulq; legatis apoſtolicæ ſedis epiſcopis cl. reſidentibus. Prima ſynodus uniuerſalis in Nicena congregata eſt contra Arrium cccxviij. patrum, temporibus Iulij Papæ ſub Conſtantino principe.

Secunda in Conſtantin. cl. patrum contra Macedonium & Eudoxium temporibus Damaſi Papæ, & Gratiani principis, quando Nectarius eiuſdem urbis epiſcopus eſt ordinatus. Tertia in Epheſina centū patrum contra Neſtorium Auguſtæ urbis epiſcopum ſub Theo. magno principe, & Papa Celeſtino.

Quarta in Calced. ſexcentorum triginta patrum ſub Leone papa tēporibus Marciani principis contra Euticem nefandiſſimorum monachorum præſulem.

† Vigilij & j. Egiper.

Quinta in Conſtantino. ciuitate temporibus Iulij † Papæ ſub Iuſtiniano principe contra Theodorū & omnes hæreticos.

PRima autem ſynodus in Nicena cccxviij. patrum contra Arrium Alexandrinum presbyterum, qui tres inæquales gradus in trinitate aſſerebat, patrem. ſ. maiorem, filium minorem, ſpiritū ſanctū creaturam, uel ſeruum, temporibus Conſtantini principis & Syluestri Papæ Romani, Macharij Ieroſolimitani, Alexandri Alexandrini: qui condemnata eadem hæreſi ſtatuerunt canones xx. quorum author maximè præfatus Alexander epiſcopus fuit. Secunda ſynodus in Conſtantino. cl. patrum contra Macedonium Conſtan. epiſcopum, qui negabat ſpiritum ſanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani & Theodoſij principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Ieroſoly. Nectarij Alexādrini: qui condemnata præfata hæreſi ſtatuerunt canones tres, quorum author maximè beatus Nectarius Conſtantin. epiſcopus fuit.

Tertia in Epheſo ccc. patrum contra Neſtorium Conſtanti. epiſcopum, qui dicebat beatam uirginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo genitricē. ut aliam perſonam carnis, aliam faceret deitatis, tēporibus Theodo. principis iunioris, Celeſtini Papæ Ro. Iuuenalis conſtan. epiſcopi Cyrilli epiſcopi Alexand. qui xv. capitula cōtra Neſtorij blaſphemias totidem canones authore eodem ſancto Cyrillo anathematizando conſcripſerunt. Quarta in Calced. vj. cxxx. patrum contra Euticem Conſtan. abbatem, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanam aſſumptionem non èx duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo diuinam naturā permanere, tēporibus Marciani principis, Leonis Pa. Romani, Iuuenalis Ieroſoly. Anatholij Conſtant. qui condemnata præſcripta hæreſi ſtatuerunt canones xxviij. quorum author maximè idem ſanctus Anatholius Conſtan. epiſcopus fuit. Quinta in Conſtan. contra Theodorum Meſochenū, & omnes hæreticos, qui Theodorus dicebat aliud eſſe Dei uerbum, & aliud Chriſtū & ſanctam Mariam uirginem negabat dei genitricem fuiſſe: temporibus Iuſti. principis, Iulij † Papæ Ro. dn̄i Antiocheni Eutichij Conſtan. qui xxvj. capitula anathematizando deſcripſerunt contra Theo. & ſociorum eius blaſphemias. Sexta in Conſtan. cl. patrum contra Macharium Antiochenum ep̄m & ſocios eius, qui unam uoluntatem & operationem in Chriſto falſa ſuſpicione aſſerebant: temporibus Conſtātini principis, Agathonis Papæ Romani, Gregorij Conſtan. qui condemnata hæreſi præfata anathematizando ſcripſerunt ix. capitula inferius annexa. † Vigilij.

PRima annotatio Anchiritanæ ſynodi dicitur, quæ ante Nicenam fertur fuiſſe, ſed propter authoritatem maiorem b poſtponitur: in qua patres xviij. ſtatuerunt canones xxiiij, quorum au-

tior, ſed uitæ melioris actio cōprobatur: ut xxiij. q. iiij. ſicut. & xl. di. non loca. & capit. multi. i fi. in auth. de monach. §. ordinatiōe. honeſtioribus enim honores debentur, argum. infra xxv. diſtinct. c. j. in fin. & ff. de mun. & hon. l. honore. Ar. cōtra C. de offic. mag. offi. nemo agētium. & xlj. diſtinct. miramur. & argumen. contra lxv. diſtin. c. pen. & ulti. ubi de hoc i fi. & not. de hoc lxvij. diſt. epiſcopus. Archid.

Septuaginta. Sed contra. xxj. diſt. in nouo lxviij. diſt. corepi. ibi. n. dicit, quod diſcipu-

thor maximè Vitalis Antioch. epiſcopus extitit. Secunda Neoceſarien. quæ poſt Anchiritanam & Antiochenam legitur fuiſſe, in qua patres xvij ſtatuerunt canones xxiiij. quorum author maximè Vitalis epiſcopus Salonit. extitit. Tertia Gangren. quæ poſt Nicenam legitur fuiſſe, in qua patres xvj. ſtatuerunt canones xx. propter quaſdam neceſsitates eccleſiaſticas maximè contra Euſtachium, qui dicebat, quòd nullus in coniugali gradu poſitus, nec ullus fidelis, qui non omnibus renunciaret quæ poſsideret, ſpē ullam ad Deum haberet, & multa alia uenenoſa, quæ enumerare longum eſt. Quarta Sardicen. in qua patres lx. ſtatuerunt canones xxij. quorum author maximè Oſius Cordubenſis epiſcopus, & Vincen. Capuanus epiſcopus, & Ianuarius Beneuentanus, & Calepodius Neapolita. ſanctæ Ro. eccl. legati extiterūt. Quinta Antiochena, in qua patres xxx. ſtatuerunt canones xxv. quorum author maximè Euſebius Palæſti. epiſcopus extitit. Sexta Laodicen. in qua patres xxxij. ſtatuerunt canones lxiij. quorū author maximè Theodo. epiſcopus extitit. Septima Carthagi. in qua patres ccxxviij. ſtatuerūt canones xxiij. quorum author maximè Aurelianus Carthagin. epiſcopus extitit, & ſanctus Aug. Hypo. epiſcopus in eadem ſynodo legitur fuiſſe temporibus Honorij Auguſti. Octaua Aphricana ſub Theodo. minore Augu. in qua patres ccxxix. recitauerunt & firmauerunt canones cv. qui per diuerſa concilia Aphricanæ prouinciæ temporibus Aurelij Carthagin. epiſcopi leguntur eſſe conſcripti.

Nona Arelaten. in qua patres cc. ſtatuerunt canones iiij. quorum authores maximè Syluester urbis Romæ epiſcopus, & ſanctus Maurinus Arela. epiſcopus extiterunt temporibus Conſtantini Auguſti, ſicut quidam aſſerunt. Decima iterum Arelaten. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Cæſarius Arelaten. epiſcopus temporibus Auguſti Conſtantini extitit. Vndecima iterum Arelat. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones. Duodecima iterū Arelaten. in uico Hortenſio, in qua patres xj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè ſanctus Cæſarius epiſcopus extitit. Tertiadecima iterū Arelat. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Sarpidius Arela. epiſcopus extitit. Quartadecima Auraſieñ. in qua patres xxvj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Hilarius epiſcopus extitit.

Quintadecima Empañ. in qua patres xxvj. ſtatuerunt canones ix. quorum author maximè Cæſarius extitit epiſcopus.

Sextadecima Agatheñ. in qua patres xxxix. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Arelaten. epiſcopus extitit. Septimadecima Aurelianen. in qua patres lxxij. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Aureli. Arelaten. epiſcopus extitit. Octauadecima iterum Aurelia. in qua patres. xxx. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Melianus epiſcopus Rhodonē. extitit.

Nonadecima iterū Aurelian. in qua patres xxx. ſtatuerunt canones, quorum author maximè ſanctus Albinus Andegauē. epiſcopus extitit. Vigeſima Aruer. in qua patres v. ſtatuerunt canones, quorū author maximè Honoratus Breliten. epiſcopus extitit. Vigeſimaprima Maticen. in qua patres xxj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Priſcus Lugd. epiſcopus extitit.

Vigeſimaſecunda iterum Maticen. in qua patres lxxxvj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè idem Priſcus Lugd. epiſcopus extitit, Vigeſimatertia Lug. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones, quorū author maximè Philippus Viennē. epiſcopus extitit. Vigeſimaquarta iterum Lug. in qua patres xxx. ſtatuerunt canones, quorum author maximè idem Priſcus Lug. epiſcopus extitit. Sed quod Nicena ſynodus xx. canones ſupra ſtatuiſſe dicitur, contrarium uidetur ei, quod in epiſtola Athanaſij inuenitur.

Scribit. n. Athanaſius Alexandrinus epiſcopus Marco Papæ ita dicens.

Epiſtola Athanaſij poſtulantis capitula Niceni concilij.

CAN. X.

Septuaginta Niceni concilij capitula, quæ de præfata ſynodo iubente domino meo Alexādro decreta omniū epōrum attuli, quæ ſunt igne combuſta: opta

diſcipuli fuerunt. lxxij. ſecũdum H. Dic, quod minor numerus nõ exclu dit maiorem. Arg. x.quæſt.j. hanc.ſic not.ĩ.xv. diſt. c.j. uerſi.harum.

Q Vod dicitis. Regionibus. Hic eſt duplex arg. unum ſtale, ex quo omnes alij hoc faciũt, ergo & tu obſeruabis hoc: ut not.ĩ. xij.diſt.illud.& ca. quemadmodũ. Itẽ argu. ꝙ nulli licet ignorare ea, quæ publice facta ſunt. xij.q.ij. qui & humanis. viij. q.j.licet. xj.q.iij. curæ. xx.diſtin. ſi decreta. lxxxvij. diſt.c. ul. xxxiij. qõ.j.paratus. ff.de inſtit. ac. ſed & ſi.§. proſcribere. C.de lib. cau. ſi filia. extra de poſtu.præla. ad hãc. arg.cõtra. lxxxij.diſt. propoſuiſti. & j.q.j. ſiqui a ſimoniacis. & xxiiij.q.j. ſi qs dederit.primũ regulare. ſecũdũ caſuale pp caſum ignorantis. extra qui ma. ac poſ. cum in tua.

Facta publica debent ab oĩbus ſciri.

G Eneralia. Hęc diſt.diuiditur in duas partes. In quarũ prima magiſter intendit probare, quod nullum robur habet concilium generale, ſine licẽtia papæ celebratum. Secunda ibi, quapropter. Tertia ibi, hinc ẽt.

b Generalia quoque cõcilia. In hac xvij.diſtin.oſtenditur, qui poſſunt facere concilia. Sunt autem cõciliorum quædã uniuerſalia quædam particularia, ſiue prouincialia, quædam epiſcopalia. Vniuerſale eſt, quod a papa uel eius legato cũ oĩbus epis ſtatuit. a Particulare ſiue prouinciale eſt, metropolitanᵒ, uel

Conciliũ eſt multiplex.

a Vniuerſale.n.cõcilium ſi-

mus, ut a ſede ſanctæ eccleſiæ ueſtra authoritate percipere per præſentes legatos mereamur. Item præſentibus nobis lxx. in memorata ſynodo capitula tractata ſunt: xxx. a Græcis Græca edita lingua: & xxx. a Latinis ſimiliter edita Latina lingua: ſed uiſum eſt ccc. & xviij. epiſcopis Spiritu ſancto repletis, & maxime iam dicto Alexandro & apo. ſedis apocriſarijs, ut decẽ capitula adunarentur alijs, atque alijs congruis locis insererentur, & ad formã lxx. diſcipulorum, uel totius orbis terræ linguarũ lxx. tanti, & tam excellentis concilij fierent capitula, quæ omnem Chriſtianorum informarent orbẽ. Qũo ergo xx. tantum capitula in Nicena ſynodo ſtatuta dicuntur, cum lxx. capitula (ut Athanaſius ſcribit) in ea ſtatuta monſtrentur? His ita reſpondetur: capitula Nicenæ ſynodi, quædam in deſuetudinẽ abierũt, xx. tantum in Ro. eccleſia habentur. Vnde Stephanus papa ſcribit dicens Luthobio epiſcopo Maguntino.

Niceni concilij uiginti tantũ capitula habentur.

CAN. XI.

V Iginti tantum capitula Nicenæ ſynodi in ſancta Ro. ecc. habentur: ſed quo neglectu alia defecerũt, ambiguum eſt plurimi arbitrantur Antioch. concilio eſſe ea inſerta, Sardicenſe quoque concilium authoritate Nicolai papæ recipitur.

Vnde idem ſcribit clero Conſtantinopol.

Authoritate apoſtolica Sardicenſe concilium recipitur.

CAN. XII.

Q Vod dicitis, neque Sardicenſe concilium, neque decreta alia uos habere Sanctorum patrum, uel recipere, nõ facile uobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicen. conciliũ, quod penes uos in ueſtris regionibus [a] actum eſt, & omnis eccleſia recipit, qua ratione conueniat, ut hæc ſancta Conſtantino. eccleſia abijceret, & (ut dictum eſt,) non reciperet.

DISTIN. XVII.

G Eneralia [1] quoq; concilia, [b] uel quorũ tẽpore celebrata ſunt, uel quorũ authoritas cęteris præemineat, ſanctorum authoritatibus ſupra mõſtratum eſt. Authoritas uero aggregãdorum conciliorum penes apoſtolicam ſedem eſt.

Vnde Marcellus papa ſcribit Maxẽtio epiſcopo.

Abſque Romani pontificis authoritate ſynodum aliquibus congregare non licet.

CAN. I.

S Ynodum [c] epiſcoporum abſq; huius ſedis Romanæ authoritate (quãquã quoſdam epiſcopos poſſitis congregare [d]) non poteſtis regulariter facere. Neq; ullũ epiſcopum, qui hãc appellauit apoſtolicam ſedem, damnare antequam hinc ſententia diffinitiua procedat. Nam ſi ſeculares in publicis iudicijs libellis utuntur appellatorijs, quanto magis ſacerdotibus hæc eadem agere licet, qui ſuper illos ſunt, de quibus dictum eſt: Ego dixi, dij eſtis? Pſal. 81.

primas facit cũ ſuffraganeis ſuis: ut xviij.diſt.ca.j.xcij. diſt.ſi quis epiſcopus. Sed uniuerſale non debet fieri ſine authoritate papæ, ut hic. nec particulare ſine authoritate metropolitani uel primatis, nec epiſcopale ſine authoritate epĩ metropolitanus tamen põt facere cõciliũ ſine authoritate primatis: ut xcij.diſ. ſi quis epiſcopus. ſimiliter epſ ſine authoritate metropolitani. ut xxxviiij. di. qñ. & xij. q.ij.placuit. Nec obſt.quod legitur ĩ.diſt. proxi. ca.propter.in ſi.& c.pe. quia illud eſt intelligendum de prouincialibus cõcilijs. Vel intellige illud de canonibus conſtituendis. Ioan.

ne authoritate papæ uel eiᵒ legati celebrari nõ põt.ĩ. eo. c.j.& ij.ĩ. diſt. 3. §. porro. Archid.

S Ynodũ. CASVS *Maxentius epiſcopus uolebat generalem ſynodum ad condendũ canones cõgregare, ſed Marcellus dicit, quod nõ poteſt ſine licentia papæ, quamuis poſſit particularem ſynodum facere.*

c Synodum, ſcilicet generalem.

ADDITIO.

Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter ſtatuendum. Archi.

d Congregare. cũ conueniunt epiſcopi ad examinandã cauſam criminalẽ alicuius clerici in ſacris. & ſecũdum hoc eſt arg. quod talis congregatio epõrũ nõ dr ſynodus generalis.

Regula.

Itē Iulius papa Orientalibus epiſcopis.

Non eſt ratū concilium, quod authoritate Romanæ eccleſiæ fulcitum non ſit.

CAN. II.

Regula ueſtra nullas habet uires, nec hīe poterit: qm̄ nec ab orthodoxis epiſcopis hoc concilium actum eſt, nec Roma. eccleſ. legatus [a] interfuit canonibus præcipientibus ſine eius authoritate concilia fieri nō debere, nec ullum ratum eſt [b] aut erit unquam concilium, quod eius non erit fulcitum authoritate.

Item Damaſus papa.

Nullus uſurpet conceſſa Romanæ eccleſiæ.

CAN. III.

Hvic ſoli ſedi conceſſa [c] nullus uſurpare ſine eius conſultu præſumat, qui non uult honore eccleſiaſtico indignus aut contemptor iudicari.

Item Gregorius papa.

Abſque apoſtolicæ ſedis authoritate ſynodum aliquibus congregare non licet.

CAN. IIII.

Nec licuit alicui aliquādo, nec licebit particularem [d] ſynodū congregare: ſed quoties aliqua de uniuerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam [e] de eo, quod non intelligūt rationem aut ſponte ij, qui ſalutem animæ ſuæ deſiderāt, ad apoſtolicam ſedem pro recipienda rōne conueniant: aut ſi forte, ſicut de talibus ſcriptum eſt, Peccator cum peruenerit in profundum malorum, contemnit: ita qui obſtinati & contumaces extiterint, ut docere non uelint, eos ab eiſdē ſedibus Apoſtolicis, aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt, aut (ne aliorum ꝑditio eſſe poſsint) ſecundum canones per ſeculares [f] oportet opprimi poteſtates.

Item Pelagius papa epiſcopis, qui cōuenerant ad illicitam uocationē Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi.

Non eſt concilium, ſed conuenticulū, quod ſine ſedis apoſtolicæ authoritate celebratur.

CAN. V.

Mvltis denuo Apoſtolicis, & canonicis atq; eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſque ſententia Romani pontificis concilia celebrari.

[2] Quapropter ut iam dictum eſt, recte non concilium, ſed conuenticulum ueſtrum, uel conciliabulum caſſatur: & quicquid in eo actum eſt, irritum habeatur & uacuum. Vos quoque deinceps uidete, ut nullius hortatu [g] talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ ſedis communione carere non uultis. Si uero in qualibet prouincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſos prouinciæ epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſsidentes non conueniat ad maiorem: [h]

a Regula. Legatus. ad hoc ſpecialiter deſtinatus alias non poſſet legatus facere concilium, ut not. 5. diſtin. iij. c. regula. §. porro. & extra de offic. leg. quod tranſlationem.

b Ratum eſt arg. quod id, quod nullum eſt, non poteſt ratum haberi: ut no. ix. q. ii. capi. nullus alterius. extra de elec. audi- tis.

c Hvic ſoli ſedi cōceſſa. Hic expſſe habet, quod illud qđ ſoli papæ cōpetit, non trāsfertur generali mādato, niſi ſpecialiter mandetur: ut extra de offic. leg. quod tranſlationem. quæ autē illa ſint, dixi xij. diſt. præceptis. & alia habes extra de offi. leg. quod tranſlationem.

d Nec licuit. particularem. Ad aliquid generaliter ſtatuendum, [1] uel reuocādum illud, quod in uniuerſalibꝰ cōcilijs eſt ſtatutum, ut iſti epiſcopi qui uolebant retractare ſtatuta Conſtantinopolitanæ ſynodi. Videtur hic, qđ ad ſolū papam ſpectat interpretari ſtatuta uniuerſalis cōcilij, ut extra de conceſ. præben. & eccle. non uac. dilectus. Argu. contra quod ab omnibus epiſcopis uel ſaniori parte eorum, qui interfuerunt, pōt fieri interpretatio: quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius ſtatuit. extra de ſen. excō. inter de iudi. cum uenit ſent.

e Ad recipiēdam. Eo ipſo, quod quis errat, non dicitur hæreticus, ſi paratus eſt corrigi ut xxiiij. q. j. hæc eſt fides. ſed ſi dubitat de fide, hæreticus dicitur, ut extra de hære. ca. j.

f Per ſeculares. Poſſunt ergo laici coercere clericos etiam non depoſitos in caſibus, ut not. xxiij. quæſt. v. princeps. alias autem etiam depoſitum, non poteſt laicus punire, niſi incorrigibilis ſit, ut extra de iudi. cum non ab homine. Nunquam enim clericus quantuncunq; ſit criminoſus, tradendus eſt curiæ ſeculari, dummodo poſſit corrigi per eccleſiaſticā poteſtatem: ut lxxxj. diſtinct. dictum. extra de iudi. at ſi clerici. Niſi in crimine falſi literarum Apoſtolicarum: ut extra de crimi. fal. ad falſariorū. Item habes hic, quod ubicūq; deficit eccleſiaſtica poteſtas ſemper recurritur ad brachium ſeculare. xj. quæſtione prima. petimus. & xxiij. qō. quinta. de liguribus. Ad idem eadem quæſtion. adminiſtratores.

g Mvltis. Hortatu. Argumentū, quod authoritas ſuperioris non excuſat: ut xij. queſt. ij. quicunq; militum. Argumētum contra. duodecima quæſtio ij. de rebus lxiij. diſtinctiōe. Salonitanæ. Tu dic, quod in le- uibus excuſat, alias non.

h Ad maiorem. id eſt, ad metropolitanum: & ita cū appellatur ab omnibus epiſcopis ꝓuinciæ ad metropolitanum, uidetur quod metropolitanus ſolus maior ſit omnibus epiſcopis prouinciæ quia de pari ad parem non licet appellare. ij. quæſtione ſexta. capit. anteriorum. uerſicu. illo uidelicet. Item hic appellatꝰ a metropolitano ad cōcilium metropolitanum. prima quæſtio. ſexta. omnis. & ſic cōcilium eſt maius [2] ipſo metropolitano. & ſic appellatꝰ ab aliquo ad ſeipſum cum alijs. & eſt ſimile. ff. quando appellan. ſit l. prima. §. ſolet. Sed quid eſt, quod hic dicitur, quod ſi diſſentiūt epiſco-

Papæ ſoli competēs gn̄ali mādato non transfert.

[1] Vel dic quod particularem dicit propter illos qui partē faciunt. [2] hæreticos quibꝰ nullo modo licet cōcilium celebrare, ſe cūdū Lau. Statuta uniuerſalis concilij, ꝑ quem poſſunt interpretari.

Laici utrū poſsint aliqn̄ clericos puniꝛ.

Prouer. 18

Appellat de epis ꝓuinciæ ad metropolitanum.

[2] Ex hoc dicto uidētur quod cōcilium poſſet cognoſcere de cauſis delictorū metropolitani. de hoc dicā 11. q. j. ſi clericus. ibi uideat. Archid.

tunc ſedem referantur. Et ſi illic quidem facilè & iuſtè non diſcernuntur, ubi fuerit ſynodus regulariter congregata, canonicè & iuſtè iudicentur. Maiores [a] uerò & difficiliores quæſtiones (ut ſancta ſynodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit) ad ſedem ſemper referantur apoſtolicam.

Itē Symmachus Papa.

Prouincialia concilia ſine Romani Pontificis præſentia pondere carebunt.

CAN. VJ.

Concilia ſacerdotum [b] eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per prouincias quia præſentiam Papæ non habēt, ualitudinem perdiderunt. [c] Legiſtis inſaniſsimi aliquando in illis prouincijs maioribus præter Apoſtolici apicis ſanctionem aliquid conſtitutum: & non de maioribus negotijs ad conſultationem, ſi quid occurrerit, præfatæ ſedis arbitrio fuiſſe reſeruatum?

3 Hinc etiam cùm authoritas Theoderici Regis ex diuerſis prouincijs ad urbem Romanam ſacerdotes conuenire præcepiſſet, [d] ut ſanctum concilium iudicaret de ijs, quæ uenerabili Papæ Symmacho præſuli Apoſtolicæ ſedis ab aduerſarijs ipſius dicebantur impingi: Liguriæ & Aemiliæ epiſcopi, ſeu Venetiarum, ſuggeſſerunt ipſum, qui dicebatur impetitus, debere ſynodum conuocare, ſcientes quòd eius ſedi primum Petri Apoſtoli meritum, deinde ſecuta iuſsione domini, [e] conciliorum uenerandorum authoritas ſingularē in eccleſijs tradidit poteſtatem: nec antedictæ ſedis antiſtitem minorum ſubiacuiſſe iudicio. Ad hæc ſereniſsimus Rex Deo inſpirante reſpōdit, ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequenda præſcribere: nec aliquid ad ſe præter reuerentiā [f] de eccleſiaſticis negotijs pertinere committens ēt poteſtati pontificū ut ſiue propoſitum uellent audire negotium, ſiue nollēt, quod magis putarent utile, deliberarent: dummodo pro uenerandi prouiſione concilij pax in ciuitate Romana daretur. Epiſcopi uero in ſynodo reſidentes congregata authoritate eiuſdem Symmachi dixerunt, Symmachus Papa ſedis Apoſtolicæ præſul ab huiuſmodi oppoſitionibus impetitus quantum ad homines reſpicit, ſit immunis [g] & liber, cuius cauſam totam Dei iudicio reſeruamus. De clericis uerò memorati Papæ, qui ab epiſcopo ſuo ante tempus [h] cōtra regulas diſceſſerunt, & ſchiſmafecerūt, hoc fieri decernimus, ut illi ſatisfaciētes epiſcopo ſuo miſericordiā conſequantur, & officijs eccleſiaſticis ſe gaudeant reſtitui. Laurentius eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopus huic ſtatuto noſtro, in quo totam cām Dei iudicio commiſimus, ſubſcripſit. Petrus eccleſiæ Rauennatis epiſcopus ſub eiſdem uerbis ſubſcripſit, & poſt eum ſeptuaginta quinq; epiſcopi. Illud de clericis pro pace in urbe reformanda miſericorditer, & diſpenſatiuè factum dignoſcitur. Hoc quoque notandum eſt, quòd in hoc concilio, & in alia ſynodo [i] Symmachi Papæ, ante Rauennatem epiſcopum Mediolanenſem ſubſcripſiſſe, & reſpondiſſe legitur: ex quo & ſedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.

epiſcopi, recurrat ad ſuperiorē? quare non ſtat hic ſententiæ pluriū. lxv. diſt. ſane. Intelligūt quidam, quod dicit in cauſa criminali epiſcopi ubi oportet omnes epiſcopos conſentire: ut vj. q. iiij. c. j. & ij. Sed pōt intelligi in eo caſu, quando in prouincia dubitat de negotio aliquo inter epiſcopos: tunc recurritur ad ſedē ſuperiorē. Vel intelligas in eo caſu ēt quando diſſentiūt epiſcopi in ſententia, non q̄ ſententiā aliquā ꝓferant ſed uidetur quibuſdā uno modo ſnīa, alijs alio modo.

a Maiores. Vt de fide: ut xxiiij. q. j. quoties.

b Concilia ſacerdotum. Id eſt, epiſcoporū.

c Perdiderūt. Nota quod aliquis dicitur perdere qđ nunquam habuit. ſic v. q. vj. quia iuxta. xxiij. q. iiij. Guliſarius. xxiij. diſt. quorundā. ſic xxxiij. q. ij. quod uero. & c. Moyſes.

Hinc ēt. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua ponit quid iuris ſit de ſynodis.

d Præcepiſſet. Iſti epiſcopi uenerunt ad citationem Regis, non quod uenire tenerētur, ſed ut reuocarent eū ab errore ſuo. Simile ad hoc extra de except. olim.

e Iuſsione domini. [redacted]. ſed Imperator à populo: ut xciij. di. legimus. i fi. Contrarium huic ſignatur xxj. diſt. quamuis. & xxij. diſtinc. omnes. ubi dicitur, quod Romana eccleſia habet primatū à domino, & non à concilijs. Sed dic principaliter habuit à domino ſecundario à concilijs.

f Reuerentiam. Debet Imperator reuerētiam eccleſiæ: ſed de rebus eccleſiæ nihil poteſt diſponere: ut xcvj. diſtinctio. bene. unū nec dignitates, nec præbendas dare poteſt, ut xvj. q. vij. ſi quis deinceps. Argumētum cōtra extra de cōſuetud. cum inter. i parte deciſa, ubi dicitur Rex conferre decanatum: ſ; hoc forte ex cōſuetudine, & ex priuilegio. xvj. q. j. hinc etiam.

Rex præbendas dare non poteſt.

g Immunis. Infra ij. quæſtio. vij. ca. nos ſi incompetēter. §. item cū Balaam. in fine. Contra: ibi dicitur, qđ ſimoniacus poſt reſtitutionem tenetur reſpondere accuſatoribus. Sed dic qđ primo fuit accuſatus de hæreſi, ſed cum appareret calumnia accuſantis, poſtea fuit abſolutus, ut hic dicitur.

h Ante tempus. quod fieri non debuit: ut viij. q. iiij. nonne. §. illud.

i Synodo. Vt xcvj diſtin. bene.

Epiſco-

[redacted]

a EPiſcopos. Tempus. Generale eſt, quod qui prius dignitatem receperunt, præferendi ſunt alijs: ut lxxiiij.diſt.epiſcoporum.& lxxv.diſtinct. c.ulti.& extra de maio.& obe.c.j. quoniã ille gradus cæteros antecedit, quẽ labor prolixior & ſtipendia longiora fecerũt anteire: ut C.de offi. ma.of.l. nemo.niſi aliqs receperit dignitatẽ à principe. Ille.n. præponit alijs, ut extra de maior. & obed. per tuas. & ff. de albo ſcrib. l. ij. Et niſi ſint loco metropolitani, uel alicuius maioris digniaatis q licet ſint poſterius ordinati, tñ præponuntur alijs, ut hic in Palea, placuit. diſt. prox.

Ordo inter beneficiatos.

EPiſcoporum, Hæc diſtin. diuiditur in tres partes in prima probat quod concilia epõrũ debent fieri bis in anno: & hoc probat per ſex canones, quod tamẽ correctum eſt. Secunda ibi, Quoniã quidẽ. Tertia ibi, Singuli.

b Epiſcoporum. Hic intitulatur xviij.diſt. in proxima diſt. magiſter oſtendit, quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere, iõ conſequẽter oſtendit ad qd ſint utilia. Addit etiam quoties in anno, & quo tpe anni, & cuius authoritate ſint celebrãda: & quod metropolitanus nihil debet exigere ab epis conuenientibus ad conciliũ. addit de pœna epi qui uocatus ad ſynodũ nõ uenit. In fine dicit quod intra ſex menſes debet epus indicare ſuis ſubditis ea, q̃ in concilio acta ſunt. Lau.

c Conſtituendũ. Illud non eſt uerũ quia epiſcopi bene poſſunt cõdere canones epales, & archieps puincia les: quia quilibet populus & quælibet eccleſia ſibi poteſt ſtatuere aliquod ius: ut ſ. diſtin. j. ius ciuile. & viij. diſt. quæ contra. xj. diſt. catholica. & xij. diſtinct. illa. & de conſec. diſt. iij. c. j. & extra de fer. conqueſtus. ſed de maioribus negotijs nõ poſſunt aliquid ſtatuere: ut hic, & xij. diſt. præceptis. ubi de hoc.

Eccleſia quilibet põt ſibi ius ſtatuere.

Ait enim Gregorius Siagerio epiſcopo Auguſtudunenſi.

CAN. VII.

EPiſcopos ſecundùm ordinationis ſuæ tempus a ſiue ad conſedendum in concilio, ſiue ad ſubſcribendum, uel in qualibet alia re ſua attendere loca decreuimus, & ſuorũ ſibi prærogatiuam ordinũ uendicare.

Verùm tempus ordinationis nõ ad eccleſias, ſed ad pſonas refertur ſicut ex conſuetudine Cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & epiſcoporum. uniuſcuiuſq; prouinciæ euidenter apparet.

DISTIN. XVIII.

EPiſcoporũ b igitur concilia (ut ex pmiſſis apparet) ſunt inualida ad diffiniendum, & ad conſtituendum: c nõ aũt ad corrigẽdum. Sunt. n. neceſſaria epõrum concilia ad correctionem, & ad exhortationẽ: quæ etſi non habent uim cuſtodiẽdi, habent tamen authoritatem imponendi & indicendi, quod alias ſtatutũ eſt, & quod generaliter ſeu ſpecialiter obſeruari præceptum eſt.

Ex Gabilonenſi concilio, cap. vi.

PALEA.

PLacuit, ut conſeruato metropolitani primatu, cæteri epiſcopi ſecundùm ſuæ ordinationis tempus alius alij deferat locum.

Vnde Leo Papa Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo.

Bini conuentus per ſingulos annos ab epiſcopis celebrẽtur.

CAN. I.

DE concilijs autem epiſcopalibus non aliud indicimus, quàm quod ſancti patres ſalubriter ordinauerũt, ut ſcilicet bini d conuentus per annos ſingulos habeãtur, in quibus de omnibus e querelis, quæ inter diuerſos eccleſiæ ordines f naſci aſſolẽt iudicetur. Ac ſi fortè inter ipſos, qui præſunt, de maioribus peccatis naſcitur (quod abſit) cauſa, quæ prouinciali examine nequeat diffiniri fraternitatẽ tuam de totius negotij qualitate metropolitanus g curabit inſtruere, h ut ſi coram poſitis partibus, nec tuo fuerit res ſopita iudicio, ad noſtram cognitionẽ quicquid illud eſt, trãsferatur. Item ex Niceno cõcilio.

Quo tempore cõcilia epiſcoporum ſunt celebranda.

CAN. II.

HAbeatur ſemel concilium ante dies quadrageſimæ, i ut omnibus (ſi quæ ſunt) ſimultatibus k amputatis, mundum ieiunium & ſolẽne Deo poſsit offerri.

d DE cõcilijs. Bini. Hoc corrigitur ĩ. eadẽ, quoniam. & extra de accuſationi. ſicut olim.

e De omnibus. Ad eos ſpectantibus.

f Ordines. i. laicos, uel clericos. loquitur primati uel patriarchæ.

g Metropolitanus. No. qd in magnis negotijs ſemper cõſulet archiepiſcop⁹ ſuũ primatem, ut hic, & lxv. diſt. de perſona. & vj.q.iiij. ſi inter epiſcopos. Item habes hic, quod primas non debet intereſſe cõcilio metropoli. & xcij. diſtin. c. penultimo. & xj. quæſtione prima clericus aduerſus.

Primas in cõcilio archiepiſcopi non debet intereſſe.

h Inſtruere. Ergo iudex à quo appellatur põt inſtruere iudicem ad quẽ appellatur, & eius cauſam quare non recipit eius appellationem & exemplum ſibi reddere debet: ut ff. de appellatio. recipien. l. ſciendum. Non tamẽ tanquam teſtis, ut ij.q.vj. ſtatuendum.

i HAbeatur. Dies quadrageſimæ. In ſequenti capitulo dicit quod poſt tertiam hebdomadã Paſchæ: ſed iſte canon præiudicat illi: quia iſte canon eſt Niceni cõcilij, uel loquitur ſecundum diuerſas conſuetudines. xvj. diſtin. c. vj. uerſicu. primo. argumentum lxxvj. diſtinc. utinam. Archid.

i Sub quo inter alios primatũ obtinet. x v. diſt. c. j. & ij.

k Simultatibus. Simultas

Secũdum uero agatur circa tempus [a] autumni.

Item ex Antiocheno cõcilio.

Ad morum correctionem, & controuerſiarum diſſolutionẽ bis in anno epiſcopale conciliũ fiat.

CAN. III.

PRopter eccleſiaſticas cauſas, & quæ exiſtunt, controuerſias diſſoluendas, ſufficere nobis uiſum eſt bis in anno per ſingulas prouincias epiſcoporum concilium fieri. Semel quidem poſt tertiam hebdomadam Paſchalis ſolennitatis, ita ut in quarta hebdomada, quæ ſequitur, & in medio tẽporis inter Paſcha & Pentecoſten conciliũ compleatur. Admoneãt [b] autem comprouinciales epiſcopos ij, qui in amplioribus ciuitatibus, id eſt, metropolitanis degunt. Secũdum uero concilium Idibus [c] Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetei †† menſis [d] decimus inuenitur. In ipſis autem concilijs & præsbyteros & diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes [e] quotquot ſe læſos exiſtimant, ſynodicam expectare ſententiam: nec liceat aliquibus apud ſemetipſos concilia [f] ſine metropolitanorum & epiſcoporum conſcientia & conſenſu facere: quibus & de omnibus cauſis [g] conſtat eſſe permiſſum iudicium.

Item ex concilio Laodicenſi.

Semetipſos accuſant, qui uocati ad ſynodum uenire contemnunt.

CAN. IIII.

NOn oportet uocatos epiſcopos ad ſynodum cõtemnere uenire ſed adire debere: & aut docere, aut doceri [h], quæ ſunt ad eccleſiæ, cæterorumque correctionẽ utilia: quod ſi contempſerint, ſeipſos uidentur accuſare [i] niſi forte ire nõ poſſint.

Itẽ ex cõcilio Calced.

Corripiantur epiſcopi, qui ad cõciliũ uocati uenire recuſant.

CAN. V.

PEruenit ad noſtras aures, quòd in prouincijs conſtituta epiſcoporum concilia minime celebrentur. hoc ex eo probatur, quod multæ [k] quæ correctione opus habent, eccleſiaſticæ res negligantur. Statuit ergo hæc ſancta ſynodus, ſecundum regulas patrum bis in anno in unum conueniri per ſingulas prouincias epiſcopos, ubi ſingula quæ emerſerint, corrigantur. Qui uero noluerint cõuenire epiſcopi cõſtituti in ſuis ciuitatibus, & hoc maxime cum ſui corporis ſanitate ſint conſiſtentes: cum etiam ab omnibus alijs urgentibus neceſsitatibus [l] & inexcuſabilibus negotijs ſint liberi, licere eos fraternæ charitatis commonitionibus corripi.

Simultas eſt odium priuatum. lxv. diſt. cap. iij.

[a] Circa tempus. Idibus Octob. ut ĩ. capi. ſeq.

[b] PRopter. Admoneant. id eſt, cõuocent uel propríe: & ſic eſt. arg. quod mora poteſt purgari, licet certus dies ſit appoſitus: † alias quare admonerentur. ſic ĩ. ea. diſtinct. quoniam. & extra de cõceſ. prę ben. & eccle. non uac. quia diuerſitatem. & ff. de peri. & cõ. rei uend. l. j. §. licet autem. Ar. contra extra de elec. cum in cũctis. Arg. contra vij. q. j. præſentiũ. & xx. qõ. ij. puella. & C. de contrahen. ſtip. magnam. & extra de dolo & contu. cũ dilecti. Sol. ubi dies præfigitur a canone, mora põt purgari. Sec⁹ ſi ab homine pręfigitur dies, arg. ff. de ar. l. ſi cum dies. §. ulti. & l. Celſus. Ioan. Sed hoc non eſt uerum, ut extra de ſup. neg. pręl. licet. ibi dici uidet, qđ mora purgari non poſsit. S; certe noua decreta. dicit quod in ſolutione penſionis mora intra breue tempus poſsit purgari, ut extra de loca. cap. ulti. ſed illa loquit̃ in alio caſu, quàm decr. licet. Vel dic quod illa corrigit decr. licet. B.

[c] Idibus. Hoc falſum uidetur: quia Idus ſemper eſt in xiij. die, uel xv. ſecundum quod nonæ præcedunt. Si enim mẽſis habet quatuor nonas, ſũt Idus in xiij. die, ſi uero ſex nonas, ſunt in xv. die. & ita Idus nunquam ſunt ĩ decima die. Verũ eſt apud nos, ſed apud Gręcos bene eſt decima die. Dicũt quidã, ‡ quod Idus quãdoque dicit̃ large, ut hic, ſcilicet totũ illud tempus ex quo poſt nonas ſtatim incipiũt cõputari: ut cum dicit̃ viij. Idus. vij. Idus. & ſic deinceps. nam in principio menſis dicitur calendæ: deinde iiij. uel vj. nonas. deinde terminatis nonis dicitur viij. Idus. vij. Idus. quare ergo dicitur quod ſit decimus? Sed dicas, quod hic uocat hoc nomine Idus quẽlibet diem, qui eſt inter illos dies, qui dicuntur Idus, non ultimum diem illorum: qui proprie & abſolute dicitur Idus. Alia expoſitio quæ ſit hic, non ualet.

† Id eſt adiectiuũ dici nõ licit aliquẽ eſſe in mora. Laur.

† Vide in hunc locũ Io. Baptiſtam Piũ annotatio nũ poſteriorẽ cap. lxxv. Calẽ. nonæ, & id⁹.

†† Hyperberetei. lege Hyberperici. Alcia. Parergon lib. j. ca. 49.

‡ Vt Laurentius.

[d] Hyperberetei menſis. id eſt, Octobris.

[e] Et omnes. & ꝓ id eſt alias ſi oẽs debent conuenire de prouincia, quare epiſcopus reſeraret eis oĩa ea q̃ fierent in ſynodo: ut ĩ. c. decernim⁹.

[f] Concilia. prouincialia, quia quilibet epiſcopus irrequiſito metropolitano poteſt facere concilia epiſcopalia, ut xxxviij. diſt. quando.

ADDITIO. ſic legitur & no. ĩ. ea. diſt. c. pe. in fin. Archid.

[g] Cauſis, quæ ad ſtatum prouinciæ ſpectant.

[h] NOn oportet. Doceri. licet enim non debeãt ĩdigere doctrina: ut. j. qõ. vij. cõuenientibus. tamen diſcere debẽt xxiiij. qõ. iij. ſi habes. Lauren.

[i] Accuſare. i. debent excommunicari: ut ij. qõ. vj. quis probatus.

[k] PEruenit. Multæ ar. qđ per ſequentia intelligunt̃ & præſumunt̃ præcedentia. Nam ſi quis ab hæreticis per uiolentiã tractus fuerit, & per menſem ſteterit cũ eis, præſumitur non tractus: ut j. quæſt. j. conſtat. Item arg. contra prælatos ex uitijs ſubditorum, & contra magiſtros ex uitijs diſcipulorum: ut xxviij. diſtinct. priuſquam. & xxij. qõ. ij. quod autem ait. liij. diſtin. legem. xij. quæſt. ij. quatuor. xliiij. diſtin. multis. xxxiiij. q. j. cum per bellicã. & C. de adult. l. ſi qui.

Præcedentia per ſequentia ꝓ ſumunt̃.

[l] Neceſsitatibus. Quæ neceſsitas excuſet habes de conſe c.

Itē ex ſeptima ſynodo.

Canonicis ſubiaceat pœnis metropolitanus, qui ſaltem ſemel in anno, celebrare conciliū negligit.

CAN. VI.

² QVoniam quidem regulá ᵃ eſt, quæ dicit bis in anno per ſingulas prouincias oportere fieri per cōuentum epiſcoporū regulares inquiſitiones, propter fatigationes, & ut opportune habeantur ad iter agendum hi, qui congregandi ſunt, diffinierunt ſextæ ſynodi ſancti patres omni excuſatione ᵇ remota omnibus modis ſemel in anno fieri & deprauata corrigi. Hūc ergo canonem & nos renouamus, & ſi quiſquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere, cōione ᶜ priuetur. Si quis uero metropolitanus hoc neglexerit agere abſque neceſsitate uel ui ᵈ ſeu aliqua rationabili occaſione canonicis pœnis ſubiaceat. Dum autem ſynodus agitur ſuper canonicis & Euangelicis negotijs oportet congregatos epiſcopos in meditatione & ſolicitudine fieri cuſtodiendorum diuinorum & uiuificandorum domini mandatorum.

Porro non habet metropolitanus licētiam ex his quæ defert epiſcopus ſecum, ſiue iumentum, ſiue aliquam ſpeciē expetēdi. Quòd ſi hoc egiſſe conuictus fuerit, ſoluat quadruplum. ᵉ

Item Leo quartus.

Non cogantur presbyteri ad ſacra cōcilia eulogias deferre.

CAN. VII.

DE eulogijs ᶠ ad ſacra concilia defe-

Citati mul tis cauſis excuſant.

confec.diſt.iiij.ij.qui. Item, ſi quis propter tempeſtatem uel flumen, uel quia uocatus ad teſtimoniū uel ad dignitatem, uel ſi incipit abeſſe cauſa reipublicę, uel ſi domeſtico funere impeditur, uel maius negotium, ipſum trahit, excuſatur: ut ff. ſi quis cau. l. ij. §. j. & ij. & l. iiij. & ff. ex quibus cauſis maiores. item hi. uel ſi ad maius tribunal uocatus eſt: ut ff. de re iudi. cōtra pupillum. §. ij. qui. Itē timor hoſtium. extra de appella. ex parte.

Q Voniā quidē. Hæc eſt ſecunda pars hu° diſtinct. in qua probat, quod ſufficit, quod ſemel in anno fiat prouinciale concilium. Ioan. de Fan. & quod ſingulis annis conciliū prouinciale debet celebrari, ponitur ſub ꝓcepto. Archidia.

ᵃ Quoniam quidem regula. Illud not. quod cum hęc ſynodus ¹ uelit corrigere antiquā cōſtitutionē, facit mētionem de ipſa & ſic eſt hic argu. quod una conſtitutio non reuocetur per aliam, niſi faciat mentionem illius. Sic eſt in reſcriptis, quia aliter nō uidet papa ex certa ſcientia contrariū cōſtituere. Sed hoc nō dico uerum: & licet in reſcriptis & priuilegijs requiratur, quod fiat mentio priorū ad hoc, ut priora reuocentur, non tamē eſt ita in conſtitutionibus: & hoc ideo, quia cōſtitutio procedit ex libero motu domini Papæ, & quia omnia iura habet in ſcrinio ſui pectoris: ut C. de teſta. omnium. Item & arg. ad hoc extra de cog. ſpi. cap. j. ſimiliter in teſtamentis non requiritur quod fiat mentio prioris: quia teſtamentum pro lege ſeruatur. decimatertia quæſtione ſecunda, cap. ultimo. niſi in duobus caſibus, ut ſi ſit teſtamentum factum inter liberos: ² ut C. de teſta. l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. & authentica, hoc inter liberos. & niſi ipſe teſtator legem ſibi teſtandi dixerit. cum dixerit, ſi fecero aliud teſtamentum, non ualeat: quia tunc faciendo ſecundum, oportet quod faciat mentionem de primo: ut ff. de legatis tertio. l ſi quis in princip. In concilijs autem antiquius obtinet ſi eſt potioris authoritatis, ut quinquageſima diſtin. domino ſancto. in fine. Ioan. Verum eſt, quod in reſcriptis continetur, ſed omnium factorum habere memoriam, potius eſt diuinitatis quam humanitatis. C. de ueteri iure enuc. l. ſecunda. §. ſi quis. Nec præſumitur papa ex certa ſcientia indulgere per ſecundum reſcriptum poſt primum ſuper eodem, ſed præſumitur quod hoc faciat immemor prioris, extra de offic. deleg. ex parte. primo. Ipſum enim fallit obliuio. xxiij. diſtin. præterea. Sed ut tangitur in gl. Ioan. ipſe habet, uel præſumitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui. In legibus & conſtitutionibus continentur iura, & poſterior tollit priorem, licet non faciat mentionem de ipſa. ff. de legibus. non eſt nouum. In teſtamentis tamen alia eſt ratio ne libertas ſupremi iudicij infringatur, quod eſſe non debet. ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. idē rñdit. quia nihil eſt, quod magis hominibus debeatur, quam quod ſupremæ uoluntatis liber ſit ſtylus, & liberum quod iterum non redit arbitrium. C. de ſacroſanc. eccleſ. l. j. in fin. ſed in duob° caſibus ſupra not. in gloſ. Ioan. eſt ſpeciale. Ber. & xxxiij. qō. ij. hoc ipſum. in fi. Archi.

¹ Scilicet ſeptima, ſecūdum Hu. & Io. de Fan.

Conſtitutio ſecundaan reuocet priorē de illa mētione nō facta.

Teſtamentū ſecūdū an reuocet primū

² Idē & ſi primū derogatoriū eſt ſecundo. ff. de lega. j. ſi mihi. & tibi. §. ul. Archi.

ᵇ Excuſatione. friuola. nam rationabiles exceptiones ſemper admittuntur, ut extra de of. ſi de leg. ex parte.

ᶜ Communione. No. principes poſſe excommunicari: quod uerū eſt etiā a ſacerdotib°, ut ſ. diſt. xcvj. duo ſunt. xj. quæſt. iij. ſi autem uobis. & C. ubi de crim. agi oportet. auth. qua in prouincia.

ᵈ Vel vi. Videtur ergo, quod ſi aliquis per uim detineatur ab aliquo. & aliquid interim fiat contra ipſum, quod retractari poſſit illud. Idem eſt ſi per dolum alterius non ueniat, ut extra de in integ. reſt ex literis. Sed cōtrariū legitur. ff. ſi quis cau. l. ij. §. ulti. & ff. de eo, per quem factum erit. l ulti. ubi dicitur, quod ſi per dolum, aut per uim alicuius aliquis non uenerit ad iudicium, nō reuocatur id, quod factum eſt, ſed datur actio contra ipſum impedientem. Sed dic quod non reuocatur ipſo iure, ſed per in integrum reſtitutionem: uel in eo caſu reuocatur quando detentor non eſt ſoluendo. extra de reſtitu. ſpoliatorum.

Reuocant facta contra uiolenter detentum.

ᵉ Quadruplum. Argumen. quod clerici poſſunt pecuniariter puniri & punire: ut xxiij. diſtin. quanquam. in fin. & xvij. quæſtio. iiij. diffiniuit. & cap. ſi quis deinceps. & xxiij. q. v. de liguribus. Argu. contra extra de pœn. licet. Sed dic, quod ubi pœna ſpiritualis eſt in iure ſtatuta, non debet infligi pecuniaria, alias ſecus. extra ut lit. non conteſtata. quoniam. in fine. Ideo autem punitur in quadruplum, quia crimen concuſsionis commiſit, quod punitur pœna quadrupli. j. q j. quidam. & quæſt. vij. ſancimus. in fi. & tam laicus quam clericus punitur pœna concuſsionis: ut xxiij. q. j. militare. hic ſignatur contrariū xij. q. ij. fraternitas. ubi dicitur, quod eccleſia non debet ſuū cum augmento recipere. Sed dic, quod hic non recipit nomine eccleſiæ, ſed proprio nomine. xvj. q. vj. ſi epiſcopum.

Clerici poſſunt pecuniariter puniri.

ᶠ DE eulogijs. Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferunt ſubditi ſuis prælatis.

Eulogię.

Minus

rendis nihil inuenimus a maioribus terminatũ: ſed ſicut unicuiq; presbytero placuit. Nam ſi conſtitutum fuerit aliquid illo tẽpore benedictionis afferri, forſitan minus [a] libenter ad ſynodos occurrerent, & magis uenire obtrectarent: quæ non ſunt (ut arbitror) rationabiliter requirendæ, nec ultrò delatæ reſpuendæ. [b]

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Sine graui neceſsitate epiſcopus ad ſynodum ire nõ tardet.

CAN. VIII.

EPiſcopus ad ſynodũ ire nõ tardet, ſi nõ ſatis graui neceſsitate inhibeatur: ſic tamen, ut in perſona ſua legatum [c] mittat, ſuſcepturus (ſalua fidei ueritate) quicquid ſynodus ſtatuerit.

Item ex cõcilio Carthaginenſi quinto.

Excuſatorias literas dirigãt, qui grauati ad ſynodum ire non poſſunt.

CAN. IX.

PLacuit, ut quotieſcũque congregandũ eſt concilium, epiſcopi, qui neque ætate, neq; ægritudine, [d] neq; alia grauiori neceſsitate impediuntur, cõpetenter occurrãt. Quòd ſi non poterunt occurrere, excuſatiões ſuas literatorie [e] conſcribant. Niſi autem rationem [f] impedimẽti ſui apud primatẽ ſuum reddiderint, eccleſiæ ſuæ cõmunione [g] debent eſſe contenti.

Item ex concilio Turonenſi, capitulo ſecundo.

PALEA

EPiſcopus non debet abbatem [h] cogere ad ſynodũ ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat.

Itẽ ex concilio. Arelat.

A communione ſit alienus, qui ſynodo adeſſe contẽpſerit.

CAN. X.

SI quis aũt ſynodo adeſſe neglexerit, uel cœtũ fratrũ antè, quàm [i] cõcilium diſſoluatur, crediderit eſſe deſerendum, alienũ ſe à fratrum cõione agnoſcat: nec eũ recipi liceat, niſi in ſequenti ſynodo [k] fuerit abſolut⁹.

Item ex concilio Agathenſi ſecundo.

Vſque ad proximam ſynodũ à communione abſtineat, qui à metropolitano uocatus, abſque graui neceſsitate ſynodo adeſſe neglexerit.

CAN. XI.

SI eps̃ metropolitan⁹ ad comprouinciales epiſcopos epiſtolas direxerit, in quib. eos, aut ad ordinationẽ ſummi pontificis, [l] aut ad ſynodũ inuitet, poſtpoſitis omnib. (excepta graui infirmitate corporis, ac præceptione [m] regia [n]) ad cõſtitu

---

Magiſtri debẽt gratis docẽr.

a Minus. Argu. quod magiſtri non petant collectam a ſcholaribus, ut libentius ueniant ad ſcholas. ſic j. q. j. baptizandis. & ca. placuit ut unuſquiſque j. quæ. ij. uendentes.

b Reſpuendæ. Arg. quod quædam licite poſſumus recipere, quæ tamen petere ꝓhibemur: ut j. qõ. ij. placuit. ea. q. quã pio. xiij. quæſt. ij. quæſta.

ADDITIO.

Ad idem ff. de orig. iur. l. ij. iuxta fi. §. diuus. ubi de hoc. Archid.

Citat⁹ impedit⁹ an mittere tenearur.

c EPiſcopus. Legatum. Argu. quod licet citatus ad iudicium uenire nõ poſsit, nihilominus tenetur mittere procuratorẽ. v. qõ. iij. ſi ægrotans. & extra de appel. conſtitutus. Argu. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras v. quæſtio. viij. ſi ægrotans. ſed illud ca. querelam. loquitur in ardua cauſa.

d PLacuit. Neq; ægritudine. graui: ut j̃. ea. ſi qs epiſcoporum. non enim excuſat leuis febricula, uel uetus quartana: ut ff. de ædil. edic. l. j. §. ſed ſciendum.

ADDITIO.

Arg. contra. viij. q. j. præſentium. & extra de procu. quæ dam. ubi de hoc. Archidia.

e Literatorie. Vel etiam per certum nuntium, cui credi poſsit: ut xcvij. diſtinct. nobiliſsimus. extra de offi. deleg. prudentiam. extra de reſcript. ex parte. & capi. ſciſcitatus.

f Rationem. Not. non ſufficit dicere ſe non poſſe uenire, niſi rationem impedimẽti aſsignet. ſic extra de offic. & pot. iud. deleg. prudentiam. & de reſcr. ſciſcitatus. & illam cauſam probabit: ut iiij. q. v. quiſquis. in fin. & per unum teſtem eam poteſt probare: ut extra de procuratoribus ex inſinuatione, licet ſit argumentum cõtra extra de in integrum reſtitu. ex literis. Ioan. Sed certe credo hoc eſſe ſpeciale, ut uni teſti credatur cũ ſuo iuramento. Ioan.

g Communione. Videtur quod aliquis poteſt eſſe excommunicatus in una eccleſia, & non in altera, ut hic, & lviij. diſtinc. ſi quis de alterius. & ſic eſt contra quarta quæſt. v. quiſquis. Sed dic, quod iſte non eſt, excommunicatus: ſed cum alijs epiſcopis non cõmunicabit: quia non uenit ad negotia ipſorum, uel ad conſecrandum epiſcopũ cum alijs.

Exčõicat⁹ utrum qs poſsit eſſe ĩ una eccleſia & nõ ĩ alia.

h EPiſcopus. Abbatem. Hoc intelligi poteſt de abbatibus. Ciſtercienſis ordinis, ut extra de ſtatu mona. capi. j. niſi pro crimine enormi. xj. quæſtio. iij. priuilegium. Arg. extra de priuileg. tuarum. ſed alij abbates debent uenire ad concilium: ut xviij. quæſtio. ij. abbates. & j̃. eadem. decernimus. & hanc paleam habes. xviij. quæſt. ij. cap. ultimo.

Hãc gl. quidã nõ habẽt, ſed iſta eſt in ãtiquo apparatu. Ioan.

Abbates tenenẽ ad cõcilium epi uenire.

i SI quis autem. Antequam. ſic j̃. de conſe. diſt. j. omnis. xj. q. iij. certum.

k Niſi in ſequenti ſynodo. Sic ergo quandoq; differẽ abſolutio: ut maior rubor ſit ei abſolui coram multitudine. Similiter in ſacrilego differtur, ut diutius confundatur. xvij. quæſt. iiij. ſi quis ſuadente. Sic differtur abſolutio illius, qui multum deliquit: ut xj. quæſtio. iij. qui iubente. unde licet ante uoluerit abſolui, nõ auditur. alias regulariter non debet differri, ut extra de appellation. qua fronte.

Abſolutio ex cauſa differri poteſt.

l SI epiſcopus. Summi pontificis. id eſt, epiſcopi: ut ij. quæſt. vij. capi. accuſatio. uel audire de eis, quæ ordinauerit. ſũmus pontifex.

m Præceptione. licet epiſcopus ſuo metropolitano tan quã maiori teneat obedire: ut ſ̃. diſt. viij. quæ contra mores. tamen hic defertur regiæ dignitati: ut xij. quæ. ij. de rebus. lxiij. diſtin. Salonitanæ. Item in hac ſynodali citatione unica citatio ſufficit, ut hic. & ſimile infra iiij. q. v. quiſquis. ſed ſi in iudiciali trina requiritur: ut xxiiij. q. iij. de illicita.

Dignitati regiæ defertur.

n Regia. xxiij. quæſtio. ulti. ſi uobis. & capitu. ſi quis

epiſcopus contra ſed hic loquitur de ijs, qui habent feudum, ibi non, imo & quilibet deberet uenire, ſi uocaretur, propter negotium regni. uel illud intelligitur cũ epiſcopus relicto eccleſiaſtico iudicio pergit ad Imperatorem petens ibi iuſtitiam quod nullus clericus debet facere. xj. quæſtione prima. placuit.

S I quis epiſcoporum. nihil notatur.

a P Ropter eccleſiaſticas cauſas Martinus, qui fuit ſolicitus pro republica renouauit canones: unde dicitur renouator canonum.

Martinus dicit canonum renouator.

b Vel hi. Quaſi dicat: uel omnes ueniant, uel ſaltem ij, qui ſunt læſi. Non enim omnes tenentur uenire, ut infra eadem, capitu. proximo.

c Communi conſenſu. epiſcoporum. Ioan.

d Sententiam. Abſolutionis.

e Concilia. prouincialia, ſcilicet cum alijs epiſcopis. ſed epiſcopale poteſt: ut xxxiij. diſtinc. c. quando xij. quæſtione ij. placuit.

Singuli uero. Hæc eſt tertia pars diſtinc. in qua dicitur, quod ſinguli epiſcopi eccleſijs ſuis notificare debeant. quæ in concilijs ſtatuuntur.

f D Ecernimus. ut dum. id eſt, poſtquam.

g Abbates. imo abbates non uocabit ad ſynodum, ut ſupra eadem in illa palea, epiſcopus.

h Excommunicationis. id eſt, ſuſpenſionis ab officio duorum menſium. ſic lxxxvj. diſtinct. tanta. & decima quæſt. iij. unio. in fine.

tam diem adeſſe nõ differant. Quòd ſi defuerint, ſicut priſca canonũ authoritas præcepit, uſq; ad proximam ſynodum à charitate fratrum, et eccleſiæ priuentur communione.

Item ex concilio Terraconenſi.

Communione priuetur epſ. qui à metropolitano uocatus ad ſynodum uenire cõtemnit.

CAN. XII.

S I quis epõrum cõmonitus à metropolitano ad ſynodũ nulla graui neceſsitate intercedente corporali uenire contépſerit, ſicut ſtatuta patrum ſanxerunt, uſq; ad futurũ concilium cunctorũ epiſcoporum charitatis communione priuetur.

Item ex concilio Martini papæ.

Presbyteri, et diaconi, et cuncti, qui ſe læſos exiſtimant, ad metropolitanam ſynodum ueniant.

CAN. XIII.

P Ropter eccleſiaſticas cauſas, a & altercationũ ſolutiones bene placuit per ſingulas prouincias bis in anno cõcilium fieri, conuocante metropolitano epiſcopo omnes prouinciales epiſcopos: ita ut ad concilium ueniant omnes presbyteri, & diaconi, uel hi, b qui ſe læſos exiſtimant, ut in cõcilio cauſæ examinatæ ad iuſtum iudicium perducantur. Et ſi qui manifeſtè epiſcopi, uel presbyteri, aut diacones inuenti fuerint in offenſa, ſecundum rationem excommunicentur, quandiu de cõmuni conſenſu c de his placuerit dare ſniam. d Nulli autem epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum concilia e facere, præter eos, quibus metropoles ſunt creditæ.

Itẽ ex concilio Bylon.

PALEA.

A Nnis ſingulis Epſ in ſua diœceſi ſynodum faciat de ſuis clericis, necnon abbatibus, & diſcutiat alteros clericos & monachos.

3 *Singuli uero epiſcoporum ſuis eccleſijs notificare ſtudeant, quæ in concilys ſtatuuntur.*

Vnde in concilio Toletano.

Quæ in concilijs ſtatuuntur, ſinguli epiſcoporum ſuis eccleſiis notificent.

CAN. XIIII.

D Ecernimus, ut dũ f in qualibet prouincia concilũ agitatur, unuſquiſq; epiſcoporum admonitionib. ſuis intra ſex menſium ſpatia omnes abbates, g presbyteros, diaconos, atq; clericos, ſeu etiã omnem cõuentum ciuitatis ipſius, ubi præeſſe dignoſcitur, necnon & cũ ctam diœceſis ſuæ plebẽ aggregare nequaquam immoretur: quatenus corã eis pleniſsimè omnia referet, quæ eodẽ anno in concilio acta ſunt, uel definita eſſe noſcuntur. Quòd ſi quiſpiã hæc paruipendenda crediderit, ſnia excõicationis h duorũ menſiũ curriculo perſiſtat uſquequaque mulctatus.

DISTIN. XIX.

i *D E epiſtolis* uerò *decretalibus quæri*

D E epiſtolis. Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod dictum eſt, ſcilicet quod decretales uim habent canonum. P. Secunda ibi, ſi ergo.

i De epiſtolis. ſupra in proxima diſtinctione tractauit magiſter de authoritate canonum. 1 Hic agitur de authoritate decretalium, & oſtendit hic, quod eiuſdem ſint authoritatis decretales & canones. Sciendum itaque, quod quædam decretalis epiſtola eſt generalis, quædam ſpecialis. Generalis eſt, quæ ad omnes dirigitur: ut ij. quæſtio. v. omnibus. Specialis eſt, quæ ſpecialiter ad aliquos mittitur: ut xxxv. quæſt. iij. quod ſcripſi. vij. q. prima. petiſti. ſiue ſit generalis, ſiue ſit ſpecialis, dummodo aliquid definiatur per eam, pro iure generali habẽda eſt: ut xvj. quæſtio. iij. licet. extra de ſenten. & re iudica. in cauſis. niſi ſit tradita ex tempore, ex loco, ex cauſa: ut xxix. diſtinctio. ſciẽndum. Sed ſi dubium eſt, an ſit decretalis, recurrendum eſt ad regiſtrum: ut ſ. diſtinc. ix. ut ueterũ. Præſumitur tamen quod ſit decretalis, ſi reperitur inter alias decretales: ad inſtar illius quæ reperitur inter alias moniales, quæ præſumitur ex hoc monialis. arg. xx. qõ j. quem progenitores. Vel ſi plures eam tenent, tenẽda eſt: ut xvj. diſtin. Iſidorus. diſtingue prout dicitur, extra de fide inſtrumen. c. paſtoralis.

1 Sub. & cõſtitutionibus ſanctorum & xv. diſt.

Decretales, canonibus æquipollent.

Decretales ſunt duplices.

Si Ro-

tur, an uim authoritatis obtineāt, cum in corpore canonū non inueniātur.

De his ita ſcribit Nicolaus Papa archiepiſcopis & epiſcopis per Galliam conſtitutis.

Decretales Epiſtolæ uim authoritatis habēt.

CAP. I.

SI Romanorū pontificū decreto, cæterorū opuſcula tractatorum approbantur, uel reprobantur, [a] ita ut quòd verè ſedes Apoſtolica probauit, hodie teneatur acceptū, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quantò [b] potius ea, quæ ipſa pro catholica fide, pro ſanis dogmatibus, pro uarijs & multifarijs eccleſiæ neceſsitatibus & fidelium moribus diuerſo tempore ſcripſit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorſus in quibuslibet neceſsitatibus uel opportunitatibus diſcretione uel diſpenſatione magiſtra reuereter aſſumi? Quanquā quidam veſtrum ſcripſerint haud illa decretalia priſcorum pontificum in toto canonum codicis corpore eſſe deſcripta, & ideo inter canones non aſſumenda. Cùm & ipſi ubi ſuæ intentioni hæc ſuffragari [c] cōſpiciunt, in omnibus illis indifferēter utātur: & ſolū nunc ad diminutionem ſedis apoſt. poteſtatis, & ad ſuorū augmentū priuilegiorū minus accepta eſſe perhibeant. Item ſi ideo non eſſe decretales epiſtolas priſcorum pontificū Romanorū admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adſcriptæ: ergo nec ſancti Gregorij, nec ullius alterius, qui ante ipſum fuit, uel poſt ipſum eſt, aliquod inſtitutū uel reſcriptū recipiendū eſt, eò, ꝙ in codice canonum non habeatur adſcriptū. Ergo doctrinā eorum & ſanctiones, quæ ab omni lingua uenerātur, quia in codice canonum nō habētur adſcriptæ, de codicibus ſuis abradāt. Vt quid vel membranas [d] occupant, poſtquā non habentur acceptæ? Sed quare multū immoremur, cum nec ipſas diuinas ſcripturas vete. & noui teſtam. iam recipiemus, ſi iſtos dixerimus eſſe audiēdos? etenim neutrū horum in codice canonū eccleſiaſticorū habetur inſertū. Sed reſponſuri ſunt iſti, qui ad reſiſtendū potius quā ad obediendū parati ſunt, dicētes ꝙ inter canones inueniatur capitulū ſancti Innocētij Papæ, cuius authoritate [f] doceatur a nobis utrunq; teſtamentū eſſe recipiendū, quanquā in ipſis paternis canonibus nullū eorū ex toto cōtineatur inſertū. Quibus ad hæc reſpondendū eſt, qm̄ ſi uetus nouumq; teſtamentū ſunt recipiēda, nō quòd codici canonum ex toto habeantur annexa, ſed ꝙ de his recipiendis ſancti Papæ Innocentij prolata videatur eſſe ſententia: reſtat [e] nimirū, ꝙ decretales epiſtolæ Romanorum pontificum ſunt recipiendæ, & ſi non ſunt codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipſos canones unum beati Leonis Papæ capitulum [f] conſtat eſſe permiſtum, quo ita omnia decretalia conſtituta ſedi Apoſt. cuſtodiri mandantur, ut ſi quis in illa commiſerit, nouerit ſibi ueniam denegari. Dixit enim cap. x. ſuarum decretalium: Ne quid verò ſit quod prætermiſſum a nobis fortè credatur, omnia decretalia conſtituta tā bonæ recordationis Innoc. q̄ omniū prædeceſſorū noſtrorū, quæ de eccleſiaſticis ordinibus, & canonū promulgata ſunt diſciplinis: ita noſtra declaratione cuſtodiri mādamus, vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi nouerit denegari deinceps. Dicendo [g] uerò

Papā imitari debemus.

[a] SI Romanorum. Reprobantur. argument. quod illud, quod Papa approbat uel reprobat, & nos approbare uel reprobare debemus: ut xxiij. quæſtione prima. hæc eſt fides. & xxxv. quæſtione ix. veniam.

[b] Quanto. Satis enim abſurdum eſt aliquem alij opitulari, & non ſibi: ut C. de natura. liberis. l. nuper. in fin.

[redacted]

Reprobare nō poſſum ꝑ me inductū.

[c] Suffragari. Argumen. quod illud quod pro ſe quis inducit, etiam contra ipſum inductum nō debet reprobare, ut inſtrumenta, & ſi quæ ſimilia ſunt. argument. diſtinct. ix. neque quorumlibet. & iiij. quæſt. iij. cap. placuit. §. item in criminali. ver. ſi quis teſtibus. & iij. quæſtio. viij. cuius in agendo. extra de cenſib. cum olim. Argum. contra. ij. quæſtio. vij. ſi hæreticus. contra, diſtinctio. xxxvij. ſi quid veri. & ī. diſtinctio. x. lege. Primum regulare, ſecundum ſpeciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis: argumē. ad hoc extra de foro compe. cum ſit generale.

Iuris abrogati notitia ē neceſſaria.

[d] Membranas. Licet ll. abrogatas non teneamus, tamen notitia earum eſt neceſſaria. ī. diſtinct. vj. fuerunt. & eſt hic argumen. ꝙ nullum uerbum poſitū in aliqua ſcriptura debet uacare, uel ſuperflue poni: ut xxviij. quæſtio. j. ſic enim. & extra de maiori. & obedien. ſolitæ. ff. de uſuris. l. iiij. Argumen. contra C. de fideiuſſoribus non recte.

[e] Reſtat. Quaſi diceret: quod obtinet ab uno, debet obtinere in omnib⁹ ſimilibus: ut iiij. di. deniq. in fi. & xvj. diſtinct. deinde.

[f] Capitulum. Illud. c. eſt xxvj. q. j. omnia. ubi tamen attribuitur Damaſo Papæ, & poteſt eſſe quod uterque fecerit illud. & eſt ſimile. j. quæſtione prima. decætero. & de conſecr. diſtin. j. conſulto.

[g] Dicendo. Argument. quod verbo generali omnia debent comprehendi, ut hic. & j. quæſtio. j. ſunt nonnulli. & xiiij. quæſtio. iij. putant. & xij. quæſtio. j. dilectiſſimis. & xiij. quæſt. ij. non æſtimemus. Contra. de conſecr. diſtinct. ij. re uera. & ī. lxxv. diſtinct. quod die.

[redacted] dere.

Deſunt.

[redacted]

Papalis confirmationis vires.

omnia decretalia conſtituta, nullum de decretalibus conſtitutis prætermiſit, quod non mandauerit eſſe cuſtodiendum. Et rurſus aſſerendo, omniũ prædeceſſorum noſtrorum: nullum pontificum Romanorum, qui ante ſe fuerunt, excepit, cuius ita nõ præceperit decretalia cõſtituta ab omnibus cuſtodiri: ut ſi quis in illa commiſerit, ueniam ſibi deinceps nouerit denegari. Itaque nihil intereſt vtrũ ſint omnia nec ne decretalia ſedis apoſtolicæ ſtatuta inter canones conciliorum immiſta: cùm omnia in uno corpore compaginari non poſsint: & illa eis interſint, quæ firmitatem his, quæ deſunt, a & vigorem ſuum aſsignant: præſertim cum ſynodalia geſta, inter quę ipſi canones ſtatuti ſunt, in codice canonum non habeantur: ſed a nobis omni cultu debito venerentur. Conſonat autem huic beatiſsimo Leoni Papæ etiam facundiſsimus ſanctus in decretis ſuis Papa Gelaſius ita inquiens: Decretales epiſtolas quas beatiſsimi Papæ diuerſis b temporibus ab vrbe Romana pro diuerſorum patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendas decernimus. In quo notandum eſt, quòd non dixit decretales epiſtolas, quæ inter canones habentur, uel quas moderni pontifices ediderunt, ſed quas beatiſsimi Papæ diuerſis temporibus ab Vrbe Romana dederunt. Dicens autem diuerſis temporibus, etiam illa tempora vir ſanctus comprehendit, quæ crebreſcentibus paganorum perſecutionibus ad ſedẽ apoſtolicã deferri cauſas epiſcoporum difficillimè permittebant. His itaque diuina fauẽte gratia prælibatis, oſtendimus nullam eſſe differentiam inter illa decreta, quæ in corpore canonum habentur ſedis apoſtolicæ præſulum, & ea quæ præ multitudine vix per ſingula corporum uolumina reperiuntur, cùm omnia & omnium prædeceſſorum ſuorum decretalia conſtituta, atque decretales epiſtolas, quas beatiſsimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Romana dederunt, fore venerabiliter ſuſcipiendas & cuſtodiendas eximios præſules Leonem ſcilicet & Gelaſium mandaſſe probauimus.

Item Agatho, Papa omnibus epiſcopis.

Omnes ſanctiones apoſtolicæ ſedis irrefragabiliter ſunt obſeruandæ.

CAN. II.

SIc omnes ſanctiones Apoſtolicæ ſedis accipiendæ ſunt, tanquã ipſius diuina voce Petri c firmatæ.

Item ex concilio Caroli Imperatoris.

Tolerandum eſt iugum, quod a ſancta ſede imponitur, licet intolerabile videatur.

CAN. III.

IN memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanã eccleſiam, & Apoſtolicam ſedem, ut quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis eccleſiaſticæ, eſſe debeat magiſtra rationis: quare ſeruãda eſt cum mãſuetudine humilitas. Et licet uix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur iugũ, d tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Si uerò (quód non decet) quilibet ſiue ſit presbyter, ſiue diaconus aliquã perturbationem machinãdo, & noſtro miniſterio inſidiando redarguat falſam e ab apo-

a Deſunt. Eſt hic argument. quod ſi Papa in aliquo priuilegio uel reſcripto confirmat alicui eccleſiæ priuilegia exemptionis vel alterius rei, quã habet in priuilegijs ſuis, quod eo ipſo robur habent illa priuilegia, licet nõ poſsint exhiberi. [redacted] dicitur enim hic, quod decretales ſint recipiendæ, cũ capitulum Leonis, quod eſt in corpore canonum, de hoc dicat, quamuis illæ non ſint in corpore canonum. De hoc dixi ſ. diſtinct. ix. ut ueterum.

b Diuerſis. Not. quod uerbum indefinite prolatum generaliter eſt intelligendum: ut j. qõ. iij. Saluator. & xv. quæſtio. j. nec his. xxviij. quæſt. j. idolatria. xxxj. quæſtio. j. quod ſi dormierit. Argument. contra. j. quæſt. j. ſunt nonnulli.

ADDITIO.

Pro prima parte habetur argu. extra de priuile. quia circa. & extra de teſt. relatum. ij. in princip. ubi de hoc. Archidiaco.

SIc omnes. Caſus huius capit. planus eſt.

c Petri. Nam Papa ſanctitatem recipit à cathedra, ut xl. diſtinct. non nos. Ioan.

IN memoriam. d Iugum. Vt c. diſtin. cõtra morem. xj. q. iij. quid ergo. idem eſt in alijs prę latis, ut ij. q. vij. ſacerdotes.

Literæ dicunt falſæ multipliciter.

e Falſam. Dicitur charta falſa ex dicto uel tacito: & in tali falſo diſtinguitur, ut extra de reſcript. ſuper literis. & talis dicitur bene falſarius, ut ff. de falſa. l. ſi quis obrepſerit. Item dicitur falſa ſcriptura, ut cum ſcribitur omnes, uel maiorem partem fratrum fuiſſe præſentem, quæ non fuit vere præſens, ut extra de ijs, quæ fiunt a prælat. ſine cõſ. cap. quanto. & talis falſarius ſuſpenditur ab officio & beneficio: ut extra de teſti. tam literis in fi. Item ipſo facto dicitur falſarius, ut ſi charta apparet raſa uel immutata: & talis falſarius deponitur: ut extra de cri. falſ. ad audientiam. Qui autem falſam chartam fabricat de nouo, nõ ſolum deponit, ſed & curiæ traditur, f vt extra de falſa. ad falſariorum. Pœna falſitatis ſecundum leges eſt depoſitio, & omnium bonorũ confiſcatio in libero: in ſeruo mors. ff. de falſ. l. j. Dicitur etiã falſa charta, quæ nõ habet teſtes inſcriptos: ut extra de procura. c. j. Item dicitur falſa, quæ habet ſubſcriptiones uarijs manibus notatas, & quæ non eſt perfecta eadem manu: ut extra de priuilegijs. cũ olim. in fi. Niſi ex hoc ſit ibi diuerſitas, qđ ſit ... ibi calami

f Sed qđ ſi ille, qui vtit falſo inſtrumento, uult ſe purgare, qđ ignorauit, eſtne audiendus? Rñde ſic, ſi & ſe purget, & deceptorẽ exhibeat. Cod. ad l. Corne. de fa. l. morem. ff. eodẽ tit. l. diuus. Sed cõtra extra de cri. fal. ad falſariorum. Sed ibi cũ ignorãtia ẽ ſupina: vel cũ nõ exhibet deceptorem, ſecũdum Lau.

ſtolica ſede detuliſſe epiſtolam, uel aliud, quod inde nõ uenerit ſalua fide, & integra apud apoſtolicum humilitate, penes epiſcopum ſit poteſtas utrùm eum in carcerem, a aut in aliam detrudat cuſtodiã, uſquequo per epiſtolã, aut per idoneos ſuæ partis legatos apoſtolicam interpellet ſublimitatem: ut potiſsimum ſua ſancta legatione dignet̃ decernere: & quid de talibus ſancta Romana lex ſtatuit, diffinire, ut & is corrigat̃, & cæteris modus imponatur.

Item Stephanus papa.

Quicquid Romana eccleſia ſtatuit, uel ordinat, ab omnibus obſeruandum eſt.

CAN. IIII.

ENimuero, quia ĩ ſpeculũ b & exemplũ ſancta Romana eccleſia, cui nos Chriſtus pręeſſe uoluit, propoſita eſt: ab oĩbus, quicquid ſtatuit, quicquid ordinat, perpetuò quidem, & irrefragabiliter obſeruandum eſt.

Idem Gregorius.

A pontificalibus ſit alienus officijs, qui apoſtolicis nõ uult obedire præceptis.

CAN. V.

NVlli fas eſt uel uelle, uel poſſe trãſgredi apoſtolicæ ſedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſteriũ, quod ueſtram ſequi oportet charitatem.

2 Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus c quiſq; apoſtolicis uoluerit contraire decretis, nec locũ deinceps inter ſacerdotes habeat: ſed exors a ſãcto fiat miniſterio, nec de eius iudicio d quiſquã poſtea curã habeat. Quoniam iam damnatus a ſancta & apo. eccl. ſua inobedientia atque præſumptione à quoquã eſſe nõ dubitetur: quia maioris e excõicationis deiectione eſt abijciendus, cui ſanctæ eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina: quia nõ ſolùm p̃fatæ ſanctæ eccleſiæ iuſsionib. parere debuit, ſed etiã alijs f ne præterirent, inſinuare. Sitq; alienus a diuinis & põtificalibus officijs, qui noluerit præceptis apoſtolicis obtemperare.

Item Auguſt. de doctrina Chriſtiana lib. ij.

Inter canonicas ſcripturas decretales epiſtolæ cõnumerantur.

CAN. VI.

IN canonicis ſcripturis eccleſiarum catholicarũ quàm plurimũ diuinarũ ſcripturarũ ſolertiſsims indagator authoritatẽ ſequat̃, inter quas g ſanè illæ ſint, quas apoſtolica ſedes habere, h & ab ea alij meruerũt accipere epiſtolas. Tenebit igit̃ indagator hunc modũ in ſcripturis canonicis, ut eas quæ ab omnib. recipiunt̃ eccleſijs, p̃ponat i eis, quas quidã nõ accipiũt. In eis uerò, q̃ ñ accipiunt̃ ab omnibus, p̃-

ibi calami uel atramenti mutatio, ut in auth. de fide inſtrum. & cau. in prin. colla. vj. Item dicitur falſa, ſi eſt alieno ſigillo ſigillata, dummodo ille habuit p̃prium, uel niſi dixerit, quod tunc non habuit proprium, ut extra de appellationib. ſignificauit. Item dicitur falſa, ſi eſt contraria alteri ex eadem parte prolatæ, ut extra de fide inſtrumen. imputari. & C. de fide inſtrumen. ſcriptura. Item dicũtur falſæ literæ papæ, propter falſam grammaticam. extra de reſcriptis. ad audiẽtiam. Item dicũtur falſæ ſi ſint ſuſpectæ, & eis non imponit̃ fides: ut C. de probatio. iubemus. Item dicitur falſa charta, ſi ſigillũ eſt fractum, uel ſi non eſt annus in dictionis appoſit⁹, ut extra de fide inſtrumẽ. inter. Item ſi filum eſt ruptũ, ut extra de crimine fal. licet. Item ſi ſunt impetratæ literæ pendente appellatione, ut extra de teſti. cauſam. Item ſi ſunt impetratæ ſine mãdato dñi, ut extra de reſcrip. nõnulli.

a In carcerem. Si certum eſt eũ eſſe falſatorem, deponitur, quinquag. diſtinct. ſi epiſcopus. & extra de crimine fal. ad falſariorum. ſed ubi eſt dubium, fit quòd hic dicitur.

b ENimuero. In ſpeculũ. Speculum per doctrinam, exẽplum per bonam operationem. xvj. quæſt. j. prædicator. & ca. nulli. vij. quæſt. ij. ſuggeſtum. viij. q. j. ſi ergo. xxv. q. ij. inſtitutionis. & j. quæſtio. j. nulli. & capi. omnia. Laur. xij. diſtinct. ſcit ſancta. Archid.

c NVlli. Proſtratus. Hic uidetur, quod omnis qui non obedit ſtatutis Romanæ ſedis, ſit hæreticus: & varios modos hæreſis notaui xxiiij. q. iij. c. illi, qui. §. quia uero, & capi. quidam. Sed intelligas quod hic dicitur, quod qui dicit Ro. eccl. non eſſe caput, nec poſſe condere canones, ille eſt hæreticus: ut xxij. diſt. c. j. & xxv. q. j. uiolatores, & q. ij. ſi quis dogmata. Sed ſi quis alias tranſgreditur eius mandata, nõ propterea eſt hæreticus, licet peccet, extra de reſcrip. ſi quando. Ioan.

d Iudicio. Sed contra. xxiiij. quæſt. j. ſubdiaconus. Sed ibi nõ admittit damnatum ab hæreticis, ſed ſi uult pœnitere, admittit eũ. Sed hoc nõ eſt ideo, quia hæreticus eũ dãnauit, ſed quia alias malus eſt.

e Maioris. Argu. quod quanto aliquis delinquens eſt maior, tãto magis eſt puniendus: ut xl. diſtin. homo Chriſtianus. xj. quæſt. iij. præcipue. xxv. q. j. nulli fas.

f Sed etiam alijs. Arg. quod qui tenetur aliquem defendere contra alios, multo fortius contra ſe: ut xvj. quæſt. j. in canonibus. & ff. ſi ſerui. uendic. altius.

g IN canonicis. Inter quas. Canonicæ ſcripturæ ſunt epiſtolæ.

h Habere. Meruit. ab alia eccleſia.

i Præponat. Argu. quod ſemper præſumitur pro multitudine: ut lxj. diſt. nullus inuitis. Item arg. quod a pluribus recipitur, maioris eſt authoritatis, quã qđ a paucioribus: ut ſ. xvj. di. Iſidorus. & ij. q. vij. puto. lxiij. diſt. ca. ulti. Sed qualiter ſtare poteſt qđ hic dicitur? Nũne oẽs canonicæ ſcripturæ æqualiter ſunt recipiẽdæ, ar. xv. diſtinct. ſancta Romana. Quomodo ergo una præponit̃ alijs? Reſpõ. poteſt eſſe, quòd omnes recipiãtur, non tamẽ quod omnes in eadem ueneratione habeantur. Vel intelligas iſtud de localibus canonibus, ut ille præponatur alijs, qui a pluribus tenetur. Et ſic poteſt intelligi quinquag. diſt. domino ſancto. in ſi. ubi de hoc in gloſ. nonne.

Forſan ſpeciale ẽ i falſario literarum dñi papę. Archi.

Papæ ſtatutis non obediens an ſit hæreticus.

Intellige cũ determinatione eius qđ legit̃ & no. extra de reſcriptis. ſi qñ. & dicit Hu. q̃ canõ iſte poteſt intelligi eſſe latæ ſẽtentiæ. Et p̃ hoc faciunt illa uerba, p̃ſtratus. & ibi, iã dãnatus. Archi.

Scripturæ canonicæ nõ ſunt in eadẽ ueneratione.

Dignitas an cõpenſetur cum numero.

a Plures. Not. quod hic dignitas perſonarum compenſatur cum numero. ſimiliter in teſtibus: ut extra de teſti. in noſtra. ſimiliter in creditoribus: ut ff. de pactis. maiorem. Sed in electione ſemper par numerus præiudicat, licet maior ſit dignitas ex parte altera, & maius meritũ perſonæ: ut extra de elec. dudum. primo. licet ſit arg. cõtra. lxiij. diſtin. ca. ulti. & lxxvj. diſt. ca. ieiuniũ quarti. §. nõ autẽ. Non eſt cõtra. ibi enim erant æquales in numero, nõ in meritis. Cyn.

Sub. q. ex inuidia bonorum, et cauſa lucri, Chriſtum prædicabant. xxviij. q. j. iã nunc. in fin. Archid.

b Inueniri. Argu. quod iura aptatur ad ea, quæ raro accidunt. de conſec. diſt. iiij. ſanctũ eſt. & ff. ſi pars hære. pe. antiqui. Argu. contra. xxviij. diſtinc. de Syracuſanæ. xiiij. quæ. v. denique. ff. de leg. nã ad ea.

ADDITIO.

Ad idem in authẽ. de conſul. coll. iiij. in authent. ut ſine prohibi. mat. &c. circa med. col. vij. Archid.

ponat eas, quas plures [a] grauioresq; accipiunt, eis, quas pauciores, minorisq; authoritatis eccleſiæ tenent. Si autem alias inuenerit a pluribus, alias à grauiorib. haberi: quã quam hoc inueniri [b] uix poſsit, æqualis tamen authoritatis eas habendas puto.

Item Leo papa.

Miniſterij diuini ſe exortem intelligat, qui à ſoliditate Petri recedit.

CAN. VII.

ITa dominus noſter Ieſus Chriſtus humani generis Saluator inſtituit, ut ueritas, quæ antea legis, & prophetarũ præconio contiuebatur, per apoſtolicam tubam in ſalutem uniuerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt, in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorũ. Sed huius muneris ſacramentum, [c] ita dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere uoluit, ut in beatiſsimo Petro omnium Apoſtolorum ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quaſi à quodam capite dona ſua uelut in corpus omne diffunderet, ut exortem intelligeret ſe diuini miniſterij eſſe, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere. Hunc [d] enim in conſortiũ indiuiduæ [e] unitatis aſſumptum, id quod ipſe erat [f] dominus uoluit nominari, dicendo, Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã [g] ædificabo eccleſiã meam, ut æterni tẽpli ædificatio mirabili munere gratiæ Dei in Petri ſoliditate conſiſteret. Hanc etiam eccleſiã ſua firmitate corroborans, ut illã nec humana temeritas poſſet appetere, [h] nec portæ [i] inferi cõtra illã præualerẽt. Verùm hãc petræ iſtius ſanctiſsimã firmitatẽ Deo (ut diximus) ædificante cõſtructã, nimis uult impia præſumptione uiolare quiſquis eius poteſtatem tẽtat infringere, fauendo cupiditatibus [k] ſuis: & id, quod accepit à ueteribus, [l] nõ ſequẽdo. Hoc aũt intelligendũ eſt de illis ſanctionibus, uel decretalib. epiſtolis, in quibus nec præcedentiũ patrũ decretis, nec Euangelicis præceptis aliquid contrariũ inuenit. Anaſtaſius enim ſecundus fauore Anaſtaſij Imperatoris, quos Achatius [m] poſt ſententiam in ſe prolatã ſacerdotes, uel leuitas ordinauerat, ritè fungi acceptis officijs debere decreuit, ita inquiens:

Anaſtaſius ſecundus.

Nulla læſionis portio attingat eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur.

CAN. VIII.

SEcundũ [n] eccleſiæ catholicæ conſuetudinem ſanctiſsimũ ſerenitatis tuæ pectus agno-

Pal. 18. a Scilicet prædicandi, qđ eſt Petro cõceſſum. xj. diſt. c. ult. Sed id io dicit ſacramentũ, q[uia] oĩa fiebãt in figura. xliij. diſt. ſit rector. Archi.

c ITa dominus. Sacramẽtum. id eſt, hoc ſanctum munus.

d Hunc. i. Petrum.

e Indiuiduæ. ſcilicet eccleſiæ.

f Erat. id eſt, ab eo, quod ipſe dominus erat, ſcilicet petra, uoluit eum uocari dominus Petrum, de conſecra. diſt. ij. re uera.

g Et ſuper hanc petram. Per hanc dictionem non credo dominum aliud demonſtraſſe, quã hæc uerba, quæ Petrus reſpõdit domino, cùm dixit: Tu es Chriſtus filius Dei uiui, quia ſuper illo articulo fidei fundata eſt eccleſia: ergo ſuper ſe ipſo fundauit de[us] eccleſiam.

[redacted]

h Appetere. id eſt, laceſſere & calumniari.

i Nec portæ. id eſt, uitia uel etiam hæreſes: quia eccleſia non poteſt errare: ut xxiiij. q. j. a recta. Nec eccleſia poteſt eſſe nulla: ut xxiiij. q. j. pudenda. quia ipſe dominus rogauit pro ea, ut non deficeret: ut xxj. diſt. c. j. in fine.

[redacted]

k Cupiditatibus. i. uoluntatibus.

l A ueteribus. Arg. quod dicta ueterum ſunt ſequenda: ut xxvij. diſt. relatum. xxiiij. q. iij. transferunt. & infra. diſt. proxi. de quibus.

Hoc autem. ſcilicet quod decretales epiſtolæ ſint paris authoritatis cũ canonibus.

m Achatius. Hæreticus & excõmunicatus. xxiiij. q. j. Achati[us]. fuit enim excõmunicatus propter hæreſim a Gelaſio & a Felice papa, ut ibi dicitur.

[redacted]

n SEcũdum. Varijs modis ponitur caſus huius capitu. G. inducit. quaſi ſit abrogatũ: & Melendus ſentit cum eo, & omnes qui dicunt ueritatem ſacramentorũ non eſſe apud hæreticos: ut xxiiij. quæſt. j. ſchiſma. & j. qõ. j. extra eccleſiam. H. dicit, quod nec capitulum eſt reprobatũ, nec author pro ijs, quæ hic continẽtur damnatus fuit: quia nihil hic continet, quod non canonice dicatur, ſed ideo fuit iſte damnatus, quia cõmunicauit Fotino hæretico, & quia uoluit reuocare Achatiũ hæreticum poſt mortem: & ideo iſte Anaſtaſius fuit damnatus: ut j. cap. Anaſtaſius. Alij dicunt, quod hoc ca. cum authore reprobatum eſt: quia uoluit dicere, quod ordinati ab hæretico, ſine omni diſpẽſatione de iure poſſunt ſua officia exercere. Dicit enim H. quod hæretici habent ueritatem ſacramẽtorũ, ſed non habẽt executionem eorum: ut de conſecratio. diſtinctione quarta. ſicut in ſacramentis. & capitulo, non in uobis. ut not. prima quæſtione prima. qui perfectionem. & capi. dominus.

Sacramentorũ ueritas an ſit apud hæreticos.

Bapti-

ſcat, quòd nullum de his, quos baptizauit a Achatius, uel quos ſacerdotes, uel leuitas ſecundum canones ordinauit, aliqua ex nomine Achatij portio læſionis attingat, quò forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minus firma uideatur. Nam & baptiſma (quod procul ſit ab eccleſia) ſiue ab adultero, ſiue à fure datum fuerit, ad percipientem munus b peruenit illibatum: quia vox c illa, quæ ſonuit per columbam, d Hic eſt filius meus, &c. omnem maculam humanæ pollutionis excluſit. Quod declaratur, cùm dicitur, Hic eſt, qui baptizat in ſpiritu ſancto & igne. e Nam ſi viſibilis f Solis iſtius radij, cùm per loca fœtidiſſima tranſeunt, nulla cõtactus inquinatione maculantur, multò magis ipſius, qui iſtū uiſibilem fecit virtus nulla miniſtri indignitate cõſtringitur. Nam & Iudas, cũ fuerit ſacrilegus atque fur, quicquid egit inter Apoſtolos pro dignitate cõmiſſa ſibi, beneficia per indignũ data nulla ex hoc detrimẽta ſenſerunt: declarante hoc ipſo domino manifeſtiſsima uoce: Scribæ (inquit) & Phariſæi ſuper cathedram Moyſi ſederunt. Quæcunque dicunt, facite: quæ autem faciunt, nolite facere. dicunt enim & nõ faciunt. Quicquid ergo ad hominum profectum quilibet in eccleſia miniſtri pro officio ſuo uidentur operari, hoc totum contineri g implente h diuinitatis effectu, ita ille, per quem loquitur Chriſtus, Paulus affirmat, Ego plãtaui, i Apollo k rigauit: l ſed Deus incrementũ m dedit. Itaque neque qui plantat, eſt aliquid, neq; qui rigat: ſed qui incremẽtũ dat Deus. Adeò aũt non requiritur quis uel qualis n prædicet, o ſed quid prædicet, ut inuidos p etiã Chriſtũ bene cõfirmet q prædicare: quo malo ipſe diabolus deiectus eſt: & hoc r ipſe prædicare nõ deſinit. Ideo ergo & hic, ſ cuius nomen dicitur reticendum eſſe, malè bona miniſtrando, ſibi tantùm nocuit. Nam inuiolabile ſacramentũ, quod per illũ datũ eſt, in alijs t perfectionem ſuæ virtutis u obtinuit. qđ quidẽ generaliter x verũ eſt, niſi aliquorũ intantũ ſe extẽderet curioſa ſuſpicio, ut imaginentur y prolato à Felice Papa iudicio, poſtea inefficaciter in ſacramẽtis quæcunq; Achatius uſurpauit, ipſum egiſſe. ac proinde oportet eos metuere, z qui uel in cõſecrationibus, uel in baptiſmate miniſteria tradita ſuſceperunt, ne irrita diuina beneficia uideantur.

Quia ergo illicitè & non canonicè, ſed contra decreta prædeceſſorum, et ſucceſſorum ſuorum hæc reſcripta dedit, ut probat Felix et Gelaſius, qui Achatium ante Anaſtaſium excommunicauerunt: et Ormiſda, qui ab ipſo Anaſtáſio tertius eundem Achatium poſtea damnauit: ideo ab eccleſia Romana repudiatur, et à Deo percuſſus legitur fuiſſe hoc modo.

Anaſtaſius à Deo reprobatus nutu diuino percuſſus eſt.

CAN. IX.

ANaſtaſius ſecundus natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis, Eodem tempore multi clerici ſe a communione ipſius abegerunt, a eò quòd communicaſſet ſine concilio b

d 4

---

a Baptizauit. In forma eccleſiæ.

b Munus. Id eſt, baptiſma.

c Quia vox. Hic eſt, qui baptizat. de conſecr. diſtinc. iiij. baptiſmus. in fine.

d Per columbam. Id eſt, per ſpiritum ſanctum in ſpecie columbæ. Hug.

e Et igne. Id eſt, charitate.

f Nam ſi viſibilis. j. quæſtione prima. ſi fuerit.

g Contineri. Id eſt, perfici.

h Implente diuinitatis effectu. Id eſt Deo cooperãte.

i Plantaui. Prædicando.

k Apollo. Diſcipulus Pauli.

l Rigauit. Baptizando.

m Incrementum. Id eſt, gratiam, & remiſsionem peccatorum.

n Vel qualis. Hoc intellige de toleratis, alias bene quæritur, ut xlij. diſt. quieſcamus. Nam nemo poteſt prædicare, niſi mittatur: ut xvj. quæſt. j. adijcimus. & extra de hæretic. cum ex iniuncto. Vel loquitur ſecundum antiqua tempora, quando omnes poterant prædicare.

o Prædicet. Sed quæ prædicet?

p Vt inuidos. Id eſt, pſeudo apoſtolos t.

q Confirmet. Et hoc in epiſtola ad Philippenſes cum dicit, ſiue per ueritatem ſiue alio modo Chriſtus prædicetur, in hoc gaudeo & gaudebo.

r Hoc. Id eſt, inuidiam.

ſ Et hic. Scilicet Achatius.

t Alijs. Scilicet, ignorantibus.

u Suæ virtutis. Quo ad ueritatem ſacramenti.

x Generaliter. Idem in omni ſacramento.

y Vt imaginentur. Scilicet Achatium.

z Metuere. Scilicet ſecundum ſuam opinionem falſam. Nam in ueritate ſuſceperũt ordinem, ſed non executionem. j. quæſtione. j. ordinationes. prima quæſtione vij. Daibertum.

a Naſtaſius. a Abegerunt. Id eſt, remouerunt. xxxij. diſtinct. cap. præter. hoc. §. uerum. Sed contra. viij. quæſt. iiij. nonne. vbi dicitur quòd ante tempus ſententiæ non poſſunt clerici recedere ab epiſcopo. Sed hic non receſſerũt ante ſententiam, quia inciderẽt in hæreſim iã damnatam: ut xxiiij. q. j. c. j. ij. & iij.

b Concilio. Videtur ergo, quod Papa tenetur requirere concilium epiſcoporum. quod verum eſt. ubi de fide agitur: & tunc ſynodus maior eſt Papa: ut xv. diſt. ſicut. in fin. Argu. ad hoc xciij. diſt. legimus.

Qui

Ioan. 1. c

Prædicare nemo poteſt niſi mittat.

Sub. qui ex inuidia bonorũ & cũ lucri Chriſtum prædicant. xxiij. quæſt. j. & nunc. ... Arc. Matt. 3. d

1. Cor. 3

r Quia concludit Grat. ſecũdum opi. forte ſuã ſcilicet, q̃ aſſerit veritatem ſacramentorũ nõ eſſe apud hæreticos, quod falſum eſt. Io. de Fã.

a Qui communicauerat. Contra xj. q.iij. quoniam. vbi dicitur, quod excommunicatio non tranſit in tertiam perſona, ſed hic communicauit ei in maleficio: vnde potuit tranſire ad tertiam perſonam, ut extra de ſentent. excommunicat. nuper.

epiſcoporũ, uel presbyterorum & clericorum cunctæ eccleſiæ catholicæ, diacono Theſſalonicenſi nomine Fotino, qui communicauerat[a] Achatio: & quia voluit occultè[b] reuocare Achatium, & non potuit, nutu diuino[c] percuſſus eſt. Hinc etiã de Maximo epiſcopo in Conſtantinopolitana ſynodo ſtatutum eſt.

Quæ circa indiſciplinatos prælatos, uel ab eis geruntur, in irritum reuocentur.

CAN. X.

PRopter totius indiſciplinationis eius doctrinam, quæ Conſtantinopoli exorta eſt, ſtatutũ eſt, ne Maximus fuiſſe, aut eſſe iam putetur epiſcopus, neque ij, qui ab eo ſunt ordinati, qualemcunque gradum clericatus obtineant:[d] omnib. ſ. quæ circa eum,[e] uel ab eo geſta ſunt, in irritum reuocatis.

DISTINCT. XX.

1 *DEcretales[f] itaque epiſtolæ canonib. cõciliorum pari iure exæquantur. Nũc aũt quæritur de expoſitionib. ſacræ ſcripturæ, an exequẽtur, aut ſubijciantur eis. quò enim quiſque magis ratione nit ĩ, eo maioris authoritatis eius uerba eſſe uidẽtur. Plurimi autẽ tractatorũ ſicut pleniori gratia ſancti ſpũs, ita ampliori ſciẽtia alijs præcellẽtes, rationi magis adhæſiſſe probantur. Vnde nonnullorum pontificum conſtitutis, Auguſt. Hierony. atque aliorum tractatorum dicta uidentur eſſe præferenda.*

2 *Sed aliud eſt cauſis terminũ imponere, aliud ſcripturas ſacras diligenter exponere. In negotijs diffiniẽdis nõ ſolũ eſt neceſſaria ſciẽtia,[g] ſed etiã poteſtas. Vnde Chriſtus dicturus Petro, Quodcũq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cælis, &c. prius[h] dedit[i] ſibi claues regni cælorum. In altera dedit ei ſcientiam diſcernendi inter lepram & leprã;[k] in altera dans ſibi poteſtatem eijciendi aliquos ab eccleſia, uel recipiendi. Cũ ergo quælibet negotia finem accipiant, uel in abſolutione innocẽtium, uel in condemnatione delinquentium: abſolutio uerò uel condemnatio nõ ſcientiam tantùm, ſed etiã poteſtatem præſidentium deſideret: apparet, ꝙ diuinarum tractatores ſcripturarum, et ſi ſcientia pontificibus præemineant, tamẽ quia dignitatis eorum apicem nõ ſunt adepti, in ſacrarũ quidẽ ſcripturarũ expoſitionib. eis præponuntur: in cauſis uero diffiniẽdis ſecundũ poſt eos locũ merẽtur.*

b Occulte. Magis inde præſumitur cõtra ipſum: ut extra ut eccleſi. benefic. ut noſtrum extra de off. delegat. conſuluit. ff. de ritu nuptia. palam. ff. de adminiſtrat. tuto. non exiſtimo. Laur.

c Diuino. Quia dũ aſſellaret, emiſit inteſtina, ignominioſe lapſus.

d PRopter. Obtineant. quia præter formam eccleſiæ cõtulit. j. q.j. extra eccleſiam.

Caſſanda ſunt facta ab intruſis.

e Quæ circa eum. Argum. ꝙ quicquid fit ab intruſis uel vitioſe electis, totum caſſatur, ut xij. quæſt. ij. alienationes. xxv. q.j. omne. Argum. contra. iij. quæſt. vij. cap. infamis. §. veruntamen. in princip. & C. de ſacroſanct. eccle. l. decernimus. Sed hic fauor tutorum eccleſiæ: quia aut ſunt in utilitatẽ eccleſiæ, & tunc valent, alias nõ. xvj. quæſtione vj. ſi epiſcopum.

f DEcretales. In hac. xx. diſtinc. magiſter quærit de expoſitionibus ſacræ ſcripturæ, an ſint paris authoritatis cum canonibus, & decretalibus. & infra ſoluit, quod quantum ad ſacram ſcripturam exponendam præualet ſanctorum authoritas: quantum autem ad cauſas diffiniendas præualet authoritas Romanorũ pontificum.

Authoritas ſanctorum qñq; Papali pfertur authoritati.

g Scientia. Argu. quod nullus poteſt eſſe iudex, maxime eccleſiaſticus, niſi ſit peritus: ut extra de conſang. & affin. ex literis. in fin. & j. quæſtio. j. ut euidenter. xj. q. iij. & ſi ad tempus. xxiiij. q. iij. ſi quis non. de pœn. diſt. v. conſideret. & diſt. vj. qui uult. & quia leges ſcire tenetur, in authen. de iudi. colla. vj. §. quia vero. Item quia ſententia ferenda eſt in ſcriptis, vt ij. quæſt. j. in primis. in fin. Item, quia iudices per ſe debent ſcribere ſententias, & recitare, ut C. de aſſeſ. præſides. Sed contra. C. de iudi. certi. ubi dicitur, ꝙ milites poſſunt eſſe iudices: quia per quotidianum uſum poſſunt habere peritiam iudicandi. Mediocris tamen ſcientia ſicut in prælato, ita & in iudice ſufficit: ut extra de elect. cum nobis olim.

Impieritꝰ nõ poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus.

Iſta cõcordãt. & pxima ſequens parũ, aut nihil faciũt ad hoc. nec eaſponũt Hu. & l. quorum fuit iſtud dictũ. Archidia.

h Prius. Argum. ex ordine facti aliquid præſumendũ: ut xxiij. quæſt. iiij. diſplicet. & j. qõ. j. ut euidenter. Similiter ex ordine verborum: ut xiij. diſt. ſit rector. & extra de reſcript. cum dilecta. ff. de ſol. nec ordo. contra.

Matt. 16.

i Dedit. G. hic videtur velle, quod alia ſit clauis ligandi & ſoluendi, alia ſcientiæ, & ita qđ ſint duæ claues. Sed dico tantum unam eſſe,[l] ſed dicunt duæ eſſe propter duos effectus. Sed qualiter ſcientia dicitur eſſe clauis: cũ aliquis poſsit habere ſcientiam, qui non habet clauem: & econtra? Sed dic, quod licet ſcientia prius non fuiſſet clauis antequam haberet ordinem, tamẽ poſt ordinem incipit eſſe clauis. Si tamen quæras quid proprie ſit clauis ſacerdotalis. Dico ipſam poteſtatem ſacerdotalem, per quam ligat & ſoluit.

Clauis ſacerdotalis an ſit una an plures.

l [redacted]

k Inter lepram & lepram. id eſt inter cauſam & cauſam. alludit ei quod fiebat in lege. cum enim dubitabatur de aliquo an eſſet infectus lepra, ducebatur ad ſacerdotes: & ſecundũ eorum

Inter leprã, & lepram vnde dicat.

rum arbitrium uel recipiebatur, uel deijciebatur, ut xij. quæſtione iij. quomodo. de pœniten. diſtinct. prima cap. uoluiſſent iniqui. §. ex his uero Moyſi. Hug. & de pœniten. diſtinct. j. d. capit. voluiſſent. §. denique. verſic. Moyſi. & extra qui filij ſint legitimi. per venerabilem. §. rationibus. Archidiaco.

a De libellis. Id eſt, ſecundum libellos & cõmentarios.

b Aliorum. Id eſt Hieronymi & Auguſtini, per quorũ ſcripta non eſt iudicandum omiſsis canonibus. quinquaginta diſtinct. ſi ille.

c Iunioris. Ecce hic approbatur dicta Greg. iunioris, alibi videntur reprobari xxxij. quæſtio. vij. capit. quod propoſuiſti. & in ſeq. §. ubi dicit G. quod ſunt contraria Euange. ſed illud capit. intelligitur de arcta, & ſic bene tenet. Ioan.

d Illorum. Hic videtur, quod potius iudicandum ſit ſecundum illũ, qui innititur authoritati canonis, quam ſecundum illum. qui innititur authoritati Hierony. uel Auguſt. quod verum eſt, niſi Auguſt. iuuetur authoritate no. uel vete. teſta. uel etiã aliquo canone. Nã licet conciliũ apud Aquiſgranum factum conſtituerit, quod raptor non poſsit matrimonialiter iungi cum rapta, ut xxxvj. quæſt. ij. placuit. tamen Hieronym. contrarium ſtatuit, & ei ſtatur, ut xxxvj. qõ. ij. tria. Sed hoc eſt, quia iuuatur authoritate Melden. concilij. ca. cauſa & q. c. ſi autem.

e Conuincitur. Sed nonne Orientalis eccleſia recipit canones? Videtur quod non, ut xxxj. diſtin. aliter. nunquid ergo ipſa eſt hæretica? Sed dic, quod licet ipſa non recipiat iſtos canones, non tamen contemnit eos Vel dic quod Papa approbat conſuetudinem ipſorũ. ſ. diſt. proxi. ſi Romanorum.

f Si decreta. Non habetis. Per ſcientiam.

g De neglectu. Nulli enim eſt licitum ignorare canones. ut j. xxxviij. diſtinct. nulli. & cap. omnes. ſ. diſtinct. proxi. ſi Romanorum.

h Corripiendi. Argum. ſimile xvj. diſt. quod dicitis.

Vnde Leo Papa quartus ſcribit epiſcopis Britanniæ.

Aliorum ſcriptura Romanorum pontificum decretis non ſunt præponenda.

CAN. I.

De libellis[a] & commentarijs aliorum[b] non conuenit aliquos iudicare, & ſanctorum conciliorum canones relinquere: uel decretalium regulas, quæ habentur apud nos, ſimul cũ canonibus, quibus in omnibus eccleſiaſticis vtimur iudicijs, id eſt, Apoſtolorum, Nicenorum, Anchiritanorũ, Neocæſarienſium, Gangrenſium, Sardicenſium, Aphricanenſium, Carthaginenſium, & cum illis regulę præſulum, Romanorum Syluestri, Syrici, Innocentij, Zozimi, Celeſtini, Leonis, Hilarij, Gelaſij, Ormiſdæ, & Gregorij iunioris.[c] Iſti omnino ſunt, & per quos epiſcopi iudicant, & per quos epiſcopi ſimul & clerici iudicantur. Nam ſi tale emerſerit, uel contigerit inuſitatum negotium, quod minimè poſsit per iſtos diffiniri, tunc illorũ[d] quorum meminiſtis dicta, Hieronymi, Auguſt. Iſidori uel cæterorum ſimiliter ſanctorũ doctorum & ſimilium ſi reperta fuerint, magnanimiter ſunt retinenda, ac promulganda, uel ad Apoſtolicam ſedem referatur de talibus. Quam ob cauſam luculentius, & magna uoce pronunciare non timeo: quia qui illa, quæ prædiximus, ſanctorum patrum ſtatuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, ſiue ſit epiſcopus, ſiue clericus, ſiue laicus, non indifferenter recipere conuincitur:[e] nec catholicam & apoſtolicã fidem, nec ſancta quatuor Euangelia vtiliter & efficaciter ad effectũ† ſuũ retinere, uel credere probat.

Item Nicolaus Papa clero Conſtantinopoli.

Corrigendi ſunt, qui decreta Romanorum pontificum nõ habent uel non obſeruant.

CAN. II.

Si decreta Romanorũ pontificum non habetis,[f] de neglectu[g] atque incuria eſtis redarguendi. Si verò habetis & non obſeruatis, de temeritate eſtis corripiendi[h] & increpandi.

Item Innocẽtius Papa.

Ad quos ſit recurrendum, cum ſacra ſcriptura authoritas non occurrit.

CAN. III.

De quibus cauſis nulla ſoluendi ligãdiq; authoritas in libris veteris & noui teſtamenti, & quatuor euãgeliorum cũ totis ſcriptis Apoſtolorũ[i] appareat, ad diuina recurrite ſcripta Græca. Si nec in illis, ad catholicæ eccleſiæ hiſtorias catholicas a doctoribus catholicis ſcriptas manummittite. Si nec in illis, ſanctorum exempla[k] perſpicaciter recordamini.

De quibus. CASVS.

Quidam quæſiuit, ſi aliqua dubitatio emergat in ſolutione alicuius quæſtionis, ad quas ſcripturas potius ſit recurrendum. & dicitur† in hoc cap. quod iſte ordo ſeruandus eſt. Primo enim recurritur ad vetus & ad nouum teſtamentum, & ad ſcripturas Apoſtolorum. Et ſi in illis non appareat quid ſit faciendum, ad Græcorum ſcripturas recurrendũ eſt, poſtea ad geſta conciliorũ & pontificũ: deinde ad ſanctorum expoſitiones, ultimo ad ſeniores. Sic Beneuenta. poſuit caſum.

† Alias ꝑfectum.

i Apoſtolorum. Id eſt, Apoſtolicorum.

k Exempla. Argumẽ. per exempla poſſe iudicari, ut xxxvij. diſt. qui de menſa. & xxiij. qõ. iij. ſi habes. Argum. cõtra. C. de ſenten. nemo. Sed illud intelligitur, cũ ius habetur. tunc enim ꝑ exempla nõ eſt iudicandum. Vel dic quod exemplis priuatorũ nõ eſt utendum, ſed exemplis publicæ perſonæ ſiue authẽticæ, ut exẽplis principis primi ſiue apoſtolicorum: ut xvj. quæſtione iij. licet extra de ſenten. & reiudic. in cauſis. uel dic quod

Quòd ſi omnibus his inſpectis huius quæſtionis qualitas nō lucidè iueſtigat, ſeniores ² prouinciæ cōgregate, & eos interrogate. Facilius nāq; inuenitur, qđ a pluribus ᵇ ſenioribus quærit. Verus etiam id repromiſſor dn̄s ait: Si duo ex vobis uel tres conueniūt ſuper terrā in nomine meo, de omni re, quācunque petierint, fiet illis a patre meo.

Margin: Matt. 18. c

DISTIN. XXI.

¹ D*Ecretis* ᵃ *ergo Romanorū pōtificū, et ſacris canonibus conciliorum eccleſiaſtica negotia (ut ſupra mōſtratum eſt) terminantur. Miniſtri uerò ſacrorum canonum et decretorum pontificum ſunt ſummi pontifices, et infra præſules, et reliqui ſacerdotes, quorū inſtitutio eſt in ueteri teſtamento incboata, et in nouo plenius cōſūmata. Sūmi etenim pōtifices et minores* ᵈ *ſacerdotes à Deo ſunt inſtituti p̄ Moyſen, qui ex præcepto dn̄i Aaron in ſummū pontificem, filios uerò eius vnxit ī minores ſacerdotes. Poſtea uerò Dauid, cùm miniſteria domus domini āpliaret, ianitores et cātores inſtituit. Porrò Salomon quendā modū exorcizādi* ᶠ *inuenit, quo dæmones adiurati, ex obſeßis corporibus pellebātur. Huic officio mācipati, exorciſtæ uocati ſunt: de quibus dn̄s in Euangelio: Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vr̄i (ſ. exorciſtæ)* ᶠ *in quo eijciunt? Hæc om̄ia in nouo teſtam̄to eccleſia imitata hēt ianitores ſuos, quos oſtiarios appellam'. Pro cātoribus lectores et cantores īſtituit. Exorciſtas aūt nomine antiquo et officio permanēte recepit. Pro filijs uerò Aaron omnes infra ſummū pontificem ſacerdotium adminiſtrātes ſunt conſecrati. Inter eos quædam diſcretio ſeruata eſt, ut alij appellenī ſimpliciter ſacerdotes, alij archipresbyteri, alij corepiſcopi alij epiſcopi, alij archiepiſcopi, ſeu metropolitæ, alij primates* ᵉ *alij patriarchæ, alij ſummi pontifices. Horum diſcretio à gentilib. maximè introducta eſt, qui ſuos flamines, alios ſimpliciter flamines, alios archiflamines, alios ꝓtoflamines appellabāt. Simpl'r uerò maiorum et minorū ſacerdotū diſcretio in nouo teſtō ab ipſo Chriſto ſumpſit exordiū, q duodecim apoſtolos tāquā maiores ſacerdotes, ſeptuaginta duos diſcipulos* ᶠ *quaſi minores ſacerdotes inſtituit. Petrū ve*

Margin: Exod. 28.

Margin: 2. Paraly. 13. d

Margin: Luc. 11. b

---

dic quod exemplis paucorum non eſt utendum, ſed plurium bene.

Margin: Exempla quibus eſt vtendum.

ᵃ Seniores. Id eſt, ſapientes: ut lxxxiiij. diſtinctio. porro.

ᵇ Pluribus. Sic extra de offic. delegat. prudentiam. in fi. j. reſpon. nam per ampliores homines manifeſta ueritas reuelatur, ut C. de fideicommiſſ. l. penultim. & C. de inge. manum. l. iij. Hic patet, qđ primo ad conſuetudinem loci recurritur cum lex deficit, quàm ad conſuetudinem Romanæ eccleſiæ. ſic xij. diſt. illa. & ff. de legib. & ſenatuſc. de quibus. Alij dicunt, quod primo ad conſuetudinem Roma. eccle. recurrendū eſt: ut argumen. ī. xj. diſt. cap. ultimo. Ioan. Quid autem de hoc ſeruetur, notaui ſ. xij. diſtinctio. illud melius j. diſtinctio. conſuetudo.

ADDITIO

De hoc etiam not. C. quæ ſit long. conſuet. l. j. ibi vide. Archidiaco.

D*Ecretis.* Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes: in quarum prima dicit quod miniſtri eccleſiæ ſunt ſummi pōtifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Secunda ibi, In nouo. Tertia ibi, In his.

ᵃ Decretis. Hic agitur de eccleſiaſticis ordinibus, & oſtendit originem ipſorum, & vnde ſic appellētur: poſt ea oſtendit, quod ille qui eſt in maiori ordine uel dignitate, non poteſt iudicari à minori: & ſic Papa à nemine poteſt iudicari.

Margin: ᵇ Id eſt, quare.

Margin: Papa à nemine iudicatur.

ADDITIO.

Vt infra eodem inferior. & c. ſubmittitur. Argum.

Margin: [redacted]

ᵈ Et minores. Cum ergo Moyſes elegerit ſacerdotes in veteri teſtamento, & dominus in nouo, uidetur quod ad epiſcopum de iure ſpectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, quod epiſcopus eligit clericos in Conſtantinopolitana ciuitate: ut in authent. de menſura ordinandorum clericorū. in j. §. col. iij. Ad hoc dicas, quod ep̄s de iure cōmuni cum alijs eliget, ut extra de ijs, quæ fiunt à prælatis ſine conſen. capit. c. nouit. & capitu. ea noſcitur. conſuetudo tamen eſt ſeruanda, ut extra de electio. cum eccleſia. ᵉ Itē uidetur ex loco iſto, quod Moyſes fuit ſacerdos, cum unxerit ſacerdotes: et idem dicit Innocē. extra de maiori. & obediē. ſolitæ. Sed contra ᶠ homicida fuit, ergo non potuit eſſe ſacerdos, ut xxiiij. quæſt. iij. non inferenda. Sed dic quod olim ſacerdotes bene erāt homicidæ. ut ij. q. vij. capi. plerunque. §. his ita. Sed Dauid primo fuit prohibitus conſtruere templum, quia vir ſanguinum erat. de conſecr. diſt. j. ca. j. Quare autem iudices & executores, teſtes & aduocati in cauſa ſanguinis promoueri nō poſſunt: dic ut notaui in quæſtionibus in illa quæſtione quæ ſic incipit: aliquis ex officio ſuo hominem interfecit. De hoc dixi lj. diſt. per totum. Quæſtio venerialis eſt. Archidiaco.

Margin: Electio canonicorū, ad quos ſpectat.

Margin: ᵉ Hæc ſententia cōīter approbatur per Io. Vinc. Laurent. Goffre. & Ber. ī iſta decret. cū eccleſia.

Margin: [redacted]

ᵉ Alij primates. Hæc diuiſio non eſt niſi ratione nominum: quia idem ſunt primates, qđ patriarchæ. xcix. diſt. cap. j.

ᶠ Septuagintaduos diſcipulos. Contra infra eadem diſtinctione. in nouo. vbi dicitur, quod diſcipuli domini. i. Apoſtoli elegerunt lxxij. diſcipulos, hic dicitur, quod à domino. Sed dic quod dominus bene dicitur feciſſe, quod eius miniſter facit: quia qui per alium

ſilium facit, per ſeipſum facere uidetur, ut extra de ſenten. excom. mulieres.

a Ordinatos. ut xciij. diſtinc. dominus noſter. & cap. diaconi.

b Subdiaconos. non uidetur uerum dicere: quia tempore Apoſtolorum aliqui fuerunt ſubdiaconi: ut xxxv. diſtinct. epiſcopus. quia ille eſt canon Apoſtolorum. Sed dic, quod ſubdiaconatus tunc fuit, [redacted]

rò quaſi in ſummũ ſacerdotẽ elegit, dũ ei præ omnibus, & pro omnib. claues regni cælorũ tribuit: et à ſe petra Petri nomẽ ſibi impoſuit, atq; p̄ eius fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt: et ut ipſe cæteros cõfirmaret, ſubiunxit dicẽs: Ego pro te rogaui Petre, ut nõ deficiat fides tua, et tu aliquando cõuerſus cõfirma fratres tuos. Hãc tandẽ formam Apoſtoli ſecuti, in ſingulis ciuitatib. ep̃os et preſbyteros ordinauerũt. Leuitas aũt ab Apoſtolis ordinatos [a] legimus, quorũ maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos [b] & acolythos procedente tempore eccleſia ſibi conſtituit.

De his etiã ſcribit beatus Iſidorus in libro ſeptimo Etymol. cap. xij. nomina illorum, et nominũ cauſas exponẽs, ita inquiẽs:

Vnde nomina eccleſiaſticorũ graduum ſumantur.

KAN. I.

Cleros [c] & clericos hinc appellatos credimus, quia Mathias [d] ſorte electus eſt, quẽ primũ [e] per Apoſtolos legimus ordinatũ. Cleros. n. Græcè, ſors Latinè uel hæreditas dr̃. Propterea ergo dicti ſunt clerici, quia de ſorte dñi ſunt, uel quia domini † partẽ [f] habẽt. Generaliter aũt clerici nuncupantur omnes, qui in eccleſia Xp̃i deſeruiunt. quorũ gradus & nomina ſunt hæc: Oſtiarius, pſalmiſta, [g] lector, exorciſta, acolytus, ſubdiacon⁹, p̄sbyter, ep̃s. [h] Ordo uerò epiſcoporũ quadripertitus eſt, id eſt, in patriarchis, [i] archiepiſcopis, [k] metropolitis, atq; epiſcopis. Patriarcha Græca lingua ſummus patrum interpretatur: quia primũ poſt apoſtolicum tenet locũ: & ideo, quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur: ſicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. Archiepiſcopus Græco interpretatur uocabulo, quòd ſit ſummus epiſcoporum, id eſt, primas. tenet enim uicem apoſtolicam, & præſidet tam metropolitanis, quã cæteris epiſcopis. Metropolitani † autem a menſura † [l] ciuitatum uocantur. Singulis. n. prouincijs præeminent, quorũ authoritati & doctrinæ cæteri ſacerdotes ſubiecti ſunt: ſine quibus nihil reliquis agere licet [m] epiſcopis. ſolicitudo enim

C Leros. Primo oſtendit Iſidorus, quo nomine uocentur miniſtri eccleſiæ, & quare ſic uocentur miniſtri eccleſiæ. Secũdo ponit quadrimembrem diuiſionem epiſcoporum. Tertio ponit interpretationes omniũ ordinum eccleſiaſticorum & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, Ordo uero epiſcoporum. Tertia ibi, Pontifex.

d Mathias. Cum quo fuit electus Ioſeph. xxvj. quæſtio. ij. capi. j.

e Primum. in clericum ſcilicet, alius ſcilicet Iacobus fuit primo epiſcopus factus: ut ĩ. lxvj. diſtin. porro. Et eſt hic arg. pro ſorte facienda, ut ff. de iudi. ſed cum ambo. & quod in electionibus tempore neceſsitatis poſſumus ſecundũ ſortem procedere: ut xxvj. quæſt. ij. non exemplo. contra extra de elect. eccleſia ueſtra. & ita iſta glo. non ualet. extra de elec. quia propter. Vel dic tunc eſſe utendum ſorte, cum eſt utrobique paritas in omnibus, & ſubeſt, cauſa neceſsitatis: ut cum eſt contentio de electione. xxj. q. ſecunda. non exemplo.

f Partem. id eſt decimas & primitias, quæ dicuntur Dei: ut xij. quæſt. ij. capi. quiſquis. Ioan. & capi. qui abſtulerit.

g Pſalmiſta. Hic patet, quod pſalmiſta & oſtiarius & lector ſunt clerici. xxv. diſtinctio. perlectis. & xxxij. diſtinc. ſeriatim. & lxxxj. diſtinc. clericum. & xj. quæſtio. j. de perſona. & deponi poſſunt ſicut alij clerici: ut xxvij. quæſtio. j. ſi quis epiſcopus. & qui inijcit manus in iſtos, excommunicatus eſt: ut xvij. quæſt. iiij. ſiquis. & extra de ſenten. excommunica. non dubium. & capitu. parochianos. Et per primam tonſuram fit aliquis pſalmiſta, uel clericus, & illa tonſura eſt ſacramentale ſignum: ut xij. quæſtio. j. duo. Sed ſi hoc dicatur, tunc erunt nouem ordines. Veruntamen uidetur, quod non ſit ordo: quia ubi tractatur, quod clericus alij obedientiam præſtabit, nihil agitur de iſtis ordinib⁹: ut xciij. diſtin. a ſubdiacono. ſimiliter alibi: ut lxxvij. diſtinct. illud. Sed dic, quod tãtum ſeptem ſunt ordines, qui conferuntur cum ſolennitate, ſed tamen nouem ſunt. Ioan. Sed certe omnes cõferuntur cum ſolennitate hodie, præter Pſalmiſtatum. qui a ſolo ſacerdote confertur: ut xxiij. diſtinct. pſalmiſta.

h Epiſcopus. Argu. quod epiſcopatus eſt ordo: [a] ut xciij. diſtinctio. diacones.

i In patriarchis. Quo nomine comprehendit principales patriarchas, ut Romanum, Conſtãtinopolitanum, Alexandrinum, Ieroſolymitanum, Antiochenum.

k Archiepiſcopis. id eſt, primatibus: quo nomine comprehendit alios patriarchas ſiue primates, ut Aquilegienſem, Cantuariẽſem, Bituriceñ.

l A menſura. Quia decem uel xj. debet ſub ſe habere: ut xvj. quæſtione tertia. ſcitote. uel dicitur a metros, quod eſt mater, & polis, quod eſt ciuitas: quia eſt mater aliarum, ciuitatum. duodecima diſtinctione. de his.

m Licet. de ijs, quæ ſpectant ad totam prouinciam, ſed de ijs quæ ad ſuam diœceſim ſpectant, ſine eorũ licentia poſſunt diſponere. ix. q. iij. c.) & ij.

[redacted]

Luc. 22. c

Sors ĩ electionibus eſt reprobata.

b Subaudi, quãuis dñi ſit terra, & plenitudo eius ut ĩ Pſal. viij. diſt. quo iure. Archi.

Tonſura prima, an ſit ordo.

f Dominum.

Sacerdos ſimplex pſalmiſtatũ cõferre poteſt.

a Quid ſit ordo, habes infra xxxij. di. c. j. ibi de hoc. & [illegible] idẽ extra de renun. poſt tranſlationem. §. ult. ubi de hoc.

† Vide in hunc locũ Alci. libr. diſpun. ij. c. xxiij.

† menſura. Imo ἀπὸ τοῦ μήτρος quaſi mater ciuitas.

Archiep̃s, quot ſuffraganeos habeat.

Diſpe-

totius prouinciæ archiepiſcopis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperius deſignati ordines uno, eodemque uocabulo epiſcopi nominantur: ſed ideo priuato nomine quidā utuntur, propter diſtinctionē poteſtatum, quam ſingulariter acceperūt. Patriarcha, patrū princeps. archos enim Græcè, princeps Latinè. inde archiepiſcopus, princeps epiſcoporum. Metropolitanus a menſura ciuitatum.

Epiſcopus autem uocabulum inde dictū eſt, quòd ille, qui efficitur epiſcopus, ſuperintendat, ſcilicet curam gerens ſubditorū. σκοπεῖν enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Epiſcopi .n. Græcè, Latinè ſpeculatores interpretātur. Nam ſpeculator eſt præpoſitus in eccleſia: ideo dictus, eò quòd ſpeculetur & proſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores & uitam.

Pontifex, princeps ſacerdotum eſt, uel dicitur eſſe quaſi uia ſequentium. Ipſe & ſummus ſacerdos, ipſe & pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes atque leuitas, ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit, a ipſe quod unuſquiſque facere debet, oſtendit. Antea autē pontifices & reges erant. Nam maiorum hæc conſuetudo fuit, ut Rex eſſet ſacerdos & pontifex. unde & pontifices Romani Imperatores appellabantur.

Vates a ui mentis appellatus eſt, cuius ſignificatio multiplex eſt. Nam modò ſacerdotem, modò prophetam ſignificat modò poetam.

Antiſtes ſacerdos dictus eſt ab eo, quia ante ſtat: primus eſt enim in ordine eccleſiæ, ut ſupra ſe nullum habeat.

Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Greco b & Latino, quaſi ſacrum dans. Sicut enim rex à regendo, ita ſacerdos à ſacrificando uocatus eſt. conſecrat enim & ſacrificat. S[illegible] autem gentilium flamines dicebant[illegible] capite habebant pileum, in quo era[illegible] uis uirga c deſuper habens lanæ aliquid: quod cùm propter æſtum ferre non poſſent, filum tantùm in capite religare cœperunt. nam nudis d eos penitus capitibus incedere nefas erat. Vnde & à filo, quo utebantur, flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Verùm in feſtis diebus, filo depoſito, pileum imponebant pro ſacerdotij eminentia. Presbyter Græcè, Latinè ſenior interpretatur, non modò pro ætate, uel decrepita ſenectute, ſed propter honorem & dignitatem, e quam acceperunt, presbyteri nominantur. Ideo autem presbyteri ſacerdotes uocantur, quia ſacra dant, ſicut & epiſcopi, qui licet ſint ſacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent: quia nec chriſmate frontem ſignant, nec paracletum ſpiritum dāt: quod ſolùm deberi epiſcopis, lectio Actuum Apoſtolorum demonſtrat. Vnde & apud ueteres ijdem epiſcopi & presbyteri fuerunt: quia illud nomen dignitatis, & non ætatis f eſt. Leuitæ ex nomine authoris ſunt uocati. De Leui enim Leuitæ exorti ſunt, à quibus in templo Dei myſtici ſacramenti miniſteria explebantur. Hi Græcè diacones, Latinè miniſtri dicuntur: quia ſicut in ſacerdote conſecratio, ita in diacone miniſterij diſpenſatio habetur. Hypodiacones Græcè, ſubdiaconos Latinè dicimus: qui ideo ſic appellantur, quia ſubiacent præceptis & officijs Leuitarum: Oblationes enim in templo domini à fidelibus ipſis ſuſcipiunt, & Leuitis ſuperponendas altaribus deferunt. hi apud Hebræos Nathinnei g uocantur. Lectores à legendo: Pſalmiſtæ à pſalmis canendis uocati ſunt. Illi enim prædicant h populis uoluntatem Dei, & quid ſequantur, iſti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium: licet & quidam lectores,

Actu. 8.

legitur in hiſtorijs Euangelij, capitu. poſt hoc erat, &c. Archid.

h Prædicant. id eſt, leguntur recitando.

a Diſponit. ergo eps confert dignitates eccleſiaſticas: ut lxxiiij. diſtinctio. epiſcoporum. Argument. contra. xciij. diſtinctio. legimus. ubi dicitur, quod tantum ad epiſcopum ſpectat confirmatio: ſed hoc refertur ad diuerſas conſuetudines, ut extra de elec. cum in cunctis. & capi. cum eccleſia Vulterana. Ioā. Ego credo, quod de iure communi tantū electio dignitatum ſpectet ad capitulum cum epiſcopo, ut extra de ijs, quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu capituli. ea noſcitur. & capi. quanto.

Dignitatū electio ad quos ſpectat.

b Ex Greco. ſcilicet dos. quod eſt datio.

c Virga. qua arcebant aues a carnibus ſacrificiorum.

d Nudis. Argumē. quod non incedit nudus, qui filū fert, in capite.

e Dignitatem. ut lxxxiiij. diſtinctio. porro.

f Et non ætatis. Tantū ſupple, quia alibi dicitur, quod eſt nomen ætatis: ut xciij. diſtinctio. legimus.

Addicio.

g Nathinnei. I[illegible] dicunt miniſtri miniſtrorum, & interpretantur in humilitate Deo ſeruientes, uel Deo donati. & ſunt dicti ab eo tempore, quo Ioſue Gabaonitas dānauit ad miniſterium templi, ſcilicet ut ligna ibi cæderent in ipſo, & aquā portarent ad opus ſacrificij: de quibus dicitur xxij. quæſt. iiij. innocēs. H. Et no. quod iſti Nathinnei lauabāt hoſtias in probatica piſcina. Probaton. Græcæ. dicitur ouis Latine. ſic ergo dicta erat, quia in ea Nathinnei, &c. Sicut prædixit, ut

Probatō qd dicit.

do non autem prædicando, quia illud eſt officium ſacerdotum. xvj. quæſt. j. adijcimus.

a Miſerabiliter. Non per prauam uel raucam uocem, ſed potius per altam uocem & ſonoram: & iſte intellectus patet ex litera ſequenti, ubi dicit, tanta enim, &c.

b Et reſpuunt infideles id eſt, excõmunicatos. Et ita oſtiarius remouet † excõmunicatos ab eccleſia, ut hic, & xxv. diſtinct. perlectis.

† Scilicet ab ingreſſu eccleſię corporaliter arcendo Hugo.

IN nouo teſtamẽto. Hæc eſt ſecũda pars huius diſtinctionis, in qua probatur quod Romana eccleſia ſit caput ab ipſo domino ſpecialiter inſtituta, ſecundario a concilijs. Ioan. de Fant.

c Tu es Petrus. videtur ergo, quod per hæc verba, tu es Petrus, &c. datus fuit Petro pontificatus, & ita ante paſsionem, quia ante fuit ei dictum. & ita uidetur contradicere, quinquageſima diſtinct. conſiderandum. & cap. fidelior. Nam ibi dicitur, quod poſt paſſionem, fuit datus eccleſiæ paſtor, & non ante. Solu. primo fuit Apoſtolus ante paſsionem, ſed poſt paſsionem fuit paſtor creatus per illa uerba: Si diligis me, &c. ut extra de electio. ſignificaſti. quod etiam hic innuitur cum dicit, tibi dabo claues, &c. hoc enim eſt promittere, & non dare.

Petr9 poſt paſsionẽ fuit paſtor creatus.

ADDITIO.

Ad huius uerbi declarationem vide quod legitur & nota. xxiij. quæſtione vj. capitu. tam vero ſi. §. ex his omnibus. iuxta princip. in gloſſa, ſed qualiter. Archidia.

ita miſerabiliter a pronuntient, ut quoſdam ad luctum lamentationesq; compellant. Ijdem etiam pronuntiatores uocãtur, quia populo annuntiant. Tanta enim & tam clara erit eorum uox, ut quamuis longe poſitorum aures adimpleat. Cantor autem uocatus eſt, quia vocem modulatur in cantu. huius duo genera dicuntur in arte muſica, ſicut ea doctiſsimi homines Latine dicere potuerunt, præcentor & ſuccentor. Præcẽtor ſcilicet qui uocem præmittit in cantu. Succentor autem qui voce ſubſequenter canendo reſpondet. Concentor autem dicitur, qui conſonat & concinit, qui autem non conſonat, nec concinit, nec cõcentor erit. Acolythi Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, a deportandis cereis quando legendum eſt Euangelium aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur: non ad effugandas tenebras, dum ſol eodem tempore rutilat, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, ut ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur, de qua in Euangelio legitur, Erat lux vera, quę illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Exorciſtæ ex Græco in Latinum adiurantes ſiue increpantes uocantur. Inuocãt enim ſuper cathecumenos, uel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen domini Ieſu, adiurantes per eum, ut egrediatur ab eis. Oſtiarij, id eſt, ianitores, qui in veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam Templi, ut non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem ſunt Oſtiarij, quòd præſint oſtijs templi. Ipſi enim tenentes claues, omnia intus extraq; cuſtodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & reſpuunt infideles. b

Item Anacletus.

Romana eccleſia à domino primatum accepit.

CAN. II.

2 IN nouo teſtamento poſt Chriſtum dominum à Petro ſacerdotalis cœpit ordo: quia ipſi primo † pontificatus, in eccleſia Chriſti datus eſt, domino dicente ad eum: Tu es (inquit) Petrus: c & ſuper hanc Petram ædificabo eccleſiam meã, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam. Et dabo tibi claues regni cœlorum. Hic ergo ligandi ſoluendique poteſtatem primus accepit a domino. primuſque ad fidem populum ſuæ prædicationis virtute adduxit, uerboque inſtituit. Cæteri vero Apoſtoli cum eodem pari d conſortio honorem & poteſtatem acceperunt, ipſumque principem eorum eſſe uoluerunt: qui etiam iubente domino in toto orbe terrarum diſperſi Euãgelium prædicauerunt. Ipſis quoque decedentibus, in loco eorum ſurrexerunt epiſcopi, quorum ordinatio prætaxato e debet fieri ordine & modo, quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit: qui autem ſpernit eos, eum, à quo miſsi ſunt, & cuius legatione funguntur ſpernit, & ipſe indubitanter ſpernetur a domino. Videntes autem ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multam, &

d Pari. Argumentum quod omnis epiſcopus ſit par Apoſtolo quantum ad ordinem & rationem conſecrationis. xxiiij. quæſtio prima. loquitur. in principio. Petrus tamen maior fuit alijs in adminiſtratione: ut ſecunda quæſtione ſeptima. puto. Poteſt enim aliquis eſſe maior alio in ordine, ſed tamẽ minor in adminiſtratione: ut archipresbyter maior eſt archidiacono: ut vigeſima quinta diſtinctio. c. perlectis. De Apoſtolis quando fuerunt cõſecrati, non legimus. Dicunt tamen quidam quod in cœna, quando dictum eſt eis: Hoc facite in meam commemorationem. de cõſecratione diſtinctione ſecunda. in Chriſto. in fine. Alij dicunt, quod cum dictum eſt eis: Ite, baptizate omnes. de conſecratio. diſtinctio. quarta. proprie. De Paulo & Barnaba habemus lxxxv. diſtinctio. quod die. & de Iacobo lxvj. diſtinctio. porro.

e Prætaxato. In parte capituli, quæ hic non eſt.

Operarios.

Petrus in adminiſtratione maior alijs fuit.

Apoſtoli quãdo fuerunt conſecrati.

[redacted]

a Operarios.. Argum. hic ſignauerunt doctores. [1] quod licet ſit ſtatutus certis numerus canonicorum, ſi tamen excreſcant eccleſiæ facultates, quod præbendæ debent augeri: ut extra de vita & honeſta. cletico. quoniam. hoc expeditum eſt extra de conſtitut. cum M. Fer. & extra de cenſi. quāto.

& fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, quod ſuffraganei Ignatium deponere non potuerunt: quia inferior ſedes non poteſt ſuperiorem abſoluere uel ligare. & hoc probatur authoritate Eſaiæ dicentis: Num quid gloriabitur ſecuris, &c.

[Luc. 10. d. Matt. 9. d.]

operarios paucos, [a] rogauerunt [b] dominum meſsis, ut mitteret operarios in meſſem ſuam. vnde ab eis electi ſunt lxxij. diſcipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorū loco ſunt conſtituti in eccleſia.

Item Pelagius vrbis Romæ epiſcopus omnibus orthodoxis.

Primatum Romana eccleſia non ſynodus, ſed Chriſtus inſtituit.

CAN. III.

Qvamuis vniuerſæ per orbem catholicæ & apoſtolicæ conſtitutæ eccleſiæ unus thalamus Chriſti ſit, tamen ſancta Romana Eccleſia catholica & Apoſtolica nullis ſynodicis conſtitutis [c] cæteris eccleſijs prælata eſt, ſed euangelica uoce domini & Saluatoris noſtri primatum obtinuit. Tu es (inquiēs) Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Cui data eſt etiā ſocietas beatiſsimi Pauli vaſis electionis, qui non diuerſo (ſicut hæretici garriunt) ſed uno tempore una eademq; die [d] glorioſa morte cum Petro in Vrbe Romana ſub Cæſare Nerone agonizans coronatus eſt: & ſupradictam pariter Romanam Eccleſiam Chriſto domino conſecrarunt, [e] eamque omnibus urbibus in uniuerſo mundo ſua præſentia atque venerando triumpho prætulerūt. Eſt ergo prima [f] Apoſtoli Petri ſedes Romana eccleſia non habens maculam neque rugam, nec aliquid [g] eiuſmodi.

[3] In his omnibus quantò gradus [h] celſior, tantò maior authoritas inuenitur. [i] In maioribus ſiquidem eſt regendi & iubendi poteſtas, in minoribus obſequendi neceſsitas.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Conſtantinopolitano epiſcopo dicens:

Inferiorum facta, ſuperiorum ſententijs obnoxia ſunt.

CAN. IIII.

Inferior ſedes potiorem abſoluere non poteſt. Sola enim potior inferiorem cōuenienter ab-

[1 Vt Laurent.]

[Prælatus nolētibus nō eſt dandus.]

[2 Alias, ſi ergo.]

[Petrus & Paulus eodē die paſſi ſunt.]

[3 Scilicet Romana. Hugo.]

b Rogauerunt. Argum. quod nō niſi uolentibus dabitur prælatus etiam à Papa: ut ĩ. diſtinctione proxima. ſacroſancta. ſimile. viij. quæſt. j. ſciendum. [2] & cap. audacter. Dic, à principio non datur inuitis, ſed ex poſtfacto ſic, ſi ſint negligentes. lxj. diſt. nullus inuitis.

c Qvamuis. Cōſtitutis. ſcilicet tantum.

d Eademque die. Hic uidetur, quod eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. ij. quæſt. vij. beati. dicunt tamen quidam, quod reuoluto anni ſpatio Paulus fuit decollatus, ſed eodem die poſt annum. Hiſtoria [3] tamen dicit xiiij. ann. imperij Neronis eos fuiſſe occiſos.

e Conſecrarunt. Sic ergo eccleſia conſecratur ſanguine alicuius, ſicut aliquis baptizatur in ſanguine ſuo: ut de conſecr. diſtinctio. iiij. baptiſmi vicem.

f Prima Dignitate. Nam eccleſia Antiochena præceſſit iſtam: ut xxiiij. quæſt. j. rogamus.

g Nec aliquid. Argument. quod ubicunque ſunt boni, ibi eſt eccleſia.

In his. Hæc eſt tertia pars diſtin. in qua ponit ſex cap. de materia de pœnis Ignatij Conſtantin. patriarchæ, qui fuit depoſitus a ſuis ſubditis & excommunicatus, & poſtea per Romanam eccleſiam reſtitutus. lxiij. diſtinct. Adrianus. Ioan. de Fant.

CASVS. *Dicit Gratianus in hoc §. quod quāto gradus eſt celſior, tanto maior eſt authoritas in maioribus, & regendi poteſtas: in minoribus obſequendi neceſsitas.*

h Gradus. In ordinibus. [4] de quibus ſupra dixi ea. diſtinct. cleros.

[4 Et ordinatis. Archid.]

Inferior. CASVS *Omnia cap. ſequen. loquuntur de Ignatio Conſtantinopolitano patriarcha, qui fuit depoſitus a ſuis ſuffraganeis authoritate*

i Inferior. Ex hoc cap. & infra eo. denique. tres colliguntur regulæ. Prima eſt hæc. Inferior ſuperiorem nō poteſt ligare, uel ſoluere. [5] Secunda hæc eſt, qui poteſt ligare, poteſt & ſoluere. Tertia talis, qui poteſt ſoluere, poteſt & ligare. quælibet harum regularum uidetur habere exceptionem. Prima regula uidetur recipere inſtantiam. cum maior ſe ſubijcit arbitrio minoris, ut xj. q. j. peruenit. Secunda regula ſimiliter fallit in incendiarijs & excōmunicatis, qui debent per Papam abſolui. extra de ſent. excō. tua. & extra de offic. delega. quærenti. & in excōmunicato ꝓpter rem iudicatā ultra annum poſt ſententiā, qui per Papam abſoluit. Tertia regula fallit. ĩ. de conſec. diſt. iiij. ſanctū. ubi habes quod qui dā pœnitens abſoluit aliū tempore periculi. quē tamē ligare nō poſſet. Itē fallit. iij. q. vj. quamuis. & C. ubi ſenatores. l. iij. Similiter fallit (ut videtur) cū aliquis confitetur extraneo ſacerdoti, qui ipſum tunc abſoluit, nō tamē poſſet ligare. Io. Sed illa exceptio nō ualet: quia nō concedo, quod aliquo modo cōſequatur quis remiſsionem, qui confitetur extraneo ſacerdoti: ut dicitur extra de pœn. & remiſ. omnis. niſi prius obtenta licentia a proprio ſacerdote: ut dicitur in ea. decreta. omnis. niſi in neceſsitate, ut extra eo. titu. c. ultimo. de pœ. diſt. j. quem pœnitet. verſicu. tanta. Bar. Et eſt hic arg. quod ſi Papa mandat alicui, quod excōmunicet aliquem, quod poſsit etiam ipſum abſoluere: quia excommunicatio & abſolutio pari conditione cenſentur, ut cui unum permittitur, & reliquum, ut ĩ. de pœ. di. j. verbum. arg. contra xxvij. q. j. ſi homo. Sed ibi Papa præcipit non abſolui eius authoritate, ſecundum quoſdam. In omnibus iſtis cap. vſque in finem loquitur de eadem materia, ſ. de facto [1] ſuffraganeorum Ignatij Conſtantinopolitani archiepiſcopi

[5 De hoc etiā habet xxvj. q. j. ĩ ſumma. Archid.]

epiſcopi qui a ſuis ſuffraganeis eſt depoſitus fauore Imperatoris.

a Hinc. Arg. quod idem iuris eſt in uno contrariorum, quod in reliquo: ut j. eod. denique. & xxvj. diſt. deinde. & iij. q. vj. hæc quippe. & ff. de uerbo. obliga. inter ſtipulantem. ut ¶. ea. inferior. ff. de uer. obl. inter ſtipulantem.

g Maiore. Arg. quod minor iudex non poteſt exercere iuriſdictionem ſuam præſente maiore iudice: ut xcv. diſtinct. presbyter. ff. de offic. proconſul. l. ultim. Arg. contra xj. quæ. j. peruenit. & C. de dona. in hac. xcv. diſtinctio. ecce. Dic, quod ſi minor habet iuriſdictionem a maiore, nihil agit quod ſit ad derogationẽ illius. extra de offic. leg. uolentes. — Minor gerit præſẽte maior.

b Vnde propheta. Eſaias.

c Exhibuimus. id eſt, probauimus.

Eſa. 10.

NOlite. CASVS. *Clerici Conſtantinopolitani obijciebant Nicolao papæ, quod uellet defendere Ignatiũ ĩ malo: quibus Nicolaus reſpõdet, dicens ſe nolle eum in malo defendere, ſed uult quod filij ſint deuoti patri ſpirituali, & diſcipuli magiſtro, ita ut eos nullo modo iudicent: ſed nec etiam reprehendãt.*

ſoluit. Hinc a liquidò ꝓuidetur, quia quem nõ poteſt abſoluere, nec poteſt iudicio inferior potiorẽ ligare. Vnde propheta b ait: Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, qui trahit eam? His itaq; ex diuina ſcriptura commemoratis Sole clarius exhibuimus c nõ poſſe quẽquã, qui minoris authoritatis eſt, eum, qui maioris poteſtatis eſt, iudicijs ſuis addicere, aut proprijs diffinitionibus ſubiugare.

Idem.

De eodem.

CAN. V.

NOlite nos exiſtimare facta cuiuſcunq; proximorum noſtrorum ea, quæ ſunt digna reprehenſione uelle defendere, ſed quòd ita uelimus filios circa ſpiritualem patrem, & diſcipulos erga magiſtrũ deuotos eſſe ac ſobrios, ut nulla penitus temeritate ad eorũ uitã, ut nõ tãtùm dicamus dijudicandam, ſed nec ſaltem tenuiter reprehendẽdam d proſiliant.

Item Nicolaus papa.

Inferiores maioribus, nec benedicere, nec maledicere poſſunt.

CAN. VI.

DEniq; ſi in epiſtola ad Hebræos e legimus, quòd minor à maiore benedicitur: reſtat ꝓfectò, ut exigente ratione etiam maledicatur. f Siquidem prænoſcẽtes hæc periculoſa tempora illi, qui ante nos fuerunt, prouidam in eccleſijs conſuetudinem tradiderunt. Hodie quoque in Romana eccleſia, quæ magiſtra eſt omnium eccleſiarum, imprætermiſſa ſeruatur, ita ut nullus ſacerdos maiore g ſuo non iubente † conſacerdote cuiuslibet rei benedictionẽ dare nitat: ſed anterior ſtans ad pronuntiandam aliquam lectionem benedictionẽ quidem poſtulat, ſed ei quilibet inferior non audet benedicere. h Cur hoc? nunquid benedicere peccatum i eſt? abſit. De maledicis enim, non benedicis dicit Apoſtolus, q̃ regnum Dei non poſſidebunt. ſed per hoc innuitur quantæ cenſuræ freno inferiores quique a ſuis præpoſitis iudicandi coercendiq; ſunt, ſi nec etiam benedicendi ius ullum penitus obtineant. — † innuſte. — Galat. 5

Idem Michaeli Imperatori.

De eodem.

CAN. VII.

NVnc autem diuina inſpiratione nõ nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit uobis oſtendere, ſi tñ audire uelitis: non poſſe quenquã ritè ab ijs, qui inferioris dignitatis uel ordinis ſunt, iudicialibus ſubmitti diffinitionibus. Siquidem tempore Diocletiani k & Maximiani Auguſtorum Marcellinus l epiſco-

d Reprehendendã. Sed contra infra. ij. quæſt. vij. oues. & cap ſecuti. & ix. q. iij. ſi autem. ubi dicitur quod ſubditi poſſunt reprehendere prælatos. Sol. triplex eſt reprehenſio: imperioſa. quæ ſit imperio poteſtatis. hæc tantum maioribus conceditur. xliij. diſtin. ſit rector. ut hic. Alia ſocialis: hæc minoribus conceditur. lxxxj. diſt. in omnib. Tertia temeraria ẽ, quæ infamandi cauſa ſit: & hæc nulli conceditur: ut v. q. ult. delator. — Hoc ca. potius facit pro, q̃ cõtra: ꝓut ibi notaf in glo. ult. Archi. — Reprehenſio eſt triplex.

ADDITIO. Quarta humilis & deuota: ut ij. quæſt. vij. ca. nos ſi incompetenter. §. item cũ Balaam.

e DEnique. Ad Hebræos. Vbi legitur, quod Melchiſedech benedixit Abrahæ. & ꝓ hoc ꝓbat Apoſtolꝰ Melchiſedech fuiſſe maiorem. — Hebr. 7. b

f Etiam maledicatur. Contrariorũ enim eadem eſt ratio

h Benedicere. Sed dicit epiſcopo, qui poſtulat hãc benedictionem, Ora pro nobis pater ſanctę. in quibuſdam locis ipſe inferior dicit epiſcopo, Iube dñe benedicere. & epiſcopus benedictione facta legit.

i Peccatum. Argu. aliquid prohibetur, nõ quod ipſum malum ſit, ſed quod inde malum poteſt ſequi: ut xxij. qõ. j. in nouo. & xj. quæ. iij. nolite. & lxiij. diſtin. cum Adrianus. §. uerum.

k NVnc autem. Diocletiani. nota ſimul duos fuiſſe Imperatores. Dic quod erant duę perſonæ, ſed tamen erant loco unius. Sed contra. vij. q. j. in apibus. Sed forte unus habuit dignitatem, alter adminiſtrationem. — Imperatores duo eodem tẽpore fuerũt.

l Marcellinus. Sed de iſto legitur quod concilio congregato confeſſus eſt, qđ fecerat: & in ſe tulit ſententiam depoſitionis: & ueniens coram Diocletiano confeſſus eſt ſe Chriſtianum eſſe, & excommunicauit quicunque eum poſt mortem ſepeliret. Sed uidetur quod hæc ſententia qua præcepit non ſepeliri corpus ſuum contineat errorem. unde nulla deberet eſſe, ut extra de ſententia excõmunicationis. capitulo, per tuas. Si quis enim præcipiat, quod corpus ſuum non ſepeliatur,

pus urbis Romæ, qui poſtea inſignis martyr effectus eſt, adeò compulſus [a] eſt à paganis, ut templum eorum ingreſſ9 grana thuris ſuper prunas imponeret. Cuius rei gratia collecto uniuerſorum concilio epiſcoporum, & inquiſitione facta, hoc idem pontifex ſe egiſſe cõfeſſus eſt: nullus tamen eorum proferre ſententiam in eum auſus eſt, dũ ei ſæpiſsimè omnes dicerent: Tuo ore iudica cauſam tuam, non noſtro iudicio. Et iterum, Noli audiri in noſtro iudicio, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam. Et rurſum, quoniam ex te, inquiunt, iuſtificaberis, aut ex ore [b] tuo condemnaberis. Et iterum dicunt, Prima ſedes non iudicabitur a quoquam. Item in eodem: Sed cũ quodã tẽpore quidam contra Sixtum papã tentaſſent quædam mali rumoris obijcere: & in concilio, cui Valentinianus Auguſtus inter erat, dictum fuiſſet non licere aduerſus pontificem ſententiã dare: ſurrexit protinus idem Imperator, & in arbitrio præfati pontificis tribuit iudicare iudicium ſuum. Etenim nullus pontificum minorum, uel inferiorum urbium ſubactus iudicijs inueniẽ.

Item Nicolaus papa.

Maiores à minoribus iudicari non poſſunt.

CAN. VIII.

Subinittitur Ignatius minorum inferiorũ & ſubiectorum deliberationibus, econtra ſacris canonibus præcipientibus, & exemplis ſanctorum patrum, ſemper ubi eſt maior authoritas, eundum eſſe, & in omnib. controuerſijs ad potioris ſedis iudicia actio dirigaẽ. Quod non ſolnm à catholicis, uerùm etiam ab ipſis conſtat obſeruatũ eſſe hæreticis. [c] Alioqui acephalum liquet eſſe concilium ubi de tanta perſona agitur, & maiorum nõ expectatur ſentẽtia: cùm nec in cauſa clericorum inferioris [d] gradus ſolius epiſcopi ſui iudicium tantummodo poſtulandum ſit.

Idem Michaeli Imperatori.

Minorum ſententiæ maiores damnare non ualent.

CAN. IX.

Inantum hanc præſumptionem [e] ſancti patres apud Calcedonẽ deteſtati ſunt, ut Dioſcorum [f] Alexandrinũ antiſtitem inter cætera idcirco potiſsimum ſine ulla reſtitutione damnauerint, quia ponens in cælũ os ſuum, lingua eius tranſeunte ſuper terram, excommunicationem i ſanctum Leonem papam dictauit, ita ut in ſententia contra ipſum prolata hoc uideantur memorare præcipuè, dicentes: Quoniam ſecundis [g] exceſsibus præcipuè priorẽ iniquitatem ualde tranſcendit. præſumpſit enim excommunicationem dictare etiam aduerſus ſanctiſsimũ & beatiſsimum archiepiſcopum magnæ Romæ Leonẽ, &c. Nunquid ibi legiẽ inquiſitionem factam fuiſſe, utrum iſte Dioſcorus ipſam excommunicationem iuſtè

tur, hoc præceptum non eſt adimplẽdũ: ut ff. de cõdi. inſtitu. quidã Præterea qualiter poterat iſte ſeipſum excõicare uel deponere, cũ par in parem nõ habeat imperium, ut extra de elect. innotuit? Ad hoc poteſt dici, quod non fuit ſententia quam tulit, ſed quædam interpretatio, & infuit ei tacita conditio, ſcilicet niſi Deus aliter reuelauerit. & dominus reuelauit aliter, q̃a ſepultus fuit poſt xxx. dies poſt mortem. Item quæriẽ, quare iſti epiſcopi non depoſuerũt papam, cum eſſet confeſſus de hæreſi: ut xl. diſtin. ſi papa? Dicit Hug. quia paratus erat corrigi licet enim papa uel alius ſit hæreticus, ſi tamen paratus eſt corrigi, [i] non deponiẽ: ut xxiiij. q. iij. dicit Apoſtolus. Vel ideo non debebant ipſum deponere, quia coactus fecit. quinquag. diſt. presbyteros.

[i] Imo dicit Hug. q̃ nec potuerunt nec debuerũt eũ condẽnare ide: q̃a ſponte & humiliter confeſſus eſt errorẽ ſuũ. Tunc .n. papa p̃t condẽnari d̃ hæreſi, cũ p̃tinax fuerit, alias nõ. Hug.

[a] Compulſus. Conditionali, non abſoluta coactione. ſi enim fuiſſet abſoluta, non deliquiſſet, ut quinquag. diſt. presbyteros.

[b] Ex ore. Ar. quod aliquis poteſt eſſe iudex i propria cauſa. ſic ff. de adop. l. iij. C. de fideicom. l. ult. Sed iudex ibi improprie dicitur, id eſt arbitrator: in iuriſdictione contentioſa non põt, ſed in uoluntaria ſic.

Subinittitur.

[c] Hæreticis. Argu. quod ab exemplis gentilium eſt argumẽtandum: ut xj. quæſtio. prima. ſacerdotibus. xiij. q. ij. queſta. & capitulo, non æſtimemus.

[d] Inferioris. J. xv q. vij. ſi autem. in ſi contra: ubi dicitur quod ſolus epiſcopus illorum cauſas poteſt audire. Sed non excludunẽ ibi clerici, ſed alij epiſcopi. xv. q. vij. epiſcopus nullius.

Inantum.

CASVS.

Dioſcorus in tribus deliquit: quia .ſ. per regẽ fuit inthronizatus in eccleſia Conſtantinopolitana: unde multi clerici receſſerunt ab eo. Itẽ quia factus fuit hæreticus. Poſt hæc duo delicta auſus fuit excõicare papam Leonem: unde ſancti patres apud Calcedonem congregati ipſum damnauerunt non tantum de hæreſi, ſed etiã quia auſus fuit ſuum maiorem excommunicare.

[e] Præſumptionem. ſcilicet, depoſitionem Ignatij.

[f] Ut Dioſcorum. qui inthronizatus fuit per regem, qui poſtea excommunicauit papam.

[g] Quoniam ſecundis. Videtur hic, quod iudex in ſententia tenetur exprimere cauſam: quæ ipſum mouit: ut C. de iudi. properandum. §. illo. & ff. de ijs, qui no. infa. l. quod ait. §. penultimo. arg. contra. extra de ſententia & re iudic. ſicut. Ad hoc dico, quod ſemper tenetur exprimere cauſam: ſi tamen non expreſſerit, tenet ſententia. ij. q. vj. biduum.

ADDITIO.

De hoc no. in p̃di. capi. ſicut. & extra lib. vj. de ſent. excom. cum medicinalis, in prin. Arc.

Pidem.

dictaſſet in Papam? Non planè, ſed abſq; omni con trouerſia hoc in eo ulci ſunt, quia cùm eſſet inferior, potiorē quibuslibet conatus eſt laceſſere iniu rijs, teſte Anatholio Cōſtātinopolitano præſule, qui dicit: Propter fidē a non eſt dānatus Dioſcorus, ſed quia excōmunicationem fecit in dominum Archiepiſcopum Leonē.

DISTIN. XXII.

Q Via ergo b maior à minori indicari nō debet, uidendū eſt quæ īter cæteras eccleſias primū locū, quæ ſecundū uel tertiū obtineat. Ro. eccl. (ſicut ſupra dictū eſt) primū locū īter cæteras obtinet, Alexandrina ſecundū, Antiochena eccleſia, tertiū ab ea locū accepit.

Vnde Nicolaus papa ſcribit Mediolanenſibus.

Romana eccleſia cæterarum primatum tenet.

CAN. I.

OMnes c ſiue patriarchæ cuiuslibet apicem, ſiue metropoleō primatus, aut epiſcopatuum cathedras, uel eccleſiarū, ſiue cuiuſcunq; ordinis dignitatem inſtituit Romana eccleſia. Illam uerò ſolus ipſe fundauit, & ſupra Petram fidei mox d naſcentis e erexit, qui beato Petro æternæ uitæ clauigero terreni f ſimul & cæleſtis f imperij iura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud uerbum, quo cōſtructum eſt cælum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanā fundauit eccleſiam. Illius certe priuilegio fungitꝰ, cuius authoritate fulcitur. Vnde non dubium eſt, quia quiſquis cuilibet eccleſiæ ius ſuum detrahit, iniuſtitiā g facit Qui autem Romanæ eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur, h hic proculdubio in hæreſim labitur: & cum ille uocetur iniuſtus, hic eſt dicēdus hæreticus. Fidē quippe uiolat, qui aduerſus illam agit, quæ eſt mater fidei, & illi contumax inuenitur, qui eā cunctis eccleſijs prætuliſſe cognoſcitur. & infra. Vnde ipſe ſanctus Ambro. ſe in omnib. ſequi magiſtrā ſanctā Romanā eccleſiā profitetꝰ. i

Idem Anacletus f ſeruus Chriſti Ieſu.

Non ab apoſtolis, ſed ab ipſo domino Romana eccleſia primatum accepit.

CAN. II.

SAcroſancta Romana & apoſtolica eccleſia non ab apoſtolis, ſed ab ipſo domino & ſaluatore noſtro primatum obtinuit, ſicut beato Petro apoſtolo dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædi. eccl. meam. uſque, ſoluta & in cælo. Adhibita eſt etiam ſocietas in eadem Romana urbe beatiſsimi apoſtoli Pauli uaſis electionis, qui uno die eodemque tempore Romæ cum Petro glorioſiſsima morte coronatus eſt: & ambo ſanctam Romanam eccleſiam conſecrauerunt, atque omnibus alijs urbibus in mundo uniuerſo tam ſua præſentia, quam uenerando triumpho prætulerunt. Et licet pro omnibus aſsidua apud Deum omnium ſanctorum effundatur oratio, his tamen uerbis beatiſsimus Paulus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Teſtis eſt mihi Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in euangelio filij eius, quòd ſine intermiſsione k memoriam

a Fidem. Tantum, ne ſit contra ſ. xv. diſt. canones, circa medium. uer. quarta ſynodus.

Q Via ergo. Hæc diſtinctio diuiditꝰ in duas partes. Secunda ibi Prima ergo.

b Quia ergo. In hac diſtinct. oſtendit ordinem maiorum eccleſiarum. Et primo oſtendit quem ordinem habuerunt ſecundum antiqua tempora. Secundo oſtendit, quem ordinem habuerunt poſtea ſecundum moderna tempora. ſecundū antiqua talis fuit ordo. Prima fuit Romana eccleſia, Alexandrina ſecunda. Antiochena tertia, quarta Ieroſolymitana: ut ſ. e. §. j. & ca. ij. ſed Cōſtantinopolitana nullum locū habuit: ut ſ. ead. qua traditiōe. Sed poſt quam imperiū fuit translatum Conſtantinopolim, Conſtātinopolitana eccleſia obtinuit ſecundum locū poſt Ro. Alexandrina tertium, Antiochena quartum, Ieroſolymitana quintum: & hoc dicitur ſ. ea. renouantes. extra de priuile. antiqua.

c OMnes. Sic conſtr. Ro. eccleſ. inſtituit omnes, ſcilicet prælatos, ſiue apicem cuiuslibet patriarchæ, id eſt, patriarchatus. Et per hoc patet, quod ſolus Papa nouas facit dignitates.

d Mox. id eſt, ab initio.

e Naſcentis. quantùm ad nouum teſtamentum.

f Cæleſtis. Argum. quod Papa habet utrunque gladium, ſcilicet ſpiritualem & temporalē. lxiij. diſtinct. tibi domino. & xv. queſt. vj. alius. & ca. nos ſanctorum. & ca. iuratores. & ſ. quæ. iiij. quia præſulatus. & xcvj. diſtinctio. duo. tranſtulit enim de Græcia imperium: ut extra de elect. uenerabilem. Argu. contra. xcvj. diſtin. duo. & xciij. di. legimus. & xxj. di ca. j.

g Iniuſtitiam. Nec Papa debet uni eccleſiæ detrahere, & dare alteri: ut xcix. diſt. ecce. & cap. nullus. & xxv. q. ij. de eccleſiaſticis. niſi ſubſit cauſa: ut ix. q. iij. conqueſtus. & ca. nunc uero. & capitu. per principalem.

h Conatur. Solus ergo conatꝰ hic punit: ut vj. q. j. c. quæro. §. uerum. & j. q. j. qui ſtudet. de pœni. di. j. ſi quis.

i Profitetꝰ. ar. quod confeſsio prælati nocet eccleſiæ ſuæ. ar. ſ. ead. de Conſtantinopolitana. in fi.

k Acroſancta. Sine intermiſsio

Eccleſiarum maior eſt ordo.

Ordo licet.

In cuiuſquā enim iniuriā bñficium tribuere noſtri moris non eſt, dicit Imperator. C. de emancip. nec anus. argu. ad hoc 14. q. 5. denique Arch.

[redacted]

ueſtri facio ſemper in orationibus meis.

a Prima ergo ſedes eſt cęleſti bñficio Rom.eccl. quã (ut memoratum eſt) beatiſsimi Petrus & Paulus ſuo martyrio cõſecrauerunt. Secunda autem ſedes apud Alexandriam, quæ beati Petri nomine a Marco a eius diſcipulo atq; euangeliſta conſecrata eſt. Tertia uerò ſedes apud Antiochiã eiuſdem beati Petri apoſtoli habetur nomine honorabilis, quam illic priuſquã Romã ueniret habuit, & Ignatium epiſcopum conſtituit ibi, & illic primũ b nomen Chriſtianorum c exortum eſt. *Et poſt pauca:* Inter beatos apoſtolos quædam fuit diſcretio poteſtatis: & licet omnes eſſent apoſtoli, Petro tamen a domino conceſſum eſt (& ipſi inter ſe uoluerunt idipſum) ut reliquis omnibus præeſſet apoſtolis: & Cephas, id eſt, caput & principium teneret Apoſtolatus: qui etiam eandem formã ſuis ſucceſſoribus & reliquis epiſcopis tenendam tradiderunt. Et non ſolùm hoc in nouo teſtamento eſt conſtitutum, ſed etiam in ueteri fuit. Vnde ſcriptum eſt: Moyſes d & Aaron i ſacerdotib. eius, id eſt, primi inter eos fuerunt. *Et poſt pauca:* Hęc uerò apoſtolica ſedes caput & cardo (ut præfatũ eſt) a domino, & non ab alijs conſtituta eſt: & ſicut cardine oſtium regitur, ſic huius apoſtolicæ ſanctæ ſedis authoritate omnes eccleſiæ (domino diſponente) reguntur. Hac authoritate Alexandrina eccleſia ſecundum a prima locum habere cenſetur: ſed poſtea in Conſtantinopolitana ſynodo eccleſia Conſtantinopolis ſecundum a ſede apoſtolica locum accepit.

Vnde in eadem ſynodo conſtitutum eſt ita:

Secundum à Romano pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum.

CAN. III.

C Onſtantinopolitanæ ciuitatis epiſcopũ habere oportet primatus honorẽ poſt Romanũ epiſcopũ: propter quod ſit Roma noua. e †

Item Greg. Ioanni epiſcopo Syracuſano.

Apoſtolica ſedi Conſtantinopolitanã conſtat eſſe ſubiectã.

CAN. IIII.

D E Conſtantinopolitana f eccleſia qđ dicunt, quis eam dubitet ſedi apoſtolicæ eſſe ſubiectam? tamen ſi quid boni, uel ipſa, uel altera eccleſia habet, ego etiam minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus ſum. Stultus g enim eſt, qui ſe in eo primum exiſtimat, ut bona quæ uiderit, diſcere h contemnat. Item eidem: Nam quòd primas Byzancenus i ſedi apoſtolicæ dicit ſe ſubijci, k ſi qua culpa in epiſcopis ſuis inuenitur, neſcio l quis ei ſubiectus non ſit. Cùm uerò culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis m æquales ſumus.

Item Gelaſius Papa.

Conſtantinopolitanus epiſcopus authoritate Romani pontificis ordinatur.

miſsione. Non tamen in quolibet inſtanti: ſed horis conſtitutis ſic j. xxxj.diſt.ſi laicus. & xxxvij.diſt. de quibuſdam.

a A Marco. ut xxiiij.q.j.

b Primum. ut vij.q.j.mutationes.

c Chriſtianorum. Primo enim omnes fideles fuerunt dicti diſcipuli. de conſe. di.ij.prima.uel fratres. xj. q.iij. ca. ad menſam. ſed poſtquam apoſtoli fecerunt concilium Antiochenũ, dicti ſunt Chriſtiani. xxiiij.q.j.rogamus.

d Moyſes. Licet Moyſes & Aaron primi & ſummi dicti ſint ſacerdotes, tamen Moyſes fuit maior, quam Aaron in adminiſtratione, non quo ad conſecrationem ſacerdotalem. In hoc enim ambo pares fuerunt: Moyſes tamen hoſtias non offerebat, ſed uota offerebat pro populo: ut xxxvj. diſt. ſi quis uult. & lxxxviij.diſtin.decreuit. Item & in hoc erat maior Moyſes quã Aaron, quia inſtruebat & redarguebat eum tanquam minorem, ut de pœ. diſtin.iij. inter hæc hircum.

C Onſtantinopolitanæ.

e Roma noua. dicta eſt Conſtantinopolis, quia Conſtantinus illuc cum alijs Romanis fuit, & eam conſtituit. unde & Conſtantinopolis & Roma noua eſt dicta. xcvj. diſtin. Conſtantinus.

f D E Conſtantinopolitana. Imo ipſe Imperator eam fatetur ſubiectam Romanæ eccleſiæ: ut in auth. de eccle.tit. in princ. col.ix.

g Stultus. Stultus ta, tũ, dicitur quaſi extultus, ab extollo, lis. quia ſe extollit. Vel dicitur ſtultus quaſi ſtatim ultus, ab ulciſcor, eris, quia ſtultus ſtatim ultionem expetit, nec deliberat. Vel dic quòd proprie ſtultus eſt, qui per ſtuporem non mouetur iniuria. ſæuitiã enim perfert, nec ultus eſt, nec ullo ignominiæ mouetur dolore: quia ſtultus eſt hebetior corde. unde quidam ait: Ego me ſtultum exiſtimo, fatuum eſſe nõ opinor. id eſt, obtuſis quidẽ ſenſibus, non tamen nullis, ſecundum Pap. & Hug.

h Diſcere. Arg. eſt hic contra ſeniores qui erubeſcunt diſcere a iuuenibus. ſic xxxviij. diſtinct. nullus. & xxiiij. qõ. iij. ſi habes. & lxxxiij. diſtin. peruenit. Item habes hic, quòd maiores tenentur ſequi exẽpla minorum, ſi bona ſunt. j. quæſt. j. ſi fuerit. & ca. neq; in homine. & xix.diſt. ſecundum. Senes nõ debẽt erubeſcere a iuuenib. diſcere.

i Byzancenus. Id eſt, Conſtantinopolitanus. primo enim Conſtantinopolis dicta fuit Byzantium.

k Subijci. Ita demum ſi qua culpa, &c.

l Neſcio. q.d. ex quo Conſtanti. epiſcopus fatet ſe eſſe ſubiectum Ro. eccl. multo magis & alij tenentur fateri. Sic uidetur quod confeſsio prælati nocet eccleſiæ: ut extra de ca.mo. dilectus. & de ſen. & re iu.ſuborta. & de poſtu. præl. ad hæc Ioan. quod credo. uerum eſſe, ſi de cõſenſu ſui capituli facta eſt in iudicio: ut extra de iud cauſam. & de procur. c.j. Bart. Prælati confeſsio an noceat eccleſiæ.

m Humilitatis. Hoc uult dicere, quod omnes eſſent

æqua

æquales, ſi omnes uellēt eſſe boni: ſed quia aliqui pec care uolunt, neceſſe eſt, quod aliqui ſint maiores, qui puniant peccata eorū: culpa enim cauſa ſubiectionis eſt. Nam non peccantes legi non ſubijciuntur: ut in auth. de inceſt. nup. §. ſi uero. col. ij. xix. q. ij. duæ ſunt. Et aliter non poſſet cōſiſtere genus humanum, niſi quidam eſſent maiores, & alij minores, ſicut eſt in Angelis, ut lxxxix. diſtin. ad hoc.

Culpa eſt ſubiectionis cauſa.

CAN. V.

QVa traditione maiorum apoſtolicam ſedem in iudicium uocant? [a] An ſecundæ ſedis antiſtites & tertiæ, cæteriq́ bene conſcij ſibi ſacerdotes depelli [b] debuerunt: & qui extiterit religionis inimicus [c] depelli non debuit? Videant ergo ſi alios habeāt canones, quibus ſuas ineptias exequātur. Cæterum iſti, qui ſacri, [d] qui eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur ſedem apoſtolicam ad iudicium uocare non poſſunt. Conſtantinopolitanæ verò ciuitatis epiſcopus, qui utique per canones inter ſedes nullum nomen [e] accepit, in communionem reſidens perfidorum non debuit ſubmoueri.

Item ex ſexta ſynodo.

Conſtantinopolitana eccleſia ſecundum à Romana eccleſia obtinet locum.

CAN. VI.

REnouantes ſancti Conſtantinopolitani decreta concilij, petimus, ut Conſtantinopolitana ſedes ſimilia [f] priuilegia, quæ inferior Roma habet, accipiat: non tamen in eccleſiaſticis rebus magnificetur ut illa, ſed hæc ſecunda poſt illam exiſtens prius, quàm [g] Alexandrina ſedes numeretur, deinde Antiochena, & poſt eam Hieroſolymitana. Hinc datur intelligi, quòd Alexandrina eccleſia de ſecunda facta ſit tertia, & Antiochena de tertia ſit quarta, niſi fortè quis duas contendat eſſe ſecundas, ut Conſtantinopolitanam, & Alexandrinam parem ſuæ dignitatis uelit locum obtinere.

Vnde in octaua ſynodo legitur.

Quæ patriarchalium ſedium primum, uel deinceps teneat locum.

CAN. VII.

DIffinimus neminem prorſus mundi potentum quenquam eorum qui patriarchalibus præſunt ſedibus, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare, præcipuè quidem ſanctiſsimū Papam ſenioris Romæ: deinceps Conſtantinopoleos patriarcham, deinde vero Alexandriæ ac Antiochiæ ac Hieroſolymitanorum. [h]

QVa traditione. *Achatius Conſtantinopoli. patriarcha cum eſſet in hæreſi excōmunicauit Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, & eos à ſuis ſedibus fecit expelli, quia ſibi non fauebant in ſuo errore. Quare Gelaſius Papa in illa ſynodo congregata excommunicauit Achatiū & Conſtantinopolitanos ei fauentes, qui inciderant in hæreſim iam damnatam. Achatius vero Conſtantinopolitanus epiſcopus et complices conquerentes dicebant Papam nō debuiſſe eos excommunicaſſe, niſi in ſynodo congregata: et ſic uolebant cogere Papam congregare conciliū, ut de ſuo facto iterum cognoſceretur in ſynodo: & hoc intendebant probare authoritate quorundā canonum, quos fallaciter inducebant. Sed Gela. contra eos dicit, quod iuſtiſsime ſunt dānati, cum illi iniuſte condemnauerunt Alexandrinum & Antiochenum patriarchas: nec authoritates, quas allegant, eos defendere poſſunt.*

Capitula quæ ſequuntur cum §. plana ſunt uſque ad finem.

[a] Vocant. Ad concilium faciendum. [1]

[b] Depelli. ab Achatio Conſtantinopo. patriarcha.

[c] Inimicus. Achatius.

[d] Qui ſacri. Ironice dicit.

[e] Nullum nomen. Quia tempore Gelaſij Conſtantinopolitana eccleſia non habuit ſecundū locū adhuc. uel nullū uocat propter hæreſim ibi ſtatutam.

[f] REnouantes. Similia. Simile priuilegium habet in quibuſdam: quia ad ipſum appellatur medijs prætermiſsis: ut xj. quæſt. prima. ſi clericus. Et quia deponit epiſcopum, ut videtur: ut iij. quæſt. v. qui ſuſpecti. Et Imperator dicit, quod idem iuris habet in ſuis ſubditis, quod Papa in ſuis, ut in authentica. de eccleſ. titul. §. j. collatio. ix. Similiter Alexandrina eccleſia forte in prędictis ſimile habet priuilegium Romanæ, ut ſexageſima quinta diſtinct. quoniam. & cap. mos antiquus.

[g] Priuſquam. Sic ergo aliqua eccleſia priuatur iure ſuo ſine culpa ſua, & hoc fit quandoque propter fauorem, quandoque propter odium. Propter fauorem multipliciter. uno modo ut hic, alio modo fauore ſacerdotij. ut liiij. diſtinctio. frequens. Et alio modo propter vim conſecrationis: ut xiiij. quæſtio. vj. comperimus. Quandoque propter fauorem religionis, ut extra de eccleſ. ædificand. ad audientiam. ij. Quādoque propter ſcandalum, ut extra de clericis ægrot. tua. Quādoque propter defectum ſacramenti. ut xxxiiij. diſtinctio. ſi cuius. Item propter odium alterius, ut lxx. diſtin. neminem. xvj. qō. vij. decernimus. Propter paupertatem. x. q. iij. c. unio. Item propter ordines, ut diſtinct. liiij. frequens. Alias regulare eſt, quod nemo ſine culpa ſua priuandus eſt iure ſuo, ut xvj. quæſt. vij. inuētum. & lvj. diſtinct. ſatis peruerſum. Hic poteſt habere locum diſtinctio, quod quandoque perditur priuilegium propter fauorem, ut hic: quandoque propter enorme damnum, ut extra de deci. ſuggeſtum. quandoque propter abuſum. xj. quæſt. iij. priuilegium. quandoq; propter delictum xxv. q. ij. ita nos. quandoque propter negligentiam. ff. de nundinis. l. j. quandoque propter cōtrarium factum, extra de priuileg. ſi de terra. & c. accedentibus. Et not. quod licet quis ſine culpa perdat priuilegium, nunquam tamen ſine cauſa. extra ut lit. non conteſt. quoniā frequenter §. porro. vnde verſus:

Paupertas, odium, vitium, fauor, & ſcelus, ordo.
Perſonas ſpoliant & loca iure ſuo.

[h] DIffinim⁹. Ac Hieroſolymitanorū. Sunt & alij [2] patriarchæ: ut Bituricē. Aquilegiē. ut ix. q. iij.

Appellatio poteſt ad Papam omiſſo medio interponi.

Iure ſuo multis modis q̄s priuatur.

[1] Scilicet propter dānationem alicuius, quaſi papa nō poſſit ſine concilio aliquē damnare: quod falſum eſt. Hugo.

[2] Scilicet q̄ patriarchalib⁹ ſedibus p̄ſidēt: ut Piſanus, Bituricēſis, Grayðenſis: nā plures debēt eſſe, qui in capite cuiuſq; prouinciæ, & cæt. xcix. diſt. c. j. ſecundum Hugo.

DISTIN. XXIII.

Breuiter[a] quæ inter eccleſiaſtica officia ſit differẽtia, monſtrauimus. Nunc a ſummo Pontifice incipiẽtes, & uſque ad ultimum gradum deſcendentes, qualiter quiſq; eorum debeat ordinari, ſanctorum authoritatibus oſtẽdamus.

Item ex ſexta ſinodo. Vnde Nicolaus Papa.

Decretum Nicolai Papæ de electione Romani Pontificis.

CAN. I.

IN nomine [b] domini noſtri Ieſu Chriſti & ſaluatoris ab incarnatione eius anno M. lix. menſe Aprili, indictione [c] xij. propoſitis ſacroſanctis euãgelijs præſidente quoq; reuerendiſsimo ac beatiſsimo Papa Nicolao † in baſilica Lateranenſis patriarchij, [d] quæ cognominatur Conſtãtiniana: conſidentibus etiã reuerẽdiſsimis epis, abbatibus, presbyteris, diaconibus: idem venerabilis pontifex authoritate apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis inquit: Nouit beatitudo vr̃a, dilectiſsimi fratres & coepiſcopi, inferiora quoque membra non latuit, defuncto bonæ memoriæ domino Stephano prædeceſſore noſtro, † hæc apoſtolica ſedes, cui authore Deo ſeruio, quot aduerſa pertulerit, quot deniq; per ſimoniacæ hæreſis trapezitas [e] repetitis malleis, crebriſq; tunſionibus ſubiacuit: adeò [f] quidẽ, ut columna Dei viuentis iam penè videretur nutare, & ſagena ſummi piſcatoris procellis intumeſcentibus cogeretur in naufragij profunda ſubmergi. Vnde ſi placet fraternitati veſtræ, debemus auxiliante Deo futuris caſibus [g] prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui ne recidiua (qđ abſit) mala præualeãt, prę cauere. Quapropter inſtructi prædeceſſorũ aliorumq; ſanctorum patrum authoritate decernimus atque ſtatuimus, ut obeũte huius Romanæ eccleſiæ uniuerſalis Pontifice, in primis Cardinales epiſcopi diligẽtiſsimè ſimul de electione tractantes, [h] mox Chriſti clericos Cardinales adhibeant: ſicque reliquus clerus & populus ad conſenſum nouę electionis accedãt, nimirum præcauẽtes ne uenalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſsimi uiri [i] præduces [k] ſint in promouẽda Pontificis electione, reliqui autem ſequaces. Certus uerò atque legitimus [l] hinc electionis ordo perpenditur, ſi perſpectis diuerſorum patrum regulis, ſiue geſtis, etiam illa beati Leonis Papæ prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur. Nulla [m] (inquit) ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti nec a comprouincialibus epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati. Sed quia ſedes apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur eccleſijs, atque ideo ſuper ſe metropolitanum habere non poteſt: Cardinales epiſcopi proculdubio metropolitani vice

conqueſtus. & cap. nunc uero. j. xxxij. diſt. erubeſcant.

Breuiter. Hæc diſtin. diuiditur in ſex partes, in quarum prima ponit quid iuris ſit de electione Romani Pontificis. Secunda ibi, Epiſcopi vero. Tertia ibi, His igitur. Quarta ibi, Dalmaticis. Quinta ibi, Quæritur. Sexta ibi, Subdiaconus.

a Breuiter. In hac diſt. xxiij. oſtenditur qualiter ſinguli ordines ſunt conferendi. Et primo oſtẽdit qualiter debet papa eligi & ordinari. Secundo qualiter ordinandus in epiſcopum debeat examinari. Tertio qualiter epiſcopus & alij inferiores ſint ordinandi. Quarto annectit de habitu clericorum, & quod moniales non debent contingere ſacra uaſa.

IN nomine. Hæc ſunt verba notarij vſq; ibi, nouit beatitudo.

ADDITIO.

Sic viij. qõ. iij. Araldus. xvj. quæſt. j. hinc eſt etiam. & j. q. vij. conuenientibus. Archid.

c Indictione. Indictio dicitur ſpatiũ trium luſtrorum.

d Patriarchij. i. in quo Papa reſidet.

e Trapezitas. Id eſt, campſores.

f Adeo. Hic tangitur latẽter, quod legitur in chronicis, quod Benedict⁹ x. qui ſucceſsit Stephano, eiectus eſt de Pontificatu, & factus eſt Papa Ioã. Sabi. epiſcopus pro pecunia, 2 cui impoſitũ eſt nomẽ Syl ueſter. & iſte etiam deiectus eſt, & deinde reparatus & reſtitutus eſt Benedictus. & iterũ eiectus eſt Benedictus, & datus Papatus Io anni Archipresbytero ante portam Latinam, cui impoſitum eſt nomen Gregorius: & hic ab Henrico Imperatore eſt depoſitus, & ultra montes translatus eſt. Hoc totum uno anno factum eſt, & propter hoc datum fuit priuilegiũ Henrico, de quo hic ſit mentio.

g Futuris caſibus. No. ad cautelam futurorum aliquid ſtatui, ut lxiij. diſtin. cum Adrianus. & j. quæſt. vij. conuenientibus. ff. loca. ſi quis domum. §. ij. Argu. contra, quia non imputatur alicui, ſi non damnauit eccleſia: ut extra ut eccle. bñfi. ut noſtrum. & ff. ad le. Aquil. l. ſi putator.

h Tractantes. Videtur quod electionem ſemper debet præcedere 3 tractatus, alioqui electio nulla eſt: ſicut alienationẽ debet præcedere tractatus: ut xij. q. ij. ſine. Ioan. quod hodie expreſſum eſt extra de elect. in Geneſi. & c. quapropter. B.

i Religioſiſsimi uiri. Id eſt, epiſcopi cardinales.

k Præduces. j. diſtin. lxxxix. c. j. contra. Sed hic dixit præduces non reſpectu Cardinaliũ, ſed aliorum clericorum. Vel religioſos appellat hic epiſcopos Cardinales.

l Legitimus. Id eſt, canonicus.

m Nulla. j. diſtin. lxij. c. j.

Fungun-

1 Infra e. c. iij. & c. ſeq. annectit, & qd iuris ſit ſi aliqua orta fuerit contradictio in cõſecratione epiſcopi: & de profeſsione obedientiæ quã debẽt inferiores facere ſuis prelatis. j. eo. c. il lud. & cap. ſeq. Io. de Fauc.

2 Nũquid iſte ſic electus poſſet accuſari de ſimonia? argu. q ſic. lxxx ix. diſt. ſi quis pecunia. ubi de hoc. j. ea. diſt. c. j.

Electionẽ tractatus præcedere debet.

3 Et not. quod hinc etiam colligit, q clerici prius deberẽt in aliquẽ cõſentire, & poſtea alijs religioſis viris uel laicis renunciare. Lau.

[a] Funguntur. Non tamen ideo ſunt maiores Papæ, quia conſecrant eũ: quia ſuffraganei cõſecrant metropolitanũ, non tamẽ ideo ſunt maiores: ut lxvj. di. c. j. [b] Gremio. Ergo aliquis in Romana eccleſia poteſt eſſe non idoneus ad Papatum. & ſic eſt contra xxj. diſt. quãuis. in fine. ubi dicitur, quod ibi nõ eſt macula, nec ruga. Sed bene poteſt eſſe, quod omnes ſunt ſancti, non tamen omnes ſunt idonei ad Papatũ, uel quia ſunt corpore uitiati, uel aliud habent impedimentum. Itẽ habes hic, quod ſemper de clericis ipſius eccleſiæ eligendus eſt prælatus, ſi ibi eſt idoneus: ut lxj. di. nullus. & c. obitum. & lxiij. diſtin. metropolitano. idẽ in abbate: ut xviij. q. ij. quam ſit. & tunc ſufficit, quod ſit bon⁹. ſed ſi de altera eccleſia eligitur, requiritur quod ſit optimus, ut dicunt quidam. & eſt argu. ad hoc ff. de tuto. & curat. diuus. De hac materia plene inuenies viij. q. j. licet. Io. & tamen tali iuri poteſt renunciari. Vnde ſi maior pars capituli eligat de alia eccleſia, ualebit electio. extra de electio. cũ nobis olim. & c. cum inter canonicos. & c. in cauſis. licet Ioã. dixerit contra: & ſufficit & tunc, quod ſit bon⁹ ut in prædi. decr. cũ nobis. B.

[c] Perſonaliter. Ex his uerbis apparet perſonale priuilegium hoc fuiſſe: & ideo ad alios non prorogari. ff. de cenſi. ætatem. & vij. q. j. periſti. & xvj. q. j. hinc etiam.

[d] Fieri in urbe. Semper enim ibi facienda eſt ordinatio & examinatio clericorum: ut xxiiij. diſtin. quando. & ſi alibi ſit electio, quam in loco ad hoc determinato, electio eſt nulla: ut extra de electio. uenerabilẽ. ni- ſi ſubſit cauſa, ut hic dicitur, & lxiij. diſt. quanto. & extra de elect. bonæ memoriæ.

ADDITIO. Nam duæ partes Cardinaliũ ſemper debent adeſſe. extra de elect. licet. niſi ſint ualde remoti. Ioan. de Fant.

Conſecratus eſt inferior cõſecrato.

Papa an poſsit eẽ quis non idoneus.

funguntur, [a] qui uidelicet electum antiſtitem ad apoſtolici culminis apicem prouehant cõſecrandum. Eligatur autem de ipſius eccleſiæ gremio, [b] ſi reperitur idoneus, uel ſi de ipſa non inuenitur, ex alia ſumatur, ſaluo debito honore & riuerentia dilecti filij noſtri Henrici, [1] qui impræſentiarum rex habetur, & futur⁹ Imperator Deo concedente ſperatur, & iam ſibi conceſsimus ſicut ſucceſſoribus illius, qui ab hac apoſtolica ſede perſonaliter [c] hoc ius impetrauerint. Quòd ſi prauorum, atque iniquorum hominum ita peruerſitas inualuerit, ut pura, ſyncera atque gratuita fieri in urbe [d] non poſsit electio, cardinales epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſque laicis licet [e] paucis, ius poteſtatis obtineant eligendi apoſtolicæ ſedis pontificem, ubi congruerit. Planè poſtquã electio fuerit facta, ſi bellica fuerit tempeſtas, [†] uel qualiſcunque hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is, qui electus eſt, in apoſtolica ſede iuxta conſuetudinem inthronizari non ualeat, electus tamen ſicut uerus Papa obtinet authoritatem regendi Romanam eccleſiam, & diſponendi [f] omnes facultates illius, quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem cognouimus feciſſe. Quòd ſi quis contra hoc decretum noſtrũ ſynodali ſententia promulgatum quaſi per ſeditionem, uel præſumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiã ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit, authoritate diuina & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli perpetuo anathemate cum ſuis authoribus, & fautoribus, & ſequacibus à liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus abijciatur, ſicut Antichriſtus, & inuaſor & deſtructor totius Chriſtianitatis. Nec aliqua ſuper hoc ei audientia [g] reſeruetur, ſed ab omni eccleſiaſtico gradu in quocunque fuerat prius, ſine retractatione deponatur. Cui quiſquis adhæſerit, uel qualemcunque tanquam pontifici reuerentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit, pari ſententiæ ſit mancipatus. Quòd ſi quis huius noſtræ ſanctæ decretalis ſententiæ temerator extiterit, & Romanam eccleſiam ſua præſumptione confundere & perturbare contra hoc ſtatutum tentauerit, perpetuo anathemate atque excommunicatione damnetur: & cum impijs (qui non reſurgent in iudicio) reputetur, omnipotentis iram contra ſe ſentiat, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli (quorum eccleſiam præſumit confundere) in hac uita, & in futura

Eligẽdus an debeat eſſe ð gremio eccle.

[1] Henrici. Scilicet quarti, quẽ ab adoleſcentia ſenectutem uſq; adeo cruẽtis bellis exercuerat papa, ut bis & ſexageſies cõtra eos ab eiſ ve ſuſcitatos hoſtes pugnauerit. Pap. Egnat. & alij teſtantur.

Ad hoc extra de elect. cũ nobis olim. imo ſufficit ne malus exiſtatur 16. q. ſi. monaſterium.

[†] Tempeſtas. A damaſo, quæ in prin. textus de qui- ... bellũ pro papatu, imo etiã a Damaſo primo cœptũ eſt, anno 368. Ammia. Marcell. li. 27.

Electio quæ fit in loco ñ determinato nulla eſt.

[e] Laicis licet. Hoc tantum ad laicos refertur.

[f] Et diſponendi. in alijs prælatis ſecus eſt. Nã illi ante cõfirmationẽ non habent ius adminiſtrandi, ut extra de elect. noſti. niſi ſint Archiepiſcopi tranſmõtani, ut extra de elect. quod ſicut. Vel niſi ſint exempti: qui ſi trãſmõtani ſunt, ſtatim poſſunt adminiſtrare, ut extra de elect. nihil. Sed certe uidetur, qđ in omnibus idẽ iuris eſt, ut ſi electus non poſſet intrare poſſeſsionẽ rei, ad quam eſt electus, nihilominus pro poſſeſſore eſt habendus: ut xcij. diſtin. ſi quis epiſcopus. & extra de reſtitut. ſpolia. ſæpe. Sed illa c. loquuntur quãdo impeditur per aduerſarium: ſecus poſſet dici quando impedimentum eſt in ſeipſo, puta quia nondum eſt conſecratus. extra de dolo & contuma. contingit.

[g] Audientia. Hic habes caſum, ubi alicui denegatur audientia, ſcilicet in caſu intruſionis. & iij. q. j. Deus ergo. §. patet. Item & in caſu ſchiſmatis: ut xxiij. q. v. non uos. Item cum quis recipit eccleſiam de manu laici: ut xvj. q. vij. ſi quis deinceps. Item cũ quis excommunicat ſuũ maiorem: ut xxj. diſt. intantum. unde uidetur, quod ſpoliatus pro aliquo iſtorum caſuum non poſsit petere reſtitutionem, ex quo ei denegatur audientia. Argum. contra extra de reſtitut. ſpolia. in literis. Ioan. Sohu.

Electus ante confirmationẽ non adminiſtrat.

Subaudiunt quidam, & inſtallationem: alij dicunt ſolam cõfirmationẽ ſufficere, & hoc uerius eſt.

De hoc not. Inno. extra de cauſa poſ. cũ ſuper. in gl. j. ibi uideas.

Audientia eſt multipliciter & neganda.

Pſal. 1.

Pſal. 108

furorem [a] ſentiat: fiat habitatio eius deſerta, & in tabernaculis ſuis non ſit, qui inhabitet: fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua. Commotus cõmoueatur ipſe, & filij eius mendicent, & eijciantur de habitationibus ſuis. Scrutet̃ et fœnerator omnem ſubſtantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa [b] ſint ei cõtraria: & omnium ſanctorum quieſcentiũ merita illum confundant, [c] & in hac uita ſuper eũ apertam uindictam eorum oſtendant. [d] Obſeruatores autem huius noſtri decreti, omnipotentis gratia protegat, & authoritas beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ab omniũ peccatorum uinculis abſoluat.

1 Epiſcopi uerò & cæteri ordines infra conſtituti qualiter ordinari debeant, ex authoritate Carthagineñ. concilij quarti, † cui interfuit Auguſtin[9] tẽpore Honorij Auguſti oſtẽdamus, ab eorum examinatione incipientes.

Quomodo ſit examinandus, qui in epiſcopum eligitur.

CAN. II.

Qui epiſcopus ordinandus [e] eſt, antea examinetur, [f] ſi natura ſit prudẽs, ſi docibilis, [g] ſi moribus temperatus, [h] ſi uita [i] caſtus, ſi ſobrius, ſi peruigil, ſi ſemper ſuis negotijs cauens, [k] ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi literatus, ſi in lege domini inſtructus, ſi in ſcripturarum ſenſib. cautus, uel acutus, ſi in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus: & ante omnia ſi fidei documenta [l] uerbis ſimplicibus [m] aſſerat, [n] id eſt, patrem & filium & ſpiritũ ſanctum unum Deum eſſe confirmans, totamque Trinitatis unitatem, deitatem, coeſſentialem, & cõſubſtantialem & coæternam, & coomnipotentem prædicans: ſi ſingulas quaſq; in trinitate perſonas plenum Deum, & totas tres perſonas unum Deum: ſi incarnationem diuinam non in patre, neque in Spiritu ſancto factam, ſed in filio tantùm credat: ut qui erat in diuinitate Dei patris filius, deus uerus ex patre eſſet, & uerus homo ex patre carnem ex matris uiſceribus habẽs, & animam humanam rationabilem, ſimulque in eo utriuſque naturæ, id eſt, Deus & homo, una perſona, unus filius, unus Chriſtus, unus Deus creator omnium quæ ſunt, & author, & rector: & Deus cum patre & Spiritu ſancto omnium creaturarum, qui paſſus ſit pro ſalute noſtra uera carnis paſsione, & mortuus uera corporis ſui morte, reſurrexit uera ſui carnis receptione: & uera animæ reſumptione, in qua ueniet iudicare uiuos & mortuos. Quærendum eſt etiam ab eo, ſi ueteris & noui teſtamenti, id eſt, legis & prophetarum & apoſtolorum unum eũdemque credat authorẽ, & demum uiuos ac mortuos iudicaturum, & ſi diabolus non per conditionem, [o] ſed per arbitrium factus ſit malus. Quærendum eſt etiam ab

---

lu. quilibet ſpoliatus reſtitui debet, niſi ſpoliatus ſit a iudice iuſta de cauſa, ut extra de reſcript. dilectus. & niſi in caſibus exceptis. ut extra de reſtit. ſpo. literas. & ca. ex tranſmiſſa. iij. quæſtio. j. in ſumma. nec excommunicatus directe poterit reſtitutionem petere, ut extra de exceptio. cum inter. iij. quæſtio. j. in ſumma. ubi de hoc, Ber.

a Furorem. id eſt uindictam.

b Elementa. id eſt, ſiue ſit in terra, ſiue in aqua, puniatur.

c Confundãt. id eſt, a confuſione non liberentur.

d Oſtendant. Nec peccauit iſte maledicendo: quia maledictorũ duo ſunt genera. xxiiij. quæ. iij. cum ſancti.

Epiſcopi uero. Hæc eſt ſecunda pars di. in qua ponit, quæ ſunt quærenda in epiſcopo tempore conſecrationis. Io. de Fant. Caſus huius §. per ſe patet.

e Qui epiſcopus ordinãdus. Id eſt conſecrãdus, quia tunc eſt ſcrutinium faciendum.

f Examinetur. Iſta examinatio non eſt facienda, niſi circa ignotos. xlvij. diſtinct. de Petro. & xciiij. diſtinct. ualde. & hoc uerum eſt de ſcrutinio electionis, niſi forte ſummatim etiã circa notum quæreretur de modo eligendi, & de ijs, quæ habes extra de elect. cum in cunctis. Scrutinium autem quod fit in conſecrando, illud nunquam eſt omittendum etiam circa notum: ut hic, & lxv. diſt. ca. j. ij. & iij. & lxxv. diſt. ca. j. imo repellitur & ſi in unõ deficiat. xxxviij. di. quæ ipſis.

g Si docibilis. Melius diceret docilis: quia homo eſt docilis & doctrinalis, liber docibilis: quandoque tamen ponitur unum pro alio, ut hic, & Ioan. in euang. Et erunt omnes docibiles Dei. debet autem rationem reddere omni poſcẽti. xxxvj. di. c. qui eccleſi. §. ecce.

h Temperatus. j. xj. q. iij. illa prępoſitorum.

i Vita. j. diſt. liij. legem.

k Cauens. Nam ꝓpter ſimplicitatem repellitur quis, ut xxxix. diſt. Petrus. ſed iam promotus non deponitur, ſed ei coadiutor datur vij. q. j. quia frater noſter.

l Fidei documenta. id eſt, fidem.

m Simplicibus. id eſt, apertis, non implicitis. extra de ſum. trini firmiter. & j. diſtin. iiij. erit autem non inuſitatis. j. diſt. xxxvj. illiteratos. melius xxxvij. diſtin. relatum. ar. ad teſtes repellendos. argu iiij. q. iij. ſi teſtes. §. itẽ in teſtibus. arg. contra inſtrumenta.

n Aſſerat. Profiteri debet quod obſeruabit patrum regulas, in auth. quomodo oportet epiſcopos. §. ad nos ergo. circa princi. coll. j.

o Non per conditionem. i. per creationem. ſ. uult enĩ dicere, quod non eſt creatus malus, ut quidam dicunt, ſed ex libero arbitrio factus eſt malus. imo adhuc habet liberum arbitrium: ſed illud eſt ad malum tantum. alioqui ſi non haberet liberum arbitrium, non demereretur. xxiij. quæſtio. iiij. uaſis iræ. [redacted]

Cõſecrandus, an ſit ante examinand[9].

† Quarti. Vbi ſanctum hoc & Chriſtianiſsimũ decretum habetur c. j. ad uerbũ in primo Tomo conciliorũ pag. 437. O q̃ tempore Auguſtini ſeruebat fides & diſciplina Chriſtiana in Aphrica, & ſemp ubi tales doctores pręſunt.

Docilis & docibilis differunt.

1 Vnde apoſtol[9] ad Timotheum, Profanas uocũ nouitates deuita. Ioan. de Fantu.

2 Subaudi. non neceſsitatẽ.

eo, ſi credat huiuſmodi quam geſtamus, carnis & non alterius reſurrectionem: ſi credat iudicium futurum, & recepturos ſingulos pro his, quæ in carne hac geſſerint, uel pœnas, uel præmia: ſi nuptias non prohibeat: ſi ſecũda matrimonia nõ damnet, ſi carnium perceptionem non culpet, ſi pœnitentibus reconciliatis communicet: ſi in baptiſmate omnia peccata, id eſt, tam originale peccatum contractum, quam illa, quæ uoluntariè admiſſa ſunt, dimittantur: ſi extra eccleſiam catholicam nullus ſaluetur. Cùm in his omnibus examinatus fuerit inuentus plenè inſtructus, tunc cũ omni cõſenſu clericorum & laicorum, & conuentu totius prouinciæ epiſcoporum, maximè metropolitani uel authoritate, uel præſentia ordinetur epiſcopus, ſuſcepto in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti epiſcopatu: non ſuæ delectationi, non ſuis moribus, ſed his patrum diffinitionibus acquieſcat.

Item Iſidorus de vita clericorum.

Qualis debeat eſſe clericorum conuerſatio.

CAN. III.

3 His igitur lege patrum cauetur: ut à vulgari uita ſecluſi, a mundi uoluptatibus ſe abſtineant: non ſpectaculis, non pompis interſint, conuiuia publica fugiant: priuata non tantum pudica, ſed & ſobria colant: uſuris nequaquam incumbant, neque turpiũ occupationibus lucrorũ: non fraudibus cuiuſcunq; ſtudium appetant: amorem pecuniæ quaſi materiam cunctorum criminum fugiant, & ſecularia negotia officiaque abnuant, honoris gradum per ambitionem non ſuſcipiant, pro beneficijs medicinæ Dei munera nõ accipiant: dolos, & coniurationes caueãt, odiũ, æmulationes, obtrectationes, atque inuidiam fugiant: non uagi oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoq; geſtu incedant: ſed pudorem & verecundiam mentis ſimplici habitu inceſſuq; oſtendant: obſcœnitatem etiam membrorum & verborum ſicut & operum penitus execrentur: viduarum, & virginum frequentationes penitus fugiant, contubernia extranearum fœminarũ nullatenus appetant: caſtimoniam quoque non violati corporis perpetuò obſeruare ſtudeant, aut certè unius matrimonij vinculo fœderentur: ſenioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque ullius iactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant: poſtremò doctrinæ, lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis exercitio iugiter incumbant. Tales enim debent eſſe, qui diuinis cultibus ſeſe mancipandos ſtudent, ſcilicet, ut dum ſcientiæ operã dant, doctrinę gratiam populis adminiſtrent.

Item Clemens.

Qui dignè ſacramẽta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur diuinum.

Diabolus liberũ habet arbitrium.

[redacted] ſimiliter angelus habet liberũ arbitrium, ſed illud eſt tantum ad bonum [redacted] Homo habet liberum arbitrium æque ad bonum & ad malum, ut xxiij. quæſt. iiij. Nabuchodonoſor.

Peccata ꝑ quid dimittunt.

Dimittantur. i. dimiſſa oſtendantur [redacted]

Sed remanet iniquitas ipſa, id eſt, fomes peccati. d pœni. di. iiij. c. ille Rex. & uideas quod legitur & no. de cõſecr. diſt. iiij. c. ſi. & c. nõ ex quo. Archid.

b Extra eccleſiam. j. quæſt. j. extra eccleſiam catholicã. & c. ex eccleſia.

c Et laicorum. Sed quare hic poſt examinationem requiritur conſenſus clericorum & laicorum? Qui enim electioni cõſenſit, poſtea electo nihil obijcere poteſt, ut viij. quæſt. ij. dilectiſſimi. Sed dicas hic loqui de examinatione, quæ fit tempore cõſecrationis: nec aliud uult dicere, niſi quod cõſecrari debet, ſi ita eſt, quod omnes cõſenſerint in eum. Item patet hic, quod laici poſſunt contradicere electioni, ut dicam infra cap. illud, &c.

Alias, ergo.

Electioni poſſũt laici contradicere.

His igitur. Hæc eſt tertia pars diſtin. in qua oſtendit Iſidorus qualiter clerici debeant viuere, & quæ uitare, & quæ obſeruare debent, ut doctrinæ gratiam poſſint populis miniſtrare. Io. de Fant. & P. & hæc ſine loco caſus.

d Non ſpectaculis. Vbi turpes ludi exercentur: ut infra de conſec. diſtin. v. non oportet. & xxxiiij. diſtinct. presbyteri.

e Pudica. i. continentia quo ad ſermones laſciuos, & quotidie eſurire debent, & eſſe cum vacuo ventre, ut j. de conſecr. diſtinct. v. ſint tibi.

a Scilicet ut non dicãtur ibi, uel fiant impudica, uel inhoneſta. xliij. diſt. cõuiuia. ſecundum Hug.

f Pecuniæ. Diuites tamen nõ ſunt abijciendi cum bonis operibus. xxx. diſt. hæc autem ſcripſimus.

g Pro beneficijs. Et pro ſacramentis eccleſiaſticis, quæ dicuntur medicina: quia ſanant uulnera peccatorum. xij. q. ij. animæ. Io. de Fãt. dixit in omnibus ſacramentis committi ſimoniã, [redacted] ſed in [redacted] ſacramentis cõfertur, ut j. quæſt. j. quicquid inuiſibilis. Greg. dixit. quod ibi committitur ſimonia, cum ſit maius inter ſacramenta, ut xxxij. quæſtione ſecunda. honorantur.

Simonia in omni ſacramento cõmittitur.

[redacted]

h Frequẽtationes. Nota ſolã frequentationẽ prohiberi, ex eo enim quod frequenter fit, præſumitur quod male fiat: ut lxxxj. diſt. clericus. & ſi quiſpiã. & uolumus. & xxxij. diſt. hoſpitiolum.

i Senioribus. Id eſt prælatis.

k Exercitio. J. de cõſec. di. v. nunquã.

Multitudo eſt reprobata.

a Tales. Multos. Multitudo etiam aliquos facit magis uiles: ut xciij. diſtinct. legimus. & multitudo eſt canonibus inimica, ut extra de præb. quia in tantum. Et multitudo oneroſa nihil habet honeſti: ut in authen. de referendarijs. in fin. colla. ij. Item eſt hic argu. contra illos, qui allegant multa. de conſecr. diſt. v. non mediocriter. xxiiij. quæſ. j. odi, & proieci. Nam utilius eſt pauca effundere, &c. C. de ueteri iure enucl. tanta. §. ſi quid autem.

b Graue. Qui ex certa ſcientia indignum ordinat, aut deponitur, aut priuatur poteſtate ordinãdi: ut quinquageſima diſt. ex pœnitentibus. & lj. diſt. aliquantos.

De hac materia legit & not. xxxvj. di. quæ eccleſiaſticis. & ibi dicam. Archid.

c Illud. Si electo conſecrãdo obijcitur crimen, non eſt conſecrandus ante cauſæ examinationem: & ſi prius uenerant quatuor epiſcopi ad cõſecrationem, adhuc ueniant duo. & ſi ante venerant tres, ueniãt adhuc alij tres ad audiendam cauſam criminis obiecti. Et ſecundum hoc exponas eligendum, id eſt, conſecrandum. & expone purgandum, id eſt, examinandum. & ita intelligo quod hic obijciebatur crimen ... accuſationis. Nam ſi eſſet ... modum exceptionis, non viderentur neceſſarij tot epiſcopi: cum cauſa illa poſſet expediri per procuratorem: ut extra de accuſation. ſuper his. & ſic patet quod metropolitanus poſſit audire cauſam criminalem epiſcopi, licet non poſſit eum deponere: tamen requiritur præſentia plurium epiſcoporum. Alij intelligunt tantum de eo qui tenetur ſe purgare. Dic ut iij. q. vj. c. quamuis. & c. accuſatus.

Sub. & ſic tenet. Sic impropriè exponit eligere, id eſt, confirmare vij. q. j. ...

CAN. IIII.

Tales ad miniſterium eligãtur clerici, qui dignè poſſint dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim domini ſacerdotium paucos habere miniſtros, qui poſſint dignè opus Dei exercere, quam multos a inutiles, qui onus graue b ordinatori adducant.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Si electo in epiſcopum aliqua obijciuntur, quinque uel ſex epiſcopi, ad eius purgationem conueniant.

CAN. V.

Illud c ſtatuendũ eſt, ut quando ad eligendũ d epiſcopum conuenerimus, ſi qua contradictio fuerit ſuborta e (quia ſæpe talia ſunt facta apud nos) non præſumant ad purgandũ f eum, qui ordinandus eſt, tres g tantũm h accedere, ſed poſtulentur ad numerũ ſupradictũ duo uel tres. Et in eadem i plebe, k cui ordinandus eſt, diſcutiantur primo perſonæ cõtradicentiũ: poſtremò etiã illa quæ obijciuntur, l pertractentur: & cũ purgatus m fuerit, ſub aſpectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cũ veſtræ ſanctitatis animo cõcordat, corroboretur veſtræ dignitatis reſponſione. Ab uniuerſis epiſcopis dictũ eſt, Satis placet.

Item ex concilio Toletano vndecimo.

Vota ſuæ promiſſionis, ſpondeant, quos eccleſiaſtica promouet diſciplina.

CAN. VI.

Quanquam omnes, qui ſacris n mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adſtricti, expedibile o eſt tamen, ut promiſſionis ſuæ uota ſub cautione p ſpondeant, quos ad promotionis gradus eccleſiaſtica probat diſciplina. Solet enim plus q timeri, quod ſingulariter pollicetur, quam quod generali ſponſione concluditur. Et ideo placuit huic ſancto concilio, ut unuſquiſque, qui ad eccleſiaſticos gradus eſt aſcẽſurus, non ante honoris conſecrationẽ accipiat, quàm

d Ad eligendum. Id eſt, conſecrandum.

e Suborta. Id eſt, quod obijcitur crimen ei.

f Ad purgandum. Id eſt, examinandum.

g Tres. Qui ſoli poſſent conſecrare eum, ſed ipſi nõ poſſunt audire cauſam criminalem.

h Tantum. Scilicet accedere. alias eſt in textu accedere.

i Et in eadem. Ibi enim melius poteſt inquiri de crimine, ubi aliquis conuerſatus eſt, ut xxiiij. quæſt. j. pudenda. extra de elect. poſtquam.

Electũ laici poſſunt accuſare.

k Plebe. Not. argu. quod laici admittuntur ad accuſandum electum, ut s. eo. l. qui epiſcopus. in fin. lxj. di. ſtadij. lxiij. di. vota. nam epiſcopus debet habere bonum teſtimonium ab ijs, qui foris ſunt: ut viij. q. j. licet. & de conſecr. diſt. j. iubemus. Item quia intereſt ipſorũ, ut extra de teſti. c. decætero. & eſt argu. ad hoc extra de teſt. ex parte Adæ. & in auth. de ... eſt argu. ad hoc lxxj. diſtinct. Maximianus. Argu. contra xxviij. diſt. conſulendum. ubi etiã ad denuntiationem nõ admittuntur laici ſi nullo zelo du... [illegible] ... minaliter. Vnde oportet etiam inſcribi ad pœnam extraordinariam, ut extra de accuſatione. ſuper his. Et eſt argument. ad hoc. iij. quæſtione vj. hæc quippe. ubi duodecim epiſcopi requiruntur: & tamen ibi ciuiliter agitur, ut uidetur.

Præterea ex hoc ſequeretur, quod ſiue iſte elect⁹ malæ famæ fuerit, ſiue nõ, ſemper admittentur laici, per iſtud c. omnib⁹. quod tamen falſum eſt, ij. quæ. j. in primis. §. ... Ioan. de Fant.

l Illa quæ obijciuntur. Si ſint grauiora uel non.

m Et cum purgatus fuerit. Id eſt, iudicatus innocẽs.

n Quanquam. Sacris. id eſt, eccleſiaſticis.

o Expedibile. id eſt, iuſtum.

p Cautione. Scilicet iuratoria.

q Plus. Sic ergo aliquis iure communi ſe poteſt tueri & priuilegio. lxxxvij. diſtin. quiſquis. & extra de reſcri. c. j. Argu. cõtra de fide inſtru. inter. ubi dicitur, quod idem non poteſt dari & confirmari. Item ar. cõtra. C. de theſau. l. vnica. De hoc plura argu. inuenies. c. diſtin. contra morem. Sed ita dicat conſilio meo, ſi quæratur ab eo: hoc habeo de iure cõmuni: & ſi hoc non eſſet, habeo ex priuilegio, ut extra de præſcript. veniẽs. Item not. quod plus ualet ſpecialis cautio, quã generalis: ut hic, & ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi. §. quæſitum. Item & plus ſpecialis confirmatio, quam generalis. extra de cõfirm. bonæ. Item & ſpecialis appellatio quam

Scilicet cõtra promittentẽ: & dic ſolemnem, &c. q. d. ad cautelam fit. hic enim nõ magis tenetur ſi ſpecialiter promittatur, quã ſi generaliter. & quod dicit gl. ex priuilegio: dic iure ſpeciali ſcilicet ex ſua promiſſione. Archidia.

quàm generalis: ut extra de appel. ſuper eo. & ſpecialis delegatio, quàm generalis: ut extra de reſcript. ad hoc. & ſpecialis ſubſcriptio quàm generalis. ff. ad leg. Cor. de fal. l. diuus. j. reſpon. & ſpeciale mandatum: ut extra de reſcrip. c. j. & melius. c paſtoralis. Alias tamen plus ualet generalis correctio, quàm ſpecialis, quãdo multitudo eſt in cauſa. xxiij. qõ. iiij. non poteſt & generalis petitio, ut xiij. quæſtio. ij. non æſtimemus. & generalis quæſtio. ff. de quæſtio. l. j. §. qui quæſtionem.

Specialitas, an ſit generalitati præferenda.

a Placiti. Id eſt, pacti.

b Annotatione. id eſt, ſcriptura.

c Vt fidem. Not. quod quilibet clericus ſuo prælato præſtabit obedientiam, ut j. de conſe. diſtinct. v. in omnibus. & no. quod præſtat electus ſuo maiori iuramentum de fide & canonibus ſeruandis, ut hic: de indemnitate rerum eccleſiæ ſeruanda, ut xxviij. diſtinct. de Syracuſanæ. de immoderata exactione nõ facienda. x. qõ. ult. c. j. in fin. Item de fidelitate. extra de iureiurã. ego N. Item de penſionibus debitis ſoluendis. argu. extra de noui oper. nunt. cum ex iniuncto. extra de elect. qualiter. Item de penſionibus nõ augendis, argu. extra de iureiu. tua. Item ſuſpectus de inobedientia, iuramentum præſtat de obedientia ſeruãda. extra de maiorit. & obed. cum in eccleſijs. in fine. Nec obſtat contrarium extra de maiorit. & obedien. legebatur. quia ibi loquitur de iam promoto, & non ſuſpecto.

Electus ſuo ſuperiori multa cũ iuramẽto promittit.

d Tranſgreſſores. Hic habes, quod clericus ſe poteſt obligare ſub pœna ſpirituali & pecuniaria. Ad ſpiritualem pœnam ſe poteſt obligare, ſcilicet ad pœnam depoſitionis, uel anathematis: ut j. quæſt. vij. quoties. de conſec. diſt. ij. ego Berengarius. extra de elec. cum dilectus in fine. Similiter ad pecuniariam pœnam ſe poteſt obligare. xxj. qõ. v. ſi quis cuiuslibet. extra de arbit. cũ dilecti. [1] Sed nunquid pœna ſoluta poteſt agi ad obedientiã, uel ad id quod promiſſum eſt ſub pœna: uel an ſufficiat tantum pœna eſſe contentum? De hoc dic ut not. xxv. qõ. ij. quæcunque.

Clericus ſub pœna ſe poteſt obligare.

[1] De hoc etiam no. ij. qõ. ſi quis presbyter. Archid.

placiti [a] ſui annotatione [b] promittat: ut fidem [c] catholicam ſyncera cordis contritione ac deuotione cuſtodiens, iuſtè & piè viuere debeat, & in nullis operibus ſuis canonicis regulis cõtradicat: atque ut debitum per omnia honorem atque obſequij reuerentiam præeminenti ſibi unuſquiſque dependat, iuxta illud Papę Leonis edictum: Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat aliquem ſibi eſſe prælatum: ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat: pœna tamen iuxta eccleſiaſticæ conſuetudinis morem, & placitis talium inferẽda, & ab ijs, qui tranſgreſſores [d] fuerint, perſoluẽda.

Dehinc diſponitur qualiter eccleſiaſtica officia ordinentur.

Qualiter ordinetur epi.

CAN. VII.

EPiſcopus cùm ordinatur, duo epiſcopi imponant manus, & teneant Euangeliorum codicem [e] ſuper caput & verticem eius: & uno ſuper eum fundente benedictionem, reliqui omnes epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput eius tangant.

Qualiter ordinetur presbyter

CAN. VIII.

PResbyter cùm ordinatur, epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manus epiſcopi ſuper caput illius teneant. Sicut autem in die ſuæ ordinationis ſacerdos orario utroque humero ambitur, ita tempore conſecrationis eodem orario debet uti inſtanter.

Vnde in Bracarenſi cõcilio legitur.

Quod quiſque accepit tempore conſecrationis, ferat tempore oblationis.

CAN. IX.

ECcleſiaſtica inſtitutione præfixum nouimus, ut omnis ſacerdos cùm ordinatur, orario [f] vtroque humero ambiatur: ſcilicet, ut qui imperturbatus præcipitur perſiſtere inter proſpera & aduerſa, virtutum ſemper ornamẽto utroque circunſeptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore ſacrificij non aſſumit, quod ſe in ſacramento accepiſſe nõ dubitat? Proinde modis omnibus conuenit, ut quod quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat etiam in oblatione uel perceptione ſuæ ſalutis: ſcilicet, ut cùm ſacerdos ad ſolennia miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut ſacramentum corporis [g] & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus: non aliter accedat, quàm orario utroque humero circũſeptus, ſicut tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus: ita, ut de uno eodemque orario ceruicem [h] pariter & utrun-

Dehinc. Supra oſtenſum eſt de electione & ordinatione Papæ & de examinatione epiſcoporũ. & quales eſſe debeãt epiſcopi & alij clerici. Nunc uero oſtendit qualiter debeat fieri ordinatio primo epiſcopi & poſtea cæterorũ.

e Epiſcopus. Codicem. Conſueuit quæri, an quilibet iſtorũ epiſcoporum ordinet epiſcopum: & an appoſitio libri ſit de ſubſtantia conſecrationis? Et poteſt dici, quod nullus ſolus eum ordinat, ſed quilibet eorũ cõſecrat eum: quia conſecrare eſt cũ alio ſacrare: ut xxiiij. q. j. pudenda. ſicut plures ferũt trabem, ita quod nullus per ſe. ff. ad le. Aquil. ita uulneratus. §. j. nõ autem credo quod liber ſit de ſubſtãtia conſecrationis.

Epiſcopus ſolus conſecrare nõ poteſt epiſcopum. Conſecrare quid eſt.

f Eccleſiaſtica. Orario. Id eſt, ſtola. [2]

g Corporis. Not. quod ſi in ægritudine ſumit ſacerdos euchariſtiã, circundabit ſtola utrunque humerum.

[2] Conſecrationis euchariſtiæ. Hug.

h Ceruicem. Si ſacerdos legit Euangeliũ, nunquid utetur ſtola ſecundum quod diaconus? Argumen. quòd ſic, ut xciij. diſtinctione. præcipimus. & xciiij. diſt. c. j. & ij. Potius credo ſequendã conſuetudinem, ut xij. diſt. ſcit. maxime de ijs, quæ breuiter ſunt edicta. ff. de ventre inſpicien. l. j. §. ult. [3] Dalmaticis.

[3] Laur. & Hugo. di-

que humerum premens, ſignum in ſuo appareat pectore crucis. Si quis autem aliter egerit, excõicationi debitæ ſubiacebit.

4 Dalmaticis autem, nec epiſcopis, nec diaconibus abſque apoſtolica licentia uti permittitur.

Vnde Gregor. Aregio epiſcopo Francorum.

Abſque apoſtolica licentia Dalmaticis, nec epiſcopis, nec diaconibus uti licet.

CAN. X.

Commmunis filius a diaconus Petrus nobis innotuit, quòd fraternitas veſtra tempore, quo hic fuit, popoſcit, ut ſibi & archidiacono ſuo utendi Dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia hominum ſuorum infirmitate b compulſus feſtinanter abſceſsit: ut nec ipſe mœror incumbẽs diutius (ut dignum erat, & res deſiderata poſcebat) ſineret permanere, & nos in multis implicatos (ut eccleſiaſticæ rationis eſt cõſideratio) nouũ c hoc inconſultè & ſubitò indulgere non permitteret: idcirco rei poſtulatæ prolongatus eſt effectus. Nunc verò charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius authoritatis noſtræ ſerie petita concedimus: atque te, & archidiaconum tuum Dalmaticarum vſu decorandos eſſe conceſsimus, eaſdẽq; Dalmaticas dilectiſsimo filio noſtro Cyriaco abbate deferente tranſmiſimus.

Qualiter ordinetur diaconus.

CAN. XI.

Diaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus, d qui eum benedicit, manus ſuper caput eius ponat: quia non ad ſacerdotium, ſed administerium conſecratur.

5 Quæritur autem, an poſt benedictionem manus presbyterorum, & diaconorum, chriſmatis liquore debeãt perungi.

De his ita ſcribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiſcopo Bituricẽſi.

Nec presbyteris, nec diaconibus in conſecratione, chriſmate manus perungere licet.

CAN. XII.

Præterea ſciſcitaris, utrum ſolis presbyteris, an etiam diaconibus debeant, cũ ordinãtur, manus chriſmatis e liquore perungi: quod in ſancta Romana eccleſia, cui authore Deo ſeruimus, de neutris agitur. Sed quòd fit à nouæ legis miniſtris actum, nuſquam (niſi nos fallat f obliuio) legim⁹. Ergo ad beati Innocentij Papæ canonica decreta ſanctitatem tuã trãſmittimus: & quæ tibi ſint in cõſecrationib. & orõnibus obſeruãda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum epm̃ emiſſæ te affatim g edocebunt.

PALEA.

Ex epiſtola Simplicij papæ Seuero & Florentino epiſcopis directa. Ad cognitionem noſtri examinis, Gabrenen. diaconi relatu peruenit de quibuſdam eccleſiæ ipſius clericis, quorũ cùm unus ad presbyterij, duo ad leuitarum miniſteria conſecrarentur: epiſcopus eorum, oculorũ dolore detentus fertur manum ſuã ſuper eos tantùm poſuiſſe: et presbyterum quendam illis contra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe: qui propter tantam præſumptionis auda-

cunt hoc nõ eſſe in iure determinatum: & ideo ſtatur cõſuetudini. alias credit uerũ eſſe, qđ ĩ. proxim. dictũ eſt, ſcilicet ꝙ debet ſtolã habere, ut diaconus. Scripſit & Laurẽt. de ſubdiacono: ſtola, quam portat in manu ſiniſtra quod conſuetudine reperitur non iure. Loci intẽperies excuſat.

Dalmaticis. Hæc eſt quarta pars, ubi quæritur quid iuris de Dalmaticis. Ioan. de Fant. & P.

a Communis filius. ille diaconus.

b Suorum infirmitate. Nota, ꝙ propter infirmitatem ſuorum poteſt aliquis ſe excuſare, ſicut propter timorem ſuorum, ut extra de appellat. ex parte. Item not. ꝙ propter intemperiem loci, aliquis excuſatur, ut hic, & lxxiiij. diſt. quorundam. Arg. cõtra extra, de dolo & contu. cum dilecti. in fin. Ioan.

c Nouum. Nota ꝙ ea quæ de nouo petuntur, non ſine magna deliberatione cõceduntur: ut hic, & xvj. qõ. j. in parochia. maxime à Romana ecclesia quæ omnia cũ magna maturitate ſolet tractare, ut xxxv. qõ. ix. Apoſtolicæ. Quia in rebus nouis conſtituendis euidens debet eſſe utilitas, ut ff. de conſtitu. principum. rebus. Hodie vero diaconi indiſtinctè utuntur Dalmatica, ut xj. quæſtio. iij. epiſcopus aut presbyter. 1 lxxvj. diſtinct. de ieiunio.

d Diaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus. Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri aſtãtes, ut ĩ. eod. preſbyter.

Quæritur. Hæc eſt quinta pars diſt. ubi quæritur, utrũ ſacerdotes vngantur oleo, uel chriſmate: & reſpondetur quòd oleo tantum Io. de Fan.

Præterea.

e Chriſmatis. Manus ſacerdotis inunguntur oleo, ſimiliter inungitur & brachium ſiue humerus principis: ſed & manus & caput epiſcopi inunguntur chriſmate, ut extra de ſacra vnctione. cũ ueniſſet. in fi. cõtrarium hic aſſignatur. xvj. qõe j. c. generaliter. §. ecce ſufficienter. ubi dicitur ꝙ manus ſacerdotis ſicut manus epiſcopi cõſecrantur. Sed verum eſt quod conſecrantur oleo, ſed nõ chriſmate, 2 ut dixi. Si autem aliquis eſt vnctus oleo pro chriſmate, uel econuerſo, nihilominus ordinatus ẽ: ſed suppleri debet id quod omiſſum eſt, ut extra de ſacramen. non iteran. paſtoralis.

f Fallat. Non ergo Papa habet omnia iura in pectore ſuo. 3 Vnde etiam Vrbanus dicit, qđ non reperitur prohibitum, quin vir & uxor ſimul poſſint ſuſcipere puerum, ut xxx. q. iiij. quod autem. & tamen anteceſſor huius Leo illud prohibuerat. de conſec. diſtin. iiij. non plures. & hoc concedo Quod autem dicitur, quod Papa habet omnia iura in pectore ſuo: 4 ut C. de teſta. omniũ. verum eſt per interpretationem: quia omnia interpretari poteſt. Nam & quandoque impeditur minori intelligentia: ut extra de cenſib. cum inſtantia.

Quorun-

1 Hoc c. non videt hoc probare: q. unii ibi habet dealba. ſic xciij. diſt. diaconus in cõuẽtu. ſed Hugo & Laurẽt. intelligũt albã. i. dalmaticã. ſic etiam exponitur ĩ præcedenti cap. diaconus.

2 Vnde quod hic dicit chriſmate: ſol. cõtrariũ. nam in cõtrario dicit de unctione olei ſecundum Lau.

3 Hoc nõ videt pcedere hic. nã hic nõ erat obliuio iuris, ſed exemplorum, ſecundum Laur.

g Adde de hac dictione affatim, nota. in c. vno. in glo. ſup verb. affatim. extra de relı. domi. lib. vj. & per Archid. hic.

4 Ad hoc facit l. pe. C. de his qui. ut indig. quandoq; tamẽ papa, uel Impator errant in iure: ut l. iij. §. fina. & ibi glo. ff. de ſup. leg. adde Baldũ in l. præſcriptione. C. ſi contra ius uel uti lic. pub.

ciā poterat accuſatus iudicio præſenti dānari, ſi adhuc ĩ corpore poſitus, non fuiſſet mortis uocatione præuentus. Sed quia ille examini diuino relictus eſt, humano iudicio accuſari non pōt, ij qui ſuperſunt, & ab eo non conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potius elogiū acceperunt: ne ſibi licentiā talis uſurpatio faciat, decernimus, ut gradus ſacerdotalis et leuitici ordinis, quē peruerſè adepti ſunt, depoſiti æquo iudicio amittant. Tales.n.meritò iudicati ſunt remouendi, quia prauè inuenti ſunt conſtituti. Item quæ*ritur, an eorū ordinatio ſit rata habenda, quibus epiſcopus oculorum languore impeditus manus imponit, et presbyter ſuper eos orationem dicit?*

De his ita ſtatutum eſt in concilio Toletano.

Et ordinator, & ordinatus damnationis ſubeat pœnā, cùm epiſcopus manum imponit, & alius orationem dicit.

CAN. XIII.

Quorundam clericorum, dum unus ad presbyterium, duo ad leuitarum miniſteriū ſacrarētur, epſ oculorum dolore detentus fertur manum ſuā ſuper eos impoſuiſſe [a] tātùm, & presbyter quidam illis cōtra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accuſari non poteſt: [b] ij, qui ſuperſunt, gradum ſacerdotij, uel leuitici ordinis, quem peruerſè adepti ſunt, amittant. [c]

Ex concilio Carthaginenſi iiij.

Qualiter ſubdiaconus ordinetur.

CAN. XIIII.

[d] Subdiaconus cùm ordinat, quia manus impoſitionē [e] nō accipit, patenam de manu epi accipiat uacuā, & calicē uacuū: de manu uerò archidiaconi accipiat urceolum cum aqua, manile, & manutergium.

Qualiter acolythus ordinetur.

CAN. XV.

Acolythus cùm ordinatur, ab epo quidē doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat: ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium [f] cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda [g] eccleſiæ luminaria mancipari: accipiat & urceolum [h] uacuum, ad ſuggerendum uinum in euchariſtiam [i] ſanguinis Chriſti.

Qualiter exorciſta ordinetur.

CAN. XVI.

Exorciſta cum ordinatur, accipiat de manu epi libellū, in quo ſcripti ſūt exorciſmi, dicēte ſibi epo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, [k] ſiue baptizatū, ſiue catechumenum.

Qualiter lector ordinetur.

CAN. XVII.

Lector cùm ordinatur, faciat de illo uerbum epiſcopus ad plebē, indicans eiuſdem fidem, ac uitam, atque ingenium. poſt hoc ſpectante [l] plebe tradat ei codi-

[a] Quorundam. Impoſuiſſe. Hic habes, quod duo imperfecta ſacramenta non conſtituunt unum perfectum, & hoc ideo, q̄a ſacramenta ſunt unitatis. de conſec. diſt. ij. quia paſſus. & unitas diuiſionē non recipit. xxiiij. q. j. loquitur. [1] Idem dico in ſacramento baptiſmi & euchariſtiæ, & in omnibus illis, ubi certa forma deſideratur, quod duo imperfecta non faciūt unum perfectum. Idem eſt in excuſatione tutorū, quod duæ imperfectæ excuſationes non faciunt unā perfectā: ut C. qui numero tut. l. j. [2] Idē eſt in ſtipulatiōe: quia nō diuidit. ff. de uerb. obli. l. j. & l. continuus. Sed ſacramentum ſolēnitatis, ut eſt miſſa, bene diuiditur. & ibi duo imperfecta faciunt unum perfectum: ut vij. q. j. nihil.

[b] Non pōt. Quia crimina morte extinguuntur, & nullus poſt mortem poteſt accuſari: ut xxiiij. qō. ij. ca. j. ff. de bonis eorū, qui ante ſententiā mortem ſibi conſci. l. ult. & xxxiij. quæſt. ij. admonere. Niſi in crimine hæreſis: ut xxiiij. quæ. ij. ſane. ij. Vel ſi aliquis hæreticos inſtituit hæredes, ut extra de hære. ſi quis epiſcopus. uel ſi in notorio crimine deceſſit: ut lxxxviij. di. neque. prout conſueuit notari xxiiij. q. ij. in ſumma.

[c] Amittant. Et tamen nunquam eum receperunt: & ita aliquis dicitur amittere, quod nūquam habuit: ut v. quæ. vj. quia. xxiij. q. iiij. Guiliſarius.

ADDITIO.

Ad idem xvj. di. concilia. ubi de hoc. Archid.

[1] Ar. contra xvj. q. iij. ca. placuit. §. pſcriptionum. uer. quod ſi ab eo. ubi de hoc in gl. ar. aliqua &c.

[2] Adde gloſ. huic cōtrariam in c. nihil. in uerbo, presbytero. infra vij. q. j. & concordātas, ut ibi.

Defunct⁹ de quibuſ dā criminibus poteſt accuſari.

Amittit quis quod nunquam habuit.

[d] Subdiaconus. Hæc eſt ſexta pars diſtin. in qua probat per xvij. ca. qualiter minores ordinantur. Ioan. de Fan. & P.

[d] Quia manus. ſcilicet conſecratoriā, ſed ordinatoriam accipit.

[e] Impoſitionem. Verum eſt, quod non imponitur manus ſuper caput [3] ſubdiaconi, ſicut ſuper caput diaconi uel ſacerdotis: ſed imponitur: manus ſuper ipſum, ſecundum quod impoſitio manus idem eſt quod ordinatio: & ſic non obſtat contrariū lxix. diſt. quoniam. ubi dicitur, quod etiam lectori manus imponitur.

[3] Hic uideas quod legitur & not. v. qō. vj. quia. j. reſponſo.

[f] Acolyth⁹. Ceroferariū. id eſt, candelabrum.

[g] Ad accēdenda. Non in Lampadibus, ſed cum legitur euangelium: ut xxj. diſt. cleros.

[h] Vrceolum. Ad uinum.

[i] Euchariſtiam. id eſt, calicem.

[k] Exorciſta cū, Super energumenum. Energumeni dicuntur lunatici, & obſeſſi a dæmonibus, ab en, quod eſt in, & erge, quod eſt labor: & mene, quod eſt defectus: quod eſt quaſi in opere deficiens. Archid.

Energumeni.

[l] Lector. Spectāte. lxvij. diſt. reliqui. contra ubi dicitur, quod Epiſcopus minores ordines pōt conferre ſub teſtimonio triū. Sed hic loquitur de ignotis.

Oſtia-

cem in quo lecturus eſt, dicens: Accipe, & eſto relator uerbi Dei, habiturus, ſi fideliter & utiliter impleueris officium tuũ, partem cum eis, qui uerbum Dei miniſtrauerunt.

Qualiter Oſtiarius ordinetur.

CAN. XVIII.

OStiarius cum ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat cõuerſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei epiſcopus claues a eccleſiæ de altario, dicens ei: Sic age, ſic uiue, quaſi redditur[b] Deo rationẽ p his rebus, quæ his clauibus recluduntur.

Qualiter Pſalmiſta ordinetur.

CAN. XIX.

PSalmiſta, id eſt, cantor poteſt abſq; licentia epi ſola b iuſſione presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi presbytero, Vide, ut quod ore cãtas, corde credas: & quod corde credideris, operibus cõpleas.

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput deſuper in modum ſphæræ raſũ eſſe debet. c

Vnde Anicius Papa.

Clerici comam nutrire prohibentur.

CAN. XX.

PRohibete fratres per uniuerſas regionum ueſtrarum eccleſias, ut clerici iuxta Apoſtolũ d comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ e radant.

Item ex concilio Agathenſi.

De eodem.

CAN. XXI.

CLerici, f qui comã nutriũt, ab Archidiacono, etiam ſi noluerint inuiti detondeantur, ueſtimenta etiã, uel calceamenta eis, niſi quæ religionem g deceant, uti, aut habere non liceat.

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. XXII.

SI quis ex clericis relaxauerit comam, h ſit anathema. i

Quibus ueſtibus monialis ſit induenda, cùm conſecratur.

CAN. XXIII.

SAnctimonialis uirgo cùm ad conſecrationem ſuo epiſcopo offertur, iu talibus ueſtibus applicetur, qualibus ſemper k uſura eſt, profeſsioni & ſanctimoniæ aptis. Vaſa quoq; ſacrata, & ueſtimẽta altaris mulieres Deo dedicatæ cõtingere, & incenſum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Sother Papa omnibus epiſcopis Italiæ.

Veſtimenta altaris, & uaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur.

CAN. XXIIII.

SAcratas Deo fœminas, uel monachas, l ſacra uaſa, uel ſacratas pallas m penes uos contingere, & incenſum circa altaria deferre, perlatum eſt ad apoſtolicam ſedem. Quæ omni reprehẽſione plena eſſe, & uituperatione, nulli rectè ſapientum dubium eſt. Quapropter huius ſanctæ ſedis authoritate hæc oia uobis reſecare funditus quàm citius poteritis, cenſemus. Et ne peſtis n hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abſtergi citiſsimè mandamus.

Item ex concilio Laodicen. iiij.

Sacrarium ſubdiaconibus ingredi non licet.

a OStiarius. Claues. Vt eijciat excommunicatos & infideles: & ut xxj. di. ca. j. in fi.

b PSalmiſta. Sola. de abbatibus non dubitat & corepiſcopis, quin minores ordines cõferant: ut ĩ. lxviij. diſt. quãuis. & lxix. diſtin. quoniam. Similiter epiſcopus, qui renunciauit epiſcopatui. extra de eo qui renun. epi. requiſiuit. Sed qualiter ſacerdotes conferunt ordinem primum, cũ ordinari nemo poſſit ſine titulo: ut lxx. diſt. ca. j. & ſolus epiſcopus titulum confert: ut xvj. q. vij. ca. nullus. & extra de offi. archidia. cum ſatis. Sed hoc uerum eſt de maioribus ordinibus. Vel dic, quod poſſunt aſsignare titulum, ſed non curam animarum. Signatur contrarium xxv. diſt. perlectis. uel dicitur, quod collatio illorum ordinũ ſpectat ad epiſcopum. ſed illud uerum eſt de ſolenni ordine.

c Debet. Parum, nam magnitudo coronæ eſt ſignum cõuerſionis, ut extra de ſucceſ. ab inteſta. cum dilectus. in parte deciſa. xij. q. j. duo.

d PRohibete. Iuxta Apoſtolum. in epiſtola ad Corinthios dicitur: Vir ſi comã nutrit, ignominia eſt ei: mulier ſi comam nutrit, gloria eſt ei.

e Sphæræ. ĩ. xij. qõ. j. duo.

f CLerici. etiam uxorati, ut extra de uita & honeſtate clericorum, clericus. xxxij. diſtin. ſi qui uero. ſed illud poteſt intelligi, ſi uult gaudere priuilegio clericali: alias ſecus: ut lxxxiiij. diſtin. quiſquis. Ioan. Ego dico, quod clericus coniugatus non poteſt gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tonſuram, cum hoc faceret in uituperiũ ordinis clericalis: ut extra de cleri. coniu. c. Ioannes. Bar.

ADDITIO.

Ad hoc plene notatur. l. diſt. ca. ulti. xx. q. iij. eos. xxxij. dı. ſi qui. Archi.

g Religionem. Alioqui perdit priuilegiũ clericale. extra de uita & hone. cle. c. ulti. extra de ſen. excõ. in audientia. De habitu clericorum plene habes xxj. q. iiij. i ſumma.

h SI qs. Comam. uel barbam, ut extra de ui. & hone. cleri. c. v.

i Sit anathema. Videtur ergo, quod omnis apoſtata ſit excõmunicatus. ut extra de apoſt. ca. j. & infamis eſt. ij. q. iiij. ſi qs uero. & vj. qõ. j. infames. quod non concedo: & expone ſit. i. ſiat. Nam & monachus in apoſtaſia poteſt recipere ordinem: ut extra de temp. or. ex parte. & Inno. dicit quod admoneri debet priuſ quam ſuſpendatur: ut extra de ſent. ex com. ſacro.

k SAnctimonialis. Semper etiam in lecto & in infirmitate: ut xx. q. j. uidua.

l SAcratas. Monachas. non ſacratas.

m Sacratas. pallas. ſcilicet corporalia.

n Et ne peſtis. Sic ĩ. viij. diſt. mala.

Non

a Et recipiat fideles. Archi.

a Scilicet benedictis alias non eſt uerũ qđ minores conferant: ut dicam in hoc c. quoniã. hic alleg. Arch.

Corona nõ debet eſſe magna.

Apoſtolus tamen dicit illud generaliter non de clericis tãtum, ſecũdum. Lau.

f Cond. Dixi extra de uita & honeſtate. c. clericus. ad tex.

Clericus coniugat[9] nõ gaudet priuilegio clericali.

Apoſtata glibet nõ ſit excommunicat[9].

alias ſi quis uero a ſuo.

Dicas, quod hoc nõ poteſt uerum intelligi in clerico ſeculari. Nã in regulari ſec[9], ut extra lib. vj. ne cle. uel mo. ut periculoſa. Archi.

Et eſt ar. q monach[9] electus in epiſcopũ nõ debet habitum mutare, ſecũdum Lau. Ad idẽ extra de ui. & honeſt. cle. in magno. in. & hoc ar. ſumit, ex eo q hic dicit, ſemper.

a N On oportet ſubdiaconos. Secretarium. [a] eſt, altare, ne ſit cõtra. infra eadem nõ licet.

b Diaconium. Diaconium appellatur altare, quia ibi diaconus miniſtrat ſacerdoti.

c M Iniſtrum. Id eſt, ſubdiaconum.

d Derelinquere. Sed ſumere debet eas cum alijs miniſtris: ut de conſec. diſtin. ij. tribus.

e M Vlier. Docere non præſumat. hoc enim eſt ſacerdotale officiũ: ut xvj. quæſt. j. adijcimus. Idem plenius habes xxxiij. q. v. mulierem.

ADDITIO.

Idem Hugo. not. hic, ſcilicet quod habent a Papa liberam licentiam docendi & prædicandi populo ſecundum Laurent.

f Laicus. Argum. contra Templarios & Hoſpitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum ſint Deo deuoti. ut xij. quæſtio. j. duo. uel ipſi habent hoc ex ſpeciali priuilegio.

Templarij & Hoſpitalarij non ſunt laici.

g Præſentibus. Maxime: nam nec abſentibus. Quomodo enim prædicabit quis, niſi mittatur? extra de hæret. ad abolendam. & cap. cum ex iniuncto.

h N On oportet inſacratos. i. non ſacros.

i N On liceat. Portare. In proceſsione. & uocat hæc uaſa ſacra, ubi continentur reliquiæ.

k N On liceat. In ſecretario. hic ſecretarium dicitur locus, in quo ſacra uaſa ponuntur. & ſic non eſt contra. ſupra ea. diſtinct. non oportet. ubi dicitur, qđ ſubdiaconi ſecretarium ingredi non

Secretarium.

CAN. XXV.

N On oportet ſubdiaconos licentiam habere in ſacrarium ſiue ſecretarium, [a] quod Græci diaconium [b] appellãt, ingredi, & contingere vaſa dominica.

Item in eodem.

De eodem.

CAN. XXVI.

M Iniſtrum [c] non oportet uti orarijs, nec hoſtias derelinquere. [d]

Item in eodem.

De eodem.

CAN. XXVII.

N On oportet lectores, aut oſtiarios, aut pſalmiſtas orarijs vti, & ſic legere, aut pſallere.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Mulier in conuentu viros docere non permittitur.

CAN. XXVIII.

M Vlier quamuis docta & ſancta, viros in conuentu docere non præſumat. [e] Laicus [f] autem præſentibus [g] clericis, niſi ipſis rogãtibus, docere non audeat.

Item ex concilio Agathenſi.

Miniſtris non ſacratis vaſa dominica cõtingere non licet.

CAN. XXIX.

N On oportet inſacratos [h] miniſtros licẽtiam habere in ſacrariũ, quod Græci diaconium appellant, ingredi, & contingere vaſa dominica.

Item ex concilio Bràcharenſi primo.

Cuilibet ex lectoribus vaſa ſacra altaris portare nõ licet.

CAN. XXX.

N On liceat cuilibet ex lectoribus ſacra altaris uaſa portare, [i] nec alijs, niſi ijs, qui ab epiſcopo fuerint ſubdiaconi ordinati.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

Vt clerici comã nõ nutriãt.

CAN. XXXI.

N On liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi ſubdiacono, aut acolytho in ſecretario [k] vaſa dominica. Nec oportet clericos comã nutrire, & ſic miniſtrare: ſed attonſo capite auribus patentibus, & ſecundũ Aaron talerem veſtẽ induere, ut ſint ĩ habitu ornato.

Qualiter ſponſus & ſponſa ſunt benedicendi.

CAN. XXXII.

S Ponſus & ſponſa cũ benedicendi ſunt à ſacerdote, a parẽtibus ſuis, vel a paranymphis [l] offerantur: qui cũ benedictionẽ acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipſius benedictionis in virginitate [m] permaneant.

Qualiter epiſcopus ſit examinandus.

DISTIN. XXIIII.

Q Valiter epiſcopus ſit examinãdus, qualiter ipſe ſimul, cum reliquis infra ipſum conſtitutis ſit ordinandus, breuiter mõſtratum eſt. Nunc autem [n] uidendum eſt de ſacerdotibus & reliquis, an ſine examinatione ſint promouẽdi ad ordinem. De his ita ſcribit Paulus ad Timotheum: Manus [o] nemini citò impoſueris, & nihil ſine præiudicio [p] facias in alterã [q] partem declinando.

debent.

l S Ponſus. Vel à paranymphis. id eſt, parentibus uel ancillis: & dicuntur paranymphæ, quaſi parantes nympham.

ADDITIO.

Dicas quod paranymphi, uel paranymphæ ſunt cuſtodes puellæ ei aſſiſtentes & docentes qualiter ſe debeat habere: a para quod eſt iuxta, & nympha, quod eſt puella, ſecundum Hug. Vel dic lympha, id eſt, aqua, ſecundum Laur.

m In virginitate. Alibi dicitur de biduo, uel triduo, ut xxx. quæſt. v. aliter. Sed intelligo & illud & iſtud eſſe conſilium.

Q Valiter epiſcopus. Hæc diſt. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur quod probatæ vitæ debent eſſe ad eccleſiam ſacerdotes, & ad hoc tres canones inducuntur. Secunda ibi, Cum itaque. Tertia ibi, Quæritur qđ fieri. Ioã. de Fant.

n Nunc autem. In hac diſt. agit magiſter de examinatione clericorum. Primo oſtendit omnes examinandos eſſe. Secundo oſtendit qualiter & quando examinandi ſunt, & à quibus. Tertio qualiter puniantur, qui ſine examinatione promouent.

o Manus. lxxviij. diſtin. quid eſt.

ADDITIO.

Et extra de elect. cum nobis olim. & eſt hoc c. ſecundum Hugo. & Lau.

p Præiudicio. Id eſt, præcedenti iudicio. 1. Timo. 5.

q In alteram. Id eſt, in contrariam, prout ponitur ij. q. iij. c. ſi quem pœnituerit

Ex Decretis Syluestri Papæ capitulo ſeptimo.

De eodem.

CAN. I.

NVllus acolythorum, uel ſubdiaconorum rem conſecratam a presbytero alijs porrigat, quia aliud eſt miniſter, aliud aſsiſtens: niſi tamen ipſe ſupportet, quod ei ſacerdos impoſuerit ore ſuo benedictum.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Ante probationem nullus ordinetur clericus.

CAN. II.

NVllus ordinetur clericus, niſi probatus fuerit uel examine epiſcoporum, uel populari teſtimonio.[a]

Item Gelaſius Papa Celeſtino epiſcopo.

Ad miniſterium alicuius eccleſiæ clerici eiuſdem promoueantur.

CAN. III.

PResbyteri, diacones, & uniuerſi clerici Stomenſis ciuitatis[b] petitorio nobis ſuggeſſere porrecto, in eccleſia beati martyris Eleutherij epiſcopi, quæ in ſupradicta ciuitatis parochia probatur eſſe conſtructa, presbyterum, qui conſtitutus fuerat, defeciſſe: atque in eius locum Iulianum diaconem ipſius eccleſiæ pro celebritate ipſius loci, quantocyus debere ordinari. Et ideo, frater chariſsime, ſi de eius vi[illegible], uel moribus nihil eſt, quod contra canonum veniat ſtatuta, ſupraſcriptũ presbyterij honore decorabis, ſciturus[c] viſitatoris te nomine, non cardinalis creaſſe[d] pontificis. Pariter etiam & Feliciſsimum diaconem in eius eccleſiæ miniſterium (ſi conuerſatio eius fuerit probabilis) ſubrogabis: ut locus proceſsionis celeberrimus ad miniſteriorum conſecrationem, nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro.[e]

Itẽ ex cõcilio Laodicẽ.

Metropolitanorum & epiſcoporum examine promoueantur cæteri epiſcopi.

CAN. IIII.

EPiſcopi iudicio metropolitanorum, & eorum epiſcoporum, qui circuncirca ſunt, promoueãtur ad eccleſiaſticam dignitatem: ij uidelicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conuerſationis exemplo.

2 Cùm itaque ſine examinatione nullus ſit ordinandus, quemadmodum, & quo tempore ſacerdotum & cæterorũ infraſcriptorũ examinatio debeat fieri, conſiderandum eſt.

De his in concilio Nauatenſi ita legitur.

Qui ordinandi ſunt, feria quarta ad examinationem conueniant.

CAN. V.

QVando epiſcopus ordinationem facere diſponit, omnes, qui ad ſacrũ miniſteriũ accedere uoluerint, feria quarta ante ipſam ordinationem uocandi ſunt ad ciuitatem unà cum presbyteris, qui eos repræſentare debent: & tunc epiſcopus à latere ſuo eligere debet ſacerdotes,[g] & alios pru

fuerit. §. notãdum. ibi, præuaricator.

[a] NVllus. Teſtimonio. Hic habes quod teſtimoniũ populi æquiualet examinationi. Vnde ſufficit quod clericus ordinandus habeat famam pro ſe. Et per hoc etiam patet, quod noti non ſunt examinãdi, ſed tantum ignoti: ut xlvij. diſt. de Petro. xciiij. diſtin. valde. extra de præſumpt. mandata.

Ignoti ſunt examinãdi & non alij.

PResbyteri. CASVS *Vacante Stomen. eccleſia defecit Sacerdos in eccleſia beati Eleutherij martyris: & cum illa eccleſia epiſcopo indigeret, nec erat epiſcopus, qui eam ordinaret, clerici Stomenſis ciuitatis ſupplicauerũt Papæ ut præciperet Celeſtino epiſcopo quatenus nomine viſitatoris tantum, & non tanquam proprius epiſcopus ordinaret in præfata eccleſia Iulianum presbyterum diaconem in locum deficiẽtis presbyteri electum. Præcepit ergo Papa epiſcopo Celeſtino. vt Iulianũ diaconem promoueat in presbyterũ in prædicta eccleſia tantũ nomine viſitatoris, & Feliciſsimũ in locum Iuliani ſubſtituat diaconẽ, vt eccleſia illa, nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro. Caſus ſequentis capituli et §. patet.*

[1] De hoc not. ſupra diſt. proxi. qui epiſcopus. i princip. Archidia.

[b] Ciuitatis. Carentis epiſcopo. Sed nonne vacante ſede epiſcopali capitulũ potuit dare inueſtituram: ut extra de hære. ad abolendam. & extra de elect. quia diligentia?[2] Reſpõ. quod inueſtitura ad epõs ſpectat: ut xvj. q. vij. nullus Io. & eſt hodie expreſſum ex̃. ne ſe. vac. illa. ubi dicit qđ capitulum non ſupplet defectũ epi in collationibus præbendarum. B. Vel dic qđ capitulũ iſtum diaconũ nõ potuit alienare a ſe ſe. va. qa eccleſiaſticæ res alienari nõ poſſunt ſed. vacãte: ut xij. q. ij. ſi qua de rebus. & lxxj diſt. fraternitatem. & maior eſt alienatio[3] perſonæ, quã alterius rei, ut xij. q. j. præcipimus. Sed quare non petebant hoc ab Archiepiſcopo? Forte, quia eccleſia erat exẽpta. Item quare nõ petebant hoc à uicinis epis: ut lxv. diſt. ſi forte? Reſpon. forte nolebãt. poterãt enĩ ire ad Papã omnibus omiſsis medijs: ſicut ad eũ appellat omiſsis medijs. ij. qõ. vj. ad Romanã. & c. omnes. Vel capitulum ipſum elegit, & petijt a Papa cõfirmationẽ. Nã idem nõ põt eligere & confirmare.

[2] Iſta decre. nõ p- [...] bant inuenti id, ad qđ probandũ inducuntur.

[3] Dic q per cõfirmationẽ nulla fit alienatio, nec præiudicatur futuro epiſcopo. & ſic loquit extra de maiori. & obe. his q̃. & c. cum olim. Ioã. de Fant.

[c] Sciturus. Semper hoc ergo eſt exprimendũ, ne pro iure poſsit hoc in poſterum ſibi uendicare: vt vij. qõ. j. pontifices. extra de iure patro. ex literis.

[d] Creaſſe. Id eſt, ordinaſſe illum.

[e] Nec miniſtro. Et ita quælibet eccleſia habebit ſacerdotem & diaconũ. Alibi dicit quod habebit duos ſacerdotes. vij. q. j. illud. & ex̃ de fil presbyt. c. propoſuit.

[f] EPiſcopi. Qui plurimo. tales enim præferendi ſunt alijs in ordine, & in dignitate[4] ut xlj. diſtinct. c. ſtatuimus. lxxv. diſtinct. cap. ultimo. Cum itaque. Hæc eſt ſecunda pars, in qua dicit quod ordinandi ſunt examinandi. Ioan. de Fantu.

[4] [illegible] Alexã. de Im. in l. cum qđ. circa prin. ff. ſi certũ pet.

[g] QVando. Sacerdotes. tamen hoc videtur eſſe officium

Archidiaconus inſtituẽdos examinare debet.

officium Archidiaconi, & repræſentare abbates ordinandos, & abbatiſſas in ſede ponere: ut extra de offi. Archi. ut noſtrum. Et eſt argu. ad hoc ĩ. diſt. proxi. oſtiarius. Et ſecundum hoc uidetur quod ſi Archidiaconus debet examinare inſtituendum, quod tenetur ordinato ad beneficium conferendũ, arg. liiij. diſt. ſi ſeruus. Arg. contra extra. de præben. epiſcopus. Sol. illud eſt quando epiſcopus ordinat ſine repræſentatione, uel quãdo repræſentans nõ eſt ſoluendo.

ADDITIO.

De hoc not. extra de offic. archid. ad hæc.

a Patriam. Nam propter natiuitatem, uel patriam carius, uel uilius emitur mancipium. ff. de ædili. edic. quod ſi uolit. §. qui mancipium.

b Inſtitutionem. i. titulum.

Ordinãdi de quibus ſunt examinandi.

c Inueſtigent. Sed nunquid ordinandi ita rigide ſunt examinandi? quod uidetur, ut extra de purg. can. conſtitutus. & extra de elec. cum in cunctis. Argu. contra. ff. de ædil. edic. l. ſi quid uenditor. in princ. ubi dicitur quod non ita amare, ſed cum quodam temperamento accipiẽdum eſt, ut non requiratur nimia perfectio, extra de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potiſsime requirenda ſunt, ætas legitima, literatura ſufficiens, *z* morum honeſtas: ut extra de elect. cum in cunctis. Et ſi non fuerit in his tribus examinatus, deponendus eſt, ut extra de elect. nihil eſt.

z Hæc in monacho nõ eſt neceſſaria: ut legitur & no. infra, xvj. q. j. legi.

dentes uiros, gnaros diuinæ legis, exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum uitam, genus, patriam, a ætatem, inſtitutionem, b locũ, ubi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi instructi in lege Dei, ante omnia diligenter inueſtigẽt: c ſi fidem catholicam firmiter teneant, & uerbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi autem, quibus cura committitur, cauere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuſcunque muneris cupiditate illecti a uero deuient, ut indignum & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quòd ſi aliter fecerint, & ille, qui indignè acceſſerit, ab altari remouebitur: & illi, qui donum ſancti ſpiritus uendere conati ſunt, coram Deo iam condemnati d eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & ſic ſabbatho, qui probati ſunt, epiſcopo repræſententur.

Alias e autẽ, ſine clericorum, uidelicet conſilio, & populi teſtimonio, nullum epiſcopus ordinare præſumat.

Vnde in concilio Chartagin. iiij. legitur.

Sine clericorũ ſuorũ conſilio epiſcopus clericos nõ ordinet.

CAN. VI.

EPiſcopus ſine conſilio clericorũ f ſuorum clericos nõ ordinet: ita, ut ciuium conniuentiam, & teſtimonium quærat.

Quæritur, quid fieri debeat de ijs, q̃ ſine examinatione prouecti ſunt.

De his ita legitur in cõcilio Martini Papæ.

De ijs, qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur.

CAN. VII.

SI quis presbyter aut diaconus ſine aliqua examinatiõe ordinati ſũt, aut certè cùm diſcuterentur, criminoſa peccata cõfeſsi g ſunt, aut poſt ordinationem ab alijs detecti ſunt, abijciantͬ ex clero Similiter uerò & de uniuerſo clericorũ ordine ſeruetur. Nã hoc ſibi, qđ irrepᵬhẽſibile h eſt, ſancta catholica defendat eccl̃ia.

d Iam condemnati. Sunt ergo tales ipſo iure ſuſpenſi. j. q. j. reperiuntur.

Alias. Dictum eſt ĩ. quod clerici collaterales epiſcopi, debent probare & examinare ordinandos. & ordinandi debent eſſe probati populi teſtimonio. Nunc uero dicitur, quođ ſi neutrum iſtorum interueniat, epiſcopus non debet præſumere facere ordinationẽ. Caſus ſeq. c. cum §. patet.

e Alias. id eſt, ſi non ſunt examinati a collateralibus epiſcopi *x* uel probati per teſtimonium populi. ad hoc ſupra. eo. nullus.

x Vt ſupra c. proximo.

f EPiſcopus. Clericorum. Sed contra. xv. q. vij. c. ult. ubi dicitur, q̃ ſolus epiſcopus honorem dare poteſt: ſolus auferre non poteſt. Sed ibi hæc dictio ſolus, non excludit clericos ſuos, ſed alios epiſcopos. Adhuc ſignatur aliud contrarium. lxvij. diſtin. reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis. Requiritur ergo conſenſus canonicorum in ordinibus conferendis: ut hic. Item in cauſarum diffinitionibus: ut xv. quæ. vij. epiſcopus. Item in conferendis beneficijs, extra de ijs, q̃ ſi. a præla. ſine conſenſu c. ea noſcitur. xciij. diſt. legimus. Item in priuilegijs cõferendis, & alijs negotijs, ut extra de ijs, quæ ſi. a prælа. quando. *y*

Epiſcopꝰ debet habere capituli conſenſum in multis.

y Scilicet in diſpenſatione rerum eccleſiæ. xij. q. ij. ſi qua de rebus. Item ĩ alienatiõe. xij. q. ij. ſine exceptione. x. qõ. ij. hoc ius. Itẽ in omnibus communibus negotijs, ut qđ omnibus ĩcumbit, ab omnibus comprobetur, extra de præſcrip. accedens. Archidia.

Quæritur, quid fieri. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, quod ſi aliqui ſine examinatione ordinantur, ſi criminoſi ſint, deponãtur. Io. de Fant.

g SI quis. Confeſsi. Si metu probationum aliquis confitetur crimen, talis habetur pro conuicto. Sed ſi ſpõte aliquis confitetur crimen, nulla examinatione ꝓcedente, ſeruatur quod legitur xv. q. viij. qui admiſerit. & cap. ſi quis preſbyter. Et ponitur hoc uerbum adijciantur impropriè: uno modo exponitur quantum ad ordinandos: alio modo quantum ad ordinatos. Et quod dicit ordinatũ deijciendum, ſi prius fuerit criminoſus, intelligas de maiori crimine: quia ſi quis in minori crimine exiſtens ordinari ſe permiſerit, non deponitur, ſed imponitur ei pœnitentia: ut lxviij. diſtinctio. cap. j. lxxxij. diſtinctio. presbyter. extra de renun. niſi. §. propter criminis conſcientiam. Qui ergo tempore ordinationis ſuæ tacet crimen ſuum, deponitur: ut l. diſt. ex pœnitentibus. uel ſi quis ſine examinatione promotus fuerit, ut lxxiiij. di. quiſquis. & lxxxj. diſt. ſi qui ſine examinatione. Sed pone, quod in omnibus ſit idoneus, qui ordinatus eſt ſine examinatione: nunquid propter hoc ſolum deponendus eſt, *z* quod non eſt examinatus? ita uidetur hic dici: & hoc non eſt propter ſuum uitium, ſed propter uitium ordinantis: ut lxx. diſtin. c. j. & xvj. quæ. vij. decernimus. Item quia non intrauit per oſtium, unde mori debet, ut Rhemus. ff. de re. di. l. ult. Alij contrarium dicunt, ar. contra extra de præb. cum ſecundum. Ioan.

Confeſſus de crimine, an habeatur ꝓ conuicto.

t Ordinati.

z Hæc depoſitio fieri debet nõ ab eo, qui eũ ordinauit, cũ ipſe debeat deponi, ſed ab eiꝰ ſupiore ſecũdũ Hu. idem ſẽtit Goſ.

h Quod irreprehenſibile. Ergo minores ordines

DISTIN. XXV.

Qvòd nullus sine examinatione ordinãdus ſit, breuiter ꝓbatũ eſt. Quid aũt [a] *ad epm, quid ad unũquenq; inferiorem pertineat, Iſido. Iſpalen. epiſcopus ĩ epiſtola ad Ludifredum ſcribit, ita dicens:*

Quod epiſcopi et cæterorum ſit officium in eccleſia.

CAN. I.

Perlectis ſanctitatis tuæ literis gauiſus ſum, quod optatam ſalutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in conſequentibus iſinuare eloquij tui ſermo ſtuduit, gratias ago Deo, quòd ſolicitudinem officij paſtoralis impendis: qualiter & quo modo eccleſiaſtica officia ordinentur, perquiris. Et licet omnia prudentiæ tuæ ſint cognita: [b] tamen, quia affectu fraterno me conſulis, ex parte, qua ualeo, expediam: & de omnibus eccleſiæ gradibus, quid ad unumquenque pertineat, eloquar. Ad oſtiarium nanque pertinent claues eccleſiæ, ut claudat, & aperiat templum Dei: & omnia, quæ ſunt intus extraq; cuſtodiat: fideles recipiat, excommunicatos & infideles [c] excipiat.

Ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manusque ſuper energumenos & catechuminos in exorcizando imponere. Ad acolythum pertinet præparatio luminariorum in ſacrario ipſe cereum portat: ipſe ſuggeſta pro euchariſtia ſubdiaconibus præparat. Ad pſalmiſtam pertinet officium canendi, ſcilicet dicere benedictiones, [d] laudes, [e] ſacrificium, [f] reſponſoria, & quicquid pertinet ad canendi peritiã. Ad lectorem pertinet lectiones [g] pronuntiare, & ea, quæ prophetæ uaticinarunt, populis prædicare. [h] Ad ſubdiaconũ pertinet calicem & patenam ad altare Chriſti deferre, & Leuitis tradere, eiſq; miniſtrare, urceolũ quoque & aquã, manile, & manutergium tenere, Epiſcopo, presbyteris, & Leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere. Ad diaconum pertinet aſsiſtere ſacerdotibus & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti: in baptiſmo, ſiue in chriſmate, & patena & calice: oblationes quoque inferre, & diſponere in altari: cõponere etiam menſam Domini, atq; ueſtire: crucẽ ferre, & prædicare Euangelium & Apoſtolum [i] ad populum. Nã ſicut lectoribus uetus teſtamentum, ita diaconibus nouum prædicare pręceptum eſt. Ad ipſum quoque pertinet officium precum, [k] & recitatio [l] nominum. Ipſe præmonet [m] aures habere ad Deum, ipſe hortatur clamare, [n] ipſe donat pacẽ, [o] & ipſe annũtiat. [p]

Ad presbyterum pertinet ſacrificium corporis & ſanguinis domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. Ad epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio, unctio altaris, & conſecratio chriſmatis, [q]

---

[1] Ar. contra ſupra ea diſt. qñ ſumpto argu. a contrario ſenſu Sed iſta hic & ibi ſub. maxime. Arch.

cum examinatione [1] conferendi ſunt. Nam & deponitur quis a minoribus ordinibus, ut xxvij. q. j. ſi quis epiſcopus.

Qvod nullus. Hæc diſtin. diuidit in tres partes. In prima ponũtur officia minorum clericorum & epiſcoporũ & aliarũ dignitatũ, ſcilicet Archid. Archipresb. Primicerij, Sacriſtæ, Theſaurarij. Pet. Secũda ibi, ex hac. Tertia ibi, nunc autem. Io. de Fant.

[a] Quid autem. In hac diſtin. oſtendit quid pertineat ad unumquenque ordinem. [2] Secundo ponit regulam apoſtoli, Oportet epiſcopũ eſſe ſine crimine. & inde nacta occaſione ponit uarias ſignificationes huius nominis crimen. & oſtendit qđ ſit mortale. & quod ueniale.

[2] Et hoc uſq; ad §. nũc autẽ.

Perlectis.

CASVS.

Hoc ca. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte oſtẽdit Iſidorus, quæ officia pertineant ad ſingulos ordines. In ſecũda parte quæ incipit ibi: hi ſunt ordines, oſtẽdit, quòd quatuor dignitates debent eſſe ſub Epiſcopo in eccleſia maiori, ſcilicet Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, & Theſaurarius: et quæ ad ipſos pertineant, & quibus præponantur, quod proſequitur uſq; ad §. nunc autem.

[b] Cognita. no. ꝙ quærere poſſumus ea, quæ ſunt nobis nota: ut xj. di. quis

Nota, quærere licet.

neſciat. xxiiij. q. 3. j. pudenda. uer. ſi.

[c] Infideles. contra. ĩ. de conſe. diſtin. j. epiſcopus nullum. Sed illud nõ tenet: quia contraria conſuetudine abrogata ſunt, diſt. iiij. §. leges.

ADDITIO.

Hoc legitur & no. j. quæſtione j. non liceat. ibi uideas. Vel dic ut not. in prædi. c. epiſcopus. & xxx. q. iij. de inceſtis. in gl. de hac materia, &c. ſed qđ hic not. fuit in ſumma Gof. Archid.

[d] Benedictiones. i. benedicamus.

[e] Laudes. i. alleluia. uel illud, Chriſtus uincit, &c.

[f] Sacrificium. i. offertorium.

[g] Lectiones. Legendas in matutinis.

[h] Prædicare. i. legere, ne ſit contra xvj. q. j. adijcimus.

[i] Apoſtolum. id eſt epiſtolam, cũ deeſt ſubdiaconus.

[k] Precum. Dicendo litanias.

[l] Et recitatio. Ordinandorum, & baptizandorum, & mortuorum, & excommunicatorum, ij. q. j. legum.

[m] Præmonet. Cum dicit Humiliate uos, & cætera.

[n] Clamare. Kyrie eleiſon, in rogationibus. Idẽ Goſ.

[o] Pacem. Cum dicit dominus uobiſcum. uel pax uobiſcũ, ſecundũ conſuetudinẽ alterius loci. Vel cum dicit, Agnus Dei, &c. Lau.

[p] Annuntiat. Feſtiuitates.

[q] Chriſmatis. Alia plura ſpectant ad epiſcopũ: ut lxviij. diſt. quamuis.

Et

Ipſe prædicta officia, & ordines eccleſiaſticos diſtribuit, ipſe ſacras uirgines benedicit, & dũ præceſſerit unuſquiſq; in ſingulis ordinibus: iſte tamẽ eſt præordinator in cunctis. Hi ſunt ordines & miniſteria clericorũ, quæ tamen authoritate pontificali, in archidiaconi cura, Primicerij & Theſaurarij ſolicitudine diuiduntur. Archidiaconus. n. imperat ſubdiaconibus & leuitis, ad quem iſta pertinẽt miniſteria: ordinatio ueſtiendi altaris a leuitis, cura incẽſi, & ſacrificij a neceſſaria ſolicitudo, q̃s leuitarum ad populum Euangelium legat, quis preces dicat, ſeu reſpõſoria in dominicis diebus aut ſolennitatibus decantet. Solicitudo quoq; parochiarum & ordinatio, & iurgia b ad eiuſdem pertinet curam: pro reparandis c diœceſanis baſilicis ipſe ſuggerit ſacerdoti: d ipſe inquirit parochias cum iuſsione e Epiſcopi, & ornamenta & res baſilicarum, f & parochiarum geſta: & libertatum eccleſiaſticarum epiſcopo idem refert: collectam pecuniam de communione g ipſe accipit, & Epiſcopo defert, & clericis proprias partes ipſe diſtribuit. Ab archidiacono nuntiatur epiſcopo exceſſus diaconorum ipſe denuntiat ſacerdoti in ſacrario ieiuniorum dies atque ſolennitatum: & ab ipſo publice in eccleſia prædicantur. Quando uero archidiaconus abſens eſt, uicẽ eius diaconus h ſequẽs adimplet. Archipresbyter i uerò ſe eſſe ſub archidiacono, eiuſque præceptis, ſicut epiſcopi ſui ſciat ſe obedire: & (quod ſpecialiter ad eius miniſterium pertinet) ſuper omnes presbyteros in ordine poſitos curam agere, & aſsiduè in eccleſia ſtare, & quando epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe uice eius miſſarum ſolennia celebret, & collectas k dicat, uel cui ipſe iniunxerit. Ad primicerium pertinent acolythi, exorciſtæ, pſalmiſtæ atq; lectores ſignum l quoque dandum pro officio clericorum, pro uitæ honeſtate: & officium cantandi, & peragendi ſolicitè: lectiones, Pſalmũ, laudes, & reſpõſoria officiorũ quis clericorum dicere debeat. Ordo quoq; m & modus canendi in coro pro ſolennitate & tempore. Ordinatio quoq; pro luminaribus deportandis, Si quid etiam neceſſarium fuerit pro reparatione baſilicarum, quæ ſunt in urbe, n ipſe denuntiat ſacerdoti: epiſtolas epiſcopi pro diebus ieiuniorum parochianis per oſtiarios ipſe dirigat. Clericos, o quos delinquere cognoſcit, ipſe diſtringat: quos uerò emendare non ualet

a Et ſacrificij. portandi ad altare.

b Et iurgia. Hic uidetur, quod archidiaconi habeant ordinariam iuriſdictionem, & quod poſsint inſtituere clericos & ſuſpendere, uel excommunicare: e ut lxiij. diſtin. ſi in plebibus. & extra de pœn. licet. & extra de exceſsibus præla. ad hoc. & de offic. deleg. ſuper eo. & de præben. referente. & extra de inſtitu. cùm ueniſſet. Arg. contra. xvj. q. vij. nullus. & extra de offic. Archid. c. iiij. & v. Item uicarius eſt epiſcopi: ut j. capit. j. & extra de offic. Archi. capi. j. ergo habet delegatam iuriſdictionẽ, non ordinariã. Ad hoc dico, quod Archid. habet ordinariã iuriſdictionẽ. ſ Et quod legitur extra de offic. archi. capi. iiij. intelligo cum Archid. extendebat manus ad ea quæ ſibi non competebant ex officio: niſi cõſuetudo ſit præſcripta, uel generalis aliarum eccleſiarum illius diœce. Nec obſtat quod dicitur eſſe uicarius epiſcopi: quia nihilominus eſt ordinarius iudex. Nam & uicarius alicuius eccleſiæ perpetuus, dicitur ordinarius: ut extra de præben. de monachis. Sic uideo, quod uicarius iudicis ordinariam habet poteſtatem: quod ex eo patet, quia interponit decretũ de non alienandis rebus minorũ. C. de offi. eius, qui ui. alte. gerit. l. ij. ſed hoc non poſſet facere, ſi haberet delegatam iuriſdictionẽ: ut ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſd. l. ij. uidetur tamen ex hoc, q̃d habeat delegatam iuriſdictionem: quia appellatur ab ipſo ad Archiepiſcopũ, ut extra de præben. referente. Sed ſi haberet ordinariã iuriſdictionem, gradatim fieret appellatio: ut ij. q. vj. anteriorum. Item alia ratione uidetur hoc, quia tantum de humilioribus negotijs cognoſcit, ut hic dicitur: ergo eſt pedaneus iudex: ut C. de peda. iudi. l. ulti. ſed pedanei iudices delegati ſunt: ut C. de ped. iud. l. pe. Item quia epiſcopus hoc officium delegat alijs: ut x. q. j. epiſcopum. Sed illud intelligas de illo iure uiſitandi quod epiſcopo competit. H. dicit ipſum habere ordinariã: ſed tamen eam non poteſt exercere ſine authoritate epiſcopi: ſicut metropolitanus ius habet cõſecrandi epiſcopũ: illud tamen ius nõ poteſt exercere ſine alijs epiſcopis. lxiiij. diſt. c. j. Ioã. Mihi uidetũ, quod ſolus epiſcopus in ciuitate ſua debeat eſſe iudex ordinarius: ut vij. q. j. in apibus. niſi ſecus ſit de cõſuetudine iam præſcripta, ut extra de præſcrip. de quarta. & capi. auditis. & melius de offic. arch. c. ulti. quod eſt Honorij. B.

c Pro reparandis. Alibi dicitũ, quod hoc ad præpoſitũ ſpectet ut lxx. diſt. ſanctorum. ſed ibi nomen p̃poſiti large ſumitũ, ut extra de uer. ſig. quãuis

d Sacerdoti. Epiſcopo.

e Cum iuſsione. generali, quando recipiat Archidiaconatum ab epiſcopo.

f Baſilicarum. ruraliũ: quia ea, quæ ſunt in urbe cuſtodit primicerius.

g De cõione. Id eſt oblationibus.

h Diaconus. cum ergo poſsit uices ſuas delegare ergo eſt ordinarius: ut C. de iud. à iudice.

i Archipresbyter. in quibuſdam eccleſijs uocatur iſte decanus. quinquag. diſtin. in capit. ſed ille eſt archipresbyter ruralis.

k Collectas. ſcilicet orationes.

l Signum, i. pulſatio campanarum.

m Modus. i. cũ organo, uel ſine eo.

n In urbe. ſed archidia. extra urbẽ: ut ſ. dictum eſt.

o Clericos. ciuitatenſes.

e Ad hoc facit q̃d not. ix. q. iiij. nullus primas in gloſ. ergo nec & infra dicam xxiiij. q. iij. tam ſacerdotes. ibi uideas Archi.

ſ Idẽ Bal. in l. præcipimus. in prin. C. de appell. & Alexã. de Imo. in ri. ff. de offi. ei⁹ cui mã. ẽ iuriſ. in iiij. col. ubi ad hoc multa adducit in ca.

t De quo hic nõ loquitũ, ſecũdum Lau.

rò emendare non ualet, eorum exceſſus ad agnitionem epiſcopi deferat; baſilicanos[a] ipſe conſtituat, & matriculam[b] ipſe diſponat. Quando autē primicerius abſens eſt, ea quæ dicta ſunt. ipſe exquirat, qui ei aut lege[c] eſt proximus aut eruditione. Ad theſaurariū pertinet oſtiarij baſilicarū ordinatio,[d] incenſi præparatio cura chriſmatis conficiendi, cura baptiſterij ordinandi præparatio luminariorum in ſacrario & ſacrificijs.

[x] Ex hac epiſtola liquet, quid cuiuſq; officij ſit. Eſt etiam alia diſtinctio epiſcoporum, presbyterum, diaconorum, quam fecit Clemens in epiſtola ſua ita dicens.

Quid ab epiſcopis, quid à presbyteris, quid à diaconibus audire oportet.

CAN. [illegible]

Audire[e] epiſcopum attentius oportet & ab ipſo ſuſcipere doctrinā fidei: monita[f] autem uitæ à presbyteris inquirere: à diaconibus uerò ordinē diſciplinæ.[g] Sacerdos quoq; utrunque humerum orario ambit: Diaconus uerò ſiniſtrū tantum, ut ad miniſterium expeditius diſcurrat.

Vnde in concilio Toletano, capi. ij.

Quare leuita unum tantum humerum orario ambit.

CAN. III.

Vnum orarium oportet leuitam geſtare in ſiniſtro humero:[h] propter quòd[i] orat, id eſt prædicat. dexteram autē partem oportet habere liberam, ut expeditius ad miniſterium ſacerdotale recurrat.

3 Nunc autē[k] per ſingulos gradus ordine recurrētes, qui ex quibus ordinibus in quē gradū conſcendere poſsint qui poſt lapſum ualeant reparari, uel qui nō: quibus culpis à proprio gradu mereantur deijci; quo accuſante, quibus teſtificantibus poſſint conuinci, cuius ſententia ſint abſoluēdi uel damnandi breuiter[l] cōſulemus. Ac primum à pontificali gradu incipientes, qualē oporteat eum eſſe, qui in epiſcopum eſt ordinandus, diligenter inueſtigemus. Apoſtolī regulā[m] ſecuti, quā in huiuſmodi re Timotheo & Tito ſcribit dicens: Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe; id eſt, non obnoxium reprehenſioni. Hoc ad Timotheū.[n] tertio, ad Titum autē primo: Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe: quod (ut Hieronymus ſcribit ad Oceanum) idē eſt. Nomine autē[o] criminis[p] quodlibet peccatum intelligitur: unde in eadē epiſtola[q] Hiero

a Baſilicanos. i. cuſtodes baſilicarum.

b Et matriculam. i. tabulam. nam in matricula faciat ſcribi, quod quilibet canonicus legere debeat.

c Aut lege. id eſt, ordine. & ar. literaturam æquipollere dignitati.

d Ordinatio. i. ut ordinet ea, quæ ſunt neceſſaria ad baſilicam. ſ. claues & candelas.

x Ex hac epiſtola. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinc. in qua ponit de ordinatione presbyterorum & diaconorum.

e Audire. Oportet. ſubditos

f Monita. Id eſt, conuerſationem.

g Diſciplinæ. Id eſt, regulam uiuendi: ut xj. quæſtio. j. ſicut.

h Vnum. In ſiniſtro humero. Et hoc ideo, ut oſtēdatur q̄ debēt trāſire de læua ad dexterā, id eſt, de tēporalibus ad ſpiritualia. & hoc oſtenditur cum tir cunflectitur poſtea uerſus dexteram.

k Nunc autē. Hæc eſt tertia pars huius diſtinct. in qua ponuntur xiij. capitula apoſtolicæ regulæ: & ſub hac occaſione ponit quatuor acceptiōes criminis. Ioā. de Fan.

i Propter quod. Id eſt, quia. ſimile ponitur. xxij. diſt. de conſtantinopolitana. uerſi. nanq;.

Nunc autem. Ab hoc loco uſque ad xlix. diſtin. aſsignat. xiij. c. apoſtolicæ regulæ, q̄ in locis ſuis diſtinguemus & protengit hic tractatus uſque ad xij. cauſam aſsignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quem debeāt promoueri: qui lapſi ualeāt reparari, & qui nō: & ſub quo iudice quilibet accuſetur: & ſub quo iudicē ſint ligandi, uel abſoluendi. Si qua autem alia interponit, incidentia ſunt, ut in vj. vij. viij. ix. & x. cauſis. Continua. Hactenus oſtendimus quales ſint promouendi, & qualiter ſint examinandi: nunc autē oſtendit quales in quolibet ordine debeant ordinari. Ioan. de Fant.

l Breuiter. id eſt, ad duodecimam cauſam.

m Regulam. hæc ſunt. xiij. capitula, quæ proſequitur. Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. Vnius uxoris uirum. Non uiuolentum. Prudentem. Ornatum. Hoſpitalem. Pudicum. Doctorē. Nō percuſſorem. Non litigioſum. Nō cupidum. Domui ſuæ bene præpoſitum. Non neophytum.

n Ad Timotheum. ſcribit.

o Nomine autem. Gratianus uolens exponere authoritatem Apoſtoli, oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, aſsignat hic plures ſignificationes huius nominis crimē & licet hic quidā quinque ſignificationes aſsignent, ego non aſsigno niſi quatuor. Dicitur enim quandoq; crimen omne delictum ſiue mortale ſiue ueniale: ſiue ex deliberatione procedat, ſiue ex ignorantia; ſecundum quod dicitur: Nemo ſine crimine uiuit. & hanc ſignificationem innuit ibi, nomine autē criminis. Quandoque dicitur crimē infamia procedens ex crimine, prout ibi ſumitur in epiſtola ad. Titum. Quādoq; dicitur crimen ſolū id, quod ex deliberatiōe procedit, ſiue illud ſit mortale, ſiue ueniale: prout ibi ſumitur criminis appellatio, &c. Quarto modo dicitur crimē ſolum id, quod eſt dignū depoſitione, prout ibi ſumitur, alias ea demum. Ioann. Deinde exemplificat quod crimē ſit mortale, quod ueniale: oſtendēs q̄ mortalia delentur per pœnitentiam, uenialia in purgatorio. hæc uideas qualiter dixi in caſibus. B.

p Criminis. In præcedenti authoritate.

q Vnde in eadem epiſtola. Sic continua: dicet quodlibet delictum dicatur crimen, nō tamen ita accipitur in præcedenti authoritate: quia ſecundum hoc fere

Aliter accipit l. di. cōtumaces. Arc. Literatura æquipollet dignitati.

Regula apoſtolica habet. 13. capitula.

Quam tractat uſq; ad l. di. p ordinē: demū repetit eandem & ordinate adi[illegible] ſti. 81. uſq; ad diſ. 91. ſi qua alia īterponit ī diſtinctionibus, uel in cauſſis, incidētia ſunt, ut j. ſequitur in glo. ſecundū Hugo.

Crimen quadrupliciter dicitur.

Virgo beata & ſanctus Ioannes fuerũt in utero ſanctificati.

ſere nullus eſſet idoneus. &c.
a Pene.§.de pœn.diſt.j c.ultimo.
a Pene dicitur propter beatam uirginem & ſanctum Ioannem, qui fuerunt ſanctificati in utero: uel eſt philoſophicum temperamentum.
b Grex. Sic j.q.j utiliſsimus. lxj. diſtin. in ſacerdotib.
c Vel. Pro id eſt, criminis appellatio.

CASVS.
[redacted]

Iacobi ultimo.

d Late. Sed latius ſupra ibi, nomine autem. hic enim ſolũ mortale & ueniale qđ ex deliberatiõe ꝓcedit.
e Ex ignorantia. ſcilicet uenialia peccata.
f Quia facile. [redacted] de pœn. diſtin.j. quem pœnitet. & diſt in.vj. qui uult. Vel ideo facile qa per orationem dñicam, uel per eleemoſynam, uel per modicum ieiuniũ, uel per aſperſionẽ aquæ benedictæ dimittũtur: ut de pœniten. diſtinct. iij. de quotidianis. & diſtinctio.vj.qui uult. & de conſe.diſtin.iij.aquam.

[redacted]

Venialia remittuntur uarijs modis.

nymus dicit: Res contra naturam pene a eſt, ut ſine peccato aliquis ſit: ſed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex b dicantur. In epiſtola uerò ad Titum crimen uocatur criminale peccatũ, uel c criminalis infamia. Vnde ibi legitur, crimen eſt querela, id eſt peccatum accuſatione & damnatione dignum. Quòd autem ſine crimine iubetur eſſe, qui in epiſcopum eligitur, non ante baptiſma ſed poſt baptiſmũ intelligendũ eſt: ut a tempore uidelicet baptiſmatis, nullius criminis conſcientia mentem eius remordeat. unde Hieronymus ſcribit in eadem epiſtola ad Titum: criminis appellatio aliàs latè d patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda ſuper epiſtolam Iacobi: Peccata, quæ ex ignorantia e uel infirmitate humana committuntur: dicit, & præcipit alterutrum confiteri, quia facilè f dimittuntur. quæcunque uerò fiunt ex deliberatione, non niſi per pœnitentiã. Hinc etiam g Auguſti. ait: Nullum peccatum eſt adeò ueniale, quod non fiat criminale, h dũ placet.

Aliàs ea demum ſignificat quæ ſemel commiſſa ad damnationem ſufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedũt, quæ niſi ſæpius reiterata, & in conſuetudinem fuerint deducta, quãuis grauent poſt mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia etſi quadam ratione crimina appellentur, tamen mortifera & capitalia non ſunt.

Vnde Auguſtinus, in homelia de igne purgatorio, exponens uerba Apoſtoli ait: Si quis ſuper hoc i fundamentum ædificauerit ligna, k fœnum, & ſtipulam, &c.

Multi ſunt, qui lectionẽ iſtam malè intelligentes falſa ſecuritate decipiuntur: dum credunt, quòd ſi ſuper fundamentũ Chriſti capitalia crimina ædificant, peccata ipſa per ignem tranſitorium poſſint purgari, & ipſi poſtea ad uitam perpetuã peruenire. Intellectus iſte, fratres chariſsimi, corrigendus eſt: quia ipſi ſe ſeducunt, qui ſibi ſic blandiuntur. illo enim tranſitorio igne, de quo dicit Apoſtolus, Ipſe ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: non capitalia, l ſed minuta peccata purgãtur: de quibus & ſi non

g Hinc etiam. Reſpicit ad id quod dixit, ſi ex deliberatione. Ioan.
ADDITIO. Et expones ſic, Hinc id eſt, ad oſtendendũ ꝙ illa quæ cõmittuntur ex deliberatione indigent pœnitentia: & poſſunt iſta eſſe uerba Gratiani, uel Bedæ introducentis authoritatem Auguſt. ſecundum Hug.

h Criminale. [redacted]

Quod [redacted] dic, ut legit & no. de pœnit. diſ.j. tres. ꝓpe ſin.

Id eſt, drit. Arc.

Alias ea demũ. Hic ponitur quarta acceptio huius nominis crimen, ſ. quod ſemel commiſſum ſufficit ad dãnationẽ & depoſitionẽ, nõ tñ infamat: & oſtendit in hoc §. quæ peccata ſint mortalia: & q̃ uenialia: & q̃dã ex his enumerant mortalia, quæ per pœnitentiam purgant, uenialia i purgatorio poſt mortem. Et dicitur, qđ per lignum magna uenialia deſignantur, per fœnum minora, ꝑ ſtipulã minima intelligũt.

1.Cor.3.c

i Super hoc. Id eſt, ſuper fidem, id eſt, poſtquam fidẽ quis ſuſceperit. i. licet quis poſt fidẽ ſumptã uenialiter peccauerit, nihilominus ſaluus erit.

Venialia triplicia ſunt.

k Ligna. Per hoc innuit tria gña uenialiũ, ligna uocat grauiora uenialia, fœnũ minora, ſtipulã minima. ligna eni diutius ſunt in igne, q̃ fœnũ: & fœnum diutius quàm ſtipula.

Punitũ ne aliquis in purgatorio ꝓ mortali peccato.

l Non capitalia. Hac authoritate dicunt quidã qđ nullus pro mortali peccato puniẽ igne purgatorio, ſed tñ ꝓ ueniali. Alij dicunt qđ ſi aliqs cœperit pœnitere ꝓ mortali, & non ꝑficit hic pœnitentiam, perficiet eam in purgatorio. Sed ſi hic non eſt contritus de mortali, non purgabitur pro illo in purgatorio. Sic uidetur Aug. hic uelle, & de pœ.diſt.j.ſi peccatũ. & c. ſicut primũ. & de pœn.diſt.ult.c.ultimo.

omnia [b], uel [c] aliqua commemoranda ſunt, ne aliquis inaniter excuſare ſe conetur, & dicat ſe non ſcire, q̃ ſunt minuta peccata, & quæ criminalia. Et quãuis Apoſtolus plura capitalia commemorauerit, nos tamẽ (ne deſperationem facere uideamur) breuiter dicamus, quæ illa ſunt: ſacrilegiũ, homicidium, adulterium, fornicatio, falſum teſtimonium, rapina, furtum, ſuperbia, inuidia, auaritia: & ſi longo tempore teneatur, iracundia: & ebrietas, [c] ſi aſsidua ſit, in eorum numerum cõputatur. Quicunque.n. aliquot de iſtis peccatis in ſe dominari cognouerit, & non ſeipſum dignè emendauerit, & ſi habuerit ſpatium, longo tempore pœnitentiam non egerit, & largas eleemoſynas non erogauerit, & à peccatis ipſis non abſtinuerit illo tranſitorio igne, de quo Apoſtolus ait, purgari non poterit: ſed æterna illum flamma ſine ullo remedio cruciabit. Quæ autẽ ſunt minuta, licet oĩbus nota ſint: tamen quia longum eſt, ut omnia replicenẽ, opus eſt ut ex eis, uel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut in potu plus accipit, [d] quàm neceſſe eſt, ad minuta peccata nouerit pertinere: quoties plus loquiẽ quam oportet: plus tacet, [e] q̃ expedit: quoties pauperes importunè petentes exaſperat: quoties cùm ſit ſanus corpore, alijs ieiunantibus [f] prandere uoluerit: aut ſomno deditus tardius [g] ad eccleſiam ſurgit: quoties excepto [h] filiorum deſiderio [i] uxorem ſuã cognouerit: quoties in carcere poſitos tardius requiſierit, & infirmos tardius uiſitauerit. Si diſcordes ad concordiam reuocare neglexerit. [k] Si plus aut proximũ, aut uxorẽ, aut filium aut ſeruum [l] exaſperauerit, q̃ oportet. Si amplius blanditus fuerit quàm oportet. Si unicuique maiori perſonæ, aut ex uoluntate, aut ex neceſsitate adulari [m] uoluerit. Si pauperibus eſurientibus nimium delicioſa, uel ſumptuoſa [n] conuiuia præparauerit. Si ſe, aut in eccleſia, aut extra eccleſiam fabulis otioſis (de quibus in die iudicij ratio reddenda eſt) occupauerit. Si dum incautè iuramus, [o] & cùm hoc per aliquam neceſsitatẽ implere non poterimus, utiq; periuramus: & cum oĩ facilitate uel temeritate [p] maledicimus: quoniam ſcriptũ eſt, Neque maledici regnum Dei poſsidebunt.

Item Gregorius.

Quæ ſunt uenialia peccata quæ poſt hanc uitam purgantur.

CAN. IIII.

Qualis hinc [q] quiſque egreditur, talis in iudicio [r] apparebit uel repræſentabitur: ſed tamen de quibuſdam

---

Ebrietas quandoq; eſt mortalis.

a Non omnia. Scilicet quæ ſint mortalia, q̃ uenialia.

b Vel. [illegible]

c Ebrietas [illegible] & hæc eſt [illegible], ſi nõ eſt aliquod peccatũ: ut xvj. quæſt. j. ſane quandoq; dicitur ſtudium ad inebriandum ſe: & hoc ẽ mortale peccatum, ut xxxv. diſtin. ante omnia. extra. de uita & hon. cle. [illegible] crapula, quæ [illegible] frequẽs actus bibendi: & illud eſt ueniale, [illegible] uerſi. ſeq.

d Plus accipit. Casu, nõ ex contemptu, & non ad ingurgitationem: alias eſſet mortale peccatum: ut iiij. diſt. denique.

Taciturnitas in p̃latis eſt peccatũ mortale.

e Plus tacet. In prælatis eſt taciturnitas mortale peccatum: ut xliiij. diſtin. ſit rector. xl. diſ. ſi Papa. in alijs eſt ueniale.

Quære nõ aſſerit, nã hoc dicere eſſet durũ. Arc.

f Ieiunantibus. Sed nonne comedere ante horam comedẽdi eſt mortale peccatum, ut de conſec. diſtin. j. ſolent. & diſtin. v. quinq; modis? Sed non intelligas de ieiunijs ſtatutis, ſed de illis, quæ qlibet ꝑ ſua uolũtate ſeruat. lxxvj. diſt. utinam.

g Tardius. Si peccatum eſt aliquid tardius dare. xiij. q. ij. q oblationes. xvj q. j. decimæ.

ADDITIO.
Dic ꝙ ipſum ſurgere nõ eſt peccatũ, ſed tarditas & negligẽtia. cum iſtis concord. ſecundũ Hug.

h Excepto. Argumen. contra Hug. qui dicit quod uir non poteſt cognoſcere uxorẽ, quin uenialiter peccet: ut dixi ſ. diſtinct. xiij. nerui.

i Deſiderio. Supple & cauſa reddenti debiti.

k Neglexerit. Hoc eſt in prælato mortale: ut xc. di. præcipimus.

Maritus uxorẽ caſtigare poteſt.

l Seruum. In hoc caſu ſeruus audiẽ agens contra dñm ſuum, & dominus talis cogiẽ eũ uendere: ut ff. de ijs q ſui uel alie iu. ſũt. l. ij. §. dominorũ. Si militer marit⁹ uxorem tenetur moderate caſtigare, ut vij. q. j. ſicut in ſi. niſi ſit clericus, q eum durius poteſt caſtigare, ut xxx. [illegible]

Adulatio tripliciter ſit.

m [illegible] Vel [illegible] non habet [illegible] & ſic eſt mortale. xj. q. iij. uæ qui dicitis.

n Vel ſumptuoſa. xl. di. nõ cogantur.

ADDITIO.
Hoc uult ſonare iſta cõcor. ſicut infirmatẽ diues, ſi uita [illegible]

Iuramentũ an ſemper ſit mortale peccatum.

o [illegible] ſicut ſi ſolẽniter & ex diſcretiõe iuraſſet: ut xxij. q. iiij. qui iuramẽto. Idẽ dico ĩ iuramẽto p metũ extorto: ut extra de iureiu. uerũ. Cõtra ij. q. iiij. nos ſanctorũ. Solu. ibi de ſolẽni. hic de nõ ſolenni.

1. Cor. 6. b.

p Temeritate. Sed ſi ex odio, eſſet mortale, unde ſequitur, quoniam.

q Qualis hinc. hoc uerum eſt de ſumme bonis, uel ſumme malis. Nam quidam ſunt ſumme boni, quidam ſumme mali,

r In iudicio. ut xiij. q. ij. tempus. Ioan.

De hoc etiam no. extra de cele. miſſar. cum. Marthæ. in ſi.

culpis [a] eſſe ante iudicium purgationis ignis credendus eſt [b] pro eo, quod ueritas dicit, Quia ſi quis in Spiritum ſanctũ blaſphemias [c] dixerit, neque in hoc ſeculo remittetur ei, neque in futuro. In qua ſententia datur intelligi quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam in futuro poſſe relaxari. quod autem de uno negatur, [d] conſequens intellectus patet, quia de quibuſdã conceditur. Sed tamen (ut prædixi) hoc de paruis minimiſque peccatis fieri poſſe credendum eſt: ſicut eſt aſsiduus, & otioſus ſermo, immoderatus riſus uel peccatum curæ familiaris, quod uix ſine culpa, [e] uel ab ipſis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, ſciũt. Quæ etiã poſt mortem grauant, ſi adhuc in uita poſitis minimè in morte fuerint relaxata.

Item Auguſtinus.

De eodem.

PALEA.

Qui in aliud ſeculum diſtulit fructum conuerſionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic ignis & ſi non ſit æternus, miro tamen modo grauis eſt. Superat enim omnem pœnam, quam unquam paſſus eſt aliquis in hac uita, uel pati poteſt.

Alias autẽ ea tantùm delicta ſignificat, quorũ eſt perpetua infamia: unde illud Hieron. Primum itaque ſine crimine, &c. Vnde Hierony. ſcribit in eadẽ epiſtola ad Titum.

Item & Inn. Papa.

A die baptiſmi ſine crĩe debet inueniri, qui in epiſcopum eſt ordinandus. CAN. V.

Primùm [f] itaq; ſine crimine iubetur eſſe epiſcopus: qđ alio uerbo ad Timoth. irreprehenſibilem nominatum puto: non quòd eo tantum tempore, quo eſt ordinandus ſit ſine ullo crimine, & præteritas maculas noua conuerſatione diluerit: ſed quòd ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſciẽtia mordeatur. Quomodo enim poteſt præſes [g] eccleſiæ auferre malum de medio eius qui in delictum ſimile corruit: aut qua libertate peccantem corripere [h] poteſt, cùm tacitus ipſe ſibi reſpondeat [i] eadem ſe admiſiſſe, quæ corripit. [k] Ecce, qui ordinandus eſt in epiſcopum, non ſolum tẽpore ſuæ ordinationis, ſed etiam omni tempore poſt Baptiſma à crimine im munis debet eſſe.

DISTIN. XXVI.

[a] Sequitur in utraq; epiſtola, vnius uxoris uirũ

a Culpis. Scilicet uenialibus.

b Credendus eſt. Hic uult dicere: quod quædam culpæ tolluntur per ignem purgatorij ante diẽ iudicij.

c Blaſphemias. Qui peccat per impotentiam, dicitur peccare in patrem: quia patri attribuitur potentia. xxiij. diſtin. qui epiſcopus. Qui peccat per ignorantiã dicitur peccare in filiũ: quia filio attribuitur ſcientia. xxxviij. diſtinct. ſi iuxta. Sed qui ex contemptu peccat, dicitur peccare in ſpiritum ſanctũ: ut ille qui eſt obſtinatus in peccato: & illud dicitur irremiſsibile, [i] ideſt non ita de facili remittitur, ſicut præcedentia de pœni. diſtin. j. §. poteſt. & diſt. ij. ſciendum.

d Negatur. Argu. quod de uno negatur, de alio conceditur: ut xv. q. iij. de crimine. ff. de iudi. l. cũ prætor. ſic quod de uno cõceditur, de alio negatur: ut xl. diſt. diſciplina. j. quæſt. j. per Eſaiã xxxiij. q. v. qui ſitit. [2] Ar. cõtra. C. de nat. liber. authẽ. item ſi quis. ubi licet unum nominet, tamen extẽditur ad alios. ſic lxj. diſt. miramur. ar. ff. de cuſto. reo. ſi quis.

e Sine culpa. Similiter militia, mercatio, procuratio, ſiue adminiſtratio aliqua uix ſine pẽccato ſit, ut de pœni. diſt. v. falſas. & capi. qualitas.

Q Vi in aliud. Alias. Hic proſequit Gratianus ſecundum H. quintam acceptionem huius nominis crimen, dicens quod crimen dicitur quodcunq; irrogat perpetuam infamiam.

f P Rimum. Ex hoc cap. tres oriuntur opiniones. dicit Hu. quod qui ſemel peccauit, non poteſt amodo promoueri, uel aliquos actus legitimos exercere: ut hic, & lxviij. diſtinct. quoniam. & j. quæſt. vij. ſi quis omnem. & quinquag. diſtinct. illud. & vj. quæſt. j. qui crimen. & viij. quæſt. j. in ſcripturis in fine. & extra de tempo. ordi. capi. ex tenore. Et argu. pro eis. ff. de ædil. edic. quis ſit fugitiuus. primo reſpon. Fur enim non purgat uitium furti. licet rem reſtituat. ff. de furtis qui ea mente. nec raptor uitium rapinæ. ff. ui bono. rapto l. penultima. Alij dicunt, quod poſt quodlibet mortale actã pœnitentia poteſt quis promoueri, niſi ſit crimen enorme: ut lxxxj. diſtin. Apoſtolus. Et eſt argumẽtũ ad hoc quinquag. diſtinct. ferrum. ff. de ædili. edic. quod ita ſanatũ eſt. [1] Quia ſtatus noſtri temporis, &c. ut xxxiiij. diſtinct. fraternitatis, & dicunt quod ille canon corrigit alios qui de rigore loquuntur. Tertij dicunt, quod quantumcũq; ſit graue delictum, dummodo ſit occultũ, poſt pœnitentiam non impedit promouẽdum: ut quinquag. diſtin. de his. Ego credo, qđ ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum, dummodo ſit enorme, impedit promouendum, licet egerit pœnitentiam, quinquag. diſtinct. miror. Ioan. Sed certe hoc non eſt uerum, licet Ioã. hoc dicat. Nam pro occulto crimine nemo repellitur poſt pœnitentiam: niſi in homicidio. ut dicit noua decretal. extra de tempo. ordi. capit. ulti. quæ declarat hoc totum. B.

g Præſes. i. epiſcopus.

h Corripere. Nota, quod poteſt quis accuſari de peccato, de quo pœnituit xxxiij. quæſt. ſecũda admonere.

i Reſpondeat. ſic infra diſtinct. proxi. una tantum. & xlij. diſtinct. capitulo primo. & undecima diſtinct. in ſacerdotibus. §. primo.

Peccatur uario modo in patrem, & filiũ, & ſpiritum ſanctum. Mat. 12. c.

[1] Quod dic, ut legit & no. j. de pœn. diſtin. j. §. põt etiam & di. 2. & c. ſciẽdũ. Archidi.

[2] In fine.

[1] Ad idẽ de pœ. di. j. quã cuiuſlibet. & c. quãobrẽ. uer. neque. n. &c. Et 32. q. 1. quæ autẽ in ſi. lvj. diſtin. nunquam nam Deus uitijs tantum iraſcitur, nõ hoĩbus. de pœ. diſt. j. quãobrẽ. Archid.

[1] Cõcor. l. frater à fratre. ff. de condi. indebit. & l. altius. ff. ſi ſeruitus uendi.

Promoueri utrũ poſsit ille qui ſemel peccauit.

S Equitur. Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Sicut duobus. Ioã de Fant.

Sequitur. In hac xxvj. diſt. exequitur ſecundum præceptum apoſtolicæ regulæ, oportet

læ, oportet epiſcopum eſſe unius uxoris uirũ, quod negatiue exponitur, id eſt, non pluriũ, tamen in caſu neceſsitatis bigamus promouetur uſq; ad ſubdiaconatum. ut xxiiij. diſt. lector. Aſsignantur autem quatuor rationes. quare bigamus nõ poſsit promoueri.

ni, id eſt, ſicut duobus coniugijs non poteſt aliquis deſeruire ſimul, ſic ab uno coniugio in aliud ire non licet: quia talis apoſtataret à uia ordinandi.

post baptiſma uidelicet non ante baptiſmum.

Vnde Hieronymus ſcribit ad Oceanum.

Poſt baptiſmum debet eſſe monogamus, qui in epiſcopum eſt ordinandus.

CAN. I.

VNius [a] uxoris uirũ, id eſt, mon ogamũ [b] poſt baptiſmũ. [c] ſi enim & ante coniugem habuerit, quæ obierit, nõ imputetur ei, cui prorſus nouo homini [d] nec ſtupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obſunt.

Auguſtinus uero contra teſtatur ſcribẽs in epiſtola ad Titum.

Qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum aliam ordinandus non eſt.

CAN. II.

ACutius intelligunt: qui nec eum, q catechumenus uel paganus habuerit unam ante baptiſmum, & poſt baptiſmum habuerit alteram, ordinãdum cenſuerunt: qa de ſacramento [e] agitur, non de peccato propter ſanctitatẽ ſacramẽti. Sicut ſi fęmina catechumena uitiata ẽ, nõ poteſt poſt baptiſma inter Dei uirgines cõſecrari: [f] ita non abſurdè uiſum eſt bigamũ non peccaſſe, ſed normã ſacramenti amiſiſſe, non ad uitæ meritũ, ſed ad ordinationis ſignaculum. Vnius uxoris uir epiſcopus ſignificat [g] ex oĩbus gẽtibus unitatẽ uni uiro [h] Chriſto ſubditam. [i]

[2] Sicut duobus dominis ſeruire: ſic ab uno dño apoſtatare, atq; in alterius ſupſtitionẽ ire nõ licet. †

Item Innocen. Rufo, & Euſebio, & cæteris epiſcopis Macedonibus.

In baptiſmate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur.

CAN. III.

DEinde opponitur non dici oportere bigamum eum, qui cathecumenus habuerit & amiſerit uxorem, ſi poſt baptiſmum fuerit aliam ſortitus: eamque primam uideri, quæ nouo homini copulata ſit: quia illud

Bigamus ꝓpterquatuor rationes ꝓmoueri nõ poteſt.

Vna propter defectũ ſacramenti: qa nõ eſt ibi ſacramẽtum unitatis, cùm carnem ſuã diuiſerit in plures: ut j. ead. acutius. Item propter prærogatiuam ordinũ: ut j. eadem. una. Item propter ſignũ incõtinentiæ ex eo, qd de una tranſiuit ad aliam: ut lxxxij. diſtin. propoſuiſti. Item ex eo, quod nõ habet frontem hortãdi uiduitatẽ: ut j. ea. una. in fin.

[a] VNius. i. eſt, non pluriũ ſic extra de teſti. licet. Et ſic uerba affirmatiua exponũtur negatiue: ut j. quæſt. j. iudices. xxiij. q iiij. ſi ea.

[b] Monogamum. Monos unum, gamos mulier uel nuptiæ. inde monogamus, ſcilicet q unã tãtum habuit uxorem. H.

[c] Poſt baptiſmũ. Non dicit uerum, quia matrimoniũ non ſoluitur in baptiſmo: ut j. ead. c. deinde. & male ſentit hic Hieronymus. unde Auguſtinus eũ corrigit in proximo capit.

[d] Nouo homini. Sub eo modo loquendi ſeruus poſt manumiſsionẽ dicitur nouus homo: ut ff. de adi. leg. ſi ſeruus legatus. & alia lex dicit, quod poſt manumiſsionẽ alius intelligitur: ut ff. de ſolu. qui res. §. aream.

[e] De ſacramento. Senſus eſt, bigamus non repellitur quia peccauit ſed propter ſacramenti defectũ, qui eſt in eo, extra de big. à nobis. & ca. nuper. Et no. quod in matrimonio triplex deſignatur ſacramentum: [1] cõiunctio animorum per uerba de præſenti deſignat coniunctionem fidelis animæ ad Chriſtũ: ſed commiſtio carnis deſignat cõiunctionem Chriſti & eccleſiæ: ut extra de biga. debitum. Item deſignat ibi unio Deitatis cum humanitate, ut de conſecra. diſt. ij. in Chriſto. & illam deſignat cõiunctio corporum.

[1] Hic uideas quod dicam de pœ. diſt. ij. cap. tolle charit. §. Adã. ſup gloſ. dicẽs hoc, &c. Archid.

[f] Cõſecrari. quæri conſueuit, cum cõſecratio epiſcopi maior ſit & dignior, q̃ uirginũ, quare poſsit conſecrari in epiſcopũ, qui non ſolũ uxorem habet, ſed etiã poſt mortuã uxorem habuit concubinam: ut xxxiij. diſtin. habuiſſe. & xxxiiij. diſt. capit. fraternitatis. Et ſi qua fuerit corrupta, uel ante baptiſmũ, uel poſtea non poſsit inter ſacras uirgines conſecrari: ut xx. q. j. iuuenculas? Reſpõdetur, ſacra uirgo ſignificat eccleſiam triumphantẽ, ubi non eſt macula neque ruga. xxj. diſtin. quamuis. ſed epiſcopus eccleſiam militantem. ubi ſunt boni & mali. xxxj. diſt. quoniam. xi. q. iij. audi.

† Cõcor. text. in l. naturaliter. quẽ ui de C. de epi. & cle.

Corrupt[9] in epm cõſecrari poteſt ſed nõ corrupta inter uirgines.

[g] Significat [redacted] j. q. j. detrahe uerbũ ab aqua, quid erit, niſi aqua?

[h] Vni uiro. Id eſt. Deo, & non diabolo, & ſic bene aptatur ſeq. litera.

[i] Subditam. i. non ab eo diuiſam: & bene ſequitur.

ACutius. CASVS. *Capitulũ hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Auguſtinus quod ille, qui habuit unam coniugem ante baptiſma & aliam poſt promoueri non poteſt cum ſit bigamus:, & hoc ſit non propter peccatum, quod contraxit: ſed propter ſacramenti defectum, quod in eo defecit: cum hic non de peccato, ſed de inordinatione agatur. Et ſi catechumena fuerit ante baptiſmum corrupta, licet poſtea baptizetur, tamen non poterit inter uirgines conſecrari. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, Sicut. dicitur quod ſicut unitas uni uiro, id eſt, Chriſto debet eſſe ſubdita. & non diuerſis, id eſt, Deo & diabolo: ita à Deo recedere in ſuperſtitionem Diaboli non licet. Vel intellige ſic, ut facit ad propoſitum Gratia-*

DEinde. CASVS. *Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod Rufus, & Euſebius, & cæteri epiſcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebãt. prima erat, quod ille nõ debet bigamus reputari, qui ante baptiſmũ habuit unã, et poſtea aliã, & eam quã poſt baptiſmũ aliquis habuit, uideri quaſi nouo homini copulatã. Sed hanc opin. reprobat Inno. per duo inconuenientia. Primũ eſt, quod ſecũdũ illorũ opi. ſi aliquis ante baptiſmũ tres habuerit uxo-*

res

ret, poſt baptiſmum quartam, quæ quarta eſt, erit prima ſecundum eos. Secundum inconueniens eſt, quod hæc talis, quæ quarto ducta eſt, debet loco uirginis reputari. Secunda opinio erat, quod totum quicquid agit homo ante baptiſmum, in baptiſmo deletur. quod Innoc. reprobat: cum in baptiſmo tantum peccata deleantur, & non matrimonia, cum Deo authore ſint conſtituta. Tertia opinio erat, qđ matrimonium ante baptiſmum non erat legitimum: & hoc improbat tali ratione: quia ſi hoc uerum eſt, filij inde nati non erunt legitimi, nec hæreditatem habebunt, ſed erunt ſpurij, uel naturales. Hoc etiam improbatur authoritate domini. nam interrogatus a Iudæis, ſi liceret homini dimittere uxorem ſuam, reſpõdit: Quos Deus coniunxit homo non ſeparet. & de his tantum loquebatur ſcilicet Iudæis, qui ante baptiſmum contraxerunt. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, quæro & ſolicitus. reuertitur Innocentius ad ſecundam opinionem & eam improbat duabus rationibus uſque in finẽ. Prima eſt, quod ſecundum hoc filij nati ante baptiſmum et poſt non erunt fratres, nec inter eos erit famil. ercis. iudiciũ: qđ eſt abſurdũ. Secũda eſt quia ſecundum hoc bona, quæ facit aliquis catechumenus, non proſunt ei, ſi quod ante baptiſmum geſsit, in baptiſmo deletur.: quod non fuit uerum in Cornelio gentili, nec in præceptis legalibus diligenter impletis. Et ſic concludit quod per baptiſmum non aboletur matrimonium, ſed peccatum.

coniugium per baptiſmi ſacramentum cum cæteris [a] criminibus ſit ablatum. Quod cùm de una utiq; dicitur, certè ſi tres habuerit ĩ ueteri poſitus homine uxores, erit ei, quę poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretãtibus prima: uirginis æquè [b] nomẽ accipiet, quæ quarto loco ducta eſt. Quis (oro) iſtud non uideat cõtra Apoſtoli eſſe præceptũ, qui ait, unius uxoris uirum oportere fieri ſacerdotẽ? Sed obijcitur, [c] ꝙ in baptiſmo totũ quicquid in ueteri homine geſtum eſt, ſit ſolutum. dicite mihi (ut cum pace ueſtra loquar) an crimina tãtùm dimittũtur in baptiſmo, an & illa, quæ ſecundum Dei præcepta ac Dei inſtituta complẽtur? Vxorem ducere, crimen eſt, an non eſt crimen? ſi crimen eſt, ergo (ut cum præfata uenia dixerim) erit author in culpa, qui ut crimina cõmitterent, in paradiſo præcepit, cum ipſe eos benedixit. Si uerò nõ eſt crimẽ, quia quod Deus iſtituit, nefas eſt crimen appellari. & Salomon addidit: Etenim à Deo præparatur uiro uxor: quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſum, quod Deo authore legitur conſummatum? Quid de talium [d] filijs percenſetur? nunquid non erunt admittendi in hæreditatis conſortium, qui ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante baptiſmũ fuerat uxor: eruntq; appellãdi, uel naturales, [e] uel ſpurij: quia non eſt legitimum matrimonium, niſi illud (ut uobis uidetur) quod poſt baptiſmum aſſumitur? Ipſe Deus cùm interrogaretur à Iudæis, ſi liceret uxorem dimittere, atque exponeret fieri non debere, addidit: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. An ne de his locutus eſſe credatũ, qui poſt [f] baptiſmum ſortiũtur? Meminerint & hoc à Iudæis interrogatum, & etiam Iudæis eſſe reſponſum. [g] Quæro, & ſolicitus quæro, ſi una eadẽq; ſit uxor eius qui antè catechumenus, poſtea ſit fidelis: filioſque ex ea cum eſſet cathecumenus ſuſceperit, & poſtea alios filios cũ ſit fidelis: utrũ ſint fratres appellandi, an nõ habeat poſtea defuncto patre familiæ erciſcundæ hæreditatis conſortium, quibus filiorũ nomen regeneratio ſpiritualis creditur abſtuliſſe? Qđ cùm ita ſentire abſurdum eſt, quæ ratio eſt hoc defendi, & uacua magis opinione iactari, quã aliqua authoritate [h] roborari, cũ nõ poſsit ĩter peccata deputari qđ lex p̄cepit, [i] & Deꝰ adiunxit? Nunqd ſi catechumenus uirtu-

Prouerb. 19. 2.

Mat. 19.

a Cum cæteris. Improprie ponitur hæc dictio, cæteris, ut ibi, & cum eo alij duo latrones. ſic lvj. diſtin. Cœnomanẽſem: [1] xxxiiij. diſtinct. ſi quis uiduam. viij. quæſtione iij. Artaldus. unde licet ſic inueniatur ſcriptum in aliquo inſtrumento, hæc eccleſia cum cæteris capellis, per hoc non probatur eccleſiam iſtam eſſe capellam.

Cæteri & alij qñq; ponunt ĩproprie.

[1] Et cap. apoſtolica. & in c. ga. ff. de cõſtit. pri. l. j. §. debitum. Arc.

ADDITIO.

Argumentum contra j. quæſt. vij. & ſi illa, in princ. ubi de hoc. Archid.

b Aeque. Id eſt, ſimili ratione.

c Sed obijcitur. Nunc obijcit contra ſecundam opinionem.

d Quid de talium. Hic obijcit contra tertiam opinionem.

e Vel naturales. Qui dicuntur legitimi, qui naturales habes xxxij. quæſtio. iiij. liberi. & qui ſpurij. ff. de ſtatu ho. l. uulgo.

f Sortiuntur uxores & uiros.

g Reſponſum. not. interpretandas eſſe locutiones ſecundum perſonas, quæ loquuntur, quid uel quibus loquuntur, ut hic, & j. quæſtione vij. didici. & extra de maiorit. & obe. ſolitæ & quod perſona loquens comprehenditur in generali ſermone. argumen. ff. de pignori. Paulus. §. ultimo. Sed contra argumen. C. de ſolu. inquiſitio. & argumen ff. loc. qui inſulam. §. ultimo. ubi nec dominus, nec familia excipitur in generali ſermone.

Perſona loquẽtis, an ĩ gñali ſermone cõprehendatur.

h Authoritate. quod enim ratione probari non poteſt, extirpandum eſt, ut lviij. diſtinctione corepiſcopi.

i Lex præcepit. xxiij. q. iij. qui peccat, non peccat legis authoritate, &c.

tibus ſtuduit, humilitatē ſecutus eſt, patientiam tenuit, eleemoſynas fecit, morti dèſtinatos [a] qualibet rōne eripuit, adulteria exhorruit, caſtitatem tenuit: quæro, ſi hæc oīa cùm factus fuerit fidelis, amittit: quia per baptiſmū totū, quòd uetus homo geſſerat, putat auferri? Aſpicias gentilē hominem Corneliū orationibus atque eleemoſynis uacantem, angelū audientē per reuelationem, ipſumq; Petrum uidētem, nunquid per baptiſmum hæc illi ablata ſunt, propter quæ ei baptiſma uidetur eſſe conceſſum? [b] Si ita creditur: mihi credite, non modicum erratur: quia quicquid bene geſtū fuerit & ſecundùm præcepta legalia cuſtoditū, non poteſt facientibus deperire. Nuptiarū ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non poteſt dici peccatum. & quod peccatum non eſt, ſolui inter peccata [c] credi nō debet. Eritq; integrū & ſalutare, exiſtimare aboleri non poſſe prioris nomen uxoris: cùm nō ſit dimiſſum pro peccato, qđ ex Dei ſit uoluntate completum.

Item Ambroſius in libro de Officijs.

Bigamus reputatur, qui ante baptiſmum habuerit unā, & poſt baptiſmum aliam.

CAP. IIII.

VNa tantùm nec repetita nobis copula permittitur, & in ipſo coniugio lex eſt nō iterare coniugium: nec ſecundæ coniugis ſortiri coniūctionem. Quod pleriſque mirum uidetur, cùm etiā ante baptiſma, iterata cōiugia, electioni muneris, & prærogatiuę ordinationis [d] impedimenta generent: & cum etiam delicta obeſſe non ſoleant, [e] ſi lauacri remiſſa fuerint ſacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptiſmo culpa dimitti poteſt, lex aboleri non pōt: in coniugio non culpa, ſed lex eſt. Quod culpæ eſt igitur, in baptiſmo relaxatur: quod legis eſt, in coniugio non ſoluitur. Quomodo aūt pōt eſſe hortator [f] uiduitatis, q & ipſe coniugia frequentauerit? Ioannes Baptiſta dum Herodem ab inceſtu prohiberet, dicens, Nō licet tibi habere uxorem fratris tui: euidēter oſtendit inter infideles cōiugia eſſe. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur nō ſolum qui poſt baptiſma cōiugia frequētant, ſed etiam qui ante baptiſmum unam, & poſt baptiſmum alteram habuiſſe probantur. Bigamus [g] uerò in ſacerdotem ordinari non debet: non quia deliquerit ſecūdam accipiendo uxorem, ſed quia prærogatiua exutus eſt ſacerdotis. [h]

Luc. 4. & Mat. 14.

Vnde Ambr. in epiſtola ad Vercellenſes ait:

Non peccat bigamus, ſed prærogatiua ſacerdotij exuitur.

a Deſtinatos. Quid de hoc iuris ſit, habes xxiiij. q. v. reos.

b Conceſſum. Quaſi dicat, eadem cauſa non operaẗ contrarios effectus. ſic lvij. diſtin. ſi quis in ægritudine. ſicut eadem ſolutio non parit liberationem & repetitionem: ut ff. đ ſol. qui hominem. §. ult. extra de baptiſ. maiores.

Cauſa eadē diuerſos effect⁹ non opaẗ.

c Inter peccata. Videtur ergo, qđ infamia contracta ante baptiſmū, nō tollitur per baptiſmum. & ita qui ante baptiſmum fuit infamis, poſtea nō poteſt promoueri: ut xlviiij. diſtinct. quoniam. & j. qō. vij. ſi quis omnē. Hoc nō credo, ſed dico infamiam & irregularitatē ex proprio delicto ꝓuenientem tolli in baptiſmo: [1] quia dona baptiſmi ſūt ſine omni pœnitentia & ſatisfactione: ut de conſec. diſt. iiij. ſine. Si enim peccatum noñ deleretur quātum ad infamiam, adhuc poſt baptiſmū obeſſet, quod negat Ambroſi. ĵ. eadem. una. Vnde ſi aliqs occidit mille homines ante baptiſmū, oīs infamia & irregularitas tollitur: ut 51. diſtinc. ſi quis poſt acceptū. Hoc ēt patet ī Paulo, qui ante baptiſmum fuit homicida, & tñ poſtea factus eſt apoſtolus: ut 50. diſt. §. econtra. Si obijcis, ꝙ ſecundū hoc illa, quę corrupta eſt ante baptiſmū, poſt baptiſmū non ſit irregularis, & ideo debet conſecrari. bene cōcedo qđ non eſt irregularis, ſed tamē impeditur à cōſecratione propter defectū ſacramēti. Sed quare repellitur mulier ꝑtextu fornicatiōis, quā ante baptiſmū commiſit ut extra de diuortijs. gaudemus. in fi. ſic uideẗ in ꝓmouendo. Sed hoc ideo eſt, qa illud delictū nō tñ uxorem, ſed ēt uirū maculat: ut xxxij. q. j. in cōiugio. Sic uides quod per libertatem tollitur delictum, uel infamia, quā quis in ſeipſo cōmiſit, ſed illud delictū, quod in alio commiſit, non tollitur: ut ff. de ijs, qui notantur infa. l. pe. & l. athletas. §. Pomponius. Præterea per baptiſmum tollitur crimē præcedens, non tamē tolliẗ exceptio cōpetens ex crimine, ſicut per pœnitentiam tollitur crimen, non tamē exceptio competens ex crimine: ut ī. diſtinc. proxi. c. ult. & xxxiij. q. ij. admonere. Io. Quod autem hic dicitur, non eſt peccatum, ſed ſequela peccati, ſcilicet infamia ex peccato contracta. Secus autē eſt in illa, quæ nō prouenit ex peccato, ſed ex conſtitutione eccleſiæ: ut in illa quæ inuita eſt corrupta, ut ſ. ead. diſt. cap. ij. & in iudice & executore, ut 50. diſt. ſi quis uiduam. & lj. diſt. aliquantos. & tamen non peccant tales. Simile xxiij. q. v. miles. ſecundū Hugo. uideẗ ſequi inconueniens, ſcilicet qđ melioris cōditionis ſunt delinquentes, quam illi qui non deliquerunt. xxiiij. di. fraternitatis. xix. qō. iij. mandamus. in gloſ. nō quod. Sed hoc contingit uirtute ſacramenti.

Baptiſm⁹ tolliẗ infamiā præcedentem.

[1] Ar. infra de cōſecra. diſ. iiij. nō ex quo. in fi. Archi.

d VNa tantum. Ordinationis. Simile ĵ. xxxij. di. feriatim.

e Non ſoleant. Ergo infamia ex delicto ꝓueniens nō nocet quantū ad legem promotionis, ſcilicet per baptiſmum deleta.

f Hortator. Sic xxv. diſt. c. ulti. & xlvij. di. c. ſicut hi. §. neceſſe.

g Bigamus. Bigamus cōponiẗ à bis & gamos, quod eſt mulier uel uxor. & ſic dicitur bigam⁹. qui duas habet, uel habuit uxores. Ar.

h Sacerdotis. Ide de

CAN. V.

Qui ſine crimine unius uxoris eſt uir, tenetur ad legem ſacerdotij ſuſcipiendi. Qui autẽ iterauerit coniugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed prærogatiua exuitur ſacerdotis.

DISTIN. XXVII.

[1] Quòd autẽ [gs] unius uxoris uir epſ iubetur eligi, quæritur, an de tpe ordinationis hoc ſit accipiendum: ut tpe ſuæ adminiſtrationis eius poßit copula fungi, quã unicam & uirginem ſibi deſponſauit.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

Non ordinetur diaconus, niſi caſtitatem fuerit profeſſus.

CAN. I.

Diaconus [b] qui eligitur, ſi conteſtatus [c] fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit ſe i caſtitate nõ poſſe manere, hic nõ ordinet. Quod ſi i ordinatione tacuerit, [d] & ordinatus fuerit, & poſtea matrimoniũ deſiderauerit, ſit alienus à miniſterio, & uacet à clero.

Hac authoritate datur ĩtelligi, quòd illi qui uxores habent, uel accipere uolũt, nec diacones, nec ſacerdotes fieri poſſunt, niſi continentiã profiteãtur. Si uerò diaconus à miniſterio ceſſare uoluerit, cõtracto matrimonio licitè [e] põt uti. Nã & ſi in ordinatione ſua caſtitatis uotũ obtulerit, tamen tãta eſt uis in ſacramento coniugij, quòd nec ex uiolatione uoti poteſt diſſolui ipſum coniugiũ.

Vnde Auguſtinus in libro de bono coniugali ad Iulianum.

Nubentes poſt uotum, non ſunt ab inuicem ſeparandi.

CAN. II.

[2] Quidã nubẽtes poſt uotum [f] aſſerunt adulteros eſſe: ego

---

de quolibet ſacro ordine. xlij. di. quieſcamus. Vi ſine crimine.

Quod autem. Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima itẽdit Gratianus ſuperficialiter allegãdo probare, quod ſi diacon⁹ fuerit proteſtatus, quod non poterit continere, ſi contrahit, tenet matrimoniũ: ſed hoc eſt falſum. Secũda ibi, Quidã. Io. de Fan.

[a] Quod autem. In hac xxvij. diſt. primo ponit icidẽtem [1] quæſtionem. ſ. an epſ poſsit uti matrimonio cõtracto. Secundo ponit contrarietates capitulorum quorundam, quæ loquuntur de uouentibus. & ea ſoluit diſtinguendo inter uouentes ſolenniter & uouentes ſimpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorũ, & protenditur iſte tractat⁹ uſque ad xxxvj. diſ.

[b] Diaconus Secũdum qđ patet per §. ſequẽtem, hoc c. põt intelligi de matrimonio iam contracto & de contrahẽdo: & ſecundũ hoc diuerſis modis exponitur litera. Secundũ quod intelligit de contracto planũ eſt, quia iſte M. Papa præceſsit Greg. qui indixit continentiã ſubdiaconibus. xxxj. diſt. ante ſed hoc expone pro incipiẽdo, id eſt, pro cõtracto retinẽdo. Licuit. n. a tpe Siricij uſq; ad Greg. ſubdiaconibus uti iã contracto matrimonio. lxxxvij. di. quicunq;. lxxxij. di. ꝓpoſuiſti. Expone ergo, ꝙ dicit mĩrimoniũ deſiderauit: [2] i. deſiderauit uti iã cõtracto. Secundũ autem, qđ loquitur de cõtrahẽdo, de diacono fuit tñ quęſitũ, & de eo tñ reſpon. Idem tñ eſt & de ſubdiacono ĩ. xxxij. di. c. ſi qs eorũ. & ſecundũ hoc plana eſt litera. Quod tñ dixi ꝙ M. ꝑceſsit Gre. H. dicit ꝑ chronicam ſuã falſum eſſe, & dicit ꝙ Gre. ꝑceſsit Mar. lxvj. an.

[c] Si cõteſtatus. No. quod ꝓteſtatio ualet, ut extra de no. ope. nũ. cũ ex iniuncto. & ĩ. di. proxi. diaconi. extra qđ met. cau. perlatũ. & xxxj. q. ij. Lotharius. & ff. de nego. geſt. Neſennius. ff. qui . mo. pig. uel hyp. ſol. ſi debitor. §. j. Arg. contra extra de cõſti. cum M. Ferrarienſis. & de ap. ſolicitudinẽ. Io. Hoc credo tenendũ, ꝙ proteſtatio ſemper ualet facta præſente aduerſario, niſi cõtradicat aduerſarius, uel iudex, ſi facta fuerit re adhuc integra exiſtente, ut in hoc cap. & extra de in integ. reſtit. cum ueniſſent. niſi in caſibus quibus expreſſum eſt ꝙ proteſtatio nõ ualeat, ut ibi extra de conſti. cum M. & de appel. ſolicitudinem.

[d] Tacuerit. No. taciturnitatẽ haberi ꝓ cõſenſu, ut hic & liiij. di. ſi ſeruus. & lxv. di. ſi forte. & xx. q. ij. puella. ff. ſo. ma. l. ij. Arg. cõtra extra de præſcrip. nihil. Sol. taciturnitas ſemp habetur pro cõſenſu, niſi in tribus caſibus not. ij. qõ. vij. plerunq;. Itẽ in caſibus illis ubi requirit expſſus conſenſus ut i ſeruitute imponenda non ſufficit cõſenſus tacitus, ſed expſſus: ut ff. de ſer. urba. præd. inuitũ. Itẽ in procuratore conſtituendo. ff. de proc. filius. §. inuitũ. Itẽ in furto, ut ff. de fur. qui uas. §. uetare. Itẽ in ſoluendo matrimonio, ut ff. de ritu nupt. in eo iure. §. iij. Vel diſtingue an tale ſit factũ, quod poſsit fieri me prohibente: in eo caſu nõ obeſt taciturnitas, ut rẽ meã quis poſsit uẽdere me inuito: & ideo ibi non nocet taciturnitas, ut ff. de cõtra. emp. rẽ alienam. Si autẽ tale factũ eſt qđ non poteſt fieri me prohibẽte: ibi taciturnitas habet ꝓ conſenſu, [3] ut extra de ijs, quæ fiunt à ꝑla. c. ij. Sic diſtinguit lex ff. de re iu. ſæpe. ſic xj. quæſtio. iij. quando. & extra de ſent. & re iud. quamuis. Ioã.

Hac authoritate. CASVS Cõcludit Gratianus ex ſupradicto cap. quod illi qui habent uxores, uel habere uolunt nec diaconi, nec ſacerdotes fieri poſſunt. Sed ſi diaconus à miniſterio ceſſare uoluerit, matrimonio iam contracto uti poteſt, quia & ſi etiam in ſui ordinatione caſtitatem promittat, tamẽ tãta eſt uis matrimonij, ut ipſum matrimoniũ nõ diſſoluatur. et hoc probat per ſequẽtia. Quod tamẽ dicitur ab illo uer. Si uero. falſum eſt, niſi hoc intelligas in orientali eccleſia. Caſus autem plani ſunt uſq; ad c. quod interrogaſti.

[e] Licite. Allegando dicit.

Quidam. Hæc eſt ſecũda pars di. in qua corrigit & dicit, qđ uouẽtes ſimpliciter, licet non debeant contrahere, tñ tenet matrimoniũ. Io. de Fan.

[f] Poſt uotum. Quidam dicunt illud uotum eſſe ſimplex

---

[1] Nam ultra ꝓpoſitum principale, hoc interſerit & cõtinentia clericorũ uſq; ad 35 diſt. ut dixi ĩ. in ti. huius lib. Arch.

[2] Textum dupliciter exponit. Scilicet cum effectu, & de facto contraxerit. Archi.

Proteſtatio an ualeat.

Tacẽs an cõſentiat.

[3] De hoc etiam no. extra de præſump. tiõne. ibi uideas. Archidia.

plex: quod ſit per uerba de futuro, ut ego uoueo, quod poſt mortem uxoris continebo. hoc uotum impedit, ut dicunt, ſed non dirimit matrimonium. Votum ſolenne eſt, quod ſit per uerba de præſenti, ut ego uoueo continentiam, iſtud impedit, & dirimit. extra qui cler. uel uoue. meminimus. & cap. conſuluit. Ego credo tribus modis uotum ſolennizari, uel per ordinem, uel per habitũ, uel ex eo, quod coram aliquibus teſtibus deuouit ſe alicui religioni. & dic ut nota. xxvij. quæſtione j. Ioan. Quod Ioã. dicit de habitu intelligas ſi recipiendo habitum fecit profeſsionem expreſſam uel tacitã: ut extra de regul. ſtatuimus. & cap. præceden. quia ſolus habitus non ſolennizat uotum: ut eodem titu. porrectum. Bartho.

Votum ſolẽnizatur tripliciter.

autẽ dico uobis, ꝙ grauiter peccãt, qui tales diuidunt.

Item Theodorus.

De eodem.

CAN. III.

SI uir ſimplex uotũ a uirginitatis habẽs adiungitur uxori, poſtea nõ dimittat uxorem, ſed tribus annis b pœnieat.

Hieronym. uerò ecõtra ſcribit.

Damnabile eſt uouentibus uelle nubere.

CAN. IIII.

VOuẽtibus uirginitatem, non ſolùm nubere, ſed ẽt uelle, c dãnabile eſt.

Idẽ contra Iouinianũ.

Damnationem habebit, ſi nupſerit, qui uirginitatem uouit.

CAN. V.

SI nupſerit uirgo, d non peccat: non illa uirgo, quæ ſemet cultui diuino dedicauit. Harũ.n. ſi qua nupſerit, habebit dãnationem: quia primã fidem irritam fecit.

Itẽ Nicolaus papa ad Albinũ Viẽneñ. eccleſiæ Archiepiſcopum.

Quæ ſanctimonialẽ ſe eſſe finxerat, nubere non ualet.

CAN. VI.

QVod ĩterrogaſti de fœmina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrũ uelamen ſuper caput ſuũ impoſuit, & finxit e ſe ſub eodem uelamine ſanctimonialem eſſe, poſtea uerò ad nuptias rediјt: bonũ mihi uidetur, quia per hypocraſim eccleſiaſticã regulam conturbare uoluit, & nõ legitimè in uoto ſuo permanſit, ut pœnitentiam agat de illuſione nefanda, & reuertatur f ad id quod ſpopondit, & ĩ ſacro miniſterio permaneat, quod inchoauit.

PALEA.

NAm ſi conſenſerimus, quòd oĩa ſacramenta eccleſiaſtica quiſque prout uult fingat, & non uerè faciat, omnis ordo eccleſiaſticus turbabitur, nec catholicæ fidei iura conſiſtunt, nec canones ſacri ritè obſeruantur. Quid.n. profuit Simoni Mago baptiſmũ ſacrũ fictè ſuſcipere, & in chriſtianitate ſe permanſurum finxiſſe: cùm per Apoſtolũ fraude eius detecta, quod ſibi futurum eſſet prænuntiatum fuit? Ait enim: Pecunia tua tecum ſit in perditionẽ. cor enim tuum non eſt rectum coram Deo. Pœnitentiam itaq; age de hac iniquitate tua, & roga Deũ, ut fortè remittãtur tibi cogitationes cordis tui. in felle .n. amaritudinis, & obligatione ini-

a SI uir ſimplex uotũ. Id eſt, propoſitum perpetuæ cõtinentiæ habendæ.

b Sed tribus annis. Alibi dicitur, quod iſti ſunt peiores adulteris: ut xxvij. quæſtione j. nuptiarum. Quare ergo iſtis tantum triennij pœnitẽtia indicitur, cũ adulteris ſeptennij ĩdicatur. xxxiij. quæſtio. ij. hoc ipſum? Item cum iſti in Deum peccẽt, grauius eſſent puniendi, quam illi qui in hominem peccãt, ut xvij. quæſtione iiij. ſicut qui. xxij. quæſt. j. mouet. Sed iſtud eſt propter bonum matrimonij adiunctũ, 1 & ſic habes quod minuitur pœna delicti propter adiunctũ bonũ: ut xxxij. q ij. quicquid. & q. iiij. dixit. & ca. origo. & xxij. qõ. ij. ſi quælibet.

Nubens poſt uotũ peior eſt adultero.

1 Ad hoc facit qđ not. j. q. j. quibuſdam. Innoc. hic arg. &c.

c VOuentibus. Etiam uelle. Sic ergo uidetur, quod ſola uoluntas etiam quo ad eccleſiã punitur: ut xix. diſtin. Anaſtaſius. Sic ergo licet nubere per ſe ſit bonum, tamen malum eſt iſtis: ſicut corpus Chriſti malum fuit Iudæ, ut de conſec. diſt. ij. ſicut Iudas. & arbor paradiſi mala fuit Adæ: ut xj. q. tertia. quid ergo.

d SI nupſerit uirgo quæ non nouit.

e QVod interrogaſti. Et finxit. Quædã ſimulatio fit ex honeſta cauſa, quædam ex inhoneſta. Ex honeſta, ut xxij. q. ij. utilẽ. & xxiij. q. ij. dominus. Similiter ſi aliquis ſimulat ſe religionem intrare propter timorẽ, talis ſimulatio non nocet dummodo proteſtatio pcedat: 2 ut ex. qđ met. cau. perlatum. Simulatio aũt ex inhoneſta cã ſemper facit monachum: nec admitteret ſi uellet probare cõtrariũ: ut xxvij. qõ. j. uidua. & extra de regu. uidua. & C. de lati. liber. tol. lege unica. §. ſed & qui dñi funus pileati. Et no. quod Io. Fauentinus diſtinxit: ẽ fictio intẽtionis, & fictio operis. Fictio intẽtionis eſt, cũ quis ficte ad baptiſmũ accedit. Et licet ficte accedat, tñ uerũ baptiſmũ recipit: ut j. q. j. ſicut ficti. 3 Similiter ſi qs ficte ſit monachus ad hoc ut poſsit fieri abbas, nihilominus ẽ monachus, licet ficta & nõ ſyncera ſit ei⁹ ĩtẽtio. 4 Fictio operis dicĩ, ubi factũ fingĩ eſſe qđ nõ ſit: ut ff. de ritu nup. ſimulatæ. uel cũ ſimulat ſe uẽdere, & donat, ſecundũ qđ dicĩ C. plus ualere qđ agit, q̃ qđ ſimulatè concipiĩ. Similiter dico quod ſi aliquis eo pꝓpoſito copulatur alicui mulieri qđ nolit ſtare legitime cũ ea, & hoc paratus ſit ꝓbare: ꝙ non eſt audiendus. Nã in ſpõſalib. recurriĩ ad cõem intelligentiã uerborum, licet contrahẽs aliũ intellectũ habuerit: ut extra de ſponſa. ex literis. j. ubi enim uerba nõ ſunt ambigua, non eſt locus interpretationi: ut ff. de leg. iij. ille aut ille. 5

f Reuertatur. Hoc intellige, qñ poſt habitum aſſumptũ ſtetit inter moniales: ut xxvij. q. j. uiduæ. alias ſolus habit⁹ nõ dirimeret ſequẽs matrimoniũ: ut extra de reg. porrectum. & extra de cõu. cõiug. ex pte. in fi.

Presbyte-

Simulatio fit ex cauſa duplici.

2 Et hoc ideo quia ſemper pſumitur durare uoluntas, niſi ꝓbetur mutata. ff. de probat. cũ qui. & ff. de lega. ij. Lucius. in fine legis. Archi.

Fictio intẽtionis, & fictio operis.

3 Quod le. & not. ea. q. cap. ſpõſus. §. ecce quando. in ſi.

4 Ad hoc xvj. q. vij. p laicos. Io. de Fã.

5 Idẽ not. etiã Ioan. & Ber. extra đ reg. ut clerici. ubi no. de materia huius gl.

e Preſbyteris, diaconibus. ut extra, qui cler. uel uo.ca.j.contra Sed ibi fuit diſpenſatio cōparatiua.

Diſiungi. Non n. debet diſſimulatione culpabili nefanda ſentētia corroborari. C. de ince.nup.l.ul. in fin.

b Diſiungi. Quo ad carnis copulā: quia quod non eſt, nō poteſt diſſolui, neque accuſari. extra de deſpon. impube. ad diſſoluendum. ſed dicit lex, quod matrimoniū nō dicitur diſſolui. quod ab initio nullum fuit, ut in authenti. de nup.§. ſi uero ab initio.

Quod nō eſt nō pōt diſſolui.

c Virgines. Quā inceſtę. ſacrilegæ etiam ſunt xxvij. q.j. uirginibus. quia uaſa domini, id eſt, ſeipſas cōtamināt. ſ j. diſt. proxi. decernimus.

1 Sub. & ideo in omnē eccleſiam delinquere uidenſ. 26. q.2. ſed & illud. lv. diſt. in ca. ſed illud. in ſi. Arc.

Ecce. hęc diſtinct. diuiditur in undecim partes, in quarum prima probatur, quod nullus debet eſſe ſubdiaconus, niſi promiſſa caſtitate: & hoc per ca. Greg. &c. In. Io. de Fan. Que autem fuit cauſa inſtitutionis, habetur trigeſimaprima. diſtin. §. cauſa. Secunda ibi quando. Tertia ibi priuſquam. Quarta ibi de his. Quinta ibi, aſſumi. Sexta ibi, presbyter. Septima ibi quia ſūt. Octaua ibi, de Syracuſanæ. Nona ibi ſi qs docuerit. Decima ibi, pſbyterum. Vndecima ibi, conſulendum. Ioan. de Fan.

2 Hic ſub. hc ī. diſt. px. c. j. & pen. eſt oſtēſum, q diaconi. ſubdiaconi, & preſbyteri debēt cōtinētiā pmitteret: & ad hac ſ hac, & c. ſecundum Bart. Brixiē.

d Ecce oſtenſum eſt. 2 In hac xxviij. diſtin. agit de continentia clericorum in tribus ordinibus, oſtendit etiam qualiter ſint ordinandi, qui ab

quitatis uideo te eē. Ideo tales, niſi reſipiſcant ſpirituali gladio percutere cēſemus. Non enim fas eſt ſpiritui ſancto mentiri, ſicut Ananias & Sapphira mentiti ſunt, & ſtatim perierunt.

Item Calixtus papa.

In ſacris ordinibus conſtituti non ducant uxores: & ſi duxerint, ſeparentur.

CAN. VII.

Preſbyteris, diaconibus, a ſubdiaconibus, & monachis, concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitus interdicimus: contracta quoque matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi: b & perſonas ad pœnitentiam redigi debere iuxta ſacrorum canonum definitionem iudicamus. Hic diſtinguendum eſt, quòd uouentium alij ſunt ſimpliciter uouētes: de quibus Auguſti. & Theodorus locuti ſunt alij ſunt, quibus poſt uotum benedictio accedit conſecrationis, uel propoſitū religionis: de quibus Hieronymus & Nicolaus & Calixtus ſcripſerunt.

Vnde idem contra eundem Iouinianum Hieronymus ſcribens ait:

Inceſtæ ſunt uirgines, quæ poſt conſecrationem nubunt.

CAN. VIII.

Virgines, quæ poſt conſecrationem nupſerint, non tam adulteræ ſunt, quam inceſtæ. c

DIST. XXVIII

1 Ecce oſtenſum eſt d breuiter q; nolētes uo

uere continētiam, nec ad ſubdiaconatum, nec ad ſuperiores gradus conſcendere poſſunt. Vnde ad ſubdiaconatū accedētes, non ſine uoto caſtitatis iubentur admitti, authoritate beati Gregorij, qui ſcribēs petro ſubdiacono ait.

Non fiat ſubdiaconus, qui ſe caſtè uicturum non promiſit.

CAN. I.

Nullum facere ſubdiaconum præſumant epiſcopi, niſi qui ſe caſte uicturum promiſerit, e † quia nullus ad miniſterium altaris accedere debet, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

Item Innocentius ſecundus.

Subdiaconus, & ſupra conſtituti incontinentes, uxorem aut concubinam ducentes, eccleſiaſtico beneficio et officio careāt.

CAN. II.

Decernimus, ut ij, qui in ordine ſubdiaconatus, & ſupra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque eccleſiaſtico beneficio careant. f Cùm enim ipſi templum & uaſa domini, & ſacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe, & dici, indignum eſt eos cubilibus & immunditijs deſeruire.

Item ex concilio Toletano quinto.

Caſte ſe uicturos promittāt in diaconos uel presbyteros ordinandi.

CAN. III.

a Quando presbyteri & diacones per parochias conſtituuntur, oportet eos pfeſſio-

infantia eccleſiaſticis officijs adiungunt. Item oſtēdit, quod relictę pſbyterorū & diaconorū nō poſſunt alijs nubere: & quod ſacerdotes à ſua cura nō debēt abijcere mulieres. Vltimo dicit, quod ad laicos non ſpectat iudicare de ſacerdotib9 licet mali ſint.

e Nullū. Promiſerit. expreſſe uel tacite. Expreſſe: ut xxiij. diſt. quanq. & xxvij. q j. ut lex. Tacite: ut j.e. diācōi. Si quæris qūo eccleſia imponit alicui neceſſitatē cōtinēdi, cū continētia ſit res uoti, non præceptū: ut xxxij. quæſtio. j. integritas. Dico quod eccleſia neminem cogit cōtinere, ſed in ordine quē dat, poteſt imponere legem, quam uult, ſicut quilibet alius in traditione rei ſuæ: ut ff. de pac. in traditionibus.

† Non hanc tex. contra noſtros ſacerdotes, q dicūt ſe nec iure quouis, nec uoto ad ſeruandā caſtitatē alligatos.

f Decernimus. Careant. mitius agit cū eis decretalis. quæ iubet eos admoueri poſt admonitionem: ut extra de cohabitat. cleri. ſicut.

ADDITIO.

Vt hoc dictū ceſſet dic careāt ſi pmoniti nō ceſſauerint ſecūdum Lauren. Vel dic, quod decre. loquitur in cōcubinario clerico: hic uerè in eo, qui de facto duxit uxorem, qui plus contemnit. Archid.

a Quando. Hæc eſt ſecunda pars, in qua pbat, quod prælati eccleſiarum parochialiū debēt facere pfeſſionem epo, quod honeſte uiuent.

b Et diacones. Hodie etiā acolythis conferūtur eccleſiæ ex diſpenſatione. 1 ut extra de ætate & qualitate. præterea.

3 Hęc diſpēſatio eſt i corpore iuris clauſa, ideo oībus epiſcopis eſt permiſſa. ſecū dum Ala. & Goffre.

Profeſ-

nē a epiſcopo ſuo facere, ut caſtè & purè uiuant ſub timore Dei, ut dum eos talis profeſsio obligat, uitæ ſanctæ diſciplinam retineant.

Item Grego. nobilibus ciuibus Neapolitanis.

Qui longam corporis ſui continentiam non habet, in epiſcopum eligi non debet.

CAN. IIII.

3 PRiuſquam ad nos ſcriptura ueſtra diſcurriſſet, Ioānē diaconū q ab altera b parte electus ē, paruulā c habere filiā d quorundā relatione cognouimus. Vnde ſi rationē uoluiſſent attēdere, nec illi 1 eū eligere, nec ipſe debuerat cōſentire. Nā qua p̄ſumptiōe audet ad epatum accedere, q adhuc longā corporis ſui cōtinentiā, filia teſte, cōuincitur non habere?

Itē ex cōcilio Tolet. ij.

Ad ſubdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur.

CAN. V.

4 DE his quos uoluntas parentū à primis infantiæ e annis clericatus officio mācipauerit, id ſtatuimus obſeruandū, ut mox detōſi, uel miniſterio lectorū f traditi in domo eccleſiæ ſub ep̄ali præſentia à præpoſito ſibi debeāt erudiri. At ubi octauū decimum g ætatis ſuæ cōpleuerint annū, corā totius cleri plebiſq; conſpectu uoluntas eorū, de expetēdo coniugio ab epiſcopo perſcrutetur: q bus ſi gratia caſtitatis Deo inſpirante placuerit & promiſsionem caſtimoniæ ſuæ abſque coniugali neceſsitate ſeſe ſpoponderint ſeruaturos: hi tanquam appetitores arctiſſimæ uię leuiſsimo Domini iugo ſubdantur, ac primum ſubdiaconi miniſteriū habita probatione h profeſsionis ſuæ à uiceſimo anno ſuſcipiant. Quod ſi inculpabiliter ac inoffensè uiginti & quinque annos peregerint, ad diaconi officium (ſi adimplere id poſſe ab epiſcopo probantur) promoueri debent. Cauendum eſt tamen his, nequando ſuæ ſpōſionis immemores, aut ad terrenas i nuptias, aut ad furtiuos concubitus ultro concurrant: quod ſi forte fecerint, ut ſacrilegij rei ab eccleſia habeantur extranei. Quibus autem uoluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licentiam auferre k non poſſumus: ita, ut cùm prouectæ ætatis in coniugio poſiti renuntiaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros ordines aſpirent.

Item ex concilio Arelatenſi iij.

In coniugio conſtitutus ad ſacerdotium aſſumi non debet.

CAN. VI.

5 ASſumi aliquem ad ſacerdotiū in coniugij uinculo conſtitutū non oportet, niſi fuerit promiſſa conuerſio.

Item ex eodem quarto.

---

z Profeſsionem. Quid promittere debeat, dixi xxiij. diſtin. quanquam.

PRiuſquam. Hæc eſt tertia pars, in qua probatur quod habēs filiam paruulā non debet eſſe ep̄s.

b Ab altera parte. i. medietate. quia nomine partis medietas deſignatur. ut ff. de uerbo. ſigni. nomen §. portionis. & ff. de uſu. fruc. l. etiam.

c Paruulam. Paruitas filiæ fuit argumentū, quod nō diu fuerat cōtinēs. Vnde aliud eſſet ſi habuiſſet magnam filiam: ✝ ut ſic non obſtetur j. eod. de Syracuſanæ. unde ibi fuit diſpenſatū. Sed hodie iure cōmuni nullus talis promouēdus eſt in epiſcopum: ut lxj. diſt. Catinenſis.

d Filiam. Nota quod per factum ipſum probat aliquid: ut lxxxij. diſtinct. propoſuiſti. xij. qō. ij. quatuor. & xviij. diſt. peruenit. Ex hoc ca. uidetur, quod iudex ex ſuo officio poſſit aliquid ſupplere de facto, qđ ſibi nō conſtat tanquā iudici. Et licet nō obijciatur aliquid à partibus contra perſonā electi, ipſe tamen ſuperior poteſt obijcere. z Sed hoc ideo ſupplet de facto, quia illud ſpectat ad ſubſtantiam electionis: ſicut ſupplet de tali facto, quod ſpectat ad ſubſtantiā iudicij, ut dixi ij. q. vij. alieni. Ioan. Alias iudex non ſupplet de facto, niſi quod cōſtat iudici tāquā iudici: ut C. de tēpo. appel. l. j. §. ult. & C. de appel. ampliorem circa principium. & ff. de teſti. l. iij. §. tu magis ſcire. ſed licet poſſit ſupplere. tamen ei ſoli nō creditur: ut extra de proba. quoniam. cōtra falſam. Sed de iure ſupplet. C. ut q̄ deſunt aduoc. l. una. Barth. Brixien.

DE his. Hæc eſt quarta p̄s huius diſtinct. in qua dicitur, quod in xviij. anno debet perſcrutari conſcientia iuuenum, utrum uelint contrahere, uel caſtitatem tenere.

e Infantiæ. i. pueritiæ: quia infantia non durat, niſi uſque ad ſeptennium ut. C. de iure delib. ſi infanti. Sic ergo uidetur, quod pueri bene poſſunt habere beneficia eccleſiaſtica. Nam & promoueri poſſunt: ut lxxvij. diſt. in ſingulis. Sed contra. j. quæſt. j. pueri. Sed dic, quod beneficia poſſunt habere ſed nō prælaturas: ut extra de ætate & quali. indecorū.

f Lectorum. Nomine lectoris hic comprehendit omnes minores ordines ſ. xxv. diſtin. capi. j.

g Octauumdecimum. In clerico ſeculari requiritē uotum in xviij. ann. ut hic, & lxxvij. diſt. in ſingulis. ſed in monacho in xv. ut xx. qō. j. illud. quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deſeratur: niſi ubi dura eſt cōuerſatio, ut in inſulis, ubi dat maius ſpatium, ut extra de reg. quia in inſulis.

ADDITIO. Hæc patet eſt xx. quæſt. j. quia.

h Probatione. debet enim lōga præcedere cōtinentia: ut ſ. ea. proxi. ca. & lxxvij. diſtinct. quicunque.

i Ad terrenas. Quia terrā replēt, Virginitas uero paradiſum. xxxij. qō. prima. nuptiæ.

k Auferre. Quod ergo de iure communi competit, negandum nō eſt. in autheu. de nup. circa finem. §. ſed hoc quia. ff. de re iudi. l. iiij. §. ſi quis condemnatus.

ASſumi. Hæc eſt quīta pars diſtin. in qua probat, qđ nullus debet eſſe ſacerdos, diacon⁹, uel ſubdiaconus, niſi p̄miſſa caſtitate. Io. de Fā.

Diaco-

✝ Nā per tp̄is p̄ceſſum qñq; purgat uitium. j. q. j. ciro. & not. ij. q. j. in primis. Archid.

✝ Alias, alij. Iudex qñq; de facto ſupplet.

z Quod dic ut legit & no. extra de elect. cum nobis oli. de poſtul. cap. iij. & hic adde quod dicā infrà queſtio. vij. iudicet. Archidia.

Pueri beneficia, ſed nō p̄laturas habere poſſunt.

✝ Adde quod hæc dictio a hic ponit excluſiue tex. eſt ſingul. in l. ratio. §. fin. ff. de acti. empti.

Hoc capi. nil facit ad hoc quod dicit: requiritur, &c. Archi.

Non ordinentur diaconi, qui caſtitatem non profitentur.

CAN. VII.

PRæterea placuit, ut deinceps nō ordinētur diacones coniugati, niſi qui prius conuerſionis propoſito cōfeſsi fuerint caſtitatem.

Verùm illa priori authoritate diaconibus uidetur permitti coniugiū: cùm ad ſacerdotium tantùm coniugati prohibentur aſſumi. Porrò in ſequenti uidetur permitti authoritate ſubdiaconibus: cùm de diaconibus ſpecialiter præcipitur, ut ſine probatione caſtitatis non ordinentur. Hoc idē in Anchiritana ſynodo uidetur eſſe permiſſum, in qua ſic ſtatutum eſt.

Diaconi non prohibeantur à miniſterio pro nuptijs, ſi in ordinatione dicunt ſe continere non poſſe.

CAN. VIII.

DIaconi [a] quicunque cùm ordinanē, ſi in ipſa ordinatione proteſtati [b] ſunt, dicentes ſe uelle habere uxores, nec poſſe ſe continere: hi ſi poſtea [c] ad nuptias peruenerint, maneant in miniſterio: [d] propterea ꝙ his epiſcopus licentiam dederit. Quicunq; ſanè tacuerint, & ſuſceperint manus impoſitionem profeſsi continentiam, ſi poſtea ad nuptias peruenerint, à miniſterio ceſſare debebunt.

Item ex concilio Neocæſarienſi.

Presbyter ducens uxorem ab ordine deponatur.

CAN. IX.

6 PResbyter, ſi uxorē duxerit, ab ordine [e] illum deponi debere. Quòd ſi fornicatus fuerit, uel adulteriū commiſerit, extra eccleſiam abijci, & ad pœnitentiam [f] inter laicos redigi oportet.

Item Gregorius.

De eo, qui relictam cuiuſdā diaconi duxit uxorem.

CAN. X.

7 QVia ſunt [g] culpæ, in quibus culpa eſt relaxare uindictā, quærenda eſt ſemper ueritas: ut inquiri debeat utrùm accuſatum noxa cō demnet, an à pœna innocētia patefacta ſubducat. Itaq; ꝑuenit ad nos Fauſtinum defenſorem ultionem exercere in Petrum latorem præſentium uoluiſſe, pro eo quòd (quātum dicitur) relictam cuiuſdam diaconi tempore, quo conductor [h] fuit, marito tradiderit. Sed qm̄ iſte cōiugem diaconi aſſerit non fuiſſe, dicēs [i] nec eam uirginē [k] ad eū ꝑueniſſe, deniq; nec reli-

[a] DIaconi. Ad intelligentiam horum capitulorū notabis quod in orientali eccleſia & in occidentali licite contrahitur in minoribus ordinibus, ut xxxij. diſtin. ſi quis eorum. & cap. lectores. & c. placuit. Sed conſtituti in ſuperiori ordine, nec apud nos, nec apud Græcos poſſunt cōtrahere, nec poterant tempore apoſtolorum: & ſi contrahant, non eſt matrimoniū. Et hoc patet ex ſexta ſynodo, quę in oriente fuit celebrata, & regulā ſtatuit eis: ut xxxij. diſtin. ſi quis eorum. xxxj. diſt. Nicena. lxxxiiij. di. cū in præterito. In hoc autem eſt differētia inter eos & nos. Ipſi .n. ſiue ſint coniugati, ſiue non, promouētur ad ſacros ordines[c], non promiſſa cōtinētia: ut xxxj. diſt. quoniam. Sed occidentales nunquā promouentur, niſi continentia ꝓmiſſa: ut ſ. ea. nullum. & ca. aſſumi. A tempore autem Siricij & Innocentij non licuit occidentalibus ad diaconatum, uel ſupra promoueri, niſi ꝓmiſſa continentia: ut lxxxij. diſ. propoſuiſti. & cap. plurimos. Sed ſubdiaconibus uſque ad tēpus Gregorij licuit: ut xxxj. diſt. ante triennium. Orientales ergo licite utuntur matrimonio cōtracto ante ſacros ordines, poſtea in ſacris ordinibus contrahere nō licet: ut xxxj. diſt. qm̄. & c. aliter. & extra de cle. coniug. cum olim. ſed poſt receptū ſacrū ordinem non poſſunt contrahere: ut ibi dicitur.

Orientales ab occidētalib9 differunt.

[b] Proteſtati. ſ. diſtinct. proxi. diaconos. & extra de in integr. reſtitu. c. j. in ſi.

[c] Poſtea. Sic extra de cler. coniug. diuerſis. & extra de concef. præben. & ecc. non uac. cum ſuper. in ſi. de filijs presbytero. ueniens.

[d] In miniſterio. Quia uideretur uenire contra promiſsionem propriam: ut extra de conditio. appo. ca. per tuas.

PResbyter. Hæc eſt vj. pars, in qua ponitur pœna ſacerdotibus fornicarijs. Io. de Fant.

[e] Ab ordine. Id eſt, ab officio & non beneficio: & ſecundum hoc magis punitur ſacerdos qui fornicat, quàm qui legitime contrahit. & hoc ideo, quia facit contra ſacrum ordinem, & etiam contra legē: & ideo minus peccat ducēdo uxorem: quia credit hoc ſibi licere: ſicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quàm quæ priuate delinqueret: quia credit hoc ſibi licere: ut ff. de ritu nupt. l. ultima.

Presbyter fornicans plus punitē, quā legitiē cōtrahens.

[f] Ad pœnitentiā. 50. diſtinct. confirmandum. contra. Sed illud intelligitē de ſolenni pœnitētia, quam clericus facere non debet, iſtud de publica: ut xxx. q. j. ſi quis ſacerdos. & xxx. diſ. ſi quis presbyter. Sed ſi depoſitus fuerit, bene poteſt ſolenniter pœnitere: ut de pœ. diſtin. vj. ſacerdos. Adhuc ſignatur contra lxxxij. diſ. presbyter. ubi dicitē, quod ſacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud uerū eſt qn̄ crimen eſt occultum, ſed hic loquitē qn̄ crimen eſt publicum apud laicos. ij. q. j. ſi peccauerit.

Cleric9 ſolenniter pœnitere nō pōt.

ADDITIO.

Et publica delicta publico remedio egēt. de pœ. diſt. j. quamuis. & §. hoc ergo. & uideas qđ legitur & uo. xxx. quæſtio. j. c. ulti. & lxxxj. diſt. ſi quis epiſcopus. Archidiaconus.

QVia ſunt culpæ. Hæc eſt vij. pars diſ. in qua probatur, ꝙ uxor ſubdiaconi, diaconi, uel presbyteri poſt mortem mariti contrahere non poteſt. & probatur per tres authoritates. Io. de Fant.

[g] Quia ſunt. Quod hæc allegatio ualeat, probatur xxxiiij. diſt. ſi quis uiduam.

[h] Conductor. i. defenſor.

[i] Dicens. Et ita nō potuit uxor eius cenſeri: quia maritus corruptæ non poteſt promoueri.

[k] Nec eam uirginē. Hic per duo extrema colligitur medium. Ex eo. n. ꝙ ab initio non erat uirgo, & poſtea iſta

gioſam [a] mutaſſe ueſtẽ, poſtquàm ille in ordine ſacro promotus eſt: adijciens etiam priuſquam ad diaconem perueniſſet, & poſtea praua illam mulierẽ opinione uixiſſe: ideo fraternitatem tuã his hortamur affatibus: ut cum Dei (ſicut decet) timore cauſam hanc ſubtili omnino inueſtigatione perquiras. Et ſi in coniugio diaconi mulierẽ, de qua agitur, fuiſſe [b] conſtiterit: ſupraſcriptus lator memorato defenſori & rectori patrimonij ad uindictam modis omnibus tradatur: † & cum competenti emendatione ij, qui male ſociati ſunt, diſiungantur. Si uerò ĩ eius coniugio non fuerit, memoratum Fauſtinum ex noſtro mandato commonere te uolumus, ut ei facere nil præſumat, nec falſa illum accuſatio in aliquo prægrauet.

Item ex conci. Aurelia.

De uxore presbyteri, uel diaconi, ſi alij ſe coniunxerit.

CAN. XI.

SI ſe cuiquam mulier duplici [c] coniugio presbyteri uel diaconi relicta coniunxerit: aut caſtitate fruantur, aut ſeparentur: [d] aut certè ſi in criminis intẽtione perſtiterint, pari excommunicatione plectantur.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. XII.

SI qua uidua epiſcopi, presbyteri aut diaconi [e] maritum acceperit, nullus clericus, nulla religioſa perſona cum ea conuiuium præſumat, nũquam communicet: morienti tamen ei ſacramenta ſubueniant.

Item Pelagius Cethego patricio.

Cuiuſdam epiſcopi ordinatio differtur: quia uxorem habet & filios.

CAN. XIII.

[a] DE Syracuſanæ urbis antiſtite optaueramus in ipſo initio gloriæ ueſtræ deſiderijs obedire: niſi nos multiplex rõ ipſius non paucis temporibus ordinationẽ differre ſacerdotij coegiſſet: ob hoc autẽ, quòd uel perſonæ qualitas (ſicut & uos melius noſtis) uel ſuperſtes ùxor, aut filij (per quos eccleſiaſtica ſolet [f] periclitari ſubſtantia) noſtros animos diutius ab eius ordinatione ſuſpenderet: quantum ad cautelam humanã pertinet, integro penè anno diſtulimus, opinantes, quòd in melius Syracuſanorum prouenire poſſet electio. Sed quia ĩ uoluntatis ſuæ ꝓpoſito irreuocabiliter pſtiterũt, [g]

ea iſte promouens fuit in diaconũ, colligit eã nõ fuiſſe uxorẽ: arg. ff. de hæred inſtit. ſed & ſi. §. ſolemus. & liij. di. legẽ. Quandoq; medium trahit extrema. ff. de ſer. ruſtic. præd. qui ſella. §. ulti. & l. tria prædia. Quandoq; principiũ trahitur ad finẽ. ĩ. xxxv. diſtin. ab exordio. ff. de le. iij. ſi quis in principio. Quandoq; finis trahit ad ſe principiũ: ut xiij. q. ij. c. ultima uoluntas. ff. de adimen. lega. l. ij. & l. iiij.

[a] Nec religioſam. i. religioſum habitum. quẽ ſolent ſumere uiduæ, uel aliæ deuotæ, licet non conuertantẽ ad aliquam eccleſiã. Nec. n. credo, quod uxor illius, qui ꝓmouẽ ad ſacrũ ordinem, teneatur intrare religionẽ: ſed ſufficit qđ uoueat perpetuã continentiam: ut lxxxvij. diſt. eṗs. Nec obſt. extra de conuerſi. con. ſane. quia illud ſpãle eſt in uxore eṗi. Sed adhuc obſt. extra de cle. con. quod à te. Sed illud intellige cũ ordinat⁹ uult trãſire ad religionẽ, ſed nec hic papa ali qd dicit de ueſte, ſed Petrus illud allegauit.

[b] Fuiſſe. Supple & eum ordinatum ipſa ſciente. [u] nã ſi ea inuita ordinaretur, uel ignorante, nõ fieret ei præiudiciũ. Sed ſi ſciuit & tacuit, fit ei præiudiciũ: ut poſt mortem illius non poſsit nubere: ut xxxij. di. ſeriatim. Vnde non requiritur qđ mulier uoueat: ſed ſufficit, ſi ſcit uirum ſuum ordinari.

[c] SI ſe cuiquã. Duplici. Quãtum ad primum.

[d] Separentur. Dubitatur de uxoribus ordinãdorum qualiter uouere debeãt, & dare licentiam. uidetur quod ſolo uerbo. ut ĩ. ea. diſtin. de his, in fi. & c. quia ſunt culpæ. & xxxij. diſtin. ſeriatim. Sed contra extra de cõuer. coniu. ſane. & xxxiiij. diſtin. fraternitatis. ubi dicitur, quod uxor promouendi intrabit monaſterium. [a] Item alia ratione: quia cœtus clericorũ ꝑeminet cœtui monachorũ: quia uix bonus monachus facit bonum clericum. xvj. qõ. j. legi. Et facit ad hoc extra de conuer. coniug. coniugatus. ſed nullus ſuſcipitur in monachum, niſi conuertatur uxor. xxvii. q. ij. Agathoſa. Dic nõ eſſe neceſſe quod cõuertaẽ, ſed quod uoueat caſtitatem tantum, niſi de ea habeatur ſuſpicio. extra de cõuer. coniu. cũ ſis præditus. Et ſpeciale eſt in illa decret. ſane. in uxore eṗi. Sed obijcitur: hæc mulier nõ uouit ſolẽniter: ergo ſi contraxerit, tenet matrimoniũ, quod hic negatur. Solu. ſecũdũ quoſdam, uotum iſtud eſt ſolenne ex propria ꝓfeſsione: [h] ut extra qui cleri. uel uo. conſuluit. alias nõ uideẽ qđ ſola ſciẽtia mulieris ſolennizet uotũ, niſi ipſa expreſſe uouerit. Ioã: ſed uidetur quod ſola cõſtitutio eccleſię hoc matrimonium dirimat, nõ ſciẽtia uel uotũ: quod ex eo patet qđ Græcus non promittit cõtinentiã dum recipit ſacros ordines: ut xxxj. diſtin. qm̃. tamẽ ſi contraxerit poſt ſacros ordines, non tenet matrimoniũ. Hoc ergo non facit uotum, ſed ſola cõſtitutio eccleſiæ.

[e] SI qua. Aut diaconi. ideo non facit mẽtionẽ de ſubdiaconibus: quia tempore Gregorij promouebatur quis in ſubdiaconatũ nõ ꝓmiſſa continentia: nec fiebat uxoribus aliquod prçiudiciũ: ut xxvij. q. ij. multorum.

DE Syracuſanæ. Hæc eſt viij. pars diſtin. in qua probat qđ nullus debet fieri eṗs habẽs filios & uxorem, niſi ex neceſſitate & remota cauſa ĩpedimenti, ſ. qđ per tales res eccleſiæ non lædantur. Io. de Fant.

[f] Solet. Nota caueri debere ex eo quod ſolet aliqd fieri: ut xcviij. di. Afros. & lxiij. di. noſſe.

[g] Perſtiterunt. No. ar. quod ambulatoria eſt uoluntas eligentium uſq; ad confirmationem: ut lxj. diſt. ſtudij. & lxiij. diſt. quanto. & extra de elect. cum terra. &

Pricipiũ, mediũ, & finis an unũ trahat aliud.

Coniugatus ꝓmoueri põt, licet uxor religionẽ nõ ingrediatur.

[a] Ad hoc facit tex. ĩ l. obſeruãdum. in fi. ff. de off. præſi.

[r] Sub. & cõtinẽ. iã profitẽte, ut ext. de cõuer. cõiuga. coniugatus. Archi.

Vxores ordinãdorum quid uouere debeant.

[a] Dicunt quidã, q monaſteriũ ſibi aſſignabiẽ per eṗm, & ipſi⁹ auctoritate fiet ſeparatio: ſiue dabiẽ illi licẽtia. ĩ. 27. q. 2. ſi uir. ibi uideas. Arc.

[h] confeſſione.

Eligẽtes, an uariare poſsũt.

& nullus eſt alius in eadem repertus eccleſia: niſi longioribus adhuc temporũ differretur ſpatijs: ne paulò amplius in ſanirent (ſicut filii ueſtri magnifici prætoris teſtificatiõe didicimus) inter huiuſmodi ambiguitates illud conſultius iudicauimus faciendũ, ut congrua prouidentia cauſam, propter quam principalis[a] conſtitutio habentem filios & uxorem, ad epiſcopatus ordinem promoueri prohibet, ſalua diſpoſitione cõcilij muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem Syracuſanæ urbis epiſcopo, priuſquam à nobis in epiſcopũ contingeret ordinari, huiuſmodi exegimus cautionem,[†] per quam & ſuã fateretur quantula eſſet præſentis temporis habita rerum deſcriptione ſubſtantiam: & nihil unquam per ſe, aut per filios & uxorem. ſiue quamlibet propinquam, aut domeſticam, uel extraneam forte perſonam de rebus audeat uſurpare eccleſiæ: & uniuerſa ſui epiſcopatus quæſita[b] tempore eccleſiæ ſuæ dominio ſociaret, nihil ultra id, quod modo deſcriptum eſt, filijs ſuis uel hæredibus relicturus.

Ecce hac authoritate electus in epiſcopum nõ prohibetur habere uxorem, & filios.[†] Eligi autem ad epiſcopatum non debet, niſi aut ſacerdos, aut diaconus: ſubdiaconus uero non niſi neceſſitate cogente:[c] Siue ergo presbyter, ſiue diaconus, ſiue ſubdiaconus fuerit, apparet, quod in præfatis ordinibus conſtituti, licite matrimonio uti poſſunt. Quia ergo authoritate Grego. qui relictam diaconi uxorem marito tradidit, puniendus eſt.

Item in Neocæſarienſi concilio.

CAN. XIIII.

PResbyter ducens uxorem non diaconus iubetur deponi:

Item in Anchiritana ſynodo.

CAN. XV.

DIaconi, qui in ordinatione ſua dicunt ſe uelle habere uxores, ſi poſtea ad nuptias uenerint, non prohibentur à miniſterio. Patet quòd nec diaconi, nec ſubdiaconi ſunt prohibẽdi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur, uerum quidem eſt in epiſcopatũ non eligendum eſſe, niſi in ſacris ordinibus conſtitutum: ſed ipſum uxorem habere & filios non repugnat præmiſsis authoritatibus de continentia clericorum. In laicali enim habitu, uel in minoribus ordinibus conſtitutus, potuit habere uxorem & filios: ſed ſi poſtea ex cõſenſu uxoris continentiam profeſſus, ſubdiaconatum, uel diaconatum, uel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen uxori & filijs ipſum neceſſaria miniſtrare oportebat. Illud autem Gregorij[d] duobus modis ſoluitur: uel quia eccleſia illa, cui diaconus ille militauerat, nondum continentiæ uotum ſuſceperat,[e] in diaconibus, & reliquis miniſtris. Vel quia (ſicut de electo in epiſcopum

[!] Hoc eſt falſum ſed dic ut no. 63. diſtin. quãto. Ar. Verſ. cũ autem. ſed multum à lõge ibi ſumitur hoc arg. unde dic q nil aut parũ facit, ſi bene uideat. Archi.

...ra & quod nullum ius acquiritur electo ante confirmationẽ: ut extra de accu. ſup his. & xxvij. q. ij. non eſt dubium. & extra de elec. cum in cũctis. & c. noſti. Arg. contra, extra de elec. cum inter. in fin. & per illam decre. dico q non poteſt uariari. Ioã. Sed hodie publicato ſcrutinio uariare nequeunt electores: ut extra de elec. publicato. Poſtulatio autem uariatur, ſi poſtulantes diffidũt de iure ſuo, niſi ſit iam præſentata ſuperiori: ut extra de poſtul. præla. bonæ. ij.

[a] Principalis. id eſt, principum: ut in authen. de ſanc. epiſco. circa princ. Hic prohibetur in epiſcopum eligi habens uxorem. & filios. & lxj. diſtinct. Catinenſis. Idem eſt ſi habet nepotes. ut in auth. quo opor. epiſco. §. j. col. j. Sed hoc poteſt intelligi quando filij mali ſunt, uel nepotes. Nam propter tales, ab alijs legitimis actibus patres remouentur: ut vj. quæ. j. qui crimen. Vel quando ita tenerè diligit eos, quod præſumitur rõne ipſorum, quod dilapidentur bona eccleſiæ, ut hic dicitur. Idem eſt ſi habet patrem, uel ſi habet fratres, de quibus eſt timor: alias nõ repellitur, quis propter uxorẽ, uel filios: cum hoc permittat Apoſtolus. Et eſt argu. ad hoc xij. q. ij. epiſcopus qui filios & extra. de teſta. capi. j. dum tamen longa cõtinentia præceſſerit: ut ĩ. ea. prius quam & lxxvij. diſt. quicunque.

Eligi non debet in Epm habens uxorem & filios.

[†] Cautionem. Vide ut de reb⁹ mũdi cautior erat, q̃ de doctrina apoſtoli.

[†] Infero ex hoc textu, q aliqua ppter ſcãdalum euitãdum permittuntur quæ nõ fierent alias. de quo lj. diſt. aliquãtos. in addit. glo. fin.

[b] Quæſita. de rebus eccleſiæ, uel intuitu eccleſiæ: ut xij. quæſt. j. manifeſta. & capit. ſeq. & quinto c penul.

[†] Et c. ſacrorũ. 12. qõ. j. ſint manifeſte.

Ecce hac. Iſte. §. diuiditur in duas partes. In prima parte cõcludit Gratianus ex ſupradictis ab illo capitulo aſſumi, uſq; huc quod ſiue ſit ſubdiaconus, ſiue diaconus ſiue presbyter, licite poteſt uti matrimonio cõtracto. & ad hoc allegat breuiter ſupradicta recapitulando. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, ſed quod de electione. ſoluit prædictas obiectiones quia quod dicitur in illo capitulo, de Syracuſanæ. non obſtat, quia in minoribus ordinibus conſtitutus, uel in laicali habitu, potuit electus ille habere uxorem & filios, & poſtea de cõſenſu uxoris cõtinentiam profeſſus, bene potuit promoueri. Illud autem capitu. quia ſunt culpe intelligitur de diacono, cuius eccleſia nondum ſuſceperat uotum continentiæ: uel de eo diacono, qui ſuſcepit eã in minoribus ordinibus, ſicut dictũ eſt de epiſcopo ſyracuſano. Alia aũt. cap. ex tpe, uel loco, intelligũtur. Ex tẽpore, quia nondũ erat indicta continẽtia miniſtris altaris. Ex loco, qa Orientalis eccleſia nõ dũ ſuſceperat uotũ cõtinentiæ. hoc tñ ſeruat: q ſi moritur uxor, q̃ ducta eſt in minoribus ordinibus, cũ quis eſt aliquis factus ſacerdos, ſi poſtea contrahit, deponetur.

[c] Niſi neceſsitate cogente. hodie iure cõi eligitur, ut extra de ætate & quali. à multis.

[d] Gregorij ĩ. ea. quia ſunt.

[e] Suſceperat. hæc ſolũ

ſuprà ſcriptum eſt) ante ſubdiaconatum memoratus diaconus eam in uxorem duxerat. Illud autem Neocæſarienſis a concilij, & Anchiritanæ b ſynodi, uel ex tempore, uel ex loco intelligitur. Ex tempore, c quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco, d q̃a utraque ſynodus oriẽtalis eſt, & orientalis eccleſia non ſuſcipit generale uotum caſtitatis: hoc tamen diligenti obſeruatione cuſtodit, ut poſt adeptum ſacerdotium defuncta priori uxore, cum qua ſacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.

Item opponitur illud quod legitur in canone Apoſtolorum.

Preſbyter cauſa religionis nõ contemnat propriam uxorem.

CAN. XVI.

9 SI quis docuerit ſacerdotem ſub obtẽtu religionis propriam uxorem contemnere, e anathema ſit.

Item ex concilio Gangrenſi.

Anathema ſit, qui preſbyterum cõiugatũ diſcernit à communione nuptiarũ occaſione.

CAN. XVII.

SI quis diſcernit f pſbyterum coniugatũ tanquã occaſione nuptiarũ, ꝙ offerre nõ debeat, & ab eius oblatione ideo abſtinet, anathema ſit.

Item ex ſexta ſynodo.

Ab officio abſtineat preſbyter non legalibus nuptijs detentus.

CAN. XVIII.

10 PResbyterum non legalibus g nuptijs detentum, cathedrã quidem habere, h ſed ab officio abſtinere præcipimus. Sufficit enim huiuſmodi indulgentia ei: quia benedicere alijs eũ, qui uulnera ſua debet curare, conſequens non eſt benedictio enim ſanctificationis traditio eſt. Qui uero hanc non habet propter delictum i ignorantiæ, k quomodo alijs tradet? Non enim publicè neq; priuatè benedicat: nec corpus domini diſpenſet alijs, nec alio modo miniſtret: ſed ſufficiat ei, ꝙ præſidet: & imploret à Deo, ut dimittatur ei iniquitas ignorãtiæ ſuæ. Manifeſtum eſt autẽ, quod & huiuſmodi nõ legitimæ nuptiæ ſoluantur, & nullatenus uir acceſſum habeat ad eam, propter quam ſacro miniſterio priuatus eſt. l

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum.

De preſbyteris non eſt laicis iudicandum.

CAN. XIX.

11 COnſulendum decernitis, utrum preſbyterum habentem uxorem debeatis ſuſtentare & honorare, an à uobis proijcere? In quo reſpondemus, quoniam licet ipſi ualde ſint reprehenſibiles, m uos tamẽ Deum cõuenit imitari, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Deijcere enim a uobis ideo non debetis, quoniam nec Iudam dominus (cum eſſet falſus diſcipulus) à numero diſcipulorum eiecit uerùm & de presbiteris uobis, qui laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de uita eorum quicquam inueſtigandum: ſed epiſcoporum iudicio quicquid id ſit, eſt reſeruandum.

ſol. nõ ualens: q̃a à tempore Apoſtolorũ non licuit in ordine illo contrahere, nec in ſubdiaconatu: ut lxxxiiij. diſtinctio. cum in præterito.

a Neocæſarienſis. ſupra ead. presbyter ſi.

b Anchiritanæ. 7. ca. diaconi.

c Ex tempore. illud ſtare non poteſt, quod dicitur in fi. illius capi. diaconi profeſſi continentiam.

ADDITIO.

Alij uerò ſentiunt cum Gratiano. & ſecũdum hoc quod dicit ibi 4 feſſi, &c. dic decætero: quia prius licuit ei contrahere Archid.

d Ex loco. G. ita credebat, quod in Orientali eccleſia diaconi poſſent cõtrahere: ſed hoc nõ eſt uerum.

Item opponitur. Adhuc opponitur per ſequentia cap. quorũ prima duo ſunt plana: & poſtea in diſtinct. xxx. ponit ſolutionem.

SI quis. Hæc eſt nona pars diſt. in qua dicit p̃sbyterũ religiõis cauſa non debere contemnere propriam uxorem.

e Contemnere. quantum ad exhibitionem neceſſariorum: ut xxxj diſtin. omnino & §. poteſt.

f SI quis diſcernit. & j. &c.

PResbyterum non. Hæc eſt decima pars huius diſtin. in qua dicit presbyterum non legalibus nuptijs detentum ab officio abſtinere debere.

g Non legalibus. poteſt intelligi de eo, qui contraxit ſecundas nuptias g ignorãtiã iuris. 3

h Habere ſ. dignitatem, beneficium enim retinebit, & locum in choro, & cantabit cum alijs, & intererit electionibus: ſed hoc ſolũ deeſt ei, quod non debet miniſtrare ut ſacerdos: ut xv. q̃ő. ulti. qui amiſerit. & ca. ſi quis pſbiter. & not. quod de utroq; iure eſſet priuãdus, ut lxxxiiij. diſt. quiſquis. ſed hoc beneficiũ concedit; ſublato officio ut qnquag. di. presbyteros. & ca. ſtudeat. & extra de cle. pu. Henricus. & extra de cle. ægro. tua.

i Propter delictũ, id eſt quod factum cõmiſerit per ignorantiam.

k Ignorantiæ argu. quod licet aliquis ignoret ſe debere cõtinere, quĩ ordinatur tamẽ ex eo, quod recipit ordinem tenetur continere. xxiij. diſtinctione capit. quandoquidem.

l Priuatus eſt. Videtur hic, quod ſi ſacerdos eſt excõmunicatus, uel ſuſpenſus, quod non debet priuatim dicere horas ſuas: qđ nõ eſt uerum, imo ad hoc tenetur: dũ tamen non faciat hoc officiando ſuã eccleſiam: ut colligitur. xj. quæſtio. ſecunda ſi quis epiſcopus.

COnſulẽdum. Hæc eſt undecima pars diſti. in qua dicit presbyteros non à laicis eſſe iudicandos: licet aliquando ſint reprehenſibiles.

m Rep̃henſibiles. ſi. xv. q. ulti. cap. ulti. Sed contra. xxxiij. diſt. nullus. Sed illud intelligitur, 4 cum notorium eſt crimen eius. Sed

---

1 Ad idẽ Hugo & Laurent. quorũ fuit iſta gloſ. Archi.

2 Sic ſcel ligit Grat. 31. diſt. ca. 2. §. ult.

3 Ratio eſt, ne ad ſecularia negotiare deat in opprobrium ordinis clericalis. 91. di. diaconi Arc.

Ordinis ſuſceptio obligat ad continendum.

Presbyter excõicatus tenetur ad horas dicendas.

Matt. 5. g

4 Hũc intellectum probat hic Laurẽ. qđ dic ut ibi dicã. Arc.

SEd notandum. Hic incipit xxix. diſt. in qua ſoluit prædictas oppoſitiones Gratianus, & exponit. Et dicit, quod quædam capitu. intelliguntur ex tempore & loco & cauſa, & perſona.

DISTIN. XXIX

SEd notandū eſt, [a] *q̄ ſecundū Iſidorū pleraq; capitula ex cauſa, ex loco, ex tēpore, ex perſona conſiderāda ſunt.*

Ait Iſidorus:

Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa, regulæ canonum intelliguntur.

CAN. I.

SCiendū eſt, quòd plēraque capitula ex cauſa, [b] ex perſona, [c] ex loco, [d] ex tpe [e] conſiderāda ſunt: quorū modi, quia medullitus nō indagātur in erroris Labyrinthū nonnulli intricando impinguntur, cū ante iudicāt, quàm intelligāt. [f] antè inculpāt, quàm iterādo lecta perquirant. [g]

Hinc etiam Greg. aït.

Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum.

CAN. II.

REgulæ ſanctorū patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio [h] inſtante neceſsitate, [i] traditæ ſunt.

Item Hierony. in epiſtolam ad Epheſios.

Pro diuerſitate locorum, temporum, & hominum ſcripturæ intelligendæ ſunt.

CAN. III.

NEceſſe eſt, ut iuxta diuerſitates locorū temporum & hominum, quibus diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt, diuerſas cauſas [k] & argumēta & origines habeat. Quomodo beatus Ioānes in Apocalipſi ſua ſeptē ſcribens eccleſijs in unaquaque earum, uel uniuerſalia uitia reprehendit, uel uirtutes probat: ita & ſanctus Apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias uulneribus [l] medetur illatis: nec ad inſtar impiti medici uno collyrio [m] oīum oculos uult curare.

DIS TINC. XXX.

ILlud autē [n] *q̄d in canone Apoſtolorū & in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legit̄,* [o] *ex cauſa conſideratur, et ex tēpore. Cauſa fuit hæreſis Manichæorū qui cō iugiū deteſtabātur: ſicut etiam quorūdā* [p] *ſuperſtitio multa in catholicorū deteſtationē introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio ſtatutum legitur.*

De multimoda ſuperſtitione hæreticorū, quos Gangrenſe concilium anathematizauit.

CAN. I.

SI qui filij parētes maxime fideles deſeruerint occaſione Dei

a Sed notandum eſt, quia dixerat ſ. proxi. diſt. c. Syracuſa. §. ecce in fin. quędam ca. eſſe tēporalia, uel localia: ideo ad ſoluendum multa cōtraria oſtendit in iſta xxix. diſt. quædam capitula tradita eſſe ex cauſa quędā ex tempore, quędā ex loco, quædā ex perſona, quædā ex negotio, quædā ex neceſsitate.

b SCiendum. Ex cauſa. Ex cauſa fuit ſtatutum. ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus. ut xlviij. diſ. ca. j. ſ. ne in ſuperbia extollerentur. ſed hæc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui catechumenus eſt electus ī epiſcopum: ut lxj. diſt. ca. Nattainius. §. his omnibus.

c Ex pſona. Vt in Aug. qui factus eſt coepiſcopus alio uiuente: ut vij. q. j. non autem. & cap. petiſti.

d Ex loco. Quia propter propinquitatem, uel remotionem loci, aliqd ſtatuit̄: ut lxiij. diſt. cum longe. xxiiij. q. j. pudenda. & ſ. di. iiij. erit autē. Vel ideo dicit, q̄a quædam ſunt localia, quædam non.

e Ex tēpore. Sicut Anglicis datū fuit propter nouitatē, ut cōiungantur in quarto gradu, ut xxv. q. iij. quædam.

f Intelligāt. quod eſſe non debet. xj. q. iij. eorum.

g Perquirāt. quod in ciuile eſt: ut ff. de leg. i nciuile.

h REgulæ. Negotio. i. propter qualitatē negotij aliquid ſtatuitur, quod eſt contra ius, ſicut in cauſa matrimonij conſanguinei admittūtur in teſtimonium. ut xxxv. quæ. vj. conſanguineos. & propter cauſam eccleſiæ ſtatuitur, quod domeſtici admittantur in teſtimonium: ut xiiij. q. ij. ſuper prudentia.

i Neceſsitate. quia lex non debet inſtitui. niſi propter neceſsitatem: ut ſ. diſt. iiij. erit.

k NEceſſe. Cauſas. xxiij. q. viij. occidit.

l Vulneribus. Nota q̄ uarietas delictorum requirit uarietatē pœnarum: ut xlv. di. licet. 50. diſt. ut conſtitueretur. lxiiij. diſt. comeſſationes xlj. diſtinct. non cogantur.

m Collyrio. Argu. contra illos qui tales in omnibus cōtrarijs ponūt ſolutiones: aliud ſecundum leges, aliud ſecundum canones: uel hoc nouum, illud uetus.

n ILlud. Hæc diſtī. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, Hæc autē. Tertia ibi, Si quis presbyter. In prima ponunt quędam capit. contra Manichæos.

o Illud. Legitur. dictū fuit ſ. xxviij. di. c. ſi quis docuerit. & ca. ſeq. quod ſacerdotes non debent à ſe abijcere uxores ſuas prætextu religionis. hic dicit q̄d ex cauſa fuit hoc ſtatutū. ſ. ꝓpter quoſdā hæreticos, qui coniugia deteſtabantur.

p Quorundā. ſcilicet hęreticorum.

q SI qui filij. Fideles. Fidelibus, & infidelibus parētibꝰ tenemur ſubuenire, magis tn̄ fidelibus. lxxxvj. di. nō ſatis. Sed pone, q̄ habes patrem hæreticū, nūqd præferes ipſum extraneo bono? P. Manducator dixit hanc quæſtionē eſſe nebulā, & tenebroſam aquā in nubibus aeris. Sed dicas q̄ patrē qualiſcūq; ſit debemꝰ ꝓponere extraneo etiā ſancto in his q̄ ſpectāt ad opus miſericordiæ in ꝓuidēdo ei in neceſſarijs, niſi alter magis indigeat: quia tūc potius tenemur extrāeo ſubuenire: ut lxxxvj. di. paſce. Ambroſius tamē uidetur cōtradicere huic opinioni in canticis in illo loco, Ordinauit in me charitatem. Ait enim, multorum eſt charitas inordinata, quidam enim id, quod eſt primum, ponunt tertium, uel quartū. Sed primo diligendus eſt Deus, ſecundo parētes, deinde filij, poſtea domeſtici, qui ſi boni

Apo. 1. c

r Ad idē xciij. diſt. iuxta.

Pater malus an ſit extraneo bono præferendus

Dicit. beatꝰ Ber. in libr. de diligendo Deū. cauſa diligēdi Deū, deus eſt: modꝰ. ſine modo diligere. ob duplicē cauſam Deū ꝓpter ſe diligendū dixerunt: ſiue q̄a iuſtius, ſiue q̄a nil diligi fructuoſiꝰ poteſt. Arch.

g ſunt,

ſũt, malis filijs ſũt præponendi, de pœnit.diſt ij. charitas. Sed illa authoritas intelligenda eſt de affectu iteriori, nõ de beneficiorũ exhibitione. Nã magis debemus diligere extraneos bonos, quã ꝓpinquos malos, licet illis poti⁹ debeam⁹ ſubuenire. iij.q.ij.nõ æſtimemus.

ᵃ Dei cult⁹. Quod quidã hęretici fecerunt ratione illius authoritatis, Qui reliquerit patrẽ & matrẽ ꝑ me, centuplũ accipiet. xxviij.q.j.In princ.

ᵇ Q Væcũq; .ī. de cõſe.diſtinctio. v. fucare. xxxiij. quæſtio. v. mulier. Ioan.

ᶜ S I qua mulier. Diſcedere ſine eius conſenſu.

ᵈ S I qua mulier. Suo propoſito. quia magis eſt habilis, & magis parata in ſciſſa ueſte, quam in clauſa ad meretricãdum.

ᵉ S I quis. Contẽptũ. quia ſi nõ facit in cõtemptũ illius diei, etiã omni die bonũ eſt ei ſi ieiunat: ut lxxvj. diſt. ut inam.

ᶠ S I quis eorũ. Neceſsitatem id eſt, continentiã.

ᵍ S I quis. Baſilicas. niſi cum ſunt per inanes reuelatiões, ut de cõſecr. diſt.j.placuit.

ʰ S I quis extra. Et domus, in qua hæc fiũt, publicanda eſt, in auth. de eccleſia.tit.§. ſi quis in ſua domo. colla.ix.Ioan.

ⁱ S I quis. Ex fide. id eſt, ex bona conſcientia. extra de præſcrip. quoniam omne.

ᵏ Immolatã. Idolothytis non debemus ueſci: ut hic, & 50. diſt. presbyteros. & xxxij. q. iiij. ſicut ſati⁹. Sed contrariũ uidetur illud Apoſtoli ad Corinth. Si qs infidelium uocat uos ad cœnam, omne, quod uobis apponitur, manducate, nihil interrogantes. Sed illuc loqtur ſecundũ ſua tẽpora. cũ adhuc pauci erãt fideles. Qđ autem dicit de ſanguine, & de carne ſuffocata, hodie nõ tenet: quia tantum in figura fuit iſtud prohibitum.

ADDITIO

xij.q.ij.gloria epiſcopi. Archid.

ˡ S I quis. Filios. nam ex iuramento non poſſumus adſtringi ad illud: ut xxij. q.iiij. inter.

† Amputauerit. ad de Ludo. Ro. in ſingularib⁹.

† Hũc textũ dicit Brixiẽ. in ſuo dictionario in Ṽb. mulier. eſſe ſing. ad hoc quod narrat.

[redacted]

‡ Vt 11. qõ. 3. ad mẽſam & j.q.iiij. §. notandũ. Archi.

cultus ᵃ hoc iuſtũ eſſe iudicantes, & nõ potius debitũ honorẽ parẽtib⁹ reddiderint, ut hoc ipſum in eis uenerentur, quòd fideles ſunt, anathema ſint.

De eodem.

CAN. II.

QVæcũq; ᵇ mulier religiõi iudicãs cõuenire comã ſibi amputauerit, † q̃ Deus ad uelamen eius, & ad memoriã ſubiectionis illi dedit, tãquam reſoluens ius ſubiectionis, anathema ſit. †

Item.

De eodem.

CAN. III.

SI qua mulier derelicto uiro diſcedere ᶜ uòluerit, ſoluto uinculo coniugali, nuptias cõtemnendo, anathema ſit.

Item.

De eodem

CAN. IIII.

SI quis propter Deũ uirginitatẽ profeſſus in cõiugio poſitos per arrogãtiam uituperauerit, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. V.

SI qs uel uirginitatẽ, uel cõtinẽtiã ꝓfeſſus in cõiugio tãquã abominabiles nuptias iudicat: & non ꝓp hoc ſolùm, quòd cõtinentiæ & uirginitatis bonũ, ſanctũ propoſitum ſit, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. VI.

SI qua mulier ſuo ꝓpoſito ᵈ utile iudicãs, ut uirili ueſte utat̃ ꝓp hoc uirilem habitum imitetur, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. VII.

SI quis tãquã hoc cõtinẽtiæ conuenire iudicans, die dominico ieiunauerit, in eiuſdẽ diei cõtemptũ, ᵉ anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. VIII.

SI quis eorũ q in propoſito ſunt cõtinẽtię ꝓp neceſsitatẽ ᶠ corporalẽ ſuperbiat, & ieiunia cõia putauerit cõtẽnẽda, totius eccleſiæ perfectã in ſua cõſcientia iudicãs rationem, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

SI qs ᵍ ſupbiã tanq̃ perfectũ ſe exiſtimãs, cõuẽtus qui ꝑ loca & baſilicas ſanctorũ martyrũ fiunt, uel accuſauerit, uel etiã oblaliones, quæ ibidẽ celebrãt, ſpernẽdas eſſe crediderit, memorias quæ ſanctorum contẽnẽdas, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. X.

SI quis docet domum Dei contemptibilem debere eſſe, & congregationes, quæ in ea fiunt, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. XI.

SI qs extra ʰ eccleſiã priuati populos cõgregans cõtẽnat eccleſiaſticas ſanctiones, & eccleſiã ipſam apud ſe ſine conſilio ẽpi cum ꝑsbytero agat, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. XII.

SI qs nuptias in accuſatione duxerit, & mulierẽ fidelẽ ac religioſam cũ uiro ſuo dormientem abominãdam crediderit, aut etiã accuſandã tanquã non poſſe cõiugatos in regnũ Dei ingredi, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. XIII.

SI quis carnem manducãtem ex fide ⁱ cum religione præter ſanguinẽ, & idolo immolatam, ᵏ & ſuffocatam, crediderit condemnandũ, tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.

Item.

De eodem CAN. XIIII.

SI quis reliquerit proprios filios ˡ & non eos aluerit, & (quod pietatis eſt)

neceſſaria nō præbuerit: ſed ſub occaſione continétiæ negligendos putauerit, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. XV.

SI quis uirorum putauerit ſancto propoſito, id eſt, cōtinentiæ cōuenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo iuſtitiam habiturus, & reprehendat uel iudicet alios, qui cum reuerentia birris utūtur, & alia ueſte[a] cōi, quæ in uſu eſt, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. XVII.

[2] HAec autem ſcripſimus non abſcindētes eos, qui i eccleſia Dei ſecundùm ſcripturas propoſitum ſanctum continentiæ eligūt, ſed eos, qui ſuſcipiunt habitum eius, & in ſuperbia efferūtur aduerſus eos, q ſimplicius uiuunt. Et etiam eos condemnamus, qui ſe extollunt aduerſus ſcripturas & eccleſiaſticos canones, & noua[b] introducunt præcepta. Nos autem etiam uirginitaté cum humilitate admiramur, & continentiam cū caſtitate, & religionem Deo acceptiſsimam eſſe dicimus, & renuntiationes ſecularium negotiorum atq; actuū cū humilitate approbando laudamus: & nuptiarū uinculū, qđ ſecundùm caſtitatem perdurat, honoramus: & diuites[c] cum iuſtitia & operibus bonis nō abijcimus.

Itē ex conc. Mart. Pa.

Anathematizatur, qui Manichæorū ſuperſtitiones ſequitur.

CAN. XVII.

[3] SI quis presbyter, uel diaconus, ꝓpter publicam[d] pœnitentiā à ſacerdote acceptam abſq; aliqua neceſsitate die dominica pro quadā religione ieiunauerit, ſicut Manichæi, anathema ſit. Similiter & quod ab Apoſtolis traditus canon tenet antiquus, placuit ut per omnes dies dominicos, & per oēs dies Paſchæ uſq; ad Pentecoſtē non proſternant[e] ſe in oratiòne cauſa humilitatis, ſed recto uultu ad dominum orationis fungantur officio: quia in his diebus gaudium reſurrectionis domini celebramus. Si quis etiam nō pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarū à carne abſtinet placuit ſancto concilio ut prægustet:[f] & ſi ſic uult abſtinere, abſtineat. Si aūt ſpernit, ita ut olera cocta cū carnibus non deguſtet: iſte nō obediens, nec ſuſpiciones hæreſis à ſe remouens, depōnat de ordine clericatus.

DISTIN. XXXI.

[1] [g] TEmpus quoq;, qa nōdū erat inſtitutū, *ut ſacerdotes continentiam ſeruarent.*

Vnde Gregorius ſcribit Petro ſubdiacono Siciliæ.

Qui caſtitatē nō promiſit, ab uxore ſua ſeparari nō rogatur.

---

inter. de hoc habuiſtis ī. diſt. j. ius naturale.

Conſuetudinem in uſu ueſtiū debemus obſeruare.

[a] SI quis uirorum. Veſte. ſufficit ergo quod quis ueſte utatur ſecundum conſuetudinem regionis. & ſic tranſmontani non coguntur uti affibulatis ueſtibus, ut Italici, non obſtante noua conſtitutione. extra de ui. & honeſt. cleri. ut clerici. quia lex debet conuenire conſuetudini: ut ſupra di. iiij. erit.

HAec aūt ſcripſimus. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua conci. interpretatur prædicta. Archid.

[b] Et noua. ff. de cōſtit. princip. in rebus.

[c] Diuites. Hoc uerum eſt de talibus, qui faciunt miſericordiā non habentibus: ut xxxiij. quæſtione v. ſecūdum. Nam & dominus habuit pecuniam: ut xij. q. j. exemplum. alias abijciēda eſt pecunia exēplo Cratis: ut xij. q. ij. gloria epiſcopi. §. Crates: Nam altera rapere conuincitur, qui ultra neceſſaria ſibi retinet: ut xlij. di. c. j. Io.

Rapere aliena dicit, qui ultra neceſſitatem ſibi retinet. Diuites aliqui boni ſunt.

[c] Diuites. Non eſt contra illud, facilius eſt camelum per foramen acus tranſire: quia illud de talibus intelligitur, qui in diuitijs ſpem ponentes, gratius intuentur aurum, quam ſolem: de quibus habetur xlvij. di. ſicut hic.

[a] Et dicit Hierony. Diuitias habuiſti requiem ꝑdidiſti. Dū uigilas, augmētū diuitiarum cogitas. Dū dormis, latronē ſōnias. In die ſolicitus, nocte pauidus, et ſic ſem ꝑ mēdic?. Archi.

SI quis presbyter.

CASVS Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur quod ſi quis presbyter accepta publica pœnitentia in die dominica ieiunauerit ea intētione, qua Manichæi ieiunabant, anathema ſit. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, Similiter dicitur quod in diebus dominicis et *inter Paſcha & Pentecoſtem non debemus flectere genua, ſed uultu erecto orare ad dominum. In tertia parte, quæ incipit ibi, Si quis etiam. dicitur ſi quis etiam non comedit carnes, uel olera, in quibus carnes coquuntur, propter execrationem eſcarum, compelli debet deguſtare: & ſi noluerit, tāquam hæreticus deponatur.*

[d] Si quis. Propter publicam. quā facere poteſt ſacerdos, ſed non ſolennem, ut dixi ſupra xxviij. diſtinctio. presbyter.

[e] Proſternant. Vt de conſec. diſt. iij. quoniam ſunt.

[f] Prægustet. Ecce quod ſuſpectus cogitur comedere ſiue guſtare. Sed nunquid idem eſt, ſi qs eſt ſuſpectus eo, quod non communicat in annos nunquid cogēdus eſt communicare? Non: quia illa non recipitur ſine peccato, ſi recipiens eſt peccator: ſed ad hoc poteſt cogi, ut faciat ſe dignum, id eſt, ut pœniteat. de conſe. di. ij. ſi quis intrat. e. diſt. hi qui. ſecundum Hugo. cuius fuit iſta gloſ.

Ve de cōſe. diſt. ı. ſeculares. cum duobus c. ſeq. ſecūdū Hug. & ca. & ſi non.

TEmpus quoq;. Hęc diſtin. diuiditur in ſex partes. In prima corrigitur ſnīa Pelagij per Greg. ut in c. ſeq. Secunda ibi, cauſa uero. Tertia ibi, poteſt & aliter. Quarta ibi, ſed obijcitur. Quinta ibi, aliter. Sexta ibi, ſimiliter. Io. de Fant.

[g] Tempus. In hac trigeſimaprima diſtin. oſtendit ꝙ à tempore Gregorij ſtatutum fuit ut ſubdiaconi non ordinarentur niſi promiſſa continentia. Secūdo agit de cauſa continentiæ

Vt j. e. capi. j.

Vt ĩ.c. §.cauſa.c. j. uſq; ad §.quodautem. ca.ſi laicus.

tiæ presbyterorum & diaconorum. Tertio, dicit quod licet ordinati in ſacris ordinibus uxoribus nõ debeant commiſceri: tamen neceſſaria prouidebunt eis. ultimo aſsignat differentiam inter orientales & occidentales.

Hoc facit ad p̃dictũ. §. q̃d aũt. uſque ad c. Nicenus. Arch.

CAN. I.

ANte triennium omnium eccleſiarum ſubdiaconi Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ eccleſiæ ſuis uxoribus nullatenus miſceantur: quod mihi durum [a] atq; incompetens uidetur, ut qui uſum continẽtiæ non inuenit, [b] neq; caſtitatem promiſit, compellatur à ſua uxore ſeparari, atq; per hoc (q̃d abſit) in deterius cadat. Vnde uidetur mihi, ut à præſenti die epiſcopis omnibus dicatur, ut nullum facere ſubdiaconum præſumant, niſi, qui ſe uicturũ caſtè promiſerit, [c] quatenus & præterita mala, [d] quæ propoſito mentis appetita non ſunt, uiolenter non exigantur, & futura mala cautè caueantur.

Qui uerò poſt eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta eſt, continenter cum ſuis uxoribus uixerint, laudandi atq; remunerandi ſunt: & ut in bono permaneãt, exhortandi. Eos autem, qui poſt prohibitionem factam à ſuis ſe uxoribus contineri noluerint, ad ſacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad altaris miniſteriũ accedere, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptũ miniſterium fuerit approbata.

Cauſa uerò huius inſtitutionis munditia fuit ſacerdotalis, ut liberè cũctis diebus uitæ ſuæ orationi poſsint uacare. Si enim (ut Paulus ait) ab uxoribus eſt ceſſandum, ut expeditius orationi uacemus, miniſtris utiq; altaris, quibus quotidiana neceſsitas orandi incumbit, nunquam coniugali officio uacare permittit.

ANte triennium. Huius capituli ex quadã conſtitutione Pelagij pẽdet. Vnde ſcire debes, quòd una cõſtitutio facta fuit ab Apoſtolis de continentia clericorum, ut lxxxiiij. di. cum in præterito. Item fuit poſtea à Siricio repetitũ ĩ lxxxij. di. plurimos. Tertia fuit facta authoritate Pelagij, q̃ habetur xxvij. q. ij. multorum. de qua fit hic mentio. Eſt ergo caſus huius c. Pelagius fecit quãdã cõſtitutionẽ per quendã diaconem nomine ſeruũ Dei, ut oẽs ſubdiaconi Siciliæ à ſuis uxoribus abſtinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant, aut ab officio ceſſarẽt. Quam conſtitutionẽ quia dura fuit et iniqua ut ſubdiaconi copellerentur ad cõtinẽtiam, Greg. primus qui ſucceſſit Pelagio, retractauit, et ſtatuit ut nullus de cætero fiat diaconus, niſi cõtinẽtiã p̃mittat: ita tamẽ, ut mala præterita, i. cotinẽtia, quæ ſolet eſſe iuuenib. mala, id eſt, pœnalis: uel mala, ſi non ſeruetur, per uiolentiam non exigatur. & hoc in prima parte. in ſecũda parte, quæ incipit ibi, qui uero. commendat illos, qui conſtitutionem illam, quæ facta fuit ante triennũ ſeruauerunt: & hortatur eos, ut debeant in ſuo propoſito permanere. Illi uero, qui noluerint à ſuis uxoribus abſtinere, promoueri non debent: quia nullus debet promoueri niſi eius caſtitas fuerit approbata. Vel ſic, Olim promouebãtur ſubdiaconi nõ promiſſa continentia: & licite utebantur uxoribus et beneficijs: poſtea Pelagius prædeceſſor Gregorij ſtatuit, ut uel contenti eſſent uxoribus tantum, uel beneficijs tantum. de qua conſtitutione Greg. facit mentionem xxvij. q. ij. multorum. poſtea idem Pelagius aliam edidit conſtitutionem in qua præciſe prohibuit, ut ſubdiaconi nullo modo commiſceri debeãt cũ uxoribus ſuis: & illã conſtitutionẽ quidã ſubdiaconi ſeruabãt, quidã nõ. Sed quia illa cõſtitutio fuit iniqua ſ. quod aliquis qui nõ promiſit cõtinentiã, cogeretur continere: ideo retractatur hic à Greg. & ſtatuitur, quod ſi qui ſubdiaconi non ſunt, nẽ cogãtur cõtinere, niſi uelint. Si qui aũt ĩ futurũ ſunt ordinãdi, nõ admittãtur, niſi promittant cõtinentiam.

Vnde Beda ſuper Lucam ait:

Sacerdotibus ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur.

CAN. II.

SAcerdotibus [e] (ut ſemper [f] ualeãt altari aſsiſtere) ſemper ab uxoribus eſt abſtinendum.

[a] Durum. Statutum Pelagij fuit contra Euangeliũ, in quo excipitur ſola fornicatio, ut xxxiij. quæſti. ij. quos Deus. & ideo reprobatum fuit. Sed quare reprobatur illa conſtitutio Pelagij, in qua ſtatuit ut aut beneficia, aut uxores dimittãt: cum idem ſtatuerit Alexand. extra de cleri. coniu. cap. j. Sed dic, cum aliquis in minorib. ordinib. exiſtẽs poſtea cõtrahit, poteſt priuari beneficio prius habito, & de illis loquitur Alexand. Cum uero aliquis primo contrahit, & poſtea eccleſia ſcienter ei confert beneficium, poſtea non poteſt illud ei auferre: & de illis loquitur Pelagius, & ideo conſtitutio eius fuit iniqua. Simile extra de cleri. coniug. diuerſis.

Vt 32. q. 1. dicit.

1. Cor. 7.

[b] Non inuenit. Id eſt, non ſuſcepit.

[c] Promiſerit. Hoc intelligo ſi habeat licentiã uxoris.

[d] Mala. Id eſt, continentia, quæ iuuenibus eſt mala. xxxiij. q. ij. in adoleſcentia.

4 Sub. & ad pœnã, & ad on⁹. xxviij. di. de his. & accipitur hoc nomẽ mala pro pœna. & eſt sẽſus, à ſubdiaconis uxorem habẽtibus ſine uoto per uiolentiã nõ exigat cõtinẽtia: ſed ab ordinãdis & cætero, q̃ ſi promittere noluerint, repellãtur. Io. de Fãt.

Cauſa uero. Hæc eſt ij. pars diſtinctio. in qua dicit quod cauſa huius conſtitutionis fuit munditia ſacerdotalis. & hoc probat per vj. c. Ioan. de Fant.

C. [illegible] Dicit Gratianus, quòd propter munditiã ſacerdotale inducta fuit continentia in eccleſia: quia cum ſacerdotes ſemper debeant orare, ſemper debent ab uxoribus abſtinere. Et hoc probatur authoritate apoſtoli per ſeq. c. quorum prima duo patent.

[e] SAcerdotibus. Idem eſt de alijs clericis. Laurentius.

[f] Semper. Id eſt, horis debitis. ſic infra eod. c. ſi laicus. xxij. di. ſacroſancta. & ĩ xxxvij. diſt. de quibuſdã. xxxvj. diſt. ca. ult. Archid.

dum, ſemperque caſtitas obſeruanda præcipitur:

Item in concilio Carthaginenſi ſecundo.

Qui diuinis ſacramentis inſeruiunt, continentes eſſe oportet. CAN. III.

EPiſcopos [a] presbyteros, & diaconos (ita ut placuit, & decet ſacroſanctos antiſtites, aut ſacerdotes, aut leuitas, uel qui [b] ſacramentis diuinis inſeruiunt) cõtinentes eſſe decet in omnibus.

Item Inno. Victorino Rothomag. epiſcopo.

Sacerdotes & Leuitæ cũ uxoribus ſuis miſceri non debent. CAN. IIII.

TEnere debet eccleſia, ut omnimodo ſacerdotes & leuitæ cum uxoribus ſuis non miſceãtur: quia miniſterij diuini quotidianis neceſſitatibus occupantur. Scriptum eſt enim, Sancti eſtote, quoniã ego ſanctus ſum [c] dominus Deus ueſter. Nam priſcis temporibus anno [d] uicis ſuæ de templo non diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus, nec domum ſuam omnino tangebant, quibus utique propter ſoboles ſucceſsionem uxoris uſus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu præterquam ex ſemine Aaron ad ſacerdotium nullis accedere permittebatur. Quantò magis hi ſacerdotes & leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus uel ſacerdotium, uel miniſterium ſine ſucceſsione eſt: nec præterit [e] dies, qua uel à ſacrificijs diuinis, uel à baptiſmatis [f] officio uacent.

PALEA.

NAm ſicut Paulus ſcribit ad Corinthios dicens: Abſtinete uos ad tps, ut expeditus uacetis orationi: & hoc utiq; præcipit laicis: multo magis ſacerdotibus, qbus orandi & ſacrificandi iuge, ſacrificiũ eſt: ſemper debebũt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.

Item Exuperio Tholoſano epiſcopo.

Qui ab uxoribus ſuis abſtinent, ad ſacrificia admittũtur. CAN. V.

EOs ad ſacrificia fas eſt admitti, qui uel cum uxore [g] non exerceant carnale officium. [h]

Item Hieronymus contra Iouinianum.

Sacerdoti, cui eſt ſemper orandum matrimonio ſemper eſt carendum. CAN. VI.

SI laicus & quiſquis fidelis non poteſt orare, [i] niſi careat officio coniugali, ſacerdoti ergo cui ſemper offerẽda ſunt ſacrificia, ſemper orandũ eſt: ergo ſemper matrimonio [k] carendum.

Quòd autem [l] Manichæorũ cauſa de coniugio ſacerdotũ illud ſupra dictũ ſit, ex Gangrenſi cõcilio apparet, in quo ſic ſtatutum legitur.

Anathema ſit, qui nuptias uituperat. CAN. VII.

SI quis uituperat nuptias, & dormientem cum uiro ſuo fidelem ac religioſam deteſtat, aut culpabilẽ æſtimat, uelut quæ regnũ Dei introire non poſsit, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. VIII.

QVicunque uirginitatem cuſtodiens, aut continentiæ ſtudens, uelut hoc

a EPiſcopos. Hoc cap. habetur. lxxxiiij. diſt. cum in præterito. b Vel qui. i. ſubdiaconi: nã & ſubdiaconi ſacramẽtis inſeruiũt. lxxxiiij. diſt. cũ in præterito. Et expone iſtud uel pro &, ſecundũ H. & ita per hoc & per illud. ĩ xxxj. di. placuit. ſuppletur illud. lxxxiiij. diſt. cum de quorũdam. quia hæc tria cap. ſunt Carthaginen. concilij, & faciũt pro opi. Hug. ſecundum Lauren.

TEnere dẽt. c Quoniã ego ſanctus ſũ. Ex quo dominus ſe cõmẽdauit, & Chriſti actio noſtra ẽ inſtructa lectio. lxxxj. diſtinct. legitur ergo & nos poſſum⁹ nos cõmendare. & Auguſt. ſe cõmendat, æqparando ſe Prophetis. ut xxiij. q. iiij. ecce. & proconſul poteſt præmittere libellum cõmendationis ſuæ. ut ff. de offi. procõſu. l. obſeruare. Similiter ille, qui impetrat ueniam ætatis ſe cõmendat. C. de his qui uen. æta. impet. l. ij.

Cõmẽdare poteſt aliquis ſe ipſum.

Ad idẽ qđ dicit Pſal. Cuſtodi animam meã quoniã ſanct⁹ ſum, &c. & in pſal. Inclina domine.

d Anno. i. ſeptimana. ſic alibi ponitur dies pro anno, ut xxxiij. q. ij. hoc ipſum. & tempus pro anno: ut de cõſe. diſtin. iiij. omni tempore.

Ideo autẽ ſit hoc, qa annus dicitur ab an. qđ eſt circũ: qa circuit[illegible] ſic & quodlibet tempus [illegible]

e Nec præterit. Excepto ſabbatho ſancto, & die ueneris præcedẽte: ut de cõſecr. diſt. iij. Sabbatho, q duo dies nulli reputãtur ꝓpter paucitatẽ. ſic j. de cõſe. di. ij. re uera. f Vel à baptiſmatis. Dũ eſt neceſsitas. arg. v. diſtinct. baptizari.

g EOs. Vel cum uxore. nedũ cum alia. h Officium. poſt uotum factum.

i SI laicus. Orare. Quid ẽ hac materia iuris ẽ ? habes. xxxiij. quæſti. iiij. c. j. & ij. k Matrimonio. arg. quod ſi aliqua ſibi cohærẽt. uel ſi aliquid ſequiẽ ex alio, uno probato & reliquum eſt ꝓbatũ: ut xxxiij. diſt. ſi quis uiduã xxvj. diſtinct. deinde iij. quæſt. ulti. hoc quippe. Argu. contra de pœ. diſt. j. ſicut primi. in ſi.

Probato uno coniunctorũ, probatẽ reliquum.

Sic de talibus uno cõceſſo, & aliud conceſſũ eſt. j. q. j. ſicut Chriſtus. ubi de hoc. Arc.

Quod autem. CASVS *Dicitur in hoc. §. quod illud quod dictũ fuit in Gangrẽſi concil. ſuprà xxviij. di. in c. ſi quis docuerit. & c. ſi quis diſcernit. ex cauſa fuit ſtatutũ. ſ. propter Manichæos qui nuptias condemnabant exẽplo ſacerdotum. Et hoc probat duobus ſequen. cap. quæ plana ſunt. & per ſe patent.*

l Quod autem. Reſpicit tria pen. ca. xxviij. diſt. dicens, quod illud ſtatutũ fuit ꝓp hæreſim Manichæorũ, qui nuptias cõtẽnunt.

QVicũque. Poteſt & aliter Hæc eſt tertia pars diſtinct. in qua dicitur, qđ illud, ꝙ ſupra dictũ eſt in capit. ſi quis docuerit. diſtinct. xxviij. ex cauſa, uel ex tẽpore itelligiẽ. Nũc autem aliter exponit, dicens quod illud capi. poteſt intelligi de ſacerdotibus noſtri temporis ut ſi quis docuerit ſacerdotem cõtemnere uxorem, quã in minoribus ordinib⁹ duxit, uel cum erat laicus, ut eam à ſua cura abijciat: cum qua poſtea cum

reſcens nuptias, nec propter hoc, quod bonum & ſanctũ eſt, nomẽ uirginitatis aſſumit, anathema ſit.

3 Poteſt & aliter illud intelligi, quòd in canone 2 Apoſtolorum legitur, ut iſte ſit ſenſus capituli, Si quis docet ſacerdotem uxorem ſuam contemnere, non quam in ſacerdotio accepit, ſed quam ante ſacerdotium dum adhuc eſſet laicus, uel in minoribus ordinibus cõſtitutus, ſibi copulauit, cum qua continentiam profeſſus eſt, cum ad ſacros ordines conſcenderet, quam nullus debet contemnere hoc eſt, ab animo & cura ſua abijcere, quin ei neceſſaria prouideat, anathema ſit.

Probatur autem hæc interpretatio authoritate Leonis Papæ, qui ſcribẽs Ruſtico Narbonenſi epiſcopo ait:

Miniſtris altaris cum epiſcopis, & presbyteris eadem eſt lex continentiæ.

CAN. IX.

L Ex continentiæ eadem eſt altaris miniſtris, quæ epiſcopis, aut presbyteris: qui cùm eſſent laici ſiue lectores, licite quidẽ & uxores ducere, & filios procreare potuerunt. Sed cum ad prædictos peruenerunt gradus: cœpit eis non licere, b quod licuit. Vnde ut iam de carnali fiat ſpirituale coniugium, oportet eos nec dimittere uxores licet qui habent, ſic habere uideantur, quaſi non habeant: quo & ſalua ſit caſtitas connubiorũ, & ceſſent opera nuptiarum.

Item Leo nonus contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

Epiſcopus, uel presbyter uxorem propriam à ſua cura non abyciat.

CAN. X.

O Mnino confitemur nõ licere epiſcopo, presbytero, diacono propriam uxorem cauſa religionis abijcere à cura ſua ſed ut ei uictum & ueſtitum c largiatur, d ſed non, ut cum illa carnaliter ex more iaceat: ſicut & ſanctos Apoſtolos legimus egiſſe, beato Paulo Apoſtolo dicẽte: e Nũquid non habemus poteſtatem mulierem ſororẽ f circũducendi, g ſicut & frater domini, & Cephas? Vide inſipiens, quia non dixit: nunquid non habemus poteſtatem ſororem mulierem amplectendi: ſed circunducendi, ſcilicet ut mercede h prædicationis ſuſtentaretur ab eis, nec tamen deinceps ulterius foret carnale inter eos coniugium.

Hinc & illud Gregorij in dialogo lib. quarto Presbyter quidam. require infra diſt. ſeq. c. presbyter. Vt igitur ex his authoritatibus apparet ſacerdotes uxoribus, quas in laicali habitu, uel in minorib. ordinib. cõſtituti ſibi legitime copulauerunt, neceſſaria miniſtrare, et debita reddere nõ ualẽt.

4 *Sed obijcitur illud tripertitæ hiſtoriæ.* †

Diſſuaſu Pannucij Nicena ſynodus nõ cõſtituit, quòd presbyteri cum ſuis uxoribus non dormirent.

CAN. XI.

N Icena ſynodus uolẽs corrigere hominũ uitam in eccleſijs commorantiũ, poſuit leges, quas canones uocamꝰ. In quorũ tractatu uidebat aliqbus introducere, k legẽ, ut epi., presbyteri, diaconi, ſubdiaconi cum coniugibus, quas ante conſecrationẽ duxerunt, nõ dormirẽt. Surgẽs autẽ Pãnucius confeſſor contradixit, honorabiles cõteſſus nuptias, & caſtitatẽ l dicẽs eſſe

---

ſtea cũ ꝓmon eteẽ cõtinentiã eſt profeſſꝰ, anathema ſit. & hoc ꝓbatur per duo capi. ſeq.

a In canone. 5. xxviij. diſt. ſi quis docuerit. Ioan.

b L Ex. Eis non licere. Nõ ꝙ propter commutationem ſtatus incipit aliquid non licere, quod prius licuit. 1 xij. q. j. nolo. & xxij. q. ij. ne quis arbitretur.

c O Mnino. Et ueſtitũ. Ex quo dicit uictũ & ueſtitũ, uidetur ꝙ nomine uictus. nõ cõprehendatur ueſtitus. ut ff. de trãſact. cũ hi. §. qui trãſigit. 2 qđ nõ eſt uerũ. ff. de uerbo. ſig. l. uerbo uictus.

d Largiatur. Sequeſtrato tamẽ habitaculo, ut lxxvij. diſt. epiſcopus. & hoc cum perſona eſt ſuſpecta.

e Paulo Apoſtolo dicẽte. Ducebãt enim uxores ſecũ, ut ſeruirent eis in cibis parãdis & ab eis paſcerentur (cũ eſſent pauperes) de mercede prædicationis.

f Sororem. id eſt. quaſi ſororem.

g Circunducendi. Nobiſcum.

h Vt mercede. Argu. quod ſi quis habet uxorẽ & filios, de bonis eccleſiæ ipſos poteſt paſcere, ſi nõ habet propria, ut lxxxvj. di. non ſatis. j. diſtin. proxi. capi. ſi quis uero. & 50. diſtinc. ſtudeant in fin. & xxxvij. diſt. legãt. quia nemo carnem ſuam unquã odio habuit ut xiij. quæſtio. ij. non æſtimemus. Et hæc uera ſunt ſi indigent: 3 alias ſecus, ut xxiij. di. de Syracuſanæ. Vnde & ſi uiro relictus eſt uſus alicuius rei mulier eadem re poteſt uti: ut. ff. d uſu. & hab. l. cæterũ. §. mulier.

1 Ad hoc j. 27. q. 1. nuptiarũ. 32. q. ult. ca. ul. 27. q. j. ſunt quidam. & habes etiam ad hoc 88. diſt. fornicari. ff. de ſolu. cum quis. 2. in ſo. ar. contra extra de diuor. ca. gaudemus. Arc.

2 Victus nomine cõprehẽdit ueſtitus.

3 Vbi no. ſed hoc uerum quo ad tranſactionẽ, aliter bene cõtinet ur Arch.

Beneficiatus ſuis cõſanguineis ſubuenire põt.

4 Ad hoc 12. q. 1. habebat. in princi.

i Hinc & illud. infra in illo cap. presbiter quidã. quod eſt j. di. proxi. Ioã.

Vt igitur. C A S V S. *Concludit Gratianus ex ſupradictis, qđ ſacerdotes debẽt ſuis uxoribus, cũ quibus in minoribus ordinibus, uel in laicali habitu cõtraxerũt neceſſaria miniſtrare: ſed debitum reddere nõ ualent. Sed contra hoc duo ſequentia capitu. inducuntur, ſcilicet quod ſacerdotes debent reddere debitum uxoribus ſuis.*

Sed obijcit. Hæc eſt quarta pars diſtinctionis. in qua ponit duos canones Orientales, in quibus conceditur clericis hãbere uxores. Ioan. de Faut.

k N Icena ſynodus. Introducere. De conſenſu uxoris, aliter eſſet iniqua.

l Caſtitatem. Sic qui bene comedit, abſtinens

cum propria coniugē cōcubitum. Suaſit itaq; concilio, ne talem poneret legem: grauem eſſe aſſerens cauſam, quæ aut ipſis, aut eorum coniugalibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hoc quidem Pannucius (licet nuptiarum eſſet inexpertus) expoſuit, ſynodusq; laudauit ſententiam[a] eius, & nihil ex hac parte ſanciuit: ſed hoc in uniuſcuiuſque uoluntate, non neceſſitate permiſit.

Item ſynodus ſexta.

Nō in perpetuum, ſed tēpore oblationis à complexu ſuarum uxorum ſacerdotes abſtineant.

CAN. XII.

QVoniam[b] in Romani[c] ordine canonis eſſe cognouimus traditum, eos, qui ordinati ſunt[d] diaconi, uel presbyteri cōfiteri quòd non ſuis iam copulentur uxoribus, antiquum ſequētes canonem Apoſtolicæ[e] diligentiæ, & cōſtitutiones ſacrorū uirorum, legales nuptias amodo ualere uolumus, nullo modo cum uxoribus ſuis eorum connubia diſſoluentes, aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tempore opportuno[f]. Quicunq; ergo diligēs[g] inuentus fuerit in ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali aut ſacerdotali: hi nullo modo prohibeantur ad talem aſcendere gradum pro uxoris ſuæ cohabitatione: nec ēt tēpore ordinationis ſuæ profiteri caſtitatem cogātur, quòd abſtinere debeant à legalis uxoris familiaritate. Itē oportet eos, qui altari miniſtrāt, in tēpore oblationis ſanctorum cōtinentes[h] eſſe in omnibus: ut à Deo poſsint cōſequi, quæ ſupliciter poſtulant. Si qs igitur præſumpſerit contra Apoſtolicos canones aliquos presbyterorū & diaconorū priuare à contactu & à cōmunione legalis uxoris ſuæ, deponatur. Similiter & presbyter aut diaconus, qui religionis cauſa uxorem ſuā expellit, excommunicetur: ſi uerò in hoc permāſerit, deponatur.

Hoc autem ex loco intelligendum eſt. Orientalis. n. eccleſia (cui ſexta ſynodus regulam uiuēdi præſcripſit) uotum caſtitatis in miniſtris altaris non ſuſcepit.

Vnde Stephanus Papa ait:

Occidentalis, nō Orientalis eccleſia caſtitatis uotum obtulit.

CAN. XIII.

[i] ALiter ſe Orientalium traditio habet eccleſiarum, aliter huius ſanctæ Romanæ eccleſię. Nam earum ſacerdotes, diaconi, aut ſubdiaconi matrimonio copulantur:[l] iſtius autem eccleſiæ, uel Occidentalium nullus ſacerdotum à ſubdiacono uſque ad epiſcopum licentiam habet cōiugium ſortiendi.

Similiter et capitulum Nicolai[k] ex loco conſideratur, quia gens Bulgarorū noniter ad fidē cōuerſa propoſitum ſacræ religionis ex integro aſſumere nondū didicerat. Quòd aūt in capitulo ſextæ ſynodi[l] presbyter non legitimis nuptijs detentus punitur, nō legales nuptiæ, ſed ſecundæ intelligendæ ſunt: à quibus authoritate canonica, ſacerdos quilibet dēt eſſe immunis. Illud aūt Gangrēſis cōcilij, Si quis[m] diſcernit presbyterū coniugatum, &c. Similiter intelligendū eſt, uel localiter traditum, uel cōiugatum ab ea eſſe appellatum, quā ante tp̄s ordinationis ſubduxerat. Illud quoque Martini Papæ, Si ſubdiaconus[n] ſecundā

abſtinens eſt. xliij. diſt. conuiuia. in fi.

[a] Sententiam. Vnus ergo poteſt contradicere toti uniuerſitati, ſi habet rationabilē cauſam, ut extra de his, quæ fi. à maio. par. ca. c. j. Nam ſententia unius poteſt alios trahere ad partē ſuam, extra de eo qui mit. ī poſ. c. cum ſicut. ff. de arbit. l. item ſi unus. §. ult. C. de uete. iu. enucl. l. j. §. ſed is, &c.

Contradicere pōt unus mulſis. Et ē hic ar. ꝙ unus canonicꝰ pōt ſe opponere ꝓ defenſiōe eccleſiæ ſuæ. Ad idē, extra de cōceſ. præbē. ex parte. ubi dicit Ioā. de Fā. hoc eſſe uerū ēt ſi ca. illius eccleſiæ nollet dfendi. & hoc fauore eccleſiæ arg. ff. de libe. cau. l. j. ij. iij.

[b] QVoniam. i. quamuis.

[c] Romani. Hic aſsignatur differētia inter Orientales & Occidentales.

[d] Qui ordinati ſunt. i. ordinantur.

[e] Apoſtolicæ. Quia Apoſtolus præcepit, ut uir reddat debitū uxori. xxxiij. q. j. c. j.

[f] Opportuno. Iſtud eſt cōtra Gādulphum & alios, qui dicunt, ꝙ uir quolibet loco etiā in eccleſia, & quolibet tēpore tenetur reddere debitum uxori petēti. Sed hoc nō eſt uerū: quia ſicut debitor non debet ſemper uenire cum ſacco paratus, ut ff. de ſolu. l. quod dicimus. ſic nec uir ſēper debet eſſe paratus xxxiij. quæ. iij. Chriſtianorum.

Vir debitū uxori nō ſemꝑ, nec ubiq; reddere tenetur.

[g] Diligens. Id eſt dignus.

[h] Continentes. Sed nunquid in Oriētali eccleſia uir poteſt promoueri ſine licentia uxoris? Dicit H. quod ſic: quia nec fit ei ꝑiudicium aliqđ. Sed certe præiudiciū fit ei: quia poſt mortem uiri non pōt contrahere. ¶ Item & in alio fit ei præiudicium: quia tempore uicis ſuæ non debet ei cōmiſceri: cum etiā ad tempus uir inuita uxore non poſsit orare, ut xxxiij. quæ. iiij. Apoſtolus. ſed ibi expone orare. i. peregrinari. Ioan.

Hæc rō nō uī bona: nā in uxoribus oriētaliū non habet locū qđ habet in 28. diſ. qa ſunt culpæ. & ſeq. qa continentiā nō ꝓmittunt tacite uel expreſſe. Arch.

[i] ALiter. Copulantur, id eſt, copulatione utuntur. [l] Multi ex hac litera dixerūt, quod Orientales pñt contrahere in ſacris ordinibus. Sed eis obſt. ſ. diſt. proxi. ſi quis eorū. ſed ipſi dicunt, qđ ibi ſexta ſynodus nobis præfixit regulam.

[l] Id eſt, carnaliter cōmiſcentur. ſæpe eñi iuenit copulari ꝓ carnaliter cōmiſceri: et copulatio ꝓ carnali cōmiſtione: ut ſ. c. ꝓx. 30. q. 1. noſſe. 27. q. 2. Agathoſa. & c. priuſquā. ſecundum Hugo.

[k] Nicolai. Xxviij. diſtin. conſulēdum.

[l] Synodi. Xxviij. diſt. presbyterum.

[m] Si quis. ſ. xxviij. diſt. ſi quis.

[n] Si ſubdiaconus. Infra xxxiiij. diſtin. ſi ſubdiaconus.

Seruan-

duxerit uxorem, non diſſimiliter intelligendũ eſt. Primam enim uxorẽ ante ſubdiaconatũ habere pmittitur: qua defuncta uel caſtitatẽ profeſſa, promouetur iſte ad ſubdiaconatum. Promotus autem ſi ſecundas deſiderauerit nuptias, ſententiæ Martini Papæ ſubiacebit.

DISTIN. XXXII.

[a] [g] SEruanda eſt [a] ergo continẽtia ab omnibus in ſacris ordinibus conſtitutis.

Vnde Leo Papa ait.

Non etiam connubium ſubdiaconibus habere conceditur.

CAN. I.

OMnium ſacerdotũ tam excellens eſt electio, ut hæc, quæ in alijs [b] membris eccleſiæ uacant à culpa, in illis tamen habeãtur illicita: cùm enim extra clericorum [c] ordinem conſtitutis, nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum, ad exhibendã tamen perfectæ continentiæ puritatẽ, nec ſubdiaconibus carnale connubium quidem conceditur: ut etiã qui habent, ſint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant ſingulares [d] & innupti. Quod ſi in hoc ordine [e] qui quartus extat à capite, [f] dignum eſt cuſtodiri: quantò magis in primo, uel in ſecundo tertioue ſeruandum eſt? ne aut leuitico, aut presbyterali honore, aut epiſcopali excellentia quiſquã idoneus exiſtimetur, qui ſe à uoluptate luxuriæ necdum refrænaſſe detegitur.

Item [g] Gregorius Leoni epiſcopo Catinenſi.

PALEA.

M*Vltorum relatione cõperimus hãc apud nos conſuetudinem olim tenuiſſe, ut ſubdiaconi ſuis licite miſceanẽt uxoribus. Quod ne denuo quiſquam præſumeret, à ſeruo Dei ſedis noſtræ diacono ex authoritate noſtri pdeceſſoris eſt iſto modo prohibitum: ut eodẽ tpe hi, qui iã uxoribus fuerant copulati, unũ de duob: eligerẽt, id eſt, aut à ſuis uxorib. abſtinerẽt, aut certè miniſtrare nullo modo præſumerent: et quãtũ dicitur, Speciosus tũc ſubdiaconus pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpẽdit officio, et uſq; in obitũ ſui tẽporis notarij quidẽ geſsit officium, et à miniſterio, qđ ſubdiaconũ oportuerat exhibere ceſſauit. Et poſt aliqua. De cætero uerò fraternitas tua ſit omnino ſolicita, ut quos ad hoc officium cõtigerit promoueri, hoc quàm maximè diligenter inſpiciat, ne ſi uxores habent, miſcendi ſe cum eis licẽtia potiantur: ſed ad ſimilitudinem apoſtolicæ ſedis, eos cuncta obſeruare ſua nihilominus diſtrictione conſtituat.*

Item Gregorius Auguſtino Anglorũ epiſcopo.

Extra ſacros ordines conſtituti ducant uxores, et ab eccleſia ſtipendia accipiant.

CAN. II.

SI qui uerò ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe continere non poſſint, ſortiri uxores debent, & ſtipendia ſua exterius [h] accipere: quia & de eiſdem à patribus nouimus ſcriptum, quod

SEruãda. Hæc diſtinctio diuiditur in ſex partes. In prima parte probat, quod in ſacris nullus poteſt habere uxorem, in minoribus autẽ poteſt, & etiã habere bñficium. hoc probat per tres authoritates. Secunda ibi, Nullus. Tertia ibi, Verum. Quarta ibi, Prohibentur. Quinta ibi, Interdixit. Sexta ibi, Presbyterum. Io. de Faut.

CASVS. *Hic intitulatur xxxij. di. in qua dicitur, quod in Occidentali eccleſia clerici in ſacris ordinibus cõſtituti debent continentiam ſeruare: ut probatur per ſequẽs c. Sed in minoribus ordinibus non coguntur, & hoc per capit. infra eod. ſeriatim.*

[a] Seruanda eſt. In hac xxij. diſtin. adhuc proſequitur de continentia clericorum. Dicit ergo, quod cõſtituti in quatuor ſacris ordinibus tenẽtur continere: & qui non fuerint continentes, priuanẽ officio & beneficio. Et ſi habent publicas cõcubinas, nullus miſſam eorum audiat. [1] & ut facilius poſsint ſeruare cõtinẽtiã, pcipitur eis, ut extranearũ fœminarum familiaritatem uitẽt. [2] Io. Sed nunquid quilibet ordo eſt ſacer? Et certe uidetur quod ſic. Nam dicitur in libro quarto ſententiarũ. xxij. diſt. c. j. in prin. quod ordo eſt ſacrum ſignaculum, in quo traditur ſpiritualis poteſtas ordinatio, & officium: & in quolibet ordine cõfertur gratia, ſi digne ſumatur, ut ibi dicitur. Solu. re. uera quilibet ordo [3] ſacer eſt. Sed quatuor præcipue dicuntur ſacri à ſanctimonia. i. caſtitate & continentia, quam inducunt. ſ. xxviij. di. nullum. & ca. decernimus.

OMnium. [b] Quæ in alijs. Id eſt, laicis.

[c] Clericorum. Sacrorum.

[d] Singulares. Id eſt, diuiſi ab eis.

[e] In hoc ordine. ſ. ſubdiaconali.

[f] A capite. Id eſt, ab epiſcopatu. Et ſic uidetur, quod epiſcopatus ſit ordo. liiij. diſt. ſi ſeruus. & xcuj. di. diacones. & diſt. xxj. cleros. ſic xxviij. diſt. nullum.

[g] Item. Hic habent quidam capi. quod eſt xxvij. q. ij. multorum, &c.

SI qui uero. [h] Exterius. Signatur contrariũ. xij. q. j. neceſſaria. & de conſec. di. v. in omnibus. ubi dicitur. quod omnes clerici ſimul dormiunt. Sed dic ut not. xij. quæſtio. j. quia tua.

Inui-

Clerici in quatuor ſacris ordinib. conſtituti, cõtinere tenentur.

[1] Vt j. c. nullus. & capit. pter hoc. Arc.

[2] Infra c. Interdixit. & c. ſeq.

[3] Hic quæro an ordo ſit unũ ſacramẽtũ? Dic ſecundũ Petr. quod unũ dicitẽ perfectiõe unius finis, quia cõſtituitẽ ex diuerſis ordinibus ſpecialibus, q oẽs ordinantur ad unũ actũ conſecrationis, ſicut etiam domus una dicitẽ. Arch. Epiſcopatus eſt ordo.

diuidebant ſingulis, pro ut cuique opus erat. De eorum ergo ſtipendijs cogitandum atque prouidendum eſt, & ſub eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, ut bonis moribus uiuant, & canendis pſalmis inuigilent, [a] & ab omnibus illicitis & cor & linguam & corpus Deo authore conſeruent.

Item Nicolaus Papa Odoni Viennenſi Archiepiſcopo.

Subdiacono uxorem ducere non licet.

CAN. III.

DE illo clerico Aluerico nomine, quem per ordines eccleſiaſticos uſque ad ſubdiaconatum caſtum uixiſſe dicitis, cur ueſtra authoritate uxorē duxerit, miramur: eò, quòd nulli unquam (exceptis illis, quibus eccleſiaſtica regula habere permittit) uxorem habendi licentiam damus. [b]

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

Non audiatur miſſa presbyteri concubinam habentis.

CAN. IIII.

NVllus miſſam audiat [c] presbyteri, quem ſcit [d] concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem.

Vnde etiam ipſa ſancta ſynodus hoc capitulū ſub excōicatione ſtatuit, dicens: Quicunque ſacerdotum & diaconorum, etc. ſicut in ſubſequēti capitulo Alexandri ſecundi continetur.

Itē Alexāder ſecūdus.

Non eſt audienda miſſa presbyteri, qui concubinā habet.

CAN. V.

PRæter hoc autē præcipiendo mādamus, ut nullus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam habere indubitanter, uel ſubintroductam mulierem. Vnde etiam ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit dicens: Quicunque ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriç prædeceſſoris noſtri ſancti Leonis Papæ, & Nicolai de caſtitate clericorum concubinam palàm duxerit, uel ductam non reliquerit: ex parte omnipotentis Dei, & authoritate principum Apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut miſſas non cantet, nec etiam Euāgelium legat, neque epiſtolam ad miſſam, neq; in presbyterio cū his ad diuina officia, qui præfatę cōſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab eccleſia [e] ſuſcipiat. Præcipientes etiam ſtatuimus, ut hi prędictorum ordinum, qui eiſdem prędeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſeruauerint, iuxta eccleſias (ſicut oportet religioſos clericos) ſimul manducent & dormiāt: & quicquid eis ab eccleſijs competit, hoc cōiter habeāt. Deinde, ut decimæ & primitiæ ſeu oblationes uiuorum: & mortuorum eccleſijs Dei fideliter reddantur à laicis: & ut ipſæ in diſpoſitione [f] epiſcoporum ſint: quas qui retinuerint, à ſanctæ eccleſiæ communione ſe-

[a] Inuigilent. Licet ſint.n. uxorati, tñ abſtinebunt à negotiatione & armis: ut lxxxviij. di. fornicari. xx. q. iij. eos. ſic extra de elect. transmiſſam. & lxxxj. diſtin. dictum.

[b] DE illo. Damus. Sed nunquid Papa dare poteſt ſubdiacono licentiam contrahendi? Videtur quod ſic. Nam diſpenſat eccleſia cū cōſanguineis, [1] & diſpēſat in alijs uotis: ut extra de uo. & uoti redemp. ex multa. & in iuramētis, ut xv. q. vj. authoritatem. ubi dicit, diſſolue obligationes impietatis. E contra uidet, ut extra de ſta. mo. cū ad monaſteriū. in fi. Sol. ſi uotum ipſum obliget ordinarū, Papa non poteſt diſpenſare. Sed ſi conſtitutio obliget, & non uotum, tūc poteſt Papa diſpenſare: quia contra cōſtitutiones eccleſiæ bene diſpenſat. xxv. q. j. ſunt quidam. Io. [illegible] x. q. vj. decreto. & ca. ſeq. B.

NVllus. Hæc eſt ij. pars di. in qua dicitur, quod in duobus c. ſeq. cōtinetur. Io. de Fant.

[c] Audiat. Contrarium legit xxviij. di. conſulendū. xv. q. ult. c. ul. Sed hic loquit de illo cuius crimē notoriū eſt, uel per ſñiam uel per propriā cōfeſsionē: ut extra de coha. cle. & mu. ueſtra. Imo ſi adhuc poſt ſñiam corrigi uoluerit, non dicā eū ſuſpenſum ipſo iure: ut lxxxj. di. ſi q ſunt presbyteri. extra de cohab. cler. & mu. c. ſicut B. tamē dicit hunc canonē fuiſſe qñq; latę ſñię, ſed hodie nō eſſe: & hoc qd' dixi ſpāle eſt i hoc crimine fornicationis: ut notorius fornicator ſit ſuſpēſus ipſo iure, & ēt ſimoniacus: ut j. c. ſeq. §. uerū. ſed in alijs criminibus nō eſt expſſum. Et ideo licet notoria ſint, nō eſt ꝓpter illa abſtinendū ab officijs ipſorū. uel dic qđ licet notorius fornicator ipſo actu ſit ſuſpēſus, tñ pp contrarium actum ipſo iure reſtituit ei officiū. lxxxj. diſt. ſi qui ſunt. unde quā cito pœnitet, licite celebrat. Io. Sed certe quicquid dicat Io. hoc tene ꝓ certo, ſiue ſit notoriū per ſentētiam, ſiue per cōfeſsionē, uel per rei euidētiam de fornicatione ipſius, qđ uitari dēt, ut extra de coha. cler. c. ulti. B.

[d] Quem ſcit. Sciētia iuris, nō facti. Ioan.

[e] PRæter. Ab eccleſia. Hoc concedo in ſuſpenſo à canone. ſ. in excōicato. extra đ app. paſtoralis. non. ita dico in ſuſpenſo ab homine: qd' ibi ſtatim debeat amittere beneficium: [4] quia relegato ad tps bona non adimuntur, niſi hoc in ſñia exprimat. C. de pœn. deportatorum. Qđ dum alijs rationibus quis conſtringi poteſt, non ſunt ei ſubſidia ſubtrahenda. C. de execu. tio. rei iudi. ſtipendia. Ioan. Imo dico, quod nec hæc adimerentur, niſi i ſñia exprimeretur. quid de hoc iuris ſit notaui in qōnibus. B.

[f] In diſpoſitione. Argumentum pro communi uita clericorū, [5] ut j. quæſt.

Subdiaconus an de licētia Papæ poſsit cōtrahere

[1] Scilicet ut contrahāt. 35. q. 3. qdā. & c. quod ſcripſi.

Nec ēt pōt diſpēſare cōtra apoſtolū. 25. qō. j. ſunt qdā. Io. de Fā. ſed hic uideas quod legitur & nota. ext. de uoto. c. nō eſt.

Cōcubinarij an ſint in officio fugiendi.

[3] Et qd' ſic debeat intelligi, probatur 20. q. 5. c. 2. ibi de hoc in gl. ar. quod, &c. ubi ita uota. Archi.

Clerico excōicato eſt ſubtrahendū beneficium.

[4] Forte nō bñ dicit Io. qa q non facit officiū, non dēt ꝑcipere beneficiū. extra de cle. cō iu. quod à te. & ca. diuerſis. Archi.

[5] xij. q. j. neceſſarium. đ cōſ. diſt. v. in oībus. ubi de hoc.

quæſtio.ij.ſacerdos. Sed contra uariæ ſunt conſuetudines. j.eadem.cap.placuit extra de conſtitu.cũ omnes.& de electio.cum eccleſia Vulterana.

Excõicari pñt, qui decimas nõ ſoluunt.

a Separentur. Argu. quod laici excommunicandi ſunt, qui decimas, uel oblationes ſoluere nolunt. xvj. quæ.j.ſtatuimus.& capit. reuertimini. xiij.q. ij.qui oblationes.xij. q.j.duo ſunt genera.

parentur.[a]

§ *Verùm*[b] *principia harum authoritatum cõtraire uidentur Hieronymo*[c] *& Auguſtino*[d] *et cæteris, q Chriſti ſacramenta, neq; in bono, neq; in malo homine fugienda demonſtrant: ſicut ſubſequens cauſa ſimoniacorũ plenius demonſtrat. Sed Vrbanus ſecundus in epiſtola*[e] *deſtinata præpoſito*[f] *ſancti Vincentij; hanc contrarietatem determinat, dicens:*

CAN. VI.

AD hoc uerò[g] qđ ſubiungitur in eadẽ epiſtola, id eſt, utrum ſit utẽdum ordinationibus, & reliquis ſacramentis à criminoſis exhibitis: ut ab adulteris, uel ſanctimonialium uiolatoribus, uel huiuſmodi. Ad hoc, inquam, reſpondemus. Si ſchiſmate, uel hæreſi ab eccleſia non ſeparentur, eorundem ordinationes & reliqua ſacramenta ſancta & ueneranda[h] non negamus, ſequendo beatũ Auguſti q ſuper Ioannem de huiuſmodi tam copioſè, quàm ueraciter diſſerit. Ait enim: Baptizat ſeruus ſiue bonus, ſiue malus;[i] neſciat ſe ille,

Verum. Hæc eſt iij. pars diſt. in qua ponit ca. Vrbani, in quo dicitur, quę differentia ſit inter ſacramẽta celebrata à malis catholicis, ut in neceſsitate poſsint ſumi, & ſacramenta ab hæreticis quæ nullo modo poſſunt ſumi pęter baptiſma. Ioan. de Fant.

b Verum. Hic §. diuiditur in tres partes.

c Hieronymo. Prima quæſtione j. ſicut Chriſtus.

d Auguſtino. Prima quæſtione j. ſi fuerit. & cap. neq; in homine.

e In epiſtola. Prima quæſtione iij. ſaluator.

f Præpoſito ſancti Vincentij. Epiſtola deſtinata fuit ab hęretico, in qua multa ſ obijciebant ei.ſ. utrum uera eſſent ſacramenta, uel ſacrificia hęreticorum: cui cũ non reſpõdere poſſet, miſit eam Papæ Vrbano, ut reſpõderet: ipſe uero. rñdit ad ſingula.

Quæ cõtinet j. q. iij. ſaluator.

g AD hoc uero. Hic incipit cap. Vrbani.

h Et ueneranda. & etiam ſuſcipienda. & per hoc reſpondet duabus qõnibus, ſcilicet φ ipſa ſacramenta uera ſunt, & præterea, φ ſuſcipienda ſunt: & ita facias uim in uerbo illo, ueneranda.

i Malus. Non ſufficienter probat hoc, cum aliud dici poteſt in baptiſmo, aliud in cæteris. Nã & à pagano cõferri poteſt. de conſec. diſt. iiij. à quodam ſed melius probat per ſequens: non abhorreat, &c.

Baptizare põt paganus.

k Columba. Id eſt, bonus Chriſtianus.

l Attamẽ. Hucuſq; intelligitur de malis occultis & de illis, qui tolerantur.

m Conſtiterit. Per ſententiam, uel per confeſsionẽ, uel per euidentiam: ut ſ. dixi in c. nullus.

n Ducibus. Argu. φ laicus de mandato ſuperioris poteſt ſuſpendere clericos, & excommunicare: quia excommunicatio eſt iuriſdictionis potius, quã ordinis, arg. extra de elec. trãſmiſſam. nam electioni poſſunt intereſſe laici. lxiij. di. Adrianus. & c. ſynodo. & ar. xcvj. di. bene quidem. & cap. nos ad fidem. & cauſis matrimonialibus. xxxv. q. v. ad ſedẽ. circa med. ij. q. v. Mennam. Io. Hoc tamen uidetur alienum à laico: cum de rebus ſpiritualibus ſe non intromittat: ut extra de iudic. decernimus. imo ut ibi dicitur prohibetur prælatis, ut talia laicis non committant: tamẽ dominus Papa qui habet plenitudinẽ poteſtatis eis poſſet committere, ut excommunicarent. ij. q. v. Mennam. Bart.

Laicus quãdoque põt clericos ſuſpendere, & excõicare.

qui baptizatur, baptizari, niſi ab eo, qui ſibi baptizandi dedit poteſtatem. *Et paulò pòſt*, Non abhorreat columba[k] miniſterium malorum, ſed reſpiciat domini poteſtatem. Attamen[l] prædeceſſores noſtri Nico. & Gre. a miſsis ſacerdotũ, quos tales re uera eſſe conſtiterit,[m] fideles abſtinere decreuerunt, ut & peccãdi licentiam cæteris auferrent, & huiuſmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta reuocarent. Scribit.n. prædeceſſor noſter Gregorius Rodulpho & Bertulpho[†] ducibus[n] inter cætera, Officium[o] ſimoniacorum & in fornicatione iacentium ſcienter nullo modo recipiatis: & quantũ poteſtis, tales à ſanctis miniſterijs, ubi oportuerit, prohibeatis, &c.

† Bertoldo.

Porrò[p] ad hæc, quæ tibi ſyllogiſticè in eadem epiſtola obijciuntur: & ſi corpus & ſanguis Chriſti non ſunt, & alia, quæ prædiximus, ſuæ uirtutis effectum non habeant: qđ hoc agẽtibus obſunt? quòd, ſi habent, cur ſpernuntur ſi[q] ab indignis præſumũtur?[r] Ad hæc, inquam, ita reſpõdemus: proprias quidem habent uirtutes, & dignitates, ut præfatus Auguſtin. ait ſuper Ioan. contra Do-

o Officium. H. illud intelligit de notorio ſimoniaco, ſicut de notorio fornicatore. Melius credo, qđ etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus ſit, ſi eſt ſimoniacus in ordine: [illegible] eſt quo ad ſe, [illegible] nõ quo ad alios[a] pręter notoriũ fornicatorem, & occultũ ſimoniacũ. Tamen ab occulto ſimoniaco in ordine, quem ſcis eſſe ſimoniacum, non debes recipere ſacramenta: ut dixi j.q.j. ſi quis à ſimoniacis & probatur extra de ſimo. per tuas. ſed à quolibet alio, qui adhuc toleratur, potes recipere: quia licet quilibet peccator ſit quo ad ſe ſuſpenſus: ut j.q.j. ſacerdotes. nõ tamen quo ad alios, ut hic patet, & xv. q. ult. c. ult. ſic quandoq; aliquis eſt ſuſpenſus quo ad alios, & non quo ad ſe, ut extra de clericis peregrinantibus. tuæ.

Simoniacus an ſit ſuſpẽſus.

a De hoc etiam no. l. diſtin. & his uero. ĩ gl. ult. ibi uideas.

p Porro. Hæc ſunt uerba Vrbani.

q Si. Exponitur, id eſt, quamuis.

r Præſumuntur. Id eſt, præſumptiue conficiuntur.

Sed

a Sed agentibus. ab illo loco uſque ad illum locum, cæterum. agit de ſimoniaco, & de fornicatore: & ab illo loco uſque ibi, ſciendum. loquitur de hæretico & ſchiſmatico: & tres innuuntur differētiæ inter hos duos, ſcilicet ſimoniacum, & fornicatorem: & inter illos duos, ſcilicet hæreticum & ſchiſmaticū. Prima eſt, quod ſimoniac⁹ & fornicator tempore neceſsitatis conferūt duo ſacramēta, ſcilicet baptiſmū & corpus Chriſti, ſed illi a baptiſma tātū [redacted] Tertia, q̄a ordinati ab iſtis recipiūtur ſine manus impoſitiōe: ſed ab illis non. j. q. j. manus. & ca. quod quidam.

tentia, nūquid eſt ab iſtis præciſis accipiend(a)? Reſpō. in caſu neceſsitatis eis poſſumus cōfiteri. nam & cuilibet. de pœn. diſt. j quem pœnitet. Sed licet eis confiteamur, tamen nō debemus recipere ab illis pœnitētiam: quia nec in eo caſu imponenda eſt pœnitentia ſed inno eſcenda. xxvj. q. vij. ab infirmis. Vel dic, q non debemus eis cōfiteri xxiiij. qō. j. §. ſed iſtud in fi. de pœ. diſtin. j. c. qui vult. Et illud, ne ducāt nos in deſperationē, ſicut Iudæi Iudā: cū ei pœnitēti dixerūt quid ad nos? tu uideris. de pœ diſt. j. is poteſtatis.

Simoniacus & fornicator tripiici ter differunt.

Pœnitentia. an poſſit ab hæreticis recipi.

natiſtas: ſed agentibus, a uel ſuſcipientibus hæc eadē ſacramenta contra præfatorū b pontificū inſtituta c (niſi forte ſola morte interueniēte, utpote, ne ſine baptiſmate, uel cōione d quilibet humanis rebus excedat) eis inquam agentibus: uel ſuſcipientibus in tantum obſunt, ut uerè idololatræ ſint: cùm talibus e & ordinationū, f & ſacramētorū g confectio, h & aliter quā permiſſum eſt ſciēter ſuſceptio, uehemēter a ſanctis canonibus ꝓhibeātur. Ait. n. Samuel propheta: Quaſi peccatū ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.

Hæc de malis i catholicis, qui intra eccleſiam ſunt. Cæterum ſchiſmaticorum, & hæreticorum ſacramenta, quoniam extra eccleſiam ſunt, iuxta ſanctorum patrum traditiones, ſcilicet Pelagij, Gregorij, Cypriani, Auguſtini, & Hieronymi, formā k quidem ſacramentorū habent: non autem uirtutis effectum habere profitemur: niſi cum ipſi, uel eorum ſacramentis initiati l per manus m impoſitionem ad catholicā redierint unitatem. Sciendum uerò, quòd canones apoſtolorū n (quorū o authoritate Orientalis, & ex parte p Romana utitur eccleſia) etiam inſignis Cyprianus martyr & octuaginta epiſcopi cum eodem baptiſma hæreticorum, lauacrum diaboli q appellāt: r Stephanus uerò, & Cornelius martyres & pontifices Romani, & uenerabilis Auguſtinus in libro de baptiſmo eundem Cyprianum, & præfatos epiſcopos ob hanc cauſam uehementer redarguunt, affirmantes baptiſma ſiue ab hæretico, ſiue ſchiſmatico eccleſiaſtico more celebratum. ratum eſſe baptiſma. Et meritò: quia alia in baptiſmo, s & alia in reliquis ſacramentis conſideratio eſt: quippe cùm in ordine prior & neceſſarior t ſit. Subitò enim morituro prius baptiſmate, quàm dominici corporis communione, uel alijs ſacramentis conſulitur: & dum fortè catholicus non inuenitur, ſanctius eſt ab hæretico baptiſmi ſacramentum ſumere, quàm in æternum perire. Et hanc ſententiā præſcriptorum pontificum Cornelij, Stephani, & Auguſt. ſecuti ſunt. Siricius, Inno, Leo, Anaſtaſius, & magnus Gregorius, & omnis catholica eccleſia tenet.

a Scilicet hæreticus & ſchiſmaticus.

a Et non corpus Chriſti. 24. q. 1. c. ult. & q̄ ſit ratio nor. ſ. ca. q. §. ſed illud. Arc.

b Contra præfatorum. Nicolai & Gregorii. Et ſic patet, quod hic tantū loquitur de ſimoniacis & fornicatoribus.

1. Reg. 3.

c Inſtituta. ſcilicet obſunt.

d Vel communione. Sic ergo ab iſtis recipitur eucharistia. ſed non ab hæreticis, ut xxiiij. q. j. ſi quis dederit.

e Talibus ſacerdotibus.

f Et ordinationū. id eſt, ordinum.

g Et ſacramentorum aliorum.

h Confectio. improprie dicūtur ordines confici.

i Et hoc eſt ꝓpter ipſius eucharistiæ reuerētiā, arg. de cō ſecra. di. iiij. ꝓpter regulam.

i De malis. Hæc litera bene innuit q ab illo loco, porro ad hæc, &c. uſque huc, tantum de malis catholicis intelligitur, non de præciſis, nec contradicit illud cōtra Donatiſtas: quia Vrbanus inducit authoritatem Gregorij à minori. Nam hoc dicit de ſacramētis Donatiſtarum, & quod habent proprias uirtutes. &c.

k Formam. id eſt, uirtutem habent: quia uera & integra ſunt. j. q. j. quod quidam. & de conſe. diſtin. iiij. oſtenditur. & cap. ſicut in ſacramentis.

l Initiati. id eſt, conſecrati. Simile de conſec. diſtin. ij. quia corpus xij. q. ij. aurū. xxviij. q. j. caue. Sed aliter accipitur xxvij. q. ij. cum initiatur.

m Per manus. j. q. j. hi qui. Sed quid dices de pœni-

n Apoſtolorū. id eſt, q ſub nomine Apoſtolorum facti ſunt, ſed ſunt Apocryphi. xv. diſt. ſancta Romana. xvj. diſt. canones. H.

o Quorū. Simplex eſt hæc relatio.

p Ex parte. xxxj. diſt. aliter.

q Diaboli. Si quo ad effectū dixiſſent in deteſtationē criminis hæreſeos, bene dixiſsēt: ſed hoc dixerunt, quia non credebāt eſſe ſacramentorū ueritatē apud hæreticos: & ideo reprehēſi fuerūt ab Auguſt. H.

r Appellant. j. de conſecr. diſtin. iiij. quomodo.

s In baptiſmo. Videtur, quod nec baptiſmus in neceſsitate ab hæretico ſit accipiēdus. Nā cordis contritio ſufficit. ut de conſe. diſtinct. iiij. baptiſmi uicem. Sic nec corpus Chriſti. xxiiij. q. j. c. penul. & ulti. quia qui credit mā ducat. de conſe. di. ij. ut quid paras? Reſpon. hæc eſt ratio, quia baptiſmus neceſſarior eſt. Nā in eo delentur omnia peccata adeo quod etiam ignis purgatorij pœna nō ſentietur. de conſe di. iiij. ſine. non autē ita eſt in cordis contritione, uel pœnitentia. Nam per ea non poteſt purgatoriū euitari, quod excedit omne penā, quā hic quis poſsit ſuſtinere, ſecundū quod hæc colligūtur de pœni. diſt. ulti. c. ulti. & xxv. di. qui in aliud.

t Neceſſarior. Imo eſt ianua omnium ſacramentorum. j. q. j. ſi quis confugerit. de conſe. diſtinct. iiij. hi uero extra de preſby. non baptiza. ueniens.

Purgatorij pœna eſt acerbior omni mūdana.

Vt cōtinet in ꝑd. c. nullus. De hoc legit. & no. 24 q. j. §. ſed illud. ibi uide, as. Arch.

Probi-

Prohibentur. Hæc eſt quarta pars diſtinct. in qua probatur, qualiter debeant puniri omnes, qui in ſacris recipiunt uxores, uel retinent concubinas: & dicit quod debent à clero ſubmoueri, & uxores manci pari ſeruituti. & hoc probat per octo authoritates ſanctorum patrum Ioan. de Fant.

Probibentur ergo d manibus taliũ ſacerdotũ ſacramẽta ſuſcipi, nõ quia ſint uera quãtum ad formam et effectũ: ſed quia dũ huiuſmodi ſacerdotes ſe à populo contẽptos ui derint, rubore uerecũdiæ facilius ad pœnitentiam prouocantur.

Item ex ſexta ſynodo.

Qui uxorem ducere uolunt, ante ordinem ſubdiaconatus, hoc faciant.

CAN. VII.

SI quis eorum, a qui ad clerum accedunt, uoluerit nuptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinationem ſubdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Lectores, aut uxores ducãt, aut continentiam profiteãtur.

CAN. VIII.

LEctores cum ad annos pubertatis b ueniunt, cogantur c aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

Item Gregorius Bonifacio epõ Rhegitano.

Subdiacones continentiam obſeruare oportet.

CAN. IX.

SVbdiaconibus tuis hoc, quod de ſingulis ſtatuimus, decernimus obſeruari: nec illam diffinitionẽ noſtrã cuiuſquã contumacia d finas, aut temeritate corrumpi.

Itẽ urbanus ſecundus in ſynodo apud Melchiam.

Beneficio & officio careãt, qui poſt diaconatum uxoribus uacant.

CAN. X.

EOs, qui e poſt diaconatũ uxoribus uacare uoluerint, ab omni ſacro ordine remouemus officioq; atque beneficio eccleſiæ carere decernimus. Quod ſi ab epiſcopo commoniti non ſe correxerint, principibus indulgemus licentiã, ut eorum fœminas mancipent ſeruituti. Si uerò epiſcopi conſenſerint f eorũ prauitatibus ipſius officij interdictione mulctẽtur.

Item Grandẽñ. patriarchæ Dominico.

Excludendi ſunt à ſuorũ graduum dignitate ſubdiaconi & deinceps, ſi continentes eſſe nolunt.

CAN. XI.

ERubeſcant impij, & apertè intelligant iudicio ſancti ſpiritus eos, qui modo in ſacris tribus gradibus, ſcilicet presbyteratu, diaconatu, ſubdiaconatu poſiti mulierculas non abiecerint, & caſte non uixerint: excludendos ab eorundem graduum dignitate. De manifeſtis quidem loquimur. ſecretorum g autẽ & cognitor Deus & iudex eſt.

Idem in Meldenſi ſynodo præſidens ait:

a SI quis eorũ. Iſtud cap. euidenter eſt cõtra illos, q dicũt q Græci poſſunt contrahere in ſacris ordinibus cũ hoc capit. ſit de ſexta ſynodo, & ſexta ſynod' præfixit eis regulã uiuendi. ut xxxj. diſt. Nicena. & ca. quoniam. § hoc autẽ. patet etiam q apud eos in ſacris ordinibus non cõtrahitur matrimonium: nec etiã tempore Apoſtolorũ licitũ fuit contrahere ĩ ſubdiaconatu: ut lxxxiiij. diſtin. cũ in preterito.

Græci ĩ ſacris ordinibus nõ poſſunt cõtrahere.

Arg. ad hoc ; t. di. aliter. ubi etiam de hoc. ſed Hugo dicit q hoc Nicolaus cõſtituit: & ſecũdũ Laurẽ. eſt pro eo ar. opti. ff. cõ mo l. j. & l. in cõmodato. §. ſicut autem Archid.

Lectores. CASVS. *Clerici quidam in pubertate xviij. ann. poſiti uolebãt ad ſubdiaconatum non promiſſa cõtinẽtia promoueri. Quæſitum fuit in cõcilio Carthagin. quid de hoc fieri deberet. & reſponſum fuit, quod iſti aut ducãt uxores, aut cogantur continentiam profiteri, ſi uolunt ſubdiaconi fieri.*

b Pubertatis plenæ, quæ eſt xviij. annorum in ſecularibus clericis, ſed xvj. in monachis. xx. q. j. illud. xxviij. diſtinct. de his. Hæc enim dicitur plena pubertas, ut inſti. de adop. §. minorem. ſed quantũ ad matrimoniũ cõtrahendũ dicit plena pubertas. xiiij. anni in uiro, uel duodecim anni in muliere, ut extra de deſpon. impu. puberes.

c Cogantur ĵ. ea. c. placuit. contra. Sed illud quando eccleſia penuriam non patitur. ar. lv diſt. c. j.

d SVbdiaconibus. Contumacia. Quia non eſt fauore alicuius perſonæ omittendum, quod ſtatutis generalibus continetur. lxj. diſt. miramur.

e EOs, qui. Quod hic dicit, intellige quãdo quaſi matrimonialiter ducunt uxores: & in eo caſu filij rediguntur in eccleſiæ ſeruitutem, ut xv. q. ul. cum multæ. Primo tamen ipſe epiſcopus redigit in ſeruitutẽ eas ſi poteſt: ut lxxxj. diſt. quidã clerici. Sed ſi ipſe non ſufficit, tũc itur ad brachiũ ſeculare ut hic dicitur. Sed obijcit nõ ne principes habẽt iuriſdictionẽ ſup iſtas cũ ſint laicæ? quare ergo eis indulgetur iſtud, cũ ipſi eas per ſe poſſunt punire? Si legitima eſſet [illegible] iſta, tunc [illegible] ſet, quia [illegible] uxor [illegible] ex perſona [illegible] ff. de iuriſdi. om. iudi. cum quædã. Sed illa, quæ non eſt legitima, nõ ut ff. ad municip. de iure. §. ulti. Ad hoc poteſt dici, quod cum ſit de familia ſacerdotis, eſt de foro eccleſiæ: ſicut & alij, qui ſunt de familia eius ut lxxxix. diſt. indicatum. & xij. q. ij. eccleſiarũ ſeruos. Vel ideo cenſet de foro eccleſiæ, quia deliquit ĩ perſona eccleſię: quia ratione delicti dicit in me princeps habere iuriſdictionẽ. & rõne delicti fit quis de foro alterius: ut vj. q. iij. placuit.

Hic ſeq etiam ſequit. Vin. & Innoc. extra de cohab. cleric. c. 2. in fi. ubi etiã de hoc Archidia.

Vxor clerici eſt de foro eccleſiæ.

f Cõſenſerint. Hodie deponit: ut extra de uit. & hone. cler. ut clericorum mores. & lxxxiij. diſt. ſi quis epiſcopus. & extra de ſimo. nemo. Sed illud uetum, quãdo prece uel pretio cõſenſit, ut ibi dicitur in illa cõſtitutione, ut clericorum. Si autem epiſcopus negligẽs eſſet, ſuſpẽdatur per duos mẽſes: ut j q. j. quicquid.

Id eſt, qd dicit in illis ca. prædictis.

Grãdenſi patriarchæ. iſte ſub nomine archiepi cõtinetur ut patet 21. diſt. in c. j. uerſi. ordo. Arch.

g ERubeſcant. Secretorum. Ex hoc patet quod eccleſia nõ iudicat de occultis. ſic. xxxij. q. v. Chriſtiana. ij q. v. conſuluiſti. & vj. q. j. ſi omnia. Et eſt argu. pro opinione illorum, qui dicunt quod occultum delictum non irrogat irregularitatem. Ioan. quod eſt expreſſum hodie extra de temp. ordi. c. ulti. niſi in homicidio, & ſimonia in ordine. j. q. ĵ. reperiuntur. B.

Eccleſia non iudicat de occultis.

Nemo.

Ad ſacros ordines non accedat, niſi uirgo, aut probatæ caſtitatis.

CAN. XII.

NEmo ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut uirgo, [a] aut probatæ caſtitatis, & qui uſq; ad ſubdiaconatum unicam, & uirginem uxorem habuerit.

Item in cōcilio Carthaginenſi.

In tribus gradibus conſtituti etiā ab uxoribus abſtineant.

CAN. XIII.

PLacuit epiſcopos, presbyteros, diaconos, ſubdiaconos, ſecundùm priora conſtituta etiā abſtinere [b] ab uxoribus. Quod niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueātur officio. Cæteros uerò clericos ad hoc nō cogi, ſed ſecundùm uniuſcuiuſque [c] eccleſiæ cōſuetudinem obſeruari debere.

Item Leo contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

In minoribus ordinibus cōſtituti uxorē ducāt, niſi uoto aut religioſo habitu ꝓhibeantur.

CAN. XIIII.

SEriatim & apertè proſequamur, quod ſancta Romana eccleſia de gradibus clericorum ait. Clericos, oſtiarios, lectores, exorciſtas, acolythos, ſi extra uotum [d] & habitum monachi inueniantur, & continentiam profiteri noluerint, uxorem ducere uirginē cum benedictione ſacerdotali permittuntur: non autem uiduam, aut repu-

diatā. Quia propter hoc deinceps nec ad ſubdiaconatum prouehi poterunt: quia nec laicus, niſi uirginem ſortitus uxorem: aut bigamus ad clericatum poteſt aſcendere. Vel ſi quis ex præfatis ordinibus deſiderat ad ſubdiaconatum aſcendere, non poteſt ſine conſenſu uxoris ſuæ: ut fiat de carnali deinceps ſpirituale coniugium, nemine cogente eos. Neq; permittitur poſtea uxor iungi eidem marito ſuo carnaliter: nec cuiquam nubere in uita, aut poſt mortem [e] illius.

Item ex cōcilio Calce.

Nō liceat clericis alterius ſectæ uxorem accipere.

CAN. XV.

QVoniam in quibuſdam prouincijs cōceſſum eſt lectoribus & pſalmiſtis uxores ducere, [f] conſtituit ſancta ſynodus, cuiquam ex his non licere accipere ſectæ [g] alterius uxorem.

Item in Niceno concilio, cap. iij.

Non habitent cū clericis mulieres, niſi, quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludūt.

CAN. XVI.

INterdixit per oīa ſancta ſynodus non epiſcopo, nō presbytero, non diacono, nō ſubdiacono, nō alicui omnino, qui in clero eſt, licere ſub introductam habere mulierem: niſi fortè aut matrem, aut ſororem, [h] aut amitam, aut etiam eas

Bigamus eſt cū corrupta etiā ignoráter cōtrahēs.

[a] NEmo. Virgo. quid ſi credit ſe contrahere cum uirgine, & eſt corrupta? Dico eū non promouendum, cum ſit maritus corruptæ, ut lj. di. qui in aliquo. q a ibi nec error, nec uiolētia excuſat: ut xxxij. q. v. ille autem. ſicut nec caſus excuſat, ut xv. quæ. j. capi. ulti. Quid ſi primo corrupi uirginem, & poſtea eā deſponſaui? Argu. quod promoueri non poſſum, ſi uolo eam ducere, ut xxx. q. v. qualis. & j̄. diſt. prox. maritum. hoc notaui in quæſtio. B.

ADDITIO. Quæſtio dominicalis eſt, & incipit, Aliquis cognouit uirginem, &c.

[b] PLacuit. Etiā abſtinere. i. non contrahere.

Cōſuetudo eſt obſeruāda i matrimonio.

[c] Sed ſecundum uniuſcuiuſq;. No. cōſuetudinem ſeruandam in matrimonio ut hic, & j̄. e. quoniam. & extra de cog. ſpi. c. ij. Sed contra extra de ſpōſa duorum. tua. & ex hoc uidetur, ꝙ epiſcopus in ſua diœceſi poſsit ſtatuere, ne acolythi cōtrahant. Sed credo hanc conſuetudinem referendam ad beneficia, ut ſi cōſuetudo ſit, ut acolythi uxorati habeant beneficia, ipſa ſeruetur. Sed hodie corrigitur per decreta. extra de cleri. cōiug. Ioannes. & c. cum decorem.

[d] SEriatim. Votum & habitum. Bene dicit habitum & uotum: quia ſolus habitus non ſolēnizat uotum, ut extra de regu. porrectum.

Vxor ꝓmoti an matrimonium contrahere poſsit.

[e] Poſt mortem. De iſta uxore promoti, dic quod eo ipſo quod dat licentiam, intelligitur uouere: ſimiliter etiam ea, cuius maritus ſuſcepit habitum religionis. Vnde neutra d bet contrahere. Si tamen contraxerit, tenet ſecūdum quoſdam. Nam uotum non fuit ſolennizatum.

Argu. xxvij. qō. ij. multorū. ubi de uxore ꝓmoti loquit: quæ

Diſtingue tamen utrum huius uxor ſciat ius uel dicatur ſibi: quia tunc uouere intelligitur, non tamen ſolennizatur uotum. Si uero ignórat, nec ei dicitur, non intelligitur uouere. in uxore tamen promoti ſecus poſſet dici, non propter uotum, ſed propter conſtitutionem eccleſiæ, ſcilicet ut non ſit matrimonium, ſi contrahat, & uidetur expreſſum ſ. xxviij. diſt. quia ſunt. Hug. dicit, quod in utraque uxore promoti & ingreſsi uotū de præſenti dirimit, licet non ſolennizet actum. Io. Faber dicit aliud eſſe in uxore ingreſsi, aliud in uxore promoti: quia illa poſt mortem contrahit, ſed uxor promoti non: quia eſt ratio diuerſitatis: quia dignior eſt clericatus, quam monachatus. Nam etiam bigamus poteſt eſſe monachus. xvj. quæ. j. legi. Sed mirum eſt, quod tantus uir hoc dixerit cum manifeſte obuiet xxvij. quæ. ij. Agathoſa. & ca. ſi quis cōiugatus. & xxxiij. quæ. v. qui uxorem. Poſſet autem dici quod uotum uxoris ſolennizatur ex uoto uiri promoti: & ita uir uxori communicat uotū, ut xxviij. diſtin. quia ſunt. De hoc no. in d. c. qui uxorem.

quia uotū non fecerat, poſt mortē uiri nubere nō ꝓhibetur. ſed illud ſecundū ſua tēpora xxxj. di. c. j. Dic ergo ſecū dū Ioā. de Fā. ꝙ illud nō eſt uerū in uxore ꝓmoti. 38. diſ. quia. & c. ſeq. A ch.

ADDITIO. Idem no. Hoſti. de regu. ad Apoſtolicam. Archid.

[f] QVoniam. Vxores ducere. i. retinere.

[g] Sectæ. j̄. xxviij. q. j. caue. & ca. non oportet.

[h] INterdixit. Hæc eſt quinta pars huius diſtin. in qua ut clerici facilius contineant, ſupponit Gratianus authoritatem horum c. quod clerici debent uitare familiaritatem & cohabitationē fœminarum extranearum. Ioan. de Fant.

Iſtud c. j. nō oportet. potius contradicit: ſed dic quod loquitur in ſponſalibus de futuro: q̄ iter tales ꝓhibent cōtrahi, ut ibi nota. Hugo.

[h] Aut ſororem. In quibus nihil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale permittit, ut extra de cohabi. clerico. ca. pen.

idoneas[a] perſonas, quę fugiant ſuſpiciones.[b]

Item Hieronymus.

PALEA.

Hoſpitiolum tuũ, aut rarò, aut nunquam mulierũ pedes terãt: quia non poteſt toto corde cũ Deo habitare, qui fœminarũ acceſsibus copulatũ. Fœmina conſcientiam ſe cũ pariter habitãtis exurit. Nunquam de mulierũ formis diſputes. Fœminæ nomẽ tuũ neſciat. Fœminam, quã bene uideris conuerſantem, mente dilige, nõ corporali frequẽtia. Si bonum eſt mulierẽ non tangere, malum eſt[c] ergo tangere.

Item Grego. in dialogo libro quarto.

Presbyter uxorem ſuam, quaſi ſororem diligat, & quaſi hoſtem fugiat.

CAN. XVII.

Presbyter quidam ſibi commiſſam regebat eccleſiam cùm magno timore domini: qui ex tempore accepti ordinis presbyterã ſuam, ut ſororẽ diligens, ſed quaſi hoſtem cauens, ad ſe propius accedere non ſinebat, eamq; ſibi appropinquare nulla occaſione pmittebat, ab ea ſibi communionẽ funditus familiaritatis abſcidit.

6 Presbyterã[d] uerò quam debeamus accipere, Laodicenſe cõcilium oſtendit dicens:

Vidua uel ſeniores presbyteræ appellantur.

CAN. XVIII.

Mulieres, quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos autem uiduæ, aut ſeniores uniuiræ, & matricuriæ[e] appellantur, in eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non debere decernimus.

DISTIN. XXXIII.

[f] Ecce, quòd ĩ ſacris ordinib. conſtituti uxores habere nõ poſſunt uel ſi bigami aliqui fuerint inuenti, ad ſacros ordines aſcẽdere nõ ualent. Sed quæritur[i]. ſi quis præter uxorẽ ſuã cõcubinã habuerit, utrùm in ſacerdotẽ pmoueri ualeat? Tales à ſacris ordinibus authoritate canonũ Apoſtolorũ prohibentur, in quib. ſic ſtatutũ legitur.

Secundis nuptijs poſt baptiſma copulatus, aut concubinam habens, ad ſacrum ordinem cõſcendere non ualet.

CAN. I.

Si quis poſt acceptũ[g] ſacrum baptiſma ſecũdis fuerit nuptijs copulatus, aut cõcubinã[h] habuerit, nõ poteſt fieri epiſcopus, nec ſacerdos, nec diaconus: aut prorſus ex numero eorum, qui in miniſterio ſacro deſeruiunt.

Deſeruiẽtes ſacro miniſterio intelliguntur ſubdiaconi, qui calicem diacono offerunt: & acolythi, qui cum cereis diaconos præcedunt: unde ceroferarij dicuntur, qui etiam uinum & aquam præparando calici ſubminiſtrant. Concubina intelligẽda eſt præter uxorem, ut iſte ſit ſenſus capituli: Si quis poſt acceptum ſacrum baptiſma ſecundis fuerit nuptijs copulatus, aut concubinam habuerit, diſtinguẽdum eſt antẽ, quã uxorẽ duxerit, ſiue poſt mortẽ uxoris.

Vnde beatus Gregorius ait.

Duarum matronarum maritus poſt baptiſmum clericus non ordinetur.

CAN. II.

Maritum duarum matronarum poſt baptiſmum, clericum non ordinan-

---

a Idoneas. Vt uxores ſeruorum ſuorum, ut lxxxj. di. uolumus. & ca. cum omnibus.

b Suſpiciones. Quia ſuſpectas mulieres habebant: ut extra de cohabit. cleri. c. j. & ij.

c Hoſpitiolum tuum. Malum eſt. Not. arg. à contrarijs, ſi unum eſt bonũ, reliquũ eſt malũ. Fallit in prodigalitate & auaritia. Item duo contraria quandoque inueniũtur bona, ut nubere, & non nubere: quotidie communicare, & non communicare. xxviij. q. j. ſic enim. & de conſe. diſt. ij. quotidie. & ar. C. de procu. exigẽdi. ibi, ſed multo iuſtius fuit.

Cõtraria duo quãq; ſunt bona

d Presbyter. Presbyterã. Cum qua in minoribus ordinibus cõtraxerat.

e Mulieres. Et matricuriæ, id eſt, habentes curam de rebus eccleſiæ.

Ecce. Hęc di. diuidit in quatuor ptes. In prima ponũtur x. impedimẽta, quæ impediũt promouendos. Secunda ibi, cõmuniter. Tertia ibi, laici. Quarta ibi, cęterũ. Io. de Fant.

i Sed quæritur. Hic intitulatũ xxxiij. di. in qua magiſter oſtendit, ꝙ bigami, corpore uitiati, uſurarij, publice pœnitentes, luſores, in ſcæna ludẽtes, furioſi, artepitij, accipientes meretrices in uxores, habẽtes cõcubinas nõ poſſunt promoueri: quãdoque tamen diſpenſatur in cõcubinarijs. ĩ. e. c. ul. [l] Et no. ꝙ in primis duobus capi. magiſter accipit concubinam pro uxore, quã quis duxit ſine ſolennitate, ut infra xxxiiij. di. c. omnibus ſeruis. §. concubina. ſed Hu. intelligit de uera cõcubina, quam ſi quis habuit poſt baptiſmum, promoueri non debet ut xxv. di. c. ult. Ioan.

Vſurarij, & alij multi nõ pñt promoueri.

t Ad idẽ xxiiij. di. fraternitatis. Arch.

Idẽ tenet Goff. prout no. infra. c. j.

g Si quis poſt acceptum. Maxime. Idem. n. eſt ſi ante baptiſma habuit unã, & poſt aliã uxorem uel concubinã: uel determinat uerbũ infra poſitum.

26. diſt. acutius.

h Aut concubinam. Poſt primam uxorem: talis tamen ex diſpẽſatione quandoq; promouetur. ĩ. ead. habuiſſe. & xxxiiij. diſt. fraternitatis.

Deſeruiẽtes. Exponit modo Gratianus q dicantũ ſacro miniſterio deſeruire: & dicit qđ ſubdiaconi & acolythi, & qualiter deſeruiant, dicit. Exponit etiã quod concubina intelligitur illa, quę ante uxorẽ ducta fuit: uel poſt mortem uxoris.

Maritum. Concu-

dum cenſemus: nec eum quidem, qui unam concubinã, a uel meretricẽ b in matrimoniũ aſſumpſerit. Nec illum, qui ſemet ipſum abſcindẽs, quodlibet membrũ indignatione aliqua uel iuſto, uel iniuſto c timore ſuperatus truncauerit, neq; illos, d qui uſuras accepiſſe cõuincũtur, aut in ſcæna luſiſſe noſcuntur, nec eũ qui publica pœnitentia e mortalia crĩa defleuit, neq; illũ, qui in furiã f aliquando uerſus inſaniuit, uel afflictione diabolica uexatus eſt: neque eũ, qui per emptionẽ ad imitationẽ Simonis Magi pecuniam obtulerit.

Item Pius Papa.

Arreptitij uel epileptici ſanctis altaribus non miniſtrent.

CAN. III.

2 COmmuniter diffinimus, ut nullus de ijs, g qui aut in terra arrepti à dæmonibus elidũtur, aut quolibet mõ uexatiõis incurſibus efferũtur, uel ſacris audeant miniſtrare altaribus, uel indiſcuſsè h ſe ingerãt ſacramẽtis diuinis exceptis illis, i qui corporũ incõmoditati dediti ſine huiuſmodi paſsionibus k in terra probãtur eliſi, q̃ tñ l & ipſi tãdiu erũt ab officij ſui ordine & loco ſuſpẽſi, quouſq; unius anni ſpatio m p diſcretionẽ epi inueniantur ab incurſu dæmonũ liberati.

Item Nicolaus Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

CLerici, qui in adoleſcentia à dæmonibus cognoſcuntur obſeſſi, ad ſuperiorem ſacri regiminis n gradum aſcẽdere non poſſunt.

Item Gelaſius Papa.

De eodem.

CAN. V.

VSque adeo ſanè cõperimus illicita q̃que prũpere, ut à dæmonibus, ſimilibusq; paſsionibus irretitis miniſteria ſacroſancta tractare tribuatur. Quibus ſi in hoc opere o poſitis aliquid ppriæ neceſsitatis p occurrat: quis de ſua, fideliumq; ſalute cõfidit ubi miniſtros curationis humanæ tãta perſpexerit calamitate uexari? Atque ideo neceſſariò remouẽdi ſunt, ne quibuslibet, q pro quibus Chriſtus mortuus eſt ſcãdalũ gñetur infirmis. Poſtremo ſi corpe ſauciatũ r fortaſsis, aut debilẽ nequaquam ſancta contingere lex diuina s permiſit, q̃tò magis t dñi cæleſtis diſpenſatores eſſe nõ cõuenit (quod eſt deterius) mẽte pcuſſos?

Item Innocentius papa Felici epiſcopo Capuæ.

Qui tẽpore baptiſmi uxores habent, ſi poſtea religioſè uixe

a Concubinam. Argu. quod ſi quis habuit uirginem cõcubinam, licet poſtea ſumat eam in uxorem, quod non poteſt promoueri, ut xxxiiij. diſt. curandum. & cap. præcipimus. & xxx. q. v. qualis.

b Vel meretricem. xxxij. q. j. ca. non eſt culpandus. argu. contra. Solu. illud in figura. & ita ex uno eodẽq; facto punitur quis & meretur, ut ff. qui. ut indig. l. j.

c Vel iniuſto. id eſt, ex indignatione, uel ex nimia cõmotione: ſecus ſi propter neceſsitatem faceret, ut lv. diſtin. ſi quis à medicis.

d Illos talis etiam deponitur lxvij. diſtinc. de Petro. & cap. quoniam.

e Pœnitentia. ut l. diſtin. qui in aliquo. & 50. diſtinc. de his.

f In furiam. tamẽ promotus non deponitur. ut vij. q. j. quamuis.

COmmuniter. Hęc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua probatur p tres authoritates ſanctorum patrum quod demoniaci, & epileptici, & furioſi non debent promoueri. Io. de Fant.

g De ijs. qui ita uexãtur diſtinguẽdum eſt. nam ſi frequẽter cadunt, nõ debent miniſtrare ut j. vij. q. vj. c. j. ſi uero raro, & emittunt uoces confuſas, ſimiliter non debent miniſtrare ut j. vij. q. ij. capit. ij. Si autem raro, nec emittũt uoces confuſas, poſſunt: ſed habere debent coadiutores ut vij. quæſt. j. illud. Promoueri autem nõ poſſunt tales, ex quo paſsi ſunt ſemel, ut s. eo. c. maritum. Et hæc eſt opin. H. nec in hoc habet contradictionem. In dæmoniacis ſimiliter nulla eſt contradictio inter H. & alios quo ad promotionem: quia omnes dicunt, quod nullus talis debet promoueri, ut cap. maritum: & ca. clerici. In promotis autẽ diſtinguitur inter H. & alios. Nam dicunt alij. quod ſicut non debet promoueri, qui ſemel eſt arreptus à dæmone, ita nec officiũ poteſt exercere, etiam ſi iam promotus ſit. & qui hoc dicunt, illam literam, qui tamẽ, aliter intelligunt, quã H. Nam dicunt. quod hoc relatiuum qui, refertur ad proxime poſitũ, ſcilicet epilepticos &c. & eſt ſenſus literæ: Epileptici non debent ſe ingerere diuinis ſacramẽtis, exceptis illis, q ſine paſsionibus, id eſt, qui ſine uocis confuſæ emiſsione, & ſpumæ iactatione, qui tamen & ipſi, id eſt iſti, qui hoc non faciunt, ſed tantũ cadunt, debẽt eſſe tãdiu ſuſpẽſi, donec appareat eos p annum liberatos, id eſt, non occupatos incurſu dæmonũ, id eſt appareat, q̃ illa paſsio non eſt demoniaca ſed epileptica. H. uero dicit in dæmoniacis, promotis, quod ſi per ãnũ ſteterunt q̃ nõ fuerunt paſsi ſupradicta, poſſunt exercere diuina officia. Vnde dicit, quod illud relatiuum qui, refertur, proprie pro demoniacis, & improprie ſecũdum cum ponitur in fine, liberati.

h Vel indiſcuſſe. id eſt, temere.

i Exceptis illis. epilepticis, qui raro cadunt.

k Paſsionibus. id eſt ſine ſpuma, &c.

l Qui tamen. ſcilicet dæmoniaci. H.

m Spatio. vij. q. ij. cap. ulti. contra. Sed ibi fuit dubiũ: hic certum.

n CLerici. Sacri regiminis. Ex hoc, quod dicit ſacri regiminis, ui decur, quod ad minores ordines bene poſſunt promoueri. Laur.

o VSque adeo. Opere. id eſt, diuino obſequio.

p Neceſsitatis. id eſt infirmitatis.

q Ne quibuslibet, prima ratio.

r Sauciatum. id eſt, debilitatum. xlix. diſtinctio: cap. primo.

s Diuina. id eſt Moſaica.

t Quanto magis, quaſi dicat, ex quo uitiati corpore remouentur. multo magis uitiati mente, ar. xxxviij. diſt. ſedulo.

Punitur quis & meretur ex eodem facto.

t Dic melius, illud nõ contra dicit: nam quãtũ ad legẽ promotionis re eſt, ut hic: ſed quãtũ ad gratiã ſunt innocens. ar. 15. q. 1. c. ſi. 32. q. 2. cap. ille Archi.

Actuũ 8.

Morbo caduco laborantes, non miniſtrare poſſint.

Dæmoniacorũ promotorũ & promouẽdorum diſtinctio.

Ad huius uerbi declarationem, dic quod epilepſia græcę appẽſio dicitur, eo q̃ mẽtem appẽdens pariter & corpꝰ poſſideat. fit autem ex melãcholico humore, quoties exuperauerit, & ad cerebrũ conuerſu: fuer. t. Archiuia.

Arg. ad hoc 44. diſt. c. nulli clerico. xvj. q. j. mirãmur. Nã mens maior eſt quam corpus. 38. diſtin. ſedulo. ſecundum Lau.

Laici

a Laici. Inſtituerunt. id eſt, informauerunt.
b Si non pellicem. pellicem uocat, quam quis ad tempus habet cauſa ſaturandæ libidinis.
c Habuiſſe. In ambiguis. ſ. xiiij. diſt. ſicut contra. Sed dic, quod triplex eſt ambiguitas: ambiguitas iuris, ambiguitas facti, ambiguitas pſonæ. Vbi ambiguitas iuris eſt, ibi de ſimilibus ad ſimilia pcedit, ut xx. diſtin. de libellis. Et de tali ambiguitate loquitur illud. ca. xiiij. diſt. ſicut. Sed ubi factū ambiguum eſt, tūc nunquā ferēda eſt ſentētia in alicuius præiudiciū, ut xj. qō. iij. graue. Hoc ideo dico, qa ſi nullū ſit preiudicium, ut in baptiſmo, cōſecratione, uel ordinatione, bene fertur in dubio certa ſententia, ſcilicet ubi baptizet, uel eccleſia conſecret, uel denuo ordinetur ut de conſe. diſtin. iiij. paruulos. & diſtinc. j. ſolēnitates. & lxviij. diſtin. pſbyteri. Tamen quādoq; dubitat de facto, & fert ſententia in præiudicium alterius, ut extra de ſpon. iuuenis. ſed illud eſt pter periculū animæ. ubi autem eſt ambiguitas perſonæ. ſed factū eſt certum, bene fert certa ſententia: ut v. quæſtio. j. quidam.
d Committendū. Sed quare nō indicitur ei hæc purgatio? quia exilis fuit īfamia: & ſic quādoque aliquis ppriæ conſcientiæ committitur, ut ſ. diſt. iiij. ca. denique. & xv. q. viij. capit. j. & xxxiiij. q. iiij. uir cum propria.
e Depoſito. id eſt ſuſpēſo ad tempus quouſque ſatisfaciat. ſic ponit xxj. q. ij. quoniam.
f Præſumas. Arg. quod occultū delictū reddit hominem irregularem. Arg. contra diſtinctio. proxi. erubeſcant. Dic ut ibi. hoc forte in eo caſu, quando non pœnituit ſuper crimine.

Ambiguitas eſt triplex.

1 Sed tūc habet locum circa hoc, quod legitur & no. ij. q. v. ſ̄to. Archid.

2 Ad idē xxxv. q. vj. ſi. duo. extra de uoto. poſtulaſtis. ubi & hoc.

runt clerici fieri nō phibētur.

CAN. VI.

3 Laici, qui habētes uxores baptizati ſunt, ac ſic ſe inſtituerūt, ut in nullo eorum opinio uacillet, aut clericis iuncti ſunt, aut monaſterijs ex quo baptizati ſunt adhæſerunt: ſi non concubinam, ſi non pellicem [b] nouerint, ſi in bonis operibus uigilauerint, non prohibentur hmōi ad clericatus ſortem aſſumi.

4 *Cæterum ante ſuſceptū ſacrū ordinem quoſdam legimus concubinā habuiſſe, quos tamen ſacri canones non reijciunt ſi poſt ſacrū ordinem ab eius commiſtione ſeſe immaculatos cuſtodiunt.*

Vnde Grego. Andreę Tarentino epiſcopo.

De quodam epiſcopo, qui ante ſui epiſcopatus apicem concubinam habuit.

CAN. VII.

Habuiſſe te concubinam manifeſta ueritate comperimus: & te illius criminis participationē habere: de qua etiā contraria eſt quibuſdam innata ſuſpicio. Sed, quia in ambiguis [c] rebus abſolutum nō debet eſſe iudicium, hoc tuæ conſciētiæ committendū [d] eligimus. Qua de re, ſi in ſacro ordine cōſtitutus ei[e] te recolis pmiſtione maculatum, ſacerdotij honore depoſito [e] ad miniſtrādum nullo modo præſumas [f] accedere, ſciturus in animæ tuæ periculo te miniſtrare: & Deo noſtro te ſine dubio reddere rationē, ſi huius ſceleris conſcius in eo, quo es ordine celans ueritatem permanere uolueris.

DIST. XXXIIII.

[g] Domeſticarū [g] quoque pſonarū immoderatā familiaritatem epiſcopū uitare oportet.

Vnde Nicolaus papa ad Aluinum Archiepm.

Etiam conſanguinearum immoderatam familiaritatem epiſcopum uitare oportet.

CAN. I.

Quorundam relatione fidelium noſtris auribus intimatum eſt, ꝙ Lanfredus eps, qui & iuuenis dicitur, uenationi ſit deditus: qđ uitiū pluri mos etiam de clericali catalogo genere duntaxat Germanos [h] & Gallos irreuerētes implicat. Verùm iſte (ſi ita eſt, ut audiuimus) meritò iuuenis dicitur: quia iuuenilibus deſiderijs occupatus, nulla grauitate conſtringitur. Nā (ut beatus dicit Hieronymus) uenatorē [i] nunquam legimus ſanctum. Nihilominus autē de hoc epiſcopo relatum eſt Apoſtolatui noſtro, quòd cum quadam filia ſua immoderatā teneat familiaritatem, & ob id mala fama [k] ei orta ſit.

Domeſticarum. Hæc diſtin. diuiditur in nouem partes. In quarum prima reprehēdit Gratianus quendā epiſcopū, qui erat uenator, & cum filia nimiam familiaritatē habebat. Secunda ibi, Cōcubina. Tertia ibi, Cæterū. Quarta ibi, Quod ergo. Quinta ibi, Similiter. Sexta ibi, Quæ autem. Septima, ibi. Sed poſt eo. Octaua ibi. Qui bus autem. Nona ibi, Vidua. Ioan. de Fant.

g Domeſticarū. In hac xxxiiij. diſt. oſtendit, quod clerici etiam domeſticis perſonis non exhibebunt nimiā familiaritatem: & quod clerici non intererūt uenationibus, aut aucupationibus. Secundo oſtēdit, qualiter accipiatur cōcubina in ſuperioribus c. ſi quis poſt c. maritū. c. habuiſſe. quæ cap. ſunt ſ. diſt. pxi. Tertio adiūgit de multis nō pmouendis. & quod bigami quādoq; promouentur ad ſubdiaconatum: ut ī. eo. lector. Quarto oſtendit. quod clerici non debēt intereſſe cōuiuijs nuptiarū. in fine oſtēdit, pter cuius uiduæ copulam quis impeditur a promotione.

h Vorūdam. Germanos. id eſt, Theutonicos, qui ſunt uerū germē, uel uere nobiles. Argu. extra de elect. uenerabilem. & de præben. uenerabilis.

i Venatorem. exiſtentem uenatorē, ne obijciat de Euſtachio. lxxxvj. diſtinc. Eſau.

ADDITIO.

Sub. q. prius fuit uenator, poſtea fuit ſanctus. poteſt tamen aliquis ſimul eſſe uenator & ſanctus Archid.

k Fama. nō quod aliquid ibi ſeui criminis exiſtimaret propter fœdus naturale. 5 Sed quia corā omnibus eam nimis oſculabatur, & ponebat manus in gremiū eius: & ideo fuit ei in

Germani unde dicūtur.

5 Ideſt, pter ſanguinis pinquitatem. extra de pſum, cum iuuēture. C. de epiſ. & clē. rr. eū quē Archi.

Pro qua re a ſanctitate tua, cæterisq; coepiſcopis ſuis admonitus atq; correptus eſt, ſed nullatenus emendatus. Quæ res in hoc maxime diſplicet, & magis ac magis deteriorem de ſe reddit opinionē, in quo beatitudini tuæ & cæterorum coepiſcoporum ſuorū rationibus non obedit: & per inobedientiam in culpam protoplaſti relabitur. Oportet ergo fraternitatem tuam ſynodale cū epiſcopis a & ſuffraganeis tuis conuocare cōciliū, & hunc ſalutaribus eloquijs epiſcopum cōuenire, atque illi paſtorali authoritate pcipere, quatenus ab omnium beſtiarum, b uel uolucrū uenatione penitus alienus exiſtat: atq; ab immoderata filiæ ſuæ familiaritate ſemet omnino coerceat. Quòd ſi parere contēpſerit, & tam pro uenationis delectatione, quā pro immoderata filiæ ſuæ conuerſatione uitanda nobis admonentibus obedire diſtulerit, a ueſtro collegio excommunicatus c abſcedat. Quòd ſi i hoc cōtumax adhuc apparuerit, a miniſterio ceſſar̄ debebit.

Ex concil. Aurelia. iiij.

PALEA.

Epiſcopum præsbyterum, aut diaconū canes ad uenandum, aut accipitres, aut hmōi res habere non licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac uoluptate ſæpius detentus fuerit: ſi epiſcopus eſt, tribus menſibus a cōione ſuſpendatur: diaconus uero ab omni officio & cōione ſuſpendatur.

Item.

PALEA.

Omnibus ſeruis domini uenationes & ſyluaticas uagationes cum canibus, & ut accipitres aut falcones habeāt, interdicimus 2 Cōcubina d autem hic intelligitur, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis unita eſt, & coniugali affectu aſciſcitur e. hanc coniugem facit affectus, concubinam uero lex f nominat.

De hac dicitur in concilio Toletano.

Qui non habet uxorem, loco illius concubinam licet habere. CAN. II.

Is qui g †non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen, ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ ſit coniunctione h contentus.

Item Iſidorus de diſtantia noui & ueteris teſtamenti. CAN. III.

Chriſtiano nō dicam plurimas † ſed nec duas ſimul habere licitū eſt: niſi unam tantum aut uxorem, aut certe loco uxoris (ſi coniunx deeſt) concubinam 1

Ex dictis Auguſtini.

PALEA.

Audite chariſſimi membra Chriſti, et matris catholicæ eccleſiæ filij. Quod dico competētibus, audiāt fideles: quod dico fidelibus, audiāt competentes: quod dico fidelibus & competentibus, & pœnitētibus, audiāt & cathecumeni: audiāt oēs, & timeāt, & nemo contemnat: ſi ſit mihi in conſolatione ueſter auditus, ne uobis ſit in teſtimonium dolor meus. Competētibus dico, fornicari uobis non licet: ſufficiant uobis uxores audiat deus, ſi uos ſurdi eſtis audiant angeli, ſi uos contemnitis. Concubinas habere non licet uobis, & ſi non habetis uxores: tñ nō licet uobis habere cōcubinas, quas poſtea dimittatis, et ducatis uxores: tanto magis damnatio erit uobis, ſi uolueritis habere uxores et concubinas.

3 *Cæterum ſi nō talis cōcubina fuerit, &*

h

Archiepiſcopus ſolus cauſā epi audire non pōt. 1 Scilicet uniſtā, ut hic erat: nā de uitio hic agitur. Ar.

ei ſdicta purgatio ſic extra de purg. ca. cū in iuuētute.

a Epiſcopis. Arg. quod ſolus metropolitanus non pōt audire cauſa epiſcopi etiam ciuilē, ut xj. q. j. ſi clericus. & vj. q. iiij. ſi inter.

b Beſtiarum. infra lxxxvj. diſtin. qui uenatoribus.

c Excōicatus. ut non interſit cū eis negotijs cōibus.

Concubina CASVS. *Dicitur hic, quod in præcedenti diſt. accipitur cōcubina, quæ cognoſcitur uxoris affectu, ſed non fuit ducta cū ſolennitate: & talem lex concubinam uocat. Duo ſequentia capitula plana ſunt.*

d Cōcubina. hic reſpicit ad id quod dixi ſ. px. diſt. c. j.

e Aſciſcitur. id eſt, amplectitur.

2 Nam & canon lex appellat. xxxj. diſt. Nicena. Archi.

f Lex. canonica. 2 ut ī. c. prox. uel ēt lex ciuilis: quia concubinatus a lege nomen accepit ut. ff. de concu. in concubinatu.

g Is qui. xxx. q. v. aliter contra. Sed ibi loquit quādo non cōſtat de mutuo cōſenſu.

h Coniunctione. ſecūdum leges, ita eſt, ꝙ ſi impares ſunt perſonæ contrahentiū, non præſumitur matrimonium niſi dotalia inſtrumenta interueniāt. C. de nup. imperialis. §. imo. & illud ff. de do. donationes. ſecus ſi pares. ff. de ritu. nup. in liberæ. ſecūdum canones ſemper præſumitur adulterium, niſi appareant legales ſolēnitates: ut xxx. q. v. aliter. 3 extra de clande. deſpon. cū inhibitio.

3 De hoc not. ca. q. noſtrates. in fi. & iij. q. iiij. conſāguineorū i prin.

1 Chriſtiano. Concubinā.

id eſt, mulierē non ſolenniter ductam ſi tamen mutuus conſenſus interuenit: alias concubinam non licet habere: ut xxxij. q. iiij. nemo. 4

Cæterum. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, qđ cum uero concubinario ex cauſa poteſt diſpenſari. Io. de Fan.

CASVS. *Dictum eſt ſupra quod ſi quis præter uxorē habuit uxoris affectu concubinā, promoueri non poteſt,* ſed

4 Et 35. q. 3. de cōſanguinitate. Nam nulli fornicari licet. 88. di. fornicari. Hu.

† Alias, ſi quis.

† Cū hoc tex. cōcordat Alex. de Imol. i l. et ſi poſt tres. circa princ. ff. ſi quis cau. & gl. i authent. de triē. & ſemiſ. §. & quod ſępe in uer. filiorum. & ibi no. Angel. col. 3. ad hoc. qđ dictio plurimas, importet numerū triū. Itē adde Bar. l. ſi gēma. ad fin. ff. arbo. fur. cæſ.

ſed ſi fornicariam habuit, nec habetur ſuſpectus de incontinentia in futuro, poterit promoueri.

a F Raternitatis. Non patitur. Ecce caſus ubi plus iuris hēt luxuria, quā caſtitas, quia caſtus repelleretur, ſi contraxiſſet cum ſecūda: ſed fornicator nō. Ad idem facit extra de biga. qa circa. Itē per illud ca. quidā dicūt derogatū eſſe illi xxv. di. c. ult. quia cum illud ſit æquitas, [1] & illud rigor, merito æquitas præponitur rigori: ut xvj. diſt. licet. l. diſt. pōderet. extra de ſur. c. ulti. C. de iud. placuit.

Luxuria qnq; plus juris hēt, quam caſtitas.

[1] Imo fuit diſpēſatū, ut j. patet & j. §. ,p- xi. & not. 5. diſtinc. ,pxi. c. j.

b Profeſſura. Alibi dr̄, q debet uendi: ut lxxxj. diſtin. quidā. Alibi dicit q redigitur in ſeruitutē: ut xxxij. di. eos. S; dic q diuerſitas pœnarū epo dat optionē, [2] ut extra de offic. delega. de cauſis. Vel diſtinguas, an ſint publice ductæ quaſi uxores, uel non, xv. q. ult. cum mulier. Sed qualiter pcipitur iſti inerare religionē, cū hæc res nō ſit præcepti: ut xxxij. q. j. integritas? Dic qđ ratione delicti cogit intrare monaſteriū quandoq; aliquis ad agendam pœnitentiam: ut l. diſt. ſi ille. & lxxxj. diſt. ſi quis clericus. uel expone, iubemus, id eſt, conſulimus.

[2] De hoc not. 21. q. 3. in ſumma.

Religionē qnq; cogitur quis intrare.

c S I quis. Nullatenus. Hic de ſtricto iure loquitur, ut [3] illud xxv. diſt. primum.

[3] Sub. & illud j. q. 7. ſi quis omnem.

Quod ergo. Hæc eſt quarta pars huius diſt. in qua probat per ſex authoritates ſanctorū patrū, q nullus epiſcopus debet ordinare bigamū, uel uiduæ maritū, illiteratū, pœnitentē, obnoxiū curiæ, nec illū, qui cognouit uxorē ſuā poſtquā ſciuit illam adulteram. Ioan. de Fan.

tas illius, de quo agitur futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur, apoſtolica conceſſione ad ordinem diaconatus prouehi poteſt.

Vnde Pelagius Papa ſcribit Florentino epo.

Qui poſt mortem uxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittatur.

CAN. IIII.

F Raternitatis tuæ relatione ſuſcepta, eius latorem ſecundas quidē nuptias expertum nō fuiſſe didicimus: caſtitatē tamen cū priori nō ſeruaſſe coniugio deſignaſti. Et quamuis multa ſint, quæ in hmōi caſibus obſeruari canonicæ iubeat ſublimitatis authoritas: tamen quia defectus noſtri temporis, quibus nō ſolū merita, ſed corpora ipſa hominū defecerunt, diſtrictionis illius non patitur a manere cēſurā: & ætas illius, de quo agitur futuræ in cōtinētiæ ſuſpicionē auferre dignoſcitur: ut ad diaconatus ordinem poſsit prouehi, conceſsiſſe nos noueris. Micenā uero ancillam eius, de qua ſe poſt uxoris tranſitū filios habere confeſſus eſt, iubemus, ut tua diſpoſitiōe, cuiquā monaſterio continentiam profeſſura b tradatur.

Hoc ex diſpenſatione miſericordię. Cæterum ex rigore diſciplinæ ītelligitur illud Aurelian. Concil.

Non admittatur ad clerum, qui præter uxorem aliam cognouerit.

CAN. V.

S I quis de laicis poſt uxorē ſuā aliā cuiuſcūque cōditionis cognouerit mulierem, in clerum nullatenus c admittatur.

4 Quod ergo de pellice & meretrice apud Greg. & Innocē. ſcribitur, propter ſpem futuræ incontinentię cōſtitutum eſſe creditur: quia difficile continentiam ſeruat qui ſe illicito concubitu maculare nō metuit, uel prohibetur ordinari, qui pellicē uel meretricē cognouerit maritali affectu, uel, quia corrupta florem uirginitatis amiſerit, uel quia meretricari d non deſinit, licet in uxorē ducatur. Vtrūque enim impedimentum cuilibet præſtat, quo minus ad ſacros ordines pertingere ualeat.

Vnde Hilarius Papa ſcribit dicens.

Qui uirginem non duxit uxorem, ad ſacros ordines non accedat.

CAN. VI.

C Vrandum ergo in primis eſt, ne ad ſacros ordines (ſicut geſtis prioribus ante ſcriptum eſt) quiſquam qui uxorem non duxit uirginem, e aſpiret.

Item Gregorius urbis Romanæ præſul Silitano epiſcopo.

Bigamus uel pœnitens corpore uitiatus, literas ignorans, curiæ, uel conditioni obnoxius, clericus non fiat.

CAN. VII.

P Ræcipimus, ne unquam illicitas ordinationes facias: nec bigamū, aut qui uirginem non eſt ſortitus uxorem: aut ignorantē f literas, uel qualibet parte corporis uitiatum: g uel pœnitentiæ: uel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere: ſed ſi quos h huiuſmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocęſarienſi concilio.

Non fiat ſacerdos, cuius uxorem euidenter conſtat adulterium admiſiſſe.

CAN. VIII.

S I cuius uxorem adulterium cōmiſiſſe, cum eſſet laicus, euidēter fuerit probatum, hic ad miniſterium eccleſiaſticum ad mitti i nō poteſt. Quod ſi in clericatu eo iam cōſtituto adulterauit, dato repudio,

d Meretricari. Hęc ratio non ualet, quia nunquam maritus corruptæ promoueretur.

e C Vrandum. Virginem. xxx. q. v. qualis.

f P Ræcipimus. Ignorātē literas. ſ. prorſus: ut xxxvj. diſtin. illiteratos.

g Vitiatum. enormiter.

h Sed ſi quos. iam ordinatos ſupple: aliter idē repereret

i S I cuiꝰ. Admitti. Sed nonne hic uidet nimius rigor, qđ aliqs ſine culpa ſua puniatur. [4] Propter hoc intelligūt quidā, qđ hic dicit qn̄ maritus patronus eſt turpitu-

[4] Et j. q. j. c. ſi quis hæret. §. ecce ſi clericus. uer. ſi. hoc ſol. ue. extra libr. vj. de tēpo. ord. nullꝰ. uer. pœna imponatur talē ordināti.

Sub. qđ fieri nō debet, ut uidet xvj. q. vij. inuentum. lvj. diſt. ſaris. 74. di. geſta. Arch.

dimittere eam debet. Si uerò retinere eius conſortiũ uelit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. IX.

SI laici uxor in adulterio fuerit deprehenſa: hic talis ad miniſteriũ eccleſiaſticum nullo modo adducatur. Si autẽ poſt ordinationem alicuius clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autẽ cum ipſa uoluerit permanere, à miniſterio exiſtat alienus. Præmiſsis authoritatib[9] bigami, & qui uirgines non ſunt ſortiti uxores, à ſacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, ſi quis ante baptiſma uiduã duxerit uxorem, an poſtea ſit prohibendus à ſacris ordinibus.

De his ita ſcribit Inno. Papa Victori Rothomagenſi epiſcopo.

Qui ante baptiſma, ſeu poſt baptiſma uiduam duxerit uxorem, non admittatur ad clerũ.

CAN. X.

SI quis uiduam [a] (licet laicus [b]) duxerit uxorem, ſeu ante baptiſmum, ſeu poſt baptiſmum, non admittatur ad clerum: quia eodem uitio [c] uidetur excluſus. In baptiſmate.n. crimina dimittuntur, nõ acceptæ uxoris cõſortiũ relaxatur. Quòd ſi non putatur uxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmũ ducta eſt: ergo nec filij, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filijs habeantur. Prohibentur etiã bigami à quolibet ordine clericatus, iuxta illud Ambroſij ad Vercellenſes.

Qui ſecunda coniugia ſortitur, clericus non fiat.

CAN. XI.

COgnoſcamus nõ ſolùm de epiſcopo & presbytero [d] apoſtolũ ſtatuiſſe, ſed etiam patres in concilij Niceni tractatu addidiſſe, [e] clericum quenque non debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſit ſortitus.

§ Similiter etiam uiduarum mariti, uel ancillarũ uel meretricum, clerici fieri non poſſunt.

Vnde in canonibus apoſtolorum legitur.

Spectaculis publicis mãcipatam, uel eiectam, uel ancillam ducens uxorẽ, diaconus nõ fiat.

CAN. XII.

SI quis uiduam & eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillã, [f] uel aliquam de his, quæ publicis mancipantur ſpectaculis, non poteſt eſſe epiſcopus, aut presbyter aut diaconus, aut ex numero eorum, qui miniſterio ſacro deſeruiunt.

6 Quæ autem ſit uidua, quæ eiecta, uel meretrix, Hierony. ad Fabiolam de ueſte ſacerdotali oſtendit dicens:

---

pleudinis, & leno. Sed certe tunc repelleretur propter proprium delictum, ut xxxij. quæſt. j. cap. j. & ij. Dic ergo quod ideo prohibetur, quia eſt maritus corruptæ: tamen ſi non cognouit eam poſt adulterium perpetratum, promouetur, ut J. ea. c. ult. Sed pone, quod uir accuſet uxorem de adulterio: nunquid pendẽte accuſatione tenet ei reddere debitũ. ſi talis eſt, qui uult promoueri? Dicunt quidam quod non: quia ſi reddit: ſit ei præiudicium: ſicut nec cogit reddere debitum ei, quam audiuit eſſe ancillã: ut extra de coniugio ſeruorũ. propoſuit. [a] Sed tamẽ ibi alia ratio eſt: quia cũ ſerua non eſt matrimonium, ſed hic eſt matrimonium. unde melius uidetur, quod ſibi præiudicet cognoſcendo eã, quã quod illi iniuriam faciat, ſ. denegando ei debitũ. & ſecundum hoc ſequitur, quod aliquis punitur ex eo, quod tenetur facere ex neceſsitate. & eſt contra id xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor. [2] ubi dicitur, quod nemo puniẽd[9] eſt ex eo, quod neceſſe habet facere. Item ex eo ſequeretur, quod aliquis pro uno facto mereretur pęnã & præmiũ: quod eſt contra id viij. q. j. ſciendum. Itẽ ex hoc ſequit, quod aliquis pro uno facto & meretur, & demeretur, quod eſt contra id. ff. de nego. geſ. ſiue. Meretur enim dũ cognoſcit uxorẽ: ut xxxiij. q. v. cap j. Et quod una res habet contrarios effectus: quod eſt contra id ff. de ſol. qui hominẽ §. ult. Io. Poſſet tamen dici, quod ſi maritus reddat debitũ uxori corruptæ, nõ præiudicet ſibi quo poſsit promoueri: qa tũc potius dicit cognoſci ab uxore, q̃ cognoſcere ipam: ut xxxij. q. v. ita ne. ſicut nec facit ſibi præiudiciũ, qn poſsit eã accuſare de adulterio: licet ſit ar. cõtra xxxij. q. j. ſi qs. [3] ff. ſo. mat. cum mulier. ff. de adu. ſi uxor. §. ult. quid iuris ſit de hoc, in quæſtione notaui. ibi uideas, &c. Poſſet tamẽ probabiliter dici, quod ſibi præiudicat quo ad legem promotionis, quæ factũ ſolum requirit: non quo ad legem Moſaicam, ut xv. q. j. §. ſi. Non obſtat, quod inuit[9] hoc fecit, uel paſſus fuit. ar. xxvj. diſt. Acutius. hoc totũ determinat decr. extra ut lite pen. c. ij. Bart.

Maritus ſine metu bigamiæ an uxori debitũ reddere poſſit pendẽte accuſatiõe adulterij.

[1] Vbi de hoc, & extra de adul. c. ul. ibi uideas.

[2] Alias ſ. cipit, uaſis ieæ.

[3] De hoc ead. q. c. j. & 13. q. 1. placuit.

[a] SI qs uiduã. Hoc bene habes in auth. d ſan. epiſ. §. clericos autem non aliter ordinari. col. ix.

[b] Laicus. Ideo dicit de laico, quia minus uideret de eo: uel ideo, quia ſi clericus hoc faceret, non ſolum nõ promoueretur, ſed omni priuilegio eccleſiaſticæ dignitatis priuaret, ut lxxxiiij. diſ. q̃ſqs.

[c] Vitio. Id ẽ, defectu. [4] Si. lxvj. di. quia ſimpliciter, & xxvj. di. Acutius.

[4] Vel, id eſt, impedimento.

[d] COgnoſcam[9]. Et presbytero. ſupple & diacono. lxxxj. di. c. j.

[e] Addidiſſe. Aug. tamẽ dicit qđ ſecũdum interpretationem, apoſtolus ītellexit [5] de quolibet ordine: ut lxxxj. di. apoſtolus.

[5] Et lex dicit, qđ ex mente legis ẽ pſiade accipiendũ, ac ſi ex uerbis legis eſſet. ff. de uerb. ſig. nomis. §. uerbum.

Similiter. Hæc ẽ v. pars di. ĩ qua dicit, qđ qui contrahit cũ ancilla, uel cũ ioculatrice, nõ poteſt fieri epiſcopus uel presbyter. Io. de Fau.

[f] SI quis. Ancillam. Sed quare hic prohibetur, cũ tamẽ eo ipſo qđ aliquis ducit ancillam ſuã in uxorẽ ipſa libera efficiatur? ut C. de lati. li. tol. auth. ad hoc. & C. de ope. li. libertæ. ſimiliter tenet matrimonium cũ aliena ancilla, ut xxix. quæſt. ij. c. j. & ij. Reſpondeo propter prærogatiuam ſacerdotij. Vel ideo, quia non uidetur ibi eſſe plenum matrimonium: ut xxxij. quæſtio. ij. ſicut non omnis. & ideo non uidetur ibi eſſe plenum ſacramẽtum. [6] uel hoc ideo contingit, quia uilis perſona præſumitur, qui contrahit cum ancilla.

Ancilla cum dño cõtrahens libera efficitur.

[6] Id ẽ, tale mrimonium nõ uideẽ plene dſignare Chriſti & eccleſiæ ſacramentum, ſecũdum Lau. & Hugo.

Quæ ſit uidua, uel eiecta, uel meretrix.

CAN. XIII.

Vidua eſt, [a] cuius maritus [b] mortuus eſt. Eiecta eſt, quæ à marito uiuente eijcitur. Meretrix [c] quę multorum [d] libidini patet.

7 Sed poſtea temporum defectui condeſcendens Papa Martinus in minoribus ordinibus conſtitui eos permiſit, non regulã præfigendo dicens:

Inter lectores, uel oſtiarios deputetur ſubdiaconus ſecundam ducens uxorem.

CAN. XIIII.

SI ſubdiaconus [e] ſecundam uxorem duxerit, inter lectores, [f] uel oſtiarios habeatẽ, ita ut epiſtolã non legat. Neceſſitate tamẽ exigente bigamus uſq; ad ſubdiaconatũ poteſt promoueri.

Vnde Martinus Papa ait:

Viduam ducens uxorem, ſubdiaconus fieri non poteſt.

CAN. XV.

LEctor, ſi uiduam alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat: aut ſi neceſsitas fuerit, ſubdiaconus fiat: [g] nihil autem ſupra. ſimiliter ſi bigamus fuerit.

8 Quibus autẽ propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs intereſſe.

Vnde in Agathenſi cõcilio legitur.

Nuptiarum conuiuijs presbyteri intereſſe non debent.

CAN. XVI.

PResbyteri, diacones, ſubdiacones, uel deinceps, quibus ducendi uxores licentia modò nõ eſt, ẽt aliarum [h] nuptiarum euitent conuiuia: nec his cœtibus miſceanẽ, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obſceni mot⁹ corporũ choreis & ſaltationibus efferunẽ: ne auditus & obtuit⁹ ſacris miniſterijs deputati, turpium ſpectaculorum, atq; uerborum contagione polluantur.

9 *Vidua uerò eſt intelligenda, ſi poſt ſolenne fœdus nuptiarũ, morte interueniente à uiro ſuo diuiſa fuerit. Cæterùm ſi antè, quàm conueniãt, fatali neceſsitate ab alterutro diuiſi fuerint, licet ex ſponſalibus uxor ſit appellata, nõ tamen poſt mortem ſpõſi, ẽt ſi in ꝓpria domo ſit ducta, & etiam cum eo uelata, uidua appellatur, nec ex eius copula à ſacris ordinibus aliquis ꝓhibetur.*

Vnde Pelagius Papa ſcribit.

Qui cum alio uelatam, nõ tamen illi nuptam uxorem duxerit, ſacerdos fieri nõ ꝓhibetur.

CAN. XVII.

VAlẽtino [i] clerico, cui mulier cum alio antè uelata, non tamen illi nupta, ſed uirgo permanens, poſt mortem eius, cũ quo uelata fuerat ſpõſa cõiugali eſt copula ſociata: quia iterũ uelamẽ accepit, nullũ in promouendo generetur obſtaculũ: quia nihil eſt (quantũ ad hunc articulũ pertinet) qđ ei, de canonicis obuiet inſtitutis.

DISTINC. XXXV.

A Quibus [k] *ordinibus bigami probibeantur, & utrùm reputentur bigami, qui ante baptiſmum habuerunt unã, & poſt baptiſmum habuerunt alteram: & an liceat ſortiri uxores in ſacris ordinibus conſtitutis, multorum authori-*

---

a Vidua ẽ. Vt hoc meli⁹ intelligas, dic qđ uidua dicitur, quæ à uiro idua. i. diuiſa uel ſeparata eſt: Nã iduo as, dicit ſeparare, uel diuidere. & dicitur ſic ab idus, quod eſt diuiſio, uel ſeparatio ſcđm Pol. & dic uidua, ſ. ex cuius copula quis impeditur. Hu. Io. de Fant.

b Maritus. Qui in eã geſsit maris ritus, eã carnaliter cognoſcẽdo. Lau.

c Meretrix. alibi dicitur meretrix, cui⁹ turpitudo publiçe uenalis ẽ, ut xxxij. q. iiij. meretrices. [1]

d Quæ multorũ. Quę admiſerit plures, quàm vxiij. milia hominũ: ut xlv. diſt. diſciplina. uel q̃ admiſit lx. ut extra de cleri. excom. c. latores.

Sed poſtea. Hæc eſt vij. pars huius diſt. in qua ponit, quomodo olim cũ bigamis diſpenſatum fuit, ut ſubdiaconi eſſent. Io. de Fant.

e SI ſubdiaconus. Collige caſum ex eo, quod habetur. ſ. xxxj. di. c. aliter. §. ſimiliter. in fi.

f Inter lectores. hoc ex diſpẽſatione: ſed de iure cõmuni perdit priuilegiũ clericale, ut lxxxiiij. diſtinct. quiſquis. ideo ſit hoc ex diſpenſatione, quod remanet in ſacris minorib⁹ ordinibus.

g LEctor. Fiat. Sic ergo Papa diſpẽſat [2] cõtra apoſtolum, ut hic, & lxxxij. diſt. presbyter. Innocentius tamen dicit, quod non licet diſpenſare, cum bigamo, ut extra de bigamis. nuper. & hoc idẽ dicit Martinus. l. diſt. ſi quis uiduam. Lucius tamen diſpẽſauit cũ Panormitano archiepõ, q fuit bigamus. Itẽ habes hic, quod licet ſit diſpenſatum in uno ordine, non ĩõ intelligitur diſpẽſatum in cæteris, ut xij. di. nos conſuetudinẽ. & l. diſt. quicunq; pœnitẽs. ſic diſpenſatur in primo matrimonio, & nõ in ſecundo, ut xxxvj. q. ij. ſi autem.

h PResbyteri. Etiam aliarum. & ſi clerici fuerint in aliquo conuiuio, & adueniant iaculatores, ſurgãt, & recedãt de menſa, ut de cõſec. diſtinct. v. non oportet.

i VAlentino. hũc caſum habes ext. de big. debitum.

k A Quibus. Hic agiẽ de tertio c. apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandũ nõ eſſe uinolentũ, ſed ſobriũ. & introducit multa in cõmẽdationẽ abſtinẽtię & in reprobationẽ ebrietatis. Interſerit etiam de pœna illorum, qui frequenter indulgẽt ebrietati: & dicit quod minores corporaliter puniuntur: maiores poſt admonitionem xxx. diebus communione priuãtur. ut ĵ. e. c. ult. [3] Quia

[1] Adde gl. de ſpõſa. inter opera. gl. & Cy. i leg. mercalẽ. C. de cõdi. ob tur. cãm. Bal. ſ l. neq; natales. C. de proba.

Diſpenſatio utrum poſsit cũ bigamo fieri.

[2] Scilicet uſq; ad pſbyteratũ tẽporibus noſtris fuit facta hæc diſpẽſatio: ſed forte ibi fuit plus facti, quã iuris ſecũdũ Hugo.

[3] Et qui nec ſic reſipuerint, deponentur: ut ĵ. c. epĩs. Hugo.

a Quia uenter. pinguis uenter groſſum generat ſenſum.xliiij.diſt.c.non liceat.§.ſi ergo.

b EPiſcopus. Alex.clerici non debent ludere, uel ludis intereſſe, ut extra de ui. & hon.cleric. clerici.nec participes erunt ludentibus,nec inſpectores ludi: ut in auth. de ſanct. epiſ. §.interdicim⁹.col. ix.Sed nunquid poteſt repeti id quod in alea perdit? Dicũt quidã, 1 quòd nõ,ſed pauperibus eſt eroganda pecunia illa, ar. xiiij.q. v.non ſane.cum enim turpitudo uertitur ex pte utriuſque melior eſt conditio poſsidẽtis.ff. de cõd.ob tur.cau. l.ſi ob turpẽ. 2 Melius credo, qđ poſſit repeti: ut ff.de aleato.l.ul in fi.etiam uſq; ad l.annos: ut dicit Græca cõſtitutio. C.de relig.& ſump.fun. & de alea. Et ſi qs exiſtens in alea rẽ ſuã uendiderit, nõ tenetur de euictione:ut ff. qua.rerum actio non da. ſi. filio.§.j.licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro cõuiuio habendo põt ludi.ff.eo.l.ulti.

c Deſeruiẽs.i. ualde ſeruiens, ut illa ppoſitio de, augmentet.ff.depoſi.l. j.in princ.quandoque priuat, ut ibi, Sæpe precor mortem, mortẽ quoq; deprecor idem.

d Aut deſinat. nõ ergo pro quolibet delicto ſtatim epiſcopi debẽt fulminare, ut uel excõmunicẽt uel deponant.ad idem facit lxvij.diſtin. epiſcopus.& xcij.diſt. c. ul.ſi quoties peccant homines, ſua fulmina mittat Iuppiter,exiguo tẽpore inermis erit.

e Priuetur. aut uerberetur.: ut j. eodem.c.ult.

AB exordio. f Nec carnibus. tamẽ Lamech fuit uenator,ſed illud fuit ꝓpter pelles, 1 non propter carnes. xxxj.q.j.quomodo.

g In ſignum. ut per eam fideles diſcernerentur ab alijs. uel fuit ſignum interioris circuncifionis, uel fuit ſignum futuri baptiſmi: quia tunc per circuncifionem tollebantur peccata, ſicut nunc per baptiſmum:ut j.de conſec.diſt.iiij.quod autem apud nos.

h Implere.ĩ.di.iiij. erit contra. Sed dic quod facile nõ poteſt impleri. Vel dic, quod tunc nullus potuit eam impleř quo ad hoc ut adipiſcereť uitã æternam: quia per circuncifionẽ non aperiebatur ianua cęli, licet ianua inferni etiam eſſet præcluſa: ſecus hodie per baptiſmũ. extra de bap.maiores. Vel ideo iſtud dicit, quia contrarietas fuit in lege. Cum enim præceptum fuit, quod ſabbathi die nõ fieret aliquod op⁹ 3 itẽ præceptũ fuit, quod viij. die circuncidereť puer: 4 potuit contingere quod ſabbathũ eſſet dies viij ab ortu pueri: ſed tamẽ in hoc non peccabant: quia excuſabantur propter impoſsibilitatẽ. Ideo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex ſuperbia eorũ dixerunt nõ deeſt, qui impleat:ſed deeſt,qui iubeat. 5

i Duritia. tamen peccatum erat, ut extra de diuo. gaudemus.

k Et ω. quæ eſt ultima litera Græcorum.

l Ad α. quæ eſt prima Latinorũ.& eſt ar.quod reſtituta re ad priſtinum ſtatum priora iura reſtituũtur: ut xxvj. q.vj.ſi quis de corpore. ff.de ſer. ruſti.prædi.ſi qui. alias & Attilicinus. Item Argu quod non ſit iniuria rei. ſi reſtituiť ad priſtinũ ſtatũ. ff.de pact. ſi unus. §. quod & in ſpecie dotis.

m Nec comedimus. id eſt, ſuademus nõ comedere conſilium eſt.

tatibus breuiter monſtratum eſt. Sequitur autẽ in deſcriptione illa apoſtolica, ut ſit ſobrius, qui ordinãdus eſt, nõ uinolẽtus quod ex authoritate ueteris teſtamẽti introductũ eſt. Miniſtri.n.templi prohibẽtur uinum & ſicerã bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, ut ſenſus eorum uigeat ſemper,& tenuis ſit:uel quia uenter a mero æſtuans facile deſpumat in libidinẽ. Vnde Noe in ebrietate nudauit femora. Loth autẽm quem Sodoma non uicit,uina uicerunt.

Quòd autem uinolẽtus eſſe prohibetur,non ſemel ſed frequenter uino repletus debet intelligi.

Hinc etiã in canonibus apoſtolorum legitur.

Diaconus, presbyter, & epiſcopus ebrietati & aleæ deſeruientes,niſi deſierint, communione priuentur.

CAN. I.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus aleæ b atq; ebrietati deſeruiens, c aut deſinat, d aut certe dãnetur. Subdiaconus autem, aut lector,aut cantor ſimilia faciens, aut deſinat,aut communione priuetur. e ſimiliter & laicus.

Item Hieronymus.

Eſus carniũ et uini potus poſt diluuium conceſſus legitur, poſt Chriſti aduentum inhibitus.

CAN. II.

AB exordio conditionis humanæ,nec carnibus f ueſcebamur,nec dabamus repudiũ, nec pputia nobis eripiebanť i ſignũ g & hoc curſu uſq; ad diluuiũ puenim⁹. Poſt diluuiũ aũt cũ datione legis datæ per Moyſen,quã implere h nullus potuit carnes ingeſtæ ſunt ad ueſcendum, & repudij cõceſſa duritia, i & cultellus circuncifionis appoſitus, quaſi Dei munus plus in nobis creauerit, quàm neceſſe eſt. Poſtquam autẽ Chriſtus uenit,in fine tẽporum,& ω k reuoluit † ad α l, i.extremitatẽ retraxit ad principiũ,nec repudiũ nobis dare pmittiť, nec circũcidimur, nec comedimus m carnes:dicẽte apoſtolo:Bonum eſt uinũ nõ bibere,& carnes nõ comedere. uinũ.n.cũ carnibus poſt diluuiũ dedicatum eſt. n

Itẽ ex epiſtolis eiuſdẽ.

Alienũ eſt a ſapiente potationibus,& ebrietatibus uacare.

CAN. III.

LVxurioſa res eſt uinũ,& contumelioſa ebrietas. ois qui cum his miſcetur,non erit ſapiens.

Idem in Michæam.

Ignominioſum eſt ſacerdoti affluere delicijs, epulis, atque laſciuijs,

CAN. IIII.

ECcleſię principes o

n Dedicatum eſt.ĩ.uſui aſſumptum.

o Eccleſiæ principes. Principes,id eſt,prælatos, ut

h 3

Clerici ludere aut luſores ſpectare ñ debent.

Ludo pdi tum,an repeti poſſit.

a Tim. 3.

a Secundũ Laur.

Leui.10.b

a ff.de cõdi.ob turpem cauſ. l. ubi aũt. hæc fuit opi. Plac. & Bart.

Geneſ. 9. & 19.

De, auget

Lamech fuit uenator.

[illegible]

ſolutio, q̃ fatuũ arg. quod non eſt in ſcriptura.Sed ad qd Abel erat paſtor ouiũ?Ad qd obtuliſſet Deo, quæ nõ licuiſſet homini edere? Geneſ. 4. Eſt ergo ſupſtitioſorũ commentũ,nõ Hieronymi. cuius nõ eſt hoc capi.

Circũciſio quare fiebat.

Circũciſio & baptiſmus differunt.

Deut. 24. a

Gen. 27.a

3 Vt exodi xx. ca.

4 Geneſ. xvij.

† Reuolauit.

Ro.14.d

5 Hoc ſententialiter põt ſumi de primo li.Regũ.c. viij.

Pro.20.a

qui delicijs affluunt, & inter epulas atque laſciuias pudicitiam ſeruare ſe credunt, propheticus [a] ſermo deſcribit, quod eijciẽdi ſunt de ſpatioſis domibus, lautisq; [b] cõuiuijs, & multo labore epulis cõquiſitis. [c] Et ſi uis ſcire quò eijciẽdi ſunt propter malas cogitationes & opera ſua, euãgelium lege in tenebras ſcilicet exteriores, [d] ubi erit fletus, & ſtridor dentium, An nõ cõfuſio & ignominia eſt Ieſum crucifixum pauperem & eſurientem fartis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas [e] tumentiaq; ora proferre? Si in apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonẽ eorũ imitemur, ſed etiã cõuerſationem & abſtinentiam.

Idem.

De eodem.

PALEA.

Venter mero æſtuãs cito ſpumat in libidinẽ. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur et furor.

Idem.

De eodem.

PALEA.

Vinolentũ ſacerdotẽ & Apoſtolus damnat, & uetus lex prohibet. Sacerdotes qui miniſtrant in tẽplo Dei, prohibentur uinum & ſiceram bibere. ne crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, qua quis inebriari poteſt. Quicquid inebriat, ſtatum mentis euertit. fuge ſimiliter & uinũ in quo eſt luxuria. Nolite (ait Apoſtolus) inebriari uino, in quo eſt luxuria. qui altari deſeruit uinum & ſiceram non bibat. Sponſa Chriſti uinũ fugiat, ut uenenum. uinum & ebrietas incendium eſt. Item Proſper.

De eodem.

CAN. V.

LVxuriã facit & nutrit uini perceptio nimia, non natura.

Itẽ Ambr. in ſermone de ieiunio, qui ita incipit: Diuinum ad patrem reſultat oraculum.

In paradiſo abſtinentia, poſt paradiſum edẽdi laſciuia incepit. CAN. VI.

SExto [f] die beſtiæ [g] ſunt creatæ: & cũ beſtijs orta eſt edendi poteſtas, & uſus eſcarũ. Vbi cibus cœpit: [h] ibi finis factus eſt mũdi. Ibi cœpit ſua incrementa neſcire, ubi cœperunt diuina opera circa eum feriari. [i] quo indicio declaratum eſt, ꝙ ꝑ cibos mũdus haberet minui, ꝑ quos deſijt [k] augeri. & infra, Vt ſciamus nõ eſſe nouellũ ieiuniũ, [l] primã illic legẽ cõſtituit de ieiunio. Et infra. Eouſq; nemo præuaricari nouerat, cũ adhuc orta nõ eſſet: quæ prima eſt præuaricatio. Indictũ eſt ieiuniũ abſtinẽtiæ lex a Domino Deo præuaricatio [m] legis a diabolo, culpa per cibũ, latebra [n] poſt cibũ: cognitio infirmitatis in cibo, firmitatis uirtus in ieiunio: ſerpens ſuaſit gulæ, dominus ieiunare decreuit. Itaq; gula a paradiſo regnãtẽ expulit, abſtinentia ad paradiſum reuocauit [o] errãtem. & infra. In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe uineã plãtauit. dedit naturã, ſed ignorauit potẽtiã. Itaq; uinũ, nec ſuo pepcit authori, ſ3 illi⁹ ebrietas nobis ſuadet ſobrietatẽ. Semel enim inebriatus eſt Noe, Vbi malũ ebrietatis agnouit, iumẽtum [p] ſuũ ad remediũ tẽperauit: nec effudit ad uitiũ. Manebat aũt anquã uinũ inueniret, oĩb⁹ incõcuſſa libertas: nemo ſciebat a cõſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Nõ eſſet [q] hodie ſerui⁹ ſi ebrietas nõ fuiſſet. Obrepſerat qdẽ fraternæ ꝑlationis inuidia: [r] manebat tñ adhuc

---

ut de conſe. diſt. ſ. corpora.

Mich. 3.a — a Propheticus. Scilicet Michææ.

b Lautiſq;. Id eſt, delicatis.

c Epulis conquiſitis. id eſt, terrenis delicijs, quæ multo labore quæruntur. de conſ. diſt. v. ne tales.

d Exteriores. Id eſt, ex toto extra lucem. ar. xl. diſtin. qualibet.

Matt. 8.b — e Buccas. Plenus uenter facile de ieiunijs diſputat. xij. q. ij. gloria epiſcopi. Argu. quod Archidiacono cũ uiſitat parochias, non eſt exilis præſtanda procuratio: ut x. q. iij. illud. Hoc uerum eſt ante uiſitationẽ factã. extra de cẽſi. exigit. Grego. x.

Ebrietatis mala. — f SExto. illud inducit ad deteſtandam ebrietatẽ ſiue gulam. Primo quia per eam degenerauit humana cõditio. Secũdo exẽplo Noe. Tertio, quia ſeruit⁹ eſt inducta ꝓpter eã. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat ſobrietatẽ exemplo Abrahæ, quia cibũ miniſtrauit angelis ſine uino. & exemplo Io. Baptiſtæ.

Die dñico incepit dominus mũdum facere. — f Sexto die. Id eſt, die ueneris. nã dominico die dominus cœpit facere mundum: ut lxxv. diſt. ꝙ die. Alij dicunt ꝙ omnia ſimul creauit. unde Salomõ. [r] Qui uiuit in eternum oĩa ſimul creauit. ſed licet omnia ſimul facta fuerint, non ſimul dici omnia poterant: & ideo ſcriptura utitur tali diſtinctione, extra de ſum. tri. c. j.

Leui. 10.b

r Eccleſiaſti. 18.c

Num. 6.a

g Beſtiæ. id eſt, animalia in terra. nã quinto die fuerũt creata uolatilia & piſces. Gene. j.

Ephe. 5.d — h Cœpit. Mũdus.

i Feriari. Id eſt. ceſſare.

k Deſijt. Tũc fuit homo ſpoliat⁹ gratuitis, & uulneratus ĩ naturalibus. de pœn. diſtinct. j. Adam.

l Ieiunium. Id eſt, abſtinentia.

m Præuaricatio. Scilicet fuit.

n Latebra. Quia abſcõdit ſe Adam a facie domini. de pœ. diſt. j. & uenit.

o Reuocauit. ar. ꝙ primi parentes ſaluati ſunt, ut de pœ. diſt. j. ſicut primi. & de conſe. diſ. j. hi duo.

p Iumentum. i. carnem ſuã, quam paſcit homo, quaſi iumentum. Vel dicit corpus iumentum quaſi iuuamentũ. — Corpus eſt iumentum.

q Non eſſet. ĩ. di. j. ius gentium. contra ſed ibi ſoluit.

r Prælationis inuidia.

paternæ pietatis reuerentia. Læſa pietas [a] eſt, dũ irridetur ebrietas. [b] Nõ illis itaq; ſolis nocent uina, quos tẽtant, [c] ſed ẽt illis amplius oculis, quorũ temulenta ebrioſorum mẽbra nudantur. & infra, Legimus etiam, quòd patrem Loth. inebriauerũt filiæ in monte: ad quem timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in ſpelunca. Fuit itaq; ebrietas origo inceſti concubitus, peſſimæ regeneratricis, partus [d] deterior. At non Abraham uina in ſuo conuiuio miniſtrabat, ſed immolabat uitulum, butyrum & lac etiam angelis hoſpitibus exhibebat. Rectè.n.illic deerat materia peccati, [e] ubi erat remiſsio [f] peccatorũ. Deniq; annuntiauit dominũ Ioannes nõ manducans panẽ, neq; bibens uinũ. Qui enim Chriſtum annuntiat, ab omni uitiorum incentiuo præſtare ſe debet alienum.

Itẽ ex cõcilio Agathẽ.

Triginta diebus à communione abſtineat clericus, quẽ ebriũ fuiſſe conſtiterit.

CAN. VII.

Ante, omnia clericis uetatẽ ebrietas, quæ omnium uitiorum fomes, ac nutrix eſt. Itaq; eũ, quẽ ebriũ fuiſſe conſtiterit (ut ordo patitur (aut xxx. dierum ſpatio à cõmunione ſubmoueatur, aut corporali [g] ſubdatur ſupplicio.

DIST. XXXVI.

Oportet [h] ordinãdum eſſe prudentẽ: quod contra eos notandum eſt, qui ſub nomine ſimplicitatis [i] excuſant ſtultitiã ſacerdotum. Prudentem autẽ epiſcopũ oportet intelligi non ſolùm literarum peritia, uerùm etiam ſecularium [k] negotiorum diſpenſatione.

Vnde in epiſtola Gelaſii Papæ legitur.

Illiterati, & corpore uitiati, non promoueantur ad clerum.

CAN. I.

Illiteratos, [l] aut aliqua parte corporis uitiatos, uel imminutos [m] nullus præſumat ad clericatus ordinem promouere: quia literis carẽs: ſacris nõ põt eſſe aptus officijs: & uitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia prçcepta ſanxerũt: ſimiliter q ſeipſos [n] abſcindunt.

Item Zozimus Papa.

Ad ſummum ſacerdotium non aſpiret, qui diuinis ſtipendijs, uel diſciplinis non eſt eruditus.

CAN. II.

Qui eccleſiaſticis diſciplinis per ordinẽ non eſt imbutus, & temporũ approbatione diuinis ſtipendijs [o] non eſt eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumat: & non ſolùm in eo ambitio inefficax habeatur, uerùm etiam ordinatores eius careant eo ordine [p] quem contra præcepta patrum crediderunt præſumendum.

Ecce quòd ſacrarum literarum oportet epiſcopum habere peritiam. Vnde in ueteri teſtamento inter cætera ornamenta pon

---

uldia. q̃a Caim interfecit fratrẽ ſuũ.

[a] Pietas. Paterna.

[b] Ebrietas. Id eſt, ebrius.

[c] Tentant. i. inebriant.

[d] Partꝰ. i. effectꝰ. iſtud uult dicere, quod uinum ex ſe duos producit effectus. primo ebrietatẽ, deinde inceſtum. & ebrietas fuit deterior effectus uini. Vel aliter: ex ebrietate proceſsit ſeruitus. Item ex ea proceſſit inceſtus, qui deterior eſt. Vel illud uult dicere, ꝙ filia eſt deterior quam mater, quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis proceſſerũt, fuerũt deteriores quã matres.

[e] Materia peccati. ſ. uinum.

[f] Remiſsio. i. deus remittẽs peccata.

[g] Ante oĩa. Aut corporali. recipiant xl. ictus. ſed epiſcopꝰ nõ uerberabit clericum per laicum ut extra de ſent. excom. uniuerſitatis niſi ſit incorrigibilis, ut extra de ſent. excom. ut famæ.

[h] Oportet igitur. Oportet. Ab hoc loco uſq; ad xl. diſtin. oſtendit quam peritiã debent habere clerici, & in hac oſtẽdit quod habebũt peritiam literarũ ſacrarũ. In proxi. diſ. oſtendit quod etiam habebũt peritiam ſecularium ſcientiarum. Et inde ſumpta occaſione oſtendit in xxviij. di. qđ ignorantia eſt periculoſa clericis. in xxxix. di. dicit qđ habebunt peritiã ſecularium negotiorũ. Et agit hic de quarto cap. apoſtolicæ regulæ.

[i] Simplicitatis. nec ſimplicitas, nec aliud põt excuſare ſacerdotis imperitiã, ut xxxviij. di. ſi in laicis.

[k] Secularium. Cũ enim epiſcopus ſit iudex corporũ, ut xj. q. j. de perſona. & xij. q. j. præcipimus. & animarũ. x. q. j. quæcũq;. oportet ipſum tam ſpirituali, quã ſeculari ſcientia ornari. xxxix. diſtin. circa prin.

[l] Illiteratos. Scilicet penitus. Sufficit tamen mediocris ſcientia, ut extra de ele. cum nobis olim. Non enim requiritur ĩ clerico ſumma pfectio. ſic. ff. de ædili. edi. ſciendũ. §. illud. & l. ſi quis uenditor. licet ſit arg. contra extra de pur. c. cõſtitutus. Sed quid ſi penitꝰ laicus ordinaretur. nũquid reciperet characterẽ? Sic, ar. j. q. j. uentum. ibi, ſed dicitur. De hoc no. xl. di. ſicut & extra de cle. per ſal. promo. c. uno.

[m] Imminutos. Enormiter.

[n] Seipſos. Ex indignatione. Io.

Qui eccleſiaſticis.

[o] Stipendijs. Id eſt, officijs.

[p] Ordine. Hic habes, ꝙ q̃ iniuſte cõfert aliquẽ ordinẽ, priuatẽ poteſtate cõferẽdi illũ. j. q. j. ſi qui epiſcopi. Alibi ſuſpẽditur à celebratiõe miſſæ p annũ, ut lv. di. nullus. Alibi deponitẽ, ut lj. diſtin. c. j. & lxij. di. c. ult. & lxxxj. di. tãtis. Cũ in hoc ſit pœnarũ uarietas, forte minor amplectitẽ. l. di. cos uel dic ut no. xxj. q. ij. i ſumma. in fi. Cõſueuit diſtigui ꝙ ſi ex negligẽtia ordinat quis indignũ, tũc ſuſpẽditẽ: ſi ex certa ſciẽtia, tunc deponitur.

Affectꝰ uini eſt duplex.

Gen. 19. g

[b] Et ſecundum hoc expone regeneratricis. i. uini, quod generauit ebrietatem & inceſtũ. Archi.

Gen. 18. a

Matt. 11. e

Epiſcopꝰ per laicũ nõ uerberet clericum.

[a] De hoc etiam no. 23. q. 5. ca. 8. in fi.

Sacerdotis imperitia eſt ĩexcuſabilis.

Epiſcopꝰ eſt iudex corporũ & animarum.

Scientia mediocris ſufficit.

[a] De hoc etiam no. xl. diſt. ſicut. & liꝭ. diſt. c. j. & extra de cler. p ſal. pmo. c. j.

Exo. 28. a

tifex rationale ferebat in pectore: in quo ſcribebatur manifeſtatio & ueritas: quia in pectore pontificis manifeſta debet eſſe cognitio ueritatis.

Hinc etiam uectes, qui bus arca portabatur, iugiter annulis erant inſerti, ut cùm arca eſſet portanda, nulla eſſet, uel fieret mora de intromittẽdis uectibus: quia prædicatores, per quos eccleſia circunfertur, ſacris literis ſemper debẽt inſiſtere: ne tũc quærãt a diſcere, cùm ex officio alios debeãt docere. Hinc etiã Dauid prius ex gratia ſpiritus ſancti donũ ſcientiæ percepit, & poſtea adminiſtrationẽ regni aſſecutus eſt. Salomon quoq; non diuitias, nõ lõga tpa huius uitæ, ſed ſapientiã à Deo expetijt, & impetrauit. Hinc ẽt dominus prius poſuit uerba ſua in ore prophetæ, & poſtea conſtituit b eum ſuper gentes & regna, dicẽs ad Ieremiam: Ecce dedi uerba mea in ore tuo: ecce cõſtitui te ſuper gentes & regna. Hinc ẽt Malachias: Labia ſacerdotis cuſtodiunt c ſcientiã, & legẽ exquirunt de ore eius, q̃a angelus dñi exercituũ eſt.

Hinc etiam idem ſaluator noſter prius in medio doctorum ſedit audiens illos, & interrogans: & poſtea prædicare cœpit: quia prius quiſquis diſcere, & poſtea prædicandi officiũ uſurpare debet. Hinc etiã Salomon ait prius tẽpus tacendi, & poſtea loquendi: quia ueritas prius tacẽdo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur.

Hinc idem dñs ait: qui audit, d dicat ueni. e

Hinc etiam prius apoſtolos docuit: deinde eos ad prædicandum miſit, dicens: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes f & ſimplices g ſicut columbæ. Sic etiam poſt reſurrectionem prius illis ſenſum aperuit, & ſcripturas explanauit, & poſtea dixit eis: Euntes in mũdum uniuerſum, &c. unũ cùm de quinque panibus quinque millia hominum uellet reficere, prius panes accipiens fregit, & poſtea diſcipulis dedit: per eos demum turbis appoſuit: quia ſacramenta legis & prophetarum prius diſſerendo expoſuit, & poſtea eorum ſcientiam diſcipulis dedit: & per eos tandem illã fidelibus diſpẽſauit. Hinc Petrus etiam cùm rectoribus eccleſiæ ſcriberet, ait: Parati eſſe debetis reddere rationem omni poſcenti uos ſatisfactionem h de ea fide i & ſpe, k quæ in uobis eſt. Hinc ẽt Paulus ſcribens ad Timothe. ait: Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ.

Ex quibus omnibus liquidò colligitur, quòd nõ ſufficit prælatis bona conuerſatio, & morum honeſtas, niſi addatur ſcientia doctrinæ.

Vnde ſacerdotes ingreſſuri templum tabernaculi prius lauabantur in labio æneo, quod fecerat Moyſes ex ſpeculis mulierũ. Hinc ẽt in canticis cãticorum, oculi, l per quos prælati eccleſiæ intelliguntur, aſsimilãtur colũbis quæ reſident iuxta fluenta pleniſsima. m

9 *Hinc etiam Hierony. in Leuitico.*

Sacerdotis eſt legis ſcientiam habere, non bellis, ſed orationibus uacare.

CAN. III.

Exod. 25. 2.Reg.2.a 3. Reg. 3. 2.Par.37. Iere. 1 . b Mala. 2.b Luc. 2 . g Eccl.3 . b

Apo. 22.d Matt. 10. Mat. ult. Mar. 14. b 1. Petr. 3. 1.Tim. 4. d Exod. 38. Canti.5.

Vel aliter. aũt ordinat illum, cum quo de facili diſpẽſare poteſt, uel cũ quo diſpenſare nõ põt, ut ſcd̃m hoc magis, uel minus puniatur. Hodie tñ mitius agitur cum talibus, ut extra de p̃b. graue.

Ecce. CASVS. *Beneuen. ſic ponit caſum huius §. In hoc §. probat Gratianus xiiij. rõnibus, uel authoritatibus, quod epiſcopus debet eſſe peritus in literis. Prima eſt ibi prius. Secunda incipit ibi, hinc etiam uectes. Tertia, hinc etiã Dauid. Quarta, Salomon quoque. Quinta, hinc etiã dominus. Sexta, hinc etiam Malachias. Septima hinc ẽt idẽ ſaluator. Octaua, hinc etiã Salomon. Nona, hinc idẽ dominus Decima, hinc etiam prius. Vndecima, hinc Petrus. Duodecima, hinc etiã Paulus. Decimatertia, unde ſacerdotes. Decimaquarta, hinc etiã in canticis.*

a Quærãt. Nec.n. eps debet egere doctrina aliorum, qm̃ alios debet inſtruere, ut j.q. vij. conuenientibus. ſic xvj.q j. ſicuiue. Io. in auth. de ſanctiſ. epiſc. circa princ.

Epiſcop⁹ aliorũ doctrina nõ debet egere.

ADDITIO.
Si tñ eps minus ſit erudit⁹, ab alio doceri nõ contẽnat: ut patet xviij. diſt. nõ oportet. & xxiij. di. de Conſtantinopolitana. & xx. q. iij. ſi habes.

b Conſtituit. No. et ordine loquẽdi probari ordinẽ factorũ. ſic xliij. diſ. ſit rector. & xx. di. c j. Io. arg. j. q. j. ut euidenter.

c Cuſtodiũt. Quia uidere debet quibus prædicet, & quib⁹ nõ, ut xliij. diſ. in mandatis. & xxij. q. ult. c. pen.

d Qui audit. Diſcendo.

e Veni. Docendo.

f Serpẽtes. Ne eorum dolis ſupplantemini.

g Et ſimplices. ne alijs dolos machinemini. Io. ut xvj. q. j. ſi cupis.

xvj. q. j. ſi cupis.

h Satisfactionem. ſ. reſpondendo eis ſatisfaciatis. Et eſt ar. quod prælati tenentur reſpõdere ad omnes quæſtiones. Nam tantum debẽt differre prælati à ſubditis, quãtum granum à palea, ut xxv. diſt. c. unum orarium. §. noĩe aũt criminis. j. q. j. utiliſsimus. & viij. q. j. licet. Io.

Prælati ad oẽs q̃ſtiones rñdere teneñt.

i De ea fide. i. de articulis, quos creditis & tenetis. Io.

k Spe. id eſt, de his quæ ſperatis.

l Oculi. ſ. ſponſæ.

m Pleniſsima. Sic ſemper prælati ſedebũt iuxta fluẽta euangeliorũ & ſacræ ſcripturę. Et ſicut columba ſedet ex natura iuxta aquam, ut uideat in ipſa aqua umbrã superuenientis accipitris, & ſic ſibi præcauere conſueuit: ſic prælatus ſibi per ſcripturam præcauebit cõtra hæreticos. x. diſt. in fin. xj. di. nolite. Si quis.

Prælatus colũbã imitetur.

SIquis uult pontifex eſſe, non tam uocabulo quàm merito imitetur Moyſen, imitetur & Aaron. quid enim dicitur de eis? quòd non diſcedūt de tabernaculo domini. erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo domini. Quid autem ei opus erat? Vt aut à Deo aliquid diſceret, aut ipſe populū doceret. Hæc duo ſunt pōtificis opera, ut aut à Deo diſcat legendo ſcripturas diuinas, & ſæpius meditãdo: aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipſe didicerit, nō ex proprio corde uel humano ſenſu, ſed quæ ſpiritus ſanctus docet. Eſt & aliud opus quod fecit Moyſes: ad bella non uadit, a nō pugnat contra inimicos: ſed quid facit? orat: & donec orat, uincit populus eius: ſi relaxauerit & dimiſerit manus, populus eius uincitur & fugatur. Oret ergo ſacerdos eccleſiæ indeſinenter, b ut uincat populus, qui ſub ipſo eſt, hoſtes inuiſibiles Amalechitas, qui ſunt dæmones impugnantes eos, qui uolūt piè uiuere in Chriſto.

DIST. XXXVII.

SEd quæritur, c an ſecularibus literis oporteat eos eſſe eruditos?

De his ita ſcribitur in concilio Carthag. quarto.

Libros gentilium non legat epiſcopus.

CAN. I.

EPiſcopus gentiliū d libros non legat hæreticorū aūt perlegat pro neceſsitate, aut tempore.

Itē Hieron. ad Damaſum papã de filio ꝓdigo.

Reprehenduntur ſacerdotes, qui omiſsis euãgelijs comœdias legunt.

CAN. II.

SAcerdotes dei omiſſis euangelijs, & prophetis, uidemus comœdias legere, amatoria Buccolicorū uerſuū uerba cãtare, tenere Vergilium in manibus, & id quod in pueris adeſt cauſa neceſsitatis, e crimen in ſe facere uoluptatis.

Idem.

In uanitate & obſcuritate ſenſus ambulãt, qui ſecularibus diſciplinis occupantur.

CAN. III.

NOnne uobis uidetur in uanitate ſenſus, & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus, ac noctibus, in dialectica arte torquetur, qui Phyſicus perſcrutator oculos trans cælos leuat, & ultra profundum terrarum, & abyſſi in quoddã inane demergitur, qui iambum feruet, qui tantam metrorum ſyluam in ſuo ſtudioſius corde diſtinguit & congerit. & (ut ad alteram partem tranſeam) qui diuitias per fas & nefas quærit, q̃ adulatē regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat: quaſi in momēto, cui ſit relicturus, ignorat?

Idem in Eſaia.

Qui ſcripturas ſacras malè intelligit, uel ſeculari ſapientia abutitur, uino inebriatur & ſicera.

CAN. IIII

VIno inebriantur, qui ſcripturas ſacras malè intelligunt, f atque peruertunt: ſicera, qui abutuntur ſeculari ſapientia & dialecticorum tendiculis: quæ non tam tendicula ſunt appellanda, quam phantaſmata, id eſt, umbræ quædam & imagines quæ citò pereunt, & reſoluuntur. Idē. Secūdū tropologiam g pſeudo prophetas eos debemus accipere, qui aliter ſcripturarum

---

SI quis uult. CASVS. *Tria ſunt opera, quæ Moyſes & Aaron faciebant. ſ. legere, docere populum, & orare. Hæc tria opera debet epiſcopus facere, ſi uult imitari Moyſen, et Aaron. Et ſi orauerit epiſcopus, uincet populus eius dæmones: ſicut populus Iſrael uicit Amalechitas orante Moyſe.*

a Nō uadit. Nunquid ergo epī nō interfuerunt bellis? imo, 1 q̃a & poſſunt alios hortari ad bellū, ut xxxiij. q. viij. igitur. & c. hortatu. Ioan.

1 Not. in c. hic alle. xxiij. qō. viij. igitꝰ i §. Arch.

b Indefinēter. omnino, uel horis ſtatutis. ſic xxj. q. iij. hi qui. de cōſe. di. v. nunquam. xxxj. di. ſi laicus. ff. de condi. & demon. ſi quis ita xxij. di. ſacroſancta.

Exod. 17.

SEd quæritē. Hęc di. diuiditur in quinq̃ ptes. Scda ibi, cui ergo. Tertia ibi relatum. Quarta ibi, ideo. Quinta ibi, ut itaque. Io. de Fan.

c Sed quęritur. In hac xxxvij. di. quærit 1 G. an ordinãdus debeat habere peritiã ſeculariū ſcientiarū. Primo aūt oſtendit, quod clerici nō debent reſpicerē libros gētiliū. 2 Secundo ponit ar. in cōtrarium, & talē dat ſolutionē, quod quidã legūt libros gētiliū cã delectationis & uoluptatis: & hoc eſt prohibitū. Quidã legūt ad eruditionē: & illud licitū eſt, ut p eos ſciãt recte loqui, & diſcernere uerū à falſo. Io. ut j. e. §. cur ergo. Et noe. quod in oībus c. uſq; ad §. ſed econtra uideē ſola uoluptas prohiberi.

1 Scilicet incidēter. Hugo.

Clerici, an libros gētilium reſpicere poſsint.

2 Et hoc facit uſq; ad §. j. eo. ſed econtra.

d EPiſcopꝰ gētilium ergo nec leges audire debent. Nã opprobrium eſt eis, ſi ſe uelint eſſe peritos diſciplinarum forēſium. C. de teſt. conſulta diualia. Sed contra, leges ſunt per ora principū diuinitus promulgatæ, ut xvj. q. iij. nemo. 4 Dic quod ad hoc licet audire leges, ut p eas melius intelligant canones. Ar. j. ead. di. §. ſed ſeculares. Io.

Epiſcopo. an liceat leges audire.

4 Ad idē C. de lon. tēp. pſcri. l. ſi. xxv. q. j. ideo Archid.

e SAcerdotes. Neceſsitatis. ut ſciant recte loqui.

f VIno. Intelligunt. Talibus, qui male intelligunt dicta magiſtri, eſſent aures præſcindendæ: ut xxiij. quæſ. j. Petrus.

Aures male intelligentibus ſunt euellendæ.

g Secundū tropologiam. i. ſecundū moralem intellectū. à tropos, quod eſt conuerſio, 5 q̃ uerba noſtra cōuertimus ad mores informandos. xliij. di. ſit rector.

Tropologia.

5 Et logos ſermo. inde tropologia. i. conuerſio ſermōis. Hugo. de hoc not. lxxvj. diſt. ieiunium. in fine.

ADDITIO. Iſti contrarium faciebãt. & facit de pœn. di. j. ſuper tribus. Archid.

Legant

a Legīt. Eccleſiaſticis. Ar. contra ē. xxxj. di. omnino.

b Strenā. Strena eſt primum donū, qđ datꝛ in principio calendarum: & datur pro augurio xxvj. q. ul. non obſerueris & dicitur ſtrena, quaſi ſine threna, id eſt, ſine lamentatione.

Strena.

Sportula.

c Sportulam. Quę datꝛ pro fabulis Saturni, uel ꝓ feſtis Saturni celebrādis uel ꝓ ludis Saturni bonæ fortunæ.

d Sed qꝛ filios. Talis repellitꝛ à teſtimonio, ut vj. q. j. ꝗ crimē. Itē nec pōt eſſe ep̄s, ut xlviij. diſ. c. ſicut hi. §. neceſſe. imo potiꝰ dicitꝛ canis, q̄ ep̄s, ut ij. q. vij. ꝗ nec. ſo.

e Legimus. Libros. qꝛ legit eos cā delectationis, nō cā eruditiōis, ut đ cōſe. di. v. nō mediocriter.

f De ſiliquis. i. ſecularibus ſciētijs, quæ inflant, non ſatiant.

Sed ecōtra. CASVS. *Amodo ꝓbat Gratianus, qđ clerici ſecularibus ſcientijs debent eſſe eruditi. Et hoc probatur ſex rationibus. Prima eſt in principio. Secunda ibi, legitur etiam. Tertia ibi, In Leuitico, Quarta ibi, Magi. Quinta ibi. Denique. Sexta ibi, hinc etiā Ambro.*

g Vt expoliarent. xiiij. q. v. dixit.

Tres partes. Scilicet moralem, naturalē, rationalē.

Deſpecta.

Scientiæ ſeculares nō ſatiāt.

Sicut. n. ſiliquæ onerāt uentrē, & inflant, ſed non ſatiāt & ſic illæ a ſpiritua li fame nō liberant, nec cæcitatem expellunt: ſed onere peccatorū & gehēnę reatu grauant. Quicūq; ergo ad remouendā cæcitatem ignorātiæ illas artes & ſciētias diſcere appetit, quaſi ſiliquis uētrē ſuū replere cupit, ſecundum Hu. 1. Reg. 2. c.

† Alias, diſputatione.

uerba accipiunt, quàm ſpiritus ſanctus ſonat: & diuinos eos, qui coniectura mentis ſuæ incerta futurorum, quaſi uera pronuntiant abſque diuinorum authoritate uerborum. Idem. Quicunq; ſcripturas non ita intelligunt, ut rei ueritas habet, uuam acerbam comedunt.

Idem in Epiſtola ad Epheſios.

Reprehenduntur epiſcopi, qui filios ſuos ſecularibus erudiunt literis.

CAN. V.

Legant epiſcopi atq; presbyteri, qui filios ſuos ſecularibus erudiunt literis, & faciunt illos comœdias legere, & mimorum turpia ſcripta cantare, de eccleſiaſticis a ſumptibus forſitan eruditos. Et quod in Corbonam pro peccato uirgo, uel uidua, uel ſubſtantiam ſuam totam effundēs, quilibet pauper obtulerat, hoc in calendarum ſtrenā b & ſaturnalium ſportulam, c & mineruale munus grammaticus & orator: aut in ſumptus domeſticos, aut in templi ſtipes, aut ſordidum conuertit in lucrū. Eli ſacerdos ipſe ſanctus fuit: ſed quia filios d ſuos non erudiuit in omni diſciplina, & correctione, ſupinus cecidit, & mortuus eſt.

Item ex reſponſalibus Vrbani Papæ ad Carolū, ca. xlviij.

PALEA.

Omnem uim inuentorū ſuorum in Dialectica diſputātes † ponūt hæretici, quæ philoſophorum ſententia diffinitur non aſtruendi uim habere, ſed ſtudium deſtruendi: ſed non in Dialectica placuit † deo patri filiò & ſpiritui ſancto. Regnum enim Dei in ſimplicitate fidei eſt: non in contentione ſermonis.

Item Rabanus de preſſuris eccleſiaſticis.

Beatus Hieronymus ab angelo uerberatur, quia Ciceronis libros legebat.

CAN. VI.

Legimus de beato Hiero. quòd cùm libros e legeret Ciceronis, ab angelo eſt correctus, † eò quod uir Chriſtianus paganorum figmentis intenderet.

Hinc etiam filius ille prodigus in euāgelio reprehenditur, qui de ſiliquis, f quas porci manducabant, uentrem ſuum replere cupiebat. Hinc etiam Origenes ciniphes, & ranas, quibus Aegyptij ſunt percuſſi, uanam dialecticorū garrulitatem, & ſophiſtica argumenta intelligit.

Ex quibus omnibus colligitur, ꝙ nō eſt, ab eccleſiaſticis ſeculariū literarū quærenda peritia. Sed econtra legitur, ꝙ Moyſes, & Daniel omni ſcientia Aegyptiorum & Chaldæorū eruditi fuerūt. Legitur etiā, ꝙ præcepit dn̄s filijs Iſrael, ut expoliarent g Aegyptios auro & argento: moraliter inſtruens ut ſiue aurū ſapientiæ, ſiue argentū eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in uſum ſalutiferæ eruditionis uertamus.

In Leuitico ēt primitias mellis, id eſt, dulcedinem humanæ eloquentiæ domino iubemur offerre. Magi quoq; tria munera obtulerūt: in quibus nōnulli tres partes h philoſophiæ uolūt intelligi. Deniq; in expoſitiōe pſalterij Caſſiodorus teſtatur: Oīs ſplēdor rhetoricæ eloquētiæ, omnis modus poeticę locutiōis, quælibet uarietas decoræ pronūtiationis à diuinis ſcripturis ſumpſit exordium. Hinc etiā Ambroſius ait ſuper Epiſtolam Coloſſenſium: Omnis ratio ſupernæ ſcientiæ, uel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earū & author: ut qui hūc nouit nihil ultra q̄rat: quia hic eſt pfecta uirtus & ſapiētia. quicquid alibi quæritur, hic pfecte inuenitur. In Daniele & Salomone oſtendit infidelibus ſe eſſe authorem totius eloquentiæ & ſapientiæ: quod infideles non putant: quia non legunt in Euangelijs & prophetijs aſtrologiam, & alia hu-

† Alias, placuit Deo ſaluare populū ſuū. regnū enim, &c.

† Correctus. Verū eſt figmēta ſcribi, & etiā dolēs imponere. Quare ſemper neceſſarium illud apoſtolicum. Io. & Pau. Oīa legenda, hoc eſt, legi pmiſſa, ſed probāda.

iuſmodi quæ deſpecta [a] *ſunt: quia nil ualent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem: et dum his ſtudēt, curam animæ nō habent. qui uero Chriſtum nouit, theſaurum ſapientiæ & ſcientiæ inuenit: quia id nouit quod utile eſt.*

Hinc etiam ait Beda in lib. Regum.

Non prohibeantur clerici ſeculares literas legere.

CAN. VII.

TVrbat acumen legentium & deficere cogit, qui eos a legēdis ſecularibus libris omnibus modis exiſtimat prohibēdos: in quibus ſi qua [b] inuenta ſunt utilia, qua ſi ſua ſumere licet. Alioqui Moyſes & Daniel ſa piētia & literis Aegyptiorum Chaldæorumq; non paterentur erudiri: quorū tamē ſuperſtitiones, ſimul & delicias horrebant: nec etiā ipſe magiſter [c] gentium, aliquot uerſus poetarū ſuis, uel ſcripturis, uel dictis indidiſſet. [d]

2 *Cur ergo legi prohibētur, quæ tam rationabiliter legenda probātur? Sed ſeculares* [e] *literas quidā legūt ad uoluptatē poetarū ſigmētis, uerborumq; ornatu delectati: quidā uero ad eruditionē eas addiſcunt, ut errores gentilium legendo deteſtētur, et utilia quæ in eis inueniunt ad uſum ſacræ eruditionis deuoti uertāt tales laudabiliter ſeculares literas addiſcunt.*

Vnde beatus Gregorius quendam epiſcopum non reprehendit, quia eas didicerat, ſed quia contra epiſcopale officium pro lectione euangelica grammaticam populo exponebat.

Hinc etiam Ambroſius ſcribit ſuper Lucam.

Seculares literæ legēdæ ſunt ne ignorentur.

CAN. VIII.

LEgimus aliqua, ne negligamus: [f] legimus ne ignoremus: [g] legimus non ut teneamus ſed ut repudiemus. [h]

Itē Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum.

Grammatica legenda eſt, ut per eam ſacræ ſcripturæ intelligantur.

CAN. IX.

SI quis artem nouerit grāmaticam uel dialecticam, ut recte loquendi rationem habeat, & inter falſa & uera dijudicet non improbamus. Geometria [i] & Arithmetica & Muſica habēt in ſua ſcientia ueritatem: ſed nō eſt ſcientia illa ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt, noſſe legem, intelligere prophetas, euangelio credere, apoſtolos non ignorare. Grammaticorum autem doctrina etiā poteſt proficere ad uitam, dum fuerit in meliores uſus aſſumpta.

Idem.

Exemplo Danielis probatur non eſſe peccatum ſecularibus literis erudiri.

CAN. X.

QVi de menſa [k] & uino regis nolunt comedere, ne polluantur utique: ſi ſapientiam atq; doctrinam Babyloniorum ſcirent [l] eſſe peccatum,

[a] Deſpecta. reſpectu aliarum ſcientiarum. Ioan.

[b] TVrbat. Si qua. Argu. quod utile non uitiatur per inutile: ut xvij. quæſt. iiij. quæſt. ſ. diſtin. ix. ſi ad ſcripturas. cōtra. Ioan.

[c] Magiſter. Nam legitur, quod cum Paulus ueniſſet Athenas, uidit aram ignoti Dei, in qua erat ſcriptum: Hæc eſt ara ignoti dei: [1] in quo uiuimus, mouemur, & ſumus: a qua ſcriptura apoſtolus incepit prędicationem ſuam: & aperuit illis Athenienſibus ſenſum illius ſcripturæ, proſequēs de Deo noſtro, & dicens: Quem uos dicitis ignotum, ego prædico & colo. tunc Dioniſius Areopagita uidēs quendam cæcum tranſeuntem dixit illi, Si illuminaueris iſtum cæcum, credā tibi: qui ſtatim inuocato nomine Chriſti illuminatus eſt, & ille credidit.

[d] Indidiſſet. In epiſtola Pauli ad Titum illud Epimenidis poetę, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, uentres pigri. j. quæſtio. j. dominus declarauit. Interſeruit etiā in prima epiſtola ad Corinth. illud Menandri: Sæpe bonos mores corrumpūt colloquia praua. xxviij quæſtio. j. ſæpe. Item uſus eſt illo uerſu: Odero, ſi potero: ſi non inuitus amabo. ſed Hierony. de conſec. diſtinctio. v. nōnunquā. uſus eſt uerſibus Virgilij: & Augu. illo Lucani, meus hauſti nulla, & c. xxvj. quæſtio. quinta. nec mirum. & iuriſperitus authoritate Virgilij. ff. de rerum diuiſione. inſtantum. §. cenotaphium. & Homeri inſti. de contrahē. empt. §. pretium.

[e] Sed ſeculares. Vnde beatus Gregorius. ſ. lxxxvj. diſt. cum multa.

[f] LEgimus aliqua, ne negligamus. Vt uetus teſtamentum.

[g] Ne ignoremus. Nam quamuis nullus ſit uſus, tamen ſcientia neceſſaria eſt: ut ſ. diſtin. viij. c. ultimo.

[h] Repudiemus. ut libros hæreticorum: ut xxiiij. qō. iij. c. ult.

[i] SI quis. Geometria. De aſtronomia non facit mentionē, quia hæc abijt in deſuetudinem: ut xxvj. q. ij. c. ſors non eſt. §. his ita.

[k] QVi de mēſa. Daniel Ananias, Miſael, Azarias, [2] nam turpe eſt alicui decertāti, ius in quo uerſatur, ignorare: ut ff. de origine iuris. l. ij. §. ſeruus.

[l] Scirent eſſe peccatū. Ex eo, quod Hieronymus hic induxit exemplum Danielis, colligitur argumen. quod in dubijs recurrendum eſt ad exempla maiorum & aliorum. xvj. quæſtio. j. ſunt, nonnulli. xxij. quæſtio. j. ut noueritis. j. quæſtio. vij. conuenientibus. xij. quæſtio. ſecunda. queſt. xvj quæſtio. iij. pręſulum. xiiij. quæſtio. j. capi. ult. xxvj. quæſtio. ij. non ſtatim. & cap. non exēplo. C. de ſen. & interlo. nemo. contra. Solu. ubi iura deficiunt, recurrendum eſt de ſimilibus ad ſimilia: alias nō. xx. diſtin. de quibus. dic ut ibi. Item ar. præſumi eo ipſo bonū, quod ab aliquo bono

[1] Alias, Ignoto deo, datiui caſus

Dionyſi⁹ per prædicationem Pauli fuit cōuerſus.

Apoſtolus uſus ē ſecretijs poeticis.

Daniel & ſocij ſui.

[2] Iſti alio noīe dicti ſunt Balthaſar, Sidrac, Miſac, & Abdenago, ſecundū Hugo. & Laurent.

Dan. 1. a Recurrit qñq; de ſimilib⁹ ad ſimilia.

bono fit factum:ut vij.q.j.omnis qui. & xxiiij.q.j.cū beatiſsimus.ix.q.ij.Lugdunenſis.xij.q.j.expedit.xxviij.q.j.ſic enim.xxxj.diſt.omnino.Ioannes.

Virgilius. a Prædicta. Scilicet de incarnatione, ut illud Virgilij. Iam noua progenies cœlo demittitur alto.

Ouidius. b Contineri. Vt illud Ouidij: Odero, ſi potero: ſi non, inuitus amabo, &c.

nunquam acquieſcerent diſcere, quod nō licebat. Diſcunt aūt nō ut ſequantur, ſed ut iudicēt, atq; cō uincant. Quomodo ſi quiſpiam aduerſus mathematicos uelit ſcribere imperitus matheſeos, riſui nō pateat: & aduerſus philoſophos diſputans, ſi ignoret dogmata philoſophorū? diſcant ergo ea mēte doctrinam Chaldaicam, qua & Moyſes oēm ſapientiā Aegyptiorum didicerat. Idē. Si quando cogimur literarū ſecularium recordari, & aliqua ex his diſcere, quæ olim omiſimus, non noſtræ eſt uoluntatis: ſed (ut ita dicam) grauiſſimæ neceſsitatis, ut probemus ea, quæ a ſanctis pphetis ante ſecula multa prædicta [a] ſunt tam Græcorum, quàm Latinorum & aliorum gentilium literis contineri.[b]

Itē ex ſynodo Eugenij papæ.

Magiſtros & doctores epiſcopi cōgruis locis conſtituant.

CAN. XI.

DE quibuſdam locis ad nos referēt, neque magiſtros, [c] neq; curam inueniri pro ſtudio literarum. Idcirco ab uniuerſis epiſcopis ſubiectis [d] plebibus & alijs locis, in quibus neceſsitas occurrerit omnino cura, & diligētia habeat, ut magiſtri [e] & doctores cōſtituātur, qui ſtudia literarū, liberaliūq; artiū dogmata aſsidue [f] doceant: quia in his maxime diuina manifeſtantur, atq; declarantē mādata.

Item Aug. in lib. contra Manichæos.

Authoritatibus gentilium eorum uanitas retunditur, atque conuincitur.

CAN. XII.

SI quid ueri [g] de deo Sibylla, uel Orpheus alijve gentilium uates, aut philoſophi prædixiſſe perhibentur, ualet quidem [h] ad reuincēdam paganorū uanitatem: non tamen ad iſtorū authoritatem conplectendam. Quantum enim diſtat de Chriſti aduentu inter prædicationem angelorum, & confeſsionem demonum: [i] tantum inter authoritatē prophetarum, & curioſitatem ſacrilegorum.

Item Clemens Papa.

Ad intelligentiam ſacrarum ſcripturarum, ſecularium peritia neceſſaria oſtenditur.

c DE quibuſdā. Neque magiſtros. Argu. quod ſcholares [1] in ſcholis, de eccleſijs ſuis debent habere præbēdas. ſ. diſt.xxxij.ſi qui.ff. ex qui. cau.ma. in integ. necnō. ff.de neg. geſt.l.j. extra de cle.nō re. inter quatuor. j.q.ij.ſacerdos. Sed cōtra j.qō. ij. placuit. j. de conſecra. diſt.j. nemo. j.xij. q. ij. conceſſa. xvj. q.j. generaliter.

[1] Intelligo aliquē eſſe i ſcholis, licet aliqn̄ diuertat cauſa eūdi ad curiā Romanā, uel alibi ſtatim reuerſur⁹ nam tunc nec diuertiſſe uidetur. de pœ. diſ.j. diuortiū. Archid.

d Subiectis. id eſt, baptiſmalibus eccleſijs.

e Vt magiſtri. Quid iuris ſit de magiſtris, habes extra de magiſtr. quia nōnulli. & extra de magiſt.ca. j. quia a clericis ipſius eccleſiæ & a pauperibus nihil petent, ut ibi dr̄. Sed nunquid magiſter iure licito poteſt facere collectam? Videtur qđ non, quia ſcientia donum Dei eſt:unde uendi non poteſt:ut j.q. iij. non ſolum. quia profeſſores iuris et ſi honeſte accipiunt. tamen inhoneſte petunt: ut ff. de uar. & extraor. cog l.j. §. eſt enim quidā. Item quia potius debent proijcere pecuniam exemplo Cratis.xij.quæ.ij.gloria. §.Crates. Item quia propter honorem adipiſcēdum legūt, non propter utilitatem aliorum: quare tanquam ſuorum negotiorum geſtores nihil ab auditoribus petere debēt: ut ff.de neg.geſt.ſi pupilli.§.ij.Sed cō tra: qui pro tempore præſtat obſequium, debet conſequi beneficium:ut xij.q.ij.charitatem. Item quare non poſſet magiſter uendere doctriuam ſuam, ſicut iuriſperitus conſilium:ut xiiij.quæ.v.non ſane? Item nonne teſtis gratis teſtatur, & tamē recipit procurationem, id eſt, pecuniam procurationis nomine, ut iiij.q.iij.c. ſi teſtes.§.uenturis. Et epiſcopus gratis cōſecrat eccleſiā, tamē recipere pōt procurationem: ut extra de ſim.cum ſit.& officium magiſtri remunerandum eſt:ut.ff.de do. Aquilius? So. tunc petat magiſter collectam, cum ei ſua pleniſsime non ſufficiūt: ut x.q.iij.priſcis. & xij.q.j.epiſcopus eccleſiaſticarū rerum. Ioan. Ego credo quicquid dicat Io. quod magiſter poteſt facere collectam, de qua uiuat & procuretur, etiam ſi abundet: [2] quia epiſcopus cum conſecrat eccleſiam, & cum uiſitat, recipit procurationē, etiā ſi abundet. ut in decre. de ſim. cum ſit Romana. & extra de cenſi. cum apoſtolus. & eo.tit.ſopitæ. nec uēdit magiſter ſciētiā, quia æſtimari non pōt, ſed pro labore ſuo promittitur ei præmium. Nam prædicator non dicitur uendere prædicationem, & tamen petere poteſt ſuſtētationem, ut extra de reſcrip. cum ex officij. & de cēſib. cum uenerabilis. & xiij. quæſt. j. c. eccleſias. §.his itaque. & §. quia ergo. Bart. [3]

Magiſter pro docēdo an poſſit collectā facere.

[2] Ar. cōtra.ix. qō. iij. cauendum. iuxta fin. ubi de hoc, & ibi dicam. Archi.

f Aſsidue. i. horis competentibus ſic ſupra. xxxj. diſt. ſacerdotib⁹. ff.de cō di.& demō. ſi quis ita legauerit.

[3] De hoc etiam no. j. q.iij. ut dentes. & plene extra de magiſtris.ga Archi.

g SI quid ueri. Arg.quod teſtes uel inſtrumenta poſſunt pro parte rata haberi. pro parte non, ut dixi ſ.diſtinct. ix. ſi ad ſacras. Sed illud uerum eſt, quando reprobantur ratione perſonæ: ſecus ſi reprobantur propter dicta. Item argumen. quod ſi aliquid induxero pro me, quod non teneor recipere contra me. ſ.diſ.xix.ſi Romanorum. contra. Ioan. Solu. ſi utor aliquo contra me, & pro me uti debeo, niſi in caſibus ſpecialibus.ij.q.vij.ſi hæreticus. Dic ut ibi. Bart.

Inſtrumēta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari.

h Valet quidem. Arg. eſſe argumentandum ab exemplis paganorum, & in dubijs ad ea recurrendum. j. xiij.q.ij.quæſta.ſ.diſtinct.xxj.ſubmittitur.

i Demonum. Cum dixerunt filio Dei, Ad quid uenisti ante tempus torquere nos? Apoſtolus tamen in epiſtola ad Corinth. uidetur contrarium dicere, cum dicit: Si cognouiſſent eum, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent. Dic, quod ſic perfecte eum non nouerunt, tamen credebant eum filium Dei, cum uiderunt eum ambulantem ſuper aquas: cum uiderunt eū eſurire, non credebant.

Diaboli utrum cognouerūt Chriſtum eſſe filium Dei.

Rela-

CAN. XIII.

3 RElatũ nobis eſt, quòd quidam in ueſtris partibus commorantes aduerſantur ſacris doctrinis: & prout eis uidetur, non ſecundum traditionem [a] patrum, ſed iuxta ſuum ſenſum docere uidentur. Multas enim quidam (ut audiuimus) ueſtrarum partium ingenioſi homines ex ijs, quæ legunt, ueriſimilitudines [b] capiunt. & ideo diligẽter obſeruãdum eſt, ut lex Dei cùm legitur, non ſecundùm propriam ingenij uirtutem, uel intelligẽtiam legatur, uel doceatur. Sunt enim multa uerba in ſcripturis diuinis quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi unuſquiſque ſponte præſumpſerit: ſed non oportet. Non enim ſenſum extrinſecus alienum [c] & extraneum debetis quærere: ut quoquo modo ipſum ex ſcripturarum authoritate confirmetis: ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere ueritatis oportet. Et ideo oportet ſcientiam ab eo diſcere [d] ſcripturarum, qui eam à maioribus ſecundùm ueritatem ſibi traditam ſeruat: ut & ipſe poſsit eam, quam rectè ſuſceperit, competenter aſſerere. Cùm enim ex diuinis ſcripturis integram quiſq; & firmam regulã ueritatis ſuſceperit, abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus ſtudijs, quæ fortè etiam in pueritia, [e] attigit ad aſſertionem ueri dogmatis conferat: ita tamen, ut ubi uera didicit, falſa & ſimulata declinet.

Item Iſidorus in libro ſententiarum.

Quare prohibeatur Chriſtianus poetica figmenta legere.

CAN. XIIII.

4 IDeo prohibeẽ Chriſtianis legere figmẽta poetarum, quia per oblectamenta fabularum nimium mentem excitãt ad incentiua libidinum. Nõ enim thura [f] ſolùm offerendo dæmonibus immolatur, ſed etiam eorum dicta libentius capiendo.

5 *Vt itaque ex præmiſſis authoritatibus apparet, imperitia ſacerdotibus ſẽper eẽ debet aduerſa: quoniã ſi per ignorantiam cæcitatis alijs ducatum præſtare cœperint, ambo ĩ foueam cadũt. Vnde dicitur in Pſalmo: Obſcurentur oculi corũ, [g] ne uideant & dorſum [h] eorũ ſemper incurua. Cùm. n. obſcurãtur illi, qui præeunt, ad ferenda onera peccatorum facilè ſequentes inclinantur. Elaborandum eſt itaq; ſacerdotibus, ut ignorantiã à ſe quaſi quãdam peſtem abijciant. Licet enim ſeruus neſciens uolũtatem domini ſui & non faciens, dicatur uapulare paucis, non tamẽ hoc de oĩbus generaliter intelligitur. Ait enim Apoſtolus: Qui ignorat, [i] ignorabitur. quod de eo in-*

RElatũ. Hæc eſt.iij.ps huius di. in qua dicit, q à ſapiẽtibus debem⁹ audire, quę legunẽ ĩ ſacra ſcriptura. Io. de Fant.

a Traditionẽ. Tales dicuntur transferre terminos patrum, ut xxiiij. q. iij. transferunt.

b Veriſimilitudines. i. ſtatim uolũt per ſimilitudines procedere ĩ alijs. & licet per ſimilia licitũ ſit argumẽtari: [1] ut xx. diſt. de libellis non tamen ſemper, ut xxvij. q. j. nuptiarũ. & xxviij. q. j. ſic enim.

c Alienum. Niſi illud reperiatur in authoritate, ut cũ inuenimus annum poni pro die, uel econtra: ut xxxj. diſ. tenere. xxxiij. q. ij. hoc ipſum.

d Diſcere. Prius. n. debet diſcere, quã docere: ut xvj. q. j. ſic clericatus. & c. ſic uiue. & xxxvj. di. c. qui eccleſiaſt. §. ecce.

e In pueritia. Ar. quod aliquis põt teſtificari de eo, quod uidit in puerili ætate: ut hic, & de conſec. diſt. iiij. cum itaq; & c. placuit. & xxvj. diſt. deinde. Nam & liber factus poteſt teſtificari de eo, quod uidit, cã eẽt ſeruus: ut ff. de uerb. ſig. l. notionem. §. ul. [2] Arg. contra, quia hæc ætas neſcit quid agat: ut C. de fal. mo. l. j. & impubes nihil intelligitur ſcire: ut ff. de iur. & fac. igno. l. ulti. Dic, quod ſi fuerit capax doli, bene poteſt de eo, quod tũc uidit, teſtari de puro facto: ſed de circunſtantijs, ſcilicet qualiter quid factũ ſit, nõ: quia in hoc facile potuit falli memoria. Io. Quod ſatis credo, arg. inſtit. de inuti. ſtip. §. pupillus. ff. de reg. iuris l. in negotijs. Bartho.

[1] Ad hoc extra de cõſti. trãſlato. & de reſc. iter. & de trãſla. ſter. extra de appell. una. ff. ad legẽ Aquil. illud. Arc.

Teſtificari põt qs de eo, qđ uidit ĩ ætate puerili.

[2] Ad idẽ facit expſſe, ut uidetur ff. ad Syll. l. excipiũtur. Archi.

IDeo prohibeẽ. Hæc eſt quarta pars huius diſtinctiõis, in qua dicit cauſam, quare fuit prohibitum ſtudere in libris gentilium. Io. de Fant.

f Thura. Quaſi dicat non refert, an quid fiat, an eius ſimile: ut xj. q. iij. exiſtimant. & lxxxvij. diſ. paſce. ff. man. l. ult.

Vt itaq;. CASVS. *Cõcludit Gratia. ex ſupradictis, quod ſacerdotes debent ignorãtiam omnino uitare: quia ſi ſacerdotes cæci, & ignorantes uelint docere ſubiectos ambo in foueam cadunt: quod probatur authoritate Pſal. Et licet quis uelit ſe excuſare authoritate Euãgelij dicẽtis, Seruus neſciẽs uoluntatem domini, &c. non tamen prodeſt. Et hoc probatur authoritate Apoſtoli. qui ignorat, &c. quod debet intelligi de eo; qui inuenit à quo potuit diſcere, alias punitur. quod probatur authoritate Augu. non omnis. &c. Sequens cap. patet.*

g Oculi eorũ. i. plati; q regũt alios.

ADDITIO.

ut xxxvj. di. d. c. q eccle. § ecce. in fi.

Alias; oculi eorũ ſcilicet plalatorũ q. &c.

h Dorſum. i. ſubditos. qui ſuſtentari debent à prælatis, quaſi in dorſo: uel quia ſequũtur dorſum ipſorũ. xj. q. iij. præcipue.

i Qui ignorat. Id eſt, qui negligit ſcire, uel contemnit ſcire.

ADDITIO Nam ignorantia, quæ eſt ex culpa. nocet xxviij. q. j. c. j. §. ex his.

Qui

Excuſantur ne hi, ad quos apoſtolorũ pdicatio nõ puenit?

a Qui noluit uidetur ergo, quod illi ſint excuſati, ad quos prædicatio Apoſtolorum non peruenit: ut lxxxij. di. ꝓpoſuiſti. Sed nõ eſt ita: quia in oẽm terram exiuit ſonus eorum. xix. diſtin. ita dominus. Nec excuſatur quis per ignorantiam, qui poteſt habere copiam peritorũ. ff. de iur. & facti igno. l. regula. uel ſi ſua prudentia facile potuit illud ſcire. C. de inge. ma. l. iij. ff. qs ordo in bonorũ poſſeſſione ſeruetur. l. ij. §. in bonorum.

b Non oĩs. A pœna. i. à peccato, ꝓ quo debetur pœna, uel à pœna æterna: aliter nõ congrue diceret: nec etiã uerum cum in quolibet ignorante ſit pœna eoipſo, qđ ignorat, ſecundũ Hug.

Cum itaque. hæc di. diuidit in tres partes. In prima intẽdit probare, quod omnes ſacerdotes & alij maiores & minores debent eſſe inſtructi in lege diuina, & præcipue in canonica. & probat hoc per decem authoritates. Secũda ibi, Quamuis. Tertia ibi, Sed licet. Io. de Fan.

c Cum itaq;. Superiori di. facta fuit mentio de ignorãtia: ideo magiſter annectit iſtam xxxviij. di. in qua oſtendit, quod ignorantia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus. Notandũ eſt ergo, qđ ignorãtia iuris, alia eſt iuris naturalis, alia ciuilis uel canonici. Ignorãtia iuris naturalis neminem excuſat, ſi eſt adultus, uel diſcretus: quia in his parum intereſt decipere, uel decipi poſſe: ut xvj. quæſtio. j. ſi cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis, uel canonici neminem excuſat: ut ĩ. ea. c. ſi in laicis. & c. quæ ipſis. Aliquos tamen excuſat, ut milites, mulieres, ¹ ruſticos, minores. Io. in damno tamen uitãdo nulli nocet, ut ff. de iuris & facti ign. error. in ſi. niſi in ijs, quæ introducta ſunt ad rigorem iuris conſeruãdum, ut in conſtõne, ſi quis in tantã. C. unde ui. & in præſcriptionibus. Bar. Ignorantia facti alia probabilis, & hæc excuſat: qa & peritiſsimos fallit: ut ĩ. j. q. j. ſi qs à ſimõiacis. & ix. q. j. ordinatiões. Alia eſt craſſa, & ſupina: ut cum quis ignorat id, quod publice factũ eſt in ciuitate. Hæc neminem excuſat, ut xvj. diſt. quod dicitis. xij. q. ij. qui & humanis. Hoc plenius inuenies. j. q. iiij. c. ul. in ſi.

Ignorãtia iuris eſt multiplex

1. Timot. 4. d

¹ De hoc legi. & no. xxij. qõ. iiij. c. innocens. §. illicitũ. fœminas cũ nõ in oĩbus excuſat ignorãtia: ſed in quibuſdã, ut no. ff. de iuris & fa. ign. l. regula. in prin. & C. e. ti. l. fin.

Ignorantia facti, eſt multiplex.

telligẽdum eſt, qui noluit a intelligere, ut bene ageret.

Vnde Auguſtinus ait in lib. quæſtionum.

CAN. XV.

Non omnis, qui ignorat, immunis eſt à pœna. Ille enim ignorãs poteſt excuſari à pœna, b qui quod diſceret, non inuenit. Illis autem hoc ignoſci non poterit, qui habentes a quo diſcerent, operam non dederunt.

DIST. XXXVIII.

¹ c *Cum itaq; uolũtaria ignorãtia oĩbus ſit noxia: ſacerdotibus eſt periculoſa.*

Vnde in concilio Toletano legitur.

Sacerdotibus maximè ignorantia uitanda eſt.

CAN. I.

Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè ſacerdotibus Dei euitanda eſt, qui docendi officiũ in populo Dei ſuſceperunt. Sacerdotes legere ſanctas admonentur ſcripturas, Paulo apoſtolo dicente ad Timotheũ: d Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ, & ſemper permane in his. Sciant ergo ſacerdotes ſanctas ſcripturas & canones, & omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atq; ædificẽt cunctos tam fidei ſciẽtia, quàm operum diſciplina.

Idem ex eodem.

Officialem libellũ ab epiſcopo accipiant presbyteri, cùm ordinantur.

CAN. II.

Quando presbyteri in parochijs ordinãtur libellum officialẽ e à ſacerdote f ſuo accipiant: ut ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipſis diuinis ſacramentis Chriſtũ offendãt. Cùm uerò ad litanias g uel ad concilium h uenerint, rationem epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrent uel baptizent.

Item Leo epiſcopis Cõſtantin.

Inſcitia ſacerdotum, nec excuſatione eſt digna, nec uenia.

CAN. III.

Si in laicis i uidetur intolerabilis inſcitia, quantò magis in ijs, qui præſunt, nec excuſatione eſt indigna, nec uenia.

Itẽ Celeſtinus orthodoxis omnibus epiſcopis.

Canones non licet ſacerdotibus ignorare. CAN. IIII.

Ignorãtia. CASVS. *Docet hic conciliũ Toletan. quod ignorãtiã ſacerdotes Dei debent uitare, quæ mater eſt cũctorũ errorũ: & iõ maxime in ſacerdotibus eſt uitãda. Vnde ſacras ſcripturas legere debent, quibus populos ſibi cõmiſſos ualeãt erudire tã in ſciẽtia fidei, quàm in moribus: & hoc probatur authoritate Apoſtoli dicẽtis: Attende lectioni, &c.*

d Ad Thimotheũ. Ar. quod uni dicĩ ad oẽs extẽdiĩ, ut xxiiij. q. j. quodcũque. & xvj. q. j. prædicator. lxj. di. miramur. de peni. di. j. c. quis aliquãdo. §. his authoritatibꝰ. ² C. de diuer. reſcri. l. j. ff. de pa. iuris gentiũ. §. pactorũ. Arg. contra. xxv. di. qualis.

² Verũ nunc aut alias eſt c. ad idem de conſe. di 4. proprie.

e Quando. Officialẽ. in quo cõtinetur officiũ eccleſiaſticũ.

f A ſacerdote. Id eſt, epiſcopo.

g Ad litanias. Id eſt, in rogationibus. Et ſic patet, quod omnes ſacerdotes uenient ad cathedralẽ eccleſiam in feſto rogationũ ſic. ĩ. de conſe. di. iij. c. iij. de conſe. di. j. & hoc.

Proceſsiones rogationum.

h Vel ad concilium. Sic patet, quod conuentus quẽ habet epiſcopus cum clericis ſuis, dicitur concilium, ut xviij. qõ. ij. abbates. xij. qõ. ij. placuit. xviij. di. propter. & c. placuit.

i Si in laicis. Videtur ergo quod laici habebunt peritiam iuris: maxime ſi ſint iudices, cũ teneãtur ferre ſententiam in ſcriptis, ut dixi xx. diſtin. c. j. Sed põt intelligi de iure conſuetudinario, uel de iure naturali, in quo periculoſa eſt ignorantia: ut xvj. q. j.

Laici iuris peritiã debẽt habere.

ᵗ Vel dic quod hoc c. poteſt intelligi de illis laicis qui in dignitate ſunt cõſtituti, de quibus habes exẽplum lix. diſt. ſi officia. Arch.

³ Ad idẽ lxj. diſ. ſtatuimus. & extra de conſan. & affi. c. j. in 6. & j. co. omnes.

⁵ Scilicet a principio gloſ.

⁸ Hic ad de qđ legi. & not. 33. q. 5. c. 2. in glo. 2. 23. diſt. quorũdã. Archidia.

Mat. 15. b

Pſal. 118.

⁹ Alias, ſcipit Florentium.

Subſtantia. Imo uerbũ ſubſtantia, ꝓprie ſtat. id eſt, fundamentũ, & id ipſũ quo ſubſiſtit uerũ. Vnde Io. Chryſoſt. Tomo 4.

q. j. ſi cupis. ᵗ

ᵃ NVlli ſacerdotum. Canones. Pœnitẽtiales, ſi intelligis de ſacerdotibus: ut xxvj. q. vij. tempora. ſi intelligis de epiſcopo planum eſt: ut xxiij. diſtin. qui epiſcopus. ²

ᵇ QVæ ipſis. Ad diſcendum. Supple hæc ſunt. ²

ᶜ Sacramentorũ. i. miſſale.

ᵈ Computus. quo ad dies & menſes.

ᵉ Si unum. Arg. quod ubi plura requirũtur ex neceſſitate, ſi unũ ex his deeſt, nihil agitur, ut de conſe. di. iiij. in ſynodo. xxij. q. ij. animaduertendum. Sic qui offendit in uno, factus eſt reus omniũ: ut de pœni. di. v. conſideret. & eſt ſimile ³ C. de teſta. ſi unus. & ff. de trãſactionibus. cũ hi. §. ſi prætor. Argu. contra. xxx. q. v. aliter. ff. de uẽt. inſpi. l. j. in ſi. ⁴

ᶠ Vix. Quia ubi res deeſt, nec nomen habebitur: ut lxviij. diſtin. corepiſcopi. vij. quæ. j. factus. C. de ſer. à nullo. xxxv. q. vij. quid eſt.

ᵍ OMnes pſallentes. Repromittimus. id eſt, uidemur nos obligare, cum dicimus illa uerba, In iuſtificationibus tuis meditabor.

ʰ Pſalterium. lxxxv. diſt. archidiacono. ⁵ xxiij. diſ. cui epiſcopus.

ⁱ Subſtantia. i. de ſubſtãtia ſacerdotij uidetur eſſe, quod ordinandus habeat ſcientiam.

ᵏ Si diſceptauerit. id eſt, ſi contra dixerit.

ˡ PLacuit. Inculcentur. ſimiliter cum nouũ celebratur concilium. ut xviij. diſt. decernimus. xj. q. iij. curæ.

ᵐ SIcut ſtellas. Firmamẽto id eſt, meditationi & lectioni. H.

ⁿ Mundana. Vnde dicit, ama ſcientiã ſcripturarum, & carnis uitia non amabis. de conſec. diſ. v. nunquã. Hu. & Lau.

ᵒ SI iuxta. Sapiẽtiã. ſic argumẽtat: Chrs eſt ſcia, ergo qui ignorat ſcientiã, ignorat Chrm ⁶ & intellige de tali ignorantia, quæ contẽnit diſcere. ſ. proxima. c. fin. Io.

ᵖ QVi ea. Sapiũtur. id eſt, approbantur. Igno-

⁶ Adde quæ tenẽtur ſcire chriſtiani ad beatitudinẽ cõſequẽdam not. Bal. in gl. ſuprie. C. de ſum. trin. Inn. & Io. An. in c. ij §. ꝓ defectu de renun.

Oſeæ. 4. b

† Pro declaratiõe huius ca. uide Alexand. de Imo. in l. ſi quis. C. & pa. & §. igitur ordinandus. in authẽ. quomodo opor. epi.

1. Corin. 1. d.

NVlli ſacerdotum liceat canones ᵃ ignorare, nec quicquam facere, quod patrum poſſit regulis obuiare. Quæ enim a nobis res digne ſeruabitur, ſi decretaliũ norma conſtitutorũ pro aliorum libitu licentia populis permiſſa frangatur.

Item ex dictis Augu.

Quæ ſint ſacerdotibus neceſſaria ad ſciendum.

CAN. V.

QVæ ipſis ſacerdotibus neceſſaria ſint ad diſcendum, ᵇ id eſt, Sacramentorũ ᶜ liber Lectionarius, Antiphonarius, Baptiſterium, Computus, ᵈ Canones pœnitentiales, Pſalterium, Homiliæ per circulum anni in dominicis diebus & ſingulis feſtiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi unũ ᵉ defuerit, ſacerdotis nomen uix ᶠ in eo cõſtabit quia ualde periculoſæ euãgelicæ minæ ſunt, quibus dicitur, Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt.

Item ex ſexta ſynodo.

Quæ oportet ſcire eum, qui epiſcopus eſt ordinandus.

CAN. VI.

OMnes pſallentes repromittimus ᵍ deo, In tuis iuſtificationibus meditabor, non obliuiſcar ſermones tuos. quod omnes quidẽ Chriſtianos obſeruare ſaluberrimum eſt. ſed præcipue hos, qui eccleſiaſticam conſecuti ſunt dignitatem. Vnde diffinimus omnem, qui ad epiſcopatus eſt prouehendus gradum, modis omnibus pſalterium ʰ noſſe, ut ex hoc etiam omnis clerus, qui ſub eo fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autem diligenter a metroplitano, ſi in promptu habeat legem ſcrutabiliter, & non tranſitorie, tam ſacros canones & ſanctum euangeliũ quã diuini apoſtoli librum, & omnem diuinam ſcripturam: atque ſecundũ mandata conſeruare, & docere ſibi populũ cõmiſſum. Subſtantia ⁱ enim ſummi ſacerdotij noſtri ſunt eloquia diuinitus tradita, id eſt, uera diuinarum ſcripturarum diſciplina, quẽadmodum magnus perhibet Dionyſius. Quod ſi diſceptauerit, ᵏ & ita libenter facere, & docere minime ſpoponderit, nullatenus conſecretur. Ait enim prophetæ Deus: Tu ſcientiã repuliſti, & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.

Itẽ ex concilio Charthaginenſi quarto.

De eodem.

CAN. VII.

PLacuit † ut ordinandis epiſcopis, uel clericis, prius ab ordinatoribus ſuis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur ˡ ne ſe aliquid contra ſtatuta concilij feciſſe pœniteant.

Item Zepherinus papa.

Sacra ſcriptura inhærentes non obſcurantur iniquitate mundana.

CAN. VIII.

SIcut ſtellas cœli nõ extinguit nox, ſic mentes fidelium & inhærentes firmamento ᵐ ſanctæ ſcripturæ non obſcurat mundana ⁿ iniquitas.

Item Hieronymus in Eſaiam.

Ignorantia ſcripturarum eſt ignorantia Chriſti.

CAN. IX.

SI iuxta Apoſtolum Paulum Chriſtus Dei uirtus eſt, & Dei ſapientia: & qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei uirtutem, eiuſque ſapientiam, ᵒ ſcripturarum ignorantia, Chriſti eſt ignorantia.

Item Gregorius in Moralibus.

A domino ſciuntur, uel ignorantur, qui ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, uel ignorant.

CAN. X.

QVi ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, a domino ſapiuntur: ᵖ & qui ea, quæ

Dei ſunt neſciunt a domino neſciuntur: Paulo atteſtante, qui ait: Si quis ignorat [a] ignorabitur.

Idem. Quicunque ſtultus eſt in culpa, erit ſapiens in pœna.

Item Auguſtinus

Non qui aliquid neſcit, ſed qui putat ſe ſcire, quod neſcit, errare probatur.

CAN. XI.

2 QVamuis errare [b] quanta poſſumus cura cauendum ſit non ſolum in maioribus, uerũ etiam in minoribus rebus: nec niſi rerum ignorantia poſsit errari: non eſt tamen conſequens, ut continuo erret quiſquis aliquid neſcit: ſed ſi quis exiſtimet ſe ſcire, quod neſcit. Pro uero quippe approbat falſum, quod erroris eſt proprium. Veruntamen in qua re quiſquis erret, intereſt plurimum. Nam in una eademq; [c] re, & neſcienti ſciens, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuerſis aũt rebus, i. cũ iſte ſcit alia, ille alia: & iſte utiliora, & ille minus utilia, uel etiam noxia: quis non in eis quæ ille ſcit, ei præferat neſcientem? ſunt enim quædam, quæ neſcire melius eſt, quam ſcire. [d]

3 Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid uitioſum proferãt epiſcopi, uel presbyteri, non tamen ideo a ſcholaſticis ſunt deſpiciendi: quia morum uitia magis, quam uerborum ſunt præcauenda.

Vnde Auguſtinus in libro de catechizandis rudibus.

Non contemnant ſcholaſtici eccleſiaſticam ſimplicitatem.

CAN. XII.

SEdulo monendi ſunt ſcholaſtici, ut humilitate induti Chriſtiana, diſcant non contemnere, quos cognouerint morũ uitia magis, quàm uerborum deuitare: ſed cordi caſto linguã exercitatã nec conferre audeant, quam etiam præferre conſueuerũt. His maxime utile eſt noſſe ita eſſe præponẽdas uerbis ſententias, [e] ut præponitur animus corpori. Ex quo fit, ut ita malle debeant ueriores, quam diſertiores audire ſermones: ſicut malle debẽt prudentiores quàm formoſiores [f] habere amicos. Nouerint enim nõ eſſe uoces ad aures Dei, niſi animi affectũ. Ita enim non irridebũt, ſi aliquos antiſtites & miniſtros eccleſiæ forte animaduerterint, uel cum barbariſmis, uel ſolœciſmis Deũ inuocare, uel eadẽ uerba, quæ pronuntiant, non intelligere, [g] perturbateq; diſtinguere. Non, quia iſta minime corrigenda ſunt, ut populus ad id, quod plane intelligit, dicat [h] amen [i] † ſed quia pie toleranda ſunt ab eis, qui didicerunt, ut ſono [k] in foro, ſic uoto in eccleſia benedici. Itaq; [l] forenſis illa [m] nonnunquam forte bona dictio, [n] nunquam tamẽ benedictio dici poteſt.

Idem ad Alexandrinum epiſcopum.

CAN. XIII.

INdignum uehementer exiſtimo, ut uerba cœleſtis oraculi, reſtringam ſub regulis Donati. [1]

Idem de uera religione

---

a Ignorat. Intellige de eo qui contẽnit ſcire, uel de eo, qui de facili ſcire poſſet, ſi habuiſſet tractatum cum peritis: ut C de inge. ma. l. iij. ĩ. diſt. proxi.

QVàuis. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua dicit, quod illi errant, qui falſa pro uero approbant: uel econtrario. Ioan. de Fan.

b Errare. Errare enim eſt aliud pro alio putare: ut xxij. quæſtio. ij. in quibus.

c Eademque. In ijs, quæ ſpectãt ad ſalutem animæ, nihil intereſt decipi, uel decipere: ut xvj. quæſtio. j. ſi cupis.

d Quam ſcire. Hic uidetur, quòd bonum ſit ignorare mala: ut xxxij. di. hoſpitiolum. Sed cõtra omnis ſcientia a Deo eſt: ut xxxvij. diſt. c. legimus. § hic. & bonum eſt ſcire mala, ut ea uitemus: ut ĩ diſt. proxi. qui de menſa. & cap. ſi quid ueri. Dic ꝙ omnis ſcientia bona eſt: ſed dicitur aliqua ſcientia mala, quia mala eſt illi cui dat occaſionem peccandi: ſic Adæ fuit malũ pomũ paradiſi: ut xj. qõ. iij. quid ergo. & Iudæ buccella: ut j. quæſt. j. §. opponitur. uer. nec mirum. de conſe. diſ. ij. & ſancta.

Sed licet. Supra dictum eſt, ꝙ presbyteri debẽt ignorantiã euitare: ſed licet quãdoq; per ignorantiam peccent in grammatica, non tamen propter hoc ſunt a grãmaticis, i. a ſcholaſticis deſpiciendi: quoniã uitia ſunt magis præcauẽda quam uerba.

e SEdulo. Sententias. Nota quod magis conſiderãda eſt ſententia, quam uerba: ut j. q. j. Marciõ. xxij. q. v. humanæ. de conſec. diſt. iiij. retulerunt. & ſi non ſanctificatur. & potius mens eſt conſideranda, quã uerba: ut xxxiij. q. j. paratus. Arg. cõtra extra de ſpõſa. ex literis. Sol. non eſt a uerbis recedendum, niſi ex uerbis prauus generetũ intellectus: & tunc uerba ſunt interpretanda.

f Quàm formoſiores. Vnde Seneca, Infirmus non quærit medicum eloquentem, ſed curare ſcientem.

g Intelligere. Ar. quod non eſt deponendus aliquis propter imperitiã: [3] ut x. q. j. placuit.

h Dicat. Argu. cõtra extra de filijs præsbyte. propoſuit. vij. qõ. j. illud. ſed nec hic populus reſpõdet amẽ. officiãdo eccleſiã, uel miſſam. Et ita uidetur, quod nec ſine miniſtro poteſt presbyter miſſam dicere: licet H. dixerit, quòd bene poſsit cũ populo tantum eccleſiam officiare.

i Amen. Videtur ergo ſufficere, ſi populus reſpõdeat ſacerdoti in miſſa: [4] & ſic eſt cõtra. vij. q. j. illud. Sȝ dic quòd nõ reſpõdet populus officiãdo miſſam.

k Vt ſono. Hoc eſt dicere, ſicut in concione laici cõpoſitos ſermones & politos conſiderãt: ſic uiri eccleſiaſticorum uotum & intentionem conſiderare debent ſacerdotis.

l Itaque. Id eſt, quamuis.

m Illa. Concio.

n Bona dictio. nominetur, nõ tamẽ poteſt dici benedictio. xxviij. diſtin. preſ.

---

1. Corint. 14. g

1 Adde qualiter errare, ignorare, neſcire & titubare differunt, not. gl. ſuper tit. ff. de iur. & fa. ign. & in l. de ſtatu. ff. de teſta. hic autem error ꝑprie ſumitur pro errorẽ, quẽ poſitiuũ uocant Theologi ſcholaſtici.

2 Ar. contra. 26. q. 2. qui ſine & q. v. epiſcopi. in prin. Sciẽtia aliqua dicitẽ mala.

Sententia potiꝰ quã uerba atendi debet.

Seneca.

3 Ad idẽ lxxiij. diſ. epiſcoporũ. in fin. xxv. q. ij. in Galliarum ſin fine.

Presbyter an ſine miniſtro poſſit celebrare.

† Alias, ducat animum.

4 Dicit Hug. hoc quidẽ uerũ eſt, ſed hoc non colligitur hic. nõ. n. dicitẽ ꝙ populus ſic rñdeat officiando, &c. ut ſequitur. de hoc ſupra in gl. præcedẽ. Archidia.

1 Hic textus quotidie allegatur ad hoc ꝙ ſacri canones nõ arcẽtur grãmaticis regulis.

presbyterium.

[a] NVllus. Opprobriũ. Et dicit Auguſtinus, Ego ſenex a puero nōdũ anniculo paratus ſum edoceri: ut xxiiij.q.iij.ſi habes. Et ſtultus eſt, qui bona quæ uidet, diſcere cõtemnit: ut xxij. diſt. de Conſtantinopolit. Et ſi unum pedem haberem in ſepulcro, aliũ extra, adhuc uellem diſcere: ut ff. de fideicõ. lib. apud Iulianũ. Vnde Seneca: Nulla ætas ſera eſt ad diſcendum.

Incitatio optima ad diſcendũ.

ECce. Hęc diſt. breuis eſt: & ideo nõ diuiditur.

[b] Ecce in tribus ſupradictis diſtin. demonſtratum eſt epiſcopum debere eſſe prudentẽ in literis tam diuinis, quam ſecularibus. Nunc uero in hac xxxix. diſt. oſtẽdit quod oportet epiſcopum eſſe prudẽtẽ in negotijs ſecularibus: ut ſua cautela reddantur eccleſiæ indemnes, & cuiq; neceſſaria pro ſuo modulo miniſtrent. & hoc exẽplo dñi, qui turbas ſequẽtes non ſolũ uerbis ſpiritualib9 ſed etiã corporalibus alimentis reficiebat. Quam peritiã, quia Petrus diaconus non habuit, eſt a dignitate repulſus, ad quã fuerat electus, ut probat ſequens ca. qđ per ſe patet.

Eps debet eſſe prudẽs in negotijs ſecularibus

[c] Habere peritiã. Et ita hoc eſt adhuc de illo capitulo, de quo tractatur xxxvj. diſt. ſcilicet oportet epiſcopũ eſſe prudẽtẽ ſecũdũ Hug. & La.

[d] Solertiã. Ideſt induſtriam, ſolicitudinẽ. Solers. n. antiquitus dicebat qui erat omni bona arte inſtructus. Et dicit ſolers, quaſi ſit ſolicitus in arte & utilis, ſecundum Papiam.

[e] Pro ſuo modo, quia plus quandoque conferendum eſt uni, quam alteri: ut j.q.ij. clerici. xij.q.ij. Vulteranæ extra de præbẽ. de multa. in fine.

[f] PEtrus. Simplex eſt. Quędã eſt ſimplicitas quæ eſt contraria dolo, [†] & illa eſt bona: ut xvj. q.j. ſi cupis. ſꝫ hic uocat ſimplicitatem negligentiã ſiue ſtultitiam, ut xxxvj. diſtin. in prin. Illa. n. impedit promouẽdum, ut hic, & arg. lxxiiij. diſtin. epiſcoporũ. ſed pmo eum nõ deijcit, ſꝫ datur ei coadiutor ut vij. q. j. quia frater. & xij. q. ij. nobis. Tamen iſte Petrus nõ tantũ propter ſimplicitatẽ fuit remotus: ſed etiã, quia ſolidos dedit ad uſuram, ut xlvij. diſtinctio. de Petro.

[†] Simplicitas eſt duplex. j. ij. q. vij. Sctã quippe ruſticitas, id eſt, ſimplicitas. aliqñ eſt ſimplicitas contraria difficultati. C. de furt. l. ultim. in prin. inſt. de fideic. hæredi. §. quia. Arc.

[g] Extrinſeca. Debet enim cautus circa ſua negotia eſſe: ut xxiij. diſt. qui epiſcopus. & eſt ſimile. lxxxvj. diſ. fratrem. Ioan.

OPortet. Hæc diſtin. diuidit in ſex partes, in quarum prima probat primo & principaliter, quod ornatus debet eſſe ſacerdos, & ſic oẽs alij clerici, ut honorẽ faciãt ſuis cathedris & dignitatibus. & hoc pbat p quatuor authoritates. Secũda ibi, Homochriſtianus. Tertia ibi, ſi papa. Quarta ibi, ante oĩa. Quinta ibi, Illud. Sexta ibi, Multi. Ioan. de Fant.

[h] Oportet. Hoſpitalem. Hic proſequitur [illegible] apoſtoli [illegible] regulæ, oportet epiſcopum [illegible] eſſe ornatum. Eſt autẽ duplex

PALEA.

LOcutio diuinarum ſcripturarũ ſecundum cuiuſq; linguæ proprietatẽ accipiẽda eſt. Habet. n. oĩs lingua quędam propria locutionum genera, quæ cũ in aliã transferuntur, uidẽtur abſurda.

Itẽ Hieronymus ad Pãmachium.

CAN. XIIII.

ECcleſiaſtica interpretatio ẽt ſi habeat eloquentiæ uenuſtatem, diſſimulare eam debes, non fugere: ut non otioſis philoſophorũ ſcholis, paucisq; diſciplinis, & uniuerſa loquãtur hominum genera.

Item Clemens.

Propter opprobrium ſenectutis a paruulis, & a minimis nõ erubeſcat diſcere epiſcopus.

CAN. XV.

NVllus epiſcopus propter opprobrium [a] ſenectutis, uel nobilitatẽ generis, a paruulis uel minimis eruditis, ſi quid forte eſt utilitatis, aut ſalutis inquirere negligat. Qui enim rebelliter uiuit, & diſcere atq; agere bona recuſat, magis diaboli, quã Chriſti mẽbrũ eſſe oñdit: & potius infidelis quàm fidelis eſſe monſtratur.

DIST. XXXIX.

ECce [b] plenarie monſtratum eſt, quòd ſacerdotes oportet literarũ tã ſacrarum, quã ſecularium eſſe peritos. Nũc autem quæritur, an ſecularium negotiorũ oporteat eos habere peritiam. [c] Hanc prælatis eccleſiæ eſſe neceſſariam multis rationibus probatur. Debẽt prælati ſubditis non ſolũ ſpiritualia, ſed ẽt carnalia ſubſidia miniſtrare, exemplo Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum uerbo docebat, ſed etiã uirtute ſanabat, et corporalib. alimentis reficiebat. Vt ãt prælati hæc oĩa plenè perficere poſſint, ſecularium negotiorum oportet eos habere ſolertiam [d], ut eorum cautela et eccleſiæ ſeruentur indemnes, & cuique neceſſaria, pro ſuo modo [e] miniſtrentur.

Vnde quidam in epiſcopum electus à beato Gregorio pro ſua ſimplicitate repellitur, ne eius occaſione res eccleſiæ dilapidarentur.

Vnde Gregorius ſcribit nobilib. ciuibus Neapolitanis [†].

Secularium negotiorum imperiti non ſunt in epiſcopos ordinandi.

CAN. I.

PEtrus diaconus, quẽ a uobis electum aſſeritis, omnino (ut dicitur) ſimplex eſt. [f] & noſtis, quia hoc tempore talis in regiminis arce debet conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, uerũ etiã de extrinſeca [g] utilitate & cautela ſciat eſſe ſolicitus.

[†] Lib. 7. epiſtolarum.

DISTIN. XL.

OPortet quoque eſſe epiſcopum ornatũ, et hoſpitalem [h]. Per ornamenta tẽpalia, uirtutes debent intelligi, quæ à domino eis

1. Ti. 3. a

plex ornatus exterior, & interior. Exterior ornatus conſiſtit in grauitate, & in inceſſu, & in habitu, & in temperantia cibi & potus. De iſto ornatus agitur in proxima ſeq. diſtin. Interior ornatu eſt uirtus, & de hoc agitur hic: & oſtendit, quod locus non dat uirtutem, nec dignitas, ſed uitæ meritum. Ioan.

Pſal. 131 Exod. 28.

a NOn nos. Perennem meritorum dotem. id eſt, Apoſtolicã dignitatẽ per bona merita acquiſitã.

1 Ar. xxiiij. q. j. pudenda.

b Cum hæreditate. Id eſt, ad hoc trãſmiſit, ut eſſent hæredes bonitatis ſuæ.

c Per actuum lucem. id eſt, per bonos actus.

d Quos. id eſt, quia eos.

e Quis enim. Quaſi dicat, & ſi quandoque forte Apoſtolici non eſſent boni, tñ ſemp præſumunt eſſe boni. quis enim, &c. Sed nonne contrarium eſt. xix. diſtin. Anaſtaſius. xxj. diſtin. núc autem? ſed nõ dicit hic quod ſancti ſunt, ſʒ qđ ſancti præſumunt, donec contrariũ conſtet: quia hæreditatem innocentiæ recipiũt, ut hic dicit. Sed quid ſi cõſtet de ipſo, quod adulterium cõmiſit, uel homicidiũ? Dicit Hug. quod licet non poſsit accuſari, inde tamen peccat. & quod hic dicitur bene facere, ſubintelligit de ijs, quæ poſſunt æque torqueri ad bonum uel ad malũ: quia ſemper in dubio ꝓ ipſius facto pſumitur. Sed hoc certe idẽ eſt i quolibet ſacerdote, ut xj. quæſt. iij abſit. & xlj. diſtinctio. c. j. & lxvj. quæſtio. j. capit. ſi clericatus. Reſpondeo hoc uerum eſt: ſed tamẽ magis præſumitur pro papa, ut xciij. diſtinct. ca. j. [redacted] : ut xvij. quæſtio. iiij. capi. ſi

Papa ſiue apoſtolicus ſemp præſumit bonus.

Papa de homicidio uel adulterio accuſari nequit.

Dubitatio notabilis.

[redacted].

repromittuntur, dum dicitur: ſacerdotes eius induantur ſalutari. Vnde in ueteri teſtamento uarijs ueſtibus ex præcepto domini ſacerdotes ornati leguntur: quia multimodis uirtutibus debet ſplendere uita pontificis, ut gradui cõferat decorem, quẽ ab eo non accepit. Non enim loca, ſed uita & mores ſanctum faciunt ſacerdotem. Vnde ex officio ſuſcepto non licentiam peccandi, ſed neceßitatem bene uiuendi ſe nouerint aſſecutos.

Vnde Symmachus papa ait.

Officium ſacerdotum non cõfert, ſed adimit licentiam delinquendi.

CAN. I.

NOn nos beatum Petrum (ſicut dici tis) a domino cum ſedis priuilegio, uel ſucceſſores eius peccandi iudicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille quippe perennem meritorum dotem [a] cum hæreditate [b] innocẽtiæ tranſmiſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt per actuum lucem, [c] ad illos pertinet, quos [d] par conuerſationis ſplendor illuminat. Quis enim [e] ſanctum dubitet eſſe, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ a loci prædeceſſore præſtãtur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit: aut qui eriguntur, illuſtrat. [f]

Item Hieronymus.

Filij ſanctorum ſunt, qui exercent opera eorum.

CAN. II.

NOn eſt facile ſtare [g] in loco Petri & Pauli, ſcilicet tenere † cathedram regnãtium cũ Chrõ quia hinc dicit, nõ ſanctorum filij ſunt, qui tenẽt loca ſanctorum: ſed qui exercent opera eorum. [h]

Item Gregorius.

Morum nobilitas, non loci, uel generis ſacerdotes notificet.

CAN. III.

NOs, qui præſumus, non ex locorum, [i] uel generis dignitate, ſed morũ [k] nobilitate [l] innoteſcere debemus: nec urbium claritate, ſed fidei puritate.

Idem Anaſtaſio presbyterõ.

Non loca, uel ordines, ſed merita Deo coniungunt.

CAN. IIII.

NOn loca, uel ordines [m] creatori noſtro nos proximos faciũt ſed nos aut merita bona ei coniungunt, aut mala diſiungunt.

Item Ioannes Chryſoſtomus.

Magnitudo peccati, uel dignitatis quenquam fortiter deycit.

CAN. V.

a HOmo Chriſtianus fortiter cadit [n] in peccatum pp duas cauſas, aut pp magnitudinẽ peccati, aut propter altitudinem dignitatis. †

Item ex dictis Bonifacij martyris.

quis. §. qui autem. Vel dic quod facta papæ excuſantur, ut homicidia Samſonis, & furta Hebræorum, adulterium Iacob: ut extra de diuortio. gaudemus. Ioannes. [redacted]

f Illuſtrat. id eſt, dat eis occaſionem bene uiuendi: ut lxxxj. diſtinct. ualet.

g NOn eſt. Stare. digne, ſicut exigit eminentia dignitatis. Hu.

h Opera eorum. xxxv. diſtinct. cap. eccleſiæ.

i NOs. Nõ ex locorũ. cantum, ne ſit contra. lxxxj. diſtinction. ualet.

Alias, ſa mert.

k Morum. C. de epiſco. & cleri. l. ſi quenquam.

l Nobilitate. Sic infra. j. quæſtio. j. uiliſsimus.

m NOn loca. uel ordines. tãtũ: quia per ordines confertur gratia, ut j. queſt. j. quicquid. & eſt ſimile xxiij. q. iiij. ſicut ij.

HOmo. Hęc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua probat, quod unus in eodem genere peccati magis punitur, quam alius: & hoc ꝓbat per illud capitulum. Ioãnes de Fan.

n Cadit. id eſt, cadere uidetur ab eccleſia. Ex hoc capitulo plurimi dicũt quod circũſtantiæ loci & temporis & dignitatis & ſcientiæ aggrauant peccatum: 2 ut magis peccet clericus quã laicus in codẽ genere delicti: & magis literatus quam non literatus. & magis peccatur in loco ſacro uel tempore, quã extra. argum. xix. diſtinctio. cap. nulli. & quinquageſima diſtinct. quia tua. & undecima, quæſtione tertia. præcipue. & xxv. quæſtione prima: capit. nulli de pœnit. diſt. v. cõſideret & xxxij. q. v. ſi uiderit. Et augeẽ peccatũ dignitate peccan-

Circũſtantiæ peccata aggrauantes.

2 Adde ad hoc tex. gl. doc. in l. aut facta. §. j. ff. de pœn. & de hoc latis no. Gofre. i ſum. de pœ. & remiſſi. § cõſitetur quis, &c.

1 Cõcor. tex. i l. ne mo. C. de ſum. Tri. & l. oẽ. §. qui mar. ff. d remi litari.

Ad hoc v. q. vj. presbyteri. C. de epis. & cler. presbyteri.

peccatis. [1] ut ff. de re milita. omne. §. augetur. Alij dicunt quod circunſtantiæ cum ſunt bonæ, & à Deo non debent eſſe alicui occaſio mali. Vnde dicunt, quod circunſtantiæ nō aggrauant peccatum, ſed ſolus contemptus. Si ergo laicus ex maiori contemptu peccat, magis peccat, quam clericus. Sed quia non conſtat eccleſiæ qualiter quis peccet an ex cōtēptu, uel alio modo. xxiiij. quæſtio. iij. Deus. ideo non poteſt iudicare de peccato ſecundum contemptum: & ideo iudicat per circunſtantias, quaſi per quaſdam præſumptiones. & magis punitur clericus, quam laicus: quia magis præſumitur cōtra ipſum. & licet hic duæ cauſæ tantum enumerentur, quæ uidentur aggrauare peccatū: tamen plures ſunt. de pœ. diſtinctione quinta. conſideret.

S I Papa. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctio. in qua probat, quod Papa magis punitur, quam alij, ſi male regit eccleſiam Dei. & hoc probat per hoc capi. Io. de Fant.

Prælati tacere non debent.

a Taciturnus. Taciturnitas mortalis eſt in prælato: ut quadrageſima tertia, diſtinct. capi. j.

b Mancipio. Id eſt, diabolo, qui mancipatus eſt gehennæ. de pœnitētia diſtin. j. mancipium.

Papa iudicatur à nemine.

c A nemine. Papa à nemine poteſt iudicari, ut nona quæſtione tertia. nemo. quod intellige niſi ipſe ſe ſubijciat alij. ij. quæſtione vij. nos ſi incompetenter. Sed contra xxiiij. quæſtio. ij. ſane profertur. uer. item Romanorū. ubi dicit quod Dioſcorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quamuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Conſtantinopolitanum. Item adhuc obſtat xij. q. ij. non liceat. ibi, unus Papa iudicat de ſuo ſucceſſore. Sed ibi non iudicat de ipſo: ſed dicit quod non liceat ei alienare res eccleſiæ.

Papa an de crimine accuſari poſsit.

d A fide deuius. Quod intelligit Hugo, cum Papa non uult corrigi. Si enim paratus eſſet corrigi, non poſſet accuſari: ut xxiiij. q. j. aperte. & cap. ait. & cap. hæc eſt fides. & ij. quæſ. iij. dixit Apoſtolus. Sed quare non poteſt accuſari de alio crimine [2] ponamus, quod notorium ſit crimen eius, uel per confeſsionem, uel per facti euidentiam, quare non accuſatur: uel de crimine ſimoniæ, uel adulterij, etiam cum admonetur, incorrigibilis eſt, & ſcandalizatur eccleſia per factum eius? Certe credo quod ſi notorium eſt crimen eius quandocunque, & inde ſcandalizatur eccleſia & incorrigibilis ſit, quod inde poſsit accuſari. Nam cōtumacia dicitur hæreſis, [2] ut lxxxj. di. ſi quis presbyteri. & cōtumax dicitur infidelis, ut xxxviij. diſtinctio. nullus. Hic tamen ſpecialiter fit mentio de hæreſi, ideo quia etſi occulta eſſet hæreſis, de illa poſſet accuſari: ſed de alio occulto crimine nō poſſet. Item nunquid pōt denūtiari crimen Papæ ſecūdū regulam iſtam, Si peccauerit in te frater tu9: [3] cū nomine fratris quilibet Chriſtianus dicatur? ut xj. quæſ. iij. ad menſam. Sed dico, quod nō poteſt denuntiari crimen de ipſo, niſi inde poſſet accuſari. nā inutilis eſſet denūtiatio. [4] Itē nunquid Papa poſſet ſtatuere, quod non poſſet accuſari de hæreſi? Reſp. quod nō: quia ex hoc periclitaretur tota eccleſia. quod non licet. j. xxv. q. j. ſunt quidā. quia hoc ■ in eo caſu, quo definit eſſe caput eccleſiæ & ita nō tenet cōſtitutio. Sed pro quo peccato poteſt Imperator deponi? pro quolibet, ſi eſt incorrigibilis. uñ deponit ſi eſt minus utilis, ut xv. q. vj. alius.

[2] Dic quod hæreticus dicit pluribus modis ut no. xxiiij. q. iij. iter & extra de hæret. firmiſsime.

[3] Vt 2. q. 1. ſi peccauerit.

[4] Sub. et denuntiatio fit ad correctionē, ad quā cōpelli nō poteſt: cū ſuperiorē non habeat. Archi.

Impator pro quo peccato & poni pōt.

Damnatur Apoſtolicus, qui ſuæ & fraternæ ſalutis eſt negligens.

CAN. VI.

3 SI Papa ſuæ & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur, inutilis & remiſſus in ſuis operibus, & inſuper à bono taciturnus: a quod magis officit ſibi, & omnibus nihilominus, innumerabiles populos cateruatim ſecū ducit, primo mancipio b gehennę, cum ipſo plagis multis in æternum uapulaturus. Hui9 culpas iſthic redarguere præſumit mortalium nullus: quia cunctos ipſe iudicaturus, à nemine c eſt iudicandus, niſi deprehendatur à fide deuius. d Pro cuius perpetuo ſtatu uniuerſitas fidelium tantò inſtantius orat, quantò ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animaduertit propenſius pendere.

Item Auguſtinus ad Valerium.

Non ordines, ſed uita merita nos Deo commendant.

CAN. VII.

4 ANte omnia peto, ut cogitet religioſa prudentia tua, nihil eſſe in hac uita, & maximè hoc tempore, facilius & leuius, & hominibus acceptabilius, epiſcopi aut presbyteri aut diaconi officio, ſi perfunctoriè e atque adulatoriè res agatur: ſed nihil apud Deum miſerabilius, & triſtius, & damnabilius. Idem. Nihil eſt in hac uita, & maximè in hoc tēpore difficilius, & laborioſius, & periculoſius f epiſcopi, & presbyteri aut diaconi officio: ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator præcepit. Quis autem ſit modus, nec à pueritia: nec ab adoleſcentia mea didici: & eo tempore, quo diſcere cœperam, uis mihi g facta eſt merito peccatorum meorum. Nā quid aliud exiſtimem neſcio, ut ſecundus locus h gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere nō noueram.

Item Iſidorus.

Corrumpitur, & ad terram ſacerdotium trahitur, niſi legaliter, & iuſtè ſeruetur.

ANte omnia. Hæc eſt quarta pars huius diſtin. in qua dicit, quod difficile eſt bene regere ſacros ordines & eccleſiaſticas dignitates: ſed facile eſt male regere, & periculoſum. & hoc probat per hoc cap. & c. ſeq. Io. de Fant.

e Si perfunctoriè. Id eſt, negligenter.

f Periculoſius. Quia qui epiſcopatum deſiderat in terra inueniet confuſionem in cœ. o. viij. q. j. qui epiſcopatum. & j. eo. c. multi.

Epiſcopatum deſiderare ualde periculoſum eſt.

g Mihi. Et ſic aliquis poteſt cogi ut fiat epiſcopus: quod uerum eſt, ſi ab initio cogitur, ut fiat de nolente uolens ut xxiij. q. iiij. diſplicet. ſed ſi perſeueraret in uoluntate, non eſſet cogendus: ut lxxiiij. diſt. ubi iſta.

h Vt ſecundus locus. Quia primus locus eſt papatus, ſecundus locus eſt epiſcopatus. Vel ideo hoc dixit, quia factus eſt coepiſcopus alteri, ut vij. quæſt. j. non autem.

Papatus & primus locus.

CAN. VIII.

Sicut uiri & mulieris digna coniūctio unū facit matrimonium, & ſicut duorum copulatio unū perficit corpus: ita clericatus a & ſacerdotiū unum faciunt presbyterum, & electio b & conſecratio unum faciunt epiſcopum: quæ omnia unum faciunt corpus: quod citius corrumpitur & ad terram trahitur, niſi legaliter conſeruetur, niſi iuſtè uiuendo laudetur.

Item Ambroſius.

De eodem.

CAN. IX.

Illud autem animaduerte, quòd extra paradiſum c uir factus eſt, intra paradiſum mulier: ut aduertas, quòd non loci, d non generis nobilitate, ſed uirtute unuſquiſq; gratiam comparat ſibi. Denique extra paradiſum (hoc eſt in inferiori loco) uir factus melior inuenitur, & illa quæ in meliori loco (hoc eſt in paradiſo) facta eſt, inferior inuenitur.

Item Gregorius.

Gratia, non locus, ſaluat animam.

CAN. X.

Qvælibet † occulta e loca ſine gratia animam ſaluare nō poſſunt: quod aliquando in ipſis quoq; conſpicimus erratis f electorum. Nam Loth in ipſa peruerſa ciuitate g fuit iuſtus, in mōte h peccauit. Sed iſta cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim paradiſo iucūdius? quid cælo ſecurius? & tamen homo ex paradiſo, & Angelus de cælo peccando cecidit. i

Idem.

De eodem.

CAN. XI.

Adam primus homo pro peccato de paradiſo eiectus eſt: k hoc eſt, quia Dei nobilitatem à ſe deiecit, nobilitate loci priuatus eſt.

Item Ioannes Chryſoſtomus. †

Non eſt uerus ſacerdos omnis, qui nominatur ſacerdos.

CAN. XII.

6 Multi ſacerdotes, & pauci ſacerdotes: multi in nomine, & pauci in opere. Videte ergo fratres, quomodo ſedetis ſuper cathedram: quia non cathedra facit ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram: non locus ſanctificat hominem, ſed homo locū l ſanctificat. Non omnis ſacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus eſt ſacerdos. Qui bene ſederit ſuper cathedram, honorem accipit cathedræ: qui malè ſederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoq; malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. in iudicio enim tuo ſedes. Si quidem bene uixeris, & bene docueris, populum inſtruis: ſi bene docueris, & malè uixeris tui ſolius condemnator eris. Nam bene uiuendo, & bene docendo, populum inſtruis, quomodo uiuere debeat. Bene autem docēdo, & malè uiuendo, Deū inſtruis, quomodo te debeat condemnare. Idem. † Quicunque deſiderauerit m primatum in terra, inueniet confuſionem in cælo: nec inter ſeruos Chriſti computabitur qui de primatu tractauerit: n nec unuſquiſque eorum feſtinet quo

a Sicut uiri. Clericatus, i. minor ordo. hic uidet, quod ſi laicus promoueretur in ſacerdotem, nullum reciperet characterem: ſed ſi haberet aliquem minorem ordinē, & per ſaltum reciperet ſuperiorem, bene reciperet characterem: ut lij. diſt. ſolicitudo. Alij dicunt, quod laicus uerum ordinem reciperet, dū tamen baptizatus fuerit. arg. j. q. j. uentum. Ioan. quod uerum credo. B.

a Idē no. xxvj. diſt. c. j. in gl.

b Electio. Conſueuit iſtud īduci, qđ ex ſola electione non cōſequitur aliquis ius: ut de hoc dixi lxiij. di. quanto.

Illud. Hæc eſt quinta pars huius di. in qua probatur, quod nō eſt ita magnus, quin cadere poſſet, ſi gratiam non haberet. & hoc probatur per hoc cap. & duo ca. ſequen. Io. de Fane.

c Extra paradiſum. In agro Damaſceno.

d Non loci. Arg. qđ rōne loci uel dignitatis, uel nobilitatis ꝓ aliquo nō præſumitur: ut xij. q. ij. gloria. Ar. contra xxiiij. diſt. quando. Et certe. pro nobilibus ſemper debet prçſumi in ijs, quæ ſpectāt ad nobilitatem. argu. ff. de fide inſtrumen. l. fi. Io.

Nobilitatis rōne ꝓ aliquo præſumit.

† Quamlibet.

e Qvælibet. Occulta. Arg. contra eremitas.

Gen. 19. g

f Erratis. Id eſt, peccatis, uel delictis.

g Peruerſa ciuitate. argu. quod non nocet bono malorum conuerſatio, uel cohabitatio.

h In mōte. Xv. q. j. inebriauerūt.

g Et 35. diſt. ſexto die.

i Cecidit. Nam ex uarietate locorum, nullum diſcrimen inducitur. C. de temp. in integ. reſtit. l. ulti. Argu. contra xxxiij. q. v. qui uiderit.

i Cecidit. ‖ Et hæc eſt cauſa, quare nos perſequit: quia nos illuc debemus aſcendere, unde ipſe deſcendit. xvj. q. ij. c. j.

‖ De caſu eius habetur de pœnit. diſ. ij. pricipiū. Lau. Dæmon quare nos ꝑſequit.

k Adam. eiectus eſt Gene. iiij. de pœnitē. diſtinc. j. Adam. & priuatus: ut de pœniten. diſtin. j. cap. ſerpens. & c. ſicut primi.

† Chryſoſto. Tomo 7. homil. 43. in caput 23. Mat. uſq; ad uerſic. idē, Quicunque.

Multi. Hæc eſt vj. pars huius diſt. in qua dicit, quod nomen ſacerdotis debet conſiſtere in re, & non tantum in nomine: ut per hoc cap. probatur. Io. de Fan.

l Sed homo locū. Sed res accedere debet hominibus, & non homo rebus. ff. de ædil. edic. l. iuſtiſsime.

Idem quicunq;.

CASVS. *Quidā deſiderabant dignitatem, ut præeſſent tantum, & nō ut prodeſſent. ſed dicit Ioannes Chryſo. quod tales inueniēt confuſionē in cælo, nec inter ſeruos Chriſti cōputabuntur. Nō enim debet aliquis feſtinare qualiter appareat maior alijs. Nam qui iuſtior eſt, maior eſt: & nō qui maior eſt dignitate, eſt iuſtior.*

† Idē. Habet Tomo 7. homil. 35. in 22. caput Matthæi.

m Deſiderauerit. Ad hoc ut præſit, non ut proſit: ne obſtet viij. q. j qui epiſcopatum.

n Tractauerit. Nota quod eo ſolo, quod aliquis loquitur

mŏdo alijs maior appareat, ſed quomodo omnibus inferior uideat̄. Quoniam non qui maior fuerit in honore [a] inter homines, ille eſt iuſtior: ſed qui fuerit iuſtior, ille maior.

DISTINC. XLI.

Ecce quibus oporteat ſacerdotē eſſe ornatum moribus. *Sed præterea oportet illū̃ eſſe ornatū̃ in exterioribus, habitu uidelicet & inceſſu.* [b] *Habitu, ut nec fulgidis, nec ſordidis ſe ueſtibus ornet. ut enim ait Hieronymus, nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudes pariunt: quod tam de ueſtibus, quàm de cibis intelligendum eſt.*

Vnde Auguſtinus ait in libro de doctrina Chriſtiana.

Pro moribus eorum, cum quibus uiuimus, etiā̃ uti debemus alimentis.

CAN. I.

Quiſquis rebus prætereuntibus reſtrictius utitur, quàm ſeſe habent mores eorum, cum quibus uiuit: [c] aut intē̃perans, [d] aut ſuperſtitioſus [e] eſt. Quiſquis uero ſic eis utitur, ut metas conſuetudinis bonorum, inter quos uerſatur, excedat, aut aliquid ſignificat, [f] aut flagitioſus eſt. [g] In omnibus.n.talib⁹ nō uſus rerū̃, ſed libido [h] in culpa eſt. Quod igitur locis & temporibus & perſonis conueniat, diligenter attēdendum eſt, nec temere flagitia [i] reprehendamus. Fieri.n.pōt, ut ſine aliquo uitio cupidinis, uel uoracitatis pretioſiſſimo cibo ſapiens utat̄: inſipiēs autē fœdiſſima gulæ flamma in uiliſſimū̃ olus ardeſcat: & ſanius quiſque maluerit more domini piſce ueſci, [k] quàm lenticula more Eſau nepotis Abrahæ, aut hordeo more iumentorum. Nō.n. propterea continentiores nobis ſunt plerœ̨; beſtiæ, q̄a uilioribus alū̃tur eſcis. Nā̃ in oibus hmōi rebus non ex earū̃ rerū̃ natura, quib⁹ utimur: ſed ex cauſa [l] utē̄di, & modo appetē̄di, uel probandum, uel improbā̃dum eſt, quod facimus.

Itē̃ Auguſtinus ſuper epiſtolam Ioannis.

Non cibus, ſed appetitus in culpa eſt.

CAN. II.

Deliciæ qualibet, ſi abſq; deſiderio percipiantur, non officiū̃t: & uiles cibi appetenter accepti impediunt profectū̃ abſtinētiæ. Dauid.n. aquā̃ male concupitā̃ effudit, & Elias carnes comedit.

Item in libro de uerbis domini.

Cont ra ſuæ infirmitatis conſuetudinem aliqu bus cibis diuites uti non cogantur.

CAN. III.

Non cogantur [m] diuites [n] pauperū̃ cibis ueſci: utant̄ cō̄ſuetudine infirmitatis ſuæ, ſed doleāt aliter ſe nō poſſe ſuſtētari. Si conſuetudinē̄ [o] mutāt, ægrotant. Vtant̄ ſuperfluis, [p] dent inopibus neceſſaria. Vtant̄ pretio-

---

Peccat q de minimis ambitioſe loq̄tur.

quitur de epiſcopatu puniē. ſic eo ipſo, qđ quis loquitur ambitioſe de minimis. peccat. xvj. q.j. ſi cupis. & qui loquit̄ de mulieribus, ut xxxij. diſt. hoſpitiolum.

[a] In honore. Quia non gradus elegantior, ſed uitæ melioris actio cōprobatur. xxiij. q. iiij. ſicut ij. & xvj. q. j. ſunt nōnulli. Et eſt hic arg. quod illa pars, quæ iuſtiori rationi innititur, maior dicit̄, licet ſit minor. ſic xxxj. diſtin. Nicena. xix. diſt. in canonicis. iiij. q. iij. c. iij. extra de teſti. in nr̄a. & xx. diſtin. c. j.

[1] Extra de elec. ecclesia ueſtra. ij. ibi uideas. & dixi plene 31. diſtin. Nicena. Archi.

Ecce. Supra in præcedenti diſ. dictū eſt, qđ oportet epm̄ eſſe ornatū̃ moribus, & uirtutibus. In hac uero xlj. diſtinct. dicitur quod oportet epiſcopū̃ eſſe ornatū̃ in exterioribus in habitu, ſcilicet & inceſſu. In habitu, ne fulgidis uel ſordidis ueſtib⁹ ſe exornet. Quod ꝓbat authoritate Hieronymi dicentis: Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudes pariunt. qđ tam de ueſtibus, quam de cibis eſt intelligendum. Et ad hoc inducit ſequens cap. De inceſſu autem dicet. j̄. eo. c. ulti.

Ornat⁹ exterior clericorum.

[b] Et īceſſu. ut grauitate itineris oſtē̄dat grauitatē̄ mentis, ut j̄. eo. c. ulti.

[c] Quiſquis. Viuit: Nota ꝙ quilibet ſe conformabit ſocijs ſuis in cibo & in moribus, ut diſt. viij. quæ cōtra. xlj. diſt. illa. Et eſt ar. quod ratione ſocietatis toleratur excōicatus: quia excōmunicatus ratione contractus ad communionem admittitur. extra de ſent. excom. cap. ſi uero.

Excōicatus rōne ſocietatis toleratur.

[d] Aut intemperā̃s. ſcilicet nolens conformare ſe alijs.

[e] Superſtitioſus. id eſt, inanis gloriæ cupidus, uel hypocrita.

[f] Significat. Forte habet uētrē̄ inſatiabilē̄: uel cauſa infirmitatis hoc facit.

[g] Aut flagitioſus eſt. Prodigus, uel hypocrita.

[h] Sed libido. quaſi dicat, potius conſiderabimus cauſam facti, quā̃ ipſū̃ factū̃. ſic xxiij. quæſtio. viij. occidit. & xxix. diſtin. ſciendum. Argu. contra j̄. xxxij. quæſt. iiij. origo.

[i] Flagitia. Id eſt, nō ſtatim dicamus aliquid eſſe uitioſum. Nam dubia in meliorem partem ſunt interpretā̃da. extra de regu. iur. capit. eſtote.

Luc. ult. Gen. 25.

[k] Piſce ueſci. hāc hiſtoriā̃ habes de pœni. diſtin. ij. c. ut cognouerū̃t. §. opponitur.

[l] Sed ex cauſa. ut j̄. xxj. q. iiij. omnis iactantia.

[m] Non cogā̃tur. Arg. ꝙ mitius agendū̃ eſt cum diuitibus, & nobilibus, quā̃ cū̃ pauperibus: [a] ut lxxxvj. diſtin. non ſatis. & lxxxiiij. diſtin. peruenit. 50. diſt. contumaces. xxxvj. quæſtio. vij. tempora. Ar. contra xxij. q. v. qui cō̄pulſus. Dic, ꝙ ignobiles magis puniū̃tur corporali pœna quam nobiles: ſed pecuniariter magis punit̄ nobilis, quā̃ ignobilis: ut xxiij. q. j. qui cōtra. & ff. de pœn. l. ſi quis aliquid. & l. quædam.

1. Reg. 25 a
3. Reg. 17 a
a Ad idē̄ quod leg. & not. extra de uo. c. j.

Nobilium & ignobiliū̃ pœna non eſt æqua.

[n] Diuites. cū̃ ſunt in pœnitentia.

[o] Si conſuetudinem. Arg. quod cō̄mutationes pœnarum poſſunt fieri in ſpiritualibus. lxxxij. diſtinct. presbyter.

Pœnæ in ſpiritualibus, poſſunt commutari.

[p] Superfluis. id eſt, pretioſis.

ſis, dent pauperibus uilia [a]

Idem in libro quæſtionum Euangelij.

Aequanimitas tolerandi,nõ uſus uel abſtinentia cibi iuſtitiam facit.

CAN. IIII.

QVod dicit dominus in Euangelio, [b] iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis: oſtendit filios ſapientiæ intelligere, nec in abſtinẽdo nec in manducando eſſe iuſtitiam: ſed in æquanimitate tolerandi inopiã, & tẽperantiam: per abundantiam non ſe corrumpendi, atq; opportune ſumendi, uel non ſumendi ea, quorum non uſus, ſed concupiſcentia reprehendẽda eſt. Nõ enim intereſt oĩno quid alimẽtorum ſumas, ut ſuccurras neceſsitati corporis, dũmodo congruat in generibus alimentorum his, cũ quibus tibi uiuendum eſt. neque quantum ſumas intereſt multũ: cum uideamus aliorum ſtomachũ citius ſaturari cibis, & eos tamen illi [c] ipſi paruo quo ſatiantur ardẽter & intolerabiliter & omnino turpiter inhiare: alios autẽ paulo poſt poculo quidẽ ſaturari, ſed tolerabiliter inopiam perpeti, uel ante horã poſitas [d] epulas, ſi id in tẽpore, [e] aut opus ſit, aut neceſſe ſit cum tranquillitate aſpicere, neque [f] tangere. Magis ergo intereſt, nõ quid uel quãtum alimentorum pro congruentia hominũ, atque perſonæ ſuæ, & pro ſuæ ualetudinis neceſsitate quis accipiat: ſed quanta facilitate & ſeueritate animi careat: cum [g] his [h], uel oportet, uel neceſſe eſt carere: ut illud in animo Chriſtiani cõpleatur, quod Apoſtolus dicit: Scio [i] & minus habere, ſcio & abũdare: ubique & in omnibus imbutus ſum: & ſatiari, & eſurire & abundare, & penuriã pati. Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

Item ex concilio Gangrenſi.

Temperantia ciborum, & ueſtium, non diſſolutio eorum laudatur.

CAN. V.

PArſimoniam [k] cum ueſte humili non reprobamus: ſicut etiam ornatum præter corporis diligentiam [l] infucatũ [m] laudamus: diſſolutos autẽ & fractos ueſtibus & inceſſu nõ recipimus: pietatem in priuatis [n] domibus non includentes. Omnem locum in nomine dei ædificatũ honoramus, & congregationem in eccleſia Dei factã ad utilitatẽ communem recipimus: & bona opera, quæ ſupra [o] uires in fratres pauperes exercentur ſecundum eccleſiaſticas traditiones beatificamus, & omnia quæ conueniunt traditionibus Apoſtolicis & ſanctarum ſcripturarũ præceptis, in eccleſia fieri exoptamus.

Item Gregorius.

Sub ſpecie uirtutum, ſæpe ſe uitia ingerunt.

CAN. VI.

SAepe ſe uitia [p] ingerunt, & ſe eſſe uirtutes mentiuntur: ut tenacia, pariſimonia, effuſio, largitas, crudelitas zelus iuſtitiæ, remiſsio, pietas uelit uideri.

Item ex cõcilio Charthaginenſi quarto.

Meritis fidei & uitæ, non diuitijs epiſcopalis authoritas quæritur.

CAN. VII.

EPiſcopus uilem ſuppellectilem [q] & menſam ac uictum pauperem habeat:

---

a Pauperibus uilia. Argu. contra, ĩ. xlix. diſt. cap. ulti. in fine.

b QVod dicit. In Euangelio. Tãgit hic ꝙ Chriſtus in Euangelio Matth. xj. dicit de Iudæis. Venit Ioãnes nõ manducans carnes, neque bibens uinũ: & dixiſtis, dæmoniũ habet. uenit Ieſus mãducans & bibẽs & dixiſtis, ecce uorator & potator uini. Sed licet alij male opinarentur de ipſo, tamen iuſtificatus eſt ab Apoſtolis ſuis. [1]

c Illi datiui caſus.

d Poſitas. coram alijs.

e Si id in tẽpore. id eſt, pro tẽpore, ſcilicet cum corã aliquibus tẽpore neceſsitatis citius proponitur cibus.

f Neque. id eſt, nõ ideo debet quis ſtatim comedere, ꝙ uidet alios neceſsitate exigẽte comedere, & proponitur cibus.

g Cum. i. quando.

h His. id eſt, eis.

i Scio. Sic faciant epiſcopi, cũ ueniẽt ad pauperes eccleſias: ne breuis hora conſumat uictũ lõgi temporis extra de cenſi. cum Apoſtolus.

PArſimoniam. CASVS. Octo enumerãtur in ca. quorũ ſex cõmẽdãtur et duo reprobãtur et ſcire debes, qđ parſimonia eſt uſus rerũ tẽporaliũ cũ moderatiõe

k Parſimoniam. i. tẽperatũ uſum.

l Diligentiam. id eſt, uoluptatem.

m Infucatũ. id eſt, pretioſum. uel infucatũ, id eſt, non pretioſe fucatum.

n In priuatis. Argu. cõtra illos, qui dicunt melius eſſe orãdum in priuato loco, & non coram hoĩbus, quã in eccleſia, ex illa authoritate. Tu aũt cũ oraueris intra cubiculũ tuũ, & clauſo oſtio ora patrem: ſed illud de cubiculo mẽtis itelligit.

o Quæ ſupra. Nã quicquid ſuperero gaueris, reddã tibi. ſic lxxxvj. diſtinct. non ſatis.

SAepe. CASVS. Dicit hic Greg. quod uitia diligẽter ſunt præcauẽda: quia ſæpe ſub ſpecie uirtutũ uitia latẽter ſubintrant.

p Sæpe ſe uitia. Stulti dum uitant uitia, in contraria currunt.

q EPiſcopus. Supellectilem. Hoc hodie non tenet: quia modo habẽt amplas poſſeſſiones: ut xij. q. j. expedit. & ſic non eſt contra de conſe. diſtin. j. uaſa. & extra de cenſi. cum Apoſtolus. ubi dicitur quod archiepiſcopi quinquaginta equitaturas habebunt in uiſitationibus.

Sicut ergo. Concludit Gratianus ex ſupradictis, qđ ſicut mores eorũ cũ quibus uiuitꝰ, ſeruãdi ſunt in cibis: ſic & ĩ indumẽtis, & in inceſſu & debet eẽ ſacerdos ornatus: ut grauitate itineris mẽtis oſtendat maturitatem. Si. n. incompoſite, & non decenter incedit (ut dicit Augu.) mẽtis inæqualitas iudicatur. Et hoc

---

Mat. 11. & Lucæ. 7. Abſtinentia Chriſti, & Ioãnis Baptiſtæ diuerſa fuit.

1 Id eſt, Chriſtus iuſtus eſt oſtẽſus a ſuis diſcipulis ſiue apoſtolis, ſecũdum Bar. Brix. qui ipſum oĩa iuſte facere intellexerũt

Parſimonia.

Orare publice, quã clam melius eſt.

Phil. 4.

Verſu.

Et hoc probatur exemplo Catilinę, qui propter uariū inceſſum fuit à Salluſtio notatus.
a Vnde hiſtoriographus. Salluſti⁹.
b Mutabilitatem. Catilinæ.

HOſpitalē. Hæc di. diuidit in quatuor partes, in quarum prima dicitur quod ſacerdotes debēt eē hoſpitales, & recipeř pauperes Chriſti. & hoc probař per id qđ ſequitur uſque ad ca. quieſcamus. Secunda ibi, Quieſcamus. Tertia ibi, ſed licet. Quarta ibi, Non oportet. Io. de Fā.

CASVS. *In hac xlij. di. proſequitur Gra. ſextū cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet oportet ſacerdotem eſſe hoſpitalē, quod probat viij. rōnibus. Prima eſt in principio. Secunda incipit ibi, Qui enim Apoſtolum. Tertia ibi, Si enim ſacerdos. Quarta & quinta incipiūt ibi, Ordinandus itaq;. Sexta ibi, quomodo etiam ſecūdum Hierony. Septima ibi, Vnde Apoſtolus. Octaua ibi, Si enim uidua. Caſus autem ſequētis capit. planus eſt.*

Sacerdos debet eē hoſpitalis.

c Hoſpitalem. In hac di. oſtēdit Gratianus, qđ hoſpitalis erat ordinādus, quia non haberet frontē inuitādi alios ad hoſpitalitatē, ſi domū ſuā hoſpitib⁹ clauderet.

Mat. 25. a

& quia hæc pietas remuneratur æternaliter, & tēpaliter. Item exemplo Abrahæ & Loth, qui quoniā hoſpitales erant, Angelos, hoſpitio recipere me-

& dignitatis ſuæ authoritatem, fidei & uitæ meritis quærat: hoſpitium quoque non longè ab eccleſia habeat.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VIII.

CLericus profeſsionē ſuam, & habitu, & inceſſu probet, & ideo nec ueſtibus, nec calceamentis decorē quærat. Sicut ergo in cibis mores eorū, cū quibus uiuimus, obſeruare monemur: ſic & de indumentis intelligendum eſt. Vt enim alibi dicitur, quiſquis contēptis his, cum quibus uiuit, lautiora ſibi, uel auſteriora præ cæteris indumenta, uel alimenta quærit, aut intemperans ſui, aut ſuperſtitioſus eſt. In inceſſu autem debet eſſe ſacerdos ornatus, ut grauitate itineris, mētis maturitatē oſtēdat. Incōpoſitio enim corporis (ut Auguſtinus ait) inæqualitatem indicat mētis. Vnde hiſtoriographus a ille cū eius mutabilitatem b deſcriberet, cuius cōſcientia excitata curis mentē uaſtabat, inter cætera hoc ēt notabile indicauit dicens: Inceſſus eius modò citus, modò tard⁹.

DIST. XLII.

c *HOſpitalē uerò ſacerdotē eſſe oportet, ne ſit de numero eorū, qui bus in iudicio dicetur: Hoſpes fui, & nō ſuſcepiſtis me. Qui.n. Apoſtolū ſecutus fuerit, alios ad hoſpitalitatē debet inuitare. Quomodo hoſpitalitatis exhortator poterit eſſe, qui domum propriā hoſpitibus claudit † Si.n. ſacerdos primum à ſeipſo d & à domeſtica ſua eccleſia debet exigere qđ poſtea populis imperet, et ſi primū imitādo Chriſtum ipſe debet facere, quæ poſtea populū doceat, neceſſe eſt ut pauperes hoſpitio recipiat, quò ad hoſpitalitatē facilius ſuo exēplo ſubditos attrahat. Ordinandus itaq; ſacerdos ad memoriā reuocet qūo Abrahā et Loth per hoſpitalitatis opera Deo placere, et Angelos hoſpitio meruerunt recipere, & qūo Angeli Sodomis hoſpitalē domū ingreſſi, Loth cū familia ſua liberauerunt qūo clauſas domos cum hoſpitibus ignis ingreſſus pdiderit. Qūo ēt ſecundùm Hiero. aliena e rapere cōuincitur, qui ultra neceſſaria ſibi retinere probatur, ac ſi per opera oīa pietatis ſe inſtituat, ut & præſentis uitæ ſubſidia, & æternæ claritatis præmia à Deo percipiat. utrunq;. n. pietati promittitur. Vnde Apoſtolus ſcribens ad Timotheum ait: exerce teipſum ad pietatē. Nā corporalis f quidem exercitatio ad modicum utilis eſt, pietas aūt eſt utilis ad oīa, g habens promiſsionem uitæ, quæ nūc eſt, & futuræ. Ab hac h quiſquis alienus i fuerit in ſacerdotem ordinari non poterit. Si.n. uidua k ab eccleſia recipi prohibetur, quæ pauperes nō recepit hoſpitio, quæ pedes ſanctorum non lauit, quæ omne opus bonum non eſt executa: multò magis ſunt ꝓhibendi à ſacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde quidā hoſpitali-*

Gen. 19.

1. Timo. 4. b

ruerūt. 1 addit ēt ꝙ in hoſpitalitate nō erit electio, uel delectus perſonarum. 2 Adiungit ēt de conuiuijs in eccleſia nō faciendis. 3 In fine breuiter tangit vij. c. Apoſtolicę regulę. ſ. oportet epiſcopū eſſe pudicū. 4

d A ſeipſo. Simile. ff. de neg. geſt. l. ſi pupilli. §. ulti. ff. de fideiuſſor. l. tutor. ff. de pa. cū in eo. xlvij. di. c. ſicut hi. §. neceſſe. i pri.
e Aliena. Xlvij. di. ſicut. ⁊. xciij. di. diaconi. ⁊. xiiij. q. iiij. quid dicam. ſic extra de reſti. ſpolia. ſæpe. & xvj. q. j. decimæ.
f Corporalis. Sine operibus pietatis.

ADDITIO.
Et quod dicit ad modicū. dicas reſpectu eorum, per quæ habeť uita æterna. Vtilis tamē eſt, q̃a opportunitatem peccandi aufert. de conſe. diſt. v. nunquam. l. aur.
g Ad omnia. Id eſt, ad tēporalia: & æterna, ut xvj. q. j. decimæ.
h Ab hac. Hoſpitalitate.
i Alienus. Vt lxxxv. diſt. archidiaconum.
k Vidua. Xxxj. q. j. quomodo.

1 Vt infra §. j.
2 Et. ⁊. ca. quieſcam⁹.
3 Vt ⁊. ca. non debet. & ca. ſequenti.
4 Scilicet in §. pudicus.
† Cōcor. text. in l. alti⁹. ff. ſi ſer. uend. & in l. frater à fratre. ff. de cōdi. ide.

Si

tatis opera deſpiciẽtes, in Gangrenſi cõcilio excommunicantur. Sic enim in eo ſtatutum eſt.

Non ſunt deſpiciẽdi, qui cõuiuia pauperibus exhibẽt.

CAN. I.

SI quis deſpicit eos, qui fideliter agapes, † id eſt, conuiuia pauperum exhibent: & propter honorẽ domini conuocãt fratres, & noluerit cõmunicare huiuſcemodi cõuocationibus, paruipendens qđ geritur anathema ſit.

Hinc etiã Ioannes Euangeliſta in epiſtola ſua quẽdã Diotrephen [a] *excõicauit, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de eccleſia deÿciebat. In hoſpitalitate autem non eſt habendus delectus perſonarum ſed indifferenter quibuſcunq; ſufficimus, hoſpitales nos exhibere debemus.*

Vnde Ioannes Chryſoſt. in epiſtola ad Hebræos.

In recipiẽdis hoſpitibus nulla debet eſſe diſtinctio.

CAN. II.

[2] QVieſcamus ab hac abſurda curioſitate, [b] & diabolica & peremptoria. Si enim in clero ſe electum eſſe dicat, ſi ſacerdotem ſe nominet, ſcrutare. Non enim ſine periculo in talibus indiſcuſſa communicatio eſt. Circa maiora maius periculum [c] uertitur: non enim das, ſed accipis. Si uerò pro nutrimento poſtulat, [d] ne in his examines, quomodo Abraham hoſpitalem ſe circa omnes oſtendebat. Si ſcrutator eſſet circa refugientes ad ſe, nunquam Angelos hoſpitio recepiſſet. Fortaſsis enim nõ putaſſet eos Angelos, ſed cũ reliquis repelleret: ſed quoniã omnes [e] recipiebat, ſuſcepit, & Angelos. Nõ enim ex uita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus eſt Deus: ſed ex uoluntate & honorificentia multa & miſericordia & bonitate.

[3] *Sed licet ipſa conuiuia deſpicienda non ſint, tamen non in eccleſiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos partes ex eis ſibi tollere oportet.*

Vnde in Laodicenſi cõci.

Clerici ad agapem uocati, partes ſibi non tollant.

CAN. III.

[4] NOn oportet miniſtros altaris, uel quoslibet clericos ad agapẽ uocatos partes [f] tollere pp iniuriã [g] quæ ex hac occaſione eccl'iaſtico ordini poterit deputari.

In locis Deo dedicatis, nec comedere, nec accubitus ſternere liceat.

---

a Si quis. Diotrephen. proprium nomen. uel H eſt ſacerdotem.

QVieſcamus. Hæc eſt ſecunda pars huius diſ. in qua dicitur quod in eleemoſynis dandis non debet eſſe differentia cum petitur pro nutrimento. Si autẽ peteretur cauſa prædicationis, tunc eſſet diſcernendum. Hoc autẽ intelligo de eleemoſynis quotidianis non autẽ de præmeditatis. alias contradiceret Hierony. xvj. quæſtione j. c. fin. ubi dicit, quod in paupere magis eſt attẽdẽda religio, quam paupertas. Io. de Fant.

b Curioſitate. Nõ enim ſemper erimus curioſi: nam multa ſũt diſsimulanda. ff. de noua. l. doli. in fine.

c Periculum. Si enim in minorib' adhibenda eſt diſcretio, fortius in maioribus. ſic vij. q. ij. c. ul ff. ad Carbo. l. j. §. ij.

d Poſtulat. Ergo indiſtinctè omnibus eſt danda eleemoſyna, ut infra ead. capit. proxi. & ĩ. §. proxim. & lxxxvj. diſtin. paſce. & j. quæſtio. ij. quam pio. & xj. q. iij. quoniam multos. & xvj. quæſ. j. ſi cupis. & xxiij. quæſtio. iiij. duo. alibi dicitur, omni petenti te tribue. Sed cõtra dominus dicit: [1] Deſudet eleemoſyna ĩ manu tua, donec inuenias iuſtũ, cui des. Et in canticis ubi dicitur: Ordinauit in me charitatẽ. Et dicit Ambroſius: Ordinata eſt charitas, ut primo Deus, ſecundo parentes, deinde filij, poſtea domeſtici, ultimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambr. quod delectus perſonarum debet eſſe in miſericordia impendenda: ut lxxxvj. diſt. non ſatis. & Hierony. dicit, q in pauperibus non tam paupertas, quam religio eſt attendenda: ut xvj. q. j. quoniam quicquid. & Auguſt. dicit: Vtilius eſurienti panis tollitur, quam de cibo ſecurus, &c. ut v. quæſtione v. non omnis. xxiij. di. iiij. nimium. Diſtingue ergo eorum qui petunt eleemoſynam, alij ſunt cogniti, alij non. Item alij petunt quaſi ex debito, ut prædicatores & prælati: alij pro ſuſtentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito, & ratione officij, quia dicit ſe ad hoc miſſum, ut ibi prædicet, & tale officium cõſtet ei cõmiſſum eſſe, recipiendus eſt. Si eſt incognitus, eſt examinandus, an ita ſit: ut in hoc capit. Si autem quis petit pro nutrimẽto: tũc indiſtinctè omnibus eſt danda, ut hic, & j. q. ij. quam pio. & xj. q. iij. quoniam. niſi qs per ſecuritatẽ cibi negligat iuſtitiam: quia tũc ſubtrahenda eſt ei, ut v. q. v. non omnis. niſi tam fame moriatur. ut lxxxvj. diſ. paſce. ſi autem non poſſumus omnibus ſufficeꝛ: tũc danda eſt potius bono, quam malo, & conſanguineo, quam extraneo. & ſic loquitur illud: Deſudet eleemoſyna, &c. & illud: Ordinauit in me charitatem: ut lxxxvj. di. non ſatis.

e Sed quoniam omnes. Arg. quod ratione dubitationis melius eſt ex abundanti aliquid facere, quã aliquid dimittere: ut unde cima quæſtio. tertia. nolite. decima tertia quæſtiõe ſecunda non æſtimemus. xxiiij. q. tertia. corripiantur. & eſt arg. ad quæſtionem, cũ dubitatur, quis ex duobus occiderit hominẽ, quos potius ambo admittãtur ad ordines, quam ambo repellanĩ. [2] Argumentum contra uigeſimatertia quæſtione ultima. ſi quatuor. Quid iuris ſit de hoc. notatur in quæſtionibus, & eſt expreſſum de homicidijs ſignificaſti.

f NOn oportet, &c. Partes. & domum mittere, & eſt contra epiſcopos, qui nolunt prouincias uiſitare, & tamen petunt redimi procurationes, ut x. q. j. relata.

g Propter iniuriam. Id eſt, infamiam.

† Vide in hũc locũ Alci. lib. prætermiſſorum j. in dictiõe agapes. Opinatur. n. Alciat' illa pinas hic legendũ, non agapes.

Eleemoſyna quibus eſt danda.

[1] H. dicit, qđ hoc dicit in euãgelio, ſed neſcio ubi. S; põt ſumi ecclesiaſ. 12. uel hoc dixit ſecundũ interpretationẽ lxx. interpretũ. dicit Rod. qđ iſta autoritas deſudet, &c. ſumit ex c. præcedẽti, ubi dicit ſic: ſi bene feceris, ſcito cui beneſeceris: & erit gratia in oculis tuis multa. Archi.

Dubitatio notabilis.

[2] Arg. ad hoc 33. q. 4. quã magnũ. Lan.

Nulli,

Clerici in tabernis poſsūt qñ que comedere.

a NVlli. Tranſeuntes. ſic in tabernis poſſunt clerici comedere cauſa neceſsitatis, ut xliiij. di. clerici. de ui. & hon. cler. clerici.

b ORatoriū. ab orādo quippe dicit̄, ut in eo nihil aliud, quam oretur, & pſallat̄. ī. c. in oratorio.

c Quidquā aliud Tamen eccleſiaſticæ cāç possunt, & debent tractari in eccleſia, ut ij. q. ij. præceptum.

Sed nō ſeculares. extra de immu. ecle. c. j. ubi de hoc.

PVdicus quoq;. Hęc di. diuidit̄ in quatuor partes, in quarū prima dicit, ꝙ rector eccleſiæ debet eē diſcretus in ſilentio, & utilis in uerbo, ne aut tacenda dicat, aut dicenda ſubticeat. Et ad hoc ꝓbādum inducit c. ſeq. Secūda ibi, In mandatis. Tertia ibi, ſcimus autem. Quarta ibi, pariter quoq;. Io. de Fant.

CASVS. *In hac di. xliij. proſequitur Gratianus viij. c. apoſtolicæ regulæ. ſ. oportet epiſcopum eſſe pudicum. quod uerum eſt, non ſolum factis, ſed etiā uerbis, ut ꝓbatur per cātica canticorū.*

quærat tractet laudib⁹

d Pudicus. Hic breuiter tāgit. vij. c. apoſtolicæ regulæ, oportet epiſcopum eſſe pudicū.

e Genæ. Sicut. n. ꝑ genas cibi, ꝫ ſic per ꝓdicationes eccleſiæ fideles īcorporantur, ut de cō ſec. di. ij. q̃a paſſ⁹.

Scilicet maſticāt, & maſticādo incorporantur. Hugo.

Debet. In hoc. §. proſequit̄ Gratianus viij. ca. apoſtolicæ regulę. ſ. oportet, epiſcopū eſſe doctorem. i. talem, qui ſciat docere. Nam quantū prodeſt bonis per exēpla bonæ uitæ, tātum nocet malis ſi ſileat. Nam prædicatione prælatorū mali ſunt arcendi & corripiendi: ſed in ſua ꝓdicatione debet ꝓlatus eē diſcretus, ne uel tacēda ꝓferat, uel dicēda taceat. Quod ſeq. cap. ꝓbat̄,

Canti. 5. c

CAN. IIII.

NOn oportet in baſilicis ſeu in eccleſijs agapem facere: & intus manducare, uel accubitus ſternere non licet.

Item ex concilio Carthaginenſi iiij.

Niſi neceſsitate coacti, clerici in eccleſia non conuiuentur.

CAN. V.

NVlli epiſcopi uel clerici in eccleſia conuiuētur, niſi fortè tranſeūtes a hoſpitiorum neceſſitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiuſmodi cōuiuijs (quantum poteſt fieri) prohibeantur.

Item ex dictis beati Benedicti abbatis.

De eodem.

PALEA.

ORatoriū b hoc ſit quod dicitur: nec ibi quicquam aliud c geratur, † uel cōdatur, † quàm quod diuinis miniſterijs † conueniat.

Item Auguſtinus.

CAN. VI.

IN oratorio præter orandi & pſallendi cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic & opera iugiter impēſa cōcordēt.

DIST. XLIII.

PVdicus d quoq; dēt eſſe ſacerdos, et moribus, & uerbis pudorem indeſinenter exhibeat. Vnde in Canticis canticorum genæ e ſpōſæ, id eſt, prædicatores, turturi cōparantur.

Debet f ēt gratiā docendi habere: quia ut Hiero. ait, innocētis abſq; ſermone cōuerſatio quantū exemplo prodeſt, tantū ſilentio g nocet. Nā latratu h canum i & baculo k paſtorum lupi ſunt arcēdi. In ipſa aūt doctrina diſcretum oportet eſſe rectorē, ne aut tacēda proferat aut dicenda taceat.

Vnde Greg. iij. c. ſui paſtoralis parte ſecūda ait:

De diſcretione prædicationis, & ſilentij.

CAN. I.

SIt rector diſcretus in ſilentio, utilis & cautus in uerbo, ne aut tacēda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorē protrahit, ita indiſcretum ſilentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe nanq; rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes loqui liberè recta pertimeſcunt & iuxta ueritatis uocem nequaquam gregis cuſtodiæ paſtorum ſtudio, ſed mercenariorum uice deſeruiunt quia ueniente l lupo fugiunt, dū ſe ſub ſilētio abſcondunt. Hinc nanq; eos per prophetam dominus increpat, dicens in Eſaia, Canes muti, non ualentes latrare. m hinc rurſus n quæritur dicens in

f Debet, &c. Hic proſequitur viij. capi. apoſtolicæ regulæ: oportet ordinandum eſſe doctorem, id eſt, talem qui ſciat docere & prædicare, conſiderabit autem prius quibus & quæ prædicet, ꝫ quia nō omnia omnibus ſunt prædicanda. Hæreticis enim ſecreta fidei non ſunt pandēda, ꝫ nec nimis alta dicet minus capacibus. Et ſi ſubditi non obediunt prædicanti, nō ideo ceſſabit à doctrina & correctione eorum. ꝫ

Vt ī. ea. diſtinc. in mādatis.

xj. q. iij. nolite. ī ſi.

g Silentio. Expone negatiue. ſic ij. q. vij. ſancta.

Vt ī. ea. diſt. ſancimus. cū duobus c. ſequen.

h Nam latratu. Id eſt, prædicatione.

i Canum. Infra ij. q. vij. qui nec.

k Et baculo. Cōminationis.

SIt rector. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur ꝙ rector dbet eſſe diſcretus, ut ſileat uel loquatur cum uiderit expedire. Nam ſicut incauta locutio ponit hominē in errorē ſic indiſcretum ſilentiū in errore relinquit. & hoc probatur nouem authoritatib. In ſecunda parte quæ icipit ibi, Sed cū rector. dicitur qđ prædicator debet eē utilis i uerbo. i. talia proferat, per quæ corda audiētiam non lædantur. & hoc probatur trib⁹ authoritatibus. In tertia quæ icipit ibi, Prouidendum quoq; eſt dicitur, quod etiam utilia non debet nimis effundere: quia loquacitas nimia leuis apud homines reputatur. & hoc probat tribus authoritatibus.

l Veniente. Iuxta illud. Nam ſiluiſſe nocet, multoſque ſilentia damnant.

Verſus.

m Latrare. Propter pigritiam.

Eſa. 56. d

n Hinc rurſus. Primo conqueritur, & primo ponit uerba prophetæ. deinde ea exponit, ſic procedit per totum capitulum.

Dicere.

Ezechiele: Non aſcendiſtis ex aduerſo: neq; oppoſuiſtis uos murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die domini. Ex aduerſo quippe aſcendere, eſt pro defenſione gregis uoce libera huius mundi poteſtatibus contraire. Et in die domini in prælio ſtare, eſt prauis decertantibus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. paſtorem enim recta timuiſſe dicere, [a] quid eſt aliud, quã tacendo [b] terga præbuiſſe? qui nimirum ſi pro grege ſe obijcit, murum pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rurſus delinquenti populo dicitur in Ieremia, Prophetæ tui uiderunt tibi falſa & ſtulta, nec aperiebant tibi iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiã prouocarent. Prophetæ quippe in ſacro eloquio nonnunquam doctores uocantur: qui dum fugitiua [c] eſſe præſentia iudicant, quæ futura ſunt manifeſtant. Quos [d] diuinus ſermo falſa uidere redarguit, quia dum culpas corripere metuunt, incaſſum delinquentibus, promiſſa ſecuritate [e] blandiuntur. Qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt: quia ab increpationis uoce conticeſcunt. Clauis quippe apertionis, eſt ſermo [f] correctionis, quæ increpãdo culpam detegit, quam ſæpe neſcit [g] ipſe etiã, qui perpetrauit. Hinc etiam Paulus ait ad Titum. Vt potens ſis in doctrina ſana exhortari, & eos, qui cõtradicunt, redarguere. Hinc per Malachiam dicitur, Labia ſacerdotis cuſtodiunt [h] ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus [i] domini exercituum eſt. Hinc per Eſaiã dominus monet dicens: Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta uocem tuam. Præconis [k] quippe officium ſuſcipit quiſquis ad ſacerdotium accedit, ut ante aduentum iudicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet declamando gradiatur. Sacerdos ergo, ſi prædicationis eſt neſcius, quam tibi clamoris uocem daturus eſt præco mutus? Hinc eſt. n. quod in actibus Apoſtolorum legitur, Super paſtores [l] primos in linguarum ſpecie ſpiritus ſanctus inſedit, quia nimirum quos repleuerit, de ſe protinus loquentes facit. Hinc Moyſi præcipitur in Exodo, ut tabernaculum ſacerdos ingrediens tintinabulis [m] ambiatur, ut uidelicet prædicatoris uoces habeat, ne ſuperni inſpectoris iudicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt, ut audiatur ſonitus, quando ingreditur & egreditur ſanctuarium in conſpectu domini, & non moriatur. [n] Sacerdos nanque ingrediens, uel egrediens, moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit. Aptè autem tintinabula ueſtimentis illius deſcribuntur inſerta. Veſtimenta enim ſacerdotis quid aliud, quàm recta opera debemus accipere, propheta teſtante, qui ait in Pſal. Sacerdotes tui induantur iuſtitia? Veſtimentis itaque illius tintinabula inhærent, ſi uitæ uiam cum linguæ ſonitu ipſa quoque opera [o] ſacerdotis clament. Sed cùm rector ſe ad loquendum præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur, attendat, ne ſi inordinatè ad loquendum rapitur, erroris uulnere corda audientium feriantur: & cùm fortaſſe ſapientem ſe uideri deſiderat, uirtutis compagem inſipienter abſcindat. Hinc nanque ueritas dicit in Marco: Sa-

Ezec. 13. a. Thre. 2. c. ad Tit. 1. b. Mala. 2. b. Eſa. 58. a. Actu. 2. b. Exo. 28. Pſal. 136.

[a] Dicere. Id eſt, dicitur.
[b] Tacendo. No. quod tacens & timens fugere dicitur, unde etiam tacens pro contumace habetur, ut lxv. di. ſi forte. & ff. de interr. acti. de ætate. §. qui tacuit.
[c] Qui dum fugitiua. i. tranſitoria.
[d] Quos ſimplex relatio. Non refertur ad immediate dictum.
[e] Securitate. No. ipſo quod tacetur, promittitur ſecuritas delinquentibus, ut lxxxiij. diſ. error.
[f] Sermo. Doctoris.
[g] Neſcit. Scilicet eſſe peccatum ille cui prædicat: uel cum eius pœnitentia auditur, quæritur ab eo locus & tempus, & perſona, cum qua deliquit, quę forte peccator propter uerecundiam uult occultare, ut de pœ. di. vj. c. j i fi. [?] Tamen in quæſtionibus, ubi fit præiudiciũ alij, non fiẽt ſpeciales interrogationes, ut ff. de quæſtio. l. j. §. qui quæſtionem.
[?] Et de pœ. diſ. v. c. j. i prin.
[h] Cuſtodiunt. Id eſt, cuſtodire debent.
[i] Quia Angelus. Id eſt, nuntius domini.
[k] Præconis. Infra, de conſe. di. iiij. baptiſmus.
[l] Paſtores. Id eſt, Apoſtolus.
[m] Tintinabulis. Octoginta tintinabula & totidem mala punica in inferiori margine tunicæ ſacerdotis pẽdebant.
[n] Non moriatur. Anima, ſcilicet, peccando, uel ut fama eius non ſit mortua.
[o] Opera. Argumentũ, quod ſi aliqua permiſerit ſe deſponſari, uel arrari, licet expreſſe non conſentiat, uidetur quod ſponſalia ſint contracta. Arg. xxx. q. v. fœminæ. xxvij. q. ij. ſi quis deſponſauerit. xxxij. qõ. ij. honorantur. ff. de ſpon. ſed ea. [p] Nã opera probant, ut xlvj. diſt. c. j. xl. q. iij. exiſtimãt. xxij. q. v. cauere. ut extra de ijs quæ fiũt à maio. par. ca. ex ore. Arg. ff. de minori. ſi filius. ff. de inoffi. teſt. l. ult. ff. de ædil. edic. ſi tamen. §. ei qui. Ioã. Ego dico, quod ſi contrahentes poſſunt loqui, exprimere debent conſenſum ſuum, alioqui nõ iudicaretur pro matrimonio, cũ neceſſaria ſint uerba quantum ad eccleſiã, ut extra de ſpon. tuæ fraternitatis. Quia etiã mutus, ſi cõtrahit, ſignis debet exprimere cõſenſum, ut extra de ſpon. cum apud. Bar. Brixiẽ.
[p] Dicas q̃ ſi parentes cõtrahãt cũ filijs, ſufficit eorũ taciturnitas, ut in iurib' pdictis. & extra de deſpon. ſpe. acceſſit. & c. de illis. Archi. Verba in cõtrahendo matrimonio, an ſint de neceſſitate.

Sed

lem in uobis, & pacem habete inter uos. Per ſalem quippe uerbi ſapientia deſignatur. Qui ergo loqui ſapienter nititur, magnopere metuat, ne eius eloquio audientium unitas cõfundatur. Hinc Paulus ait ad Romanos: Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere a ad ſobrietatem. b Hinc in Exodo in ſacerdotis ueſte iuxta diuinam uocem tintinabulis mala punica coniũguntur. Quid ergo per mala punica, niſi fidei unitas deſignatẽ? Nam ſicut in malo punico uno exterius cortice multa interius, grana muniuntur: ſic innumeros ſanctę eccleſiæ populos unitas fidei cõtegit: quos intus diuerſitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendũ proruat, hoc quod iã præmiſimus, per ſemetipſum ueritas diſcipulis clamat in Marco: Habete ſalem in uobis: & pacem inter uos: ac ſi figurate per habitum ſacerdotis dicat: Mala punica tintinabulis iungite, ut per omne, quod dicitis, unitatẽ fidei cauta obſeruatione teneatis. Prouidendum quoque eſt ſolicita intentione rectoribus, ut ab eis nõ ſolum praua nullo modo, ſed nec recta quidẽ nimie c & inordinate proferantur: quia ſæpe dictorum uirtus perditur, cum apud corda audientium loquacitas incauta opportunitate leuigatur: d & authorem ſuum hæc eadẽ loquacitas inquinat, qui ſeruire auditoribus ad uſum profectus ignorat. Vnde bene per Moyſen dicitur in Leuitico: Vir qui fluxum ſeminis patitur, immundus erit. e In mẽte quippe audientium ſemen futuræ cogitationis eſt audita æqualitas locutionis: quia dum per auditorem ſermo cõcipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi ſapientibus in Actibus Apoſtolorũ, Prædicator egregius ſeminiuerbius f eſt uocatus. Qui ergo fluxum ſeminis ſuſtinet, immundus aſſeritur: quia multiloquio ſubditus, ex eo ſeſe inquinat. quòd ſi ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientiũ corde potuiſſet: dumque incautus per loquacitatẽ defluit, non ad uſum generis, ſed ad immunditiam ſemẽ fundit. Vnde Paulus quoque cum diſcipulum de inſtantia prædicationis admoneret, dixit ad Timotheũ epiſtola ſecunda, Teſtificor coram Deo & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt uiuos & mortuos, & per aduentum ipſius, & regnum eius, prædica uerbum, inſta opportune & importune. Dicturus importune, præmiſit g opportune: quia ſcilicet apud auditoris mentem ipſa ſua utilitate ſe deſtruit, ſi habere importunitas h opportunitatem neſcit.

Item Origenes.

Porcis & canibus ſacra non ſunt committenda.

CAN. II.

a IN mandatis i habemus, ut ueniẽtes ad ciuitatem diſcamus prius, quis in ea dignus ſit, ut apud eum cibum ſumamus: quanto magis noſce oportet quis qualisve ſit is, cui immortalitatis uerba credenda ſunt? Solliciti enim debemus eſſe ne margaritas noſtras mittamus ante porcos. Sed ob alias cauſas utile eſt uiri huiuſmodi habere notitiam. Si enim ſciã, quia in his, de quibus non poteſt k du

---

Mar. 9. g — a Sed ſapere. Ad hæc quæ hic dicuntur, bene facit extra de hære. cũ ex iniuncto.
b Ad ſobrietatem. Id eſt. ſine præſumptione.
c Nimie. id eſt, in multiloquio.
Ro. 12. a — d Leuigatur. id eſt leuis & inanis ab auditoribus iudicatur.
Exo. 28. f — e Erit. ſcilicet uſque ad ueſperam: ut s. diſtinct. vj. teſtamentum.
Seminiuerbi' qui dicatur. — f Seminiuerbius. a pſbyteris Athenienſium dictũ eſt de Apoſtolo: quid ſibi uult iſte ſeminator uerborum. & ſecundum hoc erit hic ſeminiuerbius. ſed ſi habes ſemiuerbius: tunc dic, quod obſcurus erat: uel quia (ut dicitur) uitium linguæ habebat.

ADDITIO.

Seminiuerbius. id eſt ſeminans uerba, uel. i. abbreuiãs uerba, ſecũdũ Lauren. Item Paulus in quadam ſequentia dicitur ſpermologus. Sperma. n. Græcę, Latine dicitur ſemen, & logos ſermo, ſecundum Hugo. — Mar. 9. g

a Alias dicitur qđ de ordine ſcripturæ nõ eſt curãdum. ff. de ſolu. l. nec enim. Archidia. Argumentum ab ordine uerborum ſumitur. — g Præmiſit. Arg. quod ab ordine uerborum eſt argumentandum. xx. diſtinct. c. j. & xxiiij. quæſtio. iiij. diſplicet. & j. quæſtio. j. ut euidenter. & iij. quæſtio. vij. in grauibus. extra de reſcrip. cum dilecta. Et ſi præcedẽs uerbum eſt dubiũ, & ſequens manifeſtũ ſequẽs clauſula eſt ſequenda. ff. de pe. u. here. utrum aũt. Quandoque etiam ſecundũ præcedentem exponitur ſequẽs. ff. de lega. j. ſi ſeruus plurium. i ſi.
h Importunitas. Not. quod propter tria cõſueuit induci capt. ſcilicet qđ tacẽs & timens uidentur fugere. Itẽ qđ æque aliquid probatur factis ut dictis. Item ordinẽ uerborum attendẽdum, ut per not. s. poſita patet. — Leuit. 51.

IN mãdatis. Hęc eſt ſecũda pars. huius diſt. in qua dicitur, & hæreticis & paganis non ſunt ſecreta noſtræ fidei manifeſtãda. & hoc ca. ad hoc ꝓbandũ inducit. Si tu quæras, quæ dicta Origenis recipiant. Rñ. recipit eccleſia tã quã ſua ea quæ de dictis eius Hier. recipit. alias ſunt cũ ſuo authore dãnata per papam Gelaſium. xv. diſ. ſancta Roma. uer. itẽ Origenis. Io. de Fant. — Act. 17. d
i In mandatis. ſcilicet Euangelicis. Matthæi x. cap. & Mar. vij. ubi dominus præcepit diſcipulis ſuis: In quancũque ciuitatẽ intraueritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ſic ibi manete. Ex uerbis illis arguitur hic à minori. Lauren. — Additio. — 2. Timo, 4. a.
k Nõ poteſt. Nam timor in dubijs deteriora canit. Et Lucanus, Peſsimus in dubijs augur timor. — Lucanus. — Matt. 7. a — Leuit. 51.

Quod

bitari, quòd [a] bona ſint emendatus eſt & inculpabilis, hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis & humanus eſt (quæ utiq; bona eſſe nullus ambigit) tunc conſequẽs uidebitur, ut ei qui obtinet bona uirtutum, [b] etiam quod deeſt fidei, & ſcientiæ conferatur: & in quibus maculari eius uita uidebat̃, quæ eſt in reliquis probabilis, emẽdetur. Si uero in ijs quæ palam [c] ſunt, peccatis inuolutus permanet [d] & inquinatus, non me oportet aliquid de ſecretioribus [e] & remotis diuinæ ſciẽtiæ proloqui, ſed magis proteſtari & conuenire illũ ut peccare deſinat, & actus ſuos a uitijs emendet. Quòd ſi ingeſſerit ſe, & prouocauerit nos dicere ea, quæ eum minus recte agentem nõ oporteat audire, prudẽter [f] eum debemus eludere. [g] Nã nihil omnino reſpondere, auditorum cauſa utile nõ uidetur: ne forte exiſtiment nos reſpõſionis penuria [h] declinare certamen, & ſic fides eorum lædatur, non intelligentium propoſitum noſtrum.

Item Anacletus.

Verba prædicationis perſecutoribus ſuis prælati non ſubtrahant. CAN. III.

[3] SCimus autem multos ob id infeſtare doctores ſuos, ut eos perdant, [i] & placita propriæ uolũtatis adimpleãt: non propterea tamen doctores, inquantum uires ſuppetunt, a recta æmulatione, [k] & bona intentione recedere [l] debẽt: ſcientes, quia beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.

Item Gregorius Venantio epiſcopo.

Non eſt mundus a ſanguine ſubiectorum, qui Dei conſilium illis non annuntiat.

CAN. IIII.

EPheſijs Paulus [m] dicit: Mũdæ ſunt manus meæ a ſanguine [n] omnium ueſtrum. Non enim ſubterfugi, quo minus annuntiarem [o] omne conſilium Dei uobis. Mundus [p] ergo a ſanguine eorum non eſſet, ſi eis Dei conſilium annuntiare noluiſſet: quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo [q] paſtor occidit.

Item Nicolaus papa.

Aeternæ dãnationis pœnam incurrit prædicator, qui ſemen uerbi Dei non ſpargit.

CAN. V.

DIſpẽſatio eſt nobis cœleſtis ſeminis iniuncta: uæ [r] ſi non ſparſerimus, uæ, ſi tacuerimus. Quod cum electionis uas formidet, & clamet: [ſ] quãto magis [t] cuilibet exiguo metuendũ eſt? proinde ſicut non leue diſcrimen incũbit pontificibus

a Quod. id eſt, quia bona ſint.

b Virtutum. Ergo uidetur, quod qui non habet fidẽ, poſſit habere uirtutem, quod nõ eſt uerum, ut xxiiij. quæſtio. j. ubi.

c Quæ palam. id eſt, indubitanter ſunt mala.

d Permanet. ſæpius admonitus.

e De ſecretioribus. ſed ea quæ ſpectãt ad admonitionẽ, non autem ſecreta fidei: quia ſi illa ſciret, facilius nos inde impugnaret, ut xj. quæſtio. iij. nolite.

f Prudenter. trãſferendo nos callide ad alienam materiam cum nec ipſi debeant alieni regni ſcrutari arcana. C. de commer. mercatores. & extra de elect. quod ſicut. imo ſubtili ingenio debemus a barbaris extorquere aurum, ut C. de commercijs. l. ij. & xiiij. quæſt. iiij. ab illo. & quæſtio. v. cap. dixit.

Dolus bonus.

g Eludere. Nota dolum eſſe bonum contra hoſtem. ſic xxij. quæſt. ij. utilem. & ff. de dolo. l. prima.

h Penuria. Argu. cõtra. infra xxiiij. quæſt. iij. cum quibus.

3 Dic quod ibi loquitur de hæreticis dãnatis, hic de occultis. uel dic quod cum eis poſſimus loqui quãtum ad ea, quę pñt eos reducere ad fidem, ut not. s. ca. proxi. Arc.

SCimus. Hęc eſt tertia pars huius diſtinct. in qua dicitur quod ſi prę lati non corrigunt ſuos ſubditos, ſanguis ſubditorũ de prælatorum manibus requiretur. Si autem faciamus, quod in nobis eſt, nõ imputatur nobis malitia ſubditorum. & hoc probat per iſta tria capit. Ioãnes de Fant.

i Perdant. id eſt, confundant.

Aemulor uaria ſignificata habet.

k Aemulatione. id eſt, dilectione. Vnde nota uerſum qui ualet ad multas expoſitiones. Aemulor, inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Bartol.

Prælatus propter perſecutionem non deſerat prædicationẽ.

l Recedere. Nota quod propter ſubſanationem uel perſecutionẽ non ceſſabit doctor a docendo, uel prę latus a prædicando, ut hic, & xj. quæſtio. iij. nolite. Quia & ſi illi non proficiant, tamen ipſe faciat quod ſuum eſt: ut xlvij. diſt. quod apud nos. & xxiiij. quæſt. iiij. ſicut non eſt. Nec obſt. ſupra cap. proxim. ubi dicit quod prudenter debemus eludere tales. Nec etiã illud obſt. xxiiij. quæſtio. iij. dicit Apoſtolus. ubi dicit, hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita. Quia utrunque illorum obtinet in ſecretioribus fidei quæ non debemus pãdere illis. Sed ab illis, quæ faciũt ad correctionem, nunquã ceſſandũ eſt: ut j. q. vij. cõuenientibus. Ioan. Hodie aũt ſi hæretici non corrigãtur, ſtatim tradendi ſunt curiæ ſeculari ad puniendum. Si autem corrigantur & iurẽt ſtare mandato eccleſiæ, in perpetuo carcere debẽt detrudi ad agendã pœnitentiã, ut extra de hæreti. cap. penul. Barto.

Matt. 5.

m EPheſijs Paulus i actibus. Apoſtolorum. xx. capitu.

Actuũ 20. f

n A ſanguine. id eſt, a peccato.

o Annuntiarem. Arg. quod ſi per te non ſtat aliquid, quo minus fiat, non eſt tibi imputandũ: ut xxxiiij. quæſtio. ij. admonere. & xlvij. diſt. c. ulti. & §. neceſſe. & C. de inſti. & ſubſtitu. l. j. Ar. cõtra extra de eo, qui mit. i poſ. cauſa rei ſer. cap. j. Io. Sed certe ibi ſtetit non per petentem poſſeſſionẽ. ff. de regul. iuris. l. culpa. Barto.

Imputandũ nõ eſt ei, per quẽ non ſtat.

p Mundus. Argu. a deſtructione antecedẽtis, ut xxiiij. q. ij. ſane.

q Tacendo. infra lxxxiij. diſt. error.

r DIſpenſatio. Væ. alias ueh. ſcilicet æterna mors. xj. quæſt. iij. ueh qui.

ſ Et clamet. infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? s. vj. diſtinct. ſed penſandum.

ADDITIO Vel dic clamet prædicando, uel ſe timere æternam damnationem, ſecundum Hug.

t Quanto magis. Argu. a maiori, ut xxxij. quæſtio. v. ſi Paulus. viij. q. j. ſi ergo tantus.

His

a Hiſ. Id eſt, ſubditis.
b Parere. Id eſt, obedire.
Pariter. Hæc eſt quarta pars huius diſt. Dictum eſt ſupra in cap. in mandatis. quod ſecreta fidei non ſunt hæreticis reuelanda. Nunc uero dicit Gratianus, quod idem eſt de catholicis indignis, & non intelligentibus: ſi autẽ ſecus fiat, non fit ad eorum utilitatẽ: ſed potius ad oſtentationem, uel adulationem, uel ſcientiæ iactationẽ, uel propter loquacitatem incautam. Et hoc probat per expoſitionem Beati immaculati. Ex quibus omnibus patet, quod ſi prælatus in prædicando diſcretionem non ſeruat, tãquam torto naſo, id eſt, diſcretione carens, ſacerdotis officio uidetur indignus.
c Irreuocabile. Horatius: Nam ſemel emiſſum manet irreuocabile uerbum. extra de uerb. ſig. ſorus. & Ouidius, Neſcit uox miſſa reuerti. iuxta illud, Vox emiſſa ſemel, irreditura uolat.
d Torto. ĩ. diſtin. xlix. c. j. Hinc etenim naſum cõparat diſcretioni: qa per eum perpendiť odor, & fœtor.
Cvm autẽ. Hęc ii. di uidit i tres ptes, i quarũ pria pbat de tẽperãtia gulæ. & hoc probat p quatuor authoritates ſanctorum patrum. Secunda ibi, Multis. Tertia ibi, Non oportet. Io. de Fan.
Cum autem. Hęc diſtinctio ſpectat ad tertium capitulũ Apoſtolicæ regulæ, quæ tractata

† Text. eſt in ſi. in l. j. C. de ſtatu. & imagi. ubi uide quid ſit adulatio.

Prompti ad loquendum ſunt arguendi.

a Ad idẽ v. q. v. qui ambulat. ff. de capt. & poſtli. reuerſ. in bello. §. ſacta. in authẽ. de æqual. do. §. hinc igitur. in fin. Archidia.

ſiluiſſe, qđ cõgruit: ita his a (qđ abſit) nõ mediocre periculũ eſt, q cùm debeãt parere, b deſpiciũt.
4 *Pariter quoq; obſeruare debet ſacerdos, ne indignis & non intelligẽtibus ſecreta myſteria ſua pdicatione reſerare incipiat. Qui.n.ea docet, quę ab auditoribus nõ ualent intelligi, non ad eorum utilitatẽ, ſed ſui oſtentationẽ facit. Vnde in expoſitione Beati immaculati, dicitur: Vitiũ animi eſt, indignis ſecreta uulgare. qđ fit uel loquacitate incauta: dũ ſine iudicio uolat irreuocabile c uerbũ: uel adulatione, ut ei placeat, † cui ſacra reuelat: uel iactatione ſcientię, ut plura ſcire uideatur. In quibus omnibus profectò datur intelligi, quanta debet eſſe diſcretio in prædicatione ſacerdotis, qua ſi fortè caruerit, tanquam torto d naſo ſacerdotalis officij indicatur indignus.*

DISTIN. XLIIII.

a g C*Vm aũt ui nolẽtus eſſe prohibeatur, gulę intemperantiam nequaquã habere permittitur. Neq;.n.ebrietas prohibetur, & uoracitas pmittitur. Vtrunq; e enim ĩter opera tenebrarũ Apoſtolus cõmemorat ſcribẽs Romanis: Nõ in comeſſationibus & eb rietatibus. Ventris nanque ingluuies ad luxuriã prouocat facilè, & omne opus bonum diſſoluit. Vnde Hierony. Venter & genitalia ſibimet ipſis uicina ſunt: ut ex uicinitate membrorum confederatio intelligatur uitiorũ. Hinc Nabuzardan princeps cocorum muros Ieruſalem deſtruxiſſe legitur, quia uenter, cui multitudo cocorum deſeruit, ædificia uirtutum ad ſolum redigit. Sacerdos itaque de altari uiuere, f non luxuriari quærat. unde ait Hierony. Tibi ò ſacerdos de altari uiuere, nõ luxuriari permittitur. Sunt autem comeſſationes non ſolùm ſacerdotibus, ſed etiã laicis noxiæ: qui feſtiuos & ſolennes dies non aliter ſe dignè celebrare putant, niſi comeſſationibus deſeruiant.*

Vnde Auguſt. ſcribit ad Aurelium epiſcopum.

Non eſt uacandum comeſſationibus & ebrietatibus.

CAN. I.

Comeſſationes, & ebrietates ita cõceſſę, & licitæ putantˀ, g ut in honorẽ beatiſsimorũ martyrũ non ſolùm per ſolennes dies (quod unuſquiſq; lugendum h uideat, qui hæc nõ carneis i oculis inſpicit) ſed & quotidie celebrẽtur. Et poſt pauca: Nõ ergo aſperè (quantũ exiſtimo) non duriter, nõ modò imperioſo iſta tollũtur: ſed magis docendo, quàm iubendo: magis monendo, quã minãdo: ſic.n. agendũ eſt cum multitudine k peccantium. Seueritas autem exercenda eſt in peccata paucorum, & ſi quid minamur, cùm

eſt trigeſimaquinta diſt. oportet ordinandum eſſe nõ uinolẽtum, ſed ſobrium. Sed nõ tractauit ibi, niſi đ ſobrietate potˀ. ideo reſumit eã hic, & tractat de temperantia & ſobrietate cibi. Annectit, quod laici, & clerici qui faciũt magna conuiuia cauſa laſciuiæ, delinquunt. 2 Itẽ addit, quod clerici non debent comedere, uel bibere in taberna niſi neceſſitas cogat. 3 Deinde dicit, qđ cibũ clericorũ ſemper præcedet & ſequetur oratio. Item quod in ſacerdotali cõuiuio ſemper debet legi lectio ſacræ ſcripturæ.
e Vtrunq;. Argu. quod uno prohibito, uel permiſſo. idẽm erit in cõnexo ſibi: ut ĩ. di. iiij. denique. & j. q. j. ſicut Chriſtus. Et ĩ hic ar. quod ſi Papa uel epiſcopus ſcienter aliquẽ ordinat, uideť reſtituere ipſũ famę, 4 cum fama & ſacerdotiũ ſibi ſunt annexa. Ioan. Quod falſum eſt, ut extra de ſchiſma. ca. ij. ubi dicitur qđ probare debet ſecum fuiſſe diſpenſatum [illegible].
f Viuere. Sufficere debet ergo clerico, quod uiuat. i. ſola neceſſaria habeat: & arctatur illa neceſsitas tãtũ ad uictum & ueſtitum: ut xij. q. j. epiſcopus. Qualiter tamen hoc intelligẽdum eſt, dixi xxj. q. j. c. j.
g Comeſſationes. Putantur. A ſtultis uidelicet.
h Lugendum. Id eſt, nonne unuſquiſque hoc lugẽdum uideat?
i Carneis. Sed ſpiritualibus.
k Cum multitudine.

4. Re.
Conuiuia reprobata.

2 Infra e. c. cõuiuia. & c. multis.

3 Vt infra ea. non oportet. & duobus c. ſeq. Et cõ cor. gl. in c. nulli. in gl. j ſupra xlij. diſt.

Ordo purgat infamiam.

4 Arg. C. de his, qui no. infa. l. iij. idẽ ſenſit Hug.

Victus & ueſtitˀ ſufficiunt clerico.

Quod legit & no. 24 q. 2. reſecãdæ. & xxxij q6. xiii. ſic nõ ſunt. i gl. ult.

dine. Multi ſunt xl. ut extra de clerici excommu. latores. Aliquãdo xxiij. millia ſũt pauci: ut xlv. diſtinct. diſciplina. Et habes hic quod propter multitudinẽ detrahiẽ ſeueritati: ut quinq. di. cõſtitueretur. & j. q. vij. quoties. & xxiij. q. iiij. ipſa pietas. & cap. non poteſt. quandoque & cum paucitate mitius agendum eſt, cũ timetur ſcandalum. xxiij. qõ. iiij. cũ quiſq;. 1 Vbi ergo aliq̃d male fit, & quaſi ex authoritate defenditur, tunc non debet dormire ſeueritas: quãdo uero defenditur, tũc diſſimulari põt propter ſcãdalum, ut de pœni. diſtin. vj. capitu. j. in fin. & lxxxij. diſtin. plurimos. & quinquage. diſtin. domino ſancto. ſed propter ſcandalũ nũquam debet deſeri ueritas ipſa, ut extra de regulis iur. qui ſcãdalizauerit. 2 Sed ſeueritas pœnarum poteſt deſeri, ut hic. Io. Item ubi non habet locũ diſpenſationis remediũ, ut in matrimonio, propter multitudinem nõ eſt recedendũ à ſeueritate canonica ut extra de transactio. ex parte. B. 3

Seueritati, an propter multitudinẽ uel paucitatẽ detrahat.

1 Cõcor. tex. i l. de curionum & ibi glo. & doc. C. de pœn.

2 Vbi de hoc, & extra d têp. ordi. ſane. ibi uideas.

3 Sed & tacet quãq; platus nõ ꝓpter ſcãdalum: ſed ꝓpter maius malũ, quod poſſet eccleſiæ puenire. ut cum Rex aliq̃d facit in rebus eccleſiæ, ſecundum Lau.

a N On oporter. Vſq;. Impropriè ponit hic uſque, cũ nulli ſint in medio.

b Qui in propoſito. Vt Deo deuoti conuerſi. xij. q. j. duo. &c.

c N Vlli clerico. Ergaſterium. Id eſt, ſtationem.

d Quanto magis. Cui non licet minus, licebit, & maius: ut hic, & xxiiij. qõ. j. miramur. & lxxiiij. diſt geſta. xxiiij. quæſt. v.

dolore fiat, de ſcripturis comminando uindictam futuram: ne noſipſi in noſtra poteſtate, ſed Deus in noſtro ſermone timeatur. Itaq; prius monebuntur ſpirituales, aut ſpiritualibus proximi: quorum authoritate & leniſsimis quidem, & inſtantiſsimis admonitionibns cætera multitudo frangatur.

Item ex concilio Laodicenſi.

Nulli clericorũ, aut continentium, licet tabernas intrare.

CAN. II.

NOn oportet clericos ſeruiẽtes à preſbyteris, uſque [a] ad diacones, & deinceps ordinis eccleſiaſtici omnes uſque ad miniſtros, aut lectores, aut exorciſtas, aut pſalmiſtas, aut etiam eos, qui in propoſito [b] continentiæ ſunt, tabernas (niſi cauſa neceſsitatis) intrare.

Item ex vj. ſynodo.

Deponatur clericus, qui tabernam aut ergaſterium habere noluerit.

CAN. III.

NVlli clerico licet tabernam, aut ergaſterium [c] habere ſi enim huiuſmodi tabernam ingredi prohibetur, quantò magis [d] alijs miniſtrare in ea? Si quis uerò tale quid fecerit, aut ceſſet, [e] aut deponatur.

Item ex concilio Carthaginenſi iiij.

Niſi neceſsitate compulſi, clerici tabernas non ingrediãtur.

CAN. IIII.

CLerici edendi, uel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis [f] neceſſitate compulſi.

Item Gregorius natali epiſcopo.

Corripiendus eſt epiſcopus, qui co nuiuijs occupatur.

CAN. V.

MVltis ab urbe tua uenientibus, frater chariſsime didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te conuiuijs occupatũ: quæ audita nõ crederem, niſi hæc actionum [g] † tuarum experimentis probarem. Nam quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi inuigiles, [h] ſed ipſum quoque uſum eccleſiaſtici ordinis ignores: hoc eſt in teſtimonium, [i] quòd his, ſub quibus es poſitus, ſeruare reuerentiam neſcis.

Idem ad eundem.

De eodem.

CAN. VI.

COnuiuia cõmunia, quæ ex intẽtione impendendæ charitatis fiũt, rectè ueſtra fraternitas in ſuis epiſtolis laudat: ſed tamẽ ſciendum eſt, quia tũc ex charitate ueraciter prodeunt, cùm in eis nulla abſentiũ uita mordetur, [k] nullus ex irriſione reprehẽditur: nec in eis inanes ſecularium negotiorum fabulæ, ſed uerba ſacræ lectionis audiuntur: cùm nõ plus, quàm neceſſe ſit, ſeruitur corpori, ſed ſola eius infirmitas reficitur, ut ad uſus exercendæ uirtutis habeatur. Hæc itaque, ſi uos in ueſtris conuiuijs agitis, abſtinentium [l] † (fateor) magiſtri eſtis.

Item ex concilio Nanetenſi.

PALEA.

NVllus presbyterorũ quando ad anniuer

pœnale. 4 ſicut 5 caſu conuerſo. ſcilicet cui licet maius, & minus. xvj. q. ij. uiſis.

e Aut ceſſet. Sic xxxv. di. c. j.

f C Lerici: Niſi peregrinationis. Nota quod permittitur uiatori, quod alij non permittitur. Arg. ſimile ĩ. xj. q. iiij. quoniam multos.

g M Vltis. Hæc eſt ij. pars huius diſt. in qua reprehenditur quidam Natalis epiſcopus, qui ſemper erat in comeſſationibus, ita q̃d officiũ ſuũ neſciebat: & ita alijs detrahebat. & hoc probat per hoc c. & per c. ſeq. Io. de Fant.

g Actionum. Arg. præſumi contra aliquem quandoque propter crimen præteritum. xviij. diſtin. peruenit. 5 xxxiiij. queſtio. j. cum per bellicam. Quandoque ex præſenti circa præſens, ut hic. quandoq; circa futurum. quinq. diſt. ſi quis diaconus. Quandoq; ex præterito circa præteritum. xxij. q. j. nõ eſt. Quandoque ex præterito circa futurum. xxiiij. q. v. ſi apud. & lxxxij. diſt. plurimos.

h Inuigiles. Quæ duo, ſcilicet lectioni ſtudere, & exhortationi inuigilare, ſũt opera põtificis. xxxvj. diſt. cap. ultimo.

i In teſtimoniũ. Hic unum factum probat aliud, ut j. q. j. conſtat. &c.

k C Onuiuiæ. Mordetur. Vnde uerſus, Quiſquis amat dictis abſentum rodere uitam, Hãc menſam uetitam nouerit eſſe ſibi.

l Abſtinentium. Not. ꝙ abſtinẽs dicitur, qui bñ comedit: & continens dicitur

4 Ad idẽ 30. q. 3. ꝑ ſtaciũ. ff. de interdict. & releg. l. relegatorũ. §. ult. Arch.

† Adde q̃d actio hic accipitur ꝓ actu ſimile in l. magiſtratuũ. C. de adop. & in l. iij. ff. de offic. procõſ. & ĩ. e. di. rõnis.

5 Vbi de hoc, & extra de præſump. ſcribam. & C. de adult. ſi qui. 31. q. 1. ſi quis uxore. extra de electiõn. offic. cij. Arch.

† Abſtinentiæ.

citur, qui tamē co gnoſcit uxorē ſuā: ut xxj.di. Nicena.
a N On oportet. hic habēt quidā.c.nullus quod eſt.j̄.de conſe.diſt.v.nullus.
b Ex ſymbolis. ſymbolum eſt, quā do plures cōferūt ad cōuiuia faciēda idem eſt cōfertū.
c Celebrare Nam ut ait Iuuenalis: Miſerum eſt aliena uiuere quadra.
d P Ro reuerētia.j̄.de cōſe.diſt.v.in oībus.
e N On liceat. Hymno.j̄. de cōſec. diſtin. ij. panis & calix. & capit.didicimus.
Sequi

ſarium diem xxx. aut vij. uel iij. alicuius defuncti, aut quacūq; uocatione ad collectā conuenerit, ſe inebriare ullatenus præſumat nec precatus amore ſanctorum, uel ipſius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, uel ſe aliena precatione ingurgitare: nec plauſus & riſus inconditos & fabulas inanes ibi referre, aut cātare præſumat, aut turpia ioca, uel urſo, uel tornatricibus ante ſe fieri patiatur: nec laruas dæmonū ante ſe ferri conſentiat: quia hoc diabolicum eſt, & ſacris canonibus prohibitum.

Item ex eodem.

De eodem.

PALEA.

Q *Vādo autem cōueniunt presbyteri ad aliquod conuiuiū, aliquis prior illorum uerſum ante menſam incipiat, et cibum benedicat: & tunc ſecundum ordinē ſedeant, alter alteri honorem præbentes: & per uices cibum, & potum benedicant: & aliquis de illorum clericis aliquid de ſancta ſcriptura legat. Poſt refectionem ſimiliter hymnum dicant ad exemplum domini: ſicut in cœna feciſſe legitur, et ſe contineant oēs presbyteri, maxime in talibus locis, ut non uituperetur miniſteriū eorū.*

Item ex eodem.

De eodem.

PALEA.

Q *Vādo presbyteri per calēdas ſimul conueniunt poſt peractum diuinum miniſterium ad neceſſariam collectionem, non quaſi ad plenam refectionem, ſed quaſi ad prandiū ibi ad tabulas reſideāt, ne per talia inhoneſta conuiuia ſe inuicem grauēt quia indecens eſt, et oneroſum. Sepe etiam tarde ad eccleſiam redeuntes maius damnum de reprehenſione conſequuntur (quod de grauedine mutua cōtrahunt) quàm lucrū ibi faciant. Nā de hmōi cōuentu Paulus Corinthios reprehendit: quia inconuenienter cœnam dominicā manducare conueniebant. Sic & qui ad cœnam dominicā, id eſt, ad collationem uerbi ſub occaſione cōueniunt, & ex ingluuietate uentris cauſa coniunguntur, reprehenſibiles coram Deo & hominibus habētur. Et ideo peractis oībus qui nolūt panē cū charitate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangant: & ſinguli ſingulū bibere faciant: & maxime ultra tertiam uicem poculū non contingant: & ſic ad eccleſias redeant.* 1.Cor.11.

Item ex concilio Laodicenſi.

Chriſtiani ex ſymbolis conuiuia non celebrent.

CAN. VII.

3 N On oportet [a] miniſtros altaris, uel quoslibet clericos aut etiā laicos Chrīanos ex ſymbolis [b] (quæ uulgus comeſſalia appellat) cōuiuia celebrare. [c]

Item ex concilio Toletano tertio.

Sacrarum ſcripturarum lectio ſacerdotalibus ſemper conuiuijs miſceatur. CAN. VIII.

P Ro reuerentia [d] Dei, & ſacerdotum id uniuerſa cōſtituit ſynodus, ut (quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulæ interponi) in omni ſacerdotali conuiuio lectio diuinarū ſcripturarū immiſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonū, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

Item ex concilio Martini papæ.

De confertis nec conuiuia facere, nec ante horā diei tertiam clericis comedere licet. CAN. IX.

N On liceat ſacerdotes, uel clericos, ſed nec religioſos laicos conuiuia facere de cōfertis. Nec oportet clericos, uel laicos religioſos ante ſacrā horā diei tertiā inire conuiuia: nec aliquando clericos nō hymno [e] dicto comedere panem, & poſt cibos gratiam authori Deo referre.

Si ergo laicis cōmeſſationes damnabiles ſunt, multo magis ſacerdotibus imputātur ad gehēnam. Venter.n.pinguis (ut Hiero. ait) craſſum ſenſum generat, cum ſacerdotalis ſenſus econtra uigil eſſe debeat & tenuis. Atq; ideo edacitatis uitio obnoxij in ſacerdotes ungi nō debent. Hi enim (ut ait Grego. in moralibus) qui adhuc uitiorum bello ſubiacēt, nequaquā p prædicationis uſum præeſſe magiſterio cæterorum debēt.

DISTIN. XLV.

Equitur: Non percuſſorem. non enim oportet epiſcopum ita eſſe iraſcibilem & perturbati ſenſus, ut percutiat, qui debet eſſe patiens: ſed ſequatur eum, qui dorſum poſuit ad flagella.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Conſtantinopolitano.

Verborum correctione, non uerberibus timeri debet epiſcopus.

CAN. I.

Qvid autem de epiſcopis, qui uerberibus timeri uolunt, canones a dicāt, † bene fraternitas ueſtra nouit. Paſtores enim facti ſumus, nō percuſſores. Egregius prædicator dicit. Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Noua uero, atq; inaudita eſt iſta prædicatio, quæ uerberibus exegit fidem. b

Itē in quodam cōcilio.

De eodem.

CAN. II.

Neminem quiſquam peccantem c cleri cum cæde attingat: nō preſbyter diaconem, non epiſcopus clericū uel ſeruitorem eccleſiæ ad cedē perducat. Quòd ſi ita cauſa exigit, id eſt, ſi incorrigibilis extiterit clericus, triduo d priuetur honore, ut pœnitens redeat ad matrem eccleſiam

Item Gregorius Paſchaſio epō Neapolitano.

Non aſperis, ſed blandis ad ſidem uerbis ſunt aliqui prouocandi.

CAN. III.

Qvi ſyncera intētione extraneos a chriſtiana religione ad fidem cupiūt rectam perducere blandimentis e debent non aſperitatibus ſtudere ne quorum mentē reddita ratio ad planū poterat reuocare, pellat ꝓcul aduerſitas. Nam quicunque aliter agūt, & eos ſub hoc uelamine a conſueta ritus ſui uoluerint cultura remouere, ſuas illic magis, quàm Dei cauſas probantur attendere. Iudæi ſiquidem Neapolim habitantes queſti ſunt nobis aſſerentes, quòd quidam eos a quibuſdam feriarum ſuarū ſolennitatibus irrationabiliter nitantur arcere: ne illis ſit licitum feſtiuitatum ſuarum ſolennia colere, ſicut eis nunc uſque & parentibus eorū longis retro temporibus licuit obſeruare. Quòd ſi huius rei ueritas ita ſe habet, ſuper uacuæ rei uidentur operam dare. Nā quid utilitatis eſt quando & ſi contra longum uſum fuerint ueriti ad fidei illius conuerſionem nihil proficit: aut cur Iudæis quali ter ceremonias f ſuas colere debeāt regulas ponimus, ſi per hoc eos lucrari non poſſumus? Agendum eſt ergo, ut potius ratione & māſuetudine prouocati ſequi nos uelint, non fugere: ut eos, ex eorum codicibus oſtendentes, quæ dicimus ad ſinum matris eccleſiæ Deo poſſimus auxiliante conuertere. Itaq; fraternitas tua eos moni tis prout poterit Deo adiuuante ad cōuertendum accendat: & de ſuis illos ſolennitatibus inquietari denuo nō permittat: ſed omnes feſtiuitates feriasq; ſuas (ſicut hactenus tam ipſi, quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt) liberam habeant obſeruandi celebrandiq; licentiam. g

Item uniuerſis epiſcopis per Galliam & Europam, & Germaniam conſtitutis.

Non ſeueritate, ſed beneuolentia ſubditos prelati corripiant.

CAN. IIII.

Licet plerunq; accidant ſacerdotibus, quæ ſunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos a gat beneuolentia h

Sequitur. Hæc diſ. diuidit i quatuor ptes. In quarū prima ꝓbatur per ſeptē authoritates, quod prælati non debent eſſe accenſi ad iram, uel perturbationē. Secunda ibi, Salomon. Tertia ibi, ex his. Quarta ibi, percuſſor. Ioan. de Fant.

Qvid autē. a Canones. lxxxvj. diſtin. non liceat.

b Fidem. ad fidē enim nemo cogendus eſt, ut xxiij. q. v ad fidem. & j. eo. de Iudæis. ſed fidē receptā cogit quis retinere. & ſic non obſt xxiij. q. iiij. quos. & q. vj. iā uo.

Fidē ſuſcipeř nemo cogitur.

† Ar. qđ ſufficit allegatio generalis nō expreſſo. li. de quo per gl. in uerb. continebař. ſ ca. continebař. de deſponſ. impub.

c Neminē. Peccantē. dū tamen non nimis a, enormiter excedat. uel intellige, ꝙ clericus in ſacris ordinibus cōſtitutus, nō ē grauiter & imoderate uerberād9. & ſic nō obſt. extra de ſen. excō. uniuerſitatis. Ioā.

d Triduo. ſimilis ſuſpēſio eſt. v. q. iij in loco, &c.

a Et ſic nō obſ. extra đ ſen. excom. ut famæ. Io. de Fant.

Qvi ſyncera intentione. e Blandimētis. uel etiā muneribus: ut xxiij. q. iiij. c. ulti. licet ar. ſit cōtra j. q. ij. quā pio. xxij. q. ij. primum.

f Ciremonias. ciremoniæ dicuntur ſacrificia Iudæorū quia cereis exercebantur. ſ. diſtin. vj. §. his ita.

Ciremoniæ.

Eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare.

g Licentiam. Sed nonne Iudæi mortaliter peccāt iſta faciendo? a quō ergo datur eis licētia peccādi mortaliter? Itē ſi peccāt mortaliter, quare nō puniūtur, cū ipſi in aliis delictis puniunř, ut xvij. q. iiij. conſtituit. extra de uſur. poſt miſerabilem? Sed dic ꝙ nō dat eis hic licentiā peccādi, ſed liberationem a pœna. & eſt ſimile iiij diſt. deniq;. & xxj. q. ij. placuit. xxiij. q. j. paratus. Ad aliud reſpōdeo ꝙ ſi Iudęi ad hoc prohiberētur: ergo iā cogerent ad fidē. Et hæc uera ſunt: dum tamē ipſi in cōtēptū nřæ fidei nō exerceant talia ut C. de Iudæ. Iudæos. & extra de Iudęis. & ſi iudęos.

a Nā celebrař & exercere illa ceremonialia eſt pecatum mortale. unde Hierony. Cultus legis ab aduētu Chři non differt ab idololatria. Ar.

Licet plerunq; accidant. h Beneuolentia. Nam ſentētia, quæ miſeri

quam ſeueritas: plus cohortatio, quàm comminatio: plus charitas, quàm poteſtas: cùm nemo noſtrum ſine reprehẽſione, aut ſine peccato [a] uiuat. Nam ſi dominus ſtatim poſt trinam negationem beatum Petrum apoſtolũ præceptorem noſtrum iudicaſſet, non tãtum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectãdi [b] ergo, atq; corrigendi magis sũt rectores eccleſiæ, quam ſtatim iudicandi. [c] Vnde neceſſe eſt quæquè negotia eccleſiaſtica poſt multarum experimenta cauſarum ſolicitius perſpici, & diligentius præcaueri: quatenus per ſpiritũ charitatis, & pacis omnis materies ſcandalorum, [d] & præſumptio inuidorum, atq; oppreſsio ſimpliciũ fratrum de eccleſijs Domini auferantur. Et ſicut non uult quiſquam fratrum ſe aliorum iudicio prægrauari: ita nõ audeat alij inferre, quod ſibi nõ uult [e] fieri. Iudæi non ſunt cogendi ad fidẽ: quam tñ ſi inuiti ſuſceperit, cogẽdi ſunt retinere.

Vnde in Toleta. concilio ſtatutum eſt.

Sicut non ſunt Iudæi ad fidem cogendi: ita nec conuerſi ab ea recedere permittuntur.

CAN. V.

DE Iudæis autẽ præcepit ſancta ſynod[us], nemini deinceps ad credendum uim inferri. Cui enim uult Deus, miſeretur: & quẽ uult indurat. Non enim tales inuiti ſaluãdi ſunt, [f] ſed uolentes, ut integra ſit forma iuſtitiæ. Sicut .n. homo propria arbitrij uoluntate ſerpenti obediens, perijt, ſic uocãte ſe gratia Dei, propria mentis conuerſione quiſque credendo ſaluat̃. Ergo non ui, ſed libera arbitrij ſui uoluntate & facultate ut conuertantur, ſuadẽdi ſunt, non potius impellendi. Qui autem iam pridem ad Chriſtianitatẽ coacti ſunt, [g] ſicut factũ eſt temporibus religioſiſſimi principis Zizebuti: quia iam cõſtat eos ſacramẽtis diuinis aſſociatos, & baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſmate unctos eſſe, & corporis domini extitiſſe participes: oportet, ut fidem, quam etiam ui, uel neceſsitate ſuſceperunt, tenere cogantur: ne nomen domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperunt uilis, [h] ac contemptibilis habeatur.

Item Leo Papa epiſcopis.

Beneuolẽtia pluſquã ſeueritas erga corrigẽdos agat.

CAN. VI.

LIcet nonnunquam accidant quæ in ſacerdotalibus ſunt reprehendenda perſonis: plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quàm ſeueritas: plus exhortatio, quàm comminatio: plus charitas, quàm poteſtas: ſed ab ijs, qui quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti, facilè ab hac lege diſceditur: & dum dominari magis, quàm conſulere ſubditis placet, honor inflat in ſuperbiã: & quod prouiſum eſt [i] ad concordiam, [k] tendit ad noxam.

Item ex canone apoſtolorum.

Deijciatur ab officio presbyter, et diaconus, et epiſcopus uerberibus timeri quærens.

CAN. VII.

EPiſcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquẽtes, aut infideles iniquè agentes, & per huiuſmodi uolentem timeri, deijci ab officio ſuo præcipimus: quia nunquã nos docuit [l] hoc dominus: ſed econtrario ipſe cùm percuteretur, non repercutiebat: cùm malediceretur non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur.

Item ex concilio Bracarenſi.

Non uerberibus, ſed uerbis ſubditos ep̃i corripiãt.

k

Iuſtitia ſit coniuncta miſericordiæ.

miſericordiam uetat, fugienda eſt. l. diſt. ponderet.

[a] Sine peccato. ut lxxxj. diſtinc. Apoſtolus. & xxv. diſtin. ca. unum orariũ. §. nunc autem.

Iudex ſit amator æquitatis & miſericordiæ.

[b] Expectandi. argumen. quod ſemper iudex potius ſequetur miſericordiam quã iudicium: uel æquitatẽ, quam rigorem: ut lxxxvj. diſtinct. non ſatis. l. diſtin. ponderet. xxvj. quæ. vij. alligant. & xxxv. q. ix. ueniam. ad idem ix. diſt. ſana.

[c] Iudicandi. id eſt, damnandi.

[d] Scandalorum. Nam ſcandalum eſt clericum ſtatim puniri poſt delictum. ſic xj. quæſtione. iij. rurſus.

[e] Non uult. ſic ij. q. vj. qui ſe ſcit.

[f] DE Iudæis. Saluandi ſunt. quia nullus inuitus ſit bonus: ut xxix. q. vj. uidet.

Coactio eſt duplex.

[g] Coacti ſunt. Coactio conditionalis, de qua hic loquitur, non impedit ſacramentum baptiſmi, nec etiam ſacramẽtum ordinis: ut lxxiiij. diſt. ubi. impedit tamen ſacramentum matrimonij: ut extra de ſpon. cum locum. Sed ſi fuerit abſoluta coactio, nullus character imprimitur: ut extra de baptiſ. maiores. ſed inij dormientibus & amẽtibus diſtinguitur: quod ſi prius habeant propoſitum baptizandi, recipiunt characterem, aliter non: ut ibidem dicitur in ſin. eo quod dormiens poſſeſsionem non acquirit: ut ff. de acquiren. poſ. l. j. §. j.

Arg. cõtra. 22. q. 4. inter ubi de hoc. ibi uideas.

[h] Vilis. Non propter utilitatem uitandam aliquid fieri. 100. diſt. priſca. & c. ſeq.

[i] LIcet. Et quod prouiſum eſt. ſimile eſt, q[uo]d dicit decr. q[uo]d alicui pro pietate conceditur, non debet redundare in alterius iniuriam, ut extra de eccle. ædi. c. ij. & extra de ap. rep̃henſibilis.

[k] Concordiã. ſ. ſut unus præeſſet alijs, ne fieret ſchiſma: ut xciij. di. legimus. & lxxxix. di. ad hoc.

[l] EPiſcopũ. Docuit. Sed nonne dominus flagellis percuſsit: ut j. quæſtio. iij. ſaluator? Solu. Sic: ſed non facit hoc, ut timeretur, ſed cauſa correctionis: ut ẽ. eo. in ſumma.

Cum

CAN. VIII.

CVm beatus Paulus Apoſtolus arguere, & obſecrare, uel increpare in omni bonitate, & patientia præcipiat, extra hanc doctrinam nouimus quoſdam ex fratribus tantis cædibus inhonoratos efferueſcere, quãtas poterãt latrocinantiũ promereri perſonæ: & ideo qui gradus iã eccleſiaſticos meruerũt, id eſt, presbyteri, abbates, ſiue leuitæ, qui exceptis grauiorib. [a] & mortalibus culpis, nullis debent uerberibus ſubiacere: nõ eſt dignum, ut paſsim unuſquiſque prælatus honorabiliora mẽbra ſua prout uoluerit, & ei placuerit, uerberibus ſubiaceat & dolori: ne dum incautè ſubdita percutiat membra, ipſe quoq; debitam ſibi ſubditorũ reuerẽtiã ſubtrahat, [b] iuxta illud, quod quidã ſapiens dicit: Leuiter [c] caſtigatus reuerentiam exhibet caſtiganti: aſperitatis autem nimiæ increpatio, nec increpationẽ recipit, nec ſalutẽ. Et ideo ſi quis aliter, quàm dictũ eſt, prædictos honorabiles ſubditos licẽtia perceptæ poteſtatis elatus malitia animi tantũ crediderit uerberãdos, iuxta modũ uerberũ, quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilij [d] ſententiã ſuſtinebit.

Prou. 2. b

2 *Salomon uerò cõtra admonet, dicens: Percute filium tuum uirga, et liberabis animã eius a morte. Hinc ẽt beatus Gregorius ſcribit ĩ dialogo, beatum Benedictum quẽdam monachũ uirga percutiẽdo ſanaſſe, quẽ crebra admonitione curare non poterat. Hinc etiã dominus flagello facto de funiculis male uerſantes in templo flagellauit, [e] et de orationis domo eiecit. Hinc ẽt Apoſtolus fornicatorẽ [f] illũ ſatanæ corporaliter uexandũ tradidit: et magum [g] illũ corporali cæcitate dãnauit. Hinc ẽt in canonib. [h] pueri, qui ante rõnales annos irrationabiliter uerſant, uerberib. caſtigari iubent. Virgines quoq; ſi religionis ueſte depoſita alijs ſe copulauerint, ergaſtulis [i] retrudi præcipiuntur.*

Ioan. 2. c

1. Cor. 5. a

Hinc etiam Gregorius in moralibus uigeſimo libro, parte iiij. ca. ſexto.

Diſciplina non eſt ſeruanda ſine miſericordia, nec miſericordia ſine diſciplina.

CAN. IX.

DIſciplina [k] uel miſericordia multum deſtituitur, ſi una ſine altera teneatur: ſed circa ſubditos ineſſe debet rectori bus & iuſtè conſulens miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina. Hinc eſt, ꝙ ſemiuiui illius uulneribus, qui à Samaritano in ſtabulum ductus eſt, & uinũ adhibetur, & oleũ: ut per uinum mordeantur uulnera, per oleum foueantur: & quatenus unuſquiſque, qui ſanandis uulneribus præeſt, in uino morſum diſtrictionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis. Per uinum mundantur putrida, per oleum ſananda fouentur. Miſcenda eſt [l] ergo lenitas cum ſeueritate: faciendumque quoddam ex utroque temperamentum, ut neque multa aſperitate

Luc. 10. f

Clerici non ſunt æqualiter uerberandi.

1 CVm beatus. 1 Grauioribus. Hic patet, quod maiores clerici non ſunt uerberandi, niſi pro maiorib. culpis: ſed minores etiam uerberantur pro minoribus: ut xxxv. diſt. ante. & xxj. diſtin. ca. denique v. q. v. illi qui. ſunt & aliæ perſonæ quæ habẽt coerctionem uerberum ſed temperatum, ut pater, dominus, mater, paterfamilias, magiſter, marit⁹: 2 ut xxiij. q. iiij. duo iſta. & quæſtio. v. ca. j. & vij. quæ. j. ſicut. Vnde ſi pater uerberat filium cleri. cum in minoribus ordinibus conſtitutum non eſt excommunicatus. Idẽ eſt de alijs propinquis, uel de ijs, qui familiam habent, ut extra de ſentent. excommuni. cum uoluntate. in fin. Ioã. Tancredus tamen reſpondit, quod ſi pater animo corrigendi uerberat filium in ſacris ordinibus conſtitutum, quod non eſt excommunicatus: quia manus illa non eſt iniurioſa, cum non fiat animo iniuriandi: ut extra de ſenten. excommun. capit. j. hoc etiam notaui in quæſtionibus. B. 3

2 Adde gl. in l. iurãti bus. ff. de iuriſ. om. iud. et in auth. & nupt. §. ſi uero. col. 4.

3 Quæſtio generalis eſt, & incipit quærit utrum pater, &c.

b Subtrahat. Argu. quod ex quo prælatus non ſeruat reuerentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſeruare: ut xcv. diſtinctio. eſto. xxij. quæ. v. de forma. xxxij. q. vj. iniquum.

c Leuiter. ff. ad l. Aquil. præceptoris.

Clericus poteſt relegari.

d Exilij. No. clericum poſſe relegari in exilium: ut ij. q. j. in primis. & not. iij. q. iiij. hi qui.

Salomon. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua probatur, quod ſubditi ſunt caſtigãdi: & tunc eos prælati diligunt cum eos caſtigant. & hæc probantur per iſtum §. & per quinque authoritates ſanctorum. Ioan. de Fan.

e Flagellauit. Vt j. q. iij. ſaluator.

f Fornicatorem. j. ij. quæſt. j. de manifeſta.

g Et magum. infra. xxiij. quæſt. viij. legitur.

h In canonibus. In hoc libro non inuenio illos canones, ſed uerba correctionis inueniunt xxviij. diſtinctio. de his. & xij. quæſtio. j. cap. j.

i Ergaſtulis. j. xxviij. q. j. impudicas. & c. peruenit.

k DIſciplina. Id eſt, rigor ſiue pœna.

Iudex mediocritatẽ ſequatur.

l Miſcenda eſt. No. quod iudices ſemper ſequentur mediocritatem, ut argum. extra de cenſi. ex parte. ff. de pigno. actio. ſi ſeruus ff. de iu. & fac. ign. nec ſupina. extra de offic. cuſto. cap. j. & ff. de uerbor. obli. continuus. §. cũ ita. 1 Argum. contra. ff de nego. geſt. Neſennius. in fin. Io. Solu. iudex potius ſequatur æquitatem, quam rigorem: ut C. de iud. placuit. Vbi certum eſt ius ab æquitate diſſentire, ut in reſtitutione minorũ, niſi ex cauſa magis ſequeretur rigorem, ubi ſ. multis graſſantibus opus eſt exemplo: ut ff. de pœn. aut facta. in fin. ubi autem ius ſcriptum non eſt, iudex ſemper ſequitur æquitatem, ut extra. de tranſac. c. ultimo. Bar.

1 Ad idẽ. ff. de ſeru. leg. generaliter. nã ſi legati [illegible] bi ſeruum nec expſſit de quo, de mediocri. intelligendum eſt. Laur.

Mens

exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſoluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca ſignificat, in qua cum tabulis uirga ſimul & manna eſt: quia cum ſcripturæ ſacræ ſcientia eſt in boni rectoris pectore, ſi eſt uirga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis. Hinc etiã Dauid ait: uirga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga etenim percutimur, & baculo ſuſtentamur. Sit ergo diſtrictio iuſtitiæ, quæ feriat: ſit & conſolatio baculi, quæ ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed non emolliens: ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderatè ſæuiens: ſit pietas, ſed non plus quam expediat parcens. Intueri libet in Moyſi pectore miſericordiam, ſimul cum ſeueritate ſociatam. Videamus amantem piè, & diſtrictè ſæuientem.

Certè cum Iſraeliticus populus ante Dei oculos penè inueniabilem † cõtraxiſſet offenſam, ita ut eius rector audiſſet: Deſcende, peccauit populus tuus. ac ſi ei diuina uox diceret: Qui in tali peccato lapſus eſt, meus non eſt. a atque ſubiungeret: Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam: ille ſemel & iterum pro populo, cui præerat, obicem ſe ad impetum Dei iraſcentis opponens ait: Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi nõ facis, dele b me de libro tuo, quem ſcripſiſti. Penſemus ergo quibus viſceribus eundem populum amauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri ſe petijt. Sed tamen iſte, qui tanto amore eius populi conſtringitur, contra eius culpas penſemus quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut culpæ veniam ne delerentur obtinuit, c zelo rectitudinis ſuccenſus inquit, Ponat vir gladium ſuper femur ſuum: ite & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum: & occidat vnuſquiſque fratrem, uxorem, & amicum, & proximum ſuum. Cecideruntq; in illo die, ‡ quaſi xxiij. milia hominum. Ecce qui vitã hominum etiam cum ſua morte petijt, paucorũ d vitam gladio extinxit. Intus arſit igne amoris, foris accenſus eſt zelo ſeueritatis. Tanta fuit pietas, ut ſe pro illis coram domino morti offerre nõ dubitaret: tãta ſeueritas, ut eos quos diuinitus feriri timuerat, ipſe iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, quibus præfuit, ut pro eis nec ſibi parceret: & tamen delinquentes ſic perſecutus eſt quos amauit, ut eos etiam domino parcente proſterneret. Vtrobique legatus fortis, utrobiq; admirabilis mediator: cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populum gladijs allegauit. e Intus amans diuinæ iræ ſupplicando obſtitit: foris ſæuiens culpam feriendo conſumpſit. In regimine ergo utrunque Moyſes miſcuit, ut nec diſciplinæ deeſſet miſericordia, nec miſericordiæ diſciplina. Vnde in Iob iuxta utranque uirtutem dicitur: Cumq; ſederem quaſi Rex circunſtante exercitu, eram tamẽ mœrentium conſolator. Sedere quippe circunſtante exercitu, uigor eſt diſciplinæ regiminis: mœrentium verò corda conſolari, eſt miniſterium pietatis. Idem.

Iuſtè iudicans miſericordiam cum iuſtitia ſeruat.

CAN. X.

OMnis, qui iuſtè iudicat, ſtateram in manu geſtat. In utroque f penſo

a Meus non eſt. Argu. quod de uno conceditur, de alio negatur. ſic j. qõ. j. per Eſaiam. xxxiij. quæſt. v. qui ſitit. & xxiij. quæſt. iiij. forte. ſic xxv. diſtinct. qualis. ſimiliter cũ iudicatur rem meã eſſe, per conſequẽs iudicatur tuam non eſſe, ut ff. de procurat. Pomponius. §. ſecundo.

b Dele. Sed quare hoc petijt Moyſes, ‡ cum nemo deleri poſſit, niſi propter peccatum propriũ: quia ſpiritus ſanctus nulli ingerit immeritam pœnam: ut xj. quæſtione iij. illud? Dicunt quidã, qđ impetu mentis hoc dicit. Alij dicũt quod ex magna cõfidentia hoc dixit: quaſi dicat, impoſsibile eſt, qđ me deleas. Auguſt. tamen dixit, quod hæc dictio aut, ponitur hic conditionaliter, id eſt, ſi non dimiteris eis hãc noxam, dele me cum eis: poſtea deſtruet conſequens, ſed nõ delebis me: ergo dimittes eis hanc noxam. & Gregorius hic conditionaliter exponit. Alij intelligunt hoc de morte temporali, prout uidetur ſonare litera ſequens.

c Obtinuit. J. l. di. ſi quis prapoſtera. contra, ibi dicitur, quod veniam petijt, ſed non obtinuit. Reſpondeo. Obtinuit ad tempus, uel ne punirentur æternaliter, ſed non ut nunquam punirentur. Puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana, & in Babylonica captiuitate, vt lxxvj. diſtinctione ieiunium. Vel obtinuit veniã quo ad uitam æternam, non quo ad temporalem: ſicut & Dauid remiſſum fuit peccatũ quo ad vitam æternam, ſed tamen punitus fuit temporaliter, ut de pœniten. diſtinct. j. ſicut primi.

d Paucorum. Nota xxiij. milia dici pauca: ‡ quia pauci fuerunt reſpectu aliorum. Simile. ff. de ver. ſig. maiorẽ.

ADDITIO.

Et xxiij. qõ. iiij. c. Guiliſarius. §. quod autem.

e Allegauit. Arg. quod idem poteſt eſſe aduocatus utriuſque partis, & nũc inducere iura pro vna parte, nunc pro altera: quod eſt falſum. ‡ Et ſic tutor duorum litigantium pro uno agit, & pro altero reſpondet: ut ff. de author. tuto. accipientis. Ex hoc loco ſumitur cauſa quare epiſcopus accedens ad altare deponit mitram, & baculum: ſed cum conuertit ſe ad populum, reſumit comminationis ſuæ inſignia: ut de conſecr. diſtin. j. nullus epiſcopus.

f OMnis. In vtroque. i. in abſoluendo & cõdemnando.

Portas

2. Para. 5.

Pſalm. 22.

‡ Sub. ſicut etiam idẽ petit. xxiij. qõe. iiij. quid crudele. in xxa finẽ.

† Inre[illegible]abilem.

Exo. 32. f

Moyſi oratio pro populo i quo fuit exaudita.

Exo. 32. f

‡ Adde regulariter quot dicãtur pauci. not. gl. in l. ſenatus. ff. de don. cauſa mortis. & in c. cupiẽtes. §. cæterũ. in gloſſ. in verſ. cõtra dicẽtium paucitas. de elect. Epiſcopus quãdoque ſumit & qñq; deponit mitrã, & baculũ non ſine cauſa.

‡ Adde de hoc late p Io. And. in mercu. libro vj.

iuſtitiam & miſericordiã portat: a ſed per iuſtitiam, reddit peccati ſententiam: per miſericordiã peccati temperat pœnam, ut iuſto libramine quædã per æquitatem corrigat, quædã uero per miſerationem indulgeat. Qui Dei iuſtitiam oculis ſuis præponit: ſemper timens & tremens in omni negotio formidat, ne de iuſtitiæ tramite deuians cadat: & unde non iuſtificatur, inde potius condemnetur.

Idem Aug. in enchirid.

Qui remitit et qui corripit, vterque miſeretur.

CAN. XI.

ET qui emendat uerbere, in quem poteſtas datur, uel coercet aliqua diſciplina: & tamen peccatum eius, quo ab illo læſus, aut offenſus eſt, dimittit b ex corde, uel orat, ut ei dimittatur, non ſolùm in eo ꝙ dimittit ex corde atque orat: uerum etiã in eo ꝙ corripit, c & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemoſynã facit: quia miſericordiam præſtat. Multa enim bona præſtãtur inuitis, d quãdo eorum conſulitur vtilitati, nõ uoluntati: quia ipſi inueniuntur ſibi inimici. Sunt enim multa genera eleemoſynarum, de quibus Albinus ait:

De multiplici genere eleemoſynarum.

CAN. XII.

TRia ſunt genera eleemoſynarum. una corporalis, egenti dare quicquid e poteris. altera ſpiritualis, dimittere f a quo læſus fueris. tertia delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

Item Auguſtinus.

Eleemoſynis pecuniæ, præfertur eleemoſyna cordis.

CAN. XIII.

DVæ ſunt eleemoſynæ: una cordis, alia pecuniæ. eleemoſyna cordis eſt dimittere ei, à quo læſus es. nam dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes. indulgere peccanti quantum uolueris redundat g tibi. Eleemoſyna cordis multo maior eſt, quã eleemoſyna corporis. Charitatis eleemoſyna ſine ſubſtantia terrena ſufficit. Illa vero, quæ corporaliter datur, ſi ſine benigno corde h tribuitur, omnino non ſufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas manſuetudinis, ſine rectitudine ſeueritatis, nec zelus rectitudinis ſine mãſuetudine ĩ ꝓlatis debet inueniri. Percuſſores ergo q premiſſis authoritatibus ab*

a Portat. Sed qualiter iſtud ſtare poteſt, quod iudex habeat miſericordiam & rigorem? Primum ea ratione: quia iudex non poteſt mitigare pœnã a canone latam, uel lege inflictam. ar. ij. q. iij. c. ſi quem. §. notandum. ſed illud ibi expeditum eſt. Itẽ qualiter miſeretur iudex illius quem occidit? 1 Itẽ quæ miſericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quę miſericordia ſit ibi vbi filius punitur pro delicto patris? vt. vj. qõ. j. c. quæro. §. verum. Solu. ideo dicitur iudex ſeruare rigorem & miſericordiam, non quod ſimul exerceat ea circa aliquem: ſed quia ſi opus fuerit, & cauſa ſubeſt, debet eſſe miſericors in diſpenſando: ſi cauſa non ſubeſt, debet eſſe rigidus in iudicando. Vel dic quod iudex ſemper habebit miſericordiam etiam occidendo hominẽ: & ſi non per mitigationẽ pœnæ, ſaltem per compaſsionem, ut infra ead. vera. Item ex hoc facit miſericordiam, cum facit ut ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vnde eo ipſo, quòd iudex punit aliquẽ miſericordiam facit. ut infra ead. c. proxi. & iſte intellectus patere poteſt ex illis capi. xxiij. q. iiij. duo iſta. & c. ea vin licta. Qui enim facit finẽ peccato, miſericors eſt: ut de pœnitenc. diſtinctio. ultim. cap. ultim. in fin.

b ET qui emendat. Dimittit. Quilibet poteſt & tenetur dimittere rancorem, ſed non tenetur dimittere ſatisfactionem: ut xc. diſtinctione. ſi quis contriſtatus. & xxiij. q. iiij. ſi illic.

c Corripit. Hic videtur, quod aliquis poteſt verberare uel excommunicare aliquem pro propria iniuria. ſic xxiij. q. iiij. ſi illic. & ij. quæſt. vij. ſi quis. Sed contra. ſ. diſtinctio. proxim. ſeditionarios. 2 ubi dicitur quod clerici non debent eſſe vltores propriæ iniuriæ. Similiter eſt contra. xxiij. quæſtio. iiij. inter. ubi dicitur quod nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria. ſimiliter eſt contra xxiij. quæſtio. v. de occidendis. ubi dicitur quod iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere. Sed ſolue ut dixi. ij. quæſtio. vij. ſi quis epiſcopus. Ioan. Sol. pro propria iniuria poteſt prælatus aliquem punire dummodo non faciat hoc animo vlciſcendi: ut ſ. diſtinct. proxi. ſeditionarios. uel ut magis timeatur, ut ſ. eo. diſt. c. j. ſed ſi animo corrigendi hoc facit, & non ex indignatione, bene licet, ut in hoc capit. dicitur. Bar.

d Inuitis. Argum. quod inuito confertur beneficium, ut xxiij. quæſt. iiij. diſplicet. & quæſtione v. non vos. lxxiiij. diſtinc. placuit. & c. conſuluit. ff. de negot. geſt. ſoluendo. ff. de libe. cau. l. j. & ij. & ff. de appellat. non tantum. Argum. contra xx. q. iij. præſens. & xxiij. quæſt. v. ad fidẽ. ff. de regulis iur. inuito. Solut. ad bonum ſemel receptũ bene cogitur aliquis illud retinere, alias non. 3 Contraria uero iura in caſibus ſpecialibus loquuntur, in quibus quis cogitur. Sunt enim. Dictum eſt ſupra in cap. proxi. quod qui corripit, & punit, dat eleemoſynam: ideo ponit quot ſunt genera eleemoſynarum, & ad hoc alleg. duo ca. ſequen. Io. de Fãt. & Hugo.

TRia ſunt. e Quicquid. Hæc eſt magna eleemoſina, qui dat ultra id quod poteſt 4 ut xlj. diſtin. parſimoniam.

f Dimittere. Quãtum ad rancorem ad minus, ut xc. diſtinctione. ſi quis contriſtatus.

DVæ ſunt. g Redundat. id eſt, abundat.

h Benigno corde. Quia qui dat pauperi eleemoſynam non ex charitate, ſed ideo ut remoueat à ſe importunam petitionem, rem perdit & meritum, & uenialiter peccat: 5 ut xxv. diſtinct. c. vnum orarium. §. criminis.

Ex his omnibus. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua probatur quod in correctionibus debet ſemper iudex declinare in partem mitiorem, & tamen

Iudex qualiter põt habere rigorem & miſericordiam.

1 Nam iudex iuſte interficit. xxxvij. q. vj. miles. nã non eſt crudelitas crimina ꝓ Deo punire, ſed pietas. xxiij. q. viij. legi. Archi.

Rãcorem dimittere tenemur.

2 Ad idẽ adde ex. de homic. ſignificaſti. ij. in fi. de hoc nota. ex. de cle. malef. deas. Ar.

Beneficiũ inuito cõfertur.

3 Supra eo. de Iudæis.

Eleemoſina magna.

4 Dominus ſi vult opes fundi, ſed diſpenſari. lxxxvj. diſtinct. non ſatis. Arg. Eleemoſynæ dator põt uenialiter peccare.

5 Sic etiã peccat qs dãdo eleemoſynam ad vanam gloriã. ar. j. q. j. vide quantum.

epiſcopali officio remouentur, nō quilibet corporaliter flagellātes, ſed præter miſſa māſuetudine ad uerbera ſemper parati intelligēdi ſunt: qui per flagella, nō uitia corrigere, ſed timeri appetunt: quib. Petrus ſcripſit, Ne ſitis dominātes in clero, ſed forma facti gregis ex aīo.

Hinc etiā Greg. ſcribit in Moralibus lib. xix. parte iiij. cap. xxiij.

Manſuetudo et diſcretio ab inuicem non ſeparentur.

CAN. XIIII.

SVnt nanque nonnulli ita diſtricti, ut etiā omnem manſuetudinē benignitatis amittāt: & ſunt nonnulli ita manſueti, ut perdant diſtricti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus utraq; ſummopere ſunt tenenda, ut nec in diſciplinæ uigore benignitatem manſuetudinis, nec rurſus in māſuetudine diſtrictionē deſerant diſciplinæ: quatenus nec a cōpaſſione pietatis obdureſcant, cum contumacem corrigunt, nec diſciplinæ uigorem molliant, cùm infirmorū animos conſolantur. Regat ergo uigor diſciplinæ manſuetudinem, & manſuetudo ornet ſermone uigorē: & ſic alterū cōmendetur ex altero, ut nec uigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.

Idem.

Verè iuſtus miſeris compatitur, delinquētibus indignatur.

CAN. XV.

VEra iuſtitia compaſſionem habet, falſa uero a dedignationē: quāuis & iuſti ſoleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud eſt, quod agitur typo ſuperbiæ, aliud qđ zelo diſciplinæ. Indignantur etenim, ſed non dedignantes ſunt. At cōtra ij, qui de falſa iuſtitia ſuperbire ſolent, cæteros quoſque deſpiciunt: nulla infirmantibus miſericordia condeſcendunt: & quo ſe peccatores eſſe nō credunt, eo deterius peccatores fiunt.

Item Hieronymus in Ieremiam.

Peccantes manſuetudine prouocentur, non auſteritate abyciantur.

CAN. XVI.

REcedite b (inquiunt) polluti, recedite, abite, nolite nos tangere, nobiſcum nolite communicare. Talis loquela nō illuminat cæcum, non ſanat ægrotum, non curat infirmum, ſed magis occidit, atque in deſperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex ſua infirmitate c aliorum infirmitates penſantes magis per humilitatis, & manſuetudinis leuamētum d ſtudent peccantes ab erroris laqueo eruere, quàm per auſteritatem in foueam perditionis nutantes propellere.

Vnde doctor gentium, factus ſum (inquit) infirmus infirmis. [1.Cor.9.d]

Idem.

In populum ira Dei deſæuit, cùm prædicator delinquentes palpat, et non corripit.

CAN. XVII.

SEd illud non otioſè tranſcurrendum eſt, ꝙ uno e peccante, ira Dei ſuper omnem populum uenit. [Num.6.d] Hoc quomodo accidit? quando Sacerdotes, qui populo præſunt, erga delinquentes beneuoli uideri uolunt: & uerentes peccantium linguas, ne fortè male de eis loquantur, ſacerdotalis ſeueritatis immemores nolunt complere, quod ſcriptum eſt: Peccantem coram omnibus argue, ut cæteri f metum habeant. [1.Tim.5.d] Et iterum: Auferte malum a uobis ipſis. [Ibid. d] Nec zelo Dei ſuccenſi imitantur Apoſtolum dicentem: Tradidi huiuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis: ut ſpiritus ſaluus fiat. [1.Cor.5 d] Neq; illud Euangelij implere ſtudent, ut ſi uiderint peccantem, primò ſecretè eum conueniant: poſt etiam duobus, g uel tribus adhibitis teſtibus: qui ſi contempſerit, & poſt eccleſiæ correctio- [Mat.18 b]

---

uſta punire: & hoc probat per quatuor authoritates. Ioan. de Fant.

a Vera iuſtitia. Falſa uero. [Iudex falſus nō eſt iudex.] Vnde falſa iuſtitia non eſt iuſtitia: & iudex, ſi iuſtitia in eo non eſt, non eſt iudex: ſicut nec iniuſta miſericordia, [1.Pet.5.a] miſericordia: ut xxiij.q.iiij. eſt iniuſta. ſicut falſus denarius: non eſt denarius: & falſus tutor non eſt tutor: [t Sic dicit falſa uirt⁹ 28.q.1.§. ex his.] ut ff. de uerb. ſigni. Paul⁹. Et nota quod facit hic differentiam inter indignari & dedignari, [Indignari et dedignari differunt.] ut indignatio ſpectet ad malos: & dedignatio ad bonos. [s Vnde dicas qđ dedignari proprie eſt cū ſupbia iraſci & corripere & increpare, ſecūdū Hu.] Et illud odium eſt bonum, quo quis odit peccata, nō homines: ut lxxxvj. diſt. odio. & iuſtus iraſcetur peccatis populorum: ut vij. q.j. aduerſitas. §. cū uero. ij.

b Recedite. Hęc ſūt uerba illorum, qui habent falſam iuſtitiā. Sed hæc uerba, non de corporali, ſed ſpirituali receſſu intelligenda ſunt: ut xxiij.q.iiij. recedite. [Petrus cecidit nō ſine cauſa.]

c Infirmitate. ideo enim dominus permiſit Petrum [illegible] dere, ut ex ſua infirmitate ſciret qualiter deberet aliorum infirmitatibus compati: ut l. diſt. conſiderandum.

d Leuamētum. Debet enim prælatus ſingulos iuuare pro poſſe: ut viij. quæſ. j. clemens.

e Sed illud. V. no. ſ. Achor, [Achor.] qui furatus fuerat regulā aureā de Iericontino anathemate: ut j. q. iiij. ca. eccleſia. §. item peccato ciuium.

f Vt cæteri. No. quod cum quis delinquit publice, publice eſt arguēdus, & nō occulte: 3 ut ſic cæteris metus incutiat, & etiā ſcāda- [3 Pone ꝙ aliqs peccauit.]

lum auferatur. ut ij. q.v. ſi mala. & q.vij. quapropter. & xxiij.q.iiij. ita plane. & xviij.q.ij. peruenit. & xj.quæ.i.j.ca. ulti. Et multis perſonis graſſantibus exemplo opus eſt: ut ff. de pœ. aut facta. §. ultimo.

g Duobus. Ex hoc uidetur quod illa

publice, & ſatisfacere uult i occulto, nunqd ſufficit? Nō. Nā dicit canō, ubi malū contingit, ibi moriatur. 2. quæſti. j. ſi peccauerit. Ad hoc & pœ. diſt. j. c. quis aliquādo §. hæc ergo. Arch.

nē non fuerit emendatus, de eccleſia expulſum uelut gentilem habeant, aut publicanum: & dum uni parcūt, uniuerſæ eccleſiæ moliūtur interitum. Quæ eſt iſta miſericordia, quæ iſta bonitas, uni parcere, & omnes indiſcrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore popul[us] ſicut ex una oue morbida [a] uniuerſus grex inficit: ſic ex uno fornicante, uel aliud quodcunque ſcelus cōmittente, plebs uniuerſa polluitur. Hinc etiam alibi [b] dicitur. Rectorē ſubditis pietas matrē, diſciplina uerò patrem exhibeat. Percuſſor quoq; dicitur, qui ſermone inutili infirmorum conſcientiam uulnerat.

Vnde Anacletus Papa.

Qui ſermone incauto cōſcientiam percutit infirmorum, percuſſor uocatur.

CAN. XVIII.

4 SAnè percuſſor ille doctor dicitr, qui ſermone inutili conſcientiā percutit infirmorū. Ideo tenere uos & omnes fideles oportet eum qui ſecūdūm doctrinā fidelis eſt, ſermonē, ut potens ſit cōſolari in doctrina ſancta, & contradicentes redarguere, & rectè uiuentes, atq; etiam rectam fidem tenentes conſolidare.

DISTIN. XLVI.

1 *ps* SEquitur [c] *in epiſtola ad Timotheū: Nō litigioſū. Nihil eſt.n.impudētius arrogantia ruſticorū, qui garrulitatē authoritatē putāt et parati ad lites, in ſubiectos tumide intonant, quod ex arrogantia ſuperbiæ prouenire manifeſtum eſt.*

Vnde Grego. ſcribit in Moralibus, lib. uigeſimotertio, parte v.c.xij.

Arrogantes neſciunt inferre humiliter quæ docent.

CAN. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantiū, ut humiliter neſciant inferre, quæ docent: & recta, quæ ſapiunt, etiam rectè miniſtrare non poſſunt. In uerbis [d] enim eorum proditur, quòd cùm docent, quaſi in quodam ſibi uidentur ſummitatis culmine reſidere: eoſque, quos docent, ut longè infra ſe poſitos uelut ī imo deſpiciunt: quibus non conſulendo loqui, ſed uix dominando dignātur. Rectè autem his per prophetā dominus dicit: Vos autem cū auſteritate imperabatis eis, & cū potentia. Cum auſteritate enim, & potentia imperant, qui ſubditos ſuos non cum tranquillitate ratiocinando corrigere, ſed aſperè inflectere dominando feſtinant. At contra, uera doctrina tātò uehemētius hoc elationis uitium fugit per cognitionē, quantò ardentius uerborum ſuorum iaculis ipſum magiſtrum [e] elationis inſequitur. Cauet enim, ne eum elatis moribus prædicet, quem in cordibus audientium ſacris ſermonibus inſectatur. [f] Ezec. 34.

2 *Ecce, quare litigioſi prohibentur in epiſcopos ordinari. Eſt et alia cauſa huius prohibitionis. litigioſi nanq; uel adulationib. animos principum ſibi cōciliant, uel fratribus ſuis detrahendo, infamiæ notam ingerunt: uel inter fratres diſcordiā ſeminādo, ſeditionē nunquam facere ceſſant: quæ omnia in prælatis damnabilia eſſe probantur.*

Vnde Greg. ſcribit in Moralibus lib. decimooctauo, parte iiij. cap. ij.

---

illa authoritas, ſi peccauerit, intelligatur etiā de manifeſto delicto. Quid iuris ſit, dixi ij.q.j. ſi peccauerit.

a Morbida. ī. j.qō. j.fertur.xxiiij. quæ. iij.reſecandæ.

Iure, cui[us] nō eſt author, utrū poſſumus uti.

b Hinc etiam alibi. Arg. quod poſſumus uti iure aliquo, cuius non habemus authorem: ut ī.c. neminem. & extra de fri. & male c.j. de conſec. diſt. iiij. ſanctum. Ar. contra. ff. de fal. l. ult. ubi dicitur quod falſarius eſt, qui allegat leges, quarum nō habetur author. Io. hoc ideo contingit in legibus, quia nulla ſine authore certo inuenitur. B.

Sane percuſſor. Hæc eſt quarta pars diſtin. in qua proſequitur de percuſsione ſpirituali: quia ſupra dixit de corporali. Arch.

SEquitur. Hæc diſtinct. diuiditur ī tres partes: in quarum prima reprehēdit ſuperbos doctores. Secunda ibi, Ecce quare. Tertia ibi, Non licet. Ioan. de Fant.

ad Titum 1.b

c Sequitur. In hac xlvj. diſtin. exequitur x. cap. apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe non litigioſum. Talis autem duplici de cauſa prohibetur ordinari.

Litigios[us] duplici ratione ordinari nō debet.

1 una, quia cum talis ſit arrogans, neſcit humiliter docere. Vnde ſubditi uilipendunt eius doctrinam. Item alia ratione: quia conſueuerunt tales diſtemperati eſſe in moribus. Solent enim eſſe adulatores, proditores, detractores, maledici, inuidi, ſcurriles, ad ulciſcendas iniurias ſuas prompti: quæ ſecundum ordinem hic exequitur. 2

1 Vt ī.c. cap. j.

1. Tim. 3.

2 Tertia,

d HOc habet. In uerbis. Ex uerbis enim perpendimus alicuius ſtultitiam: ut xciij. diſtinctio. legimus. & extra de ſucceſ. ab inteſta. cum dilectus. & ex uerbis perpenditur quanta fides adhibeatur teſtibus: ut ff. de quæſt. l. de minore. quandoque etiā per ſigna perpenditur, quia impudicus oculus, &c. ut xxxij. quæſtio. v. nec ſolo. & de pœnit. diſt. j. in actione.

e Magiſtrum. id eſt, diabolum.

f Inſectatur. id eſt perſequitur.

Ecce, Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua reprehendit auaros, adulteros, maledicos, murmuratores, ſeditionarios, & iniuriarum ultores: & hoc probat per vij. authoritates. Ioan. de Fant.

quia cum ipſe ſit litigioſus, & per conſequentiam prouocet alios ad diſcordiā, nō poſſet ad cōcordiā reuocare: q tamē tenet ex officio facere. 93 diſt. c. j. p totū. ſecūdum Ho. Stultitia per uerba ac ſigna ꝑpenditur.

Suut

De his, qui peccatoribus adulantur.

CAN. II.

SVnt nonnulli, qui dũ malefacta hominum laudibus efferunt, augét, [a] quæ increpare debuerant. † Hinc enim per prophetam dicitur: Væ his, qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite uniuerſæ ætatis. Ad hoc quippe ſub cubito puluillus, uel ceruical ſub capite iacentis ponitur, ut molliter quieſcat. Quiſquis ergo malè agentibus adulatur, puluillum ſub cubito, uel ceruical ſub capite iacentis ponit: ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quieſcat. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum. Parietis quippe nomine peccati duritia deſignatur. Aedificare ergo parietem, eſt contra ſe quæpiam obſtacula peccati conſtruere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi peruersè agentes ædificant, ipſi adulantes, quaſi nitidum reddant. Sed ſanctus [b] vir, ſicut mala de bonis non æſtimat, [c] ita iudicare bona de malis recuſat, dicens: Abſit hoc à me, ut iuſtos uos iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

Hinc etiam ex cócilio Carthaginen. iiij. legitur.

Adulator, uel proditor clericus ab officio degradetur.

CAN. III.

CLericus, qui adulationibus, [d] & proditionibus [e] vacare deprehenditur, degradetur ab officio.

Item.

Excommunicentur ab epiſcopo, qui fratribus non probanda obijciunt.

CAN. IIII.

ACcuſatores [f] fratrum epiſcopus excommunicet, qui non probãda fratribus obijciunt: & ſi emendauerint vitiũ, recipiat eos ad communionem, nó ad clerum. [g]

Item.

Remoueatur ab officio clericus maledicus, ſcurra: fratrum profectibus inuidens, nõ promoueatur.

CAN. V.

CLericus maledicus (maximè in ſacerdotibus) cogatur [h] ad poſtulandam ueniã: ſi noluerit, degradetur: nec unquã abſque ſatisfactione ad officium reuocetur. [i]

Item.

De eodem.

CAN. VI.

CLericum ſcurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio eſſe retrahendũ cenſemus.

Item.

De eodem.

CAN. VII.

CLericus inuidẽs fratrum profectibus, donec in vitio eſt, non promoueatur.

Item.

Non ſunt ordinandi, qui ſeditionibus vacant.

CAN. VIII.

SEditionarios ſtatuimus nunquam ordinandos [k] clericos, ſicut nec uſurarios [l] uel iniuriarum [m] ſuarum ultores.

Item ex concilio Laodicenſi.

Vſuras exigere clericis minimè licet.

CAN. IX.

3 NOn licet fœnerari miniſtris altaris, uel in ſacerdotali ordinatione conſtitutis, uel uſuras, uel lucra, quæ ſeſcupla [n] dicuntur, accipere.

Item Leo Papa.

Nec ſuo nomine, nec alieno clericus fœnerator exiſtat.

---

a SVnt nonnulli. Augent. Non enim oportet laudãdo augere maliciam ſerui, ut ff. de ſer. cor. l. j. §. perſuadere. in fin.

b Sed ſanctus. Scilicet Iob, cuius uerba Gregor. hic exponit.

c Non æſtimat. Quia dubia in meliorem partem interpretantur, ut extra de regulis iuris. eſtote.

d CLericus qui adulationibus. Triplex eſt adulatio, ut dixi xxv. diſtinct. c. unum orarium. §. alias.

e Proditionibus. Proditor dicitur, qui propter timorem non defendit veritatem, & qui tacet eam, ut xj. qũ. iij. nolite. 2 Item qui crimen alterius ſibi ſoli notum manifeſtat, 3 ut ij. q. j. ſi peccauerit. Itẽ qui malitioſe circumuenit alium, & callide ſeducit, ut in periculum ſalutis trahat. xvj. quæſtio. j. ſi cupis. Item qui rem ſibi commiſſam exponit hoſtibus. xxij. quæſt. v. de forma. Item qui iuſſa veritatis contemnit. xj. quæſtio. iij. abijt. Item qui ſecretum ſibi commiſſum reuelat. xiij. diſt. merui.

f ACcuſatores. id eſt, detractores.

g Non ad clerum. Optimũ eſt hic argum. pro H. qui dicit, quod qui ſemel fuit excommunicatus, amodo non ad mittatur ad actus legitimos, 1 ut di cã. iiij q. j. in princ.

h CLericus. Cogatur. per excõmunicationem, vt vj. quæſt. j. illi, qui. & xxij. quæſt. j. prædicandum.

i Reuocetur. Argu. quod epiſcopus poſſit depoſitum reſtituere. de hoc dixi. s. ſecunda quæſtione vj. ideo. Vel dic degradetur, id eſt ſuſpendatur, & reuocetur per Papam.

k SEditionarios. Ordinandos. & ordinatos deijciendos.

l Vſurarios. Quia tales propter auaritiam pro minimo litigant.

m Vel iniuriarum. De hoc dixi. s. diſtinct. proxi. & qui emendat.

NOn licet. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua reſpondet & prohibet uſuras præcipue clericis: prohibet dico per duas authoritates. Ioan. de Fant.

n Seſcupla. Hic ponitur ſeſcuplũ pro ſeſquialtero, quod continet totum, & eius medietatem. Seſcuplum • ſecundũ quod per ſ, ſcribitur, dicitur a ſeſqui, quod eſt totũ: & plica. vnde ſeſcupla vſura dicitur, cum datur ſumma aliqua, & recipitur ſumma illa cũ ſua plica, id eſt, medietate. Sexcuplum ſcriptum per x. dicitur quælibet res ſexies multiplicata.

Ezech. 13. c

† Adde tex. in l. ca peccatorias. ff. de hær. inſti. gl. in l. j. & ibi Cyn. C. ſi quis ali. te da. prohi.

Proditor multipliciter dicit.

e ij. ubi [redacted] cerdos. Archidiac.

Ezec. 13. b

Iob. 27. a

3 Hoc c. nil videt facere ad hoc: quia nó refert ſe ad excõ municationem, quę ẽ pœna medicinalis, ſed ad vitium quod eſt crimẽ. Archid.

• Vide [redacted]

CAN. X.

SIcut nõ ſuo,[a] ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim crimen ſuum commodis[b] alienis impendere & exercere Fœnus autem hoc ſolùm aſpicere & exercere debemus, ut quod hic miſericorditer tribuimus, a domino (qui multipliciter & in perpetuũ mãſura tribuit) recipere valeamus.

DISTIN. XLVII.

[1] *Q Vòd aũt[c] in fine huius capituli vſurary ordinari prohibentur,[d] inde eſt, quòd vſuram exercentes cupiditati deſeruire probantur: cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur: quia tales facilè à iuſto deuiarent.*

Vnde in canonibus apoſtolorum legitur.

Diaconus, presbyter, et epiſcopus exigens vſuras, niſi deſierit, deponatur.

CAN. I.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vſuras a debitoribus exigẽs,[e] aut deſinat, aut certè deponatur.

Item ex concilio Niceno, cap. xviij.

Vſuras exigens, ſi clericus ſit, ſiue ſubiectus regula, deijciatur.

CAN. II.

QVoniã multi ſub regula conſtituti auaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique diuinæ ſcripturæ dicentis: Qui pecuniã ſuã non dedit ad uſurã, mutuum dantes, centeſimas[f] uſuras exigunt: iuſtè cẽſuit magna & ſancta ſynodus, ut ſi q̃s inuentus fuerit poſt hanc diffinitionem uſuras accipiens, aut aliquã adinuentionem faciẽs, uel quolibet modo negotia tranſigens,[g] aut hemiolia, id eſt, ſeſcupla exigẽs, uel aliquod tale prorſus excogitãs[h] turpis lucri gratia, deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

Hinc etiam Gregorius in xix. libro Moralium, cap. xxv. ſcribit dicens:

Temporalibus lucris deſeruientes, Deo nequaquam militare probantur.

CAN. III.

OMnes huius ſeculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt, in cœleſtibus debiles. Nam pro tẽporali gloria uſque ad mortem deſudare appetunt, & pro ſpe perpetua, nec parum quidem in labore ſubſiſtunt. pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cœleſti mercede, uel tenuiſſimi verbi ferre contumelias recuſant. terreno iudici toto etiam die aſsiſtere fortes ſunt: in oratione verò coram Domino, uel unius ore momento laſſantur. Sæpe nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis diuitijs, atque honoribus tolerant, & earũ rerum ſe abſtinentia cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant: ſuperna autem laboriosè quærere tantò magis diſsimulant, quãtò magis ea retribui tardius putant.

Hi itaque quaſi aliarum † arborum more deorſum vaſti ſunt, ſurſum anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt: at contra ex qualitate palmarum[i] deſignatur proficiens vita iuſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis deſi-

† Malorum.

---

[a] SIcut non ſuo. Argu. qđ quis non poteſt facere ſuo nomine, nec alieno, ut xxiij. qõ. viij. his, a quibus. & ff. de ad min. rer. ad ci. per l. ij. in princip. Argu. contra lxxxviij. diſtin. epiſcopus. & ij. qõ. vj. ſi epiſcopus. v. qõ. iij. c. ulti. ff. quæ res pi. ob. poſſ. Ariſto. Et eſt hic argu. quod ſi aliquis quaſi procurator, uel tutor quandoq; recipit uſuras, quod non poſsit petere, ut ſibi reddantur vſuræ. Ioã. Vnde ſi aliquis tutor a me recipit uſuras nomine pupilli, finito officio poſſum petere uſuras a tutore: quia pro alio peccare nõ debuit, vt dicitur hic. Secus in alijs contractibus: quia finito officio, non conuenitur tutor, uel curator, ut C. de adminiſt. tut. ſi non ſubſcripſiſti. & C. quando tut. vel cur. eſſe deſi.[4] l. j. Licet ſecus ſit in procuratore:[5] ut ff. de p̄cura. l. procurator qui pro euictione. quia tutor fit ex neceſsitate, procurator uoluntate. ff. de procu. l. j. Bar.

[b] Commodis. Quia periculoſa eſt talis compenſatio. xiiij. diſtin. quod ait.

QVod autẽ. Hæc diſtinct. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima principaliter prohibet uſuras, & hoc facit per quinque authoritates. Secunda ibi. Virum. Tertia ibi. Neceſſe eſt. Quarta ibi, Quod tunc. Ioan. de Fant.

[c] Quod autem. Hic proſequitur xj. c. apoſtolicæ regulæ, nõ cupidum. & continuatur illi c. ſeditionarios. & ideo p̄hibetur cupidus: quia facile à uero deuiat.

[d] Prohibẽtur. ſ. in epiſtola ad Timotheum.

[e] EPiſcopus. Exigens. ſed non ſuſcipiens. tunc eñ deponeretur, ut infra eod. ſi quis contra. ubi de accipiente dicitur. uel exigens cum effectu.[1] Vel illud pro tempore datum eſt. & non habet locum hodie: ſed habuit locum tempore apoſtolorum propter nouitatem eccleſiæ. Et habes hic, quod nõ quodlibet mortale peccatum deijcit iã promotũ, ut xxxv. diſt. c. j. & v. quæſt. iiij. in loco.

[f] QVoniã multi. Centẽſimas. cẽteſima dicit̃ vſura, q̃ ſorti æquiparatur in anno.

[g] Trãſigens. Id eſt quodcunq; nouum pactum, uel contractum inueniens in fraudem uſurarum, ut ſi ſumat rem in pignore, & nõ computat fructus in ſortem. c. j. & ij. extra de vſuris.

[h] Excogitans. Argu. quod ſola cogitatio punitur,[2] ut vj. quæſtio. j. cap. ſi quis cum. quod verũ eſt quo ad Deũ, & ſi non procedit ad actum, ut xxviij. quæſt. j. nec aliqua.

[i] OMnes. Palmarum. Secundũ illud: Iuſtus ut palma florebit. Amplius

---

Tutor pupilli noĩe non debet uſuras exigere.

[4] Alias, oñ mi. ex facto tut. l. j.

[5] Adde Paulũ de Caſtro & Alexã. de Imo. in l. ſi q̃s iniquum. §. ſi p̄curator. ff. qđ q̃ſque iu. gl. tamen in l. ſi ſciẽte. ff. de parricĩ. videt̃ tenere cõtrariũ quã ſequit̃ ibi Bar. & Angel. per l. ordinẽ. §. in fraudẽ. ff. ad munici p. Idẽ et tenet Bar. in l. j. §. incidit. in fi. ff. ad Turpil. & Frãciſ. Tigri. in d. §. in fraudẽ. fa- cit tex. in l. j. C. ut nemo ad ſuũ patri. lib. xj. & ibi Aug.

[1] Iſta ſola & præcedens fuit Goffre. & Hu. ſecundũ iſtam expoſitionẽ dic exigens. i. exactũ recipiens. Peccatum mortale ſemp deijcit iã promotum. Vſura centeſima. [redacted]

[2] Adde an & quãdo ſola cogitatio puniat. not. in c. j. ĩ gl. in Vᵒ. nos tamen ſtudioſam. de eo q̃ mit. in poſſeſſ.

Peccator an tandiu debeat pœnitere, quandiu fuit mal⁹.

Rom.5.c

a Amplius. Tantũ faciatis boni, quantum feciſtis mali: nõ intelligas, quod tandiu debeat pœnitere, quãdiu fuit malus: quia tanta poſſet eſſe contritio, quod momentanea pœnitentia ſufficeret. de conſecr. diſt.iiij. baptiſmi.

b Tales. Videtur hic quod aliquis poſsit tantum creſcere in malitia, quantum in bonitate: quod non eſt verum, quia charitas poteſt in infinitum extendi, iuxta illud: Bonum mihi lex oris tui ſuper milia, & cætera. ſed malitia nõ: quia aliquis non poteſt eſſe ſumme malus, vt de pœnit. diſtinctio.ij.c.ſi ſermo.§. econtrario.

Summe malus nullus põt eſſe.

c Aeris. Id eſt, cæleſtis conuerſationis.

c Quæ ideo dicitur aer, quia in ea ſæpe boni pẽna cõtemplationis eriguntur ad ſublimia, ſicut auis in aere. xviij. q.iij. cum in lege. Archi.

d De Petro. de eodem Petro habes xxxix. diſtin. Petrus. & lxj. diſt. ſtudij. De hac materia notaui ſupra xxviij. diſt. priuſquã.

e Perueniſſe. Iſte repulſus erat propter duo, ſcilicet propter uitium uſurarum, & propter ſimplicitatem: & tamen neutrum fuit ei forte oppoſitum. Et ita eſt arg. quod iudex ex officio ſuo poteſt aliquid obijcere, extra de elec. cum nobis.

Iudex ex officio poteſt aliqd obijcere.

f Subtilitate. Nota, quod alicui committitur inquiſitio de proprio facto, ſed hæc inquiſitio erit ſummaria, non plena: alias nõ committeretur.

g Ignota. Per hoc patet, quod qui eſt notus, non examinatur. ut xciiij. diſtinct. valde. xxxv. quæſtio.ix.veniam. Vnde & notus ſine probatione recipitur, ut extra de regula. ad apoſtolicã. ſed dum conſecratur bene examinatur, ut xxiij. diſtinctio. qui epiſcopus.

Notus nõ examinatur.

h Cum decreto. omnium ſubſcriptionibus roborato: ut lxj. diſt. epiſcopus. & lxiij. diſtinctio. quanto.

derijs fortes, & in cæleſtibus debiles: ſed longius atque diſtantius ſtudioſos magis Deo ſe exhibent, quàm ſeculo fuiſſe meminerint. Nã cùm quibuſdam per prædicatorem noſtrum dicitur: Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. eorum proculdubio infirmitati condeſcenditur, ac ſi eis apertius diceretur: ſi nequaquam amplius a poteſtis, ſaltem tales b eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorum: nec debiliores vos habeat ſancta libertas aeris, c quos in carne validos habuit uſus terrenæ uoluptatis.

Idem Gregorius ciuibus Neapolitanis.

Ad ſacros ordines uſurarij promoueri non debent.

CAN. IIII.

De Petro d inſuper perueniſſe e ad nos cognoſcite: quia ſolidos dedit ad uſurã, quos uos oportet cum omni ſubtilitate f perquirere: & ſi ita conſtiterit, alium eligite: & ab huiuſmodi vos perſona ſine mora ſuſpendite. Nam nos amatoribus vſurarum nulla ratione manus imponimus. Si verò ſubtili habita inquiſitione hoc falſum eſſe putaueritis: quia perſona eius nobis ignota g eſt, & utrum ita ſit de ſimplicitate, quod ad nos perlatum eſt, ignoramus: cũ decreto h à uobis facto ad nos eũ venire neceſſe eſt, ut uitam moresq; illius ſolicitius inquirentes, ſenſum quoque pariter cognoſcamus: ut ſi iudicio huic aptus extiterit, veſtra in eo (adiuuante domino) deſideria compleamus.

Item ex concilio Elibertano.

i Degradetur clericus, qui uſuras accipere detegitur.

CAN. V.

Si quis clericorum detectus fuerit uſuras accipere, placuit degradari, i & abſtinere. k

Item Leo epiſcopus Anatholio epiſcopo.

Nec implicari errore, nec cupiditate violari ſacerdotem oportet.

CAN. VI.

a Virum catholicum, & præcipuè domini ſacerdotem, ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente ſancta ſcriptura: Poſt concupiſcentias tuas ne eas. Mens l enim potentiæ m auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſsis, nec pietati adhibere conſenſum.

Item Gregorius.

Qui cupiditatem à ſe non abſcindit, bonorum authori inhærere non ualet.

CAN. VII.

Bonorum authori inhærere aliter non valemus, niſi cupiditatem à nobis (quæ omnium malorum radix eſt) abſcindamus.

Item Ambroſius de eo, quod ſcriptum eſt in Euangelio, Hominis cuiuſdam diuitis fructus vberes ager attulit. †

Auari eſt hominum bona inuadere, quorum neceſſitatibus ſubuenire ualet.

CAN. VIII.

Sicut † ij, qui per inſaniam mente tranſlati ſunt, non iam res ipſas, ſed paſſionis ſuæ phantaſias uident: ita etiam mens auari ſemel vinculis cupiditatis aſtricta, ſemper argentum videt: ſemper reditus computat: gratius aurum intuetur, quàm

i Si quis clericorum. Degradari. ꝫ.xiiij. quæſt. iiij. quoniam.

i Extra de elect. in notuit. vbi de hoc.

k Et abſtinere. à ſacramentis quouſq; pœnitet.

Virum catholicum. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua probat per tres authoritates, quod alias etiam non debemus eſſe cupidi. Io. de Fant.

l Mens. Alligata vitio cupiditatis citò deuiat à uero, vt xcvj. diſt. bene. in princ. & lxxxiij. diſtin. nihil.

Cupidus deuiat a veritate.

m Potentiæ. Id eſt, humanæ dignitatis.

Sicut ij. qui. Satietas.

Eccleſ.18.

Luc.12.c

† Attulit. In tertia parte operum, Sermone 82. col.v. cum ſeq. vnde ego huius cap. textũ (q. corruptiſsimus erat) renouaui, & natiuæ puritati reſtitui, ut ſequitur.

† Sicut. [redacted]

ſolem uidet. Ipſa eius oratio, & ſupplicatio ad Dominum aurum quærit. Et poſt pauca: Interdum etiã vſuræ arte nequiſsima, ex ipſo auro aurum naſcitur. Sed quid agis? nec ſatietas [a] vnquam, nec finis aderit cupiditati. Et poſt multa: Sed ais, Quid iniuſtum eſt, ſi cùm aliena [b] non inuadam, propria diligentius ſeruo? O impudens dictum: propria dicis, quæ ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti, quando in hac ingreſſus es luce: quando de uentre matris exiſti, quibus quæſo facultatibus quibus ſubſidijs ſtipatus ingreſſus es? Et poſt pauca: Proprium nemo dicat, quod commune: [c] plus quàm ſufficeret ſumptum, & uiolenter [d] obtentum eſt. Et poſt pauca: Nunquid iniquus eſt Deus, ut nobis non æqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia: ut tu quidem eſſes affluens, & abundans, alijs uerò deeſſet, & egerent? An idcirco magis quia & tibi uoluit benignitatis ſuæ experiméta conferre, & aliũ per uirtutem patiẽtiæ coronare: tu uerò ſuſceptis Dei muneribus, & ſi in ſinum tuũ redactis, nihil te putas agere iniquũ, ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineas? Quis enim tã iniuſtus, tã auidus, tã auarus, quã qui multorũ alimenta ſuũ nõ uſum, ſed abundantiã, & delicias facit? Neque enim minus [e] eſt criminis habenti tollere, quã cù poſsis, & abundas, indigentibus denegare. Eſurientiũ [f] panis eſt, quem tu detines: nudorũ indumentum eſt, quod tu recludis, miſerorum redemptio eſt, & abſolutio pecunia, quam tu in terra defodis. Tot te ergo ſcias inuadere bona, quot poſſis præſtare quod uelis.

3 *Neceſſe eſt [g] etiam † ut ille, qui ordinandus eſt, ſuę domui ſit bene prepoſitus: id eſt, ſi in laicali habitu uxorẽ habuit, uel filios a uitijs ad uirtutũ ſtudia, et uerbo, et exẽplo pronocet; ut qđ poſtea præceptur9 eſt populis, prius exigat à domeſticis. [h] Vnde Apoſto. Epheſ. ſcribit, ut uxores ſuas, ſicut ſua corpora diligãt, et filios ſuos nõ ad iracundiã ꝓuocent, ſed enutriant illos in omni diſciplina, et correctione domini. Vnde cũ Paulus ad Timotheũ ſcribens dixiſſet, Suæ domui bene præpoſitũ, ſtatim ſubiunxit; Habẽtẽ filios ſibi ſubditos in omni caſtitate, & nõ in accuſatione luxurię. Nõ enim taliũ cohabitator frontẽ habet alios redarguendi. Vnde de beato Iob legitur, quod pro filijs ſuis quotidiana offerebat Deo ſacrificia, offerens holocauſta per ſingulos; quos tãta charitatis perfectio in unũ cõſtrinxit, ut quiſq; eorũ in ſuo die conuiuiũ fratribus prapararet, & ad epulãdũ ſecum tres ſorores ſuas pariter inuitaret. Quod quia Eli facere diſsimulauit, ac falſa pietate ſupatus delinquẽtes filios ferire noluit (ſicut in lib. Regũ legitur) apud diſtrictũ iudicẽ ſemetipſum cũ filijs crudeli dãnatione pcuſſit. Vnde ei diuina uoce dicitur, Honoraſti filios tuos magis, quã me. Hinc et Dauid erga filios bonitatẽ, nõ diſciplinæ ſeueritatem exercẽs, eorũ iuuentutẽ experimẽto didicit eſſe pnicioſam, quorũ pueriti.ã*

Iob. 1.

1. Reg. 2.

---

[a] Satietas. Quia totus mundus nec obolus uidetur auaro, ut xiiij. quæſt. iiij. quid dicam. vnde illud, Semper auarus eget. & illud, Eris ſeruus æris, ſi te ſpecies trahat æris. vnde in Thobia, deſit auaritiæ lex, cui ſua deeſſe ſtupeſcit. Copia nuda, ſitis ebria, plena fames. Diues habere cupit quanto plus omnia ſumit.

[b] Aliena. Quaſi dicat, circa rem propriam non poteſt quis peccare. [1] Sed certe expedit reipublicę, ne quis re ſua male utatur: ut inſtit. de ijs, qui ſunt ſui uel alien. iur. §. ſed hoc tempore.

[c] Cõmune. Id eſt, cõmunicandũ tempore neceſsitatis, vt xij. quæſtione. j. duo. & quæſtio. ij. aurum. lxxxvj. diſt. non ſatis. Et lex dicit, quod cibaria, tempore neceſsitatis ſunt omnibus communicãda: ut ff. ad legem Rho. de iac. l. ij. §. cũ in eadem. in fin.

[d] Et uiolenter. Dicitur hic, quod per uiolentiam dicitur auferre, qui ultra neceſſaria ſibi retinet. [2] & xij. quæſtione prima. uolo. & quæſtio. ij. aurum. quod uerũ eſt, ſi hoc fiat tempore neceſsitatis. Nam alias poteſt quis ſibi ultra neceſſaria retinere, ut xij. q. j. expedit. & cap. habebat. & qõ. ij. aurum.

[e] Minus. Alibi inuenitur, quod magis deliquit, qui aufert, quam qui non dat, ut xij. quæſt. ij. & ſi illi.

[f] Eſurientiũ. Nunquid ergo pauperes ipſum poſſunt petere? Non directo iudicio, ſed denũtiare poſſunt eccleſiæ illũ, qui non det: & ſic eccleſia poteſt eum cogere ut det, arg. ex. de ſimo. ad apoſtolicã.

Neceſſe. Hæc eſt tertia pars hu9 diſtin. in qua dicitur & probatur, quod prælatus debet bene eſſe diſpoſitus domui ſuæ. Ioan. de Fant.

[g] Neceſſe eſt. Hic proſequit. xij. cap. apoſtolicę regulæ, oportet ordinandũ eſſe domui ſuæ bene præpoſitum. Tunc dicitur quis bene prępoſitus domui ſuæ, quando familiam ſuam bene gubernat verbo, & exemplo. Quia qui negligẽter ſuos gubernauit, præſumitur cõtra eũ, quod circa extraneos ſit magis negligẽs: [3] nec haberet frontem redarguendi alios, qui ſuos noluit corripere. Tamen ſi per eum nõ ſtaret, quin familia eius emendaretur, nõ imputaretur ei, j. ead. diſtin. c. penulti. & ultimo.

[h] A domeſticis. vxor uero dicitur domeſtica. ut xxxvij. quæſtio. vj. cap. ulti. C. de re milita. quicunque. lib. xij. ff. ad Sylla. l. j. §. uerum.

Vxus

Auarus eſt inſatiabilis.

[1] Hoc eſt falſum. nã omne qđ, &c. xiiij. qõ. iiij. qd dicã. in ſi. xlij. diſt. cap. j. §. j. verſ. quomodo. Archid.

[2] Ad hoc xlij. diſt.

Eccleſia qñq; cogit ad eleemoſynã dandam.

† Etiam. Hic incipiunt verba Gratiani vſque ibi, unde Hieronym. Nõ eñ iuſtus. & debet ſtare pro ſeparato & ultimo canone huius diſtinctionis.

Domui ſuæ bene præpoſit9 quis dicatur.

[3] Et crimen negligẽtiæ adeo magnũ eſt, qđ inducit depoſitionẽ. lxxxj. diſt. dictum. Ray.

uaga licētia permiſit eſſe uoluptuoſā. Vnus [a] quippe eorum ſororē [b] ſuam ſtupro corrūpēs, à fratre eius Abſalō, uidelicet inter epulas, quas fratribus ſuis fraudulenter pararat, obtrūcatus eſt. Abſalom uerò poſtquam ueniā à patre obtinuit, de regno illum expulit, et ad cōcubinas eius īgreſſus eſt: demum per inuia deſerti patrē perſequēs, quercui inhæſit, atq; ita ſuſpenſus interijt. Hinc ēt Paulus ad Timotheū ſcribit dicens: Qui ſuorū, et maximè domeſticorum curam nō habet, ſidē negauit, et eſt infideli deterior. Iure ergo, qui domui ſuæ neſcit præeſſe, in epiſcopū ordinari prohibetur: quia qui ī re minima, de qua ſibi [c] familiarior debet [d] cura ineſſe, fidelis non eſt, qūo ī eccleſia Dei, ubi tot ſūt alieni ſolicitā diligētiam exhibebit? Vnde Hieronymus. Non.n. [e] iuſtus polluit ex uitijs filiorum, ſed libertas [f] ab apoſtolo eccleſiæ principi [g] reſeruat: ut talis fiat, qui nō timeat pp uitia liberorum extraneos reprehendere.

4 *Quod tūc [h] fiet, ſi nō erit quod ſibi imputetur. cùm .n. greſſus hominis à domino dirigantur, nec ſint ī homine eius uiæ, corripere quidem poteſt, corrigere autē non ualet: pulſare poteſt, non aperire: manus comprimere, non animum mutare.*

Vnde Auguſtinus ad Vincētium Donatiſtam.

Bonorum hominum diſciplina mores immutare non ualet.

CAN. IX.

Qvantumlibet uigilet diſciplina dom⁹ meæ, homo ſum, & inter [i] homines uiuo; nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior ſit quàm arca Noe, ubi tantū inter octo homines unus [k] reprobus inuentus eſt. Aut melior ſit quàm dom⁹ Abrahæ, cui dictū eſt: Eijce ancillā, & filiū eius. Aut melior ſit, quàm domus Iſaac, cui de duobus geminis dictū eſt: Iacob dilexi, [l] Eſau aūt odio [m] habui. Simpliciter autem fateor charitati ueſtræ coram domino Deo noſtro, qui ēſt teſtis mihi ſuper animā meam, ex quo Deo ſeruire cœpi, quoniam ſicut difficile [n] ſum expertus meliores, quàm qui in monaſterio profecerunt, ita non ſum deteriores expertus, quàm qui ī monaſterio defecerūt. Hinc arbitror dictū in Apocalypſi: Iuſtus iuſtificetur adhuc, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc.

Item Cypriano Cornelius Papa.

Conuicia perditorum à uia rectitudinis nos mouere non debent.

CAN. X.

Qvod ad nos attinet, conſcientiæ noſtræ conuenit, ſemper dare operā, ne q̄s culpa noſtra de eccleſia pereat. Si quis aūt ultro & crimine ſuo perierit, & pœnitentiā agere, atq; ad eccleſiā redire noluerit, nos ī die iudicij īculpatos [o] futu-

2.Re.13 a — 2.Re.16 a — 1.Tim.3 a — Meli⁹ diceret corripiēdi. & infra ibi corrigit, melius diceret corripit, ut eodē ibi, corripere quidē &c. — Psal. 36.

a Vnus. Ammon.
b Sororem. Thamar.
c Sibi. Sic viij. q.j. quid autem.
d Debet. i. conſueuit. Hoc ideo dico, quia nemo debet præferre res ſuas rebus ſibi commodatis: ut viij. q.j. q̄d autem. & ff. commoda. ſi ut certo. §. cōmodatum.

ADDITIO.

Ad idem xij. q. iiij. quicunque. ff. de admini. tutor. & C. arbi. tut. l. quicquid.

e Non enim. ſic ij. quæ. vij. qui nec regiminis.
f Sed libertas. corrigendi alios, cū corripit ſuos.
g Principi. i. prælato, &c. Io.
h Quod tunc. Hæc eſt iiij. pars huius diſt. in qua probat, quod non imputat patri peccatū filiorū, nec prælato peccatum ſubditorum, ſi per eum non ſtetit: & hoc probat duabus authoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. *Dictum eſt ſuprà ī §. neceſſe. quod ordinandus ſuæ domui debet eſſe bene præpoſitus: quod tunc fiet, ſi non ſit, quod poſſit ei imputari. Nā ſi corripiat quātum in ſe fuerit filios, licet nō corrigātur, quia nō ſunt in eis uiæ domini, nec greſſus eorum à domino dirigūtur. nō eſt ei imputādū: quia pulſare poteſt, non aperire, nec eorū animum mutare. & hoc probat Gra. ſeq. capi.*

h Quod tunc. ſ. q̄d domui ſuæ ſit bene præpoſitus.
i Qvantumlibet. Et inter. octo ipſe pater & tres filij, & quatuor ipſorū uxores.
k Vnus. ſcilicet, Cham.
l Dilexi. id eſt, diligendum præuidi.
m Odio. Quia ſcilicet, præuidi, quod eſſet futurus malus.
n Difficile. id eſt, uix. quandoque ponitur pro non, ut prima quæſtio prima. principatus. ſic ſecunda quæſtione ſexta. capitu. Ibiduum.
n Difficile. Nota quod difficile aliqui inueniuntur meliores quam monachi. Vnde hic euidenter colligitur ratio, quare ille, qui ex natalibus maxime eſt irregularis, per monachatum fiat regularis: ut quinquageſimaſexta diſtinct. capit. primo. quia cum ſit perfectus in uirtutibus, non requiritur quātum ad alia tanta perfectio in ipſo. decimaſexta quæſtio. prima. legi. in fi. & adde id quod eſt xix. quæſtione ultima. non liceat. in authen. de monachis. circa princi. collatio. prima. ubi dicitur quod monachatus malitiam omnem tollit: & ſicut præſumitur hic pro illis, qui in monaſterio profecerunt: ita præſumitur contra illos, qui in monaſterio defecerunt. unde patet, quod ratione loci non præſumitur pro aliquo: ut xl. diſtinctione. non loca. & xij. quæſtio. ij. gloria. in fine. Et hoc uerum eſt, ubi perſona eſt nota: ſed ubi eſt ignota, ſemper præſumitur pro ipſa, ratione loci. xxiiij. diſtinctione. quando.
o Qvod ad. Inculpatos. Quia illud non eſt ex

a Fuit ētiā hiſpidus tā mēte quā corpore. lvj. diſ. naſci. in fi. Hug. — Gene. 9. g — Gen. 21. d — Monachorum laus. — Malac. 1. — Apocal. 22. b

ex uitio noſtro, ſed aliorũ, ſicut alibi uitiũ materiæ non imputatur artifici. Vel alias inculpatos. Ar. bonũ ſi per aliquem non ſtat quo minus aliquid fiat. id non eſt ei imputandum. Simile xxij. q.ij. faciat homo. & xxiij.q.v.de occidendis. xliij.diſt. Epheſijs. ſufficit eñ utiliter inchoari, licet non habeat effectum. ff.de neg.geſ. ſed an ultro.§.j.

a Quo minus. ſi. ĩ. diſt. xliij. ſcimus.

b Non recedamus. Not. hoc minus, & non, faciunt unam affirmationẽ: 1 ut ff.de uerbo. ſignifi. duobus.

1 Secundum hoc exponemi nus, id eſt, nõ magis: quo put: alias ſine nõ, ſecũdũ Aug.

Prohibentur. Hic intitulaturj 48. diſtin. in quo proſequit Gratianus xiij. c.apo.regulæ. ſcilicet, non neophytũ. Neophytus enim, id eſt, nouiter ad fidẽ conuerſus ordinari prohibetur, ne crederet quod Chriſtiana religio plurimũ eo indigeret. Momentaneus enim ſacerdos humilitatem neſcit, & perſonarum modos: & ſæpe in arrogantiam incidunt facti magiſtri, qui diſcipuli eſſe non nouerunt.

c Prohibentur. Hic intitulatur xlviij. diſtin. in qua proſequitur xiij. & ult. cap. apoſto. regulæ, ſcilicet oportet ordinandum non eſſe neophytũ. Dicitur autem neophytus nouellus in fide, 2 uel in religione. 3 Prohibentur autem tales ordinari duplici de cauſa, ſ. ne incidant in ſuperbiã, putãtes quod fides Chriſtiana multum eis 4 ĩdigeat, uel quia nondum eſt expertus ſtatum eccleſiæ. Vnde neſcit ſe alijs conformare. Vtrum autem in aliquo caſu talis ualeat ordinari, dicetur. infra. diſt. lxj. c. ſtatuimus. §. his omnibus.

Neophytus.

2 Vt infra. c.j.

3 Vt infra ca.ij.

4 Vt in hoc cap. per cauſa.

d Neophyti. Nõ facile eſt tyroni committenda cuſtodia. Nam culpa prodita, is culpæ reus eſt, qui ei commiſit. ff.de cuſto.reo. non eſt facile.

ADDITIO. Et eſt ar. cõtra nouos magiſtros. Ar-

ros credimus, qui eorum conſulimus ſanitati: illos ſolos ĩ pœnis remãſuros, qui noluerint conſilij noſtri ſalubritate ſanari. Nec mouere nos debent conuicia perditorũ, quò minus a a uia recta, & à certa regula non recedamus, b quã Apoſtolus inſtituit dicens: Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem.

DIST. XLVIII.

PRohibentũ c autem neophyti d in ẽpos ordinari, ut qui heri erat catechumenus, hodie non fiat epiſcopus: qui heri erat ĩ theatro, e hodie non ſedeat in eccleſia: qui ueſpere erat in circo, hodie nõ miniſtret ĩ altario: qui dudũ fuerat fautor hiſtrionũ, hodie nõ ſit conſecrator uirginũ. Cauſa aũt huius probibitionis eſt ſecũdùm apoſtolũ, ne elatus in ſuperbiã tanquam religio Chriſtiana plurimùm eo egeret, ĩcidat in ruinã diaboli. Momentaneus f nanq; ſacerdos neſcit humilitatẽ obſeruare, et modos perſonarũ, uel ſeſe cõtĩnere: non ieiunauit, non fleuit, non ſe correxit, nõ pauperib. erogauit. In arrogantiam (quæ eſt ruina diaboli) incidũt, qui ĩ puncto horæ necdũ diſcipuli fiũt magiſtri: et ſicut Innoc. ait, Miſerũ eſt g eum fieri magiſtrũ, qui necdũ didicit eſſe diſcipulus.

Vnde de eiſdẽ in Niceno concilio legitur.

Neophytus in epiſcopum non eſt ordinandus.

CAN. I.

QVoniã multa ſunt, ſiue per neceſsitatẽ h ſiue ex quacunq; cauſa contra regulã geſta, ita ut homines ex uita gentiliũ nuper adhuc catechizati, uel inſtructi, ſtatim ad ſpirituale baptiſma uenifsẽt, i & continuò cùm baptizati ſunt, etiã ad epiſcopatum uel presbyteriũ prouecti ſunt: rectè igitur uiſum eſt decætero nihil tale fieri. Nam & tẽpore k opus eſt, ut ſit catechumenus, & poſt baptiſma multa probatione indiget. Euidens namq; eſt apoſtolicum præceptum dicens: Non neophytum, ne forte elatus in ſuperbiam, in iudiciũ incidat, & in laqueũ diaboli. Si uero præcedẽte tẽpore l aliquod mortale peccatũ admiſerit, & conuictus duobus, uel trib. teſtib. fuerit: ceſſabit m a clero, qui huiuſmodi eſt. Si quis uerò ꝑter hoc fecerit, n tãquã cõtraria ſtatutis ſancti cõcilij gerẽs, etiã ipſe præci

1. Tim. 3.

e In theatro. Hæc ſunt uerba Hieronymi ſuper epiſtolam ad Titum. Io.

f Momentaneus. Longo enim tempore debet eſſe aliquis probatus: ut xxiiij. diſt. epiſcopi. in authen. quo modo oportet epiſcopos. §. ſancimus. colla. j. & graue eſt inexpertos, &c. xix. quæ. iij. monaſterijs.

Perfectus nõ cito ſit.

g Miſerũ eſt. Miſerũ enim eſt eum fieri magiſtrũ, qui non dum formam diſcipuli aſſumpſit. infra lxj. di. miſerum. 5

5 Vt extra de electio. officij. & c. cũ in magiſtri. Arc.

h QVoniã multa neceſsitatem. Si propter neceſsitatẽ aliquid ſit, uidetur quod illud licitè ſit: quia quod non eſt licitũ in lege, neceſsitas facit licitum. extra de reg. iu. quod non eſt licitum. 6 Item neceſsitas legẽ non habet. ĩ. de conſec. diſtin. j. ſicut non. ergo ſit contra regulam. Reſpon. neceſsitas, quæ reperitur in authoritate, ut neceſsitas uitæ excuſat, ut extra de fur. ſi quis ꝑ neceſsitatem. de cõſe. diſtin. v. diſcipulos. Sed in adulterio neceſsitas nõ excuſat. ff. de ritu nup. palam. §. nõ eſt. Nã potius debem⁹ quælibet mala tolerare, &c. xxxij. quæſt. v. ita ne.

Neceſsitas quandoq; excuſat. quandoq; non.

6 Cõcor. text. in l. aliquãdo. ff. de offic. procõſ. & de ſicar. l. furens.

i Veniſſent. ĩ. de cõſec. di. v. neophyti.

k Et tempore l. diſtin. ponderet. & tẽpore per interſtitia temporis: ut lxxvij. diſt. in ſingulis.

l Tempore. Id eſt, ante ordinationem, & poſt baptiſmũ. 7 ſic intelligit infra. j. quæſtione. vij. c. ſi quis omnem. hoc ideo dico, quia pro crimine commiſſo ante baptiſmũ non deponitur: ut xxvj. diſtinctio. una. & cap. deinde opponitur.

7 Sub. & ſic ordinatus eo ipſo debet deponi. l. diſ. ex pœnitẽtibus. & l. diſtin. quicunq;

m Ceſſabit. Id eſt, non ordinabitur. Vel ſecundum alios etiam ordinatus degradabitur. Et ſic uidetur quod crimen ciuiliter probatum inducit depoſitionẽ. ſic xxiiij. diſt. c. ultimo.

Crimẽ ciuiliter ꝓbatũ depoſitionẽ inducit.

n Fecerit. Promouendo tales, &c.

pitabitur de ſtatu ſui cleri. Neophyti uerò hodie appellantur propoſitum ſacræ religionis nouiter aſſumentes.

Vnde beatus Greg. ſcribit Syagrio epiſcopo.

Quis dicatur neophytus, & unde ſit.

CAN. II.

SIcut neophytus dicebatur, qui in initio ſanctæ fidei erat eruditione plantatus, ſic modò neophytus habendus eſt, qui repente a in religionis habitu plantatus, ad ambiendos ſacros ordines irrepſerit. Ordinatè ergo ad ordines aſcendendum eſt. Nam caſum appetit, qui ad ſummi b loci faſtigia poſtpoſitis gradibus c per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quòd ædificati parietes nõ prius tignorum pondus accipiunt, niſi à nouitatis ſuæ humore ficcentur: nam ſi ante pondera, quàm ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul ad terram fabricam deponant.

DISTIN. XLIX.

ECce d à quibus uitijs debeãt eſſe immunes, *qui in epiſcopum ſunt ordinãdi, apparet. qui enim interceſſores e pro populo ad Deum parantur, neceſſe eſt, ut eius gratiã bene uiuendo mereantur.*

Vnde Gregorius ait in paſtorali.

CAN. I.

SOlicitè formidãdum eſt, ne qui placare poſſe iram Dei creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cũcti enim liquido nouimus, quia cùm is, qui diſplicet, f ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo deſiderijs terrenis adſtringitur, caueat ne diſtricti irã iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat ſubditis author ruinæ. Solerter ergo ſe quiſq; metiatur, nec locum regiminis aſſumere audeat, ſi adhuc g in ſe vitium damnabiliter regnat: ne is, quem crimen deprauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.

Idem in eodem paſtorali.

Sacrificium Deo non offerat, qui uitijs eſt maculatus.

CAN. II.

HInc etenim h ſuperna uoce ad Moyſen dicitur in Leuitico: Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offerat panes Deo ſuo, nec accedat ad miniſterium eius. Leuit. 21.
vbi repente ſubiungitur: Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi uel paruo uel grandi, uel torto naſo, ſi fracto pede, ſi mancus, ſi lippus, ſi gibboſus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, uel ponderoſus. i Cæcus quippe eſt, qui ſupernæ lucem contemplationis ignorat: qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum lucem venturam nequaquam diligendo conſpicit, quò greſſus operis dirigat, neſcit. Hinc etenim per prophetantem Annam dicitur: Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, k & impij in tenebris l cõticeſcent. 1. Reg. 2. b
Claudus verò eſt, qui quidem quò pergere debeat, aſpicit, ſed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectè non ualet tenere, quam videt: quia uidelicet dum quis ad virtutis ſtatum fluxa conſuetudine non erigitur, quò deſiderium eius nititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etenim Paulus dicit, Remiſſas manus, Heb. 12. e
& diſſolutá genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

Paruo autem naſo eſt, qui ad tenendam

a SIcut neophytus. Repente. i. nouiter in monachali habitu. talis enim nõ eſt eligendus in prælatum, ut extra de electio. cum cauſam. & extra de elect. officij. quæ autem debeant eſſe interſtitia, habes lxxvij. diſt. in ſingulis. & cap. monachus.

Scilicet quo ad ordines ſuſcipiendos à nouiter monachato.

b Qui ad ſummi. 7. j. qõ. j. pueri. & ſi quis epiſcopus per pecuniam. & lxj. diſt. ſtatuimus.

c Gradibus. i. interſtitijs. nec obſt. lij diſt. ſolicitudo.

d ECce. A xxv. huc uſque tractatũ eſt de xiij. c. apoſtolicæ regulæ. Hic magiſter in his duobus cap. ſub compendio tractat de eiſdem.

e Interceſſores. uidetur hic quod orationes factæ a ſacerdocibus malis, noceant ſubditis: quod intellige, cum ipſi ex certa ſcientia eligunt malum & conformem ſuis moribus: alias ſcilicet æque operantur remiſſionem per malum, ut per bonum ſacerdotem: ut j. j. quæſt. j. ſi fuerit ad hoc. argu. vj. q. j. ex merito. argum. viij. q. j. audacter.

f SOlicite. Diſplicet. iij. qõ. vij. in gradibus.

g Si adhuc. Argu. quod quis non poteſt accuſari de crimine de quo pœnituit, & quod non impeditur à promotione. xxvj. qõ. v. quicunq;. ſ. xlvj. diſt. c. clericus. iij. & viij. qõe. j. in ſcripturis. Arg. contra. xxxiij. quæſt. ij. admonere. Solut. accuſari poteſt, ſi cõmiſſum eſt poſt baptiſma, ut xxv. diſt. primũ. B.

Adde ad hoc textũ in l. quæ mente. ff. de furt.

h HInc etenim, probat Grego. in hoc cap. quod vitioſi non poſſunt offerre panes domino, nec aliorum peccata diluere: quia in veteri teſta. corpore uitiati repellebantur. & hoc probat xij. exemplis; quæ vitia figuraliter intellecta in nouo teſta. repellunt.

i Vel ponderoſus. i. criminoſus.

k Seruabit. Ne labatur in hæreſim.

l In tenebris. Peccatorum.

Ex nimia.

menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores, fœtoreſque diſcernimus. Rectè ergo per naſum diſcretio exprimitur: per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laudibus ſponſæ dicitur: Cant. 7. Naſus tuus ſicut turris, quæ eſt in Libano: quia nimirum ſancta eccleſia, quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant per diſcretionem conſpicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli, qui dum ſe exiſtimari hebetes nolunt, ſæpe ſe in quibuſdam inquiſitionibus pluſquam neceſſe eſt exercentes, ex nimia [a] ſubtilitate fal luntur. Vnde hoc quoque ſubditur uel grandi, uel torto naſo. Naſus quippe gran dis & tortus eſt diſcretionis ſubtilitas immoderata: quæ dum pluſquam decet excreuerit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. Fracto autem pede, vel manu eſt, qui uiam Domini pergere omnino non ualet: atque a bonis actibus funditus exors uacat, quatenus hæc non ut claudus ſaltem cum infirmitate teneat, ſed ab his omnibus alienus omnino exiſtat. Gibboſus uerò eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad ſuperna reſpiciat: ſed ſolis ijs, quæ in infimis calcantur, intendit. Qui, & ſi quando aliquid ex bono patriæ cæleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſæ conſuetudinis pondere prægrauatus cordis faciem [b] non attollit: quia cognitionis ſtatum erigere nō ualet, quem terrenæ ſolicitudinis uſus curuum tenet. Pſal. 118. Ex eorum quippe ſpecie Pſalmiſta dicit: Incuruatus & humiliatus ſum vſquequaq;. quorum culpam per ſemetipſam veritas re- Luc. 8. probans ait: Semen autem, quod in ſpinis cecidit, hi ſunt, qui audierunt verbum, & a ſolicitudinibus, & diuitijs, & uoluptatibus huius vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum. Lippus verò eſt, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat: ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt: ſed humore defluente infirmantes palpebræ groſſeſcunt: quæ quia infuſione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ uitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, qui uidere recta ſubtiliter per ingenium poterant, ſed uſu prauorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum natura exacuit, ſed conuerſationis prauitas confundit: cui bene per angelum dicitur: Collyrio inunge oculos tuos, ut vi- Apoc. 3. deas: Collyrio quippe oculos, ut uideamus, inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem, intellectus noſtri aciem medicamine operationis bonæ adiuuamus. Albuginem verò habet in oculo, qui veritatis lucem videre non ſinitur: quia arrogantia ſapientiæ ſeu iuſtitiæ excæcatur. Pupilla nanque oculi nigra videt, albuginem tolerans nihil uidet: quia uidelicet ſenſus humanæ cogitationis, ſi ſe ſtultum, peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem ſibi candorem iuſtitiæ, ſuæ ſapientiæ tribuit. á luce ſe ſupernæ cognitionis excludit, & eò [c] claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quò [d] ſe apud ſe per arrogantiam exaltat: ſicut de quibuſdam dicitur: Dicen- ad Rom. 1 tes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Iugem uerò ſcabiem habet, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio uſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus uſque ad cutis ſcabiem prorumpit, & foris iam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione uoluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pſuriginem Paulus curabat abſtergere, cùm 1. Co. 10. dicebat, Tentatio uos non apprehendat niſi humana. Ac ſi apertè diceret: Humanum quidem eſt in corde tentationem perpeti, dæmoniacum uerò eſt tentationis certamine & operatione ſuperari. Impetiginem quoq; habet in corpore quiſquis aua ritia vaſtatur in mente: quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat: & abſque occupati tædio excreſcēs, membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi objicit, & ad inimicitias accen dit, & dolorem in uulnere nonfacit: quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam pro-

[a] Ex nimia. Nimia ſubtilitas in iure reprobatur. extra de iu. dilecti. & ſic ſit aliquid in iure contra rationem gratia diſputandi. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fin. & magis ualet ſimplicitas, quam difficultas. inſtitut. de fideicom. hæred. §. ſed quia ſtipulationes.

[b] Faciem. Id eſt, rationem, quæ eſt facies cordis.

[c] Et eo. i. ideo.

[d] Quo. Id eſt, quia.

Aliarum

mittit. Sed decor mēbrorū perditur, quia aliarū a quoq; uirtutum per hanc pulchritudo deprauatur, & quaſi totum corpus exaſperat, quia per uniuerſa uitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: Radix omnium malorum eſt cupiditas. Ponderoſus b uerò eſt, qui turpitudinem opere non exercet, ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente, qui nequaquam quidem uſque ad opus c nefarium rapitur, ſed ei⁹ animus uoluptate luxuriæ ſine ullo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cùm humor uiſcerum ad uirilia labitur, quæ profectò cū moleſtia dedecoris intumeſcunt. Pōderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde: & quamuis praua non exerceat opera, ab his tamen non auellitur mente, nec ad uſum boni operis in aperto ualet aſſurgere: quia grauat hunc in abſconditis pondus turpe. Quiſquis ergo cuilibet horum uitiorum ſubijcitur, panes domino offerre prohibetur: ne profectò diluere aliena delicta non ualeat is, quem adhuc propria deuaſtant. Quia igitur paucis ad paſtorale magiſterium dignus qualiter ueniat, atq; hoc indignus qualiter pertimeſcat, oſtendimus: nūc is qui ad illud dignè peruenerit, in eo qualiter uiuere debeat demonſtremus.

Itē Hieronymus ſuper Malachiam.

Indoctus, terrena lucra ſectans, uitiatus ordinari non debet.

CAN. III.

SAcerdotes nomē domini deſpiciunt, & quantū ad ſe d panē pollutum offerunt, qui ad altare indignè accedūt, qui que dato munere ſacerdotium præſumunt. Panem quoq; polluit, qui doctrinam domini in populo malè diſpergit, & qui honorat potētem, e & deſpicit pauperem. f † & infrà. Si offeratis cæcum animal ad immolandum, nonne malum eſt? &c. Superius accuſati de panibus, nunc accuſantur de uictimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum in loco docti, magiſtrumq; facit, q uix diſcipulus eſſe poterat. Claudū offert, q lucra terrena quærentē locat: g utpote pedē in diuerſa ponentem, unū in diuinis, alterū in carnalibus, cui poteſt inferri illud de libro Regū: Vſquequo h claudicatis in duas partes? Languidum offert, qui uitioſum habet pro religioſo, quique tardum & pigrum probat patientem, dicens illum i negligentiæ redarguendum. Indignum eſt k enim dare Deo, quod dedignatur homo.

DISTINC. L.

l EX præmiſſis authoritatibus liquido monſtratum eſt, quod uarijs criminibus irreti-

a Aliarum. improprie ponitur, ſic ſ. xxvj. diſtin. deinde. ibi, cum cæteris criminibus.

b Ponderoſus. per immundam cogitationem.

c Ad opus. Ex hoc uidetur, quod occultum peccatū impedit promouendum: & ex eo ſequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra argu. l. diſtin. ſacerdotes. quia latentia peccata non habent uindictam quo ad eccleſiam militantem: ut xxxij. quæſtio. v. Chriſtiana. & xxxij. diſtin. erubeſcant.

Hoc hodie determinat extra de tēp. ord. c. v.

1. ad Ti. 6.

d SAcerdotes. Ad ſe. Nota, quod aliquid dicit malum quo ad ſe. ſic. j. qō. j. q quidā. & quæ. iij. ſaluator. ſic matrimoniū dicitur ſolui quo ad ſocerum, qui repudium miſit, nō quo ad coniuges. ff. de dona. inter uir. & uxor. cum hic ſtatus. §. ſi ſocer. & facit quis aliqd quantum in ſeipſo eſt. xj. quæ. iij. inter uerba. ſic xxij. q. ij. c. ult. in ſi. de conſe. diſt. iiij. quæris.

Matrimonium quātum ad diuerſos diſſoluit, & nō ſoluit.

e Potentem. In eo quod potens eſt.

f Pauperem. infra. xj. q. iij. pauper.

g Locat. in dignitate.

h Vſquequo. Dictum fuit ab Elia fugiente iram reginæ Iezabelis uniuerſo populo colēti Baal. iij. regum. xviij. Nā deficit ambobus, qui uult ſeruire duobus. & xxvj. diſtin. acutius.

Elias Iezabelē fugiens qb⁹ uerbis uſus eſt ad populum.

3. Reg. 18

i Illum. ſ. alium.

k Indignum eſt. contra ſ. xlj. diſtin. non cogantur. ſed ibi de rebus, hic de perſonis.

† Cōcor. tex. in c. j. & eo q. ar. bel. depo. & de feu. c. j. coll. x.

EX præmiſſis. Hæc diſtinctio diuidit in vij. partes: in quarum prima dicit, quòd lapſi non poſſunt reparari. & hoc probat per xij. authoritates. Secunda ibi, Econtra exemplis. Tertia ibi, Quomodo igitur. Quarta: ibi De lap. Quinta ibi, Quod uero. Sexta ibi, Item obijcitur. Septima ibi, Apoſtata. Io. de Fā.

l Ex præmiſsis. Tractauit hucuſque magiſter de qualitate ordinādorum, In d. l. tractat primo de iam promotis, an ipſi poſtquā lapſi ſunt ualeant reparari? Et primo allegat, quod nō poſſunt reparari: poſtea. alleg. pro parte contraria. & hoc bene ſoluit. j. e. §. quo modo, & pro parte prima allegat uſque ad. §. ecōtra. & poſt ea inducit multa ca. ad probandam ſolutionem ſuam, uſque ad §. ſed illud. ubi aliam ponit: & eam probat per ca. ſeq. uſque ad. §. quod uero. & poſtea adiungit de lapſis in hæreſim, ‡ qđ nō ſit eis communicandū ante reconciliationē. Ab illo. §. quod uero. ſubiungit tractatum de homicidijs uſque ad illum § præmiſsis. Deinde addit de ſolenniter pœnitentibus, q non debeant ordinari, uel ad militiā ſecularem redire: & quod clericis talis pœnitentia non ſit imponenda. & pro quibus culpis ſit imponenda. Vltimo ſubdit de apoſtatis, qui nec ad habitum ſecularem, nec ad clericatum aſcendere poſſunt poſt pœnitentiam. Circa lapſos tres regulæ ſunt notandæ, ¶ quæ continentur ſ. ea. diſtin. ut conſtitueretur. Prima regula ſecundum H. hæc eſt, ut qui mortaliter peccauit poſt baptiſmū, non promoueatur, ut xxv. diſt. primum. j. q.

† Cōcor. tex. in l. j. C. de uet. iu. enu. et in auth. & mon. §. j. collat. j.

‡ Scilicet in §. de lapſis. Lau.

¶ Scilicet ius cōmune cōtinētes. Laur.

Lapſorū reparatio tribus regulis declaratur.

j.q.vij.ſi quis omnem. Secundá eſt, Promotus ſi mortaliter peccat, deijciendus eſt. j.ca. qui ſemel. Tertia eſt, Qui ab ordine deponitur, amodo non reſtituitur. j.eo.c.j.& ij.& c.peruenit. & ubicunque mitius agit dispenſatio eſt. Iſtæ autem tres regulæ ſecundum tres opi. recipiunt interpretationem. Quidam enim dicũt, ꝙ omne peccatũ mortale impedit, ꝓmouendum, & deijcit iam promotũ. & ſi talis ſit promotus, & egerit pœnitentiam, tamẽ non poteſt miniſtrare ſine diſpenſatione. Alij intelligunt de magnis criminib. prædictas regulas: quia minora poſt pœnitentiam non repellunt, nec deijciunt: ut lxxxj. di.ca. apoſtolus. & xlvj. diſt. clericus. v. q.iiij. in loco. lxviij. diſ.ca.j. quia nec omne publicũ crimẽ animæ mortem irrogat. inſti. de pub. iud. §. ulti. Tertij intelligũt prædictas tres regulas de manifeſtis. Occulta enim poſt pœnitentiam nó repellunt, nec deijciunt: imo iure communi promouẽt: & ſi ꝓmotus eſt, remanet in ordine ſuo. j.e.ca. de his uero. & cap. præcedenti. Et hæc opi. uerior eſt, & benignior: hoc tamẽ excepto, quod maxima peccata etiam occulta repellunt, ut de hoc plene dixi ſ. xxv. diſt. c. ult. De adulterijs autẽ & ſimilibus poteſt epiſcopus ſimplex diſpenſare. extra de iudi. at ſi clerici. j.e. contumaces. de maioribus non. j. ead. miror. & ſimonia. j.q.j. erga. & ſecundum quoſdam in omnibus criminibus diſpenſat, ubi non prohibetur. extra de ſent. excom. nuper. & de pœ. diſt. vj. c.j. in ſi. & lxxxij. diſt. presbyter. & in pluribus caſibus inuenio epiſcopũ poſſe diſpenſare, ut not. j.q.vij. cap. requiritis. §. niſi rigor. Petrus Hiſpanus contrarium dixit. Nam cum in quibuſdam certis caſibus ei permittitur diſpenſare, ergo in alijs prohibetur, argum. xxv. diſt. qualis. & C. de procura. maritus. ³ Quis aũt cum depoſito poſsit diſpẽſare, dixi ij.q.vj. ideo. Cum ſuſpenſo autem uel pœnitente etiam in hæreſi bene diſpenſat epiſcopus. j.ea. presbyteros. Ioan. Iſtæ opiniones hodie terminantur per decret. Grego. in extrauag. de tempo. ordi. quæſitum. ubi reprobatur opi. Ioan. Et credo quod epiſcopus ſemper poſsit diſpenſare, niſi ei prohibeatur expreſſe a iure: ut xxvij. q.ij. lex diuinæ. in ſi. extra de ſent. excommu. nuper. B.

ti, in ſacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de eiſdem quæritur, utrùm poſt peractã pœnitentiã uel ĩ proprijs ordinib. remanere, aut ad maiores gradus conſcendere ualeãt. Multorũ authoritatib. uarijs criminib. irretiti a proprijs ordinib. deijciuntur, et ab acceſſu maiorum prohibentur.

Vnde Gregorius ait Conſtantino Mediolanenſi epiſcopo.

Lapſi in ſuum ordinem reparari non poſſunt.

CAN. I.

SI lapſis [a] ad ſuũ ordinem reuertendi licentia concedit, uigor canonicæ proculdubio frangitur diſciplinæ, dum pro reuerſionis ſpe, [b] prauæ actionis deſideria quis cõcipere non formidat. & poſt pauca. Illud autẽ præ omnibus ſtudete cauere, ut lapſos in ſacro ordine nulla nobis ſupplicatio [c] aliquo modo reuocare [d] ſtudeat: ne huiuſmodi non ſtatuta, [e] ſed tẽporaliter dilata credatur eis eſſe uindicta.

Itẽ Martinus Papa Amando epiſcopo.

Qui poſt ſuam ordinationem labitur, depoſitus permanebit.

CAN. II.

QVi ſemel poſt ſuam ordinationẽ in lapſũ ceciderit, deinceps iã depoſitus erit, nullumq; gradum ſacerdotij poterit adipiſci. [f]

Itẽ Greg. Papa Fabiano epiſcopo.

Presbyter poſt lapſum nulla ratione in ſacro ordine reparari ualet. CAN. III.

PResbyterum de quo nos fraternitas tua latoris præſentiũ legatiõe cõſuluit, nulla ratione in ſacro ordine poſt lapſum aut permanere, [g] aut reuocari poſſe cognoſcat. Circa quẽ tamẽ mitius [h] agendum eſt: quia cõmiſſum facinus facili [i] dicitur profeſsione cõfeſſus.

Itẽ Ioannes 8. Cenomãtico Vticenſi epiſcopo.

Poſt perpetratum homicidiũ ſacerdotale officium miniſtrari non poteſt.

CAN. IIII.

MIror [k] minus [l] doctam ſciẽtiam tuã, ſacerdotem putare poſt

a SI lapſis. hoc cap. loquitur de depoſito, ut patet per ſin.

b Spe. quia facilitas ueniæ, &c. ut xxiiij. quæſtio. iiij. eſt iniuſta. & extra de ui. & hone. cleri. ut clericorum.

c Supplicatio. carnalis, ſed ſpiritualis bene. j.eo. clerico.

d Reuocare. ſ. xxiij. q. iiij. eſt iniuſta.

e Non ſtatuta. perpetuo. Qui enim deponitur, perpetuo deponiẽ, ut hic, ² & lxxxj. diſtinct. ſi quis clericus. & C. de pœniten. ſeruus. Argu. contra. xxxiij. q. iiij. non oportet. ij. Ibi ſimpliciter ponitur ſeparentur: & tamen ſeparantur ad tempus, non perpetuo: ut extra de conſti. ex literis. in ſin. Sed certe illa non ſunt contraria: quia ibi nulla fuit depoſitio. & eſt hoc ideo ſtatutũ, ne leges ludibrio ſiant: ut C. de bon. quæ lib. l. ulti. §. ſin. & eſt ſi. quod lex dicit, qđ damnatus de crimine, ad militiam non recipitur: ut ff. de re mili. qui cum uno. §. adulteri.

f QVi ſemel. Adipiſci. Hoc. cap. intelligiẽ de rigore. xxv. diſt. primum. j. ead. miror. uel in maioribus, uel de manifeſtis criminibus. extra. de tempo. ordi. c. ſi. ſic nõ ob. lxxxij. diſt. presbyter. & xv. q. vi. ij qui.

PResbyterum.

g Aut permanere. Simile ſ. xxiij. di. c. ult. j. xv. q. ult. ſi quis presbyter. contra. Sol. in inferiori miniſtrauis, ut ibi: ſed non in ſuperiori, ut hic.

h Mitius. Arg. quod mitius agitur cum confeſſo, quã cum conuicto, ³ ut j. e. de his uero. & xv. q. ulti. ſi qs presbyter. Si. lvj. diſt in. quia ſimpliciter. j.q.v. præſentium. Arg. contra. xxiiij. diſt. c. ult. Sed ibi timore probationum eſt confeſſus, hic ſponte.

i Facili, i. ſponte, ut extra de homi. lator.

k MIror. hic habes quod epiſcopus non poteſt diſpenſare ⁴ cum homicida. Item nec cũ ſimoniaco: ut j.q.j. erga. niſi quandoq;: ut j.q.v. c.j. & ulti. Io. de ſimoniaco eſt expreſſum extra de elect. c. pe. ubi dicitur quod ſi aliquo ignorante ſit cõmiſſa ſimonia.

Epũs ut poſsit ſemper diſpẽſare.

Depoſitio ẽ perpetua.

² Nã uerbũ ſtatuere rẽ ꝑfectã ſignat. j. ca. hęc autem ſecundum Lau. ff. qđ quiſque iur. l.j.

Epiſcopus in quibus criminib. diſpenſat.

³ Extra de trãsla. epi. ca. 2. uer. nec ꝙ de ceſsione, &c. ſecundum Laur.

† Nimis.

³ Cõcor. tex. in l.ſi. & ibi gl. & doc. C. quo. app. non reci.

⁴ Scilicet in ordine, ſed in bñficio ſic. extra de cle. pug. in du. Henri cº. j. ead. presbyteros. & ca. ſtudeat. Dici põt, ꝙ hoc ca. miror. loquitur ĩ homicida notorio, ſiue manifeſto & uolũtario. & hoc leg. & no. j. c. de his uero. Ar.

perpetratū homicidiū [a] poſſe in ſacerdotio miniſtrare: imo (quod eſt ineptius) nobis ſuadere [b] uelle, ut ipſi tali præſumptioni præbeamus aſſenſum. Quis enim tam demēs, tamq; peruerſi ſenſus tale quid exiſtimaret, uel poſt quantácunq; pœnitentiam concedēdum: cùm omnino canonicæ diſciplinæ ſit contrariū? Debet ergo ſacerdotio priuatus, lacrymarū fonte flagitium tā immane diluere, ut talib. ſaltem remedijs curatus, ſalutis poſſit inuenire ſuffragium.

Item Nicolaus Papa.

Ad maiorem gradum clericus peruenire non poteſt, qui paganum occ.dit.

CAN. V.

CLericum, qui paganū occiderit, [c] nō oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquiſito, homicida enim eſt. Nā cùm diſcreti ſint milites ſeculi à militibus eccleſiæ, nō conuenit militibus eccleſiæ militare [d] ſeculo, per quod [e] ad effuſionē ſanguinis neceſſe ſit peruenire.

Item Osbaldo coepiſcopo Quadrantino.

Qui defendendo ſe, paganum occiderit, ſacerdotali careat officio.

CAN. VI.

DE his [f] clericis ꝑ quibus cōſuluiſtis, ſcilicet, q ſe defendēdo, paganū occiderunt, ſi poſtea per pœnitentiam emendati poſſint ad gradū priſtinū redire, aut ad altiorē conſcendere, ſcito nos nullam occaſionē dare, nec ullā tribuere eis licentiam quēlibet hominū, quolibet modo occidendi. Veruntamē ſi contigerit, ut clericus ſacerdotalis ordinis ſaltē paganū occiderit, multùm ſibi cōſulit, ſi ab officio ſacerdotali receſſerit: ſatiusq; eſt illi, ī hac uita domino ſub inferiori habitu irreprehenſibiliter famulari, quàm alta indebitè appetendo dānabiliter in profundum inferni demergi.

Item ex concilio Agathenſi.

Cadat ab officio epiſcopus, ꝑ

nia, epiſcopus cum eo poteſt diſpenſare, ſi in ſimplici beneficio ſit commiſſa ſimonia: ſecus ſi in prælatura. Si autem eo ſciente ſit facta, epiſcopus non poteſt diſpenſare cum eo. extra de ſimo. nobis. B. Item nec cum depoſito ſecundū quoſdam, ut ij. q. vj. ideo. Item nec cum eo, qui excommunicatus celebrat, ut xj. quæ. iij. ſi quis epiſcopus. & vij. q. j. ſi quis presbyter. licet ſit argu. contra. ij. qō. v. quanto. Sed illud de mandato papæ. Item nec cum eo, qui accedit ad iudicium ſeculare: ut xxj. q. v. ſi quis epiſcopus. Item nec cū bigamo, ut extra de biga. c. de bigamis. & xxxiiij. diſtinct. lector. Ioan. Nec diſpenſat hodie cum filijs presbyterorum, ut extra de fil. presby. ca. penul. ubi ſcilicet miniſtrauit pater immediate. B. diſpēſat autem in pleriſque criminibus, ut not. j. q. vij. ca. requiritis. §. niſi rigor. Et generaliter ubi non prohibetur epiſcopo diſpenſatio, ſemper diſpenſare poteſt: ut extra de ſenten. excom. nuper. Licet quidam dicant, quod in illis ſolis caſibus diſpenſabit, ubi a iure ei permittitur. quia cum in quibuſdam criminibus ei conceditur diſpenſatio: ut extra de iudi. at ſi clerici. ergo in alijs ei prohibetur. argum. xxv. diſtinct. qualis. & C. de procu. maritus. Et licet diſpenſatio ſit ius, quod peti nō poteſt: tamen quandoque epiſcopus tenetur diſpenſare: ut ī. ea. ut conſtitueretur. in fin. & cap. ſi quis diaconus. & ca. domino ſancto. & j. q. vij. diſpenſationes. & xxiij. q. j. noli. in fin.

a Homicidium. ſponte: ut extra de homi. lator.

b Suadere. Plus enim eſt ſuadere, quam compellere. ff. de ſer. corrup. l. j. §. perſuadere. & plus punitur ſuaſor, quam faciens. lxxxvj. diſt. tanta Ioan.

c Clericum. Occiderit. ſponte. B.

d Militare. Per hoc patet quod loquitur de illo, qui in bello fuit. hortari tamē poteſt clericus aliquos ad defenſionem ſuæ eccleſiæ. xxiij. q. viij. ut pridem. arg. ff. de ijs, qui not. infa. ob hæc uerba. §. ult.

e Per quod. Arg. quod ratione unius delicti imputantur omnia delicta, quæ ſequuntur ex illo: ut xv. q. j. ſi quis inſaniens. xxij. q. iiij. inter. ff. quod met. cau. ſi mulier. Argu. contra de ſponſa. ueniens.

Imputant multa propter unū delictum.

ADDITIO. Et facit quod not. ī. eod. quantum.

in glo. hic patet. ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis ſua culpa cadat in metum, nō nocet, ut not. extra quod metus cauſa. Abbas Arch. dia.

f De his. Circa illos, qui committūt homicidiū, diſtingue ſic: quia aut committitur homicidiū ex neceſſitate, aut ex caſu, aut ex uolūtate. Si ex neceſſitate, aut illa neceſſitas eſt euitabilis, aut ineuitabilis. Si eſt euitabilis, ad ſuperiores ordines non poteſt aſcendere, ſed in iam ſuſceptis toleratur, [1] ut ī. eo. de his clericis. Si fuit ineuitabilis neceſſitas, ſine omni diſpenſatione poteſt miniſtrare in ordine iam habito: ſed ad ſuperiores habendos petet diſpenſationem: ut extra de homi. ſuſcepimus. & capitu. ij. Nec ob. extra eo. lator. ubi [2] dicitur, quod ad ſuperiores talis licite promouetur: quia hoc intelligo ex diſpenſatione. [2] Ioā. Sed certe quicquid dicat Io. de neceſſitate ineuitabili, capitulum uidetur expreſſe dicere, quod talis neceſſitas in nullo obſit: ut ī. eo. quia te quaſi obnoxium. De hoc notaui in quæſtionibus. R. Si uero caſu committitur homicidium, aut dedit operam rei licitæ, aut non. ſi dedit operam rei licitæ, [3] ei non imputatur, ſed poteſt miniſtrare in ſuſcepto, & aſcendere ad ſuperiorem: ut extra eo. c. ult. & ī. ead. ſæpe. [3] & extra eo. Io. Sed ſi illicitæ rei operam dedit, tunc nec in ſuſcepto poteſt miniſtrare, nec ad ſuperiorem aſcendere: ut ī. ea. clerico. & c. ſi quis uoluntate. Si uero uoluntate occidit, nunquam diſpenſandum eſt cum eo, ſecundum quod loquitur c. miror. H. tamen cum ſuo rigore dixit, quod in nullo caſu poteſt homicida promoueri: quia potius debet quilibet permittere ſe occidi, quam alium occidere: ut xxxij. q. v. ita ne. & dicit quod hoc uerbum conſulēdi, ponitur pro uerbo præcipiendi, ut xxviij. q. j. ſic enim. Item ſecundum H. et ſi crimen homicidij ſit occultum, tamen poſt pœnitentiam non poteſt exequi ſuum officium: ſecus eſt ſecundum eum in quolibet crimine alio: ut ī. ea. de his. niſi in ſimonia. Io. & hoc expreſſe dicitur extra de temp. ordi. c. ult. & ita duo crimina tantum excipit, ſcilicet ſimoniam, & homicidium. Argu. extra de accuſa. inquiſitionis. B. Alij autem plerique dicūt, quod ſiue

Homicidiū utrū īpediat ꝓmouēdes, et deijciat iā ꝓmotos.

[1] Scilicet de miſericordia: ut notat. extra de homi. ſicut. ubi plene de hoc.

[2] Vel dic, ꝙ ibi fuit caſus fortuitus: ut no. ī. ead. de his clericis. i gl. j. in fi. Archid.

[3] Et cap. hi qui. & ca. ſi duo. niſi forte grāde ſcādalum inde orireť: quia tunc indicit ei purgatio. extra eo. ex lr̄is. j. & no. extra de homic. cū dilectus. in gl. qui tamē, &c. q̄ fuit gloſ. Vinc.

ſbyter aut diaconus capitale committens crimen.

CAN. VII.

SI epiſcopus, aut preſbyter aut diaconus capitale crimen commiſerit, [a] aut chartã [b] falſauerit, aut falſum teſtimonium [c] dixerit, ab officij honore depoſitus, in monaſterium detrudatur, & ibi quandiu uixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini papæ.

Qui homicidij, facto, aut præcepto, aut cõſilio poſt baptiſmũ conſcius fuerit, clericus non ordinetur.

CAN. VIII.

SI quis [d] uiduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quod ſi irrepſerit, deijciatur. Similiter ſi homicidij, aut facto, [e] aut præcepto, [f] aut cõſilio, [g] aut defenſione [h] poſt baptiſmũ [i] conſcius fuerit, & per aliquam ſurreptionem ad clericatũ uenerit, deijciatur: & in fine uitæ ſuæ laicã cõionẽ tantummodo accipiat.

Item Gregorius Iannario epiſcopo Calaritano.

De ſacris ordinibus lapſi, reparari non poſſunt.

CAN. IX.

PEruenit ad nos, quoſdam de ſacris ordinibus lapſos, uel poſt pœnitentiam, uel ante ad miniſterij ſui officium reuocari: quod omnino prohibemus, & in hac re ſacratiſsimi quoque canones contradicũt. Qui igitur poſt acceptum ſacrũ ordinem lapſus in peccatũ carnis fuerit, [k] ſacro ordine careat, & ad altaris miniſteriũ nõ accedat.

Idem Venantio Lunenſi epiſcopo.

De eodem.

CAN. X.

ACcedens ad Gorgoniam inſulam fraternitas ueſtra diſcutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero [l] relatum eſt. Peruenit nanque ad nos, ꝙ poſtquã de ſacris ordinibus lapſus, à ſui ſacerdotij ordine eſt deiectus, ad explendum miniſterium presbyterij præſumpſerit accedere, & omnipotenti Deo hoſtias immolare. Quod ſi ita factum eſſe ueſtra fraternitas repererit, eũ ſacri corporis & ſanguinis domini participatione priuatũ, in pœnitentiã redigat, ita ut uſq; ad diẽ ultimũ in eadem excõmunicatione permaneat, & uiaticũ tantummodo exitus ſui tempore percipiat. Si autem eum talem pœnitentiam agere fraternitas ueſtra cognouerit, ut ei iuſtè ad recipiendam inter laicos cõionem etiam ante exitum uitæ debeat miſereri: hoc in tuæ [m] fraternitatis ponimus poteſtate, & infra. Præterea ad fraternitatis tuæ conſulta reſpondentes, ſtatuimus diaconem, abbatem, [n]

ſit homicidium, ſiue aliud crimen, dummodo ſit occultum poſt pœnitentiam bene exequitur officium ſuum ſine omni diſpenſatione, licet non poſsit promoueri. Sed in ſimonia poſt nullam pœnitentiam poteſt exequi officium ſuum j.q.j.erga. Hodie autem obtinet opinio H. circa crimen occultum, ut extra de accuſ. inquiſitionis. B.

[a] Commiſerit. ſcilicet homicidium, defendendo ſe ſine moderamine. cuilibet enim licitũ eſt ſe defendere cũ moderamine, ut ſ. diſtinct. j. ius naturale. & extra de appellatio. cap. ſignificauit. C. uñ ui.l.j.

SI epiſcopus. [b] Aut chartam. Dic ut ſ. xix. diſtin. in memoriam.

[c] Teſtimonium. j. v. quæſtio. vj. presbyteri. ij.

SI quis uiduã. [d] Si qs. Iudex, executor, & aſſeſſor in cauſis criminalibus nõ poſſunt promoueri. hoc nõ eſt ratione peccati: quia non peccant iſta faciendo, [1] ut xxiij. q. iiij. quæſitum, & quæſtio. v. miles. ſed propter irregularitatẽ, quã ex tali facto contraxerunt.

[e] Aut facto. ut miles.

[f] Aut præcepto. ut iudex.

[g] Aut conſilio. ut aſſeſſor. & ita ex cõſilio punit aliquis, contra illud ff. mandat. l. ij. in fi. & l. denique. Sed nunquid ad di debet de uoluntate? Argumen. quod ſic j. quæſtio. iiij. qa præſulatus. in fi. Quod non concedo licet ante, quam fiat, uellet illud factũ eſſe, uel poſt factũ gratum habeat.

[h] Defenſione. euitabili. B.

[i] Poſt baptiſmum. Ergo ſi ante baptiſmum, poteſt. Bazianus dixit: ſi ante baptiſmum occidit non peccando, ut iudex, non poteſt promoueri: quia non tollitur irregularitas. ſed ſi occidit peccando, tollitur totum. Ioan. Et ſic melioris conditionis eſt peccans, quam nõ peccans. De hoc quid iuris ſit, notaui in quæſtionibus. & xxvj. diſt. in gloſ. uidetur. B.

[k] PEruenit. Fuerit. De quo fuerit conuictus, uel cõfeſſus, & hoc [2] uerum eſt, niſi epiſcopus cum eo diſpenſaſſet, ut extra de iudic. at ſi clerici. Sed nonne canon iſte prohibet epiſcopo diſpenſare in hoc caſu [3] non, ſed redarguitur ĩdiſcreta diſpenſatio: ut dixi extra de præben. de multa.

ACcedens. [l] Presbytero. ergo clericus degradatus non retinet ordinem, argu. liiij. diſt. ex antiquis. & xj. q. iij. epiſcopus. & xv. q. ult. ſi quis presbyter. & xxiij. q. ult. clerici. & idẽ uidetur per hoc, quod dicitur infra, inter laicos communionem. Sed tamen dico quod characterem ſemper retinet, per id quod habes j. q. j. quod quidam. & xxxvij. q. ij. licite. arg. lxxxj. di. dictum. Vnde qui percutit ipſum, incidit in canonem ſaltem in memoriam priſtinæ dignitatis: ut ff. de decur. l. ult. & ff. de quæſtio. l. unius. §. ſeruus. & de conſecr. diſt. iiij. oſtenditur. Ioã. quod nõ credo, cũ careat omni priuilegio clericali: [4] nec credo, quod conficiat, [5] quia omnem poteſtatem amiſit. B.

[m] In tuæ. Ergo epiſcopus poteſt remittere pœnitentiã iniunctam a papa. ſic xxxiij. quæ. ij. latorem.

ADDITIO.

Vel de hoc dic ut ibi. arg. contra. xv. diſtinct. capit. ij. in fine. ibi uideas. De hoc etiam not. xxvj. quæſtio. vij. tempora.

[n] Abbatem. Ergo abbas poteſt eſſe diaconus: quia abbas potius eſt nomen

[1] Ideo dicebat Ba. ꝙ iſtud c. intelligebat de illis qui nõ peccauerunt.

Cõſilium facit, ut qs puniat.

Homicida ante baptiſmũ an ꝓmoueri poſſit.

[2] Quæſtio uenerabilis eſt, de qua habuiſti 51. diſt. in prin. & ibi de hoc, & lj. di. in ſumma. & xxvj. diſt. deinde. Arch.

[3] Scilicet qd' canones cõtradicunt in hac re, &c.

Degradatũ percutiens incurrit excõicationẽ.

[4] Adde ... no. i ... c. j. de pa... lib. vj. & ... ca. dãt. ... gl. in ... ſacrilegium. j. ... diſtinc.

[5] Hęc ... opi. ... qui ... Goſ. & ... extra ... cle. ... cap. ...

Abb... quẽ ... nẽ debe... habet.

quem de portu Veneris [a] in crimen indicas cecidiſſe, [b] ad ſacrum ordinem non debere, uel poſſe aliquo modo reuocari, quem quidem ſacro ordine priuatum, in pœnitentiam deputare te conuenit, cuius ſi poſtea actus, conuerſatioq; meruerit, priorem [c] inter alios monachos, ubi decreueris ſtandi locum, non ordinem obtineat. [d] Subdiaconi quoque, quos ſimilis culpa conſtringit, ab officio ſuo irreuocabiliter depoſiti inter laicos communionem accipiat. In portu autem Veneris loco lapſi diaconi alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum uerò presbyterum, ut nunquam ad ſacri ordinis miniſterium præſumat accedere, ſcriptis cauere decreuimus, ſed eum in inſula Gorgonia, atque Capraria ſolicitudinem [e] monaſterij gerere, & in quo ſtatu eſt, ſine cuiuſquā aduerſitate manere permittimus.

Idem.

Loco lapſi alius ordinandus eſt.

CAN. XI.

Poſtquam quenquam criminaliter cadentem in locum, quo lapſus eſt, nulla ratio permittit reuocari, & ultra tres menſes [f] eccleſiam uacare pontifice ſtatuta ſanctorum canonum nō permittunt, ne cadēte paſtore dominicū gregem hoſtis (quod abſit) antiquus inſidiando, dilaniet, fraternitas veſtra deprecationi eorum conſentire, & in lapſi loco debet epiſcopum ordinare.

Item Martinus Papa.

Qui poſt ordinationem ſuā in lapſum ceciderit, ſacra myſteria non debet tractare.

CAN. XII.

Si poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & præuaricationis peccator fuerit deprehēſus obnoxius, omnimodo prohibendus eſt cum manibus lutulentis atque pollutis myſteria noſtrę ſalutis tractare.

2 *Econtra* [g] *exemplis & authoritatibus probatur poſt actā pœnitentiā proprios gradus licitè poſſe adminiſtrare, & ad maiores poſſe conſcendere. Maria enim ſoror Aaron poſtquā lepra percuſſa eſt, quia in Moyſen murmurauerat, actia pœnitētia à peccato mundata eſt, et priſtinam gratiam prophetizandi recepit. Aaron* [h] *aūt poſt conflatum uitulum etiā in ſummum ſacerdotem conſecratus eſt. David* [i] *poſt adulterium, et homicidium ſpiritum prophetiæ recepit, & in proprio gradu permanſit. Achab quoque* † *poſt mortem Naboth uiri ſanctiſſimi per pœnitentiā humiliatus, in regia ſede remanſit. Et ut prætereamus multa exempla veteris teſtamenti, Petrus negauit Chriſtum, & poſtea princeps Apoſtolorum factus eſt. Paulus Stephanum lapidauit,* [k] *& tamen à Deo in Apoſtolum electus eſt. Multiquoque ab hæreſi ad unitatem catholicæ fidei reuertētes in ſuis ordinibus ſunt recepti, alij uerò ad epiſcopalem etiam gradum ſunt promoti, utpote, Auguſtinus* [l] *& alij complures.*

Item ex Epiſtola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum.

De eodem.

PALEA.

Ioannes Chryſoſtomus duabus ſynodis orthodoxorū epiſcoporū fuit dyudicatus ſed iterū fuit reſtitutus. Marcellus Epiſcopus Anchiræ Galatiæ depoſitus fuit, ſed poſtmodum proprium recepit epiſcopatū. Aſclepius dyudicatus à ſynodo, eccleſiam

men officij, quam dignitatis. xviij. qō. ij. ca. j. imo in minoribus ordinibus cōſtitutus poteſt eſſe [1] abbas. extra de ætate & quali. tuam.

[a] Veneris. Exiſtentem.

[b] Cecidiſſe. Per crimen.

[c] Priorem. Id eſt, ut ſit monachus, ut prius fuit, non tamen erit abbas.

[d] Obtineat. Non ordinem uel dignitatem.

[e] Solicitudinem. Ut ſit procurator loci, licet ſit infamis: quia infames non excluduntur à ciuilibus muneribus, [2] ſed honoribus. Argumen. C. de iis, qui non imple. ſtip. ſacram. ſoluti ſunt. l. j. libr. x. & extra de ætate & qualit. tuam. & ſic procurator monaſterij poteſt eſſe infamis, ſed non procurator epiſcopi. v. quæſt. iij. quia epiſcopus. quia non requiritur ſumma in eis perfectio integritatis, ut xvj. q. j. legi.

[f] Poſtquam. Tres menſes. Tres menſes dantur ad electionem à die mortis, & alij tres menſes ad conſecrationem petendā. j. c. diſt. quoniā. & lx iij. diſt. obeuntibus. & extra de ele. ne pro defectu. niſi per neceſſitatem prorogetur, [3] ut xxviij. diſtin. de Syracuſanæ.

Econtra. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua magiſter probat contrariū eius, quod ſupra probatum eſt. ſ. quod poſt lapſum poſſunt reparari, probat inquam per exempla & per nouem authoritates. Ioā. de Pant.

[g] Econtra. Maria. &c. de hoc dicitur. ij. qō. vij. c. plerunque boni uiri. §. item obijcitur.

[h] Aaron. Hæc hiſtoria habetur. xlv. diſt. diſciplina.

[i] David. Hæc hiſtoria dicitur ij. qō. vij c. nos ſi incop. §. item cū Balaam.

[k] Lapidauit. i. lapidantibus conſenſit cuſtodiendo veſtes, ut j. eo. conſiderandum. Unde non fuit penitus immunis, ut extra de homic. cap. ſicut. §. illi. quoque tamen hoc exemplū nō competit, quia iſtud fuit ante baptiſmum.

[l] Auguſtinus. Qui fuit Manichæus. [4] ſed ante baptiſmū: & ideo non competit exemplum, &c. Ponde-

[1] Verum eſt diſpenſatiue, & ſic loquit dec. tuam. ibi, ex tua &c.

Infamis poteſt eſſe procurator.

[2] Iſta opi. cōiter tenetur per gl. & doc. in c. cū deputati. de iudi. & c. Imperatorum. de iu ra. calum. Spe. in ti. de procu. §. j. verſ. itē q᷑ eſt infamis. & Alexā. de Imol. in l. reū criminis. in fin. C. ad procu. Electio fieri debet intra tres menſes.

[3] De hoc lxj. diſtin. Olius. & c. bene nouit. ibi de hoc.

[4] Arg. cōtra. xxij. qō. vj. vides ubi de hoc.

Num. 12. c

Exod. 32.

2. Reg. 15 & 12.

3. Reg. 21

† Achab quoq;. Falſum exemplum, q̄a licet paruæ īduciæ datæ ſint impio Achabo, tamē q᷑ ei vaticinatū erat, q̄ canes ſanguinē eius lingerent in campo naboth cōpletū fuit. 3. Reg. ul.

Luc. 22. Matth. 22.

Actu. 7.

ſuam poſtea recepit. Martianus epiſcopus Andronopolites dãnatus à Papa Iulio, recepit eccleſiã ſui epiſcopatus. Cyrillus epiſcopus Ieroſolymitanus depoſitus fuit, poſtea reconciliatus eſt eccleſiæ ſuæ. Simili modo Polocronium eiuſdem eccleſię Ieroſolymitanæ pontificẽ Sixtus Papa damnauit, et iterũ ipſe eum reconciliauit. Innocentius Papa Fortunatũ epiſcopũ damnauit, ſed ipſe poſtea eum in proprium locum reſtituit eccleſiæ ſuæ. Nicenũ epiſcopum a Felice Papa damnatũ Gelaſius Papa ſucceſſor illius reconciliauit, & eccleſiæ ſuæ reſtituit. Leontius dum eſſet presbyter, depoſitus fuit ſed poſtea in Antiochia patriarcha extitit. Gregorius uero quartus Papa Theodoſiũ, quem Eugenius eius anteceſſor presbyterij honore priuauerat, ſanctæ eccleſiæ Seguinæ conſecrauit epiſcopum. Abbas nanque epiſcopus dijudicatus fuit, ſed ſancta ſynodus canonicè ſuam illi reſtituit eccleſiã. Rothardum uerò epiſcopum ſanctæ Sueſſionenſis eccleſiæ à ſynodo, cui Carolus ĩterfuit Rex condemnatum, & Sophidinum Placentinum epiſcopum meritò reprobatum, Nicolaus Papa ambo reconciliauit.

Præterea Calixtus Papa de hmõi ſcribit ita.

Clerici poſt lapſum in ſuis ordinibus reparari poſſunt.

CAN. XIII.

Ponderet a vnuſquiſque ſermones ſuos, & q᷑ ſibi loqui non vult, alteri nõ loquatur. Vnde bene ſacra ſcriptura ait: Quod tibi b nõ vis fieri, alteri ne facias. (Thob. 4.e) Nos eñ tẽpore c indigemus, ut aliquid maturius agamus. Nõ præcipitemus cõſilia & opera noſtra, neq; eorũ ordinẽ corrumpamus. Sed ſi aliquis lapſus quoquo modo fuerit, & portemus eũ, & fraterno corripiamus affectu, ſicut ait beatus Apoſtolus. d Si præocupat⁹ fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpũales eſtis, inſtruite huiuſcemodi in ſpũ lenitatis, alter alterius onera portãtes, & ſic adimplebitis legẽ Chr̃i. (Gala. 6.a) Porrò ſanctus Dauid e de mortiferis criminibus pœnitẽtiã egit, & tñ in honore ꝑmãſit. (2. Reg. 11. & 12.) Beatus quoq; Petrus amariſsimas lacrymas fudit, quãdo dominũ ſe negaſſe pœnituit, ſed tamen Apoſtolus permãſit. (Mat. 26.g) Et dominus per ꝓphetã pollicetur dicẽs, Peccator in quacunq; hora cõuerſus fuerit, & ingemuerit, omniũ iniquitatũ eius non recordabor amplius. (Eze. 33.c) Errãt itaq; qui putãt, ſacerdotes poſt lapſum ſi condignã egerint pœnitẽtiã, domino nõ poſſe miniſtrare, f & ſuis honoribus frui, ſi bonã deinceps vitã duxerint, & ſuum ſacerdotium dignè cuſtodierint. Et ipſi qui hoc putant nõ ſolùm errant, ſed etiam traditas eccleſiæ claues deſpicere videntur, de quibus dicitur: Quodcunque ſolueritis in terra, erit ſolutũ & in cœlo. (Mat. 16.) alioqui hæc ſententia aut domini non eſt, aut vera eſt. Nos vero indubitanter tã domini ſacerdotes, quam reliquos fideles poſt ſatisfactionem dignam poſſe redire ad honorem credimus, teſtante domino per prophetam, Nunquid qui dormit, g non adijciet, h ut reſurgat? i (Pſal. 40.) Et propheta Dauid pœnitentiam agens dixit, Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. (Pſal. 50.) Ipſe nanque poſt pœnitentiam, & alios docuit, k & ſacrificium Deo obtulit,

Ponderet. CASVS. In hoc ca. oſtendit Calixtus Papa, quod clerici poſt lapſum per acta pœnitẽtia poſſunt in priſtinum ſtatum reſtitui. Et hoc probat authoritatibus, & exẽplis. xj. Prima eſt in principio capituli. Secunda probatio incipit ibi, Sed ſi aliquis lapſus. & ad hoc inducit authoritatem Apoſtoli: Si præoccupatus, &c. Tertia ibi, Porrò ſãctus Dauid. Quarta ibi, Beatus quoque. Quinta ibi, Peccator. Sexta ibi, Errant itaque. Septima ibi, Nunquid qui dormit. Octaua ibi, Redde mihi. Nona ibi, Vade, & amplius noli peccare. Decima ibi, Non ergo. Vndecima ibi, Sẽtentiã.

a Ponderet. Grauis erit quilibet in uerbis, ut iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. in teſtibus. & qui cito fatur, ad pœnitentiã properat, ut dicit Seneca. & põt quis in ꝓprio facto petere ĩducias ad rñdendũ, ut ff. de interrog. act. qui interrogat an hæres ſit. nã teſtis repentinus, &c. v. q. v. c. qui ambu. §. ſed aliud.

b Quod tibi. In Thobia.

c Tempore. Nam rõ tpis mutat cõſtitutionẽ, ut xxxiiij. diſt. fraternitatis.

d Apoſtolus. Ad Galatas.

e Dauid Hoc exemplũ non cõpetit. nã nihilominus fuit dictũ ei, nõ ædificabis mihi domũ, qa vir ſanguinũ es. ꝗ. de cõſecr. di. j. c. j. & j. q. vij.

(Dauid ꝓhibit⁹ eſt ædificare.)

ſi quis omnem.

f Miniſtrar, & ſuis. Diſpenſatiue, ſi crimen eſt manifeſtũ, uel ipſo iure ſi crimen occultũ. ex. de temp. ord. c. ulti.

g Qui dormit. In peccato.

h Non adijciet. Id eſt, non conabitur bene operando.

i Vt reſurgat. Per pœnitentiam.

k Docuit. i. docturũ ſe promiſit, & ſic eo ipſo, ꝙ quis promittit ſe uelle docere, Deo obligat. ſic xcj. di. in nouo. ubi ſimiliter arguit Anacletus ex illa authoritate, dabo tibi claues. i. do in corpore mortali. & ſic futurũ ponit ꝓ pñti, ut de conſec. diſt. ij. in Chriſto. ff. de verb. ſig. verbũ erit. B. ſimile xxiij. q. v. c. remittunt. §. hinc notandũ. ibi, da, &c.

(Docere ſe velle promittens deo obligatur.)

Miſeri-

Præcedendũ eſt potius circa miſericordiã, quam circa crudelitatẽ. Pſal. 50.

a Miſericordiam. ſi enim in aliquo redarguendi ſumus melius eſt miſericordiæ reddere rationem, quam crudelitatis. xxv. quæ. ix. ueniam. & infra xxvj. q. vij. alligant. & xj. q. iij. nemo. j̃. lxxxvj. diſt. non ſatis. infra. j. q. vij. exigunt. j̃. diſtin. ix. ſana quippe.

Ibidem.

Malachiæ uerba.

b ET purgabit. uerba Malachiæ ſunt: ecce ueniet dominus exercituum, & quis poteſt cogitare diem aduentus eius, & quis ſtabit ad uidendum eũ? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum, & ſedebit conflans & emundans quaſi aurum & argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos, quaſi aurum & argẽtum, & erunt offerentes domino iuſta ſacrificia: & placebit domino ſacrificium Iuda & Ieruſalem, ſicut dies ſeculi & anni antiqui.

Ioan. 8.

ad Ro. 6.

c Tempus enim. &c. Verba Petri in epiſtola canonica.

ADDITIO.

j Petri. iij. cap.

d Domo. [redacted]

e Et alibi. In Ezechiele, cap. ix.

f Omnem. Argu. quod de uno dicit de omnibus intelligitur: ut lxj. diſt. miramur. & xxiiij. q. j. quodcunque.

Malac. 3

g Antiqui. id eſt, patres ſancti.

h In principio. id eſt, ante peccatum. Arg. j̃. proxi. c.

i Sic poſt peccatum. imo plus. j̃. eo. fidelior.

QVia ſanctitas tua.

k Quatuor. ſcilicet Conſtantinopolitana, Epheſina, Calcedonenſis, Antiochitana: de qua habes j̃. ead. domino.

dans exemplum doctoribus ſanctæ eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo geſſerint utrunq; facere poſſe: docere, & ſanctificari. Docuit enim quando dixit: Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur. Sacrificium Deo obtulit pro ſe dum dicebat: Sacrificiũ Deo ſpiritus cõtribulatus, cor contritum, &c. Vides autem propheta ſua ſcelera mundata per pœnitentiã, non dubitauit prædicando & domino libãdo curare etiam aliena. Mutatur ergo homo à peccato, & gratia Dei reſurgit a lapſu: & in priſtino manet officio iuxta prædictas authoritates. Videat ne amplius cadat: ſed Euãgelica ſententia in eo maneat, quæ ait: Vade, & noli amplius peccare. vnde apoſtolus ait: Non ergo regnet peccatũ in ueſtro mortali corpore, ut non obediatis concupiſcẽtijs eius. Sententiã, quę uetat miſericordiã a nõ ſolùm tenere fratres, ſed etiam audire, fugite: quia potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus & ſacrificijs.

Item Hieronymus.

In priſtinum gradum poſt pœnitentiam reuocari poſſunt pœnitentes.

CAN. XIIII.

ET purgabit b filios Leui: tẽpus enim c eſt ut iudiciũ à domo d Dei incipiat. Et alibi e ſcribitur: A ſanctis meis incipite. In filijs aũt Leui omnẽ f ſacerdotalẽ intelligit dignitatẽ. Si autẽ ſacerdotes purgãdi ſunt, & colãdi, ut purum aurũ remaneat & argentum: quid de cæteris eſt dicendum, qui cum emendati fuerint, & colati, tunc offerent Deo iuſta ſacrificia, & placebit domino ſacrificium eorũ, quod offertur pro Iuda, & Ieruſalẽ: hoc eſt pro ijs, qui dominum cõfitentur, & pacẽ eius mente concipiũt, ſicut dies ſeculi & ſicut anni antiqui: g hoc eſt, ut quomodo in principio h placuerũt Deo, ſic poſt peccatum, i & pœnitentiam placere incipiant, cùm omnium fuerint peccatorum ſorde purgati.

Item Greg. Secundino.

Lapſi reparari poſſunt.

CAN. XV.

QVia ſanctitas tua requiſiuit, ut tibi de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi authoritates ſcriberemus, dum dicis de hoc canonum diuerſorum te legiſſe diuerſas ſententias: alias reſurgendi, alias nequaquam poſſe, ideo nos generales ſynodos à Nicena ſynodo incipientes, hanc cum reliquis quatuor k ueneramur: quia ipſam ſequentes cæteræ in cunctis canonicis ſententijs unanimiter concordant. Nos uerò præcedentes patres ſequimur, quia authore Deo à ſacra doctrina illorum non diſcordamus. A capite l itaque incipientes, uſque in quartum m altaris miniſtrum hanc formam ſeruandam cognouimus: ut ſicut minorem maior præcedit honore, ita etiam crimine: n & quem maior ſequitur culpa, maiori plectatur uindicta: & ſic poſtea pœnitẽtia credatur eſſe fructuoſa. Quid enim prodeſt triticum o ſeminare, & fructum p eius non tollere? Aut domum conſtruere, & non illic habitare? poſt dignam itaque ſatisfactionem credimus poſſe redire ad honorem, & ad fontem miſericordiæ recurrentes Euangelicam ſententiam proferamus. Gaudeo q (inquit) ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, magis quàm ſuper nonagintanouẽ iuſtis, qui non indigent pœnitentia. Et ouẽ perditam (nonagintanouem r non errantibus relictis in deſerto s) humero pij pa-

Luc. 15. b

l A capite. id eſt, epiſcopo.

t De iſtis habeť xv. diſt. c. j.

m Vſque in quartum. id eſt, ſubdiaconatum.

n Ita etiam crimine. infra. xxiiij. q. j. non afferamus.

o Triticum. id eſt pœnitentiam.

p Et fructum. id eſt, reſtitutionem.

q Gaudeo. Ideo dicit gaudeo, quia poſt pœnitentiã fortior reſurgit homo, ut j̃. eadem. fidelior.

Pœnitentia fortificat.

r Nonagintanouem. Per hunc numerum deſignantur nouem ordines Angelorum, de quibus habes. j̃ de pœnit. diſt. ij. principium.

s In deſerto. id eſt in cælo, quod diabolus per caſum deſeruit.

Et pri-

t Secundum hunc intellectũ iſtud magis, qd' eſt in textu, teneť comparatiue, et legiť de ueris iuſtis: & loquiť quadã ſimilitudine uulgari. Arc.

ſtoris ad ouile reportandam dominus ipſe teſtatur. Si ouis perdita errans poſt inuentionē ad ouile humero deportatꝰ, prædictis nonagintanouem nō errantib. in deſerto relictis: cur iſte poſt pœnitentiā ad eccleſiæ miniſteriū lapſus non reuocetur?

Sicut in Apocalypſi dicitur de miniſtro eccleſiæ: Memēto unde excideris, & age pœnitentiā, & prima [a] opera fac. Quid.n. grauius eſt, aut carnale delictum committere, ſine quo pauci [b] inueniunꝰ: aut Dei filiū iureiurando negare? in quo uerbo húc ipſum beatum Petrū Apoſtolorū principē (ad cuiꝰ ſacrū corpus indigni ſedemus) lapſū eſſe cognouimus: ſed poſt negationem pœnitentia ſecuta eſt: & poſt pœnitentiam miſericordia data eſt: quia ab Apoſtolatu eum non expulit, qui ante quidem ipſum ſe negare prædixit.

Idem ſuper Ezechielē.

Poſt acerrimam pœnitentiam lapſi reparantur.

CAN. XVI.

QVid eſt hoc, quòd prophetæ [c] iacēti dř, Sta ſupra pedes tuos, & loquar tecū? qui enim iacēti loquebatur, cur ſtatim promittit ſe locuturum? Sed ſciendū eſt, quia alia ſunt quæ iacentes, alia quæ ſtantes audire debemus. Iacenti enim dř ut ſurgat: ſtāti autem præcipiꝰ, ut ad ꝑdicationem proficiſci debeat. Adhuc enim nobis i infirmitatis cōfuſione iacentib. præberi nō debet authoritas ꝑdicationis, ſed cùm iā in bono opere ſurgimus: & cùm iam recti ſtare cœperimus, dignū eſt, ut ad lucrandos alios in ꝑdicationē mitti debeamus: Stans [d] ergo ꝓpheta uiſionem ſpūalem uidit, & cecidit: cadēs uerò admonitionis uerba ſuſcepit ut ſurgeret: ſurgēs aūt præceptū audiuit ut prædicaret. Nā qui adhuc ex ſuperbiæ uertice ſtamus: cùm iam de æternitatis timore [e] aliquid ſentire cœperimus, dignū eſt ut per pœnitentiā cadamus: & dum infirmitates noſtras ſubtiliter cognoſcentes humiliter iacemus, per diuini uerbi conſolationē ad fortiora opera reſurgamus.

Idem.

De eodem.

CAN. XVII.

FErrum [f] de terra tollitur, cùm fortis propugnator eccleſiæ a terrena (quam prius tenuit) actione ſeparatur. non ergo in eo debet deſpici, quod fuit: quia iam incipit [g] eſſe, qđ nō fuit. [h]

Item Auguſtinus.

Poſt condignam pœnitentiā priſtina recipiuntur officia.

CAN. XVIII.

CVm exaudiero [i] eos dabo eis uirtutē ſpiritus mei, & implebo

---

[a] Et prima. Arg. quod reſtituti poſſunt accuſare & teſtificari. arg. j. ca. ferrum. & cap. domino ſancto.

Continere difficile eſt.

[b] Pauci. Difficile enim eſt continere. ut xxviij. diſtin. de ijs. & xxxiij. q. v. qui ſitit. nec tamen ideo minus delictum eſt, ut ij. quæ. j. mulkri. in fi. & xxxii. q. vij. flagitia. & licet iſtud ſit naturale, non tamen excuſat, ut ff. ad leg. Aquil. l. ſi ſeruus. §. ſi fornacarius.

[c] QVid eſt. Prophetæ. Ezechieli. Ezec. ij.

Iura uario modo poſsūt exponi.

[d] Stans. Hic ſtans accipitur in mala ſignificatione, & priꝰ in bona: & ita eſt hic arg. ꝙ aduocatus uarijs modis poteſt iura exponere, ſicut hæc authoritas: Verbum caro factum eſt. uel illud, ueritas de terra orta eſt. quandoque exponitur, id eſt Chriſtus de uirgine natus eſt: ut xxxv. q. x. c. j. quandoque exponiꝰ, id eſt, confeſsio de pœnitente. de pœn. diſtinct. j. quicunque. Arg. contra. xxiij. quæſt. vij. quod autem. Sed hæc diuerſo reſpectu.

Apoc. 2. a

Matt. 26.

ADDITIO.

Ad idem, extra de appella. ſolicitudinem. in fin. ubi de hoc.

Timor duplex.

[e] Timore. ſeruili, ſcilicet cū quo charitas dedignatur habitare. Inducit tamen iſte timor filialem, ſicut ſeta filū, ut j. de pœ. diſt. ij. ſi quis cantam.

Iob uerba.

[f] FErrū. In Iob continetꝰ ita: habet argentum uenarū ſuarum principia, & auro locus eſt, in quo conflatur: ferrum de terra tollitur, & lapis calore ſolutus in æs conuertitur.

Ezec. 2. a

[g] Incipit. Argum. ꝙ poſt pœnitentiam reuertitur quis ad priores actus. Simile xxxij. q. j cum renuntiatur. & q. v. præceptum. in fi. & vj. q. j. illi qui. & j. ea. ca. quia ſanctitas tua. in fin. ff. de ædil. edic. quod ita. Arg. contra. lxj. diſtinct. c. in ſacerdotibus. Reſpon. quod nunquam per pœnitentiā reuertitur reus ad priorem ſtatū, ut xxxiij. q. ij. admonere. & lxxxj. diſtin. c. Romanus. & cap. ſi quis clericus. ſed per diſpenſationem, ut ij. quæſt. iij. ſi quem. §. notandum. in fin. Io. niſi in occultis criminibus, ut extra de tempo. ord. c. ult. Bart.

Ad hoc s. ca. quia tua. uer. ſi cut in. ubi de hoc. & 33. q. 6. uides. iuxta fi. ubi etiā de hoc.

Ius multa fingit.

[h] Quod non fuit. i. qualis non fuit. & ſic non eſt hic aliqua fictio iuris. Vel dic quod ius fingit eū eſſe nouū hominem ſicut baptizatum. xxvj. diſtinct. c. j. de pœ. diſtin. ij. ca. non eſt tā. §. Romanos. & cap. qūo. uerſi. expoliantes. alteratus tamen eſt. ij. quæ. vij. ſecuti ſunt. §. quia ergo. Sic fingit non eſſe homicidam, qui eſt homicida. xxiij. qō. v. ſi homicidiū. Similiter fingit aliquem non tráſiſſe, qui tranſiuit, ut vij. q. j. mutationes. & non eſſe epiſcopū, qui eſt epiſcopus, ut ij. q. vij. non omnes. & ca. qui nec. & eſſe uirginē, quæ non eſt uirgo, ut xxxij. q. v. propoſito. & non eſſe matrimonium, quod eſt: ut xxx. quæ. v. aliter. Sed nunquid per tales fictiones ꝓiudicabitur iuris ueritati, ita ut non admittatur probatio in contrariū? uidetur ꝙ ſic, ut extra de regul. uidua. Videtur contra, ut extra de renun. ſuper eo. & ff. quod met. ca. non eſt uerſi [illegible] ſiue [illegible] li. tit. ff. de in integ. reſtit. l. diuus. Ego dico breuiter, ꝙ cōtra omnem præſumptionem admittitur probatio, niſi ubi ius de iure alicuius non tantum præſumit, ſed etiam certū quid ſtatuit: nec multū appretior illam diſtinctionem quorundam, quod eſt quædam præſumptio iuris, quædam hominis, quædam naturæ. de quibus habes extra de ſponſa. l. is qui. quia lex dicit, quod per fictionem iuris ueritas non confunditur, nec deletur: ut C. de iure dot. in rebus. in princ.

Probatio utrū contra ꝑſumptionem [illegible] Io[illegible]. † Ego dico. Hæc uera, et ab oībus legiſtis & canoniſtis approbaꝰ. Idē gl. j. diſt. 54. c. fœminæ. Alias ſecus. ff. de reb. dub. q. duos. 2. 3. & 4. ſecundum Lau. qui hanc ſniam tenet hic cū Ioan.

Eſaiæ 37.

[i] CVm exaudiero. Eſaias propheta. xxxvij. capit.

Ieſus

eos iudicio meo, & fortitudine. Animaduertite in præſenti loco poſſe docere aliquem poſt peccatum, ſi tamen uitia priſtina pœnitētia digna diluerit. Vnde Dauid poſt adulterium, & homicidium loquitur in pſalmo, Aſperges me hyſſopo, & mundabor. Lauabis me, & ſuper niuē dealbabor. Nec ſua tamen puritate contentus eſt, ſed infert, Redde mihi lætitiā ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Cumq; hoc feceris, docebo (ait) iniquos uias tuas.

Item Hieronymus.

De eodem.

CAN. XIX.

IEſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, quanquam in typo [a] aduentū præceſſerit ſaluatoris, q nostra peccata portauit, & alienigenā ſibi ex gentibus copulauit eccleſiā, tamen ſecundum literam poſt ſacerdotiū ſordidatus [b] inducitur, aſtat diabolus [c] à dextris eius, & candida [d] illi deinceps veſtimenta redduntur.

Itē ex concil. Agathēſi.

Poſt pænitentiam, clerici correcti gradum ſuum & dignitatem recipiant.

CAN. XX.

COntumaces clerici prout dignitatis ordo [e] pmiſerit ab epiſcopo corrigantur, & ſi qui prioris [f] gradus elati ſuperbia communionem [g] fortaſſe contempſerint, aut eccleſiam frequentare, uel officium ſuum implere neglexerint, [h] peregrina [i] eis communio tribuatur, ita ut cum eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula [k] gradū ſuum dignitatēq; [l] recipiant.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. XXI.

SI quis presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus inuentus fuerit aliquid de miniſterijs eccleſiæ uenundaſſe, quia ſacrilegium commiſit, placuit eum in ordinatione eccleſiaſtica non haberi. In iudicio tamen epiſcopi [m] dimittendus eſt, ſi in ſuo debeat recipi gradu: quia multoties hoc ipſum quod de ſacroſancto altario cōtaminatum eſt, in epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt.

Item Auguſtinus ad Bonifacium.

PALEA.

BEne ualet ſacerdos reſtitui ad honorem ſuum poſt peractā pœnitentiā, licet in hoc diuerſi diuerſa ſentiant, dicentes non poſſe reſtitui ad honorem. Sed ſic dictum eſt propter ſimulatas pœnitentias quorundam, & propter affectatas honorum dignitates.

Item Auguſtinus.

PALEA.

SAcerdos quidem ſi cadit, ualet, & habet reſtitutionis locum poſt dignam peractam pœnitentiam in honorem ſuum, propheta atteſtante, qui ait: Nunquid qui cadit, non adijciet ut reſurgat? Pſalm. 40 *Et beatus Gregorius hoc dicit ad Secundum epiſcopum incluſum amicum ſuum. Etiam ab ipſo propheta in hoc argumentum habemus, qui cùm poſt peractum adulterium, & homicidium perpetrauit, tamen poſtea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad priſtinum officium reſtituitur.* †

[a] IEſus. In typo. Quia duxit alienigenam, ſicut Chriſtus eccleſiam.

[b] Sordidatus. Quia dimiſit uxorem.

[c] Diabolus. Id eſt, uxor quæ idola coluit.

[d] Candida. Quando ad concilium Eſdræ reliquit illam. xxviij. q. j. & ij.

[e] COntumaces. Prout dignitatis ordo. Alio enim modo ſunt puniendi clerici minorum ordinum, & alio maiorum, ut xxxv. diſtinct. ante omnia. & vndecima quæſt. j. ſi qui clericorum. & xij. quæſt. ij. fraternitatis.

[f] Prioris. Id eſt, altioris.

[g] Communionem. Id eſt, nolunt eſſe inter alios. [1]

[h] Neglexerint. Auferetur officium & beneficium. Ioā. per ſuſpenſionem. ſecundum Hug.

[i] Peregrina. Quæ alias dicitur laica. extra de elect. c. ij.

[k] In matricula. Sic. ij. q. j. nomen.

[l] Dignitatemque. Si enim a vigilijs deeſt, auferendum eſt ei ſtipendium, vt xcj. diſt. clericus victum. Sed ſi prælatus per tres hebdomadas deeſt, per triennium ſuſpenditur, uel etiam ſi diebus ſolennibus deeſt, ut vij qō. j. ſi quis in clero. ſi per duos menſes, priuatur eccleſia, ut vij. q. j. præſentiū. Niſi velis dicere correctum, ut extra de clericis non reſidē. ex tuæ. [2] Sed an poſſit repetere fructus poſtea cū reuertitur? non videt, ut C. de re mil. l. j. lib. xij. alioqui ſpe reſtitutionis facilius delinqueret, ut ſ. e. diſt. c. j. Item quia pœnæ nō ſolent repeti. ff. de condict. inde. pœnæ. At pœnam quam quis ex ſuo delicto præſtitit, nō repetit. [3] ff. de procura. qui proprio. §. pœnā. Item hic & in ſeq. cap. videtur q eps poſſit diſpenſare cū depoſito. Nam & ſenatus reſtituit. ff. de poſtul. l j. § de qua autem. Et ſenatus æquiparatur principi. ff. de aqua plu. ar. quod principis. Et eccleſia habet ſuū ſenatum, ut xvj. q. j. eccleſia. arg. ad hoc xj. qō. iij. eps. & C. de epiſ. & cler. placet. Argu. contra de cleri. non reſidē. ex tuæ. in fin. & dixi de hoc. ij. qō. vj. ideo. Ioā. Sol. cum depoſito ſolenniter ſolus Papa diſpenſat, ut de pœnit. diſtin. vj. c. j. in fin. B.

[m] SI quis. Iudicio tamen epiſcopi. Hic ergo permittitur epiſcopo diſpenſare in ſacrilegio, ſic & in hæreſi, vt ĩ. eo. presbyteros qui. & in occultis etiam magnis. ĩ. de his uero. Et hoc uerum eſt, niſi ſit enorme ſacrilegium: ut xij. q. ij. de viro.

Quomodo. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua concordat iura, & dicit quod qui uere pœnitent, poſſunt reparari, & qui ficte pœnitent, non ſunt reparandi. & hoc probat x. authoritatibus. Io. de Fant.

Pſal. 50.

Clerici maiores a liter puniūtur, quam minores.

Zacha. 3. a

[1] Lau. dicit communionem. i. cōmunem obſeruantiam, & cōuerſationem. Archid.

Prælatorū eccleſias negligentium puniuo.

[2] De hoc ponit extra ut lite nō cōteſt. quoniā. §. ſi uero. & vij. qō. j. ambitionis. ibi dicam. Arc.

[3] Dic qđ ſi iuſtam cauſam abſentiæ habēt, oīa recuperat. ff. de re mil. ex cauſa. nā & ſententia reſcīditur probata iuſta cauſa abſentiæ. extra de re iud. ca. cū Bertold.

Papa ſolus cū ſolēniter depoſito diſpenſat.

Epiſcopus in hæreſi diſpenſat.

[4] Hactenus Palea, & Gratianus loqui incipit.

3 *Quomodo igitur huiuſmodi authoritatũ diſſonantia ad concordiam reuocari ualeat: breuiter inſpiciamus. ſunt tamen quidam, quos non odium criminis, ſed timor utilitatis, & amiſſio proprij gradus, & ambitio celſioris ad pænitẽtiam cogit, hos ſacri canones irrecuperabiliter deijciũt: quia qui ſimulatione pænitentiæ, uel affectione honoris à Deo non conſequitur ueniam, nec ab eccleſia reparationẽ meretur.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Bonifacium.

Quare conſtitutum eſt in eccleſia, ne poſt pænitentiam quis ad clericatum redeat.

CAN. XXII.

VT conſtitueretur in eccleſia, ne quiſquã poſt alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, uel ad clericatũ redeat, uel in clericatu permaneat, nõ deſperatione [a] indulgẽtiæ, ſed rigore [b] factum eſt diſciplinæ: alioqui cõtra claues eccleſiæ datas diſputabitur, de quibus dictum eſt: Quæcunq; ſolueritis ſuper terrã, ſoluta erunt & in cœlo. (Matt.16.c) Sed ne fortè etiã de cęteris [c] criminibus ſpe honoris eccleſiaſtici animus intumeſcens ſuperbè ageret pœnitentiã, ſeuerisſimè placuit, ut poſt actam pœnitentiã de damnabili crimine nemo ſit clericus ut deſperatione tẽporalis altitudinis medicina maior, & uerior eſſet humilitatis. Nam & ſanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiã, & tamen in honore ſuo perſtitit. (2.Reg.12.) Et beatum Petrum, quãdo amariſsimas lacrymas fudit, utique Deũ negaſſe pœnituit, & tamen Apoſtolus permãſit. (Matt.26.g) Sed nõ ideo [d] opinanda eſt ſuperuacua poſteriorum doctorũ diligentia, quia ubi ſaluti nihil detrahebatur, [e] humilitati aliquid [f] addiderunt, [g] quò ſalus tutius inueniretur. Expertus credo aliquorũ fictas pœnitẽtias per [h] affectatas honorũ potẽtias. [i] Cogunt enim multas inuenire medicinas multorũ experimẽta [k] morborum. Verùm in hmôi cauſis, ubi per graues diſſentionũ ſciſſuras nõ huius, aut illius hominis periculum, ſed populorum plurimorum ſtrages [l] iacet, detrahendũ eſt [m] aliquid ſeueritati, ut maioribus [n] ſanãdis malis charitas ſyncera ſubueniat.

Item ex Epiſtola cleri Romani [o] miſſa Papæ Cypriano. [p] †

Reparationis beneficium, non niſi poſt pænitentiam poteſt concedi.

CAN. XXIII.

ABſit à Romana eccleſia vigorem [q] ſuum tam profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis euerſa fidei [r] maieſtate diſſoluere, ut cũ adhuc nõ tantùm iaceant in peccatis, ſed etiã cadãt [ſ] euerſorũ fratrũ ruinæ, [t]

[a] VT conſtitueretur. Non deſperatione, id eſt, ob hoc, quod eccleſia deſperat ſe poſſe reſtituere tales.

[b] Sed rigore. Hic manifeſte colligitur, quod canones qui dicunt lapſos non eſſe reparandos, uel reſtituendos, de rigore loquuntur.

[c] Etiam de cæteris. i. omnibus. nomine eñ cæterorũ omnes intelligunt. ff. de verborũ ſignifica. cæterorum.

[d] Sed non ideo. quaſi dicat, licet poſsint reſtitui aliqui ſecundum rigorem.

[e] Nihil detrahebatur. i. ubi non timetur periculum.

[f] Aliquid. i. rigorem ut nõ reſtituerentur, ut ſic fierẽt magis humiles.

[g] Addiderunt. Scilicet, ut nõ poſſint reſtitui.

[h] Per. i. propter.

[i] Potentias. Id eſt, dignitates.

[k] Experimenta. Sic xxix. diſt. ſciendum. vel aliter ut quãdoq; fiat reſtitutio, quandoq; non.

[l] Strages. ſ. xliiij. diſt. comeſſationes.

[m] Detrahendum eſt. Hic habes, qđ diſpenſatio qñq; eſt debita, ſcilicet ubi ſtrages multorũ iacet. & alibi, ut xl. diſt. licet. & j. q. vij. diſpenſationes. & xj. q. iij. plerunque. xxiij. qõ. j. noli. in fi. & ĩ. eo. conſiderãdum. cum enim diſpenſatio ſit quaſi quædam miſericordia, & eſt certum, quod quilibet tenetur eſſe miſericors, vt lxxxvj. diſt. non ſatis. & licet debita ſit, tamen peti nõ põt: ſicut epatus debetur bono, & tamẽ nõ poteſt eum petere, ut viij. qõ. j. qui epiſcopatum. Quandoque aũt prohibetur diſpenſatio, ut j. qõ. j. erga. & ſ. ea. miror. qñq; etiam permittitur diſpenſatio, ut ĩ. ead. domino. & ſ. ead. ſi quis presbyter. Et not. quod aliud eſt rigor, aliud eſt ius, aliud eſt diſpenſatio. Rigor eſt quidam exceſſus iuris, & quædam auſteritas facta ad terrorem, ſecundum quod dicit canon, ꝙ pœnitentia imponitur contrahenti ſecundas nuptias, ut xxxj. qõe j. cap. hac ratione. & c. præcedenti. Et ꝙ communio non eſt danda etiam in fine vitæ ijs, qui defecerunt in accuſatione clericorũ, hoc eſt, epiſcoporum, ut ij. q. iij. ſi quis epiſcopum. Et rigor non eſt ſeruãdus, niſi ubi timetur exemplum mali, ut lxv. di. ſed illud. Quandoque tamen rigor eſt idem qđ ſubtilitas iuris, ut extra de reſtit. ſpol. in literis. & extrà de noui oper. nunt. intelleximus. Diſpenſatio eſt idem quod iuris relaxatio, & ea non eſt utendũ, niſi ſit neceſsitas, uel utilitas, ut j. qõ. vij. tali. Ius autem media ſtrata incedit inter rigorem & diſpenſationem. ff. de iuriſdict. omn. iudic. qui iuriſdictioni. & xxiiij. qõ. ij. legatur.

ADDITIO. Dicit Hug idem. ſ. ꝙ rigor non eſt ius, imo eſt iuris exceſſus in auſteritate. Ius autem eſt æquitas. i. æqualitas ius ſuum unicuique tribuens, bonis præmia, malis ſupplicia. hoc debet iudex ſemper obſeruare. argu. C. de iu. placuit. Archid.

[n] Maioribus. Sic diſt. iiij. denique.

[o] Cleri Romani. vel Cornelij papæ.

[p] Cypriano. In chronicis non inuenitur, quod aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus, tamẽ qđ fuit Papa, habes. j. de eo tñ. ſed forte hic & ibi eſt mendoſa litera.

[q] ABſit. Vigorem. Id eſt, rigorem.

[r] Fidei. Id eſt, diſciplinæ.

[ſ] Sed etiam cadant. Vlterius.

[t] Ruinæ. Id eſt, euerſi & ruentes fratres.

Diſpenſatio quandoque eſt debita.

Rigor diſpẽſatio & ius differunt.

[i] Et dic ꝙ iuris rigor ex cã multiplici mitigatur ut notatur ex. de ſen. excõmun. quæris. Archidiac.

† Cypriano. Quæ integra. habet lib. ij. epiſtolarũ diui Cypriani, epiſtola prima.

Prope-

properata [a] nimis remedia cōmunicationū vtiq; nō profutura præſtentur. Vbi enim poterit pœnitētiæ medicina procedere, ſi etiā ipſe medicus intercepta [b] pœnitētia indulget periculis? Hoc nō eſt curare, ſed (ſi uerum dicere uolumus) occidere.

Itē Cyprianus de lapſis.

Impœnitentibus uenia concedi non poteſt.

CAN. XXIIII.

SI quis præpoſtera feſtinatione temerarius remiſsionem [c] peccatorum cunctis putat ſe dare poſſe, aut audet domini præcepta reſcindere, non tantùm nihil prodeſt, ſed obeſt lapſis. Prouocaſſe enim irā Dei eſt, non ſeruaſſe ſententiam, [d] nec miſericordiam pijſſimi domini deprecari, ſed cōtempto domino de ſua facilitate præſumere. & infra. Mandāt enim aliqua martyres [e] fieri, ſed ſi iuſta, ſi licita, ſi non contra ipſum dominum, ac Dei ſacerdotes ſint, facienda ſunt.

Si obtemperantis facilis & prona confeſsio, ſi pœnitentis fuerit religioſa moderatio, mandant martyres aliqua fieri: ſed ſi ſcripta non ſunt in lege domini, quæ mandant, ante eſt, ut ſciamus [f] illos à Deo impetraſſe, quæ poſtulant, & tunc facere quod mandant. Neque enim ſtatim videri [g] poteſt diuina maieſtate conceſſum, quod fuerat humana pollicitatione ꝓmiſſum. Nam Moyſes pro peccatis populi petijt, nec tamen peccantibus veniam à Deo cùm petijſſet, accepit.

Item Iſidorus ad Maſſanum epiſcopum.

Qui ſunt reparandi poſt lapſum, uel qui non.

CAN. XXV.

DOmino ſancto, meritisque ſancto, fratri Maſſano epiſcopo Iſidorus epiſcopus ſalutem. Quod in epiſtolis [h] venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet, quòd in canone Anchiritano, capitulo decimonono legitur poſt lapſum corporalem reſtaurandum honoris gradum poſt pœnitentiā, alibi legitur poſt huiuſmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum, hæc diuerſitas hoc modo ſoluitur. Illos enim ad priſtinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſsit ſatisfactio, uel condigna peccatorum cōfeſsio. At contra hi, qui neque à vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod admittunt, vendicare [i] quadam ſuperſtitioſa [k] temeritate nituntur, nec gradum utique honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Ergo ita eſt determinanda ſententia, ut neceſſe [l] ſit illos reſtaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepiſſe merentur diuinæ pietatis. Hi enim nō immerito conſequuntur ademptæ dignitatis ſtatum, qui per emendationem pœnitentiæ recepiſſe noſcuntur remedium vitæ. Id autem ne fortè magis ſit ambiguum, diuinæ authoritatis ſententia confirmetur. Ezechiel quidem propheta ſub typo præuaricatricis Hieruſalem, oſtendit poſt pœnitentiæ ſatisfactionem priſtinum reſtaurari poſſe honorem. Confundere (inquit) ò Iuda, & porta ignominiam tuam. & poſt paulum: Et tu, inquit, & filiæ tuæ reuertimini ad antiquitatem tuam. Ezech. 16

Quod dixit confundere, oſtendit opus peccati debere quenque erubeſcere, & poſt confeſsionem pro admiſsis ſceleribus verecundam frontem humo proſtratam demergere, pro eo quòd dignum confuſione perpetrauerit opus. Deinde præcepit,

---

a Properata. Quia quæ committuntur in Deum, remitti, non poſſunt ſine pœnitentia: & quia facilitas ueniæ incentiuum tribuit delinquendi, ut ī.xxiij.qō. iiij. ſi is qui. & capitu. eſt iniuſta.

b Intercepta. Id eſt, dimiſſa.

c SI quis. Remiſſionem. Quæ enim in nos delinquuntur, poſſumus remittere ſine pœnitentia, ſed non quæ in Deum, ut xxxiij. quæſt. iij. ſi is qui.

Delicta commiſſa in Deum remittere non poſſumus.

d Sententiam. Qui ergo non ſeruat ſententiam iudicis, offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui fruſtratorie appellat ab ipſo. C. quando prouocare non eſt neceſſe. l. ulti. in ſi. & hæc poteſt eſſe cauſa, quare iudex debeat eſſe ſuſpect⁹ ei, qui appellauit ab ipſo, ut extra de appel. ad hæc.

Appellās fruſtratorie iudicē offendit.

e Martyres. Id eſt, Chriſti ſacerdotes.

f Ut ſciamus. Per ſigna exteriora conſiderata in pœnitentibus.

g Videri. Argumentum, quod non ſtatim tenetur quis credere etiam bono viro, ut ix. diſtin. ego ſolus. ſimi. ff. quod cum fal. tut. l. ij. imò imputatur alicui, quod nimis eſt credulus. xj. qō. iij. non ſolū. lxxxvj. diſtin. ſi quid vero. ff. de eo per quem fact. l. j. §. j. Non obſtat xxiij. qō. j. quid culpatur. ubi in dubio obeditur, quia ibi loquitur dum prælatus præcipit, quod eſt dubium: hic de martyribus, qui non erant prælati. xxvj. quæſt. v. nec mirum.

Credulus nō debet quis eſſe nimis.

Exod. 32. in fin.

h DOmino ſancto. In epiſtolis. Maſſanus rogat Iſidorū ut ſolutionem canonum contrariorum circa reſtitutionem lapſorum ei reſcriberet.

i Vendicare. Id eſt, defendere. ſic etiam econtra ponitur.

k Superſtitioſa. ī. viij. diſt. quo iure.

l Neceſſe. Ex hoc uerbo neceſſe, & ex illo uerbo præcipiunt, quod ſupra ponitur, patet diſpenſationem quandoque eſſe debitā, [t] ut ſupra eadem. ut conſtitueretur. Et ſic patet quod epiſcopus peccat ſi nō diſpenſat ubi patet ratio diſpenſandi, ut xxxiiij. diſtin. fraternitatis. argu. ij. quæſt. v. quanto. tamen cum ſuperiore agi poteſt officio iudicis, ut ſiat diſpenſatio, ut extra de iure patr. nullus. licet non poſsit peti iure actionis. ſicut poteſt dici de eleemoſyna pauperi debita. xlvij. diſtinct. ſicut.

t Ad hoc ī. xxiij. q. j. noli. ubi de hoc. & ī. ea. ſi qs. verſ. quod ſi. ubi de hoc. ar. ī. ea. cōſiderandū. Archid.

Epiſcop⁹ qnq; peccat, ſi non diſpenſat.

Antiqui-

vt poſt ignominiam & deiectionem ſui nominis, ſiue dignitatis, reuertatur ad ſuam antiquitatem.[a] Ergo dum quiſque poſt opus confeſsionis ſuæ cõfunditur, atque ignominiam[b] portans, depoſitionem ſuam[c] cũ humilitate luget, reuocari ſecundùm prophetam ad priorem ſtatum poterit.

Item Ioannes euangeliſta angelo Epheſi eccleſiæ inter cætera quædam ſimilia ſcribit: Memor eſto unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: alioqui ueniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius. Ecce inquantum valui, concilij Anchiritani antiquam planè & plenam authoritatem ſacris teſtimonijs explanaui, oſtendens eum poſſe reſtaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ ſatisfactionem nouerit priora delicta deflere. Qui verò negligit, nec luget quæ geſsit, & lugenda ſine ullo pudore religionis, uel timore diuini iudicij committit, eum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurari cognoſcas. In fine autem huius epiſtolæ hoc adijciendum putaui, ut quotieſcunque ingeſtis conciliorũ diſcors[d] ſententia inuenitur, illius concilij ſentẽtia magis teneatur, cuius antiquior[e] & potior extat authoritas.

Quicunque igitur pro criminib. ſuis dignè Deo pœnitentiam obtulerint, authoritate Gregorij, & Auguſtini, et Hieronymi & Iſidori, gradum priſtinæ dignitatis recipere poſſunt. Qui aũt non odio criminis, ſed timore utilitatis, uel ambitione dignitatis, uel honoris, falſas Deo pœnitentias offerunt, in priſtini honoris gradum reparari minimè poterunt.

Sed obijcitur illud Hormiſdæ Papæ, qui ſcribit omnibus epiſcopis per uniuerſas prouincias.

Diaconus aut presbyter in adulterio deprehenſi, reparari non poſſunt.

CAN. XVI.

SI quis diaconus[f] aut presbyter poſt acceptam benedictionem Leuiticam, cum uxore ſua incontinens inueniatur, ab officio ſuo abijciatur.

Ecce[g] manifeſtè conſtat quia ſecundùm titulos antiquorum patrum ſancto ſpiritu ſuggerente conſcriptos, & ſecundùm ſentẽtias cccxviij.[h] epiſcoporum, quos Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprehenſi,[i] aut ipſi confeſsi, aut ab alijs conuicti, ad honorem redire nõ poſſunt.[k] Sed quia fortè non deſunt, quibus pro nimia pietate[l] ſupraſcripta ſanctorum patrum ſeueritas minime placeat, ſciat ſe cccxviij. epiſcoporum, qui & reliquos ſtatuerunt canones, ſententias reprehendere uel damnare. Sed quia fortè maior eſt in illis pietas, quàm in ſupraſcriptis trecentis octodecim epiſcopis: maior eſt in illis miſericordia, quàm in ſancto[m] Ioanne Papa: maior charitas

a Antiquitatem. Id eſt, mores antiquos.

b Atque ignominiam. Ex hoc verbo, & ex illo verbo depoſitionem, eſt argum. quod epiſcopus poteſt depoſitum, & infamem reſtituere,[1] quia ignominia idẽ eſt, quod infamia, ut ff. de ijs, qui notantur infamia. l. ij. §. ignominiæ. & ſic patet quod poteſt tollere infamiam, qđ concedo[2] ubicunque poteſt diſpenſare, ut dixi ij. quæſt. iij. cap. Euthemium. §. hinc colligitur.

Infamiã poteſt epũs tollere.

1 De hoc leg. & no. ĩ. ca. contumaces.

2 Idẽ Io. de Fã. qui approbat iſtam totã gloſſ.

Apoc. 2. b

c Depoſitionem. Id eſt, ſuſpenſionem. ſic xlvj. diſtin. clericus.

d Diſcors. Nonne illa ſententia eſt potius ſequenda,[3] quæ maiorem continet pietatem, ut ix. diſtin. ſana. licet enim canon apoſtolorum potior ſit, quia antiquior ſit alijs canonibus, tamẽ præiudicatur[3] ei per poſteriores, vt lxxxij. diſt. presbyter. Idem patet in canone Hieronymi, ut xxvj diſtinctione. deinde. & capitu. acutius. Item quandoque præiudicat ille canon, qui non eſt potior: ut xxv. qõe. j. contra ſtatuta. quod ergo dicitur hic, intellige cum ambæ conſtitutiones ſunt particulares, & locales: de illis loquitur cap. xix. diſtin. in canonicis. Sed ſi ambæ ſunt generales, ſemper poſterior præiudicat: ut extra de co. ſpi. c. j. ff. de legib. non eſt nouum. Sed qualiter præfertur vnus canon alteri, cum omnes ſint promulgati inſtinctu ſpiritus ſancti. decimaſexta, quæſtione tertia. nemo.[4] Reſpondeo, quod duo canones poſſunt eſſe contrarij, & tamen uterque eſt iuſte inſtitutus. Quod enim unus ſtatuit & iuſte, alter contrarium poteſt ſtatuere, & iuſte, ſexageſimatertia diſtinct. capit. quia ſancta. §. verum. extra de cõſang. & affinit. non debet.

Canon canonizan pͥ iudicet.

3 Videas quod leg. & not. xviij. diſtin. quoniam quidem.

4 Et melius xxv. q. j. violatores. & ĩ. c. prox. in prin. & ĩ. eo. ſi ille. Archid.

e Cuius antiquior. Si ambo ſunt æqualis pietatis. xix. diſt. in canonicis.

f SI quis diaconus. Prima pars cap. facit contra ſolutionẽ Gratiani. Idẽ facit pro ea in ſecunda parte, quæ incipit ibi, quod ſi eos.

g Ecce. Vſque ad hunc locum ſunt verba Niceni concilij.

h Cccxviij. Ergo videtur quod hoc ſit ſtatutum Niceni concilij, cui tot interfuerunt, ut xv. diſtin. canones. licet Damaſus Papa de ccc. tantum loquatur. x. quæſt. j. hanc conſuetudinem. ſed minor numerus non excludit maiorem.

i Deprehenſi. Aliquo ſequentium modorum. Videtur ergo quod ſola deprehenſio ſufficit. vt hic, & lxxxj. diſtinct. presbyter. & habes. j. ead. de his. ſed non eſt ita, niſi ſint conuicti uel cõfeſsi, ut ſequitur. ĩ. ij. qõ. j. nos in quenquam. & xij. q. j. non dicatis. Vel intellige deprehenſi, ita quod factum ſit notorium ex facti euidẽtia,[5] ut e x̃. de cohab. cler. & mul. tua. Tales eñ qui in maleficio publice deprehẽduntur, ſine iudicio damnantur, ut C. de defen. ciui. l. defenſores. lex vij. eſt.

5 Sola deprehenſio ſufficit ad notã infamiæ inducẽdam. ff. de ritu nuptia. palã. §. quæ in adulterio. ſecundum Gof. & ita not. extra de iu. cum nõ ab homine. Archidia.

k Non poſſunt. De iure.

l Pietate. Ironice loquitur.

m In ſancto. Supra ea. miror.

Remedia.

a Remedia. id eſt, pœnas cõtra illos, qui non ſeruant ſtatuta.
b Aut omnibus. Arg. quod qui uni facto contradicit, omnibus contradicit. ſic ſ. iiij. diſtinctio. denique. de pœnit. diſtinc. fratres. & extra de regul. iuris. defleat. & de cõſec. diſtinct. ij. compertimus.
c Et inimicos. No. quod eo ipſo, quod aliquis non obedit prælato, eius eſt inimicus: ut xxiiij. q. j. quoniam uetus. ſ. ead. ſi quis præpoſtera.
d Palpare. id eſt, adulari.
e Deberemus. nota diſpenſationem eſſe debitam, ut ſ. ea. ut conſtituerentur. & xj. quæſt. iij. plerunque.

ADDITIO.

Dicas breuiter quod ubicunque perſona, res, & locus eam exigit, debita eſt. xxix. diſtinct. cap. j. & ij. ſ. ead. diſtinctio. duo. uer. præcipiunt. & uerſic. neceſſe. & ſ. ea. conſiderandum. Quod dic ut plene nota. in Spec. de legato. §. genera autem. & not. extra de ſent. excommu. pueris. Archidia.

f Digna. Quod nulli facit. xxxiij. quæſtione ij. legatur.
g Dimiſerit. Non enim tam cito dimittit Deus, ſicut ſacerdos abſoluit. de pœniten. diſtinctio. prima. quem pœnitet.
h Dicturi. Nunquid uoce tunc loquentur, cum Apoſtolus dicat: quod tunc linguæ ceſſabunt, licet propheta contrarium dicat: Exultationes Dei in gutture eorum. Sed quicquid ſit, tunc nullus accuſabit alium: ſed ſola conſcientia accuſabit quemlibet.

Inobediẽs prælato eſt ei inimicus.

Pſal. 6.

Pſal. 101.

† Torpore.

Conſcientia ſola dãnandos accuſabit.

quàm in reliquis ſanctis ſacerdotibus, qui hoc exẽplo remedia a eccleſiarũ ſuis diffinitionibus deliberauerunt. Et ideo aut bona uoluntate pręceptis illorum conſentiant, aut omnibus b illis cõtrarios & inimicos c ſe eſſe cognoſcant. Quæ eſt iſta iuſtitiæ inimica bonitas, palpare d criminoſos & uulnera eorum uſque in diem iudicij incurata ſeruare? Quòd ſi eos duriſsimam pœnitentiam per plurimos annos uiderimus agere, tũc nos & ſaluti eorum poſſemus conſulere, & ſtatuta canonũ debere mus e temperare. Cùm uerò in aliquibus nec cõpunctio humilitatis, nec inſtãtia orandi appareat, nec beatum Dauid imitẽtur, qui dicit: Lauabo per ſingulas noctes lectum meũ, lacrymis meis ſtratũ meũ rigabo, & illud: Cinerẽ tanquam panẽ manducabam, & potum meũ cum fletu miſcebam. Nec eos ieiunijs, uel lectionibus uacare uideamus, poſſumus agnoſcere ſi ad priſtinos gradus uel honores redirent, cum quanta negligentia, & cũ quanto tẽpore † & animæ ſuæ inimica ſecuritate permanerent, credẽtes quod ſi eis non acta pœnitentia digna f dimiſerit g Deus, quomodo ſacerdotes indulſiſſe uidentur. Verè dico, quia ipſi quibus cum periculoſa & falſa miſericordia idulgere uidemur, cum ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi aduenerint, contra nos cauſam dicturi h sũt dicentes, quod dum ad duram aſperitatẽ linguæ eorum expauimus, aut falſa blandimenta, & periculoſas adulationes ipſorũ libenter accepimus, in eiſdem permanere peccatis eis inutiliter idulgemus: i † aut ipſa peccata augere permittimus: k † non recordãtes illud, quod in ueteri teſtamento ſcriptũ eſt, quia uno l peccante, contra omnes ira Dei deſæuijt.

Item Hieronymus.

Difficile eſt poſt lapſum ad priſtinum gradum redire.

CAN. XXVII.

Qvicunque dignitatẽ diuini m gradus non cuſtodiũt, cõtenti fiãt animam ſaluare. Reuerti enim in priſtinũ gradum poſt lapsũ difficile n eſt.

Item Baſilius.

Lapſus poſt pœnitentiam altario tantum miniſtret.

CAN. XXVIII.

Qvi ſub gradu o ceciderit poſt pœnitentiã, cõtentus fiat baptizare, p cõionem infirmis dare, & altario tãtummodo miniſtrare. q

Item ex concilio Anchiritano.

De ſacerdotibus, diaconibus, uel laicis, qui idolis thurificãt.

CAN. XXIX.

Preſbyteros, qui immolauerũt, r & poſt ea iterum certamen inierunt, ſ ſi ex fide luctati ſunt, & non ex compacto t ad oſtentationem, ut offerrent, ipſi fecerunt: hos placuit honorem u quidem ſedis propriæ retinere: offerre x autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officijs

ix. q. iij. aliorum.
i Indulgemus. Id eſt, indulſimus.
k Permittimus. Id eſt, permiſimus.
l Quia uno. ſcilicet Achor. viij. q. j. audacter. ſ. j. quæſtio. iiij. cap. eccleſia. §. item ex peccato Achor. Ioan.
m Qvicunque. Diuini. id eſt, eccleſiaſtici.
n Difficile. Tale difficile habes xlvij. diſtinct. quantumlibet. alias ponitur pro non. ij. quæſtio. vj. cap. biduum. uerſic. ſi aduerſus. & xlvij. diſt. ca. fin.
o Qvi ſub gradu. id eſt, in gradu.
p Baptizare. Sed nonne iſtud laico conceditur, ut j. q. j. quod quidam? Sed dic, quod iſte poteſt ſolenniter baptizare, quod laicus non poteſt, ut lxxxj. diſtin. ſi diaconus. Item obijcitur, quod ſi iſte poteſt baptizare, ergo & ſacrificare: ut dicit Hierony. j. q. j. ſicut Xps. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.
q Miniſtrare. Sed non celebrare. Vel dic quod poteſt remanere in officio ſacerdotali, ſed non põt eſſe epiſcopus.
r Preſbyteros. Qui immolauerunt. Coacti cõditionaliter.
ſ Inierunt. ſcilicet ſuperbiæ cauſa.
t Et non ex compacto. id eſt, figmento.
u Honorem. ſcilicet beneficium.
x Offerre. i. officiũ non retinent.

Fungi.

† Indulgebamus. Permiſimus.

Num. 6. c.

Baptizare ſolenniter laicus non põt.

Etiã poterit ratione ordinis quod non poterit laicus. Io. de Fant.

Diſpenſatiue. Hugo.

Dic plenius offerre. i. in altari conficere. quaſi dicat, bñficium retinebit, ſed ſi officiũ. ſic. ſ. ead. ſtudeat. in ſi. xxviij. diſt. preſbyterum. extra de cler. pug. in du. Henricus. ſic e contra retinet quis officium, ſed nõ bñficiũ. j. q. v. c. j. Io. de Fant.

ſungi [a] non liceat. Diaconi ſimiliter, qui immolauerunt, poſtea uero iterum reluctati ſunt, alias quidem honorem habere oportet: ceſſare autem debent ab omni ſacro miniſterio: ita, ut nec panem, nec calicem [b] offerant, nec euangelium pronuntient: niſi forte aliqui epiſcoporum conſcij laboris eorum & humilitatis & manſuetudinis uoluerint eis amplius tribuere, uel adhibere. penes [c] ipſos ergo de his erit poteſtas.

Qui autem fugientes comprehenſi ſunt, uel à domeſticis traditi, uel ademptis facultatibus ſuſtinere tormenta, aut in cuſtodiam detruſi, proclamauerunt ſe Chriſtianos eſſe: & eouſque adſtricti ſunt, ut manus eorum comprehendentes uiolenter attraherent, & funeſtis ſacrificijs admouerent, ut aliquid polluti cibi per neceſsitatem [d] ſumere cogerentur: in omni deiectione & habitu & humilitate uitę fidem confitentes, hos uelut extra delictum conſtitutos, à communionis gratia non prohiberi decernimus. Si uerò prohibiti ſunt ab aliquibus propter cautelam [e] ampliorem, uel propter quorundam ignorantiam ſtatim recipiantur. Hoc autem ſimiliter & de clericis & de laicis obſeruare conueniat. Perquiſitum eſt autem & illud, ſi poſſunt etiam laici, qui in has neceſsitatis anguſtias inciderunt, ad clericatus ordinem promoueri. Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccauerint, ſi præcedens eorum uita proba uerit, ad hoc officium prouehi. De his autē, qui negauerunt præter neceſsitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, uel aliquid huiuſcemodi (quod factum eſt ſub tyrannide Licinij) placuit ſanctæ ſynodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari. [f]

Sed illud Hormiſdæ [g] *papæ deſidioſos & negligentes, non uerè pœnitentes reparari prohibet. Illud autem Hieronymi* [h] *fatetur hoc eſſe difficile, non impoſſibile. Baſilius* [i] *autem circa delinquentes rigorem iuſtitiæ ſeruandum oſtendit: quem circa pœnitentes alij relaxandum miſericorditer affirmant. Poſſunt & aliter diſtingui præmiſſæ authoritates: ſecundùm iuſtitiæ rigorem, quorum crimina manifeſta ſunt, antè uel poſt ordinationem à ſacris ordinibus deijciendi ſunt. Quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundùm ſacerdotis edictum purgant, in proprijs ordinibus remanere poſſunt.*

Vnde Nicolaus papa Carolo archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

Non poteſt reſtitui in ſacerdotium, cuius crimen fuerit manifeſtum.

CAN. XXX.

SAcerdotes, ſi in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifeſtus [k] ſiue oſtenſus ſit actus, ſacerdotij honorem habere non poſſunt, [l] † ſecundum canonicæ inſtitutionis authoritatem.

Item Rabanus archiepiſcopus ſcribit ad Heribaldum.

Qui ualeant reparari poſt lapſum, uel non.

CAN. XXXI.

DE his uerò uiſum eſt nobis ſcribendum eſſe, qui ſacros ordines habentes, & antè, uel poſt ordinationem contaminatos ſe eſſe in capitalibus criminibus confitentur. In quibus (ut mihi uidetur) hæc diſtantia eſſe debet: ut hi, qui deprehenſi [m] uel capti fuerint publicè in periurio, furto, atque fornicatione,

---

a Fungi. Hic diſpenſatur in beneficio, ſed non in officio: ut extra de clericis pug. in du. Henricus. & j. ead. diſtin. ſtudeat.

b Nec calicem. Ante confectionem: quia poſt confectionem non eſt eis licitum offerre. & ſic non eſt cõtra. xciij. diſtin. peruenit.

c Penes. Hic patet, quod epiſcopus diſpenſat in hæreſi, & cum ſchiſmatico: ut ſ. ea. ut conſtitueretur. non tamen cum excõmunicato miniſtrante. xj. quæ. iij. ſi quis epiſcopus.

d Per neceſsitatem. famis. imo potius debent mori fame, quam ueſci idolothytis. xxxij. quæ. iiij. ſicut ſatius. & j. xxxij. quæſtio. v. ita ne. Vel uocat hic neceſsitatem coactionem.

e Propter cautelam. Quandoque enim ad cautelam imponit alicui pœnitentia, ut xxxiij. quæſtione ij. in lectum.

f Cõmodari. Quia reſtituuntur ad cõmunionem, non ad officium, uel beneficium: tamen dabitur ſuſtentatio eis. xvj. quæſtio. vj. ca. de lapſis. Ioan. de Fantu.

Scilicet ſi digne pœniteāt.

ADDITIO.

Sed uidetur contra, quod not. j. qõ. vij. maximum. & xxj. diſtinc. ca. nunc autem. in glo. ſed de iſto legitur. in fi.

g Sed illud Hormiſdæ. ſ. ead. cap. ſi quis diaconus.

h Hieronymi. ſupra ead. quicunque.

i Baſilius. ſ. ead. qui ſub gradu.

Sacerdotes.

k Manifeſtus. p euidentiam facti.

l Non poſſunt. ſine diſpenſatione, ſed ſi eſt occultum, poſſunt ſine diſpenſatione poſt pœnitentiam.

Ad hoc 81. di. miniſtri. extra de bigamis. quia,

De his uero. m Qui deprehenſi. Et conuicti, ut xv. quæſtio. ult. capitu. ulti. & extra de iudi. cum non ab homine. & aduocabit teſtes, per quos probabit ipſum in crimine deprehenſum, & detineat eũ per uiginti horas. ff. de adulter. l. capite.

Seruato.

Sed forte cũ hoc poteſt diſpẽſare epiſcopus ſecũdũ id quod no. Innoc. extra de cle. per. in c. j. in gl. j. in ꝓbatiõe.

Deprehẽſus in crimine põt p 20. horas detineri.

† Adde ad hunc textũ, qd no. Bar. in l. ſi adulterium. ff. de adul.

& cæteris huiuſmodi criminibus. ſecundùm canonum ſacrorum inſtituta à proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt populo Dei tales perſonas ſuprapoſitas habere, quas vltra modum uitioſas eſſe cōſtat Nempe inde retrahuntur homines à ſacrificio Dei, ſicut quondam Eli filijs peccātibus feciſſe leguntur, & rebelles huic atque contrarij exiſtentes eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis abſconſe à ſe admiſsis, peccata per occultam confeſsionem corā Angelis Dei, præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiā, confitentur, & ſemetipſos grauiter deliquiſſe quærunt, ſi ſe per ieiunia & eleemoſynas vigiliasq; & ſacras orationes purgare certauerint, his etiā gradu ſeruato, a ſpes ueniæ de miſicordia Dei promittenda eſt.

4 *De lapſis etiam in hæreſim hoc obſeruandum eſt, ut ante ſententiā cōcilij nullus eis cōmunicet.*

Vnde Cyprianus Papa Antonio ait īter cætera.

A communione abſtineant, qui lapſis ante reſtitutionem communicant.

CAN. XXXII.

DE eo autem, quod ſtatuendum eſſet circa cauſam lapſorum, diſtuli, ut cum quies, & trāquillitas data eſſet, & epiſcopos in unum conuenire indulgentia diuina permitteret, tunc communicato b & librato de omnium collatione conſilio, ſtatuerem quid fieri oporteat. Si quis verò ante concilium noſtrū, & ante ſententiā de omni concilio ſtatutā communicare uoluiſſet temerè lapſis, ipſe a communione abſtineat.

5 *Quod uerò* c *ſupra de homicidijs ſtatutum legitur, intelligitur quando facultas effugiēdi datur, nec neceſſitate clauduntur obſidionis. Cæterùm cùm neceſſitate anguſtati effugere nō poſſunt, ſi tūc homicidium admiſerint, purgati per pœnitētiam & communioni & officio reddantur.*

Vnde in Hylerdenſi concilio legitur.

Poſt duorum annorum pœnitentiam officio et communioni reſtituantur clerici, qui in obſidionis poſiti neceſſitate ſanguinem fuderunt.

CAN. XXXIII.

DE his clericis, qui in obſidionis neceſsitate poſiti fuerint, id ſtatutum eſt, ut qui altario miniſtrant, & Chriſti corpus & ſanguinem tradunt, uel uaſa ſacro officio deputata contrectant, ab omni humano ſanguine (etiam hoſtili) ſe abſtineant. Quòd ſi in hoc d ceciderint, tam officio, quàm cō munione corporis domini duobus annis priuētur, e ita ut in duobus annis vigilijs, & ieiunijs, & orōnibus, & eleemoſynis pro viribus quas dominus donauerit, expientur, & ita demum officio, uel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne ulterius ad officia potiora promoueantur. Quòd ſi in definito tempore negligentiores circa ſalutem ſuam extiterint, protelandæ ip

a Seruato. Secundum quoſdam iure cōmuni, & promouetur & manet in ordine ſuſcepto occultus peccator poſt peractam pœnitentiā, ut etiā ſentit Gratianus. ſ.ea. ca. presbyteros. §. ſed illud. niſi in ſimonia, ubi quis ordinem emit, qui quantum ad ſe & ad alios eſt ſuſpēſus, ut xxxij. diſtin. præter. §. verum. & extra de ſimo. c. tanta. licet ſit argu. contra, ex. de ſimo. cap. ex tuæ. ſed ibi non dicitur quod diſpenſabatur cum eo, ſed dicitur ꝙ prohiberi nō pōt, cum ſit occultū. Sed obijcitur iſtis, quod dicit in ſi. de ſpe veniæ. Sed ipſi intelligunt de ſpe ueniæ quantum ad peccatum. H. vero dicit, ꝙ in occulto peccato non pōt diſpenſari, quia de illo non poteſt quis accuſari, uel puniri, quia occulta peccata non habent vindictam ut xxxij. q. v. Chriſtiana. Ad hoc ergo quod occultus peccator poſsit promoueri, confitebitur, epō crimen ſuū, & nō ei ſoli, ſed corā aliquibus perſonis, & ſic poterit diſpenſare ſecū. Sed ut dixi. ſ. xxv. diſt. c. ult. peccatū ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum, dum tamen ſit enorme, ſemper impedit, ne poſsit ſine diſpenſatione promoueri, licet poſſit exequi ſuſceptū ordinem, cū eſt occultū peccatum. Et quod occultum peccatū impediat promouendum, habes extra de temp. ord. ex tenore. Ioā. Sed hæ opiniones hodie ſublatæ ſunt per decre. extra de temp. ord. cap. ult. Bern. Sed nunquid ſacerdos tempore pœnitentiæ pōt exequi officium ſuum? Videtur quod non, ut ſ. diſt. vj. teſtamentum. & de conſecr. diſt. ij. c. ſi nō ſunt. & cap. quotidie. & ſ. ea. capit. quid eſt hoc. cum quilibet ſit ſuſpenſus quantum ad ſe propter mortale peccatum, vt j. q. j. ſacerdotes. & facit ad hoc extra de celebr. miſſa. de homine. Dico quod melius eſt ſi abſtineat, ſi credit ſe indignum. ſi autem conteritur, dico, ꝙ poteſt celebrare. ꝙ non obſt. ſ. di. xxxiij. habuiſſe. ꝙ eſt cōtra. ſed illud intelligit de eo, quem nō pœnituit adhuc. de pœn. diſt. iij. inter hæc hircū.

De lapſis. Hic incipit quarta pars huius diſtinctio. in qua loquitur de hæreticis qui olim ſine concilijs non reconciliabantur. Io. de Fantu.

b DE eo autem. Cōmunicato. Olim enim epſ ſolus non poterat ſine cōcilio reconciliare hæreticū, ut j. q. vij. ſi quis epſ. Sed hodie ſecus, extra de hæret. ad abolendam. §. præſenti.

Quod vero. Hæc eſt quinta pars huius diſtinct. in qua ponitur quid iuris ſit de homicidijs uoluntarijs uel caſualibus, uel neceſſarijs. Ioā. de Fant.

c Quod uero. Supra ea. c. clericum. & c. de his clericis. & cap. miror.

d DE his clericis. In hoc. Ex neceſsitate.

e Priuentur. Ad cautelā, ſecundum Hugo. clerico in nulla neceſsitate licitum eſt occidere, imo potius debet permittere ſe occidi. ſed intelligimus iſtud de neceſsitate euitabili, quia poterat bene ſciuiſſe caſtrum ante aduentum Paganorum.

Si enim

b Hoc facit, quod talis ſolū Deum habet ulcorē. vj. q. j. oīa. xxxij. q. j. apud. Et Deus non ſanat aliquem, niſi ex toto ſanet. de pœnit. diſtinct. iiij. ſunt plures. extra de baptiſ. maiores.

c Cōcor. l. iij. § mittantur. cū nota. ff. de vē. in ſpē. & l. ab Anaſtaſio. C. mand.

Sacerdos tēpoř pœnitentiæ, an poſsit ſuum officium exercere.

Sub. niſi ſit tale peccatū, qd' acta pœnitentia nō poſsit in ordine remanere. ex. de tēp. ord. c. ult. & de acc. inquiſitionis. tamen de occulto peccato nō facies manifeſtū. Ioan. de Fāt. & facit ad hāc materiā quod leg. & no. extra, de temp. ordi. ex tuarum. & de furt. c. ſi. Archidia.

Sub. & hoc ꝓpter periculū: quod hodie etiā nimis inualuit. adidē extra de purg. can. inter. ſecūdū Hoſt.

Occidere vtrum liceat clerico in neceſsitate.

Si enim eſſet ineuitabilis neceſsitas, non imponeretur eis pœnitentia. Vnde dicas, quod ſi eſt neceſsitas ineuitabilis, ſine omni diſpenſatione poteſt celebrare in ordine habito, ſed non debet promoueri ſine diſpenſatione, ut extra de homic. capitu. continebatur. Sed obſt. extra eod. cap. lator. ubi dicitur, quod licite poteſt promoueri ad ſuperiores ordines. Ioan. Sed illud eſt diſpenſatio. de hoc dixi ſupra ead. cap. de his. Sed melius dicas quod ibi fuit caſus fortuitus. Bernardus.

2 Sacerdotis. Vide quomodo circa canones pœnitentiales habet ipſe ſacerdos plenam poteſtatem, 1 ut uigeſima ſexta quæſtione ſeptima. tempora. ſecundum leges duplicatur tempus pœnitentiæ eis, qui non ſeruāt pœnam & pœnitentiam iniunctam, ut ff. de pœnis. aut damnum. ſ. inter eos.

b Clerico. Si iſte dedit operam rei licitæ expellendo porcos de agro ſuo: tunc intellige, quod minus diligenter fecerit, alias in nullo puniretur, ut dixi ſupra ead. cap. de his.

c Pro amore ſpirituali. Talis enim amor non inducit ſimoniam, ut j quæſtione j. filium. & capitu. latorem. & xxxv. quæſtio. ix. veniam.

d In pœnitentia. Interiori, quia ſacerdos nō facit publicam pœnitentiā, niſi pro enormi crimine, ut de pœnit. diſtinctione. vj. ſacerdos. & xxviij. diſtinctione. presbyter.

e Quia te. Iudicas. dum non ſis.

f Inde canonice. Id eſt, non ſecundum rigorem canonum, quia tunc nullo modo, ut ſ. ead. cap. miror. nunc autem miſericorditer toleratur. Vel intellige quando in...

Sacerdos plenā poteſtatē habet circa canones pœnitentiales.

1 Ad idē de pœ. di. j. menſuram. ibi de hoc.

Sacerdos pōt quandoque publicā pœnitentiā facere.

ſius pœnitentiæ tempus in poteſtate maneat ſacerdotis. 2

Caſu quoq; ſi clericus homicidiū fecerit, in proprio gradu ex diſpēſatione remanere permittet.

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Guernerio Narbonenſi epiſcopo.

Qui caſu homicidium facit, ex diſpenſatione in ordine ſuo permaneat.

CAN. XXXIIII.

Clerico b iaciente lapidem puer dicitur interemptus: nos pro amore c Dei & tuo in ſuo ordine eū permanere permittimus, ut tamen ſemper in pœnitentia d & timore permaneat.

Item Stephanus quintus Sichiberto Corſicæ epiſcopo.

De eodem.

CAN. XXXV.

Quia te quaſi obnoxium iudicas e eò, q̄ à Saracenis captus homines interfeciſſe videris, bene facis, ſed quoniam non tua ſponte id feciſſe cognoſceris, inde canonicè f nullo modo iudicaris.

Si verò ira presbyter commotus aliquem interfecerit, etſi animum occidendi nō habuerit, perpetuò tamen depoſitus erit.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Hosbaldo coepiſcopo Quadrantino.

Perpetuò careat officio presbyter, qui ira commotus, licet extra animum, aliquem interfecerit.

CAN. XXXVI.

Studeat g ſanctitas tua perſuadere epiſcopo tuo ſibi canonicum conſociare numerum collegarum, id eſt, ſex h ex vicinis prouincijs, fratres & coepiſcopos ſuos, quibus tecum coniunctis, & decernentibus diligenter inueſtigate, & omni niſu perſcrutari procurate, quatenus inuenire valeatis, utrum pro percuſſione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idem diaconus (ut fertur) extinctus eſt. Qui ſi quidem a præfato presbytero non ad mortem percuſſus eſt, ſed ex equo cadens i ceruice fracta interijt, k ſecundum arbitrium ueſtrum pro percuſſione incautè agenti presbytero pœnitentiam competentem indicite, & aliquanto tempore à miſſarum ſolennijs ſuſpēdatur, denuo poſt hoc ad ſacerdotale rediturus officium. Quòd ſi veraciter qualicunque percuſſione l presbyteri ille mortuus eſt diaconus, hunc nulla ratione miniſtrare ſacerdotis more decernimus: quoniā & ſi uoluntatem m occidēdi nō habuerit, furor tamen & indignatio ex quibus motio illa mortifera prodijt n in omnibus, & præcipuè in Dei miniſtris, multipliciter inhibetur, atque damnatur. Verùm ſi presbyter adeò ueſtro ſtudio obnoxius fortè claruerit, præcipimus, ut tale beneficium o ſibi ec-

...uitabili neceſsitate hoc fecerit.

g Studeat. Barthol. intellexit hoc c. prout litera ſonat, quod licet ex percuſsione ceciderit & confregerit ceruicem, non ideo eſt ſacerdos deponendus. argumen. j. eadem. cap. quantum. Nam ſi ſeruum tuum vulneraui, & ille poſtea ex ictu alterius perijt, non teneor de occiſo. ff. ad legem Aquil. l. huic ſcripturæ. ſ. ſi ſeruus. & l. ita vulneratus. Et hanc regulam, qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe uidetur, intelligit de occaſione proxima & ſufficienti. Sed expreſſe eſt contra, extra eodem. presbyterum. & ff. ad legem Corneliam de ſicarijs. nihil intereſt. unde intellige quod ſi non cecidit ex percuſsione, ſed alio modo cecidit, tunc nō tenetur de morte eius, ſed de eo, quod prius ipſum incaute percuſsit.

h Sed. Quia tot non erant in prouincia illa. 3

i Cadens poſtea.

k Interijt. Non ex cauſa percuſsionis, ſed ex alio caſu quia cecidit.

l Percuſsione. Siue directa, ſiue occaſionali.

m Et ſi uoluntatem. directam.

n Prodijt. Et ſic propter unum delictum imputantur omnia, quæ ſequuntur ex illo, infra eadem. ſæpe. & ſupra eadem. clericum.

o Vt tale beneficium. Hic diſpenſatur in beneficio, non in officio, ut xxviij. diſtinctione presbyterum. debet autem de iure carere 4 utroque: quia cui interdicitur unum, interdicitur & reliquum, cum ſint connexa, ut lxxxj. diſtinctione ſi quis. Nam male meriti continua egeſtate laborare debent, ut ff. depoſit. l. bona fides. Sed ideo diſpenſatur

1 Hic ſententiā teneas: quia & ea intelligit hoc ca. ut not. extra de homic. in c. ſicut. in gloſſ. not. hoc etiā. in ſ. & ſ. ea. de his. prima.

3 Vel dic prouincijs, i. diœceſibus. ſicut ecōtra ponitur ... xj. q. ix. ep̄s qui. ſecundum Lauren. & Hugo.

Diſpenſat quandoq; in beneficio, nō in officio.

4 Per ſententiā, nō ipſo iure. Archid.

cleſiæ ſuæ cõcedatur, quo & ipſe & ſui [a] ſufficienter poſsint habere ſuæ ſuſtentationis ſolatium.

Item ex concilio Matiſcenſi, cap. vj.

PALEA.

Qvi uerò odij meditatiõe, uel propter cupiditatem Iudæum uel Paganum occiderit, quia imaginẽ Dei, & ſpẽ futuræ conuerſionis exterminat, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

PALEA.

Si quis homicidiũ fecerit, ſi epũs eſt, quindecim annis pœniteat, & deponatur, cũctos quoq; dies uitæ ſuæ peregrinando finiat. Presbyter duodecim annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua, et deponatur ſuperioris ſententia. Diaconus decẽ annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua. Clericus & laicus ſeptem annis pœniteat, tres in pane & aqua, & ad gradum cuiuslibet ſacerdotij accedere non præſumat.

Item ex concilio Neocæſarienſi.

Quinquennio à communione abſtineant, qui caſu homicidiũ faciunt.

CAN. XXXVII.

Eos uerò, qui nõ uolũtate, ſed caſu [b] homicidiũ fecerint: prior quidẽ regula poſt ſeptem tantùm annorũ pœnitentiam communioni ſociauit ſecundùm gradus conſtitutos. hæc uerò humana [c] diffinitio quinquennij tẽpus tribuit.

Item ex concilio Eliberitano.

Quibus temporum ſpatijs à communione abſtineat, qui uoluntate, uel caſu ancillam ſuam interfecerit.

CAN. XXXVIII.

Si qua fœmina zeli furore accenſa, flagellis uerberauerit ancillam [d] ſuam, ita ut intra certum diem animã cum cruciatu emittat: eò, quòd in certum ſit uoluntate, an caſu occiderit: ſi uoluntate, poſt ſeptẽ annos: ſi caſu, poſt quinq; annorum tempora (acta legitima pœnitentia) ad cõmunionẽ placuit admitti. Quòd ſi intra conſtituta tẽpora fuerit infirmata, accipiat cõmunionem.

Item ex concilio Martini papæ.

De his, qui uoluntate, uel caſu homicidium faciunt.

CAN. XXXIX.

Si quis uoluntate homicidiũ fecerit, ad ianuam eccleſiæ catholicæ ſemper [e] iaceat, & cõionem in exitu [f] uitæ ſuę recipiat. Si aũt nõ uoluntate, ſed caſu aliquod homicidium fecerit, prior canon, ſeptẽ annis agere pœnitentiã iuſsit: ſecũdus canon quinq; mandauit.

Item digeſtis titulo de furtis.

CAN. XL.

Qvi ſaccũ habentem pecuniã ſurripuit, furti ẽt ſacci nomine tenetur: quamuis non ſit ei animus [g] ſacci ſurripiendi.

Contrà [h] animum non eſt opus puniri, ut libro nono Codicis, titulo ad legem Corneliam de ſicarijs, exemplis ſacrarum literarum Diocletiani, et Maximiani colligitur.

ſicut, ne ꝓpter neceſsitatem uictus ad turpia lucra cõuertatur: ut lxxxj. diſt. ad reatum.

[a] Et ſui. Sui enim filij, & ipſe eadem perſona intelliguntur, ut xxxv. qõ. iij. ca. contradicimus. §. hac authoritate. in princi. & uxor dicitur pars uiri. xxxiij. q. iij. admonere. Vnde uidetur, quod licet clericus ſit ſuſpenſus ab homine, uel canone, quod tamen ei relinqui debeat, unde ſe & ſuos poſſit ſuſtentare. & eſt ſi. argu. ff. de preca. l. penul. ff. de uſu & habi. l. ij. Maxime cum etiam uxor, & filij de bonis eccleſiæ paſci poſsũt: ut xxxj. diſtin. omnino. nec totum extorquendum eſt a debitore, quod habet: ſed habenda eſt ratio ne egeat. ff. de re iudic. l. inter eos. in fi. Ille autem, qui excommunicatur, nihil percipiet nomine eccleſiæ, extra de appellat. cap. paſtoralis.

Vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt.

[b] Eos uero. Sed caſu. Dum tamen culpa præceſſerit caſum. [i] alias etiam clericus poſſet promoueri. extra eo. ex parte. & c. ſignificaſti. & cap. dilectus. in fin. imo talis miniſter Dei dicitur: ut xv. qõ. j. nec is.

[i] Alias eẽ ſpurat. arg. 15. q. 1. ſi qs inſaniens. & not. ĩ ea. cleric. dũ tamen daret operã rei licitæ, ut in dec. hic ĩ. all. dilect⁹. & eo. ti. Ioã nes. & ca. ſi. Arch.

[c] Humana. Ideo magis eſt tenenda: ut ſ. ix. diſt. ſana. Ioã. Quid iuris ſit de hoc, not. plene in quæſtionibus. B.

[d] Si qua. Ancillam. Hic habes, quod æque punitur dominus occidens ſeruum ſuũ, ſicut alienum: ut ff. de ijs, qui ſunt ſui uel alieni iur. l. j. in fi. modica tamen caſtigatio permittitur domino. ff. de ijs, qui ſunt ſui uel alie. iur. l. ij. Vnde ſecundum iura noſtra ſeruus põt conqueri de domino, ſi ſæuiat in ipſum: ut xxiij. q. iiij. ca. ſi eccleſia. & c. qui peccat. in fi. Et dic, ut not. ſuper illo ca. ſi eccleſia. ij. q. vij. quęritur.

Dominus nõ poteſt in ſeruum ſæuire.

[e] Si quis. Semp. id eſt, horis ſtatutis. ſic xxij. diſtinct. ſacroſancta. & xxvj diſt. ſi quis uult. & de conſecr. diſt. v. nunquam.

[f] In exitu. Supple ſi moritur ante finitum tempus pœnitentiæ: quia poſt tempus pœnitentiæ licite communicat: ut xxvj. q. vj. ſi quis de corpore.

ADDITIO.

Hoc ſic in quibuſdã criminibus, & præſertim ſi quis pœnitẽteat ſolẽniter. xxvj. q. vj. ſi quis. ſecundum Hug.

[g] Qvi ſaccum. Anim⁹. Sed contra, furtum ſine affectu furandi non committitur. xiiij. q. ult. ca. ulti. & inſti. de uſucap. § item ſi is. Sed dic ꝙ ratione acceſsionis cõmittitur furtum, & quæ commodatis uel depoſitis rebus accedũt, depoſita uel commodata intelliguntur. ff. commo. l. ſi ut. §. uſqueadeo. Vel dic animus, ſcilicet principaliter, ſed ſecundario & indirecte per quandam conſequentiã fuit ei animus ſaccum furandi: & ſic non eſt contrariũ. ff. de furt. l. ſi quid fur. §. j. ſic ff. quod metus cau. l. ſi mulier. §. penul. xv. q. j. merito. xxij. quæſtio. iij. diſplicet.

Furtũ cõmittitũ ratione acceſsionis.

[h] Contra. Hucuſque oſtendit opus ſine

De eodem.

CAN. XLI.

EVm, qui aſſeuerat homicidium ſe non uoluntate, ſed caſu fortuito feciſſe: cùm calcis [a] ictu mortis occaſio præbita uideatur: ſi hoc [b] ita eſt, neque ſuper hoc ambigi poterit: omni metu ac ſuſpicione, quã ex admiſſæ rei diſcrimine ſuſtinet, ſecundùm id quod annotatione [c] noſtra cõprehenſũ eſt, uolumus liberari.

Item Imperator Antoninus, C. ad legem Corneliam, de ſicarijs. l. j.

PALEA.

Frater ueſter rectius fecerit, ſi ſe præſidi põuinciæ obtulerit. Quòd ſi probauerit nõ occidendi animo hominem à ſe percuſſum eſſe, remiſſa homicidij pœna ſecundùm militarem diſciplinam ſententiam proferri. Crimen enim contrahitur, ſi & uoluntas nocendi intercedat. Cæterùm ea, quæ ex improuiſo caſu potius, quàm fraude accidunt, fato plerunque, non noxæ imputanda ſunt.

Hinc & Gelaſius papa.

De eodem.

CAN. XLII.

QVantũ [d] dicit iſte Placidus, anno præterito dictũ eſt de uxore illius, quæ ſubitò inter caballos inuenta eſt: & dum traherent̃ caballi, colliſa eſt illa, & abortum fecit.

Quod ſi ita eſt, fortè ſi caballos alienos [e] furatos tulerit, inde eſt culpabilis. [f] Nam de muliere, quæ caſu inter caballos confracta eſt, ubi uoluntas illius non agnoſcitur [g] pernicioſa fuiſſe, non poteſt addici & occidi per leges.

Item Nicolaus papa.

De eodem.

CAN. XLIII.

HI, qui arborem incidere uidentur, ſi contigerit, ut cadẽs arbor occiderit hominem, inculpabiles [h] ſunt atq; innoxij: quia nec uolũtate eorum, nec deſiderio homicidium perpetratum eſt. Si uerò aliqua culpa eorum, uel neglectu, moriẽtis hominis interitus cognoſcitur adueniſſe, abijciendi ſunt à gradu, & in ſacro ordine nullatenus ſuſcipiendi.

Item ex concilio Guarmacienſi.

De eodem.

CAN. XLIIII.

SAepe contingit, dum quis operi neceſſario inſiſtens arborem inciderit, ut aliquis ſubtus ipſam ueniẽs deprimatur: & idcirco ſi uoluntate, uel negligentia [i] incidẽtis arborem, factũ eſt, ut homicida pœnitentię debet omnino ſubmitti. Quòd ſi nõ ex uoto, ſed incuria illius mortuus eſt, non hæc eũ ſententia contingit. Si enim dũ ille operi neceſſario fortaſsis incũberet, iſte inſperatus [k] occurrerit ſub arbore, & ſub ipſa oppreſſus eſt, inciſor arboris nõ tenet̃ ꝑ homicida.

Item ex concilio Triburienſi.

De eodem.

CAN. XLV.

SI duo [l] fratres in ſylua arbores ſucciderint, & appropinquãte caſura ipſius arboris, frater dixerit fratri, caue: & ille fugiẽs, in preſſuram arboris ceciderit, & mortuus fuerit: uiuens frater innocens de ſanguine germani dijudicatur.

Præmiſſis [m] *authoritatib. lapſis permit*

ſine animo puniri: nunc oſtendit contrarium.

[a] EVm qui. Cum calcis. Quoniã fuit ludi cauſa. [b] Si hoc. ſcilicet quod in ludo occidit, & iſtud obtinet cum ludus licitus eſt. ff. ad legem Aquil. l. nam ludus. ſed ſi eſt illicitus ludus, nõ excuſat, [1] ut extra de præſum. ca. j. Ex quo autem conſtat, quod in ludo mortuus eſt, non eſt neceſſe probare, quod caſu occiderit: ut ff. ad legem. Aqui. l. in lege. extra de ſent. excom. ſuper eo. alias, qui caſum allegat, ipsũ probare tenetur: ut C. de pig. act. l. quæ fortuitis. & C. de iniur. l. ſi non conuicij. Ergo ſi aduerſarius dixit, quod ipſum dolo occiderit, hoc probabit: quia qui dolũ obijcit, ipſum ꝓbabit. ff. de proba. l. quoties. & intellige quod ludus fuit licitus. & ſecũdum hoc intellige quod non punitur talis lege Cornelia, ex quo nihil fecit dolo: punitur tamen lege Aquil. in qua uenit leuiſſima culpa ff. ad legem Aquiliam. l. in lege.

[c] Annotatione. id eſt, lege.

[d] QVantum. id eſt, ſicut.

[e] Alienos. Si uis dicere, quod iſte furabatur caballos, & ducendo eos colliſit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges, uerum eſt lege Cornelia de ſicarijs, in qua uenit dolus, non lata culpa. ff. de ſicar. in lege tamen de culpa bene punitur, ut ſ. e. c. ſtudeat.

[f] Culpabilis. Et ſic patet, quod licet aliquis de furto teneatur, non tamen tenetur de ijs, quæ ſequuntur ex furto. ſic xv. q. j. ſi. ne. ſ. v. diſtinctio. ad eius. ff. de fur. uerũ. extra de ſponſa. ueniens. Arg. cõtra ſ. ea. clericum.

[g] Non agnoſcitur. quando eam præmonuit.

[h] HI qui. Inculpabiles. ſi fecit in priuato loco: tunc enim non potuit diuinare, ut ff. ad leg. Aquil. l. ſi putator. & extra ut eccle. benefic. ut noſtrum. Si in publico, debuit clamare, caue caue: ut j. ea. c. ſi duo.

[i] SAepe contingit. Vel negligentia. Argu. quod qui occaſionem dãni dat, &c. [1] ſic lxxxvj. diſtin. paſce. xvj. q. j. decimæ. & extra de homicid. presbyterum. xxvij. qõ. ij. ſi tu. & xxxj. q. ij. de nepeis. & j. qõ. j. placuit. tertio. Arg. contra. xv. quæ. j. inebriauerunt. & ff. de ſer. corrupt. Neratius. §. ſi ſeruo. ff. de furt. uerũ. de eo qui fregit oſtiũ meretricis, ſed nõ ideo punitur amplius, quia ſatis eſt punitus propter ignominiam.

[k] Inſperatus. Fortuiti enim caſus nullo hominum conſilio præuideri poſſunt. ff. de admini. re. ad ciui. perti. l. ij. C. de pign. act. l. quæ fortuitis.

[l] SI duo. ff. ad legem Aquil. l. ſi putator.

[m] Præmiſſis. ſ. eo. de his clericis.

Permit

Occidens in ludo an ſit puniendus.

[1] Si ludus noxius, id eſt, nocẽs ẽ imputatur ff. ad l. Aqui. nã omne maleficiũ præue præſumit actũ: hæc tamẽ ꝑſumptio ex uarijs circunſtãtijs colligitur. 22. quæ. 2. qđ ait. & ca. ne quis. & cõſecrat. diſt. 4. ſolet. ff. de acti. & oblig. l. iij. §. uerborum. ff. de iniurijs. l. illud. §. pꝰ xxv. quæ. j. illud. extra de ſen. ecn. excõ. capite j. ſecundum Goffr. qui ita no. extra de præſumpt. ca. j. Arch.

Culpa lata i l. Cornelia non uenit.

[1] Sub. damnum dediſſe uidetur, imo plus quàm peccatur patet i eo qđ legit̃ et notat̃ 23. qõ. v. cũ homo. Io. de Fã.

Ignominia ſatis punit.

Caſus fortuiti non poſſunt ꝓuideri.

titur, [a] poſt pœnitentiā in ſuis ordinibus reparari ualeāt, ad maiorem autē conſcendere poſt lapſum nulla eis authoritate permittitur imò penitus prohibetur.

Vnde in Hilerdenſi concilio legitur.

Lapſi in ſuis ordinibus reparari poſſunt, ſed non ad maiora conſcendere.

CAN. XLVI.

HI, qui [b] altario ſancto deſeruiunt, ſi ſubitò in flenda carnis fragilitate corruerint, & domino reſpiciēte dignè penituerint, ita ut mortificato corpore, cordis cōtriti ſacrificiū Deo offerant: maneat in poteſtate pontificis, uel ueraciter afflictos non diu ſuſpendere, uel deſidioſos prolixiori tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tñ, ut ſic officiorū ſuorū loca recipiāt ne poſsint ad altiora officia ulterius promoueri.

Quod ſi iterato uelut canes ad uomitum reuerſi fuerint, & uelut ſues in uolutabris euerſi iacuerint: non ſolum dignitate officij careant, ſed etiam ſanctam communionem nō niſi in exitu percipiāt.

Sed exēplo beati Petri, qui poſtquam trinæ negationis maculas confeſſione diluit amoris, non ſolum in gradu ſui Apoſtolatus remanſit, uerū etiā in paſtorem totius eccleſiæ à Chriſto inſtitui meruit: probantur lapſi poſt dignam pœnitentiam non ſolùm propria officia retinere, ſed etiam ad maiora poſſe conſcendere. Quod autem beatus Petrus poſt negationē paſtor eccleſiæ à domino ſit inſtitutus, probatur authoritate beati Gregorij, qui in homilia dominicæ reſurrectionis de eodē principe Apoſtolorum ſcribit dicēs.

Petrus poſt culpam negationis, princeps apoſtolorum à domino eſt inſtitutus.

CAN. XLVII.

COnſiderandum nobis eſt cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ eccleſiæ præferre diſpoſuerat, ancillæ uocē pertimeſcere, & ſeipſum negare permiſit. [c] Quod nimirū magnæ eſſe actū pietatis diſpenſatione cognoſcimus, ut is, qui futurus erat paſtor eccleſiæ, in ſua culpa diſceret qualiter alijs miſereri debuiſſet. [d] Prius itaq; eum oſtēdit ſibi, & tunc præpo[e]ſuit ceteris, ut ex ſua infirmitate cognoſceret quā miſericorditer alienas infirmitates tolleraret.

Item Ambroſius in homilia, lib. j.

Poſt negationē in fide & gradu Petrus profecit.

CAN. XLVIII.

FIdelior factus eſt Petrus poſt quam fidem ſe perdidiſſe defleuit, atq; ideo maiorem gratiā [f] reperit, quam amiſit. Tanquam enim bonus paſtor tuendum gregem accepit: ut qui ſibi antè infirmus fuit, fieret omnibus firmamentum: & qui ſe interrogationis tentatione mutauerat, cæteros ueræ fidei ſtabilitate fundaret. Deniq; propter ſoliditatem deuotionis eccleſiarū petra dicitur, ſicut ait dominus: Tu es Petrus. &c. Matt. 16.
Petra enim dicitur eò quòd primus in nationibus [g] fidei fundamentum poſuerit, & tanquā ſaxum immobile totius corporis Chriſtianitatis cōpagē, molēq; contineat.

6 *Itē obijcitur: pœnitentes ad ſacros ordines promoueri nō debēt: nō ergo lapſi poſt pœnitentiā ad maiora pertingere poſſunt.*

Vnde in concilio Carthaginenſi quarto legitur.

Non ordinetur clericus ex pœnitentibus: & ſi ordinatur, deponitur.

CAN. XLIX.

EX pœnitentibus, † quamuis ſit bonus, tamen clericus non ordinetur. Si per ignorantiam [h] epiſcopi factū fuerit, à clero deponatur: quia ſe ordinationis tempore non prodidit [i] fuiſſe pœni- †Scilicet ſolēniter.

m

[a] Permittitur. Allegando dicit propter ſequens capitulū.

[b] HI, qui. Hoc capitulum habes decimaquinta, quæſtione ultima. hi, qui.

[c] COnſiderandum. Permiſit. Id eſt, non prohibuit.

[d] Debuiſſet. Argumen. diſpenſationem eſſe debitam.

[e] Præpoſuit. Hoc uerbo. Paſce oues meas: fact⁹ eſt princeps. [f] extra de elect. ſignificaſti. non illo, Tu es Petrus & ſuper hanc petram, &c. quia illud fuit ei dictū ante paſsionem. xxij. diſt. ſacroſancta.

Petrus per q̄ uerba fuit factus papa. De hoc plenı⁹ 21. diſt. in nouo teſtamēto. Ar.

[f] FIdelior. Gratiam. Argu. quod potius eſt eligendus qui peccauit, & pœnituit, quā q ſemp fuit bonus: qa magis ſcit compati peccatoribus. ut ĩ. ca. proxi. Nam infirmus fortior reſurgit, de pœni. diſtinct. j. poteſt & ibid. diſt. tertia. ille rex. Argu. contra xij. diſt. nos cō ſuetudinem. & xvj. q. j. legi.

Eligēdus potius eſt qui peccauit & pœnituit quā qui nunq̄ peccauit.

[g] In nationibus. Id eſt, gentilibus.

Item obijcitur. Hæc eſt ſexta pars huius diſtin. in qua loquitur de pœnitentibus cum ſolēnitate, & de bigamis, & miſt imponit xiiij. autho. Io. de Fant.

[h] EX pœnitentibus. Si per ignorantiam. Bene enim poteſt ignorare, cū nō ipſe, ſed alij examinent. xxiiij. diſt. quando. extra de offi. Archid. ut noſtrum.

Crimē ſuū in ordinatione, uel in iure an teneaĩ qs prodere.

[i] Non prodidit. Ex hoc c. uidetur quod quilibet ordinandus teneaĩ prodere crimen ſuū: ut xxiiij. diſt. c. qñ. & ca. ulti. & lxxxj. di. tantis. & ca. quicunq;. & viij. q iij. Artal

Hic nō pbaĩ hoc: quia text. dicit pœnitētē, nō dicit criminoſum. nec hoc probāt. c. hic inducta. Arch.

Artaldus.in fi. Sic uidetur, quod in iure teneatꝰ quili bet cōfiteri delictum ſuum, ſi interrogatus fuerit: ut xj. q. iij. quiſquis. & xxxv. q. vj. ſi duo. & xv. quæſtio. ult. c. j. & pen. Quod H. concedit, & dicit quod quilibet in examinatione & in iudicio tenetꝰ cōfiteri crimē ſuū. Sed in examinatione ſufficit ut dicat quod ingenere cōfiteatꝰ ſe criminoſum, & ſic petat diſpēſationem. Sed ſi ſpecialiter ꝓ aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc reſpōdebit, & dicet ſe feciſſe inde pœnitentiam. Nec obſt. j̄. de pœni. di. j. c. quis aliquādo. §. his authoritatibus. ubi dicitur, nō tibi dico, ut te prodas: quia illud loquitur de pœnitente, qui ſe nō debet in publico prodere. Niſi enim occultus peccator ꝓdat crimen ſuum, dicit Hu. non poſſe diſpē ſari ſecum. & corā pluribus debet dicere, & prodere ſe: quia prodere eſt in publico, dicere: ut ij. q. j. ſi peccauerit. Sicut enim epiſcopus nō poteſt audire cauſam ᵃ criminalem niſi cū clericis ſuis: ut xv. qō. vij. epiſcopꝰ. ſic nec ſolus poteſt diſpenſare. qualiter enim probaret aliquis ſecum diſpenſatū eſſe niſi corā pluribus factū eſſet, ut extra de ſchiſma. fraternitatis. Alij dicunt, qđ nec in iudicio, nec in examinatione tenetur aliquis ꝓdere ſe, quia Deus occultat peccatum de quo aliquis pœnituit: ut xxxij. quæſtio. prima. apud & ſic licitum eſt alicui redimere ſanguinem ſuū, quocunq; modo poteſt. ij. q. iij. c. ſi quæ. §. notandū. & ff. de bo. eorum. qui ante ſententiam. l. j. ſic & honorem ſuum. Sed nunquid clerico promouendo præiudicat cōfeſsio ſua, ut inde debeat puniri? uidetur quod ſic: ut extra de elect. per inquiſitionem. imo idem etiam uidetur ſi extra iudicium fieret confeſsio, ut extra de exceſ. præla. quàm ſit graue. Dico quod non niſi in ſolo hoc, quod non admittitur ad ordines: ut uigeſimaquarta diſtin. quando. in fi. ſic extra de excep. denique. & eſt ea ratio: quia licet confeſſus fuerit, tamen non punitur, quia ad hoc non agebatur, ut dixi tertia, quæſtione ſexta. hoc quippe. Idem dico ſi teſtis conſitetur crimen ſuum, ut probatur extra de accu. inquiſitionis. Ioan.

Prodere eſt in publico dicere.

ᵃ Scilicet criminalē cū agit ad depoſitionē: ſecus ſi eſſet cauſa ubi ageretur ad priuationē bñficij ſecūdum illud qđ leg. & no. xv. q. ulti. inuētum. Archi.

tentem. Si autem ſciens epiſcopus ordinauerit talem, etiam ipſe ab epiſcopatu ſuo ordinandi duntaxat poteſtate priuetur.[a] Simili ſententiæ ſubiacebit epiſcopus, ſi ſciens ordinauerit clericum, qui uiduam aut repudiatā uxorem habuerit, aut ſecūdā.

Itē Siricius Papa Imerio epiſcopo.

Bigamus, pœnitēs, uiduæ maritus, ſacra militia ſe ingerens ſine ſpe promotionis in ſuo ordine permaneat.

CAN. L.

Quicunque pœnitens, quicunq; bigamus, quicūq; uiduæ maritus ad ſacram militiam indebitè, & incōpetenter irrepſerit, hac ſibi conditione ueniam à nobis intelligat relaxatā, ut in magno debeat computare beneficio, ſi adēpta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc, quo inuenitur[b] ordine, perpetua ſtabilitate permaneat.

Item ex concilio Gerundenſi.

Nō probibeatur à clero, qui preſſus languore per cōionem pœnitētiæ benedictionē accepit.

a Priuetur. Hic ſignantur contraria, quæ ſoluta ſunt xxxvj. diſtin. qui eccleſiaſticis.

b Quicunque. Inuenitur. Sic ergo facilius diſpenſatur in ordine ſumpto, quā in ſuſcipiendo: ut extra de renun. niſi cum pridem. quia turpius, &c. ut extra de iureiur. quemadmodum. Vel uocat hic ſacram militiā minores ordines, ad quos poſſūnt promoueri: ut j̄. c. placuit. & vj. qō. j. c. infames.

Diſpenſatꝰ facilius in ſumpto, quā in ſuſcipiendo ordine.

CAN. LI.

Si uero,[c] qui in ægritudinis languore depreſſus pœnitentiæ[d] benedictionē[e] (quā uiaticum dicimus) per communionem acceperit poſtmodum reconualeſcēs caput pœnitentiæ in eccleſia publicè non ſubdiderit, ſi prohibitis uitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormiſda Papa omnibus epiſcopis per uniuerſas prouincias conſtitutis.

Qui ad pœnitentiā agendā in monaſterio recluditur, presbyter non ordinetur.

CAN. LII.

Si ille, qui ultro petit pœnitentiam, quāuis eā perfectè agat nō poteſt eps̄ aut presbyter ordinari, ita ut etiā ſi per ignorātiam ordinatus fuerit, & poſtea conuincitur pœnitentiā accepiſſe, deijciatꝰ. ille ergo, qui inuitus ad pœnitentiā agendā mittitur in monaſterium[f] (qui utiq; nihil aliud, quā pœnitēs dicēdus eſt[g])

c Si uero. Quidā ita ponūt caſum. ² Aliqs tēpore ægritudinis tale recepit mandatū à ſacerdote, ut poſtquam conualeſceret, ſolennem faceret pœnitētiam. Talis non prohibetur à promotione, dum tamen non ſteterit inter pœnitētes. Sed iſte caſus nō placet: qa poſtquam ſenatus eſt talis, tenetur ſtare in ordine pœnitentiū: ut xxvj. qō. vj. qui recedunt. ³ Itē cū pœnitētia talis nō iniungatur, niſi ꝓ graui peccato mortali: ergo poſt mortale peccatum non debet ꝓmoueri: ut xxvj. qō. vj. ca. ulti. Alij ſic ponunt caſum: quidam communionem nō accepit. quouſq; fuit in periculo mortis: dubitabatur de tali utrum poſſet promoueri poſt ſanitatem, quia non uidebatur tunc uere pœnitens, q timore mortis pœnituit. Et reſpondetur qđ poteſt. Et hæc fuit cauſa dubitationis, quia ſicut non poteſt promoueri, qui in ægritudine baptizatur: quia potius præſumitur ex timore quàm ex uoluntate libera baptizatus: ut lvij. diſtin. ſi quis in ægritudine. Idem uidebatur de pœnitente tali, ſed non eſt ſimile: quia multi omittunt ex deuotione, quod non communicant: ut de conſec. diſtin. ij. quotidie. Sed quicunq; differt baptizari, in mora eſt, & etiam in culpa.

² Ut Benedict.

³ Sicut qui iniecit manus uiolētas in clericū, & ꝓpter inualetudinē uel aliud impedimētū, nō poteſt accedere ad eū riam, abſolutē ab inferiori: tamē tenetur accedere reſtituta cōualeſcentia, uel opportunitate eūdi. ex. de ſen. excō. decęrero. & in alla decret. peruenit.

d Pœnitentiæ. Pœnitentia infirmis non eſt imponenda, ſed innoteſcenda. xxvj. q. vij. ab infirmis. Ioā. Tu autem uideas caſum, quem notaui ſ. ibi, alij. B.

Pœnitentia īfirmis nō eſt imponenda.

e Benedictionem. Id eſt, communionem.

f Si ille. In monaſteriū. Ergo pro aliquo delicto. alias enim non cogeretur ibi manere. .x. qō. j. ſicut. & dic ut ibi notaui, & xvj. q. vj. de lapſis.

g Dicendus eſt. Propter ſimilitudinem in ieiunijs & uigilijs. Alias enim differt publica pœnitentia ab ingreſſu monaſterij: ut j̄. xxxiij. quæſt. ij. admonere. ij. q. j. in primis. Contra, ibi epiſcopi miſſi in monaſterium ad agendā pœnitentiam, poſt ſex menſes reſtituun-

qua conſcientia ad ſacerdotium peruenire permittitur? Nemo mihi talia quælibet contra authoritatem ſedis Apoſto. uel contra cccxviij. epiſcoporum & reliquorum canonum conſtituta obijciat: quia quicquid cõtra illorum diffinitiones (in quibus ſpiritum ſanctum credimus locutum) dictũ fuerit, recipere nõ ſolùm temerarium, ſed ẽt periculoſum eſſe non dubito.

Item Gelaſius urbis Romę epiſcopus, oĩbus epiſ.

Bigamus, uel quilibet poſt pœnitentiam ſacris non applicetur miniſterijs.

CAN. LIII.

Non confidat quiſquam pontificum fas eſſe bigamos, aut coniugia ſortientes ab alijs relicta, ſiue quoſlibet poſt pœnitentiam, uel ſine literis, [a] uel corpore uitiatos, uel conditionarios, aut curiæ, publicarumq; rerum nexibus implicatos, aut paſsim nulla temporis congruentis [b] expectatione diſcuſſos, diuinis ſeruituros applicare miniſterijs.

Item Innocentius.

Pœnitentes, nec etiam clerici fieri poſſunt.

CAN. LIIII.

Canones apud Nicenam conſtituti, pœnitentes [c] etiam ab infimis [d] officijs clericorum excludunt, [e]

Hoc nõ de qbuslibet pœnitentib. intelligitur, ſed de illis tantùm, qui poſt actã pœnitentiã ſecularis militiæ cĩgulũ accipiunt. De quibus Innocentius epiſcopus ſcribit Victori Rothomagenſi epiſcopo.

Non debet fieri clericus, qui poſt remiſsionem peccatorum militiæ cingulum habuit.

CAN. LV.

Si quis poſt remiſsionem [f] peccatorũ cĩgulum militiæ ſecularis habuerit, ad clericatum oĩno admitti non debet.

Poteſt et aliter ĩtelligi: eſt quædã pœnitẽtia, quæ ſolennis appellatur: q̃ ſolùm ſemel tm̃ in eccleſiã conceditur: de qua Ambroſius ait: Sicut unum eſt baptiſma, ita unica eſt pœnitentia. Item nõ eſt ſecundus locus pœnitentię. Item Hieronymus reperiunt quàm plurimi, q ſæpius agendã pœnitentiã putant, qui luxuriantẽ in Chriſto. Nam ſi uerè pœnitentiã agerent, nunquã iterandam putarent. Item Auguſtinus ad Macedonium.

De eodem.

CAN. LVI.

Qvamuis cautè, & ſubtiliter, & ſalubriter prouiſum ſit, ut locus humillimæ pœnitẽtiæ ſemel tm̃ in eccleſia cõcedatur, ne medicina [g] nimis utilis, uilis [h] habeat: tm̃ quotidie peccãtib. nũq̃ p pœnitẽtiã [i] uenia negat.

Hæc aũt pœnitẽtia quomõ imponenda ſit, ĩ Agathenſi cõcilio legitur, in quo ſic ſtatutum eſt.

Quomodo pœnitentes ad pœnitentiam accedãt.

CAN. LVII.

Poenitẽtes tẽpore quo pœnitentiã petunt, impoſitionẽ [k] manuũ, & ciliciũ ſuper capita ſua à ſacerdote (ſicut ubique ſtatutũ eſt) conſequantur. Si aũt comas [l] non depoſuerint, aut ueſtimenta nõ mutauerint, abijciantur: & niſi digne pœnituerint, non recipiantur. Iuuenibus [m] etiã

ſtituuntur ordini ſuo: ſed ibi temporaliter fuerunt miſſi, hic ppetuo. Vel dic quod ad ſuperiorem non poteſt promoueri, ut hic, ſed ad eundem põt redire, ut ibi dicĩt.

[a] Non cõfidat. Vel ſine literis. ĩ. xxxvj. diſt. illiteratos.

[b] Congruentis. ĩ. lxxvij. diſtinct. in ſingulis, &c.

[c] Canones. Pœnitentes. ſcilicet ſolenniter.

[d] Ab infimis. ſic xxiiij. diſt. c. ul.

[e] Excludunt. Niſi in neceſsitate: ut ĩ. eadem. c. placuit.

[f] Si quis poſt remiſsionẽ. qui ſemel egit pœnitẽtiam ſolẽnem, non poteſt fieri clericus, nec etiam miles, ut xxxiij. q. ij. admonere. nec laicalem habitum poteſt dferre, ut. ĩ. e. di. c. ult. Tamen ſecundũ regulam eccleſiaſticam uiuet, ut de pœ. diſtinc. quinta. cõtrarium. & c. falſas. & eſt tamen cõueniendus ſub iudice eccleſiaſtico, ut xj. quæſ. j. aliud. Ioan. Remiſſionem peccatorũ. id eſt, baptiſma, ut lj. diſtin. ſi quis poſt accepcum. & intellige de officiali qui ſæua executus eſt pręcepta: ut lj. diſt. c. j.

ADDITIO.

Vel dic quod intelligit de illa pœnitentia, in qua prohibitum eſt ei, ne ad militiã redeat. de pœ. diſt. v. contrariũ. Et hoc ideo quia forte in ipſa militia cõmiſerat peccatum propter quod egerat pœnitentiam: ut ea. diſ. falſas.

[g] Qvãuis. Ne medicina. Hæc eſt una ratio, quare nõ iteratur, ſ. ne uilis habeatur ſolẽnis pœnitẽtia, quæ eſt medicina,

ut hic. Secunda, quia eſt ſacramentum, & ſignificat eiectionem. Adę de paradiſo. ĩ. ea. in capite. & nõ eſt facienda iniuria ſacramento: ut de cõſe. di. iiij. oſtendiẽ. & j. q. j. ſacramẽta. Gratianus tñ dixit, quod ſecundum cõſuetudinem quarũdam eccleſiarũ iteratur: ut de pœ. di. iij. c. nihil pdeſt. §. ex perſona.

[h] Vilis. No. q propter fugiendam uilitatem multa ſtatuuntur, ut hic: & xlv. diſ. de Iudæis. lxxx. di. epiſcopi. xxvij. quæſtio. ij. inſtitutum.

[i] Pœnitentiã. Priuatam.

[k] Poenitentes. Impoſitionem. Ab epiſcopo, ad quẽ ſolum ſpectat imponere ſolẽnem pœnitentiam, ut ĩ. c. proxi. & reconciliatio ad ſolum eum ſpectat, niſi in neceſsitate, ut xxvj. quæſtio. vj. c. j. & ultimo.

[l] Comas. Sed nũquid deponet mulier comam, cum etiam & ſolẽnis pœnitẽtia imponitur, ut xxxiij. q. ij. de his? Reſpon. non: quia habet eam in ſignũ ſubiectionis. xxx. diſt. c. ij. Ideo autem comam deponet uir, quia amodo in habitu uiuet clericali. [4] ĩ. de conſe. diſt. v. dictum. & lxxxj. diſt. dictum. & xxxiij. quæſ. ij. admonere. & j, eo. c. ultimo.

[m] Iuuenibus. Et ſi fuerit

[a] In hoc c. innuit q iteruallũ debet eſſe inter ordinẽ & ordinẽ: & dic congruentis, id ẽ, à canonib. cõſtituti, ſecũdũ Hu.

Pœnitentia ſolennis impedit clericatum.

[b] Et ſecũdũ hoc nõ facit ad ppoſitũ Gratiani. Hug.

Pœnitentia ſolennis nõ iteratur.

Sub. [5] ſemel tantum facta eſt.

Vilitas fugienda.

Mulieri quare permittiẽ coma.

[4] Quod de tõſura & non de ueſtib. intelligiẽ. Laur.

ſi fuerit impoſita, non ideo prohibentur contrahere. xxxiij. qõ. ij. in adoleſcentia. Alij autem non poſſunt contrahere. xxxiij. q. ij. de his. Idem dico de decrepitis: quia ætatis ratio habenda eſt in pœnitentia. xxvj. quæſt. vij. tempora. & ca. hoc ſit. Sic præſumitur magis pro ſene, q̃ pro iuuene: ut xxxiiij. diſt. fraternitatis.

ta, ut de conſe. di. iij. aquam. & di. iiij. nec quęquam.

h Miniſtris. Id eſt, oſtiarijs, ad quorum hoc ſpectat officium: ut xxj. diſt. cleros. & xxv. diſt. perlectis.

i Cœna. j̃. de conſec. diſtin. ij. in cœna.

k Repræſententur. Ita fit quolibet anno, 1 ut tali die immitantũ in eccleſiã. Et licet ſtẽt in eccleſia, non tamen communicabunt cum alijs in euchariſtia, uel oſculo: & ſic erunt uſque ad octauam Paſchæ: & tunc iterum exibunt de eccleſia, & erunt extra eccleſiam uſq; ad talem diem ſequẽtis anni: & hoc fiet uſque ad finẽ pœnitẽtiæ. Et etiã ſi bene pœnitet, ſecũdo uel tertio anno poteſt ei reddi ingreſſus eccleſiæ: ut xij. quæſtio. ij. de uiro. & xxxiij. quæſtione ij. c. latorem. Quandoque etiam uſque in finem uitæ manebit extra eccleſiã: ut xxxiij. q. ij. admonere. & hæc intromiſsio fit a ꝓprio ſacerdote, niſi ſolenniter debeat reconciliari eccleſię, ſcilicet finito tempore pœnitentiæ, uel etiam ante, ſi ep̃o uiſum fuerit expedire. Hanc. n. ſolus epiſcopus poteſt facere: ut xxvj. q. vj. c. j. Item ſolennis pœnitentia non eſt imponẽda, niſi pro crimine manifeſto & enormi, quod totam urbem commouit. xxvj. quæſtio. vi. c. ultimo.

Aetatis rō in pœnitentijs eſt habenda.

Pœnitentes ſolẽniter quare ꝑ debeant eſſe extra eccleſiam.

1 Sed quare hęc fiãt in die cœnæ Dñi, not. de cõſe. diſ. iiij. de pœnitẽtibus, ibi uideas in gl. ſed pœnæ, &c.

pœnitentia non facilè cõmittenda eſt, propter ætatis fragilitatem: uiaticum tamen omnibus a in morte poſitis non eſt negandum.

Item ex eodem.

Quæ ſint ſeruanda in ſolẽni pœnitentia.

CAN. LVIII.

IN capite quadrageſimæ omnes pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt aut ſuſceperunt b pœnitentiam, ante fores eccleſiæ ſe repræſentent epiſcopo ciuitatis ſacco c induti, nudis pedibus, uultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu & uultu proteſtantes. Ibi adeſſe debẽt decani, id eſt, archipresbyteri, d presbyteri parochiarum, & presbyter pœnitentiũ: qui eorum pœnitentiam, & conuerſationem diligenter inſpicere debent: & ſecundum modum culpæ pœnitentiam per præfatos e gradus iniungere. f Poſt hæc eos in eccleſiam introducant: & cum omni clero ſeptem pœnitentiales pſalmos in terra proſtratus epiſcopus cum lacrymis pro eorum abſolutione decantet. Tunc reſurgens ab oratione (iuxta quod canones iubent) manus eis imponat, benedictam g aquam ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cũ gemitu crebris ſuſpirijs denuntiet eis: quoniã ſicut Adã proiectus eſt de paradiſo, ita ipſi pro peccatis ab eccleſia abijciuntur. Poſtea iubeat miniſtris, h ut eos extra ianuas eccleſiæ expellãt: clerus uerò proſequatur eos cum reſponſorio, ſcilicet, In ſudore uultus tui ueſceris pane tuo. Vt uidentes ſanctam eccleſiam pro facinoribus ſuis tremefactam atque commotam, non paruipendant pœnitentiam. In ſacra autem domini cœna i rurſus ab eorum decanis & eorum presbyteris eccleſiæ liminibus rep̃ſentent. k

Gene. j.

Hanc pœnitẽtiam nulli unquam clericorũ agere conceditur, atq; ideo huiuſcemodi pœnitentes ad clerũ admitti prohibent.

Vnde in Carthagin. cõcilio quinto ſtatutũ eſt.

Clericis non imponatur manus tanquam pœnitentibus.

CAN. LIX.

COnfirmandum eſt, ut ſi quãdo presbyteri, uel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à miniſterio neceſſe ſit remoueri ad tempus: non eis manus tanquam pœnitentibus, l uel tanquam fidelibus laicis imponatur. neque unquam permittendum eſt, ut rebaptizati m ad clericatus gradũ promoueantur.

Vnde Siricius Papa.

a Omnibus. ij. q. iij. ſi quis ep̃m contra. Illud terroris eſt: uel hoc de pœnitentibus digne, ibi ficte. xxiiij. q. ij. ligatur.

ADDITIO. Vel uiaticum non conceditur. extra de pœn. & remiſ. quod inte. in prin. & de ſent. excom. permitimus. & ad de quod le. & not. xxvij. q. j. impudicas. in h. Archi.

b IN capite. Suſceperunt. Ergo alio tẽpore poteſt pœnitentia imponi à ſacerdote, & poſtea hæc ſolẽnitas fit ab epiſcopo.

c Sacco. Sicut fecit Achab. de pœ. diſt. iij. c. illud uero. §. ecce.

d Archipresbyteri. Videtur ergo quod alius ſit decanus, alius archipr̃sbyter: & ſic eſt contra lx. diſtin. cap. j. ſed ibi ponit hæc dictio aut, ſubdiſiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

e Per præfatos. In parte cap. quæ hic non eſt. ad hoc facit xxxij. quæſt. ij. latorem.

f Iniungere. Arg. quod epiſcopus nõ poteſt iudicare de ſubditis ſuorũ prælatorum, ut extra de offi. or. cum ab eccleſiarum. Io. q̃d non eſt uerum, cũ ſit iudex ordinarius omnium clericorum ſuæ diœceſis. ſed dicitur ibi, quod nõ debet epiſcop⁹ reuocare ſententias excommunicationis iuſte latas ab eorum prælatis ſine eorum conſenſu. B.

ADDITIO: De hoc no. xj. q. iij. qui reſiſtit. Arg.

Epũs utrũ ſit iudex oĩum clericorum ſuę diœceſis.

g Benedictam, Vt per eam tollatur uenialia pecca-

l COnfirmãdũ. Pœnitentibus. niſi ſit depoſitus: tunc poteſt ſolennem pœnitẽtiã facere. & ſic intelliguntur cõtraria: de pœni. diſtin. vj. ſacerdos. 2 Tamẽ publicam pœnitentiam poteſt facere ſacerdos: ut xxviij. diſtin. presbyter. xxx. diſtinctio. ſi quis presbyter. & lxxxj. diſtinctio. ſi quis epiſcopus. & hoc pro publico crimine, non pro priuato.

m Rebaptizati. Scienter, ut j̃. de conſe. diſt. iiij. qui bis

2 Et hoc contingit ꝑ ſcãdalũ, q̃d ſubditis immineret. ar. j̃. c. de his uero. lxj. diſt. in ſacerdotib. Io. de Fã.

bis. tamen in habitu clericali, uel regulari ſemper erunt: ut de conſe. diſt. v. dictum.

a Illud. Par. Id eſt, æquum.

b Inſtrumenta. id eſt, ordines, uel utenſilia.

c Qui dudú. ſimile ĩ. lxj. diſ. in ſacerdotib⁹. Ar. cõtra ſ. e. c. ferrũ. & xxxiij. q. ij. admonere.

e Aut uſus. i. utilitas. hæc enim inducunt diſpenſationem. j. q͡ȯ. vij. tali. uel uſus. id eſt, conſuetudo. Sic eſt arg. ꝙ conſuetudo attenditur circa ordinandos, ut dixi, xij. diſt. nos conſuetudinem.

g Epiſtolam. Argu. quod difficilius diſpenſatur cum pœnitente, quam cum bigamo: ut xxxiiij. diſtinct. lector.

[illegible]

Item argu. contra xxiij. q͡ȯ. vj. uides. iuxta ſi. ubi de hoc Archid.

d Alienum eſt. Hæc omnia capitula loquũtur de ſolenni pœnitentia.

e Succeſsio. Nec tamen credendum eſt ſtatim quod cauſa pœnitentiæ ſit in monaſterio. Nam quãdoq; boni uiri ingrediuntur monaſterium quia meritum augere deſiderant. xxvij. q. ij. ſunt qui dicunt.

Placuit. CASVS *Statutũ fuit in concilio Toletano, ut ſolẽniter pœnitentes non promoueantur: ſi tamẽ neceſſitas, uel utilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri ita quod ad maiores nõ promoueantur, in quibus epiſtolã, uel Euangelium legere poſſunt. Si qui tamẽ eorum promoti fuerint in diacones, inter ſubdiacones redigantur: ita tamẽ, quod manum altari nõ imponant, nec ſacra contingant. Item cum dubitaretur, quis eſſet ſolenniter pœnitens, reſponſum fuit in concilio, ut ſolenniter pœnitens diceretur qui poſt baptiſma ĩ pro homicidio, uel ꝑ alio graui crimine publicam gerẽs pœnitentiam ſub cilicio diuino altari fuerit recõciliatus. Quod ſequitur in ꝟ patet.*

Leuit. 4. a

† Alias ſeceſsio.

Nec clerico pœnitentiã agere, nec pœnitenti ad clericatũ accedere permittitur.

CAN. LX.

Illud quoque nobis par[a] fuit prouidere, ut ſicut pœnitentiam agere nulli unquam conceditur clericorum: ita poſt pœnitudinem, ac reconciliationem cuiquam laicorum non licet honorem clericatus adipiſci. quoniam quamuis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen gerendorum ſacramentorum debent inſtrumẽta[b] accipere, qui dudum[c] fuerunt uaſa uitiorum.

Item Leo Papa.

Presbyteris & diaconibus tanquam pœnitentibus non debent manus imponi.

CAN. LXI.

Alienum eſt[d] à cõſuetudine eccleſiaſtica, ut qui in presbyterali honore, aut diaconij gradu fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi: quod ſine dubio ex apoſtolica traditione deſcendit, ſecundũ quod ſcriptum eſt: Sacerdos ſi peccauerit, quis orabit pro eo? Vnde huiuſmodi lapſis ad promerendã miſericordiã dei priuata eſt expetenda ſucceſsio[e] † ut illis ſi ſatiſfactio fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.

Probantur etiã authoritate Toletani cõcilij huiuſcemodi pœnitentes ad clerum non admittendi: In quo ſic ſtatutũ eſt.

Cauſa neceſſitatis ad clerũ pœnitentes admittantur.

CAN. LXII.

Placuit, ut pœnitentes non admittantur ad clerum, niſi tantùm ſi neceſsitas, aut uſus[f] exegerit: tunc deputẽtur inter oſtiarios, uel inter lectores: ita ut epiſtolam[g] uel Euangelium non legant. Si qui autem ordinati ſunt in diacones, inter ſubdiacones ita habeantur, ut manus non imponant,[h] nec ſacra contingant. Eum uerò pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſma, aut pro homicidio, aut pro diuerſis criminibus, grauiſsimiſque peccatis publicam pœnitẽtiam gerens, ſub cilicio diuino fuit reconciliatus altario.

7 Apoſtatæ[i] quoq; ad clericatus officium admitti non debent.

Vnde in concilio Arelatenſi ſecundo.

Ad clericatus officium non admittantur Apoſtatæ.

CAN. LXIII.

Si qui † poſt ſanctã religionis profeſsionem apoſtatant, & ad ſecularem[k] redeunt conuerſationẽ, & poſtmodũ pœnitentium remedia nõ requirunt ſine pœnitentia cõmunionem penitus non accipient: quos etiã iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicunque ille ſit, poſt pœnitentiam habitum ſecularem[l] accipere non præſumat: quod ſi præſumpſerit ab eccleſia[m] alienus habeatur.

h Non imponant. id eſt nõ miniſtrẽt. in officio ſubdiaconatus, ſed tantum nomẽ habeãt, & habeant locum ſubdiaconorum in choro & in cibo. Et eſt ſi. xv. quæſtio. viij. qui admiſit. &c. ſi quis. presbyter.

7 Apoſtatæ. Hæc eſt ſeptima pars huius diſtinctionis, in qua tractat de apoſtatis. Io. de Fan.

i Apoſtatæ. Apoſtatæ dicuntur retro abeuntes à fide, religione, uel clericatu. xxvj. q. ulti. non obſeruetis. Ioan.

k Si qui. Ad ſecularem. Quod fieri non licet: quia qui ſemel habuit tonſurã clericalem ſemper utetur ea, ut xxxij. diſt. ſi qui clerici. xx. q. iij. eos. Ioan. Hoc tene pro certo, quod in minoribus ordinibus conſtitutus poteſt contrahere, & ad ſeculum redire: nec tũc debet ferre tonſuram: nec apoſtata iudicatur, ut extra de cleri. coniuga. Ioannes. Si autem retinẽdo eccleſiam dimitteret tonſurã & habitum, uel religioſ⁹ religionẽ ſuam, apoſtata iudicatur, ut extra de apoſta. capi. j. & ultimo.

l Seculare. Quicquid interim acquiſierint, cedet monaſterio. xviij. queſtio. ij. abbates. & C. de epiſ. & cleric. l. ultim. §. hoc etiam.

m Ab eccleſia. ut ſupra eadem diſtinctione. capi. ſi quis poſt remiſsionem.

Conſuetudo attẽditur quandoq; circa ordinandos.

Diſpenſatur cum bigamo facilius, qui cũ pœnitẽte.

e Dicit Laur. hoc nõ eſt uerum: ſed eſt arg. ꝙ magis eſt diſpenſandum. Sed dictũ hoc eſt uerius in quo cõſentit. Io. de Fant.

Apoſtatæ q dicunt.

Tonſurã ferre non tenet, qui in minoribus contrahit.

† Alias, Si qui.

7 Sub. dimittat. ꝙ intellige, ut dixi ſ. ca. proxi. Archi.

m 3 Ecce,

DISTINC. LI.

Ecce quòd criminoſi uel nõ uerè pœnitentes, uel publicam pœnitentiam agẽtes, à ſacris prohibentur ordinibus. Adiecit quoq;[a] *ſancta mater eccleſia, ut curiales, aut poſt baptiſma militãtes, aut in foro decertantes, à ſacris prohibeantur ordinibus.*

Vnde ait Innocen. Papa.

Poſt baptiſmum militantes, uel in foro decertantes, à ſacris prohibentur ordinibus.

CAN. I.

Aliquantos ex his, qui poſt[b] acceptã baptiſmi gratiam in forẽſi exercitatione[c] uerſati ſunt, & obtinẽdi pertinaciã ſuſceperũt, accitos ad ſacerdotiũ[d] eſſe cõperimus, de quorũ numero aliq prohibentur ad ſacerdotiũ aſſumi: aliquantos ex militia,[e] qui cũ poteſtatibus obedierunt, ſæua neceſſariò præcepta ſunt executi: aliquantos ex curialibus[f] qui dum parerẽt poteſtatibus, quæ ſunt ſibi imperata fecerũt aliquãtos qui uoluptates[g] & editiones[h] populis celebrauerunt, ad honorem ſummi ſacerdotij perueniſſe. Quorum omnium neminem ad ſocietatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenire. Quæ ſi ſingula diſcutienda[i] mãdaremus, non modicos motus aut ſcandala Hiſpanienſibus prouincijs, quibus mederi cupimus de ſtudio emẽdationis induceremus. Idcirco remittẽda[k] potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis ueſtræ maturitas prouidere debebit: ut tantæ uſurpationi nunc finis neceſſarius imponatur: eo uidelicet conſtituto, ut quicunque tales ordinati fuerint, cũ ordinatoribus ſuis deponantur.

Item Felici epiſcopo Miceriano.

De quibus laicis aliqui ad clericatum non poſſunt peruenire.

---

a Ecce: Adiecit quoque. Triplex aſsignatur ratio, quare officiati ſiue curiales non promouentur. Vna eſt ratio: quia frequẽter contrahunt irregularitatem ex officio ſuo: ut infra capitulo primo, & ſecundo. Secunda, quia multum moleſtatur eccleſia, cum tales repetuntur: ut infra capitu. ſecundo & tertio. Tertia ratio, quia præſumitur cõtra eos, quod non cauſa religionis ordinentur, ſed ut fugiant ratiocinia. liij. diſti. legem.[1] Quidam addunt duas alias rationes, ſcilicet, quod eccleſia triſtatur de eis cum repetuntur, de quibus gaudere deberet. Item propter uoluptates, quas forte habuerunt in ſuis officijs. ut infra ea. capit. præterea. Dicuntur autem large curiales omnes, qui aliquo modo ſunt obligati curiæ, ſiue milites, ſiue aduocati forenſes, ſiue iudices, ſiue officiati, ſiue hiſtriones:[2] ſed iſti prohibẽtur à promotione, ut ſequitur. Nullꝰ ergo officialis promouetur niſi prius ſit abſolutus à curia: poſtea ſic, dum tamẽ ſæua nõ exercuerit, nec effuderit ſanguinem humanum: nec turpia & inhoneſta facta fecerit, ut hiſtriones. De iudicibus autem & aduocatis eſt dicendum quod ſi tantum interfuerunt ciuilibus cauſis non repelluntur: ut lxj. diſtinctione. Oſius. Et hoc eſt uerum, ſi poſt baptiſma huiuſmodi officium exercuerunt: ſecus ſi ante: ut j. ea. c. ſi quis. Baz. tamen dicit, quod ſi ante baptiſmũ aliquis ex officio occidit hominem, talis poſt baptiſmum nõ poteſt promoueri: quia baptiſmus tantum crimina tollit: ut xxvj. diſtinctione. deinde. & ca. una B. dicit, quod poteſt: quia non debet eſſe melioris conditionis peccans: quam non peccans. ad hoc facit ff. quod ui aut clam l. Seruius.

b Aliquantos. Qui poſt. Hoc ideo dicit, quia quæcũq; peccata quis fecerit ante baptiſmũ, non imputantur ei poſtea: ut j. ea. c. ſi quis poſt & ſ. diſtinct. proxi. c. ſi quis uiduam. & c. placuit. & xxvj. diſtinct. unius.

c Exercitatione. Vt aduocati.

d Ad ſacerdotium. Quicunq; fuit accuſator, aut aduocatus, aut iudex, aut teſtis, uel etiam notarius in cauſa ſanguinis, non poteſt promoueri: ut ſ. diſt. proxi. c. ſi quis uiduam. Nam conſtat, quod[3] clericus non poteſt eſſe accuſator in cauſa ſanguinis: ut ij. q. vij. capi. ſicut & c. ſacerdotes.[4] Nec iudex. xxiij. q. ulti. his à quibus. Nec teſtis: undecima, quæſtio j. cap. teſtimonium. Nec notarius. xxiij. qõ. iiij. c. illud. & in extrauag. ne cler. uel mona. ſententiam. Baz. tamen intelligit hoc de aduocato accuſatoris. Nã cuilibet licitum eſt defendere reũ: xxiij qõ. v. ca. reos & C. de epiſco. audi. addictos. Et ſi obijciatur ei, nonne ſi accuſator deficit, punietur pœna talionis? & ſic uidetur hoc imponẽdũ aduocato, qui obtinendi pertinaciam ſuſcepit? Sed ipſe reſpondet, quia ad hoc non egit aduocatus, ut accuſator puniret, ſed ut reus abſolueret.[5] Itẽ quia alio iudicio agendum eſt de calumnia accuſatoris. & dicit clericum appellare poſſe pro conuicto in cauſa ſanguinis: quia ibi quilibet auditur appellans: ut ff. de appella. l. non tantum. & ſic cauſam appellationis poteſt exercere. Prior opinio eſt magis tuta, ut nec pro accuſatore nec pro reo poſsit clericꝰ aduocare.[6] Nec obſt. xxiij. qõ. v. ca. reos. quia ibi non dicitur, quod aliqs poſsit patrocinari pro damnatis: ſed poſſumus intercedere pro eis. Licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, quod accuſator puniatur. tamen per quãdam cõſequentiam tendit ad hoc: ut xv. quæſtione prima capitulo, merito. & argumentum. prima quæſtione tertia. capitulo, ſi quis obiecerit. ad idem argu. opti. ſ. diſt. proxi. clericum.

e Ex militia. id eſt, milites.

f Ex curialibus. id eſt, officiatis.

g Voluptates id eſt, ludibria: quibus uoluptatibus excitabantur homines.

h Et editiones. quæ narrabantur uoluptatis cauſa, ſcilicet ea quæ edita erant ab hominibus, ſcilicet turpes fabulas, uel cantus.

i Diſcutienda. id eſt, corrigenda.

k Remittenda. Argu. ratione ſcandali aliquid tolerari. ſic ſ. diſt. iiij. c. deniq;. xxiij. diſtin. de Syracuſanæ. & notaui. xlliij. diſtin. comeſſationes. Item argu. quod aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur.

Curiales triplici ratione non poſſunt promoueri.

1 Adde quod obligatus ad ratiocinia nullatenus poteſt promoueri no. in l. officiales C. de epi. & clericis.

Curiales qui dicuntur.

2 Sub. ſiue quodcunque officium habentes honeſtũ uel inhoneſtũ: Quãdoq; uero ſtricte dicunt curiales, qui honeſta curiæ officia procurãt: ut decuriones. Quãdoq; ſtrictiu dicuntur curiales illi, qui erãt officiales in cauſa ſanguinis, à cruore dicti, ſecũdum Lau.

Cauſæ ſanguinis.

3 multos impedit promoueri.

4 Alias. ut ij. qõ. vij. ſicut ſacerdotes. nec iudex, &c. alias, ut 2. q. vij. ca. ſi quis. & c. ſacerdotes.

xj. q. j. ca. clericũ nullus.

5 Præterea aduocatus nec agit, nec accuſat: ut ff. de bon. lib. qui eſt maior. §. penul.

6 Adde ad hoc textũ ca. j. & ibi Io. Andr. de poſtul. & in c ſententiã. ne clerici uel mona.

Scandali ratiõe aliqua tolerantur.

tam vij.quæſt.j.epiſcopus in dioceſi.&.d iſtinctio. proxi.quicunque. Ioan. xix.q.ij.c. duæ. ſicut ſoluitur ingratitudo religionis ingreſſu:ut xix.q.iij. c.j. Sed econtra uidetur, quod etſi mortuus debitor nõ poteſt ſepeliri inuito credi tore,niſi ſatisfaciat ei:ut extra de appel.qua fronte. Satis uidetur,quod poſsit intrare, & quod monaſteriũ non in amplius teneẽ, quã ad ipsũ puenerit,niſi poſtea fõne ſui ad pinguiorẽ fortunã perueniat per ſucceſſionem aliquam:ut xix.q.ult.ca.ſi qua.

CAN. II.

Deſignata ſunt genera laicorum, de quibus ad clericatum aliqui uenire non poſſunt: id eſt,ſi quis fidelis [a] adminiſtrauerit. [b] De curialibus autẽ manifeſta eſt ratio: quoniam etſi inueniantur huiuſmodi uiri, qui debeant [c] clerici fieri, tamẽ quoniam ſæpius à curia repetuntur, cauendũ eſt ab his propter tribulationem, quæ ſæpe [d] de his eccleſiæ prouenit.

Idem.

Non admittantur curiales ad clericale officium.

CAN. III.

Præterea frequenter quidam ex fratribus noſtris curiales, uel quibuslibet publicis functionibus [e] occupatos, clericos facere contendunt: pro quibus poſtea maior eſt triſtitia, tunc cùm iam de reuocandis [f] eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia naſcatur de accito. Conſtat enim eos in ipſis muneribus, [g] id eſt,miniſterijs & officijs etiam uoluptates exhibere, quas à diabolo inuentas eſſe nõ dubium eſt, & ludorũ & mimorum apparatibus aut præeſſe, aut forſitan intereſſe. Sit certè in exemplum ſolicitudo et triſtitia fratrum, quam ſæpe pertulimus Imperatore præſente, cùm pro his ſæpius rogaremus: quam ipſe nobiſcum poſitus cognouiſti: quibus non ſolùm inferiores clerici ex curialibus, uerùm etiã in ſacerdotio conſtituti, ingens moleſtia,ut redderẽtur,inſtabat. [h]

Item ex concilio Toletano ſecundo.

Non promoueatur ad diaconatum, qui poſt baptiſmum ad fidelem necandum accinctus fuerit.

CAN. IIII.

Si quis [i] poſt acceptũ baptiſmum militauerit, [k] & chlamydẽ ſumpſerit, ac cingulũ [l] ad necandum fideles,ẽt ſi grauia nõ admiſerit, ſi ad clerũ [m] admiſſus fuerit, [n] diaconi non accipiat dignitatem.

Item ex concilio Toletano quarto.

A quib. debet eſſe immunis, qui in epiſcopum ordinatur.

CAN. V.

Qvi in aliquo [n] crimine detenti ſunt: q infamiæ [o] nota aſperſi ſunt: qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt: qui in hæreſim lapſi ſunt: uel qui in hæreſi baptizati ſunt, aut rebaptizati eſſe noſcuntur: qui ſemetipſos abſciderunt, aut qui naturali defectu membro-

[a] Deſignata.Fidelis.id eſt poſt baptiſmum.
[b] Adminiſtrauerit.curiæ in ſæuis actibus.
[c] Qui debeant.ex merito uitæ. Et eſt argumẽtum hic,quod ſi aliquid eſt pro me, & aliud contra me, magis nocet [2] mihi,qđ eſt cõtra me,quam proſit, id quod eſt pro me. Sic lvj.diſtinc. Iſmael. & ff. qui. ad li. procla. non licet. l. ult. & extra de offic. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi uero. in fine. Arg. contra ff.de iure fiſci.l.nõ intelligitur. §.j. & extra de ſenten. & re iudi. cauſam. in fine. Solu.primum regulare propter promptitudinẽ ad malum.xij.quæſ.j. omnes alia caſualia propter reſtrictionem doli mali. extra de dolo & cõtu. finem. & quia nõ eſt delegatus a principe.
[d] Sæpe. Argu.aliqđ ſtatui propter cautelam futurorum: ut xxviij. diſtinc. de Syracuſanæ·liiij. diſtin.generalis. xxiij. diſtinc. c. in nomine domini.
[e] Præterea. Functionibus. id eſt,officijs. & intelligitur de ijs, qui alicui officio obligati ſunt[3], ut tutores & curatores, uel procuratores: qui ſinito officio ſuo licite promouentur:ut extra de oblir. ad ratiocinia. c. unico. Nam qui ex adminiſtratione aliqua eſt obligatus reipublicæ, non poteſt proueh ad honores: ut ff. de mune. & hono. l. reſcripto. §. debitores. Secus ſi obligatus eſt pro al quo debito,ut ibi dicitur,& C.de epiſc. & cleri. l. quiſquis emerſis. Sed quid ſi aliquis eſt obligatus ad ſcribendum aliquid, forte iuramento, nunquid talis poteſt cõuerti in monaſterium[4] dicit Hug.quod ſic: nec fit iniuria illi, cui ſeruire tenetur: quia inſtinctu ſpiritus ſancti fit. ſic xi ij.q.v.dixit. arg.pro eo extra de uoto. ſcripturæ. & extra de cõuer. coniugatorum.ex publico.& c.ult. & xxxiij.q. ij.c. admonere,
[f] Vel dic, q in monaſterio exiſtẽs põt exequi tale officium,, dum tamẽ non negligat diuinum obſequiũ: ut xcj.di.c. clericus.
[g] Muneribus. id eſt, officijs munerum minorum.
[h] Inſtabat. tamẽ facti ſacerdotes nõ reſtituuntur. liiij. diſt. ex antiquis.
[i] Si quis. Pone caſum j. de pœni.di.j.c. ſi quis cũ telo. Alij ponũt caſum de officiali.
[k] Militauerit. milites (ut uidetur) nõ poſſunt promoueri ſine licentia Papæ.xix.q. iij.ca. monaſterijs.ſed intelligo illud de his,q irregularitatẽ cõtraxerunt. [5] Vnde nõ concedo, quod hoc ſolũ impediat promotionem, quod gladiũ aſſumpſit & militiã, niſi ſęua facta exercuit,ut j. liiij. diſt.legem.Si uero ſæpe interfuit bellis,& per eum non ſtat, quin occidat aliquem, licet non occidat,tamẽ propter ambiguum duplicitatis non admitterẽ talẽ ad clerũ.ar.xxiij.q.v. excõmunicatorum.
[l] Ac cingulum. id eſt characterẽ militarem: ut j. qõ.j quod quidi. in fin.
[m] Si ad clerũ. id ẽ, ſubdiaconatum.
[n] Admiſſus fuerit ex diſpenſatione.
[o] Qvi in aliquo. Primo ponit uigintiſex impedimenta, quæ impediunt promouendũ epiſcopum. Secundo dicit,quod epiſcopus ad minus à tribus epiſcopis eſt conſecrandus ibi, ubi metropolitano placuerit. Metropolitanus autem eſt conſecrandus in ciuitate metropoli à ſuis ſuffraganeis.
[p] Infamię. Et & facto;ut dixi ij.q.vij.c ipſi Apoſtoli.

[1] Ad hoc xlv. diſt. & Iudæis Hugo.
[2] Nocet. Iaſ. l.j. de cõdictio. ob turpẽ. cau. Alex. cõſi. 100. col. ulti. [redacted] Phi. Deci. l. ſi Ruſinus. col.j. C.& teſta.militis. c.cauſã, q. co. iij. & iud. conſ. iij. nu. 4. [redacted]
[3] Scilicet ad curiam & officiũ ſuum.
[4] Obligat' ad aliqđ faciendũ, nõ impedif ingredi monaſterium.
[5] Et in hoc caſu loquitur hoc cap.ſi qs. ut no. j. 20. q. j. præſens. & gloſ. ar.q. &c.

Sub.uel aliquos libros ſcripſit. quod tñ intelligo de ductis expẽſis eiuſdẽ. xvj.q. vj. de lapſis. ff. de ceſſ. bo. his q. bonis. ſecũdũ Lauren.
Vel dic. Idẽ Pañ. Feli. c. cũ I. & A.de re iudica.
Milites an promoueri poſſint.
Epi & Archiepiſcopi à quot ſunt conſecrandi.

rum minus habere noſcuntur: qui ſecundæ uxoris coniunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa coniugia frequentauerunt: qui uiduam uel a marito relictam duxerunt, aut corruptam mariti fuerũt qui côcubinas [a] aut fornicarias habuerunt: qui ſeruili conditioni obnoxij ſunt: qui ignoti ſunt: qui neophyti, uel laici: [b] qui ſeculari militiæ dediti ſunt: qui curiæ nexibus obligati ſunt: q inſcij literarum: qui nondum ad triginta annos peruenerũt: qui per gradus eccleſiaſticos non aſcenderunt: qui ambitu honorem quærũt: qui honoré muneribus obtinere moliuntur: qui à deceſſoribus [c] in ſacerdotiũ eligũtur. Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quẽ nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit: uel authoritas metropolitani, uel comprouincialium ſacerdotũ aſſenſus non exquiſiuit. Quicunq; igitur deinceps ad ordinem ſacerdotij poſtulatus, & in his, quæ prædicta ſunt, exquiſitus, in nullo horum deprehenſus fuerit, & examinatus probabili uita & doctrina extiterit: tunc ſecundùm ſynodalia, uel decretalia conſtituta, cum omnium clericorum, uel ciuiũ uolũtate ab uniuerſis côprouincialibus epiſcopis, aut certè à tribus in ſacerdoté die dominico [d] côſecrabit, conueniẽtibus cæteris, qui abſentes ſunt ſuis literis: & magis authoritate, uel pſentia eius, q uerè metropolitanus eps eſt conſtitutus. Epiſcopus autem côprouincialis ibi conſecrãdus eſt, ubi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non niſi in ciuitate metropoli [e] à comprouincialibus ibidem conuenientibus. [f]

Si quis autem deinceps contra prædicta uetita canonum ad ſacerdotij gradũ indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubiacebit.

DISTIN. LII.

***Q**Vi uerò prætermiſſis aliquib. gradibus nõ ſuperbia, ſed negligẽtia ad maiorem aſcenderit gradũ, tandiu à maioribus abſtineat, quouſque congruo tpe ꝑtermiſſos accipiat.*

Vnde Alexander ſecũdus ſcribit Grimaldo Cõſtantienſi epiſcopo.

De eo, qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito diaconus et presbyter eſt ordinatus.

CAN. I.

SOlicitudo dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, utrùm portator iſtarum literarum diaconatus & presbyteratus officium idoneus ſit peragere, necne, cùm ad id præpoſtero curſu ſubdiaconatus [g] ordine poſtpoſito negligentia potius, quàm ſuperbia cognoſcatur aſcendiſſe. Vnde nos conſulendo charitati tuæ mandamus, ut ab officio ſacerdotali eũ prohibeas, donec pximo quatuor tẽporũ ieiunio ſubdiaconatus miniſteriũ ſibi ritè imponas: & ſic deinceps ad maiora officia eũ redire côcedas.

Concubinariũ, ꝓmouens, an uẽ cũ ipſo diſpẽſare.

[1] Ad hoc efficax argu. extra de fi. presbyter. ex tua. iuxta finẽ. ubi dicit cum aliquibus clericis diſpenſaſti, &c. ergo à contrario, cũ q̇bus diſpẽſatũ non eſt, põt ꝓcedere iudices illi, ſecũdum qđ eis datũ eſt in mãdatis: ex̃. de reſcriptis. ſi quãdo. & c. cũ dilecta. ſecundũ Hoſti.

[a] Qui concubinas. Ex hoc uidetur, qđ epiſcopus ipſo facto nõ diſpẽſet [1] ſi.n. ipſo facto diſpẽſaret, quare hic puniretur promouẽs côcubinariũ: cum tamen cũ ipſo poſsit diſpẽſare ipſo facto: ut extra de iudi. at ſi clerici. Et facit ad hoc lxxxj. di. c. ſi qui. & extra de ſchiſma. fraternitatis. & extra de præben. referente. Itẽ ſecũdũ hoc epiſcopus ſemper diceret ſe diſpẽſaſſe, ut ſic nõ puniretẽ. Quod autẽ ipſo facto diſpẽſet, probatur extra de fi. presby. c. ueniens. & xxviij. diſt. diaconi. & extra qui ma. acc. nõ poſ per tuas. liiij. diſt. c. ſi ſeruus. et extra de reſtit. ſpo. c. literas. §. opinioni. ubi habes, ꝙ eccleſia mandando, uel diſsimulando diſpenſat. Et hoc credo, ꝙ circa notum ſolo facto diſpẽſat, ſed non circa ignotũ: quia noti examinatiõe nõ egẽt: ut xlvij. diſt. de Petro. Conſulo tamen, quod teſtes uel literas habeant ſuper diſpenſatiõe facta ſibi. Vel dic, quod hic redarguũtur illi, qui ex contemptu ordinãt aliquos nõ examinãdo eos: ut lxxxj. diſt. c. dictum. & c. quicunq;. & tantũ indiſcreta diſpenſatio redarguit hic & in omnibus ſimilibus. extra de præben. de multa.

[b] Laici. Non.n. repente de laico fiet epiſcopus. lxj. diſ. c. j. & ij.

[c] Qui à deceſſoribus. niſi in hoc Papa diſpenſauerit: ut vij. q. j. petiſti.

Metropolitanus in ꝓpria ciuitate eſt conſecrãdus.

[d] Dominico. Hora tertia. lxxv. diſt. quod die.

[e] Metropoli. In ꝓpria ciuitate côſecrandus eſt metropolitanus: ut hic, & lxiij. diſtin. metropolitano.

Archieps à quibus eſt conſecrandus.

[f] Côuenientibus. Hič habes, quod metropolitanus cõſecrandus eſt à ſuffraganeis, ut lxvj. diſtin. c. j. extra de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus. & in auth. de eccle. tit. §. j. colla. ix. Argu. contra xxiiij. quæſtio. j. pudenda. ubi dicitur, quod à Papa ſit conſecrãdus. ſed primum eſt de iure: Papa tamen iã præſcripſit contra ius illud.

Sacerdos qs nõ efficitur ſine alijs ordinibus.

[g] **Q**Vi uero. Subdiaconatus. Videtur ergo, quod aliqs promouetur in ſacerdotem, qui nullum habuit ordinem: ut laicus, qui fit ſacerdos ſecundũ Hug. Sed huic ob. xl. diſt. ſicut. [2] & extra de presbyte. non bapti. ueniens. Sed contra extra de cleri. per ſal. promo. c. unico. Epiſcopus aũt non poteſt eſſe, niſi fuiſſet ſacerdos: [3] ut extra de exceſ. præla. c. ex literis. in fi. de hoc dixi xl. diſt. ſicut. Si uero non baptizatus promoueretẽ, uel chriſmaretur, nullum reciperet ſacramẽtum: quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorũ: ut xxxij. diſtin. ca. præter hoc. §. uerũ. niſi enim poſitum ſit fundamentum, nihil poteſt ſuperædificari: ut prima, quæſtione prima. cum Paulus. Et eſt ar. quod præpoſteratio facti nõ uitiat factum. Arg. contra. vij. q. j. nihil. xxiij. diſtinct. quorundam. de cõſecra. diſtinct. iiij. omnis. Ioan. Solu. dicas quod laicus recipit ordinem ſacerdotij, & etiam epiſcopatus.

[2] Vbi cõtrario ſtãdũ eſt, ſecũdũ Hu.

[3] Idẽ ſentit Hug. & Lauren.

tus: f quia character imprimitur, ſi conferatur in forma eccleſiæ ab eo, qui poteſtatẽ habet: ut extra de cleri. per ſal. promo. cap. j. & hoc dummodo ſit baptizatus, nec decre. illa, ex literis, in aliquo contradicit B.

cognitus, ſed laicus cognitus uel clericus ignotus per bienniũ. xix. q. iij. monaſterijs. clericus notus per annũ. xvij. q. ij. Gonſaldus. uel forte notus ſtatim poteſt recipi. extra de regu. ad apoſtolicam. Sed hodie non debet, per decre. Alex. iiij. extra eo. non ſolũ. In cruce ſignatis ſtatuitur dimidius annus, extra de reg. c. i.

f Si ĩtelligas, q̃ primo recipiat ſacerdotiũ, & poſt epiſcopatũ, uerum dicit. Alias falsũ ẽ, q2 nec ĩ epatu imprimitur character, ſecũdum quoſdam. Sed alijcõtra. ar. extra. de renun. poſt tráslationẽ. §. ul. ubi d hoc. extra de ordi. ab epiſ. q renun. epiſ. c. j. Arch.

Religionis aſperitas ĩ quo habitu probãda eſt.

† Adde q̃ noc. ĩ. di. lj. in ſum. in gl. unica.

Probaĩ quis quãto tẽpore debet.

a Vriales. Hic aſsignat rationẽ, quare curiales non promouentur. Ioã.

b Legẽ quã pijſſimus. no. qualiter ex ſequẽti facto & pcedenti probatur medium, ut xxviij. diſtin. quia. Nam ex bona uita præcedente & ſequẽte præſumitur mediũ, ſ. quod bono zelo petierit habitũ monachalem.

ADDITIO.

Ad idem xxxiij. q̃. j. c. j. ſecundum Hug. xviij. diſtin. peruenit. Lauren.

c Ex militaribus. Milites non impedit religio ſacramenti: quia & clerici ſacramento tenentur epiſcopis: ut xxiij. diſt. quanquam, & tamen eis inuitis poſſunt intrare religionem. xix. quæſt. ij. duæ.

d In ſuo. No. quod in ſuo habitu quiſque probãdus eſt: ut hic, & lxiiij. di. multos. & extra de regu. ſuper eo. & xvij. q. ij. ſi quis incognitus. Dicũt tñ quidam, quod potius in monachali habitu probandus ſit: quia non ſolum alij ipſum probabunt, ſed etiam ipſe probabit aſperitatem ordinis, & habitus ipſorum: quod nõ poteſt facere in ſua ueſte. Ioan. Sed certe licet iura quædã dicant, quod in proprio habitu ſit probandus quis, conſuetudo tamen ſe in contrarium habet, & decre. etiam contradicit, extra d regu. ſtatuimus.

e Per trienniũ. Incognitus probabit per triẽniũ, ut hic: & xvij. q. ij. ſi quis in

DISTINC. LIII.

Vriales autẽ (ut ſupra ſcriptum eſt) ideo ordinari prohibentur, quia frequẽter, dum ab eccleſia repetuntur, plurima incõmoda eccleſia conſequitur: uel quia ijdem curiales non uoto religionis, ſed ut officiorum ſuorum ratiocinia fugiant, ad eccleſiam ſe transferunt.

Vnde Gregorius Papa ſcribit libro octauo Regiſtri omnibus epiſcopis de lege Mauricij Auguſti.

Quare ſit conſtitutum, ne curiales ordinentur.

CAN. I.

Legem, quam pijſsimus b Imperator dedit, ne fortaſſe hi, qui militiæ, uel rationibus ſunt publicis obligati, dũ cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad eccleſiaſticum habitum ueniant, uel in monaſterijs cõuertantur: ueſtræ ſtudui fraternitati transmittere, ob hanc maximè cauſam, quia hi, qui ſeculi actionibus implicati ſunt, in clero eccleſiæ præpoſterè ſuſcipiendi non ſunt: † quia dum in eccleſiaſtico habitu non diſsimiliter, quàm prius uixerant, uiuunt, nequaquam ſtudent ſeculũ fugere, ſed mutare. Quòd ſi etiam tales quique monaſterium petũt, ſuſcipiendi nullo modo ſunt, niſi prius à ratiocinijs publicis fuerint abſoluti. Si qui uerò ex militaribus c uiris annumerari in monaſterijs feſtinant, non ſunt temerè ſuſcipiendi, niſi uita eorũ ſubtiliter inquiſita fuerit: & iuxta normam regularem in ſuo d habitu per trienniũ e probati: tunc monaſticum habitũ Deo authore ſuſcipiant.

DIST. LIIII.

Erui f autẽ ordinari prohibẽtur, niſi à proprijs dominis libertatem legitimam conſequantur.

Vnde Leo eps ſcribit omnibus epiſcopis.

Seruus ad clericatus officiũ non promoueatur.

CAN. I.

Nullus epiſcoporũ ſeruum alterius ad clericatus officium promouere præſumat, niſi fortè eorum g petitio, aut uoluntas h acceſſerit, qui aliquid i ſibi in eo uendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab alijs, qui diuinæ militiæ eſt aggregandus: ut à caſtris dominicis, quibus aſcribitur, nomen eius nullius neceſsitatis uinculis abſtrahatur.

Item ex concilio Tribu rienſi.

De ſeruili conditione nullus ad ſacros ordines deueniat.

f Erui. Prio oſtendit quod nec priuatorũ nec eccleſiarum ſerui ſunt promouendi, niſi libertatẽ ſint conſecuti. Secundo oſtendit quid iuris ſit, ſi aliter ſint ordinati. Tertio qualiter ſerui Iudæorũ à dñio ipſorũ ualeãt liberari. No. ergo quod nunquã ſeruus priuati eſt promouendus, niſi plenam libertatem ſit conſecutus, ita quod nihil iuris retineat ĩ eo dominus: ut ĩ. eo. c. quicunque. & in c. nullus. Si uero ſunt eccleſiarũ, non poſſunt ſimiliter promoueri, niſi primo cõſequantur libertatem infra ea. c. iij. Eccleſia tamen non poteſt manumittere ſeruos ſuos pleno iure, niſi det prælatus duos eiuſdem meriti. xij. q. ij. epiſcopus qui. nec tũc pleno iure manumittit, ut ibidem colligitur. De hoc diſtingue, ut extra de ſer. non ordi. eo libẽtius. & ĩ re. ec. non alie cõſenſus.

g Nullus. Eorũ. i. iſtius uel illius, diſtributiue. ſufficit. n. unius uolũtas ſi plures ſunt dñi: ut inſti. de do. §. erat olĩ. C. de cõmu. ſer. manu. l. j. §. ſi autẽ.

h Aut uoluntas. Etiam ſi tacita, ut ĩ. eadem ſi ſeruus.

i Qui aliquid. Argu. quod omnium conſenſus eſt requirendus, quorum iuri in aliquo detrahitur: ut hic, & lxxxv. diſtinctio. archi

a Vbi de hoc uideas.

i Notat Hoſt. qđ dicit H. quod ſi uita & conditio hominis ſit nota, probat per annũ & ſic loqtur ſ. pce. c. Gonſaldus. Si uero conditio nota eſt, ſed uita ignota, tunc per biẽniũ. & ſic loquit præced. c. monaſterijs, quod ſi utraq; . ſ. conditio, & uita ſit ignota, uel ſaltẽ conditio, tunc triẽniũ eſt ſpectandũ. & ſic loqtur præce. c. ſi quis ignotus. & iſtud c. legem. & ĩ. diſt. parum multos. Archi.

Seruus priuati ſine liberate nõ põt promoueri.

archidiaconum.& extra de off.|deleg .ſuper eo. C.de autho.præſtan.l.ult.& ff.de aqua plu. arcen.l.in con cedendo.lxvj.di.archiepiſcopus.viij.q.j.c.licet.

piu.quiſquis. B.

CAN. II

NVlli de ſeruili conditione ad ſacros ordines promoueantur, niſi prius à proprijs dominis legitimam libertatem conſequantur: cuius libertatis charta ante ordinationem in ambone publicè [a] legatur: & ſi nullus contradixerit, ritè conſecrabuntur. Porrò ſeruus non canonicè conſecratus, poſtquã de gradu ceciderit, [b] eius conditionis ſit, cuius fuerat ante gradum.

Ex concilio Maguntinenſi, cap. octauo:

PALEA

MAgnus epiſcopus Auguſtudunenſis dixit: quid dilectionis ueſtræ procuratores, actores, & executores, ſeu curatores pupillorũ, ſi debeant ordinari? Gratus epſ dixit: ſi poſt depoſita uniuerſa & reddita rõcinia actus uitæ ipſorũ fuerint comprobati in omnibus, debere eos cũ laude cleri (ſi poſtulati fuerint) honore munerari. Si.n. ante libertatem negotiorũ ab aliquo ſine cõſideratione fuerint ordinati, ab eccleſia infirmentur. Vniuerſi dixerunt, Rectè oĩa ſtatuit sãctitas ueſtra: ideoq; ita noſtra quoq; eſt iſta ſententia.

Item ex concilio Toletano nono.

Poſt dominis libertatis, famo

li eccleſiæ reuocentur in clerũ.

CAN. III

QVi ex famulis eccleſiæ ſeruituri uocantur in clerum ab epiſcopis ſuis, neceſſe eſt, ut libertatis percipiant donum: & ſi honeſtæ uitæ claruerint meritis adiuti, tunc demum maioribus fungantur officijs. Quos uerò flagitij ſordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua ſeruitus conditionis religet [c] in catenã.

Qui autem ordinandi à dominis ſuis libertatẽ conſequuntur, ab eorum patrocinio penitus debẽt eſſe alieni: ut in nullo eorum obſequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto legitur.

Ad clericalem gradum ſuſcipiuntur, qui nullo obſequio retento à dominis ſuis libertatẽ percipiunt.

CAN. IIII

QVicunq; libertatẽ à dominis ſuis ita recipiunt, ut ſibi in eis nullum obſequium [d] patronus retentet: ſi iſti ſine crimine ſunt, ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur: quia directa manumiſsione abſoluti noſcuntur. Qui uerò retẽto obſequio manumiſsi ſunt, pro eo, quòd adhuc patroni ſeruituti tenẽtur obnoxij, nullatenus ſunt ad clericatus ordinẽ promouendi: ne, quando uoluerint eorum domini, fiant ex clericis [e] ſerui;

[a] NVlli. Publice. Arg. quod ſi aliqua ſunt publice facta, nemo poſtea auditur contradictor. viij. quæſ. j. licet. & xvj. diſtinctione. quæ dicitis. et xij. q. ij. qui & humanis. Simile extra qui ma accuſa. poſ. ca. ulti. Ar. contra xv. quæſtio. vj. c. j. in fin.

[b] Ceciderit. Ita ſit ſeruus, ſicut prius: niſi ſit presbyter, uel diaconus: ut j. eadẽ, ex antiquis. Sed nunquid gaudebit talis priuilegio clericali quantum ad canonem, ſi quis ſuadẽte. xvij. quæſt. quarta. Argu. quod non extra de foro competen. c. ij. & xvij. q. iiij. ca. ſi quis deinceps. Argu. contra ff. de decu. l. vj. Ad hoc dico, quod iſte in omnibus caret priuilegio clericali, præterquam in eo ſolo, quod non poteſt uerberari ſine ſacrilegio: quia illud priuilegiũ datum eſt clericis, nõ tãtum fauore ipſorũ, ſed etiam odio laicorum. Vnde in odium laicorũ utitur eo, ut extra de ſenten. excommu. c. contingit. & c. uniuerſitatis. Sed alias accuſari poteſt à bigamis, & iudicari à laicis: [1] licet ſecus ſit in clerico depoſito. lxxxj. diſt. c. dictum. & hoc ideo eſt, quia iſte fecit furtũ corporis ſui: ut C. de ſer. fugi. l. j. Item nunquid poteſt cõtrahere matrimonium? Non, quia noluit, quod fatere potuit. extra de cõuer. coniug. quidam. Ioan. Nõ credo excommunicatum, qui depoſitũ percutit: cum ſit priuatus omni dignitate & priuilegio, quod habebat. argu. ad hoc lxxxiiij. diſtinctio. ca-

[c] QVi ex. Religet. Hoc obtinet in ſeruis eccleſiæ tantum, ut propter ingratitudinem reuocentur in ſeruitutem: xij. quæſtione ſecunda. octaua. etiam ſi presbyter ſit. xij. quæſtione ſecunda. diaconi. ſed in laicis ſecus. Nam illi omne ius, quod habẽt in ſeruo, tenentur remittere. Vnde non poſſunt reuocare in ſeruitutem: nec tenet lex C. de epiſcopis & clericis. ſeruus. ubi habes, quod domino redditur ſeruus, ſi deſerit monaſteriũ, per id quod habes extra de condi. ap. cap. ij. ſed ſi uult tranſire ad aliud monaſterium, tũc diſtinguitur, ut extra de ſer. non ordi. eo libentius.

[d] QVicunq;. Nullum obſequium. Dicũt quidam, quod obſequium quod conſiſtit in non faciendo, ſcilicet de non uocando in ius, uel quod in reuerẽtia conſiſtit, ut de aſſurgendo, non poteſt patronus remittere: quia illud naturaliter debẽt: ut C. de bo. li. l. ult. C. de in ius uoc. l. ij. Sed hoc non eſt uerum, quia ſuper eo poteſt libertus tranſigere. ff. de cõdic. inde l. ſi nõ ſortem. §. ſi libertus. Et bene concedo, quod generali remiſſione non tollitur (ut ibi dicitur) ſpeciali [2] põt. Nec tenet, quod eſt extra de ſer. non ordi. c. nullus. Non enim in eo retineri poteſt aliquid iuris; licet ſit argu. contra j. ead. frequens in fin. Io. Vel melius dic, quod honeſta conditio fuit ibi appoſita: quã, quia non ſeruabat, degradari iubetur in illa decre. nullus. Bar.

[e] Ex clericis. quod tamen facere non poſſunt niſi probata cã ingratitudinis: ut xv. quæ. vij. epiſcopus:

Publice factis nemo cõtra dicere poteſt.

Seruus nõ canonice ordinatus, an gaudeat priuilẽgio clericali.

[1] Et eſt rõ: quia iſta priuilegia ei data ſunt: & in ſui fauorẽ quilibet renunciare põt, & quibus ſe fecit indignum. ar. C. de pac. l. ſi quis. Io. de Fant.

Serui ordinati poſſunt quoq; propter ingratitudinẽ in ſeruitutẽ reuocari.

Patronus quæ iura poteſt libertis remittere.

[2] Vt ff. de condit. & demõ. nõ nũquam. in fine.

ſcopus ſacerdotibus.

D E rebus. Cæterū. Hic agitur quid iuris ſit, ſi ſeruus ordinatur non adepta libertate. Vnde nota, quod ſi ſciente & contradicente domino ordinatur, reuocatur in ſeruitutem, etiam ſi ſacerdos factus ſit ſecundum quoſdam: licet Hugo hoc neget: ut infra eadem ca. quiſquis. Si ſciente & non contradicente domino in clerū fuerit ordinatus, ex hoc ipſe liber fit & ingenuus: ut infra eadem, ſi ſeruus. ij. Si autem domino neſciente diſtinguitur, aut epiſcopo ſciente, aut ignorāte. Si ſciente epiſcopo, uel eo, qui præſentat ipſum ordinetur, duplum reſtituet domino epiſcopus, uel præſentans. infra eadem. c. ſi ſeruus abſente. Si uero epiſcopo, & p̄ſentatore ignorante, tunc locum habet hoc ca. proximum, infra.

Serui ſine libertate ordinati, an ſint in ſeruitutē reuocādi.

a Infra e. proxi. de hoc extra de ſer. nō ordi. c. ij.

E X antiquis. Ante fuerint. Arg. conſtitutionem extendi ad præterita. 3 tertia quæſtione quarta. omnes. & x. quæſtion. j. ſic quidam. Argu. contra extra de conſtitu. cognoſcentes.

Adde, an & quādo id fiat, no. in l. iubemus. C. de teſtam. ubi uide no. ſaddi. c. ſi. de cōſti. tex. eſt & Bart. in l. leges. C. de legib.

c Religioſo priuilegio. Ergo uidetur, quod auferatur eis priuilegium clericale. de hoc argumen. lxxxiiij. diſtinction. capitulo, quiſquis.

3 De hoc no. ſ. ea. c. ij. Ad hoc facit ſ. 50. diſt. ut cōſtitueret. ſ princ. &c. accedens. Archi.

d Peculij. Sed nonne peculiū domini eſt. xiij. quæſtione ſecūda. illud. quæ ergo eſt hæc pœna? Dic peculij, id eſt, rerum, quas poſt ſacerdotium eſt lucratus: uel forte habuit uſum peculij, & ille auferetur ei.

Peculium ſerui.

Aut

Ex cōcilio Tole. lxxxij. c.

PALEA.

D E *ſeruorum ordinatiōe, qui paſſim ad gradus eccleſiaſticos p̄mouent̃ placuit omnib. cū ſacris canonibus cōcordare: et ſtatutum eſt ut nullus epōrum deinceps eos ad ſacros ordines p̄mouere p̄ſumat, niſi prius à proprijs dominis libertatē conſecuti fuerint: etſi qlibet ſeruus dominū̃ fugiens, aut per literas, aut adhibitis teſtibus munere conductis, uel corruptis: aut qualibet calliditate, uel fraude ad gradus eccleſiaſticos peruenerit, decrētū eſt, ut deponatur, et dominus eius eū recipiat. Si uerò auus, aut pater ab alia patria in aliā migrās, in eadem prouincia filium genuerit, et ipſe filius ibid. educatus eſt, et ad gradus eccleſiaſticos p̄motus fuerit, & utrum ſeruus ſit ignotū ſit, et poſtea ueniens dn̄s illius legibus eum acquiſierit, ſancitū eſt ut ſi dominus eius illi libertatem dare noluerit, in gradu ſuo permaneat. Si uerò cum catena ſeruitutis à caſtris dominicis abſtrahere uoluerit, gradū amittat: quia iuxta ſacros canones uilis p̄ſona manens ſacerdotij dignitate fungi non poteſt.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Sine patroni conſenſu nōn ordinetur, qui patrocinio cuiuſlibet eſt obligatus.

CAN. V.

S I quis obligatus fuerit tributo ſeruili, uel aliqua conditione, uel patrocinio cuiuslibet domus, non eſt ordinandus clericus, niſi probatæ uitæ fuerit: & patroni conſenſus acceſſerit.

Ex concilio Toletano, capitulo ſecūdo.

PALEA.

D *E rebus uerò illorū, uel peculio, qui à p̄prijs dominis libertate donant̃, ad gradus eccleſiaſticos p̄moueri debeant ſtatutum eſt, ut in poteſtate dominorū conſiſtat, quicquid ante libertatē habuerunt. utrū illis concedere, an ſibi retinere uoluerint. Cæterū ſi à dominis ſuis libertatē cōſecuti nō fuerint, & ad eccleſiaſticos ordines aliquo modo irrepſerint, p̄sbyter peculij amiſſione mulctēt: diaconus uerò factus, aut uicariū p ſe præſtabit aut in ſeruitutē reuocabit̃. Cæteri uerò gradus nō poſſunt quenquā à nexu ſeruitutis abſoluere.*

Vnde Gel. ſcribit Martino & Iuſto epi.

Seruus, ſi latenter irrepſerit ad ſacerdotium, peculij amiſſione mulctetur.

CAN. VI.

E X antiquis regulis & nouella ſynodali explanatione comprehēſum eſt, perſonas obnoxias ſeruituti, cingulo cæleſtis militiæ non præcingi: ſed neſcio utrùm ignorantia, aut uoluntate rapiamini: ita, ut ex hac cauſa nullus penè epiſcoporum uideatur extortis: ita enim nos frequens & plurimorum querela circunſtrepit, ut ex hac parte nihil penitus putetur conſtitutum. Actores ſiquidē illuſtris uiri filij noſtri Amandi grauiter conqueruntur homines ſuo iuri debitos alios iā in clericos, alios iā in diacones ordinatos: cum nō ſolùm poſt modernū conciliū (quod tantorum collectione pontificū ſub omnium ſaluberrimæ prouiſionis aſſenſu conſtat eſſe perfectum) huiuſcemodi perſonæ ſuſcipi non deberent: uerùm etiā ſi qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint b. ignorantia faciente ſuſcepti, eliminati prorſus, & exuti religioſo priuilegio, c. ad dominorū ſuorū poſſeſsiones iuſta debuerunt admonitione cōpelli. Et ideo fratres chariſsimi, eos, quos ſupradicti uiri actores in clericatus officio monſtrauerint detineri, diſcuſſos & obnoxios approbatos, cuſtodito legum tramite, ſine intermiſsione reſtituite: ita ut ſi quis iam ex his presbyter reperitur in eodem gradu, peculij d

Et antiquis.

Adde, an omiſſo dñi ſeruitio, poſſit religionē ingredi, not. in authenti. de mo. §. cū autē. co. j. in gloſ. in uerb. nec ſeruus. in ſum. xx. ix. q. ij.

[a] Aut uicarium. Sed unde dabit, cum nihil habeat? Sed dic quod ſuũ uidetur eſſe, quod inuenitur apud ipſum: & lucratur cõniuentibus oculis domini. ff. de ma. l. iij. Dominus enim recipiẽdo rem à ſeruo, ipſius uidetur approbare dationem: ut C. de condic. ob turpem cauſam. ſ. ulti. ſimiliter ſeruus reipublicæ cũ manumittitur, dabit uicariũ pro ſe: ut C. de ſeruis reipu. manumit. l. j.

sit fugitiuus. ff. de acquirenda poſſeſsione. l. ... quæ nobis. Sed quare non conuenit iſtos coram ſeculari iudice, cum ſeruus fugitiuus & gerens ſe pro libero remittendus ſit ad forum domini: licet alibi inueniatur? ut C. ubi & apud quem cauſa ſtatus l. j. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

ſui amiſsione mulctatus maneat. Diaconus uerò aut uicarium [a] præſtet, aut ſi non habuerit, ipſe reddatur. Reliqua uerò officia ſciant neminé poſſe ab hac noxietate (ſi conuincitur) uendicari, quatenus hoc ordine cuſtodito, nec dominorum iura, nec priuilegia ulla ratione turbentur.

Itẽ Herculẽtio Stephano & Iuſto epiſcopis.

Seruus clericus factus, ſerui tuti obnoxius maneat.

CAN. VII.

Frequens equidem & aſsidua nos querela circunſtrepit de his pontificibus. qui nec antiquas regulas, nec decreta noſtra nouiter directa cogitãtes, obnoxias poſſeſsionibus obligatasq; perſonas uenientes ad clericale cingulum non refutãt. Nuper etenim rectores illuſtris fœminæ Placidæ petitorij oblatione conqueſti ſunt Sabinum Marcellianenſis, ſiue Cluſionatus urbis antiſtitem Antiochum ſeruum iuris patronæ ſuæ (abſentis dominæ occaſione captata) ad presbyterij honorem uſque perduxiſſe, eiuſque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decoraſſe. Et ideo fratres charisſimi inter ſupradictos actores, [b] & eos, qui extremæ conditionis repetuntur obiectu, cognitionem uobis noſtra authoritate deputamus: ut omni ueritate diſcuſſa, ſi re uera obiectã ſibi maculam iuſtæ refragationis non poterit ratione diluere: [c] Leontium clericum, quem gradus præfinitus legibus nõ defendit, ad ſequendam conditionis ſuæ neceſsitatem modis omnibus reddi [d] iubeatis. Antiochum uerò, quia per ſacerdotium reconciliari non poteſt, ſi in ſua eccleſia in hoc, in quo eſt honore collocare eum deſiderat domina: non uelut redditum ſibi habeat, ſed pro miniſteriorum celebratione ſuſceptum.

Idem Rufino & Aprili epiſcopis.

De eodem.

CAN. VIII.

Quis aut leges principum, [1] aut patrum regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni, niſi qui impunitum ſibi exiſtimat trãſire commiſſum? Actores ſiquidem filiæ noſtræ illuſtres & magnificæ fœminæ Maximæ petitorij nobis inſinuatione conqueſti ſunt Silueſtrum, atque Candidum originarios ſuos contra conſtitutiones, quæ ſupradictæ ſunt, & cõtradictione præeunte non legitimè à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo fratres charisſimi tantæ præuaricationis exceſſus noueritis ſagacius inquirendos: & ſi conſtiterit querelam ueritate fulciri, cõtinuò qui contradictione præeũte non legitimè ſunt creati, à ſacris officijs repellantur. [e]

Vicarium. Argu. quod quis dando uicariũ liberat ſe. ſic xxxvj. quæſt. j. capitu. de raptoribus. Sed quid ſi ad preſens non poteſt habere uicariũ: nũquid poſtea dando pretiũ liberat ſe? Satis credo quod ſic, argu. C. de patri. qui filios diſtr. l. ij.

[b] Frequens Actores. id eſt, procuratores. & ſic in cauſa liberali interuenit procurator, contra id, ſecunda, quæſt. ſexta. ſi quando. Sed ibi loquitur de eo, qui impetitur: hic de eo qui impetit. Hic habes, quod ciuiliter agitur, & tamẽ ad depoſitionem. ſic quadrageſima ſeptima diſtinctione, quoniam. Contra regulam illam ff. de mune. & hono. l. reſcripto. & extra de accuſa. qualiter. Sed hoc ideo eſt, quia aliter non poſſet reſtitui domino, niſi deponeretur.

Procurator in cauſa liberali interuenit.

[c] Diluere. Hic habes, quod incumbit onus probationis reo. cõtra id ſexta quæſtio. ultima capit. ultimo. Præterea ei, qui eſt in poſſeſsione libertatis, probatio incumbit. Sed dic quod non habet ideo cõmoda poſſeſſoris, quia uitioſe fuit in poſſeſſione: ut C. de probatio. l. ... eius. Vel dic, quod ideo probat, quia ſeruus non poteſt interuertere poſſeſſionem ſuam, licet

Probatio qñq; reo incumbit.

Poteſt dici quod nõ fuit diu in poſſeſsiõe libertatis, alias contradiceret. j. c. ſi ſeruus ſciẽte & intelligit de clerico ſeculari, ſecus de monacho: ut ibi not. ſecũdũ Pet.

[d] Reddi. Quæri cõſueuit, quare ſeruus alienus conſecratus domino redditur, & non res aliena cõſecrata: ut decimaquarta, quæſtione ultima. capitulo, cõperimus? Reſpondeo, quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus. ſic ſeptima, quæſtio. prima. epiſcopus. Itẽ, quia ibi eſt conſecratio in ſuperficie, ſed in homine eſt in anima. & lex dicit, quod alia eſt ratio in homine, quam in alia re. ff. de legatis primo l. ſi domus. §. cũ alicui, in fine.

Reddi. bere.

Alias, tolli.

Conſecratio rei animatę & inaiatæ eſt diuerſa.

[e] Quis. Repellantur. Id eſt, reſtituantur ei. Et ſic habes hic, quod plus ualet, cõtradictio, quam abſentia, contra regulam extra de electione. capitulo, quod ſicut. [2] Itẽ habes hic, quod id quod poſt probabilem contradictionem factum eſt, caſſatur. Nunquid eodem modo eo ipſo, quod aliquid poſt probabilem appellationem factũ eſt, caſſandum eſt ſtatim? quod uidetur, ut ſecunda, quæſtione ſexta. capitu. quoties. in fine. Dico quod non, niſi probetur cauſa appellatiõis: ut extra de teſti. capitulo, ex parte Ade. extra de reſtitutione ſpol. ca. audita. cũ diſtinctione extra de appel. ca. interpoſita. uel dic, ut ibi. uel hoc eſt in optione petentis, quod malueric. ij. q. j. ca. in primis. Sed nonne eſt contrarium. j. eodem capitulo, ſi ſeruus, Ibi,

[redacted]

[2] Et c. bonæ me. ij. dicũt quidã iſtam regulã locum habere in his, quorũ preſentia, uel contradictio nõ poteſt tocũ quod agẽ cõfirmare uel ĩfirmare ſeu infringere. alias ſec?, ut hic. Archidia.

Ibi enim epiſcopus ſciens condemnatur in duplum Sed poteſt eſſe, quod epiſcopus condemnetur, & ſeruus reſtituatur, petat. nec in hoc facit fraudē, ut ff. de neg. geſ. at qui natura. §. cum me abſente. & de hoc inuenies xxxiij. quæſtione ij. ſi uero.

Idem eiſdem.

Nec ad religioſæ uitæ propoſitum, nec ad clericatus officiũ, ſerui ſine dominorum conſenſu admittantur.

CAN. IX.

Generalis querelę ēt uitāda præſumptio eſt, a qua propemodũ cauſantur uniuerſi paſsim ſeruos, & originarios a dominorum iura poſſeſſionemq; fugiētes ſub religioſæ conuerſationis obtentu, uel ad monaſteria ſeſe conferre uel ad eccleſiaſticum famulatũ conniuentibus quoq; pręſulibus indifferenter admitti: quæ modis omnibus eſt amouenda pernicies: ne per Chriſtiani nominis inſtitutum, b aut aliena iura peruadi, aut publica uideatur diſciplina ſubuerti: præcipuè cùm nec ipſam miniſterij clericalis hac obligatione fuſcari dignitatē conueniat, cogaturq; pro ſtatu militantium ſibi, conditionēq; iurgari: c aut uideri (qđ ab ſit) obnoxia: quibus ſolicita competēter interdictione prohibitis, quiſquis epiſcopus, uel presbyter & diaconus, uel eorum, qui monaſterijs præeſſe noſcũtur, huiuſmodi perſonas apud ſe tenentes non reſtituendas patronis, aut deinceps, uel eccleſiæ ſeruituti: d uel religionis congregationibus putauerit applicandas: niſi uoluntate forſitan dominorũ ſuorum ſubſcriptionis teſtimonio primitus abſolutas: uel legitima tranſactione e conceſſas, periculũ ſe proprij honoris non ambigant, communionisq; ſubituros, ſi ſuper hac re cuiuſquam uerax nõ q̃rela pulſauerit.

Magnis quippe ſtudijs ſecundũ beatum Petrum apoſtolũ præcauendum eſt, ne fides & diſciplina domini blaſphemetur. Idem: Nihil perire credimus eccleſiaſticis utilitatibus, ſi quæ ſunt aliena, f reddantur. g

Hoc tunc obſeruandũ eſt cũ dñs et ſeruus eiuſdem profeſsionis inueniũtur. Cæterùm ſi Iudęus h mancipiũ Chriſtianũ emerit, iudicis, uel epiſcopi authoritate, ēt eo inuito ad libertatē dēt perduci.

Vnde Grego. Libertino epiſcopo.

Ad libertatem perducantur mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata.

CAN. X.

Mancipia Chriſtiana, i quęcũq; Iu

Originarij q. ſũt.

a Generalis querelæ. Et originarios. Originarij ſunt, qui ex aſcriptitijs nati ſunt in ipſo ſolo: ut C. de agri. & cēſi. l. colonos. li. xj. & tales ſine gleba non poſſunt uendi, ut C. de agri. quemadmodum. nec uidetur eſſe differentia inter eos & ſeruos ut C. eod. ne diutius. Aſſcriptitij autē ſunt, qui p xxx. an. fuerunt in ſolo. C. e. cum ſatis. Io. Aſſcriptitij. n. duobus modis fiũt, aut præſcriptione, aut duplici cõfeſſione per ſcripturā bis factam: ut C. de agri. & cenſi. cũ ſcimus. Ber.

Aſſcriptitij duplici ter fiunt.

b Inſtitutum. i. ne fauore eccleſiæ aliqđ iniuſte ſtatuat: quia prætextu pietatis non eſt facięda impietas: ut xiiij. q. v. forte. & j. quæſ. j. non eſt puganda.

Facit ad hoc tex. i l. ij. C. de indic. uidui. l. meminerint.

c Iurgari. Id eſt, litigari.

d Seruituti. i. clericatui.

e Tranſactione. Et nõne hoc eſt ſimonia: ut quis ſe emat ut promoueatur, imo ut promotus maneat in ordine ut ſ. ead. ex antiquis? Sed dic quod hic non fit tranſactio ſuper ordine, ſed ſup libertate: uel ſuper ipſo ſeruo, & ſuper ſeruicio põt fieri tranſactio. xxxvj. q. j. de raptoribus. nec eſt magis ſimonia, quā ſi quis emeret terram, ut ibi ædificaret eccleſiam: ſed tamen ipſe ſeruus non poteſt tranſigere cum domino: ut C. de tranſact. interpoſitas.

Simonia utrum cõmittat, ſi quis emat ſeipſũ ut pmo ueatur.

f Aliena ſ. xij. q. ij. fraternitas. infra. xiiij. q. vj. ſi res aliena, propter quam.

g Reddantur. poſtquam ſcit eccleſia ea eſſe alterius. Sed pone, quod prælatus ſciat rem non eſſe eccleſiæ: nunquid ſtatim tenetur reſtituere? uidetur hic quod ſic, & extra de ſimo. per tuas. in fin. & extra de poſtu bonæ. ij. quia bonam fidē debet agnoſcere: ut ff. mãda. Quintus. Dico, 1 quod ſi diffidit de iure eccleſiæ, denunciabit illi, quem credit dominum: ut rem

Prælatus qđ debet facere de re, quām ſcit nõ eſſe eccleſiæ ſuæ.

1 Dico. ad hoc q̃ no.

h Iudæus. Diſtigue, aut ſeruus Iudæi eſt uernaculus, id eſt, ex propria ancilla natus, aut emptitius. Si eſt emptitius: aut emit eum antequā fuit chriſtian⁹: aut poſt. Item ſi emit eũ ante, aut emit eũ cauſa ſeruiēdi, aut cauſa mercimonij. Vernaculus, ſi uult fieri Chriſtianus, ſtatim eripitur in libertatē, nullo pretio dato: ut C. de epiſcopis & clericis. deo nobis. §. ulti. Si enim emptus ad ſeruiendum, ſine pretio liberatur, ſi uult fieri Chriſtianus: multo magis, qui natus ē ex ancilla propria ſine pretio liberatur, ſi uult fieri Chriſtianus. Dicit enim Gregorius p illo ſolo dandum pretium, qui cauſa mercimonij ē emptus, ut ſ. ead. fraternitatem. Si aũt eſt emptus poſtquam fuerit Chriſtianus, liber efficitur nullo ρcio dato: quia commercium Chriſtiani penitus eſt ei interdictum: ut ſ. eadem: mancipia. Si autē eſſet emptus, dum eſſet paganus: ſi cauſa ſeruitij eſt emptus, & uult fieri Chriſtianus, liber efficitur ſine precio: ut ſ. ea. fraternitatē. Si autem cauſa mercimonij eſt emptus, ſi eũ uenalem nõ exponit intra tres menſes, poſtea ſine omni precio liberat: qa præſumitur, quod ad ſeruiēdum eum emerit: ut ea. c. fraternitatem. Si autem intra tres mēſes eum exponit uenalem, & forte eum uendere non poteſt: ſi uult fieri Chriſtianus, liberatur relicto pretio duodecim ſolidorum, extra de Iudæ. c. j. Idē per omnia in ſeruis Paganorũ, licet Hug. dicat, quod ſi uernaculus Pagani fiat Chriſtianus, tenetur ſeruire dño ſuo, 1 ſecũdũ illud Apoſtoli: Quicunq; ſerui ſunt ſub iugo infideliũ, dños ſuos oi honore dignos arbitrent. Et alibi: Serui ſubditi eſtote dñis, &c. Et ſecundũ hoc põt paganus eſſe dñs chriſtiani, ſed non fieri.

Petr. Ancha. repe. c. peccati uenia. de reg. iur. in vj.

Serui Iudæorũ ſi uolunt baptizari, an eripiātur ſtat im in libertatem.

1 Vñ dicit illud eſſe in uernaculis Iudæorũ p eorum pfidiam, & magis ſuſpectā eorũ cohabitationē. Sed, ut ρdictũ eſt, idē dicendum eſt ī utriſq; C. de epiſ. & cleri. Deo nobis. qa hodie pagani fere oēs iudaizant, diſcernēdo cibos, & alios rit⁹ exercēdo, ſecũdum Lauren.

i Mancipia Chriſtiana ante emptionem.

dæum comparaſſe patuerit, ad libertatẽ [a] iuxta legum præcepta ſine omni ambiguitate perducite: [b] ne (quod abſit) religio Chriſtiana Iudæis ſubiecta polluatur.

Item ex concilio Toletano quarto.

Officia publica Iudæis non ſunt committenda.

CAN. XI.

NVlla officia [c] publica Iudæis iniungantur, per quæ eis occaſio [d] tribuatur pœnam Chriſtianis inferre. Si uerò Chriſtiani ab eis in Iudaiſmo † ritu ſunt maculati, uel etiam circuncisi, non reddito [e] pretio ad libertatem & religionẽ redeant Chriſtianam.

De his autem, qui ĩ infidelitate empti, ad gratiã baptiſmi uenire deſiderãt, qd fieri debeat, Greg. Papa ſcribit Fortunato Neapolitano epiſcopo.

In libertatem uendicentur ſerui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt.

CAN. XII.

FRaternitatem ueſtrã primò oportet eſſe ſolicitam ſi de Iudæorum ſeruitio non ſolùm Iudæus, ſed etiam quiſquam paganorum fieri uoluerit Chriſtianus, poſtquam uoluntas eius fuerit patefacta: ne hunc ſub quolibet ingenio, uel argumento cuipiam Iudæorum uendendi facultas ſit: ſed is, qui ad Chriſtianam conuerti fidem deſiderat, defenſione ueſtra in libertatẽ modis omnibus uendicetur. Hi uerò, quos huiuſmodi oportet ſeruos amittere, ne forſitan utilitates ſuas irrationabiliter exiſtiment impediri, ſolicita uos hoc cõuenit conſideratione ſeruare, ut ſi paganos, quos mercimonij cauſa de extraneis finibus emerint, intra tres menſes dum emptor, [f] cui uenditi fuerint, [f] non inuenitur, fugere ad eccleſiam fortè cõtingit, & uelle ſe dixerit fieri Chriſtianos: uel extra eccleſiã hanc talem uoluntatẽ prodiderint: pretium eorum ibi à Chriſtiano emptore percipiant. [g] Si autem poſt præfinitos tres menſes quiſquam huiuſmodi ſeruorum Iudæorum uel le ſuũ dixerit, & fieri uoluerit Chriſtianus: nec aliquis eum poſtmodum emerit, [h] nec dominus qualibet occaſionis ſpecie hunc audeat uenũdare, ſed ad libertatis proculdubio præmia perducatur: quia hunc nõ ad uẽdendum, ſed ad ſibi ſeruiẽdũ dicitur [i] cõparaſſe.

Idem Ianuario Carolitano epiſcopo.

PALEA.

SI qlibet Iudæorũ ſeruus ad uenerabiliora loca fidei cã confugerit, nullatenus eum patiamini præiudicium ſuſtinere: ſed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nunc fuerit baptizatus ſine ullo Chriſtianorum pauperum damno religioſo eccleſiaſticæ pietatis patrocinio modis oĩbus defendatur.

Itẽ ex cõcilio Toletano.

PALEA.

ET ſi Iudæorum ſerui in eccleſijs conuerſi ad Chriſti gratiam conuolauerint, libertati donentur.

Ex concilio Maticen. decimoſexto.

---

[a] Ad libertatem: xvij. q. iiij. Iudæi q cõtra. [1] Sed hic de eo agitur, quem conſtat eſſe Chriſtianum: ibi de eo, qui mẽtitur ſe eſſe Chriſtianũ, ut euadat iugũ ſeruitutis.

[1] Ad idẽ eſt tex. in l. fi. & ibi Bar. & p totum. C. de Iudæ.

[b] Perducite. id eſt perductos oſtendite: qa ſtatim liber eſt. extra dẽ Iudæis. cap. ij. tamen coloni poſſunt eſſe Iudæorum, ut ibi dicitur. ſed nunquid Chriſtianus poteſt emere Iudæũ mancipium? Sic, tamen ut cum illo nõ moretur, ut xxviij. quæſt. j. ſæpe. & capitu. nullus. Ioan.

[c] NVlla officia. j. xvij. quæ. iiij. conſtituit.

† Iudaico

[d] Occaſio. Argu. quod nemo cogitur ſibi eligere exoſum: ut lxiij. diſtin. ca. ult. Io. ar. liiij. diſtinctio. c. j.

[e] Non reddito. ſecundum legem decapitatur. C. ne Iudæus Chriſtianũ man. l. unica.

De his autem. Supra oſtenſum eſt quid fieri debeat de ſeruis Chriſtianis, quos Iudæi emerunt. Nunc oſtẽdit quid iuris ſit de ſeruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc ſcribit Grego. Fortunato Neapolitano epiſcopo.

FRaternitatẽ. [f] Venditi fuerint. id eſt, debent uendi: & tunc cum emptor non inuenit, non perdit ſerui pretium argu. decimaſexta, quæſtio tertia. placuit. uel forte uenditi fuerãt, ſed emptor abſentauit ſe aliqua de cauſa.

ADDITIO.

Et tũc dic emptor, ſcilicet Iudæus, q eos emerat.

[g] Percipiant. Datis duodecim ſolidis pro meliori mãcipio, ut extra de Iudæis. capitu. primo. Sed quid ſi nemo ipſum uult redimere? quærat pretium oſtiatim: ut ff. dẽ manu. l. iij. aut ſeruiat quinque annis. C. de ca. l. ult. & xxxvj. q. j. de raptoribus.

[g] Percipiant. Sic ergo aliquis cogitur uendere rem ſuam: ut decimaquarta, quæſtione ſexta cõperimus.

Vendere qñq; quis cogit rẽ ſuam.

[h] Emerit. Id eſt emet. ſic quandoq; ponitur futurũ pro præterito, ut ſexageſimatertia diſt. noſſe. ibi ponitur fore peruẽtum, pro perueniſſe. ſic ff. de uerborum ſignifica. uerbum erit, & ff. de leg. tertio. hæreſiam. & ſupra diſtinctione quinquageſima. ponderet.

[i] Dicitur. Id eſt, præſumitur. & hæc eſt præſumptio iuris. & dicunt quidam quod contra hanc præſumptionem non admittitur probatio: [2] cũ hic non tãtum præſumat, ſed etiã ſtatuat ius: ut extra de reg. uidua extra de condi. ap. per tuas. Et iſtud concedo, quod ubicũq; non tantum præſumit ius, ſed etiam aliquid certi ſtatuit, quod non admittatur probatio in contrarium: licet H. contrarium dicat, ut xxvij. q. j. nec aliqua. & xxxv. quæſt. iij. extraordinaria. j. xvij. q. iiij. in uenditionibus. Io. Ego credo quod ſemper admittitur probatio in contrarium, niſi ius ſtatuat, quod non admittatur, ut j. xvij. q. iiij. in uenditionibus. De hoc habes l. diſtinctio. ferrum. B.

Probatio an admittatur contra pſumptionem.

[2] Ad idem & quãdo cõtra præſumptionẽ iuris & de iure admittatur probatio, uel nõ, not. in authẽ. ſed iã neceſſe. C. de donã. ante nup. gl. in l. iuregentiũ. §. quod ſere. ff. de pactis.

Si ſer-

PALEA.

PRæſenti cōcilio Deo authore ſancimus, ut nullum Chriſtianum mancipium Iudæo deinceps ſeruiat: ſed datis pro quolibet bono mancipio duodecim ſolidis ipſum mācipium quicunq; Chriſtianorum ad ingenuitatem, ſeu ad ſeruitium licentiā habeat redimendi. Et ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & non permittitur, ſimiliter faciat: quia nefas eſt, quem Chriſtus dominus ſanguinis ſui effuſione redemit blaſphemum Chriſtianæ religionis uinculis tenere. Quod ſi acquieſcere ſtatutis noſtris quicunq; Iudæus noluerit, quandiu ad pecuniam conſtitutam uenire diſtulerit, liceat mancipiū ipſū cū Chriſtianis ubicūq; uoluerit, habitare.

Item ex concilio Aurelianenſi.

De eodem.

CAN. XIII.

SI ſeruus abſēte[a] domino, aut neſciente, ep̄o tamen ſciente ꝙ ſeruus ſit, aut presbyter aut diaconus ordinatus fuerit, ipſo in clericatus officio[b] permanēte, ep̄s cū domino ſuo cū duplici ſatiſfactione recōpenſet[c]. Si uerò ep̄s eū ſeruum neſcierit qui teſtimoniū perhibēt, aut ſupplicauerit[d] eū ordinari, ſimili redhibitiōe teneātur[e] obnoxij.

Item Leo Imperator omnibus epiſcopis.

Conſtitutio noua. †

De eodem.

CAN. XIIII.

SI ſeruus ſciēte[f] & non contradicēte domino ſuo, in clero fuerit ordinatus, ex hoc ipſo liber & ingenuus erit. Sed ſi ignorante domino, licet ei intra ſpatiū uni⁹[g] anni, & ſeruilē[h] fortunā probare, & ſeruū ſuū[i] accipere: uerū etiā ſi legitimo probato expimento monachus efficiatur, euadit iugū ſeruitutis. Debēt .n. per triennium[k] antequam monachi efficiātur, in monaſterio permanere poſtea uerò ſi monachi effecti fuerint, liberi efficiūtur. Epiſcopalis[l] enim ordo liberat à fortuna ſeruili, & adſcriptitia, ſed nō à curiali[m] ſiue officiali: nam & poſt ordinationem durat. Sed & ius patriæ poteſtatis ſoluit epiſcopalis dignitas. Adſcriptitios uero in ipſis poſſeſſionibus clericos etiā præter uoluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen ut clerici facti impoſitam ſibi agriculturam adimpleant.[n]

Item Leo Papa omnibus epiſcopis.

CAN. XV.

ADmittuntur paſsim ad ſacrum ordinem, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur: & qui à dominis ſuis conſequi libertatem minime potuerunt. ad faſtigium ſacerdotij (tanquam ſeruilis uilitas hunc honorem capiat) prouehuntur. Ab his itaque fratres chariſſimi omnes ueſtræ prouinciæ abſtineant ſacerdotes: & non tantum ab his, ſed etiā ab alijs originarijs[o]

[a] SI ſeruus. Abſente. Videtur enim epiſcop⁹ tūc cum eo diſpenſaſſe ſ. xxviij. diſt. diaconi. Et eſt ar. ad hoc, ꝙ epiſcopus diſpēſat ipſo facto circa notum: ut dixi lj. di. qui in aliquo.

[b] Officio. De diſpenſatione fauore libertatis. deberet enim deponi: quia furtū cōmiſit corporis ſui: ut C. de ſer. fugi. l. j. Sed qđ ſi iſti non habent unde ſoluant: tunc dico iſtum reddendum domino: ut ſ. e. ex antiquis. arg. ff. de eo per quē factum eſt l. ult.

Furtū ſui ipſius qs committit.

[c] Recompenſet. i. ſi habet proprium. alioquin nō: quia delictum perſonæ, &c. ut xvj. q. vj. ſi epiſcopus. extra de appel. reprehenſibilis.

[d] Supplicauerint. Et ſic patet, quod nō ſemper deponitur ordinat⁹, q occultat crimē ſuū quod eſt contra H. ut dixi l. di. ex pœnitentibus.

[e] Teneantur obnoxij. Item patet hic quod epiſcopus non tenetur prouidere ordinato: cum alter cum examinat: ut ſ. xxiiij. diſtin. quando.

[f] SI ſeruus ſciente. Argumentum de taciturnitate extrà de ijs q̄ ſiunt à præla. ca. ij. & dixi xxvij. diſtin. diaconus. & xxviij. diſt. diaconi.

[g] Id eſt, defectum quia ſeruitus nō eſt crimē, ſed eſt defect⁹ ſed ordinand⁹ peccat, non manifeſtādo defectū. vñ ſi bñ inſpicias, non eſt cōtra. Hugo.

Ordinato quādo nō tenet epiſcopus ꝓuidere.

[g] Alias tacens habetur pro cōtumace. ſ. lxv. diſ. c. ulti. in gl. ult.

Vnius. Sed qualiter hoc ſtare poteſt in presbytero uel diacono. nā epiſcopus debet ſeruare interſtitia tēporū, quæ ſunt ſ. lxxvij. diſt. in ſingulis ſed ſi obſeruauit, conſtat ꝙ plus ſtetit. quā per annū. Reſpon. dicūt quidam, quod iſte fuit ordinatus ſine examinatione, & non obſeruatis interſtitijs. Vel dic quod erat grandæuus, unde uſq; ad annum potuit promoueri in diaconē: ut lxxvij. diſtinct. monachus. Vel dic, quod annus iſte incipiat non à tempore ordinationis: ſed à tēpore ſcientiæ. arg. xvij. qō. ij. ſi quis incognitus.

Epiſcop⁹ inter ordinandū debet obſeruare interſtitia temporum.

[1] In aut. de ſan. ſiſſ. ep̄is. §. ſi ſeru⁹.

[h] Seruilem. Plus enim ualet ordo, quam ſcientia & militia: ut ff. de libe. cau. qui de libertate. in fi.

Ordo præfertur ſciētiæ & militiæ.

[i] Seruum ſuum. cum diſtinctione ſ. eo. ex antiquis.

[k] Per triennium. Ad monachatum datur trienniū, ad clericatum annus: quia clerici ſunt in publico, & monachi latent.

Monachi latent.

[l] Epiſcopalis. Et etiā ſacerdotalis, ut ſupra, eadem. ex antiquis.

[m] Sed nō à curiali. Quidam dicunt illa uerba non eſſe in ipſa lege: & uerum eſt, quod in illa nō ponūtur, ſed alibi: ut in authentic. de ſanct. epiſcopis. §. ſed hoc quidē. colla. ix. ſed ſecūdum hæc iura canonica hoc nō tenet: quia cum ordo liberat à ſeruili fortuna multo fortius à curiali ſoluit epiſcopalis dignitas. Quæ autem dignitas liberat à poteſtate patria, habes in authenti. conſtitutio, quæ de dig. colla. vj. & C. de decu. l. ult. lib. x. & in authen. ut ordinariæ præfect. col. v.

[3] Et ideo ſubijcit. c. ſequēs qđ hoc corrigit. Io. de Fant.

[n] Adimpleant. Hoc non tenet: ut ſ. eo. quicunq;.[3]

[o] ADmittuntur. Originarijs. tales enim liberi ſunt. ut C. de agri. l. diffinimus. libr. undecimo. & l. ne diutius, & extra de Iudæ. c. ij.[4] Io. De

[4] Ad ordines tamē nō admittentur ſine licētia dñorū, ut hic. Nec tenet qđ legi. & notat ſ. c. ꝓxi. in fin. Nā illud hic corrigitur. Io. de Fant.

De ſeruis. CASVS. *Hic mouet Gratianus quandam quæſtionem, an ſerui monaſterij poßint ordinari, & probat ſophiſtice, quod non poſſunt: quia ſerui eccleſiarũ promoueri nõ poſſunt, niſi ab epiſcopis ſuis libertatẽ conſequãtur. Sed ſerui monaſterij libertatẽ conſequi nõ poſſunt: ergo ad clericatũ promoueri nõ poſſunt. Et quòd nõ poſſunt cõſequi libertatem, probatur ſequẽti capit. cuius caſus patet, & per te uidebis.*

uel qui alicui conditioni obligati ſunt, uolumus temperari, niſi forte eorum petitio, aut uoluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos uendicant poteſtatis.

4 *De ſeruis monaſterij, quæritur, an eccleſiaſticis officijs poßint aggregari an nõ. Sed famuli eccleſiarum nõ ſunt ordinandi, ſicut ſupradictũ eſt, niſi à proprijs epiſcopis libertatem conſequãtur. Porro ſeruus monaſterij libertatẽ cõſequi nõ ualet: nõ ergo ad clericatũ ſibi accedere licet. Quod autem liber fieri nõ poßit, probat authoritate octauæ ſynodi, in qua ſic ſtatutũ legit.*

Monaſterij ſeruum Abbati, uel monacho non licet liberũ facere.

CAN. XVI.

ABbati, uel monacho monaſterij ſeruum non licebit facere liberũ. [a] Qui. n. nihil proprium [b] habet, libertatem rei alienæ dare non poteſt. Nam & ſicut ſeculi leges ſanxerunt, non poteſt poſſeſsio alienari, [c] niſi à proprio [d] domino.

Hac autem authoritate probibentur ſerui adipiſci libertatẽ recedendi ab obſequio monaſterij, ſed nõ prohibentur nãciſci libertatẽ promouẽdi ad ſacros ordines. Poteſt. n. in ſacris ordinibus conſtitutus monaſterij obſequio perpetuò deſeruire: ac ſi ſeruus monaſterij et libertatẽ adipiſci, & ſacris officijs aſſociari ualet. vnde in alio capitulo [e] præfatæ cõſtitutiõis hęc cauſa redditur. Iniuſtũ. n. eſt, ut monachis rurale opus faciẽtibus, ſerui eorũ otio torpeant, ac delicijs affluãt.

Quòd autem ſerui eccleſiarũ (quo nomine etiã monaſterij ſeruos ſignificari ĩtelligimus) ad ſacræ religionis propoſitũ debeãt aſſumi, authoritate Gregorij probatur, qui in generali ſynodo reſidẽs dixit:

Si conuerſationis probata fuerit famulus eccleſiæ, poteſt ordinari.

CAN. XVII.

MVltos de eccleſiaſtica familia nouimus ad omnipotẽtis ſeruitiũ feſtinare: ut ab humana ſeruitute liberi in diuino ſeruitio ualeãt in monaſterijs cõuerſari. Quod ſi paſsim admittimus, omnibus fugiẽdi eccleſiaſtici iuris dominiũ occaſionẽ præbemus. Si uero feſtinantes ad omnipotẽtis ſeruitium incautè retinemus, illi inueniũtur negare [f] quædam, qui dedit oĩa: [g] unde neceſſe eſt, ut ſi quis ex uiris eccleſiaſticis, uel ſecularis militiæ [h] ſeruitute ad Dei ſeruitiũ cõuerti deſiderat, probetur prius in laicali habitu conſtitutus, & ſi mores eius atq; conuerſatio bono deſiderio illius teſtimonium ferunt, abſque ulla retractatione in mo-

[a] Abbati. Liberum. quia ſi manumittitur ſeruus eccleſiæ, duo dabuntur loco illius: ut xij. q. ij. epiſcopus. Sed abbas nihil habet proprij: ut xij. quæſtio. j. non dicatis. unde non poteſt facere hanc recompenſationem.

Abbas nihil proprij habet.

[b] Proprium. Quia nemo poteſt pluſiuris in alium, &c. ut extra de do. inter ui. & uxo. nuper. & ff. de regu. iur. nemo j. q. vij. Daibertum. ſed fallit extra de elect. ſuffraganeis. ff. de acqui. re. do. non eſt nouum. [1]

[c] Alienari. xj. q. tertia. ſi quis à proprio. niſi in caſibus: ut ff. de pigno. actio l. ſi conueneri t. & inſtitu. qui. ali. non li. §. primo, & finali. de uſufruct. leg. quod noſtrum.

[1] De hoc extra de iure patr. cura. ibi uideas.

[d] Proprio. Si. ex e ta de iure patronatus. quod autem.

[e] In alio capitulo. j. xvij. quæſtione quarta. in uenditionibus.

MVltos. CASVS. *Quæſitum fuit ab Auguſtino, an ſerui eccleſiarum uel ſecularium uirorum, ſi uelint fieri monachi, ſint indifferẽter admittendi. Et reſpondet quod non: quia ſi indifferenter eos admittimus, damus eis occaſionem fugiendi dominos ſuos ſe ad eccleſiam transferendo. Si autem differenter repellantur, Deo negamus quadam id eſt, eos, qui hoc petunt propter Deum, qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter congruo tempore probati, ſi eorum uita inueniatur honeſta, monachi fiant. Et ſi poſtea irreprehenſibiliter uixerint, poterunt ad ſacros ordines promoueri, per temporum interualla: dummodo non ſint illis criminibus maculati, quæ lege ueteri morte puniebantur. Quod poſtea ſequitur uſq; ad diſt. plenum eſt.*

[f] Negare. Ex hoc uidetur quod ſerui eccleſiarũ ſecundum præſcriptum modum probati impediri non poſſunt, ſi uelint promoueri: cum opus ſit pietatis manumittere ſeruos. duodecima, quæſt. ſecũda, cum redemptor. Sed dic quod Gregor. non dat poteſtatem hic ſeruis conuertendi, [1] & ſe ſubtrahendi: ſed prælatos inſtruit, ut non aliter manumittãt, quàm probatione adhibita. Vel dic, quod loquitur de iam manumiſsis. [1] ut etiam tales indiſtinctè non ſint recipiendi, niſi probentur per triennium in laicali habitu.

Seruos manumittere eſt opus miſericordia.

[1] Aliàs transferẽdi.

[1] Ita intelligit Laur.

[g] Omnia. Et ita non debemus omnes refutare, nec etiam omnes admittere: & ſic media uia tenẽda eſt: ut xlv. diſtinctio. diſciplina. ff. de offic. proconſu. l. ſolent.

Media uia eſt tenenda.

[h] Militiæ. Non obſt. xix. quæſtio. iij monaſterijs. & dixi. liij. diſtinc. legem.

Morte.

a Morte. Non tamen omnia, nec ſola, quæ tunc puniebantur morte, ı hodie repellunt à promotione: quia furtum & ſimplex fornicatio non puniebantur morte. ut xxxvj. quæſti. ij. denique. & in alijs multis ut xxij. quæſtio. ij. ſi quis per uetus, hæc tamen hic repellunt à promotione. xlix. diſtinc. hinc etenim.

ı De furto probatur de conſecra. diſ. 4. diſcipulos. & extra de furtis. ſi quis. Hodie iſta pprie ſumendo repellunt à promotione. 81. diſtin. ca. j.

b Prohibendum eſt. Fuerint. id eſt, uixerint, uel etiam eorum hæredes, ut C. de liberis, & eorum liber. libertinæ. Filius tamen liberti poteſt, ut ff. de obſequijs libertorum. hæres. C. de operis libertorum. quod ex liberta. Secus tamen eſt in libertis eccleſiarum: ut ĩ. eo. qui ex famulis. quia eorum domina, ſcilicet eccleſia nũquã moritur, ut xij. q. ij. liberti.

Eccleſia nunquam moritur.

Corpore. Hæc diſtinc. diuiditur in duas partes. Et principaliter in hac diſtinc. tractat quòd corpore uitiati, ſcilicet impotentes, uel magnis membris, & apparentibus, unde deformarẽtur, uel minoribus per culpã ſuam, promouendi non ſunt. Si autem à barbaris, uel à dominis, uel ab inimicis ſecti fuiſſent, uel à medicis, uel caſu, poſſent promoueri. & hoc probat in prima parte per xij. authoritates ſanctorum. Secunda ibi, Hoc autem. Ioan. de Fant.

f Corpore uero uitiati. Hic agitur de corpore uitiatis, & quæ pœna debeatur ordinatoribus talium. Notandum, quod ſponte uitiati in quocunque membro repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti: ut ĩ. ea. pœnitentes. ſunt enim ſui homicidæ. ĩ. ead. ſi quis. & cap. qui partem. Si autem caſu uitiati ſunt corpore, ſcili-

naſterio omnipotenti domino ſeruire permittatur ut ab humano ſeruitio liber recedat, qui diuino amore diſtrictiorem appetit ſubire ſeruitutem. Si autem & in monachali habitu ſecundum patrum regulas irreprehẽſibiliter conuerſatus fuerit, poſt præfixa à ſacris canonibus tempora iã ad quodlibet eccleſiaſticum officium prouehatur: ſi tamẽ illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in ueteri teſtamento morte a mulctantur.

Ecce quãdo ſerui ad clericatũ aſſumi ualeant, uel quando non admittãtur. Liberti quoque non ſunt promouẽdi ad clerum, niſi ab obſequijs ſui patroni fuerint abſoluti.

Unde in concilio Elibertano.

Abſque patroni aſſenſu, liberti non promoueantur ad clerum.

CAN. XVIII.

PRohibendum eſt, ut liberti, quorum patroni in ſeculo fuerint, b ad clerum non promoueantur.

DISTINC. LV.

f g Corpore uerò uitiati similiter à ſacris officijs prohibentur.

Unde Gelaſius papa ſcribit dicens.

Qui de monaſterialibus diſciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius uita examinetur.

CAN. I.

PRiſcis igitur pro ſua reuerentia manentibus inſtitutis (quæ quidẽ ubi nulla rerum, uel temporum urget anguſtia, regulariter conuenit cuſtodiri) quia eatenus eccleſiæ, uel cunctis, uel ſufficientibus d priuatæ ſunt miniſtris, ut plebibus ad ſe pertinentibus diuina munera ſupplere non ualeant, concedimus, ut ſi quis monaſterialibus e diſciplinis eruditus ad clericale munus accedit, etiã de laicis, ante acta eius uita requiratur: Ne ſit aliquo facinore infectus, uel illiteratus, uel bigamus, uel ab adoleſcentia ſordidatus, uel corpore uitiatus, uel ſeruilis, uel originariæ conditionis, uel curiæ, uel publicarum rerũ nexibus implicatus, uel publica pœnitentia notatus, uel nulla congruentis temporis expectatione diſcuſſus.

Item ex concilio Arelatenſi tertio.

Annua ſuſpenſioni ſubiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat.

CAN. II.

NUllus pœnitentem, nullus bigamũ, nullus uiduarum maritum in prædictis honoribus audeat ordinare: & licet hoc iam omnium propè canonum inſtituta contineant, tamen ne cuiquã ſacerdotum ſupplicantiũ (ſicut iam ſuprà diximus) importunitas, uel ſuggeſtio iniqua ſubrepat, ne-

cet: ab hoſtibus inuiti, uel propter ægritudinem uoluntarij, ſiue à ſe, ſiue à medicis, nõ obeſt eis. infra ca. ſi quis à medicis. Si autem alias ſunt uitiati, aut ipſi inſiſtebant operi licito, aut operi illicito. Si illicito repelluntur, ſi licito, & ſunt uitiati in minimis membris, ſiue occultis, non repelluntur à promotione: ut ĩ. ead. qui partem. & cap. eunuchus. Sed ſi in magnis. & manifeſtis, non promouentur, ut ĩ. ea. ſi Euangelica. Si ergo aliqs in principalibus mẽbris ſcilicet ĩ oculo uel manu habet enorme uitium, nõ promouet, ſecus ſi modicum, & quod nõ generat ſcandalũ, ut extra de cleri. ægro, uel debili. ca. presbyterum. extra de corpo. uitiat. ca. j. & iij. ı Ioan.

d PRiſcis. Vel ſufficiẽtibus, Vbi enim non eſt copia aliorum, bene aſſumuntur minus legitimi: ut ff. de decur. generaliter. §. penult. Sic alias in defectũ probationum admittitur min⁹ idoneus teſtis: ut iiij. quæſt. iij. ca. ſi teſtes. §. itẽ ſerui. xiiij. q. ij. c. ij.

ı Et cap. ult. ubi de hoc. & in præced. c. presbyterorũ. Arc. Legitimis deficientibus aſſumũtur minus legitimi.

e Monaſterialibus. Hic uidetur, quod monachi nõ poſſunt eſſe prælati eccleſiarum ſecularium, niſi ex diſpenſatione. extra de capel. mona. ca. in eccleſijs. extra de ſtatu. mona. ca. ij. Hug. dicit, quod de iure poſſunt, dũ tamen habeant & abbatis & epiſcopi conſenſum. xvj. quæſtio. j. cum pro utilitate. & ca. doctos. De regularibus habes, quod licite poſſunt, ut extra de ſtatu mona. capi. quod Dei ſo. credo, quod de iure communi poſſunt promoueri, ſi poſſunt ſecum habere ſocium ſui ordinis, ut extra eo. ti. monachi. ı .B. de hoc ad plenum xvj. q. j. ĩ ſum.

ı Et iſta fuit ſententia T. & Gofr. Dicũt enim quod in iſta decretali monachi. cõtinetur ius cõe & ex diſpenſatione tamẽ ẽpi cũ cõſẽſu abbatis, poteſt monachus pfici eccleſię parochiali. xvj. q. j. in parochia. ca. doctos. cũ pro utilitate. c. ſi monach⁹. Et hoc de pauperib⁹ dicũt ſtel ligi. Arc.

N Vllus.

a Seue.

ceſſe fuit, ut nunc ſeueriorem [a] regulã ſibi uelint domini ſacerdotes imponere. Et ideo quicũque ab hac die contra ea, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, clericum ordinare præſumpſerit, ab ea die qua hoc ei potuerit approbari, anno [b] integro miſſas non præſumat celebrare. Quam rem ſi qs obſeruare noluerit, & cõtra ſtatuta fratrum faciẽs, miſſas celebrare præſumpſerit, eccleſiæ communione priuetur, & ab omniũ fratrum communione nouerit ſe alienum: quia dignum eſt, ut ſeueritatẽ eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat, qui ſalubriter à ſanctis patribus inſtituta obſeruare contemnit.

Item Hilarius Papa.

Non ordinẽtur pœnitentes, uel illiterati.

CAN. III.

POenitẽtes, † uel inſcij literarũ, aut aliqua membrorum damna perpeſſi, ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit; factum ſuum ipſe diſſoluet. [c]

Corpore autem uitiati intelliguntur, nõ caſu, ſed propria uolũtate abſciſſi. Vnde in canonibus Apoſtolorum legitur.

Qui ſemetipſum aſciderit, non ordinetur.

CAN. IIII.

SI qs abſciderit [d] ſemetipſum, id eſt, ſi qs amputauerit ſibi uirilia, non fiat clericus [e] quia ſui eſt homicida, [f] & Dei conditioni inimicus. Si quis cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipsũ, omnino damnetur, quia ſui homicida eſt.

Item ex concilio Arelatenſi ſecundo.

Non producantur ad clerũ, qui ſeipſos abſcindunt.

CAN. V.

HI, qui ſe carnali uitio [g] repugnare neſcientes abſcindunt, ad clerũ pervenire nõ poſſunt.

Item Innocentius ſcribit Felici Maceriano epiſcopo.

Non eſt ordinãdus, qui partẽ digiti uolens ſibi abſcidit.

CAN. VI.

QVi partem cuiuslibet digiti [h] ſibijpſi uolens abſcidit, hunc ad clerum canones non admittũt. Cui uero caſu aliquo contigerit, dum operi ruſtico curam impendit, aut aliquid faciens ſe non ſponte percutit: hos canones præcipiũt [i] & clericos fieri: & ſi in clero reperti fuerint, nõ abijci. † In illis enim uolũtas eſt uindicanda, quæ ſibi cauſa fuit ferrum inijcere. in iſtis autẽ caſus [k] ueniam meruit.

Similiter [l] *uero intelligendum eſt de ijs, qui per languorem à medicis ſecantur, aut à Barbaris abſcinduntur, aut à dominis caſtrantur.*

Vnde in Niceno concilio legitur.

Qui per languorẽ à medicis deſecatur ad clerum ualet admitti.

---

a Seueriorem. Et nonne ſeuerior fuit illa conſtitutio, quæ priuat tales poteſtate ordinandi, ut xxxvj. diſt. qui eccleſiaſticis? [1] ſic, & hic adijcitur alia pœna.

b Anno. Not. hic annum cõputari à tempore ſcientiæ: ut xvij. q. ij. ſi quis incognitus. ij. q. vj. c. biduum. q.d ſi annus ſit biſſextilis, in quo aliquis ſuſpenſus eſt, nũquid ſufficit abſtinere ccclxv. diebus? [2] nõ uidet: quia illi duo dies habentur pro uno: [3] ut extra de uerb. ſig. quæſiuit. ſed nõ eſt ita, ut ff. de ſta. lib. cum hæres. §. Stichus. quia hoc ca. loquitur de uitiatis in anima, [4] & quãtum ad hoc facit ad propoſitum magiſtri.

c POenitentes. Diſſoluet. Arg. aliquem uenire cõtra factũ propriũ. ſimile. xxxv. q. ix. quod qs. xij. q. j. certe. [5] extra de elec. noſti. Arg. contra de cle. coniug. diuerſis fallacijs. extra de conceſ. præben. cum ſuper quæſtione. extra de fil. presbyt. ueniẽs. Vel dic, q ipſe dicitur diſſoluere, quia ob ignominiam ſui diſſoluitur. ſic lxx. diſt. neminem. & xxj. q. ij. c. j. cum enim ipſe ob hoc ſit dignus depoſitione, ipſemet non diſſoluet. Ioan. Sol. de iure cõmuni non poteſt aliquis uenire contra factum ſuũ, niſi in caſibus expreſſis in iure. [4] B.

d SI quis abſciderit. Ex indignatiõe, uel etiã cauſa conniuẽtiæ.

e Clericus. Sed quid dices de Origene. qui ſe eunuchum fecit ut liberius in occulto poſſet prædicare tempore perſecutionis eccleſiæ mulieribus tamẽ poſtea apud Cæſareã factus eſt ſacerdos? Itẽ Marcus præſcidit ſibi pollicem, ut ſic fieret indignus ſacerdotio, & tamen poſtea factus eſt ſacerdos: ut legitur i hiſtoria eccleſiaſtica. Sed hæc nõ ſunt trahenda ad conſequentiam. iiij. q. j. ca. ulti. vij. quæſtio. j. cap. petiſti. [5]

f Homicida. Non quod homicida tunc ſit factus: ſed propter homicidij periculum, quod ſequi poterat ſectionẽ, dicitur homicida: ſicut qui infantem exponit, homicida dicitur. lxxxvij. diſtinctio. capit. ulti. & eſt argumen. quod non eſt conſiderandum quid eueniat, ſed quid euenire poſſit: ut xxij. quæſt. j. in nouo. xxj. diſtinct. denique. xxiij. quæſtio. v. relegentes. ff. de ijs qui deiece. uel effu. l. ſi uero §. penulti. & C. de uſufruc. ambiguitatem. Argu. cõtra. xxxiij. quæſtione v. de occidẽdis.

g HI qui. Titio. ſupra xxxj. diſtinct. maritum. &c.

h QVi partẽ. Digiti. Forte ſi haberet ſuperfluos digitos, eos poſſet præcidere: ſicut ungues, uel dẽtes nimis prolixos præcidere poſſet. & Hieronymus fecit ſibi ſecari dentes, & Eſaias ſuam linguam amputauit, [6] ut viij. quæſtione j. in ſcripturis. Argum. contra xxv. diſtinctio. ab exordio. ubi dicitur, quod Deus nihil ſuperfluũ creauit in nobis. & eſt argu. ad hoc. ī. ca. ſi quis. ubi dicitur [7] quod Dei conditioni eſt inimicus.

i Præcipiunt. id eſt, permittunt. ſic xxj. quæſtio. j. hac ratione.

k Caſus. Sic ſimplicitati & ignorãtiæ uenia tribuatur. j. de conſec. diſt. ij. c. iij. & extra de rerum permuta. cum uniuerſorũ, [6] tamen caſus non excuſat in amotione terminorum. ff. de termi. mo. l. ij.

l Similiter. Iſtud reſpicit ultimã partem precedẽtis c. Si quis.

Annus biſſextilis duos dies facit haberi pro uno.

[1] Adde hic ad hoc an biſſextus cõputetur in numero dierũ, & mẽſiũ, no. in gl. fi. in l. ij. ff. de diuer. & tẽpo. pſcri. & gl. in l. cũ biſſextus. ff. de uer. ſig.

[2] xiiij di. uſque.

[3] Vbi de hoc extra de præbẽ. cum non ignores. in fine.

† [redacted].

[4] Adde, an & quãdo qs poſſit contra factũ pprium uenire not. i l. poſt mortẽ ff. de adopti.

Origenes ſe eunuchũ fecit Marcus ſibi pollicẽ, præſcidit.

[5] Ad hoc ij. q. vij. c. oues. §. ita iiij. q. iij. c. ult.

Membra poteſt qs qñq; diminuere: ut Hierony. & Eſaias.

† [redacted]

† Infert ex iſto textu, q aliqd impedit faciendũ, qd factum tenet l. non dubiũ. C. de legi. & l. j. §. bidũ. ff. qñ apellã. ſit.

[6] Cõtra tex. in l. j. ff. de doſ. facit tex. l. l. tutor. ff. de ſuſpecto.

Medicus pót promoueri.

[a] SI quis à medicis. Medicus licite promouet, ſi eum non remordet conſcientia. extra de ætate & qua li. ad aures. Ei enĩ non imputatur euentus mortalitatis. ff. de off. præſi. illicitas. §. ſicut, & tñ imperitia eius culpæ annumerat. ff. ad leg. Aquil. idẽ iuris. circa mediũ.

[b] Defectus eſt. Vt tamen nõ patiat nimiã deformitatẽ: ut extra de cleric. ægro. presbyterum.

[c] Audentq́. Qui enim ſibi audet manũ inferre, multo potius alijs auderet, ut ff. de ædili. edic. cũ autem. §. excipitur. xxiij. q. v. c. ſi non licet.

ADDITIO

Et miles, qui ſe ipſum uulnerauit, punitur, ſecundum id quod habetur ff. de re milit. omne. §. qui ſe.

[d] Aut domini. Qui autem ſeruũ caſtrat, capite punitur, & ſeruus, & medicus. ff. de ſica. kiij. §. ulti. Et locus in quo hoc factum eſt, confiſcatur. C. de eunuc. l. j.

[e] EVnuchus. Talis enim uitioſus eſt, ut ff. de ædil. edi. cũ autem. Et quandoq; pretioſior. ff. ad le. Aquil. ſi ſeruus. §. & ſi puerum.

[f] Si in perſecutione. Non eſt ergo neceſſe ſeruare carnem illam, uel puluerem, ut dicũt uulgares.

[g] Natus. Vt frigidus.

SI quis pro ęgritudine.

[h] Non per diſciplinam. Vt uideat coram hominibus eius continẽtia, & forte hoc facit propter hypocriſim. ſic xxv. diſt. eccleſiæ princeps.

Claudus an poſsit promoueri.

[i] SI quis. Claudus. nõ tamẽ, ut oporteat ipſum ire cum baculo ad altare, ut de conſecra. diſtin. j. nullus epiſcopus. tamẽ ſecundum legem ueterem claudus non promouebat. xlix. diſt. c. j. & ultimo.

[k] LAtor præſentium. A Normannis. De iſtorum ferocitate habes j. vij. q. j. ſciſcitaris.

Normanni feroces ſunt.

[l] Siniſtræ. Idem ſi dextræ, dum tamẽ non ſit deformitas magna. extra eodẽ c. j. & extra de clem. ægro. presbyterum. maxime ſi nõ amiſit aliquem de illis, per quos fit ſignum crucis.

De Vngaris habes de cõſec. diſt. j. concedimus. Arc.

[m] PRæcepta. Debiles. Scilicet uolũtate, non caſu.

CAN. VII.

SI quis à medicis [a] ꝓ languorem deſectus eſt, [b] aut à Barbaris abſciſſus, hic in clero permaneat. Si quis autem ſe, cùm ſanus eſſet, abſcidit, hunc & in clero conſtitutum abſtinere conueniet, & deinceps nullum debere talium promoueri. Sicut autem hic claret, ꝙ de ijs, qui hanc rem affectant, audentq́ [c] ſeipſos abſcindere, hæc quæ diximus ſunt ſtatuta, ſic eos, quos aut Barbari, aut domini [d] caſtrauerunt, ſi inueniuntur aliàs digniſsimi, tales ad clerum ſuſcipit eccleſiaſtica regula.

Item ex canone apoſtolorum.

Licitè ordinentur eis, qui per hominum inſidias eunuchizantur.

CAN. VIII.

EVnuchus, [e] ſi per inſidias hominum factus eſt, uel ſi in perſecutione [f] eius ſunt amputata uirilia, uel ſi ita natus [g] eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus.

Item ex concilio Martini Papæ.

Non excluduntur à clero, qui à medicis uel à barbaris, uel à dominis ſuis caſtrantur.

CAN. IX.

SI qs ꝓ ægritudine naturalia à medicis ſecta habuerit, ſimiliter & qui à Barbaris, aut qui à dominis ſuis caſtrati fuerint, & moribus digni inueniuntur, hos canon admittit ad clerum promoueri. Si quis autem ſanus non per diſciplinam [h] religionis & abſtinentiæ, ſed per abſciſsionẽ à Deo plaſmati corporis exiſtimat poſſe à ſe carnales cõcupiſcentias amputari, & ideo ſe caſtrauerit, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quòd ſi iam fuerit antè promotus ad clerũ, prohibitus à ſuo miniſterio deponatur.

Itẽ ex conci. Hilerdẽſi.

Non prohibetur à ſacris ordinibus, qui à medicorum inciſione claudus efficitur.

CAN. X.

SI quis in infirmitate poſitus clericus medicorũ inciſione claudus [i] efficitur, promoueri ad ſacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Marenſi epiſcopo.

Non prohibetur à clero, qui digitum ſibi caſu abſcidit.

CAN. XI.

LAtor præſentium, Flauius. ſ. clericus ad ſedem apoſtolicam ueniens, detulit à te directam nobis epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti eum à Normannis [k] nuperrimè captum, ſiniſtræ [l] manus digitum habere abſciſſum: ſciſcitaris, ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem ualeat promoueri, an non. Quod etiam nos reperientes uerum eſſe, quia ſolertia tua magis ſuper hoc ſolicita à ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam iuſtitiæ ſemper ſequi deſiderans, ſtudium tuæ ſanctitatis meritò collaudamus, reuerentiam tuam ſcire uolentes, quoniam ſi ita eſt, quòd à Normannis digitum ipſe habeat abſciſſum, ad promouendum (ſi aliàs dignus fuerit) nil ei nocebit, eò quòd quid de ijs, qui à medicis, uel dominis, ſiue paganis non ſponte tale quid patiuntur, ſacri cenſeant canones, dilectionẽ tuam latere non credimus.

Itẽ Gelaſius Papa Palladio epiſcopo.

Tempore ſynceritatis dignitas accepta, ſequens i debilitate non amittitur.

CAN. XII.

PRæcepta canonica, quibus eccleſiaſtica regitur diſciplina, ſicut non patiũtur uenire ad ſacerdotiũ debiles [m] corpore, ita ſi quis in eo fuerit conſtitutus, ac ſi tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt, quod tempore ſuæ ſynceritatis accepit.

Infe-

Stephanus ſiquidē presbyter petitorio nobis defleuit oblato, ꝙ haberet in ſubditis olim ſibi & ante annos plurimos collatam presbyterij dignitatem, quam re uera immaculati corporis iudicio ſuſcepiſſet, ſed nuper propter prouinciæ uaſtitatem Thuſciæ (quam præ omnibus prouincijs Barbarorum [1] feritas diuerſa ſectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dum imminentes gladios euadere fugæ præſidio niteretur, acutis ſudibus occurrentia ſibi ſepta tranſiliens, inferiores [a] partes corporis iſeruiſſe ſuggeſsit, quæ uix adhibita curatione biennio potuiſſent abſtergi. Et ideo frater chariſsime, ſupradicto locum ſuum, dignitatemq; reſtitue, quatenus ſacroſancta myſteria (ſicut conſueuit) exerceat. Nec.n. conuenit ob hoc auferri ante ſuſceptū ordinem, in quo poſtmodū [b] in inualitudinem corporis caſu probatur faciē te prolapſus.

2 ***Hoc autem non de oībus membris intelligēdū eſt. qui enim oculum caſu amiſerit, licet deſit uolūtas, tamen ſacerdotium adipiſci non poteſt.***

Vnde Gelaſi. ſcribit Ruſino epiſcopo.

Non ſunt praſtanda iura ſacerdotij, cui oculus erutus eſt.

CAN. XIII.

SI euangelica admonitio iracūdiam, nec uſque ad uerbum furentē proſilire permittit, ut ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehennæ ignis, quali putamus pœna plectendum eſſe, qui non ſolùm pugno impiè percuſsit in leuitici ordinis hominem miniſterio ſeruientem, ſed quaſi non ſufficeret ad cædem manus, ita (inſtigante ſe diabolo) raptus eſt ad iracundiam, ut fuſte non ſolùm percuteret, ſed etiā erueret oculum fratris? Et quamuis huiuſmodi exceſſus grauiori eſſet pœna plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eum presbyterij remoueri. Hoc tamen ſolicitudinis tuæ ſit, ut locum ei pœnitentiæ conſtituas, & in aliquo monaſterio retrudas, laica tantùm ſibi communione conceſſa: in loco autem illius alium te neceſſe eſt ordinare presbyterum. Nam illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundùm canones ſacerdotij iura concedi. Neq; enim aliquid ei prodeſt, qui oculū inuitus [c] amiſit, cùm nec uolens quiſquam oculum amiſiſſe credendus eſt, nec ſacratiſsimos canones aliquem caſum in amiſſione oculi ei, qui ſacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe [d] regulis inuenimus, ſed hoc tantummodo ad prohibitionem feciſſe uidemus, ut qui caret oculo ſacerdotij officium adipiſci non poſſit. Sed nec illi ullatenus quaſi in compenſatione iniuriæ [e] ſacratus ordo concedi poterit, qui ad tantam ſacerdotem propriū potuit iracundiam prouocare: [f] ut & ille officium, in quo erat, amitteret, & iſte prouectus ſui perderet facultatem.

DISTINCTIO LVI.

a 2. PResbyterorum [g] et filij ad ſacra officia non ſunt admittendi.

Vnde Vrbanus Papa y. ait a

---

a Inferiores. Videbatur, quod iſte non poſſet eſſe ſacerdos, quia nec miles eſſe poſſet, niſi haberet ad minus unum teſticulum. ff. de re mili. qui cum uno.

b Poſtmodum. Argu. ꝙ licet quis peruenit ad ſtatū, à quo nō pōt incipere: tamē toleratur. xxix. q. ij. c. perlatum. xxx. q. j. ad limina. xxxij. q. vj. ij. qui. & c. neque. Ar. cōtra extra de ætа. & qualit. c. j. Solutio. hic non fuit in culpa, ibi ſic xxv. q. j. c. ſi. [1]

SI euangelica. Inuitus. Arg. eſt ad queſtionē, ꝙ ſi ſpōſa eſt oppreſſa a ſponſo, nō poſſet, [2] intrare religionē, quia nō prodeſt ei, quod inuita eſt paſſa. Quid de hoc ſit, in quæſtionibus dixi. B. D c qd igredi poterit, non obſtāte corruptela, quia non debet eſſe melioris cōditionis malus, quā bonus. Nā nemo ex ſuo delicto, &c. ut ff. de reg iu. non fraudātur. Tamen qui oculū amiſerit, remanet tutor, ut C. de excu. tut. frater tuus.

d Excepiſſe Arg. ꝙ ubi canō nō excipit, nec nos excipere debemus. ij. quæ. v. conſuluiſti.

e Iniuriæ. Quia pœna unius nō debet cōuerti in præmium alterius. ff. ad Syl. l. ſi ſequens. ff. quod met. cau. ſicut in exceptione. §. Pædius.

f Prouocare. Grauius delinquit, qui me ad iracundiam prouocat, quam ego. C. ad leg. Iul. de ui priuata. qm. & xxiij. q. v. cum homo.

PResbyterorum. Hæc diſtin. diuiditur in tres partes: In prima parte probat quod nullus illegitime natus ꝓmouetur, niſi in cœnobijs, uel canonici regulari.

Et hoc ꝓbat per cap. Vrbani, quod ſolum capi. continet ius commune. Secunda ibi, Sed hoc. Tertia ibi, Contra. Io. de Fan.

g Presbiterorum. De legitimis filijs non eſt dubiū quin licite promoueantur. j. eo. §. cum ergo. ſed illegitimi non. Si tamen ſint in monaſterijs, uel canonijs regularibus, licite promouentur, ut j. ea. ca. j. & extra eo. capi. j. & ca. ad abolendam. quia ingreſſus monaſterij tollit irregularitatē, [3] ut xvj. q. j. legi. xix. q. ulti. c. ulti. & in authent. de monachis. in prin. col. j. Licet quidam contrarium dicant, & dicunt, quod religio circa eos non plus operatur, niſi quod facilius cum eis diſpenſatur. argu. pro eis lv. diſt. c. priſcis. & 50. di. cap. ſi ille. Et dico epiſcopum poſſe diſpenſare

Miles eſſe nō poteſt q careт teſticulis.

[1] Adde, q de iure dicant barbari, not. gl. in ꝓœ. iſti. §. quorum. uerſ. barbaricę gentes.

[2] Adde hic quod leg. & no. j. q. j. c. l. in fi. in gl. in ca. eccleſia. Arch.

[2] Ar. contra. v. diſ. ad eius. ſecundum Hugo.

Pœna unius, non debet eſſe ꝓmiū alterius.

Matt. 3. c

Filij preſbyterorū duplices ſunt

[3] Ar. contra extra q cler. uel uouētes. ca. ij. & de apoſta. c. xj. ubi de hoc. & ibi uideas.

penſare circa tales, ut extra eod. c. ueniens. & cap. ex tráſmiſſa. ¹ Sed ſolus papa diſpenſat cum eis in epiſcopatu: ut extra de elect. innotuit. Dicunt tamē quidam, quod circa paternas eccleſias immediate habēdas ſolus papa poſſit diſpenſare, argu. extra eod. ex tua. : quod nō credo per illam decr. ueniens. Ioan. Sed certe ſolus papa diſpenſat in hoc caſu: ut extra eod. ca. dilectus filius. & extra eod. c. ulti. ubi de hoc traditur. B.

¹ Innoc. intelligit iſtā decr. de diſpēſatiōe papę. Aliqui cōtra eo. tit. cōquerente. Archi. ² Dicas ſecūdū Ra. & Hoſtiē. qđ in talibus eccleſijs poteſt epiſ. diſpēſare cū filio illegitimo: ut ꝓbat in hac decret. ex tra. cū ibi reſpōdeatur ad cōſultatiōnē. Arch.

[redacted]

Presbyterorū. CASVS. *Quæſitum fuit, an filij presbyterorū ſint promouendi. Et reſpondet quòd non, niſi in monaſterio, uel regulari canonia fuerint conuerſati.*

a Presbyterorum. Idem de diaconis & ſubdiaconis: quia non eſt alia cauſa prohibitionis, niſi quia timētur in eis exēpla paterni criminis: ut vj. q. j. ſi quis cum. & etiam propter odium paternū, ut xv. q. ulti. cum multæ. & xxiiij. diſt. quando. b Filios. Sed nunquid hoc ad nepotes extēditur? & uidetur quod ſic, quia nomine filiorū nepotes cōtinētur. ff. de uer. ſig. liberorū. & ar. ff. ad Macedon. filiū. Sed non eſt ita, quia odia ſunt reſtringenda, ut de pœni. diſt. j. pœnæ. ff. de libe. & poſthu. cum quidā. Tollitur enim uitium per ſucceſſionem: ut 3. ead. dominus. Et licet ſenator nō poſſit ducere illam cuius pater, uel mater artem ludicrā fecit, tamen poteſt illam ducere, cuius auus uel auia artē ludicram fecit, ut ff. de ritu nup. l. lege Iulia. §. j. c Cœnobijs. Sed hoc ad facilitatem diſpenſationis referas, ut quidam dicunt. Idem eſt ubicunque conuerſentur religioſi: quia locus non ſanctificat hominem, ut xl. diſtinct. non loca. Nam conuerſati in monaſterijs ſæpe deteriores ſunt alijs, ut lxvij. diſtinct. quantumlibet. Locus nō ſanctificat.

Sed hoc. Hęc eſt ſecunda pars huius diſtinct. in qua ꝓbare uult, quod ſi boni fuerint, non nocent illis natales parentū. & hoc uult probare per octo authoritates. Ioan. de Fant.

CAN. I.

PResbyterorū a filios b à ſacris miniſterijs remouemus, niſi aut in cœnobijs c aut in canonijs religioſè probati fuerint conuerſati. † *Sed hoc intelligendum eſt d de illis, qui paternę incōtinētiæ imitatores fuerint. Verū ſi morū honeſtas eos commēdabiles fecerit exemplis et authoritatibus, nō ſolùm ſacerdotes, ſed etiam ſummi ſacerdotes fieri poſſunt.*

Vnde Damaſus † papa ſcribit Hieronymo presbytero.

PALEA.

OSius papa fuit filius Stephani Subdiacōi. Bonifacius papa fuit filius iucundi presbyteri. Felix papa filius Felicis presbyteri de titulo Faſciolæ. Agapitus papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus papa filius Theodori epiſcopi de ciuitate Ieroſolyma. Siluerius papa filius Siluerij epiſcopi Romę. Deuſdedit papa filius Iucūdi presbyteri. Felix enim tertius natione Romanus ex patre Felice presbytero, fuit. Item Gelaſius natione Apher ex patre epiſcopo Valerio natus eſt. Item Agapitus natione Romanus ex patre Gordiano presbytero originē duxit. Complures etiam alij inueniuntur, qui de ſacerdotibus nati, apoſtolicæ ſedi præfuerunt.

Hinc Auguſtinus ait.

Vitia parentum filijs non imputentur.

CAN. II.

VNdecunque homines naſcantur, ſi parentum uitia non ſectantur, honeſti & ſalui erūt. Semē.n. hominis ex quali cūq; homine, Dei creatura eſt, & eo male utētibus male erit nō ipſum aliquādo malū erit. Sicut aūt boni filij adulterorum nulla eſt e defenſio adulterij: ſic mali f filij coniugatorū, nullū ē crimē nuptiarū.

Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum homilia quarta.

CAN. III.

NVnquā de uitijs erubeſcamus parētum: ſed illud unū quæramus, & ſemper amplectamur, uirtutē uidelicet. Hmōi etiā ſi alienigenam quis habeat matrē, etiā ſi fornicatione pollutā, uel quolibet hmōi dedecore ſordidatā, nihil tñ de eius aut uilitate fuſcabitur, aut crimine polluet. Quòd ſi fornicatorē ipm ad meliora cōuerſū nequaquā prior uita cōmaculat: multò magis ex meretrice natus & adultera, ſi ꝓpria uirtute decoretur, parentū ſuorū non dedecorat opꝓbrijs. Itē nō eſt oīo, nec de uirtute, nec de uitio parētū, aut laudādus aliqs, aut culpandus, nemò uerò inde aut obſcurus, aut clarus eſt: imò etiam (ut conſi-

d Sed hoc intelligendum eſt. Illud ſpectat ad principium capituli. e Oſius. alias Oroſi9. Omnia iſta exēpla intellige de ijs qui in laicali ſtatu, uel minoribus ordinibus orationib9 parētū ſuſcepti ſunt, quando ſuis parentibus licebat uti uxoribus ſuis ꝗ. eo. cum ergo Archid. VNdecunq;. Nulla eſt. Similis locutio: Veſtes, quas geritis, ſordida lana fuit. f Sic mali. Nota, quod bonum præcedens non excuſat malum ſequēs: nec bonū ſequens, purgat malum præcedens: ut xxiij. q. v. relegentes. & xiiij. q. v. forte. & ca. neque. Sed uerū eſt, quod non nocet delictum patris filio. quantū ad uitam æternā: nocet tamen quo ad ordines. Item quo ad ſucceſſionē, ut vj. q. j. ſi quis cū. Item quo ad alias pœnas: ut j. q. iij. c. eccleſia. §. item peccato. Mitius tamen loquitur lex de illis, qui ſpurij ſunt, quod nō obeſt eis hoc, quin poſſint eligi ad decurionatum: quia non eſt impedienda dignitas eius, qui nihil admiſit: ut ff. de decurio. ſpurij. in princ. & l. generaliter. §. ſpurios. & Boethius, Quid genus aut ꝓauos, &c. & Iuuenalis, Tolle tuum Hannibalem, Malo pater tibi

Patris delictum an noceat filio.

Nam mala parētum filijs nō imputantur. ff. de decur. l. j. § ij. & ult. & filius fugitiui fugitiuus filius non eſt ff. de fugiti l. j. ſecūdū Lauren.

Digi

derantius aliquid dicamus, aut expreſsius) neſcio a quomodo ille magis reſplendet, qui natus eſt ex parentibus b à uirtutibus prorſus alienis, quàm ipſe, qui fuerit Dei uirtute mirabilis.

Item Hieronymus in epiſto. contra Rufinum.

Non parentum, ſed propria culpa quenque condemnat.

CAN. IIII.

NAſci de c adulterio, non eſt eius culpa, qui naſcitur, ſed illius, qui generat. Quomodo in ſeminibus non peccat terra, quæ confouet: non ſemen, quod in ſulcis iacitur, non humor, uel calor, quibus temperata frumenta ingermē pullulant: ſed (uerbi gratia) fur & latro, qui fraude, & ui eripit ſemina: ſic genus humanum recipit terra (id eſt uulua) quod ſuū eſt, c & receptum confouet, & confotum corporat, corporatum in membra diſtinguit, & inter illas ſacri uentris anguſtias Dei manus ſemper operatur: idemq; corporis creator & animæ eſt. Noli deſpicere bonitatem figuli (id eſt Dei) q te plaſmauit, & fecit ut uoluit. Ipſe eſt Dei uirtus, & Dei ſapientia, qui in utero uirginis Mariæ ædificauit ſibi domū. Iephthe inter uiros ſanctos. d Apoſtoli uoce enumeratus, meretricis eſt filius. Eſau de Rebecca & Iſaac, hiſpidus tā mente, quàm corpore, quaſi bonū triticū, e inter loliū auenasq; degenerat: quia nō in ſeminibus, ſed in uoluntate naſcentis cauſa uitiorum eſt, atque uirtutum.

Item Auguſtinus.

Iniquitates parentum, filijs obeſſe non poſſunt.

CAN. V.

SPōſus f ille, qui uocatur erat ad nuptias bonos & malos, cōgruens inuitatis naſci etiam uoluit de bonis & malis: quo exemplo diſcant parentū ſuorū filij iniquitates ſibi obeſſe non poſſe.

Item Gregorius.

Nō aliena culpa, ſed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deijcit gradu.

CAN. VI.

SAtis peruerſum, g & contra eccleſiaſticā probatur eſſe cēſuram: ut fruſtra quorundam parentum uoluptatibus, ſuis quis priuetur officijs, quē ſua culpa uel facinus ab officij, quo fungitur, gradu non deijcit.

Item Hieronymus.

Ex adulterio natus, à ſacerdotio non prohibetur.

CAN. VII.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus uoluit non ſolum de alienigenis commiſtionibus, ſed etiā de adulterinis naſci, nobis magnam fiduciā præſtans, ut qualicunque modo naſcamur, dum tamen ueſtigia eius imitemur, ab ipſius corpore non ſeparemur, cuius per fidem membra effecti ſumus. Et ſicut ille uerus eſt pontifex, ex adulterinis natus coniunctionibus: ita qualicunque ordine natus ſit aliquis, tamen ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, ſitque literatus, & uir unius uxoris: nequaquam à ſacerdotio, h repellitur. i Iudas enim patriarcha concubuit cū Thamar nuru ſua: & ex illo concubitu nati ſunt Phares & Zaran. Inde poſtea Salmon, q̄ fuit dux in deſerto.

a Magis enim admirabilis eſt qui exemplar nō habuit, & bonus eſt, quàm qui habuit & bonus eſt ar. 96. diſt. in ſcripturis. Arch. Mulieres ad qd producūtur. a Et eſt maximū in mulier bonū cōcipere, &c. ff. de ædil. edic. q̄rit. §. j. Eccleſia eſt Chriſti ſponſa & nō uxor. Gen. 25 c Eccl. 33. b 2. Cor. 11. d Iahn. 11 a Patris delicta etiā grauiſsima non tollit filio [illegible] tum. f Exemplis. Hæc ratio non ualet, qa clerici ſubſūt legib' politicis, [redacted] Ratio eſt, qa hæc nō eſt ppria īfamia ſed redundantia īfamiæ alienæ. Ideo filij nō priuantur ſucceſsionibus &

tibi ſit Terſites, dūmodo tu ſis Eacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas, Quā te Terſitæ ſimilem producat Achilles.

a N Vnquam. Neſcio. Hoc uult dicere, quod ille, q natus eſt ex parentibus prorſus alienis à uirtutibus, dū tamē ipſe ſit bonus, melior eſt quam ille, qui natus eſt bonis parentibus licet ipſe etiam ſit bonus.

b Parentibus. id eſt, ratione parētū.

c N Aſci. Quod ſuū eſt. Mulieres enim ad hoc natura genuit, ut part' ederēt: ut C. de indi. uidui. l. ij. & pudor eſt fœminis nuptiarū p̄mia non habere: ut xxij. q. ij. pudor.

d Sanctos. Tamen in hoc nō fuit ſanctus, quod temerarium iuramentum uoluit ſeruare, ut xxiij. q. iiij. unuſquiſque.

ADDITIO. Ibi inuenies hanc hiſtoriā ſecundum Hugo.

e Triticum xxiiij. quæſt. iij. quoniam uetus.

f S Ponſus. Eccleſia uocatur ſponſa Chriſti: quia adhuc per delictum ſeparari poteſt ab ipſo, ſicut ſponſa à ſponſo ante conſummatū matrimonium: ſed in futuro ſeculo dicetur uxor, quæ modò ſponſa dicitur. vij. q. j. ſicut uir.

g S Atis peruerſum. Iſtud capit. intelligitū de iā promoto. talis enim propter delictū alterius nō priuatur iure ſuo. non enim priuandus eſt quis iure ſuo, niſi pro grauiſsimo delicto: ut xvj. q. vij. inuenimus. & lxxxiij. diſt. geſta. Excipiunt quidam caſum in eo, qui ignoranter adeptus eſt beneficiū pecunia patris, ut j. q. v. cap. j. Sed illud ideo perdit, qa furtiuū eſt. Sed qd ſi pater cōmiſit crimen læſæ maieſtatis, nōne filius priuandus eſt beneficio, cū ſit infamis factus: ut vj. q. j. ſi quis cum. & infames promoti etiā deijciuntur, ut vj. q. j. infames? Non, quia cum clericus ſit, eſt à iuriſdictione principis exemptus. ut xcvj. diſtinct. duo. j. q. iiij. ca. homini. §. econtra. in fi. Item fallit illud extra de eccle. ædi. ad audiētiam. ij. & extra de cler. ægro. c. ij. ubi quis ſine culpa priuatur iure ſuo: hoc tamen ſcias, quod multoties quis punit ſine culpa, ſed non ſine cauſa, ut extra ut lit. nō cōteſta. quoniam. & xxxiiij. diſtinct. ſi cuius uxorem.

h D Ominus noſter. A ſacerdotio. Non intelligas, quod ipſo iure poſsit promoueri: ſed hoc ideo dicit, quia epiſcopus tenetur in hoc caſu diſpenſare, qa diſpenſatio quandoque eſt debita, ut dixi quinquageſima diſt. ut conſtitueretur.

i Repellitur. Sed nōne filij ſacerdotum ſerui ſunt eccleſiæ: ut xv. quæſtio. ulti. cum multæ. qualiter ergo promouētur nō adepta libertate? Sed dic quod illud loquitur de ijs, qui quaſi legitime & ſolēniter ducūt, uel derogatum eſt ei contraria cōſuetudine iiij. diſtinctio. cap. in iſtis. §. leges.

honoribus iam quæſitis. f Except'. Idē Albe. l. quiſquis C. ad leg. Iul. maie. Lud. Ro. ſing. 686. Ange. tractat. maleficio. uer. che hai tradito la tua patria col. 7. Geminia. c. ut cō. [illegible] fi. de hæreti. 6. Pa. c. cum laicis de iure patro. ſed Io. Imo. l. in inſulā prin. ſola. [illegible] Bohic. [illegible] de hæreti. [redacted] Filij ſacerdotum an ſint ſerui eccleſiæ. j Scilicet ut uxores nō ut cōcubinas. & ita etiā intelligitur 81. diſtin.

Iſmael

Inde Obed. Inde quoque Booz. Inde poſtea Iſai, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Chriſti, qui uerus ſacerdos eſt: ideoq; ſi filij eius ſumus, quæ ipſe fecit, nos imitari debem^o.

Item Auguſti. de unico baptiſmo, libro j.

A populo Dei non ſeparat aliquem materna conditio, ſed propria culpa.

CAN. VIII.

ISmael, ut ſepararetur [a] à populo Dei, non obfuit mater ancilla Agar, ſed obfuit fraterna diſcordia, [a] nec profuit poteſtas [b] uxoris, cuius magis filius erat, quia per ipſius iura coniugalia, & in ancilla ſeminatus erat, & ex ancilla ſuſceptus ē. [3] Cõtrà Bonifacius martyr ſcribens Regi Anglorum.

Vitia parentũ etiam ad poſteros transferuntur.

CAN. IX.

SI gens Anglorum (ſicut per iſtas prouincias diuulgatum eſt, & nobis in Francia & in Italia improperatur, & ab ipſis paganis improperium nobis obijcitur) ſpretis legalibus connubijs, adulterãdo & luxuriãdo ad inſtar Sodomiticæ gentis fœdã uitã duxerit, de tali cõmiſtione meretricum æſtimãdum eſt, degeneres [c] populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreãdos, & ad extremum uniuerſam plebem ad deteriora & ignobiliora uergentem, & nouiſſimè nec bello ſeculari fortem, nec in fide ſtabilem, & nec honorabilē hominibus, nec Deo amabilem eſſe uenturam, ſicut alijs genti bus Hiſpaniæ & Prouinciæ & Burgundionum populis contigit, quæ ſic à Deo recedentes fornicatæ ſunt, donec uindex talium criminum ultrices pœnas per ignorantes legem Dei, id eſt, per Saracenos uenire, & ſæuire permiſit. [d]

Vnde [e] idem in fine ſuperioris capi p̄sbyterorum. diſtinguendo ſubiunxit.

Si religioſi inuenti fuerint filij ſacerdotum, ordinentur.

CAN. X.

NIſi aut in cœnobijs, aut in canonijs religiosè probati fuerint conuerſari filij ſacerdotum, non admittantur ad clerum.

Item Alexander ij.

De eodem.

CAN. XI.

APoſtolica authoritate p̄cipimus uobis, ut ſi eum, qui ab eccleſia [f] electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicãq; eius electionem probaueritis, fulti noſtra authoritate conſecretis. Nã pro eo, ꝙ filius ſacerdotis dicitur, ſi cæteræ [g] uirtutes in eum conueniant, non reijcimus, ſed ſuffragantibus meritis conueniendo eum recipimus.

Hoc autem, quod de filijs ſacerdotũ dicitur, ex diſpenſatione eccleſiæ introduci uidetur, & quod ex diſpenſatione introducitur, ad ſequentiam regulæ generalis trahi non poteſt.

Vnde Vrbanus ſcribit Bartholomæo Turonenſi Archiepiſcopo.

Filij ſacerdotum non prohibentur ab epiſcopatu, ſi cætera uirtutes in eis inueniantur.

CAN. XII.

CEnomanenſem electum, [h] pro eo, ꝙ filius ſacerdotis dicitur, ſi cæteræ uirtutes in eum conueniunt, non reijci-

---

quidã ſecũdũ Vin. Gofr. & Inno. qui ita no. extra de cohabi. cler. cap. ij. De hoc nota. xxxij. diſ. eos. Arc.

[1] Vt 32. qõ. 4. dixit.

[3] Adde ſacerdotes habere idē ius cũ mulierib. no. in l. ij. §. illud. & ĩ l. ſi pater. §. fin. & in l. ſi arrogator. §. pe. ff. de ado.

[a] ISmael. Fraterna diſcordia. quam habuit contra Iſaac. xxxij. q. iiij. recurrat.

[b] Poteſtas. Hanc olim habuerũt poteſtatem mulieres, ut de licentia, uel poteſtate ipſarum, uiri poſſēt accedere ad ancillas ſuas, [1] & filij ita nati dicebanť potius filij dñæ, quã ancillæ, ſed erat legalis fil [2] dñæ, & carnalis filius ancillæ. Et ita ſcd̃m legē Moſaicã mulieres poterant adoptare filios. [3] Sed ſcd̃m legē Iuſtiniani nõ pñt, niſi filij eius ſint in acie amiſsi: ut inſtit. de adopt. §. fœminæ.

Contra. Hæc eſt iij. pars huius diſt. in qua probat contrariũ eius, qd̃ præmittitur. Io. de Fã.

CASVS. Hactenus probauit, qd̃ peccata parentũ filijs non imputãtur. Nũc uult ꝓbare cõtrariũ ꝑ ſequens c.

SI gens. CASVS. Improperabatur Bonifacio in Italia et Frãcia, & etiã ab ipſis paganis, quod gens Anglorum ducebat fœdã uitã adulterando et fornicãdo ad inſtar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifatius martyr regi Anglorum, dicens non eſſe mirũ, ſi nuper fuit in bello deuictus, cũ ex tali cõmiſtione uilis gẽs oriatur & libidinoſa, nec Deo amabilis. Et hoc probat exẽplo Hiſpanorũ & Prouincialium et Burgundionũ, qui tam diu fornicati ſunt, donec per Saracenos puniti & deuicti fuerunt.

[c] Degeneres. Quo ad fortitudinem & nobilitatẽ, ut xxxv. q. iij. quædam.

[d] Permiſit. Nota ꝙ propter delictũ permittit deus inferri [1] pœnas, ut v. q. v. nõ omnis. xvj. q. j. & temporis. & ca. reuertimini. & vij. q. j. ſciſcitaris.

[e] Vnde. Iſtud unde ita cõtinuatur, peccata parentum nocent filijs, Vnde non pñt promoueri, niſi ĩ cœnobijs, uel niſi diſpẽſetur cũ eis. Qd̃ ſequiť, planum eſt uſque ad ca. Apoſtolica.

Vnde. Iſtud unde continuatur ei, quod dixit. ſ̄. ĩ illo §. ſed hoc. in prin.

APoſtolica. [f] Ab eccleſia. Nota ꝙ dicitur ab eccleſia electus, q à maiori parte capituli eſt electus, ut ex̄. de elect. cum nobis. ff. ad munic. quod maior. extra de elect. cum inter. in princip.

[g] Cæteræ. Impropriè poniť. ſic xxvj. diſt. deinde. [4] uel nomine cæterorũ omnes [5] comprehenduntur, ut ff. de uer. ſig. cæterorũ.

CEnomanenſem electũ. Hodie non ſunt tales eligendi, ſed poſtulandi à ſolo Papa: quia metropolitanus cũ electo in epiſcopum, nõ poſſet diſpenſare, ut extra de electio. innotuit.

[1] Ad hoc 25. q. 5. remittitur. & §. hinc notãdum. & q. iiij. ſi quos. Ar.

Electus à maiori parte capituli, diciť electus ab eccleſia.

[4] Sic j. c. proxi.

De hoc etiã leg. & not. l. diſ. ut conſtitueretur. & ſecundum hoc dic, cæterę, id ē, ſi oẽs. Arch. Illegitimi ſunt poſtulandi.

mus, ſed ſuffragantibus meritis eum patienter ſuſcipimus, non tamen ut hoc pro regula in poſterū aſſumatur, ſed ad tempus [a] eccleſiæ periculo conſulitur.

Cùm ergo [b] ex ſacerdotib. nati, in ſummos pōtifices † ſupra legātur eſſe promoti, nō ſunt intelligendi de fornicatione, [c] ſed de legitimis cōiugijs nati, quæ ſacerdotibus ante prohibitionem, ubiq; licita erant, & in orientali eccleſia uſq; hodie eis licere probantur.

Quòd aūt uitium originis ſemini īputari negatur, [d] vr̄ eſſe contrariū illi ſnīæ, Adulterorū filij, abominatio ſunt domino. Sed ſicut ſupra dictū eſt de presbyterorū filijs ita & hoc de filijs adulterorum intelligendum videtur, ut illi dicantur eſſe abominatio dño, ad quos paterna flagitia hæreditaria ſucceſſiōe deſcēdūt.

Similiter & illud Vrbani intelligēdum eſt, quod ipſe ſcribit Petronio Legionenſi epiſcopo.

De eodem.

CAN. XIII.

QVia ſimpliciter ad ſedem apoſtolicam ueniens humiliter peccatum confeſſus es, quod pontificij tui uidebatur officium impedire, uidelicet, quòd ex matre non legitima procreatus ſis, quam uiuente propria uxore, pater tuus cognouiſſe dignoſcitur, [e] nos apoſtolicæ māſuetudinis gratia admonēte, à cæteris, quæ ſacerdotiū impediūt criminibus, tā tui ꝓfeſsione, quā fratrū teſtimonio qui tecū ſunt, immunē te agnoſcentes, & uitā [f] tuā religioſam audientes, ab huius te peccati uinculo abſolutū, in ſuſcepto ſacerdotali officio confirmamus. [g]

DISTIN. LVII.

ITem qui in ægritudine [h] conſtitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.

Vnde in Neocæſarienſi concilio legitur.

Non ordinetur presbyter, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur.

CAN. I.

SI quis [i] in ęgritudine conſtitutus fuerit baptizatus, † presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius uoluntaria, ſed ex neceſsitate [k] eſt, niſi fortè poſtea [l] ipſius ſtudium & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas [m] exegerit.

DISTIN. LVIII.

ITem ex monachali [n] habitu nullus aſſumatur ad eccleſiaſticū officiū, niſi fuerit oblatus ꝓprij uoluntate abbatis.

Vnde Gregorius ſcribit.

Monachus non ordinetur clericus, niſi uolūtate abbatis epiſcopo fuerit oblatus.

CAN. I.

NVllus ad eccleſiaſticum officiū ex monaſterio producatur monachus, niſi quem abbas [o] loci admonitus propria uoluntate obtulerit epiſcopo.

---

[a] Sed ad tempus. ſ. j. q. vij. tali. Io.

[b] Cum ergo. Reſpicit primum §. huius diſt.

[c] De fornicatione. Nō dicit bene, quia ſi eſſent legitimi, ſine diſpēſatione promouerētur.

[d] Negatur. Supra ead. undecunque.

[e] QVia. Dignoſcitur. Ar. cōtra. ff. de acqui. hęr. ſed & ſi de ſua.

[f] Et uitam. Ex quo plura fecerūt pro ipſo, & tantum unū faciebat contra ipſum, non debuit impediri eius promotio. xxviij. di. de Syracuſanæ. & xiij. diſtinctio. duo mala.

[g] Confirmamus. Et hoc fit ex diſpēſatione. Ioan.

ITem qui in ægritudine.

[h] Aegritudine. In hac di. traditur qđ qui baptizatur in ægritudine, nō eſt promouēdus. & eſt intelligendū de tali, qui cum ſanus eſſet, diſtulit baptizari, ſed timore mortis petijt baptiſmum. Cauſa autem huius conſtitutionis eſt, quia præſumitē non uere pœnitens, qui mortis cauſa eſt pœnitens, & ſic pſumunt peccata non eſſe ei dimiſſa. Si tñ ſtatim moreretur, præſumeret eccleſia peccata ei dimiſſa eſſe, ut de pœn. diſt. vij. nullus. Et ſic eccleſia circa idem factum habet contrarias præſumptiones, ſed diuerſo reſpectu. de conſecr. diſt. iij. perlatum.

[i] SI quis. Intellige adultus: nā pueri ab hæreticis baptizati promouentur. ut j. quæſt. iiij. placuit.

[k] Sed ex neceſsitate eſt. i. pſumit. & ſic canon præſumit hoc in deteriorē partem. [a] ſimiliter xxx. q. v. aliter. Sed cū hæc irregularitas proueniat à pcō, & baptiſmus tollat peccatum, quare non tollit irregularitatem ipſius? Reſpō. quia baptiſmus inducit hanc irregularitatē, unde non pōt eā tollere: qa eadē res nō poteſt habere contrarios effectus. arg. extra de bapti. maiores. ultra medium. ibi, ſed hæc tanquā impoſsibilia. ſic ſ. xxvj. di. deinde. ſic eadem cauſa non pōt parere obligationē & liberationē, ut ff. de ſol. qui hominem. §. ultimo.

[l] Poſtea. Et ita per ſequens factū eliditur pręcedens præſumptio. ſic de conſec. di. iiij. tunc ualere. xxxiiij. q. j. cum per bellicā. ſic quandoque præſumptio ſequens elidit præcedētem, ut ff. de in integ. reſtitu. diuus.

[m] Raritas. Argu. quod propter raritatem hominū aliqua conceduntur, ut lv. diſt. capi. priſcis. j. q. vij. tali.

[n] ITem ex monachali. Supra lv. di. cap. priſcis. dixerat, q monachi pñt præfici parochialibus eccleſijs, ſed ne crederet aliqs qđ hoc poſſet fieri ſine licētia abbatis, idō poſuit hanc di. &c.

[o] NVllus. Abbas. no. qđ nullus monach⁹ poteſt promoueri ad eccleſiaſticos honores, niſi cum licentia abbatis, ut xvj. q. j. ſi quis monachus. & cap. pro utili.

† Pōtifices. Verba ſūt gratiæ, & ſic tpe ſuo Verbum, ſumm⁹ pōtifex erat cōe oībus epīs, de qbus tantū hic loquitur, & nō de Papis. nec pōt referri ad c. Olim. ſ. e. quod non eſt de cōpilatione Gratiani, ſed ſuperaddita Palea, ut ibi dixi. Adde c. ſi officia: j. lix. diſt. c. de his. de cōſecr. diſ. 5.

[a] Vbi de hoc. Sed ſi aliqd ē ꝓme, &c. ut no. lj. diſt. cap. ij. Baptizatus in ægritudine non eſt ꝓmouendus.

[a] Scilicet quod peccata non ſunt ei dimiſſa: & hęc pſumptio non poteſt tolli per baptiſmū: cū ſecūdum Laurēt. & Io. idē cat: ſed tollitē p aliā pſumptionem, ſ. p ſequētem boni conuerſationē: ut in c. continetur. Arch. Baptiſm⁹, an tollat irregularitatem.

† Baptizatus. Hos quidē olī uocabant clinicos p irriſionē, quos reprehēdit. Cypria. li. 4. epiſtol. 7.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto.

De eodem.

CAN. II.

SI quis de alterius monaſterij conuentu repertum, uel ad clericatũ promoueri uoluerit, uel in ſuo monaſterio maiorẽ a perſonam monaſterij conſtituere, ſine licentia abbatis & monachorum, eṗs qui hoc fecerit, à cæterorum cõmunione ſeiũctus, ſuæ b tantũmodo plebis communione cõtẽtus ſit, & ille neq; clericus, neq; canonicus, neq; præpoſitus perſeueret.

DISTIN. LIX.

ITem, c q eccleſiaſticis diſciplinis imbuti nõ ſunt, & temporũ approbatione diſcuſſi non ſunt, ad ſummum ſacerdotiũ prouehi non aſpirent.

Vnde ait Papa Zozimus.

Non aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus.

CAN. I.

QVi eccleſiaſticis diſciplinis per ordinẽ nõ eſt imbutus, nec tẽporum approbatione diuinis ſtipendijs eruditus, nequaquã ad ſummum ſacerdotiũ † eccleſiæ aſpirare, uel præſumere dẽt: & non ſolũm in eo ambitio inefficax habeatur, uerũm ordinatores eius careant eo ordine, quem cõtra præcepta crediderant præſumendum.

Item Vrbanus Papa.

Ad ſacerdotale officium nullus, niſi per ſingulos gradus approbatus accedat.

CAN. II.

SI officia ſecularia d principalem locum, non ueſtibulum actionis ingreſsis, ſed per ſingulos gradus examinatis deferunt: quis c tam arrogans, tam impudens inuenitur, qui in cæleſti militia, quæ propenſius põderanda eſt, & ſicut aurum repetitis ignibus explorãda, ſtatim dux eſſe deſideret, cùm tyro ante nõ fuerit, & prius uelit docere, quàm diſcere? Aſſueſcat in domini caſtris in lectorum primitus gradu diuini rudimenta ſeruitij, nec illi uileſcat exorciſtam, acolythum, ſubdiaconum & diaconum per ordinẽ fieri, nec hoc ſaltu, f ſed ſtatutis maiorum ordinatione tẽporibus. Iam uerò ad presbyterij faſtigiũ talis accedat, ut & nomẽ ætas impleat, & meritum probitatis ſtipendia g antè acta teſtentur, inde ſummi pontificis † iure locum ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſsio cõſacerdotum noſtrorũ, qui põpam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſsim numeroſa pluralitas etiã in his locis, ubi ſolitudo eſt, taliũ reperitur, dum per parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunt, diuinos ordines largiũtur, qđ oportet diſtricti ſemper eſſe iudicij. Rarum h eſt enim omne, quod magnum eſt.

Item Gregorius.

Cuiuslibet meriti laicus ad ſummum non aſpiret ſacerdotium.

Clericus ſine ſui p̃lati licentia nõ eſt transferẽdus.

utilitate. Item intellige de quolibet clerico, ut ſine licẽtia prælati ſui non poſsit ab eṗo trãſferri 1 ad aliũ locũ, cũ nec clericus eṗi ab archieṗo, q̃a oĩum cõſenſus eſt reqrendus, quorũ ius læditur, ut lxiij. di. nullus. ix. q. iij. p ſingulas. Et nõ ſolũ uolũtas abbatis eſt requirenda, ſed etiam monachorum, ut xix. q. iij. ſtatuimus. Nam hæc eſt quædã alienatio, unde nõ põt fieri ſine conſenſu omniũ, ut xij. q. ij. ſine. Ioã. Et quod dicitur de eṗo, credo falſum ſi cã ſub eſt. extra de exceſ. prælato. ſicut.

1 Idẽ not. hic Hug. & Laur. ĩ utroq; dicto. Ad q̃ facit qđ leg. & no. vij. q. j. eṗs de loco. & idẽ ſentit hic Io. de Fã.

a SI quis. Maiorem. Ex hoc loco vr̃ quod monachus poſsit eſſe prælatus in eccleſia ſeculari. qđ eṗs poſsit eſſe, non eſt dubium, ut xiij. q. j. ſtatutũ. Itẽ quod plebanus poſsit eſſe, habes xvj. q. j. monachos. & in parochia. Itẽ quod canonicus ſecularis poſsit eſſe, uidetur lxxiiij. di. quorundam. Itẽ q uicedominus eṗi poſsit eſſe vr̃, quia eṗs debet habere teſtimonium à monachis: ut ij. q. vij. cum paſtoris. ſed œconomũ debet habere eṗs, ut ſit ei teſtis: ut xvj. q. vij. quĩa in quibuſdam. ergo poteſt eſſe œconomus, uel uicedominus eṗi. & iſtud Hu. admittit, argu. contra. xvj. quæſt. j. de præſentium. De hac materia notaui xvj. q. vij. in nona. Poteſt tamẽ intelligi, 2 quod hic dicitur, de eccleſia monachali, quæ epiſcopalis ẽt fuit.

Monach9 põt in eccleſia ſeculari eſſe p̃latus.

† Id eſt, eṗatũ, q̃a in primitiua eccleſia oẽs eṗi erãt ſummi ſacerdotes uel põtifices, ut teſtat̃ beatus ignatius ſcĩ Ioãnis diſcipul9.

2 Et uere ſecũdum Laur. ſecũdum quẽ iſte itellectus, q ſequit̃ ẽ uerus. ſic & intelligit̃ lxxiiij. di. quorũdã. ſecũdum Laur.

b Suæ. Si. ĩ. diſtin. xviij. placuit. Sed contra. ĩ. iiij. q. v. capi. j. dic ut in d. c. placuit.

c ITem Diſtãtuit ſupra diſtinct. 50. non confidat. & lv. diſtinctio. priſcis. quod nullus ordinandus eſt, niſi ſeruatis interſtitijs temporũ, ideo oſtendit hic, quod ad iſtar ſecularium dignitatũ nullus per ſaltum eſt ordinandus. 3

d SI officia ſecularia. Id eſt, ſeculares non deferunt principalẽ locum ingreſsis, &c.

3 Vel aliter ſ. lj. diſtin. qui ĩ aliquo. fecit mẽtionẽ de illiteratis, & đ p̃motis ſine interſtitijs tẽporũ: ĩde ſũpta occaſiõe ſpecialẽ ponit Gratianus tractatũ de his, docẽs tales non eſſe p̃mouẽdos, ſecundũ B. ſ. 36. diſt. c. q eccleſiaſticis. Legitimatus à principe, non eſt apud eccleſiã legitimatus.

c Quis. Not. modum argumentandi, ex quo ita eſt apud ſeculares iudices, eodem modo erit apud eccleſiam. ſic xxxj. diſt. tenere. & ca. ſi laicus. iij. q. v. q̃a. xix. q. iij. monaſterijs. ſic xij. quæ. ij. cum deuotiſsimam. Et eſt argum. ad quæſtionem illã, quod ſi aliquis eſt legitimatus à principe, quod apud eccleſiã eſt legitimus, qđ non credo. arg. ad hoc extra, qui fil. ſint legi. per uenerabilem. de hoc not. x. diſtinctio. cap. j. ibi uideas. Archi.

f Saltu. Gradatim enim deferendi ſunt honores, ut xciij. diſt. legimus. in fin. & ff. de mun. & hon. ut gradatim. Nã caſum appetit, qui per abrupta aſcenſum q̃rit: ut xlviij. diſtin. ſicut.

† Pontificis. Id eſt, cuiuſuis eṗi, ut dixi in. c. p̃ceden.

Gradatim aſcenditur ad honores.

g Stipendia. No. quod magis præſumitur pro illo, qui plura ſtipendia habet in eccleſia, q̃a is gradus cæteros antecedit. quem labor prolixior & ſtipendia longiora fecerũt anteire: ut C. de offic. magiſt. offic. nemo. & lxj. diſt. miramur.

Præſumit̃ plus p illo q plura habet ſtipendia.

h Rarũ. Sic ĩ. xciij. diſtinctio. legimus. 4

4 Et e. q. in ſancta. et ſub. hoc, & iõ cũ hoc nõ ſit rarũ, nõ eſt magnũ. Lau.

Hoc

a HOc. Tonſurantur. Arg. ꝙ nullus debet tonſurari ad hoc ut dignitatem conſequatur, 1 ut xvj. q. vij. per laicos. Quid iuris ſit de hoc, ibi notaui, licet ſit arg. contra lxj. di. bene. Io. H. dicit, quod ipſa ſpes non inducit ſimoniam, dum tamen non interueniat pactio, quia ſola animi deſtinatio non inducit ſimoniã, 1 ut extra ut eccleſia. bene. ut noſtrum. Alij cõtrarium dicunt, ut arg. viij. q. iij. Artaldus. Io & certe decretalis uidetur dicere, quod ſola ſpes inducat ſimoniam, extra de ſim. cap. ulti. & talis ſimonia per ſolam pœnitentiam aboletur, ut ibi dicitur. hoc tamẽ credo, qđ ſpes pro honeſto ſeruitio, non inducit ſimoniam.

b Inculpati. No. ꝙ ſemper præſumitur, quod in fraudem receperit ordinem, qui ſubito recipit, licet bñmeritus ſit alias: ſic ꝓſumitur, ꝙ libertas in fraudem data ſit quandoq;, licet ſeruus ſit bene meritus: ut ff. qui et à quibus ma. l. j. in fin. argu. ad hoc lxj. di. miramur. 2

c ORdinatos. No. ꝙ confeſsio unius nocet alij, quod eſt contra id ij. q. v. interrogatũ. ſed hoc eſt ꝓꝑ cauſæ connexionẽ, ut lxxxj. di. tantis. ut no. iij. qõ. vj. hæc quippe. Vel dic quod non nocet, niſi quo ad præſumptionem, ſicut dictũ unius nocet quo ad præſumptionem, ut lxxxvj. diſt. tanta.

d Ratione. Vt pri⁹ ſit diſcipulus.

e Cõnfirmat. Id eſt, confirmare debet.

f Difficilius. ſ. xl. di. ante omnia.

g ECce. Hic oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum, uel decanum, uel archipresbyterum, uel epiſcopum, & dicit quod nullus eligendus eſt in præpoſitum, niſi ſit diaconus, uel presbyter: nullus in archidiaconum, niſi ſit diaconus: nullus in decanũ uel archipresbyterum, niſi presbyter: nullus in epiſcopum niſi ad minus ſit ſubdiaconus.

h NVllus. Hæc duo ca. dicit H. abrogata per id, ꝙ eſt j. c. pe. & ult. extra de ele. cũ in cũctis. 4 ubi dicit, ꝙ qui eſt in ſacris ordinibus, pôt eligi in præpoſitum uel archidiaconũ. Sed ſubdiaconatus eſt hodie ſacer ordo. extra de æta. & qua. à multis. §. uerum. Et hoc ſatis ſuſtineri pôt, cum acolythus etiã poſſit eligi ad platurã, ut extra de æta. & qua. ꝑterea. ubi dicitur qđ diſpẽſatiue poteſt eligi. Vel dic ꝙ exponit̃ hæc dictio fit. i. fiat. Sufficit. n. ſi talis ſit qđ in breui poſſit ꝓmoueri ad iſtos ordines, ut extra de æta. & qua. ꝑterea. Nõ. n. refert an iã ſit, an cito fiat, ut extra de uer. ſi. c. iij. & de cõſe. di. iiij. qñ. Sed quare ſtatuit iſtud d iſtis dignitatibus, cum i epm poſſit eligi ſubdiaconus, ut j. e. c. ult. Sed huius rõnẽ aſsignat Gratianus j. e. di. c. innouamus. §. horũ. & de epo. j. e. §. alterũ. c. nullus. ſ. propter ordinis dignitatem. In quo autẽ ordine debeat eſſe cantor, uel primicerius, cõſuetudini relinquo. xxxij. diſ. placuit. Licite ergo pôt in minoribus ordinib. eligi ad has dignitates, dum tñ habeat ætatẽ. 5 Sed his obſt. ex. de ele. dudũ. j. in ſi. Si uis ſuſtinere dictũ H expone qđ dicit illud c. ꝑterea diſpẽſatiue. ſ. ex diſpenſatione canonis. Nõ obſtat c. dudum. in ſi. qa pôt intelligi de defectu, tali qui ĩpediat ꝓmouendũ ad talem dignitatẽ, de quo ibi fit mentio. Vñ dicit̃, qđ acolythus poſſit eligi ad illã dignitatẽ, ut uidetur dicere litera, ſic. ſ. intelligenda.

i Epiſcopus. Ergo collatio archidiaconatus ſpectat ad epiſcopum. lxxiiij. di. epiſcoporum. & xxv. diſt. c. j. & xxj. diſt. c. j. & lxxxix. diſt. uolumus. Sed contra. xc ij. diſtin. legimus. & extra de elec. cum in cunctis. ubi dicitur quod ad canonicos ſpectat. Dic, quod ad epiſcopum tantum ſpectat confirmatio, ad canonicos electio de iure. In talibus tamen conſiderãda eſt conſuetudo, ut extra de elect. cũ eccleſia. 5

CAN. III.

HOc ad nos perueniſſe noſcas, quod non diſsimili dignum eſt deteſtatione cõplecti, ꝙ qu dam honoris deſiderio inflammati defunctis epis tonſurantur, a & fiunt repente ex laicis ſacerdotes, atque inuerecundè & repente religioſi propoſiti ducatum arripiunt, qui nec eſſe adhuc milites didicerunt. Quid putamus, qđ iſti ſubiectis præſtaturi ſunt, qui antè, quam diſciplinatus limen attingant, tenere locum regiminis non formidant? Qua de re neceſſe eſt, ut quamuis inculpati b quiſque ſit meriti, ante tamen per diſticta eccleſiaſtici ordinis ſe exerceat officia.

Item Cæleſtinus epiſcopis Galliarum.

Non aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus.

CAN. IIII.

ORdinatos c uerò quoſdã fratres chariſsimi epiſcopos, qui nullis eccleſiaſticis ordinib. ad tantæ dignitatis faſtigium conſtituti fuerint, contra patrũ decreta huius uſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, didicimus: cũ ad epatum his gradibus, qbus frequẽtiſsimè cautũ eſt, debeat peruenire, ut in minorib. initiati officijs, ad maiora firmenẽ. Dẽt. n. ante eſſe diſcipulus quiſqꝫ doctor eſſe deſiderat, ut poſsit docere quod didicit. Omnis. n. uitæ inſtitutio ad id qđ tendit, ſe rõne d confirmat. e Qui minimè literis operã dederit, prꝗceptor eſſe nõ pôt literarũ. Qui nõ per ſingula ſtipendia creuerit, ad meritũ ſtipẽdij ordinẽ non pôt peruenire. ſolũ ſacerdotiũ inter iſta rogo uilius eſt? cur facilius tribuitur, cùm difficilius f impleatur?

DISTIN. LX.

ECce g oſtenſum eſt ex parte, qui poſſunt ad ſacerdotij ordinem promoueri, & qui non. Nũc autem conſiderãdum eſt, ex quibus ordinibus in archipresbyterum, uel præpoſitum, uel epiſcopum uel archiepiſcopum ſint eligendi.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluerniæ.

Archipresbyter, uel decanus, aut archidiaconus, non niſi diaconus, aut presbyter ord. ueſme.

CAN. I.

NVllus h epſ i in eccleſia ſua, niſi diaconus ſit, archidiaconum inſtituere, nec archipresbyterum, aut decanum,

1 Ad hoc extra de elect. cum ad noſtrã. Spes utrũ inducat ſimoniam.

2 Et hoc facit i ar. quod etiã in pſona ꝓbata & exercitata non eſt ꝑtermittẽdum: quod inſtitutis gñalibus continet̃: ut ibi dicitur. Item 81. diſt. c. j. ſecundũ Hug. Cõfeſsio unius qñque nocet alteri.

3 Sequunt̃ iſtam gl. Cy. Alex. de Imo. & Moder. in l. ſi duo. ff. de iureiu.

Eligẽdus in quo ordine dẽt eſſe.

4 §. inferiora, & hoc facit qđ ibi de ſacro ordine nulla habet̃ mẽtio, ſed tñ de ætate, morib. & ſciẽtia, ut ibi præmiſit. Eccleſia parochialis poteſt cõferri exiſtẽti in minoribus.

Subdiaconus i epm pôt eligi.

5 Vt extra lib. vj. de æta. & quali. per mittim⁹.

Archidiaconatũ q' conferre poteſt.

6 Quidã dicunt, ꝙ non licet epo eligere archidiaconum aliũde, niſi de eccleſia cathedrali: & hoc ꝓ decre. extra d his. quæ fiunt a prælatis. ſpeci. ibi aſſumatur.

Niſi

niſi presbyteri [a] ſint, ordinare præſumat, quod ut diſtrictius teneaẗ, apoſtolica authoritate prohibemus, & interdicimus.

Item Calixtus papa.

Nullus in præpoſitū, uel archiepiſcopum uel archipresbyterū, uel archidiaconū, niſi presbyter, uel diaconus ordinetur.

CAN. II.

NVllus in præpoſitū, nullus in archiepiſcopū, nullus in archipſbyterū, nullus in decanū niſi presbyter, uel diaconus: nullus in archidiaconū, niſi diaconus ordinetur.

Item Innocentius .ij.

De eodem. CAN. III.

INnouamus autem, & præcipimus, ut nullus in archidiaconū uel decanū, niſi diaconus uel presbyter [b] ordinetẽ Archidiaconi uero uel decani, uel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtūt, ſi inobediētes ordinari [c] contēpſerint, honore ſuſcepto priuētur. Prohibemus autem ne adoleſcentibus, [d] uel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudētia & merito uitæ clareſcunt, prædicti concedātur honores.

Horum unum propter procacitatem quorundam ſtatutum eſt, qui nomen præpoſituræ adepti, officium contemnunt, nolentes fieri ſacerdotes: alias autem inane eſſet, cum etiam in epiſcopum eligi poſſunt in ſubdiaconatu conſtiiuti.

Iuxta illud Vrbani papę.

Non eligatur in epiſcopū, niſi in ſacris ordinib. cōſtitutus.

CAN. IIII.

NVllus in epiſcopatū † eligatur, niſi in ſacris [e] ordinibus religioſè uiuēs fuerit inuētus. Sacros autẽ ordines dicimus diaconatū & presbyteratū. Hos ſiquidem ſolos primitiua legitur habuiſſe [f] eccleſia. Subdiaconos uerò (quia & ipſi altaribus miniſtrant) opportunitate exigente concedimus, ſi tñ ſpectatę ſint uitæ, religionis & ſcientiæ, quod ipſum non ſine Romani pōtificis, [g] uel cū metropolitani [h] ſciētia fieri firmiter permittimus. Alterum uerò, ut in epiſcopum, uel archiepiſcopum niſi in ſacris ordinibus conſtitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis ſtatutum eſt.

DIST. LXI.

[i] ITē laici [l] nō ſunt in epiſcopos eligendi, *ſed per ſingulos ordines prius ſunt probandi.*

Vnde Gregorius Brunichilde reginæ Francorū.

Sacerdotes ex laicis nō ſunt ordinandi.

CAN. I.

SAcerdotale officiū ueſtris in partibus in tantam (ſicut didicimus) eſt ambitionem perductum, ut ſacerdotes ſubitò [k] (quod nimis graue eſt) ex laicis ordinent.

Item Hormiſda papa omnib. epiſcopis.

De eodem.

CAN. II.

IN ſacerdotibus eligendis, uel ordinandis curam oportet eſſe perſpicuā. Irreprehenſibiles eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigēdis, [l] Lōga [m] debet uitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur eccleſiæ.

Idem.

NOn negamus eſſe in laicis Deo placitos mores: ſed milites ſuos probatos ſibi quærunt inſtituta fidelium. Diſcere prius quiſque debet antè, quàm doceat: & exemplum religioſæ conuerſationis de

---

[a] Niſi presbyteri. j. xxiij. q. iiij. ſicut excellentiā. cōtra. ubi diciẗ, quod non gradus elegātior, ſed uitæ melioris, &c. Sed dic, quod non tantum ordo cōſideraẗ, ſed ordo & meritum.

INnouamus. [b] Vel presbyter. redde ſingula ſingulis.

[c] Ordinari. Cogitur ergo aliquis recipere ordinem, & ſic eſt cōtra hoc lxxiiij. diſtin. geſta ſed illud ratiōe adiuncti ordinis. lxxiiij. diſtinc. c. fin.

Ordinẽ recipere cogitur qs.

[d] Ne adoleſcentibus. intra xxv. ann. † ut extra de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

† Nec. n. ferendum eſt eū legitimā ture lī agere. C. de legi. tut. l. ulti. Io. de Fā.

NVllus in epiſcopatum. [e] In ſacris. Poſtulari tamẽ poteſt in epiſcopum laicus. lxj. diſt. c. Oſius. & lxiij. diſt. capit. Valentinianus.

Laicus in epiſcopū poſtulari poteſt.

[f] Habuiſſe. ſupple ſacros. nam etiam ſubdiaconatus fuit tempore Apoſtolorum, ut xxxv. diſt. epiſcopus.

[g] Romani pontificis. Hodie licite eligitur, ut extra de æta. & qualita. à multis.

[h] Metropolitani. Sicut ergo olim metropolitanꝰ potuit diſpenſare circa ordinem: ſic uidetur quod adhuc poſsit, cum non auferaẗ ei hæc diſpenſatio ſiue iuriſdictio. argu. extra de ſent. ex. cō. nup. [a]

Metropolitanus an poſsit circa ordinẽ diſpẽſare.

[a] Et ideo dicũt quidam, quòd authoritate mentis iſtiusiuris adhuc hodie poſsit diſpẽſare cū acolytho eadẽ ratione. & hāc ſentẽtiam uidẽtur ſequi Tāc. Vin. Gof. & B. extra de æta. & quali. à multis.

† Alias epiſcopū.

ITē laici. Hæc diſtinc. diuidit in quatuor ptes, in quarum prima probat per ſeptem authoritates ſanctorum, quod ex laicis (licet ſint boni) non debet creari eps. Secunda ibi, ecōtra. Tertia ibi, ſed aliud. Quarta ibi, itē clerici. Ioā. de Fant.

[i] Item laici. Hic oſtendit, quod laici non ſunt eligendi in epiſcopos: ſed poſsūt poſtulari. [l] Item oſtẽdit quod tantum de propria eccleſia faciēda eſt electio. Deinde oſtendit de uiſitatore, quod nihil debet præſumere de rebus illius eccleſiæ, cui datus eſt uiſitator. Et not. quòd uocat hic laicos illos, qui nō ſunt ordinati, & illos qui repente ſunt ordinati, & nec iſti, nec illi ſunt eligendi. Ioan.

[l] Vt j. ea. §. his oibus in ca. ſtatuimus. &c. Oſius. §. ſed aliud.

SAcerdotale. [k] Subito. & ita inique & male. Iniquitas. n. omnia præcipitat: ut j. de pœ. diſtin. iij inter hæc Hircū. ſi tamẽ neceſsitas eſt in anno & dimidio poteſt laicus recipere omnes ordines: ut lxxvij. diſtinc. monachus. & capit. ſequenti.

Iniquitas omnia pcipitat.

[l] IN ſacerdotibus. Corrigendis. ſic iij. q. vij. iudicet. & cap. ſeq.

[m] Longa. ſic j. xxviij. diſtinctio. priuſquam.

NOn negamꝰ. Præſta-

ſe potius alijs præſtare, [a] quam ſumere. Emendatiorē [b] eſſe conuenit populo quē neceſſe eſt orare pro populo. longa obſeruatione religioſus cultus tradatur, ut luceat: & clericalibus obſequijs erudiendus inſeruiat, ut ad uenerandi gradus perductus ſummam, quis ſit fructus humilitatis [c] oſtendat. Nec tantum cōſecrare de laicis inhibemus, ſed nec de pœnitentibus quidem quiſquam ad huiuſmodi gradum profanus temerator aſpiret: ſatis illi ſit poſtulanti ueniā concedi. Qua conſciētia abſoluat reum, qui ſe peccata ſua ſcit populo teſte [d] confeſſum? Quis enim quem paulò antè iacentē uiderat, ueneretur antiſtitē. Perferēs memorādi [e] criminis labē, nō habet lucidā ſacerdotij dignitatē.

Itē Innocentius Papa.

De eodem.

CAN. III.

Miſerum eſt eum fieri magiſtrum, qui nunquam [f] fuit diſcipulus: eumque ſummum ſacerdotem fieri, qui in nullo gradu unquam obſecutus fuerit ſacerdoti.

Item Leo epiſcopus.

De eodem.

CAN. IIII.

Miramur tantū apud uos per occaſionē temporis impacati, aut ambientium præſumptionem, aut tumultum [g] ualuiſſe popularem: ut indignis quibuslibet & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis paſtorale faſtigium & gubernatio eccleſiæ crederetur. Non enim eſt hoc conſulere populo, ſed nocere: nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimē. [h] Integritas.n. præſidentium, [i] ſalus eſt ſubditorum. Et ubi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ. Principatus [k] autem, quē aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiā ſi moribus atque actibus non offendit, ipſius tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo: & uix bono peraguntur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. Quòd ſi in quibuslibet eccleſiæ gradibus prouidenter, ſcienterque curandum eſt, ut in domo domini nihil inordinatū [l] ſit, nihilq; præpoſterum: quātò [m] magis elaborādum eſt, ut in electione eius, qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur. Nā totius familiæ domini ſtatus, & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore non inuenitur in capite. † Vbi eſt illa beati Pauli Apoſtoli per ſpiritum Dei emiſſa præceptio, qua in pſona Timothei omniū [n] ſacerdotum Chriſti numerus eruditur, & inde unicuique noſtrum dicitur: Manus nemini citò impoſueris, neque cōmunices peccatis alienis. Quid eſt citò [o] manus imponere, niſi ante maturitatem ætatis, ante tēpus examinis, ante tempus emeritū obedientiæ, ante experientiā diſciplinæ ſacerdotalem honorem tribuere non cōprobatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talē effici uoluntate, qualis eſt, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis ſibi comparat fructū, qui rectū tenet in eligēdo ſacerdotē iudiciū, ita graui ſemetipſum afficit damno, qui ad ſuę dignitatis collegium ſublimat indignum. Non.n. in cuiuſq; perſona [p] prætermittēdū eſt, quod inſtitutis

Pontifex debet eſſe humilis.

1 Nī peccantē publice, &c. xlv. diſt. ſed illud. & xxxij. q. iiij. nemo.

2 Ad idē xlviij. diſ. c.j. Sed uidetur ſufficere ſi per duos menſes ſit apud magiſtrū. ff. de lega. iij. ſeruis. §. ornatricibus. Io. de Fant.

Scilicet primꝰ, anno domini 405.

Ius cōmune ꝓpter tumultū populi nō eſt uiolandum.

Eligēdus eſt magis exercitatꝰ

3 lxxxix. diſt. epiſcoporū.

Ius cōmune ꝓpter perſonam non eſt relinquēdū.

4 Id eſt, propter amorē perſonæ non recedit .i. non debet recedi. ſic no. 1. q. 7. c. q ī qua libet. §. ꝑ perſona.

† Capite. Hūc text. allegāt cōcilia Conſtātieñ. & Baſilienſe cōtra ambitiones paparum.

a Præſtare. unde non petere exemplum, ſed dare dignus eratꝰ. ad idem xvj. q.j. ꝑdicator.

b Emendatiorem. ſic viij. q.j. qualis. & q j. ca utiliſſimus.

c Humilitatis. qa nihil ita ſplēdet in pontifice, ſicut humilitas: ut 200. diſtin. cōtra morem.

d Teſte. quia publica delicta publico egent remedio ut de pœn. diſt. j. c. quis aliquando. §. hoc ergo. & capit. quamuis. 1

e Memorandi. & hoc propter memoriam præteriti delicti. ſi xxv. diſtin. cap. ulti. & xlviij. diſtinc. c.j. & iij. q. iiij. capit. ij. & ff. de decur. l. ultima.

f Miſerū eſt. Qui nunquam. ſ. lix. diſtinc. ordinatos.

g Miramurꝰ. Aut tumultū. Argu. quod non eſt deuiandum à iure cōmuni propter tumultum popularem, nec propter ſedandam diſcordiam: ut lxij. diſtinct. docendus. xviij. qō. ij. ſi quis abbas. viij. qō. j. licet. ſic C. de pœn. l. decurionū. & ar. extra de appel. conſtitutus. Argu. contra. ff. ad legē Corne. de ſica l. penul. & xxviij. diſt. de Syracuſanæ. & xj. qō. iij. anteceſſor. & 50. diſtin. ut conſtitueretur. extra de regu. iur. qui ſcandalizauerit.

h Diſcrimen. ideſt periculum.

i Præſidentium. id eſt, ſacris officijs deputatorum.

k Principatus. j. q.j. principatus.

l Inordinatum. ſcilicet ut potius eligatur ille, qui diu militauerit in eccleſia, ut ī. ca. quid proderit. uel etiam ille, qui eſt in maiori ordine conſtitutus: 3 ut lxxv. diſt. c. ult.

m Quanto. Nota, quanto res eſt maior, tāto maior eſt inquiſitio facienda: ut lix. diſt. ordinatos. & xlvij. diſt. quantumlibet. xlij. diſtin. quieſcamus. & vij. q. ij. cap. ulti. Et eſt hoc contra illos, qui dicunt, quod in cauſis matrimonialibus non eſt ita diſtricta examinatio facienda circa teſtes.

n Omnium. Argu. quod uni dicit, ad alios extēditur, ut dixi xxxviij. diſtin. ignorātia. & argu. xxxij. qō. vij. Apoſtolus. & xxxj. q.j. quod ſi. & C. de natu. lib. authen. item ſi quis.

o Quid eſt cito. ut lxxviij. diſtinct. ca. quid eſt manusꝰ & lxxxvj. diſt. tātaꝰ

p Perſona. Notꝰ quod propter perſonam 4 nō receditur à iure cōmuni: ut hic, & 50. diſtin. ex pœnitentibus. & lxxxix. diſtin. ſingula. lix. diſtinc. hoc ad nos. Tamen quandoque receditur à iure ꝓpter perſonam, ut fuit in Auguſtino, ut vij. q.j. non autem. Item propter ſcandalū, quod timetur in perſona: ut xxiij. q. iiij. non poteſt. Similiter ꝓ miſeratione perſonæ, ut lxxxvj. diſtin. tanta. Sed dic, quod ibi perſonæ fauore non receditur à iure: ſed propter utilitatē ꝓuenientē ex perſona.

Pro

Electio facit quem ſumi me liorem.

a Pro laboribus. Not. q eo ipſo, q quis electus eſt, pręſumit eſſe melior alijs, ut ī. di.xciiij. c.j.& di.lix. c. j. & xl.di.c.j. Arg. contra.viij.q.j. illud.

b Documenta. Hic mala uita probat aliquem ambitioſe pueniſſe ad dignitatem: ſic econuerſo merita alicuius excuſant ipſum de ambitione, ut j. q.j. quibuſdam.

Et eſt hoc bonum.ſ. ad hoc, quod hic dicit j.q.vij.ſanctimꝰ.j. rñſo.C.de remil:t. contra publicam.ad ſi. Io. de Fā.

c Piſcopum. Conſtitui. i. cōſecrari. Solus.n. nō debet conſecrare epm, licet ſolus ipſum poſsit confirmare. ut lxiiij. diſt. c.j.& ij.di. c. ul.dū tñ adſit cōſẽſus capituli ſui, ut extra de ijs, quæ fiunt à prælatis.noult.

d Multo.Sic. ſ. di. lix.c.ult.& ī.ca.in ſacerdotibus.

Eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorum licet.

e Quid proderit. No. q licitū eſt alicui ſeruire in eccleſia ſpe ſtipẽdiorum, ut ī. lix.diſt. ſi officia & lxxiij. di. cōſului. Arg. cōtra viij. q. j. ſunt ī eccleſiā. & xij.q.j. habebat. Sed dic qđ ſperare pōt, dū tñ nō principaliter ad hoc ſeruiat,ut lxxvj. diſt. in ſingulis & viij. q.j.qui epiſcopatū.

Item ar. cōtra extra de electio.cū ad noſtrā. ibi de hoc, & adde q̄d no. ſu.di. hoc ad nos. Arc.

f Alienum. Id eſt, alijs debitū. ſic ī. xiij.diſt. c. j. ff. de adop.l.fina.

g Tatuimus. Ab infimis. ſic xlviij di.ſicut.

h Noui. Seniores in eccleſia ſemper præponẽdi ſunt iunioribus in electiōe, in rñſione,ī ſubſcriptiōe: ut lxxv. di.c. ult. & lxxiiij. di.eporum.& xvij. di.cōcilia.§. hinc et.& cap.ſeq.xcvj. diſt.bene quidem,

De hoc no.8ȷ.diſt. Arch.

i His omnibus. Hæc ſolutio nō ualet,quia laicus quātumcunq; ſit perfectus non eſt eligendus, ſed tantum poſtulandus, ut ſ.ca. obitum. & ī.ca.in ſacerdotibus. & ī. di.lix. hoc ad nos. quod autē dicitur de his tribus,nō obſtat,qa diuina inſpiratione fuit factū. iiij.quę.iij.c.ult. Vel dic quod iſti poſtulati fuerunt.

Sub cuī nemo diguereſiſte re poteſt. xix.q̄ō.ij. cap.ij.

k Econtra. Hæc eſt ij.pars, in qua probat contrarium ſupradictis.Io.de Fā.

Neophy-

generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit cōtra diuinæ legis præcepta collatus. Meritò patrum beatorum uenerabiles ſanctiones cùm de electione ſacerdotum loquerentur, eos demum ſacris adminiſtrationibus idoneos cenſuerũt, quorum omnis ætas à pueribus exordijs uſq; ad perfectiores annos per diſciplinæ ſtipendia eccleſiaſticę cucurriſſet, & unicuiq; teſtimoniũ prior uita præberet. Nec poteſt de eius prouectiōe dubitari, cui pro laboribus a multis pro moribus caſtis, pro actionibus ſtrenuis, celſioris loci præmium debetur. Si enim ad honores mundi, ſine ſuffragatione temporis, ſine merito laboris indignum eſt perueniri: & notari ambitus ſolent, quos probitatis documenta b non adiuuant: quàm diligens & quàm prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum & cæleſtium dignitatum.

Item ex conci. Laodic.

Non ſunt eligendi ad epiſcopatū, niſi quos probabilis uita commendat.

CAN. V.

EPiſcopum non oportet præter iudicium metropolitanorum & finitimorum epiſcoporum conſtitui c ad eccleſiæ principatum: nec eligantur, niſi ij, quos multò d antè nota, probabiliſq; uita commendat, & nihilominus, ſi in ſermone fidei,& recta ratione pro ſua conuerſatione probati fuerint.

Item Celeſtinus omnibus orthodoxis.

De eodem.

CAN. VI.

QVid proderit e p ſingula ſtipẽdia clericos militaſſe, & omnẽ egiſſe in dñicis caſtris ætatem,ſi ij,qui futuri ſunt ſacerdotes, ex laicis requirantur, qui uacantes ſeculo,& omnem eccleſiaſticum ordinẽ neſciẽtes ſaltu præpoſtero in alienũ f ambiunt honorẽ immoderata cupiditate tranſcendere, & in aliud uitæ genus (calcata reuerentia eccleſiaſticæ diſciplinæ) tranſire? Talibus itaq; fratres chariſsimi neceſſe eſt, ut obuiemus. His itaque fraternitatẽ ueſtrã decretis cōmonemus,ne quis laicũ ad clericatus ordinem admittat & ſinat fieri, unde & illũ decipiat, & ſibi cauſas generet, quibus reus conſtitutorum decretalium fiat.

Item Leo.

Rudibus & imperitis gubernacula eccleſiæ non ſunt committenda.

CAN. VII.

STatuimus, ne in aliquo apoſtolica & canonica decreta uiolentur, & ne his regenda domini eccleſia credatur, qui legitimarum inſtitutionum neſcij, † & totius humilitatis ignari, non ab infimis g ſumere incrementum, ſed à ſummis uolunt habere principium:cum ualde iniquum ſit abſurdumq;, ut imperiti magiſtris, noui h anti quis præferantur,rudes emeritis.

† Cōcor. tex. in authē.de d. n. ciuit. cū boni gl. in uer. maximorum. in §. quæ igit. col.ij.

His omnibus, i authoritatibus laici prohibentur in epiſcopatum eligi.

k Econtra beatus Nicolaus ex laico electus eſt in epiſcopū,beatus Seuerus ex lanificio † aſſumptus eſt in archiepiſcopum, beatus Ambr.cùm nōdū eſſet baptizatus, in archiepiſcopum eſt electus. Sed ſciendū eſt,q eccleſiaſticæ pꝛohibitiones proprias habent cauſas, quibus ceſſantibus ceſſant et ipſæ. † Vt.n.laicus in epm non eligeretur,hæc cauſa fuit, quia uita laicalis eccleſiaſticis diſciplinis per ordinẽ non erudita neſcit exempla religionis de ſe præſtare alijs,quæ in ſeipſa experimento nō didicit. Cùm ergo quilibet laicus merito ſuæ perfectionis clericalem uitam tranſcendit, exẽplo beati Nicolai,& Seueri, et Ambroſij eius electio poteſt rata haberi.

[illegible]

Cō. oc. l.generaliter. C.de epi. & cleric. & l.ſi pater. C. de hæred. inſtit.

a Neophytus. Superbiam. ſ. xlvij. diſt. quoniam. b Cauſa. Videtur ergo, qđ ubi prohibetur electio ex cauſa, quod ceſſante illa cauſa poſsit fieri electio: ut hic, & xxviij. di. & Syracuſanæ. j. q. j. qđ pro neceſsitate. Argum. contra xxxij. q. j. dixit. & xix. q. ij. duæ ſunt. Vno modo ſic poteſt exponi, ceſſante cauſa, ceſſat & cõſtitutio. i. qñ cã ceſſat actu & exẽplo. i. ut nõ poſsit trahi in perniciem exempli. lxiij. di. c. quia ſancta. §. uerſ. Vel dic qđ ceſſat circa perſonã illam ad hoc tantum ut diſpenſari poſsit ſecum. Vel dic quod tunc ceſſat qñ hoc in iure exprimitur qđ ceſſare debeat. Vel dic quando omnis cauſa ceſſat & impulſiua, & finalis, & efficiens, & occaſionalis, tũc ceſſat cõſtitutio. ff. de poſt. l. j. §. ſexum.

c Iudicio. Id eſt, per ſententiam.

d Exemplo. Similes ordinando, ſed diſpenſatiue, & ſic planum eſt.

e Oſius. Aut diues laicus. Qui de ſuis facultatibus aliquid dedit eccleſiæ, non tñ eſt recipiendus ideo, niſi alias dignus ſit, ut j. quæ. iij. ex multis. nec. n. diuites ſunt reijciẽdi, ut xxx. di. hęc ſcripſimus.

f Scholaſticus. Id eſt, literatus.

g De foro. Scilicet, cauſarum eccleſiaſticarum.

h De adminiſtratione. Ciuili, uel curiali.

i Ante lectoris. J. lxxvij. di. qcunq;. & xviij. q. ij. quam ſit.

Vnde idem Ambroſius in epiſtola ad Vercellenſes ait de ſeipſo.

CAN. VIII.

Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in ſuperbiam, a ſed ſi non deeſt humilitas cõpetens ſacerdotio, ubi cauſa b non adhæret, uitium non imputatẽ. Itaque ordinationem meam occidentales epiſcopi iudicio, c orientales etiam exemplo d probarunt.

Item obijcitur illud Sardicenſis concilij.

Scholaſticus ex foro, aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt epiſcopus. CAN. IX.

Oſius epiſcopus dixit (& hoc neceſſarium arbitror, ut diligẽtiſsimè tractetur) ſi forte, aut diues laicus, e aut ſcholaſticus f de foro, g aut de adminiſtratione h epiſcopus fuerit poſtulatus, ut non prius ordinetur, niſi antè lectoris i munere, & officio diaconi, aut presbyteri k fuerit pſunctus, & ita per ſingulos gradus (ſi dignus fuerit) aſcẽdat ad culmẽ epatus.

3 *Sed aliud eſt poſtulari, aliud eligi. Poſtulatur nexibus curiæ adſtrictus ab Imperatore, clericus alterius ciuitatis à ſuo epo: ſed non eligitur aliquis, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. Fit. n. electio cũ ſolemnitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, poſtulatio uerò ſimplici petione.*

Quã diſtinctionẽ beatus Grego. innuit in Regiſtro ſcribẽs cuidam epiſcopo.

Electio epiſcopi debet fieri cum ſolemnitate decreti omniũ ſubſcriptione roborati.

CAN. X.

Epiſcopus m dũ fuerit poſtulatus, cũ ſolẽnitate decreti ſubſcriptionibus n omnium roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum ad nos conſecrandus occurrat.

Sic beatus Ambroſius ante ſuſceptum baptiſma ab Imperatore eſt poſtulatus, non electus.

Itẽ clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferẽdi in electione ijs, q bene militant in propria eccleſia.

Vnde Celeſtinus Papa.

Extranei emeritis in ſuis eccleſiis non præponantur.

k Presbyteri. Hoc totum non poteſt fieri intra tres menſes, & ita differri poteſt conſecratio epiſcoporũ quandoque ultra annum, ut vij. q. j. conſtitutum: & xxviij. di. de Syracuſanæ.

l Sed aliud eſt. Poſtulatio fit his uerbis, petimus, ut facias te promoueri, quia uolumus te eligere. & tũc dicitur poſtulari à ſeipſo. Ab alio aũt fit poſtulatio, ut ſi clericus, uel laicus ſit de epatu alterius, tũc poſtulatẽ ab epo loci, ut lxxj. di. priuat⁹. & ẽt à ſeipſo, qa unius cõſenſus nõ ſufficeret. Si aũt laicus diceret, nolo tõſurari, niſi certus ſim de electione: uel clericus diceret, nolo ordinari, niſi certus ſim de epatu. de hoc nullũ pactũ eſt interponendũ: ut lix. di. hoc ad nos. & xvj. q. vij. per laicos. Nec peccat, qui hac ſpe recipit ordinẽ, dũ tñ principaliter eo ꝓpoſito nõ ordinetẽ, ſed ad hoc, ut poſsit prodeſſe. viij. q. j. ſunt in eccleſia. Si ergo clericus eſt de eodẽ epatu, ille nõ poſtulatẽ, & eſt monẽdus, & ẽt cogẽdus ſuſcipere ſacros ordines, ut j. ea. bene. ſed laicus de eodẽ epiſcopatu à ſeipſo poſtulatur, ut ſ. e. di. Oſius. Ille autem à quo poſtulatur, non cogitur dare poſtulatũ, niſi uelit, ut lxiij. diſ. literas. lxxxv. diſt. Archidiaconum. lxxvj. diſt. dilectionis. in authẽ. de ſanct. epiſco. §. nullum. col. ix. Poteſt tamen per ſuperiorem cogi, ut ipſum det quando non ſubeſt iuſta cã omittendi. arg. extra de iure pat. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iſte, cum adhuc nõ ſit electus, nec aliquod habet beneficiũ? dico ad titulũ eccleſiæ, ad quã eſt poſtulatus. Pone ergo quod alium poſtea eligant. Hoc enim facere poſſunt, quia per poſtulationem non eſt ius quæſitũ poſtulato, ut extra de poſtula. bonæ. & c. poſtulatio uero. & ita tenebit electio alterius. Dico, quod licet nil iuris ſit quæſitum poſtulato, tamen poteſt eos conuenire, ut prouideãt ei in ſtipendio cõuenienti, ut extra de iure pa. paſtoralis. non enim debuerunt mutare conſilium in alterius iniuriam, ut xxij. q. ij. primum. ff. de reg. iur. nemo. Si autem nondum elegerũt aliũ, poteſt eos conuenire, ut eligant ipſum ad illum epiſcopatũ. Et hoc modo põt dici, quod poſſunt uariare ſi aliqs à ſeipſo poſtulatẽ. Si uerũ poſtulatẽ à ſuperiore, & poſtulatio pſentata eſt ei, & ille cõſentit: ſatis põt dici q nõ põt uariare poſtulationẽ, ut ex. de poſtu. bonæ. ij. Itẽ cleric⁹ alteri⁹ eccleſię bñ põt eligi, ſed poſt electionẽ eſt poſtulãdus, ut lxxvj. di. dilectiõis. lxiij. di. literas. lxxxv. di. Florẽtinum. Sed laicus primo eſt poſtulandus, deinde eligendus. extra de ele. in cauſis.

m Epiſcopus. Id eſt, dum aliquis poſtulatur, ut fiat epiſcopus, ut lxiij. diſt. literas.

n Subſcriptionibus. In quibus cõtinetur de uita electi. ut j. e. Carinenſis. & vij. q. j. qualiter. Sed nunquid adeo requiritur hoc decretum, ut electio ſine decreto facta ſit nulla. Videtur q ſic, ut hic, & xlvij. diſtin. de

Conſtitutionis cauſa ceſſante, an ceſſet ipſa cõſtitutio.

1 Arg. ff. de pœnis. l. ſi qs aliquid. § ab ortionis. j. q. j. principatus.

Conſecratio oportet qñq; differtur ultra annũ.

Poſtulatio qualiter fit.

De hoc ſatis not. Inno. extra de poſtul. c. ſi. ibi uideas.

Si autẽ. gl. notab. Panor. ca. bonæ. j. & poſtul.

Beneficij ſpe ordinem recipiens, nõ peccat.

Poſtulatẽ põt poſtulantes cõuenire, ut ſibi prouideant.

4 Maxime poſtũ fuerit ſcrutiniũ publicatũ, ab eo poſtulatiõe recedere non pñt. & ita not. H. extra de poſtul. c. ul. & electio. i cauſis. i gl. ult. & cap. publicato.

Electio facta ſine decreto tenet.

de Petro. & ij.q.j.legum.& vij. quæſt.j. qualiter. & viij.q.iij.talia.& xij.q.ij.ſiue exceptione. & lxiij.diſtinct.quanto.Sed dico,quod licet in electione requiratur decretum cum ſubſcriptionibus canonicorum tamen electio facta ſine ipſo tenet. Duabus enim de cauſis fit ſubſcriptio. una cauſa, ut ſi quis uellet uariare uota ſua, incipere ei obuiare propria confeſsio, ut ij. q. vij. ſaluberrimum. Alia ratione, ut per ſubſcriptioně ſciatur, an oēs canonici fuerint præſentes in electione. arg. extra de ijs, quæ fiunt à præla. quanto in fi. Licet ergo ſcriptura requirat in electione,tamen ſi fiat ſine ipſa,tenet. & eſt ſimile. Nam i matrimonio multa requiruntur interuenire, & tamē ſi non interueniāt, tenet matrimoniū. xxx. q. v. noſtrates.Ioan.contra extra de elect. innotuit.B.

Item clerici.Hæc eſt quarta pars diſtinct. in qua probat quandam incidětiam. & dicitur quod nullus alterius eccleſiæ debet eligi,niſi primo omnes clerici illius eccleſiæ fuerint reprobati. Ad ſecundū inducit.vij.authoritates ſupple hic. niſi maior pars eligat aliūde: quia licitum eſt eis renūciare iuri ſuo.extra de elect.cum inter. Ioan. de Fant.

ut vij.q.j.denique. nam in poſtulatione omnes erāt concordes:ut lxiij.diſt. literas.Ioan. Sol.hoc falſum eſt.Sufficit enim, quod duæ partes cōſentiant in poſtulatione. de elect.ſcriptum.B. Itē minor pars iuſtā habet cauſam contradicendi.Vnde licet ſint paucio-res,auditur eorum cōtradictio:ut extra de his,quæ fiūt à maio.parte capi. cū in cunctis.xxxj. diſt.Nicena.Argu. cōtra extra de electio. cum nobis olim.& c.cum inter. Dico tenere electionem minoris partis, cū eligūt ſecundum formā canonum de ſuo gremio. Vnde ſi diuerſi ſunt clerici, pri° examinat ille, qui eſt de propria, quā qui eſt de aliena eccleſia, ut diſtinct. lxxxv. Archidiaconum Florētinū. Nec obſtant præmiſſæ decret. ideo enim tenuit ibi electio maioris partis quia nullus fuit ibi ex aduerſo electus.Sed adhuc ob. extra.co.tit.in cauſis.ubi præualet poſtulatio trium de aliena eccleſia electioni duorū de ppria. Sed hoc fuit propter formā mādati: quia ita cōuenerāt,ut in quem maior pars cōueniret,ille eſſet potior,& de hoc not.extra de elect. cū inter canonicos Sed quid ſi omnes eligant de aliena eccleſia præter unum,qui eligit de propria? Hic dico non ualere electionem unius:quia nullum de propria poteſt eligere, cum quilibet eorum conſenſit in aliū:unde in ſeipſum non poteſt conſentire.Item quid ſi data eſt aliquibus poteſtas ut eligant, & ipſi poſtulāt extraneū? Tenet poſtulatio, ut extra de renun. poſt tranſlationě.extra de elect. in cauſis.de poſtu.bonæ. licet autē aperte ſint egreſſi fines mandati,tamen fecerunt id, quod eſt uicinum mandato: ut ff.iud.ſol.iam tamen. §.ult. Io.Quicquid dicat Io. eius opinio nō ſeruatur de electione a minoris partis de eadē eccleſia,Vnde cū totū capitulum facere uideatur q̄ fit à maiori parte capituli,ut extra de ijs, quæ fi.à ma.par.ca.cum in cunctis.tenebit electio extranei:ut dicit T.per decr. ſuperius allegatas: quia multa fieri non debent, tamē facta tenēt. Nam melior eligi debet: ut viij.q.j.licet. tamē ſufficit ſi bonus eligatur: ut extra de elect.cum nobis.& c.cum dilecti. & de ſtatu. & ima.l.ulti. Bar.

elect.c. ecclesia. ij. ubi ď hoc plene per Phi. Arg. cōtra eo. ti. licet in fi. De hoc notatur 23. diſt.c. j.in gl.ergo aliqs. ibi uideas.

CAN. XI.

Nec emeritis [a] in ſuis eccleſijs pegrini,& extranei,& qui antè ignoti ſunt ad excluſionem eorum, qui bene ciuium ſuorū merentur teſtimonium, præponātur.

Idem.

De eodem.

CAN. XII.

Nullus inuitis [b] detur epiſcopus. Tūc autem alter de altera eligat eccleſia,ſi de ciuitatis [c] ipſius clero,cui' eſt eps ordinādus,nullus(qđ euenire nō credimus [d]) dignus poterit reperiri. Primū.n.illi reprobādi ſunt, ut aliqui de alienis eccleſijs merito pferantur. Habeat unuſquiſq; ſuum fructū [e] militiæ in hac eccleſia,in qua ſuā p omnia officia tranſegit ætatē. In aliena ſtipendia minimè alter obrepat, nec alij debitam alter ſibi uēdicare audeat mercedē. Sit facultas clericis retinendi,ſi ſe uiderint prægrauari: & quem ſibi ingeri ex tranſuerſo uiderint,nō timeāt refutare:qui & ſi non debitum epiſcopatus præmiū, [f] uel liberū [g] de eo, q̄ eos recturus eſt debent habere iudicium.

PALEA.

In ordinatione pposi ti illa ſemper cōſidere tur ratio,ut hic cōſtituatur, quem omnis concors congregatio ſecundum timorē Dei ſiue etiā pars congregationis (quāuis praua [†]) ſaniori cōſilio

[†] parua.

[a] Nec emeritis.id eſt,bene meritis in uita & ſciētia.j.q.j.uiliſsimus.

[b] Nullus inuitis.à principio, ſed ſi per negligentiam neminem elegiſſent,bene daretur eis inuitis,ut lxxxix. diſtin. uolumus.Similiter ubi minor pars contradicit,nec habet iuſtam cauſam contradictionis,bene datur eis epiſcopus inuitis. Idē poteſt dici de laicis, quod eis inuitis non eſt daudus epiſcopus,ſi habent iuſtam cauſam contradictionis:ut lxiij. diſtinct.ſi forte.De hoc not.xxiij.diſt.c.illud.

Epiſcop° inuitis an poſsit dari.

Electio an poſsit fieri de eo, qui nō eſt de gremio.

[c] Ciuitatis. Nunquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis,uel diœceſis eſſe reprobādos? Videtur quod ſic,ut j̃.lxiij.diſt.ſacrorum. & c.plebs.& c.noſſe.& extra de uſu pal. cum ſuper. illi enim uidētur eſſe de aliena eccleſia, cum totum non ſit aliud à parte.ut extra de elect.cum nobis olim. & qui in continentibus ædificijs demorantur, Romæ morari uidētur.ut ff.de uerb.ſig.l.qui in continentibus.& l.ædificia.& l.pupillus.§.incola. Sicut in tutela reprobādi ſunt omnes de ciuitate antequā eatur ad uicinas ciuitates.ut ff.de tut.& cura.l.diuus. Et præſes debet eſſe de diœceſi:ut C.de inco.l.uerum.lib.x.& hoc concedit Hug.Sed credo ſufficere,quod reprobati ſunt omnes de maiori capitulo.arg.extra de uerb.ſigni. cum clerici.& de reſcrip. cum Rodulphus. Sed quid ſi maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio ſuo? a Videtur qđ hic præualebit electio paucorū a

a Ad hoc extra de

a Idē ſentit Goffr. extra de electio. in cauſis.

[d] Non credimus. Not. benignam præſumptionem, quod ſemper præſumitur quod aliquis ſit dignus in eccleſia:ut j̃.ead.obitum.

[e] Fructum.ſic ff.de adop.nec ei.§.præterea.

[f] Præmium. ſcilicet obtinet, ut aliquis de ipſis eligatur.Per hoc uidetur,quod licet aliqui perdiderint ius eligendi,quod poſſunt excipere cōtra illum, qui datur eis.uidetur tamen quod excipere non poſſunt, ſed tantum agere,ut extra de appel.conſtitutus. in fi.

[g] Vel liberum.uel, id eſt, ſaltem.

Studij.

elegerit. Vitæ autem merito & ſapientia eligatur, qui ordinandus eſt, et ſi ultimus eſt in congregatione. Quod ſi omnis congregatio uitijs ſuis cõſentientẽ perſonam pari conſilio elegerit, & uitia ipſa aliquatenus in notitiã epiſcopi, uel ad alios uicinos præpoſitos, uel Chriſtianos claruerint, prohibeatur prauorum præualere conſenſum: ſed domui Dei epiſcopus conſtituat cum alijs dignum diſpenſatorem.

Item Gregorius ciuibus Neapolitanis.

De eodem.

CAN. XIII.

STudij ueſtri ſit, etiam aliũ, qui aptus ſit prouidere, ut ſi forte Petrus, quem a uobis electũ aſſeritis, huic ordini nó uideatur idoneus, ſit in quẽ declinare [a] ueſtra electio poſsit. Nã graue cleri illius erit opprobriũ: ut ſi hic fortaſſe probatus non fuerit, alium ſe dicãt, qui eligi debeat, non habere.

Item Gregorius in regiſtro.

De eodem.

CAN. XIIII.

OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antiſtitis, directa relatio patefecit: quapropter uiſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operum ſolẽniter [b] delegamus. Et ideo fraternitas tua ad prædictam eccleſiã ire properet, & aſſiduis exhortatiõibus clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ admonere feſtinet: ut remoto ſtudio, [c] uno eodemque conſenſu talem præficiendum ſibi expetant ſacerdotem, qui tanto miniſterio ualeat dignus reperiri: & à uenerãdis canonibus nullatenus reſpuatur. Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de alia eligi permittas eccleſia, niſi forte inter clericos ipſius ciuitatis, in qua uiſitationis impendis officiũ nullus ad epiſcopatum dignus (quod euenire non credimus) poterit inueniri: prouiſurus ante oĩa ne ad cuiuslibet conuerſationis meritum laicæ perſonæ aſpirare præſumant: ne & illæ perſonæ uoluntatis affectum non inueniant, & tu periculum [d] ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autem ſi qua ſunt in ipſius conſtituta parochia, [e] ſub tua cura, diſpoſitione que (quouſq; illic proprius fuerit ordinatus epiſcopus) concedimus.

Item Pelagius papa Eucarpo Meſſanenſi epiſcopo.

De eodem.

CAN. XV.

CAtinẽſis eccleſiæ uiſitationẽ tibi iniungimus, cuius epiſcopum de hac luce tranſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicimus. Impoſsibile [f] enim eſt, ut nos in prouincia illa duntaxat in Syracuſanis partibus alij cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, committamus, niſi forte talẽ per te Deus nunc in Catinenſi eccleſia eligere uoluerit, de cuius conſcientia poſsimus eſſe ſecuri, ut à te labores iſtos paululum remouere poſsimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem eccleſiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, [g] nec crimen aliquod canonibus inimicum,

Eccleſia poteſt in duos conſentire.

[a] STudij. Declinare. Argu. q eccleſia poteſt in duos conſentire, ut ſi unus non obtineat, alter ſaltẽ obtineat. argumẽ. lxxxv. diſtin. archidiaconum. & viij. qõ. j. in ſcripturis. maxime ubi diffidunt de iure ſuo ut extra de poſtu. bonæ. Sed nonne priuati debẽt eſſe iure ſuo, ut extra de electio. cum in cũctis? Sed hæc, & ſimilia loquũtur in eo caſu, quãdo eligentes latebat uitium electi. ſic xxviij. diſt. de Syracuſanæ. ſecundum alios ſecũdus põt eligi ſub cõditione, ut ſi primus non obtineat, ſecũdus maneat, ut lxxxv. diſt. Archidiaconum Florentinum. ſic extra de elect. cum terra. ſic vij. q. j. quamuis. & cap. paſtoralis. Hodie euacuatur totũ per cap. Innoc iiij. qđ incipit, in electionibus de elect. libro ſexto.

Dicas q hic nõ dicit, qđ aliũ debeat eligere anteq̃ Petrus reprobetur: ſed dicitur, ut prouideãt aliũ quem Petro reprobato eligant: & hoc planũ eſt Archi.

Viſitator an ius habeat in electione.

[b] OBitum. Solenniter. id eſt, ita plene quaſi epiſcopus omnia diſponat: ut xij quæſtio. j. quoniam Velina.

[c] Studio i. diſſenſione uel inuidia.

[d] Et tu periculũ. & ita uidet, quod ſi uitioſa ſit electio imputatur uiſitatori. Et per hoc ca. dicit Hug. uiſitatorem habere ius in electione, ut j. cap. proxi. & lxiij. diſtinctio. plebs. alias non uidetur quare pateretur pœnam. Sed dico, quod non plus habet iuris, quam per canonẽ exprimatur. argu. xviij. q. ij. hoc tantum. Vnde non dico ipſum poſſe eligere: ut lxiij. diſt. §. ex his. Ea autem facit uiſitator, quæ per ſacerdotes non poſſunt expediri: ut vij. q. j. pontifi. ces. Item niſi intra annũ procuret, q ſit ibi epiſcopus, ipſe remouẽ. vij. q. j. conſtitutum. & uiuet de rebus eccleſiæ. xij. q. ij. charitatem. & c. eccleſiaſticis. Item uiſitator dare poteſt prębendas. & eccleſias uacantes, ut hic innuitur in fine cap. & xij. q. ij. non liceat.

[e] Parochia in tota diœceſi habebit iſte prouiſionem, ut xij. q. j. quoniam Velina. ut patet in fine capituli.

Impoſsibile multipliciter dicitur.

[f] CAtinenſis eccleſiæ. Impoſsibile. i. non cõmode aliter fieri potuit: quia iſte erat uicinus. [1] ſic ſumitur. ff. de uerbo. ſig. nepos Proculo. Itẽ dicitur impoſſibile quod non eſt honeſtum. ff. de cõdi. inſti. filius. Item quod non iuſte fit. xxiiij. q. ij. ſane. xxij. q. ij. faciat hõ.

[1] Ad hoc C. de cur. fur. l. peñ. ff. de his qui eiece. & effu. l. cũ ſane. ff. locati. cũ ſ plures. §. ij.

Filius quis quæ facit quem præ ſumi maiorem.

[g] Nec filios tamen alias quãtum ad ſeculares honores, pſunt filij, ubi filius pro anno cõputatur. ff. de mun. l. ij. Sed nũqđ iſtud eſt cõtra præceptũ Apoſtoli, q dixit, Vnius uxoris uirũ? Sol. hic loquitur quando præſumptio eſt, q propter filios dilapidet bona eccleſiæ. ſic xxviij. diſt. de Syracuſanæ. & tunc dabit cautionẽ, & faciet inuentariũ. xij. q. j. ſine manifeſte. Idẽ dico de nepotibus. ut in auth. quomodo opor. epiſco. §. j. colla. j.

Compel-

eligi cum auxilio Dei cō pellat [a] atque ſuadeat: & ſtatim eum ad urbē Romam cum decreto & teſtificatione relationis tuæ tranſmitte.

Item Gregorius Paſsino epiſcopo.

Qui in epiſcopum eligitur, nō ſit reus criminum, quæ ſacra lex morte punit.

CAN. XVI.

BEne, nouit fraternitas tua, quam longo tempore Aprucium ciuitas paſtorali ſit ſolicitudine deſtituta: uel diu [b] quæſiuimus quis ordinari debuiſſet, & nequaquam potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus ſuis, i pſalmodiæ ſtudio, in amore orationis ualde laudatus, religioſam uitā oīno dr̄ agere hunc uolumus, ut fraternitas ueſtra ađ ſe faciat uenire, & de aia ſua admoneatur, quatenus in bonis ſtudijs creſcat. Et ſi nulla ei crimina, quæ per legis ſacræ regulam morte mulctanda ſunt, obuient, tunc hortādus eſt: ut uel monachus [c] uel a uobis ſubdiaconus fiat & poſt aliquātum temporis (ſi Deo placuerit) ipſe ad paſtoralē curā debeat ꝓmoueri.

Cui autem uiſitatio iniungitur, nihil de rebus eiuſdem eccleſiæ a quoquam præſumi patiatur.

Vnde Gregorius.

Non patiatur a quoquam ; præſumi de rebus eccleſia, niſi cui fuerit iniuncta uiſitatio.

CAN. XVII.

QVoniam Feſtus Capuanæ eccleſiæ epiſcopus in Romana ciuitate poſitus, de hac luce migrauit, curæ nobis fuit quæ uniuerſis eccleſijs impenditur, fraternitati tuæ præſentia ſcripta dirigere, ut memoratæ eccleſiæ uiſitator [d] accedas: ſic tamē, ut nihil de prouectionibus clericorum, reditu, [e] ornatu, miniſterijsq; uel quicquid præfati loci eſſe poterit a quoquā præſumi patiaris, ſed omnem uigilantiam, atque cautelam circa clericos, plebemq; eiuſdem eccleſiæ exhibere, te conuenit, ut in uigilijs obſequioq; eccleſiaſtico ſedule ac deuote debeant deſeruire.

DISTIN. LXII.

BReuiter mōſtratū eſt ex quibus ordinibus, ī quos gradus ſunt eligēdi. Nūc uidēdum eſt a quibus ſunt eligendi & conſecrandi.

Electio clericorum eſt conſenſus principis, petitio plebis.

Vnde Leo Papa. †

Non ſunt habendi inter epiſcopos, qui nec a clericis eligū tur, nec a plebibus expetuntur.

CAN. I.

NVlla ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus [f] ſunt expetiti, nec a cōprouincialibus epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati. Vnde cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcitur, quis ambigat nequaquam ab iſtis eſſe

Epiſcopatum ſuſcipere pōt quis cogi.

[a] Compellat. Ergo aliquis poteſt cogi ad epiſcopatū: ſicut ad alios ordines: ut xl. diſtin. ante omnia. xcij. diſtin. ſi quis epiſcopus per manus lxxiiij. diſtinct. placuit. Ioan.

[b] Hoc nō habet hic ſed potius clerici ſūt cōpellēdi ad faciendam electionē, ſecundū Hugo. & ſic non bene [illegible]

BEne nouit. [b] Vbi diu. Argu. quod differri ꝑt electio, cum nō inuenit idoneus. Et licet aliqui intra tempus ſtatutū iuſto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, ut extra de election. ne pro defectu. Nā non currit præſcriptio contra illum, qui non poterat eligere: ut extra de conceſ. præben. & eccle non uacā. quia diuerſitatem. & argu. C. de anna. excep. l. j. in fin. C. de inoffi. teſta. contra. ff. ex quibus cau. ma. l. quod quidam.

Ex ꝓdictis patet ꝙ tempus deputatū ad electionem celebrandam eſt utile, non continuum, nā nō currit iuſto impedimento, detentis, nec ēt ignorantibus. Archid.

[c] Vel monachus. Sed quare monachus? forte quia erat monaſterium, cui deerat prælatus. Vel ideo, quia ſi eſt monachus, citius poteſt promoueri ad ſacros ordines: ut lxxvij. diſt. monachus. Sed nō ne hic diutius expectabitur, quam per tres menſes: qđ eſſe nō debet: ut l. diſtinctio. poſtquam: ſic ī. ca. Oſius. & viij. q j. conſtitutum.

Viſitatorē quis cōſtituere poteſt.

QVoniā Feſtus. [d] Viſitator. Hic habes, quod Papa uiſitationis cōmittit officium. Sed an metropolitanus poſſit uiſitatorem cōſtituere, ſicut præſes curatorem: ut Inſtitu. de curato. §. ulti. Non credo. Ioann. Ego dico quod ſic, cum non inueniam prohibitum. argu. extra de ſenten. excom. nuper. B.

[e] Reditu. A quo cuſtodiri debēt bona uacantis eccleſiæ, notaui ī. xij. q. ij. charitatem. & c. illud.

BReuiter. Nūc hic oſtēdit, qđ clericorū ſit eligere, & populi cōſentire. Oñdit ēt, qđ ſi aliquis fuerit conſecratus ſine authoritate metropolitani deponitur. lj. diſtin. qui in aliquo. uerſi. fin.

NVlla ratio. CASVS.

Quidam epiſcopi non fuerunt electi a clericis, nec a populo expetiti, nec metropolitani iudicio conſecrati. Quæritur de iſtis talibus epiſcopis, et de ordinatis ab eis, an debeāt inter ēpos & ordinatos reputari. Et reſpō. Leo Papa qđ nō. pōt tamē diſpenſari cum clericis ab eis ordinatis: ut infra. i. q. ſi qui a pſeudo ēpis.

[f] Nec a plebibus. Conſenſus plebis requiritur in electione: & eo ipſo conſentiunt, quod perhibent ei teſtimonium: quia teſtimoniū plebis æquiualet electioni: ut xxiiij. diſt. cap. j. & lxvij. diſt. reliqui. Sed quid ſi aliquis eſt cōſecratus qui non habuit conſenſum plebis: nunquid caſſabitur cōſecratio? Videtur quod ſic, in odium conſecrantiū & eligentium, cum contemptus eſt: licet ex gratia populus ſit requirēdus, uel uocandus: ut xvj. quæſt. vij. decernimus. xxj. quæſt. ij. c. j. & lxx. diſt. c. j.

Cōſenſus plebis eſt in electione requirendus.

Epiſto. 87. epiſto. 90.

o Nam.

Nō ſemper conſenſus plebis eſt requirendus:ut viij. q.j.licet.Item,quia laicus poteſt excipere contra electum:& dicere,quod ei inuito non eſt dandus eps:ut ĩ.lxiij.di.c.ſi forte.& c. Adrianus H.dicit, ſi oritur ſcandalū ex hoc, quod caſſanda ſit electio & cōſecratio:ſed dico [1] nō ideo caſſandā,licet non affuerit : quia plura exigunt quæ tamen omiſſa non uitiāt factum, arg. xxx.q.v.noſtrates. quia hmōi leuia omiſſa nō uitiant rem: ut ff.de uētre inſpi l.j. in fin. Eo ipſo aūt intelligit laicus cōſentire, ſi non diſſentit : ut liiij.di.ſi ſeruus.ij. ff.ſol.ma.l.ij. §.ul.

[1] Et bene ſecūdum Laurē. & Ioan. de Fan.

ctiones,quæ poſtmodum fuerunt eis ex cauſa ablata. Vltimo dicit quod religioſi uiri non ſunt excludendi ab electionibus. Eſt ergo hæc ueritas,quod nullus laicus debet intereſſe electioni, etiā in conuentuali eccleſia,niſi hoc habeat ex conſuetudine præſcripta : ut extra de iure pat.nobis. [3] licet Hug.dixerit,quod ibi poteſt bene patronus intereſſe:ut xviij.q.ij . abbatē. & hoc c.dicit intelligi de nō patronis . Qualiter autē eſt patronus,q minus dat , ſicut qui plus:quia unus poteſt ſupplerē p operam, quod ei deeſt in p̄rimonio . ff. p ſo . l. v. & plenius no.xvj.q.vij. pie.

ximā diſ. ſed ad lxj. diſ. ubi dī cit q laicē nō debēt eligi , ſic nec eligere , ut in hac diſt. Ioan. de Fant.

tribuendum [a] quod nec docetur [b] fuiſſe collatū? Si qui [c] autē clerici ab iſtis pſeudo epiſcopis in eorum eccleſijs ordinati ſunt,&c.ut infrà in cauſa ſimoniacorum.

Item Celeſtinus Papa.

Populus non debet præire, ſed ſubſequi.

CAN. II.

DOcendus eſt populus,non ſequendus. Nos quoq; , ſi neſciunt , eos quid liceat,quidve nō liceat commonere , non his cōſenſum præbere debemus. Quiſquis conatus fuerit tentare prohibita, ſentiet cēſuram ſedis apoſtolicæ minime defuturā. Quæ enim ſola admonitionis authoritate nō corrigimus , neceſſe eſt , ut per ſeueritatem [d] congruentem regulis uindicemus . Per totas ergo quæ proprijs rectoribus carēt eccleſias, uolumus ut hoc innoteſcat : vt nullus ſibi aliqua ſpe forſitan blandi tijs illudat.

Niſi autē canonice electus fuerit, conſecrari nō debet.

Vnde Calixtus Papa.

Non conſecretur in epiſcopū, niſi canonice electus.

CAN. III.

NVllus in epiſcopū, niſi canonice electum conſecret : quod ſi præſumptum fuerit , & conſecrans & conſecratus abſq; recuperationis ſpe deponatur. [e]

DISTIN. LXIII.

LAici [f] nullo modo ſe debēt īſerere electiōi.

Vnde Adrian.papa. [†]

Laici electioni pontificum nō ſe ingerant.

CAN. I.

NVllus laicorū principum, uel potentū ſemet inſerat electioni aut promotioni Patriarchæ,Metropolitæ, aut cuiuslibet Epiſcopi:ne uide licet inordinata & incongrua fiat electio,uel cōfuſio, uel cōtentio : præſertim cum nullā in talibus poteſtatem quenquam poteſtatiuorum, uel cæterorum laicorum habere conueniat.& infra : Quiſquis ſeculariū principum , uel potentum, uel alterius dignitatis laicus aduerſus communem [g] conſonantem atque canonicam electionem eccleſiaſtici ordinis agere tentauerit anathema ſit, donec obediat, & conſentiat quicquid eccleſia [h] de electione & ordinatiōne proprij pręſulis ſe uelle monſtrauerit,

Item ex viij.ſynodo.

De eodem.

CAN. II.

ADrianus Papa ſecundus (quod Nicolaus prædeceſſor eius diſpoſuerat [i]) miſſos

[a] Tribuendum . Iſti tamen dant ordinem , & habent eum, ſed non iuſte ut ĩ.de conſe. diſt. iiij. nullus autem.

[b] Nec docet̄.Simile extra de iure patro. quod autem.

[c] Si qui.j. q.j. ſacerdotes. & ca.ſi q a pſeudo ep̄is .

[d] DOcendus. Per ſeueritatem. i.excommunicationē. ferro.n. reſecāda ſunt uulnera,&c. ut xvj.q. j.in canonibus.

[e] NVllus . Deponat̄. j.q. j.ſi quis ep̄s. & c.ſi qui epiſcopi.ſupra diſt.l.ex pœnitentibus. ĩ.xxxvj. di. qui eccleſiaſticis .

LAici . Hęc diſtinc.diuiditur in quatuor partes. In prima pbat p viij. authoritates ſctōrum , qđ laici nō debent eligere nec electioni intereſſe , niſi uocati. Scđa ibi,cōtra.Tertia ibi, Principib9. Quarta ibi . Verum quia. Ioan.de Fant.

[f] Laici.In præcedenti diſtin.oñſum eſt, quod laici tm̄ debent cōſentire. electioni . plenius hic proſequit̄, qđ nullo modo debent intereſſe [2] & hoc facit uſq; ad illum.§.his omnibus. Deinde probat contrariū uſq; ad illum.§.electiones. & ibi ſoluit . Deinde oſtendit quæ priuilegia fuerunt Imperatoribus data circa ele

[2] Vel facias continuationē non ad p

[g] NVllus. Cōmunē. Cū ergo hęc tria requirūtur. ſ.cōis, cōſonans, & canonica, ſi unum iſtorū deeſt,uitioſa eſt electio, ut argu. xxxviij.diſt.quæ ipſis. nō .n.ſufficit electionē eſſe cōem, niſi ſit canonica, ut hic, & lxxix.di. c.j.& c. antepē. [4] Itē eſt hic arg.qđ ſi aliquid ſeparatim conſenſerunt in aliquē,quod talis cōſenſus nō ualet, [5] quia nominationes citra conſiliū publicū factæ nō ualēt,ut ij.q.vj nominationes. & priuata conuenticula in electionib9 prohibētur,ut lxxix.di.c.j. & c. nullus.H. Arg.contra lxiij. diſt. quanto. extra de elec.quod ſicut . & extra de poſtu. bonæ. ij. in fi. & ſeruitus ſeparatim concedit̄. ff. de ſerui.ru. præ. p fundū . Dico nullā talē eſſe electionē cū ſit clandeſtina , ut extra de ele. qa pp.ad finem . Ioā. hoc hodie determinatum eſt extra de elect.in geneſi.ubi dicitur,quod ſingulares electiones nō ualent.Bart.

Idē no. ĩ. e. diſt. Reatina . [illegible] Papā Octoni j. reſtitutum anno do. 962. ut ĩ. ea.c.in ſynodo.

Electio ſit communis,conſonans & canonica.

[4] Arg.ad hoc xcij. diſt. c.pe. & ibi de hoc ar.ad hoc xviij. q.ij. ſi qs abbas.

[5] Nō ualet . Late Rochus. Cur.de iure patro. uer. honorificū. nu. 94.

[h] Eccleſia. Eccleſiam hic uocat uiros eccleſiaſticos. Quandoq; uocatur congregatio fideliū.ut ĩ.de conſe.diſt.j.eccleſia.De hoc dixi vij.q.j.ſcire .

[i] ADrianus Papa.Diſpoſuerat. Argu.ſucceſſorem debere

ſuos, Donatum ſcilicet Hoſtienſem epiſcopum, & Stephanum Neopheſinum epiſcopum, & Marinum diaconem ſanctæ Romanæ eccleſiæ ad Baſiliū Imperatorem & ad filios eius Conſtantinū & Leonem Auguſtos, [a] Conſtantinopolim direxit: cū quibus & Anaſtaſius bibliothecarius [b] Romanæ ſedis utriuſque linguæ Græcæ & Latinæ peritus perrexit. Et ſynodo congregata (quam octauam uniuerſalem ſynodum illuc conuenientes appellauerunt) exortum ſchiſma de Ignatij depoſitione, & Fotini ordinatione ſedauerunt, Fotinum anathematizantes, & Ignatium reſtituentes: in qua ſic ſtatutum eſt: Cōſecrationes [c] & promotiones epiſcoporum concordans prioribus concilijs clericorum electione ac decreto & epiſcoporum collegio fieri hæc ſancta & uniuerſalis ſynodus diffiniuit & ſtatuit, atque iure promulgauit, neminem laicorum [d] principum, uel potentū ſemet inſerere electioni, uel promotioni Patriarchæ uel Metropolitani aut cuiuslibet epiſcopi, ne uidelicet inordinata & incongrua hinc fiat electio, contentio, uel confuſio: præſertim cùm in talibus nullam poteſtatē quēquam poteſtatiuorum, uel laicorum cæterorum habere conueniat: ſed ſilere, uel attendere ſibi uſquequo regulariter à collegio eccleſiæ ſuſcipiat finem electio pontificis futuri. Si uerò quiſquam laicorum ad contractandū, [e] uel cooperandum inuitatur [f] ab eccleſia, licet huiuſmodi laico cum reuerentia, ſi fortè uoluerit obtemperare ſe aſciſcentibus. Taliter enim dignū paſtorem ſibi regulariter ad ſuam & eccleſiæ ſalutem promouet clerus.

Item ex hiſtoria Tripartita. †

Electioni epiſcoporum Imperator intereſſe non debet.

CAN. III.

VAlentinianus Imperator ueniens ab oriente ad Heſperias partes (ut refert hiſtoria eccleſiaſtica) mortuo Auxentio Arrianæ perfidiæ magiſtro, qui Mediolanēſem eccleſiam, ut lupus dilaniauerat, cùm uellet Imperator catholicum Deo ordinante ibi conſecrari epiſcopum, euocans epiſcopos, [g] hæc eis locutus eſt: Noſtis apertè eruditis diuinis eloquijs qualem oporteat eſſe pontificem: & quia non decet eum uerbo ſolo, [h] ſed etiam conuerſatione gubernare ſubiectos, & totius ſemetipſum imitatorem uirtutis oſtendere, teſtemque [i] doctrinæ conuerſationem habere bonam: talem itaque in pontificali conſtituite ſede, & cui nos, qui gubernamus Imperium, ſyncerè noſtra capita ſubmittamus, [k] & eius monita dum tanquam homines delinquimus, neceſſariò ueluticurantis medicamina ſuſcipiamus. Hæc autē cùm dixiſſet Imperator, petijt ſynodus, ut magis ipſe decerneret, ſapiens: & pius exiſtens: atque ille ait, Super uos [l] eſt talis electio. Vos enim gratia diuina potiti, & illo ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere.

---

debere conſummare quodanteceſſor inchoauit: ut hic, [1] & xij. q. ij. hæc huius. & quæſt. v. quia.

ADDITIO.

Ad idem extra de reſcrip. literis. ubi de hoc. & xj. q. iij. ſi epiſcopus ante damnati. Papa tamen nō tenebatur ad hoc: nec hoc dicitur, quod teneretur: bene tamen fecit. B.

[a] Auguſtos. Not. quod filij Imperatorū dicuntur etiā Auguſti: quia ſperabat quod eſſent futuri Imperatores, & quaſi per augurium hoc ſperabatur. Vel ſicut Imperator dicitur Auguſtus, quia illius propoſiti debet eſſe, quod augeat: ſic & filius pōt dici Auguſtus quia & hoc propoſitū debet habere cū habebit Imperiū. [2]

[b] Bibliothecarius. i. cancellarius. ī. xxj. diſtinc. ſubmittitur.

[c] Cōſecrationes. Hec ſunt uerba cōcilij.

[d] Laicorum. ī. xcvj. diſtin. bene quidem.

[e] Ad contractandū. id eſt, ſimul tractandum.

[f] Inuitatur. Hinc inuitantur laici ad electionē, alibi ad ſermonem faciendum ut xxiij. diſt. mulier. Quandoq; ad cauſas matrimoniales, ut xxxv. quæſt. v. ad ſedem. Cauſis autem fidei interrerunt etiam nō uocari, ut xcvj. diſt. ubi nam. Sed nunquid ſubſcribent laici? argum. quod ſic vij. q. j. epiſcop[9] de loco. [3]

[g] VAlentinianus. Epiſcopos. ergo electioni metropolitani intererūt omnes epiſcopi comprouinciales: ut ī. ea. metropolitano. & lxvj. diſtin cap. j. Io. ſed in his non attēdo, [4] niſi cōſuetudinem: ut extra de electio. cum eccleſia. & extra de poſtu. bonæ. Io. De iure cōmuni omnis electio ſpectat ad capitulū: ut extra de cauſ. poſ. & proprie. cum eccleſia. B.

[h] Solo. Sic magiſtri moribus & facundia alios debēt præcedere, ut C. de profeſ & me. magiſtros. lib. x.

[i] Teſtemque. No. quod conuerſatio præbet alicui teſtimonium, ut ij. queſtione. vij. cum paſtoris.

[k] Submittamus. Argu. quod Imperator eſt minor quolibet epiſcopo & excommunicari poteſt ab epiſcopo, ut hic innuit, & xviij. diſt. quoniā quidem. xcvj. di. duo. Tamē Imperator eſt maior in temporalibus illis, qui ab eo recipiunt temporalia, ſed minor eſt ī ſpiritualibus. extra de ma. & obe. ſolitæ. ij. q. vij. c. nos ſi incompetenter. §. item cum Dauid.

[l] Super uos. i. ad uos ſpectat. ſic reſpondit Theodoricus. xvij. diſtinct. concilia. §. hinc. Vel ideo hic dicit ſuper uos, quia electio ē periculo eligentiū. Si quis enim malum nominat, tenet de omni damno

---

[1] Et xviij. q. ij. dudum.

Imperator quare dicatur Auguſtus.

[2] Hoc ualet ad ſolutionem eius qd' habet̄ 21. diſt. nunc autē. vij. q. j. in apibus. Lau.

Laici aliqua ſpiritualia inuitantur.

[3] Ad idē quod leg. & no. ī. ea. quāto. in glo. ex hoc loco in fi. &c. Electio ad quem ſpectat de iure cōi.

[4] Vt ē eccleſia Rauennas.

† Tripartita. Li. 7. c. 8. adde Rufi. eccleſia. hiſtor. libr. xj. c. xj.

Imperator poteſt ab ēpo excommunicari.

Electio eſt periculo eligentium.

Vt lxj. diſt. quid proderit. & c. obitum.

Tunc ſacerdotes egreſsi de epiſcopali ſede tractabant. Cum autem ordinatione diuina Ambroſius nondum baptizatus electus [a] fuiſſet, exultans Imperator ait: Gratias ago tibi domine omnipotens, & ſaluator noſter: quoniam huic uiro ego quidem commiſeram corpora, [b] tu autē animas: & meam ſententiam oſtēdiſti iuſtitiæ tuæ conuenire. Cumque ſanctus Ambroſius contriſtaretur de hoc, quod acciderat (ut idem ipſe in ſuis epiſtolis ſcribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere: quia Deus qui te elegit, ſemper te adiuuabit: & ego adiutor tuus (ut meum ordinem [c] decet) ſemper exiſtam.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

Authoritate apoſtolica, non regio fauore epiſcopus eſt eligendus.

CAN. IIII.

POrrò ſcias, quia relatum eſt nobis, quòd quicunque ad epiſcopatum in regno tuo † prouehendus eſt, non niſi fauentem [d] tibi permittas eligi. [e] Idcirco apoſtolica authoritate ſub diuini iudicij obteſtatione iniūgimus tibi, ut in Treuerē ſi urbe, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris antè, quàm relatum ſuper hoc noſtro apoſtolatui fiat.

Item ex concilio Pariſienſi.

Non recipiatur à cōprouincialibus, qui regia ordinatione epiſcopale culmen eſt adeptus.

CAN. V.

SI per ordinationem regiam honoris iſtius culmē peruadere aliquis nimia temeritate præſumpſerit, à comprouincialibus illius loci epiſcopis recipi [f] nullatenus mereatur. Quem uerò indebitè ordinatū agnoſcunt, ſi quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta præſumpſerit, ſit à fratribus omnibus ſegregatus, & ab ipſorum omni charitate ſemotus.

Item ex concilio Laodicenſi.

De eodem.

CAN. VI.

NOn eſt permittendum turbis electionem eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promouendi.

Item ex ſecunda actione vj. ſynodi cccl. epiſcoporum.

Irrita ſit electio epiſcopi, uel presbyteri à principibus facta.

CAN. VII.

OMnis electio epiſcopi, uel presbyteri, uel diaconi a principibus facta, irrita maneat ſecundum regulam [g] quæ dicit: Si quis epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus eccleſias per ipſos obtinuerit, deponatur, & ſegregentur ab eccleſia omnes, qui illi communicāt.

Item ex concilio Martini Papæ.

Non eligantur à populo, qui ſunt promouendi ad clerum.

CAN. VIII.

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium promouentur, ſed in iudicio epiſcoporum ſit, ut epiſcopi eum probent, ſi in ſermone & fide & ſpirituali uita edoctus ſit.

His omnibus authoritatibus laici excluduntur ab electione ſacerdotum, at que iniungitur eis neceſſitas obediendi, non libertas imperandi.

1 *Cōtra [h] uerò ſcribit beatus Gregorius*

damno & diſpendio, quod per eum acciderit. C. de periculo nominatorum. l. j. lib. xj. Itē ſi inhabilem nominat, & appellatur, tenetur dare ſumptus, quos fecerāt aduerſarij. C. de decur. l. ij. 1 lib. x.

[a] Electus. & ita male dicit G. q̄ fuerit poſtulat⁹. j. lxj. di. c. ſtatuimus. & his omnibus. & §. ſic beatus. in fi. c. epiſcopus. Sed potes dicere, quod fuit electus in poſtulandū, 2 ut extra de renunt. poſt translationem. Io. Et dicit T. quod clericus alteri⁹ eccleſiæ in ſacris ordinibus conſtitutus eligi poteſt. Ita not. in illa decre. poſt translationē. niſi ſit epiſcopus: ut uidetur dicere decr. extra de ele. cum inter canonicos. & poſtea debet poſtulari. B.

[b] Corpora. Et ita fuit curialis, ſ; abſolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatē: alioqui nō promoueretur. lj. di. ſi quis poſt.

[c] Ordinē. Ex hoc uerbo dixerūt quidā, quod Imperator debet habere ordinem ſubdiaconalem. Sed non eſt uerum, 3 quia habet militarem charactere m: ut j. q. j. quod quidā. gerit tamen officiū ſubdiaconi, cum miniſtrat epiſcopo.

[d] POrro. Fauētē. in crimine adulterij cum Gualdrada. Vel forte fecit eos iurare ei fidelitatē: qđ clerici non debēt facere laico. xxij. q. ult. c. ul. niſi habeāt ab ipſo regalia. xxij. q. v. de forma.

[e] Eligi. Videt̄ ergo q̄d in illis duabus eccleſijs non poſsit fieri electio niſi uolūtas papæ requirat̄, ſicut eſt in eccleſia Rauennate, uel iſtud pro tempore fuit ſtatutum. Vel dic eligi. i. cōſecrari, 4 uel inſtitui.

[f] SI per ordinationem. Recipi. tamē ille qui recipit eccleſiā à laico, nō eſt excōmunicatus, ſed eſt excōmunicandus, ut extra de iure pa. præterea. niſi à ſacramētis. xvi. q. ul. ca. quoniam. & c. ſi quis deinceps. Si tamen poſt donationem laici acceſſerit conſenſus Epiſcopi, cōfirmatur donatio, 5 ut extra de iure patr. cura paſtoralis. Io. Hodie etiam talis ineligibilis fit, ut extra de elec. quiſquis. Bar.

[g] OMnis electio. Regulam. xvi. q. vij. ſi quis deinceps.

NOn licet. His. Contra. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua probat ſophiſticè, quod laici poſſunt & debent intereſſe electioni epiſcopi & archid. Io. de Fant. dicit capi. ad hoc inducta eſſe intelligēda, quod [a] eum debent cōſentire, non autē eligere, niſi hoc habeāt ex priuilegio ſpeciali: uel ſunt uocandi ad tēpus ex cauſa.

[h] Cōtra. Tu dicas quod

1 Et de ſumpr. recu. l. una. lib. x. Archid.

2 Sic etiā not. j. ca. quāto. in glo. j. Ad idē extra de elec. in cauſis. Electio tamē ſic celebrata nō eſt initialis, ſed pręparatoria ad electionē faciendam, ſecūdum Io. & Go.

Imperator an aliquē debeat habere ordinem.

† Scilicet Lotharię̄ ij, Nicolaus j. ſcribit Lothario 2. nepoti Ludouici Pij, ex Lothario primo, uide Lupol. de iurib⁹ imperij.

3 Adde Bal. plene hoc examinātem, & tenentē ꝓ opi. gl. in ꝓœmi. C. & doc. in c. uenerabilē. extra de electioni. & Spe. i tit. de lega. §. nunc oſtē dendum. uerſ. 39.

4 Sic etiā exponit̄. q. 1. epo. ij. in fi. Eccleſiam recipiens à laico, eſt excommunicandus.

5 Scilicet facta ab ipſo laico ut donatario, nō ut à pręlato: puta quia ius dat patronatus. Nō enim intelligo, q̄ præſcribatur eccleſia, quā quis habeat à laico ut à prælato, ſecundum Lau.

a Vt ꝟ.e. electiõis.

2 Ibi natus. Imo e Tauresio obſcuro Dalmatiæ pago, iuxta quẽ Iuſtinianeã primã erexit, & metropolim fecit, iuſſitq; locũ tenere apoſtolicæ ſedis Romanæ, ut patet i nouella 131. de eccleſia.cañ. & ſic gl. hic & ꝟ.7.q.j. c.j. errante.

† Iuſtinianeæ. Eſt patria Iuſtiniani magni, q e Tauresio natali ſolo uili Dalmatiæ pago metropolim fecit, & de ſuo nomine nuncupatæ eadẽ priuilegia quæ Romę tribuit ut i nouel. cõſtit. 131 de eccleſiaſtic.cano. ſ prin. Metropolitanos cõfirmare ad quem pertinet.

Electo ius quęrit per cõſenſum eligẽtium.

3 Intellige ſecundũ id, qđ habet extra lib. vj. de elect. quam ſit. Grego.

Electus ꝙ ius habet.

quod laici debeat intereſſe non ad eligendum, ſed ad conſentiendum. ꝟ.e. noſſe.

a Primæ Iuſtinianeę. i. Salonitanæ quę ſic dicta eſt, quia Iuſtinianus ibi natus 2 eſt. Alij dicũt de Rauenna: qa utraq; eſt Illyrica, uel adiacet Illyrico mari.

b Quia. Concilij. Id eſt, collegij.

c Conſentimus. cõfirmãdo electionem tuam. Et ita Papa cõfirmat omnes metropolitanos. ut ꝟ. e. quãto. & ca. Salonitanæ. & c. diſt. quoniam. Quod uerũ eſt cũ non habẽt primatẽ: ſed ei nullo medio ſubſunt: ut ꝟ.e. cum longe. & ꝟ. diſtin. proxi quia per ambitionem. niſi uelis dicere quod eo ipſo quod quis recipit pallium a Papa, intelligitur cõfirmari ab ipſo: imo & pleriq; archiepiſcopi nõ cõfirmantur nec conſecrantur, niſi a ſuis ſubditis nec petiĩ cõfirmatio a Papa, ſed tantũ palliũ, ut dixi. De hoc lj. diſ. qui in aliquo.

Quanto. Relatio. Ex hoc loco quidã dixerunt, qđ electio poſſet uariari uſq; ad ſubſcriptionẽ: ſed poſt nõ, arg. j. q. vij. ſaluberrimũ. & xxvij. qõ. j. oẽs fœminæ. & ar. præcis extra de cen. olim. Alij dicunt uſque ad cõfirmationẽ eſſe ambulatoriam uoluntatẽ eligentiũ, ut extra de præben. cum non ignores. & ex eo quod dicit hic perdurare. ꝟ. e. c. Salonitanæ. xxviij. di. de Syracuſanæ. lxxj. di. ſtudij. Vnde & propria ſtipendia retinet electus uſq; ad confirmationem: ut extra de elec. cum in cunctis. Nec cogitur inſcribere, qui excipit contra electũ non cõfirmatum, quia non deijcitur ab obtento, ſed ab obtinẽdo, ut extra de accuſatio. ſuper his. Itẽ quia ante confirmationẽ non renũtiat electus epiſcopatui, cum ad huc nihil iuris ſit cõſecutus, ut extra de trãsla. inter. Sed tu dicas, quod per conſenſum eligentium ius eſt acquiſitũ electo: dum tamen ipſe conſentiat, 3 uel cõſentire uelit: ut extra de electio. cũ inter canonicos. in fi. Io. Nec poſſunt poſt electionem uariare: ſed ante publicationẽ ſcrutinij poſſunt, ut extra de elect. publicato. B. Si quæras quale ius acquiratur electo ꝑ electionẽ, dico quod ius prælaturæ, & ius adminiſtrãdi: ſed nõ exercitiũ prælaturæ uel adminiſtrationis. Per cõfirmationẽ enim nihil iuris noui acquirit, ſed tantum exercitium extra de reſcrip. paſtoralis. in fi. xvj. q. j. c. generaliter. §. ecce. electio. n. facit Imperatorem. ut xciij. di. legimus. Sed quæritur utrum per nominationẽ aliquid iuris acquiraẽ nominato: uidetur quod ſic, ut xvj. q. vij. contra ſanctorũ. & ij. q. vj. nominationes. & lxxij. di. placuit. & extra de elect. auditis. Arg. contra extra de elec. quod ſicut. & c. innotuit. Dico, qđ 4 ſi noĩatio eſt tractatus præcedens electionẽ, per nominationẽ nihil iuris acquiritur. Nã per talẽ nominatio nẽ exprimitur conſenſus de futuro: & eſt ſenſus, nomino talẽ. i. nomino eũ eligendũ: ſicut etiã aliquis eligit i poſtulandũ, ut extra de renun. poſt trãſlationẽ. & ꝟ. e. Valentinianus. Sicut nõ cõtrahitur matrimoniũ carnale per hæc uerba, nomino te in mulierẽ. Sed ſi per denominationẽ exprimiẽ conſenſus de pñti, tũc denoiatio ius eſt quæſitũ: qa non refert quibus uerbis quis exprimat cõſenſum: ut xxj. q. v. humanæ maxime ſi cõſuetudo eſt alicuius eccleſię, ꝙ per talia uerba celebreẽ electio: tũc in talibus ad cõem intelligẽtiã uerborũ eſt recurrendũ, ut extra de ſpõ. c. ex lr̃is. j. Quid de poſtulatione iuris ſit, dixi ꝟ. lxj. di. c. Oſius. §. ſ; aliud. 5 Sed quare reprobaẽ hic electio? propter defectũ ſubſcriptionis. Sed intellige, qđ hic non erant duæ partes pñtes, quæ ad minus debẽt eſſe in electione: & iõ in fraudẽ nolebant ſubſcribere, ne eorũ paucitas reprehenderet. Vñ cũ ab initio nõ fuerit cõſenſus eorũ legitimus, bene dicit Papa ſi perdurat. ſic ꝟ. xxviij. diſt. de Syracuſanæ. & xxxix. di. Petrus. Sed uidet, qđ nõ eſſet de nuo requirẽdus eorũ cõſenſus: ut ff. de ſer. ruſt. præ. ꝑ fundum. Sed illud nõ eſt ſimile: qa ſeruitus cõcedi põt ſeparatim: ſ; electio debet eſſe cõis, ut hic dicit. & ꝟ. ea. c. j. Sed cũ Gratianus intelligat hoc c. quod cõſenſus laicorum hic requirebaẽ: quare ergo dicit ſubſcripta relatione, cũ laici nõ ſubſcribant 5 videẽ tamen quod ſubſcribãt: ut vij. q. j. eps de loco. & j. q. vj. ſi quis autem epiſcopatũ. Item ſubſcriptio nõ eſt de electione, ſed de ſolẽnitate: ut lxj. di. epiſcopus.

c Genuam. No. quod uocantur abſentes a Mediolano uſque ad Genuam, ſed non uſque ad xij. dietas, ut extra de elect. cum inter. Quid de hoc iuris ſit, dixi. vij. q. j. factus extra de elect. in Geneſi.

f Barbarica. Propter hoc uerbũ inducit magiſter ca. ut etiam conſenſus laicorum requiratur.

g Perdurare. Ar. quod non eſt conſenſus niſi duret, ut de pœ. di. j. diuortiũ. extra de uerb. ſig. nã & ego. ff.

Ioanni epiſcopo primæ a *Iuſtinianeæ* † *Illyricæ.*

Voluntas principis in ordinatione pontificis deſideratur.

CAN. IX.

QVia igitur ſuſcepta fratrum atq; coepiſcoporum relatio ad locũ uos ſacerdotij totius concilij b unito conſenſu, & sereniſsimi principis uoluntate declarat accerſiri, gratias ſaluatori noſtro magna cum exultatione retulimus: nos quoq; in perſona fraternitatis tuæ per omnia conſentimus: c atque omnipotẽtem Deum deprecamur, ut charitatem ueſtrã ſicut gratia ſua elegit, ita in omnibus ſua protectione cuſtodiat.

Item Gregorius Ioanni ſubdiacono.

Clerus, & populus pontificis electioni intererunt.

CAN. X.

QVãto apoſtolica ſedes ſua authoritate cunctis prælata conſtat eccleſijs, tanto inter multiplices curas, & illa nos ualde ſolicitat, ubi ad conſecrandum antiſtitem noſtrum expectatur arbitriũ. Defuncto igitur antiſtite Laurentio eccleſiæ Mediolanenſis archiepiſcopo, ſua nobis relatiõe clerus innotuit, in electione ſe filij noſtri Conſtantij diaconi ſui unanimiter cõſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio d ne aliquid, quod ad cautelam pertinet omittamus, idcirco huius ꝑcepti authoritate ſuffultum Genuam e te proficiſci neceſſe eſt: & quia illic multi Mediolanenſium coacti Barbarica f feritate conſiſtunt, eorum te uoluntates oportet conuocatis clericis in commune perſcrutari: & ſi nulla eos diuerſitas ab electionis unitate diſterminat: ſi quidem in prædicto filio noſtro Conſtantino omnium uoluntates atque cõſenſum perdurare g cognoſcis: tunc

Noĩatio an tribuat aliqđ ius noĩato.

4 Iſta ẽ fuit hic ſnĩa Hug. quã fouet Gofre. extra de trãſla. epiſco. ca. ij. Archi.

5 Vel eligant indignum, ſecũdũ Vin. & B. quod dic, ut no. extra de poſtu. bonæ. ij. i gl. ideo dicit, &c.

Abſentes unde uocantur ad electionẽ.

eum a proprijs epiſcopis ſicut antiquitatis mos exigit (cum noſtræ authoritatis aſſenſu, a ſolatiante & auxiliáte domino facias conſecrari: quatenus huiuſmodi ſeruata cõſuetudine & apoſtolica ſedes proprium uigorem retineat, & a ſe conceſſa alijs iura non minuat.

Item Gelaſius Papa Philippo & Geruntino † epiſcopis.

In electione epiſcopi populus debet adeſſe.

CAN. XI.

PLebs Diotrenſis data nobis petitione defleuit diu ſe ſine rectoris proprij gubernatione diſpergi: ac (ſicut aſſeritur) is qui a uobis iam probatus dicitur, a paucis & tenuibus b putatur electus cum ad uos pertineat uniuerſos aſsidua admonitione cõpellere, ut oẽs in unum quem dignum ſacerdotio uiderint, & ſine aliqua reprehenſione, cõſentiant. Et ideo fratres chariſsimi diuerſos ex omnibus c ſæpe dicti loci parochijs, & presbyteros & diaconos, & uniuerſam turbã d uos oportet ſæpius conuocare: quatenus non prout cuilibet libuerit, ſed cõcordãtibus animis talẽ uobis admonentibus e ſibi quærant ſola diuinitatis attẽtione perſonam, quam nulla contrarietas a cõſtitutis poſſit reuocare reſcriptis.

Item Stephanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Romano Archiepiſcopo Rauennati.

De eodem.

CAN. XII.

NOſſe tuam fraternitatem uolumus ad noſtras aures fore peruentũ Imolenſem f Epiſcopũ ab hac luce migraſſe: in cuius ſucceſſoris electione populi diuiſionem proueniſſe audiuimus. Quod quia ſæpe g contingere ſolet, quærentibus ſinguli quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, non adeo miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi ſolicitudinẽ, ut conuocato clero & populo h talis ibi eligatur per Dei miſericordiam, cui ſacri non obuient canones. Sacerdotum quippe eſt electio, & fidelis populi cõſenſus adhibendus eſt: quia docendus eſt populus, non ſequendus.

Itẽ Nicolaus Papa Io. Rauẽnati archiepiſcopo.

De eodem.

CAN. XIII.

EPiſcopos per Aemiliam i non conſecres, niſi poſt electionem uel conſenſum cleri & populi.

Item Pelagius Papa Iulio epo Grumentino.

De eodem.

CAN. XIIII.

LIteras charitatis tuę ſuſcepimus, quibus ſignificas Latinum diaconem tuũ ad epiſcopatum eccleſiæ Marcellianenſis a clero & omnibus, qui illic conueniunt, poſtulari. Hoc itaq; dicimus, ut ſi omnes k eum eligunt, & uis l eum concedere, gratum nobis eſſe cognoſce, & ſi poteſt ante diem ſanctum feſtinet occurrere, ut uel ſabbatho ipſo noctis magnæ poſt baptiſmum cum Dei gratia ualeat ordinari.

---

de in rẽ uer. ſi pro pær re. §. uerſum.

a Aſſenſu. Hic habes quod Papa confirmat electionẽ metropolita. & ut dixi ſupra c. proxi.

b PLebs. Et tenuib⁹, id eſt, modicæ authoritatis. & ſic non tantum numerus, ſed etiam authoritas eligentium conſideratur. ar. xix. di. in canonicis. Arg. cõtra extra de electionn. dudum.

c Ex omnibus. ergo in electione epiſcopi totus clerus ciuitatis intererit: ut hic, & ĩ. e. obeũtibus. & vi j. q j. licet. ſed uerũ eſt qđ intererunt ad conſentiendum, nõ ad eligendum. uel intererunt, ſi eſt conſuetudo longa, extra de cau. poſ. & pprie. cũ eccleſia.

d Turbam. Hoc c. & omnia quæ dicunt laicos uocari ad electionem, intelligit H. de patronis. Dic ut ſ. in prin. huius diſt.

e Admonentibus. Ergo patet hic qđ uiſitator non eligit, ut dixi lxj. diſt. obitum.

f NOſſe. Imolenſem. tũ tempore Stephani non erat Imola ſedes epiſcopalis: ſ; iuxta in caſtro ſancti Caſsiani. ⸗ & ſic eſt arg. quod nõ uitiat reſcriptũ, licet quis nominetur epiſcopus, non nomine cathedræ. ſed ideo hoc fecit quia locus ille celebrior erat.

g Sæpe. ĩ. ea. c. ulti. & ĩ. viij. q. j. nec nouum.

h Clero & populo. Et nota uerbũ ſemel hic poſitum æquiuoce poni. ſic xxviij. diſt. presbyterum.

i EPiſcopos per Aemiliam. Aemilia dicitur a Rauenna uſque ad Placentiam.

† Alias Gerũtio.

Electioni epi, qui debent. intereſſe.

⸗ Tẽpore Imperatoris Friderichi antiq & Ottõis quarti eps Imolenſis appellabatur eps Corneliẽ. Sic uidi cõtineri i priuilegio pdicti Ottonis, qđ eſt ipſius epi Imolen. & eccleſia uocabaẽ eccleſia Cornel Arc.

k LIteras. Oẽs Hic colligitur, quod oẽs conſentire debent in poſtulatione extra nei, ut dixi ſ. lxj. diſt. nullus. & ideo dicit decret. quod poſtulatio non admittitur in diſcordia, ut extra de poſtula. præla. bonæ. quod tamen uerũ eſt ſecũdum diſtinctionem eius quod legitur extra de elect. ſcriptum eſt.

l Et uis. Hic habes, quod clericus alterius epi eſt poſtulãdus: ut lxj. diſ. §. ſed aliud. in cap. Oſius. & laicus etiam eſt poſtulandus, ut ibi dicitur. & illegitimus. ut extra de electi. innotuit. Itẽ hic habes, quod epiſcopus nõ cogitur date poſtulatum, ut lxxxv. diſtin. Florentinum. Nemo enim cogitur emãcipare filium ſuũ, ut inſtitut. quibus mo. ius pa. pot. ſolui. §. ulti. Sed pone quod eligatur talis clericus, & epiſcopus eius poſtea nõ conſentiat: nũquid iſti ſunt priuati electione, quia elegerunt eũ, quem non poterant habere? uel nunquid conſenſus illius à quo erat poſtulandus, confirmet electionem? arg quod nõ confirmat, extra. e. auditis. Argumẽ. quod ſic, extra e. quod ſicut. & extra de iure pat. cura paſtoralis. Ad hoc dico, qđ ſi eligitur in poſtulandum, ⸗ bene tenet talis electio, ut extra de renunc. poſt tranſlationem. Vel dic quod ſi elegerunt eo propoſito ut ſtatim debeat tenere electio, non ratificatur per ſequentẽ conſenſum illius, à quo eſſet poſtulandus. Si uero ſciebant electionem per ſe inualidam

Electio uel poſtulatio de clerico alteri ſubdito facta an ualeat.

⸗ Idem ſi ſimpliciter eligitur, ut ſatis patet ⸗6. di. dilectiõ. & extra de ele. eccleſia. ij. & extra lib. vj. eo. tit. ca. quam ſit.

dam eſſe ſed ſperabant quod dominus Papa eam ratam haberet, tunc ratificatione domini Papæ confirmatur. ſic ix.q.ij. Lugdunenſis. Similem diſtinctionem facit lex ff. de ſolu. l. ſi quis offerenti. Vel dic quod non eſt inconueniens, ſi clericus alienus eligatur: quia talis primo debet eligi, & poſtea poſtulari, ut dixi lxj. diſt. c. Oſius. §. ſed aliud. Itē obijcitur: cum clericus contradicēte epiſcopo poſſit fieri monach[9]: ut xix. q. ij. ca. j. ergo multo fortius pōt promoueri ad epiſcopale regimē cum ille tranſeat pro priuata utilitate, iſte pro cōmuni, quæ præiudicat priuatæ: ut vij. qō. j. ſcias. & viij. q. j. in ſcripturis extra de poſtu. bonæ. j. Reſpō. monachus. trāſit ad locum deiectionis, ubi nulla præſumitur ambitio: hic uero præſumitur ambitio ex eo, qđ nollen: e epiſcopo ultro ſe ingerit, qui potius trahi deberet: ut viij. q. j. ſciendū. 1 male tamē facit epiſcopus, ſi eū, abſq; iuſtitia negat: ut vij. q. j. omnis qui. & per ſuperiorem cogi poteſt. ar. extra de iure patrona. nullus.

a Principali. Ex c. iſto & ſeq. dicit H. patronū debere eligere cū alijs in eccleſia cōuētuali. Alij dicūt quod eccleſia epiſcopalis nō habet patronum.

b Principis. Sed quare petebatur illud ab Imperatore? qa forte iſti curiales erant: uel forte patronus erat. Et ita eſt ar. qđ patronus non tantum prælatum, ſed etiam ſubdiaconū & diaconum poteſt inſtituere. ar. xviij. q. ij. Eleutherius xvj. q. ij. ſi qs epiſcoporū. in authent. de ſan. epiſ. §. ſi quis oratorij domū. colla. ix. & extra de ſi. preſ. ex trāſmiſſa. Dum tamen hoc fiat cum conſenſu prælati, ut extra co. tit.

1 Ecc. ēpatum. j. q. 6. ſicut. C. de epi. & cle. ſi quēquam ſecundū Io. de Fā. qui ſequitur hæc oia ſupra dicta.

[redacted]

Patronus utrum inſtituere poſsit.

Idem Laurentio epiſcopo Centumcellenſi.

Sacra principis authoritas ordinandis eſt neceſſaria.

CAN. XV.

PRincipali [a] deuotiſſimorum militū, qui illic in ciuitate Centumcellenſi conſiſtunt relatione ad nos directa, ſacram epiſtolam inſinuant ſe clementiſsimi Principis [b] impetraſſe, qui eis presbyterum diaconem & ſubdiaconem fieri debere pręcepit. Ideo hortamur dilectionē tuam, ut perſonas ipſas uideas, & diligenter requiras, ne aliquid cōtra canones commiſiſſent: & ſi eas inculpabiles repereris, & uitæ ipſorum laudabile teſtimonium uideris, ueniente mediana [g] ſeptimana paſchæ (ſi dominus uoluerit, & ſi uixerimus [d]) unumquenq; per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

Item Leo quartus Lothario & Lodouico Auguſtis.

Papa rogat Auguſtum, ut Reatinam eccleſiam cuidā electo dignetur concedere.

CAN. XVI.

REatina [c] eccleſia, quæ per tot temporum ſpatia paſtoralibus curis deſtituta conſtitit, dignum eſt, ut brachio amplitudinis ueſtræ ſubleuetur, ac gubernationis regimine protegatur. Vnde ſalutationis alloquio præmiſſo ueſtram manſuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem eccleſiam ad regendum concedere dignemini, ut ueſtra licentia [f] accepta [g] ibidem Deo adiuuante eum conſecrare ualeamus epiſcopum. Sin autem in prædicta eccleſia nolueritis ut præficiatur epiſcopus, Tuſculanam eccleſiam, quæ uiduata exiſtit, illi ueſtra ſerenitas dignetur concedere, ut conſecratus à noſtro præſulatu, Deo omnipotēti ueſtroq; imperio grates [h] peragere ualeat.

Item Ritæ comitiſſæ.

Regio præcepto ab apoſtolico Colonus Reatinæ eccleſiæ ordinatur epiſcopus.

CAN. XVII.

NObis dominus Imperator [i] & imperatrix per ſuas epiſtolas dixerunt, ut Colonum in Reatina eccleſia, quæ paſtoris officio per longa iā tempora deſtituta uidebatur, epiſcopū facere deberemus: ſicut & fecimus.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

Imperatoris epiſtola ī electionis confirmatione deſideratur.

CAN. XVIII.

LEctis ſagacitatis ueſtræ apicibus, qui defuncto eccleſiæ Reatinæ antiſtite, clerum & plebem eiuſdem elegiſſe ſibi futurum antiſtitem, & à nobis conſecrandum ueſtro ſtudio directum eſſe, ne ipſa eccleſia diu [k] ſine ꝓprio conſtet paſtore, fatebantur. Nos de obitu prioris do-

propoſuit. Sed uerius credo hoc ſpectare ad ipſum 2 prælatum, ut ipſe poſsit miniſtros præficere, quos uelit: ut extra de iure patro. poſtulaſti. Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decretal. extra de iure patronatus nobis. B.

g Mediana ſeptimana. ſ. cum cantatur, ſitientes. Io.

d Si uixerimus. Si habes uixeritis, planum eſt. ſi habes uixerimus, eſt ar. quod mandatū & præceptū morte mandātis re integra. ſoluit. extra de offic. deleg. gratum. Io.

c REatina. hoc cap. & duo ſequentia loquuntur in eadem materia.

f Licentia. Conſenſus principis ē requirēdus electione celebrata, ut extra de elect. quod ſicut. niſi aliud ſuadeat ſcādalum, extra eo. qa uel pſcripta conſuetudo 4 ut extra de iure patronatus. nobis.

g Accepta. decima ſexta, quæſtione ſeptima. decreuim[9].

h Grates. Spirituales non carnales. prima, quæſtione prima. filium hoc enim eēt ſimonia: ut prima, quæſtione prima. ſunt nōnulli. & quæſtione ſecūda. ſicut. Imo uidetur quod non ſit ſimonia, dūmodo ex poſtfacto mere ſine aliqua ambitione petētis. j. quæſt. ij. ſicut epiſcopum.

i NObis dominus Impator. ex humilitate hoc fecit, cū ipſe ſit filius eccleſiæ, ut nonageſimaſexta diſtinctione. ſi Imperator.

k LEctis. Diu. id eſt, ultra tres menſes, ut l. diſtī. poſtq̄. niſi cauſa neceſsitatis, 5 ut lxxv. diſt. quoniam. & vij. quæſtio. j. cōſtitutum. Et ita reſtringit quandoque uaga ſignificatio alicuius uerbi, ut lxxv. diſtinctione de perſona.

2 Iſtã ſententiã ſequitur H. xvj. q. vij. decernimus. ubi dixit: no credo, ꝙ patronus debet eligere, niſi prælatū, uel intereſſe electioni, niſi p̄lati. Arch.

3 De hoc j. xiij. q. j. c. ul. dic ut ibi.

Principis cōſenſus eſt electione celebrata req̄rendus.

4 Idē notatū ē ī. ea. in ſumma. dic ꝙ i[9] eligēdi ī collegiata eccleſia non cadit in laicū, ſecus ī parochia. xvj. q. j. in parochia. & q. vij. decernimus. Arc.

5 Ad hoc s. lxj. diſ. Oſius. & c. bene. & ibi ď hoc extra de electione. ꝓ defectu.

lentes, nunc ipſum electū unanimitate, & canonica ipſius eccleſiæ electione, ut mandaſtis, tam citiſſimè ordinare omiſimus (eò quòd imperialem nobis, ut mos eſt) abſolutionis minimè detulerit epiſtolā: pro qua ſcilicet re ambiguum eſt nobis. Ideo uoluntati ueſtræ in hoc parere diſtulimus, ne auguſtalis animus duriſsimè hoc quocunque modo perciperet. Sed ſcientes eccleſiam Dei ſine proprio diu paſtore non debere conſiſtere, gloriæ ueſtræ mandamus (quoniam aliter nos agere non debuimus) ut à ueſtra ſolertia imperiali (ut priſca conſuetudo dictat) percepta licentia, & nobis quemadmodum uos ſcire credimus, imperatoria directa epiſtola, tunc uoluntati ueſtræ de hoc parebimus, eundemq́; electum domino adiuuante conſecrabimus: quod chariſsime fili, moleſtè nullo modo ſuſcipias.

Item Leo Papa.

Clericorum, & ciuium uoluntate, metropolitanus eſt ordinandus.

CAN. XIX.

METropolitano defuncto, cùm in loco eius alius fuerit ſubrogandus, prouinciales epiſcopi ad ciuitatem metropolim [a] conuenire debent: ut omnium clericorum atque ciuium, uoluntate diſcuſſa, ex presbyteris [b] eiuſdem eccleſiæ, uel diaconibus [c] optimus [d] ordinetur.

Item Iſidorus in libro Officiorum.

Cum clero, & populo, archipresbyteri fiat electio.

CAN. XX.

SI in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus quàm citius proficiſcatur [e] illuc: & cum clericis & populis ipſius plebis electionem faciat, quatenus dignus paſtor domui Dei conſtituatur: & dū ordinatur, eius prouidentia ipſa plebs cuſtodiatur.

Item ex geſtis Romanorum pontificum.

Electus in Romanum pontificem nō ordinetur, niſi eius decretum Imperatori primùm præſentetur.

CAN. XXI.

AGatho natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes epiſcopus Portuenſis dominico die octauo paſche in eccleſia ſanctæ Sophiæ publicas miſſas coram principe & patriarcha Latinè celebrauit. Hic ſuſcepit ab illo diualem, id eſt, regiam epiſtolam ſecundùm ſuam poſtulationem, per quam releuata eſt quantitas pecuniæ, quæ ſolita [f] erat dari pro ordinatione pontificis facienda: ſic tamen, ut ſi contigerit poſt eius tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, niſi prius decretum generale introducatur in regiam urbem ſecundùm antiquā conſuetudinem: ut cum eorum conſcientia & iuſsione debeat ordinatio proſperari. Item Vitalianus natione Signenſis direxit reſponſales ſuos, cum ſynodica epiſtola iuxta conſuetudinem in regiam Vrbem apud pijſsimos principes, ſignificans de ordinatione ſua.

Item ex hiſtoria eccleſiaſtica.

Imperator ius habet eligendi pontificem.

CAN. XXII.

ADrianus Papa Romam uenire Carolum regem ad defendendas [g] res eccleſiæ poſtulauit. Carolus uerò Romam ueniens, Papam obſedit: ibique relicto exercitu, in ſancta reſurrectione ab

a METropolitano. Ad ciuitatē metropolim. ibi.n. cōſecrādus eſt metropolitanus: ut lj. di. qui in aliquo. Et eſt argu. hic quod prouinciales epiſcopi intererunt electioni metropolitani. 1 ut ſ. ca. Valentinianus.

b Ex presbyteris. presbyterum præmittit. qui enim prior ē in ordine, erit prior ī electione. 2 lxxv. diſt. c. ulti. & lxj. diſtinc. ſtatuimus. Vnde hæc dictio uel, nō dat illis optionem ſic uel ſic eligēdi: ſed ordo uerborū oſtendit quo ordine debeant eligere. ſic j. de conſe. diſtinct. ij. in Chriſto. ij. & optime hoc dicitur ff. ad Trebel. l. hæredes. in fine.

c Vel diaconibus. Hodie ex ſubdiaconibus pōt eligi. extra de ætate & quali. à multis.

d Optimus. Simile in aut. de monachis. §. ordinationem. co. j. Sed quis dicetur optimus? qui & principalē locū tenet. Quod enim per ſuperabundantiam dicitur, uni ſoli conuenit, ut ff. de uerb. obliga. ubi autem nō apparet. j reſp. ff. de ædil. edic. l. ſi quis uēditor. §. ulti. qualiter iſtud ītelligatur, iuenies viij. q. j. licet.

e SI in plebib9. Proficiſcat̄. ſpeciali authoritate epiſcopi, alias nō liceret: 3 ut extra de offic. archidia. cum ſatis. niſi hoc habeat de conſuetudine præſcripta. & ſic intelligo extra de exceſ. prę lat. ad hoc. & extra de ap. bonæ. & extra de inſti. cum ueniſſent. Quid tamē de hoc iuris ſit dixi xxv. diſtinct. perlectis.

f AGatho. Que ſolita. Quilibet. n. epiſcopus dare conſueuit aliqd Imperatori in electione ſua, ut infra eadē. quia dum modo reditus epiſcopales excederent duas libras auri, ut in authen. de ſanct. epiſ. §. iiij. & forte tunc cū mos erat, crimen non erat. 4 ut xxxij. q. iiij. obijciunt. Sꝫ nonne Imperator commiſit ſimoniā relaxādo illud ius ſub hac conditione, ut cōſenſus eius requiratur in electione? Sed dic quod nō, qa prius utrunq́; i9 habuit: unde modo alterū potuit 5 remittere. Ideo autē petijt à Papa hāc cōſuetudinem tolli, quia cōtinebat ſpeciem mali: ut j. q. j. emendari.

g ADrian9. Defendēdas. ad hoc tenent̄ omnes principes: ut xxiij. qō. v. principes. Et ſi nolent eā defendere, poſſunt excommunicari. xxiij. q. v. adminiſtratores.

Patritia

1 Facit ad hoc xlij. di. ca. j.

2 Id eſt, ut pri9 eligat. ar. ad hoc lxiiij. di. epiſcoporum. ſecundum. Laur.

Quod per ſuperabūdantiā dicitur, uni ſoli conuenit.

3 Ar. opt. xcliij. diſ. c. ul. in fi. decre. hic alle. cū ſatis. n ō pbat: quoniam loqtur in cōmiſsione curæ animarū hoc aūt c. ſi in plebib9 loquit̄ de cuſtodia uacantis eccleſiæ qd' dic ut no. xvj. q. vij. ca. nullo. Archid.

4 Ad hoc facit qd' notāt. Io. B. & H. extra de ſimo. ſuā. & j. ca. quia

5 Ad hoc adde qd' leg. & no. extra de rer. do. cō ſtitutus.

Adriano Papa Romæ honorificè ſuſcept⁹ eſt. Poſt ſanctam reſurrectionem reuerſus Papiã, cepit deſiderium regẽ deinde Romam reuerſus conſtituit ibi ſynodum cum Adriano Papa in patriarchatu Lateranenſi, in eccleſia ſancti Saluatoris: quæ ſynodus celebrata eſt à cliij. epiſcopis religioſis, & abbatibus. Adrianus autem Papa cum uniuerſa ſynodo tradiderũt Carolo ius & poteſtatẽ eligendi pontificem, & ordinandi apoſtolicam ſedem dignitatẽ quoq; patritiatus a ei cõceſſerunt.

Inſuper archiepiſcopos & epiſcopos per ſingulas b prouincias ab eo inueſtituram accipere diffiniuit, ut niſi à rege laudetur, & inueſtiatur epiſcopus, à nemine conſecretur. Et quicunq; contra hoc decretum ageret, anathematis uinculo eum innodauit: & niſi reſipiſceret, bona eius publicari c præcepit.

Item Leo Papa.

Electio Romani pontificis ad imperatorem pertinet Imperatoris.

CAN. XXIII.

IN ſynodo congregata Romæ in eccleſia ſancti Saluatoris ad exemplum beati Adriani apoſtolicæ ſedis antiſtitis, qui domino Carolo uictorioſiſsimo regi Francorum ac Longobardorum patritiatus dignitatem, ac ordinationem apoſtolicæ ſedis & inueſtituram epiſcoporũ cõceſsit. Ego quoq; Leo ſeruus ſeruorum Dei epiſcopus cum toto clero ac Romano populo cõſtituimus, & confirmamus, d & corroboramus, & per noſtram apoſtolicam authoritatem concedimus atq; largimur domino Ottoni primo e † regi Theutonicorum, eiusque ſucceſſoribus huius regni Italiæ in perpetuũ facultatem eligendi ſucceſſorem, f atque ſummæ ſedis apoſtolicæ pontificẽ ordinandi: ac per hoc g archiepiſcopos ſeu epiſcopos ut ipſi ab eo inueſtituram accipiant & conſecrationem, unde debent: exceptis his, quos Imperator pontificibus & archiepiſcopis conceſsit: h & ut nemo deinceps cuiuſcunq; dignitatis, uel religionis, eligendi, uel patritium uel pontificem ſummæ ſedis apoſtolicæ, aut quemcunq; epiſcopũ ordinandi habeat facultatem abſq; conſenſu ipſius Imperatoris. Quod tamẽ fiat abſq; omni pecunia: & ut ipſe ſit patritius i & Rex. Quòd ſi a clero & populo quis eligatur epiſcopus, niſi à ſupradicto rege laudetur, & inueſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc apoſtolicam k authoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi ſubiacere decernimus: & niſi reſipuerit, irreuocabili exilio l puniri, uel ultimis ſupplicijs affici. m

Item Gregorius.

Præcepto principũ maximo remittitur, quod abſque authoritate apoſtolica ordinatur.

a Patritiatus. Vt puniret crimina. & ſecundum hoc poteſt intelligi ij. quæſtione vj. omnis oppreſſus. Et ita iudex eccleſiaſticus alij poteſt committere cauſam ſanguinis. Vel intellige quod eſt aduocatus Romæ, ut extra de elec. uenerabilem.

b Per ſingulas. Ergo in Frãcia & in Hiſpania un⁹ ẽ enim Imperator, ut vij. q. j. in apibus. quod cõcedo niſi probent ſe exemptos ab imperatore, ut xxiij. q. viij. c. ſi. in morte. §. ecce. Vnde adhuc de capite ſuo dabunt tributum Imperatori oẽs, cum non probent ſe exẽptos ab Imperatore, ut ff. de cenſi. l. ult. Si. n. dicunt ſe nõ ſubeſſe Romano Imperio, per conſequens dicunt ſe nõ habere aliquid proprij: ut ĩ. diſtin. j ius. Quiritũ fateamur. ergo Imperatorẽ eſſe dominum mũdi: ut ff. ad legem Rhod. deprecatio. Obſtat qd' Reges Hiſpaniæ cum non ſubeſſent Imperio, regnum ab hoſtium faucibus eruerunt.

c Publicari. Hic eccleſia publicat bona laicorum, & quandoq; deponit laicos à dignitatibus. xxxij. quæſ. v. præceptum. in fin. Vel dic quod hic docet eccleſia, qd fieri debeat. ſic xxiiij. q. iij. de illicita. & v. q. ult. delatori.

d IN ſynodo. Cõfirmamus. Argumentũ quod idem poteſt dare, & confirmare xxiij. diſtinct. in nomine. & extra de elec. cum inter. ar. contra extra de ſi. de inſtru. ca. inter dilectos. Dic qđ non pōt eodẽ reſpectu, ſed diuerſis, ut in dicto c. cum inter. & ff. de iu. om. iu. qa. quandoque etiam dicitur dare, id eſt, datum oſtendere, ut xxiij. quæſt. v. ca. remittunt. §. hinc notãdũ. ff. de teſta. heredes. §. ſi qd.

e Primo. Nõ dicas primo Regi, ſed primo Ottoni, id eſt, ante quem nullus alius fuit. ſic extra de uerborũ ſignifi. Ioſeph. & ff. de uerb. ſigni. proximus.

f Succeſſorem. Hoc ſpeciale fuit contra id viij. q. j. Moyſes. ſic vij. q. j. petiſti. Hic patet quod maximã habet poteſtatem Papa circa Imperiũ. Sed dic quod tantum in Italia permittit ei ſacere ſucceſſorem.

g Ac per hoc quaſi dicat, ex quo in Romana eccleſia hoc permittit: ergo & in minorib⁹. Et eſt ar. quod idẽ iuris eſt in mẽbris quod in capite, ut xvj. q. ij. c. j. xij. q. ij. cognouimus. & q. j. præcipimus. & j. q. iij. ſi quis epiſcopus. xxiij. q. j. rogamus.

h Conceſsit. uidetur ergo quod Imperator poſsit daſ priuilegiũ libertatis. ut extra de reſti. in inte. auditis.

i Sit patritius. Et ſic papa dat hic gladij poteſtatẽ, cuius tamẽ exercitiũ ipſe nõ habet. Io. extra de elect. ſuffraganeis. B.

k Apoſtolicã. Sed nunquid papa poſſet ei poteſtatẽ dare, ut deponeret, ipſum? ſic ĩ hæreſi, & de cõſenſu cardinaliũ: imo in omnibus ſe pōt ſubijcere ei, ut ij. q. vij. nos ſi.

l Exilio. Not. eccleſiã poſſe aliquẽ mittere in exiliũ: ut iiij. q. iij hi qui.

m Affici. Cũ hæc priuilegia fuerint oĩbus ſucceſſorib⁹ data, quare nõ utũtur eis? Reſpon. qa Imparatores eis renũtiauerũt, ut ĩ. e. c. tibi. Itẽ quia per abuſum ea pdiderunt: ut ĩ. e. c. quia ſancta. §. uerũ. Itẽ quia ex cauſa fuerunt eis conceſſa. unde ceſſante cauſa, ipſa ceſſauerũt, ut j. q. vij. qđ p remedio. Nec obſt. quod hic dicitur

Index eccleſiaſtic⁹ cãm ſanguinis alij cõmittere põt.

Vnus ẽ Sol. intelligitur p ſingulas prouĩcias ſui imperij, [redacted]

Iſtã gl. ſequũtur Cy. Bart. Bal. Sali. & Iaſ. in l. j. col. ij. C. de ſum. Trin.

Adde [redacted] Lbottes. i [redacted] bata [redacted] gl. & etiã ibi ponit Andr. de Iſer. Item [redacted] hoc ad de cõcor.

in apoſti. ad Iaſo. in l. j. C. de ſum. Tri. Idẽ de rege Hiſpaniæ gl. magna ad fi. in ca. & ſi neceſſe. đ donat. inter uir. & uxo. Pañ. c. uenerabilem. co. ix. de electio. Iaſ. l. id quod apud hoſtes. đ le. j [redacted]

Ibi. n. diſtinguitur utrum eẽt ibi donatiuum uel cõfirmatiuum: nã nõ pōt donare, ſi iam donatum erat: ut in hac decr. in fi. Inſtitu. de don. circa finẽ. Nec idem dare & cõfirmare ſimul & ſemel, niſi oſtẽdatur conceſsio principalis primo. ff. de iuriſ. om. iud. l. & quia. Archi.

Primo. Scilicet magno filio Hẽrici aucupis, ĩ quo Caroli magni ſtirpe finita, reuixit occidẽtis imperiũ.

Papa dat gladij poteſtatem.

Imperatores multa pdiderunt priuilegia

de ſucceſſoribus: quia hoc intelligendum eſt de illis ſucceſſoribus qui hoc impetrare poſsint, ut xxiij. diſ. in nomine.

a Salonitanæ. Iuſsiſſent. Ar. quod authoritas maioris excuſat, ut xiiij. quæſtione v. dixit. xxviij. diſtinct. diaconi. xxiij. qõ. v. miles. Argu. contra xij. q. ij. quicunq;. xvj. quæſtione prima, in canonibus Ioan. Sol. in malo nulli eſt obediendũ, nec aliquis excuſatur, ut xj. qõ. iij. ſi dominus. B.

b Sub excommunicationis. Ex hoc uidetur quod per talia uerba fiat excommunicatio, cũ ſic dicitur, præcipio tibi hoc ſub pœna excommunicationis. Et eſt argument. ad idem extra de eo qui ord. fur. rece. c. j. Argu. contra extra de iure patrona. relatũ. In fi. & de ſagittarijs. ca. uno. ubi de hoc. H. dicit quod ſi talis probibitio fiat à canone, non fit excõicatio per illa uerba: ut xxx. diſt. per totum. ſecus ſi ab homine a quia canon mitius agit quã homo: ut xxvj. qõ. vij. alligant. & ff. de arbi. Celſus. Alij dicũt, quod refert an diſfiniendo illa uerba proferant: ut tunc per ea fiat excommunicatio: an conſtituẽdo ius, & tũc non fiat excõmunicatio per illa uerba. Sed hæc ueritas eſt, qd illa uerba non habentuim ſententiæ, ſed tantũ cõminationis: ut C. cõmina. epiſtolas. per totum. Hoc autem ſcias quod ſub conditione poteſt quis excommunicari: & taliter hic intelligo latam ſententiã. . . nuc exiſtente conditione ligat excõmunicatio, & non prius: & tamen a tali excommunicatione poteſt appellari: licet. H contrariũ ſcripſerit, ut extra de ap. præterea. ij. & hoc i leo, quia excommunicatio tunc non trahit ſecum ſuam executionem: quia non cedit nec uenit dies ante exiſtentem conditionẽ: ut ff. de uer. ſigni. cedere. Sed quid ſi excommunicans moritur priuſquã exiſtat cõditio? tũc dico excõmunicatũ, quando extat conditio: & ita aliquis excõmunicatur à mortuo: ʒ Verum aũt cõditione exiſtente intelligatur retro fuiſſe excõmunicatus per id quod legitur ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. & ff. de manumi. teſta. Neratius. Vel tantum a tempore conditionis extantis, per id quod eſt ff. de ædil. edic. bouẽ. §. ſi ſub conditione. diſputationi relinquo. Io. Ego credo quòd à die exiſtentis conditionis per decre illã, præterea. extra de appella. B.

ɛ Prius in atrocioribus quo ad qd, ut no. lxxxvj. diſ. an putatis.

Obediendum non eſt alicui in malo.

Excõicatio an feratur per [illegible] pœna [illegible] cõicationis.

a Quia tunc eſt ligatus: ut hic, & extra de appe. præter ea. & de eo q fur. ord. rece. c. j. ſecundum Lau. qui hic ſequitẽ hanc ſententiã. Hugo.

ʇ Alias pietatis cã eorũ.

Excõicari põt qs ſub conditione.

Excõicatur quis à mortuo.

ʒ Ar. cõtra 27. q. 1. ca. 2. in princi.

CAN. XXIIII.

Salonitanæ ciuitatis episcopus me neſciẽte ac reſponſali meo ordinatus eſt: & facta eſt res, quæ ſub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens ad eundem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus eſt, protinus miſi, ut omnino miſſarum ſolennia celebrare nullo modo præſumeret, niſi prius à ſereniſſimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi iuſsiſſent: a quod ei ſub excõmunicationis b interpoſitione mandaui. Qui contempto me atque deſpecto: in audacia quorũdam ſecularium hominum (quibus denudata ſua eccleſia, præmia multa præbere dicitur) nunc uſque miſſas facere præſumit: atque ad me uenire ſecundùm iuſſionem dominorũ noluit. Ego autem præceptioni pietatis ʇ eorum obediens, c ait eidem Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt: hoc quòd in ordinatione ſua me, uel reſponſalem meum prætermittere præſumpſit, ita ex corde relaxaui, d ac ſi me e authore fuerit ordinatus. Alia uerò illius peruerſa, ſcilicet mala corporalia quæ cognoui: f uel quia cum pecunia eſt electus: uel quòd excõmunicatus miſſas facere præſumpſit: propter Deũ irrequiſita præterire non poſſum. Et ſi ad me uenire diu diſtulerit, exercere in eo diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

Item ex concilio Toletano.

In electione epiſcoporũ, principis deſideratur aſſenſus.

CAN. XXV.

Cum longè lateque diffuſo tractu terrarum commeantium impeditur celeritas nuntiorũ, quò aut nequeat regibus audiẽtibus decedẽtis præſulis tranſitus notificari: aut de ſucceſſore morientis epiſcopi libera principis electio expectari naſcitur ſæpe aut noſtro ordini de relatione talium difficultas, aut regiæ poteſtatis, g dum conſultum ueſtrum ſubrogandis pontificibus ſuſtinet, numeroſa neceſsitas. Vnde placuit omnibus põtificibus Hiſpaniæ atq; Galliciæ, h ut ſaluo priuilegio i uniuſcuiuſq; prouinciæ licitum maneat k deinceps Toletano pontifici quoſcunq; ʇ regalis poteſtas elegerit, & iã dicti Tole-

c Obediens. Hoc dicit ex humilitate, quia ei præcipere nõ poterat. H.

d Relaxaui. Not. epiſcopũ remittere poſſe, quæ ad ipſum ſpectant, non quæ ad Deũ. 4 ar. xxiij. q. iiij. ſi is q prælatus. Sed nonne quæ fiũt in perſonã epiſcopi, uel alterius prælati fiũt in contemptum eccleſiæ, & ideo in Deũ? utiq; ſʒ principaliter in prælatum. s. diſtinc. xlv. & qui emendat & xxiij. q. iiij. inter.

e Ac ſi me. Argu. qd' ratihabitio ſequẽs facit aliquid legitimũ quod ab initio factũ fuit illegitime. extra de iure patron. cura. xviij. q. ij. de monachis. ix. q. ij. Lugdunenſis.

f Cognoui. Per auditũ, ut ij. q. v. quãto. xxij. q. v. hoc uidetur. non tanquã iudex. ij. qõ. j. c. ſi peccauerit. §. quãdo.

g Cum longe. Poteſtatis. Nihil tamẽ hic Regi ſubtrahit: quia ſicut prius eligebat: ita & modo poſt priuilegiũ Toletano epiſcopo conceſſum. B.

h Atque Galliciæ. Numerat hic Galliciam Hiſpaniæ, cum tamẽ ſit pars eius, & ita pars cõnumeratur ſuo toti. ſic infra eadem, ego. & C. de excu. tuto. exactores. ubi dicitur, oneribus & tutelis.

ADDITIO. Cum tamẽ omnis tutela ſit onus. & ita ius non reſpicit talem connumerationem. Vel locutus eſt ſicut loquuntur peregrini. Vel nõ eſt pars eius ſecundum. Lau.

i Priuilegio. Id eſt iure. ſic ix. q. iij. ſaluo. 5 ff. quibus mod. pign. uel hypo. ſo. l. ſi debitor. §. j. Potius ergo onus quam ius primatiæ conceſſum fuit huic Toletano epiſcopo. cu. . n. Rex eligeret olim de cõſilio omnium epõrum, hoc conſilium conceditur ei hic.

k Maneat. Argu. propter loci & temporis difficultatem ele-

4 Eps [illegible] poſsit iniuriã ſibi [illegible] ad [illegible] gl. I ex. in l. ſi quis hoc. cum ſua authẽ. [illegible] ſan. ep [illegible]

[illegible] no. quod contentis aliquis [illegible] uo [illegible] ſuo.

: Subau. imo poti' cōcordat cū hic dr intra triū [redacted] cundū.

tem electionē fieri a quo nō debeat ſic extra de iu.patro. ſi uero. & xxiiij. qō.j.pudenda. xciij.diſt.iuxta.
a Epiſcopis eligere. id eſt, a rege electos cōſecrare.
b Intra. j. diſtinctio.xciij.iuxta. extra de iure patro.ſi uero. j. lxv. diſt.ſi quis contra.ſed nō eſt contra. :
c Et beati Grego. nō in hoc uolumine, niſi arg.ſ.ead. Agatho.
d Stephani. Supra eadem diſtinctione noſſe.

VOta. CASVS. Dicitur in hoc ca. quæ debeāt in electione cōcurrere,ſ.cōniuentia & conſenſus ciuiū, bona fama populi,maiorum laicorum arbitrium & uolunras,& electio clericorum & ſubſcriptio.

e Vota. Id eſt, conniuentia & conſenſus: ut ſ. diſt. xxiiij.epiſcopus.
f Ciuiū. non ruſticorū extra ciuitatē conſiſtentium.
g Honoratorum. ſcilicet maiorū de populo & clero.ſ. ea. Adrianus in fi.
h Arbitrium. ſ. diſtin. xxiij. c.j.& xxiiij.diſt.nullus.
i In ordinationibus. id eſt, electionibus.
k Ordinis conuentus. quia dicit ordo cerdonum, pelliparioꝝum uel alterius corporis.
l Et plebis. nomine plebis cenſentur illi qui nō ſunt collecti ad aliqđ corpus: faciendū de quo corpore habes ff.quod cuiuſque uniuer. l.j. & eſt ad hoc bonū ſimile. C.de epiſco. audien.l.iubemus.

Plebis nomine qui cēſentur.
2 De hoc leg. & uo. extra de exce. pla. dilecta. & per Inuo. extra de offi. ordi.

tani epiſcopi iudicium digno eſſe probauerit, in quibuslibet prouincijs,& in præcedentium ſedibus præficere præſules, & decedentibus epiſcopis a eligere ſucceſſores: ita tamen, ut quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuæ tempus intra b trium menſium ſpatiū metropolitani proprij præſentiam uiſurus accedat.

Electiones quoque ſummorum pontificum,atque aliorum infra præſulum quondam Imperatoribus præſentabantur: ſicut de electione beati Ambroſii & beati Gregorij c legitur. Quibus exemplis & præmiſsis authoritatibus liquido colligitur laicos nō excludendos ab electione,neq; principes eſſe reijciendos ab ordinatione eccleſiarum.Sed quod populus aut princeps iubetur electioni intereſſe, nō præcipitur aduocari ad electionem faciēdam,ſed ad conſenſum electioni adhibēdum.Sacerdotum enim (ut ī fine ſuperioris capituli Stephani d Papæ legitur) eſt electio, & fidelis populi eſt humiliter cōſentire. Deſiderium ergo plebis requiritur, ut clericorum electioni concordet. Tunc enim in eccleſia Dei rite præficietur antiſtes, cum populus pariter in eum acclamauerit, quem clerus communi uoto elegerit.

Vnde Celeſti. Papa ait.

Plebis non eſt eligere,ſed electioni conſentire.

CAN. XXVI.

CLeri plebisq; conſenſus & deſideriū requiratur. Itē Leo.j. †

De eodem.

CAN. XXVI.

VOta e ciuiū, f teſtimonia populorū, honoratorū g arbitrium, h electio clericorum, in ordinationibus i ſacerdotū cōſtituātur,& infra.

Per pacem & quietem ſacerdotes qui futuri ſunt poſtulentur:teneatur ſubſcriptio clericorum, honoratorum teſtimonium,ordinis cōuentus k & plebis. l

3 *Principibus uero atq; Imperatoribus electiones Romanorū pontificū, atq; aliorum epiſcoporū referendas, uſus & conſtitutio tradidit pro ſchiſmaticorum,atq; hæreticorum diſſenſionibus:quibus nonnunquā eccleſia Dei cōcuſſa periclitabatur:cōtra quos legibus m fideliſsimorū Imperatorum frequēter eccleſia munita legitur. Præſentabatur ergo electio clericorum principibus,ut eorū authoritate roborata nullus hæreticorum uel ſchiſmaticorū auderet cōtraire:& ut ipſi principes tanquā deuotiſsimi filij in eum conſentirent,quem ſibi in patrē eligi uiderent: ut & in oībus ſuffragatores exiſterēt: ſicut Valentinianus beato Ambroſio ſupra legitur dixiſſe. Noli timere,quia Deus qui te elegit ſemp te adiuuabit: & ego adiutor & defenſor tuus(ut meum ordinē decet) ſemp exiſtā.*

Vnde Stephanus Papa ſtatuit dicens.

Præſentibus legatis Imperatoris ordinetur pontifex Romanus. CAN. XXVII.

QVia ſancta Romana eccleſia, cuī deo authore præſidemus,a pluribus patitur uiolentias. Pontifice obeūte, quæ ob hoc inferuntur,quia abſq; imperiali notitia pōtificis fit electio & cōſecratio, nec canonico ritu & cōſuetudine ab Imperatore directi ſunt nūtij,qui uetent ſcandala fieri uolumus,ut cū inſtituēdus eſt pontifex, cōuenientibus epis & uniuerſo clero, eligat præſente n ſenatu & populo qui ordinandus eſt:& ſic ab oībus electus, pñtibus legatis imperialibus conſecretur: nullusque ſine periculo ſui iuramenta, o uel

m Legibus. xxiij. q.vij. c.j. & ij.& diſtin.viij. quo iure.
n QVia. Præſente. j. lxxix. diſt. nullus
o Iuramenta. Videtur ergo quod ante electionē non ſit præſtandum iuramentum de indēnitate eccleſiæ: ut viij.q.iij.Artaldus. & ſ. xxviij. diſt.

cum ab eccleſiarum Archidia.

† Epiſtola 87.

Iurandū ne eſt de indēnitate eccleſię ante electionē.

promiſsiones aliquas noua adinuentione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo: [a] ne uel eccleſia ſcandalizetur, & imperialis magnificentia minuatur.

4 *Verum, quia Imperatores quãdoq; modũ ſuũ ignorantes, non in numero conſentientium, ſed primi diſtribuẽtium. imo exterminãtiũ eſſe uoluerũt: frequenter ẽt in hæreticorum perfidiam prolapſi, catholicæ matris unitatẽ eccleſię impugnare conati ſunt: ideo ſanctorum patrũ ſtatuta aduerſus eos prodierunt, ut ſemet electioni non insererent: & quiſquis eorum ſuffragio eccleſiam obtineret, anathematis uinculo innodaretur: ſicut ſcriptura quoq; diuina dicit, quòd Ezechias diſsipauit excelſa,[b] et cõtriuit ſtatuas, et ſuccidit lucos, et fregit ſerpẽtẽ æneũ, quẽ fecit Moyſes. Videlicet, quia illũ ſerpentẽ Deus fieri iuſſerat, ne ſerpentina morte populus interiret: ideo[c] ipſe populus colere, & uenerari eũ cęperat. Et idcirco deſtruxit[d] iſte quod iubẽte Deo fecerat ille: ac per hoc magna authoritas iſta eſt habenda in eccleſia: ut ſi nõnulli ex prædeceſſoribus & maioribus noſtris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea uertũtur in errorem et ſuperſtitionem: ſine tarditate aliqua & cũ magna authoritate à poſteris deſtruantur.*[e]

Poſtremò præſentibus legatis Imperatorũ, et in cõſultis electiones Romanorũ pontificum legũtur celebratæ: & tandẽ ijdem Imperatores religioſo mẽtis affectu præfatis primi legijs renuntiauerũt, multa inſuper donaria eccleſiæ Dei conferentes.

Vnde Gre. iiij ſcribit.[f]

Inconſultis legatis Imperatoris Adrianus ad pontificatum eligitur.

CAN. XXIX.

CVm Adrianus ij. ad Romanum pontificatum ab eccleſia Dei genitricis dominæ noſtræ, quæ dicitur ad præſepe, traheretur[i] ad Lateranenſe patriarchium, certatim a populo, & clero & proceribꝰ deportatus eſt. Quod audientes miſsi Ludouici Imperatoris moleſte tulerunt, & indignati ſunt, quòd dum præſentes eſſent, non fuerunt inuitati, nec optatæ a ſe futuri præſulis electioni intereſſe meruerunt. Qui accepta ratione, quod nõ cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri tẽporis[g] profpectu hoc cõmiſſum fuerat, ne uidelicet legatos principũ in electione Romanorum præſulũ expectãdi mos per huiuſmodi fomitẽ inoleſceret: oẽm indignationẽ medullitus ſedauerunt, & ad ſalutandum[h] electum etiam ipſi humiliter acceſſerũt.

Item pactum conſtitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis pontificibus.

Electio Romanorũ pontificũ a Ludouico cõceditur Romanis.

diſtin. de Syracuſanæ. præſumeretur enim hæc id ꝯ facere, ut eligeretur. Dicũt tñ quidam, quod ſi eſt conſuetudo, quòd præſtetur, præſtari põt: & ſic intelligunt qđ dicitur hic in fine. Quid tamen iuris ſit de hoc, habes viij. quæſtio. iij. in ſumma.

Cõſuetudo an poſſit inducere ut aliquid recipiatur in ſpiritualibus.

a Conſuetudo. Per hoc uidetur ꝙ in ſpiritualib. ſeruanda ſit cõſuetudo in recipiendis muneribus: ut ſ. eadem. Agatho. & in auth. de ſan. epi. §. iiij. col. ix. & j. q. iij. quæſitum. & ix. q. iij. cõqueſtus. & extra de ſimo. ad apoſtolicã. Ar. contra extra de ſimo. cum in eccleſiæ. & ca. ſicut. Ad hoc dicunt quidam, quod licitum eſt aliquid petere in ſpiritualibus, ſed non pro ſpiritualibus, ut nõ petatur pro cõſecratione, ſed pro conſuetudine. Vel dic quod ſi conſuetudo illa pietatem continet, non põt peti: tamen ſuperior cogere poteſt ut ſeruetũ talis conſuetudo, ut dicit illa conſtitutio, ad apoſtolicam. Hu. tamen dicit quod illud referatur ad legatos Imperatoris, ut nõ aliud Romana eccleſia petat ab eis, quã ipſi ſoliti ſunt facere. ſcilicet ut Papa nõ cogat eos aliud iuramentum facere Papæ quã iuramẽtum fidelitatis, qđ Imperator conſueuit præſtare: ut j. e. tibi & hoc indicat illud uerbum, minuatur.

Quia hoc aſſertiue ponũt Ioan. B. & Hoſti. extra de ſimo. tuam & facit ad hoc ꝙ cõſuetudo facit non delictũ, qđ alias eſſet delictum. xxxij. q. 6. iiij. obijciunt. Ad idẽ habes arg. opti. extra de tẽpo. ord. c. 2. ibi uideas. Archidia.

4. Re. 18. a 2. Parali. 29.

b Excelſa. id eſt, templa idolorũ in excelſis poſita.

c Ideo. Quia iuſſu domini factus erat & quia eum reſpicientes liberabantur.

d Deſtruxit. Hic Ezechias commendatũ ex deſtructione imaginis, quæ erat occaſio ſuperſtitionis. Quare ergo Maſsilięſis epiſcopus condemnatur, qui deſtruxit imagines, in quibus populus idololatria cõmittebat: ut de conſecra. diſtinct. iij. perlatũ? Dic quod ſerpens iſte fuit tẽporalis ad ſanãdum uulnera. Vnde ceſſante cauſa ceſſare debuit effectus. Sed cauſa imaginũ perpetua eſt, ut habeatur ĩ eis memoria Dei.

Ezechiæ cõmendatio.

e Deſtruanũ. Arg ſucceſſores debere mutare facta & inſtituta prædeceſſorum etiam bona, ſi uiderint eſſe ea ꝑniciosa exemplo. xij. q. j. uidentes. xxxv q. j. cap. j. & xcvj. diſti. bene. in fi. diſ. lxviij. corepiſcopi. & extra de deci. ſuggeſtum. Vbi eſt argument. ꝙ priuilegium quod eſt exemplum mali, remouendum eſt. Inſtitut. ui bo. rapt. § ſed ne dum talia.

f [redacted]

Succeſſores ꝑdeceſſorum ſtatuta mutare poſſunt

i CVm Adrianus. Traheretur. Debet enim ire quaſi inuitus: ut argu. j. q. 6. vj. ſicut is. C. de epiſcõ. & cler. ſi quenquã. Sic enim appellantur quaſi proprio nomine: & qa portatur Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

g Temporis. No. quæ non ſunt mala, interdum debẽt omitti, ne ſint exẽplo pernicioſa: ut ſ. di. xxiij. in nomine. ſ. diſt. xxj. denique. xij. q. ij. liberti. ij. q. vij. accuſatio. & xxj. q. j. c. j. inſti. ui bon. rap. §. ſed ne dum talia.

h Et ad ſalutandum. Arg. eos conſenſiſſe electiõi, ex quo interfuerunt, & eũ ſalutauerunt & non

CAN. XXX.

EGo Lodouicus † Imperator Romanus Auguſtus ſtatuo & concedo per hoc pactum confirmationis [a] noſtræ tibi beato Petro principi Apoſtolorum, & per te uicario tuo domino Paſchali ſummo pōtifici, & ſucceſſoribus eius in perpetuū, ſicut à prædeceſſoribus ueſtris uſque nunc in ueſtra poteſtate, & ditione tenuiſtis, & diſpoſuiſtis Romanam ciuitatem cum ducatu ſuo & ſuburbanis atque uillicul[b] & omnibus & territorijs [c] eius montanis & maritimis litoribus & portubus, ſeu [d] cunctis ciuitatibus, caſtellis, oppidis, ac uillis in Tuſciæ partibus.

Idem: Quando diuina uocatione huius ſacratiſſimæ ſedis pontifex de hoc ſeculo migrauerit, [e] nullus ex regno noſtro aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet parte homo ſub noſtra poteſtate conſtitutus licentiam habeat contra Romanos, aut publicè, aut priuatim conueniendi aut electionem faciēdi, nulluſq; in ciuitatibus, aut in territorijs ad eccleſiæ beati Petri apoſtoli poteſtatem pertinentibus aliquod malum præterea facere præſumat: ſed liceat Romanis cum omni ueneratione & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo pontifici exhibere ſepulturam, & eum, quem diuina inſpiratione, & beati Petri interceſsione omnes Romani [f] uno conſilio atque una concordia, ſine aliqua promiſsione ad pontificatus ordinem elegerint, ſine aliqua ambiguitate atque contradictione more canonico conſecrare. Et dum conſecratus fuerit, legati ad nos, uel ad noſtros ſucceſſores Reges Francorū [g] dirigantur, qui inter nos & inter illū amicitiā, & charitatē, & pacem conſocient.

Itē Leo iiij. Lothario & Lodouico Auguſtis.

Electio & conſecratio Romani pontificis, non niſi iuſtè & canonice fiat.

PALEA.

INter nos et uos pacti ſerie ſtatutū eſt & cōfirmatum quòd electio, et cōſecratio futuri Romani pontificis, non niſi iuſtè & canonicè fieri debeat.

Idem.

Ab Imperatore uel nuntijs eius electioni Romani pōtificis nullum obſtaculum generetur.

PALEA. †

COnſtitutio primi Hērici, & primi Ottonis † cum Romanis pōtificibus, ut nullus miſſorū noſtrorū cuiuſcunq; impeditionis argumentū in electione Romani pontificis cōponere audeat, omnino prohibemus. Itē in electione Romanorū pōtificū, neque liber, neque ſeruus ad hoc uenire prēſumat, ut illis Romanis, quos ad hāc electionē per cōſtitutionē ſanctorū patrum antiqua admiſit cōſuetudo, faciat aliqđ impedimentū. Quòd ſi quis contra hāc noſtrā conſtitutionē pſumpſerit, exilio tradatur.

Item conſtitutio Ottonis.

Iuramētū Ottonis, quod fecit domino Papæ Ioāni.

---

† Lodoui[cus]. Hui[us] capituli ſ[ensus] eſt ali[us] au[c]thor quē [a]micus bibliothecarius quē [n]oui non eſt credendū: Cū & Volaterra. Geographiæ li. 3. aliter ex eadem bibliotheca referat. Præterea certū eſt poſt mortem [ei]us Paſchalis Ludouicū & Lotharium eius filium [R]omam potitos eſſe & ibi hunc Lotharium [Re]gem ſtatuiſſe in p[ræ]ſentia Eugenij 2. ſucceſſoris dicti Paſchalis. Nullus [ta]men [hoc] ſcrip[tu]m præ[ſen]ti donatione fundauit, quā nō omiſiſſent ſi facta fuiſſet: & adhuc nō ualere eiſdē rōnibus qbus doctores cōiter tenēt prætenſam donationē Conſtantini nō ualuiſſe.

[a] Ad hoc facit, qđ leg. & no. extra de præb. dilecto. in gl. ad hoc uidebat. Sed pōt dici, ꝙ ibi eps [illegible]

& non reclamauerunt. Sic extra de his quæ fiūt à ma. par. ca. ex ore ſi. & extra de priuil. cum olim in fi. & extra de ſent. excō. ſi aliquādo. [1] Et eo ipſo qđ quis ſalutat alium, uidetur conſentire ei, ut xxiiij. q. j. omnis. Sic ex eo, quod quis nō uult ſalutare aliū, præſumitur inimicus: ut extra de offi. de lega. cum ſuper. in parte deciſa. Et eo ipſo, quod Stephanus dixit, perlegatur, Intelligitur cōſenſiſſe: ut xcvj. diſtin. bene. ſic j. de cōſecr. di. ij. pacē.

[a] EGo Lodouicus. Confirmationis. Argum. quod aliqd ſimul datur & confirmatur: ut nota. ſupra ea. di. In ſynodo.

[b] Villiculis. Id eſt uillulis. ff. ad municip. qui ex uico. nec poſſet Imperator illam donationem reuocare. Nā dicit lex, quod ſola immenſitas eſt menſura rerū donatarum in eccleſia. C. de ſacroſan. eccleſijs. authenti. ſed hodie. Imo nec concedit hic, ſed cōceſſa cōfirmat. Nā omnia hæc & alia plura iā prius fuerāt eccleſiæ cōceſſa. j. xcvj. diſt. Conſtantinus Præterea quia Imperator poteſt alienare res imperij, ut ff. de leg. j. apud Iulianū. §. ultimo. Item quia per hāc conceſſionem nō læditur imperiū, ex quo redit ad primum ſtatū: ut ff. de pac. ſi un[us]. §. pactus. & xxxv. diſt. ab exordio. non ob. xij. quæſtione ſecunda. non liceat. quia ille non poterat legem imponere ſuo ſucceſſori. extra de electio. innotuit.

[c] Et territorijs. Quid ſit territoriū quid ſit oppidum, quid urbs, habes ff. de uerborum. ſignifica. pupill[us]. §. territorium. Et ſic eſt argumen. quod nomine ciuitatis non cōprehenduntur eius territoria. xij. quæſtione ſecūda. capitu. ulti. & ff. de uerbo. ſigni. l ſecunda. & ff. de arbi. ſi cū dies. §. ſi arbiter. Argum. contra ff. de uerb. ſign. qui in cōtinētibus. & l. ædificia. ff. de iud. inſulæ. ff. de offi. præte. urb. l. j. ib[i] [illegible]

[d] Seu. [illegible] ſeu, potius augm[entum] donationem [illegible] diſtin[illegible] inter res don[atas] [illegible] ff. de [illegible] & arg. leg. l. ſi quis ita.

[e] Migrauerit. Olim enim null[us] audebat tractare de electione Papæ ante tertiū diē poſt ſepulturā. [2] præmortui: ut j. diſt. lxxix. nullus. ſed per contrariā conſuetudinē hoc hodie abrogatū eſt.

ADDITIO. Idem ſentiunt hic Hug. & L. quorum fuit hæc glo.

[f] Omnes Romani. Not. quod olim omnes Romani intererant electioni ex cōſuetudine. j. c. proxi. & c. ſeq.

[g] Francorum. Nota imperiū prius Frācorum [3] fuiſſe, ſed poſtea Theutonici uirtutibus promeruerunt imperium, ut [x]xiij. q. j. ca. omn[ium] deinceps. §. ex his. uer. item cum dicitur. ad finem. in quos hodie translatum eſt imperiū. extra de ele. uenerabilē.

Tibi

[illegible]gnorabat illū min[us] canonice fuiſſe receptū: & tō nō obfuit ar. ff. de inter. act. de ætate. §. ul. Archi.

Impator Imperij res alienare poteſt.

[1] Ad hoc facit opt. qđ legit & not. 16. qō. 3. placuit, ſecū-dum Io[an]. de Fan[o].

Ciuitatis appellatione eius territoria nō cōprehēduntur.

Papæ electio olim p triduū differebatur.

Imperiū Frāci primo, deinde Theutonici habuerunt.

[3] No. Hugo ꝙ tūc Frāciā tenebat Roman[us] Imperator.

† Neceſſe eſt nō eē Leonis 4. q octoginta annis p[ræ]ceſsit.

† Ottonis. Verè Palea falſo cōfictas ga Henricus dictus Auceps, nullū unquam negotiū habuit cū papis, & tantū abeſt, ut Otto prim[us] ei[us] filius, hæc iura abdicauerit, ut ea renouauerit, ut oēs chronographi

CAN. XXXI.

TIbi domino [a] Ioãni papæ ego Rex Otto promittere & iurare [b] facio per patrem & filium, & ſpiritum ſanctum, & per lignum hoc uiuificæ crucis, & per has reliquias ſanctorum quòd [?] permittente domino Romam uenero ſanctam Romanam eccleſiam, & te rectorem ipſius exaltabo ſecundum meum poſſe: & uitam, aut membra nunquam, neq; ipſum honorem, quem habes mea uoluntate aut meo [c] conſilio, aut meo conſenſu, aut meae xhortatione perdes & in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio: & quicquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem peruenerit, tibi reddam: & cuicunq; Italicũ regimen commiſero iurare faciam illum, ut adiutor tui ſit ad defendendũ terram ſancti Petri ſecundùm ſuum poſſe.

Item ex primo lib. capitulorũ [7] Caroli & Lodouici Imperatorum.

Liberum ſit clero, & populo de propria diœceſi epiſcopũ eligere. CAN. XXXII.

SAcrorum canonum non ignari, ut Dei nomine ſancta eccleſia ſuo liberius potiatur honore aſſenſum ordini eccleſiaſtico præbemus: ut ſcilicet epiſcopi per electionem [d] cleri & populi ſecundùm ſtatuta canonum de propria diœceſi [e] (remota perſonarum, [f] & munerum [g] acceptione) ob uitæ meritum, & ſapiẽtiæ donum eligantur: ut exemplo [h] & uerbo ſibi ſubiectis uſquequaq; prodeſſe ualeant.

Ex his cõſtitutionibus & pacto Lodouici Imperatoris deprehẽdũtur Imperatores illis renũtiaſſe priuilegijs, quæ de electione ſummi põtificis Adrianus Papa Carolo Impatori, & ad imitationẽ eius Leo Papa Ottõi primo regi Theutonicorũ fecerat.

Cũ ergo præmiſſis authoritatibus cũctis liqueat electionẽ clericorũ tantũmodo eẽ: quæritur quorum ſit ipſa electio, an clericorũ maioris [i] eccleſiæ tantùm, an etiam aliorum

a TIbi domino. Argu. quod qui feudum recepit ab eccleſia, iuramentum fidelitatis non ſolú eccleſiæ, ſed etiam prælatis præſtare debet, extra de iureiuran. ego N. epiſcopus. [1] ſ. diſtin. xxiij. quanquam & xxij. quæſt. v. de forma. imo etiam ipſi capitulo, ut extra de uerbo. ſignifi. cum clerici. cũ ipſi ſint pars corporis ſui, ut vj. qõ. j. ſi quis cũ. [2] Non obſt. extra de ſimo. ex diligenti. quia ibi non erat ius feudi de quo iure plene habetur in conſtitu. Friderichi, de feud.

b Et iurare. Not. quod œconom⁹ ſiue ſyndicus iurat in animã propriã, extra de [?]ra. cal. in pertractandis. ſed procurator iurat in animam domini, ut hic, & c. diſtinct. optatum: & xvij. q. iiij. metuentes. & extra de offic. lega. nouit. in parte deciſa. Fit autem hic iuramẽtũ ſub talibus uerbis: Ego iuro ĩ animam domini mei, quod ipſe hoc ſeruabit. [3] Vel ſic iurat, Dominus me⁹ iurat ꝑ me, & hoc ſeruabit, ſic ipſum deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis aliũ per iuramentum contra id quod legitur in ſtitut. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alij? Sed dic qđ dominus ſemet obligat ſed per alium, ut extra de ſent. excõmuni. mulieres. ff. de admini. tuto. ita autem. §. geſſiſſe. Sed quid ſi dominus reuocet mãdatũ [4] nũquid intelligitur obligat⁹ per tale iuramẽtum? ita ſi non peruenit reuocatio ad procuratorem: ſicut id quod facit iudex tenet, donec ignorat reuocatum mandatũ, ut extra de appel. ſi duobus. Et ratione ignorantiæ tenet ſententia: ut iij. quæ. vij. c. infamis. §. tria. in princ. & ix. q. j. ordinationes ff. de offi. præſid. ſi forte. ff. de procu. ſi procuratorem. in fi. ff. man. ſi mandaſſem. Io. Si autem lis eſſet conteſtata, oporteret quod reuocatio perueniret ad iudicẽ uel aduerſarium. alioquin firmum eſt, quod fit cũ procuratore: ut extra de procu. mandato. Si autem non ſit lis conteſtata, uidetur ſufficere ſi reuocatio peruenit ad procuratorem: ut dicit expreſſe decre. extra de procu. ex inſinuatione. & capi. ſeq. B. Sunt tamen ſpeciales caſus, in quibus requiritur perſeuerantia: ſicut cum matrimonium contrahitur per nuncium: ſi dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuntius ignoret reuocatum: [5] & cũ pater mandat filio, ut aliquem manumittat. ff. de manumi. uindi. ſi pater. & hoc ideo, quia pater & filius cenſentur una perſona: ut xxxv. q. iij. c. contradicimus. §. hac authoritate. Ioan.

c Meo. Alias meorum. ſed quã cautionẽ põt de hoc facere, qđ ſui non dent damnum, cõtra id ff. cõmoda. ad eos? Vel qualiter poteſt ſe obligare ad alienũ factum contra id inſti. de inuti. ſti. §. ſi quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ ſuæ, ſi ipſe non mandauit nec ratum habuit ut j. q. iiij. quia præſulatus extra de reſti. ſpo. cum ad ſedem. ff. de ui & ui ar. l. j. §. ait prætor. Sed dic quod intelligit obligaſſe [6] ſe curaturũ ne ab eis damnum daretur. xxij. qõ. v. de forma. ſicut eſt cũ qs promittit aliũ ſiſti in iudicio: tantum ad hoc tenetur, ut operã det, quam poteſt. ff. de uerbo. oblig. quoties qs. Sed litera illa meorum, non eſt in libro meo.

d SAcrorũ. Per electionem. Hoc nomen proprie & improprie ſumitur, hic cũ illis genitiuis cleri & populi. ar. ff. cõmo. ſi ut certo. §. commodatum.

e Diœceſi. Not. pro H. quod examinandi ſunt omnes de diœceſi prius, quam eligatur extraneus: ut dixi lxj. di. nullus.

f Perſonarum. Sic viij. q. ij. dilectiſsimi. ut extra de inſti. ad decorem.

g Et munerum. Cum talis eligatur, à Deo dicitur eligi. viij. q. j. ſi ergo. H.

h Vt exemplo. Nã cœpit Ieſus facere & docere, ut xxvj. di. §. ecce. & §. ex his.

i Maioris. Sic ergo nomen clericorum reſtringitur ad maioris eccleſiæ canonicos, [7] ut x. q. j. antiquos. viij. q. j. c. ij. extra de uerbo. ſigni. cum cleri. Benigne eſt in talibus ſeruanda conſuetudo: ut extra de cau. poſ. cum eccleſiæ.

teſtatur. & eſt tex. c. i ſynodo. ſ. ea.

Vaſallus eccleſiæ cui debet fidelitatis iuramẽtũ præſtare

1 Melius e. ti. ca te. §. nunc igit. i pri. & de præſcript. cũ nõ liceat. §. ideoq;. i pri. Arc.

2 Alias §. uerum.

Oeconomus, & ꝓcurator diuerſimode iurant.

3 De cõſimili materia not. Innocẽti⁹ li. vj. de teſti. ꝓſentiũ. q ẽ Inno. in gl. ſ. totius, &c. Procurator reuocatus ſi aliqua facit, an teneant.

4 Idẽ no. Innoc. extra đ ſpõ. ſup rubr. & ſatis ẽt not. ĩ. 30. q. ult. nec illud. ibi uideas. & hæc ſentẽtia ẽt hodie approbat extra lib. vj. de ꝓcu. cap. procurator.

7 Capitulorũ. Lib. 1. cap. 78.

5 Cõcor. text. in l. ſtipulatio iſta. i pri. & in l. cũ filius. §. j. cũ ibi no. ff. de uer. oblig.

Familia delicti an dominũ obliget.

6 De hac ma. no. extra đ ſpõ. ſicut. Arc.

Nomẽ clericorũ quãque reſtrĩgitur.

7 Adde ꝙ etiã aliqñ ad ꝓlatos. gl. eſt no. in auth. đ ſanct. epi. §. presbyterorum. colla. ix.

Non

religioſorum, qui in eadẽ ciuitate fuerint. Sed ſicut in abbreuiatione canonũ Fulgentij Charthaginenſis eccleſiæ diaconi inuenitur, in vij. Niceno concilio & in Gangrenſi ſtatutum eſt, ut ad eligendum epiſcopũ ſufficiat eccleſiæ matricis arbitriũ. Nunc autẽ ſicut electio ſummi põtificis nõ a cardinalib. [a] *tantũ, uerũ etiã ab alijs religioſis clericis authoritate Nicolai Papæ eſt faciẽda: ita & epiſcoporum electio nõ eſt a canonicis tãtum ſed ẽt ab alijs religioſis clericis ſicut ĩ gñali ſynodo Innocẽ. Papæ Romæ habita cũſtitutũ eſt.*

Ait enim.

Abſq; religioſorum uirorum conſilio, canonici maioris eccleſiæ epiſcopum non eligant.

CAN. XXXIII.

OBeuntibus ſane epiſcopis, quoniam ultra tres menſes uacare eccleſiam ſanctorum patrum prohibent ſanctiones, ſub anathematis [b] uinculo interdicimus, ne canonici de ſede epiſcopali ab electione epiſcoporum excludant [c] religioſos [d] uiros: ſed eorum conſilio honeſta & idonea perſona in epiſcopũ eligatur. Quòd ſi excluſis [e] religioſis electio fuerit facta: quod abſque cõſenſu [f] eorũ [g] & cõniuẽtia [h] factũ fuerit, irritum habeatur & uacuum.

Nunc ergo quæritur [i] *ſi uota eligẽtium in duas ſe diuiſerint partes, quis eorum alteri ſit præferendus? De his ita ſcribit Leo epiſcopus.*

Cũ uota eligentiũ in duas ſe diuiſerint partes, quis ſit præferẽdus alteri. CAN. XXXIIII.

SI forte (quod nec reprehenſibile, nec irreligioſum iudicamus) uota eligentium in duas ſe diuiſerint [k] partes, is

---

Electione & quis tripliciter excludi.

[1] Cũ hoc dicto uidetur cõcor. Hu. g no. hoc: quia in multis eccleſijs derogatũ eſt huic canoni ex contraria conſuetudine, quã papa ſcit, & nõ improbat, & ſic uĩ tacite approbare. Archi.

Religioſorum conſenſus an ſit in epiſcoporum electione requirendus.

a Non a cardinalibus: ut ĩ. diſt. xxiij. c. j. &c.

b OBeuntibus. Sub anathematis. quid de hoc tenere debeas, dixi ĩ. eadem Salonitanæ.

c Excludant. dicit H. iſtos tripliciter excludi. tunc proprie excluduntur, cum non uocantur: uel ſi uocati non audiunt, uel ſi ſponte ueniant, non admittantur. Credo hoc ca. non tenere. [1] Aliud enim ſeruat: & religioſi hic uocantur clerici ciuitatis, uel prælati epiſcopatus: argu. lxxix. diſt. c. ſi quis pecunia.

d Religioſos. Id eſt, prælatos aliarũ eccleſiarum.

e Excluſis. Quia inuitæ nuptiæ, &c. xxxj. q ij. c. j.

f Conſenſu. Videtur, quod non tantum conſilium religioſorũ, ſed etiã cõſenſus ipſorum requirendus eſt: & ita uidetĩ, quod religioſorum perſonæ faciant partem in electione. argu. extra de electio. c. cum in ueteri. nã & ſequaces ſunt aliorum in electione: ut lxxix. diſt. capit. j. & capit. ſi quis pecunia. & xxiij. diſtin. c. j. Et ſatis poteſt dici, quod niſi conſiliũ ipſorum fuerit requiſitum, quod nulla ſit electio. ſi tamen fuit habitum conſilium, & non cõſenſus tenet electio: ut extra de arbit. c. cum olim. & eſt ſi. ff. de admi. tuto. l. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de reli. c. licet. C. de iure emphy. l. ulti. Et expone conſenſu requiſito. licet non habito.

g Eorum. Arg. quod non ſufficit religioſorum præſentia, niſi habeatur conſilium, arg. infra. x. q. ij. c. caſellas. arg. xij. q. ij. c. ſine exceptione. §. j.

h Et conniuentia. Argu. quod aliquorum conſenſu fieri debet, eorum diſſenſu impeditur faciendum, & diſſoluitur factum: ut ĩ. diſtinct. lj. c. qui in aliquo. & xxxj. q. ij. c. ſi uerum. ĩ. diſt. lxij. nulla ratio. j. q j. ordinationes. x. q. ij. caſellas xij. q. ij. c. alienationes. & c. fine. xv. q. vij. epiſcopus nullius. xxxiij. q. v. quod Deo. & c. manifeſtum. xx. q. ij. c. puella.

Collatio numeri ad numerum, &c. eſt in electione facienda.

i Nũc ergo quæritur. Super iſto §. poſuit H. diſtinctionẽ: quia cũ eligentes diſſentiunt, tria conſideranda ſunt, authoritas, numerus, & bonus zelus. Authoritas conſideratur in dignitatibus: zelus conſiſtit in animo: ut ſine carnali amore eligant, ſed ſecundũ meritum perſonæ. De numero patet. & dicit quod ubicunque dũo ex iſtis cõcurrunt: præponderant tertio. Vnde ſi ex una parte eſt authoritas & bonus zelus, & ex altera numerus, pro priore iudicatur: ut xxiij. diſt. c. j. & xciij. di. c. miratus. vij. q. j. c. denique. Item ſi ex una parte eſt numerus & authoritas, & ex altera eſt bonus zelus, pro primo iudicatur: arg. xxviij. diſt. de Syracuſanæ. Ibi enim bono zelo cõtradicebant, qui ſignificabant Papæ electum habere uxorem & filios: ſed tamen, quia plures erant ex alia parte, & maioris authoritatis, conſentit Papa illis. Item ſi numerus & bonus zelus eſt ex una parte, & ex altera parte authoritas, ſtatur primo. lxv. di. c. j. & ij. Hãc diſt. non approbo: quia licet ex una parte ſit authoritas, & melior zel[us], ex altera numerus, ſtatĩ pro numero: ut extra de ele. dudũ. primo. & extra de appel. c. cõſtitutus niſi numerus eſſet in paruo maior, & authoritas aliorũ longe præcelleret, & poſſet eo caſu fieri cõpenſatio: ut extra de teſt. c. in noſtra. Nã ubi eſt par debitum, & diſpar numerus creditorũ, ſemper numerus præferĩ: ut C. q. bo. ced. poſ. l. ultima. §. j. Tunc enim decurrĩt ad dignitatem, cũ par numerus eſt hincinde. ff. de pact. l. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendũ, cũ par uel fere par numerus eſt hincinde. Sed quid ſi par eſt zelus, numerus & authoritas hincinde? tunc recurraĩ ad meritum perſonæ: ut ĩ. c. proximo. Sed ſi omnia ſunt æqualia: tunc caſſetur [2] utriuſq; electio, & nouus eligatur: ut lxxix. diſt. c. ſi duo. Vel iudex cogat eos ad concordiam: ut inſtit. de ſatiſd. tut. §. ſinautẽ. Vel res forte dirimatur, ut in Mathia: ut xxj. diſtin. c. cleros. & C. communia de leg. l. ulti. in princ. & ff. de iudic. l. ſed cum ambo. Vel metropolitanus gratificet cui uelit: ut extra de parochi. c. j. & argu. ff. ad Syllania. l. iij. §. ſi cum omnes. & ff. de relig. l. ult. Vel præferatur ille, qui prius ordinatus eſt: ut lxxv. diſt. c. ult. uel ſenior præferatur: ut xxxv. q. vj. ca. j. ff. de fide inſtrumen. l. ultima. Vel ille, qui prius nominatus eſt, ut in authen. de mona. §. penul. col. j. Vel præfatur ille, qui quandoque deliquit, illi, qui ſemper bonus fuit. Vel præferatur ille, qui diutius militauit in eccleſia: ut lxj. diſtinct. c. quid proderit. Si autem utraque electio eſt uitioſa, utraq; caſſatur: ut extra de electio. c. conſiderauimus.

Electio duobus æqualiter, quis alteri præfertur.

[2] Hãc tene tanquã ueriorẽ. De hoc not. extra de elec. ec cleſia ueſtra. ij. ibi uideas. & quod no. Gofr. in ſum. de iure patr. §. ſi plures. uerſ. ſed ſi præſentata.

k SI forte. ſe diuiſerint. Quia natura hoĩs prona eſt ad diſſentiendum. ff de arbit. l. item ſi unus. § ult. arg. xx. q. iij. c. proclinus. Et preſumit hic canõ quod licet diſcordia ſit in electione, quod utraq; pars

metropolitani iudicio [a] alteri præferatur, qui maioribus iuuatur ſtudijs [b] & meritis: ita tamen, ut nullus [c] detur inuitis & non petentibus: ne plebs inuita epm̄ non optatum contemnat aut odiat.

DISTIN. LXIIII.

Hinc cōſiderādū [d] eſt a quibus, uel quo tē pore ſacri ordines ſint diſtribuendi: uel quibus in locis patriarchæ, primates, archiepiſcopi epiſcopi, corepiſcopi, et reliqui ſacerdotes ſint ordinādi.

A quibus ordinētur epiſcopi, in Niceno concilio diffinitum eſt, in quo ſic legitur.

Ab omnibus comprouincialibus epiſcopi ordinentur.

CAN. I.

Episcopi ab omnibus, qui ſunt in prouincia ſua, debent ordinari. † Si uero hoc difficile fuerit, uel urgente neceſſitate, uel itineris longitudine, tres epiſcopi [e] debēt in unum congregari: ita ut cæterorū, qui abſentes ſunt, conſenſum literis [f] teneant. Poteſtas [g] ſane, uel confirmatio † pertinebit per ſingulas prouincias ad metropolitanum epiſcopum.

Item Anacletus.

De eodem.

CAN. II.

Ordinationes epiſcoporum authoritate [h] apoſtolica † ab omnibus, qui in eadem prouincia ſunt, epiſcopis celebrandæ ſunt. Quòd ſi omnes ſimul minime cōuenire poterunt, aſſenſum [i] tamē præbeant ſuis apicibus: ut ab ipſa ordinatione animo non deſint.

Ex concilio Auraſico, capitulo uigeſimo.

PALEA.

De abiectione & ambitiōe eius, quē duo præſumpſerūt ordinare epiſcopi in ueſtris prouincijs, placuit de præſumptionibus, ut ſicubi contigerit duos epos tertiū ordinare, & epiſcopi, & authores dānabuntur, quo cautius ea, quæ ſunt antiquitus ſtatuta ſeruentur.

Item Anitius Papa.

pars bono zelo moueatur: ut viij.q.j.c. nec nouum. Sed contra 3̄.ea.c.noſſe. Illud eſt frequentius: hoc autem rarum. xij.q.j.c. omnis ætas.

a Iudicio. Sed quid ſi metropolitanus nō uult ipſum conſecrare uidetur, quod tunc a ſuffraganeis petenda ſit conſecratio: ut lxxxix.di.c. uolumus. Sed melius eſt quod a ſuperiore petatur: 1 ut ix. q.iij. c. nunc uero. & viij.q.iij. ca. Attaldus. extra de iure pat. c. nullus.

b Studijs. Eligentium: quia magis appetitur iſte, quā ille.

c Ita tamē ut nullus. Quaſi dicat, ſi timetur ſcandalum, tunc utriuſq; electio caſſabitur: ut lxxix. diſtin. c. ſi duo. tunc enim eſt aliquid detrahendum ſeueritati: ut l. diſtin. c. ut conſtitueretur.

Hinc conſiderandū. Hæc diſtinc. diuiditur in tres partes. In prima probat quod epiſcopus debet conſecrari in loco, ubi mandauerit metropolitanus. Secūda ibi, Quia per ambitiones. Tertia ibi. Epiſcopum. Ioannes de Fant.

d Hinc cōſiderandum. Hic depingitur lxiiij. diſtin. in præcedenti diſtinctione docuit ad quos pertineat epiſcoporum electio. In hac orditur tractatum ſuū uſq; ad lxxxj. diſt. oſtēdendo a quibus ſacri ordines ſunt diſtribuēdi, & quo tempore, & in quibus locis. A quibus, hoc facit in hac diſtinctione. 2 Ex quo tempore, hoc facit in lxxv. diſtin. In quibus locis, hoc facit in lxxx. diſt. Primo dicit de conſecratione epiſcoporum. Not. ergo quod electus in epiſcopum confirmatus debet conſecrari a metropolitano cum ſuis ſuffraganeis. Vbi autem metropolitanus adeſſe non poteſt, uel etiā non uult, præſtabit authoritatem hoc faciendi 3 tribus ad minus, alijs omnibus per literas ſuas conſenſum præbentibus. Item metropolitanus ab omnibus ſuis ſuffraganeis debet conſecrari, aut ſaltem a tribus.

Episcopi. CASVS. *Quæſitum fuit in concilio a quot epiſcopis ſit aliquis ordinandus in epiſcopum? Et reſpondet, quod ab omnibus comprouincialibus epiſcopis, aut a tribus ſaltē præſente metropolitano, uel eo mandante: ita ut illi, qui intereſſe non poſſunt, ſuum conſenſum literis præbeant. Poteſtas autē conuocandi uel confirmandi epiſcopos, ſpectat ad metropolitanum. Duo capitula ſequentia plana ſunt.*

e Tres epiſcopi. Abſque metropolitano. extra de tē. ordinā. cap. nec epiſcopi. Vel dic quod duo ſufficiūt cum metropolitano: & ſecundum hoc, dic quod hæc dictio præter, ibi ponitur incluſiue. ſic xv. q. vij. c. felix. argu. ad hoc 3̄. ea. c. iij. In. Sed certe ibi non eſt præter, nec litera contradicit. B.

f Literis. Argum. quod in quocunq; contractu, uel cauſa, cōſenſus aliquorum deſiderat, nil refert, an præſentes conſenſum exprimant, an abſentes per literas conſentiant: 4 ut cēteſima diſt. c. optatū. Et eſt argu. de conſenſu abſentium: ut diſtin. lxiij. quāto & diſtin. xviij. c. placuit. Et eſt argu. matrimoniū cōtrahi inter abſentes: ut infra xxx. q. v. c. nec illud. & extra de conuer. coniuga. ex parte. ff. de ſponſa. l. ulti. Nam in conſenſu non exigitur uerborum ſo[illegible]litas. ff. de act. & obliga. l. conſenſu. Sed licet ita ſit in conſecratione, ſecus eſt in electione, niſi p procuratorem fieret electio: ut extra de elec. c. quia propter. Ioan.

g Poteſtas. Quo ad confirmandum. Nam conſecrare non poteſt epiſcopum contempto minimo epiſcopo, qui in prouincia ſit: nec ille reciperet executionē. nec dico eum plus poſſe hoc caſu, quam alium epiſcopum, argu. nona, quæſtione tertia. ca. primo & ſecundo. Confirmare aūt debet ſtatim uel infirmare, ſi ei notus eſt electus, etiam ſimplici uerbo, & in camera extra de appella. c. qua fronte. Sufficit enim ſi eſt notus, ut dicat, eligatis magis idoneum, argu. xxviij. diſtinctione. capi. priuſquam. xxxix. diſtinct. capi. Petrus. Vbi eſt ignotus, examinet eum. In conſecratione uero ſemper examinet, ut uigeſimatertia diſtinctione. capitulo, qui epiſcopus.

h Ordinationes. Authoritate. generali. ut huius capituli, & ſimilium.

i Aſſenſum. Sed quomodo præſtabūt aſſenſum, cum ea-

1 De hoc lxv. diſt. not. infra, capit. j.

Electio utriuſque electi caſſatur timore ſcādali.

† Ordinari. Olim hæc ordinatio nihil aliud erat, q̄ publica approbatio, manuū impoſitio, ſeu emiſſio uocari i opus dñi Poſtea ceremonijs auctis cœpit uocari bñdictio, poſtremo conſecratio.

2 Et in ſequēti uſq; ad 75. diſ.

Electus cōfirmatus a quo debet conſecrari.

3 Quis metropolitanus hoc delegare poſsit, ꝓbatur extra de electio. ſuffraganeis. & de trāsla. ca. j. & de offi. ordi. quod ſedē

† Imo ut habet ueritas Græca, primas i eo negotio Metropolitanus [illegible]

[illegible] ſic [illegible] ut [illegible] te præeſt dō. Franc.

Duarenu. d[illegible] ecclē. miniſtr. & beneſi. lib. v. c. j. Fiebat enim electio pſente Metropolitano, & alijs epiſcopis, ut ſatis indicat Cypria. li. 4. epiſt. 5. in fin.

† Apoſtolica. Id eſt eorū ordinaria, non añt intelligiū de delegata a papa [illegible] uel [illegible], qa in primitiua eccleſia oēs eccleſiæ erāt & uocabant apoſtolicę & oēs epi apoſtolici ſicut & nūc catholici. uide ī cap. quia per ambitionem. infra ea. cō omnio apoſtolica uel catholica, idem ſunt.

Abſentes poſſunt p literas cōſentire.

4 Adde adhoc no. p Bar. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acqui. hæredita. Metropolitanus neminem cōſē nat, cū ſuſ fraganeū conſecrat.

eis forte notus non ſit, qui eligitur, nec eum uiderũt unquam, uel audierunt aliquid de eo? Sed dic, ꝙ ſuffi cit ſi non contradicant. Vel dic, quod quem indignũ eſſe non nouit quis, dignum debet æſtimare, & ei te ſtimoniũ ferreat extra de ſcru. in ordi. fa. ex parte.

Cæteris aſſentiẽtibus cum tribus comprouincialibus ordinetur epiſcopus.

CAN. III.

COmprouinciales epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) cæteris conſentientibus a tribus epiſcopis iuſſu [a] archiepiſcopi conſecrari poſſunt.

Item Innocentius papa.

Non ordinetur epiſcopus extra conſciẽtiam metropolitani.

CAN. IIII.

EXtra conſcientiã metropolitani nullus audeat ordinare epiſcopũ. Integrum enim eſt iudicium, quod plurimorũ [b] ſententijs confirmat. Nec unus epiſcopus præſumat ordinare epiſcopũ: ne furtiuum [c] beneficiũ præſtitum uideatur. Hoc enim & ſynodus Nicena conſtituit, atq; cuſtodiendo diffiniuit.

Item Gelaſius uniuerſis epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.

Epiſcopi a ſuo metroplitano & ipſe ab eiſdem conſecretur.

CAN. V.

QVia per ambitiones [d] illicitas [e] nõ pudet quoſdã eccleſiarum iura turbare, ac priuilegia, quæ Metropolitanis, [f] uel prouincialibus epiſcopis [g] decreuit antiquitas, [h] temeraria præſumptione peruadere propter quod etiam communionis apoſtolicæ defiderant diſsidium tenere, quòd ſcilicet ab eius authoritate diuiſi, uel impune [i] proprias uſurpationes exerceant, non reſpicientes, quia ęterno iudici rationem tam de catholicæ ſinceritatis [k] iniuria, quàm de traditionum præiudicijs paternarum nõ ſine perpetuæ ſint damnationis interitu redditu ri, ſi in hac obſtinatione permanſerint: charitatem ueſtram duximus [l] inſtruendam, ut uos omnes in commune fratres, ſiue per Dardaniam, ſiue per unamquanque cõtiguam prouinciam cõſtituti, qui uos ſub metropolitanis ueſtris eſſe meminiſtis [m] & [n] ab eiſdem ſubſtituti, decernentes [o] (ſicut uetus conſuetudo depoſcit) unanimiter ſtatuatis [p] antiſtites, [q] & uiciſſim [r] ſi metropolitanus humanæ conditionis forte deceſſerit, a cõprouincialibus epiſcopis (ſicut forma tranſmiſit) ſacrari [ſ] modis omnibus cenſeatis, neque ſibi quenquam, quod uobis antiqua diſpoſitione conceſſum eſt, patiamini [t] uendicare, quatenus & inter ipſas aduerſantiũ uoluntatũ procellas, ueterũ regulas nullatenus cuſtodire ceſſetis, ſicut perſecutionũ tpe diuerſarũ patres noſtros cõſtanter feciſſe non du-

a COmprouinciales. Iuſſu. Sed ſi eccleſia archiepiſcopo uacat, cuius authoritate hoc facient & cõuenięt? Rñ. Apoſtolici uel capituli matricis eccleſiæ. extra de hæret. ad abolendam. & extra de elect. c. quia diligentia. Nam & penes unũ ſtat ius uniuerſitatis. xij. q. ij. c. nõ liceat alicui. ff. quod cuiuſque uniuerſitatis. l. ſicut. & lxv. diſt. cap. ſi forte.

Ius i- uerſitatis penes u- num ſtat.

b EXtra cõſcientiam. Plurimorum. Nam dicit lex, quod per ampliores homines ꝑfecta ueritas reuelatur. C. de fideic. l. ult. & eſt ſimile extra de offi. dele. c. prudentiam. j. reſpon. in fin.

c Ne furtiuum. Ideo dicit furtiuũ, quia quod ad omnes ſpectat, iſti ſurripiunt, nil tamen unus iure confert. lxvj. diſtin. c. ij. potius ergo hoc dicẽdo reſpexit ſimilitudinẽ facti, quam rei eſſentiam. Lau.

QVia per ambitiones. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua ꝓbat quod metropolitanꝰ debet a ſuis ſuffraganeis cõſecrari, & non ab alijs: licet litera ſit obſcura, ab iſto intellectu nõ recedatur. Ioan. de Fant.

d Ambitiones. id eſt, diſſenſiones.

e Illicitas. dimitte, quia, & incipe ibi, non pudet.

f Metropolitanis. in conſecrandis epiſcopis.

g Epiſcopis in metropolitanis conſecrandis.

Priuilegiũ à conſuetudine inducitur.

h Antiquitas. Nota quod conſuetudo priuilegium inducit. ix. q. iij. cap. conqueſtus. & præſtationes, quę fiunt a ruſticis, tempore acquiruntur. C. de agri. l. litibus. lib. xj. Argu. contra x. quæſtio. iij. cap. quia. & dixi xviij. q. ij. ſeruitium.

i Vel impune. id eſt, ſaltem de facto. Lauren. alias eſt in text. uelut impune.

k Synceritatis. quia catholicam ſynceritatem non obſeruant.

l Duximus. hic reſume quia, quaſi dicat: quia hoc & hoc eſt, ideo duximus eam, &c.

m Meminiſtis. & ideo debitũ honorẽ eis exhibeatis.

n Et. id eſt, etiã.

o Decernẽtes. in commune, communem utilitatẽ conſiderantes, & ad ſcrutinium uenientes, uos omnes inquam unanimiter.

p Statuatis. Et hoc fieri.

q Antiſtites. ſubſtitui loco defunctorum, ſicut uetus, &c.

r Et uiciſſim. Omnibus modis cenſeatis, metropolitanum ſubaudi.

ſ Sacrari. A comprouincialibus epiſcopis, ſi metropolitanus de hac uita, &c. hic eſt uerus intellectus huius literæ, nec habet contrariũ. Alij intelligunt ſic, q̃ mortuo metropolitano ſuffraganei poſſunt interim aliquem electum conſecrare. ſecundum hoc, hæc dictio ſacrari, ponitur paſſiue, & non ſubauditur ibi metropolitanus: ut lxv. diſtinct. cap. ſi forte. Sed contra 100. diſtinct. c. quoniam. ibi dicit, quod uacante ſede metropolitana nõ debẽt epiſcopi ordinari. Nec enim eccleſia ſuſtinet ſemper uicem defuncti epiſcopi: ut xij. quæſtio. ij. cap. ſi qua. & extra de præſcrip. c. j. Sed illud capi. quoniam. poteſt intelligi, quando ille fuit in mora petẽdi pallium. Ioan.

Eccleſia non ſemꝑ uicem defuncti ſuſtinet.

t Patiamini. Et ita reſiſtere poteſt quis pro iure ſuo. [t] arg. C. unde vi. l. j ff. ad legem Aquil. l. ſcientiam. §. pen. arg. Vnde uerſus, Cuilibet eſt homini licitum ſua iura tueri: Quodque reſiſto tibi, non potes inde quæri. xxiij. quæſtio. ult. igitur cum ſæpe. ff. de peti. hæred. l. illud. & lxj. diſtinct. cap. nullus.

Vim ui repellere licet.

t Arg. ad idẽ vij. q. j. quia frater. ibi, ſpiritu cõtumaci. ſum pro arg. à contrario ſenſu, de hoc not. 11. qõ. 3. nõ debes.

p Additio.

ADDITIO. Not. tamen, quod quis dicitur mouere controuerſiam etiam reſiſtendo. ff. de procur. l. non ſolum. §. ſi datus. C. de euict. l. ſi controuerſiam, & not. ff. ad ſenatuſconſul. Trebel. l. Lucius Titius. §. j. Archidiaconus.

pœniten. diſtinctio. iij. cap. inter hæc hircum. alias uſ cus. Idem ſi non animoſitate. xxxj. diſtinctio. capit. Nicena.

f Contradicāt. Sed quid ſi archiepiſcopus ſolus contradicat: nec uult conſecrare, & omnes alij uolunt uel ipſe uult, & ipſi nolunt? Dico archiepiſcopū præferendum, niſi ille malo zelo moueretur, uel niſi ipſi cauſam diſſenſus aſsignarēt, & ordinabit ipſum cū epiſcopis uicinæ prouinciæ, ſecundum Hug. Tu dic, quod ſi archiepiſcopus cauſam non aſsignet ſuæ contradictionis, pro cōſentiente habetur. arg. ff. ſolu. matr. l. doitē. extra de his quæ fiunt a maiori parte capi. cum in cunctis. ff. de leg. j. l. filiusfamilias. §. diuus. extra de iure patro. capit. paſtoralis. & unus omnib' reſiſteret, ſi cauſam aſsignaret. xxxj. diſtin. ca. Nicena, imo ſi nō audiretur, deponeretur & ordinator & ordinatus. lxxxj. diſtinct. capit. tantis. & in auth. de ſanctiſsi. epiſc. §. ij. collatione ix. Vel dic, quod petetur conſecratio a ſuperiore, 4 ut dixi lxiij. diſtinction. capitulo ultimo.

bium eſt.

Item ex concilio Martini papæ.

De eodem.

CAN. VI.

3 EPiſcopū oportet a maxime quidem ab omni concilio conſtitui: ſed ſi hoc, aut pro neceſsitate, aut pro longinquitate itineris difficile b fuerit, ex omnibus tres eligātur: ut omniū præſentium, uel abſentium ſubſcriptiones teneantur, & ſic poſtea ordinatio fiat. Huius aūt rei poteſtas in omni prouincia ad metropolitanū pertinet epm.

Item ex concilio Niceno.

Non erit epiſcopus, qui præter metropolitani cōſcientiam fuerit ordinatus.

CAN. VII.

ILlud gnāliter eſt clarū, quod ſi quis c præter ſententiā, uel conſcientiā metropolitani fuerit factus epiſcopus, hunc magna ſynodus diffiniuit epiſcopū eſſe non oportere.

DISTIN. LXV.

1 2 COmprouincialiū d epiſcoporū uniuerſaliter *deſideratur conſenſus in ordinatione epiſcopi. Quòd ſi aliqui animoſitate ducti cōtradicere uoluerint, obtineat ſententia plurimorum.*

Vnde in Niceno concilio. †

Si cæteris conſentientibus ordinationi epiſcoporum duo, uel tres contradicant, obtineat ſententia plurimorum.

CAN. I.

SAne ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato, ſecundum eccleſiaſticam regulam duo, uel tres animoſitate e ducti per contentionem contradicant, f obtineat plurimorū ſententia ſacerdotum.

Item ex concilio Martini papæ. De eodem.

CAN. II.

NOn debet ordinari epiſcopus abſq; cōſilio, & præſentia metropolitani epiſcopi: adeſſe autem oportet omnes, qui ſunt in prouincia ſacerdotes, quos per ſuam epiſtolā debet metropolitanus cōuocare. Et ſi quidem oēs cōcurrant, bene eſt. Si autem hoc difficile fuerit plures oportet concurrere, g qui autem non conueniūt, præſentiam h ſui per epiſtolas ſuas faciant, & ſic oium facto cōſenſu, ordinationē epiſcopi fieri oportet. Si autē aliter præterquā a nobis terminatū eſt, fuerit factū, talē ordi- 5 nationem nihil ualere decernimus

EPiſcopū. Hæc eſt tertia pars diſtin. in qua idem dicit, quod iam dictum erat, ſcilicet quod epiſcopus ſine conſenſu archiepiſcopi ordinari non debet. Ioan. de Fant.

a Oportet. id eſt, congruū & opportunum eſt. Lau. 1

b Difficile. ſ. diſtinct. lxj. Catinentis. ibi, ut impoſsibile, &c. Laurē. ita ſumitur hic difficile, ut ibi impoſſibile.

c ILlud generaliter. Si quis. ſ. diſtinct. proxi. c. ij. & iij. & j. q. j. ordinationes. & quæſtio. ulti. c. quoniā quicquid. §. j.

COmprouincialium. Hęc di. diuidit in tres partes. Secunda ibi, ſi autem. Tertia ibi, his authoritatib'. Ioan. de Fant.

d Comprouincialium. Hic intitulatur lxv. diſtinct. in qua quatuor articuli ponuntur. 2 Primus eſt, quid iuris ſit in ordinatione epiſcopi, ſi aliqui epiſcopi diſſentiunt. Secūdus, qđ metropolitanus nō debet conſecrare epiſcopum præter conſcientiā primatis, ubi primas eſt. Tertius, qđ epiſcopus non cōſecratus in preſencia archiepi debet eū intra ſpatiū trium menſium uiſitare. Quartus eſt quod ſi unum tantum epiſcopū contingit in prouincia ſupereſſe, inuitare debet uicinæ prouinciæ epiſcopos, & cum eis conſecrare comprouinciales epiſcopos, aut ſi ipſe negligit, epiſcopi conuenient ipſo contradicente, & conſecrabunt epiſcopos. In primo ergo articulo obtinebit ſententia plurimorum.

e SAne. Animoſitate. Per hoc patet eos malo 3 zelo duci: quia cūcta mala miniſtrat impetus. de

g NOn debet. Oportet cōcurrere. duos ad minus. lxvj. diſtin. cap. porro.

h Præſentiam. Exhibet ergo quis p ſuas literas tātum præſentiam ſuam, & exoneratur procurator a ſatiſdatione, ac ſi pſens eſſet cū literis de rato. 5 ff de procura. l. ſi procuratorē. Arg. cōtra de pœniten. diſtin. j. cap. quem pœniret. in fin. inſtit. de authorita. tuto. §. j. & ff. de authori. tuto. l. obligari. §. pupillus. Similiter per legatum repræſentatur ſuperioris authoritas. xciiij. diſtin. cap. j. & extra de appella. cap. cum parati. Lauren.

Si autem. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. ſecundum Ioan. de Fant. & dicit hic Hu. quod generaliter non ſeruatur, quod hic dicitur.

3 Sic ponitur 25. q. j. cap. j.

1 Hæc diſti. iiij. articulos cōprehēdit.

2 Cōcor. l. noīatio nū. C. de decu. lib. x. & l. nulli. cū ſeq. ff. qđ cū iuſque uniuer.

3 Alias hoc uerbum ſumitur in bona ſignificationē, ut lxxxvij diſt. quiſquis.

† Concilio. cap. 6. Metropolitanus & ſui ſuffraganei, ſi diſſentiāt in cōſecratione epi, quis pręferetur.

4 Hæc fuit ſnīa Hugo. q itēligit hoc eſſe uerū, ubi metropolitanus non uult cōſecrare & oēs alij uolūt. Archidia.

Præſentari dicitur quis p literas.

5 De hoc articulo not. extra de procu. accedens. in gl. ij. & ca. mādato. in glo. de mandato, &c. & adde q dicam xvj. q. j. monachi. in additiōe d9 canone. Archi.

Epiſco-

[a] Si autem ſecundùm canones ordinatio epiſcopi fuerit facta, & aliquis cũ ſua malitia in aliquo contradixerit, plurimorum cõſenſus obtineat.

Item ex conci. Antioch.

De eodem.

CAN. III.

EPiſcopus non eſt ordinandus ſine conſilio & præſentia metropolitani epiſcopi: cui melius erit ſi ex omni prouincia congregentur epiſcopi, quod ſi fieri non poteſt, hi qui adeſſe nõ poſſunt, proprijs literis [a] cõſenſum ſuum deſignent, & tũc demum poſt plurimorum epiſcoporum ſiue per præſentiam ſiue per literas cõſenſum, ſententia conſona ordinetur. Quòd ſi aliter, quàm ſtatutum eſt, fiat, nihil ualere huiuſmodi ordinationem ſciat.

Si uerò etiam ſecundùm diffinitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias & domeſticas ſimultates, his contemptis [b] ſententia de eo obtineat plurimorum. [c] Si autem prouinciam primatem habere conſtiterit, nec etiam metropolitano abſque conſcientia eius epiſcopum [d] conſecrare licebit.

Vnde Leo Papa Anaſtaſio epiſcopo.

Abſque primatis conſenſu metropolitanus epiſcopum non ordinet.

CAN. IIII.

DE perſona autẽ conſecrandi epiſcopi, & de cleri plebiſque conſenſu metropolitanus epiſcopus ad fraternitatem tuã [e] referat, quodque in prouincia bene placuit, ſcire te faciat, ut ordinationem † ritè celebrandam tua quoq; cõfirmet [f] authoritas: quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ, [g] aut difficultatis debebit afferre, ne gregibus domini diu deſit cura paſtorum.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

De eodem.

CAN. V.

PLacet omnibus, ut inconſulto primate cuiuslibet prouinciæ tam facilè nemo præſumat, licet cum multis in quocunque [h] loco ſine eius (ut dictũ eſt) præcepto, epiſcopum ordinare. Si autem neceſſitas fuerit, [i] tres epiſcopi in quocunque loco ſint, cum primatis præcepto ordinare debent epiſcopum.

Item ex concilio Niceno. †

Vnicuique eccleſiæ proprius honor obſeruetur.

CAN. VI.

MOs antiquus [k] perduret in Aegypto, uel Libya & Pentapoli, [l] ut Alexandrinus epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem: quoniam quidem & Romano Epiſcopo pa-

a Epiſcopus. Proprijs literis. ſi etiam omnes contradicerent, & unus conſentiret, non poteſt ille unus reuocare conſenſum ſuum. ff. quorum leg. l. j. §. ſi alter. contrarium no. ſ. lxiij. di. c. quanto.

Si uero. Hic eſt ſecundus articulus huius di. ubi dicitur, quod ſi prouincia primatẽ habeat, archiepiſcopus ſine eius conſcientia epm conſecrare nõ debet.

b Contemptis. Id eſt, omiſsis. ff. & minori. l. ſi iudex. xj. quæſtio. iij. qui reſiſtit. nam neminem debemus contemnere.

c Plurimorum. Regulare eſt, quod præiudicet conſenſus maioris partis, ut hic dicitẽ, [1] niſi in caſu: ut extra de reſcriptis. c. paſtorali. & in cauſa patronorum, ut extra de iure patro. c. quoniam. & cum examinatur cauſa criminalis epiſcopi: ut vj. q. iiij. cap. primo & ſecundo. & in re communi, ut ff. communi diuidun. l. Sabinus. & in iudicibus delegatis à principe. [2] ut C. de app. in offerendis. & in cauſa liberali, ut C. de commu. ſer. ma. l. j. §. ij. & dum quis plus iuris habet in re, ut C. de dona. l. ſancimus. §. ne autem. Item dũ quis facit hoc, quod religio requirit, uel natura rei, ut inſtit. de rerum diui. §. religioſum.

d Epiſcopum. Ex quo ergo primatem habet archiepiſcopus, ſemper conſulat eũ ſuper conſecratione epiſcopi. & ſi primas forte non uult conſentire dicit Hug. cum ſuperiore eſſe agendum. arg. viij. q. iij. c. Arraldus. Vel forte ex tunc nulli archiepiſcopus poterit cõſecrare. In confirmatione autem facienda, non dico primatẽ conſulendũ, quia non inuenio expreſſum. [3] Nec primas conſulat Papam ſuper conſecratione ſui ſuffraganei, ut arg. lxiij. diſtinct. capi. cum longe. alias nulla, uel modica eſſet authoritas primatis. Quid iuris primas habet, dixi ſupra xviij. diſt. c. j. &c.

e DE perſona. Fraternitatem tuam, ò Anaſtaſi patriarcha.

ADDITIO. Subaudi, cui Papa loquitur, ſcilicet ut ei aſſenſum præbeat. In hoc enim uerſatẽ primatis iuriſdictio. Similiter, quod à metropolitano ad eum appellatur, & quod maiores cauſæ ad eum deferuntur. nona, quæſtione tertia. capit conqueſtus. ij. quæſtione vj. capit. ſecundo. xviij. diſtinctione capit. primo. Similiter confirmat archiepiſcopi electionẽ, ut no. lxiij. diſtin. quia igitur. alias nõ reperitur quod maiorẽ habeat iuriſdictionẽ in eũ. Nam conciliũ ſine eo celebrare poteſt. arg. xcij. diſt. cap. penult. xviij. di. c. j. ubi not. Io. de Fant.

f Confirmet. Infra xvj. quæſtione ſeptima nullus omnino.

g Moræ. Sic ij. quæſtione j. ſicut & extra de ſenten. & re iud. capit. iurgantium. Imo & ubi pœna eſt imponenda, nulla mora debet interueni re. de pœn. diſtinc. j. Adam. Argumẽ. contra xj. quæſtio. iij. c. cum apud. negotia ergo cum celeritate expedienda ſunt.

h PLacet. In quocũque. dum tamen honeſto. Nã dicit lex, quod cum dicitur, quidam ſunt alijs præferendi: intelligendum eſt, ſi ſine honeſti ff. de mune. & hono. ut gradatim. ff. de recep. arbi. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

i Si autem neceſſitas fuerit. i. ſi archiepiſcopus non ſit in prouincia.

k MOs antiquus. Ar. pro conſuetudine ſeruanda, ut ix. q. iij. capi. conqueſtus.

l Et Pentapoli Regio eſt.

[1] Cõcor. tex. in l. & ſuũ hæredem. §. ſ. & l. ſeq. ff. d pact. & l. quod maior. ff. ad munic.

[2] De hoc uide quod no. 2. q. 6. c. ei q. §. itẽ ſi plures. i gl. j.

Archiepſ cõfirmatione nõ tenetẽ primatẽ conſulere.

[3] Sub. & diffinitũ eſt primates, uel patriarchas conſulat nil, &c. 9. q. 3. conqueſtus. extra d offi. ord. duo. & c j. q. j. qa cognouimus 16. q. 1. nulli epiſcoporum & xviij. q. iij. hoc tãtũ. xxv. q. ij. empurato. Archi.

† Alias, ordinẽ ritè celebrãdum.

† Niceno. Cap. ſexto.

rilis a eſt mos. Similiter autem apud Antiochiam & cæteras prouincias honor ſuus unicuique ſeruetur eccleſiæ. b

Item ex eodem. †

De eodem.

CAN. VII.

Quoniam mos antiquus obtinuit & uetuſta traditio, ut Eliæ c (id eſt, Ieroſolymorum) epiſcopo honor deferatur, habeat conſequenter honorem: manente d tamen metropolitanæ ciuitatis honore proprio. Qui uerò à comprouincialibus ſuis cum metropolitani licētia fuerit ordinatus, intra cōſtituta tēpa eius ſe repræſentet cōſpectibus. Vnde in Terraconenſi concilio legitur.

De eodem.

CAN. VIII.

Si quis in metropolitana ciuitate epiſcopus nō fuerit e ordinatus, poſtea quā ſuſcepta benedictione per metropolitani literas honorē fuerit adeptus epiſcopi: id optimū eſſe decernimus, ut poſtmodum ſtatuto tempore (id eſt, impletis f duobus g mēſibus) ſe metropolitani ſui præſentet aſpectibus, ut ab illo monitis eccleſiaſticis inſtructus, plenius quid obſeruare debeat recognoſcat.

Quòd ſi fortè hæc implere neglexerit, in ſynodo increpatus à fratribus corrigatur: & ſi fortè infirmitate h aliqua, ne hoc impleat, fuerit impeditus, hoc ſuis literis metropolitano indicare procuret.

§ *His authoritatibus datur intelligi, quòd ep̄i à cō prouincialibus ſuis debeāt ordinari. Sed quæritur, ſi ī prouincia plurimi epiſcopi fuerint, & contigerit fortè unū remanere ep̄um, quid fieri debeat. Ille, quia ſolus eſt, ordinare non poteſt epiſcopum: cōprouinciales enim non habet, cum quibus epiſcopū conſecrare ualeat. Cùm ergo talis neceſsitas fuerit, quid faciēdum ſit in Sardicēſi concilio diffinitur, in quo ſic ſtatutum legitur.*

Si fortè unus tātum in prouincia remāſerit epiſcopus, ad conſecrationem epiſcopi de uicina prouincia epiſcopi cōuocentur.

CAN. IX.

Si fortè i in prouincia unum tantum contigerit remanere epiſcopū, ſuperſtes k epiſcopus cōuocet l epiſcopos uicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales ſibi epiſcopos. Quod ſi facere neglexerit, m

a Parilis. Id eſt, ſimilis in quibuſdam, quia uterque deponit epiſcopos. Vel dic Romano, id eſt, conſtantinopolitano. ſic ponitur xxiiij.q.ij.c. ſane profertur. hæc enim ſubeſt Papæ ſicut aliæ.ix.q.iij.c.cuncta.& xxiiij.q.j.c.quoties.

b Eccleſiæ. Infra di.xcix.c.ecce.

c Quoniam. Vt Eliæ. Elia uocata eſt ciuitas Ieroſolyma ab Elio quæſtore, † qui ſitum ciuitatis mutauit, cū primo dicta fuit Salē, poſtea Iebus, poſtea Salomonia à Salomone. Inde dicta eſt Ieroſolyma à Ieron, quod ē ſacra: & Salomon, quaſi ſacra ciuitas Salomonis.

d Manente. Vt non minuatur ab eo. Electio enim epiſcoporū ad ſolum metropolitanum eſt referēda, ſed cōſecratio non debet fieri ſine noticia primatis.

e Si quis. Non fuerit. ubi n. uult metropolitanus ibi ordinād⁹ ē epiſcopus, ut lj.di.ca.qui in aliquo.

f Impletis. Sic ergo epiſcopus cōſecratus præter conſciētiam § metropolitani, eius conſpectui debet præſentari iuxta tres menſes, ut ī. diſt. lxiij.c.cum longe. ſed ordinati à Papa debent ſe præſentare conſpectui ei⁹ ſingulis annis. xciij. di. cap. iuxta ſanctorum.

g Duobus. ī. diſt. lxiij. cum longe. contra. ſed potius conſonat, quia ibi & hic intra tertiū menſem hoc facit.

h Et ſi forte infirmitate. Simile ī. diſtinc. xviij. ep̄s ad ſynodū. v. q. iij. ca. j. ubi de hoc tractatur. & ff. de leg. j. ſi grege. §. ſi. Idem eſt in alijs impedimentis. & hoc ponitur gratia exempli.

His authoritatibus. CASVS *Supra dictum eſt, quod epiſcopi à cōprouincialibus epiſcopis debēt ordinari. ſed nūc quæritur quid fieri debeat, ſi tantùm unus epiſcopus in prouincia remāſerit cæteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat, in ſeq. cap. dicetur.*

i Si forte. Hoc ca. ſemper ad hoc conſueuit induci, quod uniuerſitas ſtet in uno, ut ff. quod cuiuſque uniu. l. ſicut. Imo potius in contrarium poteſt induci, cum iſte ſolus non poſsit id quod uniuerſitas potuit unde dico quod uniuerſitas petijt, cum redigitur ad unū caput. arg. ff. de leg. j. l. ſi grege. Vnde ſatis dici poteſt, quod ſi omnes delinquant in eligendo præter unum, quod ille ſolus non poteſt eligere, cum non conſiſtat in eo ius uniuerſitatis. Ioānes. Quod credo falſum, ut ff quod cuiuſque uniuer. l. ſicut municipij. i ſi. & extra de elect. c. bonæ memoriæ. ij. Vnde dico, quod ſi omnes peccent præter unum, quod ille ſolus pōt eligere, per iura ſuperius poſita.

k Superſtes. Et ita ius uniuerſitatis deuoluitur ad unū. inſti. de leg. §. ſi grex ff. quod cuiuſque uniuer. l. ſicut. §. in decurionibus. B. Sed quis dabit ipſis epiſcopis expenſas? Eccleſia quæ uacat. ar. iiij. q. iij. c. uenturis. & x. q. iij. c. cauendum. & xij. q. ij. c. charitatem. Si eſt tenuis, comedent de ſuo, ut extra de ui. & ho. cleri. c. cum ab omni.

l Conuocet. Sed nunquid tenētur illi conuenire ad conuocationē illius? Tenētur quidē, & niſi uenirēt, peccarēt. ar. xj. q. j. c. ſicut enim. arg. di. xc. præcipimus. & debent tunc cogi ab ipſorum prælato, uel Papa. H. dicit, quod ab iſto cō pelli poſſunt authoritate huius canonis. Nam quādoq; par in parē § habet imperium ut ij. q. vj. c. placuit. ij. & vj. q iiij. c. ij.

l Conuocet. Argu. quod uacante eccleſia clerici poſſunt uicinos epiſcopos conuocare, ut vij. q. j. ca. pontifices.

m Neglexerit. Arg. quod ſi ſubditi negligunt facere, quæ debent, ea debeant ſuppleri à maiori, uel per ſe uel per alium, & econuerſo, arg. ix. q. iij. c. cum ſimus. argumentum. lxxxix. di. cap. uolumus. viij. q. i ij. Artaldus.

† Melius & plenius ſecūdum Hugo.

Ieruſalē uaria habet nomina.

† Quæſtore. Imo ab Helio Adriāo Imperatore Euſeb. hiſtor. eccleſiaſt. li. 4. ca. 6.

† Eodē. capitu. ſeptimo.

Epiſcopi inſcio metropolitano conſecrati, quod facere debent.

§ Quidā dicunt, quod hoc dictū nō eſt uerum, quia hic nō loquitur de eo, qui præter cōſciētiā eſt promotus ad ordines: ſed loquitur quādo ordinatur ex mādato Archiep̄i cōfirmati [illegible] cōſecrati. & ſic eſt ſimile extra de ele. c. ſuffraganeis. & hoc hic tenebat Iaco. de Albe. Arch. tamen cōtra.

Ius eligēdi pōt in uno remanere.

Par in parem quandoq; imperium habet.

§ Certe ſi hoc caſu iſte ep̄s nō eſt par: imo eſt ſuperiorque ad uocationē authoritate huius canonis.

Populi.

Præſumit in multis contra tacentem.

a Populi. large ſumitur hic populus: quia cauſa communis eſt. & ita non eſt contra. ix. q. iij. c. cum ſimus.
b Tacuerit. Hic tacens pro contumace habetur. Alibi pro fugiente: ut lxiij. diſtin. c. ſit rector. Alibi pro contradicente: ut. ff. de proc. l. filiusfamilias. §. inuitus lxxxvj. diſt. c. tanta. Alibi pro cõſentiente. liiij. diſt. c. ſi ſeruus. ff. de interrog. act. l. de ætate. §. qui tacuit. Alibi pro neutro. ff. de regu. iur. l. qui tacet.

clericum, iſte primus in archiepiſcopum.
i Nuncupatus. quia filius fuit ſororis matris domini uel quia fuit ei ſimilis prorſus in perſona, uel quia mater ſua fuit filia fratris Ioſeph, qui putabatur pater domini. ſ xxvij. q. ij. coniunx.

Iacobus fuit primus archi epiſcopus Iacobus frater Domini nuncupabat.

populi a conueniãt epiſcopos prouinciæ uicinæ, & illi prius commoneãt epiſcopum, qui in eadem prouincia cõmoratur, & oſtendãt quomodo populi petant ſibi rectorẽ, & doceant iuſtum eſſe, ut ueniat ipſe, & cum eis ordinet epiſcopũ. Et ſi literis conuentus tacuerit, b & diſſimulauerit, nihilq; reſcripſerit, tunc ſatisfaciendum eſt populis, ut conueniant ex uicina prouincia & epiſcopum ordinent.

DIST. LXVI.

ARchiepiſcopus c autẽ ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis debet ordinari. †

Vnde Anitius papa ait.

Ab oĩbus ſuffraganeis ſuis archiepiſcopus ordinetur.

CAN. I.

ARchiepiſcopus d ab oĩbus e ſuæ prouinciæ epiſcopis ordinetur. Hoc autem, quod de archiepiſcopi ordinatione præceptum eſt, ut omnes ſuffraganei eum ordinent nullatenus liceat immutari, quia ille qui præeſt, ab omnibus epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui. Sin autẽ aliter præſumptum fuerit, uiribus carere non dubiũ eſt: quia irrita f erit ſecus acta ordinatio archiepiſcopi.

2 *De epiſcopis non ordinãdis a paucioribus, quã a tribus g epiſcopis, Anacletus pa. ſcribit dicẽs.* †

CAN. II.

POrro & Hieroſolymitanus primus archiepiſcopus h beatus Iacobus, qui iuſtus dicebatur, & ſecundum carnẽ frater domini nuncupatus i eſt, a Petro, Iacobo, & Ioanne Apoſtolis eſt ordinatus, k ſucceſſoribus ſuis formam dantibus, uidelicet ut minus quam a tribus epiſcopis rẽliquiſque oĩbus aſſenſum præbentibus, nullatenus epiſcopus ordinetur, & communi uoto ordinatio celebretur.

DISTIN. LXVII.

PResbyteri uero & corepiſcopi ab uno epiſcopo ordinari poſsũt.

Vnde Anacletus.

Sacerdotes ab uno epiſcopo poſſunt ordinari.

CAN. I.

REliqui ſacerdotes a proprio ordinentur epiſcopo, ita ut ciues, m & alij ſacerdotes n aſſen

ARchiepiſcopus autem. Hæc diſtinct. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, de epiſcopis. Ioan. de Fant.
c Archiepiſcopus. Hic depingitũ lxvj. diſtin. in qua oſtendit magiſter duo, ſcilicet qui debeãt intereſſe in conſecratione metropolitani: quia omnes ſuffraganei, & q nullus debet conſecrari in epiſcopũ a paucioribus, quã a tribus. Dicit ergo Hug. hoc referre inter conſecrationem epiſcopi & archiepiſcopi: quia in conſecratione archiepiſcopi oẽs epiſcopi intererũt niſi eſſet urgẽtiſſima neceſſitas: in conſecratione epiſcopi ẽt ſi non ſit grauis, dum tamen aliqua ſit neceſſitas ſufficit per literas conſentire. lj. diſt. cap. fin.

Conſecratio epĩ, & archiepiſcopi differunt.

† Ordinat. Sic Iuſtinia. in noue. 131 in princ.

ARchiepiſcopus ab omnibus.
d Archiepiſcopus. Arg. quod ſi eligitur abbas alicuius monaſterij, q præeſt alijs monaſterijs, oẽs abbates illorum monaſteriorum debent cõſentire, & electioni intereſſe.

Electioni abbati q ſ cõſentire debet.

e Ab omnibus. Arg. quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. ut viij. q. j. licet. C. de authori. præſt. l. ulti. & liiij. diſt. cap. j.
f Irrita. quo ad officij executionem.
g Quam a tribus. Sed quare tres epiſcopi debent intereſſe: quia in tribus eſt fidei fundamentum, quam puris & ſimplicibus uerbis confiteri tenentur. xxiij. diſtin. c. qui epiſcopus. & xxiiij. diſt. c. quando.
h POrro. Archiepiſcopus. ſ. xxj. diſtinct. c. cleros. contra. ſed Mathias fuit primus ordinatus in

k Ordinatus. i. ad certi loci adminiſtrationẽ electus, uel ordinatus ſimpliciter. Sed nõne omnes Apoſtoli erant epiſcopi? Videtur quod ſic: qa Petro primo fuit datus põtificatus, & omnes alij fuerunt pari poteſtate prædit: ut xxj. diſt. c. in nouo. ſ Item epiſcopi ſucceſſerũt in locum Apoſtolorum: ut lxviij. diſt. c. quorum. ergo Apoſtoli fuerũt epiſcopi. Item legitur de Iuda, q epiſcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicũt quidam, quod omnes Apoſtoli erãt ſimplices ſacerdotes, & tamen conſecrare poterant. Nam Moyſes ſimplex ſacerdos erat, ſ & tamẽ conſecrauit Aaron: ut xxj. diſtinct. ca. j. nec tũc differentia erat inter ipſum & ſacerdotẽ: ut xcv. diſt. c. olim. Vel dic, q tãtum uiſibili unctione hi tres conſecrauerũt eum, ſed prius erat inuiſibiliter unctus a domino. Vel dic, q nõ ordinauerunt eum ſed tantum formã ordinãdi alijs oſtẽderunt. Vel dic, q nõ in epiſcopum, ſed in archiepiſcopum eũ ordinauerunt. Vel dic ordinauerũt. i. inthronizauerũt eũ ad adminiſtrationẽ certi loci. pri⁹. n. erat epĩs ſine titulo.

ſ Argum. xxij. q. ij. quæritur. Apoſtoli utrum oẽs fuerũt epiſcopi.

† Dicens. Eſt ps ſub ditiiæ, & poſt plura ſecula cõfictæ epiſtolæ. de qua in ca. ſacroſctã. ſ. diſt. 23.

ſ Et a j. q. j. loquitur. iuxta principi.

ſ Ad hoc uidetur facere quod dicit pſal. Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius. Dic ſcdm Hu. car. q re uera nõ legitur q Moyſes fuerit ſacerdos, niſi quia aliqua fecit, quæ pertinent ad ſacerdotem: ideo pſa. dicit Moyſes & Aarõ. &c.

l PResbyteri. Hæc diſt. diuidit in duas partes. Secunda ibi, Epiſcopus. Io. de Fant. Presbyteri. Hic depingitur lxvij. diſt. oſtenſo quod epiſcopus non poteſt ordinari, niſi a pluribus, oſtendit hic quod reliqui ſacerdotes & clerici ordinari poſſunt ab uno ſolo epiſcopo. In ordinatione tamen ſacerdotum & diaconorũ alij ſacerdotes & ciues aſſenſum debent præſtare. In reliquorum ordinatione ſufficit teſtimonium trium.
m REliqui. Vt ciues. Quibus debent præeſſe.
n Sacerdotes. Quibus debet aſſociari, uel de

quorum collegio eſt. Vel de clericis maioris eccleſiæ dicit, ſine quorum conſenſu epiſcopus clericos ordinare non debet:ut dixi xxiiij.diſtin.c.epiſcopus.

a Ieiunantes Tam ordinantes, quam ordinati : ut ĩ. de conſec.diſtin.v.c.ut epiſcopi. ĩ.diſtin.lxxv. quod a patribus.

niſi quia hoc cap.loquitur de illis, qui ſunt ordinati a talibus,quos conſtat eſſe epiſcopos. & illud contrarium quod ſequitur,ſimiliter male inducitur : quia nullo modo eſt contrarium, & ita ſuperficialis eſt argumentatio magiſtri.

b Diaconi . Nam eccleſiæ præcipue committunt presbyteris & diaconibus.xij.quæſt.ij. cap.diaconi.

c Trium. ĩ. j. q.j. placuit, ut de ordinatione.uerſi. multorum. cõtra . Sed ibi multi poſſunt dici tres.inſt.de iure perſo.§.ult. ſ.diſtin. xxiij . epiſcopus. contra. ſ.diſt. xxiij . lector . contra. Sed hoc de notis intelligitur, illud de ignotis.Vel hic cũ occulte ordinat, & ſine ſolennitate, illud cũ publice,&c.

Tres dicũtur multi.

E Piſcopus,&c. Hæc eſt ſecunda pars diſt. & habes hoc xv . q.vij. c.j. Ioan.de Fant.

d Solus. id eſt, ſine alijs epiſcopis poteſt ordinare aliquos, ſed ſine alijs epiſcopis non poteſt deponere: ut xv.q.vij.felix.non autem excludũtur clerici:quia nec ſine illis poteſt beneficia conferre, niſi hoc habeat ex cõſuetudine:ut extra de his,quæ fiũt a maio. parte capi. ea noſcitur.

Ep̃s ſolus beneficia cõferre ñ p̃t ceſſante cõſuetudine.

e Auferre. ĩ . xxj. q.iij. epiſcopus.& xv.q.vij.c.ulti.

Q Veritur. Hæc diſtin. diuidit in quatuor partes, in quarũ prima quæritur, ſi aliquis fuerit ordinat⁹ ab eo, de quo dubitatur, an eſſet epiſcopus, utrum debeat iterum ordinari . & primo probatur ꝙ non,ſuperficialiter.Secũda ibi,inter epiſcopos . Tertia ibi,hi uero.Quarta ibi,quod autem . Io. de Fant.

Quia magiſter . ſ. diſt. ꝓxi. in prin. fecerat mentionẽ de corep̃is, ideo de ipſis interſerit in hac diſtinctione ſecũdum Hu.

ſum præbeant, & ieiunantes a ordinationem celebrent:ſimiliter & diaconi b ordinentur . Cęterorũ autem graduum diſtributioni,trium c ueracium teſtimonium cum epiſcopi approbatione ſufficere poteſt.

Item in Hiſpalenſi concilio legitur.

De eodem.

CAN. II.

E Piſcopus ſacerdotibus ac miniſtris ſolus d honorẽ dare poteſt, ſolus auferre e nõ poteſt.

DIST. LXVIII.

Q Væritur f de illis, qui ordinãtur ab his, *quos non conſtat fuiſſe epiſcopos,an ſint iterum conſecrandi,an non.Quòd uero cõſecrandi nõ ſint,probatur authoritate Greg. qui ſcribens Ioãni Rauẽnati archiepiſcopo ait.*

Semel conſecratus , iterum cõſecrari non debet. CAN. I.

S Icut g ſemel baptizatus iterum baptizari non debet, ſic & ſemel cõſecratus, h iterum conſecrari non poteſt. Sed ſi quis,cũ leui culpa i ad ſacerdotium uenerit , pro culpa pœnitentia debet indici,& tamen ordo ſeruetur.

Econtra idem Gregorius teſtatur ſcribens cuidam epiſcopo.

De presbyteris,qui ordinantur ab eis, quos conſtat epiſcopos non fuiſſe. CAN. II.

P Resbyteri,quos repeřiſti, ſi incogniti fuerint uiri illi , qui ordinãt, k & dubium eſt eos epiſcopos fuiſſe, an non,qui eos ordinauerunt: ſi bonæ actionis , uirique catholici ſint ipſi presbyteri & in miniſterio Chriſti, omnique † ſancta lege edocti, ab epiſcopo ſuo benedictionem presbyteratus ſuſcipiant, & conſecrentur, l & ſic miniſterio ſacro fungantur.

Quòd ergo conſecratus in eodem ordine iterũ cõſecrari prohibetur, de eo intelligendum eſt,qui conſecratus eſt ab illo , quem certũ erat conſecrãdi ius habere . Qui autem ab illo conſecratur. quẽ nõ cõſtat ius cõſecrandi habuiſſe, iterũ cõſecrandus eſt : quia ſi ille conſecrãdi ius non habuerit , iſte ex olei effuſione nil conſecrationis accepit.Et quia in ipſo ordine conſecratus nõ erat , nũc quaſi primũ ad

f Quæritur. hic depingitur lxviij.diſt.in qua magiſter oſtendit,quid iuris ſit de clericis, qui ordinantur ab eis,quos non conſtat eſſe epiſcopos, & quæ differentia ſit inter epiſcopos & corepiſcopos, & quare corepiſcopi receſſerunt ab aula dominĩ. Quarto oſtendit,qui ſucceſſerunt in loco Apoſtolorũ.

g S Icut.Hoc cap.non facit ad propoſitum. Gratia

h Conſecratus. j. q.j.ſi quis confugerit.contra . & j.q. vij. Daibertũ.contra.ubi dicitur, qđ ordinat⁹ male , uel baptizatus,iterum ordinaẽ. Sed illud uerum eſt cũ extra formã eccleſiæ eſt ordinatus uel baptizatus, alias ſecus.de conſec.diſt. iiij.oſtẽditur.uerſ. ſi.& c.quomodo.

Ordinat⁹ ſemel , an poſsit iterum ordinari.

i Cum leui culpa. Dicũt quidam, ueniali .ar.25.di.c.unũ orariũ.§. criminis . Alij leui id eſt, mortali præeunte. nõ tamẽ ꝑmanente:nã peccauit, ſed pœnituit. Sed quia poſt talem culpam ſe permittit ꝓmoueri, aliã culpam contraxit , cũ qua ꝓmotus eſt, de qua hic loquiẽ. Tu dic ꝙ promoueri poteſt cũ culpa exiſtẽte & manẽte mortali,dũ tamen leui.De huiuſmodi culpis collige exẽpla.v.q.iiij.in loco xxj. q.iiij. c.ultim. xviij. diſt.c.ultim. de conſe. diſt.ij.relatum.Sed hic notat, ꝙ oẽs cõcordantiæ iſtę de ꝓmotis loquuntur.ſed ſi enorme peccatũ tacuiſſet, ſecus eſſet ut 50.diſt. c. pœnitentibus , Io. Niſi eſſet occultum peccatum, ut extra de tempo. ordi. capi. quæſitũ.niſi in homicidio,ut ibi, B.

Hęc ſunt ſũia Hug. & Lau. & hic uideas, qđ no. xv. q. ult. i ſumma . Et ꝙ quædã mortalia ſint grauiora, quædã leuiora, habeẽ de cõſecra. diſ. iij.de pœnitẽtibus. Archidi.

† Alias, [illegible]

k P Resbyteri. Qui ordinãt uera litera eſt ordinant. ad hoc facit iij.q.iiij.oẽs quos.

l Et conſecrenẽ. Hic in dubio potius præſumiẽ non ordinat⁹,quã ordinatus.Similiter in dubio pręſumiẽ potius nõ baptizatus:quã baptizatus. ut de cõſe.diſ. iiij.c.paruulos. Et in dubio potius præſumiẽ eccleſia nõ cõſecrata,quã cõſecrata:ut de cõſe.diſt.j.c.ſolennitates.Sed cũ ita p̃ſumiẽ in his ſacramẽtis , quare in ſacramẽto matrimonij potius præſumiẽ ꝓ ipſo , quã cõtra ipſum:ut xxxiij.q.j.c. ſi quis acceperit ? Rñ . ſine omni periculo eſt,ſi ſacramẽta illa iterent.Sed periculũ eſſet ſi iudicaret nõ eſſe matrimoniũ , ubi eſt.

Item

Baptizatũ ſe dicẽti creditur.

Item quare non creditur hic uerbo illius, qui ſe dicit ordinatum, ſicut creditur ei qui ſe dicit baptizatum, ut de conſec. di. iiij. c. placuit. & cap. de infantibus? Reſpon. quia ſola fides confert alicui ſacramentum baptiſmi, ut extra de presby. non bapt. c. ij. ſed ſola fides non dat ordinem. ad hoc facit. j. q. j. c. ſpiritus ſanctus. §. ecce quandoq;. Item licet in uiuo præſumatur aliquis potius non baptizatus, tamen in mortuo præſumitur potius baptizatus, ut de cõſe. di. iiij. c. ſi eos ſupple ut ſuffragia eccleſiæ ei proſi ant. xiij. q. ij. non æſtimemus. & ca. animæ.

conſecrationem ueniens, ab epiſcopo ſacerdotalem benedictionem & conſecrationem conſequitur. Si autem ius conſecrandi habuerit, in prima unctione conſecutus eſt cõſecrationem. In ſecũda uerò nõ reiteratur a cõſecratio ſed ſola unctio. ſicut d quo dubiũ eſt, an ſit baptizatus, uel non, debet baptizari. Quod ſi prius baptizatus nõ fuerat, cõſequitur gratiã baptiſmi: ſi autem baptizat' erat, nihil accipit in ſecũda unctione, nec ptinet hoc ad reiterationẽ baptiſmi, ſed ad cautelã ſalutis. Hoc etiã de eccleſiis conſecrandis ſimiliter obſeruandum eſt.

Vnde in Niceno concilio legitur. †

Non debet iterum conſecrari eccleſia ſemel conſecrata.

CAN. III.

Eccleſijs b ſemel cõſecratis Deo, nõ iterum debet conſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione aut cuiuſcunque ſemine c fuerint pollutæ: quia ſicut infans à qualicunq; ſacerdote in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti ſemel baptizatùs, nõ debet iterũ baptizari: ita nec locus Deo dedicatus eſt iterum cõſecrandus, niſi propter eas d cauſas, quas ſuperius nominauimus: ſi tamen fidem ſanctæ trinitatis tenuerunt, qui eos conſecrauerunt.

2 Inter epiſcopos e aũt & corepiſcopos hæc eſt differentia quòd epiſcopi, non niſi in ciuitatibus, corepiſcopi & in uicis ordinari poſſunt. Epi formatas f tribuunt literas, corepiſcopi non niſi cõmendatitias g & pacificas dare ualent. Epiſcopi ius cõſecrãdi habent, corepiſcopi tantùm minores ordines tribuũt. Leuiticam h autẽ & ſacerdotalem benedictionẽ non ualent præſtare.

De his ita ſcribit Leo epiſcopus oĩbus epiſcopis.

In quibus corepiſcopi ab epiſcopis differant.

CAN. IIII.

Qvamuis corepiſ & presbyteris plurima i cũ epiſcopis miniſteriorum cõis ſit diſpenſatio, quædam tamen ſibi prohibita nouerint, ſicut eſt presbyterorum, diaconorum, & uirginum conſecratio, conſtitutio altaris ac benedictio, uel unctio. Si quidem nec erigere k altaria, nec eccleſias conſecrare eis licitum eſt, nec per impoſitionem manuum, fidelibus bapti-

Alias j. q. j. §. cũ honoris.

b In hoc ſuncto uidetur quod uo. j. q. 4. cõſanguineorũ. & extra de præſump. illud. i gl. ſed quare. & extra q fil. ſint legit. lator. in glo. ſed uidetur. Archi.

Baptizat' ne ordinat' pluries an plures recipiat characteres.

a Non reiteratur. Hæc ſolutio eſt canonica. dixit tamẽ G. quod ſi miles ordinatur presbyter tot pſbyterales ordines recipit, quot recipit ſacerdotia. Idem dicit de baptiſmo. aliter. n. quomodo fieret iniuria ſacramento, ut infra de conſec. di. iiij. oſtenditur. uel quomodo diceretur quis bis baptizari: ut j. de cõſe. di. iiij. c. qui bis. & c. eos. Itẽ cum dicatur accedat uerbum ad elemẽtũ, & c. j. q. j. detrahe. ergo quoties dicũtur uerba illa, & apponitur elementum, fit nouum ſacramẽtum. 1 Nã & ſæpius ſumit aliquis corpus Chriſti, & ſæpius excõmunicatur aliquis ut ex pluribus cauſis aliqs poſſidet rem aliquam? ut ff. de acq. poſ. l. poſſideri. §. ex pluribus. Sed certe, ſecũdum hoc, ſi cẽties aliquis contraheret cum aliqua, tot eſſẽt matrimonia: quod falſum eſt. xxxj. q. j. quomodo. Item poſſet ſecundum hoc deponi ab uno ſacerdotio, & retinere aliud. Dicas ergo quod non iteratur, niſi unctio exterior: & ſicut ſecunda manumiſſio nihil adijcit primæ, ut C. de manu. uin. l. ij. ſic in ſacramento. Vltima opinio uerior eſt.

1 Dicas qd' ſacramenta dicunt iterari quo ad opinionẽ, uel quo ad factiſpeciem. arg. C. d adul. eũ. qui. Nã ſibi ſecũdũ matrimonium nullũ ẽ. & dicit lex, q res mea ñ pót amplius eſſe mea. inſti. de actio. §. ſic itaque. extra de fide inſtru. inter dilectos. Arc.

b Eccleſijs. Quid iuris ſit de hac materia, notaui de conſe. di. j. capitulo, eccleſijs.

c Semine. Fornicatio. nam dicit G. quod etiam in eccleſia uir uxori tenetur debitum reddere, ſed male. arg ff. de ſolu. l. quod dicimus.

d Propter eas. Adde alium caſum de conſec. diſt. j. c. ſi motum.

Inter epiſcopos. Hæc eſt ij. pars di. in qua ponit differentiam inter epiſcopos, & corepiſcopos. Io. de Fan.

e Inter epiſcopos. Ponit tres differencias inter epiſcopos & corepiſcopos. Iſti autem corepiſcopi aliqd habebant ſupra pſbyteros, ſed nõ bene determinat quid.

Corepiſcopi aliquid habebant ultra presbyteros.

f Formatas. Formatæ ſiue dimiſſoriæ dicũtur literæ, quibus quis eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi, quæ olim cum ſolẽnitate magna fiebant. ut lxxiij. diſt. c. j. Commendatitiæ ſiue pacificæ dicuntur, quæ danẽ clerico uiatori, quibus cõmẽdatur, ut pacifice poſſit eſſe qui; officium ſuũ. Et licet Gratianus dicat quod corepiſcopi dare tales poterant, illud non credo. 1 ſed ſol' epiſcopus, ut de conſe. diſtinc. v. c. non oportet. lxxj. diſtin. c. extraneo. Quod archidiaconus eas dare non poſſit, habes extra de officio archid. ſignificaſti.

Formatæ ſiue dimiſſoriæ.

g Commendatitias. ar. cõtra. lxxj. di. c. extraneo.

h Leuiticam. Nec ſubdiaconalẽ, niſi tantum lectoratũ, ut j. proxi. diſtin. c. j. in fine. Sed G. fuit deceptus ex c. ſeq. ubi non dicitur, niſi de duobus ordinibus tãtum. Io. de Fant.

1 Et bñ. Io. de Fã. & ita eſt ar. q coreſps nõ poteſt dare licẽtiã clericis, uel laicis ut eãt in peregrinatione: qa ñ poſſunt formatas dare, ſecũdum Lau. & Hugo.

Q Vamuis.

i Plurima quo ad minores ordines cõferendos. quo ad prædicationem', quo ad confeſsionem, ita tamen quod non poſsit conferre, niſi lectoratum, & inferiores, oſtiariatum, & pſalmiſtatum.

k Erigere. In eccleſia conſecrata: nam ante conſecrationem licet presbyteris conſtituere altaria, ſed

Altaria ante cõſecrationẽ erigi poſſunt.

poſt non, niſi de conſenſu epiſcopi. quod ſi fecerit, deponatur, argu. j. de conſec. diſt. j. nullus presbyter. Hæc expoſitio eſt illius uerbi, conſtitutio altaris.

a Fidelibus baptizatis. Hugo intelligit literam ſic, baptizatis ſcilicet extra eccleſiam, & redeuntibus ad eam, ut de conſec. diſt. iiij. c. ab antiqua, quod poſtea ſequitur, de hæreticis intelligit in eccleſia baptizatis. Vel dic quod idem reperitur in ſequēti litera. Alij intelligunt de inſolēniter baptizatis in neceſſitate à patre, uel à mre. xxx. q. j. ad limina. quibus poſtea epiſcopus in cõfirmatione debet ea conferre, quæ collata eis non fuerũt, ut hic, & j. q. j. c. ſi quis hęret. §. ecce. Sequēs uero litera intelligitur de baptizatis non in neceſſitate: & ita non repetit idem.

de conſec. di. j. c. placuit. x. q. j. c. hanc. & lxiij. diſt. c. quia ſancta. §. uerum. extra de cenſi. c. peruenit.

h Et quod ratione. Inſtitutionis. Et eſt. arg. pro ratione reddenda, ut extra de cenſi. c. peruenit. & C. de codicil. l. pe. ff. ſol. mat. l. dotem.

zatis, a uel conuerſis hæreticis b paracletum ſpiritum ſanctum tradere, nec chriſma cõficere, nec chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publicè c quidē in miſſa quēquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epiſtolas mittere.

Hæc omnia illicita corepiſcopis, qui ad exemplũ & formã octuagintaduorum diſcipulorũ eſſe noſcuntur, uel presbyteris, qui eandem geſtant figuram, quoniam quanquam conſecrationem habent, pontificatus tamen apicē non habent.

3 Hi uerò propter inſolentiam ſuã, qua officia epiſcoporum ſibi uſurpãt, ab eccl'ia prohibiti ſunt.

Vnde Damaſus d Papa ait:

Ordo corepiſcoporũ à ſacra ſede reprobatur.

CAN. V.

Corepiſcopi tam ab hac ſacra ſede, quam ab epiſcopis totius orbis prohibiti ſunt. Nimis. n. eorum inſtitutio improba eſt & praua, quia etſi de ſummo ſacerdotij miniſterio aliquid præſumãt, omni tamen authoritate carent. Nam non amplius, quàm duos ordines inter diſcipulos domini eſſe cognouimus, id eſt, duodecim Apoſtolorum & ſeptuagintaduorum diſcipulorum. unde e iſte tertius proceſſerit f ignoramus: g & qđ rõne h caret, extirpare neceſſe ē.

4 Quòd autem epiſcopi non ſint, qui minus quàm a tribus ſunt ordinati epiſcopis, omnibus patet. Prohibitum eſt enim à ſanctis patribus, ut qui ab uno uel à duobus ſunt ordinati epiſcopis, non nominentur epiſcopi. ſi. n. nomen non habent, i qualiter officium habebunt?

Item Vrbanus Papa.

Apoſtolorum in eccleſia locum epiſcopi tenent.

CAN. VI.

Quorum uices k in eccleſia habeãt epiſcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, Auguſt. oſtendit inquiēs, Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij. Patres miſſi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filij nati ſunt, & conſtituti epiſcopi. Hodie. n. epiſcopi qui ſunt per uniuerſum mundum, unde nati ſunt, ipſa eccleſia l patres m illos appellat. ipſa illos genuit, n & ipſa illos o conſtituit in ſedibus patrũ. Nõ ergo te putes deſertã, quia nõ uides Paulũ, non uides Petrũ, quia non uides illos, per

b Hæreticis. Infra de cõſe. di. iiij. c. quamuis.

c Nec publice. Quod ſolus epiſcopus poteſt. quinq. di. in capite. niſi in neceſſitate, ut xxvj. q. vj. c. ul. & c. j.

Hi uero. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua probat, qđ corepiſcopi receſſerunt ab aula. Io. de Fant.

d Vnde Damaſus. Sed tamē hunc Nicolaus eſt ſecutus, & ſic eſt contra diſt. l. ſtudeat. ſed iam tempore Nicolai obſoleuerat conſtitutio Damaſi, uel fuerunt prohibiti, nõ quia eſſent, ſed ne eſſent, ut prius.

e Corepiſcopi. Vnde Idē, ex qua cauſa.

f Proceſſerit. Quo ad talem præſumptionem.

g Ignoramus. Sed nonne per totum orbem fuerant corepiſcopi? ergo præſumendum eſt quod fuerunt ab Apoſtolis, uel concilijs inſtituti: ut xij. di. illa. Sed hic non negat illos ab Apoſtolis inſtitutos, ſed cauſam inſtitutionis ignorat. Et eſt hic ar. q' à quocunq; authore aliquid ſit inſtitutum, & quantũcunq; diu obtentũ, ſi non ſubeſt cauſa, uel ſi onerosum eſt, extirpandum eſt: ut xij. diſt. c. omnia. j.

Quod autē. Hæc eſt quarta pars di. in qua probat, qđ filij eccleſiæ poſſunt fieri patres. ſ. poſſunt fieri epiſcopi loco Apoſtolorum. Io. de Fant.

i Nomen non habent. Ar. Si re priueris, nec nomē habere mereris. xxxij. q. iiij. c. dicat in fi. C. de fer. à nullo. Ar. lxxxvj. diſt. c. fratrem. xvj. q. j. c. ſi cupis.

k Quorũ uices. Infra xij. q. j. c. uidentes. &. di. xxj. in nouo.

l Eccleſia. Ergo eſt eccleſia mater & filia. Item eccleſia quandoq; dicit uxor. vij. q. j. c. ſicut. & xxj. q. ij. c. ſicut quãq; mater. xij. q. ij. c. qui abſtulerit. Quandoq; dicitur filia, ut de cõſe. di. j. eccleſia. Nam catholicorũ collectio, quæ ē eccleſia per epiſcoporum prædicationem generat, ut xxxij. q. iiij. c. recurrat. Itē eccleſia etiam dicitur locus, ubi Deũ timentes ueniã poſtulant. in auth. ut lic. ma. & auiæ. §. quia uero. col. viij.

m Patres. Quia eam protegunt & defendunt.

n Genuit. Per baptiſmũ. & ita eccleſiæ filius datē ei curator, quod etiam lex dicit. ff. de tut. & cur. datis ab his. l. his qui. dic ut notatur xij. q. j. c. ult.

o Illos. In hoc comparatur patri epiſcop⁹, & eccleſia filio: quia ſicut filius non poteſt ſine authoritate patris litigare, ut C. de bonis quæ lib. l. ul. Sic eccleſia ſine authoritate prælati, ut extra de iudic. c. cauſam. & xvj. q. j. c. monachi. Item ſicut filius non conuenitur, ſed pater nomine filij, ut C. de bo. ma. l. j. C. de anna. excep. l. j. ſic ipſe prælatus eſt conueniendus non eccleſia, niſi negotia eccleſiæ diſtincta ſint à negotijs prælati, ut extra de reſcrip. c. edoceri.

Hoc dicit Laur. ſed litera hoc nõ patitur, quia aperte loquitur de hæreticis. Ioann. de Fant.

Corepiſcopi an fuerint ab apoſtolis inſtituti.

a Ad idē extra de præſcript. c. qñ. ubi de hoc & 2. q. 4. de tytrijs.

Verſus.

Nomē. Vid. Nico. Euerar. de loc. legal. ab etymologia. col. ulti.

Eccleſia eſt mater, uxor, & filia.

Pſal. 44.

Eps patri & eccleſia filio comparatur.

Per

a Per quos. Per eos pullulauit & creuit, cum nulla eſſet tunc temporis.
b Nata es. Id eſt, augmentata.

T On ſura. Hæc diſt. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, lectores. Tertia ibi, Simili modo. Ioãnes de Fant.

ferre pſalmiſtatum, ut xxiij. diſtinct. capi. pſalmiſta. quia pſalmiſtatum dat ſimplex ſacerdos, ut xxiij. di. c. pſalmiſta.
f Manus impoſitione. Supra xxiij. diſt. cap. ſubdiaconus. contra.

quos a nata es. b De prole tua creuit tibi paternitas: pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Filios genuit eccleſia, cõſtituit eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.

DISTIN. LXIX.

T *Onſura uerò c clerici de manu abbatis ſuſcipi põt, ſi eidem abbati manus impoſitio ab epiſcopo facta noſcatur.*

Vnde in ſeptima ſynodo legitur.

Abbates quibus ab epiſcopis manus imponitur aliquos tonſurare poſſunt.

CAN. I.

Q Voniã uidemus multos ſine manus impoſitione à paruula ætate tonſurã d clerici accipiẽtes, nondumq; ab epiſcopo manus impoſitione percepta, ſuper ambonem irregulariter in collecta legentes: præcipimus amodo id minimè fieri. idipſum quoq; obſeruandum eſt etiã inter monachos.

2 Lectores e autem manus impoſitione f licentia eſt unicuiq; abbati in proprio monaſterio g ſolũmodo faciendi, ſi duntaxat abbati manus impoſitio h facta noſcatur ab epiſcopo ſecundùm morẽ i præficiendorum abbatum, dum conſtet illum eſſe presbyterum.

3 Simili modo ſecũdùm antiquam conſuetudinem corepiſcopum præceptione k oportet epiſcopi promouere lectores.

Item ex concilio Laodicenſi.

Non exorcizent, qui ab epiſcopo promoti non ſunt.

CAN. II.

N On oportet exorcizare l eos, qui nec dũ ab epiſcopis ſuis ſunt ꝓmoti, m neq; in eccleſijs, neq; in domibus. n

DISTIN. LXX.

A *B epiſcopis o alterius p ciuitatis clericus ordinari nõ poterit, nec etiã à proprio q abſolutè ordinãdus eſt. Abſoluta. n. ordinatio in Calcedonẽſi cõcilio prohibetur, & uacuã habere manus impoſitionẽ præcipitur, in quo ſic ſtatutum eſt.*

Nullus ordinandus eſt abſolute.

CAN. I.

N Eminem r abſõ-

c Tonſura uero. In hac lxix. diſtin. tractat de collatione minorum ordinum, uſq; ad lectoratum. Et nomine tõſuræ accipe hic tres minores ordines, pſalmiſtatum, oſtiariatum, & lectoratum: & hoc licet abbati tantum in ſuo monaſterio. exorciſtam tamen facere, uel acolythum non licet. j. ea. c. ult.

Q Voniã. Hoc capitulũ diuiditur in duas ꝑtes. In prima parte prohibetur, ne aliquis ſuper pulpito in eccleſia, uel monaſterio legat epiſtolam, uel lectionẽ, niſi primo fuerit ordinat⁹, & tonſurã habeat ad modum clerici. In ſecunda parte dicit, quod abbates & ſacerdotes, quibus ab epõ manus imponitur iuxta morem præficiendorũ abbatum cõferre poſſunt in ſuis monaſterijs lectoratum. Idẽ licebat quorundam corepiſcopis. Et nota, ꝙ legere epiſtolã pertinet ad ſubdiaconum, legere lectiones ad lectorem pertinet.
d Tonſuram. Id eſt, coronam. nam aliã tonſuram poſſet fœmina dare.
e Lectores. Vel etiam oſtiarij non autẽ 2 exorciſtæ uel acolythi faciẽdi ius habet, licet ſit arg. contra extra de ordi. ab epiſcopo, qui renunt. epiſco. c. j. Sed & ſi abbas ex priuilegio habeat, ut omnes minores conferat, bene poteſt. Sed nunquid hodie abbas poteſt conferre iſtos ordines 3 Credo, 3 quod ſic, ſi tamen manus ei eſt impoſita. extra de ætate & qualita. ordi. c. cum contingat. Ioan. ego non credo quod poſſint conferre tales ordines abbates. niſi lectoratum, ut uidetur dicere hoc cap. & decre. cum contingat. Si autem eſſet ſacerdos abbas, poſſet etiam con-

Tonſura quãq; tres minores ordines cõprehẽdit.

1 Hæc fuit ſententia Hugo. & Laurẽ. qui dicunt idẽ quod præſequitur. Abbas an minores ordines hodie cõferre poſſit.
2 Credo. Ang. Clauaſ. uerb. ordo. 2. §. j. ſemper requirit iuriſdictio- nẽ quaſi epiſcopalẽ in omni ordine cõferendo.

g Monaſterio. Sed & monachos alterius monaſterij poteſt ordinare ſi inuitatus fuit. ix. q. ij. c. Lugdunenſis.
h Impoſitio. Quæ non eſt, niſi benedictio, ut j. q. j. cap. manus.
i Secundum morẽ. De quo habes xij. q. ij. alienationes. nec hoc poſtulabit à ſuperiore. Nã ſufficit ſemel à iure concedi. ff. de condi. inſtitu. l. quæ ſub conditione. §. fina.
k Præceptione. Generali, arg xvj. q. j. c. cunctis. lxiiij. di. c. ordinationes. & lxxv. diſt. cap. ordinationes.
l N On oportet exorcizare. Id eſt, legere exorciſmos.
m Promoti. Ad ordinem exorciſtæ.
n In domibus. Id eſt, in eccleſijs nõ ſacratis. Superfluunt duo neque. Ioan.
o A B epiſcopis. Hic depingit. lxx. diſt. Quia dixerat pſbyteros & reliquos clericos ab epõ debere, ordinari, inde ſumpta occaſione oſtendit, quod nullus ordinandus eſt ſine titulo, id eſt, ſine eccleſia, uel eccleſiaſtico beneficio. & ſi fuerit ordinat⁹ debet deponi tam in iniuriã ordinantis, quã ordinati, quia permiſit ſe ſic promoueri. xvj. q. vij. c. decernimus. xxj. q. ij. c. j. ſed quoniam epiſcopi hanc pœnam nullam reputabant, hodie prouiſum eſt, ut remaneant promoti, & epiſcopus, uel etiã eius ſucceſſor eis prouideat. extra de præb. cap. epiſcopus extra eodem titu. cap. cum ſecundum.
p Alterius. Hoc exequitur in diſt. ſequenti.
q A proprio. Hoc exequitur in iſta diſt. &c.
r N Eminem. Etiam in minoribus ordinibus non debet ordinari. argu. xij. q. j. uidentes. xxxij. diſt.

[redacted]

diſtin. ſi uero. cum enim habeat officium in eccleſia ergo & beneficium debet habere. extra de præb. c. dilectus. extra de filijs presbyt. c. propoſuit. ne dicatur, Mendicat in plateis infelix clericus: ut xciij. di. c. diaconi.

Clericus infelix eſurit in plateis.

Clericus ciuitatenſis eſt extraneo præferendus.

lutè [a] ordinari iubemus presbyterum, neq; diaconum, nec quemlibet in eccleſiaſtica ordinatione cōſtitutum: niſi manifeſtè in eccleſia ſuæ ciuitatis, [b] ſiue poſſeſsionis, [c] [1] aut in martyrio [d] aut in monaſterio hic qui ordinatur, mereatur ordinationis publicæ uocabulū. Eos autem, qui abſolutè ordinantur, decreuit ſancta ſynodus uacuam [e] habere manus impoſitionem, & nullum tale factū ualere, ad iniuriam [f] ipſius, qui eum ordinauit.

Item ex concilio Vrbani habito Placentiæ.

Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta.

CAN. II.

SAnctorum canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur.

Et in qua eccleſia quilibet intitulatus eſt, in ea perpetuò [g] perſeueret. Omnino aūt in duabus [h] aliquē intitulari nō liceat, ſed unuſquiſque in qua intitulatus eſt, in ea tantum canonicus habeatur.

Licet enim epiſcopi diſpoſitione unus diuerſis [i] præeſſe poſsit eccleſijs, canonicus tamen præbendarius, niſi unius eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. Si quæ tamen capellæ ſunt, quæ ſuis reditibus clericos ſuſtentare non poſſunt, earum cura [k] ac diſpoſitio præpoſito [l] maioris eccleſiæ, cui capellæ ſubditæ eſſe uidentur, immineat, & tam de poſſeſsionibus, [m] quàm de eccleſiaſticis capellarum officijs ipſe prouideat. [n]

a Abſolute. Id eſt, ſine titulo.

b Ciuitatis. Hoc ideo dixit, quia potius eſt præſentandus clericus, q eſt de ciuitate, quam extraneus, ut j. di. prox. c. hortamur. C. de epiſco. & cleri. c. in eccleſijs.

c Siue poſſeſsionis. i. ſi ordinat̄ ad titulū patrimonij ſui, ut extra de p̄bē. c. tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius ſunt illi clerici inſtituendi, de quorum bonis fundata [1] eſt eccleſia, ut extra d̄ reſcrip. cum adeo.

d In martyrio. Vbi ſunt reliquiæ martyrum. uel loquitur de regulari eccleſia. Colligit etiam hic ex eo, q dicit ſiue poſſeſsionis, argu. q ſi quis habet patrimoniū ſufficiens, ordinari poteſt ſine titulo extra de præbē. c. epiſcopus.

e Vacuam. Quo ad executionem.

f Ad iniuriam. Et etiam ſuum delictum, quia ſe ſic permiſit promoueri: alias alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoffi. teſt. ſi quis in ſuo. extra de his, quæ fiunt à maiori parte cap. c. quæſiuit. in fi.

g SAnctorum. Perpetuo, i. dū uiuit. [2] ff. pro ſo. l. j. filius. n. non debet eſſe temporalis nec hæres. ff. de adop. l. quæſitū. [3] & inſti. de hæ. inſti. §. hæres.

h In duabus. Qui enim titulū habet in una eccleſia ſi recipit ſecundā eccleſiā, uel præbēdam pro titulo, perdit primam: ut extra de cōceſ. præb. & eccle. non uac. c. literas. Sed ſi recipit ipſam quaſi beneficiū, & quaſi cōmendatā ſiue ſtipendiū, tunc ſecus, & tūc non eſt canonicus ſecūdæ præbendæ, nec cū eis poteſt eligere. Si quæras quare canon iſte permittit epiſcopo diſpenſare in eccleſijs, & non in præbēdis dico, quod æquè poteſt diſpenſare in præbēdis ſicut in eccleſijs dummodo ſint de eodē epiſcopatu. Eſt ergo hæc ueritas, q de iure communi non poteſt quis habere duas eccleſias, uel præbēdas in eodē epiſcopatu, uel in diuerſis, niſi in caſibus notatis xxj. q. j. c. in ſumma. Sed nunquid hodie beneficiū huius canonis eſt ſublatum epiſcopis per illam nouam conſtitutionē, de multa. in tit. de præb. ex eo quod dicitur ibi, per ſed. apo. poterit diſpenſari? [4] Dico quod non, ſed tantū uaga & indiſcreta diſpenſatio eſt ablata ab eis, non probabilis, ſicut per remotionē appellationis non remouetur neceſſaria appellatio, uel probabilis. extra de appel. c. paſtoralis. Sic cum dominus prohibuit iurare, non prohibuit iuramentum neceſſarium, ſed temerarium: ut xxij. quæ. j. c. ita. ſic cum dominus prohibuit uxorem ſeparari à uiro, intelligēdum eſt tantum de illa ſeparatione, quæ fit ſine ratione: ut xxxiij. q. ij. c. quos Deus. Si obijcias, qd' punitur epiſcopus, qui permittit ipſum habere prius ſtipendiū, ut ibidem dicitur extra de præben. c. quia intantū. de cler. nō reſi. quia nōnulli. ergo diſpenſare non poteſt. Nō ſequitur, quia epiſcopus punitur, qui ordinat clericum concubinarium, ut lj. di. c. qui in aliquo. & tamen cum ipſo diſpēſare poteſt: ſed ideo punitur, quia indiſcrete diſpenſat. Si obijcis, qd' dicitur ibi per ſed. apo. ergo non poteſt per alium. non ſequitur, qa eodē modo decretū dicit, quod ordinationes epōrum faciendæ ſunt authoritate apoſt. lxiiij. di. c. ordinationes. & rā propria authoritate fieri poſſunt. ſic etiam alibi dicitur, qd' quilibet presbyter poteſt, & debet baptizare, uel celebrare de licentia epiſcopi, ut xvj. q. j. c. cunctis. & tamē ſuo iure poteſt baptizare: ſed ideo dicit hoc, quod eius authoritate ſaltem generali debeat fieri diſpenſatio. Vel dic quod tunc ſolus Papa diſpenſat, cum quis diuerſa beneficia in diuerſis epiſcopatibus uult habere, propter repugnantiam, quæ ex hoc proueniret, quia nemo duobus dominis poteſt ſeruire, [5] ut xxj. q. j. c. j. Ioan. Hæc gloſſa nihil ualet: quia Papa tantum diſpenſat circa plures eccleſias habentes curam animarum, & plures dignitates, ut expreſſe dicit decre. de multa. ſed circa plura beneficia non uidetur epiſcopo diſpenſare prohibitum.

h In duabus. Nec iure ciuili quis in duobus collegijs poteſt connumerari. ff. de col. l. j. §. j. nec duas militias habere. C. qui mili. non poſ. l. v. §. in poſterum. nec duos honores. ff. ad municip. l. libertus. §. præſcriptio.

i Diuerſis Non cōuentualibus. cum enim nec canonicus in diuerſis cōuentualibus eſſe poſsit, ergo multo magis nec prælatus, ita quod ſit in eis canonicus.

k Cura. Xij. q. ij. c. bonæ rei. Laur.

l Præpoſito. i. epiſcopo, qui eſt ordinator in cunctis, ut in contrario hic ſignato xxv. di. c. j. Vel dic præpoſito, id eſt, archidiacono, ar. extra de uerb. ſigni. cap. quamuis. & ſic nec illud erit contrarium.

m Tam de poſſeſsionibus. Arg pro capellis, ut decimæ debitæ maiori eccleſiæ ſic communicentur illis. Ar. contra xxij. q. j. uidentes, [6] j. q. j. c. j.

n Prouideat. Vt dentur uni, uel ſimul uniantur: ut x. q iij. c. unio. de conſe. di. j. c. j. & extra de præb. c. expoſuiſti.

1 Fundata. Idē Archi. Præpoſit. hic uide Rochū Curt. de iure patro. uerb. honorificū. q. 18.

2 Adde quid propriè dicat̄ perpetuū: & q.d æternū, no. in l. cū debere colūnā. ff. d̄ ſerui. urb. præd.

3 Alias incipit, ſi tibi.

Epi utrū hodie poſſint circa bñficiorū pluralitatem diſpēſare.

4 Sed nūquid in caſu poterit legat⁹ cardinalis? Dicit Rofr. bene q curia tenet, q nō: quia hoc ſpiritualiter ſedi apoſtolicæ reſeruat̄. & hoc ipſe no. in ſuo libello iuris canonici. R. An plures præbendas poſsint alij cui cōferri iuxta prin. §. ſ; q dictum ē, &c. Ar.

5 De hoc etiam no. 21. q. 2. c. j. & idem ſētit Hu. ea. cā. q. j. in prin. & Gofre. & Vi. extra de præbē. de multa Archid.

6 Et 16. q. 7. quicū q; ubi de hoc extra de p̄ſcrip. ex tranſmiſſa. ubi de hoc. Archi.

Nouem.

In eodem etiam concilio antiquis nouẽ [a] præfationibus decima addita eſt, quæ ita ſe habet. Aequum & ſalutare. & te in ve. uel aſſumptione beatæ uirginis Mariæ collau. bene. & prædicare, quæ & unigenitũ tuũ ſancti ſpũs obumbratione concepit, & uirginitatis gloria permanẽte lumen æternum mũdo effudit Ieſum Chriſtũ dominum noſtrum.

DISTIN. LXXI.

De clericis uero [b] nõ ordinãdis ab epiſcopo alterius ciuitatis in Sardicẽſi concilio ſtatutum eſt.

In quo Ianuarius epiſcopus dixiſſe legitur.

Clerici ab epiſcopo alterius ciuitatis non ordinentur.

CAN. I.

Illud quoque ſanctitas ueſtra ſtatuat, ut nulli epiſcopo liceat alterius ciuitatis eccleſiaſticũ hominẽ ſolicitare, & in ſua diœceſi, clericum ordinare: quia ex his contentionibus [c] ſolent naſci diſcordiæ: & ideo prohibeatur omni ſentẽtia, ne quis hoc facere audeat. Oſius epiſcopus dixit, Et hoc uniuerſi conſtituimus, ut quicũq; ex alia parochia uoluerit alienũ miniſtrũ ſine conſenſu epiſcopi ſui & ſine uoluntate [d] ordinare, non ſit rata eius ordinatio. [e]

Item Innocentius.

De eodem.

CAN. II.

De aliena eccleſia ordinare clericũ nullus præſumat, niſi eius epiſcopus precibus exoratus [f] cõcedere uoluerit.

Item ex Niceno concilio.

Qui ſine ſui epiſcopi conſenſu ordinatur, irrita ſit eius ordinatio.

CAN. III.

Si quis auſus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, in eccleſia ordinare, cũ non habeat conſenſum [g] illius epiſcopi a quo receſsit clericus, irrita ſit hmõdi ordinatio.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Clericus unius eccleſiæ, in aliena non ordinetur.

CAN. IIII.

Clericos in ſingulis eccleſijs conſtitutos non liceat (ſicut iam diffiniuimus) in alterius ciuitatis eccleſijs ordinari, ſed quieſcant [h] in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates pdiderunt, & ex neceſsitate [i] ad alias eccleſias migrauerunt. Si uero quicunque epiſcopus poſt diffinitionẽ iſtam ad alium epiſcopum pertinentẽ clericum ſuſceperit, placuit ſanctæ ſynodo & hunc, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tandiu, [k] excommunicatos manere, quandiu ipſe clericus reuertatur ad propriam eccleſiam.

---

[a] Nouem. de conſec. diſt. j. cap. inuenimus.

[b] De clericis uero. In hac diſt. lxxj. oſtendit Gratianus, quod clericus unius epiſcopi non eſt ab alio ordinãdus epiſcopo, uel in aliqua eccleſia inſtituendus ſine literis ſui epiſcopi: quod ſi factũ fuerit, irritabitur, niſi hoſtilitatis cauſa clericus exularet. infra ead. cap. clericos.

[c] Illud. Contentionibus. Nã communitas mater diſcordiæ eſt. ff. de leg. ij. l. cum pr. §. dulciſsimis.

Cõmunitas diſcordiã parit.

[d] Et ſine uoluntate. arg. expreſſum ad id, quod dixi. vij. q. j. c. placuit.

[e] Ordinatio. niſi poſtea ratum haberet ſuus epiſcopus: ut lxiij. di. c. Salonitanæ.

Ex iſta glo. infert qd ratihabitio ĩtro trahitur. Cõc. tex. ĩ l. uero. §. ſi & ſi. & ibi Bar. ff. de ſol. & ĩ l. obſeruare. §. ſi. ff. Offi. pc.

[f] De aliena. Exoratus. Sed nunquid ſufficeret, ut diſsimularet? Nõ, ut lxxxv. diſt. c. Florentinum. & lxiij. diſtin. cap. literas. ut not. ĩ. vij. quæſtio. j. cap. placuit.

Dicit ibi Lau. ſufficeret facere ut canonicũ nõ ut prælatum

[g] Si quis auſus. Conſenſum. Ergo cum conſenſu eius poterit. C. de ſacroſan. eccle. l. qui ſub prætextu & expreſſo conſenſu, non tacito. ff. de procu. l. filiusfamil. §. inuitus.

[h] Clericos. Sed quieſcãt. Niſi uocentur & eligantur ad alias eccleſias. tunc enim auhoritate maioris poſſunt tráſire ad alias: ut vij. q. j. epiſcopus de loco.

[i] Ex neceſsitate. Sed pone, quod pſbyter amiſit eccleſiam ſuam, epiſcopus ciuitatẽ ſuam tamen remanet in aliqua parte ſui epiſcopatus, nunqd clericus recedet quo uoluerit ſine literis epi? Dicũt quidã quod non. Nam adhuc prælatus remanet amiſſæ eccleſiæ. Alij dicũt cõtrariũ ut di. vij. q. j. c. paſtoralis. Sed uerior eſt ratio prior, quia epiſcopus adhuc non deſinit eſſe ſuus prælatus: quia non tantũ ratione beneficij, ſed etiã ratione ordinis eſt prælatus ſuus. Alij dicunt in pendenti eſſe utrum ſit prælatus. Nã ſi poſtea liberatur eccleſia, remanet eccleſiæ prælatus, alias nõ. vij. q. j. cap. paſtoralis. Et arguit ad hoc extra de cleri. non reſid. c. fraternitati. [l] Itẽ pone, q epiſcopus dat ei licentiam tranſeundi ad alium epiſcopatum ſub ea conditione, ut ſi redierit prior eccleſia ad libertatem redeat ad eam: nunquid epiſcopus interim eſt prælatus eius? Sic, non tamẽ poteſt eum excõmunicare, niſi forte eccleſia liberata non uelit redire. licet enim interim ſit eius prælatus: ligatam tamẽ habet executionẽ. Item ſi ad aliã eccleſiam uellet eum reuocare, non poſſet, niſi ad ſuam, ex quo ei licentiam dedit, niſi ei ſub hac cõditione licẽtiã dediſſet: ut poſſet eum quandocunq; uellet reuocare. Item ſi totus epiſcopatus occupatus eſt a Saracenis: nunquid remanẽt clerici iſtius epiſcopi cum oẽs ſint in epiſcopatu alterius? Dico quod remanẽt. ſed nõ habet iuriſdictionem liberã in eos. Item nunqd poſſunt eos uicini epiſcopi recipere ſine literis eius? Sic, ipſe tamẽ ſi epiſcopatus eius eſſet liberatus, poſſet eos reuocare, etiã ſi eis licentiã dediſſet: niſi forte licẽtiãdo eos abſolueret. Vel dic, qd prior deſinit eſſe prælatus ipſorum: ut nota. vij. quæſtion. j. capit. paſtoralis.

Clerici an obedire [illegible]

[l] Ad idẽ vij. q. j. paſtoralis. Nã multa ſunt in pẽdenti. ff. ſi cert. pet. proinde. Sed argu. cõtra. C. de ſẽ. paſſis. l. ulti. Archidia.

[k] Tandiu. infra xxj. quæſtio. quarta. epiſcopi. Argu. infra vij. quæſtione ſecunda. capitulo ij. &c.

Frater

a F Raternitatem. Habiturus abſolute ponitur ſine uerbo.lxiij.diſtin.Agatho.

Capitulũ non põt licentiare clericum.

b Licentiam.Sed nunquid capitulum dum eccleſia uacat poſſet ipſum licentiare? Non, quia quædam alienatio eſt, quæ non poteſt fieri uacante eccleſia. xjj.q.ij.c. ſi qua.de hac materia habes xxiiij. diſt.c.ij. Io. Sed quid ſi eccleſia habet uiſitatorẽ? c Videtur, quod iſte poſsit alienare: ut inſti.de cura. §.ul. Nam authoritate metropolitani debet cõſtitui uiſitator.Sed uidetũ contrã, q̃ dicit lex: quia ad ea,quæ ſolennitatẽ iuris deſiderãt,tutorũ opus eſt.ff.de conſen.& autho. præſtan. l. curatorẽ. Vnde nõ credo hæc fieri poſſe per uiſitatorem, cum ſolennitatem exigant. x. quæſti. ij.hoc ius. Ioan.

c Subaudi,quoniã debet cõſtitui authoritate metropolitani. Laur. quod dic ut plene dixi lxj.diſt.c. ulti.& ibi de hoc.

d P Rimatus. Sine literis. ĩ. proxi. diſt. cap. ij. & ĩ.lxxvj. diſtinct. cap.ult.& ſ. capit. proxi. & ſ. lxj.diſtinctio. Oſius. & lxxxv. diſt.c. Florentinum.in fi. & ſ.liij.diſt.literas.

e Sine literis. crederem tamen & teſtes ſufficere.C.de fide inſtru.in exercendis. & extra de cle.pere.tuæ. Lau.

f Obtineat. Sed nõne extraneus epiſcopus poteſt ordinare laicũ de alterius epiſcopatu, cum laicus poſsit transferre domicilium quo uoluerit? Dico quod ſic, ſed domicilio nõ tranſlato nõ poteſt eũ ordinare,ſicut nec alia ſacramenta ab extraneo recipere poſſet:ut de pœn. diſtin. vj. placuit. de conſecr. diſtin. ij.tribus.nec peregrinari poteſt laicus ſine licẽtia epiſcopi. de conſecr. diſtinctio. v. non oportet.

g Eius epiſcopi. ſic C de offic. ma. nu.milites.ubi dicitur, q̃ ſine licentia Impatoris, &c.

Laicus an poſsit ordinari a nõ ſuo epõ.

† Ex iſto tex. infertur, quod lĩæ epiſũt authẽticæ eũ(ut hic) faciãt fidẽ. Cõco. tex. in l. monumẽtorum, & ibi glo. & doc. C.de rel.& ſũp. ſunerum. Not. Bal. Petr. de bel.perti. & Cyn.in l. ſi qua p caluniã. C.d̃ epiſ. & cleri.

Item Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano.

Apoſtolica permiſsione unius eccleſiæ clericus in altera ualet ordinari.

CAN. V.

F Raternitatem tuam a nobis petijſſe recolimus,ut Gratianum eccleſiæ Venefranæ diaconem tuæ concederemus eccleſiæ ordinãdum:& quoniã nec epiſcopũ, cui obſecũdare debeat, propria eccleſia habeat (hoſte ſcilicet prohibente)quo ſuum debeat miniſterium exhibere:petitionem tuam nõ prævidimus differendam. Idcirco tibi ſcriptis præſentibus eum neceſſario duximus concedendum, habiturus a licẽtiam b illũ diaconũ noſtra interueniente authoritate eccleſiæ tuæ Deo propitio conſtituere cardinalem.

Item ex concilio Carthaginenſi primo.

Sine literis epiſcopi ſui in aliqua eccleſia clericus non ſuſcipiatur.

CAN. VI.

P Rimatus epiſcopus Begeſelitanus dixit, Suggero ſanctitati ueſtræ ut ſtatuatis non licere clericum alienum ab aliquo epiſcopo ſuſcipi ſine literis c epiſcopi ſui, † neque apud ſe retinere, neque laicum uſurpare ſibi de plebe aliena:ut eum obtineat d ſine conſcientia eius epiſcopi e de plebe, cuius eſt. Gratus epiſcopus dixit: Hæc obſeruãtia pacem cuſtodit. Nam & memini in ſanctiſsimo concilio Sardicenſi ſimiliter ſtatutũ, ut nemo alterius plebis hominẽ ſibi uſurpet: ſed ſi forte erit neceſſarius, petat a collega ſuo, f & per conſenſum ſui epiſcopi habeat.

f A collega ſuo. Sed pone quod eum concedat, ubi dicitur iſte habere domicilium? Dic quod ſi utrunque beneficium retinet,utrobique. ff.ad munici.l. Labeo.& l.aſſumptio.§.a uiris prudentibus.

g E Xtraneo clerico.Commendatitijs. ĩ.de cõſe. diſtin.ij.tribus.extra de cleri. pereg. cap.tuæ. & xx.q.ulti.c.ult.& xix. q.ij. duæ.& C.de epi. & cle.ſi qua.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Sine literis commendatitijs clericus extra ſuam eccleſiam non miniſtret.

CAN. VII.

E xtraneo clerico & lectori extra ſuam ciuitatem ſine commendatitijs g literis proprij epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare.

Item ex ſermone ſancti Auguſtini ad populum.

De eodem.

CAN. VIII.

H Ortamur chriſtianitatem ueſtram iuxta ſanctorum canonum inſtituta, ut in eccleſijs a uobis fundatis aliunde ueniens h pſbyter nõ ſuſcipiatũ, niſi a ueſtræ fuerit eccleſiæ conſecratus epõ, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur.

Item ex concilio Antiocheno.

Abſque formata clerici peregrini non ſuſcipiantur.

CAN. IX.

N Vllum † abſq; formata (quam Græci epiſtolam dicunt) peregrinorum i clericorum ſuſcipi oportet.

DISTIN. LXXII.

D *Imiſſorias* k *uero literas epiſcopus,niſi rogatus nõ*

h H Ortamur. Veniens. Hoc uerũ eſt, cum ille, qui clericum præſentat,laicus ẽ: quia quandiu idoneus eſt in ſuo epiſcopatu, non præſentabit extraneũ. epiſcopus enim undecunq; poſſet præſentare, ut ĩ. xvj. quæſtio. ij. ſi quis epiſcoporum.

i N Vllũ abſq;. Peregrinorũ. Clerici peregrini large poſſunt appellari oẽs, qui nõ ſunt de epiſcopatu ordinãtis, ſiue ſint clerici, ſiue laici: quia nulli talium debent recipi ab aliquo epiſcopo ad dignitatem, uel ordines, uel alia ſacramenta eccleſiaſtica. ſ.ead. diſtin. per totum. & ſpecialiter eod.tit.primatus.& hoc extra de cleri.peregri.c. ij. & iij. Et quod omnes tales dicantur peregrini & extranei,eſt argu.iij. q. vj. c. peregrina. vj.quæſtio.iij.ca.j. & ij.Ignoti dicuntur, quorum origo,uita, & ſingularitas ſũt ignota epiſcopo, non diſtinctio, ſine de eodem epiſcopatu, uel alio. xxiiij. diſtin.c. quando.xlij.diſt.c. quieſcamus. uer.ſi enim in clero, &c. Arg.ij.quæſt.vij.c. quærendum. uerſ. quorum uita. ſecundum Rayn. & Goffre.

k D Imiſſorias. Hic depingitur lxxij. diſtin. Dixerat ſupra magiſter clericum ſine

g Ad hoc C.de icol. ciuos.li.x.

Clerici de diœceſi ſunt extraneis pferendi.

† Quod not. extra de iur.patro.ſignificaſti.ſed qd' ſupra dictũ eſt per Ioã.p oĩa à Laurẽ. approbatur,cuius fuit iſta glo. & idem per oĩa ſentit Hu.& Io. de Faut.

† [redacted]

tribuat, ſicut ſtatutum eſt in ſynodo habita Romæ.

Vnde Leo Papa ait:

Niſi eodem petente, nulli di miſſoria literæ præſtentur.

CAN. I.

EPiſcopus ſubiecto ſibi ſacerdoti, uel alij clerico, niſi ab ipſo a poſtulatus b dimiſſorias nō faciat, ne ouis quaſi perdita, aut errans inueniatur.

Item ex concilio Carthaginenſi iiij.

De eodem.

CAN. II.

CLericum alienū (niſi concedente eius epiſcopo c) nemo audeat, uel retinere, uel promouere in eccleſia ſibi credita. Clericorum aūt d nomē etiam lectores, & pſalmiſtæ & oſtiarij retinent.

Item ex concilio Mileuitano.

In una eccleſia ordinatus, in alia non ſuſcipiatur.

CAN. III.

PLacuit, ut quicunqꝫ in una eccleſia ſemel eligitur, e ab alia eccleſia ad clericatum non teneatur.

DIST. LXXIII.

Qualiter uerò commēdatitia, uel dimiſſoria, ſeu formata epiſtola faciēda ſit, uidēdum eſt. Debēt nanq; literæ Græcæ interponi in ea epiſtola, & non ſine cauſa. Græca enim elemēta literarum numeros ēt exprimere, nullus qui uel tenuiter Græci ſermonis notitiā hēt ignorat. Ne igitur ī faciēdis epiſtolis canonicis (quas mos Latinus formatas uocat) aliqua fraus falſitatis temerè pſumeretur, hoc à patribus cccxviij. Nicææ cōgregatis ſaluberrimè inuentū eſt et conſtitutū, ut formatæ epiſtolæ hanc calculationis ſeu ſupputationis habeāt rōnem, id eſt, ut aſſumātur in ſupputationē prima Græca elemēta patris & filij, & ſpiritus ſancti, hoc eſt π, υ, α, quæ elementa octogenarium quadringenteſimū & primū ſignificāt numeros. Petri quoq; Apoſtoli prima litera, id eſt π, quæ numerum † lxxx. ſignificat, eius qui ſcribit epiſcopi prima litera, cui ſcribitur ſecūda, accipientis tertia litera, ciuitatis quoq; de qua ſcribitur, quarta, & indictionis quæcūque eſt id temporis, id eſt, qui fuerit numerus aſſumatur. Atq; ita his omnibus Græcis literis, quæ (ut diximus) numeros exprimunt, in unum ductis, unam, quæcunq; collecta fuerit, ſummam epiſtola teneat. Hanc qui ſuſcipit, cum omni cautela requirat expreſſè: addat præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium & nonum numerum, qui ſecundùm Græca elementa ſignificat ἀμήν.

† Alias, qui numerus, &c.

Exemplar formatæ epiſtolæ, quæ in Nicena ſynodo à cccxviij. patribus facta eſt.

CAN. I.

IN nomine patris π. & filij υ. & ſpiritus ſancti α. Vualterio Spirenſis eccleſiæ Epiſcopo ego Brocardus ſanctæ Vuarmacienſis eccleſiæ deuotus gregis Chriſti famulus in Deo ſummæ felicitatis beatitudinem. Cùm ſancta catholica eccleſia prompta ſit ſequi documenta euangelica, quæ dicunt, Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet, &c. & Apoſtolus iubeat hoſpitalitatem ſectari, & neceſſitatibus uirorū ſanctorum communicari: tamen propter eos, qui cauteriatam habent ſuam conſcientiam, dicentes ſe eſſe ſimplices, cum ſint aſtutia diaboli repleti, & pro opere pietatis dicunt ſe de loco ad locū tranſire, cùm ſint fugitiui ſua malitia faciente, & dicunt ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos, cum non ſint, ſtatutum eſt à patribus ſanctis neminē clericum alienum & ignotum recipi ab aliquo epiſcopo, & inthronizari in ſua eccleſia, niſi habeat à proprio epiſcopo epiſtolā, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus paternitati ueſtræ, quòd præſens frater noſter harum literarum portitor nomine Hermannus non pro ſua nequitia expulſus eſt à nobis: ſed poſtulantibus

Matt. 10.

Rom. 12.

ſine commendatitijs literis ſui epiſcopi non eſſe recipiendum: nunc oſtendit, quod epiſcopus non debet eās dare, niſi inſtāter rogatus.

EPiſcopus. a Niſi ab ipſo. ſ. qui eum habere deſiderat & poſtulat, ſicut cū qs tranſit in familiā alterius, ut ff. de adop. l. ij. ſic. ſ. lxx. diſt. c. ij.

b Poſtulatus. Sūt enim quædam, quę non conceduntur, niſi cum inſtantia, ut pallium. centeſima, di. c. priſca. & apoſtoli. ij. q. vj. poſt appellationē. Bene accedit ad hoc, quia qui præeſt, parciſſime debet commeatū dare. ff. de re milit. l. officium.

Cōcedenda ſunt q̄dam cum inſtantia.

CLericum. c Epiſcopo. Sic. C. de emanc. l. iubemus.

d Clericorū autē. ſ. diſ. xxj. c cleros. ergo & q eos uerberat, incidit ī canonē. xvij. q. iiij. c. ſi quis ſuadente.

e PLacuit. Eligitur. Arg. ex electione ius acquiri. † quidā tamen dicunt contrarium, & exponunt ſemel, id eſt, perfecte, ita quod confirmatus ſit, ar. ex. de off. dele. c. in literis. & Et ſi nondū eſt trāſlatus, ut eſt ar. ff. de dona. l. qui ſaxum.

Quæri

e Quod dic, ut no. lxiij. diſt. quæſito. & 16. quę. 7. cōtra ſanctorum. ibi Ioann. intelligit hoc. ca. in nominatione

† Acquiri. Dic ut in cle. j. ut lite pend.

[redacted]

fratribus, eò quòd ex familia noſtra fuit, & noſter baptizatus, fecimus ei libertatem receptam in cornu altaris canonicè, & ordinauimus eum ad gradum presbyterij. cui etiã has dimiſſorias ſiue commendatitias literas facimus, & eum ad ueſtram dilectam fraternitatem dirigimus, ut in ueſtra parochia ſub ueſtro ſacro regimine & defenſione conſiſtere ualeat. Ego, inquam, Brocardus humilis epiſcopus in nomine patris, π, & filij, υ, & ſpiritus ſancti, α, & in unitate ſanctæ eccleſiæ, in qua Petro datum eſt ius ligandi atque ſoluendi, abſoluo Hermannum presbyterum de ciuitate Vuarmacienſi indictione decima, & licentiam do uobis intronizandi eum in quacunque eccleſia uultis ueſtræ parochiæ. Hanc ergo epiſtolam Græcis literis hincinde munire decreuimus, & annulo noſtræ eccleſiæ firmare cenſuimus. Fraternitatem ueſtrã Chriſtus nobis inde columen conſeruet, ἀμήν. Data, Vuarmaciæ idibus Martij, anno dominicæ incarnationis M.ij. mẽſe xij. indictione decima.

Incipit epiſtola formata à 318. epiſcopis & abbatibus Cõſtantinopolitanæ urbis epiſcopo edita.

CAN. II.

SAnctiſsimo in Chriſto fratri ſumma dulcedine charitatis amplectendo, A. illius ciuitatis epiſcopo. V. illius eccleſiæ præſul perpetuæ beatitudinis optat in Chriſto ſalutem, π, υ, α, π, β, ϛ, ε, υ, ι. Decætero nouerit ſancta fraternitas ueſtra quòd iſte clericus Hermannus nomine, noſtra in parochia inſtructus ac de tonſus paruitatem noſtrã rogauit, quatenus illi cõmendatitias literas ſcriberemus, quibus ueſtræ celſitudini commendatus, ſub tuitione ueſtri regiminis degere poſſet: cuius uoluntati conſentientes, ſecundùm canonicam authoritatẽ literas ei dimiſſorias dedimus, per quas ipſi concedimus, ut ſub ueſtro magiſterio diuinæ ſeruituti inſiſtens, ſuæ ſeruiat utilitati: & uobis licentiam tribuimus, ut ſi dignum eum iudicaueritis, ad ſacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ ueſtræ ſuſcipite, & noſtris ex partibus abſolutum in ueſtrarum ouium numero cuſtodite. Quas literas, ut uigore ueritatis firmatæ indubitanter à uobis ſuſcipiantur, literis Græcis (ut canonica docet authoritas) confirmare ſatagimus. Sancta trinitas ueſtram beatitudinem ad regimen ſanctæ ſuæ eccleſiæ perpetualiter bene ualere concedat. ἀμήν. †

Vel ſic, υ, ε, quòd eandem ſummam exprimunt. Indictione decima continet hæc formata epiſtola ſummã numeri M.ccc.xv. υ, Græcam in nomine illius primã ponimus, quia Græci eam in quibuſdam locis pro u cõſonante ponũt, ſicut eſt ἀυσεία, id eſt abſentia.

DIST. LXXIIII.

QVæritur ¹ de his clericis, qui ab epiſcopis ſuis promoueri contẽnũt, an inuiti ſint ſublimandi,

---

gnitatem cogitur per ſubtractionẽ beneficiorũ. Alij dicunt, quod per attractionẽ etiam corporis ad ordines, ut j.j. q.vj.ca. ult. viij.q.j. in ſcripturis. xxiiij.q.iiij. diſplicet. ſi tamen ſit ſemper inuitus nõ cogitur. xx. q. iij. præſens. j.e.ca. ubi. Inuitis.n. non ſunt dãdi honores ff. de decu. l. ij. & iij. §. ulti. Sed promouendus ad ordines, uel honores, ſuadente utilitate tantum cogitur, ſecundũ quod habes j.ea.c.ult ſ.qđ maiores ſunt pluribus beneficijs honorandi, ut ibi dicetur. Neceſsitate cogente cogit ſuſpenſione ab officio. j. e. ſi qui. & c. placuit. In quo intelligo & priuationẽ beneficij. Regulariter.n. uno ſubtracto, & reliquũ eſt ſubtractum, ut lxxxj. di. ſi qs à modo. Credo tamen quod debeat præcedere ſuſpenſio ab officio, quaſi quædã excõicatio, quã ſi contẽnit ſequit bñficij ſubtractio, ut lx. di. c. innouamus. xxiij. q. iiij. c. forte. Si uero nec neceſsitas, nec utilitas exigit, non eſt cogendus, & ſi epiſcopus eũ cogat, uidetur cauſa odij & ingratitudinis eũ cogere. j.e. c.eps. & ca. geſta. Quidã tamen uolut remouere diſtinctionẽ de neceſsitate & utilitate, arg. j.e.c. epiſcoporũ. & dicunt quod diuerſi canones diuerſas pœnas imponunt nolentibus promoueri, & eſt in arbitrio epiſcopi quã imponat.

QVærit. Hæc diſti. diuidit in tres partes, in quarum prima probat magiſter, quod clerici nõ ſunt ad ordines compellẽdi. Secunda ibi, ſane. Tertia ibi, uerum. Ioan. de Fant.

¹ Quæritur. Hic depingitur lxxiiij. di. in qua quærit. an quis inuitus ſit ordinandus. & præciſe continetur in quibuſdã ca. quod non, in quibuſdam quod ſic, ut ſ. de nolẽtibus fiant uolẽtes. cũ ergo nec aliquis uult promoueri, nec neceſſitas uel utilitas eccleſiæ exigant, nõ eſt cogendus, ut j. e.c.j. & ij. ſi autem neceſsitas eccleſiæ hoc exigit, cogit, iuxta illud qđ habes j. ead. ca. iij. & iiij. & xxiij. q. iiij. diſplicet. ſi autem exigat utilitas eccleſiæ, tunc debet cogi, iuxta id qđ habes. j. ea. c. ul. Hæc tamen diſtinctio uidetur reprobari j. ea. c. epiſcoporum. & extra: de æta. & quali. ordi. quæris. Et ideo dici põt omnia hæc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quãdo dices, qđ utilitas ſit, & nõ neceſsitas? Tũc dico utilitatem eſſe tantum, cum eccleſia indiget promotione aliquorũ, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui ſunt in eadem eccleſia, qui promoueri poſſunt, ut j. e.c. ult. Tunc autẽ dico neceſsitatẽ eſſe, qñ eccleſia indiget promotione aliquorum, nec alij ſunt in eccleſia, q digne poſsint promoueri, ut j.e.ca. iiij. Si uis diſtinguere ſecundum di. H. ſ. quis ſit promouẽdus: dic quod promouendus ad di-

Ordinandus eſt qs inuit⁹ ſuadente utilitate, aut neceſsitate.

¹ Vbi de hoc in gl. j.

Honores nõ ſunt inuitis dandi.

Officio ſubtracto ſubtrahi debet beneficiũ.

† In exẽplari quodam noſtro antiquo legit ſicut e ſt. ἀυτὸ εὐαγγέλιον.

imponat. Aliter tamen ſoluitur hęc contrarietas, ex rra de ætate & qualita. quæris. Ioan. Quicquid dicat Io. decre. illa, quæris. dicit quod cogi poſſunt, ſi utilitas uel neceſsitas exigat, per ſubtractionem officij & beneficij. Et tunc dico utilitatem eſſe eccleſiæ, cũ ille, qui promoueri petitur, utilior eſt in officio, quã alter qui iam eſt promotus, & utile eſt plures eſſe i eccleſia in eodẽ officio. Neceſsitas eſt cũ iam promotus nõ ſufficit, uel nõ eſt aliquis promotus. B.

an non. *De his ita ſtatutũ eſt in cõcilio Aurelianẽſi.*

Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat epiſcopus, qui inuitum ordinare præſumit.

CAN. I.

Epiſcopus, qui inuitum, [a] aut reclamantem [b] ordinare præſumpſerit, annali pœnitentiæ ſubditus miſſas facere nõ præſumat. [c]

Item Gregorius in regiſtro Natali epiſcopo, in primo libro.

Nullus promoueatur inuitus.

CAN. II.

Geſta, [d] quæ nobis concilij ueſtri confecta ſecretario [e] direxiſtis, in quibus archidiaconus Honoratus adducitur, plena eſſe cognouimus ſemine iurgiorum, cũm uno eodemq; tẽpore una perſona [f] nolens ad ſacerdotij ordinem prouehitũ, quæ tanquã [g] immerita à diaconatus officio remoueatur. Et ſicut iuſtum eſt, ut nemo creſcere [h] compellatur inuitus: ita cenſendũ puto, ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio deijciatur iniuſtè.

Contrà inuenitur in cõcilio Carthaginenſi.

Qui ab epiſcopis ſuis promoueri contemnunt, à locis ſuis deijcientur.

CAN. III.

Si qui clerici ab epiſcopis ſuis promoueri contempſerint: nec illic maneant, unde recedere [i] noluerunt. Item.

De eodem.

CAN. IIII.

Placuit, ut quicunque clerici, uel diaconi ꝑ neceſsitatibus eccleſiaſticarum rerum non obtemperauerint epiſcopis ſuis uolentibus eos ad honorẽ ampliorem in eccleſia ſua promouere, nec illic miniſtrent in ſuo gradu, unde noluerunt recedere.

Item ex concilio Agathenſi.

Poſteriores prioribus epiſcopi non præponant.

CAN. V.

Epiſcoporum [k] etiam quorum uita non reprehenditur, poſteriorem priori nullus præponat, niſi forte ſuperbia elatus, quod pro neceſsitate eccleſiæ epiſcopus iuſſerit, implere contemnat.

2 Sanè [l] ſi officium archidiaconus, aut propter ſimpliciorem [m] naturã implere, aut expedire nequiuerit: ille loci ſui nomen teneat, & ordinationem [n] eccleſiæ,

---

Voluntas manifeſtatur ſignis & uoce.

a Epiſcopus, q inuitũ. Aliquo indicio alio, quàm uoce uoluntatem oſtendente.

b Aut reclamantẽ uoce uel ſigno, 50. diſtinct. ſi quis diaconus. quamuis enim eſſet inuitus, ſi nec uoce, nec aliquo iudicio reclamaret, præſumeretur uoluntarius. liiij. di. c. ſi ſeruus. aut reclamãtem ſigno ſaltẽ. Nã & p ſigna ita apparet uoluntas, ſicut per uocẽ. xxxij. q. v. nec ſolo. xx. q. ij. cap. j. & ij. Et ſic noe. differentiã inter inuitum & reclamantem, ut ff. de ſeru. urb. præd. l. inuitum.

c Ad idẽ extra de ſpon. cum apud. Itẽ adde Bal. in l. quamuis. C. de impub. & alijs ſubſ.

c Non præſumat. Nihilominus deponetur. j. ead. capit. ubi.

d Geſta. Hoc cap. & cap. honoratus. loquuntur de eadem materia, & idẽ eſt caſus utriuſque.

Indignus minorib ad maiora nõ promoueatur.

e Secretario. Aliter ſumitur xxiij. diſt. non oportet.

f Perſona. Argu. nõ debere promoueri ad maiora quĩ minoribus indignus iudicatur. argu. xxiiij. q. j. miramur. & diſtin. xliiij. nulli liceat. ff. de ſena. l. qui indignus. & cui interdicitur pomerium, &c. ff. de ſer. ex por. l. cui pacto. ff. de interdict. & relega. l. relegatorum. §. ultimo.

Cõtraria allegãs audiri nõ debet.

g Quæ tanquam. id eſt, & illa. Arg. quod contraria allegans non eſt audiendus. xiij. q. ij. quam præpoſterum. de conſec. diſtin. ij. c. re uera. xxiij. q. vij. cap. iij. extra de appel. c. ſolicitudinem.

Monachis inuitis an diſtrictior uita poſſit imponi.

h Creſcere. Argu. quod monachis uel canonicis inuitis diſtrictior uita non poſsit imponi. arg. xv. q. j. non eſt. & xx. quæſtio iij. cap. præſens. Ioan. xxxij. q. j. integritas. B.

a Hoc aſſeritue ponunt T. & B. ex. ne clerici uel monachi relarũ. ſed hoc dictũ forte uerũ eſt in clericis ñ profeſsis. Archid.

Contra. CASVS. *Hucuſque probauit, quod aliquis non ſit promouendus inuitus: modo uult probare contrariũ per quatuor ſequẽtia capitula.*

i Si qui recedere. Nõ q amittat quis ordines inferiores, ſi ꝓmoueat ad maiores. ſed dicitur recedere quo ad executionem ſolennẽ: quia non ita ſolenniter exequitur quis inferiores ordines, uel recedit quo ad appellationẽ. Q recedat a priore, eſt argu. xxxvij. diſtin. qui de menſa. xcij. diſt. c. in ſancta. Sed (ut prædixi) recedit quo ad onus, non quo ad honorẽ. ar. opt. ff. ad munici. l. municipes. Sed qd ſi ſe dicit criminoſum, eſt ne ei credendũ? uidet quod nõ, quia mora iam ſibi controuerſia, hoc dicit, ar. extra de teſti. c. licet. extra qui mat. accuſ. poſ. cũ in tua & c. peruenit. Sed dic ei credendũ, extra de æta & qua. quęris a nobis. Similiter ſi ſe dicit inſufficiẽtẽ, audiendus eſt. arg. j. e. c. eporum. Alias ſi nõ audit eius excuſatio, põt appellare. C. de appel. l. ciues. & l. qui ad ciuilia.

Onus. Vnde nõ imminẽte neceſsitate nõ poſſet cõpelli in inferiori miniſtrare. Paſtor. ca. iij. de uita & honeſt. cleric.

Criminoſum ſe dicenti, an ſit credendum.

k Piſcoporũ. Sic cõſtrue. Nullus eporum ꝑponat poſteriorẽ priori, quãuis poſterior ſit de numero eorũ, &c. Et nota ſcdm opi. H. ꝙ prior debet ſemper eligi, & de priore (ut dicit) ſufficit ne malus exiſtat, licet poſterior melior ſit: ut j. lxxv. diſt. c. ult. Alij dicũt ſemꝑ meliorẽ ꝓferẽdũ, etiã ſi poſterior ſit. arg. xvj. diſt. ſexta ſynodus. uer. prima.

l Sane. Hanc literam intelligũt quidã de promouendo, & etiam totum cap. & ita aſsignantur duo caſus in quibus poſterior præfertur priori, ſcum renuit prior promoueri: uel cum eſt ſimplicior, quam eſſe debeat in officio ad quod eligitur: & tunc lege, ille ſcilicet poſterior, tenebit nomen loci ſui, id eſt, debiti ſibi priori, uel debiti ratione prioritatis.

Poſterior in duob caſib. eſt priori ꝓferendus.

m Propter ſimpliciorẽ. vij. q. j. c. quia. & ca. petiſti. contra. ſ diſt. xxxix. Petrus. & di. xlvij. de Petro.

Simplicitas promouendũ impedit.

n Et ordinationem. id eſt, adminiſtrationẽ. & dicit Archi. ſcilicet dandi. & ita ſimplicitas impedit promouen-

quem elegerit epiſcopus præponendum.

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano.

A loco, quo quiſque ordinatus eſt inuitus teneri non debet.

CAN. VI.

QVorundam ad nos relatione peruenit Coſmam, qui ex monacho monaſterij ſanctæ Luciæ, à deceſſore tuo uenerãdæ memoriæ Maximiano in eccleſia Syracuſana [a] ſubdiaconus eſt factus, atque à te poſtea in poſſeſſione, quæ Iuliana uocaẽ, presbyter dicitur ordinatus, ita nimia triſtitia, à loci qualitate [b] uehemẽter afflictum, ut uitã ſibi pœnam exiſtimet, & contritionis ſuæ fugæ quærat auxilium. Et ideo, [c] quia tales erga ſubiectos noſtros [d] debemus exiſtere, quales nos, ſi ſubiecti fuiſſemus, noſtros uellemus eſſe præpoſitos: magnæ benignitatis eſt, ſi eum in eccleſia, ubi ſubdiaconi functus eſt officio, ſanctitas tua reducere, atque illuc ſtuduerit conſtituere Cardinalem: quod etiam facere (quantum arbitramur) debes, ſi nihil eſt quod iuſtè contra eum animum tuum exaſperat. Si uerò aliqua culpa eſt, ſuis nobis epiſtolis hoc ueſtra fraternitas (ut ſcire poſsimus) inſinuet.

[3] *Verum illud Greg. de his intelligẽdũ eſt, qui nõ cauſa neceſſitatis, ſed cauſa ingratitudinis callide ab epiſcopis ſuis promoueri queruntur. Illud autem Chartaginenſis cõcilij de his intelligitur, qui nolũt obtẽperare epiſcopis ſuis propter neceſsitatem eccleſiæ, uolentibus eos ad altiora promouere. Hanc diſtinctionem ex decreto Simplicij papæ quilibet corroborare ualet, qui ſcribens Ioanni Archiepiſcopo Rauennati, ait inter cætera.*

Non eſt aliquis inuitus ad epiſcopatum pertrahendus.

CAN. VII.

VBi iſta didiciſti, quę in epiſcopum, & fratrem noſtrũ Greg. non dilectione, ſed inuidia perpetraſti: quem inexcuſabili uiolentia pertrahi a te paſſus es, atque uexari: ut ei tantum honorẽ [c] non per animi tranquillitatem ſed per amentiam (ſicut dictum eſt) irrogares? Neq; enim talia potuiſſent fieri ſanitate cõſilij. Nouimus exaggerare, quod geſtum eſt, ne cogamur iudicare quod dignum eſt. Nã priuilegium dignitatis meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutiẽ poteſtate. Denuntiamus autem, quod ſi poſt hoc tale aliquid præſumpſeris, & aliquẽ talẽ ſeu epiſcopum, uel presbyterum, uel diaconem inuitum [f] facere poſſe crediderís, ordinationes tibi Rauennatis eccleſiæ, uel Aemiliẽſis noueris auferendas.

Item Gregorius Antonio ſubdiacono.

De eodem.

CAN. VIII.

HOnoratus archidiaconus Salonitanæ [g] eccleſiæ a ſanctæ memoriæ pdeceſſore meo miſſa ſupplicatione popoſcerat ut ab antiſtite ſuo pueri inuitus ad fortioris gradus ordinem contra mo-

---

mouẽdum, [1] ſed nõ deijcit iã promotũ. Si uis intelligere de iam promoto, dic ille, ſcilicet ſimplex, tenebit, id eſt, habebit honorem & dignitatem: quia nõ remouebitur, ſed dabitur ei coadiutor & hoc eſt quod dicit, & ordinationẽ, id eſt, adminiſtrationem teneat ille, quem elegerit epiſcopus. [2]

[a] QVorundã. Syracuſana. q̃ monachorum eſt, ſicut & Cantuarienſis: Et ita non eſt argu. hic, ꝙ monachus poſsit eſſe ſecularis canonicus. licet enim poſſit eſſe prælatus, tamen nõ poteſt prębendã habere, quæ priuatæ eſt utilitatis. H. cõtra ſentit, ut dixi lxiij. dſtin. cap. ij. & xvj. qõ. vij. cap. in nona.

[b] Qualitate. arg. quod ſi quis tranſlatus eſt de una eccleſia in aliam eccleſiã, & deceptus eſt qualitate loci reſtituẽdus eſt. Et ita error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale. [3] & adde qđ dixi xxiij. diſt. cap. communis.

[c] Et ideo. ut in authen. ut cum de appel. cog. §. conſiderare. col. viij.

[d] Subiectos noſtros. Sic xcv. diſt. ca. eſto. xxij. q. v. c. de forma.

Verum. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua ſoluit & dicit, qđ præciſe non eſt quis cõpellendus ad aliquam dignitatem & hoc probat tribus authoritatibus. Ioan. de Fant.

[e] VBi. Honorẽ. Hic patet, qđ licet quis coactus ordinetur, tamen recipit ordinem. ar. j. q. j. quod quidam. & xlv. diſtin. de Iudæis. Sed ſi abſoluta eſſet coactio, tunc nullum reciperet ordinem ut extra de baptiſ. maiores. Sed nunquid ille, qui conditionali coactione ordinatus eſt, tenetur cõtinere? uidetur quod ſic, ut xlv. diſt. de Iudæis. Itẽ quia coacta uoluntas eſt uolũtas: ut xv. q. j. ca. merito. maxime ſecundũ illos, qui dicũt, quod ordini ſit uotum annexum: ut xxvij. diſtin. diaconus. lxxxiiij. diſt. cum in præterito. Dicunt quidam, [4] quod talis teneaẽ continere, & licet non debeat quis cogi ad recipiendum ordinẽ, tamẽ receptum cogitur ſeruare. Sed hoc non credo, ubi metus talis eſt, qui cadit in conſtantem uirũ: ut extra qđ metus cau. c. perlatum. & ca. cum dilectus. quia integritas eſt res uoti, & non pcepti. xxxij. quæſtio. j. ca. integritas. & continentia non debet eſſe niſi uoluntaria: ut xxxj. diſtin. c. ante triennium. & xx. q. iij. c. pręſens. nec dico talem in aliquo habere priuilegiũ clerici. ſi tamẽ uult uti eo poteſt, ſed tunc continere tenetur. Secus autẽ in baptiſmo: quia illud eſt ſacramentum ſalutis & neceſsitatis: ideo illud cogitur retinere: ut in cap. de Iudæis.

[f] Inuitum. ĩ. xxiij. q. iiij. ca. diſplicet tibi. contra ĩ. j. q. vj. c. ſicut is. contra. & ĩ. vij. q. j. ca. ſcias. [5] C. de epiſ. & cleri. l. ſi quenquam. contra. Sed dico, quod ſemper ab initio debet eſſe inuitus, ut dixi ĩ. viij. quæ. j. in ſcripturis. Ioan.

[g] HOnoratus. Salonitanę. infra

---

[1] Adde quis dicaẽ ſimplex. not. in l. j. in princ. C. de ædili. acti.

[2] Secundum iſtã ſententiam ult. uideẽ, ꝙ coadiutor nõ ſit ꝓlatus. & ſic uideẽ contra ꝙ legitur & no. extra de cle. ægro. c. iij. ubi dicũt Tan. Gof. & B. ꝙ coadiutor ẽ prælatus, ex quo habet curã animarũ: ut ibi, & eo. ti. tua. ibi latius uide. Monachus non poteſt eſſe ſecularis canonicus.

Error qualitatis diſſoluit matrimoniũ ſpirituale.

[3] Idẽ dicerẽ in ſocio. Laur. & facit ꝓ reſtitutione illius bo. arg. ff. de ado. & ſi pubes. Ioan. de Fant.

Ordinat⁹ coacte, an ordinẽ recipiat, & continere debeat.

[4] Vt Lau. de hoc ſatis notant Goffre. & Ray. ĩ ſuis ſummis, ut dixi ſupra 45. diſtin. de Iudæis. ibĩ uideas. & not. extra de bap. maiores. §. ulti.

[5] Vbi de hoc plene habetur.

rem nullo modo cogeretur. Hoc enim ſibi fieri nõ cauſa prouehendi, ſed ingratitudinis a perhibebat. Pro qua re tunc etiã ſanctæ memoriæ prædeceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri & coepiſcopo noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratũ archidiaconem inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis in corde retineret. Cumque etiam à me hæc ſummopere fuerant interdicta, non ſolùm mandata Dei negligens, ſed etiam ſcripturam meam contemnens præfatum archidiaconem quaſi ad fortiorem honorem b prouehens, conatus eſt callidè degradare. Vnde actum eſt, ut eodem archidiacona us ſubmoto loco, alium adſciſceret, qui eius obtemperare moribus poſſet: quem Honoratum archidiaconem arbitramur antiſtiti ſuo aliũ de diſplicere non poſſe, niſi quòd eum ſacra uaſa ſuis parentibus dare prohibuerat: quam cauſam ſubtili uolumus, & tunc ſanctæ memoriæ prædeceſſor meus, & nũc ego, indagatione perquirere: ſed ſui ſuorumque actuũ conſcius, c perſonam ſuam ad iudicium poſtpoſuit deſtinare. Vnde experientiam tuam præſentis præcepti authoritate duximus fulciendam, quatenus ueniens in Saloniã, Natalem fratrem noſtrũ, & coepiſcopum ſaltem tot ſcriptis d admonitum ſtudeas adhortari, ut ſupra memoratum archidiaconem in ſtatu ſuo ſuſcipiat. Quod ſi facere hoc contumaciter (ut conſtiterit) fortè diſtulerit, uſum ei pallij (qui ab hac ſede conceſſus ſibi fuerat) ex authoritate ſedis apoſtolicæ contradices. e Quem ſi etiam in eadẽ pertinacia amiſſo pallio adhuc f perſeuerare perſpexeris, dominici corporis & ſanguinis eundem antiſtitem participatione priuabis. g

Adhibenda eſt etiam diſcipl[i]na, qua nolẽtes promoueri ad ſacros ordines ad obediẽdũ epiſcopis prouocentur. In minorib. ſiquidem ordinibus conſtituti paulatim per ſingulos gradus ſunt promouẽdi: ut alij contẽnẽtes ſuis obedire epiſcopis doleãt ſibi illos eſſe prælatos, quos habebant ſubiectos.

Vnde Gelaſius ſcribit Victori epiſcopo.

Cùm maiores ordinari contempſerint, de minoribus promoueantur ordinibus.

CAN. IX.

CONſuluit dilectio tua de ſuorum promotione clericorum, perhibens quòd diaconi ad presbyterij gradum (quo eccleſiam tuam memoras indigere h) uenire detrectant: quapropter quia inuitos fieri eccleſiaſtica moderatio, grauitasq; nõ patitur, ut ex nolentibus fiant uolentes, ordinatio illa poteſt proficere. Si quos habes in acolythis uel ſubdiaconibus maturiores ætate, & quorum ſit uita probabilis, hos in presbyteratum ſtudeas promouere: ut qui in ſuis ordinibus proficere noluerint, reddantur ſuis

Infra xciij. diſt. cap. miratus.

a Sed ingratitudinis: Qui alium propter odium uel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. ſi propter inimicitias creatio facta ſit. l. j. lib. x.

b Honorem. Nam dicit lex, quod ex quo quis promouetur ad maiorẽ dignitatem, amittit priorem. C. de primice. l. j. lib. xij. Et eſt arg. ff. ad muni. l. municeps.

c Conſcius. Argu. quod qui uocatus non uenit, hoc ipſo uidetur diffidere de cauſæ. xj. quæſtio j. Chriſtianis. iij. q. ix. decernimus.

Contumacia prima an faciat aliquẽ puniri.

d Tot ſcriptis. Argu. hic quod nemo puniendus eſt pro prima contumacia. xcij. diſt. ca. ult. & lxxxiij. diſtin. ca. j. ſed fieri debet pro- ut canon dicit xxiij. quæſt. iiij. forte. quod non eſt uerũ: ut dixi iij. quæſt. v. quiſquis. 1 in hoc cõueniunt T. Hug. & Iac. quod puniri debet in expenſis citatus, ſi in prima citatione non ueniat, licet ius ei concedat trinam citationem: ut xxiiij. quæ. iij. de illicita. & C. quomodo & quando iu. authẽ. qui ſemel. Nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem, 2 uel miſsionẽ in poſſeſſionẽ. puniri tamẽ debet in expenſis, ſi in prima citatione non uenit. 3 ff. ſi quis ius dicenti non ob. l. una. & ita in publico conuentu reſponderunt Ia. T. & H. Et eſt arg. contra H. ſententiam quam po. iij. q. j. in ſumma. Nã ſi poſt contumaciam infamis eſſet, non retineret eccleſiaſticam dignitatem. C. de digni. l. ij. lib. xij.

1 In glo. ſed obijcitur. ibi uideas quod ſequitur.

2 Ar. contra infra xxiij. quæ. iij. ſi quis de potentibus. ubi de hoc.

3 Adde ad hoc Bart. & Bal. & Albe. de Roſa. in l. ſancimus. C. de iudi.

extra de exceſ. præla. inter.

e Contradices. Attende archiepiſcopum a ſubdito excõmunicari poſſe: & eiuſdẽ cenſuræ ſimilitudine poſſe deponi illius authoritate perſonæ, a quo fuit deſtinatus: ut ij. q. vj. ſi eps. Bart.

f Adhuc. Argum. quod creſcente contumacia debet creſcere & pœna. ff. de inter. & releg. relegatorum. Et iſte ordo eſt ſeruandus cum aliquis punitur pro cõtumacia, ut poſt admonitionem ſuſpendatur, ſecundo excommunicetur, tertio deponatur. quarto curiæ tradatur: ut xxiij. quæ. iiij. forte. in fi. & xxxiiij. diſt quorũdam. Sed ſi pro crimine quis punitur, tunc primo deponitur, poſtea excommunicatur: ut lxxxj. diſtin. dictum. extra de iud. cum non ab homine. 4

Cõtumax quo ordine punitur.

g Priuabis. id eſt, priuatum eſſe oſtendes. Nam eo ipſo quod contumax erat, priuatus erat. uel priuabis quo ad hoc, ut poſsit uitari ab alijs in ſacramẽtis.

4 Vbi de hoc, & extra de teſti. cogẽd. capi. cum ſuper.

h COnſuluit. Indigere. Hoc uerbum temperat H. ita quod ſonat in utilitatẽ, non in neceſsitatem. Dicitur enim quis indigere eo, quod bonũ & utile eſt ſibi habere. ſi enim neceſsitas eſſet, compelleretur per ſubtractionem beneficij, uel officij. ſ. eo. capi. iij. & iiij. & v. licet ſit argumen. contra ſupra ea. diſtin. capitu. epiſcoporum. extra de æta. & quali. quæris. ſecundum quam potes ſoluere canones iſtos. Illa tamen loquitur de his, qui habent plura beneficia, ut ipſa litera dicit: & quod ibi dicit: priuabis, dic parte ſtipendiorum,

q

pendiorum, non omnibus. Ioan. quicquid dicatur, illi decre. quæris. ſtabis. B.

a Commoda. nam exhortatione præmiorum, &c. ff. de iuſti. & iur. l. j. & xxiij. q. iiij. c. ult. Ioan.

b Propenſius. ſed quomodo hoc probetur, ubi præbendæ omnes æquales ſunt? Poteſt dici quod decurtentur præbendæ eorum. Vel dic conſequantur ſpe, non re.

b Propenſius. Eſt hic ar. de iure communi plus presbyteros, quam diacones de oblationibus & decimis debere habere. argu. xxxij. diſtin. præter hoc. quod uerũ eſt: ſed de ſpecialitate quandoq; aliter fit. j. q. ij. c. ult.

Presbyteri plus in decimis habeant quã diacones.

ADDITIO. De hoc etiam no. j. q. ij. ca. ulti. ibi uideas. xvj. q. vij. ca. j. Archid.

c Vt hac. hic ut, conſecutiuum eſt. j. qõ. j. quiſquis. ſi enim eſſet cauſatiuũ ſimoniam committeret, qui propter quæſtum Deo ſeruiret. Deo enim propter Deum ſeruiendum eſt principaliter: ut viij. quæſt. j. ſunt in eccleſia. & j. qõ. j. non eſt. & ſi eſſet cauſatiuum, uideretur eos inuitare ad inuidendum alijs. Item arg. beneficium ſicut priuilegiũ quandoque concedi alicui odio alterius.

Deo propter Deũ eſt ſeruiẽdum.

inferioribus: poſt minores ipſa cõmoda [a] preſbyteri propenſius [b] quã diaconi conſequantur, ut hac [c] ſaltẽ ratione [d] cõſtricti, & honorem, quem fugerant, appetere nitantur [e] & quæſtum.

DIST. LXXV.

I p. Tempus autẽ [f] cõſecrationis (ſicut in ordine Romano hr̃) ad epĩ benedictionẽ nõ eligitur. [g] omni. n. tẽpore [h] benedicunt, dũmodo ieiuni, et hora tertia benedictionem accipiant.

Vnde Anacletus Papa ſcribit omnib. epiſcopis.

d Ratione. Graue enim uidetur, quod plus detur ſocio, quam ſibi etiam fratri. C. de bon. quæ lib. cum oportet. j. reſp. nec de eadẽ ſocietate debet unus plus, quam alius conſequi. ff. pro ſocio. uerum. §. ſi cũ tres. Nec eſt alicui conferendum, unde alij ſcrupuloſo corde moueantur: ut xvj. q. vij. c. j.

Dic qđ hoc totũ ideo eſt, quia hr̃ reſpectus ad utilitatẽ eccleſiæ: alias i odiũ alterius ñ eẽt priuilegiũ conferendũ alicui. C. de ſta. etima. l. ſi. Argu. ff. ad Trebel. ſi cum ab hærede. ff. de ami. tut. impuberi. §. tempus. Io. de Fãt.

e Nitantur. arg. ꝙ fit quandoq; ſecundario, quod principaliter fieri non poteſt: ut hic, & ff. de poſtu l. j. §. penul. & ultimo.

Tempus aũt. Hæc diſt. diuiditur in quinq; partes, in quarũ prima dicitur quod die dominica & hora tertia & ieiuni debent epiſcopi conſecrari quocunque tẽpore. & hoc probat per c. ſeq. Secunda ibi, Tẽpus autem. Tertia ibi, Cæterorum. Quarta ibi, Quod die. Quinta ibi, Ordinationes. Io. de Fant.

f Tempus autem. Hic depingitur lxxv. diſt. in qua agit magiſter de conſecratione epiſcoporum, & de temporibus ordinationum. ſubiungit etiã de ordinatione aliorum clericorum. Debet aũt ordinatio epiſcoporũ fieri hora tertia die dominico. ĩ. e. c. j. & ca. quod die. cæterorum uero in ſex partibus anni, ſcilicet in quatuor temporibus, & in ſabbatho mediæ hebdomadæ quadrageſimæ, & in ſabbatho ſancto. ĩ. e. c. ult. extra de temp. ordi. c. iij. & lxiij. diſt. literas.

g Non eligitur. Id eſt, non eſt electum, uel determinatum in canone.

h Omni enim tempore. i. omni menſe uel ſeptimana. ſimiliter reſtringitur de conſecra. diſtin. iij. omni tempore. ibi exponitur, id eſt, omni anno.

ADDITIO. De hoc etiã no. xxxj. di. tenere. Ar.

i Ordinationes. CASVS. *Oſtenditur à quibus, qualiter, qua hora, qua die epiſcopus debeat ordinari.*

Ordinationes epiſcoporũ qua hora fieri debeant.

CAN. I.

Ordinationes [i] Epiſcoporum authoritate [k] apoſtolica ab omnibus, qui in eadẽ prouincia fuerint, epĩs ſunt celebrandæ: qui ſimul cõuenientes ſcrutinium [l] cũ precibus celebrẽt: manus [m] cũ ſanctis euãgelijs imponẽtes dominica die hora tertia, [n] orantes: ſacraq; unctione, prophetarũ exẽplo [o] regũ capita perungentiũ, eos more apoſtolorũ [p] & Moyſi [q] ungentes: quia oĩs ſanctificatio [r] conſtat eſſe in ſpiritu ſancto, cuius uirtus inuiſibilis ſancto eſt chriſmati [ſ] permiſta: & hoc ritu ſolennem celebrent ordinationem.

k Authoritate. generali. Extra de ele. cum in cunctis. xvj. q. j. cunctis.

l Scrutinium. i. examinationẽ, de qua habes diſtin. xxiij. qui epiſcopus.

m Manus. Duo ponent ſuper caput cõſecrandi codicẽ euãgeliorũ, tertius fundet benedictionem: alij omnes ponent manus ſuper caput eius: ut xxiij. diſtin. epiſcopus.

Epiſcoporum cõſecratio ſit hora tertia.

n Tertia. Multiplex eſt ratio de hora tertia: quia debet tunc miſſa publice celebrari, ut de conſec. diſtin. j. nocte. ſine qua miſſa non poteſt conſecrari: quia nec eccleſia ſine miſſa conſecratur. de conſe. diſt. j. omnes. Licet quidam dicant contra, quod ſcilicet non ſit de ſubſtantia cõſecrationis: quibus ego aſſentio: quia non eſt de ſubſtãtia unctio ipſa, de qua magis uidetur quod ſit de ſubſtantia. Imo ſi omiſſa eſt, ſuppletur. extra de ſacra unctio. c. uno. in princ. Alij tamen dicunt omnia iſta eſſe de ſubſtantia, ar. xxiij. diſt. quorundam præter tempus, uel horam: quia quocunque tẽpore ordinatur, recipit ordinem. arg. ĩ. lxxvij. diſt. ſubdiaconus. extra de temp. ordi. ſane. Nã quandoque citius, quãdoque tardius miſſa celebrař. Item ideo eſt facienda conſecratio hora tertia, quia ſpiritus ſanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de cõſe. diſt. j. nocte. quorũ loco ſuccedunt epiſcopi. xxj. di. in nouo. & quia hora illa dominus eſt crucifixus, ut ibidem dicitur. & tali hora apoſtoli conſecrauerũt Paulum & Barnabam, &c. ĩ. e. quod die.

Eccleſia põt ſine miſſa cõſecrari.

Et bene ſecundum Hugo. & Lau. cuius fuit gl. iſta de hoc plene. no. ex. de electio. qđ ſi cut. ubi idẽ dicit.

o Exemplo. Quia Samuel inunxit Dauid & Saulem, Eliſeus Iehu in regem Iſrael.

Samuel inũxit Dauid.

p More apoſtolorum. qui inunxerunt Iacobum. ſ. lxvj. diſt. porro.

q Et Moyſi. qui inunxit Aaron & filios eius. xxj. diſtin. §. j.

r Sanctificatio. Id eſt, omnis unctio ſanctificans & efficax eſt: a ſpiritu ſancto. Et ſic patet, quod in collatione ſacramenti confertur gratia: & illa gratia inuiſibiliter operatur. j. q. j. multi. & ſi ſacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat uirtutem priorem, ut de conſ. diſt. v. nouiſsime. & augetur in eo gratia. de conſe. diſt. iiij. non ex quo. Sed ſi ſacramentum confertur indigno, ſolum ſacramentum recipit, & illud recipit ad ſui malum, ſed non recipit rem ſacramenti. Hæc materia optime tractatur extra de ſacra uncti. cum ueniſſet.

Id eſt, habet eſſe cõſtans & efficax a ſpiritu ſancto. ſignificat enim gratiam, quæ a ſpiritu ſancto ẽ: nec talis effectus, id eſt, ſignificatio unctionis poteſt eſſe aliqd in aliquo, niſi a ſpiritu ſancto ueniat: quia gratia ſit unctioni, hoc eſt a ſpiritu ſancto. Hugo.

Gratia cõfert i collatione ſacramenti.

ſ Chriſmati. Et ita chriſma eſt ſacramentum: quod conce-

2 *Tempus autem conſecrationis trium mẽſium ſpatio clauditur, ultra quod (niſi neceſſitate cogente) epiſcoporũ conſecrationes poſt electionẽ differri non licet.*

Vnde in Calcedonenſi concilio legitur.

Vltra tres menſes non differatur epiſcoporum ordinatio.

CAN. II.

QVoniam quidã metropolitanorum (ſicut ad nos perlatum eſt) negligunt ſibi greges creditos, & differunt ordinationes facere epiſcoporum: placuit ſanctæ ſynodo intra tres [a] menſes fieri ordinationes epiſcoporum: niſi fortè inexcuſabilis neceſsitas [b] coegerit ordinationis tempus amplius protelari. Si autem quis epiſcoporum [c] hoc non obſeruauerit, ipſum debere eccleſiaſticæ condemnationi ſubiacere: reditus uerò eiuſdem viduatæ eccleſiæ integros reſeruari apud œconomum [d] eiuſdem eccleſiæ cenſemus.

3 *Cæterorum uerò clericorum ordinationes non niſi in temporibus certis & in diebus maximè ſacerdotũ & leuitarũ fieri debẽt, ueſpera uidelicet ſabbati, uel mane diei dominicę cõtinuato ieiunio.*

Vnde Zepherinus papa ſcribit omnib. epiſcopis.

Ordinationes presbyterorũ & leuitarum qua hora fieri debeant.

CAN. III.

ORdinationes presbyterorum leuitarũq; [e] tempore [f] congruo multis corã aſtantibus ſolenniter agite, & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, ut de eorum ſocietate & adiumẽto plurimũ gaudeatis.

Item Leo epiſcopus, Dioſcoro Alexandrino epiſcopo.

Presbyteri & leuitæ, qua hora ordinandi ſunt.

CAN. IIII.

QVod a patribus noſtris propẽſiori cura nouimus eſſe ſeruatũ, a nobis quoque uolumus cuſtodiri: ut non paſsim diebus omnibus ſacerdotalis, uel leuitica ordinatio celebretur: ſed poſt diem ſabbathi [g] eiuſdem noctis, quæ luceſcit in prima [h] ſabbathi, exordia conſecrandi eligantur: [i] in quibus his qui conſecrandi ſunt,

concedo. ſic & aqua. j. quæſt. j. detrahe. & c. multi.

Tẽpus. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicit, quod eccleſia epiſcopalis ultra tres menſes uacare non debet, & poſtquã electus fuerit, uſque ad alios tres mẽſes conſecratur. interim eccleſia per œconomum gubernatur. & hoc probat p c. ſeq. Ioã. de Fãt.

a QVoniam. Tres. Vſq; ad tres mẽſes fit electio. l. diſt. poſtquã. & uſq; ad alios tres mẽſes conſecratio, ut hic dicitur, & c. diſt. quoniam.

b Neceſsitas. Propter quã quãdoque poſſet differri per totam uitam electi, maxime cõfirmati: ut ſi uitietur in corpore. argu. extra de elec. cũ in cunctis. licet ſit arg. contra extra de ætа. & quali. c. j. uel ſi non reperiretur idoneus in eccleſia, niſi in minoribus ordinibus: ut ĩ. vij. quæſ. j. conſtitutũ. ſ. diſt. lxj. Oſius. xxviij. di. de Syracuſanæ.

c Epiſcoporũ. uel metropolitanorũ, uel electorũ, q epiſcopi ſunt deſtinatione. cõtra utroſq; enim pœna eſt ſtatuta. c. diſt. quoniã.

d Apud œconomũ. De hac materia dixi. ĩ. xij. q. ij. illud.

ORdinationes. e Leuitarumque. Hoc idẽ in ſubdiacono, niſi in Papa tantum. extra de temp. or. c. j. ſed ſecundũ hæc decreta nõdum ſubdiaconatus erat ſacer ordo. argu. ĩ. eo. c. pen. & lx. diſt. c. fin.

f Tempore. Et in maiori eccleſia, ut argu. ſ. diſtin. lxvij. reliqui. & argu. xxiiij diſtin. c. ulti. minores autem ordines, ubi & quando libuerit poteſt epiſcopus conferre: ut extra eo. c. iij. & omnes ſimul, ſi conſuetudo habeat hoc in prouincia. extra de eo, qui fur. or. rece. cum H. lator.

g QVod a patribus. Sabbathi. Quidam intelligunt hoc cap. de ſabbatho paſchali, ut ſi quis tunc uelit conferre ordines, debeat eos cõferre in occaſum Solis: quia miſſa tunc non eſt cantanda, niſi die illa finita: ut ĩ. de conſe. diſt. iij. ſabbatho. qđ paret ex eo, quod dicitur tunc, Deus qui hanc ſacratiſſimam noctem. Hug. dicit quod omnes ordines ſunt conferendi die dominico. Et dicit quod ueſpera præcedentis noctis trahitur ad diem ſequentẽ, ut ſiue de ueſpere in ſabbatho, ſiue de mane in dominico cõferantur, ſemper in die dominico uideantur conferri. Sed certe ſecundum hoc non eſſet neceſſaria continuatio ieiunij: præterea omnia iura dicunt, quod tantum in ſabbatho conferendi ſunt ordines, ut extra. eo. c. iij. Alij dicunt, quod omnes ordines ſabbato conferuntur: & dicunt quod mane dominicæ diei potius trahitur ad ueſperam præcedẽtem, quam veſpera ad mane. Et ita ſiue cõferantur ueſpere in ſabbatho, ſiue in mane ſequenti, ſemper fictione canonica cõferentur ſabbatho: & ſecundum hoc de iure debet continuari ieiunium. Innocẽtius autem nõ determinat, an mane trahatur ad ueſperam præcedentem, an ueſpera ad mane. de temp. ord. literas. Conſuetudo tamen habet, quod tantum circa horam nonam ſabbathi fiunt ordinationes. ſecundũ H. exponitur poſt diẽ ſabbathi. i. poſt finitum diem ſabbathi. Alij exponunt poſt diẽ ſabbathi, id eſt, poſt inceptũ diem ſabbathi. Ioã. certe H. opinio uera uidetur, & male reprehenditur de cõtinuatione ieiunij: quia iã incepta eſt dies dominica, & ideo eſt neceſſariũ ieiunium, licet non ſeruetur de conſuetudine: niſi uelis dicere ꝙ hæc cap. ſint abrogata per decre. extra eod. titu. cap. iij. B. In conſecratione autem epiſcopi non eſt neceſſaria continuatio ieiunij, cum tantum die dominico conſecretur, & in mane quilibet intelligatur ieiunus, ut extra eodem literas. Sed licet quis poſsit ordinare aliquem in ſacerdotem in ſabbatho, & in mane in epiſcopum: tamen alium ordinem non poſſet eidem conferre in mane, cui unum contulerat in ſabbatho. extra eod. literas. Sed nunquid dominico die in mane poteſt quis ordinari in ſacerdotem, & eadem die hora tertia in epiſcopum? H. dicit quod ſic: quia nunquam inuenitur prohibitum.

h In prima id eſt, mane die dominico.

i Eligantur. Id eſt, electi cõſecrentur. hypallage. de cimaoctaua, quæſtione ſecunda. diffinimus.

Electio debet fieri intra trimeſtre.

Ad idẽ infra, quãdo. palea eſt.

Ad hoc de cõſecr. diſt. j. c. ſolẽt plures. §. in ieiunijs. ibi uideas.

Adde qualiter accipiat dies pro intellectu huius glo. Bar. i l. ij. ff. de uer. ſig. & in l. more Romano. ff. de fer. & l. aut facta. §. tempus. ff. ad Sylla.

Epiſcoporum cõſecratio fit tãtum die dominico

Hoc ẽt de plano concedũt Vincẽt. & Innoc. ut not. extra de temp. ordi. literas.

ieiunis & à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdem [a] obſeruantiæ erit, ſi mane ipſo die dominico cõtinuato [b] ieiunio [c] ſabbathi ordinatio celebretur: a quo tempore præcedẽtis noctis initia nõ recedũt: quod ad diem reſurrectionis (ſicut in paſcha Domini declaratur [d]) pertinere non dubium eſt.

Idem.

Quare die dominico ſacerdotum ordinationes celebrentur. CAN. V.

4 QVòd die [e] dominico † ordinationes ſacerdotum [f] celebrentur, non tantùm ex cõſuetudine, ſed etiam ex apoſtolica nouimus uenire doctrina: ſcriptura manifeſtante, quòd cùm apoſtoli Paulum & Barnabã ex ſpiritus ſancti præcepto ad euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes & orantes impoſuerunt eis manus: ut intelligamus quáta & dantium, & accipientium deuotione curandũ ſit, ne tantæ benedictionis ſacramẽtum negligenter uideatur impletum. Et ideo piè, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum ſacerdotum formam per eccleſias, quibus Dominus præeſſe te uoluit, etiã ipſe ſeruaueris: ut his, qui conſecrãdi ſunt, nunquã benedictio, niſi in die dominicæ reſurrectionis tribuatur, cui a veſpere ſabbathi initium cõſtat aſcribi: † quæ tantis diuinarũ diſpenſationũ myſterijs cõſecrata eſt, ut quicquid [g] a domino eſt inſigne conſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtum. In hac die mundus ſumpſit exordium. In hac per reſurrectionem & mors interitum, & uita accepit principium.

Ex ordine Romano.

De eodem.

PALEA.

QVando & ubi libitum fuerit uſq; ad ſubdiaconatus officiũ ordinãtur clerici: diaconi uero & presbyteri nunquam. niſi in publica ordinatione.

Itẽ Gelaſius oĩbus epĩs.

De temporibus ordinationis. CAN. VI.

5 ORdinationes presbyterorum & diaconorum, niſi certis temporibus & diebus exerceri non debent, id eſt, quarti [h] menſis ieiunio: & ſeptimi [i] & decimi: [k] ſed etiã quadrageſimalis [l] initij ac medianę [m] hebdomadæ etiam ſabbathi ieiunio circa ueſperas ipſas ordinationes nouerint celebrãdas: nec cuiuſlibet utilitatis cauſa ſeu pſbyterũ, [n] ſeu diaconẽ his pferre [o] audeãt, q antè ipſos fuerint ordinati.

a Quod eiuſdem. Id eſt, conferantur ordines.
b Cõtinuato. Ab ordinatoribus, uel ordinãdis. Lau.
c Ieiunio. Quid ſi pranſus conferat ordinem, nunquid confertur ordo? H. dicit quod ſic. & idem dicit in alijs ſacramentis, præterquã in eucharistia: & forte idem poſſet dici de eucharistia. arg. de conſecra. diſtin. ij. liquido. quod cõcedo: quia pranſus bene poteſt conficere, licet non debeat. argum. illius. c. liquido.
d Declaratur. Legitur enim in quadam homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa ſuper euangelio illo: Veſpere autem ſabbati: ubi dicit Beda, quod in die iſta noctes incipiũt præcedere dies: ideo [1] forte ut tres dies & noctes haberi poſsint, in quibus dominus fuit in ventre terræ: quod nec ſic haberetur, niſi ſynecdochice. [2] uel declaratur, quia miſſa non decantatur in ſabbatho, ſed in principio ſequentis noctis: & dicitur, Deus qui hanc ſacratiſsimam noctem, &cæt. & ita eſt de die dominica nox illa. Laur.

QVod die. Hæc eſt quarta pars huius diſtinctionis, in qua probat quod epiſcopi ſemper debent conſecrari die dominico more apoſtolorum, qui de mandato domini impoſuerunt manus Paulo & Barnabæ: & quia eodem die dominus reſurrexit. Ioan. de Fantu.

e Quòd die. H. ponit fundamentum ſuæ opinionis in c. iſto, quod ſcilicet in die dominico poſſunt ordines conferri. Quod patet per hoc, quod dicit ordinationes ſacerdotum: & per id quod dicit initium, &c. nos qui contrarium dicimus, exponimus ordinationes ſacerdotum, id eſt, epiſcoporum cõſecrationes. [3] Pro quo intellectu bene facit, quod infra ſubijcit, ex apoſtolica, &c. Nam Paulus & Barnabas epiſcopi fuerunt, unde per eorum exemplum nihil probatur, niſi de epiſcopis: & quod dicit, cui initium, &c. dic nihil facere ad rem: ſed dicit incidẽter, imo aſcribitur ei fictione canonis, non in ueritate.
f Sacerdotum. Id eſt, epiſcoporum. ſic non erit pro H.
g Vt quicquid. xvj. quæſt. j. c. ulti. de conſec. diſtinct. iiij. quæris.

ADDITIO.

Ex hoc colligitur, quod generalis ſermo non accipitur generaliter: ut ibi not. Archid.

h ORdinationes. Quarti. id eſt, ieiunij. hoc ſemper in omni ſeptimana pentecoſtes occurrit: & loquitur ſecundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum à Martio.
i Et ſeptimi. Id eſt Septembris.
k Decimi. Id eſt, Decembris.
l Quadrageſimalis. id eſt, in prima ſeptimana quadrageſimæ.
m Medianæ. in qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit dominicam de paſſione.

ADDITIO.

Et extra de tempo. ordi. capit. iij.
n Seu presbyterũ. De hoc dixi ſ. lxxiiij. diſtinct. epiſcoporum. octaua quæſtione prima. licet ergo.
o Præferre. Ecce hic habes, quod prius ordinati præferuntur [4] alijs, ut in habendis honoribus, & in alijs: ut decimaſeptima diſtinct. capitu. concilia. §. hinc. & extra de maio. & obedien. capitu primo. & lxxiiij. diſtinctione. cap. epiſcoporum. etiam licet poſteriores ſint meliores. non obſtat vigeſima tertia, quæſtione quarta. ſicut. octaua, quæſtione prima. licet. ut ibi notatur. licet ſit argumentum contra. ſ. diſtinctione decimaſexta. ſexta. [5] ver. prima. Ioannes. Hodie ſufficit, ſi electus a maiori parte capituli ſit bonus: ut extra de electione, cum nobis. B.

Sacramenta conferri poſſunt poſt comeſtionẽ.

1 Alias adeo, ſed nõ eſt bona litera: & ſic etiã ponit Laurẽ. & Ioã. de Fant.

1 Ex iſto tex. infert ꝙ dies dominic⁹ nõ accipit generaliter. ſi. in leg. j. §. hoc autem. & ibi Bart. ff. de oper. no. nunt.

2 Iſta eſt figura tribuẽs toti, ꝙ eſt partis: ut cũ dicit Aethiops eſt albus, propter dẽtes quos habet albos. Nec enim dominus ſtetit, ſiue fuit in vẽtre terræ per tres dies & noctes, niſi ſic loquẽdo. Nam & alias totum ponit ꝓ parte, vt j. diſt. §. ſcire. imo totũ ñ eſt aliud a ſuis partibus, ut no. lxj. di. nullus. ſecundum Ioã. de Fant.

5 Arg. ad hoc xcv. di. c. olim. Io. de Fã.

† Cõcor. text. in l. more Romano. ff. de ferijs. Bart. in l. aut facta. §. tẽpus. ff. ad Syll.

Annus à Martio quandoq; incepit.

Ordinatus prius alijs præfertur.

4 Et ita accẽditur hic tẽporis prioritas, ſic ſupra vij. diſt. c. vlt. ex. de ma. & ob. c. j. & alibi excellentia ordinãtis. ff. de albo ſcri. l. ult. ex. de maio. & obe. per tuas. Archid.

Alias, ſancta.

Quintus

DIST. LXXVI.

1 Qvibus temporib. a ieiunia celebranda ſint, Calixtus Papa determinat, ſcribens Benedicto epiſcopo.

Quibus temporibus ieiunia celebrentur.

CAN. I.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didiciſti, conuenietius nunc per quatuor tépora fieri decernimus: ut ſicut annus per quatuor uoluitur b tempora, ſic & nos quaternum ſolenne agamus ieiuniũ per quatuor anni tempora.

Itẽ ex concilio Magũti.

De eodem.

CAN. II.

COnſtituimus, c ut quatuor tépora anni ab omnibus hominibus communi ieiunio obſeruentur, id eſt, in Martio hebdomada prima, in Iunio ſecunda, in Septẽbri tertia, in Decẽbri quarta.

Item ex concilio Saleguſtæ habito.

De eodem.

CAN. III.

DE ieiunio auté quatuor temporũ hanc certitudinem ſtatuimus, ut ſi Calendæ Martij d in quarta feria ſiue antea euenerint: eadem hebdomada ieiunium celebretur. Si auté calendæ Martij in quintam feriam, aut in ſextam, aut in ſabbathũ diſtendantur, in ſequentẽ hebdomadam ieiuniũ differatur. Simili quoq; modo, ſi Calendæ Iunij e in quarta feria, aut antè euenerint, in ſubſequenti hebdomada ieiunium celebretur: & ſi in quinta, aut in ſexta feria, aut in ſabbatho contigerit, ieiunium in tertiam hebdomadam reſeruetur. Et hoc ſciendum eſt, f quòd ſi quando ieiunium menſis Iunij in uigilia pentecoſtes ſecundum prædictam regulam euenerit, non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni pentecoſtes: quia uigilia ſimul & ieiunium celebrari g non debent: & tunc propter ſolennitatem ſancti ſpiritus diacones dalmaticis induantur, & alleluia decantetur, & flectamus genua, non dicatur. Eodem modo de ſeptimi menſis ieiunio conſtitutum eſt: ut ſi Calendæ Septembris in quarta feria euenerint, aut antea, in tertia hebdomada ieiunium h celebretur: & ſi in quinta, aut ſexta aut in ſabbatho contigerit, in quarta hebdomada ieiunandum erit. In Decembri i uerò illud obſeruandum erit, ut in proximo ſabbatho ante uigiliam natalis domini celebretur ieiunium: quia ſi uigilia in ſabbatho euenerit, ſimul uigiliam & ieiunium celebrari non conuenit.

Econtra Vrbanus.

De eodem.

CAN. IIII.

STatuimus etiam, ut ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur. Primũ in initio quadrageſimæ. Secundum in hebdomada pentecoſtes. Tertium uerò in Septembri. k Quartum in Decembri more ſolito fiat.

Item ex ſermone Leonis Papæ.

De eodem.

CAN. V.

IGitur poſt ſanctæ lætitiæ dies, quos in honorem domini a morte reſurgentis, ac deinde aſcendentis exegimus, poſt quam acceptum ſancti ſpiritus donum ſalubriter & neceſſariè conſuetudo eſt ordinata ieiunij: ut ſi quid forte inter ipſa

---

Qvibus temporibus. Hæc diſtinctio diuiditur i tres partes. in quarum prima dicitur, quando debent fieri ieiunia quatuor temporum: & hoc ꝓbat per ſex authoritates. ſecundum ca. in fi. non tenet neque prima pars tertij capit. tenet: ſed ſecunda pars tenet ſecundum Ioan. de Fantu. Secũda ibi, Primum. Tertia ibi, Non autem. Io. de Fantu.

a Quibus temporibus. In hac diſtinctio. lxxvj. agit magiſter de temporibus ieiuniorũ. Oſtẽdit etiam diuerſas origines eorum. Poſtea ponit differentiam inter nos & Hebræos in computatione menſium. Oſtendit etiã, quod non ſit ieiunandum a paſcha domini uſq; ad pentecoſtẽ, nec eſſe flectenda genua.

b Ieiunium. Voluitur. Lex tamen in æſtatem & hyemem annum diſtinguit. ff. de aqua quo. & æſtiua. lege prima. §. hoc interdictum.

c Conſtituimus. Hoc capitulum eſt abrogatum.

d De ieiunio. Martij. non ſemper, imo prima ſeptimana quadrageſimæ.

e Iunij. Nec hoc ſemper imo in ſeptimana pentecoſtes.

f Et hoc ſciendum eſt. Quod ab hinc dicitur, manet immutatum: ſuperiora per ſequentem canonem mutantur, ſcilicet ſtatuimus: & ita utile non uitiatur per inutile, contra lx. diſtin. ſi ad ſacras. Lau.

g Celebrari. Cedit ergo in ieiunio minus dignum digniori, argu. ff. de mino. uerum. §. ultim. extra de conſe. ec. uel alta. c. quod in dubijs. Et eſt argu. quod ſi feſtum alicuiꝰ apoſtoli die lunę euenerit, ſabbatho uigilia ieiunanda eſt: quia ieiunium & dominica ſimul concurrere non poſſunt. extra de obſer. ieiu. ca. j. argu. contra extra de uerb. ſignifi. quæſiuit. Lau.

h Ieiunium. ℑ. de conſec. diſt. iij. quoniam.

i In Decembri. Prima quadrageſimæ ſeruat ieiunia ueris: Pneumatis hebdomada ſeruare ſecunda iuberis: Tertia ſeptembris cultum fert mercuris iſtum: Sabbatha ieiunent uigilem præeuntia Chriſtũ. Lau.

k STatuimus. In Septembri. ſecundum diſtinctionem ca. ſuperioris. in fine.

IGitur. Huius.

Vt ℑ.e. ieiunium.

Vt ℑ.e. ſcire. & c. ſeq.

Annus in æſtatẽ & hyemẽ diuiditur.

Dñica & ieiuniũ ſimul cócurrere non poſſunt.

Ieiunia quatuor temporũ.

Noĩati ui casꝰ, & fœminini gñris eſt.

ſeſtiuitatis gaudia negligens libertas & licentia immoderata præſumpſerit, hoc religioſæ abſtinētiæ cenſura caſtiget.

Item.

De eodem.

CAN. VI.

HVius obſeruātiæ utilitas fratres dilectiſsimi in eccleſiaſticis præcipuè eſt conſtituta ieiunijs: quæ ex doctrina ſancti ſpiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, ut lex abſtinentiæ omnib. ſit aſcripta tēporibus. Siquidem ieiunium. Vernum in quadrageſima, æſtiuum in pentecoſte autumnale in menſe ſeptimo, hyemale in hoc qui eſt decimus, celebremus: intelligētes diuinis nihil uacuū eſſe pceptis, & uerbo Dei ad eruditionē noſtrā omnia elemēta ſeruire, dū per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor euangelia, inceſſabili tuba diſcimus, quod & prædicamus & agimus.

²*Primū* [a]*uerò mēſem, quartū, ſeptimū, & decimū non Hebræorū ratione, ſed noſtra debemus accipere. Primus.n. menſis apud illos ē Aprilis, quartus Iulius, ſeptimus Octo ber, decimus Ianuarius, in quibus ēt ieiunabant. Præterea in quinto mēſe (qui eſt Auguſtus) quæ fuerit eius cauſa ieiunij, Hiero. ſuper Zachariam exponit dicens:*

Quare in ſuprascriptis temporibus ieiunia lex imperauit.

CAN. VII.

[b] IEiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium ſeptimi & ieiunium decimi, domui Iudæ & Ieruſalem i dies feſtos uertetur & gaudium. Hoc loco [c] noſtrorum multi multa dixerunt, [d] & inter ſe diſſonātia. Cogimur itaq; ad Hebræos recurrere: ſciētiæ ueritatem de fonte [e] magis, quàm de riuulis [f] quærere. [g] † Ieiunium quarti menſis, [h] qui apud Latinos uocatur Iulius, die ſeptima, & x. eiuſdem menſis illud arbitrantur, quando deſcendēs Moyſes de monte Sina tabulas legis abiecerit, [i] atque confregerit, & iuxta Ieremiā muri primùm rupti ſint ciuitatis. [k] In quinto uerò menſe, qui apud nos appellatur Auguſtus, cùm propter exploratores terræ ſanctæ ſeditio orta eſſet in populo, iuſsi ſunt montem non aſcendere, ſed per xl. annos longis à terra ſancta circuire diſpendijs: ut (exceptis duobus Caleph & Ioſue) omnes [l] in ſolitudine caderent. In hoc menſe à Nabuchodonoſor, & multa [m] poſt ſecula à Tito & Veſpaſiano templum Ieroſolymis [n] incenſum eſt, atque deſtructum: capta urbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Iudæorū, aratum templum in ignominiam gentis oppreſſæ à Tito Annio Rufo. In ſeptimo uerò, qui apud nos appellatur Octo ber, occiſus eſt Godolias, & Iudæ tribus, ac Ieruſalem reliquiæ diſsipatæ ſunt. Menſe decimo, qui apud nos Ianuarius dicitur, eò quòd ianua ſit anni atque principium Ezechiel in captiuitate

² HVius. Primum. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicitur unde habuerūt ortū ieiunia Iudæorum, qui aliter computant, quam nos. Io. de Fantu.

a Primum. Accipe in ſuperiori diſtin. c. ult.

b IEiunium quarti. Subauditur menſis. & arg. ſumi poteſt ex hoc ca. ꝙ etiam ea, quæ moralia ſunt, immutantur per eccleſiā hodie. Nā alijs temporibus celebrabātur olim hæc ieiunia, alijs nunc.

c Hoc loco. uerba Hieronymi.

d Dixerunt. Oſtendendo cauſas conſtitutionis talis. uel talis ieiunij.

e De fonte. Collige in dubijs ad rei originem recurrendum: & plus magiſtro, quam diſcipulis credendū, ut dixi diſtin. ix. ut ueterum. & diſt. xx. de quibus. xxiiij. qō. j. loquitur. ī. diſt. xij. præceptis. Arg. contra nunquam ad rei originem recurrendum. ff. de le. & ſe. cō. & ideo. Nam dicit lex quòd nō de omnibus, quæ conſtituta ſunt, reddi ratio poteſt, &c. ff. titu. e. nō omnium.

f De riuulis. Argu. non ualere ſumptū ſine originali. C. de eden. authen. ibi poſita. Argum. contra. extra de fideiuſ. peruenit. Dicit Albericus ꝙ ſi eſt tranſcriptum per manū tabellionis, ualet. arg. ff. de adm. tu. chirographis. Azo. dicit non ualere, niſi per iudicem fiat tranſlatio ut in authen. ut fratrum filij. §. illud. col. ix. C. de teſt. publicati. Ioan. hæc q. determinaƭ hodie per decr. quā habes extra de fide inſtru. c. ult. ubi dicitur ꝙ exemplata inſtrumenta aliqua iuſta cauſa authoritate iudicis ſcripta eandem uim habeāt cum authenticis et originalibus. B.

ADDITIO.

De hoc no. c. diſtin. contra morem. & extra de uerbo. ſig. abbate. Archi.

g Quærere. ī. diſt. ix. ut ueterum.

h Quarti menſis. ſ. ſecundū Hebraicā computationem.

i Abiecerit. Cum inueniſſet Iudæos conflaſſe uitulum, ut xlv. diſt. diſciplina. ī. de pœ. di. ij. ut cognouerunt. §. itē opponitur.

k Ciuitatis. A Nabuchodonoſor, qui cum Chaldæis cepit ciuitatem Ieruſalem. xxiij. quæ. v. cap. remittuntur. §. hinc. in fi.

l Omnes. Qui diffidere cœperunt: ſed cum Moyſes non diffideret, & eſſet maior xx. annis, quare non intrauit terram promiſsionis: rationē habes xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor §. his omnibus. Et dic omnes, qui a xx. anno & ſupra exiuerunt de Aegypto.

m Multa. Sed quare inducit hoc de Tito & Veſpaſiano, cum ante per multa tempora fuit illud ieiunium conſtitutum? & dicimus quod iſtud non facit ad propoſitum. Vnde eſt argu. quod quandoq; aliqua inſeruntur decretis, quæ non faciunt ad propoſitum principale. argu. ſ. proxi. diſtin. quod dic. uer. cuī initium.

n Ieroſolymis. Legitur in pſalterio. Vt quid Deus repuliſti: quod Ieruſalem capta eſt eo tempore, quo interfecerunt Ieſum Chriſtū, ſcilicet in paſca: poſſumus dicere quod tūc fuerit capta: ſed illa ſa con-

Præcepta etiam moralia ſunt per eccleſiam mutabilia.

Magiſtro plus quā diſcipulo credēdum eſt.

Tranſcriptū an ualeat ſine originali.

† Verba Zacha. ca. viij. uſque ad uerſic. hoc loco.

† Ex iſto tex. inferƭ ꝙ qūque magis cōſideraƭ accidētale. concor. l. ij. §. exactis. ff. de origi. iur. & l. j. §. beſtias. ff. de poſtu.

Iere. 52.

Nu. 14. c

Titus & Veſpaſianus.

† Dic legitur. i. habet in Ioſepho, ſecundum Goſ.

poſitus audiuit, & cunctus populus captiuorũ, quinto mẽſe templũ eſſe ſubuerſum: quod pleniſſimè in eodem ꝓpheta cognoſcimus. Hoc igitur eſt omne [a] qđ dicitur: Dies planctus & ieiuniorũ, quód hactenus habuiſtis in luctum, ſciatis vobis (quia cogitaui, ut beneficiã Ieruſalem & domui Iuda) in lætitiam & gaudiũ & ſolẽnitates eſſe vertendos, ita duntaxat, ſi veritatem diligatis & pacem. Iuxta anagogen, [b] quia tunc ieiunamus quãdo ſponſus auferẽ a nobis & nõ meremur eius habere præſentiã: cũ reuerſus fuerit ad nos dominus, & cogitauerit, ut bñfaciat nobis, omnis triſtitia uertetur in gaudiũ: & fames [c] priſtina ſermonis Dei, præſentia doctrinarũ eius & cæleſtis panis ſaturitate compenſabitur.

[3] *Non aũt videntur [d] ieiunia quarti mẽſis poſſe celebrari ante diẽ pentecoſtes. A die enim dominicæ reſurrectionis uſque in diem Pentecoſtes non indicuntur obſeruanda ieiunia.* [e]

Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone, qui ſic incipit.

De eodem.

CAN. VIII.

SCire debet ſanctitas veſtra, Per hos quinquaginta dies nobis eſt iugis & continuata feſtiuitas, ita ut hoc omni tempore, neque ad obſeruandum indicamus ieiunia: neque ad exorandũ dominũ genibus ſuccidamus. [f] & j. ad inſtar ergo dominicæ reſurrectionis tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & oẽs iſti dies veluti dominici reputant̃: reſurrectio enim dominica dies† eſt. In dominica enim reſurgẽs ſaluator reuerſus eſt ad homines, & poſt reſurrectionem tota quinquageſima [g] cũ hominibus commoratus eſt. æqualis ergo eorũ [h] dierũ neceſſariũ eſt ut ſit feſtiuitas, quorũ æqualis eſt & ſanctitas. Nõ ergo ieiunam' in hac quinquageſima: qa in his diebus nobiſcũ dominus cõmoratus eſt. Itẽ in apologia [i] Dauid. Hũc numerũ, quinquageſimũ uidelicet, læti celebramus: & poſt domini paſsionem remiſſo culpę totius debito, chirographoq; [k] euacuato [l] ab omni nexu liberi ſuſcipimus aduenientẽ in nos gratiã ſpũs ſancti. In die pẽtecoſtes uacãt ieiunia, laus dicitur Deo, & oratio, & alleluya cantatur. [m]

Neceſſariò ergo eccleſia cõſtituit, ut poſt diem pentecoſtes ieiunia celebrentur. Sed quod in illis quinquaginta diebus ieiunandum eſſe negatur, ex obſeruantiæ [n] neceſſitate intelligitur.

Vnde in eiuſdem diei ſermone qui ſic incipit.

De eodem.

CAN. IX.

NOſſe credo uos fratres: Non minore lætitia celebramus diem pentecoſtes, quàm diem ſanctum Paſchæ celebrare curauimus.

ſa conſeruata in ſe vſque ad Auguſtũ, quando fuit accenſa ab Iſmael, qui Iudæus erat, & a quibuſdam alijs.

a Hoc igitur eſt omne. Id eſt, hoc ſignat apud nos: nã apud Græcos decimus inuenit̃ October: ut ſ. diſtinct. xviij. propter.

b Anagogen. Id eſt, ſuperiorem & ſpiritualẽ, uel moralem intellectum. Nã ana ſupra, goge duc ere: inde pædagogus quaſi ductor. hoc modo exponitur hic. Eſt enim quidam intellectus hiſtoricus. [1] allegoricus, moralis ſiue tropologicus & anagogicus: ſicut diximus ſ. diſtinct. xxxvij. vino. Sic hæc uox Hieruſalem, hiſtorice ſignat ciuitatem illã terreſtrem, allegorice eccleſiam, moraliter animam fidelem, anagogice cæleſtem Ieruſalem Moralis intellectus attendit quæ iuxta nos ſunt: allegoricus, quæ intra nos: anagogicus, quæ ſupra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

c Et fames. j. viij. quæſt. j. audacter.

d Non autem videntur. Improbat quod dictum eſt ſ. de ieiunijs. ſ. eadẽ. capit. ſtatuimus. & capit. de ieiunio. in principio.

e Ieiunia. j. de cõſec. di. iiij. rogationes. contra. Solu. licet ibi ieiunemus tribus diebus, nihilominus tamen eſt ibi continuata feſtiuitas. Nã dicit lex quod perennis eſt ſiue continuus fluuius licet quandoque exareſcat. ff. de flu. l. j. §. rñ. Vel dic cõſuetudinẽ ſequẽdã, [2] xij. diſt. illa.

f SCire debet. Succidamus. Quia vnũ genu ſuccidit alij, & ita factum notat.

g Quinquageſima. Si quadrageſimam diceret, melius dixiſſet: nã poſt quadraginta dies aſcendit in cælum. de cõſecr. diſt. v. ieiuniũ. & ſic ponitur totũ pro parte ſic xxiij. quæſt. iiij. cum ſuperna. ſic econuerſo pars ponitur pro toto. xiiij. quæſt. v. pœnale.

h Eorum. Argum. pro omnibus vigilijs apoſtolorum ieiunandis, uel pro nullis, quod falſum eſt: eccleſia tamen Romana conſueuit in vigilijs omnium ieiunare. extra, de obſeruatione ieiunio. conſilium, niſi Ioãnis, Philippi, & Iacobi, ut ibi Laur.

i In apologia. id eſt ſermone excuſatorio de adulterio. quod Dauid commiſit cum Bethſabee. ab apo, quod eſt re: & logos, quod eſt ſermo, quaſi reſponſio pro aliquo.

k Chirographoq;. id eſt, peccato quo tenebamur diabolo obligati tanquã chirographo.

l Euacuato. Vt C. de plus pe. l. vna. & eſt argu. quod cancellato inſtrumento liberatur debitor: [3] quod uerum eſt, niſi creditor probet cõtrarium. ff. de proba. ſi chirographum.

m Cantatur. Infra de conſecr. diſtinct. iij. c. ne quis & c. ieiunium.

n Obſeruãtiæ. Hic male dicit & in ſequenti capitu. imo vigilia pentecoſtes neceſſario ieiunanda eſt: ut infra capit. noſſe. & ſupra capitu. de ieiunio. non obſt. capit. ſcire. quia pro uno die, nec plus nec minus. [4] ſed quod ieiunari debeat, hoc habet eccleſię conſuetudo generalis.

NOſſe credo.

Ezech. 39. Ieruſalem quando fuit capta.

Scriptura diuina quadrupliciter exponi põt.

1 Hiſtoria ſecundum Iſido. in j. lib. etym. dicitur ab hiſtorein. Græce, qđ eſt Latinæ cognoſcere, uel videre. apud veteres enim null' ſcribebat hiſtoriã, niſi qui interfuiſſet. Alij dicũt qđ dicitur ab hiſtoron Græce, qđ eſt geſticulatio, id eſt, geſtuũ repræſentatio. vñ & hiſtrio vocat̃ geſticulator, id eſt, aliorum geſtorum recitator & repræſentator. Arch.

Fluuius ẽt quãdoque areſcẽs dicitur perennis.

2 Scilicet an illi tres dies, de q̃bus loquitur ꝓdict. c. rogationes. ſint ieiunandi. Ioann. de Fant.

Chriſtus poſt dies xl. aſcendit in cælum.

† Alias, non habetur dies.

Ieiunãdũ eſt in vigilijs omniũ apoſtolorum.

Apologia.

3 De hoc not. extra de renun. ſane. ĩ gl. & ſic. & extra, ut lit. pen. eccleſia. ij. in fi. Arch.

Vigilia pẽtecoſtes ẽ neceſſario ieiunãda.

4 De conſe. diſt. iij. re uera. & vide quod dixi lxv. diſt. cap. j.

Tunc enim (ſicut modò facimus) ieiunauimus, ſabbatho vigilias celebrauimus, orationibus pernoctantes [a] inſtitimus: vnde neceſſe eſt, [b] ut ſimilem obſeruantiam ſimilis lætitia ſubſequàtur.

Obſeruãtia verò ſimilis dicitur quo ad factum non quo ad neceſſitatem.

Item Iſidorus.

De eodem.

CAN. X.

POſt paſcha autem vſque ad pentecoſten, licet traditio eccleſiarũ abſtinentiæ rigorem prandijs relaxauerit, [c] tamen ſi quis monachorum, uel clericorum ieiunare cupit, non ſunt prohibendi: quia & Antonius & Paulus & cæteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſoluiſſe abſtinentiam, niſi tantùm die dominico.

Item Hieronymus ad Lucinum.

CAN. XI.

VTinam omni tempore ieiunare poſſemus, quod in actibus [d] apoſtolorum diebus pentecoſtes, & die dominico apoſtolum Paulum & cũ eo credentes feciſſe legimus. Nec hoc dico, quod feſtiuis diebus ieiunandum eſſe putem, & contextas [e] quinquaginta diebus ferias & ſolennitates auferam, [f] ſed vnaquæque prouincia abundet in ſuo [g] ſenſu, & præcepta maiorũ, leges apoſtolicas [h] arbitremur.

Item Pelagius Papa Petro epiſcopo Põtino.

Sabbatho magno poſt horam baptiſmi epiſcopus valeat ordinari.

CAN. XII.

DIlectionis tuæ ſcripta ſuſcepimus, qui bus ſignificas Latinum eccleſiæ Grumentinæ diaconem ad epiſcopatũ Marcellianenſis eccleſiæ, ſiue Cluſitanæ ab omnib⁹ fuiſſe electum: quod iam ante hoc tempus retuliſti, & iuſsimus ut ueniret: [i] credentes eos de perſona eiuſdem ab epiſcopo [k] ſuo dimiſſorias accepiſſe. Quod ſi modò fecerunt, facite eum uelociter ad vrbem Romã occurrere: ut ſi Deus iuſſerit in ſabbatho magno poſt horam baptiſmi ordinetur. Quòd ſi ante memoratum diem non occurrerit, cogetur uſque ad quarti [l] menſis ieiunia ſuſtinere.

DIST. LXXVII.

HIs temporibus [m] ſecundũ Anacletũ et Zepherinum, Gelaſium & Pelagium, epiſcopi, preſbyteri, diacones ſunt ordinandi. Metropolitanus autem iuxta Leonem Papam ex presbyteris eiuſdem eccleſię, uel ex diaconibus optimus ordinetᷣ.

Ex monachis autem uel laicis, nullus niſi per gradus eccleſiæ debet ad ſummum ſacerdotium peruenire.

Vnde Gelaſius Papa.

Non niſi per diſtinctos gradus, quiſquam ad ſacerdotium aſpiret.

CAN. I.

ILlud nos ſtatuentes uobis & omnibus ſeruare

---

[a] Pernoctãtes. Per totam noctem ſignificat. ff. de verbo. ſignificat. vrbana. §. pernoctare.

[b] Neceſſe eſt. Id eſt, cõueniens eſt, [a] ſecundum G. nam conſilium eſt. Non enim quicquid conſulitur, iuris neceſſitati ſubijcitur. de pœnitentia diſtinctione ſexta. cap. j. in fine. ff. de iudi. nõ quicquid.

[a] Adde gl. cõcor. in l. de pupillo. §. meminiſſe. ff. de noui operis nunt. & in l. j. ff. de offi. præfecti præto. Aphri.

POſt paſcha.

[c] Relaxauerit. interdicendo. ieiunia.

VTinam.

[d] In actibus. Supra xxx. diſtinct. ſi quis tanquam contra.

[e] Contextas. Interſertas ſolennitates: uel contextas, id eſt iuges & continuatas. ꝭ. ead. ſcire.

[f] Auferam. Dicendo tũc eſſe iurandũ.

ADDITIO.

quaſi dicat, Nolo his diebus indicere ieiunium. Archidiaconus.

[g] In ſuo. Vt morẽ obſeruet in ieiunijs, ſicut dicitur de vigilia Bartholomæi. extra de obſeruatio. ieiunio. cõſilium.

[h] Apoſtolicas. Cõſuetudo enim inter pretatur legem. ff. de verbo. ſignificat. anniculus.

DIlectionis. Hoc capitulum inducitur ad oſtendẽdũ uarietatem computationis inter Latinos & Hebræos. Nam ſecundum Latinos quartus eſt menſis Iunius: ſecundum Hebræos Iulius.

[i] Vt veniret. Quia forte ſuberat Papæ iſte epiſcopus nullo medio.

[k] Ab epiſcopo. ſ. ſuo. quod clericus alicuius epiſcopi in alia prouincia non debet eligi, nec ipſe debet conſentire, niſi habeat literas dimiſſorias, quibus abſoluatur ab obnoxietate, ſui epiſcopi. arg. lxxxv. diſtin. Florentinum archidiaconum. & diſt. lxxj. fraternitatem. argu. contra, quod ſcilicet non exigatur conſenſus epiſcopi. inſt. de adoptio. §. ſed ſi quis nepotis. De hoc dixi. ſ. lxj. diſtinct. c. Oſius. §. ſed aliud.

[l] Ad quarti. ꝭ. lxxv. diſt. ordinationes.

[m] HIs tẽporibus. Hic intitulatᷣ lxxvij. diſtin. in qua tractat de interſtitijs temporũ obſeruandis. not ergo quod ſi quis ab infantia ſit mancipatus militiæ clericali, anno vij. poteſt ordinari clericus. oſtiarius, lector, & exorciſta: & ſic ſtabit uſque ad annum duodecim ex inde acolythus uſq; ad annum xx. & poſtea in xxj. ſubdiaconus. in xxv. annis. diaconus. in xxxj. presbyter, exinde poteſt eſſe epiſcopus: ut infra eod. in ſingulis. & cap. quicunque. xxviij. diſtinct. de his. Sed ſi adultus uelit ordinari, ſic poteſt fieri ordinatio, ut per vij annos recipiat ordines omnes: in duobus primis quatuor minores, in reliquis quinque ordinetur acolythus, ſubdiaconus presbyter, & epiſcopus ſi electus fuerit. ꝭ. e. quicũq;. Si autem ſecus factum fuerit, deponi debet. ꝭ. ea. diſt. ſubdiaconus. Ex generali tamen conſuetudine his omnibus capitulis derogatũ eſt. Vbi uero maior neceſsitas eccleſiæ incumbit, laicus per annum & dimidium, monachus uero per annum poteſt recipere omnes ordines, ut infra eadem. capitulo ultimo.

Temporũ interſtitia ſunt in ordinib. obſeruanda.

ILlud.

mandamus, ut omnes ad eccleſiaſticos ordines ſic accedant in eccleſia, qui ordinari merẽtur: id eſt, ſi quis epiſcopus eſſe meretur, ſit primùm [a] oſtiarius, deinde lector, poſtea exorciſta, inde ſacretur acolythus, deinde verò ſubdiaconus, deinde diaconus, & poſtea presbyter: exinde (ſi meretur) epiſcopus conſecret̃.

Vnde Zozimus epiſcopus vrbis Romæ ait.

Quæ interualla temporis in ſingulis gradibus ſeruãda ſint.

CAN. II.

IN ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſeruanda: ſi ab infantia [b] eccleſiaſticis miniſterijs nomen [c] dederit, ut inter lectores & exorciſtas quinquennio [d] teneatur: exinde [e] acolythus: uel ſubdiaconus [f] xiiij. annis [g] fiat: & ſic ad benedictionem diaconatus (ſi meretur) accedat, in quo ordine quinque annis, ſi inculpatè ſe geſſerit, adhærere debebit. Exinde ſuffragantibus ſibi meritis, ſtipendijs per tot gradus datis, propriæ fidei documẽtis poterit ſacerdotiũ promereri. de quo loco (ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummũ pontificatũ [h] ſperare debebit. Defenſores [i] aũt eccleſiæ etiã qui ex laicis [k] fiunt, ſupradicta obſeruatione teneantur, ſi meruerint eſſe in ordine [l] clericatus.

Item Syricius Papa.

De eodem.

CAN. III.

QVicunque itaque ſe uoluerit obſequijs eccleſiæ a ſua infantia, ante pubertatis [m] annos baptizari, [n] & lectorũ debet miniſterio ſociari, qui ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad uigeſimum ſuæ ætatis annum, ſi probabiliter uixerit, una tantum, & ea quã uirginem benedictione cõmuni per ſacerdotem percepit, uxore cõtẽtus, acolythus [o] & ſubdiaconus eſſe debebit: poſteaq; ad diaconij [p] gradum (ſi ſeipſum primitus continentia præeunte dignũ probauerit) accedat: vbi ſi intra quinq; annos laudabiliter miniſtrauerit, congruè presbyteriũ conſequatur: exinde [q] poſt decennium epiſcopalem cathedrã poterit adipiſci: ſi tamẽ per hæc tempora integritas ſuæ uitæ ac fidei eius fuerit approbata. Qui uerò iam ætate grandæuus [r] melioris propoſiti conuerſatione prouocatus, ex laico ad

a Primum. ſ. xxj. diſt. cleros. contra. ſ. di. xxxij. ſeriatim. contra. ſ. xliiij. diſt. non oportet. j. contra. lix. di. ſi officia. contra. Nam ibi colligitur q psalmiſtatus ſit ordo primus: ſed melius colligitur extra de ætat. & quali. cũ contingat. Sed dic q hæc dictio primum, ſequentia reſpicit, nõ quod ſit primus ordo oſtiarius, ſed primus eſt reſpectu ſequentium.

ADDITIO.

Iſta fuit ſententia Laur. Vel poteſt dici, quod ideo tacet de pſalmiſta hic, & xcij. diſt. a ſubdiacono. quia ille ordo à ſimplici ſacerdote poteſt conferri. xxiij. diſt. pſalmiſta. & noluit enumerare, niſi illos qui ab epiſcopis conferuntur, ſecundum Hug.

b IN ſingulis. Si ab infantia. id eſt, viij. anno. C. de iur. delib. l. ſi infanti. Ioan.

c Nomen. Vt ſcribatur in matricula. l. diſt. contumaces.

d Quinquennio. poſt ſeptimũ. j. eo. cap. ſubdiaconus.

e Exinde. poſt xij. annos cũ voluerit.

f Vel ſubdiaconus. uel pro. i. hoc probatur in c. ſeq. arg. C. de verb. ſign. l. ult. argu. extra de eo qui fur. ord. re. c. ij.

g Xiiij. annis. computatis à tempore ſeptennij. hoc reſpicit quod dicit de infantia. i. ſeptennio: & ita in xxj. ann. ſubdiaconus fiat.

g Xiiij annis. Hæc determinatio xiiij. anno. non reſpicit, niſi tantum ſubdiaconatum, quod patet ex cap. ſeq. ubi dicitur, quod ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad xx. an. fiat acolythus & ſubdiaconus. ſed in xv. anno. acolythus, in vigeſimoprimo ſubdiaconus.

h Pontificatum. j. de conſ. di. v. de his vero. ſ. diſtin. xviij. ſi epiſcopus. & diſt. lix. ſi officia.

i Defenſores. i. aduocati caſtaldi. j. q. iij. ſaluator.

k Ex laicis. j. diſtinct. lxxxix. indicatum. contra. Sed hic iſti laici erant de foro eccleſiæ, ibi non. & conſtitui debent iſti quo ad temporalia, non quo ad ſpiritualia. xvj. quæſt. vij. in nona.

l In ordine. Contra. Nonne iſti ſunt grandæui, cũ eis cõmittat̃ adminiſtratio. ergo per vij. ann. tm̃ poſſunt aſcendere ad oẽs ordines, ut j. c. proxi. quare ergo hic dicit ſupradicta obſeruatione? Reſpon. ideo ut gradatim omnes ordines recipiant, & nullũ prætermittant: nec tamen per tãta interſtitia, uel hoc corrigitur. Io.

m QVicunq; Pubertatis. i. ante ann. xiiij. ſecundum quoſdã: ſecundũ H. ante xij. inſti. quib9 mod. tut. fi. in prin. extra de deſpon. impu. puberes xx. qõ. j. illud. ubi incipit adoleſcentia, exſufflatur & exulat pubertas. Ioã. quod dicit H. de xij. an. nõ eſt verum in maſculo, ſed in puella: ut inſtitu. quibus mod. fi. tute. in prima columna. B.

n Baptizari. Sed quare dicit, quod tunc debeat baptizari, cum ſit dubiũ & periculoſum in tantum differri baptiſma: vt de conſ. di. iiij. quãdo quis. & c. ne quod abſit? Ideo dicit quia cum baptiſma ſit ianua omnium ſacramẽtorum, ut xxxij. diſt. c. præter hoc. §. verum. in fi. nõ poſſet ordinari ſi non eſſet baptizatus. extra de presbyt. non bapti. c. iij. non quod debeat differri. ſed ſi caſu dilatum eſt, baptizari debet.

o Acolythus. Et ita videtur, quod de iure non debeãt minores ordines ſimul conferri: quod credo niſi diſpenſatiue, uel niſi ſit conſuetudo, ut extra de eo qui fur. or. re. cum H. lator.

p Ad diaconij. Cõtinentia præeunte. ideo hic non dixit de ſubdiaconatu, quia nõdum erat ſacer ordo tempore Syricij, quí antiquiſsimus fuit xxxij. diſtinct. erubeſcant. hodie vero eſt ſacer ordo.

q Exinde. infra eo. diſtinct. epiſcopus, contra. Sed referas hoc ad vigeſimum annum, de quo ſermo præceſſit, non ad quinquennium proximum, & ſic erit in trigeſimo anno, ut ibi dicitur, & extra de elect. cum in cunctis. Vel dicas eſſe conſtitutionum varietatem. H.

r Grandæuus. ſ. xxiij. ann. a vel xxx. quia hæc eſt virilis ætas. j. eo. c. epiſcopus. ‡ Aetas eñ multũ facit ad eruditionem. xxvj. qõ. vij. hoc ſit. & ſi ſit xxiij. annorum, ita recipit omnes ordines infra xxx. annum, ſicut quilibet alius, qui à pueritia deſeruiuit eccleſiæ. Vel grandæuus. ſ. xviij. annorũ, arg. xxviij. diſt. de his. & trige-

Pſalmiſtatus eſt primus ordo.

Adde hic q de fenſor appellatur patronus ſiue aduocatus eccleſiæ, extra de electi. venerabiſ. Itẽ re dicitur deſenſor. iij. q. iiij. c. j. Itẽ cuſtos pſimonij Romanæ eccleſiæ. xxviij. di. quia ſunt culpæ. Itẽ cuſtos cuiuslibet eccleſiæ, ut hic. Itẽ exorciſta j. ea. monachus nuitius. Archidiac.

Pubertas quando finitur.

Baptiſma eſt omniũ ſacramentorum ianua.

a Hanc lĩteram ponit Laurẽ. cuius fuit hæc gloſſ. ſed Hug. ponit 18. & xxviij. diſt. d his. xxxij. diſt. lectores. Sed hoc ſecundũ Hugo. nõ ualet, qa tũc in ſeptennio n̄ poſſet recipere omnes ordines.

‡ Cõcor. tex. cũ gl. in l. nõ aliter. ff. de lega. iij. & in l. j. ff. d mino.

& trigeſimaſecunda diſtinctione. lectores.

a Statim. ĩ. diſt. xlviij. §. j. argu. contra. Sed non dicit ſtatim. i. incontinenti: ſed ſtatim. i. paulo poſt. Tale ſtatim habes. ff. de procu. qui procuratorem. Vel ibi non prohibetur, niſi de epiſcopatu & presbyteratu.

aliis regulariter, arg. xxxij. q. v. per totũ. ſi ſunt ſenes, bene poteſt alter conuerti, & alter in ſeculo remanere. extra de conuer. coniug. cum ſis.

h Sequeſtrato. ĩ. lxxxj. diſtin. uolumus contra. Sed hic de ſuſpectis. Vel dic quod thalamus tantum debet ſequeſtrari, non autem manſio. Et hoc obtinet in uxore promouendi. ſecus eſt in uxore illius, qui uult cõuerti: quia tunc uxor intrabit religionẽ. vel ſi eſt ſenex, promittet cõtinentiã: ut extra de conuer. coniug. cum ſis. & de illa materia not. xxviij. diſtinct. quia ſunt culpæ. Quid ſi vxoratum promouet epiſcopus ad minores ordines, debet ne ab eo exigere continentiã: cum ſine titulo eum nõ debeat promouere, & beneficiũ, ſimul cum vxore habere nõ poſſit: extra de cleri. coniuga. ca. j. & c. diuerſis. Sic, ſi tamen promouetur, nec exegerit, habebit beneficiũ. argumen. xxxij. diſtinct. ſi qui. ab eo autem qui uxorem non habet, non eſt exigenda continentia. xv. quæſt. iij. c. ſane quiſquis. §. cũ autem. Ioan.

Cõiugati an poſſint promoueri.

Videtur litera idẽ dicere: cũ dicat ſeqſtrato mãſionis cubiculo. De hoc legit & no. extra de cõuer. cõiugat. ibi videas.

ſacram militiam peruenire feſtinat, deſiderij ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo quo baptizetur tempore, ſtatim [a] lectorum aut exorciſtarum numero ſocietur: ſi tamen eum vnam habuiſſe, uel habere, [b] & hãc virginem accepiſſe conſtet uxorem: qui dum initiatus fuerit expleto biennio per quinquennium aliud [c] acolythus & ſubdiaconus fiat: & ſic ad diaconatum (ſi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur: exinde iam acceſſu temporũ presbyterio uel epiſcopatui (ſi eum plebis aut cleri euocauerit electio) non immerito ſocietur.

Item ex ſexta ſynodo.

De eodem.

CAN. IIII.

SVbdiaconus non minor viginti annorum [d] ordinetur. Si quis uerò in aliquo ſacro ordine ſacerdotali præter conſtituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

Item ex concilio Carthaginenſi.

De eodem.

CAN. V.

PLacuit, [e] ut ante viginti quinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur, & ut lectores populum non ſalutent. [f]

Item ex concilio Agathenſi.

Minoribus vigintiquinque annis Leuitica non præſtetur benedictio.

CAN. VI.

EPiſcopus benedictionem diaconatus minoribus vigintiquinque annorũ penitus non committat. Sanè ſi coniugati iuuenes [g] ſe cõſenſerint ordinari, etiã uxorum voluntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato [h] manſionis cubiculo, religione [i] promiſſa, poſteaquã pariter cõuerſi fuerint, ordinentur. Presbyterũ verò, uel epiſcopũ ante xxx. annos, id eſt, antequã [k] ad perfecti uiri ætatem perueniant, nullus metropolitanorum ordinare præſumat, ne per ætatem [l] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

Item ex concilio Toletano quarto.

De eodem.

CAN. VII.

IN veteri lege ab anno vigeſimoquinto Leuitę [m] tabernaculo [n] ſeruire iubentur: cuius au

b Vel habere. Ita tamen quod dudum iam promiſerit cõtinentiã. Nam præire debet continentia, ut xxviij. diſt. c. priuſquam. Præter ea de iſto grandæuo non exprimitur in canone. xxvj. diſtin. qui ſine. diſtingue tamen inter ordinem & ordinem. & ita arbitrio boni uiri relinquitur. extra de offic. dele. de cauſis. ff. de iure deliberandi. l. j.

c Aliud. a biennio ſi eſſet in xv. ann. nec refertur ad antecedens quinquennium: quia non præceſſit aliud. ſic C. quomodo & quando iudex. authen. qui ſemel.

Aetas in honorib. & multis aliis neceſſaria eſt.

d SVbdiaconus nõ minor xx. annorum. ita ut cõpleuerit vigeſimũ annum. hoc enim requiritur in honoribus eccleſiaſticis, ut extra de elect. cũ in cunctis. licet ſecus ſit in honoribus ciuilibus, [1] ubi ſufficit attigiſſe xxv. annũ, ut. ff. de mun. & ho. ad rem. licet ſit arg. contra. ĩ. diſt. proxi. c. presbyter. In vſucapionibus ſufficit attigiſſe ultimũ diem ut ff. de diuerſ. & tempo. præſcrip. in vſucapione. Et ſimiliter quãtum ad factionem teſtamenti ſufficit attigiſſe vltimũ diem. xiiij. anni: ut ff. de teſta. qua ætate. Sed quãtum ad excuſationem ciuilium munerum requiritur quod annus ſit completus, ut ff. de iure immu. maiores. Sed quantum ad beneficium reſtitutionis ſit computatio de momento ad momentum, ut ff. de minor. l. iij. §. minorem. Sed in tẽporalibus actionibus oportet, ut ultimus dies ſit completus: ut ff. de acti. & oblig. l. in omnibus temporalibus. Ioan.

1 Etiã forte eſt rõ: quia honores eccleſiæ potius ſpectãt ad onus, quã ad honorem. viij. q. j. illud. Io. de Fã.

e PLacuit. ĩ. vigeſima, quæſtione prima. placuit.

f Salutem. Solebant forte lecturi in pulpito aliquam ſalutationem nobis ignotam præmittere, uel dicebant dominus vobiſcum. vbi modo dicunt, Iube domine benedicere. xxj. diſt. denique.

g EPiſcopus benedictionem. Iuuenes. Idem eſt de

i Religione. Id eſt caſtitate, quæ qualiter promitti debeat, dixi xxxij. diſtinctio. ſeriatim. nec enim iſta debet religionem intrare. quia nec uir eius intrat. ſecus eſt in uxore monachi uel epiſcopi. extra de cõuerſione coniugatorum. ſane.

k Antequam. Not. quod canon aliter interpretatur virilem ætatem, aliter interpretatur lex. ff. de minor. l. j. C. de his qui ueni. ætat. impetr. l. ultim. ſed diuerſificant, quia diuerſos habent reſpectus. Prætor non habuit reſpectum, niſi ad rerum ſuarum adminiſtrationem.

Aetas virilis diuerſimode interpretat.

l Ne per ætatem. Argu. ratione ætatis præſumi pro aliquo, uel contra: ut ſupra xxxiiij. diſt. quorundam. trigeſimatertia, quæſtione ſecunda. antiqui.

m IN veteri. Leuitæ. in ueteri lege a vigeſimoquinto anno Leuitæ deſeruiebant tabernaculo, & cuſtodiebant uaſa tabernaculi aurea, antea non.

n Tabernaculo. Quid ſit tabernaculum, habes. ff. de verborum ſignificatione. l. inde tabernacula.

Tabernaculum.

Nos.

thoritatē in canonibus & ſancti patres ſecuti ſunt: nos [a]& diuinæ legis, & præceptorum canonū immemores, & infantes & pueros [b]leuitas facimus ante legitimā ætatē, ante experientiā uitæ. Ideoq; ne ulterius fiat à nobis, & diuina lege & canonicis admonemur. ſentētijs, vt à xxv. anno ſuæ ætatis leuitæ [c]conſecrentur, & à xxx. presbyteri ordinenť.

Item Gelaſius Papa.

Per quæ interualla temporū ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur.

CAN. VIII.

SI quis de religioſo propoſito & de monaſterialib. diſciplinis erudit', ad clericale munus [d]accedit, in primis eius uita antè acta temporib. requiratur, ſi nullo graui facinore probatur infectus, ſi ſecundā fortè non habuerit uxorē, neq; à marito relictam ſortitus oſtendatur.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

MOnachus [e] uerò nouitius [f] morū honeſtate fulcitus, continuò lector, uel notarius, [g]aut certe defenſor [h]effectus, poſt tres mēſes exiſtat acolythus, maximè ſi huic ætas ſuffragatur: ſexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat. Ac ſi modeſtæ conuerſationis, honeſtæque uoluntatis exiſtat, nono menſe diaconus, cōpletoque anno ſit presbyter: cui tamen quot annorum fuerant interſtitia collatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe deuotio. [i]Si uerò laicus quiſpiam eccleſiaſticis eſt aggregandus officijs, tantò ſolicitius in ſingulis, quæ ſuperius cōprehenſa ſunt, huiuſmodi decet examinare [k] perſonam, quantum inter mundanam religioſamque uitam conſtat eſſe diſcriminis: quia utrique conuenientia [l] eccleſiæ miniſteria ſunt deputanda, non inconuenientibus meritis ingerēda: tantoque magis quod ſacris aptum poſsit eſſe ſeruitijs, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerint hæc aſſequēda, decerpitur: ut morum hoc doceatur habere probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit: ne per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericatus uitia [m] potius diuinis cultibus intuliſſe, non legitimæ familiæ domini computemur procuraſſe cōpendia. [n]Quorū [o] promotionibus ſuper anni metas [p] nihilominus ſex menſes ſubrogamus: quoniā (ſicut dictū eſt) diſtare [q] debet inter perſonam diuino cultui dedicatam, & de laicorum conuerſatione uenientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credimus, ut eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus [r]

[a]Nos. commiſcet ſe alijs, ut citius reprehendat.

Puer quid ſignificat. [b]Pueros. Puer quandoq; ſeruum, quandoque puellā ſignificat. ff. de uerb. ſig. l. pueri. quandoque dr̄ puer xviij. annorum. ff. de ali. & ciba. legatis. l. Mela.

Leuita a Leui dicitur. [c]Leuitæ. Omnes qui in templo ſeruiebant, dicebantur Leuitæ: quia de tribu Leui aſſumebant. Sed nunquid conferebať eis tunc character? Sic. argum. de conſecra. diſtin. j. c. j. ſed non idem, qui hodie, argu. extra de ſacra unct. ca. cum ueniſſet. in fin. xxj. diſt. c. j. quod eſt contra opi. Hug. quam dixi ſ. lxxv. diſt. cap. j. quod ſcilicet ſine miſſa conferať character. Sed hodie immutata eſt forma per Chriſtum: unde nec Aaron ſine miſſa conferret hodie characterem.

Character hodie ſine miſſa non cōfertur.

[d]SI quis. Munus. id eſt, ſi uult ad ordinem promoueri. Archid.

[e]MOnachus. Hoc capit. loquitur ſecundum caſum illum ſ. diſt. lv. ca. priſcis. ſcilicet de diſpenſatione procedēte de iure communi.

[f]Nouitius. Quia & nouitio maior dubietas uidebať eſſe.

[g]Vel notarius. A notis, id eſt, literis legendis. [x]Pedius tamen ſcripſit literas non eſſe notas. ff. de bono. poſ. l. ſed cum patrono. §. notis. Notæ autē quandoque dicuntur cicatrices. unde lex dicit, quod & notæ & nomina fugitiuorum ad magiſtratus ſunt referenda. ff. de ſeruis fugi. l. ij. iuxta illud, Folijsq; notas & nomina mandat.

[x] Secūdū hoc expone, uel notarius, uel p id eſt, & ſic exponunt. Gratia. & Hugo.

Exorciſta. [h]Defenſor. id eſt, exorciſta. nā prius fit oſtiarius, poſt exorciſta. ſ. ea. ca. j. & dicitur exorciſta defenſor, quia defendit corpus a dæmonibus.

Ingeniū & alia tēp' ſupplere poſsūt. [i]Deuotio. Sicut enim ingenium ſupplet tempus in bene ſtudente, ſic & bonitas ætatem: & ita cōpenſatur probitas cū tēpore. Sic ergo bonitas ſupplet ætatem ſicut tempus: ut C. de præpoſi. ſacro. ſcri. l. prima. lib. xij. Sic & malitia dicitur ætatem ſupplere. C. ſi mi. ma. ſe dixe. l. iij. extra de deſpou. impub. ca. de illis. ita probitas & honeſtas ſupplet tempus. C. de his qui ue. æta. imp. l. omnes. & ff. de decre. ab or. fa. l. prima. Sic aliquid quod eſt minus, æquiparatur alij quod eſt maius, facta compenſatione hincinde. ſexta, quæſtione prima c. quæro. & xix. diſt. cap. in canonicis. Iſtud idem conſideratur in teſtibus: qa fit compenſatio authoritatis ad numerum. extra de teſtibus. c. in noſtra.

[k]Examinare. Argum. quod ſi laicus inducitur in teſtē, diligentius eſt examinādus, quam clericus, propter maiorē duritiam. xij. q. j. c. duo.

[l]Conuenientia. Id eſt, conuenientibus miniſtris.

[m]Vitia. id eſt, uitioſos clericos.

[n]Compendia. Id eſt, utilitates, uel utiles miniſtros.

[o]Quorum. Argu. poteſt colligi ex hoc, quod tantum ualeat teſtimoniū quatuor clericorū, quantum ſex laicorum. Nam in ſeſquialtera proportione uidetur, quod ſe habeāt, ſicut ſe habēt ſex & quatuor: quia tantum poteſt clericus facere per annum, quantum laicus per annum & dimidium. xlvj. diſt. c. penul.

Clericus laico præfertur.

[p]Metas. ſupra di. ea. c. quicūque contra. Sed ibi de neophyto, hic de renato ab infantia loquitur. Vel illud regulariter & de iure cōmuni, hoc ſpecialiter ex diſpenſatione. unde ſubijcit, quæ tamen, &c.

[q]Diſtare. īfra. viij. q. j. nec ſufficere. [y]

[r]Ceſſantibus. Ceſſante cauſa conceſsionis, ceſſare debet

[y] Ad idē lxj. diſt. in ſacerdotibus. ſ. iiij. di. ſtatuimus. & c. deniq; .j. q. j. uiliſsimus.

canonum paternorum uetus forma ſeruetur.

DIST. LXXVIII.

Qva uero [a] *ætate ſacerdotes ordinari debeant, Bonifacius Papa diffiniuit dicens:*

Ante annos triginta presbyter non ordinetur.

CAN. I.

SI quis xxx. ætatis ſuæ annum non impleuerit, [b] nullo modo presbyter ordinetur, etiam ſi ualde ſit dignus. [c]

Item in nouellis.

De eodem.

PALEA.

N*Emo presbyter cōſecretur, qui minor triginta annis ſit. Nemo diaconus, uel ſubdiaconus fiat, qui minor uigintiquinq; annis ſit. Nemo lectorib. connumeretur, qui minor xviij. ann. fuerit. Nemo inter diaconiſſas conſecrẽt ſacroſanctæ eccleſiæ, quę minor ſit xl. annis, uel ad ſecundũ matrimonium peruenerit.*

Item Leo Papa.

Non eſt ordinandus ſacerdos, niſi longo ſit probatus examine.

CAN. II.

QVid eſt manus [d] citò imponere, niſi ante ætatis maturitatẽ, ante tempus examinis, ante meritũ obedientiæ, ante experientiã diſciplinæ ſacerdotalem honorẽ tribuere nõ probatis? Et qd eſt communicare [e] peccato alieno, niſi talem effici ordinantẽ, qualis ille ẽ, qui non meruit ordinari?

Item ex cōcilio Neocæſarienſi.

Ante xxx. an. ætatem presbyter non ordinetur.

CAN. III.

PResbyter ante triginta [f] annorũ ætatem non ordinetur, quamuis ſit probabilis uitæ, ſed obſeruetur uſque ad præfinitum tempus. Dominus enim trigeſimo anno baptizatus eſt, & tunc prædicauit. [g]

Hoc regulare eſt: unde & Chriſtus & Ioannes Baptiſta, & Ezechiel, & nonnulli prophetarũ non legũtur ante hoc tempus prophetaſſe uel prædicaſſe. [h] uerùm quia Ieremias & Daniel ante iuuenilẽ ætatem ſpiritum prophetiæ accepiſſe legũtur: Dauid quoq; et Salomon in adoleſcẽtia uncti inueniuntur, & Ioannes euangeliſta cùm adhuc eſſet adoleſcẽs, à domino in apoſtolum electus, et cũ alijs ad prædicãdum miſſus inuenitur. Paulus quoq; apoſtolus in adoleſcentia à domino electus, et ad prædicandũ miſſus aſſeritur: eccleſia ſimiliter neceſſitate exigente nonnullos ante triginta annos ordinare conſueuit.

Vnde Zacharias Papa Bonifacio epiſcopo.

Neceſſitate exigente uiginti quinque annorum presbyteri ordinentur.

CAN. IIII.

SI triginta annorũ nõ reperiuntur, & neceſſitas [i] expoſcit, a uiginti quinque annis ſacerdotes ordinentur.

---

debet pariter & conceſſum: ut j. quæſt. vij. ca. quod pro remedio. et c. exigũt. ĩ. diſt. lv. c. priſcis. lvj. diſt. ca. Iſmael. argu. contra C. fa. erciſc. l. ij. Lau.

ADDITIO.

Dic ut not. lxj. di. c. neophytus. & xix. q. ij. duæ. Archi.

[a] QVa uero. hic intitulatur lxxviij. diſtin. in qua oſtendit magiſter non debere ordinari ſacerdotes de iure cõmuni ante triginta annos cõpletos: quia in tali ætate dominus baptizatus eſt, & prædicare cœpit, & quidam alij prophetæ. Sed quia & ante hoc tempus prophetæ ad prædicandum miſsi ſunt, poſſunt neceſsitate imminẽte a xxv. anno ordinari. ĩ. ea. diſt. c. ult. arg. ff. ad Treb. ſilium. §. j.

Chriſtus, qua ætate baptizat⁹ eſt.

[b] SI quis. Nõ impleuerit. extra de elect. cum in cunctis.

[c] Sit dignus. Argu. eſt non debere derogari iuri communi propter perſonam. ĩ diſt. l. ex pœnitentibus. diſt. lxj. miramur. Sed propter neceſsitatem, uel utilitatem derogatur iuri, licet non propter dignitatem tantum: ut j. q. vij. c. tali. [1]

[1] Ad idẽ xv. q. ult. ca. ult. & de hoc ẽt no. ĩ. ead. ca. ult.

[d] QVid eſt manus. Quid eſt. Hoc eſt ĩ epiſtola ad Timotheũ [2] Manus cito nemini impoſueris, neq; communices peccatis alienis.

[2] Cap. j.

[e] Communicare. Communicat peccatis alienis, qui illis conſentit: argu. diſtin. lxxxvj. cap. j & cap. culpam. & ca. facientis. lxxxiij. diſtin. cap. quid enim. & c. error.

[f] PResbyter ante triginta. Pot tamen ei cõcedi in uigeſimoquinto anno regimen parochialis [3] eccleſiæ. extra de elec. cũ in cũctis. Sed cui incumbet ꝓbatio de ætate, ſi dubitaẽ de ætate? Dico ꝙ ei q agit. ſ. qui petit ordinẽ. Vnde ſi maior eſt actor, ipſe probabit ſe maiorem ſiue minorẽ: [4] ut C. de ꝓba. cũ te. C. de in integ. reſt. mi. ſi minorem. ff. de mino. minor ex aſpectu. Sed ſi minor eſt re⁹, tũc aduerſarius probabit: ut C. qui & aduerſus quos. l. j. ff. de min. de ætate.

[3] Hoc forte intelligiẽ de conuentuali, ſecundum Laur. ſed intelligas idiſtincte, ut probaẽ extra lib. vj. de electio. licet canõ. qd eſt cõciliũ Grego. x. Aetatis ꝓbatio cui incumbit.

[4] Adde an de ætate filij credaẽ libro patris uel eius aſſertioni. not. gl. in l. ẽt. ff. de ꝓb. Bald. in l. neq; natales. C. eo. tit.

[g] Prædicauit. Sed ſacerdotis officium eſt prædicare: ut xvij. qõ. j. adijcimus. Vnde eſt hic argu. contra id, quod diximus, quod debeat implere trigeſimũ annum. Dicit Ioan. Chryſo. ꝙ de trigeſimo anno nondum attigerat Ieſus, niſi xxx. dies, ſicut in euangelio continetur: Erat Ieſus quaſi annorũ xxx. Sed eſt argu. ſuperficiale: [5] ſed probatur per hoc, quod ante xxx. annũ non poſſit promoueri.

Iere. 1. b Dan. 1. d

Matt. 4.

[5] Nã factũ Dñi non eſt trahendũ ad conſequentiã, ſecũdũ B.

[h] Prædicaſſe. Ante hoc tempus.

Act. 7. g

[i] SI xxx. annorum. Neceſsitas. uel utilitas, cũ illa etiam inducat diſpenſationem: ut j. q. vij. tali. imo de iure communi (ut uidetur) cum enim in xxv. anno ad regimen eccleſiæ poſſit aſſumi: ut extra de elect. cum in cunctis. & quilbet prælatus debeat eſſe presbyter. xxj. quæ. ij. ſicut. cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus poſsit promoueri, ut extra de ætа. & quali. præterea. & breue tempus eſt, ut non uacet eccleſia, niſi per tres menſes ad plus: ut l. diſt. poſtquam. ergo prædicta capit. uidentur.

Prælatus quilbet presbyter eẽ debet.

corre-

DISTIN. LXXIX.

Papa à quibus & quādo eſt eligēdus.

1 *Poſtolicus autem [a] non, niſi à cardinalibus et religioſis clericis eſt inthronizandus.*

Vnde Nicolaus papa ait.

De eo, qui ſine concordi cardinaliū electione inthronizatur. CAN. I.

j SI quis apoſtolicæ † ſedi ſine cōcordi & canonica [b] electione cardinalium eius eccleſiæ † ac deinde ſequentium [c] clericorum religioſorū [d] inthronizatur, non papa, uel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

Itē Symmachus Papa.

Papa ſuperſtite, eo inconſulto de electione futuri pontificis, nemo audeat loqui.

CAN. II.

ij SI quis papa ſuperſtite pro Romano [e] pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem præſtare cōuincitur, loci ſui honore priuetur. & infrà. Si quis presbyter, aut diaconus aut clericus papa incolumi, & eo inconſulto aut ſubſcriptionem [f] pro Romano pontificatu accommodare, aut pyctacia [g] promittere, aut ſacramentū præbere tētauerit, aut aliquod certè ſuffragium polliceri, uel de hac cauſa priuatis conuēticulis factis deliberare aliquid atque decernere præſumpſerit, loci ſui dignitate, uel cōmunione priuetur. & ī. Propter occultas fraudes & cōiurationum ſecretas inſidias, quas ſentētia huius diſtrictionis [h] perſequiē, ſi qs ad eccleſiaſticā pertulerit [i] notitiam conſilia eorū, qui cōtra hanc ſynodū de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit, particeps huiuſmodi actionis non ſolū purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiā remuneratione, [k] quę non indigna ſit, ſubleuetur.

Item ex concilio Stephani Papæ.

In apoſtolatus culmen nullus, niſi ex cardinalibus promoueatur. CAN. III.

OPortebat, ut hæc ſacroſancta domina noſtra Romana eccleſia (iuxta quod a beato Petro, & eius ſucceſſo-

---

Correcta. Ioan. quod non credo: ut extra de elect. dudum. & extra de præben. cum iandudum.

a Poſtolicus autem. Hic depingitur lxxix. diſtin. in qua ſpecialiter magiſter agit de electione ſummi Pontificis, oſtendens à quibus debeat eligi, & dicit quod a cardinalibus, & quando: quia die tertia poſt depoſitionē defuncti: ut infra eodem nullus. ſubdit etiā quid iuris ſit cum duo malo zelo eliguntur: ut infra eo. c. ſi duo. uel cum ſimoniace aliquis eligit. ut ī. ea. ſi qs pecunia. [1] & dicit qđ à ſolo Deo pōt deijci. de ordinatione eius nō tractatē hic, qa de ea dictū eſt ī. xxiij. diſt. in noīe.

1 Et ī. eadem c. j.

2 Apoſtolicæ. Vide fere integrū decretum. ī. diſtin. xxiij. c. j. cuius hoc fragmentū eſt [illegible]

b SI quis. Et canonica. Quam electionē uocas canonicā? nuuquid dices idē eſſe, quod in aliorū electionibus, ſaltem quo ad hoc, ut debeat eſſe de eadē eccleſia, [2] uel ut melior eligi debeat, [3] uel ēt prior, [4] uel ut non ſit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, ꝙ ſi eſt electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur contra ipſum exceptio, nec de uitio eligentium, uel electi: quia non eſſet coram quo iudice exceptiones illæ proponerentur. Vnde ſi tertia pars vellet probare electionem eſſe ſimoniacā, [5] nō audiretur, ut extra de ele. licet. q. tñ ſic eligūt peccant, & electio talis vitioſa eſt.

Electio Papæ [illegible] Velxxv [illegible] De hoc [illegible] Archid.

c Sequentium. Hi conſentire debent, non tamen uocandi ſunt de neceſſitate.

d Religioſorum. ī. diſt. xxiij. c. j. contra ſed ibi dicit religioſos viros præduces, non reſpectu cardinalium, ſed reſpectu laicorum.

e SI quis Papa. Pro Romano. maxime, argu. ī. ead. nullus pontifice.

f Aut ſubſcriptionem. Alias ſubſcriptiones.

g Pyctacia. Pyctacia hic dicuntur ſcripta obligatoria. xxx. quæſt. iij. pyctacium. & ſecundum hoc dicitur pyctacium à pingendo. uel dicuntur munera quædā. & ſecundum hoc dicitur a petendo.

[illegible] Quidā dicunt quod eſt generis fœminini: unde in quibuſdā libris inuenitur hæc pyctaciá: ſed dico eſſe literam corruptam: uel eſſe accuſatiuum pluralem: & quod dicitur pyctaciolas. ī. xxx. vj. quæſt. vij. non obſeruetis. dico non eſſe verum, ſed debet eſſe pyctaciola. Hug.

h Diſtrictionis. i. diſtrictæ conſtitutionis ſententia.

i Pertulerit. Ar. in ſimonia aliquē de ſe cōfeſſum audiri cōtra ſocios eiuſdē criminis. [6] Sed eſt ar. cōtra. xv. q. iij. nemini, ſed ſubintelligendū eſt ibi cum ſimonia. & ita per hoc c. determinaē & ſuppleē illud. Vnde colligitur quod crimen ſimoniæ & crimen læſæ maieſtatis æquiualēt, & æquis paſsibus ambulant: ut xv. q. iij. ſane. Et quidem quæcūque perſonæ recipiunē in accuſatione in crimine læſæ maieſtatis, recipiunē in crimine ſimoniæ: & cū ibi recipiant ſocij initæ factionis cōtra ſe, ſimiliter & hic. Itē hic habeē, qđ aliqs illum cū quo ſimoniā cōmiſit de ſimonia pōt accuſare, & ille punietur, & iſte nō: quod Hu. intelligit. ubi res nō proceſsit ad actū, ſcilicet ad donationem, vel receptionē pecuniæ. Tunc enim vterq; debet deponī. Ioā. qđ ego non credo: cum crimen iſtud procedat ad inſtar criminis læſæ maieſtatis, vt xv. q. iij. ſane. in quo ſi ſocius criminis probat crimē, remuneraē: ut vj. q. j. ſi qs. [7] B. arg. cx. ō teſti. veniens. Dicunt tñ quidā, qđ nunquā in ſimonia ſocius ſociū accuſat. xv. qō. iij. nemini. niſi qñ ſimul cōmittiē crimen læſæ maieſtatis, ut hic. Et ad ca. ſane. reſpondeo. ꝙ quo ad quædā, non quo ad oīa ſimonia æquis paſsibus ambulat cū crimine læſę maieſtatis. Sed videē, qđ ille qui accuſat illū, quē dicit fuiſſe ſociū in crimine, non eſſet audiendus, tū ideo, quia ſtatim puniēdus eſſet, ex quo ſponte cōfeſſus eſt crimē ſuū, ut ij. q. j. nos in quē quā. tū qa turpitudinē ſuā allegās nō auditur, ut extra de do. inter dilectos. Sed dic eſſe ſpeciale in hoc crimine, ut allegans ſuā turpitudinē audiaē: & ut confeſsio eius non puniaē: [8] tū qa nō eſt directa cōfeſsio: qñ quis ideo cōfiteē, ut accuſet. Sed licet cōfeſsio accuſatoris nō puniaē in ſimonia: tñ cōfeſsio teſtis puniē, ut extra de ele. ꝑ inquiſitionē. Sed qd ſi cōfeſſus nō pōt ꝓbare crimē qđ intēdit? Videē qđ tūc puniendus ſit: quia tacere debuit crimē, quod probare nō potuit: ut ij. q. vij. pleriq;. vj. q. ij. ſi tantum. quod concedo. Ioā.

k Remuneratione. Non ipſo facto, ſed a iudice eam impetret.

Simoniacus an ſocium accuſare poſſit.

6 Adde tex. cū ibi nota. in l. quoniam. C. ō teſti.

7 Alias. § verum.

8 Itē qa nō agitur ad hoc, ut crimē ſuū publiceē: ergo non fiat ei ꝑiudicium, ut ff. de libe. agno. l. j. § ſi. Archid.

Accuſatoribus quãdoq; præmiũ daẽ.

Cardinales presbyteri dicuntur maiores diaconibus.

1 Adde no. ꝑ Alb. de Roſ. in rub. C. de ſum. Tri. Spe. in ti. d̃ li. cõce. §. iã nunc vidẽdum. verſ. ſi uero omnia.

impetret, ut C. quibus ex cau. ſer. pro præmio li. acci. l. j. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accuſandum: ut vj. quæſtio. j. c. ſunt plurimi. §. verum. & l. ſi quis cum.

a SI quis ex epiſcopis. Presbyterorum. Arg. cardinales presbyteros maiores eſſe diaconibus: 1 & ex illis primo debere eligi, & poſtea ex diaconibus, ſi in illis non inueniatur idoneus, arg. diſtin. xxiij. in nomine. argu. contra. ĩ. c. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed ordini literæ non eſt ſtandum. ff. de ſolu. nec enim.

ADDITIO.

Et videas quod de hac materia no. lxiij. diſt. ca. metropolitano. Archid.

b Perpetuum. Donec pœniteat. x. qõ. j. quia ſacerdotes. ſimile extra de conſtit. ex literis. & in ſti. loc. §. adeo. Aliter ſumitur. ff. pro ſoc. l. j. & x. quæſt. ij. perpetua. extra de iureiur. veritatis.

ADDITIO.

De hoc not. lxx. diſt. ſanctorum. in j. gl. & j. q. j. reperiũtur. in fi. Archid.

c SI quis. Seu primatibus. primates appellat quoſdam forte nobiles, qui interſunt, ut populum arceant: 2 qui ſi iuſte mouerẽtur, exaudirentur.

2 Ad hoc arg. lxiij. diſ. qa ſancta. lxiiij. diſt. quia per ambitiones. Archid.

d NVllus. Viuente. Idem dicitur extra de ele. bonæ. Sed nunquid mortuo Papa eccleſia erit monſtrum ſine capite, uel nunquid uniuerſitas cardinalium erit caput? Si hoc dicas, cardinales tũc temporis poſſunt deponere epiſcopum, ea dem ratione canonici mortuo epiſcopo poſſunt deponere clericũ aliquem. Dic ergo & eccle-

Cardinales, an ſuppleant defectũ mortui Papæ.

Laicus an poſsit de rebus eccleſiæ iudicare.

Electio facta ꝑ car-

ribus inſtitutum eſt) ritè ordinaretur, & in apoſtolatus culmen unus de cardinalibus presbyteris, aut diaconibus cõſecraretur.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. IIII.

NVllus unquam laicorum neque ex alio ordine præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendẽs diaconus, aut presbyter factus fuerit cardinalis, ad ſacrum pontificatus ordinem promoueri.

Item ex eodem.

Anathematizetur epiſcopus monachus, uel laicus Romanã eccleſiam inuadens, & in gradum filiorum eius prorumpẽs.

CAN. V.

iij SI quis ex epiſcopis, uel monachis, uel laicis contra canonum, & ſanctorum patrũ inſtituta prorumpens, in gradum filiorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, id eſt, presbyterorum, a cardinalium, & diaconorum ire præſumpſerit, & hanc apoſtolicã ſedem inuadere, quilibet ex ſupradictis tentauerit, & ad ſummum pontificalem honorem aſcendere voluerit: ipſi & ſibi fauẽtibus fiat perpetuum b anathema. & infra. Si quis reſiſtere præſumpſerit ſacerdotibus atque primatibus eccleſiæ, uel cuncto clero ad eligendum ſibi Romanum pontificem ſecundum canonicã traditionem, anathema ſit.

Item ex concilio Leonis Papæ quarto.

Anathema ſit, qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit.

CAN. VI.

iiij SI quis ex ſacerdotibus, ſeu primatib᷒ c nobilibus ſeu cuncto clero huius ſanctæ Romanæ eccleſiæ electioni Romani pontificis contradicere præſumpſerit: ſicut in concilio beatiſsimi Papæ Bonifacij & Stephani legĩt ſtatutũ, anathem. ſit.

Item ex concilio Bonifacij Papæ tertio.

Nullius epiſcopi fiat electio, niſi poſt diem tertium depoſitionis alterius.

CAN. VII.

a d NVllus pontifice Romano viuente d aut epiſcopo ciuitatis ſuæ præſumat loqui, aut partem ſibi facere, niſi tertio die depoſitionis eius adunato clero & filijs eccleſiæ, & tũc electio fiat.

3 *Sed quæritur, ſi duo concertantiũ temeritate electi fuerint, quis eorũ alteri præferendus ſit?*

De his ita ſcribit Honorius e *Auguſtus ad Boniſacium Papam* †

Si temeritate concertantiũ duo fuerint ordinati.

CAN. VIII.

SI duo forte cõtra fas f temeritate concertantium fuerint ordinati, nullum g ex his futurum ſacerdotẽ permittimus: † ſed illũ in ſede apoſtolica permanſurũ cẽſemus, quem ex numero clericorum noua ordinatione diuinũ iudiciũ † & uniuerſitatis conſenſus elegerit.

† *Hoc autem capitulum non de eo intelligendum eſt, qui uno per apoſtaſiã ordinato, à cardinalibus & religioſis clericis apoſtolicæ ſedis inthronizatur: etiã ſi ille apoſtaticus ita cathedram beati*

ſiam tunc viuere, & tamen carere capite. Argu. tamen eſt, qđ cardinales ſuppleant defectũ mortui Papæ. ĩ. eo. ſi qs. Ioan. melius extra de mai. & obed. his quæ. & c. cũ olim. B.

e Honorius. Sed quid ſpectat ad Imperatorem ſtatuere aliquid de electionibus, contra id. xcvj. diſt. bene? Sed iſtud fecit rogatu eccleſiæ. Et eſt argum. ad quæſtionem illã, qđ laicus de rebus eccleſiaſticis, uel ſpiritualibus poſsit iudicare. Argu. cõtra. ĩ. diſt. xcvj. deniq;. ſed ibi intelligitur præter authoritatẽ eccleſiaſtici prælati. de hoc dixi extra d̃ arbi. contingit.

dinales, ſi dicat contra fas eſſe quis erit iudex. † Papam. Scilicet primũ, g ſupplicauit imperatori, ut hanc legẽ conderet, ut habeẽ. ĩ. xcvij. diſtin. c. x. cuius legis principiũ Gratia. ibi poſuit. c. ij. ſed trũcatum uerbis diſpoſitiuis ibi omiſsis, & hic poſuit.

SI duo. CASVS. *Boniſacius Papa rogauit Imperatorẽ Honorium, ut cõderet legem, quæ doceretur quid eſſet faciẽdũ, ſi duo apoſtolici temeritate certantiũ eligãtur. Cõſtituit ergo Honorius, qđ neuter illorũ duorũ ſit Papa, ſed noua electione communi conſenſu tertius eligatur.*

[illegible]

f Cõtra fas. Et ideo neuter obtinet, ut ex. de elec. cõſiderauimus. nec priuanẽ cardinales hoc caſu ptãte eligẽdi, cõtra id extra de elect. cũ in cunctis. Sed quis erit iudex de hoc, an electio ſit contra fas? Non ipſi cardinales: quia ſi ſic, eſſent iudices in proprio facto. Nã nullus ſuperior põt inueniri, ut extra de elec. licet. in fi. Dic iſtud ca. locũ habere, qñ neuter eſt electus a duabus partibus. Vel dic qđ cõciliũ cõuocabitur.

g Nullũ. ĩ. di. lxiij. ſi for-

ſi forte.contra.Sed quod hic dicit̃ ſic cum utraq; pars ducitur malo zelo: ibi cum utraque pars bono zelo ducitur.& hoc patet per hæc uerba, contra fas.

Petri uiolenter tenuerit, ut canonica & catholica eccleſiæ electio intra urbem fieri non ualeat.

Vnde Nicolaus [1] *Papa ſtatuit dicens:*

De eo qui per pecuniam, uel populari tumultu non canonica electione ordinatur.

CAN. IX.

[5] SI quis pecunia, uel gratia humana, aut populari ſeu militari tumultu, ſine cõcordi & canonica electione & cardinalium & ſequentiũ religioſorum clericorum fuerit apoſtolicæ ſedi inthronizatus, nõ apoſtolicus, [d] ſed apoſtaticus habeatur. liceatq; cardinalib. & alijs clericis Deum timentibus & laicis [b] inuaſorẽ illum anathematizare, & humano auxilio a ſede apoſtolica pellere. Quòd ſi hoc intra urbem perficere nequiuerint, apoſtolica authoritate extra urbẽ cõgregati loco, quo eis placuerit, electionẽ faciant, cõceſſa electo authoritate regẽdi, & diſponendi, res ĩ utilitatẽ Romanę eccłiæ iuxta qualitatẽ, ẽpis, quaſi inthronizatus [c] ſit.

Electio uerò Romani pontificis etiam cum deliberatione prædeceſſoris fieri debet.

Vnde Symmachus Papa ait:

Si papa de electione ſui ſucceſſoris antè decernere non potuerit.

CAN. X.

SI tranſitus Papæ inopinatus euenerit, ut de ſui electione ſucceſſoris antè decernere nõ poſſit, [d] ut\ s. placuit: ſi quidẽ totius in unum conuenerit eccleſiaſtici ordinis electio, cõſecretur electus epiſcopus. Si uerò (ut fieri ſolet) ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorum, de † quibus certamen emerſerit, conuincat ſententia [e] plurimorũ: ſic tamen, ut ſacerdotio careat, [f] qui captus promiſsione non recto iudicio de electione decreuerit.

6 Sicut ſuprà monſtratũ ẽ, electio ſummorũ ſacerdotũ à cardinalib. & religioſis clericis fieri debet: eiectio uerò eorum iudicio diuino reſeruata eſt.

Vnde Anacletus Papa ait:

Summorum pontificum eiectionem, ſibi dominus reſeruauit.

CAN. XI.

ELectionem [g] uerò ſummorũ pontificũ, uel ſacerdotum ſibi dominus reſeruauit: licet electionem eorũ bonis ſacerdotibus & ſpiritualibus populis conceſsiſſet.

[a] SI quis pecunia. Non apoſtolicus. Videtur per principium iſtius capit. quod Papa de ſimonia poſsit accuſari: quia nõ eſt apoſtolicus, ſed apoſtaticus, & quia ſimonia hæreſis eſt.j.q.j. eos qui. & cap.fertur. & capi.cum liqueat. & per primum capit. huius diſtinct. quod non credo. & loquitur hic de eo, qui per ſimoniam electus eſt ab illis, qui non habebant poteſtatem eligendi, non a cardinalibus. Simonia autem large dicitur hæreſis: non ſecundum quod Papa, uel alius de hæreſi poteſt accuſari: cum ſcilicet errat aliquis in articulis fidei: ſed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuslibet criminis repelli poterit. Sed pone, quod aliquis accuſat cardinales, quod ſimoniace elegerint Papã (hoc enim licite poteſt fieri: ut j. proxi.) nunquid ſi probata fuerit ſimonia, Papa deponetur? Non, arg. ij. quæ.v. interrogatum. ff.de adulte. denuntiaſſe. Sed quid ſi dum uxor tua creditur mortua, eligeris in Papam & conſecratus, & uxor tua te repetit: an ei reddendus es? Vel ſi tu neges eam tuam uxorem eſſe, apud quem cognoſcetur, cum Papa iudicari non poſsit niſi de hæreſi? Reſpon. ſi reuocetur in dubiũ, non eſt cogendus ſtare iudicio alicuius: imo excipere poteſt: dominus eſt, qui me iudicat. ix. q.iij. aliorum. Si autem certum eſt, tenetur ei reddere debitum, niſi mulier induci poſsit ad continentiam obſeruandam, uel abrenuntiabit papatui, & ſatisfaciet uxori, &c.

[b] Laicis. j. diſtinctio. xcvj. capi.j. contra. Sed illud generaliter prohibetur in alijs, quod ſpecialiter cõtra inuaſorem apo. ſedis permittitur. Vel ſingulis referenda ſunt ſingula, licet clericis anathematizare, & laicis humano auxilio a ſede apo. pellere. Et ſic aliquis punitur ſimul pœna canonica & ciuili, contra id extra ut lite non conteſta. quoniam. in fi. Sed hoc ſpeciale eſt ĩ intruſo, in quo nõ ſufficit altera pœna. xxiij.q.v.c. quid ergo.

[c] Inthronizatus. ſimile. xxiij.di.i noie.

Electio. CASVS. *Hic eſt tertius articulus, ubi dicitur qđ electio ſucceſſoris debet fieri cum deliberatione anteceſſoris.*

[d] SI trãſitus. Nõ poſsit. j. viij. qõ. j. epiſcopo non contra. Solu. aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cum fratribus deliberare, quod poſſet fieri, ut hic permittitur: & aliud eſt ex teſtamento quaſi dignitatis ſuæ hæredem ſubſtituere: quod ibi penitus prohibet: quia nec Papæ licet: [i] quia hoc nec Moyſes potuit. viij. quæſtio.j. Moyſes. nec eſt trahendum ad conſequentiã factum Petri Clementem ſubſtituentis ſibi. viij. q.j.ca. j. quia & ad eius umbram curabantur infirmi. de hoc dici conſueuit j.q.j. Petrus.

[e] Sententia. ſ. duarum partium. extra de elect. licet.

[f] Careat. Accuſabitur ergo iſte de ſimonia, nec præiudicabitur Papæ, arg.ij.q.v. interrogatum eſt.

Sicut. S F S. *Hic eſt quertus articulus, in quo dicitur, quòd eiectio ſummorum pontificum ſoli Deo reſeruatur, licet electio à cardinalibus fiat. Quod probatur ſequenti capi. cuius caſus planus eſt.*

[g] ELectionem. Et ita fallit regula: Ad quem ſpectat inſtitutio, & deſtitutio. xvj.q.ij. uiſis. q benedicere poteſt, & maledicere: qui ligare, & abſoluere poteſt, ut xxj. diſt. inferior. & ca. denique.

Loca

Papa utrũ poſsit accuſari de ſimonia.

Simonia dicitur hæreſis.

4 [redacted]

[1] De hoc xvj. qõ. j. ſtatuim⁹.

† Alias, eorũ quibus.

Papa an de ſuo ſucceſſore poſsit cũ cardinalibus deliberare.

[i] Sed nunquid Papa poteſt dare licentiam alij, ut eligat ſibi ſucceſſorẽ? certe ſic. 7. quæ. 1. petiſti. quare ergo nõ põt ſibi eligere? Reſpõdet, Hu. q multa ſũt, quæ alijs ĩdulgem⁹ licite, nobis tñ talia ĩdulgere non licet. Epiſcopus eñ ſæpe eũ alijs diſpẽſat, priuilegiũ uel honorem dat alijs. Sed nũqd talia poſſit ſibi impendere? non: quia nemo aſſumit ſibi honorẽ. 8. q. 1. ĩ ſcripturis. ſecundum Hugo.

[1] Alias, prohibetur in malis: hoc ſpecialiter, &c.

LOca uero. Hæc diſtin. diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur, ubi debeat fieri ſedes patriarchalis uel primatũ, uel metropolitanorũ, uel epõrum, uel aliorum minorum. Secũda ibi, Sedes autem. Io. de Fant.

DISTIN. LXXX.

I ps LOca [a] uerò ĩ quib. primates, pr̃iarchæ, archiepiſcopi, ep̃i, presbyteri ſint ordinãdi, hæc ſunt ſecundum Lucinum Papam & Clementem, atque Anacletum.

Ait .n. Lucinus Papa.

In quibus locis primates, uel patriarchæ debeant ordinari.

CAN. I.

VRbes & loca, ĩ quibus primates præſidere debẽt, nõ à modernis, ſed multis ante aduentũ Chriſti ſtatutæ [b] ſunt tẽporibus, quarum primates gentiles etiã pro maioribus negotijs appellabãt. [c] In ipſis uerò urbibus poſt aduentũ Chriſti apoſtoli & eorũ ſucceſſores patriarchas [d] & primates poſuerunt, ad quos ep̃orum negotia (ſalua tamen in omnib. apoſtolica authoritate) & maiores cauſæ poſt apoſtolicam ſedem ſunt referendæ.

Item Clemens Papa.

De eodem.

CAN. II.

IN illis uerò ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primiflamines eorum, atque primi legis doctores erant, epiſcoporum primates uel patriarchas beatus Petrus [e] poni præcepit, qui reliquorum cauſas epiſcoporum, & maiora negotia in fide [f] agitarent. In illis autem, in quibus dudum apud prædictos ethnicos erant eorum archiflamines, quos tamen minores eſſe tenebant [g] q̃ memoratos primates, archiep̃os inſtitui præcepit. In ſingulis uerò reliquis ciuitatib. † ſingulos, [h] & nõ plures ep̃os conſtitui præcepit, qui ep̃orum tantũ uocabula [i] ſortirẽtur: quoniam neque inter ipſos apoſtolos par [k] fuit inſtitutio, ſed unus præfuit omnibus.

Item Anacletus.

De eodem.

CAN. III.

EPiſcopi nõ in caſtellis [l] neq; ĩ modicis [m] ciuitatib. debẽt conſtitui: ſed p̃sbyteri per caſtella, & modicas ciuitates, atque uillas debent ab ep̃is ordinari & poni: ſinguli [n] tamẽ per ſingulos titulos ſuos. Epiſcopus uerò nõ ab uno, ſed a pluribus ep̃is debet ordinari, Et (ut dictum eſt) nõ ad modicam ciuitatem (ne uileſcat [o] nomen epiſcopi) ſed ad honorabilẽ locum titulandus eſt & denominandus. Presbyter uerò ad qualemcunq; locum in eo conſtitutæ eccleſiæ præficiendus eſt.

Item Leo Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

ILlud ſanè qđ ad ſacerdotalẽ pertinet dignitatẽ, ĩter omnia uolumus canonũ ſtatuta ſeruari, ut nõ ĩ q̃buslibet locis, neq; quibuſcunq; caſtellis, & ubi [p] antè nõ fuerũt ep̃i conſecrentur: [q] cùm ubi minores ſint plebes, mi-

---

[a] Loca. Hic intitulatur lxxx. diſtin. Supra magiſter oſtendit a quibus, & quando ſint ordinandi clerici: nunc ſubdit in quibus locis ordinandi debeant ordinari. & quidem primates ibi conſtituuntur, ubi olim ponebantur protoflamines gentilium: archiepiſcopi, ubi archiflamines: epiſcopi, ubi eorum flamines. Et hoc ex maxima parte factum eſt inſtitutione beati Petri: ut ĩ. eo. ca. j. & ij.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

[b] VRbes. Statutæ. A gentibus. & ita eſt arg. quod cõſtitutiones gentilium ſunt authenticæ, ar. xcix. diſt c. j. Nec eſt contra xiij. qõ. j. c. j. uã illud de parochijs, hoc de ciuitatibus.

[c] Appellabant. ergo bene dicitur, appello Papam, appello ſedem apoſtolicam. & Apoſtolus dixit: Cæſarem appello.

[d] Patriarchas. Repetitio eſt eiuſdem: quia idem eſt primas & patriarcha. xcix. diſtin. cap. j. ſicut & dicit lex, differentia tantum nominis eſt inter pignus & hypothecã. ff. de pig. res hypothecæ. §. inter pignus.

[e] IN illis. Petrus. Argu. a tempore Petri eſſe limitatas prouincias.

[f] In fide. ĩ. xxiiij. q. j. quoties. contra ĩ. xvj. q. j. frater noſter. contra ubi dicitur, q̃ tantum ad Petrum eſt referenda quæſtio fidei. ſed expone hoc in fide, id eſt, fideliter. Vel poſſunt agitare cauſas fidei, ſed non procedere ad ſententiã. Vel diſtingue, qui ſint qui dubitant. Nã ſi laici uidetur q̃ epiſcopi poſsint determinare. extra de hær. ad abolendam. ſi clerici, Papa extra eo. tit. cũ Chriſtus.

Fidei quæſtio eſt referẽda ad ſedem Petri.

[g] Tenebant. Id eſt, reputabant.

[h] Singulos. Arg. in una ciuitate non plures eſſe debere epiſcopos. [1] De Auguſtino & Valerio fuit ſpeciale: ut ĩ. vij. q. j. non autẽ. Sed quid de Venetis, qui patriarchã habent & epiſcopũ? Sed dic, q̃ non eſt patriarcha Venetorum, ſed Grandenſis: qui locus differt multũ a Venetijs.

[1] Ad hoc extra de offi. ordi. quoniã. xxij. q. ij. ſicut. Venet: patriarcham & ... [illegible]

[i] Vocabula. Nam olim, &c. xcv. diſt. olim.

[k] Par. ĩ. diſtin. xxj. in nouo. cõtra xxiiij. q. j. loquitur. cõtra. Sed par fuit quo ad conſecrationem, non quo ad ad miniſtrationem.

[l] EPiſcopi non in caſtellis. Quandoq; tñ epiſcopus eſt ĩ caſtro. xvj. q. j. & tẽporis. ubi dicitur, Cumani caſtri ſacerdos.

[m] In modicis. Similiter leges in maiorib. ciuitatibus, & regalibus tantum ſunt docendæ, ut in proœmio. ff. [2]

[n] Singuli. Argum. nullum debere in duabus eccleſijs intitulari. [3]

[2] Cõcor. l. j. C. de ſtu. li. ur. Ro. li. xj.

[3] lxx. diſt. ſanctorũ.

[o] Vileſcat. quantũ ad uulgi opinionem. na p̃pter hoc nõ eſt uilior epiſcopus: ut xciij. di. legimus. Similiter ſponſa nõ eſt ſtatim tradẽda, ne uileſcat deſideranti: ut xxvij. q. ij. inſtitutum eſt. Simile in fide ſuſcepta per uim: ut xlv. diſt. de Iudæis. Sic epiſcopus nõ erit ſolus, ne uileſcat per hoc. xcix. di. diaconi qui. Idẽ eſt in pœnitentia non iteranda. de pœni. diſtin. iij. quamuis. & l. diſt. quamuis.

Epiſcop⁹ nõ debet eſſe ſolus.

[p] ILlud. Et ubi. ut & ĩ. xvj. qõ. j. felix epiſcopus. & c. multis concilijs. & xvj. q. j. plures.

[q] Conſecrentur. Niſi multitudo excreuerit, uel gens de

de nouo fit conuerſa ad fidem: ut 7.xvj. q.j. præcipi-mus.arg.diſtin.xcix.nulli archiepiſcopi. extra de ec-cle.ædifi.ad audientiam.

a Idem & in alio ca ſu.vij. q.j. temporis. xij. qô.ij. abbatib⁹.

a NOn debere. Sed uiſitatores, id eſt archidiaco-nos, uel archipresbyteros.

b Similiter autem presbyteri. 7.xij.q. ij.abbatibus.

c Sine præcepto. Si uolunt res eccleſiæ alienare.xij.q. ij.ab batibus. uel intelli-ge de præcepto ge-nerali, ut xvj.q.j. cunctis.

2 Sic etiã no. lxxv. diſt. c.j.& hoc ratio ne officij. eccleſiaſti ci, ſecun-dũ Hugo.

2 Sedes autem. Hæc eſt ſecunda pars di-ſtin. in qua dicitur quod epiſcopales ſe-des debent eſſe uici-næ.Ioan.de Fant.

d Fraternitatem tuam. Lon-go. Dicunt quidam longo, ut xx. mil-liarium, argu.ff. de uerbo.ſig.l. iij. me-lius hoc relinquitur arbitrio boni ui-ri, id eſt, iudicis, arg. ff. de iure delib.l.j. extra de offic. iud. dele. de cauſis. Vn-de ſi multum diſtãt ciuitates illæ inter ſe, in locis interme-dijs debet poni epi-ſcopus. Conuenien-ti ergo interuallo debet diſtingui ha-bita conſideratio-ne ſitus, & qualita-tis regionis ipſius, & difficultatis uia-rum.ſic xvj. qô.j. & temporis.

Epiſcopa-tus ſunt di ſtinguẽdi interuallo cõuenienti.

e Tribus.ad minus. 7.diſt.lj.c.ult.7.diſt. lxiiij.epiſcopum.

f HAec de or dinãdis. In hac di ſtin. inci pit ſexta pars tra-ctatus diſtinctionũ: & protenditur uſ-que ad xciij. diſtinc. Et diuiditur hæc diſtinctio. in qua-tuor partes, in qua-rum prima probat qualiter intelligitur illud uerbũ, Oportet epiſcopũ eſſe ſi-ne crimine. Secũda ibi, Quolibet, Ter-tia ibi, Clericus. Quarta ibi, oportet. Ioan.de Fant.

Hæc de ordinan-dis. A xxv. diſtinct. uſque ad 50. tracta-uit magiſter xiij.

noresque conuentus, pre-sbyterorũ cura ſufficiat. Epiſcopalia aũt guberna cula non niſi in maiorib. populis, & frequentiori-bus ciuitatib. oportet præ ſidere: ne (quod ſanctorũ diuinitus patrũ inſpirata decreta uetuerũt) uincu-lis & poſſeſsionibus, uel obſcuris & ſolitarijs mu-nicipijs tribuatur ſacerdo tale faſtigium.

Item ex concilio Lao-dicenſi.

De eodem.

CAN. V.

NOn debere ĩ uicis, & in caſtellis epi-ſcopos ordinari, ſed uiſi-tatores, a id eſt, qui cir-cumeãt, cõſtitui: hos aũt, qui antè ad hoc ordinati ſunt, nihil agere cẽſemus ſine conſcientia epiſcopi ciuitatis. Similiter autem presbyteri b nihil ſine præcepto, c & conſilio epiſcopi agant.

2 Sedes aũt epiſcoporũ non longo interuallo de-bent disiungi, ut ad conſe crationem ſui cõprouin-cialis ſine difficultate poſ ſint occurrere.

Vnde Grego. Augusti-no Anglorum epiſcopo.

Epiſcopales ſedes non longo interuallo à ſe debent disiũgi.

CAN. VI.

FRaternitatem tuã ita uolumus ordinare e-piſcopos, ut ſibi ipſi lõgo d interuallo minimè di-ſiungantur, quatenus nul-la ſit neceſsitas, ut in ordi natione epiſcopi conue-nire nõ poſsint. Nam epi ſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus, e aut

quatuor epiſcopis fieri nullatenus debet.

DIST. LXXXI.

1 f HAec de or dinãdis et ordina toribus, atq; de ſingulorum gra-duum diſtinctionib. et of-ficijs dixiſſe nos ſufficiat. Verùm, quia aliquantulũ diffuſius in his immorati ſumus, ꝓcedentib. cohærẽ tia quædã ſub epilogo g ad memoriã ſubijciamus.

Debet ordinãdus in epi ſcopũ (ut Apoſtolus ſcri bit) eſſe ſine crimine. i. ſi-ne peccato mortali: quod nõ ſolùm de epiſcopo, ſed etiã de quolibet electo ad aliquam præpoſiturã ec-cleſiæ oportet intelligi.

Vnde Auguſtinus ſcri-bit ſuper Ioannem.

Sine crimine, et graui peccato debet eſſe, qui ordinatur eps.

CAN. I.

APoſtolus Paul⁹ quã do elegit h ordinã-dos, uel presbyteros, uel diacones, & quicunq; or-dinandus eſt ad præpoſitu rã i eccleſiæ, non ait: Si quis ſine peccato eſt. hoc. n. ſi diceret, omnis homo reprobaret, k & nullus ordinaret. l Sed ait, ſine crimine eſt: ſicuti eſt ho-micidiũ, adulteriũ, aut ali qua immunditia fornica-tionis, furtũ, fraus, m ſa crilegiũ, & cætera hmõi. Crimẽ aũt eſt graue pec-catũ accuſatione & dam-natione n digniſsimum.

cap. apoſtolicæ regulæ. Sed quia quædam omiſit, ideo ab hac lxxxj. diſt. uſque ad xciij. diſt. nouem ca. apoſto licæ regulæ repetit, non ordine illo, quo illa executus eſt. Et in hac exequitur illud, oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. Addit etiam de incontinentibus, in quo includitur ſecundũ cap. apoſtolicæ re-gulæ. & quod qui priuatur officio, de-bet priuari benefi-cio. 3 & quod ar-chidiaconus ſolus non debet accedere ſub prætextu humi-litatis ad tabernacu la matronarum. 4

g Sub epilogo. i. breui repetitione ſu periorum.

3 Vt infra ea. ſi quis ſacerdo-tum. Arc.

4 Vt infra ead. cleri-cus. & ca. ſequen.

ADDITIO.

Et dicitur ab epi, quod eſt, ſupra & logos quod eſt ſer-mo. Archid.

h APoſtolus. Quando ele-git. i. eligi præcepit. vj.q.j.ſi ſacerdos.

Ad Tit. 1.

i Ad præpoſiturã. i. ad quodcunque eccleſiaſticum offi-cium. Et ita patet, quod criminoſus etiam à minimo or-dine prohibetur, ut hic, & xxxiij. di-ſtin.ca.j. & ij. xxx-iiij. diſt. cognoſca-mus.xxiiij. diſtin.c. ult. hoc hodie ter-minatur extra de temp. ordi.c.ult.

Criminoſus etiam à minimo ordine ꝓhibetur.

k Reprobaretur 7. de pœ. diſtin.iij. ſe-pties. §. Niniuitæ.

l Ordinaretur. Simi le de pœ. diſt.iij.ca. pe.& di.ij. ſi enim.

m Fraus. Hoc ue-rum eſt cum fraudi dolus ineſt. Nam o-mnis dolus eſt fraus ſed non cõuertitur. ff. de pact. iuris gen-tium. §. dolo. & ſic ſumitur extra de re-ſcrip. cæterum. quã-doque large ſumi-tur fraus. ff. de reg. iur. fraudis.

Fraus eſt genus do-li.

n Et damnatione. Solẽt quæri propter quæ crimina quis deponi 5 debet. nõ enim pro quolibet deponitur. v. quæſt. iiij. in loco. Et eſt ſuper hoc duplex o-pinio. Quidam di-cunt, quod pro quo-libet crimine depo-nitur, niſi expreſsũ

Crimina digna de-poſitione, quæ ſunt.

5 Ad hoc extra de iu. cũ non ab homi-ne. Archi.

r ſit

ſit in contrarium, quod pro eo deponi non debet. Alij dicunt, quod nunquam deponi debet pro aliquo, niſi expreſſum ſit. Pro quo ego dico, quod pro quolibet crimine, in quo quis eſt incorrigibilis, deponi debet, ſed ſtatim tamen non deponitur aliquis pro prima cõtumacia, ut xlv. diſtinc. licet. & lxxxiiij. diſtin. honoratus. illud autem nõ eſt crimen. v. q. iiij. in loco. nec illa quorũ exempla poſui. l viij. diſt. ca. j. & multa exempla de hoc poſui. xv. q. lviij. in ſumma.

Quolibet. Hic incipit ſecunda pars huius diſtin. in qua probat per xvj. authoritates ſanctorum patrum, quod ſi clericus ceciderit in lapſum criminis poſt ordinationem, debet deponi. Ioan. de Fant.

a Nemo. Monitoris. id eſt, prædicatoris.

b Errata. i. maiora. 1 lxviij diſt. c. j. alias contradiceret propoſito Gratia. ſic xxv. diſt. ca. ult. & iij. quæſt. vij. iudicet.

c Tantis. Literis. Et ita res iam erat litigioſa. extra de oſti. iudi. deleg. gratum.

d Obrepſit. Ex quo autem ſe promoueri fecit lite pendente, deponendus eſt, etiam ſi innocens inuenitur. 2 extra de accuſat. Deus omnipotens. 3 ff. de lib. cauſa. qui de libertate. Ioã. quod falſum credo, prout notaui in quæſtionibus B. de hoc not. viij quæſt. iiij. nonne. Ioan. Si autem accuſator per annũ tacuerit poſt ea poteſt promoueri electus, ut ff. de mune. & hon. reus.

1 Quolibet itaque horũ implicatus ordinari non debet, uel ſi iam ordinatus ante tempus, uel ſi poſt tempus ſuæ ordinationis aliquod eorum admiſiſſe conuincitur, ſuſcepti gradus officio priuabitur.

Vnde Symmachus papa ait:

Monitoris perſonam non rectè ſuſcipit, qui uerbis, non operibus docet.

CAN. II.

Nemo rectè monitoris a perſonam ſuſcipit, niſi qui actibus ſuis errata b condemnat, & amorem innocentiæ conuerſatione demonſtrat.

Item Cæleſtinus papa.

Careat ordine, quẽ præſtat, qui indignum ſublimare non metuit.

CAN. III.

Tantis Daniel grauatus teſtimonijs facinorum, tanta accuſatione pulſatus, ſacrarum (ut dicitur) uirginũ pollutus inceſtu epiſcopus aſſeritur ordinatus: & ut in noſtri libellis ſcrinij continetur, quorũ ad uos quoque exẽplaria direximus, in põtificij dignitatẽ hoc tẽpore, quo ad cauſam dicendam miſſis à nobis literis c uocabatur, obrepſit: d ſacro nomini ab ſit iniuria. Facilius eſt enim, ut hanc dignitatem tali dando amiſerit ordinator, quàm eam obtineat ordinatus: e cui conuicto e ſociabitur, f qui eum ſibi credidit largiendo pontificium ſociandũ. Qualis enim ſit ipſe quiſquis tales ordinauerit, oſtendit.

Itẽ ex cõcilio Niceno.

Non recipit ordo eccleſiaſticus eum, qui ſine examinatione uel poſtea confeſſus ordinatur.

CAN. IIII.

Si q̃ ſine examinatione promoti pſbyteri ſunt, & poſtea examinati h sũt cõfeſsi peccata ſua: & cum cõfeſsi fuiſsẽt, ueniẽtes homines cõtra regulã i eis manus impoſuerunt, hos eccleſiaſticus ordo nõ recipit. In omnib. n. quod irreprehẽſibile ẽ, ſancta defendit eccleſia.

Item eiuſdem concilij.

Lapſi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium tonſurati deijciantur.

CAN. V.

Qvicunque ex his, qui lapſi ſunt, per ignorantiam k iam ordinati ſunt, uel contẽptu l eorum, qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat m regulæ eccleſiaſticæ. cùm enim compertum n fuerit, deponẽtur.

ſed in epiſcopatu tantum tres menſes dantur: ut in auth. de ſanct. epiſ. §. iij. col. ix. niſi iudex breuius tempus fuerit moderatus, ut iij. q. v. quiſquis. argu. extra de ſi. inſtru. accepimus. extra de appel. perſonas. in fi.

e Conuicto. De crimine, uel quod poſt accuſationem fuerit ordinatus.

f Sociabitur. Sic ergo ſententia lata contra ordinatum præiudicat ordinatori, ſicut confeſsio ordinati præiudicat ordinatori, ut hic, & lix. diſtin. ordinatos. & hoc uidetur propter cauſæ cognitionem: ut dixi iij. q. vj. hæc quippe. Vel dic, quod tunc præiudicat ordinatori ſententia lata contra ordinatum, quando præſens eſt, & ſcit cauſam agi ordinati. cum enim quaſi ſua cauſa agi uideatur, & tacet, nec defendit cauſam, ſibi præiudicat, ut extra de ſent. & re iud. quamuis. & ff. de regu. iur. ſæpe.

g Si qui ſine examinatiõe. Sed quid de epiſcopo, qui ſine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon eum deponendum. in authen. quomo. opor. epiſco. §. oportet. & j. quæſtio. j. ſi qui epiſcopi. & ĩ. diſt. xxiiij. capi. ultim. ĩ. diſtinc. l. de his uero. & ca. ex pœnitentibus. Item quid ſi dicat epiſcopus ſe diſpenſaſſe cum [illegible] non eſt ei credẽdum, niſi probet ſe cum eis diſpenſaſſe, uel niſi ſibi bonas literas dederit. Nã hæc res cautula eſt epiſcopo quærenda, non negligenda. ff. de tranſact. cum hi. §. ſi prætor. debet ergo probari diſpenſatio, ut eſt expreſſum extra de ſchiſma. c. ij. maxime cum epiſcopus diſpenſare non debeat ſine conſenſu capituli, uel maioris partis: alias poſt errores ſuos ſemper mentiretur epiſcopus ſe cum eis diſpẽſaſſe. quod uerum credo etiam circa notum. Hoc tamen 5 nõ nego, quin circa notam perſonam ſolo facto diſpenſet epiſcopus, ut dixi ĩ diſtin. lj. c. ult. punitur tamẽ epiſcopus ſi indiſcrete diſpenſat.

h Examinati. cum ad maiora promouentur, ſcilicet ad epiſcopatum.

i Contra regulam. quæ interdicit tales ordinari.

k Qvicunque. Per ignorantiam, ordinantium, & dic ignorantiam iuris, uel facti, ſecundũ Hug.

l Vel contemptu. id eſt, eis ſcientibus.

m Non præiudicat. Factum enim prætoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. j.

n Compertum. Arg. quod quandocunque de ueritate conſtat, ſequenda eſt. viij. diſt. qui cõtempta. nam diuturnitas temporis, & c. extra de ſimo. non ſatis. inducit tamen diſpenſationem. xxxv. q. viij. de gradibus. 6 & extra qui matri. accu. poſ. per tuas.

Mani-

1 Hæc eſt uera litera, ſecũdũ Lauren. & Io. de Fã.

2 Accuſat᷑ lite pendẽte ꝓmotus, an ſit deponendus.

3 Cũ iſta gl. cõcor. gl. no. in l. reus delatus. ff. de muner. & hono.

4 Ibi no. Goffr. ꝙ ſi aliqs pendente accuſatiõe, uel denũtiatiõe ꝓmoueat᷑ remoueri debet, q̃uis innoxius ſit. ff. de re mil. qui ſtatu. & l. qui cũ uno. §. reus.

Dis. [illegible]

Epiſcopus clericos ſine examinatiõe ordinãtis punitio.

4 Et ſic intelligit᷑ extra de fil. presbytero. ueniens. ſecundum Lauren.

5 Licet ita habeat᷑ in antiqs apparatibus: tamẽ ſecundum iſtã correctionẽ B. Brix. non eſt de glo. ſed ita debet eſſe, ut hic eſt poſita cũ additione B. Brix. ſecũdum Ioã. de Fã. hoc ponit in ſuo apparatu ſicut iacet.

6 Aliquã habẽt hoc extra qui matri. accuſ. poſſunt. per tuas. ut hic habetur ſed nõ debet eẽ, quia illa decretalis eſt remota: fuit tñ intertia compilatione, eodem titu.

a Maximianus. Infra.iij.quæſt.ij.quia ea.
b Querelam. Subaudi criminalem. nam clericus erat iſte. Non enim laicus poſſet iſtos accuſare. ij.q.vij.per totum.niſi forte patronus prælatū de dilapidatione,quia tunc ſua intereſt, argu. xvj.q.vij. filijs. alias laicus nō auditur de hoc crimine, ut xxviij. di. conſulendum.

& ff.de cuſto. & exhib.re. l.carceri. & l. milites. quod intelligo cum craſſa eſt negligentia.ut j.quæſt.j.quicquid.& ff.de verborum ſignifica.magna.
k Gradu.Argu. pro illis, qui dicunt exauthoratum priuari ſacramēto. 1 Vnde colligitur talē poſſe uerberari, ſine ſacrilegio,argu.eſt ad hoc l.diſt. accedens.

Patronus prælatum de dilapidatione accuſare poteſt.

Item Innocentius.

Alienus fiat a miniſterio, qui illud uiuēdo illicitè polluit.

CAN. VI.

MAximianus [a] filius noſter qualem detulerit querelam, [b] libelli [c] eius ſeries annexa declarat,qui zelo fidei, atque diſciplinæ ductus nō patitur eccleſiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios aſſerit procreaſſe, & ideo fratres libelli huius, qui ſubiectus eſt, tenore perſpecto, [d] eos qui talia perpetraſſe dicuntur, debetis in medio collocare,diſcuſſisq; obiectionibus, quæ ipſis presbyteris impinguntur, ſi conuinci potuerint,a ſacerdotali remoueantur [e] officio: quia qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt: atque alieni efficiantur a miniſterio, quod uiuendo illicitè polluerunt. [f]

Item Eugenius Papa.

Cuilibet ab ordine deponendo, epiſcopi prouidentia locus pœnitentiæ deputetur.

CAN. VII.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine eccleſiaſtico prouectus,ſi in eo [g] ſcelere inuenitur, quo abijciendus cōprobetur, depoſitus prouidētia epiſcopi bene prouiſo loco [h] conſtituatur, ubi peccata lugeat, & ulterius non committat.

Item ex concilio Maguntinenſi.

Retruduntur in monaſterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt.

CAN. VIII.

DIctū eſt nobis presbyteros propter ſuā negligentiā [i] canonicè degradatos,& ſeculariter gradu [k] amiſſo uiuere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Vnde ſtatuimus, ut gradu amiſſo, agendæ pœnitētię gratia in monaſteriū,aut in canoniam regularem mittantur. Si uero hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, vbicunque ſint,pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu ſeculariter [l] uiuere uoluerint,& pœnitētiam agere neglexerint, ab eccleſiæ communione ſeparētur.

Item Iſidorus.

Mutatio loci aliquando ualet conuerſis ad pœnitentiam.

CAN. IX.

VAlet [m] interdum [n] conuerſis pro ſalute ſuæ animæ mutatio loci: plerunque enim dum mutatur locus, [o] mutatur mentis affectus. Congruum eſt ergo inde etiā corporaliter euelli, ubi quiſq; illecebris deſeruiuit. Nam locus, ubi quiſque prauè uixerit, in aſpectu mentis apponit, quod ſæpe ibi quiſque cogitauit, uel geſsit.

c Libelli. Per hoc quod dicit libelli, & poſtea, presbyteris, argumētatur quod quis in eodē libello plures accuſare poſsit. Ioan. Quid iuris ſi de hoc, no. plene.ij. q.j. prohibentur.in gloſſ.quæ incipit quæſtus. B.

Accuſari poſſunt plures ſimul.

c Libelli. i. chartæ, quam Papa miſit xxx.quæſt. iij pyttacium. B.
d Perſpecto. Videtur ergo quod non ſufficiat ſi authentice ipſum exhiberet ſed ut etiā teneatur exhibere libellum, quē porrexerat Papæ, ut vij.qō j. preſentiū.& lv.di.præcepta. & maxime ubi procurator impetrauerat literas, & dubitatur an ille de hoc habuit ſpeciale mandatum,ut extra de reſcript. nōnulli.uel an fuerit excōmunicatus. ut extra de probat. poſt ceſsionem.
e Remoueantur. Ergo presbyter propter ſimplicē fornicationē deponit: ut xxvij. qōe. j. ut lex contra.& j. lxxxij. diſtin. c. presbyter. & xxxiiij. diſt. fraternitatis. Ioā. cōiter aūt dicit quod pro ſimplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci ſine illo uitio inueniantur, ut l. diſt. quia ſanctitas tua.

Presbyter an pro ſimplici ſit fornicatione deponēdus.

f Polluerunt.Quātum ad ſe.xlix. diſt. c. ultimo.
g Sacerdos. Si in eo. Ergo pro omni cauſa non deponitur. B.
h Prouiſo loco. Id eſt,monaſterio,ut cap. ſequenti.
i Dictum. Negligentiam. Nota, quod aliquis æque deponitur propter negligentiam,ſicut propter dolum. lxxxvj.diſtinct.c.j.& xj. qōe. iij. placuit. & c.diſtin.quoniam. & extra de ſta.mon.cum ad monaſterium.in fin. & C.de offic.præfec. ori. ſi quos.

Negligentia,quandoque dolo comparatur.

l Seculariter. Hic patet quod depoſitus ſecundū regulam eccleſiaſticam tenetur uiuere.arg. ad hoc. xxxij. diſt. ſi qui uero. & xx. q.iij.eos. vnde uerberans eos incidit in canonem, & eccleſia eos tueri debet, niſi ſint incorrigibiles, ut extra de iudic. cum nō ab homine. Ioan.quod falſum credo; cum ſit exauthoratus & nudatus omni priuilegio. 2 B. Sed nūquid qui hoc modo detruditur i monaſteriū, ibi cogit eſſe perpetuo?quod uidetur diſt. l.c.j.ſ. ea. ſi quis clericus. Sed dic hoc eſſe in arbitrio iudicis, & ſecūdum qualitatē delicti. Nam quandoque ad tēpus detruditur, ut ij.qō.j. in primis. quandoq; iubetur peregrinari per orbē, ut de pœ. diſtin. vj. ſacerdos. Quandoq; traditur curiæ ſeculari: ut xj.qō.j. ſtatuimus. alias nunquā cogitur quis inuitus ingredi monaſteriū, niſi propter delictum, ut xx. q.j.ſicut.& lv di.ſi euangelica. Ioannes.

1 Arg. cōtra. j. q.j. quod quidam.verſ. ſi forte. Clericum depoſitū verberās incidit in canonē.

2 Arg. ad hoc liiij. diſtinct.c. ij. in fin. vbi de hoc. Detruſus in monaſteriū an cogatur ibi perpetuo eſſe.

m Valet. Gratia cooperante.
n Interdum. Interdum nocet, ut ſ. diſt lxxiiij. quorundam & C. quomodo & quando iudex. l. v. ſed valet ſi fiat ex charitate.
o Mutatur locus. j.xxxv.quæſt.vj.ab iſto die. j. diſtinct. lxxxvj.fratrem.

Delictorū memoria, an ſit bona.

p In aſpectu.Memoria delictorum,quæ eſt concupiſcentia,deteſtabilis eſt. 3 xv.q. j. mulier quæ autem eſt ad compunctionem,illa bona eſt.Nullum enim tale delictorum remedium eſt,ſicut eorum cōtinua memoria.de pœ.di.iij.Iudas. de pœ. di.j.c. quis aliquando.§.his authoritatibus.uerſ.non tibi dico. & verſic.

3 Ad hoc xxxij.qō. vij.non ſolū in princ. vbi de hoc.

Item ex ſexta ſynodo Aurelianenſi.

Clericus adulteraſſe conuictus, uel confeſſus, in monaſterium retruditur.

CAN. X.

j SI quis clericus adulteraſſe, aut confeſſus aut conuictus fuerit, depoſitus ab officio communione a conceſſa in monaſterium toto uitæ ſuæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Conſtantino defenſori.

De eodem.

CAN. XI.

ROmanus eccleſiæ Thianenſis clericus pro crimine adulterij, quod admiſiſſe perhibetur, a clericatus ordine depoſitus in monaſteriū hic i vrbe Romana b ad agendā pœnitentiā ex noſtra iuſſione detruſus eſt.

Item ex canone apſorū.

In crimine captus presbyter, uel diaconus deponatur, ſed non communione priuetur.

CAN. XII.

PResbyter aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto, c aut homicidio captus eſt, d deponatur, non tamen communione priuetur, ſi paruerit ſententiæ. Dicit enim ſcriptura, e Non iudicat Deus bis f in idipſum.

Idem.

De eodem.

CAN. XIII.

ij SI quis epiſcopus aut presbyter, aut diaconus poſt diaconij gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur: & ab eccleſia proiectus, inter laicos g agat pœnitentiam.

Item ex concilio Aurelianenſi.

De eodem.

CAN. XIIII.

SI diaconus, aut presbyter crimen capitale commiſerit, ſimul & ab officio & à communione h pellatur. Si uerò pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub pœnitentis profeſsione ſubmouerit, his quoq; ſi alij defuerint, & cauſa certa neceſsitatis i exoritur: † poſcentem baptiſma liceat k baptizare. l

Vnde Grego. omnibus per regnum Italicum & Theutonicorum.

Non ingrediantur eccleſiā presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, qui in fornicationis crimine iacent.

CAN. XV.

iij SI qui ſunt presbyteri, diaconi, uel ſubdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex parte Dei patris omnipotentis, & ſancti Petri authoritate, eccleſiæ introitum vſque dum pœniteant m & emēdent. n Si qui uerò in peccato ſuo perſeuerare maluerint, nullus veſtrum eorum præſumat audire o officium: quia benedictio eorum vertetur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante domino per prophetā. Maledicam p (inquit) benedictionibus veſtris. Qui uerò huic ſaluberrimo præcepto obedire noluerint, idololatriæ peccatum incurrent, Samuele teſtāte, & beato Greg. inſtruēte, Peccatū ariolandi eſt nō obedire, & ſcelus idololatriæ non acquieſcere. Peccatum igitur paganitatis q incurrit, quiſquis dum Chriſtianum ſe eſſe aſſerit, ſedi apoſtolicæ obedire contemnit. r

Item Alexander ſecundus epiſcopus regi Dalmaticorum.

Officio, & beneficio priuetur eps, presbyter, uel diaconus uxorem ſuſcipiens, uel ſuſceptam retinens.

---

nunc autem. & quādoque bona eſt memoria rei ad terrorem, ut vij. quæſt. j. denique. in fin.

a SI quis clericus. Communione. ſcilicet fidelium & ſacramentorum. H. Alij dicunt. ſ. fidelium, non autem fratrum. argu. j. ead. ſi diaconus. Archid.

b ROmanus. Romana. Sed qua ratione detruditur ibi, cum aliunde eſſet? q̄a ibi forte commiſerat, ut in auth. ut nulli iudicum. §. ſi uero.

c PResbyter. Aut furto. Sed qualiter laici probabūt iſtud eſſe, cum non poſsint teſtificari contra clericum? ij. quæſt. vij. epiſcopi.

d Captus eſt. Et conuictus. extra de iudi. cū non ab homine de hoc dixi l. diſt. de his. j. & c. ſi quis diaconus. ſ vnde quum capitur detineri debet per xx. horas diurnas & nocturnas, ut uideatur, ut ff. de adult. capite. Sed nec teſtibus admiſsis creditur, niſi a principio clericū in adulterio uiderint. nec laicis credetur de hoc, quia laici oppido nobis infeſti ſunt. ij. q. vij. laici. Vel dic, captus per ſententiam, uel per confeſsionē ₂ propriā, uel rei euidentiā, ut extra de coha. cle. vſa. & c. vlt.

e Scriptura. Extra de iudi. at ſi clerici. de pœnit. diſt. iij. c. ſunt plures §. autho ritas. ff. nau. caupo. licet. §. ulti.

f Bis. i. perfecte.

g SI quis epiſcopus. Inter laicos. hoc intellige quando crimen venit in notitiam populi: ut ſ. xxvij. di. presbyter. ₃

h SI diaconus. A communione. Corporis Chriſti, uel ad tempus. & ſic ſoluitur contra. illius c. presbyter. uel expone. i. beneficio, & ſoluitur contra. ſ. ea. c. presbyter. ₄

i Neceſsitatis. Argu. alicui licere cauſa neceſsitatis baptiſmū cōferre, cui nō licet aliud ſacramētū cōferre. j. de cōſe. di. iiij. cōſtat. j. q. j. ſicut Chriſtus. contra. ſ. diſtin. l. c. qui ſub gradu.

k Liceat. Cum ſolennitate. alias etiā laicus hoc poſſet. ₅

l Baptizare. Dic ut v. di. q. ſub gradu.

m SI qui. Dum pœniteant. Ex hoc determinantur contraria. ſ. di. lxj. miramur. verſi. ſicut enim.

n Emendent. Ex hoc uidetur, quod ſicut tales ipſo facto ſuſpēduntur, ſic ipſo facto per contrarium reſtituitur eis officium, ut dixi xxxij. diſtin. nullus. Argum. ad hoc xv. qō. vj. nos ſanctorū. & xvj. qō. vij. ſi quis deinceps. ₆

o Audire. ſ. xxxij. diſtin. nullus. & ca. præter hoc. ſed j. xv. qōe. viij. ſciſcitantibus. contra. ſed ibi ſoluam.

p Maledicam. Id eſt, reprobabo, uel reputabo maledictionem cū benedixerint ₇ uobis.

q Paganitatis. Id eſt, infidelitatis.

r Contemnit. Qualiter ſit hoc intelligendum, dixi xxij. diſt. omnes. xix. di. in memoriā. & cap. nulli. Ioannes.

Si

Laicus cōtra clericum teſtari nequit.

₁ Adde qualiter probatur adulteriū, uel fornicatio not. Bart. in l. ij. §. fin. ff. de adul. & in l. quærebaſ. ff. de teſta. milit.

₂ Nō enī ſufficit, ſi capiaſ, niſi alias cōuincatur, uel confiteatur, ar. xij. q. j. nō dicatis. xv qōe. ulti. c. ult. licet contra videatur hic dici, ut l. diſt. de his vero. & c. ſi quis diaconus. ſecundū Hugo.

₃ Vel cū ex hoc magnū ſcandalum ortū eſt, ut l. diſt. ſacerdotes.

₄ Nō eſt extranea iſta expoſitio, quia beneficia clericorū cōia ſunt. xxxij. diſt. c. præter hæc. xxj. q. j. c. ſi.

† Cōcor. tex. in l. ſi libertus. ff. de bon. liber. & l. ſed & hæ. § prætor. ff. de procura.

₅ Dicit L. hoc ſpeciale eſſe in notorio.

₆ Vel dic, ut not. j. q. j. maledicam. & ca. multi. Archidia.

Malac. 2. a

1. Reg. 15. e

a Si quis. Diaconus. uel ſubdiaconus, ut in ca. ſeq. Decidat. Quo ad executionem, prout patet in ſequenti litera. ſed nec ſtatim debet ſuſpendi, ſed ex pectari debet per quadraginta dies. extra de cohabi. cler. ſicut ad extirpandam. ſed illud diſpenſatio eſt. ius enim erit, quod ſtatim deponatur. ĩ. ead. ca. j.

Clericus qui uxorẽ accepit, an ſtatim ſit ſuſpendendus.

CAN. XVI.

iiij Si quis amodo epiſcopus, pſbyter, aut diaconus a fœminã acceperit, uel acceptam retinuerit, à proprio gradu decidat b uſque dum ad ſatisfactionem ueniat. nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus eccleſiaſticis habeat.

Itẽ clero Mediolanẽſi.

De eodem.

CAN. XVII.

Si quis ſacerdotum, uel diaconorũ, uel ſubdiaconorum officiũ c contumaciter deſerẽs fœminã ſibi potius eligit: ſicut ſpõte ob fornicationẽ dimittit officiũ, ita ob pua ricationẽ dimittere cogat d ẽt inuitus beneficium.

Item populo Mediolanenſi.

De eodem.

CAN. XVIII.

Eos ẽt, qui ut fornicari eis liceat diuinũ officium derelinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & operib. eius ſeruiũt: ſicut ſe iuſtiſsimè ab officio alienos faciũt, ita beneficio e eccleſiarum priuatos eſſe iudicamus.

Item Lucius papa.

De eodem.

CAN. XIX.

Miniſtri altaris presbyteri, ſiue diaconi ad dominica tales eligantur officia, qui continentiam ſeruent. Si uerò poſt ordinationẽ ſuam miniſtros cõtigerit propriæ uxoris f iuadere cubile, ſacrarij nõ intrẽt limina: neq; ſacrarij g portitores fiant, neq; altare contingãt, neq; ab offerentib. h holocauſti i oblationẽ ſuſcipiãt: neq; ad dominici corporis portionẽ accedant, k neq; propinẽt, neq; ſine maioris natu au thoritate minora l gerãt officia: urceũ ſanè ad altare, uel calicẽ nõ ſuggerãt.

Idem.

Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur.

CAN. XX.

[illegible]

Clericus ſol' ad fœminæ tabernaculũ non accedat, neq; properet ſine maioris natu ſacerdotis iuſsione, nec ſolus pſbyter cũ ſola fœmina m fabulas miſceat: nec archidiaconus ſub ptextu humilitatis, n aut officij frequenter o itret domicilia matronarum, aut fortè per clericos aut domeſticos matronæ mandet aliquid ſecretè. p Si agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa a liminibus eccleſiæ arceatur.

De eodem.

PALEA.

Sed ſi fortè aliqua interceſſio fuerit, epõ

---

c Si quis ſacerdotum. Officium. Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officium & beneficium. Quãdoque tamen permittitur beneficiũ, & non officium, ut 50. diſtinc. ſtudeat. & xxviij. diſtin. presbyterum. quandoque econuerſo, ut j. q. v. ca. j. quandoque etiam punitur in perſona, & non in rebus, ut xvj. qõ. vj. cognouimus. & cap. illud.

Beneficiũ quãq; permittit, & ñ officiũ.

d Cogatur. Ergo per electionẽ unius uel per renuntiationem intelligitur alij abrenuntiatum. ĩ. viij diſt. quo iure. C. de furt. l. j. ff. de tribut. quod in hæredẽ. §. eligere. ff. de regu. iur. l. nemo. §. quoties. Argu. contra. ff. quorum lega. l. j. §. iij. & ar. plura de hoc inuenies xiij. q. j. in fin. Ioan. Solu. ubi ſunt aliqua repugnantia, eligendo unum, renuntiat alteri. alias ſecus. B. de pœni. diſtin. j. ca. conuertimini. §. itẽ ſi antequam.

Eligẽs unum renũtiat alteri.

e Eos. Beneficio. infra. xvj. qõ. vj. illud argu. ff. de pecul. l. j. C. de uſu. l. ult.

f Miniſtri. Propriæ uxoris. maxime, quia idem eſt in aliena. Et not. quod dicit inuadere, quia iam non eſt uxor quo ad debitum reddendũ. ĩ. lxxvij. diſtinctio. epiſcopus. cum qua uotum emiſit: 1 & ſi eam cognoſcat, inceſtum committit, & filij erunt illegitimi, & ſerui. xv. q. ult. cum multæ. Eſt tamen uxor quo ad adminiſtrationẽ. xxxj. diſt. lex. & plus peccat cum iſta, quã cum ſoluta. Hug. arg contra. ĩ. diſt. proxi. propoſuiſti.

Vxorẽ cognoſcens cũ qua uotum emiſit: inceſtũ cõmittit.

1 Ad hoc xxxiij. q. v. q deo. ſed uideas quod not. 30. quæ. i. noſſe. i gl. ille tamẽ. in fin.

Offerẽtes, qui dicuntur.

g Sacrarij. id eſt, ſacrorum uaſorum.

h Ab offerentibus, id eſt, ſacerdotibus, qui offerunt, id eſt, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationem alijs porrigendã. quaſi dicat, nec ipſi ſumant corpus Chriſti, nec alijs porrigant. Vel melius hoc uult dicere: diaconi nec exerceãt officium diaconale, nec presbyteri presbyterale. Vel expone, nec ab offerentibus, id eſt, ſubdiaconibus. qui offerre ſolent diacono patenam cum euchariſtia.

ADDITIO. xcj. diſt. cleros.

i Holocauſti. id eſt, euchariſtiæ. & dic intranſitiue.

k Accedant. Presbyteri. id eſt, non conficiant

l Minora. id eſt, minorum ordinum officia ſine licentia ſuperioris. & planum eſt capitulum: ut xvj. quæſtio. vj. illud. Argu. contra C. de uſufruc. l. ultima. & ff. de ſupel. leg. l j.

Clericus. Hæc eſt tertia pars diſtinct. in qua dicitur quod archidiaconus non debet frequentare domos matronarum, uel aliarum mulierum, nec mittere xenia per clericos. & hoc probatur in ſeque. cap. Io. de Fant.

m Fœmina. argum. ex ſolitudine, uel ſocietate præſumi pro aliquo, uel contra. ĩ. ead. in omnibus. & capitu. clerici. argumen. xviij. quæſtione. ſecunda in decima. & ca diffinimus.

Præſumptio ſumitur & ſolitudine & ſocietate

n Humilitatis. prætextu enim pietatis non eſt committenda impietas. ff. depoſiti. l. ſi hominem. & xxx. quæſtio j. noſſe. & xiiij. diſt. quod ait.

o Frequenter. Ratione freque[illegible] p aliquo, uel contra aliquem præſumitur, 2 ſimiliter ex longa mora argum. xxxiiij. diſtin. quorundam: xix. diſtin. Anaſtaſius.

2 Cõcor. tex. i l. cũ ali°. C. de cur. fur. & in l. fin. §. pen. C. de bon. quæ libe.

p Secrete. Magis enim peccat occulte peccans, quã manifeſte: ut xix. diſtin. Anaſtaſius. Sed contra. ff. de ritu nup. l. ult. ff. de autho. tut. pupillus. §. ul. qui enim male agit, odit lucem. xviij. q. ij. pernicioſam. extra de offi. iudi. deleg. conſuluit. & extra ut eccle. benefi. ut noſtrum. Ioan. Sol. ubi quis magis contemnit, ibi magis peccat, ſiue ſecrete, ſiue palam. De hoc xl. diſtinctio.

Peccare uter magis dicit, an occulte an manifeſte delinquens.

po ſuggeratur : et ſi talis eſt ad quā ire debeat, ipſe per interuētū pergat. ſin autem, de latere ſuo dirigat cū duobus, aut tribus teſtibus. Nemo tamē cū extranea habitet fœmina, niſi ſoror, aut proxima fuerit : & cum magna ſolicitudine fiat. non enim ignoro malitias ſatanæ.

Ex decreto Eugenij Papæ.

De eodem.

PALEA.

SI quiſpiā ſacerdotū, i. presbyter, uel diaconus, uel ſubdiaconus de quacunque fœmina crimine fornicatiōis ſuſpectus, poſt primā, ſecundam et tertiam admonitionē inueniatur fabulari cū ea, & aliquo modo conuerſari, excommunicetur : fœmina uerò canonicè iudicetur. [a]

Item Gregorius.

Simul cum mulieribus ſacerdotes habitare non licet.

CAN. XXI.

OPortet ſacerdotes (quib. domini populus cōmiſſus eſt) cum magna conſtantia uigilare ſuper dominicas oues, ne lupinis morſibus (id eſt, diaboli ſtimulis) lanientur. Neque enim hoc ſilere debeo (quod cum graui animi triſtitia & amaritudine dico) ſacerdotes cū fœminis habitare conſpicio: quod nefariū [b] eſt dicere, uel audire, & contra ſanctorum canonum ſancita. Vbi enim talis fuerit commorantium cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimuli [c] nō deſunt. Ideoq; admonendi ſunt, ut non antiqui hoſtis decipiant fraude, quatenus iuxta Apoſtoli uocē, non uituperet miniſterium noſtrū. Cauere enim oportet nos fratres ab illicitis, ut mundas ualeam' manus ad dominū leuare. ſcriptum eſt enim: Sancti eſtote: quoniam ſanctus ego ſum. Si quis uerò præſumpſerit aliter agere, ſacerdotij ſui honore priuetur. Vnde omnimodo cauendum eſt fratres, ne fallamus [d] populum, & illud prophetæ dictū impleatur in nobis. Sacerdotes mei contamināt ſancta, & reprobāt legem. quos & alius propheta increpauit dicens: O uos ſacerdotes, qui fallitis [e] nomen meum, & dixiſtis, In qua re fallim' nomen tuum? quibus reſponſum eſt: Offerentes ad altare meū panes pollutos. [f] Non eſt mihi uoluntas in uobis, dicit dominus: & ſacrificiū nō accipiam de manib. ueſtris: quia polluti eſtis.

Item Symmachus.

De eodem.

CAN. XXII.

VOlumus, [g] ut ſacerdotes prohiberi debeāt, ne cum mulieribus conuerſentur, excepta dūtaxat matre, uel ſorore, uel uxore: [h] quæ caſtè regenda eſt.

Idem in regiſtro.

De eodem.

CAN. XXIII.

LEgitur, [i] quòd beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit, dicens: quæ cum ſorore mea, [k] ſunt, ſorores meæ [l] non ſunt. Docti ergo uiri cautela, magna nobis debet eſſe inſtructio.

ſtinctio, homo Chriſtianus.

[a] SI quiſpiam. Hæc palea habet̄ extra de cohabit. cler. & muli. cap. ij. ibi exponitur.

[a] Iudicetur. No. quod ratione delicti mulier efficitur de foro eccleſiæ. Archidia.

OPortet. Hæc eſt quarta ꝑs diſtin. in qua probat per decem cap. ſanctorum patrum, quod cum clericis non debent cohabitare ſuſpectæ mulieres, nec ſolus cum ſola debet confabulari. Ioan. de Faut.

[b] Nefarium. Id eſt, horribile. nam ſi nefarium eſſet dicere, male fecerat Greg. dicendo.

[c] Stimuli. Nam ex cohabitatione præſumitur acceſſus. xviij. quæſtio. ij. diffinimus.

[d] Ne fallamus. Publicum enim teſtimonium & opinio non eſt fallenda. C. de latt. liber. tol. l. j. §. ſed & qui ſcimus. & argumen. xxvij. diſtinctio. quod interrogaſti.

[e] Qui fallitis. Dicitur enim fallere, ex quo habent uoluntatem fallendi [2] nec minus peccant. de pœnit. diſtin. j. ſi cui. alias autem non fallunt. xxiiij. qō. iij. Deus. mentiri enim Deo, &c. de conſe. diſtin. ij. palem.

[f] Pollutos. quantum ad ſacerdotes. xliiij. diſt. c. ult.

ADDITIO.

Ad hoc xlix. di. c. ulti. de conſe. diſtin. iiij. quæris. & j. q. j. quod quidam. Arch.

[g] VOlumus. Quod dicitur in iſtis capi. uidetur corrigi extra de cohab. cle. & mul. c. j. Vel intellige illud quando perſonæ ſunt ſuſpectæ, uel ſecum habent ſuſpectas. Sed uſque ad quem gradum, licet clericis cum conſanguineis habitare? Dici poteſt, quod uſque ad ſecundum in linea tranſuerſa li. j. ea. c. cum omnibus. ſed in aſcendente uel deſcendente uſque ad ſeptimum, uel hodie uſque ad quintum: quia cum his naturale fœdus nihil ſæui criminis, &c. ut extra de cohabi. cler. à nobis. & C. de epiſ. & cleri. l. cum qui. etiam ſi illæ perſonæ iuuenes ſint. Vltra ſecundum uero diſtingue, an ſuſpectæ ſunt, quia iuuenes ſunt: an non, quia ſunt ſenes: & tunc poteſt, in primo caſu non. Sic etiam diſtingue in ancillis. & ſic intellige ſ. eo. c. fœminas. Sed contra, nonne clerici debent ſimul dormire. xij. q. j. neceſſaria? ſed hoc de alijs, qui ſimul non uiuunt. Ioan. Et no. quod illi decre. c. a … bis. eſt ſtandum, … ultima eſt de illa materia, & corrigit decre. primā. illius tituli. B.

[h] Vel uxore. ſ. diſtinct. lxxvij. epiſcopus. arg. contra. ſed hoc de ſenibus, illud de ſuſpectis. Vel loquitur hic ſecūdum antiqua tempora. Vel ſolue, ut ibi dixi. & quod dicit caſte, quia caſtitas, &c. xxxj. diſt. Nicena.

[i] LEgitur. Argu. ꝙ etiam a licitis debemus abſtinere, ſi eorum occaſione peruenitur ad illicita. arg. diſt. lxiij. cap. quia ſancta. §. uerum. xj. q. iij. priuilegium. & xxj. diſt. denique.

[k] Mea. Et hoc intellige cum tales ſunt conſanguineæ, quæ ſine alijs eſſe non poſſunt. Vel intellige de epiſcopo, cui non licet aliquam habere ſecum. C. de epiſc. & cler. authē. epiſcopo. Laur.

[l] Sorores meæ. quia

[a] Et extra de celebra. miſſ. à hoie. & xxxij. qō. iiij. nemo. ibi uide.

[2] Adde gl. in l. uēdicatio. ff. de rei uendic. Bar. in l. quæ de tota. c. ti.

Clerici cū mulierib. cōſanguineis habitare poſſunt.

1. Cor. 5

Leu. 20

Soph. 3

Mala. 1

Abſtinere à licitis quãq; debemus.

Epiſcopus nullā ſecū habeat mulierē.

Socij mei ſocius nó eſt meus ſocius.

quia ſocius ſocij mei, ſocius meus non eſt. ff. pro ſo. nã ſocij. nec uaſallus mei uaſalli, meus vaſallus eſt: ſicut nec libertus mei liberti, libertus meus eſt. ff. de verbo. ſig. Modeſtinus. nec frater fratris mei frater meus. ff. de ritu nupt. l. generali. §. inter priuignos.

a IN omnibus. Vt certus. id eſt ille, ad cuius ſpectat officium. xviij. qõ. ij. in decima.

Præſumptio ſumitur ratione numeri, loci, tẽporis, & perſonæ. Eccleſ. 4.

b Loco. In hoc ca. habes præſumi contra aliquem, & pro aliquo ratione numeri, loci, temporis, ratione etiam perſonæ & cauſæ. xxiij. qõ. viij. occidit. & xxix. diſt. ſciẽdum. & xviij. qõ. ij. diffinimus.

c Duos. Argu. quod melius eſt eſſe duos ſimul quam unum, vt vij. quæſt. j. illud. xij. q. ij. nobis. Arg. contra. ff. de adu[illegible] [illegible] dum & [illegible] non peccaui[illegible] diſt. ij. qñ Adam. Argũ. cõtra. xxj. qõ. ij. ſicut vij. qõ. j. in apibus. Sol. horum Brocardorum eſt, ut referas te ad id de quo agitur. Licet enim binarius reprobet. xxxij. qõ. j. nuptiæ. non tñ quo ad oẽm ſignificationem. xxviij. q. j. ſæpe. i. non quo ad oẽm locum in quo ponitur. & ſolue per cap. ſæpe.

d CVm omnibus. Ex familia. Quis enim ferret cõiuges a viris, uel patres a filijs ſeparari? C. communia vtriuſque iur. poſſeſſionem. argum. ad hoc xj. qõe. iij. quoniam multos. dura enim eſſet talis ſeparatio. ff. de fun. inſtru. quæſitum. §. ſaltuarium.

Perſonarum coniunctarũ ſeparatio.

Item ex vij. ſynodo.

De eodem.

CAN. XXIIII.

IN omnibus obſeruare conuenit, ut certus a quis, & certo tempore, & certo loco, b & certis perſonis, uel apparere clericus, uel loqui debeat mulieribus, ut excludatur omnis nefanda ſuſpicio. Certè ſolum ad ſolam accedere nulla religionis ratio permittit. melius eſt enim duos c eſſe ſimul quam unum. ſimul enim & fidelius & tutius res geritur. Væ enim uni, quia ſi ceciderit, non eſt qui erigat eum.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

De eodem.

CAN. XXV.

CVm omnibus omnino clericis extraneæ fœminæ non cohabitent, ſed ſolæ matres, auiæ, & materteræ, amitæ, ſorores, filiæ fratrum aut ſororum, & quicunque ex familia d domeſtica neceſſitate etiam antequam ordinarentur e iam cum eis habitabant, uel ſi filij eorum iam ordinatis parentibus uxores acceperunt, aut ſeruis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere neceſſitas fuerit.

Item ex conc il. Laodi.

De eodem.

CAN. XXVI.

NOn oportet miniſtros altaris, uel clericos quoſlibet, aut ſe cõtinentes, & omnino f Chriſtianũ, cum mulieribus lauacra habere cómunia. Hæc eſt enim apud gẽtiles prima reprehenſio.

Item Grego. Ianuario epiſcopo Carolitano.

De eodem.

CAN. XXVII.

ARchidiaconum tuum (ut audio) habitare cum mulieribus prohibui ſti, & nunc uſque in ea prohibitione deſpiceris: qui niſi g iuſsioni tuæ paruerit, eum ſacro ordine volumus eſſe priuatũ. h

Item ex concil. Tolet.

Venundentur ab epiſcopo, quæ appetunt conſortia clericorum illicita.

CAN. XXVIII.

QVidam clerici legitimum nó habentes coniugium, extranearum mulierũ, i uel ancillarũ ſuarũ, quæ ĩterdicta ſunt) conſortia appetunt. Ideo quæcunque clericis taliter coniunctæ ſunt, ab epiſcopo auferantur, & venundentur, k illis pro tempore relegatis ad pœnitentiam, quos ſua libidine infecerunt.

Vnde Syricius Papa Imerio epiſcopo, ca. xij.

Non habitent mulieres cum clericis, niſi quas neceſsitudo excuſat. CAN. XXIX.

FOeminas non alias in domo clericorum eſſe patimur, niſi eas tantùm, quas propter ſolas neceſſitudinum cauſas habitare cum eis ſynodus Nicena l permiſit.

Itẽ ex conci. aphri. iiij.

Niſi maiorum iuſsione ad fœminarum domicilia clerici non accedant.

CAN. XXX.

CLerici uel continentes m ad uiduas, uel virgines (niſi ex iuſſu uel permiſſu epiſcoporũ aut presbyterorum) non accedant: & hoc nó ſoli fa-

nas recipere iam ordinatus, ut filius duceret uxorem in domum patris clerici. ſed ſi prius ante ordinationem patris iam eam habebat in domo, non debet eam eijcere. Nam Turpius eijcitur, quã nó admittitur hoſpes, extra de iureiuran. quemadmodum.

f NOn oportet. Et omnino. Vnde ſi uir accedit ad balneum extraneæ mulieris, priuatur donatione propter nuptias, & mulier dote ſi cum uiro alio habuit balneum. C. de repud. l. ulti. imo etiam infamis eſt, qui tenet mulieres cuſtodientes balneatorum veſtes, ut ff. de ijs qui not. infa. athletas.

Balnea mulcris periculoſa ſunt.

g ARchidiaconum. Qui niſi. ut xxiiij. quæ. iij. de illicita.

h Priuatum. Poſt trinam commonitionem, ut extrã de cohabi. cleric. & mulie. ſi quiſpiam.

i QVidam. Mulierum. Id eſt, ancillarum.

k Et venundentur. Et hoc ſi filios habuerint. ſi autem filios non habuerint clauduntur in monaſterio: ut di. xxxiiij. fraternitatis. ne filij pereant propter eorum abſentiam. Item hic ſubaudi, quãdo contrahunt cũ eis, tanquam cum uxoribus, alias non concedo, quod uenundari debeant, uel in ſeruiturem redigi propter ſimplicem fornicationem. ar. xv. qõ. ult. ut notaui xxxij. diſtin. cos & xxxiiij. diſtinct. fraternitatis.

i Et dicſit quidam quod nó eſt canon latæ ſentẽtiæ, ſed ferendæ, ut patet in decre. hic al lega. ſi quiſpiã. Arch.

Mulierũ cum clericis cõtrahentium punitio.

l FOeminas. Synodus Nicena. quæ eſt. ſ. ca. in omnibus.

m CLerici. Continen-

e Etiam antequam ordinarentur. Idem ſi poſt. ſed ideo dicit, quia forte non haberet neceſſe tot perſo-

tes. Vt ſunt conuerſi & deuoti.

ADDITIO. ij. quæſt. ij. duo. xxvij. qõ. j. ut lex.

Teſtes ꝓ-ferẽdi sũt qui ꝓ reo depoſuit.

ᵃ Ad hoc facit qđ not. in authẽ. de hæ re. & falc. §. ſi nõ ab ſunt. ubi dicit ꝙ talis aſſertio habet in ſe implicitã affirmatiuã. Archid.

Sanctimonialibus pauperib. debet prouidere epiſcopus. Moniales otioſæ eſſe non debeat.

ciant, ſed cum clericis, uel cũ quibus epiſcopus, aut presbyter iuſſerit, nec epiſcopi ipſi, aut presbyteri ſoli habeãt acceſſum ad huiuſmodi fœminas, ſed ubi aut clerici præſentes ſunt, aut graues aliqui ᵃ Chriſtiani.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Epiſcopi prouideant, ne occaſione temporalium, clericorũ familiaritatibus uirgines ſocientur. CAN. XXXI.

AD reatũ epiſcopi pertinet, uel presbyteri, qui parochiæ præeſt, ſi ſuſtentandæ uitæ [b] præſentis cauſa adoleſcentiores uiduæ uel ſanctimoniales clericorum familiaritatibus ſubijciantur.

Item ex eodem.

CAN. XXXII.

VIduæ, [c] quæ ſtipendio eccleſiæ ſuſtentantur, tam aſsiduę in Dei opere eſſe debent, ut meritis & orationibus ſuis eccleſiam adiuuent.

DIST. LXXXII.

GEneraliter [d] et pauperibus et ijs, *qui ſuis* [e] *manibus laborare nõ poßũt,* [f] *epiſcopus neceſſaria ꝓuideat.*

Vnde in Aurelianenſi concilio legitur.

De eodem.

CAN. I.

EPiſcopus pauperibus [g] uel infirmis, qui debilitate faciente ſuis manibus laborare nõ poſſunt victum & veſtimentum (inquantum ſibi poſsibile fuerit) largiatur.

Item Innocentius [h] Exuperio Tholoſano archiepiſcopo.

Qui uoluptatem officio præpoſuerit, modis omnibus ſubmoueatur. CAN. II.

PRopoſuiſti quid de his obſeruari debeat, quos in diaconij [i] miniſterio, aut in officio presbyterij poſitos incõtinẽtes eſſe, aut fuiſſe generati filij [k] prodiderunt. De his etiã manifeſta eſt diuinarum legũ diſciplina, & beatæ recordationis Syricij epiſcopi monita cui dẽtia commearunt, ut incontinentes in officijs poſiti talibus, omni honore eccleſiaſtico priuarentur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola [l] continẽtia oportet impleri. Eſt enim uetus admodum ſacræ legis authoritas, iam inde [m] ab initio cuſtodita, ꝙ in templo [n] anno uicis [o] ſuæ habitare præcepti ſunt ſacerdotes, ut ſeruientes ſacris oblationibus, puros, & ab omni labe purgatos ſibi uendicent diuina miniſteria, neque eos ad ſacra officia fas ſit admitti, qui exercent etiam cum uxore [p] carnale conſortium, quia ſcriptum

---

ᵃ Aliqui. Hoc nõ poteſt intelligi, niſi de laicis propter literam præcedentem. Sed quid ſi duo clerici dicunt me commiſiſſe fornicationem cum aliqua tali die, duo laici dicunt me fuiſſe ſecum tota die in alio loco? dico præponẽdos laicos, ᵃ quia ſtant pro reo. & ita patet hic, ꝙ clericus poteſt ſe purgare quãdoque cum laicis, ut xviij. quæſtio. ij. in decima. ut ibi dixi.

AD reatum. [b] Vitæ. Coguntur enim quandoque ſanctimoniales propter defectũ rerum operas aliquas facere clericis uel alijs, & per talẽ familiaritatẽ & propter rerum defectũ cogũtur aliqua turpia facere. Præcipitur ergo hic, qđ ſi aliquæ ſunt pauperes, ꝙ epũs eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperũ. Si obijcias. j. de cõſe. di. v. nunquã. ubi nunquã permittit, imo iubetur ne ſint otioſæ, ſed faciant calathos uel ſimilia, illud intellige, quod eccleſiæ poſſunt facere operas, non extraneo. liiij. diſt. ſi ſeruus. in fin.

[c] VIduæ. Infra lxxxvij. diſtinct. c. j.

GEneraliter. Hæc diſt. diuiditur in tres partes, ut quarum prima dicitur quod epiſcopus debet prouidere pauperibus ſecũdũ poſſe ſuũ. ſ. illis, qui laborare nõ poſſunt. Secũda ibi, Propoſuiſti. Tertia ibi, Qui aũt. Io. de Fãt.

[d] Generaliter. Depingitur lxxxij. diſt. in qua tractat adhuc magiſter de cõtinẽtia miniſtrorum: & addit quod ſi quis miniſtrorum fornicationem committit & agit pœnitentiã, ex diſpẽſatione põt remanere in ordinibus, ut j. ea c. ulti. Et referuntur hæc duo quæ dicũtur in hac diſt. ad id. oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. & ad id, oportet eſſe monogamum. tamen præmittit in c. j. qualiter epiſcopi pauperibus & infirmis debeant prouidere.

[e] Qui ſuis. Pauper enim qui laborare poteſt, ſi ſe immiſcet eleemoſynæ Imperatoris, redigitur in ſeruitutem. C. de mendi. uali. l. j. lib. xj.

[f] Non poſſunt. Ei qui poteſt laborare, non debet eccleſia prouidere. integritas enim & robur mẽbrorum in conferenda eleemoſyna eſt attendẽda. C. de men. vali. l. j. lib. xj. quia robuſti de cibo ſecuri ſine labore, frequenter iuſtitiã negligunt, ut v. qõ. v. non omnis. & dicit gl. ſuper Matthæũ, iuſtius feceris ſi iniuſte petentem correxeris, quam ſi dederis, &c.

[g] EPiſcopus. Pauperibus. j. diſtinc. lxxxvij. cap. j. & ſecundo.

[h] Innocentius. Qui fuit tertius à Syricio.

PRopoſuiſti. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, quod puniantur ſacerdotes & diaconi, qui non ſeruauerunt ſententiam Syrici de caſtitate. Io. de Fant.

[i] Diaconij. [illegible]

[k] Filij. Filius eñ eſt argumentũ ambulans ſuper terrã de incõtinentia patris. xxviij. diſtinc. priuſquam.

[l] Quod ſola. Id eſt, à ſolis continentibus, ut lxxxiiij. di. cũ in præterito.

[m] Iam inde. i. de hoc articulo.

[n] Quod in templo. Sufficit ergo ſcholari ad hoc, ut ſtipendium conſequatur, ut ſua uice ſeruiat eccleſiæ, ſcilicet cum ibi eſt.

[o] Vicis. i. ſeptimanæ. alias eſt dies ꝓ anno: ut xxx. quæſtio. ij. hoc ipſum.

[p] Cum uxore. Multo ergo fortius ſi cum alia.

ADDITIO.

Dic ꝙ propter reuerentiã ſacramentorum vult eos eſſe ſanctos. i. mundos ab omni labe mortali uel ueniali, ſpirituali uel corporali. ꝙ non poteſt eſſe, quando carnaliter uxoribus commiſcentur, ſecundum H.

Eccleſia potẽtibus laborare nõ debet prouidere.

[illegible] mãſerunt.

Filius ambulans ſuper terrã teſtaĩ patris incontinentiã.

Dies pro anno inuenitur.

Scriptum

eſt, a Sancti eſtote, b quia ego ſanctus ſum, dicit Dñs Deus veſter. Quib⁹ vtiq; propter ſobolis ſucceſsionẽ, uxoris uſus propterea fuerat relaxatus, quia ex aliena tribu ad ſacerdotium nullus fuerat auſus accedere: quo magis c ipſi ſacerdotes, uel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus & ſacerdotium, uel miniſterium ſine ſucceſsione eſt: nec præterit d dies, qua uel a ſacrificijs diuinis, uel baptiſmatis e officio uacẽt. Nã ſic Paulus ad Corinthios ſcribit dicens, Abſtinete uos ad tempus, ut expeditius vacetis orationi, & hoc utique laicis præcepit. f Multò magis igitur ſacerdotes, quibus & ſacrificãdi & orandi iuge officium eſt, ſemper debebunt ab hmôi cõſortio abſtinere: quia ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia, quo merito ſe poſſe exaudiri credit, cùm dictum ſit, Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed coinquinata eſt eorum mens & conſcientia. Sed fortaſſe hoc ſibi licere credit, quia ſcriptum eſt, unius uxoris g virum. non dixit hoc, ut permaneat h in concupiſcentia generãdi, ſed propter incontinentiam i futuram. k Quod apertius declarauit dicens, Qui autem ſunt in carne, l Deo placere non poſſunt. Vos autem iam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Sed ea planè m diſpar & diuerſa n ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma eccleſiaſticæ uitæ pariter & diſciplinæ, quæ ab epiſcopo Syricio ad omnes prouincias o cõmeauit, non probatur p perueniſſe: his ignoran-

Sufficit ita eſſe ſcriptum.

a Scriptum eſt. Sufficit ergo ſca ſcriptum eſſe, ſi et ſit durum. arg. xix. diſt. in memoriam. ff. qui & à quibus li. ma. l. proſpexit.

b Eſtote. Argu. contra. xxxj. diſt. Nicena. nam caſtitas eſt cum propria coniuge. 1

Leu. 20. b

1 Idẽ tenet Spec. § tit. de eo q mit. in poſſ. uerſ. porro. & Bart. in l. mulier. §. pponebatur. ff. ad Turpil.

c Quo magis. Id eſt, quanto magis.

d Nec præterit. Præter ſabbathum magnum, & diem præcedentem, ut de conſecr. diſt. iij. in ſabbatho. Vel dic ſacrificijs, id eſt, officijs diuinis.

e Vel baptiſmatis. Cum neceſsitas exigit. alias baptiſmus, qui ſit cum cerei benedictione & nouẽ lectionibus, bis in anno tantum ſit. de conſecra. diſtin. iiij. proprie.

f Præcepit. Id eſt, perſuaſit, ut x. xiij. quæſt. iiij. Chriſtiano. Vel præcepit uxoribus nolentibus continere. Vel dic præceptum eſſe, cũ uir accipit corpus Chriſti, ut ſcilicet, non exigat, 2 ſed reddere tenetur omni tẽpore. de cõſec. diſt. ij. c. omnis.

1. Cor. 7. a

2 De hoc leg. & no. de cõſec. diſt. ij. omnis hõ.

g Vxoris. Id eſt, non ideo dicit eſſe virum uxoris unius ut ea utatur tempore ſacerdotij.

h Vt permaneat. Arg. uoces affirmatiuas reſoluendas in negatiuas. argu. ĩ. diſt. xxvj. vna tantum. & c. unius. 3

Affirmatiua in negatiuam reſoluit.

3 Cõcor. text. in l. nõ debet. ff. de dolo & in l. nã etiã. ff. de inoffic. teſtamen.

i Sed propter incontinentiam. i. ut ea mortua contineat, & ſecundam non ducat: & ſic negatiue legitur unius. i. non plurium. argu. extra de teſtibus. licet.

k Futuram. Id eſt, quam timebat.

l In carne. Id eſt, carnaliter uiuentes.

m Sed ea plane. Hic reſpondet conſultationi, & reuertitur ad conſtitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit autem Hugo, & alij quod Syricius bis emiſit conſtitutionem. Primo illam, quæ erat data ab apoſtolis. ſ. ut in ſacris ordinibus nullus contraheret, & ſi contraheret, deponeretur, ut lxxxiiij. diſt. cum in præterito. Hæc fuit primo ab apoſtolis ſtatuta, ſed quia exoleuerat, renouata eſt à Syricio. procedente tempore referebatur quæſtio de talibus, de quibus Innocent. hic loquitur. Sed tamen quia quidam prætendebant ignorantiam primæ conſtitutionis Syricij, inde ſumpta occaſione Syricius aliã edidit humaniorem, mitigando rigorem primæ. ſ. ut ignorantes excuſarentur, ut infra eo. plurimos. & hanc formam ſcribit. ſ. ſecundæ Innocentius Exuperio. & q ſcripſit bis Syricius, patet ex hoc cap. & ſeq. ubi dicitur, quòd quidã excuſantur ignorantia conſtitutionis Syricij. Sed qualiter hoc, dicetur in prima conſtitutione. Quidam dicunt, quod non dedit de hoc facto, niſi ſemel conſtitutionem, renouando conſtitutionem apoſtolorum, & mitigando eam cum ſua diſtinctione. & ſecundum hoc eadem eſt cauſa deciſionis Innocentij, niſi q Innocentius utitur diſtinctione circa cõſtitutionem Syricij, & Syricius circa conſtitutionem apoſtolorum. Tertij dicunt, q Syricius duas emiſit conſtitutiones, ſed in nullo renouauit apoſtolorum conſtitutionẽ, quia apoſtoli nihil conſtituerunt de continentia. argu. xxxj. di. quoniã. & dicit Hug. quod quædam conſtituit eccleſia, quæ nõ fuerunt ſtatuta ab apoſtolis, ut de continentia miniſtrorum. xxxv. qõ. j. cum igitur. §. hac itaque. in fin. Quod autem dicitur. ĩ. lxxxiij. diſt. cum in præterito. quòd ſ. apoſtoli docuerunt, uerum eſt exemplo. xxxj. diſt. omnino. non conſtitutione. ſed de hoc dixi xxviij. diſtinc. diaconi. Prima ergo cõſtitutio Syricij fuit de continentia, ut quicunque uellet promoueri ad ſacros ordines, faceret hoc non tantum promiſſa, ſed etiam præeunte continentia. hoc innui videtur lxxxvij. diſt. quicunque. Sed quia illa non ſeruabatur a quibuſdam prætendentibus ignorantiam, ideo aliam fecit cũ diſt. ĩ. eo. plurimos. Nec fecit primam, niſi in promouendis. Promotos enim non poſſet adſtringere ſine ſuo uelle, ſicut nec poſſet Papa conſtituere de acolythis iam promotis, ne contraherent. argum. xxxij. q. j. integritas. Io. quod falſum eſt, 4 cũ habeat plenitudinem poteſtatis. ij. qõ. vj. decreto. nec legibus adſtringitur, ut. ff. de leg. & conſtit. princeps. & C. eod. digna vox. Bar. nec in primo vel in ſecundo capitu. habes quod Syricius aliquam conſtitutionem fecerit, ſed inuehitur in ſecundo cap. contra incontinentes, de quibus conſultus fuerat, diſtinguendo, imo potius diſpenſando: quod patet ex uerbo monita. in principio capitu. & per uerbum admonitionem. in fi. & dic commeauit non conſtituendo, ſed ignoſcendo & diſpenſando, ut infra ea. presbyter.

Clericis continentiam quis primo indixit.

Tit. 1. b

Apoſtoli de cõtinẽtia nihil conſtituerunt, ſed ſolo exemplo illam docuerũt.

Rom. 8. b

4 Arg. ad hoc ſupra xxxij. diſ. placuit ubi de hoc. ſed dictũ hoc oĩno falſum ẽ, niſi itelligas de pmouẽdis. & ſic not. H. xxviij. diſtinc. de his. in fin.

n Et diuerſa. Diuiſa, & bimembris. nam recipit diuiſionem, id eſt, diſtinctionem. Et hoc de ſecunda.

o Prouincias. Pro maiori parte.

p Non probatur. Ex hoc uidetur q qui dicit citationem ad ſe non perueniſſe, quòd hoc non tenetur probare, ſed potius aduerſarius tenetur probare, quòd puenit ad eum: cum talis negatiua non poſsit probari: ut extra de elect. bonæ. Sed non eſt uerum: quia credendum eſt uerbo nuntij, donec contrarium probetur, ut not. iiij. qõ. iij. c. ſi teſtes. §. item teſtes quos. ſic ergo expone, non probatur perueniſſe, id eſt, probatur

Probare tenetur, qui dicit ſe non citatum.

tibus [a] uenia non negabitur, [b] ita ut decætero penitus incipiant abſtinere: & ita gradus ſuos in quibus fuerint inuenti, retentent, ut eis non liceat ad potiora conſcendere: quibus in beneficio eſſe debet, quòd hunc ipſum locum, quem retinent, non amittunt. Si qui autem ſciſſe formam uiuendi miſſam a Syricio deteguntur, [c] neque ſtatim cupiditatem libidinis abieciſſe, illi ſunt modis omnibus ſubmouẽdi, qui poſt admonitionẽ cognitã, præponendã arbitrati ſunt uoluptatem.

Item Syricius Papa.

De eodem.

CAN. III.

PLurimos ſacerdotes Chriſti atque leuitas poſt longa cõſecrationis ſuæ tempora, tam de coniugijs proprijs, quàm etiã de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere, quia in ueteri teſtamento ſacerdotibus ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptor uitiorum, ſi exiſtimat, quòd in lege Moyſi paſsim ſacris ordinibus a Deo noſtro relaxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur ſancta ſanctorum, præmonet dicens, Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter? cur etiam procul a ſuis domibus anno uicis ſuæ in templo habitare iuſsi ſunt ſacerdotes? Hac videlicet ratione, ne uel cũ vxoribus ſuis poſsint carnale exercere commercium, ut conſcientiæ integritate fulgentes munus acceptabile Deo offerrent, quibus expleto deſeruitionis ſuæ tempore, uxoris ſuæ uſus ſolius ſucceſsionis cauſa [d] fuerat relaxatus: quia non ex alia, niſi ex tribu Leui quiſquam ad Dei miniſterium præceptus fuerat admitti.

Item.

De eodem.

CAN. IIII.

QVia aliquãti de quibus loquimur (ut tua [e] ſanctitas retulit) ignorantia lapſos [f] ſe eſſe deflent, his hac conditione miſericordiam [g] dicimus non negandam, ut ſine ullo honoris augmento in hoc, quod deiecti [h] ſunt, quandiu uixerint officio perſeuerent, ſi tamen poſt hoc continentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi uerò qui illiciti priuilegij [i] excuſatione utuntur, & ſibi aſſerunt ueteri hoc lege conceſſum, nouerint ſe ab omni eccleſiaſtico honore (quo indignè uſi ſunt) apoſtolicæ ſedis authoritate deiectos, nec unquam poſſe ueneranda tractare myſteria, a quibus ſe ipſi dũ obſcœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla præſentia cauere [k] nos præmonẽt

Conſtitutio publice ꝓmulgata, intra quod tempus ligat.

tur non perueniſſe. Cum enim conſtitutio ſit publice promulgata, quilibet eam tenetur ſcire, ut xvj. diſtin. quod dicitis. extra de poſtu. præla. ad hæc. xij. q. ij. qui & humanis. & ſecundum leges tenetur eã quilibet ſcire uſq; ad duos mẽſes: ut in auth. ut factæ nouæ conſtitutioni. §. j. col. vj. ſecundum canones uſque ad ſex menſes: ut xviij. di. decernimus. Quia ergo præſumebatur perueniſſe ad iſtos, tenebãtur ipſi probare ignorantiam. & hoc eſt generale quod propter præſumptionẽ cogitur ꝓbare aliquis ignorantiam: ut hic, & extra de elec. innotuit. & j. q. j. ſi qui a ſimoniacis. & C. de peri. tu. l. pe. alias qui dicit aliquẽ ſciuiſſet, hoc tenetur probare, [1] ut iij. qõ. ix. indicas. & ff. de admini. tut. l. hoc autem. quid enim peccat q̃ præſentis legis inſcius priſtinam ſequitur obſeruantiam? ut C. de teſt. iubemus. in fin. Sed qualiter probat ſe aliquis ignoraſſe? dico ſuo ſacramẽto, [2] † ut xxxiiij. qõ. ij. in lectum. extra de ſent. excom. ſi uero. ut not. iiij. qõ. v. quiſquis. in fi. [3] Ioan. Vel etiam alio modo, ſi poteſt probare ſe fuiſſe in alio loco, & forte ſi præſumptio eſt contra eum, non crederem iuramento ſuo. B. Sed quid ſi collegium, uel aliquis conuentus dicit ſe ignoraſſe, nunquid tunc omnes iurabunt? dico q᷑ ſufficit, ſi epiſcopus cũ maioribus de capitulo iurat: ut ff. de condi. & demonſtr. municipibus. Alij dicunt qđ eo ipſo probatur ignorantia, qđ non probatur ſcientia, ut C. qui mil. non poſ. ſuper ſeruis. lib. xij.

Ignorantiã probare quis cogitur propter præſumptionem.

[1] Dicunt qui iuris apicibus inuigilant, regulare eẽ ignorãtiã nõ debere probari, ſed ſciẽtiam.

Ignorãtia quomodo probatur.

[2] Ad hoc facit qđ leg. & no. extra de ſen. excõ. ſi uero. & de homic. ſignificaſti. j. & de ura. calũ. cap. ij.

† Sacramẽto. Idẽ late Iaſ. § ſed iſtæ. inſtitu. de actio.

[3] Cõcor. gl. fi. in l. ſi cui. & ibi Bar. ff. de accuſ.

Collegiũ nunquid iurar̃ poſſit.

[a] Ignorantibus. Decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab ordin. fac. l. ultima. ff. locati. l. ſi ignorans.

Decretũ non ligat ignorantes.

Leuit. 20.

ADDITIO. Ad idem xij. quæſt. ij. de laicis. ubi de hoc. Dic quod decretum ſecundum canones ligat ignorantes: ut dixi xix. diſtin. cap. j. ſuper ſumma, ibi uideas. Archid.

[b] Negabitur. Argu. neminem ligari antequam conſtitutio ad eum peruenit. argu. di. xxxj. ante trienniũ. xxxvj. qõ. ult. ſi autem. xij. qõ. v. ſicubi. & xlvij. diſt. quoniam. xiiij. qõ. iiij. ſi quis oblitus. liiij. diſtin. ex antiquis.

[c] Deteguntur. Eo ipſo quod non probant ignorantiam, cum ad omnes commeauerit.

PLurimos ſacerdotes.

[d] Solius ſucceſsionis cauſa. Præcipue. nam & cauſa incontinentiæ. xxxij. quæſtio. ij. c. ſicut non omnis. §. his ita.

QVia aliquanti.

[e] Vt tua. Cum ergo hic ſcribat uni, & in præcedenti c. dicatur q᷑ conſtitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias commeauit, patet qđ duas emiſit Syricius conſtitutiones, & eti quia hic dicit, ignorantiã reſpectu primæ.

[f] Lapſos. Reſpectu. ſ. ſecundæ conſtitutionis.

[g] Miſericordiam. Quia illa ignorantia iuris nõ eos excuſat [4] a toto, ſed quia facilius cũ eis diſpenſatur. Alij dicunt, q᷑ unã tantũ emiſit, & dicunt, ignorantia apoſtolicæ conſtitutionis.

[h] Deiecti. i. lapſi.

[i] Priuilegij. Argu. contra eos, qui prætendunt ſe non debere dare decimas quia prædeceſſores ſui nõ dederunt, & ſic uti uolunt priuilegio ſuorum antiquorũ. extra de deci. c. ij. & c. quamuis. Itẽ arg. cõtra illos, q pro ſui iuris tuitione cõſuetudines antiquas allegãt, ut xxxij. q. iiij. nemo. & j. q. 4. c. ul.

[k] Cauere. Arg. ex præſentibus futura præſumi.

[4] Adde, q᷑ quãq; iuris ignorãtia excuſat a pœna ꝓpter ruſticitatem, non aũt excuſat a nullitate actus ut not. in l. j. . de interdict. matrimo. inter pup.

Conſuetudo antiqua nõ excuſat.

Præſumẽ ex præſentibus circa futura.

prætum, arg. di. j. ſi quis diaconus di. lj. præterea.
ADDITIO. Hoc not. xviij. diſtinc. peruenit.
a Vt abſcindantur. Sic xvj. q. j. in canonibus. xxiiij. q. iij. ecce.

Qui autem. Hic incipit tertia pars huius diſt. in qua quæritur qualiter pœnitentia imponatur ſacerdoti lapſo in fornicationem, ita quod poſsit poſtea celebrare. Et reſpon. quòd decem ann. debet pœnitere. Io. de Fant.

b Presbyter. Hoc cap. intelligũt quidam de diſpenſatione, alij de iure: quia epiſcopus poſt peractam pœnitentiam tenetur diſpenſare. arg. 50. diſtin. domino ſancto. & ca. ut conſtitueretur. Vnde dicunt hodie pro fornicatione neminem deponendum, niſi in ea perduret. & ideo quia hodie fragiliora ſunt corpora noſtra, quam olim erant. xxxiiij. diſtin. fraternitatis. Licet eadem ratione debes dicere de quolibet crimine: ut j. eo. ca. uerſi. eadem quoque. & no. ſ. proxi. diſt. ca. Maximianus.

Fornicationis ca hodie nemo eſt deponẽdus.

c Apoſtolorum. Hic concilium diſpenſat contra Apoſtolum in pœnis, ut ſ. diſt. proxim. presbyter. ſic ſ. xxxiiij. diſt. cognoſcamus. & cap. lector.

d. Authoritatem. Hanc non habemus in corpore canonũ beati Sylueſtri.

e Decem annis. Alibi dicitur, quòd ſacerdoti pro fornicatione imponitur pœna xij. anno. & epiſcopo. xv. xxx. q. j. c. ſi quis ſacerdos. & capi. non debet. alibi. vij. ut xxxiij. q. ij. hoc ipſum. Sed uarietas delicti inducit uarietatem pœnæ, ſcilicet cum fornicatio eſt ſimplex, uel inceſtuoſa, poterit ſacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate perſonæ. xxvj. q. vij. tempora.

Sacerdotis fornicarij pœnitentia.

f In ueſperam. Nam ea hora debent comedere ieiunãtes, de conſec. diſt. j. ſolent.

Ieiunãtes ueſpera comedere debent.

in futurũ: ſi quilibet epiſcopus, presbyter, aut diaconus (quòd non optamus) fuerit talis inuẽtus: iam nunc ſibi omnẽ per nos indulgentiæ aditũ intelligat obſeratum: quia ferro neceſſe eſt, ut abſcindãtur [a] uulnera, quę fomentorum non ſentiũt medicinam.

3 Qui autẽ propter peccata iubent deponi, poſt condignam pœnitentiã, in ſuo ordine poterunt reparari.

Vnde in Gangrẽſi concilio legitur.

Quæ pœnitentia ſit imponenda ſacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit.

CAN. V.

PResbyter [b] ſi fornicationẽ fecerit, quanquam ſecundùm canones Apoſtolorũ [c] debeat deponi, tamen iuxta authoritatẽ [d] beati Sylueſtri, ſi in uitio non perdurauerit, ſi ſua ſponte cõfeſſus adiecit, ut reſurgat, decẽ annis [e] in hũc modũ pœniteat: tribus quidem mẽſibus à cæteris remotus, pane & aqua à ueſpera in ueſperã [f] utatur: tãtùm autem diebus dominicis & præcipuis feſtis modico uino & piſciculis atq; leguminibus recreetur, ſine carne & ſagimine, ouis & caſeo utatur: ſacco indutus humi adhæreat: die ac nocte miſericordiã Dei omnipotẽtis imploret. Finitis trib. menſibus cõtinuis exeat: tamẽ in publicũ nõ procedat, ne grex fidelis in eo ſcandalũ patiat̃. Nec enim debet ſacerdos publicè pœnitere, [g] ſicut laicus. Poſtea aliquantiſper uirib. reſumptis unum annũ & dimidiũ in pane & aqua expleat, exceptis dominicis diebus & præcipuis feſtiuitatibus, in quibus uino & ſagimine, [h] ouis & caſeo iuxta canonicã menſurã uti poterit. Finito primo ãno & dimidio, corporis & ſanguinis domini (ne indureſcat) particeps fiat, & ad pacẽ ueniat: pſalmos cum fratribus in choro [i] ultimus canat, ad cornu altaris nõ accedat, iuxta beati Clementis uocẽ [k] minora gerat officia. Deinde uerò uſq; ad expletionẽ ſeptimi anni omni quidẽ tẽpore (exceptis paſchalib. diebus) tres legitimas ferias [l] i unaquaq; hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto [m] ſeptimo anni circulo, ſi fratres, apud quos pœnituerit, eius congruã pœnitẽtiã laudauerint, epĩs in priſtinum honorẽ, iuxta beati Calixti papæ authoritatẽ, eum reuocare poterit. Sanè ſciendum, quòd ſecundam feriam unum pſalterium canendo, aut unum denarium [n] pauperibus dando (ſi opus eſt)

g Pœnitere. ſ. diſt. proxi. ſi quis epiſcopus. contra & xxviij. diſt. presbyter. contra. Sed expone publice, id eſt, ſolenniter.
h Sagimine. Arg. quod licet comedere de ſagimine illis diebus, quibus oua & caſeum licet comedere. iij. diſtin. denique.
i In choro. ut ibi miniſtret.
k Vocem. quam nõ habemus in hoc corpore.
l Tres legitimas ferias. ſ. ij. & iiij. & vj. feriam, ut j. ea. innuitur. de conſe. di. iij. ieiunia. & xxij. q. v. cap. j.

[redacted]

Feriæ legitimæ ſunt tres.

m Expleto. Ergo reconciliandus eſt quis peracta parte pœnitentiæ, & ſi tota finita non ſit, ut xij. quæſtio. ij. de uiro. extra de furt. ca. ex literis.
n Denarium. Et ita poteſt dare denariũ pro ieiunio, quod ſpũale eſt: nec tamẽ ſimoniã committit: quia cũ Deo intelligitur contrahere. ſicut nec lex Iulia de ambitu locũ habet in Romana ciuitate: [t] imo ſpũale dat hic tantũ, ſcilicet eleemoſyna pro ſpũali. Bene facit ad hoc: quia ſicut ære peccatorum iſte ſe uendidit, ut xv. q. j. nõ eſt quod cuiquã. ita & pecunia ſua ſe redimat. de pœnitẽ. diſt. j. medicina. Et eſt arg. pro cõmutatione pœnæ. xxxvj. q. j. de rapt. Nunquid autem poteſt hic ieiunare per aliũ? quod uerũ: [:] quia denarium põt dare, ut ſe redimat à ieiunio, ergo multo fortius per alterius ieiuniũ põt liberari. Itẽ quia ieiuniũ uiui liberat mortuum: ut xiij. q. ij. animæ. de pœn. di. vj. c. j. quod cõcedo ſi per propinquã perſonã ieiunet. & debet iſte denarius eſſe talis, quòd non euincat̃ ab eo, cui donat̃: alias non cõtigeret liberatio, ut C. de ſent. & interlo. libera. ff. de leg. iij. qui concubinam. §. ſi hæres. Quia nõ intelligitur datũ, quod euinci poteſt, ut ibi dicitur. arg. xiiij. q. v. c. immolans. Sed nunquid pœnitens ſua authoritate poteſt hãc cõmutationẽ facere? Dicunt

t Adde nec etiã ſimonia. not. gl. & Bart. in l. Barbarius. ff. de offi. præto. & in l. j. gl. j. ff. ad legẽ Iul. de ambi.

Ieiunari põt per alium.

: Ad hoc facit, quia liberat quis iurando per alium: ut not. lxiij. diſt. tibi. argu. contra extra de offi. de leg. c. fin. cum ſimi. Archi.

Pœnitentia impoſita authoritate propria mutari nõ põt.

Dicunt quidam quod ſic, [2] quod nõ concedo in pœnitentia impoſita ab homine, [3] ut extra de uoto & uoti redemp. ex multa. in fi. Ioan. Sed certe quod hic dicitur de denario authoritate huius canonis facere poteſt pœnitens: nec decretalis illa in aliquo contradicit. Bart.

redimere [a] poterit. Finitis aũt ſeptẽ annis, deinde uſq; ad finẽ decimi anni ſextã feriã [b] (nulla iterueniente redemptione) obſeruet in pane & aqua. Eadẽ [c] quoq; pœnitẽtia erit ſacerdoti de omnib. alijs peccatis, & criminib. quæ in depoſitionẽ eũ inducunt. Neque hoc cuilibet oneroſum uideatur, ſi ſacerdos poſt lapſum dignè (ut ſupra dictum eſt) pœnitens ad priſtinos redeat honores.

DIST. LXXXIII.

1 *Prouidendũ [d] quoque ẽ, ne is, qui ad ordinãdum eligitur, et ſi à proprio uitio uideatur alienus, conſentiendo alienis coinquinetur, ut Symmachus papa ait, Nõ eſt grandis differentia an lethũ inferas, [e] uel admittas. Mortẽ enim languentibus probatur inſligere, qui hanc, cùm poßit, non excludit.*

Hinc Gregorius ſeptimus ait:

Suſpendatur epiſcopus ab officio, clericorum ſuorum fornicationi conſentiens.

CAN. I.

SI quis epiſcopus fornicationi presbyterorũ, diaconorũ, uel crimini inceſtus in ſua parochia pretio, [f] uel precib. interueniẽte cõſenſerit, uel cõmiſſum authoritate officij ſui nõ impugnauerit, ab officio ſuſpendatur. [g]

Item Auguſtinus.

Maximè eccleſiam lædit, qui ſub noĩe ſanctitatis delinquit.

CAN. II.

NEmo quippe nocet in eccleſia Dei amplius, quam qui peruerſe agens, nomen, uel ordinẽ ſanctitatis, & ſacerdotis habet. Delinquẽtẽ nanq; hunc redarguere [h] nullus pſumit: & in exemplũ culpa uehementer extenditur, [i] quãdo pro reuerẽtia ordinis peccator honorat. Eps itaque, qui taliũ crimina nõ corrigit, [k] magis dicendus eſt canis ĩpudicus, quã epiſcopus.

Item Innocentius.

Qui non reſiſtit erroribus, conſentit.

CAN. III.

ERror, cui non reſiſtitur, approbatur: & ueritas, cum minimè defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cum poſsis [l] perturbare

[a] Redimere. Argum. ea quæ facere tenemur, alia æquiualentia faciendo poſſe recompenſari, & ita commutationem pœnarum poſſe fieri: argum. xxxvj. quæ. j. de raptoribus. diſt. xij. non cogantur. contra. j. q. j. nullius epiſcopus. ij.

[b] Sextam feriam. Ergo quartam poſſet redimere. quod enim de una negatur, de alia concedi uidetur. xxv. diſtin. qualis.

Eadem. Non tamen eadem diſpenſatio eſt in omnibus: quia in aliquibus prohibetur. 50. diſtinct. miror.

PRouidẽdũ. Hæc diſtin. diuidiẽ in duas partes, in quarũ prima punit negligẽtes prælatos, & qui gaudent adulationibus: & hoc probat per ſeptem authoritates. Secunda ibi, Quanquam. Ioan. de Fant.

[d] Prouidendum. In duabus ſuperioribus diſtinctionibus tractauit magiſter, quod ordinandus debet eſſe ſine crimine proprio. In hac, diſtinctione oſtendit, quod non debet alienis criminibus conſentire

[e] Inferas. Simile eſt ĩ. lxxxvj. diſtin. paſce. & extra de ſent. excom. quantæ. & patet hic qđ medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet ualere apud eum uita illius, quam propria pecunia, ut lxxxvj. diſt. non ſatis. Sed quid ſi infirmus diues eſt, & nihil uult dare medico: nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur quod non, cum nemo de ſuo cogatur facere beneficium: ut x. q. ij. precariæ. cum etiam medicus licite poteſt recipere mercedem: [2] ut xxiiij. q. v. non ſane. Dico quod [3] tenetur eum curare ſuis impenſis: [4] & ſi conualuerit, repetat expenſas: quia utiliter geſsit negotium eius, ut ff. de neg. geſt. Pomponius. etiam ſi moriatur æger, põt petere impenſas: quia ſufficit ſi utiliter cœpit gerere, licet euentus non ſit ſecutus: ut ff. e. tit. ſed an ut ſ. ff. de offi. præſi. illicitas. §. ſicuti. Nec poteſt ei obijci, quod cauſa pietatis fecerit ſumptus illos, niſi eſſet propinquus infirmo, [5] ut C. eo. alimẽta. Sed quid ſi infirmus prohibet ne aliquæ medicinæ dentur ei? tunc dicunt quidam, quod medicus nullam habet actionem, ut C. de neg. geſt. l. ulti. Sed dico, ꝙ eum inuitum poteſt curare, ſicut inuitũ poſſet extrahere de domo ruitura. xxiij. quæ. iiij. ipſa pietas. Inuito enim poteſt cõferri beneficium: ut xlv. diſtin. & qui emẽdat. [6] Imo pſumo ipſum fuiſſe furioſum cum illa uerba dixit in ægritudine: ut ff. de condi. inſti. quidam. & extra de ſucceſ. ab inteſt. cap. fin. Sed quid dices: ſi quis uult me interficere, niſi dem ei pecuniam: nunquid teneor ei dare, ut me liberẽ a morte? ita uidetur, per hoc qđ hic dicit, & lxxxvj. diſt. non ſatis. in prin. Dicunt tamen quidam ſolos prælatos ad hoc teneri, ut xij. q. ij. gloria. & xvj. quæſt. j. c. ult. Alij dicunt, quod quilibet tenẽ redimere uitã alterius. Verũ autẽ quilibet teneatur defendere aliũ, dixi xxiij. quæ. iij. non inferenda.

[f] SI quis epiſcopus. Pretio De hac materia in uenies xvj. quæ. vij. decimas. & j. q. j. ca. ult. & cap. nullus epiſcopus. ĩ. xxiij. q. iiij. cap. ſi is qui. & cap. ſi illic.

[g] Suſpendatur. id eſt deponatur. j. qõ. iij. ſi quis eps. alias eſſet cõtra. xj. q. uj. Teugaldum.

ADDITIO. Vel dic, ꝙ ponit pœnã ſolius cõſenſus ſcđm L. cuius & fuerant uerba, quæ præcedũt. De hoc legitur & not. ſ. xxxij. diſt. eos. in fi. ubi uideas.

[h] NEmo. Redarguere. ſ. diſt. xl. ſi papa. vj. quæſt. j. oues. quia uult magis placere ſilendo, quam diſplicere redarguendo.

[i] Extenditur. Delicta enim maiorum trahuntur ab alijs in exemplum, ut xj. q. iij. præcipue.

[k] Non corrigit. Cum eſt clamor de talibus. extra de ſimo. licet Eli.

[l] ERror. Cũ poſsis. ex officio. hoc enim intelligũt quidã de prælato. arg. xxiij. quæſt. iiij. ita plane.

Sed

[1] Adde bonũ tex. in l. plerũ [redacted]

Videt̃ innuere ꝙ ſit ſecus ĩ ieiunijs ĩ dictis ab eccleſia. Sed pt dici ſecũdũ Inno. qđ licet ieiunia ĩdicta ab eccleſia nõ debeãt commutari uel redimi ſine cã: tñ ea poſſunt mutari ſic, ut ieiuniũ feſti ꝙ eſt ĩ die lunæ fiat ĩ ſabbatho. & dicit ꝙ in qbuſdã locis Franciæ, ſcilicet ubi ſunt eccleſiæ ſancti Quintini nõ ieiunatur in uigilia omniũ ſanctorũ: ſed tertia præcedẽti die, ſecũdum Iun. Archi.

[3] De hoc not. j. q. j. ꝗ ſtudet. ibi uideas.

[4] Adde ſr. ad hoc bonũ in l. nõ tantũ. ff. de app. & ff. de relig. & ſũp. fun. l. at ſi quis. §. Labeo.

[4] Dico ꝙ. Idẽ Ant. Corſet. in ſing. uerſ. expenſæ.

[5] Si eſt coniuncta pſona, uidetur donaſſe, niſi proteſtet. ſecus ſi eſſet extraneus. In funere eodem modo diſtinguit ff. de religio. & ſump. fun. ſi qs. §. ſj iter. lum. Archi.

[6] Adde ad hoc nota. i l. ſoluẽdo. i gl. a. ff. de neg. geſt. & in l. ſolutionẽ. ff. de ſolu.

Delicta maiorum alios corrumpunt.

Sed H. de quolibet. xxiiij. quæſt. iij. tam ſacerdotes.

a Societatis. Improprie ſumitur hoc nomen ſocietatis, quia inhoneſtarum rerum ſocietas nulla eſt. ff. pro ſoc. nec prætermittendum.

b Quid enim. Non pollui. directe. nam occaſione alterius bene polluitur, ſi ei conſenſerit.

c Qui. Infra xxij. qõ. v. ſi quis.

d Conſenſum. De triplici cõſenſu dicitur. ij. quæſt. j. notum. in fine.

e Conſentire videtur. Corrigi. ỹ. xj. q. iij. qui cõſentit. j. xxiij. q. iij. oſtendit. & xxiiij. qõ. iij. qui aliorum.

f Non occurrit. ſi. ff. de iure patr. adigere. ff. de noxali. ſi ſeruus. in ſi. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. §. j.

Sicut autem. CASVS. *Hucuſque oſtendit, quòd aliquis peccatis alienis conſentire non debet. Nunc verò oſtendit quod laudibus malorum aliquis gloriari non debet. nec gratulari.*

g Nihil. Luporum. i. laicorum: ; qui quandoque dicunt oues, vt ij. qõe vij. oues.

; Scilicet malorum. Lupi ſũt, qui in eccleſia eſſe vident, cũ nõ ſint, & cũ poſſunt nos infeſtant, de conſe. diſ. iiij. quomodo. verſic. non ob aliud. in ſi ne. ſecundum I. u[illegible]

h Placere. Sic xxj. q. j. c. j. ſimile ex̃. de cle. coniug. c. diuerſis. ſimile. ff. de ope. libert. duorum.

i Labiorum. Id eſt, prædicandi, uel etiam redarguẽdi.

k Obligata. Simile. ỹ. viij. q. ij. c. ult. & c. dilectiſsimi.

l Negligentia. Supra [illegible]viij. diſtin. ſenbitania.

Quanquam. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua dicit, ꝙ licet mali ſacerdotes ſine culpandi, tamen non deſpiciendi. Ioan. de [illegible]

ADDITIO.

Et no. hic malum prælatũ lixiuio cõparari, alibi lapideo canali, ut in ꝓdict. c. ſi fuerit. Alibi monetario. j. q. j.

peruerſos nihil eſt aliud, quàm fouere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis [a] occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Pius Papa.

Non prodeſt ſuo errore non pollui, qui alieno conſentit.

CAN. IIII.

Quid enim prodeſt illi ſuo errore nõ pollui, [b] qui [c] conſenſum [d] præſtat erranti?

Item Gregorius.

Qui non occurrit, conſentit erranti.

CAN. V.

Conſentire uidetur erranti, qui ad reſecanda, quæ corrigi [e] debent, non occurrit. [f]

Sicut autem quis aliorum uitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa cunctis fidelibus.

Miſerrimus eſt epiſcopus, qui malorũ laudib. gloriatur.

CAN. VI.

Nihil illo paſtore miſerius, qui gloriatur luporum [g] laudibus: quibus ſi placere uoluerit, atque ab his amari elegerit, erit hinc ouibus, magna pernicies. Nullus igitur paſtor placere [h] lupis & gregibus ouium poteſt. Perdit enim memoriã labiorum. [i] mens terrenis obligata [k] carceribus. Sicut autem artium in ſuo quoque opere inuenitur mater inſtantia, ita nouerca eruditionis eſt negligentia. [l]

a Quanquam ſacerdotem tam a ſuis, quam ab alienis criminibus oportet eſſe immunem, tamen ſi aliorſum ſeſe habuerit, non ideo uerba ſuæ prædicationis debent contemni. Sicut enim (ut ait Hiero.) lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur, ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lauat a ſordibus peccatorum.

DIST. LXXXIIII.

I Solicitum [m] quoq; & uigilãtem oportet eſſe epiſcopum circa defenſionem pauperũ, releuationem oppreſſorum, tuitionem monaſteriorum: quod ſi facere neglexerit, aſperè eſt corrigendus.

Vnde Greg. Anthemio ſubdiacono Campaniæ.

Corripiatur epiſcopus, qui circa officium ſuum negligens extiterit.

CAN. I.

Peruenit ad nos, fratrem, & coepiſcopũ noſtrum Paſchaſium ita deſidem, & negligentem in cunctis exiſtere, ut in nullo quia eſt epiſcopus cognoſcatur: adeò ut neque eccleſia ipſius, neque monaſteria, ſiue filij eccleſiæ, uel oppreſsi, uel pauperes [n] eius erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant, nec aliquã ſupplicãtibus ſibi, in quibus iuſtum eſt, opem defenſionis accommodet, & (quod eſt grauius dici) conſilia [o] ſa-

quod quidam. & vide quod dixi xliiij. diſtin. c. j. & in ſum. & dic lauat. ſ. conditionaliter ſecundum Hug.

CASVS. *Dictum eſt ſupra, quod prælatus debet eſſe immunis a ſuis peccatis et alienis. Sed quamuis ſit peccator, non tamen eius doctrina debet contemni, quia ſicut lixiuium per cinerem fluens lauat ſordes, et non lauatur, ſic doctrina per malum ſacerdotem miniſtrata lauat auditores a ſorde delictorũ.*

Solicitũ. Hæc di. diuidit in quatuor partes, in quarum prima reprehendit deſides epiſcopos. & hoc per duo capi. Secunda ibi, Quod autem. Tertia ibi, Similiter. Quarta ibi, Presbyterorum. Io. de Fant.

m Solicitũ. Tria cap. apoſtolicæ regulæ hic breuiter tangit, quod epiſcopus debet eſſe prudens, : continẽs, monogamus.

: Prudentia cõſiſtit in ſciẽtia literarũ : ſed nõ uidetur eſſe aſtutus, ꝗ in his, quę debet agere, peruigil nõ eſt & ſolicitus. & ita patet qđ eſſe ſolicitũ refert ad eẽ prudẽtem, ſecundum Hugo.

n Peruenit ad nos. Pauperes. quorum curam non per ſe, ſed per archipresbyterum uel archidiaconum gerere debet, ut ỹ. lxxxviij. diſtin. epiſcopus gubernationem.

o Conſilia. Vnde Auguſtinus dicit, ꝙ a puero nondũ anniculo paratus ẽ doceri: ut xxiiij. q. iij. ſi habes. alias ſtultus eſſe conuincitur, ut xxij. diſt. de Conſtantinopolitana. Qui enim bono cõſilio nõ acquieſcit, amittere debet dignitatem, exemplo Roboam, qui ſenioribus non acquieuit. vij. qõ. j. deniq;. uel ad inſtar vxoris Loth, quæ conuerſa eſt in ſtatuam ſalis. Et dicit lex quod ea firmitate nituntur, quæ conſilio

Doctrina eſt ab omnibus accipienda.

Conſilio bono eſt acquieſcẽdum.

filio geruntur. C. de repudi.l.iij. cum etiam conſilio clericorum debeat epiſcopus diſponere de rebus eccleſiæ. extra de ijs quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu. capit.nouit. & iſte non excuſatur quando potuit ſcire, ſed noluit. [t] xxxviij.diſtinctio. qui ea. nec iudici licet deuiare a reſponſis prudẽtum. inſtitut. de iure natu. §. reſponſa. & dicit lex, quod tunc non prodeſt alicui ignorantia, quando potuit ſcire per ſe, uel per alium. ff. de bono. poſſeſſ. in bonorum. ff. de iuris & facti ignoran. regula.

[a] Ad hoc xxxij. diſ. §. ulti.ca. non oís.

Ignorãtia non excuſat illum, qui ſcire potuit p ſe, uel per alium.

a Sapientum. Prima quæſt.j. eſtote.

b Ab altero. Supra di. xxviij. cap. ultimo.

c Poſsit. Nam omne artificium, &c. ff. de legat. iij. ſeruis legatis. §. ornatricibus.

d Diſtuliſti. Hoc ideo, quia iſte erat legatus iſtius prouinciæ.

e Sacerdotibus. Id eſt, epiſcopis.

ADDITIO.

Hoc ideo ut magis verecundetur. Hu. & hoc ſi publice peccauit. xlv. diſtin. ſed illud. alias ſecus, ut in gl. ſeq. alleg. xv. qõ. v. c. j. ſecundũ Ioã. de Fant.

f Diſcere. Xv. qõ. v. cap. j.

g Dei timorem. xxviij. diſt. qa ſunt.

h Vntiatum. Vigilantes. Nam uigilantibus ius ciuile ſcriptum eſt. ff. de ijs, quæ in fraud cred. pupillis. in fin.

i Aliqua excuſatione. Argu. in hoc caſu non licere appellare. [2] Argu. ĩ. xxvij. quæſt. j. ſi cuſtos. & cap. ſi homo argu. extra de app. cum ſit Romana. & ca. reprehenſibilis. dic in ſufficienti, ne ſit contra extra de offic. delega. c. ex parte.

k In ſe. Vt ſi ſtultus fuit in culpa ſapiẽs ſit in pœna, ut xxxviij. diſt. qui ea. & xxvij. qõ. j. ſi cuſtos. & c. ſi homo.

Vigilantibus iura ſcripta ſunt.

2 Hoc ideo, qa uidetur appellatio interponi ad malitiã confouendã. arg. C. de off. præfe. præto. l. j. extra de appell. ſuggeſtũ. & cap. ad noſtram. Sed tu dic excuſatio ne nõ ſufficienti: alias ſecus. ex̃. de off. delega. ex parte. ſecundũ Io. de Fant.

pientum, [a] & recta ſuadentium nulla ratione patiatur ſuſcipere, ut quod per ſe nequit attendere, ab altero [b] ſaltem poſsit [c] addiſcere. Quod ſi ita eſt, non ſine tua culpa eſſe cognoſcas, qui eum obiurgare, atque coercere, ut dignum eſt, diſtuliſti. [d] Volumus itaque, ut eum coram alijs ſacerdotibus [e] & quibuſdam de filijs ſuis nobilibus conteſtari pro hac re debeas, & hortari. Si uerò (quod nõ credimus) poſt hanc adhortationem veſtram ſolito ad huc more negligens eſſe tentauerit, ad nos eſt omnibus modis transmittendus: ut hic poſitus diſcere [f] poſsit, quid uel qualiter ſecundùm Dei timorem [g] agere conueniat ſacerdotem.

Idem ad eundem.

De eodem.

CAN. II.

Nuntiatum eſt nobis, Campaniæ epiſcopos ita negligentes exiſtere, & immemores honoris ſui, ut neque erga eccleſias, neq; erga filios paternæ uigilantiæ curã exhibeant, uel monaſteriorum ſolicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum, ſiue pauperum ſe tuitionem impendant. Ideoq; hac tibi authoritate præcipimus, ut eis ad te conuocatis ex noſtro illos mãdato diſtrictè cõmoneas, quatenus ita in ijs, quæ eos iuſtè, ſecundũ Deum, agere conuenit, uigilantes [h] exiſtant, ut nullum nos de his denuo murmur exaſperet. Si quem uerò eorum poſthac negligentem eſſe cognoueris, ad nos eum ſine aliqua excuſatione [i] transmitte, ut quàm ſit graue nolle ab ijs, quæ reprehenſibilia, & ualde uituperãda ſunt, corrigi, regularem in ſe [k] ualeat diſtrictionẽ ſentire.

2 *Quod autem de mundítia caſtitatis ſacerdotibus imperatur, hoc etiã de quibuſlibet altari ſeruiẽtibus intelligendũ eſt.*

Vnde in Carthaginenſi cõcilio ſecundo Aurelius epiſcopus dixiſſe legitur.

Qui ſacramentis diuinis inſeruiunt, continentiam in omnibus ſeruent.

CAN. III.

Cum in præterito [l] concilio de cõtinentiæ, & caſtitatis moderamine tractaretur, iſti tres gradus cõſcriptione quadam caſtitati per cõſecrationem annexi ſunt. Epiſcopos, inquam, presbyteros & diacones ita placuit (ut condecet ſanctos antiſtites, ac Dei ſacerdotes, necnon leuitas, uel qui ſacramentis diuinis inſeruiunt [m]) continentes eſſe in omnibus, quò poſsint ſimpliciter, quod à Domino poſtulant, impetrare: ut quod apoſtoli docuerunt exemplo, & ipſa ſeruauit antiquitas, [n] nos quoque cuſtodiamus. Ab uniuerſis epiſcopis eſt dictum: Omni-

Quod autem. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua probat duabus authoritatibus, quod diaconi, presbyteri, & ſubdiaconi, debent eſſe caſti. Ioã.

l Cum in præterito. Hæc duo capit. intelligit Hu. & B. De matrimonio non contrahendo in tribus ſacris ordinibus, & in eccleſia orientali.

l Cum in præterito. Scilicet in primo concilio Carthagi. [3] Hoc capi. & ſequens intelligit Hug. de matrimonio contrahendo, quod ſcilicet, non licet presbyteris, uel diaconibus.

m Qui ſacramentis diuinis inſeruiunt, id eſt, ſubdiaconi. Et quod dicit infra ad uxoribus abſtinendum, dicas de ducendis. & ſecundum hoc ſuppletur hic, quod dicitur in capit. ſequen. in quo non ſit mentio de ſubdiaconibus, per illud quod habemus. xxxij. diſt placuit. in quo ſunt fere eadem uerba, & eſt ſimiliter Carthagi. concil. & hic dicit H. q apoſtoli nõ inſtituerunt de non utendo iam contracto: quia ſi apoſtoli hoc inſtituiſſent, oriẽtales hoc admiſiſſent. [4] Alij uero intelligunt ea de cõtracto, & q dicit ĩ. etiã ab uxoribus, dicunt ante legitime ſibi copularis, aut de facto. [redacted]

n Antiquitas. A tempore Syricij.

[3] Quod eſt xxxij. diſtin. placuit. cui interfuit Auguſt. ut xvj. diſt. c. vj. ver. vij ſecundum Ioã. de Fã.

4 Videtur cõtra xxxj. diſtin. aliter.

[redacted]

hoc

bus placet ut epiſcopi, presbyteri, & diaconi, & qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes etiam ab uxoribus abſtineant. Ab omnib. dictum eſt: Placet ut in omnib. & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt.

Item ex concilio Carthaginenſi undecimo.

De eodem.

CAN. IIII.

Cum de quorundā a clericorum quāuis erga uxores b proprias incōtinentia referretur, placuit epiſcopos, presbyteros, & diacones c ſecundùm priora ſtatuta ēt ab uxorib. continere: qđ niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueanē d officio. Cæteros aūt clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundùm uniuſcuiuſq; eccleſię conſuetudinem e obſeruari debere. Contrà Martinus papa, Si lector uiduam duxerit, ut ſuprà legitur. ſed illud ubi neceſſitas: hoc, ubi nulla neceſsitas urget.

3 Similiter, quòd monogamus epiſcopus eſſe iubetur, etiam ad reliquos ordines eccleſiaſticos deriuari oportet.

Vnde Syricius papa ſcribit Imerio Terraconenſi epiſcopo.

Laica ſit tantum communione contentus clericus uiduā ducens, aut ſecundam uxorem.

CAN. V.

Quiſquis clericus f aut uiduam g aut ſecūdā duxerit h uxorē, omni eccleſiaſticæ dignitatis priuilegio mox denudetur, laica ſibi tantùm communione conceſſa, quam i ita demum poterit poſsidere, k ſi nihil poſteà, propter quod hac carere debeat, admittat.

4 Presbyterorum uerò nomen, quanquam à ſenectute ſit ſumptum, magis tamen maturitatem l indicat ſapientiæ, quam canitiem corporis.

Vnde Anacletus.

Presbyteri ſeniores dicuntur non tam ætate, quàm ſapiētia.

CAN. VI.

Porrò Moyſi præcipitur, ut eligat presbyteros, id eſt, ſeniores. Vnde & in Prouerbijs dicitur: Gloria ſenum eſt canities. Hic uerò canities ſapientiam m deſignat: de qua ſcriptum eſt, Canities hominum prudentia eſt. Cumque nongentis & amplius annis ab Adam uſque ad Abraham uixiſſe homines legamus, nullus alius n prius appellatus eſt presbyter, id eſt, ſenior, niſi Abraham, qui multò paucioribus uixiſſe annis cō uincitur. Non ergo propter decrepitam ætatem, uel ſenectutem, ſed propter ſapientiam presbyteri nominantur.

hoc uocat antiquitatem. lxxxij. diſt. plurimos.

a Cum de quorundam. Ordo. cum referretur de incontinentia quorundam clericorum, placuit, &c.

b Vxores. Cū quib. profeſsi erāt continentiā ſeruare.

c Et diacones. Et ſubdiacones. xxxij. diſt. ca. placuit. ubi ſunt eadem uerba.

d Remoueantur. ī. diſtinctio. lxxxj. miniſtri.

e Conſuetudinem. xxxij. diſt. cap. placuit. & cap. quoniam in quibuſdam.

Similiter. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua probatur, quod nullus bigamus poteſt eſſe clericus. Io. de Faur.

f Quiſquis clericus. In minoribus ordinibus conſtitutus: quia de alijs non poſſet intelligi.

g Viduam. ſupra diſtin. xxxiiij. lector contra. Ioan.

h Duxerit. Et ita non incidit in canonem, qui eum uerberauit, hoc uerum erat tempore Syricij, qui præceſsit Innocentium, qui edidit illud xvij. quæſtione quarta. ſi quis ſuadente. Sed quid hodie? H. dicit quod incidit: quia iſte coronam tenetur portare, extra de uita & honeſtate cleri. cap. clericus. Tu dic, quod ubi contraxerit cū corrupta uel uidua, ſtatim priuatur omni priuilegio, prout hoc capitulum dicit, & capi. altercationis. conſtitu. Gregorij decimi, de biga. libro vj. Si uero cum uirgine, tunc eſt in eius optione, an uelit retinere priuilegium, an non. Si uolt retinere, portabit coronam, & uiuet clericaliter. ſi non, exuitur omni dignitate & honore clericali: licet quidam contradicant. Ioan. Hoc hodie corrigitur per decretalē extra de cleri. coniug. Ioan. B. Item patet hic, quod priuilegium perditur per actū contrariū: ut extra de conſtit. cum acceſsiſſent. & c. cum M.

i Quam. ſcilicet communionem.

k Poſsidere. Arg. incorporalia poſsideri. De hoc dixi ij. quæſtione ij. cap. nullus. ſecundo. & ſcientia poſsidetur, ut xvj. quæſtio. j. ca. reuertimini. Imo lex dicit plane, quod ius poſsidetur. ff. cō mu. prædio. l. ij. extra de cauſa poſſeſsio. c. cum eccleſia. & ita facit ad hoc, quod reſtitutio communionis poſsit peti, ut aliarum rerum.

Presbyterorum. Hæc eſt quarta pars diſtinctionis. in qua dicitur, quod ſenes presbyteri non uocātur, niſi propter ſapientiam tantum, non autem propter ætatem. Ioan.

CASVS. *Hic ē quartus articulus, ubi oſtendit, quod licet pſbyter dicatur propter ſenectutem, magis tamen congrue dicitur propter ſapientiam.*

l Maturitatem. ī eſt, ſapientia, ſcientia, & moribus. j. q. j. uilisſimus.

m Porro. Sapientiam. ī. xxxv. q. vj. c. ij. ſic xx. diſt. de quibus. ff. de iure immu. ſemper. ff. de fide inſtr. l. ij. & l. ul. Argument. contra ff. de ædili. edi. præcipiunt ædiles. ſi. habes extra de elec. cū nobis olim.

n Alius. ante Abraham, Melchiſedech enim fuit ſacerdos contemporaneus Abrahæ.

ADDITIO.

Quidam opponunt textui de iſto Melchiſedech: ſed dic ſecundum Lauren. quod non legimus eū appellatum presbyterum, licet ſacerdotem. De hoc etiam not. lxiij. diſtinct. porro. Arch. Hoſpi-

Nam ſi primo tales cōtraxiſſent bigamiā: ordinari nō poſſent. xxxij. diſt. ſi quis uiduarū. 50. diſt. nō cō ſidat. Arc.

Clericus cōtrahens cū corrupta perdit omne priuilegium clericale.

Incorporalia dicūtur quoque poſsideri.

Et ideo ius eligēdi pſcribitur. quod dic ut plene not. Goff. extra de elect. Cumana. & hic adde quod not. j. q. j. nullus epiſcopus.

Nu. 11. d

Prou. 20.

Sapien. 4.

Vbi patet qđ quis repellitur ꝓpter defectū ætatis. Archi.

DIST. LXXXV.

Hoſpitalitas uerò uſque adeò epiſ ẽ neceſſaria, ut ſi ab ea inueniantur alieni, iure probibeantur ordinari.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo.

Hoſpitalitatem neſciens, non fiat epiſcopus.

CAN. I.

ARchidiaconum Florentinum a ſ eccleſiæ Anconitanæ, qui ad epiſcopatum fuerat elect⁹, ſcripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere, ſed ita ætatis ſenio b iam confectum accepimus, ut ad regiminis officium nõ poſſit aſſurgere: adijcientes etiam illum ita tenacem c exiſtere, ut in domo ei⁹ amicus nunquam ad charitatem introeat. Ruſticus autem diaconus eiuſdem eccleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, uigilans quidẽ homo dicitur, ſed (quãtum aſſeritur) pſalmos ignorat. Florẽtinum uerò diaconum eccleſiæ Rauẽnatis, qui ab omnibus d electus memoratur, ſolicitũ eſſe nouimus: ſed qualis ſit interius, omnino neſcimus. Ideoq; fraternitas tua una cum fratre noſtro, & epiſcopo Armenio ſupraſcriptæ eccleſiæ Anconitanæ uiſitatore illuc feſtinet accedere, & diligenter de uita ac moribus ſingulorũ e requirere, ſi nullo crimine ſint conſcij, quod eos ad hoc officium uetet accedere. Pariter ẽt requirendũ eſt hoc, quod de præfato archidiacono dictum eſt: quia nunquã amicus eius domum ingreſſus eſt, ſi ita ueritas ſe habeat: & utrũ ex neceſſitate, an ex tenacitate talis ſit: aut ſi ita eſt ſenex, ut ad regendum nõ poſſit aſſurgere: uel ſi tactis ſanctis f euangelijs (ſicut nobis nuntiatũ eſt) iuſiurandũ præbuerit, nunquã ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono quantos g pſalmos minus tenet, ſcrutandum eſt. Florentino autẽ diacono Rauennati ſi nullum (ſicut diximus) crimẽ eſt, quod obſiſtat, apud epiſcopum h eius neceſſe eſt agere, ut ei debeat ceſſionẽ concedere: non tamẽ ex nr̃o mandato uel edicto, ne cõtra ſuã uolũtatẽ i eũ cõcedere uideat̃.

Hoſpitalitas. Hic ponitur lxxxv. di. in qua de hoſpitalitate tractatur, quam ſi quis non habuerit, ordinari prohibetur.

a Archidiaconum. Florentinum. alias Florentinum archidiaconum. proprium nomen, uel quia inde fuit.

Senectus ĩpedit ꝓmouendum.

b Senio. Ecce, quod ſenectus impedit ꝓmouendum, ſed non deijcit promotum: ut vij. q. j. petiſti. extra de renun. literas.

Auaritia promouẽdum impedit.

c Ita tenacem. Nota quòd auaritia impedit promouendũ, ut xlij. diſtin. c. j. nam domus clerici erit omnibus communis. xvj. quæſtio. j. quoniam.

Adde ad hoc quod leg. et no. extra de præbend. cum iam dudũ. xvj. quæſt. vij. & hoc in fin. uer. & arbitror.

d Qui ab omnibus. id eſt, à maiori parte capituli. Vel dic quod hic plures ſimul fuerunt electi: ut ſi quis reprobaretur alter aſſumeretur, ut lxj. diſtinctio. ſtudij & lvj. diſtinct. apoſtolica.

Alias, Florẽtinũ Archidiaconum.

Canonic⁹ de gremio præfertur extraneo.

e Singulorum. Itẽ hic patet, quod primo examinantur electi de propria eccleſia, quam de extranea: & ſatis patet hic, quod licet extraneus electus ſit à maiori parte, qđ tamen præfertur ille, q̃ eſt de gremio eccleſiæ, ut dixi lxj. diſtin. ca. nullus inuitis. & cap. quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus, tanquam maior, quam diaconus: quia maiores & ſeniores ſemper præferuntur in electione minoribus, ut lxxiiij. diſtin. epiſcoporum. & lxxv. diſtin. c. ult.

Maiores minorib⁹ in electiõe præferuntur.

Iurans [illegible] epatũ non accedere, an ſit ab epatu repellẽdus.

f Sanctis. Videtur ergo, quod propter tale iuramentum aliquis repellitur ab epiſcopatu quare enim iuberetur de hoc inquiri, ſi propter hoc non repelleretur? H. diſtinguit, ſi iurans hoc intellexit quod nollet recipere epiſcopatum quæcunque neceſſitas inſtaret: iuramẽtum tale nullum fuit, nec tenetur illud ſeruare: ut vij. q. j. ſcias. viij. q. j. in ſcripturis. ſed ſi alio modo intellexit, uenialiter peccauit: quia temere iurauit: ut xxij. quæſtio. iiij. capi. innocens. §. illicitum. Semper autem intelligitur iuramentum eſſe temerarium cum non ſubeſt neceſſitas, ut extra de iureiur. & ſi Chriſtus. Si autem ignoratur, an generaliter intellexit, uel non, tunc præſumo quod tantum de licitis iurauerit. licet generaliter iurauerit: ut extra de iureiur. ad noſtram. Sed nunquid tale iuramentum excludit electũ? Non uidetur, ut extra de renun. cum inter. in fin. extra de iureiur. ſicut noſtris. Nec temerarium iuramentum repellit à beneficio: ut extra de reſtitu. ſpol. ſolicitæ. nec à teſtimonio, ut extra de teſtib. intimauit. extra de teſti. cogen. peruenit. cum pœnitentia unius anni imponatur pro temerario iuramento, ut xxij. quæ. iiij. qui ſacramento. Ecõtra uidetur, quod non poſsit eligi, ut hic patet, ſicut eligere poteſt, qui illud iurauit: ut extra quod met. cauſa. ad aures. Item quia & ſi eſſet illicitum, tamẽ propria authoritate non poteſt uenire contra illud: ut xxij. quæſtio. iiij. innocens. extra de elect. uenerabilem. Item quia lex dicit, quod gratia ei facienda eſt, qui hoc iurauit, ſcilicet ſe ordini non interfuturum: ut ff. ad municip. Imperatores. non ergo eſt ius commune. Solu. credo, quod poſſit eligi, dũmodo pœnituit de tali dicto: quia temerarium iuramentum non irrogat perpetuam infamiam, iudicio meo, ſed tantum ſolenne. Ioan. ego credo Ioannem benedicere.

Ad idem xvj. q. j. §. nos autẽ. ſecundum Lauren.

Vel dicit temerarium, id eſt, de re illicita factũ, & no. xxij. quæ. iiij. diffinitio. Arch.

g Quantos. De iure debet totũ pſalterium ſcire. xxxviij. diſtinct. omnes. & xxiij. diſtinct. qui ep̃s. extra de electio. cum nobis olim.

h Apud epiſcopũ. Not. quod aliquis ante poteſt eligi, quã poſtulari a ſuo epiſcopo. lxxvj. diſt. dilectionis. & lxiij. diſt. literas. extra de renun. poſt translationem.

i Voluntatem. Arg. epiſcopum non debere cogi, ut cõcedat clericum ſuum ſine uoluntate ſua. arg. diſt. lxiij. literas. lxxvj. diſtinctio. dilectionis. nam nemo cogitur aliquem à ſua poteſtate liberare. C. de emancip. nec auus. Nec cogitur quis inuitus mutare familiam. C. de adopt. l. penul. §. j. Similiter nec abbas compellendus eſt monachum ſuũ concedere. j. q. ij. quam pio. & lviij. diſtin. cap. j. & ij. ita nec epiſcopus. in auth. de ſanctiſ. epiſc. §. nullum autem epiſcopum. Item argu. quod mandatum papæ ſic eſt interpretãdum, ut nulli

Subditum laxare nõ cogitur quis.

faciat

a Scilicet multū ſic no. Io. & B. extra de uerbo. ſig. olim. in gl. ulti. in fi. Arc.

faciat præiudiciū: ut ix.q.iij.nūc uero.extra de of. deleg.ſuper eo.xcix.di.ecce.C.de emanci. nec auus.

& c.quia diuinitatis.xxiiij.q.iij cum ſancti.

Sed medentis.ut xxiij.q.v. prodeſt. eſt etiam opinio ſimilis in auth.de man.prin.§.non permittas.

F col.iij. Lau.

Acientis. Alias incipit,culpam proculdubio facientis.

3 Alias ſ. cipit, q ſi delinquētes.

D Octorem. Hæc diſt. diuiditur in viij.partes,in quarum prima probat tribus authoritatibus,q epiſcopus, & quilibet prælatus debet ſubditos corrigere benigne:ſin autem,eorum peccata imputantur illi. Secunda ibi, Sin autem. Tertia ibi, In doctrina. Quarta ibi, Liberalem. Quinta ibi,In ipſa. Sexta ibi, Similiter. Septima ibi, Vel percuſſor. Octaua ibi, Prohibetur. Io. de Fant.

DIST. LXXXVI

a D Octorē autē a epm oportet eſſe,ne inferiorum culpæ in eum refundantur,qui docēdi officium accepit,quod exequi neſcit, uel negligit.

Vnde Leo epiſcopus ſcribit Aquilegiēſi epiſcopo.

Negligentia rectorum imputantur culpæ inferiorum.

CAN. I.

INferiorū culpæ b ordinū ad nullos magis referendæ ſunt. quā ad deſides,negligenteſq; c rectores, qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiā, dum auſteriorē diſsimulāt adhibere medicinam.

Item Leo epſ Ruſtico Narbonenſi epiſcopo.

Homines ſunt diligendi, peccata odio habenda.

CAN. II

ODio habeant peccata,non homines: d corripiantur tumidi, tolerentur infirmi :& quod ſeuerius. caſtigare neceſſe eſt,nō ſæuiētis e plectatur animo,ſed medētis. f

Item Ioannes octauus.

Qui negligit emendare quod ualet,facientis culpam habet.

CAN. III.

FAcientis g culpam proculdubio habet, qui quod pōt corrigere, negligit emēdare. h Scriptū quippe eſt: Nō ſolùm q faciūt, ſed etiā q̄ cōſentiūt faciētibus, participes iudicant. Et libat dño ꝓſpera,q ab afflictis pellit aduerſa. Et negligere,cū poſsis perturbare peruerſos,nihil eſt aliud , quàm fouere. Nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et probat odiſſe ſe uitia qui cōdemnat errātes. Neq; reliquit ſibi locū deuiandi, qui nō peperci terranti. Et primus i innocētiæ gradus eſt odiſſe nefanda. Et latū pandit delinquētib. aditum , qui iungit cū prauitate conſenſum. Et nihil prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniēdus eſt de alieno. k

§ Si aūt in peccato corripiēdo qs modū exceſſerit,nō à ſubditis, ſed à domino ueniam petat.

Vnde Auguſtinus de uita clericorum.

Veniam à ſubditis nō petat qui in corripiendo modum exceſſerit.

CAN. IIII

QVando neceſsitas diſciplinæ in moribus coercendis dicere uos dura l uerba compellit, ſi etiam ipſi modum uos exceſsiſſe ſentitis, non à uobis exigitur

Doctrina epiſcopi in quo cōſiſtit.

a Doctorem autē. In hac diſtin. lxxxvj.repetit illud capitulū apoſtolicæ regulæ oportet epiſcopum eſſe doctorē. Hæc autem doctrina debet conſiſtere in diſciplina correctionis, & in ſermone prædicationis In diſciplina, ut corrigat ex charitate, & cū lenitate,nō ex odio, nec modum excedat in correctione. ſed ſi exceſſerit,ueniam non cogitur à ſubditis poſtulare. In ſermone prædicationis,ſcilicet ut prędicet ſciētiam ſacræ ſcripturæ, non humanæ. j. ea.cum multa. Replicat etiam in hac diſtinctione capitulū, oportet epiſcopū eſſe hoſpitalē, ſed uerbis alijs, ſcilicet oportet epiſcopum eſſe liberalem. Laureu.

b Vt j. ead. capi. quando.

ADDITIO.

Vt j.c.fratrē. cum ca.ſeq.uſq; ad §. ſimiliter. ubi repetit.c.nō percus.ſed alio modo in ca.ſi. repetit ca.non cupidus. Archi.

b INferiorū culpæ. Not. quod per culpam ſubditorum probatur negligentia prælati.ut xviij.diſt.propter.& c.peruenit.

c Negligenteſq; . Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis.de conſe.diſt.j.nemo.ij.ff. ad le.Aql. ſi ſeruus.§.ſi fornacarius.lxxxj.diſt.dictum Ioan.

Viciā hominū corrigi bonū eſt.

d ODio. Non homines.xxiij.q.iiij.duo iſta.j.de pœ.di.j.quamobrem.ſ.diſt.xl v. ſunt nanq; .

e Non ſæuientis. Quia hoc ſolū bene agitur, ut uita hominum corrigatur,&c. j. de pęni.di. j.importuna.

g Facientis. Hic Io. ligat arenas ſine cæmento. & idē decies dicit. B.

Arenæ nō ſunt ſine cæmēto ligandæ.

h Emendare culpam habet facientis, q negligit, hoc exaudi poſt admonitionem arg. xxvij.quę.j. ſi cuſtos. Nam alias eſſet eadem pœna negligētiæ & cooperationis : quod falſum eſt.j.q.j.quicquid.

i Et primus. Nam tres ſunt innocētię gradus. xxiij. quæ. iiij. ita plane . primus eſt malū nō facere:ſecūdus eſt facientibus non conſentire: tertius peccantes , ſi pōt corrigere.xlv. diſt.ca. tria.& c.duæ.

Innocentiæ tres ſunt gradus.

k Alieno. ſ. vj.q. j. qui crimen in ſi. xxxvij.diſtinct. legant. unde expone alieno, id eſt,de cōſenſu alieni peccati. nam regulariter de alieno peccato nullus punitur , ſed tem in alio ſeculo. j.q.iiij. iam itaque. & capit. crimen. & lxxxiii.diſtin.quid prodeſt.& j.ca.qd prodeſt.vij. q6.j.c. aduerſitas . §. cum autem. Ioan.

Si autem . Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. & ſecūdus articulus, ubi dicitur , quod ſi prælatus excedat in corrigendo , nō debet petere ueniam à ſubditis,ſed à dño.

l QVādo. Dura. Nimiū. & tunc peccat prælatꝰ uenialiter. xxiiij.q.iiij. qui peccat.in ſi.ſic & qui pauperē exaſperat importune petentem.xxv.di c.unum orariū.§.criminis.j.ij.q.vij. nos ſi.contra. Sed illud ex humilitatis lenitate. hoc ex authoritate prælaturæ,uel ſubiudi, illud eſt caſuale & uoluntarium:hoc autem regulare & neceſſariū. Vbi autem prælatus ex odio modum exceſsit , debet ueniā poſtulare:quia tenetur iniuriarū.ff. ad l. Aql. quemadmodū. §.magiſtratus. Ideo autē magis parcitur prælatis in hoc caſu,quam in alijs, quia uix po

Prælatus modū excedens in correctione, an debeat à ſubditis ueniam petere.

ſ telt

teſt quis in cura rei familiaris peccatũ euitare. xxv. di.qualis. Vel hoc exaudi ubi modum ignoranter exceſsit:quo caſu non tenetur.ff. ui.bono. rapt.l.ij.§.ſi publicanus.officiatis enim facilius parcitur,quam aliis: ut ibi patet,ut extra de ſenten.excom.ſi uero.

h Laudibus.ſ.diſtin.lxxxvij.c.j.& ij. ca.legimus. & §.cur ergo.

i Non capiunt. Vnde Ouidius: Non bene cõueniũt. nec in una ſede morantur Maieſtas & amor,&c.

k Canere.Laudes Iouis,agmina Chriſti.

ut uos a ſubditis ueniam poſtuletis,ne apud eos,ᵃ quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimium ſeruatur humilitas,regẽdi frangatur authoritas: ᵇ & tamen petenda eſt uenia ab omniũ domino, qui nouit eos, quos plus iuſto forte corripitis, quãta beneuolentia diligatis. ᶜ

In doctrina uero ſacrę ſcripturæ authoritatem debent epiſcopi præferre non ſecularium literarum peritiam oſtentare. Non enim eſt epiſcopalis officij grammaticam exponere,nec laudes ᵈ Iouis pſonent in ore pontificis.

Vnde Gregorius ſcribit Deſiderio epiſcopo.

Sacram ſcripturam, non grammaticam,debet epiſcopus exponere.

C A P. V.

CVm multa nobis de ueſtris ſtudijs fuiſſent nuntiata, ita noſtro cordi eſt innata lætitia, ut negare ᵉ ea,q̃ ſibi ueſtra fraternitas concedenda depoſcit, minimè ualeremus. Sed poſt hoc peruenit ad nos (quod ſine uerecundia memorare nõ poſſumus) fraternitatem ueſtram grammaticam ᶠ quibuſdam exponere:quã rem ita moleſte ſuſcepimus, ac ſumus uehementer aſpernati, ut ea, quæ prius dicta fuerant, in gemitum,& triſtitiam uerteremus: ᵍ qa in uno ore ſecum laudibus ʰ Iouis Chriſti laudes nõ capiũt. ⁱ Et quã graue,neſandũque ſit epiſcopis canere, ᵏ quod nec religioſo cõueniat,conſidera.

Liberalẽ ˡ quoq; neceſsitatẽ patientibus ſacerdotem eſſe oportet:alias autem uacuum portabit nomen epiſcopi.

Vnde Gregorius ſcribit Secundo ſeruo Dei inter cætera.

Sine liberalitate inane portatur nomen epiſcopi.

C A P. VI.

FRatrem noſtrũ Marianũ ᵐ epm uerbis qbus uales, excita, quia eũ obdormiſſe ſuſpicor. Dic ergo illi,ut cũ loco & mẽtẽ mutet ⁿ nec ſibi credat ſolam lectionẽ & orationẽ ſufficere, ut remotus ᵒ nihil ſtudeat de manu fructificare, ſed largã manum habeat. Neceſsitatem patientibus ᵖ cõcurrat, alienã inopiam ſuam credat: quia ſi hoc non habet uacuũ ᑫ nomen ʳ epiſcopi tenet.

ˢ In ipſa aũt liberalitate modus adhibẽdus eſt rerũ,& perſonarũ. Rerũ,ut non omnia uni,ſed ſingulis quædã præſtentur, ut pluribus prodeſſe poſsimus: iuxta illud prophetæ, Diſperſit, dedit pauperibus. Perſonarum,ut primum iuſtis, deinde

a Ne apud eos. ij. quæſt. vij.nos ſi incompetenter. cõtra.

b Frangatur authoritas. Augere enim ex ingenio debet dignitatem: quia ſæpe nimia familiaritas contemptũ generat. ff. de offi. præſid. obſeruandũ.ſſ.de offi. p con.l.nec.quicquã §.circa.quod uerũ eſt inter fatuos.ita exponebat Azo: ut ab eo audiui. Io. illa ergo authoritas, Vade prius recõciliari fratri tuo antequàm offeras ad altare:de prælatis nõ intelligitur, niſi quãdo ex odio procedunt.

c Diligatis. i. diligere debeatis.

In doctrina. Hæc eſt.iij.pars diſti. & tertius articulus, ubi continetur q prælati debẽt proferre authoritates diuinę ſcripturę in ſua doctrina & nõ grammaticam exponere:quia in ore pontificis non bene ſonant laudes Iouis.

d Nec laudes. Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

CVm multa.

e Vt negare. Arg.quod ſi ſubditus honeſtꝰ eſt,prælatus eius iuſtas ꝓces eius debet exaudire.ſ.xij.q.ij.religioſam. & xxxv. q.ix.ueniam.

f Grammaticam. Sed quomodo iſte exponebat grammaticam populo? quia forte dicebat: cum ego dico homo intelligatis tã de mare, quàm de fœmina:quia communis generis eſt.ff.de uerb.ſignſ. hominis appellatione. Sed melius dic, quod grãmaticam hic appellat ſcientiam authorum.Recitabat.n. in eccleſia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prædicatione ſua.

g Verteremus.Id eſt deberemus uertere.

Liberalem.Hæc eſt quarta pars diſtin. & quartus articulus,ubi dicitur quod epiſcopus debet eſſe liberalis circa egentes:alias uanũ habet nomen epiſcopi.

l Liberalem. hic §. reſpicit illum §. proxi.ſ.diſ. lxxxv. hoſpitalitas.

A R C H I D.

Et ſcias, q hoſpitalitas dicitur in recipiendo & procurando ſecum in domo:liberalis eſt alias largus & munificus,licet non hoſpitetur alios,ſecũdum Hug.

FRatrem noſtrum Marianum.Iſte de monacho factus fuit epiſcopus, & toto die uolebat legere, ut in monaſterio faciebat.

m Mutet.ſ. diſtin. lxxxj. ualet.ſ.diſt. 100.c.rationis.

n Vt remotus.ſ. diſt. lxxxviij. epiſcopus nullam.contra. Sed aliud eſt nulla neceſsitate faciente curam rei familiaris ſuſcipere, & lectionem atque orationum ſtudio tepide inhærere: (quod ibi interdicitur)aliud in neceſſitate alijs ſubuenire, & propter proximos contemplationis ſtudium tẽperare: quod hic præcipitur.

p Patientibus. Magis tamen religioſis ſuccurrat. xvj. q.j.c.ulti.

Vacuum. Quo ad etymologiam, quia non eſt ſuper intendens. viij.q.j. qui epiſcopatum

Nomen. Imo & & nomine & re priuandus eſt: ut xxxviij.diſtin. quæ ipſis.lxviij.diſt.corepiſcopi.

In i pſa. Hæc eſt quinta pars.diſt.in qua dicitur, q epiſcopus nõ debet dare hiſtrionibus, nec uenatoribus,nec meretricibꝰ, niſi forſan in sũma neceſsitate intuitu naturæ.& hoc probat x. autho. Ioan.de Fant.

Familiaritas nimia parit contemptũ.

Perſius.

Preces iuſtæ ſunt exaudiendæ.

Fabulas poetarum pdicãdo moraliter exponere nõ multũ laudatur.

Et hoc patet ibi

cũ laudibus Iouis &c. Laur. Ouidius

Aliis ſuccurrat.

Pſal. 111

Epiſcopꝰ ſuperintẽdens dicitur.

ij. quæ. vij.ca.quib nec.§.quibus ergo. C. de ſer. & nullo. Archi.

peccatoribus: quibus tamẽ dare prohibemur, [a] non quia homines ſunt, ſed quia peccatores.

Vnde Auguſtinus ſuper Ioannem in parte ſecunda.

Immane peccatũ eſt, res ſuas donare hiſtrionibus.

CAN. VII.

DOnare res ſuas hiſtrionibus [b] uitiũ eſt immane, non uirtus: & ſcitis de talibus [c] quã ſit frequens fama cum laude: quia laudatur peccator [d] in deſiderijs animæ ſuæ: & qui iniqua gerit, benedicitur.

Item in pſalmo cij.

Grauiter delinquunt, qui uenatori aliquid donant.

CAN. VIII.

QVi uenatorib. [e] donant, quare donant? dicant mihi, quare dãt uenatori? hoc in illo amãt, in quo nequiſsimus eſt: hoc in illo paſcunt, hoc in illo ueſtiũt: ipſam nequitiã publicãt ſpectaculis hominum: Qui dãt hiſtrionibus, qui donant meretricibus, [f] quare donant? nunquid non & ipſa hominibus donãtur? non tantùm naturam ibi attendunt operis Dei, ſed nequitiã operis humani.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

QVi uenatoribus donant, non hominibus donant, ſed arti nequiſsimæ. Nam ſi homo tantùm eſſet, & uenator non eſſet, non ei donares: honoras in eo uitiũ non naturam.

Item in pſalmo cxlvij.

De eodem.

CAN. X.

VIdent homines uenatores, & delectãtur. Væ miſeris, ſi ſe non correxerint. Qui enim uenatorem uident, & delectantur, uidebunt ſaluatorem, & triſtabuntur.

Itẽ Hier. in pſal. lxxxij.

De eodem.

CAN. XI.

ESau uenator [g] erat, quoniã peccator erat. Et penitus non inuenimus in ſcripturis ſanctis ſanctum aliquẽ uenatorem: piſcatores [h] inuenimus ſanctos.

Item Ambroſius in Homilia de quadrageſima.

De eodem.

CAN. XII.

QVid ꝓdeſt ieiunare [i] uiſcerib. & luxuriari uenatibus? abſtinere à cibis, & errare peccatis.

Item.

De eodem.

CAN. XIII.

AN putatis illum ieiunare, fratres, qui primo diluculo nõ ad eccleſiã uigilat, nõ beatorũ martyrum ſancta loca perqrit: ſed ſurgẽs cõgregat ſeruulos, diſponit retia canes ꝓducit, ſaltus, ſyluáſque perluſtrat? ſeruulos, inquam, ſecum

a Prohibemur. Aliter debemus.

b DOnare. Hiſtrionibus. Iſti hiſtriones prohibentur à promotione. xxxiij. diſtinctio. maritum. & à corpore Chriſti. de conſe. di. ij. pro dilectione. & ĩfames ſunt. iiij. q. j. c. j. & ff. de ijs qui no. infa. l. j. §. ait prætor.

c Talibus. Dare cauſa uanę glorię ꝓ exercitio ſui uitij, immane peccatum eſt: ſed in neceſsitate [i] non. Idẽ de uenatorib. & meretricib. In talibus. n. non uitium eſt fouendũ, ſed natura ſuſtentanda eſt. Sed quid de cithariſtis & alijs, qui uarijs utũtur inſtrumentis, nunqd eſt licitum audire ea, uel tangere, uel talibus ꝓ ſonis aliqd dare? Et quidẽ ſi ad uoluptatem uel luxuriã, non: quia Deũ manibus ſtimulat, qui populũ uocib. delectat: ut xcij. diſtin. in ſancta. ſed ad laudem Dei bene, uel ob aliam iuſtam cauſam, puta recreationis: quia debilis eſt, uel ĩfirmus. de conſecra. diſt. iij. peruenit. uer. ſi.

ADDITIO

Dum tñ obſcœnus motus corporũ ante ſe fieri non patiatur. xxxiiij. diſ. presbyteri. de conſe. diſtinctio. v. nõ oportet. Archi.

d Peccator. ĩ. xxiij. quæſt. iiij. duo.

e QVi uenatoribus. No. quod uenatio quędã oppreſsiua eſt, & hæc licita eſt: ut ĩ. diſt. vj. c. ult. quędam arenaria, quędam ſaltuoſa. Arenaria eſt, cũ quis pugnat in arena cum beſtia dentata, & ad hoc locat operas ſuas. Hanc q exercet, peccat mortaliter, & q eã aſpicit, & qui eam exercet, infamis ẽ: niſi gratia uirtu ſuarum experiẽdarum. ff. de poſtu. l. j. §. itẽ ſenatus. De hac loquiẽ hoc ca. & duo ſeq. & iij. q. vij. c. infamis. §. tria. Saltuoſa eſt, quæ fit in ſyluis & ſaltibus: & hæc licita eſt: tñ eſt illicita ex tẽpore ut in quadrageſima, & in diebus ieiuniorũ. ĩ. e. an putatis. niſi in neceſsitate: ar. ĩ. xxiij. q. viij. ſi nulla. Item ex perſona, quia clerico nõ eſt licita, etiã ſi pauper ſit ſecundũ quoſdã, ut xxxiij. diſ. quorũdã. quia põt alias uictũ quęrere. xcj. diſt. clericus. nã faciat ciſtas & calathos & retia. de cõſe. diſt. v. nunquã. Laico licita eſt ob neceſſitatem pro pellibus & carnibus, nõ ob uoluptatem: & hoc de ea q̃ cũ clamore fit. Ponere aũt laqueũ uel rete ſine ſtrepitu & clamore & canib. licet ẽt clericis, cũ monacho ẽt liceat texere linũ ꝓ capiendis piſcib. de cõſ. di. v. nunq̃. De ſaltuoſa loquiẽ ĩ. e. Eſau. & duo. ſe. c.

f Meretricib. Meretrix tñ non turpiter accipit, licet turpiter meretriciũ faciat. ff. de cõdi. ob tur. cau. l. iiij. §. ſed qđ meretrici. Sed nõne cã affectionis meretricib. dare poſſumus. ff. de dona. affectionis? Dicũt qdã quod ſic, pactione non præcedente: ſed cauſa remunerãdi bñ poſſumus poſt factũ: qđ nõ credo, qa ſemꝑ peccatũ eſt dare. ar. xvj. q. j. legi. ff. de dona. inter uirũ & uxo. l. iij. §. j. Rem aũt, quã dedi meretrici, repetere nõ poſſum. Sed pignus non pignoratitia, ſed rei uendicatione poſſum, ut C. de condic. ob turp. cau. l. ij. nõ in tex. ſed in glo. H. quia conuenitur tunc tanquã quilibet alius poſſeſſor. ff. ad exhi. de eo. §. hæres.

g Sauuenator. Dum uenator permanet, ne obijciat de Euſtachio. l. diſ. ferrũ.

h Piſcatores. Sed quare prohibeẽ uenari, & nõ piſcari? quia forte piſcatio fit ſine clamore, uenatio non uel qa maior eſt delectatio in uenatione. dũ. n. quis eſt in uenatiõe, nihil poteſt de diuinis cogitare.

i QVid ꝓdeſt ieiunare. efficaciter ad ſalutẽ.

k AN putatis. Seruulos. non tamen ſerui debent ei obe-

Hiſtriones à promotiõe ꝓhibẽtur. Dare turpibus, an ſit permiſſum.

Arg. xxiij. qo. iij. duo iſta. & 11. quę. 3. quoniam multos. i. fine.

Cithariſtę. & alij. uarijs utẽtes inſtrumẽtis an peccent.

Pſal. 9.

Venatio eſt multiplex.

Meretricibus ſine peccato dari, nequit.

Ar. cõtra. de do. l. j. ubi de hoc.

Venatio ꝓhibeẽ, ſed nõ piſcatio.

ei obedire.xj.qō.iij. non ſemper. excuſantur tamen quo ad quid, ut xxij.q.v.qui compulſus. C. de ſepul. uio.l.ij.C.de ijs, qui ſibi in teſt.aſſcri.l.ult. non in totum: quia in atrocibus nō debent obedire. ff. de reg. iu.ad ea. ff. de ac. & obli. ſeruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. extra de teſtib. ſicut. & xxij quæ.v.qui cō pulſus.

ADDITIO.

Arg. ad hoc C. de accuſa. l. nō ideo. Archid.

a N On ſatis. Velle. cum facultas adeſt, & neceſsitas inſtat: alias ſufficit bona uoluntas cum charitate.xlv. di.duæ. ſi. extra de eo, qui mit.in poſ. conſtitutus.

Voluntas bona ſufficit.

b Ex bono. Alias non eſt bonū. Argu.ff.man.l.j.§.ij. & l. ſi procuratorē.xxxij.q.v.ſicut.

c Ex bona. Informata.ſ. charitate. Lauren.

d Liberalitas. no. in liberalitate eſſe attendendam fidē, cauſam, locū, modum, tēpus, neceſſitudinem, ætatē, debilitatem, cōditionem. Quæ diligēter & ordine tractantur, in ca.præſenti uſq; ibi, pulchra etiā liberalitas. ubi tractatur præcipue de mō, uſq; ibi, ſuper Lucam. exinde oſtendit præceptum de miſericordia īpendenda eſſe cōmune & generale omnibus.

e Vt xxxij. qō. v. ſic.n. ſecū dum Hugo.

† Tex. ē ſimilis in l.ſi ob turpem.ff.de condi. ob turpē cauſam. & in l. j. §. ex plurib. cū ibi not.ff. de acqui. poſſeſ.

e Domeſticos. Niſi extraneus indigeret ad mortē, & domeſtici nō. tūc enim prius extraneo ſubuenirē. Sed quid ſi pater meus eſt īfidelis. et ęqualiter indiget cū fideli, cui teneor magis? Pe. mādūcator uocauit hanc quæſtionē tenebroſam aquam in nubibus aeris. Poſſet tamen dici, ꝙ magis fideli: quia hic dicit fideli. & ī.e.cauſam. præſtat natura, nō gratia. Hug. præfert patrem infidelem, ut dixi xxx. diſt.c.j. ar.xxiij.q.viij.c.ſi in mor e. §. ecce.in fi.

Patri infideli an potius ſubueniēdū ſit, quam extraneo fideli.

f Suorum. Quia quis magis timet in filijs, quam in ſe. ff. quod me.cau. iſti quidem. §. ultimo.

g Propter debitum. Hic loquitur ſecundum ea tempora quando ſi debitor non erat ſoluendo dabatur creditoribus ad puniēdum ipſum. Hodie autē ſi aliquis conuenitur ex maleficio, & non eſt ſoluēdo, puniri potest. xiiij. qō. vj. ſi res.ff.de pœnis.l.j. §.primo. Et hoc caſu non eſt ei ſubueniendum, nec redimenda eſt pœna eius, quia eius pœna pretio remitti phibetur.j.q.j.iubemus. Si autem conuenitur ex contractu, non eſt cruciādus, ſed ſufficit quod cedat bonis. C.qui.bo.ce.poſ.l.j.& inanis ē actio, &c.de do.ma. l. nā is. Tenetur tamen ſi poſt puenīt ad pinguiorem fortunam.ff. de ceſ. bo. is qui.

h Excrucietur. De facto, non de iure. extra de pi. c.ij.C. de ac.& ob.l.ob ęs. in auth. ut nulli iudic.§.quā uero. col la.ix. Laurentius.

i Ad mortem. qualiter hoc intelligi debeat, inuenies xxiij.quæ. v. reos.

k E St probanda. Melius. argu.C. de ferui.l. reos.

l Velint. Nam tāquam pauperibus debes dare, alias non. xij .quæſtione. ij.c. quiſquis.

m Natura. Nam omnes fideles proximi ſūt noſtri, ut de pœ.diſ.ij.charitas. uer. pximos.

n Nō gratia. Vnde ſupple, & affectio.

o Putant. Parentes tui, qui uolunt te dare bona eccleſiæ illis.

p C Onſideranda eſt. Hic de ætate.

q Ingenuos. Hic de conditione.

In ege-

---

pertrahit fortaſſe magis ad eccleſiam feſtinantes: & uoluptatibus ſuis peccata accumulat aliena, neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quam de perditione ſeruorum.

Item Ambroſius in libro de officijs.

Quæ ſint in liberalitate ſeruanda. CAN. XIIII.

N On ſatis eſt bene uelle, a niſi ſtudeas etiam benefacere: neque ſatis eſt iterum benefacere, niſi id ex bono b fonte procedat: hoc eſt, ex bona c uoluntate proficiſcatur.

Item perfecta liberalitas d fide, cauſa, loco, tēpore commendatur: ut primùm operetur circa domeſticos e fidei. Grādis culpa eſt, ſi ſciente te fidelis egeat: † ſi ſcias eū ſine ſumptu eſſe, & famem tolerare, ærumnam perpeti, qui præſertim egere erubeſcit: ſi in cauſa ceciderit, aut captiuitatis ſuæ, uel ſuorū f filiorum, aut calumniæ, & nō adiuues: ſi ſit in carcere poſitus, & pœnis & ſupplicijs propter debitū g aliquod iuſtus aliquis excrucietur, h Nam & ſi omnibus debetur miſericordia, iuſto amplius. Si tempore afflictionis ſuæ à te nihil impetret: ſi tempore periculi, quo rapitur ad mortem, i plus apud te pecunia tua ualeat, quam uita morituri, non eſt leue peccatum.

Item.

De eodem.

CAN. XV.

D Ominus non uult ſimul effundi opes, ſed diſpenſari: niſi fortè, ut Eliſeus, q boues ſuos occidit, & pauit pauperes ex eo, quod habuit, ut nulla cura teneretur domeſtica, ſed relictis omnibus in diſciplinam ſe propheticam daret.

Item.

De eodem.

CAN. XVI.

E St probanda & alia liberalitas, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas: melius k eſt enim, ut ipſe ſubuenias tuis, quibus pudor eſt ab alijs ſumptum depoſcere, aut alicui poſtulare ſubſidiū neceſſitatis: non tamē ut illi ditiores fieri uelint, l ex eo quod tu potes cō ferre inopibus. Câm.n. natura m præſtat, non gratia. n Neque.n.proptereà te Deo dedicaſti, ut illos diuites facias: ſed ut tibi uitā perpetuā fructu boni operis acquiras, & pretio miſerationis peccata tua redimas. Putant o ſe parum poſcere, præmiū quærūt tuū, uitæ tuæ adimere contendunt fructum, & accuſant quòd eos diuites non feceris: cùm te uelint illi æternæ uitæ fraudare mercede.

Item.

De eodem.

CAN. XVII.

C Onſideranda eſt p in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam & uerecundia quæ ingenuos q prodit nata-

---

2 Et 42. diſ. q̄ ſcimus. ibi uideas.

Qui non habet in ære, an ſit puniēdus in corpore.

3.Reg.19.

3 Scilicet in corpore.

4 Et 5. q. 6. quia.ff. de iuriſd. om. iud.l. ſi quis id.

5 Et C. de bon. ced. poſ.l.q bonis. extra de ſolut. Odoard. A l idē C. de rei uxo. act. l. unica. §. cum auth. Archid.

Fideles omnes ſunt pximi noſtri.

les, ut ſenibus plus largiaris, qui ſibi iam nequeunt uictum quærere. Similiter & debilitas corporis promptius eſt adiuuanda: tum ſi quis ex diuitijs cecidit in egeſtatem, [a] & maxime [b] ſi ſine ſuo uitio, ſed aut latrocinijs aut præſcriptione, † aut calumnijs, quæ habebat amiſit.

Item.

De eodem.

CAN. XVIII.

PVlchra [c] etiam liberalitas eſt in ipſo quoque pauperis dato [d] menſurā tenere, ut abundes pluribus, nec conciliandi fauoris gratia ultra modum fluere. Quicquid enim ex affectu puro, ac ſyncero, pmittitur hoc eſt decorum, non ſuperfluas ædificationes aggredi, nec prętermittere neceſſarias. [e] Et maxime ſacerdotibus hoc conuenit ornare Dei templum honore [f] congruo, ut etiam cultu aula Dei reſplendeat: miſericordiæ impenſas frequentare, quantum oporteat largiri peregrinis nō ſuperfluas, [g] ſed competentes. Item. Compatiamur itaq; alienis calamitatibus, neceſsitates aliorum, quantum poſſumus [h] iuuemus, & plus interdum quam poſſumus melius eſt enim cauſas [i] præſtare pro miſericordia, & inuidiam perpeti, quam prætendere inclementiam: & nos aliquādo in inuidiam incidimus quod confregerimus [k] uaſa myſtica, ut captiuos redimeremus.

Idem ſuper Lucam.

De eodem.

CAN. XIX.

IN ſingulis quoque generibus hominū conueniens tribuit ſanctus Ioannes Baptiſta reſponſum unū [l] omnibus [m] ita: Publicanis, ne ultra præſcriptum exigant: militibus, ne calumnias faciant, ne prædam requirant docens idcirco ſtipendia conſtituta militiæ, ne dū ſumptus quæritur, prædo graſſetur, [n] Sed hæc & alia officiorum præcepta propria ſunt ſingulorum: miſericordiæ eſt communis uſus: ideo commune præceptum eſt, omnibus ętatibus, omnibus officijs neceſſaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, uel urbanus diues & pauper, [o] omnes in communi admonētur, ut conferant [p] non habenti. [q] Miſericordia enim plenitudo uirtutum eſt: & ideo omnibus eſt præpoſita perfectæ forma uirtutis: ne ueſtimentis, alimentiſque ſuis parcant: miſericordiæ tamen ipſius pro poſsibilitate conditionis humanę menſura ſeruetur: ut non ſibi unuſquiſq; totum eripiat, ſed quod habet, cum paupere partiatur.

Idem.

De eodem.

CAN. XX.

CAeterum Dei traditio eſt, ut prius paſcas parentes. Nam ſi iuxta diuinum oraculum cō tumelia parentis morte luitur, quantò magis fames, quæ multò grauior eſt: quo loco [r] inſolentem [s] dominus infręnat iactantiam.

Idem in libro de Officijs.

Boethius.

[a] In egeſtatē. Dicit Boethius. Inter oēs aduerſitates fortunæ infeliciſsimū genus infortunij eſt fuiſſe felicē.

[b] Et maxime. i. tantum. Nam aliter non teneor † ei ſubuenire. ut ff. de poſi. l. bona fides. & v. q. v. ca. non omnis. ſed uerū eſt, quod redimere nō teneor, ſed dare eleemoſynam bene.

† Videas quod leg. & not. 12. q. 2. ſicut omnino

† proſc. i. ptione.

[c] PVlchra. Hic iterum repetit de modo.

[d] Dato. Quanto enim minora ſunt quæ ſpargunt, tanto plures recipientes erūt. in auth. de conſul. §. ſi autem. col. iiij. unde pauperibus nō ſunt facienda ſumptuoſa conuiuia: ut xxv. diſtin. c. unum oratorium. §. alias in fi.

[e] Neceſſarias. ff. de cu. fu. l. ulti. §. j. Lauren.

[f] Honore. j. de cō ſec. di. j. c. j. j. xij. q. ij. c. gloria. contra. Sed ibi notant illi qui hoc ita faciūt, qđ ſuper Dei pauperes nō intendūt, hoc nō ita fieri pręcipitur ut cura pauperū relinquatur.

ADDITIO.

Ar. cōtra. xij. q. ij. c. gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, qui neglectis pauperibus tēpla gemmis & auro ornabant: hic aūt ad utrunq; inuitat, ſcilicet ad curam pauperum, & ad ornatum eccleſiarum. mediocritas enim ſeruāda eſt. Omne enim quod nō propter neceſsitatem, ſed pter uenuſtatem accipitur, elationis habet calūniam. xxj. q. iiij. c. j. Hug. idem Laur. & Ioan. de Fant.

[g] Superfluas. Arg. j. xxj. quæ. iiij. c. j. Lauren.

[h] Poſſumus. Quod ſit cū nobis neceſſaria ſubtrahimus: ad quod nō tenemur: ut xlij. di. c. j. ſi autē hoc facimus, cōmendandi ſumus: ut xlj. diſt. c. parſimoniam. Nā dicit lex, quod tūc tenetur libertus patronum alere. qn̄ ſup eſt ſibi, & deeſt alij: ut ff. de lib. agn. l. ſi quis. §. de alimentis. C. de ope. lib. l. j. & dicit canon ꝙ in tantū debet dare, quātū ſibi poſsibile eſt lxxxij. diſt. c. j. dic ergo hic quantum poſſumus, id eſt, quantū debemus & tenemur ex præcepto.

[i] Cauſas. ſic ſupra, diſt. l. ponderet. in fine. & xj. q. iij. ca. nemo. & xxvj. q. vij. c. aligāt. ar. cōtra. ff. depo. l. ſi hominē. ubi punitur pietas: ſed ibi miſericordia dolo proxima fuit: & eſt quādoq; iniuſta miſericordia. xxiij. q. iiij. c. eſt iniuſta.

[k] Quod confregerimus. j. xij. q. ij. c. aurum.

[l] IN ſingulis. unū. j. xxiij. q. j. c. militare.

[m] Omnibus. De miſericordia impēdenda.

[n] Graſſet. Id eſt, impinguatur rapiēdo & ſpoliando homines. Lau.

[o] Pauper. Argu. ꝙ pauper de eleemoſynis, quas colligit debet eleemoſynam facere. j. xij. q. j. c. habebat.

[p] Vt conferant. Quicquid enim habes ultra id quod tibi ſufficit, aliorū eſt: ut xlvij. diſt. ſicut hi.

[q] Non habenti. quia habenti dare, nihil aliud eſt, quā perdere: ut j. qō. ij. paſtor.

[r] CAeterū. Quo loco. Id eſt qua authoritate.

[s] Inſolētem. Quæ erat qa ipſi filij ſua oīa dabāt eccleſijs uel ſacerdotibꝰ: & nolebāt paſcere parentes. xxx. di. ca j.

Lucæ 3.

Libertus patronū qn̄q; alere tenet.

Miſericordia qn̄que eſt iniuſta.

Ad hoc arg. ff. de dolo. l. & eleganter §. idē Labeo. Arc.

Eleemoſyna de eleemoſynis eſt facienda.

Mat. 15. a Habenti dare, eſt pdere.

[ſ] 3 Nam

CAN. XXI.

Paſce [a] fame morientem. Quiſquis enim paſcendo hominem ſeruare poteris, ſi non paueris fame occidiſti. [b] †

Item Hieronymus.

De eodem.

CAN. XXII.

Qui clementiam non habet, nec indutus eſt uiſcera miſericordiæ & lacrymarum, quamuis [c] ſpiritualis ſit non adimplet legem Chriſti.

Similiter etiam oportet epiſcopum nõ eſſe percuſſorem, id eſt, ad uindictam facilem.

Vnde Gregorius ſcribit Io. epiſcopo Corinthiorũ.

Ad uindictam facilis epiſcopus eſſe non debet.

CAN. XXIII.

Si quid [d] uerò ad aures tuas de quocunq; clerico peruenerit, quod te iuſte poſſit offendere, facile non credas, [e] nec ad uindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus eccleſiæ [f] tuæ ſenioribus diligẽter eſt ueritas perſcrutanda: & tũc ſi qualitas rei popoſcerit canonica diſtrictio culpã feriat delinquentis.

Idẽ Ianuario epiſcopo.

De quodam epiſcopo, qui antè, quàm miſſarum ſolennia celebraret, die dominico ad exarandam meſſem cuiuſdam profectus eſt.

CAN. XXIIII.

Tanta [g] nequitia ad aures noſtras de ſenectute tua peruenit, ut eam niſi humanitus penſaremus, fixa [h] iam maledictione feriremus. Dictum quippe eſt mihi, ꝙ dominico die priuſquam miſſarum ſolennia celebrares, ad exarandam meſſem latoris præſentium perrexiſti: & poſt exarationem eius miſſarum ſolennia celebraſti: poſt miſſarum ſolennia etiam terminos [i] poſſeſſionis illius eradicare minime timuiſti. Quod factum quæ debeat pœna ſequi, omnes q; audiunt, ſciũt. Dubij aũt de tanta puerſitate fueramus: ſed filius [k] noſter Cyriacus abbas à nobis requiſitus ita ſe cognouiſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, ut aliquando reſipiſcas miſer ſenex, atq; à tãta leuitate morum, & operũ peruerſitate compeſcere, & quantò morti uicinior efficeris, tantò ſollicitior, atque timidior eſſe debes. Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatẽ [l] tuam † cum ſe

---

Pater etiã impius eſt paſcẽdus. Nam & ſi impius pater ſit, tamen paſcendus eſt, ut in authen. de inceſt. nup. §. ſi uero contingit. coll. ij.

Cibaria oĩa ſunt ĩ neceſsitate cõmunia. [a] P Aſce. Tẽpore enim neceſſitatis cibaria omnia communia ſunt. ff. ad legem Rhod. de iac. l. ij. §. idem etiam.

Panẽ ſubtrahẽs, alium occidit. [b] Occidiſti. Occidit quis aliũ per ſubtractionem panis corporalis: ut hic. & xiiij. q. v. ca. immolans. & ſpiritualis, [1] ut di. xliij. c. Epheſiis. detractione occidit quis odio, actu, mẽte, ut j. de pœni. diſt. j. c. homicidiorũ. & c. omnis. Negligentia. j. diſt. proxi. c. ulti. & lv. diſtinct. cap. ſi quis abſ. ideret. & eſt ſi. ff. de li. be. agno. c. necare. j. xvj. q. j. cap. decimæ. ff. de re milit. l. omne. §. qui præpoſitum. xj. q. iij. nõ ſolũ. xij. q. ij. c. aurum. ĩ di. l. ſæpe cõtingit. j. xxx. q. v. nullum. ante ĩ. diſt. xlvij. c. ſicut.

† Cõcor. cũ hoc ca. & ſua gl. text. in l. necare. & ibi glo. ff. de liberis agnoſ.

1 Ad idẽ viij. qõ. j. audacter. Archi.

[c] Q Vi clementiam. Quãuis. id eſt, quamuis faciant opera ſpiritualia. Lau.

Similiter. Hæc eſt ſexta pars diſt. in qua dicit, quod prælatus cum diſcretione debet punire ſubditos ſuos, quod probat duabus authoritatibꝰ. Io. de Fant.

[d] S I quid. xv. q. vij. c. ij. Qualiter hoc c. debeas intelligere, habes extra de ſimo. licet Eli.

[e] Non credas. j. xxij. q. iiij. c. innocens. contra. Ibi de incredulitate, quæ inter ſocios habenda eſt, loquitur: ſed hic de illa, quæ ad iudicem pertinet. Vel refert utrũ bona uel mala de aliquo dicantur. De hac materia not. xxiij. q. iiij. c. quam magnum.

Epiſcopꝰ in cauſa inquiſitiõis quos debet cõuocare. [f] Eccleſiæ. Cum hoc c. de cauſa inquiſitionis loquatur, ut extra de accu. c. qualiter. ij. ergo in cauſa inquiſitionis non habet neceſſe epiſcopus alios cõuocare, niſi canonicos tantum. Nam nomine eccleſię tuę maior eccleſia intelligitur, argu. extra de uer. ſig. c. cum clerici. Arg. contra. xviij. q. ij. c. ſi quis abbas. & extenditur hoc nomen eccleſiæ tuæ, ad omnes eccleſias diœceſis. extra de uſu pal. c. j. Item eſt arg. hic, quod epiſcopus non uocatis alijs epiſcopis poſsit iacere tẽ n

Cenare. Sed dic quod ſeniores hic uocat epiſcopos, cum iſte Corinthiorũ eſſet archiepiſcopus. [2] Vel loquitur tantum de cauſa pecuniaria, quã poteſt tractare epiſcopus tãtum cum ſuis clericis. Vel eſt derogatum huic per alios canones. Vel canonica diſtrictio dicat pœna ſuſpẽſionis, [3] quã epiſcopus cum ſuis clericis põt inferre. Vel loquitur de clericis infra ſacros ordines conſtitutis, quorum cauſas etiam criminales poteſt epiſcopꝰ cũ ſuis clericis tractare, & decidere, argu. xv. q. vij. ca. ſi autẽ. Quid de hoc iuris ſit, inuenies xv. q. vij. c. in ſumma. Ioan.

2 Sub. & ſuffraganei ſint de clero metropolitanæ eccleſiæ: ut colligit. xciij. diſt. miratus. Ioã. de Fant.

3 Scilicet ꝑpetuæ, ſecus in tẽporalibꝰ, quod dic ut no. Innoc. extra de exceſ. præla. ca. primo.

[g] T Anta nequitia. Tãta. infra. j. q. vij. c. tanta.

Papa in abſentem an ſententiã ferre poſsit. [h] Fixa. id eſt certa. Sed cũ iſte abſens eſſet, quomodo Papa ferret in eũ ſententiam? Dic quod hic loquitur de ſententia comminatoria. i. comminando ei. Vel citatus fuit & noluit uenire, & dominus Papa recepit teſtes eo abſente. De uno habes hic. De duobus habes xj. q. j. c. fratris. Alij dicũt ſententiam fuiſſe latã ſub conditione, ſi ſcilicet cõſtaret de ijs, quæ dicta fuerunt de ipſo.

[i] Etiam terminos. In hoc peccauit grauiter, & ſecũdũ leges talis punitur pœna. l. aureorum, uel relegatione, ut ff. de termi. mo. l. ij. & iij. cum diſtinctione utrũ ſit iuuenis, an ſenex: ut ibi dicitur. Secundũ legem autem diuinã maledictus reputatur xij. q. ij. in legibus.

Vnius dicto quãque creditur. [k] Sed filius. Argu. ꝙ creditur dicto unius: ut j. viij. q. iij. c. talia. & xcvij. di. ca. nobiſsimus. In forma iudicij [4] quantũ ad ueram probationẽ uni teſti nõ creditur. ut extra de teſti. c. licet. in fi. e ti. ca. ueniẽs. Sed quantum ad præſumptionem: ut C. de re. cre. l. in bonę. Niſi caſus aliquis ſpecialis inueniatur, ut extra de in integ. reſti. c. ex literis. & de procu. ex inſinuatione. & extra quod me cau. c. ulti. & extra de teſti. ca. in omni. Io. Similiter ubi non fit præiudicium alij, creditur uni teſti, ut de conſec. diſt. iiij. c. cum itaq;. B.

† Cõcor. l. j. ff. de dona. & l. tutor. ff. de ſuſpec. tu.

4 Cõcor. tex. in l. ſi quis decurio. C. de fal.

[l] Quia ſimplicitatem. Not. ꝙ parcitur ſenectuti, ut xxiiij.

xxxiiij.diſtinct.c.fraternitatis.xxxvj.qõ.vij.cap.hoc fit.& c.tempora.Item parcitur ſimplicitati, de conſ. diſt.ij.c.iij.& extra de re. permu.cum uniuerſorum.

1 Sic etiã not.j.qõ. vij.tanta.

a Tacemus. Non ergo ſemper qui tacet cõſentit: nec ſemper idẽ eſt tacere, quod uoce cõſentire.arg. de conſe.diſ.iiij.c. cum pro paruulis. & lxv.diſ.c. ſi forte.de hoc xxvij.di ſtin.c.diaconus.

b Eos. ff.de regu. iuris.l.cõſilij.Lau.

ADDITIO. Videas quod le.& no. Inſt.i.mandati. §. tua gratia. uer. cuius generis.

c Excommunicatos. Arg.quod quãdoq; magis puniũtur cõſiltarij, quã facientes. 1 diſt. xcvj.c. duo.xj.qõ. iij. c. qui cõſentit. & xxiiij.qõ. iij. c. q aliorũ. Sed hoc ideo factũ eſt, qa in iſtis non conueniebãt ea, propter quæ fieret diſpenſatio circa eos.Sed licet iſte debuit puniri,ta mẽ indultum eſt ei ratione ætatis & ſimplicitatis.

Cõſiliarij qñq. plus puniunt, quã facientes.

2 Sic aliqñ plus puniẽ conſulens, q̃ ſi ipſe idẽ faceret,q cõſuluit, ut ff. ad l. Pompe. de parric. utrum. & no.co.tit. l.j. ut patet exemplũ in medico,q filio dedit uenenũ, ut daret patri. Nã in hoc caſu plus punitur medicus,quã ſi ipſe patrẽ illius filij ueneñaſſet, ut ibi patet.

† Alias itẽ percuſſor.

nectute cognouimus, interim tacemus. a Eos b uerò, quorũ conſilio hoc egiſti, in duobus menſib. excõicatos c eſſe decernimus:ita,ut ſi quid eis intra duorũ menſium ſpatiũ humanitatis aduenerit, benedictione uiatici non priuentur. Deinceps autẽ ab eorum cõſilijs cautus exiſte. Te quoq; ſolicitè cuſtodi, ne ſi eis in malo diſcipulus fueris, quibus in bono magiſter eſſe debuiſti, neque ſimplicitati tuę,neq; ulterius ſenectuti parcamus.

7 Vel † percuſſor eſſe prohibetur, ne uidelicet proprijs manibus aliquẽ cædat.

Non liceat Epiſcopo proprijs manibus aliquem cædere.

Vel percuſſor. Septima pars. CASVS. *Expoſuit ſupra Gratianus, ne eps ſit percuſſor, id eſt, ad uindictam facilis.modo exponit et alio modo.ſ. ne percutiat aliquẽ propria manu: ut infrà c. proxi. cuius caſus planus eſt.*

CAN. XXV.

Non liceat d epo manibus e ſuis aliquem cædere. hoc enim alienum à ſacerdote eſſe debet.

8 Prohibetur etiam epiſcopus turpis lucri eſſe cupidus: ne aliquo etiam inhoneſto negotio uictũ, uel cætera ſibi neceſſaria quærat. Quod generaliter etiam de omnibus diuino cultui mancipatis, id eſt,clericis, uel monachis intelligere oportet.

Vnde in Calcedonenſi concilio legitur.

Qui cõnumerantur in clero, turpibus lucris nõ inſeruiant.

CAN. XXVI.

Peruenit ad ſanctã ſynodum,quia de ijs,q in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, aliorum poſſeſsionum conductiones, f & cauſas g ſeculariũ negotiorum ſuſcipiunt, & a ſacris officijs ſe per deſidiam ſeparant:ad domos autem ſeculariũ concurrunt, & ſubſtantiarum eorũ gubernationes auaritiæ h cauſa ſuſcipiunt. Decreuit igitur ſancta & uniuerſalis & magna ſynodus,neminẽ horũ deinceps, hoc eſt epm,ſiue clericum,aut monachũ conducere poſſeſsiones, aut miſceri ſecularibus poſſeſsionibus poſſe: niſi fortè qui legibus ad minorũ ætatis tutelas, i ſiue curationes inexcuſabiles attrahuntur: aut cui ipſius ciuitatis epiſcopus eccleſiaſticarum rerũ commiſerit gubernacula, & orphanorum ac uiduarum, quæ indefenſæ ſunt, aut earũ perſonarũ maximè, quæ eccleſiaſtico indigẽt adminiculo,pp Dei timorẽ.Si quis uero tranſgreſſus fuerit hæc præcepta, eccleſiaſticæ correctio-

d Non liceat. Quod tñ põt per aliũ, & ſi non per ſe, ut v.q. v.illi qui. & xiiij. q.vj.c.j.ſicut et aliquis gerit & facit per aliũ. lxxxviij. diſt.epiſcopus gubernatione. ita tñ quod ſit clericus. Si.n. per laicũ per cutit,incidit in canonem. extra de ſenten. excom.c. uniuerſitatis.Sed quid ſi clericum non habet?Tunc uerberet per ſe,ut dixi xlv.diſt.in ſumma.

Clericus per quem caſtigandus ẽ epo iubente.

e Manibus.C.de epiſco.& cleri. autheu. ſed neque proprijs manibus.

Prohibetur etiam epiſcopus. Hæc eſt octaua pars diſtinctio.in qua dicitur quod clerici non debent tractare res laicorum,nec poſſeſsiones eorum conducere,nec eſſe tutores, niſi ſuorũ propinquorum,id eſt,

quibus ſuccederent ab inteſtato,niſi de mandato epiſcopi egiſſent cauſas pauperum. Ioan de Fant.

f Peruenit. Conductiones. Contra extra de deci. c. dilecti. nam ibi non reprobantur monachi, qui habent terras ad firmam. Sed dic,quod illud eſt cum ſua eis nõ ſufficiunt, uel cũ ipſimet excolunt: nõ ut inde plus lucrentur, ſed ut de fructibus uiuant. Adeo autem hoc prohibet clericis, quod ſi pp hoc deprehendantur in fraude, non ſubuenitur eis. extra ne cle. uel mo. c.ſacerdotibus.

g Cauſas. De hoc not.xv.quæſt.ij.in ſumma.

h Auaritiæ. Nam propter neceſsitatem bene poſſent. xcj.diſtinct.c.ij.

Adde quod le. & not.lxxxviij. diſt. cap.j. in princ. ibi uideas.

i Tutelas. J. diſt. lxxxviij.c.ult con tra xxj. quæſtio. iij. c. Cyprianus. contra. Sed illud Cypriani de teſtamentaria tutela ſi ue datiua:hic autẽ de legitima tutela intelligitur. Itẽ, xvj.quæ.j.c. generaliter.contra. Ad hoc dic,quod clerici non cogũtur recipere aliquam tutelam: poſſunt tamen legitimam recipere tutelam ſi uolunt,ut hic dicitur. Et eſt hoc priuilegium clericorum, quod licet ipſi poſsit ſuccedere alicui ab inteſtato, non tamẽ tenentur recipere tutelã, licet alias illud obtineat ut in ſti.de legi.agna.tu. §.j.Sed epiſcopus, uel monachus etiam uolens non poſſet recipere legitimam tutelam. in authentico de ſanct.epiſco.§. Deo amabiles. Vel dic,quod illi authenti. præiudicatur per canonem iſtum,ut epiſcopus & monachus ſi uelint poſſint recipere legitimam tutelam, ſed non datiuam uel teſtamentariam. Sed ad tutelam miſerabilium perſonarum omnes clerici ſiue monachi tenentur: ut lxxxviij. diſtinctione. capitulo primo, & capitulo, epiſcopus gubernationem.

Monachi pñ terras ad firmã habere.

3 Adde quod leg. & no. extra ne cle. uel mo. ua.c.2. & 21.quę.3 c. placuit. Archi.

Tutela triplex.

Tutelam non tenẽtur clerici recipere.

4 Vt hic, & i. pxi. dictũ eſt de monachis intelligo cũ determinatiõe eius, q̃ habetur 16. q. 1. qui uere & cap. monachi a monaſterio. Arch.

[a] Correctioni Id eſt, ſuſpenſioni. Laurentius.

[B] Iduis autem. Hæc diſt. diuiditur in tres partes, in quarũ prima probat per ſex authoritates ſanctorum patrũ, quod uiduis & orphanis dẽt ſuſtentationis bñficiũ præberi ab eccleſia. Secunda ibi, Libertos. Tertia ibi, Si expoſitus. Ioã. de Fant.

[b] Viduis. In hac diſtinct. lxxxvij. oſtendit magiſter, quod uiduis & pupillis, libertis & oppreſsis tenetur prælatus patrocinium impendere, & et manumiſſos defendere. Ad ultimum ſubiungit de expoſitis ſ. c. c. ul.

Oppreſſis debet prælatus patrocinari.

[c] Licet. xj. q. j. Chriſtianis.

[d] Plus tamẽ. Not. quod etiam cauſæ pauperum & oppreſſorum, & peregrinorũ ſpectãt ad eccleſiã: ut xxiiij. q. iij c. ſi quis d potẽtibus. & c. ſeq. & ſ. c. proxi. & extra de uerb ſig. ſup q. buſdã. in fi. Spectat etiã ad iudiciũ regis, ut xxiij. q. v. c. regũ. & c. adminiſtratores. Similiter uiduis & pupillis conceſsit Imperator magnũ priuilegiũ. ſ. q aliqs nõ poſsit illos trahere ad iudiciũ extra prouinciã: ipſi tñ poſſunt alios trahere. C. quãdo imper. inter pu. & uiduas. l. una, Vidua eſt quæ ẽt maritũ non habuit. ff. de uerb. ſig. l. malũ. §. uiduã. Pupillus ẽ, qui intra pubertate deſijt eſſe in patris poteſtate. ff. e. l. pupillus. reſpõ. j.

† Alias, Geruntio.

Viduæ & pupilli sũt circa forũ priuilegiati.

Vidua.

Pupillus.

[e] Defenſionis. Pupillis. Pupillo tu eris adiutor.

[f] Executionis. Id eſt, defenſionis.

[g] Cõmenta. Id eſt fraudes.

[h] Quiſquis. Remedia. Argu. q debeat quis de hoc, de quo certus eſt, uel ſecurus priuilegium Ro. ſedis impetrare, ut hic elicit: cum omnes teneamur defendere tales ſpecialius, argu. extra de teſti. c. licet uniuerſis, argu. diſtinctio. uigeſimatertia. capi. quanquam Laurentius.

[i] Nos. ut tamen primo coram ſuo iudice deferatur querela: ut extra de foro competen. c. ex tranſmiſſa. & in defectum iudicis ſecularis.

[k] Animoſitate. In bona ſignificatione ſumitur, alias in mala. lv. diſtin. c. ſane.

Animoſitas qñq; bonã, qñq; que in malam partẽ ſumitur.

ni [a] ſubiaceat.

DIST. LXXXVII.

B Iduis [b] aũt & orphanis eccleſiæ pſidium implorantibus, epi debent adeſſe, & contra improborũ uiolẽtias protectionis patrociniũ eis negare non debent.

Vnde Gelaſius Gerõtio † & Petro epiſcopis.

Implorãtibus patrocinia epiſcopi debent adeſſe.

CAN. I.

Licet [c] omnib. de nobis ſperantibus non debeamus inquantũ poſſumus nos denegare, plus tamen [d] uiduarum & orphanorum cauſas & impenſius ducimus exequendas, quas tueri à nobis uel ab omnibus diuina manifeſtat aſſertio.

Item Anaſtaſio epo.

De eodem.

CAN. II.

Defenſionis propriæ deſolatis auxilio, & qui ſuis actibus adeſſe pro ætatis infirmitate nõ poſſunt, exoratum pontificẽ decet ſubuenire: quia pupillis [e] & uiduis tuitionem etiam diuinitas iuſſit impendi. Et ideo Maximò & Ianuario, clericalis officij, qui ſe ſolatio parentum, uel propinquorum aſſerunt deſtitutos, auxilium ex noſtra delegatione præſtabis: ut aduerſus improbitates aduerſariorum ſuorum protecti, tuæ executionis [f] anniſu noxia commenta [g] non ſentiant.

Item Leontio & Petro epiſcopis.

De eodem.

CAN. III.

Quiſquis in negotijs ſuis noſtri nominis interceſsione ſperat ſibi remedia [h] poſſe conferri, prona nos [i] conuenit animoſitate [k] præſtare.

Itẽ Honorio epiſcopo.

De eodem.

CAN. IIII.

Diuinæ [l] retributionis memor ad pontificalem conſcientiam nõ ambigas pertinere, egentium cõmodis piã ſolicitudinem non negare.

Item Fortunato epo.

Tueatur eccleſia, quos in ſui defenſione ſuſcepit.

CAN. V.

Irreligioſum [m] prorſus & execrabile iudicamus, ſi quiſquam clericos uel extraneos in ſua tuitione ſuſceptos, non omni fide [n] & tota animi ſui educauerit ſanctitate. Ac cùm Olympius diaconus dilectionis tuæ Felicis atq; Olympij ſuggeratur auũculus, eoſq; paruulos [o] tutelæ uice ſuſceperit nutriẽdos, ultra latrociniũ eſſe iudicamus,

[l] Diuinæ retributionis. Quia nullũ bonũ irremuneratum, & pœniten. diſt. iij. piũ eſt. nec aliqđ malum impunitũ. de pœni. diſtin. j. c. nullus. & eſt ſi. lxxxj. diſtinctio. cap. penult.

[m] Irreligioſum. per hoc cap. & ſ. proxi. diſt. c. peruenit. colligit quod clericus bñ poteſt legitimã tutelã ſuſcipere, ſed & etiam extranearum perſonarũ, ſi uult. † Laurent.

Clericus tutor eſſe poteſt, ſi uult.

[n] Non omni fide. Et ita uidetur, qđ tutor teneatur & đ leuiſsima culpa. C. de peri. tut. & cu. l. tutoribus. Argu. cõtra, quo i ſcilicet nõ teneatur, niſi de leui. C. arb. tut. l. quicquid. Et quod dicit fide, eſt arg. cõtra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos nõ defendũt. arg. ij. q. iij. c. ſi quem. §. notandum.

† Adde ad hoc gl. in authẽ. presbyteros. C. de epiſc. & cler. & inſtitu. de excuſ. tut. §. idẽ i milite. nota. Bar. in l. legitimas. §. fin. ff. de leg. tut.

[o] Paruulos. Not. quod ſi minor lædatur in cõtractu, habet actionẽ aduerſus dantem & accipiẽtem. a C. ſi tut. uel. cura. inter. l. etiam. ſi uero lædatur in iudicio, habet actionem aduerſus tutorem tantum. C. de iudic. l. properandum. in fin. Sed contra ff. de mino. l. etiã. §. j. Sed illa lex, properandum. intelligitur quando tantum circa inſtantiam iudicij læſus eſt. Illa l. etiam. in principali cauſa loquitur, cum reſtituatur in iudicijs, minor, ut ff. de mino. l. etiam. §. ex cauſa. & C. ſi aduer. rem iudica. per totum. Ioan. Imo etiam reſtituitur minor, & ſi contumax fuerit, ut ff. de mino. l. minor etiam. B.

a Arg. cõtra. ff. de minor. in cauſæ. ij. § princ. ſed non obſt. quia illud intelligit quãdo cõtra eundẽ habet ordinarium auxiliũ & extraordinariũ. ſec ſi cõtra diuerſos. Archidia.

Contra

quòd eos boniſculis parentum(ſicut aſſerunt) reliquit extorres, alia retinendo, alio contra leges [a] & iura uendendo.

Item ex concilio Auraſico.

Confugientes ad eccleſiã extrahere non licet.

CAN. VI.

EOs qui ad eccleſiã [b] cõfugiunt, tradi non oportet, ſed loci ſancti reuerentia & interceſsione defendi. Si quis autem mancipia clericorum pro ſuis mancipijs [c] ad eccleſiam confugientibus crediderit occupãda, per omnes [d] eccleſias diſtrictiſsima damnatione feriatur. In eccleſia quoq; manumiſſos, & per teſtamentum [e] eccleſiæ cõmendatos, ſi quis in ſeruitutẽ, uel obſequium, uel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduerſione eccleſiaſtica coerceatur. [f]

Item ex concilio Agathenſi

In libertate eccleſia tueatur libertos. CAN. VII.

[a] LIbertos legitimè à dñis ſuis factos eccleſia(ſi neceſsitas exegerit) tueatur: quos ſi quis ante audientiam aut peruadere aut expoliare prę ſumpſerit, ab eccleſia repellatur.

Item ex concilio Toletano quarto.

A ſacerdotibus defendãtur liberti, ne in ſeruitutẽ reuocẽtur.

CAN. VIII.

LIberti, qui à quibuſcunque manumiſsi ſunt, atq; eccleſiæ patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum patrum conſtituerũt, ſacerdotali defenſione à cuiuslibet inſolentia protegantur, ſiue in ſtatu libertatis eorũ, ſeu in peculio [g] quod habere noſcuntur.

Itẽ ex cõcilio Toletano.

Expoſitos defendat eccleſia, ſi quis eorũ calũniator extiterit.

CAN. IX.

[3] SI expoſitus [h] ante eccleſiam cuiuſcunque ſit miſeratione collectus, conteſtationis ponatur epiſtola: ut ſi is, qui

a Contra leges. C. de prædi. mino. per totum.

b EOs qui ad eccleſiam. ĩ. xvij. quæſt. iij. c. reum.

c Mancipijs. De iſtis manumiſsis ab eccleſia, uel de commendatis eccleſiæ dicit H. quod ſi poſtea impetantur ſuper libertate, ipſi coram eccleſiaſtico iudice debent reſpondere. Vnde & ſi quis eos detinẽs nollet reſpõdere, niſi ſub ſeculari iudice, poſſet ſtatim eccleſia ipſum excommunicare. Si uero non eſt manumiſſus in eccleſia, tunc primo debet conueniri, qui eos moleſtat, ſub ſeculari iudice: & ſi nõ uult ſatisfacere per eum, tũc eccleſia eũ cõpellet excõicando, uel alio modo Laur. dicit quod ubicunque manumittantur, niſi manumittãtur in eccleſia, [1] ut clerici fierent: ut extra de ſer. nõ or. c. j. in parte deciſa: quod ſemper primo conueniendus eſt, qui eis litẽ facit, ſub iudice ſuo ſeculari. Ioan. Niſi hoc forte faceret laicus ĩ fraudẽ, ex. de iure patro. c. relatũ. §. ad hæc. B. Sed quæro: ad quid ergo eccleſia recipit libertos ſub ꝓtectione ſua: cum illud ius ſit in alijs omnibus, q ſi aliqs non põt habere iuſtitiam corã iudice ſeculari, accedit ad iudicẽ eccleſiaſticũ: ut ex. de foro cõpe. c. ex tranſmiſſa? Videtur ergo quod liberti ſpectent ad iudicium eccleſiæ: ut xj. q. j. c. Chriſtianis. Vel dic, quod licet iſtæ perſonæ & aliæ de quibus hic agitur, recipiãtur ſub protectione eccleſiæ, non tamen eximuntur à iudicio ſeculari: ut extra de priui. c. recepimus. & eſt expreſſum in iudicijs extra de foro compet. cap. ex tenore.

Manumiſſi ab eccleſia, ubi ſunt conueniendi.

[1] Quidã enim manumittuntur in eccleſia, & charta manumiſsionis legitꝰ ĩ ambone. liij. di. nulli. & tales gñaliter eccleſia defendet, ſecundũ Hugo.

d Per omnes. In una excommunicetur, in alijs denuntietur. Si dicis quod nemo poteſt pluries excommunicari, dic ut not. tertia, quæſtione quarta capitulo ultimo: & extra de ſenten. excommu. c. officij.

e Et per teſtamentum. Extra de ſer. non or. c. j.

f Coerceatur. Niſi admonitus ſatisfaciat. & eſt ar. hic quod omne crimen eſt eccleſiaſticum. xxxv. quæſtione ſexta. epiſcopus in ſynodo.

Crimen qđlibet ẽ eccleſiaſticum.

ADDITIO Argu. ad hoc infra c. proxi. ubi Lauren. idem ſentit dicens, quod hoc etiam poteſt uideri per authoritatem domini, ſi peccauerit. ij. q. j. c. ſi peccauerit. extra de iudi. c. nouit. De hac materia legitur & not. extra de offic. ordin. cap. j. & de pur. cano. nos quidem. Archid.

LIbertos. Hæc eſt ſecũda pars diſ. in qua dicitur, quod eccleſia debet libertos defendere, præſertim eos, qui eius patrocinio cõmendanẽ. Io. de Fan.

g LIberti. Peculio. Sed nũquid liber homo habet peculium? Non, quia ſicut ſeruus non hẽt bona, ita paterfamilias nõ habet peculium. ff. de uerborum ſignifica. l. paterfamilias ſed loquitur hic ſecũdũ tẽpus quo ſeruus erat. uel peculium ſumitur hic improprie. arg. C. de inoffi. teſta. l. ulti. ff. ad Trebel. l. cogi. primo reſpon. De peculio autem ſerui q manumittiẽ, hoc ĩ ſumma notabis, quod ſi manumittitur inter uiuos, dñs uidetur ei cõcedere peculium, niſi adimat expreſſe. Si autem in teſtamẽto libertas ei relinquitur, peculium apud hęredem remanet, niſi expreſſe ei cõcedatur. C. de pecul. eiꝰ q li. me. l. una.

Peculiũ ſeruus habere põt, ſed nõ liber homo.

SI expoſitꝰ. Hęc eſt tertia pars diſtinctionis, ĩ qua ponit de infantib. expoſitis. Ioan. de Fantu.

h Expoſitus. Exponitur autẽ aliqs à patre, uel à domino, uel ab extraneo. Si à patre uel domino, aut neceſſitate, uel ſpõte. Si ſponte, nunquam poteſt recolligere eum poſtea: nec. n. ſuum dicere poterit, quem pereuntem cõtempſit. C. de infan. expo. l. j. & ij. Si neceſsitate, repetit quandocunque: quia inuitus uidetur expoſuiſſe. C. de infan. expoſi. l. j. & in his caſibus locum non habet conteſtatio. Quod tamen dixi de neceſſitate, uidetur male dictum. Nam dicit lex, quod ſi ipſe non poteſt eũ alere, debet eum in xenodochium [2] mittere. C. de lati. li. tol. l. una. §. ſed ſcimus. Sed quod dixi, [3] intelligas cum nullum talem locum inuenit: & intelligas maxime hoc de filijs. Nam de ſeruo uidetur quod potius debeat eum uendere, quam exponere. Et eſt iſte caſus, in quo ſeruus habitus pro derelicto ſta: m in libertatem eripitur: ut C. de lati. liber. tollen. l. una. in authenti. de nupt. §. hoc amplius. & §. multo magis collat. iiij. alias occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & ſciente domino uel patre, tunc locum habet quod hic dicitur. Si uero ignorante, ſemper poteſt repetere quandocunque uoluerit. C. de infan. expo. l. prima. H. dicit quod tantum uſque ad decem dies auditur pater in hoc caſu [4]: quod minus credo, quia de ijs quæ publice fiunt, non poteſt

Exponẽ filiũ uel ſeruũ, an poſſit ille recolligere.

[2] Id eſt, hoſpitale.

[3] Scilicet de neceſſitate.

[4] Adde de iſta quæſtione & alijs in mate. expoſi. quæ not. in l. j. & ij. per Alber. de Roſat. C. de infan. expoſi. & gl. in l. ne inter. C. de epi. audien.

teſt prætendi ignorantia, ut decimaſexta diſtinctione.capi. quod dicitis. Idem poteſt dici quando pater propria uoluntate expoſuit. Ioan. Hóc teneas breuiter quod ſi à patre infans exponitur, uel ab alio eo ſciente uel ratū habēte, ſtatim liberatur à patria poteſtate. & ſi dominus idem facit, ſeruus ſtatim eripit in libertatem, & libertus in ingenuitatem. Idem eſt ſi alimenta fuerint iſtis languentibus denegata: aut ſi iſti languentes expoſiti fuerint, cuiuſcunq; fuerint ætatis, & qui eos ſuſcipiunt, non habent aliquod ius ī ipſis: ut extra de infant. uel languen. expoſi. capitulo primo. Bartholomæus.

a Intra decē dies. De his decem diebus dic, quod currunt à tēpore ſciētiæ, & ſunt continui: & ſi in tali loco eſt, qđ uenire nō poteſt, reſtituitur per clauſulam generalem. argu. ff. ex quibus cauſis maio. l. prima. Alij dicunt quod ſunt utiles, cū ſcilicet experiri poteſt. ff. de ædil. edi. cum ſex. & de diuerſis & temporalibus præſcriptioni. l. prima. Si uero ille, qui collegit, expendit aliqua in puero erudiēdo in aliqua arte, repetit à recolligente. C. de īfanti. expoſi. l. prima. Quod autem cauſa alimēti expendit, nō repetit, niſi in duobus caſibus, ſcilicet cū proteſtatus eſt. ff. de negotijs geſtis. l. Neſennius. uel ubi collectus non uult dicere filiam ſuam in uxorem. C. de nuptijs. l. patrem.

Expenſæ circa īfantem expoſitū factę, an poſſint repeti.

Exod. 22 b

b Habeat. Nō in ſeruum. C. de infant. expoſi. l. ultima. & ideo dicitur iſte eum habere: quia alius iam non pōt petere puerum: puer tamen bene recedet ab eo, cū uoluerit, & cōtinebit epiſtola, ſcilicet quod ſi quis in eo aliquid iuris ſibi uendicet exeat & probet eſſe ſuū: alias non crederetur ei. Argumentū contra extra qui filij ſint legitimi. capitulo, tranſmiſſæ. ubi creditur patri & matri dicentibus aliquem non eſſe filium ſuū: quia non eſt præſumendum aliquem denegare filiū ſuū.

Pater & mater filiū denegare non pſūmit.

collectus, eſt intra decē dies a quæſit', agnitusq; nō fuerit, ſecurus habeat b qui collegit. Sanè qui poſt prædictum tēps calūniator extiterit: ut homicida eccleſiaſtica diſtrictione damnabiē, ſicut patrum ſanxit authoritas.

DIS. LXXXVIII.

Prohibentur c ergo clerici cupiditatis negotia ſuſcipere, non pietatis curā uiduis & orphanis impendere.

Vnde Melchiades Papa.

De eodem.

CAN. I.

DEcreuit ſancta ſynodus, nullum deinceps clericum aut poſſeſſiones cōducere, d aut negotijs ſecularib. ſe immiſcere: niſi propter curā aut pupillorū, aut orphanorū, aut uiduarum, aut ſi fortè ep̄s ciuitatis eccleſiaſticarū rerū ſolicitudinē eū habere præcipiat. Vbi patet e ꝙ alia ſunt negotia ſecularia, & alia eccleſiaſtica. Nónne Moyſes ī ſeculo erat, cùm crebrò intrare tabernaculū & exiret: qui intus contēplatione rapiebatur, foris infirmantium negotio urgebatur? Sed & Iacob aſcendentes & deſcendētes Angelos f uidit: qa rectores eccleſiarum non ſolum contēplando aſcendunt, ſed deorſum quoq; ad membra illius miſerādo deſcendunt: & dum ſacerdotes eorum facta imitantur, & ſe cuſtodiunt, & ſubditorum onera portant.

Gen. 28. e

Item Gelaſius Papa.

De eodem.

CAN. II.

COnſequens g eſt, ut illa quoq; de Picenis partibus nuper ad nos miſſa relatio nuntiauit, nō prætereūda putaremus: id eſt, plurimós clericorum negotiationibus inhoneſtis & turpibus lucris inhiare, nullo pudore cenſentes Euangelicā lectionem, qua ipſe dominus negotiatores ex templo uerberatos aſſeritur expuliſſe: nec apoſtolica uerba recolentes quibus ait: Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus. Pſalmiſtá quoq; Dauid ſurda diſsimulantes aure cātantē: h Quoniā non cognoui negotiationes, i introibo in potētias dn̄i. Proinde huiuſmodi, aut ab īdignis poſthac quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio k cu-

Ioan. 2. b

2. Tim. 2 a

Pſal. 70

Prohibentur. In hac diſtinctione prohibetur cupiditas & mercatio omnib. clericis. Et diuidiē ī duas partes, in quarū prima probat per decem authoritates ſanctorū patrū, quod clerici nō debent eſſe mercatores. Secunda ibi, Neq; apud Ioan. de Fa.

c Prohibenē. Facta interpoſitione de uiduis & libertis, & expoſitis, reuertitur in hac diſtinctiōe octuageſima octaua, ad propoſitum ſuum, ſcilicet ad illud capitulū, non cupidū, & oſtēdit clericos cauſa turpitudinis & cupiditatis non debere opera exercere. tandem ſubijcit, quod nullus presbyterum in teſtamēto dēt nominare tutorē, &c.

d DEcreuit. Cōducere. Scilicet cauſa cupiditatis. ut notaui octuageſimaſexta diſtinctione. capi. ult. & ſemper intelligo cauſa cupiditatis hoc fieri, niſi neceſsitas probetur. ar. xij. q. j. c. j.

e Vbi patet. id eſt, propter qđ patet.

f Angelus. Per Angelos intelligūtur prædicatores, qui pro īgenio auditorum debēt ſe aptare: ut viij. q. j. c. oportet. & diſt. xliij. c. ſit rector. §. ult. unde non pp Iacob, ſed propter Angelos īducitur hæc authoritas.

g COnſequens. quia ſacerdotes erāt inſtituti, ut ij. quæſ. vij. c. accuſatio Lauren.

h Cantantem. Id eſt, metrice deſcribentem.

i Negotiationes. id eſt, falſam traditionem Iudęorū, quia. ſ. credebāt ſe iuſtificari ex operibus legis, figuras legis ſectantes, à gratia reſilientes. uel negotiationes, id eſt, ne illus emant, & carius uendant.

k Ingenio. Argu. quod nec ſub quálibet fraude excogitata poſſint exerceri negotiationes. ergo nec cauſa neceſsitatis, ut quidam aſſerūt, nec cauſa lucri captandi ad opus pauperum. j. quæſtione tertia. cap. ſi quis obiecerit. Argum. contra extra ne cle. uel mona. c. j. xcj. diſtinctio. c. clericus. Laurentius.

Negotiatiōes per clericos quacunq; ca exerceri non debent.

Ceſſan-

a Ceſſandum aut. &c. Videtur ergo, quod in eius optione ſit an uelit abſtinere à quæſtu, aut ab officio ff. de iure dotium l. plerunq; §. ulti. quod falſum eſt. Sed hic aut, cōminatiuum eſt. xj. q. j. c. placuit. licet ei nō liceat eo uti per ſe. xxiij. q. ult. c. ſæpe. Similiter inuenitur, quod licet nobis p alios, & per nos: ut diſt. xcv. illud ſuperfluum. & ecōuerſo quod non licet nobis per nos, nec per alios. xlvj. di. c. ſicut xxiij. q. ulti. his à quibus. & conſequitur quis per aliū, quod non poteſt per ſe.

...piditateque ceſſandum: aut [a] in quocunq; gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs cogantur abſtinere: quoniā domus Dei, domus orationis & eſſe, & dici debet: ne per officia negotiationis potius ſit latronū ſpelunca.

Item ex canone apoſtolorum.

In ſacris ordinibus conſtitutus ſeculares curas aſſumere nō debet. CAN. III.

EPiſcopus, aut ſacerdos, aut diaconus nequaquam ſeculi curas [b] aſſumant: ſin aliter, deijciantur.

Item Gregorius Romano defenſori.

Epiſcopus ſecularibus cauſis occupari non debet.

CAN. IIII.

PErlatum eſt ad nos reuerendiſsimū fratrem noſtrum Baſilium epiſcopum, uelut unum de laicis in cauſis ſecularibus occupari, & prætorijs [c] inutiliter deſeruire: quæ res quoniam ipſum uilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat, ſtatim ut experientia tua hoc præceptū [d] ſuſceperit, ad reuertendum eum diſtricta executione compellat: quatenus ei illic te inſiſtēte qnque dieb[9] [e] ſub qualibet executione immorari nō liceat: ne ſi quolibet modo eū ibidē amplius morā habere permiſeris, cum ipſo apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Teſtamētorū tuitionē, et curā rei familiaris epſ nō ſuſcipiat.

CAN. V.

EPiſcopus tuitionē [f] teſtamentorum non ſuſcipiat.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VI.

EPiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe reuocet: [g] ſed lectioni, & orationi, & uerbo prędicationis tantūmodo uacet.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VII.

EPiſcopus gubernationem [h] uiduarum & pupillorū, ac pęgrinorū nō p ſe ipm ſed p archipresbyterum, aut archidiaconum agat.

Item Gregorius Quartano præfecto.

Ratiociniorum cauſas clericus ſuſcipere non debet.

CAN. VIII.

INutile, & ualde laborioſum eſt, hominē literatū ratiociniorum cauſas aſſumere, & in eis (qd nō expedit) ſe obligare.

Item Hieronymus.

Fugiendus eſt clericus negotiator. CAN. IX.

NEgotiatorē [i] clericū, & ex inope diuitē & ex ignobili glorioſū quaſi quandā peſtē fuge.

Itē Augu. in lib. qſtionū ueteris & noui teſtamēti.

Clerico negotiari nō licet.

CAN. X.

FOrnicari hominibus ſemper non licet: [k] negotiari uero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim eccleſiaſticus quis ſit, licet

b Et eſt ſenſus, ſi monitī ceſſant, diſpēſatur cum eis, alias abijciunt à clero: & nō minus à negotiatione ceſſabūt. ar. xiij. q. iij. capit. j. & lxxxj. diſ. ſi [illegible]. Arc.

EPiſcopus. Curas. j. xxj. qō. iij. c. j. ij. & iij. xj. quæſt. j. ca. te quidem.

c PErlatum. Et prætorijs. Id eſt, locis iudicij tractādi. Quid ſit prętorium, habemus ff. de iuſti. & iure. l. penul.

d Præceptum. Infra. xxiij. q. iij c. iuſtum. infra. xxiiij. q. iij. c. clericus.

e Quinque diebus. Arg. moram poſſe purgari. [3] Itē no ta inducias. & expectationes quinque dierum: & hoc tempore quo fuiſſe pſt literas. extra de appel. ca. ſuper eo. iiij. q. iiij. ca. j. & q. v. ca. j. quandoque duorum. v. q. ij. ca. præſenti.

Adde, an & quā do poſſit mora purgari, uel non not. Bar. in l. ſi inſulā. ff. de uerbo. obli. Bal. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis. caut. gl. & doct. in c. potuit, de loca.

f EPiſcopus tuitionē. id eſt, apertionem, ut ſcilicet coram eo non aperiantur. ſed coram magiſtro cenſus. C. de teſta. l. cōſulta. Vel dic tuitionē, id eſt, quod ſit aduocatus. alias per eum debet adimpleri: [3] qd in teſtamentis relictū eſt. extra de teſta. c. ſi hæredes. & ff. de peti. hære. l. hæreditas. in fine. Io. Dic ergo. ut dixi, nō ſuſcipiet ex hoc officium aduocationis.

Dic q ubi pſona à teſtatore deputata eſt, illa exequit. xiij. q. ij. & [illegible]

g EPiſcop[9]. Ad ſe reuocet. principaliter uel p ſe: & tunc non eſt contra. lxxxvj. diſ. c. fratrem.

h EPiſcopus gubernationē. Sed per archipreſbyterum. Nā partiri debet onera ſua. extra de offic. archipresb. ca. ulti. ar. per alios nobis licere. quæ nobis p nos nō licēt. [4] ar. v. q. iij. c. ul. ar. xij. q. j. c. præcipimus. Et ualet ad quæſtionem. quod eccleſia poſsit alicui conce

[illegible]

dere gladiū. [5] ff. de ſta. ho. l. Imperator. & id per ſe. quod non per aliū. C. de ijs, qui ue. ætа. impe. l. ij. ff. de adopti. l. poſt mortem. §. neq;. xxiij. diſt. quorundam. & quandoq; plus per ſe ualet factū, quā per alium. de cōſe. diſt. iiij c. illud. Io. Sol. generale eſt, q quis poteſt per ſe, quod poteſt per alium, & ecōtra. ſed in caſibus ſpecialibus fallit quādoq; rōne perſonæ, quæ prohibet per ſe tacere: ut ī hoc c. ſed per alium non phibetur: [6] uel rōne rei. qa in cauſa criminali aliquis agit per ſe, & non per alium: ut v. q. iij. in criminalibus. B.

ADDITIO.

Circa hoc dicas, q quando aliquis poteſt aliquid facere ſua authoritate tūc nō eſt uis, ſiue per ſe, ſiue per aliū faciat, niſi ſpecialiter prohibeat: ſed ubi ſua authoritate non poteſt facere, ſed alterius tunc locū habet, quod non poteſt alteri cōmittere, extra de offic. dele ga. c. quoniam apoſtolica. ubi Inno. ſic. no. Archi.

i NEgotiatorē. Sed nūquid licet clerico habere tabernā? [7] uidetur q ſic. C. de epiſ. & cler. l. ij. ſed dicimus quod licet lex concedat, canō tamen non permittit. xv. q. iij. c. ſane quiſquis. §. cum autem. Vel dic q poteſt habere tabernam propter neceſſariam & honeſtā negotiationem.

k FOrnicari. Semp nō licet. l. nunquā. xxxij. qō. iiij. c. nemo. Arg.

[3] Regula, qd alteri. lib. vj. bonus tex. & ibi Bartol. & Bal. in l. j. §. ne aūt. C. de cad. tollen.

[5] lxiij. di ſtī. Adrianus.

[6] Hic uideq̄ leg. & not. in c. conſe. dit. 4. quando a.

Clericus tabernam habere poteſt.

[7] Adde quid ueniat appellatiōe tabernę, nota. in l. tabernæ. ff. & uer. ſig. & in l. q tabernas. ff. de contrahē. emptio.

Ar. contra xxxj.q.j.hac rōne:ſed licet aliquando licentia pœnæ, ſed licentia culpę non, quia nō euadit culpam.di.iiij.c.deniq;. a Non licet. Arg. quod propter mutationē ſtatus, qđ ipſi erat licitū, fit illicitum, & econtra.arg. diſt. xxxj. c.lex continentiæ Arg.contra. x j. ȷ. j.ca.non dicatis.

e Dic q̄ Fornicatio nulli unquã impune cōceditur. 27. q.j.nuben di. Archi. Mat. 21.b

ei negotiari:facto iam,nō licet. a

Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum.

De eodem.

PALEA.

E Iiciēs dominus uendentes & emētes de templo,ſignificauit, quia mercator nunquã poteſt Deo placere. Et ideo nullus Chriſtianus debet eſſe Neque mercator:aut ſi uoluerit eſſe, proijciatur de eccleſia:dicente propheta: Quia nō cognoui negotiationes, introibo in potētias dñi.

Pſal. 70.

Quemadmodū.n. qui ambulat inter duos inimicos,uolens ambobus placere ſine alloquio mali eſſe non poteſt:ſed neceſſe eſt, ut iſti male loquãt de illo,& illi male de iſto: ſic mercator ſine mēdacio & periurio eſſe non poteſt. Sed ſubſtantia taliū ſtabilis eſſe non poteſt,neq; ad bonū proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodū enim ſi triticū aut aliud tale cernas in cribro, dū huc & illuc iactãt,omnia grana paulatim deorſum cadūt, et tandē in cribro nihil remanet,niſi ſtercus:ſic de ſubſtãtia negotiatorū nouiſsime nil remanet:niſi ſolū peccatum. Sed omnes uidentur eſſe mercatores. Oſtendã ergo quis nō eſt negotiator,ut qui talis non fuerit, eū intelligas eſſe negotiatorem. Quicunq; rē comparat, non ut ita integrã & immutatã uendat, ſed ut materia ſibi ſit inde aliquid operandi,ille nō eſt negotiator. Qui uerò rē comparat,ut integrã & immutatã uēdēdo lucretur,ille eſt mercator,qui de tēplo Dei eijcit. Vnde ſuper oēs mercatores maledictus plus eſt uſurarius,ipſe nãq; rē datã à Deo uēdit nō cōparatã ut mercator. Poſt fœnus rē ſuã repetit,tollēs aliena cū ſuis:mercator aūt nō repetit rē uenditã. Dicit aliquis,qui agrū locat,ut agrariã † accipiat:aut domū, ut pēſionē recipiat:nōne eſt ſimilis ei, qui pecuniã dat ad uſurã? Abſit. Primò qdē,qm̄ pecunia nō eſt diſpoſita niſi ad emendū. Secūdò qm̄ agrū habēs arando accipit ex eo fructū,habēs domū,uſū mãſionis capit ex

† Alias, granum.

ea:& ideo q locat domū uel agrū, ſuū uſū dare uidetur,et quodãmodo uidet̄ mutare cū lucro lucrū: ex pecunia repoſita nullū uſum capis. Tertio ager,uel domus ueteraſcit. Pecunia ſpiritualiter intelligūt hoīes: quia ſicut nūmus habet charagma Cęſaris ita hō charagma Dei:& ſicut nūmus, qui nō habet charagma Cęſaris reprobus eſt:ita homo,qui non oſtendit imaginē Dei. Vnde Eſaias ad Ieruſalē:Caupones tui miſcēt uinū cū aqua. Ideo ergo mēſas nūmulariorū euertit,ſignificans,quod in templo Dei nō debent eſſe nūmi,niſi ſpirituales † .i.qui Dei imaginē,nō diaboli portãt. Aut certè mēſas nūmulariorū,id eſt, ſacerdotū dicit ſcripturas. Nouo enim teſtamento ſuccedente priori, euerſæ ſunt ſcripturæ illorū.

Item Auguſtinus.

PALEA.

Q Voniã nō cognoui literaturã:aliqui codices habēt negotiatiōes: ĩ quo diuerſitas interptū ſenſū oſtendit, nō errorē ĩducit. Si ergo iſte † pp aſsiduã laudē Dei dicit,qa nō cognoui negotiationes,nō negotient̄ Chriſtiani, Sed ait ipē negotiator, Affero ex lōginquo merces,mercedē laboris mei vn̄ uiuã peto. dignus eſt.n. mercenarius mercede ſua. De mēdacio et de piurio agitur,nō de negotio. Ego.n.mentior, nō negotior. Nã poſsū dicere,tãto emi, ſed tãto uēdã: ſi placet eme. quō ergo reuocas me à negotiatione? oēs artifices mētiunt̄,ſutores,agricolæ. Vis ut optē carū tp̄s, ut poſſim uēdere annonã,quam ſeruaui? ſed hoc nō faciūt boni agricolę (inqt) neq; illa boni negotiatores. Eſt peccatū habere filios,qa qn̄ eis dolet caput, matres infideles quærūt eis ligaturas ſacrilegas,et incãtatiōes. Omnia iſta ſunt peccata hominū nō rerum. Quæro ergo ipſe (dicit mihi negotiator) quō pſalmiſtã intelligas:& noli me prohibere à negotiatiōe. Negotiatio.n.me nō facit malū,ſed iniqtas mea, et mēdaciū meū. Quæramus ergo negotiatores qui p̄ſumūt gloriari ex ſuis operibus, ſi ſunt cōtra illã gratiã,quã hic Pſalmiſ. cōmēdat,ut nemo de ſuis opib. glorieī. Et ſicut cōtra medicos

di, ut ecõ cantū eſt concilio Carthaginēſi.j.ca. 47. A qb⁹ ſolis pendet ueritas religio, cui nō eſt admiſcenda aqua humanarum traditionū, ut eſt locū, caupones tui, &c. Eſa.1. ita exponit ibi Hieronymus, Et Hiere. 23. ibi, qui habet ſermonem meum loquatur ſermonem meū uere. qd.n.paleis ad triticū Palcas uocat ſuperadditas ſenioru traditiones, quas olim prius reſcindit Hierony. pſalm.86. uerſ. Dominus narrabit in ſcripturis. & j. xxiiij. q.iij.cap. tras ſertur. [illegible]

N Eque. Hæc eſt ſecunda pars diſt. & eſt pars illius xxj. quæſt. iij. Cyprianus.

a Dei. Et nõne accuſat iſte poſt mortẽ, cõtra id xxiij. di. c. quorundã. C. ſi reus uel accuſa. mor. fue. l. j. & ij? Sol. dicũt quidã q̃d accuſari põt, quis poſt mortem per inſtrumẽtũ, ſicut hic: quia apparebat per inſtrumẽtum, id eſt, per teſtamentũ eũ deceſsiſſe in mortali peccato. Sed H. dicit, quod iſte non accuſat: quia notoriũ erat eum impœnitẽtẽ deceſſiſſe, alias non poſſet accuſari poſt mortem, niſi de hæreſi. xxiij. q. [redacted] ſane. & ĩ illo caſu. Itẽ & in alijs ſecũdum quoſdam, ut xxiiij. quæ. ij. in ſumma. C. ad legẽ Iul. ma. l. ulti. Sed nonne debet præſumi pro iſto: quia etiam in ultimo ĩſtanti potuit pœnitere: ut xxvj. quæſ. vj. c. qui recedunt. & c. cognouimus? Arg. cõtra de pœ. di. j. c. agite. Dicit ergo H. quod cum mortaliter peccauerit, nec pœnituerit, non debet pro eo orari. xiij. q. ul. c. ult. & punit hic ĩ quo deliquit. xij. q. ij. c. de uiro. Vel hoc intelligas quo ad ſepulturam tantum. extra de torne. c. j. Ioan. Credo, hoc ad terrorẽ iſtitutũ, nec modo locum habere. Quod ultimo dicitur, ſeruatur de facto. lxxxvj. diſtinctio. ca. ultimo. B.

ſuperbè pollicitantes ſalutẽ, uigilat hoc q̃d dictum eſt: Tota die ſalutare tuũ. ſic contra negotiatores operibus ſuis gloriantes uigilat hoc q̃d dictũ eſt: Os meũ annuntiabit laudẽ tuã. † *Vnde et dñs eiecit eos de tẽplo uolentes ſuã iuſtitiã ſtatuere, & ignorãtes iuſtitiam Dei. Meritò dictũ eſt negotiũ: quia negat otium, quod malũ eſt: neq; quærit ueram quietẽ, quæ eſt Deus.*

Item Caſsiodorus in eodem pſalmo.

De eodem.

PALEA.

Q Vid eſt aliud negotium, niſi quæ poſſint uilius comparari, carius uelle diſtrahere? Negotiatores uerò illi abominabiles exiſtimant, qui iuſtitiã Dei minimè conſiderãtes per immoderatũ pecuniæ ambitũ polluunt merces ſuas plus piurijs onerando, quàm p̃tijs. tales eiecit dñs de tẽplo, dicẽs: Nolite facere domũ patris mei, domũ negotiationis.

Item Cyprianus.

Nomine ſacerdotis careat, qui Dei miniſtros à ſuis euocat officijs. CAN. XI.

a N Eque apud altare Dei a mereni nominari in ſacerdotũ prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros uolunt auocare. Et ideo Victor cũ cõtra formã nup in cõcilio à ſacerdotib. datam, Geminũ Fauſtinũ p̃sbyterũ auſus ſit tutorem cõſtituere, ob dormitionẽ ei⁹ apud uos nõ fiat oblatio, neq; aliqua dep̃catio p̃ noïe ei⁹ frequẽtet ĩ eccleſia: ut ſacerdotũ decretũ religiosè, aut neceſſariè factũ obſeruetur à nobis.

DIST. LXXXIX.

a D *Omui* b *quoq; ſuæ oportet epm eſſe bene præpoſitũ, ut quędã inde quodãmõ futuræ diſpẽſationis argumẽta ſumanẽ. In diſpoſitiõe uerò eccleſiæ hãc regulã obſeruãdã nouerit, ut nulli quãtũlibet exercitatæ pſonæ duo ſimul officia committat: neq; ſecularib. uiris res eccleſiaſticas gubernandas committat.*

Vnde Gregorius ſcribit omnibus epiſcopis.

Vni perſonæ duo non cõmittantur officia.

CAN. I.

S Ingula c eccleſiaſticũ iuris officia, ſingulis e quibuſq; pſonis, ſi-

b D Omui quoq; ſuæ. Hæc di. diuiditur in tres partes, ĩ quarũ prima dicitur, quod uni pſonæ non debẽt cõmitti duæ dignitates, uel officia. Secunda ibi, Volumus. Tertia ibi, Propinquis. Ioan. de Fant.

b Domui. Hoc capi. tractauit magiſter ſ. xlvij. diſ. c. ſicut hi. §. neceſſe. Sed aliter hic, & aliter ibi. Ibi n. expoſuit domui, id eſt, familiæ ſuæ. hic aliter domui ſuæ, id eſt, eccleſiæ ſuæ. & illud eſt quaſi p̃paratorium ad iſtud: ut in hoc §. innuit G. Oſtendit ergo in hac diſtin. lxxxix. qualiter prælatus eccleſiaſtica beneficia debeat diſpenſare: quia plura nõ debet committere uni, & quod non debet laicos œconomos conſtituere in eccleſia, uel uicedominos: 6 & quod eccleſiaſtica officia propinquis non concedat. Laurentius. ĩ. eadem. c. decenter.

c S Ingula. Nota, quod difficile ẽ, ut un⁹ uicẽ duorũ obtineat, 7 ff. de pact. l. ſi plures. C. de aſſeſ. l. nemo extra de teſta. c. ad hæc. C. de teſta. l. conſulta. ubi dicitur quod abſurdũ eſt, ſi p̃miſcuis actibus rerum turbentur officia. Argumẽtum contra infra uigeſimaprima, quæſtione prima, capitulo ultimo. & ff. quod cuiuſque uniuer. l. ſicut. §. ultim. Similiter lex dicit, q̃d nõ poteſt quis per plures ciuitates plures habere poteſtarias. ff. ad municip. l. libertus. §. p̃ſcriptio. Solu. regulare eſt, quod una pſona nõ ſuppleat uicem plurium: 8 niſi in cã neceſsitatis: ut idẽ ſit carnalis & ſpiritualis pater. 9 tricegeſima, q̃ône prima. ca. ad limina. Vel prælatus in diuerſis eccleſijs. de cima, quæſtiõe tertia. cap. unio. uel idem ſit eligens & confirmans. extra de electio. c. cũ inter. uel ut ipſemet tradat ſibi poſſeſſionẽ. ff. de contrahend. emptio. l. ſi fiſtulas. §. fundum. uel niſi cauſa utilitatis, ut cũ duæ eccleſiæ uni committantur. decima ſexta, q̃ône prima & temporis. uel ut idem ſeruus uicẽ plurium dominorum ſuſtineat. ff. de ſtipula. ſer. l. j. §. cõmunis, uel ut ad ſemetipſum aliquis emancipẽtur. uel adoptetur. ff. de adop. l. ſi conſul. Laurentius.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de proba. ca. ex literis. ibi uideas.

d Eccleſiaſtici. Non ordinum, ſed dignitatum: unus enim bene habet omnes ordines, licet ab uno tantũ denominetur.

e Singulis. Infra xxj. q. j. c. ulti. contra. Sed illud: ex

Accuſari põt quis poſt mortem.

5 Adde, q̃ regulariter non põt. l. j. ij. & iij. C. ſi reus uel accuſ.

Pſal. 70.

Pſal. 50.

† Tuam. Id eſt (ait Auguſ. in loco, [redacted] ſupercilia [redacted] non meã. Qui ſunt negotiatores, ĩ. quaſi de actu ſuo ſibi placentes? qui ignorãtes Dei iuſtitiã, & ſuã uolentes conſtituere, iuſtitię Dei non ſunt ſubiecti. [redacted]

2 Fecerat enĩ cõtra id, quod ĩ cõcilio cõtinetur, & ita notorium erat eũ ipœnitẽtẽ deceſſiſſe? & ideo nõ fit p̃ eo oblatio ĩ altari. 13. q̃õ. 2. pro obeuntibus. Archi.

3 Idẽ no. c. Laur. & idẽ credit. Arch. Ioan. & c.

4 Qualiter in ſtatutis, & qualiter ĩ legib. capiat hoc nom̃ domus, uide p Bart. in. l. lex. Cornel. §. domũ. ff. de iniur. & l. qui domũ. & l. nec Labeo. ff. de adult.

Vt ĩ. c. j.

Vt ĩ. ex. c. quia. & c. ſeq.

Ad hoc ij. q. j. c. & manifeſta. §. ſed ſciendũ. ĩ ſi. & capi. multi. xvj q. j. p̃sbyteros.

1. Tim. 3. a

Adde Phil. Dec. c. ex literis. nu. 14. de probatio. conſ. 141. Vnus uicem plurium ſupplere non poteſt.

8 Cõcor. tex. in l. ſi plures. cũ cõcor. ibi addi. ff. de pact.

9 Ad hoc ff. de authoritate tut. lege, accipienris. arg. ff. de ma. uidi. ſi rogatus. §. ult. licet uidetur cõtra: ff. de offi. cõſul. l. j. §. ſi. ſecundum Ioã. de Fant.

ex ſpeciali priuilegio, hoc ex generali iu. e. xvj. quæſtione prima. c. hinc. Laurentius.

Committendum eſt. Alius habebit archidiaconatum, alius autem archipresbyteratũ, & ſic de alijs. arg. j. xiij. quæ. j. c. primo & ſecundo. Laurentius.

Quantumlibet. Arg. non eſſe derogandum iuri generali propter perſonæ prærogatiuam. ſ. diſt. lxj. c. miramur. ſ. diſ. lxxviij. c. ſi quis. Lau.

Sed tamẽ propter perſonæ utilitatẽ bene receditur. j. q. ſi. c. tali. xv. q. ulti. ca. j. Ioã. de Fãt.

Oculus. Id eſt, ſi omne officium attribuitur ei, qui dicitur in eccleſia oculus, ubi erit auditus, id ẽ, auris. i. officiũ quod ei attribuitur, qui dicitur in eccleſia auris? Per oculum intelliguntur maiores in eccleſia, qui ſibi & alijs prouident. Per aurem in eccleſia diſcreti intelliguntur & ſciẽtes. Vel referas hoc ad illud, quod dixit, quòd diuerſitas officiorũ ſit in eccleſia, alias non obſtaret: quia ſi totũ, &c. quaſi dicat, ſi omnes in eccleſia eſſent unius officij, quomodo impleretur corpus eccleſiæ, cum diuerſis opus eſt?

Et pulchritudinem. Singula quæque locũ teneãt ſortita decenter. Lau.

Olumus. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua probat per quatuor capi. quod in qualibet eccleſia debet eſſe œconomus. Ioan. de Fantu.

Et uicedominũ. Exponit H. id eſt, œconomũ rerum epiſcopalium, qui rebus epiſcopalibus & hoſpitibus ſuperuenientib. prouideat.

Et maiorem. Id eſt œconomum rerum canonicorum. & iſte intellectus habetur ex rubrica quadã. Vel maioratus eſt quædam dignitas, quæ eſt in quibuſdam eccleſijs, ut Vercellis in eccleſia ſanctæ Mariæ.

Ad hoc plene facit quod nor. extra de cõceſ. præben. liſas. Ro. 12. b

Oculus & auris, quos in eccleſia ſignificãt.

Maior eſt dignitas in quibuſdã eccleſijs.

gillatim committi iubemus. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem mẽbra non eundẽ actum habẽt: ita in eccleſiæ corpore multa mẽbra ſunt ſecundũ ueridicam Pauli ſnĩam. In uno eodẽq; ſpirituali corpore cõferẽdũ eſt hoc officiũ uni, alij cõmittendũ eſt illud. Neque. n. quantumlibet exercitatæ uni perſonæ uno tempore duarũ rerũ officia cõmittenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus? Sicut. n. uarietas mẽbrorum per diuerſa officia & robur corporis ſeruat, & pulchritudinem repræſentat: ita uarietas perſonarũ per diuerſa nihilominus diſtributa officia, & fortitudinem & uenuſtatẽ ſanctæ eccleſiæ Dei manifeſtat. Et ſicut indecorũ eſt in corpore humano, ut alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirũ noxiũ ſimulq; turpiſsimum eſt, ſi ſingula rerũ miniſteria perſonis totidẽ nõ fuerint diſtributa.

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono.

Quilibet epiſcopus uicedominum & œconomum habeat.

CAN. II.

VOlumus, ut frater noſter Paſchaſius & uicedominum ſibi & maiorem ordinet domus, quatenus poſsit, uel hoſpitibus ſuper uenientibus, uel cauſis, quæ eueniunt, idoneus & paratus exiſtere. Si uerò negligentẽ eũ perſpicis, uel ea, quæ dicimus, implere differentem, omnis clerus eius adhiberi debet, ut communi conſilio epiſcopi eligant, quorũ perſonæ ad ea, quæ prædiximus, ualeant ordinari.

Hinc colligi poteſt archidiaconi electionẽ à cũcto clero, ſi epiſcopus negligẽs, uel differẽs fuerit, canonicè fieri poſſe. Officium uicedomini eſt epiſcopatum diſponere.

Vnde Gregor. Clementinæ patriciæ poſt alia.

Quod ſit officiũ uicedomini.

CAN. III.

DIaconũ uerò Anatholium, quem ad uos dirigi popoſciſtis, hoc nos facere nõ poſſe, cauſæ magis modus, quã rigoris authoritas facit. uicedominũ enim eũ conſtituimus, cuius arbitrio epiſcopum commiſimus diſponendum.

Item ex concilio Calcedonenſi.

De eodem.

CAN. IIII.

QVia in quibuſdã eccleſijs (ſicut ad nos peruenit) ſine œconomo epiſcopi res eccleſiaſticas tractãt, placuit oẽs eccleſias habẽtes epiſcopos

Vel hoſpitibus. Quia epiſcopus nõ poteſt in propria perſona tractare talia negotia. v. q. iij. quia epiſcopus. Et referas quod dicitur de hoſpitibus, ad uicedominum.

Clerus. Arg. quod ſi prælatus non uult uel negligit facere ea, quæ debet, debent ſuppleri per ſubditos, & econuerſo, arg. j. ix. q. iij. c. cum ſimus. & uidetur quòd in talibus nõ ſit neceſſaria admonitio, ut extra de ſup. neg. præla. c. licet. extra de conceſ. præben. & eccle. non uac. quia. in fine.

Officium. CASVS. Hic eſt ſecundus articulus, in quo docetur, quod officium uicedomini eſt epiſcopatum diſponere.

DIaconũ. Vicedominũ. ex hoc capi. patet, quòd uicedominus ẽ qui habet poteſtatẽ ſuper res ipſius epiſcopatus: œconomus, qui ſuper res canonicorum, cui. ſ. res eccleſiaſtica gubernanda mandatur. C. de ſacroſanc. eccle. l. iubemus, in prin. Et ſicut epiſcopus diſpenſat res epiſcopales ſub teſtimonio uicedomini, ſic canonici res eccleſiaſticas ſub teſtimonio œconomi, & ecõuerſo: ut xvj. q. vij. quoniã. & xij q. j. c. manifeſta. Iſte œconomus in quibuſdã eccleſijs appellatur præpoſitus.

QVia in quibuſdã. Epiſcopos. uel etiam alios prælatos. quilibet enim prælatus debet œconomum conſtituere. C. de epiſ. & cler. l. omnes. §. hoc nihilominus. arg. ix. quæſtio. iij. c. cum ſimus. extra de off. ordi. c. cum uos. De officio œconomi, ſyndici, actoris, no. xvj. q. vij. c. quoniam. Argu. quod epiſcopum poſſet corrigere œconomus res eccleſiæ diſpenſantem, ſicut & archidiaconus. argu. diſtin. lxxiiij. c. honoratus.

Negligẽtia ſuperioris ſupplet per ſubditos.

Arg. ad hoc extra de accuſ. ſicut. & ẽ ſo. cõpet. ex tranſmiſſa. Nã tempus ei eſt pro admonitiõe C. de iure emphyt. l. ij. ex. de locato. potuit. Archidi.

Vicedominus.

Epiſcopus œconomũ corrigere poteſt.

Imo & patronus & quilibet alius ſubditus. xvj. q. vij. filius. ar. ſecũdũ Hugo.

Teſtimo-

a Teſtimonio. Epiſcopo enim perhibẽt teſtimoniũ œconomi ſuæ adminiſtrationis, ſed cubicularij ſui perhibent teſtimoniũ ſuæ conuerſationis. ut ij. q. vij. c. cum paſtoris. Ioan.

b Indicatum eſt inter eos. Sed nonne iſti erant laici? ergo debent conueniri ſub ſeculari iudice: ut xj. qõ. j. experientiæ? Sed ideo conueniuntur corã eccleſiaſtico, quia rapuerunt bona eccleſiæ, ut extra de foro compet. ca. cũ ſit generale. & eſt hoc contra rectores ciuitatum, qui compellũt ruſticos eccleſiarum ſub ſe reſpõdere. Alij dicunt ſeruos & libertos eccleſiæ ſequi forũ dominæ, id eſt, eccleſiæ, ut dixi xj. q. j. c. ij. ruſticos autẽ nõ. ſed ſeculare: niſi eccleſia ab Imperatore conſecuta eſſet iuriſdictionem ſuper eos. argu. lxiij. diſt. ca. ego extra de ap. c. ſi duobus. Verius dicitur hic laicos iſtos conueniri in foro eccleſiæ ratione prædicta: & quia adhuc erant in adminiſtratione. Vnde ratione adminiſtrationis ruſticos conuenire poterãt ſub epiſcopo: argu. ij. quæ. vj. ca. ei qui appel. §. nulli quoque officialiũ. poſt depoſitam adminiſtrationem nõ uiſi ſi forte in breui, uel niſi fugerent: ut in authen. ut iudi. ſine quoquo ſuf fra. §. ſi quis autem & §. neceſsitatem. Alij dicunt, quod iſte epiſcopus repræhenſus fuerat, quia œconomum fecerat aliquem de iſtis laicis, qui tantum clericus eſſe debet: alias bene poſſet eis committere curam ruſticorum & aliorum bonorum epiſcopatus. lxxvij. diſtin. c. ij. in fine.

etiam œconomos habere de proprio clero, qui gubernẽt res eccleſiæ cũ arbitrio ſui ep̃i: ut non ſine teſtimonio a ſit gubernatio ipſarum rerum eccleſiaſticarũ, neq; ex hoc eueniat res eiuſdẽ eccleſiæ diſpergi, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur. ſi uerò quis hoc non obſeruauerit, diuinis ſubiacebit regulis.

Item Gregorius Ioanni Carolitano epiſcopo.

Secularibus uiris res eccleſiaſtica non committantur.

C. V.

Indicatum eſt nobis, quòd laicis quibuſdã curam ueſtri matrimonij cõmiſeritis, qui poſtmodum in ruſticorũ ueſtrorum deprædationibus, atque fatigationibus fuerint depræhenſi. Quod ſi ita eſt, diſtrictè à uobis diſcuti conuenit, atq; inter eos b eccleſiæq; ueſtræ ruſticos cauſam examinare ſubtilius: & quicquid fraudis inuentũ fuerit, cũ pœna c legibus ſtatuta reddere compellantur. Decætero uerò cauẽdum eſt a fraternitate ueſtra, ne ſecularibus uiris, atque ſub regula ueſtra non degentibus, cuiuſlibet res eccleſiæ committantur, ſed probatis de officio ueſtro clericis, in quibus ſi quid reperiri poterit prauitatis, ut in ſubditis d emendare, quod illicitè geſtũ fuerit, ualeatis: quo uidelicet apud uos habitus ſui officij magis conuenienter adminiſtrent, quam accuſent.

e *Propinquis etiã uel fauore ſibi coniunctis eccleſiaſtica officia ep̃s committere non audeat.*

Vnde in Toletano concilio decimo legitur.

Eccleſiaſtica officia nõ committat epiſcopus propinquis, uel fauore coniunctis.

CAN. VI.

Decenter oĩbus placet in præſenti tale reſcindere factũ, & nõ eſſe decætero faciendũ. Quicunq; igiẽ pontificũ deinceps aut ſanguine f propinquis aut fauore pſonis quibuſcũq; ſibi cõiunctis talia lucra cõmendare tentauerit ad ſuũ nefandæ præſumptionis excidium: & quod iuſſum fuerit, reuocetur in irritum: & qui ordinauerit annuæ excõmunicationi ſubiaceat. Quæ uero ablata fortaſſe fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum g.

Porro ipſa officia quare ſint ita diſtinguẽda, & nõ uni perſonæ oĩa cõmittẽda, ex authoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi, qui ait.

Graduum, & ordinum diſtributio eccleſiaſticam unitatem conſeruat.

c Cum pœna. Iſti committebant crimen concuſſionis, cuius pœna quadruplum eſt. ut xviij. diſtinct. c. quoniam. & hoc cum ciuiliter agitur. Cum uerò criminaliter, punitur pro arbitrio iudicis: ut j. q. j. c. concuſſionis. Et ſic eccleſia ſuum quandoque poteſt cũ augmento repetere. ut xij. q. ij. c. in legibus. a ſed arg. contra ea. q. fraternitas.

d Vt in ſubditis. uidetur ergo quod prædicti laici non ſint de foro eccleſiæ, ſed ideo hoc dicit, quia facilius coercentur clerici, quam laici.

Quam accuſent. id eſt, accuſabiles oſtendant.

e Propinquis. Hæc eſt tertia pars diſtin. in qua dicitur quod epiſcopus hoc officium nõ debet cõmittere ſuis cõſanguineis. Ioan. de Fantu.

Decenter.

f Aut ſanguine. ſic x. qõ. ij. cap. hoc ius. in fin. Vel intellige de ijs, qui malæ uitæ ſunt: alias uidetur eſſe cõtra. ſ. diſt. lxxxvj. nõ ſatis. quis enim carnem ſuam odio habuit? xiij. qõ. ij. c. non æſtimemus. Sed quare ꝓhibet hoc de ꝓpinquis? ideo, quia magis proni ſunt epiſcopi ad dandum coniunctis perſonis, quam alijs. Sic ſæpius & fortius prohibetur fornicatio, quia potius peccatur hoc genere peccati. quinquageſima diſtin. ca. quia tua. Item ſicut magis punitur, qui interfecit uxorem, quã matrem: quia proniores ſunt homines ad illud faciendum: ut xxxiij. quæ. ij. admonere. Item ſicut hac ratiõe ſubuenit mulieri cum intercedit: non tamẽ cum dat, quia pronior eſt ad intercedendum, quam ad dandum: ut ff. ad Velleia. l. iiij. Item & alia ratione prohibetur dare propinquis: quia ſemper præſumitur, quod res eccleſiæ latenter lædantur per eos. j. q. iij. c. peruenit. & x. q. ij. c. epiſcopus.

g In duplum. Sic xij. q. ij. c. in legibus.

Hoc ca. uidetur potius contra. ſed ibi dicam & pro contrario hic alleg. Hug.

Porro. Hic eſt quartus articulus, ubi ratio redditur, quare uni perſonæ non ſunt danda diuerſa officia.

Laici corã iudice eccleſiaſtico poſſunt qñq; cõueniri.

Dicit hic Hugo ꝙ in hoc pacto poteſtas Bononiẽ. uoluit obtinere contra Bononiẽ. ep̃m, ſed nõ potuit & hoc no. xvj. q. j. c. generaliter. §. nouarum in uerſ. Iiuſta. Arch.

Cõcuſsionis pœna.

Eccleſia ſuũ qñq; cũ augmẽto repetit.

a De hoc leg. & no. xviij. diſ. quoniã in fin. ibi uideas.

Epiſcopi citius propinqs quã aliis dant.

Loca

Mulieri intercedẽti, ſed non danti ſubuenitur.

CAN. VII.

AD hoc diſpenſationis prouiſio gradus diuerſos [a] & ordines conſtituit eſſe diſtinctos, ut dũ reuerentiã minores potioribus exhiberẽt, & potiores [b] minoribus dilectionẽ impenderẽt, uera [c] cõcordia fieret, & ex diuerſitate contextio, [d] & recte officiorũ gereret administratio ſingulorũ. Neq;.n. uniuerſitas [e] alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi huiuſmodi magnus eã differentiæ ordo ſeruaret. quia uero quæq; creatura in una eademq; qualitate [f] gubernari, uel uiuere nõ poteſt, cæleſtium militiarum exẽplar nos inſtruit: quia dũ ſunt Angeli, & ſũt Archãgeli, liquet q̃a nõ ſunt æquales, ſed in poteſtate & ordine (ſicut noſtis) differunt alter ab altero.

DISTIN. XC.

[g] *Litigioſus* [g] *quoq; prohibetur ordinari quia qui ſua poteſtate diſcordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes diſſidentium prohibetur recipere, nequaquam litigandi facilitate alios ad diſſidium debet prouocare.*

Unde in cõcilio Carthaginenſi quarto legitur.

Clerici diſcordes deÿciãtur uel reuocentur ad concordiã.

CAN. I.

DIſcordantes clericos epiſcopus uel ratiõe, [h] uel poteſtate [i] ad concordiam trahat: inobedientes ſynodus per audientiam damnet.

Item ex eodem.

Diſſidentium fratrum, in eccleſia oblationum dona non recipiantur.

CAN. II.

OBlationes [k] diſſidẽtiũ fratrũ, neq; in ſacrario, neq; in gazophylacio [l] recipiantur: ſimiliter dona [m] eorũ q̃ pauperes opprimũt [n] ã ſacerdotibus refutanda ſunt.

Item Cyprianus.

Extra eccleſiam eſſe probatur, qui pacem cum proximo non habet.

---

a AD hoc diſpenſationis. Diuerſos. inter prælatum & ſubditum.

b Et potiores. Hoc erit uſque in diem iudicij tantũ. Dicit enim Apoſtolus, Dum mundus iſte durabit, homines præerunt hominibus, dæmones dæmonibus, Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia in omnibus, ceſſabit omnis prælatio, nõ tamẽ ordo uel maioritas. Aliquis enim maior erit alio. uñ in domo patris mei &c. de pœni. diſtin. iiij. c. in domo. ſed non præerit ei. Et uide quomodo prælatus & ſubditus ſibi cõnectuntur: ut xcv. diſt. ca. eſto. & hæc diuerſitas ordinum propter maiorem cõcordiam eſt ſtatuta: ut xlv. diſt. c. licet. ij.

Prælatio quælibet poſt iudicium ceſſabit.

c Vera id eſt, per ueram concordiã. Ioan.

d Conteſtio. ĩ. xcv. diſtin. ca. eſto. Ioannes.

e Vniuerſitas. creaturarum.

f Qualitate. Quia qualitas corporum non poteſt manere in uno ſtatu, de cõſe. diſtinct. v. ca. ne tales. & dicit lex, q̃ circa ſtatum humanũ nihil eſt ſtabile, ut in auth. de non alie. aut pmu. §. ut autem. col. ij. Vel dic qualitate, id eſt, æqualitate, quia nõ omnes poſſunt eſſe epiſcopi.

Status humanus eſt inſtabilis.

g LItigioſus. hæc diſtin. diuidit̃ in duas partes, in quarum prima probatur quod clerici non debent eſſe litigioſi: quia ex officio ſuo tenentur alios ad concordiam reuocare. & ſi talis fuerit, ordinari non debet. & hoc probat decem autho. ſanctorum. Secunda ibi, præcipimus. Ioan. de Fantu.

g Litigioſus. In hac diſt. xc. tractat hoc ca. non litigioſum, quod tractauit xlvj. diſt. ſed diſsimiliter. Ibi enim oſtendit, quod epiſcopus non debet eſſe litigioſus. hic uero quod diſcordantes debet ad concordiã reuocare. Vltimo additur quod epiſcopi debent ſibi uiciſsim præſtare auxilium ad pacem ſeruandam.

h DIſcordantes. Ratione. id eſt, amicabili compoſitione extra iudicium, & de plano. Nam iudex ad concordiam laborare debet. v. quæſtio. ij. ca. ſi primates. 1 & litigãtes reconciliare. ff. de uſufr. l. ſi cuius. §. æquiſsimum. & de offi. præſi. l. illicitas. §. ne potentiores. Si ergo inter ſe compoſitionẽ faciãt, remanebunt crimina impunita. cõtra illud ff. ad legẽ Aquil. l. ita uulneratus. 2 Sed hoc in crimine iniuriarũ obtinet, quod quilibet poteſt remittere. Sed ſi criminaliter ageretur, eſſet falſum: ſed ſi delictum tangeret eccleſiam, ibi non poſſet ſubditus componere cum prælato: ut xxiij. q. iiij. ca. ſi is qui. Poteſt tamen renunciare accuſationi: ut extra de accu. c. ueniens.

Iudex ad cõcordiã laborare debet.

1 Cõcor. tex. in authenti. de man. pri. §. deinde. col. iij. nõ tamen poteſt eos cogere. tex. eſt in §. fi. in authẽ. ut lit. iur.

2 Et extra de ſen. excõic. ut famæ. ff. & fideiuſſor. ſi à reo. §. ultimo.

ADDITIO

Ad idẽ in authent. de manda. princ. §. deinde coll. iij. Pacis enim turbator capite plectendus eſt. ff. de re mili. l. qui metu. Archid.

i Vel poteſtate. Scilicet coercitione: ut ff. de officio præſidis. congruit. & infra eodem. l. placuit.

k OBlationes. Cum odiũ eorũ apertum eſt & notorium. hoc intellige de uoluntarijs oblatiõibus, non de decimis & primitijs. extra de deci. de terris. xvj. quæſt. j. c. decimæ. Lauren.

l In gazophilacio. id eſt, arca: uel locus eſt ubi reponuntur oblationes. à gaza, quod eſt diuitiæ, & phylattain, quod eſt ſeruare.

Gazophylaciũ quid eſt.

m Dona. dicit H. hoc generaliter intelligẽdum eſſe de quolibet, qui eſt in mortali peccato. 3 & gratia exempli eſt illud poſitum, ſcilicet diſſidẽtiũ. Tu meli⁹ dic, quod cum hæc ſit pœna, non debet extendi niſi quatenus reperitur delictum. Nã ſpecialiter de quibuſdam perſonis inuenitur prohibitũ, ut hic de iſto. Item de eo qui pauperem opprimit. Item de ſacrilego: ut xij. q. ij. ca. de uiro. Item de eo, qui ui extrahit ſeruum ſuum ad eccleſiã confugiẽtẽ: ut xvij. q. iiij. c. miror. Itẽ de raptore. extra de rapt. ſuper eo. Item de uſurario. extra de uſuris. quia in omnibus. ſed etiam pœnitentes quandoque prohibentur oblationes facere, de conſec. diſtin. iiij. c. eos. Idẽ dico de meretrice. 4

3 Sub. in quo q̃s cõtumaciter pſiſtit, ſecũdũ Hugo.

Oblationes facere multis eſt uetitum.

n Opprimunt. Si quis tamen officiatus opprimit ruſticos: quia forte debet habere decem, & accipit duodecim, dona eius non ſunt reſpuẽda de iure ſecundũ quoſdam: quia transfertur dominium in huiuſmodi, & fieri poteſt inde eleemoſyna, nec eſt uera rapina. arg. xiiij. q. v. non ſane ſi tamen propterea correctus nollet ceſſare, debent reſpui. Vel dic quod inde poteſt fieri eleemoſyna, non tamen oblatio. Idem dico in meretrice, ut dixi xiiij. q. v. in prin.

4 Arg. ad hoc bonũ in authẽ. de leno. in princi. & q̃ ibi nota. col. iij.

Neq;

CAN. III.

Neque ad Cain, neque ab munera eius reſpexit Deus. Neque enim habere placatū Deū poterat, qui cum fratre non pacem, ſed zeli diſcordiam habebat. Quā ſibi igitur pacem promittunt inimici fratrū? quæ ſacrificia ſe celebrare credunt æmuli ſacerdotum? Secum eſſe Chriſtū cum collecti fuerint opinantur ij, qui extra eccleſiam [a] Chriſti colliguntur? Tales etiam ſi occiſi in confeſſione nominis Chriſti fuerint, macula iſta, nec ſanguine [b] abluitur. [c] inexpiabilis [d] enim & grauis culpa diſcordiæ, neque paſsione purgatur.

Item ex octaua ſynodo.

Murmurantes à fratrum unitate alieni efficiantur.

CAN. IIII.

Alienus fit à fratrum unitate, qui murmurat, & opus [e] ei⁹ ab ijciatur, qui murmurans extiterit, ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apoſtolus ſcribit: neque [f] enim murmurraueritis, ſicut quidam murmurauerunt, [g] & perierunt ab exterminatore, [h] Iuxta menſuram itaq; operis peccator (qđ in hac ſententia Apoſtoli plenius declaratur) ſacerdotis iudicio pœniteat.

Item ex eodem.

Corripiantur, qui rixas & contentiones amant.

CAN. V.

Si quis monachus cōtentiōes, uel rixas amauerit, uel manifeſtū [i] conuicium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumque peccati diuturna [k] expietur pœnitentia. Item, qui contentioſus, aut murmurans extiterit, ſecundùm arbitrium prioris [l] tandiu pœniteat, quam diu culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Diſſidentes epiſcopi ad concordiam redire cogantur.

CAN. VI.

Diſsidentes epiſcopos, ſi non timor Dei, ſynodus reconciliet.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VII.

Studendū eſt epiſcopis, ut diſsidētes fratres, ſiue clericos, ſiue laicos ad pacem [m] magis, quam ad iudicium coerceant. [n]

Item ex eodem.

Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimūt.

CAN. VIII.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à ſacerdotibus ſunt refutanda.

Item ex Cōcilio Agathenſi.

A cœtu alienentur fideliū, qui ad concordiam redire contemnunt.

CAN. IX.

Placuit etiam ut (ſicut plerunq; fit) quicunque odio, aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem reuocari diuturna † obſtinatione nequiuerint, à ſacerdotibus ciuitatis primitus arguantur: [o] qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſsi-

Cauſa 24. q. 1.

[a] Neque. Eccleſiam, extra quam qui inueniuntur, exterminabuntur. xxiiij. q. j. quia ex ſola. Lau.

[b] Nec ſanguine. ſi impœnitens decedat. hoc ad exaggerationem huius criminis dicitur: quia idem eſt in quolibet alio crimine.

[c] Abluitur. Quo ad uitam æternam, ſed ualet martyriū quo ad minorē pœnam. de pœni. diſt. iiij. ſi quis autem non habens.

Deſperandū eſt de nemine.

[d] Inexpiabilis. uerum eſt poſt mortē. alias de nemine deſperandum eſt: ut de pœni. diſt. vij. ca. nemo. xxxij. q. ij. c. ancillam. Nam qui impœnitens decedit in martyrio, nō ſaluatur. [†] de pœni. diſt. j. ca. ulti. ſed mitius punitur, ut ibidem dicitur, de pœni. di. iij. c. quid ergo. §. poteſt.

† Ad hoc uide [illegible] leg. & no. j. qō. j. uide.

[e] Alienus fit. Opus. i. oratio eius, ſi clericus eſt. opus enim eius eſt orare. xxxvj diſtin. ca. ult. uel ſi eſt laicus, opus eius, id eſt oblatio eius. ſ. ea diſt. ca. oblationes. & xij. quæſtio. j. cap. duo.

1. Cor. 10. b

[f] Neque. ſic ij. q. vij. c. plerunque bo. ni. §. de his etiam.

[g] Murmurauerūt. & perierunt in deſerto. Illa pœna eſt ut citius moriatur. xj. q. iij. epiſcopi ſi ſacerdotali.

[h] Ab exterminatore. id eſt, ab Angelo malo. qui exterminauit murmurantes in deſerto à terra pmiſsiōis. B.

[i] Si quis monachus. Vel manifeſtum. id eſt, manifeſte.

[k] Diuturna. Videtur q tanto tempore debeat qs eſſe in pœnitentia, quanto fuit in peccato. iij. q. ij. c. j. [†] ſed dicimus hoc ponēdum in arbitrio prelati. Nam quandoque inuenitur, q debet eſſe tanta. de pœni. diſtin. j. ca. quāobrē quandoque minor. de pœni. diſtin. ult. ca. ulti. quandoque maior. de pœni. diſtin iij. c. pductior.

Pœnitentia eſt arbitraria.

[l] Prioris. id eſt, abbatis. Abbas .n. pōt abſoluere monachum ſuū inijciētem manus in monachum ſuū, uel alterius: ſed non poteſt. ſi pcuſſerit clericū ſecularē: ut extra de ſent. excom. cum illorum, &c.

Abbas monachū excōicatū abſoluere poteſt.

[m] Studendum. Ad pacem. Hac & ſimilia intelligo cum ciuiliter agitur de crimine, uel in cauſa ciuili: ſecus ubi criminaliter agereē. Expedit enim peccata nocentiū nota eſſe. ff. de iniur. l. eū qui. & extra de collu. dereg. capi. j. Ioan. uel cum agitur actione iniuriarum: ut dictum eſt. ſ. ea cap. j. B.

‡ Iſto caſu debet abſolui à diœceſano epiſcopo. quod dic ut extra de ſē. excō. religioſo. ibi uideas.

[n] Coerceant. Arg. quod epiſcopus ſi quis coram eo accuſauerit aliquem, & uelit deſiſtere, & ille uelit ei remittere, nō debeat eos cogere pſequi cauſam illā, [‡] etiā lite conteſtata: & q illi poſsint deſiſtere, cum epiſcopus debeat eos magis hortari ad pacem, quā ad conuentionem. argu. v. q. ij. c. ſi primates. Ioan. quod uerum credo in crimine iniuriarum, uel cū agitur ciuiliter: alias nō: [‡] ut extra de collu. cap. ij. B.

Accuſator pēdente accuſatione pōt deſiſtere.

‡ Adde, an & quādo poteſt accuſator deſiſtere, no. Cy. in l. fin. C. de accu. & in l. ij. C. de ex hib. re. Bald. in l. athletas. ff. de fal.

‡ Et eſt ratio. qa expedit peccata nocētium. &c. ut dicit in gl. præce. ſecūdum Rom.

[o] Placuit etiam. Arguantur. Argu. quod admonitio ſemper debet pcedere uindictam, argu. xij quæſtio. ij. cap. indigne.

† Diuturna. no. dicto. quod iudex pōt cogere ad cōpromittēdū eos, qui diu litigauerūt in l. quidā æſtimauerūt. ſi certum peta.

ADDITIO.

Ad idem xxxij. q. v. c. præceptū. ff. de fideicom. lib. cum uero. §. ſubiectum. & §. ſeq. Ad idem xlv. diſt.

diſt.c. licet plerum que. Archidia.

[a] Excommunicatione. Videtur tñ, quod primo iudex ſecularis coget [1] eos ad cõcordiam: & ſi hoc non ſufficiat, quod tunc excommunicabitur. xvij.q. iiij. de presbyterorum. &c.

[1] Coget. Vide legiſtas l. quidam æſtimauerũt. ſi cer. pet.

SI ſquis contri- [b] ſtatus. Satiſfaciẽte. Imo etiam non ſatisfaciẽte eo, rancorem tenẽ dimittere: ut de pœnit. diſtin. v. ca. ulti. Quia non eſt licitum nobis aliquem odio habere: ut xxiij. q. iiij. ca. cum in lege xj. q. iij. cap. inter uerba. Sed actionem iniuriarũ, id eſt, ſatisfactionẽ non tenemur dimittere. Nã ad remittendam iniuriã nullus eſt cogendus. [2] xxiij. q. iiij ca. ſi illic. imo bene facit, qui dimiſſo rancore agit iniuriarum. xlv. diſtinct. & qui emendat. xxiij. q. v. de occidendis.

Rancorẽ, ſed nõ iniuriam tenemur dimittere.

[2] Et uide quod not. j. q. iij. qa piatus. in glo. arg. cõ. &c. uerſi. ſed nũqd, &c. Arch.

[c] Inedijs. ſ. pœnis excõmunicationis.

PRæcipimus. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua probat, quod epiſcopi debent ſibij præſtare conſilium & auxiliũ; ad pacem tenendam. Io. de Fant.

[d] Præcipimus. per iſta capit. patet, qđ ad iudicium eccleſiæ ſpectat facere pacem: ut hic, & extra de treug. & pace treugas. Item patet hic, quod epiſcopi puniuntur, q ſibi non præſtant mutuum auxilium: ut iij. q. j. cap. nulli. & etiã mortuo epiſcopo, uel infirmo uicini epiſcopi tenentur ſupplere defectum epiſcopi: ut vij. q. j. capit. pontifices. Ioan.

Epiſcopi ſibi mutuũ debẽt præſtare auxilium.

ADDITIO.

Hinc dicunt aliqui, quare per diuerſa anni tempora treugæ conſtituantur.

ma excõmunicatione [a] pellantur.

Item Fabianus papa.

Inedijs maceretur acerrimis qui fratri ſuo reconciliari non uult.

CAN. X.

SI quis contriſtatus noluerit reconciliari [b] fratri ſuo, ſatisfaciente eo, qui cõtriſtauit, accerrimis maceretur inedijs [c] uſque dum gratãti animo ſatisfactionem recipiat.

Item Innocentius ſecundus.

Epiſcopi ad pacẽ firmiter tenendam uiciſſim ſibi conſilium, & auxilium præſtent.

CAN. XI.

PRæcipimus [d], ut epiſcopi ad ſolum Deum, & ſalutem populi habẽtes reſpectum omni tepiditate ſepoſita ad pacem firmiter tenẽdam mutuum ſibi conſilium, & auxilium impendant: neque hoc alicuius amore, uel odio prætermittant. Quod ſi quis in hoc Dei opere tepidus inuẽtus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

Item Victor papa.

Expellendi ſunt à cõmunione fidelium, qui ſibi inuicem reconciliari noluerint.

CAN. XII.

PErlatum eſt ad ſedẽ apoſtolicam aliquos ueſtrum nocere fratribus uelle, & ut cadant, decertare: ſimiliter in ſacramẽtis diſcrepare: [e] & ob id ſ cõtentiones & æmulationes fieri inter uos: a quibus diſſenſionibus uos auertere, & in his omnibus cõcordare, [f] & opẽ ferre uiciſſim mãdamus. Nam ſi hoc agere citò neglexeritis, & uiciſſim reconciliari non ſtudueritis ab apoſtolicæ ſedis, & totius eccleſiæ cõmunione uos pelli non dubitetis.

DIST. XCI.

QVi aũt [g] turpi lucro, uel inhoneſto negotio uictũ ſibi quærere prohibetur, de oblationibus eccleſiæ ſtipẽdia conſequaẽ. Quòd ſi eccleſia ei ſufficere nõ potuerit, proprio artificio: uel agricultura (exẽplo Apoſtoli, qui de labore manuum uiuebat) ſibi neceſſaria inueniat: ita tñ ut occaſione ſui operis, eccleſiæ uigilijs non deſit: quod abſq; inæqualitate [h] ſui corporis nulli impune cõceditur.

Vnde Pelagius Papa.

Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, uel veſpertinis ſe ſubtrahunt.

CAN. I.

ELeutherius frater & coepiſcopus noſter queritur clericos ſuos ſibi contra canones ſuperbire, & id quod nobis iubentibus facta in ſcrinio cautione promiſit, [i] ut quotidianis diebus uigiliæ [k] in eius celebrarẽtur eccleſia, illis contemnentibus implere nõ poſſe: ſed magis unumquẽq; ſuis (poſtpoſito eccleſiæ ſeruitio) uacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi eſſe oſtẽderit cõtumaces, debita obiurgatione cõpeſce, & modis omnibus uigilijs uacare compelle.

Item ex concilio Anathenſi.

De eodem.

extra de treug. ca. ut ſcilicet eo tempore paci reformandæ detur opera. Argum. C. de fer. dies. Argu. xxiij. q. ij ca. placuit. Io. de Fan. & hic adde & uideas quod dicam xxiij. q. iij. cap. illi qui. Archid.

[e] PErlatum. Diſcrepare. Hoc dicit canon, ut ſimplam teneamus baptiſmi formã propter ſchiſma uitandum. de conſecra. diſtinct. iiij. ca. propter uitãdum. ubi tamen conſuetudo eſt diuerſa, nihil officit: ut de conſecr. diſtinct. iiij. cap. de trina.

Baptiſmĩ forma debet eſſe ſimpla.

[f] Concordare. Cũ metropolitana eccleſia. xij. diſtinct. cap. penult. de conſecra. diſtinctio. prima capi. altaria. & diſtinct. iij. cap. literis. Ioan.

Act. 20.

[g] QVi autẽ turpi. Qui autem. Dictum eſt ſupra lxxxviij. diſtin. clericis non licere negotiari. unde oſtẽditur in hac xcj. diſtinctio. ex quo debeant ſuſtentari: quia de eccleſiaſticis ſtipendijs. ubi autem clerico non ſufficit eccleſia, proprijs manibus ſibi quærere uictum debet, iuxta Apoſtolum, non tamen quod ex hac occaſione ſubtrahatur ab eccleſiaſticis officijs. H.

Clericus proprijs manibus ſibi uictũ quærere põt.

[h] Quod abſque inæqualitate. id eſt niſi cum inæquale eſt corpus exuberantia uel defectu humorum, hoc eſt, ex cauſa infirmitatis.

[i] ELeutherius. Promiſit. Quæ promittenda ſunt, not. xxiij. diſtinct. quanquam.

[1] Vnde eorũ culpa in eũ redundabat lxxxvj. di. ca. j.

[k] Vigiliæ. id eſt, mortuorũ exequiæ. uel generaliter eccleſiaſtica officia.

lxj.

lxj diſtin. cap. quoniam feſtus & propter cauſam hæc cautio fuit exacta ab epiſcopo iſto, quia clerici ſui negligentes erant circa diuina officia: alias de iure communi huiuſmodi cautio non eſt in ordinatione epiſcopi exigēda. Sed uidetur quod Eleutherius hoc modo pro ſuis clericis obligari non potuit, promittendo eorũ factum. ſ. inſti. de inuti. ſtipulat. §. ſi quis alium. Sed dic quod bene potuit, cum ad eius offm̃ ſpectaret eos ad hoc cogere, & ita ſua interfuit. Præterea per illa uerba uidetur, promiſiſſe ſe curaturum, ut illi interſint, ſicut cum quis promittit alium iudicio ſiſti. argu. ff. de uerbo. obligat. l. quoties qs alium. & eſt ſi. ſ. lxiij. diſt. c. tibi domino. Itẽ eſt argu. hic quod epiſcopus põt inducere conſuetudinẽ nouam in ſua eccleſia quo ad officia celebranda. xij. diſt. c. nouit. & de conſe. di. iiij. c. j. xxxij. q. v. c. horrendus. Vnde ſicut uir tenetur miniſtrare neceſſaria uxori, quæ tamen eſt talis, quod ei debitum reddere non ualet, ut xxxij. quæſt. vi. c. quod propoſuiſti. & capitu. ij. qui. ita iſte tenetur officiare eccleſiam, licet pauper ſit, & dicere cum Apoſtolo, Scio & abundare & eſurire, &c. xlj. diſtinct. quod dicit. & miniſtrent ei manus. xxj. quæſtio. j. c. clericus. in fine. Imo uidetur, quod debeat auferri ei eccleſia, eo quod ad tenue beneficium ſe promouendum cõſenſit: ut dicitur extra de præben. c. ult. Sed quid ſi à principio fuit diues eccleſia cum ad eam promotus eſt, ſed poſt uergit ad exiguitatem? Dices clericum adhuc teneri? ſic. epiſcopus tamen in hoc caſu & præmiſſo debet eam unire eccleſijs alijs. x. q. iij. ca. unio. de conſecra. diſtinct. j. c. omnes.

Bps põt ſuorũ ſubditorũ factum promittere.

Hãc gl. dicit ſing. Brixiẽ. in ſuo dictio. i uer. factum ad hoc q q̃s nõ põt p̃mittere factum alienum.

Vñ bñ obligabatur. iſti. de inutili. ſtipul. §. cæterũ. & §. ſeq.

Eps in ſua eccleſia nouam cõſuetudinẽ inducere poteſt circa officia.

Eccleſiã etiam pauperẽ tenet cleric⁹ officiare.

PALEA.

PResbyter mane matutinali officio expleto, penſum ſeruitutis ſuæ canendo, primã, terriã, ſextã, nonã, ueſperam que perſoluat, ita tamẽ ut horis cõpetentibus, & ſignis deſignãtibus iuxta poſſibilitatẽ, aut à ſe, aut à ſcholaribus publicè cõpleãtur. Deinde peractis horis, ĩfirmis uiſitatis, ſi uoluerit ad opus rurale exeat ieiunus, ut iterũ neceſſitatibus peregrinorũ & hoſpitium ſiue diuerſoriũ cõmeantiũ, infirmorũ quoq; atq; defunctorũ ſuccurrere poſſit uſq; ad ſtatutam horã pro qualitate temporis & opportunitatis.

Item ex dictis ſancti Benedicti, propheta dicẽte, Septies in die laudẽ dixi tibi. Qui ſeptenarius ſacratus numerus à nobis ſic impletur, ſi matutini, primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, ueſperi, cõpletorij tẽpe noſtræ ſeruitutis officia p̃ ſoluamus: quia de his dixit propheta, Septies in die laudẽ dixi tibi. Nam de nocturnis uigilijs ipſe idẽ propheta ait: Media nocte ſurgebã ad confitẽdũ tibi, &c. Ergo his temporibus referamus laudes creatori noſtro ſuper iudicia iuſtitiæ ſuæ.

Pſal. 118

Pſal. 118

Vnde in Carthaginenſi concilio legitur.

Sine officij detrimẽto, artificiolo ſibi clericus neceſſaria q̃rat.

CAN. II.

CLericus uictum & ueſtitũ ſibi artificiolo, uel agricultura a abſque officij b ſui duntaxat detrimẽto paret. Clericus. n. qui abſq; corpuſculi ſui inæqualitate uigilijs c deeſt, ſtipendio d priuatus excõicetur.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. III.

CLericus qlibet uerbo Dei eruditus, artificiolo e uictum quærat. Item omnes clerici, qui ad operandum ualidi ſunt, & artificiola & literas diſcant. Qui uerò non pro emendo aliquid in nundinis, uel foro deambulant, ab officio ſuo degradẽtur. Interemptores f autẽ ab officio declinantes, g uel negligẽtius agentes, ab officio remoueantur.

Item ex concilio Aurelianenſi. *De eodem.*

CAN. IIII.

CLerici uerò qui ad opus ſanctum adeſſe contempſerint, ſecundùm arbitrium epiſcopi eccleſiaſticam ſuſcipiant diſciplinam.

a CLericus. Agricultura. arg. C. de epiſco. & cler. l. ij. Nam mercari non põt. lxxxviij. diſtin. c. fornicari. H.

ADDITIO. Sub. ut ibi dicitur. ſed ipſa mercatio debet eſſe honeſtatis conſcia, ut ibi etiam dicitur. quod erit ſecũdum Azo. ſi faceret libros, & poſtea uenderet. ad hoc xiiij. q. iiii. c. j. & x. q. iij. c. cauendum. in fi. quod dic ut no. xiiii. q. iii. in ſumma. in fin. & q. iiij. c. ij. & lxxxviij. diſtinct. c. j. & ij. Archid.

b Officij. Ergo clericus nõ poteſt operas ſuas per totam diem locare, cum non debeat officio deeſſe, ut liiij. di. c. ſi ſeruus.

Clericus locare p totã diem opas ſuas non poteſt.

c Vigilijs. Non tamen uidentur puniendi, ſi deſint diuinis officijs, cum non poſſint percipere neceſſaria ab eccleſia, cum de altario debeant uiuere: ſecus tamen eſt, quia fecerunt ſibi præiudicium, quando permiſerunt ſe promoueri ad tam tenuem eccleſiam, ſicut eſt in matrimonio carnali, arg.

d Stipendio. Sed cui applicabitur hoc? Poteſt dici, quod canonicis inſimul cum epiſcopo. Hoc uerum eſt in eo, quod de cõmuni percipiebat, alias uidetur, quod tantum canonicis, arg. C. de hære. decu. & naui. l. j. ij. & iij. niſi cum iniuſte priuatus eſt. tunc enim omnia ipſe recuperat, quæ amiſit. ff. de re mil. l. penul. C. e. l. j. li. xij. Lau. Sed certe ego credo, quod ſuum beneficiũ debet aſſignari alicui, qui celebret pro eo donec ipſe eſt excommunicatus: ut extra de appel. c. peruenit. B.

Excõicati beneficiũ, cui eſt aſſignandũ.

e CLericus. Artificiolo. Ex quali artificio clericus põt ſuſtentare ſe, notaui xiiij. q. iij. c. in ſumma.

f Interemptores. Id eſt, illud ſecundum quod ſolet eſſe interemptores, & ſic idem repetit, & tunc ſunt duæ partes ſecundum quod eſt hic interemptores, eſt una pars, & uocat interẽptores proxenetas, de quibus habes ff. de proxe. l. ij.

Interẽptores, ſũt p̃xenetę.

g Declinantes. Scilicet clerici. Ioan.

DISTIN. XCII.

[1] [g] *Cum aũt [a] ad eccleſiã uenerint, corde magis quã uoce Deo cantandum meminerint.*

Itẽ Hieronymus in epiſtola ad Epheſios.

Corde, non uoce Deum laudare debemus.

CAN. I.

Cantãtes, [b] & pſallentes in cordibus ueſtris Domino. Audiãt hæc adoleſcentuli, audiant [c] ij, quibus in eccleſia eſt pſallendi officium. Deo non uoce, [d] ſed corde cãtandum, nec in tragœdorum modum guttur & fauces dulci medicamine colliniendæ, [e] † ut in eccleſia theatrales [f] moduli audiantur & cantica.

Ab officio autem cantandi & pſallendi diacones inueniũtur exempti, [g] *ne dum uocis modulationi ſtudent, altaris miniſteria negligant.*

Vnde Gregorius.

Cantandi officium diacones ſibi non uſurpent.

CAN. II.

In ſancta Romana eccleſia dudum conſuetudo eſt ualde reprehenſibilis exorta, ut quidam ad ſacri altaris miniſterium conſtituti cantores eligãtur, & in diaconatus ordine conſtituti modulationi uocis inſeruiant, quos ad prædicationis [h] officium, & eleemoſynarum ſtudia uacare cõgruebat. Vnde fit plerunque, ut in ſacro miniſterio dum blãda uox quæritur, congrua uita negligatur, & cantor miniſter Deum moribus ſtimulet, [i] cum populũ uocibus delectat. Qua de re præſenti decreto cõſtituo, ut in hac ſede [k] ſancti altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumq; [l] Euangelicæ lectionis officium inter miſſarum ſolennia exoluant: pſalmos uerò ac reliquas lectiones cenſeo per ſubdiacones, uel (ſi neceſsitas exigit) per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretũ meum uenire tentauerit, anathema ſit.

[2] *A quibus ordinandos oporteat eſſe ĩmunes, breuiter monſtratum eſt, de quorum uerò manib. ſuos ordines ſuſcipere debeãt, facilè patet. Sacerdos.n. & cuncti infra ipſum cõſtituti ab epiſcopis debẽt ordinari.*

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

Qui non ſunt ordinati ab epo, in pulpito nõ pſallant, neque legant. CAN. III.

Non liceat in pulpito pſallere, [m] aut legere, niſi qui ab epo [n] ſunt ordinati lectores.

Cum autem. Hæc di. diuiditur in quatuor partes, in quarũ prima dicitur quod corde Deo eſt cantandum, non tantum uoce: & hoc probat duabus authoritatib. Secũda ibi, A quibus. Tertia ibi, Nunc aũt. Quarta ibi, Quod autẽ. Ioan. de Fant.

[a] Cum aũt. Oſtendit magiſter in præcedenti diſt. quod clerici debent celebrare diuina officia in eccleſia. In hac xcij. di. oſtendit magiſter qualiter, quia ſ. non debent uocis modulationi iſiſtere. [1] Adijcit ẽe quod in eccleſia Romana diacones cantare non debent, ſed uerbo prædicationis uacare. [2] Poſtea mouet incidentem q. utrũ epiſcopi, qui non recipiuntur in ſua eccleſia, poſſint i alia parochia epiſcopale officiũ exercere. †

[b] Cantantes. Hæc ſunt uerba Apoſtoli.

[c] Audiant. Verba Hieronymi exponentis.

[d] Non uoce. Tantum. nam & uoce decantandũ eſt, ut de conſec. diſt. v. c. non mediocriter. & ibi, pſallite Deo in iubilatione. tamen magis cordis deuotione quã uocis iubilatione, ut xxxviij. di. ſedulo. Vnde uerſus.

Non uox, ſed uotum, non cordula muſica, ſed cor:
Non clamans, ſed amans cantat in aure Dei.

[e] Colliniendæ. Vt populum delectent, nam nec ipſa ueritas pronũtianda ſic eſt, ut quis hominibus placeat. xxij. q. ij. c. primũ. Linire autem, ut melius cantent, & pronunciẽt, uel uti electuario, peccatũ non eſt, ſi ad laudẽ Dei, & non gratia laudis conſequendæ deliniantur. arg. xxxiij. q. iiij. obijciuntur. procurare. n. debet, ut clara uoce, non rauca pronunciet: ut xxj. diſt. c. j. ut populus plane intelligens dicat Amen, & xxxviij. di. c. ſedulo.

[f] Theatrales. Tragœdi ſic faciebant in theatro decãtando tragœdias. & dicũtur à tragos, quod eſt hircus, & oda, quod eſt laus, quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

[g] Exempti. Hoc intellige quando induſti ſunt in eccleſia ad cantandũ Euangelium. & ſic intellige ſequens cap.

[h] In ſancta. Prædicationis. Infra xvj. quæſtio. j. adijcimus. contra. ſed illud ex cauſa dictum eſt propter quoſdã improbos monachos hoc ſibi uſurpantes. xvj. q. j. c. peruenit. alias etiam diaconi poſſunt prædicare. Vel hoc intellige ex delegatione: alias ſolius ſacerdotis officium eſt prædicare. Vel prædicationem appellat lectionem Euangelicam.

[i] Stimulet. Id eſt, exaſperet cõtra ſe.

[k] In hac ſede. Apoſtolica. Ex hoc dicunt quidam hanc prohibitionem in eccleſia Romana tantum locum habere. alij tantum de Cardinalibus intelligunt. Hugo. uero generaliter intelligit eſſe prohibitum, cum ſcilicet ad legendum Euangelium induti ſunt: quod patet ex illo uerbo quod infra dicit, inter miſſarum. & cauſa huius conſtitutionis fuit honeſtas.

[l] Solumq;. Argu. quod diaconus nõ niſi cauſa neceſsitatis dẽt legere epiſtolam. xxv. diſ. c. j. & c.

A quibus. Hæc eſt ſecunda pars di. in qua dicitur, quod nullus debet cantare in pulpito, niſi ſit ordinatus. & hoc probat per cap. ſeq. Ioan. de Fant.

[m] Non liceat. Pſallere. Argu. pro laicis, qui non cantant in pulpito, ſed alibi in eccleſia.

[n] Qui ab epiſcopo. Vel abbate. lxix. diſt. c. ſ. uel etiã à ſacerdote: ut xxij. diſt. c. pſalmiſta. Sed aliter accipitur ibi pſalmiſta.

[a] Vt infra eo. capi. j. Ephe. 5.

[a] Vt ĩ. eo. ca. ij.

[1] Vt ĩ. ead. c. nõ liceat. §. de epiſcopis. cũ ca. ſequen.

† Alias, liniendæ ſunt.

Cordis deuotiõe magis, quam uocis iubilatione cãtandũ eſt.

Vocem optare ad clarius cãtandũ, nõ eſt peccatum.

Tragœdi unde dicãtur.

Sacerdotis ſolius eſt prædicare.

Laici an poſsint in eccleſia cantare.

De

De epiſcopis autem, à quibus, uel in quibus locis ordinari debeant, ſuprà diffinitum eſt.

Nunc autem quæritur de ijs, qui ordinati à parochia ſua non recipiuntur, uel pro aliqua cauſa eas adire noluerint: an in alterius parochia epiſcopale poſsint officiũ celebrare

De his in cõcilio Martini papæ ſic ſtatutum eſt.

Sacerdotis officium gerat epiſcopus, quem ſua parochia non recipit.

CAN. IIII.

SI quis a ordinatus eps ad parochiam cuius eſt electus, pro contentione b populi aut pro aliqua c ratione, nõ pro ſua culpa in parochia, q̃ ei fuerit data, non ierit: hunc honorẽ oportet ſacerdotij tantummodo cõtingere: d ita ut de rebus eccleſiæ in quam uenit, nihil præſumat: ſuſtineat autẽ quid de eo ſanctum concilium iudicare e uoluerit.

Item ex concilio Antiocheno.

De epiſcopo ordinato, quem ſua parochia non recipit.

CAN. V.

SI quis epiſcopus ordinatus ad parochiã, cuius eſt f electus minime acceſſerit, non ſuo uitio, ſed quod eum aut populus uetet, aut propter aliam g cauſam, non tamen eius uitio perpetratam: hic & honoris. h ſit & miniſterij particeps, dummodo rebus eccleſię, ubi miniſtrare cognoſcitur, in nullo moleſtus exiſtat: quem etiam obſeruare conuenit quicquid ſynodus prouinciæ i perfectè iudicãdo decreuerit.

Item ex concilio Anchiritano.

A ſua parochia non recepti alijs moleſtiam non inferant.

CAN. VI.

SI qui epiſcopi ordinati ſunt, k neq; recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, uoluerintq; alias occupare parochias, & uim præſulibus earum inferre, ſeditiones aduerſus eos excitando, eos abijci placuit. Quòd ſi uoluerint in presbyterij ordine (ubi prius l fuerant) ut presbyteri reſidere, non abijciantur m à propria dignitate n Si autem ſeditiones commouerint ibidem conſtitutis epiſcopis, presbyterij quoq; honor talibus auferat̃, fiãtq; damnatione notabiles.

Item ex concilio Antiocheno.

Communione priuetur epiſco-

De epiſcopis: Nunc autem: Hæc eſt tertia pars diſtinct. in qua dicitur, quod ſi epiſcopus ad parochiam ad quam ordinatus eſt, non poteſt uenire ex cauſa, poteſt exercere officium ſuum in eccleſia presbyterali, ubi prius fuerat, ita quod non ſit epiſcopo iniurioſus, in cuius parochia fuerit. & hoc probat per quinq; authoritates ſanctorum patrũ. Ioan. de Fantu.

a SI quis. Hæc tria capitula loquuntur de eadẽ materia, ſcilicet cũ quis eſt ordinatus epiſcopus ad aliquam eccleſiã, ſed non audet ire illuc propter ſcandalum uel propter hoſtilitatem, uel quia ibi non recipit aliqua de cauſa, ſine culpa tamen ſua: iſte non debet aliquid præſumere de rebus eccleſiæ, ad quam diuertit: & expectabit quouſq; prouideat ei ſynodus alibi. vij. quæſtio. j. ca. paſtoralis.

b Pro contentione. Argum. contra xvj. quæſtio. ultim. cap. ſi plures.

c Aut pro aliqua. ſcilicet de iure: q2 dicunt ſe non elegiſſe eum, uel dicũt q̃d renunciauit epiſcopatui.

d Contingere. id eſt non epiſcopalia, niſi inuitatus ſit. argu. extra de eo qui renun. epiſ. c. j. j. vij. q. j. capitu. epiſcopi.

e Iudicare Nam aliam eccleſiam, ſi uacat debent ei conferre. vij. q. j. capit. paſtoralis. t ſed & populus eſt excommunicandus, qui eũ non recipit cum iuſtam cauſam non prætendat, niſi ſcandalum timeatur: ſicut & ipſe excommunicatur, cum ad eccleſiam illam ire non uult. j. ea. cap. iij. Ioan.

f SI quis. Cuius eſt. ideſt, ad quam.

g Aliam. quam forte allegat.

h Et honoris. Videtur contra s. proxi. capit. ſed dic honoris, id eſt, honorabilis miniſterij: quia in ueſtibus epiſcopalibus exercebit ſacerdotale officium, nõ epiſcopale, niſi inuitatus ſit, ut dixi s. capit. proxi. & maior reuerentia exhibebitur ei, quam alij presbytero ſimplici.

ADDITIO. Et hoc in memoriam dignitatis: ut ff. de decur. l. ultima.

i Prouinciæ. Quæ, ſcilicet habet decem uel undecim epiſcopos & metropolitanum. vj. quæſt. iij. c. ſcitote. Lauren.

k SI qui epiſcopi ordinati ſunt. id eſt, ſi qui clerici ordinati ſunt epiſcopi.

l Vbi prius. id eſt, in quo loco, uel in quo ordine. Sed nunquid prior eccleſia tenetur eos recipere? uidetur q̃ non. lxxij. diſtinct. capit. placuit. argu. contra. xxj. quæſt. ij. capit. ſi quis iam translatus. Ad hoc dic, quod ſi habuit corporalem poſſeſſionem per ſe, uel per alium eius eccleſiæ ad quam modo non recipitur, non tenetur prior eccleſia eum recipere, licet nondum eius beneficium ſit collatum. Si non habuit poſſeſsionẽ, t tenetur: licet iam alijs conceſſa fuerint eius beneficia: ut extra de elect. c. cum in cunctis. vij. quæſt. j. c. eos. C. de repud. hære. l. ulti. Per aliũ dixi: quia idẽ eſt ac ſi per ſe, extra de præben. c. accedens. argu. iij. quæſtio. j. capi. j. in §. j. Ioan. hæc gloſ. non adaptatur ad text. B.

m Non abijciantur. Arg. quod non debet elect⁹ in alia prouincia priuari beneficio priori ante, quam transferatur ad aliam.

n Dignitate. Sed nunquid eſt clericus huius epiſcopi? Diſtingue: quia ſi non uult renunciare epiſcopatui, ad quẽ electus eſt non erit clericus eius, remanebit tamẽ ei prius beneficium, quod ius conſeruauit ei. Si uero renuntiauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur. extra de renunt. ad ſupplicationem. niſi in criminali cauſa. Tamen non poteſt eum deponere in memoriam priſtinæ dignitatis. ff. de decur. l. ultima. Quod ergo dicit auferatur honor, dic quod per papam, argum. C. ubi ſena. uel clariſ. l. ulti. circa medium. Ratione autem delicti poterit eum excommunicare, ſi excellerit in ſua diœceſi, licet non abrenuntiet epiſcopatui: quia & poſſet quemlibet archiepiſcopum non ſuum, argu. vj. quæſtio. iij. cap. placuit. ff.

t 3 de offi-

Epiſcopo debet ſynodus prouidere, q̃ ad eccleſiam ſuam non audet accedere.

t Et j. ea. c. pen. ſed hoc c. paſtoralis. hoc nõ probat q2 loquitur in papali conceſsione. Archidi.

Excõicandus eſt populus ſuũ non recipiens epiſcopum.

Prælatus an ſit recipiẽdus, q̃ ad eccleſiam dimiſſam redit.

t Scilicet pacificã, uel per eũ ſtetit quo minus eã habuerit. extra lib. vj. de præben. licet epiſcop⁹. Archi.

de offic.præſi.l.præſes.Hoc tamen tene. quod ſine licentia papæ non abrenunciauit, extra de translatio. epiſcopo.inter corporalia.Lau.

a Si quis epiſcopus. Impoſitionem.id eſt,ordinem epiſcopalem.

b Nec acquieuerit intra tres menſes.ī.50.diſtin.cap. quoniam ſponſa. tamen intra duos mēſes.&c. extra de cōuer. coniug. cap.ex publico. Ioan.

c Si quis epiſcopus uacans. id eſt, uacans epiſcopatu, uel epiſcopatum non habens:ſicut dicitur mulier uacans, quæ uirum non habet. ff.ad legem Iuliam de ui publ.l. qui cœtu.§. qui uacantem.Io.

Mulier uacans eſt, q̄ uirum nō habet.

d Irruerit. Sed qd ſi iſte intruſus aliqua contulerit ipſi eccleſiæ? Tenetur ei eccleſia reſtituere, ſicut de ſimoniaco. extra de ſimo. ca. ueniens. & quia nihil deperit eccleſiæ. liiij. diſtinct. c. generalis. Sed ſi bene promotus eſſet, eccleſia non tenetur ei reſtituere: & ideo bonus deterioris eſt conditionis, quam malus: Ioā. Sed contra extra de ſimo. capi. de hoc. Solut in ſimoniaco dicunt quidam quod nihil debet ei reſtitui: & quod dicit illa decret.ca.ueniēns.diſpenſatio fuit. Alij dicunt, quod propter delictum abbatis & monachorum hoc contingit. T. dicit, quod clerico in ſeculo remanenti nihil reſtituitur: ſecus ſi ad religionem tranſit: ut xxvij.q.j.c. ſi quis rapuerit. De clerico autem ſeculari, qui remouetur ab eccleſia, quid iuris ſit, ſi aliqua contulit, 1 no. extra de cle.coniug.cap. quod à te. Barthol.

Intruſus an recipiat, quæ eccleſiæ contulit.

1 In ipſo introitu.

2 Cōcor. tex. in authē. ut iudices ſine quoq; ſuffra.§.cogitatio.col. ij.

3 Dic ut dixi 64. di. Salonitanæ. Archidia.

e Deſideret. Argum. quod quæ malo ſunt inchoata principio, non conualeſcunt, quamuis ad eum caſum deueniant à quo recte poſſent incipi: ut vij. quæſti.j. cap.epiſcopum.extra de elect.c.auditis. Argu.contra extra de iure patro.capit.cura paſtoralis. extra de conuer.coniug.cap. placet. Ioan. Dic, quod ipſo iure nullū eſt, non conualeſcit: alias ſecus. extra de electio.cap.auditis. & cap. quod ſicut. B. Item arg. quod non ualet electio concors, niſi canonica ſit. xviij. quæſtione ſecunda. capitu. ſi quis abbas. lxiij. diſtinctione, capit.j.

f Et perfectum. Et nota.quod conciliū dicitur perfectum, licet non aſſit Primas: ut xviij. diſtinctio.capitulo primo.

pus, qui ſibi commiſſam eccleſiam adire neglexerit.

CAN. VII.

SI quis epiſcopus per manus impoſitionē epiſcopatum acceperit, & ſibi cōmiſſum miniſteriū ſubire neglexerit, nec acquieuerit [b] ire ad eccleſiā ſibi commiſſam: hunc oportet cōmunione priuari, donec ſuſceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiuſdē prouinciæ ſynod' ſacerdotū.

Item ex eodem.

Sine concilio integri ordinis uacantem epiſcopus eccleſiam non adeat.

CAN. VIII.

SI quis epiſcopus uacās [c] in eccleſiā nō habentem epiſcopū ſurripiens populos ſine concilio integri ordinis irruerit, [d] etiam ſi populus, quē ſeduxit, deſideret [e] illum, alienū tamen eū ab eccleſia eſſe oportet. Integrum autē & perfectū [f] concilium dicimus illud, cui metropolitanus epiſcopus interfuit.

4 Quod autē ſupra clerici ſe uigilijs ſubtrahētes excōicari iubētur, de his intelligendum eſt, qui ab epiſcopo frequenter admoniti negligentiā ſuam corrigere contemnunt.

Vnde in concilio Martini papæ legitur.

Excommunicetur clericus, qui ab epiſcopo commonitus matutinis, uel ueſpertinis horis adeſſe neglexerit.

CAN. IX.

SI quis presbyter aut diaconus, uel quilibet clericus eccleſiæ deputatus [g] in quolibet loco fuerit, in quo eccleſia eſt: & ad quotidianū pſallēdi officiū matutinis, [h] uel ueſpertinis horis ad eccleſiā non conuenerit, [i] deponatur à clero: ſi tamen caſtigatus [k] ueniā ab epiſcopo pſatiſfactionem noluerit ꝓmereri.

DISTIN. XCIII.

[1] OBedientiā [2] autē inferiores ex ordine ſuperioribus debent. ſummo enim pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei cōmunicare, cui pro actibus ſuis inimicus ipſe extiterit: nec in eccleſia eſſe poterit, qui eius cathedram deſerit. Vnde beatus Petrus princeps apoſtolorum in ordinatione

Quod autem. Hæc eſt quarta pars diſtinct. in qua dicitur, quod omnis ſacerdos copellatur intereſſe officijs. Ioā. de Fantu.

g Si quis presbyter. Deputatus. per hanc literā dicunt quidam illum teneri ad hoc tantum, qui alicui eccleſiæ intitulatus eſt, alias non etiam ſi ordinatus ſit ad titulum ſuæ poſſeſſionis, extra de præben.cap. epiſcopus. Tu dic eum & quēlibet clericum teneri ad hoc, licet non teneatur ſpecialiter ad hanc, uel illam eccleſiam. ſic exaudi extra de regul.c. ſuper eo.

h Matutinis. Matutina dicuntur officia, quæ celebrantur à mane uſq; 4 ad nonam: ueſpertina à nona uſque ad noctem. xj. quæſtio. iij. ſi quis epiſcopus in concilio.

Officia matutina. & ueſpertina.

4 Excluſiue tenet. ſecūdum Hugo.

ADDITIO.

Sed aliter ibi exponitur ſecūdum Lauren. ut ibi dicam. Archid.

i Conuenerit. Nō ex precepto tenentur clerici ad horas. extra de celebra.miſ.cap. dolentes. in fi. ibi uideas Archidia.

k Caſtigatus. Nota, quod ꝓ prima offenſa nō eſt quis puniendus: ut lxxiiij.diſtinct. cap.honoratus. & extra de offic. cuſto. capitu. j.

Offenſa prima debet eſſe impunita.

OBedientiam. In hac diſtinct. incipit ſeptima pars tractatus diſtinctionum. Et hæc diſtinctio diuiditur in ſeptem partes, in quarum prima tractat de obedientia, quā debent omnes catholici eccleſiæ Romanæ capiti ſuo. & hoc probat quatuor authoritatibus. Secunda ibi, Reliqui. Tertia ibi, Ve igitur ex præmiſsis. Quarta ibi, Compagis. Quinta ibi, Diaconi. Sexta ibi, Hoc capitulo. Septima ibi, Hoc autem. Ioannes de Fantu.

1 Obedientiam. Hic intitulatur xciij. diſtinctio. in qua oſtendit magiſter hactenus qualiter, & à quibus, & in

& in quibus locis clerici & prælati debent ordinari: ſed quia dignitas prælatorum ſine obedientia contemptibilis eſt, ideo oſtendit hic de obediẽtia, quam debent inferiores ſuperioribus. Et primo de obedientia, quæ debetur Papæ. Secundo de obedientia, quam debẽt minores maioribus nõne ordinis. poſtea de obedientia, quam ſubditi clerici debent epiſcopis ſuis. oſtendit etiam differentiam inter presbyteros & diacones, quandoq; loquens contra iſtos, quandoq; contra illos. ad ultimum oſtendit presbyteros maiores eſſe diaconibus. Nota aũt quod obedientia cõſiſtit in tribus, in reuerẽtia exhibenda, in mandato ſuſcipiendo, in iudicio ſubeundo. Reuerentiã debet minor, ut aſſurgat maiori ut cedat ei primum locum in ſedendo & eundo, niſi minori maior adminiſtratio commiſſa ſit. Vnde archipresbyter uel presbyter archidiacono debet reuerentiam, licet ordine maior ſit, ratione maioris adminiſtrationis. xxv. diſtin. ca. j. hac conſideratione quãdoque presbyter tenetur obedire diacono prælato. In mandato autem & iudicio nemo tenetur obedire, niſi ei, qui habet adminiſtrationem uel iuriſdictionem ſuper eum, & niſi ab eo abſoluatur per appellationem, uel recuſationem. uel ſi ei controuerſiam moueat, uel ſi prælatus deponatur. viij. q. iiij. in ſumma. & c. nonne. Lauren.

Obedientia in tribus conſiſtit.

Cõicatione.

a Id eſt, ſi moueatur queſtio inter plãtũ & clericũ ſuũ. xj. q. j. de perſona. extra de for. cõpet. ſi qs cõtra. Archidia.

Clementis [a] *populũ alloquens inter cætera ait:* †

Cui pro actibus ſuis prauis apoſtolicus inimicatur, ei communicare non debemus.

CAN. I.

SI inimicus eſt [b] iſte Clemens alicui pro actibus ſuis prauis, uos nolite [c] expectare, [d] ut ipſe uobis dicat, [e] Cum illo nolite [f] amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & uoluntati eius abſq; cõmonitione † obſecũdare, & auertere uos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum, neque loqui ijs, quibus ipſe non loquitur. [g] Vnde unuſquiſq;, qui in culpa eſt, dum cupit omniũ ueſtrum amicitias habere, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cùm obedire cœperit monitis præſidentis. Si uerò quis amicus fuerit his, quibus ipſe non loquitur, unus eſt ipſe ex illis, qui exterminare [h] eccleſiã Dei uolunt: & quum corpore uideatur eſſe nobiſcum, mẽte tamen & animo cõtra nos eſt: & eſt multo nequior hoſtis [i] hic, quàm illi, qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarũ ſpeciem, quæ inimica ſunt gerit, & eccleſiam diſpergit, & uaſtat. Ideoq; huiuſmodi apoſtolicis inſtitutis uos monentes inſtruimus, ut effecta certior charitas ueſtra ſolicitius deinceps agere ſtudeat, & cautius, ne peruerſi & infideles homines lædendi fideles & beneuolos habeãt facultatẽ.

Item Gregorius.

A nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit eccleſia.

CAN. II.

MIratus ualde ſum, quia in tanto Salonitanæ eccleſiæ clero [k] & populo uix [l] duo in ſacris ordinibus [m] inuẽti fuerũt, frater ſcilicet & coepiſcopus meus Paulinus, & dilectiſsimus filius meus Honoratus archidiaconus eiuſdem ec-

extra de elect. uenerabilem. Sed quid ſi Papa communicat excommunicato? Non incidit ideo in canonẽ, quia Papa non ligatur à canone, ut extra de elect. innotuit. ff. de rece. l. pe. nec eo ipſo eum abſoluit, argumentum extra de ſen. excommunic. cum deſideres. Si tamen ei communicaret intendẽdo eum abſoluere facto, etiam ſi nõ uerbo, habendus eſt pro abſoluto, cũ princeps ſola uoluntate libertatem concedat. ff. de manumiſ. l. apud. & facit ad hoc extra de ſententent. excom. ſi aliquãdo. extra de priui. cum olim. de fideicommiſ. lib. l. ſi uoluntate.

Papa cõmunicans excõicato nõ incidit in excõicationẽ, nec eũ abſoluit.

e Dicit. Non enim, debet certiorari, qui non ignorauit. ff. de actionibus empti. l. j.

f Nolite. Nam eo ipſo quis ſuſpectus eſt, quod inimicorum eſt amicus. argu. iij. q. v. ca. iij. & ob hoc filius matrẽ exhæredat. C. de inoffi. teſta. l. liberi. Et eſt ſimile extra de accu. cum oporteat.

Inimicorũ amicus eſt ſuſpectus.

g Non loquitur. Hoc uerum eſt in hoc caſu, ſi qui ſcilicet excommunicati ſunt: ſecus ſi propter priuatũ odiũ alicui non loquere tur.

h Qui exterminare. Infra xxiiij. q. j. quoniam uetus.

i Hoſtis. Vnde Boethius. Nulla peſtis efficacior eſt ad nocendũ quam familiaris inimicus. ar. C. de dolo. l. late. unde, Non eſt deterior hoſtis, quam fictus amicus. Non odium grauius, quam ſimulatus amor. unde illud etiam, Mus in pera, &c. arg. xiij. quæſtio. j. c. j. c. eccleſias. §. item præcepit ſi. c. & xij. quæ. j. certe. lo.

Familiares inimici ſunt peſtiferi.

a Clementis in presbyterum. Nam Petro uidente nõ fuit Clemens Papa. viij. q. j. ſi Petrus.

ADDITIO. Ad hoc xv. quæſtio. vj. c. alius. & cap. ſequenti. Archid.

b SI inimicus eſt. Inimicus dicitur hic quo ad opinionem excommunicati, ſicut iudex dicitur crudelis latroni. xxiij. q. v. non eſt crudelis. alias Papa neminem debet habere odio. imo pacem cum omnibus habebit. xj. q. iij. inter uerba. Vel inimicus eſt actibus, ut lxxxvj. diſt. odio.

Papa neminem odio habeat.

c Nolite. Sic vij. quæſtione j. ſcire. xj. quæ. iij. quibus epiſcopi. Argumen. contra vj. quæ. ij. ſi tantum. ſed ibi ſolutum eſt.

d Expectare. Ergo denuntiatio non eſt expectanda. extra de ſent. excom. cum non ab homine. tamen ſola fama ſemper non ſufficit ad hoc, ut quis uitandus ſit, ut extra de exceſ. prælato. inter. licet ſit argu. contra.

Fama ſola non ſufficit, ut excõicatus uitari debeat.

k MIratus ualde ſum. Clero. Et ita quilibet epiſcopus ſuffraganeus eſt de clero metropolitani. arg. extra de poſtula. prælat. bonæ. argu. lxxxvj. di. ſi qui uero. Forte iſte fuerat canonicus, & adhuc retinebat ibi præbendam.

l Vix. Quod ergo uix fit, tamen fit. ff. de iud. uix. xix. di. in memoriam. Arg. contra. ff. ad Velleia. tutor. quia ibi dicitur uix fieri. ut quis pro ſe apud eundem intercedat. & ita uix, id eſt, nunquam. ſic ij. q. vj. c. biduum. uerſi. ſi aduerſus.

Quod uix fit, fieri dicitur.

m Ordinibus. Arg. pro eis, qui multitudinem non ſequuntur. ut vij. quæ. j. denique. Et quod multitudo non excuſat à delicto, uel pœna: argu. ij. quæſ. j. multi. v. diſt. xxiij. in nomine. Argumentum cõtra. 7. di. xix. in canonicis.

Multitudo nõ excuſat à delicto.

t 4 Filij.

cleſiæ, qui communicare Maximo ſacerdotium rapienti minimè conſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. ebuiſtis.n. filij [a] chariſsimi penſare ordines ueſtros, & quē ſedes Apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere, ut prius (ſi poſſet) ab illatis criminibus mundaretur, & tunc ei ueſtra dilectio communicaretur, ne particeps obligationis exiſteret.

Item Cyprianus.

Non eſt in eccleſia, qui cathedram Petri non ſequitur.

CAN. III.

QVi cathedram Petri (ſupra quam fundata eſt eccleſia) deſerit, in eccleſia ſe eſſe non confidat.

Epiſcopi uerò, qui apoſtolicæ ordinationi ſubiacent, etiā hanc ei reuerentiā debent, ut ſingulis annis Apoſtolorum liminibus ſeſe repræſentent.

Vnde Anacletus & Zacharias Papa.

Singulis annis Apoſtolorum limina uiſitēt epiſcopi, qui ordinationib. apoſtolicis ſubiacēt.

CAN. IIII.

IVxta [b] ſanctorū patrum & canonum inſtituta omnes epiſcopi, qui huius Apoſtolicæ ſedis ordinationi ſubiacent, & qui propinqui ſunt, [c] annuè circa Idus Maij ſanctorum principum Petri & Pauli liminib. præſententur [d] omni occaſione ſepoſita. Qui uerò de longinquo [e] ſunt, iuxta [f] chirographum [g] ſuū impleant. Qui autem huiuſmodi conſtitutionis contēptor extiterit (præterquā ſi ægritudine fuerit detentus) ſciat ſe canonicis [h] ſubiacere ſuis.

[i] *Reliqui uerò ī eccleſia minores ſemp debent mā iorib. ſubeſſe, ſicut ī ſynodo ſancti Sylueſtri legit.*

Minores maioribus obedientiam exhibeant.

CAN. V.

A Subdiacono [k] uſq; ad lectores [l] oēs ſubditi ſint diacono cardinali uiro reuerendiſsimo in eccleſia repræſentantes ei honorem. Porrò pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono ſubdiaconus, ſubdiacono acolythus, acolytho exorciſta, exorciſtæ lector, lectori oſtiarius, oſtiario abbas, [m] abbati monachus in omni loco repræſentet obſequium, ſiue in publico ſiue in [n] gremio eccleſiæ.

Item ex epiſtola Clementis Papæ.

Quod ſit officium diaconorū.

CAN. VI.

DIaconi eccleſiæ ſint tanquam oculi [n] epiſcopi oberrantes [o] & circunluſtrantes cum uerecundia actus totius eccleſiæ, perſcrutantes diligentius, ſi quem uideant fieri uicinum præcipitio, [p] & proximum eſſe peccato, ut referant hoc ad epiſcopum, & ita epiſcopo ſuggerere quæ ad cultum eccleſiæ, & diſciplinam eius pertinent, diaconibus cura ſit.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VII.

SAcerdotes uerò dicebat beatus Petrus ſal terræ, [q] & mūdi lumē: docens eos in ſplendore bonorum operum glorificare Deum patrem, de

a Filij. Qui ergo priuati ſunt à ſacramentis, filij ſunt eccleſiæ, quia ſunt epi.ſ.filij: cum certum eſt, qḋ qui non eſt cum epo, extra eccleſiam eſt. argu. vij. q.j. ſcire. Vel dic, ꝙ iam erant abſoluti, uel qa cauſa humilitatis hoc dixit. ij. q. vij. nos ſi incompetenter.

b IVxta. Hoc capi. loquitur de eis, qui ſubſunt domino Papæ nullo medio.

c Propinqui ſunt. Qui.ſ. in eadē prouincia ſunt, illos uocat lex præſentes. C. de præſcrip. x. anno. l. ulti.

ADDITIO.

Ad hoc extra de maio. & obed. humilis. ubi de hoc.

d Præſententur. Per ſe, uel ꝑ alios. extra de iureiuran. ego. N.

e De longinquo. Argu. ratione loci permitti, qḋ alias nō permittitur. ar. xxiiij. q.j. pudēda. ī di. lxiij. cū longe. ſ. diſtin. xxix. c.j. & ij. ſ. diſt. iiij. erit. ſ. diſt. lxiij. ca.j. & ij. Et dic longinquo, ut ſunt ultra Italiā conſtituti, ut extra de electio. nihil eſt quod eccleſiæ. Vel remotos uocat ultra duas dietas, ut extra de reſcrip. nō nulli.

f Iuxta. Arg. ꝙ expediri per alios ſufficit quod iuſte impeditus per ſe facere non poteſt. xxiij. di. epiſcopus.

g Chirographū. Extra de ele. ſignificaſti. in parte deciſa. ſ. lxv. diſ. ſi qs. v. q. iij. ſi ægrotans.

h Canonicis. Supra diſtin. xviij. ſi quis epiſcoporum.

i Reliqui. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctio. in qua dicitur, quod omnes minores in ordine, uel dignitate debēt ſuis maioribus præſtare reuerentiā, & hoc probat per ſeptem authoritates.

k A Subdiacono. l Ad lectores. Hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

Honorem. Ratione ordinis. Hæc eſt enim iuſtitia, ut minor ſeruiat maiori. xxxiij. q. ult. eſt ordo. niſi minor in adminiſtratione maioris ſit. xcv. di. c. j. uel niſi obtineat locū ſuperioris. ī. eo. ca. ulti.

m Abbas. Loquitur ſecundum ea tēpora cū monachi non erant clerici: ut ī. xvj. q. j. generaliter. Vel forte quilibet clericꝰ dignior eſt quolibet monacho. argum. xvj. q. j. alia eſt cā. & c. legi. hodie maior honor debetur abbatibus, quā alijs clericis. argum. extra de ætate & quali. cū ī. lxix. diſt. c. j.

n Siue in gremio. Argum. contra xcv. diſtin. epiſcopus. ij. nam ibi dicitur ꝙ in domo collega debet eſſe, prælatus in eccleſia.

n DIaconi. Oculi. Et not. ꝙ loco diaconorum ſucceſſerunt archidiaconi, qui dicunt oculi epi, qui perluſtrant. alia cā habetur ī. e. diaconi.

o Oberrantes. Sunt & alij oculi circunluſtrātes ſynodales teſtes. xxxv. q. vj. epiſcopus in ſynodo. uel ibi loquitur de exceſsibus laicorum, hic clericorum. H.

p Præcipitio. Ergo non tantū tenet qs denunciare iā commiſſum crimen, ſed et committendum, ꝙ uerū eſt. xxij. q. v. hoc uidetur. Arg. extra de cog. ſpiritua. de conſe. diſt. ij. cum omne crimen.

q SAcerdotes uero. Sal terræ. In omnibus enim operibus noſtris ſal offerre

Extra eccleſiā eſt, qui cū epiſcopo nō eſt.

Remoti qui dicuntur.

Impeditꝰ per alium expedire poteſt officium ſuum.

No. ex iſto tex. ꝙ hęc dictio à, excludit. ſimilē tex. habes in l. ratione. §. ſi. ff. de actio. empti.

Monachi olim non erāt clerici.

Clericꝰ ſecularis eſt dignior monacho.

Archidiaconi ſunt oculi epiſcopi.

quibus ait dominus. Beati eſtis cū maledixerint [a] uobis homines, & reliqua. & iterum, Vos eſtis ſal terræ.

Item ex concilio Pariſienſi.

Hi non ſunt habendi clerici, qui epiſcopali prouidentia nō gubernantur.

CAN. VIII.

NVlla [b] rōne clerici, aut ſacerdotes habēdi ſunt, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina & prouidentia gubernantur: tales.n.acephalos, [c] id ē, ſine capite priſca conſuetudo nuncupauit.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

QVi ſuis epiſcopis non obediunt, indubitanter reprobi, & rei exiſtunt. Porrò ipſi à Deo donum ſummi muneris cōſequuntur, qui ſuis doctoribus (qui rectè epiſcopi intelliguntur) libenter obediunt.

Item Anacletus.

Ille in Deum ſcandalizantur, qui ſuo non obediunt epo.

CAN. X.

ILle procul dubio ſcandalizatur [d] in Deum, qui rectè nō docet, & qui eius ſcādalizat epiſcopū uel ſacerdotem.

Item Euariſtus omnibus epiſcopis.

Septem debent eſſe diacones in unaquaque ciuitate.

CAN. XI.

DIaconi, [e] qui quaſi oculi uidentur eſſe epiſcopi, in unaquaque ciuitate ſeptem debēt eſſe, qui cuſtodiant epiſcopum prædicantem, ne ipſe epiſcopus [f] ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur, aut lædat à ſuis, aut uerba [g] diuina detrahendo, [h] aut inſidiando polluantur uel deſpiciantur: ſed ueritas ſpirituali redoleat [i] feruore, & pax prædicata labijs, cum uoluntate [k] animi concordet.

Item ex concilio Neocæſarienſi.

De eodem.

CAN. XII.

DIaconi ſeptem debent eſſe ſecundùm regulam, quamuis non magna ſit ciuitas. Regulæ autem authoritas eſt iſta, quod & liber Actuum [l] Apoſtolorū idē inſinuat.

3 *Vt igitur ex pmiſſis apparet authoritatibus, diaconi debēt obediētiā presbyteris, presbyteri epiſcopis. Sed diaconi ſuperbiētes ſacerdotibus exæquari, uel potius pferri quærebāt, cōtra quorū inſolentiam multorū authoritates emanarūt eorū ſuperciliū reprimētes, atque ut ſacerdotibus cō dignam obedientiam exhibeant decernentes.*

Vnde Pelagius Papa.

Nihil eorum, quæ ſunt decreta primis ordinibus, uendicent diaconi.

CAN. XIII.

DIaconos propriam conſtituimus obſeruare menſuram, neque ultra tenorem paternis canonibus deputatū, [n] quippiam tentare permittimus, & nihil horum in ſuo miniſterio penitus applicare, quæ primis [o] ordinibus propriè decreuit antiquitas. Abſq; epo [p] uel presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis ordinibus fortaſsis lōgius conſtitutis neceſsi-

---

Mat. 5. b offerre debemus, & conſe. di. iiij. ſal. & per ſal, ſapientia intelligitur. xliij. diſt. ſit rector.

Ibidem. [a] Maledixerint. Non q ex maledictione benedictionem quis conſequatur, ſed ex patientia quam ſuſtinet. xj. quæſ. iij. qui iuſtus. Lauren.

[b] NVlla. Infra xviij. q. ij. abbatibus.

Acephali [c] Acephalos. Priuilegiati tamē qui Papæ ſubſunt, non ſunt acephali, qa Papa eps eorum eſt, argumen. extra de priuileg. recepimus. tales ſicut excōmunicatos debet quilibet excludere de eccleſia ſua, ex̄. de paroch. & alie. paroch. capit. ii. Et eſt hic argumen. pro prælatis, & quod etiam eremitæ, ſubſunt epiſcopo, in cuius territorio ſunt, ut xvj. quæſtio. j. qui uere. Io.

Adde q acephali dicunt illi, q ſunt ſine capite, ut hic. cōcor. gl. j. ī authē. de appell. §. generalē. colla. iij.

Eremitæ ſubſunt epiſcopo.

[d] ILle proculdubio ſcandalizatur. Id eſt, ſcandalizat Deum. viij. quæſtio. j. quiuus. Ioan.

ADDITIO.

Ad idem iij. quæſtione prima, nulli. & xxj. diſtin. in nouo. Archid.

Diaconi ſeptē debent eſſe ī eccleſia epiſcopali. [e] DIaconi. Hoc capitulū loquitur de epiſcopali eccleſia, ubi debent eſſe ſeptem diaconi, ut de conſecr. diſtinctione j. epiſcopus Deo. Et ubi facultates ſuppetunt: ut vij. quæſtio. j. illud.

Ordo Literæ. [f] Ne ipſe epiſcopus. quoquo modo infeſtetur aut lædatur ab iſtis inſidiatoribus, id eſt, hæreticis. uel ita, ne quoquo modo offendat ab illis, aut lædatur à ſuis clericis per oppreſsionem. Et ideo debēt ei aſtare, & ab eo auertere huiuſmodi oppreſsiones.

[g] Aut uerba. Hæc eſt ſecunda cā huius conſtitutionis.

[h] Detrahendo. Timore hæreticorum ſcilicet ſubticendo.

[i] Redoleat. i. exeat in publicum ex frequenti ardore.

[k] Cum uoluntate. j. de conſe. di. ij. re uera. Ioan.

[l] DIaconi. Actuum. vj. ubi agitur de ſeptē diaconibus ordinatis ab apoſtolis. Io.

Vt igitur ex præmiſsis. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua dicitur], quod diaconi debent ſubdere ſe presbyteris: & non præferre, & hoc probat per nouem authoritates. Io. de Fant.

[m] Ex præmiſsis. Ab iſto loco incipit magiſter altercationem ſuam inter presbyteros & diacones. Et primo allegat pro presbyteris quod diaconi debent eis ſubeſſe, uſq; ad illud capit. diaconi. poſt in illo ca. diaconi. allegat pro diaconibus. ult. in capi. legimus. dabit ſententiam contra diaconos. Hugo.

[n] DIaconos. Deputatū. Scilicet diaconib. ſic xviij. quæ. ij. hoc tātum.

[o] Primis. Id eſt, maioribus, epiſcopali. ſ. & presbyterali. & ita epiſcopatus eſt ordo, ut lxxiiij. di. cum in præterito. xxij. di. cleros. ad idem. xxij. diſt. ca. j.

[p] Abſque epiſcopo. Id eſt, abſente epiſcopo, uel presbytero, quibus ſolum baptizandi miniſterium permiſſum eſt, ut de conſecratio. diſtinctione quarta. cōſtant. & dic quod abſque epiſcopo id eſt, præter authoritatem.

Quia forte timore hæreticorū nō audet ſol⁹ pdicare, & hæc expoſitio cōgruit illi literæ q̄ habet, polluant aut deſpiciātur.

Epiſcopatus eſt ordo.

Nece ſ.

tas a extrema cōpellat: quod etiā laicis Chriſtianis b facere plerunq; cōceditur. Sacri corporis erogationem ſub conſpectu epiſcopi ſeu presbyteri (niſi his abſentibus) ius non habeant exercendi.

Item in Niceno concilio legitur.

Inferiores presbyteris ſe diaconi cognoſcant.

CAN. XIII.

PEruenit ad ſanctum concilium, quòd in locis quibuſdam & ciuitatibus presbyteris ſacramenta c diaconi porrigant. hoc neque regula, neque conſuetudo tradidit, ut ij qui offerendi ſacrificij non habent poteſtatem, ijs qui offerunt corpus Chriſti porrigāt. Sed & illud innotuit, q̄ quidam diacones etiam ante epiſcopos d ſacramenta ſumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & excidantur, & in ſua diaconi menſura permaneant, ſciētes quod quia epiſcoporum miniſtri ſunt, inferiores à presbyteris habētur. Per ordinē ergo poſt presbyteros ſacræ gratiā communionis accipiant, aut epiſcopo, aut presbytero porrigente eis. ſed nec ſedere in medio e presbyterorum diacono liceat: quia ſi fiat hoc, præter regulam probatur exiſtere. Si quis autem poſt has diffinitiones obedire noluerit, a miniſterio ceſſare debebit.

Item ex concilio Laodicenſi.

Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipſe ab inferioribus honoretur.

CAN. XIIII.

NOn oportet diaconum corā presbytero ſedere: ſed iuſsione f presbyteri ſedeat. Similiter autē diaconus honorē habeat à ſequentibus, id eſt, à ſubdiaconibus, & ab omnibus clericis.

Item ex eodem.

Calicem benedicere, & panē dare diacono non licet.

CAN. XV.

NOn oportet diaconos panē g dare, nec calicem benedicere.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per uicarios

Sicut epiſcopis, ita & presbyteris diaconi miniſtrent.

CAN. XVI.

DIaconi ita ſe h p̄ſbyteri ſicut epī miniſtros eſſe cognoſcant.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. XVII.

PRæſente presbytero diaconus euchariſtiā corporis Chriſti populo (ſi neceſsitas cogit) iuſſus eroget. i

De eodem.

CAN. XVIII.

DIaconus ſedeat iubēte presbytero in quolibet loco. k Itē diaconus in conuentu l p̄ſbyterorum interrogatus loquatur m. Alba n uerò tātum tp̄e oblationis, & lectionis o utatur.

Itē ex concil. Tole. iiij.

Diacones presbyteris ſe ſuperiores non cognoſcant.

CAN. XIX.

NOnnulli diacones in tantam prorum-

a Neceſsitas. Nota, quòd ubi neceſſitas exigit, & presbyter eſt abſens, poteſt diaconus etiam iure ſuo baptizare, & corpus Chriſti erogare infirmis ſi conſecratum eſt. Sed in eccleſia in præſentia presbyteri non poteſt, etiā ſi neceſsitas exigat, niſi iuſſus à presbytero: puta cū multi ſunt qui indigent baptiſmo, & presbyter nō poteſt omnibus ſufficere. Similiter ſi multi ſunt, q uolunt accipere corpus Chriſti, nec p̄sbyter ſufficit omnibus.

Diaconus pōt baptizare, & corp⁹ chriſti ægris erogare.

b Chriſtianis. Et & hæreticis, 1 ut ī. j. quæſt. j. quod quidam, &c.

1 Q8 eſt ergo iſtorū priuilegium. Dic ut nota. 50. diſt. q ſub gradu.

c PEruenit. Sacramenta. Id eſt, euchariſtiā confectam, ſanguinem autem bene porrigunt. ī. eadem. diaconi ſunt. & uerſ. ſacerdotib. & hæc eſt ratio, quare ſacerdos corp⁹ Chriſti per ſe ſumat, calicem autem de altari presbyteris ſumere non licet, ſed diaconus eis porriget, quia ſumptio corporis futuram reſurrectionē corporum ſignificat. quam Deus ſua uirtute faciet ſine oī miniſterio. Sed ſumptio ſanguinis ſignificat redēptionem peccatorum, quæ fit interceſsionibus aliorum. xiij. q. iij. c. animæ. ī. di. 50. presbyteros q. contra ibi in pœnam dicitur de diaconibus, ne panem offerant, quare de iure licitum eſſe uidetur. Io. Sed illud intelligitur quādo in principio ſecretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert ſacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam ne panem offerant altario miniſtrando: hic autem prohibetur, ne poſt ſacramenta confecta corpus Chriſti porrigant ſacerdoti, ut ſumat. B.

Corporis Chr̄i ſumptio quid ſignat.

Sanguinis ſumptio, q̄d repræſentat.

d Etiam ante epiſcopos. Id eſt, antequam epiſcopi ſumant.

e In medio. Secundum conſuetudinē diuerſorum locorum hæc uariantur., in quibuſdā enim locis hæc obſeruatur, in quibuſdam non.

f NOn oportet. Sed iuſsione. Hoc obſeruatur ſecundum conſuetudinem quarundā eccleſiarum, cū redit à lectione Euangelij. Lauren.

[illegible] arg. id hoc ff. de offi. procon. l. obſeruare. §. anteq̄. & l. idem q. ff. mandati.

g NOn oportet. Panem. Id eſt, corpus domini. Dare, id eſt, porrigere, ſcilicet alijs poſt confectionem ſine licentia ſacerdotis. Vel dic dare, id eſt, conficere, quod ad ſolum presbyterum pertinet. j. quæ. j. dictum. extra de ſumma trinita. firmiter.

h DIaconi ita ſe. In miſſa. nam alibi magis ſunt miniſtri epiſcopi.

i PRæſente. Eroget. iuſſus, uel non iuſſus, longe tamen poſitis epiſcopo uel presbytero. ſupra ca. diaconus.

k DIaconus. Loco. Id eſt, in aliquo, de omni 2 tamen honeſto. ff. de arbi. ſi cū dies. §. ſi arbiter. & ff. de muner. & honori. ut gradatim. §. primo.

2 Sic. ī. q. vij. ſi quis omnē. 15. qō. 1. mulier.

l Diaconus in cōuentu. ubi conueniunt ad ſynodum.

m Loquatur. Id eſt, prædicet. nam officium prædicandi presbyterorum eſt. xvj. quæſtione prima. adijcimus. Hugo.

n Alba. Id eſt, dalmatica. argum. xj. q. iij. epiſcopus presbyter.

o NEt lectionis. Euangelij.

NOnulli. Sed conciliū Toletanum ſtatuit, ut iam-

tam diacones, quàm presbyteri perſeuerent in locis ſibi deputatis : ita ut diaconi cognoſcant presbyteros eſſe maiores ſe.

[a] Atque in primo.i. in primo ordine. ut fit Pariſijs.

[b] Vt ſublimiores. [1] ſic conſtrue. ergo tam illi, quā iſti con ſtant in utroque ordine, ita ſcilicet ut diaconi agnoſcant presbyteros ſublimiores ſe, ſcilicet diaconibus: & ſtabunt ſecūdum tempus ſuæ ordinationis. xvij. diſt. ca. epiſcopos.

[c] Compagis. Hæc eſt quarta pars huius diſtin. in qua dicitur, quod compagi, id eſt ſandalia, & mappulæ, id eſt, linteamina, q̄ portant cardinales, ſolis Romanis clericis competunt, & hoc probat per duo capitula. Io. de Fan.

[c] Compagis. id eſt, ſandalibus. & dicuntur compagi ſandalia, uel caligæ epiſcopales, & eſt maſculini generis. Ioan.

ADDITIO.

ſcilicet compages compagi. H.

[d] Nec mappulis. Id eſt, ornamentis equorum, quæ Cōſtantinus conceſsit cardinalibus. infra xcvj. diſtinct. Conſtantinus. nam mappa ornamentum eſt equi. ſimiliter i authen. de conſuli. §. quātacunque. [2] & ſunt quædam alba linteamina, quibus cooperiuntur equi cardinaliū cū proceſsionem faciunt. Alij dicunt, quod mappulæ ſunt mitræ epiſcopales.

[e] PEruenit. Alicuius. Arg. ex hoc & ſequen. cap. habes, quod illud uidetur prohibitū, quod non oſtenditur eſſe conceſſum. arg. diſtinct. c. contra morem. argum. xxv. q. ij. amputato. argu. x. quæſtio. j. hanc. argu. ij. q. v. cōſuluiſti. [3] Et eſt hoc uerū in ijs, quę ſunt de iure ſpeciali. alias quod non eſt prohibitū, intelligitur eſſe conceſſum. xxvij. quæſtio. ij. lex diuinæ. & xxx. quæ. iij. illud. & de deſpon. impub. c. j. in fine.

[a] Id eſt maiores, quaſi ſtēt in utroq; choro [illegible] presbyteri in prīo, diacōi in ſecundo. Petrus.

Cōpagi.

Mappulæ quid ſignent.

[2] Idē ar. C. nulli licere i frænis, &c. l. unica. lib. xj.

[3] Attendendus.

Prohibitū uidetᷓ qđ cōceſſum non oſtenditur.

[3] Et extra ne ſe. uacā. illa. ubi & hoc. & extra de trāsla. inter.

punt ſuperbiam, ut ſeſe presbyteris anteponāt, atque in primo [a] choro & ipſi priores ſtare præſumant presbyteris in ſecundo choro conſtitutis. Ergo, ut ſublimiores [b] ſe presbyteros agnoſcāt, tam illi, quàm hi in utroque ordine conſiſtant.

4 *Compagis* [c] *uerò calceari abſq; apoſtolica licentia diaconibus nō permittitur : ſicut nec mappulis* [d] *uti abſq; eius authoritate, quibuslibet clericis conceditur.*

Vnde Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano.

Abſque apoſtolica licentia diacones compagis uti nō præſumant.

CAN. XX.

PEruenit ad nos, q̄ diaconus eccleſiæ Cathinenſis calceatus cō pagis procedere præſumpſiſſet: Quod quia actenus nulli per totam Siciliam licuit, niſi tantúmodo diaconibus Meſſanenſis eccleſiæ, quibus olim à prędeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe cōceſſum bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis auſus leuiter non eſt attédendus: [1] cū omni hoc fraternitas ueſtra ſubtilitate perquirat, ut an per ſe, uel alicuius [e] hoc authoritate [f] præſūpſerit, nobis ſubtiliter innoteſcat. Nam ſi negligenter ea, quæ malè uſurpantur, omittimus, exceſſus uiam [g] alijs aperimus.

Item Ioannes Rauennati epiſcopo.

Mappulis clerici ſine apoſtolica licentia uti non debent.

CAN. XXI.

ILlud autē, quod pro utendis à clero ueſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris clericis fortiter eſt obuiatū, dicentibus nulli hoc unquam alij cuilibet conceſſum fuiſſe eccleſiæ, nec Rauennates clericos, uel illic uel in Romana ciuitate tale aliquid cū ſua cōſcientia præſumpſiſſe: nec ſi tentatū eſſet, ex furtiua uſurpatione ſibi præiudiciū generari: ſed etiā ſi in aliqua eccleſia hoc præſumptū [h] fuerit, aſſerunt emendandū, quod non cōceſsione Romani pontificis, ſed ſola uſurpatione, uel ſurreptione præſumitur.

Item Hieronymus ad Ruſticum epiſcopū Narbonenſem.

Sicut in miniſterio, ita in diſpenſatione ſine diacono epiſcopus non uiuat.

CAN. XXII.

5 DIaconi ſunt, quos in Apocalypſi legimus ſeptem Angeli [i] eccleſiarū. Hi ſunt ſeptē candelabra [k] aurea, hi ſunt uoces [l] tonitruorū. uirtutū operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, Euangelizātes pacē, annuntiantes bona, diſſenſiones & rixas & ſcandala reſecātes docētes [m] ſoli Deo [n]

[f] Authoritate. Nam ſi maioris authoritate hoc feciſſet, hoc eſſet utcunque excuſabile. arg. diſtin. lxiij. Salonitanæ. & diſt. xxviij. diaconi. 4

[g] Viam. C. de indi. uidu. l. ij. in fi. C. unde ui. meminerint. ꝟ. xxj. q. ij. ca ij. ꝟ. xxiij. q. iiij. eſt iniuſta. j. q. vij. exigunt. contra. ꝟ. xxxv. quæſtio. ix. loci noſtri.

[h] ILlud. Præſumptū. Arg. antiquitatē, uel longā conſuetudinē nō dare priuilegiū: ut diſtin. ca. contra morem. ar. contra. liij. diſtin. quia. & ix. q. iij. cōqueſtus. Et eſt ratio: q̄a hoc poſsideri non poterat de iure cōmuni. ar. extra de p̄ſcrip. cūm. Nā & ſunt alia iura, q̄ nō p̄ſcribunt, ut ſubiectio, uel procuratio. extra de p̄ſcrip. cū ex officij. uel uia publica. ff. de uia. publi. l. uiā. arg. C. de aquæduc. diligenter. lib. xj. & eſt ſimi. C. de fund. rei priua. & ſal. diuinæ domus. uſus. aquæ. lib. xj.

ADDITIO.

Dicas, q̄ ſunt multa, quæ nō præſcribuntur, quod dic ut legi. & not. extra de p̄ſcrip. cū liceat. in fi. & xvj. q. iij. clerici. in fi. Archi.

DIaconi. Hæc eſt q̄nta pars huius di. in qua laudat diacones quatuor modis. ſ. à ſignificatione, q̄a ſignificant ſeptē candelabra aurea. A uirtute, quia debēt eſſe uirtuoſi. Ab officio: quia ſine illis epiſcopi cantare nō debent. Ab inſtitutione: quia à domino fuerunt inſtituti. Io. de Fant.

[i] Angeli. i. prælati.

[k] Candelabra. quæ erānt in tēplo dñi.

[l] Voces. Auditæ à Ioanne in Apocal.

[m] Docentes. populum quo ad uitam actiuam.

[n] Soli Deo. quia ſolus Deus nouit eorū conſcientias. ei namque cor omne patet, & omnis loquitur uoluntas, ut xxiiij. q. iij. c. Deus. [3]

4 De hoc no. lxxxvj. diſt. amputatis.

Antiq̄tas nō dat priuilegium.

Præſcribi nō poſsūt aliqua.

Apoc. 1. b

Cor uđ deo patet.

5 Cōcor. gl. in. l. ij. ff. de dōn. inter uirū & uxo.

Colloquentes

colloquentes, a in templo nihil penitus de mundo cogitantes: dicẽtes patri, b & matri, c Nõ noui d uos: & filios e ſuos non cognoſcẽtes. f Sine his ſacerdos nomen non habet, g ortũ nõ habet, officiũ nõ habet, hic miniſter h Dei dicitur: quia ſcriptũ eſt, Maior eſt, qui miniſtrat, quam cui miniſtratur & ſicut eſt in ſacerdote miniſtratio, i † ita in miniſtro ſacramenti k diſpẽſatio. Sacerdotibus etiã propter præſumptionem non licet de menſa domini calicem tollere, niſi eis traditus fuerit à diaconibus. Ita.n. dominus noſter omnipotẽs uniuerſa diſpoſuit, ut qui maiorẽ l ſe eſſe crediderit. minor eſſet: & qui minor uideretur, maior exiſteret. Deniq;, quàm hoc uerum ſit, tu ipſe perpende. Leuitæ componunt menſam domini. Leuitæ ſacerdotibus cùm ſacramenta benedicunt aſsiſtunt, Leuitę ante ſacerdotes orãt m ut ſi diſtinctio locorũ creditur in mũdo, etiam in altari Dei uideant ſibi epiſcopi qui ſuperbi ſunt diacones anteponi. Si humilitatem diligunt, & † diaconi maiores ſe eſſe in eo, quòd ſunt humiles recognoſcant. Tunc demum, n ut aures habeamus ad Deum, diaconus acclamat, Ipſe prędicat o ipſe hortatur, ipſe etiã cõmonet aſtãtibus ſacerdotibus, p ne leuiter hanc uocẽ, qua loquitur hæc, & pacem annuntiat, audiant, aut negligẽter aſpiciant. Sufficit huic q ordini tantũ fuiſſe per Deũ conceſſum: ut non ſolus ſacerdos in templo Dei totum agere & implere uideatur. & infrà. Nunc autem ex quo in eccleſijs ſicut in Romano imperio creuit auaritia, perijt lex de ſacerdote, r & uiſio ſ de propheta. Singuli quique per potentiam t epiſcopalis nominis, quã ſibi ipſi illicitè abſq; eccleſia u uendicauerunt: † totum quod Leuitarũ eſt in ſuos uſus redigunt: nec hoc ſolùm, quod ſibi adſcriptum eſt uẽdicant ſed cunctis auferunt uniuerſa. Mẽdicat infelix in plateis clericus, & ſeruili operi mancipatus, publicam à quolibet poſcit eleemoſynam, † qui x ex eo magis deſpicitur à cunctis, quo miſer & deſolatus iuſte y putatur ad hanc ignominiam deueniſſe. Solus epiſcopus incũbit bonis, ſolus utitur z miniſterio, ſolus uniuerſa ſibi uendicat, ſolus partes inuadit alienas, a ſolus occidit b uniuerſos. Hinc propter auaritiam ſacerdotum ſæpe odia conſurgunt hinc epiſcopi accuſantur c

a Colloquentes. quo ad contemplationem, uel hoc dum ſunt in oratione. de conſe. diſtinct. j. quando.

b Patri. hoc poteſt intelligi hiſtorice, quando Moyſes in ultionem idololatriæ uituli conflati, præcepit leuitis, ut nemini parcerent, nec etiam patri. ſimiliter diaconi non deberent eos cognoſcere, id eſt, amori Dei amorem eorũ præponere. Vel poteſt intelligi myſtice de diabolo, & de concupiſcentia carnis, & eius motibus ut in gloſſ. hic depictis.

c Et matri. id eſt, carnali concupiſcẽtiæ.

d Non noui. id eſt, nolo præponere ueſtrum amorẽ amori Dei.

e Et filios. Id eſt, illicitos motus.

f Non agnoſcentes. id eſt, non nutrientes: ſed ad petram illidentes.

g Habet. quia ſine diacono epiſcopus miſſam celebrare non poterit, niſi neceſsitate inſtante. tũc enim etſi nõ poſſet habere diaconum, abſque eo miſſam celebrare poterit.

h Miniſter. Hic commendat eos à miniſterio.

i Miniſtratio. id eſt conſecratio euchariſtię.

k Sacramenti. ſcilicet pręſentibus ſacerdotibus coram eis: ut ſupra, diſtinctione eadem. diaconi.

l Maiorem. id eſt meliorem. uel hoc cum bene adminiſtrat.

m Orant. id eſt, prædicant, ut diſtinctio. xxv unum. & xj. quæſtio. j. ſicut enim. unde exponẽdo ſubdit tunc demum. quod autẽ dicitur in altari anteponi. reſpicit quod de calice præmiſerat, calicem nõ tollere, niſi eis traditus fuerit à diaconibus. Vel dic orant. id eſt ad orandum inuitant cum dicunt, flectamus genua.

n Tunc demum. ſcilicet circa finem miſſæ cum diaconus clamando dicit populo, Humiliate uos ad benedictionem.

o Prædicat. infra xj. quæſtio. j. ſicut enim. ſcilicet legendo Euangelium.

p Sacerdotibus. Quædam hic referuntur, quæ ex toto bene non intelliguntur: quia non in omnibus eccleſijs hæc officia habet diaconus.

q Huic. Commendat hic eos ab inſtitutione. j. ead. c. dominus. contra ſ. diſtinct. xxj. capi. j. contra. Sed intelligas tantũ per Deũ principaliter, quia ei[9] authoritate hoc in ueteri teſtamento fuit inſtitutum. lxxvij. diſtinct. cap. in ueteri argu. extra de ſent. excom. mulieres.

r Perijt lex de ſacerdote. Verba Eſaiæ, id eſt, multi ſacerdotes non adimplent legem.

ſ Et uiſio. Id eſt, gratia prophetizandi propter auaritiam: quia omnes uirtutes patiuntur detrimentũ ab uno uitio, & c. de pœni ten. diſt. v. c. j.

t Per potentiam. inuehitur in epiſcopos.

u Abſque eccleſia. ſcilicet in tali modo, ut aliena uſurpent. aliter uidetur contra. j. ea. capi. proxi. xcv. diſtinct. c. olim.

x Qui. ſupra diſtinctio. lxxxvj. non ſatis.

y Iuſte. id eſt, ſuis meritis.

z Vtitur. id eſt, non uult parturi onera adminiſtrationis cum fratribus. extra de offic. archidiã. ca. ulti. & de præſumpt mandata. Vel dic, id eſt, de rebus eccleſiaſticis.

a Alienas. Cum quod ſuum non eſt ſcire debet ad alios pertinere. C. unde ui. cũ quærebatur.

b Occidit. Hoc refertur ad laicos, quibus occaſionem mortis præſtant. vj. quæſt. iij. præcipue. lxxxvj. diſtinct. cap. paſce.

c Accuſantur. Nam epiſcopi omnia etiam ea, quæ de nouo eueniunt, inſimul cum alijs debẽt diuidere. arg. xij. q. ij. cognouimus. Item nec ea diſtribuere debet ſine conſenſu canonicorum. extra de ijs, quæ ſiũt a præla

Marginal notes:

† Hæc hiſtoria no. xlv. diſt. diſciplina.

Diabolus pater dicitur.

Mar. 10. g

† Alias, conſecratio.

Epiſcop[9] ſine diacono non celebret.

† In editione Hieron. apud Frobeniũ nõ habetur hoc loco & diaconi.

Virtutes omnes ab uno uitio detrimentũ patiuntur.

† Quod eſt cõtra iuris præceptũ: ut ff. de iuſti. & iur. l. iuſtitia. §. iuris pręcepta, & inſti. eo. ti.

† alimoniam.

Eueniſſe de nouo. p quæ ſunt diuidẽda.

à clericis, hinc principũ lites, hinc detractionis † cauſa, hinc origo fit criminis. Et enim ſi unuſquiſq; ita in hoc mundo uiſibili aliquid poſsidere [a] iubetur, ut ſua tantùm poſſeſſione ſit contentus, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, nõ uineam, non ſubuectoriũ aliquod, non famulos, nõ fructum: & quantò magis qui eccleſiæ Dei præeſt, debet ita ſeruare in omnibus iuſtitiam, ut ſolùm ſibi [b] uendicet, quod ſui iuris eſſe cognoſcit: aliena non rapiat, aliena non contingat, æqualem [c] ſe cæteris faciat: & ſicut ſine his in miniſterio non uiuit, ita in diſpenſatione [d] non uiuat. Certe (ut ipſe noſti) qui uiſibiliter in hoc mundo ius inuadit alienum, accuſatur à paupere, damnatur à iudice: ita & in eccleſia Dei dũ quiſq; ſtipendia ſua perdit, clamat ad Dominũ, & exauditur à Chriſto: nec differtur ultionis [e] ſententia, ſi non reddantur uniuerſa. Moderatio enim Dei ac pietas ſolũ noſtrum reditum quærit, ac nos cupit longa bonitate ſua ſaluari. Si non conuertimur, ſi duri colli ſumus, ſi in peccatis uſq; ad mortem illicitè perduramus, aſsiduè [f] peccãtium, nõ miſeretur Deus.

6 Hoc capitulo ſacerdotum auaritia reprehenditur, diaconorum dignitas ſiue officium commendatur. Sed quia (ut ſuprà dictum eſt) diaconi inſoleſcentes [g] & presbyteris ſe præferendos arbitrati ſunt: contra eorum ſuperciliũ ſcribit Hieronymus ad Euãdrum epiſcopum.

Diaconi presbyteris debent ſubeſſe.

CAN. XXIII.

Legimus in Eſaïa, [h] Fatuus fatua [i] loquitur. Audio quendam in tantam erupiſſe uecordiam, ut diaconos presbyteris, id eſt, epiſcopis anteferat. Nã cùm Apoſtolus perſpicuè doceat eoſdem eſſe epiſcopos, quos pſbyteros, quid patitur menſarum [k] & uiduarum miniſter, ut ſuper eos tumidus ſe efferat, ad quorũ preces Chriſti corpus, ſanguiſque conficitur? Quæris authoritatem? Audi [l] teſtimonium. Paulus, & Timotheus ſerui Chriſti Ieſu, omnibus ſanctis, qui ſunt Philippis, [m] cum epiſcopis [n] & diaconib. Vis & aliud exemplum? In actibus Apoſtolorum, ad unius eccleſiæ ſacerdotes ita Paulus loquitur, Attendite uobis & cuncto gregi, in quo uos fratres ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos, [o] ut regatis eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Ac ne quis contentioſè [p] in una eccleſia plures epiſcopos fuiſſe contendat, audiat & aliud teſtimonium, in quo manifeſtiſsimè declaratur, uel comprobatur eundem eſſe epiſcopum atque presbyterum. Propter hoc reliqui [q] te in Creta, ut quæ deerant corrigeres, & conſtitueres epiſcopos per ciuitates, ſicut ego tibi mandaui, ſi quis eſt ſine crimine, unius uxoris uir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, [r] aut non ſubditos. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe quaſi Dei diſpenſatorem, ad Timotheum, Noli ne-

Eſa. 32 b
ad Tit. 1. b
Phil. 1. a
Act. 20. f
Tit. 1. b
1. Tim. 4. b

Alias, deſolationum cauſæ.

ſi prælat. ſine conſenſu c. nouit. licet ſit præordinator in cũctis. xxv. di. perlectis. niſi hoc ſibi uendicaret eps ex cõſuetudine. extra de ijs, quæ fiunt à prælat. ea noſcitur. Et eſt argu. quod ſemper præſumitur, quod accuſatio eporum fiat ex odio, ut no. ij. q. vii. ſi quis eps. Arg. cõtra. vj. quæ. j. ſi omnia.

Accuſatio eporũ præſumit ex odio fieri.

[a] Poſsidere. Hoc ad laicos refertur. Vnde caute dixit in hoc mũdo. & in clericis ſecus: ut j. xij. q. j. c. duo.

[b] Sibi. Arg. pro diſtributione portionũ inter clericos.

[c] Aequalem. Sic xcv. diſt. eps. ij. & iſte ẽ unus gradus humilitatis, ut j. diſt. xxij. de Conſtantinopolitana.

[d] Ita in diſpẽſatione. i. diſtributione præbendarum.

[e] Vltionis. Ex toto, quod non dicitur differri: quia totum tempus huius uitæ breuiſsimum reputatur. de pœn. di. v. conſideret. Nã quod quãq; pœna differatur, eſt expreſſum j. xxiij. q. iiij. quod Chriſtus. xlv. diſt. licet. j. & eſt ratio quare quandoq; differatur, ut de pœn. di. iij. quid ergo. de pœn. diſt. j. prædixerat.

Vita præſentis tẽpus breue dicitur eſſe.

[f] Aſsidue. Id eſt, iterato non miſeretur de facili. nã uulnus iteratũ tardius ſanatur, ut infra de pœ. diſt. iij. inanis.

Hoc capitulo. Hæc eſt ſexta pars huius diſt. in qua laudat presbyteros, & humiliat diacones. Ioan. de Fant.

Laudis præconiũ ſuperbire facit.

[g] Inſoleſcentes. Quia ſæpe ex laudis præconio innaſcitur ſuperbiæ inflatio. ut vj. quæ. j. ſunt plurimi. ſuperbiebant forte ex eo quod ſupra ca. proxi. commendati ſunt.

[h] Legimus in Eſaia. xxxij. capi.

[i] Fatua loquitur. Not. argu. quod qui fatua loquitur, fatuus eſt: ut xxxiij. quæſt. viij. conuenior. ff. de condi. inſti. quidã. j. de pœ. di. j. c. põt. & j. q. j. ita ſe.

Fatuus eſt qui fatua loquitur.

[k] Menſarum. Quàm iniuriam patitur.

[l] Audi. Ideo dicit teſtimonium, quia duo ſunt per quos probat.

[m] Philippis. Nomẽ ciuitatis in Macedonia.

[n] Cum epiſcopis. Cum in una ciuitate plures epiſcopi nõ debeant eſſe, argu. di. lxxx. in illis. & c. epiſcopi. & xxij. q. j. c. j. & ideo hoc ipſo nomine presbyteri intelliguntur.

[o] Epiſcopos. Id eſt, presbyteros, cũ in una eccleſia epiſcopi plures eſſe nõ debent.

[p] Contentioſe. Quia ſingularum eccleſiarum ſinguli ſunt epiſcopi, ut vij. q. j. in apibus.

[q] Reliqui. Verba apoſtoli ad Titum cap. j. poſt ſequitur ad Timotheum.

[r] Luxuriæ. i. de luxuria accuſabiles. ideo non ſubditos, quia propter peccata filiorum citius rapiẽ quis morte. xlvij. di. c. ſicut hi. §. neceſſe. cũ. ſ. ipſe eſt negligens,

Per

gligere gratiam, quæ in te eſt, quæ tibi data eſt † per prophetiã, a & per impoſitionem manuum presbyterij. b Sed & Petrus in prima epiſtola, Presbyteros, inquit, qui in uobis ſunt, precor ego compresbyter, c & teſtis paſsionum Chriſti, & futuræ, quæ reuelanda eſt, gloriæ particeps, regite gregẽ Chriſti, & inſpicite nõ ex neceſsitate, d ſed uolũtariè iuxta Deũ. Quod quidem Græcè ſignificantius e dicitur, ἐπισκοποῦντες, id eſt, ſuper intendentes, unde & nomen epiſcopi tractũ eſt. Parua tibi uidentur tantorum uirorum teſtimonia? Clangat tuba euangelica, filius f tonitrui. quem Ieſus plurimum amauit, qui de pectore ſaluatoris doctrinarũ fluenta potauit, Presbyter g electæ h dominæ, & filijs eius, quos ego in ueritate diligo. Et in alia Epiſtola, Presbyter Caio i chariſsimo, quem ego in ueritate diligo. Quòd autem poſtea k unus electus eſt, qui cæteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt, ne unuſquiſq; ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco euãgeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, epiſcopum nominabant: quomodo ſi exercitus ſibi Imperatorẽ l faciat, diaconi m eligant n de ſe, quem induſtrium nouerint, & Archidiaconũ nũcupent. Quid enim facit excepta ordinatione o epiſcopus: quod presbyter non faciat? Nec altera p Romanæ urbis eccleſia, altera totius q orbis exiſtimanda eſt. Et Galliæ, & Britanniæ, & Aphrica, &

† Alias, quæ tibi data eſt prophetiæ.

1\. Pet. 5. b

a Per propheciam. Id eſt, per electionem.

b Presbyterij. Scilicet presbyterij mei. & ſic loquitur de ſeipſo, cum tamen ipſe Paulus eſſet epiſcopus, cũ eum ordinaret.

Petrus ſe uocat preſbyterũ.

c Compresbyter. Ecce Petrus ſe uocat presbyterum, cum tamen eſſet epiſcopus & ſummus. ſ. diſtin. lxxv. quod die dominico. in uer. ſacerdotum.

d Non ex neceſsitate. Id eſt, ex gratia turpis lucri, argumen. j. diſtinct. xcv. eſto. Et ita eſt argu. quod presbyter non debet locare operas ſuas. argu. xxj. quæ. ij. præcipimus.

e Significantius. Scilicet quod epiſcopus dicitur presbyter, q. d. ubi pro epiſcopo dicitur presbyter ſignificantius diceretur ſic, ſcilicet, epiſcopon, quia magis accedit ad ſignificationem uocabuli epiſcopus, quam hoc nomen presbyter.

e Alias, epithius.

Ioãnes dicitur filius tonitrui. Mar. 3. b

f Filius. Id eſt, Ioãnes, quia altius intonuit, & quia cum Iacobo aſſumptus in montem ſeorſum audierunt uocem nubis. Hic eſt filius meus dilectus.

3 Ioan. a

g Presbyter. Ecce Ioannes uocat ſe presbyterum, cum tamen eſſet epiſcopus.

h Electæ. Proprium nomen.

i Caio. Mitto ſalutem.

Prælatio Iter miniſtros eccleſiæ ad quid facta fuit.

k Poſtea. Hic reſpondet tacitæ obiectioni, quare hoc immutatum eſt, & ad hoc reſpondet. Sed quæritur quomodo facta fuit hæc prælatio. Si dicatur quod in officio, contra de conſecra. diſtinct. v. manus. quia exercere epiſcopalia non licuit, niſi ijs qui ſucceſſerunt in locum apoſtolorum. lxviij. diſtinct. quorum uices. xxj. diſtinctio. In nouo. & ita hæc prælatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, quod in nomine obſtat. lxxx. diſtinctione in illis. quia ibi dicitur, quod quidam præpoſiti ſunt, qui tantum epiſcoporum uocabulo, &c. Ad hoc dicunt quidam, quod in prima primitiua eccleſia commune erat officium epiſcoporum & ſacerdotum, & nomina erant communia. xcv. diſtinctio. olim. & officium erat commune. ſed in ſecunda primitiua cœperunt diſtingui & nomina & officia. Hu. dicit, quod tantum in nomine fuit facta prælatio. Primo enim omnes dicebantur ſacerdotes, licet quidam alijs prælati eſſent quantum ad officium. Et quod dicitur lxxx. diſtinctio. in illis, qui tantum epiſcoporum uocabulo potirentur, expone, id eſt, non archiepiſcoporum, nec primatum. & ita excluditur ſuperius, non inferius. Tertij dicunt quod prælatio hæc facta fuit & quo ad nomen, & quo ad adminiſtrationem, & quo ad quædam miniſteria, quæ ſpectant tantum ad officium epiſcopale, & fuit hæc prælatio facta à tempore Petri. & hoc innuit hæc litera ibi, Nam & Alexandriæ à Marco euangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſiũ, quia Marcus fuit contemporaneus Petro & Clementi, argumentum xxiiij. quæſtione j. cum beatiſsimus. Heracla autem & Dionyſius fuerunt cõtemporanei ipſi Hieronymo, & ita eſt illud contra ſedatum. lxxx. diſtin. in illis. & illud de conſecratio. diſtinctio. v. manus. Ante prælationem ergo iſta nomina presbyter, epiſcopus, erant prorſus ſynonyma, & etiam adminiſtratio communis erat, quia communi conſilio ſacerdotum regebãtur eccleſiæ. xcv. diſtinctio. olim. In ſchiſmatis ergo remedium (ut hic dicitur) facta eſt prælatio, ut unus præeſſet & quo ad nomen, & quo ad adminiſtrationem. & quo ad quædam ſacramenta, quæ modo appropriantur epiſcopis.

Marcus, Petrus & Clemens, fuerũt cõtemporanei.

l Imperatorem. Ex ſola enim electione principum dico eum uerũ Imperatorẽ antequã à Papa confirmetur. Argumentum hic, licet non ita appelletur, ut dixi ſexageſima diſtin. quanto. contrariũ eſt uerum extra de elect. ca. uenerabilem. xxiij. diſt. in nomine. 1

Electio ſola facit uerũ Imperatorem.

m Diaconi. Supple & quomodo diaconi eligunt, &c.

n Eligant. Ecce quod epiſcopi non eſt archidiaconum eligere, &c. Argumentum contra. lxxiiij. diſtinctio. epiſcoporum. Sed uariæ ſunt conſuetudines. xxj. diſtinctione capitu. j. extra de electio. eccleſia Vulterana.

1 Adde Alberi. de Roſ. in l. bene à Zenone. C. de quadriẽ. præſcript. & Bar. i extrauag. ad reprimendũ, in uerſi. rege.

o Ordinatione. In ordinatione cætera intelligunt, quæ non fiunt niſi ab epiſcopis. hæc cõtinentur, ſ. diſ. lxviij. quamuis corepiſcopis.

p Nec altera. Reſponſio eſt ad tacitam quæſtionem, nonne diaconi cardinales Romani præponuntur omnibus presbyteris exceptis presbyteris cardinalibus quibus uidentur parificari? Reſpond. quod conſuetudo Romanæ eccleſiæ non eſt trahenda ad conſequentiam. Vel reſponſio hic eſt in princip. c. ibi audio quædam. &c. dicebant enim quidam quod ſicut Romæ honorabiles erant diaconi, ita debebant eſſe ubique locorum.

Diaconi Cardinales uerum præponãtur omnibus presbyteris.

q Totius. Imo fideles ſunt una eccleſia. & hoc eſt quod ſequitur, & Galliæ, &c.

Perſis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes unum Chriſtũ adorant, unam obſeruant regulam ueritatis. Si authoritas quæritur, orbis maior eſt [a] urbe. Vbicunque fuerit epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue Eugubij, ſiue Conſtantinopoli, ſiue Rhegij, ſiue Alexandriæ, ſiue Thebis, † ſiue Guarmatiæ: † eiuſdem meriti, [b] eiuſdem eſt & ſacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis [c] humilitas, uel ſublimiorem uel inferiorem epiſcopum non facit. Cæterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.

Sed dices: Quomodo Romæ ad teſtimonium diaconi [d] presbyter ordinatur? Quid mihi profers unius urbis [e] conſuetudinẽ [f]? Quid paucitatem, [g] de qua ortũ eſt ſupercilium, in leges eccleſiæ uendicas? Omne quod rarum eſt plus appetitur. Pulegiũ apud Indos pipere pretioſius [h] eſt. diacones paucitas honorabiles presbyteros turba contemptibiles facit. Cæterum etiam in eccleſia Romæ presbyteri ſedent, & ſtant diaconi: licet paulatim increbreſcentibus uitijs inter presbyteros abſente epiſcopo diacones ſedere uideamus, & in domeſticis conuiuijs benedictionem coram † presbyteris dare. Diſcant, qui hoc faciunt, non ſe rectè facere, & audiant Apoſtolos, Non eſt dignum, ut nos relinquentes uerbũ Dei, miniſtremus menſis. [i] Sciant diaconi quare cõſtituti ſunt. Legant acta Apoſtolorum, & recordentur conditionis ſuæ. Presbyter & epiſcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis [k] eſt nomen. Vnde & ad Titum & ad Timotheum de ordinatione epiſcopi, & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in epiſcopo & presbyter cõtinetur. [l] Qui prouehitur, de minori [m] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, ut presbytero † maior comprobetur, in quem concreſcit ex paruo: aut ſi ex diacono ordinetur presbyter, nouerit ſe laicis maiorem, ſacerdotibus [n] eſſe minorem.

Item Cyprianus.

De eodem.

CAN. XXIIII.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus, Rex & Iudex, & Deus noſter, uſque ad paſsionis diem ſeruauit honorem pontificibus & ſacerdotibus, quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſeruaſſent. Nam cùm leproſum mundaſſet, dixit illi: Vade, & oſtende te ſacerdotibus, & offer donum: humilitatem nos Chriſtus humilis docuit, ſacerdotem adhuc appellans, quem ſciebat eſſe ſacrilegum. [o] Item ſubditus paſsioni cùm alapam accepiſſet, & ei diceretur, Sic reſpõdes põtifici? nihil ille contumelioſè locutus eſt in perſonam pontificis, ſed ſic magis innocentiam ſuam tutatus eſt dicens: Si malè locutus ſum, exprobra de malo: ſi autem bene, quid me

Conſuetudo generalis eſt ſequenda.

[a] Maior eſt. & ideo magis ſequenda eſt conſuetudo generalis, ut ſ. diſtin. xij. nouit. ſ. diſtin. xl. nos qui. & c. nõ loca. Et eſt hic argu. quod ſtatuta concilij præiudicãt ſtatuto papæ ſi contradicant, ut dixi ix. q. iij. nemo.

Cõcor. tex. ĩ l. ob ſeruare ff. de offi. proconſ. & in l. idemq;. ff. mãdati.

[b] Eiuſdem meriti. quantum ad ſapientes & peritos & diſcretos. Nam idiotæ & uulgares epiſcopũ paruæ ciuitatis contemnere ſolent. argu. diſt. lxxx. epiſcopi.

Epiſcopus paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis.

† Alias, Tanis.

† Alias nõ habet, ſiue Guarmatiæ.

[c] Et paupertatis. Nam paupertas ciuitatis non minuit prærogatiuam regni. ut ĩ. xcvj. diſti. ca. ſicut. nec mulier propter paupertatem dicitur humilis uel abiecta. C. de inceſt. nupt. humilem. Argu. contra in authẽ. de defen. ciui. §. nos igitur. colla. iij.

Paupertas nõ facit mulierem abiectam.

[d] Diaconi. Hoc non ſolum Romæ fit: ſed etiã aliarum eccleſiarum cõſuetudo obſeruat: ſed forte tempore Hieronymi nõ fiebat, hodie fit. extra de ſcru. in or. fa. c. j.

a Ad idẽ xvj. qõ. j. ſunt non nulli. in fin.

[e] Vrbis. ſ. diſtin. xj. quis neſciat. contra. & capit. nolite. contra. Sed ibi de ea cõſuetudine agitur, quam eccleſia Romana ſeruat, & alijs mandat ſeruãdam, hic uero de ea quam ſola ſeruat: nec uult ab alijs ſeruari. unde ibi dicitur, quam Romanam eccleſiã uiderit ſequi & docere. de conſecr. diſtinct. j. baſilicas.

[f] Conſuetudinem. quaſi dicat, non quod fiat, ſed quod fieri debeat conſiderandũ eſt: ut extra de electio. ca. uenerabilẽ. xij. quæſtio. ij. gloria. in fi. ff. de offic. præſi. ſed licet.

† Alias nõ habet, coram.

Act. 6. a

[g] Paucitatẽ. Quia pauci erant tales diaconi: & ideo ſuperbiebant. quicquid enim raro accidit, miraculum eſt, ut in authen. de conſuetu. §. itaque. collatio. iij.

Miraculũ, eſt quod raro accidit.

[h] Pretioſius. ſicut & pretia rerum in quibuſdã locis uariantur ſecundum plus & minus. ff. de eo, quod certo loco. & ideo.

[i] Menſis. Viduarum & pauperum, ſed tantũ inſtemus prædicationi.

[k] Dignitatis. ĩ. viij. q. j. qui epiſcopatum. contra. Sed ibi iuxta etymologiam uis nominis deſignatur: hic quod ex uſu loquẽdi ex nomine concipitur. Vel dicendum, quod non eſt nomen honoris tãtum, ſed etiam oneris. viij. q. j. illud in ferendum.

† Alias, ut presbyter minor diacono cõprobetur.

[l] Continetur. nam in toto continetur & pars, ut xiiij. q. v. pœnale. & ff. de reg. iur. in toto. & eſt ſi. ff. quod met. cauſa. l. j.

Pars continetur in toto.

[m] De minori. hoc bene dicitur. ff. de muner. & hono. ut gradatim.

ADDITIO.

Extra de transla. c. j. & cap. licet.

[n] Sacerdotibus. ĩ. de pœni. diſt. j. c. uoluiſſent iniqui. §. ex his itaque.

[o] DOminus. Sacrilegũ. argumen. quod ſi dominus papa aliquẽ ſuis priuilegijs primatẽ appellat, ex ipſa nominatione ius ei acquiritur. xxxij. qõ. iiij. dicat. in fin. xvj. quæſtio. vlti. contra ſanctorum. Argu. contra iij. quæſtio. vj. hæc quippe. extra de præſumpt. illud. C. de iur. & facti ignor. non idcirco. Et eſt argu. ex hoc, quod tam bonus, quã malus ſacerdos gaudet priuilegio clericali. xj. quæſtione prima. ſacerdotibus.

Matt. 8. a

Vt not.

cædis? Quæ omnia ab eo ideo facta ſunt humiliter atq; patiẽter, ut nos [a] humilitatis, ac patientiæ haberemus exẽplũ. Docuit enim ſacerdotes ueros legitimè & plenè honorari dũ circa falſos ſacerdotes ipſe talis extitit. Meminiſſe autẽ diaconi debẽt, quoniam apoſtolos, ideſt epiſcopos, & pſbyteros, dominus elegit: [b] diacones aũt poſt aſcẽſum dñi in cœlũ Apoſtoli ſibi cõſtituerũt [c] epatus ſui & eccleſiæ miniſtros. Quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui epiſcopos facit, poſſunt & contra nos audere diacones, à quibus fiunt. [d]

Hoc autẽ, quod de diaconorum minoritate dicitur, ubiq; ſeruandum eſt, niſi cũ locũ diaconus habuerit, aut pprij patriarchæ, aut ſui metropolitani.

Vnde in ſexta ſynodo legitur.

Diaconus ſacerdotibus non præferatur, niſi locum metropolitani ſui obtineat.

CAN. XXV.

PRæcipimus, ne diaconus (quamuis etiã in dignitate, hoc eſt, in officio quolibet eccleſiaſtico ſit) ante presbyterũ [e] ſedeat niſi cùm locũ habuerit proprij patriarchæ aut metropolitani ſui pro aliquo.c.tũc [f] .n. ſicut illius locũ tenẽs honorabitur. Si qs uerò pſũpſerit hoc tyrãnicè facere, à pprio gradu repulſus, ultimus [g] omnium fiat in ordine ſuo.

DIST. XCIIII.

Vbdiacono. [h] etiã ſummus patriarcha uices ſuas committere ualet.

Vnde Symmachus papa ait. [i]

Etiã ſubdiaconibus uices ſuas apoſtolica committit eccleſia.

CAN. I.

VAlde neceſſariũ p ſpeximus eſſe, ut ſicut prædeceſſorũ noſtrorũ fuit iudiciũ, ita uni eidemq; perſonæ omnia [i] committeamus: & ubi nos præſentes [k] eſſe nõ poſſumus, noſtra per eũ, cui præcipim⁹ [l] repræſentetur [m] authoritas. [n] Quãobrem Petro ſubdiacono ſedis noſtræ intra prouinciã Siciliam uices noſtras (auxiliante Deo) cõmiſimus. nec. n. de eius actibus dubitare [o] poſſumus, cui Deo auxilian-

a Vt nos. Sed debeat eſſe fortes, id eſt, debent præſtare exemplum facti boni ex animo, id eſt, ex dilectione, & non uelint dominari.

Ordinat⁹ à maiori, maioris eſt dignitatis.

b Elegit. Not. quod quanto à maiori quis ordinatur, tanto eſt maioris dignitatis: ut j. q. j. filium. extra de maio. & obed. cap. per tuas.

c Conſtituerunt. Hoc in nouo teſtamento. nam in ueteri uterque à domino ſunt electi. ſ. ea. ca. diaconi. contra. Sed illud in ueteri teſta. hoc in nouo. uel per dominum fit, quod ab apoſtolis ſtatuitur, ut xxviij. qõ. j. ſic enim. tamen authoritate eius. de cõſe. diſt. iiij. quando.

Nemo ſe opponat illi à quo beneficiũ accepit.

d A quibus fiunt. Argu. quod nemo debet ſe opponere illi, à quo recepit beneficium, ut xxij. quæſt. v. de forma. & extra de poſtu. ea. ulti. ff. de inoffi. teſta. l. ſi pars. in §. hoc autem. viij. q. ij. cap. illud.

xcvj diſtin. ſi Imperator. j. q. vij. ca. j.

Hoc autem. Hæc eſt ſeptima pars huius diſtin. in qua dicit, quod quando diaconus, uel ſubdiaconus tenet locum patriarchæ, ſuperior eſt. Ioan. de Fantu.

e Præcipimus. Ante presbyterum. ſedeat in cõcilio. xvij. diſtinct. epiſcopos. in fi.

f Tunc. argu. aliquem tandiu habere priuilegium, quãdiu tenet eius locum. j. xvj. q. j. generaliter. C. de teſta. milit. l. ulti. & hæc dictio tunc, extremitatem. id eſt, finem iuriſdictionis complectitur. argu. ff. de condit. & demon. l. iiij. §. ſi ita. Itẽ argu. quod quis conſequetur ex ulterius pſona, quod non habet ex ſua. ff. quæ res. pig. oblig. poſſ. l. Ariſto. Et dicit lex, quod ſi non poteſt prohibere me euntem per fundum, nec aliquem nomine meo. ff. de uerb. oblig. l. ſi ſtipulatus. tamen ea tantum habet iſte, quæ iuriſdictionis ſunt, non quæ ordinis. arg. ad primum extra de offic. deleg. ſane. ij.

Cõcor. extra. i. l. pe. in fi. C. de aquæduc. libr. xj. & Alexã. de Imol. i ru bri. de off. ei⁹ cui mã. eſt iuriſd. col. iiij.

g Vltimus. Not. quod qui deliquit in aliquo ordine, in hoc punitur, quod poſtponitur alijs ſui ordinis: ut 50. diſtinct. accedens. & xix. q. iij. mandamus. xxv. q. ij. ſic decet. xxiij. diſtinct. c. j. & j. q. vij. c. j.

Subdiacono. Hæc diſtinc. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quod etiã ſummus pontifex poteſt ſubdiacono committere uices ſuas. & hoc probat per cap. ſeq. Secũda ibi, legatum. Tertia ibi, Archidiaconus. Ioan. de Fant.

h Subdiacono. Hic intitulat̃ xciiij. diſtin. in qua magiſter idem dicit de ſubdiacono, quod dictum erat in ſuperiori capi. de diacono, quod ſcilicet etiam legatus papæ poteſt eſſe. Exponit tres. §. & in ſingulis mutatur materia. In primo dicitur qđ dixi. In ſecundo, quod ſi quis impedit legatũ domini papæ, excommunicandus eſt. In tertio, quod archidiaconus ultra ſuũ ſtatum exigere non debet. Ioan.

i Valde. Omnia. ſ. diſtin. lxxxix. ſingula. contra. Sed dic omnia quo ad cognitionẽ cauſarum, non quo ad dignitates, uel officia eccleſiaſtica: ut ibi.

Præſentia nõ exhibetur per alium.

k Præſentes. Arg. quod præſentia non exhibetur per aliũ. Argum. contra lxv. diſt. c. ij.

Papa laico cauſam ſpiritualẽ cõmittere poteſt.

l Præcipimus. Argu. quod papa etiã laico cauſam ſpiritualem committere poſſit. xxxij. diſtinct. capit. præter hoc. §. uerum. & §. ad hoc.

m Repræſentetur. nam idem ipſe uidetur cognoſcere, qui dedit iudicem, ut extra de offi. deleg. capit. ſane. C. ubi & apud quem reſt. c. peti debet. l. iij. C. de iudi. l. ult.

n Authoritas. Nota, quod delegatus, non habet plus iuris quam delegans, ſiue par ſit alias delegatus, arg. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. ulti. ſiue ſit maior. ff. de officio eius. cui mandata. eſt iuriſdi. & ſi prætor. Quandoque tamen habet minus quis, ſi ex delegatione cognoſcat, quam ſi ex iure ſuo, extra de offi. delega. ſuper quæſtionum. §. ſi uero. arg. C. de procur. l. maritus.

Delegat⁹ nõ habet plus iuriſdictionis, quam delegans.

o Dubitare. Argu. quod ſi papa ex certa ſcientia dat iudicem, quod ille non poteſt recuſari. ff. de offi. præfec. præto. l. unica. ſic. j. xvij. q. iiij. cap. ſi quis ſuadente. §. qui autem. extra de rer. permu. cum olim. & extra de appel.

Delegat' etiā Papæ poteſt recuſari.

app.noult.Sed contra extra de app. cum ſpeciali.& c.poſtremo.Io.Sol.iudex poterit ſemper recuſari iuſta cauſa interueniente, ᵃ etiā ſi eſſet legatus Papæ ut extra de offi.leg.licet.cum legitimæ exceptiones cuilibet reſeruenꝉ,ut extra de offi.dele.ex parte.B.

ᵃ Ad hoc extra de offi. dele. cum olim magiſter. ubi & hoc Arc.

Sicilia eſt de patrocinio Petri.

a Patrociniū. Ergo Sicilia eſt de patrocinio beati Petri, ut ar.x.q.iij.relatū.xj.q.j.puenit.

Legatū. Hæc eſt ſecūda pars huius diſtinctionis, in qua dꝛ q̄d nullus debet impedire legatos Romanæ eccleſiæ, & ſi fecerit excōicet, ut in c. ſeq. Io.de Fant.

b Si quis. Legationem. Imo qui legatū hoſtiū impedit, tradēdus eſt hoſtibus: ut ff. de lega.l.ult.

Peccās in multos grauius peccat.

c Sed multorum. Arg. quod qui peccat in multos, grauius peccat, extra de teſti.ſicut.xxij. q.v. qui cōpulſus. ſicut qui circa eandem perſonā multis modis peccat, grauius peccat.xxiij. q.v. relegētes. Sed nunquid qui eū capit. poteſt ab eo abſolui? ſic, extra de ſent. excō. ad eminentiā. Et not. quod legatus huiuſmodi nō poteſt epiſcopū deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in eius manibus poteſt epiſcopus reſignare, niſi ad hoc haberet ſpeciale mandatū. extra de offi.lega.c. quod trāslationē. arg. ff.de offi. eius cui manda. eſt iur. l.j.Ba.legebat hoc c. truſando ſi quis impedit legatum, non auertit profectum unius tantū, ſcilicet cardinalis, ſed multorum, id eſt, familiæ ſuæ & parentum. Et ſicut multis nocet ille, ſcilicet cardinalis, ita a multis eſt redarguendus:& ita uſq; in finem.

ꝗ Puniaꝉ quis ī eo ī quo peccat. Conc. rex. in §. item lege Iulia. de vi. cū glo. ꝑ quā habes cōco. inſtit. de publ. iud.

Deriſoria expoſitio

d Nocet. Ergo quicunque aliquid nocumenti ſentit admittitur ad agendum uel accuſandum : ut xij.q.ij. non liceat.

e Impedit. Nec legatus delegatum impedire debet, extra de offi.leg.ſtuduiſti.

f Liminibus. Argu. in quo quis deliquit, in eo debere puniri.xij.quæſt.ij. qui & humanis. xxvij. quæſt. iiij. frater & coepiſcopus.

Archidiaconus. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis in qua dicitur, quod archidiaconi non debent facere collectas in ſubditos, & hoc probatur per cap.ſeq. Ioan.de Fantu.

te totū nrę ecclię noſcim' patrociniū ᵃ cōmiſiſſe.

ᶻ *Legatum uero apoſtolicæ ſedis quicunq; impedierit,uſq; ad ſatisfactionem excommunicetur.*

Vnde Alexāder Papa.

Excōicetur, qui legatū ſedis apoſtolicæ impedire tētauerit.

CAN. II.

Si quis autem legationē ᵇ impedit, nō unius,ſed multorū ᶜ profectū auertit:& ſicut multis nocet, ᵈ ita a multis arguēdus eſt, & bonorum ſocietate priuandus. Et quia dei cauſam impedit, ᵉ & ſtatū cōturbat eccleſiæ,ideo ab eius liminibus ᶠ arceatur. ꝗ ab omnibus itaq; talis eſt cauendus, & nō in cōmunionē fidelium uſque ad ſatisfactionem recipiendus.

ᶾ *Archidiaconus quoq; quamuis ex officio ſuo clericorum uitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit epiſcopo nunciare:tamen dominationē ſuper eos exercere,et cenſum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonenſi cōcilio legitur.

Archidiaconi ſuper presbyteros iuriſdictionē nō exerceāt.

CAN. III.

Dictum eſt, quòd in pleriſq; locis archidiaconi ſup presbyteros parochianos quādā exercent dominationē, & ab eis cēſum exigunt, quod magis ad tyrannidē quam ad rectitudinis ᵍ ptinet formā. Si enim (iuxta Apoſtoli ʰ ſententiā) epiſcopi nō debent eſſe dominantes in clero,ſed forma facti gregis ex animo: ⁱ multo minus facere hoc iſti debent. Sint itaq; cōtenti regularibus diſciplinis, & teneant propriā mēſuram: & quod ab ēpis eis iniungiꝉ, ᵏ hoc per parochias ſuas exerceāt ſtudeāt, nihil per cupiditatē & auaritiam pſumentes.

ꝛ Pet. 5. a

DISTIN. XCV.

Quòd autē ˡ ſacerdotes ſupra iubētur epiſcopis tanquā ſubditi obedire,non ita intelligēdū eſt, quaſi non liceat eis præſentibus ēpis ſacra myſteria celebrare,ſicut epiſcopali ſupercilio quidā ab bis uolebant presbyteros phibere:ſed quia presbyteri pōtificibus tāquā filij parētibus debēt obedire: et baptizatos ēt chriſmate ᵐ eis tāgere cōceditur.

g Dictum. Rectitudinis. Sed nunquid de cōſuetudine præſcripta poſſunt archidiaconi mulctare? uꝛ ꝙ nō, extra de pœ. licet. Sed dic ꝙ bene poſſunt,ex quo iudicare poſſunt de cōſuetudine præſcripta, ᶻ ff.de iud.l.ij. §.ul. extra de offi.dele. ex literis. Illud ergo exaudi cū pecuniaria pœna nō timetur:alias ſi illa magis timeꝉ, imponēda eſt. xxiij. q.v. ꝓdeſt. dū tamen pœna pro eodem peccato nō infligat,niſi ter in anno. C. de mo.mul.eos.

Archidiaconi mulctare poſſunt.

ᶻ Ad hoc extra de elect. dudum.ij. & de offic. Archi.ca.ult.Arch.

h Apoſtoli. i. Petri: licet alibi dicatur, quod noīe apoſtoli Paulus deſignatur. xvj.q.j. prædicator. x. qō. iij. qa cognouim'.

i Ex animo, i.ex dilectione, ut non uelit dominari.

k Iniungitur. Videtur ergo, quod archidiaconus nō habeat, niſi demādatam iuriſdictionē. De hoc notaui xxv.di.perlectis.

Archidiaconus an habeat iuriſdictionem delegatam.

Quòd autē. Hæc diſt.diuidiꝉ in tres partes, in quarum prima quæriꝉ utrum ſacerdotes poſsint chriſmare, ſiue cōfirmare pueros in fronte. & dicas quod nō, tamē uult probare p c. Grego. quod poſſunt. ſ̄.xciij.diſt.a ſubdiacono. H Secunda ibi, Sed quæritur. Tertia ibi, Chriſma. Ioan.de Fant.

l Quod autem. Hic intitulatur xcv.diſtin. in qua ponit Gratianus quandam contrarietatem, & eam ſoluit, ꝗ poſtea ponit duas quæſtiones, & eas ſoluit authoritate Innocentij. Repetit poſtea de dignitate presbyterorum, oſtendens multa licere presbyteris in epiſcoporum præſentia.

ꝗ Infra e. c. presbyteros. §. ſed iſtud, Archidia.

m Chriſmate, ſ.de conſe. diſt.v.manus.contra.& c. nouiſsime.cōtra.ſ.di.xxj.cleros.cōtra. Hoc ad tempus

u

Vnde Gregor. ſcribit Ianuario epõ Carolitano.

Vbi epiſcopi deſunt, baptizatos in frontibus presbyteri chriſmate tangant. CAN. I.

PEruenit quoque ad nos quoſdam ſcandalizatos fuiſſe ꝙ presbyteros tãgere chriſmate eos qui baptizati ſunt, prohibuimus. Et nos quidẽ ſecundũ ueterem uſum eccleſiæ noſtræ fecimus: ſed ſi omnino de hac re aliqui cõtriſtantur, ubi epiſcopi deſunt, ut presbyteri etiã in frontibus baptizatos chriſmate tãgere debeant, concedimus. a

Supra Leo epiſcopus cõtra, quamuis corepiſcopi.

Item Gelaſius Papa.

Vltra ſuum modum presbyteri contendere non præſumant. CAN. II.

PResbyteros ultra ſuũ modum contendere prohibemus, nec epiſcopali faſtidio debita ſibimet audacter aſſumere: nõ conficiendi chriſmatis, nõ cõſignationis põtificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem.

Sed iſtud b *Grego. pro ſcandalo ſedando ſemel cõceſſum legitur. Illud autẽ Leonis Papæ & Gelaſij uſu approbãte præualuit niſi forte ubi aliquorum conſuetudo hoc admiſit, ut in abſentia epiſcopi extrema neceſſitate cogente & ex conceſſione Gregorij presbyteri baptizatos in frontibus liniant.*

Prohibitio uero Leonis & Gelaſii in eo caſu intelligatur, cum epiſcopi pręſentes ſunt, uel cum nõ cogit ultima neceſſitas. oleo uero ſanctificato c *ꝑmittitur eis ungere infirmos. Vnde Iacobus ait: Infirmatur quis in uobis? inducat presbyteros eccleſię, qui orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum.*

2 *Sed quęritur, an epiſcopis liceat eodem oleo ungere infirmos, uel ſi impœnitentibus huiuſmodi unctio ſit concedenda,*

De his uero ita ſcribit Innocentius Papa.

Oleo ſanctificato nõ prohibetur epiſcopus infirmos tãgere.

pus pro ſedando ſcandalo fuit conceſſum: nunc uero antiquatũ. uel in primitiua eccleſia presbyteri chriſmabant, nũc uero minime extra de cõſue. quãto. Io.

a PEruenit. Concedimus. Hoc expeditũ eſt, quod presbyter chriſmando, ſi ſua authoritate hoc facit, nihil agit: nec pueri aliquid recipiũt. extra de cõſue. quanto. Sed nũquid Papa ei demãdare hoc põt? Quidã dicũt quod ſic, 1 ex quo oĩa ſacramẽta, quæ recipit presbyter, ex delegatione papæ conferre põt, arg. hic. unde diacon⁹ poteſt cõferre diaconatũ, & confirmare in fronte: ſed nõ poteſt Papa ei demandare, ut conferat ordinẽ, quẽ non habet: uel etiam ut conficiat corpus Chri: quia ſolis presbyteris dictum eſt: Hoc facite in meã commemorationẽ. ar. j. q. j. dictum. hoc dicit Hugo. Alij dicunt, quod non poteſt papa delegare presbytero, ut chriſmet i fronte, unde iſti nihil conferebant. Si obijciaẽ, quare hoc ꝑmiſit Grego. illis cũ in hoc uideatur eis dare licentiam peccandi? Dicunt quidã, quod hoc inuitus permiſit ob nimium ſcandalũ: nec dabat eis occaſionem mali: quia inuitus hoc concedebat. xxxv. q. iij. quod ſcripſi. & xxiij. q. ij. ſi quod uerius. Alij dicunt quod hoc cap. loquitur ſecundum antiqua tempora, ſed hoc nihil eſt: quia litera huius c. contradicit ibi, ſecundum ueterẽ uſum. & quia ſecundum hoc Greg. nihil hic concederet. Sed nunquid Papa poſſet eis concedere, ut chriſma conficerent. H. dicit quod non. Item quæritur ſnũquid epiſcopus demandare poteſt ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis? Sic 2 ſed ea non poteſt demãdare, niſi epiſcopo: argu. extra de conſec. eccle. aqua. Ea uero quæ iuriſdictionis ſunt, poteſt etiam demandare presbytero, ſicut & reconciliare xxvj. q. vj. presbyter. & c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quæ iuriſdictionis ſunt, quædam non poſſunt demandari, niſi eis qui adminiculo ordinis illa exercere poſſunt, ut deponere, uerberare clericum. Alia ſunt quæ etiam laicis demandari poſſunt. ſicut iudicare in cauſa ciuili. Item dico, quod epiſcopus nihil habet hodie, quod ſit meri imperij quod demandari non poſſit, de quo lex loquitur. ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſ. l. j. quia omnia alij epiſcopo demandare poteſt, niſi uſum pallij. extra de uſu pallij. ad hoc. *Supra. Modo uult probare contrarium, & inducit ca. ſupra lxiij. diſtin. c quamuis. & c. ſequens, cuius caſus patet.*

b PResbyteros. Sed iſtud. Hoc allegando dicit: alias conſuetudo non iuuaret in hoc, ut extra de conſue. quanto.

c Sanctificato. Quo deficiente ad miſcetur aliud, extra de conſe. eccle. uel alta. c. quod in dubijs. Et eſt duplex cauſa quare infirmi inunguntur, ſcilicet quia uenialia delentur, & præſtat augmentũ uirtutibus. arg. de conſe. diſtin. v. c. j. & ij. & extra de ſacr. unc. c. j. & q̃a infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali: argu. hic. Sed quid ſi quis non habet oleum, & inungit chriſmate, tenet unctio? Videẽ quod ſic: quia prope eadem uſia eſt: quia chriſma nõ eſt, niſi oleũ balſamo admiſtũ extra de ſa. unc. c. j. ſicut & tenet emptio cũ acetũ uenditur pro uino: quia eſt prope eadem uſia: ut ff. de cõtrahẽ. emp. l. in uenditionibus. ſʒ forte ſecus: quia non eſt forte prope eadẽ uſia. Item nũquid cõfert hoc ſacramẽtum, ſi q̃s inungit oleo non conſecrato? uideẽ quod ſic, quia & baptiſmus confert in aqua non conſecrata. de conſec diſtin. iiij. cap. ſi quis. Alij dicunt contra: nec eſt ſimile, quia uis baptiſmi tota eſt in uerbis: hęc autem uis eſt in re ipſa, ſcilicet in oleo. Sed iſta ratio calumniam habet. extra de bapt. cap. pen. Sed nunquid poteſt hoc ſacramentum iterari? Dicunt quidam quod non. j. q. j. quod quidam. de cõſecra. diſtinct. iiij. oſtenditur. Si obijciatur de matrimonio, non ualet: quia ueritate inſpecta matrimonium non iteratur. xxxj. q. j. hac ratione. prius enim unum deletur, quam ſecundum contrahatur. [redacted]

Sed quæritur. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua quæri-

Papa utrũ poſsit delegare ſimplici ſacerdoti, ut in frõte chriſmet.

1 Iſtud dictum confirmaẽ extra de cõſue. quanto. §. j. ibi, ſua temeritate. &c. q. d. ibi ex noſtra authoritate bene poſſent, & ſic ibi intelligit Hoſt.

Epiſcop⁹ demãdat tã ea, quæ ſunt ordinis, quã ea quæ ſunt iuriſdictionis.

2 Sub. licet ab apoſtolis fuerit inſtitutum, ut a

ſolis eſſet cõficeret. de cõſecr. diſt. v. manus. i multis. n. ſtatutis apoſtolorũ licita eſt diſpenſatio, ſecundum Hug.

Poteſt. Glo. ſing. Phil. Fra. ca. ult. ne clerici uel monac. in vj.

Vngũtur infirmi ꝓpter duas cauſas.

Iacob. 5.

Vnctio extrema, an poſsit fieri ſine oleo.

Vngere, an poſsit q̃s ex oleo non conſecrato.

Vnctio extrema poteſt iterari.

quęritur, ſi epiſcopus poteſt inungere infirmos? & eſt dicendum quod ſic j. cap. prox. Ioan. de Fant.

Maiori licet quod licet minori.

a Illud. Vt de epiſcopo. Argu. qđ licet minori ex officio, multo fortius maiori licere. Arg. xxxiij. q. ij. hiſtoria. xxxv. q. vj. ſi duo. arg. contra. lxxxviij. diſt. epiſcopus gubernationem. ar. ſi mile per cõtrariũ viij. q. j. ſi ergo.

b Dictum. à Iacobo, ubi dixit, Infirmatur qs, &c. quãuis in hoc nomine presbyteri poſſunt intelligi epiſcopi. Argu. contra diſt. l. placuit. uerſi. ut manum non imponant.

c Criſmate. Id eſt, oleo, uel ut dicunt quidam, epiſcopus chriſmate, presbyter oleo inũgit. H.

d Non pœnitentibus. Ita continua: uere ei quem epiſcopus dignum duxerit ad uiſitandũ: & ita in originali habetur, non pœnitentibus. quod intelligit de ſolenniter pœnitentibus.

e Non poteſt. ſic l. di. ca. ult.

f Negantur. Arg. quod excommunicatus uel anathematizatus non poſſit contrahere matrimoniũ: qđ non eſt uerum, ut extra de eo, q du. in matrimonium, quam polluit per adul. c. ſignificaſti. in fi. H.

Adde, an poſsit fieri monachus, not. Bald. in l. q. ſub prætextu. C. de ſacroſan. eccleſijs.

f Negantur. Arg. omnia eiuſdem generis eodem iure cenſeri. arg. ſ. diſt. iiij. denique. arg. ſ. di. ij. comperimus. Arg. contra. l. diſt. ſtudeat. ar. diſtinc. lxxxj. ſi quis ſacerdotum.

Chriſma. Hæc eſt tertia pars diſtin. in qua dicit̃, quod presbyteri debent chriſma à ſuo epiſcopo recipere, & epiſcopi debẽt honorare presbyteros quia & ipſi presbyteri ſunt, & inſimul debent Dei eccleſiam gubernare. [redacted]

g Presbyteri qui. j. de conſe. diſt. iiij. presbyteri.

CAN. III.

Illud ſuperfluum uidemus eſſe adiectum, ut de epiſcopo a ambigatur, quòd presbyteris licere nõ dubium eſt. Nam idcirco de presbyteris, ut dictum b eſt, quia epiſcopi præocupationibus alijs impediti ad oẽs lãguidos ire non poſſunt. Cæterum ſi epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe uiſitandum & benedicere, & tangere chriſmate: c ſine cunctatione poteſt, cuius eſt ipſum chriſma conficere. Nam nõ pœnitentibus d iſtud fundi nõ poteſt: e quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, f quomodo hoc unum genus putatur poſſe concedi? His igitur frater chariſsime, omnibus, quæ tua dilectio uoluit à nobis exponi, prout potuimus reſpondere curauimus.

3 Chriſma uerò à ſuis epiſcopis ad baptiſmi ſanctificationem presbyteri petant.

Vnde in concilio Carthaginenſi quarto.

De eodem.

CAN. IIII.

Presbyteri qui g per diœceſes eccleſias regunt, non à quibuslibet epiſcopis. h ſed à ſuis: nec per minorem clericum, ſed omni anno i aut per ſeipſos. aut per illum, qui ſacrarium tenet, k & ante paſchæ ſolennitatem chriſma petant.

Itẽ Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum.

Presbyter idem eſt, qui epiſcopus, ac ſola conſuetudine præſunt epiſcopi presbyteris.

CAN. V.

Olim idẽ erat presbyter, qui & epiſcop⁹ & antequam diaboli inſtinctu ſtudia, uel ſchiſmata in religione fierent, & diceretur in populis, Ego ſum Pauli, l ego ſum Apollo, ego aũt Cephæ: communi presbyterorum conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam autem unuſquiſq; eos, quos baptizauerat, ſuos eſſe putabat non Chriſti: in toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris ſuperponeretur omnibus, ut ſchiſmatũ ſemina tollerentur m & paulò poſt. Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex eccleſiæ conſuetudine n ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos: ita epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine, quam diſpenſationis dominicæ ueritate presbyteris eſſe maiores, & in communi debere eccleſiã regere.

Idẽ ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum.

Coram epiſcopis presbyteris docere licet.

CAN. VI.

Ecce ego dico præſentibus epiſcopis ſuis atque aſtantibus in altario presbyteros poſſe ſacramenta conficere. Sed

h Epiſcopis. Peccant ergo abbates, qui uolunt potius hoc accipere ab alijs, quam à ſuis, niſi forte priuilegiati ſint, ut poſsint petere à quibuſcunq; uelint.

i Omni anno. Hoc exponitur de conſec. di. iiij. omni tempore.

k Per illum qui ſacrarium tenet. id eſt, per diaconem. xxiij. diſtinct. non oportet. iij. Et nota, quod ex quo res datur certo nũtio, eius eſt iam periculo, cuius eſt nuntius, ſi nuntio rem dari uoluit: ſec⁹ ſi miſit nũtiũ, ut eum admoneret, qđ ei res mitteretur. Et hæc colliguntur ff. commo. eum qui rem. §. ſi rẽ. & legibus duabus ſequentibus. & eſt argu. ff. de ſolu. ſi quis. & l. ſi ſoluturus. extra de pig. ſignificante.

Si malũ miſit, imputat: ut leg. & no. iij. qõ. vij. in grauib⁹. i principio. De hoc & not. in c. cõſueuit. ff. nau. caup. ſta. l. fi. §. ſeruorum. Arc.

l Olim. Pauli. id eſt, baptizatus baptiſmo Pauli.

Sub. & ideo ſum melior. Hæc dicebant quidã credentes meritæ baptizantiũ aliquid operari in baptiſmo: q falſum ẽ, de conſe. diſt. iiij. ſi inter. & capit. baptiſmus. Hugo.

m Tollerentur. Et dicit lex, quod cõmodius eſt ſingulas res ſingulis nominib⁹ ſiue appellationibus diſtingui. inſtit. qui. mo. teſta. infirm. §. ſed quia diſtinctio nominũ differentiam rerum declarat, ut xxj. diſt. cleros. ſic C. de codi. non codicillos.

n Conſuetudine. Nihilominus ex inſtitutione, ut ſ. di. xciij. legimus. & ita exaudi quod ſequitur, magis conſuetudine communi, ar. extra de ijs quæ fi. à præla. nouit.

Ecce ego. CASVS. *Ruſticus Narbonenſis epiſcopus non permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere. reprehendit ergo Hiero. ipſum dicens, quod presbyteri prædicare poſſunt & benedicere. Et hoc probat iiij. rõnibus. Prima eſt, quia presbyteri debẽt honorari duplici honore. i. officio et beneficio.*

ueſicio. Secũda eſt, quia conceſſum eſt eis conficere corpus Chriſti, cui nihil poteſt anteponi: multo fortius eis concedi debent, quæ ſunt minora. Tertia eſt, quia ex hoc maxima calamitas creſcit in gregibus domini. ſ. ſi ſacerdotes reuocantur tanquã uitioſi. Quarta ẽ, quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices & etiã appellati ſunt epiſcopi. Quod probat iiij. authoritatibus. Prima eſt circa principiũ. Secunda ibi. Etenim abnuẽtib⁹. Tertia ibi, Quis igitur hic rogo. Quarta ibi, Presbyter negotiorum.

ad Treb. ille, à quo. §. tempeſtiuũ. H. uel dic, quod eo ipſo quod permittit ei miſſam celebrare, p cõſequẽs omnia, quæ ſine miſſa eſſe non poſſunt, ut extra de of ſi. dele. præterea.

d Confirmare. In fide. xj. q. iij. quod prædeceſſor. uel inungere oleo ĩfirmorum, uel chriſmare in uertice.

1. Cor. 1.

quia a ſcriptum eſt. Presbyteri duplici b honore honorentur, maximè qui laborant uerbo Dei, prædicare eos decet. Vtile enim eſt benedicere, c congruum eſt confirmare, d conuenit reddere communionem, neceſſe eſt uiſitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia e Dei ſacramenta cõplere. Nemo hinc epiſcoporum inuidia diabolicæ tentationis inflatus iraſcatur, ſi plebem interdũ presbyteri exhortentur, ſi in eccleſijs prædicent, † ſi plebi (ut dictum eſt) benedicant. Et enim abnuentibus mihi, iſta, ſic dicam, Qui non uult presbyteros facere, quæ iubentur à Deo, dicat quid maius eſt Chriſto, aut quid poterit corpori & ſanguini eius anteponi? Si presbyter Chriſtum conſecrat, cum in altari Dei ſacramenta benedicit, uel benedicere f populum non debet, g qui Chriſtum conſecrare non metuit? Circa laicos ac mulieres, iubẽtibus uobis ò iniuſtiſsimi ſacerdotes, presbyter Dei benedictionis perdit officia, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicandi, & truncatus eſt omni parte uirtutum ſolum presbyteri habet nomen, h plenitudinem ac perfectionem, quæ conſecrationi eius competit, non retentat. Quis igitur hic rogo ſacerdotes honor ueſter eſt, ut damnum gibbi inferatis? i quoniam quum paſtoribus per potẽtiam aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas [...]cit in gregibus: ac [...]minici patrimonij k damna conquiritis, dum ſoli uultis in eccleſijs potentari. Presbyteri uerò ab initio iudices negotiorum l eſſe mandati ſunt, presbyteri ſacerdotum m intereſſe debent concilijs: quoniam & ipſi presbyteri (ut legimus) epiſcopi nominantur, ſecundùm quod dictum eſt ad epiſcopũ. Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum presbyterij. & alibi ad maiores natu, Qui uos poſuit epiſcopos regere eccleſiam ſuam. Sed oderunt hoc ſuperbi ſacerdotes in presbyterij nomine, qui nolunt hoc eſſe quod Chriſtus, qui diſcipulorum pedes lauit, qui baptizatus à Ioanne eſt, licet baptizandum à domino ſe eſſe ille proclamaret. Quod propterea ſcribo uobis, ut ſi præteriti temporis error n iã non poteſt reuocari, uel

a Sed quia. Ita cõtinua, dico. quod præſentibus epiſcopis poſſunt cõficere. quia nõ ſolum hæc, ſed alia poſſunt facere. Ex ui literæ & etiã probationis uidetur quod epi non prohibent presbyteros miſſam cantare, ſed benedicere & prædicare, & cætera, quæ ſequunt.

† [redacted].

b Duplici. A clericis. ſ. & laicis. uel quo ad obedientiã in ſpiritualibus, & ſubminiſtrationẽ in temporalibus. Vel duplici, id eſt, officio prædicandi & ſumendi tympanum. i. temporalia iuxta illud. Sumite pſalmum. &c.

c Benedicere. Cũ epiſcop⁹ abeſt: Sꝫ hæc ſo. non ualet: quia hic loquitur cũ præſens eſt epiſcopus. Vel intelligas iſtud quando bñdicit priuatim ſine ſolennitate. alias cõtra. xxj. di. deniq; item cõtra xxvj. qõ. vj. miniſtrare. Sed & illud ſimiliter intelligit de ſolẽni benedictione. Vel dic, ꝙ quãdo cãtat miſſam præſente epiſcopo, debet innuere epiſcopo, ut ipſe benedicat: & ſi uult epiſcopus benedicere, nõ benedicet presbyter arg. de cõſe. di. j. cũ ad celebrãdas. aliter presbyter ſuo iure poteſt benedicere. Nam eo ipſo, quod ei dat poteſtatem benedicendi, ſupponitur ei, tanquã minor: & poteſt ab eo benedici, arg. ff. de iuriſd. om. iud l. eſt receptum. & ff.

Presbyter ſimplex an poſsit bñdicere epiſcopo pręſente.

Sed nec tales benedictiones licet presbyteris dare in pſẽtia epõrũ ſine licentia eorũ, ut in c. hic allegato. xxj. di. deniq;. ſecũdum.

ADDITIO. Prima expoſitio præualet, ſecundũ Hug. & hoc patet per id Hiero. qđ ſequitur, exhortentur. Archid.

e Omnia. Quæ ad eos pertinent. Ar. uocabulũ generaliter prolatũ nõ omnia particularia cõprehendere. argu. contra. xxviij. diſt. de Syracuſanæ. z

f Benedicere. i. abſoluere, uel priuatim reconciliare, nõ ſolẽniter ut xxvj. q. vj. ca. j.

g Nõ debet. Arg. cui licet pl⁹, licet & minus. ut xvj. q. ij. c. j. Sed maius tripliciter dicĩ ef ficacia, ut baptiſmus, ut xxxij. diſ. c. præter hoc. §. uerũ. ſ. qa mortalia tollit & uenalia, pp rem ſubiectam & ſanctitatẽ, ut corpus Chriſti, ut hic. authoritate miniſtrantiũ, ut quę ad epiſcopos ſolos ptinẽt, ut ĩ. de cõſe. diſt. v. c. manus. & quarto modo propter ſignificationẽ, ut matrimoniũ qđ ſignificat Chriſti & eccleſiæ coniunctionẽ. extra de big. debitũ. cuiuto propter multitudinem cõuerſorum. j. q. j. interrogo.

z Adde ꝙ cõcordia huius glo. an & qñ uerbũ generaliter prolatum reſtrigaĩ, glo. in l. j. in uer. unuſquiſq;. C. de ſac. ſan. eccle. Bar. in l. j. §. hoc autem. ff. de noui ope. nunt.

1. Tim. 3. d

Act. 20.

h Nomẽ. ar. C. de cur. fur. cum alijs. in fi.

Ioan. 1. Matt. 3.

i Damnũ gibbi inferatis. id eſt, remoueatis presbyteros à conſecratione & prædicatiõe, ſicut illũ, qui gibbũ habet, ut ĩ. di. xlix. hinc etenim uel damnum gibbi, quia non prædicantibus presbyteris incuruatur populus in delictis, & quaſi gibboſus efficitur.

k Patrimonij. Id eſt, rerũ eccleſiæ ĩ. xxj. di. in nouo.

l Negotiorũ. i. cãũ, ut xi. q. j. relatũ. & ij. q. v. ſi qs.

m Sacerdotum. i. eporum. ergo & omnes [illegible] concilio metropolitani ut xviij. di. c. pen. & ult.

n Error. Hic collige, quod ea quæ per errorẽ ſtatuta. ſunt,

ſunt ex diuturna utentium approbatione ius faciunt Ioan. quod falſum eſt: cum cōſuetudo debeat eſſe rationabilis & præſcripta: [1] ut extra de cōſue. ca. ulti. nec iſta litera contradicit B. ut ratione multitudinis excuſentur a pœna, nō a culpa: ut ſ. diſt. iiij. deniq; quod enim factum eſt, infectū eſſe nō pōt, in auth. de æqua. do. §. j. coll. iiij. ff. de capti. l. in bello. §. factæ.

a Vel ad præſens. Id eſt, amodo.

b Quod Romæ. Scilicet ubi minores exercēt ſua officia præſentibus maioribus.

ad præſens [a] in eccleſijs faciāt quod Romæ [b] fit, quod in Aphrica, quod in Oriēte, qđ in Hiſpania, quod in Gallia, quod in Britannia, quod in oībus locis, ubi humilitas perſeuerat: qđ etiā in cœlis fit (quod maius eſt) ubi ſedes angelorū legit̄ diſpoſita.

Item ad Nepotianum.

Epiſcopi & clerici inuicem ſibi honorem exhibeant.

CAN. VII.

Eſto ſubiectus pontifici tuo, & quaſi parētem animæ ama. Sed epiſcopi ſacerdotes ſciant ſe eſſe, non dominos. Honorent clericos quaſi clericos: [c] ut ipſis epiſcopis a clericis quaſi epiſcopis honor deferatur. [d] Scitum eſt [e] illud oratoris Domitij: Cur ego (inquit) te habeā ut principē [f] cum tu me [g] non habeas ut ſenatorē? † Qđ autem Aarō & filios eius, hoc eſſe epiſcopū & pſbyteros nouerimus. Vnus dominus, unus baptiſmus, unum templum, unū ſit miniſterium. Recordemur ſemper qđ apoſtolus Petrus pcepit ſacerdotibus. Paſcite eum qui in uobis eſt gregem domini prouidentes non coacte ſed ſpōtaneè ſecundum domini præceptum, neq; turpis lucri cauſa, ſed uoluntariè: neque ut dominātes in clero, ſed forma facti gregis ex animo, ut cum apparuerit princeps paſtorum, percipiatis immarciſcibilem gloriæ coronam. Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam eccleſijs tacere presbyteros, & præſentibus epiſcopis non loqui quaſi eis inuideant: [h] aut eos dedignentur audire. Sed ſi aliquid (ut inquit apoſtolus Paulus) fuerit reuelatum [i] ſedenti, [k] prior taceat. [l] Gloria patris eſt filius ſapiens. Gaudeat epiſcopus in iudicio ſuo, cum tales elegerit ſacerdotes.

Itē ex concilio Laudic.

Presbyteri epiſcopos non præcedant, ſed comitentur, uel ſubſequantur.

CAN. VIII.

Non oportet [m] preſbyteros ante ingreſſum epi ingredi, & ſedere [n] in tribunalibus, [o] ſed cum epiſcopo ingredi niſi forte aut ægrotet epiſcopus, aut in peregrinationis [p] † commodo eū eſſe conſtiterit.

Item ex concilio Carthaginenſi iiij.

Epiſcopus non dominum, ſed collegam ſe presbyterorum cognoſcat. CAN. IX.

Epiſcopus in quolibet loco ſedēs ſtare preſbyterum non patiatur. [q]

Eſto ſubiectus. CASVS.

Quedam conſuetudo peſſima erat in quibuſdā eccleſiis, ſcilicet quod preſbyteri præſentibus epiſcopis nō audebāt prædicare uel loqui. Sed Hiero. oſtēdit quod ſubditi debēt obedire p̄lato, et prælatus nō debet ſubtrahere ſubditis debita. & hoc probat quinque rationibus. Prima eſt ibi, Scitum eſt illud. Secunda ibi. Quod aūt Aarō. Tertia ibi. Vnus dominus. Quarta ibi, Recordemur. Quinta ibi, Sed ſi aliquid ut inquit. Omnia capitula, que ſequūtur uſq; ad diſ. plana ſunt.

c Quaſi clericos. hoc eſt cōtra ſupciliū epiſcoporū, qui ſubditos appellant filios: cum debeant eos appellare fratres, ut viij. q. j. quid autē. uel ſocios: ut x. qō. iij. cauendum. Caueāt tñ clerici, ne cum ſcribūt epo, uocēt eū fratrē: prout dicit dominus Imperator, q indices ſuperioribus honorem debent facere in ſalutatione. C. de of. diuer. iu. l. ij. ar. C de offic. præf. urb. l. j. ubi hoc idem dicitur.

d Deferatur. Sed pone quod epiſcopus aliter ſe habeat cōtra illum, quam debeat, nunquid iſte ſuo iure poteſt ei obedientiam negare? Videtur quod ſic, ar. xlv. diſt. cum beatus. xxij. q. v. de forma. & fides non eſt ſeruanda nō ſeruāti, [2] extra de iureiu. peruenit. ij. ſecus tamen eſt. [3] Conſulo tñ ei, ut agat per ſuperiorem, ar. xj. q. iij. ſi epiſcopis. ix. q. iij. nunc uero.

e Scitum eſt. Id eſt, ſapienter dictum eſt H. & ideo ſciri dignum. Lau. hoc eſt, ita ſe debet habere epiſcopus erga presbyteros, ſicut Aaron habuit ſe erga filios ſacerdotes.

f Vt principem. Factū reſpicit, nā de iure tolerandus eſt prælatus uſq; ad ſentētiam. viij. q. iiij. nonne.

g Me. Arg. q fruſtra petit debitum qui qđ debet non impendit: ut xxviij. q. j. ſi infidelis. xxij. q. vj. non mœchaberis. & c. ſi ducturi. ſ. di. ix. neq; in fi. x. q. j. placuit. xxij. q. ulti. de forma. xviij. qō. ij. abbatibus. argu. contra xj. qō. iij. inter uerba. xciij. di. dominus. xxxiij. q. v. quod Deo. H.

h Inuideant. Arg. contra epiſcopos, qui malūt habere illiteratos, quam literatos circa ſe.

i Reuelatum. ſ. diſt. viij. fruſtra. C. de offic. rec. pro l. potioris.

k Sedenti. In loco inferiori.

l Taceat. Deliberando in ſermone, cum nō debeat interrumpere uerbum eius.

m Non oportet. Tēpore ſolennium officiorū, uel cum redeunt a proceſſione ad chorum.

n Et ſedere. cōiungas īgredi & ſeder, alias falſum eſſet.

o In tribunalib9. C. de hære. & manichæ. cuncti.

In tribunalibus. Id eſt, in ſede iudiciaria, ut iudicent ſine eo.

p In peregrinationis. De licentia ſuperioris. J. de conſec. diſt. v. non oportet. & de conſenſu ipſius eccleſiæ. extra de uot. & uo. redempt. c. magnæ. & etiam domini Papæ.

q Epiſcopus. Non patiatur. ita quod nō liceat ei ſedere, niſi presbyter aſſumeret ſibi officium ſtandi. C. de poſtulan. l. quiſquis. §. ulti.

[1] Adde, q de cōſuetudo rōnabilis & pſcripta, in l. de quibus. ff. de legi.

[2] debēt frātres appellare. Frangenti fidē, fides frāgatur eidē.

[3] Ad hoc facit qđ dr in glo. ſeq. ar. qđ & c.

[3] Adde not. gl. in l. ut reſpōſum. & ibi Bal. C. de trāſact. gl. in l. cum proponas C. de pac.

1 Co. 14. b

Proue. 10 a. & 14. a.

Epiſcopi literatos ſecum habeant.

† Si Lucius Graſſus Philippo cōſuli obiecit, ut refert Quintil. inſt. orat. char. xcv. & in milite Mariano ait, Expectas ut ille te habeat tribunū, cū tu illū nō putes militem. & dicit eſſe uocem honeſtiſſimę libertatis. Idē Iaco. de ſancto Georgio in inueſti. feu. char. 40. col. ij. Andr. Tiraq. de legib. cōnubialibus. char. 144.

Pet. 5. a Epiſcopi ſubditos

† Alias, in peregrinatiōe modo cum eſſe, &c.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. X.

EPiſcopus in eccleſia in conſeſſu presbyterorum ſublimior ſedeat, intra domum uero collegam a presbyterorũ ſe eſſe cognoſcat.

Item ex concilio Martini Papæ.

Sine præcepto epiſcopi presbyter non ſignet infantes.

CAN. XI.

PResbyter præſente epiſcopo non ſignet b infantes, niſi ab epiſcopo fuerit illi præceptum.

Item ex cõcilio Genuenſi, cap. iiij.

De eodem.

PALEA.

PResbyteri ruris in eccleſia ciuitatis epiſcopo præſente, uel præsbyteris ipſius urbis, offerre non poſſunt: nec panẽ ſacrificatum dare, calicẽq; porrigere, ſi uero abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem uocẽtur ſoli dare debent.

DIST. XCVI.

ILlud autẽ c Honorij Auguſti, quod de electione ſummi põtificis ſupra cõſtituiſſe legitur, nullius eſſe momenti probatur: cum non ſolum de ordinibus, ſed nec etiã de rebus eccleſiaſticis laicis legatur aliquando attributa diſponẽdi facultas. Vnde quæcunque a principibus in ordinibus, uel in eccleſiaſticis rebus decreta inueniuntur, authoritatis nullius eſſe monſtrantur.

Vnde Symmachus Simplicius † epiſcopus catholicæ eccleſiæ urbis Romæ in ſynodo reſidens dixit.

De rebus eccleſiaſticis diſponendis laicis nulla facultas attribuitur.

CAN. I.

BEne quidem d fraternitas ueſtra eccleſiaſticis legibus aſſueta, ſub diuini timore iudicij, quæ erant ſtatuenda diffiniuit, & ad iuſtitiæ cumulum peruenit: cum ſufficienter omnia amplectitur, nec adiectione indiget plenitudo, e maxime f de clericis, quos amor dominationis inuaſit, & iugũ diſciplinæ eccleſiaſticæ fecit reſpuere quorum exceſſus enarrare difficile eſt: unum tamen quod occurrit, uenerando ordini ueſtro intimare nõ differo. Inter alia ſcripturam quandam illuſtris memoriæ g Baſiliũ quaſi pro eccleſiaſticæ amore ſubſtantiæ conſcripſiſſe refero, in qua nullus Romanæ eccleſiæ interfuit, uel ſubſcripſit h antiſtes, per quem potuiſſet firmitatẽ legitimam ſortiri. Ne ergo inde diſputem, i unde poteſt ueſtrum iudicare concilium, requiratur & referatur in medium, ut ex lectione cognoſcatis, cuiuſmodi poſsit habere ſubſtantiam. Sancta ſynodus k reſpondit. Deferatur in medium, ut cuiuſmodi ſit, poſsit agnoſci. Hoc cum diceret, Hormiſda diaconus recitauit: Cum in mauſoleo, l quod eſt apud beatum Paulum Apoſtolum, reſideret ſublimis & eminentiſsimus uir

a EPiſcop⁹. Collegã. ita tamen quod non cõtemnatur. ff. de officio præto. obſeruandum. Ioan.

b PResbyter. Non ſignet. in uertice, quia in fronte non poteſt etiam authoritate epiſcopi, ut de cõſec. diſtin. iiij. presbyteri

ILlud autem. In hac diſtictio. probatur quod cõſtitutiones laicorum non præiudicant eccleſijs: quia nihil iuris laicis de reb⁹ eccleſiaſticis conceſſum eſt, niſi ſola defenſio. & hoc probat per xij. authorit. Ioan. de Fant.

c Illud autẽ. Hic depingitur xcvj. diſt. magiſter poſuit conſtitutionẽ Honorij Auguſti latã ſuper electione Romani pontificis. lxxix. diſtin. ſi duo. Sed ne uiderẽtur laici habere poteſtatem conſtituẽdi, uel diſponendi de rebus eccleſiæ, ideo reducit hic illam conſtitutionẽ ad memoriã ut oſtendat quod laicus nõ habet poteſtatem ſuo iure conſtituẽdi aliqd de rebus eccleſiæ: bene tamen poſſunt laici rogati cõcilijs intereſſe, & de rebus eccleſiaſticis cõſtituere, nõ tñ, ut ualeat eorũ cõſtitutio, quia ipſi cõſtituerũt, ſʒ quia ratum habet eccleſia, ut dicit Gratianus ĩ. diſt. proxi. c. j. &c.

d BEne quidẽ Symmach⁹ Papa laborabat in extremis, & timuit ne ĩ electione ſui ſucceſſoris propter ſtrepitus hæreticorum ſchiſma interueniret: rogauit patriciũ Baſilium, qui gerebat uices Odoacris regis, qđ ipſe intereſſet ĩ electione ſui ſucceſſoris. Baſilius ſtatĩ Symmacho uiuente fecit quandam conſtitutionẽ, ſcilicet quod ſine eius conſultatione non fieret electio ſummi pontificis. Præterea quod non liceret alicui prędiũ ipſius eccleſiæ alienare. Quę conſtitutio retractat hic, tum quia ibi quædam cõſtituta ſunt quæ a laico nõ poſſunt conſtitui, tum quia res eſſet mali exempli. lxiij. diſt. cap. quia ſancta. §. uerum.

e Plenitudo. Infra vj. quæſtione j. ſi omnia.

f Maxime. Bene diffiniuit ſupple.

g Memoriæ. Ergo iam deceſſerat Baſilius tempore huius ſynodi.

h Vel ſubſcripſit. Argumen. in contractibus rerũ eccleſiaſticarum nõ ſufficere conſenſum clericorũ, nec in alienationibus niſi ſpecialiter ſubſcribant. ſ argu. x. quæſtio. ij. caſellas. xij. q. ij. abſentibus. & cap. ſine exceptione.

i Inde diſputem. Non eſt diſputandum de eo, de quo ſtatim cõſtare poteſt. Si ergo uxor petat ſibi uirũ reſtitui, & uir paratus eſt incontinẽti probare cõſanguinitatem, nõ eſt audienda. ff. ut in poſſeſsione leg. l. ſi is a quo. Argum. contra. extra de reſtitutione ſpolia. c. literas.

k Synodus. Verba notarij.

l In mauſoleo. uerba ſunt ſcriptoris Mauſoleum proprie eſt ſepulcrũ principis. Et dicitur a Mauſoleo rege, cui uxor Arthemiſia pudicitiæ inſig-

Laici de rebus eccleſiæ nihil poſſũt conſtituere.

† Simplicius. Sub cuius initiũ pontificatus Odoacer Herulorũ rex Oreſte, & Auguſtulo uictis totam Italiã occupauit, & eam de ſuo nõie Odoacẽ nuncupauit, & Romæ ſedem regni ſibi conſtit[illegible] anno do. 471. & ibi, quatuordecim annis regnauit. Et interim tãq rex uel Imperator legẽ ſtatuit [illegible] de reb⁹ eccleſiaſticis, ſola ſua [illegible] authoritate nõ ſolũ p ſe, ſʒ & p B[illegible], quẽ [illegible] rio atque patriciũ uices ſuas gerẽtẽ cõſtituerat. Et inter alias ẽt [illegible] bus, & admonitione Papæ. [illegible]plicij (ut [illegible] oli Honorius ad [illegible] ces, [illegible] nita Boni fa. j. [illegible] diſt. xcvj. c. j. & [illegible]) legem [illegible] cit ut Papa mortuo, non poſſet fieri electio, niſi rege, uel pfecto ſuo prius requiſito & cõſulto nec nõ ad[illegible] legẽ de rebus eccleſiæ nõ alienãdis. Quę leges ſteterunt quãdiu Odoacer regnauit. Sed mox eo p Theodoricum regẽ Gothũ occiſo Rauẽne Simplici⁹ iſte licet ultimo anno põtificatus [illegible] habito cõuẽtu [illegible] liariorum ſuorũ per hoc decretũ præfatas leges aboleuit, non quod latę eſſent a tyranno Odoacrẽ. eũ in uerum & legitimũ regem agnoſcit, imo & pcellentiſsimum uocat, & ſic nec de uero Imperatore Cõſtantinopolitano curabat: ſed utrunq; eodem loco habens, utrorũq; cõſequenter leges damnauit, [illegible] cis latas. Hanc authoritatem cepit pp imperium per Odoacrẽ, attritum Odoacrẽ a nouitio rege oppreſſum. ſ De hoc nota. ead. diſtinctio.

præfectus prætorio atque patricius, agens etiam uices præcellentiſsimi regis Odoacris, Baſilius dixit: Quanquam ſtudij ueſtri & religionis interſit, ut in epiſcopatus electione, [a] concordia principaliter ſeruetur eccleſiæ, ne tamen per electionis occaſionem ſtatus ciuitatis reuocetur in dubium, admonitione beatiſsimi uiri Papæ noſtri Symmachi Simplicij, quem ante oculos ſemper habere deberemus, hoc nobis ſub obteſtatione meminiſtis fuiſſe mandatum, ut propter illum ſtrepitum, & uenerabilis eccleſiæ detrimentum, ſi eum de hac luce tranſire contigerit, non ſine noſtra conſultatione cuiuſlibet celebretur electio. Hæc cùm legerentur, Creſconius Tudertinæ eccleſiæ epiſcopus ſurgens de conuentu dixit: Hoc perpendat ſancta ſynodus, utrum prætermiſsis religioſis perſonis, quibus maximè cura eſt de tanto pontifice, laici electionem eius in ſuam poſsint redigere poteſtatem: quod contra canones eſſe manifeſtum eſt.

Item Hormiſda diaconus legitur dixiſſe: Ac ne confuſionis [b] atque diſpendij aliquid uenerabilis eccleſia ſuſtineret, miramur, prætermiſsis nobis quicquam de rebus eccleſiæ fuiſſe tentatum: cùm ſacerdote noſtro ſuperſtite nihil debuiſſet [c] aſſumi. Quare ſi amplitudini ueſtræ & ſanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antiſtitis electionem reſpiciunt religioſa ueneratione ſeruemus: hanc legem ſpecialiter præferentes, [d] quam nobis hæredibuſque noſtris Chriſtianæ mentis deuotione ſancimus, ne unquam prædium ſiue ruſticum, [e] ſiue urbanum, uel ornamenta, aut miniſteria eccleſiarum, quæ nunc ſunt, uel quæ ex quibuslibet titulis [f] ad eccleſiarum iura peruenerint, ab eo qui tunc antiſtes ſub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris ſeculis ſequuntur, quocunque titulo atque commento alienari liceat: & quicunque hoc facere uoluerit, inefficax atque in irritum reuocetur: ſitque ſcienti & conſentienti, danti, accipientique, anathema. Maximus [g] epiſcopus Bletanæ eccleſiæ dixit: Modò ſancta ſynodus dignetur edicere, ſi licuerit laico [h] homini anathema in ordinem eccleſiaſticum dictare, aut ſi potuit laicus ſacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei nõ competebat, conſtituere: dicite quid uobis uidetur: de me licuit laico legem dare? Sancta ſynodus dixit, Non licuit. & adiecit, Lege ſequentia. Hormiſda diaconus legit: Et is, qui prædium ſiue ruſticum, ſiue urbanum iuris eccleſiaſtici fuerit conſequutus, nouerit ſe nulla lege, uel præſcriptione munitũ: [i] ſed ſiue is qui alienauerit, ſiue qui eum ſequens uoluntate contraria prædium huiuſmodi alienatum retinere uoluerit: id cum fructibus reſtituat, quod illic conſequutus fuerit. Hæc cùm legeret, Stephanus Venuſinæ eccleſiæ epiſcopus ſurgens ex conſeſſu dixit: Perlegatur. [k] Hormiſda diaconus legit. Qua pœna placuit accipientis etiam hæredes [l] afficere: in qua re cuilibet clericorum nulla contradicendi libera ſit facultas. Iniquum eſt enim, & ſacrilegij inſtar, ut quæ pro ſalute & requie animarum ſuarum unuſquiſque uenerabili eccleſiæ pauperumq; cauſa contulerit, aut certè reliquerit, [m] ab his, quos maximè ſer-

õpeatũ. ibi uideas. Item adde in quibus caſib. requirat̃ ſubſcriptio, no. ff. in l. diu⁹. §. ſenat⁹. ff. de fal

inſignis cõſtruxit ſepulchrum miræ pulchritudinis. Vnde & alia ſepulcra ſic ſunt appellata.

a Electione. Non tamẽ ut aliquid inde conſtitueres, & ita exceſsiſti finẽ mandati Baſilij.

b Ac ne confuſionis. Proſecutio legis, & continuantur uerba ſic, non celebretur de electione Papæ, &c. ac ne.

c Nihil debuiſſet. Hoc dicit propter quoſdam, qui uiuẽte priore Symmacho tentauerũt alium eligere, ut di. lxxix. ſi quis Papa & capitulo, nullus. Ioan.

d Præferentes. i. primo ſtatuentes.

Prædium ẽ duplex.

e Ruſticum. Quid ſit ruſticum prædium, & quid ſit urbanum prædium, habemus ff. de ſerui. ruſti. prædio. & ff. de ſerui. urba. prædi. per totum.

f Titulis. Siue donationis, ſiue emptionis.

g Maximus. ſic & iuriſperiti dicunt quid ſentiant. ff. de ijs, quæ i teſtamẽ. delentur. l. proxime.

Laicus poteſt excõicare ex Papæ delegatione.

h Laico. Non licuit laico iure ſuo ſed ex delegatione Papæ bene: argu. xxxij. di. c. præter. hoc. §. uerum. x. q. iij. cap. ultim. Sed utrum epiſcopus laico poſsit hoc committere, iam dicemus. j. eadẽ. ca quod non. M. tamen dicit contra: quia mucro eſt epiſcopi, imo nec preſbyter hoc poteſt.

Laicus utrũ rẽ eccleſiæ poſſit præſcribere.

i Munitum. Nam ſi quis emit rẽ eccleſiæ, uel aliã rem in caſu illicito, nõ põt præſcribere. Nã dicit lex, qđ non eſt dubiũ cum malę fidei poſſeſſorem, qui contra legũ interdicta mercatur. C. de agricolis & cenſi. lib. xj.

quemadmodũ. Nã nec iuris ignorantia poteſt eum excuſare. ff. de iuris & facti ignorantia l. iuris. & hoc benigne ſtatuerat. ſec⁹ tamen eſt de iure: quia bene præſcribit laicus rem eccleſiæ cum fructibus etiam percipiendis, ſi ſit malæ fidei poſſeſſor. & re ſtitutione ſpoliatorum. grauis.

k Perlegatur. ff. de legi. & ſenatuſcõ. l. inciuile.

l Hæredes. Turpia enim lucra ab hæredibus ſunt extorquenda. extra de uſuris. tua. ff. de calumnia. in hæredem. Sed & alienator poſſet conueniri. ut no. xij. qõ. ij. monemus.

m Reliquerit. In morte. relinquẽdi nanque

uare conuenerat, in alterum transferantur. Planè quæcunque in gemmis, uel auro atque argento, necnon & ueſtibus, minus apta uſibus, uel ornatui uidebuntur eccleſiæ, quæ ſeruari ac diu manere non poſſunt, ſub iuſta æſtimatione uendantur a & erogatio religioni proficiat. b

Cumque lecta eſſet, Laurentius epiſcopus Mediolanenſis c eccleſiæ dixit: Iſta ſcriptura nullum Romanæ ciuitatis potuit obligare pontificem: quia non licuit laicis ſtatuendi in eccleſia præter Romanum d pontificem habere aliquam poteſtatem quos obſequendi manet neceſsitas, non authoritas imperandi: e maximè cùm neque Papa Romanus ſubſcripſerit, nec alicuius ſecundum canones metropolitani legatur f aſſenſus. Petrus epiſcopus Rauennatis eccleſiæ dixit: Scripturam, quæ in noſtra congregatione uulgata eſt, nullas uires habere manifeſtum eſt: quia nec canonibus g conuenit, & à laicali perſona concepta uidetur: maximè, quia in ea nullus apoſtoli. ſedis præſul interfuiſſe, uel propria ſubſcriptione eam firmaſſe monſtratur. Eulalius epiſcopus Syracuſanæ eccleſiæ dixit: Scripturam, quæ in ſacerdotali concilio recitata eſt, euidentiſſimis documentis conſtat eſſe inualidam. Primùm quòd contra patrum regulas à laicis, quamuis religioſis h (quibus nulla de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur unquam attributa facultas) facta uidetur. Deinde quod nullius præſulis apoſtolicæ ſedis ſubſcriptione firmata docetur. Quòd ſi cuiuslibet prouinciæ ſacerdotes intra ſuos terminos concilio habito, quicquid ſine metropolitani ſui authoritate tractauerint, irritum eſſe debere i ſancti patres ſanxerunt: quantò magis quod in apoſtolica ſede nunc extante præſule (qui merito k beati Petri apoſtoli per uniuerſum orbem primatum l obtinens ſacerdotij, ſtatutis ſynodalibus conſueuit tribuere m firmitatem) à laicis (licet conſentientibus aliquantis epiſcopis, qui tamen pontifici, à quo conſecrati probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præſumptum fuiſſe cognoſcitur, uiribus carere n non dubium eſt: nec poſſe inter eccleſiaſtica ullo modo ſtatuta cenſeri. Sancta ſynodus dixit: Licet ſecundùm proſecutionem uenerabilium fratrum noſtrorum Laurentij, Petri, Eulalij, Creſconij, Maximi, uel Stephani, o nec apud nos incertum habetur hanc ipſam ſcripturam nullius eſſe momenti. ueruntamen etiam ſi aliqua poſsit ratione p ſubſiſtere, modis omnibus in ſynodali conuentu prouida beatitudinis ueſtræ ſententia eneruari conueniebat, & in irritum deduci, ne in exemplum remaneret præſumendi quibuslibet laicis, quamuis religioſis, uel potentibus in quacunque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de eccleſiaſticis fa-

g Et habes hoc quod hic dicitur xvj.q.ij in canonib⁹. Archi.

Cauſa quælibet eccleſiaſtica p papã laico cõmitti poteſt.

Laicus an epi authoritate poſſit in eccleſia aliquid cõſtituere.

nanq; uerbũ, &c. ff. de tabulis exhiben.l.j.§.ult. i

a Vendantur. Argumẽ.C. de admi. tuto. lex.

b Proficiat. Hic terminat̃ lex ipſa.

c Mediolanenſis. Argumen. Mediolanen. prærogatiuam ſedis habere ante Rauennatẽ: cum ante eum reſponderet, ſicut in alia ſynodo ante eum ſcripſiſſe legitur ſ.diſt. xvij.ca. concilia.§. hinc.& §.illud igitur.G.tamen aliter hoc ſoluit diſtinctio.xvij. §.illud.

d Præter. Romanũ.id eſt, Papæ authoritatem,& conſenſum eius. S; cõtra xvj. quæſt.ultima.in nona actione.Sed ibi non prohibetur quod epiſcop⁹ laico nõ poſſit committere officium ad tempus ſed ne iuriſdictionẽ largiatur ei in perpetuum. Et eſt argumentum, Papam quãlibet cauſam eccleſiaſticam committere poſſe laico.arg.xxiij.diſtin. mulier. & xciiij.diſtin.ualde.v. quæſtio.iij. qui epiſcopus. cõtra lxxix. diſtinctione. ſi duo.ĩ.eadem.denique.cõtra.Intelligendum eſt nõ ſua authoritate. Sed nunquid authoritate epiſcopi poteſt laicus aliquid conſtituere ĩ eccleſia? uidetur quod prædicare poteſt inuitat⁹ à clericis. xxiij.diſtinct.mulier. argumen. extra de foro competẽ. nullus iudicum. Dicũ Hug.quod non poteſt ex delegatione epiſcopi cauſas ſpirituales tractare, nec excommunicare. unde nihil faciunt, qui per pueros excõmunicant & per ſeruientes. Cauſam autem eiuſdem laicis epiſcopus cõmittere poteſt: & ita itelli ge prædic.decr. in nona. Et quod dicit̃ de prædicatione. ſpeciale eſt. Quid ergo dices d templarijs? nonne ipſi poſſunt excõmunicare fratrem ſuum? Dici poteſt quod ſic, quia ipſi nõ ſunt laici, argumen.xij. quæſt.prima.duo Credo q̃d non poſſunt, niſi ſint presbyteri. extra de ſentent. excommu.canonica.

e Imperandi. Infra.xvj. quæſtione ult.non placuit.

f Legatur. Verum eſt, quod non legitur aſſenſus metropolitanorum ſecũdũ canones, id eſt legitimus, bene tamen legitur cõſenſus epiſcoporũ, argumen.ĩ.ead.cap. j. Illa autem determinatio, quæ præcedit, ſecũdum canones, ſoluit cõtra

g Nec canonibus. coniunctim accipe hæc duo diuiſa.

h Religioſis. Infra xvj. quæſt.ulti.laicis.

i Debere.ĩ.ix.qõ. iij.capitu.ij.

k Qui merito. ſ. xl.di.non uos.

l Primatum. Infra ix.q.iij.nemo.& c. antiquis.

m Tribuere.ſ.diſt. xvij.cap. j. & ij.

n Carere. Supra diſtinctio.xxj.in tantum.

o Vel Stephani. Iſte tamen Stephanus non dixit niſi perlegatur. & ſic per tale uerbũ intelligitur aliquis conſentire, ut not. ſ.lxiij. di.cum Adrianus.

p Ratione. Argu. ratione authoritatis aliqua repelli, licet ſint bona. Argumen.xvj.diſt.c. j.j.quæſt.j.principatus.ff.d re mili. l.iij.§.in bello. Argumen. contra ĩ. quæſtione j.dominus declarauit. Argu.con-

gu.contra j.q.j.nonne Sodomitæ.
a Actione. Dicitur prima actio, quia fiebat pro primo die in ſynodo.xvj.q.vij.in nona.
b Nos. Intereſſe. Similiter ſolebat intereſſe electioni Papæ propter hæreticorum ſcandalũ, arg. diſt.lxiij.quia ſancta.
c Inuenta. Et ita uidetur, quod poſſit de fide catholica diſputari. argumen.contra. C. de ſum.tri.nemo. xxiiij.quæſt.iij. cum quibus. Reſpõdeo dubitando non licet diſputarẽ de ea, quia dubius in fide hæretic⁹ eſt. ex tra de hæreti. dubius alias diſputatur infra ea. ſatis. xxiij.queſtione vj. uides.C.de epiſco. & cleri. quoniam.

Diſputari utrũ poſſit de fide catholica.

Quædã. Infra eadẽ ſatis.
d Seruauimus. Cõfirmanda & terminanda. H.
e Sanciri. Quaſi dicat, uolumus eam per legem noſtrã ſiue conſtitutionẽ determinari & cõfirmari. H.
f Vbinã. Hæc quatuor c. 1 loquunt de materia Ignatij, de quo dicit ſ. xxj.di. ſubmittitur. Argu. omiſſum intelligi, quod ſcriptum nõ inuenitur, argu.x. q.j. hanc conſuetudinẽ. de conſecra. diſtinctio. iiij.cum itaque. & capi.ſequen.ff. de uerbo. obli. quicquid.
g Interfuiſſe. Niſi rogatos. 2 lxiij. di. Adrianus.
h Ad clericos. Dic quod hoc nomen clericos, ſtrictæ accipitur: unde per ſinem & ad omnes, &c. comprehendit deo deuotos, & tales perſonas. uel dic prout ſonat.
i Pertinet. Argu. quod oẽs tangit, ab omnibus debere tractari & approbari. 3 ar. diſt. lxvj.c.j. C.de autho.præſtan. ueterem. de hoc extra de his quæ fiunt à præla.c.ſi.
k Denique. Ar. quod epiſcopus in rebus eccleſiaſticis laicum non poſsit præficere. Arg. contra. ſ.ea.bene quidem.
l Iudicare. j.xvij.q.iiij. diffiniuit. contra in fin. ſed

1 Scilicet iſtud & tria ſeq.

2 Et ſecũdum hoc ceſſat contrarium. xxxv.q.j. ad ſedem. Archi.

Quod oĩs tangit, debet ab oĩbus approbari.

3 Cõcor. extra de his quę ſi. à pręla.ſi. con. capi. c.ulti. ibi uideas.

1

cultatibus, quarum ſolis ſacerdotibus diſponendi indiſcuſsè à Deo cura cõmiſſa docetur.

Vnde in ſeptima actione a Calcedonenſis concilij Martianus Imperator dixit inter cætera.

Imperatores ad fidem cõfirmandam, non potentiam oſtendendã ſynodo intereſſe debet.

CAN. II.

Nos ad fidem confirmandam, non ad potentiam oſtendendam, exẽplo religioſiſsimi principis Conſtantini ſynodo intereſſe b uolumus, ut ueritate inuenta c non ultra multitudo prauis doctrinis attracta diſcordet.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. III.

Quędã capitula ſunt, quæ ad honorẽ ueſtræ reuerentiæ uobis ſeruauimus, d decorũ eſſe iudicantes à uobis hæc regulariter potius firmari per ſynodum, quàm noſtra lege ſanciri. e

Item Nicolaus Papa.

Synodali cõuentui Imperatores intereſſe non conuenit, niſi ubi de fide agitur.

CAN. IIII.

Vbinam f legiſtis Imperatores anteceſſores ueſtros ſynodalibus conuentibus interfuiſſe: g niſi fortè in quibuſdam, ubi de fide tractatum eſt, † quæ uniuerſalis eſt, quæ omnium communis, quæ non ſolùm ad clericos, h uerũ etiam ad laicos & ad omnes omnino pertinet i Chriſtianos?

Idem.

De præſulibus diuinarum rerum, qui humanis rebus præſunt iudicare non poſſunt.

CAN. V.

Denique k hi, quibus tantùm humanis rebus, non diuinis præeſſe permiſſum eſt, quomodo de his, per quos diuina miniſtrantur, iudicare l præſumant, m penitus ignoramus.

Idem.

Nec etiam Imperator iura pontificis, nec pontifex iura regia uſurpet. CAN. VI.

Cum n ad uerum o uentum eſt, ultra ſibi nec Imperator iura pontificatus arripuit, nec pontifex nomen Imperatorium uſurpauit: p quoniam idem mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus actibus proprijs q & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcreuit, r propria uolens medicinali humilitate ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus ſ in infernum demergi: & ut Chriſtiani Imperatores pro æterna t uita põtificibus indigerent: & pontifices pro curſu tem-

ibi dic principis, id eſt, principalis perſonę, uel id eſt epiſcopi xxv.di.eccleſiæ.
m Præſumant. Ar. quod clericus diffinitionibus principum & laicorum non debeat ſupponi, 4 niſi per reconuentionem.
n Cum. Hoc c. expoſitum. eſt ſ.x. di.quoniã. idẽ.hic nõ labores.
o Ad uerũ. i. ad diſcuſsionẽ ueri. uel i.ad tẽpus Chriſti.
p Vſurpauit. Arg. cũ iſtæ poteſtates ſint diuiſæ, Imperator non habet gladium à Papa: ut j. c.i ſcripturis. & c. duo. & c.ſi Imperator. & xciij.diſtin. legimus. & q̃a imperium à ſolo deo eſt.xxiij.q.iiij. q̃ſitum. Arg contra lxiij. diſt.c.j.& c.tibi domino. Itẽ quia Petro ſunt datæ claues cæleſtis & terreni imperij. xxij.diſt. c.j. Item quia deponit Imperatorẽ. j.xv.qõ. vj.alius.& c. iuratos.& j.q.iiij.quia præſulat⁹. 5 quære ſ. de hac materia x.di.c.quoniã.
q Proprijs. i. imperij & ſacerdotij, uel ꝓprijs quo ad Chriſtũ. Quædã.n. geſsit tanquã Imperator: puta cum eiecit ẽ tẽplo, &c. ij.q.vij. accuſatio. & cũ coronã de ſpinis portauit, qđ ẽ ſignum regni. xij. q.j.duo, quædã geſſit ut ſacerdos, qñ ſeipſum obtulit in ara crucis pro ſacrificio.
r Diſcreuit. Imo uidet cõtra: q̃a nõ diſcreuit, ſed cõfudit cũ ipſe unus & idẽ utrunq; officiũ geſsit. Sed dic, ꝙ ideo ipſe utrũq; officiũ geſsit per ſe, ut notaret, ꝙ ex eodem fonte ꝓceſſerũt. xxj.di. cleros. ĩ ſi. Nã dicit lex ꝙ ſumma nobis dona à Deo cõceſſa ſunt ſ. ſacerdotium, & imperium in auth. quomodo oportet epiſcopos. in prin. col.j.
ſ Rurſus. Primus per ſuperbiã cecidit: uñ homines in infernum demergebant. Chriſtus aũt nos humilitate ſua ſurſum erexit: ſed ſi haberẽt oẽs omnia officia ſuperbirent, ita quod iterũ demergerent in infernum.
t Pro æterna. j.de pœn.diſt.j. multiplex.

4 Cõcor. tex. in l. j. C. de ſum. tri. & in l. mercatores. C. de cõmer. & merca. & in l.j. cum gloſ. C. de eunu.

Impator utrum habeat iuriſdictionem à papa.

5 Cõcor. tex. in authẽ. ut ꝓpo. nomẽ Impera. ĩ princ. collat. vj.

6 In pri. ſed parũ facit.

Chriſtus, quædã ut Impator, & quædã ut rex geſſit.

Chriſtus officiũ ſacerdoris, & Imperatoris geſſit.

Chriſtus humilitate ſua nos erexit.

Temporalium.

poralium [a] tantummodo [b] rerum imperialibus legibus uterentur, quatenus ſpiritualis actio à carnalibus diſtaret incurſibus: & Deo militans, minimè ſe negotijs ſecularibus implicaret: ac uiciſſim non ille rebus diuinis præſidere uideretur, qui eſſet ſecularibus negotijs implicatus.

Idem.

A ſeculari poteſtate pótifex prorſus, nec ſolui, nec ligari ualet.

CAN. VII.

SAtis euidenter oſtenditur [c] à ſeculari poteſtate, nec ſolui prorſus nec ligari pontificem, quẽ conſtat à pio principe Cõſtantino (quem longè ſuperius memorauimus) Deum appellatũ: [d] cum nec poſſe Deum ab hominibus iudicari manifeſtũ ſit. Sed & Theodoſius minor ſanctæ ſynodo ſcribẽs Epheſinæ primæ [e] dixit: Deputatus ergo eſt Candidianus magnificentiſsimus comes ſtrenuorũ domeſticorum tranſire uſque ad ſanctiſsimam ſynodum noſtram: & in nullo quidem, quæ faciẽdæ ſunt de his dogmatibus, quæſtiones, ſeu potius [f] expoſitiones, communicare. Illicitum nanque eſt eum, qui non ſit in ordine ſanctiſsimorum Epiſcoporum, eccleſiaſticis intermiſceri tractatibus. Et poſt pauca.

His itaque manifeſtè repertis apparet commiſtrum noſtrum Ignatium per Imperialem tantummodo ſententiam nullo modo potuiſſe prorſus expelli, in cuius damnatione, quia præſulum quoque aſſenſus eſt ſubſecutus, apparet id cauſa patratum fuiſſe adulationis, non legitimæ ſanctionis.

Idem Lodouico Imperatori.

Facta pontificum Imperator iudicare non debet.

CAN. VIII.

IN ſcripturis [g] † narratur Cõſtantinus Imperator dixiſſe: Verè ſi proprijs oculis uidiſſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachali habitu circũamicti ſunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperirem [h] eum, ne ab aliquo uideretur. In quibus, deſideratiſsime fili, neceſſariò commonemini, ut quemadmodũ fide & religione ac honoris parilitate ei adæquari uidemini: ita quoque humilitate, atque deuotione ęquiparari nihilominus anheletis, ita ut in nullo inferior eo, ſed potior inueniamini poſt illius exempla; qui talem ſe exhibuit ante talia prorſus exempla. Sed hoc quidem diximus, cautos uos reddere cupientes: ut ſi de domini ſacerdotibus (qui iure patres animarum dicuntur) aliquid contigerit uos audire, quod confuſionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, ſed pudoratos filios Noe imitantes, paternam de reliquo uerecundiam contegatis, [i] ut affluenti (quemadmodum & illi) benedictione repleri (moderante Domino) mereamini.

Item ex epiſtola Gregorij ad Hermannum Metenſem epiſcopum.

Regum & principum patres & magiſtri ſacerdotes eſſe cenſentur.

CAN. IX.

QVis dubitet ſacerdotes Chriſti, regum, principum, omniumque fidelium patres & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius [k]

Legibus an ſit utẽdũ in cauſis ſpiritualibus.

[a] Temporalium. Arg. quod in cauſis ſpiritualib⁹ (ut in matrimonio) nõ ſit utendum legibus imperialibus, ar. xxxij. q. ij. inter hæc. xj. q. j. continua. arg. de conſe. di. iij. celebritatem. Sed in alijs licet eis uti, ſi non obuiẽt canonibus. [1] ar. diſtinct. x. ſi in adiutorium. ar. diſt. liiij. ex antiquis. B.

[1] Adde quid quãdo cõtrariantur canonibus: not. Cyn. in l. fi. C. de inter. ma. inter pup. & tu. & i auth. caſſa. C. de ſacroſanct. eccleſijs.

[b] Tantummodo. Hoc aduerbiũ determinat tãtum illud adiectiuum tẽporaliũ: non illud uerbum uterẽtur: & ſic eſt [illegible] hic notatum ab H. ar. quod in cauſis ſpiritualibus, &c. Nã bene licet leges allegare, in ſpiritualibus. xxxv. q. v. ad ſedem. xv. qõ. iij. c. ſane. §. cum autẽ. Lau. [2] Vel dic tãtummodo. i. maxime. ſic econtra xj. q. iij. ſi quis epſ.

[2] Adde ad hoc Cynũ & Pe. de bel. pertic. in l. j. C. quæ ſit longa cõſue. & in l. cum clericis. C. de epiſco. & cler.

[c] SAtis. Oſtenditur. in alia parte cap. quæ hic non eſt.

[d] Appellatum. Legitur enim omnes clericos Deos appellaſſe: ut xj. q. j. ſacerdotib⁹. xij. q. j. futuram. ſecundũ hanc rationẽ nec ab epiſcopo poſſẽt iudicari clerici, ſed hoc dixit ut oſtenderet quãti ſint habendi. ſimile extra de iudi. nouit.

[e] Epheſinæ primę. quia ſecunda non eſt recepta in authoritate.

[f] Seu potius. Optime corrigit ſe: quia quæſtiones non debent fieri ſuper fide de dubitando. arg. extra de hæret. dubius. Dogma autẽ per g, eſt doctrina in fide. ſine g, eſt angulus: unde illud, ſedebat domate domus. uigeſimaquinta, q. ſecunda. c. ſi quis.

Dubitandum non eſt de fide. Dogma & doma differunt.

[g] IN ſcripturis. xj. q. j. cap. ſacerdotibus.

[h] Et cooperirem. ff. de iniu. eum qui nocentem. cõtra. Sed hoc de occulto, qd' non poſſet probari: quia talia non habent uindictã: & ſic ſolue contrariũ illud lxxxiij. di. cap. iij. Illud autem in manifeſtis, in quibus etiã non deberet eum prodere, ut no. ij. q. j. ſi peccauerit.

Crimina occulta uĩdictã non habent.

† Scripturis. Falsũ. niſi ita ob ſictis nec pbat tex. in gl. j. allegatas.

[i] Contegatis. Et tamen corripiatis, ij, qõ. j. ſi peccauerit. hoc de occultis intelligitur. Nã de manifeſtis cogimur accuſare, præmiſſa tamen admonitione. ij. qõ. vij. quapropter. Argu. cõtra. [3] ſ. v. q. ij. c. ulti. & q. v. c. j.

[3] Scilicet ad tex. capituli.

[k] QVis dubitet. Si filius. xxj. di. nolite. ſic in auth. de nup. §. ſi uero. colla. iiij. ubi dicit quod erubeſcit lex filios eſſe correctores patrum. ſi tamen pater caderet in furorem, filius daretur tutor, ut eum regeret. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. l. ijs qui. vj. q. j. omnes. & c. ſacerdotes.

Filius patrem corrigere nõ debet.

Duo

D *Vo ſunt.* CASVS *Gelaſius Papa & Anaſtaſius Imperator contendebant de præminentia unius ad alterum, & de præminentia dignitatum. ſed Gelaſius oſtendit hic, quod authoritas pontificalis longe maior eſt quã culmen imperiale. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio eſt, quia Papa de anima Imperatoris & aliorũ redditurus eſt rõnem. Secunda eſt: quia colla regũ & principũ ſubmittuntur genibus ſacerdotũ. Et hoc probatur duobus exemplis, ſcilicet Innocentij & Ambroſii, qui Archadiũ & Theodoſiũ propter ſuos exceſſus excommunicauerunt. Prima ratio eſt ibi, in quibus tanto grauius. Secunda eſt in fin. Exempla ſunt in medio.*

Matt. 26. patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubijcere, a quo credit nõ ſolum in terra, ſed etiam in cœlis ſe ligari poſſe & ſolui?

Itẽ Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori.

Authoritas ſacra pontificum & regalis poteſtas huius mundi gubernacula regunt.

CAN. X.

D Vo ſunt [a] quippe Imperator Auguſte, quibus [b] principaliter hic mundus regitur, authoritas [c] ſacra pontificũ, & regalis poteſtas. In quibus [d] tanto grauius eſt pondus ſacerdotum, quanto etiam pro ipſis regiminibus † hominũ in diuino ſunt reddituri examine rationẽ. [e] *& poſt pauca.* Noſti itaque inter hæc ex illorum te pendere [f] iudicio, [g] non illos ad tuam poſſe redigi uoluntatem. Talibus igitur inſtitutis, talibusq; fulti authoritatibus pleriq; pontificum alij reges, alij Imperatores excommunicauerunt. Nam ſi ſpeciale aliquod de perſonis principum requiratur exemplum, beatus Innocentius Papa Archadium Imperatorem (quia conſenſit [h] ut ſanctus Ioannes Chryſoſtomus a ſua ſede pelleretur) excommunicauit. [i] Beatus etiam Ambroſius, licet ſanctus, non tamen uniuerſalis eccleſiæ epiſcopus pro culpa, quæ alijs ſacerdotibus nõ adeo grauis uidebatur, [k] Theodoſium magnum Imperatorem excõmunicãs ab eccleſia excluſit, qui ẽt in ſuis ſcriptis oſtendit, quòd aurum non tam prætioſius ſit plumbo, quàm regia poteſtate ſit altior ordo ſacerdotalis: hoc modo circa principiũ ſui paſtoralis ſcribẽs. Honor fratres, & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit cõparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem [l] compares: quippe cum uideas regum colla & principũ ſubmitti genibus ſacerdotum, & oſculata eorũ dextra, orationibus eorũ credant ſe communicari, uel muniri.

Item Ioannes Papa.

Imperatores debent pontificibus ſubeſſe, & non præeſſe.

CAN. XI.

S I Imperator catholicus eſt (quod ſalua pace ipſius dicimus) filius eſt, [m] non præſul eccleſiæ. Quod ad religionem competit, diſcere ei conuenit, non docere. [n] Habet priuilegia ſuæ poteſtatis, quæ adminiſtrandis legibus publicis diuinitus [o] conſequutus eſt, & eius beneficijs

[a] Duo ſunt. in authen. quomodo oportet epi. i prin. col. j. ſ. diſtin. j. humanum.

ADDITIO

Ibi ſoluit. Facit ad iſta ij. quæſt. vij. cap. nos ſi incõpetenter. §. item cũ Dauid. Archid.

[b] Quibus. Vt ab eis. ſunt autẽ alia duo quibus aut p quæ regitur: ut ſ. diſtin. j. humanum genus.

[c] Authoritas. Neuter pendet ex reliquo. & ita eſt arg. pro imperatore, quia diuinitus, cõſecutus eſt imperium. ſ. eo. c. prox.

[d] In quibus. i. per quos. Nã dicit lex quod parũ eſt ius in ciuitate eſſe, ni ſi ſint, p quos ius reddatur. ff. de origi. iur. l. ij. §. poſt originem.

[e] Rationem. infra xviij. q. ij cognouimus.

[f] Te pendere. Quo ad ſpiritualia. ſ. de pœn. diſtin. j. multiplex.

[g] Iudicio. Zacharias quoque Papa regem Francorũ depoſuit, & in locum eius Pipinum ſubſtituit: ut infra xv. q. vj. alius.

[h] Conſenſit. Arg. conſentientem maiori pœna adſtringi, quam facientem. arg. xxiiij. q. iij. qui aliorũ. arg. ſ. lxxxvj. diſtinct. tanta nequitia.

[i] Excommunicauit. Not. principẽ poſſe excommunicari etiam a quouis epiſcopo. ſ. diſtin. lxiij. Valentinianus. argu. ſ. xj. quæſt. iij. ſi autem uobis. uidetur tamen quod hoc fecerit ex delegatione ſynodi: quod innuitur ex illo, pro culpa quæ ab alijs ſacerdotibus, &c. S; primũ eſt uerũ.

[k] Videbatũ. Sed male: quia licet pro minimis cauſis nõ ſit qs excõicãdus: ut xj. q. iij. epiſcopi. tamẽ quælibet contumacia digna eſt excõicatione: imo tãto maior uidet contumacia, quanto ex re minori conſurgit. ij. q. vij. non poteſt.

[l] Fulgorẽ. Et quãta eſt dr̃ia inter Solẽ & Lunã, tanta eſt dr̃ia inter imperiũ & ſacerdotiũ. extra de maio. & obed. ſolitæ.

S I *Imperator.* CASVS *Imperator uolebat iudicare de cauſis clericorũ & ſacerdotũ. ſed Papa probat quòd hoc facere nõ debet: quia ipſe filius eſt eccleſiæ, & nõ præſul, & quia deus uoluit ſeculi principes, ſi fideles ſunt, eſſe eccleſiæ ſubiectos. Si uero cõtra hanc Dei diſpoſitionem facere uoluerit Impator tã quã ingratus pdat poteſtatẽ, quã ab ipſo eſt cõſecutus.*

[m] Filius eſt. ſ. xxiij. q. ulti. conuenior. qui tamẽ prælati eccleſiarum dicantur, dixi xj. q. iij. præcipue.

[n] Non docere. ſ. xvj. q. j. addicimus.

[o] Diuinitus. Non ergo a Papa. nam imperium a ſolo Deo

† Alias, regibus uel legibus, &c.

Imperator imperium diuinitus conſecutus ẽ.

Regẽ Frãcorũ Papa deponere poteſt.

Princeps etiam ab epiſcopo excõmunicari pt.

Excõicandus quis nõ eſt p minimis cauſis. Contumacia tanto maior eſt, quãto ex re minori conſurgit

Imperiũ minus eſt ſacerdotio.

nõ ingratus contra diſpoſitionem cæleſtis ordinis nil uſurpet. Ad ſacerdotes enim deus uoluit quæ eccleſiæ diſponenda ſunt pertinere, non ad ſeculi poteſtates: quas [a] (ſi fideles ſunt) eccleſiæ ſuæ ſacerdotibus uoluit eſſe ſubiectas. Non ſibi uendicet alienum ius, [b] & miniſterium quod alteri deputatũ eſt, ne contra eum contendat abrumpi, a quo omnia conſtituta ſunt, & contra illius beneficia [c] pugnare uideatur, a quo propriam conſecutus eſt poteſtatẽ. Non a legibus publicis, nõ a poteſtatibus ſeculi, ſed a pontificibus & ſacerdotibus omnipotens Deus Chriſtianæ religionis clericos & ſacerdotes uoluit ordinari & diſcuti, [d] & recipi de errore remeantes. Imperatores Chriſtiani ſubdere debẽt executiones ſuas eccleſiaſticis præſulibus, [e] non præferre.

Idem.

De eodem.

CAN. XII.

NVnquam de pontificibus, niſi eccleſiam iudicare debere, non eſſe humanarũ legum de talibus ferre ſentẽtiam abſq; eccleſiæ principaliter conſtituris: pontificibus obſequi ſolere principes Chriſtianos, decretis eccleſiæ nõ ſuam præponere poteſtatem: epiſcopis caput ſubdere principes ſolitũ eſt, non de eorum capitibus iudicare.

De eodem.

PALEA.

COnſtantinus † Imperator coronã & oẽm regiam dignitatem in urbe Romana et in Italia & in partibus occidentalibus apoſtolico conceſſit. Nam in geſtis beati Sylueſtri (quæ beatus Papa Gelaſius in concilio lxx. epiſcoporũ a catholicis legi commemorat, & pro antiquo uſu multas hoc imitari dicit eccleſias) ita legitur.

De eodem.

PALEA.

COnſtantinus Imperator quarta die ſui baptiſmi priuilegiũ Romanæ eccleſiæ põtifici cõtulit, ut in toto orbe Romano põtifices uel ſacerdotes ita hunc caput habeãt, ſicut iudices regẽ. In eo priuilegio ita inter cætera legitur: Vtile iudicamus una cũ oĩbus ſatrapis noſtris, & uniuerſo ſenatu, optimatibus, & cunctopopulo imperio Romanæ eccleſiæ ſubiacẽti, ut ſicut beatus Petrus in terris uicarius filij Dei uidetur eſſe cõſtitutus: ita & põtifices ipſius principis apoſtolorũ in terris principatus poteſtatẽ amplius, quàm terrenæ imperialis noſtræ ſerenitatis mãſuetudo habere u[r], cõceſſam a nobis noſtroq; imperio obtineãt, eligẽtes nobis ipſum principẽ apoſtolorũ, uel eius uicarios firmos apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtra eſt terrena imperialis potentia, ita eius ſanctam Romanam eccleſiam decernimus ueneranter honorari, & amplius quàm noſtrũ imperium terrenumq; thronum, ſedem ſacratiſsimam beati Petri glorioſe exaltari: tribuentes ei poteſtatem & gloriam & dignitatem atque uigorem & honorificentiam imperialem, atq; decernẽtes ſancimus, ut principatũ teneat tã ſuper quatuor ſedes, Alexãdrinã,

Antio-

Imperator uerus quis ſit.

Deo eſt: ut xxiij. q.iiij. quæſitum. nã a cæleſti maieſtate habet gladij poteſtatem. C. de uete. iu. enu. l. j. in prin. qd' cõcedo de uero imperatore. Sed quis eſt uerus Imperator? Dicũt quidam quod Conſtãtinopolitanus: ſed iſte alius procurator eſt ſiue defenſor Ro. ecc. arg. de conſec. diſtin. v. in die. §. hinc. & huic Ro. ec. cõcedit gladij poteſtatẽ, & coronam. Sed cõtra. extra de elect. uenerabilem. Dicĩt ibi q̃ Ro. eccl. tranſtulit imperium in occidentẽ a Græcis: & ita iſte Romanus eſt uerus Imperator.

Papa trãſtulit imperium.

ADDITIO.

Ad hoc extra de iudi. ſignificauerũt. in princ. Archid.

a Quas. Ergo debet dici, bona poteſtas eſt iſta.

b Ius. ſ. diſ. x. Imperium. & cap. certum eſt. xj. q. j. ſi tributum.

Clericus ſtans contra eccleſiã, illius beneficiũ perdit.

c Beneficia. Arg. clericum ſtantẽ cõtra eccleſiã unde habet beneficium debere illo priuari: [1] niſi forte ꝓ talibus pſonis, ꝓ quibus licitum ſit ei contra quẽlibet agere, quas habes ff. de poſtu. l. hi q. & iij. q. vij. c. infamis. §. tria in fi. ſ. in propria cauſa uel parentum ſuorũ, uel pupillorum ſuorũ. Simile eſt inter uaſallũ & dominũ: ut ĩ. xxij. q. ult. de forma. Simile de aduocatis. C. de ado. diuer. iud. l. ij. C. de reuo. do. l. j. & vij. q. j. qa frater. & dixi de hoc iij. q. j. nulli. Hoc tamen exaudio de eccleſia, ad quã intitulatus eſt, pro qua ſtare põt contra quãlibet eccleſiã ẽt in qua habet beneficiũ: quia ſalui fuit ius primæ,

[1] Cõcor. tex in l. q cũ maior. §. pen. & [ſ]. cum ibi no. ff. de bon. libe.

imo ſi aliquod munus ei iniungitur ab eccleſia, nullam excuſationem poteſt prætendere. C. de excuſa. tuto. libertos. xxiij. q. j. in ſumma.

d Et diſcuti. ergo antequam eſſet aliqua conſtitutio, etiam clerici nõ erant de iuriſdictione ſeculari: unde omnes conſtitutiones quæ emanauerunt, quod clerici non ſunt iudicãdi, niſi ab epiſcopis, non ſunt niſi iuris declaratio. Ioan.

e Præſulibus. Hic bene dicit. nam dicit lex, quod ſi iudex ſecularis iudicauerit clericũ eſſe dãnandũ, primo debet exui priuilegio clericali: ut xj. q. j. ſi quis. in auth. ut cler. apud proprios. §. illud plane. col. vj. licet illud hodie nõ teneatur. ſi. extra de iud. at ſi clerici. &c.

xi in ſacerdot. ad cõſil. Alexã. lib. vij.

Clerici [...] quã fuerũt de iuriſdictione ſeculari.

NVnquã. CASVS. Decreuit Ioan. Papa, ut de pontificibus & alijs clericis tantũ eccleſia iudicaret, & non Imperatores: qui ſubeſſe debent, & non præferri.

Antiochenã, Ieroſolymitanã, Cõſtantinopolitanã: quàm ẽt ſuper omnes in uniuerſo orbe terrarum eccleſias Dei: & pontifex, qui per tempora ipſius ſanctæ Romanæ eccleſiæ extiterit, celſior & princeps cũctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat: & eius iudicio quæ ad cultum Dei, uel fidem Chriſtianorum, uel ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. & infrà.

Eccleſiis beatorũ apoſtolorum Petri & Pauli ꝓ cõtinuatione luminariorũ, poſſeſſionũ pdia cõtulimus, & rebus diuerſis eas ditauimus, & ꝑ noſtrã imperialẽ iuſsionẽ ſacrã tã in Oriẽte, quã in Occidẽte uel ẽt in Septẽtrionali & Meridiana plaga, uidelicet ĩ Iudæa, Græcia, Aſia, Thracia, Aphrica & Italia, uel diuerſis inſulis noſtra largitate ei cõceßimus, ea ꝓrſus rõne, ut ꝑ manus beatiſſimi pr̃is noſtri Sylueſtri ſũmi põtificis ſucceſſorũq; eius oĩa diſponãtur. et j.

Beato Sylueſtro & oĩbus ſucceſſoribus eius de præſenti tradimus Palatiũ imperij noſtri Lateranẽſe, deinde diadema, uidelicet coronã capitis noſtri ſimulq; phrigiũ, necnõ & ſuperhumerale, uidelicet lorum, quod imperiale circũdare aſſolet collũ: uerùm etiam chlamydem purpureã, atq; tunicam coccineã, & omnia imperialia indumenta, ſeu etiã dignitatem imperialem pr̨ſidentium equitũ, conferentes ei etiã imperialia ſceptra, ſimulq; cũcta ſigna atq; banna diuerſa ornamenta imperialia, et omnẽ proceſſionẽ imperialis culminis, & gloriã poteſtatis noſtræ. Viris etiã diuerſi ordinis reuerẽdiſſimis clericis ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſeruiẽtibus illud culmẽ ſingularis potentiæ & præcellẽtiæ habere ſancimus, cuius ampliſsimus noſter ſenatus uidetur gloria adornari, id eſt patricios & cõſules effici, necnõ & cæteris dignitatibus imperialibus eos ꝓmulgamus decorari. Et ſicut imperialibus extat decorata militia, ita clerũ ſanctæ Romanæ eccleſiæ adornari decernimus. Et quẽadmodũ imperialis potentia diuerſis officijs cubiculariorum, necnon & oſtiariorum, atq; omnium concubitorũ ordinatur, ita & ſanctã Romanã eccleſiã decorari uolumus. Et ut ampliſsimè põtificale decus præfulgeat, decernimus, ut clerici eiuſdẽ Romanæ eccleſiæ mappulis & linteaminibus, id eſt, cãdidiſsimo colore decoratos equos equitent: & ſicut noſter ſenatus calceamẽtis utitur cũ udonibus, id eſt, cãdido linteamine illuſtrẽtur: & ita cæleſtia ſicut terrena ad laudẽ Dei decorẽtur.

Præ omnibus autẽ licentiã tribuimus beato Sylueſtro et ſucceſſoribus eius ex noſtro indicto, ut quem placatus proprio conſilio clericare uoluerit, et in religioſorũ numero clericorũ cõnumerare, nullus ex omnibus pſumat ſuperbè agere. Decernimus itaq; & hoc, ut ipſe & ſucceſſores eius diademate, uidelicet corona, quã ex capite noſtro illi cõceſſimus ex auro puriſſimo & gẽmis pretioſis, uti debeat ꝓ honore beati Petri. Ipſe uero beatiſſimus Papa ſuꝑ coronã clericatus, quã gerit, ad gloriã beatiſſimi Petri ipſa ex auro nõ eſt paſſus uti corona. Phrygiũ uerò cãdido nitore ſplẽdidũ reſurrectionẽ dominicã deſignãs, eius ſacratiſſimo uertice manibus noſtris impoſuimus, et tenẽtes frænũ equi ipſius pro reuerẽtia beati Petri ſtratoris officiũ illi exhibuimus ſtatuẽtes eodẽ phrygio oẽs eius ſucceſſores ſingulariter uti in ꝓceſſionibus ad imitationẽ imperij noſtri. Vnde ut põtificalis apex nõ uileſcat, ſed magis quã terreni imperij dignitas gloria & potẽtia decoretur, ecce tã palatiũ noſtrũ, quàm Romanã urbẽ, & oẽs Italiæ ſiue occidẽtaliũ regionũ prouincias, loca, ciuitates, beatiſſimo pontifici & uniuerſali Papæ Sylueſtro cõcedimus, atq; relinquimus, & ab eo et à ſucceſſoribus eius per pragmaticũ conſtitutũ decernimus diſponenda, atq; iuri ſanctæ Romanæ eccleſiæ concedimus permanenda. Vnde cõgruũ perſpeximus noſtrum imperium & regni poteſtatem ab orientalibus transferri regionibus, & in Byzantiæ prouinciæ optimo loco nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrum illic imperium cõſtitui: quoniam ubi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cæleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt, ut illic

Imperator

Imperator terrenus habeat poteſtatẽ. Hæc uerò omnia, quæ per hanc Imperialem ſacram, & per alia diualia decreta ſtatuimus & cõfirmamus, uſq; in finem mundi illibata et inconcuſſa permanere decernimus. Vnde coram Deo uiuo, qui nos regnare præcepit, & corã terribili eius iudicio obteſtamur omnes noſtros ſucceſſores Imperatores, uel cunctos optimates, ſatrapas etiã, ampliſsimumq; ſenatum, & uniuerſum populũ in toto orbe terrarum, nunc & in poſterum nulli eorũ quoquo modo licere hæc, aut infringere, ǀ aut in quo quã conuellere. ✝Si quis aũt (quod non credimus) ĩ hoc temerator aut contẽptor extiterit, æternis cõdẽnationibus ſubiaceat innodatus, et ſanctos Dei principes apoſtolorũ Petrũ & Paulũ ſibi in p̃ſenti & in futura uita ſentiat contrarios: atq; in inferno inferiori concrematus cum diabolis & omnibus deficiat impijs. Huius uerò imperialis decreti paginã proprijs manibus roborãtes ſuper uenerandũ corpus beati Petri poſuimus. Data Romæ tertio Calend. Aprilis à Cõſtãtino Auguſto iiij. cõſule & Gallicano iiij. conſu.

Item Gregorius Gelaſio.

Imperialis authoritas religioſæ diſpenſationis menſuram non mutat.

CAN. XIII.

Sicut [a] quæuis parua ciuitas prærogatiuam præſentis regni non minuit, ſic imperialis præſentia menſuram diſpẽſationis religioſæ non mutat. & infrà. Semper eſt effectum in ſacerdotali concilio de ſacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualeſcunque pontifices ſint, etſi errore humanitus [b] accedente, non tamen contra religionẽ [c] ullatenus excedentes, nullatenus [d] uident à ſeculari poteſtate poſſe pcelli. Item Marcellus Papa Maxentio epiſcopo.

Eccleſias reſtaurare contritas, non pontifices perſequi, boni principis eſt.

CAN. XIIII.

Boni principis eſt, ac religioſi eccleſias contritas [e] atq; conſciſſas reſtaurare [f] nouasq; ædificare, & Dei ſacerdotes honorare ac tueri. Vnde ſanctos apoſtolos, eorumq; ſucceſſores ſub diuina conteſtatione conſtitutos præcepiſſe legimus non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro dominico, nec expelli æterni regis diſpenſatores.

DIST. XCVII.

Hoc capitulo [g] patenter oſtẽditur, † quòd nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, uel de electione ſummi põtificis, uel de rebus eccleſiaſticis. Quæcunq; autem ab eis cõſtituta fuerint pro infectis habenda ſunt, niſi ſubſcriptione Romani pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij [h] Auguſti, ut ſuprà dictum eſt: Vanum eſſe uidetur quod cõtra authoritatẽ ſacrorum canonũ de electione ſummi põtificis decernere tentauerit. Sed ſicut ex eodẽ capitulo habetur, eccleſiæ p̃cibus Imperator in præſumptores ualet decernere: ſicut pro defenſione fidei quondã decreuiſſe legũtur, ne hæretici [i] aliquid nomine eccleſiæ poßiderent. Ab ea aũt nõ inuitati [k] de rebus eccleſiaſticis aliqd diſponendi non habent facultatẽ. Honorius uerò Auguſtus nõ ſua authoritate, ſed beato Bonifacio ſupplicante eccleſiaſticæ quieti conſulere, & cõcertantiũ ambitionẽ punire curauit. Vnde idem Bonifacius eps ſuppli-

Imperiũ nõ poteſt ſacerdotium impugnare.

[a] Sicut. Sẽſus eſt: ſicut parua ciuitas non põt regnum impugnare, ita nec imperiũ ſacerdotium. Vel ſic: licet epiſcopus ſit in parua ciuitate: rex tamẽ non põt iudicare de clericis eius, & ſecundũ hoc dic diſpẽſationis religioſæ. i. epiſcopi conſtituti in parua ciuitate.

[b] Humanitus. Id eſt, non cõſuetudine humana, id eſt, fragilitate humanæ naturæ. H.

[c] Non tamen contra religionẽ. nam in eo caſu poſſet à quocunque redargui. xl. diſtinctio. ſi Papa. uel etiam ſi ſchiſma faceret xxiij. q. v. de Liguribus. Et plures caſus in quibus laici habent iuriſdictionem ſuper clericos, dixi xxiij. q. v. principes.

Laici ſuper clericos quandoque iuriſdictionẽ habẽt.

[d] Nullatenus. lxiij. di. Valentinianus.

Alias, firmare.

‡ conuelli.

[e] Boni principis. Contritas: ut xxv. q. j. diuinis, &c.

[f] Reſtaurare. xvij. qõ. iiij. diffiniuit. xvj. q. j. ſtatuimus.

[g] Hoc capitulo. Reſpicit in hac di. xcvij. illud capi. bene quidem. xcvj. di. & aßignat in hoc §. quandam contrarietatem, & dat poſtea ſolutionem.

[h] Honorij. ſ. diſt. lxxix. ſi duo.

[i] Ne hæretici. ſ. di. viij. quo iure. & & xxiij. q. vij. cap. j. & ij. & xxiij. qõ. iiij. cap. nimium.

[k] Inuitati. ſ. diſt. lxiij. c. Adrianus. & ca. in ſynodo.

Eccle-

† Oſtẽditur. Imo nõ niſi Parum domeſtico teſtimonio, qđ nihil eſt, adhuc nõ ſolum uerbũ dei Roma. 13. quod etiã apoſtolos & euãgeliſtas c[õ]prehendit, ſecundũ Io. Chryſoſt. ibi, ſed & primitiuæ eccleſię, q̃ purior erat, obedientia, & uetus hiſtoria cõtrarium oſtendũt.

cationi epiſtolā Honorio Auguſto deſtinauit dicēs.

Epiſtola Bonifacij ad Honorium Auguſtum.

CAN. I.

Eccleſiæ [a] meæ, cui Deus noſter meum ſacerdotium (uobis res humanas regentibus) deputauit, nos cura conſtrinxit, ne cauſis eius (quamuis adhuc corporis incommoditate detinear) propter conuentus [b] qui a ſacerdotibus uniuerſis & clericis & Chriſtianæ plebis perturbationibus agitātur [c] apud aures Chriſtianiſsimi principis exiſtimemur deeſſe. Si enim ſecus quā oporteat eueniat, nō uos id facere, [d] qui cuncta ęqua moderatione componitis: ſed nos per noſtram tacentem [e] deſidiam. Videbimur, qđ ciuitatis quietē & eccleſiæ pacem peruertere ualeat, admiſiſſe. Cum enim humanis rebus diuinæ cultor religionis domino fauente prouideas, noſtra culpa erit ſi nō id ſub ueſtra gloria (quam certum eſt diuinis rebus ſemper animo promptiore fauiſſe) firmo & ſtabili iure cuſtodiatur: quod per tot annorum ſeriem ſub illis [f] etiā principibus obtinuit, quos nulla noſtræ religionis cura coſtrinxit: id eſt, ut licita ſeruentur: & ſub ueſtræ imperio clementiæ minime quæ ſunt illicita formidentur. [g] Ipſa enim eccleſia deuotionem tuam, Chriſtianiſsime Imperator, non meo quidem ſermone, ſed ſuo uenerabili affectu appellat, quam Chriſtus Deus noſter ueræ fidei rector, & ueſtri gubernator imperij ſibi uni deſpōſatam & intactam uirginem [h] ſeruat, ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum [i] fluctus illidi, & quietam faciem [k] tempeſtatis inſolito tumore turbari, glorioſiſsime & tranquilliſsime Imperator Auguſte. Ipſa uero quæ uni deſpōſata eſt, noſtra tamen eccleſia mater eſt, pietatem ueſtram legatione, quam ſuis ſacerdotibus commiſit, appellat, præterita [l] præſentiaqꝫ auxilia repetit. [m] Vobis (inquit) religioſiſsime imperantibus modo tutus eſt populus, tam fidelis Deo, quam tibi [n] principi Chriſtiano. Ecce enim inter myſteria, inter preces ſuas, quas eccleſia pro felicitate ueſtri dependit imperij, teſte, apud quem & de cuius ſede agitur ſancto Petro ſolicitis, pro religionis obſeruantia uocibus clamat ad uos, cū ſolicita petitione miſcetur oratio, ne humanas res ſolito tentatore occulte ſolicitante ſemel euulſa [o] diſcordia diſtrahat. Angeretur pluribus princeps Chriſtianiſsime, mater eccleſia, niſi apud te ſuarum eſſet cura cauſarum: † & niſi in oppreſsionibus idolorum, & in hæreticorum correctionibus fide tua diuino cultu pariter cum imperio noſtro ſemper florente uiciſſet. Habet refugium pium tuæ manſuetudinis animū cum ſuæ religionis ueneratione coniunctum: cum quicquid huic proficiat eccleſiæ uos agatis & conferatis fratres & conſacerdotibus meis probatiſsimis uiris a me & ab omnibus, qui eccleſiam faciunt legatis, quibus proſequentibus [p] precamur ſacræ cauſa religionis: ut in urbe ueſtra manſuetudinis hoc animo, quo poſtulatis [q] & annuitis, in perpetuū ſtatui uniuerſalis eccleſiæ conſulatis.

Reſcriptum Honorij ad Bonifacium Papam.

CAN. II.

Victor [r] Honorius inclytus triumphator ſemper Auguſtus, ſancto ac uenerabili Bonifacio Papæ urbis Romæ. Scripta beatitudinis tuæ debita reuerentiæ congratulatione ſuſcepimus: quibus recenſitis egimus omnipotenti Deo

[a] Eccleſiæ. J. c. proxi. uictor. contra. Sed ut ibi dicitur, iam erat in cōualeſcentia, adhuc tñ erat debilis, ut hic.

[b] Conuentus. Id eſt, conuenticula. C. de epiſc. & cle. conuenticula.

[c] Agitantur. q.d. licet adhuc ſimus inualidi, tamē cura eccleſiæ nos cōpellit, ut inuigilemus eccleſiaſticis negotijs, & pro eis intercedamus apud uos: q̄a multi clerici turbant eccleſiā Dei. Archi.

[d] Facere. Scilicet uidemini.

[e] Tacentem. Extra de teſt. quia ingredientibus. & lxxiij. diſt. c. j.

[f] Sub illis. Vt xj. q. j. ſacerdotibus.

[g] Formidentur. a Chriſtianis.

[h] Virginem. Vt xxvij. q. j. nuptiarum. in fine.

[i] Procellarum. Id eſt, hæreticorum.

[k] Faciem. Eccleſiæ.

[l] Præterita. Scilicet beneficia. ſic intelligitur de conſecr. diſt. ij. panis. quod ſcilicet pro omni munere debemus Deo gr̄as referre, præſenti, ſcilicet & præterito, nō futuro quia nec Deus futurum peccatū indulget j. de pœni. diſt. iij. ſane cauendū. nec pactū ualet, ſi fiat quod non agam de futura iniuria. ff. de pactis. l. ſi unus. §. pacta.

[m] Repetit. i. recolit, & ad memoriā reducit.

[n] Tibi. Ne ſis ingratus.

[o] Euulſa. per effectum. i. euellens.

[p] Proſequētibus. Legationē noſtrā. Arg. ad quæſtionē magiſtri P. quod archiepiſcopꝰ Bracharen. potuit eū ſpoliare.

[q] Poſtulatis. Datiui caſus.

[r] Victor. Sed quare pręmiſit hic Imperator nomē ſuū? Forte hæc cōſuetudo erat olim. C. de ſum. tri. inter claras. Papa tñ alios ſibi præponit. xij. q. j. dilectiſsimis. Vel forte tunc nouella erat eccleſia & adhuc obtinebat illud, quare fremuerunt gentes, &c. poſtea aūt Imp̄ator ſubiecit ſe papæ: ut xxiij. q. iiij. diſplicet.

Sua

Peccatum futurū de us nō indulget.

Papa ſibi alios præponit.

xxiij. q. iiij. nō inuenitur.

† Adde ꝙ Imp̄ator eſt defenſor & filiꝰ eccleſiæ no. in cle. Romani. de iureiurand. & in authēt. ut oēs obed. iu. ꝓuin. §. & hoc cōſiderantes. col. v.

maximas gratias, quod ſanctimoniam tuam poſt longum incommodũ optatæ redditã didicimus ſanitati. Et ideo reuertẽtibus uenerabilibus uiris gaudium noſtrum ſanctorum apicum atteſtatione ſignamus, ac petimus, ut quotidianis orationibus apoſtolatus tuus ſtudium ac uotum ſuum circa ſalutẽ atq; Imperium noſtrũ impendere dignetur. Illud autem pietati noſtræ ſatis placuiſſe cognoſce, quod ſanctimonia tua de eccleſiarum ac populi ꝑturbatione ſolicita eſt, quæ ut aliqua ratione nõ poſſit euenire, ſatis clemẽtia noſtra credidit eſſe ꝓuiſum. Denique prædicante beatitudine tua id ad cũctorũ clericorum notitiã uolumus peruenire, ut ſi quid forte religioni tuæ (quod nõ optamus) humana ſorte contigerit, ſciant oẽs ab ambitionibus eſſe ceſſandũ, ac ſi duo cõtra fas. *&c. ut ſupra, & infra.* †

Vnde id ſeruandum eſt, ut oẽs tranquillã mentẽ & pacificos animos ex ſerenitatis noſtræ admonitione cuſtodiãt: nec aliq̃d ſeditionis conſpirationibus tentare conentur, cũ certum ſit nulli partiũ ſua ſtudia [a] profutura. †

2 Sine ſignatis apicibus non eſt mos Romanæ eccleſię undecũq; legationẽ ſuſcipere, neque mittere.

Vnde Nicolaus Papa.

Romana non conſueuit eccleſia ſine ſignatis apicibus legationem undecunque ſuſcipere.

CAN. III.

NObiliſsimus [b] uir atq; ſtrenuus ueſtræ ſublimitatis legatus, licet nullam epiſtolam iuxta cõſuetudinẽ a uobis noſtro pontificio detuliſſet, licet nũquam apoſtolicæ ſedis modus fuerit abſque ſignatis [c] apicibus undecunque legationem ſuſcipere: nos tamen uos in illo honorantes, eiusq; grauitatem, & eloquiorum illius ueridicas cognoſcentes aſſertiones, nihilominus [d] eum & ſicut decuit) ſuſcepimus, & ei (ſicut honeſtum fuit) credidimus. [e] †

DIST. XCVIII.

QVę circa [1] ordinãdos ſint obſeruanda, quæ in eorũ electione diligenter ſint conſideranda, multorum authoritatibus mõſtrata ſunt. Sed quia ueritas rei nonnunquam obſcuratur mutatione prouinciæ, de cretũ eſt ſacris canonibus ut peregrini niſi quinque uel eo amplius ſuorũ epiſcoporum fuerint commẽdati chirographis, non ordinentur.

Vnde Syluester Papa in generali cõcilio præſidẽs dixit.

Niſi quinque epiſcoporum literis deſignatum tranſmarinũ hominem ad clericatum nullus ſuſcipiat.

---

a Sua ſtudia. Id eſt, conſpirationes. ſimile lxj. diſtin. obitum alias in bonam partem. ea. diſt ſtudij. Ioan.

b NObiliſsimus. Arg. quod ſine literis nõ eſt adhibenda fides legatis. ix. q. j. Lugdunenſis.

c Signatis. Oportet ergo quod legatus exhibeat literas legatiõis ſuæ ad hoc, ut credatur ei: ut hic. & lxiij. diſtin. lectis. & C. de mã. prin. l. uni. ca. Sed quid ſi ꝑdit literas, & uult probare [1] amiſsionẽ? Dico ꝙ põt, nõ tamen ſufficit probare tenorem literę, niſi & probet q̃d illa litera fuerit ſine uitio, ut extra de priuil. cũ olim. in fin. & C. de fide inſtru. l. ult. Sed nũquid ſufficit mãdatum ſine lr̃is? Dico quod legato nõ ſufficit ꝓbare mãdatũ: ut C. de man. prin. l. j. quia legati nõ ſine periculo recipiuntur. Vñ maior eſt in eis facienda examinatio: ut xlij. diſ. quieſcamus. Sed delegatus põt probare mandatum ſine literis: ut in authen. de litig. §. oẽm. col. ix. & arg. extra de offic. deleg. prudentiam. & extra de reſcrip. ex parte. Io. Tã. & quidã alij dicũt, quod in iudice delegato nõ ſufficit probare amiſsionẽ reſcripti niſi oſtẽdat authẽticum: ut extra de offic. deleg. cũ in iure. xxv. q. ij. ſancimus. & extra de fide inſtr. ca. j. Ita no. T. ſup illa decre. cum olim. Sed pone, ꝙ partes uiderunt & approbauerunt reſcriptum & poſtea redactũ fuit in publicã formã per tabellionẽ nũq̃d amiſſo poſtea reſcripto iudex ꝓcedere poterit: Satis credo quod ſic. Io. ut notaui i q̃onibus, meis. B. Sed cũ hic indiſtincte dicãt, quod literæ debeant eſſe ſignatæ, uidetur a quocũq; ſint ſignatæ, quod ſufficiat ad hoc, ut ſcriptura dicatur authentica: ut extra de app. perſonas. & extra de fideiuſſo. peruenit. Nam & epiſcopus ſigillat ſigillo eccleſiæ ſuæ: ut lxxiij. diſt. in nomine domini, in fi. Itẽ & alieno annulo poteſt q̃s ſignare teſtamentum: ut inſti. de teſta. §. poſſunt autem. Item & alienum ſigillũ [2] etiã nõ iudicis ſui fidẽ facit: ut j. diſt. proxi. cap. j. & ij. Sed dic quod alienũ ſigillũ facit fidem, ſi non habetur proprium, alias nõ: ut extra de ap. ſignificauit. & lxv. diſt. epiſcopus. Itẽ literæ nõ dicunt ſignatæ, ſi legi non poſſunt characteres, ut extra de fide inſtru. inter. & ff. de teſt. ad teſtium. §. ſi ſigna. & §. ſignũ. Item ſi filũ ruptũ ſit, non dicunt ſignatæ, ut extra de cri. fal. cap. licet. Si autem filum ex toto non eſt fractum bene dicunt ſignatæ: ut ff. de bo. poſ. ſecundum tabu. l. j. §. ſi linum. extra de fide iſtr. c. ſicut.

d Nihilominus. ergo & cardinali, q bene notus eſt in aliqua prouincia, credendum eſſet ſine literis: maxime cum nõ contingat cardinalem unquã abeſſe, ſine legationis cauſa. Ioan.

e Credidimus. ar. quod interdu uoci & aſſertioni unius credendum ſit, ſi ꝑſona ſit honeſta & authẽtica. [4] arg. viij. q. iij. c. j. Arg. cõtra ix. di. ego ſolis. ſic econuerſo ex ꝑſona ꝓferẽtis inſtrumẽtum minus creditur inſtrumẽto: ut ff. de eden. ſi quis. §. j. ſic ſi malus aliquid dicat, nõ facile creditur ut xxiiij. q. j. q̃ſq̃s. Argu. contra. xix. diſt ſecundum.

f QVæ circa. Hic depingitur xcviij. diſt. in cuius principio ttiit Gratianus trãſitu, in quo oſtendit quid dixerit

---

Legato ſine lr̃is ſuę legatiõis credẽdum non eſt.

[a] Quod dic ut ẽt notat ipſe Ioã. & H. in ꝑce. decre. de priuil. cũ oli. in gl. hoc eſt. ubi dicũt & Goffre. cũ eis hoc eſſe uerũ, niſi honeſtꝰ & notabilis eẽt: & tũc põt, & debet ei credi, ut in hoc ca. nobiliſsimꝰ. Archid. Delegatꝰ mãdatũ ſine lr̃is ꝓbare põt.

[1] ĩ. diſt. lxxix. c. ſi duo. ubi tex. habet [redacted]

[1] [redacted]

[2] Quęſtio dominica lis eſt, & incipit, q dam impetrauit reſcriptũ, &c.

Literas eſſe a quocunq; ſignatas an ſufficiat.

[3] Dũ tamẽ ſit authenticũ. Arg. C. de bo. ꝓſcri. ſi q̃s itra. inſtit. de Attil. tut. §. penult. Archidia.

Cardinali no:o: ſine literis credi poteſt.

Vide Lapũ Caſtelluo. alleg. 33. Eaſ. repe. l. admonendi. col. 70. de iureiurã.

Voci unius q̃oq; creditur.

[4] Cõcor. tex. in l. ſi quis decurio. C. de fal. & in l. Theopõpus. ff. de dote ꝓlega. regulariter tamẽ eſt cõtra.

Clerici ſine literis ſuorũ epiſcoporum nõ ſunt recipiendi.

ris hactenus, & quid in hac dicturus ſit. Nã quia clerici ſæpe mittuntur de prouincia ad prouinciam, breuiter oſtendit, quod non ſunt recipiendi in alia prouincia ſine literis epiſcoporum ſuorum.

CAN. I.

Nullus aliqua a ratione tranſmarinum hominem penes uos in clericatus gradus ſuſcipiat, niſi quinque b aut eo amplius epiſcoporum deſignatus ſit chirographis.

Item Anaſtaſius urbis Romanæ epiſcopus omnibus epiſcopis.

De eodem. CAN. II.

Tranſmarinos c homines in clericatus honorẽ nemo ſuſcipiat, niſi quinque aut eo amplius epiſcoporum chirographis d fuerint deſignati: quia per ſurreptionem e multa ſolent euenire.

Item Gregorius Romanæ eccleſiæ præſul Squilitano epiſcopo.

De eodem. CAN. III.

Afros f paſsim & ignaros peregrinos ad eccleſiaſticos ordines accedentes nulla ratione ſuſcipias: g quia Afrorum alij quidẽ Manichæi, alij rebaptizati ſunt: peregrini uero plurimi in minoribus ordinibus conſtituti fortiores h de ſe prętendiſſe honores ſępe probati ſunt.

Item ex concilio Elibertano.

Non ſunt promouendi ad clerum, qui peregre fuerint baptizati.

CAN. IIII.

Omnes, i qui in peregrinatiõe fuerint baptizati, eo quod eorum minime ſit cognita uita, placuit ad clerum nõ eſſe promouendos in alienis prouincijs.

DIST. XCIX.

De primatibus k aũt (quorum ſupra mẽtionẽ fecimus) quæritur quem gradum in eccleſia obtineant, an in aliquo a patriarchis differãt: quã obedientiã archiepiſcopi eis debeãt. Primates & patriarchę diuerſorũ ſunt nominum, ſed eiuſdem officij. Ab archiepiſcopis autem quoties neceſſe fuerit epiſcopi ad primates appellant: ſed a primatibus ad archiepiſcopos appellare non licet. debent ergo obedientiam primatibus archiepiſcopi in omnibus, quæ ſibi fuerint ab eis iuſte imperata.

¶ *Vnde Anacletus papa ait.*

Quæ obedientia ſit exhibenda primatibus & patriarchis.

CAN. I.

Prouinciæ multo ante Chriſti aduẽtũ l tempore diuiſæ ſunt maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis, & bea-

a Nullus aliqua. Iſta cap. introducta ſunt ad cautelã, uel leguntur de primitiua eccleſia: & ſic ſecus hodie.

b Niſi quinque. Contra. lxxj. diſt. cap. ij. Sed hæc capitula loquuntur, quãdo ita remoti ſunt, quod ſigilla epiſcoporũ, & etiã loca ignota ſunt illud quando epiſcopus propinqu⁹ eſt & eius ſigillum bene cognoſcitur. & hoc colligitur extra de cler. peregr. tuæ. Sed pone, qđ non habet literas, eſt ne recipiẽdus, ſi probet p teſtes? ita. extra de cler. peregr. c. ult. Nam magis credendum eſt uiuæ uoci, quã mortuæ. ĩ auth. de fide inſtru. §. ſi uero. col. vj. Hug. intelligit hæc capitula abrogata. olim enim habuit locũ hoc capitulum pp multitudinẽ hæreticorũ. Sed illud c. tuæ. euacuat opinionẽ iſtã. Sed certe non uideť recipiendus, etſi mille ſigilla hĩet ignota, quia nõ plus fidei præſtant mille ignota, quam unũ ignotũ. Præterea in teſtamento ita inuenis, quod cũ ſigna ſunt ignota, cõuocantur oẽs illi, quorum dicũtur ſigilla: ut ſciat an recognoſcãt ſua ſigna: ut ff. quemadmo. teſta. aper. cũ ab initio. Et hoc concedo, quod niſi aliqualis habeatur notitia de ſigillis & de illis remotis eccleſijs, quod nõ ſit eis credẽdũ et ſi mille ſint. ar. extra de fide inſtru. cap. quod ſuper his.

c Tranſmarinos. Idẽ intelligo de quolibet ignoto, qui ſigilla repræſentat ignota. Ioan.

d Chirographis, id eſt, literis in quibus continebiť de uita, de moribus, de ordinibus, de irregularitate ſua.

e Per ſurreptionem. ſi. extra de procur. cap. j. & iij.

... de inſtr. & l. ad teſtiũ ff. de teſt.

quæſtio iiij. induciæ.

f Afros. Ratione prouinciæ præſumiť contra aliquem, arg. xxiiij. diſt. quando. ff. de ædil. edic. quod ſi nolit. §. qui mancipia.

g Suſcipias. Vt officient populum. alias bene extra de cleric. peregri. cap. penul.

h Fortiores. Hæc eſt una ratio, quare non admittunť. alię aſsignantur. xix. q. ij duæ.

i Omnes. Hoc capi. loquiť de adultis. Sed nõne baptiſmus tollit oẽm peccati maculam? Vtique. ſic ĩ. de pœn. diſt. iiij. ulti. c. ult. hoc ergo ideo, qa forte iſti bigami uel alias irregulares ſũt quia ante baptiſmum forte fuerũt bigami.

k De primatib⁹. Hæc diſtin. diuidit in tres ptes, in quarũ prima dř, quod ubi erãt primates gentiliũ olim, ibi ſunt modo primates, id eſt, patriarchę, qui idem habẽt officiũ, licet noĩa ſint diuerſa. Secunda ibi, Nulli archiepi. Tertia ibi, Vniuerſalis. Ioannes de Fant.

k De primatibus. Fecerat Gratianus ſ. in diſt. lxxx. mentionẽ de primatib⁹ & patriarchis: ſed ne quis crederet pp nominũ diuerſitatẽ aliquam eſſe realẽ dřiam: ideo oñdit in hac diſt. differentiã eſſe tãtũ in nomine. Oſtẽdit etiam de reuerentia quã debent archiepiſcopi ſuis primatibus. Oſtẽdit etiã, quod nec Romanus pontifex debet uniuerſalis appellari.

l Prouinciæ. Ante Chriſti aduẽtũ. Ergo ante tempus Gelaſij & Dionyſij diſtinctę erãt prouinciæ. Vnde reprobatur quædam ſolutio, quæ ponitur x. q. iij. nec numerus. quod ſcilicet tunc non erant prouinciæ limitatæ. Sed dic quod prouinciæ fuerunt diuiſæ, ut hic, ſed diœceſes non niſi a tempore Dionyſij. xiij. q. j. c. j. Vel ſolue per illam literam, maxima ex parte. quaſi dicat, non omnes.

Arg. cõtra extra de iud. cũ deputati. extra de inſt. ad de corẽ. Arc.

Baptiſm⁹ oẽm peccati maculam tollit.

Prouincię quo tẽpore fuerũt diſtinctæ.

to Clemente prædeceſſore noſtro ipſa diuiſio eſt renouata in capite omniũ prouinciarum, ubi dudũ primates erant legis ſeculi, ac prima iudiciaria poteſtas: ad quos, qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatorum, uel regum confugere non poterant, uel quibus permiſſum [a] non erat, [b] confugiebãt pro oppreſſionibus eorũ, uel iniuſtitijs ſuis, ipſosq; appellabant quoties [c] opus erat, ſicut in lege eorum ſcriptum erat. ipſis [d] quoque in ciuitatibus, uel locis noſtros patriarchas, uel primates, qui unã formam [e] tenent, licet diuerſa ſint nomina leges diuinæ & eccleſiaſticæ poni & eſſe iuſſerunt: ad quos epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) cõfugerent, eosque appellarent, & ipſi nomine primatum fruerentur. Reliquæ uero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebãt, licet maiores comitibus [f] † eſſent, haberent metropolitanos ſuos, qui præ dictis iuſte obedirẽt primatibus: ſicut in legibus ſeculi olim ordinatum erat, qui nõ primatum, ſed aut metropolitanorũ aut archiepiſcoporum nomine [g] fruerentur.

Item Anitius.

Non uocentur primates, niſi qui primas ſedes tenent.

CAN. II.

[a] NVlli archiepiſcopi primates uocẽtur, [h] niſi illi, qui primas [i] ſedes tenent, quarum epiſcopos Apoſtoli, † eorumq; ſucceſſores regulariter patriarchas, uel primates eſſe conſtituerũt: niſi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, [k] cui neceſſe ſit præ multitudine primatem conſtitui. [l] Reliqui metropolitani nominentur, qui alias metropoles tenent.

Item ex concilio Aphricano.

Princeps ſacerdotum, uel ſummus ſacerdos non appelletur, niſi prima ſedis epiſcopus.

CAN. III.

PRimæ [m] ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, uel ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmodi, ſed tãtũ primæ ſedis epiſcopus. 3 Vniuerſalis autem, nec etiam Romanus pontifex appelletur.

Vnde Pelagius † omnibus epiſcopis. †

Nec etiam Romanus pontifex uniuerſalis eſt appellandus.

CAN. IIII.

NVllus patriarcharũ uniuerſalitatis uocabulo unquam utatur: quia ſi unus patriarcha uniuerſalis dicitur, patriarcharũ nomẽ cæteris derogatur. Sed abſit hoc a fidelibus, hoc ſibi uelle quempiam arripere, unde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacunque parte uideatur. Quapropter charitas ueſtra neminem unquam etiam ſuis in epiſtolis uniuerſalem nominet, ne ſibi debitum ſubtrahat, cum alteri honorem infert indebitum.

Item Gregor. Eulogio patriarchæ Alexandrino.

De eodem.

[a] Quibus permiſſum. Quia modica erat ſumma. ij. quæſtio. vj. anteriorũ. cap illud.
[b] Non erat. ut clericis, qui in cauſis eccleſiaſticis non poſſunt appellare ad principẽ: ut infra xj. quæſtio. j. c. placuit.
[c] Quoties. Id eſt, bis ante ſententiã, uel poſt ſententiã ſecũdum canones. Et not. quod dicit quoties ſecundum leges, ſed tamẽ nõ licet ſecũdũ leges appellare ad principem, niſi in caſu ante ſentẽtiam. & ita eſt argu. ad expoſitionẽ illius. ij. quæſtio. vj. omnis oppreſſus.
[d] Ipſis repetit qđ dixerat.
[e] Formam. Argu. C. de codic. ſi idẽ. contra: quia diuerſitas nominum debet deſignare diuerſitatẽ rerum: ut xxj. diſtinctio. capitulo cleros.
[f] Comitibus. id eſt comitãtibus, uel ſequẽtibus eos, uel comitatibus, i. epiſcopis. Comitat⁹ enim dr̃ [s] diſtrictus alicuius ciuitatis, ubi eſt epiſcopus. Vel hoc uult notare, quod archiepiſcopus maiorẽ habet poteſtatẽ in prouincia & iuriſdictionẽ, quam primas. Nã metropolitanus eſt iudex ordinarius omniũ epiſcoporum prouinciæ, primas tantum archiepiſcopi unũ ſecũdũ hoc maior eſt patriarchis.
[g] Comitib⁹. id eſt, ꝓpter comites, & propter epiſcopos ſuffraganeos.
[h] Nomine. arg. ex nominibus ſemꝑ res nominũ, id eſt, res ſignificatas ꝑ nomina debere attendi.
[h] NVlli archiepi. Vocentur. C. de libe. cauſa. l. iubemus. C. de ꝓbationi. nec epiſtolis.
[i] Qui primas. ſicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. ſupra xxj. diſtinctiõe cleros. Quid de Veneto? Dic ergo, quod eſt primas reſpectu inferiorum. extra de priuileg. capitu. antiqua.
[k] Ad fidem conuertaẽ. nã & apes accreſcẽtes. vij. q. j. in apibus. de conſecra. diſtin. v. nunquam. & iuuentus Romana excreſcẽs nouã ſibi ciuitatẽ ædicauit, argumẽ. C. de ſacroſanct. eccle. l. iubemus. Et bene dicit conuertatur. Nam alias uix poſſet contingere, quod in aliquo loco intãtum excreſceret populus, ut primate indigeret: ut xxxiiij. diſtinctio. cap. fraternitatis.
[l] Conſtitui. Argu. intra parochiã alicuius non debere cõſtitui eccleſiam niſi multitudo fidelium excreuerit. Sed nũquid illo inuito cuius eſt parochia, poterit hoc fieri & irrequiſito? Nõ, ut xvj. q. j. multis cõcilijs. & xvj. q. j. felix. & c. ſequen. Sed ſi requiſitus nollet cõſentire. nõ minus tamen fieret per maiorẽ, ſcilicet ꝑ papã. extra de eccle. ædifi. ca. iij. ei⁹ tamẽ cõſenſu primo reqſito. Et no. quod huiuſmodi requiſitio faciẽda eſt, cũ ille locus eſſet, in quo excreuit multitudo fidelium iam deputatus alicui epiſcopatui: alias non.
[m] PRimæ. i. patriarchalis. Vniuerſalis. Hec eſt tertia pars diſtinctionis, in qua dicitur, quod papa non debet uocari uniuerſalis. Ioannes de Fant.

Appellare añ ſententiã ſecundũ leges non licet.

[s] Adde quid ſit comitat⁹, & in quo differt a ciuitate, diſtrictu uel territorio, textũ in l. j. C. quãdo imper. inter pu. & vi.

[s] Comitatibus.

Metropolitani iuriſdictio.

Primatis iuriſdictio.

Imo apoſtoli nũquã noue runt primates uel p̃triarchas nec maiores ep̃os, ut patet apud ſanctum Ignatiũ ſancti Ioannis diſcipulum.

Multitudine creſcẽte multa fiunt.

† Sedis. Scilicet cũ cuiuſq; ꝓuinciæ primatialis uel archiepiſcopalis, ut patet ex tenore concilij.

† Pela [illegible]

Ecce

Papa per ſuũ mãdatum an iu ri alterius derogari uelit.

Adde ad hoc du biũ, text. in l. nec a tuus C. de emã. libe. & in l. iij. §. ſi quis a princi pe. ff. ne quid in loc. pu.

Alias, extra de præſcrip. cũ olim.

a Ecce. Subtrahitur. Argu. quod Papa per ſuum mandatum non uult derogari iuri alicuius. j. xxv. q. ij. quod uero dicitis. j. ix. q. iij. nunc uero. j. xj. q. j. peruenit. ſ. lxiij. diſt. quanto. ſ. lxxxv. diſt. archidiaconum Florentinum. in fi. Arg. contra uiij. q. iij. Artaldus. ix. q. iij. conqueſtus. in fin. ſic extra de offic. delega. ſuper eo. ubi dicitur, non eſt intentionis noſtræ alicui derogare per reſcriptum noſtrum. & ita argum. quod uni attribuitur, alij ſubtrahitur. argu. xlv. diſt. diſciplina. ff. de iud. cũ prætor. in fin. & extra de reſcrip. olim. ſ. lxxxv. diſtinct. archidiaconum. ar gu. nemini conſulendum cum alterius iactura: ut infra xj. q. iij. ſi quis uero not. xxij. q. ij. primum. xiij. q. v. denique.

Præbetur. Non enim debent plus eſſe ſubditi, quam expedit. ij. q. vij. admonẽdi. nec prælati ita humiles, ut contẽnãtur. lxxxvj. diſt. quando. ff. de offic. præſi. obſeruandum.

Non negatur. Sic. C. de cad. tol. l. j. §. ultimo. C. de nup. imperialis. in prin. Nec enim publice prodeſt, &c. C. de ſenten. præfec. prætorio. l. j.

Negat ſe hoc eſſe. Id eſt, eſſe de uniuerſitate, cum tamen Romana eccleſia non ſit uniuerſalis, licet ſit de uniuerſitate. Ioannes.

CAN. V.

Ecce † in præfatione epiſtolæ, quam ad meipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis uerbum uniuerſalẽ me papam † dicens imprimere curaſtis, quod (peto) mihi dulciſsima ſanctitas ueſtra ultra non faciat: quia uobis ſubtrahitur, a quod alteri plus quàm ratio exigit, præbetur. Ego non uerbis quæro proſperari, ſed moribus: nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus nanque eſt honor, uniuerſalis eccleſiæ: meus honor, eſt fratrum meorum ſolidus uigor. Tunc ego honoratus ſum, cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. c Si enim uniuerſalem me papam ueſtra ſanctitas dicit negat ſe hoc eſſe, d quod me fatetur uniuerſum. ſed abſit hoc: recedant uerba, quæ uanitatem inflant, & charitatem uulnerant.

pore uti poſsit. Et qualiter ſit dandum, quia cum donatione noui priuilegij, uel renouatione ueteris. j. ea. optatum.

f Quoniam quidam. Fidem, id eſt, fidelitatem, uel etiam ſymbolum: ut j. ea. optatum.

DISTIN. C.

Epiſcopos c autẽ ordinare ante pallium acceptũ: nec archiepiſcopo, nec primati, nec patriarchæ licet. Quod ex authoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi.

Ait enim Pelagius Papa.

Intra tres menſes fidẽ ſuam exponere, & palliũ poſtulare à Romana eccleſia quiſque metropolitanus ſtudeat.

CAN. I.

Quoniam quidam metropolitanorum fidem f ſuam ſecundùm priſcam conſuetudinem ſanctæ ſedi apoſtolicæ exponere detrectantes, uſum pallij, neque expetunt neque percipiunt, ac per hoc epiſcoporũ g conſecratio uiduatis h eccleſijs non ſine periculo protelatur, placuit ut quiſquis metropolitanus ultra tres menſes i con-

a Epiſcoporum. Sed quare differũt per hoc cõſecrationes epiſcoporũ, cũ eccleſia uacãte cõprouinciales epi aliquem cõſecrare in epm poſſint: ut lxiiij. di. quia. extra de ele quia dili gẽtia? Itẽ etſi ipſe non habeat palliũ. tamẽ alijs mãdare poſſet cõſecrationem: ut extra de ele. ſuffraganeis. c Ad hoc poteſt dici, qđ illud c. loquitur quando electus eſt in mora petẽdi palliũ, ſ. poſt tres mẽſes elapſos, uñ ipſe alijs nõ poteſt cõmittere cõſecrationẽ: nec etiã tũc ſuffraganei ſui poſſunt cõſecrare aliquẽ: ut per hoc maior rubor incutiat electo cum uiderit ſuum ſuffraganeũ cõſecrari ab extraneis: quia non multũ curaret ſi à ſuis conſecraretur. Sed uſq; ad tres mẽſes antequã ſit in mora petẽdi pallium ſatis uidetur, quod prouinciales epiſcopi poſſunt epalia iura ſupplere: cum ſemper uicini epi ſuppleant defectũ alicuius uacantis eccleſiæ: ut vij. q. j. pontifices. lxv. di. ſi forte. Sed ipſe electus licet ſit conſecratus, iura epiſcopalia non põt exercere ante receptũ pallium: nec uirgines cõſecrare: nec ordinare clericos, nec ſynodum celebrare, ut extra de elect. qđ ſicut. in fi. extra eo. ſignificaſti. Sed nunquid electus in archiepiſcopum & cõfirmatus poteſt confirmare eos, qui ſunt electi in epiſcopos? Dico quod ſic. extra de elect. noſti. & c. tranſmiſſam. de trãſla. cum ex illo. imo & capitulum poteſt confirmare: quia ſupplet uicem prælati. argumen. extra de hæret. ad abolendam. & arg. de conceſ. præben. nulla. Sed dico quod nec capitulum ſupplet in hoc defectum prælati: ut extra ne ſed uac. illa licet ſit ar. quod ſolus Papa poſsit. xxiiij. diſt. presbyteri. extra de conceſ. præben. quia diuerſitatem.

h Viduatis. Olim: nam poſt confirmationem electi iã eſt matrimonium inter eum & eccleſiam, de transla. præla. inter corporalia. Vel dic quod uidua eſt quo ad epiſcopalia.

i Tres menſes. Accuſatus de hoc coram Papa, alias non.

ca. ſe [illegible] 8 ta [illegible] digna uidebis.

Humilitas nimia prælatorũ contemnitur.

Singulis legũ admi nicula de negari.

Archi.

Pallium quid confert. & qñ peti debet.

† Vt j. eadem. c. priſca.

Quidã dicunt, q iſta decr. nõ tenet. Sed dic ut not. extra de trãsla. c. j. in gl. pe. Arch.

Electus in archiepiſcopũ, & confirmatus electos in epiſcopos confirmat.

Piſcopos. Hæc diſtinc. diuiditur in quinq; partes, & loquitur de pallio, quod eſt pontificalis officij plenitudo: & ideo poſuit in fine. In quarum prima parte dicitur quod metropolitanus ſine pallio ordinare epiſcopos non debet. & hoc probat per cap. ſeq. Secunda ibi, Priſca. Tertia ibi, Cauſarum. Quarta ibi, Pallium. Quinta ibi, Priuilegia. Io. de Fant.

Epiſcopos. Hic intitulatur 100. diſ. & quia fecerat mentionem de primatibus & archiepiſcopis, & eorũ dignitas uidetur eſſe imperfecta ſine pallio, ut extra de elec. ſignificaſti. ideo ſpecialiter tractat de pallio, oſtendens quod niſi habeant pallium, non poſſunt epiſcopalia exercere officia. Ponit etiam intra quod tempus debeat peti & dari: quia intra tres menſes: & quibus, quia benemeritis & fortiter poſtulantibus, & quo tempore ſit eo utendum, ut in alio tempore uti eo non poſsit: quia tantum in celebratione miſſæ niſi plus ex priuilegio alicui conceſſum ſit, ut in alio tem

ſecrationis [a] ſuæ ad fidẽ ſuam exponendam, palliumq; ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate: ſitque metropolitanis alijs licentia poſt ſecundam [b] & tertiam commonitionem uiduatis eccleſijs cum conſilio [c] Romani pontificis ordinãdo epiſcopum ſubuenire. Si uerò cõſecrãdi epiſcopi negligentia prouenerit, ut ultra tres menſes [d] eccleſia uiduata cõſiſtat, communione priuetur, quouſque aut loco cedat, [e] aut ſe conſecrãdum offerre non differat. Quòd ſi ultra quinq; menſes per ſuam negligentiã retinuerit uiduatam eccleſiam, neq; ibi, neque alibi cõſecrationis donum percipiat, imò metropolitani ſui iudicio cedat.

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ.

Honor pallij non detur, niſi meritis exigentibus, & fortiter poſtulanti.

CAN. II.

[f] PRiſca conſuetudo obtinuit ut honor pallij, niſi exigentibus cauſarum meritis & fortiter poſtulanti dari non debeat.

Item Ioanni Corinthiorum epiſcopo.

PALEA.

NOuit ſanctitas tua, quia prius pallium, niſi dato commodo nõ dabatur: quod quia incongruum erat, facto cõcilio ante corpus Petri Apoſtolorũ principis, tã de hoc, quàm de eorum ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione uetuimus. Oportet ergo, ut neq; per commodum, neq; per gratiam, aut quorundam ſupplicationibus aliquos ad ſacros ordines cõſentiatis, uel permittatis adduci.

3 Cauſarum uerò merita accipiẽda ſunt, ut & is, qui poſtulat, mereatur accipere, & fidei ſuæ profeſsionem prius iuramento confirmet: & Apoſtolicis decretis, atq; ſynodalibus ſtatutis ſe obediturũ nihilominus caueat. Pallio autẽ nõ niſi certis temporibus † & intra eccleſiam ad miſſarum ſolennia cuiquam metropolitano uti liceat.

Vnde Ioannes epiſcopus Giliberto Agrippinẽſi epiſcopo.

Niſi poſt cõſuetam fidei profeſſionem pallium dari non debet.

CAN. III.

OPtatum tibi palliũ nunc cõferre nequiuimus, quia fidei tuæ paginã minus, [g] quàm oporteat cõtinere reperimus: cùm uidelicet nullã in ea ſanctarũ uniuerſalium ſynodorum, in quibus fidei

a Conſecrationis. Id eſt, confirmationis, ſi ante erat epiſcopus.

b Poſt ſecundam. Dicunt quidam faciendam ipſi metropolitano intra alios duos menſes antequam deponatur, ſicut poſt ſequitur de epiſcopis. Quod enim dicitur de epiſcopis infra, hoc exaudi de metropoli. Vnde hæc determinatio poſt ſecũdũ, &c. determinat illud uerbũ, careat. & ſecundũ hoc eſt hic argumẽ. quod mora põt purgari. Alij dicũt, quod hæc admonitio debet fieri tãtummodo à ſuffraganeis metropolitani, ad quos (ut dicũt) trãſlata ẽ poteſtas, cũ metropolitan⁹ negligens exiſtat. Si ergo ſuffraganei poſt admonitionẽ neglexerint conſecrare, uel eligere, uicini metropolitani conſecrabunt cõſilio Papæ. Sed quare aufertur capitulo poteſtas eligendi? Reſpond. Quia neglexerunt admonere ſuũ electum ad petendũ pallium: alias dico reuerti ad eos ius eligendi. Sed quare deſcendit ad metropolitanũ, cum tantum ad Papam deuoluuntur epiſcopatus, ut extra de conceſ. præbẽ. & eccle. non uac. dilectus? Sed hic præciſe non deſcẽdit ad metropolitanum, ſed ad Papã cũ eis. uel tunc deſcẽdit ad Papã, cum aliquis eſt negligẽs in eligẽdo. Et eſt ſi. lxv. diſ. ſi forte. Ioan. Hodie ſolus Papa facit hoc per decr. illam dilectus. B.

c Cum conſilio. Dicunt quidã hoc generale eſſe, qđ ubicunque per negligentiam unius transfertur poteſtas ad alium, ille non procedet, niſi prius requirat authoritatem ſuperioris. ſed hoc nego, & eſt ſpeciale, alias ſecus. ix. q. iij. cum ſimus. arg. ff. de condi. inſtit. quæ ſub conditione. §. ult.

d Vltra tres menſes. Sed quare non dantur niſi tres menſes archiepiſcopo? ut ſ. eo. c. Quia maius periculum eſt in mora metropolitani. xlij. di. quieſcamus.

e Cedat. Ergo metropolitanus poteſt deponere electum contra. vij. q. j. mutationes. & iij. q. vj. quamuis. extra de transla. inter. Sed hoc ſpeciale eſt, ut confirmatum poſsit metropolitanus deponere, & hoc in odiũ negligentiæ. Alius eſt caſus xcij. di. ſi quis epiſcopus per man⁹. Tertius xxiij. di. illud. Sed certe hic non deponitur, niſi ab obtinẽdo, non ab ordine, quẽ habet, ut extra de ac. ca. ſuper his.

f PRiſca. Et fortiter. Sed ſi fortiter poſtulet nonne poteſt notari ambitionis? Nõ. quia cum quis ſuo iure utatur, ꝓdeſt inſtãtia. de pœ. di. j. importuna. lxij. di. ca. j. & ij. q. vj. poſt appellatiões.

NOuit. Cauſarum. Hæc ẽ iij. pars huius di. in qua dicitur, quod qui palliũ accipit, obediẽtiam iurare debet, & qđ canones ſeruet: qđ niſi fecerit, palliũ non habebit. & hoc ꝓbat tribus capitulis. Io. de Fant.

CASVS. *In hoc §. exponit Gratianus, quæ ſunt merita cauſarum, ſcilicet ut is, qui poſtulat pallium, mereatur recipere, & fidem ſuam iuramento adſtringat, ut apoſtolicis decretis & ſtatutis ſynodalibus obediat. Poſtea oſtendit quod pallio non eſt utendum, niſi certis diebus, & inter miſſarum ſolẽnia. Et ad hec probandum inducit ſequentia capitula.*

g OPtatum. Minus. Arg. totum cõtractum uel reſcriptũ uel inſtrumentũ nil ualere & eſſe irritandũ, ſi aliqua neceſſaria deſint in eo. ar. xxxviij. diſ. cap. quæ ipſis. iij. q. ix. cap. pura. & idem facit plus quod minus, ſut nona diſt. ſi ad ſcripturas ſacras. Argumen contra, quia ſuperflua non uitiãt, ut de conſec. diſt. iiij. capli.

tex. u[illegible] quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de eden. noc. in authẽ. ut præpo. no. Imperator. in princi. & §. ſi qua. collat. v.

Archiepiſcopũ negligẽtem circa pallij petitionem quis mouere debet.

Prælati negligentia aufert capitulo ius eligendi.

Hoc eſt falſum, ut extra de electio. ne pro defectu. ubi dicitur qđ ad proximũ ſuperiorem deuoluit in hoc caſu, quod dic, ut extra lib. vj. eo. tit. quanquam.

Confirmatus quandoq; deponitur.

e.ſi non ſanctificatur. ff.de re.iur.l. non ſolent.

a Mentionem.de eis conſeruandis. Quid autem iurare debeat,qui pallium petit, habes extra de iureiur.c. ego. & de electio. cap. ſignificaſti.& notatur xxiij. diſtin. c.quanquam.

Epiſcopi donatio ſine ſubſcriptione nõ ualet.

b Subſcriptione. Argu.donationem epiſcopi nihil ualere,niſi eius ſubſcriptione firmet̃, ſicut cum cõcedit aliquem locũ, uel iuriſdictionem alicuius loci alicui loco,uel hoſpitali, arg. diſtin.xcvj.c. bene. arg.xij. q.ij. cap.ſine exceptione.& capi.cum redemptor.

c Aliquem. Argu. quẽ per alium iurare.ſ.diſtin.lxiij. cap. tibi domino. j.xvij.queſt.iiij.c. metuentes.

d Iureiurãdo. extra de iura. calum. cap. inhærentes.

e IN ea ſynodo, quam.Quod tranſmiſimus. Argu.pactionem ſpiritualium poſſe interuenire & conditiones,arg. contra j.quæſtio.ij.quam pio. Sed ibi intelligitur pactio & cõditio illicita. ſed hæc eſt licita,cum ad eam nihilominus teneretur. Vel ante electionẽ nulla debet eſſe, ſed poſt electionẽ.Ante cõſecrationem. poteſt eſſe, ſaltem licita, ut de rebus & cõſuetudine eccleſiæ, & fidei articulis, & huiuſmodi obſeruandis. Et hoc a maiori nõ a minori exigi põt, arg. xxviij. diſtin. de Syracuſanæ. ut not.viij. quæſt.iij. in ſumma.Vel dic, quod hæc dictio,ſi non notat hic conditionem,ſed quãdam modificationem.arg.ff.de tut.l.muto.§.ſecundo. ſic ponitur extra de elect.ſignificaſti. g imo nec dicitur conditio,

Pactiones interueniri poſſunt in ſpiritualiũ donatione.

Si nõ ſemper conditionẽ notat.

g Imo ibi exponit̃ pro quia, ut no. extra de ſpõſa. duo.c.i. in gl.ſi de fornicatio. Archid.

noſtræ ſymbolum continetur, nec decretalium pontificum Romanorum conſtitutorum,ſecundum morẽ feceras mentionẽ. a Sed nec illam propria ſubſcriptione b munieras:nec aliquem, c qui hanc iureiurando d firmaret,miſeras.

Item Gregorius Aregio epiſcopo Francorum.

Qui pallium deſiderat accipere,prius a ſe amouere illicita promittat.

CAN. IIII.

IN ea ſynodo,quam cõtra ſimoniacam hæreſim per fratrem & coepiſcopum noſtrum Syagriũ decreuimus congregari, ſanctitatem ueſtram uolumus intereſſe, atque eidẽ fratri ita pallium, quod tranſmiſimus, e tribui, ſi prius ſe promiſerit illicita, quæ prohibuimus per diffinitionẽ ſynodi a ſancta eccleſia remouere: de qua ſynodo omnem nobis ſubtiliter ordinẽ tuã fraternitatẽ uolumus ſcriptis diſcurrẽtibus f nunciare:ut ipſe, cuius nobis ſanctitas ualde experta eſt,nos reddat de omnibus certiores.

Idem Vigilio epiſcopo Arelatenſi.

Non niſi ad miſſarum ſolennia archiepõ uti pallio licet.

CAN. V.

PAllium tibi tranſmiſimus, quo fraternitas tua intra tuam eccleſiam g ad ſola miſſarum h ſolennia utatur.

Item Ioanni Rauennati archiepiſcopo.

De eodem.

PALEA.

NOn multum temporis interuallum eſt, quòd quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nuntiata,de quibus uenientè illuc Caſtorio notario ſanctæ eccleſiæ, cui Deo authore præſidemus ſubtiliter nos indicaſſe meminimus. Peruenerat nanq; ad nos quædã in eccleſia ueſtra contra utilitatem eccleſiæ, & cõſuetudinis tramitẽ geri, quæ ſola (ut bene noſtis) eſt officij ſacerdotalis ereptio. Quæ ſi ſapientia ueſtra uel manſuete, uel cum epiſcopali ſuſcepiſſet ſtudio, non de illis accẽdi debuerat, ſed oportuerat hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

Idem Ioanni archiepiſcopo Rauennati.

De eodem. CAN. VI.

COntra morem quippe eccleſiaſticũ eſt, ſi non patiẽtiſsime i tolleretur (quod a uobis abſit) etiam iniuſta correctio.& infra, Illud, frater chariſsime, non putamus tibi ignotũ, quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mũdi partibus ſit auditũ, extra miſſarum tempus uſum ſibi pallij uendicaſſe:& quod bene hanc conſuetudinẽ generalis eccleſiæ noueritis ueſtris nobis manifeſtiſsimis ſignificaſtis epiſtolis, quibus præceptum prædeceſſoris noſtri Ioannis papæ nobis in ſubditis trãſmiſiſtis annexum, continẽs oẽs cõſuetudines k ex

cum ſubintelligatur.ff.de condit.& demonſt. conditiones. Argu.contra. quia conditio eſt. Nã ſi dico, date illi ſi iurauerit: hoc eſt dicere, non date illi, niſi iurauerit.ff.de condit.& demonſtra.quibus diebus. §.j. Ioan. Ego credo, quod honeſta & licita cõditio apponi poteſt in collatione ſpiritualiũ: ut extra de elec.c.ſignificaſti.& extra de ſer.non ord. eo.libentius. B.

f Diſcurrentibus. id eſt,citodirectis.

g PAllium tibi. Intra tuã eccleſiam. id eſt, eccleſiam quamcunque tuæ diœceſis extra de uſu. pal. c.j.non autem poteſt uti pallio alterius:ut extra eod. c.ad hæc. nec in alterius diœceſi.eo. tit. c.ad honorem.

h Miſſarũ. Et in ſynodo etiã uti poteſt, ſed nõ poteſt ſynodum congregare añ ſuſceptionẽ pallij: ut extra de elect. ſignificaſti.tamen cap. proxi.dicere uidetur. quod tantũ in eccleſia debeat uti pallio, nec in proceſsione utet̃ eo: ut extra c.j.

Archiepũs ante pallij ſuſceptionẽ nõ conuocat ſynodum.

i COntra. Patiẽtiſsime. Arg.quod licet uideat̃ iniuſtũ, quod præcipit prælatus, patienter tamẽ ferendum eſt.ſ.diſt. xxxj.c.ante triennium. & diſt. xix. ca. in memoriam. xxxiij.q.j. ca.quid culpatur.

Prælati præceptũ etiam iniuſtum eſt faciendũ.

k Cõſuetudines. Sed nunquid ualet priuilegium ita generale? Sic: Vt xix. diſtinct. ca. ſi Romanorum. Et eſt ſimile ix.q.ij.c.epiſcopi. xxiij. diſtin. c.præterea.ff.de lega.j.l. ſi quãdo. tamen cum hoc priuilegiũ obſcure loquatur, & faciat mentionem alterius priuilegij,uel conſuetudinis,ne

Priuilegium exẽplatim exhibero utrum ſufficiat.

ceſſe eſt, ut illud exhibeatur: ut lxxvj. diſtin. c. ieiunium. in princ. & extra de uerbo. ſignifi. cap. abbate. ut not. ſ. diſtin. ix. c. ut ueterum. Ad hoc dicunt quidam, quod ſi in hoc priuilegio inſeritur totus tenor primi, non eſt neceſſe primum exhiberi, extra de iuracalum. inhærentes. C. de do. l. ſi donatio. ff. de do. l. ex hac ſcriptura. ff. de admi. tut. l. chirographis. Sed certe illud non ſufficit. nam adhuc poteſt eſſe falſitas in bulla uel filo: ut extra de priuile. c. cum olim. in fin. Alij dicunt, quod ſi authoritate iudicis eſt reſcriptum publicatum, non eſt neceſſe exhiberi: ſecus ſi per tabellionē: quia publicatio facta coram iudice fidē facit, licet poſtea perdatur: ut C. de teſt. l. publicati. & iudex diligētius ſingula cōſiderat, quā tabellio. Sed iſtis obſt. extra de ſent. & re iud. c. cum inter. [†] in fi. Ad hoc dico, quod ſufficit ſi coram iudice eſt publicatum: ita ut non teneatur exhibere prius inſtrumētum, niſi aduerſarius dicat ſe uelle probare falſum. Tunc enim debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides impoſita: niſi iuret illud ſe perdidiſſe: ut C. de fide inſtr. l. ult. Ioā. Hoc hodie determinatur, extra de fide inſtr. ca. ult. B.

[†] In uerſ. ueritate ubi dicit, quod oia geſta præſumuntur per omnia rite celebrata, [ ] geſta a tabellione ſcribunt. Archi.

priuilegio [a] prædeceſſorum noſtrorum conceſſas uobis, ueſtræq; eccleſiæ debere conſeruari. Confitemini igitur eſſe aliā generalis eccleſiæ conſuetudinē, poſtquam ea, quæ geritis, uobis ex priuilegio uēdicatis. Nulla ergo nobis in hac re (ut arbitramur) poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorum etiam a tua eſt fraternitate ſeruādus, aut ſi tuæ eccleſiæ aliquid ſpecialiter dicis eſſe conceſſum, præceptumve a prioribus Romanæ urbis pontificibus, quòd hæc Rauennati eccleſiæ ſint cōceſſa, a uobis oportet oſtendi. [c] Quod ſi hoc non oſtenditur, [d] reſtat poſtquam talia agere neque conſuetudine generali, neq; priuilegio uendicas, uſurpaſſe te cōprobes [e] quod feciſti. & infra. Decorari pallio nolumus, forſan moribus indecori: dum nihil in epiſcopali ceruice ſplēdidius [f] fulgeat, quam humilitas. Oportet ergo fraternitatē tuā ſi honores ſuos ſibi quibuslibet argumētis ſtabili propoſuit mente defendere, aut generalitatis uſum ex non ſcripto [g] ſequi, aut ex ſcriptis priuilegijs ſe tueri. [h] Quod ſi poſtremo nihil horū eſt, alijs metropolitanis huiuſmodi te præbere nolumus præſumptionis exemplum.

§ Priuilegia quoq; ſemper cum uſu pallij debēt concedi.

Vnde idem Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi.

Cum uſu pallij aliqua priuilegia debent concedi.

CAN. VII.

RAtionis ordo omnino nos admonet, ut cum uſu pallij aliqua priuilegia largiri debeamus. Sed quoniā cum honoris augmento cura [i] quoq; ſolicitudinis debet excreſcere, ut cultui ueſtium actionis [k] quoq; ornamēta

Sed huic argumento poſſet reſponderi, quod conſuetudo aliarum eccleſiarum non derogat conſuetudini iſtius: ut ſ. xij. diſt. c. illud. & extra de capel. mo. c. dilectus. circa finem.

Conſuetudo eccleſiarū pōt eſſe uniformis.

[c] Oſtendi. Hoc eſt contra tres regulas. Vnā, quod tenetur poſſeſſor dicere titulū ſuę poſſeſſionis. hoc eſt cōtra id ij. q. v. c. j. Aliā, quod ab eo, qui ius negat, non requiritur probatio, quod eſt cōtra id. ff. de prob. l. ab ea. Tertiam, quod actore nō probante reus non abſoluitur. vj. quæſt. ul. actor. [†] hoc eſt ideo, quia præſumptio contra ipſum facit.

Tres regulæ notabiles.

[†] Cōcor. text. in l. qui accuſare. C. de edendo.

[d] Non oſtendit. Qui enim priuilegiū allegat, debet probare & oſtēdere. extra de priuil. c. porro. & ca. ſeq. & cap. paſtoralis. Nullus tamē tenetur edere, niſi illū articulū, qui facit ad rē. extra de fide inſtru. c. contingit. Licet alias nemo poſſet iudicare de priuilegijs ſedis apoſtolicæ. extra de iudi. c. cū uenillent. tamē qui defendit ſe per tale priuilegium, oportet ut illud exhibeatur extra de fide inſtr. c. accepimus. Sic ergo canonicus, qui poſſidet duas præbēdas, cū de iure non poſſit eas poſſidere, ſi cōtra eū agatur, ipſe tenet probare qualiter habet: ſecus ſi conueniatur ſuper prima tātum. Dicunt tamen quidam, quod canonico indiſtincte incumbit onus probandi, ſcilicet inſtitutionem ſuam. extra de appel. c. perſonas. arg. extra de procur. c. ex inſinuatione. arg. ij. q. j. c. legum.

Canonicus de cōi iure nō poteſt duas præbēdas poſſidere.

[†] Adde actionem hic capi pro actu. ff. in l. j. ff. & offi. præf. urb. Alexan. & in l. trāſactiones. C. de trāſact. & in auth. hoc ius. C. & ſacro ſan. eccle.

[a] Priuilegio. Vide qualiter argumentatur: ex quo per priuilegium hoc uendicatur: non ergo de iure communi hoc poteſt uendicari, quaſi ſimul nō poſſit quis inniti priuilegio, & iuri cōi, ut xvj. q. j. c. hinc eſt. & ff. ad munic. l. j. ff. de leg. j. l. ſi quādo. Sed certe quādoq; utitur quis & priuilegio & iure cōi: ut extra de conſue. c. cum dilectus. Nec renuntiat quis priuilegio militari, licet utatur iure cōi, ut ff. de mili. teſtā. l. iij. ſic ff. de priuile. cred. l. antepenul. xxiij. diſt. ca. quāquam. in princi. Sic iuri cōi & etiam conſuetudini poteſt quis inniti: ut extra de cēſi. c. ſopitæ. & xcv. diſt. c. olim. Ioan. Sed certe quicquid quaſi dicat Ioā. non dicitur priuilegium de eo, quod competit de iure communi: cum priuilegium ſit lex priuata. ſ. diſ. iij. c. priuilegia. nec illa decre. de conſue. c. cum dilectus. contradicit, imo cōcordat, cum confirmatio ad priuilegiū, & electio ad ius commune pertinere dicatur. extra de elect. c. cum inter. ad fin. Ber.

Priuilegio & iuri cōi licet quandoque inniti.

[b] Omnium. Vide qualiter argumētatur: ex quo aliæ eccleſiæ utuntur tali conſuetudine: ergo & iſta debet uti eadem. arg. ſimi. extra de cenſi. c. ex parte.

[e] Te comprobes. Nonne præſcriptione poſſet iſte ſe tueri? Non: quia nullum ius proditum eſt, quo talia a talibus taliter poſſideantur. & quod de iure communi non poſſidetur, nec præſcriptione acquiritur ut hic, & xciij. diſt. c. illud. & cap. peruenitur.

[f] Splendidius. Sic nihil eſt ſplendidius in principe quam recta fides. C. de ſumma trini. l. inter claras.

Fides recta i principe ſplēdet.

[g] Ex non ſcripto. j. xxv. q. ij. c. inſtitutionis. ſ. diſtin. j. c. conſuetudo.

[h] Tueri. ſ. diſtinct. xj. c. catholica. argū. contra. Solu. onus poteſt quis inducere ſibi ex conſuetudine, non honorem. viij. q. j. c. in ſcripturis.

Priuilegia. Hæc eſt quinta pars huius diſtinctionis in qua oſtendit Gratianus, quod priuilegia cum pallio ſunt concedenda.

[i] RAtionis. Cura. Arg. ad quē pertinet honor, & onus

onus:ut di.lvj. dominus noſter.di.lxxxvj.c. fratrem. di.xiij.c.nerui.xl. di.ante omnia di.xxxv.c.eccleſiæ. Nam dicit lex, quod utilitas per dignitatem augmẽtatur.ff.de iudic.l.ſi longius.in fine. ff. de dona. l. filius.§.j.

Dignitas augmẽtat utilitatẽ.

cedi ſucceſſori cum petierit, & fit iniuria ei, niſi concedatur ſibi: beneficium tamen eſt, ſi ei conceditur. ff.de aqua quoti.& æſti.l.j.§.penult. Nam ſi impetraui, ut ducam aquam de flumine publico per prædium meum, & uendo tibi prædium, priuilegium non tranſit ad te: i ſed tñ impetrabile eſt à te, & iniuria fit tibi, ſi non concedatur. Sed tamen multa poteſt iudex & debet facere ad quæ compelli non poteſt. ff. de iudic. l.non quicquid.C. quomodo & quando iudex.l.j.

i Cõcor. text.in §. ſed quod principi. uerſi. plane. cũ gl. in uer perſonales.in ſti.de iure naturali.

cõueniant, oportet ut enixius in cũctis ſtudijs ſe ueſtra fraternitas exerceat, & circa ſubiectorum a actus ſit cura uigilans.

Idem Ioanni epiſcopo primæ Iuſtinianæ Illyricæ.

Vſus pallij concedatur, et antiqua priuilegia innouentur.

CAN. VIII.

PAllium uobis ex more tranſmiſimus, & uices b uos Apoſtolicæ ſedis agere, iterata innouatione decreuimus.

Idem ẽpiſcopis Epiri.

De eodem.

CAN. IX.

SCriptorum ueſtrorum inſinuatio, fratres chariſsimi, patefecit Andreã Nicomedianæ ciuitati epiſcopũ Deo propitio ſolenniter ordinatũ, c cui pallium nos direxiſſe cognoſcite: atque priuilegia d cuncta conceſsiſſe, quæ prædeceſſores noſtri eius prædeceſſoribus contulerunt.

DISTIN. CI.

IN una autẽ ꝓuincia duo metropolitani eſſe nõ debent: ſicut in Calcedonenſi concilio legitur ſtatutum eſſe.

Duo metropolitani in una & eadẽ prouincia eſſe non debẽt.

CAN. I.

PEruenit e ad nos, quòd quidam præter eccleſiaſticas ordinationes affectantes potentiã, per pragmaticum ſacrum f unam g prouinciã in duas diuidant, ita ut ex hoc inueniantur duo metropolitani epiſcopi in una h eademq; prouincia eſſe. Statuit ergo ſancta ſynodus deinceps nihil tale i attentari à quolibet epiſcopo: eos uerò qui aliquid tale tentauerint, cadere de proprio gradu.

Hactenus de electione, & ordinatione catholicorum clericorum tractauimus. Nunc ad ſimoniacorum ordinationes tranſeamus. Et ut facilè liqueat, quid ſuper hac hæreſi ſanctorum patrum decreuit authoritas, cauſa deducatur in medium: cuius negotium & de ſciẽter à ſimoniacis ordinatis, & de ignoranter à ſimoniacis conſecratis, & de ordinationibus, quæ per pecuniam fiunt, contineat.

a Subiectorum. Ꝫ.lxxxvij.diſt. c.j. & c.diuinæ.

b PAllium. Vices. Per priuilegiũ fecerat eũ legatum ſuum, ſicut ſuus prædeceſſor fuerat. Vel iõ dicit, quia omnes uocantur ab eo in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis: ut ij.q.vj.c.decreto. Vel prius erat legatus, ſed eſſe deſijt factus archiepiſcopus.ar. ff.de arbit.l.non diſtinguemus.§.j.

c SCriptorũ ueſtrorum. Ordinatum à ſuis epiſcopis: nam hoc eſt regulare: ut a ſuis ſuffraganeis conſecretur archiepiſcopus.lxiij. diſtin. c. quanto. & poteſt perpendi ex hoc c. & ſ.e.c.quoniam. & lxiij.diſ. c.quia quod metropolitanus etiam ſine licẽtia ſummi pontificis poteſt conſecrari, & ad Papam nõ ſpectat (ut uidet) niſi datio pallij. Alij dicunt iſtud obtinere, ubi metropolitanus habet primatem, uel cum hoc habet ex conſuetudine. Hodie tamen uult Papa, quod petatur ab eo confirmatio cũ pallio: ut extra de electio. capi. quod ſicut: ut dixi lj. di. capi. ultimo.

Archieps à ſuis ſuffraganeis cõſecrat.

d Atque priuilegia. Iſta priuilegia fuerunt perſonalia, & tranſierunt cum perſona. ff. de regulis iuris. l. priuilegia.& extra de inſtitutio.cap. cum ueniſſent. Sed licet tranſeant cum perſona, tamen debent con-

Priuilegia quædã licet perſonalia, tranſeunt ad ſucceſſores.

IN una autem.

e PEruenit. Supra diſtinct. decima capitu. primo.

f Pro pragmaticum ſacrum. Id eſt, principis reſcriptum. Pragma enim cauſa dicitur. Vnde pragmatica ſanctio dicitur cauſa in conſiſtorio principis uẽtilata coram proceribus ſacri palatij, & conſtitutio principis facta ex cognitione cauſæ dicitur pragmatica ſanctio. Ioan.

g Vnam. Nam ex quo princeps diuidit, duæ ſunt prouinciæ. ff.de officio. aſſeſ. l. ſi eadem.

h In una. Quod fieri non debet, niſi excreſcat multitudo populi: ut ſupra xcix. diſtinctione capitu. nulli. Ioan.

i Tale. Argumentum quod licet princeps legitimet aliquem, 2 non tamen erit legitimus quo ad eccleſiam, & ita erit legitimus quo ad unum forum, non tamen quo ad aliud. ad hoc facit x.diſt.cap.j. & xv. q. iij. ſane quiſquis. §.cum autem.

[illegible] erũ. Te[illegible] cilij actione 15. ca. xij. habet pragmaticam formã, quod idẽ eſt, initio.n. arbitrio principis deſignabãtur metropoles, ſed deſignatæ nõ debent factiõe & obreptione archiepiſcoporũ mutari, ut hic.

Pragmatica ſanctio.

2 Sequuntur docto. in c.p uenerabilẽ. per illum tex. extra q filij ſint legiti. & Cy. in authẽ.ex cõplexu. C. de inceſt. nupt. & Bar.in l.q in prouincia. de ritu nupt.

DECRETI SECVNDA PARS
QVAE PROLIXA ET IVRIDICA
SERIE CAVSAS COMPLECTITVR trigintaſex, intermiſſo de Pœnitentia tractatu, ſeptem Diſtinctiones continente.

Q Vidā [a] habens filium obtulit eū ditiſſimo cœnobio, exactus ab abbate & à fratribus decē libras ſoluit, ut filius ſuſciperetur: ipſo tñ (beneficio ætatis) hoc ignorante, creuit puer, & per incremēta tēporū & officiorū ad uirilem ætatem & ſacerdotij gradum peruenit: exinde ſuffragantibus meritis in epiſcopum eligitur: interueniente obſequio & paternis precibus, data quoque pecunia cuidā ex conſiliarijs archiepi, cōſecratur iſte in antiſtitem, neſcius paterni obſequij, & oblatæ pecuniæ. ꝓcedēte uerò tēpore, nōnullos per pecuniā ordinauit: quibuſdā uerò gratis benedictionem ſacerdotalem dedit. Tandem apud metropolitanum ſuum accuſatus, et conuictus, ſentētiam in ſe damnationis accepit.

1 Hinc primùm q̄ritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia?

2 Secūdò, an pro ingreſſu eccleſiæ ſit exigēda pecunia? uel ſi exacta fuerit, an ſit ꝑſoluēda?

3 Tertiò, an ingreſſum, uel præbendas eccleſię emere, ſit ſimoniacū?

4 Quartò, an ſit iſte reus criminis, quod eo ignorante pater admiſit?

5 Quintò, an liceat ei eē in eccleſia, uel fungi ea ordinatione, quā paterna pecunia ē aſſecut⁹?

6 Sextò, an illi, qui ab eo iam ſimoniaco ignorāter ordinati ſunt, abijciendi ſint, an non?

7 Septimò, ſi renuntians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in epiſcopali dignitate, uel non?

QVAESTIO I.

Q Vòd antē ſpūalia [b] emere peccatū ſit ꝓbatur multis authoritatib⁹. Ait enim Leo Papa.

---

a Q Vidam. Quia hic tractaē de ſimonia, uideamus qd ſit ſimonia, & uñ dicatur, qbus modis contrahaē, qs ad accuſandū, uel teſtificandū in tali crimine admittaē, quæ pœna imponaē, quæ diſpenſatio circa tales admittaē. Simonia. n. eſt ſtudioſa cupiditas, uel uolūtas emēdi uel uēdēdi aliqd ſpūale: ut j̄.ea.ca.q ſtudet, nec oportet addi, uel annexū ſpūali, ꝑp illd c.j̄.q.iij.ca. ſi qs obiecerit. Videē tñ ꝙ hoc addi debet.ar. ex̄. de iu.pa. de iure. licet quidā dicāt ius patronatus ſpūale eſſe, & male. De fructibus ṽo nō ē qō, qꝛ ēē dari porcis & uēdi pñt, ut extra ne præla.ui.ſu.c.ſi. & de emp. & uen. ca. cōſtitutus. Dicitur aūt ſimonia à Simone mago, qui primo in nouo teſtamēto huius ſceleris author extitit. Sicut. n. Giezi ī ueteri teſta. uoluit uēdere ſanitatē Naamā Syro, ſic & iſte uoluit emere donū Dei. uñ Giezi ticus eſt, dicēdus q uēdit gratiā Simoniacus q emit. uñ ſimoniaci ſunt appellādi emptores. Contrahiē aūt tribus modis, à manu, ab obſequio, & à lingua, ut j̄.e. ſūt nonnulli. Et cōtrahiē qñq; ex ꝑte dātis, qñ que ex parte accipiētis, qñq; ex utraq;, qñq; ex neutra. ex̄. de ſimonia. & ſi qōnes. & no. j̄. e.q.v.c.j. Admittiē aūt qlibet cōtra ſimoniacū, ſicut in crimine læſæ maieſtatis. xv.q.iij.c. ſane ſi tñ clericus accuſaē, cū diſtinctione admittiē laicus, ſ. ſi eſt bonæ famæ, cōtra eū nō tñ ſcd̄m diſtinctionē, ex̄. de ſimo.c. ꝑ tuas. ij.q. j. c. in primis. in ſi. Imponiē aūt eis pœna quadruplex, qñq; excōicatio, qñq; in monaſteriū detruſio, ut j̄.ea. c. reperiunē qñq; ſpoliatio omniū bonorū: ut xxiij.q.v.c. de liguribus. qñq; depoſitio: ut hic, & in multis capitulis. Clerici. n. deponunē: ut j̄.e.c. ſtatuimus. & ſunt infames: ut j̄.e.q.iiij.c.ſi. & accepta tenenē reſtituere. ex̄. d ſimo.c. d hoc. j̄.e.q. iij.c. ſi q̄s dator. Diſpēſaē autē circa tales, qñq;, ut laicā habeāt coronē: ut j̄.e.q.vij.c.j. & miniſtrāt qñq; ī minoribus ordinibus cōſtituti: ut j̄. e.q.v.c.j. qñq; remanēt in acceptis. j̄.e. q.vij.c. ſaluberrimū. Quis aūt ualeat diſpēſare, hēs. j̄.e.q.v.c. ſi. Ioan.

Q Vod aūt. Hæc q. diuidiē in xv. ꝑtes in quarū prima ꝓbaē xvj. autho. ꝙ ꝓ miniſterijs eccleſiaſticis nihil d̄bet dari. Io. de Fā. Secūda ibi, Quia ergo, Tercia ibi, Sed obijciē. Quarta ibi, Itē opponiē. Quinta ibi, Sed obijciē. Sexta ibi, Sed notādū. Septima ibi, Patet ergo. Octaua ibi, Ex his. Nona ibi, Sed notandū. Decima ibi, Nemo. Vndecima ibi, Hoc ergo. Duodecima ibi Ex his. Xiij. ibi, Sicut ergo. Xiiij. ibi, Quia ergo. Xv. ibi, Quolibet. Io. d Fā.

b Spūalia. Spūalia aūt dicunē tribus modis. Vno modo dicunē gratiæ uirtutū, & dona Dei. Hæc non pñt emi, uel uēdi quantū in eis. Nō. n. cōferuntur, niſi gratis. j̄.e. q.iij.c. ſaluator. & hic c.j. Qñq; diciē dignitas ordinis, & omne ſacramētū eccleſiaſticū [redacted]. Itē & oīa iura eccleſiaſtica ſpūalium rerū: ut adminiſtrationes, prabēdæ, ius decimarū, cœmeteria, ordo. Hæc uendita trāsferuntur quo ad characterem tantum, non quo ad uitæ meritum.

Simoniæ diffinitio.

1 Hoc apponiē ad excludendum uolūtatē, quæ ſignis exterioribus nō declaratur, quæ ab eccleſia non punitur: quia eius probatio nō habeē. xxij. q.v. ca. ult.

2 Adde, q [illegible]

Simonia dicit à Simone mago.

Simonia tribus modis cōtrahitur.

Simoniacum quilibet poteſt accuſare.

Simoniacis quadruplex pœna imponitur.

Spiritualia tribus modis dicuntur.

[redacted]. Dari aliquid pro rebus ſpiritualibus incorporalibus an liceat.

meritum de facto enim non de iure procedit in talibus uéditio. Quandoq; ipſæ res ſacræ, ut uaſa, & oĩa utenſilia hæc bene uenduntur clericis, uel laicis conflata, & contracta: ut x. quæſtio. ij. c. hoc ius. In ſumma ergo ſcias, quod pro ſpiritualibus, incorporalibus: ut ſunt beneficia & ordines, quãdoq; munus datur pro digno. nec eſt peccatũ, ſi eſt munus à lingua. ĩ. e. c. filium. ſed & obſequium tẽporale, dum tamẽ ſine pactione, extra de cleri. non reſid. decætero. De ſpirituali obſequio quin quãdoque dari poſsit non eſt quæſtio, etiam ex cõuentione, extra de præb. ſignificatum. imo ſemper præmiũ aliquod debet interuenire ſpeciale, ſ. meritum hominis. Talis. n. ſimõia ſpiritualis non reprobatur: ſicut nec ſpiritualis uſura. arg. xxiiij. q. j. c. aduocauit. Pecunia autem pro ſpiritualibus incorporalib⁹ nunquam interuenire debet, niſi in quinq; caſibus. In matrimonio. ĩ. eo. quicquid. xxxij. q. ij. c. honorãtur. In operis ẽt quas clericus nõ debet, ut ſi ſacerdos locat opas ſuas p annũ. arg. extra ne prælati uices ſuas. c. ult. xij. q. ij c. charitatem. Idem eſt etſi ſint debitæ, duntamen ius dicat aliquid dandum. arg. x. q. iij. c. relatum. extra de ſimo. c. cum ſit. Item pro ſalutæ æterna, & peccatorum remiſsione. de pœ. di. j. c. medicina. xiij. q. ij. c. animæ. Item ſecundum quoſdam pro iure ſibi competente, ne uexetur in eo. ĩ. e. q. iij. c. quæſitum. extra de uſur. c. j. & extra de ſimo. c. dilectus. Spirituale autem pro ſpirituali permutari poteſt. extra de rer. permu. c. ad quæſtiones. Pro ſpiritualibus autem corporalibus pecuniam dare nõ eſt ſimonia, ut pro calice, pro libro. xij. q. ij. c. aurum. niſi inueniatur prohibitum, ut in eccleſia, in cœmeterio & chriſmate, ut ĩ. e. c. placuit.

Mat. 10. 8 [redacted]

Simoniaci gratiam non præſtant, quam uendere quærunt.

CAN. I.

GRatia [a] ſi non gratis [b] datur uel accipitur, [c] gratia [d] nõ eſt. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiã quæ maximè in eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt Si autem non accipiunt, non habẽt. Si autem non habent, nec gratis, nec non gratis, quicquam dare non poſſunt. [e] Quid ergo dant. profectò quod habent. Quid habent? ſpiritum utique mendacij. [f] Quomodo hoc probamus? quia ſi ſpirit⁹ ueritatis (teſtante [g] ipſa ueritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio ſpiritus mendacij eſſe conuincitur, qui non gratis accipitur, uel datur.

Item Grego. Syagrio epiſcopo Auguſtudunen.

a GRatia. Id eſt, donum ſpiritus ſancti, uel eccleſiaſtica dignitas, uel ordo.

b Si non gratis. Sine munere aliquo non debito.

c Accipitur. Arg. contra xxiij. q. iiij. c. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

d Gratia. Id eſt, cum gratia, id eſt, cum charitate, id eſt, non confertur gratia, niſi gratis, &c.

Nemo dat quod nõ habet.

e Poſſunt. Ar. quenquam non poſſe dare ꝙ non habet j. q. vij. Daibertum. ff. de reg. iu. l. nemo. de conſe. di. iiij. c. quomodo. ĩ. e. q. qui perfectionẽ, de conſe. di. iiij c. ſolet. Contra, creditor diſtrahit pignus, cuius dominium non habet. Vnde arg. contra. ff. de acqui. re. do. l. non eſt nouum. & extra de elec. c. ſuffraganeis. Io. Sol. generale eſt quod nemo de iure dare poteſt, quod non habet. ſed fallit in certis caſibus. B.

Diabolus eſt pater mẽdacij.

f Spiritum utique mendacij. i. effectum diaboli, quĩ pater eſt mendacij: quia iſti ſunt mendaces, cum ſint hæretici & omnis hæreticus mendax eſt. ĩ. e. c. ſi quis inquit. uel dic ſpiritũ. i. characterem ſine executione.

Inaniter ſacerdos dicitur, quicunque ſimoniacè ordinatur.

CAN. II.

QVicunque ſtudet [h] per pretij dationẽ ſacrum ordinem accipere, ſacerdos non eſt, ſed inaniter tantummodo dici concupiſcit. [i]

Item in regiſtro.

Spolietur honore qui eccleſiam per pecuniam obtinet.

CAN. III.

PResbyter [k] ſi per pecuniam eccleſiam obtinuerit, non ſolùm eccleſia priuetur, ſed etiam ſacerdotij honore ſpolietur: quia altare, & decimas, & ſpiritum ſanctum [l] emere, uel uendere, ſimoniacã hæreſim [m] eſſe nullus fidelium ignorat.

De eodem.

CAN. IIII.

BEnedictio illi in maledictionem cõuertitur, qui ad hoc, [n] ut fiat hæreticus, promouetur.

Cõtraria cõtrarijs opponuntur.

g Teſtante. Cum ait, Gratis accepiſtis, gratis date, & c. arg. à contrarijs. cõtraria enim cõtrarijs opponũtur. ſ. diſt. ix. c. j. & xxv. q. ij. c. deceſſorum. & xxiiij. q. ij. c. ſane. xxxij. di. c. hoſpitiolum. v. q. vj. c. delatori. & de pœ. diſt. ij. c. j. & uide quod not. viij. q. j. ſciendum. iuxta finem.

Voluntas ſola facit ſimoniacum.

Sub & punit. & hoc ꝓbãt cõcor. q ĩ. ꝓx. pro cõtrarijs iducunt. De hoc nota. vj. quæ. j. ſi quis cum. Archi.

h QVicunque ſtudet. Hic ergo ſola uolũtas facit hominẽ ſimoniacum, ut ĩ. e. c. reperiuntur. & q. iij. c. non ſolum. ſicut ſpes ſola facit hominẽ uſurariũ, ut xiiij. q. iij. c. j. Itẽ hic uolũtas ſine effectu ĩputat. Et dicit Baz. ꝙ huiuſmodi peccatum ſi non proceſſerit ad actum, ſola uolũtate deletur, ſicut & ſola uoluntate cõmiſſum eſt. arg. extra de re. iur. l. omnis. Vel intellige hoc uerbũ ſtudet, cum effectu. ĩ. xxxvj. q. ij. c ſi quis nõ dicã. arg. contra. ſ. di. lj. c. ſi quis poſt. cõtra. ſ. di. xix. c. Anaſtaſius. ſ. diſt. 50. is uero qui. contra. vj. q. j. c. ſunt plus. §. uerum. l. di. c. ſi quis poſt. Io. sol. hodie ſola pœnitentia ſine reſignatione quæſitorum ſufficit, cum ſimonia in animo [1] gerebatur utrinque, ut extra de ſimo. c. ſi. B.

Simonia quomodo delet. Animo: [redacted]

Simoniacus duob⁹ modis poteſt conuinci.

i Concupiſcit. Id eſt, ex ſua concupiſcentia ſequitur ut inaniter dicatur ſacerdos.

Ad idẽ ff. de his qui no. in fa. l. Lucius. & eſt rõ cx. de excep. c. j. §. ulti. & de ordine cog. cũ dilect⁹. in fi.

k PResbyter. Sacerdotij. Hoc uerum eſt ſi in modum accuſationis eſt conuictus, ſed ſi in modum exceptionis, ſecus: ut extra de accuſatio. capi. ſuper his. [3] Item ſi in modum inquiſitionis conuincitur, tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de ſimo. c. dilectus. ij. Dic ut in decre. inquiſitionis. Quãdoq; etiam non priuatur omnibus beneficijs in eo caſu, ut extra de elec. c. per inquiſitionem. Item regulariter hæc uera ſunt, quod perdit priora beneficia, ſi eo ſciente fuerit data pecunia: alias ſine culpa ſua priuaretur, eo quòd eſſet legitime adeptus: ut xvj. qõ. vij. c. inuentum. Item nec ipſum beneficium, nec ordinem perdet, ſi in fraudem ipſius fuerit data pecunia: ut extra de ſimo. c. ſicut. & c. nobis. ĩ. q. vj. c. ulti.

4 Cõcor. text. in l. Mæuia. cũ gloſ. ff. de lega. iij. & in l. cũ de laniõis. §. itẽ ſi fundo. ff. de fun. inſtr. & in l. Lucius. § de collegio. ff. de leg. iij.

l Et ſpiritum ſanctum. Id eſt, ordinem & alia officia, quæ dona ſunt ſpiritus ſancti.

m Simoniacam hæreſim. Ar. ĩ. e. q. iij. c. altare. ĩ. ea. q j. c. quicunque ſacros. ĩ. ea. q. v. c. j.

n BEnedictio illi. Ad hoc. i. qui ſic honorem accepit, hæreſim incurrit. Eſt. n. ut conſecutiuũ, [4]

non

ſon cauſatiuum:ut diſt. lxxiiij.c. conſuluit.& iij.q. vij.c.infames.§.item pro his. & vj. q.j.c. ex merito. Et eſt ſimile, Lex ſubintrauit, ut abundaret delictū. Simile C.de obſeq.pat.præſt. l.ſi manumiſſori. & ff. ad leg. Aquil.l.ſi ex plagis. §.j.ſic & C.de iudi.l.properandum.in prin.

Quiſquis per pecuniam. a Neophytorum. quia a neophyto, ſcilicet a Simone ortū habuerit, qui de nouo ad fidem cōuerſus fuit: uel quia neophyti ſolebāt dare pecuniā ut cito promouerētur, quia alias non poterāt: ut xlviij. diſtinct.cap.j.

b Exarſerit. ut ī. ead. c.quicunq;.& c. placuit. hoc uerum eſt, ſi pōt probare illud:alias nō noceret ei taciturnitas: ut ij.q.vij. c.pleriq;. ſed ſi nō pōt probare, faciat quod dicit Augu. xxij. q.v.c.hoc uidetur. Item & ſi probare poteſt, & ſi timeatur ſcandalum,tunc faciat id quod legit xxiiij. q.iij.ca.tam ſacerdos.xxiij.quæſtio. iiij.c.forte.

[redacted]

c Piaculare. Ideo dicit pro iaculare, quia ſecūdū leges cōparat ei, quod morte expiat. xv. qō.iij.c.ſane. v.q. vj.delatori,&c.

d Quos. Hic uacat ar. a contrario ſenſu. ī.ea.q.iij.ca. ſaluator.uerſ.quiſquis. ibi, propter ſua lucra. arg.ī.ead. c.ſi quis epiſcopus. argu. ī. diſtin.lxj.c. miramur.

e Sacra lectio. Actuum Apoſtolorū cum dixit, Pecunia tua tecū ſit in perditione.ī.c.prox.& c. qui ſtudet.& c. Petrus.Io.

Item in eodem.

Partem habebit cum Simone qui cōtra Simoniacos uehementer non exarſerit.

CAN. V.

Quiſquis per pecuniā ordinatur, ad hoc,ut fiat hæreticus, promouetur. Quiſquis ergo contra ſimoniacam & neophytorum [a] hæreſim,pro officij ſui loco uehementer non exarſerit, [b] cum eo ſe non dubitet habiturum portionem, qui prius cōmiſit hoc piaculare [c] flagitium.

Item Gelaſius papa.

Simonis damnatio pariter dantē et accipientem inuoluit.

CAN. VI.

Quos [d] cōſtiterit indignos meritis ſacrā mercatos eſſe pretio dignitatem, cōuictos oportet arceri, non ſine periculo facinus tale perpetrantes: quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis (quam ſacra lectio [e] teſtatur) inuoluit.

Item Ambroſius in libro paſtorali.

Anathematis ſententia dānatur,qui ſimoniace ordinatur.

CAN. VII.

Reperiūtur quàm plurimi negotiatione muneris mercari uelle [f] gratiam ſpiritus ſancti, dū illi pretium donant,ut pōtificalis ordinis ſublimitatem accipiant,obliti uerborum Petri, qui dixit ad Simonē: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia exiſtimaſti donū dei poſſe pecunia poſsideri. Proinde quia & uſitatum [g] eſt tantū malum, & maiorum extat frequēter mucrone ſuccisum, [h] nos quoque huic uulneri cancroſo ignitū (quod ſupereſt adhuc) inijcimus [i] ferrum,decernentes omnino ut quicūq; deinceps pro accipienda diuini dignitate doni quodlibet præmiū detectus fuerit obtuliſſe, ex eodem tempore ſe nouerit anathematis [k] opprobrio cōdemnatum, [l] atq; a participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienum,ex quo [m] illum conſtat execrabile Chriſto perpetraſſe flagitium. Quòd ſi aliquis eius accuſator extiterit, [n] ille,qui hunc ordinem munerum fuerit datione lucratus, & ſuſcepto honoris gradu priuetur,& in monaſterium ſub perenni pœnitentia retrudatur. Illi uero, qui hac cauſa

f Reperiuntur quam plurimi Velle. ita ſola uoluntate eſt ſimoniacus. [1] hoc intelligo de uoluntate ad actum aliquem exteriorem producta: alias non eſt ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ.& ſic etiā exaudi ī.ea.c.qui ſtudet.& ī.ea.c. quicunque.xxiiij. diſt.c.quando epiſcopus.extra de ſimo.c. tanta.

g Quia & uſitatum. Arg. quod mos [2] non excuſat a crimine.ī.ead.q.iij.c.fin.arg.contra.lxiij. diſtinct. cap.Agathoſa.& cap. quia.ī.diſtin.iiij.c. denique.ī. xxxij quæſtio iiij.c.obijciuntur.

h Succiſum.per canones.

i Inijcimus.Hoc dicit,quia adijcit pœnam. Vel dic inijcimus,id eſt,iniectum eſſe oſtendimus,&c.

k Anathematis.Arg.quod ipſo iure ſit anathematizatus clericus ſimoniacus : ut ī.ead.q.c.quicunque. & c.placuit.Vel dicit anathema ſeparationem a corpore & ſanguine Chriſti:unde ſubdit atque , pro , id eſt,&c . nā poſtea excōicandus eſt.ī. ead . cap. qui ſtudet.& quæſtio iii. ca.ex multis.quod eſt pro quolibet mortali peccato. ſed ad deteſtationē ipſius [4] dicit, qđ gnāliter intelligitur. Hoc tñ eſt ſpeciale in notorio crimine fornicationis & ſimoniæ, quod ſuſpenſi ſunt:ut diſt. xxxij. ca. præter hoc . §. uerū. Sed argu. tñ eſt, quod ſimoniacus nō ſit ipſo iur ſuſpēſus.extra eo. cap.ex tuæ . Dicas ergo ꝙ oīs peccator occultus ſuſpēſus eſt quo ad ſeipſum:ut ī.ead. cap. ſacerdotes. Sed ſimoniacus ſuſpēſus eſt quo ad ſe, & quo ad alios:ut extra de ſimo.c.tāta. Et hoc uerum eſt de illo,qui emit ordinem . talis.n.pœnitere non pōt, cū rē furtiuā habeat, ut iiij. quæſtione vj.capit.ſi res .

l Condemnatum. a ſtatutis patrum ipſo iur ex gnē delicti . iij . quæſtio. vij. capi. infames. §.porro.

m Ex quo . quaſi dicat,ex eo tempore ſit excōicatus, uel ſciat ſe cōdemnatum , ex quo tēpore cōſtat uobis, &c. quaſi dicat. ex eo tēpore ſit excōmunicatus , uel ſciat ſe condemnatum . ex quo tempore perpetrauit crimen.& eſt ſimile in crimine læſæ maieſtatis.argu.C.ad legem Iuliam maieſt.l.quiſquis.uerſicu.donationes,&c. Et ita illud uerbum ex quo,determinat uerbum perpetraſſe . & ſecundum hunc intellectum etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus eſt.Vel determinat hoc uerbum conſtat : & tunc eſt ſenſus,ex quo conſtat eum ſimoniacum, tunc demum erit ſuſpenſus.hoc ultimum dicebat Martinus Hiſpanus.

n Extiterit.Hoc uerum eſt , ſi poteſt probare illud alias non nocet ei taciturnitas,ut ij.q.vij.pleriq;. [5] Sed ſi non poteſt probare,faciat quod dicit Auguſtinus xxij.quæſtio.v.hoc uidetur . Item & ſi probare poteſt.

Sacra lectio.

Simoniacus an gs fiat ſola uolūtate,

1 De hoc etiam ī. e.quicūq; & dicā.ī. ca.eos.ibi uideas.Archidia.

2 Mos. Sed an a pœna gl . Ant. But. ca. ult. de cōſuet.Lu do. Rom. in ſingul. charta.j.

Act.8.

4 Scilicet crimine ſimoniæ, & ſic anathema ſumit hic proprie.

[redacted] cus, [redacted] ipſo iure excōmunicatus.

Peccator quilibet occult' eſt ſuſpēſus

5 Adde , an & quādo tacitur nitas noceat. not. ī l. filius. §.inuitus. ff.de procura.gloſ. in l.quando. §.j.in gl.peruenit . ff.locati.

munerum acceptores extiterint, ſi clerici fuerint honoris ſui amiſsione mulctentur: ſi uero laici perpetuo [a] anathemate condemnentur.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Damnatur epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit.

CAN. VIII.

SI quis epiſcopus [b] per pecuniã † ordinationem fecerit, & pretio redegerit [c] ſpiritus ſancti gratiam, quæ uendi non põt, ordinaueritq; p pecuniã presbyterũ, aut diaconũ, uel quẽlibet de his, qui cognominãtur in clero, promouerit, & diſpenſatorẽ [d] aut defenſorem, [e] uel quemlibet, [f] qui ſubiectus eſt regulæ, pro ſui turpiſsimi lucri commodo: is qui hoc attẽtare probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubiacebit: & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione uel promotione, quæ eſt pro negotiatione facta, proficiat: ſed ſit alienus a dignitate, [g] uel ſolicitudine, [h] quam pecunijs acquiſiuit. Si quis uero mediator [i] tam turpibus & nefandis datis, uel acceptis extiterit: ſi quidem clericus fuerit, à proprio gradu decidat: ſi uerò laicus, anathematizetur.

Item ex octaua ſynodo.

A ſacerdotio eſt alienus, qui per pecunias ordinat, uel ordinatur.

CAN. IX.

QVi per pecuniam quenquam cõſecrauerit, uel ab alio conſecratus eſt, alienus à ſacerdotio [k] fiat.

Item Calixtus papa.

Nec ordinari, nec promoueri in eccleſia Dei per pecuniam aliquis ualet.

CAN. X.

SAnctorum patrum exempla ſequentes, & officij noſtri debito innouantes, ordinari quenquã per pecuniam in eccleſia Dei, uel promoueri, authoritate ſedis apoſtolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis uerò in eccleſia ordinationẽ, uel promotionem taliter acquiſierit, ac quiſita prorſus careat dignitate.

Item Gregorius Nazianzenus.

De eodem.

---

poteſt, & timeat ſcandalũ, faciat id quod legĩt xxiiij q.iij.c.tam ſacerdotes. & xxiij.q.iij.c.forte Ioan.

Excõicatus perpetuo tripliciter exponitur.

[a] Perpetuo. ſcilicet quouſque emendet. ſi.extra de conſtit.c.ex literis. xxvij.q.j.c.de uiduis. arg.ij.q.v. c.quanto. Vel perpetua, id eſt, perpetua ſeparatione a corpore Chriſti. id eſt, uſque ad finem uitæ, etiam ſi ante pœniteat. & hoc eſt in criminis deteſtationem argu.ff.pro ſocio. l.j. uel perpetuo, i. cõtinuo. arg.ff.de ſerui. urb. præd.l. foramen.

[b] SI quis epſ. Hucuſq; introduxit capi.de ſimonia, q̃ fit ab accipiẽte. Nũc introducit uſq; ad §.ga ergo. capitula tam de accipiẽte, quam de dãte ordinẽ, uel aliud ſpũale per pecuniam.

[redacted]

[c] Redegerit. Quãtũ ĩ eo eſt. ar. xlix. diſt. c.ul.ff.de recep.arbi.l.Celſus. de conſe.diſ.iiij.c. quæris.

[d] Diſpẽſatorẽ, i. œconomũ, uel quẽlibet eccleſiaſticarũ rerũ adminiſtratorẽ, ut pPpoſitũ, œconomũ, & uicedominũ. ſ.ea.c. quos cõſtiterit. ĩ.ead.q. iiij.c.ſaluator. H.

Caſtaldiã emere peccatũ eſt.

[e] Defenſorẽ, i. aduocatũ, uel iudicẽ uel caſtaldũ. Hic collige ꝙ caſtaldiã emerẽ eſt peccatũ. nam diſpenſationem religioſæ domus emere eſt peccatum.

[f] Vel quemlibet. id eſt, archipresbyterum, archidiaconũ monachũ, uel quẽlibet officio eccleſiaſtico mãcipatum: ut dicĩt ĩ.ea. quæſtio.iij.cap.ſaluator. hoc exaudi per id quod legitur.xviij.quæſtio.ij.ca.quidam. in authen.de ſanc. epiſco.§.ſed neque.collatio.ix.

[g] A dignitate. id eſt, a prælatura.

[h] Vel ſolicitudine. id eſt, adminiſtratione.

[i] Mediator. Item nota infamiæ iſti percelluntur: ut ĩ.q.iij.c.ul. Hi omnes ſimoniaci ſunt, nec recipiuntur ad teſtimonium, ut extra de teſtib.c.ueniẽs. Huiuſmodi autem mediator, dum tamen non participauerit, recipitur teſtis in crimine ſimoniæ. extra de ſimo.c.quamuis, quod tamen ſubaudi cum uita accuſati ante talis extiterit, arg.ij.q.j.c.in primis. in fi. In alijs autem contractibus non recipitur interuẽtor in teſtimonium, niſi de uoluntate partium. in auth.de teſtib.§.quoniam uero.colla.vij. Not. ergo. ꝙ in criminibus nõ exceptis, ſcilicet adulterij, & homicidij, & huiuſmodi, quicunq; admittitur ad accuſandum, & ad teſtificandum, ut iiij.q.iij. c.j.arg.à contrario ſenſu. Nam tantũ integræ famæ admittuntur in illis, niſi propriam iniuriam proſequantur. iiij.q.vj. ca. omnibus. ĩ quo caſu nõ admitterẽtur ad teſtimoniũ, ut extra de teſti. c.decætero. & ſecũdũ Hug. eadẽ ſeruatur regula in exceptis: qa nec ad accuſandũ, nec ad teſtificandũ admittũtur teſtes, niſi ſint integræ famæ, niſi accuſatus antea malæ extiterit opinionis, arg. ij.q.j. c.in primis. Sed lex canonica ſecus in exceptis dicit. nã admittit ĩfamem ad accuſationẽ cõtra quemlibet clericũ, qui prauæ opinionis eſt. argu. extra de ſimo. c.tanta. ſed nõ ad teſtificãdũ, niſi aliqua præeunte præſumptione, arg. extra de ſimo.c licet uerſ. præſertim. cũ alia, &c. Nã teſtes ĩ his criminib[9] torquendi ſunt. iiij.q. iij.c. ſi teſtes.§.itẽ ſi res exegerit. v. q. v. ca. illi qui. in auth. d teſti.§.ſi uero ignoti.coll. vij. Sed tormenta ſine præſumptione non ſunt infligenda. extra de regu.iu.l.cũ in cõtemplatione. ff.de quæſtio.l.j.C. eo.tit.l.milites.§. oportet. Nota tamen, quod nõ niſi pceũte præſumptione admittiẽ criminoſus teſtis ĩ exceptis, non tamẽ quilibet: quia non inimicus, non conſpirator. extra, de ſimo.cap.licet. in fin. licet ibi ageretur non criminaliter, ſed denunciatiue. ibi etiam exaudi tales nõ fuiſſe admiſſos de rigore iuris, ſed ſecundum temperantiã æquitatis. Præterea ibi accuſatus excipiebat de minoribus criminibus contra eos, quam de quo ipſi teſtificabantur: maxime, cum de crimine iam eſſent emendati extra de ſimo.c.per tuas. & de hoc dixi.ij.q.j.c. in primis. in fi.xv.q.iij.c.ſane. Io.

Teſtes in criminib[9] exceptis qui debẽt admitti.

[redacted]

Tormẽta nõ ſunt ſine [illegible]ptione infligenda.

ADDITIO. & lxxix. di. c. ſi quis papa. ibi uideas. Archidia.

[k] QVi per pecuniam. A ſacerdotio. cuius nomine quilibet ordo eccleſiaſticus intelligitur, præſertim ſacer[2], ut ſ.di.lxxxj.cap.ſi quiſpiam.xxiij. q.iiij. c. Guliſarius.§.ij. Vel expone à ſacerdotio, id eſt, ab adminiſtratione temporalium.

Sacerdotium quẽlibet ordinẽ eccleſiaſticum comprehendit.

Qui

QVi ſtudet. Dicitur in hoc capitulo, quod qui ſpiritualia emit, deponi debet: nec poterit de iure communi amplius reuocari. Quod autem deteſtabile ſit crimẽ ſimoniæ, quatuor exemplis probat. Primo exemplo Giezi, qui propter ſimoniam quam cõmiſit, factus fuit leproſus. Secundo exemplo Iudæ, qui uẽdidit redemptorem omnium, propter quod laqueo ſe ſuſpendit. Tertio exemplo Simonis magi, qui propter ſimoniã, quã cõmittere uoluit, fuit à Petro dãnatus. Quarto exemplo Chriſti, qui omnibus peccatoribus in templo dimiſsis, ſolos ſimoniacos in deteſtationẽ criminis excluſit. In fine dicit quod qui ſimoniaci ſunt, ſpiritus ſancti gratiam habere non poſſunt.

Simonia quatuor exemplis eſt deteſtabilis.

CAN. XI.

QVi ſtudet [a] donũ Dei pretio mercari, in ſacro ordine, [b] nulla ratione decætero permanere, [c] aut reuocari poſſe dubium non eſt: talis á communione [d] omnibus modis abſcindatur. Nam ſpiritus ſancti donũ pretio comparari, quid aliud eſt, quàm capitale [e] crimen, & ſimoniaca hæreſis † ? quod quàm deteſtabiliter in utroque teſtamẽto uindicatum ſit, multorum exemplis facilè apparet. Giezi † enim, quia gratiam ſanitatis [f] Naaman Syro uendidit, eandem gratiam ſanitatis Eliſeo uindicante leproſus factus amiſit. Iudas, [g] qui omnium redemptorem uendidit, [h] mox laqueo ſuſpenſus, eandem redemptoris gratiam non obtinuit: & meritò: quia nemo poteſt retinere, qđ uendidit. Simon etiam magus, cùm eandem ſpiritus ſancti gratiam emere uellet, damnationis ſententiam à Petro audiuit: Pecunia tua [i] tecum ſit in perditionem: quia donum Dei exiſtimaſti pecunia poſsideri. Dominus etiam, ut uendentes & ementes huius gratiæ expertes oſtenderet, cunctos alios peccatores per gratiam in templo dimiſit, [k] ſingulariter uendẽtes & ementes increpans, & flagellans de templo eiecit: in quo uenditores & emptores ſuos gratia ſpiritus ſancti conſtat deſtitutos eſſe & uacuos. Quos enim Chriſtus eiecit de templo, nunquam ſpiritus Chriſti ſibi faciet templum.

† Cõcor. tex. iũcta ſua gl. l. ſi quequã. C. de epiſ. & cler.

† 4. Reg. 5.

† Id eſt, Giezi peccauit: quia [illegible] uel cõmittendi [illegible] alioqui capax in caſu, in quo ipſe acceperat, alioqui nõ peccaſſet. ar. xxxij. q. iiij. dixit, B.

† Mat. 27.

Item Gregorius.

Simoniaci ſacerdotes eſſe nõ poſſunt.

CAN. XII.

QVicunque ſacros ordines [l] uendunt aut emunt, ſacerdotes eſſe non poſſunt. unde ſcriptum eſt: [m] Anathema damnati, anathema ac-

[a] Studet. Cum effectu. uerba enim ſunt recipienda cũ effectu. ff. qđ quiſque iur. l. j. extra de clericis non reſiden. ca. relatum. uel ſufficit, quod det operam.

[b] Ordine. Bene dicit ordine, quia ſi quis emit ordinem, non poteſt diſpẽſari circa ipſum, ut. j. ea. ca. erga. & extra de ſimo. ca. nobis. i fine. niſi à patre ſuo eo ignorãte eſſet emptus ordo, tunc diſpenſari poſſet. j. q. v. c. ulti. Sed ſecus eſt in beneficiorum emptione. cum enim renuntiat quis beneficio empto, poteſt in illo, uel in alio tolerari: ut j. ea. q. v. ca j. & in decretali de ſimo. cap. ex inſinuatione. Illa tamen decreta. loquitur cum à patre ipſo ignorante eſt commiſſa ſimonia.

Simonia cõmittit, & circa ordinem, & circa beneficium.

[c] Permanere. Infra ead. c. ſi quis. niſi ex diſpenſatione. j. ea. q. c. præſentium.

[d] A communione. Nunquid pro ſola uoluntate eſt excommunicandus quis, cum ſit ſimoniacus? Certe non: quia ex uoluntate non ſcandalizatur eccleſia, niſi proceſſerit in actum. argumen. xxiiij. q. iij. c. Deus, & diſt. xxxij. c. erubeſcant. & intellige à communione, ſcilicet fidelium. ab alia ab ipſo iure ſeparatus eſt etiam occultus: quod tenendum eſt, extra de ſimo. c. tanta. Ioan. quod forte hodie correctum eſt, extra de tempo. ordi. c. ſi. B.

Simoniacus ex ſola uolũtate non eſt excõmicandus.

[e] Capitale. Id eſt, mortale, uel dignum depoſitione.

[f] Sanitatis. Nunquid ergo licitum eſt medico recipere pecuniam pro conferenda ſanitate? Sic, quia illud potius dicitur honor, quam pretium: ut xiiij. q. v. c. non ſane. unde non recipit pecuniam pro danda ſanitate, cum illud ſit gratia, ſed pro labore ſuo. & ſic magiſter non recipit pecuniam pro ſcientia, quam dat, ſed pro labore uel honore: ſicut propheta recipit: ut j. ea. q. capi. iudices. ſic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, ut xvj. q. j. c. decimæ.

Medicus ꝑ ſanitate cõferẽda poteſt pecuniam accipere.

[g] Iudas. Sed nunquid Iudas commiſit ſimoniam? Certum eſt. Et quidẽ plagium commiſit in eo, quod liberũ hominẽ uendidit. ff. ad legem Fla. de plagi. l. j. Simoniã etiam commiſit in eo, qđ rem ſacram uendidit. Dicit H. quod dominus nõ poteſt uendere ſeruum iã ordinatũ, commutare tamẽ poterit, uel alio genere contractus alienare. Quidã tamen dicũt contra, ut hic. & liiij. diſt. cap. generalis.

Iudas uẽdens Chriſtũ cõmiſit ſimoniã & plagiũ. Act. 8.

[h] Vendidit. No. quod dicit uendidit, & tamen iſte quãdo exegit munera, iam ille gratiam fuerat conſecutus. & ita eſt argumẽtum contra eos, qui non exigunt ante collationem beneficij, ſed poſt. arg. j. ea. cap. eos. & q. iij. capi. ſi quis obiecerit. ff. de calum. l. j. §. qui autem. Tamen quidam dicunt Giezi damnatũ non pro uẽditione, ſed pro mendacio. qđ mihi non placet.

[i] Pecunia tua. Hoc in deteſtationẽ criminis dictũ ẽ. j. q. iij. c. homini qui ſimilis. § econtra. arg. contra.

[k] Dimiſit. Ar. expreſſum contra Baz. dicentem quod quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu eccleſiæ. arg. de pœni. di. j. c. qui ſanctus ſacerdos. xxxiij. q. iiij. uir cum propria. Nam dominus ſolos ſimoniacos de corpore eccleſiæ eiecit, relictis alijs peccatoribus. intellige tamen hoc de illis, qui ſimoniam committunt in ordine accepto, licet authoritas generaliter loqui uideatur. Vnde dic cum Baz. & M. quod nec talis ſimoniacus, nec publicus fornicator debet eccleſiam ante pœnitentiam intrare. De hac materia notaui xxxiij. qõ. iiij. cap. uir cum propria. Ioannes tamen dicit (quod etiam mihi ſæpe reſpondit) quod peccator quilibet & etiam excommunicatus poteſt intrare eccleſiam cauſa orandi, dummodo non interſit diuinis officijs: cum non inueniatur prohibitum, extra de ſentent. excommu. capi. cum nuper. H.

Peccatũ mortale an priuet quẽlibet ab introitu eccleſiæ.

[l] QVicunq; ſacros ordines. Quia ſi per pœnitentiam reconcilientur, quod tamẽ per pecuniã acquiſierint, retinere non poſſunt, uel quãtum ad imprecationum effectum.

[m] Vnde ſcriptum eſt. Qui offert alijs, uel accipit

ab

cipienti, hoc eſt ſimoniaca hæreſis. a Quomodo ergo ſi anathematizati ſunt, & ſancti nõ ſunt, ſanctificare alios poſſunt? & cùm in Chriſti corpore non ſint, quomodo Chriſti corpus tradere, b uel accipere poſſunt? Qui maledictus eſt, benedicere quomodo poteſt?

Idem.

De eodem.

CAN. XIII.

Cum liqueat hãc hæreſim ante omnia c radice peſtifera ſurrepſiſſe, atque in ipſa origine d ſua apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur? quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promouetur.

Item Ambroſius de miniſterijs.

Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert.

CAN. XIIII.

Cum ordinaretur epiſcopus, quod dedit, aurum fuit: quod perdidit, anima fuit. Cùm alium ordinaret, quod accepit, aurum fuit: quod dedit, e lepra fuit. e

Idem.

De eodem.

CAN. XV.

Gratiam cùm ordinareris, non ſuſcepiſti: quia gratuitò eam non meruiſti. f

Item idem de Giezi.

De eodem.

CAN. XVI.

Cito turpem ſequitur lepra mercedem, & pecunia malè quæſita corpus animamq; commaculat. Vides, quia facto authoris ſucceſsio damnatur hæredis. † Inexpiabilis eſt g enim culpa uenditi miniſterij, & uindicta gratiæ cæleſtis tranſit in poſteros.

Denique Moabitæ h & cæteri non intrabant eccleſiam Dei uſq; in tertiam i & quartam generationem, tandiu uidelicet (ut ſimplicius interpretemur) donec culpam authorum multiplicis k ſucceſsio generationis aboleret. Sed cùm illi, qui in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in tertiam & quartam l generationem uideantur eſſe mulctati, profectò durior m eſſe uidetur ſententia, qua Giezi ſemen uſque in æternum pro cupiditate habendi prophetica authoritate damnatur, præſertim n cùm dominus Ieſus Chriſtus per lauacri o regenerationem omnibus remiſsionem de

ab alijs, ut ordinetur, excommunicatus eſt: ut hic, & j. eadem. c. perlatum.

a Hoc eſt ſimoniaca hæreſis. Id eſt, ſic dare uel accipere, ſimoniaca hæreſis eſt. B.

b Chriſti corpus tradere. Id eſt, digne exercere officium ſacerdotis.

c Cum liqueat. Ante oia. Contra de conſec. diſt. ij. prima. Sed hoc uerũ eſt poſt reſurrectionẽ: uel ante, id eſt, prę omnibus alijs.

d Origine. Nota quod dicit origine: hoc uerum non eſt quo ad nouum teſtamentum. nam Iudas ante commiſit. † Vel dic ſatis fuiſſe in origine: quia quã cito hoc facit, fuit damnatus ſtatim. j. ea. capit. cito.

† Q*d* Iudas ſimoniam cõmiſit, probatur ſupra ea. q. ſtudet ubi de hoc. & ibi dixi. Arch.

e Cum ordinaretur. Lepra fuit. Id eſt, peccati uulnere ſe infectũ reddidit.

f Gratiã. Non meruiſti. Argu. xxj. q. iiij. cap. ultimo.

g Cito. Inexpiabilis eſt. quo ad ordinis executionem. Vel dic quòd in deteſtationem criminis dicitur, & ſicut lepra diſcordiæ, quæ forte nec paſsiõe purgatur: ut ſ. diſtinc. xc. capit. neque ad Cain. uel quia pœnitet uſq; ad mortem: ut j. eadem. c. ſi quis.

h Moabitæ. Iſti Moabitæ & Amonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Iſrael de captiuitate Aegyptiaca, & ſcirent iſti, quod ſitim patiebantur, obuiauerunt eis cum pane ſine potu, ducentes ſecum Balaam Ariolum, ut eis malediceret, propter quod peccatum pręcepit dominus, ne eos factos proſelytos, reciperent in eccleſiam Dei uſque in ſeptimam generationem, licet ſecundũ aliam tranſlationem dicatur uſque in decimam, ſed non contradicunt ſibi. Nam deſcendentes per ſexum maſculinum non recipiebantur uſque in ſeptimam, per fœmininum uſq; in decimam. Sed Hebræus dixit, quod nihil aliud erat recipere eos ad eccleſiam Dei, niſi dare eis nuptui filias ſuas. hiſtoriam de illis Moabitis habes xxxv. di. c. ſexto die.

a Proſelyti erant illi qui ueniebãt ad populi Iudaici ritũ qui nõ erant oriũdi de populo Iudaico. Archi.

i Vſque in tertiam. Id eſt, niſi habeant fidem trinitatis, & quatuor genera uirtutum, uel quatuor Euangeliorum.

k Multiplicis. Argumentum culpam uel dolum purgari proceſſu temporis: ut ij. quæſtione j. capitul. in primis. xxxv. qõ. viij. c. de gradib9. ff. de hære. uel act. uendi. l. uenditor. ff. de actio. & obli. l. is qui. extra de filijs presbyte. per totum. extra qui matr. accuſa. poſſ. capit. inſuper. Argumen. contra infra ea. ca. ueutum. ff. depoſi. l. prima. §. ſi rem. ff. de con dictio. fur. l. quifurtum. & l. ulti. Sed rei ueritas eſt, qd licet nõ poſsit purgari proceſſu temporis quo ad præſentem caſum, purgatur tamẽ per eccleſiæ diſpenſationem: ut xxiij. quæſtione iiij. cap. ipſa pietas. uer. eſt enim. Vnde uerſus. Cõpoſito lacte fœtẽti quæſo cibate, Qui putat excluſum crimẽ per tẽporis uſum. de cõſuetu. ca. quanto. in glo. ſolam conſuetudinem.

Culpa & dolus purgant tempore.

† Facit ad hoc c. l. cũ hæres. ff. de diuer. & tẽp. præſcri. & l. Papinianus. §. j. ff. de acqui. poſſ. & l. uitia. C. eodem. Deu. 23. & Neem. 13.

l Et quartam. Hic non proſequitur Ambroſius noſtram interpretationem, ſed lxx. interpretũ. Vel dic, quod refert ſe hic ad myſticum intellectum, id eſt, donec habeat fidẽ trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

m Durior. Et quis dubitat ſceleratius eſſe commiſſum, quod durius eſt uindicatum: ut j. xxiiij. q. j. c. non afferamus. in fine. quod perpetuũ eſt licet & proprie uxoris interfector grauius puniatur: ut infra xxxij. q. ij. c. admonere. quam matricida. xxxiij. q. ij. c. latorem. Quod tamen ſpeciale eſt ob frequẽtem cauſam factum, & ob pronam in uxores ſuas malitiam refrænandam: talia, quia ſunt ſpecialia, ad conſequentiam trahi non debent. Io. ut xxvij. q. j. c. nuptiarum. & diſt. xxvij. c. ſi uir.

Cõmiſſũ eſt ſceleratius, quod punit durius. Matt. 28.

n Præſertim. Reſpicit id quod dixerat durior, uel incipit ibi uerſus, & reſpicit ad literam ſequentem, ſcilicet cur ergo.

o Per lauacri. Sine quo nemo habet uitam æternam, niſi

dit peccatorum. Cur ergo Giezi ſemen in æternum damnatur? niſi ut uitiorū [a] magis, quam generis ſe mē ſectatores intelligas. Sicut enim qui filij promiſsionū ſunt, exiſtimantur in ſemen bonum: ita etiā qui erroris ſunt, exiſtimantur in ſemen malū. Nam & Iudæi ex patre diabolo ſunt, non utique carnis ſucceſsione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari, Giezi lepram cū diuitijs ſuis poſſident: & male quæſita mercede non tam patrimonij, facultatem, quam theſaurum criminū congregauerunt æterno ſupplicio, & breui fructu

[2] *Quia ergo authoritate Leonis papæ ſimoniaci nō niſi ſpiritum mēdacij accipiunt, ſecundum Gregorium apud ſimoniacos ſacerdotium non ſubſiſtit. benedictio eorū in maledictionē cōuertitur, apud eos manet anathema danti et accipienti, cū ſancti non ſint, nec in Chriſti cōſtituti corpore, cum ſint maledicti, nec ſanctificare alios poſſunt, nec corpus Chriſti tradere, uel accipere, nec benedicere alijs ualeāt. Secūdum Ambroſium uero anathematis opprobrio condēnātur atq; a participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienantur: cum accipiatur aurū, & lepra detur cū inexpiabilis ſit culpa uēditi miniſterij. ſecundum Calcedonenſe concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicātur: ſecundum Gelaſium Simonis dānatione inuoluunt: ſecūdum Gregorium Nazianzenum in ſacro ordine permanere, aut renouari nulla rōne poſſunt. Ab Eliſeo lepra perfunduntur: a Petro in perditionē damnantur: a Chriſto uero de templo eijciuntur: quid aliud ſimoniacus ſimoniaco in ſua ordinatione poteſt cōferre, niſi qđ Innocentius de cæteris hæreticis teſtatur dicens.*

Qui ſpiritus perfectionē nō habent, ipſam dare nō poſſunt.

CAN. XVII

QVi perfectionē ſpiritus ſancti, quam acceperant, perdiderunt, non dare eius plenitudinē [b] poſſunt, quæ maxime operatur in ordinationibus, quam per ſuam perfidiam perdiderunt. Et iterum. Qui honorem nō habuit, honorem dare non potuit, nec aliquid ille accepit, quia nihil erant in dante: ſed damnationem, quam habuit, per prauam manus impoſitionē dedit.

Idem.

Simoniacus per prauā manus impoſitionē nō benedictionem, ſed dānationem præſtat.

CAN. XVIII.

VEntum eſt ad tertiā quæſtionē: quæ pro ſui difficultate [c] longiorē exigit diſputationē cū nos dicimus ab hæreticis ordinatos uulneratum [d] per illam manus impoſitionē habere caput. [e] Vbi uulnus [f] infixū eſt, medicina [g] eſt adhibenda, qua poſsit recipere

---

niſi ꝓ Chriſti nomine quis fuerit baptizatus ſanguine: ut xv.q.j.§.ut [1] itaq;. de cōſe. di. iiij. c. firmiſsime.

[1] §. hic non repetitur.

[a] Vt uitiorū. Sophiſtice argumētatur. Nam idem eſt in idololatria, ſed in prædictis nō cōſiderat, niſi literalem intellectum.

Quia ergo. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua latenter ſupponit de ordinatis ab hæreticis, ſcilicet pręter formam eccleſiæ: & dicit quod tales nō recipiunt niſi ad dānationē. Ioā. de Fantu.

[b] QVi pfectionem. Plenitudinē. Id eſt, executionē ordinis. hic interſerit magiſter de ordinib⁹ hæreticorū. [2] Sʒ quicquid Ioan. de Fan. & alij de hac materia dixerint, iſtud eſt tenendū, quod quilibet eṗs ſiue catholicus, ſiue hæreticus, ſiue in eccleſia, ſiue extra cōferat ordinē dum tñ cōferat ſecūdū formā eccleſiæ, recipit ordinatus ordinem, licet nō recipiat executionē ordinis. Similiter ſi taliter ordinati alios ordinent, idē eſt, & ſic in īfinitū: ut ī. ea. c. quod quidā. ix. q. j. c. ordinatiōes. Idē dico de conficiendo corpore [3] Chr̄i. ī. ead. c. dn̄s declarauit. & c. nō nocet. ī. de cōſec. diſt. iiij. c. nō in uobis. loquitur ergo principium capituli de his, qui ī forma eccleſiæ receperunt ordinē. Secūda pars de illis, qui extra formā, illi nihil recipiunt, nec aliqđ cōferūt quia nemo dat ꝑt, &c. ut ī c. j. & ī. q. vij. c. Daibertum.

[2] Et hoc uſq; ad §. cōſtat. j. ead.

Epiſcop⁹ etiā hæreticus confert ordinē, ſed nō ordinis executionē.

[3] De hoc no. ix. q. j. ī ſumma. Sed cōtra de cōſec. diſt. ij. utrū. & c. quid ſit. ubi cōtra no. Arch.

ADDITIO.

Dicit Laur. de huiuſmodi hæreticis multa mendacia ſcripta ſunt & inutiliter. Io. de Fan. & Goſ. dicunt qđ hæreticus, qui recipit ultimā manus impoſitionē extra eccleſiam, nō confert, ſed confundit eos. ī. ea. q. 7. c. cōuenientibus. Archi.

[c] VEntum eſt. Tres nanq; Macedones epiſcopi, quibus hæc ſcribit. Inno. īter alia fecerāt quæſtiōes. Prima erat utrum quis ducēs uiduā [4] in uxorē poſsit ꝓmoueri: uel factus clericus propter hoc debeat deponi? Cuius determinationē ponit. ſ. di xxxiiij. c. ſi quis uiduā. Scđa erat utrū dicēd⁹ eſſet bigamus, qui añ baptiſmū unam, poſt baptiſmū habuit alterā? cuius determinationē ponit ſ. diſ. xxvj. c. deinde. Tertia qō erat, an remaneat clerici, i. an reciperent characterē ab hæreticis ordinati, uel an deberent ad ulteriora promoueri & dicit quod nunquam. & hanc quæſtionē in hoc capi. explicat.

Tres quæſtiones.

[4] Scilicet primo. ibi tamē ſcribit archiep̄o Rothomagē. ſed pōt eſſe quod ſolutionem eiuſdem qōnis, miſit illis uel illi. Arch.

[c] Pro ſui difficultate. Quia fuit quæſitū, ſi ordinati ab hæreticis accepiſſent honorē, & ſi ad eccleſiā reuerſi recipiant in honorem clericatus.

[d] Vulneratum. id eſt, capitalem & ſacramentalē dignitatem cum uulnere, i. cū dānatione ſuſcepta tenere.

[e] Caput, i. animā culpæ macula uulneratā. nam & anima ponit pro homine, de conſe. diſtin. v. c. nec tales.

Anima ꝓ homine ponitur.

[f] Vulnus. Vbi. u. malum contingit, ibi moriat, &c. ij. quæſtio. j. c. ſi peccauerit.

[g] Medicina. Hoc uidetur ſic expōnēdum, id eſt, reiteran-

† Tex.eſt ſimil. in l. Archia-- tri. & ibi Bar. C. de profeſ. & med. li.x. Irregularitas per pœnitentiá nõ aboletur.

terandum eſt in his ſacramentum. ĩ.ead.quæſtio.ul. cap.per illicitam . hoc enim uidetur intelligendum cum omiſſa fuit forma. arg.j.q.ult.cap . Daibertum. ubi hoc inducitur.

i Sed noſtræ,ſ.occidentalis. Hęc eſt tertia ratio.

k Lex.i.conſuetudo. C.de emancip.lib.l.j.alibi ponitur pro regula ĩ ead.q.vij.cap.ij.alibi ponitur pro ratione.ĩ. diſtin.cap.conſuetudo. alibi pro canone. ĩ.diſtin.xxxj.cap.Nicena.

Lex tripliciter ſumitur.

ſanitatẽ , † quæ ſanitas poſt uulnus ſecuta ſine cicatrice eſſe a non poterit: atq; ubi pœnitentiæ remediũ neceſſarium eſt illic ordinationis honorẽ locum habere b nõ poſſe decernimus. Nam (ſi, ſicut legitur, qui tetigerit immundũ, immũdus erit) quomodo ei tribuetur c quod munditia & puritas conſueuit accipere? Sed ecõtra aſſeritur eum, qui honõrem amiſit, honorẽ dare non poſſe: nec illum aliquid accepiſſe: d quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & uerum eſt certe: quia quod non habuit, dare non potuit: dãnationem e utiq; quam habuit, per prauã manus impoſitionẽ dedit. Et qui particeps factus ſit damnationis, quomodo honorẽ debeat accipere, inuenire non poſſum. f Sed dicitur g uera & iuſta legitimi ſacerdotis benedictio auferre põt omne uitium, quod a uitioſo fuerat iniectum. Ergo ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, atque omnium criminum rei: quia benedictione h ordinationis crimina, uel uitia putatur auferri. Nullus pœnitentiæ locus ſit, quia poteſt id præſtare ordinatio, quod longa ſatiſfactio præſtare cõſueuit. Sed noſtræ i lex k eccleſiæ uenientibus ab hæreticis, qui tũc illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem l laicam tantummodo tribuere cõionem conſueuit: nec ex his aliquem in clericatus honorem uel exiguum m ſurrogare.

§ *Sed obijcitur: alij hæretici a fide exorbitant: ſimoniaci autẽ, & ſi gratia ſpiritus ſancti uenalẽ putant, tamen a fide alieni nõ ſunt: atq; ideo quod ab Innocentio de cæteris hæreticis decernitur, non ualet de his conſequenter intelligi. His* n *ita reſpõdetur. Simoniaci & ſi fidẽ tenere uideãtur, infidelitatis tamen perditioni ſubijciuntur.*

Unde beatus Ambroſius in primo libro de pœnitentia ad Nouatianũ ſcribit dicens.

Simoniaci fidei integritatem non habent.

CAN. XIX.

PEtrus, cũ Simon magicæ artis conſuetudine deprauatus o putaſſet, quòd gratiam Chriſti per impoſitionem p manus, & infuſionẽ ſpiritus ſancti pecunia compararet, ait: Non eſt tibi ſors, neque pars in hac fide: q quia cor tuum non eſt rectum apud Deum.

Act. 8.

a Cicatrice eſſe. Quia & ſi pœniteant, tamen irregularitas manet, quæ non abolet p pœnitentiam: ut xxv. diſtin. c.primũ. & 50. diſtin. c.illud. & j.q. vij.c. ſi quis omnem.

b Habere. ĩ.xxiij. q.iiij. ipſa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis a catholicis, & poſt in hæreſim labentibus: hic de his, quibus hæretici man⁹ impoſuerunt. Vel hoc de rigore, illud de miſericordia.

Vxor uiro leproſo debitum redderẽ nõ tenetur.

c Quomodo ei tribuetur. Arg. quod uxor nõ tenet reddere debitum uiro leproſo. Ar. cõtra xxxij.q.vij.ca.omnes. & quęſtio.v.c. ſi quis uxorẽ. Vide de hoc, cui eſt ſtandũ extra de cõiu. lepro.c.j.& ij.

d Accepiſſe. Alias accipere, & ſupple & ideo nõ debet ei nocere, qn ordinari poſsit, q.d. id qđ nihil eſt, non debet præſtare impedimẽtum: ut extra de iure patr.c.qđ autẽ.in fi. Sed hoc fallit extra de ſpõ. c.ad audientiam.

Impedimẽtũ non præſtat ꝗ nihil eſt.

e Damnationẽ. id eſt, ſacramẽtũ qđ dãnabiliter habuit dãnabiliter dedit, & ita factus eſt particeps dãnationis. ĩ. ea.q.vij.c. ſi qs. ĩ.ead.q.iiij.ca.homini.§.cũ ergo.ĩ. de conſec.diſt.iiij. cap.ab antiqua.

f Non poſſum. De mero iure. nã ex diſpenſatione poſſum. ĩ.ead.quæſti. ul.c.conuenientib⁹.

g Sed dicitur. id eſt, obijcitẽ. & hæc erat ſecunda obiectio, quæ fiebat Innocentio. prima fuit ibi, ſed ecõtra.

h Benedictione. Quæ eſt cum ab hæreticis rediẽs reconciliatur eccleſiæ. Vel quę erat ſecundũ illos, contra quos hic agit Innocen. quando reuertẽtes ad eccleſiam iterum ordinantur, uel quãdocunq; aliquis ordinatur. H.

l Per manus impoſitionẽ. quaſi dicat, nõ ſolũ, qui ab hæreticis ordinati ſunt, nõ poſſunt habere honorẽ in eccleſia: ſed etiam qui apud eos baptizati ſunt tantũ, ita qđ nõ ordinati: ut ĩ. ead.quæſt.vij.c. qui in qualibet.

; Adde, ꝙ etiam aliquãdo ꝓ pacto. l. ſi tibi. ff. de adopt.

m Vel exiguũ. Secus in oriẽtali eccleſia, quæ illos ꝑ unctionẽ chriſmatis reformat: ut ĩ. de conſe. diſt.iiij. c.ab antiqua. ĩ.ea. q.iiij.c.placuit. cõtra. Sed ibi de īfantib⁹, hic de adultis & diſcretis. de cõſec. di.4.c.ſicut.

§ Sed obijcit. Hæc eſt tertia pars quęſtionis, in qua dicitur, quod nõ uidetẽ idẽ de ſimoniacis, quod de hæreticis, & rñdet qđ idem eſt, quod ſimoniaci ſunt infideles, & hoc probat per quatuor authoritates. Ioã.de Fan.

; Idẽ tamen uidetur de adulto, qđ de infante. ſi ultima neceſſitas cogat: ut xxiij. q.j. ſi quẽ forte. ſed ſecus eſt, q2 de ſacramento ordinis hic loquitur. Io. de Fan.

n His. Dictis a ſe. Nam ſibi ipſi opponit propter comparationẽ inter ſimoniacos & hæreticos in §.quia.in fin. & ita ſub alternatiõe ueniet uſq; ad §.conſtat ergo.

o PEtrus. Deprauatus. Similiter dicit, ca.de Saule, ꝙ deprauat⁹ cã peccati ad hoc ſe cõtulit, ꝙ dãnauerat. 26.q.v.c nec mirũ. ultra mediũ.

p Per impoſitionẽ, ſ. ut cuicũq; imponeret manũ, acciperet ſpm̃ ſanctũ, & ei infunderet ſpiritus ſctũs.

q In hac fide. ſcilicet noſtra catholica, ſed in actibus Apoſtolorũ habetur in ſermone iſto, ut infra ead. cap. eos qui. unde poteſt dici, in fide tua, id eſt, in eo, quod credis obtinere. ſcilicet ut pecunia infundatẽ ſpiritus ſanctus. ; In hoc facit ad propoſitum Gratiani, quia dicit non eſt tibi pars in hac fide. & ita infidelis, ergo hæreti-

; Id eſt. fides & credulitas. Hugo.

cus. & ſic exaudi c. ſequens.
ᵃ Puram conſcientiam. Quæ etiam ad actũ progreſſa eſt. ſic exaudi de pœ. diſt. j. c. ſi cui etiã non cõtingat.
ᵇ Fidei. Et in hoc facit ad propoſitum.
ᶜ Cum omnis auaritia. Ideo dicitur auaritia ſpecialiter ſeruitus idolorum, quia tanquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam. infra xj. q. iij. c. pauper.
ᵈ Idolorum. Argu. vj. q. j. c. quæro.
ᵉ Perditioni. Et ita eſt hæreticus ſecundum propoſitũ Gratiani.
ᶠ Subijcitur. Potius enim uocatˀ, quã ſit. ĩ. xxiiij. q. ij. ſanc. & ĩ. xxij. q. v. ca. cauete. viij. q. j. c. ſciendũ. ĩ. xxiij. q. iiij. c. forte. Ioan.
ᵍ Eos. Diuinus. In bona ſignificatione a deitate ſumiť, uel a diuinitate. ſic ĩ. xxxviij. diſt. ca. omnes. non a diuinatione: ut ĩ. ea. ca. nunquã.
ʰ Et eorũ. Id eſt, ſequacium eius.
ⁱ Efficiunt. ſ. quantum in ſe eſt: ſicut emere & uendere dicunť ĩ. ea. cauſa. qõ. iij. c. ſaluator. B.

ADDITIO.

xlix. diſt. ca. ulti. de conſec. diſtinct. iiij. c. quæris. ĩ. ea. c. iudices. Archid.
ᵏ Si uult. Nihil enim tam conſonũ, &c. inſti. de re. di. §. per traditionem. C. de cõtrah. empt. ca. dudum. in fi. niſi ubi lex inhibet uẽditionem, extra de iure pat. c. de iure. C. de reb. alie. l. ulti. Imo & quandoque compellitur uendere. C. de communi ſer. ma. l. j. ff. de relig. l. ſi quis ſepulcrum & ff. communi. di. l. j. §. ult. Emere autem non cõpelliturˀ quis. C. de iure deli. nec emere. Argu. contra. C. de dona. l. ſancimus.
ˡ Pecuniæ. Nam pretium in pecunia numerata conſiſtit, ut inſti. de empt. & uen. §. item pretiũ. ar. extra de re. permu. c. ad quæſtiões. nã ubi aliud pro alio datur in ſpecie, permutatio eſt. ff. de contrah. emp. l. j. Sed tamen hic emptio large, & pecunia ſimiliter large accipitur: ut ĩ. q. iij. per totũ.
ᵐ Detrahunt. Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per ſpiritũ ſanctum fiebant: ita iſti ordines, qui ſunt dona ſpiritus ſancti, per diabolum ſibi acquirunt.
ⁿ Cum ergo. Melius diceret, cum enim, &c. ſecundum quod poſt ſequitur in litera.
ᵒ Canon ſanctorũ. Qui ſic ſe habeť, ſi quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem: & ipſe & ordinator eius modis omnibus à communione abſcindantur, ſicut Simon magus a Petro. facit ad hoc ĩ. q. iij. c. ſi quis epiſcopus. & c. fi.
ᵖ Et tertius. Vbi diciť de Ieroboam, ꝙ qcunque uolebat, impleat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum: & propter hanc cauſam peccabat domus Ieroboã, & uerſa eſt & deleta de ſuperficie terræ.
ᑫ Et quartus. ubi de Giezi agitur.
ʳ Accipere. Argu. in electionibus & alienationibus, ut firmæ ſint, fieri ex cõſenſu poſt ſequente, ſicut ex priori. ĩ. xxix. qõ. j. ca. ſi qs ancillam. §. his ita. ĩ. xvj. q. j. ca. ult. & qõ. vij. ca. decimas, &c. & ca. eccleſias. extra de iur. pa. cura paſtoralis. ar. contra. xxiiij. di. c. ult.
ˢ Accipere. Similiter impendere, eſt quandocunque impendere: ut ĩ. ead. q. iij. ca. ſaluator. & c. ſi quis epiſcopus. præbendas. & ca. ſi quis obiecerit. & eſt ſi. ff. de calum. l. j. §. quod auté. Eſt ergo ſimoniacus, qui ratione ordinis, uel beneficij collati aliquod munus dat: ut dixi de Giezi ĩ. eo. qui ſtudet. Ioan.

Auaritia eſt idolorum ſeruitus.

ᶠ Scilicet fidelis. lxxxvj. diſt. qui clemẽtiam. ar. Colo. 3. a

Diuinus a deitate & à diuinatione dicitur.

Sic xvj. qõ. j. prædicator. ĩ. prin.

Vides quòd hunc magica uanitate blaſphemantem in ſpiritum ſanctum, apoſtolica authoritate condẽnat, & eò magis, quod puram conſcientiam ᵃ fidei ᵇ non habebat.

Item Gregorius in regiſtro.

Simoniacus infidelis eſſe probatur.

CAN. XX.

Cum omnis auaritia, ᶜ idolorũ ᵈ ſit ſeruitus, quiſquis hãc, & maximè in dandis eccleſiaſticis honorib. uigilãter nõ pcauet, infidelitatis perditioni ᵉ ſubijcitur, ᶠ ẽt ſi tenere fidem uerbis (quã negat facto) uideať.

Item ex epiſtola Tharaſij Conſtantinopolitani epiſcopi miſſa Papæ Adriano.

Simoniacorum hæreſis cæteris damnabilior eſſe probatur.

CAN. XXI.

Eos, qui per pecunias manus impoſuerunt, uel imponũt, Petrus diuinus ᵍ Apoſtolꝰ, cuius cathedrã ſortita eſt ſanctitas ueſtra, tanquam Simonem magũ deponit. Tolerabilior eſt enim Macedonij & eorũ, ʰ qui circa ipſum ſunt, ſpiritus ſancti impugnatorũ impia hæreſis. Illi enim creaturam & ſeruũ Dei patris & filij ſpiritum ſanctum delirando fatentur: iſti uerò ſpiritum ſanctum efficiunt ⁱ ſuum ſeruum. Omnis. n. dominus quod habet, ſi uult ᵏ uendit, ſiue ſeruũ, ſiue aliquid aliud eorum, quæ poſsidet. Similiter & qui emit, dominus eius uolens eſſe, quod emerit, per pretiũ pecuniæ ˡ illud acquirit. Ita & hi qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt ᵐ ſpiritui ſancto, æqualiter peccantes his, qui blaſphemauerunt, dicentes Chriſtum in Beelzebub eijcere dæmonia: atq; (ut uerius dicamus) Iudæ cõparantur proditori, qui Iudæis occiſorib. Chriſtum uẽdidit. Cùm ergo ⁿ ſpiritus ſanctus conſubſtantialis ſit Chriſto, eiuſdẽ ipſi portionis erunt. & proculdubio in eis nõ eſt gratia ſpiritus ſancti, id eſt, ſacerdotij ſanctitas. Nã quod non acceperũt, non habent. Ait. n. Petrꝰ Simoni: Nõ eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto: quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſsideri. Nam & uiceſimuſnonus canon ſanctorum ᵒ Apoſtolorũ, & actus eorundem, & tertius ᵖ & quartus ᑫ liber Regũ alienũ omnino à ſacerdotio pronũtiant eũ, qui aliquando dederit, uel acceperit pecuniam in aliquo tẽpore, ſiue antè manus impoſitionem, ſiue poſt. Accipere ʳ enim, ẽ quandocunq; accipere. †

Item ex concilio Bracharenſi. ij.

Et qui dat, et qui accipit, ut ordines ſacri præſtentur, anathema ſit.

Vendere quandoq; quis compellitur.

Pretiũ in emptione debet eſſe i numerata pecunia.

Mat. 12. b

Mat. 26. b

Act. 8. b

Cõſenſus in electionibus & alienationibus debet interuenire.

† Cõcor. tex. in l. ſi fraudator §. ſi ꝓcurator. ff. & his, quæ ĩ frau. cred.

y Placuit.

[a] Placuit. Aliquanti. Argu. propter indignos hanc prohibitionẽ inſtitutã fuiſſe: porrigitur tamen ad omnes ĩ. ea. qõ.iij. peruenit. ĩ.xix.quę. ij.duæ.
[b] Oportet. ĩ. diſt. lxxxv.c.j.
[c] Per multorum. ĩ. di.lxvij. reliqui. in fi.cõtra ĩ. xxiij. di. lector.contra. & xx. qõ.ij. oportet.fi. ĩ. di.lxxv.cap. iij. Sol. hic appellanẽ multi, duo uel tres. uel hoc intellige cum clerici ſunt ignoti.
Item opponitur. Hæc eſt iiij. pars quæſtionis, in qua uult probare ſophiſtice, quod dare aliquid pro rebus eccleſiaſticis, non eſt peccatũ. Io.de Fan.

CASVS. *In hoc §. et ſequẽti ca. probat Gratianus ſuperficialiter quod uendere ſpiritualia non ſit peccatum. Et hoc facit tribus exemplis. Exemplo Saulis, qui non iuit ad Samuelem ſine munere pro uaticinio expetendo. Exẽplo uxoris Ieroboã, quæ nõ iuit ſine munere ad hominem Dei, ſcilicet Achiã prophetã. Et exemplo Chriſti, qui uenditus auriculã ſerui ſanauit. Sed has obiectiones ſoluit ſequẽti c. & §. cũ ergo. c. nunquã. ſecundum Hieronymũ.*
[d] Itẽ opponitur. ei ſcilicet quod propoſitũ ẽ principaliter, quod. ſ. uendere ſpiritualia ſit peccatũ, uel quod ordo uenditus non habet gratiã ſpiritus ſancti.
[e] A Iuda. Huius obiectionis ſolutionẽ ponit ĩ. in §. cũ ergo. in ca. nunquam.

CAN. XXII.

Placuit, ut de ordinatione clericorũ epiſcopi munera nulla ſuſcipiant (ſed ſicut ſcriptum eſt) quod gratis donante Deo accipiũt, gratis dẽt: nõ aliquo pretio Dei gratia & impoſitio manuum uenundetur: quia antiqua diffinitio patrum, ita de eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit dicẽs, Anathema ſit danti & accipienti. Propterea enim, quia multis ſceleribus aliquanti [a] obruti ſancto altario idigne miniſtrãtes, non hoc teſtimonio bonorum operũ ſed profuſione munerũ obtinẽt: oportet [b] nõ per gratiã munerũ, ſed per diligentẽ prius diſcuſsionem, deinde per multorum [c] teſtimoniũ clericos ordinare.

Ex illa authoritate beati Ambroſij & Gregorij patet, quòd ſimoniaci (ſicut et alij hæretici) a fide exorbitant, et ideo conſequenter de illis intelligit, quod de alijs decernitur. 4 *Itẽ opponitur* [d] *quòd prophetia donum ſpiritus ſancti eſt: hoc autẽ in ueteri teſtamento à ſanctis prophetis uendi conſueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro uaticinio expetẽdo, non niſi cũ munere ire præſumpſit.* (1.Re.19.a) *Vxor etiam Ieroboam ad hominẽ Dei non niſi cũ munere acceſſit.* (3.Re.14.a) *Itẽ Chriſtus à Iuda* [e] *uẽditus auriculã ſerui ſanauit.* (Luc.22.c) *Exemplo itaq; Saulis et uxoris Ieroboã patet quòd donum ſpiritus ſãcti emere uel uẽdere nõ eſt peccatũ. Exẽplo Chriſti liquet, quòd ſpiritus ſãctus etſi iniuſtè à ſimoniacis uenalis putetur, uirtutis tamen ſuæ gratiam nõ obliuiſcitur, nec deſinit effectum ſuæ gratiæ etiã uenditus præſtare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in Michæam cõpetenter ſoluit, malos tãtum accepiſſe, & non bonos denuntians.*

Mali prophetæ, non boni prophetiam uendebant.

CAN. XXIII.

Iudices [f] inquit, eius [g] in munerib. iudicabãt, ſacerdotes eius ĩ mercede reſpondebãt: & prophetæ eius in pecunijs diuinabant, & ſuper dominum requieſcebant [h] dicentes, Nonne dominus eſt in nobis? Non ueniẽt [i] ſuper nos mala. [k] Idcirco propter uos Siõ quaſi ager arabitur, [l] & Ieruſalem, ut cuſtodia pomarij erit. [m] Nemo ambigat Ieruſalem propter ſcelera, quæ in hoc capitulo leguntur, fuiſſe ſubuerſam. *Et paulò poſt.* Poterat Petrus Simoni mago uẽdere quod petebat: imò poterat ſimulare uẽdentem. Spiritus enim ſanctus nec uendi nec emi poteſt: ſed oblatã pecuniã cum offerente dãnauit. (Act.8.d) Nec quenquã moueat illud, quod in primo Regũ libro legimus, Saulem (1.Reg.9) [n] uolẽtem ire ad Samuelem, dixiſſe puero ſuo, ad eum ſe ire non poſſe, quia pretium, quod offerret pro uaticinio, non haberet, & puerum reſpondiſſe: Ecce inuenta eſt in

[f] Iudices. Alias incipit duces. uerba Micheæ prophetæ, & eſt talis caſus. Quidam cum reprehenderẽtur de ſimonia, excuſabãt ſe exemplo quorundam in ueteri teſtamento, quos Hiero. ponit in hoc c. Primo ergo ponit uerba Michęæ prophetæ, & exponit ea, oſtendens propter huiuſmodi ſimoniacos Ieruſalem fuiſſe deſtructam. Secundo ibi, Poterat Petrus. ponit uerba Petri cum oblata pecunia Simonem condemnãtis. Tertio excuſat Samuelem de quarta parte ſicli à Saule oblata. Quarto excuſat Achiam de panibus ſibi ab uxore Hieroboam oblatis. Quinto Eliſeum de pecunia, quam Azael nuncius Benadab ſibi obtulit: quia non eſt ueriſimile quod acceperit. (Mich. 3.d)
[g] Eius. populi Iudaici. Ioan.
[h] Requieſcebant. Ille dicitur quieſcere ſuper dominum qui obtẽtu [i] ſacerdotij uel prophetiæ non uiuit luxurioſe. & expone requieſcebant, id eſt, gratiam eius habebant ſecum ſecundum opinionem ſuam.
Requieſcere ſuper dominum quis dicit.
[i] Alias, contẽptu, ſecundum Lau.
[i] Non ueniẽt. Quaſi impunitatẽ ſibi ꝑmittebant.
[k] Mala. quæ minantur nobis prophetæ.
[l] Arabitur. Hoſtili aratro, id eſt, deſolabitur, & eſſe deſinet, arg. ff. qui. mo. uſusfructus amit. ſi uſusfructus. & hoc factũ ẽ a Romanis.

ADDITIO.
lxxvj. diſtinct. ieiunium. Arch.

[m] Pomarij erit. Cuſtodia enim pomarij collectis pomis deſerit, & ideo hoc dicit.
[n] Saulem. Hiſtoria legi

legitur in primo libro Regum, quod cum Saul cum quodam ſeruo ſuo aſinas quæſiuiſſet patris ſui, & non inueniſſet, dixit ſeruus Saul: Hic eſt uir Dei, qui ſine ambiguitate loquitur: eamus & quæramus ab eo. & ait Saul: Quid feremus ei? iam panis deficit in ſitarchijs noſtris, & ſporculã non habemus. ait ſeruus: Habeo in manu mea quartam partem ſtateris argenti: & iuerunt ad prophetam, & inunctus eſt Saul in regem à Samuele de præcepto domini.

a Sed fac. i. pone. & ita ſecundum canones poteſt pars ponere falſum. de cõſe. diſt. iiij. ſanctũ.

b Quinque ſunt oboli. argum. in delicto quantitatem rei attendi. j. xiiij. qõe. ulti. capitu. ulti. j. xvij. q. iiij. quicunque. j. xvij. quæſt. vlti. queſti ſunt.

Ioan. 2. c c Qui utinam. Et hoc negatiue legas. i. utinam non plus acciperent. Simile vtinam habes xiij. q. iiij. ſi ea. & xxvj. quæſt. v. epiſcopi.

3. Reg. 14. e Et ideo forte hoc dicit, quia ſi plus non deberent accipere, nullus eſſet qui uellet ſimoniã committere. uel ideo forte, quia quãto minus quis acciperet, tanto minus peccaret: ' ſecundum quod dicitur de abigeo. minus enim punitur pro porco uel oue, quã pro boue. ff. de abigeis. l. 1. §. j. reſponſo. Vel poſſet intelligi ſecundum illam decret. extra de ſimoni. & ſi quæſtiones. argu. contra. j. xiiij. qõ. ulti. c. ulti. xvij. quæſt. iiij. quicunque. extra de ſimo. cap. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

' Cõcor. text. in l. aut facta. §. quantitas. ff. de pœ. & ibi gl. cũ concor.

d Quod uxor. Hiſtoria legitur in tertio libro Regum, quod cum ægrotaret primogenitus filius Ieroboam, dixit uxori ſuæ: Tolle tecum munera, & mutato habitu vade ad Achiam prophetam, ut indicet tibi quid futurum ſit de puero. Quæ cum ueniſſet ad prophetam, & ſi præ caligine oculorum uidere non poterat, dixit tamen, Ingredere uxor Ieroboam: quare te aliam ſimulas? ego miſſus ſum ad te durus nuntius. Et cum multa nuntiaſſet uentura ſuper domum Ieroboam, ſubintulit: uade in domum tuam, in introitu tuo in urbe morietur filius tuus, qui ſolus de ſemine Ieroboam in ſepulchra patrum ſuorũ inferetur. Hiſtoria de Eliſeo propheta in litera patet.

e Achiam hominem Dei, qui ei prædixit mortem filij Abiæ, & qui ei peccata ſua exprobraret, & ſuã ultionem prædiceret: ut j. ea. ſi quis inquit. dic ut xxiij. quæſt. ult. cap. ulti.

manu mea quarta pars ſicli pecuniæ. Hanc dabo viro Dei, & annuntiabit nobis uiam noſtrã. Non eñ ſcriptũ eſt, ꝙ Samuel acceperit, aut ꝙ illi obtulerit: quin potius paſcuntur à propheta. Sed fac [a] eũ accepiſſe: ſtipes magis æſtimãdæ ſunt tabernaculi, quã munera prophetæ. Siclus enim xx. obolos habet, & quarta pars ſicli quinq; ſunt oboli. [b] Noſtri ergo ſacerdotes, ſi uolunt uendere prophetiam, & columbas in cathedris ſuis proponere, quas dominus flagello ſubuertit, quinq; tantùm obolorum ſint mercede contenti. Qui utinã [c] nõ pretia uillarũ, ſed quinq; obolos acciperent. Hoc ipſum ſonat & in tertio regũ libro, quòd uxor [d] Ieroboam infirmante filio, pergit ad Achiã hominem [e] Dei, & defert ei decem panes, & cruſtulam, & vas mellis. quia hæc magis in ſumptũ [f] prophetæ, quàm muneri prophetiæ reputãda ſunt: licet potuerint hi, qui ad ariolos ire conſueuerant, ex mala eorũ cõſuetudine idipſum exiſtimaſſe ẽt de prophetis: & uoluiſſe ſanctis uiris offerre, quod diuinis offerre conſueuerant. Vnde in quarto lib. Regũ legitur ꝙ Eliſeus [g] venit ad Damaſcum, & Benadab rex Syriæ ægrotabat: annuntiaueruntq; ei dicẽtes: Venit vir Dei huc. Ait rex ad Azaelem. [h] Tolle tecũ munera & uade in occurſum uiri Dei, & cõſule Dominum per eum dicens: Si euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occurſum eius, habens ſecum munera & omnia bona [i] Damaſci, onera xl. camelorum. Sed non eſt credendum accepiſſe: ſicut de eodem Eliſeo legitur, quod Naaman mundatus a lepra obtulit [k] ei munera dicens: Obſecro te, ut accipias benedictionem a ſeruo tuo. at ille reſpondit: Viuit [l] dominus ante quẽ ſto, quia non accipiam. cumq; uim faceret, [m] penitus non acquieuit.

Idem in eodem.

Diuinatio in bonum non accipitur.

CAN. XXIIII.

NVnquam [n] diuinatio [o] in bonam partem accipitur. Videbantur quidem ſibi eſſe prophetæ: ſed quia pecuniã accipiebant, prophetia eorũ facta eſt diuinatio.

f In ſumptum. Ad ſumptus enim & ſuſtentationem accipere licet, extra de ſimo. cum ſit. xxiij. q. v. dicat. ff. de offic. proconſul. lege ſolent. ff. de officio præſidis. plebiſcito. Et ita presbyter ſi pauper eſt, accipere poteſt pro celebratione miſſæ. extra de præben. ſignificatum. niſi ſit proprius ſacerdos, de conſecr. diſtin. j. ſufficit. 4. Reg. 8. b

[redacted]

ADDITIO. 4. Reg. 5. a

Quod not. xxj. quæſtio. ij. cap. ult.

g Eliſeus. Qui miſit lignum in aquã, & natauit ferrum. j. de conſe. diſtinct. ij. re uera.

h Ad Azaelem. ſuarum rerum diſpenſatorem.

i Bona. Id eſt, aliqua de omnibus bonis: id eſt, de omni genere bonorum. ff. de reg. iur. aliud. §. refertur.

k Obtulit. Argu. in eodem facto ſecundum diuerſitatem intentionis alterum peccare, & alterum non: ut xxxij. quæſt. v. propoſito.

l Viuit. Hæc iuratio erat in ueteri teſtamento. xxij. quæſtione prima. & iurabunt.

m Faceret. Argu. contra Cathalanos.

n NVnquam. Id eſt, raro. z pro maiori enim parte dictum eſt, aliter falſum eſt. ut ſupra eadem eos qui.

o Diuinatio. Hoc enim impoſſibile eſt, quod diuinatio ſit ꝓphetia. expone ergo ſic: facta eſt diuinatio, i. diuinatio eorũ, quæ credebatur eſſe prophetia. eorũ enim prophetia declarata eſt non eſſe prophetia.

ADDITIO. Vt hoc melius intelligas ſcias ꝙ ꝓphetia ẽ rerũ latentiũ præteritarũ, præſentiũ, uel futurarũ ex diuina inſpiratione manifeſtatio ſecũdũ Pap.

z Cõcor. glo. in l. ſi hæreditatem. ff. mãdat. & de cõſe. di. v. nũquam. Diuinatio nõ poteſt eſſe prophetia.

Cùm ergo ſecundùm a *Hieronymũ boni prophetæ nõ munera prophetiæ accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi: mali aũt quia accipiebãt, prophetiam, quæ Dei erat donũ, in diuinationẽ, quæ diabolica eſt cõuertebãt: quid aliud colligitur, niſi ꝙ in ſimoniacis (quod ſuperius dictum eſt) nulla ſpiritualis gratia cooperatur? Cùm enim in ſacramẽtis, neq; qui plantat, neque qui rigat, ſit aliquid, ſed qui incrementũ dat Deus: quis operatͤ in eis, ſi dominus qui incrementũ dat, in eis nõ lucet, ſed eſt otioſus?*

Item quod dicitur de Chriſto, ꝙ ſicut Chriſtus uenditus auriculã reſtituit Malcho, et fecit miracula: ſic & ſpũs ſanctus poſſit uẽdi, et in ipſa uẽditione ſuã gratiã operari: nõ ualet hæc ſimilitudo. Nõ enim operatur ſpiritus ſanctus ſpiritualiter in perfidis mercimonijs auaritiæ, quod Chriſtus geſſit corporaliter certi myſterij cauſa ad exemplũ patiẽtiæ. Si enim omnifaria eſt ſimilitudo: cũ credatur poſſe uẽdi ſicut Chriſtus: credatur ẽt ſpiritus ſanctus poſſe crucifigi: quod impoſſibile eſt. Põt etiã intelligi, (ut a ſimilitudine nõ recedamus) ꝙ ſicut Chriſtus uẽditus non uenditori, uel emẽti, ſed eis, qui neſcientes aderãt, dona ſuæ gratiæ contulit, pro quibus etiã in cruce ſupplicauit: ſic et ſpiritus ſanctus non uendẽti uel emẽti, ſed his qui de manibus eorũ ignorãtia ducti ſacramẽta dominica accipiunt, ſuę gratiæ effectũ largiri probatur. Item obijcitur, b *ꝙ & ſi malũ ſit eccleſiaſtica emere, tamen ſæpe ſiniſtra principia ad felices perueniunt exitus. Vt enim Iacob per ſupplãtationem* c *peruenit ad benedictionem, ut ſeges quę leproſa manu ſeritur, mũda tamen metitur: ut ex adulterino concubitu pulchra ſoboles naſcitur: ſic & pecunia, quæ per ſimoniam acquiritur, felicem habet exitum cùm pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum ſimoniacis patrocinatur.*

Ait enim Leo epiſcopus ad Mauros epiſcopos.

Quæ malo inchoantur principio, non peraguntur bono exitu.

CAN. XXV.

Principatus, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiã ſi moribus aut actibus nõ offendit, d ipſius tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo. e Et difficile eſt f ut bono g peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. h

Item Gregorius Antiocheno epiſcopo.

Non ſuperædificatur bonum opus, ubi Chriſtus fundamentum non eſt.

CAN XXVI.

Cum Paulus dicat: Fundamẽtũ i aliud nemo põt ponere præter id quod poſitũ eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus: conſequẽter probatur, quia ubi Chriſtus nõ eſt fundamẽtum, nullius boni operis eſt ſuperædificiũ. 1.Cor.3.c

Item Syagrio epiſcopo.

Non poteſt fieri eleemoſyna ex pecunia ſimoniacè acquiſita.

---

a Secundum. Recta docet nos magiſter reſiſtere. Argu. a ſimili. xxvij. q. j. nuptiarum. ff. de cõdict. indebi. ſi reus. xxxij. q. vij. apoſtolus. præterea reſpõderi poteſt per id qđ not. ĩ. ea. eos.

b Item obijcitur. In defenſionem ſimoniacorum uſque ad §. ſed nihil. & ibi ſtatim incipit impugnare eos.

c Per ſupplantationem tamen factam inſtinctu domini. vij. quæſt. j. quam periculoſum.

d Principatus quem. Non offendit. Sic xiiij. quæſt. v. neque.

e Exemplo. Habetur & ratio exempli. Nonnulla ſiquidem in canonibus operantur. Multa enim reprobantur, ne ſint pernicioſa exemplo, quæ poſſent tolerari: ut xj. q. iij. præcipue. ĩ. l. diſtinctio. de his uero. ĩ. diſtinct. lxxxij. plurimos. ĩ. diſtin. xcvj. bene. & argu. xxj. q. ij. ſi quis iam. arg. xxvij. qõ. j. nec aliqua. ĩ. xxvij. q. ij. inſtitutum eſt.

f Et difficile eſt. Id eſt, 2 nunquã. ĩ. e. ſi quis neque. quandoque ponitur pro vix. xlvij. diſt. quantumlibet.

g Bono. Sic xiiij. qõ. v. neque. Argu. contra extra qui filij ſint legiti. tanta. & de matrimonio contracto poſt uotum de futuro.

h Principio. Arg. initium ſpectãdũ. & quantum ualeat bona fides a principio, collige ex his arg. iij. q. x. placuit. xx. q. iij. propoſitũ. lxj. diſt. miracula. xcvj. diſtin. ſi quis epiſcopus. extra de electione. auditis. extra de cenſi. peruenit. ff. de rei uendic. ſi in aliena. & de Publiciana. de precio. ff. de his qui not. infa. quid ergo. & de origine iur. l. ſ. Argum. contra. ff. de legib. non omnium. xvj. quæſt. iij. c. dilectio. §. poteſt. ĩ. diſt. xvij. regula. infra xiiij. quæſt. v. neque. infra xvj. q. j. cap. ulti. & quæſt. iij. ſi ſacerdotes. extra de iure patron. cura paſtoralis. Ioã. ſi quis ſemper habet malam fidem, nunquam habebit exitum bonum ſecus in contrarijs. B.

i Cum Paulus dicat: Fundamentum. Argumen. contra: Debile principium melior fortuna ſequetur. Et argu. non baptizatum non ſuſcipere ordinem. xxiiij. qõ. j. ubi ſana. infra ea. quæſtio. ſi quis per ignorantiam. & infra eadem. ſi quis cõfugerit. extra de presbyt. non bapti. veniens. & c. ſi quis. Non

1 Bene ibi no. per Lau. cuius fuit iſta gl. ſed nõ ad not. ſecundum Ioã. & ibi dixi ſententiã, Laurẽt. in verb. portionis. Archidia.

Reprobãtur multa, ne ſint exemplo pnicioſa. Luc. 23. e

2 Cõcor. text. in l. abſurdũ. cũ ibi no. ff. de iudi. & in l. j. cũ glo. in verſ. peſſime. ff. ad Mac.

3 Sed Ho. dicit, difficile, quaſi nõ impoſſibile.

4 Ad hoc extra de elect. dudũ. j. ubi de hoc. & xvj. q. iij. ſi ſacerdotes. Arch.

Ocẽ. 27. f

Ordinem ſuſcipere nõ poteſt, qui baptizatus non eſt.

NOn eſt putanda. CASVS. *In prima parte probatur triplici authoritate quod de illicite acquiſitis non eſt eleemoſyna facienda. Prima authoritas eſt illa, Hoſtia impiorum, & c. Secunda, Honora Deum. Tertia, Qui offert ſacrificium, &c. In ſecunda parte dicitur, quod ſi aliquis ad honorem debet accedere, prius uires ſuas conſideret: & etiam ſi ſe ſufficientem uideat, cum timore accedat, aliter nullo modo accedat.*

a Ex illicitis rebus. hic dicitur, quod de male acquiſitis non debet fieri eleemoſyna. quod uerum eſt cum dominium non eſt tranſlatum: uel ſi repetitio competit, ut dixi in ſumma. xiiij. quæſtio. v. ſed ubi non competit repetitio, bene. Vnde & meretrix poteſt facere eleemoſynam, ſed non latro, argumentum ff. de condictione ob turpem cau. l. idem. §. quoties. Sed quid ſi de pecunia ſimoniaca fundata eſt eccleſia? Dico quod non demolietur. xiiij. q. vj. cõperimus. & xij. q. ij. aurum. Sed quid de iure patronatus illius eccleſiæ? Dic quod datur eccleſiæ, cui facta eſt ignominia. extra de ſimonia. de hoc autem in authentico, de ſanct. epiſ. §. pro omnibus. ff. de calum. generaliter. §. illud. Item quid ſi ex pecunia ſimoniaca quis emit uineam, nunquid de fructu faciet eleemoſynam? Non, quia eodem iure cenſetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ ſuccedant, arg. extra de uſur. cum tu. in fi. ff. de lega. ij. Imperator. §. ulti. & l. ſeq. & 7. xciiij. diſtin. c. j. Argu. contra. ff. de fur. qui uas. §. pen. & ultimo.

Eleemoſyna de male acquiſitis fieri non debet.

† Anto. in ſecũda. parte hiſto. charta 65. col. 2.

Prou. 21 d

Prou. 3. b

1 Scilicet empto per pecuniam. Io. de Fãt. contra id, extra de iure patr. de iure.

Eccl. 34. d

CAN. XXVII.

NOn eſt putanda eleemoſyna, ſi pauperibus diſpẽſetur, quod ex illicitis rebus [a] acquiritur: quia qui hac intentione mala accipit, ut bene diſpenſet, grauatur potius, quàm iuuetur. Vnde etiam certum eſt, quia & ſi monaſteria, uel xenodochia, uel quid aliud ex pecunia, quæ pro ſacris ordinibus † datur, conſtruantur, nõ proficit mercedi. Ne ergo ſub obtẽtu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, prohibet ſcriptura dicens: Hoſtiæ impiorum abominabiles ſunt Domino, quæ offeruntur ex ſcelere. Quicquid enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offerẽ, omnipotentis Dei non placat iracundiam, ſed irritat. Hinc rurſum ſcriptum eſt: Honora Deum de tuis iuſtis laboribus. Qui ergo male tollit, ut quaſi bene pbeat, conſtat quia ſine dubio dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur: Qui offert ſacrificium de ſubſtãtia pauperis, idem eſt ac ſi uictimet filium in conſpectu patris. Quantus autem dolor ſit patris perpendamus, ſi in eius conſpectu filius uictimetur: & hinc facilè cognoſcitur quantus apud Deum dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum eſt ſub obtentu eleemoſynę peccata ſimoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere, [b] aliud propter eleemoſynas peccata perpetrare. *Et poſt pauca.* Quiſquis ergo ſacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad utilitatẽ adipiſci deſiderat, prius uires ſuas [c] cũ eo, quod eſt ſubiturus onere, metiatur, ut ſi eſt impar, abſtineat: [d] & ad id cum metu ẽt, cui ſe ſufficere exiſtimat, accedat.

Idem Theodorico & Theodeberto regib. Francorum. †

Paſtor ſimoniacus nullam ouibus prabet medicinam.

CAN. XXVIII.

FErtur ſimoniaca [e] hæreſis (quæ prima contra Dei eccleſiam diabolica ſupplantatione ſubrepſit, [f] & in ipſo ortu ſuo zelo apoſtolicæ ultionis percuſſa, atque damnata eſt) in regni ueſtri finib. dominari, cùm in ſacerdotibus fides ſit eligẽda cum uita. Si enim uita deeſt, fides [g] meritum nõ habet: beato Iacobo atteſtante, qui ait: Fides ſine operibus [h] mortua eſt. [i] Quæ enim opera eſſe ualeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacra-

Facere amicos de mamona iniquitatis quid.

b Facere. Sed opponitur Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. ſed ſic exponitur, id eſt, de diuitijs, ſolicitudinibus, & laboribus acquiſitis, uel quibus abſtuliſti ſua, reſtituas, 2 uel eorũ parentibus, uel illis mortuis ſacerdotibus offeras: & iſti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad dominũ. licet enim dictum ſit: Quæ in malam acquiſiſti, in bonum expende: non tamen id tibi patrocinabitur. Hug. male acquirere propter eleemoſynam, & id in bonum expendere nihil aliud eſt quam ſi filium in conſpectu patris mactare. xiiij. q. v. immolans. Aliter autem acquiſitum, ut amore filiorum, & in bonũ expenſum: id tibi patrocinabitur ad præmium. H.

2 Hic uideas quod habetur xiiij. quæ. v. ſed hic ibi exponitur per dicta authoritas.

c Prius uires ſuas. Sumite materiam ueſtris, qui ſcribitis æquam Viribus: & uerſate diu quid ferre recuſent, Quid ualeant humeri. argu. ff. de excu. tut. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. §. j. & l. qua actione. §. ſecundo.

Horatius in arte poetica.

d Abſtineat. Hic præſumitur contra indignum prælatũ ſtatim quod male ſit electus, argu. a contrario ſenſu lxj. diſt. miramur. uer. nec putandus eſt honor.

† Vide Raph. Volateranũ, charta 19.

e **F**Ertur ſimoniaca. Notat Gregor. primo de negligentia reges iſtos Franciæ, eo quod dominatur ſimonia in regno eorum. Secundo dicit quod ipſorum prælatorũ culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum eſt de his, qui tales apud Deũ interceſſores habẽt, qui in ſe prouocant iram Dei, quam placare debent.

Simonia dominatur in Frãcia.

Iac. 2. c

f Et in ipſo ortu. quo ad nouum teſtamentum: & intellige poſt reſurrectionem: & ſic non eſt contra. de conſecra. diſt. ij. prima.

g Fides. Profeſsionis ſcilicet.

h Operibus. Exterioribus.

i Mortua eſt. Si tempus datur, uel locus. de pœnitentia, diſt. iij. c. ultimo.

menti conuincitur obtinere per præmiũ? & poſt pauca. Hinc igitur non ſolûm in ordinatoris & ordinati animam lethale uulnus infligitur, uerũ etiam excellentiæ [a] ueſtræ regimen ueſtrorum epiſcoporum culpa (quorum magis interceſsionibus iuuari debuerat) prægrauatur. [†] Si enim dignus is ſacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed præmiorum copia ſuffragatur: [b] reſtat ut nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil ſibi defendat iduſtria, ſed totũ auri profanus honor [‡] obtineat. Et dum uitia honor remunerat, in locũ ultoris [c] is fortaſſe, qui fuerat ulciſcendus [d] adducitur: atque hinc ſacerdotes non proficere, ſed perire potius iudicantur. Vulnerato nanq; paſtore, quis curandis ouibus adhibet medicinam? Aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis hoſtium leſe feriendum exponit? Aut qualem fructum de ſe producturus eſt, cui graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis calamitas, ubi tales interceſſores ad locũ regiminis adducũtur, qui Dei magis in ſe iracundiam prouocant, [e] quã per ſemetipſos placare debuerant.

Cùm ergo ſecundũ Leonem ſimonia nõ bono peragatur exitu, ſecundùm Gregorium nullũ boni operis ſequatur ædificium: nec eſt putanda eleemoſyna, quæ ex pretio ſimoniæ erogatur pauperibus: uulnerato paſtore medicina non adhibetur curãdis ouibus: de infecta radice fructus non producitũ, maior ẽt calamitas in futuro metuitur: ergo de tam ſiniſtro principio quis felix exitus ſperatur?

Hinc etiã Auguſt. ait.

Simoniacorũ ſacramenta effectu gratiæ carent.

CAN. XXIX.

SIcut eunuch⁹ [f] fuit, qui Ioſeph comparauit, ita qui gratiã mercatũ, uiuũ ſemen [g] non habet ſiccis genitalib. Sic quoque ignis ſacrificij, qui p ſeptuaginta annos Babylonicæ captiuitatis ſub aqua [h] uixerat extinctus eſt Antiocho [i] Iaſoni uendẽte ſacerdotiũ: quod ſignificauit Spiritus sãcti ignem nõ lucere [k] in ſimoniacis ſacramentis.

Quid in his ſimilitudinib. beatus Auguſtinus notare uoluit, niſi qa ſacramenta ſimoniacorũ (ſicut & cæterorũ hæreticorũ) licet ſint uera, quantũ ad formã, inania tñ & falſa ſunt quantũ ad effectũ, cũ non poſsint in cordib. hominũ gignere uel accendere cæleſtem gratiam?

§ *Sed obijcitũ* [l] *illud Auguſtini contra hæreticos.*

Siue bonus, ſiue malus ſit miniſter, per utrunque effectus

[a] Verum etiam excellentiæ. Ecce quod crimen alicuius nocet innocenti, [‡] argu. diſt. lxj. miramur. uer. ſicut enim. arg. ea. q. dominus. contra. ỹ. ea. q. iiij. ca. j. arg. viij. q. iiij. c. j. contra. diſt. lxxxj. ſi qui ſunt presbyteri. argumen. diſtin. xxxvij. ideo prohibetur. §. ut itaque. argum. de conſecra. diſtinctio. j. in ſancta. Argum. contra. xxiiij. quæſtio. j. non turbatur. argu. vj. quæſtione prima. ex merito. arg. xlix. diſtinct. capi. j. argu. ij. quæſtione vij. cap. ſicut. ij. argumen. ỹ. ea. quæſt. multi. Et eſt argu. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. ỹ. de pœni. diſtinct. vj. capi. j. ff. de re iudic. ſæpe. Ioan. hoc breuiter tene, quod res inter alios acta alijs non nocet generaliter: nec crimen alterius alij nocet. In caſibus tamen ſpecialibus fallit, qui in iure expreſſe inueniuntur. extra de re iudic. quamuis. & vj. quæ. j. c. ſunt plurimi. §. uerum. & alijs ſimilibus caſibus: ut ij. quæſt. vj. ca. ei qui. §. diffinitiua.

[b] Suffragatur. nam dicit lex, qualiter quiſq; meretur, non quantum dare ſufficiat æſtimetur. C. de epiſco. & cleri. ſi quenquam. Sed quæritur quare ſcribit Papa regi, cum non habeat poteſtatem ſuper his. xj. quæſtio. j. ſacerdotibus. Ideo, quia particeps erat: uel quia erant incorrigibiles: ut ỹ. eadem quæſtione ultima, capitulo ultimo. decimaſeptima diſtin. nec licuit. extra de iudic. cum non ab homine.

[c] Vltoris. Id eſt, prælati, qui uitia aliorum debet ulciſci.

[d] Vlciſcendus. id eſt, propter peccatũ [*] puniendus.

[e] Prouocant. in ſe, non in illos pro quibus ſupplicant. & ita etiã exaudi. iij. qõ. vij. in grauibus.

Cum ergo. Concludit Gratianus ex omnibus ſupradictis, quod ex malo initio bonus exitus non ſperatur.

[f] Sicut eunuchus. Phutiſar, qui primo habuit uxorem filiam Pharaonis, cum poſtea fuiſſet ordinatus ſacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel ut quidam dicunt, ſiccauit dominus genitalia eius, quia ad turpes uſus emerat Ioſeph.

[g] Semen. ſcilicet boni operis.

[h] Sub aqua. Arg. diſtinctio. lxxxj. capi. ſi qui. Argum. tamen contra xxviij. diſtinctio. c. ult. & ỹ. ead. dominus. Ioan.

[i] Antiocho. Iſte Antiochus Græcus fuit, & multum Iudæos oppreſsit: & uendidit ſacerdotium templi. Et eſt argu. hic, quod in ueteri teſtamento ſimonia erat ordinẽ emere.

[k] Non lucere. Ignis miſſus a Ieremia in puteum, qui tamen poſt nunquam fuit inuẽtus, ſed aqua pinguis lapidi ſuppoſita illũ cõburebat. de iſto igne habes de pœ. diſtin. iij. inter hæc hircum. & puteus erat in ualle Ioſaphat, ubi rex Perſarum fecit fieri tẽplum, & appellatum eſt ab Ieremia nephthar. quod interpretatur purificatio. Ioan.

Sed obijcit. Hæc eſt quinta pars huius quæſtionis, in qua uult probare, quod ſi catholicus malus. ſ. toleratus conferat ſacramentum aliquod, bene ualet, dummodo accipiens non ſit in culpa: & idem credo de ſacramentis ab hæreticis collatis in forma eccleſiæ. In talis tamen indiget manus impoſitione propter immanitatem hæreſis. & hoc probat xviij. authoritatib. Ioan. de Fant.

[l] Sed obijcitur. In

Crimẽ alterius nocet innocenti.

[‡] De hoc no. B. extra de pœ. quibuſdã.

Res inter alios acta alijs regulariter nõ nocet.

[†] Sic cõtigit, quia Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniam. & Theodebert⁹ intoxicatus a Brunichildâ.

[‡] Amor

[*] Propria. quaſi dicat, aſſumit officium ultoris ille, de quo debet ultio ſumi.

Phutiſar gñr Pharaonis in ſacerdotio fuit exectus.

Antioch⁹ multa facinora perpetrauit.

De Igne Ieremiæ.

2. Mac. 1. & 4.

gratia confertur.

CAN. XXX.

SI iuſtus a fuerit miniſter, computo eum cum Paulo, qui gloriam ſuā non quærit, dicens: Ego plantaui, b Apollo rigauit, c Deus autem incrementum dedit. Qui vero ſuperbus fuerit miniſter, cum Zabulo computabitur: ſed non contaminatur donum Chriſti: quia per illū purus fluui⁹ tranſit, & uenit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre non poteſt: & ſi per lapideos canales tranſit d aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur, ſed ortus plurimum fructum affert. Spiritualis enim virtus ſacramenti, ut lux pura ab illuminandis excipitur, ſed per immundos tranſiens non coinquinatur.

Idem ad Vincentium Donatiſtam.

De eodem.

CAN. XXXI.

EX catholica e eccleſia ſunt omnia f ſacramenta dominica: quæ ſicut habetis & datis, ſic habebantur g & dabantur priuſquam inde exiretis.

Item ad Donatiſtas.

De eodem.

CAN. XXXII.

SIc autem Deus: h ad eſt ſacramētis & uerbis ſuis i per quoſcunq; adminiſtrentur, quorū ſacramenta & uerba recta ſunt: ſicut mali homines, quibus nihil proſunt, ubique peruerſi ſunt, id eſt intus & foris.

Idem.

CAN. XXXIII.

NEc foris ergo, nec intus quiſquam, qui ex patre diabolo eſt, poteſt in ſe, uel in quoquam maculare ſacramentum, quod Chriſti eſt.

Idem ad Demetrium.

Sacramenta, quæ non mutātur, catholicis & hæreticis communia probantur.

CAN. XXXIIII.

SAcramenta, quæ non mutaſtis, k ſicut habetis approbantur a nobis: ne forte cùm ueſtram prauitatem corrigere uolumus, illis myſterijs, quæ in veſtra prauitate deprauata non ſunt, ſacrilegam faciamus iniuriā. l Neque Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui unctioni Dauid pius ſæpius exhibuit tantum honorem.

Idem ad Donatiſtas.

De eodem.

CAN. XXXV.

SIcut ficti m veraciter non fictè recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur, ſic & illa, quæ ſchiſmatici, & hæretici nō aliter habent, nec aliter agunt, quàm uera eccleſia, dum ad nos ueniunt, non emendamus, n ſed potius approbamus.

Idem cōtra Petilianum.

Non effugiantur ſacramēta a quocunque miniſtrentur.

CAN. XXXVI.

NEque in homine bono aliquis Dei ſacramenta fugiat, neque in homine malo. o

---

Hæreticorum ſacramēta ſunt uera.

In defenſione ſimoniacorum probando quod habent effectum ſacramenta ab eis collata. Ioan.

a SI iuſtus. Ab iſto cap. uſque ad illud, etiam corde. oſtendit magiſter quod ſacramenta hæreticorū vera ſunt, & uere ab eis conferuntur, ſi in forma eccleſiæ conferantur, nō tamen quo ad uirtutem, cum diſtinctione tamen: quia ſacramenta neceſſitatis, ſi in neceſſitate quis ſumat ab hæretico, uel ēt ſi ignorāter ſumat, & uirtutem & ueritatem quidem accipit ſacramenti. Si vero non neceſſitate uel ſcienter accipit, ueritatē quidem accipit ſacramenti, non uirtutem. Si tamen ficte accipit, & poſt agat pœnitentiam, habebit utrunque, de conſe. diſtin. iiij. tunc ualere. & §. ſed notādum. j. ea. c. remiſſa. In ſacramento uero dignitatis, ut in ordine, diſtingue ſecundum illā diſtin. ix. qō. j. ordinationes. & in ſumma ibi poſita. In ſacramento euchariſtiæ dicim⁹, quod de manu hæretici ſumēdum nō eſt. xxiiij. quæſt. j. cap. ult. & xxxij. diſtinct. capit. præter hoc. §. uerum. Si tamen accipiatur, uerum eſt corpus, ſi in forma eccleſiæ eſt cōfectum: licet quidam dicant, quod ipſi non conficiunt. xxiiij. q. j. ſchiſma.

De hoc reg. & no. j. ea. §. ſed notādum eſt. Arch.

a Ad idē. de pœ. di. iij. §. illud autē Grego. in fin.

ADDITIO. Arg. de conſec. diſt. ij. quid ſit. Archid.

b Plantaui. Prædicando.

c Rigauit. Baptizando.

d Tranſit. j. ea. Sic populus. cōtra. Solu. hoc de ſacramentis neceſſitatis quæ ſemper habent effectum, niſi culpa ſuſcipiētis impediat. & ibi de ſacramentis dignitatis. uel hic de ficte ordinatis, ibi de his, quos eccleſia tolerat. Vel dic quod ſunt polluta quātū ad illos. ut xlix. di. c. ul. xv. q. ul. c. 6.

Sacramenta ſunt duplicia.

e EX catholica. In hoc & in duobus cap. ſequentibus dicitur quod uera ſunt ſacramenta hæreticorum, que in forma eccleſiæ celebrantur.

f Omnia. i. omniū ſacramentorum ueritas & forma.

g Habebantur. Arg. contra. j. eo. extra catholicā. ſed ibi expone, id eſt, extra formam catholicæ eccleſiæ.

h SIc autē Deus. Deus dicitur adeſſe talibus ſacramentis, ut ueritas ſubſiſtat, & ut uirtus præſtetur ei, qui accipit ignoranter ſ. ead. ſi iuſtus.

i Et uerbis ſuis. Et ita uerba neceſſaria ſunt, argu. infra ea. detrahe.

Verba in ſacramentis ſunt neceſſaria.

k SAcramenta. Nō mutaſtis. id eſt, ſi non extra formam eccleſiæ tradidiſtis.

l Iniuriam. Argu. quod propter alterum non debet alteri iniuria fieri. de conſec. di. iiij. oſtenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan.

m SIcut ficti. Sed nunquid dandum eſt baptiſma ei, qui ficte accedit? Dic quod ſic, ſed poſt compellendus eſt fidem obſeruare, argu. xlv. diſt. de Iudæis. Verum autem baptizetur ignorans, uel inuitus, uel dormiens: habes extra de baptiſm. & eius effectu. capitu. maiores. §. item quæritur.

[redacted]

n Non emēdamus. infra de conſec. diſtin. iiij. oſtenditur. & ca. ſolet quæri. j. eadem. ſi quis inquit. Sed contra. j. ea. qō. ſicut urgeri. Sed hic de fictione accipientis, quæ nō impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit, uel quando non in forma eccleſiæ. xxxij. diſtin. cap. præter hoc. §. verum.

o NEque. In homine malo. id eſt, tolerato, uel in neceſſitate. & ſic non eſt contra. ſ. diſt. xxxij. nullus. & capit. præter hoc. Hug.

Ad hoc j. ea. quæſti. multi. ubi ē hoc in glo. ex his. Arch.

N Onne. Vult probare Aug. in hoc c. quod apud hæreticos ſunt uera ſacramenta: quia erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis. Itē & alia ratione, quia ſi gentiles aliquid boni habuerint, hoc ſancti uiri non reprobauerunt. Quod autem apud Iudæos eſſent uera ſacramēta, ꝓbat exēplo domini & Zachariæ. Zacharias tamen bonus fuit: vnde ratione perſonæ nulla eſt probatio: ſed iſte eodem modo ſacrificabat, quo & alij Iudæi.

Iudæorū ſacramēta fuerūt uera.

b Peiores. ī. xxiiij. q. j. non afferamus. quia illi tm̄ naturalem legē tranſgreſſi ſunt Iudæi etiam ſcriptā. illi prædicatores nō habuerūt: iſti etiā Ieſum Chriſtū. apud illos nulla miracula facta ſunt: apud iſtos multa facta ſunt: & præterea iſti Chriſtū crucifixerunt. de pœn. diſt. j. periculoſe.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis. Mat. 10. b

Ezec. 16. f

Xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor. §. de Tyrijs.

c Iuſta. Id eſt, minus mala. argu. viij. q̄ōe. j. vereor. vnde dic iuſtificaſtis. cōparatione melioris uitæ, non poteſtate iudicij.

Luc. 1. b

d Talia. Id eſt, tale ſacrificium eſt, qualis ſacrificans. ī. ea. dominus declarauit. verſ. item nos dicimus.

ADDITIO.

Quaſi dicat non. ī. ea. domus. H.

e Quæ Scilicet ſacramenta: ut circūciſionem quando cū hoſtijs in templo fuit preſentatus, de conſecrat. diſt. iiij. proprie. in fin.

De circunciſione domini.

f Et ea Zachariæ. Ecce ꝑ bonos oſtēdit ſacrificium fuiſſe apud Iudæos.

g Angelus. Hiſtoria. Narratur hiſtoria in nouo teſtamēto, quod fuit in diebus Hærodis ſacerdos nomine Zacharias, & eius uxor nomine Elizabeth. Dauid autem uolens ampliare cultum domini uiginti quatuor īſtituit ſūmos ſacerdotes, quorum tamē unus maior erat, qui princeps ſacerdotum dicebatur. Quorum de numero unus fuit Zacharias, qui cum in die propitiationis incenſum poneret, prædixit ei angelus filiū naſciturum de uxore ſua: qui uſque ad diem partus obmutuit, quia credere noluit.

h Et rectum. Argumentum propter perſonæ deteſtationem non reprobari dicta illius. ſ. xxxvij. diſtin. ſi quid veri. & c. turbat. ī. xxiij. q̄ō. iiij. quid ergo. ī. ead. q. j. dominus declarauit. ſ. xix. diſt. ſecundū. ī. xxvj. q. ij. ſi de area. cōtra. ix. diſt. ſi ad ſacras. contra diſtin. xvj. canones. Dic ut in decr. ſi ad ſacras. Vel dic quod utile uitiatur per inutile, cum alteri fit præiudiciū. lxvj. diſtin. c. j.

Perſonæ deteſtatio, an faciat illius dicta reprobari.

Itē in lib. de baptiſmo.

Hominum malitia ſacramenta non profanat.

CAN. XXXVII.

N Onne a Sodomitæ ethnici erant, id eſt gētiles? peiores b ergo Iudæi, quibus dominus dicit: Tolerabilius erit Sodomis in die iudicij, quā uobis. & quibus propheta dicit: iuſtificaſtis Sodomā: id eſt, comparatione veſtri iuſta c facta eſt. Nunquid tamē ideo ſacramēta diuina, quæ apud Iudæos erāt, talia d erant, quales & ipſi erāt: quæ e dominus quoque ipſe ſuſcepit, & ad ea celebrāda leproſos, quos mundauerat, miſit: & ea Zachariæ f miniſtranti angelus g aſtitit, cumq́; in templo ſacrificantem exauditū eſſe nuntiauit? Hæc eadem ſacramēta & in bonis hominibus illius tēporis erāt, & in malis peioribus, q̄ ſint ethnici, quādoquidē in malitia prælati ſunt Sodomitis: & tamē illa ſacramenta erant in utriſq; integra & diuina. Nā & ipſi gentiles, ſi quid diuinum & rectum h in doctrinis ſuis habere potuerunt, nō improbauerunt ſancti viri quamuis illi per ſuas ſuperſtitiones & idololatriam, ſuperbiamq́;, & cæteros perditos mores deteſtandi eſſent, & niſi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Idem.

Sacramēta mali habere poſſunt, licet uirtutem ſpiritus ſancti habere non poßint.

CAN. XXXVIII.

M Vltæ aūt operationes i ſunt ſpiritus ſancti, quas cū apoſtolus in quodā loco k cōmemoraſſet, ita cōcluſit: Omnia aūt hæc operatur unus & idem ſpiritus, diuidēs ſingulis prout uult. Cumq́; aliud ſit ſacramētū, quod habere etiā Simon magus potuit, & aliud ꝓphetia, quæ in malis hominibus etiā fieri ſolet, ut in Saul: l aliud operatio eiuſdem Spiritus ſancti, quam niſi boni m habere non poſſunt, id eſt, charitas, quod libet horū hæretici & ſchiſmatici accipiunt. Charitas, quæ operit multitudinē peccatorū propriū donum eſt catholicæ unitatis & pacis: nec eſt in omnibus donum eius: quia nec omnes ſunt eius.

Idem.

Licet ſacramenta mali miniſtrent, remißionem peccatorum non præſtant.

CAN. XXXIX.

R Emiſsionem peccatorū auari n nō dāt quæ per orationem, o id eſt per columbæ gemitū datur, quicunq; baptizat, ſi tamen ad eius pacem illi pertinēt, quibus datur. nō enim raptoribus & fœneratoribus dixit dn̄s: Si

i M Vltæ autem operationes. Id eſt, multa ſunt dona, quæ ſpiritus ſanctus operatur. trigeſima quæſtione prima peruenit.

1. Cor. 12. b

k In quodam loco. Id eſt, in epiſtola prima ad Corinthios. xij. cap.

l Vt in Saul. Et in Caipha: Expedit ut vnus moriatur, &c. ī. ead. quæſtio. prophetauit.

Cayphas prophetauit.

m Boni. Scilicet per gratiam inhabitantem. infra xxiij. quæſtio. iij. de illis qui. & eadem cauſa. quæſt. j. ubi ſana. H. Ioan. de Fant.

n R Emiſsionem. Auari. i. idololatræ, id eſt, quilibet mali. xxviij. quæſtione prima idololatria.

n Auari non dant. Id eſt, indigni ſunt dare intra, de conſecra. diſtin. iiij. quomodo. Vel intellige de præciſis, quia non dant in ueritate, niſi ſacramentū in neceſsitate, & eius etiā uirtutem.

Auari nō dant peccatorum remiſsionem.

o Quæ per orationem. Quia facilius precibus iuſtorum, qui ſunt in eccleſia, obtinetur remiſsio: ut infra uigeſima quarta, quæſtione quarta. obtineri. Vel quia per vinculum charitatis eccleſiæ dimittuntur peccata. infra, de conſecrat. diſtinctione quarta. eccleſiæ charitas.

Iuſtorum preces facilius exaudiūtur.

De hoc de pœnit. diſt. j. multiplex.

Foris

cui dimiſeritis peccata, dimittuntur illi: ſi cui tenueritis, tenebuntur. Foris [a] quidē nec ligari aliquis poteſt, nec ſolui: ubi non ſit qui alium ligare poſsit aut ſoluere: ſed ſoluitur, qui cū columba fecit pacem, & ligatur q cū columba nō habet pacē, ſiue apertè [b] foris ſit, ſiue intus eſſe uideatur.

Si ergo ſacramēta [c] *in modū lucis ab immundis coinquinari non poſſunt, ſi in modū puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt, patet q̄ ſimoniaci ſacramentū unctionis ſibi quidē inutiliter & perniciose habēt, alijs utiliter & ſalubriter eādem unctionem adminiſtrant. Sicut ergo ſunt uera ſacramenta hæreticorum quantum ad formam, ita ſunt uera & non inania* [d] *quantum ad effectum.*

6 *Sed notandum* [e] *eſt, quòd ſacramentorū alia ſunt neceſſitatis,* [f] *alia dignitatis. Quia enim neceſſitas non habet legem, ſed ipſa ſibi facit legem: illa ſacramenta quæ ſaluti ſunt neceſſaria, quia iterari non poſſunt, cùm ſint uera, auferri uel amitti non debent: ſed cū pœnitentia rata eſſe permittuntur. Illa* [g] *verò ſacramenta, quæ ſunt dignitatis, niſi dignè fuerint adminiſtrata, ita ut digni dignè à dignis promoueantur, dignitates eſſe deſinunt, non ut minuatur ueritas ſacramenti, ſed ut ceſſet officiū adminiſtrādi, vel loco, uel tempore, uel promotione.*

Loco, ut ait Leo.

De his, qui à pſeudo epiſcopis ordinantur.

CAN. XI.

SI qui a pſeudo epis [h] ordinati fuerint, pōt rata haberi talis ordinatio, ita ut in ipſis eccleſijs [i] perſeuerēt. aliter uana habēda ē talis ordinatio.

Ecce aliquis à pſeudo epiſcopis ordinatus, ſi locum ſuæ ordinationis mutauerit, vana eſt, & ſine adminiſtratione erit talis ordinatio.

Tempore, ut ait Innocentius de ordinatis à Bonoſo hæretico.

Quæ pro neceßitate cōceduntur, eadem ceſſante ceſſabunt.

CAN. XII.

QVod pro neceſsitate temporis [k] ſtatutum eſt, ceſſante neceſſitate debet ceſſare pariter quod [l] urgebat: † quia alius eſt ordo legitimus, alia uſurpatio.

[a] Foris. Si intelligas capi. de toleratis, dic foris, id eſt extra eccleſiam, quæ complectitur tantum grana. ſi de præciſis, dic foris. id eſt, extra eccleſiam militantem, quæ complectitur grana cum paleis. vij. quæſt. j. cap. aduerſitas. uerſic. cum uero.

[b] Aperte. Cum ſit Chriſtianus eccleſiam impugnās manifeſte, ſiue perturbans eccleſiam occulte. xxxij. qō. iiij. recurrat. verſ. fin.

[c] Sacramenta. Reſpicit illud capitu. ſi iuſtus fuerit. ſ. eo.

Ioā. 20. c

[d] Et non inania. Verum eſt hoc in ſacramento neceſſitatis. xxiiij. qō. j. §. quem forte.

[e] Sed notandum. Hæc eſt vj. pars q. in qua facit differētiam inter ſacramēta neceſſaria & uoluntaria. Neceſſaria enim ſacramenta ſine quibus nemo ſaluatur (ut eſt baptiſmus) poſſunt recipi a quocunq;. Sed ſacramenta uoluntaria (ut ſunt ordines) niſi rite dentur, data non ſunt, ſed ceſſant uel loco, uel ordine, uel promotione. de quibus multa ponit exempla, quæ probat per ſex ca. Ioan. de Fant.

[e] Sed notandum. ſ. contra ſimoniacos. reſpondet em per diſtinctionem ſequentem ſuæ concluſioni. Sacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu: aut quia in eo præſtito non percipitur gratia, ſed arguitur malitia recipientis, & hoc omnibus ſacramentis eſt commune. uel quia negatur executio, quod ſpeciale eſt in ſacramentis dignitatis.

Sacramentum male acceptum duplici caret effectu

Sacramenta neceſsitatis ſunt quinque.

[f] Necesſitatis. Neceſsitatis quinque ſunt ſacramenta baptiſmus, confirmatio, pœnitentia, ultima vnctio, corpus Chriſti.

Extra de pœn. & remiſ. q. in te. No. q̄ iſtud ſacramentū nō eſt neceſsitatis. Sed cōtra not. extra de trāſact. veniēs. ubi de hoc ſatis not. Archid.

In baptiſmo tamen hoc eſt ſpeciale, quod in ſumma neceſsitate accipi poteſt à quocunq;. xxxij. di. c. præter hoc. §. uerū. uerſ. fi. & idē circa pœnitētiā. nā confiteri poſſunt cuicūque in neceſsitate. de pœ. di. j. quē pœniter. circa alia ſacramenta neceſsitatis. uel circa iſta duo cum non inſtat neceſsitas, hoc eſt attendēdū quod cum peccat quis accipiendo: acta pœnitētia rata intelliguntur quo ad effectum. In ſacramentis uero dignitatis, hoc eſt de iure, quod non habeant executionem cum pœniteant accipiētes, niſi cū eis diſpenſetur. Et ſacramenta dignitatis ſunt ordines: & ideo dicit in plurali, quia ſunt plures ſpecies ordinis. xxj. diſt. cleros. Et dicuntur dignitatis, quia a digniorib. i. epiſcopis conferuntur: uel quia nōniſi digni [a] aſſumēdi ſunt. [redacted]

[a] Id eſt, ſine crimine, ſine infamia, ſine irregularitate, cū ad alia ſacramēta oēs regulariter admittātur, niſi aliquando caſualiter ratiōe criminis repellātur. P.

[g] Illa. Hic aſsignat unam differentiā inter baptiſmū & alia ſacramenta: aliam ponit. ī. c. ſi quis. §. ecce ſi clericus. aliam in illo. §. ecce cum honoris.

[h] SI qui a pſeudo epiſcopis. id eſt, non canonice electis, toleratis tamen ſic lxij. diſt. c. j. argu. contra. xij. qō. ij. alienationes. ibi ius commune, hic miſericordia.

[i] Eccleſijs. ī. ead. q. v. c. j. contra. Solu. ibi propter ſcandalum in eccleſia, quam per manifeſtam adeptus eſt ſimoniam, non permittitur miniſtrare. hic econtra, ſcilicet propter ſcandalum, cum occultum ſit delictum in eccleſia, cui intitulatus eſt, & non in alia ſuſcipitur: uel hoc cum emit illum ordinem, illud cum dignitatem uel beneficium. ī. c. erga.

[k] QVod pro neceſsitate tēporis, &c. Ceſſante neceſsitate, & diſpenſatio ceſſare debet.

[l] Quod. Id eſt, quia diſpenſatio vrget. uel quod eſt accuſatiuſ caſus, id eſt, quod neceſsitas vrgebat, id eſt, inducebat. Argu. contra. infra. xix. qō. ij. duæ. ibi, propter criminoſos. B. Sol. ibi de cauſa impulſiua, hic de finali. ff. de poſtu. l. j.

† Cōcor. tex. in l. j. in princi. C. de cad. tol. & ix. q. j. c. ordinationes.

Si quis

Ergo aliquis alio tempore ab eo, qui Bonoſo ſimilis ſit ordinatus, ceſſabit ab adminiſtratione: quę pro neceſſitate illius temporis fuit permiſſa.

Item promotione, ut ait Leo.

Qui ab hæreticis redeunt, ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt.

CAN. XLII.

SI quis a hæreticæ cõmunionis cõtagione ſe maculauerit, hoc in magno beneficio habeat ſi adempta ſibi omni ſpe ꝓmotionis, b in quo inuenitur c ordine ꝑmaneat.

Ecce d ſi clericus, uel ordinatione, uel quolibet ſacramẽto hęreticis communicat, ceſſãs à ꝓmotione uix in ſuo ordine perſeuerat. Nõ eſt enim de ſacramẽto hoc, ut de cæteris. Cętera eñ, uel ad culpas abluendas dantur, ut baptiſmus et pœnitentia: uel pro culpis nõ in æternum, ſed ad horã negantur, ut euchariſtia, quæ ĩ articulo mortis pœnitẽti etiã de nefarijs peccatis conceditur. Hoc non ſolũ pro culpa, ſed etiã pro infamia, e interdum etiã ꝓ munditię f ſuæ imminuta, uel extrinſecę uel ĩtrinſecæ perfectionis prærogatiua, uel bigamis; uel uiduę maritis, uel illiteratis, uel corporis qualibet parte uitiatis denegaẽ: quibus tamẽ baptiſmus, uel euchariſtia non negatur. Poteſt etiã talis cętera ſacramẽta ſacerdotaliter adminiſtrare, q iſtud ſolũ g non ualet cõferre.

Vnde Leo ait:

De epiſcopis, qui talem cõſecrãt, qualem cõſecrare nõ licet.

CAN. XLIII.

SI qui epi talem h cõſecrauerint ſacerdotem, qualem i non liceat eſſe: etiã ſi aliquo modo k damnum proprij honoris euaſerint, ordinationis l tamen ius ulterius nõ habebunt: m nec illi n vnquam o ſacramento intererunt, quod immerito præſtiterunt.

Ecce p cũ honoris periculũ euadant, ut cętera ſacramẽta ſacerdotaliter adminiſtrare admittanẽ: ab hoc ſolo nõ modò pro hæreſi, uel pro qualibet maiori culpa, ſed ẽt pro negligẽtia remouẽtur. In quibus omnib. ſolicitè notandũ eſt, quòd ſacramentũ ſacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accuratè & dignè dandum, uel accipiẽdum eſt: quia niſi ita collatũ fuerit, eò deſinet eſſe ratum, quò non fuerit ritè perfectũ. Cætera enim ſacramẽta unicuique propter ſe dantur: et unicuique talia fiunt, quali corde, uel cõſciẽtia accipiuntur. Iſtud ſolũ nõ propter ſe ſolũ, ſed propter alios datur: et ideo neceſſe eſt ut uero corde, mundaq́ conſcientia quantũ ad ſe ſumatur. quantũ ad alios uerò nõ ſolùm ſine omni culpa, ſed etiam ſine omni infamia propter ſcandalũ fratrum, ad quorum utilitatem nõ ſolũ ut præſint, ſed etiã ut proſint, ſacerdotiũ daẽ.

Vnde Hieronymus in Michęam.

a SI quis. Hoc cap. non loquit de mero iure.

b Promotionis. Supra xxxiiij. diſt. c. præcipimus. C. de poſiti. l. ſi depoſiti. de hoc eñ gratificare debet, ut ibi.

c Inuenitur. Niſi in caſibus notatis. ix. q. j. in ſumma.

Illos caſus ponit etiam hic Hugo.

d Ecce. Oſtendit magiſter in hoc §. differentiam inter ſacramenta dignitatis, & alia, & cauſas differentiæ.

e Infamia. quæ etiã ſine culpa contrahitur. vj. qõ. j. c. ſunt plurimi. §. verum.

f Mundiciæ. Vt in illo, qui contrahit cũ ancilla. xxxiiij. diſtin. ſi quis uidu.

g Iſtud ſolum. Scilicet ordinem.

h SI qui epiſcopi talem. Extra de temp. ordinatio. literas.

i Qualem. Extra de præben. graue.

k Aliquo modo. Diſpẽſatiue. ſ. cum punitur aliquis in eo in quo deliquit. In increpatione, ut xlv. diſt. cum beatus. Item in ſcientiæ recognitione. xvj. q. j. reuertimini. In fi. Itẽ in poteſtate ligãdi uel ſoluendi. xxiiij. qõ. iij. de illicita. Item in priuilegijs. xj. quæſ. iij. priuilegiũ. Item in ordinis collatione, ut in ca. præſenti, ſi qui epiſcopi. Item in honoris ablatione, ut dixi xcix. diſt. nullus. Item in armorũ retentione, ut j. q. vij. c. j. H.

Prælati in multis excedunt.

l Ordinationis. ĩ. diſt. l. ex pœnitentibus. contra. ĩ. diſt. xxxvj. qui eccleſiaſticis. contra. ĩ. lv. diſt. nullus. ĩ. diſt. lj. c. j. in §. j. Solut. ibi de his, qui ex pertinacia cõtra canones ordinant tales, hic de illis qui ex ſola negligentia hoc faciunt, intelligitur. m argu. ij. q. j. in primis. Nec eſt cõtra extra de tempo. ord. literas, quia ibi non indignum, ſed indigne ordinauit: alias ſemper eſt hæc ueritas, quod qui promouet indignum, depoſitionem meretur: ut l. diſt. ex pœnitentib. & arg. hic ibi euaſerint: ita tamen ſi ſcienter hoc facit: cum & ille ſit in notorio crimine. aliter non poſſet eum repellere ab ordine ſuſcipiẽdo. extra de temp. ord. ex tenore. Vel dic quod uariæ ſunt pœnæ: hodie mitius agitur, ut extra de præben. graue.

Et ſic uidetur intelligere Gratianus infra. §. j.

Ordinantium indignos punitio.

m Non habebunt. ſcilicet cum aliquis punitur in eo, in quo deliquit.

Pœna infligatur ſecundũ delictum.

n Illi. Baz. dicit quod illum eundem ordinem nõ poteſt conferre, ſed minorem uel maiorem bene, argu. extra de tempo. ord. literas. quia hæc pœna eſt: & ideo nõ debet amplius extendi quam inueniatur delictũ. Hug. contradicit, quod hæc dictio illi, facit ſimplicem relationem.

o Vnquam. Argu. in eo puniendũ eſſe aliquem, in quo deliquit. xij. quæſt. ij. de uiro. & cap. qui & humanis. ĩ. ea. q. v. ca. j. ĩ. diſt. lxxxj. valet. xvij. qõ. iiij. frater. & vij. quæſt. j. ſi quis de ordine. & xxxiij. quæſt. ij. admonere. infra xxvij. quæſt. ij. qui dormierit.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

p Ecce. Adhuc perſeuerat aſsignando differentiam, & cauſam differentiæ.

Hi quoſ-

[a] Hi quoſcunq;.i.aliquos indignos. quod collige ex illo uerbo aſſeclis: ab aſſequor [f] aſſequeris.unde & aſſecla ſeruus. Aliter ſi eſſent digni plus eis tenerent, arg.xij.q.ij.hæc huius.lxxxvj. diſt.non ſatis.

[b] In ſcandalum. Qui ergo occaſionem damni dat, dãnum, &c. extra de iniu. & dam. ſi egreſſus. [c] j.ea.placuit.ij.argu. contra xxiij. q. v. de occidendis.§.j. Dic prima intelligitur de cauſa proxima & cũ culpa: contraria de cauſa remota & ſine culpa. ff.de ſer. cor.l.Neratius.

[c] Vliſsimus. j. diſtin.xxv. c. unum orarium. §. nunc autem.

[d] Niſi præcellat. Id eſt, niſi habeat illam diſcretionem, quæ in prælato exigitur, etſi non eminentem, tamen ſufficientem, extra de elect. cum nobis olim. ſufficit enim quod ſit bonus. [e] lxv.diſtin. capi.ulti. Quid ergo ſi omnes ſint ualde periti? Non ideo erit iſte uiliſsimus, quia non eſt ut Salomon. de hoc.viij. quæſtione j.licet.

Patet ergo. Hæc eſt vij. pars huius quæ in qua dicitur, quod ſacramentum collatum in forma eccleſiæ à malo catholico tolerato, ratum eſt. Ioan. de Fantu.

[f] Aſſecla dicit aſſecutor, ab aſſequendo, eo qđ ſequat aliquẽ ſuperiorẽ ſecũdũ Papi. [a] Cõcor. tex.in l. ſi qs ad ſe. cũ ibi no. C. ad leg. Iul. de ui pub.

Scientia prælati ſit ſaltẽ ſufficiens.

[g] Grauitas & induſtria in plato requirit. j. c.cap.fertur.uerſ.ſi enim, &c.

Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorũ, qui à ſe ſcãdaliZãtur.

CAN. XLIIII.

HI quoſcunque [a] de aſſeclis ſuis ordinantes, & uitã eorum in ſcandalum [b] populi exponẽtes, rei sũt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur.

Re uera enim qui ad hoc eliguntur, ut cæteris præſint, ſicut præordinantur dignitate, ſic præminere debent ſanctitate. Alioquin cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia à cæteris aſſumuntur?

Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanenſi epiſcopo.

Sicut honore, ita & ſcientia quiſque precellere debet.

CAN. XLV.

VIliſsimus [c] cõputandus eſt, niſi præcellat [d] ſcientia & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.

ſanctus eſt, audiuimus: iterum baptizati ſunt in nomine Chriſti explicite. Illi uero qui ſpem in baptiſmo Ioannis habebant, & patrem & filium & ſpiritũ ſanctum credebant, non fuerunt poſtea baptizati, ſed impoſitione manuũ ab apoſtolis ſuper eos facta, ſpiritum ſanctum receperũt.

7 *Patet ergo [e] illud Auguſtini ſacramẽta uidelicet Chriſti per hæreticos miniſtrata, ſuo nõ carere effectu: non de omnib. intelligi generaliter, ſed de ſacramento baptiſmi.*

Vnd idẽ Auguſt. ait:

Baptiſmus ſiue per bonum ſiue per malum miniſtretur, reiterari non debet.

CAN. XLVI.

DEdit [f] baptiſmum Iudas, & non baptizatum eſt poſt Iudam: dedit [g] Ioãnes, [h] & baptizatum eſt [i] poſt Ioannẽ: quia qui datus eſt à Iuda, baptiſmus Chriſti eſt: [k] qui à Ioãne, Ioãnis erat. Nõ Iudã Ioãni, ſed baptiſmũ Chriſti ẽt per Iudæ manꝰ datũ, baptiſmo Ioãnis rectè præponimus. Itẽ quos Iudas baptizauit, & Chriſtus. Sic ergo quos baptizat ebriꝰ, [l] homicida, adulter, Chriſtus

Alij uero qui non ita credebant, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, ut dictum eſt. Vnde Hiero. Qui ſpiritum ſanctum neſciebant, cũ baptiſmum à Ioanne acceperunt, iterũ baptizati ſunt, ne quis ex Iudæis, uel gentilibus putaret aquã ſine ſpiritu ſancto ſufficere ad ſalutem. De hoc etiam Ambro. Quidam negauerũt ſe ſcire ſpiritum ſanctum, cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Ioannis, quos tamen in aduẽtu Ieſu, nõ i ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo qui nec in Chriſti nomine, nec cum fide ſpiritus ſancti baptizati fuerant, non poterãt accipere baptiſmi ſacramentum. Baptizati ſunt igitur in nomine Chriſti: nec iteratum eſt in eis ſacramentũ, ſed innouatum. Sed quæritur, cum in baptiſmo Ioannis non confertur remiſſio peccatorum, de conſe.diſtin.iiij.non regenerabantur. nec ad ueritatem baptiſmi ualeat fides alicuius, uel infidelitas officiat. de conſe. diſt.iiij.quo.& ſeq. c. cur reiteratur baptiſmus in quibuſdam à Ioanne baptizatis: maxime cum per circuncíſionem originale ſuiſſet deletũ, ut extra de bap. maiores.§.caute. Nã ſi dicas baptiſmum Chriſti neceſſarium eſſe etiam circuncíſis, concluditur ergo quod in omnibus baptizatis a Ioan. neceſſarium eſt, ſiue bene crederent, ſiue male. Si autem dicas non eſſe neceſſarium, quare ergo baptizati ſunt baptiſmo Chriſti iam à Ioanne baptizati, cum ijdem eſſent circũciſi? Poteſt dici forte, quòd ante paſſionem Chriſti nulli erat baptiſmus neceſſarius, [m] ſed tantum baptizati ſunt ab apoſtolis, ne putarẽt aliqui baptiſmũ ſine ſpiritu ſancto ſufficere ad ſalutem: quod credo. uel forte à baptiſmo Chriſti, id eſt, poſtquam Chriſtus baptizatus fuit, omnibus baptiſmus fuit neceſſarius, ſiue Ioannis, ſiue Chriſti: ſed baptiſmus Chriſti tanquam à ſeipſo ratus non indiget fidei adminiculo, ſecus in Ioannis baptiſmo. unde baptizati ſunt, quibus recta fides non affuit, quod locum habuit in baptiſmo Ioannis. Vide quod nota. de conſecr. diſtin.iiij ex quo.

Baptiſmꝰ Ioãnis nõ cõferebat peccatorũ remiſſionem.

Baptiſmꝰ ante Chriſti paſſionem nulli erat neceſſarius.

[m] Scilicet qa ianua paradiſi nõdũ erat aperta. extra de bapriſ. maiores. Arch.

Arg. cõtra de cõſec.diſ.iiij. baptiſmꝰ. in fi. & c. non illud. Archid.

[e] Patet ergo. Reſpicit illud cap. ex catholica. & cap. ſi illus. Ioan.

[f] DEdit. Quia baptiſmus collatus à Ioanne erat quoddam ſacramentale, quo abluebatur corpus exterius tantum. de conſec. diſt.iiij. baptiſmus. & ualebat ad aſſuefactionem.

[g] Dedit. In nomine Chriſti, uel in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti: & ideo non fuit, &c. de conſec. diſtin.iiij.aliud.

[h] Dedit Ioannes. In nomine uenturi, &c. & ideo fuit Ioannis.

[i] Et baptizatum eſt. j. de conſec. diſt.iiij. non regenerabantur.

[k] Baptiſmus Chriſti eſt. In quarto libro ſententiarum legitur, Hic conſiderandum eſt ſi baptizati ſunt baptiſmo Chriſti a Ioanne baptizati: & qua forma uerborum ſit uſus Ioannes. Illi reſpondent, qui baptizati ſunt a Ioanne neſcientes ſpiritum ſanctũ eſſe, ac ſpem ponentes in illius baptiſmo, poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti. Baptiſmus autem Ioãnis tantum dabatur in nomine uenturi. Vnde Hiero. ſuper Io. Qui dicit ſe in Chriſtum credere, & non credit in ſpiritum ſanctum, nondũ habet claros oculos. Vnde baptizati à Ioanne in nomine uenturi .i. domini noſtri Ieſu Chriſti: quia dixerunt, ſed neque ſi ſpiritus

Baptizati a Ioanne, an debuerunt rebaptizari baptiſmo. Chriſti.

[l] Ebrius. Ita tamen quod ſentiat quid faciat: quia intentio baptizati & baptizantis exigitur: ut j. de cõſe. di.iiij. ſolet. quia nemo dicit, quod non ſentit. ff. de

baptizat. Item ſacramentum eccleſiæ tam magnũ eſt, ut nec ab homicida miniſtrante polluatur.

Item cõtra Donatiſtas.

De eodem.

CAN. XLVII.

SIcut urgeri uideor, dũ mihi dicit, ergo hæreticus dimittit peccatũ, a cùm iuſtè baptizat: ſic & ego b urgeo dũ dico, ergo auarus religionis ſimulator peccata dimittit. Si per uim ſacramenti, ſicut ille, ita & ille: ſi per meritũ ſuũ, nec ille, nec ille. Illud.n. ſacramentũ Chriſti & in malis hominib. eſſe cognoſcit. In corpore aũt unicæ columbæ c immaculatæ nec ille, nec ille inuenitur: ut ſi cui⁹ manus eſſet arida, uerũ quidẽ eſſet mẽbrũ, quãuis ſine ſãguine & inefficax eſſet & mortuum: ſic & fides cum ſit, uera tamen ſine operibus mortua eſt. Item ſic in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ trinitatis, non fit tamẽ templum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit: quoniã neque in auaritia in eodẽ nomine baptizatus fit tẽplum Dei, ſi ab auaritia non recedat, quæ eſt idolorum ſeruitus.

8 *Ex his itaq; uerbis apparet baptiſma, quod ab hæreticis tribuitur, uirtute ſua remiſsionem conferre peccatorum.*

Sed idẽ Auguſtinus econtra teſtatur in libro de baptiſmo dicens:

Baptiſma Chriſti et ſi nulla peruerſitate uioletur, apud hæreticos tamen caret effectu.

CAN. XLVIII.

ETiam d corde tardiores intelligunt baptiſmũ Chriſti nulla peruerſitate dantis, uel accipiẽtis poſſe uiolari. Sed quia e aliud eſt ſacramẽtum ab effectu ſacramenti: cùm eos, qui in ipſa unitate eccleſiæ perditæ uiuunt, conſtet remiſsionem peccatorũm, nec dare nec habere poſſe: quia non malignis, ſed bonis filijs dictum eſt: Si cui dimiſeritis peccata, dimittũtur: cui tenueritis, tenebuntur: patet ergo hæreticos f tantùm dare, uel accipere ſacramentum baptiſmi, & non dare remiſſionem peccatorum.

Idem in uerbis domini de blaſphemia ſpiritus ſancti.

CAN. XLIX.

COrporalia g ſacramenta, quæ portant & celebrant etiam ſegregati ab unitate corporis Chriſti, formam habere pietatis h poſſunt: uirtus uerò iuiſibilis & ſpiritualis ita in eis eſſe non poteſt, quemadmodum ſenſus non ſequitur membrum, quando amputatur à corpore.

Item Ambroſius in libro de initiãdis rudibus.

De eodem.

CAN. L.

NOn ſanat baptiſm⁹ i perfidorũ, nõ mũdat, ſed polluit: qui in diluuio k aquarũ ad dominum non approximabũt: quia ut per apoſtolum dicitur: Quicquid non eſt ex fide, l peccatum eſt. & ipſis qui faciunt, & quibus faciunt, non ſolum non prodeſt, ſed & ad iudicium eſt.

Item Leo ad Nicetem epiſcopum.

Per manus impoſitionem confirmentur, qui ab hæreticis baptiſma accipiunt.

CAN. LI.

HI qui baptiſma ab hæreticis acceperunt, cùm antea baptizati m nõ fuiſ-

---

de ſup. lega. l. Labeo. & ita non eſt contra. ĩ. ea. capit. ſpiritus ſanctus. §. ecce.

a SIcut urgeri. Dimittit peccatum. ĩ. ea. remiſſionem.

Inſtructio reſpondẽtis.

b Sic & ego. Argu. ſufficere reſpondenti dare inſtantiam. alibi ſufficit aſsignare rationem. xxviij. quæ. j. ſic enim. Et dicit Ariſtoteles octauo Topicorum: optima inſtantiarum eſt dicere, quare non ſic. Sic ordinabis argumentum: Hæreticus iuſte baptizat: ergo dimittit peccatum: quod ego nego. & inſto, auarus baptizat iuſte: ergo dimittit peccatũ. quod non concederent ipſi. Sed dic inſtantiam non ualere: quia ſecũdum ſuam opinionem concludit. ſic xxvij. quæ. j. nuptiarum.

Inſtantiam. glo. ſing. ſecũdũ Iaſ. in l. ult. in fi. C. unde liberi. Glo. ſimilis in l. creditori. de ope. noui nũt. ubi Alex. & Iaſon.

c Vnicæ columbæ. Quæ complectitur tantum grana ſine palea. xxxij. q. iiij. recurrat. ĩ. contra, remiſsionẽ. in gl. fi.

Ex his. Hæc eſt, viij. pars q. in qua dicitur quod baptiſmus in forma eccleſiæ datus à quocunq;, tenet: ſed præciſus baptizatus nõ ſaluatur, ſicut membrum præciſum a corpore non habet ſpiritum uitæ. Ioan. de Fant.

d ETiam. Ab iſto loco inducit magiſter capitula, quibus uult probare quod hæretici etſi ſacramentum conferre poſſint, non tamen effectum ſacramenti. Quandoq; tamen inducit, quod poſsint effectum conferre: & ſub iſta alternatione uenit uſque in finem quæſtionis fracto fræno.

Hæretici non cõferunt effectũ ſacramenti.

e Sed quia. Sicut aliud eſt elementum, aliud conſecratio, ut de conſec. diſtin. iiij. per aquã. Et ideo notatus fuit Cyprianus, quia non fecit iſtam differentiam. ĩ. ead. ſi quis inquit.

f Hæreticos. ſacramentum gratiæ dat Deus etiã per malos: ipſam uero gratiam non niſi per ſe ipſum: ut infra. de conſec. diſtinc. iiij. quomodo.

Sacramẽtum gratiæ dat Deus per malos.

g COrporalia. quia miniſterio corporum & circa corpora conferuntur, uel quia quædam ſunt corporea, ut chriſma, uel formæ corporum ſunt, uel quia ſub corporalibus ſpeciebus conferuntur. Sed nunquid cum corpore pereunt? ar. quod non. ĩ. ea. quod quidam. xxvij. q. vij. tantum ualet.

Mat. 16. b.

Vel dic q hoc dicit ad differẽtiam ſpiritualium ſacramentorũ. Eſt.n. baptiſm⁹ ſpiritualis & iuiſibilis ut interior eſt & corporalis & uiſibilis, ſicut exterior. Similiter ordo & confirmatio, & extrema unctio, corp⁹ dñi & pœnitentia, ſecũdũ H. & Pau.

h Pietatis. id eſt, ſanctæ religionis & ueritatis, ſed ideo dicit, quia tunc eſt ibi pietas, cum & ueritas &c.

i NOn ſanat baptiſmus. Datus extra formam eccleſiæ, ut ĩ. e. §. ſed notandum. cap. ſeq.

k Qui in diluuio aquarum. id eſt, multiplicitate diuerſarum ſententiarum uel ſectarum: uel in diluuio tantum, quia ſolus baptiſmus non ſufficit, niſi & gratia detur.

Diluuium aquarum. Pſalm. 31. Vel dic ĩ diluuio, i. in carnalib. cõcupiſcẽtijs, uel id eſt, cũ mundabũt aquæ, id eſt, pœnæ & anguſtiæ in die iudicij ſecũdũ Hugo.

l Ex fide. id eſt, cum fide operante per dilectionem.

Rom. 12.

m HI qui. Baptizati. Nam tũc nihil acceperũt. ab

ſent, ſola ſpiritus ſancti inuocatione per impoſitionem manus confirmandi ſunt: quia formã tantũ baptiſmi ſine ſanctificationis uirtute ſumpſerũt. & hanc regulã (ut ſcitis) ſeruandã in omnibus eccleſijs prædicamus, ut lauacrum ſemel initũ nulla iteratione violetur: dicente apoſtolo: Vnus [a] de⁹, una [b] fides, unum [c] baptiſma. (Ephes. 4. a) Cuius ablutio nulla iteratione temerãda ẽ: ſed (ut diximus) ſola ſanctificatio ſpiritus ſancti inuocãda: ut quod [d] ab hæreticis nemo accipit, a catholicis ſacerdotibus conſequatur.

Sed notandum eſt, ꝙ hæretici, ut Arriani & ſabelliani, quorum [e] alij inæqualitatem, alij indiſcretionem perſonarum [f] confitebãtur, baptiſma non in forma eccleſiæ, [g] ſed ſuæ peruerſitatis miniſtrabant.

De his ſpecialiter Ambroſius locutus eſt dicẽs: Non ſanat baptiſmus hæreticorum, &c. ſed etiã rebaptizentur, & reordinentur, &c.

Vnde in concilio Niceno ſtatutum eſt.

Rebaptizentur & reordinentur, qui de Paulianiſtis. & Cataphrygis ad eccleſiam redeunt.

CAN. LII.

SI quis confugerit ad eccleſiam catholicam de Paulianiſtis [h] & Cataphrygis, [i] ſtatutũ eſt rebaptizari eos omnino debere. Si qui uero clerici erant apud eos, ſi quidẽ inculpati fuerint & irreprehenſibiles, rebaptizandi ſunt: & rurſus, [k] etiã ab epiſcopo eccleſiæ catholicæ ordinentur. Siuerò examinati minus apti fuerint deprehenſi, deponi [l] eos oportet. Similiter autem & circa diacones, & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadẽ forma ſeruabit̃.

Item Innocentius.

De eodem.

CAN. LIII.

PAulianiſtæ [m] in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti minimè baptizant, & Nouatiani eiſdem nominibus tremẽdis baptizant: nec apud iſtos de unitate pt̃ãtis diuinæ, hoc ẽ patris & filij & ſpiritus ſancti, quæſtio aliquãdo cõmota eſt, &c.

Alij [n] formã eccleſiæ in baptizãdo ſeruãt: ſed dum ab eis baptizantur, qui in hæreſi, uel ſchiſmate eis communicant, ſacramentum quidem baptiſmi ab eis accipiunt, uirtutem uerò non conſequuntur, quã ſine fide nullus conſequi poteſt. Vnde de domino dicitur, quòd in patria [o] ſua nõ poterat [p] facere ſignum propter incredulitatẽ eorũ.

Vnde Auguſtinus in homilia octuageſima.

Dum uerbum accedit ad elementum, fit ſacramentum.

CAN. LIIII.

---

ab eis. lxvij. diſtinctio. c. quamuis. §. hi uero.

a Vnus. Id eſt, incommutabilis.

b Vna. Id eſt, ab uno ueniens.

c Vnum. Id eſt, unam habẽs efficaciam in omnibus, ſiue paruulis ſiue adultis: niſi malitia ſuſcipientis impediat: uel unum, quia non iterandũ.

d Vt quod. ſ. ſanctitatis virtutẽ, gratiã, remiſsionẽ peccatorũ: exaudi tñ ut dicit Gratianus. j. eo. c. hanc regulã. §. nemo. Nã aliter conſtitutus, in neceſsitate accipit. xxxij. diſt. c. præter hoc. §. uerum.

Sed notandum. Hæc eſt ix. pars q. in qua dicitur quod quidã hæretici non baptizant in forma eccleſiæ, & talis baptiſmus iterat̃. Alij hæretici dant in forma eccleſię: & talis non reiteratur. Ioã. de Fantu.

e Quorum. Vt Arriani, qui dicunt filiũ nõ coæternũ patri. xxiiij. q. iij. c. quidam. verſ. Arriani.

f Perſonarum. Vt Sabelliani, q dicunt eandem perſonã eſſe patris & filij & ſpũs ſancti: ut xxiiij q. iij. quidam. verſ. Sabelliani. (Error Sabellianorum.)

g Eccleſiæ. quæ neceſſaria eſt. xxxij. diſtinct. §. uerum. & j. ea. c. detrahe.

h SI quis confugerit. Paulianiſtis Qui dicebant Chriſtum non fuiſſe ſemper, ſed à Maria ſumpſiſſe initium, ut j. xxiiij. q. iij. quidam. §. Paulianiſtæ. (Error Paulianiſtarũ.)

i Cataphrygis. Cataphrygę dicunt ſpiritum ſanctum paruulum hominem, &c. ut in præd. cap. quidam. uerſ. Cataphrygæ. qui non baptizant in forma eccleſiæ. & ſic ſoluuntur contraria. j. de conſecr. diſt. iij. quibus. ſed hic non fuit facta iniuria ſacramento cum nullum præceſſerit. ibi contra. Vel hoc intelligendũ eſt per illud. Nã ibi dicitur, niſi neceſsitas, &c. Item contra. infra eadem ſi quis per ignorantiam. Sed hoc de diſpenſatione, illud de rigore. Vel hic loquitur de iure: quia cũ hic nullum fuit prius baptiſma, nec ordo: unde non fit hic iniuria alicui ſacramento: ſed tantum baptizantur & ordinantur. nec tangit illud capitu. hoc, quia ibi alienus caſus, ſcilicet quia ibi ſunt duæ quæſtiones ſecundum unũ caſum. (Baptiſmo an fiat iniuria per reiterationem.)

k Rurſus. Argum. quod non baptizatus nullum recipit ordinem. extra de presbyt. non bapt. cap. ſi quis presbyter. infra eadem capit. ſi quis per ignorantiam. ſupra eadem. cum Paulus. (Ordinari nequit, q baptizat non eſt.)

l Deponi. de facto. [s] uel deponi, id eſt, non admitti. ([s] Scilicet de eo ordine, quem apud hęreticos uidebantur habere. Archidiac.)

m PAulianiſtæ. Iſti non baptizabant in forma eccleſiæ, ſed Nouatiani ſic: ſed rebaptizabant iam baptizatos. Sed illi qui ab eis in forma eccleſiæ, ſunt baptizati, ſi eis communicant in hæreſi, tunc effectum ſacramenti non recipiunt, quem nullus ſine fide conſequi poteſt.

n Alij. Hic. §. reſpicit. §. ſupra poſitum, ſed notandum. capitu. hi qui vero.

o In patria. Quia nemo propheta eſt acceptus in patria ſua.

p Non poterat. id eſt, nolebat. uel quia potentiæ ſuæ non congruebat, argument. trigeſima ſecunda. quæſtione quinta. ſi Paulus. quia ipſi erant increduli. Sed nonne poterat facere, ne eſſent increduli, & ita facere miracula? nam dicit regula iuris, quod qui poteſt facere ut poſsit, dicitur poſſe: ut ff. de regulis iuris. l. qui poteſt. Sed illa intelligitur de eo, qui tenetur ex neceſsitate, & adſtrictus eſt ad aliquid faciendum.

Detra-

Detrahe a uerbũ ab aqua, quid erit niſi aqua? accedit verbum b ad elementũ, & fit ſacramentũ. c Vnde iſta tãta virtus aquæ, ut corpus tãgat, & cor abluat, niſi faciẽte d uerbo? nõ quia dicitur, ſed quia creditur. e Nam & in ipſo uerbo aliud eſt ſonus f tranſiẽs aliud g virtus manens.

De his etiam qui in hæreſi, uel ſchiſmate baptizantur, ſcribit Auguſt. ad Petrũ diaconem dicens:

Extra eccleſiam baptizati perniciem ſibi cumulant, ſi ad eccleſiam non redierint.

CAN. LV.

Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites, extra eccleſiã baptizatis, ſi ad eccleſiã non redierint, baptiſmo cumulari h perniciem. Tantum enim ualet eccleſiaſticæ ſocietatis cõmunio ad ſalutem, ut baptiſmo non ſaluetur, cum ibi non datur, ubi oportet, ut detur.

Idem.

Inutilia ſunt dona, quæ præter unitatem eccleſiæ habẽtur.

CAN. LVI.

Teneamus, i fratres mei, unitatem. k Præter unitatem etiam qui facit miraculum, nihil eſt. k In unitate erat populus Iſrael, & non faciebat miracula. Præter unitatẽ erant magi l Pharaonis, & faciebãt ſimilia Moyſi. populus Iſrael (ut dixi) nõ faciebat miracula. Qui erant ſaluandi apud Deũ: qui faciebãt miracula, an qui nõ faciebant? Petrus Apoſtolus reſuſcitauit mortuũ. Simon magus fecit multa. Erant quidam Chriſtiani, qui non poterant facere quod faciebat Petrus, nec qđ faciebat Simon: ſed inde gaudebant, quia nomina eorũ ſcripta erant in cælis.

Item Leo ad Nicetem epiſcopum.

Baptiſma ſemel traditũ amplius non eſt reiterandum.

CAN. LVII.

Hanc m regulam cõſeruandam in omnibus eccleſijs prędicamus, ut lauacrum ſemel initum, nulla iteratione uioletur, dicente apoſtolo: Vnus Deus, una fides, unũ baptiſma. Cuius ablutio nulla reiteratione uiolan-

Detrahe verbũ ab aqua, &c. qđ ſignat ibi uerbũ.

a Detrahe. Id eſt, ſi aliquis immergat aliquem, & non proferat uerba, non baptizat: quia nec ſolum elementum, nec ſola uerba ad hoc ſufficiunt. Vel aliter: quidam baptizant tantum in nomine patris & ſpiritus ſancti: & tunc expone, detrahe verbum. id eſt, filium quid eſt aqua, niſi aqua? quaſi dicat, non eſt ibi baptiſmus. de conſecra. diſt. iiij. in ſynodo. Vel aliter, detrahe uerbum ab aqua, id eſt, formã & non erit ſacramentum baptiſmi. Et nota, quod Gandulphus dixit, quod ipſa aqua ſit ſacramentum, ſ. ipſum elementum, arg. de cõſe. di. ij. c. ſacrificium. Vnde ſi aſinus bibat aquã illã, bibit ſacramẽtũ: ſicut de mure diximus de conſe. diſt. ij. qui bene non cuſtodiunt. Alij dicunt, quod impoſsibile eſt qđ aſinus bibat ſacramentum. Nam dicunt, quod aqua illa in eodem inſtanti incipit & deſinit eſſe ſacramentum. ſ. in ultima prolatione ipſius formæ, baptizo te in nomine patris, &c. ut notaui de conſec. diſt. iiij. c. j. ſed per alias orationes, quæ primo funduntur ſuper ipſam aquam, non fit aqua ſacramentum. & hoc ita verum eſt ſecundũ eos, quod ſi in eo inſtanti, quo forma finitur, & aqua fit ſacramentum, puer non eſſet in aqua, puta antequam dixiſſet, & ſpiritus ſancti: leuaſſet eum de aqua, nõ eſſet baptizatus. Nec eſt mirũ, ſi incipiat & deſinat eſſe in eodem inſtãti: cum ſit idem etiã in alijs caſibus ſecundum legem. Nam ſi quid mihi debetur ſub conditione, & illud accepero tuli ante exiſtentiam conditionis: ſi poſt exiſtat conditio, eodem inſtanti incipit & deſinit eſſe debitum. ff. de accept. l. antep. & l. quod in diem. ut dicit lex. Sed falſum eſt quod lex dicit: quia intelligitur olim liberatus: ut ff. de ſolu. ſub conditione. debitor. Melius poteſt poni exemplum in ſeruo dato uxori a uiro, ut eum manumittat. nam in eodem inſtanti incipit & deſinit habere dominium. ff. de dona. inter uirum & uxorem. quod autem. §. ult. Arg. hic in fi. contra. quia alius eſt ſonus, &c. ſed quod dicit quod uirtus permanet: non intellige in aqua, ſed in puero. Item arg. contra. ff. de uſufru. Titio cum morietur. Item aliud exemplum poteſt poni, ubi quis ſimul incipit & deſinit eſſe debitor: ut ff. ad Velleia. debitrix. Quidam autem intelligunt aliter illam literam.

Aqua baptiſmi, an ſit ſacramentum.

Idẽ incipit & deſinit in eodem inſtãti.

b Verbum. Nam verba neceſſaria ſunt, argum. in l. j. ff. de verborum obligatione.

c Et fit ſacramentum. i. ſacramẽtum fit ibi ex forma verborũ & aqua, quod eſt baptiſmus. Sed quæritur ſi in litore maris baptizetur quis, an tota aqua cõſecretur, an nõ? Dicendũ eſt quod illa tantum, quæ puerum tãgit, arg. ff. de reli. l. ij. §. Celſus. nã ibi dicitur quod ſola terra, quæ tangit corpus hominis, eſt religioſa. Vel poteſt dici, quod etiã illa quæ iſtã tangit, ut ff. de rei uend. quæ religioſis. ſed exaudi per canonem. xj. q. iij. quoniam multos. quia excommunicatio non tranſit in tertiã perſonam, ſic nec religio.

Baptiſm. in maris litore factũ nõ conſecrat totũ mare.

d Faciente. i. in forma euangelij. in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

e Creditur. ĩ. ea. ſicut. Videtur ergo quod mutus poſsit baptizare: quia matrimoniũ poteſt cõtrahere maxime ſi tres perſonas poteſt exprimere. Quod cõcedo ſi eſt mutaſter: aliter ſi loqui nõ poteſt, nõ baptizabit. 1 Et quod dicitur, ſed quia creditur, hoc ad ſuſcipientem refertur: quia nõ exigitur fides conferentis, ſed ſuſcipientis. de conſe. diſt. iiij. tunc ualere. ab ipſo enim dante ſola intentio requiritur: ut dixi ĩ. ea. ſicut.

Exod. 7. d

Act. 9. g.

Luc. 4. d

1 Adde idẽ eſſe in ſurdaſtro. facit gl. in ſi. in l. ſin. ff. de legi. tuto.

f Sonus. Eſt ſonus uocalis, & eſt ſonus mentalis.

Sonus eſt duplex.

g Aliud. i. efficacia à Deo ſibi collata. ĩ. de conſe. di. iiij. c. ſolet. & cap. quamuis. & cap. eccleſia paradiſo.

h Firmiſsime. Cumulari. ad cumulum ſupplicij. xxxij. quæſt. vij. uſqueadeo.

i Teneamus. Probat baptiſmũ poſſe cõferri a malis, & ipſi põt miracula facere. ĩ. ea. prophetauit.

k Nihil eſt. Quo ad uitam æternam

l Magi. Iannes & Mambres. iſti magi ſcilicet Iannes & Mambres tria fecerunt miracula, uirgas in ſerpentes conuerterunt, & aquam in ſanguinem, & fecerunt aquã ranis ebullire: ſed cyniphes 2 nõ potuerũt educere, ut Moyſes. unde dixerũt, 3 Digitus Dei eſt hic. & ita defecerũt in quarto miraculo, ſcilicet in tertia plaga: 4 quia primum non fuit plaga. & ideo quandoque dicuntur defeciſſe in tertio miraculo, quia in tertia plaga. xxvj. quæſt. v. cap. nec mirum.

Iannes & Mambres magi, tria fecerunt miracula. Xxxvij. diſt. c. legimus. §. hinc etiã.

3 Exod. 8. cap.

4 Xxvj. q. v. nec mirum. verſ. nec ideo.

m Hanc. Hoc cap. eſt pars illius capituli. ĩ. ea. hinc.

quæ.& reperit hic finem illius capituli, ut exponat in §. ſequenti.

Nemo. Hæc eſt decima pars quæſtionis, in qua dicit quod baptiſmus poteſt dari a quocunque. & hoc uſq; ad §. hoc ergo. Ioan. de Fant.

quæri licet quidā dicant eam hic ſolui. Sed dico etiā, quod licet formam ludendo accipiat, dum tamen baptizare intēdat, baptizat. Si autē omnia iocoſe fiant, non erit baptiſmus. ar. xxij. q. ij. c. quod ait. ff. de act. & obli. obligationum ſubſtantia. §. ult. extra de ſen. excom. ſi uero. — Baptizat iocoſe, nō eſt baptizatus.

da ē, ſed ſola ſpiritus ſanctificatio inuocanda: ut quod ab hæreticis nemo accepit, a catholicis ſacerdotibus conſequatur.

10 *Nemo* [a] *ī hæreſi, uel ſchiſmate cōſtitutus ītelligendus eſt. Cæterū ſi cū fidei integritate, et animi puritate de manu hæreticorū in forma* [b] *eccleſiæ aliqs baptiſma acceperit: tunc impletur illud Auguſti. Per lapidē canalē* [c] *aqua trāſit ad areolas. et iterum: Spiritualis uirtus ſacramenti, &c.*

Item in libro de blaſphemia ſpiritus ſancti.

Etiam per malos boni colliguntur.

CAN. LVIII.

Spiritus ſanctus in ſancta eccleſia ēt in iſto tpe, quō uelut granū atterit cū palea: ſic operat̄, ut nullius uerā confeſſionē aſpernetur, nullius ſimulatione fallatur: [d] atq; ita reprobos [e] fugiat, ut ēt per illorum miniſterium probos [f] colligat.

Ecce quandoq; ab hæreticis baptiſma cū ſua uirtute accipitur: cuius tam neceſſaria adminiſtratio eſt, ut nec ēt à paganis [g] *datū poßit reiterari. Vnde ī eccleſiaſtica hiſtoria legit̄ quòd Alexāder eps Alexandriæ cum Petri martyris ſolēnia celebraret, poſt expleta miſſarū ſacramēta uidit ſuper orā maris puerorū* [h] *ludū, imitantiū (ut fieri ſolet) epm, et gerentium ea, quæ in eccleſia geri mos eſt. Mox eos ad ſe perduci iubet, et quid egiſſent, percunctatur. Illi rei ordinē pandunt: baptizatos à ſe eſſe quoſdam catechumenos confitētur per Anaſtaſium* [i] *puerum, qui illis fuerat. eps ſimulatus. Vbi ex reſponſis eorū uidit ſecundum religionis noſtræ ritum cuncta conſtare, ſtatuit, illis, quibus integris interrogationibus* [k] *et reſponſionibus aqua fuerat infuſa, iterari baptiſmū* [l] *nō debere,* [m] *ſed adimplere* [n] *ea, quę* [o] *ſacerdotibus mos eſt. Hinc etiā Iſidorus ait:*

De his, qui p ignorātiā ordināt ante, quam baptizentur.

CAN. LIX.

Si quis [p] per ignorātiam ordinatur antè, quā baptizetur, debent ab eo baptizati iterū baptizari: & ipſe ulterius non

Ephe. 4. a

a Nemo. Argum. ad q. de inuaſore, utrū per eum poſsit præſentari clericus in eccleſia: & per hæreticum ſententia iuſta detur. 1 de cō ſec. diſt. ij. & dixit dominus Io. quorū utrunq; falſum eſt: quia inuaſor non tolerat̄, & hæreticus eſt excōicatus. B.

1 Arg. ĩ. ead. quod quidam. in prin.

b Forma. ſcilicet in neceſsitate, uel ignoranter.

c Per lapidem canalem. ĩ. ead. ſi inſtus.

d Spiritus ſanctus. Fallatur. Nam mentiri Deo poſſumus, ſed ipſum fallere non poſſumus. de conſe. diſtin. ij. panem. omnia enim certa ſunt ei. ff. de iudic. ſed et ſi reſtituatur. §. ult. Argum. contra. lxxxj. diſtinct. oportet. xvj. quæſtione j. reuertimini.

Mentiri Deo poſſumus, ſed nō ipſum fallere.

e Reprobos. Argu. non præiudicare alicui in ſua cauſa religionem alterius. non enim melius debet alicui credi: quia ſigna & miracula facit, cum & bonis & malis ſint communia. ĩ. e. ca. multæ.

Miracula bonis & malis ſunt cōmunia.

f Probos. Quia illud ſacramentū puro corde ſumunt. ĩ. ead. c. non nocet.

Ecce. Iſte §. & hiſtoria in eo poſita patent ex textu.

g A paganis. Si in forma eccleſiæ det. de conſe. diſt. iiij. a quodam.

h Puerorum. Doli capacium, aliter nihil agerent. 2 nam tales furioſis comparantur. ff. de acqui. poſ. l. j. §. j. xv. q. j. illud. Quis autem ſit doli capax, lex dicit, ſcilicet qui eſt proximus pubertati. ff. de regu. iur. pupillum. ignorans tamen acquirit aliquid. ff. quemadmo. ſer. amitta. ſi partem. §. ij.

2 Quod no. ĩ. ead. q. 6. dedit. in fin.

i Per Anaſtaſium. Proprium nomen eſt.

k Integris interrogationibus. Per hoc quod dicit integris, patet non iocoſum factum fuiſſe: & ita non ſoluitur hic illa quæſtio. arg. de conſec. diſt. iiij. ſolet

ADDITIO.

De hoc etiam not. in præce. ca. ſolet. in glo. ult. ibi uideas. Archid.

l Baptiſmum. Argu. non iterari ſacramentum, licet non ſit perfectum. — Baptiſmi ſacramentum etiā imperfectum non iteratur.

m Non debere. Argu. ſimulationem alicui p̄iudicare. 3 ĩ. diſt. xxvij. quod interrogaſti. ĩ. xxij. quæſt. v. ecce. ĩ. de conſe. diſt. iiij. ſolet quæri 4 cōtra. ĩ. e. xxij. qō. ij. quod ait. ff. de act. & oblig. obligationum.

3 Adde qualiter p̄babit̄ ſimulatio: & an per teſtes, notat Bal. in l. j. C. plus ualere qd agi. & l. ſi cut. §. ſuper uacuū. ff. quib. mo. pign. uel hypothec.

4 Arg. ad hoc infra xxvij. qō. j. mulieres obtētu. ubi de hoc.

n Sed adimplere. argum. xxiij. diſtin. quorundam. vij. qō. j. nihil.

o Ea quæ. ſcilicet ut in uertice & pectore & in ſcapulis ungantur. extra de ſacra. non iteran. c. j. in ſi. 10. &c.

p Si quis. Quidā ponunt ita caſum iſtū. Duæ quæſtiones fiunt hic Iſidoro. Prima, utrum baptizati ab ordinato ante baptiſma, ſint baptizandi? Secunda utrum ipſe debeat ordinari? 5 Ad primā quæſtionem reſpondet ab illo loco: Sed Romanus. Secundæ quæſtioni non reſpondet: ſed poteſt decidi per ca. ĩ. ca. ſi quis confugerit. & ſecundum hoc legitur totum ſub interrogatione uſque ad illud, ſed Romanus. Sed ſupplebis ſecundum hoc in litera, ulterius nō ordinetur: ſed, id eſt, quia, &c. Et ita reſpōdet uni qōni, nō alij. arg. extra de præſump. nonne. inſti. de inuti. ſti. §. quoties. C. de diuer. reſcrip. l. j. & hoc uerū eſt, cū ſint connexæ. Alij legunt ca. plane, & dicunt quod baptizati ab eo debēt rebaptizari. Sed male dicūt. unde illud, ſed Romanus, eſt correctiuum. & ipſe ulterius non ordinet̄. & hoc corrigitur ĩ. ea. ſi quis confugerit. Vel hic loquit̄ de rigore ſecundū Iſidorum ſecundum caſum, quem ponit Iſido. ſecundum falſam quorundam opinionem. quod ſcilicet tales debent rebaptizari.

5 Et eſt dicendū qd ſic, extra de presbyte. non bapti. cap. j. & ij. Arc.

unde

ande corrigit ſe ſtatim ibi, ſed Romanus. quaſi dicat, ita alij dicunt: ſed Romanus, &c.

a Non ordinetur. De rigore, alias ſecus, extra de cler. non or. mi. ca. j.

b Paganus, ſ. diſt. xxxij. c. præter hoc. §. uerum. ĵ. de conſe. diſtinctio. iiij.

l Illi. Vere. Id eſt, ex charitate & fide. de pœn. diſt. iiij. c. pe. & ult.

m Truncato capite. Id eſt, fide quæ eſt fundamentum omnium bonorum. ſ. ca. cum Paulus.

n Marcion. Iſte Marcion dixit duo eſſe principia: unum ſuperiorum, aliud inferiorum. xxiiij. quæſt. iij. quidam. uerſic. & Marcioniſtæ.

ordinetur: a ſed Romanus pontifex nō hominē iudicat qui baptizat, ſed tantùm ſpiritum Dei ſub miniſtrare gratiam credit baptiſmi: licet paganus b ſit, qui baptizat.

PALEA.

SI pſbyter ordinatus deprehenderit ſe nō eſſe baptizatum, baptizetur, et ordinetur iterum, et oēs quos prius baptizauit. Quod autem cętera ſacramenta ab hæreticis miniſtrari nō poſſint, c *teſtatur Hieronymus in Aggæum prophetam.*

Non placent Deo, quæ ab hæreticis offeruntur.

CAN. LX.

SIc populus d iſte hęreticorum omnium eſt in conſpectu meo, dicit dominus: Omne quod fecerint, quod mihi obtulerint, uel uota, e uel ꝓ ſalute, f uel pacifica, uel pro peccato, uel holocauſta, g uel eleemoſynas, ſiue ieiunia, uel corporis caſtitatē, contaminata erunt in conſpectu meo. h Quamuis enim ſancta uideanť ſpecie ſui, i quæ offeruntur, tamē quia tractata ſunt ab illo, qui pollutus eſt in anima, polluū tur omnia.

Itē in Amos prophetā.

De eodem.

CAN. LXI.

ODit Deus ſacrificia hæreticorum, & à ſe proijcit, & quotieſcunque cōgregati ſunt in nomine eius, deteſtatur fœtorem eorum, & claudit nares k ſuas.

Item in Oſee.

De eodem.

CAN. LXII.

ILli offerunt ſacrilegū panem, & dāt eleemoſynas, & ſectari uidentur humilitatem: quæ ego, ſi uerè l fiant, holocauſta interpretor. Cùm autem ſcientiā Dei reliquerint, fruſtra truncato capite m fidei cætera membra habere ſe iactant.

Idem in epiſt. ad Gal.

Sine fide & charitate, nec euangelium habetur, nec proſunt aliqua bona.

CAN. LXI?I.

MArcion n & Baſilides o & cæteræ hæreticorū peſtes nō habent Dei euangeliū: quia non habent ſpiritum ſanctum, ſine quo humanum p fit euangeliū, quod docet. Nec putemus in uerbis q ſcripturarum eſſe euangelium, ſed in ſenſu: r nō in ſupficie, ſed ī medulla: nō in ſermonū folijs, ſed in radice rōnis.

Idem.

De eodem.

CAN. LXIIII.

VIde quantum bonū eſt charitas, ſi ita martyrium fecerimus, ut noſtras uelimus ab omnibus reliquias honorari, & ſi opinionem uulgi ſectātes, intrepidi ſanguinem fuderimus, & ſubſtātiam noſtram uſque ad mendicitatem propriam dederimus, huic operi s non tā præmium, quàm pœna debetur. & perfidiæ magis tormenta ſunt, quàm corona t uictoriæ.

quos a paganis. contra. ſed ibi præter formā eccleſiæ fuerunt baptizati: hic autem de eo baptiſmo agitur, qui in forma eccleſiæ traditur.

c Non poſsint. Cū effectu gratiæ. no. facti gratiam nocere. Item no. non quod quis faciat, ſed cuius authoritate quid faciat, conſiderandum.

d SIc populus. Sic, conſecutiuum eſt. & hæc ſequentia ca. loquuntur quando forma prætermittitur, uel ſcienter præter neceſsitatem ſacramēta recipiuntur.

e Vel uota. Generale eſt: & poſtea ſubdiuidit per partes.

f Vel pro ſalute. Pro ſalute & pro peccato dicit, quæ ſunt nomina ſacrificiorum: quorum unum ad ſalutem conſeruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur: quidam codices non habent ſecundum H. uel pacifica. ſic autem dicebatur ſacrificium, quod offerebatur pro pace adepta, uel adipiſcenda.

g Vel holocauſta. Holon totum, cauma incendium. l. diſtinctio. ponderet. uerſi. finali.

h In conſpectu meo. Eccleſiaſtica enim dignitas non facit cum Chriſtianum: ut ĵ. ij. quæſt. vij. non omnes epiſcopi.

i Specie ſui. Quantum ad ſuperficiem.

k ODit. Et claudit nares. humana loquitur ſimilitudine: ut xxiiij. q. j. odi.

o Baſilides. Iſte negauit Chriſtum fuiſſe paſſum: ut xxiiij. quæſt. iij. cap. quidam.

p Humanum. id eſt, non diuinum, non conferens gratiam.

q In uerbis. Argumen. uerba rebus, non res uerbis deſeruire. præfertur enim intentio uerbis, ar. xiij. q. j. ca. ij. uerſi. uerba. arg. xxxviii. diſt. ſedulo. ar. xxij. q. v. humanæ. & qō. ij. ne quis. arg. xxiij. quæſtio. j. paratus. & quæſt. vij. occidit. argum. xxix. diſtinctio. regulæ.

r Sed in ſenſu. Argu. xj. quæ. iij. anteceſſor. & cap. quod prædeceſſor. argum. ff. de legi. & ſena. con. ſcire leges. arg. extra de uerb. ſigni. propterea. & ca. intelligentia. argumē. xxij. q. ij. is qui.

VIde quantū. s Operi. Arguitur quod dare eleemoſynam ad uanam gloriā ſit peccatum, argum. xxiij. quæ. j. militare. xxiiij. q. j. odi.

t Quam corona. ſ. diſt. xc. neq; in fi. & ca. ſi quis autem. ĵ. de pœni. diſt. iij. ca penul. contra ibi dicit Aug. quod ſi quis non habens charitatem patitur martyriū, & ſi non prodeſt ei ad uitam æternam, prodeſt tamen ei ad minus ſupplicium ſubeundum. Solu. ibi agit de illis, qui bono zelo, & ſi non ſecundum conſcientiam martyriū ſubeunt: hic de illis qui arroganter, ut hic innuitur. Ioan.

Non

Aggæo [illegible]

* De his ſacrificijs plene legitur in Leuitico. Archidia.

Amos. 5. f

Fides eſt fundamentum omnium bonorum.

Oſee 8

Error Baſilidis hæretici.

Verba rebus deſeruiunt.

Gal. 5. a

Hoc tamen ca. ij. non reperitur.

Martyriū nō ſemper prodeſt ad ſalutem æternam.

a Non oportet. Benedictiones. i. ſacramenta uel dogmata. uel hoc dicit ironice benedictiones, id eſt, dignitates & prædicationes, quæ idiotis uidentur benedictiones, uel benedictionum abuſiones.

b Non liceat. Schiſmaticis. infra de conſec. diſt. prima. epiſcopus nullum. contra. Solu. illud antiquitus: 1 iſtud de conſuetudine eccleſiæ roboratum. H.

c In eccleſia Dei. Nec uera. quantum ad habendum rem ſacramenti, & licitam executionem.

d In proprietate. Id eſt, uera fide incarnationis qua credimus Chriſtianos Deo reconciliari naſcendo, moriendo & reſurgendo, &c. xxiij. diſt. qui epiſ.

ADDITIO.

Vel i ſua propria natura humana. q. d. non ſunt rata & uera quo ad effectum executionis, uel gratiæ & ſalutis, ſine fide mediatoris. id eſt, niſi credat Chriſtus uerus Deus, & nos recōciliaſſe patri. ſine hac fide nil ualet offerentibus, quo ad uitam & ſalutem, & ſimiliter ſumentibus. Pe.

e Manifeſtum eſt per crudeliſsimam. Scilicet Arrianam.

f Extinctū. Vt xxiij. q. iij. reſecandæ.

g Intercepta. Id eſt, prorſus quo ad effectum: conſumpta. & ita dicit Ouidius in ſexto metamorphoſ. in fabula ranarum: Colla intercepta uidentur.

1 Sub. & corrigit xj. qō. iij. excōmunicatos. & c. cum excōmunicato. & per hoc ca. ad idem xxj. diſtin. cleros. in fin. & xcv. di. perlectis. uerſic. ad oſtiariū. Archi.

2 Id eſt, ſalutē, ſcilicet miniſtrorū & ſuſcipientium. Archid.

Item ex concilio Laodicenſi.

Hæreticorum benedictio, maledictio eſt.

CAN. LXV.

Non oportet hæreticorum benedictiones [a] accipere, quoniam magis ſunt maledictiōes, quam benedictiones.

Item ex concilio Martini papæ.

Neque cum hereticis, neque cum ſchiſmaticis, licet orare.

CAN. LXVI.

Non liceat clericis, uel laicis ab hæreticis eulogias, id eſt, benedictiones accipere: q. a maledictiones ſunt magis, quā bened:ctiōes: neq; liceat aut cū hæreticis, aut cū ſchiſmaticis [b] orare.

Item Leo ad Anatholiū Conſtanti. epiſcopum.

Extra eccleſiam non ſunt uera ſacrificia.

CAN. LXVII.

In eccleſia Dei (q̄ corpus Xp̄i eſt) aliter nec rata ſūt ſacerdotia, nec vera [c] ſacrificia, niſi i ꝓprietate [d] ſuæ naturæ uerus nos pontifex reconciliet.

Item Leoni Auguſto.

Impiorum manibus diuina ſacramenta ſe ſubducunt.

CAN. LXVIII.

Manifeſtū eſt, ꝑ crudeliſsimā [e] & inſaniſsimā ueſaniā in Alexādrina ſede oē cæleſtiū ſacramentorū lumen extinctum: [f] intercepta [g] eſt ſacrificij oblatio, defecit chriſmatis ſanctificatio, & parricidialibus manibus impiorum omnia ſeſe ſubtrahere myſteria.

Item beatus martyr Cyprianus in epiſtola contra hæreticos.

Sacramenta extra eccleſiam miniſtrari poſſunt, ſalutem uerò conferre non poſſunt.

CAN. LXIX.

Si quis, īquit de eccleſia hęretica ꝑſumptione exierit, [h] à ſemetipſo [i] dānatus eſt. [k] Cū huiuſmodi ſ̄m Apoſtolū nec cibū quidē ſumere debemus. Declaraī hoc ī libro Regū: ubi cum homo Dei ad Ieroboā [l] miſſus eēt, ꝙ peccata ſua exprobraret, atq; ultionē ſuā futurā ꝓdiceret, panē apud illum edere, & aquā bibere prohibitus eſt. quod cum non cuſtodiſſet, diuina ſententia inde rediēs morſu leonis in itinere interijt.

An debet quiſq̄ dicere ſacramentum ſalutare, & gratiā cæleſtem cōem cū hæreticis eſſe poſſe, cum quibus nec terreſtris cibus, nec ſecularis potus debet eſſe cōis? Conſtat aūt oleum unde baptizati unguntur, ſanctificari: & euchariſtiam fieri apud illos oino nō poſſe, [m] ubi ſpes nulla eſt, & fides falſa, ubi omnia ꝑ mēdaciū [n]

Si quis. CASVS. *Intendit Cyprianus ꝓbare, qđ non debemus uti ſacramentis hæreticorum. Primo authoritate Apoſtoli, qui cibum corporalem prohibet cū eis ſumi. Secundo authoritate domini, qui prohibuit Abdon prophetam cum eis cibum ſumere. Tertio, quia hæretici more ſimiæ imaginem tantum habent ſacramentorum: ſed non habent uere ſacramenta. Quarto, quia ſi mali qui ſunt in eccleſia, poſt trinam monitionem comparantur ethnicis et publicanis, ut cum eis non ſumamus cibum, multò fortius ipſi hæretici præciſi. Quinto, quia non tantum ipſi puniuntur, ſed etiam eis fauentes, & eorum ſacramentis utentes. Sexto authoritate Oſeæ prophetæ dicentis ſacrificia eorum eſſe panem luctus.*

h Exierit. Id eſt, egerit ꝓpter quod meretur exire & damnari, arg. xxiiij. quæſtio. iij. ſi quis non recto.

i A ſemetipſo. Id eſt, ad ſuum effectū, ſiue factum cadendo in hæreſim iam damnatam: ut ī. iiij. q. v. c. j. ī. xxiiij. qō. j. c. j. ij. & iij.

k Damnatus eſt. Id eſt, ipſe iniecit ſe in excommunicationem. 3 vij. quæſtio. j. capit. denique.

l Ad Ieroboam. Hiſtoria legitur tertio libro Regum. quod cum Abdo propheta mitteretur ad Ieroboam, ut eum de idololatria redargueret dictum eſt ei ne comederet, uel biberet in Samaria. cumque negotio finito reuerteretur, decepit eum propheta, & in Bethel induxit eum, ut ſecum comederet. cūque comediſſet, locutus eſt ei propheta in ſpiritu dicens quia cōtra uerbum Dei in loco prohibito comediſti & bibiſti, non inferetur cadauer tuum in ſepulcra patrum tuorum. cùm ergo ſedens ſuper aſinum rediret, inuaſit eum leo, & interfecit.

l Ad Ieroboam. Vt vij. quæſtio. j. denique. qui fecerat duo idola, & unum poſuerat in Bethel, aliud in Dan.

m Non poſſe. Quia ſcilicet effectus uel res ſacramenti non eſt apud illos, ſed nec ueritas ſacramenti ſecundum Cyprianum, ut infra de conſecra. diſtin ctio. iiij. quomodo. ſupra, diſt. xxxij. præter hoc. §. uerum. Sed contra eum eſt ī. ea. q. ca. per Eſaiam. ſupra, diſt. xix. ſecundum.

n Per mendacium. Hic errauit Cyprianus, prout dicit Aug. & eum corrigit xxxij. diſtin. dicto §. uerū.

1. Cor. 5. d

3 Vel dic damnatus eſt. i. ipſe fecit vñ merito dānatus eſt. xj. qō. iij. placuit uniuerſo, &c. & ca. ipſe ligandi. Archi.

3. Re. 13 c

Sacramēti effectus non eſt apud infideles & hæreticos.

gerũtur. Nã hæreticus more ſimiarum, quæ cùm homines non ſint, formã humanã imitantur, uultũ eccleſiæ catholicæ,& authoritatẽ ſibi & ueritatẽ uendicat, cũ ipſe in eccleſia non ſit. benedicit, cùm à Deo ſit maledictus, uitã pollicetur, cùm ſit mortuus. Deũ iuocat, cùm ſit blaſphemus: ſacerdotiũ adminiſtrat profanus: munus ponit ante altare ſacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malũ, ut antiſtes diaboli audeat euchariſtiã facere: cùm nec ſacrificari oblatio illic poſsit, ubi Spiritus ſanctus non ſit: nec cuiquam dominus per eius preces & orationes proſit, qui Deum ipſe uiolat. Si enĩ qui eccleſiam uiolãt, ethnici & publicani habentur, multo magis rebelles & hoſtes falſa altaria & illicita ſacerdotia & ſacrificia ſacrilega, & omnia adulterina fingentes, inter ethnicos & publicanos neceſſe eſt, ut computentur: quos omnes conſtat a charitate & unitate eccleſiæ catholicæ receſſiſſe. Ergo omnia quæcunque faciunt hæretici, carnalia ſunt, & inania, & falſa: ita ut nihil eorum, quæ illi geſſerunt, à nobis probari debeat. Nõ ſtatim [a] ſuſcipienda ſunt & aſſumenda, quæ iactantur in Chriſti nomine, ſed quæ geruntur in Chriſti uirtute. Quomodo enim perficere, quæ agunt, aut impetrare aliquid inlicitis conatib. a Deo poſſunt, qui contra Deum, quod eis non licet, moliuntur?

Quare qui hæreticis & ſchiſmaticis patrocinantur, cenſura diuina in eorũ probantur facinore, & pœnis non ſolũ duces, & authores, ſed ẽt participes deſtinari, niſi ſe a cõione malorũ ſeparauerint, [b] præcipiẽte domino per Moyſen: Separamini a tabernaculis hominum iſtorum duriſsimorum, & nolite tangere de omnibus, quæ ſunt in eis, ne ſimul pereatis in peccatis eorũ. Et quod comminatus dominus per Moyſen [c] fuerat, impleuit: ut quiſquis ſe à Chore & Dathã & Abyron nõ ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia cõione ſolueret. Sic etiã per Oſeæ [d] prophetam Spiritus ſanctus teſtat dicens: Sacrificia eorũ tanquam panis luctus: omnes qui mãducant ea, contaminabuntur. docens ſcilicet, & oſtendens omnes oĩno cum authoribus & fautoribus ſupplicio coniungi, qui fuerint peccato [e] eorum cõtaminati. Nu. 16. d Oſeæ 9. a

Item Auguſtinus.

Vera ſacramenta non niſi in fide eccleſiæ celebrantur.

CAN. LXX.

EXtra catholicam eccleſiam [f] non eſt locus ueri [g] ſacrificij.

Itẽ Greg. in iij. lib. Dialogorũ ait de Ermigildo rege Leouigili filio.

De manu hæreticorum communio non eſt recipienda.

SVperueniẽte paſchalis feſtiuitatis die,

infra de conſe. diſt. iiij. quomodo. Quidam tamen uolunt eum hic excuſare: quia intellexit hoc de hæreticis, qui formam eccleſiæ non tenent, uel hoc uerbum ubi omnia per mendaciũ, &c. eum excuſat, arg. de conſec. diſtin. iiij. ſolet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos, quos ſemper inſequebatur, ſicut & Pelagius xxiiij. q. j. ca. ſchiſma. & fuit ibi exceſſus ueritatis, arg. de cõſec. di. ij. ca. ego Berengarius. Magis tamen credo Auguſt. qui dixit eum erraſſe.

Nõ omni uerbo credendũ eſt. [a] Non ſtatim. Argumen. quod non omni uerbo doctrinæ credendum eſt. infra. xxiiij. quæſt. j. aduocauit. ſupra, diſtin. xix. ſecundum. Argu. contra. ſ. 50. diſtin. ſi quis præpoſtera. ĩ. xxiij. q. iiij. ille. & quæ. v. miles. & q. j. quid culpat. viij. quæ. j. ſciendũ. arg. xj. q. iij. ſi quis epiſcopus & ca. non ſemper. & ca. ſi dominus argu. H. Hic

Sigilla nõ ſtatim ſunt recipienda. eſt arg. contra ſigilla, quæ non ſtatim debent recipi, argu. extra de proba. c. iij. Nam literæ approbandæ ſunt. ff. de procur. l. ſi procuratorẽ. ff. quod cuiuſq; uni. item eorũ. §. quod ſi actor. non tamen ſigillum reprobatur ſi nomen authoris non habet. extra, de eo, q. mit. in poſ. cum ſicut. in parte deciſa.

Maritus quandoq; abſtinere poteſt ab uxore, etiã contra præceptũ epiſcopi. [b] Separauerint. Hic eſt arg. ꝙ maritus ſciens ſe uxori in propinquo gradu conſanguineum, licet in probando conſanguinitatẽ defecerit, debet abſtinere ab eius toro, etiã iubente epiſcopo ne abſtineat, argu. diſt. l. ſi q̃s præpoſtera. Quid ergo ſi epiſcopus eum excommunicat? patienter ferat, nec curet, cum non ligetur apud Deũ: ut xj. quæſt. iij. c. quomodo. & ca. quid obeſt. ĩ. ead. ca. ꝑs euidenter H.

[c] Per Moyſen. Hiſtoria legitur in lib. Num. quod Chore, Dathan & Abyron, & alij ccl. uiri de tribu Leui, cùm eis uolentes habere honorem ſacerdotij ſurrexerũt contra Moyſen & Aaron, & murmurauerunt contra eos, ſpernentes eorum ſacrificia, & conficientes propria. Miſit autem Moyſes & uocauit eos, qui dixerunt. Non uenimus. ad quos Moyſes. Vos inquit, & omnis congregatio ueſtra ſtate conſtituti coram domino & Aaron ſimiliter: locutus eſt dñs ad Moyſen & Aaron: Separamini ab inuicem de medio congregationis huius peruerſæ: & cum omnis turba receſsiſſet a tentorijs eorũ per circuitum, & Dathan & Abyron eſſent in introitu papilionũ ſuorũ cũ filijs & uxoribus, aperta eſt terra ſub pedib. eorũ, & deuorauit eos cũ uniuerſa familia & ſubſtãtia eorum: ſed & ignis egreſſus eſt. a dño, qui interfecit ccl. uiros tenẽtes thuribula ſua, & offerentes incẽſum: præcepitq; dominus ꝑ Moyſen Eleazaro filio Aaron, ut thuribula eorum acciperet, & produceret ea in laminas, & affigeret altari: ut eſſet ĩ ſignũ filijs Iſrael, ne quis auderet accedere, & ponere incẽſum dño, niſi de ſemine Aaron. ſequens c. pater.

[d] Sic etiam per Oſeæ Oſeæ ix.

[e] Peccato. i. conſenſu peccati eorũ. viij. q. j. nec nouum. §. cũ autem. & xxiij. qõ. iiij. ita plane. & c. ſi q̃s a catholica.

[f] EXtra catholicam eccleſiã. id eſt, extra formam eccleſiæ.

[g] Veri. Ratione effectus.

SVperueniẽte. CASVS. Pater Ermigildi miſit ad filium

[f] Formã. Idẽ Tho. Aquin. in 4. ſen. diſ. xiij. Io. de Turre cremata in ſũma eccle- [illegible]

ad filium Arrianum epiſcopum hæreticum, ut de ſua manu communionem acciperet, quam quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

intempeſtę noctis a ſilentio ad eum perfidus pater Arrianū epiſcopū miſit, ut ex eius perfidis manibus ſacrilegæ cōſecrationis cōmunionem acciperet, b atq; per hoc ad patris gratiā redire mereretur. Sed uir Deo deditus, Arriano epō uenięti exprobrauit, ut debuit, eiusq; a ſe perfidiam dignis increpationibus repulit.

Itē Innocētius ca. vij.

Sacerdotes hæreticorū Chriſti honorib. nō habētur digni.

CAN. LXXII.

Arrianos c præterea cæteraſq; huiuſmodi peſtes deteſtamur. Quia eorū laicos conuerſos ad Deum, ſub imagine pœnitētiæ, d ac ſpiritus ſancti ſanctificatione per impoſitionem manus ſuſcipimus, non uidētur clerici eorū cum ſacerdotij, aut cuiuſpiā miniſterij ſuſcipiendi dignitate eſſe: quoniā quibus ſolū baptiſmū ratum eſſe permittimus, (quod utique in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti percipitur) nec ſpiritum ſanctum eos habere ex illo baptiſmate e illiſq; miniſterijs arbitramur: f quoniā g cùm a catholica fide eorū authores diſcederent, etiā perfectionem h ſpiritus quā acceperant, amiſerunt: nec dare eius plenitudinem poſſunt (quæ maximè in ordinationibus operatur) qui per impietatis ſuæ perfidiā, fidē domini perdiderunt: propter quod fieri nō poteſt, ut eorū i prophanos ſacerdotes dignos Chriſti honoribus arbitremur: quorū laicos imperfectos k (ut dixi) ad ſpiritus ſancti percipiendā gratiam cum pœnitentię imagine recipimus. Item legitur: Qui tetigerit l immundū, immundus erit. Quomodo ergo ei tribuet, q. immūditias & ſpurcitias cōſueuit accipere? & infrà. Qui particeps factus eſt dānati, m quomodo honoré debeat accipere, inuenire non poſſumus.

Ex eo n autem, quòd manus impoſitio o itera ri præcipitur, p ſacramētum nō eſſe oſtēditur.

Vnde Auguſtinus de baptiſmo libro quarto.

Manus impoſitio non eſt ſacramenti iteratio.

CAN. LXXIII.

Manus q impoſitio r non ſicut ſ baptiſmus repeti t non poteſt. quid enim eſt aliud, niſi oratio ſuper hoiem?

Cùm ergo Innocētius ſolū baptiſma hæreticis ratum eſſe permittat, cū

a Noctis. Quatuor ſunt partes noctis, conticinium, intempeſtum, gallicinium, antelucanum.

b Acciperet. Quæ te in neceſsitate poſſunt ab hæretico baptiſmū accipere, & nō euchariſtiam, dixi rationē xxiiij. q. j. ſi quem.

c Arrianos. Sacerdotes] indignos Chriſti honoribus.

d Sub imagine pœnitētiæ. Imaginem pœnitentiæ appellat publicam reconciliationem quæ fit per manus impoſitionem.

e Baptiſmate. qd' fecerūt, uel acceperunt. ſ. eo. quæſt. ſi quis contra.

f Arbitramur. Subaudi dici. Non eñ uidētur clerici, &c. quia eorum laicos, &c. quaſi dicat, cum hoc alias fit de laicis, merito ſic debet eſſe de clericis. non enim clerici ſimili forma recipientur, & ideo patet quod ſunt digni eccleſiaſticis honoribus. Et continuatur hoc c. cum fine illius ſ. eo. ſuperueniente. Vel dic quia eorum. i. quamuis. q. d. quamuis laicos eorum ita ſuſcipimus, non tamen clerici ita ſuſcipiendi ſunt in honore.

g Quoniam. Hæc ratio non uidetŭ ſufficiens, ſed facias uim in hoc quod dicit, authores eorum. nam tunc ſunt authores eorū, cum illi & iſti ſunt extra eccleſiam. Vel dic q ſufficiens eſt quo ad hoc, quod non poſſunt conferre de merito uitæ. xl. diſtinct. multi.

h Perfectionem. i. ſanctitatē, & officij executionem. ADDITIO. Hic uide quod leg. & not. ea quæſt. qui perfectionem.

i Vt eorū. i. quia eorū. ut ſit relatiuum cum cauſa. & ita per hoc præcedens lectio approbata non uidetur, id eſt, ideo non uidetur, quia, &c.

k Imperfectos. Quia non receperunt gratiam per illud baptiſma.

l Qui tetigerit. Tactu mētis extra de ſen. excō. nup.

m Damnati id eſt, damnationis, uel authoris iam damnati. &c.

n Ex eo. Non eſt ratio hæc: quia ſunt quædā ſacramenta quæ iteranŧ, quædam non, ut unctio infirmorum, & dedicatio eccleſiarum. de conſe. diſt. j. ſolennitates.

o Impoſitio. reconciliatoria. & intelligas de priuata, quia ſolennis non reiteratur.

p Præcipitur. Quotieſcunque reuertuntur ab hæreſi. ſ. eo. hi qui baptiſmū, &cæt.

q Manus. Senſus eſt, manus impoſitio pōt repeti, ut j. de conſec. diſt. iiij. quomodo. baptiſmus non. lxviij. diſt. ſicut.

r Impoſitio. Conſecratoria, ſed confirmatoria non. Itē nec ordinatoria ſed curatoria bene iteratur, de qua dicitur. Super ægros manus imponent, &c. ut xcvj. diſt. §. ſed illud. Reconciliatoria ſimiliter, ut hic. Imponitur eñ recōciliatoria manus hæreticis reuerſis, ut ſ. ea. Arrianos. de conſec. diſt. iiij. quomodo. & excommunicatis, ut xj. qō. iij. cum aliquis. & pœnitētib. ut l. diſtin. in capite. Et in hæreticis uel excōicatis, non eſt ſacramentum, & ideo repetitur. In pœnitentibus ſi eſt publica, [redacted] iō nō iterat, & conuenit tm̄ epis, ut xxvj. qōe. vj. c. j. & l. diſt. in capite. Si eſt priuata, nō eſt ſacramētū, & iteratur, & cōuenit etiā presbyteris, ut xxvj. q. vj. c. presbyteris. §. ecce.

ſ Non ſicut. Id eſt, licet.

t Repeti. j. e. qō. quod quidē. contra. Sol. ſed ibi manus impoſitionem conſecrationem nominat, hic uero manus extenſionem ſuper pœnitentem cum oratione inuocato ſancto ſpiritu paracleto. Vel ibi prohibet reiterationem manus impoſitionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

Cum ergo. Concludit Gratianus ex quatuor ſupradictis

Noctis quatuor ſunt partes.

a Iſid. in v. lib. Ety. dicit, q ſeptem ſunt partes: ſ. ueſperū, crepuſculum, cōticinium, intempeſtū, galliciniū matutinū, & diluculum: ut ad longū eſt uidere in Archidia. in hoc loco.

Vult hæc gl. inferre q ſacerdotes magis cæteris peccent. arg. l. presbyteris. C. de epiſco. & cleri. & l. moris. §. iſtæ feræ. ff. de pœ.

a Ad hoc uideas qđ leg. & no. ſ. ca. uentum. Arc.

c Et cap. Arrianos. de conſe. diſ. iiij. antiqua. & cap. Arrianos qui. ſecundū H. Leuit. 22.

Impoſitio manus eſt multiplex.

e Vnde apoſtolus j. ad Tim. v. nemini cito manū imponas. id eſt, nullū cito cōſecrabis. Io. de Fā. De hoc habetur xxiiij. diſtin. epiſcop9. Archid.

dictis cap. ſ. Arrianos. ſi quis inquit. ſic populus. & cap. in eccleſia. ꝙ nullum ſacramentum preter baptiſma poteſt ab hæretico miniſtrari: ſed contra obijcitur.

a Sicut. Baptizat. interius. de conſec. diſt. iiij. nemo. uel cũ effectu

b Vnde oro te. Putabat iſte eum, qui homicida, uel adulter fuerat, mundari in baptiſmo, non ita tamen ut dignus eſſet ſacerdotio. Grat. tamẽ hoc intelligit de occulto peccatore. Nam dicebãt quidam de tali, & male, ꝙ licet poſſet baptiſma dare, nõ tamen cõficere. & hic tales reprehenduntur. Et ſecundũ hoc eſt argu. cõtra. l. diſt. qui ſub gradu. Sed ibi de depoſito, cũ quo diſpẽſatur, ut baptizet: hic de tolerato.

Homicida & adulter an conficere poſſunt.

c Eſſe ſacerdotem. i. ſacramenta poſſe conficere.

d Poteſt fieri. Arg. quod uno de duob. quæ ſunt eiuſdẽ iuris, conceſſo, alterũ conceditur. Ex quo enim aliquid alicui cõceditur, eius cohærens ei cõcedit, ut j. iij. qõ. vj. hæc quippe. & xvj. qõ. j. ſi monachus. & q. ij. c. j. ſ. viij. diſt. quo iure. Hug.

Conceſſo aliquo, eius cohærens conceditur.

Sed hoc. CASVS *Dicis Gra*[redacted]*radictũ capitulum de malo catholico intelligi, et non de heretico. alioqui idem Hieronymus eſſet ſibi contrarius, ut probatur ſeq. cap. & §. ſequenti, quæ per ſe patent.*

e Cõcor. text. in l. ij. de iuriſ. om. iudic. & l. ad rẽ mobilẽ. & l. ad legatum. ff. de procur.

f Cooperante. Iſtud cooperãte falſum eſt, quantũ ad dantem uel facientem, non quantum ad recipientem. j.

Gregorius ſacrilegã uocet conſecrationẽ Arrianorũ, cùm Cyprianus quę cunque ab hereticis fiũt, carnalia et inania & falſa iudicet, cùm Hieronymus omnia quæ ab eis offeruntur, contaminata in conſpectu Dei aſſerat: cũ Leo extra eccleſiam nec rata ſacerdotia, nec uera ſacrificia eſſe teſtetur: patet ꝙ ſacramẽta eccleſiaſtica præter baptiſma (ut ſupra dictũ eſt) ab hæreticis miniſtrari nõ poſſunt.

Itẽ obijcitur illud Hiero. ad Luciferianum.

Qui in baptiſmo ſanctus eſt, ad altare peccator nõ accedat.

CAN. LXXIIII.

Sicut Chriſtus eſt, qui baptizat, a ita ipſe eſt, qui ſanctificat. vnde oro te, b ut aut ſacrificandi licentiã ei tribuas, cuius baptiſma approbas: aut reprobes eius baptiſma, quem non putas eſſe ſacerdotem. c Neque enim poteſt fieri, d ut q. in baptiſmo ſanctus eſt, ſit ad altare peccator.

Sed hoc de peccatore tm̃ catholico, non de heretico intelligendum eſt: quicquid cũ fide catholica pro officio ſuo facit, licet ĩdignus, tamẽ diuina gratia cooperãte e ratũ eſſe creditur: alioqui ſi de hæreticis dictũ intelligitur, ipſe ſibi cõtrarius eſſet, cũ dicat in Oſeæ, Sacrificia eorũ, &c. & alibi in perſona domini.

Oſeæ. 2. a

Benedictionibus hæreticorũ Deus maledicit.

CAN. LXXV.

Maledicam f benedictionibus ueſtris. Hoc eſt, quicquid à uobis benedicetur, per me erit maledictum.

11 *Hoc ergo intelligendum eſt de hæretico: illud aũt ad Luciferianum de eccleſiaſtico peccatorẽ.*

De quo Auguſt. ait in libro de corpore domini.

Boni et mali ſacerdotes æquè corpus Chriſti conficiunt.

CAN. LXXVI.

Intra g catholicam eccleſiã in myſterio corporis & ſanguinis domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur ſacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in uerbo perficitẽ creatoris, & uirtute ſpiritus ſancti. Si ergo in merito eſſet ſacerdotis, nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nunc autem ſicut qui baptizat, ita ipſe Chriſtus eſt, ita ipſe ẽ qui per ſpiritum ſanctũ hanc ſuã efficit carnẽ, & transfundit in ſanguinem. Credendum eſt enim, quòd uerbis Chriſti ſacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius utique uerbo recreantur h ad melius.

Idem in lib. ij. contra epiſtolam Parmeniani.

De eodem. i CAN. LXXVII.

Omnia ſacramenta obſunt indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus, ſicut & uerbum i Dei. Vnde dictum eſt: k Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite.

Matth. 23 a

De ijs, qui ſanctis malè utuntur.

CAN. LXXVIII.

Prophetauit l Saul Rex malus, cùm etiam ſanctum Dauid perſequeretur. Non ergo ſe iactent, qui fortè ſine charitate habet ſanctum munus Dei, ſed uideant qualem rationem ſint habituri cum Deo, qui ſanctis non ſanctè utuntur. Ex

eadem. dominus.

Mala. 2. a

f Maledicam. Aliã expoſitionẽ huius uerbi habes. j. ead. multi ſecularium.

Hoc ergo. Hæc eſt xj. pars huius qõnis, in qua ꝓbat, qđ malitia ſacerdotis nõ nocet alijs in ſacramentis, quãuis ſibi noceat. & hoc vſque ad §. ex his Ioã. de Fant.

g Intra. Ab iſto loco uſque ad cap. ſacerdotes. loquuntur omnia ca. de malis ſacerdotibus toleratis ab eccleſia.

h Recreãtur. Quo ad ſuſtentationem corporis, & poſt animæ, ut de cõſe. diſt. ij. nõ iſte panis. ²

² Scilicet creatur in ſuſtẽtationem. de conſe. diſ. ij. nõ iſte. Archid.

Omnia ſacramenta.

i Et verbũ. i. prædicatio, quæ ſi fiat ab indigno, alijs ꝓdeſt, ſed ſibi nocet, arg. diſt. lxxxiij. c. nihil illo. §. quanquã. argu. xv. quæſt. ult. cap. ulti.

k Dictũ eſt. Tales inſtruunt Deũ qualiter eos punire debeat. xl. diſt. multi.

l Prophetauit. Hic ꝓbat qđ malus ſacerdos põt cõficere: quia Saul malus erat, & prophetauit: imo mali habent omnia dona ſpiritus ſancti præter charitatem. x. e. multæ. Hiſtoria autem erit hic ꝑ caſu. Non

Sacerdos malus cõficit.

a Non noui. id eſt, non approbaui. ita dicunt aliqui ſcholares, qui noti ſunt aliquibus in ſcholis, cum uidēt eos in terra ſua, dicunt, non noui uos: uel quando ſunt diuites, dicunt pauperibus, ² non noui uos. uel (quod peius eſt) nolunt loqui cum eis.

dicto. c. cum beatus. §. hinc etiam. & xxxij. q. vij cap. quędam. Arch.

i Et continuo. Arg. uerborum ordinem ſpectandum eſſe: ut xx. diſt. c. j. arg. ex ſerie uerborum aliquid per pendi. j. xxiiij. q. j. alienus.

Honores mutant mores.

² Adde gl. in l. ij. in uerbo. mores. ff. de teſti.

Mat. 7. c

De babylonica captiuitate.

b O Propheta. Ad literam intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dante licentiam reuertendi de Babylonica captiuitate, populus Iſrael ædificauit altare: & deiecerunt fundamentum templi, ſed per literas Cābyſæ ducis militiæ ipſius Cyri prohibitus eſt in ædificatione procedere uſque ad ſecúdum annū Darij, in quo iuſſus eſt ædificare tēplum cœptum ab Aggæo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hieronymus de medio tēpore, in quo immolabant in altari: ſed domū Dei, ſcilicet tēplum reædificare negligebant, cùm domos proprias reædificarēt, qđ in ipſo Aggæo plenius patet.

⁴ Alias, O popule.

c Domo mea diruta. id eſt, ædificatione uirtutum. diruitur enim remotis uirtutibus anima. xv. quæſtio. j. c. merito.

Anima ſine uirtutibus corruit.

d Ita ſit uerbum. id eſt, blaſphemia. j. de pœ. diſt. j. capi. ſi ſacerdos. §. poteſt. & diſtin. iij. capi. in tantum. §. ſiue. H.

e Congregationē. id eſt, unitatem eccleſiæ.

f Nunquam. Et ita peccatum in Spiritum ſanctū eſt finalis impœnitētia, de qua dicit Augu. de pœni. diſtinc. vij. cap. j. & ſi. & nota. ui xxv. diſtinc. capi. qualis.

Impœnitētia finalis eſt peccatū i ſpiritum ſanctum.

g Et tamen. Hoc dicit, quia ab iſto poſſum accipere et ſine neceſſitate.

h Vt euidenter. Quodam loco. Ita & aduocatus poteſt allegare, ut dicit quædam lex xlv. diſt. cap. cum beatus.

ADDITIO. Ad idem j. ead. c. multæ. xlv. diſtin.

his erunt, qui dicturi ſunt in iudicio: In nomine tuo prophetauimus. quibus non dicetur, mentimini: ſed nō noui ᵃ uos, & cætera. Spiritum ergo prophetiæ dicendi ſunt habuiſſe, ſed non meritum.

Idem Hieronymus in Aggæum ſecundo cap.

Quiſquam non tam ſanctificatur ex hoſtijs, quàm pro peccato polluitur.

CAN. LXXIX.

O Propheta, ᵇ ⁴ qui altari tantum extructo, & domo mea diruta ᶜ hoſtias mihi offers ī altari, & uictimis ei⁹ ſanctificari te putas: ſcito qm̄ ſāctū quidē eſt, qđ offert in altari: ſed nō tā ſanctificaris ex hoſtijs, q̄ ex mortuis operibus pollueris.

Item Auguſt. in libro de uerbo domini.

Contra Spiritum ſanctū uerbū dicitur, cùm ex diſperſione unquam reditur.

CAN. LXXX.

Ita ſit uerbū ᵈ contra Spiritū ſanctū, cùm ex diſperſiōe ad cōgregationē ᵉ nunquàm ᶠ uenit, quæ ad remittenda peccata accepit Spiritū ſanctū. ad quā cōgregationē etſi per malū clericum, ſed tñ catholicum miniſtrum reprobum & fictum ſi aliqs acceſſerit corde nō ficto: in ipſo Spiritus ſanctus operaꝫ remiſsionē peccatorum: qui in ſancta eccleſia ita operaꝫ, ut reprobos fugiat, & tamen ᵍ per eorum miniſterium probos colligat.

Item in ſermone de remiſsione peccatorum.

Non meritis hominum, ſed uirtute Spiritus ſancti peccata remittuntur.

CAN. LXXXI.

Vt euidēter oſtenderet dominus a Spiritu ſancto, quē donauit fidelib. ſuis, dimitti peccata, nō meritis hominum: quodā loco ʰ ſic ait: Accipite Spiritum ſanctum. & cōtinuò ⁱ ſubiecit: Si cui dimiſeritis ᵏ peccata, remittunꝫ ei. hoc ē, Spiritus ſanctus ˡ dimittit, nō uos. Proinde ſicut is quē ſacerdos tolerat i eccleſia, ē tñ extra eccleſiā & extrà corpus eius, cui⁹ caput eſt Chriſtus, ſi ei oſtiarius ᵐ nō aperuerit, ita nō iō extra eccleſiā ē, & nō eſt de corpore, ſi qs paſtoris præiudicio ⁿ compellitur foris eſſe.

Item Ambroſius de ſacramentis.

Deus non merita perſonarū, ſed ſacerdotū officia cōſiderat.

CAN. LXXXII.

Cum ſcriptura ᵒ teſtetur, ᵖ quòd ad preces Ieroboā ᵠ ignis deſcendit de cælo: & rurſus precante Elia ignis miſſus eſt, qui ſacrificia conſumeret: datur intelligi, quòd Deus non merita pſonarum cōſiderat, ſed officia ſacerdotum.

k Dimiſeritis. Bene dixit dimiſeritis, non cui putaueritis dimitti. ²

² Vt de pœ. diſt. j. quem pœnitet. arg. 50. diſt. ſi quis preposterа. Arch.

l Hoc eſt Spiritus ſanctus. j. xj. q. iij. c. illud. & c. nemo contemnat. j. e. qō. c. dictum eſt. j. de conſec. diſtin. iiij. cap. nemo H.

m Oſtiarius. id eſt, Chriſtus. idem eſt & oſtium: ut j. ead. q. c. ordinationes.

n Præiudicio. Id eſt, prauo iudicio. j. xxiij. q. iij. ſi qs. & j. q. iij. ca. ſi ep̄s forte. ſ. ead. quæ. remiſsionem. j. xj. qō. iij qui. l obeſt H.

Præiudicium eſt prauū iudicium.

Ioan. 20. f

o Cum ſcriptura. Hic intendit Ambroſius probare, quod Spiritus ſanctus tempore hoc operatur inuiſibiliter in ſacramentis eccleſiæ qđ ex eo probat, quia olim uiſibiliter operabatur in legalibus ſacramentis.

Spiritus ſanctus olim uiſibiliter, nunc inuiſibiliter operatur.

Cum ſcriptura. Quam nō habemus, ſed eſt in ſcriptura lxx. interpretum.

p Teſtetur, &c. Quaſi diceret, cùm nullus dubitare hic debet, mendaciter apposuit Gratianus: ſicut datur intelligi uſque ibi, ignis. nec reddit rationē Ambroſius, quare olim uiſibiliter, nunc uero inuiſibiliter operetur ſpiritus ſanctus: nec fit ibi malorum mentio ſacerdotum: ut cap. interpoſuit, ſed duntaxat bonorum, puta Eliæ, Ieroboam, & aliorū ſanctorum quos ibi Ambroſius nominat: unde ad præſentem materiā nihil operaꝫ. Io. & ita falſa eſt litera, cum Ieroboam, &c.

Iudi. 6. f

3. Reg. 10

³ Abi ea nocte, qua dn̄s dixit ei, deſtrue arā Baal, quod & fecit: exinde Gedeō dictus eſt Ierobaal. Ierō enim ſacrū: inde Ierobaal, ſacra baal deſtruens. Vel Ierō, fortis: quaſi fortis cōtra Baal. Archid.

q Ieroboam. Qui fuit malus ſecundum falſum intellectū Gratiani. alias Ierobaal, quaſi ſacra Baal deſtruens. Hieron enim ſacrum dicitur. ſic enim dictus eſt Gedeon, ³ ſed hoc non faceret ad propoſitum Gratiani. Ioan.

Ierobaal unde dicatur.

z 3 Multi.

Ignis ille uiſibilis mittebatur ut crederent: nobis inuiſibilis operatur, quòd credimus. Credo ergo adeſſe dominum Ieſum inuocatum precibus ſacerdotũ, qui ait: Vbi fuerint duo uel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. (Mat. 18. c)

Item Gregorius.

Non meritæ ſacerdotum, ſed uirtus diuina ſacramenta ſanctificat.

CAN. LXXXIII.

Multi [a] ſecularium hominũ cum plus ſacerdotis uitã quàm ſuã diſcutiunt, magnũ contẽptionis diuinorum ſacramentorum crimen incurrunt. Magna enim trabe uulneratos habentes oculos, eamq; negligentes, feſtucam tenuem in aliorũ conſpiciunt oculis: quam dum incautè feſtinant auellere, erroris in foueã dilabuntur: minus quidẽ conſiderantes, quòd non eos ſacerdotũ uita læderet, [b] ſi ipſi humiliter bonis ſacerdotum admonitionibus aurem accõmodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famã, quàm propriã uitã uel uitæ negligentiã dijudicãt, ſpernunt [c] ſancta monita, & ſpũalia dona. Vnde fit, ut non ſolùm ab eis dicta reſpuãt, ſed (qđ eſt deterius) diuina etiam myſteria contemnant, ut nec corporis communionem, nec ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti eorum miniſterio confectã aſſumant, putantes hanc minus [d] eſſe ſanctificatam, ſi illorũ fiat officio, quorum uita eorũ oculis uidetur ignobilis. Heu, in quàm magnũ laqueum incidunt, ut diuina & occulta myſteria plus ab alijs ſanctificata poſſe fieri credant: cũ unus idemque ſpiritus ſanctus in eccleſia diffuſa per totum orbẽ terrarum incomprehenſibiliter [e] ea myſteria occulte atq; inuiſibiliter & operando ſanctificet, & benedicendo benedicat. Myſteriũ itaqs [f] fratres ob hoc dicitur, quòd ſecretam & reconditam habet diſpenſationẽ. [g] Sacrificium autẽ, quaſi ſacrũ factũ: quia prece [h] myſtica conſecratur pro nobis in memoriã dominicę paſsionis. Sacramentum uero eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, ut aliquid ſanctificatè accipiamus, quod ſanctè accipiendum eſt. Sunt autem ſacramenta, baptiſma, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegmento corporalium rerum diuina uirtus ſecretius ſalutem eorundem ſacramentorum operatur. Vnde à ſecretis uirtutibus, uel ſacris ſacramenta dicuntur; quæ ideo fructuoſe penes eccleſiam fiunt, quia ſanctus in ea manens ſpiritus eorundem ſacramentorum latenter operatur effectum: cuius panis & calicis ſacramentum Græcè euchariſtia dicitur, Latinè bona gratia interpretatur. & quid melius corpore [i] & ſanguine Chriſti? Siue ergo per bonos, ſiue per malos miniſtros intra eccleſiam diſpenſetur, ſacramentum tamen eſt: quia Spiritus ſanctus myſticè illud uiuificat, qui quondam apoſtolico in tempore uiſibilibus apparebat operibus. Nec bonorũ meritis diſpenſatorum ampliatur, nec malorum attenuatur: [k] quia neque qui plantat eſt aliquid neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. (1.Cor.3.) Hoc de corpore & ſan-

[a] Multi. Hoc cap. intelligitur de malis tolerandis: quia generaliter loquitur de omnibus ſacramentis. In prima parte reprehenduntur quidam laici, qui uitam ſacerdotum reprehendendo, diuina ſacramenta ab eis collata contemnebant, gerentes trabem in oculis ſuis, & feſtucam uolentes mouere de oculis aliorum. In ſecũda parte dicitur, ꝙ quantumcunq; ſit ſacerdos malus, ſacramenta tamen eius uera ſunt, nec magis ſanctificantur a bono. In tertia oſtẽdit q̇d ſit myſterium, & quid ſit ſacrificium. Vltimo ponuntur uerba Oſeæ prophetæ.

[b] Læderet. Argum. alterius crimen non nocere innocenti [¹] infra ead. q. iiij. c. j. ſ. ead. q. fertur contra. H.

[¹] Hoc eſt generaliter uerũ, niſi noceat occaſionaliter, ſecundũ H. Vel in corpus, & ſic loquit cõtrariũ hic ſignatũ.

[c] Spernunt. Ex his conuincitur, quod miſſa malorum ſacerdotũ audiri poſſit, & ſi prohibitum ſit in caſu: ut ĩ. xv. q. ult. ca. ult. ĩ. viij. q. iij. ca. ult. ſ. xix. di. ca. ſi. contra. ſ. dĩ. xxxij. nullus. diſtin. lxxxj. ſi qui preſbyteri. Sed illud de publico uel de damnato, ſed hic de tolerato. H.

[d] Minus. i. non.

[e] Incomprehenſibiliter. Non enim a nobis comprehendi poteſt qualiter trãſſubſtãtiatio ſub ſpecie panis & uini corpus Chriſti & ſanguis fiat.

Altaris myſteriũ eſt incomprehenſibile.

ADDITIO.

Vt de conſecr. diſt. ij. c. panis. & intellige quod dicit Gratianus.

[f] Itaque. & quia occulte & inuiſibiliter.

[g] Diſpenſationem. id eſt, uirtutem & gratiam a Deo diſpẽſatam & collatam.

[h] Quia prece. Sacrificia ueteris teſtamenti non faciebãt, quod figurabant, argu. de conſe. diſt. ij. cap. ſacrificium. & q̇ꝰ dicit prece myſtica conſecretur: hoc referas ad ſpeciem facti ſecũdum H. quia nec corpus Chriſti cõſecratur: quia & prius corpus ſacratiſsimum erat: nec panis, quia ibi deſinit eſſe ſtatim.

Corpus Chriſti ñ conſecratur, nec panis.

[i] Quid melius corpore? Certe anima Chriſti. Vnde hoc dictũ intelligas duntaxat amplificationis gratia. ſimile. ĩ. xxxij. q. vj. c. nihil. & q. vij. quid in omnibus. Vel dic hoc maius inter ſacramenta eccleſiaſtica quo ad ſanctitatem & reuerentiam: ut ĩ. de conſe. diſt. ij. ca. nihil & c. qui manducat & xcv. diſt. ecce. Vel inter res eiuſdẽ generis, ſcilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore, quod eſt Chriſtus, arg. ĩ. ead. qõ. interrogo. contra. Sed ibi expone uerbum, id eſt, filium. Et ſic nõ eſt contra de pœn. di. j. uerbũ.

Corpus Chriſti excedit alia ſacramẽta quo ad reuerentiã.

[k] Attenuatur. Sed contra. ſ. lxxxj. diſt. c. ſi qui ſunt presbyteri.

Vel

a Vel quia. Iſta duo uel reſpiciunt tantum proximum membrũ, cuius duæ inueniunt expoſitiones p ſequentia.

S Ignificaſtis. b Non cõgruenter. ideo uitabant eorum ſacramenta.

c Docuerunt. Ergo nec nos præſumere, uel inuenire debemus, ut s.diſt. xxxvij. qui de menſa. j.ij.q.v.conſului ſti. j.xxxj.q.j. quod ſi. s.diſt. lv. ſi euangelica. s.diſt. xlv.c. epiſcopum. vij. qõ. j.cap.j.

Mala. 2. a

N On quales. d Nec enim illos. Not. modum arguendi de malis ad bonos, de conſecr. diſt.j. cap.j. j. xj. q. j.ſacerdotibus. s.di. xxj. ſubmittitur.

1 Hinc eliciunt quidam Petrum eſſe maiorem Moyſe.ar. cõtra xxxij.quæſt. iiij. quis ignoret.

e D Ominus declarauit. Nota q Auguſtinus in hoc c. improbat duas opiniones Petiliani, qui Petilianus dicebat immunditiam malorum mundis obeſſe. Dicebat etiam, quod mali ſacerdotes nõ conferebant, uel cõficiebant uera ſacramenta. Dicit ergo in prima parte, q immunditia malorum bonis & mundis non obeſt. In ſecunda ponit quandam obiectionem Petiliani, quæ non tangit propoſitum, & eam ſoluit. In tertia oſtẽdit quòd ſacramẽta ſi in forma eccleſiæ conferãtur à quocunque, uera ſunt: & hoc oſtendit triplici exemplo, Cayphæ, Apoſtoli, & Dauid. In quarta oſtendit, q quales ſunt qui ſacramenta accipiunt, talia ſunt eis ipſa ſacramenta. In quinta infert duplicem concluſionem contra duplicem opinionem Petiliani, gratias agens Deo, quod acquieuit Petilianus ſuis rationibus. Io.

Errores Petiliani.

guine domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc etiam de baptiſmate & chriſmate ſentiendum eſt & tenendum, quia uirtus diuina ſecretius operatur in eis, & diuina ſolummodo hæc eſt uirtus, ſiue poteſtas, non humanæ efficaciæ. Polluimus itaque panem, id eſt, corpus Chriſti, quando indignè accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus. & infrà. Maledicam (inquit) benedictionibus ueſtris: hoc eſt ijs, quæ nunc meis benedictionibus poſsidetis, ſeu quicquid a uobis benedicitur, maledicam: uel quoniam non benedicũt ſanctis ex uero corde, uel quia, a qui iniquè agunt benedicuntur ab eis: adulanturq; peccatoribus, dummodo diuites ſint.

Item Fabianus Papa epiſcopis Orientalibus.

Non ſacerdotum merita, ſed quæ docent, & miniſtrant, conſiderare debemus.

CAN. LXXXIIII.

S Ignificaſtis inſuper pleroſque attendere multos in ipſis honoribus eccleſiaſticis non congruenter b uiuere ſermonibus & ſacramentis, quæ per eos populis miniſtrantur. O miſeros homines, qui hos intuendo Chriſtum obliuiſcuntur, qui & multo antè prædixit, ut legi Dei potius obtemperetur, quam imitandi uideantur illi, qui ea quæ dicunt non faciunt, & traditorem ſuum tolerans uſque in finem, etiam eum euangelizare cum cæteris miſit. Nam Apoſtoli talem conſuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt. c

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori.

De eodem.

CAN. LXXXV.

N On quales ſacerdotes domini ſint, ſed quid de domino loquantur, eſt uobis magnopere præuidendum: nec in vicarijs beati Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum quid ſint, ſed quid pro correctione eccleſiarum, quid pro ſalute ueſtra ſatagant: Nec enim illos d inferiores dicetis ſcribis & phariſæis ſedentibus ſuper cathedram Moyſi, de quibus dominus præcepit dicens: Quæcunque dixerint vobis facite: ſecundùm opera eorum nolite facere. Ergo Imperator conſidera, ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſi ſedebãt, quãtò potius, qui ſuper cathedram Petri reſident, eſſe exiſtimes obaudiendos?

Matth. 23 a

Item Auguſtinus contra Petilianum.

Sacerdotum immunditia ſacramentũ non polluit.

e Dominus declarauit. In Parabolis de zizania ſeparanda à tritico. xj. qõ. iij. nolite. & de hœdis, ut xxiij. quæſt. vij.c.j. Vel declarauit ſuſtinendo Iudã ij.q.j. unus ex uobis.

Zizania an a tritico ſeparãda ſit.

f Cœtu. i. collectione apoſtolorum, uel eccleſię, ubi ſunt boni & mali. xxxij. qõ. iiij. recurrat.

ADDITIO. de conſecr. diſtinct. iiij. eſt unitas eccleſiæ. Archid.

g Petilianus dixit. Obijciendo. dicebat enim malum ſacerdotem non poſſe conficere: quia non eſt uerus ſacerdos, ſicut nec laicus poteſt.

h Baptiſma. Quaſi hoc quærimus & nõ illud. & ideo nõ ualet obiectio, &c.

i Sacramento. Ordine & officio ſine iuſtitia, argu. contra. xl. diſtinct. ſicut viri. Sed ibi agitur de eſſentia ſacerdotis, hic de qualitate.

k Si non dat ſuum. id eſt,

CAN. LXXXVI.

D Ominus declarauit e in uno cœtu f hominum eadem ſacramenta ſumentium, nõ obeſſe mundis aliquorum immunditiam. Petilianus g dixit: At ſi quiſquam carmina ſacerdotis memoriter teneat, nunquid inde ſacerdos eſt, q ore ſacrilego carmen publicat ſacerdotis? Auguſtinus reſpondit: Ita iſtud dicis, quaſi modò quæramus quid ſit uerus ſacerdos, & non quid ſit uerũ baptiſma. h Vt enim quiſquã ſit uerus ſacerdos, oportet ut nõ ſolũ ſacramẽto, i ſed iuſtitia quoq; induatur, ſicut ſcriptũ eſt: Sacerdotes tui induãtur iuſtitia. Qui autẽ ſolo ſacramẽto ſacerdos eſt, ſicut fuit pontifex Cayphas perſecutor unius & ueriſsimi ſacerdotis, quanuis ipſe uerax nõ eſt, quod dat tamẽ uerũ eſt, ſi nõ dat ſuũ, k ſed Dei.

Pſal. 131.

Item. [a] Cretenſes malæ beſtiæ, pigri corde. † Si ergo [b] Apoſtolus alienigenæ neſcio cuius teſtimonium, quia uerum comperit, etiam ipſe atteſtatus eſt: cur nos apud quemcunque inuenerimus quod Chriſti eſt, & uerum eſt, etiam ſi ille apud quem inuenimus, peruerſus & fallax eſt, non diſcernimus propter vitium quod homo habet [c] veritatem quam nō ſuā ſed Chriſti habet, & dicimus, ſacramentum hoc uerum [d] eſt: ſicut ille ait, teſtimonium hoc uerum eſt? Sed nunquid ideo dicimus, etiam ipſe homo uerax eſt, quia dicimus, ſacramentum hoc uerum eſt? Vobis autem neceſſe eſt, ut ſemper erretis quandiu propter hominum vitia, Dei ſacramēta uiolatis: [e] aut nos propter Dei ſacramenta, quæ in uobis uiolare nolumus, etiam ueſtri ſchiſmatis ſacrilegium [f] aſſumere putatis.

Item. Baptiſmi ergo puritas ab impuritate uel immunditia conſcientiæ, ſiue dantis, ſiue accipientis omnino diſtincta eſt.

Item. Memento ſacramentis Dei nihil obeſſe mores malorum hominū, quò illa uel non ſint, uel minus ſancta ſint.

Item. Si non habebat Saul [g] ſacramenti ſanctitatem, quid in eo Dauid uenerabatur? Si autem habebat innocentiā, quare innocentem perſequebatur? Nam eum propter ſacramenti unctionem, & honorauit viuū, & uindicauit occiſum. Et quia uel panniculum [h] ex eius ueſte abſcidit, percuſſo corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam, & tamen habebat ſanctitatem, non merito uitæ ſuę, ſed unctionis. Nam hæc ſine innocentia haberi nō poteſt, ſed ſacramentum Dei (quod & in malis hominibus eſt) ſanctū eſt.

Item. Nos dicimus tale cuique ſacrificium fieri, qualis accedit ut offerat, & qualis accedit ut ſumat, & eos de ſacrificijs talium manducare, qui ad illud tales accedunt, quales & illi ſunt. Itaque ſi offerat Deo malus, & accipiat inde bonus, tale cuique eſt, qualis quiſque fuerit: quia & illud ſcriptum eſt: Omnia munda mundis. [i]

Per hanc ſententiam veridicam & catholicam etiam vos Optati [k] ſacrificio [l] non eſtis polluti, [m] ſi facta eius diſplicebant uobis: non utique panis illius panis luctus erat, ſub cuius iniquitatibus Aphrica tota lugebat. Sed panem luctus omnibus uobis communem eſſe, omniū ueſtrū malum ſchiſmatis facit.

Item. Gratias ago Deo, quia tandem confeſſus es poſſe ualere inuocatum nomen Chriſti ad aliorum ſalutem, etiā ſi à peccatoribus inuocetur. Hinc ergo intellige cùm Chriſti nomen inuocatur, non obeſſe aliorū ſaluti aliena peccata.

Idem in lib. Pſalmorū.

Etiam per malum miniſtrū dona Dei ad eos perueniunt, qui cum fide accipiunt.

CAN. LXXXVII.

CHriſtus qui fecit [n] nobis qui traditorem ſuum tanta patientia pertulit,

---

Glossa:

i. ſi nō ſua ſed Dei, in forma. ſ. eccleſię.

[a] Item. Verba ſunt Epimenidis, illius Thebani ſacerdotis qui malus fuit, & Apoſtolus ſumit eadem uerba in teſtimonium in epiſt. ad Titum. 1.

[b] Si ergo. Et uerum eſt ſupple, & ideo approbemus.

[c] Habet. Argum. pro teſtimonio alicuius, qui non eſt bonus, ut credatur teſtimonio in quo uerum dicit, & ſi in alijs mentiatur. ſ. diſt. xxxvij. turbat. & capit. ſi quid. Sed contra. iij. quæſt. ix. pura.

[d] Verum. Quaſi dicat, nō. & ita non quicunque uerū dicit. verax eſt. xxij. q. ij. homines.

[e] Violatis. i. uiolāda eſſe creditis.

[f] Sacrilegium. Quaſi comprobare ſchiſma ueſtrum videamur, ex eo qđ ſacramenta veſtra non reprobamus.

[g] Si non habebat Saul. Quem dominus elegerat & fecerat regem. i. fieri iuſſerat, ut infra viij. q. j. audacter.

[h] Panniculum. Quando præcidit chlamydem veſtimenti ſui, ut ij. qō. vij. cap. plerunque obijcitur. §. de his. & §. itē opponitur.

[i] Omnia munda mundis. Iuxta illud: Qui manibus ſordes, operu prius ablue ſordes. Intus te munda, quia mūdis omnia munda.

[k] Optati. Proprium nomen eſt. & erat malus catholicus, uel hæreticus, ſcilicet occultus.

[l] ſacrificio. Hic patet quod præciſus conficit. vt j. e. non nocet. & capi. dictum. & de conſe. diſt. iiij. non in uerbis. Præterea, quæ eſſet ratio quare damnatus à Deo poſſet conficere quandiu toleratur ab eccleſia, ſed damnatus ab homine nō? Dicas ergo quod hæreticus excommunicatus depoſitus poteſt hoc ſacramentum & reliqua ſacramenta miniſtrare, per capitula quæ dixi. Quidam tamen contrarium dicunt [a] per id quod eſt xxiiij. quæſt. j. ſchiſma. ubi dicit Pelagius, ſi ueritate duce regimur, non eſt Chriſti corpus qđ hæreticus conficit. Item quia hoc ſacramentum eſt ſacramentum unitatis, ut de conſecratione. diſt. ij. quia paſſus. Item quia extra unitatem eccleſiæ cōfici non pōt, ut ſ. ea. extra eccleſiam. infra ead. ſacerdotes.

ADDITIO

Intellige omnia iſta ultimo allegata quo ad effectum ſacramenti: uel quando non ſeruant formam eccleſiæ ſecundum Raym. qui de hoc ſatis no. in ſumma de hæreticis. §. item nunquid, &c.

[m] Polluti. Argu. non imputari ſocio peccatum alterius, ſi ei diſpliceat: dummodo eum admoneat, ut reſipiſcat, ut j. ea. quæſt. iiij. cap. j. quod incipit, nullius crimen. & cap. crimen. argu. xxiij. qō. iiij. recedite. viij. qō. j. quid autem. j. xj. qō. iij. quod prædeceſſor. j. xxiiij. q. iij. ſi habes. xxiiij. quæſt. j. ſchiſma. cōtra. j. de conſec. diſt. j. in ſancta. cōtra j. eo. q. v. c. j. contra Hug.

[n] CHriſtus quid fecit. Qui ſigna patiētiæ oſtendit nobis.

Primam

Marginalia:

ad Tit. 1. c

† Poteſt inferri ex hoc text. & ſua glo. φ authoritates poetarū & gētilium tā in iure φ in cauſis poſsint allegari. cō cor. tex. in l. in tantū. cum gl. ſi. ff. de rerū diui.

Epimenides Thebanus ſacerdos malus fuit.

[a] Cap. j. de hoc ēt not. xxxvij. diſt. turbat. ibi uideas. Archid.

Optatus malus fuit catholicus.

Sacerdos preciſus conficere poteſt.

1. Re. 24. d

[a] Ad hoc de conſe. diſt. ij. q ſi ſanguis d verſ. quali. ubi de hoc.

ad Titum. 1. d

Mat. 26. b

Ioh. 14. e

ut ei primam [a] euchariſtiam cōfectam manibus ſuis, & ore [b] ſuo commendatam ſicut cæteris [c] Apoſtolis traderet? Quid nobis fecit Chriſtus, qui eundem traditorem ſuū, quem diabolum nominauit, [d] qui ante traditionem domini nec loculis [e] dominicis fidem potuit exhibere, cum cæteris diſcipulis ad prædicandum regnum cælorum miſit? ut monſtraret dona Dei peruenire ad eos, qui cū fide accipiunt, etiam ſi talis ſit, per quem accipiūt, qualis Iudas fuit.

Ioan. 6. g
Matth. 10

Item Gregorius.

Sacramentis epiſcopi malitia non nocet.

CAN. LXXXVIII.

NOn nocet malitia epiſcopi neque ad baptiſmum infantis, neque ad eccleſiæ [f] conſecrationem: [g] quia baptiſma a Deo datur, non ab homine uenit. Sic & euchariſtia & omnia quæ cunque in altari ponuntur, non ab homine, ſed a Deo ſanctificationem accipiūnt.

Sed obijcitur [h] illud Hierony. in Sophoniam.

Non uerba ſed merita ſacerdotum euchariſtiā faciunt.

CAN. LXXXIX.

SAcerdotes, qui euchariſtiæ deſeruiunt, & ſanguinem domini populis [i] eius diuidunt, impiè agunt in lege Chriſti putantes euchariſtiam imprecantis [1] facere uerba, non uitam: [k] & neceſſariam eſſe tantùm ſolennem orationem, & nō ſacerdotum merita, de quibus dicitur: Sacerdos in quacunque fuerit macula, [l] nō accedat offerre oblationes domino.

Leui. 21. e

Item Alexander.

Tantò facilius ſacerdotes exaudiuntur, quantò apud Deum ſunt digniores.

CAN. XC.

IPſi ſacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedūt, [m] quia ſuis precibus ea delent atque conſumunt, qui quantò digniores fuerint, tantò facilius in neceſsitatibus, pro quibus clamant exaudiuntur.

Item Gelaſius Elpidio epiſcopo.

Non adeſt ſacramentis ſpiritus ſanctus, quæ per criminoſos miniſtrantur.

CAN. XCI.

SAcroſancta [n] religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam uendicat, ut ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, nō audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini myſterij conſecrationem [o] cæleſtis ſpiritus inuocatus adueniet, [p] ſi ſacerdos & qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionib. reprobetur?

Item Greg. in regiſtro.

a Primam. Id eſt, primo confectam euchariſtiam dedit. nam una ſola eſt, & ideo nō eſt prima uel ultima. Vel ſic primam. i. unicam, & non plures.

b Ore. Cum dixit, hoc eſt corpus meum. infra, de conſecrat. diſtinct. ij. accipite.

c Cæteris. j. xxiij. q. iiij. tu bonus. & c. quam magnū. j. de conſec. diſt. ij. cū omne. cōtra. Solu. ſed ibi de buccella panis, quam ſoli Iudæ tradidit poſtea: hic de corpore Chriſti, quod primo tradidit ſibi, poſtea omnibus dedit.

d Nominauit. Vbi, neſcio, ſed credo quod ibi, qui intingit mecum manum &c. argumen. inſti. de exhær. lib. §. ſed fœminini.

e Loculis. Argu. contra infideles ſeruientes, q ſint ſicut diaboli. de pœnit. diſt. j. c. facilius. §. hoc idem.

1 Ad idē xiij. q. j. c. eccleſias. §. ad hoc ubi & hoc ſcilicet, q ſint ſicut diaboli. & pœn. diſt. j. §. hoc idem. Archidia.

NOn nocet. f Ad eccleſię. j. de conſec. diſtin. j. eccleſijs. contra. ſed illud quādo forma ſeruata non eſt.

g Cōſecrationem. Dum tamen ceſſet omnis pactio uel aliqua turpis promiſsio, alioqui execrata potius, quam conſecrata dici debet, ut infra eadem quæſt. iiij. eccleſia. ſed hoc in odium conſecrantis. nam re uera conſecrata eſt. [2]

2 Dūmodo forma eccleſ. fuerit ſeruata. de cōſecra. diſt. j. eccleſijs. quod etiā videt con tra. Ioan. de Fant.

h Sed obijcitur. Reſpicit. §. ſi ergo. ſ. proxime poſitū. Nam inducit iſta ſex c. quædam directe, quædam à ſenſu contrario ad probādum quod malus ſacerdos nō poſsit cōficere ſacramenta, ſed ibi reſpondet in ſeq. §. cum uita.

SAcerdotes. i Imprecantis. id eſt, inuocantis p preces. H.

k Non uitam. Quantum ad rem ſacramenti ſcilicet, ut digne conficiant. alias uita non exigitur ut conficiant.

ADDITIO. Sub. ſed ut proficiant offerenti. infra ea cum ulta. Archidiaconus.

l Macula. Mortalis peccati. [3] arg. de conſecr. di. ij. quotidie. uel uenialis, & tunc eſt conſilium. arg. diſt. vj. teſtamentum. Hug. Tamen hæc authoritas intelligitur de macula corporali: ut xlix. diſtinct. hinc etiā. & ita ſophiſtice inducitur. §. non accedat. Dum enim æſtuauerit in pectore precantis ignis alienus, qui exurit, & non ſatiat, nō poteſt digne accedere ad altare. de pœn. diſt. iij. c. inter hæc hircum. Vnde notatur hic, quod quilibet ſacerdos pro macula mortalis peccati ſuſpenſus eſt quo ad ſe, quo ad accipientes uero nō. niſi ut notatur xxxij. diſtin. c. præter. §. uerum. & cap. nullus.

3 Hieronymi, & adhuc diu poſt eſt. & ſic mentitur ſophiſtę qui mihi obiecerūt, quod c. compe-rimus. de cōſe. diſt. ij. loquit de ſacerdotib⁹ tātum, quia imo de omnibus.

IPſi ſacerdotes. m Comedunt. i. oblata pro peccatis, [4] uel dicuntur comedere peccata populi, q a delent, & ſic comedunt peccata populi orationibus. uel forte quia exemplo bonæ operationis & verbo prædicationis corrigūt homines, & ita quā tum in ſe eſt delēt. xxxvj. diſtinct. cap. qui eccleſiaſticis. §. hinc etiam Paulus. verſicu. ex quibus. Solus enim Deus delet peccatū. id eſt peccati reatum. [5] ſacerdos pœnam inffligendā pro peccato orationibus minuit, [6] ppter qđ peccatū delere dicitur. xiij. quæſt. ij. animæ. Hug. Vel illi dicuntur comedere peccata populi, qui de ſuis poſſent ſuſtentari, & tamen percipiunt de eccleſiaſticis. xij. quæſt. ij. illud. cum habenti dare, &c. j. q. ij. paſtor.

; Hic uideas qđ not. lj. diſ. de his in gl. ult. iuxta finē. & extra de celeb. miſſa. de homine. Archidia.

Sacerdos quilibet pro mortali peccato ſuſpenſus ē quo ad ſe.

4 Sic. x. q. j. quia. Sacerdotes comedunt peccata populi.

5 Vt ſ. e. qđ. ut euidenter.

6 Vt xiij. quæſt. ij. animæ.

n SAcroſancta. id eſt religioſa ſacramentorū reuerentia. uel id eſt, euchariſtia, uel qđlibet aliud ſacramētum. ſupra eadem uentum.

o Conſecrationē. Quam diuinū miniſteriū facit, nō miniſtri adminiſtratio, ut j. de conſecrat. diſt. iiij. non eſt aqua.

p Adueniet. Adueniet quidem magis ad conficiētis detrimentum, quam ad ſalutem: ut de conſec. diſtin. ij. cap. & ſancta.

Neceſſe

a NEceſſe eſt. Vaſa. i. ſubditorū animas, quia dominus in eis ſedet, ſ ut xxiij.q6. iiij. Nabuchodonoſor. xxxij. quæſt. v. ſi Paulus. quorū ſanguis requiritur de manibus noſtris. xl iij. diſt. Epheſijs.

ſ Alias, iacet.

b Ad interiora. Id eſt, ſpiritualia & cęleſtia. Vel dic. id eſt, ad uitia: & tunc dic perducendas uapulaturas a primo mācipio gehennæ. xl. diſtin. ſi Papa.

† Alias, ſi ſordida ipſa ſtercoris lutum, &c. Eſa. 52.d

INterrogo. c Verbum. id eſt prædicatio, quæ plures cōuertit, & plus facit compungi hominem: ita ut omnia peccata per eam tollantur. ſed per corpus Chriſti tantum venialia tolluntur, ut de conſecr. diſt. ij. iteratur. & c. quotidie. & ſic non obſtat. ī. eo. multi.

Prædicatio eſt efficacior corpore Chriſti.

d Verbum. id eſt, id quod uerbo ſignificatur, uel per uerbum concipitur.

e Cadere. De conſec. di. ij. qui bene.

† Adde q hoc uerb. ſorores ſuꝑflue hic ponitur. Fra [illegible] & ſororꝰ. l. Lucius. §. q ſitū. ff. de legat. iij. Alexā. de Imol. cōſ. lxxxv. incipit, ani[illegible] uerſis [illegible] iij.

f NEque. No. ꝙ tria dicūtur hic. ſ. ꝙ ſacramenta domini non rite uel recte conferuntur, niſi a dignis cōferantur, & a dignis ſumantur, & in forma eccleſiæ. Primū notatur ibi, niſi per ſacerdotem. Secundum ibi, nec niſi. Tertium ibi, atque id, &c. Quidam diuidunt cap. in duas partes. In prima fit mentio de ſacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur: & hoc uſque ad illum locū, atque id. In ſecunda fit mentio de ſacramēto, quod non accipitur ab eo, pro quo offertur. & dic ſine uitio. id eſt, ſine peccato.

g Rite. quo ad offerentem & accipientem.

h Pro quibus offertur ſupple, nec poteſt rite offerri,

Manus immunda tacta inquinat, non mundat.

CAN. XCII.

NEceſſe eſt, ut munda ſit manus, quæ diluere ſordes curat: ne tacta quæq; deterius inquinet, ſi ſordida † ſequens lutum tenet. Scriptū námque eſt: Mundamini qui fertis uaſa a domini. Domini etenim vaſa ferunt, qui proximorum animas ad interiora b perducēdas, in cōuerſationis ſuę exemplo ſuſcipiunt.

Item Auguſtinus.

Aequè ſeruandū eſt verbū Chriſti, & corpus Chriſti.

CAN. XCIII.

INterrogo uos, fratres, uel ſorores, † dicite mihi, quid plus uidetur uobis: corpus Chriſti, an verbum c Chriſti? Si uultis uerè reſpondere, hoc dicere debetis, ꝙ nō ſit minus Dei uerbum, q̄ Chriſti corpus. Et ideo quāta ſolicitudine obſeruamus, quādo nobis Chriſti corpus miniſtratur, ut nihil ex ipſo de manibus noſtris in terrā cadat, tanta ſolicitudine obſeruemus, ne uerbū domini, qđ nobis erogatur, dū aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde puro pereat: quia non minus erit reus, qui uerbum d Dei neglige̅ter audierit, quàm ille, qui corpus Chriſti ſua negligentia in terram cadere e permiſerit.

Item.

De eodem.

CAN. XCIIII.

NEque f poteſt ritè g offerri, niſi per ſacerdotem iuſtū & ſanctū: nec niſi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus h offertur: atque id ſine uitio i ſit, ut pro uitioſis k mundandis l poſsit offerri. Hoc certè omnes cupiunt, qui pro ſe offerri ſacrificium Deo uolunt.

Cùm uita m ſacerdotum euchariſtiæ neceſſaria eſſe dicitur, nō conſecrationi, ſed effectui intelligendum eſt. Non enim effectum ſalutis confert ei, quem merita faciunt indignum, potius complebitur in eo illud Apoſtoli: Qui manducat corpus domini, & eius ſanguinem bibit indignè, iudicium ſibi mãducat & bibit. Ergo contra eos, qui crebra oblatione ſacrificij ſe putant poſſe mundari, non ceſſantes impiè agere in lege Dei, intelligitur illud eſſe dictum Hieronymi.

Quòd uerò ſacerdos etiã ſi malus ſit, tamē pro officio ſuæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, teſtatur Auguſtinus in libro quæſtionum ueteris & noui teſtamenti.

Sacerdotes nomen Domini inuocant, dominus autem benedictionem præſtat.

niſi ab eis.

i Sine vitio. Id eſt, non ſit citra formã eccleſiæ, ſed in ipſa forma eccleſiæ.

k Vt pro uitioſis. Expone ut recte poſsit offerri pro uitioſis. i. uenialia habentibus. Sed intellige generaliter, q2 offertur etiã pro habētibus mortalia. ſ

l Mundãdis. Id eſt, venialis peccati maculam habentibus.

ſ Scilicet ut cōpungantur, & ut mitigetur pœna. xiij. q6. ij. tēpus. Io. de Fant. 1. Corin. 11.f

m Cum uita. Reſpicit hoc cap. ſacerdotes. & bene ſoluit. & ad confirmandam ſuam ſolutionem inducit capitulum ſequens.

n DIctum eſt. Probat Auguſtinus quod bene dicere non tantum meritum, ſed etiam ordinem requirit. In prima ergo parte ponit authoritatem domini uſque ibi, quanta. In ſecunda probat intētionē ſuã & authoritate, & exēplo Cayphæ.

o Vos ponite. Id eſt, inuocate. ſ

ſ Et loquitur ſacerdotibus d his miniſterijs ſiue benedictionibus, ubi ordo ſacerdotalis exigit. Archid.

p Prodeſſe. Hic colligitur, quod licet uoluntas ſacerdotis non ſit, ut proſit, prodeſt tamen. ĩ. de conſecra. diſt. iiij. nō illud te. Sed quid ſi cantet miſſam, ut Deus perdat aliquos? conficiet re uera, ſed debet puniri. Argum. xxvj. quæſt. v. quicunque.

Quod

CAN. XCV.

DIctum eſt n a domino in Numeris ad Aaron: Vos ponite o nomen meū ſuper filios Iſrael: ego dominus benedicã eis, ut gratiã traditam per miniſterium ordinati transfundat hominibus, nec uoluntas ſacerdotis obeſſe aut prodeſſe p poſsit, ſed meritū benedictionem poſcētis. Quanta autem dignitas ſit ſacerdotalis ordinis uel officij, hinc aduertamus. Dictum eſt autem de nequiſsimo Caypha interfectore ſaluatoris inter cætera, Hoc autem a ſeipſo non dixit, ſed cùm eſſet princeps & pontifex ſacerdotum anni illius, prophetauit. Per quod oſtenditur, ſpiritum ſanctum

Num. 6.f

Ioan. 11.f

a Quod uero. Dictum eſt ſupra in §. ſi ergo. quod ſacramenta dignitatis ab hæreticis collata effectũ non habent: cõtra quod allegat authoritatẽ Anaſtaſij, quã oſtendit friuolam eſſe authoritate Gelaſij & Felicis.

b In tractatu. Per hoc probatur, q Gratianus nõ diuiſit per diſtinctiones hoc opus, ar. xj. q. iij. ca. ad menſam. §. euidenter.

c Item obijcitur. Ei ſcilicet, quod dictũ eſt ſupra ead. §. cum ergo Innocentius. & capit. Arrianos.

d Quod quidam.

CASVS. *Opinio eſt quorundam, quod ſacerdos uel epiſcopus recedens de eccleſia ad hæreticos, ſacramentum baptiſmi non amittit, ſed ſacramentum ordinis amittit. Iſtud improbat Auguſtinus multipliciter. Primo ſic, quia cum utrunque ſit ſacramentum, non poteſt aſſignari ratio, quare potius perdatur unum, quam aliud. Secundo ſic: quia conſuetudo eccleſiæ eſt, quod cum tales redeunt, non ſolent reordinari, ſi eos eccleſia uult tolerare. Tertio dicit, quod ſicut recedens ab eccleſia utrunq; retinet, ſic uidetur quod utrunque poteſt conferre alijs extra eccleſiam, licet male conferat: & cum quis recipit ſacramentum extra eccleſiam, ſi reuertitur ad eccleſiam, non eſt ſacramentum iterandum in eo. Et hoc probat tripliciter, per baptiſmum datum à laico, quòd non iteratur, licet illud iniuſte detur: per ſignum publicæ monetæ impreſſum ab eo, qui non debuit imprimere: & per characterem militiæ, qui non repetitur.*

datorẽ gratiarũ nõ perſonã ſequi digni aut ĩdigni, ſed ordinẽ traditionis: ut quãuis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſsit benedicere, niſi fuerit ordinatus, uel officij miniſterium exhibeat. Dei autem eſt effectum tribuere benedictionis.

Quòd uerò [a] *per hæreticos ſacramenta dignitatis miniſtrata dicãtur carere effectu, improbatur authoritate Anaſtaſij papæ, q ordinationẽ Achatij, quãuis hæretici, ita ratam approbat, ut etiã eis quos poſt damnationem baptizauit, uel ordinauit, in nullo reã perſonam nocuiſſe aſſerat. Sed hoc eũ illicitè et nõ canonicè, imò contra decreta ſuorũ prædeceſſorum feciſſe & ſucceſſorũ, probãt Felix et Gelaſius, qui Achatiũ ante Anaſtaſium excõicauerunt: & Hormiſda qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Achatium damnauit. Vnde etiam ab eccleſia Romana repudiatur, & à Deo fuiſſe percuſſus legitur, etiã in geſtis Romanorum pontificũ, hoc modo: Anaſtaſius ſecundus natione Romanus, etc. Require retrò in tractatu* [b] *decreta. epiſ.*

Itẽ obycitur [c] *illud Auguſtini ad Parmenianum de hæreticis & dãnatis.*

Qui recedit ab eccleſia, nec baptiſma, nec ius dãdi amittit.

CAN. XCVI.

QVod quidã [d] dicũt: Baptiſma quod accepit, nõ amittit, qui recedit ab eccleſia: ius tñ dãdi [e] qđ accepit, amittit: [f] multis modis apparet fruſtra & inaniter dici.

Primò, quia nulla oſtẽditur cauſa, cur ille, qui ipm baptiſmũ amittere [g] nõ poteſt, ius dandi [h] poſsit amittere. Vtrunque enim ſacramẽtũ eſt, & quadam conſecratione utrunq; [i] homini [k] dat, illud cùm baptizatur, iſtud cum ordinatur. Ideo nõ licet a catholico utrunque iterari. Nam ſi quãdo ex ipſa parte [l] uenientes etiam præpoſiti pro bono pacis correcto ſchiſmaticorũ errore ſuſcepti ſunt: etſi uiſum eſt opus eſſe, ut eadem officia gererent, quæ agebant, non ſunt tamen rurſus ordinãdi: ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra: quia in præciſione fuerat uitiũ, quod unitate pacis eſt correctũ, non in ſacramẽtis, [m] quæ ubicunque ſunt, [n] ipſa uera ſunt: & cùm ipſi expedire uidetur eccleſiæ, ut præpoſiti earum uenientes ad catholicam ſocietatem, honores ſuos ibi non adminiſtrent: non eis tamen ipſa ordinationis ſacramẽta detrahuntur, ſed manent ẽt ſuper eos. Ideoq; non eis in populo manus [o] imponitur, ne non homini, ſed ipſi ſacramento fiat iniuria & infrà.

Sicut autem eſt in ba-

e Dandi. ſcilicet ordinem.

f Amittit. characterem enim non poteſt amittere, licet uideatur aliter dici xj. quæſtio. iij. epiſcopus.

g Amittere. Nam ubi eadem ratio, & idem ius. ff. ad legẽ Aquiliam. illu. An tamen hoc ſit uerum, notatur xxviij. quæſtio. j. ca. ſic enim. xxxij. quæſt. vij. capi. Apoſtolus. ſupra ead. quæſtio. cap. manus impoſitio. §. cum ergo.

h Ius dandi. ſcilicet ordinem. de conſecra. diſtinctio. iiij. cap. oſtenditur. Vel poteſtatem conferendi baptiſma. infra xxxij. quæſtio. vij. licite.

i Vtrunque. ſcilicet baptiſmus & ordo.

k Homini. Hoc de baptiſmo ſacerdotis, in quo poteſtas baptizandi eſt ſacramentum. in laico eſt quædam licentia, non ſacramentum, ...

l Parte. Collectio enim hæreticorum, rectiſsimè pars appellatur, à partiendo, id eſt, diuidendo.

m Non in ſacramentis. fuit uitium ſcilicet.

n Sunt. Quia à quocunque dentur, iterari non debent: & ideo ipſa ſunt, id eſt, firma & uera ſunt & bona.

o Manus. Supra eadem quæſtione. capitulo, manus impoſitio. contra. ſed hic de conſecratoria.

1 Adde pro intellectu huius gloſſæ qđ olim ſignabantur milites quadam nota, ſeu figura ſ illius ab alijs diſcretionẽ. l. ſtigmata. C. de fab. li. xj. not. in l. pen. ff. ex quib. cau. maio.

[redacted] Scilicet eſt ius dãdi: quia nõ habet niſi ex permiſſione, ... ſi conferr, eſt uerum ſacramentum. quod dic, ut legiſt & no. de cõſecr. diſtin. iiij. ſanctũ. Archidia.

Alias, lxviij.

Dandi.

ptiſmo, quòd per eos † dari poſsit, ſic in ordinatione ius dandi [a] eſt: utrunque quidem ad perniciem ſuã quandiu charitatem non habent unitatis. Sed tamen aliud eſt prorſus nõ habere, aliud perniciosè habere, aliud [b] ſalubriter habere. Quicquid non habetur, dandũ eſt cùm opus eſt dari. Quod uerò perniciosè habetur, per correctionem de pulſa pernicie agendum eſt, ut ſalubriter habeatur. Quòd & ſi laicus alicui pereũti neceſsitate [c] cõpulſus baptiſma dederit, quod cùm ipſe acciperet, quomodo dandum eſſet alicui, didicit: neſcio [d] an quiſquã dixerit piè eſſe repetendum. Nulla enim cogente neceſsitate ſi fiat, alieni muneris uſurpatio eſt. Si autem neceſsitas urgeat, aut nullum, aut ueniale delictum eſt. [e] Sed ſi in nulla neceſsitate uſurpetur, & à quolibet cuilibet detur: quod datum fuerit, non poteſt dici non datum, quamuis rectè dici poſsit illicitè datum. Illicitam ergo uſurpationem corrigit reminiſcentis & pœnitentis affectus: quòd ſi non correxerit, manebit ad pœnam uſurpationis, quod datum eſt, uel eius qui illicitè dedit, uel eius qui illicitè accepit, non tamen pro non dato habebitur. [f] Si enim aliqui furtim & extraordinarie non in monetis [g] publicis aurum, uel argentum percutiendo ſignauerint, cùm fuerit deprehẽſum, nonne illis punitis, [h] uel indulgentia liberatis, cognitum regale ſignum theſauris regalibus congregatur? Et paulò pòſt: ſi fortè militiæ characterẽ in corpore ſuo non militans pauidus exhorruit, [i] & ad clementiam Imperatoris cõfugerit, & impetrata uenia militare iã cœperit: nunquid homine liberato atque correcto character ille repetitur, an non potius agnitus approbatur? An fortè minus habent ſacramenta Christiana, quã corporalis hæc nota? cùm uideamus nec apoſtatas carere baptiſmate: quibus utiq; per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur: & ideo amitti non poſſe iudicatur. De ijs, [k] qui ab eccleſiæ catholicæ unitate ſeparati ſunt, nulla iam quæſtio eſt, quin habeât & dare poſsint ſacramenta: ſed perniciosè habẽt, perniciosèq; tradunt: quia extra uinculum pacis ſunt. Neutri ſacramento iniuria facienda eſt. & infrà.

Sicut non rectè habet, qui ab unitate recedit, ſed tamen habet, & ideo redeunti non redditur: ſic etiam non rectè dat, qui ab unitate diſcedit: ſed tamen dat quod accepit: & ideo quod accepit, ab eo uenienti ad unitatem non iteratur. Et infrà. Sicut redeunti non datur, quod & foris habebat: ſic uenienti repetendum non eſt, quod foris acceperat. Vnde conſequenter intelligitur peruerſitatem hominum eſſe corrigendam, ſanctitatem autem ſacramentorum in nullo peruerſo eſſe uiolandam. Conſtat enim eam in peruerſis hominibus, & ſceleratis, ſiue in eis, qui intus ſunt, ſiue in eis, qui foris ſunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere: & quòd dicuntur eam mali polluere, quantum in ipſis eſt dicuntur, cùm illa impolluta permaneat: ſed in bonis permanet ad præmium, in malis permanet ad iudicium: & infra. Quomodo catholici non clarificant dominum qui ſacramenta eius tam debita ueneratione, proſequuntur, ut etiam ſi

† Alias, omnes.

[a] Dandi. i. conſecrãdi. uel dandi ipſam ordinationem.

[b] Aliud. Argumen. contra illud generale, quod eſt extra de tranſlatio. inter corporalia. & vij. quæſt. j. factus. ff. ſi quis cau. l. quoties. argu. lxiij. diſt. Salonitanæ. xlv. diſtin. de Iudæis. vij. quæ. j. cap. epiſcopus.

Baptizandi ius non habent laici.

[c] Neceſsitate. Hic aperte colligitur, quod laici non habent ius baptizandi, niſi large dicatur ius, uel poteſtas, id eſt, permiſſio: ut j. de conſecr. diſtinc. iiij. conſtat. & capi. a quodam. & xxx. quæſtio. j. ad limina.

[d] Neſcio. Id eſt, nõ approbo, ſi quis dixerit repetẽdum.

Philoſophicum tẽperamentum.

[e] Veniale delictum eſt. hic philoſophicum temperamentum eſt, nam in ueritate nullum eſt. Et eſt ſimile xxij. q. ij. in quibus.

[illegible]

[f] Habebitur. Argu. contra extra de iure patro. quod autem. in fine.

[g] In monetis. id [illegible] uel ſigil- [illegible] quam ſi [illegible] primat pœnitet. ff. ad legem Corneliam de fal. qui falſam, &c.

[i] Exhorruit. Qui forte fugit de bello publico, & ita infamis effect⁹ eſt. [1] vj. q. j. infames. & hoc intelligitur de militibus illis, qui iurauerunt ſe mortẽ nõ euitatur os pro republica. & iſti habebãt ſtigmata, uel alia ſigna de aliquo colore, de quibus dictum eſt: Milites noſtros arma ſcire uolumus, non leges. C. de iur. delib. ſancimus. Vel ſenſus eſt huius literæ, quod ſi aliquis præter authoritatẽ principis adeptus eſt militiæ cingulum, & poſt reconciliatur ipſi principi, erit ne in eo iterandus character? quaſi dicat, non.

Infamis eſt de bello publico fugiẽs.

[1] Cõcor. text. in l. non oẽs. §. itẽ qui deſertorẽ. cũ ibi no. p doc. ff. de re mil.

ADDITIO.

Et ſecundum iſtam lecturam dic exhorruit, ſcilicet quia a principe non acceperat. & nota hic militibus characterem imprimi. Ioan. de Faur.

[k] De ijs. Repetit quæ iam dicta ſunt. dubitatur hic fore §. ſed non eſt dubitandum, quia non eſt.

Ex his. Hæc eſt duodecima pars huius quæſtionis, in qua intendit probare, quod ſacramentum eccleſiæ tale eſt illi, qui accipit, qualiſq; eſt ille, qui accipit, uel qualis eſt qui ſacrificat: nec malitia dantis impedit bonitatem: & hoc probat per multas ſimilitudines, quas ponit in hoc. §. & per nouem authoritates. & hoc probat uſque ad ca. ſtatuimus. ij. Ioan. de Fant.

Ex his.

ab indignis tractata fuerint, uel ſua peruerſitate damnatis, illa intemerata ſanctitate permanere demonſtrantur.

12 Ex his [a] uerbis Auguſtini cõſtat in omnibus tam apoſtatis, quàm hæreticis, uel dãnatis permanere Chriſti ſacramenta uera quantũ ad ſe, & ſancta: et niſi pœnitẽtia, uel indulgentia ſubuentũ fuerit, ad dãnationem uſurpatoris peruenient, uel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodeſt, quòd uera et ſancta ſunt, cùm uſurpatores ſuos æquè perimant, [b] ac ſi eſſent mala, & noxia? Craſſus [c] aurum ſitiuit, aurum bibit: æquè perijt uero auro, ſicut uero ueneno. Item aurũ [d] æquè uerum eſt in arca furis, ſicut in theſauris Regis. ſed à fure, quia illicitè habetur, illicite datur uel accipitur: a rege autem licitè habetur, licitè datur & accipitur. Ideo ipſe fur, & communicator furti (niſi fortè de conſcientia furti [e] ſe purgauerint) ut perhibet [f] Gelaſius ad Anaſtaſium Imperatorem, uterque iuſtè & dignè dãnabitur. Opponitur [g] autem huic ſentẽtiæ [h] Auguſtini: Poteſtas dandi baptiſmũ, et ius conſecrãdi dominicũ corpus, & largiendi ſacros ordines, plurimum inter ſe differunt. Suſpenſo enim uel depoſito ſacerdote, nulla ei relinquitur poteſtas ſacrificandi. Sacramentum tamen baptiſmi non ſolũ a ſacerdote depoſito, uel laico catholico, verùm etiã ab hæretico, uel pagano [i] ſi miniſtratum fuerit, nulla reiteratione uiolabitur: nulla autem ratio ſinit, ut inter ſacerdotes habeantur, qui de manibus laici, uel pagani oleum ſacræ (imò execrandæ) unctionis aſſumunt: nõ ergo conſequenter [k] colligitur, ut ſi recedentibus a fide ius baptizandi relinquitur, pote-

a Ex his. Infert ex præcedenti c. quod ſacramenta uera ſunt apud hæreticos indiſtinctè uſque ad §. opponitur. & ibi obijcit Auguſt. prout ipſe intelligit Auguſt. dicere uſq; ad §. ſed ne. ibi ponit unam ſolutionem uſque ad §. quamuis. ubi ponit aliam bonã & catholicã, ad quam probandam inducit quatuor exempla, q̃ notabo in litera.

b Perimant. Illa, ſ. eorũ abuſio. [1] ab iſto loco dicit Ioã. de Fan. quod verba ſunt Auguſt. uſque ad §. opponitur. H. contra, imo Gratiani, ut in notula hic apparet. ĩ. ead.

[1] Iſta fuit expoſitio Hugo. & Laurent.

c Craſſus. Iſte dictator fuit contemporaneus Iulio Cæſari & Pompeio: & à Parthis auro feruentẽ interfectus ẽ.

Marcus Craſſus, Iulius Cæſar, & Põpeius fuerunt contemporanei.

d Aurum. Cuius ope, uel cõſilio furtũm cõmittitur, tenetur. ff. de condit. furt. proinde. Eſt ãt differẽtia inter furem & cõmunicatorem, quia cõmunicator manifeſtus eſſe non poteſt. ff. de fur. l. is qui opem.

Fur & cõicator differunt.

Concor. text. in l. uxori. cũ ibi not. ff. de uſufru. leg.

e Furti. Videtur ergo quod tenetur quis ſe purgare de cõſciẽtia. arg. inſtit. de obli. quæ ex delict. §. ſed hæ actiones. C. de fur. ciuile. arg. j. q. iiij. quia præſulatus. cũ ſuis concor. Et ita eſt argu. quod quis poteſt & tenetur indicare furẽ. arg. ex. de fur. l. qui cũ fure. cũ cõcor. ibi poſitis. Arg. cõtra. ff. de cõdit. ob turpem cãm. idẽ & ſi ob ſtuprũ. c. ulti. & ff. de præſcript. verb. l. ſolet. Nam in utraque dicitur, quod licite poſſum accipere [2] pecuniã a domino, ut ſeruũ indicem fugitiuum. Ioan. Solu. in caſu iſto uidetur poſſe dici, q͛d ſecundũ canones nõ eſt licitum accipere, ſecus ſecundum leges. B.

Furem tenet quis indicare.

[2] Sub. & ſi æs accipiat, peccat accipiẽs ſecũdum canones, & ſic etiam no. Vin. Lau. & Ian. & Ber. in dicto ca. qui cum fure. Archid.

f Vt perhibet. Hic apparet potius hæc eſſe uerba Gratiani, quam Auguſtini.

g Opponitur. CASVS. Opponit hic Gratianus cõtra ſupraſcripta. ſ. quod hæretici nõ poſſunt cõferre ordines, etſi baptizare poſſint. Nam ſacerdos etiã depoſitus etſi baptizare poſſit, cõficere tamẽ nõ põt. nec epiſcopus depoſitus põt ordines cõferre, etſi poſſit baptizare. Sed huic oppoſitioni apponit duplicẽ ſolutionem. Prima hæc eſt, quæ incipit ibi, ſed ne. quod qui extremã manus impoſitionẽ recipiunt in eccleſia, eius potentiã retinẽt, etiã recedentes ab eccleſia. ad ſimilitudinem characteris matrimonij, qui poſt diuortiũ, uel uotũ retinetur: ſecus ſi extra eccleſiã. Ponit et aliã ſolutionem Gratia. quæ incipit ibi, quãuis vbi dicit quod ſacramẽta hæreticorum uera ſunt, dummodo ĩ forma eccleſiæ ſint celebrata: ſed non habẽt effectũ in male miniſtrantibus, & male ſuſcipientibus. Quod probatur quatuor rationibus. Primo per uerã euchariſtiam traditã proditori. Secundo ꝑ uerã præſentiã Chriſti in patria ſua, quæ ibi non habuit effectũ, quia ibi fidem nõ inuenit. Tertio ꝑ duplicem trãſfigurationem Chriſti, quarum una incredulis non profuit. Quarto, quia ita uirginitatem habuerunt fatuæ uirgines ut prudentes. Demum concludit, quod uera ſunt hæreticorum ſacramenta in ſe, ſed obſunt male ſuſcipientibus, & male miniſtrantibus. Et ad hoc inducit ſequens capitulum.

Opponitur. Hoc modo procedit in hoc. §. j. ponit obiectionem ſuã contra arg. quã tangit uſq; ad §. ſed ne. ibi ponit quandã ſolutionem ſuam, quæ protẽditur uſque ad §. quãuis, &c. Ibi autem ponit aliam, quæ magis cõmunis eſt: ad quã probandam inducit quadruplex exemplum. primum ibi, ipſa enim. ſecundum ibi, item dominus in patria, &c. tertium ibi, quod ut plane. quartum de decem virginibus, quod incipit ibi, ſic & omnes, &c. Vltimo cõcludit ab illo loco, ſciendum uero & ad probandam concluſionem ſuam inducit c. per Eſaiã.

h Sẽtẽtiæ. c. præcedẽtis, ubi dicit q̃d utrũq; quadã cõſecratione daẽ, & ita vẽ parificare ordinẽ & baptiſmũ.

i Pagano. Supra ea. q. ſi quis per ignorãtiã. §. ẽn. ſpiritus ſanctus. §. ecce quando. ĩ. de conſec. diſtinct. iiij. quos a paganis. ĩ. de conſec. diſt. iiij. a quodam.

k Conſequenter. Noli hic reprehendere magiſtrum. nam opponendo dicit hoc, ut patet ex ſolutionibus ſequentibus, maxime ex ſecunda.

Poteſtas.

ſtat a etiā distribuēdi ſacros ordines eis relinquatur: quāuis utrunq; à cōſecratione proueniat. Degradatus enim epiſcopus poteſtatem b largiēdi c ſacros ordines nō habet, facultatē tamē baptizandi nō amiſit. d Sed ne e Auguſtinū in hac ſententia penitus reprobemus, ītelligamus aliud eſſe poteſtatem diſtribuēdi ordines ſacros, aliud eſſe executionē illius poteſtatis, qui intra unitatem f catholicæ eccleſię cōſtituti, ſacerdotalē, uel epiſcopalem vnctionē accipiunt, officiū & executionē ſui officij ex cōſecratione adipiſcuntur. Recedētes verò ab integritate fidei, poteſtatē acceptā ſacramēto tenus g retinent, effectu ſuę poteſtatis penitus priuātur: ſicut cōiugati ab inuicē diſcedētes, cōiugiū ſemel initū nō diſſoluunt, h ab opere tamen cōiugali inueniuntur alieni. De his ergo, q accepta ſacerdotali ptāte ab vnitate catholicæ eccleſię recedunt, loqtur Auguſtinus, nō de illis qui in ſchiſmate uel in hæreſi poſiti ſacerdotalē unctionē accipiunt: alioquin eſſet cōtrarius Calcedonēſi i cōcilio, in quo ordinati à ſimoniacis, in nullo proficere iudicātur, & Innocentio, k q ordinatos à cęteris hæreticis, per prauā manus impoſitionē ſolā damnationem, et capitis uulnus aſſecutos teſtat. Quāuis l poſſit generaliter dici ſacramēta, quæ apud hæreticos nō aliter quā in eccleſia Dei celebrātur, uera et rata eſſe quantū ad ſe: falſa uerò et inania quantū ad effectum, et in ijs, à quib. malè tractantur, et in illis à quib. malè ſuſcipiuntur. Nec mirū. Ipſa enim ſalus noſtra buccellā Iudæ dedit, ſtatim cū buccella non bonus, ſed malignus ſpiritus intrauit. Quare? Nō qa bonus nō daret bonum: ſed quia malus malè accepit bonū: ſic quod bonum, effectū bonum nō habuit, quia ubi illud faceret, nō inuenit. Item dominus in patria ſua præſens & uerus affuit, non per malū miniſtrum, ſed per ſeipſum nihil potuit: quia fidem non inuenit: Pro perfidia aliorum nō caruit ſua ueritate, ſed effectus boni uirtute. Quod ut planè in omnib. ſacramētis oſtēderet, bis m eſt transfiguratus cū eſſet in carne. In una transfiguratione ſicut ſol n apparuit mirabilis, o ut fides credentiū augerē ad cōtemplandā cæleſtē gloriā ſup ſe eleuatā. In altera, ut peregrinus īcognoſcibilis de ſe dubitātibus ire longius ſe finxit, et ne agnoſceretur oculos eorū tenuit. Ad quid aliud, niſi ut qa per fidē nō erat in cordibus eorū, longius ſe ab eis recedere oſtēderet, et quia ipſum nō credebāt eſſe qd' erat, uiderent eū aliū, p quàm erat? Ecce in utraq; uiſione ſua erat pſentia et ueritas, ſed in una exercebatur fides, ut magis crederēt, quàm credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne etiam agnoſcerent, quod uidebant.

Hæreticus baptiſmū, & ordinē conferre poteſt.

Id eſt, ... factus eſt epiſcopus in eccleſia, & poſt modū fit hæretic', ordinē cōfert. Sed q extra eccleſiā recipit ultimā manus impoſitionē, id eſt, ex. eccleſiam factus eſt eps, ordines cōferre nō pōt: & qui à tali ordinatus eſt, nihil recipit ſecundum Hug.

a Poteſtas. l. executio poteſtatis: & ſic uerum dicit, alias mentitur. Nam poteſtas ſacrificandi, id eſt, ordo ſacerdotalis in eo remanet.

b Poteſtatem. Nō bene argumētatur: qa ſi nocet poteſtatem ſacerdotalē ordinem, uel ſacramentū, nec hic, nec ibi amiſit poteſtatem: ſed ſi executionem, & hic & ibi amiſit.

c Largiendi. Sed cum hæreticus pręciſus poſſet conferre tam baptiſma, quā ordinem, quæ ſpecialitas erit in baptiſmo? Dico q in caſu neceſſitatis non peccat baptizans. quod nunquā eſt in collatione ordinum.

d Non amiſit. In neceſſitate, & cum ſolennitaribus. l. di. qui ſub gradu.

e Sed ne. Hoc dicit Gratianus ac ſi Auguſtin' intellexiſſet, ius dādi habēt, id eſt, executionem: & ita ſoluit.

f Vnitatē. Hic tangit Gratia. opi. Ioā. de Fāt. dicentis q q recipit ultimā manus impoſitionē in eccleſia, &c. hęc opinio uidetur expreſſe cōfirmari extra de ſchiſma. c. j. ſed expreſſe reprobatur ix. qō. j. ordinationes.

g Sacramento tenus. i. quia ſi ordinant, conferunt ordines, licet non debeāt: & hoc eſt qd' ſequit ſine effectu, &cæt.

h Diſſoluunt. xxxij. q. vij. c. ij.

i Calcedonenſi. ſ. ea. qō. c. ſi qs eps.

k Et Innocentio. Supra eo. uentum.

l Quamuis. Solu. vera. eſt quam & ſ. tetigit, & quæ recitatur. ſ. ix. qō. j. in pri. & ſ. e. §. ſi ergo.

m Bis. Quantū ad primā, uel quantum ad ſecundā, prout ui debatur duobus diſcipulis in caſtellū Emaus euntib'. Sed quare dicit in carne, cū etiā modo ſit dñs in carne? ſed dicunt quidā in carne, ſ. mortali: ſed male. nā in carne mortali ſemel tm̄ transfiguratus eſt: poſt paſſionem uero & ſemel. & ideo pōt dici cū eſſet in carne, id eſt, inter carnales, ubi carnem aſſumpſit. Vel pōt intelligi in carne, ſcilicet mortali, & ſic fiet ibi punctus. bis transfiguratus, eſt, cum eſſet in carne in una transfiguratione, &c. quaſi diceret in carne mortali, i. una trāſfiguratio. ſ. in monte Thabor, in altera poſt reſurrectionē, in ſpecie. ſ. peregrini apparens.

Chriſtus bis in carne transfiguratus eſt.

Scilicet duob' diſcipulis in caſtellū Emaus euntibus. H:

n Sol. Scilicet Chrīſtus. & hoc eſt primum exemplum.

o Apparuit mirabilis. corā Iacobo, Petro & Ioanne. in monte Thabor.

p Alium. Id eſt, alterius modi.

Sonans.

Sacramentum ergo corporis & ſãguinis ſui alijs ẽ ad ſalutẽ, alijs eſt ad iudicium. Fides ẽt quamuis ſit uera, tamẽ ſine operibus mortua eſt. Sic & omnes decẽ uirgines æqualiter erãt uirgines, ſed ex bis quinq; erãt fatuæ, & quinq; prudẽtes. Aequa erat uirginitatis ueritas: ſed pro eiuſdẽ uirginitatis intentione nõ omnib. æqua meriti idẽtitas. Sic ẽt eſt æs ſonãs, [a] *aut cymbalũ tiniens, martyriũ uel eleemoſyna, quã neſcit charitas.* [b] *Si uerò cæcus cæco* [c] *lucernæ miniſtret ueritatẽ, neuter tamen ideo magis ſuã illuminat cæcitatẽ. Sic et malus miniſtrat malo uera ſacramenta, ſed non ideo dona ſpiritualia: quia malis eorum meritis Spiritus ſanctus impeditur, ne in eis,* [d] *quod ſuũ eſt operetẽ. Vnde Innocẽtius* [e] *cùm hæreticorum baptiſma cõcedat eſſe ratũ, non tamen ex illo baptiſmate concedit haberi ſpiritum ſanctum. Et Leo hos, qui formã baptiſmatis acceperunt, non ſinit rebaptizari: ſed iubet Spiritum ſanctum quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationẽ, et manus impoſitionẽ à catholicis ſacerdotib. cõſequi. Sciendum uerò eſt, quòd ſacramẽta hæreticorum dicuntur irrita, uel damnãda, falſa & inania, nõ quantũ ad ſe: cùm ſint ſancta & uera etiã ab hæretico celebrata: ſed quia cùm illicitè dantib. perfidis ſint ad iudiciũ, illicitè ab eis accipientib. non cõferunt Spiritum ſanctum. Irrita & non uera dicuntur, quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt: & ideo dãmnanda, ut ea dari, uel recipi ab hæreticis nõ approbentẽ, ſed interdicantur. Non. n. quantum ad ſe polluta ſunt, quãuis ab hæreticis pollui dicantur. Vnde Gregorius cõionem Arrij uocat execrationẽ, & Innocentius uocat Bonoſij ordinationẽ dãnationem: non ꝙ ita in ſe ſint, ſed quia malè dantibus, uel accipientib. id efficiunt. Sic ẽt Hieronymus in Oſeæ ſacrificia* [f] *eorum panẽ luctus uocat, non quantum* [g] *ad ſe ſed quantũ ad effectum: quod ipſemet oſtẽdit ſubiungens: Quicunq; comederit ex eo, cõtaminabitur: quia ſibi ad iudicium ſumet.* Oſee 9. a

Hinc etiam Auguſtinus libro ſecundo contra epiſtolam Parmeniani.

Sacramenta quamuis obſint indignè tractantibus, proſunt tamen dignè ſumentibus.

CAN. XCVII.

PEr Eſaiam dñs dicit: Facinoroſus, qui ſacrificat mihi uitulum, [h] quaſi canem occidat: qui coquit [i] ſimilaginẽ, quaſi ſanguinẽ porcinũ: & qui offert thus in memoriã, quaſi blaſphemus. Quilibet ubilibet offert ſacrificiũ tali corde, uel factis, ut hoc [k] mereatẽ audire, [l] perniciẽ ſibi infert: non illis bonis, [m] qui ſecundum prophetã Ezechielẽ gemunt & mœrẽt peccata & iniquitates, quæ ſunt in medio eorũ, quamuis inde ſe non corporaliter ſeparent. & infrà. Eſa. 66. a — Ezec. 9. b

Sacrificia impiorũ eis oberunt, qui offerunt impie. Nam unum atq; idem eſt ſacrificiũ, propter nomen domini, quod ibi inuocatur, & ſemper eſt ſanctum: & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum acceſſerit. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit: non alijs, [n] ſed ſibi. & infrà. Hoc penè in omnibus talibus quæſtionibus intelligendum eſſe admonemus: quia ſimul omnia ſacramenta, cùm obſint indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus. & infrà.

Spiritus ſanctus in eccleſiæ præpoſito uel

Cæcus cæco ducatũ præſtare nõ debet. Mat. 25. a

[a] Sonans. quia ſeipſum cõſtringit alij ſonum præſtans.

[b] Charitas. ſ. ead. quæſt. c. uide.

[c] Cæco. Si cæcus cæcum conetur ducere ſecum, In foueam ductor primũ cadet, inde ſecutor.

[d] Ne in eis. Exiſtendo in hæreſi uel quo ad effectũ, niſi in cauſa neceſſitatis uel ignorãter. ſ. ea. q. ſuperueniente.

[e] Innocentius. ſ. ead. quæſt. qui perfectionem. j. eadem quæſt. vij. c. neceſſaria. §. item Innocentiĩ. & cap. quod pro remedio.

[f] Sacrificia. ut dicitur ſ. ead. q. ca. ſicut Chriſtus. §. ſed hoc. ſ. ead. c. illi. & cap. dominus. uer. nos dicimus. & cap. ſi quis inquit.

[g] Non quantum. diſt. xlix. ca. ſacerdotes. j. ead. quæſt. iiij. cap. ſaluator.

PEr Eſaiam. Hoc capit. diuiditur in tres partes, in prima parte ponuntur uerba prophetæ. In ſecunda dicit Auguſti. quod ubicunq; malus offert ſacrificium, ſibi perniciem irrogat: non illis, qui digne aſſumunt. In tertia parte dicitur, quod Spiritus ſanctus diſciplinæ effugit fictum, nec operatur, per eum remiſſionem peccatorum. Secunda pars incipit ibi, quilibet. Tertia ibi, Spiritus ſanctus.

[h] Vitulum. Talis eſt, & ita agit, quaſi, &c.

[i] Coquit. Alias colit, id eſt, in cultu quaſi colendo in ſacrificio offert. Et eſt ſimilago flos farinæ, de quo fiebat panis ꝓpoſitionis.

Similago eſt flos farinæ.

[k] Vt hoc. Quod dicit propheta.

[l] Audire. Scilicet ſibi dictum eſſe.

[m] Non illis bonis. Accipiẽtibus ab eis ſacramenta.

[n] Non alijs. Ar. qđ de uno, &c. ut diſt. xlv. cap. diſciplina. ibi, meus nõ eſt. ar. contra. j. xxiij. quæ. iiij. cap. forte.

Merce-

miniſtro ſic ineſt, ut ſi fictus non eſt, operet̃ p̃ eũ: & eius mercedem [a] in ſalutem ſempiternã, & eorum etiam regenerationem, [b] uel ædificationẽ, [c] qui per eum ſiue conſecrantur, ſiue euangelizantur. Si autẽ fictus eſt, quoniam ueriſsime ſcriptum eſt: Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictũ: deſit quidem ſaluti eius, & auſert ſe à cogitationibus eius, quæ ſunt ſine intellectu: miniſterium tamen eius non deſerit, [d] quo per eum ſalutem operatur aliorum,

Conſtat [e] *ergo (ut Innocentius ait) de cæteris hæreticis ordinatos à ſimoniacis per prauã manus ſimoniacæ impoſitionẽ uulneratũ habere caput. Sed obijcitur,* [f] *q̃ ĩ ordinatione ſimoniacorũ hoc ſolùm* [g] *reprehẽſibile inueniatur, quòd gratia ſpiritus ſancti ſub pretio redigi putetur: aliorſum autẽ in omnib. ĩtegra forma ſacramentorũ ſeruetur. Cùm ergo illicita ſacramenti uſurpatio per pœnitentiã correcta fuerit, ut gratia ſpiritus ſancti gratuita et nõ uenalis exiſtimetur, integer debet adeſſe unctionis effectus: imo ẽt ſi non ſequatur pœnitentia, licet ſimoniacè, tamẽ re uera conſecratus reputet̃,* [h] *ſicut illi, qui quondã nõ niſi pretio dato, nec ad ſacri baptiſmi regenerationẽ, nec ad ſanctæ cõionis participationẽ admittebantur: licet ſimoniacè, tamen non ideo minus baptizati, uel ſacræ cõmunionis participes reputati ſunt: ſed hoc tantùm ſacris canonibus conſtitutũ eſt, ne decætero ſacramẽta Chriſti ſimoniacè deſtribuantur.*

Vnde Gelaſius.

A baptizandis, uel conſignandis pretia non exigantur.

CAN. XCVIII.

BAptizandis, conſignandisque [i] fidelibus ſacerdotes pretia nulla præfigãt, [k] nec illationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcẽtes: [l] quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. & ideo nihil à prædictis prorſus exigere [m] moliant, [n] quo uel paupertate cogẽte deterriti, uel indignatione reuocati, redẽptionis ſuæ cauſas iure deſpiciãt, certũ habẽtes, q̃ qui prohibita deprehẽſi fuerint admiſiſſe, uel cõmiſſa non potius ſua ſponte correxerint, [o] periculũ ſubeant proprij honoris.

Item ex ſexta ſynodo.

A percipiente gratiam cõionis, pretium exigi non debet.

CAN. XCIX.

NVllus epiſcop⁹, aut presbyter, aut diaconus, [p] qui ſacrã diſpẽſat communionem, à percipiente gratiam communionis aliquod pretium exigat. [q] Neque enim uenditur gratia, neq; pro pretio gratiã Spiritus ſancti damus, ſed dignis muneribus ſine defraudatione participare concedimus. Si quis uerò eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, cui ſacram communionem diſpenſat, aliquod pretium exegerit, deponatur, ſicut imitator ſimoniacæ fraudis.

Item ex concilio Toletano undecimo.

a Mercedem. Id eſt, retributionem æternam.

b Regenerationem. ut infantum.

c Vel ædificationẽ. ut adultorum.

d Non deſerit. ſ. ea. c. remiſsionem.

e Conſtat. Superius introduxit magiſter multa capitula, per quæ oſtendit de hæreticis & ſimoniacis idem eſſe, ex quibus infert cõcluſionem ſuã in iſto §. [1] ſed ſuæ concluſioni obijcit ſtatim dupliciter ibi, ſed obijcitur. & ibi, imo.

f Sed obijcitur. Ad hoc, quod dixit de ſimoniacis locũ habere, quod de alijs hæreticis dicitur.

g Hoc ſolũ. Quod non eſt in ordinatione hæreticorum.

h Reputetur. Verũ eſt quantum ad charactẽrem.

i BAptizandis, conſignandiſque. id eſt, chriſmãdis. Idẽ eſt in quolibet ſacramento, extra de ſimo. cum in eccleſiæ.

k Præfigant. Sic infra x. quæſtio. ult. nec numerus. ſecundum quod ibi eſt in litera nummus, eſt ſimile. alias ſi eſt numerus, non eſt ſimile.

l Renaſcentes. Id eſt, renaſci uolentes uoluntate ſua, uel parentum.

m Exigere. Aliquid tamen ſponte oblatum recipi poteſt: ut ſ. diſtinct. xviij. de eulogijs.

n Moliantur. Sed quid ſi ſacerdos nullo modo uult baptizare, niſi ei detur pecunia? Dicunt quidam, quod ſi baptizandus eſt adultus, nihil ei debet dare: quia ſola fides ei ſufficit. de conſecra. diſtinctio. iiij. baptiſmi. uel ipſemet baptizet ſe. argumen. ff. de adop. ſi conſul. Argum. contra, extra de baptiſmo, & eius effec. debitum. Ioan. Sed certe ſi in neceſsitate tali aliquis ſeipſum baptizet, non eſt tamen baptizatus: [2] licet ad patriam, ſi decederet, conuolaret: ut dicit decre. illa debitum. B. Si eſt puer, baptizet eum offerens uel pater. [3] ſed ſi illi ita debiles ſunt, uel neſciunt formam baptiſmi, uel nullus eſt alius, qui baptizet in neceſsitate, non ideo danda eſt pecunia, & committenda ſimonia: potius permittatur mori ſine baptiſmo. argumen. hic, & ĩ. eadem. ca. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quam eum ſic dimitterẽ mori: & bene, licet non deberẽ facere. Argu. hic, & infra ead. ca. placuit.

o Correxerint. Relinquendo honorẽ, & perpetuę pœnitẽdo: ut infra, eadem quæſt. cap. ſi quis neque. Ioan.

p NVllus. Diaconus. ĩ. de conſec. diſt. ij. peruenit. contra. ibi dicitur, quod presbyter dare debet euchariſtiam, ſed hoc in neceſsitate. xciij. diſtinctio. diacones. & cap. præſente. H.

q Exigat. Cum effectu. [4] uel etiam ipſe conatus puniẽdus eſt in deteſtationem criminis. ſ. ead. qui ſtudet. arg. vj. q. j. ſunt plurimi. §. uerum. arg. xlvij. diſtinc. c. quoniam. Hug.

Quic-

Sapiẽ. 1. a

Hæretici & ſimoniaci æquiparantur.

[1] Quia ſupra c. j. huius quæſtionis dixit Leo, q̃ ſimoniaci nõ niſi ſpiritum mẽdacij accipiunt, & damnationem. ſ. ea. ferẽ. Dixit Grego. q̃ ſimoniaci uulneratã habẽt animã lethali uulnere. ſ. ea. uentũ. Dixit Innoc. q̃ ordinati ab hæreticis uulneratũ habent caput. unde infert & magiſter idem eſſe de ſimoniacis & hæreticis, ſecundum Hugo. ſed ſuæ cõcluſioni, &c. ut ſequitur Pet. & Bartho. Brixien.

Baptizare ſeipſũ nemo poteſt.

[2] Adde ad hoc leg. & no. de conſe. diſt. iiij. baptiſmi. in gloſ. poteſt.

[4] Idẽ exigendo recepit. ſic ff. de ter. diuiſ. l. aliud cõtra, de pœnit. diſt. j. cogitationis. Arch.

Munera inuiſibilis gratiæ quæſtibus, non ſunt comparanda.

CAN. C.

Quicquid inuiſibilis [a] gratiæ conſolatione [b] tribuitur nunquam quæſtibus, [c] uel quibuslibet præmijs uenundari penitus debet, dicente domino: Quod gratis accepiſtis, gratis date. Et ideo quicunque deinceps in eccleſiaſtico ordine cõſtitutus, aut pro baptizandis conſignandisque fidelibus pro chriſmate, uel promotionibus graduum pretia quælibet uel præmia (niſi uoluntariè oblata) pro huiuſmodi ambitione ſuſceperit: equidẽ ſi ſciente loci epiſcopo tale quicquam à ſubditis perpetratum fuerit, idem epiſcopus duobus menſibus excommunicationi [d] ſubiaceat: pro eo, ꝙ in conſcientia mala cõtexit & correctionem neceſſariam nõ acquiſiuit. Si autem ſuorũ quiſpiã eodem neſciente quicquam de ſupradictis capitulis accipiendũ ſibi eſſe crediderit: [e] ſi presbyter [f] eſt, quatuor mẽſium excommunicatione [g] plectatur: ſi diaconus, trium. Subdiaconus uel clericus [h] his cupiditatibus ſeruiens, pro arbitrio competenti [i] pœna & debita excommunicatione plectẽdus eſt.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Nihil à ſacerdotibus exigatur pro balſamo, quod in chriſmate ponitur.

CAN. CI.

Placuit, ut null⁹ epiſcoporum pro modico balſami [k] quod benedictum pro baptiſmi ſacramento per eccleſias datur (quia ſinguli tremiſſem [l] pro ipſo exigere ſolent) aliquid ulterius exigat, ne fortè qđ pro ſalute animarum per inuocationẽ ſpiritus ſancti conſecratur, ſicut Simon magus donum Dei pecunia uoluit emere, ita nos uenundantes damnabiliter uenundemur.

Item ex eodem.

Non eſt aliquid exigendum ab ijs, qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt.

CAN. CII.

Placuit, ut unuſquiſque epiſcopus per eccleſias ſuas hoc faciat, ut ij, qui infantes ſuos ad baptiſmum offerunt, ſi quid uoluntariè pro ſuo uoto offerunt ab eis, ſuſcipiatur. Si uerò pro neceſsitate paupertatis aliquid nõ habeant quod offerant, nullum eis pignus uiolenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios ſuos à baptiſmo retrahunt: qui fortè dum differuntur, ſi ſine gratia baptiſmi de hac uita receſſerint, neceſſe eſt ut ab illis eorum [m] per

---

[a] Quicquid inuiſibilis. id eſt, ſacramentum, In quo gratia inuiſibilis continetur per ſignificationem.

[b] Conſolatione. [redacted], quia nec in ſepultura, nec in funeratione gratia confertur: eſt tamẽ ſimonia. xiij. q. ij. queſta. Imo dicit lex, matrimonia nõ debent eſſe uenalia ff. de dona. inter uirum & uxo. l. ij. Et dic quod licet quæratur in matrimonio quantum detur pro dote hoc nõ eſt ſimonia, arg. de cõſec. diſt. j. nemo. Nã epiſcopus non conſecrat eccleſiam niſi dos fuerit ei aſsignata, ut ibi dicit, & tamen illud non eſt ſimoiacum. j. e. q. ij. placuit.

[c] Quæſtibus. à quæro quæris, nõ à queror quereris.

[d] Excommunicationi. id eſt, ſuſpenſioni. xxxij. diſtinc. eos. No. epiſcopum ſuſpendẽdum eſſe: quia non corrigit ſubditum.[1]

[e] Crediderit. Ad hoc ut occultet illud crimen.

[f] Si presbyter. Hãc leuem pœnam antiquus ſubſtituit: ex poſterioribus autẽ decretis pro huiuſmodi ſui honoris periculo ſubſunt, & nota infamiæ percelluntur: ut j. ea. quæſt. baptizandis. & j. quæſtio. iij. c. ulti.

[g] Excommunicatione. Hic grauius punitur ſacerdos, quam epiſcopus, arg. contra xl. di. homo. [2] Sed hic presbyter in duobus deliquit: & quia contemnit. & quia ſimoniam committit, epiſcopus tantũ in negligentia. [3] Et quod dicit, quatuor menſium excõmunicatione plectatur, hæc pœna non excludit depoſitionem. Alij intelligunt hoc capitulum tantũ de negligente, & nõ de cõmittẽte. ſed huic intellectui obuiat illud accipiendum, & illud cupiditatibus. Sed exaudi hoc per illud extra. de ſimoni. nemo. cum ſcilicet quis celat crimẽ alterius ꝓ pecunia. arg. ſ. ea. c. ibi contexit. B. Sed adhuc contradicit huic intellectui, quod dicit de pœna: qa minor imponitur maioribus. Sed dic ꝙ maior pœna eſt epiſcopo ceſſare per duos menſes, quã presbytero ꝑ quatuor xl. diſtin. homo Chriſtianus.

[h] Clericus. & ſecũdum hoc clericus in minoribus ordinibus poteſt eſſe ꝑlatus.

[i] Competenti pœna. depoſitionis. j. ea. q. iij. c. ulti.

[k] Placuit ut nullus. Balſami. i. chriſmatis. nã poſt cõſecrationẽ chriſma eſt. Chriſma ergo uendi nõ poteſt nec etiam in neceſſitate, cum ſit ſacramentum. j. q. j. multi. & j. quæ. iij. ſi quis præbendas. & ſ. ea. quicquid.

[l] Tremiſſem. Tertia pars ſolidi eſt tremiſsis. De hoc tremiſſe habes. C. de ueſte mili. fortiſſimis. lib. xij. & inde dicitur tremiſsis ſecũdum Iſid. quaſi ter miſſus ſolidum conſtituat.

[m] Placuit. Eorum. Arg. ꝙ in eadem ſit perditione & qui damni cauſam uel occaſionem dat, & qui dãnum dediſſe uidetur. j. xxiij. q. v. de occidendis. & c. cum homo contra xxvj. q. vj. ſi. presbyter. infra xxvii. quæſtio. ij. ſi tu abſtines. ſ. diſtin. lv. ſi quis abſciderit. j. xvij. q. iiij. diffiniuit. ſ. l. diſt. ſtudeat. & cap. ſæpe, j. xvj. q. j. decimæ. Ioan. Sol. hoc intelligendum eſt de cauſa proxima, maxime cum malo zelo

---

[redacted]

Mat. 10. a

Gratia in ſepultura non confertur.

Epiſcop⁹ non corrigens ſubditum eſt ſuſpendẽdus.

Sacerdos grau⁹ punitur, quã epiſcop⁹.

[1] Ar. extra de cle uena. c. j.

[2] Sic no. j. xxiiij. q. j. q contra in gl. ulti.

[3] Et talis non eſt ſimoniac⁹: quia nil uidet emere uel uẽdere. ſed ꝓ tãto dicit ſimoniacus, qa ſimoniam cõmittit & contegit. extra de ſimonia. nemo Hugo.

Chriſma uendi nõ poteſt.

Tremiſsis eſt tertia pars ſolidi.

[redacted]

Damnum dediſſe uidetur qui occaſionẽ dãni dat.

ditio [a] requiratẽ [b] quorum ſpolia pertimeſcentes à baptiſmi gratia ſe ſubtraxerunt.

Item ex concilio Elibertano.

Qui baptizatur, nullos nũmos in cõchã mittere cogatur.

CAN. CIII.

EMendari placuit, ut qui baptizantur (ut fieri ſolebat) nummos in concham non mittant: [c] ne ſacerdos [d] quod gratis accepit, pretio diſtrahere uideatur. Neque n. pedes eorũ lauãdi ſunt [e] à ſacerdotib⁹ uel clericis.

Item ex concilio Triburienſi.

Pro perceptione baptiſmi uel chriſmatis aliquid exigi non debet. CAN. CIIII.

DIctũ eſt ſolere in quibuſdã locis pro perceptione chriſmatis nũmos dari, ſimiliter pro baptiſmo & cõione. Hoc ſimoniacæ hæreſis deteſtata eſt ſancta ſynodus, & anathematizauit: & ut decætero nec pro ordinatione, nec pro chriſmate uel baptiſmo, uel pro balſamo, nec pro ſepultura, uel cõmunione quicquam exigatur, ſtatuit: ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpenſatione donentur.

Item Ex concilio Cabilonenſi.

Nec pro dedicãdis baſilicis uel pro ſacramentis eccleſiæ cõferendis aliquid exigi debet.

CAN. CV.

STatuimus, ut ſicut pro dedicãdis baſilicis & dandis ordinibus nihil accipiendum eſt, ita etiã pro balſamo, uel pro luminarib. [f] emẽdis nihil presbyteri chriſma accepturi dent. Epĩ itaq; de facultatibus eccleſiæ balſamum emãt, & luminaria ſinguli ĩ eccleſijs ſuis.

13 *Sicut [g] ergo hæc ſacramẽta [h] licet ſimoniacè miniſtrẽtur, tñ effectũ benedictionis cõferũt accipiẽti: ſic et ſacerdotalis unctio, licet ſimoniacè miniſtretur, ſuo tamẽ nõ debet carere effectu: ſed ſicut ſupradictũ eſt illa ſacramẽta ſunt neceſſitatis hæc dignitatis, et ideo priuilegia illorũ non poſſunt generare cõem legẽ iſtorũ. Habẽt ergo ſimoniaci uulneratũ caput per ſimoniacæ manus prauã impoſitionẽ. Hoc autẽ de illis intelligitur, quos nec excuſat ignorãtia, nec attractionis uiolentia: qui ab illis ordinanẽt, quos indubitãter ſciũt eſſe ſimoniacos, ſiue ſimoniacè ſiue nõ ſimoniacè ordinẽt ab eis. ut n. diſtĩguit Nicolaus papa, alij ſimoniacè ordinãt à ſimoniacis, alij ſimoniacè ordinãtur à non ſimoniacis, alij non ſimoniacè, à ſimoniacis.*

Hanc diſtinctionem innuit Nicolaus papa ſecundus dicens.

De multiplici genere ſimoniacorum.

CAN. CVI.

STatuimus [i] decretũ de ſimoniacis ſimoniacè ordinatoribus [l],

---

cauſam, uel occaſionem præſtant. Hug.

[a] Perditio. Nihil enim intereſt, an occidat quis, an cauſam mortis præbeat. ff. ad leg. Cor. de ſicar. nihil. Vnde ſi præſtito impunitatis ſacramento ſeruos fugientes ad eccleſiam ſacerdos non reddiderit, & poſt ea fugerint fuga eorũ à ſacerdote quærenda eſt ut ĩ. xvij. q. iiij. diffiniuit. qui enim occaſionẽ dãni. &c. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. ulti.

[b] Requiratur. Nota quod pro loco & tẽpore illicita redduntur, quæ ſimpliciter licita ſunt: ut xxvij. quæſtio. j. neque uiduas.

[c] EMendari. Nõ mittant. Præſumitur enim ſimonia. [†] ſimilis præſumptio eſt ex tempore uel loco. infra xxxj. qõ. j. relatum. ſ. diſtinct. lxxxj. in omnibus. ĩ. viij. qõ. iij. c. j. & ij. ſ. diſtin. lvij. ſi quis. in ægritudine. ĩ. xviij. q. ult. Eleutherius. contra. extra de ſimo. cum ſit Romana. ĩ. ea. q. ij. placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nã ſponte oblatos accipere poſſum. argu. ĩ. cap. pxi. Alij dicũt hoc uitandum propter ſpeciem mali. argu. extra de tranſac. cõſtitutus. ff. ad l. Iul. de ambi. l. una. ubi dicitur, quod accuſatus non debet intrare domum iudicis. Hic argue opus per ſe laudabile ratione temporis reprobari, & ne malignãdi occaſionẽ inducat. licet. n. nummos in conchã mittere op⁹ pietatis ſit tempore tamen ſuſcipiendi baptiſmi ſimoniæ ſuſpicionẽ inducit. argu. eſt. ff. ad l. Iul. de ambitu. l. una. in ſi. adeo, ut ſi etiam ſub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præſumptio ſimoniæ non euaneſcat. arg. lxij. diſt. ſi qs in ægritudine. [a] viij. q. iij. c. j.

[d] Ne ſacerdos. argu. non ſolum abſtinendum eſſe à malis, ſed etiam ab omni ſpecie mali. argu. ĩ. liiij. diſtinctione generalis.

[e] Lauandi ſunt. Quia Mediolanenſes primo aqua conſecrata, puerorum pedes lauant, & poſtea baptizant, & non peccant: quia authoritate Ambroſij hoc faciũt, quia qui eſt mundus totus, et [illegible] Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, & [illegible]

[f] STatuimus. Luminarib⁹, [illegible] in conficiẽdo chriſma neceſſarijs [illegible] dem tempore. Nota pro tempore etiã luminum pretium interdici in extrauagant. Alexandri [illegible] de his ſane. [illegible] tis dicitur extra de ſimon. non ſatis. & capitul. cum in eccleſiæ.

ADDITIO.

Adde ad hoc quod legitur & nota. ſupra ead. emendari. Archidia.

Sicut ergo. Hæc eſt xiij. pars huius quæſtionis, in qua intẽdit probare magiſter, quod ſi aliquis ignoranter ordinatus fuerit à ſimoniaco, uel etiam compulſus, quod diſpenſatur cum tali. Si autẽ ſciẽter fuerit ſimoniacus, uel ordinat⁹ à ſimoniaco, non diſpenſatur cũ illo. & hoc probat per ſex authoritates. Ioannes de Fantu.

[g] Sicut. Accipit hic finem altercatio Gratiani, quæ quandoq; ſimoniacos comparat hæreticis, quandoq; nõ: ut ſupra eadem, capit. cum liqueat. §. quia ergo. & §. ſequenti.

[h] Hæc ſacramenta. id eſt, baptiſma & chriſma.

[i] STatuimus. Idẽ dicit hic quod in §. niſi. quia ſubiũgit quid iuris ſit, cum ſic uel ſic ordinantur.

[†] Vnde ſubdit ne ſacerdos, &c.

Opus per ſe laudabile ratione temporis reprobatur.

[a] Error. ĩ. xviij. q. ij. diffinimus.

Abſtinendũ eſt ab omni ſpecie mali. Lotio mediolanenſium.

Pedes in literis ſacris ſignificant affectionem.

uel ordinatis: & ꝗ ſimoniacis ſimoniacè à nō ſimoniacis: & de ſimoniacis nō ſimoniacè à ſimoniacis. Simoniaci ſimoniacè ordinati, uel ordinatores ſm̄ eccleſiaſticos canones à proprio gradu decidant. † Simoniaci quoq; ſimoniacè à non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio malè accepto remoueantur. Simoniacos [a] autem non ſimoniacè à ſimoniacis ordinatos miſericorditer [b] per manus impoſitionem pro temporis neceſsitate in officio concedimus permanere. [c]

Sed hoc [d] intelligēdū eſt de ijs, qui ordinātur à ſimoniacis, quos ignorabant eſſe ſimoniacos, hos facit ſimoniacos non reatus criminis, ſed ordinatio ſimoniaci:

De quibus Vrbanus Papa ait:

De ijs, qui non ſimoniacè à ſimoniacis ordinantur.

CAN. CVII.

SI qui [e] à ſimoniacis non ſimoniacè ordinati ſunt, ſi quidem probare [f] potuerint ſe cùm ordinarentur, neſciſſe eos ſimoniacos eſſe, & quòd tunc [g] pro catholicis habebantur in eccleſia, talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus, ſi tamen eos laudabilis uita commendat. Qui uerò ſcienter ſe à ſimoniacis cōſecrari (imò execrari) permiſerint eorum conſecrationē omnino irritam eſſe decernimus.

Item Nicolaus iunior.

Hoc idem Alexander ſecundus.

De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit ſimoniacum eſſe.

CAN. CVIII.

DE cętero ſtatuimus, ut ſi quis in poſterū ab eo, quē ſimoniacū eſſe nō dubitat, [h] ſe cōſecrari ꝑmiſerit: & cōſecrator & cōſecratus nō diſparē dānationis ſentētiam ſubeant: [i] ſed uterq; depoſitus pœnitentiam agat,

a Simoniacos autem non. Illi ſola uoce non reatu ſimoniaci dicuntur. extra de ſimoni. de ſimoniace. ſcilicet propter ordinationem à ſimoniacis factam: ſicut uſurarius quandoque dicitur qui uſuras dat. ff. de uſuris debitor.

b Miſericorditer. Et ita dicitur hic, quod nō receperūt executionem.

c Permanere. In executione.

d Sed hoc. Reſpicit ultimā partem capituli præcedentis, ſcilicet ad ſimoniacos non reatu, ſed propter ordinationem. infra capitulo proximo.

Adde ad hūc textū no. in l. ſi quenquā, C. de epiſco. & cleric.

e SI qui. H. intellige hoc c. de præciſis, qui tamē neſciebantur præciſi eſſe ab ordinatis. Nam opinio eius eſt, quod ſi occultū eſt eum ordinatorem eſſe ſimoniacum, quia toleratur, ordinatus ſuſcipit executionem: ut xv. q. vij. c. ulti. niſi ſit notorium: ut xxij. diſtinctione. capitu. præter. §. uerum. Vel niſi teſtibus hoc probari poſsit: ut ſ. c. quiſquis. & ideo ut locum habeat ſecūdum eum quod hic ſequitur, miſericorditer &c. neceſſe habeat legere de præciſis. Nos uero qui aliter ſentimus. arg. j. eo. quibuſdam. & ſ. ca. reperiuntur. legimus hoc capitulū de occultis. Nam quantumcunque occulti ſint, & etiam ignoretur, iſte non conſequitur executionem: & hoc in ſimoniaco in ordine. & licet ſine culpa iſtius ordinati contingat, indiget tamen diſpenſatione, & hoc in deteſtationem criminis. & ideo dicit miſericorditer. & licet hoc in ignorante, ſecus tamen in eo, qui coactus eſt: ut infra eadem conſtat. Nā ille de iure admittendus eſt ad executionem. Et ea eſt ratio, quia magis conſtat nobis de uoluntate coacta, quam ignorātis. nec intelligas illud capitulum de abſolute coacto: quia non recipiet characterem. extra de bap. maiores. §. ſi autem.

Ordinatꝰ à ſimoniaco occulto, an recipiat ordinis executionem.

f Probare. Per ſacramentum. extra de ſententia excommuni. ſi uero. Vel probatur eo ipſo quod nō probatur contra. C. qui milit. non poſ. ſuper ſeruis. lib. xij. Sed pone prælatum meum eſſe ſimoniacum, & uult me ordinare, ſi probare poſſum, non debeo ab eo ordines recipere. ſi non poſſum, debeo recipere ordines ſecundum plurimos doctores: exequi tamen non poſſum ordines ſine diſpenſatione Papæ tantum ſecundum quoſdam: ſecundum alios cuiuſcunque ſuperioris. Iſta tamen diſpenſatio debet fieri in occulto, ne infametur ille prælatus cuius crimen occultum eſt, huic tamen obuiat extra eod. per tuas. Ioan. Hoc teneas pro certo, quod ſi ego ſcio ſimoniacum eſſe aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo: ut præ. decre. per tuas. & infra eadem, de cætero. Et ſi uellet me cogere, potius debeo pati excommunicationē: ut extra de ſententia excommuni. inquiſitioni. Bartol.

Simoniacus prælatus ſi uult ſubditū inuitū ordinare quid iuris.

Probare. Hinc argue, quod qui ignorantiam allegat eā probare debet, [1] & cum probatio tripliciter fiat, tunc ſcilicet directe, cū probato eo, ex quo id quod intendit, neceſſario aut uerisimiliter ſequitur: ignorantiæ tamen uerisimilis probatio ſufficit: quod patet ex eo, quod dicitur: nunc pro catholicis habebantur. Ex ijs quoque uerbis ſequentibus, ſi tamen eos laudabilior uita commendat, argui poteſt præcedentia merita ad delicti poſt commiſsi ueniam impetrandam prodeſſe. argu. ff. de re mili. non omnis. Io. Arg. allegantem ignorantiam debere eam probare: ut j. ix. q. j. ordinationes. j. xxxiiij. q. ult. in lectum. extra de elec. innotuit. ſ. di. lxxxij. propoſuiſti. contra. infra. iij. q. ix. indicas. contra. B.

Ignorātiā allegās eā probare tenetur.

1 Cōcor. tex. in l. uerius. & ibi gl. & in l. cū de indebito. ī gl. ī uer. ignoráti. ff. de proba.

g Et quod tunc. xv. q. ulti. c. ult. argu. j. ix. quæſtione. j. cap. iij. contra. Sol. ibi nanque dicitur, quod ſi qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos eſſe damnatos, eorum ordinationes ratæ habebuntur. Hic autem dicit tunc ratas eſſe, ſi eorum ordinatores pro catholicis habebātur. unde colligitur quod ſi tunc non catholici ſed damnati habebantur, talium ordinatio non toleratur. Sed ſciendum eſt, quod non ſemper contrarius ſenſus authoritatis pro lege & certa ratione ſuſcipiendus eſt, ſicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inueniet. Vel dicatur ſtrictius ſe habere in ſimoniacis propter odium ipſius horrendi criminis, & mitigantius ī alijs peruerſis ordinationibus, quod illo capi. demonſtratur. ix. q. j. ab excommunicatis. Vel quod hic dicitur catholicis, non ad ordinantes, ſed ad ordinatos refertur. Bār.

Senſus cōtrariꝰ nō eſt ſemꝑ pro lege ſuſcipiendus.

h DE cætero. Non dubitat. Quia eſt notorium, uel per ſententiam. H. ſed contradicit litera.

i Sententiam ſubeant. Tu intellige de eo, quem probare potuit ſimoniacum, qui eſt ordinandus. me-

ſius intellige ſecundum quod dixi in glo.ĩ. proxi.ca. in glo. per ſacramentum.uerſi.hoc teneas. A.

a Erga ſimoniacos nullam. Infra ea.ſi quis neque. ĩ.ea.q.vij.requiritis.ĩ.ea.c.j.contra. Sol. hic ſimonia eſt in promoto & promouente.

trimonium.argu.xxxj. quæſtione ij.de neptis.lxij.di. quanto.l.diſt.presbyteros. & diſt. xlv. de Iudæis. & extra de ſpon.ad id quod.

g Amplius. Argu. ad probandum conſenſum interfuiſſe matrimonio, ſi non ſtatim diuertit dum poterit. xvj. quæſtio. j. reuertimini.

& priuatus propria dignitate perſiſtat. Idem.

Simoniacis in dignitate ſeruanda, nulla eſt impendenda miſericord.a.

CAN. CIX.

Erga ſimoniacos nullam a miſericordiã in dignitate b ſeruanda habendam eſſe decernimus, ſed iuxta canonum ſanctionẽ & ſanctorũ patrũ decreta eos oĩno dãnamus, ac deponẽdos authoritate apoſtolica sãcimus

Subaudiendum eſt, niſi uiolẽter attracti fuerint.

De his.n. & à quibuſlibet hæreticis uiolenter ordinatis ait Innocẽtius:

De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationẽ trahũtur.

CAN. CX.

Conſtat multos uim paſſos eſſe, atque inuitos attractos repugnanteſq; ab hæreticis ordinatos: ſed huiuſmodi aliquis ſi poſt ordinationẽ talem non interfuit cum illi conficerent ſacramẽta, ſi cõmunioni eorũ participatus nõ eſt, ſi ſtatim c diſcedentibus illis, peſſimo conciliabulo eorum abrenuntiauerit, ſi ad eccleſiã redijt: d talis poteſt habere colorẽ aliquẽ excuſationis. e Cæterũ qui poſt menſem, f aut amplius g redierunt: cũ ſe conſiderarent ab hæreticis ordinatos, quamuis nihil ab eis acceperunt, rei sũt uſurpatę dignitatis. *Tale h plerunq; ex intuitu pietatis reformat catholicæ manus ĩpoſitio cũ ſatisfactione et medicina pœnitẽtiæ. Sed dãnationẽ ſimoniacorũ, et eorum qui eis cõſenſerunt, legimus: medicinam uero authenticã i ex hac hæreſi nominatĩ nõ legimus niſi quòd ſicut uſurpatũ eſt k in Nouatianis, l uel Donatiſtis, minoribus m utique hæreticis, non canonicè, ſed ex intuitu pietatis; ita etiam n ex his poſſe fieri colligimus: ideoq; ẽt quia aliorſum. o per omnia orthodoxã habent fidẽ, niſi quòd ſpiritũ ſanctum credunt eſſe uenalẽ. Et (ut ait beatus Auguſt.) hæretici cũ redierint, qua parte ſe abſciderint, ab eccleſia curẽtur, qua uerò parte adhæſerint cognoſcantur.* p

Hinc & Leo ſcribit Ianuario epiſcopo.

Qui ab hæreſi ad eccleſiam redeunt, in quo inueniũtur ordine, ex beneficio perſeuerent.

CAN. CXI.

Omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicam deſerens unitatem, hæreticæ uel ſchiſmaticæ cõiunctionis contagione ſe maculauerit, ſi ad eccleſiam redierit cum legitima ſatisfactione, & erroris ſui damnatione, hoc in magno beneficio habeat, q ſi ad empta ſpe omnis promo-

b In dignitate. Id eſt, in ordine. extra de ſimo. c. tanta. & no. ĩ.e.q.v.ca. j. i cum.n. furtiuus ſit character. ĩ. ead. ordinationes. non poteſt diſpenſari. M. ſecus dixit extra de ſimonia. ex inſinuatione.

i Et not. extra de renũ. poſt translationem. ibi uideas.

c Conſtat. Si ſtatim. Argu. quod ſi qua alicui traditur inuita, & pro uiribus renuẽs, ſi ſtatim poſt traditionem fugerit, nõ tenet illud matrimonium, quod præſumitur ex uerbo, ſi ſtatim. maxime ſi nunquam conſenſit. H. & ita per ſequentia deprehenduntur præcedentia. 2 xxij. quæſ.ij. quod ait. de pœni. diſt.iij. Iudas.

Matrimoniũ nõ tenet, ſi mulier inuita alicui tradita ſtati fugerit.

2 Adde ad hoc ꝙ leg.& no. ĩ.xliiij.diſtinc.multis.

d Redijt. Eo animo, ut iterum non redeant ad eos, ſicut dicit lex, quod is qui fugit ab hoſtibus eo animo, ut iterum ad eos redeat, non habet poſtliminium. ff. de capit. & poſtli. re. l. nihil intereſt. C.eod. l.penul. nec enim ſatis eſt, domum quem redijſſe, ſi mente alienus eſt: ut ff. de offic. præſi.l.diuus. & iij. q.ix.indicas.

e Excuſationis. Argu. quod coactio excuſat in ordinibus. ſic l. diſtinctio. presbyteros. xv. q. vj.capi. j. xx. quæſtio. iij. c.præſens. Argum.contra. xv. q.j.merito. & ĩ.de conſec.diſtinct.iiij. eos, quos.

Coactio in ordinibus excuſat.

f Poſt menſem. Argumen. quod ſi aliqua alicui inuito tradita fuerit, & aliquanto tempore cum eo in domo manſerit, & cum potuerit non effugerit, ſi poſtea uirum dimiſerit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto temporis conſenſu ratum fuit ma-

h Tales. Scilicet qui cõſenſerint hæreticis, uel ſtatim receſſerunt, uel nõ ſtatim. Idem intelligo etiã poſt momentum ſi iam cõſenſiſſent, & idem poſt cẽtum annos, ſi non cõſenſiſſent. Nam ſemper accuſarentur. ff. de re mili. non omnes.§. qui captus. factum ergo tangit hoc dicendo. Ideo tamen dicit, qui poſt menſem: quia & ſi intra menſem redierint, ſemper fuiſſe inuiti præſumuntur, niſi contrarium probaretur, ſed poſt menſem præſumerẽtur conſenſiſſe, niſi contrarium probaretur. Et eſt ſimile C. ad Velleia. l. ſi mulier perfectæ. 1

i Authenticam. Id eſt, fructuoſam, niſi executioni rei adeptæ renũtiauerit, ut ĩ.e.q. ſi qs neq;.

k Vſurpatũ eſt. Id eſt, contra rigorem factum eſt. ar.C. de iure dot. ubi.

l Nouatianis. ĩ.e. q.vij. maximũ. & c. donatum.

m Minoribus. Nõ enim cum maioribus hæreticis diſpẽſatur: ut j. quæ.vij. cap.j.

n Ita etiam. Cum ſimoniacis eſt diſpẽſandum, ut iam habebitur.

o Aliorſum. Quaſi dicat: et hoc facit ad diſpẽſationem.

p Cognoſcantur. Arg. ꝙ ſi inſtrumẽtũ ſit falſum in aliqua parte, & in aliqua uerũ, ubi uerũ eſt, debemus illud recipere. C. de trãſact. ſi ex falſis. arg. contra. ix. di. ſi ad ſacras. & xlij. diſt. c. quieſcamus.

Inſtrumẽtũ pro parte uerũ, & ꝓ parte falſum eſſe poteſt.

q Omnis. Habeat. Si tamen iterata unctione non fuerit maculatus: ut ĩ. quæ.vij. ſaluberrimũ.

Inuentã

tionis, in quo inuenitur a ordine permaneat.

De his autem qui ordinantur ſimoniacè à nō ſimoniacis, utpote illi, qui data pecunia archidiacono, uel conſiliarijs epiſcopi epiſcopo ignorante hoc efficiunt, ut de manu eius ſacros ordines accipiant, ita ſcribit Gregorius quartus.

Ordinationes, quæ ſimoniacæ fiunt, falſa indicantur.

CAN. CXII.

ORdinationes, quæ interueniente prætio b uel precibus c uel obſequio alicui perſonæ ea intētione d impēſo, uel quæ non cōi conſenſu cleri & populi ſecūdùm canonicas ſanctiones fiūt & ab ijs, ad quos cōſecratio pertinet, non comprobantur, falſas eſſe dijudicamus: quoniam qui taliter ordinantur, non per oſtium, id eſt, per Chriſtum intrant, ſed (ut ipſa ueritas teſtatur) fures e ſunt & latrones.

14 *Quia ergo ſimonia tripliciter in capitulo notatur, uidendum eſt quot modis pretium in hac hæreſi detᷣ. Hoc beatus Gregorius in euāgeliorum tractatu exponit dicens.*

De multiplici genere ſimoniacorum.

CAN. CXIII.

SVnt nōnulli, qui quidem nummorū præmia ex ordinatione nō accipiunt: f & tñ ſacros ordines pro humana gratia, uel laude largiuntur atq; de ipſa largitate laudis ſolūmodo retributionem quærunt. Hi nimirū quod accipiūt gratis, gratis non retribuunt: quia de impenſo officio ſanctitatis nummum expetunt fauoris. Vnde cùm uirum iuſtum propheta deſcriberet, g ait: Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. Non dixit ſolum à munere, ſed ab omni munere: quia aliud eſt munus ab obſequio, h aliud à manu, aliud à lingua. i Munus ab obſequio eſt ſeruitus indebitè impēſa. Munus

a Inuenitur. Si tamen illos ordines ſimoniace non reciperet: & cum quibus diſpenſetur. & cum quibus non, dicunt iſti uerſus. Si bis ordo datur, ſeu baptiſmus repetatur, Vt ſubuertatur fidei ſtatus, ordo petatur, Vel ſi p̄ræſtetur, quod utrunque Simon operetur Vt diſpenſetur, ſpes irrita prorſus habetur. s̄. ea. ſi quis.

b Ordinationes. Pretio. dato uel retēto, uel ꝓmiſſo. C. de tranſact. tranſactio. Nam remittere dare eſt, extra de teſtib. ueniens. j. ff. de ijs quę in fraud. credi. ſi pignus. Item nuquid eſt ſimonia abrenūtiare bñficio: ut alij detur? Non, niſi deducatur in pactum: ut extra de præbē. dilecto. ſpem 2 tñ inde habere nō eſt ſimonia, extra de pactis. cum pridem. Itē qualiter regnū Dei pecunia poſsit emi, cū nihil ſit ſpiritualius. de pęn. diſtinc. j. medicina. & non ordo, uel honor eccleſiaſticus. & eſt ratio, quia cū uendente regnū cęlorū non poteſt eſſe malitia, hic ſecus. ſed falſū eſt regnū Dei emi, ſed ex miſericordia meritiſque præcedentibus acquiritur. xiij. qō. ij. animæ. de pęn. diſtinct. j. medicina.

c Vel precibꝰ. Hoc de precibus pro indigno, & carnali amore impenſis, uel à ſe porrectis: alias non, ut j̄. ea. latorē.

c Vel precibus. Hic habes, quod preces inducūt ſimoniam, ut j̄. ea. ſunt nōnulli. viij. q. j. Moyſes. & hoc uerum eſt, ſi aliquis pro ſe ipſo petat. talis autem ſe ingerit. quod non licet: ut viij. qō. j. in ſcripturis. & extra de iure patro. per noſtras Alij dicunt, quod aliquis pro ſe, ſi eſt dignus, poteſt petere. nam Petrus dixit: Quid ergo fiet nobis, qui ſecuti ſumus te? & ita pro ſeipſo petijt. Sed ſi preces porriguntur ab alio, diſtinguitur, ut viij. quę. ij. in ſumma. & quæſtio. j. c. Moyſes. Io.

d Intentione. Ergo ſine ea intentione non eſt ſimonia: alias ſecus, ut not. extra de ſimo. nemo. H.

e Fures. Videtur ergo cum ſimoniacus furi comparetur, quod cum ſimoniaco nemo poſsit diſpenſare, niſi renunciet ordini male ſuſcepto, ut j̄. ea. ſi quis neque. & s̄. ea. erga. & extra eo. nobis. in fi. quia nec uitium furti purgatur niſi res furtiua redeat in poteſtatem domini, ut xiiij. quæſtio. vj. ſi res aliena. Iſtud ſatis concedi poſſet: & ſecundum hoc poſſet dici, quod ſimoniacus nec etiam characterem reciperet; quia ſi ſimoniacus debet renuntiare rei, quam uitioſe eſt adeptus. Conſtat quod executioni non renūtiet, quia executionem nunquam habuit. Characteri etiam non poteſt renuntiare. Vnde ſatis uidetur, quod non receperit characterē, niſi uelles dicere, quod recepiſſet poſſeſsionem characteris: ſicut fur dicitur habere rem furtiuā id eſt, poſſeſsionem rei tamen credibilius eſt, ut dicatur quod habeat characterem, & quod papa poſsit cū eo diſpēſare: licet ille nō renūtiet. Nam etiā uitium furti poteſt purgari, re apud furem manente. ff. de uſucapio. ſi fur. in princip. Idem uidetur in uiolento detētore: ut ff. de precario. certe. §. Iulianus.

14 Quia ergo. Hæc eſt xiiij. pars quæſtionis, in qua uult probare in quibus & quibus modis cōmittitur ſimonia directe. & dicit quod tribꝰ, ſcilicet. in munere à manu munere à lingua, munere ab obſequio. & hoc uſque ad §. quolibet. Ioan.

f SVnt nonnulli. Accipiunt. extra de ſimo. & ſi quæſtiones.

g Deſcriberet. Nō eſt in Eſaia id quod ſequitur, ſed in pſalmo: Iudica me domine. ibi, In quorū manibus.

h Ab obſequio. & ſic uidet, quod non poſsim ſeruire pro beneficio, ut hic, & s̄. eadem proxi. Argumen. contra. xij. quæſtio. ij. quicunque ſuffragio. & cap. charitatem. & de cleri. non reſid. decætero. Licite etiam poteſt quis ſperare, uel appetere dignitates, ut lxxxiij. diſtinct. conſuluit lxj. diſtinct. quid proderit. & extra de pact. cum pridem. Solu. Hu. dicit ſi directe habeat animum ad hoc cum ſeruit, eſt ſimoniacus: ut viij. quæſtio. j. ſunt quidam. Sed tu dic, quod ſi dignus eſt, & dignum exhibet ſeruitium non eſt ſimoniacus: ut hic, & extra de cle. nō reſid. decetero. Alias ſi indignus eſt. uel dignus & indigne ſeruit, ſimoniacus eſt. & hoc notant cum dixit, ſeruitus indebite, &c. & licet dignus ſeruire poſſit, non tamen hoc poteſt duci in pactionem. Nam illud ſimoniacum eſt. extra de pac. pactiones. Nullum ergo munus dabit, niſi illud quod alias fuiſſet daturus propter aliquas neceſsitates, ut extra eod. & ſi quæſtiones. uel niſi det xenium aliquod: ut ff. de offic. pro conſu. l. ſolent §. ulti. uel niſi recipiat illud ad ſtipes templi: ut s̄. ead. iudices.

1 Et not. ix. qō. j. in ſum. ibi uideas. nam ibi ponuntur cōcordantiæ ad ea quæ ſequuntur. Archid.

Verſus.

Beneficij renuntiatio, ut alij detur non eſt ſemper ſimoniaca.

2 Spem. Not. Pañ. Fels. in ca. cōſultationes. de ſimo. Ang. & legitta in l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. de peti. hęred.

Preces quā que ſimoniam inducunt.

Simoniacus furi comparatur.

i Sub. uñ non eſt opus ceſsione. arg. ff. de pecu. l. peculiū. §. pen. in fin. ſed ſufficit factū confirmari. ff. de ſucceſ. l. cum uir.

Eſa. 33. c. Pſalm. 25.

† Cōcor. text. in l. qđ ſi Męuius. ff. de hęre. inſti. & in l. à procurat. re. & ibi bona glo. C. manda.

a Ab omni. Vt omnia particularia, & ſingularia comprehenderet. ſ. diſt. ſi Romanorum. Si. ĩ xiiij. q. iij. putant. ĩ. ead. quæſtio. iij. ſaluator. contra xxxj quæſtio. j. quod ſi dormierit. ¹ Nota quod dicit indebite. nam ſi debite impendatur, non ita fit, ut ĩ. ea. quæſti. iij. ſaluator. Et exponit Bazianus indebita, cũ indebite dignus, uel debite indignus ſeruit pro beneficio: alias non, arg. inſtitu. de ſocietate. §. de illa.

b Gratiam. ſupra xxiiij. diſtinctione quando.

à manu, pecunia eſt. Munus à lingua, fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, túc ab omni [a] munere manus excutit: quando in diuinis rebus non ſolùm pecuniam nullam, ſed nec etiam humanam gratiam [b] requirit.

Idem in regiſtro.

Aeternã damnationem inueniet, qui quolibet munere ſacros ordines accedit.

CAN. CXIIII.

SI quis neque ſanctis pollens moribus, uel neque à clero populoq; uocatus, [c] uel pulſatione coactus, impudenter Chriſti ſacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniuſto cordis amore [d] uel ſordidis precibus oris, ſiue comitatu, [e] ſiue manuali ſeruitio, ſiue fraudulento [f] munuſculo epiſcopalem ſeu ſacerdotalem, nõ lucro animarũ, ſed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatẽ acceperit, & in uita ſua nõ ſpõte [g] reliquerit, eumque inſperata mors [h] pœnitentem non inuenerit, proculdubio in æternum peribit.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorũ epiſcopo.

Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur.

CAN. CXV.

DE ordinationibus accipere aliq̃d ſub diſtricta interdictione uetuimus, Oportet ergo ut neque per donum, neque per gratiam, neque per quorundam ſupplicationem [i] aliquos ad ſacros ordines conſentias, uel permittas adduci.

Item uniuerſis epiſcopis per Ilerdam prouinciam conſtitutis.

Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec ſupplicatione aliqui ad ſacros ordines accedãt.

CAN. CXVI.

QVibuſdam [k] narrantibus agnoui, ꝙ in illis partibus nullus ad ſacrum ordinẽ ſine cõmodi datione perueniat. Quod ſi ita eſt, flens dico geménſq; denuntio, quia cùm ſacerdotalis ordo intus ortus occidit, foris quoque diu ſtare [l] non poterit. Scimus quippe ex euangelio quid redemptor noſter per ſeipſum fecerit: quia ingreſſus tẽplum cathedras uendentium columbas euertit. Columbas enim uendere, eſt de Spiritu ſancto (quem Deus omnipotens conſubſtantialem ſibi per impoſitionem manuũ hominibus tribuit) commodum corporale percipere: ex quo (ut prædixi) malo iam euenire creditur: quia qui in templo Dei columbas uendere præſumpſerunt, eorum [m] (iudice Deo) cathedræ ceciderunt. Qui uidelicet error in ſubditis propagatur cum augmento. Nam eo ipſo, quòd quiſque ad ſacrum ordinem uel honorem perducitur, iam in ipſa prouectus ſui radice uitiatus paratior [n] eſt alijs uenſidare quod

Per iſta iura uidetur, quod idẽ eſſet ſi ſimpliciter dixiſſet.

c SI quis. Vocatus. Et etiam licet ualde dignus ſit, nõ tamẽ effrænaria temeritate, ſed trepida deliberatione, onus ſacerdotij debet ſubire, ut ſ. ead. non eſt putanda. & diſtinct. xiij. nerui. lxj. diſtin. miramur.

Beneficiũ conferẽs īdigno ꝑpter amorem, ſimoniacus eſt.

d Amore. Ex hoc collige omnem illũ eſſe ſimoniacũ, qui ductus amore alicui indigno beneficiũ confert. argu. extra de ſimo. nemo. nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit, multo magis ipſius qui ordinat. Vel expone hoc ita quod ceſſet iſte intellect⁹, iniuſto cordis amore, id eſt cupiditate & ambitione.

e Comitatu. id eſt, ſeruitio.

Munus fraudulentum.

f Fraudulẽto. Fraudulẽtum eſt munus cũ dicit ſe alias uoluiſſe hoc ei dare, ut extra eo. & ſi quæſtiones. Vel quando altera pars dicit ſe expenſas feciſſe, & illas petit, ut cedat beneficio, ut extra de pact. cum pridem.

g Non ſponte. Hoc idẽ de quolibet crimine, ſed hoc dicitur ad terrorem. Et nota ꝙ dicit ſponte quia ſi cogeretur iuris ordinẽ dimittere, niſi ſponte, nõ ualeret ei ad ſalutem.

h Mors. Ex hoc (ut dixi) in quolibet crimine non ualet pœnitentia ad ſalutem, niſi perſeueret animo uſque in finem. de pœnit. diſtinct. j. cap. quis aliquãdo. §. item illud Ioannis. Et licet de omnibus alijs criminibus poſsit quis pœnitere ordine retento, ut lxxxij. diſtinct. presbyter. 50. diſtinct. de his. hic non. niſi renuntiet ordini. extra de ſimon. tanta. Vnde non uidetur quod hic locum habeat admonitio uel denuntiatio Argu. cõtra. ĩ. quæſtione ulti. capit. patet. dic ut extra de accuſa. ſuper his.

Pœnitentia nõ ualet ad ſalutem, niſi pſeueret uſque in finem.

i DE ordinationibus. Supplicationem. ĩ. ead. latorem. cõtra: ubi papa ad ſupplicationem quorũdam ordinat quendam. Sed diſtingue, aut aliquis petit pro ſe, aut alius pro ipſo, ut ſ. ca 1. ordinationes. viij. quæſtio. j. capit. apoſtolica. §. his. uel dic, ibi de carnali, hic de ſpirituali.

k QVibuſdam. Primo dicit Gregorius ſe dolere, quod in illis partibus nemo promouetur ad ſacrum ordinem ſine commodi datione. Secundo probatur autoritate domini ſimoniacos ipſo iure eſſe ſuſpenſos. Tertio prohibet hoc de cætero fieri, & ſtatuit pœnam in committentes.

Mat. 21 b

l Stare. quo ad id, in quo nũquam ſtetit, ſcilicet quo ad executionem. Arg. ff. de cõſti. pecu. id quod. argu. contra xxxij. q. ij. Moyſes.

m Eorum. & ita ſimoniaci etiam occulti ipſo iure ſunt ſuſpenſi non tamen uitandi ſunt ſecundum quoſdam, cum probari non poteſt eis ſimonia. vj. quæſtio. ij. ſi tantùm ſic exaudi extra de ſimo. tanta & ſ. ead. reperiuntur.

n Paratior. Quod noua teſta capit, in ueterata ſapit. Quo ſemel eſt imbuta recẽs ſeruabit odorẽ Teſta diu. & eſt ſimile in auth. ut iudi. ſine

Aeſopus Horatius in epiſtolis.

emit. Et ubi eſt, quod ſcriptum eſt; Gratis accepiſtis, gratis date? Et cùm primo contra ſanctam ecclesiam ſimoniaca hæreſis ſit exorta, cur non perpenditur, cur nō uidetur, quia eū quem cum pretio quis ordinat, prouehēdo agit, ut hæreticus fiat? Ideoque hortamur, ut ueſtrum nullus hoc denuo fieri patiatur, ſed neque gratia alicuius, nec ſupplicatione aliquos ad ſacros ordines audeat promouere, niſi eum quem uitę meritum & actionis [a] qualitas ad hoc dignum eſſe mōſtrauerit. Nam ſi aliter factū ſenſerimus denuo, diſtricta & canonica illud noueritis ultione cōpeſci.

Item Symmachus.

Ad epiſcopalem honorem nullus per ambitum accedat.

CAN. CXVII.

NVllus itaq; per ambitum ad epiſcopalem honorem permittatū accedere. Nam cùm hic exceſſus in laicali cōuerſatione culpetur, [b] qs dubitat quin religioſis [c] & Deo ſeruientibus inijciat, uel incutiat opprobrium?

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. CXVIII.

EStote ergo in ordinatione præcipuè ſoliciti, & ad ſacros ordines niſi prouectiores ætate & mūdos opere † nullatenus admittatis. Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi, prius uitam, moresq; diſcutite: & ut dignos huic officio adhibere poſsitis, non uobis potentia, aut ſupplicatio quarumlibet ſubrepat perſonarum. Quando igit de his tractare neceſſe ē, graues [d] expertosq; uiros conſilij ueſtri adhibete participes, & cum eis cōmuni hoc deliberatione penſate.

Idem Columbo epiſcopo.

Neque fauore, neque uenalitate ad ſacros ordines quiſquā promoueatur.

CAN. CXIX.

PVeri [e] ad ſacros [f] ordines nullatenus admittantur, ne tantò periculoſius cadant, quantò citius [g] conſcendere ad altiora feſtinaut. Nulla ſit in ordinatione uenalitas, potentia, uel ſupplicatio perſonarum: nihil aduerſus hæc, quæ prohibemus obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam non ex merito, ſed ex fauore (quod abſit) aut uenalitate prouehitur.

Econtra idem Gregorius quibuſdā ſupplicātibus unū acolythū et alterū diaconū legitur ordinaſſe, ſicut ipſe ſcribit Petro epiſcopo Corſicæ inter cætera.

Epiſcopo interueniēte Papa quēdam acolythum ordinauit.

CAN. CXX.

LAtorem præſentiū per interceſsionē [h] ueſtræ ſanctitatis acolythum fecimus, quem ad obſequia ueſtra retrāſmiſimus, ut ſi in lucrādis animabus amplius ſeruierit, proficere [i] amplius poſſit.

Mat. 10. ſine quoquo ſuffra. §.j.col.ij. ubi dicit: dato enim uno illicito principio, neceſſe eſt eū qui dationē facit plures, man⁹ circuire, &c.

[a] Et actiōis. Hic argue carnales ꝑces ꝓ digno porrectas nō facere ſimoniā, ſecus ī pecunia, uel obſequio, q̄ loco ꝑtij itercedere ſolēt, qđ ꝑces non faciūt: ut ī.e.q.v.c. ult. & licet pro indigno porrectę facerent ſimoniā, tū propter merita digni ab hac excuſantur: ut ī. xxxij.q.ij. quicquid. Io. Sed quare min⁹ cōmittitur ſimonia in ꝑcibus oblatis ꝓ digno, quā in pecunia? Reſpōdeo, ideo quia in precibus illud dat de ſuo, & ideo ibi nullum intelligitur eſſe commerciū. Nā perdere uerba leue ē. Et ita nihil peruenit ad accipientē. arg. C. de don. inter uirum & uxorē. maritus. ff. de dona. l. Ariſto. ſed in alio caſu dat. ſed & pro indigno magis deteſtatur eccleſia munerum dationem, quam precum effuſionem. Vel dic q hæc dictio niſi, non excipit à ſupplicatione, ſed à uerbo promouere. ſic ponit. ī. xxxviij. diſt. ſedulo. uerſic. noueriut.

Preces carnales ꝓ digno porrectæ ſimoniam nō faciūt.

Bona quæſtio.

Perdere uerba leue eſt.

[b] NVllus. Culpetur. & puniatur. pœna centū aureorū, & irrogatur infamia, qui petierit aliquā dignitatē. ff. ad l. Iul. de ambitu. l. j. & ī.q. vij. ſancimus. Arg. cōtra. ff. de offi. præto. Barbarius. ſed ſoluetur ī. q. vj. ſicut is.

Infamia irrogatur dignitatē petenti.

† Alias, corpore.

[c] Religioſis. i. clericis. Et per hoc expone illud ca. xx.q. iij. præſens. in fi. argu. gradum altiorē grauius facere cōmiſſum: ut ī. xj.q. iij. ꝑcipue. ar. ī. xxv q.j. nulli. & viij.q. ij. illud quidem.

Gradus altior aggrauat delictum.

[d] EStote. Graues. ī. xxxiiij. diſt. quando.

[e] PVeri. pueri dicuntur intra xiiij. annum. extra de ætate & quali. c. indecorū. uel pueri, id eſt, neophyti. ī xlviij. diſt. ſicut neophytus.

Pueri qui ſunt.

† Hoc uerbū puer, alias habet ſignificatiōes: ut nota. lxxvij. diſ. in ueteri.

[f] Ad ſacros. Nā minores ante xiiij. annū bene poſſunt accipere, licet nō omnes. & ita intelligatur lxxvij. di. c. iii. quia non acolythatū. lxxvij. di. in ſingulis. Tamē ſi puer ordinetur in ſacris ordinibus, bene recipit characterem, cum poſsit recipere minores ordines: ut in dicto c. in ſingulis. Sed nunqd tenetur continere? ſic ſi eſt doli capax, alias non. ī Nam & uoto & ſacramēto ſe obligare pōt doli capax, extra de deli. pue. c. j. ſed religioni nō: ut no. xxvij.q. ij. §. cū ergo. xx.q. ij. ca. ij.

Puer in ſacris ordinatus characterē recipit.

† Idē tenet hic Ioan. de Fā. & de hoc ex. de cle. p ſal. promo. cap. j.

[f] Ad ſacros. Si tamen ordinentur, ordines ſuſcipiunt ſacros. et ſeptēnes.

[g] Quanto citius. ī. diſt. xlviij. ſicut. nā caſum appetit, &c. gerendorum. n. honorum non promiſcua facultas ē. Nō enim prius gerere debet maiorem honorem quam minorem. ff. de mune. & hon. l. honor. §. gerendorum.

Ordo ſit in honoribus gerendis.

ADDITIO.

Ad idem lviij. di. cap. j. & ij.

[h] LAtorem. Per interceſsionem. nam ſæpe Papa ad interceſsionem laicorum ordinat, uel diſpenſat, uel tolerat: ut xxviij. diſt. de Syracuſanæ. l. diſtinc. clerico. lxiij. diſt. Salonitanæ.

[i] Proficere. Extra de maio. & obe. per tuas. ex. de tempo. ordinan. cū in diſtribuendis.

ADDITIO. Iſtæ concord. probant quod iſte ſine licentia Papæ non poterat promoueri: & ad hoc inducuntur. Archid.

[a] FIlium. Mandaſtis. Et ita mandat minor maiori. ſic xj. q. iij. rogo.

[b] Non habet. Sine licentia eius. lxiij. diſtin. literas. & quo ad hoc nihil eſt ſpeciale in eccleſia Ro. ut xxi. q. ij. c. j. lxx. diſt. ſanctorum. Sed ordinati à Papa licet inter alios digni honore ſint, ſubſunt tamen epiſcopis, extra de maio. & obe. per tuas. ff. de albo. ſcri. l. ult. & præferentur eis tātum, qui ſunt eiuſdem ordinis. ff. eo. l. j. & ab epiſcopo poteſt deponi [1] ordinatus à Papa.

Ordinati à papa ſub ſunt epis.

[1] Cōiter not. contra. in pri. decre. per tuas. ſ. q nō poteſt epſ talem dponere, q ibi ap. pbatur per Vinc. Innoc. & Hoſtien. & B. ſed H. & Laurē. ſic ſentiunt cum Ioā.

[c] Ordinandi. Et ita aliquis poteſt pro ſe dignitas preces offerre. quod H. non concedit, [2] in quo non credo eum bene dicere, quia multos condemnat. argu. pro Ioā. xiiij. q. v. nō ſane. xvj. q. j. reuertimini.

Preces dignas p ſe pōt quis offerre.

[2] In hac ſententia eſt H. ſed Laur. ſentit cū Io.

[d] PEr principalem. Hoc ca. habes ix. q. iij. cap. ulti.

[e] Poteſtatem. Hoc idem poteſt [3] epiſcopus. ij. quæ. vij. cum paſtoris. extra de cle. non reſi. de cætero.

[3] Sed cō tra xvj. q. j. cum pro utilitate. uerſic. de hoc.

ADDITIO. Idem tenet Io. de Fan. de hac legitur & no. lviij. di. cap. j. & xj. quæſt. iij. qui reſiſtit. Archid.

Quolibet. Hæc eſt xv. pars quæſtio. in qua intendit probare, quod ſicut ordines pretio non ſunt dandi, ita nec pretio reſtituendi: & quod fit ſimoniacus (ſcilicet indirecte) & ſacrilegus qui promotionem, uel electionem alicuius impedit, uel eccleſiæ conſecrationem, uel fundationem. & hoc probat per tres authoritates ſanctorum, & per ſex leges principum. Ioannes de Fant.

[f] Redimendi. Extra de ſimonia. quærelam. & cap. ſi quis.

[g] NVllus epiſcopus. Seruile ſeruitium. Vocat angariam uel perangariam quod lex uocat ſore ſordidum munus. xvj. quæſtione. j. capi. generaliter. §. nouarum. [4] in uerſi. placet.

[4] Adde quid dicitur angariæ, & perangariæ, not. gl. in l. j. C. quē ad. ciuilia mune. idē lib. x. in l. neminem. C. de ſacr. ſanc. eccl.

Idem Eliæ presbytero & abbati.

Quiſquis in Romana eccleſia ſacrum ordinem acceperit, ab ea ulterius egredi non poterit.

CAN. CXXI.

FIlium ueſtrum Epiphaniū mandaſtis [a] ut ad ſacrum ordinē promouere deberemus, uobiſq; tranſmittere. Sed in uno uos audiuimus, in altero minimè potuimus audire. Diaconus quidem factus eſt. Sed quiſquis ſemel in hac eccleſia ſacrū ordinem acceperit, egrediendi ex ea ulterius licētiam non habet. [b] Si uerò uidere uos non potui, ex hac re conſolationem habeo, quia in filio ueſtro requieſco.

Non itaq; quorūlibet precibus ordinationes factæ, falſæ dijudicātur: ſed hæ demū, quæ precib. ordinandi, [c] uel eius amici, nō ſpirituali ſed carnali affectu porrectis fiunt, cùm aliàs futuræ non eſſent, quas nō charitas interueniēs, ſed ambitio ſupplicantis extorquet. Nō ſolū aūt clericos cuiuslibet epi ſummus pontifex in eccleſia Romana ualet ordinare, uerū ēt opportunitate exigente monachos et quoſcūq; clericos cōuocare pōt et inuitare.

Vnd Nicolaus Papa.

De eodem.

CAN. CXXII.

PEr principalē [d] beatorū Petri & Pauli poteſtatem [e] ius habemus, non ſolùm in monachos, uerùm ēt in quoſlibet clericos & quacunq; diœceſi, cùm neceſſe fuerit ad nos cōuocare, atq; eccleſiaſticis exigētib. opportunitatibus inuitare.

15 *Quolibet ergo munere interueniēte falſa dijudicatur ordinatio. Sicut aūt pretio īteruenīete ſacri ordines nō ſunt tribuēdi, ita nec reſtituendi. Vt enī ait beatus Ambr. ſacri ordines nec ṗtio ſunt emendi, nec redimendi.* [f]

Hinc etiam Gregorius ſeptimus ait:

Pretio interueniēte ſacerdotale officium non reſtituatur.

CAN. CXXIII.

NVllus epſ grauamē ſeu ſeruile ſeruitiū [g] ex uſu [h] contra eccleſiaſticā normam [i] abbatibus ſeu clericis ſuis imponat, uel interdictū ſacerdotale officium pretio interueniēte reſtituat [k] quod ſi fecerit, officij ſui periculum ſubeat.

[h] Ex uſu. Id eſt, non aſſueſcat. uel ex uſu præter id, quod hactenus eſt conſtitutum, quaſi ratione præſcriptionis, ut angarias ſacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præſcriptione agitur, inſpiciendum eſt utrum communi iure talia à talibus poſſideri ualeant, necne. Primo caſu ſola longæ uſurpationis detentione currit præſcriptio: [5] ut xvj. quæſt. iij. & iiij. per totum. ſaluo eo, q de ſimilibus dicitur ea. cauſa & quæſtio. capit. licet. & ca. inter memoratos. Secundo caſu non currit præſcriptio. Præſcriptio enim ius aduocat creatum, nouū autem non creat: ut xxxiij. quæſtione v. quod deo: & diſtinctione I 10. contra morem. & diſtinctione xciij. illud autem. xvj. q. j. cap. ulti. & quæſtio. iij. c. dilectio. §. poteſt etiam. & quæ. vij. decimas. & j. ead. quæſtio. iij. quæſitum. In his omnibus & in alijs infinitis caſibus præſcriptio euaneſcit: quia non eſt proditū ius commune ſcriptum uel non ſcriptum quo tales talia ualent poſſidere. Io. Hæc regula fallit extra de cauſa poſ. cum eccleſia. & extra de præſcript. auditis. Ioan. Sed certe nō fallit, quia iura incorporalia quaſi poſſidentur, & interdicta pro eis poſſeſſoria conſtituta ſunt. ff. de ſerui. quoties. B.

[5] Dūmodo adſit bona fides. qd̄ dic et plene not. extra de præſcrip. ſi diligenti.

h Ex uſu: Nam tempus non eſt modus, &c. x. quæſt. iij. quia cognouimus. ff. de act. & oblig. obligationum fere. §. placet. niſi forte, cuius non extat memoria. argu. ff. de aqua quotidiana & æſtiua. hoc iure. & extra de uerborum ſign. cap. abbate.

Tps nō ē mod tollēdæ obligationis.

[i] Eccleſiaſticam normam. Nam iuſta de cauſa bene poteſt ab eis auxilium petere, extra de cenſib. cū apoſtolus. Et ſic non eſt contra. xviij. q. ulti. ſeruitiū. quia illud intelligitur de licitis, hoc de illicitis.

[k] Reſtituat. Nec abſoluere poteſt pro pretio, niſi ſit conſuetudo. extra de ſimo. nemo. Item nec reconcilia

Qui aũt [a] pecuniã acci piunt, ut ordinandis ſacros ordines nõ tribuãt, uel ut canonicæ electioni aſſenſum nõ præbeãt: aut eccleſijs ædificãdis, uel cõſecrandis lapidem benedictum, uel conſecrationẽ ſubtrahãt: multis argumẽtis acceptæ pecuniæ rei et ĩfames [b] eſſe probanẽ.

Ait enim Paſchalis ij.

Sacrilegi ſunt iudicandi, qui eccleſiam Dei non permittunt regulariter ordinari.

CAN. CXXIIII.

SVnt quidam, qui uel uiolentia, uel fauore non permittũt eccleſias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus, ut ſacrilegos [c] iudicandos.

Codice lib. ix. ad legem Iuliam repetundarum.

CAN. CXXV.

IVbemus [d] & hortamur, [e] ut ſi quis fortè honoratorum, decurionum, poſſeſſorũ, poſtremò etiam colonorum, aut cuiuslibet ordinis à iudice fuerit aliqua ratione concuſſus: ſi quis ſcit de iure uenalẽ fuiſſe ſñiam. ſi quis pœnam uel pretio remiſſam, uel uitio cupiditatis ingeſtam: ſi quis poſtremò quacũq; de cã improbum iudicẽ potuerit approbare: is uel adminiſtrante [f] eo, uel poſt adminiſtrationẽ depoſitã in publicum prodeat, crimẽ deferat, delatũ approbet. cũ probauerit, uictoriã reportaturus [g] & gloriam,

Item in Digeſtis, titulo de calũniato. Vlpianus.

De eodem.

CAN. CXXVI.

IN eum, qui ut calumniæ cauſa negotiũ faceret, uel non faceret, pecuniam detegitur accepiſſe, intra annum utilem [h] in quadruplũ [i] eius pecuniæ, quã accepiſſe dicitur, poſt annũ in ſimplum in factũ actio cõpetit. [k]

Ibidem lib. xlvij. titulo de concuſſione iudicis

CAN. CXXVII.

COncuſſionis [l] iudicium publicũ [m] nõ eſt: ſed ſi ideo pecuniã quis accepit, ꝙ crimẽ minatus ſit, põt iudicium publicum eſſe ex ſenatuſcõſultis [n] quibus pœna legis Corneliæ [o] teneri iubẽtur, qui in accuſationẽ innocentium coierint, [p] quive ob accuſandũ, uel nõ accuſandũ denuntiãdũ uel nõ denũtiãdũ teſtimoniũ, pecuniã acceperint.

Vexationem redimere utrũ licitũ ſit.

cilliare. extra de ſimo. c. nemo. Sed nunquid ipſi clerico licet redimere cum iniuſte ſuſpenſus eſt? Videtur quod non. §. proxi. in fi. extra de ſimo. c. Mat. Arg. contra ſcilicet. quod poſſit redimere ius ſuum & uexationem ſuam. j. quæ. iiij. quæſitum. [1] extra de uſuris. capit. j. & extra de ſimon. dilectus. dic ut ibi. imo & ſi quid dederit, repetere poterit. C. de condi. ob turp. cau. quod euitãdi. Quidam dicunt ꝙ non poteſt in aliquo caſu redimere. Alij contra, ſcilicet cum iniuſte ſuſpenditur. hoc no. xvj. q. vij. decimas. iij.

[1] Vbi de hoc. & j. q. iij. alia re. ibi uideas. Arc.

a Qui autem. Tractauit magiſter quæſtionem iſtam affirmatiue. Nunc autẽ uult tractare eam negatiue, ſcilicet utrum ſit ſimonia dare pecuniam, ut nõ ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ in hoc faciunt ad propoſitum ubi in eis aliquid dicitur negatiue. Quid autẽ hoc ſit ſimoniacũ, habetur extra de ſimo. nemo. in fine.

b Infames. Et ſimoniaci large. arg. extra de ſimo. nemo. arg. C. de inoff. teſt. ſi quando. Sed alij contra, propter deſcriptionem ſimoniæ, ſed mortaliter peccant. j. ea. q. iij. uendentes. I. Sed certe ſimoniaci ſunt, ut dicit illa decr. nemo. Io.

Simoniaci dicũtur ſacrilegi.

c SVnt. Sacrilegos. Id eſt, ſimoniacos. alias nõ facit ad propoſitum Gratiani. Et ꝙ ſit ſacrilegium, ſic ꝓbatur. Si enim ille, qui frangit immunitatem eccleſiæ, uel qui inde aliquid eripit, ſacrilegus iudicatur, [2] multo fortius, qui facit ne eccleſiæ ordinẽtur, uel ne ordines tribuãtur, uel impediatur alicuius electio, uel promotio.

[2] Vt ex. de immu. eccle. inter &c.

d IVbemus. Ad hoc introduxit has leges, ut oſtẽdat pari pœna mulctandos, qui pretio inducti impediunt fieri, quod de iure fieri debet, & qui faciunt qđ de iure fieri non deberet.

e Hortamur. Forte ſe temperat, ne uideatur quem iubere accuſare inuitum. C. ut nemo inuitus. in titulo & materia.

Oppoſi-

f Adminiſtrante. Si is talis ſit, quem in ius uocari liceat. Sed contra. ſecunda quæſtio. j. prohibentur. Solu. illud de maioribus magiſtratibus, hoc eſt de minoribus. argu. ff. de iniur. nec magiſtratibus. & ff. de in ius uocan. lege ſecunda. Vel hoc de perpetuo iudice. argumen. ff. de rebus credi. præſidis. & leg. præcedenti. in authen. ut differentes iudices. §. ſi tamen collatione uona. & hoc ne crimen eius inultum remaneat, illud de temporali. Vel hic cum peccauit in ipſa adminiſtratione: ibi de eo qui extra adminiſtrationem commiſit. ff. de iudic. l. ij. §. legatis. in authent. ut iudic. ſine quoquo ſuffragio. §. ſi quis autem. collatio. ij.

g Reportaturus. Reportabit enim quadruplum. infra l. proxim. xij. quæſtione ij. cum deuotiſſimam.

h IN eum. Vtilẽ. A principio, poſt continuũ. ff. de calum. annus.

i In quadruplum. In quo continetur rei perſecutio, ut tantum triplum ſit pœna: ut ff. eo. l. in hæredẽ. §. fi. & hoc eſt uerum cum ipſe idem dat. Nam ſi alius daret pro eo, tunc totum quadruplum eſt pœna: quia ille qui dedit repetit pecuniam, quam dedit. ff. de calũ. ſi quis ab aliquo. Huius autem quadrupli medietas dabit fiſco, medietas ſpuliato. [3]

[3] Ad hoc C. de aſſeſſo. leg. uj.

k Competit. Non ei qui dedit, cũ turpiter dederit, ſed ei ad cuius læſionem data eſt: ut ff. de calum. l. generaliter. §. illud erit.

l COncuſſiõis. Crimen concuſſionis eſt, cum quis minatur alicui niſi ita uel ita faciat. j. xxiij. q. j. militare. [4] ff. de concuſ. l. j. & ii.

Crimẽ cõcuſſionis.

[4] De hoc leg. & no. e. q. paratus. in fi. ibi uideas e

m Publicũ. Id eſt, ordinarium: & hoc ſemper. uel non eſt publicum, niſi cũ quis pecuniã extorſerit. & hoc eſt ꝙ ſequitur: ſed ſi ideo. Publicum eſt, ad cuius accuſationem quilibet de populo admittitur, niſi infamis ſit, ut inſti. de pub. iudi. circa principium.

n Senatuſconſultis. Voluſiano & Liboniano. Digeſtis ad legem Corneliam, de falſis. l. j. Digeſtis ad legem Iuliam, de ui publi. ex ſenatuſconſulto.

o Legis Corneliæ. Cuius pœna in libero homine eſt deportatio, in ſeruo ultimum ſupplicium. ff. ad legẽ Corneliam, de fal. l. j. §. ulti.

p Accuſationem innocentium coierint. Secus ſi nocentium. xvj. q. vii. ſane.

Ibidem lib. quadrageſimooctauo, titulo de lege Iulia repetũdarũ. Marce.

PALEA.

Ege Iulia repetũdarũ tenentur, qui cũ aliquã poteſtatem haberent, pecuniam ob iudicãdũ, uel non iudicandũ decernẽdumve acceperint, uel quò magis aut minus qd ex officio ſuo facerẽt.

Idem.

De eodem.

CAN. CXXVIII.

Adem lege tenet a qui ob denũtiãdum, uel nõ denunciandũ teſtimoniũ pecuniam acceperit. Lege Iulia repetũdarũ cauet, ne quis ob militẽ legẽdũ b mittendũve c æs accipiat: neve quis ob ſnĩam in ſenatu conciliove publico dicendã pecuniã accipiat, uel ob accuſandũ uel nõ accuſandũ. Marcelus ibidẽ. Lex Iulia repetundarũ præcipit, ne quis ob iudicẽ arbitrumve dãdũ, d uel mutandũ, iubendũve, ut iudicet, neve ob non dãdum, uel non mutandũ, uel non iubendũ, neve ob litẽ æſtimandã, e iudiciũve capitis pecuniæve faciendum, uel non faciẽdum, aliqd accipiat. Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinẽ puniũtur, & plerunq; uel exilio puniũtur, uel etiã durius, prout cómiſerint. Hac lege dãnatus teſtimonium publicè dare, aut iudex eſſe, poſtulareve prohibetur.

QVAESTIO II.

Equitur f ſcda qõ. qua quærit an p ingreſſu monaſterij pecunia ſit exigenda, uel exacta p ſoluẽda? Hoc utrũque licitè fieri utriuſque teſtamẽti ſerie cõprobat. Legitur.n.in primo libro Regũ, q Anna detulit ſecũ Samuelẽ poſtquã ablactatus fuerat, in tribus uitulis, & tribus modijs farina, & amphora uini ad domũ domini in Silo. 1.Reg.1.d In actibus uerò apoſtolorũ legitur, q multitudinis g credentiũ erat cor unũ, et anima una: nec aliqd eorũ quæ poſsidebant, quiſquã ſuũ propriũ eſſe dicebat: ſed erãt illis oĩa cõia: & ſinguli uendebant prædia ſua, & ponebãt pretia eorũ ante pedes apoſtolorũ: Act.4.f quorũ unus (.ſ. Ananias) dum partẽ ſibi reſeruaret, cum uxore ſua Sapphira ſnĩa maledictionis accepta ante pedes apoſtoli cecidit mortuus. Act.5.a Hinc liqdò apparet q ingreſſuri monaſteriũ ſua debẽt offerre rectoribus: nec aliter h ſunt recipiendi, niſi ſua obtulerint. Sed aliud eſt ſua ſponte offerre, aliud eſt exacta perſoluere. Anna mater Samuelis nõ exacta neq; petita, ſed ſpõte i munera ſacerdotib. obtulit. Credẽtes ẽt ſua ſpõte offerebãt apoſtolis, ut indigẽtiũ neceſsitatib. deſeruirẽt, quæ inſtãte pſecutione infideliũ eis poſsidere nõ licebat. Ananias quoq; nõ ideo dãnatus eſt, qa ſua nollet offere, ſed qa ſpiritui ſancto mẽtitus, ptia eorũ, q̃ apoſtolis obtulerat, ex parte k fraudabat. Non ergo his athoritatib. permittitur rectorib. ab ingreſſuris aliqd exigere, ſed ſponte oblata ſuſcipere: quia illud damnabile eſt, hoc uerò minimè.

Vnde in Bracharenſi concilio legitur.

Pro dedicandis eccleſijs nihil exigatur. CAN. I.

Lacuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad cõſecrãdas eccleſias epiſcopi inuitantur, non quaſi ex debito l munus ali-

---

a Eadem lege tenet. Quia reddit quadruplũ, & infamis efficitur. ff. eo. eadem. §. j. hoc crimẽ etiam extraordinarie punitur. ff. eod. l. lex Iulia. §. fi.

b Legendum. Id eſt, eligendum, ut eligatur qui non debet: uel contrarium.

c Mittendumve. Vt mittatur in legationem qui non eſt mittendus, uel non mittatur qui mittendus eſt.

d Dandum. Puta non ad probandos fideiuſſores, uel loco iudicis recuſati.

e Aeſtimandam. Ne ſcilicet æſtimet litem minoris uel maioris pro pecunia, quod quandoque facere tenetur. ff. ad legem Aquiliã, proinde. §. notandum.

Sequitur. Hæc eſt ſecunda quæſtio, quæ diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur utrum pro ingreſſu eccleſiæ ſit dandum aliquid & primo dicit, quod non. Secunda ibi, Item opponitur, Io. de Fant.

f Sequitur. Hæc quæſtio non habet quæſtionem. extra de ſimonia. cum in eccleſiæ. melius extra eod. ueniens. & melius extra eod. quoniam ſimoniaca. unde nec ante nec poſt poteſt peti aliquid: ut s. ea. quæſtio. j. eos qui. & j. e. q. vij. ſi quis præbendas. niſi forte monaſterium ita eſſet tenue, quod non poſſet prouidere ei: tunc enim bene poſſet dici ei (nec eſſet ſimonia) bene reciperemus te ſi haberemus, poſſeſsiones unde poſſes ſuſtentari. argum. j. ea. ſi quis propter hoc. Hoc tamen uidetur reprobare illa conſtitutio, quoniam ſimoniaca. qd prætextu paupertatis poſsit peti pecunia. Ioã. Quicquid dicat Ioan. ſi ſic dicatur, ſimonia eſt. ut uidetur expreſſe dicere decretalis extra de ſimo. quoniam ſimoniaca. B.

Petendũ nihil ẽ p ingreſſu monaſterij.

Alias, habereſſe cundum Laur.

g Multitudinis, xij. q. j. c. ij.

h Aliter. Hoc non eſt uerum, ſed allegando dicit hoc.

i Sponte. Quod licet. xix. qõ. iij. ſi qua mulier.

k Ex parte. Arg. qd nõ debeat quis cõicata reuocare. j. de pœ. di. iij. ſunt plures. xvj. q. iiij. ſunt qui opes.

l Placuit. Ex debito. ar. j. q. j. placuit. j. ea. q. iiij. eccleſia. s. ead. quæ. j. ſtatuimus. j. xviij. q. ii. Eleutherius. contra. So. ibi.

Munus

quod [a] à fundatore requirant: ſed ipſe fundator ſi quidem aliquid ex ſuo uoto obtulerit, non reſpuat. Si uero aut paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen unuſquiſque epiſcoporũ meminerit, ut non prius dedicet eccleſiam, niſi antea dotem [b] Baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatam accipiat. Nam non leuis culpa eſt iſta temeritas, ut ſine luminarijs, uel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, [c] qui ibidem [d] ſeruituri ſunt, tanquam domus priuata cõſecretur eccleſia.

Item Bonifacius urbis Romæ epiſcopus ſcribit omnibus Carolitanæ eccleſiæ cœnobitis.

Ab ijs, qui ad conuerſionẽ accedunt, nihil eſt exigendum nec pretio aliquis ad cõuerſionem eſt inuitandus.

CAN. II.

QVam pio [e] mẽtis affectu. fratres chariſsimi, ueſtræ deſtitutioni Romana compatitur eccleſia, uobis fortaſsis eſt incognitum, ſed cognitori oĩum nõ incognitũ habeẽ. Dubitationi autem ueſtræ, quod idoneũ demus reſpõſum [f] Deũ teſtificor ipſa quoque me dubitatio reddit anxium [g] & ineptum, Nuſquam enim legimus dñi diſcipulos, uel eorũ miniſterio conuerſos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu [h] prouocaſſe, niſi fortè de pauperũ alimento [i] quis inconcinnè [k] proponat: quorũ [l] nulli, cuiuſcunque profeſsionis eſſet, uictualia negabantur. [m] Scimus equidem quod omne datum optimum, & omne donum perfectũ deſurſum eſt deſcendens à patre luminum: apud quem & à quo bonæ uoluntatis donum accipit, qui ſacro deliberationis arbitrio gratis Deo ſeruire diſpoſuit. Reſtat ergo, ut qui pro aliqua eccleſiæ ſuſceptione munus accipit, donum Dei quòd à patre luminum deſcendere debuit, uendat, munus autẽ largiens importunus emat. Quid autem de diuini doni uenditoribus uel emptoribus cõſequatur, concludi neceſſe eſt. Cauete ergo fratres, quam ſit ambiguum quod petiſtis conſilium: quod quidem ſecundum ueſtræ uoluntatis propoſitũ nulla inuenimus ratione confirmatum. Verũ tamen ſi ueſtræ neceſsitati, adeò eſt opportunus, quem reperiſtis, dũ tamẽ omnis abſit pactio, [n] omnis ceſſet conuẽtio, [o] nullaque ueſtræ eccleſiæ fiat diſtractio, accedat, gratis Deo ſeruire incipiat, ſuique regiminis deuotè geſtet obſequium: & poſtmodum [p]

Iaco. 1. c.

[a] Munus aliquod. aliud à conuiuio, uel à procuratione. in authen. de mand. princip. §. illud. & in auth. ut nulli iudi. §. nulli. ſed bene illã exigit. [1] extra de ſimo. cum ſit. alia non debet exigere, ſed ſponte oblata recipere poteſt. Vel poteſt dici, quod & illa quæ cõſueuit percipere propter ꝓcurationẽ exigere poteſt quaſi pro labore. argu. xij. q. ij. charitatem, ubi hoc diu obtinuit. xviij. q. ſi. ſeruitium.

Recipere licet quæ non licet exigere.

[1] Et ita habes unũ caſum. in quo munus à manu poteſt recipi, ſcilicet pro operibus ſpiritualibus ad quæ quis tenetur. Alius caſus eſt pro operibus ſpiritualibus ad quæ quis non tenetur ex officio. xij. quæſti. ij. charitatẽ ſecũdum Ray. & Goſfre.

[b] Dotem. Imo nec primarium lapidẽ ponere debuit, ut j. de conſec. diſt. j. nemo. in authen. ut de ter. ſit numeruscle. §. inueſtigantes. igitur. colla. j. j. xvj. q. ulti. pie. & c. Frigentius. ſed hic omiſſum fuit, & ideo eſt reſtaurãdũ. uel iam dederat prius, ſed hic debet facere inſtrumẽtum. unde ſi dotem non dediſſet prius, nunc eſt compellendus: quia ibi fecit poni primarĩ lapidem: ſicut in eo qui promiſit reipublicæ pecuniam dare. ff. de pollicitatio. l. j.

[c] Eorum. Pluribus ergo ſufficere debet eccleſia, ut vij. q. j. illud. & de conſecr. diſtinct. j. hoc quoque.

Clerici in ſua eccleſia morari debent.

[d] Ibidem. Argu. cõtra clericos, qui alibi quam in eccleſia ſua morantur. ſ. diſt. xxxvij. de quibuſdam. contra. j. xvj. quæſtio. j. generaliter. j. xij. quæſt. ij. conceſſo.

[e] Qvam pio. Quidam petebãt ab alijs ut darent eis abbatẽ ipſorum: ſed hoc illi nolebãt facere gratis, cum eſſet eis utilis. & hæc eſt conſultatio an eis liceret aliquid dare.

[f] Reſponſum. Non dubitauit papa qd iuris eſſet in quæſtione, ſed ironice hoc dicit.

[g] Anxium. Quia dubitatis utrum ad Dei cultum quiſpiã interuentu muneris prouocandus ſit, ſed dubitandum non eſt. extra de ſimo. & ſi quæſtiones.

[h] Interuentu. j. xxiij. quæſtio. iiij. debet. ſ. xl. diſtinctio. qui ſyncera contra. Sed non uidetur prohiberi niſi pactio. nam & dando & honorando & loquendo poſſumus blandiri infidelibus, ut conuertantur. [2] H. Sed tu dic ſimoniacum eſſe ſi pagano uel hæretico detur ut chriſtianus fiat. extra de ſimõ. querelam. Sed uidetur cõtra, quod cum me poſſim pecunia redimere, ut de pœnitẽ. diſtinct. j. medicina. uidetur quod & alium poſſim & Sylueſter ꝓmiſit omnibus munera, qui uellent baptizari.

Blandiri poſſumus infidelibus.

[2] Sub ut ĩ præced. c. ſecũdũ Io. de Fa. qui iſtam gl. ſequitur ut iacet.

[i] Alimento. Quod dabãt apoſtoli pauperibus cõuerſis. ſupra uerſus princip. quæſtionis, uerſ. ſed illud.

[k] Incõcinne. Quia nõ competit oppoſitio.

[l] Quorum. id eſt, quia eorum.

[m] Negabanẽ. Argu. quod anathematizato debet dari eleemoſyna. ſ. diſt. xlij. quieſcamus. xj. q. iij. quoniam. xxiij. q. iiij. debet. contra. Sed illud de tã catholico. xvj. q. j. ſi cupis. Sed contra v. q. v. cap. ij.

Eleemoſyna danda eſt anathematizato.

[n] Pactio. Non remouetur niſi pactio inhoneſta. nam honeſta non remouetur. argu. xxiij. diſt. quanquam. ij. diſtinctio. cap. in ea ſynodo. argu. xviij. q. ij. Eleutherius. extra de præben. ſignificatum. xvj. quæſt. vij. per laicos. ſ. diſtin. lix. hoc ad nos. vij. q. j. mutationes. hoc not. viij. quæſt. iij. in ſumma.

[o] Conuentio. Nomẽ cõuentionis generale eſt. ff. de pac. l. j. §. ij.

Licet poſt quod non licet ante.

[p] Poſtmodum. Argu. quod licet poſt, quod non licet ante, ut j. viij. quæſtione tertia talia. & capit. Artaldus. [3] Argumen. quod nõ licet ante [4] nec poſt ut ſupra eadẽ, quæſtione prima. eos. ad finem. & quod licet ante, quod non poſt, ut ſupra diſtinctione quarta. in iſtis. ſecunda, quæſtione ſexta. quoties epiſcopi

[3] Cõcor. text. in l. ꝙ ante. & l. ſeq. ff. de his quę in frau. cre.

[4] Nec in ipſo actu. ſ. e. q. j. emendari. & facit viij. q. ij. dilectiſsimi.

uos quaſi ſubſidij [a] gratia aliqua ſuæ eccleſiæ munera largiri fratrū ſolatio Romana ꝑmittit eccleſia.

Vnde Vrbanus papa.

De eodem.

PALEA.

Nullus abbas pretiū ſumere uel exigere ab eis, qui ad conuerſionem ueniūt, aliqua pacti obſeruatione, uel occaſione præſumat. Regulā antiquam, ſequens, nulli unquā de ordinationibus aliquid oīno accipiendū eſſe conſtituo, neq; ex datione pallij, neq; ex donatione chartharum, neq; ex ea, quam noua per ambitionem ſimulatio inuenit, appellatione paſtellis: quia enim in ordinando epiſcopo pontifex manū imponit, euangelicam lectionē miniſter legit, cō firmationis autem eius epiſtolā notarius ſcribit.

Item Gregorius in regiſtro.

Ab ordinando non debet aliquid exigi, ſed nec uoluntariè oblata reſpui oportet.

CAN. III.

Sicut epiſcopum non decet manum, quam imponit uendere, ita miniſter [b] uel notarius nō debet in ordinatiōe eius uocem [c] ſuam, uel calamum [d] uenundare, Is autem, qui ordinatus fuerit, ſi non ex pacto, neq; exactus ac petitus poſt acceptas chartas & palliū offerre aliqd cuilibet ex clero gratiæ tantummodo cauſa uoluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: q a eius oblatio nullam culpæ maculā ingerit, quæ non ex ambientis [e] petitione ꝓceſsit.

Authoritate Bonifacij patenter oſtēditur, quòd ſicut nullus pretio eſt inuitādus ad cōuerſionē [f] ita nulli pecuniæ interuētu eccleſiæ largiri oportet ingreſſum. Authoritate uero Gregorij datur intelligi, quòd pro ingreſſu eccleſię non licet pecuniam exigere, ſed ſpontaneè oblatam licet ſuſcipere.

§ Itē opponitur [g] illud Apoſtoli ad Timotheū.

De eodem.

CAN. IIII.

Viduas honora, [h] quæ uerae uiduæ ſunt. [i] quæ autem non ſunt uerae uiduæ, id eſt, quæ ſuis uel parentum opibus ſuſtentari poſſunt non recipiantur, [k] ut eccleſia non ſufficiat [l] ijs quæ uerae uiduæ ſunt.

Item Hieronymus ad Damaſum papam.

Qui ſumptibus proprijs ſuſtentari poteſt, ab eccleſia ſtipendia non accipiat.

CAN. V.

Clericos † autē illos conuenit eccleſiæ ſtipendijs ſuſtentari, quibus parentum & propinquorum nulla ſuffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuis ſuſtētari poſſunt, ſi quod pauperum eſt accipiunt, [m] ſacrilegiū [n] profectò commit-

ſcopi. & viij. q. ij. dilectiſsimi. ſ. ea. q. j. eos. contra. Sol. ibi ex pactione datum fuit quicquid datū fuit: hic uero ex mera liberalitate, uel gratia ſubſidij conceditur: extra de ſimoni. & ſi quæſtiones. Ioan.

a Subſidij. Vel honoris, ut j. ead. quæſtio. iij. ex multis. & ff. manda. ſi remunerandi. & certe hoc caſu idē eſſet ante & poſt: ſed hoc fit hic propter prȩſumptionem uitādam. & hoc ſoluit contrarium ſ. ead. q. j. eos. ſed ex quo ambitio præceſsit, & petitio pecuniæ, non certe certe debuit etiam poſt. nel gratia ſubſidij debuerunt percipere, argu. j. ea. ſicut epiſcopum. in fine à contrario ſenſu.

b Sicut epiſcopum. Miniſter. id eſt, archidiaconus, cum examinat uocando ordinandos. xxiiij. diſt. quando.

c Vocem. id eſt, lectionē euāgelicam. extra de ſimo. ca. j. & arg. in ſuperiori palea. §. regulā, &c.

d Calamum: id eſt, ſcripturam, quā ordinatus recipit ab ordinatore, ne dubitet de eius ordinatione, ut j. ij. q. j. legum. hoc olim. Hugo. uel hoc intelligit cum habet ſalariū de publico alias deputatū. [*] Hoc tamen dico; quod in collatione ordinis non eſt diſtinguendum, an habeat ſalariū de publico, uel non. Nā dicit quod in collatione ordinis, nec pro labore. nec pro charta debet aliquid recipere. Sed epiſcopus ꝓcuret ita, ut ſine muneris alicuius acceptione ſcribat, nec tenet lex in authē. de ſanctiſsimis epiſco. §. iiij. collatio ix.

[*] Adde ad hoc. no. in l. cū multis. & ibi gloſ. C. de prin. agē. in re. libr. xij.

Notarius, an ꝓ ſcriptura poſſit ab ordinato aliquid recipere.

e Ex ambientis. Vbi enim cauſa non adeſt, Vitium non imputatur.

ADDITIO.

Ad hoc lxj. diſtinct. neophytus. Archid.

f Conuerſionem. id eſt, fidē Dei. lxj. diſt. c. ſtatuimus. §. his omnibus.

Item opponitur. Hęc eſt ſecūda pars quæſtio. in qua probat, ꝙ diuites non debent ſumere partes de bonis eccleſiæ: quod intelligitur de illis, qui corporaliter non ſeruiūt eccleſijs & hoc probat ꝑ quatuor authoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

g Opponitur. Ad id quod dixit nihil exigendū ab ingreſſuris. quaſi dicat. indifferēter omnes debent ſuſcipi, ut paſcantur de rebus eccleſiæ, exceptis talibus de quibus loquitur in cap. ſeq.

h Viduas honorā. quæ debent ſumptibus eccleſiæ ſuſtentari. & uiduæ quandoq; dicitur, quæ uirum nondū habuit. ff. de uerbo. ſig. malum. §. uiduam.

i Quæ ueræ uiduæ ſunt. id eſt, quæ ſicut à uiris, ita & à rebus & amore mū di ſunt deſtitutæ.

k Non recipiantur. ut ſuſtententur ſumptibus eccleſiæ niſi ſua dent eccleſiæ. xij. q. j. illi. ſ. diſtinc. xlij. § j. ſ. diſ. xlvij. ſicut.

l Sufficiat. Arg. ꝙ non teneātur canonici ſuſcipere aliquem, ultra quā facultates eccleſiæ ſufficiunt, ut de conſe. diſt. j. omnes & extra de inſtit. ca. j.

m Clericos autē accipiūt. & in malos uſus cōuertunt: & ſic intellige ſequentia capitula, cū ſcilicet male diſpenſant. j. xij. q. j. illi, qui.

n Sacrilegium. argu. quod ſtipendia eccleſiæ non ſunt danda ijs, quibus propria ſufficiūt: ut xij. quæſtio. j. illi qui. argumen. extra de ſimonia.

Quod loquitꝰ de iam ſuſceptis nō de ſuſcipiendis, ſecundum Hu. Viduę ſūt ſumptibꝰ eccleſię ſuſtentādę.

Vt lxxxj. diſti. c. pe. & ult. & xxxj. q. j. qūo. unde expone. honora i. de ſūptibus eccleſiæ ſuſtenta. Archidia.

1. Tim. 5.

Suſcipiendus nō eſt aliquis ultra facultates eccleſiæ.

† Habetꝰ in fi. c. ult. j. xvj. q. j.

Eccleſiæ ſtipendia nō ſunt diuitibus danda.

cum

tunt, & per abuſionem talium iudiciũ ſibi manducant & bibunt.

Item Proſper in libro de contemplatiua uita, decimo capitulo.

Quibus ſua ſufficiũt, eccleſia alimentis non ſuſtententur.

CAN. VI.

PAſtor eccleſiæ ijs, q̃bus ſua ſufficiunt, nõ debet aliq̃d erogare, q̃ñquidem nihil aliud ſit habentibus dare, quã perdere? nec illi qui ſua poſsidẽtes dari ſibi aliquid uolunt, ſine grandi peccato ſuo, uñ pauper [a] uictur' erat accipiũt. De clericis q̃dẽ dicit ſpiritus ſanctus: Peccata populi mei comedũt. Sed ſicut nihil habentes propriũ, nõ peccata, ſed alimenta quib. indigere uident accipiunt, ita poſſeſſores non alimenta quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt.

Verùm his authoritatibus prohibentur ab eccleſia ſuſcipi, [b] non illi, qui quondam fuerunt diuites, ſed poſtea omnia reliquerunt, ut Petrus [c] & Matthæus et Paulus, aut pauperibus diſtribuerunt, ut Zacheus, aut eccleſiæ rebus adiunxerũt, ſicut illi, qui prædia ſua uendentes ponebant pretia ante pedes apoſtolorum, ut eſſent illis omnia cõmunia: ſed illi, qui in domibus parẽtum reſidẽtes, uel ſua relinquere nolẽtes, eccleſiaſticis facultatib. paſci deſiderãt:

De quibus in eodem libro Proſperi ſubinfert.

Qui ſua reliquere nõ uult, nõ dẽt ſumptib. eccleſia ſuſtẽtari.

CAN. VII.

SI quis propter hoc ſua relinquere non uult, ut habeat unde uiuat, ut quid [d] accipit, unde rationem reddat? ut quid de peccatis alienis [e] ſua multiplicat?

Idem. Non eſt meum dicere quale peccatum ſit illis, qui cibos pauperum præſumendo ſuſcipiunt: qui eccleſiam, quam iuuare de proprijs facultatib. debuerant, ſuis expenſis inſuper grauant, pp hoc fortaſsis in congregatione uiuentes, ne aliquos pauperes paſcant, ne aduenientes accipiant, aut ne ſuũ cenſum quotidianis expenſis minuant. Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis eccleſiæ uelut ꝓ ipſa expenſa ſua [f] contulerint, non ſe præferãt inani iactantia [g] illis, quos nihil habẽtes paſcit & ueſtit eccleſia: q̃a profectò perfectior [h] eſt ille, qui ſe mundi rebus expoliat, [i] aut qui cùm nihil habuerit, nec habere deſiderat, quàm ille, qui ex multis quæ poſſidet, eccleſiæ aliquid præſtiterit, ac ſe de eo, quod præſtiterit, forſitan iactat.

Ecce, qui prohibentur ab eccleſia ſuſcipi. Illi uerò, qui omnia ſua relinquunt uel pauperibus diſtribuunt, uel eccleſia rebus adiũgunt: & ab eccleſia laudabiliter ſuſcipiẽdi ſunt, & eius opibus ſuſtentandi.

Vnde in eodem libro legitur.

Qui ſua relinquunt, uel pauperibus diſtribuunt, uel eccleſiæ rebus adiungunt, laudabiliter eccleſiaſtica diſpenſant.

CAN. VIII.

SAcerdos, cui diſpẽſationis [k] cura cõmiſſa eſt, non ſolùm ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit [l] à populo diſpenſanda, & fideliter diſpenſat [m] accepta, qui omnia ſua aut parentibus reliquit, aut pauperibus [n] diſtribuit, aut eccleſiæ rebus adiunxit, & ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit: ut unde pauperibus ſubminiſtrat,

---

cum ſit Romana. nec ulla eccleſiaſtica. argu. cõtra. xij. q.ij. charitatem. ff. de reg. iur. ſecundũ naturam. Solu. q̃d hic dicitur, exhortatio eſt, non præceptum. Vel de his loquitur, qui occaſione patrimonij ampliandi q̃ habent, ſe à diuinis ſubtrahunt obſequijs: quibus ſe abſentantibus dãdũ nõ eſt. [1] Vel dic de quarta pauperibus debita, quæ dari prohibet abundantib. Panis enim egẽtium, &c. ut j. xiiij. q. v. c. ij. & in ſumma. Si abundãtes de bonis eccleſię ſuſcipiũt, ſiue abſentes, ſiue pſentes ſunt, licet non debet eis denegari portio: q̃a nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare: mortaliter tñ peccant, [2] præſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruant. j. ead. c. proxim. §. uerum. cum c. ſequenti. [3]

[a] PAſtor eccleſię. Pauper panis egentium uita pauperis eſt, qui fraudat illum, homo ſanguinis eſt: ut j. xiiij. q. v. ca. ij. & xii. q. j. nulli.

[b] Suſcipi. Ideſt, ſuſcepti alimẽti. non enim tantum de ſuſcipiẽdis loquitur.

[c] Petrus. Nõ uidet cõpetere exemplũ de Petro, qui fuit pauper piſcator: & ita reliquit paupertatem tantum propter amorem Dei: & ſic faciunt multi templarij & hoſpitalarij hodie, & quaſi omnes religioſi: ſed Petrus ſe ipſum abnegauit.

[d] SI quis. Vt q̃d. xij. q. j. expedit. xxiij. q̃ö. vij. q̃d autem. xij. q. j. illi autem. §. j.

[e] De peccatis alienis. i. de oblatis ꝓ peccatis aliorum.

[f] Velut pro. ipſa expenſa ſua. Argu. aliquem poſſe dare eccleſiæ d̃ proprijs pro ſua ſuſtentatione. H. hoc non eſt uerum, niſi illud fiat ſine peccato, ut extra de ſi. tua. nec excuſat paupertas, ut extra eo. quoniã ſimoniaca.

[g] Iactantia. Nam nocet iactantia. vj. q. j. imitare.

[h] Perfectior. Ideſt, expeditior ad ſeruiendũ Deo eſt.

[i] Expoliat. Nam tunc dicitur in eo manere ſpiritus ſanctus, cum uoluntariã diligit paupertatem. de pœ. di. ij. quęrẽdum diuites tamen cum bonis, &c. xxx. diſtin. hoc ſcripſimus.

[k] SAcerdos. Diſpenſationis. j. xlj quæſt. j. c. expedit.

[l] Accipit. Ideſt, accipere debet.

[m] Diſpenſat. Id eſt, diſpenſare debet tam ſibi, quam alijs, &c.

[n] Pauperibus. Quod ei licet. xij. q. iij. c j. ij. & iij.

Cum

---

[1] Ar. xvj. q. j. generaliter.

Oſeæ 4. b

[2] Iſta eſt ſña Lau. quã ſequitur Ioã. de Fant. arg. opti. xlii. diſt. cap. j. xlvii. diſt. ſicut.

[3] Dic ſi ſint tales habentes patrimonium amplum, qui bñ diſpenſant dãdo pauperib. & alijs q̃bus debẽt dare: tales pñt bene habere ſtipendia eccleſiæ. ar. xii. q. j. illi qui. Matt. 4. c. Luc. 19. a Act. 4. g Petr' pp Chriſtũ abnegauit ſeipſum.

Eccleſiæ dare aliqua ꝓ ſua ſuſtẽtatione nemini licet.

inde & ipſe tanquã pauper uoluntarius uiuat. Clerici quoq; quos pauperes natiuitas fecit cùm perfectione [a] uirtutis, uitæ neceſſaria ſiue in domibus [b] ſuis, ſiue in cõgregatione uiuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos cupiditas ducit, ſed uiuẽdi neceſsitas cogit. De talibus dicere uidetur apoſtolus. Qui in ſacrario [c] operantur, quæ de ſacrario ſunt, edant: & qui altario deſeruiunt, de altario participent. Quod niſi hoc de contemptoribus ſuarum facultatum uellet intelligi, nunquam ſecutus adiungeret: Ita & Deus ordinauit ijs, qui euangeliũ annunciant, de euangelio uiuere. De euangelio uiuunt, qui nihil habere proprium uolunt: qui nec habent, nec habere aliquid concupiſcunt: non ſuorũ, ſed communium poſſeſſores. Quid eſt aliud de euãgelio uiuere, niſi laborantem inde ubi laborat, neceſſaria uitę percipere? [d] Apoſtolus tamen, qui ſic prædicauit euãgelium, ut neceſſaria ſibi ſuis manib. [e] miniſtraret, de ſe confidenter loquitur: Ego autem nullo horũ uſus ſum. [f] Et quare dixerit, ſecutus aperuit dicens: Expedit mihi magis mori, quã ut gloriã meam quis euacuet. Euacuare dicit gloriã [g] ſuã, ſi ab eis, quibus prædicabat, uoluiſſet accipere uitæ tẽporalis expenſam. Nolebat quippe in preſenti laboris ſui fructum, ſed in futuro recipere.

Item ex cõci. Agathẽſi.

Iuxta meritum laboris eccleſiaſtici ſtipendia ſacerdotes diſtribuant.

CAN. IX.

Clerici omnes, qui eccleſiæ fideliter uigilanterq; deſeruiunt, [h] ſtipẽdia ſanctis laboribus debita ſecundùm ſeruitij ſui meritũ [i] per ordinationem canonum à ſacerdotibus conſequantur.

Item ex cõcilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

CAN. X.

Multorum authoritatibus luce clarius conſtat ꝙ ab ingreſſuris monaſterium nõ licet pecuniam exigere, ne & ille qui exigit, & ille q ſoluit, ſimoniæ crimen incurrat.

QVAEST. III.

[k] *Sed adhuc obijcitur, ꝙ qui ingreſſuri monaſteriũ pecunias tribuũt, nõ propoſitũ religionis, ſed participationẽ ſtipendiorũ eccleſiæ emũt. Tẽporalia ergo nõ ſpiritualia ementes, nequaquã ſimoniaci habendi ſunt. His itaq; reſpõdetur, nõ ſolũ qui ſpiritualia, ſed ẽt qui tẽporalia eis annexa [l] pretio accipiũt uel tribuũt, ſimoniaci iudicãtur. Vnde Malachias loquens ex perſona dñi ait: Quis eſt, inqt, in uobis qui claudat oſtia [m] & incẽdat altare meũ gratuito? Nõ eſt mihi uoluntas in uobis, dicit dominus exercituum, & munus nõ ſuſcipiã de manu ueſtra. Oſtia claudere nõ eſt ſacri muneris officiũ, ſed tantùm ſibi adiunctũ.*

Item Grego. ſcribit uniuerſis epiſcopis Hiſpanis.

---

a Cum perfectione. Id eſt, expeditione ad ſeruiendũ Deo.

b In domibus. j. de cõſe. di. v. in omnibus contra. j. xij. q. j. neceſſaria. contra. j. 12. q. ij. nobis. Solut. hic loquitur de clericis indigentibus quibus tenẽt ꝓuidere ſicut alijs pauperibus. iſti tales accipiunt ab eccleſia, non qa clerici, ſed quia pauperes. Arg. canonicis licere beneficia diuidere. ut priuatim percipiant quod in communi ſoliti erant habere, ut di. xxxij. ſi qui uero.

c Sacrario. j. xiij. q. j. §. qa ergo. j. 16. q. j. ca. pen. & ult.

d Percipere. Xij. quæ. ij. charitatem.

e Manibus. j. x. quæ. iij. cauendum. j. xxj. q. j. clericus.

f Vſus ſum. Ne ea occaſione pſeudo apoſtoli acciperẽt, & ſic in prædicatione perſiſterent. Nã ex quo uidebãt eum non accipere, uerecundabãtur & ipſi accipere.

ADDITIO.

De hoc le. & not. 28. q. j. iã nunc. in fi.

g Gloriam. Quàm habeo apud Deum de hoc quod nõ accipio: uel ſi acciperem cum ſcandalo, uel ultra quam deberem, uel ſi prędicarem eo obtentu ut acciperem. [1]

h Clerici. Deſeruiunt. Etiam infirmi ſeruiunt. extra de cle. ęgro. c. j. ff. de ſta. liber. l. cum hæres. §. Stichus.

i Meritum. xij. q. ij. Vulteranæ. & c. de reditibus. ſed j. xvj. q. vij. ca. j. contra. ſed ibi ſoluitur. Vel meritum. i. ut presbyter pluſquã alij percipiat: [2] ut diſtin. lxxiiij. conſuluit. quod nõ eſt in alia ſocietate. ff. pro ſoc. l. uerum. §. ſed cum tres.

k Sed adhuc. Hic ꝯ pingitur. iij. quæ. au ſcilicet ingreſſum, uel præbendas emere ſit ſimoniacũ. Primum membrum expeditum eſt ſupra ead. proxi. q. ſecundum expeditur hic. Not. quod præbenda [3] dicitur quandoq; ius quoddam ſpirituale [4] percipiendi eccleſiã, uel ipſam præbendam. hoc modo emere ſimoniacum eſt. Quandoque dicuntur ipſi fructus præbendæ, quos emere non eſt ſimoniacum: ut extra ne præla. uices ſuas. ca. ul. niſi quis forte emeret fructus ab initio ſuæ ordinationis, uel inſtitutionis in ipſa eccleſia, ut habeat dum uixerit. argu. j. e. ſi quis obiecerit. & cap. ſaluator. tunc enim ita ſunt annexa, ut qui priuetur officio, priuetur & illis: ut lxxxj. diſ. ſi quis ſacerdotum.

l Annexa. Argu. quod idem iuris [illegible] in uno cohærentiũ & connexorũ, quod in altero. Vnde qui priuatur officio, & beneficio: ut s. diſt. xxviij. decernimus. s. diſtin. lxxxj. ſi qs ſacerdotum. & cap. eos. s. diſtin. l. ſtudeat. contra. Ibi de gratia, hic de rigore.

m Qui claudat oſtia. Id eſt, qui gerat officiũ oſtiarij. Vnde uidetur, quod emere huiuſmodi officiũ oſtiarij, uel pulſandi campanas ſit ſimoniacũ: cum illud ſpectet ad officium primicerij. xxv. diſt. perlectis. quod concedo [illegible] emere quancunque adminiſtrationem rerũ eccleſiæ, puta, ꝙ det panẽ in refectorio, uel uinum, uel cuiuſcũq; alterius rei, dicit

H ſim

Clericis ĩdigẽtibus eſt prouidendum.

1. Cor. 9. b

[1] viij. q. j. ſunt in eccleſia. uel quam habeo ex eo, ꝙ malos ꝑ ꝑdicationẽ meã ad bonũ conuerto.

[2] Sed cõtra xxxij. diſ. pręter hoc, in fi. & hoc cõtra. etiã ꝓbat. ca. hic allegatũ conſuluit. ut ibi no. Archidia.

Præbẽda dicitur duplicitẽr.

[3] Prębenda per ſe prophana eſt. Inno. Pan. Feli. c. cũ Martinus Ferrarienſis. de conſti.

[4] Ad iſtud ius nõ põt duo recipi ſimul, uno iure tacite. ed de præb. dilecto. Archi.

Beneficio priuatur, qui priuatur, officio.

Malac. 1.

Simoniacum eſt emere officium pulſandi campanas.

Emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ ẽ ſimoniaca.

nu.ſimoniacū eſſe, argu.contra ſ. ead. quæſt. j. ſi quis epiſcopus prope fin.& ĩ.ead.q. ſaluator.& dicit quod licite poteſt dari pecunia alicui, ut ſuſcipiat tale officium: ſed tamen ille non poſſet dare pecuniã ut ei daretur: ' & ſic aliquid uẽdi poteſt licite quod non poteſt emi. Alij dicũt quod tunc eſt ſimonia emere aliquam adminiſtrationẽ eccleſiaſticã, cũ aliqd ſpirituale habet annexũ: uel talis eſt, quod per clericum tantũ conſueuit exerceri,& ratione officij, quod magis credo.

a Ratio eſt, quã nõ præſumit, q ita fideliter adminiſtret in recõpenſatione eius qđ dedit, argu.ff. de probat. L. cum dein biro. Ioã. de Fant.

AVdiuimus. a Sacrilegio. & crimine læſæ maieſtatis.xv. q.iij.ſane.iij. quæſtio.j.in primis.

b Cauſatur. Id eſt, in cauſam adducit: uel pro cauſa, ſcilicet pro acceptione uel datione pecuniç fit, uel cauſatur id eſt, facit, unde cauſari, id eſt accuſari debeat.

SI quis dator. c Reſtituere. Sed cui dices reſtituendã talem pecuniã? Videt qđ ei, in cuius ignominiã data eſt. xvij. q. iiij. ſi quis in atrio. xv. q. ult. cum multæ. xxvij. quæſt. j. ſi quis rapuerit. extra de ſimo. de hoc in auth. de ſanctiſsi. epiſco. §. ſed neque. collat. ix. & extra de ſimo. audiuimus. Ecõtra uidetur, quod illi qui dedit eam, ut extra eod. ueniens. Item uidetur quod illa pecunia nõ debet remanere penes eccleſiam, cum Petrus dixerit: Pecunia tua, &c. 1 Item quia fiſco competit perſecutio eorum, quæ ſcelere conquiſita ſunt. ff. de iure fiſci. Lucius. ff. de donat. inter uirum & uxo. cum hic ſta-

2. Pecunia ſimoniaca. cui eſt reſtituenda.

2 Supra ea. q. j. Petrus. & ca. q. ſtudet. & act. 8. d

De ijs qui ſacros ordines munerum acceptione diſpenſant.

CAN. I.

AVdiuimus dilectiſſimi, quod nos audire oportuit, ſed audiſſe profecto non libuit, quoſdam ſcilicet eſſe ſacrorum ordinum profeſſores, qui ſub munerum datione uel acceptione Dei eccleſias, uel earum ſibi beneficia uſurpant: quod quidem ſcelus uos non iam dudum acriter correxiſſe uehemẽter ad miramur, Iuſte enim uterque corripiendus eſt, & à ſanctæ liminibus eccleſiæ ſubmouendus: & qui pro eccleſiæ ambitu munera largitur, & qui ut eccleſiam adeat quicquã præſumit accipere. Ille quippe donum Dei emere, hic autem præſumit uendere. A ſacrilegio a quoque hoc facinus non diſpar dixerim, cùm id quod ſponte & ſacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, ſub pecuniæ pactione cauſatur. b Quare, fratres chariſsimi quæ taliter facta ſunt, curioſè refellite, infecta prohibete, ueſtriſque iuſſionibus reſiſtentes, digno anathematis uinculo percutere non dubitate.

Idem Rothomageñ. Archiepiſcopo & Gallicis omnibus epiſcopis.

De ijs qui eccleſiam, uel eccleſiaſtica beneficia uendunt.

CAN. II.

SI quis dator, uel acceptor Dei eccleſias, uel eccleſiaſtica beneficia (quæ quidam præbendas uocant) ſub pecuniæ interuentu ſuſceperit, ſiue dando emerit, ſiue accipiendo uendiderit: à Simonis non excluditur perditione. Sed ſi perſeuerãs fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui ſub religionis obtentu Deo famulari uoluerit ſi quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto fruſtratur. Rationis ergo uigore cogitur, quod iniuſte receperit reſtituere, c & quicquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Idem Gregorius ſeptimus papa.

Ab officio ſuſpendatur epiſcopus beneficia, uel eccleſiaſtica officia uendens.

CAN. III.

SI quis epiſcopus prę bendas, archidiaconatus, præpoſituras, uel aliqua officia eccleſiaſtica uendiderit, uel aliter quàm ſtatuta ſanctorum patrum præcipiunt ordinauerit, ab officio ſuſpendatur. d Dignũ eſt enim, ut ſicut gratis epiſcopatũ accepit, ita membra e eiuſdem epiſcopatus gratis diſtribuat.

Item ex concilio Vrbani papæ habito Aluerniæ.

Nec altaria, nec præbendas epiſcopis uendere licet.

tus. §. fina.

SI quis epiſcopus d Suſpendatur. id eſt, deponat. lxxxiij. diſtin. ca. j. Vel dic ut ſ. ea q. j. quicquid.

e Membra. ĩ. iij. quæſtio. ix. pura. argu. ĩ. xij. q. ij. cognouimus. ſ. diſtinctio. lxiij. in ſynodo. Argu. eſt hic, quod idẽ iuris eſt in toto, qđ eſt in parte, & in maiori quod in minori. xxij. quæſtio. v. de forma. extra de præben. c. maioribus. xcv. diſtin. c. eſto. ff. pro derelict. l. iij.

Ius idẽ eſt in toto, & in parte.

f QVæſitũ eſt. Secũdũ. H. caſus talis eſt. Quidam epiſcopi cõtulerãt eccleſias quaſdam cũ omni iure ſuo quibuſdam locis religioſis: mortuis perſonis illarũ eccleſiarum collatarum, epiſcopi uolebant in eccleſijs inſtituere clericos p ſua uoluntate, niſi abbates darẽt eis pecuniã. dicitur quod talis datio pecuniæ ſimoniaca eſt, ; argu. ad hoc xvj. q. ij. cap. j. Alij caſus inutiles conſueuerãt hic notari, quos omitto.

g Data. A prædeceſſoribus ſuis pro redemptiõe animarum ſuarum. Trigin-

; Ex parte eorum recipientiũ, monaſteria tamẽ crimẽ ſimoniæ nõ incurrebant: qa ius ſuũ redimebant ſecũdum Hugo.

CAN. IIII.

QVæſitum eſt f de epiſcopis, qui altaria monaſterijs data g frequenter redimi compellebant pecunia: quia quidam ſimoniacæ prauitatis uſus in Galliarum partibus iam diutius inoleuit, ut eccleſiæ uel decimæ (quæ uulgari uocabulo apud eos altaria nuncupantur) monaſterijs datæ, ſæpius ab epiſcopis ſub palliata auaritia uendantur, mortuis nimirum ſeu mutatis clericis, quos perſonas uocãt. Nos autem authore Deo uenalitatem omnem tam ex rebus, quam ex miniſterijs eccleſiaſticis propellentes, † hoc ulterius fieri authoritate apoſtolica prohibemus: ſicut etiam præbendas omnes uenundan-

† Adde idẽ eſſe ẽt p honoribus conſequẽdis. p hibitũ. n. eſt. notat Bal. in l. ſ. & p totũ tit. ff. ad l. Iul. de ambitu.

tes interdicimus. Porrò quęcunq; altaria, uel decimas ab annis triginta a & ſupra b ſub huiuſcemodi redēptione c poſſediſſe monaſteria noſcũtur, quietè deinceps & ſine moleſtia qualibet eis poſsidenda firmamus. Saluo d utiq; eporum cenſu annuo, quē ab eiſdē altaribus habere ſoliti ſũt.

Item Gregorius.

Quicquid data uel promiſſa pecunia in ſacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur.

CAN. V.

EA, quæ à ſanctis patribus de ſimoniacis ſtatuta ſunt, nos quoq; & iudicio, & apoſtolica authoritate firmamus. Quicquid ergo in ſacris ordinibus, uel in eccleſiaſticis rebus uel data uel promiſſa e pecunia acquiſitum eſt, non irritum eſſe, & nullas unquam uires habere cenſemus.

Item Auguſtinus de doctrina Chriſtiana.

Quicquid poßidetur, nomine pecunia intelligitur.

CAN. VI.

TOtum f quicquid homines habent in terra, omnia quorum domini ſunt, pecunia g uocatur: ſeruus, uas, ager, arbor, pecus, quicquid horum eſt, pecunia dicitur. Ideo autē pecunia h uocata eſt, quia antiqui quod habebant, in pecoribus habebant.

Item paſchalis papa.

Qui eccleſiaſtica beneficia emerit, eccleſias quoque emere probatur.

CAN. VII.

SI quis obiecerit non conſecrationes emi, ſed res, i quæ ex conſecratione proueniunt, penitus deſipere probatur. Nam cum corporalis eccleſia, aut epiſcopus, k aut abbas, l aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo m profi-

a Triginta. Propter quod credebant aliquod ius acquiſitum epiſcopo: quia per xxx. annos & ultra recepit huiuſmodi redemptionem à monaſterijs: ſed non eſt ita: quia furtiue recepit, & ideo non præſcripſit. Item licet monachi ſingulis annis emerent ius inſtituendi, non tamen epiſcopis ex hoc fuit ius quæſitũ inſtituendi. Et licet hic fuerit ſimonia ex parte epiſcoporum, non tamen ex parte monachorũ: quia illi quod eorũ fuit, redimebãt: qđ licite facere poterant, ut dixi ſ. ead. queſtio. j. nullus. Et ſic ſimonia eſſe poteſt ex una parte, & non ex altera. Simile fuit in Giezi. Sicut etiam ſponſalia poſſunt eſſe ex una parte, & nõ ex altera, extra de deſponſa. impu. de illis. Et plura ſimilia notaui xxxij. qõ. v. propoſito. & licet epiſcopus peccet recipiendo pecuniam tamen monachi nõ peccabant dãdo, ut xxiij. q. j. quid culpatur. Contrarium huic ſignatur infra xvj. q. iiij. poſſeſsiones. ſed non eſt contra, quia monachi licite quæſierãt iſta altaria, unde nõ habuerũt ea iure præſcriptionis, ſed ex iuxta donatione.

b Et ſupra. Hæc dictio ſupra ad modicum tempus refertur. 1 ff. ex quib. cau. maio. ab hoſtib. §. ſed quod. ar. ff. de uerbo. ſigni. hæc adiectio.

c Redemptione. Sed nunquid eſt licitum redimere ius ſuum? Hoc not. ſ. e. q. j. nullus epiſcopus grauamē & xvj. q. ult. decimas. ij. Dici enim poteſt, quod ubicunque quis ſcit aduerſarium ſuum nõ credere ſe ius habere, redimat uexationem ſuam. Sed quare non deponuntur iſti epiſcopi? Dic quia non agebatur ad hoc & ſententia debet dictari ſecundum formam petitionis. extra de accuſa. qualiter & quando.

d Saluo utiq;. Non enim pleno iure omnino uidetur donaſſe eccleſias epiſcopus: nec poteſt donare ſine conſenſu capituli, extra de dona. paſtoralis.

e EA quæ. Vel promiſſa. Tertium caſum habes, ſcilicet uel retenta, ut extra de tranſact. ſuper eo. Nam remittere eſt dare. extra de teſti. ueniens. & ff. de calum. l. ij. Et ita in ſpiritualibus non poteſt interuenire 2 tranſactio, cum his tribus modis tantum fiat tranſactio. C. de tranſac. l. tranſactio. ff. eo. l. j. Sed nec permutatio poteſt fieri ſuper beneficio habito, uel habendo, alias bene. ad hoc extra de rerum permut. quæſitum. Nec etiam tranſactio. ut extra de trãſactio. ſuper eo. Arg. contra extra de offi. iudi. deleg. ſi quando. Sed ibi fuit facta tranſactio non ſuper beneficio, ſed ſuper proprietate. & ſic intellige extra de deci. ex multiplici. Ioan. Item ſuper re ſpirituali tamquam proprietate poteſt fieri permutatio. extra de rerum permutatio. ad quæſtiones. non tamen ut detur temporale pro ſpirituali. extra de rerum permu. cap. ulti. Illud autem dubium non eſt, quin amicabilis compoſitio interuenire poſsit. extra de tranſact. ca. ij. Item ex authoritate iudicis poteſt interuenire pecunia. extra de præben. ſi in fin. & extra de tranſact. ſtatuimus. ff. de ijs qui not. infa. furti. l. o.

f TOtum. Probatur ꝑ hoc capit. quod ſicut in pecunia ſimonia cõmittitur, ita & in alia re.

g Pecunia. Strictius accipitur tantũ pro pecunia numerata. j. xiiij. quæſt. iij. ca. j. ij. & iij.

h Pecunia. Nomen enim pecuniæ etiã iura continet quandoque. ff. de uerbo. ſign. pecuniæ. Item quandoq; etiam ſpeciem & rem quamlibet, 3 ut hic, & ff. de legatis. iij. l. quiſquis. Item quandoque ea tantum, quæ conſiſtunt in pondere, numero, uel menſura. ff. de lega. j. l. talis ſcriptura. Pretium autem nõ conſiſtit, niſi in numero tãtum, ut inſtit. de empt. & uenditio. §. item pretium.

i SI quis obiecerit. Sed res. Non de rebus corporalibus. ſed de iure ſpirituali. cui cohæret officium, intelligitur. Vel intellige de iure percipiendi res, uel de rebus ipſi officio adhærentibus, uel de rebus conſecratis, ut in ſindone, argu. xij. quæſtio. iiij. ſi forte. argu. j. iij. quæſtio. vj. hæc quippe. j. xvj. quæſtio. ij. capit. j. §. ulti. Vel intelligas de rerum adminiſtratione. 5 Et fit in hoc capi. de duobus mentio, ſcilicet de conſecratione & adminiſtratione ex ordine proueniente. & facit ad hoc. j. quæſtio. vj. capit. j. uel de iure 6 quo res ipſæ percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipſis ſecundum Hug. & tunc quando quis promouendus eſt ad eccleſiam, uel ordinem, fructus prouenientes iure eccleſiæ uel ordinis, nõ licite emit perceptos, uel percipiendos. tunc enim præſumitur emere eccleſiam uel ordinem. alio autem tempore emere non eſt peccatum. ut extra ne præla. uices ſuas c. iij. xij. q. ij. alienationes.

k Aut epiſcopus. id eſt, dignitas epiſcopalis.

l Aut abbas, id eſt, dignitas abbatialis.

m Nullo. Bene accedit ad id, quod legitur in authen. ut iud. ſine quoquo ſuffra. §. cogitatio. Nam ibi dicitur quod fiſcus abũdare dicitur, ſi utatur ſubiectis locupletibus: ut ſ. ead. q. ij. c. ij. contra ſ. ea. q. j eos. contra, ſed hoc cum ex pacto præcedenti.

Simoniã nunqđ cõmittit dãs pecuniam pro ſpiritualibus, ſicut accipiens.

1 Sub. hoc eſt uerum alias. ſed hic nõ eſt ſicut patet eo qđ no. ſupra. Io. de Fantu.

Sententia dictari debet ſecundum petitionis formam.

Trãſactio in ſpiritualib⁹ interuenire nõ poteſt: ſed bene amicabilis cõpoſitio.

2 De hoc dixi ſ. ea. q. ij. quampio. ibi uideas Arc.

3 Dicit lex, ꝙ pecunia eſt quicqđ ꝑ pecunia accipit. ff. de calũ. l. j. §. ulti. & l. ij.

4 Adde no. ꝑ Bar. in d. l. talis ſcriptura. ff. de legat. j. & l. ij. §. item mutuũ. ff. ſi cer. pe.

Res ſpirituales emi non poſſunt.

5 Sup hoc uideq̃ſ le & no. ſ. e. q. cap. j. §. his ita. Archidia.

6 Iſta expoſitio ꝓbat ꝑ Bartol. & Vinc. extra de teſtib. cõſtitutus i gl. ſi in omni iuxta. 6.

ciat, † ſicut nec anima ſine corpore corporaliter uiuit, [b] quiſquis horum alterum uendit: ſine quo nec alterum prouenit, neutrum [c] inuenditum derelinquit. Nullus igitur emat præbendam, uel eccleſiã, uel aliquod eccleſiaſticum, nec paſtellum, nec paſtum [d] antea, nec poſtea [e] pro huiuſmodi ſoluat. [f]

Item Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, dilecto filio præpoſito eccleſiæ ſancti Vincentij ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quare in Euãgelio ꝓhibetur. inueſtitura eccleſiæ à laicis fieri.

CAN. VIII.

SAluator prædicit in Euangelio circa finẽ ſeculi pſeudo apoſtolos & pſeudo prophetas ſurgere, & multos ſeducere, & fideles ſuos in mundo multas habituros preſſuras: ſed tamen portas [g] inferi non præualituras. Proinde (ut ait Apoſtolus) oportet [h] hæreſes eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiãt. Oportet nos cum propheta ex aduerſo conſurgere, & murum opponere pro domo Iſrael, & cum Apoſtolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniam non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Igitur quia innotuiſti nobis, quod tibi obijcitur, utrum uendere eccleſiaſticam [i] rem ſimoniacum ſit: hoc ſimoniacum eſſe patenter colligitur ex hoc, quod beatus Apoſtolus Petrus ait Simoni: Pecunia tua tecum ſit in perditionem quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſsideri. Donum quippe Dei eſt Spiritus ſanctus: & donũ [k] Dei eſt res ipſi eccleſiæ oblata. Et ſi bene animaduertis, Simon magus, qui ad fidem fictè acceſsit, non Spiritum ſanctum, quo ipſe erat indignus (quoniam ut ſcriptũ eſt, Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum) ſed donum Dei emere uoluit, ut ex uenditione ſignorum, quæ per eundẽ fierent, multiplicatam pecuniã lucraretur. Nec Apoſtolus emptionem Spiritus ſancti (quam bene fieri non poſſe nouerat) ſed ambitionẽ [l] quæſtus talis, & auaritiam (quæ eſt idolorum ſeruitus) in eodem Simone exhorruit, & eum maledictionis iaculo percuſsit. Quiſquis [m] igitur res eccleſiaſticas & Dei dona, quæ à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent, propter ſua [n] lucra uendit, uel emit, cum eodem Simone donum Dei poſsideri pecunia exiſtimat. Ideo qui eas non ad hoc, ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria [o] lucra munere linguæ, uel indebiti obſequij, uel pecuniæ largitur, uel adipiſcitur, ſimoniacus eſt: cum principalis intentio fuerit Simonis, ſola pecuniæ cauſa auaritia uidelicet, id eſt, idololatria, ut ait Apoſtolus Paulus. Alioqui cur ſancta ſynodus Calcedonenſis [p] ccccccxxx. epiſcoporum procuratorem uel defenſorem eccleſiæ, uel quenquam regulæ ſubiectum, adeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interuentores quoque tanti ſceleris

Sapiẽ. 1, b

Colo. 3. a

[a] Nec animæ. Id eſt, ipſum collegiũ. uel ad literam.

[b] Viuit exercendo ſenſus corporeos: alias falſum eſt, cũ antequã ſit in corpore, uiuat. ſic exaudi. xxxij. qõ. ij. cap. Moyſes.

[c] Neutrum. Argu. idem iuris eſſe in uno connexorum, quod in reliquo, argu. ſ. diſt. viij. quo iure. iij. qõ. vj. hæc quippe. & xvj. qõ. ij. ca. j. & ff. de iureiuran. cum qui. §. ſi libertus.

[d] Paſtum. Ar. cõ. in auth. de ſanctiſ. epi. §. pro conſuetudinibus. colla. ix.

[e] Nec poſtea. Arg. ff. de pac. l. iuriſgentium. §. dolo. ibi, ne quid fiat ei quod ante promiſit.

[f] Soluat. Non etiã ſub obtentu cõſuetudinis. j. ea. q. c. ul ti. cõtra. Dic ut ibi.

SAluator. In prima parte oſtenditur authoritate Euãgelij hæreſes debere circa fin. ſeculi imminere. unde oportet nos ex aduerſo cõſurgere cũ propheta & cum Apoſtolo pro domo Iſrael. In ſecunda oſtenditur quinq; authoritatibus, qđ uendere eccleſiaſtica beneficia ſit ſimoniacum.

[g] Sed tamen portas. id eſt, uitia & etiam hæreſes, quibus intratur in infernum, quæ non præualent eccleſię, quia ſemper aliqui boni ſunt in eccleſia. [1] xxiiij. quęſt. j. cap. à recta. & ca. pudenda.

[h] Oportet. Id eſt, utile eſt: ut nos excitent. j. xxiiij. qõ. ulti. cap. ulti.

[i] Eccleſiaſticam Id eſt, eccleſiaſticũ beneficium, uel aliquam rem conſecratam in caſu nõ conceſſo, puta calicẽ [a] ſecũdum quoſdam. Nam & nomen rei generale eſt. ff. de uerbo. ſigni. rei appellatione. ſ. ea. qõ. cap. quæſitum. Vel dic eccleſiaſticam rem id eſt adminiſtrationem. & ſic bene adaptatur litera Calcedonenſis ſynodi.

[k] Et donum. Id eſt, officium per qđ datur Spiritus ſanctus, ſcilicet poteſtas faciendi miracula.

[l] Sed ambitionẽ. Arg. affectũ uel conatũ ſiue effectu puniri. ar. xxij. diſ. c. j.

[m] Quiſquis. Hic collige, quod corporales res eccleſiæ emere, uel uendere ſimonia eſt in tali caſu, cum quis intrat eccleſiam: ut ſupra ead. in prin.

[n] Propter ſua. Hic uacat argu. à contrario ſenſu, ut ſupra ead. qõ. j. quos conſtiterit. & capi. ſi quis epiſcopus. j. xxix. quæſt. ij. capit. perlatum.

[o] Sed ad propria. Id eſt, ꝓcibus quas pro ſe quis offerre non poteſt, ſecundum H. ut not. ſupra eadem q. j. ſunt nonnulli. ſed quid teneas, ibi dixi.

[p] Calcedonenſis. ſi illi qui emunt uel uendunt res eccleſiaſticas, nõ ſunt ſimoniaci: cur, &c.

† Idem Hoſti. in ſum. & re. eccleſ. nõ alie. ĩ prĩ. Panor. in proœ. De cret. fo. 4. colum. 4. Matth. aſflict. de iure protomiſeos colu. 72. Sed Ioã. Gerſon, tract. & uita ſpiritua. animæ, dicit hoc eſſe blaſphemum.

Mat. 24. a

1. Cor. 11. d

Eze. 14. a

Actu. 14. c

Rom. 8. d

Eccleſia ſemper aliquos bonos habet

[1] Pro qua rogauit dñs. xxj. diſt. c. j. de pœ. diſ. ij. ſi. n. uer. Petrus.

Actu. 8. d

[a] De Boe no. a. q. ij. hocius. ibi uideas. ad hoc j. e. q. res. Arch. Res eſt nomen generale.

Affectus ſine effectu punitur.

Simonia eſt emere uel uendere res corporales eccleſiæ.

anathematizet, niſi quod eoſdem ſimoniacos iudicet? Quod ſi præfati milites [a] eccleſiæ ob huiuſmodi ſcelus taliter pcelluntur, nemo ſapiẽs negabit, non militantes [b] eccleſiæ multo dãnabilius [c] ob hanc cauſam, id eſt, emptionis, uel uenditionis debere percelli. Sed beatus anteceſſor noſter Paſchaſius libro de conſecratione affirmauit, q̃ quiſquis eorum alterum uendiderit, ſine quo alterum non prouenit, neutrum non uenditum derelinquit: ac per hoc eum, qui res eccleſiæ uendit, uel emit, ſimoniacum eſſe intelligit. In nomine uerò pcuratoris, [d] intelligit præfata ſynodus, quẽlibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, ut uerbi gratia præpoſitum, [e] œconomum, [f] uicedominum: defenſoris nomine aduocatum [g] ſiue caſtaldum, [h] & iudicem. [i] In ſubiecto uerò [k] regulæ archipresbyterum, archidiaconum [l] diaconum, canonicum, monachum, uel quemlibet eccleſiaſtico mancipatũ officio. Quod uero Spiritum ſanctum quantum in ſe eſt, uendat uel emat, qui præpoſituram, uel aliquid huiuſmodi uendit, uel emit, audi Auguſtinum ſuper Ioannem. O quot præpoſituras fecerunt. Alterum præpoſitũ habet Carthagine Primianus: † alterum in Mauritania Rogatus, alterũ habet in Numidia ille & ille: quos iam nec nominare ſufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbam: unuſquiſque laudat [m] præpoſitum ſuum, q̃ uendit, &c. Ecce uenerabilis Auguſtinus de præpoſituræ diſtractione agens in nomine columbæ

Clericorũ arma quæ ſunt.

a Milites. Clerici ſcilicet, qui tales milites ſunt, quorum arma lacrymæ ſunt. xxiij. quæſtio. ultima. capit. conuenior. uel orationes. xxiij. quæſtio. viij. ca. reprehenſibile. uel excommunicatio. xvj. quæſtio. ij. cap. j. & caſtra eorum ſunt eccleſiæ liiij. diſtinct. capi. nullus.

b Non militantes. Contra. ſupra diſtinc. xix. ca. nulli fas. infra viij. qõ. j. capi. illud. & xxxij. quæſtio. v. qui uiderit. ſ. diſtin. xl. cap. homo. infra. xj. qõ. iij. ca. præcipue. infra. xxv. q. j. ca. nulli fas. j. ead. queſt. capi. peruenit. contra. Sol. poteſt dici, quod ideo dicitur laicus peccare magis, quia peccat in duobus, & quia rem eccleſiæ emit, & quia ſuo officio non debitam. argu. ff. de reg. iur. l. culpa. clericus autem in uno, quia emit tantum.

c Damnabilius. Id eſt, damnabiliter. arg. xxvij. q. ij. cap. coniuges. Vel hic appellat nõ militãtes eccleſiæ nõ laicos, ſed clericos, qui eccleſiæ non ſeruiunt: illi enim qui emunt, & non ſeruiunt, magis peccant, quoniam in pluribus, quam qui emunt & ſeruiunt: & ſecundum hoc non ſunt contraria, quæ hic ſignantur.

d Procuratoris. Generaliter ſumitur hic nomen ₁ procuratoris, ar. ff. de procura. l. j.

₁ Sic extra de procura. petitio. Arch.

ADDITIO. Aliquando procurator actoris uocatur reſponſalis, ut extra de reſtitu. ſpo. ex conquæſtione. in fine.

Præpoſitus & œconomus differunt.

e Præpoſitum. Sed quam differentiam facit inter iſta nomina? poteſt dici quod nomen præpoſiti generale eſt, & continet alia ſub ſe, argu. extra de uerbo. ſigni. c. quamuis. Vel dic quod præpoſitus & œconomus nomina diuerſa ſunt, ſed idem ſignificant ſicut primas & patriarcha. xcix. diſtin. ca. j. Vel bene poſſunt eſſe in eadem eccleſia præpoſitus & œconomus. De uicedomino planum eſt: quia ille eſt, qui præeſt rebus epiſcopi lxxxix. di. c. uolumus. uicedominus in rebus epiſcopi, œconomus ₂ in rebus canonicorum, ſæpe tamen unum ponitur pro alio.

₂ Adde gl. & Bar. in l. j. §. ad uocatos. ff. de uar. & extraordi. cog.

f Oeconomum. Oeconomus eſt, cui res eccleſiaſticæ gubernanda mandatur. C. de ſacroſanc. eccle. l. iubemus.

g Aduocatum. Scilicet qui præeſt tantum cauſis tractandis, qui alias dicitur ſyndicus.

h Caſtaldum. ſcilicet qui habet curam externarum rerum, qui dicitur alias maior domus. lxxxix. diſtinc. cap. uolumus.

i Et iudicem. ſicut in eccleſia Bonon. ſed nonne iſti tres poſſunt eſſe laici? ſic ſine dubio. Qualiter ergo in iſtis officijs, quæ nihil ſpiritualitatis habent annexum, ſimonia cõmittitur? dicit H. quod in omni adminiſtratione rei eccleſiaſticæ committitur ſimonia, ſi ematur, ſicut notaui ſ. eadem. in princ. & hoc eſt ſimoniacum, qa p̃hibitum: nõ ideo p̃hibitũ quia fuit ante ſimoniacũ: ſed alij non ita late extendunt ſimoniam, inhærentes cõſuetudini generali. Dicunt enim quod tũc tantum eſt ſimonia in empta adminiſtratione, id eſt dignitate, ſi talis eſt quæ habeat aliquod ſpirituale annexũ ſibi alias non.

Emere adminiſtratioñe rei eccleſiaſticæ ſimoniacũ eſt.

k In ſubiecto uero. Nonne etiam œconomus clericus debet eſſe? utique prout conciliũ Hiſpalẽ. interpretatur. xvj. qõ. vij. in noua. Dic ergo, qđ iſtud uero, potius aduerſatur officio, quam ordini. nam circa alia conſiſtit officiũ œconomi, & circa alia archipresbyteri & aliorũ hic ſequentiũ. Quidam autẽ intelligunt hoc totũ de clericis, in quibus dicũt ſimoniacum eſſe huiuſmodi officia emere, & quod dicit in ſubiecto uero, &c. ideo dicit, qa illi magis ſunt ſubiecti regulæ eccleſiaſticæ quam iſti, licet omnes ſint clerici. Nam dum illi uerſantur circa exteriora negotia & adminiſtrationes, iſti circa diuina officia: & ideo dicit mancipatum officio, & non dixit ordini. Vel ideo dicit in ſubiecto, &c. ut notetur quod iſti habent curam animarum annexam. & quod dicit de canonico uel monacho, non referas ad adminiſtrationem, ſed ad emptionem præbendæ, uel ingreſſus monaſterij. Vel ideo dicit in ſubiecto regulæ, quia eos ligat illa conſtitutio, Nemo militans Deo, &c. ₃ Superior autem adminiſtratio circa temporalia. & eos non ligat illa conſtitutio, Nemo militans Deo.

Oeconomus debet eſſe clericus.

† Alias, Carthaginēſis principatus.

₃ xxj. qõ. iij. ca. j. & ij. ad Tim. ij. capit.

ADDITIO. Hic adde quod not. j. ead. quæſt. vij. c. ſi quis omnem. Archi.

l Archidiaconum. Hoc totum intellige de dignitatibus ipſis.

m Laudat. In eo quod laudat, non committit ſimoniam, ſed in eo quod uendit: quia quod commendandi cauſa dicitur. pro non dicto habetur. ff. de dolo. qđ uenditor. Sed hoc uerum eſt dum commendatio conſiſtit in genere. Nam ubi deſcendit ad ſpecialia, teneretur ex eo, quod commendando plus uendidit, niſi quod commendando dicit, ſit in euidenti. ff. de contrahen. emp. l. ea quæ.

Rei uendēdæ cõmendatio an ſit licita.

Vniuerſalis ex indefinita colligitur.

a Indefinitè. No. ex indefinita colligi uniuerſalem, ut ſ. qõ. j. eos qui. ff. de aleato. l. j. §. qđ autem. Ex quo. n. à canone nil excipitur, nec nos excipere debemus, ut xxxj. qõ. j. quòd ſi dormierit. ĩ. ij. q. v. conſuluiſti. ſ. diſt. xix. ſi Romanorũ. Argum. ĩ. diſt. lv. ſi euangelica. ſ. ea. q. j. ſunt nõnulli. Arg. contra. ĩ. xxvij. q. j. idololatria.

Mat. 21. d Eſa. 56. c

i Imo eſt ar. pro. de hoc no. extra de cong. le. p. cap. ij.

b Hæc circa. Hæc particula de capitulo non eſt, &c.

EX *multis*. CASVS.

In prima parte reprehendit Alexander omnes ſimoniacos, & ſpecialiter Lucenſes, inducendo authoritatẽ Calcedonenſis concilij & domini, qui uendentes & ementes eiecit de templo. In ſecunda conſtituit quod nullus cõmittat ſimoniam. In tertia conſtituit pœnam depoſitionis contra tranſgreſſores huius conſtitutionis.

c Niſi ei. Simile habes xxxij. diſt. interdixit.

d Calcedonenſis. ſupra eadem, quæſtione j. ſi quis epiſcopus.

Papa non diſpenſat i duobus caſibus.

e Ex principalibus. Papa tamẽ bene poteſt diſpenſare contra, ſi non ſit in articulis fidei. xv. diſtinctione. ſicut ſancti. uel de uniuerſali ſtatu eccleſiæ, ut not. xxv. quæſtione prima. capit. ſunt quidam. ſupra diſtinct. xvj. ſancta.

f Inexpugnabili. quantum ad ordines retinendos.

g Illos. Scilicet ementes eccleſiaſticum beneficium.

Sancti ſpiritus uenditionem, uel emptionem accipit, ſicut & omnes huius euangelici capituli tractatores. Penſandum uerò eſt, qua pœna mulctentur, qui iam Deo & eccleſiæ ſuæ oblata uendũt, uel emunt, ſi cum flagellis à Dei templo eiecti ſunt: qui quæ Deo erant offerenda, uendebant. Si de offerendorum uenditoribus, uel emptoribus dictum eſt: Vos feciſtis domũ patris mei, domũ negotiationis, & ſpelũcã latronum: quid dicetur de eccleſiæ iam oblatorum uenditoribus uel emptoribus? Et ne quis inſanus iam obijciat meritò hoc dominum tam acerbè uindicaſſe, quia tunc illa in Dei templo uendebantur, eccleſiaſticæ uerò res modò extra templum diſtrahuntur, attende ſuperius Aug. non determinãtem locum uenditionis uel emptionis præpoſitorum, ſed tantùm indefinitè [a] dicentem. Circuit aliquis emere columbã: unuſquiſq; præpoſitũ ſuũ laudat, quòd uendit, non adijciens in templo, uel extra tẽplũ. Hæc circa [b] uenditores uel emptores rerũ ſacrarum ſufficiant.

Item Alexander epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Lucenſis eccleſiæ clero & populo ſalutem perpetuam.

Miniſtri & ſeruitores eccleſiæ abſq; ulla uenalitate ab epiſcopis ordinentur.

CAN. IX.

EX multis temporibus hoc deteſtabile malũ in ueſtra eccleſia inoleuiſſe cognouimus, ut nulli unquam clerico quamuis religioſo, quamuis ſcientia & moribus prædito eccleſiaſticum beneficiũ concederetur, niſi ei, [c] qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebátq; eccleſia & res eius ita uenalis, uelut quædam terrena & uilis merx a negotiatorib. ad uendendũ expoſita: quod malum quàm deteſtabile, quantum Deo ſanctiſq; ſuis ſit contrarium, & ſacri canones docent, & ferè omnibus manifeſtum exiſtit. Iſta ſentẽtia inuenitur in ſecundo capitulo Calcedonenſis [d] cõcilij. Calcedonenſe nanque concilium unum ex principalibus, [e] ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficium interuentu pecuniæ acquirunt: & eos, qui ſacram manus impoſitionem (per quam ſpiritus ſanctus confertur) mercari dignoſcuntur. Vtroſque enim authoritate inexpugnabili [f] illos [g] à beneficio, iſtos [h] à ſacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes & uendentes de templo eijciens, cathedras uendentium columbas euertit, nummulariorum effudit æs, præcepti ſui authoritate denuntians & dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Illud quoque in eodem facto ſolicitè conſiderate, quòd per totum textum ſancti euãgelij nuſquam reperitur dominum tanta ſeueritate, tam diſtricta cenſura iuſtitiæ peccantes corripuiſſe: cùm non ſolùm eloquio increpans, uerùm etiam facto flagello de funiculis uerberans omnes eliminauit de templo, aperte demonſtrans, quòd tales negotiatores non ſicut cæteri peccatores ſunt corripiendi, [i] ſed à templo Dei, id eſt, à ſancta eccleſia [k] longius ſunt

h Hos. Scilicet ementes ſacram manus impoſitionem.

i Corripiendi. Argumentum ſimoniacos ſine præcedenti admonitione eſſe puniendos, qđ Hugo. non cõcedit, quia ſecundum eũ etiam in accuſatione neceſſaria eſt admonitio propter euangelium. ij. quæſtione prima. ſi peccauerit. Item ut uolens accuſare, ſi defecerit, ſubeat pœnam quam conuictus aduerſarius ſubiret. Item ut aduerſarius non grauetur in expẽſis, [l] & ut diſciplina eccleſiæ non deſeratur. xxiij. qõne quinta. excommunicatorũ. Argumentum contra H. extra de ſimonia. ca. licet Eli. Ioannes. Quicquid dicat H. illi decretali, licet. ſtabitur. B.

Accuſationẽ admonitio debet præcedere.

l Arg. ea. cauſa, qõ. vij. accuſatio. ſ ſi. u. bi de hoc. & de hoc not. j. qõ. vij. requiritis. Arcludia.

k A ſancta eccleſia, id eſt à conſortio fidelium per anathema. nam ipſi fideles ſunt domus Dei, ut infra de pœniten. diſtinctione quarta. in domo. nam alias ipſo iure ſunt ſuſpenſi, ut not. ſupra eadẽ, quæſtione prima. reperiuntur.

Fideles ſunt domus Dei.

Sanguis. Mat. 21. d

Eſa. 56. c

a Sanguis. i. uindicta, uel proditio, uel peccatum. infra ix. q. iij. epiſcopo.

Prelatus ex negligentia ſua tenetur.

b De manu. Nota prælatum ex negligentia ſua teneri. lxxxj. diſt. dictum.

ADDITIO Ad hoc xviij. qō. ij. cognouimus. lxxxiij. diſtinctio. inferior. lxxxj. diſ. dictum. ubi de hoc. Archi.

c Conferre. Iſti uolebát facere fraudem legi, quia nec etiam tali pretextu debet quis aliquid accipere, uel dare. extra de uſuris. capitu. ſuper eo. & hoc eſt fraudulentum munus, ut ſupra ead. quæſtione j. ſi quis neque. Argumentum contra. ſ. eadem, quæſtio. j. iudices.

Ioan. 2. c

d Scriptura. Supra eadem, quæſtio. j. non eſt putanda. xiiij. q. v. forte.

e In Calcedonen. Si. ſupra eadem. q. j. ſi quis epiſcopus.

f Poſsit. Argum. cum ſimoniaco nō poſſe diſpenſari in ordine uel bñficio, ſimoniace acqſito, argu. ĩ. eadem, quæ. vij. requiritis. ſ. eo. quæſt. j. ſi quis neque. Ioan. tamen cum eo, qui ſcienter committit ſimoniam, ſolus Papa diſpenſat. xxv. q. j. c. ideo permittente. §. his ita uer. ſic & ſummæ. Sed ſi eo ignorante ſimonia cõmiſſa ſit, uel ſit tantũ in animo, eṗs diſpenſat, ut extra de ſim. de regularibus. & capi. ex inſinuatione. & ca. ſi. imo cum ſolo animo committit ſimonia, ſola pœnitentia ſufficit. extra de ſimonia. capit. fina. & ita dixit T. ſuper decreta. de ſimonia. nobis. Ioannes. Vel ſic, in prælatione non poteſt epiſcopus diſpenſare, nec in ordine per ſimoniam acquiſito, ſed in Beneficio ſic, 1 ut innuit illa decre. nobis. B.

Diſpenſare cũ ſimoniaco qs poteſt.

1 Dicunt qdam, qd cum ſimoniacis, q adeptiſũt beneficiũ per ſimoniã in nullo caſu pót eṗs dſpẽſare, ar. ex̃. ea. nobis. Archidia.

g V Endentes. Competit.

Argum. quod in tranſactione illicite pecunia interuenit, cum remittitur alicui quod de iure erat illi remittendum.

h Iuſtitiam. Argum. quod ſententia etiam iuſta, ſi per pecuniam data fuerit, nullius momenti ſit, & ſimoniam committit, ut xiiij. quæſtione v. non ſane. xj. quæſ. iij. q recte. 2 Sed quia præmiſis expoſitionem de ſimoniacis, uidetur quod in his duobus modis non ſit ſimonia, quod uerum eſt. alias tamen graue peccatum committitur, & ſententia non ualet. ij. quæſtio. vj. ca. ei qui §. diffinitiua. uer. uenales. C. de pœna iudi. q ma. iudic. l. j. Dicunt tamen quidam, quod ſi cauſa eſt eccleſiaſtica, quod qui iuſtitiam emit, ſimoniam committit, niſi in matrimonio. ſ. eadem, quæſ. j. quicquid inuiſibilis.

Snía per pecuniam data eſt nulla.

2 Vbi de hoc. & pœna iudicis corrupti, not. ii. q. vi. ca. hoc etiam.

proijciendi. Nã ſicut per columbarum uenditores illi denotãtur, qui ſacram manus impoſitionem uendere conantur, ſic per nũmularios eccleſiaſtici beneficij uenditores deſignantur, qui domum Dei (teſte euangelio) ſpeluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanę eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis epiſcopus (imò miniſter indignus) tot & tanta mala in multis eccleſijs, & maximè in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcẽtia fieri conſpiciens, ne ſanguis a iniquorũ à diſtricto iudice de manu b noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Conſtituimus itaque, & prę ſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri prędeceſſores feciſſe noſcuntur) ut nullus deinceps epiſcoporũ beneficiũ eccleſiæ (quod quidam canonicam, uel præbendam, ſeu etiam ordines uocant) pro aliquo pretio, uel munere clericis audeat unquam conferre, c ſed omnes miniſtros & ſeruitores eccleſiæ gratis & abſque ulla uenalitate in ſancta eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligantur in domo domini qui maiores ſacculos pecuniæ conferant, ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atque ſcientia diuites pro officio ſuo ipſam ualeant ſuſtentare eccleſiam. Conſtituimus & eodem modo firmamus, ut nullus cuiuſcunque gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, uel donarijs eccleſiarum ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum: quia (teſte ſcriptura) d qui aliquid malè accipit, ut bene diſpenſet, potius grauatur, quàm iuuetur. Quòd ſi aliquis diuinorum præceptorum & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium eccleſiæ iniqua cupiditate ductus uẽdere uel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Calcedonenſi e concilio diffinitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubiacere decernimus: nec miniſtrare poſsit f eccleſiæ quam pecunia uenalem fieri concupiuit, & inſuper terribilis anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab eccleſia Dei, quam læſit modis omnibus abſcindatur.

Item Gregorius homil. xiij.

Qui dona Dei uendunt, uel emũt pariter à Deo dãnantur.

CAN. X.

VEndentes & ementes de templo elimi nauit Chriſtus, quia uel eos qui pro munere impoſitionem manuum tribuunt, uel eos qui donum Dei emere nituntur, damnat. Item in templo uendentes ſunt, qui hoc quod iure competit g quibuſdam, ad præmium largiuntur. Iuſtitiam h

Mat. 21. b

Debitam. Videtur ergo, quod theologi & decretiſtæ non poſſunt aliquid percipere ex eo, quod docent. nam ad hoc tenentur, ut xliij. diſtin. Epheſijs. xvj. q. j. reuertimini. Argu. contra. xxviij. quæſtione. j. iam nunc, xij. q. ij. charitatẽ. Sed dic accipi poſſe licite, 3 ut ſupra eadem. q. j. qui ſtudet. ſuper uer. ſanitatis. Sed pone ꝓmiſsionẽ factam, quando tenetur ſibi ſoluere? Dico quod in principio anni, argumẽtum C. de profeſ. lege, medicos. libro decimo. Item aduocatus in principio debet ſalarium accipere. 4 ff. locati. qui operas. Argumentum contra. C. de ſuffraga. lege una. Salariũ autẽ nõ debet excedere ſummam centum aureorum. ff. de uarijs, & extraordi. cognitio. lege prima. §. ſi cui cautum eſt.

Theologi & decretiſtæ docentes pñt aliquid accipere.

3 De hoc xxxvij. di. de quibuſdã. Archi.

4 Niſi ſit aduocatꝰ fiſci, q debet in medio accipere. C. de aduoc. diuer. iud. l. per hanc. Archidia.

Debi-

enim uendere, eſt hanc pro præmii acceptione ſeruare. Ementes uerò in templo ſunt, qui dum hoc quod iuſtum eſt proximo perſoluere nolunt, dumque rem iure debitam [a] facere côtênunt, dato patronis pretio emitur peccatum.

Item Beda.

Qui gratiam, quam à Deo accipimus, non gratis exercẽt, uenditores columbarum ſunt.

CAN. XI.

NOn ſolùm uenditores ſunt columbarũ, & domum Dei faciũt domum negotiationis, qui ſacros ordines largiendo pretium pecuniæ, uel laudis, uel etiam honoris inquirunt: uerùm ij quoque, qui gradum uel gratiam [b] in eccleſia ſpiritualem, quam domino largiente [c] perceperunt, non ſimplici intentione, ſed cuiuslibet humanæ cauſa retributionis [d] exercent, contra illud Petri apoſtoli: Qui loquitur, quaſi ſermones dei: [e] qui miniſtrat, [f] tanquã ex uirtute, quam adminiſtrat Deus ut in omnibus honorificetur Deus. Quicunque ergo tales ſunt, ſi nolunt ueniente domino de eccleſia auferri, auferant iſta de actibus ſuis ne faciant domum Dei domum negotiationis.

Item ex epiſtola Vrbani papæ.

Quæ ex conſecratione proueniunt, in ſuum ius ui, uel munere nemo conuertat.

RES eccleſiæ, quæ ex conſecratione proueniunt, in ſuum ius, uel ui, uel aliquo munere aliquem [g] conuertere non debere docens ſanctus Vrbanus [h] ait: Quiſquis res eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur: & ideo gratis dari debent) propter ſua lucra uendit uel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia poſsideri exiſtimat.

Item Paſchaſius ſecundus.

Simoniacus eſt epiſcopus, qui decimas & oblationes laicis non clericis diſtribuit.

CAN. XIII.

PEruenit [i] ad nos fama ſiniſtra, [k] ꝙ quidam epiſcoporum non ſacerdotibus ꝓpriæ diœceſis decimas atque Chriſtianorum oblationes [l] conferant, ſed potius laicalibus [m] perſonis militũ uidelicet ſiue ſeruitorũ, uel (quod grauius [n] eſt) conſanguineis. Vnde ſi quis amodo epiſcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos & Antichriſtos non minimus habeatur: ſicut Nicena ſynodus de ſimoniacis cenſuit, & qui dat epiſcopus, & qui recipiunt ab eo laici, ſiue precio, ſiue beneficio, æterni incẽdij ignibus deputentur.

Itẽ Paſcalis ſecundus.

a Debitam. Id eſt, quam iure tenentur ſoluere: ſcilicet cum quis aduocato dat pecuniam, ut ipſum defendat, ſic uacat illa gloſſa, Videtur ergo.

b NOn ſolum. Vel gratiam. alicuius ſcientiæ, uel alterius doni.

c Domino largiente. Infra. xvj. quæſtio. j. capi. reuertimini.

d Retributionis. Cùm enim ſint literati, & alijs donis præditi nolunt niſi intuitu humanæ retributionis hęc exercere in eccleſia: ut ſupra ead. quæſtio. ij. ca. quã pio. & extra de magi. capit. j. ſecundo, & tertio. Nam dicit etiam lex, quod ciuilis iuris ſapiẽtia nõ ſit pretio nummario dehoneſtanda, &c. ff. de uar. & extraordin. cogni. l. j. dicit tamen lex quod tutor pro facultate pupilli debet magiſtro dare. ff. de adminiſtra. tutorum l. cum plures. §. ſi tutor.

e Dei. Id eſt, Deo attribuit, non ſibi.

f Qui miniſtrat. Id eſt, loqui & miniſtrare debet.

g REs eccleſiæ. Aliquẽ. Et ita uidetur quod ſimoniacus ſit uiolentus raptor uel detentor, [1] ſicut alias dicitur cõmittere ſacrilegiũ, qui res eccleſiæ promiſſas non dat. argumen x . quæſt. iij. cap. ij.

h Vrbanus. Hic unus Vrbanus de alio facit mentionem, & ita fuerunt duo. lxxxj. diſtinct. cap. ſi qui ſunt.

i PEruenit. Infra xvj. quæſtio. vij. capit. peruenit.

k Siniſtra. Not. de epiſcopis, qui omnia agũt ſiniſtre: ut xxxv. diſtinc. ca. eccleſiæ.

l Oblationes. decima; quæſtione prima. capi. quia ſacerdotes.

r Laicalibus. qđ fieri non debet, ut extra de decimis. cap. prohibemus. Vnde nota quod fructus bene poſſunt dari laico ex cauſa, ſed ius decimale nequaquã, Nam aliud eſt ius, aliud eſt ipſa res: ſicut dicit iuriſperitus, quod cum dicimus uitulum eſſe fructum uaccæ, non ius, ſed corpus demonſtramus. ff. de euictio. L. uaccæ. Poſſunt ergo dari decimæ, id eſt, res ipſæ in feudum: ſed tamen nõ tranſibit ad hæredes. extra de decimis. capit. ad hoc unde forte ſecundum quod feudum proprie accipitur. nõ poſſunt dari in feudum. extra de decimis. capi. quanuis. [2] De hoc dixi xvj. quæſtione prima. capitu. ultimo. Et no. quod ſi dantur decimæ laicis, & aliqua creſcant noualia, non accreſcunt eis decimæ noualium, ſed eccleſijs. extra de decimis. capitu. tua. Et dicit Innocentius, quod in his reſtringẽda eſt poteſtas, non prorogãda. extra de decimis. capit. tua nobis.

u Grauius. Nota quod minus peccatum propter adiunctum grauius punitur. Minus enim peccatum eſt dare conſanguineo, quã extraneo. lxxxvj. diſtinctio. capi. non ſatis. hæc eſt ordinata charitas: ſed quia prouidendo cõſanguineis enormiter lædunt eccleſias, idcirco dicit quod peius eſt dare conſanguineis, id eſt, iure grauiorem læſionem ſentit eccleſia. ſic j. xxxiij. quæſtio. ij. capi. latorem. Vel dic grauius, id eſt, communius. xxxij. quęſt. vij. c. quid in omnibus. nam cęci ſunt epiſcopi circa nepotes. viij. quæſtio. ij. cap. dilectiſſimi. unde tãtus impetus in eos omnia fundendi fuit reſtringendus: ut dicit lex in alio caſu. ff. ad legem Iuliam de adulterijs. Luce in ea.

Laus ciuilis ſapientiæ.

[1] Et ſic tanq̃ uiolentus tenet: de ui. & uerum eſt quod uiolentiã cõmittit: quia non gratis accipit: & quodãmodo ab initio extorquet, ſecũdum Ioã. de Fantu.

1. Pet. 4. c

Decima nunquid poteſt dari laico.

[2] Vbi de hoc, & xvj. q. iij. §. ſic etiã. ibi uideas.

a Ltare. id eſt, quæ in altari offeruntur, uel in adminiſtratione altaris, uel in eccleſia.
b Et decimas. ſcilicet ſi epiſcopus ab aliquo milite redimeret decimas, non eſt ſimoniacum, ſed rei eccleſiaſticæ liberatio. Sed ſi emeret à laicis cum aliter nollent tribuere, ſimoniacum eſſet.

ADDITIO.

De hoc not. xvj. q. vii decimas. ibi uideas. Archi.

Spiritum ſanctũ uendit, qui decimas pro pecunia tribuit.

CAN. XIIII.

Altare a & decimas b per pecuniã dare, & Spiritum ſanctum uendere, ſimoniacam hæreſim eſſe nullus fidelium ignorat.

Item Innocentius ſecundus.

Careat honore male acquiſito, qui eccleſiaſtica beneficia per pecuniam inuenire tentauerit.

CAN. XV.

SI quis præbendas, c uel prioratum ſeu decanatum, aut honorem, uel promotionẽ aliquam eccleſiaſticã ſeu quolibet ſacramẽtũ d eccleſiaſticum, ut puta chriſma, uel oleũ ſanctũ, & cõſecrationes e altariũ, uel eccleſiarũ interueniẽte f execrabili ardore auaritiæ per pecuniã acquiſiuit, honore malè acquiſito careat, & emptor, atq; uenditor, & interuentor nota infamiæ percellãtur: g & nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicuius conſuetudinis h ante, uel pòſt aliquid exigatur, uel ipſe dare præſumat: quoniam ſimoniacum eſt: ſed libere abſque diminutiõe i aliqua collata ſibi dignitate & beneficio perfruatur.

De ſecunda & tertia quæſt. quid ſacri canones diffiniãt authoritatibus hincinde in medium deductis patefactum eſt.

QVAEST. IIII.

1 NVnc ergo de quarta k quæſtione eſt pertractandũ, qua quæritur, an paternũ crimen huic imputetur, quod eo ignorãte conſtat eſſe admiſſum. Quod ignorãtia hunc excuſet, multorum authoritatibus probatur.

Ait enim Auguſtinus.

Alienum crimen neſcientem non maculat.

CAN. I.

NVllius l crimẽ maculat m neſcientẽ. Item.

De eodem.

CAN. II.

QVis locus innocentiæ relinquitur, ſi alienum crimen maculat neſcientem?

Item in Aphricano concilio legitur.

De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur.

c SI quis præbẽdas. uel benedictiones nubẽtiũ, uel ſepulturas. extra de ſimo. cum in eccleſiæ.
d Sacramentum. in quo confertur gratia, aliter ſumi põt pecunia. xxxij. quæ. ij honorantur. M. tamen contrarium dicit, argu. extra de offic. dele. cauſam. extra de ſponſa. du. duobus.
[redacted]
e Et conſecrationes. Sed nunquid conſecratio altaris eſt ſacramentum? Sic, large ſumptũ, cum ſit ſacræ rei ſignum: ut hic, & extra de ſimo. cum ſit Romana. argu. xxiiij. q. j. c. ſubdiaconus. §. ſed illud.
f Interueniente. Militiam ſecularẽ bene poteſt quis emere. ff. de act. empt. l. creditor. §. inter uenditorem. & §. ſed quodſ ante.
g Percellantur. ſcilicet in perpetuum. ſ. ead. q. iij. ca. ſi quis. & capi. ſaluator. ſ. ead. quæſt. j. ſi quis epiſcopus.
h Conſuetudinis. Arg. conſuetudinẽ longam non facere ad licẽtiam uel excuſationẽ ſimoniæ. extra de ſimo. cum in eccleſię. Argum. contra in authent. de ſanc. epiſcop. §. pro conſuetudinibus. colla. ix. nona, quæſt. iii. c. conqueſtus. ſ. 100. diſtinct. c. nouit. ſ. ead. quæſt. j. c. reperiuntur. ſ. diſt. iiij. c. denique. Arg. contra. j. xxxij. q. iiij. c. obijciuntur. contra. ſ. diſt. viij. ca. ſi conſuetudinem. j. xiij. quæſt. ij. ca. queſta eſt. Ioan. Hodie prætextu conſuetudinis nihil peti poteſt nec ante, nec poſt, ut extra de ſimo. Iacobus. & niſi hoc reperiatur à iure permiſſum, ut no. ſ. ij. q. j. c. placuit.
i Diminutione. Niſi cum ex cauſa detinet fructus epiſcopus, ut extra de eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione. cap. ut noſtrum. Et ita ſi dignitas deferatur alicui diminuta, inſolidum poteſt eam petere. ar. extra de inſtit. c. cum ueniſſent.

1 De hoc j. e. q. vj. ca. ulti.

Conſuetudo nõ excuſat ſimoniam.

NVnc ergo. Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes. Et quæritur hic, utrum teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quæſtionis probat per decem authoritates, quod non tenetur. Secunda ibi, Sed obijcitur. Tertia ibi, His itaque. Quarta ibi. Notandum. Ioann. de Fantu.
k De quarta. Ad intelligentiam huius quæſtionis not. quod triplex eſt pœna. æterna, corporalis, & ſpiritualis. Aeterna pœna nunquam punitur unus pro alio: ut j. ead. capi. j. & capit. iam itaque. Corporalis pœna duplex eſt: quædam circa corpus ipſum, & illa ſæpe punitur unus pro alio. j. e. capi. eccleſia. §. itẽ peccato. Quædam circa ſtatum rei, ut eſt ſeruitus uel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre, ut vj. q. j. c. ſunt plurimi. §. uerum. xv. quæſt. ulti. capitu. cum multæ. Spiritualis quadruplex eſt. nam quædam eſt excommunicationis: & illa nunquam punitur unus pro alio, ut xxiiij. quæſtio. iij. capitulo, ſi habes. Alia interdicti, & illa punitur unus pro alio, ut extra de ſponſalibus. capit. non eſt uobis. Alia eſt remotio ab oblatione, & illa ſimiliter punitur unus pro alio. xvij. quæſtio. iiij. cap. miror. Alia eſt ordinis, & illa ſimiliter punitur unus pro alio. nam propter delictum uxoris uir remouetur à promotione, ut xxxiiij. diſtinctio. capit. ſi cuius. Item ſi pater neſciente filio emerit ei eccleſiam, ille pro peccato non remouetur à promotione, ſed tamen perdit eccleſiam, ut infra quæſtio. v. cap. j. Ioannes.

Pœna eſt triplex.

Vnus an puniatur pro alio.

Pœna corporalis eſt duplex.

Pœna ſpiritualis eſt quadruplex.

l NVllius. ſcilicet alterius: nam ſuum quandoque commaculat, ut de pœniten. diſtinctione ſecũda. capi. ſciendum. xxij. quæſt. vij. capit. quemadmodum. & ita non comprehenditur perſona, de qua fit ſermo.
m Maculat. j. xv. q. j. ca. mulier. & quæſt. ulti. ca. cum multæ. j. xvij. q. iiij. ca. miror. xxxiiij. diſt. ca. ſi cuius. & vj. q. j. dicto. §. uerum. xxiiij. q. j. nõ turbatur. Ioan.

Pla-

CAN. III.

Placuit de infantib. qui ab hæreticis baptizantur, neque ſuo hoc fecerunt iudicio, cùm ad eccleſiã Dei ſalubri propoſito fuerint reuerſi, ne parentum illos error impediat, quominus promoueantur [a] ad ſacri altaris miniſterium.

Item in eodem.

De eodem.

CAN. IIII.

Qui apud Donatiſtas paruuli [b] baptizati ſunt, nõdum ſcire ualentes erroris ſui interitum, ſi poſtquam ad ætatẽ rationis capacem perueniunt, agnita ueritate falſitatem eorum abhorrẽtes, ab eccleſia ordine [c] antiquo per manus impoſitionem recepti ſunt, tales ad ſuſcipiendum munus clericatus non debet impedire nomen erroris.

Item Leo quartus Ebrunio & Adelfrido epis.

Conſanguineorum maleficia in nullo clericis obſunt, niſi cõſenſi fuerint.

CAN. V.

Quia præſulatus noſtri (quod bene noſtis) magiſterium non ſolùm de ſacerdotum, uerùm etiam de ſecularium utilitatibus debet eſſe ſolicitum, propterea fraternitatem ueſtrã ſcire uolumus hunc præſentem presbyterum ad ſedem apoſtolicam ueniſſe, nobiſq; uiolentiam & excommunicationem ſuam per ordinẽ retuliſſe. quòd etiam ſinè iuſto legis tramite illi ſua eſſet ablata [d] eccleſia ſimiliter indicauit: quã alius dato munere ſacerdos zelo ductus inuidiæ uſurpare præſumpſit. Inde parentes eius magno dolore compulſi presbyterum illum, qui ſuam tenebat eccleſiam, mox cõprehenderũt, & ei oculos eruerũt: tamen ipſe ſæpe dictus ſacerdos, dicit ꝙ abſq; ſua uoluntate [e] & ſine eius conſilio, hoc ſit peractum. Quod ſi ita eſt, ut ipſe nobis ſuo ore teſtatus eſt, uobis magnopere prouidendum eſt, ut ſi canonicè ipſe excõmunicatus non eſt, canonica [f] ſuper eũ fiat remiſsio. [g]

Digeſtis tit. de pœnis.

CAN. VI.

Crimen, uel pœna paterna nullam maculam filio infligere põt. Nam unuſquiſque ex ſuo admiſſo [h] ſorti ſubijcitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituit. Idq; etiam diui fratres Hierapolitanis reſpõderunt. †

† Reſcripſerunt.

Item ex concilio Toletano quarto.

Perfidia parentum filijs obeſſe non debet.

CAN. VII.

Iudæi baptizati ſi poſtea præuaricantes in Chriſtum qualibet pœna damnati extiterint, à reb. eorum fideles [i] filios excludi non oportebit, quia ſcriptum eſt: Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij.

Ezec. 18. c.

Item Auguſtinus ad Bonifacium.

Iudæi filios ſuos ad eccleſiam conuerſos exhæredare non poſſunt.

---

a Placuit. Promoueantur. ſ. ead. q. j. uentum eſt. contra. ĩ. ea. q. vij. qui in qualibet. contra. Solu. illud ex nimio rigore, hoc ex diſpenſatione. Vel ibi de ijs qui poſtmodum in adulta ætate hæreſi conſentiunt, uel qu adulti ab hæreticis baptizantur, hic de iſtis, qui non acquieſcunt uel qui pueri baptizantur ab hæreticis.

b Qui apud. Paruuli. i. doli non capaces. de conſecra. diſtin. iiij. paruuli.

c Ordine. Id eſt, ſecundum antiquã regulam eccleſiæ.

c Sub. quibus nõ nocet etiã ſi à parentibus offerãtur. Ar. de conſe. diſ. iiii. ꝗris. dum tamẽ ſuppleat, qđ eis deeſt. ſ. e. q. j. ca. ſpiritus ſanct⁹. §. ecce. de cõſe. diſt. iiii. ab antiqua. Io. de Fant.

d Quia præſulatus. Ab læta. Et ideo erat ei reſtituenda, licet hoc expreſſe nõ dicatur. ſufficit enim conqueri de ſpoliatione, licet expreſſe nõ petatur reſtitutio, ut ii. q. j. notum. extra de cauſa poſ. cum eccleſia. hic tamen non reſpondet ad hoc: ſed reſpondeo eum innocentem, ergo & reſtituendum, arg. C. de diuer. reſcri. l. j. extra de coniugio. lepro. c. ij.

e Voluntate. Arg. quod nudam uoluntatem teneatur qs purgare, ſi ſuſpectus habetur: & alibi nuda uoluntas legiẽ grauiter plectenda, ut ĩ. de pœni. di. j. ſi quis cum. & cap. ſi quis pulſatus. xxxij. q. v. qui uiderit. Argu. contra. de pœ. diſt. j. cogitationis. Dicas igitur, & pro. i. Vel dic de uoluntate in actũ producta, alias non tenetur purgare eam, argumen. xxiij. quæſtio. ultima. cap. ultimo. & eſt ſim. extra de homic. d. Petrus. extra de teſtibus. conſtitutis.

Voluntas nuda quãdoque eſt plectẽda.

Epiſcop⁹ beneficio priuare nõ põt clericũ, cuius parentes ipſum offenderũt.

f Canonica. Arg. quod ſi conſanguinei alicuius clerici abſque eius conſenſu epiſcopum ſuum offenderent, propter hoc epiſcopus non põt priuare clericũ beneficio, arg. xxiiij. q. iij. c. j. ipſe tamẽ epiſcopus non debet conqueri de cõſanguineis, ſi credit ꝙ ita acerbe eũ puniant. Sed nunquid tenetur eis remittere actionẽ iniuriæ, cũ ſciat, ꝙ ſi non remiſerit, interficient eum fratres ſui? Nõ, dum tamen ipſe eis nihil dicat: ſed rãcorẽ tenet dimittere. xc. di. ſi qs cõtriſtatus.

g Remiſsio. Nullã enim pœnam patietur iniuſte excommunicatus, ut xj. quæſ. iij. non debet abſit enim ut iniuſte, &c. C. de pœn. ſancimus.

h Crimen. Ex ſuo admiſſo. Non enim debet aliquis alieno odio prægrauari. C. de inoffic. teſta. ſi quis in ſuo. §. legis. & hoc eſt uerum in pœnis: ſecus in uſucapionibus, quia uitiũ tranſit ad hæredem. ff. de acquir. poſſ. Pomponius. Item quod hic dicitur, regulare eſt, ut lvj. diſt. undecũq;. & c. naſci. & ca. ſatis. in caſu tñ quandoq; aliter inuenit de tẽporali pœna: ut vj. q. j. c. ſunt plurimi §. uerum. & c. ex merito. xv. q. ulti. cum multæ. & xiiij. q. j. §. his ita. ſ. q. j. fertur. viii. q. j. audacter. & diſ. xlix. c. ecce. cũ multis alijs ca.

i Iudæi. Fideles ſed nihil ſpeciale conſtituitur hic circa Iudæos. Idem enim fit in filijs aliorum damnatorũ. C. de bo. dam. authẽ. bona. niſi in dãnatis crimine læſæ maieſtatis, ut vj. q. j. §. uerũ. Pręterea ſi conuertantur filij ad eccleſiã, non poſſunt eos parentes exhæredare. extra de Iudæ. Iudæi. Quid iuris ſit de filijs hæreticorum, dixi xxiii. q. vij. in princ. Ioan.

a Iam Genuit eum. Siue de natiuitate in utero, ſiue de natiuitate ex utero.

b Conſenſione. Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius, ſed ſuo, ſcilicet cum conſentit ad peccatum alterius ſ.diſt.lvj.undecunque infra xv.q.viij.ca.iij. cõtra.ſ.xxiij.q.iiij. ita.& ca.ſi quis a catholica.

De conſe.diſ.iiii. quæris.& c.ſi ad matris.& hic uideas qđ not.extra de tẽpo. ord. quęſitũ. in gl. fin.infra, &c. Arc. In uia & in inuio differunt.

Non imputantur peccata parentum ijs, qui ab eis perſonaliter diuiſi probantur.

CAN. VIII.

Iam itaq; cum homo in ſeipſo, ab eo, qui genuit eum, a alter eſt effectus, pctõ alterius ſine ſua cõſenſione b nõ tenetur obnoxius. Traxit ergo reatũ, c quia unus d erat, cum illo, & in illo à quo traxit, qñ quod contraxit, admiſſum e eſt: non autem trahit alter ab altero, quando ſua unoquoq; propria uita uiuente iam eſt, ut uerè dicat, Anima f quæ peccauerit, ipſa morietur. Vt autẽ regenerari poſsit per officium uoluntatis alienæ, cum offertur conſecrandus, g facit hoc unus ſpiritus ex quo regeneratur oblatus.

Ezec.18.a

Hinc etiam Greg. in li. xxvj. Moralium.

Ei, qui imitatur, impietas alterius nocet.

CAN. IX.

Job 35.b

Homini, h qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua: & filium hominis adiuuabit iuſtitia tua. Humana impietas ei nocet, i quem peruertendo coinquinat. & rurſus: Eum adiuuat noſtra iuſtitia, quem à prauis actioni bus immutat. nocere.n. uel adiuuare neſciunt ea, quæ k uel à bono corrũpere, uel à malo permutare non poſſunt.

Econtra Dominus ad Moyſen: Ego ſum Deus zelotes, qui uiſito l peccata patrũ in filios m uſque in tertiam & quartã generationẽ: licet nõ inæqualitate iudicij, ſed magnitudine clementiæ Auguſtinus aſſerit hoc dictũ, ita dicens: In tertia & quarta gñatione peccatũ patrũ ſe dominus cõminatur in lege filijs redditurũ: n nõ inæqualitate o iudicij, ut alij peccent, & alij puniantur: ſed magnitudine clementiæ, dũ ſemper expectat ad pœnitentiã, & quod in prima generatiõe delinquitur, nõ prius corripit et emẽdat, niſi & tertia & quarta generatio euenerit. p

Exo. 20.a

Cùm ergo q de baptizatis ab hæreticis Innocentius ſcribat: lex eſt eccleſiæ de ijs, qui ab hæreticis baptizati sũt, per manus impoſitionem laicam tantùm cõmunionẽ præbere, nec ex his aliquẽ in clericatus honorẽ uel exiguũ ſubrogare: patet ꝙ infantes, q ab hæreticis baptizati ſunt, ſola excuſat ignorãtia r ut iuxta illud Aphricani cõcilij, ad ſuſcipiẽdũ clericatꝰ officiũ nõ eos ĩpediat nomẽ erroris.

Itẽ ſicut Auguſti. ſcribit ad Auxilium epm.

c Reatum. Id eſt, cauſam reatus, ſ. originale peccatũ. Ex hoc cap. colligitur quod aliud eſt ĩ uia, aliud in inuio. nam nõ poteſt quis peccare per alium, licet poſsit ſaluari p alium, ut de pœni. diſtin. j. tres. & de cõſec.diſt. iiij. quæris. & bonum ſimile eſt in lege. nam dicit lex qđ ſi quis habet filiũ, & poſtea creatur decurio, iſte non dicetur filius decurionis, ſed illi tantũ, qui poſtea geniti ſunt. C. de decur.l. ult. ff.eod. l.ij.§.in filijs.

Partus eſt pars uiſcerum.

d Vnus. Partus enim pars uiſcerum eſt, ut ff. de uentre inſpic.l j. §.j. licet ſit argu. contra de conſec.diſtin.iiij. ſi quicquid.

e Admiſſum.i. receptum.

f Anima. Sicut dominus per Ezechielem ait, ut ſ. xxiiii. q.iii.ſi habes.

g Conſecrandus.i. baptizandus. Io.

h Homini. Verba Iob ſunt uſq; ibi, Humana. ibi uerba Greg. uerba Iob exponentis.

i Nocet exẽplo.

k Ea quæ. Sicut sũt illa ex quibus exẽpla non ſumimus, ut uenuſtas corporis, ægritudo.

Econtra. CASVS. *Hactenus probauit Gratia. peccata parentum filijs non nocere. Nunc probat Grat. econtra authoritate Moyſi, quod filius pro peccato patris punitur. Sed ſtatim reſpondet per Auguſt. dicentem hoc non contingere propter inequalitatem iudicij, ſed propter clementiam Dei, qui non punit alium pro alio etiam corporaliter, niſi tertia uel quarta generatio ueniat.*

l Viſito.i. poſtea uiſitando ad pœnitentiam expecto uſq; ad ſenium, ſcilicet quouſq; uideat tertia & quarta generatio: quod eſt dicere, uſque ad finem uitæ. ſic Augu. exponit. unde & ſic licet mihi exponere.

m In filios. Iſtud poteſt intelligi ad literã. & hoc ideo dicit, quia homines non conſueuerunt ultra uiuere. Vel poteſt intelligi myſtice. nã prima generatio dicitur primi motus, & iſti nõ puniuntur: de quibus dictum eſt: Beatus qui allidet paruulos ſuos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio, quæ non punitur. de pœn.diſt.j cogitationis. Tertia dicitur conſenſus: & iſte punitur. nam facientem & conſentientem par pœna conſtringit. ij. q.j.notum. Quarta eſt opus: & iſta ſimiliter punitur in filios, cum ſint imitatores paterni ſceleris: alias non.ſ.e.q. j.cito turpem. Aliter numeratur iſtæ quatuor generationes.de pœni. diſt.j. ſuper tribus.

Delictorũ quadruplex ẽ generatio.

n Redditurum. Id eſt, uſq; in tempus filiorum & ultra eos expectaturum ad pœnitentiam de peccatis ſuis.

o Inæqualitate. Vt alij peccent, & alij puniantur, prout ſequitur. & eſt una dictio inæqualitate. & hæc uerba, licet non inæqualitate, ſunt uerba Auguſti. & authoritas iſta facit ad propoſitum G. expoſitio uero contra eum.

p Euenerit.i. niſi oẽ uitam finierit. Ioan.

q Cum ergo. Hic oſtendit, ꝙ ignorantia excuſat infantes ab hæreticis ordinatos, & à ſimili uř excuſandus cui ignoranti př eccleſiã adeptus eſt.

r Ignorantia. Sed non ſemper. de pœni.diſt. ij. ſciendum. &

De eodem.

CAN. X.

NOn imputantur filijs a peccata parẽtum, quæ poſt eorum natiuitatem à parentibus cõmittuntur: nec pro peccatis parẽtum ſpirituali pœna b filij ſunt plectendi. Officio autem uel beneficio eccleſiæ priuari, ſpiritualis pœna eſt. Non igitur hanc ex peccato patris ꝓmeretur filius. Item ſi excuſatur, c qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur, ut ſuprà in capi. Vrbani legitur, & iſte excuſandus d eſt, qui per ignorantiam ſimoniacè ordinatur.

Sed obijcitur illud Gregorij.

De eccleſia, quæ pactione conſecratur.

CAN. XI.

ECcleſia, quę pactione e conſecrata fuerit, potius execrata quam cõſecrata dici debet. *(Iosue 6. c)*

Itẽ peccato f ciuiũ theſauri Iericho anathematizati leguntur. Vñ Achor, q regulã aureã, et quædam alia pretioſa furatus eſt; de anathemate dicitur tuliſſe. Itẽ peccato Amalechitarũ animalia eorũ iuſſa ſunt interfici: quib. quia Saul pepercit, audiuit à Samuele; Neſcis quia peccatum hariolãdi eſt repugnare, et quaſi ſcelus idololatriæ nolle acqeſcere? (1.Reg. 15) Item peccato Aegyptiorũ poſſeſſiones eorum grãdini traditæ, iumenta & primogenita eorum morte conſumpta ſunt. Item peccato Iſraelitarũ arca domini Philiſtęis tradita eſt. Si ergo quę ſẽſu carent, ut eccleſia, altare, arca dñi, lapides Iericho, uel execrantur, uel peccatoribus traduntur, uel anathematizantur, uel grãdine deuaſtãtur: ſi ea, quę uim intelligẽdi nõ habẽt, ut animalia Aegyptiorũ et Amalechitarũ, peccatis hoĩum perdũtur morte: patet q nullũ excuſat ignorãtia criminis, maximè cùm ex eo utilitas defeatur ignoranti: ueluti ſi quiſpiã de latrocinio et rapina filio ſuo ignorãti diuitias cõgreget, nõ excuſaret filiũ ignorãtia, qn poſt mortẽ patris cogatur reddere malè cõquiſita. g Itẽ ex peccato Achor h plebs Iſraelitica ĩ manib. hoſtiũ tradita ẽ. (Ioſue 7. d) Itẽ peccato filiorũ Eli populus in manu i Philiſtinorũ corruit. (1.Re. 4. b) Peccato quoq; plebis electi eorũ ſæpe ſunt impediti: et tandem cum eis propheta ducti ſunt in captiuitatem.

His itaq; reſpondet: inſenſibilia et irrationabilia peccato hominum uel execrãtur, uel anathematizãtur, uel morte perdũtur; nõ participatiõe peccati, ſed cã ſacramẽti k, uel deteſtatione peccati, uel flagello l delinquẽtiũ cã ſacramẽti, ut theſauri Iericho, m et animalia Amalechitarũ. Iericho enĩ luna ĩterptatur, & ſignificat mũdũ iſtũ. Amalechitæ ĩterptant lĩgẽtes ſanguinẽ: et ſignificãt cu-

dum. & j.c. turbat. §. notandum.

a NOn imputãtur filijs. j. ea. quæſtio. cap. placuit.

b Pœna. Scilicet excõmunicationis. j. xxiij. qõ. iii. ca. ſi habes. ſed alia beue extra de filijs presby. ca. j. & j. eo. q. v. c. j. & ideo ſophiſtice ꝓcedit de una ad aliam. Arg. contra. lvj. diſtinct. ca. j.

c Item ſi excuſat. ut j. ead. q. j. c. ſi qui à ſimoniacis.

d Excuſandus. Excuſantur à reatu criminis, ſed non quin priuentur beneficio, infra ea. q. v. c. j. & capit. præſentium.

Sed obijcitur. Hęc eſt ſecunda pars qõnis, in qua probat cõtrarium per tres authoritates. Io. de Fan.

e Ecleſia. Pactione. j. xviij. q. ij. c. Eleutherius. contra. Sol. aliud eſt uõ prius cõſecrare, niſi aliquid ex pacto det, uel ꝓmittat, quod hic penitus reprobatur. aliud eſt poſt dedicationẽ paciſci de annuo reditu ex oblationibus eccleſiæ ſuggerente epiſcopo & eius eccleſiæ præsbyteris pro futuro, quod ibi fieri permittit. H. contra. vij. q. j. c. epus. ii. ca. q. j. c. non nocet. Sed dic q hic nõ fuit conſecrata in forma eccleſiæ, & ideo debet conſecrari. de cõſec. diſt. j. c. eccleſias. Vel dic in odium cõſecrantis hoc dici. ſimile xxiiij. q. j. cap. pudenda. & ideo ita interptat Grat. j. §. his ita. uerſi. in deteſtatione. quia re uera eſt conſecrata.

Conſecratio an poſſit fieri interueniente promiſſione.

f Item peccato. Hic probat, q unus punit pro alio temporaliter. Primo p hiſtoriã de Achor. Secundo per hiſtoriam de Amalechitis. Tertio per plagas Aegyptiorum. Quarto p arcæ captionẽ. Quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

Punitur temporaliter unus pro alio. 2.Reg. 4. c

g Conquiſita. Idẽ eſt in uſura, extra de uſur. cũ tu. & eſt ratio, quia in uitiũ ſuccedunt parentũ. ff. de diuer. & tẽp. præſcr. l. cũ hæres. nam turpia lucra ſunt, ab hæredibus extorquenda. ff. de calum. l. in hæredẽ. Argu. contra C. ne ex delic. defun. l. unica ſed de canonica æquitate ſemper tenetur etiam ſi nihil ad cũ peruenit ex maleficio, ut dixi xvj. qõ. vj. ca. ſi epiſcopum.

h Achor. Et nonne iã dixit de peccato Achor? ſic, ſed non de plebe.

i In manu. Ideo repetit, ut addat de populo, de quo nihil dixerat.

His itaq;. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua dicit q ſeptẽ de cauſis aliqui puniuntur ꝓpter aliorum peccata. Io. de Fan.

k Sacramenti. Id eſt, figuræ.

l Vel flagello. aliter ẽnumerat hic iſtos modos, & aliter exequit in lra.

m Iericho. Hiſtoria legitur in li. Ioſue, quod dñs anathematizauit urbẽ Ierico, & oĩa quæ in ea erant, præter metalla, quæ in primitias operum Dei cõſeruabantur. Capta ciuitate Achor filius Charmi furatus eſt chlamydem coccineam, & centũ ſiclos argenti, & regulã aureã quinquaginta ſiclorum. & iratus eſt dominus contra filios Iſrael: & cum Ioſue mitteret tria milia expugnatorum ad expugnandam ciuitatẽ Hai, ceclde-

pidos auaros et dæmones. Iſraelitæ interpretantur uiri uidẽtes Deũ: et ſignificãt multitudinẽ ſanctorũ. Lapides ergo et theſauri Iericho anathematizãtur: animalia Amalechitarũ [a] ĩterfici iubentẽ ad examinãdã [b] cupiditatẽ Iſraeliticæ plebis: et ut ſignificaretẽ, ꝙ muri uitiorũ, et huius mũdi theſauri, q̃ ꝑ lapides et theſauros Ierico deſignantẽ, irrõnabiles quoq; uitiorũ motus, q̃ ꝑ aĩalia Amalechitarũ ĩtelligũtur, nõ debẽt trãſire in ſortẽ ſanctorũ. Animalia [c] uerò Aegyptiorũ [d] et poſſeſſiões eorũ [e] et primogenita grãdine & morte cõſumpta ſunt, ut in illis punirẽtur, quorũ felicitate lætabantur: et ut daretur ĩtelligi ꝙ mũdus peribit, et cõcupiſcẽtia eius. Sed et terra Iſraelitarũ in ſalſuginem uerſa ẽ, et ſegetib. eorũ ĩbres aduerſi ſunt. aĩalia eorũ ſterilitate et morbo cõfecta ſunt: ut authorẽ ſuum, quẽ ꝑ bñficia cognoſcere noluerũt ſaltẽ ĩter ſupplicia ſentirẽt. In deteſtationẽ [f] uerò peccati, pecunia Simonis dãnata eſt: cui dictũ eſt: Pecunia tua tecũ ſit ĩ ꝑditionẽ, qa exiſtimaſti donũ Dei pecunia poſſideri. In dẽteſtationẽ quoq; eiuſdẽ criminis altare et eccleſia, [g] q̃ ꝑ ſimoniã cõſecrãtur, non tã conſecrari, quàm execrari dicũtur: qa q̃ interuẽtu pecuniæ oleum cõſecrationis fundit, nõ cõſecrare, ſed execrare credẽdus eſt. Hinc eſt ꝙ beatus Greg. eccleſias ab Arrianis cõſecratas, iterum cõſecrari pręcepit: quia ſanctificationẽ [h] cõſecrationis, quæ nõ niſi in fide trinitatis perficitur, præſtare nõ poterãt, qui fide carebãt. [i] Arca uerò et ꝓphetæ peccato ſuorum ciuium hoſtib. traditi ſunt. Electi quoq; q̃ murmure eorũ impediti ſunt nõ in pœnã criminis, ſed ĩ experimentum et exemplum patientiæ hæc paſſi ſunt. Item populus, [k] q̃ peccato Achor & filiorum Eli in manibus hoſtium traditus eſt, ſignificat ſubditos corporaliter flagellari, ut inter ipſa flagella peccata prælatorum feriantur: ſicut Achor ſorte deprehenſus, lapidibus obrutus eſt. Sic & nauicula Ionæ [l] periclitatur, ut fugitiuus ſorte deprehenſus, fluctibus immergeretur. Aliquando pro meritis [m] ꝓlatorum deprauã

ceciderunt ex eis. xxxvj. homines, & cæteri fuerunt in fugam conuerſi. Relatumq; eſt Ioſue proſtrato in terram, ꝙ populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. ſurrexit itaque ex præcepto domini, & conuocato populo miſit ſortes per tribus, & cecidit ſors ſuper tribum Iuda. Secundo per familias, & cæcidit ſors ſuper familiã Zaræ. Tertio ſuper domos, & cecidit ſors ſuper domum Charmi. Quarto ſuper capita, & cecidit ſors ſuper Achor. & dixit ei Ioſue: Fili, da gloriam Deo, ei confitendo, quid feceris. cumque confiteretur, iuſsit eum lapidari à populo: & familiam eius, quam habebat, comburi.

a Amalechitarum. Hiſtoria legitur in j. libro Regum, ꝙ cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret cõtra Amalechitas, præcepit ei, ut homines & animalia interficeret. percuſsit ergo Saul Amalechitas, & omne uulgus interfecit: & apprehendit Agag regẽ pinguiſsimũ: & pepercit ei & omnibus gregibus ouiũ & armentorum, & uniuerſis, quæ pulchra erãt uiſu: nec noluit diſperdere ea. quicquid fuit inutile & reprobum, hoc deſtruxit & demolitus eſt. Dixitque dominus ad Samuelem, Pœnitet me feciſſe Saulem regẽ. uenitque Samuel ad Saulem, & dixit: Quænam uox eſt gregum & armentorum, quæ reſonat in auribus meis? Et ait Saul: Tulit populꝰ oues & boues pingues ad ſacrificandum. Ad.1.d dixitque Samuel, peccaſti: qa melior eſt obediẽtia, q̃ uictima. & ait Saul, Peccaui, ſed hac uice ſupporta peccatum meum. Rediit ergo Samuel cum Saule, & iuſsit Agag adduci regem pinguiſsimũ, & interfecit eum, & in fruſtra conſcidit.

b Ad examinandam. Id eſt, ut examinentur cupidi à non cupidis. Alia littera eſt ad exterminandam.

c Animalia. Hic de flagello delinquentium. ſimile xvj. q. j. c. reuertimini.

d Aegyptiorum. Hiſtoria legitur in Exodo, quod cum Pharao nollet dimittere populum Iſraelẽ exire de Aegypto, percuſſit dominus Aegyptum x. plagis quæ in Exodo exponuntur.

e Eorum. Sĩ. xvj. quæſtio. j. ca. reuertimini.

f In deteſtationẽ. Hæc eſt deteſtatio criminis.

g Eccleſia. De conſecratio. diſtinct. j. cap. Arrianorum, & capit. eccleſias. Iſta duo cap. male inducit Grat. quia Arrianorum eccleſiæ non conſecrantur à catholicis in deteſtationem criminis, ſed quia non fuerunt conſecratæ in forma eccleſiæ: ergo melius potuiſſet inducere s. eadem q. ca. eccleſia quæ pactione.

h Sanctificationem. Supra eadem, quæſtione prima, capitulo, qui ſtudet.

i Carebant. Id eſt, extra formã eccleſiæ conſecrabant: alias falſum eſſet.

k Item populus. Hic addit quartũ.

l Ionæ. Hiſtoria legitur in Iona, quod cũ uellet dominus Ionam mittere in Niniuen, ut prædicaret, ſurrexit Ionas, ut fugeret à facie domini in Tharſios, & deſcendit in Ioppen, & intrauit nauem euntẽ in Tharſios, & deſcendit ad inferiora, & dormiuit ſopore graui. Ionæ 1.a Cum autem tempeſtas immineret, miſerunt ſortes, ut ſcirent cur hoc accideret: & cecidit ſors ſuper Ionam. At ille dixit ad eos, Mittite me in mare, quia propter me hoc accidit uobis, & miſerunt. & ſtatim ceſſauit tempeſtas.

m Pro meritis. Infra ſexta, quæſtione prima. capitulo, ex merito. infra ſecunda, quæſtione ſeptima. capitulo primo.

tur et dānatur uita ſubditorū, ut p̄latis ſuis ſubditi fauētes ad malū, cū eis ſimul coruāt: ſicut filij Iſrael diu portātes [a] peccata ſacerdotū, tandem cū eis ceciderūt in manib. hoſtiū, Itē Dauid [b] populū numerauit: quo peccato gladius dn̄i deſeuit in populū. Sed īlata [c] gēte gloria regis eſt, in diminutione plebis cōtritio principis. Qui ergo de numeroſitate ſua gētis ſuperbiuit, iure ī eius diminutione [d] punitus eſt. Itē paruulos [e] Sodomitarū non excuſauit ignorātia, quī ꝓ paterno ſcelere cæleſti igne cōſumerent: ſed igne hoc pęna illis diminuta ē qbus ſucceſsio paterni ſceleris eſt adēpta. Pariter [f] ēt demōſtratū eſt peccātis parentū paruulos aliqñ corporaliter flagellari. [g] Illud idē ēt intelligēdū eſt de paruulis, quį peccato Dathan & Abyrō uiui deſcenderūt ad inferos. Itē Cham peccāte, Chanaan filius [h] eius maledicit̄, Giezi delinquēte, lepra tranſmittit̄ ad poſteros. Iudęis clamātibus Sanguis eius ſuper nos, et ſuper filios noſtros: ēt reliquiæ corū [i] pœnæ mortis Chriſti addictę [k] ſunt, Achab [l] quoq; peccante poſteri eius [†] regni ſoliū amiſerūt: et qui de eius ſemine in regno Iudæ nati ſunt, uſq; ad purgatā labē idololatriæ, illius familiæ à genealogia domini ſunt excluſi. Odium quoq; Eſau [m] (ut Malachias teſtat̄) tranſiuit ad Idumæos. Ex quibus oībus colligitur, ꝙ ignorantia peccati nō excuſat aliquē. Sed his exēplis [n] nō probātur teneri peccato aliorū, niſi imitatores nequitiæ eorū. Quicunq; .n. de ſemine Eſau et cæterorū ad Deū cōuerſi paternam malitiam deteſtati ſunt, non odium, ſed Dei clemētiam experti ſunt.

Item Ambroſius ait:

CAN. XII.

Turbatur [o] nauicula petri, in qua erat Iudas: quia qui ſuis meritis erat firmus, turbatus eſt alienis. Ignorabat autem Petrus peccatum Iudæ. Non ergo ignorantia excuſauit illum. Sed turbatio hæc non eſt peccati coinquinatio ſed corporalis perſecutio intelligitur, quia meritis malorum nonnunquā adeo præmuntur boni, ut eorum turbetur firmitas.

Nō itaq; his authoritatibus ſimoniaci probant̄, ꝓ quibus ignorātibus pecunia data eſt. Nō ergo pōt ꝓbari iſte reus criminis, cuius non habuit conſcientiam.

4 *Notandū quoque eſt, ꝙ non omnis ignorantia [p] aliquē excuſat. Eſt.n. ignorāt:a alia facti, alia iuris. Facti alia eſt eius facti, qđ oportuit eū ſcire, alia qđ nō oportuit eū ſcire, ſicut Apoſtolus ait: ſi qs infidelū uocauerit.*

a Portantes. Id eſt, tolerantes.

b Dauid. Hiſtoria legitur in ſecundo libro regum, quod Dauid præcepit Ioab principi militiæ, ut populū numeraret. Numerauit ergo, & dedit numerum regi: & factus eſt ſermo Domini ad Gad prophetam dicens: Vade, & loquere ad Dauid, hæc dicit dominus: Elige unum de tribus, quod uolueris: aut ſeptem annis ueniet tibi fames in terra tua, aut tribus menſibus fugies inimicos tuos, aut tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Cùm autem Dauid ultimū elegiſſet, miſit dominus peſtilentiam in Iſrael à mane, uſq; ad tempus cōſtitutum. & mortui ſunt de populo extra Ieruſalem lxx. millia hominum. cumq; extendiſſet Angelus manum ſuam ſuper Ieruſalem, ut percuteret eā, aperti ſunt oculi Dauid: & uidens Angelum exclamauit dicens: Ego ſum, qui peccaui: conuertatur obſecro manus tua ſuper me, & contra domum patris mei. Tunc autem pepercit ei dn̄s, & iuſsit Angelo, ut manum ſuam contineret.

c In lata. hoc ſoluit ſtatim.

d In eius diminutione. Arg. quod in eo punitur quis in quo deliquit. ī. xvij q. iij. c. frater. ī. xvj quæſt. j. ca. reuertimini. ī. vij. qō. ij. c. de uiro. & cap. qui & humanis. ſupra diſtinct. lxxxj. capi. ualet.

e Paruulos. Hiſtoriam habes xlij. diſt. cap. j.

f Pariter. hic habet alia reſponſio.

g Flagellari. Licet etiam in eis crimen paternum non timeretur.

h Chanaan filius. Et ideo maledixit Chanaan, & non Cham: quia dominus benedixit ei: & ideo non fuit auſus ei maledicere. uel ratio in lege eſt, ut ff. quod metus cau. iſti quidem.

i Etiam reliquiæ eorum. i. iſti addicti ſunt pœnæ propter mortem Chriſti.

k Addictæ ī. de pęnit. diſtinctio. iij. capit. illud uero. §. ecce.

l Poſteri eius. Euangeliſta. n. tranſitum facit à Ioram uſq; ad Oziam, qui fuit quartus [†] poſt eum: quia dictum erat per Eliam prophetam in throno regni quenq̄ non eſſe ſeſſurum de domo Achab, niſi in quarta generatione tamen illi tres, qui omiſsi fuerūt, bene ſederūt in throno: ſed dicuntur non ſediſſe ex merito uitæ.

m Eſau. Hiſtoria legit̄ in Geneſi, qđ dominus Iacob dilexit, Eſau autem odio habuit. Eſau autem dictus eſt Edom: unde & Idumæi, qui ab ipſo nati ſunt, ad quos teſtāte propheta Malachia tranſiuit odium domini.

Eſau. Qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicuntur Idumæi, quaſi Edomei.

n Exemplis. ſcilicet poſtremis de Cham. Giezi, Achab, Eſau. Ioan. de Fantu.

o Turbatur. ī. xxiiij. qō j. ca. non turbatur. ī. vij. qō. j. ca. aduerſitas. ī. de conſe. diſt. j. c. in ſancta.

Notandum. Hæc eſt quarta pars queſtio. in qua diſtinguit inter ignorantiam iuris & facti. Ioan. de Fant..

p Omnis ignorantia. Eſt ignorancia

† Rex Iſrael maritus Iezabel cuius filiam duxit vxorē. Iorā rex Iuda, filius Ioſaphat, cuius filius nepos & pronepos, ſcilicet Ochozias, Ioas & Amazias, q ſucceſsiue reges Iuda fuerūt à Mathæo prætermittuntur.

† Vnde dic quod excluſi. i. pretermiſſi a Mathæo in euangelio, ubi iſti inter alios non connumerantur. Arch.

2. Regum 24.a

Gen. 19.a

Nu. 16 e

Matt. 1. c

1. Cor. 7. f

uos ad cœnã, quicquid uobis oppoſitũ fuerit comedite, nihil interrogãtes. Si qs uobis dixerit,[a] hoc idolis immolatũ eſt: nolite comedere.[b] Ecce, ꝙ uocatũ ad cœnã non oportuit [c] ſcire carnes ſibi appoſitas idolis fuiſſe immolatas, Q đ opportuit eum ſcire, ſicut ignorãtia Iudęorũ [d] & reliquorũ ĩfideliũ: q ea, quæ à ꝓphetis de Chriſto fuerãt prænuntiata, adhuc ignorãt eſſe cõpleta (Vnde à Iudæis adhuc expectatur uenturus) hęc neminẽ excuſat.

Itẽ ignorãtia iuris alia naturalis, alia ciuilis.

Naturalis oĩbus adultis dãnabilis [e] eſt. Ius uerò ciuile alijs [f] ꝑmittitᷓ ignorare alijs nõ. Iuris ciuilis ignorãtia nemini obeſt in dãno uitãdo ſi negotiũ [g] inde cõtigerit: ut ſi minor pecuniã dederit filiofamilias [h] repetit: in maiore uerò quaſi delictũ eſt.[i] Itẽ ſi ſucceſſionẽ etiã tibi maiori delatã cũ alio ſine iudice [k] diuidas, putãs teſtamentũ iure ſubnixum, cùm nõ eſſet, ſolidã ſucceſſionẽ obtinebis: uel ſi id qđ nullo iure debuiſti, aut iure naturali [l] nõ đbuiſti, ſed ciuili, tãquã ex chirographo ſoluas aut ꝑmit-

[…]rantia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti ſemper excuſat, ſiue ignoret de alieno facto, ſiue de proprijs, dum tamen probabilis ſit. Ignorantia proprij facti excuſat: ut xxxiiij. quæſtio. ij. in lectum. & j. q. j. ca. ſi qui à ſimoniacis. magis tamen excuſat error in alieno facto, quam in proprio: quia ꝓbabilis eſt ignorantia in alieno facto: ut ff. pro ſuo. l. ulti. ſed non eſt ueriſimile, quod quis dubitet ſiue erret de proprio facto, uel de propria re: ut. C. de reſcinden. uendi. l. quiſquis. Licet autẽ ſit ignorantia de alieno facto, dum tamen nõ ſit probabilis, non excuſat: ut xij. qõ. ij. cap. qui & humanis. xvj. diſt. c. quod dicitis. Ad hoc autem, ut quis probabiliter dicatur errare, non requiritur quod ſit nimis ſcrupuloſus, & diligẽs & curioſus in inquirendo, nec quod ſit nimis negligens & diſſolutus nõ inquirendo: ut ff. de iur. & fac. igno. l. nec ſupina. Ignorantia iuris alia eſt iuris naturalis, alia iuris canonici, ſiue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat: quia ibi nihil intereſt in uitio decipere, uel decipi: ut xvj. qõ. j. ca. ſi cupis. & C. de in ius uoc. l. ij. & de hac ignorantia dicitur, Ignorans ignorabitur. xxxvij. diſtin. cap. ulti. xxxviij. diſt. ca. qui ea.[1] Ignorantia iuris canonici ſiue ciuilis neminem excuſat: ut xxxviij. diſtin. c. ſi in laicis. & capit. quæ ipſis. & hoc intellige, cum ius tale eſt, quod aliquis de facili per ſe ipſum ſcire potuit, uel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iuriſperitorum, ut ff. de iur. & fa. igno. l. regula. & ff. de bono. poſſ. l. in bonorum. Vbi enim de bona fide agitur, non eſt de iuris apicibus diſputandum: ut ff. mand. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. & hæc uera ſunt, niſi ſint milites,[2] ruſtici, minores, & mulieres. iſtos .n. excuſat iuris ignorantia. Item iuris ignorantia ſi eſt de damno uitando, excuſat: ſi eſt de lucro captando, non: ut ff. eo. l. iuris. Si quæras ergo, quæ ſit differentia inter has quatuor perſonas, & inter alias quantum ad ignorantiam iuris, cum nulli noceat in damno uitando: ut dicta l. iuris. dic quod licet omnibus alijs noceat in lucro, non tamen iſtis: aliter non eſſet aliquod ſpeciale in iſtis. Sed tamẽ noc. differentiam inter iſtas quatuor: quia non concedo quod mulieribus & ruſticis noceat in lucro, niſi ubi expreſſe inuenitur. quod no.[3] nam nocet quandoque ut C. eo. l. ſi emancipata. alias ubi expreſſe inuenitur: ſed ubi non inuenitur expreſſum, non ſubuenitur eis. Subuenitur enim eis in Velleiano & in alijs caſibus notatis. C. eod. l. ulti. ſed militibus & minoribus ubique ſubuenitur, niſi ubi expreſſum inuenitur, quod non ſit ſubueniendum. Item ignorantia iuris ciuilis, ſiue canonici nocet omnibus in damno uitando, ut in temporalibus præſcriptionibus. quia præſcriptio introducta eſt ad rigorem iuris conſeruandum. Idem eſt in conſtitutione, ſi quis

In tantam. C. unde ui. H.

a Dixerit. Argu. quod ad dictum unius ſtatim aliquis teneatur & poſſit credere: ut xxij. q. iiij. cap. innocens. De hoc nota. xxiij. q. iiij. c. quam magnum. & xj. q. iij. c. non ſolum in princ.

b Nolite comedere. Expreſſa ergo nocent. non tacita. arg. ff. de condi. & demonſtra. l. nonnunquam. & ff. de euic. l. ſerui uenditor. Diuerſa eſt enim cauſa uoluntatis expreſſæ, & eius quæ ineſt. ff. de uerbo. oblig. l. eum qui certarum.

c Oportuit. Hæc non excuſat, cùm ſit iuris naturalis. xxxviij. diſtinct. ca. quamuis.

d Iudæorum. Hæc ignorãtia iuris etiã dici põt, eo quod ignorabant prophetas: quia ſi eos intelligerent, non ignorarent facta eorum, i. Chriſtum natum.

e Damnabilis. Velut de patronis abſq; uenia impetrata in ius non uocandis ab eorum libertis. nec enim in ea re parcendum eſt ruſticitati, cum naturali ratione huiuſmodi perſonis honor debeatur: ut C. de in ius uocan. l. ſecunda.

f Alijs. Non in lucro captando quia in damno uitando oĩbus. ff. de iur. & fa. igno. l. iuris ignorantia.

g Negotium. id eſt, ſi errat in contractu. nam aliter eſt in maleficio, in quo nec etiam minor excuſatur. C. ſi aduer. delic. l. j. & ij.

h Filiofamilias. maiori, nam tunc poteſt repetere. ff. de mino. l. uerum. in fi. Si autem filiusfamilias minor eſſet, non repeteret ſi conſumpta eſſet, uel deperdita. ff. eod. tit. l. ſi minor.

i Quaſi delictum eſt. ff. ad Maced. l. ij. & bene dicit quaſi delictum: nam ſi uere eſſet delictum, nec minori ſubueniretur.

k Sine iudice. Secus ſi per iudicem. ff. famil. erciſc. l. cum putarem. & hoc cum fidem & confeſſionẽ eius iudex ſecutus eſt. nam alias repetere poſſet. C. de iur. & fac. igno. l. ſi poſt.

l Iure naturali. Cùm quis ſoluit indebitum, aut indebitum eſt iure ciuili tantum, quale eſt illud, quod poteſt per Falcidiam retineri. C. ad legem Falci. l. error. hic ſi per ignorantiam facti ſoluit, repetit. C. de iur. & fa. igno. l. cum quis. C. ad leg. Falci. l. error. Si per ignorantiam iuris ſoluit, non repetit, ut in legibus ꝓdictis, niſi à minore, uel muliere, uel alia ꝑſona priuilegiata ſoluat. ff. de ꝓb. l. cũ de indebito. §. ſi autẽ. & ff. de cõdi. inde. l. interdũ. Alias indebitũ aut eſt de iure naturali tantũ, quale eſt illud, ad qđ ꝑ chirographũ obligamur, ut ſpe futuræ numerationis: aut indebitũ utroq; iure. In his duobus caſibus quacunq; ignorãtia ſoluat, repetit. ff. de condi. indeb. l. indebiti. & ff. de proba. l. cũ de indebito. Aut per[5] exceptionem tantum: & tunc ſi temporalis eſt exceptio, dum tamẽ ſit certũ debitũ, non repetit.[6] ff. de cõd. ind. l. ſub conditione. l. nam & maritus. Si autẽ eſt perpetua

& tuo-

Ignorantia eſt duplex, ſcilicet facti & iuris.

1. Cor. x. f

Ignorãtia iuris eſt duplex.

Ignorãtia iuris quatuor genera perſonarum excuſat.

De hac materia no. xxvij. diſtinc. in ſumma.

1 Sub. qui ꝓpter rẽ publi. occupantur in caſtris, quos magis arma uult ſcire ĩperator, quam leges. Arch.

2 Cũ iſta gl. cõcor. l. fi. & ibi Bart. C. de iur. & facti. ign. & Fulg. in l. iuris. C. q admit. & eſt de mẽte Bart. in l. j. in uer. quærit. gl.

C. de iur. & fa. ign. & plene ꝑ doct. modernos in l. j. §. nunciatio. ff. de ope. noui. nũ. poſt Bar. ibi in ult. col.

Liberi patronũ in ius ſine uenia uocantis ruſticitati ꝑcendum non eſt.

4 Sub. niſi quatenꝰ miſeratio ętatis, &c. ff. de mi. auxilium. Archidia.

Indebitũ per errorẽ ſolutũ an poſſit repeti.

5 Sub. debitũ utroque iure: ſed indebitum per, &c.

6 Subau. niſi ſolutũ per errorẽ facti nõ iuris. ff. de cõd. inde. in dic. ff. manda. § fideiuſſor. §. nõ male ſecundum Ioann. de Fanu.

& fauorabilis,hic quacũq; occaſione ſoluit, repetit. C.ad Velleia.l.quamuis.ff.de condic. indeb.l. qui exceptionem. Si eſt odioſa, uel ſciens ſoluit,uel ignorans.ſi ignorans,aut ius,aut factum. His duobus caſibus non repetit. ff. de condic. indeb. l. qui exceptionem. Alias ſi rigore iuris conſeruandi gratia eſt exceptio introducta:hic ſciẽs ſi ſoluit, nõ repetit. ff. de condic. indeb. l. Iulianus. ſi ignorans, repetit ſecundum Pileum, cũ illa exceptio ſit perpetua, & non odioſa. Alij uerò cõtra, nã & poſt ſentẽtiam remanet debitum naturale: quia ſententia de iure ciuili eſt: & ideo ea quæ iuris naturalis ſunt, tollere non põt. a quare ſi ſoluat, non repetit, argu.ff. de condic. indebi.l. Iulianus. Si autem dubitat, an temporalis an perpetua: hic repetit. ff.de condic.inde.l. ſufficit.

a Inſtit. de iure naturæ.§.ul.

z Repetis. hoc tamen intra bienniũ, & hoc cum promittit ſpe futuræ numerationis.

b Si quis. Poterat. & ita dupliciter eum excuſat.

Quod uero. Hæc quæſ. diuiditur in tres partes. In prima parte probat, quod filij non poſſunt tenere beneficium emptum à patre, cum erat puer, Secunda ibi, Hoc autem. Tertia ibi, Ex hac. Io. de Fan.

c Quod uero. Huius quæſtionis duo ſunt articuli. Primus, an liceat iſti eſſe in eccleſia, quã paterna pecunia eo ignorante eſt aſſecutus. Secundus eſt, ſi pater ei non emit eccleſiam, ſed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæſtione dicas, quod poſtquam eccleſiam dimiſit ex gratia poteſt ibidem manere, ut infra capitulo primo. & extra de ſimo.cap. de regularibus. In ſecunda dico, quod ſi per patris pecuniam adeptus eſt ordinem, ita tamen quod ſimonia nõ fuit in ordinante, poſtquam ordini renunciat, poteſt eodem ordine ex miſericordia fungi, ut j. eadem, cap. ultimo. Si autem ipſe dedit, uel ſimoniæ conſcius fuerit, tunc diſtinguitur, aut accepit ordinem, uel dignitatem aliquam, uel aliquod beneficium eccleſiaſticum. Si ordinem, uel prælationem, deponitur, nec debet ſecum diſpenſari, ut ſupra eadem, quæſtione prima. cap. erga. & cap. ſi quis neq;. & j. quæſtio. vij. ca. ſi quis omnem. & c. requiritis. Si uero eccleſiam, uel præbendam, uel ſimile beneficium, de iure deponit, ut s. eadem, quæſtio. j. ca. presbyter. ſed ex diſpenſatione poſt renuntiationem põt in eodem beneficio manere, ut j. c. pro xi. Ioan.

Eccleſiã à pře emptam, utrũ quis poſsit retinere.

Ordine, quẽ pater emit, an quis poſſit fungi.

tas, repetis, [z] nõ ita ſi dilectũ nã ſi putat rẽ ſuã ſibi per legẽ licere rapere, incidit in cõſtitutionẽ illã Codic. li. viij. titulo, unde ui. Imperator Val. Augu.

PALEA.

SI quis in tantã furoris audaciã peruenerit, ut poſſeſſionem rerũ apud fiſcũ, uel apud quoslibet homines conſtitutarũ ante euentũ iudicialis arbitrij uiolenter inuaſerit, dñs quidẽ cõſtitutus poſſeſſionẽ, quã abſtulit, reſtituat poſſeſſori, & dñium eius rei amittat. Si uerò alienarũ rerũ poſſeſſionẽ inuaſit, non ſolũ eã poſſidentib. reddat, uerũ etiã æſtimationẽ earundẽ rerum reſtituere cõpellatur. In hoc aũt nõ fuit ignorãtia iuris, ſed facti: et illius qđ nõ oportuit eum ſcire. A reatu ergo criminis ſimoniæ eũ ignorãtia excuſat paterni delicti: quod etſi oportuiſſet eũ ſcire, infirmitate tamẽ ætatis deprehendere non poterat. [b]

QVAEST. V.

[c] QVod uerò quĩto loco q̃rit, an liceat ei eſſe ĩ eccleſia, uel fungi ea ordinatiõe, quã paterna pecunia eſt aſſecutus, authoritate Vrbani diffinitur, qui ſcribẽs de ſimoniacis ait inter cætera.

De paruulis, qui cupiditate parentum eccleſias emunt.

CAN. I.

QVicunque ſanè cupiditate parentum cùm adhuc paruuli [d] eſſent, eccleſias uel eccleſiarum partes [e] per pecuniã adepti ſunt, poſtquam eas oĩno dimiſerit, ſi canonicè in eis uiuere uoluerint, pro magna [f] miſericordia ibidẽ eos eſſe cõcedimus: [g] neque pro hoc facto à ſacris ordinib. illos remouemus, ſi aliàs digni inueniantur. Illi uerò, qui per ſeipſos, cùm maioris ætatis eſsẽt: nefanda cupiditate ducti eas emerunt: ſi in alijs [h] eccleſijs canonicè uoluerint uiuere, ſeruatis proprijs ordinibus pro magna miſericordia [i] ibi eos miniſtrare permittimus. Quòd ſi ad alias fortaſsis transferri non poterunt, & in eis canonicè uiuere promiſerint, minoribus ordinibus cõtenti ad ſacros ordines [k] non aſcendant: ſalua [l] tamẽ in omnibus apoſtolicæ ſedis authoritate.

d Quicunque. Paruuli. hic præſumitur pro ætate. s. ea. q. iiij. c. placuit.

e Partes. i. præbẽdas. & ſic non eſt contra. xxj. qõ. ij. c. ſicut. extra de præbend. capit. maioribus.

f Pro magna. Et de iure. cum. n. non peccauerint iſti, nõ ſunt priuandi ordinibus ſuis, arg. j. c. proxi. §. ex hac.

g Concedimus. Vt & primũ locum ibi obtinere poſſint, & illud ibidẽ, non reſpicit niſi qđ ſequitur in fine ca. ſecundum unũ intellectum.

h Si in alijs. Hic præſumitur cõtra ætatem, ut j. ea. quæ. vij. ca. qui in qualibet s. diſtinc. lxxxj. c. ualet. cõtra s. eadem. q. j. ca. ſi qui à pſeudo epiſcopis. ſed ibi illam eccleſiam licite fuerat adeptus.

i Magna miſericordia. Nam ex rigore iuris omnino deponi deberent, ut s. ea q. j. c. pſbyter. & vij. q. j. præſentiam. & c. ſancitum eſt. & uere de miſericordia: nam de iure non poteſt, & ideo hac miſericordia digni ſunt, quia alieno laborant uitio. C. de natu. lib. l. legem.

k Ordines. i. ad miniſteriũ ſacrorum ordinum, quos tamen poſt emptionem eccleſiæ receperãt, & ita grauatur eorum pœna in eccleſiarum emptione.

l Salua. Vt ſcilicet Papa poſsit diſpenſare, ſi uelit, uel hanc reuocet, ſi iterum ei uidebitur expedire.

Ante

Si qui tamen ante emptionem [a] catholicè ordinati ſunt: cùm ea quæ emerunt, dimiſerint, & uitam canonicam egerint, in ſuis gradibus permittantur: [b] niſi [c] fortè huiuſmodi eccleſia ſit, ubi primum locum debeant obtinere. Primũ [d] enim uel ſingularem, uel prępoſituræ locum in emptis [e] eccleſijs eos habere non patimur.

2 *Hoc autem eum nõ in præiudicium canonũ, ſed ex miſericordiæ diſpenſatione dixiſſe, ex epiſtola eiuſdem colligitur miſſa Vitali presbytero in hac uerba:*

In dignitate ſeruanda ſimoniacis miſericordia põt impendi, ſi eos uita commendat.

CAN. II.

E Os, qui eccleſiã emerunt ſi perſona talis fuerit, quam uita commẽdet, uidelicet ut in canonijs, uel monaſterijs regulariter uiuat, in ſui honoris officio miſericorditer condeſcendẽdo miniſtrare concedimus, abſq; tamen [f] ſanctorum canonum præiudicio.

3 *Ex hac itaq; authoritate colligitur, ꝙ ignorantia tales excuſat à reatu criminis, ut ſuprà dictum eſt: non à fructu emptionis, cùm in eccleſijs, quas parentum pecunia adepti ſunt, non niſi poſtquã eas omnino dimiſerint, [g] et ex miſericordia ibidẽ eis eſſe conceditur. In quo patet, quòd etſi illis ignorantibus ſimoniæ peccatum eſſet admiſſum, fructũ tamẽ paternæ emptionis reportare [h] non poſſunt. Quòd uerò à crimine excuſentur: hinc patet: quia pro hoc facto à ſacris ordinib. non remouẽtur. Si enim illius criminis participes eſſent, ad ſacros ordines cõſcendere non poſſent. Illud. n. intelligendũ eſt de eo, qui per pecuniã eſt adeptus ſacerdotij dignitatem, non epõ ſed cuidam ex principibus eius datam, utroq; tamen ordinatore uidelicet & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Alberto Metenſi epiſcopo.

De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non epiſcopo, ſed uni principum.

CAN. III.

P Ræſentium [i] portitorem, quem parentum incuria [k] per pecuniam non epiſcopo, ſed cuidam [l] principũ eius datam, & inuitum [m] ſacerdotij dignitatem obtinuiſſe ſignificaſti: licet ſancti canones deponendum eſſe teſtentur: tamen quia culpam [n] iſtam [o] neſciens & coactus commiſit: & quia ab eodem ordine, ut deponeretur, ſupplicauit [p] ultroneus, ex conſideratione diſcretionis (quæ mater eſt omnium uirtutũ) magis quã ex rigore canonum miſericordiæ uiſcera adhibendo, ipſum in eodem ordine eſſe fraternitati tuæ conſulimus: ita tamen, ut ſi eccleſia illa, cui deſeruit, ſacerdotũ penuriã nõ patitur, ſuſpenſus à ſacerdotali officio ꝑmaneat. Quòd ſi fortaſſe eccleſiæ

Delictum ſuperueniens nõ uitiat legitime factũ.

a Ante emptionem. Argum. ſuperueniens delictum, uel nouam cauſam non uitiare legitime factum. xxx. q. j. c. noſſe. & c. dictum. & ſ. diſtin. lv. c. præcepta. xxxij. q. vij. c. ij. qui. ĩ. e. q. vij. c. ſi quis omnem. contra.

b Permittantur. in] eadem eccleſia. hæc eſt differentia inter iſtum caſum & ſecundum.

ADDITIO.

Ad hoc ff. de uerb. oblig. l. pluribus. §. ultimo.

c Niſi. Iſtud niſi, reſpicit duos articulos. Nam in primo caſu bene poteſt ex diſpenſatione ſingularem locũ obtinere, ſed male dicit qui hoc dicit. Nã cum ultimo magis diſpẽſatur quo ad executionem ordinis, quã cum medio. unde iſtud niſi, refertur ad primum membrũ cap. Ego cum Hug. dico ꝙ iſtud niſi, reſpicit omnes tres caſus prædictos. nam in nullo ipſorũ primum, uel ſingularẽ locum in empta eccleſia poterit obtinere, ut in fine ca. dicitur manifeſte. Phi. additio eſt.

d Primum. Arg. extra de ſimon. ex inſinuatione. & intelligunt quidam hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate, quia nec archipresbyter nec decanus.

e In emptis. Simile xii. diſt. c. nos conſuetudinem.

Hoc autẽ. Hæc eſt ſecũda pars qõnis, in qua dicitur ꝙ de rigore debent deponi ſimoniaci quocũque modo. Ioãnes. de Fant.

f E Os qui. Abſque tamen. ſ. diſtin. lv. c. priſcis. quaſi non de iure cõi, ſed ex diſpenſatione.

Et hæc. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua dicitur ꝙ ſi ordinatus fuerit inuitus ſimoniace eo ignorante, cũ eo diſpenſatur. Io. de Fan.

g Dimiſerint. hoc idem habes extra de ſimo. cap. de regularibus.

h Reportare. Nã ex alieno dolo alius lucrũ reportare non debet. ff. de eo per quẽ fac erit. l. ultima. primo reſpon. & hoc uerum eſt, niſi in caſu extra de ſimo. cap. nobis. ſ. per fraudem alterius.

i P Ræſentium. Tria pro iſto faciunt, coactio accipiendi illum ordĩnem, ſcilicet ſacrũ, ſpõtanea cõfeſſio, renuntiatio. Duo faciunt contra, deteſtatio criminis, & diſciplina eccleſiaſtica.

k Incuria. Id eſt, negligẽtia, uel ſtultitia, uel ignorãtia iuris.

l Cuidam. Idem ſi epiſcopo. ſ. ea. q. j. c. ſtatuimus.

m Et inuitum. i. coactum à parentibus, uel inuitũ poſtquam ſciuit.

n Culpam. Nota ſermonis improprietatem. nam ea ponitur culpam, id eſt, defectum. ſ. diſtinctione lvj. ca. ultimo.

o Iſtam. Hic collige rationem cum quis obijcit aliquid eſſe culpã, non quòd culpa ſit, ſed ſolet eſſe. ſic xv. q. j. cap. mulier.

p Supplicauit. Vnde mitius. cum eo agẽdum fuit. ĩ. xij. quæſt. j. cap. non dicatis. ſ. diſtin. 50. quia te. C. ne tutores uel curatores uectiga. conducãt. l. una. Sed nonne male rogabat cum depoſitum ſequatur infamia. ff. de ijs qui notan. infa. l. ij. §. ignominiæ. nec

Infamia ſequitur depoſitũ.

nec etiam quis deponi debeat, niſi pro maximo crimine. lxxxj. diſtinct. ca. Apoſtolus? Dic ergo rogauit ut deponeretur, id eſt ab executione ſuſpenderetur.
a Fratrumque. Et ſic epiſcopus in tali caſu diſpenſare non poteſt ſine conſenſu & authoritate fratrum, arg. xv. q. vij. capi. epiſcopus nullius. Nã in omni diſpenſatione conſenſus capituli requirendus eſt. Præterea per capi. iſtud not. diſpenſari circa ſimoniam cõmiſſam in ordine. nã ſi ipſe ordinatus dedit pecuniam uel alius, dum tamen det epiſcopo, non poterit epiſcopus hoc caſu diſpenſare. & hoc notauit cum dixit, nõ epiſcopo. quaſi dicat, ſecus ſi epõ eſſet data. Vnde ſtrictior erit epiſcopi poteſtas diſpenſandi ĩ ſimonia cõmiſſa in ordine, q̃ in beneficio. ſ. ead. quæſtio. capit. j. ſed hoc non admitto. Vnde dico, quod ſiue ſimonia fuerit commiſſa in ordine, ſiue in beneficio, dum tamen epiſcopo fuerit data pecunia, quod epiſcopus non poſsit diſpenſare: ſed in hoc dico eſſe differentiã, quod ſi epiſcopo data fuerit pecunia pro beneficio, tunc non epiſcopus, ſed quilibet ſuperior poſsit diſpenſare, ſiue in illo beneficio, ſiue in alio, ſecundum eum modum, qui traditur. ſ. cadem, capi. j. ſed ſi fuerit epiſcopo data pecunia pro ordine, tũc non poſsit ſecum diſpenſari niſi à ſolo papa: [1] ut ſupra quæſtio. j. cap. erga. & capit. ſi quis neque. & quæſtio. vij. capi. ſi quis omnẽ. & capit. requiritis. Illud autem expeditum eſt quod epiſcopus uel capitulum poteſt diſpenſare cum eo, qui ignoranter eſt adeptus beneficium etiam ſimoniace. ut extra de ſimonia cap. t. ex inſinuatione. Ioannes. Quid autem iuris hodie ſeruetur, dixi per decretalem ſ. quæſt. iij. capi. ex multis. in ultima gloſſa. B.

Epiſcop⁹ an diſpẽſare poſsit in ſimonia ordinis, uel beneficij.

[1] Dicit Lay. cum eo, qui recipit ſimoniacũ beneficium, poſtquam reſignauit in executione ordinum, poſt peractã pœnitẽtiã poteſt epiſcopus ſuus, ſi ab illo ſit peccato immunis, alioqui metropolitanus debita diſcretiõe adhibita in pœnitẽtia & iudicio diſpenſare. Archi.

utilitas exegerit, ut curã regiminis aſſumat, liceat ei ex conceſsione ſui epi fratrumq; [a] obedientia ſacerdotali officio fungi.

QVAESTIO VI.

Q Vid uero [b] de his fieri debeat, q ignorãter à ſimoniacis ordinati ſunt (q sexto loco quæſitum eſt) ſupra primò cap. uidelicet Vrbani, quod ſic incipit: Si qui à ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt: requiratur. Nũc autẽ [c] de illis quæritur, qui non ꝑ ordinatione pecunias offerunt, ſed pro electione, uel ut decretũ electionis fiat, uel ut ſubſcriptione firmetur: uel ut electioni non reſiſtatur, aliquibus præmia largiuntur, an eorum electio uitioſa ſit iudicanda? Non enim uident Spiritus ſancti donũ emere, qui non pro conſecratione, ſed ꝑ electione munera largiũtur: cũ nullius ſpiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed ſicut eccleſiaſticarum rerũ [d] emptores ſimoniaci iudicãtur: quia eccleſiaſticis officijs ita adiunctæ ſunt ut alterũ ſine altero alicui non ꝑueniat: ita quia per electionẽ [e] peruenitur ad conſecrationẽ, perinde ſimoniacus habetur qui ꝑ electione [f] pręmia largitur: ac ſi pro conſecratiõe munera dediſſet. Vnde Symmacus ſcribit Cæſario epiſcopo.

De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt.

CAN. I.

SI quis aũt epatum de ſiderat data pecunia, [g] potẽtes pſonas minimè ſuffragatrices [h] ſibi adhibeat, nec ad decretũ ſibi faciendũ clericos, uel ciues ad ſcribẽdũ [i] adhibito cuiuslibet generis timore [k] cõpellat, uel præmijs qbuslibet exhortet.

Item Gregorius Salonis conſiſtentibus.

Simoniacus eſt, qui ut eligatur, præmia largitur.

CAN. II.

EGo autẽ ueſtræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimeſcens, eiuſdem Maximi [l] cauſas ſubtiliter exqri [m] deſidero, ſi nullis criminibus preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt: ſi non per ſimoniacam hæreſim, id eſt, præmia quibuſdam ſe eligẽtibus ꝑbendo ad ſacerdotale pertingere conat officium. Tunc enim liber pro uobis apud domi

b Quid uero. Hæc quæſtio determinata eſt per capi. quod G. inducit ſ. quæſt. j. c. ſi qui a ſimoniacis.
c Nunc autem. Hic ponit incidentem quæſtionem, quæ dubia non eſt.
d Rerum. ſ. qõ. iij. cap. ſi quis obiecerit.
e Per electionem ſupra, diſtinctione xl. capitulo, ſicut. cap. uiri.
f Electione ſimile infra. xv. quæſt. iij. ſane.
g SI quis. Pecunia. ſ. xviij. quæſtio, ij. capitulo. primo.
h Suffragatrices. ſ. ead. q. j. ca. eſtote. infra. xvj. qõ. vij. capi. ſi quis epiſcopus. ſupra diſtinct. lv. capitulo, nullus.
i Ad ſcribendum. ſcilicet cum patroni ſunt, uel hoc cũ ſpecialiter uocantur laici ad electionem. lxiij. diſtinct. cap. Adrianus. Vel dic, quod factum prohibet: nõ ideo dicit, quod de iure ſubſcribere debeãt ciues. arg. extra de elec. cap. j. Subſcribere tamen debent ciues non ut eligẽtes, ſed ut conſentientes: ut infra ſeptima, quæſtione prima. c. epiſcopus de loco.
k Timore. Sed nunquid timor inducit ſimoniã? Dico quod nõ: [2] pec cat tamen mortaliter, qui per timorẽ obtinet beneficiũ. Argu. contra. ſ. q. iij. ca. res eccleſiæ. & eſt argu. quod nõ tantum timor mortis, uel cruciatus corporis, ſed etiam timor uerborũ uitiat electionem: argumentum xxiij. quæſtione octaua. capitu. conuenior. Ioan.

Beneficiũ per timorem obtinens peccat mortaliter.

[2] Idẽ dicunt hic L. & Ber. & Ioan. de Fant.

l Ego autem. Maximi. De iſto agitur ſecunda. quæſtione quinta. capitulo, quanto lxiij. diſt. cap. Salonitanæ.
m Exquiri. Tunc tenetur prælatus inquirere, cum ad eum peruenit clamoſa querelatio. extra de ſimo. cap. Licet Eli.

Interceſ-

num interceſſor erit, ſi non obligatus de ſuis ad locum interceſsionis [a] uenerit.

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi.

Sicut ordinatio, ſic electio, uel conſenſus ſine uenalitate debet preferri.

CAN. III.

SIcut is, qui inuitatus renuit, [b] quæſitus refugit, [c] ſacris altaribus eſt admouendus, ſic q ultro ambit, uel importunè [d] ſe ingerit, eſt procul dubio repellẽdus. Nã qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid aliud agit, niſi ut creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius in profundum deſcendat? Itaq; frater chariſsime, in ſacerdotibus ordinandis ſynceritas uigeat, ſit ſimplex & ſine uenalitate cõſenſus: pura præferatᷓ electio, ut ad ſummũ ſacerdotij, uel pontificij nõ ſuffragio uẽditorum prouectus, ſed Dei credatᷓ eſſe iudicio.

Si autẽ pecunia ꝓmiſſa fuerit uel ſoluta electo uel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem, uel ordinationẽ peruenerit, ei nullatenus obeſſe uidetur: nec ad reatum criminis pertinet, cuius conſcientiam non habuit, nec ad electionis uel ordinationis caſſatio nem pertinet, ad quam alias non per prauam illorum cupiditatem perueniſſe docetur.

QVAEST. VII.

NVnc autẽ de vij. q. tractãdũ eſt, an renuntians ſuæ hæreſi ſit recipiendus [e] in epiſcopali dignitate, uel non.

De his ita ſcribit Cyprianus ad Stephanum.

Qui redeuntes ab hereſi in ſuis ordinibus recipiantur.

CAN. I.

SI qui presbyteri & diaconi in eccleſia catholica pri⁹ ordinati fuerint, & poſtmodũ perfidi & rebelles extiterint cõtra eccleſiã, uel apud hæreticos à pſeudo epĩs & Antichriſtis cõtra Chriſti diſpoſitionẽ profana ordinatione [f] ꝓmoti ſunt & contra altare, atque diuinum uerbum ſacrificia foris falſa, & ſacrilẽga offerre conati sũt: eos quoq; hac conditione ſuſcipi cõuenit, cũ reuertũtur, ut communicent laicis: [g] & ſatis habeant, quòd admittuntur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterũt: nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere. q bus [g] contra [h] nos rebellauerũt.

a Interceſsionis. infra. iij. q. vij. c. In grauibus. xxv. diſtin. cap. ultimo.

b SIcut is qui. Renuit. Dum tamen non eſſet perſeuerans: quia ſi ſemper eſſet inuoluntarius, non eſſet cogendus: ut lxxiiij. diſt. capi. ubi iſta. ſed faciendum eſt, ut de nolẽte fiat uolens: [1] & ſic licite ordinatur: ut xxiij. qõ. iiij. ca. diſplicet. xl. diſt. c. ante omnia. viij. q. prima c. in ſcripturis. & xvj. quæſt. j. uos autem.

c Refugit. Sed mirum eſt quod hic dicitur, quod fugere debet, cum alibi dicatur: Qui èpiſcopatum, &c. ut viij. q. j. c. qui epiſcopatum, &c. nã ſi illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nam ita mentitur quis ſimulatis opibus, ſicut ore. [2] xxij. q. v. ca. cauete. Et quod peccet, patet xxij. qõ. ij. ca. cum humilitatis. Dicunt quidam, quod iſtud mendacium non eſt mortale licet non ſit benignitatis, uel iocoſitatis: quia caret dolo, & ideo nõ eſt mortale. Dico, quod iſte debet eſſe nolens, & debet fugere, id eſt timere ne forte non ſit ſufficiens: ut xl. diſtin. ca. ante omnia. unde metiri debet uires ſuas. ĩ. q. j. ca. non eſt putanda. Vel dic quod intelligitur fugere, qui dignus eſt, ſi ſe non ingerit: qui quæritur, & non quærit.

d Vel importune. Nã eo ipſo quod ſe ingerit, eſt ſuſpectus. ff. de procura. l. quæ omnia. Idem in tutore. ff. de teſta. tute. l. ex ſententia. Argum. contra quod quis poteſt petere honorem. ff. de decurionibus l. eos. & pecuniam pro eo dare. ff. de offi. præſid. l. Barbarius. arg. viij. q. j. c. qui epiſcopatũ ff. de mune. & hono. l. reus. Ad has leges reſpondent quidam quod publice peti poteſt, non in occulto. Alij ut Py. dicunt, quod meritis poteſt quis petere, alias non: quia lex iulia de ambitu non habet locum Romæ.. [3] ff. ad legem Iul. de ambitu. l. j. Vel dic quod quondàm à populo potuerunt peti: modo uero ab Imperatore. Vel aliud in dignitatibus ſecularibus unde & militia ſecularis emi poteſt. ff. de act. emp. l. creditor. §. inter uenditorem. Multum contradicit ſolutioni huic extra de ſimo. capitul. nobis. ubi ſemper nocet datio pecuniæ, niſi cum data eſt ab aduerſario. Sed ideo hic excuſatur, qa nihilominus erant eum electuri. ſic extra eod. & ſi quæſtiones. & hoc tenet H.

NVnc autẽ. Hæc quæſtio diuiditur in ſeptem partes, in quarum prima probat duabus authoritatibus, qđ non eſt cum talibus diſpenſandum. Secunda ibi, Conuenientibus. Tertia ibi, Ex hac. Quarta ibi, Niſi rigor. Quinta ibi, Ecce quibus. Sexta ibi, Breuiter. Septima ibi, Sancimus. Ioan. de Fant.

e Recipiendus. Non de iure, ſed de diſpenſatione, ſic uigeſimatertia, quæſt. iiij. capi. ipſa pietas. Sunt tamen quidam caſus, in quibus eccleſia nõ conſueuit diſpenſare, quos notaui ĩ. ix. quæſt. j. capit. in ſumma. Et determinatur hæc quæſtio infra eadem, capitulo, conuenientibus. §. ex hac authoritate. Ioan.

f SI qui presbyteri. Ordinatione. infra uigeſimatertia, quæſtione quarta. cap. ipſa pietas. contra. ſed illud ex pietate matris eccleſiæ, iſtud de rigore paternæ diſciplinæ. & ad hoc facit quinquageſima diſtinctione capitu. ut conſtitueretur.

g Quibus. Nota puniri aliquem in eo, in quo deliquit argumen. xij. quæ. ſecunda. cap. qui & humanis.

h Contra. Argumen. quod ſi clericus beneficiatus eſt in duabus eccleſijs non poteſt præſtare patrocinium uni contra aliam. [4] argumen. xcvj. diſtinctio. capit ſi Imperator. tertia quæſtione. j. nulli. Si tamen habet adminiſtrationem in una, poterit contra aliam ſtare. [5] argumen. ff. de in ius uocan. l. quæſitum,

[1] De hoc vij. quæ. j. ſcias. ibi uideas. & ca. epiſcopus de loco.

Mentitur quis operibus, & ore.

[2] Ad hoc de conſe. diſt. ij. reuera. in fi.

Honor an peti poſſit.

[3] De hoc etiam no. lxxxij. di. presbyter in gloſ. & ita, &c.

Eccleſia diſpenſat in aliquib⁹ caſib⁹.

gradũ clericorũ aſcendant. Nec cum clericis, ſed cũ laicis ad ſacram Euchariſtiã admittantur. q̃ ideo dicebatur cõmunio laica, non qđ in altera tantum ſpecie daretur laicis (quum tẽpore Cypriani etiã fœminis, & infantib⁹ daretᷓ in utraq; ſpecie, & flagitiũ erat diuidere ſacramẽtũ, ca. cõperimus de cõſec. di. ij.) ſed quia poſt eccleſiæ miniſtros laicis ſeorſum, cõmunio dabatur. Probatur etiã ĩ. ca. c. cõuenientibus. ĩ ſi. ubi Gratianus hãc cõionem laicã interpratᷓ ꝓhibitionem ab adminiſtratione eccleſiaſtica.

Clericus duas habens eccleſias, unã contra alterã ſuſtinere non debet.

[4] Adde nota. in l. quiſqs. C. de poſtul.

[5] Facit. n. hoc neceſſitate officij. ff. de his qui. ut indi. tutorem. cũ ſi.

quam.& iij.q.vij.§.ſi contra.in fine.Ioan.

SI quis omnem. CASVS. *Intendit vij.ſynodus probare, quod licet per pœnitentiam ſubueniatur cuilibet peccatori, tamen poſt pœnitentiam non poteſt de iure promoueri. imo ſi poſt peccatũ promotus eſt, uel poſt promotionẽ peccauit, deponendus eſt. Et dicit hoc regulare fuiſſe tã ante inſtitutionem baptiſmi quam poſt. & hoc probat exẽplis tam ueteris teſtamenti, quam noui. & hoc ſonat litera illa: nullum tamen eorum, qui ante baptiſmum, &c. Nam illi qui ante baptiſmum peccãt promoueri poſſunt, ut expreſſum eſt xxvi. diſtinctio. capit. deinde.*

Item ex vij. ſynodo.

De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæreſi, in ſuis ordinibus recipiuntur.

CAN. II.

SI quis omnem [a] traditionem eccleſiaſticam ſcriptam, uel non ſcriptam uiolat, anathema ſit. Omnis epiſcopus, uel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationem dederit, uel acceperit, a ſacerdotio [b] cadat. Sed dicunt quidam, quia pœnitentiam agimus pro peccato, & Deus indulget [c] illud: ita & ego dico, quia omnem pœnitentiam [d] recipit Deus, & indulget per pœnitentiam peccata, quæ iam facta ſunt. Noui enim quòd Dauid fornicatorem & homicidam per pœnitentiam receperit Deus, & quod dixerit [e] de eo: Inueni uirum ſecũdum cor meum. Noui rurſus eundem audientem a Deo: Non ædificabis mihi domum, quia uir ſanguinum es. Scio Manaſſen [f] per cõfeſſionem dimiſſam impietatem ſuam. Scio meretrices & telonarios per pœnitentiam receptos: nullum tamen eorum, qui ante baptiſmum peccauit, [g] ſacerdotibus connumeratum. Scio quoſdam dum eſſent in mundo, in multa fornicatione manſiſſe: monachos uero factos quaſi luminaria mundi reſplenduiſſe, nullum tamen ad ſacerdotium aſcendiſſe. Quod [h] etſi raro [i] contingit, nulla [k] tamen lex [l] eccleſiæ fuit. Nouimus peccatricem prius Mariam, poſt conuerſionem quamuis ſancta & caſta, tamẽ inter diaconiſſas non eſt computata. Sed quid hoc dico? Sequens ſanctos Apoſtolos, & uenerabiles patres cum omni fiducia clamo: Qui per ſimoniam ordinatus eſt, ſiue epiſcopus, ſiue presbyter, ſiue diaconus, alienus eſt a ſacerdotio, neque enim uenialis eſt gratia ſpiritus ſancti. Caiphæ traditio [m] & adinuentio Simonis, a ſancto ſacerdotio eſt aliena. Et ſi in fornicationem [n] lapſus eſt aliquis poſt baptiſmum, in ſacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis uero cum hoc peccato ad ſacerdotium prouectus eſt, cognitus degradetur.

Item epiſcopum, qui per pecuniam ordinatus eſt, confiteor, quia per pœnitentiam recipi-

a Omnem. id eſt, aliquem de omnibus. ſimile xv.q.j. cap. mulier.

b A ſacerdotio. Argu. quod legitime factum ſuperueniẽte delicto irritatẽ. ĩ. xxvij. quæſtio. ij.cap. qui dormierit. ĩ.xxx.quæſtio. j.cap. de eo. & cap. ad limina. contra. ſ. eadem quæſtio. v.capit.j. contra. ĩ. xxxij. quæſt.vij.capit. hi qui. & capit. neque. contra. ſ.diſtinct. xciiij.capit. ſi quis. ĩ.xxv. quæſtio.ij. capit. ſi qui epiſcopi. infra xvij. quæſtio. iiij. capit. frater. ĩ.xij. quæſtio.ij.cap. qui & humanis.

b A ſacerdotio. ſcilicet eccleſiaſtica dignitate: ut ſ. ea. capit. qui per pecuniam.

c Indulget. de pœniten. diſtinct. j. cap. uerbum.

d Pœnitentiam. Et adeò hoc uerum eſt, quod ſi quis etiam perueniat ad ſummum malorum, ſubueniatur ei per pœnitentiam, ut de pœnit. diſtinct. iij. cap. talis. nam in quacũque hora ingemuerit peccator, &c. nec tibi dico ſepties, &c. de pœnit. diſtinctio. iij. cap. adhuc inſtant.

e Et quod dixerit. Et ita ſynodus inducit hanc authoritatem ac ſi primo peccaſſet Dauid, & poſtea dominus dixiſſet ei, inueni, &c. quod tamen ſecus fuit: ſed ſynodus non curauit de ordine, ſed de ueritate: quia dominus ſic ei dixit, & ille pœnituit, nec tamen poſt pœnitentiã permiſſus eſt ædificare. in hoc facit ad propoſitum. Vel retulit ſe ſynodus ad diuinam præſcientiam, ubi iam præſens erat futurum peccatũ Dauid.

f Scio Manaſſen. Ezechiæ filiũ, qui acta pœnitẽtia reſtitutus eſt ad regnũ. arg. de pœni. diſtin. ij. c. ſi enim inquit.

g Peccauit. argu. per baptiſmũ non aboleri infamiã, cum etiam poſt baptiſmũ impediat ꝓmouendũ. Quod non eſt uerũ, quia omnia crimina & etiam ſequela peccati dimittũtur in baptiſmo: ut xxv. diſtin. c. primum. xxvj. diſtinct. capi. deinde. & ſic non eſt obiectio de Paulo, qui ante baptiſmũ peccauit. Et qd' hic dr, refert ſe ad id qd' tũc accidit: quia tũc nõ fuit uiſum, quod aliquis taliũ promoueretẽ ante baptiſmũ. ſic uacat hic arg. notatũ ab H. non aboleri infamiã ꝑ baptiſmũ.

h Quod. Scilicet quod fuerunt promoti.

i Raro. ſicut in Matthæo, qui fuit telonarius, & tamen poſt fuit Euãgeliſta.

k Nulla. ar. quod licet aliquid in eccleſia accidat, non tamen lex efficit. ſ. diſtin. lxxvij. ca. monachus. ſ. diſt. lv. cap. priſcis. ſ. diſtinctio. lvj cap. Cenomanẽſem. ſ. diſtinctio. liiij. cap. multos.

l Lex. id eſt, regula uel ius commune. alibi dicitur conſuetudo, ut ſ. ead. quæſtio. j. cap. uentum eſt. ſimiliter dicitur regula. xxxj. diſtinctio, capit. Nicena.

m Traditio. id eſt, adinuẽtitia machinatio: quia per ſimoniam ſacerdotium obtinuit a Romanis.

n Et ſi in fornicationem. hoc intelligit G. & M. cũ ipſo iure infamis eſt: puta deprehenſus in adulterio & in alijs quæ infamant. vj.q.j.cap. ſi quis miles. §. porro. argu. xxv. diſtinct. cap. primum. & hoc de rigore

Pactum legitime irritatur delicto ſuperueniente.

Act. 13.

1 Paral. 28.

2. Paral. 33.b.

Mat. 11.c

Dauid & poſt pœnitẽtiam non eſt ꝑmiſſus ædificarẽ tẽplum.

Baptiſm9 utrum tollat infamiam.

Infamiã. hoc uerũ qcquid dicat gl. qa baptiſm9 ſolam conſcientiam ſeu aĩam ſoluit, ſʒ nullã obligationẽ humanã tollit, ut dixi in an nota. ad Phi. Dec. in c.j. ca. eccleſi. de conſtit.

Vt teſtatur de ſe ipſo j. ad Titũ j. & habetur.

Act. 9.

Ioã. 11.c

Act. 8.c.

gore iuris. ſed de miſericordia ſecus ut xxxiiij. diſt. ca. fraternitatis, ut ibi notatur. Dicit tamē Hu. hoc eſſe uerum quod dicit̄ hic, licet durū ſit. xxv. diſt. ca. ulti.

1. Tim. 3. a

a Pœnitēti. C. de ſum. trin. l. liquet igitur.

b Sacerdotio. id eſt, clericatui. arg. extra de coha. cleri. c. ſi quiſquam.

c Religioſarum. & ita in hoſpitali cōmittit̄ ſimonia.

Simonia ē dare pecuniam pro hoſpitali.

d Orphanotrophiorū. Ar. ſimoniam eſſe dare pecuniā pro adminiſtratione pauperū & hoſpitalis. j. xxiij. q. viij. ca. tributū. §. quāuis. in authen. de ſanc. epiſ. §. ſed neq;. col. ix.

Act. 8. c

e Timeri. ſ. xlv. diſt. quid autem.

f Qui per ſeculares. j. xvj. quæſt. vij. ſi qs deinceps.

C*onuenientibus.*

CASVS.

Cōuenerunt ſancti patres in ſeptima ſynodo, ut tractarent qualiter epiſcopi ab hæreticis uenientes recipi debeāt. In prima parte ponuntur uerba notarij. In ſecunda dicitur ſic eos eſſe recipiēdos ſicut ſex uniuerſales ſynodi receperunt. poſtea authoritatibus ſanctorum patrū probatur quod recipiē di ſunt niſi ubi ad fidei ſubuerſionem ſunt ab hæreticis ordinati.

g Conuenientibus. uerba notarij: quibus credēdum eſt. Ar. ff. quod metus cauſa. metū. §. ſed quod prætor. nam ibi interlocutoria ſnia ius facit.

ADDITIO.

Ad huius declarationē uideas quod not. Innocē. extra de offic. delega. c. in iure. in gloſ. hic uidetur. & de probatio. quoniam. in glo. propter hoc ſatis, &c.

h Et Ioanne. qui dixit eſſe meli⁹ iurātē peierare, quā ſacramentū in fractione ſacrarū imaginum ſeruare, ut xxij. quæſtiōe iiij. actione.

i Apochryſarijs, apos nuntius, & chryſis aurū: quaſi deaurati nuntij, tales hodie non ſunt papæ, ſed applumbarij.

Apochryſarius.

k Orientalium. Alexandriæ, Antiochiæ, & Ieroſolymis.

l Itē Baſilius. non uidetur, quod ille Baſilius debebat loqui, ‡ quia erat hæreticus, ut infra per duodecim lineas, ibi, & iuſſi ſunt, &c. Sed dic qđ loquebatur ut excuſaret ſe. uel forte adhuc de hæreſi nō conſtabat. ij. q. j. multi.

‡ Imo & uidet̄ ꝙ nō debuit intereſſe concilio, nec ad aliud admitti. xxiiij. q. iij. cū quib⁹. ubi dr̄, qđ cū hæreticis nō eſt ſynodus ſ eūda: ſed illud ītelligitur de manētib⁹ in hæreſi: hic autē de reuertētibus ab hæreſi. Archidia.

m Vniuerſalibus. Vniuerſalis ſynodi dicunt̄ quibus intereſt Roman⁹ pōtifex, uel eius legatus. Locales, quas cōgregant primates uel metropolitani abſq; præſentia domini papæ, uel ei⁹ legati. Hic ergo colligit̄ iſta diſtinctio: ſynodorum alia uniuerſalis, alia localis. & eſt ar. quod authēticæ ſunt locales ſicut uniuerſales.

n Scripto. Hic colligitur, quod illi q ab hæreſi reuertūtur ad fidem catholicā, ſcripto debēt negar̄ hæreſim ſuā ut j. ead. quæſtio. quoties. & capit. ſi quis. j. de cōſecra. diſtinct. ij. ego Berengarius. j. xxvj. quæſtio. vj. ijs qui tempore.

Mona

tur. Deus bonus eſt in omnibus, & aperta uiſcera eius omni homini pœniten ti. a Sed quoniam iuxta Apoſtolum oportet epiſcopum irreprehenſibilē eſſe, quicunque per pecuniam, uel ordinauerit aliquem uel ordinatus eſt, ab omni ſacerdotio b alienus ſit, Tharaſius patriarcha dixit: Quicūque per pecuniam uel ordinant, uel ordinauerunt, uel ordinati ſunt epiſcopi, uel presbyteri, uel diaconi, uel quilibet de numero ſacerdotali repellant̄ omnino a ſacerdotali honore ſicut Simon magus a Petro. Quicūnque per pecuniam diſpenſationem uel curam ſortiti ſunt monaſteriorum, uel eccleſiarū, uel religioſarum c domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphanotrophiorum d cū depoſitione expellantur a diſpēſatione illa & cura. Qui poſt baptiſmū cadēs in fornicationem ordinatus eſt, ſi poſtmodum confeſſus fuerit, ceſſet ab adminiſtratione: ſi uero conuictus ab aliquo, deponat̄ omnino. Similiter percuſſor epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ꝑ ſe uel per aliquem alium, quaſi per hoc timeri e uolēs deponatur. Item qui per ſeculares f poteſtates ordinatus fuerit, aut eccleſiam obtinuerit, deponatur. Si uero religioſam domum, expellatur.

Item ex concilio Meldenſi.

De eodem.

PALEA.

C*Auēdum eſt & ſummopere ſtudendū, ac per uirtutem Chriſti ſanguinis interdicendum Epiſcopis, & Regibus, & omnibus ſublimioribus poteſtatibus, atq; cunctis fautoribus & electoribus quorumcunque, conſenſoribus ſeu ordinatoribus in gradu eccleſiaſtico, ut nemo per ſimoniacam hæreſim obtineat locū quacunque functione,* ‡ *calliditate, promiſſione, ſeu commoditate aut datione per ſe, aut ſubmiſſam perſonam.*

‡ Alias, quacunq; functus ē calliditate, &c.

Item in eadem ſynodo ſeptima.

Qui redeuntes ab hæreticis recipi poſſunt, uel non.

CAN. III.

2 C Onuenientibus g apud Nicenā Bithyniæ, & conſedentibus Petro archiepiſcopo, & Petro presbytero & abbate monaſterij ſanctæ Sabinæ, locum tenentibus Adriani papæ, & Tharaſio archiepiſcopo Conſtanti. & Ioanne h & Thoma apocryſarijs i apoſtolicarum ſedium Orientaliū k & cæteris epiſcopis, epiſcopi Siciliæ dixerūt: Dignum eſt, ut de futuris inquiramus. Itē Baſilius l epiſcopus Anchiræ dixit: Conſtitutio eccleſiaſtica habet canonice tradita ab antiquo a ſanctis apoſtolis & ſucceſſoribus eorū ſanctis patribus noſtris apoſtolicis uiris & magiſtris, & ſanctis uniuerſalibus m ſex ſynodis, & localibus ſynodis orthodoxis, ut qui ab aliqua hæreſi reuertunt̄ ad orthodoxā fidē & traditionē catholicæ eccleſiæ, ſcripto n negare

debeant hæreſim ſuam, & confiteri catholicam fidem. Item Tharaſius patriarcha dixit: uidetur uobis, ut ſedes ſuas recipiant, qui ab hæreſi reuertuntur? Religioſiſſimi monachi [a] dixerunt: Sicut receperunt uniuerſales vj. ſynodi ab hæreſi reuertentes, ita & nos recipimus. Sancta ſynodus dixit: Placet omnibus nobis. Et iuſſi ſunt Baſilius [b] epiſcopus Anchiræ, & Theodorus epiſcopus Miræ ciuitatis, & Theodoſius epiſcopus ſedere in gradibus & in ſedibus ſuis. Item Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: Non oportet [c] nos qui epiſcopi ſumus, indigere doctrina, ſed aliorum [d] eſſe doctores. †

Item Tharaſius epiſcopus dixit: Malorum doctorum mala eſt doctrina, eccleſia de malis doctoribus ſacerdotes nō recipit. Item Ioan. apochryſarius Orientalium ſedium dixit, Hæreſis ſeparat omnem hominem ab eccleſia. Item Tharaſius epiſcopus dixit: Ecce multi canonici libri & ſynodici & paterni lecti ſunt: & ab hæreſi reuertētes docuerunt nos recipere, ſi aliqua alia [e] cauſa non eſt in eis. Item Petrus apochryſarius Papæ dixit: Romæ exulatus [f] eſt Macharius [g] hæreticus à ſancta ſexta ſynodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noſter Benedictus Papa, & quotidie [h] mittebat [i] ad eum Bonifacium conſiliarium ſuum, & inſtruebat eum commonitorijs uerbis ex diuina ſcriptura, & nullatenus uoluit emendari. Hoc autem faciebat ut eum reciperet in ordine ſuo. Item Tharaſius patriarcha dixit: Quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta ſynodo factus eſt princeps, [k] & ecce ab impio Dioſcoro ordinatus eſt. Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſicut & Anatolius receptus eſt.

Item uerè [l] uox Dei eſt, quoniam non moriuntur filij pro patribus: ſed unuſquiſque in peccato ſuo morietur: [m] quoniam ex Deo eſt ordinatio. [n] Item Tharaſius patriarcha dixit: Audiuimus paterna mandata, quid igitur? oportet recipere ab hæreticis ordinatos [o]? Sancta ſynodus dixit: Audiuimus domine, & oportet nos recipere. Tharaſius patriarcha dixit: Plures eorum qui in ſexta ſynodo conuenerunt, à Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro ordinati ſunt, qui fuerunt & principes hæreſeos Monoſcelitarum: quoniam iſti continuatim in Conſtantinopolitana ſede ſederunt. & ab ultimo eorum, Petro ſcilicet uſque ad ſextam ſynodum non fuerunt plures quàm xij. anni. Thomas uerò & Ioannes & Conſtantinus ab hæreticis illis archiepiſcopi facti ſunt. & tamen propter hoc non ſunt reprobati. Sancta ſynodus dixit: Hoc manifeſtum eſt. Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: Sufficienter oſtenſum eſt, quòd ab hæreticis uenientes recipiendi ſunt. Si uerò quis ſponte ad hæreticum uadit, & accipit ordinationem, nō recipiatur. [p]

Item Tharaſius patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiuſmodi cauſam ad fidei ſubuerſionem ordinati ſunt, & maximè cùm præſentes eſſent orthodoxi epiſcopi, à quibus poterant ordinari. ſic eſt paternus intellectus. Si uerò ſynodalis conſonantia fuerit, & unitas eccleſiarum de orthodoxis, qui præſumpſerint ab immundis hæreticis ordinari, depoſitioni ſubiaceant.

a Monachi. Et ita monachi intereſſe debent ſynodo. quod uerum eſt in abbatibus: ut xviij. di. epiſcopus. non debet.

ADDITIO.

Nota ꝙ nomine monachorum, ſiue fratrū abbates continentur: ut patet extra de ſimo. ca. ult. de priuileg. c. ex ore. Archi.

b Baſilius, &c. iſti tres reuertebantur ab hæreſi.

c Oportet. Sed ad quid reſpondet iſte ſic? Dic quod reprehendit Tharaſium, qui dixerat, uidetur uobis, &c. & ideo ſtatim reſpondet iſte Tharaſius reprehendendo Conſtantinum.

d Sed aliorum. Vt ſ. e. q. j. uiliſſimus. & eſt argum. contra malos doctores: natu qui alios docere debent, &c. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. prætor.

e Si aliqua alia. Quæ impediat diſpenſationem. ſ. q. v. c. j. in fin.

f Romæ exulatus. Id eſt, per excommunicationem exilio condemnatus. ſ. di. xvj. ſexta.

g Macharius. Pronunciatus.

h Quotidie. Infra xxiij. q. iij. dixit apoſto.us.

i Mittebat. Supra diſ. xix. Anaſtaſius contra.

k Princeps. Id eſt, promulgator, uel author canonū, ut di. xvj. ſexta. uerſi. quarta. Ioan.

l Item uere. Quaſi dicat licet parentes, ſcilicet epiſcopi hæretici fuerūt, non tamen filij in hæreſi ſuſcepti & ordinati cum ad eccleſiam redierunt, minus recipiendi ſunt in ordinibus: ut ſ. di. xix. Anaſtaſius.

m Morietur. Quaſi dicat, tandiu morietur, quandiu pœnitentiam non agit, & ſic facit ad propoſitum.

n Ordinatio. Facta per hæreticos in forma eccleſiæ, & ideo non eſt reiteranda: ut ſ. ea. qō. iiij. Iudæi. j. xxiiij. q. iij. §. his ita.

o Ordinatos. Arg. pro opinione dicentium, quod ille qui recipit ultimam manus impoſitionem extra eccleſiā, ordines confert: quod eſt contra Ioan. de Fant. ut dixi ix. qō. j. in ſumma. Nam recipiūtur hic in ordinibus ordinati ab illis qui receperūt in hæreſi epiſcopalem unctionem, ut à Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.

p Non recipiatur. In caſu ſequenti, uel de iure.

† Cōcor. l. cū clericus. §. ipſe uero. C. de epi. & cle. & i authē. cōſtit. quæ dig. §. cū tanque.

◦ Pronūtiatus. Vide ſi uacat Io. Lupū in alleg. in materia hæreſis. col. 4. poſt repe. c. per ueſtras. de donat. inter uirum & uxorē.

4. Reg. 14. b

Ex hac. Hæc eſt tertia pars q. in qua dicitur quod ſimoniacus in ordine, in perpetuum eſt ſuſpenſus: & hoc probat per ca. Leonis. Io. de Fan.

CASVS. *Infert Gratianus ex ſupradictis capitulis vij. ſynodi, et ex i. c. huius quæſtionis, quod qui ſpõte ſunt ab hæreticis ordinati, uel in ſubuerſionem ſidei noſtræ ab eis ordinẽ receperũt, uel qui in eccleſia ordinati poſtea eccleſiæ rebelles fuerũt nõ ſunt in ſuis ordinibus recipiẽdi. Sed cum ſimoniaci prædicta nõ faciant, uidetur aliud eſſe de eis dicendum. Infert tamen per multa capitula, quod ſimoniaci reparari nõ debent. Sed dicit Gratianus uerum eſſe hoc, niſi fiat ex diſpenſatione, quæ diſpẽſatio propter multas cauſas hic enumeratas fieri põt. ſicut quandoque diſpẽſatũ fuit ut de monachis uel laicis clerici aſſumantur.*

Sancta ſynodus dixit: Hoc eſt iuſtum iudicium.

3 *Ex hac authoritate* [a] *datur intelligi, ꝙ qui ab unitate catholicæ fidei in hæreticorũ ſocietatẽ trãſierit, ut de manibus eorũ eccleſiaſticæ dignitatis ſacramẽta percipiat, uel q cõtemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari deſiderauerit, et poſtea ſuę abrenuntians hæreſi ad eccleſiã redierit, officio tamen accepto fungi nõ poterit. Authoritate uerò Cypriani ꝓhibentur ab adminiſtratione eccleſiaſtica, qui intra catholicam eccleſiã ordinati ad fidei impugnationem dilabũtur. Porrò ſimoniaci nec ab hęreticis ordinãtur ad fidei ſubuerſionẽ, nec intra eccleſiam catholicã ordinati aduerſus fidẽ armantur. Quamuis. n. nonnullos per pecuniam ordinent, non tamen fidem impugnant: nec gratiam ſpiritus ſancti uenalem prædicant. Unde ueraci pœnitẽtia cùm hæreſim ſuam deteſtati fuerint, prę miſſis authoritatibus non prohibẽtur recipi in ſuis gradibus. Verũtamẽ capitulo illo Niceni ſynodi, ſi quis ꝑ pecuniam, &c. & illo alio vij. ſynodi ſi qs* [b] *oẽm traditionem, &c. & Innocentij* [c] *& aliorũ* [d] *multorum authoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.*

Hinc etiam Leo quartus epiſcopis Britanniæ.

In ordine malè accepto ſimoniaci pœnitentiam agere non poſſunt.

CAN. IIII.

REquiritis de ijs, qui turpiſsimo lucro columbas in templo domini uendere [e] non pertimeſcunt, & ſua acta improba temeritate Simonis hæreſi coniungunt: utrùm poſſint [f] in ordine [g] pœnitentiam agere, an tantùmodo extra ordinem & ſacerdotalem fieri gradum. Quibus nos quidem conuictis, & ijs, qui tam deteſtabile nefas (quod iã multis eſt damnatum cõcilijs) peregiſſe noſcuntur, nulla poſſumus pœnitentia ſubuenire, [h] & tot ſpiritualibus patribus obuiare: [i] ſed in illorum [k] patrum me ſententia cõuenire omnibus certum ſit:

4 *Niſi rigor diſciplinæ quandoq; relaxetur ex diſpenſatione miſericordiæ. Multorũ. n. crimina ſunt damnabilia, quæ tamen eccleſia tolerat ꝓ tempore, ꝓ pſona intuitu pietatis, uel neceſſitatis, ſiue utilitatis,* [l] *& ꝓ euentu rei. Pro tempore, ſicut Gelaſius, qui cũ neceſſitate tem*

a Ex hac authoritate Cypriani. ſ. e. ſi q̇ presbyteri.

b Si quis, ſ. ea. q. vij. ſi quis. [1]

c Et Innocentij. Supra ea. q. iij. ca. ult. ſ. ead. quæſt. j. Arrianos.

d Et aliorum. Supra ea. q. j. ſi quis confugerit. ca. qui ſtudet. & ca. ſi quis per pecuniam.

a Et cap. presbyter ſi per pecuniã. & ca. q ſtudet. & q. iij. ſi qs dator. & ca. ſi qs epiſcop⁹. Hug.

e REquiritis. Vẽdere. Id eſt, emere. Nam ueteres indifferẽter utebantur his uerbis. ff. de act. empt. ueteres. Nam de uenditore non uidetur dubium, quin remanere poſſit. unde loquitur de emptoribus: quia agere pœnitentiam non poſſunt in ordine empto, niſi purgetur uitium rei furtiuæ, iſt eſt, niſi dimiſſo quod ſimoniace acquiſierunt: [1] ſed uendentes poſſunt ſi uitium occultum eſt. Vel indifferenter de emptoribus & uenditoribus intelligitur: quod non poſſunt agere pœnitẽtiã remanendo in ordinibus ſuis, niſi ex diſpenſatione, ſi crimen ſimoniæ ſit notum. Loquitur enim de cõuictis, & quorũ crimina ſunt publica: de talibus quidem interrogatus eſt Papa, & de talibus reſpondet.

Ordinum emptores & uenditores qualiter pœnitere de-

f Vtrum poſsint. Id eſt, utrum poſſint retinere ordines poſt pœnitentiã. [2] & hoc notat ſequens litera, an tãtùmodo, &c. & exaudi de conuictis: ut ĩ. ſequitur: nam cum ſponte confeſſo mitius eſt agendum.

g In ordine. Hinc colligi ſubditũ poſſe accuſare prælatũ de ſimonia non ꝑmiſſa priuata admonitione. Ar. contra. ĩ. ea. q. ult. patet. Et hæc eſt rõ, quia de alijs criminibus põt quis pœnitere, & eſſe in ordinibus: ut dixi lxxxij. di. pſbyter. De ſimonia uero pœnitere nõ põt, niſi prius dimittat ordines: ut ſ. ead. q. j. ſi quis neque.

h Subuenire. Niſi gradibus ſuis, uel dignitatibus taliter adeptis prius amiſsis: ut ſupra eadem q. j. ſi quis omnem. & ſupra eadem, q. j. ſi quis neque. ĩ. xxvij. qõ. j. quæ Chriſto. & ca. nec aliqua. ĩ. xxxij. q. vij. fidelis.

i Obuiare. Infra xxv. q. j. ſunt quidam. & ca. contra ſtatuta.

k Sed in illorum. Vt ſcilicet de iure deponantur: ut ſupra eadem. ſi quis omnem.

Niſi rigor. Hæc eſt quarta ps quæſtionis, in qua probatur per ſeptemdecim authoritates quod diſpenſationes fiunt ſex modis. Io. de Fant.

l Vtilitatis. Sicut etiam ius ciuile quædam admittit propter utilitatem. ff. de pignoribus. l. ſed an uæ.

beat.

1 Arg. in ſtit. de uſucap. §. furtiuæ. I fin. & no. ĩ. ea. qõ j. ordinationes. Arch.

2 Sub. ut ſic per dignam pœnitẽtiam poſsint, uel mereantur in ordinibus miniſtrare, an omnino deiici. Arch.

Vt

poris uidet Italicā eccleſiam propter belli famiſque incurſionem fere omnium clericorū officio deſtitutam, adeò ut pleriſq; [a] populis ſubſidia regendarum deeſſent animarū, [b] conceſſit de monachis, uel de laicis clericos aſſumi, ita dicens.

Pro temporum neceſſitate apoſtolicæ ſedis decreta temperantur.

CAN. V.

NEceſſaria rerum diſpenſatione cōſtringimur, & apoſtolicæ ſedis moderamine conuenimur, ſic canonum paternorum decreta librare, ut ea quæ præſentium neceſſitas temporū in reſtaurandis eccleſijs relaxanda depoſcit, diligenti conſideratione (quantum poteſt fieri) temperemus. Item priſcis igitur. Require ſupra in tractatu ordinandorū.

Item Innocentius papa cum pro neceſſitate temporis, ne nimium ſcandalum eſſet in eccleſia, ordinatos a Bonoſo hæretico ſuſciperet, ait in decretis ſuis.

Ceſſante neceſſitate debet ceſſare quod urgebat.

CAN. VI.

QVod pro remedio ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt, cōſtat primitus nō fuiſſe. Quod ergo neceſſitas pro remedio reperit, ceſſante [c] utique neceſſitate [d] debet ceſſare pariter, quod urgebat [e] † quia aliud eſt ordo legitimus, aliud qđ uſurpatio [f] ad pręſens fieri tempus impellit.

Similiter ex diſpenſatione etiam in Niceno concilio de Nouatianis ſtatutum eſt, ut ad eccleſiam redeuntes ordinentur. [g]

Iterū ordinentur, qui ex Nouatianis ad eccleſiā redierint.

CAN. VII.

SI qui uoluerint [h] ad eccleſiā uenire catholicā ex Nouatianis, placet ſancto cōcilio, ut ordinentur: & ſic maneāt in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confeſſionem per ſcripturā [i] exigi oportet, ut fateantur [k] ſe cōi conſenſu [l] catholicæ eccleſiæ ſtatuta obſeruaturos,

Item Gregorius in regiſtro.

Iuramentum a ſchiſmate redeuntium.

CAN. VIII.

QVoties cordis oculus nube erroris obductus, ſupernæ illuſtrationis lumine fit ſerenus, magna cautela [m] nitendum eſt, ne latenter author ſchiſmatis irruat, & ab unitatis radice

a Vt pleriſque. Hic incipit tractare de diſpenſatione unde uidendum eſt, quid ſit diſpēſatio, quid diſpenſare, & quod ius ſit diſpenſabile, & quis poſsit diſpenſare. Diſpenſatio eſt iuris communis relaxatio facta cum cauſæ cognitione ab eo, qui ius habet diſpenſandi, arg. xj. q. j. c. ſicut. §. ex his. Diſpenſare eſt diuerſa penſare. Nā omnia hæc, de quibus ſit mētio in hoc §. penſare debet, qui diſpenſare uult. Scias ergo. qđ ubicunq; decolorat ſtatus eccleſiæ, nō pōt diſpēſari: ut j. ead. & ſi illa. Dicūt quidā indiſtincte qđ cōtra quatuor cōcilia non poſsit diſpēſari, ut ſ. xv. diſt. ſicut. nec contra euāgeliū, uel pceptū apoſtoli, ut xxv. q. j. ſunt quidā ut ibi notaui. De diſpēſatione epiſcoporū dico, quod ubicūq; nō eſt eis prohibita diſpēſatio, ibi pñt diſpenſare: [b] ut extra de cleri. pugnan. in duel. c. j. & de ſent. excō. nup. In quibuſdā tamē caſib[c] inuenio eis pmiſſam diſpenſationē in quibuſdā prohibitam. qñq; . n. diſpenſant cū ſacrilego: ut 50. diſtin. ſi quis presbyter. Itē cum hæretico 50. diſt. presbyteros qui. Item cū adultero, ut extra de iudic. at ſi clerici. Itē cū ſimoniaco diſpēſat qñq; in beneficio, qñq; in ordine, ut ſ. ea. q. v. c. j. & c. ult. Item cū ſchiſmatico, ut 50. diſtin. ut conſtitueretur. In maioribus aūt criminibus etiam diſpenſant in beneficijs, ſi ſunt occulta, ut 50. diſtin. de his uero. Itē cū homicida diſpenſant in beneficio, ut extra de cler. pugnā. in duel. Henricus. & de homic. interfeciſti. 50. diſt. ſtudeat. ſed nō in officio. ut 50. di. miror. Itē qñq; cum aliquo diſpenſant in mr̄imonio cōtrahēdo: ut xxxiij. q. ij antiqui. Item in ordinibus & dignitatibus, niſi tantum in epiſcopatu, ut extra de elect. innotuit. Item diſpenſant cum excommunicato miniſtrante, ut ij. q. v. quanto. licet ſit contrarium. xj. q. iij. ſi quis epiſcopus. Fit autē diſpenſatio cum hoc requirit neceſsitas, uel utilitas. J. ea. tali. Item fit quandoque diſpenſatio, quia timetur maius malum: ſicut cum Anglicis fuit diſpenſatū, ut xxxv. q. iij. quod ſcripſi. & c. quædam le . Item quandoque propter futurum bonū, ut quando diſpenſatur cum hæreticis, ut alij facilius reuertant̄ ad eccleſiā, ut xxiij. qō. iiij. ipſa pietas. Item qñq; propter multitudinē, & ꝓpter ſcandalū uitandū. 50. diſtin. ut conſtitueretur.

b De monachis. ut ſ. lv. diſtin. c. j.

c QVod ꝓ remedio. Ceſſante. Ar. cauſa ſublata tolli cōſtitutionē ex eadem cauſa ortā. ceſſante. n. neceſsitate ceſſare debet id qđ urgebat: ut ſ. di. xxviij. de Syracuſanæ. ſ. eo. q. j. quod remedio. & ſ. diſt. lxj. c. ſtatuimus. §. his oībus. & c. neophytus. ſ. qō. j. qđ pro neceſsitate. ſ. diſt. xlviij. quoniā multa. j. ix. q. j. ordinationes. & lxiij diſtin. ca. quia ſancta. §. uerum.

d Neceſsitate. futura, ſed nō iā facta.

e Quod urgebat. Arg ff. de adop. in omni fere iure. ar. ff. de ſtatu homi. homo liber.

f Vſurpatio. id eſt diſpenſatio uel iuris derogatio ipellit, ut pmoueant̄.

g Ordinentur. id eſt, ut promoueantur, uel ordinētur ſi ante non fuerint ordinati, uel forte extra formam eccleſiæ.

h SI qui uoluerint. ſ. e. q. j. ſi quis cōfugerit.

i Per ſcripturam. j. ead. q. maximū. & ca. ſi quis epiſcopus. ſ. ead. q. cōuenientibus. arg. contra. j. de pœn. di. j. quem pœnitet. nā ibi dicit̄, quod uiua uoce debet confiteri. Sed illud uerum eſt: ſed nihilominus poſtea per ſcripturam debet confiteri.

k Vt fateantur. j. xxiij. q ulti. peſsimam.

l Conſenſu aliud eſt ergo iurare ſtare mandatis eccleſiæ, aliud epiſcopi: 4 & ex hoc ſoluitur contrarietas illorum capitu. extra de appel. quæſtioni. & capit. præterea. imo idem eſt. extra de ſentē. excommu. ex tenore. Ioan.

m QVoties. Magna cautela. Arg. quod cū abun-

Diſpenſatio.

Diſpenſare

Diſpenſari quando que nō pt

b Et idē not. l. diſ. in ſumma. & c. miror. extra de temp. ordi. dilectus. Arc. Epiſcopi cum multis diſpenſant.

c Sic etiā no. Vinc. ex. de iu. di. at ſi. & hoc per illud ca. de his uero. Archid.

Diſpenſatio quando ſit.

† Cōcor. tex. in l. liberorum. cū gl. ff. de his q not. infam. & Bar. in l. j. ff. ſol. ma. Ceſſante cauſa, ceſſat cōſtitutio ex ea orta.

i Quod hic legit & notat j ead. & ſi illa ſane. intellige, ut uidelicet ceſſante neceſſitate ſimilis diſpenſatio non fiat. Nā diſpenſatio ſemel facta nō eſt amplius reuocanda extra de fil. presby. ſicut. nec ſ iure remiſſio. xxiij. q. iiij. ſi illic. Arch.

4 Arg. cōtra. vij. q. j. ſcire. & extra de his quę ui me. cauſa. c. j. §. ul. ibi de hoc. & de ſent. excom. ex tenore. Archid.

Digitized by Google

eos, qui ad eam reuerſi fuerint, telo iterum erroris abſcindat. Et ideo poſtquam ego N. ciuitatis illius Epiſcopus, comperto diuiſionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum deliberatione pertractans prona & ſpontanea uoluntate ad unitatem ſedis apoſtolicę diuina gratia duce reuerſus ſum, ne non pura mente, ſed ſimulata reuerſus exiſtimer, ſpondeo ſub ordinis [a] mei caſu, & anathematis [b] obligatione, atq; promitto tibi N. & per te [c] ſancto Petro apoſtolorũ principi, atque eius uicario N. beatiſsimo, & ſucceſſoribus eius, me nunquam quorumlibet ſuaſionibus, uel quocunque alio modo ad ſchiſma, de quo redemptoris noſtri gratia liberante ereptus ſum, reuerſurum: ſed ſemper in unitate ſanctæ eccleſiæ catholicę, & communione Romani pontificis per omnia permanſurũ. unde iuratus dico per Deum omnipotentem, & per hæc ſancta quatuor euangelia, [d] quæ in manibus meis teneo, & ſalutem [e] dominorũ [f] noſtrorum N. & N. rempublicam gubernantium, me in unitate (ſicut dixi) eccleſiæ ad quam Deo propitio ſum reuerſus, & in cõmunione Romani pontificis ſemper & ſine dubio permanere. Quod ſi (quod abſit) ab hac me unitate aliqua excuſatione uel argumento diuiſero periurij reatum incurrẽs, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum authore ſchiſmatis habeam in futuro ſeculo portionem. Hanc autem profeſsionis promiſsionisq; meæ chartulã tibi N. notario meo cum conſenſu presbyterorum & diaconorum cleri corum, qui me in hac unitate obligantes ſe in ſupra ſcriptis omnibus prona ſimiliter uoluntate ſecuti, atque proprijs manibus ſubſcripturi ſunt, ſcribendam dictaui, & propria manu ſubſcribens tibi tradidi. Acta in loco tali, die tali, & conſulibus [g] ſupraſcriptis. Ego N. epiſcopus ciuitatis N. huic confeſsioni promiſsionique meæ præſtito de conſeruãdis ſupraſcriptis omnibus ſacramento [h] ſubſcripſi. [i]

Cæterum ex canonum rigore contra ſcribit Felix papa omnibus epiſcopis.

Qui extra eccleſiam baptiZati fuerint, uel rebaptizati, ad eccleſiaſticam militiam non admittantur.

CAN. IX.

Qui in qualibet ætate [k] alibi quàm in eccleſia catholica, † aut baptizati, [l] aut rebaptizati [m] ſunt, ad eccleſiaſticam militiam prorſus non permittantur accedere quibus ſatis debet eſſe quod in catholicorum numerum ſunt recepti: quoniam de ſuo ordine & cõmunione uidebitur ferre iudicium quiſquis hoc uiolauerit inſtitutum: uel qui non remouerit eum, quem ex eius cœtu [n] ad miniſterium clericale ob repſiſſe cognouerit.

---

diſtiori cautela faciẽdum eſt, in quo timetur regreſſus. ſ. diſtin. xxviij. de his. j. xx. q. ij. capi. ultim. & quæſt. iij. cap. j. ſ. diſt. xxiij. quanquam.

[a] Sub ordinis. Similiter obligat aliquis ſub pœna beneficij ſui, ut extra de electio. cum dilectus. i fi. & extra de crimi. fal. c. fin.

[b] Anathematis. Imprecatio eſt. nõ enim quiſquã põt ſe excõicare. Similis eſt imprecatio de conſe. diſtin. ij. ego Berengarius. & xj. q. iij. ſi is qui. Nec poteſt apud ſe aliquis obligari. ff. de fideiuſſ. ſi quis pro eo. §. j.

Excõicaſ ſeipſũ nemo põt.

[c] Et per te. Argu. contra inſtit. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alij. quia ibi dicit quod alteri ſtipulari, uel paciſci nemo põt, niſi ſit ſeruus eius, ut ibi: uel procurator pręſentis. ff. de uerb. obliga. ſi procuratori præſentis. Dic ergo ideo hoc fieri, quia papa eſt ſeruus beati Petri. uñ dicit de ſe ĩ epiſtolis ſuis. Seruus ſeruorũ Dei. Vnde uerſus, Seruierãt tibi Roma prius dñi dñorum: Seruorũ ſerui nũc tibi ſunt dñi. Vel hoc fit fauore religiõis: ſʒ credo iure canonico me teneri, [1] ſi ego promitto tibi me daturũ Titio decem. arg. xxij. q. v. iuramenti. maxime ſi interuenerit ſacramentum, arg. ff. de conſtit. pecu. l. j. & l. eum qui.

Papa dr ſeruus ſeruorum.

[1] Hanc gloſ. dicit Raphael Cuma. ſingularẽ ad hoc quod de æquitate canonica alter poſsit alteri ſtipulari. [redacted].

[d] Euangelia. j. xj. qõ. iij. Imperatores. arg. contra. j. xxij. q. j. c. manet. §. ſicut. uer. ſic ẽt. j. cau. xx. q. v. qua de cauſa. j. xxij. q. j. clericũ. & c. mouet. cõtra. Dic ut xxij. q. j. ſi aliqua.

[e] Salutem. id eſt, per eũ, cuius ſalus dominorum meorũ conſiſtit. ſic enim iurãdo per has creaturas reſpectum habebat ad creatorẽ: & iõ nõ peccabat. Et ſic intelligitur xxij. q. j. d. uerſ. ſic etiã. ff. de iureiur. qui per ſalutẽ. Et qđ dicit in manibus, &c. eſt ar. qđ eps cũ iurat, tangere debet euãgelia. & ſic eſt cõtra. xj. q. j. nec honore. Ioã. & eſt expreſſum hodie, qđ eps cũ iurat, nõ debet tãgere librũ, ut extra de iuramẽ. calum. cap. ult. B.

Epiſcopus iurans nõ debet tangerẽ librũ.

[f] Dominorum. j. xxij. q. j. clericum. & c. mouet. cõtra.

[g] Conſulibus. hoc nõ habet hodie locum. nam ſufficit apponere nomen papæ & Imperatoris ut not. ij. q. ult. [2] c. ulti.

[2] Alias iij. q. v. c. ſacramentum.

[h] Sacramẽto. Hęc ſex presbyterũ faciũt iurare coactũ: ut ſit recta fides, ut obediat, [3] ut bona fama. Ne uerũ pereat, ne res ſacra, uel data dãna. xxviij. diſ. de Syracuſanæ.

Iurare coguntur pſbyteri in ſex caſibus.

[3] Extra de maiori. & obediẽ. cũ in eccleſijs. & de iureiu. c. ego. Sed dic ut not. xxviij. diſtin. quanquã. extra de maiori. & obed. legebatur. Archidia.

[i] Subſcripſi. Scilicet, hoc quod ſtatutum eſt in cõcilio Niceno. ſ. ead. q. ſi qui uoluerint.

[k] Qui in qualibet ætate. diſcreta. & ſic ſoluit cõtrariũ. ſ. e. q. iiij. qui apud. & c. placuit.

[l] Baptizati. Hic diſpẽſari cõſueuit, ſed nõ in caſu ſeq. cum. ſ. rebaptizati, ut de cõſec. diſtin. iiij. qui bis. & not. ix. q. j. in ſumma. in princip.

† Id eſt, apud hæreticos: ſi enim de tẽplo loquitur.

[m] Aut rebaptizati. ſ. ead. q. j. uentũ eſt. & ſ. diſt. l. confirmandũ. ſ. ea. q. iiij. placuit. cõtra. ſol. ibi. j. de cõſec. diſtin. iiij. qui bis. ſ. diſtinctio. lj. capit. ulti.

[n] Ex eius cœtu. uel ſi ĩ adulta ęta-

rum ætate conſen ſerint, uel fidẽ impugnauerint. Vel de adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

a Pro perſona. Arg. contra. lxj. diſtin. miramur. Sed uerũ eſt quod ibi dicitur, quod propter amorem, &c.

a Pro perſona. Id eſt, propter ſimplicitatẽ perſonæ.

b Tanta nequitia. Supra di. lxxxvj. tanta.

c Tacemus. Arg. qui tacet, non conſentit. ff. cõmuni di. Sabinus. uerſi. ſicut prohibere, &c. ff. de procu. filiusfa. §. inuitũ. ĩ. de conſe. di. iiij. cũ pro paruulis.

d Pietatis. Dicitur autem pietas quãdoq; reſpectu naturæ: ut q a noſtra natura hodie fragilis eſt, exercenda eſt pietas: ut xxxiiij. diſt. fraternitatis. Item alias propter fragilitatẽ uel pietatis ĩtuitu diſpenſatur. xxxiij. q. ij. antiqui. Itẽ adhibet pietas propter innocẽtiam. ſic puer baptizat⁹ ab hæretico admittitur ad ſacros ordines propter pietatẽ innocentię: ut ĩ. e. q. 4. placuit.

ſ Sic etiã no. lxxxvj. diſt. cãtra. ſed plenius lxv. di. ſi forte ibi uideas. Arch.

Pietas multa facit.

a Et quãdoq; reſpectu honeſtatis eccleſiæ, ut hic. Arch.

Pro perſona, a ſicut beatus Gregorius ſcribens Ianuario epiſcopo ait:

Rigor canonum pro perſona aliquando diſpenſatur.

CAN. X.

Tanta nequitia b in aures meas de tua ſenectute peruenit, ut eam (niſi adhuc humanitus pẽſaremus) fixa iam maledictione feriremus. Et quidem penè fuerat in te ſententia iaculanda: ſed quoniam ſimplicitatem tuam cum ſenectute cognouimus, interim tacemus. c

Pietatis d intuitu, ſicut de illiteratis & corpore uitiatis Gelaſius ait:

Canonũ decreta pietatis intuitu nonnunquam relaxantur.

CAN. XI.

Si qui uel propria temeritate, uel incuria præſidentium tales e ſuſcepti ſunt, nihil ultra promotionem accipiant: ſatisq; habeant hoc ſibi pro nimia miſeratione conceſſum.

Neceßitatis f intuitu, ſicut Hilarius Papa, qui cũ de quodam epiſcopo præter notitiã, uel conſenſum metropolitani g ordinato loqueretur, ne in utroque graue ſcandalũ fieret, ait in epiſtola ſua:

Neceßitatis cauſa quædam in eccleſia tolerantur.

CAN. XII.

Quoniam quicquid ab alterutra h parte eſt iudicatum, omni uidemus peruerſitate confuſum, temporum neceſsitate perſpecta hac ratione decernimus ad ueniã peruenire, quod geſtum eſt: ut deinceps nullus præter notitiam, uel conſenſum i metropolitani ordinetur antiſtes.

Item Innocentius.

De eodem.

CAN. XIII.

Quoties à populis aut à turba k peccatur: quia in omnes propter multitudinem l uindicari non poteſt, inultũ ſolet tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo m maxima ſolicitudine præcauenda.

Item in epiſtola Cyrilli miſſa Maximo diacono Antiocheno.

Ex diſpenſatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor cõdemnat.

CAN. XIIII.

Didici à diligendo mihi Paulo monacho, quia recuſat pietas tua uſque hodie communionem reuerendiſsimi epiſcopi Ioannis amplecti, pro eò quòd quidam in Antiochena eccleſia malè adhuc cum Neſtorio, uel ſentiant, uel iam ſenſerint quidem, ſed forſitan reſipuerunt. Probet igitur tua modeſtia utrùm aliquando colligi nudè ac irreuerenter cum Neſtorio ſentiant, & inuicem colloquantur: n licet aliquando cauteriatam o habuerint conſcientiam: colligãtur autem nunc acta pœnitentia ſuper ijs, in quibus ſurrepti ſunt: p quamuis confiteri q fortaſsis reuereantur exceſſum. Vt autem non æſtimemur amare contentionem, amplectamur epiſcopi reuerẽdiſsimi Ioannis communionem, indulgentes ei, & cauſa diſpenſationis, eius negotium non ſubtilius, uel

e Si qui. Tales pro qb⁹ ſupponit iſtud tales, non poteſt haberi ex c. niſi ex §. præcedenti: ſed credendum eſt Gratiano, qui uidit originale. & eſt ſimile. ĩ. c. tali. & xxxiij. q. v. cap. ij.

f Neceſsitatis. Vt l. di. de eo.

g Metropolitani. ſ. di. lxv. c. ij. & iij.

h Quoniam. ab alterutra. Id eſt, ab altera. ſed tamẽ aliter intellexit G. ut patet per præcedẽtẽ §. unde põt dici ab alterutra proprie: quia iam forte metropolitanus ali...

quid fecerat, unde ſcãdalum eſſet ortum.

i Vel conſenſum. Supra lxiiij. diſt. cap. ulti. & lxv. di. c. j. ij. & iij.

k Quoties. A turba. extra de cle. excommu. latores.

l Propter multitudinem. Arg. quòd parcẽdum eſt multitudini: ut xliiij. di. comeſſationes. l. di. ut conſtitueretur. xxiij. q. iiij. ipſa pietas. & cap. nõ poteſt. ix. q. j. ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic quantum ad hoc, q multi dicũtur quo ad reſpectum. nam alias xl. dicuntur multi. extra de cle. excõ. latores. alias xxiij. millia dicũtur pauci. xlv. di. diſciplina præterea. Argu. contra extra de re iud. qui ſcandalizauerit. de pœ. di. vj. c. j. in fi. xxv. q. ij. ita nos. ubi nõ parcitur multitudini. Sol. uidetur haberi per id q legitur xxiij. qõ. iiij. cum quiſque. uel per fi. illius. de pœ. di. vj. ca. j. ut ex tunc eis non parcatur, cum ex authoritate uolunt illud defendere: ut lxxxij. diſtin. plurimos. & l. diſt. domino ſancto.

Multitudini ẽ parcendum.

Multi & pauci.

m Et de reliquo. i. decætero. xcvj. di. in ſcripturis. ff. de legi. cum lex.

n Didici. Colloquantur. Argu. ex collocutione præſumi conſenſum. xxvij. q. j. nec aliqua.

o Cauteriatam. Id eſt, uulneratã, uel aduſtã ignito erroris cauterio.

p Subrepti ſunt. Id eſt, ſubrepſerũt. & eſt antiqua grammatica. Vel, id eſt, corrupti. ff. de ſer. cor. l. ſi quis ſeruum.

q Confiteri. Publice. C. & in hoc.

eſt diſpenſatio. Nam de iure publice debet confiteri. ꝗ.e. quoties. de conſe. diſt. ij. ego Berengarius.
a Diſtrictius nõ uult aliquid exaggerare, &c. lxxiiij. diſt. ubi.
b Multum. Id eſt magnum.

Archimãdrita.
c Archimandritam. Archos princeps, mãdros ouis. unde archimandrita princeps ouium.

Erat.n. princeps Antio. heremus. Hug.

d Diſpenſationes. A debito. Id eſt, à iure cõmuni, quod omnibus æqualiter debetur. & ita diſpenſatio nõ eſt ius: ut xxxj. q. j. hac ratione. quandoque tamen diſpẽſatio debetur, ut l. di. ut conſtitueretur.

Ad hoc xxviij di. de his. i fi.

e Exonerant. ꝗ. xxij. q. iiij. non ſolum. ꝗ. xiij. q. ulti. animæ. ff. ſi qs cau. l. iiij. ff. ad leg. Rhodiam. qui leuandę.
f Deſpicimus. Id eſt, omittimus: quia eaſdem res non habent pro derelicto.

Regum Hiſpaniæ reprehenſio.

Vnde male faciũt reges Hiſpaniæ, qui naues fractas occupant. Nã dicit lex quod fiſcus non debet diteſcere calamitatibus miſerorum. C. de naufra. l. j. lib. xj. committit etiam furtum, ſi quis inde quid acceperit, cum diſtinctione tamen. ff. de fur. falſus. §. ult.
g Diſpendia. Eſſe ſolent magno damna minora bono.

Matrimoniũ tenet inter raptã & raptorem.

h Tali coniugio. Sed nõ ne inter raptam & raptorẽ tenet matrimoniũ? ut xxxvj. q. ij. tria. Quare ergo filij cũ legitimi ſint, repellũtur à promotione? Reſpõ. hoc nõ tenet. Vel dic, quod hic loquitur de monialibus patris, cũ quibus matrimonium non tenet. & dic coniugio, id eſt, cõiunctione, uel cõiugio de facto: alias legitimi eſſent: niſi forte quo ad epiſcopatum. extra de electio. innotuit. Sed certe illa decretalis loquitur tantum in concubina.

Huic Petrus. Hoc adaptatur ad proxime dictum, quaſi diceret, non eſt mirum, ſi ſpurius promouetur: cum Deus non ſit perſonarum acceptor.
i Huic. Scilicet, ut neceſsitate, uel utilitate promoueantur tales.
k Petrus concordans ait. Quia apud Deum non eſt perſonarum acceptio.

diſtrictius, a ſiue uehementius erga ſe recognoſcat agitari.

Diſpẽſationis enim gratia (ſicut dixi) eget negotium multum. b

Idẽ ad Ianuarium epiſcopum & Archimandritam c *presbyterum.*

De eodem.

CAN. XV.

Diſpenſationes rerũ nonnunquam cogũt parum quidem à debito d rigore quoſdam exire foras, ut maius aliquid lucri faciant. Sicut enim ij, qui mare nauigant, tempeſtate urgente nauiq; periclitante anxiati quædam exonerant, e ut cætera ſalua permaneant, ita & nos cùm non habemus ſaluandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, deſpicimus f ex ijs quædam, ne cunctorum patiamur diſpendia. g

Vtilitatis intuitu, ſicut in Meldenſi cõci. perhibetur de filijs uirginũ ui raptarũ, & ſic ad cõiugium raptorum applicatarum.

Vtilitatis intuitu quædã in eccleſia temperantur.

CAN. XVI.

Tali coniugio h generati, eccleſiaſticis ordinibus non applicẽtur, niſi fortè eos, aut maxima eccleſiæ utilitas, uel neceſſitas poſtulet, uel euidens meritorum prærogatiua commendet.

Huic i *Petrus cõcordãs ait,* k *In ueritate cõperi, quia nõ eſt acceptor perſonarum Deus, &c.*

Pro euentu l *etiam rei quædam in eccleſia tolerãtur: ſicut Leo ait ĩ decretis ſuis de laicis ſubitò cõtra decreta canonũ ordinatis epiſcopis.*

Laicis, qui cõtra decreta canonum ad epiſcopatum promouentur, ex miſericordia ſuſceptum officium relinquitur.

CAN. XVII.

Exigunt cauſæ, m ut non ſolùm in tales præſules, ſed etiam in ordinatores eorũ competens ultio proferatr. Sed circunſtant nos hinc manſuetudo miſericordiæ, hinc cenſura iuſtitiæ, ut credamus quædam delicta utcunq; toleranda, quædam uerò penitus amputanda. Illos ergo, quorum prouectio hoc tantùm reprehenſionis ĩcurrit, quòd ex laicis n ad epiſcopale officium electi ſunt, locum ſuum tenere permittimus: nõ præiudicantes apoſtolicæ ſedis ſtatutis, nec beatorum patrum regulas ſoluentes quia remiſsio o peccati non dat p licentiam delinquendi: nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impunè committi, ne quod ad tempus pia lenitate conceſsimus, iuſta poſtmodũ ultione plectamus.

l Pro euentu. Sic hoc ad neceſsitatẽ uel utilitatem refertur.

Actuum 10. e

m Exigũt cauſæ. Cum ergo hic ſit rigor, & ibi miſericordia, potiꝰ debet iudex ſequi miſericordiã quam rigorẽ: q ut extra de fortile. c. ij. & C. de iud. placuit. & ſic iã uidet, quod diſpẽſatio ſit debita: quia præceptũ miſericordiæ omnibus eſt cõmune: ut lxxxvj. diſt. non ſatis. & ſententia, quæ miſericordiã uetat, fugiẽda eſt, ut 50. di. põderet. in fi. quod concedo quod quandoq; ſit debita: & iudex peccaret, ſi nõ diſpenſaret: non tamen eſt proditũ ius per quod petatur diſpẽſatio, ſicut ad eleemoſynam tenemur pauperi, q pauper tñ eam nullo iure petit. tamen ad petẽdam diſpenſationẽ poteſt implorare officium iudicis. & ſi nollet epũs diſpẽſare, peteret hoc à ſuperiore. & eſt ſi. extra de iure patrona. nullus.

Miſericordia eſt rigori antè ponenda.

q Ad hoc lt. diſt. ſana. ubi de hoc uide.

Diſpenſatio eſt quandoque debita.

n Quod ex laicis. ꝗ. lxxvij. di. monachos. ꝗ. lix. di. ſi officia. contra. ꝗ. diſt. lxj. quid prodeſſet. contra. ꝗ. di. lxj. c. j. & ij. contra. Sol. ibi ius commune, hic diſpenſatio.
o Quia remiſsio. ꝗ. xxiij. q. iiij. eſt iniuſta. in fi. cõtra. ꝗ. di. xciij. peruenit. & 35. q. ix. loci. ꝗ. xxj. q. ij. placuit. Sol. ibi factũ reſpicit, hic ius. & expone quod ſequitur.
p Non dat. Id eſt, non debet dare. nã leges quæ periuria puniunt, &c. C. de indi. uid. l. ij. arg. C. unde ui. meminerint. ꝗ. de conſe. di. iiij. quæris. arg. de pœ. di. iij. c. in caſſum. §. ſed uerba. & c. ſane. Sed aliud eſt impunitatis occaſione amplius peccandi confidentiam ſumere

r Vt xlviij. diſt. ſicut lxxxvj. diſt. paſce. xvj. q. j. quoniã. Arch.

Idem ad Mauros epiſcopos.

Donatiſtæ & Nouatiani, quãuis reprehenſibiliter ordinati, tamen ex neceſſitate tolerantur.

CAN. XVIII.

MAximum quoque ex laico [a] reprehenſibiliter licet ordinatum, tamen ſi Donatiſta iã non eſt, & à ſpiritu ſchiſmaticæ prauitatis alienus eſt: ab epiſcopali [b] (quã quoquo [c] modo adeptus eſt) non repellimus dignitate: [d] ita ut ipſe libello [e] ad nos directo catholicum ſe eſſe manifeſtet.

Idem.

De eodem.

CAN. XIX.

DOnatum autem So'minacẽſem ex Nouatiano (ut comperimus) cum ſua plebe cõuerſum. ita dominico gregi uolumus præſidere, ut libellũ fidei ſuæ meminerit ad nos dirigendum, quo & Nouatiani dogmatis damnet errorem, & pleniſſimè confiteatur catholicã ueritatem. Quæ autem nunc certa remiſimus con ſideratione cauſarum, [f] antiquis [g] deinceps cuſtodienda ſunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, iuſta poſthac ultione plectamus.

Idem Ianuario epiſcopo Aquilegienſi.

Redeuntes ab hæreſi, poſt publicam profeſſionem, in ſuis ordinibus recipi poſſunt.

CAN. XX.

SAluberrimum enim & ſpiritualis medicinæ utilitate pleniſſimum eſt, ut ſiue presbyteri, ſiue diaconi, ſiue ſubdiaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos uideri uolunt, atque ad catholicam fidem quam pridem amiſerant, rurſum reuerti ambiunt: prius errores ſuos, & ipſos authores erroris à ſe damnatos ſine ambiguitate fateantur: & ſenſibus [h] prauis etiam peremptis nulla deſperandi ſuperſit occaſio: nec ullum membrum talium poſſit ſocietate uiolari, cùm per omnia illis profeſſio [i] propria cœperit obuiare: circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, ut in magno habeant beneficio, ſi (adempta ſibi omni ſpe promotionis) in quo inueniuntur ordine, ſtabilitate maneant perpetua, ſi tamen iterata unctione non fuerint maculati. [k]

Item ex concilio Martini Papæ.

Ab hæreſi redeuntes hæreſim & eius authores publicè deteſtentur.

CAN. XXI.

SI quis epiſcopus, ſiue alicuius epiſcopi presbyter aut diaconus in alicuius hæreſis opinione offenderit, & ob hanc cauſam fuerit excommunicatus: nullus epiſcopus in cõmunionem eum recipiat, niſi prius in communi concilio [l] porrecto ſuo fidei libello [m] ſatisfaciat omnibus, & ita liberam teneat ſuam purgationẽ. [n] Hoc idem & de fidelibus laicis ſit decretum, ſi in aliqua hæreſis opinione [o] fuerint nominati.

§ *Ecce quibus de cauſis quædã in eccleſia tolerantur, quæ eiſdem ceſſantibus pia ſeueritate uindicantur. Quando autem tolerãda ſint, quando reſecanda, Gelaſius Papa diſtinguit* [p] *dicens:*

Quomodo in eccleſia aliqua ſint toleranda.

CAN. XXII.

ET ſi illa [q] nonnunquam ſinenda

---

re: quod ibi dicit aliud pro uno conceſſo reliqua ſimilia uſquequaq; cõcedere, qđ hic negatur. Vel dic non dat, id eſt, non dare debet.

MAximum. [a] Ex laico. Iſte fuerat factus epiſcopus nõ ſeruatis interſtitijs tẽporum in minoribus ordinibus: [1] & iõ dicit tex. ex laico: argu. ſuperficiale pro illiteratis. ſupra lxj. di. c. j. & ij. & iij. & c. quid proderit. contra. Io.

[b] Ab epiſcopali. Infra xvj. q. ult. inuentum.

[c] Quoquo. Id eſt, nõ legitimo, ſicut illud: Quos genui quocunque toro.

[d] Dignitate. Quid ſi patronus labitur i hæreſim, an reuerſus recuperet ius patro. quod habebat? Argu. q ſic. extra de elect. quia diligentia. ff. de in ius uoc. l. ſed ſi. ff. de bo. lib. l. iij. §. ſi deportat⁹. Io. Tamẽ ſi lata fuiſſet ſententia contra eum de amiſſione iuris patronatus, amplius non recuperat. extra de diuer. de illa. extra de conuer. coniugat. capitulo ultimo. B.

[e] Libello. ĩ. vij. q. j. ca. ſicut uir. §. ecce. & c. qualiter. ĩ. ead. q. ſi qui uoluerint.

[f] DOnatum autem. Cauſarũ. Collige ex hoc intelligẽtiam eius, qđ dici ſolet in literis, ſalua apoſtolica authoritate.

[g] Antiquis. Id eſt, ſecũdum antiquas regulas. & ita niſi exprimeretur, hæc uideretur conſtitutio perpetua. argu. C. de pœ. ſeru⁹. [2] Sed tamen quid iuris ſit ſuper hoc, not. lxj. diſt. capit. ſtatuimus. §. ex his omnibus.

[1] De quibus habetur lxxvij. diſt. in ſingulis & ca. ſequẽ. Arch.

Salua apoſtolica authoritate.

[2] Vt ſit gl. planior ſub. ſic debet. n. lex eſſe perpetua & cõis. iiij. di. erit. niſi ex aliqua illarũ cãrum. xxix. di. ſciẽdum facta fuerit. quo caſu ceſſante cauſa, &c. Io. de Fãt.

SAluberrimũ. [h] Sẽſibus. Id ẽ, opinionibus hæreticorum.

[i] Profeſſio. C. de non nume. pec. generaliter. ĩ. ij. q. j. legum. ĩ. xxvij. q. j. omnes fœminæ. extra de appel. perſonas.

[k] Maculati. Idem eſt ſi fuerunt rebaptizati. ar. de conſe. di. iij. qui bis. & ca. eos quos. Vel ſi ad ſubuerſionẽ fidei adhæſerunt hæreticis. [3] ĩ. e. q. cõuenientibus.

[l] SI quis. Cõcilio. Hodie ſufficit ſolus epiſcopus. extra de hęre. ad abolendam. §. quia uero.

[l] Concilio. Supra l. diſt. de eo.

[m] Libello. ĩ. e. q. ſi qui uoluerint.

[n] Purgationem. Idem etiam ſi de ſimonia ſuſpectus ſit. extra de purg. ca. c. quoties.

[o] Opinione. Supra di. xxx. c. ult.

Ecce quibus. Hęc eſt v. pars quæſ. in qua quæritur qualiter debeat diſpenſari: quod probat per capit. ſequens. Io. de Fant.

[p] Diſtinguit. Et protinus agit de illis, quæ diſpenſari ſolent.

[q] ET ſi illa. Vt diſpenſabilia.

Sinenda.

[3] In iſtis caſib⁹ Papa ſibi reſeruat diſpẽſationem, & in caſu, quẽ habes extra de apoſta. ca. ul. ubi de hoc. Arc.

ſunt, [a] quæ (ſi cæterorũ [b] conſtat integritas) nocere ſola nõ ualeât: illa [c] tñ magnopere præcauẽda ſunt, quæ recipi ſine manifeſta decoloratione [d] nõ poſſunt: & ſi ea ipſa, [e] quę nullo detrimento aliquoties indulgẽda, creduntur, uel rerum, uel temporum, [f] quæ cogit intuitus, uel acceleratæ [g] prouiſionis excuſat reſpectus: quantò magis illa nullatenus ſunt mutilanda, [h] quæ nec ulla neceſsitas, nec eccleſiaſtica prorſus extorquet utilitas? Aliquãdo. n. pro neceſsitate: uel utilitate eccleſiæ mutilantur & laxantur præcepta [i] canonica.

6 *Breuiter oſtẽdimus, qui reuertẽtes ab hæreſi ĩ ſuis ordinibus [k] ualeãt recipi, uel qui nõ. Nunc aũt quæritur de ijs, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad unitatẽ catholicæ matris eccleſiæ redierint, utrum in eodem ordine [l] iterum ualeant ordinari. Semel. n. cõſecratus (ut ait beatus Gregorius [m]) iterũ conſecrari nõ debet. Itẽ ſacramẽta, quæ ab hæreticis in forma eccleſiæ miniſtrantur (ſicut Auguſtinus [n] teſtatur) reiterari [o] non debent, ne nõ homini, ſed ſacramẽto uideatur iniuria fieri. Sed illud Greg. de his intelligitur, qui conſecrationẽ ſacerdotalem, uel epiſcopalem acceperunt: qui aut per manus impoſitionem, cùm ad eccleſiam redeũt, effectũ ſuæ unctionis accipiunt: aut ab eius adminiſtratione perpetuò ceſſare iubentur. Similiter illud Auguſt. de eadem myſtica unctione, & de ſacramento baptiſmatis intelligitur.*

Sunt aũt in eccleſia alij ordines, qui ſine ſacramẽtali unctione ſola epiſcopi benedictione cum quadã uaſorum, uel indumentorum diſtributione præſtantur, ut ſunt leuitæ & cæteri infra eos conſtituti: hi quamuis ab hæreticis ordinentur, tamẽ ad eccleſiã redeuntes in eodẽ ordine (ſi alias digni fuerĩt) ab eccleſia ordinẽtur, nec fiet ĩ eis reiteratio muneris, cũ ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum.

Vnde Vrbanus ij. ſcribit Petro Piſtorienſi epiſcopo, & Ruſtico abbati Vallis umbroſæ.

Redeuntes ab hæreticis ſunt reordinandi.

CAN. XXIII.

D'Aibertum [p] à Nezelone licet ſimonia eo non ſimoniacè eiuſdem confeſsione reperimus in diaconum ordinatum: & beati [q] Innocentij Papæ ſententia conſtat declaratũ, quòd Nezelon hæreticus (quem conſtat ab hæreticis ordinatum) quia nihil [r] habuit nihil dare [s] potuit ei, cui manus impoſuit. Nos igitur tanti pontificis authoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait, Reiterari [t] oportet, quod malè actum eſt: Daibertum ab hæreticis corpore & ſpiritu digreſsũ, atq; utilitati eccleſię

[a] Sinenda ſunt. Id eſt, diſpẽſanda. [t] & ita cæterorũ improprie ſumitur. arg. ff. de mino. patri. xxvj. diſtin. deinde.
[b] Quæ ſi cæterorum. Id eſt, quæ diſpenſari poſſunt.
[c] Illa. Hoc de illis, quæ diſpenſari non poſſunt.
[d] Decoloratione. Puta ſi eſſet latro, uel ebrioſus: 3 ut extra de re iud. eſtote.
[e] Et ſi ea ipſa. Sic forma conſtructionem, ſi illa nullatenus ſunt mutilãda, quę nullo detrimẽto, &c. quanto magis nec illa ſũt mutilanda. & eſt ſenſus, ſi in diſpẽſabilibus non debet iudex diſpẽſare, niſi ex magna cã, quanto magis i ijs quæ ſunt indiſpenſabilia, nullo modo debet iudex diſpenſare. xiiij. di. c. ij.
[f] Vel temporum. Vel perſonarũ. nã pro qualitate perſonarum & actio formatur, & condemnatio moderatur. ff. de neg. geſt. Pomponius in negotijs. Habes ergo hic cauſas, propter quas eſt diſpenſandum, ſ. cauſa utilitatis & neceſsitatis. Sed nunquid ex cauſa probabili? uidetur ar. quòd ſic lvij. di. c. quod concedit Alanus. Ego cõtra. [l] Nec obſtat lvij. diſtinc. cap. j. quia ſi poſt fides eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi præſumpta, & promouetur de iure communi.
[g] Vel acceleratæ. Nam quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interrog. act. de ætate.
[h] Mutilanda. Diſpenſationes, quas extorquet neceſsitas, ceſsãte neceſsitate mutilãdæ ſũt. quæ uero regulariter ſiunt, non: ut ĩ ſ. ix. q. j. ab excommunicatis. ſ. diſ. l. placuit. ĩ. vij. q. j. mutationes.
[i] Præcepta. Quædam, non omnia. Breuiter. Hæc eſt vj. pars q. in qua quæritur ſi ordinati ab hæreticis ſint iterum reordinandi. & dic ꝙ non, ſi fuerint ordinati in forma eccleſiæ. & hoc ꝓbat per tres autho. Io. de Fan.
[k] Ordinibus. ſ. illi qui coacti ſunt, uel ignorãter ab hæreticis ordinati ſunt.
[l] Verum in eodẽ. ordine. & dic ꝙ nõ ſi i forma eccleſiæ ordinati ſunt. extra de apoſt. ex literis. nec bene ſoluit hic Gratianus.
[m] Vt ait beatus Gregorius. ſ. diſt. lxviij. c. j.
[n] Auguſtinus. ſ. e. q. j. quod quidam.
[o] Reiterari. Vt ſ. e. q. j. uentum.
[p] Daibertum. Per hoc comprobat Io. opinionem ſuam, ſ. ꝙ baptizatus ab eo, qui recepit ultimã manus impoſitionẽ extra eccleſiã, nihil recipit. Nos qui dicimus cõtrariũ, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma eccleſiæ.
[q] Et beati. Et ita cum faciat hic mẽtionem de illo c. ſ. j. q. j. uẽtum eſt. intelligendum eſt illud ſicut & iſtud de non ordinatis in forma eccleſiæ.
[r] Quia nihil. ſ. e. q. j. gratia. ĩ de cõſe. diſt. iiij. quomodo. arg. ſ. e. q. j. qui perfectionem.
[s] Dare. Argu. qui nihil habet, nihil dare poteſt. Argu. contra extra de ele. ſuffraganeis. [4] Item ar. ꝙ pro nõ dato habetur, ꝙ datur ab eo, qui de iure dare non põt, ut extra de iure patr. quod autem. in fi.
[t] Reiterari. Quod ad

[1] Loquitur enim in prin. de his, quæ diſpenſari poſſunt Ioann.

[2] Sub de quib' nõ eſt i benigniorem ptẽ interpretandũ, cum ſint manifeſta. Hug.

Diſpenſandũ eſt certis ex cauſis.

[3] Iſtã fuit dictum L. & in hoc etiam reſidet. Ioã. de Fant.

Diſpenſatiões quædam mutilãdæ ſunt.

Qui nihil habet, nihil dat.

[4] Et extra de ſup. neg. prela. c. j. ubi de hoc & et cõtra. ſ. ibi uideas.

pro uiribus inſudantem, ex integro [a] (eccleſiæ neceſsitate ingruente) diaconẽ [b] conſtituimus: quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tãtum integram diaconij dationem: quoniam (ut prædiximus) qui nihil habuit, nihil dare potuit.

Item Damaſus papa.

De eodem.

CAN. XXIIII.

PEr illicitã [c] manus impoſitionem uulneratum caput [d] illi, qui uidebantur aliquid accepiſſe, habebãt, & ubi uulnus eſt infixum, eſt neceſſe medicinam adhiberi, [e] qua infixa ſanetur macula id eſt, reiterare [f] neceſſe eſt quod legitime [g] actum non eſt, aut collatũ minime probatur. Nam quomodo [h] poſsit honorem retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dandi nõ habuit legitime inuenire non poſſum.

Item libro nono C. titu. ad legem Iuliam repetundarum.

Imperatores Theodoſius & Valerius.

CAN. XXV.

7 SAncimus [i] eiuſmodi uiros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris inſignia non ambitione [k] uel prætio, ſed probatæ uitæ & amplitudinis tuæ [l] ſolent teſtimonio promoueri: ita ſane, ut ij quibus honores per ſedis tuæ uel noſtram fuerint electionem cõmiſſi, iurati [m] inter geſta depromant ſe pro adminiſtrationibus ſortiendis, [n] neque dediſſe quippiam, neque daturos unquam poſtmodum [o] fore, ſiue per ſe, [p] ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramẽtiq; aut donationis, uenditionisve titulo, aut uelamento cuiuſque [q] contractus: & ob hoc (exceptis ſalarijs) [r] nihil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quã poſt depoſitum officium pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quã gratuito meruerunt, accepturos. Et licet neminẽ diuini timoris contemnendo iuſiurãdum arbitremur [s] immemorem, ut ſaluti propriæ ullum commodum anteponat: tamen ut ad ſalutis timorem ex neceſſitate periculi ſubiugetur ſi quis auſus fuerit præbita ſacramenta negligere non tantummodo aduerſus accipientem, ſed etiã aduerſus dantem accuſandi cunctis tanquam publicum crimen [t] concedimus facultatem: quadrupli pœna eum, qui conuictus [u] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paſchalis Papa.

Quod minus plene fit, eſt iterãdum.

ad ſpeciem facti, non rei eſſentiã. Nã ſæpe quod male fit, uel minus plene, ex integro eſt agẽdum, ſicut in ſatiſdatione. ff. qui ſatiſd. cog. de die. §. ſi ſeruus. & in iuramento. ff. de iureiur. qui per ſalutẽ. & in libelli confectione. ij. q. ulti. c. ulti. arg. ff. qui ſatiſda. cog. ſi ab arbitro. §. quod & ſi. Nam in his oibus non eſt aliquid iterandũ, ſed quod omiſſum eſt, reſtaurandum. extra de ſacr. non iter. c. uno. Ioan. Male dicit [1] Ioã. hic: cũ quo ad rei eſſentiã ſit iterũ ordinatio facienda, quia prima ordinatio non erat in forma eccleſiæ. B.

1 Idẽ ſentit hic Io. qui tenet quod ſequiť. Archidia.

a Ex integro. ſ. e. q. j. ſi quis cõfugerit. j. de conſec. di. iiij. ſi nulla. extra de cenſi. ſcientes.

b Diaconem. Iſte Daibertus extra formã eccleſię fuerat ordinatus a Nezelone.

c PEr illicitã. i. nõ iuſtam.

d Vulneratum caput. id eſt, mẽtem macula culpæ infectam.

e Medicinam adhiberi. id eſt, reiterari, ut ita & illud intelligatur de ordinatis i forma eccleſiæ.

f Reiterare. Not. hãc expoſitionem, &c. & hæc expoſitio eſt ſubintelligẽda ſ. ea. q. j. uerũ ubi eadẽ ſũt uerba.

g Legitime. Arg. ex hoc loco, quod ſi poteſtas tranſlata eſt in aliquem, ut eligat epiſcopũ & ipſe minꝰ bonũ eligit, iterũ poſsit eligere, ar. vij. q. j. factus. viij. di. quæ cõtra. Nam reproba pecunia nõ liberat debitorẽ. ff. de pig. act. eleganter. §. q reprobos. & eſt ar. ad hoc extra de elec. in cauſis. i ſi. [2] Arg. cõtra extra de offic. dele. c. i literis. nã functus eſt officio ſuo. Nam etiã ipſi canonici male eligendo priuantur poteſtate eligendi. extra de elect. cũ in cunctis. & not. [3] lxj. diſt. ſtudui. Quid iuris ſit, not. in quæſtionibus. Bart.

2 Itẽ ar. ad hoc ꝙ no. ſupra ca. proxi. in gl. quo ad ſpeciẽ. Itẽ ar. ad hoc. ff. de op. leg. l. ij. Præterea cũ non tenuit electio, perinde eſt ac ſi non elegiſſet. Arch.

3 Adde quod not. Bar. & gl. in l. cum quidam. ij. ff. de lega. ij.

h Quomodo. ſ. xix. diſt. ſecũdum contra. Sed illud cum authoritate ſua generaliter eſt prohibitũ, iſtud in eccleſia catholica confirmatum. nam pro non dato habetur, &c. extra de iure patro. quod autem. & ff. ſi quis cautio. l. quoties. Arg. contra extra de iure patro. conſultationibus.

SAncimꝰ. Hæc eſt vij. pars quõnis in qua ponitur pœna ſimoniacorũ, quæ eſt infamia & depoſitio, & dãnatio pecuniaria. Ioan. de Fant.

i Sancimus. Lex eſt canonizata.

k Nõ ambitione. ſ. e. q. j. nullꝰ itaq;.

l Tuæ. loquiť præfecto.

m Iurati. ſ. xxiij. diſtin. quanquam. j. viij. q. iij. Artaldus. & cap. talia.

n Sortiẽdis. dignitates enim nõ debẽt uenales eſſe, [4] ſicut nec matrimonia. ff. de donat. inter uir. & uxo. l. ij.

Dignitates & matrimonia nõ debẽt eſſe uenalia.

o Poſtmodũ. ſ. j. q. j. eos qui. ſ. diſt. xlvj. ſicut non ſuo.

4 Cõcor. text. in l. j. ff. ad le. Iul. & ibi gloſ.

p Per ſe. extra de pecu. cle. inquirendum. extra de ſen. excom. mulieres.

q Cuiuſq;. ſed uidetur contra. ff. de pollicita. l. j. §. j. Sz aliud eſt publice promitere aliquid reipublicę: aliud occulte alicui, ut eiꝰ ſuffragio ꝓmoueať.

ADDITIO.

Et ſic ſoluiť aliud quod uideť cõtra. ff. de dona. hoc iure. in princ. de hoc not. ſ. ea. q. vj. c. ulti. Ioan. de Fant.

r Salarijs. j. xxiij. q. j. militare. ſ. diſ. lxxxvj. non ſatis. Ioan. de Fant.

s Arbitremur. Argu. pro teſte præſumendum eſſe, qđ nolit peierare. extra de teſtib. cum tu fili. & dicit canon, quos ſcimus nolle piurare, &c. ij. q. v. ſi mala fama. Sed licet pręſumať, eſt tamẽ nota dignũ, ꝙ lex non ſtat huic ꝑſumptioni, imo ſubijcit pęnam in peieratione. j. ead. ibi, quadrupli, &c.

Teſtis pręſumiť nolle peierare.

t Publicum crimen. j. vj. q. j. cap. ulti.

u Conuictus. Nam poſt depoſitam adminiſtrationem debet eſſe præſens per l. dies. C. ut omnes iudi.

tam

De eodem,

CAN. XXVI.

PAtet ſimoniacos ueluti primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos: & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris [a] etiã poteſtatibus opprimẽdos. omnia etiam crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis, quaſi pro nihilo [b] reputantur. [c]

His breuiter præmiſſis ad ea ueniamus, quæ eccleſia ſeueritate diſciplinæ parata eſt ulciſci, oſtendẽtes quibus accuſantibus, uel teſtificantibus quilibet ſint cõuincẽdi, quo iudice quiſq; debeat damnari uel abſolui. Si cauſa uitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari, ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et ut facilius pateat quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo authoritates hinc inde controuerſantes diſtinguãtur: et quid ſctõrũ patrum ſentiat authoritas, liquido intimetur.

CAVSA II.

QVidam ep̃s de lapſu carnis a laico impetitur: Duo monachi, unus ſubdiaconus, & duo leuitæ aduerſus ipſum teſtimonium ferunt. A metropolitano ſuo ſentit ſe prægrauari. In ipſa uentilatione cauſæ tres ex teſtib. deficiunt, ſiue promiſſione decepti, ſiue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen epiſcopus quia crimen eius notorium erat.

1 *Hic primum quæritur. Q an in manifeſtis iudiciarius ordo ſit requirendus.*

2 *Secũdo, an expoliatus ab aliquo ſit iudicandus.*

3 *Tertio, qua pœna ſint ferendi, qui in accuſatione uel teſtificatione defecerint.*

4 *Quarto, an duorum teſtimonio epiſcopus ſit condemnandus,*

5 *Quinto, ſi deficiẽtibus accuſatoribus quis ſit cogendus ad purgationem.*

6 *Sexto, ſi remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis uocem appellationis adhibuerit.*

7 *Septimo, ſi laici, uel monachi, uel quilibet inferiorum ordinum in accuſatione maiorum ſunt audiendi.*

8 *Octauo, quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis, an ſine ſcriptis.*

QVAESTIO I.

QVòd autẽ [d] nullus ſine iudiciario ordine damnari ualeat, authoritatibus multis probatur.

De eo nanque ait Auguſtinus.

tã ciui. quam militia l.j. & conuenit ſub epiſcopo loci. in auth. ut iudi. ſine quôquo ſuffra. §. neceſſitatẽ. colla. ij. Sed ex cõtractu nõ põt iudex cõueniri poſt depoſitã adminiſtrationẽ, ſi contractũ aliquẽ fecit nõie ciuitatis, ut ff de admi. rerũ ad ciui. perti. curatores. §. in eũ. & ff. de euic. illud. § j. ſed procurator negotiorum bene cõuenitũ poſt [1] depoſitũ officiũ ut ff. de proc. procurator. Bart.

[a] PAtet. Ab exteris, id eſt, laicis, qui extra eccleſiã habent hãc poteſtatẽ, ut ſ. diſ. xvij. nec licuit. ĩ. xxiij. quæſtio. v. principes.

[b] Pro nihilo. Hoc in deteſtationẽ huius ſceleris dicitũ. ſ. diſt. xc. neque. & ſ. ea. q. j. ſcito. infra xxxij. qõ. vij. quid in omnibus. & c. nõ ſolũ. & extra de ſimo. tãta.

[c] Reputãtur. Hoc dicitũ in deteſtationẽ criminis, & ad terrorẽ, ſicut illud Omnis peccator, &c. extra de ſimo. tanta. Vel eſt grauius, quia facilius dicit hoc crimen cõmitti in Deũ [2] quã aliud, quia donũ Dei uolũt emere pecunia. ſ. j. q. j. eos. & ideo grauius dr̃. ar. xviij. q. iiij. ſicut. xxij. q. j. mouet. Vel iõ hoc dr̃, quia nulla certa pnĩa pro hoc crimine indicitur, niſi quod uſq; ad mortẽ aſpere pœniteat. ſ. e. q. j. ſi quis neque. Ioan.

QVod autẽ. Hæc qõ diuiditur in quinque partes: in quarum prima probat per xiij. authoritates, quod nullus ſine iudice debet damnari: id eſt niſi canonice ſit damnatus. Secunda ibi, His omnibus. Tertia ibi, Sed ſciendum. Quarta ibi, Quando uero. Quinta ibi, Quando autem. Ioan. de Fan.

[d] Quod aũt. Tu dicas, quod in manifeſtis requiritũ ordo iuris. xij. quæſt. iij. eorum. ſed i notorijs, ut dicã ĩ. e. manifeſta. & habes extra de iureiurã. ad nr̃am. iij. Eſt notãdũ, quod quædã ſnĩa eſt diffinitiua, quædã interlocutoria, quædam præcepti. Qualibet iſtarũ requirit ordinem iuris: & ſi diffinitiua ſnĩa fuerit lata omiſſo ordine iuris, ipſo iuꝛ nulla eſt, ut ĩ. ead. quæſtione vj. cap. ei qui appel. §. diffinitiua. Hoc tamẽ ſcias, quod duplex eſt ordo iuris. Vnꝰ qui eſt de natura, ſiue de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet, ut quis poſt citationẽ habeat inducias, ut fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiantur, & quod ſententia feratur in ſcriptis. & ſi cõtra hũc ordinem ferat ſnĩa, nõ tenet, dicto. §. diffinitiua. Eſt alius ordo, qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſ. ut ſentẽtia non ferat ſub conditione: & non prius pronuntietũ de poſſeſſione, quã de proprietate. ſi tamen hoc nõ ſeruatur, nihilominus tenet ſententia. infra eadẽ, quæſtione vj. biduũ. & C. de appellat. l. j. Itẽ ſentẽtia interlocutoria ſiue ſit excõicationis, uel ſuſpenſionis, uel miſſionis in poſſeſſionẽ, requirit ordinẽ iuris. De ordine excõicationis ſententiæ habes infra eadẽ. nemo. & xxiiij. quæſtione iij. de illicita. & melius extra de ſentẽ. excõmuni. ſacro. De ordine ſuſpenſionis habes ĩ. ead. nomen Si tamen iſte ordo non fuerit ſeruatus, tenet excommunicatio, uel ſuſpẽſio, ut ĩj. quæſt. iij. ſi epiſcopus.

Item

[1] Poſt. falſum eſt niſi ſe nomine ſuo obligauerit, uel niſi ut doceat de mandato quod negatur.

Simoniæ crimen dicitur cæteris grauiꝰ

[2] Subau. ſpecialiter, i. in his, q̃ ſpecialiter ei ſunt deputata & dedicata, ſ. res & dignitates & ſacramẽta & officia eccleſiaſtica. Arg. xvij. qõ. iiij. ſicut qui. xxvij. qõ. j. nuptiarum. Arc.

Sententia eſt triplex

Ordo iuris eſt duplex.

Damnari non ualet, niſi aut conuictus, aut ſponte confeſſus.

CAN. I.

NOs in quēquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut conuictum,[a] aut ſponte confeſſum.[b]

Item Conſtantinus Imperator.

De eodem.

CAN. II.

IVdex criminoſum[c] diſcutiens nō antè proferat ſententiam, quàm aut reum ipſe ſe confiteatur, aut per innocentes[d] teſtes conuincatur.

Hoc idem teſtatur Auguſtin. & eiſdem uerbis.

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. III.

SIcut ſine iudicio quēquam nolumus condemnari, ita quæ iuſtè[e] diffinita ſunt, nulla patimur excuſatione[f] differri.

Item Eleutherius epiſcopus.

De eodem.

CAN. IIII.

NIhil contra quemlibet accuſatum abſq; legitimo & idoneo accuſatore fiat. nam & dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furē eſſe ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, ideo non eſt eiectus.

Item Felix Papa.

De eodem.

CAN. V.

PRimates[g] accuſatum diſcutientes epiſcopum, non antè ſententiam[h] proferant damnationis, quàm aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes & canonicè examinatos regulariter teſtes conuincatur. aliter irritam eſſe cenſemus & iniuſtam epiſcoporum damnationem, & idcirco à ſancta ſynodo retractandam:[i] ita ut op-

---

Sententia miſsionis in poſſeſsionem requirit ſemiplenā cauſæ cognitionē.

Item in ſententia miſsionis in poſſeſsionem requiritur ſemiplena cauſæ cognitio: ut extra ut lite non conteſta. quoniam frequenter. in fin. Et ſiue talis ordo fuerit ſeruatus, ſiue non, ſi abſens poteſt probare ſe non fuiſſe cōtumacem, ſententia talis retractatur, ut extra de ſententia & re iudic. cū Bertholdus. & ff. quibus ex cau. in poſſeſ. eat. Fulcinius. §. quid ſit au tem latitare. & ff. de priui. cre. Imperatores. Sententia præcepti eſt, cum iudex ſine cāæ cognitione præcipit alicui, ut ſoluat alij decem, quæ petit: ſi ille ſoluat, & pecunia illa debita eſt, licet iudex præceperit[1] iniuſte tamen non pōt repeti pecunia: ut ff. quod metus cauſa. l. ultima. A prædicta regula pleriq; doctores excipiūt infamatos: circa quos non requiritur ordo iuris: ut ĩ. c. q. v. presbyter. & extra de ſimon. quoties. quod non admitto: ut dicemus in loco ſuo il lo c. presbyter. & ĩ illa decr. quoties. habita fuit cauſæ cognitio. Item excipiunt dilapidatores: ut iij. q. ij. quia ea. quod nō eſt uerū quia hodie propter ſolam ſuſpicionem non remouetur quis ab adminiſtratione: ut extra de ſimo. licet Eli. Io.

1 De iſta ſententia, etiā habet extra de uerb. ſig. ex parte. j. in gl. ul. ibi uideas & de elec. dudū. ij. in gl. ſed pone. & xj. qō. iij. in ſum. Arc.

a NOs in quenquam. Conuictum. Quatuor ſunt modi conuincendi aut iure, ſcilicet inſtrumentis uel teſtibus, aut facti euidentia, ut extra de cohabi. cleri. tua. & infra ead. quæſtio. quæ Lotharius. Aut iuris interpretatione, ut ſæpius citatum eſſe reum: ut iij. q. ix. decernimus. aut uiolenta ſuſpicione ſeu præſumptione. xxxij. qō. j. dixit. & C. de adult. authen. ſi quis.

Conuincitur quis quadrupliciter.

b Confeſſum. Habes ergo hic, quod ſententia ferenda eſt in confeſſum: hoc uerum eſt, etiam ſi aduocatus alicuius confiteatur, nec reuocat confeſsionem ſuam: ut extra de ſen. c. olim. & eſt ferenda ſententia in confeſſum in cauſa ciuili: ut ff de confeſ. l. Iulianus. & etiam in criminali: ut ff. de cuſto. & exhi. reo. ſi confeſſus. Niſi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum eſt in carcere. tali enim confeſsioni non ſtatur: ut ff. de quæſt. l. j. §. diuus. & §. ſi quis ultro. niſi poſt tormenta in confeſsione perſeueret: ut ff. de quæſt. l. j. §. quæſtioni. Mentitur ergo lex quæ dicit, quod nullæ ſunt partes iudicis in confitentem: ut ff. ad legem Aquil. proinde. §. ultim. Sed dic quod nullæ ſunt quantum ad examinationem cauſæ, ſunt tamen aliquæ quantum ad prolationem ſententiæ. Vel dic quod ſi poſt receptionem libelli & inducias datas reus confitetur, tunc iudex fert ſententiam, ſed ſine omni porrectione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non eſt ferenda ſententia: ſed iudex ſimpliciter præcipiat ei, ut ſoluat. ff. de iud. ſi debitori. Quæ autem confeſsio præiudicet, his uerſibus collige, Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, ius ſit, & hoſtis: Nec natura neget, fauor, & lis, iusve repugnet. Maior. ff. de confeſ. certum. in fine. Sponte. xxxj. quæſt. ij. Lotharius. Sciens. C. de iur. & facti ignorantia. error. Contra ſe. ff. de interroga. actio. de ætate. Ius ſit. extra de iudi. at ſi clerici. Hoſtis. ff. de interrogatorijs acti. l. ulti. Nec natura neget. ff. de iterrogatorijs actio. con feſsionibus. Fauor. C. de liber. cauſa. interrogatum. Et lis. ff. ad le. Aquil. inde Neratius. §. ultimo. Iusve repugnet. ff. de pact. ſi un⁹. §. pacta. melius. ff. de interrogat. actio. l. ſi is cuius. xxxij. qō. ij. ſolet quæri.

Sententia in confeſſum ferenda eſt.

Cōfeſsiōi metu tormētorum factæ non ſtatur.

Cōfeſsio confitēti nō nocet, niſi multa interueniant.

c IVdex criminoſum. i. cauſam criminalem.

d Per innocentes. Id eſt, bonos.

e SIcut. Quæ iuſte. Id eſt, ſecundum ordinē iuris. licet enim ſciat eam executionem iniuſtam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur,[2] ut extra de offi. deleg. paſtoralis. niſi ſit lata per falſa inſtrumēta. C. ſi ex fal. inſtru. uel teſti. l. iudicati. extra de re iudi. decætero. & de cri. fal. ſuper eo.

2 Nam quātū al ipſos litigātes ius ex ſententia factum fuit. poſtq̄ in rē tranſijt iudicatam. extra de re iud. cū inter. in fi. Arc.

f Excuſatione. Niſi incontinenti obijciatur exceptio: ut extra de teſti. ueniens. ij. & extra de reſti. ſpol. literas. Dic ut notaui xj. q. iij. cum apud. extra de offi. de leg. quærenti.

ADDITIO. Et not. extra de in integ. reſtit. ſciſcitata. Archi.

g PRimates. Id eſt, epiſcopi. v. q. ij. ſi primates.

h Sententiam. Excommunicationis, quam ferre poſſunt in epiſcopum, ſed non damnare: ut ſ. diſ. xij. de his.[3] in fi. ĩ. xj. q. iij. ſi quis epiſcopus. ĩ. iij. q. vj. quamuis. & cap. ſeq. niſi ſit ſynodus congregata authoritate Papæ, ut v. q. iiij. c. j.

Epiſcopū dānare qs poteſt.

3 Alias, p̄ceptis.

i Retractandam. Sed qualiter retractatur ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure? nam nec in ſententia excommunicationis neceſſaria eſt abſolutio, ſi ſententia nulla eſt, ut extra de offi. deleg. c. cum contingat. & extra de ſent. excom. per tuas. & id quod nullum eſt, rūpi non poteſt. ff. de iniu. & rup. teſta. nam & ſub conditione. & ubi nulla eſt obligatio, ibi nulla eſt liberatio. ff. de uerb. obl. decem ſtipulatus. ſed hic retractatūr de facto:[4] ſicut aliquis abſoluitur de facto. extra de appel. ad præſentiam. ſicut depoſitus de facto reſtituitur: ut xvj. q. j. frater noſter.

Sententia nulla, an poſsit retractari.

4 Nā ſententia lata contra iuris ordinē iudiciariū

Vnus

preſsis ab omnibus in cunctis cauſis ſubueniatur.

Idem decreuit Zepherinus Papa.

Multi per tolerantiã ſuſtentandi ſunt, quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati.

CAN. VI.

VNus ex uobis [a] me traditurus eſt. Bene dixit ex uobis, & non ex nobis. Ex uobis enim eſt, à quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus, aut conuictus excluſus nõ eſt. A me uerò, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſsimè noui, ſeparatus & diuiſus eſt. Tale eſt ac ſi diceret: Et ſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo, uos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinete. [b]

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam.

Nullum ſeruetur iudicium, niſi rationab. liter habitum.

CAN. VII.

IN primis [c] requirendum eſt de perſona preſbyteri dilectiſsimi [d] fratris & coepiſcopi noſtri Ianuarij: & ſi ita ueritas ſe habet, ſicut eiuſdem epiſcopi petitio continet, in eccleſia atque loco ſuo idem preſbyter modis omnibus reuocetur. Si autem dictum fuerit, quia contra ipſum cauſa aliqua mota ſiue probata [e] eſt: ſubtiliter ipſo præſente, [f] & pro ſe rationem reddente quærendum eſt & genus cauſæ, [g] & modus probationis: [h] ut ex hoc colligere ualeas, utrùm adhuc in exilio, uel deportatione demorari, an certè in eccleſia & officio ſuo debeat reuocari. De epiſcopi perſona hoc faciendum eſt, ut ſi nulla contra eum criminalis cauſa, quæ exilio uel depoſitione digna eſt, mota, ſiue probata eſt, is epiſcopus qui eo ſuperſtite peruersè [i] & contra canones in eccleſia eius ordinari præſumpſerit, ſacerdotio priuatus ab omni eccleſiaſtico miniſterio repellatur: [k] qui etiam eidem dilectiſsimo Ianuario fratri & coepiſcopo noſtro tradendus eſt, ut aut ab ipſo [l] in cuſtodia habeatur, aut certè ab eo ad nos tranſmittatur. Epiſcopi uerò, qui eum ordinauerunt, uel ordinationi eius conſentientes interfuerunt, ſex menſibus [m] dominici corporis communione priuati agere pœnitentiam in monaſterio decernantur: & ſupra ſcriptus Ianuarius loco & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si uerò communione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis uiatici non negetur. Si autem epiſcopi in præiudicium dãnationis, uel depoſitionis memorati epi ſe metu [n] iudicis cõſenſiſſe, ac talia feciſſe nõ ſua ſpõte, [o]

ipſo iurè nulla eſt, irrita eſt, nec indiget retractatiõe maiore: quia ſi tenet ſecundũ H. Et adde qđ not. ſ. e. in ſum. uerſi. hoc tũ, &c. Ar. Cauſa pauperis eſt tractanda prius, quà diuitis. Mat. 26. b. [a] Vel dic quod aliquis dbet eſſe ordo poſtulantium: ne ſi honori poſtulantiũ locus detur, mediocres deſideria ſua nõ proferant. ff. de offic. procon. nec quicquã. §. obſeruare. ſecundum Lau.

[a] VNus ex uobis. Ar. quod de uno dicitur, de alijs negatur: ut xlv. diſtin. diſciplina: ſic ff. de iud. cum prætor. ſ. xxv. di. qualis. C. de procura. maritus.

[b] Suſtinete. Etiam in publica communione: ut extra de offic. ordi. ſi ſacerdos. & vij. q. ij. ſi tantum epiſcopus.

[c] IN primis. Argu. ꝙ prius è cauſa pauperis tractanda, quam diuitis: ut xvj. q. vj. de lapſis. & C. de epiſ. & cler. ſi qs ad declinandã. Sed dic, ꝙ hic ultimo iubet tractari cauſa epiſcopi ut eo melius memoriæ commendetur: ut j. de conſe. di. ij. liquido. Sed quare iubet inquiri. ſ. an ordo iuris fuerit ſeruatus, cum ipſi depoſiti eſſent à nõ ſuo iudice: unde ſtatim deberẽt reſtitui? Dic ꝙ hoc fuit propter ſcandalũ Comitioli. & eſt ſi. iij. q. vj. hæc quippe.

[d] Preſbyteri dilectiſsimi. tranſitiue ponitur.

[e] Mota ſiue probata. ſiue pro &, & tunc planũ eſt. non enim eo ſolo, quod quis eſt accuſatus, reus eſt: ut xv. q. ó. ulti. c. ulti. Vel dic mota, ita quod ſit infamatus, & in purgatione deficiat, hoc enim ſolum ſufficit ad depoſitionẽ: ut extra de ſimo. de hoc. & c. inſinuatum. hoc uerum eſt quando crimen in quo deficit, inducit depoſitionem.

[f] Præſente. Et intelligẽte. alias non diceretur præſens. ff. de uerbo. ſignifi. coram. Ioan. Quid iuris ſit de hoc, habes iij. quæſt. ix. in ſumma.

[g] Et genus cauſæ. ſ. an ſit ciuilis, an criminalis: qa alij teſtes admittuntur tam in una, quam in alia: ut xiiij. q. ij. ſuper prudẽtia. Vel dic genus cauſæ, id eſt, an tale ſit crimen, quod inducat depoſitionem, uel non: quia non omne crimen inducit depoſitionem, diſtinctio. lxxxj. apoſtolus. & v. q. iiij. in loco. xv. q. viij. in ſumma.

[h] Modus probationis. Non intelligas ut inquiratur an ciuiliter an criminaliter agatur. Nam propter crimen ciuiliter probatum remouetur quis à beneficio: ut extra de offi. cuſto. c. j. extra de fideiuſ. peruenit. de iureiuran. cap. querelam. Sed dic, modꝰ probationis, id eſt, an excipiendo uel denuntiãdo, uel alio modo probatũ ſit crimen: quia ſi excipiendo uel denũtiando, non eſt remouendus: ut extra de accuſa. ſuper his. Si autem directe agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab adminiſtratiõe, ſed non à dignitate: ut extra de ſimo. per tuas. in fine.

Criminis probatio an ſemper remouet promoti

[i] Peruerſe. Quid iuris de hoc ſit, habes iij. q. ix. in ſumma.

ADDITIO

De hoc etiam no. extra de do. & contum. ueritatis. Et nota, quod præſentia & abſentia dicitur multis modis prout no. ff. de procura. præſens.

[k] Repellatur. Niſi feciſſet ignorãter: ut j. vij. q. j. præſentium. & ca. cũ qui.

[l] Ab ipſo. Non ut ab ipſo iudicetur: ut j. tertia, quæſtione quinta. quia ſuſpecti.

[m] Sex menſibus. Poſt hoc tempus forte ipſo iure reſtituuntur. argu. ff. de poſtulã. l. Imperator. ſ. diſtinct. l. ſi ille. contra. ſed ibi erãt detruſi in monaſterium, ut ibi perpetuo eſſent.

[n] Metu. Metus hic attenuat peccatum: ut extra quod met. cauſa. ſacris. quandoq; penitus excuſat: ut l. diſtin. presbyteros. quandoque in nullo excuſat: ut j. de conſec. diſt. iiij. eos. & xj. quæſtione iij. quiſquis.

Metus qñq; attenuat peccatum.

[o] Sua ſponte. Argu. ꝙ mitius agitur cum ſponte confeſſo, quam cum conuicto: ut l. di. c. iij. arg. extra de electio. innotuit.

Quis

cõfeſsi fuerint : & tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pœnitentiæ temperandus. Si uero ille, qui locum eius inuaſit de hac fortaſſe luce migrauerit & alter eſt ordinatus: quia leuioris a culpæ uidetur, cum non quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſucceſsiſſe defuncto uideatur: epiſcopatus illi officium ab ea tantummodo eccleſia interdicatur, ut in alia eccleſia, quæ ſacerdote uacauerit, ſi electus fuerit, poſsit eſſe eṗs: ad Malechitanam tñ eccleſiam nunquã aliquo modo reuerſurus. b

Glorioſus autem Comitiolus quicquid prædictus epiſcopus per uiolentiã atque inſecutionem † ipſius expendiſſe, c uel dãnum pertuliſſe dato ſacramento d firmauerit, eidem epiſcopo reſtituere condemnetur. Si autem aliter quàm antefati epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitan perhibetur, ſubtiliter quærendum eſt: & cognita ueritate cum Dei timore, quod iuſtitiæ ordo ſuaſerit, iudicandum eſt. Quia igitur Stephanus epiſcopus odio ſui quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum, neque aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſte ſe aſſerit condemnatũ: diligenter quærẽdum eſt primo, ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum, id eſt, ſi alij accuſatores, c atque alij teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinanda, ſi digna exilio, uel depoſitione fuerit, ſi eo præſente, f qui accuſatus eſt, ſub iureiurando teſtimonium contra eum dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt, ſi ipſe licentiam reſpondendi ac defendendi ſe habuerit. Sed & de perſonis accuſantium ac teſtificantium ſubtiliter quærendum, g eſt, cuius conditionis ſint, cuiuſve opi-

a Quia leuioris. cum enim ſit ſingularis ſucceſſor, mala fides defuncti nõ nocet ſucceſſori. Secus ſi eſſet uniuerſalis ſucceſſor. C. de acquir. poſſ. uitia. & ff. de diuer. & tempo. præſcrip. l. an uitium. & l. cum hæres purgatur ergo hoc uitium per ſucceſſorem. ſic extra de fil. presbyt. ex transmiſſa. unde dicit lex, quod nõ uideor ui poſsidere, ſi recipiã poſſeſsionẽ ab eo, qui poſsidet, licet ille uitioſe poſsideat. ut ff. uti poſsidet. ſi duo. & ſi. extra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Ioã. Hodie tñ ſpoliatus põt conuenire quemlibet poſſeſſorẽ cõditione ex canone, ut extra de reſtit. ſpol. ſæpe contingit. Bart.

ADDITIO.

Ad huius gloſſ declarationem, uide quod legitur & notatur extra de iud. quia V.

b Reuerſurus. Argu. ꝙ dignitas nõ cõualeſcit in inuaſore, ſi eiectus moritur. ar. ĩ. xxj. quæſtio. j. relatio.

c Expendiſſe. De expenſis conſueuit notari extra de pœnis. calumniã. imo melius de dolo & contu. cũ dilecti. ſed hic aliqua adijciam. Dic ergo ꝙ oẽs expenſæ ſoluuntur, quæ factæ ſunt in eũdo & redeundo. extra de elec. ut præteritæ. etiam circa aduocatum: ut C. de iudi. ſancimus. & hoc obtinet cum uictus ſuccumbit uictori: ſecus eſt ſi quis condemnatur pro contumacia. 1 tunc enim tantum ſoluit expenſas factas a tempore contumaciæ, ut extra de dol. & contu. cum dilecti. Illas tamen expenſas dico deducendas, quas domi conſueuit facere: ut ff. ad exhib. ſed etſi. §. j. ff. de peti hære. ſed etſi. §. quod autem. & ff. de rei uend. ſi res. nec illas petit quæ caſu fortuito factæ ſunt, ut ff. manda. inter cauſas. §. non omnia. Item iſtæ expenſæ erunt mediocres, & non delicatæ: ut ff. de pig. act. ſi ſeruos. in fi. & ff. de dam. infect. inter quos. §. ij. & l. ſequen. Solas enim illas præſtabit, quæ propter ipſam cauſam factæ ſunt, ut extra de ſequeſtra. poſſeſ. & fruct. ad hoc. in fin. & ſolas neceſſarias non utiles præſtabit, ut extra de eo, qui mitt. in poſ. cum ueniſſent. in fi. Illud autem non obſtat ei, quod minores facere potuiſſet: ut ff. manda. ſi quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expenſas, quam pro eis iuretur: ut iij. q. iij. c. induciæ. §. ſpatium. uerſi. quod fieri. Et eſt illud ſpeciale, quod probatur aliquid proprio iuramento. & hoc ideo eſt, quia res talis aliter nequit probari. ſic per ſacramentum ſuum probat ſe aliquis perdidiſſe inſtrumentum ſuum, ut C. de fide inſtru. l. ult. eodem modo probat ſibi res aliquas mobiles eſſe ablatas. C. unde ui. ſi quando. extra quod metus cau. c. ulti. Hoc tamen teneas pro certo, quod nullus in principali cauſa condemnatur in expenſis poſtquam iurauit de calumnia, cum poſtea præſumatur bona fide litigare 2 ut ff. de legat. ij. qui ſolidum & in hac opinio. fuit Ioan. Cremonenſis, & alij doctores legũ. Vnde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia abſentis actoris, & iuſta ignorantia. Ioã. & ita ſeruatur de facto in hac ciuitate Bononienſi. Sed in cauſa appellationis indiſtincte quilibet cõdemnatur, ut ij. quæſt. vj. omnimodo. Bart.

d Dato ſacramento. ſi aliter nequit probare. C. unde ui. ſi quãdo. Ioan.

e Accuſatores. Id eſt, accuſator. non enim plures accuſatores admittuntur 3 quia poſſet eſſe, quod unus probaret, & alter deficeret in probatione. ſed ſi plures ſunt, iudex eliget magis dignum: ut ff. de accu. ſi plures. tamen intantũ ꝑiudicabit eis, ꝙ qui ſemel apparuit inter accuſatores, nõ põt poſtea in illa cauſa teſtificari, ut extra de accuſa. cum. P.

f Si eo præſente. Teſtes iurare debent præſente utraque parte, uel altera per cõtumaciam abſente. extra de teſti. in nomine domini. ſed teſtimonium non debent dicere coram partibus, exemplo Danielis, qui ſolus ſecrete quærebat a teſtibus. ij. q. vij. c. nos ſi incõpetenter. §. his ita. uerſi. itẽ Daniel. Ego credo, q́d quæcunque pars uelit intereſſe interrogationibus, 4 quod poteſt: quia partes melius nouerunt quærere omnes circunſtantias. & hoc probatur. ff. de adul. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. Sed hoc ſciant partes, quod quæcunque pars ſemel interfuit, amodo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo articulo, ut extra de teſti. fraternitatis. in authen. eo. §. quia uero. colum. vij. Ioan. Sed certe ſicut teſtimonium dicitur in ſecreto, ita & interrogationes fiunt in ſecreto, & dantur in ſcriptis. & ita ſeruatur de facto. Barthol. Brixien.

g Quærendum. Sed non uidetur hoc modo eſſe quærendum, cum exceptio, quæ teſti eſt obijcienda, ante publicationem debeat opponi: ut extra de teſtibus. præſentium. ſed quia nõ refert cuius opinionis teſtis ſit, dummodo eo tempore quo tulit teſtimonium, nihil fuit obiectum teſti, ut C. de teſtibus. l. prima. Reſpon. reus bene obiecit, q́d teſtes tales nõ eſſent admitten-

Fides mala defuncti, an noceat ſucceſſori.

† Alias, perſecutionem.

Expenſarum materia.

1 Cõe eſt in quolibet cõtumace, ut in expẽſis cõdemnetur, ſiue uincat in cauſa principali, ſiue ſuccũbat. C. de iudi. properandũ. §. ſin aũt ex geſtis. & ſic no. Iano. extra lib. vj. de appel. cordi. in ſi. Archi. Iuramentum de calumnia ꝑſeruat a cõdemnatione expẽſarum.

2 Cõtrariũ tamen tenẽt Pet. de Bel. & Cynus & Bar. in authẽ. generaliter. C. de epiſ. & cle. & Bar. & Imol. i l. qui ſolidũ. §. ſt. ff. de leg. j. & Bar. in l. cum quẽ temere. ff. de iudi. & in l. j. uer. nemo, &c. ad Turpilia. & Ioã. And. in c. calumniã de pœnis. Idẽ tenet Guliel. de Cun. in l. iij. ff. de iureiurã. & Bal. in dicta authẽ. generaliter. poſt Oldra.

3 Idem tenet gl. & ibi Pe. de Bel. perti. & Cy. in l. ſi accuſatoribus. C. de acc. Bar. in l. iij. §. ſi plures. ff. de ſepulc. uiol. licet ſit cõtra. extra de col. deteg. c. j. ubi d hoc & extra de purga. cano. quoties. ubi de hoc. Archidia.

4 Iſtã gl. ſequitur Alexan. & Imol. in l. is apud. colum. ij. C. de edẽ. & adde Inno. in c. grauas. de teſtibus. & Spe. in ti. de teſte. §. iam de interrogatorijs.

Exceptio in teſtem quãdo eſt obijcienda.

nionis: & ne inopis patrimonij ſint: ne forte aliquas contra præfatum paſtorem inimicitias [a] habuiſſent. Vtrum teſtimonium ex auditu [b] dixèrint, aut certe ſpecialiter [c] ſe ſcire teſtati ſunt. Si ſcriptis [d] iudicatum eſt, & partibus præſentibus ſentẽtia recitata ſit. Quòd ſi forte hæc ſolenniter acta non ſunt, neq; cauſa probata eſt, quæ exilio uel depoſitione digna ſit, omnibus modis in eccleſiam ſuam reuocetur. Hi uero qui contra Dei timorem, & ſtatuta canonum eum condemnauerunt, excommunicati in monaſterium ad agendam pœnitentiam ſex menſibus mittendi ſunt: ita ſane, ut ſi cuiquam eorum mortis contigerit imminere diſcrimen, uiatici benedictio ei non negetur. Ipſe autem qui eo uiuente locũ eius temerarie ambiuit, priuatus ſacerdotio, ab omni miniſterio eccleſiaſtico repellatur, atque eidem dilectiſsimo fratri & coepiſcopo noſtro tradatur, ut eum ipſe, aut ad nos tranſmittat, aut apud ſe in cuſtodia habeat. Epiſcopi uero qui eũ ordinare præſumpſerunt, uel peruerſæ ordinationi eius aſſenſum præbuerunt, communione priuati ſex menſibus ad agendam pœnitentiam in monaſterio deputentur, &c. ut ſupra de cauſa Ianuarij epiſcopi. & infra de eodem.

Quod ſi forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum epiſcopum probata ſunt, aliqua uero doceri minime potuerunt: cauta omnino conſideratione penſandum eſt, utrum leuiora [e] capitula, an certe grauiora ſunt probata, ut ex eis qualiter diffinitionem tuam formare debeas, poſsis ſcire.

Glorioſus uero Comitiolus, ſi ſupra dictus epiſcopus innocens eſſe clarueri t, quicquid de rebus eius, uel eccleſiæ ipſius tulit, ei ſine aliqua dilatione reſtituat, &c. ut ſupra in cauſa Ianuarij epiſcopi: Si autem epiſcòpum talem culpam, quod abſit, &c. & infra in cauſa monachorum, De perſona presbyteri, & infra in cauſa, Clericus aduerſus clericum. & infra. De perſona Ianuarij epiſcopi ſciendum eſt grauiter omnino & contra leges eſſe actum, ut uiolenter de eccleſia traheretur: cũ ſi quamlibet iniuriam [f] a quocunque epiſcopus paſſus fuerit in eccleſia, in iniuriantem lex capitali [g] pœna percutiat: & ſicut maieſtatis reum omnibus det accuſandi licentiam, ut huius legis ſeries loquitur Codice libro primo, titulo de epiſcopis & clericis, in conſtitutione prima. Si quis in hoc [h] genus ſacrilegij irruperit, ut in eccleſiam catholicam irruens ſacerdotibus & miniſtris, [i] uel ipſi cultui locoque aliquid importet iniuriæ, &c. & infra. De perſona epiſcopi Stephani hoc attendendum eſt: quia nec inuitus ad iudicium [k] trahi, nec ab epiſcopis alieni cõcilij debuit iudicari. [l] Contra hoc ſi dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuerunt nec patriarcham: dicendum eſt, quia a ſede apoſtolica (quæ omnium eccleſiarum caput eſt) hæc cauſa audienda fuerat, ac dirimẽda: ſicut & prædictus epiſcopus petijſſe dinoſcitur: Quia ergo epiſcopus alieni concilij iudices habuit omnino ſuſpectos, ſententia non a ſuo iudice [m]

---

mittẽdi, ſed iudex ſpretis iſtis exceptionibus admiſit eos: [1] unde ĩ hoc caſu poſt ſnĩam debet inquiri de opinione teſtium: [2] ut extra de teſtib. ex parte Adę. uel reo abſente fuerũt ibi teſtes inducti: & cũ iudex de ſuo officio deberet inquirere de opinione teſtiũ. nõ qſiuit.

[1] Adde Bal. in l. criminis. C. de accuſa. & Alexan. de Imo. in l. ita demũ. col. ij. de procura.

[2] Vt ĩ. e. q. vij. quærendum.

[a] Inimicitias. capitales: ut extra de ſimo. p tuas. & in authẽ. de teſtib. §. ſi quis uero odioſus. inſtit. de excu. tut. §. inimicitiæ. ĩ. iij. q. v. cap. ij.

[b] Ex auditu. infra iij. quæſtione ix. teſtes tamen de auditu & de credulitate quæritur a teſte. extra de teſtibus. cum cauſam.

[c] Specialiter, id eſt, aſsignata cauſa ſcientię, ut not. iiij. quæſtio. iij. ca. ſi teſtes. §. ſolam.

[d] Scriptis. infra xj. quęſtio. j. ſi quis cũ clerico. cõtra. ſed illud in cauſa ciuili, iſtud in criminali. Vel illud ſpeciale in epiſcopo.

[e] Leuiora. An grauiora. infra iij. q. x. placuit. contra. Sed hic non dicit, quod ſecundo ſint admittendi ad accuſandum.

[f] Quamlibet iniuriã. Ergo pro modica ut pro magna iniuria poteſt quis taliter puniri. arg. xiiij. quæſtio. vj. capitu. ultimo. tamẽ pro modica iniuria non excõicaẽ quis. xj. quæſtione iij. nullus. extra de ſent. excommun. ca. peruenit. Ioan. Et male dicit Ioã. quia excõicatus eſt, ſed non debet mitti ad ſedẽ apoſtolicam, niſi uelit epiſcopus: ut dicit illa decre. peruenit. B.

Excõmunicatio pro modica ĩiuria non eſt ferenda.

[g] Capitali. Hęc eſt lex Cornelia. Sed cõtra. C. de epiſcopis & cleri. authẽ. ſ3 nouo. Ibi enim dicitur, quod talis uerberaẽ. & in monaſterium mittiẽ. Ioan. Sol. poteſt dici quod nouo iuri ſtabitur, [1] uel ſtabitur huic legi, cũ ſit canonizata xj. diſtin. cap. j.

[1] Et hic ſententiã teneas, ſecundũ L. ſ3 ſequẽs uerior ẽ, ut uideẽ. Arch.

[h] Si quis in hoc. ĩ. xvij. quæſtione iiij. cap. ſi quis ſuadente. §. qui autẽ de eccleſia.

[i] Et miniſtris. Nota diligenter quod in hoc caſu crimẽ ſacrilegij comparatur crimini læſæ maieſtatis, ut xvij. quæſt. iiij. ſi quis ſuadente. §. qui autem. imo ſi laicus extrahatur de eccleſia, tale crimen comparaẽ crimini læſæ maieſtatis: ut C. de ijs qui ad eccleſi. confug. l. ſecunda.

Crimẽ ſacrilegi & læſæ maieſtatis quãdoque cõparantur.

[k] Ad iudiciũ. alienũ: hoc patet per uerba ſequentia, ſcilicet ab epiſcopis alienis, &c.

[l] Iudicari. Ergo cõprouinciales epiſcopi ſunt iudices epiſcopi, ut iij. q. vj. c. ij.

[m] A ſuo iudice. ĩ. xj. quæſtio. j. ca. penul. C. ſi a nõ competen. iudi. l. ultima.

Crimi

dicta nihil firmitatis obtineat. Quòd autem dicitur a ſeruis ſuis accuſatus, ſciendum eſt quia audiri minime debuerūt. Si uero de crimine [a] maieſtatis dicitur accuſatus, nec ipſis etiā de eo credendū fuit, ſi uita & opinio eius talis ante non extitit. [b]

Quod autem dicit idem epiſcopus quia ſe abſente aliqui uiliſsimi ſint teſtes exhibiti, hoc ſi uerum eſt, nullius eſt momenti.

Teſtes autem quales, uel cuius opinionis ad teſtimonium admittēdi ſunt plurimæ leges oſtēdunt, quæ pene nulli habentur incognitæ: quæ etiā illud ſanciūt, ut uiliſsimis teſtibus ſine corporali [c] diſcuſsione credi nō debeat.

Quod autē dicitur quia nihil ſine ſcriptis iudicandum eſt, legendū eſt Codice, titulo xliiij. libro vij. cōſtitutione ultima: quia ſcriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia præcipitur, ut ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, nec nomen ſententiæ habere mereatur.

Item Codice lib. vij. titulo, de ſententijs ex breuiculo † recitandis.

Imperatores Valentinianus & Gratianus, &c.

Vltima ſententia debet de ſcripto proferri.

CAN. VIII.

STatutis generalibus iuſsimus, ut uniuerſi iudices, quibus reddendi iuris in prouincijs permiſimus facultatem, cognitis cauſis ultimas diffinitiones de ſcripti recitatione proferant. Huic adijcimus ſanctioni, ut ſententia [d] quæ dicta fuerit, cum ſcripta non eſſet, nec nomē quidem ſententiæ habere mereatur, nec ad reſciſsionem perperā decretorū appellationis ſolennitas requiratur. [e]

Item ex concilio apud ſanctum Medardum viij. ca. Himarus Remorum archiepiſcopus dixit.

De eodem.

CAN. IX.

LEgum eccleſiaſticarum authoritas talis eſt, ut in cauſis geſtorū ſemper ſcriptura requiratur, adeo ut qui ad ſacrum fontem [f] accedit ſuū dare nomē præcipiatur: qui ad ſummum ſacerdotium prouehitur, [g] decreto manibus omnium roborato eligatur. Ordinatus autem, a ſuis ordinatoribus literas accipere iubetur, qui etiā ab eccleſiaſtica ſocietate [h] quolibet exceſſu diſcinditur, libellari inſcriptione aut recipitur, aut deijcitur: ſed & qui accuſatur, aut excommunicatur, [i] ſeu reconciliatur, per ſcripturam accuſari, uel reconciliari iubetur: & ſic in cæteris huiuſmodi intantum ſcriptura depoſcitur, ut ſicut beatus Gregorius in commonitorio ad Ioan. defenſorem ex Romanis legibus ſumens ſcribit, Sententia quæ ſine ſcriptis profertur, nec nomen ſententiæ habere mereatur.

Item Nicolaus papa Girardo Turonenſi archiepiſcopo.

Reſtituendus eſt, quem neq; conuictum, neque confeſſum conſtat eſſe eiectum.

CAN. X.

NOtum ſit tuæ fraternæ charitati quòd cum iſte presbyter pauper nomine Chriſtophorus de ſua anguſtia ad noſtram clementiam lacrymabiliter ſit conqueſtus, dicens ſe falſis criminibus

D

a Crimine. Nota quod etiā in iſtis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accuſationē, uel teſtimonium, niſi malæ famæ fuerit accuſatus: ut hic, & ĩ. ea. quæſt. vij. ca. accuſatio. & extra de teſti. cap. ueniens. Si uero male famę fuerit accuſatus, omnes admittunt: ut extra de ſimo. c. tanta. & extra de teſti. quoniam. niſi odio uenerit ad accuſationem: ut extra de ſimo. c. licet Heli. & ca. per tuas. Alij dicūt ſpeciale eſſe in ep̃o. decret. tamen uidetur dicere, quod contra eum etiā, qui fuit malæ famæ, nō admittunt criminoſi in exceptis criminibus cū criminaliter agit. ſed ubi ciuiliter agit, tunc admittunt criminoſi contra regulares prælatos, ſed non contra ſeculares. ſed ſi ſunt emēdati de crimine, tunc admittuntur cōtra eos de æquitate, nō de rigore: ut extra de ſimo. c. per tuas. Ioan.

b Non extitit. Extra de pſumpt. mādata. & eodē titu. cum in iuuentutē. ff. de ſuſpe. tu. l. iij. ff. ad legē Iul. ma. famoſi. xxviij. diſt. c. quia ſunt culpæ. ff. de re mili. l. non omnes.

c Corporali. ĩ. xv. q. v. c. illi qui.

d Statutis. Vel ſententia. Per hanc legem nō poteſt Grego. probare, quod in criminalibus cauſis debeat interuenire ſcriptura: quia lex illa tm̃ de ciuilib' cauſis loquit̃. Nam ep̃s inter ſubditos ſuos ſine ſcriptura iudicat: ut xj. q. j. ſi quis cum clerico. & C. de ſent. ex breui. reci. authē. niſi ſimiliter ſecularis iudex in modicis cauſis, ut ibi dicitur, & in auth. de man. prin. §. ſit tibi. col. iij. Et qđ partes illud mutuo conſenſu poſſunt remittere: ut C. de epiſ. & cleri. auth. & gn̄aliter. in fi. & C. de pri. eorum, qui in ſacro palatio cōſiſtunt. l. quoties. in fi. lib. xij. Dicas cum Grego. quod in criminalibus cauſis requiritur ſcriptura, & etiam in ciuili extra de proba. c. quoniā cōtra. niſi in caſibus. ſ. exceptis, & in cauſa dilapidationis: ut in authē. ut iudi. ſine quoquo ſuf. §. neceſsitatē. co. ij. Io.

e Requirat. Tamē ſi appellauerit, uidetur qđ debeat proſequi appellationem, ut extra de ſent. & re iu. c. ſententia. quia appellatio cōfirmat ſententiam. ff. rem ratam ha. l. iij. §. falſus. extra de offic. deleg. coram.

f LEgum. Fontem. ĩ. de cō ſec. diſt. iiij. c. baptizandi. ij.

g Prouehitur. ĩ. diſt. lxj. epiſcopus dum fuerit.

h Societate. Vt hæreticus: ut ĩ. j. q. vij. c. quoties.

i Excommunicatur. xj. q. iij. debēt. & cap curæ.

NOtum. Per

† Periculo.

i Et ſic not. quod præſumit ex uita præterita circa præſens ſine de præſenti. extra de præſump. ſcribam. ubi de hoc. & xliiij. diſt. multis.

Paleam dicit eſſe Hugo.

impetitum, & ab eccleſia ſua non conuictum neque cõfeſſum irrationabiliter fuiſſe eiectũ: nam (ut ipſe refert) tua diligentia per tres [a] uices inquiſitione facta, nulla i ſe, neque de fornicationis crimine, neq; de homicidij cõfeſsione (de quibus impetebatur) reperiri potuis culpa, niſi [b] quia ſuæ paupertatis cauſa, quæ petebãtur aut conſentire noluit, aut adimplere nõ potuit: quod ſuus tamẽ æmulus ultroneus egit: qui iniuſte illius eccleſiam præripuit. Idcirco magnoperẽ monemus [c] reuerentiã tuã, ut quæ te forte ignorante Gieziacha cupiditate peracta eſſe uidentur, tuæ [d] fraternitatis cenſura celeri emendatione corrigantur, ſcilicet reſtituendo [e] eccleſiæ propriæ iam dictum ſacerdotem, atq; ei reddendo tua pietate priſtinum, quem perdidit, honorem, & nullatenus canonica inſtituta alicuius temeritate contemni permittas: quia facientem & conſentientẽ [f] par pœna conſtringit.

Item de lib. conſtitutionum. †

Ante, quam cauſa examinetur, aliquis excommunicari nõ debet.

CAN. XI.

NEmo epiſcopus, nemo presbyter excommunicet [g] aliquem ante, quam cauſa probetur, [h] propter quã eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam conſtitutionẽ excõmunicauerit aliquẽ ille qui excommunicatus eſt, maioris ſacerdotis authoritate [i] ad gratiam ſanctæ cõmunionis reddeat. Ille autẽ, qui non legitime eum excommunicauit, in tantum abſtineat tempus, quantum maiori ſacerdoti uiſum fuerit: ut quod iniuſte fecit eum excommunicando, ipſe iuſte patiatur.

Item Auguſt. in epiſtola ad clerum & ad uniuerſalem plebem Hypoñ.

Incerta & dubiæ iudicari nõ poſſunt.

CAN. XII.

NOmen presbyteri propterea non auſus ſum de numero collegarum eius, uel ſupprimere [k] uel delere, ne diuinæ pietatis poteſtati, ſub cuius examine cauſa adhuc pendet, facere uiderer iniuriam, ſi illius iudicium meo uellem iudicio præuenire: quod nec in negotijs ſecularibus iudices faciunt, quando ad maiorem poteſtatem dubitatio refertur: ut pendente relatione [l] aliquid audeant commutare. In epiſcoporum quoque concilio conſtitutum eſt, nullũ clericum, qui nondũ conuictus eſt, ſuſpendi [m] a cõione debere: niſi ad cauſam ſuam examinandã ſe non præſentauerit.

Item Melchiades papa.

---

a Per tres. Not. ſæpius poſſe inqri de eodẽ crimine.

b Niſi. iſtud niſi, non ponitur hic exceptiue.

c Monemus. Per hoc uerbũ non præcipitur: ✝ ut j. xxviij. q. j. ſic enim. & ff. de le. iij. l. fideicõmiſſa. §. hæc uerba. & xj. q. iij. rogo. & iij. q. ix. re uera. & ij. q. vij. ſicut ingt. in glo. ij.

d Tuæ. Remittitur hęc cauſa ad eũ a quo appellatum eſt, nõ ut ipſum iudicet, ſed ut ipſum reſtituat & ſic non obſtat extra de appel. accepta.

e Reſtituendo. Cauſa prius cognita, ne obſtet j. vij. q. j. præſentium.

f Et cõſentientẽ. Hoc iõ dicit, quia ipſe eum non priuauerat, ſed alij de conſenſu ſuo. Et hoc eſt notabile, quod poteſt conueniri, non ſolum qui deiecit, uel mãdauit, uel ratũ habuit, ſed etiam qui conſenſit. extra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Cõſentire dicit quis tribus modis, ſcilicet ut qui ad hoc cooperatur, ut in ſimonia. j. q. j. ſi quis epiſcopus. Et in inceſtu. iij. q. iiij. conſanguineorũ. Item & in raptu uirginis. xxxvj. q. ij. de puellis. In rapina xvij. q. iiij. omnes eccleſiæ. Itẽ in iniuſta ſniã: ut ī. ea. c. in primis. Secundo modo dicit conſentire: cum non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere: ut lxxxiij. diſtin. cap. j. & ij. & lxxxvj. diſtin inferiorũ. Tertio modo dicitur conſentire, cum defendit peccantẽ, uel quando ſua authoritate delinquitur. xj. q. iij. c. qui cõſentit. xxxiij. q. iij. c. qui aliorũ. & talis magis eſt puniendus, quam ipſe faciens: ut ibi dicitur. Ioã.

g NEmo. Excõicet. argu. quod ſimplex ſacerdos habet poteſtatem excõicandi: ut extra de offi. ordi. cum ab eccleſiarũ. x & c. ſi ſacerdos. & de ap. reprehenſibilis. & extra de eo, qui fur. or. re. c. j. Nã quilibet ſacerdos habet claues ligandi & abſoluendi, ut j. e. q. vj. c. nos ſi incõpetenter. §. itẽ cum Dauid. & xj. q. iij. quomodo. Itẽ quia de cauſis poſſunt cognoſcere, ut extra de iud c. ij. & extra de immu. eccl. c. nõ minus. & etiã de matrimonialibus cauſis, extra de ſen. & re iu. tenor. i prin. ĩ parte deciſa. Cũ ergo excõicatio ſit potius iuriſdictionis, quã ordinis, ut extra de elec. trãſmiſſam. & tales minores plati habent iuriſdictionẽ, ut dictum eſt, ergo pñt excõicare. Sed contra. excõicatio eſt mucro epalis xvj. q. ij. uiſis. Itẽ excõicatio dr maxima pœna: ut xxiiij. q. iij. corripiantur. Præterea archidiaconi modicã habẽt iuriſdictionẽ, ut extra de offi. archi. c. j. & ult. ergo multo fortius ſimplices ſacerdotes. Sol. ubi cõſuetudo eſt, ibi bñ pñt excõicare: conſuetudo enim dat iuriſdictionẽ: ut ix. q. iij. conqueſtus. in fi. De hac materia inuenies xj. q. j. de perſonis. Io. Probabiliter pt dici, q eccleſiarũ plati de iure cõi pñt excõicare, ut extra de offi. or. cũ ab eccleſiarũ. licẽt epi illi pſcripſerint cõtra multos platos. B.

h Cauſa pbet. j. xj. q iij. nemo epõrũ.

i Maioris ſacerdotis authoritate cõ diſt. xj. q. vij. ſi epſ. forte notatũ ibi inuenies extra de ſent. excõ. ſacro.

k NOmen. Vel ſupprimere. Noĩa excõicatorũ tpe excõicationis ſupprimebãt in matriculis, ſed noĩa depoſitorũ radebãtur. ſic fo. dũ contumaces.

l Relatione. Simile extra de offi. de le. licet. ex eo etiã qđ iudex dicit ſe uelle referre, non poteſt amplius cognoſcere. C. de appel. ex illo. & extra de offi. deleg. cum ſuper. quod intelligo ſi relatio fuerit a partibus approbata: ut C. de rela. l. ij.

m Suſpendi. Niſi ſit infamatus: j. ea. q. v. presbyteri

Tamen iuriſdictio datur extra de teſta. cap. j. de hoc ẽt. iſra c. qõ. vij. ſicut. ſʒ hic tenetur ꝑ ceptiue. Archidia.

Spoliationis ratione quis cõueniatur.

Conſentit quis tripliciter.

† [redacted]

Excõicare põt ſimplex pſbyter.

✝ Vbi de hoc, & extra de ſen. excõ. nup §. ul. in fi. xj. q. iij. qui merito.

Primo

Nec ſuſpicionis arbitrio, nec ante uerum & iuſtum iudiciū aliquis condemnetur.

CAN. XIII.

PRimò ſemper ante omnia diligenter inquirite, ut cum iuſtitia & charitate diffiniatis: neminem cōdemnetis ante uerum & iuſtum iudicium: nullum iudicetis, ſuſpicionis [a] arbitrio, ſed primùm probate, & poſtea charitatiuam ſententiam proferte, & quod uobis non uultis fieri, alteri facere nolite.

Item ff. lib. xlviij. tit. de accuſationibus & inſcriptionibus.

Qui ab accuſatione prohibeantur, & qui recipiantur.

CAN. XIIII.

PRohibentur alij accuſare propter ſexū, uel ætatem, ut mulier & pupillus. Alij propter ſacramentum, [b] ut qui ſtipendium merent. Alij propter magiſtratum [c] & poteſtatem: in qua agentes ſine fraude [d] in ius uocari non poſſunt. Alij propter delictum propriū ut infames. Alij propter turpem quæſtum, [e] ut qui duo iudicia aduerſus duos reos ſubſcripta habent, nummosve [f] ob accuſandum, uel non accuſandum acceperint. Alij propter conditionem ſuā, ut filij contra parentes, & liberti contra patronos. Alij pp ſuſpicionē calumniæ, ut illi, qui falſum teſtimoniū [g] ſubornati dixerūt. Nōnulli pp paupertatē, [h] ut ſunt, qui minus quàm quinquaginta aureos habent. Hi tamē omnes, ſi ſuam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accuſatione non excludūtur. Liberi libertique non ſunt prohibendi ſuarum defendendarum rerū gratia de facto parentum patronorumve quæri: ueluti ſi dicant ſe ui à poſſeſſione [i] ab his expulſos: ſcilicet non ut crimen [k] in eis intendant, ſed ut poſſeſſionem recipiant. Nam & filius non quidem prohibitus eſt de facto matris conqueri, ſi dicat ſuppoſitum ab ea partum, quò magis cohæredem habeat: ſed eam reā lege Cornelia facere ei permiſſum non eſt.

Ab alio delatum, alius deferre non poteſt: [l] ſed eum, qui abolitione publica, [m] uel priuata interueniente, aut deſiſtente accuſatore de reis exemptus eſt, alius deferre non prohibetur.

[a] Primò ſemper. Suſpicionis. Triplex eſt ſuſpicio. Temeraria, de qua hic dicitur, quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationem inducit, ut j. quæſt. v. presbyter. Violentia, quæ ad condemnationem ſufficit, ut xxxij. q. j. dixit dominus. [1] Tñ quāque uiolenta ſuſpicio uel pſumptio non ſufficit ad condemnationem, ut extra de teſti. cogē. ꝑter ea. extra de pſumptio. literas. i fi. [2] Prohibentur. lex incipit, q accuſare poſſunt. [b] Propter ſacramentum. Quod præſtant ſcilicet ſe nō euitaturos mortē propter ſalutē reipublicæ. [3] Milites enim noſtros magis uolumus ſcire arma, quā iura uel leges, ut C. de iure delib. l. ſcimus. C. locati. milites. [c] Magiſtratum. Sed cōtra. ſ. j. q. j. nulla. l. iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in adminiſtratione ſua, ut tunc poſsit conueniri. [4] ut in authen. ut iudic. ſine quoquo ſuffragio. §. illud. Vel hic loquitē de eo, qui ante adminiſtrationē deliquit. Vel ibi de minoribus iudicibus, hic de maioribus: ut ff. de iniur. nec magiſtratibus. tamen etiam maiores iudices pſtabunt cautionē ſtandi iuri poſt depoſitā adminiſtrationem, ut ff. de adul. c. ſi adulterū. §. ultimo. [d] Sine fraude. i. ſine pœna. [e] Quæſtum. Id eſt, quæſtus ſuſpicionem. Qui enim duos cœperit accuſare, ſi uult tertiū accuſare, præſumitur quod hoc cauſa quæſtus faciat. Sed huic eſt contra ff. de accu. l. hos accuſare. §. lege Iulia. ubi dicit, quod nemo pōt duos ſimul accuſare, niſi ſuā uel ſuorum iniuriā proſequatur. Sed dic, quod in diuerſis libellis poſſunt duo accuſari, ſed tertius non pōt, niſi ſuā uel ſuorū iniuriā proſequat: ut hic dicitur. & C. qui accu. non poſ. l. cū rationibus. ſed in uno libello nō poteſt duos accuſare, niſi ſuam uel ſuorū iniuriā proſequat, ut in illa l. hos accuſare. niſi cum crimen cōe eſt, ut ff. de adult. qui pupillam. §. j. ſed in crimine adulterij nō pñt duo ſimul accuſari, C. de adult. reos,

[f] Nummosve. Accuſatori licet nobis dare pecuniam in cauſa ſanguinis: ſed qui dat pecuniam & nō in cauſa ſanguinis, pro conuicto habetur, ut ī. q. iij. c. ſi quē. §. præuaricator. uer. in omnibus cauſis. ſed non licet accuſanti recipere, ut ſ. j. q. j. concuſsionis. Tamen poſt finitam accuſationem quandoque remuneratur accuſator, ut ſ. lxxix. di. ſi quis Papa. & ī. iij. q. v. accuſatores. vj. q. j. ſi quis cum. uer. ſane ſi quis. [g] Qui falſum teſtimonium. Iſti repellūtur, licet non ſint infames, ut extra de ordi. cogni. cum dilectus. in fi. [h] Paupertatem. Propter hoc repellunt teſtes: ut iiij. q. iij. teſtium. dū tū ratione paupertatis ſit ſuſpectus, ut inſtit. de ſuſpe. tut. §. ulti. Paupertas. n. nō eſt de numero malorū: xv. q. j. illa. in fine. [i] A poſſeſsione. Non tamen ab eis pñt repetere poſſeſsionē per interdictū unde ui. [5] licet. n. nullū interdictum infamet, tamē diminuit & ſugillat opinionem eius, contra quem proponitur, ut ff. de obſeq. l. ij. nec etiam in integrū reſtitutio petit cōtra parētes uel patronos, ut C. qui & aduer. quos in integ. reſtit. l. ult. [k] Nō ut crimen. Niſi atrocē iniuriā feciſſent, uel niſi nomine alieno cōuenirentur, ut ff. de in ius uoc. ſed & ſi. §. pe. & ul. & xij. q. ij. epſ. §. qui manumittitur. Alias non poteſt agere pro iniuria contra tales perſonas, ut ff. de iniur. non ſolum. §. quanquam. [l] Non poteſt. Siue enim quis ſit condemnatus, ſiue abſolutus, tamen ſuper eodē crimine ſæpius agi non poteſt, ut extra de accuſa. de his. [m] Abolitione publica. Tripliciter fit abolitio, aut publice ob diē inſignē, uel ob rē pſpere geſtā, [6] aut priuatim accuſatore petente, aut ex lege quādo accuſator deſiſtit, uel mortuus eſt. In publica abolitione poteſt accuſator repetere reum finitis ferijs intra xxx. dies, ut ff. ad Turpil. l. ſi quis. & l. ſeq. Sed in alijs duabus non admittitur ille, qui deſtitit, ut ff. ad Turpil,

Suſpicio eſt triplex.

[1] Extra de pſum. cap. ij.

[2] Vbi de hoc, & vj. q. j. oues. Archi.

[3] Iſti nō admittebantur ad accuſationē, ne ob hoc impediti utilitatē reipubli. prætermitterent: & ꝑpter hoc periuriū incurrerent.

4 Adde de hoc late per Pe. de bel. p. [illegible] & Cy. i l. aduerſus. C. de admini. tut.

Accuſare ſimul plures antiquitas [illegible].

Accuſatori in cauſa ſanguinis licet pecuniā dare.

[illegible]

5 Verum eſt, qꝙ contra eos nō datur interdictū unde ui, niſi eſſet uis armata: quia tunc bene datur. ff. de ui & ui ar. l. j. §. interdictū.

Abolitio fit tripliciter.

6 Vt puta nato filio principi, uel deuicta ciuitate: & propter hoc feriæ repentinæ indicunt à principe. & de repentinis ferijs eſt tātū intelligēdum, & tūc ſua authoritate pōt accuſator petere reum deſiſtere. Archi.

Mulierē propter publicam utilitatem ad annonā [a] pertinentem audiri prę fecto annonæ deferentem diui Seuerus & Antoninus reſcripſerunt. Famoſi quoque accuſantes ſine ulla dubitatione admittuntur. Milites quoq; ad hanc accuſationem admittendi ſunt Serui quoq; deferentes audiendi ſunt.

[2] His oībus authoritatibus datur intelligi, quod nullus eſt condemnandus niſi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum ſeipſum cōfiteatur. Verùm hæc de illis intelligēda ſunt, quorū crimina ſunt occulta. Cęterū quæ manifeſta ſunt, iudiciarium ordinem non requirunt.

Vnde Ambroſius.

Sine accuſatione, manifeſta iudicentur.

CAN XV.

MAnifeſta, [b] accuſatione nō indigēt. Item Nicolaus Papa Carolo regi. †

De eodem.

CAN. XVI.

QVæ Lotharius rex nepos ueſter fecit, accuſatione non indigēt. Manifeſta [c] enim ſunt (teſte Apoſtolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

In manifeſtis.n.calliditate accuſantium non opprimitur reus, nec tergiuerſatione proprium crimen celatur, cū culpa ſua oculis omnium ſpōte ſe ingerat, atq; ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur, qui ideo tātùm inſtitutus eſt, ut nec innocētia inſidijs pateret aduerſantiū, nec culpa delinquentium ſententiam effugeret iuſti examinis.

Vnde Stephanus Papa Leoni epiſcopo Thianēſi.

Ordinem iudiciarium manifeſta non deſiderat cauſa.

CAN. XVII.

DE manifeſta & nota plurimis [d] cauſa, non ſunt quærendi teſtes, ut ſanctus Ambroſius in epiſtola ad Corinthios dixit, de fornicatore ſententiam exponens Apoſtoli. Iudicis inquam non eſt ſine ac-

Turpil. qui deſtitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies. j. ea. q. ult. in fine.

[a] Ad annonam. Cum hoc crimen, ſcilicet fraudatæ annonæ ponatur inter excepta crimina, & iſtud crimen æquiparetur crimini dilapidationis, uidetur quod ibi quilibet admittatur. nā & fœmina cuius non intereſt, ſi pietate ducitur, admittiť ad crimē ſuſpecti tutoris. inſtitu. de ſuſpec. tuto. §. conſequēs. Nec in hoc crimine teneť quis inſcribere: ut i authen. ut iud. ſine quoquo ſuffragio. §. neceſsitatē. collatio. ij.

His omnibus. Hæc eſt ij. ps quæſtionis, in qua probat quod in notorijs nō obſeruatur ordo iuris, nec accuſator eſt neceſſarius: & hoc probat per tres authoritates. Ioan. de Fan.

[b] MAnifeſta. De notorio loquimur, & qd ſit notoriū ignoramus. Scias ergo qđ aliud eſt fama, aliud manifeſtū aliud notoriū. Fama quādoq; ex ſcientia, & quandoq; ex ſuſpicione procedit, quādoq; ex certo, quādoq; ex incerto authore: ut de conſecra. diſtinct. iiij. c. ſanctum. in fi. Manifeſtū eſt quod ſemp ex ſcientia & ex certo authore procedit, & quod pōt ꝓbari, [1] ut ff. de teſta. l. hæredes palam. Item etiam quādoque dicitur occultū quod pōt probari. C. de appel. l. eos. § ij. & occultū dicitur qđ quinq; ſciūt, ut de pœ. di. j. c. quis aliquando. §. hæc ergo ſecreta. Itē notorium dicitur manifeſtum quod patet, uel per cōfeſſionem, uel per probationem, uel per euidentiam rei: ut extra de uer. ſign. c cum olim Notorium triplex eſt. eſt. n. notorium facti, notorium iuris. & notorium præſumptionis. Notoriū facti eſt quod exhibet & offert ſe oculis omnium, id eſt, quod ita hēt facti euidentiam, quod non pōt negari ſupple probabiliter, ut extra de coha. cler. c. tua. & extra eo. ti. c. ueſtra. in tali nō auditur appellans. extra de app. c cum ſit Romana. c præterea. & c. peruenit. & creditur ſimplici aſſertioni officialis, ut iiij. q. iiij. c. nullus. §. aliquando. Nec requiritur hic ſcientia omnium, ſed plurium, ut j. ead. c. de manifeſta. Eſt autem quoddam factum continuum ſiue permanēs, [2] quoddam interpolatum, quoddam ſtatim tranſiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, ut in decr. cap. tua. In notorio facti interpolati ſemiplena probatio requiritur, ut extra de uſur. c. cum in diœceſi. Notorium actu nō permanens probabiliter poteſt negari, ut extra đ ſortile. c. ex tuarū. Notorium iuris eſt, de quo aliquis eſt cōdemnatus, uel cōfeſſus: tamē in hoc notorio quandoq; contra negantē ſe eſſe conuictum requiritur probatio ut extra de ſen. & re iud. c. ſicut. Itē quandoq; nō ſufficit, ꝙ quis ſit confeſſus, niſi ſit confeſſus & conuictus ut j. ea. q. vj. c. ei q appel. §. ſunt etiā quorū uerſi in occultis. Notoriū ꝓſumptū ē, ut ſi aliquis publice habitus eſt pro filio alicuius, ibi nō requiritur aliquis ordo iuris, ut extra de filijs presby. c. Michael. & c. quoniā hoc enim quod aliquis ſit alterius filius, non pōt uere ꝓbari, ut ff. de cōdi. & demon. l. Lucius. ſed potius ꝑ præſumptiones.

QVæ Lotharius rex. [c] Manifeſta. j. xj. q. iij. c. eorum. cōtra. Sed ſibi non erat notoriū, ſed manifeſtum, & ſic non obſtat iij. q v. c. quia ſuſpecti. Betiā ſi ſit notorium, tñ nihilomin⁹ hęc citatio forte [3] ē faciēda. [4] j. ea. c. Deus oīpotens. §. quādo. xxiiij. q. iij. c. de illicita. & j. e. c. Deus oīpotens. & ſententia ferenda eſt, ut extra de app. c. cum ſit Romana. in ñ. Sed neq; probatio, neq; purgatio eſt requirenda, ut j. e. c. Deus omnipotens. & extra de purg. ca. cum dilectus. Fit tñ probatio qñq; ex abundanti. extra de elec. c. bonæ. j. & ff. de manu cauſam. in prin. & xxiiij. q. j. c. pudenda. in fi. nihil. n. tam indubitatū eſt, quin ſolicitam dubitationem admittat, ut in authen. de tabel. in med. col. iiij.

[d] DE manifeſta. Plurimis. Ergo non reqriť oīum ſciētia, forte ſufficiunt x. ut x. q iij. c. unio. Iudici tñ debet eſſe notū xxiij. q. iiij. c. cū qſque. Vnde pōt cōtingere qđ aliqd eſt notorium apud delegatū quod non eſt notorium apud delegantē. & ſi cauſa audireť corā delegante, ille procederet ſecundum ordinem iuris, ſed delegatus non, ut extra de purg. cau. cap. cum dilectus. Idem eſt in inquiſitione. Poteſt enim

[1] Idem Alex. in l. ſi uero. §. qui ꝓ rei. ff. q ſatiſda. cog. & text. in l. ea quidē. C. de accuſa.

† Adde j. xj. q. iij. c. Tengaldam. & c. excellentiſsimus. & j. ea. capit. ult.

[2] Puta ſi eps ſine licentia

Papa tñ ſit ad aliā eccleſiam extra de elect. bonæ. j. & đ trāslatiō. quāto. ... chudia.

Gal. 5. d

[3] Pro illo forte facit qđ no. Vincē. & Bern. extra de diuort. porro.

[4] Cōcor. tex. in l. iij. §. ſi ad diē. ff. de re milit. notat Bald. in l. cū fratrib. C. de his quibus ut indig.

cuſatore a dãnare: quia dominus Iudam, cum fuiſſet fur, quia non eſt accuſatus minime eiecit. Cognito autem opere iſtius pellendum illum Apoſtolus de cœtu fraternitatis conſulit. Omnes b enim crimen eius ſciebant, c & non arguebant. Publice enim nouercam ſuam loco uxoris habebat, in qua re neq; teſtibus opus erat, neq; tergiuerſatione d aliqua poterat tegi crimen. *Et paulo poſt.* Abſens facie, præſens autem authoritate ſpiritus, qui nuſquam abſens eſt, iam iudicaui, e ut præſens eum, qui hoc admiſit f tradi ſatanæ interitum carnis. & infra.

3 *Sed ſciendum eſt, quod eorũ quæ manifeſta ſunt, alia ſunt nota iudici, & incognita alijs: alia ſunt manifeſta alijs: & occulta iudici: quædam uero ſunt nota iudici & alijs. Quæ iudici tantum nota ſunt, ſine examinatione feriri nõ poßunt: quia dum accuſatoris perſona aſſumitur, iudiciaria ptãs amittitur. In una.n. eademq; cauſa nullus ſimul põt eſſe accuſator & iudex.*

Vnde Auguſtinus in homilia de pœnitentia.

Quando aliqui ſunt corrigendi, quando tolerandi.

CAN. XVIII.

MVlti corriguntur, ut Petrus: multi tolerantur, ut Iudas: multi neſciũtur, donec ueniat deus qui illuminabit abſcondita tenebrarũ. & infra. Nos uero quenquam prohibere a communione non poſſumus f (quãuis g hæc prohibitio nõdum ſit mortalis, h ſed medicinalis) i niſi aut ſpõte cõfeſſum, aut in aliquo ſiue ſeculari, k ſiue eccleſiaſtico iudicio nominatum aut conuictũ, Quis enim utrũq; ſibi auderet aſſumere, ut cu-

iuim eſſe, quod delegãs poſsit inquirere de crimine alicuius, ſi apud eum eſt infamatus, ſed delegatus nõ. extra de accuſa.c.cum oporteat.

a Sine accuſatore. Not. quod nemo eſt condemnandus ſine accuſatore: ut ff. de mun. & ho. l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorẽ. ſed fallit in charta ſuſpecta, cui fides nõ fit. C. de proba. l. iubemus. & cum teſtis fraudulenter & ꝓcaciter reſpõdet. C. de teſt. l. nullus. & in tutore ſuſpecto. ff. de ſuſpe. tut. l. iij. §. j. & iij. quæſt. ij. c. quia ea. & quando maritus excipiendo cõdemnatur de lenocinio ff. de adul. l. ij. §. ſi publico. & quãdo calumniator punitur. C. de calũ. l. j. Additur ſextus caſus, quando crimẽ probatur per inquiſitionẽ. extra de accuſa. ca. qualiter & quando. Itẽ vij. cũ deficit reus in purgatione. extra de ſimon. cap. de hoc. Octauus, in notorijs: ut hic.

b Omnes. ſcilicet Corinthij.

c Sciebant. Eo q̃ publice in domo ſua uidebant eam. & ſic extra de cohabi. cleri. & mul. capi. tua. C. de Iudæis. l. ne quis.

d Tergiuerſatione. id eſt, diſsimulatione.

e Iudicaui. Ergo abſens excommunicatur, ut extra de appella. c. cum ſit Romana. in fine. & extra de ſimon. capitu. accuſatum. Sed nunquid abſens abſoluitur? 1 Argumẽtum quod ſic. ĩ. ead. q. v. c. quanto. argu. contra de ſenten. excom. c. a nobis. in fin. ubi certa forma abſolutionis exprimitur. Reſpon. ſic 2 non eſt abſoluendus, ſi tamen taliter abſoluitur, tenet abſolutio, ut extra de reg. iur. c. omnis res. xxx. quæſtio. v. c. nec illud. §. ſed obijcitur.

Sed ſciendum. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua probat, quod ſi qua ſunt nota tantum iudici, ſcilicet tanquam homini, non debet ſine examinatione ſententia ferri. & hoc probat duobus c. ſeq. Io. de Fan.

f MVlti corriguntur. Non poſſumus. nominatim: ſed in genere: ut quinta quæſt. j. capit. quidam. extra de offi. ordi. c. ſi ſacerdos.

ADDITIO. Et dicas non poſſumus de iure, id eſt, non debemus. H. nam id poſſumus, quod de iure poſſumus.

g Quamuis interpoſitio eſt.

h Mortalis. ante cõtemptũ. xxiiij. q. iij. c. notandũ.

i Medicinalis. ut ſpiritus eius ſaluus fiat: ut xj. q. iij. c. audi. niſi ſit incorrigibilis: ut xj. q. iij. cap. nemo epiſcoporum. & infra xxiiij. q. iij. c. corripiantur. & cap. notandum. in fine.

k Seculari. i. de rebus ſecularibus, uel loquiť de laico, 3 quaſi dicat laicum conuictum corã ſeculari, clericum corã eccleſiaſtico, uitare poſſumus: ut reddamus ſingula ſingulis. & ſic non eſt contra extra de iudi. c. at ſi clerici. Arg. huius cap. uidetur quod clericus de crimine ciuiliter cõuictus infameť per ſententiam latã in ipſum a laico per reconuentionẽ: ut vj. q. j. c. beatus Petrus. & c. infames. Arg. extra de teſt. ca. de cætero. & iij. q. v. cap de accuſatoribus. xxxv. q. iij. c. coniunctiones. iij. q. viij. c. cuiꝰ. Imo ſi coram quocunq; in modũ exceptionis ꝓbatur crimẽ, cogetur ad pœnitẽtiam. nam undecũque claruerint crimina, &c. xxiiij. q. iij. ca. ecce. nam & iudicium hæreticorum certificat eccleſiã: ut ĩ. xxiiij. q. j. c. quiſquis. & c. ſubdiaconus. & in authẽ. de ſanc. epi. §. ſi uero crimen, col. ix. & ſententia in uno iudice lata, fidem facit in alio. 4 ff. de iureiur. l. ſi duo. C. de lib. cau. l. iubemus. Io. hoc uerum eſt inter eaſdem perſonas: quia res iter alios acta, &c. extra de re iudicata. capitulo, quamuis. cum ſimilibus. B. Similiter fit fides ſeculari iudici per iudicem eccleſiaſticum: ut xj. quæſt j. c. ſtatuimus. & hoc ſatis poteſt admitti. Iudex tamen eccleſiaſticus non poteſt clericum ratione illius ſententiæ punire quaſi conuictum. Si tamen infamia crebreſcit, ex tali ſententia poteſt epiſcopus ipſum cogere ad purgationem, in qua ſi defecerit, puniať: ut extra de ſimo. c. de hoc. nec teſtes purgationis ſunt contrarij prioribus teſtibus: quia iſti iurant de credulitate, & illi de ſentẽtia. Et bene poteſt eſſe, quod iſti credant eum innocẽtem, & illi ſciant eum nocentem. nec obeſt ei illa ſententia, quo ad beneficium, uel quo ad ordinem. extra de excep. cap. deniq. de ordi. cog. cap. cum dilectus. in fi. Sed forte poteſt ipſum cogere ad pœnitentiam. nã etiam in cauſa correctionis tenuis probatio, & ſcientia ſufficit, ut extra de ſpon. c. præterea. xxij. q. v. cap. hoc uidetur. imo ſufficit unus teſtis quo ad ſententiam medicinalem animæ: ut extra de teſt. cog. cap. peruenit. de conſecratio. diſtinctione quarta. capitulo, cum itaque extra de conſanguinitate & affinitate. cap. ſuper eo. & extra de teſt. c. ſuper eo.

Condemnatẽ quis aliquãdo ſine accuſatore.

f Cõcor. in ſim. gl. in l. ſed & ſi iterpellatur. §. j. ff. de arbi. Bal. in l. j. C. qui admit. ad bono. poſ.

1 De materia huiꝰ glo. no. in l. abſentẽ. ff. de pœ. & in l. abſentẽ. C. de procu.

2 Et ſecũdũ formã illius decre. a nobis. Arch.

3 Laico. Idem Panor. ĩ d. c. at ſi clerici. Sed fruſtra ð hoc laborať ĩ hoc textu, qui nõ eſt Auguſtini, ſed Gratiani.

Sñia ſup crimine ĩ clericũ lata in cauſa reconuentionis per iudicem ſecularẽ, an ipſum infamet.

Mat. 16. g

4 Scilicet a depẽdẽtiã primo alias non facit niſi pſumptionẽ & ſic ĩtelligunť iſtæ leges ĩ. prox. al leg. Arch.

iuſquam ipſe ſit & accuſator & iudex? a Huiuſmodi etiam regulam Paulus in epiſtola ſua ad Corinthios breuiter inſinuaſſe intelligitur: cum quibuſdam cõmemoratis criminibus eccleſiaſticis, formam ad omnia ſimilia b ex quibuſdam daret. ait enim: Scripſi uobis in epiſtola ne commiſceamini cum fornicarijs, c non utiq; fornicarijs d huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis ſeruiẽtibus: alioqui debueratis de hoc mundo exire. Non enim poſſunt homines in hoc mundo manentes, niſi cum talibus uiuere, nec eos poſſunt lucrifacere Chriſto, ſi eorum colloquium conuictumque uitauerint. Vnde dominus cum peccatoribus & publicanis comedens, Non eſt (inquit) neceſſarius ſanis medicus, ſed male habentibus. Non enim ueni uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitẽtiã. Et ideo cõſequẽter Apoſtolus etiã adiungit: Nũc autem ſcripſi uobis: Non commiſceamini fornicarijs. Si quis autem e frater nominatur f fornicator, aut idolis ſeruiẽs, aut auarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cũ huiuſmodi nec cibum ſumere. Quid enim mihi de ijs, qui foris g ſunt, iudicare? h Nonne de ijs, qui intus ſunt, uos iudicatis? de his enim qui foris ſunt iudicabit Deus. Auferte malum a uobis ipſis. Quibus uerbis ſatis oſtendit non temere aut quomodolibet, ſed per iudiciũ auferendos eſſe malos ab eccleſiæ cõmunione, ut ſi per iudiciũ auferri non poſſunt, tolerentur potius, ne peruerſe malos euitando ab eccleſia ipſe diſcedens, eos quos fugere uidetur, mittat ad gehennã. quia ad hoc nobis in ſcripturis ſunt exẽpla ꝓpoſita, uelut in meſſe, ut palea ſufferatur uſq; ad ultimum uentilabrum: uel intra illa retia, ubi piſces boni cum malis uſq; ad ſeparationem, quæ futura eſt in litore, id eſt, in fine ſeculi, æquo animo tolerentur. Non enim cõtrarium eſt illud huic loco, quod dicit apoſtolus: Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? ſuo domino ſtat, aut cadit. Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, i uel etiam extra ordinario k uſurpato iudicio: ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſiue ultro confeſſum, ſiue accuſatũ atque conuictum: alioqui illud cur dixit: Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſeruiẽs, &c. niſi quia eam nominationem uoluit intelligi, quæ fit in quẽquã, quũ ſententia ordine iudiciario atq; cum integritate profertur? Nam ſi nominatio l ſufficit, multi damnandi ſunt innocentes: quia ſæpe falſo in quoquã crimina nominantur. Non ergo illi quos monemus agere pœnitentiam, quærant ſibi comites ad ſupplicia, nec gaudeant, quia plures inueniant ſibi ſimiles. Nam propterea nõ minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

Item in eodem.

Peccatum quod tantum iudici notum eſt, ab eo leuari non ualet.

C A N. XIX.

m. SI peccauerit in te frater tuus,

a Accuſator & iudex. Quod fieret ſi occultos tales accuſaremus.
b Similia. Argu. quod licet aliquid ſpecialiter de uno dicatur, tamen extenditur ad omnia ſimilia: ut ĩ. ea. ca. Deus omnipotens. xxxij. qõ. vij. ca. Apoſtolus. xvj. q. iij. c. licet. diſt. lxj. c. miramur. & ſ. diſtinct. v. ad eius. ff. de fun. inſtr. l. quæſitum. § ulti. ff. de adimen. leg. l. legata. ff. de ali. & ciba. lega. l. uerba. ff. de ſupel. leg. l. legata. xvj. q. j. ca. hinc eſt etiã arg. cõtra. C. de proc. l. maritus.
c Cũ fornicarijs. Iudæis uel Gentilibus.
d Fornicarijs. Scilicet occultis, niſi in caſibus, quaſi dicat, non eſt aliqua pars mũdi, in qua nõ ſunt tales mali.
e Si quis aũt, quaſi dicat, quare hic nõ dicis de alijs, quã de fratribus? R.
f Nominatur. per ſententiam.
g Qui foris. i. non noſtri iuris. xvij. quæſt. iiij. c. conſtituit. ſ. diſt. xlv. c. qui ſyncera contra. dic ut not. xxviij. q. j. c. ſæpe.
h Iudicare. quantum ad excõmmunicationẽ, ſed corporaliter poſſunt puniri: i ut xvij. q. iiij. c. conſtituit. argu. quod excõicatus non poteſt iterum excõicari. de hoc inuenies iij. q. iiij. capi. Engeltrudam.
i Suſpicionis. ſubaudi temerariæ. ſi uiolentæ, ſecus xxxij. q. j. c. dixit.
k Extraordinario. Agendo contra eũ denuntiatiue uel inquiſitiue: q modus nouus eſt, & extraordinarius ſecundum quoſdam. Sed dic extra, id eſt, præter hoc: uel cõtra ordinem iuris, ſcilicet [illegible] eſt de foro ſuo, cũ ſit occultus. unde ſequit̃ uſurpatio. Nã uſurpare quis dicitur cum uendicat ſibi quod ad ipſum non pertinet.
l Nam ſi nominatio, id eſt, infamatio. ĩ. xxv. qõ. ulti. c. ult. xxxv. q. vj. c. ſi duo. Argu. quod per famã non probatur aliquid. extra de coha. cle. & mulie. ca. tua. extra de eo qui cog. cõſang. uxo. ſuæ. ſuper eo. S; fama cũ alijs adminiculis ꝓbat. iiij. q. iij. ca. ſæpe. extra de pſump. c. illud. de app. c. j.
m SI peccauerit in te. Scilicet læſum uel teſtem. Quidam totã hãc authoritatem intelligunt de occulto peccato: & exponunt, adhibe unum, uel duos teſtes, qui ſint teſtes factæ admonitionis: & quod ſequit̃ dic eccleſiæ, id eſt, ſacerdotibus, qui orent pro ipſo: uel admoneãt eũ deſiſtere a peccato, & tali qui poteſt prodeſſe, & nõ obeſſe. xxij. q. v. c. hoc uidetur. & qđ ſequitur, ſit tibi ethnicus, &c. quãtum ad priuatam communionem intellige, ſed nõ in publico: ut vj. q. ij. c. ſi tantũ. Sed huic opin. cõtradicit xlv. diſ. ca. ſed illud. & extra de iudi. ca. nouit. xj. q. iij. c. ſcipue. ubi habes qđ etiã in manifeſtis loquit̃ hæc authoritas. Alij itelligũt totam de manifeſto: ſed eis contradicit Aug. ibi, ſi ſolus noſti.

1. Cor. 5. d

Mat. 5. b

1. Cor. 5. d

Idẽ etiã & pecuniariter punit eccleſia, ubi ſunt de ſua iuriſdictione. extra de rapto. ca. in archiepiſcopatu. Ber.

Vſurpare.

Mat. 13. f

Fama an probet.

Rom. 14. a

Si peccauerit i te, &c. d quo peccato debet intelligi.

Tertij

corripe eum inter te & ipſum ſolum. quare? quia in te peccauit. Quid eſt in te peccauit? Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccauit: ſecretum quære, cùm corrigis, quod peccauit in te. Nam ſi ſolus noſti, quia peccauit in te, & eum uis coram omnibus arguere, non eris corrector erroris, ſed proditor. [a] Attende quemadmodum uir iuſtus Ioſeph tanto flagitio, quod de uxore fuerat ſuſpicatus, [b] tanta benignitate pepercit, antequam ſciret unde illa conceperat, quam grauidam ſenſerat, & ſe ad illam non acceſsiſſe nouerat. [c] Reſtabat itaque certa adulterij ſuſpicio: & tamen quia ipſe ſolus nouerat, ipſe ſolus ſciebat. quid dicit Euangelium? Ioſeph autem cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere uoluit occultè [d] dimittere eam. Ergo corripienda ipſa ſunt corã omnibus, quæ peccantur corã omnibus. Ipſa uerò corripienda ſunt ſecretius, quę peccantur ſecretius. Diſtingue tempora, & cõcordabit ſcriptura. [e] Sic agamus & ſic agẽdũ [f] eſt non ſolùm quãdo in nos [g] peccatur, ſed etiã quando peccatur ab aliquo, ut ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corrigere. Nouit enim neſcio quem homicidam epiſcopus, [h] & nemo alius illum nouit. Ego nolo eum publicè corripere, & tu quæris inſcribere. Prorſus nec prodo, nec negligo, corripio in ſecreto, pono ante oculos eius Dei iudiciũ, terreo cruentam cõſcientiam, perſuadeo pœnitentiam. hac charitate [i] præditi eſſe debemus. Vnde aliquando homines rẽprehendunt nos, quòd quaſi non reprehendamus: aut putãt nos ſcire, quod neſcimus: aut putant nos tacere, quod ſcimus. Sed fortè quod ſcis, & ego ſcio, non tamen coram te corripio, quia curare uolo, non accuſare.

Tertij dicunt quod principium de occulto, & ſequens de manifeſto loquitur, ſed eis contradicit quod dicit, diſtingue tẽpora, & cõcordabis ſcripturas. Io. intelligit de tali occulto, quod ſcitur à multis, & põt ab aliquibus probari, & uocari teſtes, ut probet admonitio facta: quia niſi præceſsiſſet admonitio, accuſare non poſſetur. j. e. quæſt. vij. c. accuſatio. & c. ſi quis erga. nã ſi ad monitionẽ eccleſiæ nollet pœnitere, iſti poſſunt eſſe teſtes admonitionis factę. Et hoc innuit litera ubi dicit, forte quod tu ſcis. & ego ſcio. Ar. eſt ad hãc ſolutionẽ, ex. de iud. c. nouit. Sed iſti opponit: quare ergo dicit Aug. tu ſolus noſti? Reſ. hic, ſolus, non excludit paucos, ſed multitudinẽ. ſic diſt. viij. c. ſi ſolus. & ibi: Quão ſedet ſola ciuitas. i. cũ paucis. ſic xv. q. vij. c. plerunq. §. ſolus. j. ea. q. vij. c. ſi autẽ. §. de his. Nunc quæritur utrum hoc ſit præceptũ omnibus? Videtur quod illud extẽdatur ad omnes. j. ea. q. vij. cap. quapropter. xj. q. iij. c. præcipue. xxiiij. q. iij. c. tã ſacerdotes. xlv. diſtinctio. ca. ſed illud. quod H. cõcedit. ſed dura eſt hæc opinio, & cõſtituit omnes tranſgreſſores. Sed M. dicit quod eſt mandatum ad omnes, qui ſunt in magiſtratu poſiti, ſiue clerici, ſiue laici, argum. xxiij. quæſt. iiij. duo iſta. xvij. quæſt. iiij. cap. de presbyterorum. tamen ad alios eſt concilium. Et hoc eſt uerum de peccato iam facto: ſed de peccato adhuc faciendo omnibus eſt præceptum. xxij. q. v. hoc uidetur. xciij. diſtin. c. diaconi, extra de cogna. ſpi. c. tua. Et intellige primam partem, quando prælatus ſcit peccatum per ſe. Secundam quando ei ab alio denuntiatur. Quicunque ergo habet familiam, tenetur corrigere eam. xxiij. quæſt. iiij. c. duo iſta. & quæſtio. v. cap. non putes. Et quod teneatur præceptiue quo ad prælatos, quo ad ſubditos conſultiue, eſt argu. xxiij. q. viij. c. j. Item dubitatur an infames perſonæ admittantur ad denuntiationem, & crimino ſæ? Et uidetur quod ſic, quia omnes ex præcepto ad hoc tenentur. Nam hæreticus admittitur. xxiiij. quæſtione prima cap. quiſquis. & alienæ perſonæ uiles, ut extra de ſpon. cap. præterea. ij. & ubi agitur ad correctionem: non requiritur tantus rigor, ut xxij. quæſtione quinta. capit. hoc uidetur. de bona fide enim agitur, unde non conuenit de apicibus iuris diſputare. ff. mãda. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. Econtra uidetur, quia tantum honeſtiores perſonæ admittuntur. xxxv. quæſt. vj. c. epiſcopus in ſynodo. & non infames, ut de teſtib. cogen. c. præterea. Nam etiam ad populares actiones non admittuntur, niſi perſonæ integri ſtatus, ut ff. de popu. actio. l. popularis. Ego credo quẽlibet, admitti dũ tamen bono zelo denuntiet, extra de re iudic. ca. cum I. & A. ſed licet infames admittantur. & irregulares, non tamẽ criminoſi. Cum enim tales non correxerint ſua crimina, credẽdum eſt, quod malo zelo denuntient crimina aliorum. iij. quæ. vij. §. porro. Io. ſimiliter eſt in teſte, qui ſ ciuili cauſa nõ admittitur, niſi poſt pœnitentiam, extra de teſti. c. teſtimonium. B.

Correctio fraterna, an ſit de præcepto.

Matt. 1.c

[a] Sed proditor. Sed nonne dominus prodidit crimen Iudæ cum dixit: Qui intingit manum mecum in paropſide. j. ea. cap unus. & Paulus crimen Iudæorum tribuno, ut xxiij. quæſtione iij. c. Maximianus? Reſpond. illi quibus dicebatur, poterant tãtum prodeſſe. xxij. q. v. hoc uidetur. Item contra. ff. de iniur. l. eum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe uult aliquem accuſare.

Chriſtus nũquid reuelauit crimẽ Iudæ.

[b] Suſpicatus. j. xxij. quæſtione prima. cap. dixit dominus.

[c] Nouerat. Vnde conceperat.

[d] Occulte. Id eſt, non accedere ad eam: non tamen uoluit eam à ſe repellere. xxvij. quæſtione ſecunda. capitulo, priuſquam. Vel occulte, id eſt, ſine probatione, quod hodie non licet. xxxv. quæſt. vj. capitu. multorum.

[e] Scriptura. Euangelica cum Apoſtolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

[f] Et ſic agendum, ſexta, quæſtione ſecunda. cap. ſi tãtum. xj. q. iij. cap. ſancti. extra de officio ordina. c. ſi ſacerdos.

[g] Quando in nos. Id eſt, uno uel altero ſciente ſed etiam quando nullus ſcit, dum tamen præſumptio ſit contra eum, qui peccat.

[h] Nouit. epiſcopus. De ſe loquitur Auguſtinus.

[i] Hac authoritate. Scilicet Euangelica. alias charitate, in originali. Auguſtini.

[i] De hoc le. & not. de conſe. di. ij. cum omne. in gl. cum dixit, ibi uideas.

Sunt homines adulteri in domibus ſuis in ſecreto peccantes: aliquando nobis ab uxoribus ſuis plerunque zelantibus, [a] aliquando maritorum ſalutē quærentibus produntur. Nos non prodimus [b] palam, ſed in ſecreto arguimus: ut ubi contigerit malum, ibi moriatur. non tamen uulnus illud negligimus: ante omnia oſtendentes homini in tali peccato conſtituto, ſauciamque gerenti conſcientiam, illud uulnus eſſe mortiferum.

4 *Quando uerò crimen eſt notum alijs, & non iudici, nec tūc ſine examinatione feriendū eſt: quia in crimē ſibi occultū iudex ſententiā ferre nō debet.*

Vnde Euariſtus Papa ait:

Sententia non præcipitanter ferenda eſt.

CAN. XX.

DEus omnipotens, ut nos à præcipitandæ ſententiæ prolatione compeſceret, cùm omnia nuda & aperta ſint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare prius, quam manifeſtè cognoſceret, quæ dicebantur. Vnde ipſe ait: Deſcendam [c] & uidebo utrùm clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint, an non eſt ita, ut ſciam. [d] Deus omnipotens, cui nihil eſt abſconditum, ſed ei omnia manifeſta ſunt antè, quàm fiant, non ideo hæc & alia multa, quæ ob prolixitatem capitulo non inſeruimus, per ſe inquirere dignatus eſt: non quòd ea ignoraret, ſed ut nobis exemplum daret, ne præcipites in diſcutiendis & iudicandis negotijs eſſemus: & ne mala proximorum prius quiſquam præſumat [e] credere, quàm probare: [f] cuius exemplo monemur, ne ad proferendam ſententiam unquam præcipites ſimus, aut temerè, indiligenterq; probata, indiſcuſſa, quoquo modo [g] iudicemus, dicente ueritatis uoce: Nolite iudicare, & non iudicabimini. in quo etiam iudicio iudicaueritis, iudicabimini. & reliqua. Mala uerò audita nullum moueant: nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquam unquam credat: ſed antè audita [h] diligenter inquirat: [i] nec præcipitanter quicquam agat aliquis. Si enim Deus cognitor omnium Sodomorum mala (quorum clamor ad cælum uſque peruenerat) omnia ſciens prius nec credere, nec iudicare uoluit, quam ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans, quæ audierat opere comprobaret: nos, qui ſumus homines & peccatores, quibus incognita ſunt occulta iudicia Dei hoc præcauentes, nullum ante ueram iuſtamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeſtè Paulo Apoſtolo dicente: Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? ſuo enim domino aut ſtat, aut cadit.

5 *Quando autē crimen notum eſt iudici & alijs, aliquando reus inficiatur factū: ueluti ſi quis negaret ſe interfeciſſe eū, quē*

Hebr. 4. d — Gen. 18. c — Matt. 7. Luc. 6. — Roma. 14

a Zelantibus. Ar. malo zelo denunciantem crimen fratris audiendū: hoc eſt uerum, ſi proſequatur ſuam iniuriam, ut j. qō. vij. c. ſi quis erga. b Nō prodimus. ad querelam earū. Quando uero. Hæc eſt quarta ps huius quæſtionis, in qua uult probare, quod ſi notum eſt alijs, & non iudici tanquam iudici, nihilominus eſt cauſa examinãda: & hoc probat ca. ſeq. Ioan. de Fan.

DEus omnipotens. c Deſcendam. Angelos mittendo, ut infra ſequitur. d Sciam. Tanquā iudex. ſi habes ſciā tunc tranſpone literam ſic: ut ſciam an non eſt ita, id eſt, an non hoc ſit ita: & tunc incipit uerſus ibi, Deus omnipotens, ſi habes ſciat, tunc incipies uerſum. An non eſt ita, ut ſciat. & leges interrogatiue uſque ad locum illum. non ideo hæc, &c. e Præſumat. Præſumendū eſt enim quemlibet eſſe bonum, ut xj. q. iij. c. abſit extra de præſump. c. dudum. f Quam probare. Id eſt, examinare. g Quoquo modo. Id eſt, diffinitiue uel īterlocutorie. h Audita, ſ. diſt. lxxxvj. ca. ſi quid uero. j. xj. q. iij. c. ī cunctis. & extra de præſumpt. ca. dudum. i Inquirat. Cum iſtud cap. locū habeat tātū in cauſa inquiſitionis, ut extra de accuſ. c. qualiter. ſecundo. uidetur, quod tantum honeſti teſtes ſint ibi admittendi in cauſa inquiſitionis eo quod dicit fidelibus, & eadem decret. dicit de prouidis & honeſtis, & decre. dicit, ubi de ſimonia agitur, ꝓpter immanitatē ſceleris admittuntur criminoſi. & loquitur ibi ī cauſa inquiſitiōis. & ſic uidetur, quod in minoribus criminibus non ſint admittendi criminoſi, ut extra de ſimonia. cap. per tuas. Sed eſt argumen. contra de re iudi. cap. cum I. & A. Satis poteſt dici qđ ſi extranei teſtes inducuntur in cauſa inquiſitionis, requirit quod nō ſint criminoſi, ſed ī illis, qui ſunt teſtes de ipſa eccleſia, ſufficit qualeſcunq; ſint, dūmodo non ſint inimici uel corrupti. Io. Quicquid Ioan. dicat, ego nō credo, quod teſtes criminoſi admittātur in cauſa inquiſitiōis niſi eſſent ā crimine emendati. extra de teſti. cap. teſtimonium. In exceptis tamen criminibus bene admittuntur criminoſi, niſi ſint conſpiratores, uel capitales inimici. extra de ſimonia. capit. per tuas. ſecundo. quod intelligunt quidam, ſi ille, contra quem fit inquiſitio, fuerat malæ famæ: alioqui criminoſi non admitterentur, ut innuit illa decreta. capit. per tuas. & ſupra eadē. capitulo, in primis. uerſicu. de perſona Stephani. ibi, quod autem, &c. B.

Inquirēs quos teſtes admittere debeat.

Quando autem. Hæc eſt quīta pars quæſtionis, in qua dicitur, quod ſi notorium eſt omnibus & iudici. ſcilicet per euidentiā facti, tunc poteſt iudex illum punire. & hoc probatur per ſequē. cap. Ioannes de Fan.

Iudicis.

ſub oculis iudicis [a] *in conſpectu multorũ interfecit. Hic, quia ſe reum negat, ſine examinatione feriri non põt. Aliquando euidentia ipſa operis reũ eſſe teſtatur, quando opere publico crimen ſuum confitetur: tunc poſt ſecũdam & tertiam correctionẽ* [b] *ſine examinatione dãnandus eſt, uel puniendus, ſi incorrigibilis extiterit. In hoc itaq; ultimo caſu intelligẽda eſt authoritas illa Ambroſii & Nicolai: Manifeſta, accuſatione non indigent. Fornicator. n. in quẽ ſine examinatione ſententia Apoſtolica proceſſerat, publicè corã oĩbus nouercam ſuã ꝑ uxore habebat. Lotharius quoq; rex, de quo Nicola⁹ ſcribit, ſimiliter publicè uxorem ſuã dimiſerat, et aliã ſuperduxerat.*

Vnde idẽ Nicolaus Papa ſcribit archiepiſcopis & epiſcopis per Galliam, Italiam, & Germaniam conſtitutis.

Sine accuſatione, manifeſta ferienda ſunt. CAN. XXI.

SCelus, quod Lotharius rex (ſi tamen [c] rex ueraciter dici poſſit, qui nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrænat, ſed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus [d] ſcilicet fœminis Theberga & Gualdrada commiſit, omnibus manifeſtũ eſt. Sed dudum epiſcopos Teugualdum & Guntariũ in tali facto eum habuiſſe tutores atq; fautores penè totus orbis undiq; ad limina ſeu ſedem confluens Apoſtolicam referebat. [e] Igitur decernente nobiſcum ſancta ſynodo in præſentia depoſiti, & ab officio ſacerdotali excommunicati, atque à regimine epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt.

QVAEST. II.

QVòd aũt [f] *expoliatus ante iudicẽ ſtare nõ poſſit, multis authoritatibus probatur.*

Ait enim Ioannes Papa.

Ante litem conteſtatam, poſſeſſori cuncta ſunt reſtituenda.

CAN. I.

ANtiquitus decretum eſt, ut oẽs poſſeſſiones, & oĩa ſublata, atq; cũctos fructus [g] ante litem conteſtatam [h] perceptos epiſcopus, uel primas poſſeſſori reſtituat. [i]

Item Nicolaus Papa.

De eodem.

CAN. II.

OMnes leges tam eccleſiaſticæ, quàm

[a] Iudicis. Non ſedentis pro tribunali. ſi enim pro tribunali ſederet, & cõtingeret te aliquid ibi facere, poſſet te ſtatim punire, ac ſi probaretur per teſtes coram eo. Melius enim probatur aliquid per ipſum factum, quam per teſtes. ff. de fer. l. ij. in fine. & extra de appel. c. dilecti. & ff. de min. l. minor. & xxvij. q6. j. nec aliqua. Sed pone quod reus neget aliquid eſſe notorium, nũquid ſufficiũt duo teſtes ad probandũ aliquid eſſe notoriũ? Sic, ſicut duo poſſunt probare famã, ut extra de teſti. c. tã literis. & per duos teſtes probatur, quod ſeptem inter fuerunt. [1] C. de bon. poſſ. l. bonorũ & per duos probatur ſubſcriptio trium, ut C. de fide inſtrumen. l. comparationes. C. de teſti. l. teſtium.

[b] Correctionem. Arg. admonitionẽ debere precedere in notorijs, ut ĩ. ea. q. ulti. c. ul. xij. q. ij. c. indigne. Ioannes. [2]

[c] SCelus. Si tamen. xxj. di. c. cleros.

[d] In duabus. Scilicet Thebergã repellendo, & Gualdradã ſociãdo ſibi.

[e] Referebat. Hi epiſcopi nõ fuerũt depoſiti ꝓpter publicam famam, ſed quia erant confeſſi crimen ſuum, ut xj. q6. iij. c. Theugualdũ, ſola enim fama nõ ſufficit ad depoſitionẽ, ut extra de coha. cler. c. tua nec propter famam dicitur aliquid manifeſtũ, ut extra de conſang. & affi. c. ſuper eo. & in fama requiritur ordo iuris: ut ĩ. ea. cap. Deus. §. quando autem.

ADDITIO.

Tamen Ioan. Fab. dicebat hoc eſſe, ubi per publicam famam aliqui condemnautur criminis euidentia ſuffragante. Archid.

[f] QVod autẽ. Hæc eſt differentia inter quæſtionem iſtam & illam, quæ eſt ĩ. iij. q. j. capitulo, quia. Hic petitur reſtitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

[g] ANtiquitus. Fructus. Perceptos & percipiẽdos, ut extra de reſti. ſpol. c. grauis. & reſtituẽdus eſt ad omnem cauſam, in qua eſſet, ſi non fuiſſet ſpoliatus. ff. de ui & ui arma. l. j. §. non ſolum.

[h] Ante litem conteſtatam. Ideo autẽ dicitur ante litem conteſtatam, quia exceptio ſpoliationis eſt dilatoria: & ſic eſt ante litẽ cõteſtatã proponendã: tamen ſi uult directe agere de ſpoliatione, et poſt litem cõteſtatam hoc poteſt facere, ut extra de cau. poſſeſ. cap. paſtoralis.

[i] Reſtituat. Tamen ſi in modũ exceptionis probatur ſpoliatio non ideo fit reſtitutio ut extra de ordi. cog. cap. cum dilectus. Dico tamen decre. illum hic nõ habere locũ, quia ubi excipitur de ſpoliatione contra illum, qui crimen intẽdit, bene reſtituitur, ſi ſpoliationẽ probat, prout intelligo oĩa hæc iura: ſecus [3] ubi utraq; quæſtio ẽ ciuilis, ut in illa decre. c. cũ dilectus. In hoc tamen cautus ſis, quãdo aduerſarius tuus cõuenit te ſuper re aliqua: ſi uis dicere te ſpoliatũ eſſe eadẽ re, utilius eſt tibi, ut directe petas reſtitutionem: quia ſi probas ſpoliationẽ directe agendo, duo conſequeris, & qđ prius audieris, & quod reſtitueris, ſi prius probes reſtitutionem, licet aduerſarius prius propoſuerit actionem ſuam: ut extra de reſtitutione ſpoliatorum. capitu. ex conqueſtione. Sed ſi de alio agit aduerſarius, & tu ſuper alio, dicis te ſpoliatum, utilius eſt tibi, ut in modum exceptionis proponas ſpoliationem, ſi aduerſarius te præuenit in querela. Nam ſi directe uelles agere, prius audiretur aduerſarius, quam tu. ſecus ſi excipiendo, ut extra de ordine cogni. c. cum dilectus.

Notoriũ & fama ꝑ duos teſtes probari poſſunt.

[1] Cõcor. cũ hac gl. Bar. in l. j. §. ſi qs neget. ff. quemadmo. teſt. aperiã, & in l. ij. C. de err. ad uo. & Alexan. de Imol. in l. bonorũ. C. de bo. po. ſecundũ tabu.

[2] Ad idẽ ĩ. lxxxj. diſt. ſi qui ſunt. arg. cõtra. xxiiij. q. iij. de illicita qđ admitto de notorio manẽte actu. Laur.

Fama ſola nõ ſufficit ad depoſitionem.

Exceptio expoliationis eſt dilatoria.

[3] [redacted]

Côuctus ſit cautus circa ſpoliationem opponendam.

Nullus

Vulgares, & publicæ præcipiunt, vt omnia ſibi ablata reſtituantur ei, qui ſuis eſt rebus expoliatus.

Item Stephanus Papa.

Nullus debet accuſari dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus.

C A N. III.

NVllus epiſcoporum dum ſuis fuerit rebus expoliatus, debet accuſari priuſquam omnia ei, quæcunque ablata ſunt quocunque ingenio, [a] legibus redintegrentur: ita ut omnes poſſeſsiones, atque omnes fructus ante inceptam accuſationem primates & ſynodus epiſcopo, de quo agitur, funditus reſtituant.

Item Euſebius fratribus conſtitutis per Alexandriam & Aegyptum.

Nec conuocari ad ſynodum, nec in aliquo debet iudicari ſpoliatus.

C A N. IIII.

IN ſcripturis ueſtris repperimus quoſdam epiſcopos ueſtris in partibus à proprijs ouibus accuſatos: aliquos uidelicet ex ſuſpicione, & aliquos ex certa ratione. Et idcirco quoſdam ſuis eſſe rebus expoliatos, quoſdam uerò à propria ſede depulſos: quos ſciatis nec ad ſynodum comprouincialẽ, nec ad generalem poſſe conuocari, nec in aliquo iudicari [b] antè, quàm cũcta, quæ eis ablata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa.

De eodem.

C A N. V.

NVllus poteſt conuocari aut iudicari antè, quam omnia ſibi ablata, & omnia iura [c] ei in integrum reſtituantur: quia non habet priuilegium quo poſsit exui iam nudatus.

Itẽ Zepherinus Papa.

De eodem.

C A N. VI.

PRæceptum ergo eſt in antiquis ſtatutis, eiectos, atque ſuis rebus expoliatos eccleſias [d] proprias recipere, & primò ſua omnia eis reddi, & demum ſi quis eos iuſtè accuſare uoluerit, æquo periculo facere: iudices eſſe decernentes, epiſcopos recta ſapientes, & in eccleſia conuenientes, ubi teſtes [e] eſſent ſingulorũ qui oppreſsi uidebantur: nec prius eos reſpõdere, quàm omnia ſua eis & eccleſijs eorum legibus integerrimè reſtituantur.

QVAESTIO III.

[f] QVa autẽ pœna ferriendi ſint, qui in accuſatione deficiunt, canonũ cẽſura diffinit. pœnã. n. illati criminis cũ diſpendio exiſtimationis excipient.

---

[a] NVllus epiſcoporum. Ingenio. qui ergo dolo alterius renuntiãt, iuri ſuo reſtituẽdus eſt, [1] ſicut ſi eſſet uiolentiam paſſus: quia in hoc caſu uim & fraudẽ æquiparat ſibi canon. xv. q. vj. c. j. & j. ca. proxi. q. j. c. redintegranda. Ioan.

[1] Cũ dolus dedit cãm contractui. Laurẽ. de quo no. extra de empt. & uendi. c. iij. in ſi. & vij. q. j. c. ſuggeſtũ in gl. ulti. Arch.

Spoliato à ſpoliatore nullum crimẽ poteſt obijci.

[b] IN ſcripturis ueſtris. Nec in aliquo iudicari. A ſpoliatore nullum poteſt obijci crimen ſpoliato, extra de reſtitu. ſpo. c. in literis. & cap. item cum quis. niſi ſuã proſequatur iniuriam, uel niſi ſit tale crimen, ad quod quilibet admittatur, arg. ij. q. j. ca. in primis. Sed ab alio poteſt accuſari de alijs criminibus, ſed non de illo, pro quo eſt ſpoliatus, arg. v. q. ij. c. ſi primates. [2] à cõtrario ſenſu extra de appel. ca. ad hoc. & c. ꝓpoſuit. Alioqui delictum eius maneret impunitũ, ſi de nullo crimine poſſet accuſari ab aliquo. Ioan. Ego non credo quod in aliquo ſpoliator admittatur contra ſpoliatum, niſi prius facta reſtitutione, ut extra de ordi. cogni. c. ſi dilectus. & ut dicitur i hac quæſtione per totum. & j. iij. q. j. c. primo, ſecundo & tertio, ubi generaliter uidetur dici, quod nullum crimen poſsit ſpoliato obijci. B.

[2] Sumpto arg. à contrario ibi, nec reſpõdere æmulis, &c. ſecundum Laurẽ. & Hugo.

[c] NVllus põt. Omnia iura. etiam incorporalia, ut extra ut lite pendẽ. c. à memoria. Et eſt ratio, qa inermes nõ poſſunt reſiſtere inimicis, ut infra iij. q. ij. c. iij. & c. ſi quis epiſcopus. & etiam communio hominũ eſt reſtituenda, ſi eſt iniuſte excommunicatus, uel ſuſpenſus arg. j. q. v. c. ſuper cauſa. in fine. quia uerbum reſtituendi, plenam & perfectam habet ſignificationem. ar. j. ca. pro. ij. & arg. extra ut lit. non conteſta. c. accedens. in fi. ff. de uſur. l. uideamus. §. in Fauiana.

Inermes nõ poſſũt inimicis reſiſtere.

[d] PRæceptum Eccleſias. extra de appella. c. quã fronte. j. xxiij. q. viij. conueniot. extra de immu. eccle. c. j. & c. cum eccleſia.

[e] Teſtes. Argu. ibi cauſam tractandam, ubi teſtes poſſunt haberi. iij. q. ix. cap. hortamur. & extra de appel. c. ex parte. & extra de offic. iud. ordi. ſignificauit. & xxxiij. q. ij. c. ſiue. Ioan.

QVa aſtẽ. Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat tribus authoritatibus quod accuſator calumnioſe debet ferire pœna talionis. Secunda ibi, Aliud. Tertia ibi, Sed aliud. Quarta ibi, Notãdũ eſt. Quinta ibi, Notandum quoque. Ioannes de Fan.

[f] Qua autem. Accuſator in quinq; peccare põt, aut errore decipitur, aut temeritate ſeu calore iracundiæ ad accuſandũ, [3] prouocatur, aut calũniatur, aut præuaricat, aut tergiuerſatur. Sed in omnibus his caſibus, ſi deſiſtit impetrata abolitione quacũque, non punitur, nec infamis eſt, ut C. de abolit. l. j. & ij. Itẽ ſi non impetrauit abolitionẽ, parcitur in duobus prioribus caſibus, ut j. e. c. Bathemiũ. §. notãdum: ſecus ſi eſt uel calumniator, uel præuaricator, uel tergiuerſator: Calumniator tenetur ad pœnã talionis, ut j. e. c. ij. & iij. Præuaricator poteſt neminẽ accuſare, & extra ordinem punitur ut j. ea. di. §. notãdum. in fine. Tergiuerſator [4] punitur, in quinq; libris auri, ut ff. de præuarica. l. iij. in fi. Teſtis etiam calumniator pœnam talionis ſuſtinet, tertia quæſtio. nona capitulo, nihilominus. xxxiij. quæſt. v. hæc imago. & C. de teſti. l. nullum. & hoc ſecundum opi. H. nos tamen dicimus, quod teſtis nullo modo ſuſtinet, niſi ſe obligat ad pœnam talionis, ut no. xxxiij. quæſtione. v. cap. hæc imago. Si autem tulerit alias falſum teſti-

Accuſatorẽ quinque peccare põt.

[3] Alia tria membra colliguntur in ſeq. gl. uer. ſec.

Calumniator. Præuaricator. Tergiuerſator.

[4] Is eſt tergiuerſator, qui terga uertit aduerſario accuſato, & citra abolitionẽ deſiſtit: & hic incidit in Turpil. & extraordinarie punit. j. ead. præuaricatorẽ. uer. ſi quis autem. ff. ad Turp. l. j. §. ſi quis. ſecũdum Goffre.

ſum teſtimonium, punitur extra ordinem. vj.q.j.c. quicūque. De teſte poſuit Gratianus in themate, ſed hic omiſit.

a Si quis ſuſtinere. Non tamen ipſo iure, ſed per ſententiam: ut ff. ex quibus cau. infam. irroga. l. athletas. §. calūniator. & infra eadē, dicto. §. nocādum.

b Calumniator. Fallit in ſex caſibus: ut xxxiij. q. v. ca. hæc imago. & j. v. q. 6. vj. c. iij. tamē ſatis punitur, qui amittit ſacerdotiū qđ recepturus erat. xxxij. q. iij. c. Guiliſarius. Item fallit extra de accu. c. ſuper his. & in priuatis criminibus ff. ad Turpil. l. j. & l. in priuatis. & forte in denuntiatione. extra de calū. c. cū dilectus: Sed in inquiſitione nō eſt pœna ordinaria ſtatuta: & ideo in arbitrio iudicis relinquitur, extra de offi. iud. dele. c. de cauſis.

Calumniator nō ſemper punitur talione.

c Talionē. Id eſt, aliam pœnā ſimilē ut j. ca. c. prox. ff. de iure. deli. l. j. extra de tranſact. ca. fin. Dic quod pœna, quæ a lege ſtatuitur, retractari non poteſt: quæ ab homine, bene poteſt. ff. de uerb. ſig. l. penult.

1 Cōcor. tex. in l. j. ff. ad Turpil. & in l. qui crimē & ibi Cy. C. qui accuſa. non poſſunt.

d Si quis epiſcopum. & de re milit. l. omne. §. j. & extra de ſent. excom. c. a nobis.

e Communionē. niſi reſipiſcat: ut s. di. 50. pœnitētes. cōtra. & iij. q. x. c. eos. xxvij. q. j. c. uirgines.

Ira duos habet effectus.

2 Aliud. Hæc eſt ſecunda pars huius quæſtionis, in qua dicitur, quod ſi aliquis irato animo uerba contumelioſa dixerit, non eſt habendū pro accuſatione. & hoc probat per ca. ſequēs. Ioan. de Fan.

2 Cū probare non poſsit uel nolit: ut v. q. j. ca. j. & ij. in fi. & ſic etiā intellexit Hug. in c. infra alle. ſi quis ſacerdotum ꝙ dic ut not. infra q. j. i ſum. inſi. Arch.

f Si quis iratus. Ira reſcindit contractum. ff. de publi. l. licitatio. in prin. & minuit delictum: ut C. de adul. l. Gracchus.

g Pro accuſatione. ſed pro iniuria, ut ff. de iniur. l. item apud. §. j. per totum, infra xj. quæſt. j. ca. ſi quis ſacerdotum. contra. ubi deponitur & curiæ traditur, qui dicit epiſcopo conuicium. Sed ibi loquitur de eo, qui ex deliberatione & ſæpe loquitur conuicia.

Vnde Gelaſius Papa.

De ijs, qui non probanda obijciunt.

CAN. I.

SI quis circa huiuſmodi perſonas non probanda detulerit, authoritate huius ſanctionis intelligat ſe iacturam infamiæ ſuſtinere, [a] ut damno pudoris, & exiſtimationis diſpendio diſcat ſibi alienæ uerecundiæ impune inſidiari ſaltem decætero nō licere.

Item Damaſus Papa.

Si accuſator in accuſatione defecerit, talionem recipiat.

CAN. II.

CAlumniator [b] ſi in accuſatione defecerit, talionē [c] recipiat. [1]

Item ex decreto Adriani Papæ.

De eodem.

CAN. III.

QVi non probauerit, quod obiecerit pœnam, quam ipſe intulerit patiatur.

Item Damaſus Papa.

De ijs, qui falſis criminibus aliquem impetunt.

CAN. IIII.

SI quis epiſcopum, [d] aut presbyterum, aut diaconem falſis criminibus impetierit, uel accuſauerit, & probare non poterit, nec in fine dandam ei communionem [e] cenſemus.

2 *Aliud eſt accuſationē non implere, & aliud eſt conuicium non probare.* *Illud enim nulli ſine abolitione, hoc omnibus licet.*

Vnde Fabianus Papa.

Conuicium non eſt pro accuſatione habendum.

CAN. V.

SI quis iratus [f] crimen cuilibet temere obiecerit, conuicium non eſt pro accuſatione [g] habendum: ſed permiſſo tractandi [h] ſpatio, ſi id, qđ iratus [i] dixit, per ſcripturā ſeſe probaturum fateatur: ut ſi forte reſipiſcēs, quæ per iracunndiam dixerit, iterare [k] aut inſcribere noluerit, non ut reus criminis teneatur.

3 *Sed aliud eſt crimen illatum non poſſe probare, aliud aliqua promiſsione accuſationem deſerere. Huic enim, qui promiſſione deceptus accuſationem deſerit, uenia datur: illi uero, qui crimen illatum probare non ualuerit, infamia irrogatur.*

Vnde beatus Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Corinthiorum.

De eo, qui promiſſione illectus accuſationem deſerit.

CAN. VI.

PAulum itaque diaconum, quamuis culpa ſua uehementer confundat: quod deceptus promiſſione [l] ab accuſatione ſui epiſcopi deſtiterit, tamen hanc ei culpam [m] ignoſcimus.

h Tractandi. Id eſt deliberandi. Et p hoc eſt argu. ꝙ ibi non erratur, ubi ex deliberatione aliquid fit. Itē ex hoc argu. eſt, quod etiā accuſatori dādæ ſunt induciæ, argumen. contra. iij. quæſtio. iij. capit. induciæ. §. ſpatium. 2

Accuſatori an dādæ ſint induciæ.

2 Adde & §. ei aut. Sed non ob. q̄a loquitur hic de iducijs deliberatorijs, ibi de præparatorijs. Archid.

i Iratus. quod probabit. C. de iniur. l. ſi non conuicij animo. ſic extra de præſumptio. capitulo primo.

k Iterare. Hoc iđ dicit, quia ſi iterauerit conuiciū, nō uidetur ex iracundia, ſed ex deliberatione dixiſſe. ſic 3 C. ad Velleian. l. ſi mulier ij. in fin.

3 Adde hic Alex. de Imo. ī l. j. C. de errore cal.

Sed aliud eſt. Hęc eſt tertia pars quæſtionis, in qua dicitur, quod ſi aliquis eſt deceptus promiſsione teſtiū parcitur ei: ſi autem pecunia defecerit, non parcitur illi. & hoc probat duabus authoritatibus. Ioannes de Fant.

l PAulum. Promiſsione. Non promiſsione pecunię. talis enim non poſſet petere abolitionem 4. Nam ſolus ille petit, qui errore uel temeritate uel calore iracundiæ ad accuſandum uenit: uel qui ſuam iniuriam proſequitur: uel qui ſuos conſanguineos accuſauerit. C. de abolitio. l. ij. Ideo dic promiſſione, ſcilicet teſtium, qui ei promiſerant ferre teſtimonium contra illum. ſed tunc ſequens cap. non facit ad propoſitum magiſtri.

4 Quæ ſit tripliciter ut not. s. ead. q. j. ꝓhibentur. Archi.

m Culpam. Sed non infamiam, ut infra eadem, indulgentia.

Euphem-

Omnis igitur, qui crimẽ obijcit, ſcribat ſe probatu rum. Re uera ibi ſemper cauſa agatur, ubi crimen admittitur, et q nõ ꝓbaue rit qđ obiecerit, pœnam, quã intulerit, ipſe pat iaẽ.

Idem.

De ijs, qui accuſationem deſe runt, ut eccleſiaſticos ordines accipiant.

CAN. VII.

EVphemium † atque Thomam, qui pro deſerenda [a] accuſatione epiſcopi ſui ſacros ordines acceperunt, eiſdem ordinibus priuatos eſſe cẽſemus, atque ita ſicuti depoſiti ſunt, uolumus permanere.

Hinc colligitur clericorum infamiã [b] per Romanum pontificẽ aboleri poſſe, contra illud Gelaſij: Quanquã animas per pœnitentiã ſaluare poßimus infamiam tñ abolere non poſſumus, cõtra illud Stephani, qui cũ cauſas enumeraſſet, ex quibus infamia irrogatur, hos omnes (inquit) ſub nota perpetuæ infamiæ ad pœnitentiam ſuſcipimus. Vel non fiunt infames lege canonũ oẽs quos leges ſeculi infames pronuntiãt, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accuſatione deſtiterit, hac authoritate dignitatẽ officij ſui recuperauit, quẽ Senatuſconſul. Turpilianum infamẽ [c] pronuntiauit. Quod etiam de ea fateri cogimur, quę intra tẽpus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur iure poli, nõ iure fori & iure poli mortuo uiro mulier ſoluta eſt a lege uiri, nubat ſi uult. Sed idem Stephanus ecõtra ſcribit dicens. Infames dicimus quoſcunque leges ſeculi infames pronuntiant. Sed illud [d] Gelaſij & Stephani, quãquam animas, &c. ſub nota perpetuæ infamiæ, &c. de illis intelligitur, quibus per iudicẽ ciuilẽ infamia irrogatur, quorum [e] ſicut examinatio & caſtigatio, ita & in integrum reſtitutio nõ niſi ad ciuilẽ [f] iudicem ſpectat. De ea uero, quæ intra tempus luctus nubit, non eſt cõtrarium ei quod Stephanus ait, Infames dicimus, &c. cum enim leges ſeculi præcipue in matrimonijs ſacros canones ſequi [g] non dedignentur, nõ uidentur pronuntiare infamem eam, quæ apoſtolica & canonica authoritate non illicite nubit.

4 *Notandum eſt quoq; quòd aliud eſt cum aliquẽ pęnituerit criminaliter accuſaſſe, & inſcriptionẽ feciſſe, ſi ab innocente [h] fuerit abſolutus, aliud, ſi pecuniam a nocente acceperit, ut a ꝓbatione [illegible], quod obiecerat, deſi[illegible]at.*

Vnde in libro capitulorum clxxv. capitulo legitur.

De eo, quem pœnitet criminaliter accuſaſſe.

CAN. VIII.

SI quem pœnituerit [i] accuſaſſe criminaliter, & inſcriptionẽ [k] feciſſe de eo qđ probare nõ potuerit, ſi cũ accuſato innocente conuenerit, [l] inuicẽ ſe abſoluãt.

---

[a] Euphemiũ. Pro deſerẽda. Qui ex pacto deſtitit, fortius incidit i Turpilianũ quã alter: quia etiã fœmina in hoc caſu icidit, quæ alias nõ iciderer: ut C. ad Turpil. l. ſi fœmina. ff. ad Turpil. l. mulier.

[b] Infamiã. non facti, [1] ſed iuris. & uidet quod põt: ut ĩ. vj. q. j. c. illi. contra. extra de ſimo. c. ex diligenti. ĩ. xv. q. vj. c. authoritatẽ. ſ. j. q. j. capit. neutum. contra. uel ſupple nõ poſſumus, niſi poſt pęnitentiã: ut ĩ. proxi. cau. q iiij. c. conſanguineorum. uel non poſſumus per pœnitentiam, ſed per in integrũ reſtitutionem. Vnde bene cõcedo, qđ eps poſsit tollere infamiam in omni crimine, in quo poteſt diſpẽſare. nam & ſenatus tollit infamiã: ut ff. de poſtul. l. j. §. de qua. & eccleſia cõparatur ſenatui: ut ĩ. xvj. quæſt. j. c. eccleſia.

[c] Infamia. id eſt, infamãdum ꝑ ſententiam, non ipſo iure: ut. ff. ex qbus cauſis infa. irrog. l. athletas. licet M. hic notauerit. Hic fateor plane te mẽtitum Gratiane. q eũ citra abolitionẽ deſtitit, nõ infamatur, ſed punit [2] in quinque lib. auri: ut ff. de præuari. l. iij. §. ult. ſed tantum per ſententiam infamatur: ut C. ad Turpil. l. ij.

[d] Sed illud. ſuæ ſolutioni obijcit qđ eſt vj. q. j. cap. infames.

[e] Quorum. extra qui filij ſint legiti. per uenerabilem. contra.

[f] Non niſi ad ciuilem. niſi uelis dicere, quod reges iuriſdictionẽ habeã: a papa.

[g] Sequi. in authẽ. ut cleri. apud proprios epiſcopos. §. penult. colla. vj.

Notandum. Hæc eſt quarta pars huius quæſtionis, in qua dicit quod ſi pœnituerit aliquẽ accuſaſſe, ante litis cõteſtationem, poteſt deſiſtere. & hoc probat ꝑ quãdam legem Lombardam. Ioan. de Fant.

[h] Si ab innocente. & uoluntate iudicis: ut C. de abo. l. j. & ultima.

SI quem pœnituerit. CASVS. *Si quẽ pœnituerit innocẽtẽ criminaliter accuſaſſe, & cũ eo conuenerit, ad inuicẽ ſe abſoluant. Si autem nocentem accuſabat, & ꝑ obreptionẽ, id eſt, deceptionem accepta pecunia ab accuſatione deſiſtit, ſtatuta pœna punietur.*

[i] Pœnituerit. Dũ tamen non accuſauerit [3] fallaciter, ut C. de aboli. l. fallaciter.

[k] Et inſcriptionem. Nam ante inſcriptionẽ põt deſiſtere. ff. ad Turpil. l. quęſitum. & extra de accuſa. c. licet in fine.

[l] Cõuenerit. Imo etiam eo inuito intra triginta dies poteſt, niſi reus iã ſit paſſus aliquam iniuriam: ut C. de aboli. l. fallaciter.

Legibus

---

[1] Cõcor. l. in bello §. factę. ff. de capt. & l. j. C. de ſentẽ. paſ. & l. j. §. & qua. ff. de poſtul.

† Alias, Euthemium, ſiue enthemium.

Infamiã tollit epiſcopus.

Verſus.

[2] De hoc legitur & not. ĩ. ea. pręuaricationẽ. uerſi. ſi quis aũt. & ĩ. e. ſi quẽ. dic ut ibi Archidia.

[3] Imo credebat ſe ꝓbaturũ. nã ſi calũnioſe accuſaſſet, non poſſet impetrare abolitionẽ: ut C. &c. ut ſequit ſecũdum Lau.

Si uerò iudex eum, qui accuſatus eſt, criminoſum eſſe cognouerit, & inter reum & accuſatorem per obreptionem conuenerit de colludio, pœnam accipiat legibus [a] conſtitutam.

5 *Notandum quoq; eſt, quòd ſicut Digeſto. lib. xlvij. legitur, titulo de abolitionibus criminum:*

Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur: aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur. Calumniari [b] eſt falſa crimina ſcienter intendere. Præuaricari eſt uera crimina [c] abſcondere. Tergiuerſari eſt in uniuerſum ab accuſatione deſiſtere. Calumniatoribus pœna legitimè † irrogatur. Sed non utique qui probat quod intendit, protinus calumniari uidetur. Nam eius rei inquiſitio arbitrio cognoſcẽtis committitur, qui reo abſoluto, [d] de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua mente [e] ductus ad accuſationem proceſsit. & ſi quidem iuſtum eius errorem reperit, abſoluit eum. Si uerò in euidẽti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat. quorum alterutrum etiam ipſis uerbis pronuntiationis manifeſtatur. Nam ſi quidem ita pronuntiauerit, non probaſti: pepercit ei. Si autem pronuntiauerit, calumniatus es: condemnauit eum. Et quamuis nihil de pœna ſubiecerit, tamen legis [f] poteſtas áduerſus eũ exercebitur. Nam facti quidẽ quæſtio in arbitrio [g] eſt iudicantis: pœnæ uerò perſecutio non eius uolũtati [h] mandatur, ſed legis authoritati reſeruatur. Si autem interloquẽdo dixerit, Titius temerè accuſaſſe uidetur, non calumniatorem pronuntiauit. Temeritas enim facilitatis ueniam continet: & inconſultus [i] calor, calumniæ uitio caret. & ob hoc nullam pœnam huic irrogari oportet.

Vlpianus libro quadrageſimoſeptimo, titulo, de præuaric.

Præuaricator eſt quaſi uaricator, qui diuerſam partem adiuuat prodita cauſa ſua. Quod nomen Labeo à uaria certatione tractum ait. nam qui præuaricatur, ex utraque parte conſiſtit, quinimo [k] ex altera. Is autem præuaricator propriè dicitur, qui publico iudicio accuſauerit. Cæterùm aduocatus non propriè præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? Siue priuato iudicio, ſiue publico præuaricatus ſit, hoc eſt pro-

a Legibus. Pœna lx. ſolidorum, ut eſt in Lombardia. nam ſecundum legem Lombardam, qui deſiſtit ab accuſatione criminis, condemnatur in lx. ſolidis. Sed ſecundum legem Romanam qui deſiſtit ab accuſatione publici criminis, punitur in quinque libris auri. ff. de præuaricа. l. iij. & hãc pœnã nemo præſtat, niſi qui deſiſtit à publico crimine. ff. ad Turpil. l. ſi qs §. ſi ſtellionat[9]. [1] ſed qui deſiſtit ab accuſatione priuati criminis, infamis eſt, & extra ordinem arbitrio iudicis punitur. ut ff. ad Turpil. & in priuatis. & C. e. l. ij. Sed ſi accuſator abſens eſt, & citatus noluerit procedere ĩ accuſatione, tunc grauius punitur, quam pœna quinque lib. auri, ut ff. de pœn. abſentem. §. ij. Ioan.

Notandum. Hæc eſt quinta pars quæſtiõis, in qua facit differentiam inter calumniatorem, & tergiuerſatoré, & præuaricatorem. Io. de Fant.

b Calumniari. Imo ſic uideĩ qd' calumnietur, ut ĩ. ea. q. proxi. qui nõ probauerit. Sed intellige in his, [2] quos excuſat neceſsitas pietatis officiũ, & criminis enormitas, & iuſt[9] dolor. C. de adult. quãuis. C. qui ac. non poſſunt. l. ij. & C. d fal. mone. l. j. & C. de calum. l. ij.

c Crimina. Id eſt, probationes.

d Abſoluto. i. abſoluẽdo, [3] ne ſit cõtra C. de calum. l. j. Vel dic abſoluto quo ad animum, ut ff. de uer. ſig. fugitiuus. Vel dic quod ſi iudex officio ſuo uult punire calumniantem, hoc faciat ante ſen tentiam abſolutionis: ut C. de calum. l. j. ſed aliquo accuſante ipſum de calumnia quãdoq; põt uel idẽ iudex, uel alius. C. de aduoc. diuer. iud. l. j. & ff. ad Turp. l. j. in prin.

e Qua mente. i. quo animo uenit ad accuſandum.

f Legis. Forte ſecundum diſtinctionem, quæ eſt ff. de pœn. abſentem. in fine.

g Arbitrio. i. inquiſitione.

h Voluntati. Ut j. iij. q. vij. iudicet. C. de pœ. ſi operis. C. ad l. Iul. de ui pub. ſeruos. in fi. & ff. ad Turp. l. j. in princ. Sed contra. C. de infa. & ſi ſeuerior. xlv. di. omnis qui contra. & j. xxiij. q. v. c. j. contra de pœn. diſt. j. c. pœnæ. In omnibus iſtis contrarijs dicitur qd' iudex poteſt moderari pœnã. Quidam dicunt iſtud loqui de ordinarijs pęnis, illud de extraordinarijs. Sed hoc nihil eſt, quia in illo ca. circũcelliones. xxiij. q. v. c. j. loquitur de ordinario crimine, ſcilicet homicidio. Sed dic quod ex cauſa & perſona, & ætate, & ratione ſcãdali poteſt iudex arctare, uel ampliarẽ pęnam. Ex cauſa, ut quinq; di. ut conſtitueretur. & ff. de pœ. aut facta. §. ulti. Ex perſona, xxiiij. q. j. qui contra. & ff. de pœ. capitaliũ. §. ulti. ubi dicĩ maiores puniri minori ſupplicio, & ſeuerius ſeruos, q̃ liberos: famoſos, quã ĩtegri ſtat[9]. Aetate. lxxxvj. diſtinctio. tanta nequitia. Ratione ſcandali, ut ĩ. quæſtione j. i primis. Vel dic, nõ poteſt ſine cauſæ cognitione, ſed cum cauſæ cognitione poteſt. Vel dic, non poteſt poſt ſententiam, ſed ante poteſt, uel in ſententia. C. de pœ. l. pœnam. ubi dicitur, ſua dicta præſidi reuocare nõ licet. ff. de re iudic. cum quærebatur.

i Et inconſultus. Argumentum nõ eſſe imputandum quod fit cum impetu mentis, ut ſ. ea. ſi qs iratus. C. ſi qs imperatori maledi. l. una contra. intra. xvij. q. iiij. ſunt qui opes. & extra de cler. maled. innotuit. [4]

k Quinimo. Correctiue ponitur. ſic ff. de hæredibus inſtituen. ſi ita fuerit ſcriptũ. alias pro uel, ponitur. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus. §. œconomus. nõ proprie, ſed abuſiue.

Accuſationem deſerens qualiter punitur.

[1] Adde uſque ad quod tempus deſiſtere licet ab accuſa. ſine pœna no. Bar. in l. quæſitũ. ff. ad Turpilia.

† Alias, lege Rhemia.

[2] Scilicet quod non potius uidentur calumniari. P.

[3] Adde qualiter proprie capiaĩ hæc dictio abſolut[9], & abſoluo ĩ l. ĩ cõtraria. ff. de uſur. & in l. j. ff. ad Turpil.

Iudex pęnã arctare, & ampliare poteſt.

[4] Ibi exponiĩ temeritate, id eſt, pertinacia ſecũdũ oẽs: alias obtinet quod hic diciĩ. De hoc dĩcitur extra de cõuer. cõiu. dudũ. Archidia.

Quinimo dupliciter poniĩ.

Prodido-

a Prodiderit cauſam. Vel qui reuelat ſecreta cauſæ aduerſario, ut ff. de re militari. omne. §. exploratores.

b Sciendum. Lex ſecunda.

c Accuſator. Hæc eſt lex quinta.

...moria. hemo. Sed in cauſa ſpirituali nullo modo licet pecunia accepta deſiſtere: quia in ea non licet tranſigi pro pecunia. extra de rerum permutatio. capitulo finali.

e Delatorem. Id eſt, accuſatorem. punitur enim talis in quinque lib. auri. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. ff. de præuaric. l. iij. ff. ad Turpil. l. j. §. abolitio.

Tranſigi licet i aliquib[9] criminibus.

diderit cauſam a ſuam, hic extra ordinem ſolet puniri. Sciendum b eſt, quòd hodie his, qui præuaricati ſunt, pœna iniungitur extraordinaria. & infra. Accuſator c de præuaricatione conuictus, poſtea non accuſet ex lege. & infra.

In omnibus d cauſis (præterquam in ſanguine) qui delatorem e corrumpit, ex ſenatuſconſulto Turpiliano pro conuicto habetur. & infra libro quadrageſimo octauo titulo de abolitionibus criminum.

Præuaricatorem eſſe eum oſtendimus, qui colludit cum reo, eò quòd proprias quidem probationes diſsimularet, falſas uerò excuſationes admitteret. Si quis autem ab accuſatione citra abolitionem deſtiterit, punitur. Abolitio priuatim f à præſidibus poſtulari ac impetrari ſolet: item pro tribunali: nō de plano: nec præſes hanc cognitionem alteri demandare g poteſt Si plura crimina idem eidem intulerit, ſingulorum h debet abolitionē petere. Alioqui prout qd admiſerit eius noīe ſenatuſconſulti pœnā patiet. Et titulo eo. Deſtitiſſe eū accipimus, qui in totum animum i agendi depoſuit. Non qui diſtulerit accuſationem, ſed qui permiſſu Imperatoris ab accuſatione deſtitit, impunitus eſt. Abolitio k enim pœnam remittit, † infamiam non tollit.

Vnde Imperatores Valētinus & Valerius nono lib. C. e. tit. de generali abolitione dixiſſe leguntur:

Indulgentia, patres cōſcripti, quos liberat à pœna, notat; l nec infamiā criminis tollit, ſed pœnæ gratiam facit. Si aūt reſtituo te in integrū princeps dixerit: infamiam tollit.

Vnde in eodem libro, titulo, de ſententiam paſſis, & reſtitutis, cuidā deportato in inſulam Imperat. Anto. dixiſſe legitur:

Reſtituo te in integrum prouinciæ tuæ. & adiecit: Vt autem ſcias, quid ſit in integrum reſtituere: honoribus & ordini tuo & omnibus cæteris m te reſtituo.

d In omnibus. Scias quod in omni crimine capitali quod irrogat pœnam ſanguinis, licet tranſigi, præterquam in crimine adulterij. Sed ī alijs capitalibus, quæ non irrogant pœnam ſanguinis, non licet tranſigi, niſi in crimine falſi, ut C. de tranſac. l. tranſigere. ſed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum, quin poſſit trāſigi. Sed uidetur quod ſecūdum canones non poſſit tranſigi ſuper aliquo crimine: quia ſecundum canones nullū crimen irrogat pœnam ſanguinis. xx iij. quæſtione viij. his à quibus. Et ita ſuper publico crimine nō licet trāſigi. Item nec ſuper priuato, quia ſecūdū canones omne crimen publicum eſt. In cauſa ciuili licet qūcunq; ab accuſatione deſiſtere, etiam ſine iudicis authoritate, ſiue pecunia accepta, ſiue gratis: niſi ſit actio famoſa, ubi requirit̄ iudicis authoritas. ff. de ijs, qui not. infa. ſur. §. paſt[9]. & §. qui iuſſu. In cauſa criminali ante inſcriptionem ſemper poteſt recedere, dum tamen gratis fiat. ff. ad Turpil. mulier. & l. quæſitum. & extra de accu. licet ſed poſtea non licet, niſi iudicis authoritate, & rei conſenſu, ſi reus fuerit aliqua tormenta paſſus. Sed ſi non fuerit aliquid paſſus, tunc uſque ad triginta dies poteſt accuſator eo inuito deſerere accuſationem. C. de abolitioni. l. prima, ſecunda & ultima. ſecundum canones forte non licet recedere ab accuſatione pro pecunia, nec tranſigi; quia omne crimen uidetur ſecundum canones eſſe publicum, ut hic, & extra de colluſio. deteg. capitulo primo, & ſecundo. Argumentum, tamen eſt quod poſſit authoritate iudicis. v. quæſtione ſecunda. ſi primates. & extra de officio archidiaco. ea quæ. parte deciſa. contra ſupra xc. diſtinctione diſsidentes argumen. contra. ſecunda, quæſtione ſeptima. quapropter. & extra de ſi...

a Vt colligit̄ ex canone, vj. qō. j. infames. ut ibi not. & in ſeq.

a Dic q prima p̄s uera eſt: & hoc ca. quapropter. intelligit̄ in cā denuntiationis, ubi delinquens pœnitere nō uult. non ob. extra de collu. ca. ij. quia locum habet poſtq̄ crimine cōſtat: q̄ undecūq; claruerit, eſt puniēdum. xx iiij. q. iij. ecce ſecū dum Tan.

f Priuatim. Id eſt, priuata.

g Demandare. ff. de regulis iuris. omnia quæ.

h Singulorum. Sic extra de ſent. excommunica. officij. & ff. de app. cum in una. ff. de oper. noui nuntia. de pupillo. §. ſi plu ribus.

i Animum. Præſumitur depoſuiſſe: quia tēpore ſtatuto nō procedit ad accuſationem, & extra qui mat. accuſa. poſſunt. cum in tua. & C. qui accuſare nō poſſunt. ſi ea. niſi cum eſt proteſtatus, uel cū biennium eſt elapſum: ut C. ut intra certum tēpus criminalis quæſt. l. ultima.

k Abolitio. Hic fuit deceptus Gratian. ex eo quòd legem iſtam reperit inſertam in titulo illo: quā non alia de cauſa iuriſperitus ibi inſeruit, niſi ꝑpter ſimilitudinē: quia ſicut abolitio īfamiā nō tollit, ſic indulgentia pœnam.

l Notat[9]. ſi. prima quæſtio prima. uē tum. & ſupra ea. §. hinc colligitur.

m Et omnibus cæteris. Argumentum, quod reſcriptum principis eſt latiſsime interpretandum, ut xij. quæſtione ſecunda. capitu. epiſcopus. §. qui manumittitur. & extra de donatio. cum dilecti. in fine. Fallit hoc nam licet mulier reſtituatur famæ, quæ nubit infra tempus luctus, tamen ſemiſſem bonorum tenetur dare filijs prioris matrimonij. C. ad Tertullianum. ſi qua mulier. ſed forte hoc falſum eſt ſecundum ius canonicum: cum mulier, quæ nubit intra tempus luctus, non notetur aliqua infamia & in hoc leges non dedignantur ſacros canones imitari, ut extra de ſecund. nupt. capitulo penultimo. & fin. nec canon aliquam pœnam imponit ſic nubenti. Ioannes. Et ſic non punietur aliqua pœna ex eo, quod nubit intra tempus luctus.

† Adde hoc eſt uerum, niſi accuſator fraudulēter impetret eā. l. ij cum ibi no. p Cy. C. de abo.

Gratian. [illegible] pus ſum.

† Et expone, notat, id eſt, notatos infamia reliquit, niſi ſpecialiter noīatim ei ſit remittat̄ famiā, uel in integrū ad oīa reſtituat. Ar chi.

Mulier nubēs intra tempus luctus nō infamatur.

Deficien-

QVAEST. V.

Eficientibus uero accuſatoribus reus non uidetur eſſe cogẽdus [a] *ad purgationem. Sicut enim poſſeſſor deficiente actore titulũ ſuæ poſſeſſionis probare non cogitur:* [b] *ita qui impetitur, ad innocentiam ſuã purgandam cogendus eſſe non creditur. Authoritate quoque papę Cornelij & Triburienſis concilij ſacerdotes iurare prohibentur, niſi pro recta fide.*

Ait enim Cornelius.

Iuramentum a ſacerdotibus non eſt exigendum.

CAN. I.

SAcramentum [c] hactenus [d] a ſummis ſacerdotibus, † uel reliquis exigi niſi pro recta fide minime cognouimus: nec niſi ſponte eos iuraſſe reperimus.

Item.

De eodem. CAN. II.

NOs ſanctorum ſequentes Apoſtolorum eorumq; ſucceſſorum iura firmamus, & ſacramẽta incauta fieri prohibemus.

Item. CAN. III.

NOs ſacramentum ab epiſcopis neſcimus oblatum: nec unquam fieri debet, niſi pro recta fide.

Item ex concilio Triburienſi.

Si quis presbyter contra laicum, uel laicus contra presbyterum querimoniã habeat, epiſcopo præcipiente terminetur.

CAN. IIII.

SI quis presbyter contra laicum, uel laicus cõtra presbyterũ aliquã habet quærimoniæ controuerſiã, epõ pcipiente [e] ſine perſonarum acceptione finiatur † laicus p iuramẽtũ (ſi neceſſe ſit) ſe expurget: presbyter uero uice iuramẽti p ſctãm conſecrationẽ [f] interrogetur: quia ſacerdotes ex leui cauſa iurare nõ debẽt. Manus enim, per quã corpus & ſanguis Chriſti conficitur, iuramẽto polluẽ? Abſit: cũ dominus in Euangelio diſcipulis ſuis (quorũ uicẽ nos indigni in ſancta gerimus eccleſia) dicat: Nolite omnino iurare. ſit aũt ſermo ueſter, eſt, eſt: & non: nõ: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.

2. *Verũ his authoritatibus nõ oĩmodo iuramẽta*

DEficientibus. Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes. In prima parte probat p quatuor authoritates ſanctorum, quod ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Iuramento. Quarta ibi. Sed qualibet. Ioan. de Fantu. & põt ſupaddi quinta ibi, Contra iu concilio. Archi. [a] Cogendus. Primo probat, quod nõ ſit cogẽdus clericus ad purgationem, quia clerici nõ debent iurare. Sed not. q uulgaris expurgatio prohibetur: quia ſabricata diabolo eſt inuenta. ut j. ea. c. Mennam. Et contraria c. ſunt abrogata, cum ſint contra præceptum domini: Non tẽtabis dñm deum tuum. Canonica purgatio indicitur cum deficiente accuſatore reus laborat, infamia, alias non: §. ut vj. q. v. quod autẽ. Fama aũt orta a detractoribus uel malis nõ inducit purgationẽ: ut xj. q. iij. in cunctis. Itẽ nec orta ab inimicis, extra de purg. can. cũ in iuuẽtute. ſed ſola illa, quæ ex probabili pſumptione eſt orta. quidã tñ dicunt, quod undecunq; ſit orta. inducit purgationẽ, ar. extra de accuſ. accedẽs. Sequit uidere quota manu ſit expurgatio facienda. eps xij. ſacerdotes. vij. diacon⁹ tertia ſui ordinis: ut j. ead. ſi legitimi. & c. pſbyter. & c. oib⁹. Subdiaconus, uel inferior poteſt ſola manu. nam a ſolo epiſcopo iudicari poteſt in crimine. xv. qõ. vij. cap. felix. Hodie ſunt arbitrariæ expurgationes: ut j. ea. c. omnibus. Expurgatio fiet publicẽ coram omnibus, ſi eſt publice infamatus. j. ea. c. preſbyter ſi a plebe. ſi apud clerum, tunc tantum priuatim: ſ. xv. q. v. c. j. Ioan.

[b] Non cogitur. ut j. vj. q. v. c. j. & ultim. niſi in caſibus. v. ſ. cum quis poſsidet pro hærede uel pro poſſeſſore: ut C. de peti. hære. l. cogi. & etiam fundata in teutione actoris: ut C. de prob. l. ſiue. Et cum aliquid poſsidetur cõtra ius cõe. 100. diſt. c. contra morem. Et cum ſup eſt præſumptio contra eum. C. de furt. ciuile. Et cũ poteſt probari, q quãdoq; alieno nomine poſſederit, extra de præſcripti ſi diligenti. C. de præſc. xxx. ann. l. male. Item & in ſexto caſu, cũ ordinatus ; miniſtrat: ut ſ. ea. q. j. c. legum. & extra de appel. c. perſonas. alias ſemper obtinet quod hic dicitur: ut C. de rei uendi. l. ulti. & ff. uti poſſ. l. iuſta.

[c] SAcramẽtum. ſcilicet icautum.

[d] Hactenus. Vt C. de epiſc. & cler. l. cũ clericis. & xxij. q. v. c. ulti. Sed forte hoc obtinet in ſacramento calumniæ, qđ clerici p ſe prohibeñ præſtare, ſed p alium pñt: ut extra de iura. cal. c. j. & ij. ſed ca. in pertractãdis. contra. Iurãt tamẽ pro recta fide, pro obedientia & pro pace, & pro indẽnitate eccleſię. extra de ele. ſignificaſti. ultra medium. xxviij. diſt. de Syracuſanæ. & cũ quis abſoluit ab excõica tione: ut extra de ſentẽ. excommu. cap. nuper.

[e] SI quis. Præcipiente. Sed quare hic actor nõ ſequit forum rei, contra id xj. qõ. j. experientiæ. & C. de iuriſdi. om. iu. l. iuris ordinẽ? Sed dic quod loquitur ſecũdum ea tempora, † quando oẽs cauſæ determinabantur ab eccleſia: ut xj. q. j. c. relatũ. & q. iij. cũ apud. Vel loquitur ſecundum conſuetudinẽ quorundam, extra de foro cõp. quod clericis, alias, ſi cle ricus.

[f] Conſecrationẽ. Imo ſufficit ſiue p ſalutẽ, ſiue per aliquid aliud iuretur xxij. quæſtione quinta, cap. ij. & ff de iureiuran. l. nõ erit ratum. Sic ergo aliquis poteſt ſe obligare ſub pœna ordinis ſui: ut j. q. vij. cap. quoties. & etiam ſub pœna anathematis, ut ibi dicitur. Sed nunquid ille, qui obligat ſe ſub pœna ordinis uel beneficij, eſt priuandus ordine uel beneficio, ſi non ſit uerum illud, ad quod ſe obligat? Sic. extra de electione. capitu. cum dilectus. in fine.

Verum. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur contrarium eius, quod præmiſſum eſt, ſcilicet, quod ex cauſa iuſta ſacerdotes poſſunt iurare. Ioan.

Purgatio eſt duplex.

[a] De hoc j. ea. c. oĩbus. in gl. aut pro, &c. ibi uideas. ſed hoc dictũ hic approbat Lau. & p idẽ c. Sed argu. contra j. ea. ſi legitimi. & ibi dicã. Archid.

[a] Alias, c. penul.

[f] Id eſt epiſcopis & hoc c. cũ ſeq. facta ſunt p cõſeruanda libertate eccleſiaſtica cõtra tyrannos, graues lupos cõtra quã Grego. 7. ſtatuit ca. ego de iureiurand.

Poſſeſſor titulũ probare debet i quinque caſibus.

[redacted]

Clerici qñq; licite iurant.

† Cõcor. tex. in l. j. C. de uet. iur. enucl. & in authent. de mona. §. j. coll. j.

[a] Qñ presbyteri iudices negotiorum eſſe mandati ſunt. xcv. diſt. ecce. ſecũdum Baz. Matt. 5. f

Obligare ſe poteſt aliquis ſub pœna beneficij.

Ioan. de Fantu. & hoc ꝓbat per xiij. authoritates ſanctorum patrum. Ioannes.

ᵃ PResbyter. Iuſiurandū. infra vj. q. ulti. ca. ult. cōtra. Sed hic q̄ñ infamat᷑: ibi q̄ñ non infamatur.

ᵇ In medio. infra xv. q. v. c. j. cōtra. Sed illud uerū eſt, cum non eſt publice infamatus. ſic xxiij. diſt. c. illud.

ᶜ HAbet. Proprium. Ex abundanti fiunt aliqua ad ſuperandam hominum malitiam: ut C. de iudi. auth. iubemus. xj. q. iij. inter uerba. extra de elec. bonæ. extra de dolo & cōtuma. cū olim. & q̄ abūdant, nō ſolēt uitiare cōtractū. ff. de regul. iūr. l. nō ſolēt. & ff. de uerb. obl. l. quæ extrinſecus. Sed quare dicit ex abūdanti? Dicunt q̄dā quod ita exilis, i. leuis uel modica fuit infamia, quod necerat neceſſaria expurgatio. Certe ſecundū hoc non debuiſſet facta fuiſſe inquiſitio: quia inquiſitio non eſt faciēda, niſi ita publica ſit infamia, quod ulterius ſine ſcandalo non poſſit tolerari: ut extra de accu. qualiter. Melius dicas quod iſte nō tenebat᷑ expurgare ſe. Nā cum inquiſitio ꝓcedit expurgationē, ſi teſtes ꝑ quos fit inquiſitio dicūt ipſum reū, ſtatim punit᷑, nec auditur expurgatio ſua, ſed ſi ſemiplene probant, tunc indicit᷑ expurgatio, ut extra de purga. can. inter. Sed ſi per dicta teſtiū nulla eſt ſuſpicio contra ipſum, tunc non eſt onerandus expurgatione, ut hic. Sꝫ quid ſi infamatus uult expurgare ſe,

Inquiſitio quādo fieri debet.

Inquiſitio an poſſit fieri cōtra uolentē ſe purgare.

probibentur fieri a ſacerdotibus, ſed tantum incautæ, & ea, quæ pro qualibet cauſa temporali iudicio offeruntur cum autē populari infamia ſacerdotes opprimuntur, tunc ad innocentiæ ſuæ aſſertionem iuramenta debent offerre.

Vnde Greg. papa ait.

Sacerdos ſi a populo fuerit accuſatus, iuramento innocentiam ſuam affirmet.

CAN. V.

PResbyter uel quilibet ſacerdos ſi a populo accuſatus fuerit, & certi teſtes inuenti non fuerint, qui criminis illati ueritatem dicant, iuſiurandum ᵃ in medio ᵇ faciat: & illum teſtē proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia.

Item ex regiſtro Greg. ad Iuſtinum Imperatorē, cap. vij.

De Leone epiſcopo, quem beatus Gregorius purgationē præbere fecit.

CAN. VI.

HAbet hoc proprium ᶜ antiqui hoſtis inuidia, ut quos improborū actuū perpetratione (deo ſibi reſiſtente) deijcere nō ualet, opinionem eorum falſa ad præſens ſimulando dilaceret. Quoniā igitur quædam contra ſacerdotale propoſitū de Leone fratre & coepiſcopo noſtro ſiniſter rumor aſperſerat, utrū uera eſſent, diſtricta diutius fecimus inquiſitione perquiri, & nullam in eo de his, quæ fuerant dicta, culpam inuenimus. Sed ne quid uideretur omiſſum, quod noſtro potuiſſet cordi manere ambiguum, ad beati Petri ſacratiſsimum corpus diſtricta eum ex abundanti fecimus ſacramenta præbere: quibus præſtitis magna ſumus exultatione gauiſi, quòd huiuſmodi innocentia eius euidenter enituit: pro qua re gloria ueſtra prædictū uirum cum omni charitate ſuſcipiat, & reuerentiam ei, qualem ſacerdotem decet, exhibeat: nec aliqua cordibus remaneat de his, quæ iam ſunt purgata dubietas. ᵈ Et ita ſupradicto uos epiſcopo deuotiſsime oportet in omnibus adhærere: ut congrue, decenterq; Deū in eius perſona uideamini (cuius eſt miniſter) honorare.

Item ex eodem, ad Brunichildam reginam Francorum, cap. cccxxxij.

Quomodo beatus Gregorius Mennam epiſcopum iuramento purgari fecit.

CAN. VII.

MEnnam uero reuerendiſsimum fratrē & coepiſcopum noſtrum poſtquam ea, quæ de eo dicta ſunt, requirentes in nullo inuenimus eſſe culpabilem, qui inſuper ad ſacratiſsimum corpus beati Petri Apoſtoli ſub iureiurando ſatisfaciens ab his, quæ obiecta fuerant eius opinioni, ſe demonſtrauit alienum: reuerti illum purgatum, abſolutumque permiſimus. Quia ſicut dignum erat, ut ſi in aliquo reus exiſteret, culpam in eo canonice puniremus: ita dignum non fuit, ut eum adiuuante innocentia diutius retinere, uel affligere in aliquo deberemus. Pur-

iudex autem non inquirere de fama eius? Videt᷑ quod iudex potius inquirere poſsit, ut hic & extra eod. c. inter. Sed cōtra illud eſt ordinarium, q̄ infamat⁹ ſe expurget: ergo beneficiū illud non eſt ei auferendum ¹ 7. cau. quæſt. j ca. multi. circa finē. Sed dic, quod epiſcopus ſi uult pōt inquirere: quia crimē quādoq; per īquiſitionem reuelatur, q̄ per purgationē occultatur. Sol. ſi infamia orta eſt cōtra eum, iudex inquirere pōt, e. tra de accuſa. cap. qualiter.

ᵈ Dubietas. Ergo poſt expurgationē nō pōt accuſari ab aliquo ſuper illo crimine: ut extra de accuſ. de his criminibus. & xxiij. qō. iiij. ca. ſi illic. Nec enim ſæpius euærēdum eſt de delicto eiuſdē hominis: ut ff. naut. cau. ſta. l. licet. ar. contra xxxiij. q. ij. admonere. xxv. di. ca. primū. extra de accu. c. uèniēs. ubi etiā poſt abſolutionē cogitur ad expurgationē. Tu dicas quod illū, qui ſemel eſt abſolutus, amplius null⁹ poteſt accuſare ſuper illo crimine, niſi in duobus caſibus, ² ſcilicet ſi ſuam iniuriā proſequat᷑, & probet ſe ignoraſſe accuſationem fuiſſe ab alio inſtitutam: ut ff. de accuſ. l. ſi cui. §. j. & cū uult probare de præuaricatione prioris accuſatoris: ut ff. de prę uari. l. iij. Ioannes.

Decreta. tamē uidetur dicere, quod ſolum iſti prohibētur accuſare, qui prius ſtabant contra ipſum: ut extra de accuſa. cum P.

M Māconella. Ennam.

¹ xxvij. diſ. de his auth. de nup. §. ſi autem.

Abſolut⁹ ſemel in duobus caſib⁹ accuſari pōt.

² Adde gl. & doct. in l. iij. C. de accuſa. gl. magiſtralis in ca. cum dilectus. de electio.

Ceſſa

gationem tamen ante te duobus ſibi ſacerdotibus iunctis, ubi accuſator ceſſauerit, [a] eundem ex ſe præbere, tuo commiſimus arbitrio. [b] Vulgarem denique ac nulla canonica ſanctione fulcitā legem feruentis ſcilicet aquæ ſiue frigidæ, ignitique ferri cōtactum, aut cuiuslibet popularis inuentionis: (quia fabricante hæc ſunt omnino facta inuidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te uolum' poſtulare: imò apoſtolica authoritate ꝓhibemus firmiſsimè.

Idem Caſtorio notario Rauennæ. †

De Maximo Salonitano epiſcopo, qui ſacramento ſeipſum purgauit.

CAN. VIII.

QVantò à nobis [c] creditur, & neceſſarias uides tibi cauſas iniungi, tantò ſtrenuum deberes te & ſolicitum exhibere. Proinde ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramento firmauerit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris tantummodo requiſitus innoxium ſe eſſe reſponderit: [d] & de inobedientia ſua (ſicut deputauimus) egerit pœnitētiam: [e] uolumus ut ad conſolandum illum epiſtolā, [f] quam ad eum ſcripſimus (qua ei & gratiam noſtrā, & cōionem reddidiſſe ſignauimus) experiētia tua dare debeāt: quia ſicut in contumacia perſiſtētibus ſeueros nos eſſe conuenit, ſic humiliatis & pœnitentibus [g] locum ueniæ negare non debemus. [h]

Idem Mariano epiſcopo Rauennæ.

De eodem.

CAN. IX.

QVæ de cauſa [i] Maximi ſunt agenda, ex epiſtolis, quas ad uos tranſmiſimus, agnouiſtis: ſed quia qualis de hac re fraternitatis ueſtræ uoluntas ſit, magis à præſentiū latore Caſtorio chartulario noſtro renuntiante cognouimus: ideo, ſi idē Maximus coram uobis & prædicto chartulario noſtro de ſimoniaca hæreſi ſe ſacramento purgauerit: atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris (ut ſcripſimus) tantummodo requiſitus, liberum ſe eſſe reſponderit: cauſam ipſius ueſtræ fraternitatis iudicio de eo, quòd excommunicatus miſſarū ſolennia agere præſumpſerit, committimus qua debeat pœnitentia talis culpa pur-

a Ceſſauerit. Si dicas quod uerbum hoc ceſſauerit, ſit præteriti : temporis, non procedit obiectio. uel ſecundum H. cum quis expurgatur non præcedente accuſatione, tunc poſt purgationem bene admittitur accuſator: ſecus ſi præceſſerit accuſatio. uel dic, quod ſi accuſatore abſente & non citato audita eſt expurgatio, idem accuſator poteſt eum denuo accuſare: ut C. de accuſ. l. iiij. ſecus ſi eo præſente. Vel loquitur: cum ſuam iniuriā uult proſequi. Vel ignorabat accuſationem ab alio inſtitutam. ff. de præuarica. l. iij. & ff. de accuſa. ſi cui.

b Arbitrio. Delegatur hic laico ſpirituale negotium. ſic ſ. xxxj. diſt. ca. præter hoc. §. uerū. Fuit tamen hic nimiū papaliter diſpēſatum: quod epiſcopus expurgatus coram papa cogit adhuc corā muliercula ſe purgare: cum tamē pleniſsimas debeat habere uires quod authoritate papæ ſit; licet per ſe ſit inualidum. extra de tranſact. c. j. in fi. C. de reſt. omniū. Item cum iuſiurādum ſit maioris authoritatis quam res iudicata. ff. de iureiur. l. ij. & illud obſtat omnibus accuſare uolentibus, etiā in publicis criminibus. ff. de iureiur. eum qui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obſtabit omnibus. Quare ergo poſtea admittit accuſator? Pōt dici quod fuit abſolutus ſub conditione, niſi accuſator appareret, uel fuit abſolutus ab inſtantia iudicij, nec ideo lis perijt. ff. de iud. & poſt edictum.

c QVanto, à nobis. Maximus Salonitanus archiepiſcopus ſine licētia papæ fuit conſecratus: propter quod a papa fuit excommunicatus, & poſtea miſſam celebrauit, ſimiliter imponebatur ei ſimonia & fornicatio.

d Reſponderit. Exilis enim hæc fuit infamia: 5 & ideo unius iuramentum admittitur.

e Pœnitentiam. Sed quæro an ei ſoli ſit credendum? De hoc uidetur quod ſic: quia in nullius uergit præiudicium. ſic ĩ. de conſec. diſtin. iiij. placuit.

f Epiſtolam. Ergo quis poteſt abſolui per literas & excommunicari, 6 ut extra de ſimo. accuſatum. & ĩ. quæſtio. j. de manifeſta. Quid ſi moreretur prius, quā literæ peruenirent ad ipſum? Tunc dicam eum abſoluendum poſt mortem: ut extra de ſenten. excommu. a nobis. & eſt argu. quod tunc demum ſit quis excommunicatus, uel abſolutus literis receptis, argument. ilij. quæſtione v. quiſquis. & extra de appellatio. ſuper eo. in fin. & ſupra diſtinctio. iiij. leges. argu. contra. ff. ſi certum pet. eius qui in prouincia. ibi, ſtatus ſui ignarus. Sed diſtingue, ut ff. de acquir. poſſeſsio. qui abſenti. ubi dicitur quod ſi quis manumittit abſentem, refert an uelit eum eſſe liberum, quando ſcribit literas manumiſsionis, uel quando literæ ad eum peruenerint. Probabilius eſt dici, quod excōmunicatio non ligat, niſi à tempore ſcientiæ, ſicut nec lex, ut diſtinct. iiij. leges. & lxxxij. diſtinct. propoſuiſti. nec ſententia: ut ĩ. ead. quæſtio. vj. biduum. Ioan. Sed certe ſi quis abſens excommunicatur, ſtatim eſt excommunicatus ante, quam ſciat: quia ſententia excommunicatiōis ſtatim trahit ſecum ſuam executionem, extra de appel. paſtoralis. dummodo ſit pura, & non conditionalis. ueruntamen nō punitur cū ingerit ſe cōmunioni hominum antequā ſciat. extra de cleri. excommu. illud: Error enim facti nemini nocet, ut ff. de iuris & facti ignorantia. l. error. Bart.

i Epiſtolam. De grauibus expurgat 7 ſe iuramento: de minoribus nuda promiſsione. Ioan.

g Pœnitentibus. Simile extra de poſtula. præl. ad hæc circa finem.

h Non debemus. Qui tamē de rigore eſſet deponendus. ĩ. diſt. 50. accedens. contra. xj. quæſt. iij. ſi quis epiſcopus. & cap. penul.

i QVæ de cauſa. De eodem Maximo loquitur hoc capitulum.

1 Hoc dicebat L. & eſt ſenſus, q̃a deſtitit accuſator.

Scilicet ſeu proxi- …

Papa quādoq; nimium papaliter diſpēſat.

ſ. lxiij. diſt. c. Salonitanæ.

Poteſt dici ſecundum Ioā. quod hōc totū ideo fuit, ut fama eius clarior appareret. argu. v. q. j. quidam.

Adde ad hoc gl. et ibi Bar. in leg. aut priuati. & l. mulier. ff. ad Turpil. not. in leg. j. C. ſi reus, uel acc. mor. fue.

Propter quā nō in dicit purgatio: ut patet ĩ eo ꝗ legit & no. xxxiij. diſtin. habuiſſe.

Adde ad hoc no. in l. ſeruū. §. publice. ff. de procu. & in l. abſentem. C. de accu.

7 Soluta. viij. q. iij. c. ult. ubi de hoc.

nitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquid a uobis ſecundùm Deũ placet, ſecuri diſponite: nec aliquod de uobis dubium habeatis. Nã quicquid à uobis de hac cauſa fuerit ordinatum, nos & gratanter ſuſcipimus, & libẽter admittimus.

Item Sixtus Papa omnibus epiſcopis.

Qualiter Sixtus ſemetipſum purgauit.

CAN. X.

Mandaſtis b ut ſcriberem uobis, qualiter inſtãs iurgiũ contra me ſuſcitatũ ſit, uel a quo: ut ueſtro adminiculo pelleretur, & cauſa mea firmaretur. Scitote me criminari à quodam Baſſo, & iniuſtè me perſequi: quod audiẽs Valentinianus Auguſtus noſtra authoritate c ſynodum congregari iuſsit. & facto concilio cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus: licet euadere aliter ſatis potuiſſem d, ſuſpicionem tamẽ fugiens coram omnibus me purgaui: ſcilicet à ſuſpicione & æmulatione me liberans: ſed non alijs, qui noluerint, aut ſponte hoc non elegerint, faciẽdi formam e dans.

Item Alexander Rimaldo Cumano epiſcopo.

De cauſa Gillandi presbyteri.

CAN. XI.

Vper cauſa f Gillandi presbyteri tui de morte epiſcopi ſui prędeceſſoris tui infamati in mediũ conſuluimus. Itaque circunſtantiũ fratrum unanimi aſſenſu tuę dilectioni referimus præfatum Gillandum presbyterum, ante te repræſentandum: ubi ſi certi accuſatores defuerint, tunc dictante iuſtitia ſine omni controuerſia presbyter quæcunque ob hoc iniuſtè amiſerit, ac ſacerdotiũ accipiat, & integra beneficia g.

Item ex concilio Agathenſi.

De purgatione clericorum ſi conuinci non potuerint.

CAN. XII.

SI legitimi accuſatores crimina ſacerdotis probare nõ potuerint h, & ipſe negauerit, cũ ſeptem ſocijs ſui ordinis (ſi ualet i) à crimine ſemetipsũ expurget. Diaconus uerò ſi eodem crimine accuſatus fuerit, cũ tribus ſemetipſum excuſet.

Item ex concilio Hilerdenſi.

De eodem.

CAN. XIII.

PResbyter ſi à plebe k ſibi cõmiſſa mala opinione infamatus fuerit, & epiſcopus legitimis teſtibus approbare nõ potuerit, ſuſpẽdatur l

a Quicquid. Arg. Papam ſeruaturum, quod legatus ſtatuit: & idem honor ei exhibendus eſt ſicut papæ. xciij. diſtin. cap. ult. & ff. de offi. præfec. præto. l. unica. in fi. ibi credidit enim princeps eos qui ob ſingularem induſtriam, explorata eorum fide & gratia ad huius officij magnitudinem, &c. Item eſt hic argum. quod generali mandato diſpenſatio delegatur. Argu. contra extra de offic. deleg. quod translationẽ. Cum enim diſpẽſatio habeat inſtar reſtitutionis in integrum, & reſtitutio in integrum nõ delegatur per generale mãdatum, ut ff. de min. l. illud. ergo nec diſpenſatio. Ioã. Ego dico quod legatus domini papæ generalis omnia poteſt, niſi ea ſola quæ Romano pontifici ſunt reſeruata. extra de ſent. excom. nuper. de offic. lega. quod translationem. B.

b Mandaſtis. Mandat hic minor maiori. nam precarium uerbum eſt, mando: ut C. cõmunia de leg. l. ij. in prin. ſic j. quæſtio. j filium.

c Authoritate. xcvj. diſtinc. ubi nam.

d Potuiſſem. quia papa a nullo poteſt iudicari: ut ix. quæſtione iij. aliorum. nec etiã ab uniuerſali concilio: ut xvij. diſtin. ca. concilia. §. hinc etiam. ff. de leg. princeps. præterquam in hæreſi. xl. diſt. ſi papa.

e Formã. xiiij. q. v. dixit. Ioan.

f Super cauſa. Forte hic non intentabatur poſſeſſoriũ, alias non obſtat crimẽ petenti reſtitutionem: ut extra de reſtit. ſpolia. in literis. & cap. item cum quis. Nã alij dicunt, quod cum ſpoliator obijcit exceptionẽ, quã uult ſtatim probare, prius eſt audiendus, quam ille reſtituatur. arg. xxxj. quæſt. ij. Lotharius in authen. de teſti. § ſi uero quis. colla. vij. & argu. extra de teſt. ueniens. ij. ſed hoc non concedo: ut extra de reſti. ſpol. literas, in fin.

g Beneficia. Hic beneficio & officio fuit priuatus, quia grauiter erat infamatus. extra de purg. cano. inter. Et fructus medij temporis recuperat. ff. de re mil. l. penul. Si uero iſte iuſte eſſet depoſitus, non reciperet fructus medij temporis reſtitutus: niſi hoc exprimeretur in ſententia: ut C. de re mil. cum allegatis. lib. xij. Ioan. de Fant.

h SI legitimi. Potuerint. C. de rebus credi. l. in bonæ fidei.

i Si ualet. Quia ſi non ualet, deponitur, extra de ſimo. ca. de hoc. Vel forte ſunt inimici ſui, extra de purga. cano. c. cum in iuuẽtute. Imo cum fœmina poteſt ſe purgare. xviij. quæſt. ij. in decima. Ioan.

k PResbiter. Plebe. Idẽ eſt ſi ab epiſcopo, uel à ſacerdotibus, ut j. ead. omnibus. in fi. ſuprà. diſt. xxviij. conſulendum. contra.

l Suſpendatur. Forte ſecundum diſtinctionẽ extra de purga cano. capit. ij. ĩ. xxxiij. diſtinc. c. ult. contra. dic quod ibi fuit exilis infamia.

l Suſpendatur. Hoc eſt uerum ſecũdum diſtinctionem, ſi fuerit notorium, uel manifeſtum, uel famoſum. extra de cohabi. cler. ueſtra. & cap. fina. Et tunc refert ſi fuerit famoſũ ſine ſcãdalo, uel cum ſcandalo. extra de cohab. cleri. tua. contra. xxviij. diſtin. conſulendum. Sol. ibi non imminebat ſcãdalum, hic ſic, puta ex eius celebratione. extra de cohab. cle. tua. ĩ. xxviij. quæſt. j. iam nunc. & iij. q. ij. audiuimus. aliter obtinet ĩ. ead. quæſtio. j. cap. ij. Sed nunquid à beneficio ſuſpenditur? Videt quod nõ: quia pœnæ ſunt emolliendæ, & quia creſcente contumacia, creſcere debet & pœna: ut diſtinctio. lxxiij Honoratus. Sed contra uidetur: quia hæc duo ſunt connexa. lxxxj. diſtinctio. ſi quis ſacerdotum. & xxxij. diſtinctio. præter hoc. Sed dic quod non eſt priuandus beneficio, niſi ſecundum ordinem iuris, extra de iudi. cap. primo, niſi forte propter ſcandalum. ĩ. ead. ſuper

Legatus an uirtute generalis mãdati diſpenſare poſsit.

Sub. & reſtitutio non datur niſi petentis.

Spoliatus reſtitutus, an recipiat fructus medij temporis. Fruct. Io. Garti. in l. Gallus. § & quid ſi tantũ. de lib. ...

De hoc ĩ. ea. q. j. § primis. in gloſ. ij.

Hoc obtinet quãdo ſcandalum imminet ex eius celebratione, ut hic dicitur.

Beneficio quis priuari non debet, niſi ſecundũ ordinem iuris.

uſque ad dignam ſatisfactionem, ne populus fidelium in eo ſcandalũ patiatur. Digna uerò ſatisfactio eſt (ſicut a maioribus conſtitutũ eſſe docetur) quãdo ſiue ſecundũ canones, ſiue ad arbitrium [a] epi. ſeptem ſibi collegas adiungit, & iurat in ſacro ſancto euangelio corã poſito, ꝙ crimen ſibi illatum non perpetrauit. & hac ſatisfactione purgatus ſecurè deinceps ſuum exequatur officium.

Item Syluester Papa.

De eodem.

PALEA.

Accuſatum ſimoniacum neceſſe habuimus ſummoperè per ſcripturam probibere, ne miſſarum ſolennia celebrare debuiſſet, donec quid eſſet, uerius potuiſſemus cognoſcere.

Item in concilio Triburienſi.

PALEA.

Nobilis homo, uel ingenuus, ſi in ſynodo accuſatur et negauerit, ſi eum cõſtiterit fidelem eſſe, cũ duodecim ingenuis ſe expurget. Si autem deprehẽſus fuerit in furto, aut periurio, aut falſo teſtimonio, ad iuramentum nõ admittatur: ſed (ſicut qui ingenuus nõ eſt) feruenti aqua, uel candenti ferro ſe expurget.

Item Imarus Remorum epiſcopus.

De eodem.

CAN. XIIII.

Si mala fama de presbytero exierit, & accuſatores ac teſtes legales defuerint, ne contra apoſtolum infirmorũ corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne uituperetur miniſteriũ noſtrum: néve ſecuriores presbyteri exiſtentes licentius in peccatũ prolabantur: ſecundùm decreta maiorum cum denominatis ſibi uicinis presbyteris, quos ſcimus ſe nolle [b] peierare, ſacramento famam ſuam purget.

Item Innocẽtius Aquilegienſi patriarchæ, & Mantuano epiſcopo.

De eodem.

CAN. XV.

Quoties frater noſter Tridentinus epiſcopus in noſtra & veſtra pręſentia de ſimonia ſit impetitus, prudentiam veſtram latere nõ credimus: cuius cauſa tandem in noſtra præſentia uentilata producti ſunt aduerſus eum accuſatores uiua voce & ſcripto aſſerentes, quòd eccleſiam ſancti Petri de Pado presbytero Paulo dederit pro quatuor modijs frumenti, quos ab eiuſdem eccleſiæ laicis acceperit. Verùm quoniã nec accuſatores, nec teſtes ſecundùm formam canonum & ſanctorum patrum ſtatuta in cauſa ipſa procedere potuerunt communi fratrum noſtrorum cõſilio iudicamus, ut tertia manu ſui ordinis, & quatuor abbatum & religioſorum ſacerdotum de ſupradicta ſimonia in ueſtra præſentia ſe debeat expurgare. Porrò expurgationis tenor erit hmõi: Idem epſ ſuper ſancta euãgelia primum iurabit, ꝙ pro eccleſia ſancti Petri de Pado presbytero Paulo danda neque ipſe per ſe, uel per ſubmiſſam perſonam, neque alius pro eo ſe ſciente pretiũ receperit. Deinde expurgatores ſuper

super cauſa. & cum magna laborat infamia: ut extra, de purg. ca. inter.

Suſpendatur. Hic colligitur, quod infamatus ſtatim debet ſuſpendi uſque ad dignam ſatisfactionem. ar. j. iij. q. ij. quia ea. extra de purga. cano. inter. & extra eo. ex tuarum. Sed contra ſupra ead. quæſtione prima. nomẽ. & extra de acc. qualiter & quando. extra de purga. cano. ca. ij. & ulti. In his habes, quod prius inquirendum eſt de crimine, quam priuetur officio ille, qui eſt infamatus: & arg. iij. q. ij. audiuimus. Notandum ergo, quod cũ clericus aliquis corã iudice ſuo eſt infamatus, præfiget [2] epiſcopus certum tempus uolentibus accuſare. extra de clande. deſpon. capi. ulti. & ſi accuſatores apparuerint, canonice audient. infra ead. omnibus nobis. xv. quæſt. v. c. j. extra de purga. ca. c. ex tuarum. Si vero accuſator non apparet, & mala fama crebreſcit: tunc epiſcopus uocatis eccleſiæ ſenioribus procedat ad inquiſitionem. extra de acc. qualiter. lxxvj. diſtin. ſi quid uero. & ipſemet epiſcopus inducet contra eum teſtes, ſi alius non apparet. xj. q. õ. iij. præcipue. in fin. extra de accu. cum oporteat. ſ. eo. preſbyter. & lite non conteſta. hoc facere poteſt: ut extra ut lite non conteſta. quoniam frequenter, & ſi fuerit conuictus canonice, puniatur. Si autem nõ conuincitur, & adhuc mala fama perdurat, admoneat ipſum primo ſeorſum, poſtea coram teſtibus, ut ſe corrigat. Quod ſi non fecerit, tũc demum ſuſpendat eum uſque ad dignam ſatisfactionem, extra de purga. ca. c. ij. in quo caſu intelligo, quod hic dicitur. Nunquam enim a principio ſuſpẽdat eum, niſi enormitas delicti, uel ſcandali hoc expoſcat, extra eod. inter. Et hæc eſt digna ſatisfactio, ut purget ſe adiuncto ſibi legitimo numero uel ad arbitriũ ſui epiſcopi: ut hic, & j. c. omnibus. extra eo. ex tuarũ. Et eodem deficiente in purgatione puniatur, & puniat eum tanquã conuictum uel confeſſum. extra de accu. cũ P. extra de ſi. inſinuatum. & de purg. can. cum P. & ibi de hoc.

[a] Arbitrium. Hic not. compurgatores arbitrio epiſcopi ſumendos.

[b] Si mala. Se nõlle. Bonæ opinionis, & qui uitam eius nouerint & mores: ut extra eo. c. cũ dilectus. ſed non fiat rigide examinatio teſtium. extra. eo. cap. conſtitutus. imo frater poteſt purgare fratrem. extra de præſumpt. c. literas. Ioan.

In præmiſſis. Hoc allegãdo dicit Gratianus propter duo c. ſ. Sixti & Leonis.

[a] Alias, [illegible]

Infamatus ſuper crimine nõ eſt ſtatim ſuſpendendus.

[2] Præfiget. Barthol. Cæpol. caut. 49.

ſancta Dei euangelia iurabunt: ſ. q ſicut ipſi credunt, uerum iurauit. Nos itaque cauſę huius ſeriem cōmittentes prudētiæ ueſtræ, mandamus uobis, ut congruo loco in unum cōuenire curetis: & ita cauſam ipſam iuxta præſentium tenorem præſtante domino reſtauretis: quatenus & omnis decætero huius quæſtionis ſcrupulus auferatur, & utrique parti ſua iuſtitia conſeruetur. Si quis uerò de uobis certa præpediēte cauſa intereſſe non poterit, uos qui adeſſe poteritis, idem iudicium terminate. Quòd ſi prædictus frater noſter A. prædictam purgationem fecerit, uos ei authoritate noſtra prædictum officium & Tridentinam eccleſiam reſtituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationē beatæ Mariæ virginis adimplere iubemus.

In præmiſſis authoritatibus ſubintelligitur, ſi reus ſe purgare [a] *uoluerit, ut ſacri canones modum, nō neceſſitatem purgandi, accuſato imponāt, ſicut apparet ex fine capituli Sixti Papæ,* [b] *& authoritate Leonis,* [c] *qui data purgatione ait de ſeipſo:*

De Leone qualiter ſe purgauit.

CAN. XVI.

Auditum eſt, fratres chariſsimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt: quamobrem ego Leo pontifex ſanctæ Romanæ eccleſiæ purifico me in conſpectu veſtro corā Deo & angelis eius: quia iſtas criminoſas & ſceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrare iuſsi. [d] Hoc aūt faciens nō legem præſcribo cæteris, qua id facere cogātur. [e]

Ecce qualiter ſummus pontifex ſemetipſum purgat, nec cęteris neceſſitatem [f] *purgandi præſcripſit. Vnde datur* [g] *intelligi, quòd ſatisfactio purgationis in uoluntate conſiſtit accuſati, non in arbitrio iudicis. Sed cum in Hilerdenſi concilio presbyter iubeatur ſuſpendi uſque ad condignā ſatisfactionem, cum etiam in decreto* [h] *Leonis in arbitrio ponitur epiſcopi quota manu ſacerdos purgare ſe debeat: patet quòd ad purgationem cogendus eſt: nec in ſua voluntate, ſed in arbitrio iudicis conſiſtit.*

Vnde Leo Papa ſcribens ad Carolum regem ait:

Qualiter ſacerdotes ſe purgare debeant.

CAN. XVII.

Omnibus uobis uiſu, aut auditu [i] notum eſſe non dubitamus, q ſæpiſsimè (ſuadente hoſte antiquo) ſacerdotibus crimina diuerſa obijciuntur. Sed qualiter ex eis ab his rationabiliter examinatio & ſatiſfactio fiat, licet bonæ memoriæ tempore domini genitoris ueſtri Pipini, ſiue priſcis tēporibus à ſanctis patribus & reliquis bonæ fidei & deuotionis hominibus ſæpiſsimè uētilatum fuerit: tamē nos pleniter inde aliquid diffinitū reperire minimè quiuimus. Noſtris quippe temporibus idipſum a ſanctis epiſcopis & reliquis ſacerdotibus ac cęteris eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris ueſtris in regnis, ſeu in alijs Deo degentibus, nobiſq; una cum eis agentibus, ſæpiſsimè propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos, de diuerſis partibus uenerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter cōſultu domini & patris noſtri Leonis apoſtolici, cæterorumq; eccleſiæ Romanæ epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotū ſiue Orientalium & Græcorū patriarcharum, & multorum ſanctorum epiſcoporum & ſacerdotum, necnon etiam noſtrorū Romanorum epiſcoporum, ſacerdotum, omniūq; cætero rum ac leuitarum authoritate & conſenſu, atque reliquorū fidelium & cunctorum cōſiliariorum noſtrorum conſultu diffinitum eſt: uos omnes utriuſque ordinis miniſtros ſcire uolumus. Statutum eſt nanque ratione & neceſsitate authoritate prædicta & etiam conſultu omnium, ut quotieſcunque cuiquam ſacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit, ut recipi debeat: quia quales ad accuſationem ſacerdotum admitti debeant, in canoni-

a Se purgare. Falſum dicit allegando.

ADDITIO.

Dic ut j. ea. c. ulti.

b Sixti Papæ. ſ. eo. mandaſtis. Io.

c Leonis. Hoc eſt in ſequen. c. Ioan.

d Auditum. Iuſſi. Nec conſilium dedi, nec defenſionem præſtiti, nec ſciente me factum eſt: ut extra de purg. c. quoties. l. di. ſi quis uiduam. addunt quidā, nec uolui: [1] ut ſ. j. q. iij. quia præſulatus. q ualde durū uidet. Sed nunquid hic iurabo: quia cū ſciui prohibere potui & nō prohibui. & hoc q nō habeā ratum, q factū eſt: cū etiā in maleficijs ratihabitio mādato æquiparetur. ff. de ui & ui arm. l. iij. §. cum procurator. & extra de reſti. ſpol. cū ad ſedem. in fi. ſ. eo. q. j. notum. in fi.

e Cogantur. Quia ab æmulis hæc infamia proceſſerat. Vel dic cæteris apoſtolicis.

f Neceſsitatem. Extra de elect. innotuit.

g Datur. Allegando dicit.

h In decreto Leonis. Infra cap. proxim. & ſeq. Ioan.

i Omnibus uobis. Auditu. Aliquid ergo ſcitur auditu. xxij. quæſ. v. hoc uidetur.

Purgans ſe, quid debet aſſerere.

[1] Dicit Ioann. de Fant. hoc nō credo: cum conſcientiā ſuam nō teneatur qs purgare, niſi ubi inuenit expreſſum: ut in caſu illius l. C. de his qui ad eccleſ. confu. prę ſenti. cum ſi. Arch.

bus [a] pleniter expreſſum eſt. Si autem (ut dictum eſt) ille accuſator, qui canonicè eſt recipiendus, eum cum legitimo uirorum numero & bonorum teſtium approbare in conſpectu epiſcoporum poterit, tunc canonicè dijudicetur: & ſi culpabilis inuentus fuerit, canonicè damnetur. Si uerò eum ſupraſcripto prætextu approbare ipſe accuſator minimè poterit, & hoc canonicè dijudicetur. Ipſe ergo ſacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut [b] icredibilis ſuo epõ, aut reliquis ſuis conſacerdotibus, [c] ſiue bonis [d] & iuſtis de ſuo populo, uel ſua plebe hominibus fuerit, ne in crimine aut in prædicta ſuſpicione remaneat: cum tribus aut cum quinque uel ſeptem bonis ac uicinis ſacerdotibus, exẽplo Leonis papæ, qui duodecim epiſcopos in ſua purgatione habuit, uel eo amplius ſi ſuo epiſcopo uiſum fuerit, aut neceſſe eſſe propter tumultum populi perſpexerit: & cum alijs bonis & iuſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor euangelia dato purgatum eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem ſacerdotum recipi debeant, & quid de accuſatore faciendum ſit, plenius in canonibus reperiri poterit.

3 *Iuramento uerò candentis ferri, uel feruentis aquæ purgatio data non eſt addenda.*

Vnde Stephanus quintus Huberto epiſcopo Maguntino. †

Candentis ferri et feruentis aquæ iudicium in eccleſia prohibetur.

CAN. XVIII.

Conſuluiſti de infantibus, qui in uno lecto dormientes cum parẽtibus mortui reperiũtur, utrùm ferro cãdente, aut aqua feruente, ſeu alio quolibet examine parentes ſe purificare debeant eos non oppreſiſſe. Monendi ſunt nanq; & proteſtandi parentes, ne tã tenellos ſecũ in uno lecto collocent: ne negligentia qualibet proueniente ſuffocẽtur, uel opprimãtur, unde ipſi homicidij [e] rei inueniantur. Nã ferri candentis uel aquæ feruentis examinatione confeſsionem extorqueri à quolibet, ſacri non cenſent canones. Et quod ſanctorum patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa [f] adinuentione nõ eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione, uel teſtium approbatione publicata delicta habito præ oculis Dei timore commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare. Occulta uerò & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorum hominum. Hi autem, qui probantur, uel confitentur talis reatus ſe noxios, tua eos caſtiget moderatio: quia ſi ille, qui conceptum in utero per abortum [g] de-

a In canonibus. ſ. ea. quæſt. vij. teſtes. & ca. ipſi.

b Aut. pro &. 1 Non enim ſufficit quod ſoli epiſcopo ſit ſuſpectus, arg. cõtra extra de offi. iudi. ord. ex parte. & xxx. diſt. cap. ulti. & ſic 2 non obſtat vj. q. ij. placuit. Credo tamen quod ſi eſt accuſatus, & epiſcopo eſt ſuſpectus, ꝙ poteſt eũ cogere ad purgationem: ſecus ſi non eſt accuſatus ſecundum Lau. 3 ꝑ illud. vj. quæſt. ij. placuit. imo inuenio ꝙ propter calumnioſam accuſationẽ cogitur quis ſe purgare: ut extra de accuſa. ueniens. & argu. ff. ne quis eum qui ĩ ius uo. eſt. l. pen. §. j.

c Conſacerdotibus. Vel etiam] abbatibus. extra eod. cum in iuuentute.

d Bonis. xj. quæ. iij. in cunctis. hic patet quomodo intelligatur illud uerbum a plebe. ſ. ead. presbyter. quia erant boni & iuſti: imo non admittuntur, licet ſint boni, ſi tamen leues fuerint. Nam leues ſunt, q ex facili credunt, quæ ꝓbari nõ poſſunt. xj. qõ. iij. in cũctis. & eſt expreſſum extra eo. cũ in iuuentute. alias ſolus, qui eſſet bonus, ſufficeret. extra de adulter. ſignificaſti. Ioan.

3 Iuramento. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua quærit ſi parentes debent ſe purgare igne uel aqua filios non oppreſsiſſe? Reſpond. quod non. & hoc ꝓbat per cap. ſequen. Ioan. de Fant.

Conſuluiſti. e Homicidij. q hominem occidit, ſi animum occidendi non habuit, non tenetur l. Cornelia de ſica. ut ff. ad leg. Corne. de ſica. l. j §. diuus, tenetur tamen lege Aquilia. etiam licet nocere noluerit, dum tamen fuerit in culpa licet leuiſsima. ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi quemcunque. §. ij. & l. in lege. quod non eſt in lege Cornelia de ſicarijs. ff. de ſica. l. in lege. culpa autem eſt, quod a diligente potuerit præuideri, & non eſt præuiſum. ff. ad leg. Aquil. ſi putator. tenetur etiam quantum ad Deum, ut hic, & 50. diſtin. clerico. & xxiiij. q. ij. in lectum. Non tamen pun tur ratione homicidij, ſed ratione negligẽtiæ: ut xv. qõ. j. inebriauerunt. Minor etiam iniungitur pœna ſiue pœnitentia ab eccleſia pro negligentia, ut 50. diſt. eos. & ca. ſi quis uoluntate. & xv. q. j. ſi qs non iratus.

f Superſtitioſa. Vtili enim & neceſſaria 4 licet, ut xxxiij. q. ij. quos deus. de conſecr. diſt. ij. liquido. xxviij. quæſtio. j. ſic enim. in princi. tituli. Et eſt ar. aliquid inhibitum eo, quod non eſt conceſſum. xl. diſtin. ſi papa. & ff. de colle. illi. l. iij. §. j arg. extra de uoto. & uot. redempt. ex multa. Contra extra de ſent. excom. nuper. ĩ. e. c. monomachiam. & ubi canon nõ excipit, nec nos: ut ĩ. diſtin. xij. omnia. lv. diſtinc. ſi euãgelica. & xxxj. q. j. quod ſi dormierit. C. de hæred. uel act. uend. l. ult. ff. de publi. act. de pretio ff. de aleatori. l. j. §. quod autem. ff. de ritu. nup. palam. in fi. extra de deci. ad audientiam. xxij. quæſtio. v. hoc uidetur. Argu. contra. xxvij. quæſtio. iij. lex diuinæ. Ioan. Solu. omnia conceſſa intelliguntur de iure communi, niſi prohibita in certis caſibus inueniantur: ut innuit ca. lex diuinæ. & extra de ſent. excommuni. nuper. B. & ff. de teſti. l. quæſitum. C. de teſta. l. ſancimus.

g Per abortum. Et hoc ſi puerperium eſt formatum, ut xxxij. quæſtio. ij. Moyſes. & cap. quod uero. Sed licet

1 Glo. eſt ſimi. ĩ auth. ſed nouo iure C. de epiſ. & cleri. in l. ſij. C. de obſe. pat. præſtan.

2 Iſtud ſic reſpicit prin. gl. non cõtra præcedentia.

3 Alias, ſecundum leges.

Accuſator calumnioſus cogitur ſe purgare.

Leues qui dicuntur.

† Vide Ant. in hiſtor. parr. 2. fol. 170. col. 2.

4 Magiſtri. tamẽ aliquando exponunt quod non eſt expoſitum. xxxvij. diſ. relatum. De quo habetur xj. q. j. c. ſicut. §. ex his. extra de poſtul. c. j.

Cõceſſa intelligũtur, quę ꝓhibita nõ ſunt.

leuerit, homicida eſt: quãtò magis qui unius ſaltẽ diei puerulũ peremerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?

Hoc autem [a] *utrùm ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tãtùm, quæ hic probibita eſſe uidentur pertineat, non immeritò dubitatur ꝓpter ſacrificium zelotypiæ: & illud Grego. Si uir* [b] *qui frigidæ naturæ eſſe dicitur, per uerum iudicium probare potuerit uxorẽ ſuam nunquam ſe cognouiſſe, ſeparetur ab ea.*

PALEA.

IN libro nãq; Numeri legĩt dominum præcepiſſe Moyſi, ut loqueretur filijs Iſrael, et diceret eis: Vir cuius uxor errauerit, maritumq; contemnens dormierit cum alio uiro, et id maritus deprebẽdere nequiuerit, ſed latet adulterium, et teſtib. argui non poteſt, quia nõ eſt inuenta in ſtupro: ſi ſpiritus zelotypiæ cõcitauerit uirum contra uxorem ſuam, quæ uel polluta eſt, uel falſa ſuſpicione appetitur: adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimã partem ſacci farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, et oblatio inueſtigans adulterium. Offeret igitur eam ſacerdos, et ſtatuet coram domino, aſſumetq; aquam ſanctam in uaſe fictili, & puſillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; ſteterit mulier in conſpectu domini, diſcooperiet caput eius, et ponet ſuper manus eius ſacrificiũ recordationis, & oblationem zelotypiæ. Ipſe aũt tenebit aquas amariſſimas, in quib. cũ exeeratione maledicta congeſſit: adiurabitq; eam, et dicet: Si non dormiuit uir alienus tecum, & ſi non polluta es deſertò mariti toro, nõ tenebũt te aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi. Si aũt declinaſti à uiro tuo, atq; polluta es, et concubuiſti cũ alio uiro, bis maledictionib. ſubiacebis: Det te dominus in maledictionem, et exemplum cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat femur tuũ, & tumens uterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in uentrẽ tuũ, & utero tumeſcente putreſcat femur tuũ. & reſpondebit mulier, Amen, amen. Scribetq; ſacerdos iſta maledicta in libello, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, & dabit ei bibere. Quas cũ exhauſerit, tollet ſacerdos de manu eius ſacrificiũ zelotypiæ, et eleuabit illud corã domino, imponetq; illud ſuper altare: ita duntaxat, ut prius pugillũ ſacrificij tollat de eo, quod offertur, & incẽdat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas. Quas cùm biberit: ſi polluta eſt, & contempto uiro adulterij rea eſt, pertranſibunt eã aquæ maledictionis: & inflato uentre cõputreſcet femur, eritq; mulier in maledictionem, & in exẽplum omni populo. Maritus uerò abſque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem ſuam. Quòd ſi polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.

Sed quælibet huiuſmodi purgatio uidetur eſſe inhibita, cùm in præmiſſa authoritate Stephani papæ dicitur: Spontanea confeſſione, &c.

Item ex decretis Nicolai papæ.

In nouo teſtamento monomachia non recipitur.

CAN. XIX.

MOnomachiam [c] uerò in lege non aſſumimus, quam præceptam fuiſſe non reperimus: quam, licet quoſdam inijſſe legamus, ſicut Dauid ſanctum & Goliam ſacra prodit hiſtoria, nuſquam tamen, ut pro lege teneatur, alicubi di- 1. Reg. 17

licet ſecũdum legẽ Moſaicam non ſit homicidium, tamen punitur lege Cornelia de ſicarijs. ff. ad legem Corne. de ſica. l. ſi mulierem. & etiam lege Aquil. ff. ad leg. Aquil. l. ſi ſeruus. §. ſi mulier. tamẽ qui opprimũt infantes, puniuntur pœnitentia triũ annorum. extra de ijs qui ſi. occide. de infantibus. Itẽ qui ꝓcurat uenena ſterilitatis, dicitur homicida: ut extra de homicid. ſi aliquis. ubi de hoc.

Adde ad hoc, & ad ſi. gloſ. Bar. & gl. j. ſ l. necare. ff. d li. agnoſ. & in l. ſi qs. §. abortiuus. ff. de pœnis.

Hoc autem. Dicitur in hoc §. ꝙ dubitari poteſt, utrum purgatio ferri candentis & aquæ feruentis ſit tantum interdicta, & in alijs conceſſa. Et meritò dubitatur, quia aliqua mulier probat ſe uirginem per uerum iudiciũ, id eſt, per aſpectum corporis. Similiter in ueteri teſtamento probatur utrum mulier commiſerit adulterium per quaſdam aquas amariſsimas. & ſtatim reſpõ. Gratia. in ſequenti §.

Num. 5. b

a Hoc autem. hic §. legitur.

b Si uir. xxxiij. quæſt. j. c. quod autem. Ioan.

Sed quælibet. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua quæritur, utrum monomachia, uel alia uulgaris purgatio ſit conceſſa? & reſpondet, ꝙ nõ. & hoc probat per duas authoritates ſanctorũ patrum. Ioan. de Fant.

c MOnomachiã. Iſtos etiam lex Romana cõdemnat, ut C. de gladiatorib. l. una. lib.

Euchariſtia gladiatorib⁹ nõ eſt danda.

lib. xj. Euchariſtia ergo non eſt danda talibus, cùm peccent mortaliter, de conſec. diſtin. ij. §. ſed ſi non. [redacted]. Sed nonne Dauid peccauit? Non, quia inſtinctu ¹ ſpiritus ſancti fecit, ut Sanſon & alij. xxiij. quæſtione v. [illegible] licet. & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] xxvj. [illegible] cap. [illegible] exemplo. xxiij. q. v. dixit. xxij. [illegible] ſi quis per [illegible] infra, de conſe. diſtinct. ij. [illegible] [illegible] & interlocu. [illegible] iudi. nemo.

² Tentare. Xxiij. quæſt. viij. ſi nulla urget. & xxij. q. ij. quæritur cur.

Contra in concilio. Hic allegat in contrariũ eius, quod præmittitur, & intendit probare per quatuor cap. ſeq. quod uulgaris purgatio poſsit fieri. & poteſt dici, quod hic incipit quinta pars. Archidiaco.

Alphonſo Thoſta. 2. Parali. c. vj. quæſtio. x vij.

³ Idẽ tenent Cy. Alexã. de Imola. & moderni ſ l. ſi duo. col. ij. ff. de iureiurã. Confeſsio unius an alteri noceat.

⁴ De hoc not. iij. q. vj. hæc quippe. extra de præbẽ. dilecto. in fi. & de ſimo. dilectis. ij. Archidia.

uina ſanxit authoritas, cũ hæc & huiuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tẽtare ² uideantur.

Contra in concilio Guarmacienſi.

Si furta in monaſterio fiũt, iudicio monachi ſe expurgent.

CAN. XX.

SAepe ᵇ contingit, ut in monaſterijs monachorum furta perpetrentur: idcirco ſtatuimus, ut quando ipſi fratres de talibus expurgare ſe debẽt, miſſa ab abbate celebretur, uel ab aliquo ex præſentibus fratribus: & ſic expleta miſſa omnes communicẽtur in hæc uerba: Corpus domini ſit tibi hodie ad probationem. †

Item.

Quicunque de adulterio accuſatur, probabili iudicio ſe expurget.

CAN. XXI.

INterrogatum eſt, ſi duo de adulterio inculpati ᶜ fuerint, & unus profitetur, ᵈ & alter negat: quid inde agendum ſit? Decretum eſt in ſancto concilio, ut ille qui negauerit, probabili ſe iudicio expurget, & qui profeſſus fuerit, dignam pœnitentiam agat.

Item.

Cũ plures de adulterio accuſantur, et unus cæteros purgare noluerit: oẽs rei habeantur, ſi unus in iudicium ceciderit.

CAN. XXII.

STatuit quoque ſancta ᵉ ſynodus, ut ſi duo ᵉ de adulterio accuſati fuerint, & ambo negauerint, & orant ſibi concedi, ut alter illorum ᶠ utroſque iudicio purget diuino: ſi unus in hoc ceciderit, ambo rei habeantur.

Item.

Pro ſingulis miſſa celebretur, qui de aliquo crimine accuſantur.

CAN. XXIII.

SI epiſcopo aut presbytero aliquod maleficium imputatum fuerit, pro ſingulis miſſam celebrare debet & cõmunicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentẽ ſe oſtẽdere. Quod ſi nõ fecerit, quinquẽnio ᵍ a liminib. eccleſiæ extraneus habeatur.

Illud uerò, quod Sixtus & Leo in fine ſuæ purgationis addiderunt, ex eorum exemplo intelligendum eſt. Exemplo enim ſuæ ſatisfactionis noluerunt cæteris præſcribere legem purgandi.

QVAEST. IIII.

QVod uerò quarto loco quærebatur, an duorũ ʰ teſtimonio epiſcopus ſit condemnãdus, multorũ authoritatibus

SAepe. Huic cap. eſt derogatum: quia ſuſpectis non eſt danda euchariſtia: ut j. de conſec. diſtin. ij tribus. extra de purgat. cano. cum dilectis.

ᶜ INterrogatum eſt. Inculpati. Id eſt, infamati. Non enim poſſunt duo accuſari ſimul de crimine. C. de adulte. reos. ſimile ff. de inoffic. teſta. nam & li. §. filius.

ᵈ Profitetur. Notandum quod uictoria unius prodeſt alteri: ſed condẽnatio non nocet. ff. de adulte. denuntiaſſe. extra de adulte. ſignificaſti. ff. de inoffic. teſta. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. ſi ſerui. uendi. loci. §. competit. Item argument. quod confeſsio unius non nocet alteri. xv. quæſtio. iij. nemini. Argumen. contra. lix. diſtin. ordinatos. & lxxx. diſtin. tantis. Et eſt uerum, quod non nocet alij quantum ad condemnationem, nocet tamen quãtum ad præſumptionem, ut extra de adulte. ſignificaſti, &c.

ᵉ STatuit. Duo. Argũ. contra. C. de adult. reos. Sed dic quod non agitur hic criminaliter, ſed ad pœnitentiam, uel ad tori ſeparationem. ⁵

ᶠ Alter illorum. Velut procurator. ⁶ lxiij. diſt. tibi domino. Sed ſi directe ageretur, cum ſit cauſa criminalis, non poſſet unus alterum conſtituere procuratorem: ut iij. q. ix. abſens. Niſi uelis dicere quod in cauſa criminali unus ſocius auditur & pro ſe, & pro alijs: ut eſt arg. iij. q. vj. hæc quippe. & extra de dol. & cõtu. cum dilecti in princip. ⁷

ᵍ SI epiſcopo. Quinquennio. Hodie deponitur, qui in purgatione deficit, ut extra de ſimo. de hoc. ubi habes quid fieri debeat cum uolens purgare ſe nequit.

Illud uero. Dictũ eſt. ſ. in c. omnibus. & c. presbyter. quod clerici cõpelluntur ad purgationẽ: ſed illa duo capit. mandaſtis. & auditum, contradicunt ei, ideo magiſter hoc determinat.

QVod uero. Hæc quæſtio diuidit in duas partes: in quarum prima quæritur an ad condemnationem alicuius ſufficiãt duo legitimi teſtes: & reſpondetur quod ſic. Secunda ibi, ex præmiſsis. Ioã. de Fant.

ʰ Duorũ. Semper duo ſufficiunt. iiij. q. iij. ca. ſi teſtes. §. item ubi numerus. niſi in caſibus ſpecialibus. Sed in iſto caſu unus ſufficit, ut ex. de teſtib. cogẽ. peruenit. & ubi nulli ſit præiudiciũ. de conſecr. diſt. iiij. placuit de infantib. & in cauſa denuntiationis. extra de teſtibus. in omni. & in alio caſu, extra de procu. ex inſinuatione. & ubi agitur ad impediendum matrimonium. extra de ſponſ. præterea. Item quantum ad præſumptionem faciendam. viij. quæſtio. iij. talia. ff. de dote præleg. Theopompus. Item plures duobus requiruntur. j. ead. nullam. & capitu. præſul. Tres requiruntur in depoſitione pecuniæ. in authent. de fide inſtrument. §. ſi quis igitur. colla. vj.

⁵ Iſtã gl. dicit Barſing. in l. reos C. de adulte. ad hoc quod adulter, & adultera poſſunt in eodẽ libello accuſari, quando agit ad tori ſeparationẽ.

⁶ Idẽ no. hic Hu. qui dicit, quod hoc pot eſſe in purgatiõe per ferrum uulgarem ſed ſi quis recte &c. ut ſequitur in gl.

† Imo nõ facienda praedicta.

⁷ Vbi de hoc, & j. quæſt. vj. ſi quãdo. in glo. regulare eſt in fin.

Teſtis quandoque unus ſufficit quandoque plures duob. requiruntur.

Item quinque requiruntur, dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. ſi cer. per. auth. ſed nouo. & in codicillis & in donatione cauſa mortis ſimiliter quinque: ut C. de don. cau. mor. l. ult. quandoque xv. ut C. de proxi. ſacro. ſcri. vnicuique. lib. xij.

Ex præmiſsis. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probat contrarium eius quod præmiſſum eſt: & hoc [illegible] contra: quia loquun[illegible] ſpecialiter de [illegible] næ eccleſiæ. Ioan. de Faut.

probatur. *Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait Chriſtus ad Iudæos: In lege ueſtra ſcriptũ eſt, quoniam duorum hominum teſtimonium uerũ eſt. Hinc conſequenter argumentatur cõtra eos dicens: Si duorum hominum teſtimonium verum eſt, quare teſtimonium meum, & patris* [a] *mei non accipitis? Item Paulus in epiſtola ad Corinthios: In ore duorum uel trium* [b] *teſtium ſtabit omne uerbum. Item in epiſtola ad Hebræos: Quis præuaricans legem Moyſi, duobus uel tribus teſtibus conuictus, ſine miſeratione lapidabitur.*

Item ex concilio Bracharenſi ſecundo.

Quot teſtibus quiſque clericorum conuinci debeat.

CAN. I.

PLacuit, ut ſi quis aliquem clericorum macula fornicationis impetit, ſecundum præceptũ Pauli Apoſtoli duo uel tria [c] teſtimonia requirantur ab illo. Quòd ſi nõ potuerit datis teſtimonijs approbare quod dicit, ex cõmunicationem [d] accuſati accuſator accipiat.

2 *Ex præmiſſis itaque colligitur, quòd duorum, uel trium teſtimonio epiſcopus conuinci, uel damnari poteſt. Porrò Syluester Papa in generali ſynodo reſidens econtra dixit.*

Quot teſtibus epiſcopus, uel presbyter, uel reliqui clerici ſunt conuincendi.

CAN. II.

PRæſul [e] nõ damnetur, niſi cum lxxij. teſtibus: presbyter aũt cardinalis niſi cum lxiiij. teſtibus nõ deponatur: diaconus uero cardinalis vrbis Romanę niſi cũ xxvij. teſtibus nõ condemnabitur: ſubdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, oſtiarius, nõ niſi vij. teſtib. cõdemnabitur. Teſtes [f] autem & accuſatores ſine aliqua ſint infamia.

Item Leo quartus.

Epiſcopi non niſi lxxij. teſtibus condemnandi ſunt.

CAN. III.

NVllã damnationem [g] epiſcoporũ unquã eſſe cenſemus, niſi aut ante legitimum numerũ epiſcoporũ, [h] qui fit per xij. epiſcopos: aut certè probata ſentẽtia per lxxij. teſtes idoneos, qui tales ſint qui accuſare poſsint. Et prius ad ſacra Chriſti quatuor euangelia ſacramẽta præſtent, ꝙ nihil falſum [i] depromant, ſicut nobis beatus Syluester tradidit, & Romana ſancta uidetur tenere eccleſia. Et ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerint homines, fuerit eps, qui ſuã cauſam in præſentia Romanæ ſedis epiſcopi petierit audiri, nullus ſuper illum diffinitiuã præſumat dare ſentẽtiam: ſed omnino eam audiri decernimus.

a Et patris. Pater poteſt eſſe teſtis in cauſa filij in teſtamento: ut ff. de teſtamentis. l. qui teſtamẽto. alias non, ut iiij. quæſtio. iij dicto capitulo, ſi teſtes. §. teſtes quos. hic autem iſti mentiri non poterant. Vel dic teſtimoniũ meũ, & patris mei, id eſt, de patre meo & me dictum, ſcilicet teſtimoniũ prophetarum.

b Vel trium. Vt comprehẽdat actorem pro uno teſte. extra de teſtibus. in omni. Illũ tamen loquitur id cauſa denuntiationis. Vel ideo dicit trium, qꝛ quandoque ſecundum canones plures quã duo requiruntur: ſed nunquã pauciores: ut extra de teſti. licet. Vnde in teſtamẽtis bene requiruntur. vij. C. qui teſt. facere poſ. hac cõſultiſsima, niſi in ijs, quæ eccleſię relinquũtur: 1 ut ex. de teſta. cũ eſſes & c. relatum. Ioan. Quod dicit Ioan. de teſtamẽtis, non credo uerum. unde dico cum T. decret. illas, cũ eſſes. & relatum. in quolibet teſtamẽto loqui. B.

PLacuit. CASVS. Dicitur *quod ſi aliquis accuſat aliquẽ de fornicatione, poteſt ꝓbare crimẽ duobus uel tribus teſtibus: & ſi non probauerit, punietur pœna talionis. Patet ſequen. §.*

c Tria. ĩ. diſt. xlviij. quoniam multa.

d Excommunicationem. Id eſt, damnationem.

e PRæſul. Id eſt, [illegible]

f Teſtes. Extra de teſtibus. perſonas. & c. ſuper eo.

g NVllam damnationem epiſcoporum. Sed hoc nõ uidetur poſſe ſtare: quia nullus poteſt iudicare clericos Romanæ eccleſiæ niſi ſolus Papa. Item quia epiſcopi epiſcopũ deponere non poſſunt: ut iij. quæſt. ſexta. quamuis. Reſpondeo quod loquitur in eo caſu, quãdo Papa committit alijs cauſam ſuorũ clericorum, ne ipſe ſuſpectus habeatur, uel ne fauore pro eis, uel odio contra eos iudicaret. ff. de iuriſdict. omnium iudicum. l. prætor.

Nullam damnationem. ĩ. iij. q. vj. accuſatus. & capit. quamuis.

h Epiſcoporum. Infra. v. quæſt. iiij. duodecim.

i Falſum. Quinq; capitula iurabunt teſtes. ſcilicet: ut dicant ueritatem: ut iij. q. ix. hortamur. & quod teſtentur pro utraque parte ueritatem. ut xiiij. quæſtio. v. non ſane. quod non admiſceant falſitatem, ut hic, quod nec amore, nec odio, nec proprio commodo teſtentur: ut extra de teſti. c. quoties.

Pater in cauſa filij poteſt teſtificari.

Ioan. 8. c

Deu. 17. b

2. Corint. 13. a

Hebr. 10. e

1 In his quæ pietatis cauſa relinquũtur, minus ſolẽnis uoluntas ſufficit, ſicut & inter liberos. C. de teſt. hac cõſultiſsima. §. ex imperfecto. Arch.

Teſtes quinque capitula iurare debẽt.

Item

Item quinto requiritur, quod dicant quicquid de re ipſa nouerint, ſiue fuerint interrogati, ſiue nō: ut ex̄. de accuſat. cum dilectus. 1 quod non credo, niſi hoc liqueat ex forma iuramenti. ut infra.

1 De hoc etiam nō. extra de teſti. fraternitatis in gl. ulti. ubi addit Hoſt. aliū caſum, ſ. q neutri parti manifeſtabūt dicta ſua ante quā ſint publicata arg. iiij. q. iij. ca. ſi teſtes. §. itē qui falſo. & ſtudia.

Sed hoc uel ſpeciali priuilegio de clericis Romanæ eccleſiæ intelligit̄, uel propter improbitatē quorundā: qui cū nō ſint ſpectatæ uitæ et ſciētiæ, ī accuſationē miniſtrorū Dei repēte proſiliūt. Quorum uerò uita adeò laudabilis eſt, ut in omnib. imitāda appareat, de quorū aſſertiōe nulli dubitatio naſci poterit: eorū teſtimonio duorū, uel trium teſtium quilibet iure conuinci & damnari poterit.

QVAEST. VI.

1 Sequitur ſexta queſtio, qua querebatur quo remedio cauſa uitiata ſubleuet̄: et ſi remedium illud ſit dādum ei, q cā dilationis uocē appellatiōis exhibuerit. Cauſa uerò uitiata remedio appellationis ſubleuari poterit.

Vnde Fabianus papa ait.

Cauſa uitiata remedium appellationis ſubueniat.

CAN. I.

Licet appellatori uitia tā cām remedio appellationis 2 ſubleuare.

PALEA.

Appellantem non debet afflictio ulla, aut carceris, aut retentionis iniuriare cuſtodia.

Item Anacletus papa.

De eodem.

Sed hoc. Modo dicit quare de tot teſtibus fuit ſtatutum? propter. ſ. priuilegiū clericorum Romanæ eccleſiæ. & hæc ſolutio eſt uera. uel ppter malitiā hæreticorū fuit ſtatutū de omnibus clericis: qua ceſſante ceſſabit cōſtitutio. Sed uerius eſt q propter malitiā hæreticorum uel malorū hoīum ſtatutum fuit de clericis Romanæ eccleſiæ, quibus hoc priuilegium datū fuit, quod non ceſſat, cauſa ceſſante: & hoc innuit. B.

Sequitur. Hæc quæſtio diuiditur in octo partes: in quarum prima probat per ix. authoritates ſanctorum patrum, quod quādocunque quis grauatus fuerit, poterit appellare, & eius appellatio tenebit. Secunda ibi, Cum ergo. Tertia ibi, Qui uero. Quarta ibi, Poſt datam. Quinta ibi, Non ſolent. Sexta ibi, Notandum. Septima ibi, Si uero. Octaua ibi, Diffinitiua. Ioan. de Fant.

2 Licet. Appellationis. Appellatio eſt prouocatio iniquæ ſententiæ querelam continens. ff. de minor. præfecti. tamen & in ijs quæ extra iudicium aguntur, appellatur, ut in electione: ut extra de appellat. conſtitutus. Qui appellat, dicetur. ĩ. eo. non ſolent. & hoc in ciuili cauſa. In criminali autem quilibet etiā inuito reo appellat. ff. de appel. non tantū. & in cauſa liberali: ut ff. de lib. cau. l. j. & ij. Ad quem ſit appellandum. Appellatur autem a minori ad maiorem, & gradatim: ut ĩ. eo. anteriorū. C. de app. præcipimus. excepto Papa, ad quem omnibus prætermiſsis appellatur: ut ĩ. ea. cap. iij. iiij. & v. Et hoc uerum eſt in iudicibus ordinarijs. In delegatis autem diſtinguitur, ſi ipſi alijs cauſam commiſerint, ſi tota iuriſdictio eſt delegata, appellatur ad primum delegantem: extra de offic. delega. ſuper quæſtionum. §. porro. ff. quis & à quo ap. l. j. ſed ſi non tota cauſa eſt delegata, tunc appellatur ad delegantem ſecundum: ut C. qui pro ſua iuriſdictione. l. j. ff. quis & a quo appel. l. fi. & extra de off. deleg. ſuper quæſtionum. Quomodo ſit appellandum. Iudice ſedente pro tribunali poteſt uiua uoce appellari: ſed extra iudicium in libello tantum appellabitur: ut ĩ. ea. §. iudicibus. uerſ. litigatoribꝰ. ff. de appel. a ſententia §. ult. Quando appellandum ſit. Secundum leges appellatur tantum poſt diffinitiuam ſententiam, niſi in caſibus notatis ĩ. eo. nō ita. extra de app. ſuper eo. ij. Secundum canones & ante litem conteſt. & poſt: ut extra de appel. cum ſit Romana. ĩ. eo. non ita. licet hoc ſit correctum per conſtitutionem nouam extra eo. ut debitus ubi dicitur quod cauſa appellationis debet aſsignari. Item ſecundum canones appellatur quoties ſuperior iudex inuenitur: ut ĩ. ea. omnes. ſecundū leges bis tantū: ut ĩ. ea. poſt ſecundā. Io. Hoc pro certo teneas, quod ante ſententiā poteſt appellari quoties pars grauatur, & allegatur cauſa: ut extra eod. ut debitus. Sed poſt diffinitiuā ſententiā tm̄ bis, ut dicunt leges prælegatæ: nec aſsignatur tunc cauſa: ſed dicit, appello ab iniqua ſentētia. Sentētia tamen in cauſa matrimonij nō tranſit in rem iudicatā: ut ex̄. de ſent. & re iud. lator. & c. conſanguinei. B. Intra quod tempus ſit appellandū. Item appellat̄ uſque ad decē dies cōtinuos: ut ĩ. eod. anteriorum. Intra quod tempus debet appellatio proſequi. Appellanti datur annus, uel biennium: ut ĩ. eo. ſi quis appellat. Tamē iudex poteſt moderari tempus reciſius. extra eod. cum ſit Romana. & ca. reprehenſibilis. Item appellatione pendēte nihil innouandum eſt: ut infra ea. §. appellatione. niſi appellans ſuſpectus ſit, uel depopulator: ut infra ead. quoties. ij. In cauſa criminali reus cuſtoditur, uel dabit fideiuſſorem, ſi eſt ſuſpectus. C. de appel. eos. uerſ. ſuper his. Iudicis officiū eſt libellos dimiſſorios dare. ĩ. ea. poſt appellationē. Iudex autem ad quem appellatur, ſi appellatur a ſententia, ſecundum priores allegationes uel infirmabit, uel cōfirmabit ſententiam: ut ĩ. eo. §. diffinitiua. in fi. poteſt tamē nouas allegationes audire. C. de app. eos. §. j. ff. de appel. ſcio quæſitū. in fi. extra de fide inſtrumen. cum Ioannes. Quando autem non eſt neceſſe appellare, habes. ĩ. ea. § diffinitiua. Inhibetur autem appellatio, quia a principe non appellatur. ix. q. iij. cuncta. nec a præfecto prætorio. C. de offi. præf. præto. l. j. nec a ſenatu, ut ff. a quibus app. non licet. l. j. nec ab arbitro. C. de arbit. l. j. nec appellat officiatus. ĩ. ead. § diffinitiua. uerſ. nulli. Item propter ſceleris magnitudinem non appellatur. C. quorū appel. non reci. l. ij. & extra de appel. cū ſit Romana. Item in momentanea poſſeſsione: ut ĩ. eo. §. diffinitiua. 3 uerſ. de poſſeſsione. ſecundū leges, ſed per canones ſic, extra de teſti. ſignificauerunt, & de reſtitu. ſpolia. cum ad ſedem. Item in re quæ non capit dilationem. ff. de appel. re. l. ulti. & extra de rapto. in literis. Argu. contra extra de appella. qua fronte. in fine. Ibi appellatio non retardat ſententiam, niſi ad tempus. Item a ſententia maioris partis capituli. extra de ijs, quæ fiunt a maiori parte capit. cap. j. Item contumax appellat: ut xxiiij. quæſtione tertia. de illicita. infra eadem. §. ſunt etiam quorum. C. de iudic. properandum. §. ſin autem. Item ab executore non appellatur. infra eadem. §. diffinitiua. uerſ. ab executore.

Appellationis diffinitio.

Appellās a delegato ad quē appellare debet.

2 Dicas q ſiue appellet in iudicio, ſiue extra, debet obſeruari q dicitur extra lib. vj. de appell. cordi. quę eſt Innoc. iiij. & hoc cū a iudice appellatur ad Papā: & hoc ibi intelligit Hoſt.

Appellationis tēpus poteſt iudex moderari.

Appellatio in multis caſibus nō admittitur.

3 Melius diceret. §. ſunt etiā quorum. verſic. de poſſeſ. ubi de hoc.

Omnis.

CAN. II.

OMnis [a] oppreſſus liberè [b] ſacerdotum, [c] ſi uoluerit, appellet iudicium: & a nullo prohibeatur, ſed ab his fulciaſ, & liberetur, & audiatur. Si aũt difficiles cauſæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem [d] ſedē referātur: & ſi illic facilè decerni nō potuerint, aut iuſtè terminari, ubi fuerit ſummorũ † cōgregatio ſub metropolitano congregata (quæ per ſingulos annos fieri ſolet & debet) iuſtè & Deo placitè coram patriarcha [e] aut primate eccleſiaſtica negotia, & coram patricio negotia ſecularia [f] iudicentur in communi. [g]

Item Sixtus Papa omnibus rectoribus eccleſiæ ſcribit dicens:

Quiſquis pulſatus fuerit, apoſtolicam ſedem appellet.

CAN. III.

SI quis ueſtrum pulſatus fuerit in aliqua aduerſitate, licenter hanc ſacratam & apoſtolicam [h] ſedem appellet, & ad eam quaſi ad caput ſuffragium habeat, ne innocens damnetur, aut eccleſia ſua detrimentum patiatur.

Item Gregorius.

Epiſcopi grauioribus cauſis pulſati apoſtolicam ſedem appellent.

CAN. IIII.

OMnes epiſcopi, qui in aliquibus pulſantur, uel criminantur grauioribus cauſis: quoties [i] neceſſe fuerit, liberè apoſtolicā ſedem appellent, atque ad eam quaſi ad matrem confugiant.

Item Marcellus Papa.

Ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam.

CAN. V.

AD Romanam eccleſiam omnes epiſcopi, qui uoluerint, [k] uel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad caput ſuum confugere, eamq; appellare debent: ut inde accipiant

---

[a] Omnis. Pone caſum quod appellatur a ſubdito epiſcopi [1] ad epiſcopum: deinde ad metropolitanum, deinde ad concilium metropolitani.

[b] Libere. Id eſt, ſiue ante ſententiam, ſiue poſt.

[c] Sacerdotum. Ergo a ſeculari iudice ad Papam poteſt appellari: quòd uerum eſt uacante imperio: ut extra de fo. compe. licet. alias non, ut extra de appel. ſi duobus.

[d] Ad maiorem. ī. xvij. di. multis. § j.

[e] Coram patriarcha. quæ una dignitas eſt: ut xcix. di. prouinciæ.

[f] Secularia. Scilicet cum ambo ſint laici: quia prælati non debent tractare ſecularia iudicia. xj. quæſtio. j. te quidem. Vel dic, ꝙ cum laicus iudex non uult facere iuſtitiam, tunc appellatur ad eccleſiaſticum, ut ipſum corrigat: & ſi noluerit facere iuſtitiā, poteſt ipſum excommunicare: ut xxiij. q. v. adminiſtratores. Vel dic, qđ cum iudex ſecularis ſuſpectus eſt, poteſt adiri iudex eccleſiaſticus: [2] ut in authent. ut diff. iu. §. ſi uero. col. ix. uel etiam ſi deceſſerit: ut ibi dicitur. Vel ſi habeaſ querela contra ipſum: ut in ea. col. §. ulti. ſic extra de fo. cōpe. ex tranſmiſſa. & extra eod. licet.

[g] In communi. Id eſt, publice.

[h] **S**I quis ueſtrum. Apoſtolicam. Ex hoc & ſeq. cap. patet, quod ad Papam alijs prætermiſsis appellatur: ſed in alijs ſecus eſt, ut ĩ. ead. decreta. & quæſtione vij. metropolitanum. & ix. q. iij. conqueſtus. & xvij. diſtin. multis. & xviij. diſt. de concilijs. Cum ergo hoc ſit priuilegium Papæ, ergo ad legatum non appellatur omiſſo epiſcopo: ut xj. quæſt. j. peruenit. Sed contra extra de officio lega. cum non ignoretis. Sed dicas, quod ille non fuit tantum legatus, ſed metropolitanus. Et ſi ille legatus non habuiſſet illud priuilegium, inutile fuiſſet officium legationis: ſed ille, qui ſimplex legatus eſt, non habet illud priuilegium, niſi ei ſpecialiter ſit datum. Ioan. Quicquid dicat Ioan. omnibus prætermiſsis curritur ad legatum, ut dicit illa decreta. & quod facit legatus, Papa facere uidetur. xciiij. diſtinct. cap j. & ff. de adminiſtra. tut. ita autem. §. geſsiſſe. B.

[i] **O**Mnes. Quoties. Dum tamen non ultra ſecundam uicem, ne lites in infinitum extendantur. Non enim licet tertio appellare ſuper eodem capitulo: ut infra ea. ſi quis in quacunque. ſic exponiſ hæc dictio quoties, ff. de legat. iij. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ff. de eden. ueluti. in fi. ſimile quoties, habes extra de elect. querelam. in parte deciſa. ſecundum Hu. exponitur quoties ſiue ante litem conteſtatam, ſiue poſt. Alij dicunt, quod licet etiam ter appellare ſecundum canones: ut ĩ. xxxj. q. ij. Lotharius. ſ. ea. omnis. ſed M. dicit quod licet a grauamine quandocunque appellare, ſed bis poſt ſententiam tantum. & exponit quoties, id eſt, in omni grauamine: ſed nō niſi bis a ſententia, ut ĩ. ea. ſi quis in quacunque. & extra de appella. directe. G. dicit quod in illo capitulo. omnis. tertio fuit relatum: & hoc non fuit per appellationem, ſed per cōſultationem: ut ſ. diſtinct. xviij. cap. j. & extra eod. ſua nobis.

AD Romanam eccleſiam.

[k] Qui uoluerint. Ergo fruſtratoria admittitur, ut extra eod. conſuluit. ergo audiendus eſt, qui cauſa dilationis appellat: ut extra de appella. cum ſit Romana. & cap. perſonas. ſed contra ius cum puniſ, ut C. de appell. l. à proconſulibus. & C. quorum appell. non reci. ab executore. in fine. ubi in 50. libris auri puniſ tur fruſtratorie appellans, ergo ius non debet eam admittere: ut xxiij. quæſtione iiij. qui peccat. imo non debet per eam negotium impedire, extra eo. paſtoralis. Reſpon. dubia fruſtratoria eſt admittenda, ſicut occultus peccator ad euchariſtiam. de conſec. diſt. ij. non prohibeat. Hodie autem ipſo iure eſt inhibita appellatio ante ſententiā: niſi tam euidens cauſa proponatur, quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima reputari: ut extra eodem, ut debitus. Sed cum hodie ipſo iure ſit inhibita appellatio. quid prodeſt ſcribere remota appellatione? Reſp. ſi appellatio remouetur in literis, tunc intelligitur remota etiā poſt ſententiam. Alias etiam rationes aſsignaui ſuper illa conſtitutione, ut debitus. ſed ſi non apponitur in literis. tantum ante ſententiā eſt remota. Io. Ego credo ꝙ nihil prodeſt remotio appellationis, niſi ad remouendam fruſtratoriam appellationem, [3] ut dicit decre. expreſſe extra de appellationibus. ex parte B. Hoc ſcias, quod niſi iudici euidenter pateat appellationem tenere, nunquam deferat ei. Vnde ſi non credit tenere appellationem, non deferat ipſi, licet ſuperior poſsit retractare quod factum eſt, ut extra eodem. paſtoralis. Sed pone quod iudex dubitat de appellatione, aut defert tali appellationi, aut non. ſi defert: mentitur ergo conſtitutio & decretalis. Nam conſtitutio dicit, quod niſi talis cauſa ſit propoſita, quæ

---

[1] Id eſt, minori prælato nō tamen officiali epi. quo caſu & cōſuetudo contra hoc nō valet, extra lib. vj. de cōſue. nō putamus. Archid.

Appellaſ a iudice ſeculari ad eccleſiaſticum.

[2] Id eſt, ephoſ qui erat ſupremus digni tatis apex ... [illegible] S. Ioannis euangeliſtæ diſcipulum.

[3] Subau. qui cū eo cognoſceret. & hoc eſt qđ hic dicit litera in fi. cōmuni, ſecundum Io. de Fā.

Appellaſ ad papam omiſſo medio.

Appellare tertio nō licet.

[3] Sub. & ſic remoueſ, quod de iure cōmuni ē remotũ. Sed cōtra hoc eſt. C. de theſaur. l. j. & ff. ad munic. l. j. & ideo plus placet, qđ dicit ſupra Io. de Fā. uā ſi hæc clauſula nihil operatur, quare decr. extra eo. inqſitioni. fundaſ ſuper c. ideo his eiectis dic ut plene no. Hoſtiē. in sũma, eo. ti. §. quomodo. decre. ut debit⁹. uerſ. abſq; rationabili, & c Archidia.

quæ ſi foret probata, legitima eſſet appellatio, non eſt deferẽdum appellationi. Item decreta. paſtoralis. dicit quod in ſolis illis caſibus deferendum eſt appellationi, ubi a iure indulget expreſſe, quod poſsit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoſcere de cauſa, cum dubitet an ſit iudex, arg xj. qõ. iij. graue. Ad hoc dico, quod ſi iudex dubitat de cauſa appellationis, ſummatim poteſt inquirere de cauſa, uel ſeorſum extra formam iudicij inquirẽdo de cauſa. Et ſi uidetur cauſa probabilis, & præterea talis, quod ea ꝓbata legitima iudicaretur, defert ei. Vnde non ſufficit appellãti proponere talẽ cauſam, quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima iudicari: ſed etiam requiritur, ꝙ ſit probabilis, & ꝙ iudici iuſta uideat.

a Conſecrationem. Si metropolitanus diſtulerit. viij. quæſtio. iij. Atraldus.

b Cuſtodia. Qui appellat, nec cogitur dare cautionem de proſequenda appellatione, nec cuſtodiri debet, niſi ſit cauſa criminalis, & ſuſpectus ſit, ut C. de appell. eos. §. ſuper his.

c Excommunicatione. Pro alijs tamen bene poteſt excõmunicari, ut extra de appel. ad hoc. & ex. propoſuit.

d SI quis putauerit. Vel primatem. Vel, pro id eſt.

e AD Romanam eccleſiam. Matrem. nec præſumitur eſſe mater niſi diligat filium, ut extra de præſumptio. afferte.

f PLacuit. Maior. ff. de appella. l. j. §. ſi quis. j. cad. anteriorum.

tuitionem atq; conſecrationem. a Quod omnibus minimè conuenit denegari epiſcopis, ſed abſque ulla cuſtodia, b aut excõmunicatione, c aut expoliatione, uel damnatione liberè ire concedatur.

Itẽ Victor epiſcopus.

Qui à proprio metropolitano ſe grauari putauerit, maiorem ſedem appellet.

CAN. VI.

SI quis putauerit ſe à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham, uel d primatẽ diœceſeos, aut penes uniuerſalis apoſtolicæ eccleſiæ iudicetur ſedem.

Item Zepherinus urbis Romæ epiſcopus.

Ad Romanam eccleſiam quaſi ad matrem appelletur ab omnibus.

CAN. VII.

ij AD Romanã eccleſiam ab omnibus (maximè tamẽ ab oppreſſis) eſt appellandum, & cõcurrendum quaſi ad matrem, e ut eius uberibus nutriantur, authoritate defendantur, à ſuis oppreſſionibus releuentur: quia non poteſt, nec debet mater obliuiſci filium ſuum.

Item Iulius papa.

Quoties aliquis appellauerit, audientia ſibi non denegetur.

CAN. VIII.

PLacuit ut a quibuſcũque eccleſiaſticis iudicibus ad alios iudices eccleſiaſticos, ubi eſt maior f authoritas, prouocatum fuerit, audientia non negetur.

Item.

Iniuſtè damnati reſtitutionẽ, & oppreſſi auxilium à Romana eccleſia debent habere.

CAN. IX.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter ſunt conceſſa tam de congregandis concilijs g & iudicijs, ac reſtitutionibus h epiſcoporum, quàm etiam de ſummis eccleſiarum negotijs, ut ab ea omnes oppreſſi auxilium, & iniuſtè damnati reſtitutionem ſumãt: & talia ab impijs non præſumantur abſque ultione: nec exerceantur abſque ſua damnatione.

2 *Cùm ergo i Zepherinus dicat ab omnib. eſſe appellandum, maximè tamẽ ab oppreſſis: & Marcellus ſcribat: Oẽs epĩ, qui uoluerint, uel quibus neceſſe fuerit, appellare debent: patet quod accuſato (ſiue grauetur ſiue non) uox appellationis nõ eſt denegãda. Quidam tamen ita diſtinguunt, ut uolentes, ad conſecrãdos, neceſſitatem patientes, ad oppreſſos referant, ut ſit ſenſus: Omnes, qui uoluerint à Romana eccleſia conſecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare. Quibuſcunque in ſuis oppreſſionibus neceſſe fuerit ad eam confugere, ſimiliter uocẽ appellationis exhibeant: ut iſti tuitionem, & illi cõſecrationẽ ab ea recipiãt. Similiter & illud Zepherini diſtinguitur: Ab omnibus eſt appellandũ ad Romanã eccleſiã, intelligendũ eſt, qui ab ea cõſecrationẽ uoluerint accipere: uel qui à ꝑlatis ſuis aliquã iniuriã paſſi fuerint, maximè tamẽ ab oppreſſis: ſecundũ primã iterpretationẽ oppreſſi intelligũtur aliqua iniuria affecti,*

g IDeo huic ſanctæ ſedi. Concilijs. Ergo patet, ꝙ legatus non poteſt facere concilium, ut dixi ſ. diſtinc. iij. ca. regula. §. porro. & diſt. xvij. regula. & ca. huic ſoli ſedi.

h Ac reſtitutionibus. Argu. hic quod ſolus papa poteſt reſtituere clericum depoſitum. de pœnit. diſtinc. vj. qui uult. in fin. & ff. de quæſtio. l. j. in fin. & de pœ. l. diui. Arg. contra. xj. q. iij. epiſcopus in ſynodo. & xlvj. diſtin. clericus. maledicus. Ad hoc dicas, quod ſi eſt ſolẽniter degradatus, ſolus papa poteſt eum reſtituere: ſecus ſi eſt uerbo ſolo depoſitus.

i Cum ergo Zepherinus. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua quæritur, an ſit licitum fruſtratorie appellare. & uera eſt ſolutio, ꝙ non: & quæ dicit, ſuperficialiter dicit: & ad hoc probandum inducit viij. authoritates ſanctorũ patrum. Io. de Fan.

Cum ergo. magiſter magis approbat opinionem, quæ dicit quod fruſtratoria admittitur. & probat hoc ſeq. iiij. cap. & ſuſpenditur cõſtructio uſque ad illum §. patet ergo. unde in titulo cuiuslibet capi. ponitur hæc dictio, cum.

Decreto.

2 De hoc no. 50. diſ. contumaces. ibi uideas.

[a] DEcreto. Aemulorum. Si æmuli erãt, quomodo admittebatur ad accuſationem: cum de iure hoc ſit prohibitum, ut ĩ. ea. q. vij. ſi qui ſunt. & iij. q. v. ca. ij. iij. & iiij. Reſpõ. omnes accuſatores uulgo dicuntur æmuli. præſumitur enim, quod ſemper inuidię cauſa fiat accuſatio. Vnde canon uocat accuſationem illaudabilem intentionem: ut ĩ. ead. q. vij. ſi quis epiſcopus. nam non ſolum uidetur eſſe diſcordia inter accuſatorem & accuſatum, ſed etiã inter domeſticos & amicos accuſatoris & accuſati: ut ff. de lega. ſciendum. §. ij.

Accuſatio præſumitur ſemper inuidiæ cauſa fieri.

[b] Auditionem. Videtur hic, quod non licet appellari ad apoſtolicum omiſſo metropolitano: ut ĩ. q. vij. metropolitanũ. & ſ. ea. ſi quis putauerit. & ff. de appel. Imperatores. Sed nõ tenet hoc in foro eccleſiaſtico, ſ. e. ſi quis. Sed ſubaudi maxime.

[c] Legatos. Ad hoc deſtinatos. Vel dic, quod in legato papæ ſpeciale eſt ſecũdum quoſdam, ut de crimine poſsit diffinire: ut xvij. q. j. frater. alias ſecus, ut ff. de offi. procon. l. ſolent. & ff. de eo cui manda. eſt iuriſdi. l. j. imo nec dico legatum papæ hoc poſſe facere ſine mãdato ſpeciali: ut extra de offic. leg. quod trãſlationem.

[d] Actiones. Notandum actiones eſſe proponendas. xj. q. j. experientiæ. & extra de iudi. examinata. Argu. contra extra eo. tit. dilecti. Io. Solu. ſecundum ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionẽ, ut extra de iudic. dilecti. Sed ſi propoſitã inepta, cadit à cauſa proponens, ut extra eo. titu. examinata. B.

Actio ſecundũ canones nõ eſt de neceſsitate proponenda.

iuxta ſecundum uerò oppreßi dicũtur à iudice iniuſtè condemnati. ſecundùm hanc diſtinctionem, qui in aliquibus negotijs non ad releuandũ ſed ad differendum uocẽ appellationis exhibuerint, appellandi authoritatem nõ habent.

Vnde Gregorius ſcribit omnibus per diuerſas prouincias.

De cauſa appellationis cognoſcere non licet, niſi ei, ad quem appellatur.

CAN. X.

DEcreto noſtro ueſtram rogãtes charitatem mandamus, ut ſi aliquis (quod non optamus) ſuorũ æmulorum [a] Aldricum Cenomanẽſis eccleſiæ epiſcopũ accuſare damnabiliter tentauerit, liceat illi poſt auditionem [b] primatum diœceſeos (ſi neceſſe fuerit) nos appellare: & noſtra authoritate aut ante nos aut ante legatos [c] noſtros ex latere miſſos iuxta patrum decreta ſuas exercere atque diffinire actiones [d] nulluſq; illũ ante hoc iudicet, aut iudicare præſumat. ſed ſi quid (quod abſit) graue intolerandumq; ei obiectũ fuerit, noſtra erit expectãda cenſura: ut nihil prius de eo, qui ad ſinum ſanctæ eccleſiæ Romanæ cõfugit, & eius implorat auxiliũ, decernatur, quàm ab eiuſdem eccleſiæ authoritate fuerit præceptum: quæ uices ſuas ita alijs impertiuit eccleſijs, ut in partem ſint uocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Si autem (quod non arbitramur) aliquis ſecus præſumptum fuerit, ab officio cleri ſubmotus, [e] authoritatis apoſtolicæ reus ab omnib. iudicetur: ne lupi, qui ſub ſpecie ouium ſubintrauerunt, beſtiali ſæuitia quoſdam audeant lacerare, & quod ſibi fieri nolũt, alijs inferre præſumant.

Item cum Iulius papa dicat:

Iudicia appellantium ab eis ſunt audienda, ad quos appellatur.

CAN. XI.

QVi ſe ſcit [f] alijs eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat aliquẽ ſibi eſſe prælatum. Ipſa nanque eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis eccleſijs uices ſuas credidit largiendas, ut in partem ſint uocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Vnde omnium appellantium apoſtolicam ſedem epiſcoporum iudicia, & cuncta maiorum negotia cauſarum eidem ſedi reſeruata eſſe liquet: præſertim cùm in his omnibus eius ſemper ſit expectandum cõſultum, cuius tramiti ſi quis obuiare tentauerit, ſacerdotum cauſa non ſine honoris ſui periculo ſe apud eandem ſedem nouerit redditurum.

Item cùm Nicolaus papa in Remenſem archiepiſcopum inuehatur, qui Rotardum epiſcopum appellantem apoſtolicam ſedem damnare auſus eſt, ita dicens:

De Remenſi archiepiſcopo, qui appellantem Romanam ſedem iudicare eſt auſus.

CAN. XII.

ARguta! ſapientia tua (utinam in bono) accepto fomite iudicij, materiam depoſitionis aduerſus Rotardum aſſumpſit, & ab itinere apoſtolicæ ſedis remouit, & continuatim [g] apoſtolicam ſedem appellantem damnauit, & carcerali [h] cuſtodiæ mancipauit. & infrà. Priuilegia tamen apoſtolicæ ſedis uos obliuioni tradere nullo modo debuiſſetis, quibus uenerandi canones iudicia totius eccleſiæ ad hanc deferri iubent. & infra. Hoc quippe nos in Rotardo idcirco noueritis operatos, ut priuilegia ſedis apoſtolicæ, quæ malè

[e] Submotus. Ecce pœna illius, qui non defert appellationi, ſed ſecundum leges punitur in xxx. pondo auri. C. de appella. quoniam.

De hoc leg. & no. viij. diſt. quo iure. ibi uideas.

[f] QVi ſe ſcit, &c. iij. quæſtio. vj. quãuis, &c.

ADDITIO.

Et ca. multum. & c. dudum. Lau.

[g] ARguta. Continuatim. id eſt, iterum & iterũ.

[h] Et carcerali. Quod poteſt fieri in cauſa criminali, ſi condẽnatus appellans eſt ſuſpectus, nec poteſt dare fideiuſſorem: ut C. de appella. eos.

Honore.

a uobis uiolata eſſe uidebantur, authoritate apoſtolica, & canonica patrum deliberatione priſtino tandem ingemo & proprio decorentur honore. [a]

Item Leo Papa.

Quiſque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus deſiderat.

CAN. XIII.

Qvi ſcit [b] ſe quibuſdam præpoſitum, nō moleſte ferat aliquē ſibi eſſe prælatū: ſed obediētiam quam exegerit, [c] etiā ipſe dependat: & ſicut nō uult grauis oneris ſarcinas ferre, ita nō audeat alijs importabile pō dus imponere. Diſcipuli enim ſumus humilis & mitis magiſtri dicentis: Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde.

Patet ergo quòd nulli appellāti ſunt induciæ denegandæ. Cæterū ſi cauſa fruſtratoriȩ dilationis appellauerit: à iudice ad quem prouocatū fuerit, cōdemnabitur. [d] *Tēpus uerò appellationis eſt ante datā, uel poſt datā ſententiā. Quoties enim quis ſe grauari ſenſerit, liberè poteſt appellare.*

Vnde Sixtus papa ait.

Qui grauatur a proprio metropolitano, primate, aut uniuerſalis eccleſiæ ſedē appellet.

CAN. XIIII.

SI quis putauerit ſe a proprio metropolitano grauari, apud primates diœceſeos, aut penes uniuerſalis apoſtolicæ eccleſiæ Papam iudicetur.

Romanam ſedem appellet qui iudicem ſuſpectum habet.

CAN. XV.

QVoties epiſcopi ſe a ſuis comprouincialibus, uel a metropolitano putauerint [e] prægrauari, aut eos ſuſpectos habuerint, mox Romanā appellent [f] ſedem: atque eis liberè ire liceat: & dū prædictā Romanā eccleſiā appellauerint, aut ab ea ſe audiri [g] popoſcerint, nullus eos aut excōmunicare, [h] aut eorū ſedes ſurripere, aut res eorū auferre, aut aliquā eis uim inferre præſumat, antequam amborum cauſa Romani pontificis authoritate terminetur. Quod ſi aliter à quoquam præſumptum fuerit, nihil erit, ſed uiribus carebit.

Item Iulius Papa.

De eodem.

PALEA.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter conceſſa ſunt, ut ab ea oēs auxiliū oppreſſi, & iniuſtè damnati reſtitutionem ſumant.

a Honore. Vt ſicut de facto fuerat depoſitus, ſic de facto reſtituatur, [1] ut de appel. ad hæc ſicut. & capi. ad præſentiam. ſupra ead. quæſt. j. primates.

b QVi ſcit. Ita facit hoc capitulum ad propoſitū: quia ſicut epiſcopus, uel alius prælatus eccleſiæ uult deferri appellationibus ad ipſum factis, ſic & ipſe tenetur deferre appellationibus factis ad ſedem apoſt. Et eſt ſimile bonum C. de offic. præfecti urbi. l. j. ubi dicitur, quod eſt ſocietas muneris, ꝙ magiſtratus gradū ſuperioris agnoſcat.

c Exegerit. Sim. xxxij. q. vj. cap. j. & ij. & lxxiiij. diſtinct. cap. quorundam. & diſt. ix. neque. in fi. ff. de adult. ſi uxor. §. iudex. Ioan.

d Condemnabitur. Si appellatio alicuius fuerit pronunciata fruſtratoria, tunc ſi prior iudex a quo eſt appellatum, non admittit appellationem in criminali negotio, lite perdita notatus abſcedat. C. de appella. a proconſulibus. ſed ſi prior iudex admiſit appellationem, pro arbitrio iudicis punitur: ut C. eo. Leos. §. ne temere. Sed ſi in ciuili negotio per calumniam appellet, punitur in 50. libris argēti. C. quorum appel. non reci. ab executore. in fi. Si ſine calumnia, nō punitur niſi in expenſis. extra de ap. c. ſæpe. extra de eo qui mittitur in poſſ. cauſa rei ſeruan. cum ueniſſent. Item remittitur ad eum, a quo appellauit. extra eod. cum in eccleſia. Dicunt tamen quidam, ꝙ niſi euidens ſit aliquem calumnioſe appellaſſe, non debet puniri in expenſis. Argumen. optimum. ff. de lega. ij. qui ſolidum. §. etiam. alioqui quilibet metu expenſarum relinqueret ius ſuum indefenſum: ut ff. de peti. hæred. illud. Tunc autem præſumitur non fieri calumnioſe, cum iuratum eſt de calumnia: ut j. quæſtione vij. ſancimus. ſed hoc non credo: [2] imo ſemper in cauſa appellationis condemno uictum: ut j. eo. omnino. & in conſtitut. noua Innocē. de appella. ut debitus. [3] & ff. de appel. negotiorum. in princip. & ſupra eo. quæſt. j. in primis. Ioan.

e QVoties. Putauerint. Licet non grauentur, & ſufficit quod putent hoc, & ſufficit probare probabilem cauſam appellandi. extra de appellationi. bonæ. in fine. & ff. eodem. appellanti. niſi ſit remota appellatio: tunc enim requiritur quod ſit probabilis, & quod ſit talis, qua probata, legitima ſit appellatio: ut extra eodem. ut debitus. Ioā. Ego credo indiſtincte, quod hodie debet eē cauſa probabilis & legitima: ut extra eo. vt debitus. ꝙ intelligo ante ſentētiā. B.

f Appellent. Nota, quod poteſt a iudice ſuſpecto recedi per appellationem, [3] uel etiam per recuſationem, ut hic, & extra eodem. poſtremo. & ſupra. capitu. proximo, & extra ut lite non conteſta. accedens. j. & quic. quid ſit poſt recuſationem, æque caſſatur, [4] ſicut fieret poſt appellationem ut extra de eo, qui mit. in poſſ. cum ſicut. in fin. Refert tamen cum dicitur, recuſo iudicem ut ſuſpectum: quo caſu loquitur decret. extra de app. ſecundo requiris. Vel ſi ſic dicatur, habeo iudicem ſuſpectū. Quo caſu non cogitur coram arbitro probare cauſam ſuſpicionis, quia poteſt iudicem declinare per appellationem: ut dictum eſt.

g Audiri. Not. nihil intereſſe, utrum dicat quis, ꝙ uelit cauſam ſuam audiri a Papa, uel expreſſe ad ipſum appellauerit, ſicut nec refert, an appellet quis facto, uel uerbo. extra eod. cap. dilecti. in parte deciſa.

h Excommunicare. Poteſt tamen de facto ad cautelam petere abſolutionem, ut extra eod. ad præſentiam. ſi uero appellatio non tenet, tunc poteſt talis excommunicari poſt abſolutionem. argumentum extra eodem. quæſtioni. Ioan.

1 Scilicet Rotardus epiſcopus infra.

Matth. 11 d

Appellans per calumniam ad quid puniatur.

2 Hanc ſententiā ſequit Goffre. quod dic ut plene no. per Bal. Inno. & Ho. extra de do. & contu. finem. Archidia.

3 Iudex ſuſpectus dupliciter deſeritur.

3 Dicit Innocē. Nos cōcedimus quod à iudice delegato uel ordinario poſsit appellari ex ea cauſa, quia ſuſpectus eſt: cū tunc habeat certū mediū recuſationis iij. q. v. quia ſuſpecti. Archid.

4 [redacted]

Non

Oppreſſi et ſe prægrauari putantes intelliguntur ante datā ſententiā: iniuſtè uerò damnati poſt datam ſententiam.

Vnde Euthicianus urbis Romanæ epiſcopus ſcribit omnib. epiſcopis.

Ante exitum cauſæ per appellationem recedere licet.

CAN. XVI.

NOn ita [a] in eccleſiaſticis agendū eſt negotijs, ſicut in ſecularib. nam in ſecularibus poſtquā legibus uocatus quiſque uenerit, & in foro decertare cœperit, nō licet [b] ei ante peractam cauſam recedere. In eccleſiaſticis verò dicta cauſa [c] recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe uiderit prægrauari.

3 *Qui uerò ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde in concilio Mileuitano.

Excōmunicetur, qui iudicibus ſuis obtemperare nō uult.

CAN. XVII.

QVisquis [d] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus: cū hoc primæ ſedis epiſcopo fuerit probatū, [e] det literas, ut nullus ei cōmunicet epiſcoporū, donec obtemperet.

Item quod poſt datam ſententiā appellari poſſit, Fabianus papa teſtatē dicēs:

Non denegetur appellatio ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinauit.

CAN. XVIII.

LIceat etiam in criminalibus [f] cauſis appellare, nec uox ap-

Appellare ante ſententiam utrum liceat.

[a] NOn ita. Secundum leges ante diffinitiuam ſententiam non appellatur: ut C. de iudic. apertiſsimi. & infra ead. non ſolent. tamen clericus ante diffinitiuam ſententiam appellat: ut C. de epiſco. audien. l. ij. & cum actorum uel pronuntiationis editio negatur. C. ut lite pendente. l. ij. & cum ab iniuria appellatur: ut ff. de minoribus. ait prætor. §. permittitur. Idem dico, ubi appellatur a grauamine manifeſto: ut C. de app. ſi quis prouocationem. Item vbicunque iudex aliquid facit contra legem negando dilationē, uel quid ſimile: ut j̄. ea. non ſolent. Hodie autem ſecundum ius canonicum non appellatur ante ſententiam, niſi euidens fuerit cauſa grauaminis: ut in conſti. Innocen. ut debitus. & ſic uidetur idē iuris ſecundum leges & etiam ſecundum canones, quod falſum eſt: ut dicunt doctores legum, & infra ead. non ſolent.

[b] Non licet. Alia eſt ratio negotiorum eccleſiaſticorum, alia ſeculariū: ut j̄. de cōſec. di. iij. celebritatem. x. di. leges. xxxiij. q. ij. admonere. arg. contra. xj. q. j. quicunq; litem. ſed hoc nō tenet: ut ex. de fo. comp. propoſuiſti. Quidā tamen dicunt, quod ubicunq; tā ſecundū leges, quā ſecundum canones poteſt fieri appellatiō a manifeſto grauamine. Alij dicunt, quod ante ſententiam ſecundum leges non appellatur, niſi in caſibus in iure expreſsis.

Appellationis cauſa, utrum ſit aſsignāda.

[c] Dicta cauſa. Id eſt, aſsignata cauſa appellationis. ſed nō oportet ibi probari, ſed coram iudice ad quem appellat: ut C. de appel. eos. & j̄. ea. q. in fi. niſi in caſu C. de precibus impera. off. auth. quæ ſupplicatio. & extra de ijs quæ fi. a maio. par. ca. cum in cunctis. Nec prius eſt audiendus appellans a iudice ad quem appellauit, quam conſtet ipſum appellaſſe ab aliquo grauamine. aliter enim remittēdus eſt ad eum a quo appellauit: ut extra de app. cum in eccleſia. Videtur ergo, quod quilibet tenetur aſsignare cauſam appellandi: ut hic, & extra de appel. conſtitutus. ij. & ff. de app. appellanti. ſicut in ſuſpecto iudice cauſa eſt aſsignanda, licet alibi probanda ſit: ſed quod non ſit aſsignanda, probatur: quia fruſtratoria appellatio ſecundum hæc iura eſt admittenda. Item non uidetur eſſe neceſſarium, quod allegetur cauſa: quia poteſt ab ea recedi. ff. eo. ſcio quæſitum. in fi. extra eo. ti. conſtitutus. Item quod non ſit neceſſe cauſam aſsignare, probatur extra ut lite non conteſta. accedens. ij. Et dicit lex quod cum coram iudice appellatur, ſufficit dicere appello: ut ff. de ap. ſcio. Dicas ergo quod ſemper appellans tenetur aſsignare cauſam: ut extra eo. ut debitus. [1] tamen ſi cauſam non aſsignat, & poſtea contra iudicem appellationis probat iuſtam fuiſſe cauſam appellandi, bene caſſabitur quod factum eſt: ut extra ut lite non conteſta. accedens. j. Et ita prior iudex bene facit non deferendo appellationi: cum cauſa appellationis non ſit expreſſa. Secundus ſimiliter bene excuſat, quod factum eſt: cum iuſta cauſa ſub fuerit appellandi, Alij exponunt dictam cauſam. i. lite non conteſta. quia ante litem conteſt. non eſt appellandum, ut extra de appel. reprehenſibilis. niſi fiat apertū grauamen, ut extra eo. cōſuluit. j. & c. cum ſit Romana. Io. Hodie ante ſententiam, qui uult iudicem recuſare, ſemper proponat cauſam, ut extra eod. ut debitus. & offerre debet proponēs ſe uelle eam probare coram arbitris ſi iudex petit. alioqui eius appellatio non ualet, ut extra de app. interpoſita. Si uero nō recuſet iudicē, ſed aliam cauſam proponat, allegat talem qua probata ſit legitima, & eam coram iudice offerat ſe probaturum ſi iudex petit. Ber.

[1] Hoc melius habetē eo. ti. cum ſpeciali. vbi Inno. not. quod ſufficit ei quod recuſat, cauſas recuſatiōis legitime proponere. Archi.

Qui uero. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua dicitur, quod contumaces ſunt puniendi ſecundum maius & minus: tamen grauatus ſemper poterit appellare: & hoc probat per tres authoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fantu.

Delegati inferiorū ſuas ſententias exequi non poſſunt.

[d] QVisquis. Iſtud cap. intelligunt quidam de delegatis iudicibus, quorum ſententiā epiſcopus loci tenetur mādare executioni: ut extra de offic. deleg. ſignificaſti. Alij intelligunt de iudicibus datis ab ipſo epiſcopo, qui ſuam ſententiam non poſſunt mandare executioni: quia tantū delegati a principe poſſunt mandare ſuas ſententias executioni. ff. de re iudi. a diuo. ſed hoc non eſt uerum: quia ſubdelegati hoc poſſunt: ut extra de offic. deleg. ex literis. & extra de ſententia & re iudic. cum Bertholdus. Ioā. Fere omnes dicunt, quod ſubdelegatus non poteſt ſententiam mandare executioni per legem. ff. de re iudi. a diuo. & ſi excommunicare poſsit: ut extra de offic. deleg. ex literis. quia iubere, cauere, & in poſſeſſionem mittere, magis eſt imperij, quam iuriſdictionis: ut ff. de iuriſd. omn. iud. iubere. B. Sed quod poteſt mittere in poſſ. cauſa rei ſeruandæ, habetur extra de eo, qui mit. in poſſ. cauſa rei ſer. cap. iij.

[e] Probatum. Ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit: [2] ſicut qui dolum obijcit. arg. ī. q. j. c. j. & c. nemo. extra de reſtitu. ſpol. audita. Argu. contra ff. de re iudi. contumacia. & lxv. diſt. c. ulti.

[2] Scilicet per teſtes uel inſtrumēta, uel citatiōes quæ i ſcriptis redigēdæ ſūt. extra de pba. qūer.

[f] LIceat etiā in criminalibus. Imo potius in criminali, quam in ciuili: ut ff. de appel. non tantū. & j̄. ead. non ſolent. & §. eſt autem quando. verſ. nullus.

Si quis

pellationis denegetur ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinauerit.

Quod ante idem affirmauit.

Ante datam ſententiam licet alicui appellare.

CAN. XIX.

SI quis iudicẽ aduerſum ſibi ſenſerit, uocem appellationis exhibeat.

4 *Poſt datam uerò ſententiam, qui appellare uoluerit, ĩtra quinq; dies* [a] *appellet: & intra eoſdem à quo prouocauit, literas dimiſſorias accipiat, & intra eoſdem ad quem appellauit iter arripiat. Vnde in Theodoſianis legibus* [b] *ſic ſtatutum inuenitur.*

Poſt latam ſententiam intra quod tempus quiſque appellare debeat.

CAN. XX.

PRopter ſuperfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, uel reuocandis ſententijs liberũ habere arbitriũ uideantur, & tẽpora appellationis, & pœnæ cõſtitutæ ſunt, ut quicunq; apud iudicem, qui cauſam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem prouocare uoluerit, intra quinq; dies appellet, & in his ipſis quinque diebus ad iudicem ad quem prouocauerit, ſine aliqua diſſimulatione perueniat: & ipſe dies, in quo accepit literas, in his quinque diebus ſpecialiter computetur. Quòd ſi longius iter ſit, exceptis quinque diebus ſpatium dierum, quo iter [c] agi poſſit, habita dinumeratio ne uiginti millium diurnorum, per ſingulos dies, computetur.

Item.

A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimiſſoria literæ dirigantur.

CAN. XXI.

AB eo, à quo appellatum eſt, ad eũ, qui de appellatione cogniturus eſt, dimiſſoriæ literæ dirigantur, quæ uulgò apoſtoli appellantur: quarũ poſtulatio & acceptio intra quinque [d] dies ex officio finienda eſt.

Iſta iam ſuperius ſub titulo de cautionibus et pœnis appellantium interpretata ſunt. Qui intra ſtatuta [e] *tempora dimiſſorias non poſtulauerint, uel acceperint, uel reddiderint, præſcriptione ab agendo ſubmoueantur, & pœnam appellationis ferre cogantur.*

Idem.

De his, qui cauſa dilationis appellant.

UAN. XXII.

QVicunque [f] non confidentia iuſtæ cauſæ, ſed cauſa differendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellauerit: uel ſi de facto ſuo confeſſus, ne abijciatur, appellare uoluerit, huiuſmodi appellationes non recipiantur.

Item.

Cum poſſeſſor appellat, dum euentus cauſa dubius eſt, poſſeſſionis fructus ſequeſtrentur.

CAN. XXIII.

QVoties poſt auditam cauſam poſſeſſor appellat, fructus poſſeſsionis de qua agitur, dum ſequendæ audientiæ euentus dubius eſt, meritò ſequeſtrantur [g]. Nã ſi petitor appellauerit, hoc ab eo poſtulari non poteſt: quia non poteſt ſequeſtrari, quod non habet. Si propter prædia urbana, uel mancipia, uel iumenta appellaẽ, poſſeſsiones eorũ, uel mercedes, uel uectura, ét ſi de nauis naulo agatur, deponi ſolent.

Idem.

Iniuſtè appellans omnino puniendus eſt.

CAN. XXIIII.

OMnĩo puniendus eſt quoties iniuſta appellatio pronuntiatur. Sumptus, [h] quos dum ſequeretur aduerſarius

---

SI quis. Poſt datã. Hęc eſt quarta pars quæſtionis, in qua quæritur intra quod tempus ſit appellandum, & dicas quod intra decẽ dies. j. ead. anteriorum. Probat tamen magiſter in legibus Theodoſianis, qđ intra triduũ ſit appellandũ. Sed illæ leges ſunt correctæ ꝑ prædictã legem anteriorũ. Io. de Fantu.

a Intra quinque dies. Olim ſtatuti fuerunt duo dies. j. ead. biduum. poſtea Theodoſius dedit quinque, deinde Iulianus decem: ut j. ea. anteriorum.

b Vnde in Theodoſianis legibus. Qui has leges allegat, falſarius eſt, ut C. de uete. iure enucle. l. ij. §. hæc igitur omnia. & C. de nouo Codi. confir. in fin.

c PRopter. Quo iter. Vt ſemper uiginti milliaria pro die computẽtur [1], ut ff. ſi quis cautio. l. j. & ſi quid ſupererit, hoc etiam ꝓ die cõputetur, ut ff. de uerb. ſig. l. iij.

d AB eo. Intra quinque. Hodie triginta: ut j. eadem quæſtio. in fin. cap. penul.

e Statura. Sic & hoc hodie nõ tenet: ut C. eo. quoniam.

f QVicunque. Quod obtinet in ciuili, ut confeſſus non audiatur appellans. in criminali aliud, ut j. ead. ſunt quorum. [illegible] niſi alia probatio iudicem inſtruat. ff. de quæſtionib. l. j. §. diuus. ij. Ioan.

QVoties poſt auditam cauſam.

g Sequeſtrantur. Hoc non tenet hodie, ut j. xvj. quæſt. iiij. uolumus. j. eod. appellatione pendẽte. & extra de ſequeſtra. ad hoc. Vel tenet in caſu, qui eſt ff. de appella. Imperatores. ſcilicet quã do poſſeſſor dilapidat fructus: ut ibi dicitur. hoc expreſſe patet de ſequeſtra. cap. penulti. & fin. Vel dic quod ſi appellatur ab executore, quod tunc ſequeſtrantur fructus, ſed non res ipſa: ut C. quorũ app. non recip. ab executore.

h OMnino. Sumptus. ſecundum canones punitur ſin expenſis, hic, & extra eod. reprehenſibilis, ſecundùm leges puniĩtur in ciuili cauſa. in quinquaginta libris argẽti. C. quorum

1 De hoc not. extra de elec. cũ inter uniuerſas. & de reſcri. nõnulli. § gl. nunqd &c.

Cõcor. l. ij. cũ gl. & ibi Bar. C. quo. appel. nõ reci. & l. creditor. §. iuſſus. ff. de appel.

Appellatio ab executore, [illegible] cit fructus ſequeſtrari.

Appellantis iniuſte punitio.

rum appellatio. nō recip. ab executore. ſ criminali infamis eſt, & litē perdit, ut C. de appel. a procō-ſulib. niſi primus iudex amiſiſſet appellationem: quia tunc arbitrio iudicis punietur. C. de appel. eos. §. nec temere.

a Quadruplos. Hodie ſimplos, ut C. de fructib & lit. expen. non ignorat. & lege terminato. Vel forte duplos, ut iij. q. ō. iij. libellū. Dic ut extra de dolo. finem.

b Anteriorum. In authē. de appellatio. & intra quæ tēpora debeat appellari. collatio. iiij. in prin.

c Dierum. Sed nunquid ille, dies in quo appellatꝰ computabitur inter illos decē dies? Nō uꝰ: quia dies illa in qua ꝓmiſſio aliqua fit, non cōputatꝰ cum illo tempore, niſi excipiatꝰ: ut ff. ſi quis cautio. l. j. Sed cōtra dies in quo fit diuortium, cōputatur inter ſexaginta dies, qui dātur accuſatori a tēpore diuortij: ut ff. de adult. pater. §. j. Itē licet dicatꝰ intra decē dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tēpus: ut ff. de ſucceſſ. edic. l. j. §. quod dicimꝰ. & ff. de uerbo. ſigni. ſi quis ſic dixerit. imo idē uideretur, ſi diceret ante decē dies, qđ adhuc in decimo die poſſet appellare: ut ff. de uerbo. obliga. l. eum qui. §. qui ita. & facit ad hoc ī. eadem. ꝓpter. Reſpō. quod ſi tantum ſupereſt de die, quod pōt deliberare condemnatus, tunc illa dies computatur ꝓ uno die. Ican. Ego credo quod ſemꝑ computetur: & ita ſeruatꝰ de facto. Bar.

d A recitatione. Nunquid hoc tempus utile eſt, ſicut fuit tēpus bidui? quod uꝰ. aliter enim uidere-

† Impotentes.

Appellationis dies computatur in decennio, quod datur, ad appellandum.

[redacted]

impendit, reddere cogatur, non ſimplos, ſed quadruplos. a

Præmiſſis authoritatibus intra quinque dies poſt datam ſententiā cuique appellare permittitur. Quod poſtea Iuſtinianus in conſtitutionibus ſuis corrigens, intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit dicens:

Imperator Iuſtinianus Auguſtus.

Intra decem dies remedium appellationis conceditur.

CAN. XXV.

ANteriorum b legū acerbitati plurima remedia interponētes, † & maximè hæc circa appellationes facientes, in præſenti ad huiuſmodi beneficium peruenire duximus eſſe neceſſariū. Antiquitati enim cautū erat, ut ſi quis per ſe litē exercuerit, & fuerit condēnatus, intra duos dies tantū modo licentiam appellationis haberet. Si autem per procuratorē cauſa uētilata ſit, in triduū proximū eam extendi. Ex rerum autem experiētia inuenimus hoc ſatis eſſe dānoſum: plures enim homines ignaros legum ſubtilitatis, & putātes in triduū prouocationes eſſe porrigendas, in prompeū periculū incidiſſe: & biduo tranſacto cauſas perdidiſſe. Vnde neceſſariū duximus huiuſmodi rei competenter mederi. Et ſancimus omnes appellationes, ſiue per ſe, ſiue per procuratores, ſeu per defenſores, uel curatores & tutores uentilentꝰ, poſſe intra decem dierū c ſpatium a recitatione d ſententiæ numerandorum iudicibus ab his, quorum intereſt offerri, ſiue magni, ſiue minores ſint, excepta uidelicet ſubliniſsima prætoriana præfectura, ut liceat homini intra id ſpatium pleniſsimè deliberare ſiue appellandum ei ſit, ſiue quieſcendum: ne timore inſtante opus appellatoriū frequentetur, ſed ſit omnibus iſpectionis copia, quæ indiſcuſſos hominū calores poteſt refrænare. Ad hoc ſancimus, ſi quando lis e ſperatur in noſtrum inferri conſiſtorium, ſi fortè contigerit Imperatoris maieſtatem occupatam publicis cauſis ex mundanis prouiſionibus, non poſſe conuocare patres, quatenus cauſa agitetur, non ex hoc litē periclitari. Qđ enim uitium eſt f litigantium, ſi culmen imperatorium occupetur? uel quis tantæ eſt authoritatis, ut nolentem principem poſsit ad conuocādum patres, cæteroſque proceres coarctare? Sed ſi quid g tale euenerit, cauſa intacta permaneat, donec Imperator h ſua ſponte motus & conuocari proceres iuſſerit, & litem inferri patiatur, & omnia ſecundùm morem procedere.

Illud etiam in tertio capitulo diſponendum eſt, quod antiquitas bene ſtatuit, nouitas autem neglexit. Cùm enim ueneranda uetuſtatis authoritas † ita magiſtratꝰ digeſſerit,

tur eſſe diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo ueteri iuri ſtandum eſt C. de appel. præcipimus. in fine. Et quod non mutatur: quare ſtare prohibetur? ut C. de teſta. ſancimus. Quare ergo dicit hic a recitatione ſentētiæ: cū ſecundum legem antiquam a tempore ſententiæ computētur hi decē dies: ut ī. eodē. biduum? Dic ergo quod quātum ad ſui initium utile eſt, ſed continuum quantum ad ſui ꝓgreſſum: quia tempus hoc computabitur a tempore ſcientiæ. ut C. quomodo & quando iudex. l. ab eo. & ff. de ædilit. edict. cum ſex. & ī. ead. cap. biduum. Cum enim illi decē dies dentur ad deliberādum, an uelint ſtare ſententiæ, uel non, qualiter poſſet ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus a tempore ſcientiæ, & etiam a tēpore quo poteſt agere. ī. ead. biduum. §. palā. uerſicu. ſi aduerſus. extra de appell. ex ratione. Hu. tamen dicit hoc tempus eſſe continuum, ſed poſtea dicit reſtituendū eum, qui agere non potuit.

e Lis. extra eod. ex ratione.

f Vitium eſt. Argu. quod per me non ſtat, mihi nō eſt imputandum. xliij. diſtinc. Epheſijs. C. de condic. inſer. l. ult.

g Sed ſi quid. Vnde hic non pōt terminꝰ ꝑfigi, ut die tali ſit appellās reuerſurus: ut extra de appel. ex inſinuatione.

h Imperator. Idem eſt ſi alius iudex impediatur ad quē appellatꝰ. i auth. ut ſpō. larg. §. hoc quoque. coll. ix. hoc uerū eſt in cā appellationis.

Appellationis tēpus an ſit utile, an continuū.

a Sic etiā not. extra de appell. ſuper eo. §. ulti. & de excep. pia. in gl. ſic dicas. Arc.

Appellātei impedito, quomodo ſuccurrit.

† Cōcor. l. ſemper. ff. de iu. immuni. & l. teſtamēta. C. de teſt.

In

ut alij maiores, alij medij, alij minores ſint, & appellationes a minoribus iudicibus non ſolùm ad maximos iudices remitterentur, ſed ad ſpectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipſi ſacro auditorio adhibito litem exercerent: nouitas autem hoc dereliquerit, euenit, ut ſuper minimis cauſis a maximi noſtri iudices inquietentur, & homines propter minimas cauſas magnis fatigentur diſpendijs: ut forſitan totius litis ęſtimatio ad ſumptus b iudiciales non ſufficeret. Ideoque ſancimus, ſi quando ex Aegyptiaco tractu, uel adiuncta ei utraque Libya prouocatio ſperatur uſque ad decem librarũ c auri d quantitatem: non in hanc regiam urbem eam uenire, ſed ad præfectum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat uice ſacri cognitoris, nulla ei penitus poſt diffinitiuam ſententiam e appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Aſiana diœceſi, uel Pontica tale aliquid emerſerit uſque ad prædictam quantitatem decem librarum auri: appellationes ad uiros ſpectabiles comites fortè uel proconſules, uel prætores, uel moderatores, quibus ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti auguſtalis uice ſacri cognitoris f intercedãt, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore proferand † decidendas. Orientalem autem tractum † cauſas appellatione ſuſpenſas, & uſque ad decem librarum auri quãtitatem limitatas, ad uirum ſpectabilem comitẽ Orientis mittere ſimili modo audientiam & finem eis impoſiturum ſancimus.

Illo uidelicet obſeruato, ut uiri ſpectabiles duces, uel alij ſpectabiles iudices non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos iudices ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quantæcunque ſint quantitatis (cùm non oporteat ad compares iudices appellationes referri, ſed a minori iudicio in maius tribunal aſcendere) ſed ad illuſtriſsimam præfecturam illorum appellationes, cuiuſcunque ſint dignitatis, uel quantitatis (ut dictum eſt) dirigantur: quæ una g cum uiro excelſo pro tempore quęſtore eas dirimat: utroque h officio ſubminiſtrante i id eſt tam ex ſacris ſcrinijs more ſolito, quàm præfectorio. Ita tamen k hoc ſancimus, ut nec a ducibus, uel ab alijs ſpectabilibus iudicibus, quibus forte & ſi priuati l ſint, imperialis maieſtas cauſas iniunxerit, appellatio ad memoratos ſpectabiles iudices currat: ne cauſa non gradatim m procedere, ſed perperam uideatur: ſed a præſidibus n quidem prouinciarum, & iudicibus à nobis datis, o ſi non ſint ſpectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referatur. p Si autem uel illuſtres ſint dati à nobis iudices, quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt, uel duces, qui omni modo ſpectabilitate ſunt decorati: uel hi, qui a principe ſunt delegati, ſpectabilem

In principali enim cauſa ſecus eſt: quia ibi perit lis triennio. C. de iudi. properandũ. Item qđ dixi, eſt uerũ, ſi ipſe appellans impediatur r per cauſam neceſſariam, puta per uim fluminis, uel ſimile. extra de appel. ex ratione. Si autem alter impediret eum, hoc ei no ceret: ſed poſſet agere contra impedientem. ff. de dolo. l. arbitrio. §. ſi dolo. Sed ſi ille non eſſet ſoluendo, tunc ei lis reſtituitur. ff. de eo, per quem factũ erit. ex hoc edicto. Argumẽ. contra extra de in integrũ reſtitutio. ex literis. Ibi enim non datur actio contra decipientem, ſed reſtituitur contra ſententiam. ſed hoc fuit, quia impediens nõ poterat ſoluere, qđ petebatur. Io. Hodie ſecundum canones non perit inſtantia iudicij, ſi propter impedimentũ cauſa intra triennium terminari nõ potuit: ut extra de iudi. cap. uenerabilis. B.

r Scilicet principē uel per iudicē. & ſic intelligit iſta decr. ex ratiõe. & probatur eo. tit. ex inſinuatiõe. ſecũdum Ioã. de Fant.

a Cauſis. Quod fieri non debet: ut in authen. ut omnes obed. iudi. §. hoc conſiderantes. colla. v.

b Ad ſumptus. i. ad uictualia, quæ dantur iudicibus: ut extra de ui. & hone. cleri. cum ab omni.

c Ad decem librarũ. No. x. lib. auri minimum quid dici.

d Auri. hic uocat minimã ſummam uſque ad x. libras auri: alibi uſque ad xx. marcas: alibi uſque ad duos aureos. ff. de du. ſi oleũ. alibi. 50. ſolid. C. de defen. ciui. l. j.

Summa minima.

e Poſt diffinitiuam ſententiam. Not. caſus, in quibus ſecundo non auditur appellans. C. de epiſco. aud. authen. ſi quis litigantium. C. de aſſer. tol. l. j. C. de app. l. iubemus. & l. in offerendis. in authenti. de ſan. epiſ. §. ſi quis uero. colla. ix.

Appellãs ſecundo multis in caſib. nõ auditur.

f Sacri cognitoris. i. principis.

g Quæ una. Scilicet præfectura illuſtriſsima.

h Vtroque. ſ. prætoris & quæſtoris. quæſtor enim, qui præfuit ſcrinijs Imperatoris, audiuit cauſas appellationis.

i Subminiſtrante. id eſt, cognoſcente.

k Ita tamen. Senſus eſt: non eſt appellandum à iudicibus, qui ſunt illuſtres, ad ſpectabiles qui ſunt minores, nec a ſpectabilibus ad alios ſpectabiles, cum ſint pares: ſed a præſidibus, qui ſunt minores, appellandum eſt ad ſpectabiles.

l Priuati. quando delegatur eis cauſa: ſed pendente iudicio ſiunt ſpectabiles: ut C. de appel. præcipimus. in fin. & ſic non ſemper conſideratur principium accepti iudicij. ſic iij. quæ. vij. c. infamis. §. tria. in fin. ſic ff. de pigno. act. l. ſi rem. §. ſi Argumen. contra extra de proba. capi. poſt ceſsionem. de elec. dudum.

m Non gradatim. C. de appella. præcipimus.

n Sed a præſidibus. Qui ſunt clariſsimi & minores.

o Datis. non tamen delegatis.

p Referatur. Appellatio ad iudices ſpectabiles.

† Perforant.

† Alias, orientalis autem tractus.

‡ Dicit Lau. q' iſta lex corrigit' per authē. de defen. ciuita. de hoc et not. extra de app. Archid.

Appellare non licet à maiori ad minorem.

Iudicij principiũ non ſemper conſideratur.

Sub

B

a Sub quacunque. Hoc uerum eſt, cum appellatur a ſpectabilibus: ſed ſi a clariſsimis, tunc non appellatur ad urbem, niſi ſit ſupra decem lib. auri: ut ſupra.

b Ad competentes. Per hoc not. appellationem ad alium fieri, quam ad delegantem contra id ff. quis, & à quo appella. l. ij. & extra de offic. delegat. ſuper quæſtionum. ſic infra, ea. placuit, ut preſbyteri.

habeant dignitatem, eorũ appellationes ſub quacunque [a] quantitate in hanc regiam urbem ad competentes [b] antiquo more iudices referantur: omnibus alijs, quæ in appellationibus [c] ſtatuta ſunt, uel ab antiqua proſapia, uel authoritate anteriorũ cõſtitutionum, uel a noſtra humanitate, intactis illibatisque cuſtodiendis.

Item Digeſt. titulo, quãdo appellandum ſit.

Quando appellandum ſit primò, uel ſecundò.

CAN. XXVI.

BIduũ uel triduũ appellationis ex die ſẽtentiæ latæ cõputandum erit. Quid ergo ſi ſententia fuerit ſub conditione [d] dicta: utrùm ex die ſententiæ tempus computamus ad appellãdum, an uerò ex die, quo cõditio ſententiæ extiterit? Sanè quidem non eſt [e] ſub conditione ſententia [f] dicẽda. Sed ſi ſit dicta, quid fiet? Et eſt utile ſtatim [g] tempora ad appellandum cõputari debere.

Quod tamen in ſententijs receptum eſt, ut uel altera die, uel tertia prouocetur, hoc etiam in cæteris obſeruandum eſt, ex quibus ſententia quidem non profertur: [h] appellari tamen oportet, & poteſt. ut cùm quis ad tutelam, uel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excuſatio [i] non admittitur.

Dies aũt iſtos in quibus appellandũ eſt, ad aliquid eẽ utiles oratio diui Marci uoluit, ſi fortè eius a quo prouocatur, copia nõ fuerit, ut libelli dent. Ait enim: Is dies ſeruabitur, quo primò facultas adeũdi erit. Quarè ſi forte poſt ſententiam ſtatim dictam copiam ſui non fecerit is, qui pronuntiauit, ut fieri aſſolet, dicendum eſt nihil nocere appellatori. Nam ubi primùm copiã eius habuerit, poterit prouocare. Ergo ſi ſtatim ſe ſubtraxerit, ſimiliter ſubueniendum eſt. Quid ergo ſi conditio horæ effecit, ut ſe reciperet? Si fortè ſententia dicta ſit iam ſuprema hora, [k] utique non uidebitur ſe ſubtraxiſſe.

Adeundi autem facultatem ſemper accipimus, ſi in publico ſui copiam fecerit. Cæterùm ſi non fecerit, an imputetur [l] alicui, quòd ad

c Quæ in appellationibus. Id eſt, ad principem: ut C. de excuſa. tuto. quinquaginta. ff. quando appellan. ſit. l. j. §. ſi quis.

d Biduum. Sub conditione. De futuro, tunc ſuſpenditur ſententia. ff. ſi certum petatur. reſpiciẽdum. Conditio autem de præſenti, uel præterito, non ſuſpendit ſententiam. ff. ſi certum peta. cum ad præſens. & l. ſequen. tamen ſententia excommunicationis lata ſub conditione tenet. i lxiij. diſtinct. Salonitanæ. extra de ſenten. excom. a nobis. j. & extra de appel. præterea. ij. & ff. de uerbor. ſignifica cedere diem.

e Non eſt. Prohibetur quid fieri, quod tamen factum tenet. ſic xlv. diſtinctio. de Iudæis. ff. de interdictis & relega. l. relegatorum. §. ad tempus.

f Sententia. diffinitiua, ſed interlocutoria ſic: ut infra xvij. quæſtio. iiij. §. ſi quis ſuadente. & extra de appel. præterea. ij. quæ eſt huic legi contraria.

g Statim. In alijs præſcriptionib. nõ, niſi a tempore conditionis exiſtentis currit præſcriptio. ff. quando actio de pecu. eſt annalis. l. j. §. annus. & C. de præſcriptio. xxx. anno. cum notiſsimi. §. illud. Sed obijcitur. hæc ſententia non continet in ſe abſolutionem uel condemnationem: ergo nulla eſt: ut C. de ſententijs & interlocuto. præſes. ergo nec ab ea appellari eſt neceſſe: ut infra eadem. capit. ei qui. §. diffinitiua. uerſicu. eſt autem quando. Reſpon. licet modo nulla ſit, ſperatur tamen & timetur quod ſit ualitura. Nam in conditionalibus obligationibus ſpes eſt debitum iri: ut ff. de uerborum ſignificatio. l. cedere diem. inſtitu. de uerborum obligationib. §. ex conditionali. Vnde licet appellatio non inueniat quid extinguat, [1] tamen cõditione exiſtente retro fingitur extitiſſe: ut ff. de ſol. ſub conditione debitor. & effectus ſententiæ retrotrahitur quãdoque ut ff. de ijs qui not. infa. furti.

h Non profertur. ut in electionibus & præſentationibus, ut extra de appel. conſtitutis. & cap. reprehenſibilis. & extra de offi. deleg. ſuper eo. & eſt hic argum. quod a tempore electionis uſque ad x. dies poteſt appellari.

i Excuſatio. No. quod quinquaginta dies dantur ad excuſandum ſe illi, qui uocatur ad munus ciuitatis: ſimiliter ad munus tutelæ. ſed ſi excuſatio non fuerit admiſſa, tunc poterit appellare: ut inſtit. de excu. tut. §. qui autem. ff. quando app. ſit l. j. §. ſi quis tutor. C. de excuſ. tut. l. quinquaginta. nec tenetur tunc appellare cum nominatur tutor: ſed tunc cum excuſatio eius non admittitur, ut ibidem dicitur. Sed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, ſtatim tenetur appellare antequam ſe excuſet: ut ff. quando app. ſit. l. j. §. ſi quis tutor. niſi eligatur, ut ſit defenſor ciuitatis. ibi non habet locum appellatio: ut in authen. de defen. ciui. §. item illud. col. iij.

k Suprema hora. Videtur quod iudices uſque ad ſupremã horã teneñt expectare partẽ aduerſam, ſicut totus dies quo pecunia debetur, cedit arbitrio ſoluentis, [4] inſti. de uerb. ob. §. ij. & dicit lex: Audient iudices ueſpere mane & meridie: ut in auth. de iudi. §. ſedebunt. col. vj. & qui ante calendas promiſit, idem eſt ac ſi in calendis promiſiſſet: ut ff. de uerbo. obli. qui ante. Argu. contra. ff. de orig. iur. l. ij. §. & quia magiſtratibus. ubi dicitur quod incongruum eſt quod iudices ueſpere præſideant. Sed diſtingue, ut dicitur extra de offi. iud. deleg. conſuluit.

l An imputetur. Propter hoc uerbum dicunt quidam, quod non poſsit appellari, niſi in præſentia iudicis, quia

Excõmunicatio lata ſub conditione tenet.

[i] Non tamen niſi ĩ euentũ cõditiõis, ut in l. hic al leg. cedere. de hoc not. ſ. ea. q. v. quanto. & j. e. in gloſ. in alijs. Archid.

Sententia abſolutionẽ aut cõdemnationem cõtinere debet.

[2] Cõcor. tex. in l. j. § biduũ. ff. quę ſẽt. ſine app. reſcin.

[1] Nam per appellationẽ extinguitur pronũtiatum. ff. ad Turpilia. l. j. §. ult.

Iudex uſq; ad quã horã expectare debet.

[3] Hoc eſt uerũ in cõtractibus, ſed ĩ iudicijs ſecus: ut colligitur extra de offi. dele. c. cõſuluit. iuxta ſi extra uelit, non cõteſt. c. j. & de dolo. prout.

[4] Appellãdum ne ẽ iudice pręſente.

quia ſi eo abſente poteſt appellari, ergo non refert ſiue ſubtrahat ſe iudex. ſiue non. & eſt argument. pro eis extra eodem. cum ſit Romana. Sed contra extra eod. ſuggeſtum. extra de alienat. iudic. mut. cap. j. C. quomodo & quando iudex. ab eo. C. de iud. l. ult. a.

indiſtincte retractandum quod factum eſt ſi probatur iuſta cauſa abſentiæ, ut extra de ſenten. & re iudi. cum Bertholdus. Nec diſtinguitur, an potuerit conſtituere procuratorem, an nō: uel an abfuerit ex probabili cauſa, an non. Et eſt arg. ad hoc. C. quomodo & quādo iudex. l. ab eo. Ibi enim uidetur, quod nō ſit opus reſtitutione, ſed quod de iure cōi poſsit appellare, ſi abeſt ex cauſa neceſſaria tm̄, ut cum quis ſit deportatus propter ſuum delictum: tunc ſi potuit conſtituere procuratorem, non ſubuenitur ei, ut ff. de minor. Papinianus ait. Sed ſi abeſt ex iniuſta cauſa, nunquā auditur appellās, nec ſubuenit ei: quia contumax non auditur appellans, ut xxiiij. q. iij. de illicita. & j. eadem. §. ſunt quorum. niſi ueniat iudice adhuc ſedente pro tribunali, ut ff. de in integr. reſtitu. diuus. Sed ſi eſt abſens ante lit. conte. tunc vel excōmunicatur, uel fit miſsio i poſ. ut diſtinguitur extra ut lit. non conteſta. tuæ. & c. quoniam frequenter.

domum eius non venerit, quòdq; in hortos non acceſſerit, & ulterius quod ad uillam ſuburbanam? Magiſq; eſt, ut nō debeat imputari. Quare ſi in publico adeundi eius facultas non fuit, melius dicetur facultatem non fuiſſe adeundi. Si quis ipſius quidem a quo appellauit, adeundi facultatem nō habuit, ut ei libellos daret, [b] eius aūt, ad quem appellauit, habeat copiā, videndum eſt, an ei præſcribi poſsit, quòd eum [c] non adierit. Et hoc iure utimur, ut ſi alterutrius adeundi fuerit copia, locum habeat præſcriptio. Palam eſt eam [d] propriam eſſe cauſam, cuius emolumentum, uel damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet. Si aduerſus abſentem fuerit pronuntiatum, biduum uel triduum, ex quo quis ſcit, [f] computandum eſt, non ex quo pronuntiatum eſt. Quod aūt abſentem dicitur poſſe prouocare ex quo ſcit, ſic accipimus, ſi nō in cauſa per procuratorem defenſus eſt. Nā ſi ille nō prouocauit, difficile [f] eſt, ut hic audiat. [g]

Si quem [†] in inſulam deportandum [h] annotauerit [i] præſes prouinciæ & Imperator reſcripſerit, ut deportetur, uideamus quando ſit appellandum, utrùm cùm Imperator reſcripſit, ut deportetur, an cum ei ſcribitur. Et puto tunc eſſe appellādum, cū recipi eum præſes iubet. Cæterum uerendum eſt, ne ſero ſit, ut tūc prouocetur, cū Imperator inſulam ei aſsignauerit. Cōprobata enim ſententia præſidis uel prætoris, tunc ſolet princeps in ſulam aſsignare.

Rurſus illud uerendum eſt, ſi mendacijs apud principem onerauit eū, quem deportandum laborat, intercludit ei uiam prouocandi. Quid igitur eſt? Rectè dicetur humanitate ſuggerente, ut & hoc & illo tempore nō fruſtra prouocaretur. quia non aduerſus principem, ſed aduerſus [k] iudicis calliditatem prouocauit.

Illud quoque uidendū eſt, ſi cùm Imperatori [l] ſcriberetur, exemplum literarum litigatori editum ſit, neque is appellauerit, & poſtea contra eū reſcriptum ſit: an appellare a literis pridem ſibi editis poſsit. Certè non poteſt: quia qui tunc [m] non appellauit, uera eſ-

[a] Appellauit. Id eſt, appellare uoluit.

[b] Libellos daret. Ipſe iudex, ſcilicet dimiſſorios. uel intellige de libellis appellationis, quos appellans uult dare iudici.

[c] Quod eum. Facto enim, ſicut uoce, quis appellat, ut extra de appel. dilecti. [a]

[d] Palam eſt eam. Poteſt enim damnum pertinere ad aliquem, & fieri nō ſuo nomine. xij. qō. ij. epiſcopus. §. qui manumittitur. xiiij. quæſt. ij. ſuperpendentia.

[e] Scit. Si. extra de appellat. ſuper eo. verſic. fin. C. quomodo & quando iudex. ab eo.

[f] Difficile. Id eſt, non. nam alibi ponitur hæc dictio difficile pro uix. xlvij. diſtinctio. quantumliber.

[g] Audiatur. Not. cum aliquis eſt abſens poſt lit. conteſta. aut abeſt ex iuſta cauſa, aut ex iniuſta. Ex iuſta tripliciter poteſt abeſſe, quia aut abeſt ex cauſa neceſſaria & probabili, aut ex cauſa neceſſaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abeſt ex cauſa neceſſaria & probabili, ut ex cauſa reipubli. tunc ſi eſt legitime defenſus, reſtituitur ad appellandū; [†] ut ff. de in integ. reſtit. l. ulti. Si uero nullo modo eſt defenſus, uel fuit minus legitime, ad totā cauſam reſtituitur, ut C. ex quibus cau. maio. l. j. & de procura. quia. Si abeſt ex cauſa probabili tantū, ut ex cauſa peregrinationis, uel ſtudiorum, tunc ſi eſt legitime defenſus, ad nihilum reſtituitur. & ita loquit hæc lex ff. ex quibus cau. maio. l. necnō. Si autem nō eſt legitime defenſus, tunc ſi conſtituit procuratorem uel potuit conſtituere, ad nihilum reſtituitur: niſi ille procurator, quem reliquerat, mortuus ſit, uel forte ſoluendo non ſit, ut ff. ex quibus cau. maior. ſed & ſi. §. j. Decret. tamen dicit

[h] Deportandum. Præſes enim deportare non poteſt, ut ff. de lega. iij. l. j. §. deportatus. Sed relegare poteſt. ff. de iniuſt. rupt. teſta. l. ſi quis. §. eius. qui. & §. ſequenti. & ff. de interdictis & relega. l. relegatorū.

[i] Annotauerit. i. iudicauerit. Arg. quod metropolitanus poteſt cognoſcere de cauſa criminali epiſcopi, & talem ferre ſententiā: iudico te eſſe deponendum ſicut hic præſes iudicat deponendum.

[k] Aduerſus. Ergo qui appellat a grauamine, iuſte appellat, licet remota ſit appellatio in reſcripto, quia non aduerſus literas principis, ſed aduerſus malitiam iudicis appellat. ſic extra de officio iudic. delega. cap. ſane. in fi. ff. de cuſto. reorum. l. diuus. C. de rela. l. ij.

Illud quoque. Hæc eſt ultima lex iſtius tituli.

[l] Imperatori. Conſulendo ipſum, uel referendo. H. & tunc litigatoribus edi debet conſultatio, ut C. de relat. l. ij. extra de appella. intimaſti.

[m] Qui tunc. Hic manifeſte uidetur, quod ſi quis non

F 2 appel

† Et ff. quod app. ſit. l. j & ideo dicebat Goffre. quod ap. emiſſa in abſentia iudicis bene excuſat ſi nō ſit fraudulenter. hoc ipſe no. in præ dict. c. ſuggeſtum. Archid.

Cōcor. tex. in l. j. §. libelli. & ibi Bar. ff. de app.

L[...]ile duplic[it]er ſumitur.

† Alias, ſi quidem i inſulam.

Abſenti utrū ſubueniatur.

Sed nō ad totam. cauſam. & ita intelligit. H. ex quib. cau. ma. l. ſi qui. ubi dicit i integrum. alias eſſet contra. ff. eo. ſed & ſi. §. ulti. Archid.

Metropolitanus de cauſa criminali epī cognoſcere poteſt.

Appellās a grauamine iuſtè appellat.

Appellare aut iudicē recuſare non ſemp licet.

appellat a ſuſpecto iudice, cum recipit literas iudicis, uel ſi quis non proteſtatur cauſa ſuſpicionis uel appellationis, quod poſtea non poſsit appellare uel recuſare, ut argum, extra de ſentent. & re iud. quod ad conſultationem. & extra de offic. delegat. gratum Sed contra petitis inducijs a iudice poteſt ipſum recuſare etiam allegata cauſa abſentiæ coram eo, ut extra, ut lite non conteſtata. accedens. imo & poſt præſtitam cautionem ſtandi iuri poteſt appellare: ut extra de eo q mit. in poſſeſ. cum ueniſſet. & iij. quæſt. iij. cap. induciæ. palea. §. offeratur. & non uidetur conſenſiſſe in iudicem, qui poſtulat ſibi edi genus actionis. ff. de iudic. non uidetur. & poſt receptas literas iudicis quas remittit papæ, poſſem iudicem recuſare, ut extra de offic. delega. cū olim. ij. item argument. extra de reſtitutio. ſpoliat. ex conqueſtione. Dic q ſemper poteſt a grauamine appellari, ut extra de appellatio. ut debitus.

idoneus eſt defenſor ſine ſatiſdatione. ff. de procu. qui proprio. ſed hoc eſt uirile officiū. C. de procur. alienā.

f Ab initio. Pro filio non poteſt mater agere, uel ipſum defendere: quia hoc eſt uirile officium. C. de procu. alienam poteſt tamen poſtulare pro parentibus ualetudine detētis. ff. de procu. fœminas. Sed aliena negotia poteſt mulier gerere extra iudicium. ff. de neg. geſt. l. iij. §. j. Si tamen uis recipere mulierem intercedētem pro aliquo, facias eam renūtiare auxilio Velleiani, ut C. quando mulier tu. offic. fungi. l. ultima.

Mater pro filio agere nō poteſt.

Cautela ad obligādas mulieres.

ſe quæ ſcripta ſunt conſenſiſſe uidetur: nec eſt audiendus ſi dicat euentum ſacri reſcripti ſe ſuſtinuiſſe.

Item Vlpianus lib. xlix. in tit. de appellationibus recipiendis, uel non.

CAN. XXVII.

NOn ſolent audiri appellantes, niſi hi, quorū intereſt, [a] uel quibus mandatum eſt, uel qui negotium alienum gerunt, quod mox [b] reus ratum [c] habeat. Sed & ſi mater ex pietate prouocauerit, [d] dicendum eſt, & hanc audiri debere. Et ſi litem [e] præparandā curare maluerit, intercedere nō uidetur, licet ab initio [f] defendere nō pōt.

Scæuola libro quarto regularum. Ante ſententiam appellari poteſt, ſi quæſtionē [g] in ciuili negotio habendam iudex interlocutus eſt: uel in criminali, ſi contra leges [h] hoc faciat. Marcellus libro primo de appellationibus. Eius qui [i] ideo cauſam agere fruſtratur, quia dicit ſe libellū principi dediſſe, & ſacrum reſcriptum expectaſſe, audiri deſideriū prohibetur: & ſi ob eam cauſam prouocauerit, appellatio eius recipi ſacris conſtitutionibus prohibetur.

Item Marcellus lib. v. de dimiſſorijs libellis.

De dimiſſorijs libellis.

CAN. XXVIII.

POſt appellationem [k] interpoſitam literæ dandæ ſunt ab eo, a quo appellatum eſt, ad eum qui de appellatione cogniturus eſt, ſiue ad principem, ſiue ad quemlibet alium: quas literas dimiſſorias ſiue apoſtolos appellant. Senſus autem literarum talis eſt: appellaſſe puta Lucium Titium a ſententia talis iudicis, quæ inter illum & Mæuium dicta ſit. Sufficit aūt petijſſe intra tempus [l] dimiſſorias inſtanter [m] & ſæpius, & ſi non accipiat, idipſum conteſtetur. nā inſtantiā petentis dimiſſorias, cōſtitutiones deſiderant. Aequum

NOn ſolent. Hæc eſt quinta pars queſt. in qua ponit caſus diuerſos. Io. de Fant.

a Intereſt. Sic extra de offic. delega. ſuper eo. ff. de inoffic. teſta. ſi ſuſpecta. imo etiam ſi nō intereſt: dummodo qualecunq; timetur præiudicium fieri, ut. ff. eod. a ſententia. in princ. & extra de ſent. & re iudic. cum ſuper.

b Mox. i. intra decem dies: quia ratum debeo habere, quod meo nomine factum eſt, cum adhuc agere poſſim: ut ff. rem ratam habe. l. penult. Vel dicit mox. i. modico temporis ſpatio, quod magis intellectu, quam locutione exprimi poteſt: ut ff. de ſol. ratum. ff. rem ratam habe. quo enim.

Appellationē pro me factā, an teneat ratificare.

c Ratum. Sed nonne ſi aliquis appellat pro altero, ille cogitur habere ratam appellationem, cum negotium eius utiliter ſit geſtum, ut ff. de nego. geſt. Pomponius? Argument. contra quod tantum in criminibus appellatur inuito condemnato, ut ff. de appellatio. non tantum.

Appellat cōiunctus pro cōiuncto.

d Prouocauerit. Pro filio condemnato uel pro conſanguineo etiā poſſunt appellare aliqui, ut extra de reg. iur. cum in contemplatione. in parte deciſa. melius de reg. cum ſimus. in parte deciſa.

e Litem. Appellationis, quia ſi ab initio defenderet, oporteret eam ſatiſdare: quia in aliena re nemo

Ante ſententiam. Hic ponit tres caſus. in duobus appellatio cōceditur, qui ſatis ſunt faciles, & in tertio prohibetur.

g Si quæſtionem. In criminibus tantum fit quæſtio, ut v. q. v. illi. ff. de queſtio. l. j. in princip. Sed in pecuniarijs cauſis non facile, niſi cum aliter ueritas non poteſt liquere. ff. de quæſtio. diuus Pius. liberi etiā torquentur, ſi facto interfuerint. ff. eo. unius. §. teſtes. alias non. C. de quæſtio. decuriones.

Quæſtio in quibus cauſis fit.

h Si contra leges. id eſt, ſi uult torquere aliquem nulla præſumptione præcedente, quod non licet, ut extra de regu. iur. cum in contemplatione.

i Eius qui. Hoc intelligunt omnes cū nuntium miſit. Sed aliud eſt ſi per ſe in propria perſona & ante citationem iter arripuit: ut extra de appella. meminimus. & c. ſuggeſtū. Sed contra hanc diſtinctionem eſt argum. extra de offi. deleg. cum cauſa. ubi differtur cauſa propter miſsionem nuntij. & eſt hodie expreſſum in decret. de appellat. ad hoc. Sic non obſt. eo. tit. ut debitus honor. illud enim intelligitur quando hoc tantum dicit, & nō probat. & ibi dicitur quod primo conuenit, qui primo literas dedit iudici. hodie ſtatur decr. ut debitus.

k POſt appellationem. Similiter ſi appellationem non recipit, dabit literas appellanti, ut eas det ſuperiori: in quibus ſignificabit ei quare appellationem non recipit, ut ff. de app. reci. uel nō. ſciendū.

l Tēpus. xxx. dierū. ut ī. ea. §. ult. in fin. Et ſi intra tempus nō petierit, uidetur renuntiare appellationi. ut ſ. eo. ab eo. §. iſta. & C. eo. quoniam. nec iudex ad quem appellauit, eum audiet: iudex tamen etiam petenti tenetur offerre apoſtolos, ut C. eo. eos. in fi.

m Inſtanter. ſupra centum diſtinct. priſca.

Pet

eſt igitur, ſi per eũ ſtetit, [a] qui debeat dare literas, quo minus det, ne hoc accipienti † noceat.

Vlpianus libro quarto in titulo, nihil innouari appellatione interpoſita.

Appellatione [b] ĩterpoſita, [c] ſiue ea recepta fuerit, ſiue non: medio [d] tpe nihil [e] nouari oportet.

Si quis [f] ex pluribus facinoribus cõdemnatus, propter quædam [g] appellauerit, propter quædam non: utrum ſit differenda pœna eius, an non, quæritur? Et ſi quidem grauiora [h] ſunt crimina, ob quę appellatio interpoſita eſt, leuius autem id propter quod quis non appellauit, recipienda eſt omnino appellatio, & differenda pœna. Si uerò grauiorem ſententiam meruit ex ea ſpecie, ex qua non eſt appellatum, omnino pœna imponenda eſt.

Forma apoſtolorũ hæc eſt: Ego N. ſanctæ Bononienſis eccleſiæ epiſcopus te presbyterum Rolandũ capellanum ſancti Apollinaris ad apoſtolicam ſedem, quam appellaſti, ab obſeruatione noſtri iudicij bis apoſtolis dimitto.

Forma uerò appellationis ante ſentẽtiã hæc eſt:

Ego Adelinus ſanctæ Rheginæ eccleſiæ miniſter (licet indignus) ſentiens me grauari à domino Gualterio ſanctæ Rauennatis eccleſiæ Archiepõ, Romanã ſedẽ appello, et apoſtolos peto. Si uerò poſt datã ſententiã appellare uoluerit, hic erit ei modus appellãdi: Ego A. s. rhe. eccleſiæ mi. li. ind. contra ſnĩam domini G. s. rau. eccleſię archiepĩ iniuſtè in me latã pridie Cal. Maij, anno domini incarnationis M. clxi. [i] † *indictio.* † *iiij. Roma ſe. appello, et apoſtolos peto.*

Si aũt unus [k] *uel duo ꝑ pluribus appellare uoluerint, ſic appellabunt: Ego P. et G. ſyndici* [l] *canonicorũ s. B. e. ſentiẽtes nos*

a Per eum ſtetit. Ergo ſi per ipſum ſtat, hoc ei noceret, ut iudex ſuperior ipſum non audiat ſine apoſtolis: hoc autem hodie in paucis locis ſeruatur: tamen Inno. iiij. hoc idem ſtatuit.

b Appellatione. Planus eſt iſte caſus, nec eget expoſitione.

c Interpoſita. ita quod teneat.

d Medio. dum tamẽ ſit recipienda.

e Nihil. niſi cum appellatur ab executione: tunc ſiue ſit mobilis res, ſiue immobilis, fructus ſequeſtrantur. C. quo. app. nõ. re. ab executore. Item in alio caſu cum dilapidat fructus. ff. eo. l. Impatores. extra de ſequeſt. poſ. ca. ult. & cũ appellans eſt in notorio crimine. extra eo. cum ſit Romana. uel eſt inuaſor eccleſiæ. j. ead. §. ſunt etiam. Item ſi hæres conuictus de legato, uel fideicommiſſo præſtando appellat: tunc non deferetur appellationi: cauebit tamen de eo reſtituendo. ff. ut leg. uel fideicom. nomi. cau. poſtquã. §. j. ita etiam eſt in ſupplicatione. C. de preci. impe. offe. authen. quæ ſupplicatio. Item poteſt nouas probationes ĩducere poſt publicationem teſtium, quas prius non poterat habere. C. de tẽp. appel. per hanc. extra de fid. inſtru. cum Ioannes. Item de reo ſit actor, & tenetur probare uictus appellationem eſſe iuſtam, ut extra de appell. cum in eccleſia. Cum ergo appellationi quandoque non deferatur, patet quod differt a nuntiatione noui operis, quia poſt illam, ſiue ipſa ſit iuſta ſiue iniuſta, nihil eſt innouandum: ut extra de no. oper. nunt. c. cum ex iniuncto. Iudex ergo a quo appellatur, ſi nõ recipit, ſuperiori mandabit opinionem ſuam, & cauſam quare non recipit appellationem: ut ff. de appel. re. ſciendum. Ioan.

f Si quis. hãc l. intelligũt quidam quando crimina ſũt connexa: ut ff. de mi. etiam ſi. Sed hoc falſum eſt: quia non poteſt quis ſimul accuſari de criminibus pluribus deſcendentibus ex eodem facto. C. de accuſa. qui de crimine. Verũ eſt ab uno, ſecus ſi a diuerſis. Item ſi ex diuerſis factis, poſſet etiam ab uno. j. q. viij. c. per ſcripta. §. libellorum. ſed intellige quãdo minor pœna præiudicat maiori. Vel dic quod ſi maior pœna includit in ſe minorem, ut depoſitio priuationem officij: deferetur etiam pœna in minori. nam ſatis eſt ſi punitur in maiori pœna, ar. ad hoc xxiij. q. v. relegentes.

g Quædam. Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non: ut ff. de mino. etiam ſi. §. ex cauſa. C. de tranſact. ſi ex falſis. extra de præben. dilectus. extra de teſta. Raynutius. & ca. Raynaldus. Sed ſententia arbitri nõ poteſt pro parte tenere, & pro parte non. ff. de arbi. diẽ. quidã habẽt, qualẽ, pro lege. §. ſed & ſi. licet contrarium inueniatur extra de arbi. cum tẽpore. Hoc tñ ſcias, quod rerũ pluralitas non facit plures ſnias, licet ſecus ſit quandoque in ſtipulationibus. ff. de uerb. ob. quod dr̃. & l. ſcire. & ff. ſa. erc. in hoc iudicio. ff. ad exhi. Celſus. §. itẽ Celſus. Ioan. Probabiliter poteſt dici, quod tot ſunt ſentẽtiæ, quot ſunt articuli expreſsi, ar. ff. de uerb. obli. l. ſcire. B.

h Grauiora. Quid ſi ſunt æqualia: Idẽ credo. Et ſic patet hic, quod magis dignum trahit ad ſe minus dignum. ſimi. extra de conſec. eccle. uel al. qđ in dubijs.

Forma. CASVS.

Ponit hic magiſter qualiter formari debeãt libelli appellationum, dicens Ego N. ſancta Bononienſis, &c. Poſtea dicit, quod huiuſmodi libelli fieri debent in ſcriptis.

i M. clxj. dicit H. qđ hic eſt falſa litera: quia non ſunt tot anni, quod liber iſte compoſitus fuit. fuit enim editus docente Iacobo Bonon. in legibus, & Alexandro in Theologia, qui fuit poſtea Papa Alex. iij. & fuit anno domini M. cl. ut ex chronicis patet.

k Si autem unus. Si plures condemnati ſunt, & uolũt appellare, libellus appellationis omnium nomina continebit. ſed ſi unus eſt ex pluribus condemnatus, ſi unum in libello non expreſsit, illi nocebit: ut ff. eo. ſcio quæſitum.

l Syndici. Poſſunt ergo eſſe duo ſyndici uel ꝓcuratores, ut hic, & extra de teſti. inſuper. & extra de do. & cõtu. cũ dilecti. & extra de ſen. & re iudi. cũ I. & A. Melior tamẽ erit cõditio occupantis: ut ff. de ꝓcura. pluribus. [2] Arg. tamẽ cõtra. ff. de adminiſtra. tut. decreto. in ſi. & ff. de ꝓcura. ſi qs cũ. Tu dicas, qđ bene pñt eſſe plures ꝓcuratores, ſed tantũ unus aget cauſam, quia

[1] Adde quod accipienti exponit hic, id eſt, accipere uolẽti. ſimi. in l. fin. ff. de min. & in l. ſi creditores. ff. & paſt.

Sequeſtratio ſit in aliquibus caſibus.

[2] Sub. & res & qua agit ſi ſit mobilis, a mouet a poſſeſſore ſecũdum Inno. qui ita no. extra & app. ponit.

Appellatio & nuntiatio noui operis differunt.

Accuſari quis non põt ſimul de pluribus criminibus.

Sententia poteſt ꝑ parte tenere, & ꝑ parte nõ.

[4] Alias M. cv.

[5] Alias ſexta.

Decretũ fuit editũ ann. M. cl.

Appellatio plurium.

Procuratores poſſunt eſſe plures.

[3] Extra de procurat. nõ iniuſte. ubi de hoc, & ibi nota. Goffr. qđ ille dicit occupare, q prius ad litis cõteſtationem peruenit. ff. de leg. j. ſi pluribus. Arc.

prægrauari contra ſentẽtiam, etc. Romanã ſedem appellamus, & Apoſtolos poſtulamus. et huiuſmodi appellationes ĩ ſcriptis [a] *fieri debẽt. Ad iudiciũ aũt alterius fidei catholico appellare nõlicet.*

Vnde in Carthaginenſi concilio quarto.

Excommunicetur catholicus, qui committit cauſam ſuam iudicio alterius fidei.

CAN. XXIX.

CAtholicus, qui cãm ſuã ſiue iuſtã, ſiue iniuſtã ad iudicium alterius fidei iudicis [b] prouocat, excommunicetur. [c]

6 *Notandũ uerò eſt, ꝙ quidã iudices sũt, à quib. appellari non oportet.*

Vnde in concilio Mileuitano legitur.

A quibus iudicibus prouocari non licet.

CAN. XXX.

A Iudicibus, [d] quos cõis cõſenſus [e] elegerit, non liceat ꝓuocari.

Quod de arbitris intelligendum eſt. Iudicum enim alij ſunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij uerò ſunt, qui ab Apoſtolico, ut eccleſiaſtici: uel ab Imperatore, utpote ſeculares, legitimam poteſtatem [f] *accipiũt. Arbitrarij ſunt, qui nullam poteſtatem habentes, cum conſenſu litigantiũ in iudices eliguntur: in quos compromittitur, ut eorũ ſententiæ ſtetur. Horum alij ſunt ordinarij et arbitrarij, alij arbitrarij tantùm. Ordinarij* [g] *et arbitrarij ſunt, qui legitimã poteſtatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrãdum, qui non ſunt ſuæ iuriſdictioni ſuppoſiti. Ab his, et ſi ut arbitrarij ſedeãt, et non ut ordinarij, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis grauatus aliqs appellare ualebit.* [h]

Vnde in Carthaginenſi concilio quarto legitur.

A iudicibus, qui eliguntur communi conſenſu, prouocare non licet.

CAN. XXXI.

SAnè ſi ex conſenſu partiũ iudices electi fuerint, et à pauciori numero, quàm conſtitutum eſt, liceat [i] prouocari.

---

quia ſi ambo agerent, forte quod unus concederet, alter negaret. Imo & ſi plures ſunt qui agunt, omnes debent conſtituere unum procuratorem, ne cauſa ſpargatur in plures aduerſarios: ut ff. famil. erciſ. l. ſi familiæ. ff. de edili. edic. quod ſi nolit. §. ſi plures. Melius potes diſtinguere: quia ſi plures ſunt rei, qui conueniuntur, omnes tenentur dare unum procuratorem, ne cauſa ſpargatur in plures aduerſarios. ſed ſi plures ſunt illi, qui conueniunt aliquem, non habent neceſſe dare unum procuratorem. Sic diſtinguit lex. ff. iud. ſol. iam tamen. §. ult. Ioan. H. tamẽ dixit, quod plures procuratores poſſunt ſimul agere, ſicut notauit in diſtinctionibus ſuis. B.

a In ſcriptis. Si coram iudice appellat, ſufficit ſi dicat, appello. ff. eodem. l. ij. ſed ſi appellat ſine iudice, tunc ſcribet quis, & a quo, & contra quem appellet, & a qua ſententia. ff. eodem. l. j. in fi. Idem uidetur ſi a grauamine appellat: imo ſufficit, ſi dicat appello, extra eodem. capitu. cordi.

b CAtholicus. Fidei iudicis. Infidelib. enim ſunt interdicta officia publica. C. de Iudæ. l. ultim. xvij. quæſt. iiij. capi. conſtituit.

c Excommunicetur. Niſi ſit ſub rege infideli, ut Paulus, qui appellauit ad Cæſarem. xxiij. quæſt. j. paratus. x. diſtinct. ſi in adiutorium. xj. quæſtio. iij. cap. Iulianus.

Notandum. Hæc eſt ſexta pars quæſtio. in qua probat quod ab arbitris non eſt appellandum. Et licet uerum dicat, tamen ſuperficialiter inducit canones: quia loquuntur in iudicibus ordinarijs electis a partibus ex cauſa, excepto capi. ſeq. quod intelligitur in arbitro, ſecundum Ioan. de Fan.

d A Iudicibus. Si conſenſiſti in iudicem aliquem, propter iniquitatem perſonæ non potes appellare, ut hic, & extra de offi. deleg. ſuper quæſtionum. Sed ab iniqua ſententia potes appellare, quia licet reprobare dicta, ſed non perſonam: ut iiij. quæſt. iiij. ſi quis teſtibus. Vnde appellatur ſi uocauerit litigatores ad inhoneſtũ locum. ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. uel ad periculoſum locum. extra de appel. ex parte. j. Dicas ergo, quod niſi remota ſit appellatio, bene appellatur a iudicibus communi conſenſu electis, niſi ſint electi ut arbitri: ut ff. de appella. ex conſenſu. uel etiam ſi ſunt arbitri tales, qui electi ſunt ex neceſsitate: quia a talibus appellatur: ut C. de iud. l. ulti. Itẽ ſcias, quod duo ſunt genera arbitrorum. quidam ſũt arbitratores, qui cõponunt inter partes: & talium arbitrium ſi eſt iniquũ, eſt reducendum ad arbitrium boni uiri: ut ff. pro ſoc. l. ſi ſocietatem. Sed arbitrium illorum, qui eliguntur ſub pœna, licet ſit iniquũ, tamen tenet. ff. eod. l. diem. §. ſtari. Sed a ſuperiori poteſt retractari, ut extra de arbit. non ſine. Item ſi per dolum ſentẽtiam tulerint, licet non retractetur per appellationem, tamen per exceptionem retractatur. ff. eod. titu. nõ diſtinguemus. §. cũ quidam.

e Communis conſenſus. Secus in cauſa criminali, ubi conſenſus rei ſufficit. xj. q. j. c. iij.

f Poteſtatem. eius rei, de qua eſt ordinarius iudex, poteſt amicabiliter componere: ut xxiij. q. viij. ſi quis membrorum. in au hen. eo. colla. ix. ut dif. iud. §. ſi uero. v. qõ. ij. ſi primates, ſed non poteſt in ſe recipere arbitrium ſecundum unam lecturam: ut iij. q. vij. cap. infamis. §. tria. circa fi. Ioan.

g Ordinarij. ſecundum canones credo quod & ordinarius & delegatus poſsit eſſe arbiter. Quod poſsit ordinarius eſt, extra de arbi. cum tẽpore. & extra de elec. cauſam. Quod eſt delegatus, extra de præſump. literas. extra de arbi. cum olim. extra de præben. niſi. Et licet non poſsit appellari a ſententia arbitri, ſupplicari tamen poteſt. [1] extra de arbi. non ſine.

h Valebit. Hoc falſum eſt: quia a compromiſſario nunquam appellatur, ſiue alias ſit iudex, ſiue non. C. de arbi. l. j. niſi [2] exprimatur, quod eligitur ut arbiter, tenebit eius ſententia, ut iudicis. C. de iuriſdi. omnium iudi. l. j. & appellatur: ut ff. qui ſatiſda. cog. l. arbitrio. Ioan.

i SAne, Liceat. Licet ſit remota appellatio, tamen

Appellãs abſẽte iudice quid debet facere.

Appellare a iudice cõmuniter electo an ſit licitum.

Arbitrorum duo ſunt genera.

Ordinarius & delegat⁹ poſſunt eẽ arbitri.

[1] Idẽ Spe. in titu. de arbit. §. j. uer. arbitrator. & no. Bal. & Sali. in l. j. C. de arb. & ff. de lega. ij. l. cũ qdã. la. ij. & ibi per Imolã & Bal. in l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de legat. j. & Pet. de Ancha. in cle. ſæpe. de uerbo. ſignif. per Paulũ de Caſt. in l. nã & poſtea. §. ſi minor. de iuiuran.

[2] Subau. imo bñ dicit Gratianus, q̃a niſi, &c. ſecũdum Lau.

Item ex concilio Mileuitano:

Qui de epiſcoporum iudicijs querantur, a vicinis epiſcopis audiantur, uel ab alijs ex conſenſu eorum adhibitis.

CAN. XXXII.

PLacuit ut presbyteri, diaconi, uel cæteri inferiores clerici in cauſis, quas habuerint, ſi de iudicijs epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, [a] uicini [b] epiſcopi eos audiant, & inter eos quicquid eſt diffiniant adhibiti ab eis ex cõſenſu, [c] epiſcoporum ſuorũ. Quòd ſi ab eis prouocandum putauerint non prouocent, niſi ad Aphricana concilia, [d] uel primates prouinciarũ ſuarũ. Ad transmarina autem qui putauerint appellandum, a nullo intra Aphricam in communione ſuſcipiantur.

Niſi forte Romanam ſedem appellauerint.

Is autem, qui appellauerit, ad eũ, a quo appellauit, remitti non debet.

Vnde in Sardicenſi concilio.

De eodem.

CAN. XXXIII.

SI quis epiſcopus accuſatus fuerit, & omnes iudicauerint congregati epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo deiecerint eum ſi appellauerit cùm deiectus fuerit, & confugerit ad beatiſsimum Romanæ eccleſiæ epiſcopum, & uoluerit ſe audiri: ſi iuſtum putauerit, ut reuocetur [e] uel renouetur examen: ſcribere epiſcopis dignetur epiſcopus Romanus his, qui in finitima [f] & propinqua [g] altera prouincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem ueritatis diffiniant. Quòd ſi is qui rogat cauſam ſuã iterum audiri, deprecatione ſua monuerit epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo presbyteros mittat, erit in poteſtate eius quid uelit, & quid æſtimet. Et ſi decreuerit mittendos eſſe, qui præſentes cum epiſcopis iudicent, ut etiam habeat authoritatem [h] perſonæ illius a quo deſtinati ſunt, erit in eius arbitrio. Si uerò crediderit ſufficere epiſcopos comprouinciales, ut negotio terminũ imponãt, faciant quod ſapientiſsimo conſilio ſuo iudicauerit.

Arbitrarij [i] tantum ſunt, qui nullam legitimã poteſtatem acceperint, a quibus appellari nõ licet; quia eis imputandũ eſt, quòd ſibi tales elegerũt. Si uerò ſententia eorũ, a quibus appellatur, ſoluta fuerit per eum, ad quem appellatum eſt, nihil eis oberit, niſi forte uel inimicitia, uel pecunia deprauati iniuſtam probentur tuliſſe ſententiam.

Vnde in eodem concil. Carthaginen. iij. legitur.

Cùm per appellationem ſententia ſoluitur, non debet obeſſe ei, qui non iniquo animo iudicauit.

CAN. XXXIIII.

HOc etiã placuit, ut a quibuſcunque iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos, ubi eſt maior authoritas, fuerit prouocatũ, non eis obſit, [k] quorũ fuerit ſoluta ſententia, ſi conuinci [l] non potuerint a

---

Sub. maxime, cũ appellatio ſit tẽpore peritura non debet expectarĩ cõ iudicẽ. ar. ff. de admi niſt. tuto. tutor qui. §. j. ſecundum Lau.

niſi quia tertius deeſt, qui poſſet alios reuocare, poteſt appellari. extra de eo qui mit. in poſſeſ. cum ſicut. in parte deciſa. uel intellige, quando unus delegauit alijs vices ſuas. tunc enim appellatur, extra de offic. delegati ſuper quæſtionum.

[a] Placuit. Fuerint. Recuſando eos, & intra triduum alium eligendo. iij. quæ. iij. offeratur.

Suffraganei quandoq; ſupplent defectum archiepiſcopi.

[b] Vicini. Forte non erat metropolitanus, & ideo prouinciales epiſcopi ſupplent defectum metropolitani.

[c] Conſenſu. Maxime. Vel ideo dicit, quia ſine licentia eius non poteſt clericus renuntiare foro. extra de foro compe. ſi diligenti. Sed de licentia epiſcopi poteſt adire iudicem eccleſiaſticum, ut extra de foro compe. ſignificaſti. Vel ideo dicit ex conſenſu, quia epiſcopus delegabit ei cauſam, tamẽ ille non cogitur eã recipere: quia par in parem non habet poteſtatem, uel imperium. & eſt ſi. vj. quæſt. iij. ſi quis epiſcopus.

[d] Concilia. Caſus, ubi non appellatur ad delegantem. hoc ideo fit, quia eſt ſuſpectus. & eſt ſi. ſ. eo. anteriorum. in fi.

[e] SI quis epiſcopus. Vt reuocetur. Alia eſt ergo cauſa appellationis, quam principalis, ut vj. quæſt. iiij. Oſius.

Appellationis cauſa non eſt ad iudicẽ a quo remittẽda.

[f] In finitima. Non ergo remittitur cauſa ad eum, a quo appellatũ eſt, niſi partes [3] hoc petãt, ut extra de app. accepta. & c. interpoſita. §. ij. niſi uelit ei deferri, a quo appellauit, ut reuocet, non ut cognoſcat, ut extra de ſent. excó. per tuas. & extra de matri. contracto contra interdictum eccleſiæ. literæ. & quãdo fruſtratoria eſt appellatio, ut extra de appel. cũ in eccleſiæ.

[3] Id eſt, pars. extra de appel. interpoſita. §. ij. niſi pars appellata peteret quod appellans inſtructam & cũ ſuis munimentis ad ſedem apoſtolicã accederet: ut lib. vj. eo. tit. cordi. ſecundũ Innoc.

[g] Et propinqua. Vt nec ſit ultra duas dietas, ut extra de reſcript. nonnulli. ſic ĩ. iij. quæſt. vj. neminem. extra de offic. deleg. prudentiam. §. ſexta. & extra de appel. c. ult.

[h] Authoritatem. Et ſic uidetur quod epiſcopi uicinæ prouinciæ ordinario in ſe cognoſcant, argum. ſ. c. proxim. & ſic ordinarius & delegatus ſimul poterunt cognoſcere de cauſa. Quid ergo iuris eſt ſi iſti diſſentiant in ſententia? Dic ut ĩ. eod. §. ſi plures extra de ſent. & re iud. c. ſi p.

[i] Arbitrarij. Hæc verba habes. ff. de arbit. diem. §. ſtari. niſi contra ius ſit quod proferẽ infra. ead. c. ei, qui appellat. §. eſt autẽ quãdo.

[k] HOc etiam. Obſit. niſi quantum ad hoc, quod in alijs cauſis poſsint ſuſpecti recuſari. extra de appellatio. ad hæc. & cap. propoſuit.

[l] Si conuinci. Argumentum, quod contra aliquem ex officio ſuo facientem aliquid non ſit malum præſumendum, niſi conuincatur. xj. quæſtione iij. abſit. & capitulo, ſi epiſcopus forte. ix. quæſtione ſecunda. Lugdunenſis. extra de renuntiatio. in præſentia. de ſentent. & re iudi. ſicut. Hodie nõ præſumitur pro ſolo iudice, niſi hoc legitimis conſtiterit documentis, ut extra de probationibus. quoniam contra falſam.

Præſumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio.

uel iniquo [a] animo iudicaſſe, uel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati.

Quæritur aũt de eo à quo appellatur, an ſit euocandus in teſtimonium apud eum, ad quem appellatur ſuper negotio cuius cognitionem ſuſcepit?

De hoc ita ſtatutũ eſt in Carthaginẽ. concil. v.

Clericus nõ deuocetur in teſtimonium illius cauſæ, cuius primã cognitionem ſuſcepit.

CAN. XXXV.

STatutum [†] eſt, ut qui in eccleſia quamlibet cauſam iure Apoſtolico [b] eccleſijs impoſito agere uoluerit, & forſan deciſio [c] clericorũ [d] uni parti diſplicuerit, [e] non liceat clericũ in iudiciũ ad teſtimoniũ deuocari eũ, qui præſes, [f] uel cognitor [g] fuerit, & nulla ad teſtimoniũ [h] dicendum eccleſiaſtici cuiuslibet perſona pulſetur. [i]

Ab eis quoq;, ad quos prouocatum fuerit (ſicut in Aphricano concilio legitur) vlterius prouocari non licet.

Non licet prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit.

CAN. XXXVI.

SI autem [k] prouocatũ fuerit, eligat qui prouocauerit iudices, & cum eo ille cõtra quẽ ꝓuocauerit, ut ab ipſis [l] deinceps nulli liceat ꝓuocare.

Poſt ſecundã prouocationem intelligendum eſt: tertiò enim ĩ una eadẽq; [m] cauſa ſuper eiſdem capitulis prouocare non licet. Vnde in vij. lib. Cod. tit. ne liceat ĩ una eadẽq; cauſa tertiò ꝓuocare, Imperator Iuſtinianus ſcribit:

Si quis in quacunque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertiò in eadem [n] lite ſuper ijſdem capitulis prouocare.

[a] Vel iniquo. Si iudex per ſuã imprudentiã iudicauerit male, punitur quantũ iudici uidet æquum. ff. de vari. & extraordi. cog. l. ulti. ſed ſi per imprudentiam aſſeſſoris, tunc aſſeſſor tm̃ punitur. ff. quod quiſq; iur. l. ij. Sed ſi iudex per dolum, uel per gratiam uel odium uel pro pecunia male iudicauerit, punitur in uerã litis æſtimationẽ, & etiã infamis ſit. C. de pœna iu. qui ma. iudic. l. ij. & inſti. de oblig. quæ ex quaſi delict. naſc. §. j. Si autem iudex non uult iudicare, & facit litem ſuam: ut xxiiij. qõ. ij. dixit dominus. dic ut ibi dixi.

[†] Statutum. [‡]

[b] Apoſtolico. Id eſt, canonico.

[c] Deciſio. i. ſnĩa.

[d] Clericorum. id eſt, iudicum.

[e] Diſplicuerit. Et ideo appellauerit.

[f] Præſes. i. præſidium ferens. i. aduocatus, [‡] uel aſſeſſor. præſes. eñ dicitur defenſor. xxxij. quæſt. iiij. nemo.

[g] Cognitor. In ſtrumento tñ iudicis credit ſuper his, quæ acta ſunt corã eo: & etiam dicto ſuo creditur, ut extra de reſtit. ſpolia. olim. in ſi. & c. cum ad ſedẽ. & extra de ſen. & re iud. cũ ſuper. & cap. ſicut. & extra đ eo, qui mit. in poſ. c. ij. & de teſtib. cum a nobis. C. de cõtrahen. ſtip. optimam. C. de falſis. l. ſi quis decurio. Argumentum contra. C de reli. l. j. de arbi. ne in arbitris. ff. de cuſto. reo. diuus. ſ. eo. biduum. in ſi. extra de condi. appo. per tuas. extra de accuſa. cum dilecti. in ſi. Creditur tamẽ iudici cum alijs adminiculis, extra de teſtib. cum a nobis.

[g] Vel cognitor. Probibet ergo ne iudex, uel aduocatus, uel aſſeſſor fiat teſtis in cauſa illa. iudex enim offenſus & ſuſpectus eſt appellãti, ut extra eo. propoſuit. Itẽ quia iudex ſemꝑ uellet tueri ſuam ſententiã, & ita nõ eſſet ex utraq; parte, quod eſt officiũ teſtis: ut xiiij. q. v. nõ ſane. Inſtruere tamẽ põt eũ, qui cognoſcit de appellatione, ut xviij. di. c. j. licet ſit argu contra. ff. de iud. eũ qui. Nec etiã aſſeſſor põt eſſe teſtis. qa ipſe libellis & ſententijs & cognitionibus præeſt. ff. de aſſeſ. l. j. licet ſit arg. ꝙ poſsit. ff. qđ met. cau. metũ. §. ſed qđ ꝑtor. in ſi. Itẽ aduocatus [‡] & executor negotij nõ põt eſſe teſtis, ut ff. đ teſt. l. ul. & iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. teſtes. cir. me. ſicut nec aduocatus iudex poteſt eſſe, ne dũ aduocationis ſuæ memor, &c. C. de aſſeſ. ne mo. Ioã. Quidã dixerũt ꝙ in principali negotio nõ admittunt hæ ꝑſonæ, ſed ſuꝑ his ꝗ facta ſunt in cã, ſic extra de accu. cũ dilecti. hoc tenet H. Alij uero cõtra. B.

[h] Ad teſtimoniũ. Regulare eſt, ꝙ in ciuilibus negotijs cogi poteſt quilibet teſtificari. xj. q. iij. quiſquis metu. C. de teſti. ſi quãdo. ſed clerici nõ cogunt ad teſtimonium, ſicut nec ad alia officia publica, v. i. xvj. quæſt. j. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. ij. qõ. v. ſi quis presbyter. Sed ſi aliter ueritas non poteſt manifeſtari, tunc per eꝑm poſſunt cogi clerici ad teſtificandum. xiiij. q. ij. quanquam. Item & ſi gratia, odio, amore, uel timore ſe ſubtrahunt. extra de teſti. cog. c. j. & cap. dilectorum.

[i] Pulſetur. Id eſt, cogatur.

[k] SI autem. Pone caſum. ſ. e. a iudicibus.

[l] Vt ab ipſis. Si hæc dictio ut, ponitur conſecutiue, ut Grat. uult, tunc intelligas prout dixi ſ. ea. a iudicibus. ſed ſi ponitur modaliter, nihil eſt hic iuris: qa taliter bene poſſunt eligi iudices, ut non liceat prouocari, ut C. de temp. appel. l. ulti.

[m] Eademq;. Argu. contra aduocatos, quia eadem cauſa dicit appellationis cum principali. ſic ſ. eo. ſi eꝑs. & xvj. diſt. habeo. Arg. cõtra. vj. quæſt. iiij. Oſius. Sol. eadem eſt cauſa, id eſt, negotium, ſed non eſt idem iudiciũ: quia alij ſunt iudices. Ioã. & pronuntiant appellationem iuſtam uel iniuſtam, ut ĩ. eod. §. ultimo. ſed in priori cauſa pronuntiat de ipſo principali. & hoc not. in quæſtionibus meis. Ber.

Si quis CASVS. *Tria dicuntur in hac lege. Primũ eſt, quod in una cauſa, & ſuper eodem articulo, non licet tertiò prouocare. Secundum eſt, quod ſententia præfecti pretorio retractari non poteſt. Tertium eſt, quod ſi in cauſa, in qua ſecundo appellatũ eſt, datus fuit iudex delegatus, licet ab eo appellari non poßit, recuſari tamen poteſt ante lit. conteſta. & implorari audientia delegantis.*

[n] Tertio in eadẽ. Ergo qui bis appellauit, nõ audit tertio appellans. hoc ideo, quia præſumit qꝛ toties iuſte condemnatus ſit, & nõ grauet. unde idem põt dici ſecundũ canones ex̃. de appel. ſua nobis. Sed quid ẽ quod dicit hic, aliquis põt recuſari, nõ tamẽ appellari ab eo: cũ tamen a ſuſpecto iudice poſsit appellari, ut ex̃. ut lit. nõ conteſta. accedẽs. ij. ſ. eo. quoties. Item ſecundũ decre. ubicunque inhibet appellatio, & recuſatio, ut extra eo. ſuper eo. ij. & c. cõſuluit. Sed dic, quod inhibetur ſimplex & uaga recuſatio, ubicunque inhibetur appellatio, tamen expreſſe non poteſt inhiberi remedium recuſationis: ut C. de ſenten. & interlocu. omn. iud. l. ulti. Poteſt dici, quod tertio appellatur nõ a ſententia, ſed a ſuſpecto iudice. Sed qualiter poteſt hæc

Iudicis male iudicantis punitio.

Adde ꝑ docto. de hac materia in l. argẽtarius. §. ſi. cũ gl. ff. de edẽ. & quę no. in ca. j. de re iud. li. vj.

† Alias, ſtatuendũ eſt.

iiij. qõ. iij. teſtes. extra lib. vj. de teſt. ca. Romana. quę eſt Inno. iiij.

Iudicis inſtrumẽto & dicto creditur.

Iudex, aduocatꝰ, aſſeſſor, & executor nõ poſsũt eſſe teſtes ĩ cauſa appellatiõis

Adde ꝑ hoc tex. in l. deferre. §. ijdẽ decreuerũt. & ibi Bar. & gl. ff. de iur. fiſ. no. Innocẽ. & Moder. in c. ij. de arbitr.

Vt, dupliciter ponitur.

Appellationis cauſa eſt eadẽ cum principali.

Quæſtio ueneréalis eſt, & incipit, ꝗritur utrũ ĩ cauſa appellationis. ubi dicitur, ꝙ in cauſa appellatiõis iterũ eſt iurandũ. ex̃. de appellat. interpoſitæ. Archidia.

Recuſari põt quis, nõ tamen ab eo appellari.

dem a capitulis prouocatione uti, uel ſentẽtias excellentiſsimorum præfectorum prætorio retractare, licentia data litigatoribus, arbitro b dato ipſius audientiam, qui eũ dedit, c ante litis conteſtationem d inuocare: e & huiuſmodi petitione minimè prouocationis uim obtinente.

Cùm aũt in cauſa capitali, uel ſtatus interpellatum fuerit, non per procuratores, ſed per ſeipſos appellantes cauſam ſuam agere oportet.

Vnde Adrianus Papa ait:

Appellationem in cauſa capitali, uel ſtatus interpoſitam, ꝑ procuratorẽ exequi nõ licet.

CAN. XXXVII.

SI quando in cauſa capitali, f uel cauſa ſtatus g interpellatũ fuerit, non per exploratores, h ſed ꝑ ſeipſos eſt agendũ.

Tempus aũt exequendæ appellationis annus eſt: uel ſi iuſta cauſa interceſſerit, biennium.

Vnde in authenticis conſtitutione xi. colla. v. legitur.

De eodem.

CAN. XXXVIII.

EI qui appellat, impertitur annus, intra quem ſecundũ ſe communiterve litem exequatur, aut ſi iuſta interceſſerit cauſa, alius i annus k indulgetur: quo tranſacto lite non completa, maneat l ſententia rata.

Appellatore ceſſante cùm unus menſis m ſupereſt ex biennio, licet

hæc lex ſtare, quia ſi iſte, qui appellauit, impetrauit iudices, ipſe non poteſt eos recuſare, ut dixi ſ. ead. a iudicibus, ſi aduerſarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut poſt terminum. Si ante terminum, tunc literæ non ualent, ut extra de appellationibus. oblatæ. & ca. ſæpe. Sed ſi poſt terminum, ſtultus eſt impetrans, ſi utitur literis illis, cum ſententia iam teneat, ut ĩ. ead. ei qui. Dicas & intelligas quãdo aduerſarius impetrat literas, & ante terminum appellationis, non ante terminum datũ ab homine, ſed ante terminum appellationis datum a lege: quod facere poteſt, ut infra eo. §. appellatore. Vel intellige quãdo idem, qui appellauit, impetrauit iudicem illum: quia eum poteſt recuſare propter nouam cauſam ſuperuenientem, ut extra de off. deleg. inſinuante.

a Super iiſdem. ſ. ea. oẽs. in princ.

b Arbitro. Id eſt, iudice delegato. Vel intellige de arbitro coram quo probanda eſt cauſa recuſationis.

Sub. dato caſu in quo ſecundo appellatum eſt, ſecundum B.

c Qui eũ dedit. Per hoc patet quod ſi delegatus recuſatur, & recuſatio ſit probata, ſtatim euaneſcunt literæ, & remittitur negotiũ ad delegantem. ſed ſi ordinarius recuſatur, tunc tenet illud quod eſt in illa conſtitutione ſpeciali, extra eo. ad hæc. ĩ. infra xj. quæſt. j. peruenit. Ioan.

d Litis cõteſtationem. Quia eſt dilatoria exceptio, ut iij. q. vj. c. ſi quis epiſcopus. §. exceptio. ſic iij q. v. quia ſuſpecti. de hoc dicemus infra. iij. quæſt. iij. c. induciæ. §. offeratur. Et ſic patet, quod in cauſa appellationis eſt lis conteſtanda. extra de teſtam. Raynaldus. ergo & libellus eſt porrigendus, tamen aliter ſit de conſuetudine. Ioan. Certe imo de conſuetudine porrigitur libellus talis: Peto ſententiam confirmari, & infirmari latam inter me & talem. B.

Libellus eſt in cauſa appellationis porrigendus.

e Inuocare. Et iſtum recuſare. Ioan.

f SI quando in cauſa capitali. infra. quinta quæſt. iij. in criminalibus.

g Status. In cauſa ſtatus non conſtituitur procurator, niſi ille qui conſtituit, ſit in poſſeſsione libertatis, ut liiij. diſtinctio. frequens. & C. de aſſer. tollen. l. j. in princip.

h Per exploratores. Id eſt, procuratores, ſed in cauſa appellationis in his caſibus admittitur procurator etiam in cauſa criminali, & in cauſa ſtatus, ut ff. de appellat. non tantum. & ff. de liber. cau. l. j. ubi filius pro patre, & econuerſo, poteſt appellare, etiam ipſis inuitis: quia intereſt filiorum parentes habere liberos, & econuerſo, ut ibi.

De hoc nota ff. de accu. l. ul.

i Per exploratores. Regulare eſt quod per procuratorem non agitur de crimine, ſed fallit in crimine iniuriarũ ut iij. q. ix. c. abſens. §. niſi. Item quis ſe excuſare poteſt de crimine conuentus & accuſatus per procuratorem v. q. iij. reos. Item excipere, extra de accuſa. veniens. & c. ſuper his. Item in leuibus criminibus. ff. de accu. leuia. Itẽ ſi crimen nõ excedit pœnã relegationis, ut ff. an per alium cauſæ appellationis exerceri poſsint. l. j. Itẽ ſi agatur ad pecuniariam pœnam licet infamet reus, ut in ea. l. Item in crimine ſuſpecti. ff. de procura. non ſolum. §. ulti. Itẽ ubi quis alium uult accuſare de ingratitudine. ff. de procu. ſed & hæ. §. j. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, ſed nõ ad agẽdum, ut ff. de popu. actio. qui in populari. Item ſecundũ quoſdã per nuntiũ põt agi in cauſa criminali, ut extra de reſtit. ſpol. literas. Item cum cauſa nõ eſt pure criminalis, ut extra de procura. tuæ. Item per ſocium litis agitur in cauſa criminali: ut iij. quæſt. vj. hæc quippe. & extra de dolo & contu. cum dilecti. in princip. & ſecunda quæſt. v. ſtatuit.

Procurator in cauſis criminalib⁹ interuenit quandoq;.

i EI qui appellat. Alius. Idem beneficium dant antiquæ decret. ut extra de appella. ex ratione. & capit. cum ſit Romana. Similiter nouæ. extra eo. conſtitutus, hoc tamen tempus iudex poteſt arctare. extra eo. reprehenſibilis. & cap. cum ſit Romana. licet ſit argum. ff. de re iudic. l. iiij. §. ſi quis. ubi dicitur, quod iudex beneficium legis non poteſt diminuere.

ADDITIO. De hoc dic ut not. in prædict. cap. cum ſit Romana.

k Annus. Si appellatur ad alium, quam ad principem, tunc uidentur ſex menſes dandi. Item ſi appellatur a delegato, qui non recipit appellationem, dantur tres menſes. C. eo. ſi appellationem. Sed ſi a delegato principis, tunc nouem menſes. C. de tempo. appel. l. ij. §. quod ſi ſecundam. Si a pedaneis iudicibus, tunc duo menſes, in authent. de iudic. §. audiant ergo. col. vj.

Appellãdi diuerſa tẽpora danẽ ad proſequendum.

l Maneat. Quia fingitur non prouocaſſe, ut C. de tempor. appel. l. ultima. circa finem. fuit tamen extincta ſententia per appellationem, ut ff. ad Turpillia. lege prima. in fine. ſed ante ſententiam appellans ſi non proſequatur appellationem, ſtabit iudicio eius, a quo appellauit. extra eodem perſonas. nec poſt auditur appellans, ut extra eo. reprehenſibilis. & c. conſuluit. & c. perſonas. Ioã. niſi iterum grauetur. extra eo. ut debitus. & c. directe. B.

m Vnus menſis. Hic habes quod uictor poteſt præuenire legalem terminum appellationis per menſem: ut C. de temp. app. l. ulti. §. in his autem caſibus. ſed uicta pars poteſt quatuor diebus præuenire, ut ead. l. §. præce-

Appellationis terminus eſt triplex.

uictori ingredi, ut reus quæratur. Quo ſiue inuẽto [a] ſiue non ſuas afferat allegationes, ut uel confirmetur, uel reſcindatur ſententia, omni caſu [b] abſente in expẽſis condẽnando. Neutro cõcurrente poſt ſecundũ annum fatalem permanet ſentẽtia.

Conſtitutione ſecunda, in colla. quarta.

Sed lis, quæ ſperatur in conſiſtorium principis inferri abſque damno moræ, manet intacta, donec ipſe faciat eam introduci, & a proceribus ſecundum morem dirimi.

Si uerò is, qui appellauit, pœnitẽtia [c] ductus ab appellatione deſiſtere uoluerit nõ prohibetur, ſicut in ſeptimo lib. Cod. tit. de appellationib. Imperatores Arcadius & Honorius ſtatuiſſe legunt.

Si quis libellos appellationis ingeſſerit, ſciat ſe habere licẽtiam & arbitrium ex pœnitentia commutandi, [d] & ſuos libellos recuperandi, ne iuſtæ pœnitudinis humanitas amputetur.

Eſt autem quando appellationem interponi nõ eſt neceſſe. In eodem nãq; libro et eod. tit. iidem Imperatores decreuerunt:

Nominationes uerò libellis, uel edictis factæ citra conciliũ publicũ [e] nam ualent, a quibus nec appellare [f] neceſſe eſt. *Diffinitiua [g] quoque ſententia, quæ condemnationem, uel abſolutionem non cõtinet, pro nulla habetur. Item ſententia citra ſolitum ordinem [h] iudiciorum a preſide prolata, authoritatem rei iudicatæ non obtinet.*

Item ſi ſententia lata fuerit contra res prius iudicatas, [i] a quibus prouocatum nõ eſt, ſententiæ authoritatem non obtinebit: & ideo appellare neceſſe non eſt.

j. præcedenti. Et not. quod triplex eſt terminus appellationis. Quandoq; ſtatuitur terminus ad iter arripiendum, ut extra de ſent. & re iudic. cum ex cauſa. extra de appel. peruenit. Quandoque ſtatuitur terminus ad præſentandum ſe [1] iudici appellationis, ut extra eod. cum ſit. & cap. ſignificauit. tercius terminus eſt qui ſtatuitur a lege. ſ. annus, uel biennium, & intra illum debet eſſe finita cauſa appellationis, ut hic & C. de tempo. appell. l. nemo. & l. ulti. circa medium. col. viij. Hoc autem ſcias, quod terminum ſtatutum ab homine non poteſt altera pars præuenire, ut extra eo. ſæpe. Sed terminum legalem poteſt præuenire, cum modicum ſupereſt de tempore, ut hic dicitur, & extra eod. oblatæ. Secundum legem antiquam poterat & debebat elapſa medietate termini legalis uictor ſe exhibere iudici appellationis, ut C. de temp. appel. l. nemo. Sed tamen (ut patet ex illa decre. oblatæ) quandoque ante terminum poteſt altera pars proſequi cauſam appellationis, dum tamẽ altera pars nõ præueniat diligentiam alterius; argu. xvj. qõ. iij. placuit. ij. & extra de appella. ut debitus.

1 Obtinuit in curia, qd' is, cui talis terminus eſt præfixus a iudice, ſi corã iudice, ad quem appellauit cõſtitutus non uult agere, nõ cogitur. Archid.

Citandæ ſunt partes in appellationis cauſa.

a Inuento. Hic patet, quod etiam in cauſa appell. partes ſunt citandæ. [2] ſi tamen altera pars non uenerit, iudex ea abſente poteſt procedere, ut hic dicitur. Quia priuilegium eius eſt, qui de appella. cognoſcit, quod poſsit una parte abſente litem audire, ut C. de tempo. appel. l. ult. §. penult. Si tamen abſens probat iuſtã cauſam abſentiæ, bene retractatur quod factum eſt, ut extra de ſentent. & re iud. cum Bertoldus.

2 Ad idẽ extra de appel. per tuas. & nota eo. tit. ſæpe. ĩ gl. iſtud not.

b Omni caſu. Id eſt, ſiue uincat, ſiue uincatur, ut extra de appella. reprehenſibilis. & cap. ſæpe. & C. de iudic. properandum. §. ſi autem. & iij. quæſt. iij. c. induciæ. §. libellum.

Sed lis. Caſus iſtius l. habetur. ſupra eadem cap. anteriorum. §. ad hoc.

c Pœnitentia. ff. de donat. qui ſaxum. ff. de repud. ſi pœnituit. ff. loca. l. ſi in lege. §. pen. ff. de in ius uocan. quamuis. ff. de min. quod ſi minor. §. Scæuola.

c Pœnitentia ductus. Intellige ſi pœnitet, cum adhuc nihil intereſt aduerſarij. ff. de condict. ob cauſam ſi pecuniam poteſt tamen iterum appellare. [3] extra de appellat. directe.

3 Si ĩ alio nouo articulo grauet. & ita loquitiſta decret. ſecundum Vinc. Tan. & Gofre. quamuis Laurent. ibi no. qd' non erat decreta.

d Commutandi. Sic extra de appellationibus. cap. directe. quod tamẽ uerũ eſt re adhuc integra, quia ſi aduerſarius iam receſsiſſet, non poſſet iſte mutare conſilium in iniuriam alterius. ff. de reg. iur. nemo.

e Publicum. Et cleri & populi, ut xxiiij. diſtinct. epiſcopus. etiam abſentibus ad duodecim dietas uocatis, ut extra de elect. cũ inter. ſi ſine periculo poſſunt uocari, ut extra de electio. quod ſicut. Hodie qui non poteſt intereſſe, hoc iurabit. [4] & ſic poteſt committere uices ſuas alicui de eccleſia ſua, ut extra de electio. quia propter. De hac materia nota vij. quæſtione. j. factus eſt, & uocabuntur qui ſunt in prouincia, ut extra eo. coram. Hodie ſtatur conſuetudini. extra de electione. in Geneſi. Item patet hic quod licet omnes canonici elegerint aliquem ſeorſum nõ conuocato cõcilio; quod electio nõ ualet. lxiij. diſtinctio. cap. j.

4 Intellige ſi a capitulo iuramentum requirat, alias non eſt neceſſe, proue ibi omnes notans.

f Appellare. Appellatio tamen tuetur electionem minus bene factam, ut extra de elect. conſiderauimus.

Diffinitiua. Hæc eſt viij. pars, in qua ponit xx. caſus diuerſos. Ioã. de Fan.

g Diffinitiua. Diffinitiua ſentẽtia eſt, quæ finem imponit negotio. ff. de arbit. qualem. & xj. quæſt. iij. ſummopere. alia omnis eſt interlocutoria. ſufficit tamen proferre uerba quæ habent uim condemnationis, uel abſolutionis, ut extra de uerborum ſignificatio. in his. & ff. de arbitr. quid tamen. §. ſi arbiter. Item ſi continet condemnationem, ſed tamen incertam, non ualet, ut ſi iudex præcipiat ſolui debitum, ut C. de ſentent. quæ ſine certa quantitate profer. per totum. Quandoque etiam tenet ſententia, licet non contineat condemnationem, uel abſolutionem, ut in ſententia ſub conditione lata, ut ſupra eodem. biduum.

Sententia ẽ duplex.

h Citra ſolitum ordinem. Scilicet generalem. nam ſi primum ſententiatum fuerat de proprietate, quam de poſſeſsione, licet hoc fieri non debuerit, tamen niſi appelletur, ſententia tenet. C. de appellationibus. lege prima. T.

Sententia cõtra res prius iudicatas quãdoque ualet.

i Iudicatas. Niſi in cauſa matrimoniali. xxv. quæſt. ix. cap. loci. uerſic. quia ergo. Et in crimine falſi. C. de falſ. querela. Et ubi negatur iudicatum. ff. quæ ſentent. ſine appellatio. re l. prima. in princip. Et cum dolo omiſit exceptionem. quæ competebat ex prima ſententia, ut extra de ſentent. & re iudica. inter

quæ

Itē ſi ſnīa contra ius [a] *ſcriptum feratur, ueluti dum defunctus & minor xiiij. annis fuiſſe, et teſtamētū iure feciſſe dicitur, nullas uires obtīet, nec cō tra eam eſt neceſſariū auxilium prouocationis.*

Si uerò contra ius litigatoris ſentētia dicatur, ueluti dū minor xiiij. annis xiiij. annū impleuiſſe, ac per hoc teſtamentum iure feciſſe pronūtiatur, ad ꝓuocationis remediū oportet confugere. Itē ſi plures iudices [b] *dati ſūt, et unus tātùm ex eis pronuntiaſſe proponitur, nō uī appellandi neceßitas fuiſſe, cùm ſentētia firmitatem iure non obtineat.*

Itē cùm certa [c] *ratione, & ſine certo iudices mulctare poſſunt. Si verò aliter contra ſtatutum legis modū mulctā irrogauerint, quod cōtra ius geſtum uidetur, firmitatem non tenet. et ſine appellatione poteſt reſcindi. Venales* [d] *quoq; ſentētias, quæ in mercedē à corruptis iudicib. proferūtur, ēt citra interpoſitæ prouocationis auxiliū infirmas eſſe decretum eſt. Itē ſi propter infirmitatem ætatis ad honorē, ad quē nominatus es, inhabilē te eßſe probaueris, prætermiſſa appellatione iniqua nominatio remouebitur.*

Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Nō enim poteſt recipi eius appellatio, qui per cōtumaciā [e] *abſens, cùm ad agēdam cauſam negotio prius ſūmatim* [f] *perſcrutato uocatus eſſet, cōdemnatus eſt. Nullus ēt homicidarum, ueneficorum,* [g] *maleficorū, adulterorum, itemq; eorum, qui manifeſtā uiolentiam cōmiſerūt, argumētis conuictus, teſtib. ſupatus, uoce etiā propria uitiū, ſceluſq; cōfeſſus* † *audiatur*

quæ huic legi uidetur contraria. Sed decret. intelligo ꝛ cum aliquis ex certa ſcientia & ex dolo omiſit exceptionem, uolens decipere aduerſarium, argumen. ff. ad Velleia. ſi decipienti. Hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omiſit exceptionem rei iudicatæ, uel etiam ſi ex certa ſcientia omiſit: ſed ideo omiſit, quia non poterat eam tunc temporis probare. hoc enim non præiudicat: ut infra ead. quæſtione vij. plerunque. Item fallit ff. de iureiur. admonendi. ubi retractatur prior ſententia propter periurium. Ioan. Ego intelligo decr. inter. cum prima ſententia nō ualebat, ut ibi dicitur, ꝫ quod poterat eſſe ex multis cauſis. B.

a Contra ius. Niſi iudex æſtimet leges illas non iuuare cauſam: ut ff. de re iudi. cum prolatis. M. Sed hoc eſt falſum, quia error iudicis non debet excuſare ſentētiam: ut ff. quæ ſen. ſine app. re. l. j. in prin. & illa lex, cum prolatis. loquitur quando contra ius litigatoris ſententiatū fuerit. Et ſic patet, quod ſententia lata contra ius litigatoris quantum ad litigatores tranſit in rem iudicatam, ut hic, & extra de ſen. & re iud. cum inter. in fi.

b Iudices. Siue iudices ſint ordinarij, ſiue delegati. ſiue arbitri, & omnes ſint præſentes, quicquid maior pars ſtatuit, illud tenet: ut lxv. diſtinc. c. j. & ij. & ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arbitris item ſi. §. ultimo. & l. diem. §. ſi plures. niſi in ſolo caſu quem habes extra de reſcrip. paſtoralis. Sed ſi in pari numero diſſentiant, tunc ſi ſint arbitri, neutra ſententiarum tenet: ut ff. de arbit. diem. §. ſi plures. & tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquam perſonam eligere, cuius authoritati ſtetur: ut ff. de arbi. item ſi. §. principaliter. In delegatis autem iudicibus tenet utriuſque ſententia, ſed ſuſpenditur quouſque altera confirmetur a ſuperiore. ff. de re iudic. duo iudices. niſi uelis dicere aliud eſſe in delegatis a principe: ꝫ ut C. de appellatio. in offerendis. ubi dicitur quod ſi diſſentiunt, eligant tertium. In ordinarijs uero ſi diſſentiant in pari numero, tenet ſententia pro reo lata. niſi in cauſa liberali, ut extra. de probatio. ex literis. ff. de re iudic. inter pares. Similiter tenet ſententia lata pro teſtamento. ff. de inoff. teſtamen. ſi pars. Tertius caſus pro matrimonio: ut xxxiij. quæſtio. j. ſi quis acceperit. & extra de præſumpt. illud. Quartus in dote. extra de ſenten. & re iudic. capit. finali. Vnde uerſus, Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos: Si ſint æquales, qui producuntur utrinque. Et hæc quæ ſupra dixi, uera ſunt, quando omnes iudices ſunt præſentes. Si autē quis abeſt, & non per contumaciam, ſententia aliorū nulla eſt: ut hic, & ff. de arbit. item ſi. §. ulti. & lege ſequen. & extra de offic. delega. quamuis. & capit. cauſam. Ioan. & ponit hodie decreta. totam hanc diſtinctionē de ſenten. & re iudica. ca. ult. B.

c Item cum certa. Quidam enim iudices poſſunt punire uſque ad duos aureos, quidā plus: ut C. de mo. mul. illuſtres. & l. ſequenti. Et tamen propter inopiam condemnati poteſt iudex ſententiam moderari: ꝫ ut ff. de offic. præſi. illicitas. §. penultim. & uigeſimatertia quæſtione quinta. capit. j. & C. eod. cos. in fi. Sed nunquid uſque ad modum legitimum ualet? non. argumen. ff. fami. erciſcun. in hoc iudicio. Argumen. contra. C. de dona. ſancimus. & extra de præben. dilectus. j. & capitu. niſi. & xij. quæſt. ij. ſi quos.

d Venales. Sed ſi arbiter tulit ſententiam per gratiam. tenet: ſed datur doli exceptio. C. de arbitrijs. l. tertia. ff. ad Trebellianum. l. ſeruo. §. cum prætor. ſed ſi corruptus tulerit, nulla eſt ſententia, ut hic: & C. ſi ex fal. allega. l. ult.

e Per contumaciam. ſic ꝫ. xxiiij. quæſt. iij. de illicita. niſi ueniant iudice ſedente pro tribunali. ff. de in integrum reſtitu. l. diuus. Item bene audietur appellatio contumacis, qui præſens eſt: ut ff. de appel. l. creditor. §. miſſus.

f Summatim. Id eſt, ſemiplene inquiret iudex de negotio, cum aduerſarius abeſt. non enim ſtatim abſente aduerſario mittet præſentem in poſſeſsionem, ſed faciet ipſum iurare, quod credebat ſe iuſte litigare. & ſic intelligitur quod eſt extra, ut lite non conte. quoniam frequenter. in fine.

Nullus. Verba legis C. quorum appellationes non recipiantur. l. ij.

g Veneficorum. Idem eſt in alijs, ut extra de ſponſa. ex literis. ſecundo.

Et hoc

a Et bene ſecundum Vin. & Ho. ꝓut ibi no. Nam deceptis & non decipiētibus, &c. extra de rerum permu. c. pen. Arc.

Sententia cōtra ius litigatoris lata ualet.

Iudices plures ſi ī ſententia diſcordēt, qd iuris?

ꝫ Nō eſt ꝫ hoc uis, ut patet ī eo qđ le. & no. extra de re iud. c. fin. Sed quod ſit in hoc uis, uide tu in eo ꝙ no. ꝫ. lxv. diſtin. epiſcopus. in gl. fi. Arc.

ꝫ Not. tamen qđ ſi iudex minus iudicat quā ſit lege ſtatutum, illud qđ eſt minus pōt declarare. ff. de iniu. diuꝰ. quia pœnę proſequutio ñ iudicis, ſed legis authoritati reſeruatur. ꝫ. e. q. iij. capi. ſi quem. §. notandū. uerſic. & quamuis, &c. Arc.

† Cōcor. l. conſtitutiones. & ibi Bar. ff. de app. & in l. creditor. §. iuſſus. eo. ti.

Miſsio in poſſeſsionē non eſt ſtatim facienda.

appellans: et hoc in notorijs. [a] *in occultis aūt, ſi teſtibus productis, inſtrumētis prolatis, alijſq; argumētis præſtitis ſnīa cōtra eum lata ſit: et ipſe qui cōdēnatus eſt, aut minimè uoce ſua cōfeſſus ē, aut formidine tormētorū territus* [b] *aliquid cōtra ſe dixerit, ꝓuocandi licentia ei non denegat̄. Nulli quoq; officialiū* [c] *a ſententia proprij iudicis prouocatio tribuat̄, niſi in eo tātùm negotio, quod ipſe ciuili ratione ſuper patrimonio fortè apud ꝓpriū iudicē inchoauerit. Quoties etiā fiſcalis* [d] *calculi* [e] *ſatisfactio poſtulat̄, aut tributū expoſcitur, aut publici* [f] *aut priuati* [g] *debiti euidētis, atq;* [h] *cōuicti redhibitio flagitat̄: appellatione excluſa neceſſario in cōtumacē uigor iudiciarius exercet̄.*

Ab executore ſnīæ appellari non poteſt, [i] *niſi forte executor ſententiæ modum iudicationis excedat. Si quis etiam auſus fuerit prouocare, ut uolūtas defuncti* [k] *teſtamēto ſcripta referretur: uel ne hi, quos ſcriptos patuerit* [l] *hæredes, in poſſeſſionē* [m] *mittātur: et is cuius de ea re notio erit, appellationē receperit, & iudex, qui tam ignauā* [n] *cōniuentiā adhibuerit, et litigator qui tā īportune appellauerit, xx. libris argēti mulctētur. De poſſeſſione etiā & eius momento* [o] *ſi cauſa dicatur, quę ſnīa īterlocutoria appellatur, quāuis prouocatio īterpoſita fuerit, tamē lata ſentētia ſortiatur effectū.* [p] *Quandoq; unā & eandē plures ſimul reportant cōdemnationem, nec diuerſitas factorum ſeparationē accipiet: quo caſu.* [q] *ſi omnes appellauerint, & uno ex his agente eorū appellatio iuſta pronuntiata fuerit, emolumētum uictoriæ etiam ad alios* [r] *pertinebit. Si autē unus tantùm appellauit, eiuſq; appellatio iuſta ꝓnūtiata eſt, ei quoq; prodeſt, qui non appellauit.*

Quòd ſi ætatis [s] *auxi-*

Notorius nō cōuincitur teſtibus, nec appellare poteſt.

[a] Et hoc in notorijs. Illud de ſuo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non eſt opus teſtibus ſupra ead. quæſt. j. de manifeſta. nec in notorijs appellari poteſt, ut extra eo. cum ſit. & capi. peruenit. Si ergo hæc duo, conuictio & confeſſio concurrunt, non audi-tur appellans, quia ſola confeſſio in criminali non nocet, nec etiam in ciuili ſecūdum quoſdam, quin poſſit appellari. ff. de confeſ. l. cū fideicommiſſum. [?] ſed contra ſupra eadem. ca. quicunque.

[b] Formidine tormētorum territus. infra xv. quæſtione vj. cap. j.

[c] Officialium. Vt executori, uel tabellioni quādo delinquūt circa ſuam adminiſtrationem]: quia præſumitur qđ iudicē offenderint: & quia non præſumitur, quod iudex iniuſte contra eum aliquid faciat. Item quia non poteſt abeſſe a curia.

[d] Quoties etiam fiſcalis. id eſt, quoties ab aliquo ratio adminiſtrationis requiritur: & intellige quando euidens eſt tributum, alioqui ſecus, ut C. de appel. quoniam nonnulli.

Appellari nō poteſt ī tributis & decimis.

Patet ergo quod in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ ſint tributa egētium animarum: ut xvj. quæſtio. j. decimæ. & eſt expreſſum extra de deci. tua. in fi.

[e] Calculi. id eſt, cōparationis.

[f] Publici. id eſt, fiſci.

[g] Priuati. id eſt, de proprio patrimonio Imperatoris, quod reſpectu fiſcalium priuatum dicitur.

[h] Atque. pro, id eſt.

Executor an poſſit recuſari, & ab eo appellari.

[i] Non poteſt. diſtingue tamen: quia aut executor habet meram executionem, aut miſtam. Si meram, non appellatur ab eo, niſi mandati fines excedat, ut hic dicitur: & ſi ſuſpectus eſt, non appellatur ab eo, ut extra de appella. nouit. niſi obijciatur crimen falſi coram eo. Tunc enim ſuperſedebit executioni, ut extra de crimine fal. ſuper eo. & C. ſi ex fal. inſtrum. iudicati. & de tali executore loquitur lex C. de execu. rei iudic. ſi ut proponis. & extra de ſenten. & re iudica. decætero. Quandoque dicitur executor qui habet miſtam executionem, & talis poteſt recuſari propter ſuſpicionem. extra de offic. delega. ſuper quæſtionem. §. ſi uero. De tali loquitur xxv. quæſtione ſecunda. & ſi non cognitio. & talis executor audiet & admittet exceptiones rationabiles, quantuncunque abſolute ei ſcribatur, ut extra de officio. deleg. ex parte. & extra de ætate & quali. capi. eam te. & extra de reſcriptis. cum adeo. Itē licet miſtus ſit executor, non poteſt appellari a grauamine uel iniuria, ut C. de appella. ſi quis. Itē uidetur quod differenda ſit executio, ſi incontinenti uolo probare ſententiam iniuſtam, ut extra de teſt. ueniens. ij. & ff. de iud. ſi prætor. De hac materia plene inuenies xxv. quæſtio. ij. & ſi non cognitio.

[k] Defuncti. Argu. contra extra de appellatio. qua fronte. in parte deciſa. ſed ibi debitū erat liquidum: unde ibi ualebat appellatio, ne corpus ſepeliret ante ſatisfactionē.

[l] Patuerit. Not. quod dicit patuerit. ex hoc eſt argu. quod ſatis eſt pro illo, qui intentauit poſſeſſorium, quod aliquam præſumptionem pro ſe habeat, licet non perfecte probet.

[m] Poſſeſſionē. quia ibi non auditur appellans, uel aliqua exceptio, niſi prius fiat miſſio in poſſeſſionē, ut C. de edic. diui Adria. tol. l. ij.

Appellationes friuolas recipiens punitur.

[n] Ignauam. Not. iudicem puniri qui recipit friuolas appellationes.

Poſſeſſio momentanea.

[o] Momento. id eſt, de momentanea poſſeſſione. momentaneam poſſeſſionem uocat illā, quæ reſtituitur ei, qui ſpoliatus eſt. & uocatur momētanea, quia apta eſt per momentum durare, ſi aduerſarius in momēto probet de proprietate. Ioan.

[p] Effectum. ſecundū canones tamen appellatur a momentaneæ poſſeſſionis ſnīa, ut extra de teſti. ſignificauerunt. ubi ab interlocutoria intra decem dies eſt appellandū. extra de elec. cum dilectus. extra de app. ſuper eo. ij. & extra de reſt. ſpo. ex conqueſtione.

[q] Quo caſu. ut in duobus reis debendi.

[r] Ad alios. ut ſupra ead. quæſtio. v. ſtatuit. & capit. interrogatum.

[s] Aetatis. Niſi ſint cōnexa. ff. de minori. etiam. & l. tutor.

ſ.tutor. & ff. quemadmodū ſeruit. amitt. ſi cōmunē.
a Geſta.i.allegationes.C. de rela.l.ij.
b Relatione.i reſponſionibus partium.
c Præſtari. etiam non appetentibus. C. de appellat. eos. in fine. §.j.
d Pronuntiare. Etiam ex prioribus inſtrumentis, uel etiam ex nouis, ut C.de temp. appella. per hanc. C. de appella.eos.§.j. nouas enim cauſas appellationis poteſt audire iudex, ut extra de appella. conſtitutis.in fi.ff.de appella.ſcio.in fine.

Iudex principalis an poſsit de principali cognoſcere.

d Pronuntiare. Pone ergo, quod alicui ſit commiſſa cauſa appellat. iudex ille pronuntiat appellationem iuſtam, nunquid incipiet de nouo cognoſcere de principali negotio? hæc lex uidetur uelle quod non: ſed quod poſſit, eſt argu.extra de teſta. Raynutius. in fine. & C. de rebus credit. generaliter. §.ſinautem. in fine. & in authen.de ſan. epiſc.§. ſi quis contra aliquem. colla. ix.& extra de appel. ut debitus. in fine.

Qvod vero. Hæc quæſtio diuiditur in vij.partes. In prima parte probat per xij.authorita.ſanctorum patrum, quod laici clericos accuſare non poſſunt, & quia ſunt minores, & quia ad eundem ordinem promoueri non poſſunt, & quia eos non recipiunt in ſua accuſatione: & (quod eſt ualidius) quia oppido eis ſunt infeſti. Secunda ibi, His authoritatibus. Tertia ibi, Huic oppoſitioni. Quarta ibi, De his. Quinta ibi, Itē pœnitētes. Sexta ibi Item cum Balaam. Septima ibi, Item illud. Ioannes de Fantu.

lio unus cōtra ſententiā reſtitutionem impetrauerit maiori, qui ſuo iure nō appellauit, hoc reſcriptū non prodeſt. Iudicibus autem non ſolum ſuſcipiēdę appellationis neceſſitas uidetur impoſita, uerùm etiā xxx.dierū ſpatia ex die ſentētiæ diffinitæ ſunt intra quæ geſta [a] *unà cū relatione* [b] *litigatorib. conuenit præſtari.* [c] *Similiter arbiter appellationem ſuſcipere, et rationem dare compellitur, ſi delegatus fuerit. Litigatoribus uerò copia, eſt ēt ſine ſcriptis libellis illico uoce appellare, cū res iudicata popoſcerit, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus cauſis. Ab eo autem, qui de appellatione cognoſcit, non poteſt fieri recurſus ad iudicē a quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam ſibi occaſiònem atque excluſam penitus intelligant, cum ſuper omni cauſa interpoſitam prouocationem uel iniuſtam tantùm liceat pronuntiare,* [d] *uel iuſtam.*

Hæc omnia in vij. lib. Cod. inuenies a tit. de appellationibus, uſque ad titulum, ne liceat in una eademq; cauſa.

QVAEST. VII.

1 *Qvòd uerò* [e] *laici in accuſatione Epiſcoporum non ſint audiendi, Euariſtus Papa teſtatur dicens:* †

Laici in epiſcoporum accuſatione non ſunt recipiendi.

CAN. I.

NOn eſt a plebe, aut a uulgaribus hominibus arguendus, uel accuſandus eps: licet ſit ordinatus: quia pro meritis [f] ſubditorum diſponitur a Deo uita rectorum. Ideo iſta dico, quia inſidiator bona ſæpiſsimè ſolet conuertere in malum, & in electis ponere maculam.

Item Sylueſter Papa.

Laicus clericū non accuſet.

CAN. II.

NVllus laicus audeat clerico [g] crimen inferre.

Item Marcellus Papa.

De eodem.

CAN. III.

LAico nō liceat quēlibet clericū accuſare.

Item Iulius Papa.

Anathematizatus ſacerdotes accuſare non poteſt.

e Quod uero ſecundum Bar. Laici ſi ſunt bonæ famæ, admittuntur ad accuſationē clericorū.arg. ī.ea. clericos aut laicos.& G.idem ſentit. Alij dicunt quod laicus proprium prælatum propter delictum accuſare poteſt, quia ſua intereſt habere prælatum bonum, ut dixi xxiij. di. illud. Communior eſt opinio quod non poſsit niſi ſuā iniuriā proſequatur.ut iiij. q.vj. omnibus.extra de teſtib.decætero. ī.ea. qō.j. prohibentur. Niſi in crimine hæreſis. ī.eo. ſacerdotes. & c. oues. & in ſimonia, extra de ſim. tāta. & in crimine læſe maieſtatis.xv. quæſt. iij. ſane. C.de epiſco.& cleric.ſi quenquam. & in crimine ſacrilegij ſecundū quoſdam.xvij.quæſt.iiij. c. ſi quis ſuaden. §. qui autem. & in crimine dilapidationis ut xij.quæſt. ij. non liceat. ut dixi. xvj. quæſt.j. cōſtitutum. In his autem omnibus ita demum admittuntur, ſi bono zelo denuntient crimina.extra de ſimo. licet Eli. in fin. & ſi accuſatus fuerit uitæ ſuſpectæ. ī. eod. quæſt. j. in primis. quia ſi accuſatus eſt ſuſpectæ uitæ, admittuntur laici malæ uitæ. ſi autem bonæ uitæ, tunc tantum laici bonæ uitæ, extra de ſimon. per tuas. Clerici uero contra clericos admittuntur, niſi ſint criminoſi, uel irregulares, ut infra eo. præſumunt. & c.lator.& cap.ipſi Apoſtoli. Tales tamen qui ſunt irregulares, bene admittuntur ad accuſationem eorum, qui ſunt eiuſdem ordinis cum eis uel inferioris, ut infra ea. ipſi Apoſtoli. & ca. teſtes. Similiter monachi audiuntur. extra de accuſa.ex parte. & cap. olim. Et hæc uera ſunt de ſolenni accuſatione. Sed in denūtiatione criminis (ut dicunt quidam) omnes admittuntur, argum. xxiiij.quæſt.j. quiſquis. & quia cuilibet dictum eſt hoc: Si peccauerit in te, &c. xxij. quæſt. v. hoc uidetur. xxiiij. q. iij. tam ſacerdos. Arg.contra.xxxv.quæſt.vj.epiſcopus in ſynodo.& extra de accuſa.cum oporteat. Quid iuris ſit de hoc, nota. ī.ea.quæſt. j. ſi peccauerit.

f NOn eſt. Pro meritis. infra viij. quæſt. j. audacter. & vj. quæſt.j. ex merito.

g NVllus laicus. Clerico. uel moniali. extra de accuſat. cap.meminimus.

Laici an poſsit clericos accuſare.

† Adde quod l. ſi cōtra inhabilem accuſatorē nō opponitur ualet iudiciū. l. hos accuſare. §. lege Iulia. & ibi Bart. & l. ſi placet. ff. de acc.

Clerici clericos accuſare poſſunt.

[a] Iſta decrē. loquitur de laico inimico, & ſic nō probatur imo ſumpto argu. a contrario probatur contrariū, ut ibi not.

CAN. IIII.

IN ſancta Nicena ſynodo ſtatutum eſt, ut nemo anathematizatus [a] in noſtram ſuſcipiatur accuſationem, nec illi, qui nos in ſuā nolunt recipere accuſationem, cū nos ſuper illos [b] ſciamus a domino conſtitutos, non illos ſuper nos: & ſicut maior non poteſt a minore iudicari, ita nec obligari: [c] quia rarum eſt omne, quod magnum [d] eſt. Portemus onera omniū, qui grauantur. Quinimo hæc portat in nobis beatus Petrus Apoſtolus, cuius uice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio nunc & in perpetuum ab omnibus tueamur aduerſis.

Item Euſebius.

De eodem.

CAN. V.

LAicos [e] non accuſaſſe epiſcopos [f] hactenus obſeruatum & conſtitutū eſt: quia non ſunt eiuſdem conuerſationis, & oppidò eis quidā infeſti exiſtunt: quippe cùm uita eorū & conuerſatio debeat eſſe ſecreta, & a laicorum actibus remota: nec ab eis impeti debent, etiā qui eorum caſtitatem & grauitatem nolunt imitari: maximè cum eos nolunt recipere in ſuis accuſationibus.

Item Fabianus Papa.

Nec clerici in accuſatione laicorū, nec laici in accuſatione clericorum ſunt ſuſcipiēdi.

CAN. VI.

SIcut ſacerdotes uel reliqui clerici à ſecularium laicorum excludun tur accuſatione, ita illi ab iſtorum ſunt excludendi & alienandi criminatione. Et ſicut illi ab iſtis, ita & iſti ab illis non recipiuntur: quoniam ſicut domini ſacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorum conuerſatione, ita & litigatio: quia ſeruum Dei nō oportet litigare, [g] ſed mitem eſſe ad omnes.

Item Clemens.

Laici clericos accuſare non debent.

CAN. VII.

SAcerdotes & reliqui ſacræ eccleſiæ miniſtri, omneſque plebes epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam ſi ipſi aliter (quod abſit) quàm debent, agant, [h] niſi in fide errauerint.

Item.

De eodem.

CAN. VIII.

QValis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, diuina ſcriptura oſtendit dicens: Si enim Cham, [i] quia non operuit pudenda patris, maledictus eſt, multò ampliori [k] condemnatione digni ſunt, qui patribus legatione Dei fungētibus contumeliam inferunt.

Perſonæ inferiorum ordinum in ſuperiorum accuſationem recipiendæ non ſunt.

Vnde Sylueſter Papa.

Minores non debent accuſare maiores.

CAN. IX.

CLericus [l] aduerſus exorciſtam, exorciſta aduerſus acolythum, acolythus aduerſus ſubdiaconum, ſubdiaconus aduerſus diaconum, diaconus aduerſus presbyterum, presbyter aduerſus epiſcopum accuſationem dare, aut teſtimoniū ferre nō ualet.

Item Zepherinus Papa.

De eodem.

CAN. X.

MAiorum [m] quiſpiam minorum ac-

---

[a] IN ſancta. Anathematizatus. infra.iij.q. iiij. nullus. hoc proprie eſt. uel, id eſt: ſeparatus a conuerſatione clericorum, quia laicus infra eadem laici. & xxiiij.quæſt.iij.certum. & vj. qō.j. illi. & c. omnes.

[b] Super illos. ſ. diſtinct. x. certum. & c. ſuſcipitis.

[c] Ita nec obligari. xxj. di. inferior.

[d] Quod magnum. ſ. diſtinct. xciij. legimus. Ioan.

[e] LAicos. Certum eſt, quod laicus proſequens propriam iniuriam admittit ad accuſationem clerici coram clerico iudice, [1] ut extra de teſtibus, decætero. Nunquid ergo & econuerſo clericus admittitur ad accuſationem laici coram laico iudice, ſi proſequatur ſuam iniuriam? Dicunt quidam quod nō: nam ubi crimen irrogat pœnam ſanguinis, clericus intereſſe nō poteſt, ut xxxiij. quæſt. ulti. his a quibus. ſed ſi non irrogat pœnam ſanguinis, bene poteſt. Alij dicunt, [2] qđ in nullo crimine clericus pōt accuſare laicum. arg. xj. q.j. nullus. quia nō poteſt in crimine teſtari contra ipſum. xj. qō.j. teſtimoniū. & ſic fallit regula quæ eſt iiij. quæſ. vj. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

Clericus laicū accuſare non poteſt.

[1] Vt Hu. & Laur. g lta not. j. c.j. dicentes idē eſſe ubi etiā proſequit propriam iniuriā proſequendo. nec poteſt repelli eo prætextu, ꝙ nō præmonuerit aduerſariū, ut argum. iſtius cap. hic alleg. omnibus. Laur.

[f] Non accuſaſſe epiſcopos. In hoc cap. aſſignantur tres rationes quare laici nō admittuntur cōtra clericos. Quarta aſſignatur ſ. ea. qō. c.j. Quinta eſt, quia magnum eſt, quod clerici accuſentur ab eis: [3] unde debet eſſe rarum, ut ſ. ea. proxi. c. Ioan.

[g] SIcut. Litigare. extra de ſyndi. c. uno.

[h] SAcerdotes. Agant. Si prælati ſunt hæretici, uel excōmunicati, uel non ſeruant canones, uel ſimoniaci, uel notorij fornicatores: tunc poteſt recedi ab eis ante ſententiam. xix. diſt. nulli. xvj. quæſ. ulti. ſane. xxxij. diſtinct. nullus. in alio crimine ante ſententiā [2] nō eſt recedēdum ab eis. viij. qō. iiij. nonne, & xv. q. vj. cap. ult. Ioan. hoc corrigitur pro parte, extra de tempo. ordi. c. fin. B.

Prælati ērī minorū ante ſententiam derelinqui poſſunt.

[2] Iſta gl. reputatur ſingu. per docto. ad hoc ꝙ ab epō nō ſeruāte canones poteſt recedi, ut ab excommunicato.

QValis condemnatio.

[i] Cham xxiiij. q. iij. cap. cum ergo. §. ſed qui.

[k] Ampliori. Argument. quod in eodem genere delicti plus peccamus erga patres ſpirituales, [3] quam carnales: ut xxx. quæſt. iij. Pyctatium.

Peccamus plus erga patres ſpirituales q̄ carnales.

[3] Dicit Laur. pſ̄es ſpirituales dicuntur ſacerdotes. vj. q.j. verſ. hi q. dem. alias eſt c. ꝑ ſe. Gen. 9. d

[l] CLericus. Hoc capi. non tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem nō poſſunt ad altiora promoueri, ut bigami, & corpore uitiati. alias eſſet contra omnem rationem, ut infra eadem lator. Et dic clericus. ſ. pſalmiſta & oſtiarius.

[m] MAiorum. Hoc capi. ſimiliter non tenet. Impeta-

cuſationibus non impetatur. [a]

Item Anacletus Papa.

De eodem.

CAN. XI.

SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui ſuorũ doctorũ uel præpoſitorũ culpã produnt, [b] ceu [c] Chã, qui uerenda patris non operuit, ſed irridenda monſtrauit.

Item Euſebius Papa.

Oues paſtorem ſuum (niſi a fide exorbitauerit) non debent accuſare.

CAN. XII.

OVes, quæ ſuo paſtori cõmiſſæ ſunt, eũ [d] nec reprehendere, niſi à fide exorbitauerit, nec ullaten⁹ accuſare poſsũt: † quia facta paſtorũ oris [e] gladio [f] ferienda non ſunt, quanquã reprehendenda [g] rectè uideantur.

His authoritatib. probatur, quòd ſubditi ſiue ſint laici ſiue clerici, prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Verùm de criminoſis & de infamibus intelligẽdum eſt, qui uitam ſuorum prælatorum parati ſunt rèprehẽdere, nõ imitari: quod ex uerbis Anacleti datur intelligi, qui ait:

Quare laici in accuſatione epiſcoporum non audiantur.

CAN. XIII.

LAici i accuſatione epõrum audiẽdi nõ ſunt: quia oppido eis quidam infeſti ſunt: & indignũ eſt ut ab eis accuſentur, qui eorum grauitatẽ nolunt imitari.

Idem.

Sacerdotes non niſi à uiris idoneis, & probatis accuſari poſſunt.

CAN. XIIII.

ACcuſatio quoq; eorum, ſuper qua nos conſulere uoluiſti, non niſi ab idoneis & probatiſsimis uiris, qui ſuſpicionibus [h] & ſceleribus carent, fieri debet: quia & dominus ſacri corporis ſui tractatores a uilib. ac reprobis & non idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari, ſed ipſe proprio flagello peccantes ſacerdotes [i] a tẽplo eiecit. Vnde liquet quòd ſummi ſacerdotes, id eſt, Epiſcopi à Deo ſunt iudicandi, nõ ab humanis, aut prauæ uitæ [k] hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi: ipſo domino exẽplum dante, quando per ſeipſum, & non per alium, uendentes & ementes eiecit de templo ſacerdotes. Nullus enim (ut reor) inuenitur inter illos, qui uelit ſeruum ſuum [l] ab alio, quàm à ſe iudicari: quod ſi præſumptum fuerit, aut multa indignatione ipſe iraſcitur, aut potius uindictam quærit ſuper eum. Vnde & dominus ait per prophetam: Qui uos tangit, me tangit, & tangit pupillam oculi mei. *Et paulò pòſt.* Si detractores quoruncunque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt, multò magis laceratores & detractores atque accuſatores famulorum Dei damnantur: & in barathrum (niſi ſe correxerint, & per eorum ſatiſfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt, & uindicibus flammis exuruntur. Hæc & alia periculoſa conſiderantes apoſtoli conſtituerũt ne facile commouerentur, aut lacerarẽtur, uel accuſarentur columnæ [m] ſanctæ eccleſiæ Dei: quæ apoſtoli & ſucceſſores eorum non immeritò dicũtur. Sed ſi quis [n]

Gene. 9. d

† Cõcor. tex. in l. quenquã. & ibi docto. & bona gl. C. de epiſ. & clericis.

Laicus & i excepris criminib. nõ admittitur cõtra clericũ.

Ioan. 2. c

Admonitio præcedat denũtiationẽ.

Idẽ dicas in crimine hæreſeos, & læſæ maieſtatis, ſecundum Lau.

Zachariæ 2. c

a Impetatur. Criminoſe, ſi de clericis intelligas.

b SEntentia Chã, &c. Produnt. Tales deponuntur. xlvj. diſtinct. accuſatores.

c Ceu. id eſt, ſicut.

d OVes. Eum. criminoſe. ſi de clericis intelligas. dic, hoc cum prælatus eorum eſt bonæ opinionis.

e Oris. id eſt, locutionis.

f Gladio. id eſt, lingua.

g Reprehendenda. i. reprehenſibilia. infra ea. nos ſi. ne ſit cõtra ſupra. xxj. diſt. nolite. j. vj. q. j. oues.

His authoritatibus. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua uult probare, quod laici ſi boni ſunt accuſant clericos, ſed huiuſmodi allegatio ſuperficialis eſt, quia aliter canones intelliguntur. hoc tamen probare nititur per ix. authoritates. Ioan. de Fant.

h ACcuſatio. Suſpicionibus. ſuſpecti ab accuſatione & teſtimonio repellũtur. infra ea. teſtes. iij. quæſtio. v. accuſatoribus.

i Sacerdotes. i. ſimoniacos.

k Aut prauæ uitæ. Argu. quod nec etiam in excepto crimine laicus prauæ uitæ eſt admittendus contra clericum: quod uerum eſt, niſi prius clericus fuerit malæ famæ uel opinionis: ut ſupra ea. quæſt. prima. in primis. in ſi. & extra de ſimo. licet Eli. & cap. per tuas. ut dictum eſt ſupra in ſumma.

l Seruum ſuum. Dominus eſt iudex in cauſa ſerui ſui, ut hic: & hoc de conſuetudine: alias falſum eſt, ut extra de foro compe. cum contingat.

m Columnæ. Sic & prohibet lex columnas cuiuslibet domus tolli: ut ff. de lega. primo. l. cætera. C. de ædi. priua. l. ij.

n Sed ſi quis. Hæc pars uſque ad finem loquitur de cauſis ciuilibus, uel criminalibus ciuiliter propoſitis. uſ hoc capit. de laicis loquitur. unde non poteſt intelligi de criminalibus cauſis, quia in illis non auditur laicus contra clericum, etiam ſi præmoneret eũ. Hoc ideo dico, quia non concedo quod in accuſatione ſit præmittenda admonitio, ut extra de ſimonia. licet. & capitu. per tuas. & de accuſat. c. qualiter. Sed denuntiationem ſemper præcedere debet canonica monitio, ut per eadem iura probat. Nec obſtat extra de accuſa. ſi quis epiſcopus. quia illa in denũtiatione loquitur. De hoc notatur xij. quæſt. ij. indigne. Tamen ubi denuntiatur crimẽ ſimoniæ, non eſt neceſſaria admonitio: quia de illo nõ poteſt quis pœnitere retento ordine: ut j. quæſtio. j. ſi

§.ſi quis neque.& q8.vij.requiritis.licet ſit argumen. contra.j.q.ult.patet. & extra de ſimo.licet. cui hodie ſtatur, ſcilicet quia moneatur, ut dimittat beneficium,quo retento non poſſet pœnitere.Vel dicas ſpeciale eſſe in eccleſia, ut ſemper primo admoneatur quam proponatur querela cõtra eam, ſiue ciuiliter, ſiue alio modo agatur.

eſt iudex in cauſa fiſci: ut C. ubi cauſa fiſca. l.j. ſic Imperator eſt iudex in cauſa fiſcali ff.de his quæ in teſt.delen.l.proxime. & tamen res fiſci Imperatoris dicitur.ff.ne quid in loco publ.lege ſecunda.§.hoc interdictum.

aduerſus eos, uel eccleſias eorũ commotus fuerit,aut cauſam habuerit, prius a ad eos recurrat charitatis ſtudio:ut familiari colloquio ea ſanent commoniti, quæ ſananda ſunt,& charitatiue emendent,quæ iuſtè emendanda cognouerint.Si autem aliqui eos priuſquã hoc egerint,lacerare, accuſare, uel infeſtare præſumpſerint,excõmunicentur: & minimè abſoluãtur, antè,quam per ſatisfactionẽ b (ut iam dictum eſt)condignam pœnitentiã egerint:quoniã iniuria c eorum ad Chriſtũ pertinet, cuius legatione funguntur.

Item Alexander.

Communione priuetur,qui priuatim aduerſus epiſcopum conqueritur priuſquam familiariter eum conueniat.

CAN. XV.

SI quis erga epiſcopum, uel actores d eccleſiæ quãlibet querelam iuſtam ſe habere crediderit, non prius primates, aut alios adeat iudices, quam ipſos a quibus ſe læſum exiſtimat,familiariter cõueniat, non ſemel,ſed ſæpiſsimè, e ut ab eis aut ſuã iuſtitiã accipiat,aut excuſationem. ſi aũt ſecus egerit, ab ipſis, aut ab alijs communione priuetur f tanquam Apoſtolorum patrumque aliorum contemptor.

Itẽ Euariſtus Papa.

Niſi opinione diſcuſſa nõ audiãtur accuſatores epiſcoporũ.

CAN. XVI.

SI qui ſunt uituperatores g aut accuſatores epõrũ, h uel reliquorũ ſacerdotũ,nõ oportet eos a iudicib.eccleſiæ audiri antè,quàm eorũ diſcutiatur exiſtimatiõis ſuſpicio uel opinio:qua intẽtione, i qua fide, qua temeritate, qua uita, qua cõſcientia, k quove merito: ſi pro Deo,aut pro uana gloria, aut pro inimicitia, uel odio,aut cupiditate l iſta præſumpſerint.

Item Calixtus papa.

Maiores natus non accuſent, niſi qui ſint recta fidei, et conuerſationis.

CAN. XVII.

QVærendum eſt m in iudicio cuius ſit

a Prius. j. xxiij.q. v.ad fidem.

b Per ſatisfactionem. quod uidetur eſſe ſpeciale in eo, qui offendit eccleſiam, ut prius ſatisfaciat, quam abſoluatur: ut extra de uerbo. ſigni. ex parte. alias ſufficit, quod iuret: ut extra de ſenten. excõ. per tuas.

c Iniuria. Vnde nec clericus poteſt remittere iniuriam factã eccleſiæ: ut xxiij.quæſtio. iiij. ſi is qui. Ioan.

d SI quis. Actores. Actor conſtituitur a non domino, & authoritate iudicis, & ad præſentes lites tantum. inſti. de cura. §.ulti. ff. quod cuiuſq; uniuerſi. item eorum.§.actor. Et hoc ideo, q̃a actor cum decreto fit, & decretum nõ extenditur ad futura. ff. de uſur. l.j. Sed procurator ſemper a uero domino conſtituitur, & ab initio, & ad unam litem, & ad plures, & ad præſentes, & ad futuras. ff. eod.l. iij. & C. de procu. neque. Syndicus ab uniuerſitate & ad unam, & ad plures cauſas conſtituitur præſentes,& futuras, & de authoritate epiſcopi.C.de epiſ.& cler. omnes qui. §. & hoc nihilominus. Canon tamen omnes adminiſtratores eccleſiæ uocat procuratores.j. quæſt.iij. ſaluator. ſecundum canones prælatus & ante lit. conteſt. & poſt procuratorem conſtituit,ut extra de iura. cal. ca.cum cauſam.

e Sæpiſsime.i.ter. 1 xvj.q.vij.omnes decimæ.

f Priuetur. Hic uidetur quod epiſcopus poſsit aliquem pro propria iniuria excommunicare & punire: ut xlv.diſt.& qui emendat. & xxiij.q.iiij.Guiliſarius.contra eſt.xxiij.q.iiij.inter querelas. & v.q.de occidendis.ubi uidetur, quod iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere cuius iudex eſt. Diſtingue quia ſi iniuria tangit ſpecialiter prælatum, non poteſt excommunicare aliquem pro tali iniuria,ſi tangit eccleſiã,poteſt. 2 Nam epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ, 3 ſicut procurator fiſci,

g SI qui ſunt uituperatores. Id eſt, conuiciatores, qui depoſiti curiæ tradentur. xj. q.j. ſi quis ſacerdotum. niſi fecerint ex calore iracundiæ: ut ſupra ead. quæſtio. iij. ſi quis iratus. Ioan. Hoc hodie 5 falſum eſt quod traduntur curiæ ſeculari, niſi eſſet poſt excommunicationem contumax, extra de iudi. ca. cum non ab homine. fallit in caſu ſpeciali, de cri. fal. ca. ad falſariorum. ubi depoſitus ſtatim traditur curiæ ſeculari. B.

h Epiſcoporum. Hæc duo capitula loquuntur de ſuſpectis uel ignotis, & de his, qui ſuam iniuriam non proſequuntur.

i Qua intentione; An faciant animo nocendi: ut xxiij, q.v.prodeſt.

k Conſcientia. Si ſit conſcius criminis.

l Aut cupiditate. pecuniæ. ſupra ea. quæſt. prima. prohibentur.

m QVærẽdum eſt. Hic dicitur idem quod in præcedenti capi. Et dic quærendum eſt, ſcilicet a iudice, etiam ſi aduerſarius non quærat.ff. de poſtulan. l. quos prohibet. & xxx.quæſtio. v.iudicantem. & infra ead. alieni. & argumen.C. de quæſt.ſeruos. & loquitur hoc capi. & præcedens de ignotis uel de notis & ſuſpectis, quia tales perſonæ integri ſtatus eſſe debent. ff. de teſtibus. quæſitum. 6 Sed obijcio tibi, ſi iudex quærit de conuerſatione huius teſtis, oportet quod quærat ab alijs. Similiter oportet quod quærat de conuerſatione illorum, a quibus quæritur de conuerſatione iſtius: & ſic in infinitum procedet iudex, quod reprobatur extra de reſcrip.cum in multis.lib. vj. Si autem iudex ab ipſo teſte quærat, an ſit fur,uel homicida,ſtulta eſſet quæſtio, cum nemo illud fateretur 7 de ſe. Reſpond. ſi eſt ignotus, bene poteſt ab eo quærere, an ſit liber, uel ſeruus. Ab alijs autem notis inter quos eſt conuerſatus, quæret de fama iſtius. Poteſt etiam iudex in genere quærere,ſic dicendo ei, Es tu talis, ut poſſis eſſe teſtis? ut ff. de quæſtio. l.j. §. qui quæſtionem,

Accuſa-

Clericus iniuriã eccleſiæ factã remittere non poteſt.

Actor & procurator, & ſyndicus differunt.

1 Idẽ Alexan. de Imol. in l. ſcimus.§. & hæc qui dẽ.C. de iure delib.& Dominic[9] ſ c.ab eo. in ſi.de appel. in vj. Epiſcop[9] an poſsit aliquẽ pro propria iniuria excõicare.

2 Subau. Imo debet. xxiij. q. iiij.ſi is qui.Arc.

3 Adde idẽ tenuiſſe Bar. & Bald. in l. unica. C. ne quis in ſua cauſa iudi.

4 Arg.cõtra. xvj.q. vj. cõſuetudo. in prin. ubi de hoc.

Clericus depoſitus non ſemp ẽ curiæ ſeculari tradendus.

5 Scilicet quod traditur ſtati curiæ. de hoc le. & not.iij. quæſt. iij. clericus. Archi.

Teſtis [illegible] de ſua conuerſatiõe examinandus.

6 An autẽ teneaẽ reſpondere, uid Guid. de Suza.ſ l.teſtium. C. de teſtib.& per Bal.in l.ij. §. qd' obſeruari. in ult. colũ. C.de iura. cal. & aliqd p Bar. in l. ſi.circa mediũ. ff. de his. qui.ut indig. ſed p cõi opinione optime facit qd' not. gl. in l.g. iuraſſe.§.ſi pater.in uer. acquiſiſti. ff.de iureiuran.

conuerſationis & fidei & is, qui accuſat, [a] & is qui accuſatur: quoniam hi, qui non ſunt rectæ fidei ac conuerſationis, & quorum uita eſt culpabilis, & quorum uita, fides & libertas neſcitur, [b] non permittuntur maiores [c] natu accuſare, neque uiles perſonæ in eorum recipiuntur accuſatione.

Item Sixtus papa.

Abſque duobus, uel tribus teſtibus nō recipiantur epiſcoporum accuſationes.

CAN. XVIII.

ACcuſatio epiſcoporum nō eſt facile [d] recipienda, dicente domino: Non accipias uocem mendacij. Et Apoſtolus inquit, aduerſus presbyterum inſcriptionem nō recipiendam abſq; duobus, uel tribus idoneis teſtibus. Si hæc de presbyteris, uel cæteris fidelibus ſunt præcauenda, quanto magis de epiſcopis?

Item ex concilio Aurelianenſi.

Pro ſola conuentione epiſcopi non ſubmoueatur aliquis à communione.

CAN. XIX.

SI quis ab epiſcopo, uel ab eccleſia, uel de proprio iure crediderit aliquid repetendum, ſi nihil conuicij [e] aut criminationis obiecerit, eum pro ſola conuentione à communione eccleſiæ nō liceat ſubmoueri.

Item Euariſtus papa.

Quare ſubditi prælatos ſuos reprehendere non poſſunt.

CAN. XX.

SVnt nonnulli, q. præpoſitos ſuos peruerſè reprehendūt, ſi uel parū ipſis moleſti extiterint.

Ex is omnibus datur intelligi, quòd illi ab accuſatione remouentur, qui non affectione charitatis ſed prauitate ſuæ actiōis uitam eorū diffamare, et reprehendere quærunt.

Quòd uerò præmiſſis authoritatibus criminoſi ꝓhibeanť ab accuſatione prælatorum, teſtatur Auguſtinus in lib. ſoliloquiorum [f] ita dicens:

Non omnes ſubditi, ſed criminoſi tantum prohibentur accuſare prælatos.

CAN. XXI.

PRæſumunt prælati non debere ſe reprehendi, uel accuſari [g] pro eo, quòd canones nō eos paſsim conſtituunt accuſandos: quod tantum negať ſolis criminoſis [h] cum de reprehendēdo [i] ueritas ipſa conſtituat: Si malè locutus ſū, teſtimoniū [k] ꝑhibe de malo, &c.

Opponitur [l] huic diſtin. ipſi ſacri canones diſtinguunt, in quo caſu paſtores ſint accuſandi à ſubditis, dicētes: Oues paſtores ſuos non accuſent, nec reprehēdāt, niſi à fide exorbitauerint. Ecce in quo caſu ſunt accuſādi à ſubditis: ī alijs āt minimè.

[m] Huic oppoſitioni reſpondetur ſic: Diſtinctio illa canonum de criminoſis & infamibus intelligitur. Oues.n. crimininoſæ et infames paſtorem ſuum accuſare uel reprehendere non poſſunt, niſi à fide exorbitauerit. Cæterū ſi à fide exorbitauerit, tāta eſt labes illius criminis

[*] Accuſat. In accuſationibus ergo nō præſumitur quis dignus niſi hoc probetur. [1] ī. ea. criminationes. Sic in oblatione euchariſtię, ut de conſe. d iſt ij. tribus gradibus. Et in ordinib⁹. xxiiij. diſtinct. quando. & in eleemoſyna. xlij. diſtin. quieſcamus. Item excōmunicatus quis creditur ꝓpter periculū uitandum potius, quam non, ut extra de ſen tent. excō. per tuas. & c. cum deſideres. §. ſecundæ quæſtionē. Sic in imperratione ueniæ ætatis tenetur impetrans ꝓbare inſtituta morum ſuorum, & teſtimonium uitæ honeſtioris, & animi probitatem, id eſt, ſe eſſe idoneū, ut C. de his. q. ue. æta. im petr. l. ij. alias circa notos potius præſumitur quis dignus, quam indignus, ut extra de præſump. dudum.

1 Scilicet ꝑ aliquas literas an thēticarū perſonarū ꝙ pro eis teſtimoniū ferāt: uel teſtimoniū populi, ut le. & nor. in iſto ca. criminationes. ſecundum Inn. qui ita notat. extra de accuſa. cum P. Archidia.

Exodi 23.
1. Tim. 5. c

[b] Neſcitur. per hoc patet quod loquitur de ignotis.

[c] Maiores. id eſt, clericos.

[d] ACcuſatio. Facile. id eſt abſq; inquiſitione.

ADDITIO.

Scilicet accuſatorū & teſtiū. H. & Lauren. dic inquiſitione, ſcilicet quæ habetur. ī. cap. proxi. ſecūdū. Io. de Fan.

[e] SI quis. Conuicij. Nō tamen ex hoc ſequitur, ꝙ propter conuicium ipſum poſſit excōmunicare, ut xxiij. qō. iiij. inter quere las. uel hic non fuit tantū epiſcopi cauſa, ſed eccleſiæ: uel propter hoc remouēdus eſt à communione à metropolitano, ſed nō ab epiſcopo. Vel dic, ſi conuicium redūdat tātum in perſonam epiſcopi: qa dicit, tu es filius ruſtici, tunc nō poteſt. ſed ſi dixit eum ſimoniacū, quia hoc redūdat in eccleſiam, bene poteſt. [3]

Epiſcop⁹ excōicat ꝑpter conuiciū ſibi factum.

3 [redacted]

[f] SVnt nonnulli. In libro ſoliloquiorum. id eſt, pſalmorum, id eſt, ſolius ſpiritus ſancti eloquiū: quia ſolo inſtinctu ſpiritus ſancti ibi locut⁹ eſt. de hoc habeť de pœ nit. diſtinct. ij. quærendum.

Soliloquium eſt pſalmus.

[g] PRæſumūt prę lati. Vel accuſari. Argu. laicos poſſe accuſare clericos. ī. e. clericos. & xxiiij. diſt. illud. & C. de offic. rec. prouin. iuſtiſsimos. ſed corrigitur taliū opinio extra de teſtib. decætero.

[h] Criminoſis. ſcilicet clericis.

[i] Reprehendendo. ſupple ſed non debent præſumere, cū de ſe, &c.

[k] Teſtimonium. Cum debeat exemplificare de accuſatione, exemplificat de teſtimonio: qđ ideo facit, quia qui admittitur ad unū, admittitur & ad reliquum. iiij. q. iij. teſtes. Ioan.

Ioā. 18. d

[l] Opponitur. Dixerat in illo §. his authoritatib. [2] ꝙ ſubditi criminoſi ſiue clerici fuerint, ſiue laici non ꝓadmittantur ad accuſationem prælatorū. Vnde colligitur à contrario ſenſu ꝙ alij admittātur. Huic diſtinctiōi obijcit, & poſtea ſecūdum ſuā opinionem ſoluit, quæ talis eſt, quod laici non criminoſi poſsūt accuſare clericos: quod falſum eſt, ut extra de teſti. decętero. niſi ſuā uel ſuorum iniuriā proſequitur: & tūc non admittūtur ad teſtimonium.

2 Vel dic dictū eſt ī. §. ex his omnibus, & c. præſumunt, qđ ſubditi criminoſi, &c. B. Brixien.

Huic oppoſitioni. Hęc eſt tertia ꝑs huius quæſtionis, ī qua ꝓbat quod mali non poſſunt accuſare prælatos ſuos, uel illi, qui ad eundem gradum perue

G niro

are non poſſunt. & hoc probat per ſex capitula. Io. de Fantu.

a Alieni erroris. Ex tribus locis iſtius capit. argumentatur Gratianus à contrario ſenſu in ſequen. §.

b Recedentem. id eſt apoſtatam.

c Non obedientē. id eſt. ſchiſmaticū, ut xix. diſt. nulli. & xxv. quæſtio. j. uiolatores.

d Non poſſumus. Argu. φ iudex poteſt infamē repellere, licet reus ipſum recipiat. † xlv. di. licet. xxx. q. v. iudicantem. C. de quæſtio. ſeruos. in prin. iiij. quæſt. iij. parentes. Item arg. quod iudex examinabit accuſatores ſicut ordinandos, ut eos repellat. xxiiij. diſtinctio. quando. & Gregor. præcipit Ioanni, ut inquirat de perſona accuſatoris ſ. ea. q. j. in primis. ſic xxiij. diſt. illud. & ĵ. ea. criminationes & prætor ſuæ dignitatis tuendæ gratia indignos à poſtulatione remouet. ff. de poſtu. l. j. in prin. & repellit militem, licet aduerſarius uelit eū admittere. ff. de procur. filiusfamilias. §. milites. Et quos prætor prohibet in totum & omnino, prohibet etiā ſi aduerſarius cōſentiat, ² ut ff. de poſtul. quos prohibet. Imo ubi aduerſario nō competit exceptio, iudex ex officio ſuo excipiet, ut extra de appell. conſtitutis. & ff. de peti. hæredit. l. ulti. ſed contra. nonne ſic uidetur iudicare ſecundum conſcientiā? & ſcis quia nichil ex ingenio ſuo & domeſticæ uoluntatis motu facere debet: ut. ĵ. ca. proxi. & iij. q. vij. iudicet? Reſpondeo. iudicat in hoc caſu ex his, quæ percipit in exercitio cauſæ, quæ ante eum agitur. Nam cum coram ſe uidet infamem admitti, poteſt ipſum repellere, ſicut cum ſcit tempora appellationis elapſa eſſe, ſuppet de facto. ut C. de tempor. appellatio. l. ij. in fine. ſic xxviij. diſtinctio priuſquam, ſcilicet de facto. quod conſtat iudici tanquam iudici. extra de poſtula. bonæ.

Iudex parte non petēte multa pōt facere.

† Sed contra. ĵ. e. q. his ita. §. iij. uerſ. reſpōdetur. in fi. ibi di cam. Arc.

† Cōcor. tex. in authē. gazaros. C. de hær. & in e. cauſa. & q. c. beati.

² Adde ad hoc id qd̄ legi. & not. extra de exceptiō. c. exceptionē. & lib. vj. eo. tit. c. 2a Arc.

quòd ad eius accuſationē & ſerui aduerſus dominum, & quilibet criminoſi & infames aduerſus quemlibet admittuntur.

Vnde Dionyſius papa.

Infames & hæretici homines bonæ famæ accuſare non poſſunt.

CAN. XXII.

Alieni erroris [a] ſocium, uel a ſui uoluntariè propoſiti tramite recedentem, [b] aut ſacris patrum regulis & cōſtitutionibus nō obedientē [c] ſuſcipere nō poſſumus, [d] nec debemus, nec impetere rectè credētes uel ſanctorū patrū ſanctionibus obtēperantes permittimus: quia infames omnes eſſe cēſemus qui ſuam fidem, aut Chriſtianam legem præuaricantur, † aut apoſtolicā aut regularē libēter poſtponunt authoritatem.

Item ex concilio Toletano iiij.

Chriſtianos accuſare, uel in eos teſtificari non poſſunt, qui fidem acceptam deſeruerunt.

CAN. XXIII.

Non poteſt erga homines eſſe fidelis, qui deo extiterit infidelis. Iudæi ergo, qui dudū Chriſtiani effecti ſunt, & in Chriſti fide præuaricati [e] ſunt, ad teſtimoniū dicendum admitti non debent, quamuis ſe eſſe chriſtianos annuntient: quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt, ita in teſtimonio humano dubij habētur. Infirmari [f] oportet eorū teſtimoniū, qui in fide falſi docentur, nec eis eſt credēdum qui ueritatis ad ſe fidem abiecerunt.

Item Caius papa Felici correpiſcopo.

Hæretici, Iudæi, uel Pagani Chriſtianos accuſare non poſſunt.

CAN. XXIIII.

Pagani uel hæretici ſiue Iudæi non poſſunt Chriſtianos accuſare, [g] aut uocem [h] infamationis [i] eis inferre. in hoc ca. decernitur, ut hæretici non impetant recte credentes. Vnde e contra intelligitur, quod hæretici ab hæreticis impeti poſſunt. Item a tramite ſui propoſiti uoluntariè recedentes non poſſunt impetere ſeruantes limitē ſuæ profeſsionis.

Ex hoc, datur intelligi, φ recedentes a ſuo ꝓpoſito, ſimiliter recedētes criminari poſſunt. Itē nō obediētes ſanctionibus ſanctorum patrū nō poſſunt accuſare obtemperantes ſacris conſtitutionibus. In quo ſimiliter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accuſare licet. Vnde generaliter colligitur, quòd in accaſatione æqualitas [k] fidei & conuerſationis in

e Non poteſt. Præuaricati. Ergo ſi non ſunt præuaricati. uidetur quod ſunt admittendi, non obſtante præcedenti delicto, ſicut & alius, qui fuerit in mortali, † ut iij. quæſt. j. diffinimus. quod quidam negant, cum nec ad ordines admittatur, qui quandoq; fuit criminoſus, ut xxv. diſtinc. primum. & vj. quæſtio. j. quā crimē. & ff. de ritu nupt. palam. ubi dicitur. turpitudo licet intermittatur, nō tamē deletur. ſic. ff. de furt. qui ea mente. Ioan. Quid iuris ſit de hoc, dicitur extra de teſti. teſtimonium. ubi corrigitur hoc. B.

f Infirmari. ſupra xix. diſtinct. ca. fin. uel aliter. arg. quod non ualet dictū teſtis. ſi poſtea detegitur eius infamia.

g Pagani. Accuſare. Niſi ſuā iniuriam proſequatur, ut iiij. quæſtio. vj. omnibus. Sed hæretici non: quia excommunicati ſunt. extra de hęret. cap. uergentis. & ca. pit. excommunicamus. Sed nūquid iſti, ſcilicet pagani, & Iudæi audiūtur in exceptis criminibus? Dic quod non, ſecundum Hugo. ſic. ſed quo i Iudæi poſſint, uidetur extra de Iudæis. capit. Iudæi. ſed decreta. expreſſe contradicit, quæ dicit quod teſtis debet eſſe fidelis: ut extra de teſtib. licet, j. Et ea ratione, quia ſunt in peccato mortali: & ſic non ſunt audiendi, ⁴ ex̄ de teſti. ſuper eo.

h Aut uocē. Oportet tamen clericos habere teſtimoniū bonum ab his, qui foris ſunt. ĵ. viij. q. prima. licet. de conſecratio. diſtinctio. j. iubemus.

i Infamationis. ut ſe expurgare debeant.

k Aequalitas. falſum dicit. ſufficit enim quod accuſator ſit bonæ famæ, licet accuſatus ſit melioris, ut infra eadem. lator. Item in alijs falſum dicit: quia nec.

† Ad hoc xxxij. q. v. præceptum. ubi de hoc.

Pagani & Iudęi etiā i exceptis criminib⁹ nō sūt audiendi.

⁴ Idem tenet hic Io. de Fā. ad idē extra eo. tit. teſtimonium. ff. e. ti. qſitū. Sec cōtra hoc facit qd̄ legi, & dixi ſ. eo. §. huic oppoſitioni. Archi.

ter accuſantem & accuſatum ſemper conſideranda eſt: ut is, qui accuſat, uel par, uel ſuperior inueniatur.

Item nouellarum conſtitutionum.

Hæreticus hæreticum accuſare, & contra eum teſtificari poteſt. CAN. XXV.

SI hæreticus [a] cōtra hæreticū [b] litiget, cuique eorum hæreticum teſtē adducere licet. Sin autem orthodoxus contra hęreticum litiget, pro orthodoxo quidem hęretici teſtimonium ualeat, contra orthodoxum autē ſolius orthodoxi teſtimonium ualeat.

Item. Orthodoxis autem litigantibus ad teſtimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur [c] ſi flagitioſiſsimus catholicus poſsit conuenire hæreticum de alio crimine quā de hæreſi? Huic quæſtioni ita reſpondetur: in quo hæreticus inferior eſt, uidelicet in regula fidei, in eo à malo catholico accuſari poteſt. In quo autem ſuperior fuerit, uidelicet in conuerſatione uitæ, in eo à flagitioſiſsimo conueniri non poteſt. Item quod dicitur, paſtores [d] pro ſuis actibus magis ſunt tolerandi, quam corrigendi, dupliciter intelligitur: uel quia à criminoſis tolerandi ſunt: & non corrigendi. Vnde ibi ſubinfertur, quia ſæpe pro meritis ſubditorum deprauatur uita rectorū. Quorum ergo merito (Deo permittente) uita rectorum deprauatur, ab eis potius ſunt tolerandi, quàm corrigēdi. uel quia ſunt quidam, qui ſæpe deſeruntur à publicis documentis, & crimen, quod intendunt, probare non ualent:

De quibus in Homilia de pœnitentia Auguſtinus ait:

Quæ publicis documentis probari nō poſſunt, tolerāda ſunt. CAN. XXVI.

PLerunq; † boni uiri propterea ſufferunt aliorū peccata, & tacent, [e] quia ſæpe deſeruntur à publicis documentis, q̄bus ea, quæ ipſi ſciunt, iudicibus [f] probare non poſſunt.

4 *De his* [g] *etiam illud Anacleti* [h] *intelligitur: Sn̄ia Cham filij Noe dānantur, qui ſuorum doctorum, uel prępoſitorū culpam produ͠t, ceu Chā, qui patris pudēda non operuit, ſed ridēda mōſtrauit. Hac .n. authoritate ſubditi nō prohibent̄ ab accuſatiōe, ſed à proditione. Aliud*

Item obycitur. *Opponitur adhuc, ſ. quod ſubditi etiam religioſi prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Et hoc probatur quatuor obiectionib. Prima eſt de Maria ſorore Aaron, quæ lepra percuſſa eſt, quia murmurauit in Moyſen, quia du-*

Infamis Infamem regulariter accuſare nō poteſt. nec infamis infamem, nec criminoſus criminoſum accuſat: ut vj. q. j. qui crimen. nisi prius eum tolerauit ſciens eum talem extra de accuſat. nulli. Sed poteſt dici hoc eſſe ſpeciale in epiſcopo, ut non poſsit remouere ab accuſatione illos, quos prius tolerauit. Item fallit in arenario, qui poteſt accuſare arenariū: ut C. de inoffi. teſt. in arenā. Item fallit in caſibus, in quibus ſocius criminis non repellit ſociū: quos habes notatos iiij. q. iij. liberi. & C. de teſti. quoniam. alias quilibet cuiuſcunq; cōditionis & quantumcunque criminoſus uiles & criminoſos ab accuſatione, uel teſtimonio repellit. Vnde etiam ſocius à ſua accuſatione repellit ſocios uiles & criminoſos. ff. de accuſatio. hos accuſare. §. ſi ſeruus, & iij. q. iiij. ca. pen. quod falſum eſt in exceptis criminibus, ut s. in prin. quæſtionis notaui.

e Dic ut le. & not. extra de accu. ca. j. Archi.

a SI hæreticus. Hæc authentica eſt falſa: quia nunquam hæreticus admittitur ad accuſandum: ut j. iiii. q. j. cap. j. forte loquitur de minoribus hæreticis, qui non peccāt in præcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudicijs, id eſt, de his quæ acta ſunt corā iudice, ſed alijs cōtractibus propter inopiam probationū admittuntur: non tamen ſine tormentis, ut iiii. quæſtione iii. ca. ſi teſtes. §. ſi res. & C. de hære. l. ulti. Io. Sed certe ſecundum canones non admittitur hæreticus, cum ſit excommunicatus, & debeat ſtatim occidi. extra de hære. ex communicamus. & cap. penul. B.

Hæretic⁹ nunquam accuſat.

b Contra hæreticum. Arg. aliquid admitti pro aliquo, quod non admittitur contra ſe. ſim. xxxvij. diſt. cap. ſi quid ueri. Argu. contra. iiij. q. iij. ſi quis teſtib. Secundum eſt regulare, primum caſuale propter odiū hæreſis.

c Sed quæritur. Hanc ſoluit Vrbanus xij. quæſtio. j. ſcimus. uel aliter, reſpicit illud, quod dicitur ſupra eadem. §. opponitur. & mouet incidentem quęſtionem & diuiditur in duas partes.

d Paſtores. In princ. quæſtio. quæ tamen non ſunt uerba illius cap. ſed ſenſus eſt eius.

e PLerunq;. Et tacent. Dicat tamen ei qui pōt prodeſſe, & non obeſſe. xxij. q. v. hoc uidetur. ſed in publico non debet dicere: ut. vj. q̄one. j. ſi omnia. hæc ergo taciturnitas non obſtat ei, qui non pōt probare. Item non nocet ei, qui non pōt impedire, ut ff. de contrahenda emptio. l. rem alienā. uel ēt erubeſcit loqui: ut ff. de furt. l. penulti. Item nec nocet ei, qui ſcit ſuum ius durare. ff. quibus modis pig. uel hypot. ſol. l. ſicut. §. non uidetur. alias ſemper obſtat taciturnitas: ut ex. de his, quæ fiunt à ꝓlatis. ca. ij. & liiij. diſt. ſi ſeruus.

Taciturnitas q̄nque nō obſtat.

f Iudicibus. Iudici ergo faciēda eſt probatio, nō aduerſatio: ut iiij. queſtione iij. capitu. ſi teſtes. §. ſæpe. & C. de condict. ob turpem cauſam. lege j. Argumen. contra j. quæſtione. j. ſi q̄s. epiſcopus.

† Alias plerique.

g De his. Hæc eſt iiij. pars huius quæſtionis, in qua probat, quod ſubditi ſecreto & pacifice poſſunt ſuos prælatos redarguere, non autem palam, niſi peccaſſent in publico: & ita omnes autho. quas inducit, debent intelligi. & hoc probat per iiij. exempla, & per x. authorita. ſanctorum patrum. Ioannes de Fantu.

a Ad idē extra de proba. ex literis. §. j uerſ. q̄b. & de electio. ſcriptū. §. uerū. in pri. Archi.

Gene. 9. d

? De his. Qui accuſant prælatos de crimine quod non poſſunt probare.

h Anacleti. Supra ead. cap. ſententia.

eſt.n. prodere, Aliud accuſare. Prodit, qui non ꝑ bãda defert: accuſat, qui reo præſente crimẽ iudici offert, probaturus quod ĩ tendit. Chã ſolus uidit pudenda patris: et ideo ꝑ eũ intelliguntur, qui cùm ſoli ſunt conſcij criminũ ſuorũ prælatorum, atque ideo accuſare nõ poſſunt, uitã tamen eorũ infamando alijs ridendã offerunt.

Itẽ obijcitur, ꝙ ſubditi ẽt religioſi prælatos ſuos accuſare nõ pñt. Legitur enim in Exodo, [a] ꝙ Maria ſoror Aarõ, q̃ prima poſt tranſitũ maris rubri ſumpto tympano hymnũ cantare meruit, poſtea murmurãs in Moyſen, eò ꝙ Aethiopiſſam duxerat in uxorẽ, à domino lepra percuſſa eſt. Itẽ in li. Regũ legitur, ꝙ cùm Dauid fugeret à facie Saul, latuit ĩ ſpelũca, in quã cùm Saul diuertiſſet ad purgãdum uentrẽ, Dauid præcidit oram chlamydis eius, quod ſe feciſſe poſtea grauiter doluit, & uehementer pœnituit. Saul à domino erat reprobatus, et ex ĩuidia Dauid ꝑſequebaĩ, ut eũ morti traderet. Dauid erat uir humilis & mitis, Sauli à domino ſubſtitutus, per Samuelẽ unctus in regem: ſed tamen quia præcidit oram chlamydis Saulis, grauiter fleuit: cũ à Saule ſola adminiſtratione unctionis ſepararetur. Unde daĩ intelligi, ꝙ ſubditi quamuis religioſi ſint, ꝑlatos ſuos criminoſos accuſare nõ pñt. Nam per Saulẽ, qui uentrem purgabat, prælati intelliguntur, qui malitiã corde conceptam, in opus producunt. 2.Reg.6.a. Item legitur in li. Regũ ꝙ cùm arca domini reduceretur de Gabaa in Ieruſalem, à bobus recalcitrãtibus arca inclinata eſt: cui dũ Oza leuita manum adhiberet, ut eã erigeret, à dño percuſſus [b] interijt. Per arcam prælati intelligunĩ, per Ozan ſubditi, per inclinationem arcæ caſus intelliguntur prælatorum: per illum, qui manũ adhibuit, intelliguntur reprehendentes, uel accuſantes uitam doctorum: qui à domino percuſſi intereunt. His ita [c] reſpondetur: uerũ eſt per arcã ſignificari prælatos, & per Ozã ſubditos. Illud uerò falſum eſt, quòd per inclinationem arcæ, caſus ſignificetur prælatorum. Aliud eſt.n. inclinari, uel deſcendere, aliud cadere. Ioan.8.a. Legitur.n. quod ſaluator noſter ſe inclinauerit, ſicut quando digito ſcribebat in terra: & de montibus frequenter deſcenderit, in quos aſcendebat, ut uel pernoctaret in oratione, uel ut diſcipulos in monte altiora doceret [a] præcepta: uel ut turbas fugiens, ex altitudine mõtis eas reſpicere, et liberè poſſet docere. Inclinatio, uel deſcẽſio, humilitatem ſignificat, qua ſpirituales nonnunquã carnalibus condeſcendunt, ut eorum infirmitati compatiantur: iuxta illud Apoſtoli: 2. Corin. 11.g. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Hos etiam [c] ſignificauerunt angeli, quos Iacob uidit in ſcala deſcendentes. Gen. 28.c De his per prophetam dicitur: Pſalm. 17 Inclinauit cælos, & deſcendit. Per arcam ergo inclinatam intelliguntur prælati, qui ſubditorum culpam miſericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Unde bene dicitur, quòd bobus recalcitrantibus arca inclinata eſt. Boues quippe recalcitrantes, ſubditos ſignificant ſuis doctoribus non obedientes, quibus dum prælati compatiuntur, quaſi bobus recalcitrãtibus arca incli

xerat Aethiopiſſam in uxorem. Secunda obiectio eſt de Dauid, qui cum fugeret à facie Saulis, & latitaret in ſpelunca, abſcidit orã Chlamidis Saulis purgantis uentrem. De quo idem Dauid ſeipſum poſtea reprehẽdit. Tertia eſt de Oza, qui cum arca domini reduceretur de Gabaa in Ieruſalem, & bobus recalcitrantibus inclinaretur, manum appoſuit. Quarta eſt q̃d infames efficiũtur, qui accuſant prælatos ſuos, & ideo accuſare non poſſunt. Has obiectiones ſoluit, & dat cuilibet obiectioni ſuam ſolutionẽ Gratianus, concludendo, quod propter hoc non remouẽtur ſubditi ab accuſatione prælatorũ. Et primo ſoluit, quod dictum eſt de arca: et innuit quod per Mariam, Dauid & Ozam, & per eos, qui reputabantur infames, intelliguntur illi, qui bonam fidem & bona facta ſuorum prælatorum reprehendunt, bonitatem eorum obfuſcare uolentes. Sed malos prælatos bene poſſunt accuſare: quod probat ſequenti capitulo, quia mali prælati non ſunt prælati.

Cõcor. tex. in l. libellorũ. ff. de accuſat. & de priua. delictis l.j. cũ concor.

Exod. 5.c

Núe. 12.a

1.Re. 24.a

2. Reg. 6. & 19.

1. Reg. 24. a.

[a] In Exodo. Moſius in libro Numero. 50. diſt. c. ſi poſt ordin. §. econtra.

[b] Percuſſus. Quia ea nocte non ſe ab uxoris amplexu abſtinuerat.

[c] His ita. Incipit reſpondere his tribus obiectionib. & primo reſpondet ultimæ.

[a] Altiora doceret. arg. quod magiſter dẽt docere in alto.

[c] Hos etiam. Scilicet ſpirituales prædicatores.

Pecca-

natur. Leuita, qui manũ adhibuit, ſignificat illos, qui miſericordiæ cõpaſſionẽ in prælatis ſuis reprehendunt, eosq; in ſeueritatis amaritudinẽ erigere nolũt. Vnde bene leuita iſte Oza dicitꝰ. Oza quippe robuſtus dicitur. Illi.n. robuſti dicuntur, qui cũ de ſua iuſtitia præſumũt, miſericordiã peccantibus negandã putant & impendentes reprehẽdũt. Vnde à domino percuſſi intercũt: quia iudiciũ ſine miſericordia erit illis, q nolũt facere miſericordiã delinquentibus. Cui per Salomonem dicitur: Noli eẽ nimis iuſtus qa eſt nimis iuſtus, qui perit in iuſtitia ſua. Sic & Moyſi illud intelligitur. per Moyſen.n. prælati intelligũtur [a] per Aethiopiſſam uxorẽ, peccatores intelligũtur. Moyſes Aethiopiſſam uxorẽ ducit, cum quilibet prædicator peccatorẽ [a] ſibi copulat, ut ex eo ſobolem bonorũ operum Deo gignere ualeat. Hanc copulam dum Maria id eſt, ſubditi reprehendũt, lepra peccati inficiũtur. uel per Mariam ſynagoga intelligitur, quę in Moyſen, id eſt, in Chriſtũ murmurauit; quia Aethiopiſſam, id eſt eccleſiam de gentibus ſibi copulauit, quos lepra perfidiæ & erroris ſordidos fecit. Non ergo his authoritatibus ſubditi prohibentur ab accuſatione ſuorum prælatorum, ſed monẽtur, ne reprehendãt miſericordem cõpaſſionẽ eorũ. Item [b] per Saulem prælati intelliguntur & per Dauid [c] ſubditi. Saul [d] purgans uentrem eos ſignificat, qui malitiam corde cõceptam, foras in opus producunt. Sed in præciſione chlamidis non ſignificatur, niſi reprehenſio peccati. per chlamydem.n. regis † poteſtas intelligitur. Hanc pcidit, qui prælatum ſentẽtia damnationis ferit: quod nulli ſubditorum licet. Facta.n. paſtoris, oris gladio, id eſt, ſentẽtia dãnationis à ſubditis ferienda non ſunt. Hinc eſt quod Hieronimus ait ſuper Marcum de põtifice, qui ſcidit ueſtimenta ſua: Sciſſio ueſtis ſciſſionem ſignifiat ſacerdotij, quod in proximo erat ſcindendum, & auferendum Iudæis uel per Dauid ſignificantur, qui nequitiã ſuorum prælatorũ uidentes, maiora eorum peccata cõtemnunt, minima uerò & leuia quaſi extremam oram chlamydis præcidẽtes reprehendere & lacerare ſatagũt. Vel quia Saul ſolus [e] diuertit in ſpeluncam, in qua Dauid ſolus latebat. Item ſuper hoc poteſt intelligi, quod de Cham dictũ eſt, qui ſolus uidit pudenda patris, quæ non cooperuit, ſed ridenda monſtrauit. Hac itaque authoritate non inhibetur ſubditis accuſare prælatos, ſi accuſabiles fuerint.

Itẽ probatur quod ſubditi prẹlatos ſuos accuſare non poſſunt, et iã ſi religioſi fuerint. Infames.n. ſunt eo ipſo, quòd ſuorum doctorum uitam reprehẽdere conantur. Infames.n. fiunt (ut canonum tradit authoritas) omnes, qui in patres armãtur, et qui doctorum ſuorũ uitã reprehendunt, uel accuſant. Nullus aũt infamis in accuſatione prælatorum eſt audiendus, niſi fortè à fide exorbitauerit, ut ſupra dictũ eſt. Cùm ergo ſubditi eo ipſo, quod in accuſationem prælatorum proſiliunt, infames efficiuntur: infamibus autem copia accuſandi denegatur: patet ꝗ ſubditi prẹlatos ſuos accuſare non ſunt. His ita reſpondetur, [f] non omnes prælati pro prælatis habentur. nomẽ enim non facit epiſcopum, ſed uita. †

Vnde Gregorius Ianuario epõ ſcribit.

Quem ætas, non uita ſeniorem facit, grauiter eſt increpandus.

CAN. XXVII.

PAulus [g] dicit. Seniorem ne increpaueris. Sed hæc eius regula [h] tunc eſt obſeruanda, [i] cùm culpa ſenioris ſuo exemplo non trahit ad interitum corda iu-

a Peccatorem. In hoc tamen non peccauit, qa adhuc non erat prohibitum: nec hodie eſt ſi ſub hac conditione ducitur, ut fiat fidelis. xxviij. quæſtio. j. nõ oportet. Ioan.

b Item. Ad hoc ſimiliter tripliciter reſpondet, & ultimo male.

ADDITIO.

& eſt hęc reſponſio ad ſecundam obiectionem. Archi.

c Per Dauid. Secunda ſolutio.

d Saul. iij. reſpõſio

e Solus. Et tamen cum socijs ſuis.

f Reſpondetur. quibus dicitur, ꝙ ſubditi non poſſunt accuſare prælatos.

g PAulus. ſcilicet in epiſtola. j. ad Timot. v.

h Regula. ar. ꝙ poſſumus interpretari & arctare generalia uerba Apoſtoli, ut xxxiij. q. ij. quos Deus cõiunxit. xxij. q. v. hoc uidetur. & ff. de in ius uocand. l. quamuis. & ff. de teſtib. quæſitũ.

i Obſeruanda. exempla enim prælatorum & ſenum facilius corrumpunt. & ideo magis ſunt punienda. ut xj. quæſtio. iij. præcipue. & lxxxvj. diſtinctio. tanta. Scri-

a Arg. ad hoc. xxij. q. iiij. obijciũtur. & cap. dixit. uel dic ſecundũ. H. quod fecit inſtinctu ſpiritus ſancti. argu. xxxv. qõ. j. c. cũ igitꝰ §. hac itaque cõſuetudine. Io.

Iaco. 2. c

Eccle. 7. c

3 Arg. cõtra. ſ. e. q. cõſuluiſti xxxj. q. j. qđ ſi dormierit.

Prælatorum exempla alios corrumpunt.

3 Et generaliter quicũque publice peccat, exemplum peccandi cuilibet tribuit: & in totam eccleſiã delinquit. xxvj. qõ. ij. ſed illud. ſecũdum L. & H.

† Regul.

Gene. 9. d

[redacted]

niorum. Vbi autẽ ſenior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nã ſcriptũ [a] eſt: Laqueus [b] iuuenum omnes uos. & rurſus: Maledictus puer [c] centum annorum.

Eſa. 42.d
Eſa. 65.d

Item Hieronymus ad Heliodorum.

Dignitas non facit epiſcopum, ſed uita.

CAN. XXVIII.

NOn omnes epiſcopi ſunt epiſcopi. [d] Attendis Petrum, ſed & Iudam conſidera, Stephanum ſuſpicis, ſed Nicolaum [e] reſpice. Non facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius [f] centurio adhuc ethnicus [g] dono ſancti ſpiritus mundatur: presbyteros [h] Daniel puer iudicat. Non eſt facile ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cũ Chriſto regnantium. Infatuatum [i] ſal ad nihilum prodeſt, niſi ut projiciatur [k] foras, & à porcis [l] conculcetur.

Act. 10.
Dani 13.c
Luc. 14.g

Vnde Auguſt. hom. vij.

Non epiſcopi nomen, ſed uita reuerentiam meretur.

CAN. XXIX.

NOn omnis, qui dicit, Pax uobis: quaſi columba eſt audiẽdus. corui [m] de morte paſcuntur. Hoc columba nõ habet: imò de fructibus terræ uiuit: innocens eſt uictus eius.

Item Beda in ſecunda epiſtola Petri.

Docti ab indoctis, clerici à laicis, quandoque meritò reprehenduntur.

CAN. XXX.

SEcuti ſunt [n] uiam Balaam [o] ex Boſor, [p] qui mercedẽ iniquitatis amauit: corruptionem uerò habuit ſuæ ueſaniæ ſubiugale mutũ: quod hominis uoce loquens prohibuit prophetæ inſipientiam. Plerũq; hæretici tam ſtulta dogmata, tam execranda proferũt ſacramenta, ut etiã hebetum ſenſus paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodo carent, illorum deteſtentur inſaniam: & illorum diſtorta & Deo contraria itinera ſanius ſapiendo redarguant. Et (quod peius eſt) nonnunquam multi catholicorũ intantum mercedẽ amãt iniquitatis, ut etiam docti ab indoctis, clerici à laicis meritò redarguantur: [q] qui iure comparantur prophetæ, qui uerbis aſinæ contra naturam loquentis corripitur: nec tamen à propoſito praui itineris retardatur: quibus etiam aptiſsimè nomen congruit ciuitatis, de qua Balaam uenitſe perhibetur. Boſor nanque carneus ſiue in tribulatione poſitus interpretatur. Neque enim alia magis cauſa luxurioſis exiſtit uerbum ueritatis amore pecuniæ, uel deſideriorum temporalium adulterare, quam quia carnis ſe concupiſcentijs mancipauerunt. Sed & nomen ipſius Balaam, qui uanus populus, ſiue præcipitans eos, interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitam ueritatis uiam ſpõte deſerunt, quid niſi uanus populus ſunt? Qui etiam in præcipitium ſuos mergunt auditores: quibus non ſalutaria quæ corrigant, ſed quæ illos delectent erronea prædicant: de quibus apertè ſubditur: Hi ſunt fontes [r] ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſeruatur. Danl.13.c Mat. 10.b

Quia [s] ergo non omnes epĩ ſunt epiſcopi: presbyteri à Daniele puero iudicẽtur. ſal infatuatũ à porcis cõculcatur, et qui dixit, pax uobis: plerunq; nõ colũba, ſed coruus reputatur: patet q nõ ſemper pro officio, uel authoritate pſonæ ab accuſatione eſt ceſſandũ: imò cõtra prauos eſt agendũ cùm omnis pſona criminaliter peccãs alte

a Scriptum. ſcilicet in Eſaia.

b Laqueus. ſcilicet malo exemplo.

c Puer. Canon propter malitiã aliquorum fingit aliquid eſſe, quod non eſt, & ecõuerſo. xl. diſtinctio. multi ſacerdotes.

d NOn omnes epiſcopi ſũt epiſcopi. id eſt, non omnes epiſcopi uoce, ſunt epiſcopi re.

e Nicolaum. qui fuit unus de ſeptem diaconibus, quos apoſtoli inſtituerũt: q fuit reprobus.

f Cornelius. q primus ex gẽtibus nomẽ Ieſu Chriſti eſt ſecutus. xxvj. diſtinctio. deinde.

g Ethnicus. id eſt gentilis.

h Presbyteros. q condemnauerũt Suſannam. j. ea. c. nos ſi incompetẽter. §. item cum Balaam.

i Infatuatum ſal. id eſt, ſtulti prælati inſipidi in prædicando? fatui in delinquendo.

k Proijciatur. Id eſt, deponatur.

l Et à porcis. id eſt dæmonibus, qui dominant malis prælatis, quaſi pecori ſuo. xxiiij. q. j. capi. miramur. §. his authoritatibus.

m NOn omnis. Corui. Coruo æquiparatur malus prelatus uel presbyter in nigredine uitiorum, & in raucedine uocis, & in uoracitate, ſcilicet mortuorũ oblationum: & in fœtore ſpiritus, & in garrulitate, & i furto. xxiij. quæſt. iiij. tres perſonas. Ioã. de Fantu.

n SEcuti ſunt. Prælati & doctores mali.

o Balaam. Supple uenientis.

p Ex Boſor. uerba ſunt Petri uſque ad uerſi. plerſque. ubi Beda exponens uerba Petri in canonica dicit, quod hæretici à gentibus reprehenſi comparantur Balaam correpto ab aſina: comparantur etiã ei mali prælati reprehenſi à laicis.

q Redarguantur. Non dicit accuſentur. unde nõ poteſt hic ſumi arg. quod laici poſſunt accuſare clericos, ut ſupra xxj. diſtin. nolite. in fin. contra. Solu. ibi quod triplex eſt reprehenſio: quod ibi uide.

r Fontes. Verba Petri.

s Quia. Infert ex his tribus capitul. quod mali prælati cũ criminaliter peccant, poſſunt à ſubditis accuſari. & ad hoc inducit cap. ſequentia.

Alte

a Dic q pueriliſ ętas durat uſq; ad pubertatẽ: ut l. pueri cũ gloſſ. ff. de uerb. ſig.

b Et dicũt q iſte fuit Macometus, quem colunt pagani. Hu. & de hoc habet. j. xxiiij. q. iij. quidã. uer. Nicolaitæ. ſecũdũ l. q aſſerit q iſte fuit Machometus

Dęmonia malis prælatis dominantur.

Presbyter malus coruo æquiparatur.

Quia ipſas oblationes ſibi uſurpãt & [illegible]

veſtur: [a] et (ut ita dicã) [b] capite minor legib. cenſeatur. Qui.n.facit peccatum, ſeruus eſt peccati, tã in pœna, quàm in culpa.

Vnde Auguſtinus ait:

Qui ſuſceptum officium nõ adminiſtrat, nõ eſt epiſcopus, ſed canis impudicus.

CAN. XXXI.

QVi nec regiminis in ſe rationẽ habuit, nec ſua delicta derterſit, nec filiorum crimen [c] correxit, canis impudicus dicendus eſt magis, quàm epiſcopus.

Quibus ergo Hieronymus, [d] Auguſtin⁹, Gregorius auferunt nomen columbæ, epiſcopi, ſenioris: nonne & priuilegium eſt auferendum dignitatis, ut poſsint à ſubditis reprehẽdi? Vnde ſcriptura diſsimulans [e] priuilegiũ prauæ ſenectutis ait: Maledictus non ſenior, ſed puer centũ annorum. Apparet ergo, ꝙ hi ex accuſatione prælatorum infames fiunt, qui eorum uitam reprehendere, & lacerare conantur: qui locũ ſui regiminis non nomine tantùm, ſed uita & moribus tenent. Alij autem potius laudabiles fiunt ex accuſatione prælatorũ ſuorum, quàm infames. Item quod dicitur, maiorum quiſpiam minorum accuſationibus nõ impetratur: minores intelligẽdi ſunt, non dignitate, ſed uita.

Vnde Hieronymus ait de Paulo ſuper epiſtolã ad Galatas.

Maiores & minores non dignitate, ſed uita intelligi oportet.

CAN. XXXII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, niſi ſe non imparẽ [f] ſciret. [g]

Hoc non de officio [h] eccleſiaſticę dignitatis, [†] ſed de puritate uitæ, & ſanctitate conuerſationis intelligitur. Solus.n. Petrus inter apoſtolos primatum gerebat.

Hinc Auguſtinus ait ad Hieronymum:

Non epiſcopi nomen, ſed uita maiorem facit.

CAN. XXXIII.

QVanquam ſecũdum uocabula, [i] quæ uſus obtinuit, epiſcopatus ſit presbyterio maior, Auguſtinus [k] tñ Hieronymo minor eſt.

Item libro ſecundo de unico baptiſmo.

Epiſcopi licet pares ſint meritis, gradu tamen differunt dignitate.

CAN. XXXIIII.

PVto, ꝙ ſine ulla ſui contumelia Cyprianus Epiſcopus Petro apoſtolo cõparatur, quantum attinet ad martyrij coronam. Cæterùm magis uereri debeo, ne i Petrum contumelioſus exiſtam. [l] Quis enim neſcit illum apoſtolatus principatum cuilibet [m] epiſcopatui præferendum? Sed & ſi diſtat cathedrarum gratia, una tamen eſt martyrum gloria. Item cùm Petrus à Paulo poſteriore corrigatur, & pacis, atque unitatis uinculo cuſtodito ad martyrium promouetur: [n] quantò [o] facilius & fortius qđ per uniuerſæ eccleſiæ ſtatuta firmatum eſt, uel unius Epiſcopi authoritati, uel unius prouinciæ concilio præferendum eſt?

Idem.

Non in honore, ſed in ueritate filius æquatur, uel præponitur patri.

CAN. XXXV.

QVæritur [p] pater de malo filio: queritur filius de duro patre. ſeruamus

---

Ioan.8.d

a Alteretur. Id eſt, in alterius ſtatum commutetur. tranſit enim de familia Dei ad familiã diaboli. 24.q.iii. ſi quis non recto.

b Vt ita dicam. Videtur etiam ꝙ infamis capite minuatur. ff. de uar. & extraord. co. l. cognitionum. §. exiſtimatio.

c QVi nec. Crimen. Talis enim ad accuſationem, uel ad teſtimonium nõ admittitur: ut xxxvij. diſt. legant. ℑ. vj. q. j. qui crimen.

d Hieronymus. ſ. in tribus proxi. c.

Nomen aufertur à malitia.

e Diſsimulans. Aufertur enim alicui nomen propter ſuã malitiam. xxxiij. qõ. ij. admonere. ℑ. xix. di. ſecundum. & j. q. iiij. ca. eccleſia. §. item peccato. ℑ. ea. q. j. ſcelus.

f PAulus. Imparem. Meritis, non tamen adminiſtratione. diſtinct. lxxx. in illis.

Eſa.65.d

g Sciret. Ex hoc patet, quod aliquis ſcit ſe habere charitatẽ per reuelationẽ. Pau. alibi dicit: Scio ꝙ neq; mors, neque uita, neque aliquid aliud me poterit ſeparare à charitate Dei. Alibi tamen dicit, Nihil mihi conſcius ſum, &c. ut ſ. xl. di. cap. ult.

Pauli charitas magna.

ADDITIO.

Iſta concor. reſpicit literã nõ imparem, ſecundum Laur. ad idem xxj. q. iiij. ſicut excellentiam.

† Imò de ipſo officio, ut patet apud Hieronymum, Cyprianum, Ignatiũ, & oẽs antiquos, & per ipſas epiſtolas Pauli.

h Hoc nõ de officio. ꝗ nõ poſsit eſſe ĩpar Paulus Petro.

i QVanquam. Secundum uocabula. Quia epũs eſt nomen dignitatis, presbyter nomen ætatis. xciii. diſt. legimus.

k Auguſtinus. Augu. forte hoc credebat. nõ enim licuit ei mẽtiri pro humilitate. xxij. q. ij. cũ humilitatis. & cum Hiero. fuit presbyter cardinalis, [:] patet ꝙ quilibet epũs [:] maior eſt presbytero cardinali.

r Cardinalis. Imo ꝗ Cardinales non niſi diu poſt fuerunt inuẽti.

Epũs maior eſt presbytero cardinali.

: Iſta gl. reputatᷣ à doctorib. fin. ad hoc ꝙ dicit epiſcopum maiorem presbytero cardinali. ſ. dignitate. reſpectu ordinis epiſcopalis, unde epĩ dicuntᷣ ſũmi ſacerdotes, ut cap. j. poſt medium. de ſacr. unct. Et æqparantᷣ illuſtrib. ſeu præfecto prætorio, ut no. gl. in l. epiſcopali. C. de epiſ. aud. & nõ habẽt maiorẽ dignitatẽ cardinales quã epi: ſed habẽt maius officiũ, ut inqt Bar. ĩ d. l. j. §. ſi qs. i. j. col. ff. de ap. facit text. in ca. ſi abbatẽ. đ elec. libr. vj. & not. p Ab. in c. eccleſia ueſtra le denier. de elec. in penulti. & vlti. col. Filius patrẽ conuenire põt.

l PVto. Exiſtã. Si dicam Cyprianum in omnibus æqualem.

m Cuilibet. ſ. xxj. di. in nouo. ℑ. 24. q. j. loquitur. contra.

ADDITIO.

Dic ꝙ rõne ordinis Petr⁹ fuit par alijs apoſtolis et cæteris epiſcopis: ſed ratione adminiſtratiõis fuit maior.

n Promouetᷣ. Ita ut in hoc uideãtur ipſi eſſe pares, & ĩt ſtatuta eorum.

o Quanto, &c. Et eſt hic arg. ꝙ poti⁹ ſtatur ei, ꝙ à pluribus, quam ꝙ à paucioribus dicitur. & xix. diſ. ſi canonicis.

p QVæritur. Secundũ canones: ergo filius conqueritur de patre tã in ciuili, quam in criminali negocio: ſed ſcđm leges non in ciuili, niſi tantũ in cauſa caſtrẽſi: ut ff. de iu. l. lis nulla. & ff. de fur. ſi quis uxori. j. rñſo. nõ tamen põt eũ cõuenire de furto, ſed actione in factum: ut C. de dolo malo. ſi ſuperſtite.

ſi manu-

; De hoc etiam no. xxiij. qõ. iiij. ſi eccleſia. in gl. melius. ibi uideas.

honorificentiam patri, quæ debetur à filio. Non æquamus a filium patri in honore: ſed præponimus filium b patri in ueritate: & ſic tribuimus honorẽ debitum, ut non perdat æquitas meritum.

Item Ambroſius. †

Aequales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus.

CAN. XXXVI.

BEati Petrus & Paulus eminẽt inter uniuerſos apoſtolos, & ſpeciali quadam prærogatiua præcellunt: uerùm inter ipſos, quis cui præponatur, incertum eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, qui æquales ſunt paſsione: & ſimili eos fidei deuotione uixiſſe, quos ſimul uidemus ad martyrij gloriam perueniſſe. Non enim ſine cauſa factum putamus, quòd una die paſsi ſunt, uno loco, ſub uno perſecutore. Vna die, ut ad Chriſtum pariter peruenirent. In uno loco, ne alteri Roma deeſſet. Sub uno perſecutore, ut æqualis crudelitas utroſq; conſtringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, perſecu-

[illegible]

tor decretus eſt pro uirtute. c Et in quo loco ijdem tandem martyrium pertulerunt in urbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationũ, ſ. ut ubi erat caput ſuperſtitionis, illic caput quieſceret ſanctitatis: ut ubi gentilium principes habitabant, illic eccleſiarũ principes morerentur.

5 *Itẽ pœnitentes, d bigami, ſacerdotes accuſare non pñt. Vnde generaliter colligitur, quòd quicunq; ſacerdotes nõ ſunt, uel eſſe ſacerdotes nõ poſſunt, ĩ ſacerdotes accuſationẽ, uel teſtificationem proferre non poſſunt.*

Vnde Fabianus ait:

Qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, ſacerdotes accuſare non ualent.

CAN. XXXVII.

IPſi apoſtoli & eorum ſucceſſores ſtatuerũt, ut ſacerdotes domini nõ accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis e nõ ſunt, nec eẽ † pñt.

Item Damaſus Papa.

Emancipatus autem poteſt agere ciuiliter contra patrem, ſed uenia impetrata, ut C. de in ius uoc. l. ultim. Sed in criminali cauſa non auditur contra patrem. ĩ. ead. q. j. prohibentur. nec pater contra filium, niſi iniuriam in ipſum commiſerit. ut C. de pat. pote. l. iij.

a Non æquamus. Sic Celſus corrigit dicta patris ſui. ff. de cond. cau. da. l. dedi. §. ſi qs quaſi ſtatuliber. Item argum. quòd aliquis poteſt eſſe maior & minor altero diuerſo reſpectu. ĩ. e. quã quam. xxv. di. perlectis.

b Præponimus filium. Argu. quòd ueritas à quocunq; prolata amplectenda eſt. Et eſt etiam argu. contra teſtimonium honorabiliũ perſonarum. ſimile diſt. ix. ego.

c BEati. Pro uirtute. Scilicet ut parem uirtutem & conſtantiam, contra perſecutionem in paſsione habuiſſe uideantur.

Cum ex ſæuitia perſecutoris uirtus patriç claruerit in utroque. Hug.

Item pœnitentes. Hæc eſt v. pars huius quæſtio. in qua dicit, quid ſit in hac quæſtione tenendum: & dicit quod tales, qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, nec eos accuſare, nec in eos teſtificari poſſunt: redarguere tamen poſſunt occulte & pacifice. & hæc probat per tria exempla & v. authorit. ſanctorum patrum. Ioannes de Fantu.

d Item pœnitentes. ſolẽniter. ĩ. xj. q. j. qui crimen.

e IPſi apoſtoli. Ordinis. In criminali. ſed in ciuili poſſunt omnes, extra de teſtibus. tam literis.

Id eſt, ex iſto ca. & ſeq.

Neceſſe. Ex his duobus cap. colligitur, quòd hæc tria, accuſatio, teſtimonium, & ordo, pari paſſu ambulant: ut quicunq; non admittitur ad unum, nec ad reliquum. Sed obijcitur: quicunque ſemel in peccato mortali fuerit, non admittitur ad ordines: ut xxv. di. primum. ergo nec ad teſtimonium. Item ſi crimen ciuiliter fuerit probatum, non admittitur ad ordines, ut diſt. xxiiij. quando. extra de accuſa. ſuper his. ergo nec ad teſtimonium. & ſecundum hoc nullus inuenitur teſtis. cum nemo ſine crimine uiuat. xxv. diſtinctione. §. nomine autem. Tu dicas, quod regula, quæ hic traditur, locum habet cum criminaliter agitur. Si enim ciuiliter agitur, aut crimen eſt occultum, quod obijcitur teſti, aut manifeſtum. ſi occultum,

Teſtis an ſit repellẽdus propter crimẽ ſibi obiectũ.

præſumo eum inde egiſſe pœnitentiam: quia occulta in meliorem partem interpretamur, extra de ſortile. capi. ex tuarum. & extra de regu. iur. eſtote. Si autem manifeſtum, probabit ſe egiſſe pœnitentiam per ſacerdotem, quod facere poteſt, ut extra de ſimo. nemo. l. diſtinctione. in capite. ij. quæſtione. j. ſi peccauerit. in ſi. niſi tale ſit crimen, quod etiam poſt pœnitentiam irrogat infamiam: ut cum aliquis conuictus eſt de periurio: ut iij. quæſtione vij. ca. infames. §. porro. Si autem criminaliter agitur, ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum, ſiue inde egerit pœnitentiam, ſiue non, repello eum: ut vj. quæſtione. j. qui crimen. † Vel diſtingue ſicut notaui ſuper illo ca. qui crimen. Io. & extra de teſti. teſtimonium. ubi diffinitur breuiter. B. Circa hanc materiam cõſueuit quæri, ſi quis uinum non poteſt bibere, an poſsit promoueri: cum ipſum miniſtrantem oporteat communicare. de conſecr. diſtinct. j. epiſcopus Deo. & diſtinct. ij. peracta? Dic quod non. Nec etiam accuſare poteſt ‡ ille, qui caſu membrum amiſit. lv. diſtinctio. cap. ulti. Tamen inferiorem, uel parem poteſt accuſare: quia poteſt remanere in executione illius ordinis. diſtinctione lv. præcepta. nam qui eſt intra xxx. an. poteſt accuſare ſacerdotes. Item clericus bigamus non poteſt accuſare clericum coniugatum, qui unicam & uirginem habuit uxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. xxxij. diſtin. ſi quis uero. Hug. dicit, quod ſacerdos depoſitus alium poteſt accuſare. Sed hoc non placet. Nam ex quo eſt de crimine condemnatus, ſtatim eſt delictum eius notorium. extra de cohabi. cleric. ueſtra. Item nec ille admittitur ad accuſationem, cui crimen eſt in modum exceptionis probatum, per quod eſt repulſus a teſtimonio, licet non ſit infamis. argumen. extra de electione. capi. ſuper eo. & ij. quæſtione. j. prohibentur. grauata eſt tamen eius opinio, ſicut illius, qui ancillam oppreſsit. Codic. de adulte. & ſi libidine. Nam inhoneſtum eſt tales ad ordines admitti, ut dicit lex de his, qui ſupponuntur ſuſtibus

† Vide quòd no. iij. co. vij. qui ſi. ne, in ſi.

Sacerdos nõ efficitur qui uinũ bibere nõ poteſt.

‡ Hic adde quod no. ſupra e. in ſũma. uer. ſi. tales.

Accuſare nõ poteſt de crimine cõuictus in modũ exceptionis.

ab

ſacerdotes accuſare, uel teſtificari nō ualent, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi.

CAN. XXXVIII.

TEſtes abſq; ulla infamia, aut ſuſpicione,[a] uel manifeſta macula, & uerè fidei plenitudine inſtructi eſſe debēt, & tales quales ad ſacerdotium eligi diuina iubet authoritas.

Quoniam (ut antiquorū tradit authoritas) ſacerdotes criminari non poſſunt, neque in eos teſtificari, qui ad eundem non debent nec poſſunt prouehi honorem.

Sic & illud[b] *Sylueſtri intelligitur, Laicus nō accuſet clericū, &c. id eſt, qui in inferiori gradu cōſtituti, ad ſuperiorē aſcendere nō poſſunt,*[c] *in ſuperioribus agētes accuſare nō debent. Ecce oſtenſum eſt, quid reſpondeatur authoritatibus, & argumētis, quibus ſubditi ab accuſatione prælatorū uidebantur repellēdi. Nūc demonſtrādum eſt quib. rationib. probētur recipiendi: & quid contrà reſpōdeatur à prælatis. Chriſtus, qui erat paſtor paſtorum, omnibus*
Matt. 15. *ſuis, de quibus ait. Non ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael etc. inter opprobria et uerbera, quæ ab eis patieba-*
Ioan. 18. *tur, ait: Si malè locutus ſum, teſtimonium*
Ioan. 8. *perhibe de malo, &c. Itē, quis ex uobis arguet me de peccato? At quicunq; ad teſtificandū in aliquē, uel ad arguendū admittuntur, ad eundem accuſandū admitti poſſunt. Cùm ergo oues, ut aduerſus paſtorem ſuum teſtimonium ferāt, et ut ipſum (ſi poſſunt) reprehendāt, admittuntur: patet ꝙ ſubditi pñt accuſare prælatos ſuos. His ita reſpondetur: Chriſtus quāuis eſſet paſtor ſuarum ouium, quas uerbo et exemplo paſcebat, tamen quātum ād officiorū diſtributionē (ex qua hodie in eccleſia alij præſunt alijs: unde quidam prælati, quidam ſubditi uocantur) in populo ſuo paſtorale officium non gerebat. Myſtica enim et uiſibili unctione, nec in regem,*[d] *nec in ſacerdotem unctus erat: quæ ſolæ perſonæ in populo illo prælaturæ nomen ſibi uendicabant.*

Non ergo ex hac authoritate ſubditi probātur admittēdi in accuſatione p̄latorum, ſed tantùm oſtēditur, ꝙ auditores eos rep̄bendere poſſunt, & in eos teſtificari, qui cū officia eccleſiaſtica nō habeāt, uerbo tamen & exemplo quoſcunq; ualent, lucrari Deo ſatagunt. Reſpondetur et aliter: Aliud eſt, quod de rigore cogimur ſeruare diſciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis cōſideratione. Chriſtus Iudæos ad ſe arguendū admiſit perfectione humilitatis, non ſeueritate iuris. Si. n. legis rigore eſſent admiſſi, hac authoritate criminoſi et infames in accuſatione religioſorum eſſent recipiendi, cùm eſſent ſceleratiſſimi, qui de nece Chriſti tractantes, innocentem damnare uolebant. hoc ergo exemplo prælati non coguntur recipere ſubditos in accuſatione ſui, Gala. 2. c
ſed permittuntur, ſi uelint.

Item Paulus Petrū reprehēdit, qui princeps apoſtolorū erat. Unde datur intelligi, ꝙ ſubditi poſſunt reprehēdere p̄latos ſuos, ſi reprehenſibiles fuerint. Sed hoc facilè refellitꝰ, ſi unde ſit reprehendēdus aduertatꝰ. Petrus cogebat gentes iudaizare, et à ueritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregē faciens, & à cibis gentilium latenter ſe ſubtrahēs. Par autē eſt in ſe à fide exorbitare, et alios exemplo, uel uerbo à fide deijcere. Ergo hoc exemplo non probantur prælati accuſandi à ſubditis, niſi fortè à fide exorbitauerint, uel alios exorbitare coegerint.

Item. Cùm Petrus intraſſet ad Corneliū, conqueſti fratres ſunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quòd ad gentilem diuertiſſet. Ecce quòd prælati iure poſſunt reprehendi à ſubditis.

Sed huic oppoſitioni beatus Gregorius reſpondet, dicens:

---

[a] Id eſt, à cuſtodib. ædium ab incēdio & nocte. ff. de offi. p̄fect. uigil. l. j. & iii. ab ædilibus. licet non ſint infames. ff. de decurionib. eos. niſi ſit neceſsitas. ff. de muneribus & honoribus. l. ut gradatim. & hoc ideo, quia opinio eius in nullo uacillabit: ut xxxiij. diſtin. laici. & notat ſ. ea. q. j. in primis. in fi. Io. & probatur hodie tota hæc diſtinctio in decretali, de teſti. c. teſtimonium. Quid iuris ſit de ordinando, notaui ſupra uigeſimaquinta diſt. primum. B.

[a] Teſtes. Suſpicione.] Repellitur teſtis propter ſuſpicionē, ut ſ. ea. accuſatio. in prin. Argu. contra. de conſec. diſt. ij. non prohibeat.

[a] Odij, uel inimicitiæ, uel criminis occulti, ſecundū H. ad idē iii. q. v. quaſi per totū. ibi uideas. Archi.

ADDITIO.

Dic quod aſſumptio corporis non nocet, niſi ſumenti, ſed accuſatio alij nocet.

[b] Sic & illud. Supra c. nullus laicus.

[c] Non poſſunt. Qualiter hoc intelligitur, habetur j. iiij. q. j. c. j.

[d] Nec in regem. Imo nec regnū eius erat de hoc mundo. xxiij. q. iij. ca. j.

Petrus.

Petrus à fidelibus interrogatus cur ad gentes intraſſet, nō ex poteſtate reſpondit, ſed humiliter rationem reddidit.

CAN. XXXIX.

PEtrus poteſtatem regni acceperat, & tamen idem apoſtolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gētes intraſſet, nō ex poteſtate officij (qua poſſet dicere: Oues paſtorem ſuum non accuſent, nec reprehendant) ſed ex authoritate diuinæ uirtutis, qua gentiles acceperant Spiritum ſanctum reſpondit. a

Cùm ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, ſed noluit: non ergo hoc exemplo prælati coguntur ſuſcipere reprehenſionem ſubditorū.

Ex hac etiam humilitatis diſpenſatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouici Auguſto dictū.

Imperiali iudicio apoſtolicus ſe emēdare permittit, ſi quid erga ſubditos iniuſtè cōmiſerit.

CAN. XL.

NOs ſi incompetēter aliquid egimus, & in ſubditis iuſtæ legis tramitē non conſeruauimus, ueſtro ac miſſorum ueſtrorum cuncta uolumus emendare iudicio: quoniam ſi nos, qui aliena b debemus corrigere peccata, peiora committimus, certè non ueritatis diſcipuli, ſed (quod dolentes dicimus) erimus præ cæteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis ueſtræ magnopere clementiam imploramus, ut tales ad hæc, quæ diximus perquirenda miſſos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodum ſi ueſtra præſens fuiſſet imperialis gloria) diligenter exquirant. Et non tantùm hæc ſola, quæ ſuperius diximus, quærimus ut examuſsim c exagitent: ſed ſiue minora, ſiue etiam maiora illis ſint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in poſterum nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum uel indiffinitū remaneat.

§ Item cùm Balaam ariolus d iret ad maledicendum populum, angelus domini aſinæ, cui inſidebat, in uia ſe oppoſuit, euaginatoque gladio eam ab itinere compeſcuit: quam dum ille uerberibus affligeret, in uocem prorupit, & prophetæ ueſaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica uirtute prophetæ inſipientiam reprehendit, multò magis ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos. His ita reſpondetur. Verum eſt, quòd per aſinam ſubditi ſignificantur, & per Balaam prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accuſandi à ſubditis: ſed ſubditis tantùm forma datur humiliter renitendi prælatis, ſi fortè eos ad malum cogere uoluerint. Balaam nanque aſinam urgens, ut ad maledicendum populo Dei eum ueheret, ſignificat eos, qui uerberibus & cruciatibus à ſubditis exigunt, ut eis in malo fautores & coadiutores exiſtant. Sed quia angelus, quilibet uidelicet prædicator euaginato gladio, apertè ſcilicet prædicato timore & horrore futuræ uindictæ; à conſenſu alienæ malitiæ illos reuocat: licet eis in huiuſmodi uocem conqueſtionis prorumpere, & prælatis ſuis dicere: Cur nos uerberibus affligitis? cur nobis iniuſtè iraſcimini? nunquid uobis inobedientes aliquando fuimus, niſi nunc cùm ad malum cogimur? uidete illum, qui prohibet ab incepto. Non ergo hinc prælati probantur accuſandi à ſubditis. Item. Cùm David adulterium & homicidium commiſiſſet, miſſus eſt à Deo Nathan propheta, ut eum redargueret. Ecce quòd prælati ſunt arguendi, & reprehendendi à ſubditis. Sed notandum eſt, quòd duæ ſunt perſonæ, quibus mundus iſte regitur: regalis uidelicet, & ſacerdotalis. Sicut reges præſunt in cauſis ſeculi, ita ſacerdotes cauſis Dei. Regum eſt corporalem irrogare pœnam: ſacerdotum ſpiritualem inferre uindictam. Dauid ergo & ſi ex regali unctione ſacer-

Nu.22.c.

2.Re.12.a

a PEtrus. Reſpōdit. Dicens, Eādem Deus dedit gratiam eis, ſicut nobis, q credimus in Ieſum.

b NOs ſi. Alieni. hic Papa ſe ſubijcit aliorum iudicio: q facere poteſt: , ut ff. de iur. om. iudi. eſt receptum. non tamen eū poſſunt deponere. ix. q. iij. nemo ſecundum H poſſunt: quia & ſeipſum poteſt deponere: ut xxj. di. nūc autem.

c Examuſsim. Id eſt, regulariter, uel indubitanter, uel perfectè: quia amuſſis eſt inſtrumentum plumbeū, cum quo rectificātur parietes uel plumbantur.

Item cum Balaā. Hæc eſt vj. pars huius quæ. in qua probat, q probatum erat, q ſubditi poſſunt prælatos reprehendere, & etiā accuſare, ſi ad eundem ordinem uenire poſſunt: non autem debent eos de occultis, uel pene occultis diffamare. & hoc probat per ſeptem exempla, & per decem authoritates ſanctorū patrum. Ioan. de Fan.

d Ariolus. Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit, & fructum ſibi in triſtitia affert. uigeſimaſexta quæſt. tertia. igiē genus.

Trahen-

1 Cōcor. Alexā. de Imol. in l. eſt receptū. ff. de iuriſ. om. iudi. in gl. ij. ubi dicit idē eē ī rege Frācorum nō recognoſcēte ſuperiorē. qd poteſt eſſe iudex in ꝓpria cā. quòd itel lige uerū quo ad ſibi ſubditos, non quo ad alios: ut patet in c. nouit. & ibi Ho. & Io. Andr. extra de iud.

Ariolus quis dicitur.

1 Hic Leo quartus urbis Romę epō contra accuſatores ſuos ſtat ad tribunal & iudicium corā Ludoui. ij. Caroli magni ꝓnepote & Iperatore franco, ut dixi ī præfatio. ad [illegible] Hē ri. ij. contra parius [illegible] an. 13.

dotibus & prophetis prę erat in cauſis ſeculi, tamen ſuberat eis in cauſa Dei. Vnde reges à prophetis & à ſacerdotibus ungebantur, & eorum oblatione peccata regum expiabantur. Sicut ergo Oſias a domino lepra percuſſus eſt, quia ſacerdotum officia uſurpare uoluit, ſic ſacerdotibus & prophetis regū uſurpare officia non licuit. Nathā ergo propheta cùm regem redarguit, ſuum eſt executus officium, in quo erat rege ſuperior: non uſurpauit regis officium, in quo erat rege inferior: monuit eum, ut per pœnitentiam peccata ſua expiaret, non tulit in eum ſententiam, qua tanquam adulter & homicida morti addiceretur. 2.Par.26.

Sic & beatus Ambroſius Theodoſium, & beatus Innocentius Imperatorem Archadium excōmunicauit, & ab eccleſiæ ingreſſu prohibuit.

Sicut enim non ſine ratione iudex gladiū portat, ita non ſine cauſa claues eccleſiæ ſacerdotes accipiunt. Ille portat gladium ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorum: iſti habent claues ad excluſionem excommunicandorum, & reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo ſubditi probantur reprehendendi à prælatis, non prælati à ſubditis. Item.

Dan.13.c Daniel nulla legitima poteſtate functus iudices a populo conſtitutos de falſo teſtimonio conuicit, & conuictos damnauit. Conſtat ergo, quod nullam poteſtatem habentes poſſunt redarguere dignitatibus, uel poteſtatibus ſublimatos. His ita reſpondetur: miracula (& maxime ueteris teſtamenti) ſunt admiranda, non in exemplum noſtræ actionis trahenda, [a] Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus prohibentur. Tunc enim Samuel Agag pinguiſsimum regem 1.Reg.15.e Amalech in fruſta diuidendo concidit: nunc nulli eccleſiaſticorum iudicum iudicium ſanguinis [b] agitare licet. Tunc Phinees Iudæum coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Nūe.25.d hodie ſacerdotibus huiuſmodi actus in perniciem ſui officij uerteretur. Exemplo ergo Danielis non ſolum accuſandi uel redarguendi, ſed etiam iudicandi poteſtatem ſubditi ſibi in prælatos uendicarent, ſi illud in argumentum noſtræ actionis liceret aſſumi, quod nulla unquam authoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi, quod in nouiſsimis temporibus ſuſcitaret Deus ſpiritum pueri iunioris, illius uidelicet, de quo per prophetam dicitur: Puer natus eſt nobis. & iterum: Ecce puer meus, qui iudices iniquitatis, Scribas ſcilicet, & Phariſeos falſis criminibus Suſannam, id eſt, eccleſiam accuſantes, & Eſaiæ.9.a ream adulterij pronuntiantes, eò quòd Chriſtum ſequeretur, conuinceret & condemnaret. Ibid.42.a Item. Hieronymus refert in libris uirorum illuſtrium, quod Damaſus papa a ſubditis de adulterio accuſatus cum xlij. epiſcopis ſe purgauit. Item Symmachus papa in Romana ſynodo dignitate ſua expoliatus, prius ſtatui ſuo reddi decernitur, ut tunc ueniret ad cauſam, & ſi ita recte uideretur, accuſantium propoſitionibus reſponderet. Digna res uiſa eſt maximo numero ſacerdotum, atque meretur effectum: & cum poſtmodum ordinaretur quomodo eſſet accuſandus, præfatus papa ut cauſam diceret occurrebat, ſed ab æmulis eſt impeditus.

Item Gregorius ait de ſe ipſo.

Redarguendi ſe, licentiam beatus Gregorius alijs præſtat.

CAN. XLI.

SI quis [c] ſuper his nos redarguere uoluerit, uel extra authoritatem nos facere contenderit, ueniat ad ſedem apoſtolicam, ut ibi ante confeſsionem [d] beati Petri mecum iuſte decertet, quatenus ibi unus ex nobis ſententiam ſuſcipiat ſuam.

Ex his omnibus colligitur, quòd ſubditi poſſunt reprehendere & accuſare prælatos [e] ſuos. Sed ſicut de Chriſto dictum eſt, quando Iudæis dixit: ſi male locutus ſum, & cætera: ita de iſtis intelligendum eſt, q Ioā.18.d

2.Reg.6.d

Forma rei ſequi debet actor.

Accuſat' quandoq; dat expenſas accuſatori.

[a] Trahenda. xxij. quæſt. ij. ſi quis periuretur.

[b] Sanguinis. xxiij. quæſtione ult. his à quibus. & cap. legi. & capit. occidit. & extra ne cleri. uel monac. ſententiam ſanguinis.

[c] SI quis. quia actor forū rei ſequi debet. extra de foro competen. cū ſit generale. & C. de iuriſdic. omnium iudi. l. iuris ordinē. uel quia cauſa fidei eſt. quæ ī eccleſia eſt tractanda: ut xxiiij. quæſtione ulti. conuenior. & 7. ead. quęſtio. ij. præceptum. xxiiij. q. j. quoties.

[d] Confeſsionem. id eſt ſcripturam.

[e] Prælatos. & dabuntur eis expenſę ab epiſcopo, quem accuſant. ſi egent: ut extra de accuſa. capi. ex parte. nam & danē ſeruo agenti cauſam libertatis. C. de ordi. cog. l. ult. ſimiliter ei, q. egit de inofficioſo teſtamento. & obtinuit, ſi aduerſarius appellet. ff. de inofficio. teſta. l. ſi inſtituta. §. penul.

Lator

ſuo exemplo prælatis de derunt facultatē recipiē di ſubditos in accuſatio- nem ſui, ſed non coëge- runt.

Item.

De eodem.

CAN. XLII.

PAulus Deaclinæ ciuitatis epiſcopus accuſatur à ſubditis de lapſu carnis, conuincitur, deponitur, alius loco eius ſubſtituitur.

Hoc an ex diſpenſatione accuſati, an ex rigore iuris ſit factum, ex regiſtro Gregorij ad Ioannem Epiſcopum capi. ccxvj. poteſt perpendi, ubi ait:

Paulus Deaclinæ ciuitatis epiſcopus, ſubditorum accuſatione conuictus deponitur.

CAN. XLIII.

LAtor Nemeſion ad nos ueniens indicauit, quòd Paulus Deaclinæ ciuitatis epiſcopus inter alia mala in corporali [a] crimine lapſus, a ſuis clericis accuſatus, atque conuictus, epiſcopali ſententia depoſitus eſt: poſtea cum auxilio ſecularium ueniens epiſcopatum more prædonis ingreſſus eſt: ablatiſque rebus eccleſiæ dilectiſsimū Nemeſion [b] latorem præſentium ſibi ſubſtitutum ab eo epiſcopatu proiecit, & ad ſummam iniuriam, ac necem pene perduxit. Fraternitas itaque ueſtra hæc omnia curet addiſcere, & quæcunque eccleſiæ abſtulit, omni mora uel excuſatione [c] ceſſante, reddere [d] compellat. Si uero nihil eccleſiæ, ſed proprium [e] ſe dixerit abſtuliſſe, quamuis graue & iniquum fuerit: ut non à uobis, [f] uel metropolitano eius hoc petierit, ſed temerario auſu agere præſumpſerit: ueruntamen ſi quid proprium tulit, [g] ſub fraternitatis ueſtræ debet examine conſtare, ſi uerum eſt. Sed & illud diligenter quærendum eſt, ſi quid malè de rebus dilapidauit eccleſiæ, ut ex eo, quod nunc abſtulit, illud reformare, ac ſatisfacere modis omnibus compellatur.

Hoc edicto [h] non in accuſatores, uel depoſitores ulciſcitur, ſed in depoſitum ulterius proſequitur: ut ſi ultra ad epiſcopatum aſpirare tentauerit, omnibus modis repellatur, & ad agendam pœnitentiam perennem in monaſterium detrudatur. Quem ergo Gregor. ad epiſcopatum aſpirantem omnibus modis repellit, quem graui pœnitentiæ ſubijcit, patet non ſua diſpenſatione, [i] ſed canonum cenſura à ſubditis eſſe accuſatum & conuictum. Et ut iam non exemplis, ſed legibus agamus, uidendum eſt quid Gregorius ſcribat Innocentio & reliquis epiſcopis Sardiniæ ita dicens.

Quod ſubditi prælatos ſuos accuſare poſſunt.

CAN. XLIIII.

MEtropolitanum [k] ueſtrum in aliquo [l] poſtponere non præſumatis, excepto ſi (quod non optamus) contra eundem uos aliquid cauſæ habere contingat, ut ob hoc ſedis apoſtolicæ iudicium petere debeatis.

Item uniuerſis epiſcopis concilij Nicaſij

---

[a] LAtor. In corporali. Scilicet adulterio uel inceſtu, ut xxx. quæſtio. j. non debet. ſecus, ſi de ſimplici fornicatione, pro qua hodie non deponitur: ut lxxxij. diſtinctio. presbyter. & xxxiij. diſtinctio. fraternitatis. niſi de rigore factum fuerit. lxxxj. diſtinct. ſi quis epiſcopus. & capit. presbyter aut diaconus. [1]

[b] Nemeſion. not. quod papa non uocat eum fratrem, licet eſſet epiſcopus. hodie aliud eſſet, extra de cri. fal. quam graui.

[c] Excuſatione ceſſante. iuſta tamē exceptio, uel excuſatio admittitur. extra de offic. delega. ex parte. ij.

[d] Reddere. Cum de mero iure deberet iſte in exilium relegari, cētum milliaribus à ciuitate remotus. C. de epiſco. & cler. quicunque. Item cadere debuiſſet à iure ſuo. [2] C. unde ui. l. ſi quis in tantam. xvj. quæſtio. vj. placuit. ſed melius eſt, ut eum ſua auferre ſinat eccleſia, quam in perniciem eccleſiæ amplius incandeſcat, ut ī. xvij. q. ulti. ca. ultimo.

[e] Proprium. Hic uidetur quod ſpoliator poſsit ſpoliato referre quæſtionem proprietatis. extra de cauſa poſſeſſio. capi. cum eccleſia. [3] & ſequen. quod non eſt uerum, ut extra de reſtitutio. ſpoliato. it. in cum quis. & capi. in literis. ſed diſpenſatiue cum ipſo actum eſt, ut patet in glo. præcedenti.

[f] Vt non à uobis. Loquitur primati, quia apud metropolitanum prius eſt cōueniendus. ut ī ca. proxi. & ix. quęſtio. iij. nullus primas. & capi. conqueſtus.

[g] Tulit. arg. contra. xv. quæſtio. vj. placuit. & capit. de lapſis. ubi dicitur, quod monaſterio traduntur res depoſiti. ſed illud uerum eſt quando detruditur in monaſteriū, ſed hic non fuit depoſitus.

[h] Hoc edicto. uerba ſunt Gratiani uſque ad illum locū, ut ſi ultra. & à loco illo ad locum illum, quē ergo. ſunt uerba Grego. exinde ſunt uerba Gratiani.

[i] Diſpenſatione. id eſt uoluntate.

[k] MEtropolitanum. ex contemptu: alias [4] omiſſo eo poſſunt adire papam, ut ſ. ead. quæſtio. vj. capit. ij. & iij. Item intellige iſtud quādo epiſcopi inter ſe litigāt. nam ſi epiſcopus litigat contra clericum, tunc coram arbitris eſt litigandum. xj. quæſtio. j. ſi clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quādo ſine cauſa declinatur eius iuriſdictio: ſicut dico quod ſine cauſa non poteſt quis declinare iuriſdictionem epiſcopi etiam per querelā factam papæ, [5] ut plene dixi in conſtitutio. ut debitus. extra de appel. arg. non eſſe appellādū omiſſo medio. ſed hic non loquitur de appellatione.

[l] In aliquo. epiſcoporum enim eſt iudex ordinarius primo loco metropolitanus. x. quæſtio. iij. quia cognouimus. xj quæſtio. j. ſi clericus aduerſus.

Sicut

Fornicatio ſimplex non eſt digna depoſitione.

[1] Adde ad hoc text. in l. ſi adulteriſi cum incibi not. per Bart. ff. de adult.

[2] Quod iſte nō fuit punitus, de miſericordia factū eſt, prout no. Laur. & Io. xvj. quæ. j. placuit.

[3] Iſta decreta non probat hoc ſimpliciter: quia ibi utrūque ius fuit deductum in iudicium. Archi.

[4] Adde Alexan. de Imol. in l. ſi uidetur. §. hoc iudicium. colū. iiij. ff. ſi quis in ius uocat. non obtem.

Iuriſdictio epiſc. ſine cauſa nō poteſt declinari.

[5] Hoc indiſtincte ibi probatur: cū etiam legatus adeat. extra de officio leg. c. j. & ita habet cōſuetudo ſecundum Gof. quæ eſt optima legum interpres, extra de conſue. cū dilectus. Archid.

Vitā prælatorū ſubditi nulla diſſimulatione negligant.

CAN. XLV.

SIcut (inquit) laudabile diſcretumq; eſt reuerentiam, & honorem exhibere prioribus, ita rectitudinis & Dei timoris eſt, ſi qua in eis ſunt, quæ indigent correctione, nulla diſſimulatione poſtponere: ne totum (quod abſit) corpus morbus inuadat, ſi languor nō fuerit curatus in capite. Quædam enim de primate ueſtro Clementio ad nos plata [a] ſunt, quæ quoniam ita grauia ſunt, ut tranſire indiſcuſſa nullo modo debeant, fraternitatem ueſtram hortamur, [b] ut cū omni ſolicitudine ac uiuacitate mentis indagare multis modis debeatis illata: & ſi ſunt ut audita ſunt, ultione canonica reſecentur.

Admonemus autem, ut non cuiuſquam perſonæ gratia, non fauor, non quodlibet blandimētum quēquam ueſtrum ab his, quæ nuntiata ſunt nobis, molliat, uel à ueritate excutiat: ſed ſacerdotaliter ad inueſtigandam ueritatem uos propter Deum accingite. Nā ſi quis in hoc piger, aut negligens, eſſe præſumpſerit, dictis criminibus apud Deum ſe nouerit eſſe participē, cuius zelo ad perſcrutandas ſubtiliter nefandi facinoris cauſas non mouetur.

Hæc ſi quis ſpecialia, et ex his generalem regulā colligi non oportere contendit, audiat quid Gelaſius ca. xxvij. dicat oībus clericis cuiuſcunq; ordinis, ita ſcribens:

Clerici exceſſus ſui epi, auribus deferant Romani pōtificis.

CAN. XLVI.

QVapropter [c] nec clericorum quiſquam apoſtolicæ offenſæ ſe confidat futurum immunem, ſi in his, quæ ſalubriter ſequenda apoſtolica deprompſit authoritas, ſiue epiſcopum, ſiue presbyterum, ſiue diaconum uiderit excedētem, & non protinus [d] ad aures Romani pontificis [e] deferre [f] curauerit: pro bationibus duntaxat competenter exhibitis: ita ut tranſgreſsionis ultio, fiat cæteris interdictio [g] delinquendi. Sin uerò [h] modis omnibus erit unuſquiſq; pontificum ordinis & honoris ſui eliſor, ſi cui clericorum uel auditui totius eccleſiæ hæc puTauerit ſupprimenda. [i]

Idem.

CAN. XLVII.

SI quid in eccleſia damni, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ authoritate prohibita, pōtificem ueſtrum uideritis admittere: mox noſtris auribus relatione [k] ſignate, ut quid fieri debeat, cēſeamus.

Item ex concilio Calcedo. capitulo xxj.

Clerici, aut laici ſine examinatione ad eporum accuſationem non admittantur.

CAN. XLVIII.

CLericos aut laicos [l] paſsim accuſantes, & ſine probatione epos aut clericos ad accuſationē non recipiendos decernimus, niſi prius diſcutiatur eorum [m] exiſtimationis opinio.

Item ex ſynodo Romana.

[a] SIcut. Perlata. A ſubditis. & ſic facit ad propoſitum Gratiani, [*] aliter hoc cap. nihil facit ad propoſitū Grat. niſi uelis dicere eo ipſo, ꝙ dedit alijs licentiam iudicandi, ergo & accuſandi.

[*] Cū iſti cognoſcere debeāt ex delegatione Papæ. Laur. Idē ſentit hic Hu. & Io. de Fi.

[b] Hortamur. Nota, ꝙ per hoc uerbum hortamur & monemus, mandatur iuriſdictio. ſic ſ. ea. q. j. notum. ff. de offic. præſi. ſæpe. Videtur tamē quòd prouinciale concilium ordinario iure cognoſcat de primate ſiue de metropolitano ſuo. Nam cum concilium iudicet de Papa in his, in quibus ipſe poteſt iudicari: ergo concilium metropolitani poteſt iudicare de ipſo. Ad hoc ī. e. ſi quis. ar. cōtra. xviij. diſt. multis. nam ibi appellatur à concilio ad metropolitanū: ergo cū concilium ſit minus metropolitano, non poteſt ipſum iudicare. xxj. di. inferior. Sed poteſt dici, quantum ad ſua negotia eſt minor metropolitanus cōci. quantū ad aliorū negotia eſt maior. Sed in c. multis. non appellat à concilio, ſed à quadam congregatione epōrū ad metropolitanū, ſed adhuc obſtat xxj. diſt. nunc autē. Sed pōt dici, ꝙ pōt iudicare de ipſo cōcilio, non tñ cū condemnare poteſt. Sed ꝙ poſsit iudicare à cōcilio, bene facit ix. q. iij. ſaluo. & ca. ſi autem. & lxviij. diſ. Salonitanæ. Sed eſt argu. contra. ſ. cap. proxi. Ioannes.

Cōcilium ꝓuinciale an poſsit de archiepiſcopo cognoſcere.

[c] QVapropter. Videt hic ſpecialis caſus, in quo quilibet poſſit accuſare ſuum epiſcopum. & hoc c. continuatur illi xij. q. ij. quatuor.

[d] Protinus. Nonne neceſſaria eſt admonitio? Certe ſic. Ideo expone protinus, i. poſt tertiā admonitionem: [*] ut ſ. e. q. j. ſi peccauerit. ſic extra de ſimonia. licet.

[*] Idē ſentit hic H. & Laur.

[e] Pontificis. Vel alterius ſuperioris. Ioannes.

ADDITIO.

Idem ſentit Hugo in ſuo caſu huius c.

[f] Deferre. i. denūtiare. Hic habes ꝙ aliquis cogitur accuſare: ut j. q. j. quiſquis. & v. q. v. cap. j. extra qui fi. ſint legi. capi. cauſam. & xxiiij. q. iij. tam ſacerdotes. [*] Ar. cōtra extra de acc. licet. in fi. & v. q. ij. ſi primates. & iii. q. iiij. clericus. & C. ut nemo inuitus agere. l. una. Sol. ad denuntiationē quilibet tenet, de qua hic loquitur, nō autem ad accuſationē ut in contrarijs.

Accuſare quis qñq; cogitur.

[*] Ad idē C. de īge. & ma. diffamari. C. de priuat. car. l. j. circa finē. Et eſt ſpeciale in dilapidatiōe, ut qlibet clericus teneāt denuntiare. Et eſt rō: qa ſimul debēt adminiſtrare, alias ſecus. Sed cōtra quo ad hoc ī. c. px. ibi, aut in his quæ ſunt, &c. unde dico, qđ qlibet clericus tenetur denūtiare crimen ſui ꝓlati ſecundum Lau.

[g] Interdictio. Forte ſpeciale eſt in dilapidatione, ut quilibet teneatur denūtiare.

[h] Sin uero. Id eſt, ſi non fecerit, quod dictum eſt de quatuor portionibus. xij. q. ij. quatuor.

[i] Supprimenda. ī. v. q. ij. ſi primates. contra. ſed illud de crimine iniuriarū, de quo poteſt epſ componere cū clericis ſuis ſiue inter partes.

[k] SI quid. Relatione. Ex hoc patet ꝙ loquitur in denuntiatione, &c. ſicut capi. ſuperius. Ioannes.

[l] CLericos aut laicos. Accuſantes epos, aut clericos decernimus non eſſe recipiendos paſſim & ſine probatione. Ioan.

[m] Eorum. Id eſt, laicorum, uel clericorum, ſi ſunt ignoti: ut ſ. e. querendū. uel eorum. i. epiſcoporum, qui accuſantur; quia ſi uita eorum

Laici an poſsit clericos accuſare.

corum antea bona fuit, laici in nullo poſſunt eos accuſare, ut ſ. e. q. j. in primis in fin. & extra de teſt. ueniens. Si uero mali, & laici & quilibet criminoſi admittũtur, [a] niſi inimici & conſpiratores. extra de ſimo. licet Eli. & de ſen. & re iud. cũ I. & A. & ex hoc loco Baz. fundauit ſuam opinionem: ut dixi in ſumma: ſed intelligas loqui in illis cauſis, in quibus laici poſſunt accuſare clericos.

[a] Hoc intellige in exceptis criminib. Io. de Fa.

[a] SI quis epiſcopus. Quia alibi. Arg. ꝙ ſolus epiſcopus habet merũ imperiũ in ſua diœceſi. ut xj. q. j. de perſona. v. q. vj. delatori. Hoc enim eſt merum imperium, ſcilicet cognuſcere de criminibus. ff. de offici. eius cui man. eſt iuriſd. l. j. [2] & ff. de offi. præſi. illicitas. §. qui uniuerſas. C. de proba. ſciant.

Imperij meri eſt de criminib. cognoſcere.

[2] Sub. & ideo in generali cõmiſſione nõ transferuntur: ut in iſta lege hicalle gata, & ff. de pigno. obligatione. & legit & not. extra de offic. leg. ꝙ trãslatio. Archi.

[b] Illaudabilis intentionis. Accuſationem uocat illaudabilem intentionem, quia cauſæ materiam criminibus creare noſcuntur. C. de iudic. ꝓperandum. & præſumitur ſemper ꝙ inuidiæ cauſa fiat accuſatio: ut vj. q. j. ſi omnia. & quia uix ſine culpa experiri poteſt: ideo clerici ab ea abſtinere debent, ut de pœni. di. v. qualitas. & ſ. ca. quę. vj. decreto. Vel dicit illaudabilem quo ad uulgi opinionẽ. Nam præſumitur alias quia bono [3] zelo accuſare: ut extra de dolo & contum. ca. ueritatis. in parte deciſa. Ex charitate enim debet prouenire accuſatio. extra de accuſat. ſi quis epiſcopus. & qui accuſat, publicæ ſalutis cuſto-

[3] Bono. Gul. Occã dialogor. fo. 73. Accuſatio ex charitate debet ꝓuenire.

Qualibet perſona epiſcopos, aut alios accuſans, monſtrã documentis inferat.

CAN. XLIX.

SI quis epiſcopus, aut diaconus, aut quilibet clericus apud epiſcopos (quia alibi [a] non oportet) à qualibet perſona accuſati fuerint, quicunque fuerit uir ille, ſiue ſublimis honoris, ſiue alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis [b] intentionis arripuerit, nouerit dicenda probationibus [c] monſtranda documentis ſe debere inferre.

Itẽ Damaſus Papa Stephano Archiepiſcopo.

Sacerdotes non accuſent, qui ad eundem ordinem prouehi non poſſunt.

CAN. L.

SAcerdotes (ut antiqua tradit authoritas) criminari non poſſunt, nec i eos teſtificari, qui ad eundẽ non debẽt, nec poſſunt prouehi honorem.

Item Iginius Papa:

Niſi irreprehenſibiles in maiorum accuſatione non recipiãtur.

CAN. LI.

CRiminationes maiorũ natu [d] per alios non fiant, niſi per ipſos, qui crimina intendunt, ſi tamen ipſi digni & irreprehẽſibiles apparuerint, & actis [e] publicis docuerint ſe omni ſuſpicione carere & inimicitia, & irreprehenſibilem habere fidem, ac conuerſationem ducere.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd ſubditi in accuſatione prælatorum ſunt admittendi.

Nunc uidendum eſt, an monachi in accuſatione epũrum ſint audiendi.

Adrianus Papa uidetur eos ab accuſatione remouere, ita dicens:

Monachi, ſacerdotes accuſare, uel in eos teſtificari nõ poſſunt.

CAN. LII.

PLacuit [f] eorum accuſandi ſacerdotes, & teſtificandi in eos uocem obſtruere, quos non humanis [1] uocibus tantum, ſed & diuinis mortuos eſſe [g] ſcimus: quia funeſtam [h] uocẽ potius interdici, quam audiri oportet.

Item in concilio Calcedonenſi pręcipitur ut eccleſiaſticas actiones monachi attrectare non præſumant.

Item Pelagius Papa.

Monachi in accuſatione non ſunt audiendi.

CAN. LIII.

NVllus monachus [i] lia uſquam arripiat, nec ſecularia [i] aut eccleſiaſtica [k] negotia perturbare præſumat: quia mortua eſt in talibus uox eorum.

Sed aliud eſt, quod ex præſumptione aſſumitur temeritatis: aliud, quod ex neceſsitate geritur charitatis. Monachi enim ex præſumptione epiſcopos accuſare non poſſunt, ex charitate poſſunt. Vnde & in canonibus præcipitur, ut cubicularij epiſcopi ſint, uel religioſi clerici, uel electi monachi, ut de eius uita teſtimonium dicere poſsint.

7 Item illud Eleutherij Papæ omnibus generaliter dicitur.

Conſentire conuincitur, qui cùm poſſit, peruerſis negligit obuiare.

dìam gerit. ut C. de famoſis libel. l. una.

[c] Probationibus. Sic C. de probat. ſciant. Ioan.

[d] CRiminationes. Per alios. Id eſt, procuratores. ĩ. iii. q. ix. abſens.

[e] Et actis. Id eſt, actionib. [4] uel literis epiſcoporum ſuorum, ut xix. q. ij. duæ & hoc ſi ſunt ignoti. & eſt ſi. infra iij. q. v. canonica. uel tãtum ualet eis teſtimoniũ populi quantum examinatio: ut xxiiij. di. c. j. Ioan.

[4] Vnde dicit Lau. acta publica uocat eorũ bona opera publica, per quæ manifeſtè docetur, ꝙ iſti carent, & illa habẽt. Archi.

[f] PLacuit. Hoc capitu. idem Adrianus [5] intelligit de infamibus: ut ĩ. iij. quæ. iiii. hi qui. & ĩ. iij. quæ. v. canonica. Vel intellige cum Gratiano de monachis ſ. criminoſis. Nam certum eſt qđ monachi accuſare poſſunt: ut extra de accuſa. c. ex parte. & infra eadem. cum paſtoris.

[1] Alias, ab humanis uocibus, ſed diuinis, &c.

[5] Idẽ [illegible] cit hic L. ſed nõ uidetur bona lſa: cũ nullũ iſtorum capitulorũ hic allegatorum ſit Adriani: ut patet ex ipſorũ ſuprascriptione. Ar.

[g] Mortuos eſſe. Quantum ad ciuiles actus, & etiam ad diuinos: quia nõ poſſunt baptizare, ſepelire, pręédicare, pœnitentiam dare: ut xvj. q. j. c. j. & c. qui uere.

[h] Quia funeſtam. Quia ſemper debent flere. xvj. q. j. placuit.

[i] NVllus. Nec ſecularia. Id eſt, tutelam & procurationem.

[k] Aut eccleſiaſtica. Id eſt, baptizare: quod olim non licebat eis. xvj. q. j. placuit.

Item illud. Hæc eſt vij. pars quæ. in qua probat quod unuſquiſq; tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere inquantum poterit ſalua pace: alias tenetur ipſe. & ad hoc probãdum adducit ſex authoritates. Io. de Fant.

Negli-

CAN. LIIII.

NEgligere, cùm poſſis [a] perturbare [b] peruerſos, nihil eſt aliud quam fauere. † nec caret ſcrupulo [c] ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Hierony. tam de ſe quã de alijs monachis in primo prologo bibliæ ſcribit dicens.

Quantum ex uita merito quis eccleſiam ædificat, tantũ nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat.

CAN. LV.

SAncta quippe [d] ruſticitas [e] ſolũ ſibi prodeſt: & quãtũ ex uitæ merito ædificat eccleſiam Chriſti tantũ nocet [f] ſi deſtruentibus nõ reſiſtat.

Item Gregorius.

Subditi uitia prælatorum reprehendere ſtudeant.

CAN. LVI.

ADmonendi [g] ſunt † ſubditi, ne plus q̃ expedit ſint ſubiecti: ne cùm ſtudent plus, quam neceſſe eſt hominib. ſubijci, compellantur uitia eorum uenerari.

Item generali ſynodo præſidens dixit:

Clerici ſiue electi monachi ſint cubicularij epiſcopi.

CAN. LVII.

CVm paſtoris [h] uita † in exemplum debeat eſſe diſcipulis, plerunque clerici, qualis in ſecreto ſit uita ſui paſtoris, neſciunt: quã tamẽ ſeculares pueri [i] ſciunt. de qua re præſenti decreto cõſtituimus, ut quidã [k] ex clericis, uel etiã ex monachis electi in miniſterio cubiculi pontificalis obſequantur, ut is, qui in loco regiminis eſt tales habeat teſtes, [l] qui ueram eius in ſecreto conuerſationem uideant & ex ſedula uiſione exẽplum profectus ſumant.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi.

Prauos in ſua ſocietate epiſcopus habere non debet.

CAN. LVIII.

PEruenit ad nos, fratrem & coepiſcopũ noſtrũ Serenũ Maſſilienſem prauos homines in ſocietate [m] ſua habere: ita denique, ut presbyterũ quendã, qui poſt lapsũ carnis in ſuis adhuc dicitur iniquitatibus uolutari, familiarẽ habeat: quod a uobis ſubtiliter eſt requirendũ. Et ſi ita conſtiterit, curæ uobis ſit noſtrae ũ ſic uice corrigere, ut & qui talem recipit, non familiaritate fouere ſed dicas ſe potius ultione comprimere: & qui receptus eſt, diſcat lachrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditijs cumulare.

Item Paſchalis papa.

Viros boni teſtimonij ſemper epiſcopi ſecum habeant.

[a] NEgligere cum poſsis. Videtur de prælatis tantum loqui.

[b] Perturbare. id eſt, prohibere & remouere à malo. & hoc cum commode poteſt illud facere, alias non peccat, qui ſic non prohibet. xij. q. ij. primum. & cap. faciat. & ſecundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriã à proximo. xxiij. q. iij. c. non referenda. Alij hoc cap. intelligunt de prælatis, ut xxiij. qõ. iiij. duo iſta. & capi. ita plane. & q. ult. capi. præterea. Vel intellige de atrocib⁹, ut tunc quilibet teneatur. argu. extra de ſentẽ. excom. quantæ. xxiij. q. iij. c. ult. de pœ. diſt. j. periculoſe. Vel dic ꝙ quilibet tenetur prohibere proximũ à peccato committẽdo. xxij. q. v. hoc uidetur ſecus in cõmiſſo. xciij. diſtin. diaconi. Ioan.

[c] Scrupulo. id eſt, ſuſpicione.

[d] SAncta quippe id eſt, cũ ſimpliciter & pie uiuunt, & alios nolũt increpare. Et intelligitur de ꝓlatis, q ex officio tenentur reſiſtere malis, & quorũ taciturnitas eſt mortale peccatum & magnũ damnũ in eccleſia operatur, ut lxxxiij. diſtinc. nemo. Et eſt hic arg. uitam actiuam eſſe præferẽdã contemplatiuæ: ut vij. q. ij. ſcias. & viij. q. j. in ſcripturis. & habẽt ſe ut excedẽtia. & exceſſa. contẽplatiua quãtum ad perſonam contemplantis magis eſt ſecura, & minus utilis: actiua uero magis laborioſa, & minus ſecura, ſed magis fructuoſa, ut extra de renun. niſi cũ pridem. & extra de regula. licet.

[e] Ruſticitas. id eſt, ſimplicitas.

[f] Nocet. intellige hoc negatiue, id eſt, non tantum prodeſt ædificando, quantum edocendo & reſiſtendo. ſimile xliij. diſtinct. j. §. debet. xxij. q. ij. primum. Ioan.

[g] ADmonendi. bonum mediocre quandoque dimittitur propter bonum obedientiæ: ſed malum nunquam fieri debet: ut xj. q. iij. quid ergo. Ioan.

[h] CVm paſtoris. generaliter teneas, quod monachi poſſunt accuſare & epiſcopos & alios, dum tamen hoc faciant de licentia abbatis. xij. q. j. non dicatis. xvj. q. j. monachi. Et ſi ſuum abbatem accuſare uult habebit expenſas à monaſterio: ut extra de accuſ. ex parte. & tũc non eſt neceſſarius conſenſus abbatis. ſed ſi alium uult accuſare, non habebit expẽſas à monaſterio. Si ſunt in ſcolis, poſſunt agere, de his tantũ, quæ pertinent ad ſtudium: ut extra de offi. deleg. præterea. ff. de re iudi. quæſitum. & ff. de iudi. ſi longius.

[i] Pueri. id eſt, ſeruientes. ſic xxij. q. ij. Abrahã quoque. & ff. de uerb. ſignifica. pueri.

[k] Vt quidã. Duos habebit ſacerdotes & tres diacones, ut de conſec. diſt. j. iubemus. Sed nũquid contradicẽte abbate põt ſumere monachũ epiſcopus ſibi in ſocium? Non uidetur, cum hoc ſit priuilegiũ papæ, ut ix. q. ult. per principalem. & lviij. diſt. c. j. & ij. arg. contra xvj. qõ. j. qui uere. Io. Sol. credo quod ſic, [2] niſi monaſterium ſit exemptum cũ maiora poſſit, ut extra de exceſſi. ꝓlat. ſicut unire. B. Sed nõne monachi nunquã exibunt de clauſtro. ut xvj. q. j. placuit? Reſpondeo quãdo perfecti ſunt, ſit hoc ut exteri⁹ fructificẽt, uel quãdo fiunt epiſcopi, & iſti cubicularij poſſũt eſſe teſtes non ſolum de conuerſatiõe epiſcopi, ſed etiã de facto ei⁹: ut xij. q. j. manifeſta. Ioan.

[l] Teſtes. propter hoc inducit. c. quia q poſſunt teſtari, [3] & accuſare. nec tales epiſcopus põt ab accuſatione repellere: ut extra de. accuſa. nulli. & C. qui accuſa. non poſſ. iniquum. arg. contra ſpeciale eſt in epiſcopo. Ioan.

[m] PEruenit. In ſocietate. Nota quod præſumitur contra aliquem uel pro aliquo ex ſocietate: ut xxviij. q. j. ſæpe. lxxxj. diſtinctio. clericus. & xviij. quæſtio. ij. diffinimus. Ioan.

Malos nõ corrigere an ſit peccatum.

† fouere.

c Quo ad prælatum dic ut leg. & not. vj. q. j. illi q xxx. diſt. cap. vj.

† Hoc c. noui Papæ antiquauerũt. Vita actiua eſt cõtemplatiuæ præferenda.

† Hoc ſtatuit Gre. quãdo laicos oẽs à ſuo miniſterio remouit, ut teſtatũ Antoni. in hiſtor. part. 2. fol. 160. folio. 69.

Monachi. accuſare poſſunt.

Monachũ inuito abbate ſibi poteſt eps. ſociare.

2 Ad hoc facit ꝙ no ta. ſ. j. q. j. per principalẽ. Sed ar. contra xj. qõ. j. cũ pro utilitate. Arc.

3 Ad hoc iiij. q. iij. cap. j.

CAN. LIX.

EPiſcopi lectioni & orationi uacent, & ſemper ſecū presbyteros & diacones, aut alios boni teſtimonij clericos habeât: ut ſecundùm apoſtolū & ſanctorū patrū inſtituta poſsint [a] irreprehenſibiles inueniri.

Item Ioannes Baptiſta cùm duceret eremiticam uitā, ſcribas et phariſæos & ſacerdotes & leuitas Iudæorum ad ſe uenientes aſpera increpatione redarguit. Item ex canonibus diffinitur: Illi ſacerdotes accuſare poſſunt, qui ad eundem gradum conſcendere ualent. Cùm ergo monachi ad ſacerdotij gradum laudabiliter pertingere ualeant patet quod & epiſcopi ſacerdotes liberè accuſare poſſunt.

QVAEST. VIII.

DE accuſatione [c] uerò qualiter fieri ualeat, in canonibus aperte decernitur.

Ait enim Calixtus papa.

Accuſatio ſemper fiat in ſcriptis.

CAN. I.

ACcuſatorū perſonæ nunquam recipiantur ſine ſcripto: nec abſente [d] eo, quē accuſare uoluerit, quibuslibet [e] accuſare permittatur, Codic. libro quarto, titulo de probationibus.

CAN. II.

SCiant cuncti accuſatores eam rem ſe debere inferre in publicam notionem, quæ munita ſit teſtibus idoneis, uel inſtructa aptiſsimis documentis, uel indicijs [f] ad probationē idoneis, uel indubitatis & luce clarioribus expedita.

Itē Euticianus papa.

Accuſatio ſemper debet fieri in ſcriptis.

CAN. III.

QVisquis [g] ille eſt, qui crimen intendit, in iudiciū ueniat, nomē rei indicet, uinculū [h]

a EPiſcopi lectioni. Poſsint ī. diſt. xciiij. diaconi. Ioannes. probat cum hic eremita accuſabat, ꝙ monachi poſſunt accuſare. quod uerū eſt ſi habēt ſpeciale mandatum abbatis. xvj. q. j. quæ uere. nisi forte requiri non poſsit ſine magna difficultate, ar. ff. de iniu. ſed ſi unius. §. filio. ut notaui. xij. q. j. non dicatis.

Et extra de accuſ. experte. ubi de hoc. Itē ut ex canonibus ī. e. q. ipſi. & ca. teſtes. & c. ſacerdotes. vj. q. j. c. j. Laur.

Accuſatio denuntiatio. & infamatio diuerſa ſunt.

Luc. 3. a

c DE accuſatiõe. Hęc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, ꝙ accuſator debet eſſe præsēs, & obligare ſe ꝑprio ſcripto ad talionē. Secūda ibi, Quæ uero. Ioan. de Fant.

De accuſatione. Circa hoc notandū eſt, quod aliud eſt infamatio, aliud denuntiatio, aliud accuſatio. Infamatio prohibet. ī. e. q. ꝓxi. accuſatio. v. q. j. c. j. & ij. Secunda, ſcilicet denūtiatio pręcipitur. ī. ead. q. j. ſi peccauerit. ī. q. proxi. quapropter. & fit ſine inſcriptione iiij. q. iiij. ca. nullus. §. aliquādo. Tertia ſcilicet accuſatio ꝑmittitur, & in ea inſcribitur, & ſubſcribitur. j. ead. libellorū. Fallit tamen hoc in ſex caſibus. Non enim ſemper cogitꝗs inſcribere, ut in leuibus criminibus. ff. de accuſ. leuia. & in crimine abigeatus. C. d abigeis. l. una. & in caſu ubi mulier accuſat. xv. q. iij. de crimine. & ſecūdum quoſdā in crimine apoſtaſiæ, & ubi Chriſtianus Iudæam duxiſſe accuſatur. C. de apoſt. apoſtatarum. C. de Iudæ. ne quis, & ubi maritus accuſat uxorem iure mariti. iiij. q. iiij. d. c. nullus. jn §. item. C. de adul. ſi maritus. C. de adul. quamuis. & l. iure. Ioan. Sed hoc falſum eſt ſecundum ius canonicum, ut extra de procur. tuæ fraternitatis. Item quando officium denuntiat crimen alicuius. C. de accu. ea quę. iij. q. iiij. d. §. aliquando. B. Et cum crimen in modum exceptionis proponitur, ſecūdū quod diſtinguitur extra de accuſ. ſuper his. Nunc uidendū quid iuris ſit circa ſingulos modos agendi. Et quidem denuntiationē præcedet admonitio, alias remouetur denuntians à denuntiatione: ut extra de accuſa. ſuper his. & c. ſi quis epiſcopus. & ī. e. q. vij. accuſatio. & ca. ſi quis ergo. Item criminoſi, infames, inimici poſſunt à denuntiatione repelli, ut iij. q. vij. qui ſine peccato. & cap. poſtulatus. & xxxv. q. vj. epiſcopus in ſynodo. & extra de teſti. cog. præterea. extra de accu. cū oporteat. & dictum eſt. ſ. ea. q. i. ſi peccauerit. & extra eo. qualiter. ij. Pœna ſic conuicti modica eſt, quia debet pœnitere de crimine: & credo eum non eſſe remouendū ab ordine, uel dignitate, niſi delicti qualitas aliud requirat, ut in ſimonia. j. q. j. ſi quis neque, & quæſtio. vij. requiritis. ſeu ſcandalū inde orietur. extra de no. oper. nun. cū ex iniuncto. Si autē agat in modum inquiſitionis, ſimiliter inſcriptio non eſt neceſſaria, & poteſt ꝓcedi ſine ipſo, ꝗ impetrauit inquiſitionē ſicut & cū ipſo: ſed fama debet præcedere inquiſitionē nō ſemel, ſed ſæpius & apud bonos & graues. ut extra de accuſ. qualiter. & cap. cum oporteat. & de ſimon. licet. Citari etiam debet infamatus, ut audiatur eius exceptio, ut eiſdem c. habetur, & extra de ſent. & re iud. cū I. & A. Et in hoc caſu poſſunt teſtes recipi lite non conteſtata: ut extra ut lite non conteſta. quoniam frequenter. §. iij. Pœna huius talis eſt, prælati ſunt ab adminiſtratione remouendi: minores ſunt bñficio priuandi. extra eod. qualiter. & de ſimo. dilectus. Sed ſi in modū exceptionis obijcit crimē, diſtingue, ut extra eo. ſuper his. & extra de ord. cogni. cum dilectus. & debet eſſe præſens. extra eod. qualiter. & in hoc caſu laici bonæ famæ admittūtur ad agendū, excipiendum, & teſtificādū. extra de teſti. tam literis. & xxiij. diſt. illud. Sed cū crimen obijcitur in modum accuſationis, ſemper eſt neceſſaria inſcripsio, ut j. ea. libellorū. Fallit in ſex caſibus ſupra no. & in ſeptimo ſecundū quoſdā cū officialis accuſat. C. de ac. ea quę. in hoc caſu pœna eſt depoſitio, ut ī. proxi. q. lator. & extra de ſimo. dilectus.

Denūciatori punitio.

Inquiſitori punitio.

Accuſatori punitio.

Accuſator non ſemꝑ cogitur ſe ad pęnam talionis inſcribere.

Vbi agitur ciuiliter. iiij. q. iiij. d. c. nullus. §. item abacti.

d ACcuſatorū. Nec abſente. C. de pœ. ne diu. contra. Sed illud ſpeciale eſt in apparitore. ſic ī. ea. q. vj. c. ei qui §. ſunt quorū & nota. j. q. iiij. nullius

e Quibuslibet. j. v. quæſt. ij. relatum. Sed contra v. q. ulti. Epiphanium.

f SCiant. Indicijs. xxxij. q. j. dixit. & xxxv. q. vj. c. j. Sed contra. iij. q. ix. abſens. Sed ibi non accuſatur ſed tantum libellus accuſationis prepoſitus eſt contra abſentē. libellus tamen in abſentia rei proponitur ff. de adult. miles. §. ſexaginta. Hoc uerum eſt niſi abſens ſit per contumaciā ut iij. q. ix. decernimus.

Idem tenent B. & Laurē. ad hoc. xxuj. q. iij. de illicita. Archidia.

g QVisquis. hoc ponitur C. de accuſa. l. ultima.

h Vinculū inſcriptionis arripiat. id eſt, obliget ſe ad

inſcriptionis arripiat cuſtodiæ ſimilitudinem (habita tamen dignitatis [a] æſtimatione) patiatur, nec impunitam ſibi nouerit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad uindictam poſcat ſimilitudo [b] ſupplicij.

Qui uero ad ſortilegos, magoſque concurrunt, nullatenus ad accuſationem ſunt admittẽdi.

Item Sixtus papa.

De eodem.

CAN. IIII.

QVi crimen obijcit, ſcribat ſe probaturum, & qui non probauerit, quòd obiecit, pœnam quam intulerit, ipſe patiatur.

Sed Stephanus papa contra uidetur ſcribere dicens.

De eodem.

CAN. V.

PEr ſcripta nullius accuſatio ſuſcipiatur, ſed propria uoce (ſi legitima & condigna accuſatoris perſona fuerit) præſente uidelicet eo, quem accuſare deſiderat: quia nullus abſens [c] accuſare poteſt, nec ab aliquo accuſari.

Sed Calixtus papa præcepit, ut accuſator præſente eo, quẽ accuſat, in ſcriptis iudici accuſationem offerat, & propria uoce literas ſuæ accuſationis legat. Stephanus autẽ prohibet ne abſens aliquẽ per epiſtolã accuſare audeat.

Quæ uero ſit forma accuſationis, & quis modus concipiendorũ libellorũ, Paulus in Digeſtis, libro primo de publicis iudicijs, titulo de accuſationibus & inſcriptionibus, oſtendit, dicens:

Libellorum inſcriptionis conceptio talis eſt, Conſul & dies. [d] Apud illum prætorem, uel conſulem Lucius Titius profeſſus eſt ſe Mæuiã lege Iulia de adulterijs reã deferre, quòd dicat eam cũ Caio Seio [e] in ciuitate illa, in domo illius, in mẽſe illo, conſulibus illis, commiſiſſe adulterium. utiq; n. & locus deſignandus eſt, in quo adulteriũ commiſſum eſt; [f] & perſona, cum qua admiſſum dicitur, & menſis. hoc enim lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferunt. Neque autem diem [i] neq; horam inuitus cõprehendet. Quod ſi libelli inſcriptionũ legitimè ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum poteſtas fiet. Item ſubſcribere debebit is, qui dat libellum, ſe profeſſum eſſe, [g] uel alius pro eo, ſi literas neſciat. ſed ſi aliud [h] aliquod crimen obijciat, ueluti quod domum ſuam præbuit, ut ſtuprum materfamilias pateretur, quod adulterum deprehenſum dimiſerit, quòd pretium pro comperto ſtupro acceperit, & ſi quid ſimile, idipſum in libello comprehendendum erit. Si accuſator deceſſerit aliave cauſa eum impedierit, quo minus accuſare poſsit, & ſi quid ſimile eſt, nomen rei abo-

ſe ad talionem. iiij. quæſt. iij. c. nullus. §. inſcriptio. Arch.

a Dignitatis. quia pari iure cenſentur accuſator & accuſatus. iij. quæſti. ix. capit. ultimo. C. de exhibi. re. l. ulti. Tamen ratio dignitatis in hoc habetur, quod minus punitus conſtitutus in dignitate, quam alter. xxiiij. quæſt. j. qui contra. & capi. quiſquis.

Dignitate præditus minus punitur, quã alter.

b Similitudo. niſi in caſibus exceptis ſupra ead. qõ. iij. §. notandum. capit. ſi quem.

c Per ſcripta. Abſens. poteſt enim libellus dari abſente accuſato: ut v. quæſtione ſexta. Epiphanium. C. de exhib. re. l. ij. & etiam die feriato: ut ff. de adul. l. miles. §. ſexaginta. Prius tamen denuntiabit eum accuſator, quem uult accuſare: alias non audietur: ut ff. de adulter. denſitiaſſe, & C. de accuſa. abſentem. Deinde det libellum iudici: iudex tamẽ nõ prius libellum recipiat, quam inſcriptio ſit facta, & fideiuſſorem dederit de lite proſequenda. C. ad Turpil. l. j. & C. qui accu. non poſ. l. iij. Poſtmodum uocandus eſt reus, ſecũdum legem. C. de exhib. re. l. ij. & nomen eius recipietur inter nomina reorum. & hoc fit cum lis eſt conteſtata. ff. de adulte. l. ſi maritus. §. præſcriptiones. & ff. de iure fiſci. l. fiſcus. & prius habebit inducias. xx. dierum ad deliberandum, non trium tantum, ut quidam dicunt: ut ff. de publi. iud. inter. habebit etiam inducias. xxx. dierum ad componendos mœſtos penates: ut C. de exhib. re. l. ij. ſecundum canones tamen non uidetur quod neceſſaria ſit denunciatio, uel talis

Accuſato abſẽte poteſt dari libellus.

Ad hoc C. de calũ. non prius ff de iudi. ſi longius & ita not. Vinc. extra de electio. congregato.

ſolennitas: ut extra de accuſa. capi. licet in fine.

d Conſul & dies. inſtitutæ accuſationis, quia de die commiſsi criminis loquitur. Nam conſul & dies ſunt præponendi. Hodie primo ponitur Imperatoris nomẽ, poſtea conſulis, poſtea indictio, poſtea mẽſis & dies. in auth. ut præponatur nomen Imperatoris. colla. v.

Inſtrumẽtum multa habere debet.

e Caio Seio. Ideo nomen exprimitur ut ſecundum qualitatem perſonæ puniatur magis, uel minus. Sed quid ſi ignoratur, quæ ſit illa perſona? Videtur quod nihilominus ipſum accuſare poſsit: ut v. quæſti. prima. c. ij.

f Adde quod ratio eſt, quia locus aggrauat rẽ geſtã. l. prætor. §. ſi. ff. de iniu. & l. aut facta. §. locus ff. de pœnis.

i Neque autem diem. commiſsi criminis: ſed nõ cõcepti libelli, ut ſupra diximus. penitus contrarium eſt in ciuilibus actionibus: ut ff. de eden. l. j. §. diem autem. A teſtibus autem quæritur dies: ut iij. quæſt. ix. nihilominus. & xxxv. q. vj. c. de parentela. De hoc plene dicemus. ĩ. iiij. q. iij. in teſtibus. ij. & etiam dicent in qua parte domus. ſecundũ Hu. dies eſt aſsignãda: quia non licet uagari cum diſcrimine alterius: ut ff. de iniur. lege prætor. Ioannes. Tamẽ dic quod non aliud tenetur dicere teſtis, quã accuſator propoſuit: quia nõ aliud iudicandum eſt, quam in libello cõprehẽſum ſit, ar. extra de cau. poſ. cum ſuper electione. de ſimo. ca. licet Eli. ultra medium. Bar.

Sub. ne teſtes ſubornati uideãt. ſecũdum Lau. Teſtis an deponere debeat de die.

g Se profeſſum eſſe. Id eſt, ſe uelle proſequi accuſationem & ſubiturum talionem, ſi non probauerit. Ioan.

h Sed ſi aliud. Id eſt, eodem modo eſt procedendũ ſi aliud

H

ſi aliud crimen obijciat.

a Reo. hoc etiam fiat elapſo biennio: ut C. ut intra certum tempus. l. ultima.

b Videbimus. ff. ad Turpilianum. l. in ſenatus. §. ultimo.

letur poſtulante reo. a Idq; & a lege Iulia de ui, & ſenatuſconſulto cautum eſt, ita ut liceat alij ex integro repetere reũ: ſed intra quod tempus, uidebimus. b Et utique triginta dies utiles obſeruandi ſunt.

CAVSA III.

Qvidam epiſcopus c à ꝓpria ſede deiectus eſt: petit reſtitu.: poſt reſtitutionẽ inducit in cauſam: inducias poſtulat: tãdẽ ad eius accuſationẽ ꝓcedit quidam non legitimè coniunctus uxori, et duo infames, et tres religioſi accuſatores teſtes dẽ domo ſua ꝓducũt: et alios ſibi inimicos extra ſuã prouinciã. Reus crimino ſo iudici offerẽ ab uno tãtum audiẽdus et iudicandus. Quidã de accuſatoribus et teſtibus abſentes per epiſtolã illũ accuſare, & in eũ teſtificari contendunt: cum multa capit. ei obijcerentur in primo accuſatores deficiunt: demũ accuſatio in accuſatorem uertitur.

1 *Hic primò quæritur an reſtitutio dãda ſit quibuslibet expoliatis.*

2 *Secũdò, de inducijs, an poſt reſtitutionem tãtùm an etiam poſt uocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint.*

3 *Tertiò, quo ſpatio mẽſiũ utriq; ſint cõcedendæ.*

4 *Quartò, an infames & non legitimè coniũcti ad accuſationem ſint admittendi.*

5 *Quintò, an teſtes de domo accuſatorum ſint producendi, uel inimicorum uox ſit audienda.*

6 *Sextò, an extra prouinciã reus ſit producendus.*

7 *Septimò, an ſit audienda eius ſententia, quẽ cũ reo par inficit malitia.*

8 *Octauò, an ab uno tantùm epiſcopus ſit audiendus, uel iudicandus.*

9 *Nonò, an accuſatores uel teſtes in abſentem uocẽ accuſationis uel teſtificatiõis exhibere ualeãt.*

10 *Decimò, an deficientes in primo capitulo ſint admittendi ad ſequentia.*

11 *Vndecimo, an accuſato liceat accuſationem in accuſatorem uertere.*

Qvidam cps. CASVS. *Supra in proxima cauſa tractauit de ordine iudiciorum, & de reſtitutione ſpoliato. Sed quia non ad plenũ dixerat, ideo ſupponit hanc cauſam tertiam, in qua plenius tractat de reſtitutione ſpoliatorum, & de inducijs dandis: & an infames ſint admittendi ad accuſandum: & quales teſtes ſint admittendi: & qualis debeat eſſe iudex, & de multis alijs, quæ omnia, ut apertius pateãt, thema proponit, de quo unde cum elicit q̃ſtiones.*

Spoliatus eſt ſemper reſtituendus. regulariter.

Quidam epiſcopus. hic primũ agitur, an ſpoliatus ſit reſtituendus, ſed ſupra cauſa j. q. ij. agebatur, an ſpoliatus eſſet in ius uocãdus. Eſt autem regulare, quod ſpoliatus ab alio, quam à iudice, uel etiã ſi à iudice eſt ſpoliatus ſine ordine iuris, ſemper ſtatim eſt reſtituendus, nõ obſtante exceptione alicuius criminis, uel non canonicæ inſtitutiõis. ut extra de reſtitutione ſpolia. capit. in literis. & capitu. item cum quis. & capi. conquerente. & vj. quæſtio. iij. capi. denique. Fallit in caſibus hic notatis. Intruſio, ſcilicet quando aliquis occupauit ſedem apoſtolicam uiolenter, ut infra eadem. §. pater. ſed hoc ſpeciale eſt in papa. Dilapidatio: ut iij. quæſt. ſecunda. capit. quia ea. ſed hodie hoc non tenet, quia non eſt ſpoliandus aliquis, niſi probata ſuſpicione, ut extra de ſim. capi. licet. Criminis enormitas ut ij. quæſt. v. capitu. ſuper cauſa. Infamia & criminis euidentia: ut ij. qõ. quinta. ca. presbyter. & quæſt. j. capi. ſcelus. & capitu. manifeſta. Item crimen ſimoniæ. extra de ſimo. capi. accuſatum. & capit. tanta. Contumacia: ut iij. qõ. ix. decernimus. Scandalum: ut iij. qõ. vj. cap. hæc quippe Fornicatio notoria: extra de iudi. ca. ſignificaſti. Item cum reus eſt abſens. extra de offi. iud. deleg. conſultationibus. Cum incõtinenti deiecit. extra de reſti. ſpo. c. olim. Itẽ cum ſpoliatio eſt ꝓbata in modũ exceptionis. extra de ordi. cog. cũ dilectus. Itẽ ſecũdum quoſdam cum incontinenti ſpoliator uult probare exceptionẽ. extra de reſti. ſpo. c. literas. ff. ad exhibendum. l. iij. §. ibidem Item cum à muliere obijcitur ſæuitia uiri, ut extra de reſti. ſpolia. ex tranſmiſſa. Item in caſu, quem habes extra de diuor. ca. gaudemus. in fi. Item exceptio rei iud. ij. q. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. Itẽ exceptio iuriſiurandi, uel pacti, ſecũdũ quoſdã. ut extra de reſtitu. ſpol. ca. accepta. & ca ſolicite. Item ſi ſub conditione poſſidet. extra de reſti. ſpolia. c. olim cauſam. Item ſi ex gratia, uel ꝓcario poſſedit. j. x. q. iij. c. qa cognouimus. & extra de exceſ. prælacũ ad quorundam. Item ſi poſſedit ut colonus. ff. de ui & ui armata l. cũ fundũ. Hæc autẽ ſcias quod quatuor ſunt auxilia producta, per quæ petitur reſtitutio: actio, interdictũ, condictio ex canone, iudicis officium. Actione petitur reſtitutio, ut actione, quod metus cauſa datur reſtitutio cõtra quẽlibet poſſeſſorẽ. ff. quod metus. cau. l. metũ. §. uolẽti, Itẽ actione de dolo petitur reſtitutio, & per illã non fit reſtitutio niſi cõtra illũ, qui dolum fecit. ff. de dolo. l. ſi plures. Item per interdictũ reſtitutio datur contra illum ſolum, qui uim fecit: ut extra de reſtitu. ſpo. c. cum ab ſedem. in fine. Per condictionem ex canone datur reſtitutio contra quẽlibet poſſeſſorẽ: ut extra de app. c. bonæ memoriæ. & extra eo. cap. ſæpe. & infra eadem. redintegranda. Item per iudicis officium petitur reſtitutio, cum aliquis propter abſentiam perdit rem ſuam, de qua agitur. ff. ex quibus cau. maio. l. j. & per totum. & illa poteſt agi contra quemlibet poſſeſſorem: ut xvij. q. iij. §. porro.

Spoliato in multis caſibus denegatur reſtitutio.

Reſtitutio petitur quatuor auxilijs.

Nã per hãc actionem aduocatur res, etiã ab eo, qui metũ non intulit ff. quod me. cauſa. ſi cũ exceptione. §. ij. C. eo. ti. nõ intereſt. Archi.

Epiſco-

a Epiſcopis. Omnia. etiam depoſita, ut ff. depoſi. l.j.§.qui autem.& ff.de ui & ui.arm.l.j.§. quod autem.

b Nullum crimen.à ſpoliatore,uel generaliter à nullo:cum ſit inermis,ut j.e.q ij.c.oportet.

QVAEST. I.

QVòd reſtitutio quibuslibet dãda ſit, multis authoritatibus probatur.

Ait enim Caius Papa.

Expoliatis, uel eiectis omnia ſunt redintegranda.

CAN. I.

EPiſcopis ſuis rebus expoliatis,uel à proprijs ſedibus eiectis, omnia, [a] quæ eis ablata ſunt,legibus ſunt redintegrãda: quia priuſquã hoc factũ fuerit, nullum crimen [b] eis obijci poteſt.

Item Fabianus Papa.

De eodem.

CAN. II.

EPiſcopi [c] ſi à proprijs ſedibus aut eccleſijs ſine authoritate Romani pontifi. expulſi fuerint antè, quàm ad ſynodum uocentur, proprius locus & ſua omnia eis redintegranda ſunt. Nulla.n. ratio permittit, dum ad tempus eorũ bona uel eccleſiæ atq; res ab æmulis,aut à quibuſcunq; detinentur,ut aliquid illis obijci debeat: nec quicquam poteſt eis quilibet maiorum, uel minorum obijcere, [d] dum eccleſijs,rebus, uel poteſtatib. carent.

Sed notandum eſt, quòd reſtitutionis ſentẽtia ſola non ſufficit,niſi preſentialiter omnia iudicis officio reſtituãtur,ut eiectus,uel ſpoliatus & naturalem [e] poſſeſſionem recipiat,ſiue animo ſuo, et corpore alieno,ueluti p pcuratorẽ, ſiue animo et corpore ſuo.Cũcta quoq;,quæ ſibi ablata ſunt, uel fuerant, quacunque conditione in eodẽ loco, unde ſurrepta fuerant,reuocanda ſunt.

Vnde Ioan urbis Romæ epiſcopus ſcribit Zachariæ archiepiſcopo.

De eodem.

CAN. III.

j REdintegranda † ſunt omnia expoliatis, uel eiectis epiſcopis præſentialiter ordinatione pontificum:& in eo loco, [f] unde abſceſſerant,funditus reuocanda: quacũque cõditione temporis, aut captiuitate, [g] aut dolo, [h] aut uiolẽtia maiorum,& per quaſcunque iniuſtas cauſas res eccleſiæ uel proprias,id eſt, ſuas ſubſtantias perdidiſſe noſcuntur.

Item Euſebius Apoſtolicæ ſedis epiſcopus omnibus epiſcopis.

De eodem.

CAN. IIII.

ij REdintegrãda sũt omnia expoliatis, uel eiectis epiſcopis, &c. uſq;, funditus reuocãda:eodem modo ut ſuprà.

c Nullum crimẽ. pro quo fuerũt ſpoliati ſecundum Hu. uel nec illud, nec aliud poteſt obijci à ſpoliatore. ij. q.ii.cap. in ſcripturis. & cap. nullus. Sed mirum eſt, ſi aliquis non poteſt eũ de crimine illo accuſare: ut j.q.ij. c. cum eccleſiæ. & cap. proxi. cum res inter alios acta, alijs non præiudicet. Item nunquid ſpoliator poteſt eũ accuſare poſtquã eſt reſtitutus? Argu. q non, extra de reſtitu.ſpol.c.item cum quis. argu. contra quod poſsit ſaltem ciuiliter. [1] j.ea.q. ij.audiuimus.

Epiſcopi. Si tamen ſpoliatus uelit agere contra ſpoliatorem reconueniri poteſt ab eo, ut argu.ff.de iudi.l. ij. §. item. Sed hoc uerum eſt, cum non agit de ſpoliatione. extra de ordine cog. ca. cum dilectus.& melius in ca. ſi. Poteſt etiam cum reconuenire de alio ſpolio. extra de reſti. ſpol.c ultimo.

d Obijcere. Quid ſi nunquam uelit petere reſtitutionem, ut ſic non puniatur de crimine pro quo eſt ſpoliatus, cum tamen inde grauiorem pœnam meretur? Dicerem quod in tali caſu poſsit accuſari, ante reſtitutionem, [2] ne fraus ſit ei lucroſa. argu.extra de iudi.c. intelleximus. & xj. quæ. iij.ca.priuilegium. Sed ſi minorem pœnam de illo crimine meretur, tunc non eſt accuſandus de illo,cũ ſatis ſit punitus.arg.ij.q.vj.ca.ſi quis ex pluribus. Dic tempus præfigendum,ut extra de reſtitu.ſpolia.c.frequens.lib.vj.

c Naturalem. Nec ſufficit dare pignora. extra de ſententia,& re iudica. capitulo, cum aliquibus, ſimiliter in prætorium pignus eſt quis corporaliter mittendus. ff. de pigno. actio. l non eſt mirum. ſecus in conuentionali. ff. eodem. l. prima. & ff. de dolo. l. ſi plures.

f Redintegranda ſunt. In eo loco. etiam ultra mare, & ſunt reuocanda ſumptibus ſpoliatoris. ff. de rei uend. l. ſi uero.

g Captiuitate. j. xvj quæſtio. iij. ca. porro.& cap. præcedenti.

g Captiuitate. Si enim per uim aliquid ab eo extortũ eſt uel ablatum, intra annũ poteſt agere contra deiectorem in quadruplum, poſt annum in ſimplum. ff. de ui & ui arma. l. j. Sed ſi per metũ eſt extortum aliquid, tunc contra omnẽ poſſeſſorem agit in tra annum in quadruplum, cum non uult reſtituere. ff. quod met. cau.l.ſi cum exceptione. §. primo,ſecundo, & tertio.

h Aut dolo. Et tunc uſq; ad biennium poteſt conueniri qui dolum cõmittit, ut C.de dolo.l. ulti.ſed perpetuo poteſt conueniri actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, uel ſi dolo fecit quo minus ad eum perueniret, ut ff. de dolo l. in hæredem. & l.eatenus. & l. dolove. Cum autem canon æquiparet dolum, metum, uel uiolentiã, uidetur quod condictione ex hoc canone quilibet poſſidens poſsit conueniri. argumentũ ad hoc extra de iudi. cap. quia. & extra de tranſactio. capitu. ueniens. & extra de emptio. & uenditio. capit. peruenit. extra ut lite pendente. cap. eccleſia. & extra de appellatio. ca.bonę memoriæ.& eſt expreſſum extra de reſtitu.ſpolia.ca. ſæpe.

b Aut dolo. Argumentum, quod reſtituendus ſit, qui dolo ſuo iuri renunciat, ut infra. xv. quæſtione ſexta.c.j.& j.xxx,qõ. j. dictum. & C. de inoffic. teſta. l.eum qui.§.reſpon. extra de his, quæ ui.metuſve cau. fiunt. cũ dilectus.cõtra.& xx.q.iii.c.conſtituit.cõtra.

[1] Adde q etiam criminaliter cõcordat.tex.in l.fin. C.de edi. cog. & in l. ſi maritus.C. de donat. inter uir. & uxor.

Spoliatus à ſpoliatore recõueniri pôt.

[2] Hoc hodie eſt intelligẽdũ cũ determinatiõe & declaratione decreta. lib. vj. de reſt. ſpol.c.frequens. §. ulti.

Pignus prætorium & conuẽtionale.

Spoliatus p uim uel metum, agit ad quadruplum.

Dolosus, an poſsit ĩ perpetuũ cõueniri.

† Vide Alex. cõſ. 6. li.iii.cõſil.51. li.j. conſilio 200. li. ii. cõſi.91.li. [redacted] Et qd nõ competat laicis, tenet Panor. in ca. ſæpe. de reſtitu. ſpolia. nec p rebus prophanis. Egidi. Belleme.deciſio. 36. Philip. Corn.cõſ. 18.li.j. cõſil.282.li. iij.

Item Alexander Papa.

Non eſt ſacerdos, ſed ſchiſmaticus, qui fratrum ſe ſubtrahit obſequijs.

CAN. V.

NVlli dubiũ eſt, quia boni à malis ſemp perſequuntur & tribulantur: ꝓpter quod nos oportet humiliari ſub potenti manu Dei, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nã diabolus non ceſſat circumire quærens quem deuoret, & quærere quos ex fidelibus perdat: & maximè illos, quos ardentiores in ſeruitio ſaluatoris, eiſque familiares inuenerit. familiares dico eos, quos ſacrari, & in ordine Apoſtolatus conſtitui Deus uoluit. Ipſi.n. pro populo interpellant, & populi peccata comedũt: quia ſuis precibus & oblationibus ea delent, atque conſumunt. & infrà. Qui autem ex ueſtro fuerit collegio, & ab auxilio [a] ueſtro [b] ſe ſubtraxerit, magis ſchiſmaticus, quã ſacerdos eſſe probabitur. Ecce (inquit propheta) quam bonum, & quàm iucundum habitare fratres in unũ. Illi uerò non habitant in unum, qui fratrum ſe ſolatio ſubtrahunt: aut (quod deterius eſt) fratribus inſidias aut laqueos ponunt. & infrà. Dominũ crucifigũt, qui eum in ſacerdotibus ſuis perſequũtur: quia crux à cruciatu dicitur. Magnũ uerò cruciatum ſuſtinet, qui uim patitur,

Itẽ Fabianus Papa. †

Excommunicentur, qui opprobrium & calumniam inferunt ſacerdotibus.

CAN. VI.

DEus ergo, fratres, ad hoc præordinauit uos, & omnes, qui ſummo ſacerdotio funguntur, ut iniuſtitias remoueatis, & præſumptiones abſcindatis, & in ſacerdotio laborantibus ſuccurratis, opprobrijs & calamitatibus eorũ, locum nõ præbeatis: ſed ei, qui calumniã, uel opprobrium patitur, adiutoriũ, feratis. Illum uerò, qui calumniã uel opprobrium facit, abſcindatis, & domino in ſuis ſacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, quòd expoliati prius ſunt præſentialiter reſtituendi antè, quàm ad cãm ſint uocandi. Sed obijcitur: Vbi non fuit legitima inſtitutio, ibi non poteſt eſſe reſtitutio. Non.n. probatur deſtitutus, qui prius non fuit inſtitutus: ac per hoc nec reſtaurationem poſtulare poteſt. Illi ergo, quorum electio uitioſa eſt, uel qui à clero non ſunt electi, uel à populo expetiti, uel qui per ſimoniam irrepſerunt, nõ ſunt habendi inter epiſcopos: & ideo ſi à ſedibus, quas tenere uidebantur, expulſi fuerint, non poſſunt reſtitutionem petere antè, quàm uocentur ad cauſam. Vnde ſuprà in tractatu ordinandorum, Si quis pecunia, [c] *uel gratia humana, ſeu populari, uel militari tumultu, &c. Sed hoc in eo caſu intelligitur, quãdo Apoſtolica ſedes per uiolentiam occupatur, quo caſu iudex non inuenitur, cuius officio ille apoſtaticus poſſit excludi. In alijs antẽ locum non habet, cùm uiolenta poſſeſſio, niſi per iudicis ſententiam uiolento detentori detrahi non poſſit. Si autem uerus dominus bello non continuato,* [d] *ſed renouato ui illum de poſſeſſione eiecerit, iudicis authoritate prædoni poſſeſſionem reſtituet. Si ergo epiſcopi à ſedibus, quas quoquo modo tenere uidebantur, non per iudicem, ſed uiolenter eiecti fuerint, poſt eiectionem reſtituendi ſunt ante regularẽ ad ſynodũ uocationem.*

QVAESTIO II.

DE inducijs autem poſt reſtitutionem præſtandis, & quo ſpatio temporis cõcedendæ ſint ſcribit Ioannes Papa dicens:

---

[a] NVlli dubiũ eſt. Auxilio. epi ſibi inuicem debent præſtare mutuum auxilium, ut ſ. diſt. xc. præcipimus. & ideo inducit hoc cap. ſcilicet quod ſemp ſit ſubueniẽdũ ſpoliatis.

[b] Veſtro. Argum. quod quilibet tenetur patrociniũ pro ſua eccleſia præſtare. xcvj. diſ. c. ſi Imperator, [1] & ſi contra eccleſiam ſuam præſtaret, priuandus eſſet eo, quod habet ab ea. j. quæ. vij. c. j. C. locati. l. milites. & eſt expreſſum extra de poſtula. c. ulti.

[c] DEus ergo. Si quis pecunia. ſ. diſ. lxxxix. c. ſi quis pecunia. hoc tamen ibi non dicitur: ſed melius poſſet induci, & eſt xxiij. diſt. ca. in nomine. ut etiam nulla ei audientia detur. De illo inuenies xiiii. q. j. in princ. & in ſin.

[d] Non continuato. i. ſi non interponit cõtrarius actus. ff. de teſta. l. hæredes palam. uel cõtinuato cum primũ poterit. ff. ad Tertul. l. ij. §. cõfeſtim.

DE inducijs. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per octo authoritates, quod induciæ poſt reſtitutionem ſunt dandæ ſpoliatis, & reſtitutis, ut diu gaudeant cõmodo poſſeſſionis ante quã ſpoliatoribus reſpondeant, quæ tamẽ arbitrariæ ſunt. Secunda ibi, Quod ſi male. Ioannes de Fantu.

[c] De inducijs. quinque ſunt genera induciarum: reſtitutoriæ, præparatoriæ, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, ſiue executor

Eccleſiam ſuam quilibet defendere tenetur.

1. Pet. 5.

[1] Vbi de hoc ſ. j. q. vij. cap. j. ibi uideas & quod legitur & no. xvj. q. j. nos autẽ. & xj. q. iij. quid ergo. Archi.

Oſeæ 4. b

Pſal. 132

[a] Adde ad hoc quod legitur & no. extra de reſtit. ſpo. Olim uer. præter a tim & uide quod not. extra de homi. ſignificaſti. in glo. ulti. in fi.

Induciarum quinque ſunt genera.

† Huius nominis primus, qui fuit anno. do. 240.

1 Dicas quod hæ appellationes magiſtrales ſunt, quæ non ſunt cõtẽnendæ. ex de decim. tua. Idem notat. ſecundũ L.

cutoriæ. ¹ In cauſa criminali reſtitutoriæ non erunt minores ſex menſibus, nec maiores anno: & habẽt locũ ante uocationem in ius in cauſa criminali, infra ead.c. eiectis. uel uerius eſt quod ſint arbitrariæ, ut j.ea.c.ſi epiſcopus. Citatoriæ erunt unius, uel duorũ, uel trium menſium, ut iij.q.v.ca.j.& v. q. iij.c j. & habent locum poſt citationẽ & conteſtationem. Illæ autem quæ habentur.v. q.ij.capi. præſenti.ſunt pſonales adiectiones, de quibus mentiuntur quidam, quod ſint clericorũ minorũ uel laicorum: tamẽ argu. eſt pro eis xv. quæſtio.vij.ca.ſi autem. Aliæ ſunt præsbyterorum, uel diaconorũ, ut dicunt quidam. Præparatoriæ erunt anni & dimidij, uel unius anni, uel ſex menſium: ut j.ead.q.iij.ca.de induciis.& hæ dantur ante lit. conte. & poſt. v.quæſtio.ij.c.ſi primates². In ciuili autẽ cauſa ſunt induciæ deliberatoriæ xx.dierum.ut j. ea.q. iij.c.induciæ, §.offeratur. Citatoriæ.xxx.dierum, in authẽ. de litig.§.omnem. colla.ix. & per trinũ edictũ:ut xxiiij. q.iij.c. de illicita. Iudicatoriæ quatuor menſium. quæ dantur iudicatis. ut extra de off. iudi. deleg.ca.quærenti. In criminali uero non dantur deliberatoriæ: quia certus debet eſſe reus utrũ uelit crimen cõfiteri an negare, cum ſciat ſe eſſe reum, uel non. Item nec iudicatoriæ dantur:quia ibi pœna nõ differtur, niſi in caſibus: ut xj.quæſt.iij.c. cum apud.

2 Tu dic quod opi.cõtraria eſt uerior, ut per doc. in ca.ij.de dilati.& per Bal.& Sal. in auth. offerat.C.de lit. conte. & Alexã. de Imo.in .j.ff.de eden. poſt prin.

a Q Vanto tempore.id eſt quali, id eſt, ſi longo tẽpore fuit ſpoliatus, longo tẽpore erit reſtitutus³. ſic xc.diſtinct. ca.ſi quis monachus. in fine.

Secundum tempus expoliationis, conceduntur induciæ reſtitutionis.

CAN. I.

QVanto tempore [a] expoliati uel expulſi eſſe uidebantur antè, quàm ad ſynodum conuocentur, ſub eodem ſpatio temporis eis induciæ indulgeantur.

Item Pelagius Papa.

Dum poſſeſſiones, uel res epiſcopi retinentur, aliquid ſibi obijci non poteſt.

CAN. II.

CVm eccleſia alicuius epiſcopi, aut poſſeſſiones, uel res ab eius æmulis, uel à quibuſcunque alijs non ſua ſponte [b] detinentur aliquid illi non debet, aut poteſt à quoquam ante redintegrationẽ omnium ſuarum rerum obijci. Sed prius illi legibus redintegranda ſunt omnia, & poſtea tẽpore a patribus præfinito negotia ſunt uentilanda.

Item Stephanus papa Girardo Laodicenſi.

Ante litem conteſtatam uiolenter ablata reſtituantur.

CAN. III.

OPortet ut primùm uos tam de inuaſis ciuitatibus, & monaſterijs & manſis, quàm de reliquis generaliter rebus redinueſtiri faciatis: quia nec nudi [c] contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Item Euariſtus papa.

Deijciantur à clero, & infames fiant, qui loca expulſorum adulterina fœditate inuaſerũt.

CAN. IIII.

AVdiuimus quoſdam à uobis infamatos, [d] & dilaceratos epiſcopos a ciuitatibus proprijs expulſos (quia alibi [e] cõſtitui epiſcopi non poſſunt, niſi in ciuitatibus nõ minimis) & alios ipſis uiuẽtibus conſtitutos. Ideo hoc uobis ³ ſcribimus, ut ſciatis hoc fieri non licere: ſed proprios reuocari, & integerrimè reſtitui debere. Illos uerò, qui adulterina fœditate ſuas ſponſas (quas uxores eorum præfixo tenore eſſe itelligimus) tenent, eijci, & adulteros atq; infames fieri, eoſq; ab eccleſiaſticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduerſus eos aliquam querelam habueritis, [f] his peractis inquirendum erit, & authoritate huius ſanctę ſedis terminandum.

Item Gelaſius papa.

Induciæ ſex menſium eiectis, uel expoliatis præſtentur.

CAN. V.

EIectis, uel expoliatis poſt integram reſtitutionem anniuerſariæ [g] induciæ, uel ſex menſiũ indulgendæ ſunt.

Item Euſebius papa.

Poſt reſtitutionem induciæ præſtandæ ſunt.

CAN. VI.

PRius ergo oportet omnia legibus expoliatis redintegrari, & eccleſias, quæ ſibi ſublatæ ſunt, cum omni priuilegio ſibi reſtitui: & poſtmodum non ſub anguſto tempore ſpatium eis indulgeatur, ſed quantũ expoliati, uel expulſi uidebantur antè, quàm ad ſynodum conuocentur.

Item Felix papa.

De eodem.

CAN. VII.

TAndiu in ſede propria pacificè & poteſtatiuè cuncta acta di-

b C Vm eccleſia. ſponte. argu. quod ſpoliatus ſuo iuri poteſt renuntiare. argu. contra de reſtitu. ſpol.cap. ſolitæ.

c O Portet. Nudi. ecce ratio canonis quare ſpoliatus non tenetur reſpõdere.& eſt forte ideo ſtatutum, quia cum eſt ſpoliatus, non põt ſufficere ad ſumptus iudiciales nec inuenit homines adeo fauorabiles. & per hoc uidetur, quod nec ſpoliatori, nec alij teneatur reſpõdere ſuper aliquo, quod ei obijcitur, argu.ſ.ead.ca.cum eccleſiæ. & ſ. quæſtio. proxi.c.ij. Item uidetur, quod ſi modicum eſſet ei ablatũ, quod tunc quilibet & pro qualibet cauſa teneatur reſpondere: ut extra de reſtit. ſpolia.c. frequens.lib.vj.

d A Vdiuimus quoſdã. Infamatos. De facto uel ab ęmulis. alias enim non reſtituerentur, ſi eſſent infames de iure: ut ij. quæſt.v.capit.preſbyter ſi.B.

e Quia alibi. ſupra.lxxx.diſtin.ca. epiſcopi.

f Habueritis. ſed quam poſſunt habere querelam? criminalem nõ poſſunt, cum ſint inimici. extra de reſti. ſpo. ca.item cũ quis. non ciuilem, quia ceciderunt à iure ſuo. xvj. quæſti.vj. capi. placuit. forte loquitur de his, qui ſuam iniuriam proſequuntur: ut iiij. quæſt. ſexta. capit omnibus.

g E Iectis. Anniuerſariæ. ad plus, uel ſex menſium ad minus.

Spoliatus reſpondere non tenetur.

3 Iſta decre. nõ uidet inhibere, niſi ante reſtitutionẽ ut ibi notat Goffre. quod poſt reſtitutionem bene põteſt ut in hoc ca. audiuimus. & ar. extra de or. cogni. capi. ulti. Archi.

ſponens reſideat, quandiu expulſus, uel expoliatus ſuis carere uiſus eſt rebus.

Idem.

Ante reſtitutionem aliquis ad cauſam reuocari nõ debet.

CAN. VIII.

SI epiſcopus ſuis fuerit, aut eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria eiectus, aut etiã detenſione a aliqua à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus: tunc canonicè antè in priſtinum ſtatũ reſtituatĩ cũ omni priuilegio ſui honoris: & ſua omnia, quæ inſidijs inimicorum ſuorum eiablata fuerant, legibus redintegrentur. Non enim conuocari b Poterit, uel præiudicari, c niſi ipſe pro ſua neceſsitate, minimè tñ iudicãdus aduenire ſponte d elegerit. Nullaten' ergo à quoquã cogatĩ antè, quã integerrime oĩa, quæ per ſuggeſtiones ſuorũ inimicorũ amiſerat, poteſtati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur, Præſul uerò cũ omni honore ſtatui priſtino reddatur, & ipſe diſpoſitis, ordinatiſq; liberè, ac ſecure diu e ſuis rebus, nũc regulariter intra quatuor, uel quinq; uel ſex f aut ſeptẽ menſes, iuxta quod poſsibilitas ei fuerit: & non ante conuocatus: g ad tempus in legitimo concilio & canonico conueniat ad cauſam: & ſi ita iuſtè h uidetur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat.

2 *Quòd ſi malè uiuẽdo facultates eccleſiæ diſperſit eps, ab eius patrimonio quouſq; de dilapidatiõe rerũ eccleſiaſticarũ cognoſcatĩ, ſubmouendus eſt exẽplo tutorũ, uel curatorũ, qui dũ fuerint ſuſpecti à tutela uel curatione remouentur, donec de ſuſpecto cognoſcatur.*

Vnde Pelagius papa Petro presbytero.

Ab adminiſtratione remouentur, qui res eccleſiæ malè uiuendo diſpergunt.

CAN. IX.

QVia ea, i quæ de fraudibus Maximiliani presbyteri flebili ad aures noſtras ſupplicum relatione uenerunt, non facile ſecũdum ueritatem agnoſci potue

a SI epiſcopus. Detenſione. ſi detines me ne poſſim intrare poſſeſsionem, competit mihi interdictum unde ui. ff. ne uis ſi. ei qui in poſſeſ. mi. l. j. §. ſine autem. & xcij. diſt. ca. ſi quis. & in conſtitutione extra de reſtit. ſpol. c. ſæpe.

b Conuocari. Sed nunquid ueniet allegare priuilegiũ: 1 ut ex de appel. capit. cum parati. & cap. ſi duobus 2 Reſpondeo non, cum conſtet eũ eſſe ſpoliatum. ſic ff. de pecu. l. eo tempore. Scias ergo, quod ubi euidens eſt citationem non tenere, reus non tenetur uenire etiã ad allegandum ſuum priuilegium. Scias ergo, quod quandoq; citatio nõ ualet: quia intra anguſta tempora fit: ut v. quæſti. ij. ca. ulti. Quandoq; non ualet, quia non exprimitur cauſa quare fiat citatio: ut v. q. ij. capi. ulti. Quandoque non ualet, quia nimis maturatur peremptorium: ut extra de dila. ca. dilecti. Quandoque nõ ualet citatio ratione temporis: ut ſi fiat tempore feriato, ut xv. q. iiij. cap. j. & ij. ff. de ferijs. l. j. Quandoque non ualet ratione loci: ut ſi citatur extra prouinciã, 3 ultra duas dietas: ut extra de reſcriptis. nonnulli. uel ſi citatur ad locum periculoſum, uel inhoneſtum: ut extra de appella. c. ex parte. ff. de arbitris. l. ſi cum dies. §. ſi. arbiter. Quandoque non tenet ratione iudicis, ut ſi euidens eſt ipſum non eſſe iudicẽ, qui citat: ut extra de offic. iud. deleg. c. ex literis. & extra de appel. c. ſi duobus. Item non ualet ſi reſcriptũ apoſtolicum non inſeritur: ut extra de dila. cap præterea. & extra de offic. iudi. deleg. c. cũ in iure. Item ſi euidens eſt iudicem eſſe inimicum: 4 ut iij. q. v. c. quia. Item non ualet, ſi ille, qui citatus eſt, ſpoliatus eſt: ut hic. Item non ualet, ſi ad querelam liberti citatur patronus iiij. q. iij. cap. liberti. & generaliter ubicunque euidenti exceptione reus ſe tueri poteſt. ff. de iudi. l. non uidetur. Sed ſi dubium eſt, an citatio teneat, tunc tenetur uenire ad allegandum ſuum priuilegium: ut extra de appella. ca. ſi duobus. & cap. cum parati. ff. de iudic. l. ſi quis ex aliena. Inuenio tamen quod citatio quandoque nulla eſt, & tamẽ niſi defendatur citatus, procedatur contra ipſum: ut ff. iudi. ſol. l. ſi reus. Item inuenio, quod citatio eſt iniuſta ex perſona agentis, cum agens agit calumnioſe: & tamẽ niſi citatus uenerit ad iudicium, punitur: ut extra de accuſa. ca. ueniens. & argu ff. ne quis eum, qui in ius uoc. eſt, ui eximat. l. pe. Ioan. Tutius tamen eſt, quod citatus uadat allegaturus priuilegium ſuum, uel appellaturus, ſi eũ grauauerit, niſi quã cõſtat eum nõ eſſe ſuum iudicem. B.

c Vel præiudicari. Id eſt, præiudicium fieri.

d Sponte. Hic aſſignant quidam aliquẽ poſſe iuri ſuo renunciare. vij. q. j. capit. quam periculoſum. & C. de epiſco. & cle. l. ſi quis in conſcribendo. Certe contrarium innuit ex illo uerbo, minime: nec hoc refertur niſi ad illud uerbum conuocari.

e Diu. Dicitur diu, quod eſt uſque ad quatuor menſes. ſic lxiij. diſt. ca. lectis. ſic hæc dictio mox, ampliatur. xxx. q. ij. cap. j.

f Vel quinque uel ſex. argu. inducias eſſe arbitrarias. extra de appel. c. cum ſit Romana. ff. de iudi. l. nonnũquam. Sed argu. contra in authent. de nupt. §. ſed hoc quidẽ. xxviij. diſtinct. cap. de his. in fine. & infra eadem, quæſtio. iij. capi. j. 4

g Ante conuocatus, quam poſsibilitas ei ſit.

h Si ita iuſte. Id eſt, ſi iuſtum crimẽ ei obijcitur.

Quod ſi male. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur quod dilapidator remouebitur ex ſola ſuſpicione. Sed hoc hodie correctum eſt per decretalem, extra de ſimonia. capitulo, licet Eli. & de officio delegati. capitulo, uenerabili. quia primo probari debet, & ea probata, datur illi coadiutor uſque ad finem litis. Ioannes de Fantu.

i QVia ea. Ideo forte remouetur ſuſpectus ab adminiſtratione, quia forte timor eſt, ne corrumpat iudices: & ideo nec creditores ei ſoluentes liberantur. ff. de ſolutionibus. lege, quod ſi forte.

1 Vt xxiii. q. viij. cõuenior ubi de hoc xj. q. j. nullus epiſcopus.

Citatio in multis caſibus non ualet, nec adſtringit citatum.

2 De hoc no. j. q. vj. nemini.

3 & extra de ap. ex parte tua. quæ gloſ. ibi poſita fuit Io. & Vincen. & Tanc.

4 Nam tunc ab ea poteſt recedi: quod dic, ut le. & nota. ij. q. vj. quotiens eps. Archi.

Induciæ ſunt arbitrariæ.

4 Dic ut no. in præ di. c. cum ſit. extra de offi. de le. quærenti. & extra de procu. c. dilectus. Archi.

Donec

rũt, niſi facultas eccleſię, quam in uſus ſuos malè conuertendo diſperſit, ab eius poteſtate donec cauſa [k] cognoſcatur, ſeponatur: idcirco nos eum & à ſupradictæ eccleſiæ patrimonio uolumus interim ſubmouere, & in ueſtro diſcuſsionis ipſius tẽpore moderamine detineri.

QVAESTIO III.

[a] QVòd uerò [b] poſt uocationẽ ueniẽti ad iudicium induciæ negandæ non ſint, idẽ Felix Papa teſtatᷣ, dicẽs:

Venienti ad iudicium inducia non negentur.

CAN. I.

CVm accuſatus ad iudicium uenerit, ſi uoluerit, induciæ ei petẽti à patribus conſtitutæ abſque impedimento cõcedãtur, & iudices à ſe electi [c] ſibi tribuantur.

Item ex epiſtola Felicis Papæ ſecundi, fratribus Aegyptiorum.

Quot menſium induciæ epiſcopis præſtandæ ſunt.

CAN. II.

DE inducijs uerò epiſcoporum [d] ſuper quibus conſuluiſtis, diuerſas à patribus regulas cõſtitutas iuenimus. Quidã enim ad repellenda Imperatorum machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones, [e] teſtes cõfirmandos, [f] & concilia eporum atq; àmicorũ, [g] quærenda, annum, & ſex menſes [h] mandauerunt concedi, quidã autẽ annum, in quo plurimi [i] concordant. Minus uerò quàm ſex menſes [k] non reperi, quia laicis hæc indulta ſunt, quantò magis dominis ſacerdotibus? & infrà, Inducię uerò non

[k] Donec cauſa. In crimine dilapidationis ſpeciale eſt, quod ſequeſtratur poſſeſsio à poſſeſſore ante, quã ſit conuictus. contra id xvj. qõ. iiij. c. uolumus. Nam & poſt appellationem ſequeſtratur ab eo poſſeſsio. ff. de appella. l. Imperatores. & ij. q. vj. capit. quoties. ij. Quã cito ergo aliqs accuſatᷣ, ſtatĩ [l] ab eo remouenda eſt adminiſtratio, ut hic, & C. de ſuſpec. tut. l. eum. & ſi ne accuſatore poteſt remoueri, ſi iudici liqueat ex apertiſsimis argumentis eum ſuſpectum. ff. de ſuſpec. cuto. l. iij. §. præterea. Suſpectũ autem dicimus illũ, q moribus talis eſt, ut ſuſpectus dici debeat, ut ff. de ſuſpe. tut. l. ſuſpectum. Nec audiretur talis licet, uellet ſatiſdare, quod bene adminiſtraret, ut inſtit. de ſuſpec. tut. §. nouiſſime. Hodie tñ uidetur, quod non eſt remouendus ab adminiſtratione, niſi pbetur ſuſpicio, ut extra de ſim. ca. licet Eli. & ff. de offic. dele. c. uenerabili. dic ut ibi. Itẽ ad accuſationem q libet admittitur, ut in auth. de nõ alie. aut permu. in fi. C. de ſuſpec. tu. l. eum. & l. pietatis. & abſens poteſt condemnari, ut C. de pœnis. l. ne diu. Nec enim aliquo debet gaudere priuilegio, qui ſuos contubernales afflixit: ut C. ubi de ratiocinijs agi oportet. l. ij. tamen probabilius uidetur, ꝙ ſoli illi admittantur, quorum intereſt: ut xvj. q. vii. c. filijs. & ĩ. ij. quæ. vij. c. quapropter, uel ſaltẽ ſoli clerici, ut xij. q. ij. c. non liceat. Nã in popularibus actionibus non admittuntur infames, ut ff. de pop. act. l. populari. Itẽ nec ad accuſationẽ talium iudex ſtatim remouebit accuſatũ ab adminiſtratione, ſed ſummatim cognoſcet, an calumnioſe accuſetur, an non. arg. ff. de præto. ſtip. l. j. §. ulti. & ſi qui ſciuerint ſuſpectum & paſsi ſunt eum per aliquod tempus eſſe in adminiſtratione, nõ uidetur quod tales poſsint dicere eũ ſuſpectum, ut ff. de priuil. cred. l. ſi creditores. & argu. extra de his, quæ fi. à maio. parte c. ex ore. & arg. extra de accu. c. nulli. Credo uerũ ſi ſcientes & negligentes: ſed ſcientes & quærentes probationes, bene audirentᷣ poſtea. ij. q. vij. c. plerunq;. Qui aũt criminaliter conuictus eſt, remouetᷣ ab ordine ſi uero ciuiliter tantum, ab adminiſtratione. extra de ſim. ca. per tuas. in fi. & regulares prælati ex modicis cauſis remouentur ab adminiſtratione: ut in ea decr. cap. per tuas. in fi. Item ſi ideo quis remouetᷣ, quia doloſe adminiſtrauit, infamis eſt factus: ſed ſi propter negligentiam remouetur, non fit infamis, [2] ut C. de ſuſpect. tuto. l. ulti. Hoc autem ſcias, quod quandoque adminiſtrat quis temporalia, quandoq; ſpiritualia, & ſecũdum hoc remouetur ab iſtorum & illorum adminiſtratione. xij. q. ij. Vulteranę. unde licet quis ſit remotus ab adminiſtratione temporalium propter ſuſpicionem, adhuc tamẽ remanet prælatus quo ad obediẽdum ſibi, ut viii. q. iiii. c. nonne. & xv. q. ulti. c. ult.

[a] QVod ỹro. Hæc quæſtio diuidit in tres partes, in quarũ prima probat per tres autho. ꝙ induciæ ſunt dandæ poſt uocationem ad ſynodum. Secunda ibi, Spatium uero. Tertia ibi, Offeratur, Io. de Fan.

[c] CVm accuſatus. A ſe electi. ſupra cauſa proxi. q. vj. c. à iudicibus. cõtra. ſed iſtud forte obtinet in crimine: [l] alias cõtra ff. de iudi. l. obſeruãdum. Quid iuris ſit de hoc, quære xj. qõ. j. cap. iii. & quarto.

[d] DE inducijs. Epiſcoporũ. Eædem ſunt presbyterorum, diaconorum, & ſubdiaconorum. xv. quæ. vii. c. ſi autem.

[e] Reſponſiones. Id eſt, exceptiones, quas probare tenentur. ff. de prob. l. in exceptionibus.

[f] Confirmandos. Id eſt, comprobando eos honeſtos, quod forte poſt publicationem poteſt facere, non quod eos debeat inſtruere quid dicãt, quia hoc eſſet ſubornare, uel poteſt confirmare illorũ teſtimonium, qui ſunt probati criminoſi, adducendo alias præſumptiones pro dictis illorum, quia etſi debilitentur dicta talium, non tamen ex toto euacuantur, ut extra de proba. c. licet. & extra de ſimo. ca. per tuas. & c. licet Eli. in fine.

[g] Atque amicorum. Non facile eñ inuenitur, quod ob hoc ſit danda dilatio. argu. ad id ff. de uſur. l. ſciendum. ſic in aduocato. ff. ex quibus cauſis maio. l. ait prætor. in fi. & l. ab hoſtibus. in fi. extra ut lit. non conteſt. ca. j. alias prætextu abſentiæ aduocati non poteſt quis petere inducias. extra de dolo. & contu. cap. prout.

[h] Annum & ſex menſes. Contra in authen. ut clerici apud proprios epiſcopos. §. ſi tamen. colla. vj.

[i] Plurimi. Ergo illud eſt potius tenendum, ut xvj. diſ. c. Iſidorus. xix. diſt. c. in canonicis. Sed obijcitur: reo dantur trinæ induciæ. ff. de fer. l. ult. ergo cauſa prorogatur ultra triennium, quod eſſe non debet, ut C. de iud. l. properandum. Sol. hic primo dabit annum: ſed poſtea minus dabitur. uel hodie ſunt arbitrariæ. ĩ. ca. q. ij. c. epiſcopus.

[k] Sex menſes, In authen. de ſanct epiſc. §. iij. col. ix.

[l] Statim. Imo præcedere debet ſuſpicio, & quã prius ſummarie cõſtare debet, ut Pa nor. in ca. ueritatis. de dolo et contumacia.

Suſpectus quis eſt.

Suſpectus an poſsit ab omnibus accuſari.

Clericus de crimine conuictus qualiter punitᷣ.

[2] Dicas ꝙ ſi iudex exprimit in ſententia quod pp fraudẽ eſt remouet, infamis eſt: ſed ſi propter ſegnitiẽ non. ff. de ſuſpec. tu. l. iii. §. quiob animi ſegnitiem. iſti. eo. titu. §. ſuſpectus. Archi.

[l] Hæc eſt uera ſnia ſecũdum Pet. ad hoc ĩ. ea. q. viii. accuſatores eſt iſtud fortè non eſt nota dubitationis. Arch.

Induciæ non dãtur ob aduocati abſentiam.

ſub anguſto tpe, ſed ſub longo temporis ſpatio cō cedendæ ſunt: ut accuſati ſe præparare poſsint, ut uniuerſos cōicatores [2] in prouincijs poſitos conuenire, & teſtes præparare, atq; cōtra inſidiatores ſe pleniter ualeāt armare.

Itē Eleutherius Papa.

De inducijs præſtandis.

CAN. III.

INduciæ [b] non modicæ dādæ ſunt ad inquirendum, ne aliquid præproperè agi à quacunque parte uideatur, quia per ſurreptionem [c] multa proueniunt.

Item Damaſus.

PALEA.

INduciæ accuſatis in criminalib. cauſis ſex menſium, uel eo amplius (ſi neceſſe fuerit) concedendæ ſunt.

Spatiū uerò dilationū, ſicut in tertio libro Cod. de dilationib. inuenitur, [d] hac rōne moderandum eſt, ut ſi ex ea [e] puincia ubi lis agitur, uel inſtrumenta, uel perſona [f] poſcūtur, nō amplius quàm tres menſes indulgeātur. Si uerò ex continentib. [g] prouincijs, ſex mēnſes cuſtodiri iuſtitiæ eſt. In trāſmarina autē dilatione nouem mēſes cōputari oportebit. Iudicātes autē hac ratione non ſibi cōceſſum intelligant dandæ dilationis arbitrium: ſed eādem dilationem (ſi rerū urgētiſſima rō flagitauerit, et neceſſitas deſideratæ inſtructiōis exegerit) [h] nō facilè amplius, [i] quàm ſemel, [k] nec ulla trahēdi [l] arte ſciāt eſſe tribuēdā.

Ei autē [m] dilatio penitus eſt deneganda, [n] q reſcriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit. [o] Illi uerò qui in iudicium uocatur, dāda eſt ad probāda precū mēdacia, uel proferenda aliqua inſtrumenta, uel teſtes: quoniam inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpē ad alienū iudiciū trahitur.

Cùm uerò ad appellationem ſiue conſultationē à principe reſcriptum fuerit, ſiue ſit primo iudicio petita dilatio, nec tributa: ſiue nec petita qdē, eā dare cuiquā nō licebit [p] eadem rōne, qua nec in iudicijs [q] cognitionum imperialium dilatio tribui

2 Communicatores. Id eſt epiſcopos.

INduciæ. CASVS. *Dicitur in hoc c. quod magnæ induciæ dandæ ſunt, ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.*

b Induciæ. Ergo tam actori, quā reo dandæ ſunt induciæ. xv. q. vii. cap. ſi aūt. ff. de fer. l. ult. niſi i caſu: ut ĵ. e. c. ſe. uerſi iudicantes.

c Per ſurreptionem. ſic xcviij. diſ. c. tranſmarinos.

INduciæ. Spatium. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis. Ioan. de Fant. & hic tractat de inducijs præparatorijs in cauſa ciuili, & ēt in criminali q̄ pares uidentur. B.

d Inueniē. In l. j.

e Vt ſi ex ea. Hoc non eſt principium legis, quia lex incipit, qm plerunque.

f Perſona. i. teſtis, uel aduocatus.

g Ex continentibus. i. quæ modico freto diſtant, ut. ff. de uerb. ſigni. l. notionem. §. j.

h Exegerit. Vſque in finem litis.

i Amplius. In cauſis pecuniarijs non datur amplius dilatio, quam ſemel, niſi inopinatum quid emergat, ſed in criminalibus dantur actori duæ, & reo tres, ut ff. de fer. l. ulti. ſed in crimine adulterij nulla datur dilatio. ff. de adulte. l. in crimine. licet ſit arg. contra xxxiij. q. ij. cap. ſiue de cōiugij fœdere.

k Quā ſemel. Hic habes, quod tātum ſemel danda eſt dilatio. & ſic eſt contra extra de teſtib. cap. in cauſis. & c. ſignificauerunt. C. de iud. auth. iubemus. ubi habes, quod ad teſtes inducendos tres dilationes ſunt concedendæ. Sol. licet plures productiones nō poſsint dari, tñ ſub dilatione pñt mile fieri productiones. Alij ītelligūt, q de iure tres poſſunt dari dilationes ad teſtes producendos: & dicūt hāc legē loqui de dilationibus, quę indulgentur à iudice, ſed authē. & decre. de dilationib. quæ cōcedūtur à iure cōi. H. Dñs meus notauit ſuper legē illā de ferijs, q in pecuniarijs cauſis una dilatio eſt danda tantum: ſed ſi impedimentū interueniat, dabit alia cum cauſæ cognitione. & ita pp multa impedimenta multæ induciæ dantur. Et authen. de teſti. §. quia uero. col. vij. non eſt contraria, quia una dilatione multæ poſſunt fieri productiones. Vel ſi dicas productionem. i. dilationem, dic quod ultra primam non habebit ſine cauſæ cognitione ſecūdam uel tertiam. Multi tamē dicunt, quod authē. corrigit. l. ultimā de fer. Ioan. ſed certe qđ dicit H. non ſeruatē de facto: quia plures dilationes dantur, & plures quam tres productiones fiunt. B.

l Trahendi. Id eſt, differendi.

m Ei autem. Hoc eſt C. de dilatio. l. ſi quando.

n Deneganda. Niſi forte caſus inopinatus emergat. ff. de iudic. l. interdū. & de fer. oratione.

n Deneganda. Hic habes, quod ſi petit actor inducias ad inducendos teſtes, qđ non dabuntur ei. Quidam hoc uolūt intelligere de inducijs deliberatorijs: ſed litera ei cōtradicit, quia loquitur de pparatorijs. In hoc aūt onerat̄ actor, qui petit reſcriptum ad extraordinariū iudicem. Item & in alio oneratur, ut ĵ. eadem. capi. quod fieri. tamen ſi reus excipiat, & actor replicet, bene diceremus tunc actori dandas inducias, quia in tali replicatione non potuit eſſe inſtructus. Item tertium ſpeciale hic eſt in eo, qui impetrat reſcriptum ad extraordinarium iudicem. quod ſi ille iudex nollet procedere, tunc ordinarius utetur ſua iuriſdictione, ut extra de officio ordina. capitu. ſignificauit. Sed illud in ſpeciali caſu propter periculum animæ, unde contrarium tenet in alijs.

o Deportauerit. Hic adiunge illam conſtitutionem, quod fieri non debet.

p Non licebit. Actori, ſed reo: ut ſupra l. proxi.

q In iudicijs. Id eſt, ſententijs. & hoc intellige cum primo plene fuit cognitum de cauſa coram Imperatore, & non reſtabat, niſi ferre ſententiam: alias iniquitatem continet lex iſta. nam iudex appel. bene tenetur dare inducias.

1 Scilicet cōprouinciales, qui oēs cōmuniter cauſæ intereſſe debēt, ĵ. ea. q. vj. ſi quis epiſcoporū.

Dilatiões i cauſis dādæ.

3 Hoc ideo, q a nō eſt ſic procedēdum in criminalibus, ſicut in ciuilibus. arg. ff. de quæſtio. l. j. §. diuus. C. de requi. reis l. j.

Teſtes multi ſub una dilatione poſſunt produci.

Tangit ſentētiam illorū, qui dicunt, q qualibet iſtarū dilationū poſſunt pducī tot teſtes, quot quis uoluerit, refrenata tamē multitudine. Arc.

Actori denegant induciæ.

ſolet: A iudice procedente [a] dilationem poſtulari non conuenit, etiã ſi utraque parte pſente tribuatur: [b] cũ nõ aliàs, niſi cã cognita indulgeri queat, & cognitio cauſæ [c] nõ interpellatiõe plenaria, ſed conſidente [d] magis iudice legitimè colligatur: ut ſi fortè dilationis petitio ĩprobata fuerit, ſuſpecta quæſtio per ſententiam iudicis dirimatur.

Conſtitutione [e] vij. in collatione octaua. Libellũ [f] uerò non aliàs actor dirigat, niſi prius ẽt in ipſum, quẽ dixit obnoxiũ, & in negotij executorẽ, [g] exponat cautionem † ſe uel intra duos menſes litem cõteſtaturũ, uel omne damnũ ei, qui conuenitur, cõtingens reſtituturũ [h] in duplũ. In col. ſexta.

3 *Offeratur ei, qui uocatur in iudicium, libellus. et exinde præbitis ſportulis, [i] data fideiuſſione [k] uiginti dierũ gaudeat inducijs, in quib. deliberet, an cedat, an contendat, atque aliũ petat iudici ſociari, [l] uel eũ recuſet: niſi ſit ille, [m] quẽ et ipſe iam alio recuſato petijt. [n] Deniq; pſens interrogetur, an hoc tps tranſierit: quod non modò ipſius reſpõſione, ſed etiã libelli manifeſtetur ſubſcriptione, quã in initio facere dẽt. Litis uerò conteſtatio contra hoc indultum habita, pro nihilo eſt. [o] Conſtitutio vi. in collatione octaua.*

Quod fieri [p] non debet,

a A iudice procedente. In uia.

b Tribuatur. Id eſt, tribui petatur.

c Cauſæ. Id eſt, dandæ dilationis.

d Conſidente. Argu. q̃ ea quæ cauſæ cognitionem requirunt, debent iudice ſedente pro tribunali fieri, ut ij. q. iij. c. præuaricator. & q. vj. c. biduum.

e Conſtitutione. hæc eſt C. de litis conteſtatione.

f Libellum. Libellus porrigẽdus eſt iudici ordinario & delegato, ut extra de libel. obla. capi. ignarus. & extra ut lit. non conteſta. c. j. & etiam coram arbitro, quia arbitria ſe habent ad inſtar iudiciorum. ff. de arbit. l. j. licet ſit arg. contra. C. de epiſ. & cle. authen. generaliter. in fin. Libellus iſte tradendus eſt iudici, & iudex eum porriget reo, ut C. quomodo & quando iud. authen. qui ſemel. Nec tenet reus hũc libellum recipere, niſi actor præſtiterit duplicẽ cautionem, unam quidem qđ intra duos menſes litem conteſtabitur, uel quod reſtituet reo omne damnũ in duplum, ut hic dicit. Item aliã præſtabit, quod per ſe uel per legitimum procuratorem cauſam aget uſq; in finem, & ſi conuictus fuerit iniuſte litem mouiſſe, præſtabit decimam partem rei petitæ in libello. Si autẽ cautionẽ iſtam dare non poteſt, ſuper hoc præſtabit iuratoriã cautionẽ. hoc totũ habes C. de epiſ. & cle. authen. generaliter. Io. iſta hodie de cõſuetudine nõ ſeruant. B.

† Cõcor. cũ hoc §. tex. i auth. offeratur. cũ ibi no. C. de litis conteſta.

Actor libellũ offerẽs, duplicẽ cautionem pſtare debet.

g Executorem in iudicem uel officialem. & expone & pro uel. & habes hanc au. hen. de executoribus. §. ſancimus. col. vij.

h Reſtituturum in duplum. Ita tamen ut cautio nõ excedat xxxvj. aureos, ut in auth. de execu. in princ. colla. vij.

i Sportulis. In iudicibus delegatis expreſſum eſt de ſportulis. ſ. quod habebũt duos aureos in principio, & duos in fine cauſæ. in authen. col. vj. de iudic. §. ne autem. In ordinarijs non inuenimus, niſi in clericis, qui præſtant quatuor ſiliquas. C. de epiſ. & cle. authẽ. ſed hodie. debet autem utraque pars ſoluere officialibus pro labore. xiiii. q. v. c. non ſane. de hoc dic, ut ex̃ de ui. & ho. cle. c. cum ab omni.

Sportulæ iudicibus debitæ.

k Fideiuſſione. Iudicio ſiſti, cum ſit poſſeſſor rerum immobilium. ff. qui ſatiſd. cog. l. cogendum. non autẽ iudicatum ſolui: quã cautionem nemo præſtat cõuentus ſuo nomine, inſtit. de ſatiſd. §. ſed hodie. Sed nunquid ſufficit dare pignora? non uidetur, cum ſit prætoria hæc ſatiſdatio, ut uidetur ff. de præto. ſtip. l. prætoriæ. Sed non eſt uerum. Licet enim non teneatur dare pignora, poteſt tñ ſi uult. ff. de col. bo. l. j. §. iubet. ner. an pignoribus. Imo expreſſe dicitur ibi de ſola fideiuſſione in auth. de exhiben. reis. §. ſancimus. col. v. cum tñ hæc authentica indiſtincte dicit dari debere fideiuſſorẽ, credo q̃ ſiue ſit poſſeſſor rei mobilis, ſiue ĩmobilis, qđ dabit fideiuſſorẽ. Ioan. Dñs H. & alij doctores legũ dicũt quod auth. nõ corrigit legem, ſed diſtinguit. B. Itẽ hic habes, quod licet quis dedit fideiuſſorem ſtandi iuri, qđ adhuc poteſt recuſare iudicem, ſicut appellare põt, licet iurauerit ſtare iuri, ut extra de app. cap. ad hæc. ij. & j. Sed quid eſt, quod dicit, quod uſq; ad xx. dies debet iudex recuſari, cũ exceptio talis ſit dilatoria, & ſic uſque ad lit. conteſta. poteſt opponi, ut extra de ſenten. & re iudi. c. cum inter? Sol. quicquid ab illis cãtetur, ego credo q̃ proponenda eſt hæc exceptio uſq; ad xx. dies tantũ: nec dicitur ideo dilatoria, quod uſq; ad litẽ conte. poſsit obijci, ſed ideo quia ſemper ante litem conteſta. eſt obijcienda. Si enim poſſet quandocunq; obijci uſque ad litem conteſta. quare diceret lex, quod ſi iudex abſens eſt, qui eſt recuſandus, debet reus proteſtari coram alijs, quod habet iudicem ſuſpectum, ut C. de iudi. l. cum ſpecialis. unde dico, quod ſi quis omittit exceptionem de ſuſpecto iudice, & proponat alias exceptiones, amodo non poteſt reuerti ad iſtum. arg. optimum. ff. de iudic. l. ſed & ſi ſuſceperit. Item cũ multas forte recepit ſententias pro ſe, † qualiter poſſet ipſum amodo recuſare? Arg. ad hoc extra de offi. deleg. c. inſinuãte. ĩ. e. q. vj. c. ſi quis epiſ. §. exceptio. Io. quia ſi probo aliquid coram iudice, ſcilicet aduerſarium meum eſſe excommunicatum, uideor approbare iudicem, nec de cetero potero recuſare eum. & ita ſemel Tancre. reſpondit in ſcholis. B.

Fideiubere debẽti, an ſufficiat dare pignora.

Exceptio iudicis recuſatoria, eſt dilatoria.

l Sociari. Quando ordinarius recuſatur.

m Niſi ſit ille. xxxij. q. v. c. horrendus. ſimile ff. de nego. geſt. l. Pomponius. Ioan.

n Alio recuſato petijt. Si quis ergo petijt iudicem aliquem, illum non poteſt amodo recuſare: ut hic, & extra de offic. deleg. c. ſuper quæſtionũ. Imo ſi procurator alicuius petijt iudices, dñs non poteſt illos recuſare, ut extra de cau. poſ. c. cum olim tamen appellare poteſt ab eo, ut not. ſ. ij. q. vi. iudicibus.

o Pro nihilo eſt, quantum ad hoc 2 quin poſsit adhuc recuſari, quaſi lis non ſit conteſt. ut in authen. de exhiben. reis, §. illud. col. v. Re uera tamen tenet litis conteſtatio ſic facta, ut ibi perpenditur.

p Quod fieri. ſ. ut reus teneatur reſpondere coram ordinario iudice per reſcriptum ad eum impetratũ.

† In hoc puncto ſic diſtiguas: aut re⁹ pvocauit actorẽ, uel interlocutoriam: & tũc nõ poteſt iudicẽ recuſare. Aut fuit pvocatus ab actore: & tũc ſic. argu. ff. de cond. fur. & ideo. in prin. Arc.

2 Adde qđ le. & not. xvij. qõ. iiij. uxor.

Exacto.

niſi actor ſatiſdederit certam promittens quātitatem ſe daturum ſi nō exequatur, aut exequens nō uincat cām. Si ergo poſt tempus præſtitutū intra decem dies pro præſente nō occurat, dimittaī reus exacto [a] *eo, quod promiſſum eſt, & ſi quid circa litē plus impēdiſſe cū taxatione iudicis iurauerit.* [b] *Exceptio fori dilatoria eſt, atq; ideo ī initio litis dēt opponi et pbari. Per emptorias aūt exceptiones, ut ſunt pſcriptiones longi temporis, ſufficit in initiō litis conteſtari.*

QVAESTIO. IIII.

[c] *Vòd uerò infames & nō legitimè cōiuncti ad accuſationem admitti nō debeant, & qui generaliter ab accuſatione remouendi ſint, multorum authoritatibus claret.*

Ait.n. Iginius Papa.

Infames eos, qui ſunt bonæ famæ, accuſare non poſſunt.

CAN. I.

Alieni erroris ſocietatem ſectantem, uel à ſui propoſiti tramite recedentem, aut Apoſtolicæ ſedis iuſsionib. inobedientem ſuſcipere nō poſſumus, nec impetere rectè credentes, uel ſanctorum patrum iuſsionibus obtemperantes permittimus, quia inter fideles & infideles magna debet eſſe diſcretio.

Item Anacletus Papa in prima Decretali.

Qui legem ſuā ſpōte trāſgreditur, ante ſuā reuerſionē rectè agentes accuſare non poteſt.

CAN. II.

Beatus prædeceſſor noſter Clemens uir Apoſtolicus & ſpiritu Dei plenus, unà cum reliquis ſanctis collegis ſuis ſtatuit dicens: Accuſandi uel teſtificandi lıcētia denegetur his, qui Chriſtianæ religionis & nominis dignitatem, & ſuæ legis, uel ſui propoſiti normam aut regulariter prohibita neglexerint. Trāſgreſſores.n.ſpōte legis ſuæ, eiuſque uiolatores, apoſtatæ nominātur. Omnis enim apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem ſuam, nec in accuſationem rectè agentium, aut teſtimonium, ſuſcipiendus eſt.

Item Pius Papa.

A ſuo propoſito diſcedentes ſunt infames.

CAN. III.

Si quis à uero propoſito retrorſum exorbitauerit, & iuſſa apoſtolicæ ſedis libenter tranſgreſſus fuerit, infamis [d] efficitur. Reprobari ergo oportet eorū redargutiones, qui in recta fide ſuſpecti ſunt. Fides autem & conuerſatio primum ſcrutāda eſt, & dein de qui irreprehenſibiles apparuerint, ſunt recipiendi, & non prius.

Item Calixtus Papa.

Inceſtuoſi, & non legitimè coniuncti, ſacerdotes & legitime coniunctos accuſare non poſſunt.

CAN. IIII.

Conſanguineorum cōiunctiones, nec legitimæ ſunt, nec manere poſſunt, ſed ſunt repellendæ. Quiſquis ergo non legitimè coniunctus, uel abſq; dotali titulo [e] ac benedictione ſacerdotis conſtat copulatus, ſacerdotes uel legitimè coniunctos criminari, uel in eos teſtificari minimè pōt: quoniam omnis inceſtus macula pollutus, infamis eſt, & accuſare ſupradictos non permittiur. Non ſolum ergo hi ſunt repellendi, & infames efficiuntur, ſed etiam omnes eis cōſentiētes. [f] Similiter de raptoribus, uel eis, qui ſeniores impetunt, fieri cenſemus. Hos enim leges ſeculi interficiunt,

---

a Exacto.i. reus exiget ab actore, quod tamen nunq̄ uidi. hic nota duo ſpecialia, ut certa quantitas promittatur, & tamē plus exigatur, & q̄ expectatur actor poſt terminū uſque ad decem dies, tamen corā ordinario iudice expectaretur per annum & per tres menſes, ſecundum quoſdam, ut C. quomodo & qn̄ iudex. authen. qui ſemel. Sed uerius eſt, quod hic loquitur cū abſoluitur à iudicio illius iudicis. Et loquit lex iſta cum quis trahitur extra prouinciam per reſcriptū principis, ut in authen. col. v. de exhiben. reis in prin. ſed illa authen. qui ſemel. loquitur cū penitus abſoluit.

b Iurauerit. Not. quoties petitur intereſſe ex delicto alicuius, illud declaratur per iuramentum: ut hic, & ij. q. j. c. ī primis. [1] C. unde ui. l. ſi quādo. C. de fide inſtru. l. ulti. Sed ſi petatur intereſſe ex contractu, illud probabitur debito modo. ff. de minori. l. ſi in emptionē. & ff. de præt. ſtip. l. ult. ff. de eden. l. argentarius. §. ultim. inſtitu. de uerb. obligatio. §. ultimo.

1 Ver. glorioſus. ubi de hoc.

c Vod uero. maxime. nā etiam poſt admittuntur: ut v. quæſ. j. c. qui crimen.

Alieni caſum iſtum habuiſti. ſ. ij. quæſt. vij. c. alieni. & ibi uidebis plenarie.

d Si quis. Infamis. Dic quod infamis non admittitur ad accuſationem, niſi ſuam uel ſuorum proſequatur iniuriam. ut iiii. quæſt. vj. capit. omnibus. ſupra ij. q. j. c. prohibentur. niſi in criminibus exceptis, ut vj. qō. j. cap. ſunt plurimi. §. uerum. nec in his pro ut notaui ī. ii. q. j. cap. in primis. in fi. & qō. vii. in ſumma.

Infamis an poſsit accuſare.

Conſanguineorum.

e Dotali titulo. Secundum quoſdā dos adeo requiritur in matrimonio ut ſine ea matrimonium non teneat. argumentū ad hoc xxx. q. v. c. nullum. ſed uerius eſt quod teneat. C. de nupc. l. Imperialis. §. his autem tamen præſumitur nō eſſe matrimoniū, ut xxx. q. v. c. aliter.

Matrimonium ſine dote tenet.

f Conſentientes. approbando, defendendo, patrociniū præſtando, quo caſu non minus peccat, quam faciens, ij. quæſtio. j. c. notū: imo magis peccat. xxiii. qō. iii. ca. qui aliorum.

Sub

ſed nos miſericordia præeunte ſub infamiæ a nota ad pœnitentiam recipimus.

Idem.

Qui non ſunt recipiendi in accuſatione.

CAN. V.

Conſpiratores b in nullius accuſatione ſunt recipiendi, nec eorum, uel anathematizatorum uox ullum nocere, aut lædere poteſt.

Item Stephanus papa.

De eodem.

CAN. VI.

Nullus anathematizatorum ſuſcipiatur, nec à quoquam credantur, c quæ ab eis dicuntur, uel conſcribuntur. Eos dico anathematizatos eſſe, quos epiſcopi ſuis ſcriptis d anathematizauerunt, aut eorum e ſtatuta anathematizant. f

Item Fabianus papa.

Anathematizati fideles accuſare non poſſunt.

CAN. VII.

Omnes, quos ſanctorum patrum ſtatuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, ſubmouemus, † & ab omnium fidelium accuſatione alienamus.

Item Stephanus papa.

Clericus qui epiſcopum accuſauerit, infamis efficitur.

CAN. VIII.

Clericus uerò, qui epiſcopum ſuum accuſauerit, g aut ei inſidiator extiterit, non eſt recipiendus: quia infamis effectus eſt, & à gradu debet recedere, ac curiæ tradi h ſeruiturus.

Item Alexander papa.

Infames et exules fiant, qui epiſcopos perſequuntur.

CAN. IX.

Hi, qui i epiſcopos ſuos perſequũt & amouere nituntur iniuſte contra apoſtolicam authoritatem: & ſi à morte prohibentur, dicente domino: Nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur, & uiuat: perpetua tamen proculdubio notantur infamia: & exilio k digni iudicantur finitimo, de quibus à temporibus Apoſtolorum, & infra tenemus, atque decreta habemus. Eorum accuſandi epiſcopos, uel teſtificandi uocem obſtruimus, quos non humanis, ſed diuinis actibus mortuos ſcimus.

Item Zepherinus papa.

Detractores et inimicorum actores epiſcopos nõ accuſent.

CAN. X.

Detractores, l qui diuina authoritate eradicandi ſunt, & actores inimicorũ m ab epiſcopali ſubmouemus accuſatione, uel teſtimonio.

Item Euticianus papa.

Infamis uel ſacrilegus religioſum Chriſtianum accuſare non poteſt. CAN. XI.

Nulli unquam infami, aut ſacrilego de quocunque negotio liceat aduerſus religioſum Chriſtianum (quamuis humilis n abiecta ſeruiliſq; o perſona ſit) teſtimonium dicere, nèc de qualibet ratione, uel inſcriptione Chriſtianum impetere.

Notandum uerò eſt, quod aliud ſit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

Vnde Ioannes papa octauus ſcribit cuidam epiſcopo.

Aliud eſt excõmunicatio, aliud anathematizatio.

CAN. XII.

Engeltrudam uxorẽ Boſonis noueris non ſolùm excõicatione, quæ à fraterna ſocietate ſeparet, ſed etiam anathemate, p quod ab ipſo Chriſti corpore (quod

---

a Sub infamiæ. ĩ. xxvij. q. j. c. ſi quis rapuerit. C. de rap. uir. l. una. ſi. ĩ. xxiij. q. ij. c. quicũque.

ADDITIO. Ad idem. ĩ. eadem. quæſt. ulti. capit. ſi quis. ſecundũ Hug.

a Sub infamiæ. qualiter ſit hoc intelligendũ, dixi ſ. ij. quæſt. iij. capitu. Euthemiũ. §. hinc colligit. ĩ. iiij. quæſt. j. c. diffiniuimus. Itẽ patet hic quod ſecundum canones ipſum factũ infamat. ĩ. ead. q. v. ca. conſtituimus.

b Conſpiratores. xj. qõ. j. capit. conſpirationum. & cap. coniurationum. nec ad denũciationem admittuntur. extra de accuſ. c. cum oportet. & de ſi. c. licet.

c Nullus. Credantur. ar. contra. xxiij. quæſt. viij. c. ut pridem.

d Scriptis. Id eſt, per ſcripta nunciãt uitandos. & ſic aliquis poteſt abſentẽ excõmunicare per ſcripturam: ut ſ. ij. quæſt. v. c. quanto. & arg. ff. de teſta. l. ſeruus.

e Aut eorum. Sic de ſentent. excom. cap. nuper.

f Anathematizãt. ubi eſt canon latæ ſententiæ.

g Clericus. Accuſauerit calumnioſe, ne ſit cõtra. ſ. ij. q. vij. capi. quapropter.

h Curiæ tradi. nõ ſtatim. ſed tũc cum eſt incorrigibilis. ut extra de iudi. c. cum non ab homine. xj. quæſt. j. capi. ſi quis ſacerdotum.

i Hi qui. Et ſi à morte corporali.

k Et exilio. Ergo iudex eccleſiaſticus poteſt in exilium mittere: ut quinquag. diſtinct. ca. accedens. lxiij. diſtinct. c. in ſynodo. ĩ. proxi. quæſt. capit. iij. in fine. uel ponit exiliũ pro carcere monaſterij: ut ij. q. j. ca. in primis.

l Detractores. infra. vj. q. j. cap. deteriores.

m Inimicorum. id eſt inimicitiarum.

n Nulli. Humilis. Ergo uidetur, quod ſi infamis uult agere ciuiliter: qđ non audiẽ. ſed intellige uel, pro. i. uel loquitur de excõmunicato.

o Seruiliſq;. Ergo loquitur de crĩali cauſa, quia ſeruus in cauſa ciuili ſe defendere nõ põt, ſed in crĩali poteſt: ut ff. de accu. l. ſeruos & l. eos. §. ſeruos.

Notandum uero. CASVS. *Supra in capi. conſpiratores. & c. nullus. & c. ſequẽ. facta fuit mentio de anathemate, ideo Gratia. ponit hic hũc. §. ut aſſignet differẽtiã inter excõmunicationem & anathema, & ad hoc inducit ſequens capi.*

p Engeltrudẽ. Anathemate. Anathema eſt maior excommunicatio. xj. quæſti. iij. nemo epiſcoporũ. Et eſt

---

b Dic ſecũdũ Go. quod iſte §. ner. quã quam. & hoc ca. ĩ. ea. quæſt. hi qui loquũtur de infamia per ſentẽtiam irrogata: & hoc ipſe not. extra de ſimoni. ex diligẽti.

Excõmunicari poteſt abſẽs per ſcripturam.

1 Ex iſto tex. põt inferri cõſtitutiões ad præterita trahi. con cor. text. in l. ſancimus. C. de ſac. ſan. eccleſi. text. eſt ſingul. in c. aqua de conſe. eccle. uel alta.

2 Ex toto. ita quod per eccleſiam iam nõ poteſt corrigi ſecundũ H. de hoc no. extra de iudi. at ſi. in gl. ulti. Iudex eccle. poteſt in exiliũ mittere.

Exe. 18. g

1 Quod falſum eſt ut iiij. qõ. vj. oibus

Anathema.

Et eſt hic differentia inter maiorem & minorem excommunicationem: ut xj.q.iij.c.audi.v.q.ij.c. præſenti. xvij.q.iiij.c.quiſquis. Eſt etiam hic argu. quod ſæpius quis poteſt excommunicari.xj.q.iij.ca. excellentiſsimus.& ca.omnis.xij.q.ij.capi.de uiro.lxxxij. diſt.ca.eos. qui.extra de poſtu.præla. ad hæc. in parte deciſa.& confirmatus poteſt amplius cõfirmari. xj.q.iij. c. quod pdeceſſor. & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: ut xlvij.diſti. cap.pe. Sed contra xxiiij.q.j.c.j. Item nihil ad nos de his, qui foris ſunt. ij.q. j.c. multi. & ultra excõicationem eccleſia nõ põt quid facere. extra de iudi.cum non ab homine. Itẽ qui mortuus eſt, interfici non poteſt, ſed anathema eſt æternæ mortis dãnatio. xj. qō.iij.c. nemo epiſcoporũ. Item qui eſt extra eccleſiam, non poteſt eſſe magis extra: ut xj.q.iij. ca.omnis. Item argu.contra.ff.de uerbor.oblig.l.qui bis. Item Meldendus dixit, qui ſemel eſt excommunicatus, non poteſt amplius excommunicari: ſed denunciari poteſt excommunicatus. & ſic intelligit omnia iura, ubi quis ſæpius uidetur excommunicari. Sed obijcitur ei, quod ſecundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis, quã non excommunicatus. Inſtat in Iudæo: quia licet Iudæus non poſsit excommunicari, non tamen eſt melioris conditionis quam Chriſtianus. Ego credo, quod excommunicatio duos habet effectus, unum eijciendi extra eccleſiam, & alium detinendi extra. Et licet excommunicatio non poſsit conſequi primum effectum in excommunicato, tamen conſequitur ſecundũ. Item nunquid tot erunt abſolutiones, quot fuerunt excommunicationes? & uidetur quod una abſolutione omnes excommunicationes tollantur: ut argu. ff.de accep.l.pluribus.& l.ſi ex pluribus. uel quod ſaltem ultima confirmet omnes præcedentes: ut ff.com mu.præd.l.eſt receptum.

eſt eccleſia) recidit, crebro percuſſam eſſe.

Vnde datur intelligi, q anathematizati, intelligẽdi ſũt nõ ſimpliciter à fraterna ſocietate, ſed etiã à corpore Chriſti (qđ eſt eccleſia) oĩo ſeparati.

QVAESTIO V.

Qvòd uerò teſtes de domo accuſatorũ producendi non ſunt, & quòd uox inimicorũ non ſit audienda: multorum authoritatibus probatur.

Ait n. Calixtus papa.

Conſanguinei & familiares aduerſus extraneos teſtimonium non dicant.

CAN. I.

Conſanguinei accuſatoris aduerſus extraneos teſtimoniũ nõ dicant, nec familiares, b uel de domo prodeuntes c ſed ſi uoluerint, & inuicem conſenſerint, inter ſe parentes d teſtificentur, & non in alios.

Item Anacletus papa.

Nuper inimici, accuſatores uel teſtes eſſe non poſſunt.

CAN. II.

a Qvod uero. Domeſtici ſunt libertus, colonus, aſcriptitius. C.de his, qui ad eccleſiam confu.l.ulti.§.ſane. Item mercenarius. ff.de pœnis.l. reſpiciendum §.furta. Item omnes, qui ſunt de familia alicuius, ſiue ſint liberi, ſiue non, domeſtici intelliguntur. ff.de ædil.edic.l.ædiles.§.familiæ. Large tamen dicuntur familiares omnes, qui habitant cũ aliquo: ut extra de teſtibus.c.in literis. 4 extra de offi. deleg.c.inſinuante. Vnde cum uxor dicatur de familia: ut ff.ad Syl.l.j.§.ſi uir. domeſtica eſt. & argum.C. de re mil.l.quicunque.libr.xij.& uxor dicitur domeſtica. xlvij.diſt.c.ſicut hi.§.neceſſe.argu.contra.C.de quæſtionibus l.iij. Item domeſtici ſunt, qui ſunt in eiuſdem poteſtate: ut inſt.de teſta.§.in teſtibus. Item propinqui.C.de emenda.ſer.l.j. Hoc etiam notandũ, quod amicus non poteſt eſſe teſtis: ut j proxima cauſa.q.iij.c.ſi teſtes.§.item teſtium fides. Nec cui imperari poteſt ratione patriæ uel dominicæ poteſtatis: ut iiij.q.iij.c.teſtes.§.item in criminali. Item inimicus capitalis nunquam admittitur: ſed ſi eſt inimicus alia de cauſa, admittitur. ſed tẽpore diſputationis diſquiretur, an ſit ei credendum, in authẽ.de teſti.§.ſi uero odioſus.coll.vij. Item conſanguinei omnes ſecũdum Alanum poſſunt admitti, ſi tales appareant, qui ueritatem gratiæ præponant. iiij.qō.iij. dicto ca. ſi teſtes.§. eos teſtes. Sed hoc non credo uerũ, 5 cum etiam iudex propter hoc poſsit recuſari extra de ap.c.poſtremo. extra de offi.iud.del. c.cauſam quæ. Sed in cauſa matrimonij admittuntur cõſanguinei. xxxv.q. vj.capi.j.& ij.& argu.ff.de proba.etiã maritis. extra qui ma. acc. poſ. iudeẽ. Quod uerũ eſt ubi agitur de cõſanguinitate pbanda, uel improbanda: alias repellerẽtur quaſi ſuſpecti, ut extra de teſtib. ſuper eo. Io. Sed certe male dixit Ioannes. quoniam parentes bene admittuntur ſuper fœdere matrimonij, ut in illa decre. ſuper eo. & in decre. uidetur in fi. & ita ſeruatur de facto. B.

b Conſanguinei. Nec familiares. ff.de uerb.ſigni. l.pronuntia.§.j.& l. ſeq.& ff. de fur.l. ſi libertas. extra de teſti.c.in literis.

c Prodeuntes. tempore iudicij: quia ex hoc ſuſpectus eſſet iudex. ff.ad legem iul.de amb.l.j.in fi. ſimiliter qui prodijt de domo iudicis, non poteſt eſſe teſtis alterius: ut iiij.q.iiij.c.ultimo.

d Parentes. j. iiij.q.iij.c.ſi teſtes.§.parentes. cõtra. Sed illud intellige de remotis parentibus, iſtud de uicinis. Vel illud de collateralibus, iſtud de deſcendentibus, uel aſcendentibus. 6 Contra collateralem.n. non cogitur quis teſtificari uſq; ad quartum gradum ut iiij.q.iij. d.c. ſi teſtes. §. lege Iulia. & hoc intelligunt quidam in criminalibus cauſis tantum. Sed in ciuilibus (ut dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipſo: quia nulla lege eſt prohibitum, & edictum de teſtibus eſt prohibitorium: ut ff.de teſti.l.j. Item quia in priuatis iudicijs filius poteſt habere patrem iudicem: ut j.ea.q.vij.c.infames.§.cognitores. & ff.de indi.l.in priuatis. Io. Ego hoc non credo: quia propter conſanguinitatem aliquis recuſatur: ut extra de appel.c.poſtremo. poteſt tamen dici, quod collaterales admittantur poſt tertium gradum, ea rõne, quia uſque ad gradum illum nõ coguntur inter ſe dicere teſtimonium. Dominus Hug. dicebat, quod filius poteſt habere patrem iudicem, niſi recuſetur: quia recuſari poteſt: ut dicto c.poſtremo. B. Sed quid ſi teſtis eſt conſanguineus illius pro quo inducitur, & illius contra quem inducitur? Satis uidetur, quod tunc par affectionis cauſa ſuſpicionem fraudis excludit. ff.de ritu nuptia.l.non ſolum §.j. Vel uidetur, quod in ciuili cauſa admittuntur conſanguinei, ſiue propinqui, ſiue remoti in teſtimonium, licet non poſsint eſſe iudices. Minor enim cauſa repellit iudicem, quam teſtem ut dicitur j.ea. c accuſatores. hoc ideo, quia facilius haberentur mille iudices, quam unus teſtis. ad hoc facit extra de appel.c.poſtremo.

1 De his excõicationibus, ſcilicet maiori & minori plene no. ex̃ de ſen. excom. ſi quẽ. & xj. q. iij. ſi inimicus. Archi.

Excõicatus excõicari põt. † Philip. Decius. c. cũ non ab hoĩe nu. 13. C[illegible]) de iudic.

2 Idẽ tenet gloſſa opti. & ibi Cy. & Petrus in l. ij. C. quando tu. uel cur. & gl. i l. aut damnum. §. ſi nos. ff. de pœ.

Excõicatiõis duo ſunt effectus.

3 Adde no. p Bar. in l. de pupillo. §. ſi pluribꝰ ff. de operis noui. nũ. Bal. in l. fi. C. de nup.

4 Vbi de hoc. Vide quod dixi xiiij. diſt. qui ex famulis. in priu.

Cũ iſto tex. iũcta ſua gloſ.

concord. Alexã. de Imol. in l. q iuriſdictioni. uerſi. ſecũdo fallit. ff. d iuriſ. om. iu. p l. quã etiã de arbi. Pro declaratiõe eũ huius ca. dic qđ in criali nõ põt eſſe iudex pater in cauſa filiorũ & aliorũ de qbus hic, ſi opponatur etiam abſq; aliqua excuſatiõne facta rõne ſuſpicionis allegãdæ pbãt p tex. & l. lex Corne. in prĩ. de iniurijs. Sed i ciuili cã põt eſſe iudex etiá ordinari⁹, dũmodo nõ recuſetur p tex. i l. in priuatis. ff. d [illegible] dici. ſed & hoc uide plene in l. apriſsimi & ibi doc. maxime Sal. C. de iudi.

5 Ad hoc facit qđ not. ſ. xxix. di. c. ij. Teſtificari contra collaterales nemo cogitur.

6 H. exponit hic parẽtes. i. cõſanguineos: nã ſecundũ cũ hic uulgariter loquitur. ca.

Accu-

ACcuſatores & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternũ a diem, aut nudiuſtertius inimici fuerũt, ne irati nocere cupiant, ne læſi ſe ulciſci uelint. Inoffenſus igitur accuſatorum & teſtium affectus quærendus eſt, & nõ ſuſpectus.

Itẽ Symmachus Papa.

De eodem.

CAN. III.

ACcuſatoribus uerò b inimicis, uel de inimici domo prodeũtibus, uel qui cum inimicis morant, aut ſuſpecti ſunt, non credatur, ne irati nocere cupiant, ne læſi ſe ulciſci uelint. Si quis hæc, quæ hodie in ſancta ſynodo prohibita ſunt, infringere tentauerit, aut uolũtariè tranſgredi præſumpſerit: ſi clericus eſt, gradu ꝓprio penitus careat: ſi uerò monachus, aut laicus fuerit, communione priuetur: & ſi non emendauerit uitium, anathemate feriatur. Secretas uerò inſidias, uel manifeſtas põtificibus a quibuſcunque illatas, uel ea quæ huius ſanctæ ſynodi ſententia cõplectitur, ſi quis ad eccleſiaſticam pertulerit c notitiam, potiatur honore: & hi qui aduerſa eis moliuntur (ſicut à ſanctis patribus dudum ſtatutum eſt, & hodie ſynodali & Apoſtolica authoritate firmatum) penitus abijciãtur, & exilio (ſuis omnibus ſublatis) perpetuo tradantur.

Item Pontianus ſanctę & uniuerſalis eccleſiæ epiſcopus.

Qui non poſſunt eſſe accuſatores uel teſtes.

CAN. IIII.

SVſpectos, aut inimicos, aut facilè litigãtes, d & eos, q non ſunt bonæ conuerſationis, aut quorum uita eſt accuſabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accuſatores eſſe & teſtes anteceſſores Apoſtolici prohibuerunt, & nos eorum authoritate ſubmouemus, atq; temporibus futuris excludimus.

Item Euſebius epiſcopis Galliarum.

Ab accuſationibus clericorum repellantur, quos leges ſeculi non admittunt.

CAN. V.

DE accuſationib. clericorum, ſuper qbus mandaſtis, ſcito te à tempore Apoſtolorũ in hac ſancta urbe ſeruatum eſſe accuſatores & accuſationes, quas exterarum e conſuetudinũ leges non aſciſcunt, à clericorũ accuſatione ſubmotas. & infrà. Idcirco & nos ſequẽtes patrum ueſtigia, pro ſaluatione ſeruorum Dei quaſcũq; ad accuſationes perſonas leges publicæ f non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmouemus: & nullæ accuſationes audiãtur à iudicibus eccleſiaſticis, quæ à legibus ſeculi prohibentur.

Item Pelagius Papa.

Alienigena, & quos diuina uoces mortuos appellant, epiſcopos accuſare non poſſunt.

CAN. VI.

CAnonica ſanctorũ patrum ſtatuta ſequentes, atque roborantes, omnes infames, cunctoſq; ſuſpectos, uel inimicos, & eos, qui non

a ACcuſatores. Heſternum. Argu. quod repellitur accuſator & teſtis æque per præteritas, ſicut ꝑ præſentes inimicitias. ſic vj. qõ. j. qui crimen. & hoc in memoriam prioris offenſæ, ut ff. de decurio. l. ulti. ff. de quæſtionibus. l. unius. §. ſeruus. Et eſt hic argumentũ ex recentia temporis aliquid præſumendum eſſe: ut xxxj. quæſtione j. ſi quis uiuente. ſo. diſtinct. ſi qua fœmina. Sed nunquid qualibet inimicitię repellant? Videtur quod tantum criminales & capitales, ut extra de ſimonia. per tuas. in fine 1 & inſtitu. de excu. tuto. §. inimicitiæ. & ff. de arbitr. licet. Nam nõ quilibet amicus repellitur, ſed ſolum ille qui maxima familiaritate coniũctus eſt. ff. de uerborum ſignifica. latæ. §. amicos. Item lex dicit, quod propter leues inimicitias nõ extinguitur legatũm, ſed propter graues, ut ff. de adimen. lega. l. iij. in fine. E contra uidetur, quod inimicitiæ non ſolum capitales, ſed etiam aliæ repellant: quia ab accuſatione repellitur quis propter ciuilem controuerſiam. extra de reſtitu. ſpoliato. item cum quis. nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum, ut extra de purga. cano. cum in iuuentute. in fine. Tu dicas quod ſemper inimicus repellitur, niſi ſint leues & modicæ inimicitiæ. arg. extra de ſimon. licet Eli. Et hoc relinquit inquiſitioni iudicis quales inimicitiæ repellant: ut in authen. de teſtib. §. ſi uero dicatur. col. viij. & iiij. q. iii. ſi qs teſtibus. de tali inimico dicit lex, quod non ſemꝑ repellit qs ꝓpter inimicitias: ſed iudex æſtimabit an ei credi debeat, uel non. ff. de quæſtio. l. j. §. quæſtionem. in fine. Et eſt ſimile ff. de excuſa. tuto. propter litem. Ioan.

Inimicitiæ repellũt ab accuſãdo et teſtificando.

1 Vbi de hoc, & extra de accuſa. cũ oporteat. et ex. ut lite nõ con teſt. accedẽs. in gl. ſed nõne. Archi.

b ACcuſatorib. Inimicis. C. de inoffic. teſtam. l. liberi. ubi filius exheredare poteſt matrem, ſi copulauerit amicitias cum ſuis inimicis. ut extra de accuſa. cũ oporteat. extra de appel. ex inſinuatione.

Filius matrẽ quãdo que põt exhæredare.

c Pertulerit. Admonitione præmiſſa, ſi in modum denuntiationis agitur: alias eſſet proditor criminis. ij. quæſtione. j. ſi peccauerit. Si autem in modum accuſationis, non eſt neceſſaria admonitio. extra de ſimo. licet Eli. Et habes hic, quod remuneratur accuſator. ſic lxxix. diſtinctio. ſi quis Papa.

Admonitio quandoque eſt neceſſaria, quandoq; non.

d SVſpectos. Litigantes. Id eſt, litigioſus, qui ſecundum apoſtolum non promouentur. xlvj. diſtin. cap. j.

DE accuſationibus clericorum.

e Exterarum. i. Romanorum. Sed quare uocat eos exteros, cum eccleſia eos approbet, ut x. diſt. per totum? Reſpon. quia Gallicis loquitur, qui leges illas non tenẽt. Si. xij. q. ij. cum deuotiſsimam. ubi Papa Reginæ Francorum Lõbardam nõ Romanã legem inducit. Alia litera, exterarum conſuetudinem.

f Publicæ. Id eſt, ſeculares. 2

2 Sub. qa ꝑ ceteris de pub. iudi. tractãt ſecũdum H. & L.

CAnonica. Gentis.

ſunt eorũ gentis, [a] uel quorum fides & uita aut libertas neſcitur, & qui non ſunt bonæ conuerſationis, uel quorum uita eſt accuſabilis, ab omni accuſatione epiſcoporũ funditus ſubmouemus. Similiter & omnes, quos diuinæ leges mortuos [b] appellant, ſubmouendos eſſe ab eadem accuſatione, & publicæ pœnitentiæ ſubmittendos iudicamus.

Item ex ſynodo Romana habita ſub Adriano Papa.

A clericis repelluntur accuſationes, quas leges ſeculi non aſciſcunt.

CAN. VII.

ACcuſationes & accuſatores atq; eorũ negotia, [c] quæ ſeculares non aſciſcunt leges, diuina ac ſynodica funditus [d] a clericis repellere authoritate cenſemus: quia indignum eſt ſuperiores [e] pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

Item Stephanus Romanæ eccleſiæ eps omnibus epiſcopis.

Nec ſeruus, nec libertus, nec infamis, epiſcopos accuſare præſumant.

CAN. VIII.

ACcuſatores & accuſationes, quas leges ſeculi non admittunt, & anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmouemus, nullus alienigena † aut accuſator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Lot ſcriptum eſt: Ingreſſus es, ut aduena: nunquid ut iudices? [f] Accuſator autem noſtrorum nullus ſit ſeruus, aut libertus, [g] nullaq; ſuſpecta, aut infamis perſona.

Item Euſebius Papa.

Infames, qui ad ſortilegos et diuinos concurrunt nec accuſatores nec teſtes eſſe poſſunt.

CAN. IX.

COnſtituimus cũ omnibus, qui nobiſcum ſunt, epiſcopis, ut homicidæ, malefici, [h] fures, ſacrilegi, raptores, adulteri, inceſti, uenefici, ſuſpecti, crimino ſi, domeſtici, periuri, & qui raptum fecerunt, uel qui falſum [i] teſtimonium dixerũt, ſeu qui ad ſortilegos diuinoſque concurrunt, ſimileſq; [k] eorum nullatenus ad accuſationem, uel ad teſtimonium ſint admittendi: quia infames [l] ſunt, & iuſtè repellendi: quia funeſta eſt uox eorũ.

Item Iulius Papa.

Suſpecti, aut gratioſi ad accuſationem non admittuntur.

CAN. X.

SImiliter in præfixa ſynodo eſt decretum ne ſuſpecti, aut infames, aut crimino ſi, aut gratioſi, [m] aut calumniatores, uel affines, [n] uel ſcelerati, aut facilè litigantes, ſuſcipiantur accuſatores: ſed tales, qui omni uitio careant, & ſuſpicione.

Item Felix Papa.

Qui inimicitijs ſtudet, uel facilè litigat, nec accuſator, nec teſtis eſſe poteſt.

CAN. XI.

NVllus ſeruus, nullus libertus, nullus infidelis, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitijs ſtudet, nullus frequenter litigans, & ad accuſandum, uel detrahendum facilis, nulla infamis perſona, uel omnes quos ad accuſandum publica crimina leges publicæ non admittunt, permittantur epiſcopos accuſare.

Item Calixtus Papa.

Familiares ſuſpecti, de domo prodeuntes non recipiantur in accuſatione.

CAN. XII.

ACcuſatores, uel teſtes ſuſpecti non recipiantur, nec familiares, uel de domo prodeuntes, nec etiam conſanguinei

---

[1] Sub. pręſus. ſ. quorũ uita & libertas neſcitũ, nec fides, ſecundum Hu. & Lau.

a Gentis. De ignotis loquitur, qui non promouentur. xxiiii. diſt. qñ. xcviij. diſt. per totum. alias, iniquum eſſet quod hic dicit ꝙ Theutonicus nõ poſſet teſtificari cõtra Gallicum.

b Mortuos. In peccatis: ut ij. quæ. vij. placuit. Ioan.

c ACcuſationes. Negotia. Id eſt, teſtimonia.

d Funditus. Regulariter cõtra clericos non admittuntur laici. ſ. ii. q. vij. laicos. & cap. ſicut.

e Superiores. Id eſt, clericos.

f ACcuſatores. Vt iudices. A dictis ergo maiorum poſſumus argumentari. xxxvij. diſtinct. ſi quid ueri.

g Aut libertus. Qui non poteſt ordinari, niſi pleno iure ſit emancipatus. liiii. diſt. quicũque. ergo nec teſtari, nec accuſare, ut ij. q. vij. ipſi apoſtoli. & c. teſtes.

Malefici qui ſunt.

h COnſtituimus. Malefici. Qui faciunt ne uiri poſſint cognoſcere uxores ſuas, uel qui uolunt futura ſcire. & hoc crimen eſt publicũ. C. de ſa. paga. & tẽplis eorum. l. ij. & ultima.

i Qui falſum. Extra de ordi. cogni. cum dilectus. contra. Sed ibi non fuit lata ſententia cõtra teſtem, [2] ſed contra reum. Si uero contra teſtem. ſecus eſſet: contra teſtem. n. poteſt ferri: ut C. de teſtib. nullum. in fi.

[2] Quod notatur v. q. vi. ca. preſbyteri.

† Adde quod nat⁹ in extraneo territorio propriè dicit alienigena. l. j. C. de emanc. liber.

Gene. 19. b

k Simileſq;. Alij adduntur ſ. vj. quę. j. quicunque. & ca. infames.

l Quia infames. Hæc non referas ad omnia ſupradicta, quia ſuſpecti & domeſtici nõ ſunt infames. Et ita eſt argumẽ. quod uerbum ſequẽs in priuilegijs non refertur ad omnia ſupra dicta. ſic de conſecratio. di. ij. cũ omne. [3] ſi. ff. de in rẽ uerſo. l. ſi pro parte. §. idem. ff. de lega. j. l. talis ſcriptura. §. ult. & l. ſi ſeruus plurium. §. ulti. Argumentum contra extra de do. cũ dilecti.

[3] Verſic. quãquam. ubi de hoc.

ADDITIO.

Dic ut leg. & not. extra de ap. ſecũdo requiris. & c. inquiſitioni. Archid.

m SImiliter. Aut gratioſi. id eſt, adulatores. xlvj. diſtinctione clericus. primo.

m Aut gratioſi. Vt infra ead. accuſatores. C. de tranſactio. præſes.

n Vel affines. Infra eadem, quæſtione ix. abſens. ſi. ff. de iniur. l. lex Cornelia in princi. tamen inter ſe bene admittentur affines quia affinis põt accuſare affinem. C. de abolit. l. ult.

ACcuſatores, uel.

Ac

Iudex facili⁹ repellitur, quã teſtis.

a Ac dominationis. dominus enim aduerſarij non poteſt eſſe iudex. extra de offic. deleg. ca. cauſam. imo propter dominũ tota familia declinat iuriſdictionem alicuius: ut C. ſi quacunque præditus po. l. prima. Scias tamen quod minor cauſa repellit aliquem à iudicio, quam à teſtimonio. nã iudex recuſatur ſi aduocatus partis aduerſæ eſt commenſalis iudicis: ut extra de appel. c. ex inſinuatione. [1] ſimiliter ſi iudex eſt ſuffraganeus aduerſarij, uel de terra aduerſarij. ut extra ut lite non conteſta. accedens. ij. itẽ ſi quandoque appellaſti ab eo: ut extra de appella. c. ad hoc.

1 Hoc eſt falſum: ut ibi not. & probatur extra de offic. iudi. cap. j.

b Timor. xj. q. iij. quatuor. Ioan.

c OMnes. Armantur. communicando uel infamãdo: 2 ut vj. q. j. c. ſacerdotes. Ioan.

2 Sub. uel uerberando, percutiẽdo, uel calũnioſe accusãdo, ſecundum Aug.

d QVod ſuſpecti. Quod non ſit quis condemnandus ab inimicis, uel ſuſpectis, probatur duabus rationibus. una eſt in princi. cap. altera in fin. Item duobus exemplis, ſcilicet Calcedonen. ſynodi, & Ioan. Chryſoſtomi: & tribus authoritatibus Conſtantinop. ſynodi, & Gelaſij papæ, & Iuſtiniani Imperatoris.

e Exemplis. à quibus licet argumentari. xx. diſtinct. de quibus. C. de ædif. priua. an in totum. & decima diſtinct. capitu. ſi in adiutorium.

f Nam quid. Prima ratio.

g Ad impetendum. id eſt, puniendum, uel iudicandum.

h Quod prouide. prima authoritas.

i Dignoſcitur.

accuſatoris aduerſus extraneos teſtimonium dicant: quia propinquitatis & familiaritatis, ac dominationis [a] affectio ueritatem impedire ſolet. Amor carnalis, & timor [b] atque auaritia plerunque ſenſus hebetant humanos, & peruertunt opiniones: ut quæſtum pietatem putent, & pecuniã quaſi mercedẽ prudẽtiæ.

Item Gelaſius papa.

Qui inimici, uel ſuſpecti ſunt, & qui odio quoslibet inſequuntur, ab accuſatiõe remouẽtur.

CAN. XIII.

OMnes, qui aduerſus patres armantur, [c] ut patrum inuaſores, infames eſſe cenſemus. horum ergo uitiorum authores, uel patratores nõ ſunt in accuſationem põtificum recipiendi, ſed penitus repellendi: quoniam iubent canonica decreta patrũ, ut accuſatio uel teſtimonium eorum, qui odio quoslibet perſequuntur, uel qui inimici, aut ſuſpecti habentur, nullo modo recipiantur.

Item paſchalis Papa.

De eodem

PALEA.

NVlli epiſcoporũ ab accuſatione ſua repellere liceat, quos ante, quam ab eis impeterẽt, à ſua cõi familiaritate neglexerit ſeparare. Quod uerò inimici ab accuſatione prohibeantur, inde eſt quia eorum calliditate innocentia frequẽter opprimi ſolet. Sed cum Anaſtaſius ſuæ cathedræ reddi præcipitur, quia de inimicitia ſui patriarchæ conqueſtus eſt: patet ꝙ etſi manifeſta crimina alicuius ſunt, nõ tamen condemnandus eſt accuſatione inimici. †

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Michaeli Imperatori.

Qui inimici ſunt, iudices eſſe non poſſunt.

CAN. XIIII.

QVod ſuſpecti [d] † & inimici iudices eſſe non debeant, & ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis. [e] Nam quid [f] gratius & amabilius dare quis inimico poteſt, quam ſi ei ad impetendum [g] commiſerit, quem lędere forte uoluerit? Quod prouidè [h] Conſtantinopolitana ſynodus canonum ſuorum ſexto dignoſcitur [i] prohibere capitulo. Veniamus [k] & ad ſanctam Calcedonenſem ſynodum, & quid nobis de ipſo Anaſtaſio Perrhenorum referat epiſcopo, audiamus: Is enim antiſtes tertio euocatus, quia non occurrit, a ſuo patriarcha canonicè [l] condemnatus extiterat: ſed ſolum, [m] quia cùm uocaretur ad ſynodum, quòd inimicus eſſet eius ipſe, qui iudicabat, [n] clamauit a ſancta Calcedonenſi ſynodo ad cauſas illatas ſibi examinandas reſeruatur: & niſi denuo conuinceretur, recipere propriam iudicatur eccleſiam. Si Anaſtaſius a patriarcha ſuo depoſitus, quia de inimicitia eius conqueſtus eſt, iterato ad iudiciũ reuocandũ dirigitur: & ſi manifeſta [o] ſibi officiant crimina, tñ ſuæ eccleſiæ reddi præ-

Hoc neſcio ubi ſit.

k Veniamus. primum exemplum.

l Canonice. forte ideo dicit canonice, quia tribus edictis citatus erat, vñ debuiſſet 3 miſiſſe reſponſalem. Vel dic quod ſufficit iſti proteſtari ſuſpicionẽ, & quicquid poſt illã proteſtationem fit, non tenet, ſicut ſi poſt appellationem eſſet factum. extra de eo, ꝗ mittiẽ in poſſeſ. cauſa rei ſer. ca. cum ſicut. in fine. Imo licet non proteſtetur, tamen ſi poſtea probat ſuſpicionem, caſſatur quod fit: contra eũ ut extra ut lite non conteſta. cap. accedens. j.

3 De hoc not. ſupra ea. q. ij. epiſcopus.

† Cõcor. text. in l. qui accuſare. licet gl. uideaẽ diſſentire cũ ibi no. per doct. C. de accu.

† Alias, quia ſuſpecti.

m Sed ſolum. ergo cum ordinarius recuſatur, non eſt neceſſe probare cauſam recuſationis, ſicut nec cauſa appellationis aſsignatur tunc, licet hoc hodie corrigatur: ut extra de appellationibus. capit. ut debitus. & capitu. cum ſpeciali.

n Iudicabat. argumentum ordinarium iudicem recuſari poſſe: ut ſupra ſecunda, quæſtione ſexta. capi. placuit ut presbyteri. C. de iuriſdi. omnium iudicum. ca. nemo. & extra de foro compe. capi. ſi quis. quod negant quidam. & dicunt aſſociandum epiſcopũ: ut ſupra quæſtione tertia. capitulo, induciæ. §. offeratur. in authentica. ut differ. iudi. §. ſi uero. collatio. nona. C. de iud. l. apertiſsimi.

Iudex ordinat⁹ recuſari poteſt.

o Et ſi manifeſta. argu. quod notoriũ crimen non obeſt petenti reſtitutionem. 4 ad idẽ extra de reſtitutione ſpoliatorũ. ca. item cum quis. & quod in notorio crimine etiã iudex recuſaẽ arg.

4 Ad hoc facit qđ not. Innocen. extra de exceſ. pla. inter. in prin.

cipitur : quantò magis Ignatius, qui non a patriarcha, ſed potius ipſe exiſtens patriarcha minime debuit eccleſia propria priuari, & inimicis & ſuſpectis iudicibus decernentibus expoliari.

Veniat [a] & facundiſſimus noſter pater Papa Gelaſius hæreticorū expugnator fortiſsimus: & quid de Conſtantinopolitanis epiſcopis more ſolito tūc ægrotātibus [b] dixit, etiā nunc nobis ediſſerat. Quæro (inquit) ab eis iudicium quod prætendunt, ubi nam poſsit agitari? an apud ipſos, ut ijdem inimici ſint & teſtes, [c] & iudices? Sed tali iudicio nec humana debent committi negotia. Quod ſi in iudicio [d] ubi ijdem ſunt inimici qui iudices, nec humana committi debent negotia, quantò minus diuina, id eſt, eccleſiaſtica, qui ſapiens eſt intelligat.

Et re uera hinc Iuſtinianus [e] Imperator prius legibus ſuis ꝓmulgaſſe.

dignoſcitur dicens: Liceat ei, qui ſuſpectū ſibi iudicē putat ante, quàm lis inchoetur, [f] eū recuſare, ut ad alium recurratur. Nā quodammodo [g] naturale eſt ſuſpectorum iudicū inſidias declinare, & inimicorum iudicium uelle refugere. Hinc ſanctus [h] Ioannes os aureū cōcilij cōtra ſe cōgregati renuit intrare [i] collegiū.

Patet ergo, quòd etſi manifeſta ſint crimina alicuius, tñ accuſatione inimici cōdēnādus nō eſt.

QVAESTIO VI.

E Xtra prouinciā [k] autē reus nullatenus eſt producendus.

Vnde Fabianus Papa ſcribit Hilario epiſcopo.

Vbi crimen admittitur, ibi cauſa uentiletur.

CAN. I.

VBi ſemper [l] cauſa [m] agatur, ubi crimen admittitur, & qui non probauerit, quod obie-

argu. contra. extra de appel. c. propoſuit.

[a] Veniat. Hæc eſt ſecunda authoritas.

[b] Tunc ægrotantibus. Id eſt, debilibus in fide.

[c] Et teſtes. Propter hoc inducit Gratia. capi.

[d] Quod ſi in iudicio. Verba Nicolai.

[e] Hinc Iuſtinianus. Tertia authoritas.

[f] Inchoetur. Non tamen ſemper ante litis conteſt. ut dixi. ſ ea. q. iij. dicto. §. offeratur. uſq; ad triduum autem cogitur alios eligere. C. de iudi. l. ultima. Sed tamen illa lex loquitur quādo eliguntur iudices ad cauſam principalē audiendam. Vnde ſecus uidetur ſi eligantur ad probandam cauſam recuſationis. Quid autem iuris ſit de ſuſpecto iudice, dixi in conſtitutione illa, ex̃ de app. ut debitus. & ca. cum ſpeciali.

[g] Nam quodammodo. alia ratio.

[h] Hinc ſanctus. hoc eſt ſecundum exemplum.

[i] Intrare. miſit tamen excuſatorem forte. uel ideo non uenit, quia citatio non tenuit.

EXtra ꝓuinciā. Hæc eſt ſexta q̃ſtio, in qua probat magiſter, quod unuſquiſque debet à iudice proprio iudicari, niſi ex cauſa fuerit appellatum: probat etiam quod epiſcopus nō debet deponi niſi à ſolo papa. Et diuiditur in tres partes, in prima quarum probat per nouem authoritates, quod unuſquiſque debet à ſuo iudice iudicari. ſecunda ibi Aliquando. tertia ibi, Alias autem. Io. de Fant.

[k] Extra prouinciam. regulariter quilibet coram ſuo iudice eſt conueniendus: ut ĩ. ead. pulſatus. & xj. q. j. experientiæ. alioqui pœnam patiatur actor. xj. q. j. inolita. & capi. placuit. & C. de iuriſdi. omniū iudi. l. in criminali. Sed fallit ratione poſſeſsionis. extra de foro compe. cap. ſane. & C. ubi de poſ. agi oporte. l. j. & C. de prædi. minorum. l. ſi prædium. Item ratione contractus. ff. de iudi. l. hæres. extra de foro compe. Romana. §. contrahentes. lib. vj. Item ratione criminis conuenitur quis, uel ubi deliquit, uel ubi inuenitur, uel ubi domicilium [a] habet. C. ubi de crimine agi opor. l. j uel cum eſt quæſtio de fide. xxiiij. q. j. quoties. Trahitur etiam propter loci opportunitatē ad aliam prouinciam xxiij. q. ij. c. ſiue. Item propter appellationem. Item propter iuſsionem papæ: ut ĩ. c. qō. unaquæque. & ca. peregrina. ut patet in uerſibus hic notatis: Contractus, crimen, reus, & res, religioq; Vir, ratio ſimilis, uel ꝓuocat, atq; recuſat, Excellit, iuſſus, uel ſi cōſentit uterque. Contractus. ff. de iudi. l. hæres abſens Crimen, ut hic, & C. ubi de crimi. agi. opor. l. j. Reus. quia actor debet forum rei ſequi: ut ĩ. ea. l. neminem. Et res. argum. extra de foro cōpe. ca. ſane. Religioq;, ut cauſa iuris patronatus & decimarum. extra de iudi. ca. quāto. & c. decernimus. Vir: quia uxor forum uiri ſequitur. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. pe. Ratio ſimilis. ĩ mutua recōuentione. extra de mu. pe. ca. ex lr̃is. Vel prouocat. ĩ. ea. peregrina iudcia. Atque recuſat. extra de foro compe. ſi quis contra clericū. Excellit. quia epiſcopus non deponitur, niſi à papa. ĩ. ea. quamuis. Iuſſus. ĩ. ea. unaquęque ꝓuincia & ca. ultra prouinciarum. Vel ſi conſētit uterque. ff. de iuriſd. om. iud. l. eſt receptum. & ij. qō. vij. ca. nos ſi. Itē in feudo. extra de iudi. c. cæterum. Itē ſi ſecularis iudex eſt negligens. extra de foro compe. licet. Itē in ſcholaribus. ut in conſtitutione Friderichi. C. ne fi. pro pa. authē. habita. de hoc inuenies per Azo. in ſumma.

[l] VBi ſemper. uel ubi domiciliū habet, uel ubi reperitur. C. ubi de crimi. agi oportet. l. j. ſed ſi grauius eſt crimen, remittitur puniendus ad iudicem, ubi deliquit: ſi eſt leuius, ubi poteſt puniri, ut in auth. ut nul. iud. §. ſi uero. cognoſcatur. colla. ix. & §. ſed illud. & ff. de re. mili. l. deſertorem. in princi. Nec admitto illud quod quidam dicunt, quod ſemper primo cognoſcat iudex ex prouincia, de qua reus eſt, an crimen commiſerit, & poſtmodum remittat eum ad iudicem, ubi deliquit: quia iudex ubi deliquit, cognoſcet & puniet crimen. ff. de accuſa. l. ultim. poteſt tamen ſi uult tranſmittere eum puniendum cum literis ſuis ad ſuæ prouinciæ iudicem: quod tamen non facit, niſi ex cauſa. ff. de cuſtodia & exhibitio. reo. non dubium. ſicut Pilatus rem ſit Chriſtum ad Herodem. Sed nunquid idem in clerico, ut ſi clericus Mutineñ. delinquat in diœceſi Bonoñ. ſit iudicandus & deponendus à Bonon. epiſcopo? Reſpon. ut extra de foro compe. capit. poſtulaſti, & c. j. ff. de cuſto. & exhib. re. l. de militibus. & ff. de accu. l. ultima.

[m] Cauſa. Sed quid ſi metropolitanus uel alter epiſcopus deliquit in alterius diœceſi, nunquid ab illo poteſt

Forū ſortitur q̃s multis modis ĩ xj. q. j. ſi quis clericus. & ca. placuit. & c. quicunque.

[a] Vnde ſi clericus duorū epiſcoporū delinquat & iniuriā faciat clerico alterius epi

ſub quo domiciliū nō habet extra illū epiſcopatū: tamen ſub eo reſpondere tenet: q̃ ratiōe clericat⁹ ſortitur forū ei⁹ C. de epi. & cleric. authē. cleric⁹. & ſic etiam no. Ion. extra de priui. ex ore.

Criminoſus ubi debet puniri.

cit: pœnam quam intulerit, ipſe patiatur.

Item.

Accuſatus non niſi in foro ſuo audiatur.

CAN. II.

SI quis epiſcoporum ſuper certis accuſatur criminibus, ab omnibus [a] audiatur, qui ſunt in prouincia ſua epiſcopis: quia non oportet accuſatum alibi, quàm in foro ſuo audiri. Exceptio [b] autem fori dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi & probari. Peremptorias autem exceptiones, ut ſunt præſcriptiones longi temporis, ſufficit in initio litis conteſtari.

Item Deo dem.

CAN. III.

PVlſatus ante ſuum iudicem cauſam dicat: ante non ſuum iudicem pulſatus (ſi uoluerit [c]) taceat [d]. pulſatis uerò, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autem quod de loco dictum eſt, tunc intelligendum eſt, cum ueritas cauſæ non niſi in loco admiſſi criminis deprehendi poteſt: aut niſi altera pars iudiciũ maioris perſonæ interpellauerit, ſiue declinãdo iudiciũ, ſiue releuando ſententiam.

Vnde Stephanus ſanctæ & apoſtolicę atq; uniuerſalis eccleſiæ Romanæ epiſcopus ſcribit omnibus epiſcopis.

Intra prouinciam, & a comprouincialibus tantum cauſa eſt audienda.

CAN. IIII.

VLtra prouinciarum terminos accuſandi licentia non progrediatur, ſed omnis accuſatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, niſi tantùm ad apoſtolicam ſedem fuerit appellatum.

Item Sixtus papa.

A comprouincialibus accuſatus, uel iudicatus, apoſtolicam ſedem appellet. CAN. V.

ACcuſatus uel iudicatus à comprouincialibus in aliqua cauſa epiſcopus licenter appellet, & adeat apoſtolicæ ſedis pontificem, qui aut per ſe, aut per uicarios ſuos retractare eius negotium procuret. Et dum iterato iudicio põtifex cauſam ſuam agit, alius in eius loco [e] non ponatur, aut ordinetur epiſcopus: quoniam quanquam comprouincialibus epiſcopis accuſati cauſam epiſcopi liceat ſcrutari, non tamen diffinire [f] incõſulto Romano pontifice permiſſum eſt.

poteſt puniri, arg. quod not. ix. q. iij. ſi autẽ. & in au. j. ſen. de defen. ciui. §. non habente col. iij. xxj. diſtin. inferior. & cap. nolite. extra de ſent. excom. a nobis. ff. de arbi. l. iij. in fin. Sed contra C. ubi de crimi. agi opor. authen. qua in prouincia. & reatus omnem huiuſmodi honorem excludit: ut C. ubi ſenato. uel clariſ. l. j. in fin. & xvj. q. iij. placuit. in fi. Itẽ pone quod ſic tulerit eps ſniam. Qui hoc fecit, ſit excõicatus. dicit Hug. etiam ſi archiepiſcopus hoc fecit ĩ diœceſi epiſcopi, eſt excõmunicatus non ab homine, ſed a canone: quia ſnia ſequitur factũ iam damnatũ. xxiiij. q. j. c. j. ij. & iij. Sed contra de ſent. excõ. a nobis. j. Laurẽtius dicit, quod archiepiſcop⁹ nõ ſit de foro illius, cũ ipſe ſit iudex ordinari⁹ totius prouinciæ. ix. q. iij. c. ij. lxxxv. diſt. quoniam. Vnde cum non poteſt excõicare, ſed aliũ quẽlibet epiſcopum poteſt excõicare, non tamẽ deponere. Io. ego credo Hug. bene dicere: quia propter crimẽ efficit̃ archiepiſcop⁹ ſubiectus epiſcopi propter rõnes ſuperius allega B. ff. de offic. præſi. l. iij. de hoc p B. extra de ſent. excõ. a nobis. j. Ioan.

[a] SI quis epiſcoporum. Ab omnibus ad min⁹ a xxij. ut ĩ. ea. q. viij. ſuggero. xv. q. vij. Felix.

[b] Exceptio. exceptionũ alia eſt dilatoria, alia peremptoria, alia media, ſiue miſta. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij, alia dilatoria ſolutionis. Declinatoria iudicij in prin. litis eſt proponẽda & probãda, ut extra de ſent & re iu li. inter monaſteriũ. & C. de excep. l. ult. Niſi exceptio illa de nouo ad notitiã eius peruenerit: ut extra de procu. in noſtra. & extra de except. paſtoralis. uel niſi de nouo competere cœperit: ut extra de offi. iudi. deleg. inſinuante. & ff. de arbi. non diſtinguemus. §. cum quidam. & de tali loquitur hic. Dilatoria ſolutionis debet ante litis conteſtatio. obijci: ſed probari debet poſtquam actor fundauerit ſuam intentionem. C. de excep. ſi quidem. & C. de proba. exceptionẽ. Peremptoria dicit̃, quę poteſt opponi, & probari quandoque, dum tamen ante ſententiam: ut C. ſent. reſcin. nõ poſ. peremptorias. & C. de excep. præſcriptionẽ. Media dicit̃ exceptio quę in hoc habet ſimilitudinẽ cũ peremptoria, qđ poſt litem conteſt. põt obijci. Sed in hoc habet diſſimilitudinẽ cũ dilatoria, quia põt quandocũque ante ſniam obijci, ut extra qui matri. accuſ. poſſ. c. p tuas. ſed ĩ hoc habet ſimilitudinẽ cũ dilatoria, quia ante litem cõteſt. poteſt obijci: ut extra de except. exceptionẽ. Sũt adhuc aliæ exceptiones anomalæ, quæ etiã poſt ſententiã obijciunt̃, ut exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatę militiæ, de qbus agitur. ff. ad Maced. tametſi non. & C. de iur. & facti ignoran. l. j.

[c] PVlſatus. Voluerit. nõ tamen a contrario ſenſu argumenteris: ut. ix. q. j. placuit. & ĩ. ead. neminem. [g] ſed hic loquit̃ de eo, qui habuit cõſenſum ſui epi, ut x. q. j. clericũ. & c. nullus. extra de foro comp. cap. ſignificauit.

[d] Taceat. ſed hoc forte cũ habet conſenſum ſui epi: ut xj. q. j. clericum. Nec obſt. ĩ ea: non liceat. extra de foro compe. ſi diligenti. & vj. quæſt. iij. denique.

[e] ACcuſatus. Loco. viij. q. iiij. nonne.

[f] Non tamen diffinire, ſuſpendere, & excõicare põt metropolitanus. xij. diſtinct. de his. xj. quæſtio. iij. ſi quis epiſcopus. & xviij. diſtinct. propter. Item abſoluere poteſt ſecundum pleroſque [h] ſi eſt innocẽs. C. ubi ſenato. uel clariſ. l. iij. Ioan. Ego contrarium credo: ut hic, & v. quæſtio. iiij. cap. j & ij. B. Sed obijcitur. vj. quæſtio. iij. denique. & xxj. quæſtio. v. ſi quis à proprio. ubi dicitur quod primas uel cõcilium deponit epiſcopum. Sed aliud fuit de licentia papæ Vel

I loquitur

Metropolitanus delinquẽs in aliena diœceſi, an poſſit ibi puniri.

[x] Huic parti contrariæ ſtãdum eſt ſecũdũ Hu. & Ber. ut not. extra de rapto. ca. j. & idẽ ibi notat Gofr. arg. ff. de offi. præſi. l. iij. & idẽ ſentit hic Io. de Fantu.

[a] Subiectus. uide Henri. de Boctis in tract. de ſynodo.

Exceptiones ſunt multiplices, & uarijs tẽporibus opponendæ.

Quod ergo dicitur quæ annua ſũt ad agẽdũ perpetua ſunt ad excipiendũ: ut ff. de doli excepti. l. pure. §. ulti. C. de exc. licet. ſic eſt exaudiendũ, ſi exceptiones congruo tẽpe proponantur ſecũdum Gof. qui ita not. in prædic. decretali, extra de excep. paſtoralis. in fi.

[g] Et cap. nõ liceat. vj. q. iij. deniq. Arc.

[h] Vt B. & Hug. & idẽ no. xij. diſt. c. ij.

loquitur ſecundū ea tēpora, quando cauſæ epiſcoporū nō deferebātur ad ſedem apoſtolicā. xix. diſtinc. ſi Romanorum.

a Multum. Infirmitatis. Hæc eſt iuſta cauſa abſentiæ: ut extra de ꝓc. querelā. qd de hoc iuris ſit, dicā v.q.iij.c.j.

b Dudū. Voluerūt. Sic ergo concilia dederunt primarum Romanæ eccleſiæ, quod uerum eſt ſecundario, ſed ipſe Chriſtus principaliter: ut xxj. diſtin. quamuis. xvij. diſt. hinc etiā. & ix. q. iij. aliorum.

Chriſtus eccleſiæ romanæ primatū dedit.

Aliquando. Hæc eſt ſecūda pars queſtionis in qua dr̄, quod quādoq; pro bono pacis, & pro uitādo ſcādalo, ſuſtinet papa epiſcoporū depoſitiones dūtamē alias cauſa ſubſit, ꝓ qua poſſent deponi a papa. & hoc ꝓbat g ca. ſeq. Io. de Fan.

c Hæc quippe. Suffraganei. i. ꝓ ſuffraganeis

Item Damaſus papa Stephano archiepiſcopo.

PALEA.

Diſcutere epiſcopus, & ſummas cauſas eccleſiaſticorum negotiorum metropolitano una cum omnibus comprouincialibus ſuis, ita ut nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concorditer negotijs conueniant, licet. Sed diffinire eorū atque eccleſiarum ſummas querelas cauſarum, uel damnare epiſcopos abſq; huius ſedis authoritate minime licet: quoniā omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

Item Eleutherius papa.

Comprouinciales & metropolitani epiſcoporum cauſam audire, ſed diffinire non poſſunt.

CAN. VI.

Quāuis liceat apud cōprouinciales & metropolitanos atq; primates epiſcoporum uentilare accuſationes uel criminationes, non tamen licet diffinire ſine huius ſanctæ ſedis authoritate: ſicut ab apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus multorū conſenſu epiſcoporum iam diffinitum eſt: nec in eorum eccleſijs alijs aut præponantur, aut ordinentur ante, quam hic eorum iuſte terminentur negotia. Reliquorum uero clericorum cauſas apud comprouinciales & metropolitanos & primates & uentilare & iuſte finire licet.

Item Leo epiſcopus urbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo Theſſalonicenſi.

Ante apoſtolicam cenſuram in cauſis epiſcoporū non eſt diffinitiua ferenda ſententia.

CAN. VII.

Multum ſtupeo, frater chariſsime, ſed & plurimum doleo, quòd in eum, de quo nihil amplius iudicaueris, quàm quòd euocatus adeſſe differret, ut excuſationem infirmitatis a oſtenderet, tam atrociter & tam uehementer potueris commoueri, præſertim cum etiam ſi tale aliquid mereretur, expectandū tibi fuerat quid ad tua conſulta reſcriberemus. Sed & ſi quid graue, intolerandumq; committeret, noſtra erat expectāda cenſura, ut nihil ipſe prius decerneres quā, quid nobis placeret, agnoſceres. Vices.n. noſtras ita tuæ credimus charitati, ut in partem ſis uocatus ſolicitudinis, non in plenitudinē poteſtatis. Vnde ſicut multum nos ea, quæ a te pie ſunt curata, lætificāt ita nimium ea, quæ perperam ſunt geſta, contriſtant.

Item Iulius papa Orientalibus epiſcopis.

Præter conſcientiam Romani pontificis, nec concilia celebrari, nec epiſcopum damnari oportet.

CAN. VIII.

Dudum a ſanctis apoſtolis ſucceſſoribusq; eorum in antiquis decretum eſt ſtatutis, quæ hactenus ſancta & uniuerſalis apoſtolica tenet eccleſia, non oportere præter conſcientiam Romani pontificis concilia celebrari, uel epiſcopum damnari: quoniam ſanctam Romanam eccleſiam primatum omnium eccleſiarum eſſe noluerunt. b Et ſicut beatus Petrus apoſtolus primus fuit omnium apoſtolorum ita & eccleſia ſuo nomine conſecrata (domino inſtituente) prima ſit & caput cæterarum, & ad eam quaſi ad matrem atq; apicem omnes maiores eccleſiæ cauſæ & iudicia epiſcoporum recurrant: & iuxta eius ſententiam terminum ſumāt, nec extra Romanum quicquam ex his decerni debere pontificem.

2 Aliquando inconſulto Romano pontifice plerique epiſcoporū damnati inueniuntur, & alij in eorum locum ſubrogati, quorum damnationem & ſubrogationem pro bono pacis ex diſpenſatione toleraſſe legitur eccleſia.

Vnde Nicolaus † papa Salomoni regi Britonum.

† Scilicet ſ. Salomoni. iij. & ultim.

Quorundam epiſcoporum depoſitionem cōtra conſcientiam Romani pontificis factam pro pace tolerauit eccleſia.

CAN. IX.

Hæc quippe eſt ordinatio Dei patris tui, & hæc eſt lex eccleſiæ matris tuæ, uidelicet ut omnes epiſcopos regni tui ad Turonenſem archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiusque iudicium poſtulare non dedigneris. Ipſe enim eſt metropolitanus, & omnes epiſcopi tui regni ſuffraganei c eius ſunt: ſicut conſcri

neis ſunt habendi: quia ille fuit in poſſeſsione, & ita erit uſque ad ſententiam. xvj. q. iiij. uolumus. Et ita non eſt arg. interlocutoriam non obeſſe. Vel dic quod ideo non obeſt, quia agebatur ad hoc, ſed de hoc ſolum an epiſcopi eſſent iuſte deiecti.[1] an etiam ab epiſcopis commiſſum eſſet deiectione dignum. arg. ad hoc. j. e. c. ibi, nihil. n. quæro, &c. Et quod interlocutoria nõ obſit, habes. ff. de his, q. ſui uel alieni iuris ſunt. l. pe.[2] & ex. de ordin. cog. cum dilectus. Nõ enim quicqd iudex profert, eſt habendũ pro ſentẽtia: ut C. de ſententijs & interloc. om. iudi. ex ſtipulatione. & C. comminationes, epiſtolas. l. j. tamen per interlocutoriã bene aliquid determinatur, & tranſit in rem iudicatã, ſicut diffinitiua ſententia: ut extra de elect. cum dilect⁹. in fi. & extra de teſti. ſignificauerũt. ſi. extra de ſent. & re iu. cum inter. & quandoque ius facit: ut ff. quod me. cau. metum. §. ſed quod prætor. Sic ergo ſemp eſt cõſiderandũ ad quid agatur, & an iudex incidenter, uel tacite, uel expreſſe, uel diffiniẽdo, uel interloquendo aliquid dicat, ut extra de præſump. afferte. extra de teſti. c. uenićs. C. de his qui no. infa. interlocutio. & ij. q. iij. ca. ſeq. §. notandum. ij. & xxij. q. ij. quæritur.

a His amotis. Sed quare nocet ſentẽtia pro deſtitutis lata ipſis ſubſtitutis? cum res inter alios acta alijs non præiudicet: ut extra de fide inſtrumen. inter dilectos. & eſt contra illud quod eſt ff. de adult. denũtiaſſe. & extra de adul. te. ſignificaſti. ſed hoc eſt propter cauſæ cohærentiam. ſic vij. quæſtione j. præſentium. & lxxxj. diſtinc. tantis. in fi. xlv. diſtinctione. diſciplina. nam ſi pronuntiatum eſt Petrum eſſe uirum Mariæ, per conſequens probatum eſt Martinum non eſſe. extra de ſponſa. ex parte. Vides enim quod cauſæ eligentium & electi ſunt connexæ: quia lata ſententia contra electores præiudicat electo, licet abſenti: ut extra de elect. dudum. j. in fine. niſi appelletur ab altero illorum: ut extra de offic. indi. delega. ſuper eo. Aliud uidetur eſſe inter præſentãtem & præſentatum. Nam tunc ſententiã lata contra unum, non nocet alteri abſenti: ut extra de electio. querelam. hoc ideo eſt, quia illorum cauſæ ita ſibi non cohærent. Vel dic quod nunquam ſententia præiudicat alij niſi præſens fuerit. argu. liiij. diſtinct. c. ſi ſeruus.

ptiones prædeceſſorum meorum euidenter oſtendunt, qui prædeceſſores tuos, quia illos ab ipſius cura ſubtraxerant, forti inuectiõe corripere ſtuduerunt: quamuis nec noſtra ſcripta ſuper hac remiſſa deeſſe uideantur. Cumq; coram deſignato Turonicæ eccleſiæ præſule & integro numero collegarũ, id eſt, duodecim epiſcoporum celebrato conuentu, fuerint eiecti epiſcopi regulariter examinati, appa rueritque quòd canonicè fuerint eiecti, epiſcopis ipſis in ſua deiectione manentibus, qui in locis eorum conſecrati ſunt, potuerunt utique epiſcopatus honore potiri. Quod ſi epiſcopi eiecti inſontes fuerint declarati, his amotis,[a] qui illis ſubrogati[b] ſunt, eccleſias ſuas ipſi recipiant. Nam cum anteceſſores mei præſules eiectionem eorum epiſcoporum, qui ab eccleſijs ſuis ſunt expulſi, nec admiſerunt nec approbauerunt, nec ipſos, qui eis ſubrogari poſſunt, uiuentibus illis legitimos epiſcopos dixerunt.[c] Sanè ſi ad Turonenſem fortè archiepiſcopũ mittere præfatos epiſcopos dedignaris, ſtudeas duos epiſcopos de expulſis,[d] & duos de ſubrogatis una cum eccleſiæ tuæ legato ad apoſtolicam beati Petri ſedem tranſmittere: ubi digna examinatiõe præmiſſa, qui legitimi epiſcopi ſunt, appareant, & ſuas eccleſias irregulariter non amittant. Nihil. n. quæro aliud in præſenti negotio diffinire. Quia uerò magna, quis ſit metropolitanus, apud Britãnos cõtentio eſt: licet nullius memoria teneat uos in ueſtra regione ullam habuiſſe metropolitanam eccleſiam, tamen (ſi libet) poſtquam Deus omnipotens pacem inter uos, & dilectum filium noſtrum Carolum † regem glorioſum conſtituerit, facilè hoc poteritis aduertere. Quòd ſi adeò contentioſius creditis agere, ad noſtrum apoſtolatum deſtinare contendite: quatenus noſtro libramine, quæ fuerit apud uos antiquitus archiepiſcopalis eccleſia, luce clarius innoteſcat: & deinceps omni ambiguitate reciſa, quem ſequi epiſcopi ueſtri debeant.[e] incun-

b Subrogati. Argumẽtũ. ſi aliqua duo ſunt connexa prohibito uno, prohibitum eſt & reliquum. ſic xxxj. diſtinct. ſi laicus. xxvj. diſtinct. deinde. xxxiiij. diſtinctio. ſi quis uiduã. & viij. diſtinctione. quo iure. j. quæſtio. iij. ſi quis obtrecerit. extra de hære. c. fraternitatis.[4] ſic ecõuerſo aliquid prætermittitur rõne connexiõis: ut lxxxj. diſtinct. cum omnibus.

c Dixerunt. Supple, nec ego dico.

d De expulſis. Sed qualiter poterit cauſa per procuratorem criminaliter tractari? forte quia ſic placuit Papæ, uel hic ciuiliter agebaẽ. non enim aliud agebaẽ hic, niſi an eſſent ſecũdum ordinem iuris depoſiti. Et licet fuerit ciuilis, tamẽ neceſſarij erant xij. epiſcopi.[5] ſic xxiij. diſt. illud. xxxiiij. diſt. quorundam. Quia licet nõ fuerit cauſa criminalis, tamen fuit de crimine:[6] uñ neceſſaria eſt ſubſcriptio: ut extra de accuſat. ſuper his. Vel dic, quod in cauſa criminali unus conſocius procurat cauſam aliorum: ut extra de dolo & contuma. cum dilecti. & ij. q. v. ſtatuit. Item hic habes, quod ſententia lata à nõ ſuo iudice rata poteſt haberi. De hoc not. ix. q. ij. nullus. & ij. q. vj. ſi quando.

e Debeant. Argumen. pro obſequijs tempore litis non præſtandis: ut ij. quæſtione vj. quoties. & xj. quæſtione j. c. quia. Argumen. contra. xxxiij. quæſtione ij. ſeculares. xxxv. quæſtione vj. multorum. ff. de ope. libe. operis. Sed hoc ideo hic fuit, quia epiſcopi pro liberis ſe gerebant: alias illi debent obedire. qui eſſent in poſſeſſione. viij. quæſtione iiij. nonne. extra ut lite pen. à memoria. Nec obſt. C. de agri. & cenſi. litibus. li. xj. ubi dicitur, quod ſi eſt contentio

I a inter

Ad hoc Domin. & ſancto Geminia. c. ſi papa. i ſi. de priuilegijs. in vj. Sententia interlocutoria utrũ obſit.

2 Si iudex pronũciat iſtũ habere præbere alimẽta filio huic ſi ſit ideo præiudicium, quin poſſit cognoſcere, an illius ſit. Arch.

Ad qd. gloſ. ſing. Iaſ. in l. ij. §. j. col. iij. ſol. matri.

Sententia [lata] contra electores præiudicat electo.

4 Arg. xliiij. di. in princ. ubi & hoc no. ĩ. ea. q. iij. §. j. & j. q. j. ſicut Chriſtus. Arch.

Procurator quãdoque cãm criminalẽ põt tractare.

† Scilicet Caluũ regẽ, & imperatorẽ Francum, uide Alanũ in Annalib⁹ Britanniæ minoris, charta 65.

5 De hoc no. ĩ. e. q. viij. ĩ ſumma.

6 Nam licet talis cã eſſet ciuilis, ſpectabat tamen ad depoſitionẽ & cõdemnationem epiſcoporũ ſi in ea cõſtaret & legitime eſſent conuicti de crimine ſecũdum Hu.

Poſſeſſor lite pēdē-te ſructi-bus utit.

inter colonum & dominum de fructibus, ꝙ fructus ſequeſtrantur. ſed illud obtinet cum dominus eſt ſuſpectus. Dicas ergo ꝙ poſſeſſor ſemper utitur fructibus lite pendente: ut xvj. q. iiij. uolumus. niſi in caſu: ut extra de iure patr. ex literis. Quod intellige uerum, niſi de hoc ipſo quæſtio ſit, an poſſideat, uel non: ut extra de in integ. reſti. cū ueniſſent. in fi. extra de conſti. cum M. in fi. & ff. de aqua quotid. & æſti. l. pe. Vnde ſi poſt moram controuerſiā canonici eligāt, nō ideo ſtatim caſſat electio, donec cōſtet de iniuſta electione: ut extra de in integ. reſt. c. ij. in fi. & extra de cau. poſ. & proprie. cum eccleſia. Idem dicerē de patrono, licet non debeat poſt morā cōtrouerſiā præſentare, uel eligere.

a Incunctanter. Id eſt, de cætero. & ſic planum eſt

ADDITIO.

Dicit Hug. ꝙ ſenſus eſt, ut interim ei non denegēt debitam reuerentiā, & poſtea incūctanter obediāt ei, qui per ſententiam eis fuerat aſsignatus. Archidiaco.

Alias autem. Hęc eſt tertia pars quæſt. in qua probat, qđ probatum fuit in prima parte, ſ. ꝙ unuſquiſq; debet à ſuo iudice iudicari. Io. de Fan. & ſic continuatur. Dictum eſt ſ. in §. aliquando. quod pro bono pacis Papa tolerauit depoſitiones epiſcoporum ab alijs factas. Nunc uero dicit Gratianus, ꝙ alias niſi pro bono pacis toleraſſet, irrita eſſet depoſitio: ut in ſeq. c. dicit.

b Irritam. Factam ſine authoritate Romani pontificis.

c Peregrina iudicia. Ab extraneis. Argumentum iudicem ad quem appellatur non eſſe ordinarium. ſ. vj. quæſtione iij. ſcitote. & ſic archiepiſcopus eſt extraneus, ut ibi uidetur, & extra de offic. iudic. ordi. paſtoralis. Hugo. Sed potius eſt hic argumentum contra: quia dicitur hic, ꝙ oportet habere iudices comprouinciales, & archiepiſcopus eſt comprouincialis. illa ergo exceptio niſi, ad principium refertur, ſcilicet ad peregrina. & fuit intellectus Gratiani, quod ſi quis recuſaret metropolitanum, ad comprouinciales iudices recurreret, non ad peregrinos, niſi appellaret. & hoc eſt quod dicit, & cum cauſa extra prouinciam commiſſa fuerit. ĩ. ca. non liceat.

ꝛ Id eſt, extraneū, & cæc⁹ ē ꝙ de hoc dubitat: cū hoc ſit certiſsimū, ſecundū Hug.

d Electos. Cum ordinarij ſint ſuſpecti. ij. q. vj. placuit. uel loquitur in cauſa criminali presbyteri uel diaconi: ut xv. q. vij. ſi autem.

e Leges eccleſię. Per Moyſen. Quia ipſe Moyſes loquēs per ſpiritum domini, introduxit in Geneſi Sodomitas ita loquentes.

Gene. 19.

ꝛ Iſtā gl. ſignāt H. & Lau. ſuper uerb. ſic. ĩ. c. niſi fuerit appellatū & melius & clarius ponit ibi Archi.

f Non liceat cuiquam.

f Præiudicio. Hoc ideo dicit, quia ſpretis omnibus ordinarijs ad eum poteſt appellari. arg. ſ. ij. q. vj. cap. j. ij. & iij. nam ipſe eſt ordinarius omnium, extra de electio. cum nobis olim.

g Expetere. Hic patet, quod clericus ſine conſenſu ſui epiſcopi nō poteſt conſentire in alium iudicē. Nam ſic poſſet euacuari iuriſdictio epiſcoporū, ſi omnes conſentirent in alium iudicem. Ad idem facit ij. quæſtio. vj. placuit. ij. & in authenti. de ſanctiſ. epi. §. œconomos. col. ix. Argu. contra. ſ. ead. pulſat⁹. Sed extra de foro competenti. ſi diligenti. expeditum eſt quod non poteſt per pactum renuntiare foro. De hac materia notaui xj. quæſ. j. inolita. Ioannes. Quod dicit Ioannes quod expeditum eſt, in illa decre. extra de foro competenti. ſi diligenti. non eſt uerum: quia illa decreta. loquitur quod clericus non poteſt conſentire in laicum. ſed hodie nec in clericum conſentire poteſt, niſi de conſenſu ſui epiſcopi: ut extra de

Clericus an poſsit foro renūciare.

[redacted]

---

ctanter [a] agnoſcant. Neque. n. eccleſias Dei per diſcordias regum diuiſionis aliqua pati damna neceſſe eſt: cùm (quantum ex ſe eſt) pacē quām prædicant, ſeruare ſtudeant in inuicem, & in omnes.

3 Alias autem irrita erit epiſcoporum ſententia, & à ſynodo retractanda.

Vnde Felix Papa.

Damnatio iniuſta eſt irrita. & in ſynodo retractanda.

CAN. X.

Irritam [b] eſſe epiſcoporum damnationem & iniuſtam cenſemus, & idcirco à ſynodo retractādam: ita ut oppreſsis ab omnibus in cunctis ſubueniatur cauſis.

Quòd autem metropolitanū ſuum contemnere, & aliorum iudiciū alicui expetere non liceat, Sixtus Papa teſtatur dicens:

Peregrina iudicia in omnibus ſunt ſubmouenda.

CAN. XI.

Peregrina iudicia (ſalua in omnibus authoritate apoſtolica) generali ſanctione prohibemus: quia indignum eſt, ut ab extraneis [c] iudicentur. qui comprouinciales & à ſe electos [d] debent habere iudices, niſi fuerit appellatum.

Item Anacletus Papa.

CAN. XII.

Leges eccleſiæ apoſtolica firmamus authoritate, & peregrina ſubmouemus iudicia. Vnde & dominus mentionē faciens de Lot per Moyſen [e] loquitur dicens: Ingreſſus es quidem (inquit) ut aduena, nunquid ut iudices?

Item Innocentius Papa.

Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere.

CAN. XIII.

Non liceat cuiquam (ſine præiudicio [f] tamen Romanæ eccleſiæ, cui in omnibus cauſis reuerentia & authoritas debetur) relictis his ſacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei eccleſias nutu diuino gubernāt, ad alias conuolare prouincias, uel aliarum prouinciarum epiſcoporum iudicia expetere, [g] uel pati. Quod ſi quis præſumpſerit, ab officio cleri ſubmotus, & iniuriæ reus ab omnibus iudicetur.

Reuerentia autem, quæ apoſtolicæ debetur eccleſiæ, & eius authoritas, intelligenda eſt, cùm uel ad ipſam appellatum fuerit, uel ab ea iudices electi conceduntur. Vnde Sixtus Papa cùm diceret, Cōprouinciales, & à ſe electos debent habere iudices: ſtatim ſubiungit, Niſi fuerit appellatum.

Item Anacletus Papa.

Abſque apoſtolicæ ſedis decreto, extraneos iudices audire non poſſumus.

de ſo.compe.ſignificaſti. B.

[a] NEminem. Eſt autem hoc ideo ſtatutum, quia alibi non poſſunt habere teſtes, uel amicos, ut xxxiij.quæſtio.ij.ſiue.ij.quæſtio.ij.præceptum.& in authē.ut omnes obed.iudi. §.iij.colla.v. Vnde dico, q ſi aliqs impetrat reſcriptū ad iudicē alterius ꝓuinciæ nō ſufficit qđ ultra duas dietas non trahat aduerſariū, ut dicit illa cōſtitutio, extra de reſcript. nōnulli. Sed etiam requirit quod extra prouinciam [1] eū nō trahat, niſi in literis fiat mentio de prouincia. Cum.n. de iure extra prouinciam nemo ſit trahendus, ut hic dicit: ergo niſi reſcriptum principis de eo faciat mentionē. non poteſt authoritate reſcripti trahi extra ꝓuinciam, licet minus ſit ſpatium ad quod trahiť, quam duæ dietę. eſt tñ arg. cōtra extra de offi.iudi.ordin. ſignificauit. Ioā. Certe tamen non nocet contra: ſed illi conſtitutioni, non nulli. ſtať. Iſta opinio hodie nō habet locū, imo contrarium obſeruat Romana curia.

Reſcripto nō poteſt quis trahi extra ſuā ꝓuinciam.

[1] Intelligo uulgarem, ut dixi.vij.qō. j.c.factus.

QVod iudex. In hac vij. quæſtione quærit utrū criminoſus poſsit eſſe iudex, & inde ſumpta occaſione ponit tres ordines infamium uſq; ad illam legem arcentur. Diuidas ergo quæſtionē in tres partes. In prima parte ponitur qđ dictum eſt. Secunda ibi, Arcentur. Tertia ibi, Qui ſine. Ioan. de Fan.

† Alias, niſi ad ſedem apoſtolicā fuerit appellatum.

[b] Quod iudex. Hic quæritur, an criminoſi, uel infames poſsint eē iudices? Et quidem ſi non toleranť ab eccleſia, nō pňt: ſi toleranť, bene pňt & tenet eorū ſententias [2] ipſū tñ

[2] De hac materia tractat ſpēc

CAN. XIIII.

VNaquæq; prouincia tam iuxta eccleſiaſticas, quam iuxta ſeculi leges debet ſuos iuſtos, & non iniquos habere iudices, & non extraneos, niſi huius apoſtolicæ ſedis decreuerit authoritas.

Itē ex ſynodo Romana.

Super appellatione alterius prouinciæ iudices adire nō oportet.

CAN. XV.

NEminem [a] exire de prouincia ad prouinciam, uel de comitatu ad comitatū oportet, niſi ad relationem iudicis, ita ut actor rei forum ſequatur. & infra. Illa quæ ſunt per unāquanque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpēſet: ſicut in Niceno conſtat eſſe decretum concilio. Vltra prouinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur: ſed omnis accuſatio inter prouinciam audiatur, & a cōprouincialibus terminetur, niſi † prælatus ſit, qui accuſatur.

Item Sixtus.

De eodem.

CAN. XVI.

SI quis clericus ſuper quibuslibet criminibus accuſatus fuerit, ī prouincia, in qua conſiſtit ille qui pulſatur, ſuas exerceat actiones: nec exiſtimet eum accuſator ſuus alibi, aut longius ad iudicium protrahendum.

Item ex decreto Adriani papæ.

peccant iudicando. [3] Vel diſtingue, an aliquis ſit infamis per ſententiam, uel ipſo facto, ut tunc nō poſſit: an alias, ut tunc poſsit. Illud tamen certum eſt, q ſi infamia obijcitur alicui, qui eſt electus in iudicem, quod propter hoc bene remouetur, licet hucuſq; fuerit toleratus: ut extra de reſcrip. cap. ſciſcitatus. & extra de exceſ. prælat. inter dilectos. & ff. ad legem Iul. de ui priuata. l.j. criminoſi ergo poſſunt iudicare ex officio ſed nō ex uitæ merito. xv.q.ul.c.ult.

[3] ne in I. Barbarius Philippus & ibi per Bar. & alios. ff. de offic. præto.

[3] Vt ī.e. §. ſi. in ſi. de pœnit. diſ.vj. ca. j. xl. diſt. c.ult.

Vbi crimen admittitur, ibi cauſa uentiletur.

CAN. XVII.

QVi crimen obijcit, ſciat ſe probaturū. Re uera ibi cauſa agatur, ubi crimen admittitur.

QVAEST. VII.

QVòd iudex [b] eſſe non poſſit, quem cum reo par aut maior macula inficit, multis authoritatibus probatur.

Dicit enim ſancta Romana ſynodus.

Infames, iudices eſſe non poſſunt.

CAN. I.

INfamis [c] ꝑſona nec procurator [d] eſſe poteſt, nec cognitor.

Tria ſunt, [e] *quibus aliqui impediuntur, ut iudices nō ſiant. Natura ut ſurdus & mutus, & qui perpetuo* [f] *furioſus eſt, & impubes: quia iudicio caret. Lege, qui a ſenatu amotus* [g] *eſt. Moribus,* [h] *feminæ & ſerui: non quia non habeāt iudicium,* [i] *ſed quia receptum eſt, ut ciuilibus non fungantur officijs. Verūtamen* [k] *ſi ſeruus dum putaretur,* [l] *liber ex delegatione ſententiam daret, quamuis poſtea in ſeruitute depulſus ſit, ſententia ab eo dicta, rei indicatæ firmitatem tenet.*

[c] INfamis. Per ſententiam.

Infamis an poſsit eſſe procurator.

[d] Nec ꝓcurator. id eſt, aduocatus: ut ī.proxi. Vel intellige de procuratore uero, ut infamis nō poſsit eſſe ꝓcurator [4] ſecūdū canones: ut ī. qō. iij. quia epſ. Nec obſtat inſtit. de excep. §.ult. q̃a loquitur hic de infami per ſententiā ibi de tali, qui eſt alias infamis. ſi tamen iudex toleratur in officio, eius tenet ſnia. viij.q. iiij. nonne. Sed infamis poteſt eſſe arbiter, ut ī. ead. §. tria. uerſic. cognitores.

[4] De hoc etiam no. extra de iura. calū. imperatorum.

Infamis arbiter eſſe pōt.

[e] Tria ſunt. Hoc eſt ſumptū a lege. ff. de iudi. cum prætor. §. non autem omnes.

[f] Et qui perpetuo. ſecus ſi ad tēpus, ut ff. de iudi. cum furioſus.

[g] Amotus. Imo & ſi eius electio fuerit caſſata propter eius uitium, ut extra de electio. ſup.

[h] Moribus. id eſt, conſuetudine. imo etiam lege ſiue canone. xxxiij. quæſ. v. mulierē. Nec obſtat xv.q.iij.cap.j. dic ut ibi dixi.

[i] Iudicium. id eſt, diſcretionem.

[k] Veruntamen. §. & uerba Gratiani.

[l] Dum putaretur. Ecce quantū communis opinio operetur, ut extra de iure patro. cōſultationibus. extra qui filij ſint legiti. cū inter

Opinio cōis multum operatur.

Item in Digeſtis, tit. de poſtulando.

CAN. II.

INfames non poſſunt eſſe procuratores, uel patroni cauſarum. Sūt autem tres ordines eorum, qui poſtulare [a] prohibentur. Eſt autem poſtulare deſideriū ſuū, uel amici ſui in iure apud eum, qui iuriſdictioni præeſt, exponere, uel alterius deſiderio contradicere. Nā (ut præmiſimus) non poſtulantium tres ordines ſunt. Quidam prohibentur omnino [b] poſtulare uel propter ætatem, ut minores xvij. annis: uel propter caſum, ut ſurdus, qui prorſus non audit [c] Alij prohibentur, ne pro alijs poſtulent, uel propter ſexum, ut fœminæ: uel propter caſum, [d] ut utroq; lumine orbati † uel propter notam infamiæ turpitudinis, ut ij, qui corpore ſuo muliebria paſsi ſunt: niſi forte ui prædonum, [e] uel hoſtium ſtuprati probētur. Similiter, qui capitali crimine, uel calumniæ cauſa publici iudicij ſunt damnati: uel qui operas ſuas locauerunt, ut cum beſtiis depugnarent in arena, [f] pro alijs poſtulare prohibent. His perſonis pro ſe allegare permittitur, pro alijs poſtulare prohibetur: niſi forte tutelam impuberum uel curam adoleſcentium non affectatam, ſed neceſſariam adminiſtrent. Pro his enim, quorum curam gerunt, eis poſtulare conceditur. Alij enim [g] omnes qui, ut infames [h] notantur, niſi pro ſe & pro certis perſonis poſtulare non poſſunt, niſi in integrum reſtitutionem acceperint. Permittitur [i] autem eis poſtulare pro parente, pro patrono & patrona, pro liberis etiam ſuis, & parentibus patroni & patronæ: pro liberis etiam ſuis, fratribus, & ſororibus, ſocero, ſocru, genero, nuru, uitrico, nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioſo, furioſa, fatuo, fatua, ſurdo, prodigo, & adoleſcente. Item. Pro ijs, quibus propter infirmitatem curatores dari ſolent: ut qui negotijs ſuis aliquo perpetuo morbo ſupereſſe non poſſunt. Omnes autem, qui non ſponte, ſed neceſſario funguntur officio, [k] ſine offenſa poſtulare poſſunt, etiam ſi hi ſunt, quibus non niſi pro ſe poſtulare permittitur. Affinitates uero nō eas accipere debemus, quæ quondam [l] fuerunt ſed præſentes. Nurus & generi appellatione, & ſoceri & ſocrus, & ulteriores, quibus præpoſitio [m] pro, ſolet accedere, continentur. [1]

[2] *Arcētur etiam a profeſsione aduocatorum (ſicut in ſecundo libro Codicis, titu. de poſtulando inuenitur) qui ſub nomine honorariorum ex ipſis negotijs, quæ tuenda ſuſceperint, emolumentum ſibi certæ partis [n] cū graui dāno litigatoris et deprædatione poſcentes inueniūtur. Itē. Siquis adeo procax fuerit, ut non ratione, ſed probris putet eſſe certādū, opinionis ſuę imminutionē patietur. Præterea nō licet aduocato ullum contractum [o] inire, ullam pactionē*

† Cócor. tex. in l. j. §. ſecundo loco. ff. de poſt.

Infames quandoq; poſſunt poſtulaꝛ.

[1] Verſic. porro. ubi de hoc.

[2] Secundum Azonem Ioā. Bernar. & Laurēt.

Aduocato qualiter ſit ſatiſfactio.

inter. & j. q. j. ſi qui a ſimoniacis. C. de teſta. l. j. Arg. cōtra extra, qui fil. ſint legit. p tuas. & ꝺ. xxiiij. diſt. c. ult. xxix. q. ij. ſi quis ingenu⁹. & diſt. viij. ueritate. & ff. de iudi. l. ij. in princ. Sꝫ nūquid idem eſt, ſi excōicatus ferat ſententiam, qui publice habetᷣ ꝓ non excōmunicato? not. extra de ſen. & re iud. ad ꝓbandū. Et eſt ratio quare aliud ſit in ſeruo: quia ſeruus in multis caſibus habet pſonā ſtandi i iudicio: ut xij. q. ij. ca. epiſcopus. §. qui manumittitur. ſed excōicatus in nullo. Vel dic (qđ uerius credo) quod nec ſnīa ſerui teneret, niſi cōfirmata eēt a principe. Ioan.

[a] INfames. Poſtulare. Poſtulare eſt pro tribunali pētere, & non alibi. ff. de dam. infec. dies. §. hoc āt.

[b] Omnino. etiam pro ſe.

[c] Non audit. Nullus enim adeo ſurdus eſt, quin aliqd audiat: ut C. qui teſtamen. face. poſ. diſcretis.

[d] Vel propter caſum. ff. de iudic. cæcus. ꝭ. xv. quæſtio. j. cap. ultim.

[e] Prædonum. tūc enim non eſt imputandum: ut ff. de adult. uim paſſam. xxxij. q. v. iſte.

[f] In arena. Niſi cauſa uirtutis hoc faciāt. ff. eodem. l. ij. quod ſi.

[g] Alij enim. Notādum, quod omnes qui maiori infamia ſūt notati, nō niſi pro ſe, & pro ijs quorū ſunt tutores, pñt poſtulare: & illi ſunt de ſecundo ordine. Sed minori īfamia notati poſſunt ꝓ ſe & ꝓ quibuſdā certis perſonis aduocare: & illi ſunt de tertio ordine poſtulātium, ſcilicet de minori.

[h] Infames. Minori infamia.

[i] Permittitur. ut ſunt illi de ſecūdo ordine.

[k] Officio. ut tutores & curatores.

[l] Quæ quondam. ergo unū coniugū defuncto, ſoluitᷣ affinitas. inſti. de nuptijs. §. affinitatis. Sed contra. xxxv. quæſtio. x. ca. j. [1] Sꝫ potes dicere ꝙ quo ad impedimētū matrimonij nō deletur, ſꝫ quo ad alia, aut quo ad beneficia hui⁹ edicti.

[m] Præpoſitio. ſcilicet patribus iſtorum, uel uiris iſtarum. & dr̄ pro ſocer. id eſt, pater ſoceri progener, id eſt maritus neptis. nā gener filij mei eſt mihi ꝓgener.

Arcentᷣ. Hæc eſt ſecūda pars qōnis in qua ponit xij. articulos legales uſq; ad capit. qui fine. Io. de Fan.

[n] Partis. de parte litis non licet paciſci, ut. ff. de pac. ſumptus. ſed ſuper certa re licet, arg. C. de ſent. paſ. ſi debitor. [2] licet M. dixerit, ꝙ licet de aliquota re paciſci ſine graui detrimēto partis, ut hic: tñ ultra centū aureos non licet paciſci: ut ff. de uar. & extraordi. cog. l. j. §. in honorarijs.

[o] Contractum. ex poſtfacto: ab initio tamen poteſt. xj. q. iij. nō licet. ſꝫ ſi nō fecit pactū, poſtea ei dabitᷣ ꝓ modo litis,

conferre cū eo litigatore, quem in propriā recepit fidem, nec ex induſtria [a] iurgium protrahere.

Apud urbē [b] Romam ēt honoratis, [c] qui hoc officiū putauerint eligendū, [d] eouſq; liceat orare, quouſq; maluerint: [e] uidelicet ut non ad turpe [f] compendium ſtipemq; deformem hæc arripiatur occaſio. Nā ſi lucro pecuniaque [g] capiantur, ueluti degeneres inter uiliſſimos numerabūtur. Si uero [h] in uno auditorio duo tantūm, uel plures p̄ cæteris fuerint, quorū forma ſit hilarior, in iudicantis officio ſit, ut par [i] cauſidicorū diſtributio fiat, et exequetur pro partibus auxiliū ſingulorum. Si quis uerò cōmonitus à iudice, ea excuſatione, quæ nequeat cōprobari, quicunq; parti patrocinium delegauerit, careat foro: [k] ſciat etiā nunquam ſibi agendi copiam poſſe reſtitui. Si quis aūt ex litigatoribus detectus fuerit ſeparatim tractaſſe cū pluribus, & aduerſario ſuo ſubtraxiſſe paris defenſionis copiā, oſtēdet proculdubio iniquā [l] à ſe litē foueri, & authoritatem iudiciariam à ſe deluſam experietur. Item.

Quāuis, [m] illi, qui cām fiſci egiſſent, prohibeātur aduerſus fiſcū patrociniū præſtare: tamen hodie [n] etiā aduerſus fiſcum patrociniū poſſunt exhibere priuatis, † etiam dū eā cām [o] declinent ſuſcipere, quam tractauerant, dū fiſci aduocati fuerūt. Itē.

Si cōtra patrem [p] pupilli cām egiſti, tutor [q] uel curator datus eādem cauſam defendere nō prohibeberis. Cognitores [r] uerò ex officio intelligūtur, nō ex arbitrio. [s] Nihil. n. refert, is, qui arbitriū ſuſcipit, an ſit ītegræ famę, an ignominioſus. Filius [t] etiā in re patris arbiter eſſe poteſt. Nam & iudicem [u] eum eſſe poſſe pleriſq; placet.

Si qs uerò [x] iudex ſit, arbitriū recipere eius rei de qua iudex eſt, & in ſe cōpromitti iubere p̄hibetur: & ſi ſnīam dixerit, non eſt danda pœna perſecutio. Seruus arbiter eſſe non ualet, libertinus pōt.

litis, & facundia aduocati, & pro conſuetudine regionis: ut ff. de uarijs & extraordi. cog. l. j. §. in honorarijs. Vel loquitur de tali, qui ſponte ſe uinci ſuſtinet in aliqua exceptione: ut ſi aſſerat ſe non poſſe fouere cauſam, niſi augmētetur ſalarium, quod fieri non debet, argumento medici: ut ff. de uar. & extraord. cognitioni. l. medicus.

a Ex induſtria. Quod ſi fecerit, eum iudex puniat in duab⁹ libris auri: C. de iud. l. p̄perandum. §. illo proculdubio.

b Apud urbem. de eadem lege eſt.

c Etiam honoratis. Etiam melioribus.

d Eligendum. Vt ſunt aduocati.

e Maluerint. Id eſt, quouſque tale officiū uoluerint exercere. unde nō eſt hic argumētū, quod aduocati tandiu audiant, quandiu uolunt allegare: [1] qa iudex poteſt aduocatos remouere cū uoluerit: ut ff. de ijs, quæ in teſtamēto delentur. l. iij. in fi. & C. de iu. auth. iubem⁹.

f Non ad turpe. Id eſt, ad modicū & uile. [2] Et eſt argumentum, quod bona dona danda ſunt doctoribus: ut ff. de admini. tuto. cū plures. & ff. de origine iuris. l. ij. §. ultimo.

g Pecuniaque. Modica.

h Si uero. C. eod. prouidendum.

i Vt par. Illud olim obtinuit, cū ſalaria dabātur de publico, hodie utraque pars ſibi debet prouidere: ut C. de iud. l. properandū. §. illo. Tamen pueris, & debilibus & pauperibus prętor dabit aduocatum: [4] ut ff. de poſtu. l. j. §. ait prætor.

k Foro. ff. de pœ. l. moris. §. j.

l Iniquam. Sic extra de teſti. c. intimauit. & extra de teſtibus cogendis. peruenit.

m Quamuis. Verba Gratiani.

n Tamen hodie. Verba legis.

o Cauſam. Niſi ſuam uel parentū ſuorū, uel pupillorum ſuorum iniuriā proſequantur. ff. e. l. pe. §. ulti.

p Si contra patrem. Male ponit literam, quæ eſt. ff. eo. l. ultima.

q Tutor. Argu. quòd ratione officij licet, quod alias non liceret: ut xciiij. di. præcipimus. & C. de admi. tuto. cum quidam. Item arg. quòd ſi iudex ſucceſsit appellanti, quod poteſt propriam ſententiam impugnare. ff. de iudi. l. Iulianus ait. Item ar. quòd ſi iudex à quo appellatur, efficitur illi⁹ iuriſdictionis, cuius eſt ad quem appellat̄: q̄ poſsit cognoſcere: ut xj. q. iij. ſi epiſcopus. ij. quia iā uidetur alia perſona. ff. quando app. ſit. l. j. §. ſed & ſi p̄ſes. Ar. contra. ff. de iuriſd. om. iud. prætor. lo. Sol conſueuit dici, q̄ debet cām alicui delegare, ut ff. de iuriſ. om. iu. prætor. Vnde gloſſat̄ ibi poteſt, i. debet: alioq̄ poſſet recuſari. B.

r Cognitores. Exponit primum capitulum huius quęſtionis.

ſ Nō ex arbitrio. ff. de arbi. Pædius.

t Filius. ff. de arb. quinetiam.

u Et iudicem. Sed contra. ff. de iuriſ. om. iud. qui iuriſdictioni. ubi dicitur, q̄ iudex nec ſibi, nec liberis ſuis ius dicere poteſt. Sed illud intelligas in criminali cauſa, ſecus in ciuili. ſed tamen in criminali cauſa [5] pōt uſq; ad litis cōteſtatione dicere ius ſuis: ut ff. de offi. præſidis. l. ſenatus tamē delegat⁹ iudex nō poteſt eſſe filius ī cauſa patris, ut extra de appella. poſtremo.

x Si quis uero. Verba huius legis ſunt. ff. d̄ arbitris. l. ſed. & ſi. §. ſi qs.

Iudex. Quidam ita intelligunt, ut hæc duo prohibeātur hic, ſ. ut ordinarius, uel iudex alter non poſsit eſſe arbiter de ea re, de qua iudex fuit. Item & hic prohibetur ne iubeat compromitti in ſe. Quare autem ordinarius non poteſt eſſe arbiter, triplex aſsignatur ratio. Vna, quia ſecundum hoc ordinarius ſemper procuraret, ut eligeretur in arbitrum, ne ab ipſo poſſet appellari. Alia ratio eſt, quia ordinarius debet cogere arbitrum, ut procedat, & debet ſuam ſententiam mandare executioni, extra de foro competenti. c. ſi quis contra. ff. de arbitris. l. iij. Sed hoc non poſſet eſſe, cum idem eſſet

[1] Sic erit medico ff. de uar. & extraor. cognitio. medicus. Aduocato quandoq; ſilentium imponēdum eſt.

[2] Adde q̄ nō debēt eſſe uerboſi in allegando. l. Neſennius. cum ibi no. & neg. ge.

[3] Vile. Imò ad magnum & graue lucrū undique, & ab omnibus arreptum quaſi de lucro & nō de iuſtitia, & oppreſsis defendendis certādo. hoc. n. demū uile eſt, & deforme. Quāuis tales q̄ſtuarij uulturij ē uili, & paupere plebe diuites facti ſumme placuerit his nouiſsimis regibus Gallis quaſi homines ad plebē expilādā ingenioſi ſpretis interim bonis, & doctis, ut uidi.

Doctoribus bona dona danda ſunt.

[4] De hoc legitur & not. extra de offi. iudi. c. j.

Iudex an poſsit q̄ā que propriam ſententiā impugnare.

† Cōcor. tex. in l. j & ibi Cy. C. de adu. fiſci. nota. in l. pe. & fi. ff. de poſtu.

Iudex an poſsit ſuis ius dicere.

[5] Sub. ut colligitur à cōtrario ſenſu. ff. de iud. in priuatis. Arc.

Ordinari⁹ an poſsit eſſe arbiter.

l 4 ordinarius

Porrò infamia [a] multipliciter irrogatur. Aliquñ enim contrahitur genere delicti declarati per ſententiã, ueluti cùm iudex pronunciat: Iniuriam feciſti, hæreditatẽ expilaſti, calũniatus es. Aliquando genere pęnæ, [b] ſicut [c] illi, qui dãnantur [d] in opus publicum, qui priſtinũ quidẽ ſtatum [e] obtinent, ſed damno infamiæ etiam poſt impletum tempus ſubijciuntur. Aliquãdo genere pœnæ & delicti declarati [f] per ſententiam: [g] ueluti dũ fuſtibus cæſo per præconẽ dicitur, συκοφαντεῖς id eſt. calũniaris. Aliquando ipſo genere facti: ut exercẽtes improbũ fœnus, & illicitè exigẽtes uſuras uſurarũ: & mulier, quæ intra tempus, [h] quo moris eſt lugere maritum, contrahit matrimoniũ: & qui ſciens eam uxorem duxerit. Idẽ teſtatur Felix Papa, & eiſdẽ uerbis. Itẽ. In Euangelio, ille, qui trabem geſtat in oculo, probatur nõ poſſe educere feſtucam de oculo fratris ſui. Mat. 7.a. *Item. Dauid in libro pſal.* Pſal. 49. *Peccatori aũt dixit Deus: quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamẽtũ meũ & cętera. Itẽ. Gregorius: Cuius uita deſpicitur, reſtat, ut eius prædicatio cõtemnatur. [i]*

Idem in moralibus.

Qui aliorum uitia puniunt, ſua prius corrigere ſtudeant.

CAN. III.

3 QVi ſine peccato eſt ueſtrũ, primus in illam lapidẽ mittat. Ioan. 8.a Ad aliena quippe peccata punienda ibant, & ſua relinquebãt. Reuocentur igitur intus ad cõſcientiam, ut prius propria corrigãt, & tunc aliena reprehẽdãt. Hinc eſt, quòd cùm tribus Beniamin in carnis ſcelere fuiſſet obrupta, collectus omnis Iſrael ulciſci [k] iniquitatem uoluit: Iudi. 20.a ſed tamen ſemel & iterum in belli certamine eſt ipſe proſtratus. Conſulto enim domino, ſi ad

Et hoc plene probatur extra de ar. ex parte. Archi.

ordinarius & arbiter. . Tertia rõ eſt, quia arbitria ſunt ad modum ordinariæ iuriſdictionis: & ſic ſequeretur, quod aliquid eſſet ſimile ſibiipſi: ſicut non ſimul poſſunt concurrere iura naturalia, & iura adoptionis, ut inſti. de adopt. §. iij. Ioan. Ego credo tamẽ quod ordinarius poſsit eſſe arbiter, ut not. ij. q. vj. à iudicibus. Nunquam enim præciſe inuenies, quod ordinarius non poſsit eſſe arbiter. Sed ubique dicitur, quod non poteſt cogere partes, ut in ſe cõpromittant: unde licite compromittitur in eum uolentibus partibus, ut ff. de tuto. & cura. l. iiij.

Famæ definitio.

a Infamia. Fama opinio, & exiſtimatio, idem eſt. Fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus, moribus & legibus cõprobatus. ff. de ua. & extraordi. cog. l. pen. §. exiſtimatio. Infamia alia iuris, alia facti. In famia facti eſt, quãdo quis aggrauatur uel infamatur apud bonos & graues: de qua agitur ff de obſequijs à libe. l. ij. & l. licet. & vj. quæſtio. j. ſunt plurimi. ſ. quando læſa eſt fama alicuius propter factũ, q commiſit, apud bonos & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat or dinandum, dixi ij. q. vij. ipſi apoſtoli. & qõ. viij. in ſum. Infamia eſt diminutio ſtatus alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris, quandoq; irrogatur ipſo facto. & alijs modis, ut hic dicitur. Per ſententiam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis, uel ciuiliter uel criminaliter: ut ff. de publi. iud. infamem. Niſi in caſu: ut ff. de pub. iudi. l. ulti. in priuatis delictis ſi quis criminaliter ſit conuictus & condemnatus, ſi ſit tale crimen, quod deſcendit ex actione famoſa, tunc infamatur: ut ff. de ijs, qui notantur infamia. quid ergo. §. ulti. ſed §. ille non bene dicit: ſed hoc expreſſe habetur ff. de publi. iudi. l. infamem. Sed ſi ciuiliter agatur, non. ff. de cri. ſtel. l. ij. niſi in caſibus, ſcilicet in actione furti, ui bonorum raptorũ, iniuriarum, & doli mali: ut ff. de ijs, qui no. infa. athletas. §. ulti. Item fallit in crimine expilatæ hæreditatis: ut C. de ijs, qui not. infa. ſi te expilaſſe. & in crimine ſepulchri uiolati: ut ff. de ſepulc. uiolat. l. j. Et quando mulier calumnioſe ſe mitti facit in poſſeſsionem tanquam ſit grauida: ut ff. eod. l. notatur. Sed pro actionibus, quæ ex contractu deſcendunt, nemo ſic infamis, niſi in quatuor caſibus: ut ff. de ijs, qui no. infa. furti. §. mandati. ſcilicet cum directe conuenitur actione tutelæ, mandati, depoſiti, & pro ſocio, ut ibi dicitur. Per ſententiam arbitri nemo infamatur. ff. eodem. l. quid ergo. §. ex compromiſſo. Sed hæc diſtinctio non uidetur habere locum ſecundum canones: cum omne mortale crimen infamet ut ſupra ead. quæſtione v. conſtituimus. & vj. quæſtione j. infames. & c. omnes.

Infamia eſt duplex.

Sub. alia canonica, de qua no. vj. q. j. c. ij. & hic repete qđ dixi ij. q. vij. teſtes. Arch.

Actiones quatuor ex contractu infamant.

b Pœnæ. Hoc falſum eſt: quia ſola pœna non infamat. C. e. l. nullam.

c Sicut. Aliqua euidenti cauſa precedente, ex qua ſi eſſet cõdemnatus: infamaretur. ff. de ijs, qui not. infa. ictus fuſtium. ſicut eſt in furto, cum quis in manifeſto furto deprehenditur.

d Qui damnãtur. Sine ſententia. & ſic nõ eſt hoc mẽbrum ſuperfluum.

e Priſtinum quidem ſtatum. Scilicet libertatem.

f Declarati. Quandoq; etiam ſi non declaratur, ut cũ militi detrahũtur inſignia militiæ, licet nõ dicatur cauſa: ut ff. eodem. l. ij. §. primo.

g Per ſentẽtiam. Iſtud non uidetur differre à prædictis, niſi q duo mẽbra coniungũtur in unum, niſi uelis dicere, quod aliquid operantur iſta uerba, cum dicitur ei, Sycophanteis, id eſt, calumniaris.

h Intra tempus. Hoc tamen non tenet ſecundum canones, ut extra de ſecun. nup. ſuper illa.

i Contemnatur, id eſt, contemptibilis habeatur, non tamen contemni debet: ut prima quæſtione prima. ſi fuerit. & capitu. multi. & xv. quæſtione ultima. capitulo ultimo.

QVi ſine peccato. Hæc eſt tertia pars q. in qua probatur per quinque authoritates, quod criminoſi iudices eſſe non debent, & quod ſecundum allegata debent iudicare. Io. de Fant.

Iudex de ſubditis iuſtitiam non exhibens põt cõueniri.

k Vlciſci. Argumentum, quod ſi iudex non exhibet iuſtitiam de aliquo ſubdito, ipſe conueniendus ſit: ut xxiij. q. ij. dominus noſter. & in conſtitutione Friderichi. C. ne filius pro patre. authen. habita. ubi dicitur quod ſi iudex ciuitatis debitam iuſtitiam non exhibet, conueniri poteſt.

ulciſcendum ire debuiſſet, iuſſum eſt, ut iret: qui iuxta diuinæ uocis imperium perrexit, & ſemel & ſecundò perdidit: & tunc demum peccatricem tribum ualde feriens penè a funditus b eam extinxit. Quid hoc eſt, quòd in ultione ſceleris inflammatur, & tamē prius iſte proſternitur? niſi quòd prius ipſi purgandi ſunt, per quos aliorum culpæ feriūtur: ut ipſi iam mundi per ultionem ueniant, qui aliorum uitium corrigere feſtinant.

Item Ambroſius ſuper Beati immaculati.

Ille de uita alterius iudicet, qui non habet in ſeipſo, quod puniat.

CAN. IIII.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet in ſeipſo, quod condemnet, c Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cùm de alio iudicat, in ſe ferat ſententiam. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio d nulla offenſione, nulla leuitate ducatur. & poſt pauca: Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & propoſito domeſticæ uoluntatis, c ſed iuxta leges & iura pronuntiat, ſtatutis iuris obtemperat, non indulget propriæ uoluntati: nihil præparatum & meditatum de domo defert: ſed ſicut audit, f ita iudicat: & ſicut ſe habet natura decernit: obſequitur legibus, non aduerſatur: examinat cauſæ merita, non mutat. Diſcite iudices ſeculi, quē in iudicando tenere debeatis affectum, quam ſocietatem, quam ſobrietatem, quam ſynceritatem.

& paulò poſt: Qui iudicat, uoluntati ſuæ obtemperare non debet, ſed tenere quod legum eſt. & poſt pauca: In iudicando, cordi magis eſt cuſtodia ueritatis, quàm obedientia uoluntatis.

Item Gregorius.

Grauatus criminibus iudicare non ualet.

CAN. V.

IN grauibus g peccatis quis poſitus dū ſuis præmitur, aliena non diluit. Cunctis enim liquet, quia cùm is diſplicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur. h Scriptum quippe eſt: Victimæ impiorū abominabiles Deo ſunt uota: iuſtorum placabilia. (Prou. 15. d) neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid i ſed à quo datur: inſpicitur. Hinc eſt quòd ſcriptū eſt: Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius: (Gene. 4. a) ad Cain uerò & ad munera eius non reſpexit. Dicturus quippe, quia dominus reſpexit ad munera, præmiſit ſolicitè, quia reſpexit ad Abel. ex qua re patenter oſtenditur, quia non offerens à muneribus, ſed munera ab offerente placuerunt. Dona quippe iniquorum non probat altiſsimus, (Prou. 15. d) nec reſpicit in oblationibus eorum, nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Item lōgè eſt dominus ab impijs, & orationes iuſtorū exaudiet.

Idem.

Primùm noſmetipſos, deinde proximos debemus corrigere.

a Pene. Quia tantum ſexcenti remanſerunt. & ſic hæc dictio pene, ad magnam quantitatē refert. ſic ponitur xxiij. qō. v. quali.

a In pri. tamen dicit quod hæc dictio ad modicam quātitatē refertur. & hęc dictio ponit̄ et vij. q. j. factꝰ. i prin. Arch.

b Funditus. Arg. quod poſt pœnitētiā reſtituitur aliquis priori dignitati xxvj. quæſtio. v. quicunq;. & 50. diſtinctio. domino ſancto. & cap. quia tua ſanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum & prædicandum, non ad accuſandū uel teſtificandum: ut vj. quæſtione j. qui crimen.

c IVdicet ille. Condemnet. Id eſt, dignum ſit condemnatione.

d Nullo odio. Xj. q. iij. quatuor.

ADDITIO. & xxiij. q. iiij. tin dicta. in prin. Hug. & dicit Ber. ad Eugeniū: de uultu illius iudiciū meū prodeat, Opto cui inſit amor, error abſit & perturbatio.

e Voluntatis. Sed nonne iudex poteſt iudicare ſecundum quod ſibi iuſtum uidetur: ut ff. de arbi. qualem. & ex ſentētia ſui animi æſtimabit quid aut credat, aut parum eſſe probatū uideatur: ut quarta quæſtione iij. ſæpe. & potius debet iudex ſequi ſuam opinionem, quam concilium aliorū: ut extra de cōſue. ad noſtrā. Sed dico, quod tenet̄ ſequi opinionē ſuā, ſed non uoluntatem. quandoq; tamen ſequitur opinionem aliorū potius, quam ſuam: ut extra de appella. c. cum ceſſante.

Iudex opinionē ſuā potiꝰ quā aliorū ſequi d̄bet.

f Audit. Ar. quòd ſecūdum allegata eſt procedendum: ut ff. de offi. præſi. illicitas. §. ueritas. & ij. quæſtione j. Deus omnipotēs. J. xj. quæſtio. iij. illa. & capitu. ſummopere. & capitu. ita. & capitu. tunc uera. & vj. quæſt. ij. ſi tantum. & ca. placuit. Sed cōtra. xxx. quæſtione v. nullum. & cap. iudicantem. contra. J. e. poſtulatus, cōtra. Sed ſecundum H. delegabit cauſam ſi conſcientia non concordat allegatis. ſed ſecundum alios poteſt determinare ſecūdū allegata: quia aliud facit aliquis in eo, ꝙ iudex eſt: aliud in eo ꝙ homo eſt: ut xxiij. q. iiij. ſi eccleſia. & ſic iudicare poteſt a ſecundum conſcientiā, quam habet ut iudex, non ut homo. argu. extra de offic. ordi. ſi ſacerdos. & extra de offic. delega. paſtoralis. §. quia uero. & extra de ele. quod ſicut.

a Id ē debet, ſecundū Inno. extra de cenſi. uenerabili. ī gl. j. uerſi. reſpōdeo, quia quādo, &c.

g IN grauibus. Notandum ꝙ imputatur alicui, ſi malum nūcium, uel ſtultum procuratorē miſit: ut ff. cōmo. argentū. ff. de min. cum mandato. ar. ff. de pu. cū ſi exhibuiſſent. & extra de appel. ſæpe. in prin.

[redacted]

h Prouocatur. Ex uitæ merito non poteſt malus ſacerdos dimittere peccata, ſed ex officio poteſt. xv. quæſtione ulti. ca. ulti. Et eſt hic. arg. orationes malorum ijs, pro quibus orant, nocere. j. quæſt. j. ſertur. & ca. neceſſe. & c. non nocet. lxj. di. miramur. §. ſicut. Sed contra. j. quæſtio. j. prophetauit.

i Quid. Quia deus non conſiderat datum, ſed affectum offerentis: ut xxiiij. q. j. odi & proieci. Quandoq; tamē cōſiderat quid offeratur: ut xlix. diſt.

CAN. VI.

POſtulatus iudicare dominus de peccatrice, non ſtatim dedit iudicium: ſed prius inclinans ſe deorſum digito ſcribebat [a] in terra: ac ſic demum (quod obnixè [b] rogatur) iudicat: nos uidelicet typicè inſtituens, ut cùm quælibet proximorũ errata conſpicimus, non hæc antè reprehendendo iudicemus, quam ad conſcientiam noſtram humiliter reuerſi, digito eam diſcretionis ſolerter exculpamus: & quid in ea conditori placeat, quidve diſpliceat, examinatione dirimamus: iuxta illud Apoſtoli Fratres, ſi præoccupat: fuerit homo in aliquo delicto, [c] & cætera. Qui ſine peccato eſt ueſtrum: id eſt primò uos ipſi iuſtitiam legis implete: & ſic innocentes manibus ad lapidandam ream concurrite.

Item Auguſtinus ad quendam comitem.

Sacerdos primùm ſua peccata, deinde aliena detergat.

CAN. VII.

SAcerdos, [d] ut ſapiẽs medicus & perfectus primùm ſua peccata diluere ſciat, & poſtea [e] aliena detergere & ſanare, & non publicare. [f] Item.

In Euangelio ſal infatuatum ad nihilum utile eſſe dicitur, niſi ut proijciatur foras, & ab hominibus conculcetur.

Ex quibus omnibus datur intelligi ꝙ criminoſus alterius criminis iudex eſſe nõ põt: et ſeipſum condẽnat, dum in alterius crimen ſententiã profert. Sed obijcitur: Saul cùm à domino eẽt reprobatus, populum Dei iudicabat, & eius iudicium uniuerſus populus expetebat.

Item. Dauid cùm eſſet adulter & homicida, interrogatus à ꝓpheta, ſententiam in diuitem dedit, qui ouẽ pauperis rapuit, dicens: Iudiciũ mortis eſt uiro huic. Item. Salomon cùm amore mulierculæ Deos gentilium coleret, tamen uniuerſa plebs Iſraelitica ad eius iudicia confluebat. Sic & Achab, [g] quamuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi & alij tam in ueteri teſta. quàm in nouo inueniuntur, quorum uita cùm eſſet blaſphemabilis, tamen eorum ſententia, quia ex officio ſeruata iudiciarij ordinis integritate proceſſit, inuenitur ſeruata. Vnde et dominus ait in Euãgelio: Super cathedrã Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, &c. Hinc liquidò conſtat, quòd mali paſtores dũ ſentẽtia iuſti examinis aliorũ crimina feriunt, ſibi ipſis nocent, dũ ſine exemplo ſuæ emẽdationis aliorum uitia corrigere curant. Subditis uerò proſunt, ſi eorũ increpatione correcti, uel ſententia coerciti, uitã ſuã in melius commutare didicerint. Ac per hoc dũ ab eccleſia tolerati fuerint, eorum iudiciũ ſubterfugere non licet.

2.Re. 12. a — 3.Re. 11. a — 3.Re. 16. g — Mat. 23. a

QVAESTIO VIII.

QVòd antẽ [h] epiſcopus ab uno tantùm audiri, uel iudicari nõ debeat, Zepherinus Papa teſtatur dicens:

Epiſcopus non niſi à pluribus audiatur, & iudicetur.

CAN. I.

ACcuſatores eporum omni careant ſuſpicione: quia colũnas ſuas dominus firmiter ſtare uoluit, non à quibuslibet agitari. Nullũ [i] nanq; eorũ ſnia à non ſuo iudice dicta conſtringat: quia leges ſeculi id ipſum fieri præcipiũt, ut Cod. lib. vij. ti. de ſentẽtijs & interlocutionibus oĩum iudicũ

---

diſtinctione. c. ulc. Quandoque conſiderat pro quo oſſeratur, ut j. q. j. dictum.

[a] POſtulatus. Scribebat. Hoc ſcilicet terra terrã accuſat. uel hoc, ſi qs ſine peccato, & cætera. & hic eſt arg. ꝙ ſufficit ſi ſententia ſcribatur in pariete. Nam & ibi edicta prætorũ olim ſcribebantur in albo. ff. de iuriſdict. omniũ iud. l. ſi quis.

Ioan. 8. a

Sententia põt in pariete ſcribi.

[b] Obnixe. Id eſt, inſtanter.

[c] Delicto uos. qui ſpirituales eſtis, iudicare huiuſmodi. 50. di. põderet. Argu. quod mali non poſſunt iudicare.

[d] SAcerdos. Sic xlij. diſt. c. j.

Gal. 6.

[e] Et poſtea. Arg. presbyterum poſt pœnitentiã poſſe reſtitui 50. diſt. de his uero.

[f] Et non publicare. Ea quæ quis ei in ſecreto dixerit. alias deponitur. infra, de pœniten. diſtinctione vj. ſacerdos. Hodie ponitur in arctum monaſterium ad agendam pœnitentiam perpetuam, ut extra de pœ. & remiſ. ca. omnis. in fi.

Ioan. 8. a

Confeſſionem reuelantis punitio.

[illegible]

[g] Sic & Achab. Xxij. quæſtione ij. utilem.

[h] QVod autẽ. Ab oĩbus epiſcopis prouinciæ debet audiri cauſa epiſcopi, ut ĩ. e. q. vj. ſi quis epiſcoporũ. [i] uel à xij. ad minus, quos ipſe metropolitanus eligit: uel ipſe reus, ſi electos à metropolitano habet ſuſpectos. ĩ. ea. q. j. c. j. Et tales coepiſcopi. nõ ſunt iudices, ſed aſſeſſores, ſicut nec clerici ſunt iudices, qui debent intereſſe cũ eps audit cauſam clerici. xv. q. vij. epiſcopus. & tamen eſt, ꝙ ſunt ordinarij: ut vj. q. iij. ſcitote. Et ſi Papa delegat cauſam epiſcopi, uidetur quod eodem modo intererũt xij. epiſcopi. ĩ. ea. qõ. vj. hæc quippe. & xxxiiij. di. quorundam.

Epiſcopi cauſa à quibus eſt audienda.

Matt. 5. b

Ad idẽ vj. qõ. iij. ſcitote. & q. iiij. ca. j. ij. iij. & iiij. & ix. q. iij. ſalua. Archi.

1. Reg. 5. f

[i] ACcuſatores. Nullũ. magis. extra de iudic. at ſi clerici.

Iudi-

Cuius in agendo quis obſeruat arbitrium, eum habere etiam contra ſe iudicem [a] in eodem [b] negotio non dedignetur: quia & leges ſeculi id ipſum fieri præcipiunt. Iudices duodecim quilibet epiſcopus accuſatus (ſi neceſſe fuerit) eligat, a quibus eius cauſa iuſte iudicetur. Nec prius audiatur aut excommunicetur, uel iudicetur, quàm ipſi per ſe eligantur, [c] & regulariter ad ſuorum primo uocatus conuentum epiſcoporum, per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter decernatur. Finis uerò eius cauſæ ad ſedem apoſtolicam deferatur, ut ibidem determinetur: nec antea finiatur, quàm eius authoritate fulciatur. Abſens uero nemo iudicetur [d] niſi ex contumacia abſens fuerit, quia diuinæ & humanæ leges hoc prohibent.

Item Felix epiſcopus dixit in concilio Carthaginenſi iij.

A quot epiſcopis audiatur epiſcopus, qui in reatum inciderit.

CAN. II.

SVggero ſecũdum ſtatuta ueterum cõciliorum, ut ſi quis epiſcopus quod nõ optamus) in reatum aliquem inciderit, [e] ſi ei nimia neceſsitas fuerit nõ poſſe plurimos congregare epiſcopos, ne in crimine maneat, a duodecim audiatur epiſcopis.

QVAESTIO IX.

DE accuſatoribus [f] uero, uel teſtibus, quòd in abſentem uocem accuſationis uel teſtificationis exhibere non ualeant, multorum authoritatibus liquet. †

Ait enim Theleſphorus papa.

Niſi reo præſente accuſator non audiatur.

Clericus an poſsit reconueniri corã iudice ſeculari.

[a] Iudicem. Ex hoc uidetur, quod clericus poſsit reconueniri corã laicis etiam in ſpiritualibus, niſi clericus paſſus ſit uiolentiam a laico: ut extra de iure patro. relatum. in fin. & ff. de iud. l. ij. §. item ſi extra. Nam qui aliter non poteſt eſſe iudex, ratione reconuẽtionis poteſt, ut extra de mutuis petitio. prudẽtiã. C. de ordi. iud. adite. ſic ff. de iuriſdi. omniũ. iudi. ſi idẽ. j. reſpõſo. Sed q̃ non poſsit reconueniri, eſt arg. extra de iudi. decernimus. & c. quãto. Nam & quandoq; ceſſat recõuentio, [1] ut C. qui leg. per ſo. l. ult. Itẽ in criminibus ceſſat recõuentio: ut ĩ. ea. quæſtio. xj. prius. Itẽ in poſſeſsione repetẽda. extra de reſtit. ſpo. c. ex cõ queſtione. extra de ordi. cogni. capi. j. & C. de cõpenſa. l. ulti. quod cõcedo & dico q̃ laicus & incidenter non poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali. extra qui filij ſint legiti. cap. lator. Itẽ uidetur q̃ non tenet ſententia lata ſuper altera quæſtione tantum. ff. quando appel. ſit l. j. in fi. ff. de uar. & extraordi. cognit. l. j. nam iudex una ſententia utranq; dirimet, ut extra de ordi. cogni. cũ dilectus.

Recõuentio ceſſat in certis caſibus.

[1] Quia ſi relatione criminis, ſed purgationis definit eſſe accuſatus ff. de pub. iu. is qui. & ĩ. e. q. xj. neganda. ij.

[b] In eodem. Sed nonne eſt alia cau[ſa] reconuentionis quã ſit principale negotium? Utique, ut extra de mut. peti. capit. j. & ij. Sed dicitur eadem, quia ijdem ſunt iudices & litigatores, & quia una ſententia determinandũ eſt utrũq; [2] extra de ordi. cognitio. cum dilectus. & quia ſi inhibetur appellatio in una. & in alia. extra de mut. petitio. cap. ij. Tamen Papinianus qui hanc legem edidit, intellexit, quia ſi tu me conuenis actione mandati, ego te poſſum reconuenire contraria mandati, alias non. C. de ſenten. & interloc. cum Papinianus. Sed Iuſtinianus auxit intellectum eius per authẽ. ad omnes cauſas. C. eod. titu. authen. & conſequenter.

Cauſa reconuẽtionis eſt eadẽ cũ principali.

[2] Vnde ſi iudex pronuntiaret ſuper cauſa cõuentionis & deberet p̃nũtiare ĩ cauſa recõuentionis grauaret, & poſſet appellari. ff. q̃ ſen. ſi ap. l. j. §. ulti. ſecũdum Goffr. ſed ſnia tenet ſecũdum Vincenti. prout ipſe notat extra d mu. pe. ca. j.

[c] Eligantur. id eſt conueniantur.

[d] Iudicetur. Sed propter contumaciam excommunicatur. infra eadem, quæſtio. ix. abſens. & capitu. decernimus.

[e] SVggero. Inciderit. Sed ſi non ſint tot epiſcopi in prouincia. aduocabit uicinos: ut lxv. diſtin. ſi forte. & vj. quæſtio. iiij. cap. j. & ij. Alioqui metropolitanus uel epiſcopus non poſſet audire cauſam criminalem clerici, cum non ſint tot epiſcopi in prouincia. xv. quæſtio. vij. Felix.

[f] DE accuſatoribus. Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes, in quarũ prima probat per xij. authori. ſanctorum patrum, q̃ abſens nõ debet cõdẽnari, nec abſentes in eũ teſtificari, nec illũ accuſarẽ, niſi cõtumax fuerit. Secũda ibi, De his. Tertia ibi, Simul ãt. Quarta ibi, Niſi ĩ crimĩe. Io. de F.

† De accuſatoribus: ſecundũ leges de crimine nũquã procedit̃ cõtra abſentẽ lite non conteſtata. ff. de pœ. l. abſentẽ. niſi in caſu cõtra apparitores: ut C. de pœnis. l. ne diu, pro cõtumacia aũt annotãtur bona eius, & expectat̃ per annũ: & ſi intra annum nõ uenerit, poſtea bona deuoluuntur ad fiſcũ: nec ſuper bonis audit̃, ſed bene audit̃ ſup̃ crimine, ut C. de requir. reis. l. ij. Si aũt intra annum ueniat, bona recuperat, ſi uelit iudicio ſtare. Si autẽ lis eſt cõteſta. & liquet de cã. in maiorib⁹ criminibus nunquã procedit̃ cõtra abſentẽ: imo audit̃ quãcũque uenerit, ut. ff. de requir. reis annus. [3] Sed ĩ minoribus quæ pœnã relegationis, uel dãnũ exiſtimationis cõtinent, bene p̃ceditur contra abſentem. ff. de pœn. abſentẽ. Fallit C. de adul. quãuis. ĩ. decernim⁹. Secundum canones diſtinguit H. an liqueat de cauſa, an non. Si liquet de crimine, poteſt condemnari abſens. [4] iiij. q. v. c. j. & xiiij. q. iij. de illicita. Si non liquet eſt excommunicandus: ut xj. q. iij. rurſus. & c. quicunque. in hoc tamẽ peccat H. quia non diſtinguit, an lis ſit conteſta. uel non. nam ſecundum eum non refert, an lis ſit conteſta. uel non. Ego tamen dico, q̃ cum lis eſt conteſta. & liquet de cauſa, locum habet illud cap. decernimus. Sed ſi lis non eſt conteſta. uel eſt conteſt. ſed non liquet de cauſa, locus eſt illis ca. rurſus. & ca. quicunq;. Nã ante litis conteſt. nunquã ſunt recipiendi teſtes in crimine. extra ut lite non conteſt. ad hoc Deus. niſi aliquid ſpeciale dicamus de dilapidatione, ubi publica commoda periclitantur, ut s. e. q. ij. quia ea. & C. de pœ. ne diu. Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male adminiſtrando ſuos contubernales affligit, ut C. ubi de ratiocin. l. ij. [5] Idẽ eſt in cauſa inquiſitionis: quia teſtes recipiuntur lite non cõteſtata: ut extra ut lit. nõ cõteſt. quoniam frequẽter. Itẽ ubi quis infamatus deficit in purgatione, punit̃ lite nõ cõteſt. ut extra de pur. canonica cum

Abſens in criminali poteſt in bonis puniri.

† Cõcor. text. in l. abſentẽ. C. de accuſa. & in l. ne diu. C. de pœn.

[3] Sed ibĩ de li. conteſt. nihil dr̃, ſed ita intelligit̃ per doct. Abſens an poſsit cõdemnari.

[4] Adde ad hanc quæſtionẽ no. ĩ l. ſeruũ. §. publice. ff. d procur. & in l. ij. C. de requir. re.

Teſtes lite nõ cõteſtata poſſunt quandoque recipi.

[5] Et ſic d bet intelligi extra de do. & contu. ueritatis. ſecũdũ Lau. ubi plene de hoc. Archid.

cum Petrus.extra de ſimo.de hoc. Itẽ in hæreſi poſt mortẽ,ut xxiiij.q.ij.ſane profertur. Sed in cauſa ciuili non proceditur lite non conteſtata, niſi in caſibus,qui ſunt extra, ut lite non conteſt.quoniam frequenter. Item in cauſa appellationis:ut C.de tempo. appel. l.ulti. extra de appel. ſæpe. & & ij.q.vj. ei, qui. Item in abſentia actoris,ut extra de dolo & contu. cauſam. quæ eſt hodie correcta per decr. quoniam frequenter.ſicut credo. C. quõ & quãdo iudex authen.qui ſemel. Item ubi agitur iudicis officio. C.ſi min.ſe ab hære.abſt.in auth.ibi poſita. ff. de min.ſ cauſæ.§.cauſa. Itẽ in cauſa ſubreptionis.extra de ſentẽ. & re iud. cũ olim. Itẽ ſecundũ quoſdam in cauſa libertatis.C.de ĩge.ma. diffamari. Item in petitione legati, uel fideicommiſsi. Argu. C.de uſu.& fruc.lega. uel fidei com. l.ij. Item in Trebellianica reſtitutione. C.ad Trebel.l.pẽ. §.cũ aũt. Item cum electus non cõparet.extra de ele.dudũ.j.in fi. Alias nunquam ferẽda eſt ſententia ante litis conteſta. ſed proceditur cõtra abſentẽ: prout traditur extra ut lite non conteſt. qm̃.in fi. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certũ eſt, extra de offi. iudi. c.ultimo.

† Cõcor. text. in l. ea, quæ.& ibi gl. cũ cõcor. C. quõ & qñ iudex.

CAN. I.

ACcuſatori omnino non credi decernimus,qui abſente [a] aduerſario cauſam ſuggerit ante utriuſque partis iuſtam diſcuſsionem.

Item Eleutherius papa.

Abſente aduerſario ſententiam ferre non licet.

CAN. II.

CAueant [b] iudices eccleſiæ ne abſente eo,cuius cauſa uentilatur, ſententiã proferãt,quia irrita erit † imo etiã cauſam [c] in ſynodo pro facto dabunt, [d] proditoris uero nec calũnia, nec uox audiatur.

Item Calixtus papa.

Reo abſente accuſator non audiatur. CAN. III.

ABſente eo, quem accuſare uoluerit quiſquam, accuſatori nõ credatur:quia ſine ſcripto difficile [e] eſt. per ſcriptum autem nunquam recipiatur, quia per ſcripturam nullus accuſari põt, ſed propria uoce, & præſente eo, quẽ accuſare uoluerit ſuã qſq; agat accuſationẽ.

Item Cornelius papa.

Quæ in abſentes geruntur, omnino euacuentur.

CAN. IIII.

OMnia, quæ aduerſus abſentes [f] in omni negotio,aut loco agunt [g] aut iudicantur,omnino euacuentur:quoniam abſentem nullus addicit, [h] nec ulla lex damnat.

Item Marcellus papa.

Non iudicetur, qui præſentialiter non accuſatur, uel conuincitur.

CAN. V.

NOn oportet quemlibet iudicari, uel dãnari priuſquam legitimos habeat præſentes accuſatores, locumque [i] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damaſus.

De eodem.

CAN. VI.

HAbetur quoque in decretis ſanctorum patrum ſancitum,non fore canonicum, quenquam ſacerdotum iudicari, uel damnari ante, quam accuſatores canonice examinatos [k] præſentes habeat, locumq; defendendi accipiat: id eſt, inducias [l] eccleſiaſticas ad abluenda crimina.

[a] ACcuſatori. Qui abſente.quia merita cauſarum,&c.C.ſi per uim uel alio modo. l.ult.nec etiã in cauſa reſtitutionis auditur quis uolẽs de iure ſuo docere in abſentia alterius partis, ut extra de offic. delega.conſultationibus.

ADDITIO. extra de in integ.reſtit. cum ex literis.Archidia.

[b] CAueant. Arg.eſt hic pro opinione illorũ, qui dicunt quod ſentẽtia nulla eſt, cum perẽptorium non uenit ad notitiam abſentis. C.quomodo & quando iudex.l.ea quæ. & ff.quæ ſent. ſine appel. reſcin.l.j.§.cum ex edicto.Sed ibi non peruenit:quia nec propoſitum fuit. Vnde ſecundum pleroſq; bene tenet ſententia,licet perẽptoriũ non uenerit ad notitiam rei.Sed hic expones irrita, id eſt irritãda. Vñ ſatis uidetur ſufficere, ſi abſens ſufficienter ſit requiſitus,ad hoc ut poſsit ferri ſententia,licet non ſit inuentus:ut extra de dolo & contu.cauſam. extra de cleri.non reſi. ex tuæ. ar.ad hoc vij. q.j.præſentium. C.de iud.properandum. §.& ſi quidem.ff.de euict.l. ſi ideo.& l.ſi dictum. §.ſi præſente.& ff.loca.itẽ quæritur.§.exercitu. Argu.contra extra ut lite non conteſta.quoniam.§.ſi uero. [1] nam ibi dicitur,quod etiã in cauſa matrimonij non eſt procedendũ cõtra abſentem,licet nõ inueniatᷓ:quia põt eſſe quod habeat iuſtã cauſam abſentiæ. Nec enim uidetur contumax, qui uocem præconis non audiuit.ff.de in integ. reſtit.l.penul. & ulti.Hoc tamen certum eſt,quod ſiue peruenerit ad eũ citatio,ſiue nõ, ſi probauerit iuſtã cauſam abſentiæ, retractatur,id, qđ factũ eſt, ut extra de ſent. & re iudi. c. cũ Bertholdus. Ioã.Hoc teneas,ꝙ ſufficit ſi citetᷓ aduerſarius publice ad domum, ubi cõſueuit morari: ut extra de dolo & contu. cauſam. & c.ultim. & ſi non ueniat lite nõ cõteſtata, fiat miſsio ĩ poſſeſsionem, uel excõicabitᷓ: ut extra ut lite non cõteſta c.tuæ. lite uero cõteſt. [2] ad ſententiam proceditᷓ: ut C.de iud.properãdum §.& ſi quidem. & §.ſin autẽ. & ſi poſtea ueniat aſsignãdo iuſtam cauſam abſentiæ, retractabitur qđ factũ eſt: ut extra de ſent. & re iud. cũ Bertholdus.B.

[1] Vbi de hoc extra de exceſ. præla. ex literis. & uideas qđ ibi not. Innoc.ad huius declarationem.

[2] Hoc intellige, ut not.extra de dolo.c. prout. & de appel. ſæpe.& c. ꝑ tuas. & no.Goffr. in ſumma de iudi.§. idẽ & pᵒ v. q.j. ſed ſi.Archi.

Sententia lata cõtra eũ, ad quẽ citatio ñ ꝑuenit an ualeat.

[c] Cauſam. id eſt, pœnam.

[d] Dabunt. id eſt, ſuſtinebunt.

[e] ABſente. Difficile.id eſt, non:ut ij.quæſtio.vj. biduum.uel difficile,id eſt,uix: quia in caſibus ſit accuſatio ſine inſcriptionis uinculo: ut notatur ij.queſtio.viij.in prin.

[f] OMnia. Abſentes.non per contumaciam,&ſin caſibus exceptis in ſumma. Io.

[g] Aguntur. Nota etiam, quod geſta quæ ſiunt abſente altero,non ualent:ut j̃.c.chartæ. & ſ̃.c. caueant.

[h] Addicit.id eſt,punit.

[i] NOn oportet. Locumque. id eſt, inducias:ut j̃.cap.proximo.

[k] HAbetur. Examinatos. hoc cum ſint ignoti, uel ſuſpecti:ut ij.q.vij.quærendum.

[l] Inducias.arg.ſententiam non ualere, niſi præceſſerint legitimæ induciæ.extra de dila. dilecti. & v.q. ij.uocatio.

Qui

PALEA.

Nec extra patriam fiat prouinciæ primò diſcuſſionis accuſatio ſine apoſtolica præceptione, cui in omnibus cauſis reuerētia debet cuſtodiri: quoniam & antiqua patrum regula hoc docet, in qua imperialia pariter ſtatuta concinunt. Criminū (inquiūt) diſcuſſio ibi agitanda eſt, ubi crimē admiſſum eſt. Et in canonibus: quęcunq; negotia ī ſuis locis, ubi oborta ſunt, finienda ſunt, ſalua tñ in oībus apoſtolica authoritate.

De eodem.

CAN. VII.

Qui accuſare alium elegerit, præſens ꝑ ſe, & non per alium accuſet, inſcriptione uidelicet præmiſſa. [a] Neq; ullus unquam iudicetur antè, quàm legitimos accuſatores præſentes habeat, locumq; defendēdi accipiat ad abluenda crimina.

Item ex concilio Toletano vij.

De eodem.

CAN. VIII.

Dignum eſt, ut uita innocentis [b] nulla maculetur pernicie accuſatoris. Ideo ſi quis à quolibet criminatur, non antè accuſatus ſupplicio detur, quàm accuſator pręſentetur, atq; legum & canonum ſententia exquiratur. Quòd ſi indigna ad accuſandum perſona inuenitur, ad eius accuſationem non iudicetur.

Item Bonifacius Papa ad Gallos.

Sententia feriatur, qui cauſā ſuā negligit adeſſe.

CAN. IX.

Decernimus [c] ueſtram debere intra prouinciam eſſe iudiciū, & congregare ſynodum ante diem Calendarū Nouembrium, ut ſi adeſſe uoluerit: [d] præſens, ſi confidit, ad obiecta reſpōdeat. Si uerò adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ [e] de abſentia non lucretur. Nam manifeſtum eſt [f] confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato iudicio purgandi [g] ſe occaſione nō utitur. Nihil enim intereſt, utrùm in præſenti examine non omnia, [h] quæ dicta ſunt comprobentur. cùm ipſa quoque profeſſio ex procurata toties cō ſtet abſentia.

Item Felix Papa.

Abſentes nec accuſari, nec iudicari poſſunt.

CAN. X.

Abſente aduerſario nō audiatur accuſator, nec abſente alia parte ſententia à iudice dicta ullam obtineat firmitatē. †

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiſcopo Senenſi.

Altera parte abſente diffinitiua non feratur ſententia.

CAN. XI.

Re uera iuſtus mediator non eſt, qui uno litigante & altero abſente amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmiſſis uolumus & apoſtolica authoritate mōnemus, [i] ut ſi presbyter de quo agitur, poſt excommunicationē [k] ſuam apoſtolicam ſedem adire uoluerit nullus iter eius impedire præſumat.

Item Zepherinus Papa.

In abſentem non eſt ferenda ſententia.

CAN. XII.

Abſens uerò nemo iudicetur (quia diuinæ & humanæ leges hoc prohibent) niſi fuerit [l] abſens ex contuma-

[a] Qui accuſare. Præmiſſa. Inſcriptio. n. ſemper præcedit accuſationem, [1] ut extra de accuſa. qualiter. ij.

[1] De hoc not. ij. q. viij. ī ſumma.

[b] Dignum. Innocentis. Sanctius eſt enim nocētē impunitū relinquere, quam innocentem condemnare: ut ff. de pœ. abſentem.

[c] Decernimus. Quidā ponunt caſum ſic, ꝙ epiſcopus iſte fuit infamatus: & Papa committit iſtis, ut in modum inquiſitionis procedāt: & ſi nō uenerit ut ſe purget, uel ſi defecerit in purgatione, uidetur confiteri [2] de crimine. Vnde pōt condemnari: ut extra de ſimo. de hoc. & c. in ſinuatū. Vel intellige, q̄d hic fuit lis cōteſt. ſicut in ſumma itellexi hoc c. Vel non loquitur de diffinitiua ſententia, ſed de interlocutoria, uel excōmunicatione, [3] uel miſsione ī poſſeſsionem. Videtur tamen ꝙ etiam lite non conteſt. ferri poſsit diffinitiua ſnia, ſed nō de crimine: ſed depoſitionis ꝓ contumacia, ut uidet colligi extra de do. & cōtu ueritatis. Io.

[2] Cōfiteri. Hoc uerū ſi ultra indictam purgationem ſtatutus eſt terminus ad purgādū: quia eo ipſo habet pro cōuicto. ita iſtud c. intelligit ſecundū Pano. c. ueritatis. col. x. de dol. & contu. Alias ſolū deberet excōicari.

[3] Pro iſto intellectu facit q̄d not. ī. q. prox. c. j. in glo. ſed pro contumacia. ſed hūc intellectū nullum puto. Archi.

[d] Voluerit. Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcopus.

[e] Sententiæ. Ferēdæ. cōtra. ff. de pœ. abſentem. illud ſecundum leges.

[f] Manifeſtum eſt. Pręſumptiue: ut ff. de reiudica. contumacia. §. j. ſic xxxiiij. q. iij. de illicita. in fin. Sed uidetur, quod ſemꝑ liqueat de cā: quia aut probat actor ꝙ āſerebat, & tunc condemnandus eſt reus. aut non probat, & tunc eſt abſoluendus reus: ut vj. q. ult. actor. Reſpō. Iſtud obtinet cum uterq; eſt pręſens. & præterea ꝙ reus abſoluit: non procedit ex eo, ꝙ de cauſa liqueat: ſed quia partiū iura ſunt obſcura, & in dubio ferē ſententia pro reo: ut Inſt. de interdi. §. commodū. extra de fide inſtr. inter. in fi. nā quandoq; actor probat intentionem ſuā, & tamen iudici non liquet de cauſa. ff. de re iudi. l. Pompon.

Sententia in dubio fertur ꝓ reo.

[g] Purgandi. Id eſt oſtendendi innocentiam ſuam, uel cauſam abſentiæ.

[h] Non omnia. Dum tamen illa quæ probata ſunt, ſufficiāt ad condēnationem, & omnia ſimul obijciantur: ut xxiij. di. illud. Arg. contra. ī. ea. q. x. placuit.

[i] Re uera. Monemus. Id eſt, mandamus. ij. q. j. notum ſit. xxviij. q. j. ſic enim. & no. ī. ij. q. vij. ſicut inquit.

[k] Poſt excommunicationem. Nota quòd excommunicatus appellat. ar. extra de ſentē. excom. per tuas.

† Cōcor. text. in l. abſentē. ff. de pœ. & in l. ſeruum. §. publice. ff. de procu.

[l] Abſens. Niſi fuerit. Hęc uerba ponuntur in authent. ut omnes obe. iu. §. ſi uero. col. v.

Contu-

cia. pro præſenti nanque eum contumacia [a] haberi facit.

Item Nicolaus Papa Gallioni Senenſi archiepiſcopo.

De eodem.

CAN. XIII.

INdicas Hermanũ [b] epiſcopum ſuper quibuſdã frequẽter fuiſſe accuſatum: pro quibus (quia [c] ex parte ipſius perſona deeſt) nos uni parti ad diſcrimen alterius credere proculdubio non poſſumus, quãuis [d] nec uſque adhuc, qui fuerint [e] illi exceſſus, dixeris: nec utrũ [f] ſanæ mentis erat idẽ antiſtes necne, cũ ipſos exceſſus perpetrabat, euidenter oſtenderis. [g] Satiusque arbitramur quãlibet interim infirmitatem ad pœnam peccati, quám ad ipſum pertinere peccatum: cui magis conſulendum [h] ſit & compatiendũ, quàm puniendũ, uel ẽt aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa.

Teſtes non dicant teſtimonium, niſi de ijs, quæ præſentialiter & ueraciter nouerunt.

CAN. XIIII.

TEſtes per quãcunq; ſcripturam [i] teſtimonium non ferant: ſed præſentes [k] de ijs, quæ nouerunt & uiderunt, [l] ueraciter teſtimoniũ proferant: nec dicant de alijs cauſis uel negotijs teſtimonium, niſi de ijs, quæ ſub eorum præſentia [m] acta eſſe noſcuntur.

[a] De his etiam, quæ audierunt, [n] ſi ad hoc uocati ſunt, in ciuili cauſa teſtimonium dicere poſſunt. Vnde in authenticis col. viij. ti. de teſtibus. & Codice eod. ti. legitur:

Si debitum ſcriptum ſit, & probatio ſolutionis proferatur à litigantibus per teſtes ſine ſcriptura: tunc ſuſceptibilem eam apud iudicem eſſe uolumus, dum ad hoc ipſum teſtes aſſumantur:

---

a Contumacia. Sic extra de teſt. in nomine domini.

b INdicas Hermanum. Iſte in furore occiderat hominem.

c Quia. Prima ratio eſt.

d Quamuis. Secunda ratio eſt.

e Fuerint. Et ita non tenebatur uenire: ut v. quæſ. ij. ſi primates.

f Nec utrum. Tertia ratio eſt.

g Oſtenderis. Archiepiſcopus bene fatebatur, ꝙ quandoque fuerat furioſus, ſed tamẽ dixit eum modo eſſe ſanũ, & in ſanitate occidiſſe hominẽ: alias tenẽ ille potius probare, qui dicit aliquẽ in furore peccaſſe: ut extra de ſucceſ. ab inteſta. cum dilectus. & C. de codi. l. non codicillos.

h Conſulendum. Quaſi dicat, ſatis ipſo furore punit. ſic ĩ. di. v. baptizari. ff. de offi. præſi. diuus. Iudex tñ diligẽtiſsime ingret, an fuerit furioſus: quia multi fingunt furorẽ: ut ſic excuſentur: ut ff. de cur. fur. l. obſeruare. & ĩ. ea. hortamur.

Furor ſatis punit.

i TEſtes. Scripturã Nunquid ergo literæ epiſcoporũ non ualent? Non in ferendo teſtimonio: quia teſtibus non teſtimonijs credẽdum eſt, ut extra de coha. cle. & mu. tua. De hoc notaui ĩ. xj. qõ. iij. curæ. [1] ar. ff. de cuſto. re. diuus alias extra iudicium ſecus eſt, ut xj. q. iij. curæ. lxxj. diſt. extraneo.

1 Adde ꝙ not. ij. q. vj. ſtatuẽdũ. in gl. inſtrumẽtum, &c.

k Sed præſentes. Fallit ff. de iureiuran. ad perſonas. extra de teſti. ſi quis teſtium.

k Sed præſentes. In cauſa criminali ſemper teſtes erunt præſentes: ſed in ciuili ſeruetur conſuetudo regionis: ut ff. de teſtib. l. iij. in fine.

l Quæ nouerunt & uiderunt. Id eſt, aliquo ſenſu corporeo perceperunt. [2] large enim ſumitur uiſus, ut ibi, Guſtate & uidete. & legitur in Exodo, Videbant uoces, id eſt, audiebant. Vnde ſi auditu aliqui conſcij ſunt de aliquorum fornicatione, bene poſſunt de hoc teſtificari. extra de teſtibus. præterea. Et quod de auditu recipiatur teſtimonium, patet extra de teſtib. cum cauſa. nam ſufficit qualitercunque aliquid ſciatur. xxij. quæſtione v. hoc uidetur. Si ergo aliquis eſt mutus, dum tamen audiat, & ſcribere ſciat, bene teſtificatur: ut C. qui teſt. fa. poſ. diſcretis. Similiter cæcus teſtificatur, ſi uoces contrahentium habet notas. Nec obſtat ſi dicas, quod cæcus poteſt in uoce decipi: ut xxvij. q. j. nec aliqua. nam in uiſu poſſumus decipi: ut xxxj. q. j. quomodo. & in tactu. xxxiiij. q. ij. in lectum.

2 Sequitẽ Alexã. de Imo. in l. bene ad cognitionẽ, co. vj. ff. ſi cer. peta.

Mutus & ſurdꝰ teſtificari poſſunt.

l Nouerunt. Ergo de ijs, quæ pupillus uidit, non poteſt eſſe teſtis: quia hæc ætas ignorat quid uideat. C. de fal. mo. l. j. [3]

m Præſentia. Dum tamen intelligant. nam aliter nõ dicuntur præſentes: ut ff. de uerb. ſig. coram. Non intellige præſentem prout ponitur xvj. q. iij. c. placuit. §. poteſt. Sed intellige præſentẽ ſiue in eadem domo, ſi ue alibi ſit, dum tamẽ audiri poſsit: ut ff. ad Sylla. l. j. §. eodem tecto.

3 Sed cõtra d cõſ. di. iiij. placuit de infantibꝰ. & c. ſe. ubi & hoc xxxvii. diſ. relatũ. Ar.

n Audierunt. Plures poſſunt notari caſus ubi fertur teſtimoniũ de auditu. Vnus hic. Alius cum probatur uoluntas obmuteſcẽtis: ut xxvj. q. vj. qui recedunt. & c. ijs qui. Aliꝰ in matrimonio: ut xxxv. q. vj. de parentela. Alius. in probatione periurij: ut xxij. q. v. c. hoc uidetur. Alius in memoria facti opis. ut ff. de proba. l. ſi arbiter. Alius extra de teſti. præterea. & extra eo. tit. cũ cauſam. Sed certe non concedo, ꝙ alicubi ſit teſtimonium de auditu, niſi ubi teſtatẽ quis, ꝙ ſic audiuit recitari à maioribus: ut dicitur extra de teſtib. quoties. Et hoc tantum cõtingit ĩ matrimonio, & in memoria facti operis: licet hodie circa matrimonium illud ex parte ſit immutatum, extra de teſtib. licet. ij. niſi quis uelit dicere ibi ideo eſſe teſtimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum, quam per uiſum. Vnde ſi duo intereſſent contractui, quorum unus eſt ſurdus, & alter cæcus: unus audiret uerba contractus alter uideret numerare pecuniam, per illos forte non probaretur cõtractus: quia ſingulares. extra de elec. cum dilecti. Sunt tamen hic alia duo ſpecialia, ſcilicet quod ualet confeſsio extra ius, ſicut & alibi extra de exceſ. præla. quam ſit graue. & in alio caſu, quando quis confitetur ſe debere pecuniam cauſa adiecta: ut C. de non nu. pec. generaliter. & in caſu, qui habetur de ſecunda cautione quam mulier poſt bionium emiſit. C. ad Velle. ſi mulier. & generaliter dicunt quidam ualere confeſsionem factam extra ius: ubi teſtes interſunt rogati. Item aliud ſpeciale eſt hic, ꝙ non ualent teſtes niſi rogati: & iidẽ requiruntur in teſtamẽtis, & in Codicillis. [4] C. de teſti. auth. rogati. & in matrimonio, ut uideẽ xxxv. diſt. noſtrates. & in diuortio. ff. de diuor. l. nullũ. alias non requirit, ꝙ teſtis ſit rogatus: ut ĩ. proxi. cauſa. qõ. iij. ad ſi. Io. conſueuit generaliter dici, & eſt uerum, quòd confeſsio extra iudicium non præiudicat, niſi cum adijciatur,

Teſtimoniũ de auditu ſæpe admittiẽ.

Confeſsio extra ius quãdoque ualet.

Teſtes an debeãt eẽ rogati.

4 Hoc eſt falſum: ut C. de codic. l. ult. §. fin.

ut perhibeant teſtimoniũ pro facienda ſolutione, aut pro memoria [a] alicui iam factæ ſolutionis, & pro confeſsione [b] eius, qui pecunias accepit. Hæc autem inania, & ex tranſitu perhibita teſtimonia, ut ſi propter aliud quoddam opus adueniẽs audiuit aliquem dicentẽ ſe accepiſſe ab aliquo aurum, aut debere alicui, nulla ratione ualere cenſemus.

3 Simul autẽ neceſſe eſt, ut uideant. Quòd ſi alius uno tempore, alius alio tempore uiderit, diuerſitas temporum eorum teſtimonium non admittit.

Vnde Leo papa.

Non admittuntur ad teſtimonium, quos non eodem tempore negotio interfuiſſe conſtiterit.

CAN. XV.

Nihilominus quoque puniendi [a] ſunt teſtes, qui ad calumniam aliquid teſtificantur: nec eorum uoces tanquam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuerſitas ſimul [e] interfuiſſe prohibuit.

Item Ambroſius in libro de paradiſo Dei. [illegible]

Ad ſeriem geſtorum teſtis ex ſuo nihil adyciat.

CAN. XVI.

Pura [f] & ſimplex [g] teſtimonij ſeries intimanda eſt. Plerunque teſtis dum ad ſeriem geſtorũ aliquid [h] ex ſuo adijcit, [i] totam teſtimonij fidem partis mendacio decolorat: nihil igitur, quod bonum uidetur, addendũ [k] eſt.

Item Felix papa.

Abſens, per alium, nec accuſare, nec accuſari poteſt.

CAN. XVII.

Abſens per alium acuſare, † aut accuſari non poteſt, nec affinis [l] teſtis admittitur.

4 Niſi in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona etiam per procuratorẽ [m] intendere & excipere poteſt, ſeruatis cæteris ſolennitatibus, ut C. tit. de iniurijs. l. ultima.

Item Pelagius papa Sindux magiſtro militum.

Reo [n] abſente libellus accuſationis fruſtra offertur.

eſtur, ut confiteor me tibi debere centum ex cauſa mutui: ut C. de nõ nume. pecu. l. generaliter. Et ſcias quod oẽs iſti teſtes rogati dicũtur intereſſe, qui rogati ſunt audire, licet ad aliud uenerint: ut ff. de teſta. hæredes palam. Authenti. tamen, generaliter. uidetur dicere, quod teſtes debeãt eſſe rogati: ut C. de teſti. auth. rogati. Sed hoc uerum eſt cum cõtractus eſt in ſcriptis.

a Pro memoria. Tres hic ponit caſus quod teſtes rogati põt teſtificari uel pro ſolutione, quã uoluit facere creditori debitor: uel ꝓ ſolutiõe ei facta uel pro cõfeſsiõe creditoris.

b Cõfeſsione. imo magis eſt pro debitore confeſsio creditoris, quam ſi ſit ei redditum inſtrumentũ. C. de ſolutio. l. pecuniæ.

Simul. Hęc eſt tertia pars, in qua probat, quod teſtes debent ſe cõcordare. & nil falſi admiſcere. & hoc probat ꝑ tres authoritates. Ioan. de Fant.

c Nihilominus quoque puniendi. In criminali punitur teſtis capitali pœna. xxxiij. quæſ. v. hęc imago. hoc ſecundũ leges ueteres: ſecũdũ canones infamis eſt. vj. quæſt. j. quicunque. xxij. quæſtio. v. ſi quis. Sed ſecundum legẽ accuſatur de crimine falſi. ff. ad legẽ Corne. de fal. eos qui. Non ob. ff. de his qui notã. infa. Lucius. extra de ordi. cognit. cum dilectus. quia ibi non eſt ſententia lata contra teſtem.

d Quos temporum. Simile iiij. quæſtione iij. in teſtibus. C. de codicil. l. ultima. §. ult. ſimile. C. de teſtamen. ſi unus.

e Simul. quidam dicunt hoc tenere in ijs, quæ non niſi ſemel committũtur, ut homicidium alicuius. Sed ſi ſæpius aliquid poteſt committi, ibi non nocet temporum diuerſitas. Sed eis obijcitur de Suſanna. ij q. vij. cap. nos ſi incompetenter. §. item Daniel. ſed illi reſpondent quod ideo fuerunt illi teſtes reprobati, quia dixerunt quod in eadem hora & in diuerſis locis commiſſum eſſet adulterium: ſed non poterat committi in eadem hora & in diuerſis locis. Et hoc dicũt propter expreſſam ſimilitudinem, & nõ propter identitatem. Nam re uera aliud eſt adulterium, quod hodie fit, aliud quod cras, ſed eſt ſimile illi: quod nõ concedo: cum ſinguli ſint in ſuis dictis ſingulares. Si tamen aliquem actum cõtinuum uiderent aliqui, licet diuerſis horis, uidetur quod teſtimonium teneret, ut ſi ſucceſsiue in uno foramine uiderunt aliquos fornicari 2. Vel ſi aliqui uolunt teſtari, quod aliquis excommunicatus celebrauit. & unus audiuit finẽ miſſę, alter principium: hoc caſu concedo eos bene teſtari de una re propter cõtinuationẽ actus: ſicut propter continuationem poſſeſsionis, una dicitur præſcriptio, licet facta ſit a diuerſis perſonis. xvj. quæſtione tertia. capi. placuit. §. poteſt. 3 uerſicu. quod ſi ab eod. ſicut etiam unus dicitur procõſulatus, licet diuerſæ perſonæ ipſum exercuerint, ut ff. de officio proconſulis. meminiſſe. Item quid ſi cõueniãt in tẽpore, ſed diſcordant in officijs? unus dicit de miſſa, alter dicit de ueſperis? Eadẽ eſt quæſtio, ſi uis probare ſolutionẽ decimæ, & unus dicit frumẽtũ ſolutũ, & alter dicit fabã. Et reſpõdeo quod nõ ualet teſtimoniũ: quia omnes ſunt in ſuo teſtimonio ſingulares, ut extra de electioni. cũ dilectus. diem forte non tenetur teſtis exprimere, ſed mẽſem, ut ſ. ij. quæſt. viij. libellorum.

f Pura. id eſt, ſine dolo.

g Simplex. Qualiter hoc intelligatur, dixi iiij. quæſt. iij. in teſtibus.

h Aliquid. argu. utile per inutile uitiari, ut xij. quęſtio. ij. ſi quos de ſeruis. ſ. diſtinct. xxvij. ſi quid ueri. 4 Sed contra. ff. de excuſa. tuto. qui teſtamento. ſ. diſtin. ix. ſi ad ſcripturas. Sol. utile per inutile uitiat, ubi in iure inuenitur expreſſum, alias non. Arg. xv. quæſt. iij. ca. ſane quiſque. §. cum autem.

i Adijcit uel ſubtrahit, ut v. quæſtio. ultima. præsbyteri. extra de uerborum ſignificat. forus. §. ulti. Arg. xj. quæſtio. iij. quiſquis metu. xxv. quæſtio. ij. præſcriptione. xxij. quæſtio. ij. cum humilitatis. C. de teſtib. teſtium.

k Addendum. Quia non pręiudicaret hoc alicui, ſi de hoc non iuraſſet, ut extra de teſtib. c. de teſtibus.

l Abſens. Nec affinis. ſ. ead q. ſi miſiter. 5

m Per procuratorem de hoc dixi ſ. ij. quæſtio. vj. ſi quando.

n Reo. Hic titu. eſt falſus: quia non intelligitur de libello accuſationis, ſed de libello atteſtationum.

a Super hoc uideas ꝑ leg. & no. ſ. lxxvj. di. c. hunc numerũ. Archi.

2 Vide late de hac q. Iac. Bu. in l. fin. C. de teſ. Cynũ & Pet. in l teſtiũ eo. tit.

3 Melius §. pręſcriptionum. uerſ. qđ ſi ab eo. Archid.

† Adde text. in l. polla. C. de his, qui bus ut indig.

Vtile per ſutile quãdoq; uitiatur.

4 Et ſ. j. q. j. nõne. ubi uideas. & c. dñs. ubi uideas ar. pro & cõtra.

5 Adde, an & quãdo admittant. Bar. no. in l. qui teſtamento. ff. de autho. tu. & in l. qui teſtamento. ff. qui matri. ac. poſ.

CAN. XVIII.

CHartæ, quas dedit nobis Lucidius, ſi illo tẽpore aduerſarius ipſius illic præſens fuiſſet, ualidæ erant. Sed quia aduerſario abſente [a] geſta quæ nobis recenſuit, facta leguntur, talia leges non recipiunt.

Item Decorato patricio.

Teſtes corporaliter præſtito iuramẽto teſtimonium dicant.

CAN. XIX.

HOrtamur, ut ſub timore domini cõſuetam conſcientiæ ueſtræ ſynceritatẽ in hoc quoq; negotio cõſeruantes, omnem a perſonis, quæ ueritatẽ cauſæ iſtius ſcire poſſunt, faciatis amputari [b] formidinẽ & ueſtris præſentari [c] conſpectibus, tactis ſacroſanctis euãgelijs præbito etiam legaliter ſacramento, ut quæ in ueritate rerum nouerũt [d] profeſsione ſuæ teſtificationis aperiant: ut pate factis omnibus, quæ ſecũdum leges & iuſtitiã cenſenda ſunt, cognoſcatis, & competentem legibus & ueritati terminũ detis.

Item Nicolaus papa Iſmaro Remorum archiepiſcopo.

Accuſator & accuſatus ſimul debent adeſſe.

CAN. XX.

NEceſſe eſt ſecundũ ſacrarum ſcripturarum documentum, ac ſecũdum iuſtitiæ tramitem, & accuſatum & accuſatorem ſimul adeſſe & unam partem quantacunque [e] & qualicunque prędita ſit authoritate, ſic prorſus audiri, ut alteri parti nullum præiudicium [f] irrogetur.

QVAEST. X.

QVod uero [g] *teſtes deficientes in primo capitulo, non ſint admittendi ad ſequentia, ex concilio Carthaginenſi ſeptimo cõfirmatur, in quo ſic ſtatutum legitur.*

Qui in primo capitulo deficit, ad cætera non admittatur.

CAN. I.

PLacuit, ut quotieſcũque clericis ab accuſatoribus multa crimina objciũtur, & unum ex ijs, de quo prius egerint, probare non ualuerint, ad cætera iã nõ admittant. [h]

Probatur illud idem authoritate Arelatenſis cõcilij tertij, in quo ſic diffinitum eſt.

---

[a] CHartæ. Abſente. ĩ. ij. q. j. in primis. extra de teſtib. in nomine domini. & cap. de cætero.

[b] HOrtamur. Amputari. hic eſt arg. quod iudex præſtabit conductum & ſecuritatẽ teſtibus. extra ut lit. non conteſt. accedens. & de electio. bonę memorię. extra de appellat. ex parte. xxxiij. q. ij. ſiue.

[c] Præſentari. ſic ĩ. ead. teſtes.

[d] Nouerũt. teſtis enim pro utraque pte teſtabiť. xiiij. q. v. non ſane. & iurabit qď nihil falſitatis dicet. ij. q. iiij. nullam.

[e] NEceſſe. Quantacunq;. Parilitas. n. ſeruanda eſt in iudicijs. C. de proxi. ſacr. ſcri. l. i ſacris. lib. xij. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. Arg. cõtra extra de dol. & cõt. ex lřis [f] & eſt ſimile j. q. j. teneamus. š. diſ. ix. ego. In ſnia & in iudicio nulli eſt deferẽdũ, ſed i ſedẽdo, & in ſimilibus, ſic ij. qõ. viij. quiſquis.

[f] Prężudicium. Sic xj. q. iij. ſi quis uero. C. de ſtat. & imagi. l. iiij.

[g] QVod uero. Vbi quis ſimul de pluribus criminib⁹ accuſat ſi in uno deficiat, bene admittitur ad alia, ut š. ij. q. j. i primis. dũmodo nõ ſit calũniator, ut ij. q. iij. Paulũ. Nã & cõdẽnatus ꝓſequiť crimen de quo inſcripſerat pendẽte accuſatione, ut ĩ. ea. q. prox. negãda. ij. & ff. de publi. iudi. is qui. §. illud. Sed capitula hic poſita loquunť, ubi qs de calũnia conuictus uult accuſare aliquẽ, & deceptus fuit ſecus ſi in promiſsione aliqua deceptus fuit: ut ij. q. iij. Paulũ. H. & alij diſtinguũt utrum defecerit in minori uel maiori. ſi i minori, admittitur ad ſequentia: alias nõ, ut ij. q. j. in primis. In ciuilibus aũt cauſis conuictus de calumnia, bene ad ſequentia admittiť: ut C. de inoffi. teſta. l. eum qui. inſtit. de excuſ. tut. §. qui autem. extra de appel. conſtitutus. ij. Quidam dicunt, quod ſi quis accuſauit de pluribus criminibus ſimul, & conteſtatus eſt litem ſuper omnibus, licet in uno deficiat, bene admittiť ad ſequentia tanquam iam incepta. Sed ſi tantum ſuper uno eſt litẽ conteſtatus, & deficit in illo, non admittitur ad ſequentia, quaſi ſuſpectus. ff. de accuſa. ſi cui. vj. q. j. quicunque. Tu diſtingue an ſit calumniatus, uel non. ut dixi tamen ſi quis primo egit criminaliter, ſiue obtinuerit, ſiue ſuccubuerit, põt poſtea agere ciuiliter. C. qñ ciuilis actio criminali prężudicet. l. prima.

[h] PLacuit. Quidã ſic ponunt caſum. Accuſo te ſuper pluribus criminibus ſimul, & eodem libello, & litẽ ſuper his omnibus conteſtor: licet in uno deficiã, tamen admittor ad ſequẽtia, licet iã ſim infamis: & hoc eſt ideo, quia tempore litis cõteſtatæ fui bonæ famæ, ut ff. de publi. iudi. is qui. & ij. qõne. j. in primis. ibi, an grauiora, &c. Si aũt te primum accuſo de uno crimine, & deficio, nõ admittor poſtea ad aliã. Ioã. Sed certe mirũ uidetur de iſtis opinionibus. Nã ſi litem cõteſtatus eſt accuſator ſuꝑ pluribus criminibus, publicatis atteſtationib⁹, poſtea nõ admittitur ad probandum aliud. ſed ſi ſuper uno tantũ litẽ cõteſtatus eſt, & nõ probauit, uidetur calumniari: & ita nõ admittiť poſtea ad ſequẽtia ut hæc capitula dicunt, quæ in hoc caſu intelligũtur. Bartholomæus.

[i] Non admittantur. ſed videť qď huiuſmodi exceptio nõ poſsit obijci poſt litem conteſtatam: ut ff. de adulterijs. ſi maritus. §. præſcriptiones. Maxime cum exceptio, ſcilicet tu es calumniatus, ſit dilatoria: quia tantum declinatoria eſt iudicij. ſupra quæſtione ſexta capitulo primo. quod ex hoc patet: nam ab alio adhuc accuſari poteſt. Reſpondet quidam ſpeciale eſſe in adulterio, ut etiã peremptoriam ibi aliquis non poſsit obijcere poſt litem conteſtatam, ſcilicet hanc, tu per quinquennium tacuiſti: ut C. de adulterijs. adulter. ſicut & ſpeciale eſt in illa exceptione extra qui matrimonium accuſa. poſſunt. cum in tua. Alij dicunt, quod hæc exceptio

tu es

Teſtibus eſt præſtãda ſecuritas.

[e] Loquiť in pœnis inferẽdis in quibus deferť. ſ. diſt. cõtumaces. extra de offi. de leg. paſtoralis. qď dic ut no. extra de tranſl. cap. ult. in gl. pe. Archi.

Accuſator deficiens in uno, an admittať ad alia.

[g] Iſte textus ſolet allegari, ꝙ notari⁹ uel teſtis nõ debet apponere ĩ actu ſuo niſi quæ uidit & nouit. Iſtã opinionẽ tenet Pet. de Anch. ĩ c. fraternitatis. extra de teſtib. & Alexan. de Imol. in l. ſi . . ſal. col. ul. C. de tranſa.

[g] Verſic. qđ ſi forte. põt. n. qs de pluribus condemnari ſimul, uel abſolui. ij. q. vj. ſi quis ex ſ luribus.

Qui falſa fratribus obijciunt uſque ad exitum non communicent. CAN. II.

EOs, qui falſa fratribus obieciſſe [a] capitula conuicti fuerint, placuit uſque ad exitum non communicare (ſicut magna ſynodus ante conſtituit) niſi digna ſatisfactione prius pœnituerint.

Itē Felix papa in ſecunda decretali epiſcopis Galliæ.

Quid quod obijcit, probare nō ualet, decætero ad arguendum non admittitur, niſi prius propriam cauſam ciuilē dūtaxat aſſerere uoluerit.

CAN. III.

SI accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporum culpabiles [b] apparuerint, ad arguendum epiſcopos decætero non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere (non tamē [c] criminales, uel eccleſiaſticas [d]) uoluerint.

Cum ergo, qui falſa fratribus obijciunt, uſque ad exitum uitæ a communione prohibeantur, cum illi qui in epiſcoporum iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguendum decætero admitti prohibeantur: apparet quòd in primo capitulo deficientes tanquam falſorum obiectores ad ſequentia procedere non ualent. †

QVAESTIO XI.

AB accuſato [e] uero accuſationem in accuſatorem uerti, multorū authoritatibus prohibetē.

Ait enim Stepha. papa.

Accuſati, niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare nō poſſūt.

CAN. I.

j NEganda [f] eſt accuſatis [g] licētia criminādi [h] prius, quā ſe crimine, quo premuntur, exuerint: quia nō eſt credendum contra alios eorum confeſsioni, qui criminibus implicant̄, niſi ſe prius probauerint innocentes: quoniam periculoſa eſt, & non debet admitti rei [i] aduerſus quēcunque [k] profeſsio.

Lib. ix. Codicis, tit. j. Imperatores Valentinus, Valerius & Gratianus.

CAN. II.

ij NEganda eſt accuſatis (niſi ſuas [l] ſuorumq; iniurias proſequātur) licentia criminandi in pari, uel minori crimine prius, quā ſe crimine, quo premuntur, exuerint, ſecundum ſcita ueterum iuris conditorum: ita tamē, ut & ipſi inſcriptiones contra eos etiam pendente accuſatione deponere poſſint.

qui es calumniatus, bene pōt obijci poſt litē conteſta. Sed melius dic, quod hic lis non fuit conteſta. niſi ſuper eo, in quo deficit. Vnde cum uult procedere ad alia, ſuper quibus lis non eſt conteſta. iuſte admittitur huiuſmodi exceptio contra illum. Vel dic quod illa exceptio de nouo cœpit cō petere: unde pōt ea uti poſt litē cōteſtatam, ut extra de officio deleg. c. inſinuante.

a EOs. Obieciſſe. Calūnioſe ſubaudi.

b SI accuſatorū. Culpabiles. Ideſt, calūnioſæ ſubaudi.

c Non tamē. Suā iniuriam non proſequendo, ſed publico iudicio accuſando. uel ſpeciale eſt in calumniatore epiſcopi, ne ſit contra. iiij. q. vj. c. omnib⁹. & ſ. ij. q. prima. capi. prohibentur.

d Eccleſiaſticas. Hoc iō dicit, quia cauſa eccleſiaſtica non eſt agēda, niſi per hominē bonæ opinionis. v. q. iij. cap. quia. [1]

AB accuſato. Hæc quō diuiditur in tres partes, in prima quarum probat per tria capita. quod accuſatus accuſare non pōt de minori, uel pari priuſquam probauerit ſe innocentem. Poteſt tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi, Aliquando. Tertia ibi, Cauſa uero. Ioan. de Fan.

e Ab accuſato. ſi accuſatus crimen proponit contra ſuū accuſatorē pendēte accuſatione, aut proponit ī modum accuſationis, aut in modum exceptionis. Si ī modum accuſationis, aut nomē accuſati eſt receptum inter reos, aut non, hoc eſt dicere, ſi lis eſt conteſtata, aut non. Si nō, poteſt [2] eum accuſare de maiori crimine, & audietur prius: ut j. ead. capit. prius. & j. c. ij. Si eſt receptum, non poteſt, ſed pendente accuſatione poteſt contra eum inſcriptionem deponere, & poſt ſententiam eam conſumare: ut j. ead. c. ij. & ff. de publi. iud. l. is qui. ſi autem ſuam iniuriam proſequitur. tunc & ante & poſt damnationē poteſt ipſum incipere accuſare. ff. de accuſa. l. qui iudicio. iiij. q. vj. c. omnibus. Si uero in modum exceptionis proponitur crimē prius, ſemper auditur excipiēs: ut C. de adul. l. quoniam Alexandrum. & xxxij. q. vj. cap. nihil iniquius. C. de liber. cau. l. ſi filium. & extra de ordi. cog. c. cum dilectus. [3]

f NEganda. Nota ī criminibus non habere locū reconuentionem, ut hic, & infra ea. c. prius. ut no. ſ. q. viij. c. j.

g Accuſatis. Inter reos receptis: ut ff. de adulte. l. ſi maritus. §. præſcriptiones.

h Criminādi. Etiā ſi ſuā iniuriā proſequatur, ſecundū R. [4] quia non relatione criminum, ſed innocētia reus purgabitur: ut ff. de pub. iud. l. is q. ſed hoc non eſt uerum: ut infra. c. proxi.

i Rei. id eſt, accuſati.

k Quemcunque. Ergo eo ipſo, qđ quis accuſatur, pdit legitima iura: ut ff. de mune. & hon. l. reus. lxxxj. diſtin. c. tantis. extra de accuſ. Deus omnipotens.

l NEganda. Suas. Sed tunc non permittitur, niſi ponas illū primum, qui accuſat, ſimiliter proſequi ſuam iniuriam alioqui concederetur poſteriori qđ auferī primo. Cōdemnatus aūt nō poteſt, niſi ſuā iniuriā proſequat, ff. de accu. l. qui iudicio. cum iam ſit in famis. ff. de publi. iudi. l. infamem. & hoc ſi poſt condēnationem accuſationem inchoat in extraneū, non in ſuū accuſatorē. ſi enim in ſuum accuſatorem, poteſt. ſi non, perdit ex illo crimine ciuitatem uel libertatem: ut ff. de publi. iudi. l. is qui. & hoc ideo, quia parcitur illi, qui prouocatus uult ſe ulciſci. ff. de bo. liber. l. qui cum maior. §. ſi libertus. Secundum canones autem cum quis eſt dānatus de crimi-

1 De hoc not. ſ. ea. q. vij. c. j.

Accuſatus an pēdente accuſatione poſsit ſuū accuſatorem reaccuſare.

2 ff. de adulte. l. ſi maritus. §. pſcriptiones.

3 Cōcor. l. qui crimē. & ibi Cy. C. qui accuſ. nō poſ. gl. in l. fin. C. de accuſa.

3 De hac materia not. C. q accuſ. nō po. l. j.

4 Sub. & Hug. qui ēt idē ſentit, & eadem rōne & idē uſ ſentiī Innoc. ut dixi. ſ. ea. quæ. viij. cap. j.

Condemnatus de crimine an poſsit accuſare.

crimine, amodo non poteſt accuſare, nec ſuum nec extraneum accuſatorem: ut vj quæſt.j.c. qui crimē. niſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequatur. iiij.qō. vj.c.omnibus.

a NOn eſt credendum. Sæpe fit. Nam quandoq; aliter fit. extra de reſtitu.ſpo. item cum quis. C. de dona. inter uir. & uxo. l. ſi maritus. poſſet tamen illud intelligi, cū crimen in modum exceptionis obijcitur, uel directe fuit propoſitū, ſed nō accepta pagina inſcriptionis: ut C. de fal. l. ſatis.

b PRius. Nota ſi duæ ſunt qōnes principales & ambæ ſint ciuiles, quæ prius proponitur, prius eſt determinā da, licet ſint inæquales, dū modo ſe non contingant, & directe proponātur: ut extra de ordi.cog.cū dilectus.ff.de iudi. l.qui prior. Si ſunt criminales & inæquales, & directe proponunt, maior præponit. ſed ſi altera eſt criminalis 1 & altera ciuilis, de criminali prius agit. Si uero non ſunt ambæ principales, ſed una incidit alteri, de incidenti prius cognoſcitur. Incidit aūt quandoq; criminalis criminali, quandoq; ciuilis ciuili, quandoq; criminalis ciuili, quādoq; ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, ut ſi accuſanti de adulterio, obijcio lenocinium & ponit aliud exēplum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, ut ſi petenti hæreditatē obijcitur quæſtio ſtatus. Criminalis ciuili, ut ſi agenti per aliquod inſtrumentū, obijcitur quæſtio excipiēdo de falſitate. Ciuilis criminali ut ſi accuſanti obijcit quæſtio ſtatus.

c Cauſæ. Quia ſi proſequaris iniuriam tuā, bene potes. alias non. hoc non placet quare enim diceretur quod ab euentu cauſæ poſſet. Nam etiam ſi eſſet condemnatus, bene admitteretur ad accuſandum uolēs proſequi iniuriam ſuam: ut ff. de accu. l. qui iudicio. multo magis ergo ſi fuerit abſolutus, licet non proſequatur iniuriā ſuā. Vel aliter ex euentu, ſi condemnatus es, non permittiť tibi: ſi abſolutus es, bene permittiť. ſed ſecundum hoc obſtat. ff. de publi. iudi. l. is qui. ubi dicitur, quod inchoatas accuſationes bene pōt poſtea pficere: ut ſ. ead. ca. negāda. ij. Sed dic inchoatas contra alios, nō cōtra accuſatorē. Vel pone caſum, ſi cœpit te aliquis accuſare, qd ſibi eius ſeruū ſurripuiſti tali die tu obijcies ei, qd ille ſeruum illum interfecit anterioridie, & tunc ex euentu cauſę patebit, an poſſit te accuſare, uel non.

d In ſeruum. Aliter enim punitur ſeruus, aliter liber. ut xxij. quæſtio. v. qui compulſus.

e Cauſa. uerba ſunt Gratiani, ſumpta ex lege. C. eo. l. ſi ſtatus controuerſiam. & l. cum & ipſe.

f Si quis. C. qui accuſa. non poſ. l. pen. & l. iniquum.

g Ex familiaribus idest nutricijs. 1 & ſic itellige ſi accuſat dūm de crimine, ꝓpter qd infamari uel interfici, uel proſcribi poteſt. ff de bo. liber. l. in ſeruitu ē. contra. Sed illud intelligitur, cū de minoribus criminibus accuſabat: & ideo nō ſic puniť. Sȝ hoc penitus cōtrariū eſt in familiaribus epiſcopi, extra de acc. nulli. Sed hoc ideo eſt, quia religioſos uiros debet epiſcopus tantum habere in familia: ut ij. q. 7. c cū paſtoris.

h Fortunas. id eſt, bona.

Ordo ſeruandus in pluribus qōnibus.

1 De hac materia not. extra de ordi. cogni. quam.

1 Id eſt, qui a prima ætate in domo fuerit. C. qui accu. non poſ. l. iniquū. L.

Eps a ſuis familiaribus pōt accuſari.

Item ex decreto Adriani papæ.

De eodem.

CAN. III.

NOn eſt credendum contra alios eorum confeſsioni, qui criminibus implicantur, niſi ſe prius probauerint innocentes, quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei aduerſus quemcunque profeſſio.

Hoc autem intelligendum eſt in pari, uel minori crimine. Cæterum ſi de maiori crimine eum accuſare uoluerit, ueluti ſi accuſatus de fornicatione, de periurio, de homicidio uel ſimonia, uel quolibet alio huiuſmodi crimine accuſatorem ſuū impetere uoluerit, his authoritatibus non prohibetur.

Aliquando enim criminalis quæſtio præiudicat ciuili, aliqñ ciuilis criminali. Vnde in libro tertio Codicis, titu. de ordine iudiciorū, legiť: Ciuili qōne ītermiſſa ſæpe 2 *fit, ut prius de crimine iudicetur: quod utpote maius minori merito præfertur.*

Item libro nono Codicis, tit. qui accuſa. non poſſunt. l. j. CAN. IIII.

PRius b eſt, ut tu reſpondeas criminibus cædis, atque uulnerum, quæ tibi ut grauiora crimina ab aduerſario tuo obijciuntur: & tunc ex euentu cauſæ c iudex æſtimabit, an tibi permittendum ſit eundem accuſare, tametſi prior inſcriptionē depoſuiſti.

2 *Aliquādo ciuilis præiudicat ciuili, aliquando criminali. ſicut enim in ſeptimo libro Codicis, ti. de ordine cognitionū legiť.*

Si de hæreditate & libertate controuerſia eſt, prius debet agi cauſa libertatis. Item.

Si crimen aliquod inferatur ei, qui ingenuus eſſe dicitur, libertatis cauſa ſuo ordine ante debet agi, cognitionem ſuam præſide præbente: quoniā ſi delictum probatum fuerit, antea ſcire neceſſe eſt, utrum ut in liberum & ingenuum, an ut in ſeruū d conſtitui oporteat.

Item.

3 Qui confitetur ſe pati controuerſiā ſtatus, fruſtra poſtulat ſibi dari poteſtatē accuſandi eū, qui ſe ſuū dominū eſſe fateť.

Cauſa e *uero libertatis terminata, ſi ſeruus pronuntiatus fuerit, dominū ſuū accuſare nō poterit. Codice lib. ix. titu. ij.*

Si quis f enim ex familiaribus, g uel ſeruis cuiuslibet domus cuiuſcunque criminis delator atque accuſator emerſerit, eius exiſtimationem caput & fortunas h petiturus, cuius familiaritate inhæſerit, uel dominio: ante exhibitionem teſtium, ante examinationem iudicij, in ipſa expoſitione criminum, & accuſationis exordio,

Simi-

a Similiter. Hoc eſt uerbum Gratiani, & I.C. b Liberti accuſatores. Quod hic dicitur, uerum eſt de priuatorum libertis, ſecus eſt de libertis eccleſiæ. nam tales reuocantur in ſeruitutem, ut xij.q.ij. epiſcopus qui mancipium & c. octaua diſcuſsio.

hoc intelligo ubi quis erat ꝑuaricator legis, uel cum quis nõ obediuit iudici in ijs quæ ſpectãt ad uindictã malefactorum, ut xxiij.q.v. miles. Quis enim diceret quod talis contumax morte puniretur qui nollet ſol uere pecuniam ad mandatũ iudicis? Conueniri autem

Excõmunicat⁹ an poſsit p⁹ abſolutionem accuſare.

c Quidã uir in excõicatione. De prima quæſtione non eſt dubiũ, ſcilicet, qđ excõmunicat⁹ nõ põt aliquẽ accuſare, ſed transfert ſe H. ad quæſtionẽ illã, ſcilicet an excõmunicatus poſt abſolutionẽ poſsit aliquẽ accuſare. Secundum H. excõmunicatus etiam poſt abſolutionem nõ admittitur ad act⁹ legitimos, arg. xlvj. diſtin. accuſatores. itẽ quia nemo eſt excõmunicandus, niſi ꝓpter cõtumaciam. xj. quæ. iij. nemo. & c. certum. præterea inobedientia grauiſsimũ crimẽ eſt. viij. q.j. ſciendum. & q ſemel fuit crimino ſus repellit. 1 vj. quæ.j. qui crimen. xxv. diſtin. c. ulti. Item in ueteri teſtamento puniebatur cõtumacia capite. xj. quæſtione iij. abſit. ergo hodie repellitur à ꝓmotione. liiij. diſt. multos. Item grauiſsima eſt pœna contumaciæ. xxiiij.q.iij. corripiantur. ergo grauiſsimũ peccatũ eſt. 2 xxiiij q.j. non afferamus. imo eſt crimen idololatriæ in obedientia: ut viij. q.j. ſciendum ergo maxima pœna puniẽdũ. xiiij.q.j. nõ afferamus. Sed hoc nõ credo, quia abſolutio tollit qđ in ducit excõicatio. ij.q.iij.c. ſi quẽ. §. notandũ. extra de elec. quia diligentia. Io. Fab. diſtinguit: ſi eſt excõicatus pro crimine & contumacia, tunc repellitur etiam poſt abſolutionem: ſecus ſi pro contumacia tantũ. Alij aũt dicunt: aut crime pro quo ẽ excõicatus, infamat. 3 aut nõ. & qđ dicitur quod inobedientia morte puniebatur

1 Sed cõtra lxxxiiij. di. honorat⁹. ubi habeẽ qđ prima contumacia nõ punitur. Dic ut ibi no. in l.j. glo. argu. hic, & c.
2 Cõcor. l. omne delictum. in prin. & in uer. cõtumacia. ff. de remi. per B. & ibi eſt bona glo. in l. ſi filius. la premie re. ff. de interro. act. in quam ad hoc alleg. pro ſingulari Imol. in l. pe. in §. ad criminẽ. in 24. col. ff. de pub. iudi.
3 Sub. & ſic tenet.

ultore gladio feriatur. Vocem enim funeſtam interdici oportet potius, quàm audiri. Maieſtatis aũt crimẽ excipit. Similiter a & ſi liberti accuſatores b manumiſſorũ hæredumve eſſe præſumpſerint, eodẽ quoq; ut ſerui ſupplicio tenebunt, luituri pœnas ante prohibitæ delationis exordium.

CAVSA IIII.

Quidã uir in excõicatione c conſtitutus epiſcopum accuſare diſponit, adoleſcentem intra decimum & quartum ætatis ſuę annum ad aſſertionem ſuæ cauſæ adducit. Prohibitus ab accuſatione adoleſcentem accuſatorem, & ſe teſtem facit: adoleſcens perſonã accuſatoris & teſtis gerere cupit. die ſtatuta ad iudicium electorum iudicum ueniunt. epſ minimè occurrit. à cõmunione ſuſpenditur. tandem reuocato iudicio accuſator culpabilis in accuſatione inuenitur, demum ad aſſertionem propriæ cauſæ procedit..

1 Hic primùm quæritur, an in excõmunicatione conſtitutus alium accuſare ualeat.

2 Sedò, an intra xiiij. annum in criminali cauſa teſtari quis poſſit.

3 Tertiò, an ab accuſatione ꝓhibitus, pſonã teſtificantis poſſit aſſumere.

4 Quartò, an idem poſſit eſſe accuſator & teſtis.

5 Quintò, an die conſtituta non occurrens à cõmunione ſit remouendus.

6 Sextò, ſi in epiſcoporũ iudicio accuſatoris perſona culpabilis inuenta fuerit, an ad aſſertionẽ propriæ cauſæ decætero ſit admittenda.

QVAESTIO I.

De prima q̃ſtione ſic ſtatutũ legitur in concilio Carthaginenſi vij. cui interfuit Fauſtinus Romanæ eccleſiæ legatus.

Ad accuſationem nõ admittatur, qui in excõmunicatione perſeuerat.

CAN. I.

Diffinimus eũ ritè ad accuſationẽ non admitti, qui poſtquam excõmunicatus fuerit, in ipſa adhuc d excõmunicatione conſtitutus, ſiue ſit clericus ſiue laicus, accuſare uoluerit. Omnes etiam in famiæ maculis aſperſi, id eſt, hiſtriones e aut turpitudinibus ſubiectæ perſonæ, hæretici etiã ſiue pagani f † ſiue Iudæi, ab

poteſt excõicatus. extra de iudic. intelleximus. & extra de ſent. excõ. ſi uere. Sed an põt recõuenire aliquẽ excommunicatus? Videtur quod nõ, ut extra de hæret. uergẽtis. extra de ſent. excom. c. per tuas. 4 Videt tñ quod poſsit: quia q alias non poteſt accuſare, ſi accuſat⁹ fuerit, accuſat. ff. de bo. liber. qui cũ maior. §. ſi libert⁹. Item quæritur, an poſsit excipere? uidetur quod ſic: quia ex quo permittit ei reſpõdere, ergo & omnia cõſequẽtia, ut extra de offic. iud. deleg. præterea. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. ij. Ecõtra uidetur quod nõ, quia tunc cogeretur iurare, ſz nõ poteſt tangere ſacramẽta, cũ ea non poſsit ingredi. 5 Si. ſupra diſt. v. ad eius uero. uel cui prohibẽtur alia ſacramẽta, & illud, ut xcv. diſt. illud. Item quæritur an cõpenſare poſsit? Videtur quod ſic: quia licet quis nõ poſsit petere, põt tamen compenſare, ut in naturali debito. ff. de compen. l. etiam. Sed contra per exceptionem repelleretur ſi ageret, ergo nõ poſſet cõpẽſare. ff. de cõpẽ. quæcunq;. Sed hæc quæſtio eſt ſoluta extra de exc. cũ inter. d De prima q̃ſtiõe. Diffinimus. d Adhuc. Ergo poſtea reſtituit ad accuſationẽ, ut vj. q.j. illi. & c. oẽs. ij. xxxij. q.v. ꝓceptũ. in fi. qđ eſt contra Hu. ſed ſecũdum eũ uacat hic ar. à cõtrario ſenſu. e Hiſtriones. j. de conſe. di. ij. pro dilectione. f Pagani. ij. q. vij. pagani.

opi. Hug. Ar. v. qo. iiij. in loco. ſecũdũ quoſdam ſubau. niſi fuerit in integ. reſtitut⁹. ij. q. iij. c. ul. Excõicatus an põt recõuenire & excipere & cõpenſare.
4 In uerſ aliis cui tari. & hoc uerum eſt extra de exce. cum inter. in fi. Archi.
5 Hoc ſi ne intelli ge: quod dic, ut no. j.q.j. qui ſtudet. & xxiij. qõ. iiij. uir cũ ꝓpria. Archid.
† Cõcor. tex. in l.j. C. de ſum. tri. & aut⁹ gazaros. C. de hære.

accuſatione prohibentur.

Item Nicolaus Papa.

Hæretici probãtur, qui ſchiſmate uel excommunicatione ab eccleſia ſunt ſeparati.

CAN. II.

QVòd autem ij, qui iam a præfato fratre, & cõminiſtro noſtro Ignatio depoſiti, uel excommunicati, uel anathematizati fuerant, nullam aduerſus eum intorquere damnationem potuerunt, ex præfato ſecundæ uniuerſalis [a] ſynodi capitulo declaratur cùm dicitur: Si uerò eccleſiaſticum [b] fuerit crimen, quod epiſcopo illatum fuerit, tunc probari oportet accuſantium perſonas: ut primò quidem hæreticis non liceat accuſationes contra orthodoxos epiſcopos pro eccleſiaſticis facere negotijs. Sed ne [c] hos hæreticos [d] eſſe denegemus, audite ſequẽtia. Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim ab eccleſia [d] proiecti ſunt, quam qui poſt hoc à nobis anathematizati ſunt. Porrò ſi adhuc nec ſic creditis, audite quod ſubditur: Præter hos autem aiunt & eos, qui fidem quidem ſanam negant, uel ſimulant confiteri, ſchiſmaticos eſſe, & eos, qui ſeorſum à communicantibus nobis epõpis collectas faciunt. Deinde uerò, & ſi quidem ab eccleſia [e] ſuper cauſis quibuſdam reprehẽſi ſunt & proiecti aut excommunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali [f] ordine: nec his licere accuſare epũm antè, quã proprio crimine primitus exuantur. Similiter aũt & eos, qui ſub accuſatiõe priori exiſtũt, non antè eſſe acceptabiles in accuſatione epiſcopi, aut aliorum clericorũ quàm innoxios ſemetipſos illatorum ſibi oſtenderint criminum. Quid autẽ periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

QVAES. II. & III.

[g] SEcunda autẽ [g] & tertia q̃ſtio [h] eodẽ concilio uno eodemq́; capitulo determinantur. Illud uerò eſt huiuſmodi.

Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum decimumquartum nondum peruenerint teſtes eſſe non poſſunt.

CAN. I.

TEſtes autem ad teſtimoniũ nõ admittendos eſſe cenſemus, qui nec ad accuſationẽ [i] admitti iuſſi ſunt, uel etiam eos, quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autẽ [k] intra annum decimũquartum ſuæ ætatis conſtituti non admittantur.

a QVod autem. Vniuerſalis. ſcilicet Conſtantinopolitanæ, ut ĩ.di.xvj.ſancta. & xxiij. q. iiij.ipſa pietas.

b Si uero eccleſiaſticum, ut ſimonia, hæreſis, uſura. xj.q.j.ſi quis cum clero. imo omne crimen eſt eccleſiaſticũ, [1] ut extra de iudi. nouit.

c Sed ne. Verba Nicolai.

d Hæreticos. Verba ſynodi.

e Ab eccleſia. ſ. excommunicati: Nota, quod omnis excommunicatus dicitur hæreticus: ut ĩ.xxiij.q.iiij. ipſa pietas.

f Laicali. Laici uero abſoluti poſſunt clericos accuſare, [2] ſed intellige d̃ clericis depoſitis, quibus qñque laica cõmunio conceditur, ut xj. qõ. iij. Teugualdum.

g SEcunda autem. Hic intitulaẽ ij. q. & iij. Hæc q. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima determinat magiſter q. ſcilicet ſecundam & tertiam, & hoc per c.ſeq. in prima parte cuius determinatur iij. qõ, ſ. quod nullus poteſt eſſe accuſator & teſtis. In ſecunda parte determinatur ij. q. ſcilicet quòd minor xiiij. annorum non poſſit eſſe teſtis. Secunda ibi, Itẽ in criminali. Tertia ibi, Item lege Iulia. Quarta ibi, Item qui falſo. Ioan. de Faut.

g Secũda autem. Hic quæritur, an ante xiiij. annum aliquis ſit admittẽdus ad teſtimoniũ? Et quidem in ciuili cauſa poſt xiij. annos admittaẽ, ut ĩ.ea.c.j. ſed in criminali non ante xx. annos: ut ĩ.eo. ĩ §.teſtimoniũ. Io. Hoc tamen ſcias quod puella poſt xij. annũ. in ciuili cauſa recipiẽ ad teſtimoniũ: quia tũc tutela eſt finita ut inſtit. qui.mo.tu.fi. circa mediũ. Præterea tũc nubere põt puella, ut extra de deſpõ. impu. c. ulti. tunc etiã põt intrare religionem, ut xx.q. ij. puella. Item poſt illam ætatẽ teſtamentum facere poteſt: ut ff. qui teſta.fac.poſ. qua ætate. Io. Et agere cauſam matrimonij: ut extra de procur. tuæ. B.

h Tertia quæſtio. Tertia q. eſt an omnis, qui repellitur ab accuſatione repellatur à teſtimonio? Et dicẽdũ eſt, ꝙ ſic, ſcil nõ in omnib° caſibus, in quibus qui repellitur ab accuſatione, repellitur à teſtimonio. Nam in priuatis delictis non poteſt accuſare ille, cuius nõ intereſt, tñ bene põt teſtificari ibi. Similiter qui admittiẽ ad accuſationẽ, admittiẽ & ad teſtimoniũ: ſed ubicunque quis accuſat, põt teſtificari, ut extra de teſtib. de cætero. Fallit tamẽ ꝓdicta regula ĩ muliere. Nã ſecũdum legẽ mulier in paucis caſibus admittitur ad accuſationẽ ſed ĩ multis admittiẽ ad teſtimoniũ non tamẽ in teſtamentis, ut xv. qõ. iii. de crimine. [3] Item hæc regula qui nõ admittitur ad accuſationem, nec ad teſtimoniũ, intelligenda eſt in teſtimonio in criminalibus cauſis. ſed ĩ ciuilib° cauſis bene admittuntur teſtes, ſicut illi, q ſũt irregulares, nõ ratione criminis, ut mutilati, bigami, uel alias irregulares, qui in criminalibus non teſtificãtur contra clericos, ſed in ciuilibus bene. extra de teſti. tam literis.

i TEſtes. Accuſationẽ. niſi in caſu, ut xv. q.iij. de crimine.

k Ad teſtimoniũ autem. Infra xiiij. annos impubes nõ recipitur ad teſtimonium, ut hic, & inſtit. de teſta. §. teſtes. Tamen quia talis ętas plena eſt periurijs, ut extra de delictis puero. capi.j. & quia nec iurare cogitur, ut xxij. quæſtio. v. pueri. & capitu. paruuli. & cap. honeſtum. Nec obſtat ĩ. eodem. §. in teſtimonium. quia illud loquitur in criminalibus cauſis. Sed obijcitur, melius elicitur ueritas à pueris, quam

[1] Idem not. extra de offi.or. ca.j. in gl. canones, &c. & extra de foro cõp. cũ ſit.

[2] Quod eſt falſum ij. qõ. vij. nullus. & c. laicos.

Accuſare prohibit° an à teſtimonio repellatur.

[3] Iſta co cor. reſpicit primũ dictũ, ſed illud ante dictũ admittiẽ ad teſtimonium. Archi.

Impuberes teſtificari non poſſunt.

quam a ſenioribus ſecundam Salomonem. Item impubes ferula cęditur pro ueritate dicenda. ff.ad Syl. l.j.§.impubes. & ab impubere ſumitur initium quæſtionis, ſicut a timido:ut.ff.de quæſt.l.unius. in prin. & impubes non iurat. ff.de liber. cau. l.ulti.in fine. Reſpon. ideo non iurat, quia non poteſt peierare:ut ff. de iureiuran.l.qui iuraſſe.& quia hęc ætas neſcit quid agat. C. de fal. mo. l.j. Et obtinēt prædicta in cōtrarium allegata in exceptis criminibus, & in nece occiſi domini, & in crimine læſæ maieſta.argu. vj. quæſtio.j. §.ſi quis cum.

In criminali. Hęc eſt ſecunda pars qōnis, in qua ponit quatuor leges, in quibus probaī, quæ ſint attendenda in teſtibus, & hoc uſq; ad legem illam, Itē lege Iulia. Ioan.de Fant.

Item ex concilio Maticen. capitulo ſexto.

De eodem.

PALEA.

Placuit ſancto cōuentui, ut teſtes ad teſtimonium dicendum pretio non conducantur: & ut quique optimi & fideliores in teſtimoniū aſſumantur, ut is, contra quem teſtimoniū ferre debēt, nullam eis poßit afferre calumniā, & ut nullus teſtimoniū dicat, niſi ieiunus.

Teſtis qui ſemel contra aliquē depoſuit an iterū cōtra eundem teſtificari poſſit.

a In criminali. Hoc uerbum non eſt in lege. ff.de teſti.produci. Quidam ſic intelligunt legē iſtam, quod ſi aliquis teſtis inductus eſt ſemel contra aliquem, amodo ille teſtis, nec in illa cauſa, nec in alia poteſt eſſe teſtis contra illum. Videtur enim eſſe ſuſpectus, & eum odio habere, qui toties uult contra ipſum teſtificari: & hoc intelligunt in criminali cauſa. ſic & Gratianus intelligit:& eſt arg.ad hoc extra de appel. ad hæc ſi in una. Sed tu dicas: quandiu atteſtationes clauſæ ſunt, etiam in eadē cauſa, & ijdem alijq; teſtes denuo poſſunt induci: [1] ut extra de teſti.c.cum cauſam. in fin. & C.de teſti. l.ultim. Sed poſt publicatas atteſtationes non poſſunt induci uel ijdem uel alij ſuper eadem cauſa, & in eodem articulo: niſi id quod ego primo probaui in modū exceptionis, modo uelim probare directe:ut extra eodē.c.ueniens.ij. Tunc autem ante publicationē teſtium poſſem eundem iterum teſtem inducere, ſi forte primo non habuit omnia in memoria:ut in authen.eod.tit. §.quoniam uero multi.ff.de quæſtio.repeti. Item idem teſtis poteſt redire, & errorem ſuum corrigere: ut extra de teſti.cogen.c.præterea.& xxxv.q.vj.de parentela.ibi, diſcordaſſe. Item ſi teſtis aliquid obſcure dixit, [2] poteſt ab eo etiam poſt publicationem quæri interpretatio:ut ff.de teſta.l.hæredes. §.j.licet ſit ar. contra extra de proba.in præſentia. ſed ibi forte ex cauſa omiſit iudex interrogare teſtem in fauorē religionis. Alij exponunt reum teſtimonium, id eſt, malum teſtimonium & falſum, argum.ad hoc extra de elec.ſuper eo.& ij.q.j.c.prohibentur. De hoc autem non eſt dubium quin in alia cauſa idem teſtis poſſit induci denuo contra eundem, ut extra de teſti. cap. fraternitatis.

[1] Hoc eſt propter timorē ſubornatiōis Arch.

[2] Videas quod no. j.e.in teſtib⁹. ī gl. j.

Teſtiū de poſitiōes cōtrariæ, an fidem faciant.

b Si teſtes. Eorum. Circa contrarietatem teſtium plene diſtinguas:ut ſi unus teſtis contradicat ſibi expreſſe, teſtimonium eius non ualet:ut iij.q.ix. c.pura.xxiij.q.vij.c.quod autem. extra de appella.ſolicitudinem.C.de lib.cau.l.cum precum. niſi hoc fecerit corrigendo ſe, & incontinenti. extra de teſti. cog. præterea. Item uidetur ſi quis teſtis pro parte inueniatur falſus, ꝙ tunc in nullo ualet teſtimonium eius:ut ſ̃.diſt.ix.c.ſi ad ſcripturas.j̃. ea. itē qui falſo. Si uero unus teſtis contradicit pluribus, talis contrarietas nō obſtat:quia teſtimonium unius nec iuſtificat, nec cōdemnat:ut xxxiij.q.ij.c.admonere. [3] niſi cōtradicat pluribus teſtibus, cū quibus ipſe ſcriptus eſt in aliquo inſtrumēto. ff.quēad.teſt.ape.l.j.in fin.

[3] Extra de teſti.c. ueniēs. j. & c. licet. j. de hoc iij. qō. iiij.ī pri. Arch.

Item.

2 *In criminali* [a] *cauſa produci teſtis non poteſt, qui antea in eum reum teſtimoniū dixerit: ſicut in xxij lib. Digeſt. titu. de teſtibus inuenitur.*

Item titulo eodem.

CAN. II.

SI teſtes oēs eiuſdem honeſtatis & exiſtimationis ſint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cū his cōcurrit, ſequenda ſunt oīa teſtimonia. Si uero ex ijs quidā eorum [b]

Si uero plures teſtes contradicunt pluribus, diſtinguunt quidā:quia aut cōtradicūt teſtibus ex eadē parte ꝓductis, aut ex aduerſa. Si ex eadē parte productis cōtradicāt, nullius teſtimoniū ualet: ut iij. q.ix.nihilominus.& uidetur hoc expſſum, extra de proba.c.licet.ſicut cū diuerſæ ſcripturæ ex eadem parte producuntur, quæ ſibi cōtrariæ ſunt, ex illis nulla ualet ut C.de fide inſtr. l.ſcripturæ. & extra de fide inſtr.imputari. Sed ſi contradicūt teſtib⁹ aduerſæ partis, tunc præualet teſtimonium plurium teſtimonio paucorū, niſi illi pauciores meliores ſint, uel magis ueriſimiliter loquantur, ut hic dicit. Hanc diſtinctionē non approbo. licet enim teſtes unius partis ſibi contradicant, non quod in hoc caſu teſtimonia omnium ſuccumbant, licet ita ſit in inſtrumentis: quia inſtrumēta ſua pōt quis præuidere, an ſibi contradicant:unde imputet ſibi ſi cōtraria inſtrumēta exhibet, ſed in teſtibus neſcit quid dicturi ſint. Dicas ergo quod ſi teſtes cōtradicant teſtibus, ſiue ex eadem, ſiue ex altera parte productis, primo cōcordabit iudex cōtrarietatē illā, ſi pōt: ut extra de teſti. cū tu fili. j̃.de pœ. diſt.j.periculoſe. extra de uerb.ſigni.c.nihil obſtat. xj.q.iij.anteceſſor. Idem pōt dici de contrarijs inſtrumentis, ut extra de cōſue.c.cū dilectus.niſi manifeſta ſit cōtrarietas:ut iij. q.ix. nihilominus. xxxv. q.vj.de parentela. ubi ergo teſtes contrarij ſunt, nec poſſunt cōcordari, ſemper teſtimoniū pluriū præualebit, niſi ex altera parte ſit tanta dignitas, ut merito debeat præiudicare numero, ut extra eo.in noſtra. uel niſi pauciores ueriſimiliora loquūtur, ut hic: uel niſi per pauciores teſtes plura probentur, quam per plures. uerbi gratia. Plures teſtes probāt me poſſediſſe rem aliquam per xl.annos: pauciores probant eandem rem te poſſediſſe per xl. annos: & præterea probant titulum poſſidendi: tunc dicerē præualere teſtimonium paucorum:ut extra de proba. c.licet.& hæc uera ſunt ubi teſtes ab eadē parte inducti ſunt. Si uero teſtes alterius partis inducuntur cōtra teſtes alterius partis:ut ſi mei teſtes probaſſent me cōtraxiſſe cū aliquo, in aliquo loco, & tu induceres teſtes ad probandum, quod ego non fuiſſem tunc temporis in illo loco:hic poſſet uideri quod ſecundis teſtibus potius eſſet credēdū, quā primis:ut extra eo.ex tenore. & c.ſeries.extra de excep. denique. Sed hoc non credo: imo credo in tali caſu, quod ſi ſecundi debent reprobare dicta priorū, ꝙ etiam plures debeant eſſe teſtes, & longe melioris famę:ut C.de cōtrahē.ſtip.l. optimā.hoc ideo, qa pſumit magis ſubornatio poſt publicatas atteſtationes quā ante. Si autem teſtes ex omni parte ſunt pares, & in numero, & in dignitate tūc fertur ſententia pro reo:ut extra de ꝓba. ex lr̃is.

Sententia pro reo ferenda eſt data paritate probationū, niſi ī quatuor caſibus.

aliud dixerint, licet in pari [a] numero: credendum eſt quod naturæ negotij cõuenit, & quod inimicitiæ aut gratiæ ſuſpicione caret: confirmabitq; iudex motum animi ſui ex argumẽtis & teſtimonijs, quæ rei aptiora, & ueritati proximiora eſſe compererit. Non enim ad multitudinem [b] reſpici oportet, ſed ad ſynceram teſtimoniorum fidem, & teſtimonia quibus potius lux ueritatis aſsiſtit.

Item. In teſtibus fides, dignitas, [c] mores, grauitas moderanda uel examinãda [d] eſt: & ideo teſtes, qui aduerſus fidẽ ſuæ teſtationis uacillant, [e] audiendi non ſunt.

Item. Teſtium fides diligenter examinanda eſt. Ideoq; in perſona eorum exploranda [f] erunt in primis conditio cuiuſq; utrum quis decurio, [g] an plebeius ſit: & an honeſtæ & inculpatæ uitæ: an uero notatus ſit quis & reprehenſibilis: an locuples, [h] an etiam egenus ſit, [i] ut lucri cauſa quid facile admittat: uel an inimicus [k] ſit ei aduerſus quem teſtimoniũ fert: uel amicus eius ſit, pro quo teſtimonium dat. Nam ſi careat ſuſpicione teſtimonium, uel propter perſonã, a qua profertur, quòd honeſta ſit: uel propter cauſam, quòd neq; lucri, neque gratiæ, neque inimicitiæ cauſa ſit, admittendus eſt.

Item.

3 Lege Iulia [l] de ui, cauetur, ne hac lege in reum teſtimonium dicere liceret, qui ſe ab eo [m] parẽteve eius liberauerit, [n] quive impubes erit, quive iudicio publico [o] cõdẽnatus erit, qui ve in uinculis [p] cuſto-

extra de fide inſtru. inter dilectos. in ſi. Ioan. niſi in matrimonio, & in cauſa liberali, & pro teſtamento, & in dote, ut extra de ſen. & re iudi. c. ulti. B. Si autẽ neuter poſsidet, ſed uterq; rem ab aliquo extraneo petit: tunc ſi teſtes utriuſq; partis ſunt pares, res diuidat ſi poteſt: ut extra de ꝓſum. afferte. Si eſt res indiuidua, põt iudex gratificari & dare cui uult, extra de paro. cap. j. uel res ſorte diuidatur: ut xxvj. q. ij. c. ſors. Si uero teſtes contradicãt inſtrumẽto, aut cõtradicũt inſtrumẽto ꝓprio aut extraneo. Si ꝓprio, ſcilicet ĩ quo ſunt ſcripti, præualent teſtes inſtrumẽto. extra de ꝓba. tertio. extra de cõdi. appo. ꝑ tuas. ff. quẽad. teſt. ape. l. j. in auth. de fi. inſtru. §. ſi uero. colla. vj. Si uero contradicãt alij inſtrumento, in quo nõ ſunt ſcripti, dixerũt quidã qđ ſemꝑ ꝓiudicat uiua uox mortuæ, ut ĩ auth. de fid. inſtr. §. ſi uero. colla. vj. Alij dicunt, qđ ſi factum eſt remotũ ab hominũ memoria, potius credit̃ inſtrumẽtis quã teſtib9. ſed ſi factũ eſt recẽs, potius credit̃ teſtibus, quã iſtrumẽtis. Tũ ideo, q2 memoria hoĩum qñq; nõ habet̃ ultra annum, ut. ff. de proba. l. ſi arbiter. tum ideo, quia teſtes conſueuerunt fidem ſuã uariare ex tractu tẽporis. ff. de Carb. edic. l. iij. §. duæ. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. ultim. Ego credo, quod contra quodlibet inſtrumentum admittuntur teſtes, quantũcunq; ſit publicum, ut extra de præſcrip. ad audientiam. C. de proba. l. cũ precibus. nõ tamen concedo quod teſtimonium duorũ, uel trium præualet inſtrumẽto. Nã cũ inſtrumẽtum obtineat uicem duorũ teſtium, & præterea tabellio æquipolleat, uel maior eſt uno teſte, oportet, quod ad minus per quatuor teſtes reprobetur inſtrumentum: ut extra de fide inſtru. cũ Ioãnes. fallit tamen hoc in duobus caſibus, ubi uidet̃ ꝙ cõtra inſtrumentum nõ admittunt̃ teſtes, [1] ſicut cõtra inuẽtarium publice cõfectum nõ admittunt̃ teſtes: ut C. arbitrium tu. l. ult. & in confeſsione, quæ fit a muliere in inſtrumẽto, in quo confitet̃ ſe recipiſſe pecuniam pro interceſsione: ut C. ad Velleia. l. antiqua. Quædam tamen ſunt, quæ melius probantur per inſtrumẽtum, quam per teſtes, ut ſententiæ lata, & arbitrium, & commiſsio facta iudicibus. xcvij. diſt in. nobiliſsimus. extra de offic. deleg. c. cum in iure.

a In pari. id eſt, quod tot ſunt ex una parte, quot ex alia. Vel dic impari, ut ſit una pars, quod plus ualet.

b Ad multitudinem. Arg. pro paucitate cõtra multitudinem: [2] ut xxxj. diſt. Nicena xxiiij. q. j. odi. ff. de pac. mainrem. nam maior pars eſt, quæ maiori nititur ratione. ut xl. diſt. c. multi. in fin.

c Dignitas. Videtur ergo, quod ſemper præualet teſtimoniũ eorũ, qui ſunt in dignitate cõſtituti, [3] ut hic, & xcvij. diſt. c. nobiliſsimus. & xl. diſt. c. j. & xj. q. iij. abſit. & ff. de fi. de inſtru. l. ult. Sed contra, nõ eſt quærendum quis uel qualis dicat, ſed quid dicat: ut xix. diſt. ſecundum & iiij. q. ix. c. ult. & ij. q. vij. quærit. & vj. q. ij. c. placuit. Sol. ſemper præſumit̃ ꝓ multitudine cõtra dignitatem, [4] niſi ex altera parte tãta ſit dignitas, ut merito poſsit præponderare: ut extra eo. c. in noſtra. Sed in electione ẽt præiudicat numerus dignitati, extra de ele. c. dudũ. j. [5] Sed hoc ideo, quia inter multos præſumẽdũ eſt aliquos eſſe idoneos: ut lxj. diſ. c. nullus.

d Examinanda, [illegible] eſt inquirenda.

e Vacillant. Dubitando. talis tenet̃ crimine falſi. ff. de fal. l. eos qui. & eſt ſi. iij. q. ix. pura. & ff. de quæſt. de minore. in ſi & l. ex libero. in prin. & extra de accu. ſuper. extra ut ecc. benefic. ut noſtrum.

f Exploranda. a iudice: ut ij. q. vij. quærendũ. xxx. q. v. iudicantem.

g Quis decurio. Argu. quod teſtimonium nobilis præualet, arg. xij. diſt in. non cogantur. ſimiliter electio, ut in authen. de defen. ciui. §. j. colla. iij. & argu. extra de appel. c. conſtitutus.

h Locuples. In Salomone legitur, Diuitias & paupertates ne dederis mihi: ne repletus mendax ſiam: ne pauper periurem nomen domini. ſic ij. quæſt. j. cap. prohibentur. Si tamen alias caret ſuſpicione, bene admittitur, ut inſti. de ſuſpec. tut. §. ultimo.

i Sit. Supple talis ut, &c.

k Inimicus capitalis, ut extra de ſimo. ꝑ tuas. & de hoc notaui ĩ. iij. q. v. c. ij.

l Lege Iuliæ. Hic incipit tertia pars huius quæſtio. quæ protenditur uſque ad leg. ĩ. ca. qui falſo. in qua ponuntur certæ perſonæ, quæ non coguntur dicere teſtimonium inuitæ, & quædam quæ accuſare non poſſunt. Ioan. de Fan.

m Ab eo. Scilicet reo.

n Liberauerit. xij. quæſt. ſecunda. capitu. epiſcopus. qui mancipium.

o Publico. Secundum canonem: idem eſt de priuato extra eo. c. ſuper eo. [6]

p In uinculis. Pro crimine quod ꝑ ſententiã infamaret: ut C. de infa. l. j. extra de accu. ſuꝑ his. alias nomine uinculorũ priuata uincula intelligunt̃. ff. de uerb. ſigni. l. uinculorum. Hic patet, quod ſecundum leges

Teſtes ſi contradicũt inſtrumẽto, qd iuris.

Teſtes cõtra quodlibet inſtrumẽtũ admitti poſſunt.

[1] Hoc eſt ꝓpter nimiã ipſius ſolennitatem ſecũdũ Goffr.

[2] Ad hoc facit qđ legitur & not. xxiij. diſt. tales. Archi.

[3] Adde ad hoc gl. ĩ §. ſcimus. ĩ gl. in uer. ꝑ dignitatem. in authẽ. đ teſ. coll. vij. & in l. iij. ff. e. tit.

[4] Dignitatẽ hoc falſum ſecundum Hoſt. Pano. Feli. & c. in noſtra de teſtibus.

[5] Dic ut not. eo. ti. eccleſiæ ij. & legi. eo. tit. in concilio Gre. ſi qñ. Archidi.

Diues aut pauper fieri nemo appetat.

[6] Hoc tñ intelligẽ ſecundũ decre. eo. ti. teſtimoniũ. Ioan. de Fan.

leges repellitur criminoſus etiam ſi nondum in eum ſit lata ſententia. & in fine idem innuitur, ubi dicit, iudicatus, &c.

a Cuſtodiave. Donec ſit purgatus.

b Feceritve. Et ſufficit ſi quandoque fecit, ut ff. de ritu nup. palam.

diave [a] publica erit, quive eorum in integrum reſtitutus non erit, qui ad beſtias, ut depugnaret ſe locauerit, quive palam quæſtum facit, feceritve, [b] quive ob teſtimonium dicendum, uel non dicendũ pecuniam accepiſſe iudicatus, uel conuictus fuerit. Item. Lege Iulia publicorum iudiciorum cauet ne inuito [c] denuntietur ut teſtimonium dicat aduerſus ſocerum, generũ, uitricum, priuignum, priuignam, ſobrinum, ſobrinam, ſobrina, ſobrinave natum, eoſve, qui in propiore gradu ſunt. Item.

Ne liberto ipſius [d] liberorumve eius [e] & parentum uiri & uxoris. Item. Ne patroni, [f] & patronę aduerſus libertos neque liberti aduerſus patronos cogantur teſtimonium dicere. Cùm autem excipitur, ne gener aut ſocer inuitus teſtimonium dicere cogatur, generi appellatione ſponſum quoque filiæ cõtineri placet. Item. Soceri ſponſæ patrem. Item. Idonei non uidẽtur eſſe teſtes, quibus imperari [g] poteſt, ut teſtes fiant. Item.

Serui [h] reſponſo tũc credẽdum eſt, cùm alia [i] probatio [k] ad eruẽdam ueritatem non eſt. Item.

Inuiti teſtimonium dicere nõ cogãtur ſenes, [l] ualetudinarij, uel milites, uel illi qui cum magiſtratu reipublicæ cauſa abſunt, uel quibus uenire non licet. [m] Publicani [n] etiam teſtimonium nõ dicunt inuiti. Item.

Is qui non detrectandi [o] cauſa teſtimonij aberit. Item. Is qui exercitui prębendam conduxerit. [p] Sed nec pupillis teſtimonium denuntiari poteſt. Item.

In teſtimonium accuſator citare non debet eum, qui publico iudicio reus [q] fuerit, aut qui minor uiginti annis erit. Item. Ob carmen famoſum [r] damnatus, inteſtabilis erit. Itẽ.

Si res exigit, non tantùm priuati, ſed etiam magiſtratus, [ſ] ſi in præſenti ſunt, teſtimonium dicant. Prætor quoque teſtimonium dare debet in iudicio de adulterij cauſa. Si autem ea rei conditio [t] ſit, ubi arenarium [u] teſtem, uel ſimilem perſonam admittere cogimur, ſine tormento [x] teſtimonio eius credendum non eſt. Item.

Teſtes, quos accuſator de domo propria ꝓduxerit, interrogari non placuit. Patroni [y] quoq; in cauſa, cui patrocinium [z] præſtant, teſtimonium nõ dicant. quod etiã in executoribus [a] negotiorũ obſeruandum eſt. Item.

c Ne inuito. Volens ergo admittitur, ut s. proxi. q. v. cap. j.

d Ipſi⁹. Accuſati.

e Eius. Scilicet accuſati, uel liberto ſupple parẽtũ rei. hic uult dicere, q̃d libertus alicui⁹ nõ poteſt ferre teſtimonium contra ipſum, nec libertus filiorũ ſuorũ, nec libertus parentum ſuorum, nec libertus uxoris ſuæ. Et repete hanc dictionem liberto cum quolibet genitiuo.

Libertus contra patronũ nõ teſtificat.

f Ne patroni. Genitiui caſus, & eſt ſenſus. Ne denuntietur liberto patroni eius, uel, liberto. ſ. accuſati, uel rei. uel liberto, ſ. patronæ eius, ſ. rei, ut dicat teſtimoniũ aduerſus eum, ſcilicet reũ, id eſt, unus libert⁹ aduerſus conlibertum ſuum eiuſdẽ patroni, non cogitẽ teſtificari. uel melius patronum, uel patronam hic uocat eum, qui eſt patronus alicuius liberti, & tamen idẽ eſt alterius libert⁹ & ſic eſt patronus & libertus.

g Imperari. Fallit hoc in matrimonio, ut extra qui matri. accu. poſ. uidetur. in fine. ergo uxor non erit teſtis ꝓ marito, quia ei ſubiecta eſt. xxx iij. q. ult. mulierẽ.

h Serui. ff. de proba. cum probatio.

i Cum alia. Si. xiiij. q. ij. c. ult. C. de hæret. l. ult. ſic propter defectum admittũtur min⁹ boni, ut lv. diſt. cap. primo.

k Probatio. Plena. Nam præſumptio aliqua debet præcedere. Non enim à tormentis eſt incipiendũ, ut extra de regu. iur. cum in contemplatione. Et intellige cũ de ſuo facto interrogatur ſeru⁹: ut j. ea. ſerui. & illud dicitur reſponſum, non teſtimonium, nec creditur ei tunc ſine tormentis, ut v. q. v. illi qui.

Præſumptio præcedat tormenta.

l Senes. maiores lxx. ann. ff. de excu. tuto. l. ij. in prin. ſed ad domum eorum eſt mittendum. extra eo. ſi qui teſtium.

m Non licet. Propter turpitudinem, quibus interdictũ eſt certo loco.

n Publicani. Id eſt, telonarij.

o Non detrectandi. id eſt, euitandi, ut ille, qui eſt in aliena prouincia, ut extra de fideiuſſo. conſtitutus. & C. de fide inſtru. iudices. nam ad tales eſt mittẽdum. Vel intellige quãdo iã ꝑ xv. dies fuerunt coram iudice, tũc enim licite recedũt, ut C. de teſti. ſi quando.

p Præbendam cõduxerit. Vehendam.

In teſtimonium.

q Reus. Id eſt, accuſatus. ſic lxxxj. di. tantis.

r Ob carmen famoſum. ff. de iniu. lex Cornelia nec ipſe poteſt eſſe teſtis, nec teſtamentum facere, nec alter pro ipſo eſt teſtis in teſtamento. ff. qui teſta. fac. poſ ſunt. l. cum lege.

ſ Magiſtrat⁹. Qualiter iudex poſſit eſſe teſtis, dixi ĩ. quæſt. vj. ſtatuendum. [1]

[1] Alias incipit, ſtatutum.

t Conditio. Scilicet in exceptis criminibus.

u Arenariũ. Qui pugnauit ĩ arena. uel in loco tali.

x Sine tormento. v. quæſtione v. illi qui.

y Patroni. Qui nõ poſſunt ſimul eſſe teſtes iuris & facti, ut C. de aſſeſſor. l. nemo. poſſunt tamẽ teſtificari de trãſactione facta pro cauſa ſua. extra de trãſactio. ex literis. [2]

[2] Adde ad hanc glo. quod not. Bart. in l. deferre. §. ijdẽ decreuerunt. ff. de iure fiſci. Idẽ no. 82. di. propoſuiſti. in glo. ex hoc. Arc.

z Patrocinium. de hoc dixi ij. qõ. vj. ſtatuendum.

a In executoribus. Id eſt, procuratoribus & curatoribus.

a In executoribus. Sed nonne executor iudicis poteſt eſſe teſtis? quare enim deſtinaretur à iudice, ſi non crederetur dicto ſuo? nam & nuntio creditur, ut extra de appel. cũ parati. ff. de reb. eorum qui ſub tu. l.

4 Qui falsò, uel uariè a teſtimonia dixerunt, uel utrique parti prodiderűt, b à iudicibus competenter puniuntur.

Item. Pater & filius, qui in poteſtate eius eſt.

Item. Duo fratres, qui in eiuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes utrique in eodem teſtamēto eſſe, uel eodem negotio poſſunt fieri: quoniam nihil nocet ex una domo plures teſtes alieno negotio adhiberi. Item.

Hermaphroditus, an ad teſtimonium c adhiberi poſſit, qualitas ſexus incaleſcentis oſtendit. Item.

Teſtis idoneus pater filio d aut filius patri nō eſt. Item.

Nullus idoneus teſtis in re ſua e intelligitur. Itē.

Ad fidem f rei geſtæ faciēdam, ēt non rogatus teſtis intelligitur. Item.

Vbi numerus teſtium non adijcitur, etiā duo g ſufficiunt. Pluralis enim locutio, duorum numero contenta eſt. Item.

In teſtibus conſiderandum eſt, qui ſimpliciter h teſtimonium dicant: utrū unum eundemq; meditatum ſermonem afferant, an ad ea, quæ interrogantur, ex tēpore i uerisſimilia reſpondeāt. k Item.

Sæpe l etiam ſine publicis documentis cuiuſcunq; rei ueritas deprehenditur: alias numerus teſtium, alias dignitas & authoritas, alias ueluti cōſentiens fama m confirmat rei de qua quærit̃, fidem. Non ergo ad unam probationis n ſpeciem cognitionem ſuam iudex alligare debet: ſed ex ſententia animi ſui æſtimare quid aut credat, aut parū ſibi probatum opinetur.

Item.

Alia o eſt authoritas

tu.l.magis.§.illud.lxv.diſtin.c.penul.in fi. nec de illorum actibus dubitādum eſt, qui ad officium tale admittunt̃, ut xciiij.diſt.ualde.ff.de offic.præfecti præto.l.j. qualiter enim probaret quis ſe non citatum, ut extra de elec. bonæ? Reſpondeo, creditur eis donec probetur contrarium ſaltē per ſuum iuramentū, arg.lxxxij.di.propoſuiſti.ff.de cuſt. & exhi.re.l.diuus.

Qui falſo. Hæc eſt quarta ps quæſtiōis, i qua ponit quaſdā leges quibus probat̃ quales teſtes faciūt fidē, & quales non. Io. de Fant.

a Varie. Si. extra ut eccle. benefic. ut noſtrum. extra de conceſ. præbē. poſt electionem.

b Prodiderunt. dicta.

Hermaphroditus. Quęſitum fuit utrū Hermaphroditus. id eſt, qui habet ſexum maris & fœminæ, poſsit eſſe teſtis in teſtamento? & reſpōdetur quod ſi magis appetit ea quę uiri ſunt, pōt, alias nō. Quæ autem ſequūtur, plana ſunt uſq; ibi, in teſtibus.

Hermaphrodit⁹ an poſsit eſſe teſtis ī teſtamēto, & utrū poſsit ordinari.

c Ad teſtimoniū. ſcilicet in teſtamēto, ubi mulier nō poteſt eſſe teſtis ſecundum legē, ut inſtitu. de teſta.§. teſtes. in iudicio autem eſſe pōt. xv. qō.iij.de crimine. Sed quid ſi in omnibus eſt parilitas? Item nunquid talis pōt ordinari? Item an contrahet cū uiro, an cum muliere: & ſi prius cum uiro contraxit, an poſsit eo mortuo cū muliere contrahere? Ioan. ſed certe in omnibus his reſpici debet ſexus, qui magis incaleſcit, de monſtro poſſunt fieri monſtruoſæ quæſtiones.

Mater & pater quādoq; pro filio teſtificari poſſunt.

d Filio. ff. de proba. etiam contra. ubi dicitur, quod mater poteſt teſtificari pro filio: ſed illud intellige: quod poteſt pro ætatē, uel etiam pro cognatione filij teſtificari. Item pater teſtificatur pro filio in cauſa religionis. xx. q. iij. præſens.

d Filio. Siue emancipato, uel non: in caſtrenſi autē peculio ſi filius ante miſsionem 1 teſtamētum fecerit, pater poteſt teſtis ei adhiberi. ff. de teſtamen. qui teſtamento. ſed poſtquam miſſus eſt, non. inſtitu. de teſta.§. in teſtibus.

1 Quia tūc teſtat̃ iure militari & ex priuilegio, quia tūc pater pōt eē teſtis: ſed poſt miſſionem teſtat̃ iure cōmuni, & nō poteſt pater eſſe teſtis. Archi.

e Sua. Scilicet propria. item nec in communi: quia quod commune eſt, utriuſq; eſt. ff. de ritu nup. illud. niſi indirecte, ut in teſtamento, ubi quilibet legatariorum teſtis eſt. Inſtit. de teſtamen.§. legatarijs.

e Sua. Contra. j. xiiij. quæſtio. ij. ſuper ſed illa non eſt ſua, ut xij. quæſtio. ij. capitu. epiſcopus. §. qui manumittitur. Res enim ſua eſt, cuius commodum uel emolumentum ſpectat ad aliquem ſuo nomine, ut ſecunda quæſtione vj. biduum. in uer. palam. Sed contra ff. finium regund. l. penultima, ubi uenditor poteſt eſſe teſtis pro emptore.

Res ſua quę dicit̃.

f Ad fidem. Niſi in caſibus notatis. j. iij. q. nona ſi debitum.

g Duo. Si. de conſe. diſt. j. hoc quoq;. ſi. ff. de ma. teſta. libertas. § ul. ar. contra. ff. de op. leg. l. j.

h Simpliciter. i. ſine adiectione cauſæ. uel ſimpliciter, id eſt, nō obſcure: ut iij. quæ. ix. pura ſic ſ. diſt. iiij. erit, xxiij. diſt. quia epiſcopus. Nā obſcurus teſtis eſt ſuſpectus, ut ff. de iure fiſ. nō intelligit. & obſcure dictū pro nō dicto habetur, ut extra de prob. in præſentia. ff. de interrog. act. de ętate. arg. extra de accu. cū dilecti. & obſcure ſcriptum pro non ſcripto habetur, ut ff. de ijs, quæ pro nō ſcrip. ha. l. ij.

Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus.

i Ex tempore. Ergo uidet̃, quòd teſtes ſunt interrogādi de tempore, ut extra eo. ti. cū cauſam. iij. q. ix. nihilominus. ſed nō eſt uerum, ut ff. de pba. ſi arbiter. ij. q. ulti. libellorū. niſi teſtes eſſent ſuſpecti. Tunc enim poſſet quæri de qualitate tēporis & ueſtium, & quocunq; modo poſſet iudex inueſtigare ueritatem, ut C. de eden. l. apud quē. xxx. q. v. iudicantem. Vel ex tempore. i. ex mora, quia prius cogitabit qualiter reſpōdeat, ut 50. diſt. ponderet. nam teſtimoniū repentinum nō ualet, ut v. q. v. c. qui ambulat. §. ſed aliud.

Teſtes an ſint de tēpore īterrogandi.

k Reſpondeant. Sponte. non n. de hoc ſunt interrogandi, ut dixi. Io. ſed certe de tempore, in quo res dicitur facta bene interrogant̃, ut extra eo. cū cauſam. ſed de qualitate temporis non, niſi ſint ſuſpecti. B.

l Sæpe. Iudici enim facienda eſt fides, ut ij. quæſt. vij. plerique. & C. de condictio. ob turpem cauſam. l. prima.

m Fama. ergo per famam aliquid probat̃, ut ſ. q. v. ſi mala fama. matrimonium. n. probatur per famam. extra de præſump. illud. xxxiij. q. iiij. dicat. Argum. contra. xxxv. quæſtio. vj. ſi duo extra de eo qui cog. conſang. uxo. ſuæ. ſuper eo. Verum eſt, quod fama per ſe nihil probat, ſed ſi adeſſet teſtimonium unius cum fama, per illud probare poteſt. arg. extra de probatio. ſicut. C. de reb. credi in bonæ. Et ſi iudex dubitat de fama, quærat à uicinis. ff. de magiſt. conue. l. j. §. ſi præſes. & magis ualet fama quā unus teſtis, ut extra de conſang. & affin. ſuper eo. pōt autē fama pbari per duos teſtes, ut extra eo. tam literis. 2

Fama per ſe nihil pbat.

2 Certe hoc ibi ñ dicit̃, nec credo uerum. Ioā. de Fant. ſed ſentētia glo. approbatur in ſpec. & notorio cri. uerſi. ſed qualiter. Arch.

n Vnam probationis. Extra de ſenten. & re iudic. cauſam.

o Alia. Hoc eſt expoſitum ſ. cauſa proxi. quæſt. ix. capi. teſtes.

Alia

præſentium teſtiũ, alia a teſtimoniorum quæ recitari ſolent.

Itẽ Codi. libro quarto, titulo de teſtibus.

Soli † teſtes ad probationẽ ingenuitatis nõ ſufficiunt, niſi inſtrumentis b & argumentis adiuuentur. Item.

Etiam ciuili iure domeſtici c teſtimonij fides improbatur. Item.

Solam d atteſtationem e prolatam, nec alijs legitimis adminiculis cãm approbatam, nullius eſſe momenti certum eſt. Item.

Eos teſtes ad ueritatem adiuuandã adhiberi oportet, qui omni gratiæ & potẽtatui fidem religioni iudiciariæ f debitam poſſunt præponere. Item.

Parentes & liberi inuicem aduerſus ſe, nec uolentes g etiã ad teſtimonium admittẽdi ſunt. Itẽ.

Qui intendit, ſuæ intẽtioni proprias debet afferre probationes, non petere aduerſarium h cogi ad exhibitionem eorum, per quæ ſibi negotiũ fiat. Itẽ. Serui i neq; pro domino, neq; aduerſus dominum, ſed pro facto ſuo k interrogari poſſunt. Itẽ.

Iuriſiurandi l religione teſtes priuſquam perhibeant teſtimoniũ coerceantur, & honeſtioribus potius fides teſtibus adhibeatur. Vnius m uerò teſtimonium nemo iudicum in quacunq; cauſa facilè patiatur admitti: imò unius teſtis reſponſio omnino non audiatur, ẽt ſi præſidalis curiæ honore præfulgeat. Itẽ. Omnibus n in re propria dicendi teſtimonia, facultatẽ iura ſubmouerunt. † Itẽ. Liberi teſtes ad cauſas poſtulentur alienas, ſi ſocij o & participes criminis non dicantur, ſed fides p ab his notitiæ poſtuletur. Venturis q autem ad iudiciũ, per accuſatorẽ, aut ab his, per quos fuerint poſtulati, ſumptus competentes miniſtrantur, etiã ſi in pecuniaria cauſa ab alterutra parte teſtes ſint producendi. Item.

Liberti aduerſus patronos ſponte procedere nõ audeant, ſed nec uocati quidem in iudicio uenire cogantur. Item.

Si quis teſtibus uſus fuerit, ijdemque teſtes aduerſus eũ in alia lite producantur, r non licebit ei in eorum perſonas excipere, niſi oſtenderit inimicitias inter ſe & illos poſtea emerſas fuiſſe, quibus teſtes repelli leges præcipiunt, non adimenda ſcilicet ei licentia ex ipſis depoſitionibus teſtimoniũ eorum arguere ſ

a Alia. Extra de cohab. cleri. tua.

b Inſtrumentis. Verba ſunt G. & male intelligit: hoc enim uult lex dicere, quod non tantum per inſtrumẽta, ſed etiam per teſtes poteſt probari libertas.

c Domeſtici. Fallit. C. de repud. l. conſenſu. circa finem. extra de teſti. c. ueniens. ij. in fi. extra qui. ma. accuſa. poſ. uidetur. Solam. i. ſiue adiectione cauſæ.

d Solam. Aliter ponitur ſ. di. viij. ſi ſolus.

e Atteſtationem. Cauſa à teſte inquirenda eſt, ut extra eo. cum cauſam. ſi tamen non fuerit quæſita, & teſtis de cauſa nihil dixerit, non ideo minus ualet teſtimonium, quia dixit omnia quæ nouit, licet non cauſam omnium. argu. ad hoc ff. de noui oper. nunt. de pupillo. §. qui opus Argumentum extra de ſent. & re iudi. ſicut.

f Iudiciariæ. Id eſt, iudici. Not. quod ſufficit ſi iudici ſit probatũ, ut extra de reſcript. inter. ſ. e. ſæpe.

g Nec uolentes. Contra. ſ. iij. q. v. cap. j. ſed hic uocantur parentes aſcendentes & deſcendentes, nõ collaterales, prout præſumitur. ff. de in ius uocan. l. iiij. §. j.

h Aduerſarium. Actor non poteſt petere, ut reus exhibeat ſibi inſtrumenta ſua, ut vj. q. ulti. ca. ulti. extra de proba. ex epiſtolæ. niſi reus ſit eis uſurus, ut extra de fide inſtru. contingit. Item cũ inſtrumẽta ſint cõmunia, ut C. de eden. procurator.

i Serui. Niſi in caſu, ut xij. quæſtio. ij. epiſcopus. §. in patronos.

k Sed pro facto ſuo. Quando per eum dicitur aliquid commodatum uel depoſitum, ut C. de quæſtio. interrogati. ff. de ædil. edic. quæro. & ſic patet quod uiles perſonæ recipiuntur, ubi de ipſarum facto agitur. ſic extra de elect. per inquiſitionem. & extra de ſenten. & re iud. cum I. & A.

l Iuriſiurandi. Sic iij. q. ix. hortamur. niſi remittatur à parte, ut extra de teſti. tuis.

m Vnius xj. quæſtio. j. quicunq;. contra. ſed illud non tenet. ſed fallit hoc extra de teſti. cogen. peruenit. j. Itẽ uni crẽditur, ut C. de fal. ſi quis decurio. ff. de do. prælegata. Theopompus. & generaliter creditur uni, quo ad præſumptionem. ſed dictum unius non iuſtificat, neq; condemnat, ut xxxiij. q. ij. admonere.

n Omnibus in re propria. Argu. contra. C. de fideicommiſ. l. ultima. Sed improprie ponit iudex & teſtis.

o Si ſocij. Sed fallit ſ. lxxix. diſt. ſi quis Papa. Item fallit in crimine læſæ maieſtatis. xv. quæſt. iij. nemini. & in crimine ſimoniæ. extra de ſim. quamuis. Sed obſtat extra de teſti. ueniens. j. Sol. ſocius criminis & muneris repellit, ſed non criminis tantum.

p Sed fides. Id eſt, cauſa.

q Venturis. De hoc notaui, quid iudici, uel teſti dãdum ſit. xj. quæſt. iij. non licet. uidebatur quod utraq; pars debet prouidere teſtibus: quia pro utraque teſtãtur. xiiij. q. v. non ſane. ſed ſecus eſt, ut dicit G.

r Producantur. Teſtem inductum pro me teneor recipere cõtra me: ut hic. Similiter illũ, qui fuit iudex pro me, teneor recipere cõtra me, ut iij. q. viij. cuius in agẽdo. Item allegationem, uel rõnem pro me inductam, recipiam cõtra me. ſ. xix. di. ſi Romanorũ. Similiter inſtrumẽtum. C. de rebus creditis. generaliter. Argumentum contra iſta, ſecunda, quæſtione ſeptima. hæreticus. xxxviij. diſtinctione, ſi quid ueri. Sol. iſta ſunt ſpecialia fauore fidei.

ſ Arguere. Sed hoc non poteſt fieri, niſi per alios teſtes: ergo uiſis atteſtationibus poſſunt induci alij teſtes: quod eſt contra id, extra eodem. fraternitatis. Conſueuit reſponderi, quod directe non poſſunt induci teſtes contra teſtes, ſed indirecte, uel probando corruptionem, extra eod. ſeries. extra de proba. licet.

† Cõcor. Alexã. de Imo. in l. bene. ff. ſi certũ petatur.

Teſtis an teneat dicere cauſam ſuæ depoſitionis.

a Ar. cõtra xxiiij. q. iij. ca. j. uer. ſi forte. ubi de hoc.

Reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumẽtum.

Teſti ſoli quandoque creditur.

† Cõcor. text. in l. omnibus. C. de teſti. & in l. nullus. ff. eo.

Socius in crimine non ſemper repellit à teſtimonio.

Quod approbo nõ reprobo.

r Cõcor. text. in l. Pomponius. ff. de neg. geſt.

Sed ſi liquidis probationibus datione, uel ꝓmiſsione pecuniarum eos corruptos eſſe oſtenderit, [a] eam etiam allegationē integrā ei ſeruari oportet.

Sed obijcitur illud beati Bricij, q uoce pueri xxx. dies ab ortu habētis innocens probatus eſt. Sed miracula diuina ſunt admiranda, non in exēplum humanæ actionis trahenda.

QVAEST. IIII.

[a] D*E quarta*[b] *uerò, quæſtione Fabian' Papa conſtituit dicens:*

Accuſator & teſtis, uel iudex aliquis ſimul eſſe nō poteſt.

CAN. I.

NVllus unquam præſumat accuſator [c] ſimul eſſe & iudex, † uel teſtis, quoniam in omni iudicio quatuor [d] perſonas ſemper neceſſe eſt eſſe, id eſt, iudices electos, accuſatores idoneos, defenſores congruos, atq; teſtes legitimos. Iudices autem debent uti æquitate, [e] teſtes, ueritate, accuſatores intentione ad amplificandam cauſam, defenſores extenuatione ad minuendam [f] cauſam.

Item Damaſus Papa.

Quilibet in cauſa duas perſonas gerere non ualet.

CAN. II.

NVllus introducatur perſonaliter [g] ad cauſam, ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, iuxta quod ordo exigit. Accuſatores uerò & iudices non ijdem ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, unuſquiſq; in ſuo ordine.

---

licet. Vel probando teſtes, aut perſonas fuiſſe in alio loco tunc temporis. extra eodem. ex tenore. Sed contra. Hæc eſt cauſa quare non admittantur teſtes poſt publicationē, quia timetur ſubornatio: ſed ſubornari poſſunt, licet teſtes indirecte inducantur. Item ſi teſtes aduerſarij uolunt ꝓbare de alio tempore. ergo ego inducam teſtes ad ꝓbandum de eodē tempore. Iniquū enim eſſet, quod aliquid permitteretē impugnanti, & nō permitteretur defendenti. ff. de regulis iuris. non debet. cum dicta meorum teſtium poſsim confirmate, ut dixi ſupra tertia quæſtione tertia. de inducijs. Ad hoc poteſt dici, quod ſpeciale eſt in cauſa matrimonij, ut inducantur teſtes quandoque etiam poſt ſententiam: quia ibi non tranſit ſententia in rem iudicatā, [1] ut extra de ſenten. & re iudic. lator. & c. conſanguinei. Vel ideo mulier fuit admiſſa in illa decret. ex tenore. quia ignorauit de quo die teſtes uellent teſtari. Sed ſi quis ſcit de quo die uelit quis ꝓbare, & ante publicationē nō proteſtatur, quod die illo nō fuerat in loco tali: poſt publicationem eum non admitterem. Et quod hic dicitur, quod poteſt obijci in dicta, uerum eſt oſtendendo eos eſſe contrarios ſibi. [2] Item inſtrumentū induci poteſt poſt publicationem, ut extra de fide inſtrumentorum. cum dilectus. Si quæritur quare uiſo inſtrumento induci poſſunt teſtes: ut C. de contrahenda ſtipulatione. optimam. & non uiſis atteſtationibus? Reſpondeo ideo, quia ſi unus uult improbare inſtrumēta per teſtes, reliquus poteſt per teſtes inſtrumento fidem facere: quod non eſt in teſtibus. Ioannes. Ego credo, quod publicatis atteſtationibus ſuper nouo articulo (ſicut dicit T.) poſſunt induci teſtes, licet legiſtæ dicant contrarium. & hoc nō ſolum eſt in cauſa matrimonij, ſed etiam in alia cauſa, ut extra de fide inſtrumentorum. cum Ioannes. & extra de teſtibus. ex tenore. & capitulo, ueniens. ſecundo. In cauſa appellationis inducuntur teſtes ſuper nouis articulis pendentibus ex ueteribus, extra capitulo, fraternitatis. Legiſtæ ſecundum opinionem Ioannis, inducunt ſuper nouis & ſuper ueteribus articulis. C. de appellationibus. lege, eos, Bartol.

[1] Dic qđ de hoc dixi ij. q. vj. in princi. in additi. ſed cōtra extra, &c. Archi.

† Cōcor. tex. in l. fi. ff. quod met. cau. & in l. pe. ff. de arbi. & in l. qui uiri. & l. ſi quis in tā tam. ff. de iuriſd. om ni. iudi.

[2] Hęc ſententia uera eſt, & habeē ex text. cum dicit, ex ipſis depoſitionibus, &c. non dicit alienis depoſitionibus, ſed ipſis. Archi.

[a] Oſtenderit. Vel etiam infamiam poſtea contractam, ut extra de teſtibus cogendis. c. præterea ſimile ſupra diſtinctione xix. ſi Romanorum. extra de accuſa. nulli.

D E quarta uero. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus authoritatibus, quod nullus debet eſſe accuſator, & iudex, & teſtis. Secunda ibi, Inſcriptio. Tertia ibi, De domo. Ioannes de Fantu.

[b] De quarta. Hic quæritur, an aliquis ſimul poſsit eſſe teſtis & accuſator? Et dicendū quod non, ut infra ead. capit. primo. & ſecūda quæſtione prima. multi. nec enim ſimul debet quis fungi pluribꝰ officijs, ut xvj. quæſtione prima. presbyteros & lxxix. diſtinct. c. ſingula. In matrimonio eſt ſpeciale ut idem ſit accuſator & teſtis, ut no. xxxv. quæſtione ſexta. capi. primo. tamen impropriè dicit in matrimonio accuſatio. Nā miſta dicitur inter ciuilē & criminalem, ut extra de ꝓcu. tuæ. In denunciatione autē idē eſt denunciator & teſtis, ut extra de teſti. in omni negotio. & extra de ſimon. licet. ſed ex quo ſemel quis apparuit inter accuſatores amodo nō poteſt eē teſtis, ut extra de acc. cum P. Manconella.

Teſtis & accuſator, an poſſit quis ſimul eſſe.

[c] NVllus. Accuſator. Niſi in cauſa matrimonij, ut xxxv. q. vj. cap. j.

[d] Quatuor. Extra de uerbo. ſignifica. forus. contra. Sed dic quod quatuor ſunt perſonæ, id eſt, quatuor genera perſonarum. Vel dic quod appellat ibi tres teſtes, id eſt, tria genera probationum, ſcilicet inſtrumentorum, teſtium, & famæ. [3] Sed obijcitur de crimine notorio, ut extra de electio. uenerabilem. §. nos igitur. & ubi quis confitetur aliquid, & ubi iudex ex officio procedit. in his enim nō eſt accuſator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, ſcilicet in forma iudicij.

[3] Id eſt, argumentorum ſiue confeſſionū, ut ibi notat Tancr. & Bernar. & ſic nō ob. quod not. s. ea. q. iij. ſæpe. i gl. j. Arch.

[e] Aequitate. C. de iud placuit. xlv. diſt. omnis qui.

[f] Ad minuendam. Non tamen, ut falſo inducat aliquod ius. Sed nunquid tenetur aduerſario dicere iura, quæ pro ipſo faciunt? non tamen in corporali bello licitum eſt decipere hoſtem, ut xxij. q. ij. utilem. & xxiij. q. ij. dominus.

[g] NVllus. Perſonaliter. Id eſt, cum acceptione perſonæ. ut iij. q. ix. cap. ulti. quia honor unius perſonæ non debet obeſſe alij, ut C. de dignita. l. iij. lib. xij. xj. quæſt. iij. ſi quis uero. C. de ſtatu. & ima. l. iiij. Iudex tamen magis dignum poteſt honorare, ut ij quæſtione vij. quæritur. & quæſtione octaua. quiſquis. non tamen ſedebit cum iudice cum agitur cauſa, ut C. de officio ciuili. iudic. l. j.

Perſonarum acceptio nō debet eſſe ī iudicio.

Inſcriptio.

2 *Inſcriptio* [a] *ſemper fiat,* [b] *ut talionē calūniator recipiat: qa ante inſcriptionē nemo debet iudicari uel damnari, cùm leges ſeculi hæc eadē retineant, ut Codice* [c] *libro nono, titulo de accuſationibus & inſcriptionibus: & Codice eodem libro de adulte. & tit. de abigeis.*

Aliquando ēt ſine inſcriptione accuſatio fieri poteſt. Ea enim quæ per officiales [d] *præſidibus nunciātur, ēt citra ſolēnia accuſationē poſſe perpēdi incognitū nō eſt. Itē Codice de adulterijs. Si maritus iure mariti, hoc eſt intra ſexaginta dies* [e] *utiles adulterium uxoris ſuæ accuſare noluerit, quā ex ſuſpicione* [f] *ſola ream facere ualet, nō cōtinetur uinculo inſcriptionis. Item.*

Abacti [g] *aīalis accuſatio nō ſolū cū inſcriptionibus* [h]*, ſed ēt ſine ea obſeruatione* [i] *ꝓponitur. Itē.*

Si quis [k] *ſe iniuriam ab aliquo paſſum putauerit, & querelā deferre uoluerit, nō ad ſtationarios* [l] *recurrat, ſed præſidalem adeat ptātem aut libellos* [m] *offerens, aut querelas* [n] *ſuas apud acta deponēs.*

In alijs [o] *aūt criminalibus cauſis dignū eſt, ut inſcriptiōes ꝓponātur, quæ magnitudinē uidelicet criminis, tēpusq; deſignent, ut alterutrā partē digna legū terrere poſſit authoritas. Inſcriptio uero ſemper fiat, ut talionē calumniator recipiat: quia ante inſcriptionem nemo debet iudicari, uel damnari: cum ſeculi leges hæc eadē retineant.* †

De domo etiā iudicis accuſator, uel teſtis ꝓduci non debet, ne in cauſam ſuſpicionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus papa.

Suſpicionis incidet in crimē iudex, de cuius domo, uel accuſator, uel teſtis producitur.

CAN. III.

CONtra ritum eccleſiaſticum, contraq; uenerandas leges [p] producitur accuſator, uel teſtis de imperialibus ędibus [q], et cui imperari poteſt. Cùm ad falſum teſtimonium dicendum quis adhibetur, fiunt ſuſpecti iudices, & lupi cuſtodes.

QVAESTIO V.

DE quinta [r] *uero quæſtione in cōcilio Carthaginenſi quarto, ſic inuenitur diffinitum.*

Inſcriptio. Hæc eſt ſecunda pars huius quæſtionis, in qua ponit Gratianus quatuor caſus, in quibus non eſt inſcribi neceſſe. Io. de Fan.

a Inſcriptio. Et ſi non fuerit facta, nihil valet quod actum eſt. ij. q. j. c. in primis. ibi, quod ſi forte hæc ſolēniter. Sed an obligabit ſe accuſans ad talionē? argu. q ſic, extra de accuſ. ſuper his. C. de fid. inſtr. l. ij. cōtra. C. de aduo. diuer. iud. l. j. Dico quod ſic, licet quidam legiſtæ ſecus dicant. 1

b Sēper fiat. Niſi in caſibus notatis ij. q. vij. in ſumma.

c Vt codice. Iſtud vt, reſpicit verba ſequentia.

d Per officiales. Hoc exemplū non valet, quia ibi non fit accuſatio. loquitur enī in notorio crimine iſta lex, quod ſolū officiati denūciant. ſi enim denūciat officialis aliud crimen, ei nō creditur, niſi probet legitime: vt C. de accuſ. l. ea quæ. C. de decurio. l. curioſi. lib. xij.

ADDITIO.

In hac lege non dicitur quod inſcribant, ſed dicitur q ſi non probant, puniuntur vt calumniatores, ſecundum Laur.

e Sexaginta dies. A tempore diuortij cōputandos, vt ff. de adult. l. is cuius ope. §. penulti. Sed iure extranei poteſt eam accuſare poſt hos dies ēt, dum tamen cauſa nō exceſſerit quinquēnium: vt ff. eo. tit. l. mariti. Sed ad tori ſeparationem etiam poſt ſeptennium poteſt, vt xxxiij. q. ij. admonere. Conſiſtit aūt ius mariti in hoc, qđ ex ſuſpicione violēta facit vxorē reā, & quod præfertur alijs accuſatoribus, & qđ non inſcribit, & quod nō punitur quaſi calūniator ſecundū quoſdā, niſi euidens ſit calūnia: vt C. de adulte. l. iure mariti. ff. eod. l. is cuius. Iure tñ nouo tenetur 2 vir inſcribere, vt in auth. vt li. ma. & auiæ. §. cauſas. coll. ix. & extra de procur. c. tuæ. ſecundū canones non videtur, quod ſuſtineat pœnam talionis: vt xxxiij. q. v. cap. hæc imago. Sed hoc eſt verum, cum agitur ad tori ſeparationem: ſecus ſi agatur ad pœnam legalem, vt extra de procur. cap. tuæ.

f Quam ex ſuſpicione. xxxij. q. j. c. j. & ij.

g Abacti. Id eſt, cum quis gregem abigit, vel partem gregis.

h Inſcriptionibꝰ. id eſt, cum agitur criminaliter.

i Obſeruatione. id eſt, cum agitur ciuiliter.

k Si quis. C. de accuſat. lege, ſi qs ſe.

l Non ad ſtationarios. id eſt, non pedaneos iudices.

m Aut libellos. Cum criminaliter.

n Aut querelas. Cum ciuiliter?

o In alijs. Malè exemplificat magiſter, vbi non cogitur quis inſcribere. ſed veros caſus poſui ſupra ſecunda, quæſtione tertia. cap. ſi quem. §. notandum. & quæſtione vltima. in ſumma.

CОntra ritum.

p Leges. Extra de officio iudi. delegat. capi. cauſam ij. ff. de iuriſd. om. iudic. l. qui iuriſdictioni.

q De imperialibus ædibus. id eſt, de domo cuiuſlibet iudicis 3. De hoc dixi iij. q. quinta. ca. accuſatores. Iudex tamen ſuos domeſticos cogitur recipere cōtra ſe: vt C. de aſſeſſo. l. ſi poſt.

r DE quinta. De iurē tertia eſt citādus quilibet, vt vigeſimaquarta, quæſtio. iij. capi. de illicita. Si tamen ad primam citationē non venerit, delinquit: quia ſpernit mandatū iudicis, & punitur. ff. ſi qs in ius voca. non ierit. l. ſecunda. ff. ſi quis ius di. nō obtemper. l. vnica. & præſtabit ſumptus litis de illa factos, vt de iudi. cap. ſancimus. Et agitur hic de inducijs citatorijs ſiue expectatorijs, quæ dantur epiſcopis: & eædem. dantur præsbyteris & diaconibus: vt xv. quæſtione ſeptima, capi. ſi autem. & dictum eſt de his 3. iij. quæſt. ij. in ſumma.

ſplere debet. ff. de adul. l. miles. §. quidam. ſecūdum Lau.

1 Adde an & qn̄ debent ſe inſcriber̄, no. Cy. & doct. in l. qui crimē C. qui accuſare nō poſſunt. Officiales ſolū notoria denunciare debent.

Maritus duplici iurē poteſt uxorē accuſare.

2 Imo & lex antiqua dicit qđ ſolennia accuſationis

† Textus eſt ꝓ hoc in l. fin. & ibi Bal.

3 Generaliter ſeruādū eſt, qđ nullꝰ ſit iudex in oī cauſa, ubi qs de domo ſua eſt actor, reus uel teſtis, quia uidetur eē ſuſpectus: ſi hoc contingat de legē cauſa, ſecūdū Hu. & L. Citatio & iuſ debet eſſe trina.

Quiſquis.

QVisquis. CASVS *Statutũ fuit in concilio Chartaginenſi, ut epiſcopi apud primates prouinciæ accuſentur. Et ſi epiſcopus qui accuſabatur, uocatus ad cauſam, die ſtatuta, hoc eſt, intra menſem cõputandum a die receptionis literarũ non uenerit, debet excõmunicari: & ſi poſtea uenerit allegaturus cauſas quare non uenerit dabitur ei ſpatium alterius mẽſis. Sed remanebit excõmunicatus donec probet iuſtum impedimentum, ita quòd nec ſuis, nec alienis cõicet interim. ſi non uenerit finito ſecundo menſe, condemnabitur. Si uero accuſator die ſtatuta non uenerit, excommunicetur reo uel epiſcopo præſente cõmunioni reconciliato. Si tamen poſtea iuſtum impedimentũ probauerit, abſoluatur, & cauſam agere permittatur: & expone poſt ſecundum menſem, id eſt, poſt principium ſecundi menſis. Vel ſic, Epiſcopus accuſatus ſi intra tempus unius menſis a tempore receptionis literarum non uenerit, excommunicatur. Si allegat iuſtum impedimentum, datur ei alius menſis, ſed remanebit excõmunicatus quouſque probabit iuſtum impedimentum: & ſi non uenerit ſecundo menſe, damnabitur. Si uero accuſator non uenit die ſtatuto, excommunicandus eſt. ſed ſi iuſtam probat abſentiam, abſoluetur, & poſtmodum aget. Iſte eſt caſus ſecundum H. et ſecundum eum exponitur poſt menſem ſecundum, id eſt, poſt principium ſecundi menſis. Alius caſus. Aliquis uult accuſare epiſcopum, uadit ad primatem, uocatur epiſcopus, eligit iudices epiſcopus, deinde uocatur ab eis, ut ſit tali die coram eis, & ſi tunc non uenerit, ſuſpendatur. Si autem miſerit nuntium, qui alleget iuſtam cauſam abſentiæ, uel aliam iuſtam excuſationem, datur ei alius menſis. & ſi in fine ſecundi menſis non uenerit, tunc excommunicatur. Et ſecundum hoc expone poſt ſecundum menſem, id eſt, poſt finem ſecundi menſis. & ſic non obſtat infra cauſa proxi. q. iij. c. ſi ægrotans. quia ibi datur tertius menſis ad conuincendam malitiam. extra de dolo & contuma. ca. cum olim.*

Nõ eſt à communione ſuſpẽdendus, qui die ſtatuta ad cauſam uenire non potuit.

CAN. I.

QVisquis epiſcoporum accuſatur, ad primates prouinciæ ipſius eius cauſam deferat accuſator, nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electorum iudicum die ſtatuta literis euocatus minimè occurrerit, [a] hoc eſt intra ſpatium menſis [b] ex ea [c] die, uel qua eum literas accepiſſe conſtiterit. Quòd ſi ueras aliquas neceſsitatis cauſas probauerit, quibus occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, ſuæ cauſæ dicendæ intra alterum [d] menſem integram habeat facultatem: uerùm tandiu poſt menſem ſecundum non communicet, [e] donec purgetur. Si autem ad uniuerſale concilium occurrere noluerit, ut uel ibi cauſa eius terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam [f] dixiſſe iudicetur. Tempore ſanè quo non communicat, nec uel in ſua eccleſia, uel parochia communicet [g] Accuſator autem eius, ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, ſubtrahens ſe à communione non remoueatur. Si uerò aliquando defuerit, ſubtrahens ſe reſtituto in communione epiſcopo, remoueatur à communione accuſatur [h] [i] ita

a Occurrerit. Sed pone, quod iudex ita dixerit, ſi non ueneris die illa, ſis excõicatus. [1] & ille nõ uenit, quia non poteſt uenire, nunquid erit excommunicatus? Videtur quod nõ. nam & auditur hic cauſa abſentiæ, & probata cauſa [2] non abſoluitur. Nec enim extat cõditio: quia non dicei non ueniſſe, ex quo caſu non uenit: ut ff. de cõdi. & demonſtra. l. ij. Nec propoſuit Iudex excõicare ipſum in omni caſu, ſed in caſu cõtumaciæ tm̃, ar. ad hoc. ff. de ſol. l. ſi ſeruus decẽ. in fi. & cũ nõ ſit cõtumax, pœnam cõtumaciæ nõ patiẽ, ſi nõ uenit: ut ff. de re iudi. l. cõtumacia. Io. Sol. excõicatus eſt: ſed abſoluitur ſine expẽſis: quia excõicatio tenet, niſi in duobus caſib. ut extra de ſenten. excommu. c. per tuas. B.

b Mẽſis. Vel triũ menſiũ: ut j. prox. q. iij. cap. j. & q. ij. c. ij. contra.

c Ex ea. Not. quod cõputãdũ eſt ſemper tẽpus a receptione literarũ, ut hic, & xvj. qõ. iij. c. placuit. ij. extra de appel. ſup eo. ij. & C. de excu. tu. l. quinquaginta. Nec cõputabitur dies, in quo recepit literas: ut ff. ſi quis cau. l. j.

d Alterũ. ſed obijcitur, aut primus mẽſis fuit perẽptorius, aut non, ſi nõ, quare excõicatẽ contra illud xxiiij. q. iij. de illicita? ſi fuit, quare datur ei alius menſis poſtea. Item qualiter fuit hic miſſum peremptorium prima uice, cõtra illud extra de dila. c. dilecti. Si uis tenere caſum H. dic quod hic ex cauſa fuit primo miſſum peremptorium, ut extra de in integ. reſti. tum ex literis. in fi. & ff. de iudi. l. non nunquam. & ſequens perẽptoriũ datur ad cõuincendam malitiã. ſic j. v. q. iij. c. j. Secundum alium caſum non eſt primus menſis peremptorius. ſecundum hoc dic, quod non punitur hic ſentẽtia excõicationis, ſed ſuſpenſionis, vel alia: nam bene punitur quis in citatione non peremptoria: vt v. qõ. ij. c. præſenti. C. de iudi. l. ſancimus. ff. ſi quis in ius voc. non ie. l. ij.

e Non communicet. In ſacramentis.

f Damnationis ſententiam. Cum lis eſt conteſtata, vt dixi iij. q. ix. decernimus. vel legitur de ſententia excommunicationis.

g Communicet. arg. quod qui eſt ſuſpenſus in vna eccleſia, & in altera: quia cum ſit tantum vna eccleſia, non poteſt eſſe partim intra. & partim extra eccleſiam: ut xxiiij. quæſt. j. cap. loquitur. & vij. quæſtione prima. c. ſi quis presbyter. argu. contra. lviij. diſt. c. ſi quis alterius.

h Accuſator. Sed quare cogitur iſte accuſare, contra illam regulam. C. ut nemo inuitus agere uel accuſare compellatur? Item nonne primo accuſator eſſet admonendus: ut C. qui accuſ. non poſ. l. qui crimen? Forte hoc eſt ſpeciale in epiſcopo, ſicut aliud infra cauſa proxi. quæſt. ij. cap. iij. & hoc obtinet cũ ex accuſatione orta eſt infamia contra epiſcopum & ideo cogitur accuſator procedere, ut infra proxi. quæſt. prima. c. quidam. & quæſt. ult. Epiphanium.

Vel hic

[1] No. hic Lau. quod talis citatus nõ eſt excõicatus arg. extra de pigno. ſignificante. ff. de ſolu. ſi ſeruus. Arc.

[2] Qualiter autẽ probetur impedimẽtũ & caſus fortuitus, uide Ange. & Bal. in l. quæſitũ. & per Io. de Imola plenius ff. de re iudi. habetur & per Bart. in l. contumacia. §. fin. ff. de re iudi. & C. de naufra. l. ſi quis per Spec. in titu. de dila. §. j. uerſic. in ſum. per Cyn. & Bal. in l. ſi ma. C. de ſi de inſtru. & etiã per eundem Bal. in l. quod accuſare. C. de edẽ. & Ang. in l. fi. de ſerui. facit & quod no. Bar. in l. ſi quis ex argẽtarijs §. pe. ff. de edendo.

[i] Cõcor. cum hoc tex. & ſua gl. l. in eã & ibi Bar. ff. de acc.

Suſpẽſus in una eccleſia, eſt in omnibus ſuſpẽſus.

Accuſare cogitur aliquis quandoque.

tamen, ut nec ipſi adimatur [a] facultas peragēdæ cāç, ſi ſe ad diē ſtatutum non noluiſſe, ſed non potuiſſe occurrere probauerit. [b]

QVAESTIO VI.

SExta uerò quæſtio eodē capitulo terminatur in quo ſequitur.

In ciuili & proprio duntaxat negotio ad arguendum ad mittitur, qui in epiſcopi accuſatione culpabilis inuenitur.

CAN. I.

ILlud uerò placuit, ut cùm agere cœperit in epiſcoporum iudicio, ſi fuerit accuſatoris perſona damnabilis, decætero ad arguendū nō admittatur, [c] niſi proprias cās, nō tñ eccleſiaſticas, uel criminales aſſerere uoluerit.

Item ex concilio Carthaginenſi viij.

Propriam cauſam agere ualet, cui accuſare non licet.

CAN. II.

OMnibus, [d] quibus accuſatio denegatur in proprijs cauſis accuſandi licētia nō eſt denegāda.

Item Felix Papa omnibus epiſcopis.

In accuſatione epiſcoporū deficiens ciuiliter tantum experiri poterit.

CAN. III.

SI accuſatorū perſonę in iudicio epōrū culpabiles apparuerint, ad arguendū non admittātur, niſi proprias cauſas aſſerere, non tñ criminales, uel eccleſiaſticas uoluerint.

Item Adrianus Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

QVòd ſi accuſatorū perſonæ in iudicio epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere: ut ſupra eiſdem uerbis.

CAVSA V.

IN infamiam cuiuſdā epiſcopi chartula accuſationis occultè conſcribitur: tādem accuſator procedit in publicum. Epiſcopus autem ſemel literis euocatus, cauſæ ſuę die ſtatuta adeſſe non ualēs per procuratorem iudici ſe repræſentauit. Abſq; ſynodali audientia damnatur. Demum iudicio per appellationem reuocato, de accuſatoris inimicitia epiſcopus conqueritur: tādē in ipſa probatione deficit accuſator.

1 *Primò quęritur, qua pœna ſit feriēdus, qui famoſum libellū clanculò ſcribēs, probare negligit, quæ literis mandauit.*

2 *Scdò, quoties ſit uocādus ad cām antē, quā ſententiā dānationis accipiat.*

3 *Tertiò, an per pcuratorē cauſam ſuam agere ualeat, qui p ſeipſum cauſæ ſuæ adeſſe non poteſt.*

4 *Quartò, an abſq; ſynodali audiētia ſit damnandus.*

5 *Quintò, an ideo aliquis habēdus ſit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sextò, qua pœna ſit plectēdus, qui quod intulit, probare non ualet.*

QVAESTIO I.

DE prima [e] quæſtione Adrianus Papa ſcribit dicens:

Vel hic inſcriptū fuit: & ideo cogebatur pcedere, ut extra de accuſa. licet. in ñ. Si aūt nec accuſator, nec accuſatus uenit, tunc neuter eſt puniendus. [1] ff. ſi qs in ius uoc. non ie. l. ij. §. ulti. Item habes hic, quod ſi accuſator nō probat iuſtā cauſam abſentiæ, amodo non auditur de illo crimine, ut extra de accuſa. c. licet. C. qui accuſa. non poſſ. l. iij. Item forte ubi de crimine agitur etiam ciuiliter. ff. de iure fiſci. l. ij. §. ſenatus. Idem ubi accuſatur inſtrumētū falſum, ut extra de fide inſtru. c. accepimus. & c. contingit. Idē ubi accuſat matrimonium, ut extra qui mat. accu. poſſ. per tuas. Idē ubi præfigitur terminus ad inducendos teſtes, ut extra de proba. licet. Idē ubi proponiť terminus ad exceptiones pponendas, ut extra de exc. paſtoralis. Idē ubi impetitur ſtatus alicuius, ut C de inge. manu. l. diffamari. Secus autem in ciuilibus negotijs, ubi per trienniū expectať, ut C. de iud. properandum.

[a] Adimatur. Vt C. qui accuſa. non poſ. ſi ea. & l. qui crimen.

[b] Probauerit. Suum ſacramentum ſufficit i hoc caſu, ut xxij. quæſtione prima. cap. j. C. de rebus credi. in bonæ. 100. diſt. optatum. extra de procura. ex inſinuatione. Non enim requiritur, quod plene probetur cauſa abſentiæ, ut extra de ſenten. & re iudicata. c. cum Bertholdus. [2] argumētū cōtra extra de in integrum reſtitu. ex literis. [3]

[1] Idem ſi actor uenit, & nō reus, uel ecōuerſo, iudex tñ fuit impeditus, & nō potuit adeſſe cauſæ, prout not. extra de dolo & contu. uenerabilis. & li. vj. e. ti. c. actor & eſt qō. Bart. Brixien.

[2] Adde no. I l. ſeruum quoque. §. publice. ff. de pcura. & l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iu.

[3] Vbi de hoc. & 36. diſ. tanta.

Sexta uero. ILlud. Non admittatur. iſtud eſt expoſitū ſ. iij. quæſt. x. ſi ac cuſatorum. & c. j. & ij.

[c] Nō admittatur. Quidam dicunt, quod in nullo crimine admittať cōtra epiſcopum.

[d] OMnibus. Excipiunť excōmunicati, ut ſ. ea. quæſtio. j. c. j. Itē ſerui, & impuberes, ut ſ. iij. quę. vij. cap. infamis. §. tria. in prin. Et minores, ut C. de autori. præſtan. l. clarum. & in caſu quē habes extra q. ma. accuſ. nō poſ. cum in tua. Item fallit in uſurario, ut extra de uſuris. quia fruſtra. Item fallit in liberis, & parentibus, ut ij. quæſ. j. prohibetur. Item in muliere, ut xxxij. q. j. c. apud miſericordē. §. hoc in mulieribus.

Accuſare prohibentur aliq.

IN infamiam.

[e] DE prima. hic qritur qua pœna punitur, qui famoſum libellū uel falſum cōpoſuit occulte, & pbare nō uult qđ ſcripſit: & diſtinguitur, aut certū eſt q̄ cōpoſuit, aut

Flagelletur, qui ſcripta in alterius famã neglexerit ꝓbare.

CAN. I.

QVi in alterius famã publicè [a] ſcripturam, aut uerba cõtumelioſa confinxerit, & repertus ſcripturam non probauerit, flagelletur: [b] & qui [c] eam prius inuenerit, rũpat, ſi non uult authoris facti cãm incurrere. [d]

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. II.

QVidam maligni ſpiritus conſilio repletus, contra Caſtorium notarium ac reſponſalem noſtrum nocturno ſilentio in publico ciuitatis loco cõteſtationem poſuit in eius crimine loquentẽ, mihiq; etiam aſſerebat eum de faciendo pace callidè contradicentem. Qui ſi non exierit, [e] neq; publicè [f] confeſſus fuerit: quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſerit, uel conſenſum tantæ iniquitatis conſilio præbuerit, ex Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti ſpiritu diffinimus, ut ſancti eius corporis & ſanguinis participatione priuatus ſit. Si uerò (quia tet', & quoniam neſcitur teneri ad diſciplinam) [g] non ualet, ſi tanti mali cõſcius, & prohibitus corpus ac ſanguinem domini percipere præſumpſerit, anathematis ultione percutiatur, & ut fallax ac peſtifer à ſanctæ eccleſiæ corpore ſit diuiſus. Sin autem in eãdem ciuitatem ingreſſus, publicè poterit [h] docere quæ dixerit: uel fortè ſciens ſe non poſſe, quæ ſcripſit, oſtendere, errorẽ [i] ſuum fuerit apertè confeſſus, dominici corporis ac ſanguinis participatione non ſit priuatus, neque à ſanctæ eccleſiæ corpore alienus exiſtat.

Idem in conciliò Elibertano.

Anathematizentur, qui famoſos libellos in eccleſia ponũt.

CAN. III.

SI qui inuenti fuerint famoſos libellos in eccleſia ponere, anathematizentur.

Item Codice lib. ix. tit. de famoſis libellis Imperatores Valentinianus & Valerius.

CAN. IIII.

SI quis famoſum libellum ſiue domi, ſiue in publico, ſiue in quocunq; loco ignarus repererit, aut corrũpat prius, quàm alter inueniat, aut nulli confiteaẽ inuentũ. Si uerò non ſtatim eaſdẽ chartulas, uel corruperit, uel igne cõbuſſerit, ſed uim earũ doloſè manifeſtauerit: ſciat ſe quaſi authorẽ huiuſmodi delicti capitali [k] ſententiæ ſubiugandũ. Huiuſmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.

aut non. Si certum eſt, aut eſt conuictus, aut ſponte confeſſus. Si conuictus, ſecundũ leges decapitatur, ut j. ea. c. ſi quis. & fit inteſtabilis. ſ. cauſa proxi. quæſt. iij. c. ſi teſtes. §. ob carmẽ. ſecundũ canones uero ſubijcitur uerberibus: ut j. ea. c. j. Si uero ſponte cõfitetur, cũ nõ poteſt ꝓbare, mitius cũ eo agitur, ut j. e. c. ij. in fin. Si non eſt certum, debet admoneri, ut ꝓdeat in publicũ, & probet quod ſcripſit. Quod ſi non fecerit, primo priuabiẽ ſacramẽtis, poſtea excommunicabiẽ, & eſt hoc, cum innocens aliquis infamaẽ: ſecus ſi reus fuerit, qui accuſaẽ. quia expedit peccata nocentiũ eſſe nota. ff. de iniu. eũ qui. in prin. Ioan.

[a] QVi in alterius. Publice. id eſt, in publico loco.

[b] Flagelletur. Secundum leges capite punitur. j. e. c. ſi quis. Nota pœnas corporales infligi ſecundũ canones, ut ſ. xlv. diſtin. c. cum beatus.

[c] Et qui. Sic. C. de furt. ciuile.

[d] Incurrere. Poteſt tamẽ probare crimẽ ſi uult. ff. de iniur. l. eum qui. Ioannes.

QVidam. [e] Non exierit. nonne debuit admonitio præcedere excõmunicationem, ut xij. quæſtione ſecunda, ca. indigne? ſed forte hic præceſſit: & quia illud tempus hic non adijcitur uſq; ad quod tempus tenetur exire ſtatim tenetur exire: quod ſi non fecerit, ex quo eſt in mora, ſtatim incidit in excommunicationem. argu. ſecunda quæſtione ſeptima, capitulo', quapropter prima quæſtione prima. capitulo, conſtat ff. de manumiſsis teſtam. l. libertas. Sed uidetur, quod quandiu poteſt exire, non ſit excommunicatus. ff. de uerborum obligationibus. l. ita ſtipulatus. §. j. Petrus Hiſpanus dixit expectandum uſque ad quadragintã dies. extra de purgatio. canoni. capitulo ultimo. Hæc tamẽ ueritas eſt, quod conditio affirmatiua aliter exponitur, quam negatiua. cum enim dicitur, ſi intraueris Capitoliũ: exponitur ſic, id eſt, ſi cum primum poteſ intrare, intres, ut ff. de conditio. & demonſtratio. l. conditio. Sed conditio negatiua ſic exponitur, ſi non intraueris, id eſt, cum primum deſinis poſſe intrare, ut ff. de uerborum obligatio. l. ita ſtipulatus. §. primo. niſi in caſu hic poſito, & in caſu libertatis, ut ff. de manumiſ. teſtamen. l. libertas. §. primo.

[f] Publice. Contra infra de pœniten. diſtinct. prima. capitulo, quis aliquã do. §. his authoritatib⁹. ubi pœnitenti dicitur: non tibi dico, ut te ꝓdas, ſed iſtud eſt pro deteſtatione criminis. Vel ibi loquiẽ de occulto crimine, hic de manifeſto, licet perſona ſit ignota.

[g] Ad diſciplinam. Id eſt, ad correctionem.

[h] Poterit. Sed nunquid ne reus hunc accuſatorem poſſet remouere, quia eum nõ præmonuit, uel (quod uerius eſt) quia ei ſuſpect⁹ eſt vj. quæſtione prima, cap. qui crimẽ? ſed forte de innocentia ſui confidebat. Sed certe licet iſte ſit infamis ipſo facto & per ſententiam, tamen in odium ſuum & in fauorem rei admittitur ad accuſationem: ut ſic clareat de innocentia rei, & ut accuſator nõ probans puniatur de calumnia. Et ſic eſt hic ſpeciale, qđ aliquis criminoſus admittitur ad accuſationem, licet nõ proſequatur ſuam uel ſuorum iniuriam.

[i] Errorem. ſ. diſt. viij. c. conſuetudo. & ij. q. iij. c. ſi quem. §. notandum.

[k] Capitali. Si capitale fuit crimen conſcriptum, alias non, ut ſupra cauſa proxi. quæſt. iij. cap. ſi teſtes. §. ob carmen.

Vbi no. Hu. quod iſtud ſit uerum, niſi forte ſit talis perſona quæ attingi non debet, puta eps.

Conditio affirmatiua & negatiua diuerſimode exponuntur.

Quod no. l. diſt. de pœnitẽtib⁹. Quidã dicũt, qđ hic dicitur ſpeciale & in fauorẽ infamati, & odiũ infamãtis ſtatuiẽ. Vel illud & pœna, hoc de accuſatione. Arc.

Criminoſus quãdo que põt accuſare.

Vocatio

QVAESTIO II.

Vocatio autē eius, qui impetitur, nō ſemel, ſed bis & tertio per cōgruū ſpatiū rationabilibus ſcriptis debet fieri.

Vnde Damaſus Papa ſcribit dicens.

Vocatio ad ſynodum eius, qui impetitur, & in ſcriptis, & per ſpatium fiat congruum.

CAN. I.

VOcatio [a] ad ſynodum iuxta decreta patrū canonica eius, qui impetitur, rationabilibus ſcriptis per ſpatiū debet fieri congruum atque canonicum: quia niſi canonicè uocatus fuerit ſuo tempore, & canonica ordinatione, licet uenerit [b] ad conuentum quacunque neceſsitate, niſi ſponte uoluerit, nullaten⁹ ſuis reſpōdebit īſidiatoribus.

Item Syluester papa.

Quibus temporū ſpatijs reus uocetur ad cauſam.

CAN. II.

PRæſenti [c] decreto cenſemus, ut in primis paternaliter uocentur, & per ſeptē dies expectentur, nullius eccleſiaſticæ rei interdicta licentia. Huic uero expectationi iterum addantur ſeptē dies, interdicta eccleſiam intrandi licentia, & omnia diuina officia audiendi. Poſt uerò addātur [d] duo dies quibus a pace & cōmunione [e] ſanctæ eccleſiæ ſint ſuſpenſi. Deinde uerò iterū alijs duobus diebus ſub eadem expectatione expectentur, quibus uno die ſuperaddito, omni expectatione ueluti iā deſperata reus mox anathematis gladio feriatur.

Item Damaſus papa.

Nullius accuſatio per ſcripta ſuſcipiatur.

CAN. III.

RElatum eſt ad ſedē apoſtolicam uos accuſationes fratrum per ſcripta [f] ſuſcipere abſq; legitimo accuſatore, qđ deinceps in omni orbe terrarum fieri Apoſtolica authoritate prohibemus: & quod nuper factum eſt, abſque ulla retardatione corrigere curamus: nec unquam prius per ſcripta eorum, qui accuſantur, cauſas diſcutere, quā per querelantium inſtitutionem uocati canonicè ad ſynodum ueniant, & præſens per præſentem agnoſcat ueraciter & intelligat ea, quæ ei obijciuntur. Leges enim ſeculi accuſatores præſentes exigunt, & non per ſcripta abſentes. Vnde canonicā patrum inſtituta non ſemel ſed ſæpiſsimè clamāt nec accuſationes, nec teſtimonium [g] ullum per ſcripta poſſe proferri, nec de alijs negotijs quicunque teſtimonium dicant, niſi de ijs, quæ ſub eorum præſentia acta eſſe noſcuntur. Similiter & qui accuſare alium elegerit, præſens per ſe non per alium accuſet, inſcriptiōe uidelicet præmiſſa. Neq; ullus unquā iudice-

---

Vocatio autem. Hic ponitur ſecunda quæſtio, qua quæritur quoties aliquis ſit uocandus ad cauſam: & certum eſt, quod ſemel, ſecundo & tertio, uel uno pro omnibus peremptorio: ut xxiiij.q.iij.cap.de illicita. Et quicquid de citationibus dicatur ī. cap.j. & ij. hodie induciæ citatoriæ arbitrio iudicis relinquuntur: ut ī. ead.qō.iij.capit.ſi ægrotans.

[a] Vocatio. Si ter citetur quis, licet non dicatur perēptoriè, tamen ſufficit hoc ut peremptoriè ſit citatus: ut C.quomodo & quādo iudex. l.cōſentaneū. & l.tres denuntiationes. & l.ceſſante. Illud tamē apponere debet iudex, quod peremptorie citet & debet cōminari parti, ſi non uenerit, ꝙ procedet. ff. de iud.l.in peremptorio. & uel in prima uel ſecūda, uel tertia citatione poteſt citare peremptorie, ut extra de in integ.reſt. c.cū ex literis. in fin. & ff.de iu.l.nonnunquam.dūmodo nō maturetur peremptorium nimis, ut extra de dila.c.dilecti.

[b] Venerit. Si aliquis inuenitur Romæ pro ſua neceſſitate, uel ex cauſa delegationis, uel appellationis, nō cogitur ibidem reſpondere, ſed pōt domum reuocare: ut.ff.de iudi.l.ij.§. ea quoque.ff. quibus ex cau.in poſ. ea l.ad cognitionem. & in auth.de ſanc.epiſ.§.ſi uero epiſcopi. colla.ix. ſecus eſt ſi ſit ibi ex uoluntate, ut in auth. ea. §.ſi quis epiſcopus, aut clericus. C.de epiſ. & cle.l.oēs. §.in hac. Nā Roma cōis patria eſt: ut ff.ad municip.l.Roma. Nam cū epiſcopi faciūt cōcilia, bene tenēt ibi quilibet reſpōdere, extra de libel.obla.c.j. nam illuc quilibet generali citatione citatur, ut diſtin.xviij.per totum. Quare ergo dicit hic, quod non teneantur reſpondere coram ſynodo? Dic quod appellat hic ſynodum aliquē conuentum epiſcoporum, qui propter neceſsitatem aliquam fit, non tamen ſynodi cauſa conueniunt. Vel dic, quod ſpeciale eſt in accuſatione, ut accuſatus nō teneatur reſpōdere coram ſynodo, niſi habeat inducias. ſecus in ciuilibus cauſis.

[c] PRæſenti. Vel intelligitur hoc capi. de raptoribus rerū eccleſiaſticarum, propter odium eorū, uel de clericis in eadem ciuitate conſtitutis, [1] quibus minores datur induciæ, quā remotis: ut ī.ea.q.iij.c.ſi ęgrotās. uel de laicis, uel ſunt paternales adiectiones, uel ꝑ quas quis expectaī, & poſtquā canonice & per tēpus legitimū citatus nō uenerit, uel non tenet, per illud. ī.xxiiij. q.iij. ca.de illicita.

[d] Addantur. Simile C.de iud.authē. iubemus. extra de dolo. & contu.ca. cum olim.

[e] Communione. Sed nonne eſt eadem hæc pęna [illegible] prima? nam cui interdicitur eccleſia interdicta ſunt ſacramenta eccleſię: ut xij. quæſt.ij.ca. de uiro. & xxxiij. q.ij.c.latorem. Itē non poteſt intelligi de communione fideliū: quia de illa loquitur in fine. Sed dic quod loquitur de communione fratrum id eſt, quod non cōicabit alijs fratribus, uel in choro, uel in menſa, uel ī dormitorio.

[f] RElatū. Scripta. Sic ſupra ij.q.viij. c.per ſcripta.

[g] Teſtimonium, iudiciale. uā per literas poteſt aliqā perhi-

---

Iudex citās peremptorie hoc debet exprimere.

Exceptio reuocādi domum.

[1] Hanc ſuiani teneas ſecū dum L. & Io. Nā illud intelligiī ī cau. ciuili. hēc ergo tales inducias xix. dierū antequā cōdemnetur, ſecundum Io.

Teſtimonium per literas ꝑ exhiberi.

tur ante, quàm legitimos accuſatores præſentes habeat, & locum defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curãdum quoq; eſt, ne ira [a] cuiquã ſurrepat, faciatq; citius omne, quod non licet.

Item Felix papa Anaſtaſio, & omnibus Orientalibus epiſcopis.

Vi aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati, ad ſynodum non uocentur.

CAN. IIII.

SI primates accuſatores epiſcoporum cũ eis pacificare [b] familiariter minime potuerint, tunc tempore legitimo eos ad ſynodum canonice antea conuocatam, nõ intra anguſta tempora canonice conuocent: & non prius, quam eis per ſcripta ſignificent, quid eis [c] opponitur: ut ad reſpõſionem præparati adueniant. Nam ſi aut ui, aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati fuerint, nec canonice ad ſynodum uocari poſſunt: nec reſpondere æmulis debẽt ante, quàm canonice reſtituantur, & omnia ſua legaliter eis reddantur.

His authoritatibus euidentiſſime datur intelligi, quòd niſi quis canonice uocatus fuerit, etiam ſi aliqua occaſione ad ſynodũ ueniat, ſuis nullatenus cogitur reſpondere inſidiatoribus. Canonica autem uocatio eſt, quando ſeruato dierũ interſtitio ſecundum authoritatem beati Sylueſtri, cauſæ ſuæ literis adeſſe iubetur, quibus quid ei obyciatur, authoritate Felicis papæ ſignificari oportet.

QVAESTIO III.

QVod autẽ [d] per procuratorẽ cauſam ſuã agere ualeat, qui impeditus cauſæ ſuæ adeſſe non ualet, authoritate Romanæ ſynodi, quæ tempore Adriani Papę celebrata eſt, probari uidetur, ĩ qua ſic ſtatutum legitur.

Pro ſe legatum ad ſynodum mittat, quem grauis neceſſitas premit. CAN. I.

SI ægrotans fuerit epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſsitas detinuerit, pro ſe legatũ [e]

perhibere alij teſtimonium famę ſuę: ut lxxj. diſt. ca. extraneo. & ca. hortamur. & de conſec. diſtin. j. c. iubemus. Sed iudiciale non.

a Ira. quia tempore iræ non diſcernit homo quod iuſtum eſt: ut xj. q. iij. c. illa.

b SI primates. Pacificare. Poteſt ergo iudex cõponere iter partes: ut xc. diſtin. c. ſtudendũ. & xxiij. qõ. ulti. c. ſi quis membrorum. & q. iiij. ca. ſi illic. ff. de noui operis nunt. l. j. §. poteſt. & eſt ſimile ff. de uſur. l. æquiſſimum. Sed hoc uerũ eſt in crimine. quod non inducit depoſitionẽ quia in alijs licet cõponatur, poteſt iudex ex officio ſuo de crimine inquirere: ut extra de col. dete. ca. j. & ij. & C. de abo. l. ij. Similiter in denunciatione nõ admittitur cõpoſitio: ut ſ. ij. qõ. vij. capit. quapropter. Vel intelligitur cũ non accuſatur de iniuria facta eccleſię, ſed perſonæ. xxiij. qõ. iiij. c. ſi is qui. & ſic non ob. ij. q. vij. c. quapropter. Vel melius ibi loquitẽ in denũciatione, ad quam quilibet tenetẽ. De hoc not. ſ. ij. q. iij. cap. ſi quem. §. notandum. ij. in fine.

c Quid eis. Sic iij. quæſtio. ix. c. indicas. extra de dila. ca. præterea. extra de appel. c. ſignificantibus.

QVod autẽ. hæc eſt quęſtio tertia, in qua quæritur, an aliquis poſſit per procuratorem cauſam ſuam agere. Et certum eſt, quod non in cauſa criminali: ut j. ead. ca. in criminalibus. niſi in quatuor caſibus, ut in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona agit per procuratorem: ut iij. quæſt. ix. cap. abſens. §. niſi. & in crimine ſuſpecti tutoris: ut. ff. de procurato. l. non ſolum. §. ultimo. Item ad allegandum cauſas abſentiæ: ut j. ca. j. & ij. Item in minoribus criminibus, ut no. Ioan. in hoc loco. ut ff. an per alium cau. appel. l. j. quia in leuibus criminibus non fit inſcriptio: ut ff. de accuſa. leuia. In ciuili poteſt, niſi in caſibus aliquibus, ut in actione populari, in qua actor non agit per procuratorem: ut ff. de procur. l. licet. & in cauſa ſtatus: ut C. de aſſer. tol. l. j. Quidam etiam coguntur dare procuratorẽ, ut epiſcopi & ſacerdotes: ut infra eadem cap. quia epiſcopus. & illuſtres perſonæ: ut C. de procura. l. pe. De hoc plenius inuenies ſ. ij. q. vj. cap. ſi quando. in apparatu.

d Quod autem. In cauſa iniuriarum datur procurator. Item in crimine ſuſpecti: ut ff. de procu. l. non ſolum. §. ulti. & in minoribus criminibus. ff. an per aliũ cauſæ appella. l. j. quia in leuibus criminibus nõ fit inſcriptio. ff. de ac. l. leuia. Et ad allegandum cauſas abſentiæ in ciuili dari poteſt procurator: ſed in actione populari non põt pcurator dari. ff. de procura. l. licet & in cauſa ſtatus: ut C. de aſſer. tol. l. j. quidam etiã cogũtur dare procuratorem, ut epiſcopi: ut j. quia epiſcopus. & illuſtres pſonæ: ut C. de procu. l. ultim. De hoc plenius inuenies ſ. ij. qõ. vj. cap. ſi quando.

e SI ægrotans. Legatũ. Sed nũquid tenetur infirmus uel abſens ex iuſta cauſa, ex neceſsitate procuratorem mittere reſpõſurũ noĩe abſentis? non uidetur. extra de procur. c. querela. nã ſi contra abſentẽ feratur ſnia, & ipſe poſtmodũ probet iuſtam cauſam abſentiæ, retractatur ſententia, licet non miſerit procuratorẽ: ut extra de ſent. & re iudi. ca. cum Bertholdus. & vij. qõ. j. c. præſentium. Imo & ſi ſub pęna promiſiſſet aliquis ſtare iudicio ad certam diem, ſi probaret iuſtam cauſam abſentiæ, ſubuenitur ei: ut ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi quis ex litigatoribus. Nam ægritudo iudicis: uel partis prorogat diem. ff. de re iudic. l. quæſitum. imo etiam ſi probabili cauſa abſit, nõ proceditur contra eum: ut extra de officio deleg. c. conſultationibus. Item ſecundum hoc non eſſet melior conditio illius, qui abeſt ex iuſta cauſa, quam illius qui abeſt ex iniuſta cauſa, quia qui nõ uult intereſſe, ſufficit ei ſi mittat procuratorem, ut. ff. de proc. l. j. & generaliter traditur pro regula, quotieſcunq; quis abeſt ex neceſsitate, non ex uolũtate, ſubuenitur ei ſiue habeat procuratorẽ, ſiue non: ut ff. ex quibus cauſis ma. ſed & ſi. §. ulti. Item ſufficere debet talis, qui allegec

Iudex an poſsit inter partes componere.

e In hoc contradicit, q̃a uidetur neminẽ eſſe cogẽdum ad accuſandum. Lau. Sed hoc locũ hẽt in ſolẽni accuſatiõe, ad quam nemo compellitẽ niſi caſualiter ſ. ea. q. j. c. ij. & j. ea. q. vj. Epiphaniũ Archi.

Procurator in cauſa populari non poteſt dari.

f Hoc ẽ falſum, ut patet extra de iuram. calũ. c. ult. Ar.

Procuratorẽ non tenetẽ mittere habens iuſtã cauſã abſentiæ.

ad ſynodum mittat : nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intendit, niſi [a] ad cauſam ſuam dicendam uenire electorū iudicum die ſtatuta literis euocatus non occurrerit: hoc eſt, niſi eum aliena [b] præoccupauerit neceſsitas, intra ſpatium duorū, uel trium menſium, uel eo amplius, prout cauſa dictauerit.

Codicis lib. ix. titulo, de accuſationibus & inſcriptionibus Imperator Alexander Auguſtus.

CAN. II.

Reos capitalium criminum abſentes ē per procuratores defendi [c] leges publicorum iudiciorum permittunt.

Ecce quòd epiſcopus impeditus, & cauſæ ſuæ adeſſe non ualens, legatū pro ſe iubetur ad ſynodū mittere: ſed legatus iſte non ad cauſam agendam, ſed ad neceſſitatem per præſentiam ſuam ſynodo exponendam mittitur: qua impeditus epiſcopus ſynodo præſentiā ſuā exhibere non ualuit. Cauſam autem (maximè criminalem) nulli niſi per ſe agere licet.

Vnde Adrianus Papa ait:

Criminaliter accuſans uel accuſatus, per ſe experiatur.

CAN. III.

In criminalibus [d] cauſis nec accuſator, niſi per ſe, aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

In omnibus cauſis (præterquam in criminalibus) epiſcopi & ſacerdotes pro ſe aduocatum habeant.

CAN. IIII.

Quia epiſcopus, [e] uniuerſique ſacerdotes ad ſolā laudē Dei, bonorumq; operū actiones cōſtituunt, debet unuſquiſq; eorū tam pro eccleſiaſticis, quàm etiam pro ſuis actionibus (excepto

alleget cauſam abſentiæ: ut lxv. diſt. ca. ſi quis. Econtra probatur, quòd nō ſufficit mittere procuratorem, qui alleget cauſam abſentiæ, niſi alleget cauſam cauſæ: ut xviij. diſt. c. epiſcopus. Nam ſicut quis poteſt mittere nuntium, ſic & procuratorem: ut extra de app. ca. conſtitutis. Nec excuſatur quis per iuſtā abſentiam, quin fiat miſsio in poſſeſsionem bonorum ſuorum, ſi nō ſit qui defendat eū: ut extra de eo, q mit. in poſ. cap. ulti. Nec exuli ſubuenitur, ſi non reliquit procuratorem: ut ff. de mino. l. Papinianus. nec ei, qui appellatiōis cauſam proſequitur: ut ff. eum qui app. in prouincia debere defendi. l. j. & ij. Nec ſubuenitur abſenti cauſa Reipublicæ: ut C. de in integ. reſt. l. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, quod actor ſemper tenetur mittere ſuum procuratorem, ſiue poſsit, ſiue nō poſsit uenire, per id quod legitur ff. de diuer. & temp. præſcript. l. j. reus autem non tenetur. Melius poteſt dici, quod ſiue ſit reus, ſiue ſit actor, ſi habet iuſtam cauſam abſentiæ, non tenetur mittere, niſi ſub hac forma ſit citatus, ut ueniat, uel procuratorem mittat: ut probatur extra de dolo & contu. ca. cum dilecti, in fi. alioqui ſufficeret talē mittere, qui alleget cauſam abſentiæ. xviij. diſt. c. placuit. & extra de ſen. & re iudi. c. tenor. Tamen ſi diutino impedimento quis eſt detentus, ſi tale ſit negotium, quod poſsit expediri per procuratorem, ita ut plene iudex poſsit inſtrui per procuratorem ſicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talem ſufficienter inſtructum. Et ego credo, [a] ꝙ decre. querelā. tales cauſas appellat graues, quæ ita intricatæ ſunt & inuolutæ, quod non de facili per procuratorem poſſunt expediri: ſed tamen non nego, quin ſemper poſsit actor mitti in poſſeſsionem rerum abſentis ex quacūque cauſa reus abeſt, ubi actio eſt tempore peritura. Ioan.

[a] Credo. Idē Io. Andreæ, Im. Panor. in d. c. querelā. Maria. Soc. trac. de cita. artic. 18. q. 5. nu. vj [redacted]

a Niſi. Id eſt, ſi non.

b Aliena. Vel quia uocatur a rege: ut xviij. diſt. cap. ſi epiſcopus. tamen canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinē, & grauiorem neceſsitatem: ut xviij. diſt. c. placuit. Item ſi ad teſtimonium dicēdum, uel ad municipales neceſsitates uocetur. ff. ſi quis cau. l. ij. in prin. Item ſi occupatio propriorum negotiorum cum urgeat: ut ff. de re iud. l. contumacia.

c Reos. Defendi. Scilicet ad excuſationes ꝓponēdas, & etiā ad exceptiones obijciēdas, ut extra de acc. c. ueniens. & ca. ſuper his. Melius eſt enim qualemcunque procuratorem admitti, quam abſentem, &c. ff. de procu. l. ſeruum. §. publice. C. de procu. l. exigendi. licet M. dicat per legem iſtam, quod poſt lit. conteſt. poteſt interuenire ꝓcurator ad defendendū in crimine.

d In criminalibus. Niſi i caſibus. notatis. ij. q. vj. c. ſi quando.

e Quia epiſcopus. Sed ꝙd ſi ita pauper eſt ſacerdos, quod non poſsit conſtituere procuratorē? Tunc per ſe litigabit, ſicut illuſtres pauperes, ut in authenti. de illuſtrib. & qui ſuperilluſtres ſunt. col. v. Ideo autē iubentur ſacerdotes conſtituere procuratores, quia non expedit ſeruos Dei litigioſos eſſe, ut extra de ſyndico. c. uno. & ij. quæ. vij. c. ſicut. & ne cogantur recedere a diuinis obſequijs: ut C. de epiſc. & cle. l. omnes. tum etiam quia cauſæ materiā criminibus creare noſcuntur: ut C. de iudi. l. properādum. in prin. habet ergo quælibet eccleſia œconomum: ut lxxxix. diſt. c. quia. & ix. q. iij. ca. cum ſcimus. xvj. q. vij. cap. quoniā in quibuſdam. & ille conſtituetur authoritate epiſcopi. C. de epi. & cleri. l. omnes. §. hoc nihilominus. Sed quid ſi canonici aliqui contra epiſcopum uolunt agere? tunc à ſuperiore [a] dandus eſt procurator ad litem, ſicut cum pupillus agit cōtra tutorē. C. de in li. dando tut. uel cur. l. ij. & ulti. Sed ſecundum iura noſtra canonici per ſe ſine epiſcopo conſtituent procuratorem. Ioan. Sed certe procuratorem ad agendum cōtra alium ab epiſcopo non poſſunt conſtituere ſine authoritate epiſcopi, nec eſſe in iudicio, ut extra de iudi. c. cauſam. & extra de procu. c. j. B. Item habes hic, ꝙ procurator non poteſt eſſe infamis: ut dixi iij. quæ. vij. c. j. Itē habes hic, ꝙ epiſcopus & ſacerdos ſemper debent litigare per procuratores. Et ſic patet quod ante litis conteſtationem & poſt, poteſt clericus ſecūdum iura noſtra conſtituere procuratorem, & per ipſum iurare de calumnia: ut probatur extra de iura. calum. ca. cum cauſam. niſi uelis exponere ibi procuratorē, id eſt, œconomū, ut extra de iur. cal. ca. in pertractandis. Et lex dicit, ꝙ ubi conueniatur monaſteriū uel eccleſiaſtica perſona, poſſunt conſtituere procuratorem, ut in authē. de ſan. epi. §. ſi uero epiſcopi. colū. ix. Alij uero comparant prælatos tutoribus [b], & dicunt quod

Sacerdotes iubentē litigare ꝑ procuratores.

Canonici cōtra epiſcopum agētes, procuratorē conſtituere poſsūt.

[a] Scilicet ordinario tātum nō delegato, qa hoc eſt miſti imperij ſecū dum Innocē. & Hoſtiē. ꝙ dic ut not. extra de procura. petitio. Arch.

publico [a] uidelicet crimine) habere aduocatū [b] non malæ famæ ſuſpectum, ſed bonæ opinionis [T] & laudabilis artis inuētum: ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAEST. IIII.

Qvòd aũt abſque ſynodali audientia dānari nō debeat authoritate Iulij papæ probaẽ, qui ait:

Niſi in legitima ſynodo epiſcopus iudicari, uel audiri non debet.

CAN. I.

NVllus epiſcopus niſi in legitima ſynodo & ſuo tẽpore apoſtolica authoritate [d] conuocata, ſuper quibuſdā criminationibus pulſatus audiatur, uel iudicetur, uel damnetur. Sin aũt aliter a quibuſdam præſumptum fuerit, in uanum deducatur, quod egerint, nec inter ſtatuta eccleſiaſtica ullo modo reputetur.

Item Zepherinus urbis Romæ archiepiſcopus omnibus epiſcopis.

Epiſcopus accuſatus a duodecim audiatur: cauſæ uerò finis ad ſedẽ Apoſtolicā deferatur.

CAN. II.

DVodecim iudices quilibet accuſatus epiſcopus (ſi neceſſe fuerit) eligat, à quibus eius cauſa iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, uel iudicẽt, quàm ipſi [e] per ſe eligantur: & regulariter uocatus ad ſuorum primò conuentū epiſcoporum, per eos cauſa eius iuſtè audiatur, & rationabiliter decernaẽ. Finis uerò cauſæ ſuæ ad Apoſtolicā ſedem deferatur, ut ibi determinetur: nec antea finiatur, quàm eius authoritate fulciaẽ.

Quòd uerò abſque ſynodali audientia epiſcopus damnari prohibetur, ſine prejudicio Romanæ ſedis oportet intelligi: quæ ſua authoritate quoſq; ualet damnare, uel damnatos abſoluere. Vnde Gelaſius papa: Ipſi ſunt canones, &c. infrà cauſa ix. Sententia excommunicationis notatus. Itẽ Adrianus, Saluo Romanæ eccleſiæ in omnibus primatu, manifeſtũ eſt, quòd illa quæ ſunt per unamquanq; prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, ſicut id Niceno [f] decretum conſtat eſſe concilio. Cùm uerò accuſatus ad concilium uenerit, quicquid cõſidentium conſultationibus agitur, aut quod ab accuſantium parte proponitur, non contentioſis uocibus, ſed mitiſſima uerborum relatione proferatur.

Vnde in Toletano concilio undecimo legitur:

In cognitione cauſarum contentioſi locum non habeant.

CAN. III.

IN loco benedictionis [g] conſidentes domini ſacerdotes nullus debet, aut indiſcretis uocibus perſtrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbare: nullus etiam fabulis uanis, uel riſibus agi: & (quod eſt deterius) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas uoces effundere. Si quis enim (ut Apoſtolus ait) putat ſe religioſum eſſe non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius uana eſt religio. Cultum enim ſuum iuſtitia perdit, quando ſilentia iudiciorum obſtrepẽtium turbo confundit, dicente propheta: Erit cultus iuſtitiæ ſilentium. Debet ergo quicquid aut cõſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, ſic mitiſſima [h] relatione uerborum proferri, ut nec contentioſis uocibus ſenſus audientium perturbent, nec iudicij uigorem tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu con- Iaco. 1 Eſaie 32

ꝗ ſicut tutor uel curator non poteſt ante lit. conteſta. conſtituere procuratorem, ut C. de procura. l. neque. ſic neq; prælatus. quod non concedo. Nulla eſt enim cõparatio inter tutores & prælatos: quia tutor eſt tẽporalis, prælatus eſt perpetuus. tutor nõ utitur bonis pupilli, ſicut prælatus bonis eccleſiæ: tutela eſt onus, ſed prælatura eſt honor. prælatus habet liberam & generalẽ adminiſtrationem in bonis eccleſiæ, & dare poteſt bona aliqua, ſi hoc habeat cõſuetudo eccleſiæ: ſed tutor non. extra de dona. ca. cæterũ.

Cõcor. cum hoc tex. iũcta ſua glo. l. hoc edicto. § ſi. ff. de poſtul. & qđ no. Bar. in l. caſſius. ff de ſenatoribus.

Prælati nõ sũt tutorib. cõparandi.

Crimen publicum qđ dicitur.

[a] Publico. Publicum uocat hic crimen, de quo ſolenniter & publice poteſt quis accuſari. idẽ enim eſt in priuatis criminibus, ut C. de iniur. l. ult. q̃a nec in illis interuenit procurator: ut ĩ. ca. c. i criminibus.

[b] Aduocatum. id eſt, procuratorem.

QVod autẽ abſq;. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur, an epiſcopus ſit damnãdus ſine ſynodali authoritate. Sed hæc quæſtio tractata fuit ĩ. iij. qõ. viij. ſed hoc ſolum adijcitur hic, quod Romanus pontifex poteſt epiſcopum ſine concilio damnare: ut j. e. c. duodecim. §. quod uero.

[d] NVllus epiſcopus. Authoritate. generali. audiri enim poteſt cauſa epiſcopi, ſed non poteſt terminari ſine ſpeciali mandato Apoſtolicæ ſedis, licet abſolui poſſet, ut iij. q. vj. c. quamuis. & c. dudũ. tamen hoc non credo, ut dixi iij. q. ulti. cap. accuſatus. & arg. j. c. prox. in fin.

[e] DVodecim. Iudices. Ipſi. j. ix. quæſtio. iij. capi. cuncta. & ca. ipſi. & cap. ſaluo.

[f] Sicut in Niceno. ĩ. iij. q. vj. ca. neminem.

[g] IN loco benedictionis. id eſt, ſynodi.

[h] Mitiſsima. ut C. de obſequijs patrono præ. l. ſi manumiſſori. & ĩ. iij. quæſtio. vij. ca. infames. §. ſi qs adeo. lex punit talẽ ultimo ſupplicio: ut C. de ijs q̃ ad eccle. confug. denuntiamus.

Tumul-

cilij hæc, quæ præmiſſa ſunt uiolanda crediderit: & contra hæc interdicta aut tumultu, [a] aut contumelijs uel riſibus concilium perturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur: Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium: cũ omni dedecore de confeſsione abſtractus a communi cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationis [b] ſententiam ferat.

QVAESTIO V.

Nunc autem [c] *quæritur an ſit aliquis iudicãus maleuolus, quia crimen alterius indicat.*

De hoc ſcribit beatus Auguſtinus dicens:

Magis nocet, qui crimen celat, quàm qui amicabiliter indicat. CAN. I.

NOn uos [d] iudicetis eſſe maleuolos quãdo crimen alterius indicatis. [e] magis quippe nocentes eſtis non indicando crimẽ, quàm ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo [f] perire permittitis. Si enim frater tuus uulnus habeat in corpore, quod uult occultari, cùm timet ſecari: nónne crudeliter a te ſiletur, ac miſericorditer indicatur? quãto ergo potius debes manifeſtare crimẽ, ne deterius putreſcat in corde?

Idem ad Vincentiũ Donatiſtam & Rogatiſtam.

Nec qui parcit, eſt amicus: nec qui uerberat, eſt inimicus. CAN. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus eſt: † nec omnis qui uerberat, inimicus eſt. Meliora enim ſunt uulnera amici, quàm uoluntaria oſcula inimici. melius eſt enim cum ſeueritate diligere, quàm cum lenitate decipere. Vtilius eſurienti panis tollitur, [g] ſi de cibo ſecurus iuſtitiã negligat, quàm eſurienti panis frãgatur, ut iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat. †

Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus moleſtus ambos amat. Quis poteſt nos amplius amare? quàm Deus? & tamen nos nõ ſolùm docere ſuauiter, uerùm etiam ſalubriter terrere non ceſſat: fomentis lenibus, quibus Deus omnes conſolatur, ſæpe etiam mordaciſsimum medicamentum tribulationis adiungit. Exercet fame patriarchas [h] etiam pios & religioſos: populum contumacem pœnis grauioribus agitat: non aufert ab apoſtolo ſtimulum carnis tertiò rogatus, ut uirtutem in infirmitate perficiat. (2. Cor. 12.) & infra. Noueris aliquando furem auertendis pecoribus pabulum ſpargere, & paſtorem aliquando flagello [i] ad gregem pecora errantia reuocare.

Item ex ſermone Ambroſij, qui ſic incipit: Fortaſſe amarior.

Non odio habetur, ſed diligitur qui caſtigatur & corripitur. CAN. III.

NOn oſculatur ſemper pater filium, ſed aliquãdo caſtigat: ergo quãdo caſtigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas ſuas: quæ dulciores ſunt cùm amatis amariſsimè [k] inferuntur. dulcior enim eſt religioſa caſtigatio, quàm blanda remiſsio. Vnde ait Propheta, Dulciora ſunt uulnera amici, quàm uoluntaria oſcula inimici. (Pro. 2. 7.)

Ex his uerbis datur intelligi, quòd magis confert utilitati fraternæ, qui crimen accuſando, uel indicando proſequitur, quàm qui celando fouere nititur. Euſebius autem contrà ſtatuere uidetur, dum aliorum crimina ſponte confitentes in epiſcoporum accuſatione recipi prohibet dicens:

Ad accuſationem non admittantur aliorum crimina ſponte confitentes.

---

a Tumultu. Sic præſumitur de iniuſta electione illius qui per clamorem eſt electus. extra de elect. c. Oſius. viij. q. j. c. ſi ergo. Fit eſt ſimile. de conſe. di. iij. c. irreligioſa.

b Excommunicationis. a conſortio fratrũ. ſic ĩ. diſt. xlv. c. neminem.

c Nunc aũt. Si bono zelo qs indicat crimen illi, qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe, non eſt maleuolus. xxij. quæſt. v. cap. hoc uidetur. & ſi præmonuerit enim quem accuſat. ſecunda, quæſtione prima cap. ſi peccauerit. Vel ſi crimen propoſitũ uult probare. ſecunda, qõe. viij. c. qui crimen. ĩ. ea qõ. j. c. ij. Sed ſi crimen tantum proponeret, & non proſequeretur, puniendus eſſet tanquam proditor: ut xlvj. diſtinct. capit. accuſatores.

d Non uos. Hoc capit. loquitur de denunciatione, & de ſecreta correctione. Et eſt argumentum hic, quod quilibet ad denuntiationem tenetur.

e Indicatis. Illis qui poſſunt ꝓdeſſe.

f Tacendo. ĩ. viij. qõ. j. c. quid autem. contra. ſed hic de ſecreta correctione loquitur, ibi de manifeſta.

g Non omnis. Tollitur. Non ob. lxxxvj. diſtin. c. paſce. quia illud de eo, qui ad mortem eſurit. ſic xj. q. iij. c. quoniam. multos. Et eſt hic argu. quod excommunicato non eſt danda eleemoſyna. De hoc dixi xlij. di. cap. quieſcamus.

h Patriarchas. Iacob & filios eius, qui per famem coacti iuerunt in Aegyptum.

i Flagello. Nota. uoluntatem potius ſpectandã quam factum: ut xxiij. qõ. j. ca paratus. diſt. v. cap. ad eius uero. & qualitas facti ex perſona facientis præſumitur xj. qõ. iij. c. abſit. & xxiij. quæſt. iiij. ca. ea. uindicta.

k Non oſculat. Amariſsime, id eſt, amare.

Pro. 22. b

† Sub. ſed non ſacramentorũ, ut dixi ĩ. ead. qõ. ij. præſenti divideas. Archidia.

Crimen indicans non ſemper dicit maleuolus.

† In hoc caſu ſi facit ex charitate, audi. ĩ. ea. cap. j. ſi ex odio hoc facit, repellit. ij. qõ. vij. ſi qui ſunt. Archidia.

† Ar. xxiij. q. v. nõ putes. ubi de hoc. ar. ad hoc ĩ. j. q. j. quiſquis. ij. q. vj. ſicut. & c. quapropter. xxiij. q. iij. Iam ſacerdotes.

† Cõcor. text. in l. lata culpæ. §. amicos. cum ibi not. ff. de uerbo. ſign. facit lex uerbo ſi. eo. tit.

Voluntas poti? quã factum attendi debet.

† ĩ. xxiij. qõ. iiij. nimium. Panor. cap. ſi uir. de adulter

Illi

CAN. IIII.

ILli, qui aut in fide catholica, aut in inimicitia ſuſpecti ſunt, ad pulſationem epiſcoporum nõ admittantur: nec illi, qui aliorũ crimina ſponte [a] confitentur. Et ideo replicanda eſt [b] ſolicitè ueritas. Quã ſpontè prolatam in illis uox habere nõ poteſt, hanc diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus [c] tortor exigere [d] debet: ut dũ [e] pœnis corpora ſubijciuntur, quę geſta ſunt, fideliter & ueraciter exquirantur.

Item in Prouerbijs.

CAN. V.

Pro. 11. b

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui aũt fidelis eſt, celat amici cõmiſſum. Item infrà. Quæ uiderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò, ne poſtea emendare nõ poſsis, cũ dehoneſtaueris amicum tuum.

Ibidem.

Sed aliud eſt ex charitate aliorũ crimina deferre, ut quos ſecreta admonitione corrigere nõ poſſumus, conuictos iudicis ſentẽtia corripiat: atque aliud inſidiãdo falſa obijcere, uel inſultando uera facilè exprobrare. Illud uerò charitatis: hoc aũt impietatis eſt officium. Vnde in eiſdem Prouerbijs dicitur: Verba impiorum inſidiãtur ſanguini: os iuſtorũ liberabit eos. & infrà. Qui quod nouit loquitur, iudex iuſtitiæ ẽ: qui autem mẽtitur, teſtis eſt fraudulẽtus. Item. Labium ueritatis firmũ erit in perpetuũ. Qui autem teſtis eſt repẽtinus, [f] cõcinnat linguam mẽdacij. Item. Qui cuſtodit os ſuũ cuſtodit animã ſuam, qui aũt inconſideratè loquitur, ſentiet mala. Verbũ mẽdax iuſtus deteſtabiẽ: impius aũt confundit & cõfundetur. Item Auguſtinus ĩ pſal. xxxiij. Si aliquãdo humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatũ mouentur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorum, cũ fuiſſet miſerandum: irridenẽ impij, unde dolent pij.

Prou. 21.

QVAEST. VI.

1 ps

QVi aũt [g] quod intulit, probare non valet puniendus eſt.

Vnde Adrianus papa ait:

Puniatur, qui alij falſa intulerit. CAN. I.

OMnis, qui alijs falſa intulerit, puniatur: [h] & pro falſitate ferat infamiam.

Item Gregorius Papa.

[a] Illi qui. Sponte. Id eſt, detractores. iij. qõe. iiij. c. detractores. & xlvj. diſt. c. accuſatores. Vel aliter, id eſt, ſine diſcretione.

[b] Et ideo replicanda eſt, id eſt, ſæpius quærenda contra omnes ſupradictos, ſecundum quoſdam: quod non placuit: ſed contra confitentes tantum. quia inimici & infideles nunquam admittuntur.

[c] Religioſus. Sed qualiter exercet religioſus vir cauſam ſanguinis contra illud xxiij. qõ. viij. c. his a quibus? Sed dic quod eccleſiaſticus iudex poteſt uirga punire: ut xxiij. quæſt. v. c. j. & hoc nõ eſt iudicium ſanguinis: ſed hic facit quæſtiones in cauſa ciuili: quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæſtio. l. diuus. & etiã in eccleſiaſtica criminali. ij. qõ. j. c. in primis. in fi. Quidam etiã ex hoc loco dicunt uiles cõtra clericos generaliter admitti cum tormentis: ſed hoc falſum eſt: quia tantum in exceptis criminibꝰ admittuntur uiles: ut ſ. iiij. quæſt. iij. c. ſi teſtes. §. ſi res. uerſic. ſi aũt ea cõditio.

Iudex eccleſiaſticꝰ poteſt uirga punir.

[c] Religioſus. Iſtud obtinet in exceptis criminibus, ut in crimine læſæ maieſtatis, ubi accuſator torquetur: ut vj. q. j. §. uerum. C. ad leg. Iul. maieſt. l. nullus. in fin. Sed in ciuili cauſa nunquã torquetur aliquis, niſi in defectum probationum: ut in authent. de teſtib. §. ſancimus. colla. vij. Vel dic quod prima pars loquitur de accuſatore, ſecunda de teſte. viles enim teſtes bene torquentur in exceptis criminibus: ut iiij. queſtione tertia. cap. ſi autem ea. & etiam in ciuilibꝰ negotijs in defectum probationum, ut dixi.

Teſtes uiles poſſũt torqueri.

[d] Exigere. Non per ſe, ſed per alios: ut lxxxvj. diſt. c. non liceat per clericos autem, non per laicos. extra de ſentent. excommu. c. uniuerſitatis. Habes ergo hic, quod prælatus poteſt ſubditos corporaliter punire: ut xlv. diſtin. c. cum beatus.

[e] Vt dum. Hoc non refertur ad omnia prædicta, ſed tantum ad illos, qui ſponte confitentur. Inimicus enim non poteſt eſſe teſtis in aliquo crimine, extra de ſimo. cap. licet Eli. Poteſt tamen dici, ꝙ inimicus torqueri quandoque poteſt: & æſtimabit iudex an adhibebit ei fidẽ, uel non: ut ff. de quæſtio. l. j. §. quæſtioni. in fine. Sed vtrum clerici debeant ſubdi uerberibꝰ pro teſtimonio dicẽdo, dubitatur: quod uidetur: 1 ut hic, & ĩ. ea. qõ. proxi. c. quia. & c. presbyteri & xlv. diſt. c. cũ beatus. Dicunt tamen quidã minores clericos poſſe torqueri, ſed non maiores. Alij dicunt omnes ſuſpectos poſſe torqueri. Nam & liberi uacillantes torquentur: ut extra de accuſa. cap. ſuper his. ff. de qõ. l. de minore. & eccleſia uirgis põt aliquos corrigere: ut xxiij. q. v. c. j. hoc certum eſt, qđ minores clerici indiſtinctè pro quolibet crimine verberibus ſubijciũtur: ut xxxv. diſt. c. ante. Sed maiores non, niſi pro enormibus, ut diſt. xlv. in ſumma. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro teſtimonio dicendo ſecundum pleroſque qui dicũt nõ tenere iſtã legem. ĩ. ea. q. vj. c. presbyteri. Vel dic quod clerici ſuſpecti poſſunt torqueri non a laico, ſed ab epiſcopo.

Clerici an poſsint ꝓ teſtimonio torqueri.

1 Dicit H. notãdum eſſe, quod clerici ſpõte aliorũ crimina cõfitẽtes indifferenter ſubijciunẽ uerberibus, ſi res exigat tales recipi in teſtimonium, ut in hoc c. illi, qui. & ita ipſe not. xlv. di. in ſum. Archid.

Alias de pœn.

QVi ambulat fraudulẽter.

[f] Repentinus. Quale ergo erit reſponſum teſtis, nam ſi cito reſpondet, uidetur mendax: ſi in mora, uidetur dubius: ut l. diſtin. c. ponderet.

QVi autem. Hæc quęſtio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quòd qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis: & hoc probat per tres authoritates. Secunda ibi, Presbyteri. Tertia ibi, Epiphanium. Ioan. de Fant.

[g] Qui autem. Hæc quæſtio expedita eſt ſecunda quęſtione tertia.

[h] OMnis. Puniatur, ſi conuictus fuerit de calumniaz

ſenis : ut ij.q.iij.c.ſi quem.§.notandum.

a Quia. Manus. Presbytero enim & diacono tantum manus imponitur: ut xxiij diſt. cap presbyter. & cap. diaconus. Sed contra. lxix. diſt. ca. j. ubi & clerico iubetur manus imponi: ſed illud de manu benedictionis, hoc de manu conſecrationis. Vel dic quòd tempore Gregorij ſubdiaconatus non erat ſacer ordo. xxxj. diſt. ca. j.

De eodem.

CAN. II.

QVi calumniam illatam nō probat, pœnam debet incurrere, quā ſi probaſſet, reus utique ſuſtineret.

Idem in regiſtro.

Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat.

CAN. III.

QVia iuxta patrum ſententias canonicas, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, ac per hoc, quia ſubdiaconus crimen diacono probare nō potuit: quoniam impoſitionem manus [a] (qua carere potuiſſet) nō habuit, non ſolùm ſacerdotio, [b] ſed officio caruit: & tanquam re uera infamis meruit uerberibus caſtigari. [c] Nam cui cum tribus teſtibus ueluti [d] laico crimen quodlibet approbatur, nō eſt mirū, quod obijcit, dū probare nō ſufficit, ſi corporali infamiæ quēadmodū laicus ex iuris ſimilitudine ſubiugatꝰ. Quod enim eſſet diacono gradū omittere, hoc fuit ſubdiacono famæ plenitudine caruiſſe.

Codice lib. 1. titu. de epiſcopis et clericis, Imperator Theodoſius.

CAN. IIII.

2 PResbyteri [e] citra iniuriam quæſtionum teſtimoniū dicant: ita tamen, ut falſa non ſimulēt. Cæteri uerò clerici, qui eorundem gradum uel ordinem ſequuntur, ſi ad teſtimonium dicendū petiti fuerint, prout leges [f] præcipiunt, audiantur: ſalua tamen ſit litigatoribus falſi accuſatio, ſi fortè presbyteri, qui ſuo [g] nomine ſuperioris loci teſtimonium dicere citra aliquam corporalem iniuriam ſunt præcepti, hoc ipſo, quòd nihil metuunt, uera ſuppreſſerint. Multò magis etenim pœna ſunt digni, quibus cum plurimum honoris per noſtram iuſsionem delatum eſt, ſi occulto inueniuntur in crimine. †

Item conſtitutione iij. collatio. ix.

CAN. V.

PResbyteri [h] ſeu diaconi, ſi falſum teſtimoniū dixerint, ſi quidē in re pecuniaria, diuino miniſterio duntaxat per tres annos ſeparati monaſterio tradantur: ſi in criminali, clericatus honore nudati legitimis pœnis [i] ſubijciantur. Cæteri uero clerici communi iure officio eccleſiaſtico pulſi, ſine delectu cauſæ legitimè coerceantur.

Idē Ianuario epiſcopo.

Ad ſancta communionis miniſterium non accedat, qui crimen illatum non probat.

CAN. VI.

3 EPiphanium [k] presbyterum quorundam ſacerdotum literis [l]

b Sacerdotio. Qd' habiturus erat. argum. quod quis dicitur perdere, quod nunquā habuit. xx. quæſtio. j. cap. puellæ. xvij. diſtinct. ca. concilia. xxiij. quæſtio. iiij. cap. Guiliſarius. xxvij. quæſtio. ij. c. ſic quippe. §. ex his. [1]

c Caſtigari. Hic una pœna commutatur in aliam pœnam corporalē. ſic xij. q. ij. §. libertus. & lxxxij. diſtin. ca. presbyter. xiiij. quæſtio. ulti. cap. j. ſi. ff. de accuſat. l. hos. §. omnibus. in fi.

d Veluti. hic uult dicere quod ſubdiaconus conuincitur ueluti laicus, quantum ad hoc ſcilicet. & ſicut cauſa laici ab epiſcopo uno audiri poteſt, ſic cauſa ſubdiaconi, ut xv. q. vij. cap. felix. ſecus eſt in diacono. quidam etiā referunt hoc ad qualitatē teſtium: ut ſicut bigami admittuntur contra laicū, ſic cōtra ſubdiaconum: qa poſſunt ex diſpenſatione fieri ſubdiaconi, ut xxxiiij. diſt. c. lector. ſed eadē ratione homicida admittitur contra ſacerdotem: cū ſecum diſpenſari poſsit a papa. [3]

e PResbyteri. bonę opinionis, ſecūdum Hu. ſecus ſi ſuſpecti ſunt: ut ī. ea. quæſtio. v. c. illi. ſed hoc nō placet. [3] minores ergo clerici poſſunt corā epiſcopo torqueri non a laico: uel non credo tenere quod hic dicitur.

f Leges. Circa laicos infames.

g Qui ſuo. Id eſt, propter ſuum honorem.

Perdit qs quod nunquam habuit.

1 Et xxiij. q. j. c. quorūdā. ubi & hoc in fi.

2 De hoc articulo not. extra de homi. ſicut dignū. §. ul. Archi.

3 Vñ generaliter intelligas literā, ut ſonat, ſecundū. B.

PResbyteri. CASVS. *Quæſitū fuit à Iuſtiniano qua pœna debent puniri presbyteri & diaconi, ſi de falſo teſtimonio conuincātur? Et reſpondet: ſi in ciuili cauſa falſum dixerint teſtimonium, ſeparati à miniſterio duntaxat per tres annos detrudantur in monaſteriū. Sed in criminali primum degradentur, deinde pœnis legitimis ſubijciantur. Cæteri uero clerici ſine delectu cauſa legales pœnas patiantur.*

h Presbyteri. Qualiter ſtatuit hic Imperator aliquid de rebus eccleſiaſticis contra id xcvij. diſ. c. bene quidem. niſi hoc fecerit auth. apoſtolica. xcvij. diſ. c. eccleſiæ. & ca. uictor? Sed hic inſtruit [4] iudicē eccleſiaſticū, quid facere debeat. ſic ī. ead. capi. delatori.

i Legitimis pœnis. Quæ ſunt. ff. de fal. l. j. §. ult. ubi dicitur quod pro crimine falſi, ſi eſt liber, deportatur, & omnia eius bona publicantur: ſi eſt ſeruus, patiatur ultimum ſupplicium. Vel intellige de pœnis canonicis, prout dicitur diſtinct. 50. c. ſi epiſcopus. Vel dic cum iudex ex officio ſuo punit teſtem, ſecundum ſuum arbitriū punit eum: ut C. de teſti. ca. nullum. ſecus ſi directe accuſatur teſtis, [5] ut 50. diſt. c. ſi epiſcopus. & ff. de fal. l. j. §. ult.

k EPiphaniū. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua uult probare qualiter ſunt puniendi, q non probant quod obijciunt, & ad hoc ponit duo capitula. Ioan. de Fant.

k Epiphanium. De eo agitur extra de teſti. c. quoniam.

l Literis. Sed qualiter hoc fecerit, cum non ſit admittēda accuſatio per literas, ut ij. q. viij. c. per ſcripta. & iij. q. ix. abſēte. ſed hic non plene examinauit cauſam.

4 [redacted]

Crimen falſi qua pœna punitur.

1 Cōcor. tex. i l. omne. §. q manus. ff. de re mil. & l. preſbyteris. C. de epiſ. & cle.

5 Et uideas qd' no. ij. qō. iij. in ſumma i fi. & qđ leg. & no. xxiij. qō. v. rex debet. & xxxiij. q. v. hęc imago. in fin. Archi.

criminaliter accuſatū, [a] cuius nos (ut ualuimus) cauſas diſcutientés, [b] nihilque in eo obiectorum reperientes: ut ad locum ſuum reuerteretur, abſoluimus. [c] Criminis ergo authores uolumus te perſcrutari: & niſi is, qui eandem tranſmiſit epiſtolā, paratus [d] fuerit hoc, qđ obijcit, canonicis atq; diſtrictiſsimis probationibus edocere, nullatenus ad ſanctæ communionis miniſterium [†] accedat.

Item ex decreto Adriani papæ.

Quæ pœna delator ſit feriendus.

CAN. VII.

DElatori [e] autem lingua [f] capuleť, aut conuicto caput amputetur. Delatores aūt ſunt, qui inuidia prodūt alios.

Item ex concilio Elibertano.

De eodem.

PALEA.

DElator ſi quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fidelium fuerit proſcriptus uel interfectus, placuit non niſi in fine accipere communionem: ſi leuior cauſa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem: ſi catechumenus fuerit, poſt quinquennium admittitur ad baptiſmum.

Item ex octaua ſynodo,

Qui innocentem falſo crimine maculauerit, ſacerdotis arbitrio pœnitentia diuturna purgetur.

PALEA.

SI quis falſum dixerit, uel perſonā innocentis falſo crimine maculauerit, iuxta ſacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia expurgetur.

Item ex concilio Agathenſi.

A communione coerceatur, uel ſecularis uel laicus, qui eccleſiam uel clericum per calumniam fatigauerit.

CAN. VIII.

SI quis uerò ſecularīū per calūniā eccleſiā aut clericū fatigare præſumpſerit, & cōuict⁹ fuerit, ab eccleſiæ ſuæ liminibus, & catholicorū cōmunione (niſi digne pœnituerit) coerceatur.

CAVSA VI.

DVo fornicatores, et infamia notati, quendam religioſum epiſcopū de ſimonia accuſare nituntur: reus alterius prouinciæ archiepiſcopi iudiciū expetit: tandem in probatione deficit accuſator: reus cogitur ad ſuæ innocentiæ aſſertionem.

1 *Quærit primò, an crimine irretiti, uel infamia notati ad huius accuſationem ſint admittendi.*

2 *Secundò, ſi epiſcopus in eos accuſationē uertere uoluerit, an ſimplici aſſertioni ſuæ ſit fides adhibenda.*

3 *Tertiò, ſi liceat ſibi expetere iudicium archiepiſcopi alterius prouinciæ.*

4 *Quartò, cuius iudicium ſibi ſit expetendum, ſi circa ſuam ſententiam epiſcopos ſuæ prouinciæ diſcordare contigerit.*

5 *Quintò, ſi in probatione deficit accuſator, an reus ſit cogendus ad probationem ſuæ innocentiæ.*

QVAESTIO I.

[g] *QVòd autem [g] crimine irretiti alios accuſare non poſſint, Anacletus papa teſtatur dicens:*

[a] Accuſatum. id eſt, infamatum.
[b] Diſcutientes. de plano, non in forma iudicij. extra de accuſa. c. olim.
[c] Abſoluimus. ab obſeruatione iudicij unde poſtea admittitur accuſatio.
[d] Paratus. Nonne potuit accuſator pœnitere, & dicere ſe erraſſe, ut ſ. ead. quæſtio j. cap. quidā. & ante litis conteſta. poteſt deſiſtere accuſator, ut extra de accuſa. ca. licet. in fi. Sed iſtud eſt ſpeciale in accuſatiōe epiſcopi, uel cum orta eſt infamia, ut dixi ſ. iiij. q. v. c. quiſquis.

Accuſator an & quādo poteſt deſiſtere.

[†] Myſterium.

Quod cōiter no. oēs doc. ī iſta dec. licet. ſolutionem, q̄ [illegible]

[e] DElatori. confeſſo.
[f] Lingua. Sed qualiter dat papa iura de pœna ſanguinis, contra illud xxiij. q. viij. ca. his a quibus. Sed hic docet quid facere debeat iudex ſecularis. ſic xxvij. q. j. ca. ſi quis rapuerit. Io. de Fāt.

QVod aūt. Hęc quęſtio diuiditur in quatuor partes. In prima probatur per xvj. authoritates ſanctorum, quod infames, excommunicati, & inimici nō poſſunt alios accuſare. Secunda ibi, Cum itaque. Tertia ibi, Quicunque. Quarta ibi, Verum. Ioan. de Fant.
[g] Quod autem. In ſimonia quilibet auditur accuſans contra laicum, etiā meretrix, ut lxxix. diſtinct. ſi quis papa. & extra de ſimon. tanta. Et hoc ideo, quia omnia crimina nulla reputantur reſpectu iſtius, ut j. q. ulti. patet. ſecus ſi accuſatus ſit clericus, & bonæ famæ, ut ij. quæſt. j. in primis. in fin. Imo eadem eſt diſtinctio in laico an prius fuerit bonæ famæ, an non: ut ff. ad legem Iuliam maieſta. famoſi. Licet autē in exceptis criminib. admittantur criminoſi, non tamen ſine tormēto, ut iiij. quæſtio. iij. ſi ea. Si ergo clericus eſt bonæ famæ, nullo crimine ſuſpectus, non audiť cōtra ipſum, ut extra de teſtibus ueniēs. Si eſt malæ, quilibet admittitur ad accuſandū & teſtificandum: ut extra de ſimo. ca. per tuas. Quidam tamē dicūt, quod licet uiles admittantur ad accuſationem, non tamen ad teſtimonium: quia tota uis negotij pēdet ex teſtimonio, ſed nō in accuſatiōe. Vel dic ut dixi ij. quæſtio. j. in primis. in fi.

Criminoſi in exceptis criminib. teſtificari poſſunt.

Si ſa-

A criminoſis ſacerdos accuſari non permittitur.

CAN. I.

SI ſacerdos ſine crimine eligi præcipitur, [a] nullatenus a criminoſis accuſari aut calumniari permittitur, nec ab alijs quàm ab ijs, qui ſine crimine ſunt, & iuxta electionem canonicã ſacerdotes ordinari poſſunt, & tales per omnia inueniuntur, quales ſacerdotes eligi iubentur.

Item Adrianus Papa.

Infames, & qui culpis exigentibus ad ſacerdotium promoueri non poſſunt, ſacerdotes non accuſent.

CAN. II.

[1] OMnes verò infames eſſe dicimus, quos leges [b] ſeculi infames appellant, & omnes qui culpis exigentibus ad ſacerdotium non poſſunt prouehi. Indignum eſt enim, ut illi eos accuſent, qui eſſe nõ poſſunt, quod ipſi ſunt: quoniam ſicut maiores a minoribus [c] non iudicantur, ita nec criminari poſſunt.

Item Fabianus Papa.

Infames ſunt, qui regnum Dei conſequi non ualent.

CAN. III.

ILli qui [d] illa peccata perpetrant de quibus Apoſtolus ait: Quoniã qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur: ualde cauendi ſunt, & ad emendationem (ſi uoluntariè uenire noluerint) cõpellendi [e] ſunt, qui in famiæ macula ſunt aſperſi, & in barathrũ dilabuntur, niſi eis [f] ſacerdotali authoritate ſubuentũ fuerit. Similiter & illi de quibus ipſe ait, cum hmôi [g] nec cibũ ſumere: quia infamia ſunt notati antè, quã ſacerdotali authoritate curentur, & gremio ſanctæ matris eccleſiæ redintegrentur: quia qui extra nos ſunt, nobiſcum communicare non poſſunt. Galat. 5. d

Idem.

Ante ſatisfactionem excommunicati ad accuſationem non admittantur.

CAN. IIII.

[2] OMnes illi ſunt ab accuſatione repellendi, quos Apoſtolus commemorat dicens: Cũ his nec cibum ſumere, & ante ſatisfactionem [h] eccleſiæ nõ ſunt recipiendi. 1. Cor. 5. d

Itẽ Clemẽs Papa Iacobo metropolitano epõ.

Sacerdotes non niſi à coæqualibus accuſari debent.

CAN. V.

BEatus Petrus homicidas & adulteros, ac cunctos criminalibus

[a] SI ſacerdos. Præcipitur. Ab apoſtolo, [1] ut xxv. diſt. primum. ſi tale eſt crimen, quod eſt accuſatione & damnatione digniſsimum: ut lxxxj. diſtinct. Apoſtolus.

[b] OMnes. Leges. Sed & alios dicimus infames ſecundum canones, qui nõ ſunt infames ſecundum leges: ut bigamos, & corpore uitiatos: ſicut nec omnes dicimus infames ſecundum canones, qui ſecundũ leges ſunt infames, ut mulier quæ nubit intra tempus luctus. Ioannes. Sed certe bigami, & corpore uitiati non ſunt infames, etſi ſint irregulares, cum non deliquerint. Ber. Dicunt tamen quidam, quod infamia, quæ eſt irrogata p ſentẽtiam, uel quæ contrahitur ipſo facto, ut cum aliqua deprehenditur in adulterio, uel cum aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur ff. de ijs qui notan. infamia. quid ergo. infamia hæc non purgatur per quamcunque pœnitentiam [2] ut ſecunda, quæſtione tertia. capitu. Euthemium. §. hinc colligitur. niſi reſtitutus ſit ab illo qui poteſt reſtituere: ut a principe, uel a ſenatu: ut ſecunda, quæſtione tercia. capit. ſi quã. §. notandum. in fin. ff. de poſtulando. lege prima. §. de qua. Alia eſt infamia facti de qua agitur infra eadem ſunt plurimi. Et hæc melius dicitur infamatio, quæ inducit purgationem, & illa abolet purgatione præſtita, ut decima quinta, quæſtione quinta. de crimine. Eſt etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali: ut hic, & trigeſimaſecunda, quæſtione quinta. præceptum. in fine. & aboletur per pœnitentiam: ut infra eadem. illi qui. Tamen (ut dicunt quidam) talis non admitteretur ad accuſationem uel promotionem: quia non ſufficit quod modo non ſit infamis, ſed qđ nunquam fuerit infamis. infra eadem. qui crimen. [3] Item infamia contracta ex ſententia excommunicationis tollitur per abſolutionem, ut quarta, quæſtione prima capitulo primo. Sicut finito tempore relegationis, tollitur infamia orta ex ſententia. ff. ad municip. ordine.

[c] A minoribus. Honeſtate motum, id eſt, criminoſis, ne ſit contra. ſecunda quæſt. vij. præſumunt. & capitu. lator.

[d] ILli qui. Secundum quoſdam prima pars loquitur de criminoſis non excommunicatis, ſecunda de excommunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis, ſecunda de manifeſtis criminoſis.

[e] Compellendi. Argum. exiſtentem in mortali peccato cogẽdum eſſe ad pœnitentiam. xxij. q. j. prædicandum. xxiiij. q. iij. tam ſacerdos. Argumentum contra. ij. qõ. j. nonnulli.

[f] Niſi eis. Argum. tolli infamiam per ſatisfactionem eccleſiæ, ut xxxij. quæſtione quinta. præceptum. xxxv. quæſtione ſexta. ſi duo. Argu. contra. iij. quæſt. iiij. conſanguineorum. & capitu. ij. qui. infra eadem. quicunque. & vigeſimaſecunda, quæſtione quinta. paruuli. Sed dic quod canonica infamia per pœnitentiam tollitur, ſed nõ illa quæ irrogatur ipſo facto, uel per ſententiam. Io. de ipſo occulto crimine tollitur per pœnitentiam, [4] ſed non de manifeſto: ut extra de tempo. ordi. c. ulti. & penult.

[h] Huiuſmodi. Scilicet excommunicatis.

[h] OMnes. Ante ſatisfactionem, uel iuramentum. extra de ſententia excommunic. per tuas.

BEatus. CASVS. *Iacobus epiſcopus Ieroſolymitanus quæſiuit à Clemẽte, qui ſint repellendi ab accuſatione epiſcoporũ? Et reſpondet qđ quatuor genera hominũ ab eorũ accuſatione debent repelli, ſicut docuit beatus Petrus. ſ. criminoſi et irregulares ſcilicet qui ad eundẽ ordinẽ non poſſunt promoueri: & infames & laici omnes, qui debent ſacerdotibus ſubeſſe: quia nõ debẽt maiores à minoribus iudicari, uel accuſari. Ab humano die, id eſt, carnali ſenſu.*

[1] Et ſic patet præceptum eſſe Apoſtoli ordinandũ eſſe ſine crimine ſecundum Hu. & Laur.

Infamia, an poſſit per pœnitentiã purgari.

[2] Quia pœnitentia, &c. ut not. xv. q. v. presbyter. in gl. quia pœnitentia, &c.

[3] Hoc determinat extra de temp. ordi. ca. ult.

Infamia canonica tolliť pœnitentia.

[4] De hoc not. s̃. ea. c. ij. ibi uideas.

nexibus alligatos: & qui eis coæquales non erant, ab epiſcoporũ uexatione & accuſatione dicente a domino prohibebat: & nõ niſi à coæqualibus ali quid ſibi inferri debere docebat. Infames etiam omnes, quos primates † & leges ſeculi non recipiunt, ſed & laicos ab eorum accuſatione & uexatione ſemper repelli debere rogabat: b & cunctos ſubditos eſſe præcipiebat: cunctorum ſacerdotum uitam ſuperiorem ſanctioremq; ac diſcretam a ſecularibus & laicis hominibus eſſe, & ſpirituales atque ſacerdotes ſuper carnales ac laicos ſemper conſtituere, & fore dicebat debere: † quoniam pro minimo c eſſe nobis debet ut a talibus d arguamur & iudicemur, uel ab humano die. e Maiores uerò a minoribus nec accuſari uel iudicari nullatenus poſſe dicebat. quoniam hoc non ſolùm diuinas, ſed etiam leges ſeculi inhibere docebat.

Item Adrianus Papa.

Qui criminoſus fuerit, ſacerdotes accuſare non poteſt.

CAN. VI.

Qui crimen f intendit, agnoſcendum eſt ſi ipſe antè g non fuerit criminoſus: quia periculoſum eſt, & admitti non debet rei h aduerſus quemcunque profeſſio. teſtes autem ſine aliqua ſint infamia uxores & filios habentes, Chriſtũ i omnino prædicantes.

Non ſolùm autem criminoſi, ſed etiã quilibet alij ab accuſatione epiſcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa ait:

Deo non placet, qui ſeruos ſuos accuſat.

CAN. VII.

Si omnia k in hoc ſeculo uindicata eſſent, locum diuina iudicia nõ haberent. Superuacuis laborat impendijs, qui ſolem certat facibus adiuuare. Ideoq; ſi aliquis putat ſe in hoc Deo placare, quòd ſeruos ſuos accuſat, & ut meliores fiant, dicit ſe hoc agere, in uanum laborat. & plus inuidiæ l ſtimulis agitatur, quã charitatis: quoniam diuinæ gratiæ plenitudo adiectione humana non indiget, nec ulla requirit cõmendationis augmenta.

Item Theleſphorus Papa.

Populus ſacerdotes arguere, uel increpare non ualet.

CAN. VIII.

Sacerdotes, qui proprio ore corpus domini cõficiunt, ab omnibus ſunt obediendi & timendi, non dilacerandi aut detrahendi: quia a quibus ſe domini populus benedici, ſaluari & inſtrui cupit, nullatenus eos debet arguere: nec uulgus in eorum accuſatione ſuſcipi debet. populus eñ ab eis docẽdus eſt & corripiendus, non ipſi ab eo: quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Dei ergò ordinationem accuſat qui eos qui ab eo conſtituuntur ſacerdotes accuſat, uel damnare cupit.

Idem. Hi qui non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: ſed omnes qui aduerſus patres, id eſt, ſacerdotes armantur, infames eſſe cenſemus. patres enim omnes, id eſt, ſacerdotes uenerandi ſunt, non reſpuendi aut accuſandi, uel inſidiandi aut infamandi.

Item Pius Papa.

De eodem.

a Dicente. Cum dixit, Qui ſine peccato, &c. iij. quæſt. vij. qui ſine.

b Rogabat. Id eſt, præcipiebat. ſic xj. q. iij. rogo.

c Quoniã pro minimo. Sic continua quoniam & ſi boni ſumus.

d Vt a talibus. ſ. illis qui ſemper parati ſunt reprehendere, de quibus ait xj. qõ. iij. ſenti. ſed aliorum reprehenſiones attendendæ ſunt, qui licet mali non ſint, tamẽ ideo reprehendunt, quia eos malos eſſe credunt. xj. qõ. iij. non ſunt. xij. qõ. j. nolo.

e Ab humano die. Id eſt, qui tantum humana, 1 nõ diuina quærunt. viij. q. j. ſunt in eccleſia.

f Qui crimen. Si uis dicere quod qui peccauit poſt baptiſma poteſt promoueri ſi egerit pœnitentiã, tunc dicas illum hic appellari criminoſum qui per ſententiã 2 conuictus eſt. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiã ipſo iure: uel de illo intellige, qui pendente accuſatione, qua & ipſe fuit accuſatus, uoluit accuſare alium, quod non licet. iij. q. ult. neganda. Baz. autem facit uim in hoc uerbo criminoſus. ſ. plenus uitijs, ſicut ille qui eſt periurus: ut j. eo. quicunq;. Et licet quilibet criminoſus etiã non conuictus repellatur, ut extra de teſti. ſuper eo. tamen ſi probat ſe egiſſe pœnitentiam, bene recipitur, maxime in ciuili. argu. l. diſt. ferrum. & ff. de ædil. edict. quod ita. licet ſit argu. contra extra de ſim. per tuas. ubi dicitur, quod in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittatur de æquitate, quam de rigore. Io. Tu dicas breuiter, quod ſi probatur crimen contra aliquem, ſemper repellitur in cauſa criminali: ut ĩ. ij. qõe. vij. quærendum. & extra de teſti. teſtimonium. niſi in exceptis criminibus, ſecundũ diſtinctionem pluries dictam ſuperius. B.

g Si ipſe ante. Licet de illo non ſit condemnatus. argu. extra de teſtib. c. ſuper eo. Et eſt hic argu. quod poſt pœnitẽtiam accuſatur quis de crimine. xxxiij. quæſt. ij. admonere. j. quæſt. vij ſi quis omnem. l. diſt. peruenit. xlviij. diſt. quoniam multa. 3

h Rei. Id eſt, accuſati.

i Chriſtum. Non tamen obeſt eis, ſi eos inſtruxerint. xlvij. diſtin. quantumlibet. & xliiij. diſtin. Epheſijs. Aliud ſi neglexerint eos corrigere: ut xxxvij. diſt. legant.

k Si omnia. De occultis loquitur, 4 quæ ſoli Deo reſeruantur. xxxij. diſtinct. erubeſcant.

l Inuidiæ. Hic canon præſumit potius accuſationem fieri cauſa inuidiæ, quã charitatis, ut dixi ſecunda, quæſtione ſeptima. c. ſi quis epiſcopus.

Oues

... inſtituit, & ſic hæc epiſtola ſuppoſititia.

† Imò cõtrariũ docebat, ut patet in ſua prima canonica, ca. ij. ibi, ſubditi eſtote, &c. Et ſic hæc epiſtola falſo conficta. Tum certũ eſt beatũ Iacobũ apoſtolum doctiorẽ fuiſſe præfato Clemente nec oportuiſſe eũ ab eo doceri.

1 Humana enĩ dies appellat humana proſperitas. Arch.

2 Ad hoc facit, qđ no. iij. qõ. ix. c. ij. in glo. id eſt, adaptatis, in fine.

Teſtis repellit probato crimine contra ipm.

Pœnitentia nõ impedit accuſationem.

3 Cõcor. tex. in l. q ea mente. cũ ibi no. ff. de furt.

4 Alij dicunt qđ intelligit de eo, qui malo zelo accuſat & litera capituli ad utrunque intellectũ adaptatur. Archidia.

Lucæ. 6. f

CAN. IX.

OVes [a] paſtorem ſuum non reprehendant, plebs epiſcopum non accuſet, nec uulgus eum arguat: quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Epiſcopi enim a Deo ſunt iudicandi, qui eos ſibi oculos elegit. Nam à ſubditis aut prauæ uitæ hominibus non ſunt accuſandi, aut arguendi, aut lacerandi. & infrà. Nemo bonum faciens, alteri uerbo aut factò nocere uult: quantò minus in ſuſpicione debet uenire fidelis homo, ut dicat, aut faciat ea, quæ pati non uult? quia omnis ſuſpicio [b] potius eſt repellenda quàm approbanda, uel recipiēda.

Ipſa autem detractio licet ex uitio detrahentium ſit, tamen iuſto Dei iudicio nonnunquā aduerſus bonos excitatur: vt quos uel domeſtica [c] præſumptio, uel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambroſius.

Ne quis de ſe præſumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur.

CAN. X.

IMitare Petrum tertiò dicentem: Domine tu ſcis quia amo te. (Ioan.21.d) Etenim quia tertiò [d] negauerat, tertiò confitetur: ſed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta ſunt, ut ſciamus neminem iactare ſe debere. nam ſi Petrus [e] lapſus eſt quia dixit: Et ſi alij ſcandalizati fuerint in te, ſed ego non: (Marc.14.) quis alius iure de ſe præſumat? Denique & Dauid quia dixerat: Ego dixi in abundantia [f] mea, non mouebor in æternum: (Pſal. 29.) eam ſibi iactantiam obfuiſſe confitetur dicens, Auertiſti faciem tuam à me: & factus ſum conturbatus.

Item Gregorius.

Vt boni ſalubriter humilientur, linguæ malorum contra eos inſurgunt.

CAN. XI.

SVnt plurimi qui uitam bonorum fortaſſe amplius quàm debent laudant: [g] & ne qua elatio de laude ſurrepat, permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem & obiurgationem prorumpere: ut ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore uituperantium ſuffocetur. Hinc eſt quòd doctor gentium ſe in prædicatione currere teſtatur inter infamiam [h] & bonam famam: (2.Co.6.b) qui etiam dicit, Vt ſeductores & ueraces.

Verùm hac authoritate [i] prohibentur ſpirituales a carnalibus accuſari, non carnales à ſpiritualibus. Quod ex uerbis eiuſdem datur intelligi, quibus in eod. cap. ſubiunxit dicens: Capite langueſcēte facilius reliqua corporis membra inficiuntur, ſicut ſcriptum eſt: [k] Omne caput languidū, & omne cor mœrens: a planta pedis uſque ad uerticem non eſt in eo ſanitas. (Eſaiæ.1.b) *Quapropter manifeſtum eſt diabolum (qui ſicut leo rugiens circumit quærens quem deuoret)* (1.Pet.5.b) *cordibus plebium ſuadere, ut doctoribus atque paſtoribus ſuis detractiones irrogent, uel eos accuſent. ut plebes langueſcentes nō tenentibus paſtoribus fræna eorum laſciuiāt atque in ima ruant, ut ſaltem ſic periclitari poſſint. Multum uerò diſtant damna morum à damnis rerum temporalium: cùm iſta extra nos ſint, illa uerò in nobis. & infrà. Peius malum fore nō exiſtimo, quàm Chriſtianos ſuis inuidere ſacerdotibus.*

Hinc etiam Felix ſecundus ait.

Deo rectè famulantes perſequi non licet.

Præſumptio eſt triplex. Dic qđ hæc præſumptio eſt inualida, & repellitur ſ iure. ſ nullo eñ debet mouere animū iudicātis. ij. quæſt. j. in primo & in hoc cap. oues. Archid.

a OVes. Sic ij. q. vij. oues.

b Suſpicio. Sic ij. quæſt. j. c. j. Suſpicioni temerariæ, nō creditur. xj. q. iij. in cunctis. probabilis inducit præſumptionem. ff. ꝙ met. cau. l. ult. vij. quæſt. v. presbyter. violenta condemnationem. xxxij. qō. j. dixit. & C. de adulte. quamuis. licet ſit argum. contra extra de præſumptionib. literas.

c Domeſtica. Id eſt, propria, uel domeſticorū perſona.

IMitare. CASVS. *Nemo debet ſe iactare de bonis, ne cadat, ut Petrus & Dauid.*

Delinquens pluries, pluries pœniteat.

d Tertio. Hic uidetur, quod toties pœnitentiā faciam, quoties committo fornicationem, etiā cum eadem muliere: & ꝙ quaſi pro diuerſis delictis ſit mihi pœnitentia iniicenda: ut de pœ. diſt. v. cōſideret. & de pœ. diſt. j. menſurā. [2] Item ſi poſt primam fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei pœnitentia. ſi ſecundo accedit ad eandem, ſecundo iniungitur ei pœnitentia. Talis ergo erit melioris cōditionis, ſi non pœniteat a principio, quam ſi pœniteat poſtea. Item ſi ſecundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum cōmittit, ſicut ſi ſecundo accederet ad priorem. Sed pro illo ſecundo peccato, ꝙ facit cum altera, noua pœnitentia ſibi indicitur, ergo & noua pœnitētia eſt indicenda ſibi, ſi ad eandem denuo accedat, cum par ſit peccatum. Et hoc cōcedi poteſt: [3] licet ſecūdum leges, qui ſæpius rem contrectat, non committit diuerſa furta. ff. de furt. ei qui.

2 Cōcor. text. in l. fernos. C. ad l. Iu. de vi pub. & le. iiij. C. de epiſc. & cler.

3 Arg. ad hoc extra de re iud. lib. vj. ca. ad apoſtolicę. uerb. deierauit, &c. Arch.

e Petrus. Argum. a maiori. ſi. xxxij. qō. v. ſi Paulus.

f In abundantia. Id eſt, confidentia bonitatis meæ.

g SVnt. Laudant. Hoc eſt uenia le peccatū. xxv. diſt. criminis. ſed qui cōmendant mortalia uitia mortaliter peccant. xlvj. diſt. ſunt nonnulli.

h Inter infamiam. Id eſt, quidam deſipientes dicebant eos ueraces, quidam non. xlj. diſt. quod dixit dominus.

i Verum hac authoritate Scilicet 7. ca. oues. hæc ſunt uerba eiuſdem Pij. & continuantur illi cap. oues.

k Sicut ſcriptum eſt. In Eſaia.

Ex

CAN. XII.

Quieſcite (inquit ſancta ſynodus Nicena) & nolite perſequi eos, qui rectè Deo famulātur, & ſyncera uoluntate ſuperna Dei mandata cuſtodiunt, & noſtris legibus ſubiugantur: quia nō decet, ut carnales ſpirituales perſequantur.

Item Gregorius.

Subditi prælatos ſuos accuſare non debent.

CAN. XIII.

Ex merito plebis non nunquā epiſcopi deprauantur, [a] quatenus procliuius cadant [b] qui ſequuntur. Capite languescente cætera corporis membra inficiuntur. Deteriores ſunt qui uitam moresque bonorum corrumpunt, his qui ſubſtantias aliorum prędiaq; diripiunt. Caueat itaque unuſquiſque ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id eſt, ne aut ipſe alijs detrahat, aut alios detrahentes audiat. [c] Sedens (inquit propheta) aduerſus fratrem tuū loquebaris detrahendo, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum, &c. Parcant ſinguli detractioni linguæ cuſtodiantq; ſermones ſuos: & ſciant quia cuncti qui de alijs loquuntur, ſua ſententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officium ſingulorum ſit, dilectiſsimi, non ſolum oculos caſtos ſeruare, ſed & linguam: nec quid in cuiuſquam domo agatur, alia domus vnquam [d] per eos nouerit. Habeant omnes ſimplicitatem columbæ: nec cui quam machinētur dolos: & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplantēntur inſidijs. †

Item Lucius Papa.

Bonus nocere non cupit.

CAN. XIIII.

Sapiens non eſt omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa.

Raptoribus deteriores ſunt epiſcoporum detractores.

CAN. XV.

Deteriores [e] ſunt, qui doctorum uitam moresq; corrumpūt, ijs, qui ſubſtantias aliorū prædiaq; diripiunt. Ipſi enim ea quæ extra nos ſunt, licet noſtra ſint, auferunt: noſtri quoque detractores, & morum corruptores noſtrorum, ſiue qui aduerſus nos armantur, propriè nosipſos decipiunt: & ideo iuſtè in fames ſunt: & meritò ab eccleſia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis ſæpe paſtores deprauantur eccleſiæ, ut procliuius corruant, qui ſequuntur.

Item Alexander Papa.

De eodem. CAN. XVI.

Summa iniquitas eſt fratres detrahere [f] & accuſare. [g] unde ſcriptum eſt: Omnis qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt: & oīs homicida nō habet partē in regno Dei. 1. Io. 3. e

Patet ergo (ut præmiſſum eſt) q carnales probibentur ab accuſatione ſpiritualiū, non ſpirituales ab accuſatione carnalium.

2 *Cùm itaque criminoſi & infames ab accuſationibus prohibentur, uidendum eſt, quos canonum ſacra authoritas infames appellet.*

De his Stephanus Romanæ eccleſiæ epiſcopus ſcribit Hilario dicens:

Quæ perſonæ infames habeantur.

CAN. XVII.

Infames eſſe eas perſonas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia: id eſt, omnes qui Chriſtianæ legis normam abijciunt, & ſtatuta eccleſiaſtica contemnunt: [h] ſimiliter fures, [i] & ſacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos: ſepulchrorum quoque uiolatores, & omnes qui aduerſus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur, ſimiliter & inceſtuoſos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, ueneficos, adulteros, de bellis publicis [k] fugien-

---

[a] Ex merito. Deprauantur. Id eſt, praui epiſcopi conſtituuntur. non enim propter aliorum merita efficiuntur mali, ſed mali propter malorum merita prælati fiunt. ut viij. q. j. audacter.

Regem imitantur ſubditi. [b] Cadant. Quia componitur orbis regis ad exemplū. Argumē. 2j. quæſt. iij. præcipue.

[c] Audiat. Sic. 5. 2j. q. iij. non ſolum.

[d] Vnquam. Scilicet per detractores ne ſit contra 3. v. q. v. non uos. Vel dic per eos, id eſt, per curioſos. unde Iuuenalis: Scire uolunt ſecreta domus, atque inde timeri. Verſus.

[e] Deteriores. Peius eſt perſuadere, quam facere: ut ff. de ſeruo cor. l. j. §. perſuadere. & l. ut tantum. & lxxxvj. diſtinct. tanta.

[f] Summa. Detrahere 3. diſtin. xlvj. accuſatores.

[g] Et accuſare. 3. ij. q. vij. ſi quis epiſcopus. de pœ. diſt. j. homicidiorum.

Pſal. 49. Patet. CASVS. *concludit Gratian. ex ſupradictis dicens quod carnales & peccatores non poſſunt accuſare ſpirituales. Et quia facta eſt mētio de infamibus, qui ab accuſatione repelluntur, ideo oſtendit, qui ſecundum canones infames appellentur.*

Cum itaq;. Hæc eſt ij. pars huius q. in qua enumerat omnes infames qui accuſare non poſſunt. & hoc probat per c. ſeq. Ioā. de Fā.

[h] Infames. Contemnunt. ſi. xix. diſt. nulli.

Crimen odlibet famat. [i] Fures. Ex hoc c. patet, q omne crimen infamat, ſecundum canones. & 3. c. oēs. & c. ſeq. Item ex hoc cap. videtur q omne crimen ſit publicum ſecūdum canones.

[k] De bellis publicis. Tales ſunt rei læſæ maieſtatis, ut ff. ad le. Iul. ma. l. iij. & capite puniuntur, niſi quando dominū defendere nō potuerint. ff. de re militari. omne. §. qui in acie.

† Idem Hierony. 3. xvj. q. ſ. ſi cupis.

Petunt.

tes, & qui. indigna ſibi petunt [a] loca tenere, aut facultates eccleſiæ auferunt iniuſtè: & qui fratres calumniantur aut accuſant, & non probant: & qui cõtrà innocẽtes principum animum ad iracũdiam [b] prouocant: [c] & omnes anathematizatos, [d] uel pro ſuis ſceleribus ab eccleſia repulſos: & omnes, quos eccleſiaſticæ leges, uel ſeculi infames pronuntiant. Hi nimirum omnes nec ſerui ante legitimã [e] libertatẽ, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ [f] deſeruiunt, uel non ſunt integri corpore, aut ſanam non habent mentem, [g] uel intellectum: aut qui inobedientes ſanctorum patrum decretis exiſtunt, aut qui furioſi manifeſtantur: [h] hi omnes, inquam, nec ad ſacros gradus debent prouehi, nec iſti, nec ſuſpecti, nec liberti, nec rectam fidem, uel dignam conuerſationem non habentes ſummos ſacerdotes poſſunt accuſare: nec ad accuſationem ſeu ad teſtimonium ullatenus iuſtè poſſunt recipi.

Item Fabianus papa.

Infamis efficitur, qui ſciens periurare præſumit.

CAN. XVIII.

3 Qvicunque ſciens ſe periurauerit [i] quadraginta dies in pane & aqua, & ſeptem [k] ſequentes annos pœniteat: & nunquam ſit ſine pœnitentia, [l] & nunquam in teſtimonium [m] recipiatur: [n] communionem tamen poſt hoc percipiat.

Item Euſebius papa.

Accuſatores † et perſonas quas leges ſeculi nõ admittũt, eccleſiaſtica quoque repellunt.

CAN. XIX.

Nos ſequentes patrum ueſtigia pro ſeruatione ſeruorũ Dei, quaſcunque ad accuſationes perſonas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmouemus: & nullæ accuſationes a iudicibus audiantur eccleſiaſticis, quæ legibus ſeculi prohibentur.

Sed licet [o] infames ab accuſatione epiſcoporum prohibeantur, non tamẽ iſti ab huiuſmodi [p] accuſatione prohibendi ſunt. Hæreticos nanque accuſare infamibus non prohibetur, ut ſuprà patuit in eadem cauſa, ubi de accuſatione minorum aduerſus maiores [q] diſputandum eſt.

Idem.

De eodem.

CAN. XX.

Cvm maiores ſcientia & moribus a minoribus accuſari prohibeantur, non æquales ab æqualibus, uel minores à maioribus ab accuſatione huiuſmodi ſunt prohibendi: cum hæreticus catholico minor ſit.

Sed hoc an generaliter accipiendum eſt, Auguſtinus non diffinit dicens:

Dubium eſt, an ſciens auarus, an neſciens hæreticus grauius peccet.

CAN. XXI.

Qværo ergo quis peccet grauius, an qui neſciens [r] hæreſim incurrerit: an qui ſciens ab auaritia, id eſt, ab idololatria non receſſerit? Secundùm illam [ſ] regulam, qua peccata ſcientium peccatis ignorantium præponuntur, auarum conſcientia uincit. [t]

a Petunt. ambitioſe, ut ĩ. j. quæſtio. vj. ſicut.
b Ad iracundiam. extra de homicid. ſicut dignum. §. illi uero.
c Prouocant. id eſt, delatores, ut v. quæſtio. ulti. delatori.
d Anathematizatos. ĩ. quæſt. v. conſtituimus.
e Legitimã. id eſt, plenam. aliter enim non promouentur, nec aliquem poſſũt accuſare: ut infra ſequitur.
f Curiæ. liiij. diſtin. c. j. & ij.
g Mentem. ut furioſi.
h Manifeſtantur. ĩ. xxxiij. diſtinct. maritum.

Qvicũq;. Hæc ẽ tertia pars, in qua ponit pœnã periuro, & ſpecificat de infamibus. Ioan. de Fant.
i Periurauerit. ſupra iij. quæſt. v. conſtituimus.
k Septem. xxij. q8. iiij. qui ſacramẽto. contra. Sol. ibi.
l Sine pœnitentia. interiori. ſimile 50. diſt. clerico.
m Teſtimonium. etiam poſt pœnitentiam peractam, ut ĩ. xxij. qõ. v. paruuli. Et hoc eſt uerum in teſtibus: 1 ſecus uidetur in accuſatore, ut xxij. quæſtio. v. ſi quis conuictus.
n Recipiatur. alibi dicitur, quod iuramẽtũ ſolũ Deum habet ultorẽ, ut C. de reb. credi. l. ij. nõ ergo incurrit infamiam. Item alibi legitur, ꝙ periurium continetur ſub crimine ſtellionatus: ut ff. de crimi. ſtellio. l. ij. Sed crimen ſtellionatus non infamat, ut ff. de crimi. ſtellio. l. ij. ergo nec periurium. Sol. ubi iuramentũ non cedit in præiudiciũ alicuius, ſolũ Deum habet ultorem. Dicunt autẽ quidam, quod ſi iuramẽtum eſt de futuro, ſemper infamat: quia ibi frangitur fides Deo & homini: ſecus ſi eſt de præſenti, uel de præterito, ut C. de tranſact. ſi quis maior. Alij dicunt, quod iuramẽtum quod interuenit in contractibus, non infamat, ſecus in iuramento quod fit in iudicijs: hoc eſt certum, quod omne iuramẽtum infamat canonica infamia. 2 Verum autem temerarium iuramentum repellat a legitimis actibus, dixi lxxxv. diſtinctio. Florentinum. & extra de teſtibus & atteſtationibus cauſam quæ.
o Nos ſequentes. Sed licet. Infert ex prædictis.
p Ab huiuſmodi. id eſt, ſimoniæ.
q Maiores, ut ij. quæſtio. vij. per totam.
r Qværo. Neſciẽs. ille eſt ignoranter hæreticus, qui ſeqtur opinionem, quam putat ueriorem, 3 ut xxiiij. quæſtio. iij. hæreſis.
ſ Secundum illam. de pœni. diſtinct. ij. ſciendum.
t Vincit. Vide qualiter argumentatur. licet enim peccatũ ſit

1 Extra de appel. qõni. ibi uideas. de præſumptio. literas. & de purga. ca. ca. j. & de teſti. teſtimonium. Archi.

† Alias, accuſationes.

Iuramentum utrũ infamet.

2 Cũ iſta gloſ. concor. Bart. poſt gloſ. ſ l. Luci⁹. ff. de infa. & Alex. de Imo. ſ l. ſi ex falſis. C. de tranſa.

3 Vnde hic loquitur de illo qui putabat illud credi ab eccleſia, quod ipſe credit, nihilomin⁹ peccat. xvj. qõ. j. ſi cupis.

ſit maius peccato? quia hic ſciẽtia præponitur ignorãtiæ, tamen facta compẽſatione ſcienter peccans poteſt æquiparari ignoranter peccanti. ſimilis compenſatio eſt ix. diſtinct. in canonicis. Quod autem minus ſit peccatum ignorantis quam ſcientis, habes xxij. quæſtio. vij. quemadmodum. quandoque uidẽtur plus peccare ignoranter peccantes quam ſcienter, ut xxiiij. quæſtio. j. ſchiſma. quandoq; parificantur, ut hic.

Peccatũ ignorãtis minus eſt quã ſcientis.

a Præcipitare. Gratianus tamen in ſimili quæſtione præcipitat ſententiam, ut ij. quæſtio. vij. dicto ca. ſi hæreticus. §. ſed quæritur. & Vrbanus eãdem uidetur ſoluere. xij. q. j. ſcimus.

Verum. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua quæritũ, utrũ infamis poſsit epiſcopum accuſare de ſimonia, cum eſſet bonæ famæ: & primũ dicit quod nõ. & hæc eſt uera ſolutio: ſed poſtea impugnat quod dixerat. Ioan. de Fant.

Verum. G. reſpõ. illi capit. quæro. & illi §. ſed licet. in qu. ſ. ſus probauerat infames admittendos contra hæreticos, & ita contra ſimoniacum, & eius ſolutio durat uſque ad §. hæc licet ratione. & ibi incipit ſuam ſolutionẽ impugnare.

b Conſtat. ſi conſtat, ergo non eſt neceſſarius ¹ accuſator. expo: ergo conſtat, id eſt, tale eſt crimen, quod cõſtat eſſe hæreſim. Vel dic, quod conſtat per famã: quia ſunt malæ famæ.

¹ ij. q6. j. de manifeſta. extra de ac. cui dẽtia. Archidia.

c Apparens. Hæc ſolutio eſt canonica, quia concordat cum Grego. ij. quæſtio. j. in primis. & impugnatio quam ponit in ſequenti §. allegando ponitur.

d Tractauerit. Sic ſupple in ſimonia non eſt quæ-

in ſcelere. Sed ſi fortè hoc facit in hæreſi ipſius ſceleris magnitudo, quod facit in auaritia ſcientis admiſsio, hæreticus neſciẽs auaro ſcienti coæquatur. Item utrùm catholicum peſsimis moribus, alicui hæretico, in cuius uita pter id, quòd hæretic' eſt, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus: non audeo præcipitare [a] ſententiam.

4 *Verùm hoc Auguſtini, & illud de infamium accuſatione, de his intelligẽdum eſt, quos conſtat [b] eſſe hæreticos, non de ijs, qui ſe negant in hæreſim lapſos. Hic autẽ in omnibus religioſus apparẽs, [c] dum ſe negat hæreticæ cõmunionis aliquando macula infectum, infames atque alios hmõi à ſua accuſatione ipſe repellit.*

Hæc licet rõne niti uideantur, exemplo tamen læſæ maieſtatis uana intelligũtur: ad cuius accuſationem, dum ſocius initæ factionis admittitur, nõ quæritur, an cogitare cõtra animam principis ſit maieſtatẽ lædere. ſed an aliquis de nece eius tractauerit. [d]

Vnde Imperatores Honorius & Archadius in nono libro Codicis, titulo ad legem Iuliam maieſtatis ſcripſiſſe leguntur.

CAN. XXII.

SI quis cũ militibus, uel priuatis, [e] Barbaris etiam ſceleſtam inierit factionem, aut factionis ipſius ſuſceperit ſacramentum, uel dederit, de nece etiam uirorum illuſtrium, qui conſilijs & cõſiſtorio noſtro interſunt, ſenatorum etiã (nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt) uel cuiuſlibet poſtremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadẽ enim ſeueritate uoluntatem [f] ſceleris, qua effectum puniri iura uoluerunt) ipſe quidem, utpote maieſtatis reus, gladio ferietur, bonis eius omnib. fiſco [g] noſtro addictis. Filij uerò [h] eius, quibus uitã Imperatoris ſpecialiter lenitate cõcedimus (paterno enim deberent perire ſupplicio, in quibus paterni, hoc eſt, hæreditarij criminis exempla metuuntur [i]) a materna & auita omnium etiam proximorum hæreditate ac ſucceſsione habeantur alieni: teſtamentis extraneorum nihil capiant, ſint perpetuò egentes & pauperes: infamia eos paterna ſemper comitetur: ad nullos unquam honores, ad nulla penitus ſacramenta perueniant: ſint poſtremò tales, ut his perpetua egeſtate ſordentibus ſit & mors ſolatium, & uita [k] ſupplicium. denique iubemus etiam notabiles eſſe infamia ſine uenia, qui pro talibus unquam apud nos interuenire [l] tentauerint.

Sanè ſi quis ex his

k Et uita. 7. lxxiiij. diſt. quorundam.

l Interuenire. Sic s. 50. diſt. miror. Et nota ꝙ quandoque prohibetur ſupplicari pro aliquo. de pœnis diſtinct

rendam, an ſimonia ſit hereſis. Iſte enim epiſcop' negauit ſimoniam eſſe hæreſim, & male, ut j. quæſtio. vij. patet. & ſic concludit in fine.

e SI quis. Priuatis. Nota milites non dici priuatos, ut xxiiij. quæ. j. qui contra.

f Voluntatem. Nota quod punitur hic ſola uoluntas: ut xix. diſtinctio. nulli. xxij. diſtinctio. omnes. quia in maleficijs uoluntas ſpectatur, nõ exitus. ff. ad legem Corne. de ſicar. diuus. Arg. contra. xxxij. diſtinctio. erubeſcant. de pœniten. diſtinct. j. cogitationes. xxxij. qõ. v. Chriſtiana. Solu. regulariter uoluntas non punitur, niſi ad aliquem actum procedatur.

Voluntas ſola non punitur.

g Fiſco. Idem eſt in crimine hæreſis, ut extra de hæreti. uergentis, ¹ alias bona damnatorum regulariter reſeruãtur filijs: ut C. de bonis damnat. authen. bona.

¹ Vbi plene ꝺ hoc, & xxiij. q. viij. in ſumma. & ibi dicam & uideas. & idẽ eſt in interfectore clerici, extra de pœ. in quibuſdã. Archid.

h Filij uero. In poteſtate conſtituti, ſi enim eos poſtea emancipaſſet, nõ ualet, ut C. eod. l. perpenditur. argu. ff. de bon. damnat. l. ulti. §. ex liberis. Filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam, quod hęc pœna ſpectat ad filios poſtea natos, non ad iam natos: ſed litera eis contradicit.

i Metuuntur. iuxta illud, Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri, Et ſequitur leuiter filia matris iter. lvj. diſtinctio. ſi gens. unde qui emit mancipia, de genere eorum quærit, ut ff de ædil. edi. quod ſi nolit. §. qui mancipia.

diſtin. l. prædixerat. & extra de hæret. ad abolendam. & C. de tranſactio. ſi quis maior.

a Porro. Hic ponit aſſumptionem argumenti ſui. præmiſit enim primo præpoſitionem.

b Pœna. In crimine enim ſimoniæ conuictus deponitur: ut xv. q. iij. ſane. ſed hic capite punitur. Qualiter iſti parificentur notaui xv. qō. iij. ſane. & c. nemini. Sed nunqd ordinatus ſimoniace pōt ordinatorem ſuū cōuenire de hoc cū accuſatores cōſequantur præmium? non credo: 1 licet dicatur hic, quod omnes accuſatores admittantur.

Simoniace ordinatus ordinatorem ſuū cōuenire nequit.

1 Et bene arg. iij. q. ſi. c. ult. ſecundū Io. de Fan. In his ergo, quæ ſunt expreſſa ſimilis eſt accuſatio, ſcilicet ut accuſatores admittantur, & ſolennitates ſeruentur, ſecundum B.

c Nullus. Fidicularum. Id eſt, chordarū, quæ ligantur circa frontē hominis, & ſtringitur caput per eas & eſt fides idem qd' chorda: ut ibi, Me fide perſpicuus Toiç' munitor amauit.

d Militiæ. C. de quæſtio. milites.

e Vel generis. C. de pœn. l. decurionum.

f Aut dignitatis. C. de quæſtioni. decuriones.

g Excepta. Vbi nullus poteſt ſe excuſare aliquo priuilegio tenet lex xj. quæſt. j. quicunque.

in exordio initę factionis ſtudio ueræ laudis accenſus ipſe prodiderit factionem, & præmio à nobis, & honore decorabitur. Is uerò, qui uſus fuerit factione, ſi uel ſero, incognita tamen adhuc conſiliorum arcana patefecerit, abſolutione tamen ac uenia dignus habebitur.

Porrò[a] *ſimonię accuſatio ad inſtar publici criminis læſæ maieſtatis procedere debet, ſicut Leo Imperator in primo lib. Cod. decreuiſſe legitur, titu. de epiſcopis & clericis. l. ſi quenquā. quod de accuſatione non de pœna*[b] *intelligi oportet. Vnde Imperator. Valerius & Gratianus lib. ix. Cod. tit. ad legem Iul. maieſt.*

CAN. XXIII.

NVllus omnino, cui incōſultis ac neſciētibus nobis fidicularum,[c] tormēta offeruntur, militiæ,[d] uel generis[e] aut dignitatis[f] defenſione uti prohibeatur: excepta[g] tamen maieſtatis cauſa, in qua ſola omnibus æquà conditio eſt.

Sed cū omnes illi aſſumātur in hac accuſatione ſimoniæ, qui poſſunt accuſare de crimine maieſtatis, cōſtat, quod ſicut ibi non dubitatur de crimine maieſtatis, ſed an reus cōmiſerit illud: ſic & hic non denegatur hæreſis, ſed impetitur accuſatus, an cōmiſerit hæreſim.

Sed cum. CASVS. *Hic concludit Gratianus ex ſupradictis hoc modo: Cū ſimonia & crimen leſæ maieſtatis paria ſint in accuſatione, ergo ſicut in crimine leſæ maieſtatis non dubitatur, an ſit crimen leſæ maieſtatis, ſed an commiſerit illud, ſic in crimine ſimonia non dubitatur ſimoniā eſſe hæreſim, ſed an commiſerit ſimoniam, licet neget hæreſim eſſe. Sed nota quod Grat. bene ſoluit in illo §. uerum. et illa ſolutio concordat cū Greg. ij. q. j. in primis. & q. vj. accuſatio. et quæ poſtea dicūtur in ſeq. §. ſunt allegationes. hoc dicit Io. & etiam bene H. tamen & Cardinalis non excuſant eum: ſed dicunt eum male dixiſſe, niſi in illo §. uerum. Poſſet etiam dici, quod epiſcopus iſte, de quo agitur in principio thematis, infamatus erat, licet religioſus appareret: ideo nō prodeſt ei, ſi negat ſimoniā eſſe hæreſim, ſed an commiſerit. Vnde infames bene admittuntur cōtra ipſum. & ita ſecundum hoc bene dicit Gratian. per totum §. niſi in §. illo, uerum, ubi loquitur allegando ſecundum hunc intellectum.*

QVAESTIO II.

QVod aūt[h] quæritur, ſi ep̄s accuſatus in accuſatorē accuſationem uertere uoluerit, an ſuæ ſimplici aſſertioni fides ſit adhibenda: facilè ſoluitur, ſi ſanctorū patrū authoritas diligēter inſpiciatū. ut enim ſancti patres diffiniūt, nullius perſonæ quantūlibet exercitatæ confeſſioni fides eſt adhibenda, niſi competentes probationes adhibeat.

Item in Carthaginēſi concilio quarto legitur.

Epiſcopus alicui crimē obijciens, in ſynodo probet quod obijcit. CAN. I.

EPiſcopus ſi clerico, uel laico[i] crimē impoſuerit, deducatur ad probationem in ſynodum.[k]

Sed obijcitur, ſi ſe ſolū alieni ſceleris conſcium nouerit, probare illud teſtibus non ualet. quid ergo tunc ſibi faciendū ſit.

Ex concilio Varenſi ſic diffinitur.

Epiſcopus nō proferat quod probare non poteſt.

CAN. II.

SI tantùm[l] epiſcopus alieni ſceleris ſe con

h QVod aūt. Nunquā ſoli epo credit. iiij. q. iij. iuriſiurādi. nec tenet lex. xj. q. j. quicunque.

i EPiſcopus. Laico. Sed huic c. eſt cōtra. xj. q. j. experientiæ. & c. ſi quis cū clerico. Sed quod hic dicit, intelligas de eccleſiaſticis criminib. Pōt tñ clericus iudicare de oī crimine quantū ad iniungēdā pœnitentiam. s. ea. q. j. illi qui. & xxij. qō. j. prædicandū. & ex. de iud. nouit. 2 Vel loquit ſecundū tempora apoſtolorum, quādo oēs cauſæ deferebant ad eccleſiā ut xj. q. j. relatum.

Clericus an de omni crimine poſsit iudicare.

2 Et optime extra, ut eccleſi. benef. c. j. verſicu. & ideo. & nota, ex̄. de offi. ordi. cap. j. licet aliter uideatur notari per B. & Innoc. extra de purga. cano. nos inter.

k Synodū. i. conuētū clericorū: qui cōciliū appellat. xij. q. ij. placuit. & c. ep̄s. ij. qui ſine eorū pręſentia, nō debet cauſas audire. xv. q. vij. ep̄s nullus. & hoc intelligo de criminali negotio, ſed in ciuili cauſa eliguntur arbitri: ut xj. quæſ. j. ſi clericus.

l SI tantum. Hæc duo cap. intelligit H. de occulto peccatore, & dicit quòd ſi ſcio aliquē eſſe in mortali peccato, licet ſit occultum, debeo ipſum uitare occulte, ſed non publice: nec poſſum eum de hoc accuſare, cum non habeam teſtes: ſed illud eſt perdurum, ut omnem quem ſciā peccatorem, debeam euitare, & eſt illud contra. ij. q. j. multi

Criminoſus occultus an debeat uitari a ſcientibus ipſum eſſe talē.

j.multi. Sed tu ponas caſum ſic: Epiſcopus aliquis ſolus ſcit aliquem in canonem incidiſſe, [1] debet eum corrigere priuate, & ſi incorrigibilis ſit, priuate uitabit eum, non publice, ne ſit proditor criminis, ut extra de ſentent. excommunica. cum non ab homine. in princip.

nobis. niſi hoc habeat conſuetudo: ut extra de fide inſtrum. cum dilectus. nā literis ſuis creditur, quibus ſignificat ſe aliquem excōmunicaſſe: ut xj.q.iij.curæ.
g Excommunicato. Id eſt, quem dicit excommunicatum.

ſcium nouerit, quandiu probare non poteſt, nihil proferat: [a] ſed cū ipſo ad compunctionem eius ſecretis correctionibus elaboret. Quòd ſi fortè correctus pertinacior fuerit, & ſe communioni publicæ ingeſſerit, etiam ſi epiſcopus in redarguēdo illū, quem reum iudicat, in probatione deficiat, indemnatus [b] (licet ijs, [c] qui nihil ſciuerunt, ſecedere ad tēpus [d] pro perſonæ maioris authoritate iubeatur [e]) ille tamen quandiu nihil probare poteſt, in cōmunione oīum præterquā eius, qui eum reū iudicat, permanebit.

Item ex cōcilio Aphricano.

De epiſcopo, qui ſibi ſoli dixit aliquem crimen ſuum confeſſum fuiſſe.

CAN. III.

Placuit, ut ſi quando epſ dicit aliquem ſibi ſoli [f] proprium crimen fuiſſe confeſſum, atquè ille neget, nō putet ad iniuriam ſuā epſ pertinere, ꝙ illi ſoli non creditur: & ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle cōmunicare, quandiu excōmunicato [g] non cōmunicauerit ſuus epſ, tādiu eidem epiſcopo ab alijs non communicetur epſ, ut magis caueat [h] epiſcopus, ne dicat in quenquam quod alijs documentis conuincere non poteſt.

QVAESTIO III.

Iudicium [i] uerò Archiepiſcopi alterius prouinciæ alicui expetere nō licet. Vnde Gregorius ait:

Alterius parochianum alicui iudicare non licet.

CAN. I.

Scriptum eſt in lege: Per alienam meſſem trāſiens falcem mittere [k] non debes, ſed manu ſpicas conterere, & manducare. Falcem enim iudicij mittere nō potes, nec debes in eā ſegetem, quæ alteri uidetur eſſe cōmiſſa: ſed per effectum boni operis frumenta dominica uitiorum ſuorū expoliare paleis, & in eccleſiæ corpus admonendo [l] & perſuadēdo, & quaſi mandendo conuertere. Deut. 23

Item Pelagius Papa omnibus epiſcopis.

Quot ciuitates unaquæque prouincia habeat.

CAN. II.

Scitote certā eſſe prouinciam quæ habet decem uel undecim ciuitates, & unum regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe: & unum metropolitanum, alioſq; ſuffraganeos decem uel undecim epiſcopos [m] iudices: ad quorum iudicium om-

[a] Hic fuit caſus Benē. qui cō probat p decret. de ſenten. ex cō. cū non ab hoīe. ſed Gratia intellexit hoc c. §. tantum de excommunicato non p ſententiā: ut xj. q. iij. §. euidēter. & ſ. Arc.

a Proferat. Accuſando publice.

b Indemnatus. Sic ordina literam: ille tamen indemnatus, in communione omnium permanebit.

c Ijs. Id eſt, quantum ad eos, qui nihil ſciunt de excommunicatione illius, uel de crimine eius, ut extra de ſentent. excōm. cum illorū.

d Ad tempus. Id eſt, dum eſt in peccato.

e Iubeatur. Iubere enim poteſt prælatus aliquem ut abſtineat a ſua priuata communione, uel etiam à communione ſacramentorum: quia in ſecreto poteſt præcipere talia hominibus peccantibus. xxxiij. diſtinct. habuiſſe. Tamen per ſententiā non poteſt aliquis aliquem ſecreto ſeparare a participatione ſacramentorum, uel etiam ſuſpendere: poteſt ēt quis cum ſcit aliquem criminoſum, ſuo prælato dicere ut ipſum corrigat: ut xxij. quæſt. v. hoc uidetur. uel expone, iubeatur, id eſt, moneatur, ſic xxxj. queſt. j. hac ratione. Secundum præmiſſa patet, quòd non obſtat. j. de conſe. diſt. ij. non prohibeat. xciij. diſtin. ſi inimicus. vij. quæſt. j. ſcire. & xj. qō. iij. quibus epiſcopi. ubi dicitur, quibus epiſcopi nō communicāt nec nos communicare debemus. quia illa capit. de publice excommunicatis intelliguntur.

[2] Iſtud autem c. loquit de tali delicto, ꝓpter qđ delinquēs incidit in canonem, latæ ſentētiæ: alias eſſet contra. ij. q. j. multi. q̄a oēs peccatores non poſſumus uitare, ut ibi dicitur ſecūdum P. Vel dic ꝙ loquit de eo quē epſ nulla manifeſta cauſa nec ordinario iudicio habito a cōmunione aliorum præcipit ſeparari ſecūdū Lauren. q̄ ita not. in præ dict. c. quibus. Arch.

f Placuit. Sibi ſoli. Non tanquam Deo, ne ſit contra. de pœn. diſt. vj. ſacerdos. j. x. quæſt. j. quicunque contra. Sed illud non tenet. ſic ergo dicto ſolius epiſcopi nec creditur, nec etiam ſcripto, niſi adſit ſubſcriptio: ut extra de teſtib. cum a

h Caueat. Ecce pœna illius, qui iniuſte uitat aliquem, uel iudicat. ſic ſecunda. quæſt. j. c. nemo.

Iudicium. CASVS

Hic ponitur tertia quæſtio in qua quæritur an liceat ſibi expetere iudicium alterius metropolitani? & reſpondet quod nō, ut j. eo. c. i. ij. et iij. niſi de licentia ſui metropolitani: ut ij. quæſt. vj. placuit. & xj. quæſt. j. clericum.

i Iudicium. Nulli licet habere iudicē alterius prouinciæ, niſi per appellationem: ut iij. quæſt. vj. non liceat.

Scriptum eſt. Mittere. Nec ordinare, nec aliqua ſacramenta dare poteſt in alterius epiſcopatu. ix. q. ij. c. j. & ij. ſecus de proconſulibus, qui inſignia ſua extra prouinciam ferunt, & uoluntariam exercent iuriſdictionem. ff. de off. proconſ. l. j. & ij.

l Admonendo. Non tamen publice eis prædicando tanquam ius in eis habens. lxxj. diſt. hortamur. & ix. q. ij epiſcopum. ar. xiij. qō. j. c. j. xvj. q. j. interdicimus. Sed ſine ſolennitate ad bonum monēdo, [3] ꝙ quilibet poteſt facere, & etiā monachus. xvj. q. j. c. j. & c. quia iuxta. ſecundū alios poſſunt prædicare, non tamen concitando turbam. xvj. q. iij. placuit. ij. quia illud non conſiſtit in contentioſa iuriſdictione. Nec refert quis prædicet, ſed quid prædicet. xix. diſt. ſecundum. Ioannes.

[3] Quidā dicūt hoc eſſe uerū, ſi inuitent. vij. q. j. epī uel presbyteri. ubi de hoc. Archid.

m Scitote certā eſſe. Epiſcopus. Hoc ideo eſt ſtatutum,

Appellandō nō eſt omiſſo medio.

tutum, quia cauſa epiſcopi coram xij. epiſcopis eſt tractanda. xv. q. vij. ſi quis tumidus.

a Omnes. Archidiaconos non eſſe iudices.

b Secundum ordines. Ergo medio prætermiſſo non eſt ad ſuperiorem eundum, ut ij. q. vj. cap. anteriorū. uerſi. illo uidelicet. & c. decreto. & quæſtio. vij metropolitanum. ſic eſt argu. quod omiſſo archidiacono non itur ad epiſcopū: ut extra de offi. archidia. ca. j. & xviij. quæſtio. ij. cognouimus. & argu. contra extra de præben. referente.

ADDITIO.

Vbi de hoc & extra de appel. dilecti. dic ut ibi. Archid. De hoc etiam habes xxv. diſt. perlectis.

c Ab extraneis. Ergo metropolitanus eſt extraneꝰ iudex: non eſt ergo iudex prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, quære ix. q. iij. c. ij. Ioan.

d Denique. Vel infirmitate. uel malitia plebis, uel defectu ſcientię, uel irregularitate, ut extra de renun. niſi cum pridem.

e Reſtituatur. Sed nonne debuit perdere locū ſuum, quia ſpontanee reſpondebat coram extraneo iudice. xj. quæſtio. j. placuit. & iij. q. vj. non liceat? Sed dic quod papa pepercit ei. Et eſt hic argumen. de illicita renuntiatione, quod non teneat ſi fiat ignoráte ꝑlato ſuo, uel ſi fiat in manu alterius. xvij. qō. ij. Gonſaldus. extra de renū. admonet. ff. de offic. præſi. legatus. Sed contra, quia etiā tacite quis renūciat iuri ſuo, extra de ijs quæ fiūt a maio. parte capitu. ex ore. & vij. qō. j. eos. & extra de renū. quod in dubijs. & xxxij. qō. j. de bñficio. vij. qō. j. quam periculoſum. Dico quod ipſe non poteſt repetere: quia renuntiatio tenet quantum ad ipſum, ſed eccleſia poteſt eum repetere, ut vij. quæſtio. j non oportet. & cap. eos. Vel dic quod renuntiare poteſt ijs, quæ ſpectant ad onus, ſed non ijs quæ ſpectant ad honorem. Non enim ſubditus poteſt abdicare a ſe iuriſdictionem ſui epiſcopi. extra de foro compe. ſi diligenti. Ioan.

Renuntiatio illicita an teneat.

i Dic hoc eſſe uerū ſ prælaturis & beneficijs iā quæſitis: ſed ſecus in acquirēdis, ut in prædi. decreta. ex ore. ſecundū Goffr.

nes a cauſæ epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum ac ciuitatum referantur, ut ab his omnibus iuſtè & conſona uoce decernatur, niſi ad maiorem authoritatē fuerit ab ijs, qui iudicandi ſunt, appellatum. Vnde nō oportet, ut degradetur, uel dehonōretur unaquæque prouincia: ſed apud ſemetipſam habeat iudices, ſacerdotes, & epiſcopos ſingulos, uidelicet ſecundùm ordines b ſuos: & quicūque cauſam habuerit, a ſuis iudicibus iudicetur, & non ab alienis, id eſt, a ſuæ iuſtis iudicib. prouinciæ, & non ab extraneis, c niſi (ut iam eſt prælibatum) a iudicandis fuerit appellatum.

Item Nicolaus papa.

Non aliorum, ſed primatis ſui iudicio quiſque ſe ſubijciat epiſcopus.

CAN. III.

DEnique Suffredus, ſi tale in ſe crimen nouerat, quo rectè poſſet epiſcopatu priuari, uel infirmitate d ſe ſentiebat forſitan prægrauari, quia impeditus nullis poſſet proximis ſua prælatione prodeſſe: is primatis ſui debuerat & non aliorum diœceſeos antiſtitum præſtolari iudicium. Quòd ſi quælibet ambiguitas, uel aliqua fortaſſe ſuper eius examinatione uel epiſcopatus abrenuntiatione oborta fuiſſet contentio, ex more ad apoſtolicam ſedem referri conuenerat, & noſtrá in his omnib. debuerant cuncti decreta penitus expectare: quod quia omiſſum eſt hactenus, dolemus. Dilectiſsimi igitur gloriam ueſtram uehemēter efflagito, ut iam dilectus Suffredus epiſcopus proprio reſtituatur e epiſcopio: & hic, ſi aliquid reprehenſione dignū geſſit, poſtea uel correctione, uel digna animaduerſione diffinietur.

Eſt tamen caſus, in quo epiſcopus alterius parochianum excommunicare ualet.

Vnde in concilio apud Compendium.

Quando epiſcopus parochianum alterius excommunicare ualet.

CAN. IIII.

PLacuit pro communi utilitate, ut nullus epiſcoporum grauiter ferat, ſi eius parochianum f pro deprædationis cauſa alter epiſcopus excommunicauerit.

Item ex concilio Meldenſi.

f Placuit. Parochianum. Sed nonne epiſcopus poteſt punire exemptos, g qui delinquūt in ſua diœceſi? Videtur quod ſic per cap. iſtud. & ſ. iij. q. vj. c. j. & extra de hæreti. ad abolendam. in fi. ubi dicitur, quod nullum priuilegium iuuat. & extra de priuil. tuarum. in fi. Item negligentiam talium poteſt ſupplere: ut extra de ſuppl. negli. prælato. ſicut. extra de priuil. cum & plantare & exceſſus eorū punire, ut extra de priuil. parētibus. Itē quia ratione delicti perditur priuilegium. xj. q. iij. priuilegium. Itē quia reatus omnē honorem excludit, ut C. ubi ſena. uel clariſ. l. j. Item quia in prouícia quis deliquit, illic iuri ſubiaceat, nullo ſe excuſaturus priuilegio. C. ubi de crimi. agi oportet. auth. qua in ꝓuincia. Non enim prætextu priuilegij conceſsi, flagitiorū creſcet authoritas: ut C. de priuil. ſchola. l. ij. lib. xij. ad idē in authen. de mand. princi. §. quod ſi delinquētes iueneris. collatio. iij. ubi dicitur: nō permittas nocentes aliquibus uti priuilegijs. Econtra probatur quod non poſſunt puniri, ut extra de priuile. ſane. & cap. cum capella. xvj. qō. j. frater noſter. & expreſſe dicitur extra de ſupplen. negli. prælat. ſicut. ſi enim tales poſſent puniri ſicut & alij, inutile eſſet eorum priuilegium. Item proconſul non poteſt ſe intromittere de cauſis fiſcalibus: ſic nec epiſcopi de iſtis, qui quodammodo fiſcales facti ſunt per priuilegium. ff. de offi. proconſul. ſi in aliqua. §. j. Solu. quidā dicūt quod pro occulto delicto a ſolo Romano pontifice poſſunt puniri: ſed pro notorio poſſunt puniri ab epiſcopo loci, per id quod legitur extra de priuil. tuarum. Melius dicas, quod ſi priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, ut in contractu, uel in maleficio occidendo hominem, uel adulterando cum aliqua, tale delictum poteſt punire epiſcopus loci: quia etſi ſit perſona exempta, tamen res, in quā delinquitur, non eſt exempta. Si uero deli-

g Exemptos. De quo late Henri. de Bottis in trac. de ſynodo.

Exempti delinquētes in diœceſi epiſ. an poſsūt ab eo puniri.

quis

De eodem.

PALEA.

D*E illis aũt, qui ĩtra parochiã beneficiũ, aut hæreditatẽ habẽt, & alterius epiſcopi parochiani ſunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam*[a] *& deprædationes*[b] *peragunt, placuit ut excommunicentur:*[c] *nec antè ex parochia exeant, quam quæ patrarunt dignè emendẽt, quorum excommunicatio ſeniori eorum & proprio epiſcopo ſignificanda eſt: nec eos recipiat antequã illuc redeãt, ubi rapinam fecerunt, et ibi omnia pleniter emendent.*

QVAEST. IIII.

P*Orrò*[d] *cu ius iudiciũ ſibi expetẽdum ſit, ſi iudices electi inter ſe diſcordare cæperint, ĩ Laodicenſi concilio ſic inuenitur diffinitum.*

A quo ſit ferẽda ſententia, quando comprouinciales epiſcopi diſcordant.

CAN. I.

SI quis epiſcopus criminaliter in iudicio epiſcoporum fuerit accuſatus: contingat autẽ epiſcopos prouinciæ,[e] qui conuenerint, diuerſas habere ſentẽtias:[f] & alios quidem innocentem eum pronuntiare,[g] alios reũ: propter huiuſmodi controuerſiam amputandam placuit ſanctę ſynodo metropolitanum epiſcopum alterius prouinciæ uicinæ aduocari,[h] & aliquãtos cum eo epiſcopos alios, qui pariter reſidentes quicunque fuerint, dirimant quæſtionem: propter hoc, ut ſit firmum iudiciũ, quod ab unius prouinciæ epiſcopis fuerit promulgatum.

Item ex concilio Martini papæ.

Quando indices electi de ſententia inter ſe diſcordes extiterint, de uicina prouincia archiepiſcopus aduocetur.

CAN. II.

SI quis epiſcopus ĩ aliquibus iudicatur, & uiderit ipſos epiſcopos, qui in prouincia ſua ſunt, inter ſe iudicio diſcrepare, ita ut alij uideantur eum, qui iudicatur, iuſtificare, alij cõdemnare, pro diffinitione huius diſſenſionis hoc placuit ſanctæ ſynodo, ut de prouincia uicina alter metropolitanus uocetur epiſcopus, ut per eum confirmetur, quod ſecundùm rectũ placuerit canonem.

Niſi eadem prouincia primatẽ habuerit, ad quẽ negotia, quæ per metropolitanũ terminari nõ ualent, referenda ſint.

Vnde Bonifacius Papa populis Galliæ.

Primati deferuntur negotia, quæ metropolitanus explicare non ualet.

CAN. III.

SI inter epiſcopos eiuſdẽ concilij dubitatio emerſerit de eccleſiaſtico iure, uel de alijs negotijs,[i] primùm metropolitanus eorum cum alijs in concilio conſiderans rem dijudicet: & ſi non acquieſcat utraque pars iudicatis, tunc primas[k] regiõis inter ipſos audiat, & quod eccleſiaſticis canonibus

quit circa rem exẽptam, puta male gerendo ſe in officio ſuo, uel alienando res eccleſiæ ſuæ, in his a ſolo papa punitur. Vbi ergo factum exempti præiudicium affere nõ exemptis, bene epiſcopus loci punit in his, in quibus delinquens contingit ſuam iuriſdictionẽ. Secus ſi non afferat alicui præiudicium. Et hæc diſtinctio ꝓbatur extra de priuileg. cum capella. Et dicit quod cum delictum eorum publicũ eſt, poteſt puniri ab epiſcopo, ut ſupra dictum eſt, & ut dicit decretalis, patentibus. & cap. tuarũ. extra de priuilegijs.

a DE illis. Rapinam. quo ad res mobiles.

b Deprædationes. quo ad res ſe mouẽtes, ut animalia.

c Excommunicentur. ſcilicet ab ipſi' loci epiſcopo, uel in cuius iuriſdictione deliquerunt. Archidiaco.

d POrro. Hæc q̃ſtio expedita eſt ij. quæſtio. vj. dicto §. diffinitiua. uerſ. item ſi plures.

SI quis. Iſtud capi. uidetur continere iniquitatem, tum ex eo quod nõ ſtatẽ hic iudicio maioris partis:[i] tum quia ex eo, quod alienus iudex iudicat nõ ſuum ſubditum. ſed expone ꝓut hic notaui. Ioan.

i Contra id ff. de re iud. duo.

e Epiſcopos prouinciæ. in pari numero.

f Sententias. id eſt, opiniones quibuſdam ſcilicet uolentibus eum abſoluere, quibuſdam uolẽtibus reſeruare ſententiam papæ.

g Pronuntiare. Nõ ſententiãdo, ſed opinionem ſuam recitãdo, & ideo ſic expone, ne ſit contra ff. de re iudi. duo. & l. inter pares. & ij. quæſtio. vj. item ſi plures. ubi dicitur, quod ſi diſcordant delegati, ad delegãtem eſt recurrendũ.

h Aduocari. Per papæ reſcriptum, id eſt, Papa committat metropolitanis & epiſcopis uicinæ prouinciæ negotiũ illud. ſic exponitur ſecundum illos, qui de iudicibus a papa delegatis hoc intelligunt. uel etiam de epiſcopis ipſis, qui ſui iudices ſunt, intelligas: & ſecundũ hoc eſt ſpeciale, qđ par pari poteſt cauſam delegare. Nam quandoque in defectum iudicis ordinarij par in parem habet imperium: ut lxv. diſtinc. capi. ulti. ſic ij. quæſtio. vj. placuit. ij. Vel forte hoc ſit de conſenſu partium. argu. xj. quæſti. j. iudices. Eſt etiam hic aliud ſpeciale, quod ſi diſcordant iudices, nõ obtinet ſententia plurimorũ. ſic C. de appella. iubemus. in fine. & extra de reſcriptis. paſtoralis. alias ſecus. lxv. diſtinct. ſane. Vel forte hoc tenet cũ pares ſunt hincinde iudices, ſed contrariũ eſt xxj. diſtinct. cap. ſubmittitur. ubi dicitur, quod ad maiorem iudicem eſt eundum: ſed hoc ſit (ut dixi) de conſenſu partium. Vel dic, ꝙ omnia iſta ſpecialia ſunt in cauſa epiſcopi, ubi omnes debent concordare in ſententia: ut infra ead. ca. iiij. Ioan.

Par pari põt cauſam delegare.

i SI inter epiſcopos. Negotijs. Not. pro ciuilib. negotijs poſſe celebrari ſynodũ, ut ſ. diſt. xviij. propter.

k Tunc primas. Argu.

& legibus ueſtris conſentaneum ſit, hoc diffiniat: & nulla pars calculo eius ualeat contradicere. [a]

Item Alexander papa.

De eodem.

PALEA.

SI metropolitanus a quocunq; cõprouinciali epõ in cauſa propria appellatus eum audire diſtulerit, in proxima ſynodo, negotij ſui habeat licentiam exercendi, & quicquid per iuſtitiam à comprouincialibus fuerit ſtatutum, debet cuſtodiri. Sed ſi omnium cõprouincialiũ concordi ſententia fuerit dãnatus, manebit erga eum immobilis cenſura.

Vnde in Antiocheno cõcilio legitur.

Epiſcopus, qui ab epiſcopis ſua prouincia conſonam ſentẽtiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit.

CAN. IIII.

SI quis epiſcopus criminaliter accuſat³ ab omnibus, [b] qui ſunt intra prouinciã epiſcopis, acceperit unã conſonamque ſniam, ab alijs ulteri⁹ iudicari non poterit: ſed manere circa eã oportet tanquã conuenientẽ, quæ ab omnib. prolata eſt firmã, ratamq; ſententiam.

Subintelligendum uerò eſt, niſi ad iudicẽ maioris authoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem ſoluta ſententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus papa ait:

Semel definitum retractari non licet, niſi ubi maior authoritas fuerit.

CAN. V.

QVod bene ſemel definitum eſt, [c] & interpoſitis iuramẽtis deliberatũ, nulla debet iteratione (niſi fortaſsis, ubi fuerit maior [d] authoritas) retractari.

Item ex concilio Sardicenſi.

In renouatione iudicij, beati Petri memoria eſt habenda.

CAN. VI.

OSius epiſcopus [e] dixit, quòd ſi aliquis epiſcopus adiudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putet ſe bonam cauſam habere, alterum iudicium renouetur. Si uobis placet ſancti Petri Apoſtoli memoriã honoremus, ut ſcribatur uel ab his, [f] qui examinauerunt, uel etiam ab alijs epiſcopis, qui in prouincia proxima morãtur, Romano epiſcopo. Et ſi iudicauerit renouandum eſſe iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem cauſam, ut ea non refricentur, quæ acta ſunt: quæ decreuerit Romanus epiſcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo placet omnibus, ſtatuatur. Synodus reſpondit, Placet.

QVAESTIO V.

QVòd autem [g] deficiente accuſatore non ſit reus cogendus ad probationem, authoritate Gregorij probatur, qui ſcribens Maximo ait:

Onus probationis reo non incumbit.

CAN. I.

QVòd autem poſtulas, ut illuc perſonam dirigere debeamus, qua [h] de his, quæ dicuntur, poſsit eſſe probatio, eſſet utcunque excuſabile, ſi unquam ratio ei, qui accuſatur, neceſsitatem probationis imponeret. at poſtquam non tibi, ſed accuſantibus hoc onus incumbit, ad nos (ſicut præfati ſumus) dilatione ceſſante uenire non deſinas. Cùm accuſatus non negationem, ſed exceptionem probare debet.

Codice libro quarto, titul. de probationibus.

M

[a] Argu. quod maiora negotia prouinciæ non licet facere metropolitano ſine authoritate primatis. ſic lxvj. diſt. de perſona. & xcix. diſtin. c. j. & xvj. q. vj. ca. placuit. ſed illud intellige ſi appellatur ad ipſum, ut xviij. diſt. ca. j. & ix. q. iij. cap. conqueſtus. Contradicere. Ecce caſus ubi non auditur ſecundo appellans: ut dixi ij. q. vj. c. anteriorum.

[b] SI quis epiſcopus. Ab omnibus. Per hoc uidet, quod ſpeciale ſit in epiſcopo, ut ab omnibus debeat abſolui, uel condemnari.

[c] QVod bene Definitum eſt. A iudice per ſentẽtiam, uel etiam a quocũque. Et intellige de iuramento, q̃ iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud nõ poteſt retractari: ut C. de rebus credi. l. generaliter. & ff. de iureiur. l. ad monendi. Item arg. quod qui iurat ſtare uel parere ſentẽtiæ uel mandato alicuius, quod poteſt appellare. ff. rem ratam hab. l. iij. §. falſus. ff. iudi. ſol. cum apud. extra de appel. ca. ad hæc. ij. & cap. præterea. & ca. quæſtioni.

Hunc intellectum nõ ſequit hic Hug. qui exponit ualeat cõtradicere, ſub. niſi p appellationẽ. j. ea. qđ bene. & idẽ ſẽtit Lau. dicens textũ habere locum, niſi ad maiorem iudicem fuerit appellatum. & idem etiã tenet Pe. Archid. Iuramentũ an poſſit retractari.

[d] Maior. extra de iureiuran. capit. uenientes.

[e] OSius epiſcopus. Argum. aliã eſſe cauſam appellationis a principali. Argu. contra xxxj. q. ij. c. Lotharius. & not. ij. q. vj. c. ſi epiſcopus. & §. poſt ſecundam.

[f] Vel ab his. Ille enim iudex, qui tulit ſententiam, ſi nõ deferat appellationi, reſcribet ei ad quẽ appellatur, opinionẽ ſuam, & quare non deferat appellationi: ut ff. de appel. reci. uel non. l. ſciendum.

Iudex a quo reſcribere dbet iudici ad quem.

[g] QVod autem. Reus ſi eſt cogẽdus ad purgationem, niſi laboret in famia: ut j. ead. cap. quod autem. & ij. q. v. ca. presbyter. ubi plene de hoc inuenies. Ioan. de Fant.

[h] QVod autẽ. Qua. id eſt, per quã. Sic ſ. iiij. q. iij. cap. qui intendit. & extra de præſumpt. c. cum in iuuentute. Accu-

Vel dic, id eſt, corã qua .i. in præſentia eius ſecundum Lau.

De eodem.

CAN. II.

Accuſator, [a] quod aſſeuerat profitendo ſe probare non poſſe, reum neceſsitate mõſtrandi contrarium non aſtringit: cùm per rerũ naturã [b] factum negantis [c] probatio nulla ſit. Hoc autẽ obſeruandum eſt, quando reũ publica fama non uexat. tunc enim authoritate eiuſdem Gregorij propter ſcandalum remouendum famam ſuam reum purgare oportet.

CAVSA VII.

Qvidam epiſcopus longa inualetudine grauatus, alium ſibi ſubſtitui rogauit, cuius precibus ſummus pontifex annuit, & quod rogauerat ei conceßit. Poſtea uerò conualuit idẽ epiſcopus, & quod prius fecerat, cupit reſcindi. Hic aduerſus eum, qui ſibi acceſſerat, quæſtionem mouet, ſuamq; cathedrã tanquã ſibi debitam repoſcit.

1 *Hic primùm quæritur utrùm uiuẽte epiſcopo alius poßit in eadem eccleſia ordinari?*

2 *Secundò, an iſte ualeat repoſcere cathedrã, quã ſua interceßione alter accepit.*

QVAEST. I.

I ps *Qvod autẽ uiuẽte [d] epõ alius ſuperponi aut ſuperordinari non poßit, ex concilio apud Aruerniã celebrato defi nitũ eſt, in quo legitur, ut nullus uiuẽte epiſcopo alius ſuperponatur, aut ſuperordinetur epiſcopus: ſi forſitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.*

Item ex regiſtro Gregorij papæ ad Anatoliũ Conſtãtinopolitanum diaconem.

Actore ſi probante re⁹ abſoluitur regulariter. [a] Accuſator ex hác lege, duæ habentur regulæ. Vna, quod niſi actor probet quod intendit, reus abſoluitur. [1] Secunda eſt, quod negantis factũ nulla eſt probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præſumptionis transfertur probatio ad reum: [2] ut extra ut eccle. beneſi. ut noſtrum. & extra de procur. ex inſinuatione. in fin. & ff. de dona. inter uirum & uxo. Quintus. Itẽ cum actor intentionem ſuam fundauit iure communi: ut C. de proba. l. ſiue. xxviij. diſtin. quia ſunt culpæ. 100. diſt. contra morem. Item cum reus ſponte aſſumit ſibi onus probandi: ut ff. de proba. circa. Item in communibus iudicijs utriuſque probatio auditur: ut extra de proba. ca. ex literis. Item cum uterque contendit ſe poſsidere, extra de proba. c. licet. Item in crimine falſi utriuſque teſtes audiuntur: ut C. de falſ. l. ubi. Similiter in crimine læſæ maieſtatis, & in ſacramẽtis deſertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus utriuſque teſtes audiuntur: ut C. de abol. l. fallaciter. in fine. Et de ſecunda regula notabis, quod triplex eſt negatiua, facti, iuris, & formæ ſiue qualitatis. Negatiua facti eſt, in qua negatur aliquid factum eſſe. Hæc ſi non habet determinationem loci, uel temporis, nunquam poteſt probari, ut ſi quis dicat ſe citatum non eſſe, uel ſe non cóntraxiſſe cum Berta, tales improbari poſſunt, ſed probari minime. De tali loquitur hic, & hoc ideo, quia negationum non ſunt cauſæ. Si autem adijciatur tempus uel locus, tunc poteſt probari, ſi probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco: ut extra de teſti. c. ex tenore. & C. de contrahen. ſtipu. l. optimam. Idem dico de hac negatione, quod capitulum non fuit citatum: quod cum determinatione temporis poteſt probari, licet contrarium innuatur, extra de elec. c. bonæ. ſed illud non eſt propter uim negationis, ſed potius ſingularitatis. Quandoque tamen negatiua probatur ſine determinatione temporis, ut extra de proba. ca. tertio. Sed illa potius eſt præſumptiua probatio, quam uiolenta. Et ſic intelligitur, quod eſt extra de teſti. tam literis. in fine. Item negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmatiuam, ut extra de renuntia. ſuper hoc. Item negatiua iuris bene probatur: ut ff. de probatio. l. ab ea parte. quia qui negat aliquid iuſte factum, dicit illud iniuſte factum. Et quia præſumitur aliquid potius iuſte quàm iniuſte factum, ideo illud tenetur probare. Negatiua formæ ſiue qualitatis dicitur iſta, Iſte non eſt idoneus, non eſt legitimus, non eſt ſoluendo: & talis eſt probanda [3] ab eo, qui eam proponit, ut extra de preſump. c. dudum. & ff. de leg. ij. l. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo. & C. de inoffi. teſta. l. omnimodo.

[1] Cõcor. l. q accuſare. C. & edendo. & in l. actor quod aſſe uerat. C. de proba.

[2] Quãdoque econtra a reo, ſ. transfertur probatio. ff. de proba. ſi pactũ. & l. ſi chirographũ. & l. cum de indebito. in pri. §. j.

Negatiua eſt triplex.

[3] Scilicet ab eo, qui eam obijcit ſecundũ B. quod dic ut no. extra de elec. bonæ memoriæ Maguntinenſis.

[b] Per rerum naturã. id eſt, per conſuetudinem cauſarum. Item iſte intellect⁹ perpenditur per id, quod legitur xxxv. q. v. c. ult. in fin. ſic extra de fide inſtru. capi. inter dilectos. & ſic extra de cauſa poſ. & propri. c. cũ eccleſia. & extra de fide inſtr. cap. ij.

[c] Negantis. Sic extra de cauſa poſ. & proprie. ca. cum eccleſia. & extra de pba. quoniam.

Qvidã epiſcopus.

CASVS.

Supra ſexta, quæſt. iij. c. denique. facta fuit mentio de renuntiatione epiſcopatus, Vnde Gratianus nactus occaſionem, ſubijcit cauſam iſtam, in qua tractat de renuntiatione: & an prælato uiuente alius ſit ei ſubſtituendus, & de mutatione ſedis & quibuſdam alijs. quæ omnia, ut competentius agat, thema proponit, duas inde eliciens quæſtiones.

Qvod autem uiuente. Hæc quæſtio diuiditur in nouem partes. In prima probatur quindecim authoritatibus, quod nullus debet priuari iure ſuo ſine culpa ſua, nec etiam pro infirmitate, niſi ipſe renuntiauit: nec alius poteſt eligi altero non renuntiante, niſi de papæ licentia ſpeciali. Secunda ibi, Ne autem. Tertia ibi, Ecce quod. Quarta ibi, Ambitionis. Quinta ibi, Quod uero. Sexta ibi, Hoc non ſolum. Septima ibi, Ecce in quibus. Octaua ibi, Item cum aliquis. Nona ibi, Hoc etiam tunc obſeruandum. Ioan. de Fan.

Epiſcopo uiuente an poſſit alius ſubrogari.

[d] Quod autem uiuente. Dicendum eſt, quod non, niſi ſit depoſitus. 50. diſtin. poſtquam uel niſi renuntiauerit

Pro moleſtia corporis ſuo honore non priuetur epiſcopus.

CAN. I.

SCripſit mihi dilectio tua, me reuerendiſſimo fratri meo Ioãni primæ[a] Iuſtinianæ ſedis epiſcopo pro ægritudine capitis, quã patitur epm̃ præcipere ſuccedere: ne fortaſſe dum epiſcopi iura eadem ciuitas non habeat (quod abſit) ab hoſte depereat. Et quidem nuſquã canones præcipiũt, ut pro ægritudine epiſcopi eps̃ ſuccedat: & ideo iniuſtum[b] eſt, ut ſi moleſtia corporis irruat, honore ſuo priuetur ægrotus. Sed ſuggerendum eſt, ut ſi quis in regimine ægrotat, diſpenſator[c] illi talis requiratur, qui poſſit eius curam omnem[d] agere, & locum illius in regimine eccleſiæ (ipſo non depoſito) cõſeruare, ut neque Deus omnipotẽs offendatur, neq; ciuitas neglecta eſſe inueniat̃.

Idem in epiſtola ad Candidum.

Flagellatis a domino, afflictio addi non debet.

CAN. II.

CVm percuſſio corporalis imminet, utrùm pro purgatione[e] an pro uindicta contingat, Dei iudicium in hoc ignoratur: & ideo nõ debet à nobis addi flagellatis[f] afflictio:[g] † ne nos culpæ (quod abſit) offenſa reſpiciat.

Item Gregorius Clẽmentino epiſcopo primati Byzanceno.

Infirmitatis cauſa loco ſuo quis priuari non debet.

CAN. III.

PRæſentium latoris Adeodati querelam, qui ſe presbyteratus ſui loco incongruè dicit expulſum, licet ſubditæ tibi textus petitionis explanet, tamen paulò iudicauimus apertius retexendam. Aſſerit nanque a Quintiano fratre & coepiſcopo noſtro in loco ſuo quibuſdam ſe ſuis ordinandis negotijs relaxatum, ægritudinisq; cauſa per duorum[h] mẽſium ſpatium ſuæ ſe eccleſiæ defuiſſe: cuius rei occaſionem captantem prædictũ

elauerit de licentia Papæ, ut ĵ. ea. cap. mutationes. uel niſi per ambitionem ſe tranſtulerit ad aliam, quo caſu carebit habita & ambita. ĵ. ea. ſi quis epiſcopus. ad inſtar inuaſoris, qui amittit rem inuaſam, & aliud tantundem, ut C. unde ui. ſi quis in tantam. In ægrotante autem diſtinguunt quidam, ſi ægritudo eſt incurabilis, ut tunc alter ſubſtituatur, uel etiam ſi nimis ſenex eſt ad inſtar iudicis. ff. de iudic. ſi longius. C. de offic. præfecti orien. l. ſi quos. Sed hoc non admitto, niſi in leproſo, qui a dignitate remouetur propter ſcandalum. extra de cle. ægrotan. tua. Hoc etiam ſcias, quod epileptici & alij diuturno morbo laborantes non promouentur, ut xxxiij. diſtin. communiter. & extra de elect. cum inter. ſed promotum morbus non deijcit. ut hic, & ĵ. cap. ij. ſed datur ei coadiutor: ut ĵ. capit. j. Sed ex diſpenſatione magna quandoque uiuẽti epiſcopo alter adiungitur: ut ĵ. ea. non autem. & idem de quolibet clerico intelligas. Sed abbates facti inutiles remouentur penitus. xviij. quæſtio. ij. ſi quis abbas. ſicut etiam fit in iudice. C. de offic. præfecti oriẽ. l. ſi quos. cum etiam ex modicis cauſis remoueantur.[1] extra de ſimon. per tuas. vbi autem electus ſiue confirmatus ante ordinationem fit inhabilis, remouendus eſt, ut uidetur extra de æta. & quali. cap. j. uitæ tamen neceſſarium recipiat. ĵ. eo. quamuis.

a SCripſit mihi dilectio. Primæ. Id eſt, Salonitanæ: quia ibi Iuſtinianus primo reſedit. Alij dicunt Rauennam, & non Salonitanam eſſe primam Iuſtiniani ſedem.

b Et ideo iniuſtum. Præeſſe enim intelligitur, licet ſit infirmus, ſicut ſeruus ſeruire intelligitur, licet ſit infirmus. C. de ſta. libe. cum hæres.

c Diſpenſator. Simile. ff. de tute. l. ſolet etiam. ubi dicitur quod ſi tutor propter longam ægritudinem non poteſt adeſſe, datur ei curator: qui potius dicitur adminiſtrator.

d Curam omnem. i. res eius adminiſtrare, ſed quæ ſpectant ad pontificale officium, uicini epiſcopi ſupplebunt. ĵ. ea. pontifices. Et eſt hic argu. ꝙ coadiutor & adminiſtratores uel uiſitatores debeant habere liberam & generalem adminiſtrationem,[2] ut ĵ. e. quamnis. & extra de elect. cũ nobis olim. in ſi. & xxj. q. j. relatio. Sed quid ſi iſte nolit habere coadiutorem? Dico eum cogendum per ſuperiorem. extra de cenſib. Romana. uerſi. ſi uero. lib. vj. & argum. ff. de minor. l. aut. §. j. multa enim bona præſtantur inuitis, ut xlv. diſtinctione. & qui emendat.

e CVm percuſſio. Purgatione. id eſt, probatione. ĵ. eadem. aduerſitas.

f Flagellatis. Sufficienter, ſed non ſufficienter afflictis addi poteſt, ut xxj. quæſt. v. ſi quis a proprio, & cap. ſequen. & eſt argumentum, quod poſt pœnitentiã non poteſt quis accuſari[3] de crimine, ſimiliter nec duplici damno debet quis puniri. ff. de iure do. & ff. de condict. ob cauſ. ſi pecuniam. §. ulti. ſimiliter pœna non debet uerti in culpã. ut ſupra diſtinctione quinta. baptizari. & capitu. ad eius uero.

g Afflictio, ſ. iij. quæſt. ix. indicas. & extra de iudic. at ſi clerici. & ſ. diſtin. v. cap. j.

h PRæſentium. Per duorum. Idem forte ſi per unum, ut ĵ. eadem. ſi quis in clero.[4] hic ſumit argumentum M. qd' ſi epiſcopus indeterminate licẽtiauit clericum, nõ uidetur eum licentiaſſe ultra duos menſes. ſed tamen hoc eſt referendum ad arbitrium boni uiri, conſiderato negotio. argumen. ff. de uerborum obligat. continuus. Ad hoc capitulum benefacit. ff de re militari. qui commeatus. nam ibi dicitur quod ſi aliquis abeſt ultra ſtatutum tempus, pro deſertore habetur. Simile bonum argumentum. xxj. quæſtione ſecunda. placuit. Poteſt tamen per modicum tempus purgare moram. lxxxviij. diſtinctione, perlatum. Non enim feſtinabit iudex ad ſententiam, ubi quis iuſta cauſa abfuerit,[5] ut ff. de damno infecto. ſi finita. §. ſi forte. etiam licet ad præfixum terminum reus non ueniat, ſed habebitur ratio uiarum, temporis, & ægritudinis, & alterius impedimenti, ut ff. de uaca. mune. l. tempus. ff. quibus ex cauſis maiores. l. ſi cui. §. primo. poteſt enim abſens iuſtam habere excuſationem: ut extra ut lite non conteſtata. quoniam frequenter. Lex dicit, quod ſi quis per licentiam abeſt, ſi uſque ad quinquennium non reuertitur, punitur, ut C. de aduocatis diuerſorum iudicum, l. ultima. Ioan.

1 Dicunt quidã iuris ordine ſeruato, ut ex. de accuſa. ad petitionẽ. in fine ubi de hoc. Approbat Hoſtiẽ. licet B. ibi aliud innouere videatur ꝗ cum tit. c. qualiter. ij. in fine.

Coadiutor debet habere liberam adminiſtrationem.

2 Multo fortiꝰ hoc obtinere debet in uero prælato. quod eſt verũ: ut not. v. q. iij. c. ul. Archid.

† Cõcor. tex. in l. ſi ſeruus. ff. de euic. & in authẽt. nauigia. cum gl. ij. C. de furt.

Afflictio quandoq; datur afflictis.

3 Hoc argu. nõ procedit. 34. q. ij. admonere. qd' dic ut no. extra de accuſa. de his.

4 De hoc plene no. ex. ut lite non cõteſtata. quã. in glo. de abſentia, &c. & ĵ. e. §. ambitionis. Archidia.

Abſens non eſt feſtina ſententia cõdemnandus.

5 Adde ꝙ talis ſentẽtia nõ preſumitur ſolennis. gl. in l. ij. ff. de in ius vocan.

fratrem noſtrum, alium loco eius illic presbyterum ordinaſſe. Hortamur itaque fraternitatem tuam, ut cauſam eius ſolicitè diſtrictéque perquiras, & ſi manifeſtæ ægritudinis (ſicut dicitur) cauſa eccleſiæ ſuæ defuiſſe eum repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generari, ſed in loco ſuo ſine aliqua eum fac dubietate reſtitui. & infrà. Illud autem charitatem tuam ſpecialiter admonemus, ut ſi uera fuerit huius ſuggeſtio, atque in ſuo ordine fuerit reſtitutus, de presbytero, qui in loco eius ordinatus eſt, ſubtiliter diſtrictéq; debeas eſſe ſolicitus, & ſi quidem ſine datione aliqua ad eundem ordinem peruenerit, ut in ſimoniacam hæreſim non potuiſſet incidere, in aliam a quamcunque uacantem eccleſiam eum uolumus ordinari. Sinautem in eũ quippiam (quod auertat dominus) tale fuerit repertum, ipſo etiam presbyteratus ordine priuetur, quem non cauſa replendæ neceſsitatis eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe.

Item Nicolaus Papa Aluino Ianuenſi archiepiſcopo.

Pro infirmitate, uel ægritudine pontifices non ſunt abijciendi, nec in eorum locum alij ſubſtituendi.

CAN. IIII.

Pontifices, qui aliqua occupantur infirmitate, uel ægritudine, abijciendi non ſunt, nec alij in loco eorum conſecrandi ſunt, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti: quòd ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt b ſacerdotes c expleant. In his uerò quæ his præſumere non licet, d vicinorum, e uſque f ad recipiendam ſanitatem epiſcoporũ auxilia ſubrogentur: & hoc cũ cautelæ g ſtudio peragant, ne per neceſsitatis occaſionem, præſumptionis pullulet ambitio. Epiſcopos uerò, qui dominici gregis ſuſcipiunt curam atque ſolicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere nõ oportet, ut accepti talenti pulchritudo non deleatur, ſed certamen eorum ſalubriter augeatur, & triplicetur fructus.

Item ex epiſtola Cypriani epiſcopi & martyris.

Viuente epiſcopo alius ſibi ſuccedere non ualet.

CAN. V.

Factus eſt Cornelius epiſcopus, de Dei & Chriſti eius iudicio, de clericorum penè omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc h af-

a In aliam. Argum. quod ſi concedo alicui eccleſiam, quę ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, ut extra de præben. inter cætera, quia iuuari nos beneficijs non decipi oportet, ut ff. commodati. l. in commodato. §. penultimo. ꝟ. eadem. omnis. & capitulo, paſtoralis. & eſt contra id quod dicit lex quod donator non tenetur de euictione. ut C. de ædilit. edicto. l. ad res donatas. Sed hic non dicitur epiſcopus donare: quia habet neceſſe concedere eccleſiam, & in neceſsitatibus nemo liberalis exiſtit. ff. de adimendis legatis. l. rem legatam. Tamen de dolo poſſum agere contra donatorem ſi mihi ſcienter det rem alienam, ut ff. de donationibus. l. Ariſto. §. ultimo. Item ſi quis per uiolentiam expellitur de eccleſia, non habet recurſum ad epiſcopũ, ſicut nec emptor ad uenditorem in hoc caſu, ut C. de action. empti. & uenditi. l. expulſos. Et nota quod hoc capitulum ſemper conſueuit ad hoc induci, quod ſpoliatus a iudice non poſsit petere reſtitutionem: ut ij. quæſtio. j. notum. Iudex enim non dicitur facere uiolentiam, ut xxiij. quæſtione ij. cap. j. ff. quod metus cau. l. iij. Semper enim pro ſuo facto præſumitur, niſi poſsit de dolo argui: ut ij. quæſt. vj. hoc etiam. Ioannes.

b Pontifices. Quæ licita ſunt. Vt miſſam canere, & prædicare, ut xcv. diſtinctione, ecce.

c Sacerdotes. Id eſt, Archidiaconi uel decani, qui uicarij ſunt epiſcopi, ut xxv. diſt. perlectis.

d Non licet. In his quæ ſpectant ad officium epiſcopale, quod eſt lxviij. diſtinct. quamuis.

e Vicinorum. Sic lxv. diſtinct. ſi forte.

f Vſque. Sic C. de cura. furio. cum alijs.

g Cum cautela. Id eſt, præſtabit cautionem de bonis eccleſiæ non uſurpandis. Ioan. Cum cautelæ. Id eſt, præſtabit cautionem quód ex hoc ſibi nullum ius uendicabit. & argu. eſt quod quis pro poſſeſſore habetur ex eo, quod fuit in poſſeſſione, a niſi proteſtatio præceſſerit, ut hic, & ſupra xxiiij. diſtinctione. presbyteri. & extra de iure patr. conſultationibus. argu. contra extra de reſtitut. ſpoliat. olim. iij. & x. qõ. iij. quia. & extra, de offic. delegat. conſultationibus.

h Factus. Quæ tunc. Hic uidetur, quod abſentes non ſunt uocandi ad electionem. ut x. quæſtione ij. hoc ius. & extra de ſententia & re iudicata. cum olim. maxime ſi ſint remoti, ut extra de electio. cum inter. imo & ſi in hortis ſunt, non uidentur uocandi: ut ij. qõ. vj. cap. biduum. ſufficit enim ad citationem pulſatio campanæ: ut extra de offic. cuſtod. c. j. & ij. & extra de elect. in cauſis. & extra de poſtulat. prælat. cap. penult. & antepenult. & lex dicit illos ſolos uocandos, qui ſunt in urbe, ut C. de legatio. l. ultim. libro x. Quod autem uocandi ſunt abſentes, probatur, lxiij. diſtin. quanto. Alioqui plus nocet contemptus unius, quã contradictio plurium, ut extra de elect. quod ſicut. & c. cum nobis olim. Nam remoti ſunt uocandi ubi tractatur publica utilitas, ut C. de decur. curiales. l. ij. lib. x. Solutio. Semper uocandi ſunt ubi commode uocari poſſunt, ut extra de elect. quod ſicut. Sed ſi abſentes non poſſunt intereſſe, reliqui poſſunt eligere, ut ibidem dicitur: tñ ſi aliquis nõ põt intereſſe, ſi ſuo iuramẽto fidem de hoc fecerit, permittitur ei per procuratorem eligere, qui ſit de collegio, ut extra de elect. quia propter. Extra prouinciam tñ nõ ſunt uocandi, ut extra de elect. corã. quia poteſt abſens

Eccleſia euicta an poſsit agi contra epiſcopũ qui illam contulit.

e Reſtitutionẽ. hoc uerũ ſi rite & iuridice ſit ſpoliatus, alias ſec°. Panor. c. cõquerente. de reſt. ſpoliat. & a iudice competẽti habẽte poteſtatẽ, licet iniuſte faciat. Panor. c. cum cauſa. de offi. delegati. debet ergo appellar, uel reſtitutionẽ in integrũ uerbis adumbratis peter, ceſſantib° remedijs cõtra priuatos prodi...

a Iſtam ſententiã uidetur tenere Inn. extra, de reſti. ſpol. ſæpe. i gl. ff. de iudi. &c. in fin. ver. Inno. plus uidetur, &c. Archid.

Abſentes an ſint ad electionẽ uocandi.

fuit ſuffragio, de ſacerdotum antiquorum & bonorum uirorum conſenſu: cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, id eſt, cùm locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis uacaret: quo occupato: [a] & de Dei uoluntate, atq; omnium noſtrum conſenſione confirmato, [b] quiſquis iam epiſcopus fieri uoluerit, foris fiat neceſſe eſt: nec habeat eccleſiaſticam ordinationẽ, [c] qui eccleſiæ non tenet unitatẽ. Quiſquis ille fuerit, licet de ſe multum iactans, & plurimum ſibi uendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt: & cũ poſt primum eſſe nõ poſſit, quiſquis, qui poſt unum, qui ſolus eſſe debet, factus eſt, iam non ſecundus ille, ſed nullus [d] eſt.

Item eiuſdem.

Non eſt epiſcopus, qui in locũ uiuentis irrepſerit.

CAN. VI.

NOuatianus epiſcopus non eſt, qui Cornelio epõ in eccleſia a ſexdecim coepiſcopis facto, adulter atque extraneus eps fieri a deſertoribus per ambitum nititur. Et cum ſit à Chriſto una eccleſia per totum mũdum in multa membra diuiſa, [e] item epiſcopatus unus multorum eporum concordi numeroſitate diffuſus: ille poſt Dei traditionem, poſt connexam & ubique coniunctam catholicæ eccleſiæ unitatẽ, humanam [f] conatur eccleſiam facere, & per plurimas ciuitates nouos ſuos Apoſtolos mittit, ut quædã recẽtia inſtitutionis ſuæ fundamenta conſtituat. Cumq; iampridẽ per omnes prouincias, & per urbes ſingulas ordinati ſint epiſcopi in ætate antiqui, in fide integri, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti, ille ſuper eos creare alios pſeudo epos audet, quaſi poſſit, aut totum orbem noui conatus obſtinatione peragrare, aut eccleſiaſtici ordinis cõpagem diſcordiæ ſuæ ſeminatiõe reſcindere: neſciens ſchiſmaticos ſemper inter initia [g] feruere, incrementa uerò habere non poſſe, nec augere, quod illicitè cœperint, ſed ſtatim cum praua ſua æmulatione deficere. & infra. Qui ergo nec unitatem ſpiritus, nec cõiunctionem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ uinculo, & ſacerdotum collegio ſeparat, epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem, qui epiſcopatus nec unitatem uoluit habere nec pacem.

Idem ad Papinianum.

Non eſt in eccleſia, qui cum epiſcopo pacẽ nõ habet.

CAN. VII.

SCire debes, epm in eccleſia [h] eſſe, & eccleſiam in epiſcopo: & ſi quis cũ epo non ſit, in eccleſia non eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum ſacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quoſdam ſe cõmunicare credunt: quã do eccleſia, quæ catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diuiſa.

Idem.

Suo iuri quis cedere non debet.

CAN. VIII.

QVam periculoſum [i] ſit in diuinis [k] rebus, ut quis credat iuri ſuo & poteſtati, ſcriptura ſacra declarat, cum Eſau primatus [l] ſuos inde perdidit, nec recipere poſtmodum potuit, quod ſemel ceſsit. Gen. 25.d

Idem.

Perditionem ſibi acquirunt, qui ab epiſcopis recedentes unitatem eccleſiæ ſcindunt.

---

abſens habere iuſtã excuſationem, ut extra ut lite non conteſta. quoniam frequenter. Hodie autem ſuper iſta uocatione ſufficit conſuetudo eccleſiarũ, per decreta. extra de elect. in Geneſi.

a Quo occupato. Id eſt, canonice ſumpto.

b Confirmato. Ergo electio papæ eſt confirmanda.

Hoc tamen non eſt uerũ: & ſpãle eſt I eo, quia cum eligitur, confirmatur, & confirmãdo eligit: ut xxiij. diſt. in nomine domini.

c Ordinationem. Argu. quod quæ ab intruſo fiunt, non tenent: ut xij. qõ. ij. alienationes. ix. qõ. j. c. ordinationes.

ADDITIO.

Ad hoc not. extra de elec. nihil in gl. in duobus caſibus extra de ſchiſmaticis. c. j. ibi uideas.

d Sed nullus. Argument. quod nullus eſt, qui malus eſt. ſimile extra de transla. c. inter corporalia. ſic ſecũda, quæſt. vij. cap. non omnes. & xix. diſtinct. ca. ſecundum. Argum. contra. prima, quæſt. j. c. quod quidam.

NOuatianus. e Diuiſa. xxiiij. q. j. loquitur.

f Humanam. Id eſt, nõ ſpiritualem.

g Initia. Argumẽt. contra nouitios magiſtros, qui primo feruent, & poſtea deficiunt. xxiij. qõ. iiij. cap. diſplicet. & capi. non inuenitur & capi. ſi eccleſia. imo a minimis eſt incipiendum: ut xlviij. diſt. c. ſicut.

SCire debes. h In eccleſia. ſexta q. ij. ca. ſi tantum. contra. ſed ibi ſolutum eſt. hic dicitur eccleſia epiſcopus. alibi eſt idẽ quod eccleſiaſtici uiri: ut ſ. lxiij diſt. ca. j. alibi ponitur pro maiori parte: ut ſ. lj. diſt. ca. apoſtolica. qñque ꝓ cõgregatione fideliũ, j. de conſe. diſt. j. ca. eccleſia. Et dic per exempla uarias ſignificationes, ut extra de teſta. c. relatũ. & extra de uer. ſigni. ca. cum clerici. extra de uſu pallij. cap. j.

Eccleſia multipliciter dicitur.

i QVam periculoſum. Arg. quod qui iuri ſuo renunciat, illud repetere non poteſt. j. ea. capi. eos. xxiij. q. iiij. ſi illic. ff. de ſuc. edic. l. j. §. qui ſemel. & C. de pact. l. poſtquã. j. ead. c. hoc nequaquam. ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. ſi uenditor. ubi dicitur, quod remittentibus actiones ſuas non eſt dandus regreſſus ad eas. xcij. diſtin. c. ſi quis epiſcopus. xviij. quæ. ulti. cap. dudum. & notaui vj. q. iij. cap. denique.

Iuri ſuo renũtiãs, illud repetere nõ poteſt.

k In diuinis. tempore periculi: ut j. ea. c. ſuggeſtum.

l Primatus. Ius ergo primogenituræ (ut dicunt) eſt dignitas talis: quia primogeniti ꝑ alijs in feſtis ſacrificia offerebant. & quod ſedebant

Ius primogenituræ eſt ſpirituale.

ſedebant ad dexteram patris, & quod cibos duplicatos recipiebant. Et dicit Gandulphus Eſau cōmiſiſſe ſimoniā: quia illud ius ſpirituale fuerat, quod uendidit. ſed eſt contra eum j. quæ. j. cap. qui ſtudet. ubi dicitur quod Giezi fuit primus, qui cōmiſit ſimoniā. Sed nunquid peccauit Iacob emēdo? Non. qa gratis hoc fuiſſet daturus, uel qa redemit id, quod ſibi diuinitus erat debitum. extra de dinor. gaudemus.

j.Re.12 e

[redacted]

a D Enique. Rege ſuo. ſcilicet filio Salomonis. Et eſt hic argu. quod filij Regum de iure debent eſſe reges. Argum. contra. viij. quæſtio. prima. capit. Moyſes. & xciij. diſtinct. cap. legimus.

b Quod ijdem, qui. Argu. quod idem eſt populus, qui fuit ante mille annos. ſic xvj. diſtinctio. capitu. habeo. & ff. de iudic. l. proponebatur. Sed contra, iſti fuerunt ante tēpus Chriſti ultra Caſpios montes trāslati. Sed dic, quod adhuc multi ſequebantur eos in uitijs ſuis: unde illi ijdē dicebantur eſſe cū eis. j. quæſtio. ij. cap. cito.

c Adæquari. xxiiij. quæſtio. j. ca. non afferamus. contra ubi dicit ſchiſma eſſe grauius peccatum, ſed expone grauiꝰ, id eſt, periculoſius, xxxij. quæſtio. iiij. c. nemo.

d Memoriale. hæc quæ generant materiam mali iubentur publice exponi, ut alijs terror incutiatur, ut hic, & xix. quæſt. iij. c. mandāmus. quandoque iubentur deſtrui, ne refricent facti memoriam. xv. quæſt. prima. capi. mulier. Ioannes.

Ad huius dicti declarationē uideas qōnem B. b. quæ ſcipit, Bononien. iurauerunt, &c. & eſt qō. dominicalis. & ī. ead. ſicut uir. in gl. ij. & ꝑ legi. & nota. xxxij. qō. iiij. recurrat. ꝟ. ſ. quæ autem peperit. Archi.

CAN. IX.

D Enique quàm ſit inſeparabile unitatis ſacramentum, & quàm ſine ſpe ſint, & perditionē ſibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui ſchiſma faciūt, & relicto epiſcopo alium ſibi foris pſeudo epiſcopum conſtituunt, declarat ſcriptura diuina in libris Regum, ubi a tribu Iuda & Beniamin decem tribus ſciſſæ ſunt: & relicto rege ſuo, a alterum ſibi foris conſtituerunt. Et indignatus eſt (inquit) dominus omni ſemini Iſrael: & demoliuit eos, & dedit eos in direptionē, donec abijceret eos a facie ſua: quia diſſipatus eſt Iſrael a domo Dauid: & conſtituerūt ſibi regē Ieroboam filium Nabath. Indignatū eſſe dixit dominū, & eos in perditionem dediſſe: quia ab unitate diſſipati alterum ſibi regem conſtituiſſent. Tanta indignatio Domini extitit aduerſus illos, qui ſchiſma fecerunt, ut etiam cùm homo Dei ad Ieroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atque ultionem futuram prædiceret, panem apud illos edere, & aquam bibere uetaretur: quod cùm non cuſtodiſſet, & contra præceptū domini prandiſſet, ſtatim diuina cenſura percuſſus eſt, ut inde regrediens impetu ac morſu leonis in itinere necaretur. Sed adhuc in Euangelio ſuo dominus maiorem intelligētiæ ſuæ lucem manifeſtat: quòd ijdem, qui b tunc ſe à tribu Iuda & Beniamin ſciderant, & Ieroſolymis relictis in Samariam ceſſerant, inter pſeudo prophetas & gentiles computarentur. Nam cùm primùm diſcipulos in miniſterium ſalutis mitteret, mandauit, & dixit: In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis. Et ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præterire iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, ubi erant ſchiſmatici, oſtendit ſchiſmaticos gentilibus adæquari. c & poſt pauca. Quòd uerò eundem, quem nos Deum patrem, eundem filium, eundē Spiritum ſanctum noſſe dicuntur, nec hoc adiuuare tales poteſt. Nā & Chore, Dathan & Abyron cum ſacerdote Aaron & Moyſe eūdem Deum nouerāt, pari lege & religione uiuentes, unum & uerum Deum, qui colendus atque inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſsi, & cōtra Aaron ſacerdotem, qui ſacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perfecerat, ſacrificandi ſibi licentiam uendicauerunt, diuinitus percuſsi, pœnas ſtatim pro illicitis conatibus pependerunt: nec potuerunt rata eſſe & proficere ſacrificia irreligioſè & illicitè, & contra ius diuinæ diſpoſitionis oblata. Thuribula quoque ipſa in quibus incenſum illicitè fuerat oblatum (ne in vſum decætero eſſent ſacerdotibus, ſed potius indignationis & vltionis diuinæ memoriam corrigendi poſteris exhiberent) iuſſu domini conflata atque in igne purgata, in laminas ductiles producuntur, & affiguntur altari, ſecundum quod loquitur ſcriptura diuina: Memoriale d (inquit) filijs Iſrael, ut non accedat quiſquam alienigena, qui non eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Deum, ut non fit ſicut Chore. Et tamē illi ſchiſma e non fecerant, nec foras egreſſi contra domini ſacerdotes impudenter atque hoſtiliter rebellauerant: quod nunc hi eccleſiam ſcindentes, & contra pacem, atq; unitatem Chriſti rebelles, cathedram ſibi conſtituere, & primatū aſſumere, & baptizādi atq; offerendi licentiā uendicare conant.

Mat. 10. a

Num. 16.

Num. 16. f

e Schiſma. Ita magnū, ut iſti Nouatiani nouam fecerint eccleſiam.

f N On furem. Id eſt, non inuaſorem. furtum enim non committitur in re immobili, ut inſti. de uſucapi. §. quod autē. ; Sicut.

; Quod legi. & not. extra de electio. dudum.

Item Leo iiij. Vernoni duci Britanniæ.

Non eſt defendendus, qui uinctis locum innadit.

CAN. X.

N On furē f & latronem, qualem Gillandum eſſe ſentimus in Nannetica

ſede, qui uiuentis (quod non licuit) locum non timuit uſurpare, pro cuiuſcunque muneris donis ul trà debes defenſare.

Item Euariſtus Papa omnibus epiſcopis.

Non licet epiſcopo eccleſiã ſuam dimittere.

CAN. XI.

SIcut uir non debet adulterare [a] uxorem ſuã, ita nec epiſcopus eccleſiã ſuã, id eſt, ut illam dimittat, ad quam fuit ſacratus, abſque ineuitabili neceſsitate, aut apoſtolica uel regulari mutatione ut alteri ſe ambitus cauſa coniungat. Et ſicut uxori non licet dimittere virum ſuum, ut alteri ſe, uiuente eo, matrimonio ſociet, aut eum adulteret, [b] licet fornicatus [c] ſit uir eius: ſed iuxta Apoſtolum aut uiro ſuo debet reconciliari, aut manere innupta: ita eccleſiæ non licet dimittere epm ſuũ, aut ſe ab eo ſegregare, ut alterũ uiuẽte eo accipiat, ſed aut ipſum habeat, aut innupta maneat, id eſt, alterũ epm ſuo uiuẽte non accipiat, ne aut fornicationis, aut adulterij crimen incurrat. Si uerò adulterata [d] fuerit, id eſt, ſi ſe alteri iunxerit, aut ſuper ſe alterũ epm adduxerit, aut eſſe fecerit, uel deſiderauerit, per acerrimam pœnitentiã, aut ſuo recõcilietur epo, aut innupta pmaneat. Epiſcopũ uerò oportet opportunè & importunè, atque ſine intermiſsione eccleſiã docere, eamq; prudẽter regere & amare, ut a uitijs ſe abſtineat, & ſalutem cõſequi poſsit æternã. & illa cum tanta reuerentia eius doctrinam ſuſcipere debet, eumq; amare & diligere, ut legatum Dei [e] & præconem ueritatis.

Ecce his authoritatibus patẽter oſtenditur, ꝙ epiſcopo uiuente alius ſuperordinari non poteſt, nec etiam pro eius ægritudine: ſed illud Gregorij [f] intelligendum eſt, quando ille, qui ægrotat, alium ſibi ſubſtitui nõ rogat. Cæterùm quãdo aliquis uel ſenectute, uel infirmitate grauatus ſuſceptum officium miniſtrare non ualet, ſi alium ſibi ſubſtitui petierit rationabiliter fieri poteſt. Vnde in eodem cap. ſequitur, Si uerò [g] idem Ioannes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, [h] ut ab epiſcopi honore debeat uacare, eo petitionem ſcripto dãte, concedendum eſt, aliter id facere nõ ualemus. Hinc etiam beatus Auguſtinus epiſcopo ſuo non dum defuncto, ſed ſenectute grauato cathedrã epiſcopalem ſuſcepit.

Vnde in epiſtola Paulini ad Romanũ legitur:

Auguſtinus non tam ſucceſſit, quàm acceſſit.

CAN. XII.

NOn aũt hoc tantum ſcripſimus gratulandum, ꝙ epiſcopatũ Auguſtinus accepit, ſed ꝙ hanc curã Dei gratia meruerit Aphricana eccleſia ut uerba cæleſtia Auguſtini ore perciperet, ꝙ ad maiorẽ dominici muneris gratiã nouo more [i] prouectus ita conſecratus eſt, ut non ſuccederet [k]

[a] SIcut. Adulterare. i. dimittere ut adulteretur cum alia.

[b] Adulteret. Id eſt, dimittat fornicantem.

Fornicatio ſeparat coniuges.

[c] Fornicatus. Vxor poteſt dimittere uirum ob fornicationem, ſicut uir uxorem, quia non ad imparia iudicantur, xxxvij. quæſt. j. ſi quis uxorem. ſed non poteſt cum dimittere, ut alij adhæreat.

[d] Adulterata. Ergo eccleſia poteſt delinquere, & etiã uniuerſitas, argu. ff. de orig. iur. l. ij. §. illud & eſt contra illud. ff. de dolo. ſi ex dolo. vbi dicitur, quod municeps non poteſt facere dolum, ſupple de facili. Sed nunquid põt eccleſia, uel ciuitas excommunicari? dico ꝙ nõ: ut xxiiij. q. iij. ſi habes. Sed maiores de eccleſia, poſſunt excõmunicari, ut ex. de ſimonia. venicus. & ff. de con dit. & domo.iſt. municipibus. & xliiij. diſtinct. comeſſationes. Dico enim ꝙ ſi eccleſia, uel ciuitas poſſet excommunicari, ſequeret abſurditas. Nam omnibus illis mortuis & alijs ſubſtitutis eſt eadẽ eccleſia, ergo adhuc eſſet excommunicata, ſi priores canonici nõ petijſſent abſolutionem adhuc. de hoc notaui xij. quæſt. ij. epiſcopus qui. ij.

Vniuerſitas delinquere poteſt.

Excõmunicari nequit eccleſia uel ciuitas.

Ad hoc facit q̃ legitur & not. ĩ. ea. q. deniq;. & habes & hoc plures cõco. extra de iure patr. quoniã in quibuſdã. & gl. j. ver. item quid ſi, &c. & de conſe. diſt. j. de fabrica. Archid.

[e] Vt legatũ Dei, Epiſcopus dicitur legatus Dei, & tamẽ eſt iudex ordinariꝰ. Vnde patet quod legatus Papæ eſt iudex ordinarius, ut proconſul.

Ecce. CASVS. *Concludit Gratianus ex ſupra dictis, & bene ſoluit dicens, quod propter ægritudinem non debet alius epiſcopo ſubſtitui, niſi ipſe infirmus ſingulariter hoc poſtularet, & tunc licite fieri poteſt, ſi hoc in ſcriptis poſtulauerit. Et hoc probatur per capitulum ſupra eod. ſcripſit. & ad hoc inducit exemplũ de Auguſt. qui poſtulante Valerio ſenectute grauato factus eſt epiſcopus, ut in eodem cap. no. ſuprà. Sed in originali, quod ſequitur poſtea planum eſt.*

[f] Sed illud Gregorij. ſ. ea. ſcripſit.

[g] Si uero. Hoc probat in originali, unde hoc extractũ eſt.

[h] Petierit. Ergo nulli infirmo dandus eſt coadiutor, niſi hoc petat. j. ea. qualiter. & capitu. quamuis. & cap. ſcripſit. Argu. contra, extra de eccle. ædific. ad audientiam.

NOn autem. [i] Nouo more. Sed contra. in nullius perſona eſt omittendum, quod ſtatutis generalibus continetur. lxj. diſt. miramur. Sed illud non fit propter utilitatem perſonæ, ſed eccleſiæ.

[k] Vt non ſuccederet. Sic ergo uterque inſolidum eſt epiſcopus. ſi. xxj. quæſtione j. relatio. & uterque poteſt hominem per ſe ſoluere & ligare. ff. de adminiſtratio. tuto. ſi plures. ff. de exercit. l. prima. §. ſi plures. & ff. de offic. proconſul. l. prima. Sed nunquid quem unus ligat, poteſt alter abſoluere? & uidetur quod non, quia pares ſunt, unde uidetur quod ſententia pro reo teneat. ff. de reg. iur. inter pares. Item ſi ſimul ferãt cõtrarias ſententias, cuius ſententia tenebit?

Epiſcopi duo quandoque poſſunt eſſe.

in cathedrã epiſcopo, ſed accederet. [a] Nam incolumi Valerio Hyponẽſis eccleſiæ epiſcopo coepiſcopus Auguſtinus eſt.

Hoc idem probatur authoritate beati Gregorij, qui Ariminenſi epiſcopo dolore capitis laboranti alterum ſubrogauit, ita ſcribens in regiſtro ſuo, capit.cccxxxviij.

Epiſcopo granato infirmitate alius ſubrogari poteſt.

CAN. XIII.

Qualiter ordinati a nobis ſacerdotis corporis (quia id notum eſt) impediente moleſtia, Ariminenſis eccleſia paſtorali hactenus ac ſacerdotali ſit regimine deſtituta, dudum fraternitas ueſtra cognouit quem dudum habitatorum loci illius precibus permoti ſæpius hortati ſumus, ut ſi de eadem capitis, qua tenebatur, moleſtia melioratum ſe eſſe ſentiret, ad ſuam auxiliante Deo reuerteretur eccleſiã, qui datis inducijs in hoc quadriennio b expectatur, quem dum cleri uel ciuium huc uenientium noſq; precibus urgentium inſtantius hortaremur, ut ſi ualeret, cum eis auxiliante Deo remearet, datis c ſcriptis ſupplicatione nos petijt, ut quia ad eiuſdem eccleſiæ regimen, uel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinebatur, moleſtia, aſſurgere nullatenus poſſet, eccleſiæ ipſi epiſcopũ ordinare deberemus. Vnde quia cunctarum eccleſiarum iniuncta cura ſolicitudinis nos conſtringit, ne diutius gregi fidelium deſit paſtoralis cuſtodia, illorum precibus, & huius ex ſui impoſsibilitate renuntiatione compulſi, d viſum eſt nobis eidem Ariminenſi eccleſiæ debere epiſcopum ordinari, & datis ex more præceptis clerũ plebemq; eiuſdem eccleſiæ non deſtitimus admonere, quatenus ad eligendum ſibi antiſtitem concordi prouiſione concurrant. Hortamur ergo, ut fraternitas ueſtra eum quem uno cõſenſu omnes elegerint, ſicut & ipſi a nobis popoſciſſe noſcuntur: ad ſe faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione diſcutite, & ſi in eo, quæ in textu heptateuchi e continentur, minime domino opitulãte fuerint reperta, atque fidelium perſonarum relatione eius quoque uita uobis placuerit, ad nos eum cum decreti f ueſtri pagina, additaque teſtificationis epiſtola deſtinate, quatenus eiuſdem a nobis eccleſiæ domino diſponente conſecretur antiſtes.

Item ex eodem, capit. ccxliij. ad Eleutherium epiſcopum.

De eodem.

CAN. XIIII.

Qvamuis ſit triſte g nobis ualde, quod loquimur, atque fraterna nos compaſsio potius arguat, quàm aliquid de auditis diffinire permittat, ſuſcepti tamen ſolici-

tenebit? Videtur quod mutuo ſe impediant. ff. de uſufruct. quoties. & hæc forte uera ſunt ubi ſimul adminiſtrant, [t] ſed hic forte Valerius ceſsit adminiſtrationem Auguſtino: quia facilius expeditur adminiſtratio per unum, quam per plures. ff. de adminiſt. tut. l. iij. §. ult. Vel dic quod licet uterque habeat dominium & iuriſdictionem inſolidum, tamen unus ſine altero nõ poteſt iudicare, ad inſtar plurium iudicum: ut ij. quæſtio. vj. §. diffinitiua. ver. ſi plures. extra de offic. delega. quamuis. & c. cauſam. niſi aliter fuerit eis conceſſum a Papa, ſicut quandoque fuit in duobus legatis Alemaniæ. Sed tamen ex hoc poſſet oriri diſcordia, ut quem unus condemnaret alter abſolueret.

[t] Alij dicunt quod tenet ſentẽtia pro reo, ut in l. prędict. inter pares. niſi ĩ caſibus. quod dic ut legitur. & not. extra de re iud. duobus. Archid.

Papæ duo non poſſunt eſſe.

Item nunquid eodem modo poſſunt eſſe duo Apoſtolici? Argu. quod non. ſ. ead. factus. & dominus tantum unum conſtituit. xxiiij. quęſt. j. ita loquitur. & c. quicunque. Quidam cõtra quod diſpenſari nõ poteſt. xxv. qõ. j. ſunt quidam. Præterea quia una eſt eccleſia catholica, & unum caput, & tamen plures Imparatores fuiſſe legimus. xxj. diſtinct. nunc autem. Sed hoc non eſt ita, quia offenderetur illa regula, unam ſanctã catholicam, & c. xxiij. diſtin. qui epiſcopus. Item nũquid Papa põt renuntiare? Vtique. nam Marcellus renuntiauit. xxj. diſtinctione nunc autem. & Clemens Papa, ſed poſt Linum & Cletum iterum recepit cathedram. viij. quæſtione prima. ſi Petrus.

a Accederet. Videtur tamen quod Auguſtinus in adminiſtratione fuit minor. [-] xl. diſtin. ante omnia. in fin. quia ut dicetur, in caſu neceſsitatis, erit unus eps uicarius alterius, ne ſit ibi monſtrum habens duo capita. extra de offic. iudic ordi. quoniam in pleriſque.

[-] Hoc aſſeritue dicebat l. a. dicens quod ipſi Auguſtino datus eſt locus à Valerio.

b Qvaliter. Quadriennio. Quadriennium enim datur, ut poſsit abeſſe cauſa curationis, ſed annus datur ei tantum ad experiendum ſi poſsit celebrare. ſ. xxxiij. diſtinctio. communiter. uel etiã xxx. dies: ut infra. quæſt. ij. cap. ultimo. potius debuiſſet iſte epiſcopus fugiſſe Romam pro ſanitate recuperanda ſicut cõmunis filius, ut xxiij. diſtin. communis. & eſt hic argumẽ. quod Romæ eſt ſanum morari. Ioannes.

c Datis. Ergo in ſcriptis facienda eſt renuntiatio, alias non tenet. ſ. eadem quæſt. c. ſicut vir. §. ecce. Ioan. quod falſum eſt, cum etiã ſolo facto poteſt aliquis renuntiare, ut extra de appel. ſolicitudinem: ut extra de ijs quæ fiunt a maiori parte ca. ex ore. & etiam ſolis uerbis, ut C. de pact. poſtquam. B.

d Compulſi. Abſolute ponitur ille nominatiuus, & nõ habet uerbum.

ADDITIO.

Alias compulſus, & tunc unitur cum illa dictione, nobis, & tunc ſic uiſum eſt nobis compulſis precibus illorum, & c. ſecundum H. alias compulſi, eſt genitiui caſus ſecundum Lauren.

e Heptateuchi. Heptateuchum ab hepta dicitur, quod eſt ſeptem, & teuchos, quod eſt uolumen. unde heptateuchum, id eſt, uolumen ſeptem librorũ. ſ. diſt. xlix. hinc etenim ſunt quinque libri Moyſi, & liber Ioſuæ, & liber Iudicum, qui ibi cõtinentur. — Heptateuchũ quid dicitur.

f Decreti. In quibus teſtetur de examinatione, & vita electi. lxj. di. Catinenſis. & c. epm.

g Qvamuis ſit triſte. Data petitione tempore

tudo regiminis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos eccleſijs cura proſpicere, ne qua earum poſsit utilitas deperire. Peruenit igitur ad nos quibuſdam referentibus quendam epiſcopum ita paſsionem capitis incurriſſe, ut quod mẽte alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore grex (quod abſit) inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, uel eccleſiæ ipſius utilitates depereant, cauta nos neceſſe eſt prouiſione tractare, & ideo, quia uiuentem epiſcopum ab officio ſuo neceſsitas infirmitatis non crimen abducit, alium loco eius (niſi recuſante eo) nulla ſinit ratio ordinari. Sed ſi interualla ægritudinis habere eſt ſolitus, ipſe data petitione non ſe ulterius ad hoc miniſterium ſubuertente infirmitate poſſe fateatur a aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum: quo facto omnium ſolenniter electione alter, qui dignus fuerit epiſcopus ordinetur, ſic tamen, ut quouſque eundem epiſcopũ in hoc ſeculo uita tenuerit, ſumptus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur. b Enim uero ſi nullo tempore ad ſanæ mentis redit officium: perſona fidelis ac probabilis uitæ eſt eligenda, c quæ ad regimen eccleſiæ idonea poſsit exiſtere, atque de animarum utilitate cogitare: inquietos ſub diſciplinæ uinculo conſtringere, eccleſiaſticarum rerũ curam gerere, & maturum atque efficacem ſe in omnibus exhibere, qui etiam epiſcopo, qui nunc ægrotat, ſuperſtes loco eius debeat conſecrari.

Ne autem huiuſcemodi paſſionibus ſacerdotibus ſubitò occupatis, cœptum officium inexpletũ remaneat, inſtitutum eſt ut ſacerdos ſiue pſallens, ſiue ſacrificans alios ſecum habeat, qui ſi huiuſmodi caſus interueniat, inchoata miniſteria perficere ualeant.

Vnde in Toletano concilio undecimo.

Quiſque ſacrificans ſacerdotem ſibi uicinum habeat, qui cœpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſsitas ingruerit.

CAN. XV.

Illud diuini oraculi mente ſinguli præcauentes quo ſcribitur: Væ ſoli, qui cùm ceciderit, non habet ſubleuantem ſe: ſummopere nobis uerendum eſt, & cauendum, ne horis illis atque temporibus, in quibus domino pſallitur uel ſacrificatur, unicuiq; diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti pernicioſa paſsio, uel corporis quælibet inualetudo occurrat, quæ aut corpus ſubitò obrui faciat, aut mentem alienatione, uel terrore confundat. Huiuſmodi ergo caſibus præcauentes, neceſſarium duximus inſtituere, ut ubi temporis & loci ſiue cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis illic canens Deo atque ſacrificans poſt ſe uicini ſolaminis adiutorem, d ut ſi aliquo caſu ille, qui impleturus officia accedit, turbatus fuerit, uel ad terram eliſus, e à tergo ſemper habeat qui uicem exequatur intrepidus. Sed ſi hoc ſacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimode ab oblatione prohibeatur. — Eccle. 4.a

Item ex concilio Toletano ſeptimo.

Si ſacerdos neceſsitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium explicentur.

CAN. XVI.

Nihil contra ordinis ſtatutum temeritatis auſu præſumatur: neque illa quæ ſumma ueneratione cenſentur, ulla præſumptione ſoluantur, f cùm ad hoc tantùm iuſſa fieri ſunt, ut non interrupta noſcantur, ne languoris prouentu robore ſalutis natura priuetur. Non ergo ſolum fragilitati conſulitur humanæ, ſed etiam ſa-

---

pore infirmitatis, non tempore furoris, nam tunc non teneret renũtiatio. xvij. quæſt. ij. Gonſaldus.

a Fateatur. Iſte æquitate ſuadente, licet ius deficiat, cogitur renuntiare, a cum alijs in hoc ꝑ ſit, & ſibi non noceat. argum. ff. de aqua pluuia arcen. in ſumma. §. idem Varus. & ff loca. ſi quis domum.

a Contra ut dicã j. ea. §. ecce qđ. in uerbo ſenectute.

b Miniſtrentur. Sed pro crimine remoto nõ miniſtrantur ſumptus, quia male meriti publica debent egeſtate laborare, ut ff. de poſiti. bona fides.

Male meriti debẽt egere.

c Eligenda. Arg. contra. ſ. diſtinct. lxxix. ſi quis Papa. & extra de pactis. accepimus. & extra de conceſ. præben. & eccl. non uacan. nulla. ſed omnia illa continẽt ius commune. Vel dic ꝙ ille fuit electus ſub tali conditione, niſi ſuperſtes conualuerit, & tunc eo cõualeſcente irritatur electio, eo mortuo deinde confirmatur, argu. j. ead. paſtoralis. lxj. diſt. ſtudij. extra de electio. cũ terra. lxxxv. diſt. Florentinum. & eſt ſim. C. de cura. fur. cũ alijs. Quidam dicunt, ꝙ modo tanquã adminiſtrator eligitur, ſed eo mortuo in epiſcopum.

Illud diuini.

d Adiutorem. Infra xxj. quæſt. ij. ſicut. contra. Sed dicas talem coadiutorem, uel ſocium, non prælatum. Vel loquitur de eccleſijs cõuentualibus, uel quando ſufficiũt facultates. ſic xciij. diſt. diaconi. ij. & de conſecrat. diſtinct. prima. capitu. hoc quoque. & capitu. epiſcopus Deo.

e Eliſus. Per hoc dicunt quidam loqui de infirmo: qđ falſum eſt, quia infirmus niſi conualuerit non celebrabit. j. eadem, quæſtione ſecunda. in literis.

Nihil contra.

f Soluantur. Id eſt, ne inexpleta remaneant.

Vel

eris miniſteriorum Dei prouidetur ſolicitudine. Cenſuimus igitur conuenire debere, ut cum a ſacerdotibus miſſarum tempore ſacra myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cuiuslibet euentus, quo cœptū nequeat conſecrationis explere myſterium, ſit liberū epiſcopo, uel presbytero a alteri conſecrationem exequi cœpti officij. Non enim aliud ad ſupplementum initiatis myſterijs cōuenit, quam ut aut incipientis, aut ſubſequentis benedictione ſint completa ſacerdotis. quia nec perfecta uideri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur. b Cùm enim ſimus omnes unum in Chriſto, nihil contrarium perſonarum diuerſitas format: ubi efficaciā proſperitatis unitas fidei repræſentat. Quod etiam conſultum cuncti ordinis clerici indiuiduum ſibi eſſe non ambigant: ſed (ut præmiſſum eſt) præcedentibus libenter alij pro cōplemento ſuccedant, non tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem conuertatur. Nullus poſt cibum potumq; quemlibet minimum c ſumptū miſſas facere præſumat. nullus abſque præuentu patentis moleſtiæ miniſter, uel ſacerdos cū cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis autem temerariè hoc præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

3 *Ecce quòd epiſcopo petente precibus etiam populi infirmitate grauato, alius poſſit ſubrogari, patenter monſtratur. ſenectute autem grauato non ſucceſſor, ſed coadiutor dari debet, qui ei decedēti in locum regiminis ſuccedat. Sic Auguſtinus dicitur acceſſiſſe, non ſucceſſiſſe Hyponenſium epiſcopo.*

Hinc etiam Zacharias Papa ſcribit Bonifacio Magūtino archiepiſcopo.

Senectute grauato coadiutor eſt dandus, qui morienti ſuccedat.

CAN. XVII.

PEtiſti, ut cùm noſtro conſulto pro ſuperueniente tibi ſenectute atque corporis imbecillitate, ſi poteris inuenire, alium in eadem ſede in qua præes, pro tua perſona debeas collocare: nos uerò adiutore Deo conſilium præbemus tuæ ſanctitati, ut pro ſalute animarum rationabilium fautore Chriſto ſedem, quā obtines Maguntinæ eccleſiæ nequaquam relinquas. Si uerò dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectū, qui poſsit ſolicitudinem habere & curam pro ſalute animarum, pro tui perſona ordinabis illum epiſcopum, eritq; in Euangelio tibi credito & miniſterio Chriſti Dei portando in omni loco requirens & cōfortās eccleſiam Dei. Item ſi eundem diuina uoluerit clemētia tui poſt diem tranſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoueris, & in tua uoluntate fuerit diffinitum, ea

---

Miſſa per vnum inchoata, an poſsit per alterū terminari.

a Vel presbytero. Presbyter ergo poteſt ſupplere miſſam ab epiſcopo inchoatam, argumen. hic, & xxv. diſt. c. j. ubi dicitur quod archipresbyter ſupplet defectum abſentis epiſcopi in cantando. Sed contra. j̄. de conſecrat. diſt. ij. c. ult. 1 Sed dic quod nouā miſſam non poteſt incipere, ſed priorem poſſet cōſummare. Incipiat ergo unus, ubi alius deſtitit, niſi ſit oratio dñica cœpta: tunc eā alter reincipiat. Similiter ubi deficit in ſecreta, alter id in principio incipiat. Idem dic in baptiſmo, ut alter de nouo id reincipiat, quia hæc ſunt ſacramenta unitatis. De ordinatione idem credo. xxiiij. diſtin. quorundam. Similiter iudex incipiet ubi alter terminauit. ff. de iud. edictum. Sed nunquid pranſus poteſt ſupplere id quod alter inchoauit? non. Item uſque ad nonā tantum fit hæc ſuppletio. Sed matutinis & ueſperis non expletis uſque ad quod tempus poſſit fieri ſuppletio, dubitatur. Sed dic quod quandocunq; expleri poſſunt ab alio. De ſacerdote quid dices, qui dum uenit ad conſecrationem, memor eſt mortalis peccati? Dico quod perficere debet, licet peccet conficiendo, extra de celebr. miſſa. de homine. Item eſt hic arg. qđ duo imperfecta faciunt unum perfectum. ſic iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. ſæpe. de pœn. diſt. j. tres ſunt. C. de donatio. ſancimus. in fine. xvj. quæſtio. iij. c. dilectio. §. poteſt. Argumen. contra xxiij. diſtinct. quorundam. & C. qui nu. tute. l. j.

1 Nō obſtat: quia ibi loquitē cū expleta fuit miſſa ab epiſcopo, nec imminet neceſsitas Archid.

Imperfecta duo faciunt unū perfectū.

b Compleantur. Argumentum, nihil credas actū, &c. ſi. xxxviij. diſtinctione. quæ ipſis. xxiij. diſtinct. quorundam. Item ex eo quod dicit ordine, eſt argumentum quod ordo turbatus irritat factum, ut lxj. diſtinctio. miramur. & lxviij. diſtinctio. cap. ſicut. quod uerum eſt de ordine qui eſt de ſubſtantia rei,

ADDITIO.

Vt extra de reſcriptis. cum dilecta. & de reſtitutio. ſpol. Piſanis.

c Minimum. Pranſo non licet celebrare 1 miſſam, ut hic, & de conſecratio. diſtinctio. ij. liquido. nec baptizare, nec ſignare. de conſecratio. diſtinctione quinta. ut ieiuni. & capit. ſequen. Sed eſt forte abrogatū id quod eſt. j̄. de conſecrat. diſtinct. prima. ſacramenta. ubi dicitur, quod in Cœna domini pranſus poteſt celebrare. & intellige ſi eodem die pranſus eſt, ut dies a media nocte incipiat, & etiam ſi ante medium noctis comederet, & adhuc ſentiret cructationes: quia nondum eſt cibus digeſtus, quandiu ſentiet cibum, abſtinebit. j̄. de conſec. diſtin. ij. tribus. medicinam forte poteſt ſumere, quia illa non connumeratur inter alimenta, vt ff. de penu. lega. l. non omne. quod non credo: ſed nec aquam calidam pōt ſumere, ut extra de celeb. miſ. ex parte.

Ecce. Hæc eſt tertia pars huius quæſ. in qua dicitur, quod propter ſenectutem uel ſimplicitatem datur coadiutor, qđ probatur per duo capitu. Ioannes de Fantu.

PEtiſti ut cum. Præſentibus

Celebrare pranſo nō licet.

1 Quod not. lxxv. diſt. qđ a patribus. in gl. quid ſi.

Celebrare nullus debet ante digeſtionem.

hora, qua te de præſenti ſeculo migraturũ cognoueris, præſentibus [a] cunctis tibi ſucceſſorem deſigna, ut huc ueniat ordinandus. Hoc nulli concedi alij patimur, quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus. Idẽ. De eo aũt, quem tibi ſucceſſorẽ conſtituere dixiſti, ut te uiuẽte in tuo loco eligatur epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia cõtra omnem eccleſiaſticam regulam, uel ſtatuta patrum eſſe monſtratur: ſed uolumus, ut miniſtret [b] tibi, & ſit in Euangelio Chriſti adiutor. Nimis enim reprehenſibile eẽ manifeſtum eſt, ut te uiuente tibi aliũ ſubſtituamus: ſed hoc commonemus, ut orare non ceſſes, ut tibi Deus illum ſucceſſorem cõcedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum irreprehenſibiliter regere ualeat.

Item Pelagius papa clero Narnienſi.

Non ſucceſſor, ſed coadiutor inuenti epiſcopo datur.

CAN. XVIII.

Qvia frater & coepiſcopus noſter Ioannes eccleſiaſticæ utilitatis ſtudio ſuadente, & naturæ ſuæ ſimplicitate [c] laudabili conſideratione tractata, ob hoc quòd ſe in gerenda patrimonij gubernandi cura, uel in diſciplina eccleſiaſtica conſeruanda minimè fatetur idoneum. Conſtituti [d] p̄ſbyteri ad hæc explenda ſibi expoſcit adhiberi perſonam: ut ea quæ ſunt neceſſaria, competenti eo diſponente ſolicitudine nihil indecens fieri, uel inutile permittatur. Ideoque præſenti uobis iuſſione præcipimus, ut ſeruata primo [e] loco epiſcopo memorato reuerentia, quam uos conuenit inculpabiliter exhibere in omnibus, quæ ad diuini cultus obſequium pertinẽt, uel quæ eccleſiaſticæ utilitatis peragere cura ſuaſerit, præbeatis obedientiam [f] Conſtituto competentem, in nullo diſpoſitionibus eius ſpiritu contumaci reſultantes: imò competẽti uigilantiæ ueſtræ ſtudio, quæ pro eccleſiaſtica utilitate gerenda ille Cõſtitutus monuerit adimplentes: ut his ita diſpoſitis, & cõſueta uobis ſtipendia miniſtrentur, & quæcunq; in præfatæ eccleſiæ patrimonio, uel de rebus ad eam pertinentibus repetendis [g] ſunt neceſſaria, compleantur.

Illud uerò Cypriani [h] de hæreticis ĩtelligendũ eſt, qui catholicorũ eccleſias ſibi uſurpare cõtendunt.

Illud uerò Euariſti [i] papæ, tũc intelligendum eſt, quãdo nec ineuitabilis neceſſitas, perſecutorum uidelicet, nec apoſtolica aut regularis mutatio, ſed ambitio ſola epiſcopũ de eccleſia ad eccleſiã tranſire cogit. Vnde cùm in principio ſui capituli diceret, Epiſcopus non debet dimittere eccleſiam ſuam: ſubſequenter adiunxit, Abſque ineuitabili neceſſitate, aut apoſtolica, uel regulari mutatione: & alteri ſe ambitus cauſa coniungere.

a *Ambitionis [k] enim cauſa quicunq; eccleſiæ ſuæ mediocritate deſpecta ad maiora*

Certe id quod ſequitur ex tex. nõ habetur: cũ dicit tantum præſentib. cũctis, &c. & nihil dicit de conſenſu. uel ſic continebatur ĩ forma gratiæ. Arc.

[a] Præſentibus. viij. quæſt. j. ca. ij cõtra. ſed iſtud eſt diſpenſatio. Et habes hic, quod licet papa det aliquibus poteſtatem eligendi prælatum, tamen aliorum conſenſus eſt requirendus. ſic xxj. diſtin. in nouo. viij. qõ. j. capi. licet. & ff. de ritu nupt. l. generali.

[b] Miniſtret. Et ita iſte epiſcopus erit uicarius huius archiepiſcopi, ut extra de offic. iudi. ordi. c. quoniam in plerique.

Qvia frater.

[c] Simplicitate. ſ. diſtin. xxxix. cap. Petrus. contra, ſed illud de ordinando. Tamen iſte affectare non debuit id, in quo ſciuit aut ſcire potuit infirmitatẽ ſuam alij dãnoſam. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. in fine.

[d] Conſtituti. Proprium nomen.

[e] Primo. ſ. diſtinc. viij. ca. quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in ſpiritualibus: coadiutori in temporalibus. viij. q. j. c. ſi Petrus.

[f] Obedientiam. Argument. quod ſi epiſcopus præcipit alicui pro utilitate eccleſiæ ire Romã, quod illud tenetur facere. xvj. quæ. j. c. nos autem.

Argu. xxiiij. q. j. ca. ult. in princ. ubi de hoc.

[g] Repetendis. Ergo, qui adminiſtrat res eccleſiæ, poteſt agere & conueniri, ut extra de reſcrip. c. edoceri.

[h] Illud uero Cypriani. ſ. ea. cap. factus. & cap. Nouatianus.

[i] Euariſti. ſupra eadem. ca. ſicut uir.

Ambitionis Hæc eſt quarta pars huius quæſtio. in qua probat per quindecim authoritates, quod nullus ſine licentia poſsit dimittere eccleſiam ſuã, & tranſire ad aliã: & ſi fecerit, reuocabitur. Hoc intelligo in epiſcopo, & ſupra: in alijs autem credo, quod poſſint renũtiare ſi uolunt. ſ. ead. c. quam periculoſum. extra de ſer. non ordi. c. eo libentius. alias uidentur ſerui. quod falſum eſt. Ioan. de Fant.

[k] Ambitionis. Adhuc enumerat Gratianus cauſas, propter quas fiunt mutationes, & quare clericus amittit eccleſiam ſuam. Sunt autem quinque cauſæ mutationum, ſcilicet cauſa leuitatis, cupiditatis, neceſſitatis, utilitatis, & humilitatis. Cum cauſa neceſſitatis tranſit, neceſſitate ceſſante recuperat eccleſiam, ut infra ea. ca. paſtoralis. Cum cauſa cupiditatis trãſit, tunc utraque caret: ut ĩ. ea. c. eos. & c. ſi quis epiſcopus. Sed tamen eccleſia poteſt eum repetere: ut ĩ. ea. c. j. & cogitur tũc redire: ut ĩ. ea. ca. ſi qui uero. In cauſa leuitatis eſt uis aliquanta. H. dicit qđ idem ſit in cauſa leuitatis, quod in cauſa ambitionis, quod ſcilicet ſine admonitione poteſt priuari, ſi ex cauſa leuitatis adhæſerit alij, niſi prior eccleſia uelit eum repetere. Si autẽ nõ adhæſerit alij, aut eccleſia habet eum pro derelicto, aut nõ: ſi habet, puta ſi contrahat matrimonium, uel ſit miles, tũc põt priuari. Itẽ ſecundum Hugo. ſi defuerit per tres

Clericus eccleſiam mutat quinq; cauſis.

Qđ eſt cũ ꝓpter ꝑſecutionem recedit. Lau.

ſepti-

ſeptimanas,uel duos menſes,& ſine iuſta cauſa,& abſque licentia prælati eſt in ſtudio, uel in peregrinatione. In his omnib. ſine admonitione poteſt priuari, ut dicit: honeſtum tamen eſt ut admoneatur: ut infra. ea. ca. ſi quis presbyter. & c. ſi quis in clero. & extra de cohabi. cler. et mu. c. ſi quiſquam. Verius credo, qđ ſemper primo admonẽdus eſt, ut extra de app. ca. peruenit. ij. Et ter admonendus eſt, ut extra de ſent. excom. in audientia. Item argu. ad hoc ĩ. ea. ca. peruenit. extra de cle. non re. c. ex parte. & extra eo. ca. ex tuæ. Nec enim de facili credendũ eſt aliquem habere eccleſiam ſuã pro derelicto, extra de renũ. ſuper hoc. Nec enim ex ſola abſentia præſumitur habere eccleſiã pro derelicto: cum poteſt quis ex iuſta cauſa abeſſe, ut extra ut lite nõ conte. quoniam frequenter. Si autẽ nõ inuenitur, fiat prout dicitur in illa decre. ex tuæ. De utilitate patet: quia cauſa utilitatis trãſire poteſt ad aliam eccleſiam authoritate maioris: ut ĩ. ea. c. mutationes. Item ſi cauſa humilitatis tranſit ad monaſterium, nõ poteſt eam repetere: ut ĩ. ead. ca. hoc nequaquam. Alio modo etiam cõſueuerunt quidam diſtinguere, ut inuenies in illa gloſ. ca. cum quis.

Ambitionis. Cũ quis ſine licentia prælati recedit de eccleſia: ſi quidem ex cauſa neceſsitatis, adhuc eam retinet: ut ſupra. ead. capitu. præſentium. ſi ex cauſa uoluntaria, perdit eam. xxj. q. ij. c. ſi quis iam translatus. Si autem ex utili cauſa recedat, non perdit eam, ſed punitur alio modo a iudice, de conſec. diſt. v. c. non oportet. ij. & xcj. diſtin. clericus. Sed ſi accedit ad aliam eccleſiam, uidetur renunciare primæ, † ut extra de præben. de multa, & de conceſ. præben. ca. literas. in fin. populus tamen eum ſi uult, repetere poteſt. ĩ. ea. c. non oportet. Si autem prælatus per tres ſeptimanas abeſt, per triennium ſuſpenditur. ĩ. eadem. ca. ſi quis in clero. Si per duos menſes, priuatur eccleſia. ſ. ead. c. præſentium. Si per quinque annos, deponitur, extra de cleri. non re. cap. ij. Prælatus uero ſi diebus ſolennibus defuerit ab eccleſia, punitur, infra ead. ca. ſi quis in clero. imo & clericus ſi una hora defuerit. xcij. diſtinc. capi. ultimo. ubi deponitur.

rem eccleſiã tranſire uoluerit, debet reuocari ad propriam. [l] *Quòd ſi redire contempſerit, careat aliena & propria.*

Vnde in Niceno concilio legitur.

Epiſcopus, uel quilibet clericus relicta ſua eccleſia non debet ad aliam tranſire.

CAN. XIX.

NOn oportet [a] epiſcopũ, uel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare, non epiſcopus, non presbyter, nõ diaconus tranſeat. Si quis autem poſt diffinitionem ſancti & magni concilij tale quid agere tentauerit, & ſe huiuſmodi negotio mancipauerit, hoc factum prorſus in irritum ducatur, & eccleſiæ reſtituatur, [b] cuius fuit epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

Item Grego. Anthemio ſubdiacono.

In monaſterium deputetur epiſcopus, qui in eccleſia ſua reſidere contemnit.

CAN. XX.

PEruenit ad nos Pigmenium Amalphicanæ ciuitatis epiſcopum [c] in eccleſia reſidere non eſſe cõtentũ, ſed foris per diuerſa loca uagari. idcirco hac tibi authoritate p̃cipimus quatenus hoc de cætero facere non præſumat, ſed in eccleſia ſua ſacerdotali more reſideat. Quẽ ſi forte non emendari poſt tuã iterminationẽ [d] cognoueris, i monaſteriũ eũ deputare, [e] & nobis modis omnib. curabis indicare, ut quid facere [f] debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto.

Epiſcopo nulli cõceditur principalem cathedrã relinquere, et ad aliã eccleſiã ſe trãsferre.

CAN. XXI.

PLacuit, ut nemini ſit facultas relicta [g] pricipali cathedra ad aliquã eccleſiã in diœceſi [h] conſtitutam ſe conferre, uel in re ꝓpria diutius, quàm oportet conſtitutũ, curã uel frequẽtationẽ ꝓpriæ [i] cathedræ negligere.

Item ex eodem.

Interceſſori cathedram, cui datus eſt, tenere non licet.

CAN. XXII.

COnſtitutum [k] eſt, ut nulli interceſſori

[a] NOn oportet. hoc capi. reſpicit primã partem.

[b] Reſtituatur. Eccleſiæ, ſi eccleſia eum repetit: ĩ. ea. c. ſi quis epiſcopus. & tunc cogitur redire: ut ĩ. ead. ca. ſi quis uero.

[c] PEruenit. Epiſcopum. Epiſcopus ad plus ſecundum iura canonica per ſex menſes aberit, ut extra de cleri. non reſid. ca. ex tuæ. authen. tamen dat annum, ut in authen. quomodo opor. epiſcopos. §. illud. col. j.

[d] Interminationẽ. Ergo admonendus eſt.

[e] Deputare. Hic ſubditus ſuſpendit ſuum prælatum. ſic lxxiiij. diſtinc. honoratus. hoc etiam laicus poſſet. xxxij. diſtinc. capi. præter hoc §. uerum. & fœmina: ut ſecunda, quæſtione quinta. capi. Mennam. Sed certe in hoc non erat ſubditus, quia faciebat hoc ex delegatione domini papę. Idem eſt de alijs.

[f] Facere. Argum. quod ſi papa mandat alicui, ut excommunicet aliquem, idem non poteſt eum abſoluere, ut argum. xxvij. quæſt. prima. ca. ſi homo. Sed hoc uerum eſt cum hoc alicui ſpecialiter demandaẽ. ſi autem mandatur deciſio cauſæ alicuius iudici, & alterã partẽ excõicet, poteſt illã abſoluere.

[g] PLacuit. Relicta. Clericus inconſulto epo non poteſt dimittere eccleſiam ſuam: extra de renun. c. admonet. Et ſi tranſit de una eccleſia ad aliam de eodem epiſcopatu, ibi ſufficit tacitus conſenſus epiſcopi: quia tacitus diſſenſus diſſoluit matrimonium carnale: ut xxxiij. q. v. c. qui uxorem. Sed ſi transfert ſe ad aliam diœceſim, tũc quaſi liberatur a patria poteſtate; quod non poteſt fieri niſi expreſſo ‡ conſenſu epiſcopi. C. de emanc. lib. l. iiij. & expreſſe dicitur lxxj. diſt. c. j. & xix. q. ij cap. j. & xxj. q. ij. c. j.

[h] In diœceſi. Niſi cauſa uiſitandi: ut x. q. j. c. placuit. ſeruato quod dicitur. ĩ. de conſe. diſt. iij. c. epiſcopus.

[i] Propriæ. Not. ꝙ prælatus non debet p̃ponere ſuam utilitatẽ utilitati eccleſiæ: & ſi in hoc paſſa ſit eccleſia dãnũ, illud de ꝓprio reſarciet. xij. q. iiij. q cũq;.

[k] COnſtitutũ. Curã debet habere uiſitator in electione:

† Adde pro hoc tex. in l. itẽ eorũ. §. ſi decuriones. ff. qđ cuiuſque uni.

† Dic ut not. extra de cleric. nõ reſi. ex tuę. & xxj. qõ. j. clerici. & ca. relatio. & extra de offi. uica. c. j. Arch.

‡ Et ita hoc ſtatutum eſt in fauorẽ eccleſiæ, ſ. qđ poteſt eũ repetere, ſed nõ cogiẽ eũ recipere. ar. xxxij. q. j. d benedicto. Archi.

Prælatus quandoq; ſuſpendiẽ a ſubdito ſuo.

‡ De hoc not. lxxj. di. c. iij. & xxxj. q. ij. c. j. & hãc ſentẽtiam ſequitur. Vincẽ. & Tancre. in prædic. c. admonet.

ſit licitum cathedram cui interceſſor datus eſt, quibuslibet populorum ſtudijs & ſeditionibus retinere: ſed dare operam, ut intra annum [a] eiſdem epiſcopum prouideat: qđ ſi neglexerit, anno expleto interuentor alius tribuatur.

Item ex eodem.

Excommunicentur clerici: qui relicta ſua eccleſia ad eam redire noluerint.

CAN. XXIII.

SI qui uerò ſine reſpectu Dei agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes, receſſerint ab eccleſia ſua, ſiue presbyter, ſiue diaconus, uel in quocunque eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint, non debēt ſuſcipi in eccleſia, ſed omni neceſsitate cogantur, [b] ut redeant [c] ad eccleſiam ſuam. quòd ſi permanſerint, excommunicari oportet eos.

Item ex concilio Antiocheno.

De eodem.

CAN. XXIIII.

SI quis presbyter, uel diaconus, uel quilibet clericus deſerta eccleſia ſua ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tèntet, quò migrauerit perpetuò manere, ulterius miniſtrare non debet, præſertim ſi ab epiſcopo ſuo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quòd ſi poſt reuocationem ſui epiſcopi nō obedierit, ſed inobediens perſeuerauerit, omni modo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquando ſpem [d] reſtitutionis habere decernimus. Si uerò propter hanc culpam depoſitum alius epiſcopus [e] ſuſceperit, & ipſe a communi ſynodo pœnā merebitur increpationis tanquam eccleſiaſtica iura diſſoluens.

Item ex eodem.

Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire.

CAN. XXV.

EPiſcopum de diœceſi ad diœceſim non debere tranſire, neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi a populis fuerit uiolenter attractus, neque ſi etiā hoc ei ab epiſcopis ſuadetur: manere autem eū debere in eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea alibi demigrare, ſecundùm regulam ſuper hoc olim a patribus conſtitutam decernimus.

Item ex concilio Calcedonenſi.

De eodem.

CAN. XXVI.

PRopter eos epiſcopos & clericoſ, qui de ciuitate ad ciuitatem tranſeunt, placuit diffinitiones datas a ſanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Alienæ plebes ab epiſcopo non uſurpentur.

CAN. XXVII.

PLacuit, [f] ut a nullo epiſcopo uſurpentur plebes alienæ, nec aliquis epiſcoporum ſupergrediatur in diœceſi collegam ſuum.

Item Anacletus Papa.

Alienos clericos ordinare, & altaria conſecrare epiſcopo non licet.

CAN. XXVIII.

EPiſcopus in diœceſi aliena ad alienos clericos ordinandos, uel conſecranda altaria irruere non debet: Quod ſi fecerit, amotis [g] his, quos ordina-

1 Et etiā eliget ſecundum Hug. alij contra. de hoc not. lxj. di. obitum. Arc.

ctiones: & ideo ꝓhibetur eligi, ne poſſit malignari: ſicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne poſsit malignari. C. de interdict. ma. ſi tutor. ſic nec creditori licet ſibi pignus addicere. C. qui bo. cedere poſſunt. l. iiij. Item uiſitator non debet ſibi honorem aſſumere. viij. quæſt. j. in ſcripturis. Et ſic ratione officij aliquid prohibetur, ut x. quæſt. ij. hoc ius porrectum in fine. & ff. de contrahenda emptio. ſi in emptione. §. tutor. Et eſt contra regulam illā, quod nulli debet ſuum officium eſſe damnoſum, extra de fideiuſſori. peruenit. ff. de fur. ſi ſeruus communis. Iſte viſitator mortuo epiſcopo conſtituitur, & iſte debet admonere clericos, ut eligant futurum epiſcopum, ut lxj. diſtinct. obitum. & c. Catinenſis. & ſi plures eligantur, poteſt examinare quis ſit melior, ut lxxv. diſtin. Florentinum. Item cuſtodit reditus eccleſiæ, ut lxj. diſtinctio. quoniam. Quandoque tamen reditus eccleſiæ cuſtodiuntur ab œconomis, ſi eos habeat eccleſia, ut lxxv. diſtinct. c. quoniam quidam.

Officium quandoq; eſt damnoſum.

a Vt intra annum. ſupra lxiij. diſtinct. obeuntibus.

SI qui uero. b Cogantur. Simile. ff. de dec. l. j.

c Vt redeant. Si eccleſia uult eum repetere,[2] ipſe tamen poteſt. extra de renuntiatione. quod in dubijs. xxxij. quæſtione prima. de benedicto. ſic xxxiij. quæſtione quinta. mulier. Sed nonne hodie ipſo iure perdit priorem eccleſiam, ut extra de preben. de multa? Reſpond. perdit quantum ad ſe, ſed non quantum ad priorem prælatum.

2 Non tamen cogitur. j. ca. ſi quis preſbyter. & ca. ſi quis epiſcopus ſecundum Hug.

SI quis presbyter. d Spem. Ergo reſtitui non poteſt clericus depoſitus ab epiſcopo. & hoc uerum cum pro crimine deponitur, ſecus ſi pro contumacia. quinquaginta diſtinct. contumaces.

e Alius epiſcopus. Si ab uno epiſcopo quis ſuſpenditur, ubique habendus eſt ſuſpenſus: ut hic, & quarta quęſtio. v. cap. quiſquis quia quantum ad officium ſententia ius facit. Secus ſi eſt ſuſpenſus a beneficio. ſed in excommunicato idem eſt, quia cum ſit extra eccleſiam, nihil poteſt poſsidere nomine eccleſiæ. xxiiij. quæſtio. vij. c. ij. & iij. & viij. diſtinct. quo iure. & argumē. xj. quæſt. iij. ſi quis a proprio: ſupra lxx. diſtinct. ſanctorum. & extra de appellat. paſtoralis. in fine.[3]

Excōmunicatus nihil poteſt poſsidere nomine eccleſiæ.

f PLacuit. xiij. quæſt. prima capitulo primo.

EPiſcopus. g Amotis. j. xvj. quæſt. v. c. j. ix. quæſt. ij. Lugdunenſis. contra. Sed ibi nomine alterius cōſecrauit, & ille ratum habuit, hic nomine proprio, ut xiij. quæſt. j. cap. j. Vel ibi dominus ratam habuit ordinationem.

3 Vbi de hoc in gl. quę enim. ibi uide, & j. xxxij. quæſt. v. præceptū Archid.

Altaris.

nit, altaris[a] tantùm con ſecratione manēte tranſgreſſor canonum uno anno[b] à miſſarum celebratione ceſſabit.

Item ex concilio Agathenſi.

Diebus ſolennibus clericus eccleſia ſua deeſſe non debet.

CAN. XXIX.

SI quis in clero[c] conſtitutus, ab eccleſia ſua diebus ſolennibus[d] defuerit, id eſt, Natiuitate domini, Epiphania, Paſcha uel Penthecoſte, dum potius ſecularibus lucris ſtudet, quàm ſeruitio Dei parere, conuenit ut triennio a communione ſuſpendatur.

Similiter diaconus, uel presbyter, ſi per tres[e] hebdomadas ab eccleſia ſua defuerit: huic damnationi ſuccumbat.

Item Hilarius Papa.

Remouendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam cogendus eſt redire.

CAN. XXX.

REmotò[f] ab eccleſia Barchinonenſi atque ad ſuam remiſſo Ireneo epiſcopo, ſedatis per ſacerdotalem modeſtiam uoluntatibus, quæ per ignorantiam eccleſiaſticarum legum deſiderāt quod non licet obtinere: talis protinus de clero proprio & Barchinonenſibus ordinetur epiſcopus, qualem te præcipuè frater Aſconi oporteat eligere, & deceat conſecrare: ne ſi fortè aliter factum ſit, non ſine obiurgatione maximè in tui nominis retundat noſtra præceptio, quod in iniuriam Dei (à quo ſpecialiter ſacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus admiſſum.

Item Leo epiſcopus urbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicēſi epiſcopo.

Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus, etiam propria careat.

CAN. XXXI.

SI quis epiſcopus ſuæ ciuitatis mediocritate deſpecta adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem[g] plebem ſe quacunque ratione tranſtulerit, a cathedra quidem pellatur aliena: carebit etiā propria, ut nec illis præſideat, quos per auaritiam concupiuit, nec illis, quos per ſuperbiam ſpreuit. Suis igitur terminis contentus quiſque ſit, nec ſupra menſuras iuris ſui affectet augeri.

Item ex concilio Meldenſi.

Vtraque careat eccleſia, qui contemptu minoris ad maiorem aſpirat.

CAN. XXXII.

SI quis de ordine ſacerdotali contemptu minoris eccleſiæ ambitioſè & improbè ad potiorem aſpirauerit, canonica erga eum definitio conſeruetur: hoc eſt, ut utraque careat.

Qui uerò pretio eccleſiam uacantem ingreſſus fuerit, ab officio ſuo deponendus eſt, ſicut in Rothomagenſi concilio legitur.

Deijciatur à clero, qui muneribus eccleſiam acquirere tentat. CAN. XXXIII.

SAncitum eſt, atque omnibus modis prohibitum, ut ſi quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, uel laico munera dare uel dediſſe, aut aliam pecuniā[h] tribuere, ut alterius presbyteri eccleſiā uacantem pretio redimat: pro hac cupiditate ſeu rapina, ſeu præſumptione turpis lucri gratia deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

5 *Quòd uerò communi conſilio atque omnium aliorum utilitate mutationes epiſcoporum fieri poſſint, & in eccleſijs à quibus receſſerint, eis uiuentibus alij ſubſtitui ualeant, Anterius Papa demonſtrat ſcribens omnibus epiſcopis.*

Neceſſitatis uel utilitatis cauſa epiſcoporum mutationes fieri poſſunt.

Res inanimata cōſecrata, domino non eſt reſtituenda.

a Altaris. Si res inanimata fuerit conſecrata, domino nō reſtituitur, ut xiiij. q. vj. cōperimus. ſecus in re animata, liiij. diſtinctio. frequens. quia animata delinquere poteſt, ſed inanimata non.

b Vno anno. ix. quæſtio. ij. nullum contra: ubi pro tali culpa deponitur, Sed iſtud eſt ex diſpenſatione.

c SI quis in clero. Maxime quia laicis non licet infra de conſecr. diſtinctio. j. ſi quis. & diſtinct. iij. capitu. nulli.

d Solennibus. imo nullo tempore deerit. ut xcj. diſtinct. Eleutherius. & cap. clericus. & xcij. di. cap. ulti. Sed quid ſi plures habet eccleſias uel præbendas? Tunc dicas[1] eccleſiam ſecum diſpēſaſſe, ut ad iſtud nō cogatur.

1 Dicas. Ioan. Staphileus de literis gratiæ. fo. 22.

e Per tres. i. eadem. præſentium. contra. ibi dicitur de duobus menſibus. Sed ibi factum narrat, hic ius commune. Vel idem eſt in utroque, dum tamen abſit de licentia ſuperioris.

f REmoto. Ab officio viſitationis,[2] uel etiā ab ipſo epiſcopatu, quem occupauerat.

2 Hoc ideo dicit ut tangat ſententiā Hugo. dicentis qđ iſte Ireneus epūs factus erat uiſitator in iſta eccleſia Barchinonē. quē quidē uolebant alij eligere in epiſcopū, alij nolebant. propter hoc ſcribit Papa metropolitano, ut eum faciat ad ſuā eccleſiam redire: & ibi alium dignū eligi, ſecundum Hu.

g SI quis. Ad maiorem. multo fortius ſi ad parem, quia facilius diſpenſatur in maiori, quam in pari, extra de tranſlatio. licet. ad minorem etiam difficilius q̄ ad parem, extra de tranſlatio. cum ex illo. & eſt hic præſumptio canonis: quia eo ipſo quod trāſit ad maiorem, præſumitur eſſe ambitio potius, quam leuitas: quia nullus trāſit ad minorem, extra de cleric. non reſiden. cap. j.

h SAncitum. At aliam pecuniam. Aliam bene dicit, quia quicquid habent homines, pecuniæ nomine cenſetur. j. quæſt. iij. per totum.

ADDITIO.

Ad idem xxviij. q. j. ſi infidelis. in fin. Archidia.

i Quod uero. Hæc eſt quinta pars quæſtio. in qua probare intendit quod de licentia Papæ ex iuſta cauſa bene poſſunt fieri mutationes, & quod unus debet eſſe prælatus in una eccleſia. & hoc probat per ſex authoritates. Ioan. de Fantu.

Muta

CAN. XXXIIII.

MVtationes epiſcoporũ ſcitote communi utilitate atque neceſsitate fieri licere: ſed non propria cuiuſque uoluntate, aut dominatione. Petrus [a] ſanctus magiſter noſter et princeps Apoſtolorum de Antiochena ciuitate utilitatis cauſa eſt translatus Româ, ut ibidem potius proficere poſſet. Euſebius quoque de quadã parua [b] ciuitate apoſtolica authoritate mutatus eſt in Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinã uitamq; bonam, quam habebat, authoritate huius ſanctæ ſedis, cõmuni epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum, ac populorũ conſilio translatus eſt Epheſum. Non enim tranſit de ciuitate ad ciuitatẽ, nec transfertur [c] de minori ad maiorẽ, qui hoc non ambitu, nec propria uoluntate facit: ſed aut ui, a propria ſede depulſus, aut neceſsitate coactus, aut utilitate loci, uel populi, non ſuperbè, ſed humiliter ab alijs translatus eſt. Nam ſicut epiſcopi habent poteſtatem regulariter ordinare epiſcopos & reliquos ſacerdotes: ſic quoties utilitas aut neceſsitas coegerit, ſupradicto modo & mutare & inthronizare poteſtatem habent: non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis authoritate & licentia. Alia etenim eſt cauſa utilitatis, alia auaritiæ & præſumptionis, ac propriæ uolũtatis.

Item Pelagius papa Benigno archiepiſcopo.

Cauſa neceſsitatis mutationes epiſcoporum fieri poſſunt.

CAN. XXXV.

SCias frater dilectiſsime, aliud eſſe cauſam neceſsitatis & utilitatis, aliud præſumptionis ac propriæ uolũtatis. Nõ ergo mutat ſedem, qui non mutat mentem, id eſt, qui non auaritiæ cauſa, aut dominationis, aut propriæ uoluntatis, uel delectationis ſuæ migrat de ciuitate ad ciuitatem, ſed cauſa neceſsitatis & utilitatis mutatur. Nam † plurimorum [d] utilitas, unius utilitati, uel uoluntati præferẽda eſt. Aliud [f] eſt enim mutare, & aliud mutari. Nam aliud eſt ſponte tranſire, aliud coacte aut neceſsitate uenire. Vnde non iſti mutant ciuitatem, ſed mutantur: quia non ſponte, ſed coacte hoc agunt. Nõ ergo bene intelligunt eccleſiaſticas regulas, qui hoc negant cauſa neceſſitatis, uel utilitatis fieri poſſe, quoties communis neceſsitas, aut utilitas perſuaſerit.

Item ad eundem.

Chriſtum negare conuincitur, qui neceſsitatem patientibus miſericordiam non impendit.

CAN. XXXVI.

OMnis, qui gemebat & uexabatur a Saul, fugiebat, & ueniebat ad Dauid. Si rex pijſsimus, atque iuſtiſsimus Dauid ſciret [g] peccatum eſſe fugientes perſecutionem, & tranſeuntes de loco ad locũ, & de ciuitate ad ciuitatem, recipere, tales nequaquam reciperet, nec ſecum teneret, neque in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim perſequuntur domini epiſcopos, eoſque de ciuitatibus ad ciuitates tranſire compellunt, non eos tantum perſequuntur, quantum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cuius legatione funguntur.

[a] MVtationes. Petrus. xxij. diſtinct. capi. ſacroſancta.

[b] Parua. Scilicet Vercellina. & regulare eſt, ut a minori promoueatur ad maius: ut xciij. diſt. ca. legimus. in fine. ff. de muner. & hono. ut gradatim. ſed non econuerſo.

[c] Nec transfertur. præſumit enim canon locum non mutari, cum animus non ſit mutatus: ſicut uirgo cenſetur, cum non ſit animus corruptus, licet corpus ſit corruptum. xxxij. q. v. ita ne. ſic propter animum bonum iudicat canon, etiã iniuſtum factum bonum. xxiij. quæſtio. viij. ca. occidit. & quæſtio. vij. c. quod autem. & xxxij. quæſtio. v. cap. propoſito.

Virgo dici poteſt etiã corrupta.

[d] SCias. Plurimorum. illuc potius accedat prælatus, ubi plus lucri poteſt facere, licet maior ſit ibi pœna ſua: ut ĩ. ea. ca. j. & hic apparet ratio, quare epiſcopus nõ debeat fieri monachus inuito papa: quia ibi conſuluit propriæ utilitati tantum, ut ij. q. vij. ca. ſancta. ſed hic communi & propriæ, quæ duo ſunt præferẽda propriæ tantum: ut ij. q. vij. ca. ſancta.

[e] Præferenda eſt. Nam cum quis uocatur ad prælaturam, non præponet priuatum commodum communi, ut hic, & viij. q. j. ca. in ſcripturis. & xvj. q. vj. ca. uos autem. Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum. alias enim ſuam utilitatem poteſt præferre. ff. de iud. l. ſi longius. ff. de arbi. l. licet autem ff. ad le. Aquil. l. ſi quis fumo. ff. de præſcrip. uer. l. qui ſeruandarum. aliud tamen uidetur in prælato, ut ille ſemper teneatur præponere utilitatem eccleſiæ ſuæ propriæ utilitati: ut xij. q. iiij. c. quicunque. Cum ergo detrimẽtum quis patitur pro publica utilitate, poteſt ſuam præponere utilitatẽ. xix. q. ij. cap. duæ. xiij. diſt. quod ait. quia ordinata charitas a ſe incipit. xxiiij. q. v. c. ſi nõ licet. de pœ. diſtin. vj. ca. qui uult. Vel dic, quod quando priuata utilitas includitur in communi, tunc præponitur communis, ut eſt in prælatura, ut arg. ff. pro ſoc. l. actione. §. Labeo. Vel diſtingue, an utilitas in acquirendo conſiſtit, aut in dãno uitãdo: tũc ſecus, uel conuerſo.

Vtilitatem ſuam an poſſit quis præferre publicæ.

ı De hoc le. & not. ĩ. e. c. placuit.

† Concor. text. cum gl. in uer. eo tempore. in l. actione. §. Labeo. ff. pro ſocio. & gloſ. in l. j. & ibi Petr. Cy. & Bar. ff. ſol. mat.

ADDITIO.

De hoc not. extra de poſtul. præla. ca. bonæ. j. de reg. c. licet. Archi.

[f] Aliud. Vt ſupra diſtin. vj. c. teſtamẽtum. & extra quod metus cau. ſacris.

[g] OMnis. Sciret Argum. quod eo ipſo uƚ aliquid bonũ & iuſtũ, qꝺ a bono factũ ẽ. xxxviij. di. c. qui de menſa. & ix. quæ. ij. cap. Lugdunenſis.

Coacte.

Nec ipſi in hoc peccant epiſcopi, quoniam non ſponte, ſed coactè [a] hoc agunt: ſed ipſi, qui eos perſequuntur: nec ipſis epiſcopis hoc imputari poteſt, ſed illis, qui eos hoc agere cogunt. Qui autem negant miſericordiam faciendam fugientibus, & neceſsitatem patiẽtibus, ipſum Chriſtum negant, qui eſt miſericordia & ueritas. Negant autem miſericordiam neceſsitatẽ patientibus, qui populis indigentibus diuinis miniſterijs, & non habentibus proprium epiſcopum, qui eos inſtruat, cauſa neceſsitatis atque utilitatis, ut ex alia ciuitate, licet minor [b] ſit, in eam, quæ non habet epiſcopum doctiorem, [c] uel potiorem & utiliorem [d] meliori conſilio non ſponte tranſeuntem, ſed maiorum exhortatione mutare negant: aut epiſcopum deiectum & perſecutionem patientem cauſa utilitatis: aut neceſsitatis nolunt inthronizare.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Non ambitione, ſed ſynodali authoritate de eccleſia ad eccleſiam epiſcopus tranſeat.

CAN. XXXVII.

Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquã inferioris ordinis clericus. Sanè ſi utilitas eccleſiæ popoſcerit decreto pro eo clericorum & laicorum epiſcopis porrecto in præſentiam ſynodi transferatur, nihilominus alio in locũ eius epiſcopo ſubrogato. Inferioris uerò gradus [e] ſacerdotes, uel alij clerici conceſsione ſuorum epiſcoporũ poſſunt ad alias eccleſias tranſmigrare.

Item ex eodem.

In proprio gradu epiſcopi, uel presbyteri in aliena ſuſcipiantur eccleſia.

CAN. XXXVIII.

Epiſcopi uel presbyteri ſi cauſa uiſitandi ad eccleſiam alterius epiſcopi uenerint, in gradu [f] ſuo ſuſcipiantur, & tam ad uerbum faciendum, quam ad oblationem conſecrandam inuitentur. [g]

Item Calixtus papa omnibus epiſcopis.

Eccleſia unius epiſcopi ab alio diſponi non debet.

CAN. XXXIX.

Sicut alterius uxor, nec adulterari ab aliquo, uel iudicari [h] aut diſponi, niſi a proprio uiro eo uiuẽte permittitur, ſic nec uxor epiſcopi ipſius, quæ eius eccleſia, uel parochia indubitanter intelligitur eo uiuente abſque eius conſilio & uoluntate alteri iudicari uel diſponi, aut eius concubitu, id eſt, ordinatione frui conceditur. Vnde ait Apoſtolus: Alligata eſt uxor legi uiri, quandiu uir eius uiuit: eo uerò defuncto ſoluta eſt a lege uiri. (Rom. 7.) Similiter ſponſa epiſcopi, quia ſponſa uxorque eius dicitur eccleſia, illo uiuente illi alligata eſt: eo defuncto, ſoluta eſt: & cui uoluerit nubat, tantùm in Domino, id eſt, regulariter. [i] Si enim eo uiuente alij nupſerit, adultera iudicabitur. Similiter & ille ſi aliam ſpõte duxerit: adulter exiſtimabitur, & communione priuabitur. Si autem perſecutus fuerit in ſua eccleſia, fugiendum eſt illi ad alteram eccleſiam, eiq; eſt ſociandus dicente domino: Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. (Mat. 10.) Si autem

---

[a] Coactè. Precibus ſuperiorum. ſic ſupra ead. ca. qualiter. uidetur enim quod non poſsit cogi: ut lxxiiij. diſtin. ca. ubi. Vel dic, quod poteſt quis cogi, ut de nolente fiat uolens: ut xxiiij. q. iiij. capi. diſplicet. & lxxiij. diſtinc. ca. placuit. Papa tamẽ abſolute poteſt aliquem cogere: ut ix. quæſt. iij. per principalem.

(Hoc nota. s. j. q. vj. ſicut ibi uideas.)

[b] Minor. Sed nunquid tenetur minor populus ſuum epiſcopum maiori concedere, cum nemo cogatur de ſuo beneficium facere. x. quæ. ij. precariæ? Reſpõ. ſic, ſi alium poteſt habere æque idoneum. uel loquitur in eo caſu cum ibi magis utilis erit: ut ff. locati. l. ſi domo.

(Arg. ff. ſo. matr. l. ij. in prin. ff. de eui. in creditorem. cum ſuis ſimi. ſecũdum Io. de Fã.)

[c] Doctiorem. Omnia comparatiua poſitiue hic ponuntur.

[d] Et utiliorem. Scilicet illis.

[e] Epiſcopus. Gradus. quod uerum eſt de ijs, qui ſubſunt epiſcopis nullo mediante: ut lxxj. diſtin. c. clericos. & extra de renuntia. c. admonet. ſed ſi alijs ſubſunt, ut abbatibus, uel alijs, eorum conſenſus requirẽdus eſt: ut liiij. diſtinct. c. j. & ix. quæſt. iij. cap. conqueſtus. & lxxij. diſtinc. ca. quanto. Quid ſi clericus non uult tranſire de minori ad maiorem? Dico quod nõ poteſt cogi ab epiſcopo, quia nemo creſcere cogitur inuitus. lxxiiij. diſtin. cap. geſta. & lxiij. diſt. ca. quanto. hoc autem papa poteſt. Sed ſi ad alium epiſcopatum uocatus eſt epiſcopus, neceſſarius eſt conſenſus epiſcopi. lxxj. diſtinct. per totum. & lxxxv. diſtinctio. epi. Florentinum. Ioannes. Ego credo, quod eps põt cogere clericum ut tranſeat ad maiorẽ locũ, cum maiora facere poſsit, ut extra de exceſ. prael. c. ſicut. & ad hoc facit extra de æta. & qual. quæris. B.

(Clericus an poſsit per epm cogi tranſire ad maiorẽ eccleſiam.)

(Et male in præd. c. geſta ſecũdum Hu. & La. ſed compelli põt a papa ſolũ: ut s. dicitur ſecũdum L. & Hu.)

[f] Epiſcopi. In gradu. i. honore.

[g] Inuitentur. alias non licet. ix. qõ. ij. ca. nullus. & vj. qõ. iij. c. ſcriptum.

[h] Sicut alterius uxor. Iudicari. ff. de iuriſdic. omnium iudi. l. qui iuriſdictioni [illegible]. contra. ubi dicitur, quod nullus ſibi, uel ſuis ius dicere poteſt. Reſpond. iudicare poteſt maritus uxorem corrigendo eã xxxiij. qõ. iiij. c. duo. iſta. ſed non uerberando eam: ut C. de repu. conſenſu. quia illa aliena ſunt ab ingenuis, ut ibi dicitur, ſed temperate poteſt eam caſtigare: quia eſt de familia ſua. xxxiij. q. v. hæc imago. ſicut dominus ſeruũ. inſti. de ijs, qui ſui uel alieni iuris ſũt. §. fina. & etiam mercenarium ſuum. ff. de pœ. l. reſpiciendum. non autem in forma iudicij põt eam iudicare.

(Maritus uxorẽ caſtigare poteſt.)

[i] Regulariter. Id eſt, homini ſuæ profeſsionis. xxviij. q. j. cap. caue. Vel ſine ſuſpicione turpitudinis. xxij. qõ. j. c. ſi quis uxorem.

Hoc

Hoc non ſolum. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis in qua reprehendit eos qui occupāt locum uiuentis, cum duo ſimul eſſe non poſſunt. Ioan. de Fant.

a E Vm qui contra. Archidiaconatum. Sed nonne iſte debuit deponi, ut iij. quæſtio. ij. audiuimus. & ij. q. j. in primis? Sed iſte excuſabatur authoritate maioris: ı qui hoc fecerat. xiiij. q. v. dixit dominus. & xxviij. diſtinctio. diaconi.

ı Hanc rationē hic probat H. dicens, q̄d ideo excuſatur & diſpēſatur. cum eo. & idē Lau.

b I N apibus. Imperator. Argu. quod omnes reges coronabit Imperator, ut dixi. lxiij. diſtinct. Adrianus. ij. cum plures ſunt reges: ut vj. quæſt. iij. cap. ij. Ioan.

c Vnus. tamen quãdoque fuerunt duo Imperatores de facto: ut xxj. diſtinct. nūc autem. Quid ergo dicemus de Greculo? ⲁ Videtur ꝙ iſte ſit Imperator: quia Conſtantinus illuc tranſtulit imperium: ut xcvj. diſtin. Conſtantinus. & Imperator appellatur, ut extra de maio. & obedi. cap. ſolitæ. ſed non eſt ita: quia Romana eccleſia tranſtulit imperiū ad Alemanos ab oriente, extra de elect. c. uenerabilem. Ioan.

ⲁ Dic q̄d nō eſt uer^9 nec uniuer. Imperator ſecūdū Alexā. in l. quicūque. co. v. ff. de offic. ei^9 cui mā da. eſt iu.

d Iudex unus. ſed imo decem ſunt iudices prouinciæ, ut vj. quæſtio. iij. ſcito te. ſed hic appellat iudicem regem. alibi tamē uidetur, ꝙ unus ſit iudex prouinciæ prętcr regē: ut xxiij. quæſti. iij. duo iſta.

e Roma. ff. de rerum diui. l. ultima. contra. ibi dicitur ꝙ ideo Romulus interfecit Remū, quia muros trāſilijt. Reſpondeo. Nam potuit hoc idem feciſſe ex inuidia.

Gene. 25.

f Parricidio. large ſumpto nomine, ut ff. ad legē Pompeiam, de parricid. l. prima.

ı Circa ſtudc. poſſet quæri,
6 an Papa & Imperator ſint ſuperilluſtres. dic quod nō,

g Archidiaconi. id eſt, in quolibet archidiaconatu erit unus archidiacon^9.

utilitatis cauſa fuerit mutandus, non per ſe hoc agat, ſed fratribus inuitãtibus cum authoritate huius ſanctæ ſedis faciat. Non tamen ambitus cauſa, ſed aut utilitate, aut neceſſitate (ut dictum eſt) faciendum eſt.

Hoc non ſolum de epiſcopis, uerùm etiã de quibuslibet eccleſiæ miniſtris intelligitur: ne uidelicet in locum uiuentis alter obrepat. Vnde beatus Gregorius ſcribit Salonitano epiſcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius ſe promoueri conſenſerat.

Deponatur qui locum alterius inuadere non timet.

CAN. XL.

E Vm qui contra iuſtitiæ regulam in archidiaconatū a alterius ſe prouehi cōſenſit, ab eiuſdē archidiaconatus honore deponimus, qui ſi ulterius i loco eodē miniſtrare præſumpſerit, ſe participatione ſacræ cōionis nouerit eſſe priuatum.

Item Hieronymus ad Ruſticum monachum.

In una eccleſia duo prælati eſſe non debent.

CAN. XLI.

I N apibus princeps unus eſt, & grues unam ſequunt ordine literato. Imperator b unus, c Iudex unus d prouinciæ. f Roma e ut condita eſt, duos fratres ſimul reges habere nō potuit & parricidio f dedicat. In Rebeccæ uerò utero Eſau & Iacob bella geſſerunt. Singuli eccleſiarū epi, ſinguli archiepi ſinguli archidiaconi: g & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur.

7 *Ecce in quibus caſibus epo uiuente alius poteſt ei ſubſtitui, quanquã ſecundùm rei ueritatē nō uiuenti eps talis probetur ſuccedere. Translatus. n. ab una ciuitate ad aliam, deſinit h eſſe eps illius ciuitatis. à qua trãſfertur: atq; ideo qui huic ſuccedit, non uiuenti, ſed defuncto i quodammodo epo probatur ſubſtitui. Sed inter eum, qui hoſtilitatis neceſſitate, & eum, qui utilitatis cauſa transfertur, hoc intereſt, quod ille, qui metu hoſtilitatis ad aliam tranſit: ſi priorem contigerit aliquando ab hoſtibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet.*

Vnde Gregorius Papa ſcribit Ioanni epiſcopo Squilitano, libro ſecundo epiſt. cap. xxv.

Qui metu hoſtilitatis ad aliū locū tranſierit, poſtea ad ſuam eccleſiam redire oportet.

CAN. XLII.

P Aſtoralis officij cura nos admonet deſtitutis eccleſijs ꝓprios cōſtituere ſacerdotes, q gregē dominicū paſtorali ſolicitudine gubernare k debeant. Propterea te Ioannē ab hoſtib. captiuatū Leſ-

Non autem prohibet quin in una eccleſia poſſint eſſe plures Archidiaconi, ut xciij. diſt. diaconi.

Ecce in quibus. Hæc eſt ſeptima pars quæſtionis in qua probatur de mutatione cauſa neceſſitatis & leuitatis. Ioan. de Fant.

h Deſinit. xxj. q. ij. ſi quis iam tranſlatus.

i Defuncto. Cum enim loco eius ſuccedit, pro mortuo habetur. ff. pro ſoc. actione. §. publicatione.

k P Aſtoralis officij. Gubernare. Videtur, quod iſte epiſcopus ſub cōditione, l. uel ad certum tempus fuerit inſtitutus: ſed beneficia ſub cōditione nō dantur. j. q. ij. quam pio. nec ad tempus, ut s̄. eadem quamuis. & lxx. diſtin. ſanctorum. nec cōuenit morib^9 noſtris temporales filios habere. ff. de adoptio. l. quęſitum. ſic. ff de regu iur. actus. ſicut nec libertas ad tēpus datur. ff. de manumiſ. teſt. l. libertas. nec hæreditas: inſtitu. de hæred. inſtitu. §. hęres. nec matrimonium. xxxij. quæſtio. ij. ſolet. Poteſt dici puram eſſe inſtitutionem: ſed ſub conditione reſoluitur, ut ff. de in diem addic. l. ij. ſimile extra de filiis presby. uenit & ſimile extra de pigno. ca. illo. Vel dic, quod iure poſtliminij reſtituitur ei prior epiſcopatus. ſic xvj. quæ. iij. prima. nō enim poteſt dici, quod maneat epiſcopus prioris eccleſiæ. Sic enim eſſet epiſcopus utriuſque, contra illud quod eſt xxj. q. j. relatio. & eſt ſimile. C. de cura. furio. cum alijs. & ſic dices quod prior locus deſinit eſſe religioſus, ut ff. de religio. l. cum loca. ſed poſtea eam repetit iure poſtliminij, ut xxiiij. quæſt. j. cum ꝑ bellicā. Vel dic, quod papa ſub conditione, uel ad cer-

imo ſunt ſuper oēs gradus ſecundū Cynū, & Raynu. in l. fi. C. ubi ſena. uel clyri. & Io. Andre. in addit. ad Specu. in ti. de iuri. om. iud. & Alberi. de ro. in l. imperium. ff. de iuriſdi. om. iud. & Alexā. de Imol. in l. quęcunq;. col. iiij. ff. de of. eius cui mā. eſt iuriſdi.

l Archipresbyteri.

ı Verum eſt à iure reprobata. & ſic loquitur ca. quā pio. & extra de pactis. c. fin. cum ſimilibus. Hic aūt loquit quando eſt tacita cōditio à iure inducta. Archidia.

Beneficia ſub conditione non dantur.

mianæ † ciuitatis epiſcopum in Squilitana † eccleſia cardinalem neceſſe duximus cõſtituere ſacerdotẽ: & ut ſuſceptam ſemel animarum curam, intuitu retributionis futuræ impleas. Et licet à tua eccleſia ſis hoſte imminente depulſus, aliam, quæ paſtore uacat debes eccleſiam gubernare: ita tamen, ut ſi ciuitatem illam ab hoſtibus liberam effici, & domino protegente ad priorem ſtatum contigerit reuocari, [a] ad eam, in qua prius es ordinatus eccleſiam reuertaris. [b] Sin autẽ prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac, in qua à nobis ordinatus es, uel incardinatus, debeas eccleſia permanere,

Qui uero utilitatis † cauſa transfertur, nequaquã ad priorem redire cogitur. Eſt etiam alius caſus in quo epiſcopus uiuenti epiſcopo ſubſtituetur. Cũ enim aliquis relicta priori cathedra, ſua authoritate ad aliã trãſierit, & alius ei ſubſtitutus fuerit, licet ille prioris eccleſiæ epiſcopus eſſe non deſierit, ſubſtitutus tamen epiſcopatum habebit.

Vnde Damaſus urbis Romæ ep̃s ſcribit omnibus epiſcopis dicens.

De ſacerdotibus, qui relictis ſuis eccleſiis ad alias migrarunt. CAN. XLIII.

EOs ſacerdotes, qui de eccleſijs ad alias eccleſias migrauerũt tãdiu à cõione habuimus alienos, quandiu ad eas redierint ciuitates, in quibus ſunt conſtituti. Quod ſi alius alio tranſmigrante in locum uiuentis eſt ordinatus, [c] tandiu uacet [d] à ſacerdotij dignitate, qui ſuam deſeruit ciuitatem, quandiu ſucceſſor eius quieſcat in domino.

Epiſcopalium etiã ſediũ mutationes metu hoſtilitatis interueniente nonnunquam fieri ſolent.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Bellitrano.

Neceßitate temporis epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt.

CAN. XLIIII.

TEmporis qualitas nos admonet epiſcoporum ſedes antiquitus certis ciuitatibus cõſtitutas, ad alia quæ ſecuriora putamus eiuſdem diœceſis loca tranſponere: [e] quo & habitatores ſecuri ualeant degere, & barbaricum poſsint periculum facilius declinare. Propter-

---

rum tempus poteſt aliquem inſtituere prælatũ, ſicut miles ſub conditione & ad certum tempus inſtituit hæredem. ff. de mili. teſt. in fraudem. §. ſimiles. Ioan.

a Reuocari. Arg. quod reſtituta re in priſtinum ſtatum. omnia iura reſtituuntur: ‡ ut ex. de elect. quia diligentia xvj. quæſtio iij prima. et ſi quis peruenerit ad meliorem fortunã, tenetur ad priſtinã obligationẽ. xxvj. q. vij. ab infirmis. ff. quẽadmo. ſer. amit. l. ſi locus. & C. qui bo. ced. poſ. l. ij.

b Reuertaris. Cum ergo teneatur redire, non ergo deſinit eſſe epiſcopus primæ eccleſiæ: & ſic epiſcopus eſt duarũ eccleſiarum, contra illud. xxj. queſtio. j. relatio. Baz. uero dicit, quod eſt epiſcopus utriuſque, ſicut in matrimonio carnali dixit quod aliq̃s poteſt eſſe maritus duarũ, ſi uxor intrat religionem. Sed contra. nam ille locus deſijt eſſe eccleſia p̃ captiuitatem. ut ff. de relig. cũ loca. Sed nõ eſt ita, quia ipſa ſacramẽta eccleſiæ uera dicim⁹ eſſe apud hoſtes: ut j. quæſtio. j. quod quidã. & qđ dicit lex quod deſinit eſſe ſacer locus, intellige q̃ ad uiduatus eſt ſacris miniſterijs. Ciuitas autẽ deſinit eſſe inductione aratri. ff. quibus mod. uſusfru. amit. l. ſi uſusfructus. & collegium translatis p̃ſonis. ff. de col le. illicitis. l. iij. Sed pone econuerſo, q̃ epiſcop⁹ ſit captus, & nõ ciuitas: tunc bene cõſtituetur alius, ut dicunt quidã: quia ſi tutor eſt captus ab hoſtibus, alius dandus eſt: & tamen ſi captus redierit, omnia recuperat iure poſtliminij, & ille alius deſinit eſſe tutor, ut in ſtit. de Attil. tut. §. ab hoſtibus. quod non concedo. ‡ quia ſic offenderetur illa regula xvj. q. vij. inuentum.

EOs ſacerdotes. Ordinatus. Arg. quod re integra poteſt repeti eccleſia, quæ habita eſt pro derelicto. Nam ſi ceſsit quis bonis rebus nondum diſtractis, poteſt eas repetere, ut arg. C. de repud. hære. l. ult. & arg. ff. de ceſ. bon. l. is, qui. ſimile. ff. de decur. l. qui ad tempus. Sed quæro, cũ iſte ſubſtituebatur, aut uacabat epiſcopatus, aut non? ſi non uacabat, qualiter ſucceſsit in locum uiuentis? ‡ arg. ff. de uerb. obli. l. j. Non poteſt etiam dici quod uacabat: quia non fuit eccleſia adiudicata: maxime cum dicatur, quod nõ ipſo receſſu perdat quis eccleſiã. ‡ Sed breuiter poteſt dici, quod ille fuit admonitus, & p̃ ſententiam fuit eccleſia adiudicata. Vel dic quod cũ de iure debuit uacare, licet ſuper hoc nõ eſſet lata ſentẽtia, poteſt alij adiudicari, ut extra de renunciatio. ex tranſmiſſa. extra de conceſſio. præbend. & eccle. non uacan. cap. literas.

d Tandiu uacet. & ſic uidetur q̃ eo mortuo poſsit repetere eccleſiã: ſed nõ eſt uerum. ſic ergo quod hic dicitur in fauorem eccleſię dicitur, quia eum nõ uult repetere. Vel ideo, quia eccleſia poſt mortem huius eum poteſt repetere. Sed pone, moritur ſubſtitut⁹ eccleſia repetit primum ille nõ uult redire: poteſt ne compelli? Non uidetur. uidetur enim eccleſia renũciaſſe iuri ſuo nõ repetendo, cũ potuit eũ repetere, & noluit, ſed alium præelegit. Imo uidetur quod ipſe repetere poſsit eccleſiam uiuo ſecũdo. & ſi obijcitur ei, quod habuerit eccleſiam p̃ derelicto replicabit quod illa alij adhæſit, ut ex. de diuor. ſignificaſti. qđ non credo: ut xxij. q. vj. nihil. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. idem ait. Ioan.

Epiſcopalium.

CASVS. *Supra oſtendit Gratianus de mutatione epiſcoporũ. Nunc uult oſtendere, quod eccleſia epiſcopalis mutari poteſt hoſtilitatis metu. & hoc probat ſequens capitulum.*

e TEmporis. Tranſponere. j. de conſec. diſt. j. tribus. j. xvj. q. ult. ſi quis. & quæſtio. j. & temporis. ubi de hoc notaui plene.

Item.

---

‡ Ar. contra. xvij. qõ. vij. & hoc diximus. ubi de hoc. & extra de uerb. ſig. abbate. in fine.

† Liſitanæ.

† Squillatina.

Epiſcopus duarũ eccleſiarũ an poſsit aliquis eſſe.

† humilitatis.

‡ Et bene ut ſatis colligitur extra lib. vj. de ſup. negli. prælat. ſi epiſcop⁹. Archid.

Eccleſia pro derelicto habita, an poſsit repeti re integra.

‡ Sub. contra id j. e. eum qui. cũ ſimilibus. Arc.

‡ De hoc not. j. e. c. quia frater. §. ambitionis. & uide q̃ not. xcij. diſt. ſi quid epiſcopi. in gl. j. in quo. Arc.

Subſtituto mortuo, an poſsit qui renunciauit ab eccleſia repeti.

ea te Ioannem fratrẽ & coepiſcopum noſtrũ Bellitrẽſis ciuitatis, ſedemq; tuam in loco quondam Arenatarum ad ſanctum Andream apoſtolum præcipimus tranſmigrari: quatenus ab hoſtilitatis icurſu liberior exiſtere ualeas, & illic conſuetudinẽ ſolẽniũ feſtiuè diſponas.

8 Item cùm aliquis cauſa humilitatis apoſtolica cõceſsione de epiſcopali ſede ad monachalem deſcenderit ſubiectionem, alius loco eius ſubrogari poterit: ille uerò ad pontificatum reſurgere nequaquam ulterius ualebit.

Vnde in quinta actione Conſtantinopolitanæ ciuitatis ſynodo ccclxxxiij. patrum ſub octauo Ioanne Papa, cui præfuit Petrus presbyter cardinalis, et Paulus Anchonitanus eps, & Eugenius Oſtienſis epiſcopus apocryſarij Papæ dixerunt.

Epiſcopus, qui cauſa humilitatis monachus efficitur, ad pontificatum redire non ualet.

CAN. XLV.

HOc nequaquã apud nos habeatur, ut quicunque de pontificali ordine & habitu ad monachorum deſcenderit uitã, ulterius [a] poſsit in epiſcopatum reuerti. Item, præcipit ſancta ſynodus ut quicunque de pontificali dignitate habituq; ad monachorũ uitam, & pœnitentiæ deſcenderit locum, nequaquam ad pontificatum reſurgat. Monachorum enim uita, ſubiectionis habet uerbum & diſcipulatus, nõ docendi, uel præſidendi, uel paſcendi alios.

Hoc ad pænitentiam agendam, non ad quietẽ ſeruandam quibuſdam cõceditur.

Vnde Liberius Papa ſcribit omnib. epiſcopis.

Pro infeſtationibus malorum non licet epiſcopo gregem relinquere.

CAN. XLVI.

SVggeſtum eſt nobis, ꝙ pro præteritis laboribus & infeſtationibus nonnulli ueſtrũ aſsignatas ſibimet & à Deo commiſſas reliquerunt plebes, & in futurum plures relinquere uelint eas, quas tueri debent eccleſias: & pro ouibus ſibi commiſsis laborare negligant, & monaſteriorũ ſe quieti tradere feſtinent: & uacationem ab epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio, atq; otio uitam ducere magis appetant, quàm in his, quæ ſibi commiſſa ſunt permanere, dicente domino: Beatus qui perſeuerauerit uſque in finem. Vnde nãque eſt beata perſeuerantia, niſi de uirtute patientiæ: Quoniam ẽm apoſtolicam prædicationem omnes, qui uolunt in Chriſto piè uiuere, perſecutionem patiuntur. Ideo fratres chariſsimi non uos afflictionum amaritudo à pio mẽtis ueſtræ propoſito coerceat recedere: conſiderantes quanta pro abſolutione noſtri, & liberatione creator dñsq; & redemptor noſter pertulerit, quibusve ſe cõtumelijs afficiẽdum tradiderit, ut nos, à uinculis poteſtatis diabolicæ liberaret. Attendite itaq; uobis & omni gregi, in quo uos ſpiritus ſanctus conſtituit epiſcopos regere eccleſiam Dei, quam acquiſiuit proprio ſanguine ſaluator mundi, ut non ſit qui uos decipiat, [b] aut ſeducat ſubtilitate ſermonis, ut plebes uobis commiſſas relinquatis, & alicui propter opprobrium malorum hominum quieti uos tradatis, ut uos ſolummodo ſaluetis, & filios orphanos relinquatis.

Mat. 10. e

2. Timo. 3. d

Item Nicolaus Humifrido Morinenſis eccleſiæ epiſcopo.

In perſecutionibus epiſcopus eccleſiam ſuam non deſerat.

CAN. XLVII.

SCiſcitaris itaque per Guldaguarium presbyterum utrùm cùm a Normannis de epiſcopio depellaris, debeas dece-

Item. Hæc eſt viii. pars, in qua quæritur de illis, qui cauſa pœnitentiæ relinquunt epiſcopatum, utrum poſsint fieri epiſcopi. Quid iuris ſit habes extra de renun. poſt tranſlationem. Dicas tamen breuius quod ſi fuerint poſtulati, poterunt fieri epiſcopi, niſi pro crimine dimiſerint epiſcopatus. Et hoc probat per quinq; cap. Io. de Fant.

a HOc nequaquam. Vlterius. tamen monachus, qui nunquam fuit epiſcopus, bene poteſt eſſe epiſcopus: ut xvj. q. j. nos autem. & viii. q. j. in ſcripturis. & xviii. quæ. j. c. unico. Item ſi plebanus aliquis ſit monachus poſtea poteſt fieri plebanus: ut xvj. q. j. ſi quos à clericatu. Dicunt quidam ꝙ cũ quis dimittit epiſcopatum ubi plus proficere potuit, præſumitur qđ propter conſcientiam criminis hoc fecerit. Sed hoc non eſt uerum, quia ſæpe ingreditur quis monaſterium propter merita augenda: ut xxvii. q. ii. ſunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc ca. de eo qui conuictus eſt de crimine, & detruditur in monaſteriũ ꝑꝑ hoc: ut extra de renũ. poſt tranſlationem. Vel intellige de eo, qui humilitatis cauſa tranſiuit, & de licẽtia Papæ. & talis per ſe non poteſt redire ad epiſcopatum, ſed de licentia ſuperioris. Sed nunquid talis põt eſſe abbas? non uidetur: quia maioribus honoribus functo, non licet inferiores recipere: ut C. de ijs qui ad ciuilia munera uocantur. l. maioribus. lib. x. Secus tamen credo, quia ẽt poteſt eſſe plebanus ut extra de renun. ad ſupplicationem. & xvj. q. j. ſi quos. & cap. in parochia. Ioan.

Eps ſemel monaſteriũ igreſſus, an poſſit iterum redire ad epiſcopatum.

Sub. vñ repellitur ſicut quilibet pœnitens. l. di. ſi ille. alias ſecus. ut extra, &c. ut ſequitur.

b SVggeſtũ. Decipiat. Arg. ꝙ ſi qs dolo renũtiet, qđ tenet renuntiatio, ꝙ non eſt uerũ ut iii. q. j. redintegranda.

SCiſcitaris. Prore-

tero in monaſterio cõuerſari. In quo ſcias chariſsime frater, ꝙ ſi pernicioſum eſt proretam [a] in tranquilitate nauim deſerere, quantò màgis in fluctibus? Vbi [b] non dicimus, quòd perſecutorum non fugiamus, [c] maximeq; paganorũ inſidias, cùm ad tempus ſæuiunt, & ob multitudinem delictorum noſtrorum nocendi facultatem diuinitus [d] aſſequuntur: præſertim cum eis prodire [e] ultro non debeamus: & multos prophetas & apoſtolos, ipſum quoq; Dominum huiuſmodi fugiſſe inſecutores luce clarius cõſtet: ſed quòd præcipuè nos qui tanquam arietes [f] ducatum gregibus præbemus, imò qui & horum paſtores ſumus, Deo authore cum eis in periculis pro uiribus perſiſtere pro certo conueniat: & cùm tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, ſopitaque furentium infeſtatio, mox gregem perquirere, & in unum colligere, & eius animos cæleſtis patriæ pace, ac potiſsimum ſecuritate prædicata ſurſum erigere debemus. Et tandiu ſuper eorum cautela oportet nos eſſe ſolicitos, ut ſi, Dei iudicio præſentis temporis commoda fortaſsis amittunt, futurę uitæ ſe ſperent gaudia abſque ambiguitate percipere ſempiterna.

Item Gregorius.

Non eſt reprobatio, ſed uirtutis probatio bonorum aduerſitas.

CAN. XXVIII.

ADuerſitas, quæ bonis uotis [g] obijcit, ꝓbatio [h] uirtutis eſt, nõ iudiciũ [†] reprobationis. Quis.n. neſciat quàm proſperũ fuit, ꝙ beatus Paulus Apoſtolus prædicaturus ad Italiam ueniebat, & tñ ueniens naufragium pertulit: ſed tamen nauis cordis [i] in maris fluctibus integra ſtetit.

9 *Hoc etiam [k] tunc obſeruandũ intelligitur, qñ inter ſubditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum uita proficiat, quando nec ſpecialiter ꝓlatus quæritur, nec per alios tuta põt eſſe eccleſiæ ſalus: ne ſi deſerere ĩcipiat, quibus prodeſſe põt, dicatur de eo: Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſũt oues propria, uidet lupũ ueniẽtẽ & deſerit oues, & fugit. Cum uerè ſpecialiter quęritur, fugiat exemplo Chriſti, qui à facie Herodis fugit in Aegyptũ. Fugiat exemplo Pauli, qui à fratribus per murũ ſubmiſſus eſt in ſporta.*

Vnde Auguſtinus ait:

Fugiat miniſter Chriſti, ſicut Chriſtus in Aegyptum fugit. Fugiat qui ſpecialiter quæritur, dum per alios eſt firma ſalus eccleſiæ. Hinc etiam ait dominus diſcipulis: Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Hinc etiam idem abſcondit ſe, & exiuit de templo, quando Iudęi

---

Proreta, eſt nauis rector.

a Proretam. Id eſt, rectorem nauis: à prora, quæ eſt anterior pars nauis.
b Vbi. Id eſt, quo exemplo non dicimus, &c.
c Non fugiamus. Id eſt, fugere debeamus.

Perſecutiones ꝓpter peccata mittuntur.

d Diuinitus. Deus ꝓpter peccata hominum mittit flagella & perſecutiones. lvj. diſt. ſi gens. xvj. quæſtione j. reuertimini. & xxiii. q. iiii. ſi quos. & ſecundum quoſdam poteſtatem nocendi dat Deus quando permittit quoſdam nocere eo ipſo, quod ſe nõ obijcit. ſecundum alios propriè dat poteſtatem: ſed ipſe ex ſe habet poteſtatẽ nocendi. unde ſatanæ poteſtas nocendi Iob data fuit. Omnia enim quæ fiũt in ciuitate, aut iuſto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt: ut xxvj. quæſtione v. nec mirũ. Ioan.
e Prodire. Pugnãdo cum eis, quòd in nullo caſu poſſunt clerici, ſi alias poſſunt euadere. 50. diſtinctione. de his clericis. Sed poſſunt alios hortari ad pugnam iuſtam & etiam intereſſe, ut xxiii. quæſtione viii. igitur. & capit. ut pridem.
f Arietes. Alibi dicuntur epiſcopi canes. [g] ii. q. vii. q. nec regiminis.

a Ad hoc lxxxiii. di. nemo.

g Sub. In qua & per quã tranſire debem⁹ tribulationes & pericula huius ſeculi, ſicut ĩ naui mare tranſimus ad littora, iuxta illud: hoc mare magnũ & ſpatioſum. & ſequit, ibi naues pertranſibũt. Pſal. ciii.

ADuerſitas. Bonis uotis. Id eſt, propoſitis.
h Probatio. ĩ. e. cũ percuſſio.

ADDITIO.

Et dic probatio id eſt, examinatio & experimentum uirtutis, id eſt, conſtantiæ. Vel probatio uirtutis, ſcilicet ut probatione melior quis efficiatur: & ita appareat, ut in prædicto capi. cum percuſsio. ſecundum Hug.
i Nauis cordis. Id eſt, conſtantia fidei.

Hoc etiam. Hæc eſt ix. pars quæ. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere ſubditos, & quãdo non. Ioan. de Faur.
k Hoc. Scilicet ꝙ ꝓlatus maneat cum ſubditis ſuis.
k Hoc etiam. In hoc §. diſtinguitur quid iuris ſit in extrinſeca ſiue intrinſeca perſecutione. Extrinſeca enim perſecutio conſiſtit in manifeſtis inimicis eccleſiæ: intrinſeca in eis, qui adhuc non ſunt præciſi. In exteriori perſecutione diſtinguitur, aut ſolus prælatus quæritur, aut totus clerus. Si ſolus prælatus, aut eo recedẽte tuta eſt ſalus eccleſiæ: & tunc fugiet. & hoc probat exemplo Chriſti, & Pauli, & tribus authoritatibus. Aug. domini, & Dauid. Si nõ eſt tuta, tunc ponet animam ſuam pro ouibus ſuis. Si totus clerus quærit. indiſtinctè ſe pro eis hoſtibus opponet: ut xliii. diſtinctio. ſit rector. ſed ſi alias poteſt conſuli eccleſiæ, totus clerus fugiat cum prælato. Si non poteſt, remaneãt cum prælato, uel omnes uel quidam ex eis. ſi eſt altercatio inter eos de remanſuris, res ſorte dirimatur. xxvj. quæſt. ii. ſors. Circa intrinſecam diſtinguitur ſic, aut omnes ſunt mali, aut quidam. Si boni ſunt commiſti malis, eos nõ deſeret. xxiii. quæſtione. iiii. tu bonus. Si omnes mali ſunt, aut ſpes eſt de correctione, aut non. Si eſt, non ſunt deſerendi. Si non eſt ſpes, tunc ſunt deſerendi, ut ĩ. ead. capit. ulti. Et nota quod loquitur de extrinſeca perſecutione uſque ibi, eſt & aliud genus. abinde miſtim de extrinſeca, uſque ibi, cum autem à uitijs. & abinde tantum de

† indicium.

Act. 17. a

Perſecutio eſt duplex.

Prælatus an ꝓpter perſecutionem licitè poſsit eccleſiã ſuã deſerere.

Ioã. 10. b

Matt. a

Act. 9. c

Mat. 10. c

Ioan. 8. d

lapides tulerunt, ut iacerent in eum.

Hinc etiã Auguſtinus ait de eodem in pſalmo [a] quinquageſimoquarto. Ecce elongaui fugiens: illud tangit, quòd uitabàt perſequentes, ut occaſionẽ [b] iræ demeret: & manebat in deſertis orãs, in quo docebat nos in ſecreto cõſcientię qeſcere, cùm à malis premimur. Cùm uero nõ prelatorum tantùm, ſed totius eccleſię ſalus [c] queritur, fides [d] impugnat, neceſſe eſt, ut ex aduerſo accedant, & in die belli ſeipſos, ut murũ opponãt pro domo domini, & animas ſuas ponãt pro ouibus ſuis, ut exemplo ſuę paſsionis accẽdãt, quos ſermone doctrinæ diutius cõfirmare nõ ualent. Et hoc quidẽ de manifeſtis perſecutionibus.

Eſt & aliud genus perſecutionis, [e] in quo Apoſtolus laborabat dicens: Quis infirmatur, et ego nõ infirmor? quis ſcandalizat, & ego nõ uror? [f] &c. Hinc Auguſtinus in pſal. [g] 101. oſſa, id eſt, fortes: quorum frixoriũ ſunt, qui ſcandalizãtur. tantum.n. frigitur [h] bonus, quãtum amat. Hinc idẽ in pſalmo xxx. [i] Iraſcitur iuſtus peccatis palearum, [k] non tamen o[l]dit: in quo extinguitur oculus [m] et uẽter [n] pro interioribus, [o] quæ turbantur, quãdo nec corripi poſſũt impij, quibus nõ clamat: [p] qa defecit [q] in dolore uita uidẽs nõ proficere, quod prædicat.

Hinc idẽ ait in pſalmo lxix. [r] utrunque genus perſecutionis diſtinguens uox contribulatorum [ſ] Chriſto, id eſt, martyrum inter paſsiones periclitãtium, ſed de capite [t] pręſumentium [u] cũ illis, [x] nos oĩs iuſti cui ex charitate abundans iniquitas Chriſtianorum paſſio eſt, ut Lot corporalem perſecutionem a nullo in Sodomis ſuſtinuit: ſed à malis eorum, cũ quibus habitabat. Eſt ergo pſecutio iuſti, uel à leone [y] in impetu, uel à dracone [z] in inſidijs. vñ omnes [a] clamẽt: Deus in adiutoriũ meum intende. Cùm autem [b] à uitijs ſubditorũ prælatus affligitur, aliquando omnium eſt una & inſatiabilis obſtinatio, aliquando mali inueniũtur bonis admiſti. Quando boni ſimul cũ malis habitãt, nõ ſunt deſerendi boni propter malos, ne peruersè malos euitãdo, uĩcamus [c] quos fugimus, ad gehẽnam: † ſed potius mali tolerentur propter bonos.

Vnde Grego.: Abel [d] eſſe renuit, quem Cain [e] malitia nõ exercet. [f] Ferrum quippe noſtræ mẽtis ad acumen nõ poteſt peruenire ueritatis, niſi hoc alterius eraſerit lima [g] prauitatis. Hinc etiã Augu. Tu bonus [h] tolera malum, &c. Infra de tole

de intrinſeca.

a In pſalmo. Exaudi Deus orationem.

b Vt occaſionem. Et ita peccat qs eo quod dat alijs occaſionem peccandi, ut lv. diſt. ſi euangelica. & xxij. quæſtio. iiij. inter.

c Salus. Ergo uidetur quod pro rebus tẽporalibus nõ debeat prelatus mori, ut xxiij. q. v. non eſt noſtrum.

d Fides. Per hæreſim aliquam.

e Perſecutionis, id eſt, compaſsionis.

f Non uror. compatiendo.

g In pſalmo. Domine exaudi. ibi, Quia defecerunt ſicut fumus dies mei & oſſa: mea ſicut in frixorio confixa ſunt.

h Frigitur. Id eſt, coufligitur: id eſt, tãtum dolet de malorum interitu, quãtum ſalutes eorum diligit.

i Xxx. In te domine ſperaui, uſq;, miſerere mei Deus quoniam tribulor, & conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea, & uenter meus. quoniam deficit, &c.

k Palearum. id eſt, malorum qui ſunt ſine fructu.

l Odit. Supple id: quo ſcilicet odio extingueret oculus rationis, ſi haberet illud odiũ. Vel dic non odit homines, ſed peccata eorum. lxxxvj. diſtinctio. odio.

m Oculus. id eſt, intellectus.

n Venter. id eſt, prælatus, qui quandoque uẽtroſus eſt.

o Pro interioribus. id eſt, ſubditis.

p Non clamat. alte ſed intus ingemiſcendo.

q Defecit. dicens ſupple, quia defecit quaſi dicat, omnino conturbatus eſt oculus meus: qa defecit in dolore uita mea ex magna iniquitate malorũ. Et quare dicat hoc, occulte ſubdit, uidens non poſſe proficere & cætera.

r Lxix. ſcilicet Deus in adiutorium meum intende.

ſ Cõtribulatorum. id eſt, illa uox, Deus in adiutoriũ meum eſt uox martyrum in manifeſta perſecutione, & etiã uox iuſtorum in occulta & intrinſeca.

t Sed de capite. Id eſt, Chriſto.

u Pręſumentium. id eſt, cõfidentium.

x Cum illis. Id eſt martyrib9. & hic innuitur intrinſeca perſecutio.

y Vel à leone. Id eſt, à diabolo aperte ſæuiendo.

ADDITIO.

ſicut per Saracenos & apertos hæreticos. Archid.

z Dracone. id eſt, à diabolo occultè perſequendo, uel à falſis fratribus.

a Omnes. id eſt, tã illi, qui extrinſecã, quam qui intrinſecam perſecutionẽ patiuntur.

b Cum autem. Hic §. loqtur de intrinſeca perſecutione.

c Vincamus. id eſt, magis ſumus digni gehenna, quam ij, quos fugimus.

d Abel. id eſt, ſimilis Abel in patientia nõ uult eſſe, qui non poteſt tolerare conſortium malorum. Nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerãtiam teſtis eſt quod bonus nõ eſt, ut ĩ. xxiij. quæſtio. iiij. hæc autem. & cap. tu bonus.

e Cain. id eſt, fratris Abel.

f Non exercet. id eſt. malos non allicit. ſignificat ut illos corrigat.

g Lima. id eſt, perſecutio.

h Tu bonus. infra xxiij. quęſt. iiij. hæc autem. & capitu, tu bonus.

a De hac materia plene no. Inno. extra de renunti. niſi cũ pridẽ. §. j. ubi poſita eſt iſta gloſ. ſicut hic iacet: multa addit, & ibi de hoc per Hoſtien.

a Dic id eſt fortes. fortes .n. & robuſtiores in fide dicuntur oſſa: qa portãt carnes .i. infirmos, ſecundum Hugo.

2.Co.11.g

3 Scilicet per mortale peccatum, id eſt ſi odiret paleas, id eſt malos. in quarum hoĩes ſunt ſecundum Hug.

† Alias ne peruerſe malos euitando, quos fugimus ueniamus ad gehennam. Bonus nõ eſt q. malos non tolerat.

rūdis malis in prima cau ſa hæreticorum idem ait Maius malū in ſeparatione bonorū [a] cōmittimus quàm in cōiūctione [b] malorū fugiamus. tali nō imputat Deus ſua peccata, quia nō fecit: non aliena, quia non approbauit: nō negligentiam, quia nō tacuit: nō ſuperbiam, quia in unitate permāſit. Hinc idē in pſalmo liiij. Quis dabit mihi pēnas ſicut colūbæ? nō ait ſicut coruo. Colūba uerò à moleſtis quærit auolare: ſed nō dilectionē amittit. ſēperq; gemit. Sic bonus uult ſe ſeparare copore, nō amore ab his, quibus non pōt prodeſſe. Sed ſi aliquādo ligatur nō uiſco cupiditatis, ſed cura et officio, ut deſerere nō poſſit, [c] tūc dicat, cupio diſſolui, & eſſe cū Chriſto: ſed manere in carne neceſſe eſt propter uos. et ſic eſt meritum ex deſiderio.

Ecce elongaui fugiēs: non loco, ne rūpatur charitas bonorū: ne perdat exercitiū malorum, quos Deus admiſcet, ut Iudā apoſtolis: quē quāuis ſciret furē eſſe, tamē ad prędicandum miſit, et ei eucharistiā dedit: docens in eccleſia tolerari malos nec obeſſe bonis malorū conſortia. Quandiu uero oīum ſubditorū eſt obſtinata malitia, nec prodeſt eis prælatorū præſentia, tūc etiā corpore licet ab eis recedere, ne illorū nequitia ſemper in deterius ꝓficiat: et iſti quidē fructū amittant, quē de aliorū profectu poſſent inuenire. Sic beatus Benedictus deſeruiſſe legitur, quos in necē ſuā unanimiter uiderat conſpiraſſe.

Hinc etiā beatus Gregorius Petro diacono interrogāti, an liceat prælato gregē ſemel ſuſceptū deſerere, lib. ij. Dialogorum reſpondit dicens:

Quando liceat prælatis ſubditos deſerere, uel non.

C AN. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, ubi inueniuntur aliqui, quibus adiuuentur boni. Nam ubi omnino fructus de bonis deeſt, fit aliquando de malis labor ſuperuacuus: maxime ſi è uicino cauſæ ſuppetant, quæ fructum Deo ualeant ferre meliorem. Sæpe agitur in animo perfectorum, quod ſilentio prætereundū nō eſt: quia cū laborem [d] ſuū ſine fructu eſſe cōſiderant, in loco alio ad laborem cū fructu Phili. 1.c
migrant. Vnde quoque ille egregius prædicator, qui diſſolui cupiebat, & cum Chriſto eſſe: cui Chriſtus eſt uiuere, & mori 2.Co.11.g
lucrum, qui certamina paſſionū non ſolùm ipſe appetijt, ſed ad toleranda hæc etiam alios accendit: Damaſci perſecutionē paſſus, ut potuiſſet euadere, murum, funem, Actu.9.c
ſportamque quæſiuit, ſeq; latenter deponi uoluit. Nūquid Paulū mortem timuiſſe dicimus, quam ſe ipſum pro amore Ieſu teſtat appetere? Sed cùm in eo loco minorē ſibi fructū adeſſe conſpiceret, ad grauem laborem ſe alibi [e] cum fructu ſeruauit. fortis etenim præliator Dei teneri intra clauſtra noluit. ſed certaminis campum quæſiuit.

Multorū authoritatib. apparet qñ uiuētibus epīs alij poſſunt ſubſtitui, & qñ non.

QVAESTIO. II.

QVòd aūt [f] iſte ualetudine recepta ſuā repetit cathedram nulla authoritate ratū habetur. Celebrationē uerò ſacrificiorū quā infirmitatis cauſa dimiſerit, ualetudine recupata exequi non probibetur.

---

a Bonorum. Arg. quod ſi per aliquē nō ſtat, quo minus faciat idem eſt ac ſi feciſſet. xliij. diſt. Epheſijs.

b Coniunctione. Fugimus enim malū in hoc quod non cōiungimur malis: quia ſi eſſemus cū eis, poſſemus corrūpi cū eis. tamen maius malum committimus ex hoc quod ſeparamur à bonis, quia ſeparando nos à bonis cōmittimus ſchiſma: quod facere maximum malū eſt, ut xxiiij. q. j. nō afferamus. — Schiſma cōmittit, q ſe à bonis ſeparat.

c Non poſsit. id eſt, non debeat propter hos, quibus poteſt proficere. Ioā.

d Ibi adunati. Laborem. nota q labor nō debet eſſe ſine mercede, ut vij q. ij. charitatē. & in auth. de iu. §. ne autem. col. vj. ubi dicitur, quod labor nō debet eſſe ſine fructu. unde uerſus, Cū labor in damno eſt creſcit mortalis egeſtas. iuxta illud, optat præmia quiſque labor. — Labor eſt remunerandus. — Verſus.

e Alibi. Idem fecit Cypria. ut xxxiij. quæſt. j. aduocauit. §. multorum.

f QVod aūt. Siquis de licētia papæ renūciauit, & ad preces eius alter ſubſtitutus eſt, certū eſt, quod ille nō poteſt repetere eam licet cōualeſcat. ut ī. ead. q. j. hoc nequaquā. Et ideo magiſter aliam quæſtio. tractat: utrum ille, q abſtinuerit à miſſa pro ægritudine, recuperata ſanitate poſsit celebrare? Et certū eſt, quod poteſt: ī. e. c. j. dūmodo certū ſit eū eſſe ſanatum. Si autem fuit dæmoniac' uel epilepticus, debet prius per annū eſſe liberatus. xxxiij. diſtin. cōmuniter. lv. diſt. præcepta. & argu. ff. de redhib. act. quod ita. In ægritudine conſtituti miſſas celebrare poſſunt. ī. e. q. j. c. illud niſi ita debiles ſint, quod cœptum officium nequeat adimplere, & niſi habeāt morbum caducum. xxxiij. diſt. communiter. Tamen cū diſtinctione an morbus iſte ſit cum ſpuma & clamore, ut tūc non poſsint: uel ſine ſpuma & clamore, & tūc poſsint ut ibi not. Sed quidā [1] indiſtincte dicunt, q non debent celebrare infirmi. In

1 Subinec diſtinguēdū eſt. quę fuerit ęgritudo, dum mō, &c. ut ſequit. — Epilepticus an poſſit celebrare.

1 Vt Rav.

Vnde Alexãder ij. ſcribit Genobardo Viuarienſi archiepiſcopo.

De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat.

CAN. I.

IN literis tuis continebatur ſic: hic clericus ordinem habet presbyterij: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi impræſentiarũ hoc agnouimus, non auſi fuimus cõcedere ſibi, ut offerret uel miſſam celebraret: quia uerò languor in culpa non eſt, ſuper hac re authoritatis noſtræ decreto conſulendo deliberauimus. Conſulimus itaq;, ut ſi frequenter a hoc morbo tãgitur, ab oblatione & miſſarum celebratione omnib⁹ modis prohibeatur. Indecẽs enim eſt & periculoſum, ut in cõſecratione euchariſtiæ morbo uictus epilepticо cadat. Si uerò Dei miſericordia cõualuerit (q̃nquidẽ nõ culpa, ſed infirmitas ẽ i cã) eũ ſacrificare iã non interdicimus. b

Item Gelaſius Ruſtico & Fortunato epiſcopis.

A regimine ſuſpendatur ecclesiæ, qui in terram frequenter eliditur.

CAN. II.

NVper Foropopulenſis eccleſiæ clerici una cum Sabino ep̃o & Pelagio & laicis propria ſuggeſtione retulerunt præſulem ſuum graui quadam neceſsitate uexari: cuius cum dicerent incurſione frequenter eliſum: quod ne ſcandalum fidelibus uideretur ingerere, & eccleſiã Dei ubique poſitã hac offenſione turbare, præcipuè cum eodem ipſo uolente huc ſe perrexiſſe firmarent: ad dilectionem ueſtram ſcripta direximus, ut eccleſiæ cuius rector tali caſu tenetur aſtrictus, uiſitationem congruam reddatis. Verùm, quia nunc idem ipſe uenit huc põtifex, falſaque omnia de ſe iactata diſſeminat, ſub diuini contemplatione iudicij ueſtræque conſcientiæ exiſtimationiſque reſpectu, rerum fide ſolertiſſimè perquiſita, ſi aliquando ſcilicet uel in domo, uel in proceſsione, uel in alio quocunq; loco probatur repente collapſus, uocesq; dediſſe confuſas, & ſpumas ore iactaſſe: quanta fieri põt examinatione quæratur: quod tñ ſiue non poſsit aliquorũ factũ teſtificatione firmari, ſiue nunquã cõtigiſſe dicat̃, non putandum eſt poſſe ſufficere, ſed certũ manifeſtũq; documentũ: q̃a de tãta re nõ ſegnius c agendum eſt, faciat rẽ tua dilectio frater Ruſtice ſui moris, & aptam magno pontifici, ut eum uel xxx. d diebus tecum eſſe conſtituas: eumq; carnibus indiffe renter neceſſaria probatione cõpellas uti.

CAVSA VIII.

QVidam epiſcopus agens in extremis ſucceſſorem ſibi ex teſtamẽto inſtituit: inde ſuorũ amicorum patrocinio in eundem ep̃atum eligitur: poſt electionem pro indemnitate eccleſię canonicis iuramẽtum præbuit. accuſat̃ de ſimonia, tãquã munus ab obſequio præſtiterit: ante tempus ſñiæ à clericis ſuis relinquitur: ſine literis apoſtolicis ad eccleſiam ſuam reuertitur ep̃s.

1 Hic primùm quæritur, an liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem inſtituere.

2 Secundò, an amicorum patrocinia in electione debeant conualeſcere.

3 Tertiò, an ſit habẽdus ſimoniacus, qui poſt electionem huiuſmodi iuramentum canonicis præſtat.

4 Quartò, an liceat clericis ante ſententiæ tempus ab epiſcopo ſuo diſcedere.

5 Quinto, an ſine literis apoſtolicis debeat redire ad propriam eccleſiam.

QVAESTIO I.

QVòd aũt e epiſcopo ſucceſſorẽ ſibi inſtituere liceat, ex uerbis Zacharię Papę conijcitur, quibus epiſcopo Ma-

a IN literis. Frequẽter. Ideo quidã 1 dicũt, q̃d ſi raro accidit, põt celebrare, dũmodo habeat ſociũ. ſ. e. q. j. c. Illud. uel ſupple maxime. uel diſtingue: ut xxxiij. di. communiter.

b Interdicimus. Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, uel à perceptione ſacramentorum, ut ſ. di. v. ad eius uero.

NVper foro. c Segnius. Not. q in magnis rebus diligentior inquiſitio eſt faciẽda: ut xlii. di. qeſcamus. & lxi. diſt. miramur. Et iõ hic actore nõ probante, reo indicit̃ purgatio: extra de cauſa poſ. & proprieta. cũ eccleſia. in ſi.

d XXX. contra xxxiii. di. communiter. Sed ibi certum fuit eum eſſe dęmoniacum: ſed hic dubiũ. & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morb⁹ poſſit occultari: quod phyſicũ eſt. Vnde ſi gnatur contrarium j. de conſe. di. v. cõtraria. 2 Ideo autẽ hic dantur omnes carnes iſti præter hœdinas, quæ prouocant dæmones.

QVod aũt. Hęc q. diuidit̃ in iiii. partes, in quarum prima probat magiſter per iiii. autho. ſanctorum patrũ, q põt epiſcop⁹ ſeu prælatus ſibi eligere ſucceſſorẽ: & hoc uſque ad §. his omnibus. ubi dat ſolutionem. poſtea quædã adiungit ad electionem pertinẽtia. Secũda ibi, Olĩ Tertia ibi, Oportet eũ. Quarta ibi, Audacter. Io. de F.

e Quod autem. Certum eſt, q non licet niſi cui hoc ſpecialiter permittitur, ut Maguntino. vii. q. j. petiſti. nec obſtat lxxix. diſtinctio. ſi tranſitus, ubi innuitur, q Papæ licet ſibi inſtituere ſucceſſorem:

1 Laur. & Hugo.

Infirmitas nõ repellit ab officio diuino.

2 Nõ eſt contra, q̃a hic loquitur de experimẽtis medicinę, quæ bona ſunt & neceſſaria ut hic: ibi autẽ loquit̃ de nimio uſu medicinæ, q eſt ꝓhibitus, ut qd' nõ ieiunet, uel aliud ſimile qd' eſt contra legem diuinam.

Carnes hœdinę ꝓuocant dęmones.

Sed cõtra uidet̃ expreſſe. xvj. qõ. ul ti cap. ult. Succeſſorẽ ſibi inſtituere nulli licet

guntino permiſit adiutorē ſibi ſtatuere: qui ei defuncto in plenitudinē ptātis ſuccederet. Itē ex uerbis Symmachi Papæ dicētis: Si trāſitus Papæ inopinatus euenerit, ut ꝗ ſui electiōe ſucceſſoris nō poſſit ante decernere,[a] apparet quòd epī ſucceſſores ſibi inſtituere poſſunt.

Item exemplo beati Petri illud idem probat, qui beatum Clementem ſibi ſucceſſorem inſtituit.

Vnde Io.iij. ſcribit epīs Germaniæ & Galliæ.

Quòd Petrus linum & Cletum adiutores ſibi aſciuit.

CAN. I.

SI Petrus[b] princeps apoſtolorum adiutores ſibi aſciuit Linum & Cletum, non tamen poteſtatem pōtificij, aut ſoluendi aut ligandi[c] normam eis tradidit, ſed ſucceſſori ſuo Clementi, qui ſedem apoſtolicam poſt eum, & poteſtatem pontificalem, tradente[d] ſibi beato Petro, tenere promeruit: Linus uerò & Cletus miniſtrabant exteriora: princeps autem apoſtolorum Petrus uerbo & orationi inſtabat.

PALEA.

VNde ipſe Clemēs in epiſtola ad Iacobū Ieroſolymitanū miſſa inter cætera ſcribit, ꝙ Petrus adhuc uiuēs Clementē in epiſcopū elegit. Simon Petrus in ipſis diebus quibus uitæ finē ſibi ꝑſenſit: apprehenſa manu mea in auribus totius eccleſiæ hæc ꝓtulit uerba, Clemētē hūc nobis ordino epm: cui ſoli meæ prædicationis et doctrinæ cathedrā trado: quē ꝑ cęteris expertus ſū Deū colētē, homines diligētē, diſcendi ſtudijs deditū ſobriū, benignū, iuſtū, patiētē, ſcientē nōnullorū ferre etiā ex his, quæ uerbo Dei īſtituunī, iniurias.

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur: in quo ſic ſtatutum legitur.

Epiſcopo ſucceſſorem ſibi cōſtituere non licet.

CAN. II.

EPiſcopo non liceat pro ſe alterum ſucceſſorē[e] ſibi cōſtituere, licet ad exitum uitæ perueniat. Quòd ſi tale aliquid factū fuerit, irritū ſit huiuſmodi conſtitutum. Seruetur autem ius eccleſiaſticum id continens non aliter oportere fieri, niſi cum ſynodo & iudicio epōrum, & electione clericorum, qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent eum, qui dignus extiterit, eligere, & promouere.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem. CAN. III.

EPiſcopo non liceat ante finē uitæ aliū in loco ſuo conſtituere ſucceſſorē. Si quis autē hoc uſurpare tentauerit, talis conſtitutio irrita erit. Nō ergo aliter fieri oportet, niſi cum cōcilio & iudicio epiſcopōrū,[f] qui poſt exitum prædeceſſoris poteſtatē habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa.

De eodem. CAN. IIII.

PLerique ſacerdotes in mortis confinio conſtituti, in locum ſuum ferūtur alios deſignatis nominibus ſubrogare, ut ſcilicet non legitima expectetur electio: ſed defuncti gratificatio, pro populi habeat aſſenſu, quod quam graue ſit, æſtimate. Ab uniuerſis acclamatū eſt,[g] Hæc præſumptio nunquā fiat. Quæ Dei ſunt,[h] ab homine dari non poſſunt.

Item Hieronymus ad titum, cap.j.

De eodem. CAN. V.

MOyſes amicus Dei, cui facie[i] ad faciē locutus eſt Deus,[k] potuit[l]

---

rem: ſed dicitur ibi quod poteſt cum fratribus deliberare de ſucceſſore.

[a] Decernere. Id eſt deliberare. [1] Sub. qđ aliud eſt, quam ſibi ſucceſſorē eligere. Nā aliud eſt licitū, ut ibi: iſtud uero illicitū, ut hic. Nam deliberare licet cuilibet ꝑlato ꝗ ſuo ſucceſſore cum uidet ſibi mortē imminere: unde ibi dicitur decernere, id ē ꝺlibe rare, nō eligere, ſecūdū Hu.

[b] SI Petrus. Si.i. quamuis.

[c] Aut ligādi. Non intellige, quod iſti prius nō habuerint ptātem ligandi: ſed hoc uult dicere, ꝙ iſtis nō dedit Papa plenā poteſtatē, ne ſit contra. ij. q. j. nemo. 24. q. j. quodcunq;. ubi dicit̄ ꝙ omnes presbyteri hanc habēt poteſtatē. Habuerunt ergo prius hanc poteſtatē, ſed nō tantā. Iſti aūt duo tēporalia pauperibus erogabāt: ad qđ officiū apoſtoli diacones elegerāt. xciii. diſt. legimus. qđ hodie habet camerari⁹ Papæ. & patet ꝙ Linus & Cletus non fuerūt Apoſtolici. Et hoc eſt uerū, ꝙ poſt Petrū ſtatim nō fuerūt apoſtolici, ſed Clemēs fuit poſt eū apoſtolic⁹. Vidēs aūt Clēmens ꝙ hoc eſſet pniciosum exēplo ꝙ aliqs ſibi eligeret ſucceſſorē, renūtiauit papatui, & tūc electus fuit Linus, eo mortuo electus eſt Cletus, quo mortuo denuo fuit Clemens electus, & ſic Clemens ſcđm unā cōputationē fuit ſecūdus, & ſecundū aliā fuit quartus. unde uerſus, [illegible]iſputae hic mūdus quartus fuerit ve ſecundus. Clemens noluit eē Papa ſtatim poſt Petrum. Verſus.

[d] Tradente. ad hoc inducitur capitulū.

[e] EPiſcopo. Succeſſorē. Verū eſt, ꝙ nō poteſt de iure communi. ſed de diſpēſatione [illegible] px. vii. qō. j. petiſti. nec obſtat xx. qō. iii. præſens. ubi pater uolebat qđ eo mortuo, filius eius fieret monachus, ſed ibi non erat ſucceſſio iuris.

[f] EPiſcopo. Epiſcoporū. Hoc requiritur in ordinatione, ſed nō in electione. lxiiii. diſt. per totum.

[g] PLerique. Acclamatū eſt. Ab uniuerſis.

[h] Quæ Dei ſunt, ut eccleſiaſticæ dignitates: [2] ut xvj. q. j. in canonibus. & xxiii. q. viii. conuenior. Ioan. [2] vij. qō. v. remoto. in fin.

[i] MOyſes. Facie. Id eſt, familiariter.

[k] Locutus eſt De⁹. Secundū quoſdam apparuerat per angelum in ſpecie uiſibili, ſicut dicitur deſcendiſſe per angelos. ij. q. j. Deus. Io. aūt dicit ī canonica epiſtola: Deū nemo uidit unquā. tamē ex eo ꝙ dicit Moyſen uidiſſe poſteriora Dei: dicunt quidam eum uidiſſe in ſpecie uiſibili. Deum nemo uidit unquam.

[l] Potuit. Quia adhuc

adhuc non erat prohibitum hoc. ſi. xxxij. quæſtione iiij. obijciuntur.

Moyſes fuit de tribu Leui.

a De alia tribu. Moyſes enim erat de tribu Leui. Ieſus Naue ſiue Ioſue fuit de tribu Ephraim. de his tribubus habes vij. q. j. denique.

Reges eligēdi ſunt.

b Non ſanguini. Argu. ꝙ reges debent fieri per electionem. xciij. diſt. legimus. & j. ead. ſi ergo. niſi habeant ex priuilegio conſtituere ſucceſſorē ſibi: ut lxiij. diſt. in ſynodo. alias etiam de iure omnes ſeculares poteſtates nō debent ſuccedere, ut C. ut omnes tam ciuiles, quam milit. lib. l. unica. in prin. quod autem Dauid in uita ſua Salomonem ſibi ſucceſſorē inſtituit, inſtinctu ſpiritus ſancti eſt factum. Arg. tamen contra vij. q. j. denique.

c Sed uitæ. Supra xl. diſt. nos qui.

d Rogauerit. Ergo uidetur ꝙ preces inducant ſimoniam: ut hic, & j. quæſtio. j. ſunt nonnulli. Et dici conſueuit, quod ſi preces fiūt pro digno, non inducunt ſimoniam: ut j. quæſt. j. quibuſdam. in fine. hoc uerum eſt, ſi non ſint conſanguinei ſui: ut extra de æta. & quali. tuam. in fi. Io. Non credo quod preces conſanguineorū inducant ſimoniam, ſi fiant pro digno, ut j. q. j. latorem. & maxime cum quis poſſit pro ſe rogare, ſi dignus eſt: ut extra de ſimo. tua. nec illa decre. tuā. contra dicit, ſi bene inſpiciatur.

Preces an inducāt ſimoniam.

e Vt deteriora. Color eſt rhetoricus, quando dicit, quod dicit ſe uelle tacere: & dicitur præoccupatio.

Filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non pōt.

f A Poſtolica. Præbendas. Epiſcopo non licet filios inſtituere in paternis eccleſijs. extra de fi. presby. ca. præſentium. niſi per mediam perſo-

utique ſucceſſores principatus filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem: ſed extraneus de alia tribu [a] eligitur Ieſus (id eſt, Ioſue) ut ſciremus principatum in populos non ſanguini [b] deferendum eſſe ſed uitæ. [c] At nunc cernimus plurimos hanc rē beneficium facere, ut non quærant eos in eccleſia columnas erigere, quos plus cognoſcant eccleſiæ prodeſſe: ſed quos, uel ipſi amant, uel quorum ſunt obſequijs deliniti, uel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit: [d] & ut deteriora [e] taceam, qui ut clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Item Innocentius Papa ij.

De eodem.

CAN. VI.

APoſtolica authoritate prohibemus, ne quis eccleſias & præbendas, [f] præpoſituras, capellanias, aut reliqua eccleſiaſtica officia hæreditario iure ualeat uendicare, aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus aut ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabit, & poſtulatis carebit.

His omnibus authoritatibus prohibentur epi ſucceſſores ſibi inſtituere. Sed aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cum fratribus deliberare: aliud ē ex teſtamento tanquam ſuæ dignitatis hæredem ſibi quærere.

Illud fieri permittitur: hoc autem penitus prohibetur. Illud autem beati Petri apoſtoli ab illis ualet in argumentū aſſumi, qui tales ſibi ſubſtituunt, qualem ſibi ſucceſſorem beatus [g] Petrus quæſiuit. Verùm quia officium non uitæ, ſed ſanguini cœpit deferri, atque ad epiſcopatum tales quiſque ſibi ſucceſſores quærere cœpit, qui uel odioſi populis, uel à plebe docendi in ueniuntur, idcirco ſacris canonibus conſtitutū eſt, ne quiſquam ſibi ſui officij quærat ſucceſſorē: ſed populi electione quæratur, qui eorum utilitati dignè deſeruiat: qui illorum utilitatem, non ſua lucra quærat: qui Chriſto ſemen uelit ſuſcitare, non ſibi diuitias congregare: quod qui facere contempſerit, iure ab eccleſia repudiatur.

Vnde Auguſtinus in li. contra Manichæos.

Qui ſibi et eccleſia prodeſt, utroque pede calceatus intelligitur.

CAN. VII.

[a] OLim iuſſus eſt frater præmortui fratris uxorē ducere, ut non ſibi, ſed illi ſuſcitaret ſobolem, [h] eiuſque nomi

nam, ut extra eo. ex tranſmiſſa. Præbendam autem poteſt habere in eadem eccleſia, ſi eſt legitimus, extra eo. tit. ad hæc. Sed licet ſit legitimus, beneficium tamen paternū non poteſt habere, ſicut hic dicit. Sed illegitimus in eadem eccleſia ſeculari eſſe non poteſt canonicus: ut extra e. ti. ad abolendam. Tamen per illam cōſtitutionem uidetur, ꝙ etiam legitimus non poſſit habere beneficium cum patre. & hoc intelligas de omnibus deſcendētibus, arg. extra de iure pa. cōſuluit. [1] extra de inſtitu. ad decorem. & ff. de uerb. ſig. filij. Forte aliud in collateralibus & aſcendentibus. argu. de pœ. diſtin. j. pœnæ. licet ſit argu. contra extra de inſti. ad decorem. Io. Sed certe poteſt probabiliter dici, ꝙ hoc non extenditur ad nepotes, quia pœnæ ſunt reſtringendæ. ff. de lib. & poſthu. cū quidam. in fi. nec ſemper nomine filiorum nepotes intelligūtur, ut inſtitu. qui da. tu. poſ. in fi. tit. B. Sed quid de illo, qui renunciat: ut detur alij forte conſanguineo? Hanc renunciationem Papa approbat, extra de offic. deleg. ex parte. j. Sed dic quod ibi fuit pura renunciatio.

[1] Vbi ſecundū uetere cōpilationē erat illud uerbū nepotū: qđ hodie eſt ſublatum. Archi.

g Beatus. Sed nunquid adhuc Papa poſſet facere ſibi ſucceſſorem? Non, quia hoc eſſet immutare ſtatutū eccleſiæ: ut xxv. q. j. quæ ad perpetuam &c. & quia ſtatutum facit in id tempus, in quo non eſt futurus iudex. ff. de iuriſ. om. iu. eum qui.

OLim. Hæc eſt ij. pars quæ. I qua redarguit electos, & dignos, qui nolūt recipere prælationem: & hoc facit per iiii. authorit. Io. de Fan.

a Deu. 25. b.

h Sobolem. Tamē iſtius erat carnalis filius: ſed erat filius mortui.

ne a uocaret quod inde naſceretur: quod ſi recuſaret, diſcalceatus uno pede conſpui ſolebat in faciem. Nunc Euangelij quiſq; prædicator ita debet in eccleſia laborare, ut defuncto fratri, id eſt, Chriſto ſuſcitet ſemen, qui pro nobis mortuus eſt, & quod ſuſcitatum fuerit, eius nomen accipiat. At uerò qui electus ab eccleſia miniſterium euangelizandi & baptizandi renuerit, ab eccleſia ipſa dignè meritoque contemnitur. Qui enim & ſibi prodeſt & eccleſiæ, bene intelligitur utroque pede b calceatus. Vnde illud. Quã ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Rom. 10.c Eſai. 52.b Qui enim lucrandorum curam refugit aliorum, diſcalceati illius non figuratum c ſignificauit, ſed in ſe impletum portauit opprobrium.

Item Greg. in regiſtro.

Locus regiminis ſicut deſiderantibus eſt denegandus, ita fugientibus eſt offerendus.

CAN. VIII.

IN ſcripturis ueſtris uos magnopere requiem quæſiſſe narratis, ſed per hoc ad paſtoralẽ ſolicitudinem uos congruè ueniſſe d oſtenditis: quia ſicut locus regiminis deſiderãtibus negãdus eſt, ita fugientibus e offerendus eſt. Et ſicut ſcriptũ eſt, f Nec quiſquam ſibi ſumat honorẽ, ſed qui uocatur a Deo tanquam Aaron. Heb. 5. Numer. 25 † Et rurſus g idem egregius prædicator dicit: Si unus pro omnibus mortuus eſt: ergo & omnes mortui ſunt: & pro omnibus Chriſtus mortuus eſt. 2 Cor. 5.c Et ſi hoc eſt, ſupereſt, ut qui uiuunt, non iam ſibi uiuant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit. Et paſtori ſanctæ eccleſiæ dicitur, Si mon Ioannis amas me? Paſce oues meas. Ioã. 21.d Ex quibus uerbis colligitur, ꝙ ſi is, qui ualet, omnipotentis Dei renuit oues paſcere, oſtẽdit ſe paſtorem ſummũ minimè h amare. Si enim unigenitus patris pro explenda utilitate omnium de ſecreto patris ad publicum noſtrum egreſſus eſt: nos quid dicturi ſumus, qui ſecretum noſtrum præponimus utilitati proximorum? Quies itaque nobis ex corde appetenda eſt: & tamen pro multorum lucro aliquãdo poſtponenda. Nam ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere, ita (ſi deſit qui prædicet) occupationis onus libenti neceſſe eſt humero ſubire. Quod ex duorum prophetarum opere i docemur, quorum unus prædicationis officium uitare conatus eſt, & alter appetijt. Nam mittenti ſe domino Ieremias reſpondit dicens: A, a, a, Domine Deus ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Iere. 1.b Et cùm omnipotens Deus ad prædicandum ſibi perſonam quæreret dicens, Quem mittam? & quis ibit ex uobis? ultro ſe obtulit Eſaias dicens, Ecce ego, mitte me. Eſaie 6.c Et ab utriſque exterius diuerſa uox prodijt: ſed non à diuerſo fonte dilectionis emanauit. Duo quippe ſunt præcepta charitatis: amor Dei, & proximi. Per actiuam igitur uitam prodeſſe proximis cupiẽns Eſaias officium prædicationis appetijt. † Per contemplatiuam uerò Ieremias amori conditoris ſedulè inhærere deſiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quòd ergo laudabiliter unus appetijt, hoc laudabiliter alius expauit. Iſte ne tacitè contemplationis lucra loquẽdo perderet, ille ne dãna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. Sed hoc in utriſque eſt ſubtiliter intuendum: quia & is qui recuſauit, plenè

Chriſti patres fuerunt duplices.

mortui legalis: ut lvj. diſt. Iſmael. & Matthe⁹ ponit carnales patres, ubi dicit, qui genuit. Et Lucas ponit legales, cum dicit qui fuit. duos enim habebat patres huiuſmodi filius, carnalẽ & legalem.

a Nomine. Id eſt, filium mortui.

b Vtroque pede. Quia & de ſe curat, & de proximo.

c Non figuratum. Sed etiam ſignum & ſignum: hoc eſt dicere, factũ iſtius ſignum eſt & figuræ & figurati. Vel hoc uult dicere, ꝙ factum iſtius non ſignificat factum illius: ſed factũ iſtius ſignificauit factum illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto iſtius cõpletur illa figura.

Sub. qa factũ iſti⁹ eſt res, & ſignificatũ: factum illius figura, & ſignans & factũ iſti⁹, &c. ut ſequitur.

IN ſcripturis.

d Veniſſe. Per electionẽ, uel forte uolebant recuſare,

e Fugientibus. Sic xl. di. ante omnia C. de epiſ. & cler. ſi quenquã. & ĩ. lxxiiii. di. c. ſ. contra. Sed illud de penit⁹ inuito, ſed ab initio aliquis debet cogi, ut conſentiat. Nã nullus eligẽdus eſt niſi ab initio diſſentiat. j. q. vi. cap. ult. tepide tñ debet diſſentire, ſicut fœmina. 32. qõ. ii. honorantur. alias ſi diceret, nolo, cũ forte uellet, faceret cõtra cõſciẽtiã. extra de præſump. c. ult. uel ſi forte diceret, non ſum dignus. licet Hug. dixerit ꝙ poſſit ſimulare ſe nõ eſſe idoneũ. ar. xxii. q. ii. utilem.

Electioni qualiter conſentiẽdum eſt.

a Fœmina, quę tñ uirum deperit. ſic effœminatos eccleſiaſticos irridet hæc gloſſa.

f Scriptũ eſt. in epiſtola ad Hebræos.

g Et rurſus. In ſecunda epiſtola ad Corinthios.

h Minime. Ergo qui ſe dignũ credit & prælaturam ſibi oblatã non recipit, mortaliter peccat, ut ĩ. e. c. prox. & ĩ. c. qui epiſcopatum.

† Côcor. tex. ĩ ſimili in l. itẽ corũ. §. ſi decuriões ff. q⁹ cuiuſq; uniuerſita.

i Opere. Arg. diuerſarum perſonarum ſñiam utranq; tenere. xxii. qõ. ii. beatus. & de conſe. di. ij. quotidie. & xxxv. q. v. ad ſedẽ. Itẽ ar. pro diuerſis conſuetudinib. xii. di. illud. xxxj. di. aliter. & de conſe. di. iiii. de trina. Item ar. pro diuerſitate teſtium extra de uerb. ſig. nihil obeſt. & de pœ. diſt. j. periculoſe. xxiiii. q. vii. quicunque. ſ. di. v. ad eius. & ex. de teſti. cum tu fili.

k Plene. Ecce reſponſio illius, qui ad epiſcopatum petitur non dicet expreſſe nolo: qa tunc mẽtiretur. xxii. q. ii. cum humilitatis. nec debet ſe ſtatim ingerere: ſed dicat, ut dixit Mutinenſis epiſcopus: Nolens uolo, & uolens nolo. xv. q. j. uos autem.

ur-

Electus p quę uerba conſentire dẽt.

† Côcor. text. in l. iii. §. fi. C. de primipi. lib. xii. & le. ii. ff. ad munic.

non reſtitit, & is, qui mitti uoluit, ante ſe per altaris calculum purgatum [a] uidit: ne aut non purgatus adire quiſquam myſteria ſacra audeat, aut quem ſuperna gratia eligit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbè contradicat.

Idem in moralibus.

Locus dilectionis in noto, dignitatis ſemper ſit in neceſsitate.

CAN. IX.

SCiendum ſummopere eſt, quod obedientia aliquando ſi de ſuo [b] aliquid habuerit, nulla eſt: aliquando ſi de ſuo aliquid non habuerit, [c] minima eſt. Nam cùm huius mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur, is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ ſibi uirtutem euacuat, ſi ad hæc ex proprio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit, qui ad percipienda huius uitæ proſpera libidini propriæ [d] ambitionis ſeruit. Rurſus cum mundi deſpectus præcipitur, cum probra adipiſci & contumeliæ iubentur, niſi ex ſemetipſo animus appetat, obedientiæ ſibi meritũ minuit: quia ad ea, quæ in hac uita deſpecta ſunt, inuitus [e] nolenſque deſcẽdit. *Et paulò ſuperius.* Obedientia uictimis iure præponitur, quia per uictimas aliena caro, per obedientiam uero propria uoluntas mactatur: quod contra hariolandi peccatum inobedientia [f] eſſe mõſtratur. Ex aduerſo [g] ergo melius oſtenditur quid de eius laude ſentiat. Si enim quaſi peccatum hariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere, ſola eſt [h] quæ fidei meritum poſsidet obedientia: ſine qua quiſque infidelis conuincitur, etiam ſi fidelis eſſe uideatur.

Item Auguſtinus.

Qui præeſſe, & non prodeſſe deſiderat, epiſcopari non debet.

CAN. X.

QVi epiſcopatum [i] deſiderat, bonum opus deſiderat. Exponere uoluit quid ſit epiſcopatus: quia nomen eſt operis, non honoris. Græcum eſt enim, atque inde dictum uocabulum, quod ille qui præficitur illis, quibus præficitur ſuperintendit, curam eorum ſcilicet gerens. Scopos quippe intentio eſt. Ergo epiſcopos, ſi uelimus, Latinè ſuperintendentes poſſumus dicere, ut intelligat non ſe eſſe epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe.

Itaque [k] à ſtudio cognoſcendæ ueritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otiũ. Locus uero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, etſi ita teneatur, atque miniſtretur ut decet, tamen non decenter appetitur. [l] quamobrẽ otium ſanctum quærit charitas ueritatis, negotium iuſtum ſuſcipit neceſsitas charitatis: quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ uacandum eſt ueritati. Si autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem, ſed nec ſic omnimodo ueritatis delectatio deſideranda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuauitas, [m] & opprimatur [n] iuſta neceſsitas.

Item Petrus

Pro ingenio diſcentium doctor moderetur uerba doctrinæ.

Promouendus crimẽ ſuum confiteri debet.

a Purgatum. Arg. pro H. quod ꝓmouẽdus debet epiſcopo confiteri crimẽ, & epiſcopus debet eum purgare, id eſt ſecũ diſpẽſare. Eſaias enim adhuc immundus obtulit ſe & poſtea fuit purgatus. Item eſt hic arg. quod ſi aliquis eligitur, qui adhuc eſt in mortali peccato, quod ideo nõ eſt uitioſa electio, ſi ipſe uelit corrigi, ut ĩ. 50. diſtin. quid eſt. Item eſt hic argu. quod duo ſimul poſſunt eligi, ut ſi unus ſuccumbat, alter obtineat, ut dixi. ſ. lxj. diſtinctio. ſtudij.

Arg. ad hoc l. diſt. quid eſt. xxiiij. q. iij. dixit.

b SCiendũ. Si de ſuo, id eſt, ex ambitione. ponitur enim in mala ſignificatione, ut iij. quæſtio. ix. pura.

c Non habuerit. de propria uoluntate.

d Propriæ. Hic patet ratio, quare epiſcopo inuito nõ poteſt clericus eius uocari ad epiſcopatũ, ut lxiiij. diſtinct. literas. ſed inuito eo fit monachus. xix. quæſt. ij. duæ. quia iſte præſumitur facere ex ambitione, & facit ad ſuum cõmodum, ille nequaquam.

Clericus inuito epiſcopo nõ fit epiſcopus ſed bene monachus.

e Inuitus. Arg. ꝙ remunerari non debemus de eo, quod inuiti facimus, ut xiij. quæſt. ij. quam præpoſterũ. xx. quæſtio. j. illud. & xxxij. q. v. ille.

f Inobedientia. In hoc patet, quod inobedientia æquiparatur hæreſi, ut dixi. iiij. quæſtio. j. in ſumma.

g Ex aduerſo. id eſt, ex eo quod unũ contrarium cõmendatur, aliud uituperatur ĩ. de pœni. diſtinct. ij. ca. ſi ſermo. §. ecõtrario. Et nota hic quod optima eſt ꝓbatio, quæ fit per ſuum contrarium: ut hic, & ĩ. capl. j. & xiij. q. ij. animæ. & ff. de officio eius cui manda. eſt iuriſdi. l. j.

Probatio, quæ fit per ſuum contrariũ eſt optima.

h Sola eſt. id eſt, neceſſaria. ſic ſ. diſtinctio. viij. capit. ſi ſolus.

i QVi epiſcopatũ. id eſt, epiſcopari. id eſt, præeſſe ut proſit, nõ ut præſit, ut xl. diſtin. multi. Spare ergo & deſiderare poſſumus epiſcopatũ, ut lix. diſtin. ſi officia. lxxij. diſt. in ſingulis. & j. quæſt. j. non. eſt putanda.

Epiſcopatum deſiderare poſſumus.

1. Tim. 3. a

k Itaque. Dixit ꝙ quis poteſt deſiderare epiſcopatũ modo dicit qualiter, ſcilicet ut nõ ingerat ſe. ff. de procur. l. quæ omnia.

l Appetitur. Argu. quod aliqs ſeipſum non debet eligere, ſi poteſtas in eũ ſit trãslata. ſ. e. in ſcripturis. & xvj. quæ. j. uos autẽ. quia inter conferentem & eum, cui confertur erit diſtantia: ut extra de baptiſ. debitũ. ſimile extra de iure patro. per noſtras. & extra de inſtit. cum ad noſtrã. tamen poteſt ſe coeligere, ut extra de elect. cum in iure.

Eligere ſeipsũ nemo põt.

m Suauitas. contemplationis.

n Et opprimatur. id eſt, ut cõtemplatio eum penitus nõ impediat, qui forte nimis uult eſſe intẽtus contẽplationi.

O portet.

CAN. XI.

3 Oportet eũ, qui docet & inſtruit animas rudes eſſe talem, ut pro ingenio a diſcentiũ ſemetipſũ poſsit aptare, & uerbi ordinẽ pro audiẽtis capacitate dirigere. Debet ergo apprimè b eſſe eruditus & doctus, c irrepræhenſibilis, maturus, pauidus, d ſicut ipſi probaſtis fore e Clementem hunc poſt me.

Item eiuſdem.

Qui omnibus præeſt, ſingulos releuare contendat.

CAN. XII.

Clemens ſi tanquam omnibus pręeſſe uolueris, ſingulos (prout poteris) iuua, f & ſingulos releua, g qui & ſingulorum onus: ac ſolicitudinem portas.

Item Hieronymus ad Titum, cap. j.

Contra Chriſtum faciunt, qui gratia non meritis gradũ eccleſiaſticum tribuunt.

CAN. XIII.

Luc. 10. c

Qui uos ſpernit, me ſpernit. Ex quo manifeſtum eſt, eos qui apoſtoli lege contẽpta, eccleſiaſticum gradum non meritis uoluerint alicui conferre, ſed gratia, contra Chriſtum facere, qui qualis in eccleſia presbyter conſtituendus ſit, per apoſtolum ſuum in ſequentibus executus eſt.

Item Hieronymus in libro leuiti.

Ad ſacerdotium non eligatur, niſi qui cæteris et ſanctior & doctior habetur.

CAN. XIIII.

Licet ergo dominus de cõſtituẽdo principe præcepiſſet, h & elegiſſet tamen conuocatur etiam ſynagoga. Requiritur ergo in ordinando ſacerdote etiam populi i præſentia, ut ſciãt omnes, & certi ſint, ꝙ qui præſtantior k eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni uirtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium, & hoc atteſtante populo: l ne qua poſtmodum retractatio m cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret.

Oportet. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua oſtẽdit magiſter quales debent eſſe. qui eligũtur ut præſint alijs, ſcilicet tales, quod ad eorum comparationem cæteri grex dicantur. & hoc probat per ſex authoritates. Ioan. de Fant.

a Pro ingenio. ſi. xliij. diſt. ſit rector.

b Apprime. id eſt ualde.

c Et doctus. Quæ ſacerdotes, uel epiſcopi ſcire debeãt, habes. xxxviij. diſtinct. nulli. & capi. ſequẽ. ſufficit tamẽ mediocris ſcientia, ut extra de electio. cum nobis.

d Pauidus. id eſt, timens peccare.

e Fore. id eſt, futurum eſſe.

f Clemẽs. Iuua. largus enim erit. lxxxvj. diſtinc. fratrem.

g Releua. Argu. iudicem potius debere ſeruare miſericordiã, quam rigorem, ut lxv. diſt. licet. & 50. diſtinct. ponderet. in fi. quia ſtatim nõ debet punire: ſed tenetur ſæpius remittere, ut xlv. diſtinct. licet. & xxvj. quæſti. vij. alligant.

h Licet. Præcepiſſet. Argu. quod quandoque licet iudici excedere fines mandati, dum tamen alias ſententia nihil contineat iniqui, argu. extra de ſenten. & re iud. cauſam. Nã qui datur ad eligendũ, poteſt poſtulare, ut extra de elect. in cauſis. & de renunt. poſt tranſlationem. in prin. Et procurator datus ad rem uendicandam, poteſt agere ad exhibendum. ff. de procura. ad rem mobilem. Sufficit enim quod fiat id quod eſt uicinum mandato. licet ipſum non ſit mandatum: ut ff. iudi. ſolui. iam tamen. §. ulti. ff. manda. l. ulti. Item argum. quod licet contradicere reſcripto, uel mandato principis quandoque, extra de offic. deleg. ex parte. quia licet mandet ſoli epiſcopo, quod det alicui præbendam, tamen non faciet hoc ſine conſenſu canonicorum, ut not. vij. q. j. petiſti.

i Etiam populi. ĩ. diſt. lxiij. plebs Diotren. & capit. noſſe. & cap. ult. & ĩ. j. q. j. ordinationes.

k Qui præſtantior. Hic comparatiuum tẽperat Hugo. ſecũdum eum ſufficit, quod bonus eligatur. Eſt autem aliquis bonus eo ipſo, quod non eſt malus. ut extra de præſump. dudum. & ff. de leg. ij. cum pater. §. rogo. Nec enim maior bonitas unius alij debet facere præiudicium, ut iij. quæſtio. ix. neceſſe. & j. quæſtio. j. teneamus. & C. de ſtatu. & imagi. l. ulti. Si autem aliquis de alia eccleſia eligitur, ipſe debet optimus eſſe, ſicut ſi tutor de eadem ciuitate ſumitur, ſatis eſt ſi eſt bonus: ſi de alia. tunc erit optimus. ff. de tut. & cura. da. l. Diuus. Alij dicunt meliorẽ ſemper eſſe præferendum. unde ſi pauciores uolunt eligere optimum, maior pars minus bonum, ſi minor pars appellat, tenet eorum appellatio, Nam iuſtã cauſam aſſignant, ut extra de his quæ fiunt à maio. parte. capit. cum in cunctis. ſed ſi illi elegerint, caſſanda eſt eorum electio cum ſemper optimum debuerĩt eligere, ut lxiij. diſtin. metropolitano. lxj. diſtinctio. nec emeritis. lxxv. diſtinct. cap. ulti. lxxiiij. diſtinc. epiſcoporum Nõ obſtat xvj. quæſtio. ultima, monaſterium. ubi dicitur, ſufficit, quod non ſit malus: quia illud intelligunt cũ alius ibi melior nõ eſt. In monachis etiam obtinet, quod ſemper melior eſt eligendus. in authẽ. de mona. §. ult. collatione j. ego magis adhæreo opinioni Hug. Nam cum nõ ſit uitium in eligentibus, nec in electo, quare erit electio caſſanda? nam appellatio non debet caſſare, niſi ea quæ iniuſte facta ſunt. ex. de reſtitu. ſpol. audita. & extra de electio. cum nobis. Item ſi bonus iuſte poteſt eligi, ergo cõtra illam electionẽ non admittitur appellatio: quia contra ea, quæ perpetuo decreto ſancita, uel ſtatuta ſunt, non admittitur appellatio. ff. de appella. recip. uel non l. penult. & ulti. non enim eſt quærendum de meritis perſonæ, cum maior ſit numerus ex una parte, quam ex altera, ut extra de electio. dudum. ſic uides in ſimili. Nam ſemper de eadem eccleſia debet prælatus eligi: ſi tamen maior pars eligat de eccleſia aliena licet poſt appellationem, præualet electio maioris partis cum altera pars neminem eligit, ut extra de electio. cum inter R. imo ex aliorum opinione ſequeretur quod quilibet peccaret beneficiendo: quia bene poſſet meliorem rem facere, & magiſter peccat in legendo: quia poſſet melius facere, ſcilicet orare.

l Populo. Ergo in his quæ publice facta ſunt, non poteſt contradici, liiij. diſtinctio nulli. lxxxvij. diſtin. ſi expoſitus. xvj. diſtinct. quod dicitis. & cum in principio electionis quis conſenſit, poſtea non auditur contradicens. ĩ. diſtinct. iiij. In iſtis. & ĩ. ead. quæſt. ij. dilectiſsimi.

m Retractatio. Per hoc uidetur, ꝙ populus poſsit retracta.

Ad hoc facit qđ legitur & not. ĩ. xxiij. q. iiij. innocens. in fine.

Vbi de hoc & lxj. di. nullus in gl. ij. in fi. & xxij. qõ. iiij. innocens. in fine.

Principis mandato contradicere licet.

Electio facta de bono, an ualeat, ubi melior eſt.

Secundum L. cuius fuit tota iſta gl. uſque ibi ego.

Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus præcipit in ordinatione ſacerdotis dicens: Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt. Ego tamen & amplius aliquid uideo in eo, quod dicit, quia cõuocauit Moyſes omnem ſynagogam: ut hoc ſit colligere omnes animi uires, & in unum congregare uirtutes, ut cum ſermo de ſacerdotalibus habetur ſacramentis, uigilẽt omnes animi uirtutes, & intentæ ſint, ut nihil ſcientię, nihil deſit induſtriæ: ſed abſit omnis multitudo ſenſuũ, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum, ut quid ſit pontifex, [a] quid unctio, quid indumẽta [b] eius, conferens intra ſacrarium cordis ſui poſsit aduertere.

Item ex libro Numerorum.

Populi gubernatio diuina electione præſtetur.

CAN. XV.

Si ergo tantus ille ac talis Moyſes non permittitur iudicio ſuo de eligendo populi principe, de conſtituendo ſucceſſore, quis erit, [c] qui audeat uel ex plebe, quæ ſæpe clamoribus, [d] aut gratia, aut pretio fortaſſe excitata moueri ſolet: uel ex ipſis etiam ſacerdotibus, quis erit qui idoneũ [e] ad hoc ſe iudicet: niſi ſi cui hoc oranti & petenti à domino reueletur: ſicut & Deus dicit ad Moyſen: Aſſume ad temetipſum Ieſum filium Naue hominem, qui habet ſpiritum Dei in ſemetipſo: & ipones manus tuas ſuper eũ, & ſtatues eum corã Eleazaro ſacerdote, & præcẽpta ei dato in conſpectu totius ſynagogæ, & præcipe de ipſo coram eis: & dabis claritatem tuam ſuper illum, ut audiant eum filij Iſrael. Audis euidenter ordinationem principis populi tam manifeſtè deſcriptam, ut penè expoſitione non egeat. Nulla hic populi acclamatio, [f] nulla conſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt: propinquis agrorum & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegit: homini ſcilicet tali, qui habet (ſicut ſcriptum audiſtis) ſpiritum Dei in ſemetipſo, & præcepta Dei in cõſpectu eius ſunt: & qui Moyſi ualde notus & familiaris ſit: id eſt, in quo ſit claritas eius legis & ſcientia, ut poſſint eum audire filij Iſrael.

Item Gregorius ciuibus Neapolitanis.

Non ex fauore, ſed ex iudicio debet uenire electio.

CAN. XVI.

Nec nouum, [g] nec reprehenſibile [h] eſt in eligendo epiſcopo populi ſe nota in duas partes diuidere: ſed graue eſt quãdo in huiuſmodi cauſa nõ ex iudicio ſed ex ſolo fauore uenit electio.

Cùm autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quem Deus elegit, datur intelligi, ꝙ aliquando quibuſdam traditur, quos Deus non elegit.

Vnde Hieronymus.

Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps eccleſiæ.

CAN. XVII.

Audacter fortaſſe aliquid dicimus, tñ quod ſcriptum eſt dicimus: Nõ ſemper princeps populo, & iudex eccleſiæ per Dei arbitrium [i] datur: ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamur maligna in conſpectu Dei, datꝰ nobis princeps ſm cor noſtrũ. & hoc tibi de-

---

Electioni [..]a poſsit popul' cõtradicere. 1.Tim.3.b

retractare electionem quæ fit in eius abſentia, cum excipere poſsit contra electum: ut xxiii. di. illud. cum eis in uitis non ſit dandus epiſcopus: ut lxiii. di. ca. ulti. Sed hoc non concedo, ut dixi lxii. di. ca. j.

a Pontifex. Vel eius officium. xxxvj. di. ſi quis uult.

b Quid indumenta. xliii. diſt. ſit rector diſcretus.

[redacted]

c Si ergo. Quis erit. Argu. ꝙ non licet minori, quod maiori non licet. xxij. q6. v. ſi Paulus.

d Clamoribus. Sic ergo electio, quæ fit ad clamorem populi, non ualet: ut hic, & extra de electio. Oſius. & eſt ſimile. C. de pœnis. l. decurionum. ſic xxii. q. iiii. unuſquiſq;.

1 Vbi de hoc & 17. q. j. ſunt & opes. in princi. ibi uideas.

1 Qui. n. ad clamorẽ populi manumittit aliquẽ, uidetur coactus manumittere. C. q manumitt. non poſſunt. l. ii. & ff. qui & à quibus. ſi priuatus. Quandoque ad uocẽ populi aliquid fit. xxviii. di. de Syracuſanæ. 50. diſt. ut conſtitueretur. attamẽ ad clamorem populi remittitur alicui pœna. ff. de ſica. l. pe. De hoc not. lxi. diſt. miramur.

e Qui idoneũ. Argu. ꝙ nullus poteſt ſe eligere. ĩ. ca. in ſcripturis.

f Acclamatio. ĩ. cap. proxi. contra. Sed ibi bonũ teſtimoniũ populi auditur, hic uero ſtrepitus negatur. v. q. iiii. in loco.

g Nec nouum. ſi. ĩ. lxiii. di. noſſe. quia quot ſũt homines, tot ſunt ſñiæ: quot ſunt ſententiæ, tot ſunt opiniones. ĩ. de conſe. diſtinctio. iiii. ſicut in ſacramentis. & ff. de recept. arb. l. item ſi unus. §. principaliter.

Ne.17.d

h Nec reprehenſibile. Si non eſt reprehenſibile, quare ergo caſſatur electio, q̃ fit ĩ ſchiſmate: ut ex. de electio. q2. [1]

1 Dic qđ tunc non eſt reprehenſibile, cũ utraq; pars mouetur bono zelo, ar. lxv. di. c. j. lxx. di. ſi duo. Archidia.

Audacter. Hæc eſt iiii. pars q. in qua dicitur, qđ qñq; dat Deus malos prælatos ꝓpter peccata populi. & hoc probat per ca. iſtud & ſequẽs. Io. de Fant.

i Arbitrium. Approbatum: ne ſit cõtra ĩ. xxiiii. quæ. j. quid culpatur. ubi dicitur, quod non eſt poteſtas, niſi à Deo iubente, uel ſinente. xxvj. quæſ. v. nec mirum. ſed nõ approbat, [1] ſed permittit eos regnare. ſimile vj. q. j. ex merito.

1 Scilicet omnẽ poteſtatẽ: qa aliqua eſt mala, ſed tamen permittit deꝰ regnare eã ꝓꝑ peccata populi. Vnde Iob. Facit Deꝰ regnare hypocritã ꝓꝑ proteruitatem populi, ſubintelligitur puniendam, uel uindicãdam. ſecũdũ Hu. & Lau.

Et

ſcripturis ſanctis probabo: Audi nanque quid dominus dicat: Fecerunt ſibi regem, & non per me: [a] principem, & non per conſilium [b] meum. Et hoc dictum uidetur de Saule illo, quem utique ipſe dominus elegerat & regem ſibi fieri iuſſerat: ſed quoniam non ſecundùm Dei uolũtatem, ſed ſecundùm peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum ſua uoluntate, uel conſilio cõſtitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in eccleſijs fieri, ꝙ pro meritis, aut in uerbo, aut opere potẽs à Deo tribuitur rector eccleſiæ, aut ſi malignum faciat populus in conſpectu domini, & tales perſeuerent: talis eccleſiæ iudex datur, ſub quo famem & ſitim populus patiatur: non famem panis, neque ſitim aquę, ſed famẽ audiendi uerbum Dei.

Item Auguſtinus.

Non ſunt filij, ſed mercenarij, qui honorem ab hominibus appetunt.

CAN. XVIII.

SVnt in eccleſia quidam præpoſiti de quibus apoſtolus Paulus dicit: Sua quærentes, non quæ Ieſu Chriſti. Quid eſt ſua quærentes? Non Chriſtum gratis diligentes, ſed Deum non ꝑ Deum quærentes: temporalia commoda ſequẽtes lucris inhiãtes, honorem ab hominibus appetẽtes. Hæc quando amantur a præpõſito, & propter hęc [c] ſeruitur Deo quiſquis talis eſt, mercenarius eſt. inter filios eius ſe non cõputet.

Non ergo qui præficiũtur, ſemper cęteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum, capitulo primo.

Ex electione non præficiũtur epiſcopi, ſed comprobantur.

CAN. XIX.

ILlud inferendũ eſt aduerſus eos, qui de epiſcopatu intumeſcunt, & putant ſe non diſpenſationem Chriſti, ſed imperiũ conſecutos: quia non ſtatim omnibus his meliores [d] ſunt, quicunque epiſcopi non fuerint ordinati, & ex eo, ꝙ epi electi ſunt, ipſi ſe magis exiſtiment comprobatos: ſed intelligant propterea quoſdã, à ſacerdotio remotos, quia eos uitia liberorum impedierint. Si autem peccata filiorum iuſtum ab epiſcopatu prohibent, [e] quantò magis ſe unuſquiſque conſiderans, & ſciens, quia potentes potenter tormenta patientur: retrahit ſe ab hoc non tam honore, quàm onere, & aliorum locũ qui magis digni ſunt, non ambit occupare.

Item eiuſdem ad Titum, cap. j.

Pro gradu ſui officij quenq; meliorẽ eſſe oportet.

CAN. XX.

QValis enim erit ædificatio diſcipuli, ſi intelligat magiſtro ſe eſſe maiorẽ? [f] Vnde non ſolùm epiſcopi, presbyteri & diacones debent magnopere prouidere ut cunctum populũ cui præſident conuerſatione, ſermone ac ſcientia præeant: uerùm etiã & inferior gradus, exorciſtæ, lectores, cuſtodes ædium, acolythi, & omnes omninò, qui domui Dei deſeruiunt, quia uehementer eccleſiam Dei deſtruit meliores [g] laicos eſſe, quam clericos.

Item ad Titum, cap. j.

Populus iudicabit epiſcopum ſua officia non agentem.

CAN. XXI.

VEreor, [h] ne quomodo regina Auſtri ueniens à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, iudicatura [i] eſt homines temporis ſui: & uiri Niniuitæ acta pœnitentia ad prædicationem Ionæ 3. Re. 10.

---

[a] Et non per me. comprobãtem, ſed tamen iubẽtem. Et ita eſt arg. ꝙ quandoque aliquid iubemus ꝙ non approbamus. Et eſt arg. contra ea quæ per improbitatem obtinentur, ꝙ illa dicuntur fieri inuito dante, ut extra de reſcrip. ſi quando. & C. de peti. bo. ſubla. l. j. & vii. quæ. j. ſcias. ubi habes, ꝙ qui inuitus aliquid facit, potius dicitur pati, quam facere: ut ſ. di. vj. teſtamẽtum.

[b] Per conſilium. i. eſt ap ꝓbationẽ.

[c] SVnt in eccleſia. Propter hæc. Argu. pro temporali non eſſe ſeruiendum alicui, niſi ſecundario: ut lxxv. diſt. cap. ulti. & lxj. di. quid proderit. & lxxii. di. conſuluit. & lix. di. c. ſi officia.

[d] ILlud. Meliores. Argumen. quod non plus debet pro aliquo præſumi ideo, quia habet dignitatem. xl. di. non loca. & cap. multi. & ii. q. vii. quæritur. & diſt. ix. ego ſolus. Argum. contra. xj. quæ. iii. abſit. & lxj. diſt. miramur. in fine.

[e] Prohibent. Propter negligentiã: ut ſ. xlvij. di. c. ſicut hi. §. neceſſe.

[f] QValis. Maiorem. Sic ſ. xcvj. di. quis dubitet. ſ. di. lxj. ſtatuimus. & ca. quid proderit. unde quidã diſcipuli in hoc decepti nimis feſtinant ad cathedrã: & dum delectantur in loco gloriæ, fiũt alijs authores ruinæ: ut xlviij. diſt. quoniam. cum magiſter faciat cathedram, non cathedra magiſtrum: ut xl. di. c. ulti. magiſtri enim moribus & ſcientia & facundia debent alios præcedere, ut C. de profeſſo. & medi. magiſtros. libro x. & erit talis magiſter, cuius cõparatione ſui diſcipuli paleæ dicantur: ut xxv. diſt. cap. unum orarium. §. criminis.

[g] Meliores, &c. id eſt, clericos eſſe deteriores, quam laicos: ſufficit. n. clerico ſi eſt bonus.

[h] VEreor. Id ẽ, uerecũdor.

[i] Iudicatura. Non poteſtate iudicij: [a] quia illud fœminæ non habent. iii. quæſtione vii. cap. infamis. §. tria. ff. d reg. iur. l. ii.

Condem-

Oſee. 8. a

[a] Sub. ꝙ facit peccatũ propriũ. arg. vii. q. j. ca. aduerſitas. §. cũ aũt. uerſi. tali.

Phili. 2. c

Cathedra non facit magiſtrũ.

cõdemnabunt [a] eos, [b] qui maiorem etiam Ionã ſaluatorem contempſerunt, ſic plurimi in populis epiſcopos iudicent, [c] ſubtrahentes ſe ab eccleſiaſtico gradu, & ea quæ epiſcopo conueniunt nõ exercentes.

Item Ambroſius in increpatione ad populum.

Qui clericos ſuos non corrigit, populum corrigere non ualet.

CAN. XXII.

Quid autem ego uos arguo, cùm poſsitis me uno ſermone conuincere [d] ? conuincor enim ego, cùm in hac parte clericos uobis magis uideo negligentes. Quomodo enim poſſum corrigere filios, cũ fratres [e] emendare non poſsim ? aut qua fiducia ſuccenſeam [f] laicis, cùm a conſortibus pudoris uerecũdia conticeſcam? Ego autem fratres non de omnibus loquor : ſunt certè quidam deuoti, ſunt & alij negligentes. Ego neminem [g] nomino: conſcientia ſua unumquenque conueniat.

Item Beda ſuper Matthæum.

Epiſcopo ad ſalutem non ſufficit moribus & uita populo adæquari.

CAN. XXIII.

Nec ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligẽtiũ, uel quorumlibet indoctorum fide, uel actibus adæquemur, quibus ſacris literis unica eſt credendi [h] pariter & uiuendi regula præſcripta.

Ne ergo (ut ſupra dictum eſt) tales ſui officij ſucceſſores aliqs ſibi quæreret, probibentur epiſcopi alterum pro ſe ſucceſſorem ſibi ſtatuere, ac deſignatis nominibus in locum ſuum alium ſibi ſubrogare.

QVAESTIO II.

Qvòd autẽ amicorũ patrocinia [i] in aliquorũ electione conualeſcere nõ debeant, authoritate beati Gregorij papæ probatur, qui in tertio libro regiſtri ſcribit Antonio ſubdiacono dicens.

In electione epiſcopi non munerum datio, nec aliquorum patrocinia conualeſcant.

CAN. I.

Illud quidẽ præ omnibus curæ tibi ſit, ut in hac electione nec datio quibuſcunque modis interueniat præmiorũ, nec quarũlibet perſonarũ patrocinia [k] cõualeſcant. Nã ſi quorundã patrocinio [l] quiſquã fuerit electus uolũtatibus eorũ cũ fuerit ordinatus reuerentia exigente obedire compellitur: [m] ſicq; ſit, ut res illius diminuantur eccleſiæ, & ordo eccleſiaſticus non ſeruetur. Talẽ ergo te admonente debent ſibi perſonã eligere quæ nullius incongruæ uoluntati deſeruiat: ſed uita & moribus decorata tanto ordine digna ualeat inueniri.

Item ad clerum Mediolanenſem.

In electione antiſtitis communi utilitati, non ſuo lucro quiſque proſpiciat.

CAN. II.

Dilectiſsimi filii, officij noſtri cenſura commoniti ſuademus, ut in ſuſcipiendi antiſtitis cauſa nullus ueſtrum

[a] Condemnabunt. melius uiuendo.
[b] Eos. ſcilicet Iudæos.
[c] Iudicẽt. ſ. diſt. xxviij. ca. ulti. contra. ſ. diſt. xxj. nolite. cõtra. vj. quæſti. j. oues. cõtra. ſed nõ dicũtur ſubditi corrigere, ſiue iud:care prælatos poteſtate officij, ſed uitæ cõparatione: ut j. quæſtio. j. nonne.
[d] Qvid autem. Cõuinceae. & ruborem incurere ex hoc quod laici meliores ſunt clericis non enim poſſet ob hoc reprehẽdi. xlvij. diſt. quod ad nos. quia nõ criminis relatione, ſed innocẽtia reus purgatur. ff. de publ. iudi. is qui

Re⁹ innocẽtia purgatur.

[e] Cũ fratres. alias ſocij dicuntur. x. q. iij. cauendum.
[f] Succenſeam. id eſt, iraſcar.
[g] Neminem. contra. ſ. v. quæſtio. v. non uos. ſed hic loquitur. quando crimen nõ poteſt probari: ibi quando poteſt. Occulta enim crimina nõ habent uindictam. vj. quæſtio. j. omnia. xxij. diſt. erubeſcant.
[h] Nec ſufficere. Credendi. Quãtum ad articulos fidei. laicis tamẽ ſufficit pictura pro doctrina. de conſec. diſt. iij. perlatum.

Qvod autẽ. Hic ponit ſecunda quæſt. ubi quæritur, an amicorũ patrocinia cõualeſcere debeãt in electione aliquorũ? Et certe ſi cõſiſtant in pecunia uel obſeqo, ſimonia eſt, ut ſ. j. q. j. ſunt nõnulli. In precibus diſtinguit, aut enim ſunt carnales, aut ſpirituales. Carnales pro digno non inducunt ſimoniam, ut j. q. j. quibuſdam. pro indigno ſic. ut j. quæſtio. j. de ordinationib⁹. Spirituales uero ualent, nec p eas inducitur ſimonia. ut j. q. j. latorem. in obſequio etiam cõſueuit diſtigui utrũ ſit honeſtũ, uel nõ: & ſi honeſtum, utrũ exprimatur uel deducatur in pactum, quod ſeruiat ut præbẽda ſibi conferat.

[i] Patrocinia. Patrocinia aut conſiſtũt in pecunia, uel obſequio: & tũc ſit ſimonia. aut in precib⁹: & tũc aut ſunt carnales, aut ſpirituales. Si ſpirituales, ualent: nec per eas ſimonia cõmittitur, [r] ut j. q. j. latorẽ. carnales etiã pro digno ſunt recipiendæ: ut j. quæſt. j. quibuſdam in fin. ſed preces carnales pro indigno factæ, inducũt ſimoniam. j. quæſtio. j. c. de ordinationibus. & dic ut ſ. ead. Moyſes.

Simonia an inducatur per amicorum patrocinia.

[r] Ad idẽ l. diſt. clerico. ubi de hoc.

[k] Illud. Patrocinia. Niſi dign⁹ ſit ille, pro quo petitur, ut ſ. j. q. j. nullus. itaque. & capit. pueri. & ca. quibuſdam. in fi.
[l] Patrocinio. Sed nonne ſuffragiũ patris prodeſt filio. ff. quod cuiuſque uniuerſi. l. illud? Sed illud quantum ad numerum eligẽtium.
[m] Compellitur. Quis ad antidora tenetur, ut ff. de peti. hæred. ſed & ſi §. cõſuluit. & lxxxiij. diſtinc. nihil. & extra de teſta. cum in officijs. humanũ enim eſt, ut qs exhibeat ei reuerentiã, à quo percepit beneficiũ, ut xvj. q. ij. uiſis.

Beneficij collatori reuerẽtia debetur.

Dilectiſsimi filij.

Libero.

neglecta utilitate communi ſuo lucro proſpiciat: ne ſi quiſquā propria commoda appetit, friuola æſtimatione fallatur, quia nec libero [a] iudicio præferendam ſibi perſonam examinat mens, quam cupiditas ligat. Pēſantes ergo quæ cunctis expediūt, ei, quem uobis gratia diuina prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obedientiā præbete: id eſt, talem eligite, cui ſemper debeatis obedire. Iudicari [b] nanq; à uobis ultra non debet ſemel prælatus: ſed tantò nunc ſubtiliter iudicandus eſt, quantò poſtmodum iudicandus non eſt.

QVAESTIO III.

Qvod autē [c] quærit, an ſimoniacus habēdus nō ſit qui poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ iuramentum præſtiterit, facilè probatur. Aliud eſt enim ante electionem iuramentum facere, uel ſe paciſci facturū ad hoc, ut eligatur: aliud eſt nulla præcedente conuentione poſt electionē huiuſcemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tanquam munus impenſum deijcit: hoc autem conſecrando nullum impedimētum generat. De priori caſu ſcribit Pelagius clero Catinenſi.

Qui in epiſcopum eligitur, de rebus eccleſiaſticis aliquam ſecuritatem nulli faciat.

CAN. LI.

TAlia quidem iandudum ad fratrem & coepiſcopum noſtrū Eucarpū de uiſitatione Catinenſis eccleſiæ ſcripta direximus, ut in eis iudicium noſtrum potuiſſetis agnoſcere. Veruntamen, quia quoſdam ibi non ſana intentione, ſed prauis ſtudijs diſſenſiones ſuſcitare ueſtra etiam relatione cognouimus, q̄ ſciētes ſe ad ep̄atū, nec ętate, nec ſcientia, nec uitæ meritis poſſe p̄duci: ad hoc tātū modo inq̄etare eccl'iā uoluerūt, ut ſibi de his, quæ ex ipſa præſumpta ſunt, impunitatem [d] futurus promittat epiſcopus: & fiat rapinę ſecuritas, epiſcopatus ambitio. Hoc etiā uos duximus cōmonendos, ut decretum in Elpidium diaconem factum, & ſubſcriptum ab omnibus, quos ueſtra relatio deſignauit, ad nos cum prædicti uiſitatoris epiſtola, & cum eodē diacono maturetis Deo propitiāte perducere. Et poſt pauca. Cùm igitur hic filius noſter magnificus uir Leo prætor ueniſſet, retulit nobis de ſingulis, quæ ibi mota ſunt: & quomodo uota prope totius ciuitatis in Elpidio diacone concordarent: unde quia de memorati uiri [e] teſtimonio dubitare omnino non poſſumus, idcirco (ſicut dictum eſt) Elpidium diaconem ad nos facite properare: nec expectetis ulterius ut admonitio ad eum noſtra debeat deſtinari, † quē tamen per ueſtram dilectionem in hac præſenti iuſſione ſpecialiter admonemus, ne cuiquam

---

Electus ſemel approbatus, an poſsit poſtea reprobari.

a Libero. Sic lxxxiij. diſtinſti. nihil. ſic xj. quæſt. iij. quatuor

b Iudicari. Argu. quod electum, quē ſemel comprobaſti, nō potes poſtea reprobare: f ut infra xxxij. q. v. horrendus. argu. extra de his quæ fi. à ma. parte capi. ex ore. in fi. ī. diſt. iiij. erit. & c. in iſtis. ī. ea. q. proxi. c. licet. fi. ff. de decur. l. pen. in fi. & argu. ff. de pact. dota. conuenire. ff. de negot. geſt. l. Pomponius. Arg. contra. C. de libe. cau. non idcirco. & l. non mutāt. & C. de profeſ. & med. l. grammaticos. libr. x. extra de elec. c. cum dilectus contra. ubi patientia nō ęquiualet electioni, contra id qđ eſt. ff. de pu. ſi ego. §. j. Solu. electus ſemel approbatus nō poteſt amplius reprobari ab eligentibus: niſi ex cauſa noua, uel de nouo ad eorum notitiam uenięte. Tunc enim bene poteſt ab eis reprobari ut extra de offi. delega. inſinuante. & extra de except. paſtoralis. & ff. de mun. & hono. ut gradatim. §. reprobari. & ita intelligitur illa decr. & illa lex. grammaticos.

f Arg. ad hoc extra de deſpō. impu. dcū lis. j. §. ul. ubi đ hoc & extra de regula. ad noſtrā. ibi uideas in gloſ. ſi. Ad idē extra lib. vj. de electio. nulli. Archidiac.

Cautio iuratoria an poſsit peti ab eligendo uel electo.

c Qvod autē. Et ante & poſt electionē licite ſecundum quoſdam petitur cautio quæ habetur ex iure uel cōſuetudine. lxiij. diſtinc. quia. j. quæſtio. iij. ca. quæſitum. extra de præbend. ſignificatum. A ſuperiore uero quælibet cautio peti poteſt. xxviij. diſtinct. de Syracuſanæ. x. quæſtio. iij. capit. ulti. xviij. quæſtio. ij. cap. Eleutherius. 100. diſtinctio. optatum. & c. contramorem. Quidā tamē dicunt, quod ante electionē nulla cautio poteſt peti, & ſi præſtetur, ſimonia eſt: quia uidetur eā facere ut eligatur. ī. ead. cap. j. Idem eſt ſi promittat ante electionem ſe iuraturū poſt electionem: ut j. quæſt. ij. quā pio. ſed poſt electionē bene poteſt: g quia tūc nihil ſperat ab eis: ſed à ſuperiore, ut dixi, poteſt peti, & ei præſtari tale iuramentum, ſiue ante electionē, ſiue poſt. 100. diſtinct. optatum. xxviij. diſtinc. de Syracuſanæ. & xxiij. diſtin. c. quanquā. tamen id quod prius dixi, uerius uidetur, maxime ſi q. libet canonicorum ita iurat, Ego iuro quod ſi fuero factus epiſcopus, nihil alienabo de rebus eccleſiæ, quia tutor eligitur ſub tali conditione, ſi ſatiſdederit, ut ff. de tute. l. muto. §. j. extra de electio. ſignificaſti. Nec tamen uidetur eſſe cōditio, ſed potius admonitio quędā, ut dicit illa lex muto. Tamē ex perſona cōtrahentium præſumi debet contractū ſiue promiſſionem eſſe ſimoniacam, uel non: ſicut & præſumitur circa uſurarium contractū ex perſona contrahentis: ut extra de pignor. cap. illo. in fine.

g Scilicet præſtari iuramētum ſubditis: nec tunc peccat: nec ipſi poſſunt uenire cōtra electionē, ſiue ſit cōfirmatus, ſiue nō ſecundū Hugo. Bar. & Lau. extra de ele. publicato Arch.

d TAlia. Impunitatem. Vt remitteret eis ea q̄ abſtulerant. illud enim eſt ſimonia. Remittere enim eſt dare, ut extra de teſtibus ueniens. j. ff. de calumniator. quin etiam.

e Viri. Arg. teſtimonio unius credi. ut ff. de dote prælegat. Theopompus. ſ. xcvij. diſtinc. nobiliſsimus. ī. diſtin. lxxxvj. tanta. infra xxiii. qō. iiij. inter querelas. xx. qō. iij. præſens.

† Iterari.

ſe aliquid dare uel daturum ſe eſſe promittat: ſed neq; de eccleſiaſticis præteritis cauſis aliquam ſecuritatem cuiquam audeat facere ſiue promittere: aut quaſi factus epiſcopus ea, quæ direpta ſunt, permanere libere patiatur: ſciens, quòd ſi tale aliquid fecerit, uel fecit, nec a nobis omnibus permittitur ualere ipſa promiſsio: & cum iudicij a noſtri qđ de ſe ipſo habuimus, dãno, b paſtoralis conſecrationis ordinem promereri non poterit.

De ſecundo uerò caſu in geſtis Vrbani ſecundi legitur.

Poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ, licet electo iuramentum præſtare.

CAN. II.

ARealdus Arelatenſis epiſcopus, Narbonenſis eccleſiæ ſuffraganeus Romam cõſecrandus ad dominum papã Vrbanum uenit. Suus quippe Archiepiſcopus eum conſecrare nolebat, quoniam poſt electionẽ ſuã propter bona eccleſiæ cõſeruanda canonicis iurauit. Conſecratus itaq; eſt à domino papa Vrbano, ante purgatus huiuſmodi iuramento, c De iuramento quod canonicis noſtræ eccleſiæ feci poſt electionem, nullam conuentionem antè, ut eligerer, d feci. Narbonenſis uero eccleſiæ archiepiſcopus nullius e præter id criminis cauſa conſecrationem omiſit me ſciente f neque mihi criminis conſcius ſum, propter quod à ſacerdotio me repellat.

QVAEST. IIII.

QVòd autẽ g clericis ante tþs ſentẽtiæ ab ẽpo ſuo diſcedere non liceat, ꝓbatur authoritate Symmachi papæ dicentis:

Ante tempus ſententia non licet clericis ab epiſcopo ſuo diſcedere.

CAN. I.

NOn'ne directa † ſunt uerba decreti: ſi quis clericorum ab epiſcopo ſuo ante ſententiæ h tempus, pro dubia ſuſpicione diſceſſerit, manifeſtam in eum manere cenſuram? Lex enim eccleſiaſtica pontificem ab alijs accuſatum priuſquã i ſub luce obiecta conſtiterint, exigit non relinqui.

præſens. Argu. contra. xxxiij. quæſtione ſecunda. capitulo admonere.

a Iudicij. id eſt, quod circa eum fecimus nos mutabimus.

b Damno. Quia retractabimus quod fecimus.

Arealdus.

c Iuramento. Argumẽtum, quod ſolus epiſcopus ſola manu ſe expurgat, ut ſecunda, quæſtione quinta. capi. quanto. ſed iſtud obtinet cum non habet compurgatores.

d Vt eligeret. argumen. contra. xxviij. diſtinct. de Syracuſanæ.

e Nullius. Ex hoc uerbo dixit Ioan. Fab. quod infamatus de uno crimine, expurgauit ſe de omnibus alijs. ſed certe hic non fuit generale iuramentum, ſed ſolum iurauit, quod nullius criminis cõſcius erat, & quod archiepiſcopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare papa conſecrauit iſtum pendente adhuc obiectione archiepiſcopi? Sed dic, quod archiepiſcopus in forma iudicij nihil obiecit ei.

f Me ſciente. argumentum bonum ad interpretandum negatiua dicta teſtium, ut cum teſtis iurat ſe non uidiſſe tale quid, intelligendum eſt, quod ipſe ſciat. ſic in authenti. de hæred. & Falcid. §. ſancimus in fine. & §. ſi uero. in fine. colla. prima.

g QVod aũt. Clerici ante ſuſpenſionem, uel depoſitionem prælati non negabunt ei obedientiam. xvj. quæſtio. iiij. capitu. uolumus xv. quæſtio. ultima. capi. ultimo. Nec obſtat xxxij. diſtinct. capit. nullus. lxxxj. diſtinct. capi. ſi quis. & xvj. quæſt. ultima capit. ſane. quia ibi de ſuſpenſis à canone loquitur. Nam in illis tribus criminibus eſt ſpeciale, ſcilicet in ſimonia, & in hæreſi, & in notorio fornicatore, ſed de ſimonia occulta uidetur correctum extra de tempo. or di. capit. ultimo. Sed nunquid ſtatim poſt ſententiam recedent ab ipſo, cum adhuc poſſit appellare, & appellatio extinguit pronuntiatum. Item quia ſententia non eſt ſtatim executioni mandanda, ut extra de ſenten. & re iudic. quod ad conſultationem. Econtra uidetur, quod ſtatim per ſententiam amittit dignitatem. ff. de pœnis. l. qui ultimo. & l. quod ad ſtatum. Item quid ſi pendente appellatione excommunicat ſubditũ ſuum: an eſt ille excommunicatus? Diſtingue, quia ſi eſt proſecutus appellationem ſuam, tunc licet appellatio ſit pronuntiata iniuſta, excommunicatio tenet, quam fecit. Sed ſi tempora appellationis ſunt lapſa, & non eſt proſecutus appellationem, idem eſt ac ſi non appellaſſet, & ſecundum hoc non eſt excommunicatus: ut diſtinguitur. ff. de his qui no. infa. l. furti. §. j. & ff. de iniuſto rupto teſtamento. l. ſi quis. §. antepenult. Ioan. Ego credo, quod pendente appellatione clerici debeant ei obedire, cum pendente appellatione uel lite nihil ſit innouandum: ut ĩ. ij. quæſti. ſexta. cap. appellatione interpoſita. & extra ut lite penden. nihil innouetur per totum. ff. ad Turpilia. l. prima. in fi. & excommunicatio tenet, cum ſtatim trahat ſecum ſuam executionem: ut extra de appel. ca. paſtoralis. Bar.

h NOnne. Sententiæ. ſola ergo accuſatio non conſtituit aliquem reum uel criminoſum: ut xv. q. ultim. capi. ulti. Vnde reo accuſato poteſt ſolui id, quod ei debetur: ut ff. de ſolu. reo. ſola enim nominatio non ſufficit: ut ij. q. j. capit. multi. & lex dicit, quod ſi condemnatus appellauit, ſtatus eius integer eſt. ff. nil innoua. pen. appel. l. unica. nec inter infames interim eſt habendus. ff. de his. qui not. infa. l. furti. Impeditur tamen interim ab honoribus: ut lxxxj. diſtin. ca. tantis. & extra de accuſa. Deus omnipotens. nec procurator eſſe poteſt. C. de proc. reum.

i Priuſquam. Sic extra ut lite pend. cap. ij. ſi. xxxiij. quæſt. ij. ca. ſeculares. & xxxv. quæſt. vj. c. multorum. & xv. quæſt. ulti. cap. ulti.

Obtinet ubi alter non læditur: uel in forma iudicij non agitur ſecũdũ Hu. Vel dic ut ibi not. in glo. unde nõ tenet, &c. de hoc xviij. diſt. placuit. & lxxx. diſt. tanta. Archidia.

Negatiua teſtis depoſitio eſt benigne interpretanda.

Ad hoc facit qđ not. extra de ele. bonæ memoriæ. in gl. ſic eſſet, &c. in pri.

De hoc etiam no. ij. q. vij. ſacerdotes. ibi uide.

Prælatus ſentẽtialiter depoſitus, ſi appellauit, an interim poſſit ſubditum excommunicare.

† dicta

Solui poteſt reo accuſato.

Adde ad hoc gl. op. in §. ſi quis autẽ. in gl. j. inſtit. de ſu ſpec. tut.

O Sinẽ

a Sine literis apoſtolicis eps accuſatus. Q Vilibet. Repræſentauerit. Clericus etiam ſe non repræſentabit papę ſine literis ſui epiſcopi: ut C. de epiſc. & cleri. l. ſi qua per calumniā. & in auth. quomodo oportet epiſcopos. §. non aliter. colla. j.

b Ambiguitate. Similē extra de offi. ordi. ex parte. extra de fide inſtru. quod ſuper.

c Eorum. Id eſt, Apoſtolorum.

d Sententia ex cōmunicationis. In ſuperiori cauſa dictum eſt, quod epiſcopi quādoq; uſurpant ſibi aliquid de iure ſuorum clericorū, quādoq; ſibi cōſtituūt ſucceſſorē. hic agit qualiter uſurpant, quandoque de iure uicinorum epiſcoporum: & oſtendit hic, quod nemo ordinabit clericos alterius epiſcopi eo non requiſito, nec etiam iudicabit, & quod metropolitanus clericos ſui ſuffraganei nō poteſt iudicare: & ut hæc & alia, &c.

e Quod ordinatio. Hic quæritur, an ordinatio facta ab excōmunicato ſit rata: excommunicatus hic dicitur præciſus ab eccleſia propter hæreſim, uel ſchiſma, uel aliquam aliā cauſam. Dicit. Ioan. Fab. & Ruff. quod qui recepit ultimam manus impoſitionem, id eſt, ordinem epiſcopalem in eccleſia: ordines cōfert, ſed non executionē ordinis. Si autem extra, nihil confert, nec ordinē nec executionē, cum talis nihil habeat, ar. j. q. viſſica. Daibertum. xix. diſtinctio. capi. propter. j. quæſti. j. capit. ſi quis confugerit. Sed hæc opinio reprobatur. j. q. vij. c. conuenientibus. ī. ea. c. ordinationes. f Dicas ergo, quod ſiue quis recipiat ultimam manus impoſitionem in eccleſia ſiue extra, dum tamen forma eccleſiæ ſeruetur in ordinando, ſemper ordinem confert, ſed nō ſemper executionem. & hoc ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordinetī ab eo. Sed in hoc ſolo eſt differentia, quod ordinati ab epō, qui recipiunt ultimam manus impoſitionē in eccleſia, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter, ſi alias digni fuerint, poſſunt tolerari: ut ī. ea. c. ij. & iij. niſi in quatuor caſibus. Si ſunt maculati iterata unctione: ut j. q. vij. ca. ſaluberrimum. in fin. Vel ſi ſunt ordinati ſimoniace à ſimoniaco: ut ī. ead. cap. ab excommunicatis. Vel ſi ſunt rebaptizati, ut de conſec. diſtin. iiij. ca. eos. Vel ſi ad ſubuerſionem fidei adhæſerint hæreticis, & in contēptū eccleſiæ uoluerint ordinari ab eis: 1 ut j. q. vij. cōuenientibus. Si autem ſunt ordinati ab epiſcopo, qui extra eccleſiā recepit manus impoſitionē, ſi ſciēter, nunq̄ tolerantur. ſi ignoranter, & hoc ꝓbauerint, tolerantur: ut ī. ea. c. ordinationes. Hæc ergo ſit fides tua, ꝙ hæretici & excōicati, & depoſiti uera ſacramenta conferunt, & uerum corpus Chriſti cōficiūt: ut no. j. q. j. ca. dñs declarauit. Io. Quod Ioā. dicit de depoſito, nō credo eſſe uerū, ut 50. diſt. cap. accedens. B.

f Os conſecrationē. ī. j. q. vij. c. cōuenientib᷑: & c. Daibertum.

Ab excōicatis. id eſt. hæreticis uel ſchiſmaticis. tales enim ipſo iure ſunt excommunicati.

Celebrata. ꝑter formā eccleſiæ. Vel dic, ꝙ in odiū eorū hoc dictū eſt, ſicut eccleſia p paſſionē conſecrata poti᷑ dicitur

Excōmunicat᷑ prælatus an poſſit ordines conferre.

Quod legitur, & no. ī. j. q. 6. j. §. opponitur.

1 Cū poſſint ordinari à fidelibus. & iſtū caſum ponit Hu. penitus alienū à ſuperiori c. ſcilicet, ſi ad ſubuerſionē, &c. ut dicit H. j. q. vij. conuenientibus, & c. ſi quis hæretice ubi hoc notauit.

QVAESTIO V.

Sine literis apoſtolicis eps accuſatus, & à ſancta ſede uocatus ad ſuam nō reuertatur eccleſiam.

Vnde Sixtus papa ait:

A ſede apoſtolica uocatus epiſcopus ad domum nō reuertatur, niſi purgatus, & apoſtolicis literis inſtructus.

CAN. I.

QVilibet fratrū pulſatus, atque ab hac ſancta ſede uocatus, cum ſe à nobis repræſentauerit, a non prius reuertatur, quam hinc literis apoſtolicis, uel formatis pleniter inſtructus, atq; purgatus ſit, ſi fuerit: unde ut poſtq̄ domū reuerſus fuerit, recognoſcāt uicini ſui qualiter ſuā aliorumque cauſam hic finierit, quatenus illam abſq; b ambiguitate ulla nuntiare & prædicare omnibus poſſit. Ab hac enim ſancta ſede & à ſanctis apoſtolicis c tueri, defendi, & liberari epiſcopi iuſsi ſūt & ſicut eorum diſpoſitione ordinante dño primitus ſunt cōſtituti, ſic huius ſanctæ ſedis (cuius diſpoſitioni eorum cauſas, & iudicia ſeruauerunt) protectione, futuris temporibus ſint ab omnibus peruerſitatibus ſemper liberi. Vnde culpantur, qui circa fratres aliter egerint, quam huius ſanctæ ſedis rectoribus placere cognouerint.

CAVSA IX.

Sententia ex cōicationis d notatus quidam archiepiſcopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quendam capellanum ſui ſuffraganei illo inconſulto depoſuit, atque alium in loco eius ordinauit.

1 *Hic primùm quęritur, an ordinatio, quę ab ex cōicatis facta eſt, aliquo modo poſſit rata haberi.*

2 *Secūdò, an liceat epo, archiepiſcopo, primati, uel patriarchæ clericos alterius prouinciæ ſine ꝓprijs literis ordinare.*

Tertiò, an archiepiſcopus clericos ſuffraganei ſui illo inconſulto damnare ualeat, uel damnatos abſoluere.

e Qvòd ordinatio quæ ab excōicatis celebratur, nullas omnino uires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit, teſtatur Gregorius dicens:

Nō poteſt appellari conſecratio, quæ fit ab excōmunicatis.

Os cōſecrationē dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis hominibus eſt illicite celebrata.

Item.

citur execrata quàm conſecrata, ut j. q. iiij. eccleſia. xxiiii. q. j. pudenda.

Sed excõmunicati. IESVS. Videtur hic Grã-tia. ponere opinionem Ruf. & Io. Fauent. dicens, quod ordinationes eorũ, qui nunquam fuerant catholici, irrita ſunt: ſed ordinationes eorum, qui fuerunt epi catholici, licet poſtea fuerint excõicati, miſericorditer ab eccleſia tolerantur. & ad hoc inducit ſequens cap.

A B excõmunicatis. Quondam. Hic habuit Ioannes Fauen. fomẽtum ſui erroris, & pro ſe induxit. j. q. j. ſi quis inquit. & j. q. vii. Daibertum. & extra de ſchiſmati. ca. j. & ij. Sed hoc ideo dicitur, quia facilius diſpẽſatur cum ordinatis à talibus, qui ultimam manus impoſitionem receperũt in eccleſia. & capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma ſeruata, & cõtra eũ expreſſe eſt j̃. de conſecr. diſt. iiii. oſtenditur. & ca. quomodo. & j. q. j. quod quidam. Videtur autẽ hic, quod ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordinetur quis ab hæretico præciſo & ſimoniaco, non debeat cum eo diſpenſari. quod uerum eſt. Nec obſtat j. q. j. ſi qui à ſimoniacis. ubi innuitur ſi ignoranter à talibus quis ordinatur, quod poſſit ſecum diſpenſari. ſed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab eccleſia, hic de præciſo. uel ibi non fuit ſimoniacus & hæreticus, hic autẽ ſimoniacus & hæreticus. Si quis ergo eſt ordinatus à ſimoniaco etiã ignoranter, executionẽ non recipit, cum ſimoniacus ſit ſuſpẽ-

Vnde dicit Hu. quod illud uerbum quondam, &c. addit potius ut oſtẽdat differẽtia in diſpoſitione. nã cũ ordinatis ſciẽter ab illis, qui nunquam fuerũt catholici, epiſcopi nõ diſpenſãt: ut j̃. eo. proxi. ſecũdum Hug.

Ordinatus à ſimoniaco caret executione.

PALEA.

Excõmunicati illicitè manus imponũt, quia poteſtatẽ ordinandi nõ habent. Vbi autẽ illicita eſt manus ĩpoſitio, uulnus infigitur. Vnde reiterari neceſſe eſt, quod minimè probatur eſſe collatũ.

Vnde Damaſus Papa ait:

PALEA.

PEr illicitã manus impoſitionẽ uulneratũ caput illi, qui uidebantur aliqd accepiſſe, habebãt, & ubi uulnus infixũ eſt, neceſſe eſt medicinam adhiberi, qua fixa ſanetur macula. Itẽ reiterari neceſſe eſt, quod legitimè actũ, aut collatũ minimè probatur. Nã quo modo poſſit honorẽ retinere, q ab illo accepit, qui poteſtatem dare non habuit legitimè, inuenire non poſſum. Sed excommunicati hic intelligũtur, qui in ipſa ſua ordinatione pœnã excõicationis contraxerunt, qui nunquã in numero catholicorum fuerũt. Cæterùm, qui inter catholicos prius deputati ſunt, ſi poſtea excõicationis ſñia notati fuerint, ordinationes tamẽ eorum ab eccleſia miſericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit dicens:

Ordinationes ab excõicatis non ſimoniacè factæ ex miſericordia tolerantur.

CAN. II.

AB excommunicatis quondam a tñ catholicis, epis ordinatos, ſi quidem non ſimoniacè ordines ipſos acceperũt, & ſi ipſos epos ſimoniacos non fuiſſe cõſtiterit, ad hoc ſi eorum religioſior uita & doctrinę prærogatiua uiſa fuerit promereri, pœnitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipſis quos acceperunt ordinibus permanere permittas: ad ſuperiores autẽ conſcendere non concedimus, niſi neceſſitas & utilitas maxima flagitauerit, & ipſorũ ſancta cõuerſatio promeruerit.

Sed & Illud Grego. de nominatim excõicatis intelligitur, quorum ordinationes ſunt irritæ, ſi eorũ damnatio non erat ordinandis incognita.

Vnde idẽ Vrbanus ait:

Qui nominatim excõicati ſunt, et qui aliorum ſedes inuadũt, alios ordinare nõ poſſunt.

CAN. III.

ORdinationes, quæ ab hæreſiarchis b nominatim excõicatis factæ ſunt, & ab eis, qui catholicorum adhuc uiuentium epiſcoporum ſedes inuaſerunt, irritas eſſe iudicamus, niſi probare c ualuerint, ſe cum ordinarent, eos neſciſſe d damnatos. Qui uerò ab epis quondam quidem catholicè ordinatis, ſed in ſchiſmate à Romana eccleſia

ſus ipſo iure, ut prima quæſtione j. reperiuntur. extra de ſimonia. c. tanta. Sed quid faciendum eſt huic, & ſuus epiſcopus, quem ſcit eſſe ſimoniacũ, uult ipſum promouere? Hug. dicit, quod qui promouetur à ſimoniaco prælato ſuo adhuc tolerato, non peccat, & libere poteſt ſuum officiũ exequi: ſed cõtrariũ legitur extra de ſimo. per tuas. De hoc dixi ſ. j. q. prima, ſi qui à ſimoniacis.

b Ordinationes. Hæreſiarchis. id eſt, præciſis ab eccleſia, qui nunquam catholici epiſcopi fuerunt. De alijs habes ſupra capitu. proximo.

c Niſi probare. Iſti forte erant pueri cum illi erãt præciſi. Vel forte Romæ à Papa fuerant præciſi, & antequam fama crebreſceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis. alias in his quæ publice fiunt, non poteſt quis ignorantiam allegare. decimaſexta diſtinctio. quod dicitis. Et eſt hic argumentum, quod qui allegat ignorantiam ipſam ꝓbabit. tertia, quæſtione nona. indicas. prima, quæſtione prima, ſi qui à ſimoniacis. extra de electio. innotuit. octuageſimaſecunda diſtinctio. propoſuiſti. Et hic manifeſte reprobatur diſtinctio Ioannis & Rufi. Hic enim diſtinguitur inter ordinatos ab illis, qui receperunt ultimã manus impoſitionem in eccleſia, & ordinatos ab illis, qui receperũt ultimam manus impoſitionem extra eccleſiam. & tam hi quã illi recipiunt ordinem, ſcilicet characterem, ſed non executionem.

Ignorantiam allegãs, illam probare debet.

d Neſciſſe. ff. de probatio. uerius. contra. Sed hic pſumebatur eos ſcire. ſic octuageſima ſecunda diſtinctio propoſuiſti. in fi.

O a Multo.

ſeparatis conſecrati ſunt, eos nimirum cùm ad eccleſiæ unitaté redierint, ſeruatis proprijs ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus: ſi uita & ſciẽtia eos cõmendant. Amodo uerò quicunq; à prædictis ſchiſmaticis ſanctæq; Romanæ eccleſiæ aduerſarijs ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac uenia dignus habeatur. Quãuis autem miſericordiæ intuitu, magnaq; neceſsitate cogente hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem conſtituerimus, nullum tamen præiudiciũ ſacris canonibus fieri uolumus, ſed obtineant propriũ robur, & ceſſante neceſsitate illud quoq; ceſſet, qđ factum eſt pro neceſsitate. † Vbi multorum [a] ſtrages iacet, ſubtrahendũ eſt aliquid ſeueritati.

Electio quoq; niſi à catholicis facta fuerit, irrita eſſe probatur.

Vnde Greg. ſcribit Mediolanenſibus.

Irrita ſit electio, quæ non à catholicis facta probatur.

CAN. IIII.

NOs [b] in hominẽ, qui non à catholicis eligitur, [c] nulla præbemus ratione conſenſum, nec ſi alicuius uſurpatione factum fuerit, in locum uel ordinem illum ſacerdotis ſuſcipimus.

QVAESTIO II.

QVòd autẽ [d] epiſcopus uel quilibet ſuperiorum clericos alterius ſine proprijs literis ordinare non debeat.

Calixtus Papa ſcribit dicens:

Alterius eccleſiæ parochianum nullus iudicare præſumat.

CAN. I.

NVllus alterius terminos uſurpet, nec alterius parochianum iudicare, [e] uel ordinare aut excõicare præſumat, quia talis iudicatio, uel ordinatio, aut excõicatio, uel damnatio, nec rata [f] erit, nec uires ullas habebit: quoniam nullius alterius iudicis, niſi ſui ſentẽtia tenebitur, aut dãnabitur. unde & dñs in Deuteronomio loquitur dicẽs: Non tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.

Idem.

PALEA.

PLacuit, ut deinceps nulli ſacerdotũ liceat quemlibet cõmiſſum alteri ſacerdoti recipere ad pœnitentiam ſine conſenſu eius, cui ſe prius commiſit: niſi per ignorantiã

Deu. 19. d Pro. 22. d

Sententia nulla an poſsit ratihabitione confirmari.

a Multorum. Simile ĩ. xliiii. diſtinctio. comeſſationes. & ĩ. diſt. 50. ut conſtitueretur.

b NOs. Simile xxiiii. q. j. aperte. & c. miramur.

c Eligitur. Cõſtat quod ſuſpenſus nõ põt eligere, ut extra de conſuetu. cum dilectus. & extra de ætate & qualitate. cum bonæ. Sed quid ſi maior pars fuerit excommunicata, an poſsint alij eligere ſine ea? argumentum quod non. extra de conceſ. præben. & eccle. non uacã. quia diuerſitatem. Item quid ſi unus eſt excommunicatus, & eligit cum alijs: an tota † electio uitietur? non niſi ipſi cõmunicent conſentiendo. extra de ſent. & re iudic. ad probandum. ubi caſſatur ſententia iudicum, quia unus iudicum fuit excommunicatus. Et argumentum ad hoc extra de offic. deleg. cũ ſup. & ff. de recep. arbi. Pedius. Arg. cõtra. ff. quod cum fal. tut. l. j. §. j. ubi dicit ꝙ non obeſt, ſi tutor falſus interponit authoritatem ſuam cum tutore uero, quia tenet, quod actũ eſt. ſuſpenſus autẽ hodie eligit: ut extra de cler. excõ. mi. ſi celebrat.

d QVod autem. Certũ eſt quod nullus epiſcopus debet ordinare uel recipere clericos alterius epiſcopi ſine literis ſui epiſcopi, ut lxxj. di. per totũ. nec ſufficiunt ad hoc literæ archidiaconi, ut extra de offic. archid. ſignificaſti.

e NVllus Iudicare. niſi in caſibus, ut de pœ. diſtin. vi. placuit. ĩ. vj. q. iii. cap. ult. ĩ. iii. q. vi. peregrina. & ca. j. & ẋ. q. iii. nec numerus. ii. quæſt. v. Mennam. & q. vii. nos ſi incompetenter. & in caſibus ubi quis ſortitur forum, † & cum quis negligit ſuum locum conuertere ad fidem. xvj. quæſtione. iii. placuit. ij. & cum epiſcopus ſolus eſt in una prouincia, ut LXV. diſtinctione ſi forte. in fi.

f Rata. Sed quæritur ſi unus iudex ſententiam excommunicationis latam ab alio rati habere poſsit? arg. ꝙ ſic ĩ. ead. Lugdunen. & iij. quæſt. vj. hæc quippe. lxiii. diſtinct. Salonitanæ. Nam factum falſi procuratoris poſſum ratum habere. extra de offic. delegati. cum olim. ff. de iud. licet. & electionem, quæ nulla eſt, poſſum ratam habere. extra de elect. quod ſicut. Item adoptio iniuſta poteſt confirmari. ff. de adopt. adoptio. Item ſententia fœminæ, & ſerui cõfirmatur, licet nulla ſit, ut iii. quæſ. vii. capitu. infamis. §. tria. in prin. & ff. de offic. præto. Barbarius. extra de arbi. dilecti. & eſt argu. ad hoc inſtitut. de teſtam. mili. §. ſed ſi quis. Nam & per appellationem poteſt cõfirmari, quod nullum eſt. ff. rem ratam haberi. l. iii. §. falſus. Sed contra extra de conſuetu. ad noſtram. Item quod meo nomine geſtum non eſt, ratum habere nõ poſſum, ut ff. de nego. geſt. ſi pupillis. §. ſed & ſi ego. Item cuius præſentia deſideratur, eius ratihabitione non poteſt confirmari, ut inſtitu. de autho. tuto. in fi. Item ſi ſententia excommunicationis confirmaretur, retro eſſet quaſi excommunicatus, quod eſſet abſonũ. Dicas ergo quod ſententia, quæ nulla eſt, nõ poteſt ratihabitione confirmari: quia ſententia plus habet iuris quam facti. & in illa l. ff. rem ra. habe. fuit ſententia lata à ſuo iudice, ſed contra ius. Et ſufficit quod litigator credat ſe condemnatum, ad hoc ut teneat iudiciũ. ff. famil. erciſcun. cum putarem. Solus tamen princeps poteſt ſententiam, quæ nulla eſt confirmare, ut ii. q. j. in primis. & iii. quæſtione vj. hæc quippe. quia & ipſe mutat ſubſtantialia rei. C. de rei uxo. actio. in princip. ſic intellige iii. quæſtione vj. hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti quam iuris, ut emptio, locatio, & traditio, poſſunt confirmari. ff. de cura. furio. conſilio. §. ultimo. unde donationem factam à laico

† Tota. dic ut per Panor. c. ult. de proc.

† Cõcor. tex. in l. liberorum. cũ gl. ff. & his qui no tan. infa. & text. in l. j. § prin. C. de cad. tol.

Epiſcopus clericum alterius epiſcopi non ordinet.

† Qui no. iii. q. vi. in princi.

illius cui peccans prius confeſſus eſt. Qui uero contra hęc ſtatuta facere præſumpſerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

Item Cęleſtinus papa.

In alterius parochia (niſi eo uocante) nulli aliquid agere licet.

CAN. II.

NVllus primas, nullus metropolitanus [a] nullus reliquorum epiſcoporum alterius adeat ciuitatem, aut ad poſſeſſionem accedat, quæ ad eum non pertinet: & alterius epiſcopi parochiam ſuper eius diſpoſitione, niſi uocatus ab eo, cuius iuris eſſe cognoſcitur, ut quicquam ibi diſponat, uel ordinet, aut iudicet, ſi ſui gradus honore potiri uoluerit. Sin aliter præſumpſerit, damnabitur: & non ſolum ille, ſed cooperatores & conſentientes ei, Quia ſicut ordinatio, ita etiam eis iudicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nã qui ordinare [b] non poterit, quomodo iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit, [c] aut iudicare poterit.

Item ex concilio Meldenſi.

De eodem.

CAN. III.

IN dominicis diebus, uel feſtis presbyteri antequam miſſas celebrẽt plebem interrogent ſi alterius parochianus in eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero ibi miſſam uelit audire: quẽ ſi inuenerint, ſtatim ab eccleſia abijciant, & ad ſuam parochiam redire compellant.

Itẽ ex cõcil. Nauatẽſi.

De eodem.

CAN. IIII.

NVllus presbyter aut diaconus alterius plebanum (niſi in itinere fuerit, uel placitum habuerit) ad miſſam recipere audeat.

Item ex concilio Antiocheno.

Ad ordinationem clericorum, uel eccleſiarũ alterius epiſcopi, niſi ab eodem inuitatus non accedat epiſcopus.

CAN. V.

NVllum epiſcopum audere debere ex alia prouincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in eccleſia, aut præferre ad ſacrum miniſterium: nec ab alijs illuc attrahatur epiſcopus, niſi forte per literas rogatus abierit non ſolum a metropolitano, [d] ſed & ab his, qui cum eo ſunt omnibus ipſius prouinciæ epiſcopis. Quòd ſi nullo inuitante inordinatè ſuperueniat epiſcopus, & aliquos uel ordinare præſumpſerit, uel quoslibet illi eccleſiæ competentes, qui ad ſe minimè pertinent, uſurpare tentauerit: uacua [e] quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit. Ipſe uerò huius indiſciplinati auſus & irrationabilis cœpti dignas cauſas expendat, tanquam depoſitus a ſancta ſynodo, & propter huiuſcemodi præſumptionem iam prędamnatus.

Item ex eodem.

Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit nin' ne accedat epiſcopus.

CAN. VI.

EPiſcopum non debere in alienã irruere ciuitatẽ, quæ illi probatur nõ eſſe ſubiecta, neq; in regionẽ, quæ ad eius curã minimè noſcitur pertinere, ad aliquid ordinãdum, [f] neq; presbyteros aut diaconos cõſtituere ad alios epiſcopos pertinentes, niſi forte cum uoluntate & teſtimonio [g] propriæ regionis epiſcopi. Quod ſi quiſpiam horum quid tale facere uoluerit, irrita quidem erit talis ordinatio, & ſuper his etiam

laico, & non nomine epiſcopi poteſt epiſcopus confirmare: ut vj. q. j capi. ulti. & extra de iure pa. cura paſtoralis. Si autẽ aliquis ordinat clericos alterius credẽs ſuũ epiſcopum ratum habiturũ, tunc poteſt talis ordinatio confirmari per ratihabitionem: ut infra. ea. c. Lugdunẽ. ſecus ſi nõ poneret ſpem in ratihabitione illius: ut ff. de ſolu. l. ſi quis offerenti. In ſententia autem dici poteſt. quod ſi aliquis nomine alterius tulit ſentẽtiam, quod tunc poſsit ratificari. io. Quid iuris ſit de hoc, & de ſententia excommu. notaui in quæſtionibus. B.

[a] NVllus primas. Metropolitanꝰ. Si metropolitanus non poteſt intrare diœceſim ſuffraganei ſui, niſi uocatus, ut hic dicit: qualiter ergo uiſitat diœceſim, & recipit ibi procurationes, ut extra de cenſib. ſopitæ. extra de præſcrip. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo caſu quando per negligentiam deuoluitur ius ad metropolitanum, uel etiam per appellationem.

[b] Ordinare. Argum. ex quominus non licet, nec maius. ut xliiij. diſtin. c. nulli. xvj. q. ij. ca. niſis. Et ſecundum hoc minus eſt ordinare, quam iudicare: qa ſolus poteſt ordinare, ſed non ſolus iudicare ad depoſitionem: j. xv. q. vij. c. ſi autem. & ca. felix. & cap. ulti.

[c] Iudicabit. Sæpe tamen iudicat, qui non poteſt ordinare, ut archidiaconus: ut xxv. diſt. ca. perlectis. & extra de temp. ord. cũ in diſtribuendis.

Maius nõ licet, cui non licet minus.

[d] NVllũ. A metropolitano hoc intelligas in arduis negotijs. [i] aliter ſufficit uoluntas epiſcopi, ut ſ. cap. proximo.

[e] Vacua. Quantum ad executionẽ altaris, tamen conſecratio manebit: ut vij. qõ. j. epiſcopus in diœceſi.

[f] EPiſcopum. Ordinandũ. ſi tamen ſuum ſubditum alibi excommunicaret, uidetur quod tenet. xj. qõ. iij. ca. ſi epiſcopus. ſicut Paulus abſens excõicauit Corinthium. & facit ad hoc. vij. q. j. c. ſi quis presbyter. & cap. ſi qui uero. ſine reſpectu tamẽ pro tribunali non poteſt ibi ferre ſententiã: ut argum. extra de offic. leg. c. nouit. ff. de offic. pra. l. iij. ff. de iuriſd. om. iud. l. ulti. ff. de offi. procon & lega. l. ij. De hoc plenius dixi. extra de offi. leg. c. nouit.

[g] Et teſtimonio.

[i] Et totã prouinciã contingẽtibꝰ ut dixit in litera.

Nus-

quæ malè uſurpauerit, à ſynodo arguatur. Nam ſi ordinare non potuerit, nullatenus ad alios pertinentes iudicare præſumat.

Item ex ſynodo Conſtantinopelitana.

Non accedant epiſcopi ad eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim.

CAN. VII.

Epiſcopi, qui extra ſuam diœceſim [a] ſunt ad eccleſias, quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant: neque confundant, & permiſceant eccleſias ſecundum regulas ſtatutas. Alexandriæ quidem epiſcopi ea, quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi ſolius Orientis curam gerant, ſeruatis tamen honoribus primatus † eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicenæ ſinodi continentur. Sed & Aſianæ diœceſis epiſcopi, & ea quæ ſunt in Aſia, & quæ ad Aſianam tantummodo diœceſim pertinent, gubernent. Ponti autem epiſcopi Pontinæ tantúmodo diœceſis habeant curam: Thraciæ uerò ipſius tantummodo Thraciæ.

Item.

De eodem.

CAN. VIII.

Non inuitati epiſcopi ultra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus uel quibuſcunque diſponendis eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula, quæ ſupra ſcripta eſt de unaquaque diœceſi. Manifeſtum namque eſt, quod per ſingulas quaſque prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare, & gubernare omnia debeat ſecundum ea, quæ ſunt in Nicena ſynodo diffinita.

His authoritatibus ꝓhibentur quilibet epiſcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, ſi contingat eos aliquibus ſacros ordines diſtribuere, an ordinati ab epiſcopis ſuis in proprijs ordinibus recipi poßint?

De his ita ſcribit Vrbanus papa Hug. Lugdunenſi archiepiſcopo.

Clerici ab epiſcopo alterius parochiæ ordinati, à proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt.

CAN. IX.

Lugdunenſis parochiæ clericos, quos contra ſtatuta canonum ab alterius parochiæ epiſcopis ordinatos literarum tuarum ſignificatione monſtraſti, cum graduũ ſuorum honore recipere, religionis tuæ prudentia poterit, [b] ſi eos alias canonicè & ſine prauitate aliqua ordinatos conſtiterit, ſi tamen eorum probabilem uitam id indulgentiæ proſpexeris promereri. Legimus quippe ſanctum Epiphanium epiſcopum ex diœceſi ſancti Ioannis Chryſoſtomi quoſdam clericos ordinaſſe, quod ſanctus uir [c] omnino non feciſſet, ſi ei detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua [d] arbitrata fuerit, iniuncta ſatisfactionis gratia propter eccleſiam, quam offenderunt, cognita pœnitentia miſerationis intuitu in ſuo quoque honore recipies: ſalua tamen in omnibus ſanctorum canonum diſciplina.

QVAESTO III.

QVòd autẽ [e] archiepiſcopus clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto damnare ualeat, uel abſoluere, ſic uidetur poſſe probari: ſicut totius epiſcopatus eccleſiæ in poteſtate ſunt epiſcopi, ſic & eccleſiæ totius archiepiſcopatus ad diœceſim pertinent archiepiſcopi. Vocantur enim epiſcopi à metropolitano in partem ſo-

---

Nunquid hoc teſtimoniũ ſufficit iſti, ut non iterum examinetur ab illo epiſcopo? Argumen. quod ſic. xix. q. ij. capit. duæ. xlvij. diſtinct. de Petro. & xvj. quæſt. ij. capi. ſi quis epiſcoporum. ſicut tutori dato in teſtamento ſufficit teſtimonium patris ut inſti. de ſatiſdatut. §. j. Argu. contra. lxxiij. diſtinct. ſanctiſsimo. ſed ibi de collocando in eccleſia ſecũda. Itẽ nunquid ſufficiunt literæ archidiaconi? non, ut extra de offic. archid. capit. ſignificaſti. ſed hoc uerum eſt ubi non eſt conſuetudo præſcripta. ĩ. ead. q. iij. cap. conqueſtus.

Tutor teſtamentarius nõ tenetur ſatiſdare.

a Piſcopi. Diœceſim. Id eſt, prouinciam ſiue regionem. ſic econtra nomen regionis pro diœceſi ponitur. ſ c. proxi. ſic & infra proxi. quæſt. ca. per ſingulas. ij. ualet hoc conſiderare ad inſtrumẽta & diuiſiones prouinciarũ: ut vj. q. ij. c. ſcitote.

Diœceſis pro regione ponit, & ecõtra.

b Vgdunenſis. Poterit. argumentũ, quod ſequens ratihabitio cõfirmat, quod primo fuit inutile: ut lxiij. diſtinct. Salonitanæ. & xvj. q. j. capi. ultimo.

c Quod ſanctus uir. ſic ſ. xxxvij. diſtinc. qui de menſa. vij. quæſt. j. capi. omnis. Sed nonne iſte epiſcopus deliquit ordinando clericos alterius? quomodo ergo ſanctus fuit? Omiſsis multis ſolutionibus, dic quod excuſat ideo quia utiliter geſsit: & quia credebat hoc Ioã. placere: ſicut non facit furtum, qui credit hoc placere domino: ut inſti. de ob. quæ ex qua. delic. naſcuntur. §. j.

Quod no. ſ. ea. c. j. in gl. ij. in fin.

Idem tenet Bart. in l. inter omnes. §. recte ff. de fur.

d Moderatio tua. permittitur hic epiſcopo diſpenſatio canonis uel criminis pœnalis. ſimil. eſt. ſ. j. quæſt. v. ca. ultimo. in fine. Sed non permitteretur ſi ſimoniace fuiſſent ordinati. j. q. j. cap. erga. De pœnitentialibus non eſt dubium: quia hoc poteſt quilibet ſacerdos: ut xxvj. q. vij. tempora pœnitudinis

e QVod autẽ. Metropolitanus epiſcopo inconſulto non poteſt iudicare clericos ſuos, niſi in caſibus ſpecialibus.

Metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare nõ poteſt.

bus. ſ. quando cauſa per appellationem defertur ad ipſum, ut ĩ. e. conqueſtus. uel niſi cauſa ſit inter epm & clericum, ut xj. q. j. ſi clericus. Item cum diſſenſio eſt de electione epi. ut lxiii. diſt. c. ulti. hoc uero non tenet hodie per id, quod eſt extra de elec. quia propter. Item cum ſuffraganeus eſt negligens, ut ĩ. eo. cũ ſimus. Item oĩa male acta poteſt punire & retractare, ut xxvj. q. v. quicunque. & xii. diſt. de his. Item ſi de conſuetudine aliquid obtinuit, aut ſi eps deceſſit, ut ĩ. e. conqueſtus. Aliter de ſpecialibus negotijs epiſcopatuũ ſe non põt metropolitanus intromittere, ſed cõia negotia, quæ non magis pertinent ad unum quam ad alium, ſed ad ſtatum totius prouinciæ, ut congregare ſynodum, examinare epm, & ordinare, hoc põt, non tamẽ ſine conſilio aliorũ epiſcoporum, ut ĩ. ea. c. j. ii. iii. & iiii. & quinto.

Verſic. ut is collatiõe habita eligat, &c. q. d. licet cognitio electionũ & electorũ pertineat ad metropolitanũ, nõ tamẽ gratificatio: ſed eum eliget in quem oẽs, &c. ut ibi. Archi.

a Per ſingulas. Cognoſcere. id eſt, reuereri. i. diligere, ut ibi, Non noui uos. vii. qõ. j. ſicut uir. in ſi.

b Agere. Quod ad ſtatũ cõem pertinet, ut ĩ. ea. archiepiſcopus. ſic ſ. lxxx di. non debere.

c Per ſingulas. ſ. ij. q. vij. metropolitanum.

d Totius prouinciæ. Hic uidetur quod archieps eſt iudex ordinarius totius prouinciæ. Nam habet procurationẽ & uiſitationem totius diœceſis, ut extra de preſcri. cũ ex officij. & quia unus eſt iudex prouinciæ, ut vii. q. j. in apibus. Ex quo enim archiepiſcopus eſt iudex epi, ergo eſt iudex diœceſis ſuæ, ar. ff. de pecul. ſer. ſi ſeruus meus. Nam ex eo, quod uicarius eſt in peculio ordinarij, ergo & peculiũ uicarij, ut ibi dicitur. Et præterea hic dicit, quod oẽs qui cauſas habent, concurrant ad metropolitanum. Item quia determinat cauſas delatas ad ipſum per querelam, ut x. q. iii. quia cognouimus. Sed licet poſſet dici, quod ſit ordinarius, ſe tñ non põt intromittere de cauſis ſubditorum, niſi in caſibus exceptis, ut extra de offic. ordi. paſtoralis. in prin. ſi tñ ferat ſniam aliquã in ſubditos ſuffraganei ſui, bene tenet, cum ſit iudex ipſorũ. ar. in d. authen. de defen. ciui. §. & iudicare. & §. ſeq. ubi dicitur, quod præſes uel maiores iudices non poſſunt ferre ſententiam ultra ſummã ccc. aureorum: ſi tamẽ tulerint, tenet, ut ibi innuitur. H. dicit non tenere talem ſentẽtiam, quã metropolitanus fert in ſubditos ſuffraganei, quia metropolitanus iudex alienus eſt reſpectu ſubditorũ ſuffraganeorum, ut vj. q. iii. ſcitote. & iii. q. vj. peregrina. ſicut abſoluere nõ põt, niſi appellet ad eum, ex tra de ſen. excom. per tuas. extra de offic. deleg. cũ contingat. Itẽ quia dicitur quicquid fecerit, irritũ eſt, ut ĩ. ea. nullus. Hoc ſcias quod de cauſis epiſcopi poteſt per ſolam querelam cognoſcere. xj. quæſtione prima. ſi clericus aduerſus. Ioannes. Quod dicit H. uerum eſt, ut extra de officio ordina. paſtoralis. B.

Archiepiſcopus an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ.

Hoc uerum eſt ſecundũ L. ut not. iii. q. vj. ca. j. in gl. ij. ubi dixi de hoc. Arc.

e Singulis. Poteſt ergo anathematizare aliquem inconſulto metropolitano, imo & quilibet ſacerdos inſcio ſuo epiſcopo, ut extra de off. ordina. cum ab eccleſiarum. nec tenet quod legitur. xj. queſtione iii. nemo epiſcoporum.

f Cum ſimus. Oeconomos. Oeconomus dicit cui res eccleſiæ gubernanda mãdatur, ut C. de ſacroſanctis eccle. l. iubemus.

Oeconomus quid.

g Oeconomum.

licitudinis, nõ in plenitudinẽ ptãtis. Sic quippe uices ſuas eis ĩpertitur, ut ptãtem ſuam ſibi nõ adimat unde et ſine eius conſilio nihil eis agere licet.

Sicut in concilio Martini Papæ legitur.

Nec epiſcopi ſine metropolitani conſenſu, nec ille ſine eorum conſenſu aliquid agere debet.

CAN. I.

PEr ſingulas prouincias oportet epiſcopos cognoſcere a metropolitanum ſuum, & ipſum primatus ſui curam ſuſcipere: nihil autẽ oportet agere b reliquos epiſcopos pręter eum, ſecundùm quod antiquitus à patribus noſtris conſtitutum in canone continetur, propter quod & metropolitanus nihil pręſumptiuè aſſumat abſq; conſilio cæterorum.

Item ex concilio Antiocheno.

Sine metropolitani conſciẽtia, extra ſuam diœceſim nihil agat epiſcopus.

CAN. II.

PEr ſingulas c prouincias, epiſcopos ſingulos ſcire oportet epiſcopum metropolitanũ, qui eis præeſt, curam & ſolicitudinem totius prouinciæ d ſuſcepiſſe, propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui cauſas habent, concurratur. quapropter placuit eum & honore præcellere, & nihil ultra ſine ipſo reliquos epõs agere ſecũdùm antiquũ patrũ noſtrorum canonẽ, niſi hoc tantùm quod unicuiq; eccleſiæ per ſuam diœceſim cõpetit. Vnũquenq; n. oportet epiſcopũ habere ſuæ diœceſis poteſtatẽ, ut regat & gubernet ſecũdùm competentem ſingulis e reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quæ ſub ipſius eſt ciuitate, ita ut ordinare ei presbyteros & diacones probabili iudicio liceat, & de ſingulis ipſius regionis cauſis cum moderatione & pondere diſceptare. Vltra autem nihil agere permittatur citra metropolitani epiſcopi conſcientiam, nec metropolitanus ſine cæterorum aliquid gerat conſilio ſacerdotum:

Niſi fortè epiſcopi ipſi œconomos in eccleſia ſua ordinare contempſerint.

Vnde in ſeptima ſynodo legitur.

Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopus habere, neglexerit.

CAN. III.

CVm ſimus debitores, omnes ſacras regulas cuſtodire: & eã, quę dicit, in unaquaq; eccleſia œconomos f eẽ debere, modis oibus inuiolabilẽ conſeruare debemus. Et ſi quidẽ unuſquiſq; metropolitanus in ſua eccleſia cõſtituerit œconomum, g bene utiq; eſt. Sinautẽ ex authoritate propria

qui clericus erit: & de ꝓprio clero debet eſſe. lxxxix. diſ. cap. quia. & xvj. q. vii. i nona actione. De hoc notaui xvj. q. vii. quoniam.

a Epiſcopis. Ergo ſicut ſuperiores inferiorum, ſic inferiores ſuperiorum ſupplent defectũ, ut extra de cõceſ. præben. & ecc. non uacan. nulla. & lxxxix. diſtinctione. uolumus.

1. Cor. 5. b — b Corinthium. Et in hoc ſuppleuit negligẽtiam Apollinis, ut ĩ. e. c. ult.

c Saluo. Debet quis ius ſuũ proteſtari, ne fiat ei præiudicium: ſic xxviii. diſ. diaconi. & vii. q. j. pontifices. ff. qui. mod. pig. uel hypo. ſol. ſi debitor. §. ſi in uẽditione.

ADDITIO.

Ad hoc facit. C. de his qui ſpon. mun. ſub. l. j. li. x. ſed arg. cõtra ff. de cõdi. inſti. qđ qs. ff. de act. & ob. obligationũ. §. placet. & hoc leg. & no. xviii. di. c. j.

d Inſtantia. i. præſentia.

e Aliquorum. Scilicet epiſcoporum.

Cauſa inter epm & clericũ corã quo debet tractari. — f Cauſas. ſ. criminales: ut iii. q. viii. ſuggero. Et not. ꝙ cũ cã eſt inter clericũ & epum, ꝙ metropolitanus in ſynodo comprouinciali tractabit cãm. xj. q. j. ſi clericus. niſi uelis dicere, ꝙ hodie ſolus metropolitanus obtinet uicem ſynodi quantum ad illud. xviii. di. c. j. & x. quæſ. iii. quia. De hoc dixi vj. q. ij. epiſcopus.

g Archiepiſcopus. Hoc. c. exponit, præmiſſa.

Metropolitanus à ſuffraganeis reprehendi poteſt. — h Si autem. Inobediens. hic habemus, quod metropolitanus põt coerceri à ſuffraganeis. ſic ĩ. eo. ſaluo. in fi. ſic lxiii. diſtin. Salonitanæ. Sed

Conſtantinopoleos epis a licentia eſt præponendi œconomos in eius eccleſia: ſimiliter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt, non ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſijs. Idipſum autem ſeruandum eſt etiã in monaſterijs.

Probatur illud idẽ exẽplo Apoſtoli, qui fornicatorẽ Corinthium b impœnitentem Satanæ tradidit, poſtea pœnitẽtem eccleſiæ recõciliauit: hoc tantùm ſcribens Corinthijs in prima & ſecũda epiſtola, ut excõmunicato non cõicarent, & reconciliato ſocia charitate copularentur. Sed contrà probatur authoritate multorum. Ait enim Iginius Papa:

Metropolitanus ſine epõrum conſenſu, uel præſentia alicuius eorum non audiat cauſas.

CAN. IIII.

Saluo c in omnibus Romanæ eccleſiæ priuilegio, nullus metropolitanus abſq; cæterorum omnium comprouincialium epiſcoporum inſtãtia d aliquorum e audiat cauſas: f quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in conſpectu eorum omniũ uentilatæ: & ipſe ſi fecerit, coerceatur à fratrib.

Item Anicius Papa.

De eodem.

CAN. V.

Archiepiſcopus g nihil de epiſcoporũ cauſis aut alijs communibus iuxta ſtatuta Apoſtolorum abſq; cunctorum illorum agat conſilio, nec illi aſſumant, niſi quãtum ad ſuas pertinet parochias, ſine ſuo conſenſu: quoniam tali concordia gaudet altiſsimus, & gloriatur in membris ſuis.

Idem.

De eodem.

CAN. VI.

Si autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omniũ comprouincialium præſentia, uel cõſilio epiſcoporum, uel cauſas eorum, aut alias cauſas (niſi eas tantùm, quæ ad propriam ſuam pertinẽt parochiã) agere, aut grauare eos uoluerit, ab omnibus diſtrictè corrigatur, ne talia deinceps præſumere audeat. Si uerò incorrigibilis eiſque inobediens h apparuerit, ad hãc apoſtolicam ſedem, cui omniũ epiſcoporum iudicia referri præcepta ſunt, eius contumacia referatur: ut uindicta de eo fiat, & cæteri de eo timorem habeant.

Item Calixtus Papa.

De eodem.

CAN. VII.

Nullus primas, nullus metropolitanus diœceſani eccleſiam, uel parochiam, aut aliquem i de eius parochia præſumat excommunicare, uel iudicare, aliquidve k agere abſque eius conſilio, uel iudicio, ſed hoc obſeruet qđ ab apoſtolis ac patribus & deceſſoribus noſtris eſt ſtatutũ, & à nobis cõfirmatum, id eſt, ſi quis metropolitanus epiſcopus (niſi quòd ad ſuam ſolummodo propriam pertinet parochiam) ſine conſilio & uoluntate omnium comprouincialium epiſcoporum extra agere aliquid tentauerit, gradus ſui periculo quidem ſubiacebit, l & quod egerit ir-

qualiter ſubditi poſſunt eũ coercere? Reſpon. repræhẽdere l poſſunt ex charitate. ii. q. vii. ꝑſumunt. & c. ſecuti. Iſte aũt q defert q̃relã ad metropolitanum ſine appellatione, patiatur diſpendiũ litis, argu. in authen. col. iii. de defen. ciuita. circa medium. §. non habẽte. in fi. hoc ideo, quia traxit aduerſarium ſuum ad alienum iudicẽ, ut xj. q. j. inolita. Io.

l Dic qđ eſt triplex reprehenſio: ut no. ĩ. xxj. diſ. nolite. in fine.

i Nullus. Aliquem. Licet non poſſit iudicare de eccleſia ſuffraganei, põt tamẽ de epiſcopo iudicare. xi. q. j. ſi clericus. Et ſic fallit illa regula, Si uinco uincentẽ te, multo fortius uinco te. ff. de diuer. & tempo. ꝑſcrip. de acceſsionibus. §. j. Item fallit ff. qui potio. in pi. hab. Claudius, etiã libertus liberti mei nõ eſt libertus meꝰ. ut ff. de uerb. ſign. l. Modeſtinus. & non omnes, quæ ſunt cũ ſorore mea, ſorores meæ ſunt. lxxxj. diſ. legitur.

Si uinco uincẽtem te uinco te, quãque fallit.

k Aliquidve. Ergo nec abſoluere põt excõicatum à ſuffraganeo ſuo. ex̃. de ſent. excõ. per tuas. eps tamẽ abſoluere põt excõicatum ab archidiacono, quia archidiaconus eſt uicarius epiſcopi, ut extra de offi. archid. cap. j. ſed eps non eſt archiepiſcopi uicarius. Quid de hoc iuris ſit, dixi xxv. diſtinct. perlectis.

Excõicatum ab epo nõ abſoluit archiepiſcopus.

Irritum.

ritum [a] erit & uacuum. Sed quicquid de compro uincialium epiſcoporum cauſis, eorumq; eccleſiarum & clericorum atq; ſecularium neceſsitatibus agere aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi cõſenſu comprouincialium agatur pontificum, nõ aliquo dominationis faſtu, ſed humili, atq; concordi adminiſtratione, ſicut dominus ait: Non ueni miniſtrari, ſed miniſtrare. & alibi: Qui maior eſt ueſtrum, erit miniſter ueſter. Similiter & ipſi com prouinciales epiſcopi cũcta eius conſilio (niſi quãtum ad parochias pertinet proprias) agãt, iuxta ſanctorum conſtituta patrum, ut uno animo, uno ore cõcorditer ſancta glorificetur trinitas i ſecula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

In ſuffraganei parochia nihil abſq; eius conſilio metropolitanus agat.

CAN. VIII.

Conqueſtus eſt apoſtolatui noſtro frater noſter Sigedodus archiepiſcopus [b] Narbonenſis, q clericos ſuos eo inuito ad iudicium tuum uenire cõpellas, & de rebus ad eccleſiam ſuã pertinentibus eo inconſulto quaſi iure patriarchatus tui diſponas, cùm hoc nec antiquitas (cui ſancti patres ſanxerunt reuerentiam) habeat, & authoritas ſanctorum canonũ penitus interdicat, niſi fortè pro cauſis, quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te quaſi ad patriarcham ſuum prouocauerint [c] per appellationes, uel ſi epiſcopus ſuus deceſſerit, res eccleſiæ ſuæ iudicio tuo [d] di-ſpenſare uoluerint. Primates .n. uel patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris epĩs, niſi quantum ſacri canones [e] concedant, & priſca conſuetudo [f] illis antiquitus contulit, diffinimus: ita ut ſecundùm Nicenas regulas ſua priuilegia ſeruẽtur eccleſijs, præterquam ſi apoſtolica ſedes aliquam eccleſiã, uel ipſius rectorẽ quo libet ſpeciali [g] priuilegio decreuerit honorare.

Item Beda ſuper Apocalypſim, Et angelo [h] eccleſiæ Epheſi ſcribe.

De eodem.

CAN. IX.

Epiſcopo [i] ſcribit Ioannes, de cuius manu peccata ſubditorum requirit, ne ſine eius cõſilio ſubditos iudicare debeat.

Sola enim Romana eccleſia ſua authoritate ualet iudicare de omnibus, de ea uerò nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa.

Apoſtolicæ ſedis iudicium à nemine eſt retractandum.

CAN. X.

Patet [k] profectò ſedis apoſtolicæ (cuius authoritate maius nõ eſt) iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare [l] iudicio, iuxta qđ Innocentius [m] Papa Rufo, & cæteris epiſcopis per Theſſaliam conſtitutis ſcribens ait: Nemo unquam Apoſtolico cul.

---

[a] Irritum .i. irritandum, ſi dicas q habet iuriſdictionem ordinariã prouinciæ. Sed ſi ſtet proprie, tunc erit hic argumentum, quod metropolitanus non habet iuriſdictionem ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc. notaui ſ. cap. ii.

Archiepĩ ſubſunt patriarchis. Mat. 20. d Ibid. 23. b

[b] Conqueſtus eſt. Archiepiſcopus. Hic patet quod archiepiſcopi ſubſunt primatibus & patriarchis, ut xxi. diſtinctio. c. j. & lxv. diſt. de perſona. xvii. diſt. multis.

Archiepiſcopus de cauſis ſubditorũ epiſcopi cognoſcere nõ poteſt.

[c] Prouocauerint. Hic patet qđ nec archiepĩs, nec primas poteſt cognoſcere de cauſis ſubditorũ epiſcoporũ, niſi per appellationem deuoluantur ad ipſum. xj. qõ. j. peruenit. & extra de offic. delega. cũ non ignoretis. Idẽ dico in legato Papæ, ut dixi ii. quæ. vj. c. iii. præter hos caſus eſt alter xii. diſtin. de his. Item cũ [1] abſolutus ab archiepiſcopo non uult parere epiſcopo, extra de offic. ord. ad reprimẽdũ. Itẽ cũ eſt cã inter epĩm & clericum. xj. qõ. j. ſi clericus. & ĩ. vj. q. ij. ca. ij. & hoc cum epĩs eſt reus: ſed ſi eſt actor, non uideẽ qđ archiepiſcopus ſit iudex rei, ut extra de offi. ordi. paſtoralis. Item cum epĩs non uult abſoluere excommunicatum, ut extra de appel. qua fronte. Itẽ cum archiepiſcopus prouinciam uiſitat. extra de præſcrip. cũ ex officii. Sed illud non dico eſſe generale, niſi ut dixi ſ. ead. q. ii. nullus primas. Item cũ euidens eſt ſententiam epiſcopi iniuſtam eſſe. extra de app. ſolicitudinem.

[1] Iſtud, item, reſpicit textũ. nã in iſto caſu. & ſequentibus archiepiſcopus eſt iudex cõpetens.

[d] Iudicio tuo. Aliter. u. non poteſt xii. q. ii. non liceat

[e] Canones. Sic xviii. q. ii. hoc tñ.

[f] Conſuetudo. Ergo ratione conſuetudinis poteſt aliquid peti, ut xviii. quæſt. ii. ſeruitium. ff. de pu. & uec. licitatio. §. earũ. ff. cõmunia præd. l. uenditor. Argu. contra x. q. iii. quia. Item ratione diuturnitatis probatur negatiua, quia aliter nõ probatur. ff. de probat. ſi arbiter. Item diuturnitas conſtituit ius. ff. de aqua quoti. & æſti. l. hoc iure. §. ductus aq̃. & extra de his quæ fiunt à præla. ſiue conſenſu capituli, ea noſcitur. & arg. iii. q. vj. hoc quippe. Item conſuetudo dat iuriſdictionem, ut C. de eman cip. lib. l. ulti. & extra de arbi. dilecti. Itẽ conſuetudo dat priuilegiũ: [2] ut hic, & lxiiii. diſt. quia. Argu. contra. xciii. di. illud 100 di. contra morem. hoc proſecutus ſum. ſ. diſt. viii. fruſtra.

Conſuetudo multa tribuit.

[2] Alias conſuetudo parificatur priuilegio. extra de iud. nouit. ubi de hoc.

[g] Speciali. Ergo Papa in totum põt auferre priuilegiũ uni eccleſiæ, & alij concedere. ut x. vj. quæſt. j. frater noſter.

Apo. 26.

[h] Et angelo. Hæc ſunt uerba Ioannis in Apocaly. & deberet eſſe initiũ capituli.

[i] Epiſcopo. Hæc ſunt uerba Bedæ.

[k] Patet. Ab hoc loco uſque in finem agitur de excellentia Papæ, & omnia ca. quaſi idẽ dicunt.

[l] Iudicare. Nam talis crimen ſacrilegij incurrit, ut x. vij. quæſtio. iiij. ca. ſi quis ſuadente. §. qui autem.

[m] Innocentius. Familiaris eſt hæc probatio, quod unus papa inducit alium

Papa papã inducit in teſtem.

aliū in teſtē: i ſed hoc ideo, quia de ipſorū teſtimonio nō eſt dubitandū: ſicut dominus mala Sodomæ p Angelos probauit. ii. q.j.c.Deus.

[redacted]

a Intulit. Qui manus intulit præpoſito, uel contumax eſt erga ducem, uel præſidem, capite punitur. ff.de re milita.l.omne. §.j. & ii. irreuerēs miles & contumelia parētis capite punitur lxxxvj.diſt.ca. non ſatis.in fine.

b F Vit. Iniuſte. & iuſte. xxxv.q. ix.c.Gregorius.

c A Ntiquis. Vt quicqd. id eſt, ut ſi appellatur Romam, uel à remotis uel à uicinis partibus, nil attentaretur ante ſententiam Papæ. ī.diſtin.xvii.c.multis.

d N Emo. Niſi ſe alicuius iudicio ſubmittat, ut ii.q. vij. c. nos ſi. & in cauſa hæreſis. xl.diſt.cap. ſi Papa. & cum ſubmittit ſe cōfeſſori ſuo, tenetur ei parere, & ligabit eū ſententia illius. Argumen.cōtra eſt, quod dicit de dedicatione eccleſiarum, extra de pœ. & remiſ. c. qđ autem. Item cū papa peccat, pōt eius peccatum etiam eccleſiæ denuntiari ſecundum admonitionem Euangelij, ut ſ.ii.q.j. c.ſi peccauerit. hoc determinaui xl. diſtin. c. ſi Papa.

Papa confeſſori ſuo parere debet.

e Neque ab omni clero. Argu.ꝙ concilium non pōt Papā iudicare, ut extra de elect. cap. ſignificaſti. Vnde ſi totus mundus ſententiaret in aliquo negotio contra Papam, uidetur quod ſententię Papæ ſtādum eſſet: ut xxiiii.quæſtio. j. cap. hæc eſt fides. Argumen. contra, quia

Papa an poſsit à cōcilio iudicari.

mini (de cuius iudicio nō licet retractari) manus obuias audacter intulit, a nemo in hoc c rebellis extitit, niſi qui de ſe uoluit iudicari. & Beatus Papa Gelaſius: Nec de eius iudicio, id eſt, Romanæ eccleſiæ canones unquam præceperunt iudicari: ſententiamq; illius cōſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potius ſequenda decreta mandauerunt.

Item Anaſtaſius patriarcha Papæ Felici.

Ab alijs damnatos, uel excommunicatos apoſtolica ſoluit authoritas.

CAN. XI.

F Vit ſemper Apoſtolicæ ſedis ueſtræ licentia, iniuſtè b damnatos uel excōicatos poteſtati ſuæ ſua authoritate reſtituere, & ſua omnia eis reddere, & illos qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt, Apoſtolico punire priuilegio, ſicut etiam noſtris & anterioribus nouimus factum temporibus.

Item.

De eodem.

CAN. XII.

A Ntiquis regulis ſancitum eſt, ut quicquid c (quamuis in remotis, aut in longinquo poſitis prouincijs) ſuper eorum querelis, aut accuſationibus ageretur, non prius tractandum uel accipiendum eſſet, quàm ad notitiam almæ ſedis ueſtræ eſſet deductum, ut huius authoritate iuxta quod fuiſſet faciendum pronuntiatio infirmaretur, aut firmaretur.

Itē Innocentius Papa.

Prima ſedes nullius iudicio ſubiaceat.

CAN. XIII.

N Emo d iudicabit primam ſedē iuſtitiā temperare deſiderātem. neque.n. ab Auguſto neque ab omni clero, e neque a regibus, neq; à populo iudex iudicabitur.

Itē Symmachus Papa.

De eodem.

CAN. XIIII.

A Liorum hominum cauſas Deus uoluit p hoīes terminari: ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine qōne reſeruauit arbitrio. Voluit beati Petri apoſtoli ſucceſſores cælo tm̄ debere innocentiā, & ſubtiliſsimi diſcuſſoris indagini inuiolatam habere conſcientiā. Nolite exiſtimare eas animas inquiſitionis non habere formidinem, f quas Deus pręcæteris ſuo reſeruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore ſubſidium, quando ipſorum factorum utitur eo teſte, quo iudice. Tu dicas forſitā, omnium animarum talis erit in illa diſceptatione conditio: replicabo, g uni † dictum eſt, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meam, & quæcunq; ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. Et rurſus patet ſanctorum h uoce pontificū dignitatē ſedis eius factā toto orbe uenerabilē, dū illi quicquid fideliū eſt ubiq;, ſubmittiť, dū totius corporis caput eſſe deſignať. De hac mihi per prophetam i dictū uidetur: Si hęc humiliatur, k ad cuius fugietis auxiliū, & ubi relinquetis gloriā ueſtram?

Mat.16.e

† Vide ī. xxiiii.qō. j.quodcūque. ubi beat' Auguſtin. ait dictū rōd eccleſiæ ꝑ pſona Petri, & beatus Ambro. intelligit dictū unicuiq; fideli.

Eſaiæ 10

Item Antherius Papa.

De eodem.

CAN. XV.

F Acta ſubditorum iudicantur à nobis noſtra uerò à domino iudicantur. Deteriores ſunt, qui uitam moresq; bonorū corrumpunt, l his, qui ſubſtantias aliorū prædiaq; diripiunt.

Item Gelaſius Papa.

De eodem.

CAN. XVI.

I Pſi, ſunt canones, m qui appella-

orbis maior eſt urbe xcīj.diſt.ca.legimus.

f A Liorum. Formidinem. imo ſine uenia debet puniri, ſicut diabolus, qui maxim' comparatione aliorum creatus eſt, ut j.de pœn.diſt.ii.ca. principium.

Papa delinquēs debet ſine uenia puniri.

g Replicabo. Hoc eſt dicere, cum ipſe ſit maior omnibus grauius punitur cū peccat. xj.q.iij.cap. præcipuæ.

h Sanctorum. Id eſt, in ſanctis concilijs confirmantur.

i Prophetam. Eſaiam.

k Si hæc humiliať. de arca, fœderis loquitur propheta, quam Iudæi ferebant ad bella.

l F Acta. Corrūpunt. ī.vj. q.j.ca.ex merito.& c.deteriores.

‡ De iſta habetur ī. xxii. di.ii. ecce. ij.q. vii.c.pleruq;. §.de his etiam. xxiiii. q.j. qa. in qua ſignificabit ſedes Romana.

m I Pſi ſunt canones. ſicut Imperator eſt lex animata

ſtata in terris: ut in authen. de conſulibus. in fi. col. iiij.

[a] CVncta. De qualibet. ergo à legato appellatur: ut extra de ſenten. & re iudic. ca. ulti. & extra de offic. lega. ca. licet. Sed nunquid à laico appellatur ad papam? Non, niſi in his, quæ ſpectãt ad iuriſdictionem eccleſiæ: ut extra de appella. capit. ſi duobus.

[b] Nemo à principe enim & à ſenatu appellari non ualet: ut ff. à quibus appel. non li. l. j.

[c] NVnc uero. Priuilegiũ. Reſcriptum Apoſtolicum ſic interpretaberis, ut nulli afferat præiudicium, ut hic & extra de conſue. c. cũ olim in fin. lxiij. diſtinc. ca. quanto. ſi. xcix. diſt. cap. ecce. C. de emanc. l. nec auus. [1]

[d] PEr principalem. hoc cap. eſt. ſ. j. q. j. capi. per principalem. poſt principium.

[e] Ad nos. Sicut papa priuat aliquẽ clerico ſuo, eadem ratione poteſt Imperator aliquẽ priuare ſeruo ſuo. C. quibus ex cau. ſerui. pro præ. li. acci. l. j. Item alicui poteſt rem ſuam auferre: ut C. de quadr. præſcrip. l. bene. Similiter auferre poteſt & papa beneficium. xix. diſtinct. cap. in memoriam. Item poteſt alicui auferre ius præſentãdi etiam legatus papæ, ut extra de offi. leg. c. dilectus. & extra de cõceſ. præben. & eccle. non ua. quia diuerſitatem. & epiſcopum deponere. Sed nunquid omnes ſimul? Non, quia ſic uniuerſalem eccleſiã turbaret; quod eſſe non debet. j. q. vij. c. & ſi illa.

[1] Ad idẽ lxxv. diſt. ca. j. in fi. ubi & hoc & xxv. q. ij. ſeruatis in prin. ibi uideas.

Beneficiũ poteſt auferre papa.

tiones totius eccleſiæ ad huius ſanctæ ſedis examẽ uoluerunt deferri, ab ipſa uerò nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt, ac per hoc illam de tota eccleſia iudicare, ipſam ad nullius commeare iudicium, nec de eius unquam præceperunt iudicio iudicari, ſententiãque eius cõſtituerunt nõ oportere diſſolui, cuius potius ſequenda decreta mandauerunt.

Idẽ omnibus epiſcopis.

De eodem.

CAN. XVII.

CVncta per mundum nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia fas de omnibus habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet [a] mũdi parte appellandum eſt, ab illa autem nemo [b] eſt appellare permiſſus. Sed nec illa præterimus, quod apoſtolica ſedes ſine ulla ſynodo præcedente, & ſoluendi quos ſynodus iniquè damnauerant, & damnandi nulla exiſtẽte ſynodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro ſuo principatu, quem beatus Petrus Apoſtolus domini uoce & tenuit ſemper, & tenebit.

Idẽ epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.

De eodem.

CAN. XVIII.

CVncta per mundum nouit eccleſia, quoniã quorũlibet ſententijs ligata pontificum, ſedes beati Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi, utpote, quæ de omni eccleſia fas habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus papa Hiſpanorum epiſcopis.

De eodem.

CAN. XIX.

FRatres, quos timore terreno in iuſte dãnaſtis, ſcitote à nobis iuſte eſſe reſtitutos, quibus ex apoſtolica authoritate beati Petri omnia, quæ eis ablata ſunt, integerrime reddi præcipimus, ſi non uultis & uos & principes ueſtri à collegio noſtro & à membris eccleſiæ ſeparari.

Item Stephanus eps Gualberto patriarchæ.

Cuilibet eccleſia clericos papa ualet ordinare.

CAN. XX.

NVnc uerò iterato tibi ſcribimus, nolentes alicuius eccleſiæ priuilegium [c] infringere, licet Apoſtolica prærogatiua poſſimus de qualibet eccleſia clericum ordinare: deſine iam cuiuſpiam zelo Comenſis eccleſiæ antiſtitem protelare: quia ſi protelaueris, & eum conſecrare iam toties monitus non maturaueris, procul dubio ad nos ueniens conſecratus abibit.

Itẽ Nicolaus papa Michaeli Impatori.

De eodem.

CAN. XXI.

PEr principalem [d] igitur Apoſtolorũ Petri & Pauli dexteram, quam ſuprà expoſuimus & poteſtatem, & ius habuimus non ſolum in monachos, uerum etiam in quoslibet clericos de quacunque diœceſi cum neceſſe fuerit ad nos [e] conuocare atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſũptionis, aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cùm ſuffraganei archiepõrũ ſubditis ſuis ad malũ fauere cœperint, atq; circa eorũ correcti nos negligentes [f] extiterint: tũc licet metropolitanis præter illorũ uoluntatẽ, et ligãdos damnare, et reconciliandos abſoluere. Cùm uerò epĩ zelo diuinæ charitatis accenſi, bonos uerbo, & exemplo ædificant, & malorum uitia aſpera increpatione redarguunt, abſq; talium conſilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, uel diſponere.

[f] Negligentes. magiſter dicit, quod quã cito negligens eſt prælatus in corrigendo, ſine omni admonitione auferatur ei iudiciũ, [2] uel iuriſdictio. ſic ſ. e. capi. cum ſimus. ſic extra de accu. ſicut olim. & ex eo qđ non uult iudex pcedere, uidetur, quod ſtatim expirauit ſua poteſtas: ut extra de offic. deleg. cum ſuper. & C. de app. ex eo. & C. de offic. præfec. orien. l. ſi quos. & extra de foro compe. ex tranſmiſſa. Ar. contra. ſ. ea. c. nunc uero. & extra de ſlatu mo. in ſingulis.

Prælato negligẽti auferat iuriſdictio.

[2] Scilicet Hug. intelligit poſt admonitionem.

Quidam

Vnde in fin.cap. Martini papæ non ſimpliciter dictum eſt, Nihil agat: ſed cũ determinatione, Nil præſumptiue aſſumat abſque eorum conſilio: ut uitium præſumptionis uideatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus, quia Corin. uidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua authoritate illum damnauit. Ioannes uerò, quia epiſcopũ Epheſiorum uidit paratum ad corrigenda uitia ſubditorum, ſine eius authoritate illos corrigere noluit: ſed illum tantùm de eorũ correctione admonuit.

1.Cor.5.a

Apo.2.a

CAVSA. X.

Qvidam laicus basilicā à ſe factā à diœceſana lege ſegregare quærit, epũs eccleſiam cũ omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem pertinere contendit: tandem euincit epiſcopus, & per parochias militibus comitatus crudeliter deſæuit, quę eccleſiarum ſunt, tanquam ſibi debita uſurpare contendit.

1 *Modò primùm quæritur, an baſilica cũ omni dote ſua ad epiſcopi ordinationem pertineat.*

2 *Secundò, an res eccleſiarum epiſcopis uſurpare liceat.*

3 *Tertiò, quid nomine cathedratici à ſacerdotibus ſuis exigere ualeat.*

QVAESTIO I.

De prima quæſtione ſic diffinitur in concilio Ilerdenſi.

Baſilica, quæ conſecratur, à diœceſana lege nõ ſegregetur.

CAN. I.

Si ex laicis quiſpiã à ſe factã baſilicã conſecrari deſiderat, nequaquã eã ſub monaſterij b ſpecie, ubi cõgregatio c nõ colligitur, à diœceſana lege audeat ſegregare.

Item ex concilio Toletano tertio.

Eccleſiæ cum dotibus ſuis in epiſcopi poteſtate conſiſtant.

CAN. II.

Sic quidã contra omnẽ authoritatẽ eccleſias, quas ædificauerunt, poſtulant conſecrari, ut dotẽ quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationẽ non pertinere. d Quod factum taliter in præterito corrigatur, ut & in futuro ne fiat prohibeatur, omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad

Lex diœceſana & iuriſdictionis in quibus conſiſtunt.

Qvidam laicum. Lex diœceſana conſiſtit in recipiendo uel cathedraticũ uel tertiam partem decimarum, uel quartam, uel hoſpitium. Lex iuriſdictionis conſiſtit in conferẽdo. Poteſt enim cõferre ſacramẽta, coercere delicta, de cauſis cognoſcere. Quãdoq; lex diœceſana comprehendit etiam legem iuriſdictionis, ut extra de pſcrip. audtis. quantũ ad legem iuriſdictiõis ſubſunt epiſcopo, & eccleſiæ, & monaſteria oĩa. xviij. quæſt.ij.c.hoc tantum. & c.monaſteria. & ca.cognouimus. & xvj.qõ.j.c. interdicimus. Quãtum ad legem diœceſanam ſolæ ſeculares: ut j. ea.c. de his. & ca. antiquos, xij.q.ij.capi.ſtatuimus. Sed regulares eccleſiæ uel monaſteria nõ: ut hic, & c.j.& xvj.q.j.ca.cũ pro utilitate. xviij. q.ij. c. quam ſit neceſſarium. Cathedraticum enim nõ ſoluunt. j.ea. q.iij. c. inter cætera. nec partem decimarũ. xvj.q.j.ca.cum pro utilitate. c. quæſti. & cap.decimas. nec epiſcopũ ad miſſas publicas recipiunt. xviij. q.ij.ca.luminoſo. & ca. dudum. Præſtant tamen ſeruitiũ epiſcopo, uel ex prima inſtitutione: ut xviij. qõ. ij. ca. Eleutherius. uel etiam ratione uiſitationis: ut extra de præſcript.ca. cum ex officij. uel quod debetur ex conſuetudine: ut xviij.q.ij.capi. ſeruitium. Capellæ uero monachorũ ſub ſunt epiſcopo quãtum ad utranque legem. xvj.q.ij. ca. ſane. & extra de priuileg.ca. cum & plantare.§.in eccleſijs. niſi pleno iure. fuerit monaſterijs collatæ. ſed de hoc dicemus xvj. quæſtio. ij. in principio.

De prima quæſtio. Hæc quæſtio. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima probat magiſter per decem authoritates, quod eccleſiæ cum omnibus ſuis rebus debẽt eſſe ſub poteſtate epiſcopi: & de rebus eccleſiæ, ſcilicet decimis, primitijs, & de talibus debet epiſcopus habere tertiam uel quartam, uel mediam ſecũdum diuerſas conſuetudines. Secunda ibi, Si autem. Tertia ibi, Viſitantes. Quarta ibi, Quia ſacerdotes. Ioan. de Fantu.

Si ex laicis. b Sub monaſterij. i. quaſi ibi uelit monaſterium conſtruere.

c Vbi congregatio. Sed quot homines faciũt collegiũ monachorum? Rñ. duo uel tres, ut extra de elec.c.j. ſecũdum leges tres. ff. de uerb.ſign.l.Neratius. Sed decem homines faciũt populum: ut x.qõ.iij. ca.unio. ff. ui bono. rap. l.prætor.§.j. & decẽ oues gregem: licet quatuor, uel quinq; porci gregẽ faciant. ff. de abigeis l.oues Sed duo non faciunt familiam: ut ff.de uerb. ſignifi.l. ſi deteſtatio.in fine. Collegiũ, popul⁹, & grex, ex quot ſiũt.

Sic quidam. d Non pertinere. Hic habes, q cõtractus tenet, ſed pactum appoſitũ in contractu cõtra naturã contractus nõ tenet. ſic extra de condi. appo.ca.j.& xvj.q.j.ca.ſi qs laicus. & extra, q clerici uel uo.c.inſinuãte. ſic. j. de conſec. diſt.j.c. ſi quis baſilicam. Sed obijcit, nonne quilibet in traditione rei ſuæ poteſt ponere legem, quã uult etiã cum tradit rẽ eccleſiæ? ut extra de cõdi.app.cap. uerum. xviij.q.ij.ca. Eleutherius. Item laicus poteſt prædiũ dare eccleſiæ, & in eo cẽſum retinere. xj. q.j.ſi tributum. xxiij.q.ult. tributum. Similiter patronus poteſt petere ſeruitium quod inſtitutum eſt ſibi ab epiſcopo ante cõnſecrationem, extra de iure patro.capi. præterea. Quidã dicunt, quod hic loquitur in eo caſu quando primo dedit pure, ſed poſtea uoluit adijcere conditionem, quod non licet: quia perfecta donatio non recipit conditionẽ: ut C.de dona.quæ ſub modo l.perfe-

Eccleſiæ concedẽs aliquid an poſsit illud ab epiſcopi adminiſtratione eripere.

epiſcopi a ordinationē & poteſtatē pertineant.

Item ex concilio Cabilonenſi.

Eccleſia & omnia iura earũ ad ordinationem epiſcopi pertinent.

CAN. III.

DEcretum eſt, ut omnes eccleſiæ cum dotibus b ſuis et decimis & omnibus ſuis iuribus in epiſcopi poteſtate conſiſtant, atq; ad ordinationem ſuam ſemper pertineant.

Item Leo Papa iii.

Vnaquaque parochia epiſcopi prouiſione regatur.

CAN. IIII.

REgenda eſt unaquæque parochia ſub prouiſione ac tuitione epiſcopi per ſacerdotes, uel cęteros clericos, quos ipſe cũ Dei timore ꝓuiderit, cui iure pertinere uidetur & circumire, ut ſibi neceſſarium uiſum fuerit eccleſiaſtica authoritate cogente.

Item ex concilio Antiocheno.

Iudicio & poteſtate epi res eccleſiaſtica gubernentur.

CAN. V.

QVæcunq; res eccleſiaſticæ ſunt, conuenit cum omni diligentia & bona fide, quæ Deo debet, qui omnia præuidet, & cuncta iudicat, gubernari & diſpenſari cum iudicio & poteſtate epiſcopi: cui totius plebis animæ c uidentur eſſe commiſſæ.

Item ex concilio Toletano quarto.

Baſilicarũ conditores in rebus eccleſiarum nullã poteſtatem ſe habere cognoſcant.

CAN. VI.

NOuerint cōditores baſilicarũ in rebus, quas eiſdem eccleſijs cōferunt, nullam d ſe poteſtatem habere, ſed iuxta canonũ inſtituta, ſicut eccleſiam, ita & dotem eius ad ordinationē epiſcopi pertinere.

Item ex concilio Aurelianenſi. *De eodem.*

CAN. VII.

DE his, quę parochijs in terris, in uineis, mancipijs, atque peculijs quicunque fideles obtulerint, antiquorum canonũ ſtatuta ſeruentur, ut in epiſcoporũ poteſtate conſiſtant. De his tamen, quæ altario acceſſerint, tertia e pars fideliter epiſcopis deferatur.

Item ex eodem.

De ijs, quæ altario offerũtur, medietatem ſibi uendicet epiſcopus.

CAN. VIII.

ANtiquos canones relegentes, priora ſtatuta credimus renouãda, ut de his quæ altario oblatione fidelium conferuntur, medietatē ſibi eṗs uēdicet, & medietatē f ſibi diſpēſandam ſecundi gradus clerus accipiat, tã de proprijs prędijs, quam de omni cōmoditate in epiſcoporũ ṗtāte durãtibus.

Item ex concilio Toletano.

De eṗis, qui diœceſim ſuã uiſitare contemnunt, & ad redimendas manſiones, quæ uiſitãtibus debentur, clericos cogunt.

CAN. IX.

RElata eſt coram ſancta ſynodo querimonia plebium, quòd ſint quidam epiſcopi nolētes ad prędicandũ, uel ad confirmandum ſuas per annũ parochias circumire, qui tñ exigunt, ut manſiones, quib. in ꝑfectione uti debuerant, aliquo pretio g ſi iſti

---

l. perfecta. & xxxii. q. ulti. ca. unico. in fi. Alij dicunt ꝙ dos eccleſiæ ſpectat ad ius publicum, ut ĩ. j. di. c. ius publicũ. ſed ius publicũ pacto priuatorũ tolli nō pōt, 1 ff. de pac. l. ius publicum. extra de fo. cōpe. c. ſi diligenti. Tu breuiter dicas, quod illud pactum eſt contra naturam illius cōtractus, & eſt cōtra leges. Nam ſecundum iura res omnes eccleſiaſticæ ad ordinationē eṗi ſpectant, ut ĩ. e. c. nouerint. alias ſi nō obuiat honeſtati uel iuri, licite poteſt pactũ quod approbatũ eſt præmiſsis canonibus apponi, ut præmiſſis caſibus. Nã quilibet in traditione rei ſuæ pōt apponere legem, quam uult. ff. de pact. l. in traditionibus.

a Ad epiſcopi. In eccleſijs autem monachorum abbati presbyter reſpondebit in tēporalibus, eṗo in ſpũalibus, ut xvj. q. vj. ca. ſanc. & extra de cap. mo. c. in eccleſijs.

b DEcretũ. Cũ dotibus. Nihil tñ de eis diſponet citra cōſenſum prælati, ut extra de offi. ordi. c. cum ad eccleſiarum. & ĩ. q. ii. c. penult.

c QVæcunque. Animę. xii. q. j. c. pręcipimus.

ADDITIO.

Et xviii. q. ii. cognouimus.

d NOuerint. Nullam. ĩ. xvii. q. iiii. c. ſunt q. ĩ. xvi. q. vii. decernimus. contra. Sed ibi habēt poteſtatē tantum defendēdi eccleſias. 2

e DE his. Tertia. Alibi dicitur quod nihil habeat 3 præter cathedraticum, ut ĩ. ea. qō. iii. ca. j. alias de medietate, ut ĩ. c. proxi. Nota ergo quod tṗe primitiuo cũ pauperes eſſent epiſcopi, ſtatutũ fuit, ut eṗi de epiſcopalibus eccleſijs, & omnibus bonis eccleſiæ ſumerēt medietatē, ut in c. ſequen. ſed in omnibus parochialibꝰ eccleſijs tertiam. xvj. q. j. cōſtitutum. procedente tempore ex parochialibus tãtum tertiam oblationũ & decimarum haberēt, ut ĩ. e. c. decernimus. poſtmodũ quartã, xii. qō. ii. c. uobis. & capitulo, conceſſo. & cap. quatuor. Hodie autem nec tertiã partem parochialium habebunt, niſi ad fabricam reparandam: nec illam habebũt, niſi uelint fabricã reparare, ut ĩ. quæſ. iii. c. j. ij. & iij. Vel dic, ꝙ ſecundũ conſuetudinē iſta dantur, ut extra de ſepult. c. certificari. hodie aũt cũ ſint diuites, nihil habebunt, præter cathedraticũ, ut ĩ. q. iii. c. j. Ioan. Sed certe quicquid dicat Io. parochialis eccleſia tm̃ habet quartã decimarũ, & epiſcopus aliã pro ſe: alias quartas duas retinet eṗs pro fabrica, & pauperibꝰ, ut xii. q. ii. conceſſo. & c. ſeq. de alijs redittibus nihil habet de cōſuetudine generali & præſcripta epiſcopus, licet ꝓdicta capit. & alia uideanẽ dicere contrarium. Et ita fuit ſententiatũ ꝓ eṗo Bononienſi contra eccleſiã ſancti Ioã. in Perſiceto. & hoc uidetur expreſſum xii. quæ. ii. c. uobis. Bart.

f ANtiquos. Medietatē. ſecundum diſtinctionem decre. extra de teſta. cap. requiſiſti.

g REIata. Aliquo pretio. ſi iſti parochiales.

1 Sub & ſic nō obſtat lex ꝓdic. in traditionib. quę loquitur quãdo per pactũ iuri publico non derogatẽ. ar. ff. de pact. iuriſgentium. Arc.

2 Sub. hoc autē dicit qđ nō habent poteſtatē dilapidatiōis ſecũdum L. & hic adde qđ not. xvj. q. vii. piæ mentis. in gl. ult. de conſecra. di. j. ſi qs baſilicam

3 De hac materia notaẽ extra đ cēſi. cũ olum. ubi Hoſt. de hoc notando ponit hanc ſententiã: & eã attribuit Bart. prouin. ꝗ ita ad literam ſenſit ſicut hic dicit per Bart.

redimant, a qui parare b debebant. Quæ duplex infamia, negligentiæ, & auaritiæ, ſanctæ ſynodo magno fuit horrori. Statuerunt itaq; , ne quis ultra exerceat id cupiditatis ingenium, & ut ſolicitiores ſint epi de ſuis gregibus uiſitandis.

Item ex concilio Terraconenſi.

Annuis uicibus eccleſiæ ab epiſcopis uiſitentur.

CAN. X.

DEcreuimus, † ut antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annuis uicibus diœceſes ab epiſcopo uiſitentur, & ſi qua fortè baſilica fuerit reperta deſtituta, ordinatori c eius reparari præcipiatur: ab epiſcopis aũt tertia ex omnibus accipiatur, ſicut antiqua traditione nouimus eſſe ſtatutũ.

2 *Si autẽ eps in ualetudine ĩpeditus diœceſes ſuas ꝑ ſemetipſum uiſitare nõ poterit, uiſitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto legitur.

Inualetudine grauatus epiſcopus uiſitationis officiũ alijs cõmittat. CAN. XI.

EPiſcopum per cũctas diœceſes parochiaſque ſuas per ſingulos annos d ire oportet, ut exquirat quo unaquæque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut lãguore detentus, aut alijs occupationibus implicatus adimplere nequiuerit, presbyteros probabiles aut diacones mittat, qui reditus baſilicarum & reparationes, & miniſtrãtium uitam inquirant.

3 *Viſitantes aũt epi qd à clericis ſuis exquirere debeant, et quid eos docere, in concil. Bracarẽſi ſecundo ſic ſtatutum legitur.*

Quæ uiſitantes epiſcopi à clericis ſuis exquirere debeant.

CAN. XII.

PLacuit oĩbus epiſcopis, ut per ſingulas eccleſias epi & ꝑ diœceſes ambulantes primũ diſcutiant clericos, quomodo ordinẽ baptiſmi teneant, uel miſſarũ, uel qualiter quæque officia in eccleſia peragant. Et ſi rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: ſi autem minimè, docere debent ignaros, e & hoc modis omnibus ꝑcipere, ſicut antiq canones iubent, ut ante xx. dies f baptiſmi, ad purgationẽ g exorciſmi, catechumeni cõcurrãt: in quibus xx. diebus omnino catechumeni ſymbolum, quod eſt, Credo in Deũ patrem omnipotentem, ſpecialiter doceant. Poſt quã ergo hæc ſuos clericos diſcuſſerint, uel docuerint epi, alia die h (conuocata plebe ipſius eccleſiæ) doceant illos, ut errores fugiant idolorũ, uel diuerſa crimina, id eſt, homicidium, adulterium, periuriũ, falſum teſtimoniũ, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt ſibi fieri, alteri ne faciant, ut credãt reſurrectionẽ oĩum, & diẽ, iudicij in quo unuſquiſq; ſm opera ſua recepturus ſit & ſic poſtea epiſcopus de eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

Itẽ Hieronymus ad Damaſum Papam.

Oblationes eccleſiæ laicis uſurpare non licet.

CAN. XIII.

4 QVia ſacerdotes pro omnibus ſolent orare, quorum eleemoſynas, & oblationes accipiunt: qua fronte præſumũt laici oblationes, quas Chriſtiani pro pec-

---

ſta ſoluerunt aliquos denarios aliquot annis, nunqd eps poſtea põt ad procurationẽ petẽdam redire? Argu. quod ſic extra de cen. c. olim. Argu. cõtra. ff. quẽadmodũ ſer. amit. l. ſi cõmunem. ubi dicit, quod qui una ſeruitute utit pro alia ꝑdit primã. Sed qd ſi ptẽ procurationis recepit aliquot annis, nunquid ꝑ partem intelligit retinuiſſe totũ? uidetur quod ſic j. de pœn. diſtin. j. c. uulgaris. ff. quẽadmodũ ſer. amit. l. ſi ſtillicidij. §. ulti. & l. ſequen. ubi dicitur, quod per partem retinere totum uidetur. ff. de ſer. ruſt. prædio. l. una eſt uia. Arg. contra. extra de præſcrip. c. audi tis. extra de capel. mo. c. dilectus. breuiter reſpondeas, q in ꝑcuratione nulla currit ꝑſcriptio, extra de ꝑſcrip: ca. cũ ex officij. Vnde ſiue partẽ ſoluerit, ſiue nihil, ſemper põt petere ꝑcurationẽ, ut no. in ꝑd. c. cũ ex officij.

a Redimam. tñ redimi põt procuratio, ut j. ead. quæſt. iii. c. relatum.

b Parare. Vel præparare.

DEcreuimus. c Ordinatori. i. ſacerdoti. & hoc uerũ eſt, ſi ptem fabricæ recepit. j. ea. q. iii. c. unio. aliter nõ tenet, ſed tñ cõferre debet cum alijs, ut xvj. q. j. ca ſi monachus. extra de eccle. ædi. ca. de his. 2

Si autem. Hæc eſt ſecunda pars qõ. in qua dicit, ut hic & in ſeq. ca. continet. Ioan. de Fant.

EPiſcopum. d Annos. Cum neceſſaria cauſa ſubeſt, tunc ſingulis annis põt uiſitare, ut hic, & j. ea. q. iii. ca. cauendũ. Imo tunc qñcunq; & quotieſcunque opus eſt, poteſt omnes eccleſias uiſitare, ut extra de offic. arch. c. mandamus. Sed ſi non eſt neceſſitas, de triennio in triẽniũ uiſitabit, ut extra de offic. arch. c. ut archidiaconus. Vel hodie bis in anno, ut extra de cẽ. c. cum uenerabilis. Sed qualiter iſtud mãdatur alijs, cũ iſtud ſit officiũ archidiaconi, ut xxv. diſt. ca. perlectis? Sed loquit de ea uiſitatione, quã habet eps in re ſua, uel ſecundum conſuetudinem loci dicitur.

Viſitantes. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua dicit, ut hic & in ſeq. c. continetur. Io. de Fan.

e PLacuit. Ignaros. Arg. contra illos, qui ſtatim ſuſpendunt ſimplices ſacerdotes, ut xxxviii. diſt. c. ſedulo. & ca. qñ. Itẽ arg. ꝓ illo qui conſecutus eſt ꝑbẽdam, dũ finxit ſe ſciolũ, id eſt, ſimulatorem ſcientiæ.

f Dies. Paſchæ.

g Purgationem. nõ tamen ſtatim purgant uitia, ſed ſunt ſigna futuræ purgationis. j. de conſec. diſt. iiii. c. ſicut.

h Alia die. j. e. q. iij. capit. inter cætera in ſi. ubi dicit q tantũ ꝑ unam diẽ morabitur in qualibet baſilica. Sed dic q uno die erit cum ſacerdote, altero cũ populo.

QVia ſacerdo. Come-

---

† Decernimus.

Præſcribi nõ poteſt procuratio.

2 De hoc no. co. tit. c. j. & xij. qõ. ii. quatuor. Arc.

Viſitatio quoties fieri dẽt.

Iſta gl. melius eſſet gl. per ſe ſignata ſuper uerbo presbyteros. & ita eam ponit Ioã. de Fant.

Ad idẽ xxv. q. ii. in Galliarum. magis. n. monẽdo quã comminãdo, & c. xlv. di. licet j. & ii. & xliiii. diſ. comeſſationes. 27 q. i. de uiduis. Arc.

catis ſuis offerunt, uel ipſi comedere, [a] uel alijs concedere, cùm ipſi non debeant ex officio ſuo pro populo orare? Ob hoc papa glorioſe mittere te oportet illos præſumptores in excommunicationem perpetuam, ut & cæteri metum habeant, & amplius hæc in eccleſia non fiant.

Item Calixtus papa.

Minime auferantur à laicis oblationes altaribus, uel crucibus facta.

CAN. XIIII.

SAnctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes [b] de ſacratiſsimo & reuerendiſsimo altari beati Petri & Saluatoris, & ſanctæ Mariæ rotundæ, aut alijs eccleſiarum altaribus, ſiue crucibus à laicis auferri penitus interdicimus, & ſub diſtrictione [c] anathematis prohibemus, & eccleſias à laicis incaſtellari, [d] aut in ſeruitutem redigi, authoritate apoſtolica prohibemus.

Item Damaſus papa.

Eccleſiarum oblationes ſub laicorum dominio non detineantur.

CAN. XV.

HAnc conſuetudinē, quæ contra ſanctam eccleſiam catholicam augeri uidetur, omnino interdicimus, ut nullo modo unquàm ullo tempore oblationes, quæ intra ſanctam eccleſiam offeruntur, ſub dominio laicorū detineantur: ſed tantummodo ſacerdotibus, qui quotidie domino ſeruire uidentur, illis ſolis liceat comedere [e] & bibere: quia in ueteri teſtamento prohibuit dominus panes ſanctos comedere filijs Iſrael, niſi tantummodo Aaron [f] & filijs eius: qui panes longè erant ab iſtis panibus, qui nunc in ſancta eccleſia offeruntur: quia illi ſub umbra legis erant, qui uerò modo ſub gratia ſunt Spiritus ſancti, toto mundo Euangelio coruſcante, lucidiores eſſe uidentur. Qua fronte, aut qua conſcientia oblationes uultis accipere, qui uix ualetis pro uobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? quia prauum eſt, & cōtra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ ſuæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur. Quia omnibus ſanctis patribus noſtriſque prioribus placuit hanc ſanctionem fieri, & nos ſimiliter in eiſdem perſiſtere uolumus, ut nullus audeat irritum facere hoc, quod conſtitutum eſt, ſi in perpetua damnatione noluerit perſiſtere. Si quis uerò contra hanc regulam noſtram, & contra regulam ſanctorum ccc. patrum, qui in Niceno cōcilio hoc cōſtituerunt, temerarius pſumptor fuerit, & ulterius oblationes de ſacris eccleſijs auferre molitus fuerit, ſub anathematis uinculo ſit colligatus & cōdēnatus, Reſpōderūt oēs, Fiat fiat. 1.Re.21.c

Præmiſsis authoritatibus eccleſię cū omnibus rebus ſuis ad epiſcopi ordinationē pertinere monſtrantur, & tā eccleſiæ, quā oblationes, uel facultates eorum à laicorū diſpoſitione probantur eſſe immunes.

QVAESTIO II.

[a] [g] SEd cùm [g] in epiſcoporū poteſtate facultates eccleſiæ cōſtitutæ eſſe dicātur: poteſtas diſpenſandi intelligenda eſt, non diſtrahendi uel dilapidandi.

Vnde in Agathenſi concilio legitur.

Res eccleſia aliquo modo epis alienare non licet.

CAN. I.

CAſellas uel mancipiola eccleſię epiſcopi (ſicut priſca ſanctorum canonū præcepit authoritas) uel uaſa monaſterij quaſi commendata fideli præpoſito,

---

[a] Comedere. Hic habes decimas appellari nō ſolū ipſa iura, ſed etiā ipſos prouentus, & quod etiam prouētus nō poſſunt concedi laicis. Arg. contra, extra ne præl. uices. ſuâs. ca. ulti. Sed dic ut dicitur. j. qō. iij. cap. ſicut obiecerit. quod ad tempus poteſt decima laicis concedi, non tamē in perpetuum.

[b] SAnctorum. Oblationes. Laici ergo poſſunt cogi ad oblationes. xv. q. j. capit. ſtatuimus. ſicut ad decimas & primitias. xvj. quæſti. j. ca. reuertimini.

[c] Et ſub diſtrictione. de hoc dic: ut lxiij. diſtinct. ca. Salonitanæ.

[d] Incaſtellari. ut inde fiant propugnacula.

ADDITIO.

Hoc intellige ſecūdum id, quod habetur extra de cuſt. eucha. capit. ij. & ad hoc. xij. qō. j. ca. neceſſaria. & c. nulla. Archid.

[e] HAnc conſuetudinē. Comedere. Arg. quod clerici concubinarij non debent comedere bona eccleſiæ. xxxij. diſtinc. c. præter hoc. Argu. contra. xxxij. diſti. capit. ſi qui uero. & xxxj. diſ. c. omnino.

[f] Aaron. illi uero ſacerdotes ſemper comedebāt panem durum: quia quolibet ſabbatho ponebantur eis illi duodecim panes, q fuerunt dicti panes propoſitionis. Sed nunquid de illo pane poterant paſcere familiam ſuam, uel etiam canes ſuos? Non, ſed tantum in neceſsitatibus poterāt: quia tūc etiā alijs licebat comedere eos. unde Dauid & Achimelech excuſantur: ut xxv. q. j. ca. ideo permittit. §. ſi ergo. & §. (Panes propoſitionis)

his ita reſpondetur.

SEd cum in epiſcoporū. Hæc quęſtio diuiditur in quatuor partes, in quarum prima probat, quod res eccleſiæ non ſunt alienādæ, niſi in caſibus, quos ponit. Secunda ibi, Perpetua. Tertia ibi, Epiſcopus habeat. Quarta ibi. Si uero. Ioā. de Fant.

[g] Sed cum. Quæritur, an liceat epiſcopo uſurpare res eccleſiæ. Hæc quæſtio non habet dubitationē: quia cōſtat, quod poteſt uſurpare.

CAſellas. Pauper

integro eccleſiæ iure poſſideant, id eſt, ut epiſcopi neq; uēdere, neq; p quoſcunque contractus res, unde pauperes a uiuūt, alienare præſumant.

Codice lib. primo, tit. de ſacroſanctis eccleſiis † Imperator Iuſtinianus. Excepta b cauſa, uide licet captiuitatis.

Impator Leo, et Anto.

De eodem.

CAN. II.

EA enim, quæ ad beatiſsimæ eccleſiæ iura pertinēt, uel poſthac peruenerint tanquam ipſam ſacroſanctam & religioſam eccleſiam intacta cōuenit inuiolabiliter cuſtodiri.

Conſtitutio noua.

CAN. III.

HOc ius c porrectū eſt ad omnem locū uenerabilē, omneq; collegiū, quod actio pia cōſtituit: ut nec res eorum pignorentur, & hoc perpetuo ſeruetur in ijs rebus immobilibus, d quæ ab imperiali e domo prædictis locis applicantur. in cæteris eatenus excipitur, ſi debitū urget. Præterea ſi habet ſuperflua uaſa, nec aliunde ſoluere ualet, ne quid immobile alienetur, uel diſtrahatur: ea (geſtis habitis coram eo, cuius eſt loci ordinatio) integra uel alijs locis uenerabilibus oblata dentur, uel conflata f cuilibet alij uendātur. Qui autem hæc acceperit citra hanc obſeruationem, ijſdē pœnis ſubiaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ ſunt. Si autem debitum quod urget, ex mobilibus ſolui non ualet, primo res immobiles ſpeciali dentur pignori: cuius fructus creditor ſibi reputet tam in ſortem, g quam in uſuras uſque ad quartam centeſimæ. h Quod ſi nolit, tunc ordinator domus apud eum a quo ordinātur habitis abſque diſpendio. i geſtis iuret maiore parte ibidē ſeruientium k conſentiente & debitum urgere nec ex mobilibus ſolui poſſe. quò ſubſecuto, per uiginti dies rem eccleſiæ eſſe uenalem publice fit notum, ut plus l offerēti detur, pretio modis omnibus pro debito dando aliter enim emptori res conceditur, & hoc in ſcribatur, nihil eſſe factū in eadem re ad damnū diuinę domus, Emptore uerò non inuento, res æſtimata diſtrictè m detur creditori in ſolutū, n addita o in pretio decima parte uniuerſæ æſtimationis, & accedēte conſenſu ordinatoris, & maioris p tis ibid. ſeruientiū. Sit tñ ea res mediocris inter cæteras inſpecta ipſius qualitate & quātitate & onere. Is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat p in utili-

a Pauperes. Quia quicquid habet eccleſia, pauperum eſt. xvj. quæſt. j. c. quoniam quicquid.

b Excepta. xij. quæſt. ij. c. ſacrorum.

c Hoc ius. Quod eſt. C. de ſacroſanc. eccle. l. iubemus. quod loquit tantum de Conſtantinopolitana eccleſia.

d Immobilibus. Conſenſu tamē Imperatoris poſſunt alienari. j. ead. cap. precariæ. in authē. de alie. & emphy. §. ſanctiſsimas. colla. ix.

e Ab imperiali. Ecce caſus unus, in quo in nullo caſu poſſunt alienari res. Itē in alio caſu non poſſunt alienari ob aliquam cauſam, ſcilicet cū ſub ea conditione datæ eſſent eccleſiæ ut non alienentur, in authenti. de alie. & emphy. §. ſanctiſsimas. colla. ix. & extra de condi. appoſ. cap. uerum. Sed hoc non eſt uerum. nō enim ualet hoc pactum, cum ſit cōtra legem z Dei: ut xij. quæſt. ij. capitu. aurum.

f Conflata. Quia ad profanos uſus non debent redigi: ut j. de conſec. diſtinc. j. ca. in ſancta. & xij. quæſt. ij. cap. aurum. tamen in neceſsitate pōt obligari ad tabernam, & ſub eadem forma: ut extra de pigno. capitul. j. Dicunt tamen quidam, quod nec uendi, nec obligari poſſunt: cum ſint res ſacræ. C. quæ res pigno. ob. non poſ. l. iij. & dicunt ibi non eſſe nexum pignoris, ſed ſolum detentionem habet quouſque reddatur ei ſua pecunia, ſicut alias pignus detineri poteſt pro ea pecunia, pro qua nō eſt obligatum: ut C. etiam ob chirographariam ſecu. l. unica. Idem poteſt dici de libero homine, qui obligatur: ut nor. xxxiij. quæſt. ultima. cap. ut pridem.

f Conflata. extra de pigno. cap. nullus. j. xij. qō. ij. capit. aurum.

g In ſortem. Literæ eſt præpoſteratio, prius enim computat in uſuram, [quam in ſortem]: ut ff. de ſol. l. in his. §. ulti. niſi dicas, quod hoc aliter ſit in fauorem eccleſiæ.

h Centeſimæ. Vſura dicitur centeſima, quæ æquiparatur ſorti in anno.

i Abſque diſpendio. id eſt, quod eccleſia nil dat tabellioni, ſed ſolus emptor, ſicut eſt in cōtractu dementis & furioſi. C. de epiſc. aud. l. penultima.

k Seruientium. Argumē. contra. lxiij. diſt. c. quanto.

l Vt plus. Quid ſi offerat plus quam ualet? tunc tantum iuſtum pretium recipiet, licet lex dicat, quod cōtrahentes poſſunt ſe inuicem fallere. ff. de minori. l. in cauſæ. ſed eccleſia in ſuis cōtractibus non debet dolum facere: ut extra de dona. cap. per tuas.

m Diſtrictè. ſcilicet ut conſideretur quantum inde poſſet colligi in xxv. annis, & pro tanto uendatur: ut in authen. de eccle. titu. colla. ix. §. ſi autē hæres.

n In ſolutum. Hic inuito creditore aliud pro alio ſoluitur contra. ff. ſi certum peta. l. ij. Item datur ei res mediocris in ſolutum, cū optima dari debeat. C. de ſol. authen. niſi. Itē quod tenetur probare pecuniam uerſam eſſe in utilitatem eccleſiæ. & ſic in tribus oneratur creditor. & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alij intelligant: ut ſi res ualebat decem, quod ei uendenda ſit pro undecim.

o Addita. Hoc eſt fauore eccleſiæ, ſicut alias fauore libertatis quis cogit rem ſuam uendere liiij. diſtin. capi. fraternitatem.

p Probat. Sed nunquid creditor ita curioſus erit, ut ſemper teneatur ſcire ad quem uſum cōuertat hęc pecunia? ſed ſecūdum hoc nullus inueniatur, qui cum eccle-

Eccleſia. Cui ueteres imperatores ob honorem ſedis ſuæ hæc priuilegia dabāt quę poſtea Iuſtinian⁹ in nouell. extēdit ad reliquas eccleſias, & ſic etiam ad Romanam tanq̄ unā de reliquis.

Eccleſiæ res aliquādo nullo modo poſſunt alienari.

† l. ſancimus in ſi. princi.

z Sub. & priuata diſpoſitio: ut extra de teſt. requiſiſti.

Vſura centeſima.

3 Anno. imo in certum mēſibus. ut no. in tract. uſura. i abaco Latino & Gallico quarta uero cēteſimæ, nō æquat ſortē niſi ī triginta tribus annis, & quatuor mēſibus.

Creditor aliquādo oneratur.

tatem religioſæ domus proceſsiſſe. [a] Sicut aũt alienatio rerum eccleſiæ interdicitur, ita prohibetur ne qua ſterilis ei detur poſſeſsio, aut alias o-neroſa, [b] ueluti nomine fiſcalium.

Item. Prædium propter onus fiſcaliũ inutile alienetur:geſtis ut ſuprà conficiendis, & eodem iuramento præſtito : id eſt, ꝙ alia de cauſa non alienetur, niſi ut immunitas eiuſ dem uenerandæ domus ſeruetur.

Sed & pmutare principes poſſunt pro re maiori,uel æquali, ſi reſpublica hoc expoſcit, pragmatica forma ſuper hoc prę cedente. Item.

Sibi inuicẽ rectè [c] permutãt cũ utriuſq; indemnitate,eorum ſcilicet conſenſu, qui & ſuprà referuntur.

Perpetua quoque emphyteuſis in his rebus [d] pmittiť, ſi res in eorũ gerať præſentia, quibus hoc aſsignať lege, iurantibus his, quorũ intereſt,ex eo cõtractu nihil ad læſionẽ diuinæ domus effici:ſolito reditu ipſius rei, qui fuit,cùm diuino iuri dedicareť, nõ imminuendo, [e] niſi in ſextã [f] partẽ: aut ſi ob cladem diminuta ſuerit,tunc pro conſtante nũc pẽſione [g] in emphyteuſim detur. Quòd ſi res pretioſa quidem eſt, parũ tamẽ, aut nihil præſtat pẽſionis,res ſubtiliter [h] æſtimãda eſt, ut ex hac æſtimatione iuſta penſio cõſtituatur. Ea tamen ſola dentur in emphyteuſim, quæ ad hoc uidentur congrua œconomo, & alijs gubernatoribus. Qui rem huiuſmodi conductam, uel in emphyteuſim acceptã ſecerit deteriorem , aut canonem per biennium [i] non ſoluerit,repelli poteſt, ut tamẽ ſoluat totius temporis [k] penſionẽ, & id,in quo rem læſit, reſarciat : non repetiturus ſi quid impenderit [l] nomine meliorationis.

Si quas uero ruinas habent memoratæ domus, quas reædificare non ualent,in emphyteuſim dentur perpetuã,emphyteuta uſuro materia depoſitæ habitationis domus, ut penſio minuatur in tertiã partem ab ea, quæ ſtantibus adhuc habitationibus colligebatur:aut eo prius reædificante ex additis [m] illic per æſtimationem penſionibus medietas [n] detur religioſæ domui. nam priore caſu ab initio emphyteuſis præſtanda eſt penſio.

Qui uerò res iam dictas non gratuito [o] alienationis titulo citra formam legis accipit , rem quidem cum omni incręmento [p] medij temporis reſtituat : eius autem quod dedit , nullam aduerſus uenerabilẽ [q] domum, ſed aduerſus eum, qui alienauit , habeat actionẽ.Donatarius autem & rem cum omni cauſa reſtituat,& aliud [r] tantundem. Creditor quoq; reſtituta re pignorata creditì actionem contra ſolum pignoris datorem, nõ eccleſiam habet. Emphytheuſis acceptor ab ea cadat : nec quod dedit, repetat : imo ſtatim ſoluat , quod ſoluturus

eccleſia contraheret:ut.ff.de min.l. uerũ. §.ſi locupletı.& l. quod ſi minor. Sed dic,qđ ſufficit probare, qđ eccleſia tũc tpis egebat pecunia:ut ff.de exercit.l.Lucius . ne ſi nimia ſubtilitate circa res eccleſiarũ laboremus, illa ſubtilitas eis in pnicię uertať:ut C.ad Treb.l.pẽ. in prin. C. de uerbo. ſig.l. iij. in fi. eſt tñ ar. cõtra.ff.de i rẽ uer. l.qđ ſi ſeruꝰ. §.pẽ.

[a] Proceſsiſſe. Simile extra depoſiti.cap. grauis.

[b] Oneroſa. Quæ plus habet incommodi, quã cõmodi. Res enim trãſfertur cum onere ſuo : ut xvj.q.j.ca. ſi quis laicus.

[c] Rectè.Si prædiũ unius alij eſt uicinum,ut in authẽ. de eccleſ.tit. §.fin autẽ.coll.ix.& extra de rerũ pmu. ca. ad quæſtiones.

Perpetua. Hæc eſt ſecũda pars qõnis,ĩ qua loquitur de emphyteuſi, & ponit quid iuris ſit, & ſimiliter de precarijs. & ponit hic xij. articulos. Ioan.de Fant.

Perpetua. Vſque ad triginta annos. inſtit. de perpe. & tẽp.act. ĩ prin. uel ppetua,id eſt, quã diu uiuit. ff. pro ſoc.l.j. & ĩ.e.c.p̃cariæ. uel ppetua, id eſt, quãdiu penſio ſoluiť: ut inſti. locati. §.adeo. ſicut excõicatio dř ppetua,id eſt,quo uſq; pœnitet:ut ĩ. ea.q.j. ca.quia. & xxvij. q.j.c.de uiduis. uel uſque ad terciam generationem:ut in auth.de non alie. aut permu. §. emphyteuſim.& §.quia uero Leonis. col.ij. [2]

[d] In his rebus. id eſt, in rebus non multum utilibus.

[e] Non imminuen-do,id eſt, ſi eſt minuẽda,nõ eſt plus minuenda.

[f] Sextam. non remouet quin plus poſsit dari.

[g] Nũc penſione. ideſt, quanta penſio nunc poſsit [3] haberi.

[h] Subtiliter.id eſt ut conſideret quãtũ in xx. annis inde colligať : ut in authẽ. de nõ alie. aut pmu. §.qa uero Leonis.col.ij.

[i] Per biennium. Hoc eſt enim priuilegium eccleſię, ut ſtatim expellat colonũ non ſoluẽtem penſionẽ : ut ar. extra de iureiuran.c.peruenit. & c.querelã. Idẽ eſt in colono fiſci.ff. de pub. & uect. l. uectigalia. inter priuatos requiriť trienniũ. [4] C.de iure emphy.l.ij.in locatione bienniũ ut ff.loca:l.i.quæro.§.inter.

[k] Temporis. præteriti. ſecundum alios futuri in odiũ iſtius, & in fauorem eccleſiæ.

[l] Impenderit.Sed huic obſtat liiij.diſtinct.c.generalis. & extra de in integ.reſti. c.j. ſ; ibi bona fide fecit ſumptus, hic mala fide.xij.q.ij. c.Vulteranæ.

[m] Ex additis. de nouo,id eſt,medietas quæ accreſcit, dabiť cũ antiqua penſione. [5] Alij dicũt, quod medietas antiquę & medietas nouę dabiť.

[n] Medietas. eius quæ accreſcit.

[o] Non gratuito. id eſt emptor.

[p] Incremento, ĩ. oẽs fructꝰ pceptos medio tpe. xij. q. ij.c. non liceat.

[q] Venerabilẽ. ut xij.q.ij.c.diaconi. & ca.ſi quis.& ca. quicquid.C.de rei uen.l.ſi mancipiũ.

[r] Aliud.cõtra xij. q.ij.c.diaconi. ubi ſufficit qđ tãtundem.

[1] Idẽ ſentit hic La. dicẽs, qđ in hoc caſu ſic eſt procedendum contra eccleſii, ſicut cõtra minorẽ, ut dř ſuper illa l. C.ſi aduer. cre.l.j. ne ſi nimia, &c. ut ſequiť ĩ gl. ſecũdum. Lau.

Perpetuũ dicit multipliciter.

[2] Hanc gloſ.ſicut iacet posuit Goff. & Hoſtiẽ. extra de reb. eccl. non alie. ca.nulli.

[3] Scilicet eo tẽpoř quo debet dari ĩ emphyteuſim. Hug.

Emphyteuta nõ ſoluẽs canonẽ expellitur.

[4] De hac materia plene notaui extra de dila. literæ. & de locato & condu. potuit. & de reli. domi.conſtitutus.

[5] Et ſic ſi ualebat x.cum erat ruinoſa, & modo ualet xl. additio eſt ĩ xxx. & ſic habebit xxx. p penſione. Pe.

eſſet ſi iure contraxiſſet. Sed melius [a] dicitur omnino denegandas actiones eſſe huiuſmodi acceptori.

Item Codice libro primo, titulo de ſacroſanctis eccleſiis.

Imperator Leo.

CAN. IIII.

SI œconomus eccleſiæ proſpexerit expedire, ut cuiquam deſideranti certarum poſſeſsionū atque prædiorum urbanorum & ruſticorum ad ius eccleſiaſticum pertinentium temporalis uſusfructus poſſeſsio pro petitione ipſius præſtetᷣ, [b] eius temporis, quod inter utroſque conuenerit, ſiue in diem uitæ ſuæ, ſi ab eo, ꝗ deſiderat, poſtuletur: pacta cum eo qui hoc elegerit, ineat œconomus, atq; conſcribat, per quæ & tēpus, intra quod hoc præſtari placuerit, ſtatuatur: & manifeſtum, ſit qđ quiſque accepit adinuicē.

PALEA.

Huiuſmodi beneficij gratia præſtādo qui dē eccleſiaſtici prædij uſufructu: poſt ſtatutum autem tempus & placitum redituum ipſorum proprietate ad ius & dominium eccleſiaſticū reuertente firmiter, ita ut ſiue cōpleto ſpatio, quod inter eos fuerit cōſtitutum: ſeu mortis ſuæ tempore (ſi hoc quoque cōuenerit) is qui eccleſiaſticam poſſeſſionem & cæterorum redituum uſumfructum habendi gratia pacto interueniente ſuſceperit, nō minus quàm alterius tantæ quantitatis, quantæ acceperat reditus cum ipſorum prędiorum dominio, & rebus immobilibus eorumq; colonis & mancipijs eccleſiæ derelinquat. Niſi enim hac conditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non ualere. Nā hęc uſus præſtatio locū habet in omni domo religioſa: quo finito res utraque pleno iure perueniat in domū iam dictam: nec tributis quidē grauata ſit maioribus ea res, quæ addatur adinuicem. Quibuſcūque modis alijs permittitur, interdicitur tamen certis perſonis rem eiuſmodi accipere, ut œconomo, eiuſq; cognatis. [c] *Quòd ſi neceſſitas cōpulerit, ut pro eccleſiæ neceſsitate, aut utilitate, uel in uſufructu uel indirecta uenditione aliquid diſtrahatur, apud duos,* [d] *uel tres cōprouinciales, aut uicinos epiſcopos cauſa, qua neceſſe fuerit uendi, primitus cōprobetur, ut habita diſcuſsione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione, qua facta fuerit uenditio, uel tranſactio* [e] *corroboretur: aliter facta uenditio uel tranſactio non ualebit.* [f] *Minus uero utiles poſſeſsiones peregrinis, uel clericis ſaluo iure* [g] *eccleſiæ in uſum præſtari permittimus.*

Item ex concilio Mediomatricis.

Eccleſiaſticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant.

CAN. V.

1 PRæcariæ [h] a nemine de rebus eccleſiaſticis fieri p̄ſumantur, niſi tantum

---

dem reſtituatᷣ. ſed ibi loquitᷣ de alienatore, hic de eo cui eſt alienatum.

a Sed melius. hoc appoſuit Guarnerius de lege quæ eſt C. de ſacroſan. eccl. ſancimus nemini. ſed corrigitᷣ. 1 in auth. coll. ij. de nō alie. §. quia uero Leonis. & ꝑ canonē. xij. qō. ij. Vulteranæ. unde ſiue bona fide ſiue mala accepit, habet regreſſum ad authorē ſuū, ut extra de rebus eccl. non alie. ad audiētiā. 2 licet ſit ar. cōtra. C. de euic. ſi fundum. ubi dr̄, qđ malæ fidei poſſeſſor nō aliter habet regreſſum ad ſuū authorē, niſi ſit ſibi cautum de euictione. Dicunt tñ quidā, quod ſi eſt malæ fidei poſſeſſor ille qui recipit tūc nec aduerſus eccleſiā, nec aduerſus alienātē habet actionē: ut xvj. qō. iij. uniuerſas. Si eſt bonæ fidei poſſeſſor, habet actionē aduerſus eū tm̄, ꝗ alienauit: ut xij. q. ij. Vulteranæ. melius eſt ut dicas ſiue bona fide, ſeu mala contraxerit, ſemꝑ hēt actionē aduerſus alienātē.

1 Idē ſentit B. ī caſu & per eadē iura hic infra proxi. alleg. Arch.

2 Vt Marti. qui in hoc caſu ſecutus ē Guar. & idem ſentiūt Laur. & Goffr. B. & Inn. qui oēs. ita not. ī prædi. de cre. ad audientiā. Archi.

SI œconom⁹. b Præſtetur. ſimile extra de his, quæ fiunt a præla. ſine cōſenſu cap. cum apoſtolica. & cap. ſeq. ibi, perpetua firmitate.

HViuſmodi. c Cognatis. & ſic dānoſum eſt alicui officiū ſuū: ut vij. quæſt. j. conſtitutum.

d Duos. Hodie ſufficit ſolus conſenſus epiſcopi cū canonicis. xij. quæſt. ij. ſine. & ſi res uenalis eſt ī parochia alterius, ille interponet decretū, ut C. de prædijs & alijs rebus min. l. ſi prædium. & extra de foro cōpē ſane. Ioā. qđ non credo uerum cum ſufficiat cōſenſus epiſcopi cum capitulo xij. quæſt. ij. ſine exceptiōe. B.

Epiſcopi conſenſus cum canonicis ſufficit ī rei alienatione.

e Vel tranſactio. ideſt, permutatio.

f Non ualebit. Argu. non ualere cōtractum, niſi adſit ſubſcriptio. extra de his quæ fiunt a præla. cap. j. xcvj. diſ. bene quidem. xij. quæſtio. ij. ſine exceptione.

g Saluo iure. id eſt, ut non intelligatur eſſe perpetua donatio, ſed tēporalis, ut not. xvj. q. j. poſſeſsiones. ſed ſi eccleſię daretᷣ, tunc intelligeretᷣ eſſe ꝑpetua, ut extra de his ꝗ fiunt à præla. ſine cōſen. c. cū apoſtolica. in ſi. & ca. ſeq.

Vt ſcilicet ceſſante inopia, ad eccleſiam reuertatᷣ, ut diſ. xvj. qō. j. poſſeſsiones.

h PRecariæ. ꝑcariæ hic dicuntur quædā pręſtationes uſusfructus in recompenſationem eius proprietatis, quæ datᷣ eccleſiæ. præterea precaria eſt quidā contractus affinis emphyteuſi. Sed ī hoc differt. qđ de quinquēnio in ꝗnquenniū renouatᷣ, ut in palea ſeq. & extra de preca. ca. j. quandoq; eſt precarium, quod precibus ad utendum alicui datur: & illud reuocari pōt ꝗñcunque, nō obſtāte aliquo pacto: ff. de precar. cum precario. & extra eo. c. ulti.

Precaria præcaria, & pręcariū differunt.

Duplum

quantum de qualitate cõuenienti datur ex proprio duplum [a] accipiat ex rebus eccleſiæ in ſuo tantum qui dederunt nomine, ſi res proprias & eccleſiaſticas fructuario uſu tenere uoluerint. Si autẽ res proprias ad præſens dimiſerint, ex rebus eccleſiaſticis triplũ fructuario uſu ſuo tãtum quis nomine ſumat: quia ſic eas quenq; tractare, ut rerum eccleſiaſticarum diſpenſatorem conuenit, non ut propriarum largitorem. Decreuit etiam ſancta ſynodus, & imperialis authoritas denuntiauit, ut à nulla poteſtate quis cogatur facere precariam de rebus Deo & ſanctis eius dicatis: cum ratio & uſus obtineat neminem qui non uult contra utilitatem & rationem cogi [b] de proprio facere beneficium. Nec commutationes [c] rerũ, uel mancipiorum eccleſiaſticorum, quęlibet perſona ſine licentia & regio conſenſu facere præſumat.

Itẽ ex cõcilio Beluacenſi.

De eodem.

PALEA.

ij *Præcariæ de quinquẽnio in quinquẽniũ ſcdm antiquam conſuetudinem renouentur.*

Item ex concilio Carthaginenſi.

De eodem.

PALEA.

De præcarijs, quæ à rectoribus eccleſiarũ irrationabiliter fiebãt, & ſe ſuosq; ſucceſſores pęna graui obligabant, ut facta ipſorũ nequiuiſſent diſſoluere, præcipimus ut nemo ſucceſſor in anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus: ſed ſuæ prouidentiæ ſit conceſſum, ut ſi anteceſſor eius res eccleſiæ irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad ius eccleſiæ eiuſdem reuocentur.

Item ex concilio Martini Papæ.

Res eccleſiæ diſpenſandi poteſtatem habet epiſcopus.

CAN. VI.

3 EPiſcopus habeat poteſtatem in rebus eccleſiæ, ut diſpenſet neceſsitatẽ habentibus cũ omni reuerentia & timore dei. Participare eum ẽt oportet quæ neceſſaria ſunt: ſi tamẽ ipſe, aut qui cũ eo ſunt fratres indiguerint [d] aliquo, ut neceſsitatem nullo modo patiantur, ſecundùm Apoſtolũ ſanctum dicentẽ: Victu [e] tantùm & tegumento his contenti ſumus. Si aũt res eccleſiaſticas epiſcopus in ſuas proprias uolũtates uſurpare uoluerit, aut fratribus [f] uel filijs, uel quibuſcunq; propinquis ſuis dederit poteſtatẽ, ut ꝑ eos latẽter lædantur res eccleſiaſticæ, hũc oportet obnoxiũ eſſe concilio. Si autẽ eps̃, uel qui cũ eo ſunt presbyteri [g] aut diaconi accuſentur, quia ea, quæ uel ex reditu, uel ex quolibet actu eccleſiæ obueniunt, in ſuos uſus colligunt: & pauperes fraudãt, & fame cõficiũt: hoc quidẽ corripi oportet ſecũdũ quod ordinatum fuerit à ſancto concilio.

4 *Si uerò [h] contra hãc prohibitionem aliquã de rebus eccleſiæ epiſcopum uendere cõtigerit, & res ipſa eccleſiæ reſtauranda eſt, et ipſe gradu ſuo deijciẽdus decernitur. Vnde in eodẽ conci. Martini Papę legitur.*

De epiſcopo, qui nulla neceſsitate res eccleſiæ uendit.

CAN. VII.

SI quis epiſcopus nulla eccleſiaſticæ rationis neceſsitate compulſus, in clero ſuo, aut fortè ubi presbyter non eſt, [i] de rebus eccleſiaſticis præſumpſerit aliquid uendere: & res ipſas eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in iudicio epiſcopo-

a Duplum. Videtur cõtradicere illi ſ. ead. ſi œconomus. ubi dicitur ꝙ tantundẽ dari debet, ſed lex illa benignior eſt canone: 1 uel canon loquitur in eo caſu, cum ſenex eſt, uel debilis, qui recipit rem eccleſiæ.

b Cogi. Sed fallit, ut vij. q. j. omnis. & ubi aliqs alij prodeſt, & ſibi non nocet: ut ff. de aqua plu. arc. in ſum. §. item Varus. & 86. di. paſce.

c Nec commutationes. Hoc intelligas de rebus collatis eccleſiæ ab Imperatore: ut ſ. ea. hoc ius. in princip. uel loquitur ſecundum ſua tempora.

EPiſcopus habeat. Hæc eſt iij. pars huius quæſtionis.

d Indiguerint. No. qualiter exponitur hoc uerbũ, indiguerint, ut arctetur tantum ad uictum & ueſtitũ. 2 ar. cõtra extra de præb. ꝺ monachis.

e Victu. Qui tamẽ melior, uel peior dandus eſt ſecundũ qualitatem perſonarum: ut xlj. diſt. non cogantur. Et nomine cibariorũ non intelliguntur ueſtimenta, ſed nomine alimentorũ intelliguntur ueſtes; & habitatio: ut ff. de alimẽ. le. l. ult. & l. antepe.

f Aut fratribus. Præſumitur enim ꝙ hoc carnali amore faciat: ut lxxxix. di. decenter. ſic ſ. ea. uñ hæc uſus. ſic extra de appel. poſtremo. ſic econuerſo conſanguinitas quandoque elidit ſuſpicionem, ut extra de coha. cle. & mu. à nobis.

g Presbyteri. Atque puniuntur illi, qui nõ reſiſtunt, ſcilicet officiati, ſicut ipſe epiſcopus: ut C. de app. quoniam. & ij. q. vij. quapropter.

h Si uero. Quarta pars, in qua dicit ut in cap. ſeq. continetur. Io. de Fã.

i SI quis epiſcopus. Non eſt quia forte mortuꝰ eſt: quia ſede uacãte non poteſt alienari res eccleſiaſtica. ita xij. qõ. ij. ſi qua ꝺ rebus. & ine liꝰ ex̃. ne ſede uac. nouit. 4 Tamen H. dicit, ꝙ ſede ſacerdotali uacante authoritate epi poteſt fieri alienatio: ut lxxj. di. fraternitatem. & ſ. e. q. j. decretũ. & eſt arg. ꝓ ipſo. C. qui admi. ad bon. poſ. bonorũ. Sed eccleſia epiſcopali uacãte, clerici nihil poſſunt alienare. Itẽ patet hic, ꝙ epiſcopus nihil põt alienare ſine cõſenſu ſacerdotis. xij. qõ. ij. placuit. & c. abbatibus.

Honore.

1 Vel dic qꝺ loquitur quando eccleſia dat ei: quod põt facere in duplũ & nõ ultra: ibi quãdo ipſe dat eccleſię, ubi non cogitur ultra tantũdẽ, & ita canon benignior ẽ. Vel dic ut ſequiẽ in glo. ſecundũ Io. de Fan.

2 De hoc etiã leg. & no. xij. q. j. epiſcopus eccleſiaſticarum.

Alimentorum nomine cõprehendũtur ueſtes & habitatio. 3 Adde ꝙd ueniat appellatione alimentorũ. gl. in le. cum hi. §. qui tranſigit. ff. de tráſa. Bar. in le. legatis. ff. de ali. & ciba. legat. Cõſanguinitas elidit ſuſpicionem.

4 Et extra de re. ec. non alie. dudũ. ubi eſt expreſſum. Arc.

1. Timo. 6.b

rum deijciatur auditus, & conuictus:& tanquam furti aut latrocinij reus, ſuo priuetur honore. a

QVAES. III.

QVid uerò b nomine cathedratici epiſcopus exigere debeat, in ſcđo cōcilio Bracarenſi legitur.

Præter honorē cathedratici, nihil epiſcopus per diœceſes exigat.

CAN. I.

PLacuit, ut nullus epiſcoporum per ſuam diœceſim præter honorē cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos, c aliud aliquid per eccleſias tollat: neque tertiam d partem ex quacunque oblatione populi eccleſijs parochialibus facta ſibi uſurpet, ſed eccleſiæ reparationi ſeruetur: & ſingulis annis epiſcopo ratio fiat. e Nā ſi tertiam partem illam epiſcopus tollat, lumen & ſarta tecta abſtulit eccleſiæ. Et ſimiliter parochiales clerici ſeruili more in aliquibus operibus epiſcopo ſeruire non cogantur: quia ſcriptum eſt: Neque ut dominantes in clero.

Item ex concilio apud Merech.

Baſilicarum reparationi proficiat tertia, quam epiſcopus accipere conſueuerat.

CAN. II.

PRiſcis quidem canonibus erat decretum, ut epiſcopus de parochianis eccleſijs tertiā f cōſequeretur, cui ſua pleniſſimè ſufficere nō poſſunt. placuit huic ſancto concilio, ut nullus prouinciæ Luſitanæ epiſcopus à qualibet parochiana eccleſia tertiā auferre præſumat: ſed quæ exinde conſequi poterat, reparationi baſilicarum proficiant.

Item ex concilio Toletano.

Non accipiant epiſcopi tertiam partem, niſi dirutas eccleſias reparare uoluerint.

CAN. III.

VNio noſtræ congregationis decreuit atque inſtituit, ut tertias, g quas antiqui canones de parochijs ſuis habere epiſcopos cenſuerunt: ſi eas exigendas crediderint, ab ipſis epiſcopis dirutæ eccleſiæ reparentur. Si uerò eas maluerint cedere eccleſiæ, ab earum cultoribus ſub cura & ſolicitudine ſui pontificis reparatio eiſdem eſt adhibenda baſilicis. Quòd ſi omnes eccleſiæ, aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint, ſecundùm antiquorum canonū inſtituta, ſi tertias ſibi debitas unuſquiſq; epiſcopus aſſequi uoluerit, facultas illi oīmoda h erit: ita uidelicet, ut citra ipſas tertias nullus eṗorum quippiā pro regijs i inquiſitionib. à parochianis eccleſijs

a Honore. Pœna enim alienatoris indebite, eſt depoſitio. xij. q. ij. Vulterranę. & ca. abbatibus. & ca. apoſtolicos. xvij. q. iiij. nullus.

QVid uero. Hæc q. diuiditur in duas partes. in prima ponit quinque autho. per quas probat de cathedratico & de alijs. Secūda ibi, Cathedraticū. Io. de Fan.

b Quid uero. Duos ſolidos à qualibet eccleſia. pōt epiſcopus petere nomine cathedratici, præterquā à monaſterio: ut ĩ. e. inter. Pōt tñ in neceſsitate à clericis collectam petere. extra de cenſi. cū apoſtolus. Appellatur etiā quandoq; ſynodaticū: ut extra de cenſib. olim. quoniam frequenter in ſynodo dantur. Iſti autem denarij erūt ſecundum cōmunē monetam regionis: ut ff. de leg. iij. l. nummis. & ſi plures monetæ ſunt forte, meliores dabūtur. extra de iureiu. quanto. in fi. uel ſaltem mediocres, ut extra de cen. ex parte. Item præter cathedraticum pōt eṗs petere moderatam procurationē, ut infra ead. inter.

c PLacuit. Duos ſolidos. Ad plus. 2 minus enim qn̄q; datur, ut extra de cēſi. olim. & ĩ. ead. nec numerus. Et forte ſolidus hic appellatur aureus: ut C. de ſpon. l. ij. & inſtit. de pœna teme. liti gan. in fine.

d Tertiam. ĩ. ead. q. j. de his. & c. decreuimus. cōtra. ĩ. xij. q. iij. c. ulti. & ĩ. eadem. unio. Sol. tertiam habet cū uult hoc onus fabricæ ſubire.

e Epiſcopo ratio fiat. Per archidiaconum de redditibus & poſſeſsionibus eccleſiæ: ut xx v. di. perlectis.

f PRiſcis. Tertiam. Poteſt hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipſi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipſi epiſcopo, ut illam non debeat habere, ex quo abūdat, niſi uelit onus fabricæ ſubire.

g VNio. Tertias. H. intelligit hoc de tertia oblationum, non de tertia decimationum. ſed contra eum eſt tex. extra de præſcrip. de quarta. Alij dicunt, quod epiſcopus hodie nullam habebit tertiam, niſi in duobus caſibus, unus, ſi uult reparare eccleſiam: & alius, ſi incumbit onus regale, ut hic dicitur. Sed uerius eſt. q̄ epiſcop⁹ ad ſuū commodū habet unam tertiam per ſe, & aliam, quam poteſt tenere, ſi uult ſubire onus fabricæ. Habebit prętere partem oblationum tēpore dedicatiōis: ut infra ea. nec numerus. & xviij. quæ. ij. Eleutherius. Sed quid ſi epiſcopus partē fabricæ recepit, deinde cum eguerit eccleſia reparatione, uelit eccleſiæ cedere tertiā illam? dico quod non poteſt. Io. ſicut nec uſufructuarius pōt ĩ tali caſu uſufructui cedere. ff. de uſufruct. l. ſed cum uſufructuarius. & l. ſequē. ff. de aqua pluu. arcen. is cum quo. Male dicit Io. quoniam reparare debet epiſcopus eccleſiam poſt quam habet quartam fabricæ: quia res tranſit cū onere ſuo: ut xvj. q. j. ſi quis laicus.

h Omnimoda. Hic apparet. quod illā. tertiam poteſt epiſcopus ĩ ſuos uſus conuertere, cū eccleſia non eget reparatione. ſed forte contrarium eſt xij. quæſtione iij. uobis. ubi dicitur, quod annuatim reſeruabitur. Solut. ibi loquitur de illa parte, quæ ptinet ad reparationē epiſcopalis eccleſiæ, hic uero de tertia parochialis eccleſiæ.

i Pro regijs. Argu. quod pro itinere ad Papam, uel ad regem, non poſſunt epiſcopi ultra ſtatutum petere, ut extra de cenſi. cum apoſtolus. & xvj. q. j. c. generaliter. §. placet.

Cathedratici nomine q̄d exigendū eſt.

1 De hoc not. extra de offi. ordi. cōquerēte ibi uideas.

2 Infra c. inter cetera. ſic extra de off. or. cōquerente. ubi no. quare dicatur cathedraticū, & quare ſynodaticum.

1. Pet. 5. a

Tertia oblationum an pertineat ad epiſcopū.

Sub. ſed epiſcopus cōpelli debet reparare, ut in l. hic alleg. ſecundum L. niſi forte neceſſitate corruiſſet. ff. de aquā plu. arcē. Leius.

Commit-

exigat; nihilque de prædijs ipſarum eccleſiarum cuiquam cauſa ſtipendij dare præſumat.

Sed & hoc neceſſarium inſtituere duximus, ut plures eccleſiæ uni nequaquã cõmittantur [a] presbytero: quia ſolus per totas eccleſias, nec officium ualet perſoluere, nec rebus earũ neceſſariam curam impendere.

Eadem ſcilicet ratione præcipimus, ut eccleſia quæ uſque ad decem habuerit mancipia, [b] ſuper ſe habeat ſacerdotem quæ uero minus, alijs coniugatur eccleſijs. Si quis ſane epiſcoporũ hanc noſtram conſtitutionem paruipenderit, duorum menſium ſpatio ſe nouerit excõicatione mulctari.

Item Pelagius Creſconio illuſtri.

De eodem.

ÇAN. IIII.

ILlud te uolumus modis omnibus cuſtodire, ne qui epiſcoporum Siciliæ de parochijs ad ſe pertinentibus nomine cathedratici amplius, quàm duos ſolidos præſumant accipere: neque compellere presbyteros aut clerũ parochiarum ſuarum ſupra uires [c] ſuas eis conuiuia præparare.

Item Gelaſius papa Fabiano epiſcopo.

Baptizandis numerus non imponatur, nec cathedraticũ ultra uetuſtum morem exigatur.

CAN. V.

NEc numerus [d] baptizandis iuſte creditur imponendus: cum quanti petierint, uel ad regenerationem feſtinauerint, non ſint pro alterius uoluntate repellendi. Et ideo, frater chariſsime, huiuſmodi ſuperfluam conſtitutionem modis omnibus remouebis, ut unuſquiſque, aut in uicina ſibi eccleſia, aut in electa [e] pro ſuæ mentis baptizet arbitrio. Cathedraticum etiam non amplius, quàm uetuſti moris extiterit, ab eius loci presbytero noueris exigendum: & de his, quæ die dedicationis fuerint offerentiũ deuotione collata, conſuetudinem [f] quæ generaliter oĩbus eccleſijs eſt præſcripta, ſeruabis.

[2] Cathedraticum quod bis authoritatibus epiſcopis permittitur exigere, præter medietatem uel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro uaria eccleſiarum conſuetudine ex præmiſsis authoritatibus epiſcopo debetur, intelligendum eſt: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda eſt: ſed uel anniuerſariæ dedicationis, uel quorundam etiam ſolennium dierum: prout inter epiſcopum & ſacerdotem tempore dedicationis cõuenerit. De his uero epiſcopis, qui per parochias ſuas crudeliter deſæuiunt, ſic eſt ſtatutum in tertio cõcilio Toletano.

Vltra morem antiquum a parochianis presbyteris epiſcopi nil exigant.

CAN. VI.

QVia cognouimus epiſcopos per parochias ſuas non ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſæuire: & dum ſcriptum ſit: Forma eſtote gregi, non ut dominantes in clerum: qui exactiones diœceſi ſuæ, uel damna infligunt: ideo cenſemus (excepto quod ueterum [g] conſtitutiones a parochijs habere iubent epiſcopos) ut alia quæ

1. Pet. 5. a

[a] Committantur. Hic eſt caſus, ubi aliquis poteſt habere plures eccleſias. Alij caſus ſũt notati xxj. qõ. j. in ſumma qõnis. & c. gelaſio.

[b] Mancipia. Cum ergo decem faciãt plebẽ, patet intellectus illius capit. ĩ. ij. q. v. presbyter ſi a plebe.

[c] Illud. Supra uires. Nec uictum longi temporis breuis hora cõſumat. extra de cẽ ſi. cũ apoſtolus. & ſecundum quoſdã a pauperibus nil petet, ut. j. q. ij. placuit. argu. j. e. c. cauendũ. Sed hoc nõ eſt uerũ: quia ſi aliquis ultra uires fuerit grauatus, fiet collectio ab alijs uicinis eccleſijs, ut extra de cẽ ſi. cũ inſtãtia. & c. ꝓcurationes. Nõ aũt dabit ep̃o niſi lac ad bibendũ, ne ieiuniorũ doctrinã rubentibus buccis prædicet, ut xxxv. diſt. ſexto. & c. eccleſiæ. Nec bibet ultra tertiã uicẽ, ut xliiij. diſtin. in illa palea, quando presbyter. & comedet lardum, uel carnes uaccinas uel uerueccinas cũ aceto: ut C. de erog. mili. an. l. j. lib. xij. ar. ĩ. xlj. diſtin. nõ cogantur. & cap. epiſcopus.

Epiſcopo uiſitanti dãdum eſt lac ad bibendum.

[d] NEc numerus. Forte conſuetudo fuerat ꝙ ſecũdum numerum baptizãdorũ, tantũ uel plus recipiebat: quod erat iniquum: ut j. q. j. baptizandis: & c. placuit. Ioan.

[e] Aut in electa. cõtrarium eſt ĩ. xiij. q. j. c. j. ubi dicitur quod ıõ parochiæ ſunt diſtinctæ, ne aliqs iura alterius uſurpet. Ad hoc dicũt quidã qđ hoc capitulũ loquit̃ ſecũdum ea tẽpora quãdo nõdum parochiæ erãt diſtinctæ. ſed hoc ſtare nõ põt: quia Dionyſius, qui diſtinxit diœceſes, diu præceſſit Gelaſiũ, cuius iſtud c. eſt. Dicas ergo ꝙ loquit̃ de Iudæis & paganis tranſeũtibus, & talibus qui nõ habẽt certũ domicilium. ꝙ enim hic de pueris nõ loquat̃, patet ex eo quod dicitur, aut ĩ electa. ipſi enim non poſſunt eligere.

Diœceſes fuerunt a Dioniſio diſtinctę.

[f] Conſuetudinẽ. ſecũdum quod cõuenitur cum epiſcopo tempore dedicationis. xviij. qõ. ij. Eleutherius.

Ad hoc gđ no. gl. ĩ. xcix. diſtin. c. ej.

Cathedraticum. Hæc eſt ſecunda pars qõnis, in qua loquitur de procurationibus, & de exactionibus. & dr̃ ꝙ procuratio una ſola dicitur eſſe in anno, & exactio nulla niſi a iure ꝑmiſſa. extra de cẽſi. cũ apoſtolus. & hoc ꝓbat ꝑ quinque authoritates. Ioan. de Fan.

De his uero. Dictum eſt ĩ. de uiſitatione ep̃orum. Sed qa quidã crudeliter ſæuiendo parochias uiſitabãt, iõ nũc oſtẽdit Gratia. quid ſuper hoc tenendum ſit.

[g] QVia. Qđ ueterũ. nihil

illis hucuſque præſumpta [a] ſunt, denegentur: hoc eſt, neque angarijs presbyteri, aut diacones, neque aliquibus fatigentur indictionibus, ne uideamur i eccleſia Dei exactores potius, quã pontifices nominari.

Hi uero clerici tam locales, quam diœceſani qui ſe ab epiſcopo grauari cognouerint, quærelas ſuas ad metropolitanum deferre non differant: & metropolitanus non moretur huiuſmodi præſumptiones auertere.

Item ex concilio Cabilonenſi.

A parochianis ſtipendia non niſi cum charitate epiſcopi exigant.

CAN. VII.

CAuendum eſt ſanè, ne cũ epiſcopi per parochias ſuas peragrant, quandam non ſolùm erga ſubditos, [b] ſed erga ſocios [c] tyrannidem exerceant: ne (quod abſit) non cum charitate, ſed cũ quadam iactantiæ temeritate, nec cum gratiarum actione, ſed cum quadam iudiciaria inuentione ſtipendia ab eis exigant. Obſeruandum modis omnibus eſt, ut ſi quando eis peragrandæ parochiæ neceſsitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione uerbi Dei, in lucris animarum potius quã deprædandis & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent: & ſi quando ad pergendum miniſterium ſuũ à ſubditis aut fratribus aliquid accipiendum eſt, hoc ſummopere obſeruare debent, ne quem ſcandalizent [d] aut grauent. Tanta ergo diſcretio in hac re tenenda eſt, ut uerbi Dei prædicator, ubi proprij ſumptus [e] deſunt, a fratribus accipiat: & ijdem fratres illius potentia nõ grauentur: exẽplo apoſtoli Pauli, qui ne quem grauaret, arte & manibus uictum quærebat.

Item ex concilio Toletano quarto.

Vltra duos ſolidos a parochia nisi eccleſiis epiſcopus non præſumat accipere.

CAN. VIII.

INter cætera denique quæ conſenſu communiter nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium presbyterorũ Galliæ † prouinciæ ſolertiſsimę diſcernere decuit quas contra pontificum ſuorum rapacitates neceſsitas (ut comperimus) tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices (ut eorundem euidens inquiſitio patefecit) indiſcreto moderamine parochianas eccleſias prægrauantes: dum in exactionibus ſuperfluis frequentes exiſtunt, penè uſque ad exinanitionẽ extremæ uirtutis quaſdam baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat decætero quod conſtat hactenus inordinatè præſumptum, non amplius quam duos ſolidos unuſquiſque epiſcoporum præfatæ prouinciæ per ſingulas diœceſes, uel baſilicas iuxta ſynodum Bracarenſem annua illatione ſibi expetat inferri: monaſteriorum [f] ta-

---

hil ergo poteſt epiſcopus petere ab aliquo niſi oſtendat p canones illud ſibi debitum, [1] ut ix.q.iij.conqueſtus.xviij.q.ij.capit.j.

[a] Præſumpta. Nota quod lõginqua uſurpatio nõ facit ius, ut xciij. diſt.illud.100.diſtin.cõtra morem.xxiiij.q.j ſchiſma. extra de ſimo.cum in eccleſia. & cap.non ſatis. j.q.j. nullus epiſcopus. ij. extra de præſcr.cauſam. Item ar.not. quod ſua authoritate quis poteſt detinere,quod de iure non præſtitit,licet illud diu ſoluerit, ut C. de agri. & cẽſit.litibus, libro.xj. Tempus enim non inducit obligationẽ, extra de cenſi.peruenit. ff.de actio. & obli. obligationũ fere. §. placet. Prætor enim non tuetur iniquam poſſeſsionem. ff. de publi. cum ſponſus. §.ſi res. Non enim ſufficit poſſediſſe, niſi cauſam poſſeſſionis pbet. extra de præſcrip. ſi diligenti. ff.de itine. actuq; priua.l.ult. Licet enim longiſſimo tẽpore aliqd gratis pręſtitũ ſit, in hoc non currit pręſcriptio:ut xvj. q.iij clerici. & c.ſi epiſcopus.C.de pſcript. trigint. uel quadraginta anno.male. Argu.cõtra xviij. quæſt.ij. ſeruitiũ.nã libertas non dandi decimã pręſcribitur. [2] extra de præſcr. de quarta. Itẽ arg. contra.j.quæſt.iij. cap.quæſitum.nec cogit qs cãm poſſeſsionis probare. ff.ſi ſerui. uẽd. ſi qs diuturno. Sol. nec in lõga nec in lõgiſsima præſcriptione ſufficit allegare diuturnam poſſeſsionem, niſi aliquã cauſam poſſidendi alleget. Sz allegata cauſa cũ epc conſtet, præſumitur eſſe debitum. arg.xij. diſt. illa. tamen non tenetur probare cauſam, ſiue titulum poſsidẽdi: quia pẽ eſſe, quod non habet de hoc inſtrumẽta, nec teſtes, nec eſt hoc in memoria hoium: ut iij.q.vj. hæc quippe. Ioã.T.dicit cõtra, quia ſufficit ſi dicat præſcripſi niſi præſumptio ſit contra eum. [3]

[b] Auendum. Subditos. ſcilicet laicos.

[c] Socios. Hic dicuntur clerici ſuecij epiſcopi: alibi fratres:ut xcv. diſ. olim.viij. q.j.quid autem.

[d] Scandalizent. exigendo ultra licitum, ut xj.quæſtio.iij.nolite.

[e] Sumptus. Videtur ergo, quod ſi habet ſumptus,unde poſsit expẽdere nõ debet alios grauare. Nã potius uidentur hæc peti ex gratia, quã de iure: ut extra de cenſi. cum apoſtolus. Et ea quæ domi conſueuit expendere,debet expendere, cum eſt in uia: 4 ut in authen.de manda. princi. §.illud.colla.iij.& in authẽ. ut iud. ſine quoquo ſuffrag. §.nulli.colla.ij.ſed non eſt ita,ut extra de ſimo. cum ſit Romana.in parte deciſa.

[f] INter cætera. Monaſteriorum. ĩ.xvj. quæſt. ij.cap j. & ij. contra. ĩ.xvj. quæſt. j.cum pro utilitate.ĩ.xviij.q.4.quã ſit.& cap. ſeruitiũ contra.

Solu

[1] Arg.cõtra ad hoc xxv. q.ij. amputato. Ar.ad hoc ĩ.xv. q. j.nulli. epiſcoporum. ubi de hoc. Arc.

[2] Sub.cũ aliquali titulo,qd dic ut no. extra de præſcri: ſi diligẽti. i gl. ex hoc uidet. Ar. Poſſeſsio ſine cauſa poſsidẽdi nõ ſufficit ad præſcriptionem.

[3] De hac materia noc. etiã xvj. q.iij. dilectio. Archid.

† Ofs. libri, quos uidi, ſic habẽt: tñ legẽdum puto Galliciæ, qa iſtud non eſt conciliũ generale, ſed prouinciale Hiſpaniæ, & ſic de aliena prouincia nihil decernẽ poterat, ut ĩ.ix. q.ij. c.epi. c.ſi inuitati.

4 Sz ſiof frc. putat cõtra: qa & in ciuitate maneñs & uiſitãs, põt exigere,p cũrationes extra de cenſi. uenerabili. Archidia.

s.Theſ.j. c.

men baſilicis ab hac ſolutionis a expenſione ſeiunctis. Cum uerò epiſcopus dioeceſim uiſitat, nulli præ multitudine oneroſus exiſtat: nec unquam quinquagenarium b numerum euectionis excedat: aut amplius, quam una die per unamquanque baſilicam remorandi licentiam habeat. Quicunque uerò pontificum eorundem aliter quàm decreuimus agendum præſumpſerit, correctioni procul dubio canonum ſubiacebit, tanquam conſtitutionum ſynodalium tranſgreſſor, & priſcorum patrum edictorum corruptor.

Item Gregorius epiſcopis Siciliæ.

Sacerdotes ab epiſcopis ſuis ultra modum non grauentur.

CAN. IX.

Relatum eſt nobis ſanctæ memoriæ deceſſoris mei temporibus per ſeruum Dei diaconē, qui tunc eccleſiaſtici patrimonij curam geſsit, fuiſſe diſpoſitum, ut ſacerdotes per uniuerſas ueſtras dioeceſes conſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, ultra modum grauari minimè debuiſſent. Sūma c enim præfixa fuerat uobis (ut audio) conſentientibus, quæ ab eis ſacerdotibus pro labore d clericorum e dari debuiſſet: atqui hoc, quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minimè cuſtoditur. Vnde fraternitatem ueſtram admoneo, ut ſubiectis ueſtris non graues ſtudeatis exiſtere.

Item Pelagius Creſconio illuſtri.

Secundùm loci mediocritatem epiſcopis conuiuia parētur.

CAN. X.

Illud magnitudinem tuam minimè uolumus ignorare, quòd Syracuſanæ ciuitatis epiſcopus inter alia, quæ in cautionū ſuarum pagina ſpopondit hoc etiam ſpecialiter ſub interpoſitione poenæ f legitimæ promiſiſſe legitur nunquam ſe à quolibet ſuæ dioeceſis presbytero ultra duos ſolidos cathedratici nomine petiturum: nec per quamlibet aliam occaſionem quicquam in eius ſe diſpendio eſſe geſturum: quod magnitudo tua non ſolùm à prædicto epiſcopo, ſed de omnium epiſcoporum Siciliæ perſonis competenti ſolicitudine cuſtodire non deſinat: nec ipſa quoque prandia enormia fieri, ſed ſecundùm mediocritatem uniuſcuiuſque loci epiſcopo ad conſignationem uenienti, ſuſceptionis præparari conuiuium: quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna uolumus, aut qualibet ratione permittimus.

CAVSA XI.

Clericus aduerſus clericū quæſtionem de prędijs agitauit: quē ad ciuilem iudicem producere uoluit. Reus non niſi ante iudicem eccleſiaſticum ſtare uolebat. Actor uerò potentia ciuilis iudicis illum à poſſeſſione ſua deiecit. Quo audito epiſcopus eum ab officio ſuo ſuſpendit: ille contempta epiſcopi ſententia officium ſuum miniſtrauit, hoc comperto epiſcopus ſine ſpe reſtitutionis in eum ſententiam dedit.

1 *Hic primùm quæritur, utrùm clericus ante ciuilem iudicem ſit producendus.*

2 *Secundò, ſi producendus non eſt, an hæc culpa ſit digna ſuſpenſione.*

3 *Tertiò, ſi digna non fuerit, an contēpto rem ſententiæ ſui epiſcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

Monaſteria ſunt exempta à lege dioeceſana.

a Solutionis. Ipſa enim monaſteria à lege dioeceſana sūt exempta, ut hic, & xvj. q. j. cū pro utilitate. & xviij. q. ij. quā ſit. ſed eorū capellæ nō, ut extra de capel. mona. ca. ult. & pen. & extra de præbendis. de monachis.

Viſitans ſe contē- [redacted]

b Quinquagenarium. Hodie numerus ſingulorum in euectionibus eſt taxatus: ut extra de cenſi. cum apoſtolus. nec numer⁹ ibi taxatus recipiēdus eſt ſi eccleſia grauetur, ut ibidē dicit, & extra de exceſ. prælat. cum ad quorundam. extra de pœ. c. pe. Illos ergo qui ſuperflui sūt, pōt remouere ſacerdos; quia ſi habes ſeruitutem adaquandi certū numerum pecorū, ſi plus ducis ad aquā quā debeas, ſuperflua poſſunt à dño remoueri: ut ff. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. Trebatius. Itē ſi cā proprij cōmodi uenit ad eccleſiā, de proprio uiuat: ut C. de ſtat. & ima. l. ulti. Hæc allegatio forte hodie non tenet: quia ſi aliquis fuerit ſupra uires grauatus alij uicini ſacerdotes tenētur conferre: ut dixi ſ. ead. illud. & extra de cēſi. procurationes.

Etiam & epiſcopū poteſt remouere. ar. ff. de aqua quot. & æſti. l. j. §. itē quæ. Ar.

Pactio enim in ſpiritualibus interueni re poſſit.

Relatum. Summa. ſ. e. q. j. relata. arg. quod pactio interuenire poteſt in ſpiritualibus: 2 ut hic, & xviij. q. ij. Eleutherius. xij. q. ij. c. quicunq;. extra de deci. ex multiplici. quinque enim prohibetur tranſigi, uel paciſci. ſi tñ fiat auctoritate iudicis, tenet: ut extra de ꝑbē. niſi. ff. de his quæ no. infa. furti. §. pactus. ff. de trāſac. cū his. §. ſi cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu conſecrandi, ut hic dicitur, & extra de ſimo. ca. cum ſit Romana. & non pro actu baptizandi? Ideo dico, ne aliqui propter paupertatē, uel auaritiam ſe ſubtrahant à baptiſmo: ut j. q. j. baptizandis.

2 Verum eſt hoc, dūmodo ſit licita: ut xviij. q. ij. Eleutherius. ſecūdum L. de hoc dixi j. q. ij. quā pio. & hoc not. c. diſ. in ea. Arc.

d Pro labore. ſ. j. q. ij. ca. ult. ſ. xij. q. ij. charitatem.

e Clericorū. Qui laborant cū epiſcopo in uiſitatione.

f Illud. Pœnæ. Nota, quod aliquis ſub pœna poteſt obligari in ſpiritualibus: ut xxiij. di. quanquam. xvj. q. j. ſtatuimus. j. q. ult. quoties.

QVod clericus. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes. In prima probat per xxiiij. authoritates, quòd epiſcopus & quilibet clericus per clericos eſt iudicandus, & non per laicos niſi, forſan eſſet incorrigibilis: quia actor debet ſequi forum rei. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Ecõtra. Io. de Fã.

QVAESTIO I.

QVòd clericus [a] apud ſeculares iudices accuſandus non ſit, *Caius Papa ſcribit dicens:*

Apud ſecularem iudicem nullus clericus conueniatur.

CAN. I.

NEmo unquam epiſcopũ, aut reliquos clericos apud iudicẽ ſecularem accuſare præſumat.

FALEA.

NVllus iudicũ neq; presbyterũ neque diaconẽ, aut clericũ ullũ, aut eccleſiæ iuniores ſine licẽtia põtificis per ſe diſtringat, aut cõdẽnare præſumat. Q d' ſi fecerit, ab eccleſia, cui iniuriã irrogare dignoſcitur, tãdiu ſit ſequeſtratus quouſq; reatũ ſuũ agnoſcat, & emẽdet.

Item Marcellus Papa.

De eodem.

CAN. II.

CLericum [b] cuiuſlibet ordinis abſq; pontificis [c] ſui permiſſu nullus præſumat ad ſecularem iudicem attrahere, nec laico quemlibet clericum liceat accuſare.

Item ex Niceno concilio.

Ab eis quiſquis iudicandus eſt, quos ſibi iudices elegerit.

CAN. III.

IVdices autem eſſe non debent niſi quos ipſe, qui impetitur, [d] elegerit, aut quos ſuo conſenſu hæc ſancta ſedes, aut eius primates [e] authoritate huius ſanctæ ſedis delegauerint.

Item Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius Imperatores.

Ad ſecularia iudicia nullus clericus eſt pertrahendus.

CAN. IIII.

COntinua lege ſancimus, ut nullus epiſcoporum, uel eorum, qui eccleſiæ neceſsitatibus ſeruiunt, ad iudicia ſiue ordinariorũ, [f] ſiue extraordinariorum iudicum protrahat. habẽt. n. illi ſuos iudices, ne quicquã his publicis eſt cõe cum legibus. [g]

Item Conſtantinus Imperator præſidens in ſancta ſynodo, quæ apud Nicæam congregata eſt: cùm querelam quorundam clericorum conſpicere corã ſe deferendam ait: Vos à nemine dijudicari poteſtis: quia ad Dei [h] ſolius iudicium reſeruamini.

Cauſa eſt duplex.

[a] Quod Clericus. Cauſarũ alia eccleſiaſtica, alia ſecularia. Eccleſiaſticarũ alia ſpiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis eſt, ubi agit de decimis, uel matrimonijs, Criminalis ubi agit de crimine eccleſiaſtico. ſ. hæreſis uel uſurarũ, cuius examinatio ſpectat ad iudicẽ eccleſiaſticũ: ut j. ca. ſi quis cũ clerico. & vj. q. ij. c. j. Alia eſt ciuilis ſiue pecuniaria, ubi agit de rebus tẽporalibus. ar. ad hãc diſ. xvj. q. j. frater. Itẽ ſecularium alia eſt ciuilis, alia eſt criminalis. In his omnibus nũquam cõuenit clericus, niſi ſub eccleſiaſtico iudice: ut j. ca. nullus eps. niſi in tribus caſibus, ut ſ cauſa feudi: ut extra de iudi. cæterũ. & niſi ſit incorrigibilis, ut xvij. diſt. nec licuit. Item & in cã reconuentionis. iij. q. viij. cuius in agẽdo. Alios caſus poſui j. e. clericũ null⁹. Similiter nec laicus põt conueniri ſub eccleſiaſtico iudice, niſi in caſibus v. ut ſi conueniat ipſum ſup rebus ſpiritualib⁹, ut extra de iudi. c. ij. & iij. Vel niſi ruſtici eccleſiæ conueniantur: ut lxxxix. di. indicatum. extra de app ſi duobus. Vel ubi aliquis rapuerit res eccleſiæ: tunc potius ex conſuetudine, quam de iure conuenitur ſub clerico. extra de foro comp. cum ſit. & c. ſi clericus. Item ſi iudex laicus eſt negligens, extra de foro cõp. ex tranſmiſſa. & xxiij. q. v. adminiſtratores. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſecularis. Vel ſi haberetur querela contra ipſum, poteſt adiri eccleſiaſticus iudex, ut in auth. ut diſ. iudi. col. ix. §. j. & ij. & §. pe. Non tamen propter negligentiam eccleſiaſtici iudicis clericus poteſt conueniri coram laico iudice: ut extra de iudi. qualiter. in fi.

Cauſa ſecularis è duplex.

Laicus ſi conuenit coram iudice eccleſiaſtico, niſi in quinq; caſibus.

Cum ad huc habeat characterem. ar. xxxij. q. vij. licite.

[b] CLericum. Etiam depoſitum: ut lxxxj. di. dictum. Nec etiam coniugatum. xxxij. diſ. ſi quis uerò. Nec ob. extra de ſponſa. c. j. quia ibi loquitur, cum talis non uult gaudere priuilegio clericali: quia forte ſit maritus uiduæ. Nam tunc perdit priuilegiũ: ut lxxxiiij. diſt. quiſquis clericus. Idem dico de ſeruientibus & mancipijs clericorum: ut lxxxix. diſ. indicatũ. Et idem priuilegium habet familia, ꝙ domin⁹: ut extra de Iudæ. ad liberandã. quia libertus forũ patroni ſequit. ff. ad mu ni. aſſumptio. xij. qõ. ij. eccleſiarum ſeruos. Itẽ uxores clericorũ: quia ſortitur forũ uxor ex perſona uiri: ut ff. de iuriſ. om. iud. cũ quædam. & eodem gaudet priuilegio uxor & filius quo clericus: ut C. de epiſ. & cleri. l. j. & ij. ſed illa quæ non eſt legitima uxor non ſortitur forũ à perſona uiri. ff. ad muni. de iure. §. ulti. Io. ꝙ dicit de coniugato, falſum eſt: ut extra de cleri. coniu. Io. & forte idem eſt in depoſito, cum ſit exauthoratus: ut 50. di. accedens. B.

Seruientibus, hoc falſum & contrariũ practicat̃ in Gallia.

[redacted]

[c] Abſq; põtificis. Hodie nec cũ conſenſu epiſcopi poteſt, ut extra de foro comp. ſi diligenti. alias ab officio ſuſpendit, ut iij. q. vj. non liceat. prætereа cauſam perdit: ut j. e. inolita. & c. placuit.

[d] IVdices. Qui impetit. Ar. iudices eſſe dãdos ad arbitriũ rei: ut hic, & xv. q. vij. ſi aũt. & iij. q. vj. peregrina. & iiij. q. v. quiſquis. Sed contra. ff. de iud. obſeruandum. ubi dicitur, ꝙ ille iudex nõ eſt dandus, quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud altera, intelligere de actore non de reo. Vel dic, ſi nõ poſſunt cõcordare actor & reus, tunc dabuntur ſecundũ petitionem rei. uel ſupple in omnibus iſtis iſtud, & actoris. Vel dic quòd hoc c. loquitur in criminali cã: tũc enim ex pluribus epis poteſt eligere reus, quem uult: ut iij. q. viij. accuſatores.

Iudex an poſsit dari ad arbitrium rei.

Huic ſolutiõi ob. extra de offi. dele. cum R. ubi eligit actor.

[e] Primates. Id eſt, epiſcopi qui concilium celebrant authoritate Papæ.

[f] COntinua. Ordinariorum. id eſt, ad ordinarios, uel delegatos ab Imperatore.

[g] Cum legibus. Quæ dicunt clericum poſſe trahi ad ciuilem iudicem: ut j. ca. ſi quis cum clerico.

[h] Quia ad Dei. Id eſt, clericorum, qui dij appellantur,

Item ex concilio Matiſcenſi, cap. ix.

De eodem.

PALEA.

Nullus clericus aliũ clericum ad iudicẽ ſecularẽ accuſare, aut ad cauſam dicendã trahere quocũq; modo præſumat: ſed omne negotiũ clericorũ, aut in epiſcopi ſui, aut presbyterorũ cum archidiaconi pſentia finiatur.

Quòd ſi qs clericus hoc adimplere diſtulerit, ſi minor fuerit, uno minus de xl. ictibus accipiat: ſi uerò honoratior, xxx. dierũ concluſione mulctetur.

Item Bonifacius ad epiſcopos Galliæ.

De eodem.

PALEA.

Quæcunque contentiones inter Chriſtianos oriuntur, ad eccleſiam deferantur. & ab eccleſiaſticis uiris terminentur: & ſi obedire noluerint, quouſq; obediãt à liminibus eccleſiæ excludantur.

Item Marcellus Papa.

Neq; pro cauſa ciuili, neque pro criminali epiſcopus apud ciuilem iudicem producatur.

CAN. V.

iij Nullus epiſcopus, neq; pro ciuili, neq; pro criminali cã apud quẽuis iudicẽ, ſiue ciuilẽ, ſiue militarẽ producatur, uel exhibeatur. a Magiſtratus. n. qui hoc iubere auſus fuerit amiſsione rerum & cinguli b condẽnatione plectetur.

Item Syluester Papa.

Quilibet clericus nõ eſt in publico examinãdus. CAN. VI.

Teſtimonium clerici aduerſus laicum nemo recipiat, c nemo clericum quemlibet in publico d examinare præſumat, niſi in eccleſia.

Item C. lib. i. tit. de epiſcopis & clericis, Imperator Theodoſius. Nec honore, e nec legibus eps ad teſtimonium flagitetur. Item. Epiſcopum ad teſtimonium f dicendum admitti nõ decet. Nã & perſona inhonoratur, et dignitas ſacerdotis excepta g cõfunditur. Nouella cõſtitutio. Eps non flagitetur ad teſtimoniũ iureiurãdo h ſed Euangelijs tantùm coram poſitis. Item.

Sed iudex mittat i ad eũ ex ſuis miniſtris, ut propoſitis ſacroſanctis Euãgelijs ſcdm quod decet ſacerdotes, dicat quæ nouerit.

Idem.

Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema ſit.

CAN. VII.

j Si quis clericus accuſans clericum in curiam introierit, anathema ſit. ſubaudiendum eſt, ſi plurimorum iudiciorũ cognitionem petierit. epiſcopale nanq; iudicium nihil obeſt ab Imperatore poſtulare. Vnde in Carthaginẽſi cõcilio viij. legitur.

Proprio priuetur ho- -re publici iudicij cognitionem ab Imperatore po..ulans.

CAN. VIII.

Placuit, ut quicunq; ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit, k honore proprio priuetur: ſi autẽ epiſcopale l iudicium ab Imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit.

Sic & ſequentes m authoritates intelligendæ ſunt, quibus clericorum cauſas non niſi clerici cognoſcere iubentur.

Vnde Gelaſius Papa ſcribit Ezechiæ comiti.

A ſeculari iudice clericus non eſt audiendus.

...ue: ut j. eãd. ſacerdotibus.

a Nullus epiſcop⁹. Vel exhibeat. Sed nunquid tenetur uenire, & allegare forũ: ut extra de ap. cum parati⁹nõ: qa citatio nulla eſt. Nam ubi quis citari non poteſt, uel ratione perſonæ, uel ratione temporis, uel cauſæ, non tenetur uenire: ut notaui iij. qõ. ij. ſi epiſcopus. & q. j. c. ij. & ff. de ferijs. l. j. b Cinguli. Nota q eccleſiaſticus iudex priuat etiã laicum ſua dignitate: ut xxxij. q. v. præceptum. in fine. c Teſtimoniũ. Recipiat. In cauſa criminali, ut extra de teſtib. decætero. d In publico. Scilicet foro e ſeculari, ne ſit contra di. xxiij. c. illud. j̄. xv. q. v. c. j. e Nec honore. i. in re prætorio. f Ad teſtimoniũ. A iudice ſeculari. g Excepta. Ab hac neceſsitate. h Iureiurãdo. Hæc ſunt uerba Gratiani: nec dicit uerũ. Nam epiſcopi bene tenentur iurare: ut ij. q. iiij. nullam. & iij. q. ix. hortamur. Sed hoc eſt priuilegium eius, quòd non tangit Euangeliũ, ſed tantũ à longe manus eleuat uerſus ipſum. Videtur th̃, q ſecũdum canones tenetur tangere Euangelium: ut j. q. vij. quoties. Ioan. Quod non debeat tãgere, hodie determinatur extra de iu. calũ. cap. ulti. B. i Iudex mittat. extra de teſtib. ſi qui teſtium. ff. de iureiuran. ad perſonas. k Placuit. Petierit. Ergo ex ſola porrectione libelli perdit quis cãm. l & ſic eſt contra. ff. de in ius uoc. ſi libertus. & ff. rem ra. ha. l. amplius. ubi habes, q non incidit in pœnã, ſi deſiſtat ab agẽdo. Sic ergo uidet, q quãdoq; confugit ad ſecularẽ iudicẽ propter defidiam eccleſiaſtici iudicis: ut xvj. qõ. vij. filius. ſicut ecõuerſo recurrit ad eccleſiaſticum iudicem à ſeculari, ut j̄. xxiij. q. ult. ſæpe. & cap. his. & cap. ſi uobis. & extra de foro compe. licet. & ca. ex tranſmiſſa. ſed non eſt hoc uerum: ut extra de iudi. qualiter. in ſi. l Epiſcopale. In his, quæ ſpectãt ad iudicium Imperatoris, ut extra de foro compe. uerũ: Vel intellige, q Imperator rogat epiſcopum cognoſcere de cauſa. m Sic & ſequentes. Id eſt, ſicut præmiſſæ authoritates dicunt, q non niſi coram clericis ſint conueniendi clerici ſic, &c.

Citatio nulla non arctat citatum.

a Præcipue, cum iſta ca. de ſe expurgante loquantur: hæc autẽ de teſtelo quuntur. Arch.

Epiſcop⁹ iurans nõ tenet ſacra tangere.

a Quod præcedit, non bene colligitur ex text. licet dicat q priuet honore. & ſcdm hoc nõ ob. qđ ſequitur.

Iudice eccleſiaſtico negligente nõ recurrit ad ſecularem.

Chriſti

CAN. IX.

Chriſtianis gratū ſemper debet eſſe quod ab eorum poſcitur dignitate præſtandum: quia Deo ſeruientibus beneficium negare non conuenit. Sylueſter atque Fauſtinianus, qui ſe à cunabulis clericos confitentur à Theodora ſe opprimi per uiolentiam conqueruntur: quia dicunt ſe ingenuos, atque Deo authore priſtinæ conditionis nexibus abſolutos, in ſortem deterrimæ iterum ſeruitutis addici & per authoritatem regiā contra leges publicas cū clericali cingulo olim tenerentur, adſtricti per archidiaconum urbis Grumentinæ eſſe conuentos: cùm conſtet eum, qui cæleſtem militem [a] pulſat, non niſi eius forum debere ſectari. Et ideo dilecte fili depenſæ ſalutationis affatu ſupradictos clericos tibi commendo: ut ſi ad delegatorum iudiciū, eorum aduerſarij uenire contempſerint, [b] ſublimitatis tuæ tuitione ualētur: ne quid illis, aut ſurreptio, aut inimicitia legibus uiolentia neceſsitatis imponat: quia qui iudiciū refugit, [c] apparet eum de iuſtitia diffiſum.

Item Criſpino & Sabino epiſcopis.

Non niſi ad epiſcoporum iudicium clericus uocetur.

CAN. X.

Sylueſter & Fauſtinianus eccleſiæ Grumentinæ clerici lacrymoſa nobis inſinuatione conqueſti ſunt, libertatem ſibi domini ſui benignitate conceſſam, hæredum eius oppreſsione pulſari ſibique in clericatus officio penè à cunabulis ſeruientibus, etiam manumiſſore uiuente [d] in eodem actu nihilominus conſtitutis, diuinis miniſterijs impendere ſeruitium non licere: cùm (ſi petitionem ueritas ſubſequatur) contra patris [e] & authoris ſui factum uenientibus, ut indignis hæreditas legibus auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientibus cōtra authoris ſui proſilire iudicium. Et ideo fratres chariſsimi, quoniam ſe ēt ab archidiacono dictæ eccleſiæ queruntur oppreſſos, qui per eorum abſentiam moderatoris iudicium promiſit eos eſſe ſecuros, calcatis omnibus rationibus, cōtra leges diuinas, & publicas pulſatis, forū ſuum putauit auferri: in ueſtro [f] iudicio quiſquis ille eſt, qui clericum laceſſerit, adueniat: ut eccleſiæ iura, quæ ueteſti principes aſsidua ſanctione firmauerunt, impetitis clericis non negentur.

Item Alexander omnibus orthodoxis per uniuerſas prouincias Chriſto domino famulantibus.

Ante iudicem ciuilem ſacerdotes non accuſentur.

CAN. XI.

Relatum eſt ad huius ſanctæ & apoſtolicæ ſedis apicem (cui ſummarum diſpoſitiones cauſarum, & omnium negotia eccleſiarum ab ipſo domino tradita ſunt, quaſi ad caput, ipſo dicente: Tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam) quod quidam æmuli Chriſti, Mat. 16.
eiuſdemque ſanctæ eccleſiæ inſidiatores, ſacerdotes Dei ad iudices publicos accuſare præſumant, cùm magis Apoſtolus Chriſtianorum [g] cauſas ad eccleſias deferri, & ibidem terminari præcipiat: quoniam taliter præuaricantes præuaricauerunt in Deum ſuum, & non obedierunt præceptis eius.

Item Pelagius Beneceſto defenſori.

Actor forum rei ſequatur.

CAN. XII.

Experientiæ tuæ præſenti authoritate mandamus, ut in cauſis, in quibus quælibet eccleſiaſtici officij perſona loco petitoris exiſtit, quenquam laicum pulſatura apud ſuæ prouinciæ iudicem ſuas pro-

---

[a] Chriſtianis. Cæleſtē militem. Clerici enim milites Chriſti ſunt. [1] xxiij. q. ul. reprehenſibile.

[b] Contempſerint. Si non ueniunt ad iudicium iſti actores, in optione rei eſt an uelit, ut circunducatur edictū, uel ꝙ admittantur ꝓbationes [2] ſuæ: ſed iudex auditis probationib⁹ ſuis non pronunciabit eum liberum, ſed ſeruum illius non eſſe: niſi euidentiſſimas probationes habeat: ut ff. de li. cau. l. diui fratres. uel iudex pōt imponere actoribus perpetuum ſilentium. C. de inge. ma. l. diffamari.

[c] Refugit. Sic lxxiiij. di. honoratus. & iij. q. ix. decreuimus.

[d] Sylueſter. Viuente. Hoc multum facit pro eis cum pater eos non reuocauit, ut filij non poſsint reuocare: ut ff. de probat. Procula.

[e] Patris. Secundū legem antiquā hæres, qui non adimplebat uolūtatem defuncti, omni ſucceſsione priuabat. C. de fideicom. l. ulti. hodie autē hoc tenet in extraneo hærede. Sed ſi filius inſtitut⁹ hæres nō implet uoluntatē defuncti, priuatur ſucceſsione, relicta tamē ſibi legitima: ut C. de fideicō. authē. amplius. & forte lex præualet in hoc caſu huic canoni. Innoc. tñ idē dicit ꝙ hic dicitur, extra de uo. & uo. redem. licet. in fin. unde poteſt dici ꝙ canon iſte corrigat authenticam. [3]

[f] In ueſtro. Authoritate enim epiſcopi uoluntas defunctorum mandatur executioni, extra de teſt. ſi hæredes.

[g] Relatum. Chriſtianorum. Hoc obtinuit ſecūdum primitiuū ſtatū eccleſiæ: ut ij. q. v. ſi qs preſbyter. & xcv. di. ecce. Vnde adhuc ſecundum legem, ſi iudex ſecularis eſt ſuſpectus, epiſcop⁹ ei adiungitur, uel cauſa trāsfertur ad iudicē eccleſiaſticū [4] ut i auth. ut differ. iud. §. ſi tñ. col. ix. in criminalib⁹ cauſis tamen. ſ. ſanguinis nō ſunt clerici iudices. xxiij. q. ul. his à quibus.

Experientiæ. Presby-

[1] Vel eccleſiæ. l. di. clericum.

[2] Quibus ſe probarent ingenuos. ff. de libe. cauſ. ordinata. ſecūdum Lau.

Hæres nō adimplēs defuncti uoluntatē qualiter punitur.

[3] Vbi de hoc: & intelligunt quidā hoc tātum in relictis ad pias cās, ut patet i eo qđ le. & not. extra eo. tit. c. tua. uer. cū igitur & ca. nos quidē. in fi. Archi.

ponere actiones non deferat. In his uero negotijs, in quibus eccleſiaſtici officij perſona pulſatur totius ſubmoto pulſationis obſtaculo, ad iudiciū epiſcopi, uel presbyterorum [a] in loco, ubi quæſtio uertitur, conſtitutorum occurrat indifferenter examen.

Item Sergio cancellario.

De eodem.

CAN. XIII.

SI quiſquam clericus ſiue inferioris, ſiue potioris gradus petitor exiſtat, & contra laicam perſonam ſuas dirigat actiones, iſte modis omnibus non alibi, quàm apud prouinciæ iudicē negotium ſuū dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericū cuiuſcunque gradus duxerit eſſe pulſandum, ad epiſcoporū iudicium in eadem ciuitate, uel territorio cōſtitutorum proponat eas, quas ſe habere exiſtimat actiones. Quē ordinē legibus per omnia cōuenientem atq; conſentaneum demonſtrari illa regula [b] manifeſtat, quæ præcepit actorem rei forum ſemper ſequi pulſatj. Clericis uero pulſatis in epiſcopali iudicio forum competere, principalium quoque ſanctionum deſignat authoritas.

Item in concilio Agathenſi legitur.

Epiſcopo non permittente apud ſecularem iudicem clericus pulſari non debet.

CAN. XIIII.

ij CLericū nullus præſumat apud ſecularem [c] iudicem epiſcopo non permittente pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, uel proponat: [d] nec audeat criminale negotium in ſeculari iudicio proponere.

Item Pius papa.

Clericus ſuo inobediens epiſcopo depoſitus curiæ tradatur.

CAN. XV.

SI quis [e] ſacerdotū, uel reliquorum clericorum ſuo epiſcopo inobediens fuerit, aut ſi ei inſidias parauerit, aut contumeliam [f] aut calumniam, aut conuicia intulerit, & conuinci potuerit, mox depoſitus [g] curiæ tradatur, & recipiat quod inique geſſit.

Item ex concilio Carthaginenſi.iij.

Principali cogatur authoritate, qui plebem inuaſam non uult deſerere.

CAN. XVI.

PEtimus, ut dignemini dare fiduciam, [h] qua neceſsitate ipſa cogente liberum nobis ſit rectorem prouinciæ ſecundùm ſtatuta glorioſiſsimorum principum aduerſus illum audire, qui plebem, quam inuaſerat, uſque hodie commonitus (ſecundum quod ſtatutum fuerat) relinquere contemnit, ut qui miti admonitioni ſanctitatis ueſtræ acquieſcere noluerit, & emendare illicitum, authoritate iudiciaria protinus excludatur. [i] Aurelius epiſcopus dixit: Seruata forma diſciplinæ, non exiſtimabitur appetitus, [k] ſi ueſtra charitate modeſte conuentus recedere detractauerit: cum fuerit ſuo contemptu & contumacia faciente iudiciaria poteſtate conuentus. Honoratus & Vrbanus epiſcopi dixerunt: Hoc ergo omnibus placet.

Item Gregorius papa.

A principibus corrigantur, quos eccleſia corrigere non ualet.

---

[a] Presbyterorum. Hoc ītelligit Hu. cū cauſa his delegat ab epiſcopo. alias epiſcopus ſolus iudex eſt ordinarius: ut ī.ea.de pſona. Vel expone uel pro &, ut xv. q. vij. epiſcopus. uel dic ꝙ prælatus quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet & iuriſdictionem: ut extra de offi.ordi. cum ab eccleſiarū. extra de elect.c.j. Sed qui non eſt electus ab uniuerſitate uel collegio non eſt iudex ordinarius. Iudicem enim facit aut conſenſus populi, ut xciij.diſtinct.legimus.in fi.& in authen. de defen.ciuit.§.interim.colla.iij.aut cōſuetudo, ut ix.q.iij.conqueſtus.C.de emā cip.l.j. & l.fina.

Iudicem duo faciunt.

[b] SI quiſquam. Regula. quæ eſt ī.iij. quæſtio. vj.neminem.C.de iuriſd. omn. iudi. iuris ordinem.

[c] CLericū. Secularē. Niſi in caſib⁹ exceptis in ſumma. Itē excipit, ſi papa delegat laico cauſam ſpiritualē: ut x.q. iij.illud. Item forte cū ſuccedit clericus laico: ut ff.de iudi.hęres abſens. quod falſum eſt. Itē ſecundū quoſdam cū tenetur de euictione, ſequit forū emptoris. ff. de iudi. uenditor. ſed hoc non eſt uerum: quia per hoc nō fit de foro illius, [1] licet præſtet ei authoritatē.

Clericus corā ſeculari quandoq; conuenitur.

[1] Illius. Imo licet nō fit re⁹ principalis, tamen quia cum in eodem foro defendit, fit de illius foro, quātū ad hoc Ad.dc Pe. Anchara. repet. ca. ea quæ.de regul.iur. in 6.

[d] Vel proponat. id eſt, excipiat.

[e] SI qs. In his tribus ca.ponit, quod clericus à laico poteſt iudicari cum eſt incorrigibilis.

[f] Cōtumeliam. Si illa nō tantum epiſcopum, ſed etiam eccleſiam eius tantagatalias nō poſſet eum pro ſua contumelia excōicare xxiij. q.iiij.iter.

[g] Mox depoſitus. Si fit de nouo contumax, ut extra de iudi. cū non ab homine. Vel dic, qđ iſte caſus eſt ſpecialis, ubi aliqs ſtatim tradit curiæ, ſicut eſt in falſario: ut extra de falſ.ad falſariorū. Vel dic tradit curiæ, i. permittit tradi, ita ꝙ eccleſia nō tenet eū defendere. Itē in tertio caſu traditur curiæ, ſ. in crimine hęreſis, ut in cōſtitutione Innocentij excōmunicamus. Qualiter hoc uerbū exponatur, habes extra de uerb. ſig. nouim⁹.

[a] Etiam de hoc nota.ij.q.vij ſi quis ab epiſcopo.

Clericus ſtatim tradit curiæ ſeculari ī aliquib⁹ caſibus.

[h] PEtimus. Fiduciam. id eſt authoritatem.

[i] Excludatur. Ar. ꝙ ſi quis authoritate iudicis mittit in poſſeſsionē, & aduerſarius eum nō admittat, q nec attendit excōicationem, uidetur ꝙ manu militari ei poſsit auferri res: ut xxiij.qō.v.principes. xxiiij. q.iij. de illicita. xvij. di. nec licuit. & eſt expreſſum. ff.ne uis fiat ei, qui ī poſ.l. ſi quis miſſus.ff.de rei uend.qui reſtituere. Hodie tamē talis efficitur poſſeſſor poſt annum: ut extra de dolo & cōtu.contingit. & concordat legi.ff. de bo. autho.iud. poſsid.quamuis.

Militari manu poteſt quandoque alſ cui res auferri.

[k] Appetitus. ſ. īniuria laceſsitus.

Iſtud

CAN. XVII.

Istud eſt [a] quod a uobis popoſcim⁹. & nũc iterũ poſtulamus, ut Paulinũ Aquilegienſem pſeudo epiſcopum, & illũ Mediolanenſem epiſcopum ad clementiſsimum principem ſub digna cuſtodia dirigatis: ut & iſte, qui epiſcopus eſſe nullatenus poteſt, quia contra omnem canonicam conſuetudinẽ factus eſt, alios ultra non perdat: & ille qui contra morem antiquum eum ordinare præſumpſerit, canonũ uindictæ ſubiaceat.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Proprium gradum amittunt clerici coniurantes uel conſpirantes.

CAN. XVIII.

Coniurationũ [b] & conſpirationum crimẽ (quod apud Græcos dicitur φράτρια [c]) publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi: hoc multo magis in ſancta Dei eccleſia, ne fiat, cõuenit abdicari. Si qui uero clerici ſeu monachi inuenti fuerint cõiuratores, aut cõſpiratores, aut phratrias, uel factiones cõponẽtes aliquas, ſuis epiſcopis, aut alijs omnino cadãt de proprio gradu.

Item Calixtus papa.

Clerici conſpirantes proprio gradu amiſſo retrudãtur in carcerem, cæteri excõmunicẽtur.

CAN. XIX.

Conſpirationũ crimina ueſtris in partibus uigere audiuimus, & plebes contra epiſcopos ſuos conſpirare nobis mandatum eſt: cuius criminis aſtutia non ſolum inter Chriſtianos abominabilis eſt, ſed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus prohibita: & idcirco huius criminis reos non ſolum eccleſiaſticæ, ſed etiam ſeculi damnant leges: & non ſolum conſpirantes, ſed etiam conſentientes eis. Anteceſſores uero noſtri cum plurima turba epiſcoporum, quicunque eorum in ſacerdotali honore ſunt poſiti, aut exiſtunt clerici, honore quo utuntur, carere præceperunt: cæteros uero communione priuari, & ab eccleſia extorres fieri iuſſerunt: omneſq; ſimul utriuſq; ordinis uiros infames eſſe cenſuerunt: & non ſolum facientes, ſed etiam conſentientes.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Clerici aut monachi coniurantes proprio priuentur honore.

CAN. XX.

Si qui clerici, uel monachi reperti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut inſidias ponẽtes epiſcopis aut clericis, gradu ſuo proprio penitus abijciantur.

Item ex concilio Toletano.

De eodem.

CAN. XXI.

Si clerici aut monachi inuenti fuerint conſpiratores, aut per coniurationem calumniam machinãtes epiſcopis, uel clericis, proprium amittant gradum.

Item ex concilio Aurelianenſi.

De eodem.

CAN. XXII.

Si qui clericorum (ut nuper in multis locis per ſuperbiam diabolo inſtigante actum fuiſſe perpatuit) rebelli authoritate ſe in unum coniuratione intercedente collegerint, aut ſacramenta [d] inter ſe data, aut chartulam conſcriptam fuiſſe patuerit: nullis excuſationibus præſumptio [e] elabatur: ſed re detecta, cum in ſynodum uentum fuerit, in præſumptores extra perſonarum & ordinum qualitatem a pontificibus, qui tunc in unum collecti fuerint, uindicetur: quia ſicut charitas ex præceptis diuinis corde, non chartulæ conſcriptione, uel coniuratione eſt exhibenda: ita quæ ſupra ſacras admittuntur ſcripturas, authoritate & diſtrictione pontificali ſunt reprimenda.

Item Innocentius papa.

Inter clericos & laicos cauſa exorta ab epiſcopis audiantur.

CAN. XXIII.

Si quæ cauſæ, [f] uel contentiones inter clericos & laicos tã ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortę, placuit ut ſecundum Nicenam ſynodum congregatis omnibus eiuſdẽ prouinciæ epiſcopis iudicium terminetur.

---

[a] Istud eſt. Caſum huius capituli habes xxiiij. q.j. punienda.

[b] Coniurationum. Hæc quatuor ca. idẽ dicũt, qđ cõiuratores deponunt ſi clerici ſunt: ſi laici, excommunicantur.

[c] Phratria. A phares. quod eſt diuiſio: inde phariſæi. ꝭ. xlvj. diſ. ſeditionarios. & ꝭ. iij. qõ. iiij. cõſpiratores. & vij. q. j. deniq;.

Coniuratio an ſit licita.

[d] Si qui clericorũ. Aut ſacramenta. Cõiurationes quæ fiunt ſup licita re, licitæ ſũt ad probãdum malum & illicitũ: ut xvj. q. vij. ſane. j. qõ. j. concuſsionis. xxij. q. j. c. j. ſꝫ ſup re illicita nõ tenẽt [1] ut hic. Quidã tñ dicũt qđ oĩs cõiuratio ſi eſt occulta. eſt illicita. [2] ꝓhibenẽ ergo fraternitates quæ ſunt ad malũ. ſic C. de monopol. l. unica. ſed bonæ fraternitates admittunẽ. xlij. diſt. ſi qs deſpicit.

[1] Adde an & quales cõiurationes, uel conſpirationes ꝓhibeãtur not. in l. ſi dubito. ff. de capti. & in l. j ff. de colle. illi. Batt. in l. hac edictali. §. conuenticia. de pa. te. col. ix.

[e] Præſumptio. id eſt, temeritas. Quidam tamẽ hic ſcripſerũt, ꝙ hæc pręſumptio ſit iuris, contra quam non admittit probatio ſecus ſi præſumptio ſit facti.

[2] Hanc opin. iſti colligunt ex eo qđ ĩ. in text. dř, quia ſi charitas, &c. & ex uerbo interdicẽte. ꝭ ix. q. iij. archiepiſcopus. cũ ca. ſeq.

[f] Si quæ cauſę. Hoc c. loquitur de crimine eccleſiaſtico, uel de rebus ſpiritualib⁹ & de cauſis gñalibus ad totã ꝓuinciã ptinentibus. ꝭ His

Cùm ergo his omnibus authoritatibus clerici ante ciuilē iudicē denegētur producēdi: cùm (niſi prius depoſiti, uel nudati fuerint) curiæ non ſint repræſentandi: patet quòd ad ſecularia iudicia clerici nō ſunt pertrahendi.

2 His ita reſpōdetur: clerici [a] ex officio epiſcopo ſunt ſuppoſiti, ex poſſeſſionibus prædiorū Imperatori ſunt obnoxij: ab epiſcopo unctionē, decimas & primitias accipiūt, ab Imperatore uerò prædiorū poſſeſſiones nanſciſcūtur. Vnde Augu. ait ſuper Io. Quo iure uillas defendis? diuino, an humano, & c. require in principio, ubi differentia ſignatur inter ius naturale, & ius conſtitutiōis. Quia ergo, ut prædia poſſideantur, imperiali lege factum eſt, patet quòd clerici ex prædiorū poſſeſſionibus Imperatori ſunt obnoxij.

Item Ambroſius contra Auxentium.

Imperatori tributū eccleſia denegare non debet.

CAN. XXIIII.

SI tributum petit Imperator, non ei negamus: agri [b] eccleſiæ ſoluant tributū. ſi agros deſiderat Imperator, poteſtatē [c] habet uēdicandorū: tollat eos ſi libitū eſt. Imperatori nō dono, ſed nō nego. [d] Idem.

Poteſtatibus tributa nō ſunt deneganda.

CAN. XXV.

MAgnum quidem eſt & ſpeciale documētum, quo Chriſtiani uiri ſublimioribus poteſtatibus docentur debere eſſe ſubiecti: [e] ne quis conſtitutionē terreni regis putet eſſe ſoluendā. Si. n. cenſum filius Dei ſoluit: [f] quis tu tantus es, qui putas eſſe non ſoluendū? Itē apoſtolus: Omnis anima [g] ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit. Item Petrus apoſtolus generaliter omnibus fidelibus ſcribit: Eſtote ſubditi dominis ueſtris, ſiue regi [h] quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſsis ad uindictam malefactorum, laudem uerò bonorum.

Item ex epiſtola Clementis. [i]

De ſecularibus negotijs epiſcopus cognoſcere non debet.

CAN. XXVI.

TE quidem oportet irreprehenſibiliter uiuere: & ſummo ſtudio niti, ut omnes uitæ huius occupationes abijcias, ne fideiuſſor [k] exiſtas: ne aduocatus [l] litiū fias, neve in ulla aliqua occupatione prorſus inueniaris mundialis officij occaſione perplexus. Neque enim iudicem, [m] neque cognitorem ſecularium negotiorum hodie te ordinare uult Chri-

His ita. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat magiſter ſuperficialiter ſcilicet allegando, quod in ſpiritualibus cauſis debet tantum clericus coram clerico reſpondere: in alijs autem ciuilibus coram iudice ſeculari. & hoc probare uidetur per quinque canones. Ioan. de Fan.

a Clerici. Allegan do hoc dicit.

b SI tributum. Agri. j. xxiij. q. ult. ſcdm. contra. Sed ibi loquitur de his prædijs, in quibus fundata eſt eccleſia, uel officinæ eius, quæ debent eſſe liberæ, ut extra de cenſi. ſancitum.

c Poteſtatem. De facto, non de iure. nā ſi ſine authoritate principis, uel alterius quis detineat res eccleſiæ, ſacrilegus eſt, niſi reſtituat. xij. q. ij. quiſquis. xvj. qō. j. in canonib⁹. Videtur tamē, ꝙ ſi agri eccleſiæ nō ſoluāt tributum, ꝙ poſſit Imperator uendicare agros illos: ut hic, & C. de epiſc. & cleri. de his. Nā omnia bona illorum, quæ tenentur alicui ſoluere tributum, ſunt illi iure pignoris obligata. C. i qui. cau. pi. ta. cōtra. l. j. i Sed iſtud non eſt uerū: quia tantum intelligitur de proprijs prædijs patrimonialibus aliquorū uel clericorū, uel laicorum. Licet enim prædia eccleſiæ ceſſent à tributo, non ideo poſſunt uendicari, ut xvj. q. j. c. generaliter. §. nouarum.

d Non nego. Corporaliter me opponendo: q̄a pro temporalibus me morti opponere nō debeo, pro altaribus libenter immolabor. xxiij. q. ult. cō uenior.

e MAgnum. Subiecti. Tributum eſt probatio ſubiectionis. extra de cenſi. c. ij. Sed arg. contra extra de priui. recepimus. uerum eſt, ꝙ eſt ſignum ſubiectionis, licet non plena probatio.

f Soluit. Non ex debito, ſed ne ſcandalizaret alios: ut xxviij. quæſtione prima. iam nunc.

g Omnis anima. Subdita peccato. Chriſtus enim nemini fuit ſubiectus. xxiij. q. iij. in priu.

h Siue regi. Hæc uerba interpretatur Innocentius extra de maiori. & obedien. ſolitæ.

i Epiſtola Clemētis. Id eſt, miſſa Clementi à Petro ſicut dicitur inſtrumētum meū, ꝙ mei cauſa factū eſt. ff. de eden. prætor. §. j. & dicitur etiam epiſtola illius, cui eſt miſſa, tamen cum diſtinctione. ff. de furt. eum qui. §. ult.

k TE quidem. Ne fideiuſſor. Clericus regulariter nō debet fideiubere: ut hic. & extra de fideiuſſo. clericus. niſi neceſſitas ſit. tunc enim ex pietate tenetur ſubuenire alij: ut lxxxvj. diſt. non ſatis. Item clerici poſſunt fideiubere pro eccleſijs ſuis, ut in authenti. de ſanc. epiſc. §. aliū autem. collat. ix. Item inter ſe mutuo fideiubent cū conueniuntur: ut C. de epiſco. & cleric. l. omnes. §. in hac. Item nec adſtrictus curiæ poteſt fideiubere. C. loca. curialis. & ſi clericus fideiuberet, poteſt dici, ꝙ non tenet fideiuſſio, niſi talis priuilegio ſuo renunciet. Nam fideiuſſor pro non dato habetur, niſi priuilegio ſuo renunciet: ut ff. ſi quis in ius uoc. nō ierit. l. j. Vel dic, quod licet non debeat fideiubere, ſi tamen fideiuſſerit, tenet obligatio: ut extra de fideiuſſ. c. peruenit. & c. cōſtitutus.

l Nec aduocatus. Quod prohibetur ſacerdotibus: ut j. xxiij. q. v. denique. & xv. quæſtio. ij c. j.

m Iudicem. Contra. j. xxiij. q. ultima cap. ſæpe. & capitu. his à quibus. Sed dic quod poſſunt tractare de illis temporalibus, quæ ſpectant ad eccleſiam.

Eccleſiæ prædia de quibus tributū non ſoluit, an poſſint ab imperatore uendicari.

Et uidetur quod dicam in prædic. l. xvj. qō. j. placet. Archi.

Chriſtus nemini fuit ſubiectus.

Quod ſic debeat expōi patet ex ſequenti c. ubi Petr⁹ loquitur Clemēti. & eſt de eadē epiſtola ſecū dum Hu.

Clericus an poſsit fideiubere.

Mat. 17. d

Rom. 13. a

1. Petr. 2

Sicut

ſtus, ne præfocatus præſentibus hominum curis, non poſsis uerbo Dei uacare. Hæc uerò opera, quæ ibi congruere minus diximus exhibeant ſibi inuicem uacātes laici: & te nemo occupet ab his ſtudijs, ꝑ quæ ſalus hominibus datur.

Item ex eodem.

In his, quæ ad communis uitæ uſum pertinent, laici ſibi inuicem operari debent.

CAN. XXVII.

Sicut enim impietatis crimen eſt tibi ò Clemés, neglectis uerbi Dei ſtudijs ſolicitudines ſeculares ſuſcipere: ita unicuique laicorum peccatum eſt, niſi inuicem ſibi etiam in his, quæ ad communis uſum, [a] uitę ꝑtinēt, operam fideliter dederint, te uerò ſecurum facere ex his, [b] quibus non debes inſtare, [c] omnes cōmuniter elaborent. Quòd ſi fortè à ſemetipſis hoc laici non intelligunt, per diacones [d] edocendi ſunt, ut tibi ſolius eccleſiæ ſolicitudines relinquant.

Ex his oībus datur intelligi, ꝙ in ciuili cā clericus ante ciuilem iudicem cōueniēdus eſt. Sicut enim eccleſiaſticarum legum eccleſiaſticus iudex eſt adminiſtrator, ita & ciuiliū nō niſi ciuilis debet eē executor. Sicut enim ille ſolus [e] habet ius interpretādi canones, qui hēt poteſtatem condēdi eos: ita illı ſolus ciuilium legum debet eſſe interpres, qui eis ius et authoritatē impertitur. In criminali uerò cā non niſi ante epiſcopū eſt clericus examinandus. Et hoc eſt illud, quod legibus & canonibus ſuprà diffinitum eſt: ut in criminali uidelicet cā ante ciuilē iudicem nullus clericus ꝑducatur, niſi fortè cū conſenſu epiſcopi ſui: ueluti quādo incorrigibiles inueniūtur: tunc detracto eis officio, curiæ tradendi ſunt.

Vnde Fabianus Papa ait:

Qui epiſcopo inſidiatur, ſimo tus a clero curiæ tradatur.

CAN. XXVIII.

Statuimus, ut ſi quis clericorum ſuis epiſcopis infeſtus, aut inſidiator extiterit, mox ante [f] examinatum iudicium ſubmotus à clero curiæ tradatur: cui uitæ ſuæ omnibus diebus ſeruiat: & infamis abſq; ulla ſpe reſtitutionis permaneat.

Quia ergo iſte non in criminali, ſed in ciuili cauſa clericum ante ciuilē iudicē produxit, non eſt iudicādus tranſgreſſor canonum nec eſt dicēdus pertraxiſſe reū ad iudicem non ſuū: quia de ciuili cauſa non niſi iudex ciuilis cognoſcere debet.

3 *Econtra ea, quæ in actoris defenſione dicta ſunt, ueriſimilia quidem uidentur, ſed pondere carent. Sacris enim canonibus & forenſibus legibus tam in ciuili, quàm in criminali cauſa clericus ad ciuilem iudicē protrahendus negatur.*

Vnde in epiſtola Clementis legitur.

Fratres apud presbyteros iudicentur.

CAN. XXIX.

Si qui ex fratribus [g] negotia habent inter ſe, apud cognitores ſeculi non iudicentur, ſed apud presbyteros eccleſiæ quicquid illud eſt, dirimatur.

Item Sylueſter Papa.

Nullus clericus propter aliquam cauſam intret curiam.

CAN. XXX.

Nvllus clericus, uel diaconus, uel presbyter propter quamlibet cauſam intret in curiam: nec ante ciuilem iudicem ſuam præſumat dicere cauſam.

---

a Sicut enim. Vſum. Ar. ꝙ peccat, qui non recipit arbitriū. [1] & qui non cōponit inter partes xc. di. præcipimus.

[1] Forte ſi eſt uerū in ſeruo, qui nō poteſt eſſe arbiter: ut iij. q. vij. ſi qs uero & idē fortè in monacho, cū ſeruus dicat: ut no. xij. q. j. nō dicatis. in gl. nūquid pauper, &c.

b Ex his. i. ab his.

c Inſtare. Id eſt, intereſſe. ſ. xc. diſ. præcipimus.

d Per diacones. Ar. ꝙ diaconi debēt laicis exponere & inſtruere modum uiuendi. xxv. di. audire.

e Sicut enim ille ſolus. Nam unde ius ꝓdijt, ab eo interpretatio requiritur: ut extra de ſent. excom. inter. quandoq; tamē legatus Papæ interpretatur reſcriptū Papæ, extra de poſtu. prælā. ad hæc. ultra medium. & extra d' ſequeſtra. ad hoc. iudex etiā interpretatur legē ut ff. de legi. nam ut ait. Sed non pōt interpretari ſentētiam ſuam, niſi ſit preſes ꝓuinciæ. ff. de ap. ab executore. Similiter cōſuetudo interpretatur legem: ut extra de uerbo. ſig. abbate. Interpretatio quædā eſt probabilis, & nō neceſſaria, ut magiſtri: ut C. de profeſ. qui in urbe Conſtantin. l. unica. Quædam eſt neceſſaria, ſed nō generalis: ut iudicis: ut ff. de leg. nā ut ait. Quædā eſt probabilis, neceſſaria & generalis, ſ; nō eſt in ſcriptis redigenda, ut conſuetudinis: ut ff. de legi. ſi de interpretatione. & extra de uerbo. ſig. abbate. Quædam probabilis, neceſſaria, & in ſcriptis redigenda. ut principis: ut C. de legib. l. j. & ult.

Interpretatio eſt triplex.

f Statuimus. Mox ante. Non intelligas, ꝙ hæc dictio ante, ibi notet aliquod tempus, ſed eſt ſenſus ante. i. ante examinātem iudicē, ſiue coram examinante. [2] Vel, loquitur cū eſt notoriū crimē. ſic C. de def. ciui. defenſores.

[2] Sic ſumitur ibi: ꝓcidam ante deū, id eſt corā deo, ſecūdum Hu.

3 Econtra. Hæc eſt iij. pars queſtionis, in qua probatur, ꝙ in omni cauſa, ſiue ciuili, ſiue criminali, per proprium epūm clericus iudicet. & hoc probat per xiiij. c. in quibus punit etiam contemptores. Ioannes de Fā tu.

g Si qui ex fratribus. Fratres hic uocat clericos, uel etiā omnes Chriſtianos. [3] & loquitur ſecundum antiqua tempora: ut ſ. eadem. relatum.

[3] Infra e. qō. iij. ad menſam.

Aliud

Item Leo papa.

Eccleſiaſticum non forenſe iudicium pœnitens expetat.

CAN. XXXI.

ALiud eſt quidẽ debita iuſtè repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere: ſed illicitorũ ueniam poſtulantem [a] oportet à multis licitis abſtinere, dicente apoſtolo: Omnia mihi licent, [b] ſed nõ omnia expediunt. Vnde ſi quis pœnitens [c] habet cauſam, quam negligere forte non debeat, melius eſt illi, ut expetat eccleſiaſticum, [d] quàm forenſe iudicium. Non ait propter criminalem cauſam tantũ, ſed generaliter propter quãlibet [e] cauſam, tam ciuilem quam criminalem intelligens.

Vnde Theodoſius Imperator.

Cuicunque licet ſacroſanctæ ſedis antiſtitis iudiciũ eligere.

CAN. XXXII.

QVicunque [f] litem habens, ſiue petitor fuerit, uel in initio litis, uel decurſis [g] temporũ curriculis, ſiue cùm negotium peroratur, ſiue cùm iam cœperit promi ſententia: ſi iudicium elegerit ſacroſanctæ ſedis antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiã ſi alia pars refragatur, ad epiſcoporũ iudicium cum ſermone [h] litigantium dirigatur.

Idem.

CAN. XXXIII.

OMnes itaque cauſæ, quæ prætorio, uel ciuili iure tractantur, epiſcoporum ſententijs terminatæ, perpetuo ſtabilitatis iure firmentur: nec ulterius liceat retractari negotium, quod epiſcoporum ſententia deciditur. Teſtimonium etiam ab uno licet epiſcopo perhibitum, omnes iudices indubitanter accipiant: nec alius audiatur, cum teſtimonium epiſcopi a qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud enim ueritatis authoritate firmatum, illud incorruptum habeatur, quod à ſacroſancto homine ſecundum ſcientiam mentis illibatæ fuerit prolatum. Hoc nos edicto firmamus ſalubrĩ, & perpetua lege tenendum eſſe cenſemus.

Hæc ſi quis antiquata contẽdat, quia in Iuſtiniano Codice non inueniuntur ita inſerta, per Carolum renouata cognoſcat, qui in ſuis capitularibus [i] *ait inter cætera.*

CAN. XXXIIII.

VOlumus atq; præcipimus, ut omnes noſtræ ditioni ſubiecti, tam Romani quam Franci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Friſones, Galli, Britones, Longobardi, Guaſcones, Beneuentani, Gothi, Hiſpani, cæteriq; omnes ſubiecti nobis, quocunque legis uinculo uideãtur adſtricti, uel conſuetudinario [k] annexi more, hanc ſentẽtiam quam ex xvij. Theodoſii Imperatoris libro c. uidelicet xj. ad interrogata Blauij ducis, quam illi & omnibus per ſcripturam miſimus, & inter noſtra capitula pro lege tenendam conſulto omnium fidelium noſtrorum poſuimus, lege cuncti perpetua teneant, id eſt, quicunque litem habens ſiue petitor fuerit, &c. ut ſupra.

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam monendo dicit.

Presbyter apud epiſcopum tantũ iudicari debet.

CAN. XXXV.

DE perſona [l] presbyteri hoc attendendum eſt, ſi quam cauſam habuit,

---

[a] Aliud eſt quidem. Poſtulantem. Pœnitentes. n. ſub regula eccleſiaſtica uiuere debent, ut hic, & j. ead. de pſona. & j. de pœni. diſt. v. contrarium. & capit. falſas.

[b] Omnia mihi licent. Tunc non expedit id quod licitũ eſt, quãdo uſus ipſius alijs inferre impedimẽtum: ut xxviij. q. j. ſic enim licet quod fidelis diſcedat ab infideli, ſed nõ expedit, ut ibi dr. Vel aliter, mihi licet mea repetere, ſed non expedit ad uitam conſequendã: quia ſcandalizantur illi a quibus repetũtur. [1] uel ſic, Oẽs cibi liciti ſunt, ſed nõ expediunt propter infirmos fratres, qui tũc quoſdam cibos reprobabãt. uel ſic. Licitum eſt prædicatori ſumere ſumptus ab illis quibus prędicat, ſed nõ expedit, ꝓpter Corinthios, qauari erãt.

[c] Pœnitens. ſcilicet ſolẽniter. & loquit de actore pœnitẽte, & cum eſt de uoluntate rei, uel loquit cũ ipſe pœnitẽs cõuenit.

[d] Eccleſiaſticum. Supple uel reus: quia de actore minus uidebatur.

[e] Quamlibet. Supra in cap. nullus epiſcopus.

[f] QVicunq;. In hac lege quinque notantur. Primũ, quod a iudice ſeculari appellatur ad epiſcopum. Secundũ, qđ ante ſñiam appellatur. Tertiũ quod ab eporum ſñia non appellatur. Quartũ, quod unius epiſcopi teſtimonio fides adhibetur. Quintum, quod alij nõ audiunt poſt teſtimoniũ epi. Pria pars tollitur per id extra de app. ſi duobus. Secũda per id ij. q. vj. nõ ita. Tertia per id ij. quæſ. vj. omnis oppreſſus. Quarta per id vj q. ij. ſi tantum. & c. placuit. Quinta per id quod teſtimoniũ ſoli⁹ epi non ualet. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. iuriſiurãdi. Et licet hęc lex ſit abrogata, tamẽ Innoc. ar. ex ea. extra de iudic. nouit. nõ ut confirmet eã. ſed ut oſtendat quantã affectionẽ Imperatores habuerunt erga ſacerdotium.

[g] Decurſis. id eſt, poſt litem conteſtatam. [a]

[h] Cum ſermone, id eſt, allegationibus.

[i] OMnes itaque. Capitularibus, id eſt, in Longobarda: non tamen inuenitur in ea, quæ nũc eſt ſed in Gallia.

[k] VOlumus. Vel cõſuetudinario. extra de eo, qui mitti. i poſſeſ. capit. iij.

[l] DE perſona. De hac habes ij. quæſtio. j. in primis.

Non

Omnia licent, ſed non expediunt.

1. Cor. 6. c

[1] Arg. ad hoc. xiiij. q. j. c. j.

[a] Sub. ante cõcluſionem, ſecundũ Innocẽ. uel ante diffinitiuam ſñiam qñ cunq; ſecundum Hug.

non ab alio [a] teneri,ſed epiſcopũ ipſius adire debuit: ſicut nouellarũ conſtitutio manifeſtat, quæ ita loquitur de ſanctiſsimis & Deo amabilibus atque reuerendiſsimis epiſcopis, clericis & monachis. Imperator Iuſtinianus Auguſtus Petro glorioſiſsimo præfecto prætorio.cap.liij. Si quis contra aliquem clericum, aut monachum, [b] aut diaconiſſam, aut monaſtriã, aut aſcetriam [c] habeat aliquam actionẽ, doceat [d] prius ſanctiſsimũ epiſcopum, cui horũ unuſquiſq; ſubiaceat. † Ille uerò cauſam inter eos dijudicet. Et ſi quidem utraque pars his, quæ iudicata ſunt, non acquieuerit, iubemus per loci iudicem [e] executioni perfectè mãdari. Ne uerò [f] obijciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de preſbytero, ſciendum eſt, quia ſuperius in conſtitutione eadem libr. C. legitur appellatione clericorũ etiã presbyteros & diacones contineri. uerba autẽ legis iſta ſunt: Præsbyteros aũt, & diacones & lectores, & cantores, quos omnes clericos appellamus: & reliqua.

Item Gregorius Romano defenſori Siciliæ.

Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat.

CAN. XXXVI.

Peruenit ad nos, quòd ſi quis contra quoslibet clericos cauſam habeat, deſpectis eorũ epiſcopis, eoſdem clericos tuos facias iudicio exhiberi: quod ſi ita eſt, ualde conſtat eſſe incongruum: ſed hac tibi authoritate pręcipimus, ut denuò hoc facere non præſumas: ſed ſi quis contra quemlibet clericum cauſam habuerit, epiſcopũ ipſius adeat: ut aut ipſe cognoſcat, aut certè ab ipſo iudice deputentur: aut ſi forte [g] ad arbitros eundum eſt, partes ad eligendos iudices ab ipſo executio [h] deputata compellat. Si quis uerò laicus, uel clericus contra epiſcopũ cauſam habuerit, tunc te interponere [i] debes, ut inter eos, aut ipſe cognoſcas, aut certè te admonente ſibi iudices eligant. Nam ſi ſua unicuiq; epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos eccleſiaſticus cuſtodiri ille ordo debuit, confundatur?

Idem Ianuario epiſcopo Caralitano.

A laicis iudicibus, clerici non ſunt opprimendi.

Presbyter an poſſit ab inferiori epiſcopo iudicari.

[1] Sed cõtra xvj.q.ij. uiſis.in fin.qđ dic ut plene not. Innocen.extra de offi.or. quanto.& de præbẽ. in Lateranẽ.& not. p B.extra de priuil. cũ & plãtare. §.in eccleſijs.

† Adde ad iſtud c. an epiſcopi ſint illuſtres, & dic ꝙ ſũt ſimiles illuſtribus, ut probatͣ in l. ad ſimilitudinẽ, & ibi Bal. C.de epi.& cle. proprie tñ ſũt ſpectabiles ſecundũ Alexã. de Imo.ĩ gl. tit. col.ij. ff.đ iuriſ. om iu.

[2] Idẽ ſentit Inno. extra de priuil. cũ olim propter. ĩ gl. & male.& in tali caſu monachus etiã conſtituit procuratorẽ:ut ip[ſe] not. extra de reſcriptis. cum dilecta.ĩ prin.

[a] Non ab alio.id eſt, non à contrario. quandoque enim ab inferiori poteſt iudicari. [1] Hug.tamẽ huic literæ adhæſit, qui dixit ſolum epiſcopum eſſe ordinarium iudicem clerici:& per hoc quod dicit doceat prius,&c. Sed tu dicas, quod prælati eccleſiæ collegiatæ habent iuriſdictionẽ, ut xv.q.iiij. cap.j.extra de immuni.eccleſ.nõ minus.extra de iudi.capit.ij.C.de iuriſdict. omniũ iudi. l.ul.extra de officio ord. cũ ab eccleſiarum. ſed qđ hic dicit prius doceat. &c. dicas priuſquam ſecularẽ. Hu.tamẽ dixit ſolum epiſcopum habere ptãtem excommunicandi:u: xvj. qõ.ij.uiſis, in fi. ubi dicit, quod excõmunicatio ſit mucro epiſcopalis. Et ꝙ ſolus epiſcopus debeat de cauſis matrimonialibus cognoſcere.xxxv. q.vj.multorum. & melius dicit noua conſtitutio extra de exceſ.præla.accedentibus. Conſuetudo tamẽ ĩ talibus dat iuriſdictionem, ut ix.quæſtio.iij.conqueſtus.C.de emãcip. libe.l.j.

[b] Aut monachũ. conuentum noĩe monaſterij rõne alicuius ſucceſsionis, quæ obuenit monaſterio p eũ. alias non cõpetit actio contra monachum, cũ nihil habeat, uel intellige qđ fideiuſsit de mandato eccleſiæ ſuæ, uel & ſine mãdato, ſed pecunia eſt cõuerſa in utilitatẽ eccleſiæ, ut noua cõſtitutio dicit, qđ quibuſdã. extra de fideiuſ. Si aũt monachus cõtra aliquẽ deliquit ipſe monachus cõueniendus eſt, nõ eccleſia: ut xviij. q.ij.hoc tantum.ſicut ſeruus cõuenitur, qui deliquit non eius dominus. C.de noxa.l.pen.& ulti.in fi. Primo aũt loco caſtigatio monachi ſpectat ad abbatem, ut xxiiij.q.iij.corripiantur: & extra de offic. ordin. quanto.extra de appellat.reprehenſibilis.ubi autem procedendum eſt ſecũdum ordinem.iuris, tunc ſolus epiſcopus eſt iudex ſecũdum Hu.ut hic dicitur. Alij dicunt, quod abbas habet ordinariam iuriſdictionẽ ſuper monachos ſuos, & excommunicare eos poteſt, ut extra de maio.& obed.cum in eccleſijs.

[c] Aut aſcetriam.id eſt, incluſam, quæ ſemper aſsidue moratur ibi.

[d] Doceat,id eſt,adeat.

[e] Iudicem. ſi ipſemet non poteſt.& eſt ſimile.C.de epiſco.audi. l.epiſcopale.

[f] Ne uero. Hæc ſunt originaliter uerba Gregorij.

[g] Peruenit. Aut ſi forte extra de fo.cõpe.ſi quis contra.

[h] Executio. Id eſt executor ad hoc deputatus, ſcilicet archidiaconus, ut xxv.diſt.plectis.& extra de fo.cõpe. nullus. [3] Cũ aũt iudex recuſat, in optione actoris erat, an uellet quod recuſatus delegaret cauſam alijs, uel qđ partes cogerentur ad eligẽdos iudices, ut extra de foro cõp.licet.& c.ſi qs. Hodie aũt ſi iudex recuſatus fuerit, & ꝓbata fuerit cauſa recuſationis, ad arbitriũ recuſatoris ipſe, q recuſatus fuerit, dabit iudices, uel trãſmittet negotiũ ad ſuperiorẽ:ut in cõſt. cũ ſpeciali. extra de appel. Sed quæro, an iudices delegati ab epo poſſint partes punire. ſi nõ uenirẽt ad iudiciũ? Nõ uĩ:q̃a ſolus delegatꝰ a principe pt citare, ut ĩ auth.de litig.§.omnẽ.colla. viij. Nec alij pñt ſuas ſententias mãdare executioni, quã ordinarij, uel delegati a principe:ut C.de bo.autho.iud.poſ. auth.& q iurat.ff. de re iud.l.a diuo. Et ſolus delegatus a principe pt mittere in poſſeſsionẽ.ff.de iuriſd.om.iud.iubere. Poteſt tñ dici, ꝙ ſecundum iura noſtra ſubdelegatus habet coercitionẽ:quia poteſt interdicere eccleſiam:ut extra de offi.dele.ex literis. in ſi.& ſecundũ legẽ modicã ſaltẽ habebũt coercitionẽ ſubdelegati. C.de ſportu.l.ij.& ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſd.l.ulti.in fi.

[i] Interponere. hoc uerum eſt in modicis uel minimis cauſis. Nam maiores cauſæ epiſcoporum ad metropoli-

Iudice recuſato qđ fiet.

[3] Iſta decreta. hodie eſt remota, & fuit ĩ prima cõpilatione, & erat ſecũda decre. eiuſdẽ tit. & eſt palea. ĩ.c. nullus clericus.

De legatus epi an poſsit citare.

CAN. XXXVII.

FRatris & coepiſcopi noſtri Felicis, & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in inſula Sardinia ſacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuã miniſtri tui deſpiciant, dũq; ſolũ à uobis ſimplicitati [a] ſtudetur, quantũ uidemus, diſciplina negligitur.

Item Gregorius Mauricio Imperatori.

Sacerdotes a regibus ſunt honorandi, non iudicandi.

CAN. XXXVIII.

SAcerdotibus autem non ex terrena poteſtate dominus noſter † citius indignetur, ſed excellenti conſideratione propter eum, cuius ſerui ſunt, eis ita dominetur, ut etiam debitã reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs ſacerdotes aliquando dij, aliquãdo Angeli uocant. Nam & ad Moyſen de eo, qui ad iuramentũ deducendus eſt, dicitur. Applica illum ad Deos, id eſt, ſacerdotes. Et rurſus ſcriptum eſt: Dijs non detrahes, id eſt, ſacerdotibus. Et propheta ait: Labia ſacerdotis cuſtodiunt [b] ſcientiam, id eſt, iuſtitiam: & legẽ exquirunt ex ore eius: quia Angelus domini exercituum eſt. Quid igitur mirũ, ſi illos ueſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos ipſe etiam appellat [c] Deus? Eccleſiaſtica quoq; hiſtoria teſtaẽ, quia cũ piæ memoriæ Conſtantino principi in ſcripto oblatæ accuſationes cõtra epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant epiſcopos conuocans, in eorũ conſpectu libellos, quos acceperat incendit, [d] dicens, Vos dij eſtis, à uero Deo conſtituti. Ite, & inter uos cauſas ueſtras diſcutite: quia dignum non eſt, ut nos iudicemus deos. In qua ſententia ſibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præſtitit ex reuerentia impenſa.

Ante eum quippe pagani in republica principes fuerũt, qui uerũ Deum neſcientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorum ſacerdotibus honorẽ maximum tribuebant. Quid ergo mirum ſi Chriſtianus Imperator ueri Dei ſacerdotes dignatur honorare, dum pagani (ut prædiximus) principes honorem impendere ſacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis ſeruiebant? Hæc ergo non tantum ſpecialiter [e] quantum generaliter pro omnibus aſſerimus ſacerdotibus: quoniam adhuc neſcimus quis in terribili iudicio Dei qualis futurus ſit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit: Nolite ante tempus iudicare, quoadusq; ueniat dominus, & reliqua. Nam ſunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortaſſe, quæ uos laudatis, ille reprehendet: & quæ uos reprehenditis, ille laudabit. 1.Cor.4.a

Item ex concilio Mileuitano.

Qua pœna feriatur clericus clericum ad ſecularia iudicia pertrahens.

CAN. XXXIX.

INolita [f] præſumptio uſq; adeò illicitis auſibus aditum patefecit, ut clerici clericos (ſuo relicto pontifice [g]) ad iudicia publica pertrahant. Proinde ſtatuimus, ut hoc decætero non præſumatur. Si quis hoc præſumpſerit facere, conuentus & cauſam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Clericus apud ciuilem iudicem iudicari nõ debet.

---

etropolitanũ deferũtur: ut vj.q.iiij.c.ſi inter. ix. q.iij. cap. conqueſtus. & lxxxv. diſt.c.j.

[a] FRatris. Simplicitati. Supra xxxix. diſt. Petrus.

[b] SAcerdotib9. Cuſtodiunt. id eſt, cuſtodire debent: ut ĩ.ead. qõ. iiij.c.nolite.

[c] Appellat. Ergo ex ſola appellatione nominis aliqs cõſequitur ius. [1] ſic xxxij. q.iiij.ca. dicat. C.de lat.lib. tol.l.unica.§.pen. extra de præſump. illud. inſt.de adop. §. ult. Arg. contra ij. q.j.c.multi. ĩ fi. ubi dicit, quod ſola nominatio non ſufficit. C.de pba. l.non epiſtolis. & l.finali.

[d] Incẽdit. Hic uides, quod iudex debet deſtruere libellum, qui nõ eſt legitime compoſitus: ut ij.q.ult. c. ultimo.

[e] Specialiter. pro bonis. ſed etiã generaliter pro bonis & malis [2] uel non tantũ pro præſentibus, qui nunc accuſantur & non conuincunẽ, ſed etiã pro omnibus alijs. xlij.q.ij. non æſtimemus.

[f] INolita. Hoc cap. de actore, & ſequens de reo loquiẽ. Et not. ꝙ ſi actor traxerit reũ ad iudicem non ſuum, perdit cauſam: ſed ſi reus traxerit actorem, pro conuicto habetur: ut C.de iuriſdi.om.iud.l.in criminali. Hoc tamẽ intelligas lite conteſtata: quia ſi ante litis cõteſtationẽ deſiſtit, non incidit i pœnã: [3] ut ĩ.e.c.prox. & ff.rẽ ra.ha.l.amplius. & ff.de in ius uocã.l. quãuis. licet ſit ar. cõtra. C.de trãſac. l.ſi qs maior. ĩ.e. c.placuit. Et quod dicit qđ cauſam perdit, dicũt quidam ipſo iure. uerius credo, quod ꝑ ſententiam: & hoc innuit hoc uerbũ conuentus.

[g] Pontifice. Hic manifeſte habes, ꝙ in cauſa eccleſiaſtica neuter põt adire aliũ iudicem ſiue i ciuili, ſiue in criminali negotio laici aũt ſine conſenſu ordinarij eligunt alium iudicẽ in ciuili negotio: ut ff. de iudic.l.j. C. de iuriſdi. om. iud.l.j. ſed nõ criminali: ut C.de iuriſd.om. iud.l.i criminali. ĩ.ea. ca.ſi quis cũ clerico. Sꝫ in clerico requiriẽ cõſenſus epiſcopi, & ẽt proprius cõſenſus. arg. hic, & ix.q.ij.c.j. & ĩ.ea. c.clericũ. & c.nullus. & c.inolita. & vj.

[1] Argu. ad hoc 94 diſt. dñs, ubi & hoc ar. contra C.de teſt l.neq;. C. d lib.cau. iubemus. Archi.

[redacted]

[2] Secundum Hu. bene inducit authoritas Apoſtoli: ſed qđ ſequiẽ fuit ſiũa M.& B.l-ſi. ſecundum Lau. Actoris punitio reũ ad iudicem nõ ſuum trahentis.

[3] Idẽ Bar. Bal. Ang. Cy.& Paulus & Caſ. in di. l.in criminali in gl.alle.

Clerici an poſsint ĩ iudicẽ nõ ſuum conueniri.

Q

& vj.q.iij.c.denique. & iij.q.vj.c.non licet. extra de foro compe.c.ſignificaſti. Et eſt triplex ratio quare laicus poteſt. & nõ clericus: quia laicus põt iurare ſine licentia ſui iudicis, ſed clericus nõ: ut extra de iura.calum.inhærentes. Sed non poſſet coram laico litigare, niſi ibi iuraret. Item ab alio epiſcopo non põt ordines accipere: ergo nec iudicium quod maius eſt: ut ix.q.ij.cap. nullus primas. Itẽ nõ poteſt ab alio quã à ſuo prælato petere iudiciũ animæ, quod eſt occultum: ergo multo fortius nec manifeſtum, ut de pœn.diſt.vj.c.placuit. Item incõuenieus iã eſſet, quod unus epiſcopus iudicaret clericos alterius epiſcopi, quod eſſe nõ debet: ut ix.q.ij.per totũ. & ſic oẽs de uno epiſcopatu poſſent ſibi aliũ epiſcopũ eligere i iudicẽ. nec renunciare pt clericus huic iuri. extra de foro cõpet. c.ſi diligenti. Credo tamẽ, quod licet non poſsint renũciare expreſſe, quod tñ ſponte, id eſt, tacite poſſunt cõſentire in aliũ iudicẽ. [1] Nam arbitrium ſpõte eligunt, & iudicẽ delegatũ: alioqui exſufflatum erit priuilegiũ clericorũ, quod clericus põt eligere corã quo iudice uelit litigare, in cõſtit.Frid. authẽ.habita.C.ne filius pro pre. Item multa poſſum facere ſpõte, ad quæ nõ poſſum me pacto adſtringere. Nã poſſum iſtituere aliquẽ hæredẽ, nõ tñ hoc pacto ad hoc me adſtringere poſſum: ut C.de pac.l.ul. Itẽ tacite poſſum renũtiare foro, licet non expreſſe, ſicut tacite papa renũtiat priuilegio ſuo: vtij.q.vij.c.nos ſi. & qõ. v.c.mandaſtis. Sicut tacite poſſum renuntiare exceptioni procuratoriæ contra militẽ, ſed nõ expreſſe: ut ff.de procura.l.filiusfamilias. §.ueterani. ſimiliter tacite poſſum renũtiare iuramẽto calũniæ, ſed nõ expreſſe. C.de iur.cal.l.ij.in fi. Et quod ſponte poſsit reſpondere, habes iij.q.vj.pulſatus. Io. Quicquid dicat Io. hoc tene, quod in laicũ nullo modo cõſentit clericus: ut extra de foro cõpe.ſi diligenti. nec in clericũ ſine conſenſu epi: ut extra de fo.cõpe.ſignificaſti. B.

[1] Hoc ñ puto uerum ſecũdum Goffre. ut iij.q.vj.non liceat. ut ibi dixi. Archi.

CAN. XL.

PLacuit, ut quiſquis epiſcoporum, præsbyterorum & diaconorum ſeu clericorũ, cũ in eccleſia ei crimen fuerit intẽtatum, [a] uel ciuilis cauſa fuerit commota, ſi derelicto eccleſiaſtico iudicio, publicis iudicijs purgari [b] uoluerit, etiã ſi pro ipſo lata fuerit ſententia, locum ſuum amittat: [c] & hoc in criminali actione. In ciuili uerò perdat quod euicit, ſi locũ ſuũ obtinere maluerit. Si quidem ad eligendos iudices iniquè [d] de eccleſiæ conſortio iudicat, qui de uniuerſa eccleſia malè ſentiendo, de iudicio ſeculari poſcit auxilium: cum priuatorũ etiã cauſas Apoſtolus ad eccleſiam deferri, atque ibidem determinari præcipiat.

Item ex eodem.

Clericus non accuſetur, niſi ante eccleſiaſticum iudicem.

CAN. XLI.

DE diuerſis ordinibus eccleſiæ ſeruientibus, ſi quis in cauſam criminis incurrerit & abnuerit iudicium eccleſiaſticũ debet periclitari. [e]

Item conſti.lxxiiij.c.j.

Qui cum clerico litigium habet, epiſcopum ipſius adeat.

CAN. XLII.

SI quis cum clerico litigium habuerit: ſi quidem de cauſa pecuniaria, adeat prius epiſcopum, cuius iudicio clericus ſuppoſitus eſt. Ille autem ſine damno, [f] & ſine dilatione competentem finem liti impoſiturus eſt. Sin autem noluerit [g] epiſcopus litem dirimere, tunc ad ciuilem iudicem diſceptatio cauſæ perueniat: ubi autem dirimere epiſcopus uult cauſam, ſine ſcriptura [h] omnia procedãt, & diffinitiua ſententia ab eo ſine ſcriptis feratur. Quòd ſi de criminali cauſa litigiũ ẽmerſerit, tũc cõpetentes iudices in hac ciuitate, uel in prouincijs interpellati, conſentaneũ legibus terminum cauſæ imponãt ita tamẽ, ut diſceptatio litis duorum [i] menſium ſpatium non excedat à litis cõteſtatione numerandũ. Itẽ. In criminalibus uerò cauſis nunquam ſine ſcriptura procedere debet. Non autem aliter puniatur [k] clericus, niſi ob noxius repertus ſacerdotio nudatus fuerit ab epiſcopo ſuo, uel clericatus honore. Si autem crimen eccleſiaſticum eſt, tunc ſecundũ canones ab epiſcopo ſuo cauſæ examinatio & pœna procedant, nullam communionem alijs iudicibus in huiuſmodi caſibus habentibus.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Clericus aduerſus clericũ negotium habens, ſecularia iudicia non exerceat.

[a] PLacuit. Incẽtatũ.i.obiectum. Et ſic loquitur cũ lis ſit cõteſtata.

ADDITIO.

Sic etiã intelligũt Hug. B. & Laur. Sed Bart. Brix. dicit, Ego credo, quod poſsit intelligi cũ nondum lis fuerit cõteſtata corã eo.

[b] Purgari. per hoc patet, quod loquitur de reo: ſed quod dicit poſtea euicit, intellige id in quo eſt abſolutus.

[c] Locũ ſuũ amittat, i. deponatur.

[d] Inique. Contumeliã enim facit iudici, qui eo relicto uadit ad alterũ ut. ff.de arbi.l.litigatores. Similiter ſi quis rẽ deducit corã uno iudice, & deducit poſtea coram alio, perdit litem. C.de aliter. col.l.j. in fine.

[e] DE diuerſis. Periclitari, id eſt, deponi.

[f] SI quis cũ clerico. Dãno. ſportularum, ad quas clerici nõ tenent, ut i auth.de ſanc.epiſ. §.ſportularũ.colla.ix. ergo nec aduerſarij ipſorum teneri debẽt: ut C.de fruct. & lit.expẽ.l.ult.

[g] Noluerit. illud non tenet. Vel dic noluerit, i.non potuerit: quia forte talẽ cãm nõ pt audire.

[h] Sine ſcriptura. Sine ſcriptura procedit eps, cũ iudicat inter ſuos clericos. Similiter in modicis cauſis nõ requirit ſcripturam: ut in auth. de mã. prin. §.ſit tibi. col.iij. Nõ ob. 3.ij. q.j.in primis. ubi dr omnia nulla, quæ ſine ſcripto pferũt. Illud n. tantũ tenet in criminalibus & maioribus negotijs.

[i] Duorum. Hoc non tenet: ut iij.q iij.cap.induciæ. §. ſpatium.

[k] Puniatur. Nec illud tenet, ut extra de iudi. cum non

[redacted] de Cu. in l. nemo post glo. C. de iur. om. iudi. & Ang. in l. cũ procurator. §. dñs. ff. de operis no. nunt. & l. quãuis. de dã. infect.

Vt patet extra de iudi. qualiter. in fi. Sed contra in authẽ. de ſanct.epi. §. ſi quis ubi de hoc.

non ab homine.

Arbitros eligere quã que cogũtur litigãtes.

a Sicut cleric⁹. a Arbitros. Et hæc eſt rõ, q̃a metropolitanus nõ ẽ iudex clerici: uñ ſub eo nõ d̃bet cõueniri, nec coram epõ debet cõueniri, cum non poſsit eſſe actor & iudex ut extra de reſtit. ſpo. conquerente. & extra de cõceſ. præb. & eccl. non uacan. poſt electionem. in fi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Reſpondet, epiſcopus, licet ſit ei ſuſpect⁹, ut extra de app. ſecũdo requiris. Itẽ in alio caſu cogit ipſum eligere arbitros, ſ. cũ recuſat eum uel delegatũ ab eo, ut ſ. eadem. peruenit.

b Audiatur. ſ. vj. q. ij. c. eps. contra. ſed ibi ſoluitur.

c Synodi. Ergo ſi habet ciuilis cã contra epm, ſolus metropolitan⁹ nõ põt audire, ut hic, & vj. q. iiij. ſi iter. ſed forte hoc non tenet in maioribus cauſis, uel loquitur ſecundũ antiqua tempora, qñ pro ſingulis cauſis fiebat conciliũ, ut ĩ. ea. quæſ. iij. c. ij. & iij.

d In clericorũ. Supra ij. q. j. in primis. in fi. extra de iudi. at ſi.

† Verba Grat. incipiunt.

e Quia res. Nec etiã actionẽ põt quis credere alij poſtquam res eſt deducta in litigium, ut C. eo. l. ij. nec ualet priuilegium impetratum tempore litis, extra de teſtib. cauſam. xvj. q. vj. placuit. C. unde ui. authoritatem. C. de fun. & ſal. reip. li xj. l. ſi qua. nec res litigioſa põt dedicari. ff. de litigi. l. ult. qui autem rem litigioſam alienat, & alienatio nulla eſt, & præterea punitur

CAN. XLIII.

Si clericus aduerſus clericum habet negotium, non relinquat ſuum epiſcopum, & ad ſecularia iudicia non concurrat, ſed prius negotium agitetur apud propriũ epiſcopũ: Vel certè ſi fuerit negotiũ ipſius epiſcopi, apud arbitros [a] ex utraque parte electos audiatur [b] negotium. Siquis uerò contra hoc fecerit canonum correctionibus ſubiaceat. Et ſi clericus aduerſus ſuum, uel alium epiſcopum habeat cauſam, apud audientiam ſynodi [c] prouinciæ conqueratur. Si uerò contra ipſius prouinciæ metropolitanum epiſcopum epiſcopus ſiue clericus habeat controuerſiam, pergant ad ipſius diœceſis primates, aut certè ad Conſtãtinopolitanæ regiæ ciuitatis ſedem, ut eorum ibi negotium terminetur.

Itẽ ex concil. Agathenſi.

PALEA.

iij *Clericũ nullus p̃ſumat apud ſecularẽ iudicem epõ non permittẽte pulſare, ſed ſi pulſatus fuerit, nõ reſp̃odeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium iudicio ſeculari proponere.* †

Ex his oĩbus datur intelligi, q̃ clericus ad publica iudicia, nec in ciuili, nec ĩ criminali cauſa eſt producendus, niſi fortè ciuilem cãm eps decidere noluerit, uel in criminali cã nõ ſui honoris cingulo eũ denudauerit. Illud aũt quod in epiſtola Clementis dictum eſt, non cognitorẽ ſecularium negotiorum te uult deus eſſe: ex epiſcopali unctione intelligẽdũ ẽ. Non. n. in epiſcopũ ungitur, ut cognitor ſeculariũ iudiciorũ reſideat, ſed ut procurator aĩarum, & diſtributor ſp̃ualium exiſtat. Prohibetur ergo ſecularibus negotijs occupari, non ad tẽpus ſequeſter fieri, uel ſecularia iudicia non de rebus ſecularibus, ſed ſecularium uirorum intelligenda ſunt. Iudicia de rebus ſecularibus ſecularia appellantur, iuxta illud Apoſtoli: Secularia igitur iudicia ſi habueritis, contẽptibiles, q ſunt in eccleſia, conſtituite. Iudicia uerò ſecularium, ſecularia appellãtur, iuxta illud Apoſtoli in epiſtola Clementis qd' ex ſubſequentibus datur intelligi, cum dicitur, Hęc opera quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant ſibi inuicẽ uacantes laici. Prohibẽtur ergo clerici à cognitiõe negotiorum ſecularium uirorum, non ſecularium cauſarum. Negotia quippe clericorum, ſiue criminalia, ſiue ciuilia fuerint, nõ niſi apud eccleſiaſticum iudicem uentilanda ſunt.

1.Cor.6.a

Vnde Adrianus Papa ait.

Non niſi in foro ſuo audiatur clericus.

CAN. XLIIII.

Clericus, ſiue laicus, ſi de crimine aut lite pulſatus fuerit, nõ alibi quàm in foro ſuo prouocatus audiatur.

Idem, *De eodem.*

CAN. XLV.

In clericorum [d] cauſa huiuſmodi forma ſeruetur, ut nequaquam eorum ſententia à non ſuo iudice dicta conſtringat.

Res uerò, in litigio poſita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri perſonam.

Vnde Gelaſius Papa Quingeſio epiſcopo.

In nullam transferatur perſonam res in litigio poſita ante cognitionis euentum. CAN. XLVI.

Quia res [e] in litigio [f] poſita, in nullam transferri poteſt omnino per-

Litigioſa res certis in caſibus alienari poteſt.

Litigioſa res quæ dicitur.

uenditor, & emptor, ſi ſciuit rem litigioſam, ut extra ut lit. penden. eccleſia. C. eodẽ. l. ulti. In caſibus tamẽ licite alienatur res litigioſa. ſ. ex cã dotis, uel tranſactionis, uel donationis propter nuptias, uel ex cã legati, uel diuiſionis rerum hæreditariarũ, ut C. de litig. l. ultima. Item licite alienatur res litigioſa, q̃ ſeruari nõ poteſt. ff. famil. erciſcun. alienationes. & ff. de petitio. hæredi. diuus.

f In litigio. Res dicitur litigioſa de cuius dominio, uel quaſi cã uertitur

uertitur inter petitorē & poſſeſſorem uel iudiciaria cōuētione, uel pcibus principi oblatis, & per eum ad uerſario cognitis, ut i auth. de liti. in prin. col. viij. y

z Exigere. Hoc intellige cū poſſeſſor eſt ſuſpectus, alias poſſeſſor ſemp utitur fructibus pendente lite, ut ſ. v. j. q. iiij. uolum⁹. extra ut lit. pendē te. l. memoria.

y Et not. qđ authē. quæ poni tur C. đ li tig. auth. res litigio ſa. in corporalibus locum habet, ut patet authē. de litigio. §. ad hoc. hic adde, qđ no. ex tra ut lite pen. c. ij. ī glo. pe. & de alie. iu. mutā. cau ſa facta. c. j. & de reſti. ſpo. ſæpe. Arch.

b Vod uero Et ē certum quod ſic ī. ea dem. inolita.

Ed ponatur. Hæc q. diuidit in x. partes, in qua rū prima pbat per xx. c. qđ ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta, timenda eſt. Secunda ibi uerum hoc. Tertia ibi, Sed hoc. Quarta ibi, De his. V. ibi, Si ergo. Sexta ibi, Cū ergo. Septima ibi, Idē eſt. Octaua ibi, Quod autem. Nona ibi, Excōicationis. Decima ibi, Presbyteris. Io. de Fant.

c Sed ponatur. Hic quæritur, an ille ſit dignus depoſitione qui excommunicatus uel ſuſpenſus celebrat? Et certe ſic, ut ī. c. ſi quis presbyter. & extra de cle. excom. mi. ca. j. ij. & iij. & beneficio poterit priuari. eo. ti. capit. fraternitati. niſi diſpenſet cum eo. ut lxiij. diſt. Salonitanæ. Magiſter tamē proſequitur aliam quæſtionem ſcilicet utrū ſentē tia teneat, ſiue iuſta ſiue iniuſta. Tribus aūt modis dicā tur ſententia iuſta ſiue iniuſta, ut ī. ea. c. eps. §. ſi ergo. ſ. ex aio, cū malo uel bono zelo ſententiat. Ex cā. ſcilicet cū certa cā ſubeſt, uel non ſubeſt. Ex ordine cum ſeruat uel prætermittit ordo iuris. Item ſniā alia eſt cōdēnationis, alia excōicationis, alia

Sententia dicitur iuſta uel iniuſta tripliciter.

Sententia eſt multiplex.

ſonam, donec legitimę cognitionis euentu, cui potius debeat, iudiciaria diſceptatiōe poſsit agnoſci, ex eadē re quiſpiā nō ſinatur exigere z penſiones, ſed in eodē ſtatu re eadem poſita, in quo uideť (ſicut dictū eſt) ante conſtitutā litē, quiſquis ſibi putat quippiam poſſe competere, iuridico pulſet examine, prę iudicijs omnibus inde ſubmotis.

QVAESTIO II.

Vòd uerò b culpa illa ſuſpenſione digna ſit, ex capitulo illo Mileuitani cōcilij liquidò cōſtat: ſi. n. cōmunione priuandus eſt, qui clericum ad ciuilē iudicē crediderit protrahē dū, multò magis ſuſpenſione dignus eſt, qui ſui epi iudicium interpellantē ad iudicium ſeculare pertrahere non dubitauit.

QVAES. III.

Ed ponatur, c qđ hæc culpa ſuſpēſione digna nō fuerit, quæritur utrùm ſit deponēdus, qui officiū contra probibitionem epiſcopi celebrare auſus eſt. Sed quòd ſententia epiſcopi ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda ſit, Gregorius teſtatur dicēs:

Timenda eſt ſententia paſtoris.

CAN. I.

ſuſpenſionis, alia præcepti, quæ tñ improprie dicitur ſententia. Sententia condemnationis ſemper tenet, niſi ſit iniuſta ex ordine: tunc non ualet, ut ij. qō. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. alias ſemp tenet, niſi appelle tur ab ea. Item ſententia excommunicationis ordinē requirit, & etiam cauſę cognitionē, ut ij. q. j. nemo epiſcopus extra de appel. reprehenſibilis. extra de ſentē. excom. ſacro. Siue tamē ſit iniuſta ex cauſa, uel ex animo, uel ex ordine, ſemp tenet, ut ī. e. ſi epiſcopus. Forte nec releuatur p appellationē, niſi quo ad cognitionē, ut extra de ſen tē. excō. per tuas. Sententia aūt mādati, uel præcepti nō ligat, niſi id qđ præcipit ſpectet ad officium præcipiē tis. vij. q. j. quia frater noſter. Primo autē probat G. uſque ad §. pmiſsis. ī. in c. ſi eps. q ſententiæ epi etiā iniuſtæ ſit parēdum. deinde probat eā quēquā apud deū non ligare. de hac materia pleni⁹ habet ij. q. j. iſumma.

Ententia paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt. a †

Item ex conciclio Antiocheno.

A ſuo epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus.

CAN. II.

j SI quis à proprio epiſcopo excommunicatus eſt, nec eum prius ab alijs e debere ſuſcipi, niſi aut à ſuo fuerit receptus epiſcopo, aut concilio f facto epiſcopis occurrat, & reſpondeat, & ſynodo ſatisfecerit, q ſtatuerit g ſub alia eum ſententia recipi, quod & circa laicos, & presbyteros, & diacones & omnes, qui in clero ſunt, conuenit obſeruari.

Item Nicolaus ad Lotharium regem.

Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat.

CAN. III.

PRæcipuè Gualdradæ pellicis tuæ, & dudū à te repudiatæ communionem declina, excommunicata eſt enim, & uſque ad præſentiam noſtram ab omni contubernio Chriſtianorum ſequeſtrata. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro unius mulierculæ paſsione uinctus & obligatus, ad perenne traharis exitiū. Deterius q̄ppe in populis prȩlati delinquūt, ac p hoc ipſi crudeli⁹, q̄ cæteri puniūtur, h ut

d SEntentia. Timēda eſt. Niſi ī duobus caſib⁹. ſ. cum ſentētia eſt poſt appellationē lata, & cum continet intolerabilem errorem. extra de ſen. excō. per tuas. Tertiū caſum apponūt quidam, cū pro indebitis exactionibus aliquis excommunicat, ut extra de exceſ. pl. cū ad quorūdā. ſ

e SI quis à proprio. Ab alijs. Similiter q ſuſpēſus eſt ab uno, ſuſpēſus ē quātum ad oēs, ut vij. q. j. ſi quis presbyter. & iij. q. v. quiſquis.

f Cōcilio. Hodie ſol⁹ metropolitan⁹ cognoſcit đ cā excōicationis, ut ex. de ſen. exc. p tuas.

g Quod ſtatuerit, ſcilicet ſynodus.

h PRæcipue. Puniūtur. ī. xx v. q. j. nulli fas.

Duos.

ʒ Sub. exceptis ꝰ caſib⁹ poſitis ſub e. §. diffinitiua.

† Limitat Ioan. Geeſon li. j. folio. 188. col. 3.

Excōmunicatiōis ſentētia ī duobus caſibus non eſt timenda.

ſ Hic ſcd ſ tētiam ſequit Goſ. in hac decre. cū ad quorūdā, dicēs, qđ hic eſt cā ſus ſpecialis in quo non tenet ſentētia à ſuo iudice lata. Sed B. Bri. ibi no. cōtra, intelligēs cum Ala. qđ illa decre. continet indulgentiam.

ait beatus Grego. Scire prælati debent, quòd ſi peruerſa unquā perpetrāt, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos per ditionis exēpla transmittunt. Vnde neceſſe eſt, ut tanto ſe cautius a culpa cuſtodiant, quātò per praua quæ faciunt, non ſoli moriuntur. & infra. Cæterum præcaue, ne quando nobis ſecundū domini præceptū duos a aut tres teſtes adhibeamus, imo uerò hoc ſanctæ eccleſiæ dicamus: & (quod non optamus) decætero fias cūctis ſicut ethnicus & publicanus.

Item ex concilio Sardicenſi. cap. xvij.

De eodem.

CAN. IIII.

SI epiſcopus forte iracundus b (quod eſſe non debet) cito c & aſperè d cōmoueē aduerſus præsbyterum, ſiue diaconem, & eum de eccleſia exterminare uoluerit, prouidendum eſt, ne innocēs damnetur, aut perdat communionem: & ideo habet poteſtatē e is qui eſt abiectus, ut epiſcopos finitimos interpellet f & cauſa eius audiaē, ac diligentius pertracteē. Ille uerò epiſcopus, qui iuſtè uel iniuſtè eū abiecit, patiēter accipiat, ut negotiū diſcutiaē, uel probetur eius ſententia a plurimis, uel emēdetur, tamen priuſquam omnia diligenter ac fideliter examinentur, eū qui fuerat cōmunione priuatus, ante cognitionē nullus debet præſumere, ut communioni ſociet.

Item ex concilio Carthaginenſi.

De eodem.

CAN. V.

ij SI quis præsbyter ab epiſcopo ſuo correctus g fuerit, debet utiq; apud uicinos epiſcopos cōqueri, ut ab ipſis eius cauſa poſsit audiri, & per ipſos ſuo epiſcopo reconciliari: quod ſi non fecerit, ſed ſuperbia (quod abſit) inflatus ſe cernendū ſe ab epiſcopi ſui cōione duxerit, ac ſeparatim cum aliquibus ſchiſma faciens ſacrificium Deo obtulerit, anathematizetur, & nihilominus locum amittat. At ſi querimoniā iuſtam habuerit aduerſus epiſcopum inquirendum eſt.

Item ex concilio Antiocheno.

De ijs qui damnati a ſynodo ſacra miniſteria contingunt.

CAN. VI.

iij SI quis epiſcopus damnatur à ſynodo, uel ſi presbyter aut diaconus a ſuo epiſcopo, & auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro cōtingere, ſiue epiſcopus iuxta præcedētem conſuetudinem, ſiue presbyter, ſiue diaconus, nullo modo licet ei, nec in alia h ſynodo ſpē reſtitutionis, aut locū ſatisfactionis habere: ſed & cōicantes ei omnes abijci de eccleſia oportet, & maximè i ſi poſtquam didicerint aduerſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint.

Item ex concilio Martini papæ.

Sine ſpe ſit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præſumit.

[CAN.] VII.

iiij SI quis epiſcopus in cōcilio excōmunicatus fuerit, ſiue presbyter, aut diaconus à ſuo epiſcopo, & poſt ex

a Duos. Ergo in cauſa denunciationis idē poteſt eſſe iudex, accuſator & teſtis. extra de ſimo. c. licet. Item eſt hic argu. quod Euāgelica admonitio nō ſolū habet locum in occultis, ſed & in manifeſtis. ij. quæſt. j. c. ſi peccauerit.

b SI epiſcopus forte iracundus. id eſt, ut ex animo ſit iniuſta.

c Cito, id eſt, non ſeruato ordine iuris.

d Et aſpere. Quia non adſit cauſa.

e Poteſtatem. Authoritate huius canonis.

f Interpellet. Secundum hæc iura quilibet excōmunicatus audiebaē, qui uolebat ſe probare iniuſte excōmunicatum, hodie ſecus, niſi ſit poſt appellationem excōmunicatus: uel niſi dicat errorem expreſſum in ſentētia, ut extra eodē tit. c. p tuas. Si quis ergo conqueritur metropolitano de iniuſta excōmunicatione, aut appellauit ad eū, aut non. Si appellauit, primo pſtabit cautionē abſoluendus, quod ſtabit iuri: deinde optionē hēt, an uelit eum abſoluere, uel remittere abſoluendum ei, à quo appellauit: ut extra de ſent. exc. c. per tuas. Si non appellauit ad eū, ſecundū priora iura debet remittere abſoluēdum. & ſi ille noluerit abſoluere, tūc Metropolitanus poterit eū abſoluere: ut extra de offi. ord. ad reprimendā. Si tñ uiderit ſniam excommunicationis euidenter iniuſtā, poteſt pronuntiare ipſam iniuſtā, licet nō ſit appellatū ad eum: ut extra de appel. ſolicitudinē. Itē ecōuerſo ſi eſt appellatū ad eū, & uiderit iuſtam eſſe cauſam excōicationis, tenet eū remittere abſoluendū: ut extra de ſen. excom. c. per tuas. in fin. Hodie autem licet non appelletur ad ſuperiorē, ſi tamē eſt periculū ī mora, pōt eū ſtatim abſoluere, ut extra eod. c. ſacro.

g SI quis preſbyter. Correctus, i. ſuſpenſus uel excōicatus minori excōicatione ut patet per id qđ ſequitur, anathematizetur.

h SI quis epiſcopus. In alia. Ergo epiſcopi non poſſunt diſpēſare cum talibus, qui poſt excōicationē celebrāt, cum nec cōcilium hoc poſſit. Arg. contra ij. q. v. quæ de cauſa. Poſſet tamē dici, quod eps cū talibus poſſet diſpenſare. & expone qđ ſpem, &c. i. ipſi ſic delinquentes non debeāt habere ſpē reſtitutionis, quia ſibi incluſerūt. ſic vij. q j. c. ſi qs pſbyter. ſ. lxxxij. di. c. plurimus. i ſi. cōſtat tñ quod ipſe poteſt in caſibus talibus diſpēſare.

i Maxime. Id eſt, tantum. ſic xij. di. c. illud. xviij. diſt. c. peruenit. xvj. q. iij. c. per ſingulas.

k SI quis. Videtur quod iſti clerici, qui cōmunicant excōicato in diuinis officijs, pari excōicatione ligenē, ut extra de ſenten excō. ca. ſignificauit.

Per

a Hic dicit Io. de Fant. qđ ex iſta litera daē intelligi, qđ ubi dictum eſt, ſi peccauerit in te frater tuus, &c. dictum eſſe de notorijs. Nam prout ipſe not. ij. q. j. ſi peccauerit. delictū iſtius erat notoriū: ut e. q. ij. Lothariꝰ Archi.

Excōicatus conquerens metropolitano an poſsit ab eo abſolui.

Excōicatum & celebrantē nō abſoluit epiſcopus.

cõmunicationem præſumpſerit, ſiue epiſcopus ille, aut presbyter aut diaconus facere oblationẽ, uel matutinum, uel ueſpertinum ſacrificium quaſi in officio ſuo agere ſicut prius: non liceat ei, nec in alio concilio ſpem reconciliationis habere, nec ultra reconciliari: ſed etiam eos, qui ei communicauerunt, omnes ab eccleſia reſpui: maximè omnes, qui ſciebant eum eſſe deiectum. Si autem permanſit turbans & concitans eccleſiã per forinſecam [a] poteſtatem oportet eum ſicut ſeditionariũ ab omni plebe expelli.

Item ex concilio Agathenſi.

De epiſcopis, qui innocentes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicant.

CAN. VIII.

EPiſcopi ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita innocentes, aut minimis [b] cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, aut ad gratiã baptiſmatis feſtinãtes fortaſſe recipere noluerint: à uicinis epiſcopis eiuſdẽ prouinciæ literis moneantur, & ſi parere noluerint, communio illis uſque ad tempus ſynodi à reliquis epiſcopis denegetur: ne fortè per excommunicationis peccatũ [c] excõicati longo tempore morte præueniantur.

Item ex concilio Aphricano.

De ijs, qui tempore ſuæ excõmunicationis cõmunicare præſumunt. CAN. IX.

PLacuit uniuerſo concilio, ut qui excõmunicatus fuerit pro ſuo neglectu, [d] ſiue epiſcopus quilibet, ſiue clericus: & tẽpore ſuæ excõicationis ante audientiam cõicare præſumpſerit: ipſe in ſe damnationis ſententiam iudicetur protuliſſe.

Item Nicolaus Papa.

Deponantur epiſcopi, qui excommunicatis communicant.

CAN. X.

TEugualdum Treuerenſem, & primatẽ Belgicæ prouinciæ, & Gũtbariũ Agrippinæ coloniç archiepiſcopos, nũc corã nobis & ſancta ſynodo ſub geſtorum inſinuatione qualiter cauſam Lotharij regis, & duarũ mulierũ eius, Thebergæ, ſcilicet & Gualdradæ recognouerint & iudicauerint, [e] ſcriptum ſuper hoc proprijs manibus roboratũ offerentes, nihil ſe plus uel minus aut aliter egiſſe ore proprio multis coram poſitis teſtibus affirmãtes: & ſententiam, quã à ſede apoſtolica in Engeltrudam uxorem Boſonis ſanctiſsimus frater noſter Mediolanenſis archiepiſcopus Thado, & cæteri epiſcopi noſtri petiuerãt emittendã, & nos diuino ſuccenſi zelo ſub anathematis atteſtatione canonicè protuleramus, publicè ſe uiua uoce uiolaſſe confitentes: in quibus omnibus inuenimus eos apoſtolicas atque canonicas ſanctiones in pluribus exceſsiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe: ab omni iudicamus ſacerdotij officio manere penitus alienos: & ideo ſancti Spiritus iudicio, & beati Petri per nos authoritate epatus exutos regimine conſiſtere definientes. Prædictis aũt depoſitis licentiam concedimus eccleſiam ingrediendi, & cõmunicandi ſicut laicis, & loquendi ſuas utilitates: [f] non autem turbas concitandi, uel ſcandalum ſolicitandi illis tribuimus facultatem. Quantum autẽ ad epiſcopale miniſterium ſpecialiter pertinet, etiam nulla eis ſit licentia contingendi: ſicut nos cum ſancta ſynodo iam decreuiſſe conſtat.

Item Clemens.

Clerici & laici, qui non obediunt epiſcopis, infames efficiuntur. CAN. XI.

SI autem uobis epis nõ obedierint omnes presbyteri, & reliqui clerici omneſque principes [g] tam maioris ordinis, quàm inferioris, atq; reliqui populi, nõ ſolũ infa

a Per forinſecã .i. manu laici. ſ. xvij. di. nec licuit.

EPiſcopi ſi ſacerdotali.

b Minimis. Ergo pro minoribus cauſis, nõ eſt quis excõmunicãdus, quod uerũ eſt: ut j. ea. c. nullus. Sed contra, nõne pro ſola cõtumacia eſt quis excõmunicandus? ut j. ca. certum. [1] ergo ſiue crimẽ ſit magnũ, ſiue paruum, nunquam eſt excõmunicandus aliquis niſi ſit contumax. Ad hoc dicunt quidam, quod ab homine non ſit aliquis excomunicandus niſi pro contumacia: ſed à canone bene, ut xvij. qõ. iiij. ſi quis ſuadente. Hoc nõ eſt uerũ: quia quãdoq; excõmonicatur aliquis pro cõtumacia, quãdoq; pro crimine, ut extra de uerb. ſigni. ex parte. Ioan. Sed certe illa decre. dicit, quod pro offenſa ſit aliquis excõmunicandus, cum non uult ſatisfacere, & ita pro cõtumacia. quare alia diſtinctio eſt melior. B.

c Peccatum. Arg. quod citius moritur quis propter peccatũ: ut xij. q. j. ca. ij. & tollit Deus malos de medio, [2] ne peccatum eorũ augeat. xxiij. q. iiij. ca uindicta, & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectum eorum. de pœ. diſt. iiij. c. ſi ex bono.

d PLacuit. Neglectu. uidetur ergo quod pro negligẽtia aliquis excõicetur, ſicut pro negligẽtiã aliquis deponitur: [3] ut lxxxj. dist. c. dictum eſt.

TEugualdum Treuerẽſem.

e Iudicauerint. Sic patet, quod ... niſi index, qui male iudicat, ut di. ij. q. vi. hoc etiam.

f Vtilitates. Quod nulli prohibetur, ut iiij. q. vj. omnibus.

g SI autẽ. Principes. Ergo Imperatores ſubſunt epiſcopis, & ab eis poſſunt excõicari. xcvj. diſt. duo. mitius tamen cum eis [4] agendũ eſt, quã cum alijs: ut xij. q. ij. de rebus. & ſi in pluribus epiſcopatibus habet Imperator domicilium, quilibet poteſt eũ excõicare. ff. ad municip. aſſumptio.

Si quis

Excõicatio, an pro ſola contumacia fertur.

1 Et ſ. v. q. ij. c. ij. ſed forte hic loquitur de excõicatione, quæ pro diuerſis cauſis infertur. ar. lxxxvj diſt. tanta.

Moriunt boni & mali.

2 Id eſt de hac uita. xxiij. qõ. iiij. hæc autem uita.

3 Sic neglectus culpã geminat. xvij. qõ. j. ſi cuſtos in ſi.

Imperator ab epiſcopo excõicari poteſt.

4 Adde arg. cõtra s. ea. q. præcipue. uerſi. deterius. xv. qõ. j. nulli. Anchi.

mes, ſed etiam extorres à regno Dei, & conſortio fidelium, & à liminibus ſanctæ Dei eccľię alieni erūt.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

In Chriſtum peccat, qui ueritatis doctorem contriſtat.

CAN. XII.

QVicunque contriſtauerit doctorem ueritatis, peccat in Chriſtū, & patrem omniū exacerbat Deū, propter quod & uita carebit æterna.

Item Ambroſius in libro de officijs.

Simulata uirtutum affectione, obedientia epiſcopo non denegetur.

CAN. XIII.

SI quis uerò non obediat epiſcopo, ſeſe extollere atq; exaltare deſiderans, quærens etiam obumbrare merita epiſcopi ſimulata affectione doctrinæ, aut humilitatis, aut miſericordiæ, is à uero deuius ſuperbit. Quoniā ueritatis ea regula eſt, ut nihil facias commendandi [a] tui cauſa, quò minor alius fiat, neque ſi quid boni operis habeas, id ad deformationem [b] alterius & uſurpationē exerceas.

Non defendas improbum, & ſancta indigno cō mittenda non arbitreris. Neque iterum [c] arguas & impugnes, cuius crimē non deprehenderis.

Item Antherius Papa.

Epiſcopo non obediens, dæmonum ore diſcerpitur.

CAN. XIIII.

ABſit ut quicquam ſiniſtrum [d] de his arbitremur, qui apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos nos Chriſtiani ſumus, qui claues regni cælorum habentes, ante iudicij diem iudicant. In ueteri quidem lege habetur: Quicunq; ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio [e] ceruice ſubiecta contemptum expiabat cruore. † Nunc uerò inobediens ſpirituali animaduerſione truncatur, eiectus autem de eccleſia rapido ore dæmonum [f] diſcerpitur.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

Quibus Papa eſt inimicus, his nec loqui debemus.

CAN. XV.

SI inimicus [g] eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, uos nolite expectare ut ipſe uobis dicat, &c. ut ſuprà in tractatu ordinandorum, ubi agitur de obedientia minorū erga maiores.

Item Fabianus epſ.

Excommunicatus eſt, qui ex communicatis communicat.

CAN. XVI.

SIcut apoſtoli [h] ſtatuerūt dicentes cū excōicatis nō eſt cōicandū, & ſi quis cum excōmunicato aduerſando [i] † regulas ſcienter ſaltem [k] in

---

[a] SI quis. Commendandi. Nam aliorum honorēs alijs non debēt eſſe occaſio nocendi, ut C. de ſtatu & imag. l. ulti. nec aliquis debet illud appetere, per quod honor aliorum minuatur, ut xcix. diſtinct. nullus. nec tibi debes conſulere cum alterius iniuria. xxij. q. ij primum nec aliquid facias in domo tua quod uicino noceat, ut ff. de regu. iur. domnium. Si tamen facias aliquid eo ꝓpoſito, ut tibi proſit, licet alij noceat, non peccas. ar. ff. de aqua pluuia. arcē. l. j. §. denique. ff. de dam. infecto. l. fluminū. §. ultis. & l. ſeq.

[b] Ad informationem. C. de ſtatu. & imag. l. ult.

[c] Iterum. Id eſt, multoties.

[d] ABſit. Siniſtrum. Hoc eſt uerū in ijs, quæ poſſunt trahi ad bonū, & ad malū, ubi ſemper in meliorem partem eſt interpretādum, ut xlj. diſt. c. j. & extra de reg. iur. eſtote. Si ergo clericus amplectitur mulierem, interpretabiť quod cauſa benedicendi [1] eā hoc faciat, ut xcvj. diſt. in ſcripturis. tamē quādoq; canon ſolam confabulationem interpretatur in deteriorem partem, ut xxvij. q. j. nec aliqua.

[e] Aut gladio. Hic habes quod olim inobedientia capite puniebatur, ergo & hodie repelleret à promotione. liiij. diſtin. multos. non tñ qualibet inobedientia capite puniebaǐ, ſed ſola illa, q̄ ſchiſma inducebat, ut vij. q. j. denique. in fi. & de hoc nn. iij. q. j. in prin.

[f] Dæmonum. Hoc olim fiebat ad literā. [1] hodie tñ ſatanæ traditur, ut cītius commertatur. ut ī. cap. audi. in princip. & cap. omnis Chriſtianus.

[g] SI inimicus. Ab hoc loco incipit tractare de duplici excōicatione. Et not. ꝙ quædam excōicatio eſt ſimplex, ſiue minor, q̄ ſeparat à ſacramētis, & ab ingreſſu eccleſiæ. Alia ſolennis, quæ proprie diciť anathema, quæ ſeparat & à cōione fideliū. De utraque iſtarū habes iij. q. iij. Engeltrudā. Maior excōicatio imponiť, uel ꝓ maiori crimine, uel ꝓ cōtumacia. Minor infligiť, ꝓ quolibet mortali, ut ī. e. audi. & imponiť ſiue pœnitēti ſiue ñ pœnitēti uel à ſeipſo, [1] uel à ſuo ſacerdote loco pœnæ. Pœnitēs tñ melius facit ſi authoritate ſacerdotis abſtinet à ſacramētis. de pœn. di. j. in actione. impœnitēti aūt imponiť quādoq; à Deo. ſ. quādo eſt in mortali peccato. Tūc enim quantum ad Deū priuatus eſt ſacramētis, ut ī. e. audi. quādoq; à ſeipſo, & male. ſ. cum nō uult pœnitere, & ceſſat à ſacramentis, qa hoc ſibi putat ſufficere ad pœnam ſine pœnitentia, ut de pœ. di. j. ſunt q arbitranť. Sed ſi non putat ſibi ſufficere, ſed abſtinet, qa putat ſe indignū, bene facit, ut de conſe. di. ij. qui ſcelerate. Quādoq; infligiť à ſacerdote loco pœnæ cū uult pœnitere. q̄nque à canone. ſ. cum quis cōicat excōicato. In his duobus caſib⁹ eſt neceſſaria recōciliatio, ut ī ea. excellentiſſimus 50. di. in capite. Si ergo quis ſit excōicatus, ſemper à ſuo excōicatore eſt abſoluendus, niſi uel ſit appellatum ab eo, uel ipſe ſit negligens, ut dixi ī. ea. ſi epſ forte. Sed ſi à canone eſt excōicatus, poteſt abſolui à ſuo ſacerdote, ſecundū diſtinctionem. extra de ſen. excom. nuper. Hæc aūt pœna eſt non ſeruātis excōicationē. ſi clericus eſt, deponiť, ut ī. ea. ſi qs pſbyter. & ſi laic⁹, tant⁹ abſoluiť. ī. e. qui iubēte.

[h] SIcut apoſtoli. Paulus ſtatuit ij. quæ. j. multi. & Ioan. xxiiij. q. j. omnis.

[i] Aduerſando. i. contemnendo.

[k] Saltem. Nedum alibi.

Clericus amplectēs mulierem præſumit bene agere.

[1] Benedicēdi. Hæc glo. more ſuo ironica eſt, alioquin eam reprehendit Aug. Climaſi, (uerb. præſumptio.) Phi. Deci. l. nō bene m. 11. (ubi dixi) C. uaſe legi. inc. cū nō ab homine. col. 4. de iudic. Felc. Rip. in rub. extra de iudicijs. num. 26. & debet inſpici natura & qualitas act⁹ c. literas. c. tertio loco de præſumpt.

Inobediētia an ſit capite punienda.

[1] Vt xlv. diſt. c. cum beatus. §. Salomon.

Excōicatio duas habet ſpecies.

† Vt de pœ. diſt. j. porro. alias incipit, facilius. ī. e. §. euidenter. Arch.

Deut. 17.

† Adde ad hoc textū in l. iij. §. qui ſtationis. & §. in bello. ff. de re milita.

Excōicatus à quo eſt abſoluendus.

† Auertēdo.

domo [a] ſimul locutus fuerit, uel orauerit, [b] ille cõione [c] priuetur.

Item Calixtus Papa.

De eodem.

CAN. XVII.

EXcõicatos quoſcunq; à ſacerdotibus nullus recipiat ante utriuſque [d] partis examinationem iuſtam, nec cum eis in oratione, aut cibo aut potu; aut oſculo communicet, nec aue [e] eis dicat: quia quicunq; in his, uel alijs prohibitis ſcienter excommunicatis communicauerint, iuxta apoſtolorum inſtitutionem & ipſi ſimili excommunicationi ſubiacebunt.

Item Iſidorus.

De eodem.

CAN. XVIII.

CVm excommunicato neque orare, neque loqui (niſi quæ ad eandem excommunicationẽ pertinent) nec ueſci licet. Si quis enim cum eo, aut palam, aut abſconsè locutus fuerit, ſtatim [f] cum eo communem excommunicationis contrahat pœnam.

Item ex concilio Carthaginenſi.

De eodem.

CAN. XIX.

QVi communicauerit, uel orauerit cũ excommunicato, ſi laicus eſt, excommunicetur, [g] ſi clericus, deponatur.

Item ex decreto Honorij Papæ.

Excommunicatorum nomina uicinis omnibus palam et publicè annuntientur.

CAN. XX.

CVræ ſit omnibus epiſcopis [h] excommunicatorum omnino nomina tam epiſcopis uicinis, quam ſuis parochianis pariter indicare, † eaq; in celebri loco poſita præ foribus eccleſiæ cunctis conuenientibus inculcare, quatenus in utraq; diligẽtia excommunicatis, ubiq; eccleſiaſticus aditus excludatur, & excuſationis [i] cauſa omnibus auferatur.

2 *Verùm hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. excommunicationis enim pœnã dupliciter ſubimus, & dũ reatũ incurrimus, & dum ſententia notamur.*

Vnde Hieronymus in libro Iudicum.

Duobus modis aliquis ſatanæ traditur.

CAN. XXI.

AVdi denique Apoſtolum dicentem de eo, qui peccauerat, Tradidi (inquit) huiuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, ut

---

a Domo. Id eſt, ſub eodem tecto, ut xxxv. q. vj. epiſcopus in ſynodo. largius ſumitur domus. ff. ad Sylla. l. j. §. eodem.

Excõmunicat⁹ nõ intret eccleſiam.

b Vel orauerit. Si ergo excommunicatus intrat eccleſiam, omnes exibunt, ut xxiij quæſt. j. omnis qui. ſacerdos tamen ſi incepit miſſam nõ exibit, quia nõ relinquet officiũ in explecum, ut vij. q. j. nihil.

c Communione. Scilicet maiori. q͛a iam inciderat in minorem. ſ. ea. q. ſi quis presbyter.

Excõmunicat⁹ an poſsit abſolui aduerſario ignorãte.

d EXcommunicatos. Vtriuſq; ſcilicet excommunicantis, & excommunicati. Per hoc c. dixerũt quidã quod ignorãte aduerſario nõ poſſet excõmunicat⁹ abſolui. i qđ falſum eſt, ut extra de appella. qua frõte. niſi pro crimine ſit excõmunicatus. tũc enim oportet ut primo ei ſatisfaciat, ut extra de uerb. ſigni. ex parte. j. in fine. Vel dic quod ſi iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem, tunc non abſoluet eum ante quam ab aduerſario intelligat, an ſit pro manifeſto delicto excõicatus, uel non: ut ĩ. ead. ſeruetur. Si autem iudex nõ ad alicuius querelam excommunicauit aliquem, tunc ſuperior ipſum ſtatim poteſt abſoluere, ut in conſtit. Innoc. extra de app. cum ſpeciali.

i Arg. ad hoc extra li. vj. đ appel. Romana. §. ſentẽtia. q͛a merita cãrũ, &c. extra de in integr. reſti. cum ex literis. Arch.

e Nec aue. xxiiij. q. j. oĩs q recedit.

f CVm excõicato. Statĩm. ergo eſt canõ iſte latæ ſententiæ minoris excõicationis. i Præterea ſi non corrigit ſe, excommunicatur per ſententiam: ut ĩ. ea. c. proximo.

k Sic ĩ. e. ſi quis frater. Archi.

g QVi cõmunicauerit. Excõicetur. ſi communicat in crimine & crimĩnoſo, eſt pari excõicatione cum ipſo ligatus, nec poteſt abſolui, niſi ab excõicatore. ſed ſi communicat ei, ſed non in crimine tunc poteſt à ſolo ſacerdote abſolui, extra e. nuper.

Literis epiſcopi an ſit credendum.

h CVræ. Epiſcopis. Hic habes quod literis epi creditur, & habes expreſſe extra de proba. poſt ceſsionem. & inſtrumẽtis aliorum principũ creditur, ſi conſuetudo regionis hoc habet, ut extra de fide inſtru. cum dilectus. Sed obijcit, cũ uiua uox potior, ſit quã mortua, quare nõ credit uerbo epi in talibus, ut vj. q. ij. ſi tantum & c. placuit. Nec Papa epo credit, qui dicit ſe excõicaſſe alium, ut extra de teſti. cum tu fili. q̃nq; n. elogia ex mala fide ſcribunt, ut ff. de cuſt. & exhi. reo. l. diu⁹. Nec ſcripturæ tabellionis creditur, niſi habeat teſtiũ ſubſcriptionem: ut in auth. de hære. & Fal §. ſancimus. col. j. nec inſtrumẽto procuratoris. extra. de procu. ca. j. nec inſtrumẽto iudicis, ut extra de teſti. cũ à nobis. l Et H. dicit qđ ſemper ſtaĩ ſigillo epi. quia obtinet uicẽ publici inſtrumẽti extra de fi. inſtru. ſcripta. & de fide inſt. peruenit. Alij dicunt, q͛ non credit ei, niſi redactum ſit in publicã formã, ut in authẽ. ut null li iudic. §. ſi uero. colla. ix. & C. de dona. in donatiõibus. Vel niſi habeat ſubſcriptionẽ teſtiũ, & ſi nõ ſit p publicã manũ factũ, quia forte ibi nõ ſunt publicæ perſonæ, ut xvj. q. iij. c placuit. §. põt. Hodie expeditum eſt circa ordinẽ iudiciorũ, qđ nõ pſumit ꝓ iudice, niſi quantũ alias ꝓbari põt, extra de ꝓba. q̃m cõtra. In omnib⁹ alijs pſumo ꝓ ſnĩa iudicis. ſ. q͛ ſit iuſta ex aĩo, & ex cã, & quantũ ad ius litigatoris, ut in cõſtitutione, cũ ſpeciali. ex̃. de app.

l Hæc decr. loquit̃ i ciuitate Beneuẽtana, ubi notarij dicũtur iudices. & hoc ẽ ueritas ſecũdum Inno.

† Cõcor. text. in l. monumẽtorũ. cum gl. C. đ re li. & ſumpti. ſun. & l. iſtrumẽta. & l. rationes. C. de proba.

i Excuſationis. Arg. q͛ contra ea quæ publice facta ſunt, nemo poſtmodũ audiendus eſt, ut viij. qõ. j. licet. liiij. diſ. nulli. xvj. di. quod dicitis. xij. q. ij. qui & humanis. Argu. contra lxxxij. di. propoſuiſti. in fine.

1. Cor. 5. b

Verum. Hæc eſt ij. pars quæſ. in qua uult probare, quod non tenemur uitare omnes excommunicatos, ſed illos ſolos, qui ſunt excõicati nominatim. & ponit multos modos excõmunicationis, & hoc probat per vij. autho. ſanctorum patrum. Io. de Fant.

AVdi denique.

CASVS. Oſtendit Hiero. in hoc c. quid dupliciter

ſaluus fiat ſpiritus eius in die domini. Vides ergo, quia & modò, non ſolum per apoſtolos ſuos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorū, ſed etiā per eos, qui eccleſiæ præſident, & poteſtatem habent non ſolum ſoluendi ſed etiam ligandi. Traduntur autem peccatores in interitum carnis, cum pro delictis ſuis à Chriſti corpore ſeparantur. Et (ut mihi uidetur) dupliciter etiam nunc traduntur homines de eccleſia in poteſtatem zabuli, hoc modo, quo ſuperius diximus, cùm delictum eius manifeſtum fit eccleſiæ, & de eccleſia per ſacerdotem pellitur, ut notatus ab omnibus erubeſcat, & conuerſo eueniat ei illud quod ſequitur, ut ſpiritus ſaluus fiat in die domini noſtri Ieſu Chriſti. Alio uerò modo quis traditus eſt zabulo, cum peccatum eius non eſt manifeſtum hominibus. Deus autem, qui uidet in abſcondito, perſpiciens eius mentem & animum eius uitijs ac paſſionibus ſeruiētem, & in corde eius non ſe diligi, ſed aut auaritiam: aut libidinē aut iactantiam, uel alia huiuſmodi: iſtum talem Dominus tradit ſatanæ. a Quomodo autem tradit eum ſatanæ? Diſcedit à mente eius, & auertit ſe, refugit à cogitationibus eius malis, & deſiderijs eius indignis, & relinquit domū cordis eius uacuā.

Cùm ergo per ſententiā quis nominatus fuerit, cū eo cōicare nō debemus. Cū aūt ſolo reatu occultæ excōicationis cōtraxerit pœnā, non eſt ab eius cōione ceſſandū. Vnde dominus in euāgelio tūc demū peccatorē dixit habēdū ſicut ethnicū & publicanū cū eccleſiā audire cōtēpſerit. Apoſtolus quoq; non ait, Si quis frater eſt fornicator: ſed, Si qs frater nominatur fornicator, &c. ſententiæ nominationē in intelligens. Hinc etiā Vrbanus Guilimundo epiſcopo, Sanè qđ ſuper Richardo. Require in cauſa, Quidam b *epiſcopus in hæreſim lapſus.*

Hinc etiam Chriſtus in Euāgelio zizania dixit eē tolerāda uſq; ad meſſem.

Hinc etiam Hieronymus in eodem lib. Iudicum.

Mali à bonis penitus ſeparari non poſſunt.

CAN. XXII.

NOlite recedere à domino uſq; in noDiernum diem, hoc eſt, donec ſeculū ſtat. Oſtēdat c ergo mihi quomodo Iebuſæus donec ſeculū ſtat, habitet cū filijs Iuda in Ieruſalē: quippe cū nec ipſi quidē filij Iuda habitēt in Ieruſalē. iō ergo nec iſtud uerū eſſe poterit, ꝙ Iebuſæi cū Iudęis in Ieruſalē habitent, qñ nec ipſi quidē habitant in ea. Sed nos intelligimus hoc ſpūaliter, aſſumentes euangelij parabolā, quæ dicit de zizanijs: d Sinite utraq; creſcere, e ne fortè uolētes eradicare zizania, eradicetis ſimul cū ipſis & triticū f & ſ. Audi ergo ſcripturā dicentem, quia non potuerūt filij Iuda diſperdere Iebuſæos, ſed habitauerūt cū ipſis uſq; in hodiernū diē in Ieruſalem. Vnde deprecor uos, qui fideles eſtis, ut ita uitam ueſtrā & conuerſationē ſeruetis, ne in aliquo, uel ipſi ſcandalum patiamini, uel alijs ſcandalum faciatis, ſed ſit uobis ſummi ſtudij ſummæque cautelæ, ne quis in hanc ſanctorum congregationem pollutus introeat, ne quis Iebuſæus habitet in uobis. Vides enim, quia dicit ſcriptura, quòd non potuerunt eijcere filij Iuda Iebuſæos de Ieruſalem. Iebuſæus autem in

... dicitur quis excōmunicari, & tradi ſatanæ. Primo quādo quis anathematizatur, ſicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quē tradidit ſatanæ in interitū carnis, ut ſpiritus in die iudicij ſaluaretur. Quod non ſolum per Apoſtolos, ſed per eos, qui in eccleſia præſident fit quotidie: & dicūtur homines tradi ſatanæ, cum à tota eccleſia ſeparantur. Secūdo modo excommunicatur quis uel traditur diabolo, cū per occultum peccatū quod ſolus Deus in abſcondito uidet, ſeparatur à Deo. Vel unam. à gratia Dei.

a Satanæ. Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet poteſtatē, qua ſi in pecore ſuo, ut xxiiij. q. j. c. miramur §. his authoritatibus. in fine.

b Quidam. ſ. xxiiij. q. ij. c. iij.

c Nolite recedere Oſtēdat. ſupple qui hoc ad literam uult intelligere.

ADDITIO.

Nec ſemper etiam ad literam intelligēdæ ſunt authoritates. de conſe. di. ij. acceſſerunt. xxxvij. diſt. relatum. xxxiij. q. iij ecce. arg. extra de uerb. ſig. præterea. ff. de leg. iij. non aliter. xxvj. q. v. nec mirum Archidiacon.

d De zizanijs. Id eſt, de occultis peccatoribus.

e Vtraque creſcere. Id eſt, malos eſſe cum bonis.

f Triticum. Argu. ad quōnem, ubi un⁹ interfectus eſt ab uno ē tribus, ſi dubitat̄ à quo, quod rōne dubitationis oēs debeāt ꝑmoueri, q̄ rōne dubitationis uitioſa & ſuperflua toleratur. xij. q. ij. nō æſtimemus. ex. de ſepul. ſacris ſimile xiiij. q. v. deniq;. & ſanctius eſt impunitū &c. ff. de pœnis ab ſentē. Ar. cōtra de pœnit. di. v. ſi q uero. ff. ad l. Aquil. ita uulneratus. vj. qō. ij. ſi tantū. & c. placuit. Itē eſt hic ar. qđ rōne cōnexionis ꝑmittit quod alias non licet. ſic lxxxj. diſtin. tātis, & c. cum oibus. & ff. de mino. deniq;. & l. uerū. & l. etiā. & quid iuris ſit de hoc, in quæſtionibus notaui. B.

Neque

Dubitatio facit uitioſa tolerari.

Mat. 18. c

1. Cor. 5. d

Mat. 13. d

Mat. 13. d

Ioſue 15. g

Ioſue 15. g

terpretatur conculcatio. Eſto ergo, quia non poſſumus eijcere iſtos, qui nos conculcant, eos quos ſaltem poſſumus, quorum peccata manifeſta ſunt, eijciamus. Vbi.n. peccatū manifeſtum nō eſt, eijcere de eccleſia neminē poſſumus ne fortè eradicantes zizania, eradicemus cum illis & triticum. Mouet tamen me, quod dixit, quia nō potuerunt eijcere Iebuſæos, id eſt, eos, qui interpretantur conculcatio. Et ideo uideamus, qui ſunt in eccleſia conculcantes: illi ſine dubio, de quibus dominus dicebat in euangelio, Nolite mittere ſanctum canibus, neque margaritas [a] antè porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi diſrūpāt uos. Iſte eſt ergo Iebuſæus, id eſt, cōculcatio, qui indignè audiunt uerbum Dei, & cum audierint, neque ut infideles diſcedūt, neque permanent, ut fideles. Sed percepta myſteriorum notitia, & fidei noſtræ ſecretioribus perſcrutatis, conuerſi poſt modū impugnant nos, & contra dictionibus ſuis corda noſtra diſrumpunt, conculcātes uerbi dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. De iſtis ergo dicitur, quia non potuerunt filij Iuda eijcere Iebuſæum de Ieruſalem uſq; in hodiernum diem.

Item idem ſuper duodecim prophetas.

Porcis & canibus ſancta nō ſunt committenda.

CAN. XXIII.

Qvando [b] ergo uir eccleſiaſticus & prudens atque intelligēs multas impietates in ea, quæ uocatur domus Dei, eſſe cognouerit, & non ſolùm multas, ſed etiā fortes, & quæ opprimere poſſint iuſtitiā, & intantum doctorum rabiem proceſſiſſe, ut accipiant [c] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes deuitent in portis, & audire contemnāt, taceat in illo tempore, † ne det ſanctū canibus [redacted] & ne mittat margaritas ante porcos, qui conuerſi conculcent eas, & imitetur Ieremiam dicentem. Solus ſedebam: quia amaritudine repletus eram. Iere.15.d

Item Ioan. Chryſoſtomus in epiſtola ad Hebræos.

Cum pagano comedere, ſed cum excommunicato minimè licet. CAN. XXIIII.

AD menſam quippe paganorū, ſi uolueris ire, ſine ulla prohibitione permittimus. [d] Si enim quis frater nominatur, inter uos, fratrē in hoc loco oēm fidelē ſimpliciter intellige, non monachū tantū quid aūt eſt, quod fraternitatē uocat, niſi lauacrū regenerationis, quod facit poſſe uocari Deū patrē? Si quis (inquit) nominatus fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebrioſus, cum huiuſmodi neq; cibū ſumere debetis. 1.Cor.5.d Cū aūt de paganis ageret, non ita, ſed ſi quis uos uocauerit ex infidelibus (paganos ſignificans) & uultis ire, omne quod apponitur uobis, comedite: Luc.10.b ſi quis frater nominetur ebrioſus, &c. O quanta integritas, nos non ſolùm non fugimus ebrioſos, ſed etiā imus ad eos participantes cum eis.

Euidenter itaq; ex præmiſſis apparet, ꝙ eorum cōmunionem uitare non cogimur, qui ſententia notati non ſunt, ſed ipſius ſententiæ notatio multipliciter intelligitur.

Aliquādo.n. arcetur quis à liminibus eccleſiæ, & à cōione corporis & ſanguinis Chriſti, uel teſte [e] cōſciētia, iuxta illud Apoſtoli: Probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & d calice bibat, quia qui indignè mā ducat & bibit, iudiciū ſibi mādūcat & bibit. 1.Cor.11. *Itē illud Proſperi: Facilius ſibi Deū placabūt, & c. require infrà cā xxxiij mal ficiis impeditus qōne [f] prima de pœnitētia. [g] Vel ſnīa eccleſiaſtica, ſicut pœnitētes qui bus tpe præfinito [h] beneficiū recōciliatiōis impenditur: hæc ſnīa [i] excōicatio uocatur: quia à communione corporis & ſanguinis Chriſti notatū prohibet ſicut & Adā ab eſu l igni uitę excōicatus ē domino dicētei*

[a] Neque margaritas. ſ. xliij. diſt. in mandatis.

[b] Qvando. Argu. ex hoc cap. ꝙ nō nocet taciturnitas qñ nō ꝓdeſt cōtradictio, ut ꝓnotaui xxvij. di. diaconi.

[c] Accipiant. Supr. xliiij. diſtinct. in mandatis.

[d] AD mēſam. Permittim' ad hoc ut eos lucremur. xxiij. qō. iiij. infideles. cum Iudæis tamē non poſſumus comedere, ut xxviij. q. j. oēs. Sed nec hodie cū paganis licitū eſt comedere, cum & ipſi diſcernant cibos ſicut Iudæi. Matt. Hæc ergo eſt cauſa quare poſſumus cōicare paganis, & non excōicatis, cū tamen & illi [l] ſint membrum diaboli, ut eos lucrifaciamus, tamen ideo, quia non multum curarent licet eos uitaremus, ſed excommunicati erubeſcunt ſi non cōmunicatur eis, ut ī. ca. c. audi denique.

Excōmunicatis cōmunicare non poſſumus, ſed bene paganis.

[l] Scilicet pagani.

[e] Vel teſte. Ergo aliquis contra ſeipſum fert ſentētiā ut xxj. diſtin. nunc autem. Arg. cōtra. quia nemo ſibi imperare pōt, ut ff. de arbitr. l. penul. melius tamē eſt ſi hoc faciat authoritate ſuperioris. ī. de pœ. diſtinct. j. in actione. B.

Imperare ſibi nemo poteſt.

[f] Quæſtione. i. diſtinctione. nā tractatus de pœn. per diſtinctiones diuiditur.

[g] de pœnitentia. ī. de pœn. diſ. j c. ſi cui. §. item ſicut.

[h] Tempore præfinito in cœna domini [a].

[a] Vt l. di. in capite: de conſe. di. j. in cœna. alias incipit, à quibuſdam. Archi.

[i] Sententia. Sic iudex ſecularis poteſt aliquē excommunicare, id eſt, a legitimis actibus prohibere, ut ff. de pœn. l. minoris.

Engel-

Videte ne fortè ſumatis de ligno uitæ, qua ſnīa nō ſeparatur quis à cōſortio fidelium. Eſt & alia ſnīa quæ anathema uocatur, qua quiſque ſeparatur à conſortio fideliū: de qua ſuprà. Cum excommunicatis nolite cōicare. Hāc diſtinctionē licet cuiq; aduertere ex authoritate Ioannis papæ: Engeltrudā [a] *uxorē Boſonis, &c. require ſuprà in cauſa, quidam epiſcopus à propria ſede deiectus. Itē ex authoritate eiuſdem: Si quis domū* [b] *Dei uiolauerit, &c. require infrà in cauſa xvij. quidā pſbyter infirmitate grauatus. Itē ex authoritate Sylueſtri papæ pñti decreto cenſemus, &c. require ſupra ī cauſa. In infamiā cuiuſdā epī. Iuxta igitur hanc diſtinctionē intelligēda eſt illa authoritas Innocētij: Si quis ſuadente diabolo, &c. ut infra cauſa, quidā præsbyter: ut iuxta etymologiā uocabuli anathemati, i. ſeparationi ſubiaceat qui ī edictū illud inciderit, qui à corpe et ſanguine Chrī, et ab ingreſſu* [c] *eccleſiæ ſe alienū facit qui īpias manus ī clericū iniĳcere auſus fuerit, qui ēt à nullo epōrū abſolui, i. more pœnitentiū reconciliari poterit, niſi primùm apoſtolico cōſpectui ſe repræſentare curauerit.*

Illud autem Petri de Clemente: Si inimicus eſt iſte Clemens, &c. de ſententia notatis intelligendum eſt, ſicut & illud Vrbani, [d] *quibus epiſcopi nō cōicant, &c. ut īfra in eadē cauſa. Cæterū* [e] *falſum eſſet illud Varenſis cōcilij ſecūdi, ſi tantū* [f] *epſ alieni ſceleris ſe conſciū nouit. Item & illud: Placuit, ut ſi quādo epiſcopus, &c. require ſupra in cauſa, duo fornicatores & infamia notati. &c.*

Itē Gregorius [g] *clero & populo Salonitano.*

Communicare non licet ĳs, qui excōicatis communicant.

CAN. XXV.

R Ogo [h] & moneo, ne cuiquā ſacerdoti ſupraſcripto Maximo communicanti [i] contra animam ſuam quiſquam ueſtrum cōmunicare præſumat.

Item ex concilio Toletano primo.

Nullus clericorum, uel laicorum ad domum excommunicati accedat.

CAN. XXVI.

vj S I quis laicus abſtinetur, ad domum eius, uel clericorū, uel religioſorū nullus accedat: ſimiliter & clericus ſi abſtinetur, à clericis deuitetur. Si quis uerò cum illo colloqui, aut cōuiuari fuerit deprehenſus, etiam ipſe abſtineaī. Sed hoc pertinet ad eos clericos, qui eiuſdem epiſcopi [k] ſunt & ad oēs, qui cōmoniti [l] fuerint de eo q abſtineī, ſiue laico quolibet, ſiue clerico.

ʒ *Sed hoc ſpecialiter in ĳs, qui excō catis nominatim cōicant unde infra Vrbanus:* ʒ *Sanè quod ſuper Richardo, &c. infra cauſa, quidā epiſcopus in hæreſim lapſus.* [m]

Itē Nicolaus papa in c. excellētiſſimus [n] *rex Carolus: infra circa finē huius cauſæ.*

Gen. 3.

a Engeltrudam. ſ. iij. q. iiij. c. ulti.

b Si quis domum. xvij. q. iiij. c. quiſquis. §. ſi quis domū. ſ. v. q. ij. c. ij. Ioannes.

c Ab ingreſſu. G. uideī hic ſentire, quod qui clericū uerberat, tantum eſt ſeparatus à ſacramentis, & ab ingreſſu eccleſiæ: nec obſtat ille canō, ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. quia anathema. ibi eſt idem, quod ſeparatio, hoc tamen nō tenet eccleſia: & cōtra eū eſt extra de appella. peruenit. ʒ Ioan. Fauētinus uoluit eum corrigere: & dixit talē eſſe excōicatum, ſed non uitandum antequam denuntietur: ſed expreſſe contra eū eſt extra de ſentē. excom. cum non ab homine.

ʒ Vbi vin. idem not. qđ hic dicitur. Ar.

d Vrbani. ī. ead. c. quib⁹ epiſcopi.

e Cæterum. quaſi dicat, bene diſtinguo inter excommunicatos ſimpliciter, & anathematizatos: ut ſcilicet illi ſint uitandi, iſti non.

f Si tātum. ſupra vj. quæſt. ij. ca. placuit. c. ij. & ulti.

g Item Gregor. Cōtra id, quod dixerat ſimpliciter excōicatos nō eſſe uitandos: modo oſtendit omnes excōmunicatos eſſe uitandos.

Rogo qualiter ponitur.

h R Ogo. Verbū rogandi hic præceptiue ponit monem⁹ enim quos habemus charos: ut xxviij qō. j. ſic enim. & alibi rogo non ponit deprecatiue ff. de nego. geſt. ſi ſerui mei rogatu. Sed ponit rogare ꝓ mādare. ſic ponitur mādare pro rogare. xxiij. q. iiij. Guiliſarius.

ʒ Et ita ponit cōtra propriā ſignificationē ipſius uerbi. ſic alias, ex æqualitate contract⁹ uerba accipiūtur contra ꝓpriā ſignificationē. ff. de euic. Lucius. ī fin. ff. loc.

i Communicanti. In ſacris ſecundū H. uel dic, qđ Maximus fuit excōicatus cum oibus ſuis fautoribus. Vel iſti cōicabant ei ī crimine, alias excōicatio non deſcenderet uſq; ad tertiā perſonā. ī. ea. c. quoniā multos. Nec obſt. xix. diſt. Anaſtaſius. qa ibi cōmunicabant ei in crimine hæreſis.

& condu. l. ex conducto. §. Papinianus. ubi de hoc. Archi.

k S I quis laicus. Epiſcopi. Iſti enim non poterāt ignoraī ſniam ſui epī: ut xij. q. ij. q humanis.

l Cōmoniti. Arg. quod ſufficit, ſi alicui dictū eſt de excōicatione alicuius, ut ipſum teneaī uitare, ut extra de ele. c. uenerabilem. ultra mediū. in parte deciſa. & de poſtul. prę la. ad hæc. Arg. cōtra extra de cler. excō. mi. illud. Reſpō. prima ſnia uera eſt, qñ excōmunicatio alicuius ꝑuenit ad aliū per famam publicam, alias forte ſecus eſſet, ut in contrario.

Excōmunicatus uitandus eſt.

Sed hoc. Hæc eſt tertia pars quæſt. qua dicitur, ꝙ hæc regula de uitandis excōmunicatis habet locum in excōmunicatis nominatim, & ad hoc probādum inducit nouem cap. Ioan. de Fant.

m Lapſus. xxiiij. quæſt. ij. cap. ij.

n Excellentiſſimus. ī. ea. c. excellentiſſimus.

Quibus

Item Vrbanus papa.

Sententia paſtoris timenda eſt licet iniuſtè liget.

CAN. XXVII.

QVibus epiſcopi nō cōicant, non cōicetis: a & quos eiecerint, nō recipiatis. Valde enim eſt timenda ſnia epiſcopi, licet iniuſtè liget. b

Itē ex octaua ſynodo.

Excōicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis cō municat.

CAN. XXVIII.

SI quis frater aut palàm, aut abſconsè cū excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione, ſtatim cum eo excōmunicationis cōtrahit pœnam.

Item ex concilio Carthaginenſi ſecundo.

De eodem.

CAN. XXIX.

QVi merito facinorum ſuorum ab eccleſia pulſi ſunt, ſi ab aliquo presbytero uel epiſcopo, uel clerico fuerint in cōmunione ſuſcepti, et ipſe pari c cum eis crimine teneat̃ obnoxius refugiens d ſui epiſcopi regulare iudicium.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Qui ſnĩam epiſcopi putat eſſe iniuſtã, recurrat ad ſynodum.

CAN. XXX.

CLericus, e qui epiſcopi diſtrictionem circa ſe putat iniuſtam, recurrat ad ſynodum.

Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper epiſtolā ad Hebræos.

Vincula eccleſiaſtica nō ſunt contemnenda.

CAN. XXXI.

NEmo contemnat eccleſiaſtica uincula: non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chr̃s, f qui hāc ptātem dedit, & dominos fecit hoies tanti honoris.

Item Auguſtinus de uerbis apoſtoli, ſermone lxviij.

Satanæ traditur, qui ab eccleſia excommunicatur.

CAN. XXXII.

OMnis Chriſtianus, dilectiſsimi, qui a ſacerdotibus excōicatur ſatanæ g traditur: qūo? quia ſcilicet extra eccleſiā h diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica communione remouetur. Vnde illos, quos tūc Apoſtolus ſatanæ eſſe traditos prædicat, excōmunicatos a ſe eſſe demonſtrat. 1. Cor. 5. b

Idem ſuper Ioannem.

De eodem.

CAN. XXXIII.

NIhil ſic debet formidare Chriſtianus, quàm ſeparari i à corpore Chriſti. ſi enim ſeparatur à corpore Chriſti, non eſt membrum eius: ſi non eſt membrum eius: nō uegetatur ſpiritu eius. Quiſquis aūt (inquit Apoſtolus) ſpiritum Dei non habet, hic non eſt eius. Rom. 8. b

Item Hieronymus.

Quorū dimiſeritis peccata: &c. id eſt, quibus eccleſiam interdixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint, ipſis ianua regni cæleſtis clauſa erit. Mat. 16. c

Item ex concilio Mileuitano. † † c.xxij.

Vicini epiſcopi audiant eos, qui de iudicijs epiſcoporum ſuorum queruntur.

P.

P*Resbyteri diaconi uel cæteri inferio--*

---

a QVibus epiſcopi. Nō cōicetis. ſimi. vij. qō. j. ſcire debes. xciij. diſt. c. j. Nec ob. vj. q. ij. ſi tm̃. quia hic loquit̃ cū conſtat de ſnía, r ſed ſcitur eam eſſe iniuſtam.

r Sub. q̃ eſt iuſta ex ordine iudiciario.

b Ligét. Dum tamen error non ſit expreſſus in ſnía, extra eo. ꝑ tuas.

c QVi merito. Pari. Quid ergo ſi eps cōicat alicui excōicato a ſimplici ſacerdote iam ligatus eſt à canone. Sed à quo abſoluet̃. Decre. dicit quod cōmunicans excōmunicato, a ſuo prælato eſt abſoluēdus. extra de pœni. & remiſ. quod aūt. & ita à metropolitano. Sed dicas, ꝙ à ſimplici ſacerdote pōt abſolui, niſi cōicet ei in crimine: ut extra eod. nuper. uidetur tamen quod ſicut in ſuſpēſo a iure poſt pœnitentiam non requiritur aliqua abſolutio, ſic nec in excōmunicato à canone: quòd nō eſt uerū: ut in c. nuper. in fin. Sed quid ſi papa communicet excōicato? ille nō eſt ligatus, quia nō ligat ipſum canon. xxv. q. j. c. ideo ꝑmittēte. §. his ita.

Excōmunicato cō municās à quo abſolui debet.

d Refugiens. Id eſt contemnens.

e CLericus. Intellectū huius ca. habes ſ̃ ca. q. c. ſi eps̃ forte.

f NEmo. Sed Chr̃s. Ex hoc capit. dicit P. Hiſpanus haberi cauſam, quare non poſsit appellari à ſententia excōmunicatiōis, cū Chriſtus eum liget, à cuius ſententia nō pōt appellari. Alia eſt ratio, quia nemo excōmunicat̃, niſi pro contumacia: ȷ̃. ea. c. nemo. & nō auditur contumax appellãs, & ij. q. vj. c. ei qui. §. eſt autem quādo. uer. ſunt etiā quorū. Quidā aūt illā aſsignant rōnem: quia excōicatio ſecum trahit executionē ſuā. extra de appel. ca. paſtoralis. unde ſicut ab executore non appellat̃, ita nec ab hac ſnía. Sed hoc nō ualet, quia quādoque appellatur ab executor̃, cū ſcilicet excedit modum: & ſententia, qua quis abſoluit̃ ab alio, ſecū trahit executionē, tñ appellatur ab ea, extra de app. qua fronte.

Appellari nō poteſt ab excommunicatione.

s De hoc no. ſ̃. e. c. epiſcopi ſi.

g OMnis. Satanæ. Dum tñ iuſta de cauſa excōicet̃: ut xxiij. qō. iij. c. ſi quis nō recto.

h Extra eccleſiā. Argu. quod qui ſemel excōicat᷒ eſt, amplius excōicari nō ꝑ: quia qui extra eccleſiā eſt, nō pōt magis eſſe extra eā. ar. cōtra. iij. q. iiij Engeltrudā. De hoc ibi notaui.

i NIhil. Quam ſeparari. Iuſte, alias nō obeſt, ut extra eo. c. a nobis. ȷ̃. ea. cap. quid obeſt. tñ ſi cōtemnit̃, ſtatim incipit ligare. t xxiiij. q. iij. c. notandum. in fi. ſed ideo maxime eſt timenda, qa maxima eſt pœna ut xxiiij. qō. iij. c. corripiantur.

t Ad hoc ȷ̃. ea. ca. ſi qui preeſt §. cum ergo. in 6.

P Resbyteri.

CASVS.

Require caſum huius c. ſupra ij. q. vi. c. placuit. Sequēs c. planū eſt. Irrita, i. irritāda de facto, ſi eſt ipſo iure irrita: ſed nō facit hoc ca. directe ad ꝓpoſitū Grati.

Presbyteri. Hoc cap. habetur. ſ̃. ij. q. vj. c. placuit.

Irritam.

res clerici, ſi ĩ cauſis, quas habuerint de iudicijs ſuorum epiſcoporum conqueſti fuerint, uicini eos epiſcopi audiant: & inter eos quicquid eſt diffiniant, ad hibiti ab eis ex conſenſu ſuorũ epiſcoporũ: quòd ſi ab eis prouocandum putauerint, nõ prouocent, niſi ad Aphricana cõcilia, uel ad primates ſuarum prouinciarũ. Ad trãſmarina aũt qui putauerint appellãdũ, a nullo intra Aphricam in communione ſuſcipiantur.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Iniuſta epiſcoporum damnatio, irrita eſſe cenſetur.

CAN. XXXIIII.

Irritã eſſe & iniuſtã ᵃ epõrum damnationẽ cenſemus, & idcirco à ſynodo retractandam. ᵇ

Item ex concilio Carthaginenſi quinto.

Qui cauſæ ſuæ adeſſe, & innocentiam ſuam aſſerere noluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat.

CAN. XXXV.

Rurſus ᶜ conſtitutũ eſt, ut quoties clericis conuictis, uel confeſsis in aliquo crimine, uel propter utilitatem eorũ, quorũ uerecũdiæ parcitur, uel ꝓpter eccleſię opprobriũ aut inſolentẽ inſultationẽ hęreticorum, atq; gẽtiliũ, ſi fortè cauſæ adeſſe uoluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si uerò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum uox penitus audiatur.

Item Gelaſius.

Audientiam ſuam negat, qui excommunicationis ſuæ cauſam agere intra annum differt.

CAN. XXXVI.

Qvicunque intra anni ſpatium ciuiliter ſiue publicè ᵈ cauſam ſuam coram ſuis excõicatoribus ᵉ nõ peregerint ipſi ſibi aditum audientiæ clauſiſſe ᶠ uideantur. Quòd ſi obſtinato animo ſine cõmunione defuncti fuerint, nos eorum cauſam iuxta beati Leonis ᵍ prædeceſſoris noſtri ſententiã diuino iudicio reſeruantes, quibus uiuis non communicauimus, nec mortuis cõicare debemus.

PALEA.

Qvi uerò excommunicato ſcienter cõmunicauerit, et amodo ſaltẽ in domo ſimul orauerit atq; latebras quò minus ad ſatisfactionem perducatur, præbuerit, donec ab epõ excommunicatore pœnitentiam accipiat, corporis & ſanguinis Domini communione priuatum ſe eſſe cognoſcat.

Itẽ ex cõcil. ʰ *Ilerdẽſi.*

Tardius recipiatur ad ueniã, qui ſacerdote iubente eccleſiam exire contemnit.

CAN. XXXVII.

Qvi iubente ſacerdote pro qualicunque culpa ab eccleſia exire cõtempſerit, pro noxa contumeliæ tardius ⁱ recipiatur ad ueniam.

Sed quæritur, ſi ante dãnati abſolutionẽ epiſcopũ mori contigerit, utrum dãnatus poſtea ualeat abſolui? De his ita ſtatutum eſt in concilio Eupanenſi.

A ſucceſſore ſoluetur, qui poſt mortẽ epiſcopi remanet ligatus.

ᵃ Irritam. Iniuſtam. i. irritãdam. Vel prout ſonat.

ᵇ Retractandam. De facto, ſi eſt ipſo iure irrita, ut extra de appe. ad præſentiam.

ᶜ Rurſus. Id eſt poſt alia ſtatuta. Sic pone caſum. Quidã accuſatus ſ de crimine legitime fuit citat⁹, noluit uenire, excõicatur pro cõtumacia: ſi intra annũ uenerit, audiẽt ſuper crimine, poſtea non, quia habeẽ pro cõuicto uel cõfeſſo iuris interpretatione. Nã qui excõmunicatus eſt ꝓ ſuſpicione hæreſis, poſt annũ pro hæretico habetur, ut extra de hære. excõmunicamus. circa princi. non ob. iij. qõ. ix. decreuimus. quia ibi loquitur, cũ lis eſt conteſtata. Vel ibi non puniẽ de crimine ſed pro contumacia. Sed P. Hiſpanus ꝓpter hoc uerbum purgare, intellexit hoc ca. de clerico infamato, q ſi citatur ut ſe purget, & contumax fuerit, iuris interpretatione pro conuicto habeẽ. xxiiij. quæſtio. iij. de illicita. Vel dic quod temperat illorum rigorem canonũ, qui dicebãt, quod ſi clericus contemnit excomnunicationem, ſtatim deponẽdus eſt. ſupra eadem. ſi quis presbyter. & c. ſequẽ. ſed hic propter inſultationem hæreticorum datur ei annus ad probandũ innocentiã ſuã. Sed ſi per annũ ſteterit excõmunicatus, tũc primo deponiẽ. Vel dic, qđ etiã poſt annũ põt audiri de crimine quantũ ad hoc, ut oſtẽdat innocẽtiã ſuã: ſed non quantũ ad hoc, ut recuperet bona ſua, ut C. de requi. reis. l. ij. Quod tamẽ hic dicitur đ anno, uidetur correctũ extra de cle. nõ reſid. ex tuæ. Sed dic, ꝙ nõ habetur ꝓ cõuicto ſpatio minori, quã anno, ut hic dicit, ſed tamẽ ĩ minori ſpatio põt priuari beneficijs, ut ibi. Et no. ꝙ ſeq. c. loquitur de ciuili negotio, & criminali: hoc autẽ in criminali tantum.

ª Ita qđ directe agaẽ de crimine: in quo caſu loquitur. hoc ca. & ſeq. & iij. q. ix. decernim⁹. & in iſta ca. loquitur lite conteſtata ſecũdum B. ꝙ dic ut no. extra de do. & con tu. ueritatis. in glo. hoc patet. & iij. q. x. in ſum. Archi.

ᵈ Qvicunq. Siue publice. i. ſiue criminaliter.

ᵉ Excommunicatoribus. Excõicandus eſt rẽus, cũ talis eſt cauſa, quod actor non põt mitti in poſſeſsionẽ, ut extra ut lit. nõ conteſt. tuæ.

ADDITIO.

Et intelligit hoc cap. qñ non liquet nec liquere põt de cauſa. alias eſt diſpenſatio ſecundũ Hugo.

ᶠ Clauſiſſe. Quantũ ad cauſam poſſeſsionis, ſed nõ ꝓprietatis. Vnde mitius agitur in ciuili, quã ĩ criminali cã, ut dictum eſt ĩ. cap. prox. ut extra ut lit. nõ cõte. quoniã frequẽter. Vel loquiẽ de actore cõtra quẽ bene procediẽ lite non cõteſtata, ut extra de dolo, & contu. cauſam.

ᵍ Leonis. xxiiij. qõ. ij. ſane. & c de communione.

ʰ Item ex concilio. Hę ſunt paleę. Bart.

ⁱ Qvi iubẽte. Tardius. Hoc in laico. clericus enim deponiẽ ĩ. ca. ſi quis epis. & iudex põt alicui negare iuſtitiã ꝓpter delictum ſuũ, ut ff. ex qui. cauſ. maio. ſed & ſi ꝯ actio. imo quãdoq; duplicaẽ alicui pœna propter contumaciã ſuam, ut ff. de pœn.

CAN. XXXVIII.

SI epiſcopus ante dānati abſolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem ſucceſſori [a] licebit abſoluere.

Præmiſſis authoritatibus, quibus iniuſtæ ſn̄iæ uſque ad examinationē utriuſq; partis parere iubemur, ita reſpōdetur. Gre. nō dicit ſn̄iam iniuſtè latā eſſe ſeruandā ſed timēdā. ſic & Vrbanus. [b] Timenda eſt ergo, id eſt, nō ex ſuperbia contēnenda. Reliquæ uerò authoritates de excōicatis loquuntur, qui uel uocati ad ſynodum uenire cōtēpſerunt, uel calliditatibus aduerſantiū occurrere neſciētes, iniuſtā ſn̄iam à iudice reportauerunt, uel q neglectu ſuæ uitæ ſiniſtrā de ſe opinionē naſci pmittētes, ſn̄iam in ſe exceperunt. Hos ſiquidem ſolos excōicationis ſententia ferire licet.

Vnde in Meldenſi cōcil.

Quibus culpis exigentibus aliquis ſit communione priuādus.

CAN. XXXIX.

NEmo epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cā communione [c] priuet eccleſiaſtica: ſub anathemate autem ſine conſcientia [d] archiepiſcopi, aut coepiſcoporum nullum præſumat ponere, niſi unde canonica docet authoritas, quia anathema æternæ eſt mortis [e] damnatio & nō niſi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerunt corrigi.

Item ex concilio Aluernenſi.

Pro paruis & leuibus cauſis nullus communione priuetur.

CAN. XL.

NVllus ſacerdotum quenquam rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus [f] cauſis à communione ſuſpēdat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [g] ab eccleſia iuſſerūt cōmittētes.

Item ex concilio Triburienſi.

Pro his tribus criminibus, quilibet communione priuetur.

CAN. XLI.

CErtū eſt pro his tribus [h] criminibus aliquem excommunicari debere, cùm ad ſynodū canonicè uocatus uenire contemnit, aut ſi poſtquam illuc uenerit, ſacerdotalib⁹ reſpuit obedire præceptis aut ſi ante finitam [i] cauſæ ſuæ examinationem à ſynodo abire præſumit.

4 *De his [k] inquā & huiuſmodi pręmiſſæ authoritates loquuntur, nō de iniuſtè ſuſpēſis. Quòd autē iniuſtæ ſn̄iæ parendum nō ſit, multis authoritatibus probatur, quarum prima eſt illa Hierony. ſuper Matthæum, lib. iij.* †

Sententia paſtoris reū uel innocentē nō conſtituit uel facit.

CAN. XLII.

QVomodo [l] ſacerdos mundum leproſum non facit, ſic epiſcopus uel presbyter non alligat [m] eos, qui inſontes ſunt, nec ſoluit noxios, [n] ſed pro officio

---

de pęn. authen. damnū. §. quiſquis. & eſt ſimile s. xviij. di. ſi quis autem.

[a] SI epiſcop⁹. Succeſſori. Huic ē ſi. ſ. de iudi. mortuo. Eſt ergo hic ar. qđ ſucceſſor pōt corrigere, & tenet confirmare factū anteceſſoris ſui. xxxv. q. ix. quod quis. extra de preca. c. ij. & xvj. q. vj. illud xij. q. ij. quicunq;. & ī auth. ut nulli iudi. §. & hoc iubem⁹. Succeſſor aūt delegatij non pōt abſoluere uel reſtituere poſſeſsionē adiudicatam, niſi ſuccedat in honore & onere. extra de offic ord. paſtoralis. §. præterea.

Succeſſor factū anteceſſoris cōfirmarī tenetur.

[b] Sic & Vrbanus. ī. c. quibus epi.

[c] NEmo. Communione. Sacramentorum.

[d] Sine conſcientia. Hoc eſt uerū, cum illud delictū tangit totā ꝓuinciam: alias non tenet, ut ix. q. iij. c. ij. & c. archiepſ.

[e] Mortis. Sed cū ſit perpetua dānatio, qualiter, dicit medicinalis, ut iij. q. j. multi? Reſpon. cū contēnit eſt dānatio, alias non ut xxiiij. q. ij. notandum. in fi. Item uidetur hic, ꝙ nemo ſit excōicandus niſi ꝓ cōtumacia, ut xlv. diſ. ſed illud. & xxiiij. q. iij. tam ſacerdos. & c. eccleſiæ. ſed hoc non eſt uerum, ut extra de uerb. ſig. ex parte. Vel dic qđ tūc demū quis poteſt excōicari pro crimine, cū eſt incorrigibilis, cū aliter non poſsit corrigi. xxiij. q. iiij. forte. Ioan.

[e] Ad hoc ī. ead. qui merito. & cōſecr. di. ij. ſi non ſunt. ibi cō hoc, & no. ī. c. epiſcopi ſi. & ī c. excōicatos. & 17. q. 4. de presbyterorū. Ar.

[f] NVllus. Et leuibus. Simile ſupra ead. epiſcopi. Vel intellige de uenialibus: ut ī. de conſec. di. ij. quotidie. & c. panem de altari.

[g] Arceri. Id eſt, excommunicari. Baz. tamen intelligit, quod quiſque eſt in mortali peccato, nō debet ingredi eccleſiā, per id, qđ eſt xxxiij. quæſt. iij. uir cum propria. ſed non eſt uerum, ut ibi dixi, & ī. de pœniten. diſtinc. v. falſas. & q. j. qui ſtudet. Io.

[h] CErtum. Tribus. Id eſt, ꝓ cōtumacia iſtorum. Idem eſt de quolibet alio crimine.

[i] Ante finitam. ſic ī. de conſecra. di. j. miſſus.

De his. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua probare intendit magiſter ſuperficialiter, quod ſententiæ iniuſtæ non ſit parendū, ſcilicet quod neminē ligat apud deū, ſup. niſi contemnatur, alias contra. xxiij. quæſtio. iij. notādum. Hoc tamen intendit probare per xix. cap. quæ aliter intelliguntur, quā in ſententia excōmunicationis. Ioannes. de Fant.

[k] De his. Id eſt, de contumacibus.

[l] QVomodo. Si quis enim dicebatur leproſus, ducebatur ad ſacerdotem, & ſi ille iudicabat illum leproſum uel mundū, ita habebatur, ut ī. de pœ. di. j. ca. uoluiſſent. §. ex his itaq;. Et ſic patet qđ ſn̄ia non dat nouum ius. ſed uetus declarat, ut ff. ſi ſer. uē. ſicuti. §. iij. tn̄ ſi ſn̄ia fuerit lata pro reo, ꝑ hoc nō tollit obligatio, ut ff. de condic. inde. Iulianus. ſed ſi ꝓ actore feratur, dat ei nouā actionē, ut C. de rebus credi. actori.

† Cōmenta. c. xvj. Sentētia nō dat nouum ius.

[m] Nō alligat. quātū ad deū, ſed quantum ad eccleſiam: ut xxiiij. q. iij. ſi quis non recto.

[redacted]

[n] Nec ſoluit noxios. Talis abſolutio nō ꝓdeſt quantū ad eū, qui quærit indiſcretum ſacerdotē, ut eū per imperitia

imperitiam abſoluat:ut ꝟ. de pœ.diſtin.vj.c.qui.uult.
[a] Scit. id eſt, ſcire debet, ut iudex. Ioan.de Fan.
[b] CVi. Illata. à Dioſcoro hæretico, cuius ſnia nulla fuit. Sed quid ſi aliam tuliſſet ſniam in ſuos ſubditos? Dico q̃ tenet, quia illi qui ſunt extra eccleſiã bene habẽt iuriſdictionẽ: ut xxiij. q. v.c.ſi propterea. & iij.q.vij.c.ult. Alij contra ſentiũt, ut xxiiij. q.j.c. audiuimus. ſ; illud nõ tenet cum excommunicatus eſt, ut extra de ſent. & re iud. ad probandũ.
[c] SEcundum. Nec Dei. id eſt, Deo.
[d] Nec nocere q̃n puniat malefactorem: ut xxxij. q̃ö. iij.c.nemo.
[e] COepiſti. Dirumpit. ut xv. q. vj.c.authoritatem.
[f] Solueris. quaſi dicat, ſi iuſte ligas erit ligatus in cœlo & ecõuerſo, ut de pœni. diſt.j.ca. quem pœnitet.
[g] TEmerariũ. Plerũque. Nocet enim ſi condemnatur.
[h] Vt noceat. quia ſi per imperitiam iudicat, facit litẽ ſuam: ut inſtitu.de obli.quæ ex quaſi deli.naſcun. §.j. ſ; ſi per dolũ, incurrit infamiã: & præterea puniẽ in totã litis æſtimationem. [1] C.de pœna iud. qui male iud.l.ij.eodem modo ad intereſſe puniẽ. q̃ iniuſte excõicauit aliquẽ, niſi errauit ex cã ꝓbabili: ut extra de ſen. excom. ſacro.
[i] QVid obeſt. Tabula.ij. q.j. cap.nomen.
[k] SEnti. ꝟ.ead. nõ ſunt. contra. xij.q.j.c.nolo. de conſec. diſt.j.c.

[redacted]

Et merito, quia poteſtas non eſt in titulo vel charactere, ſed in ipſo uerbo dei, & eius ſyncera adminiſtratione.

Iudex male iudicãs qualiter punitur.

[1] De hoc no.ij q.vj hoc ẽt. & extra lib. vj. de re iudi. cum æterni. q̃ eſt i not. iij.

Coloſſ. 3.

ſuo, cum peccatorum uarietates audierit, ſcit [a] qui ligandus ſit, qui ſoluendus.

Item Auguſtinus ſuper Matthæum. †

PALEA.

Ridiculum eſt, ut eũ mundum eſſe dicamus, qui uinculis peccatorum ſuorũ ligatus eſt, propter hoc ſolũ, quòd epiſcopus dicitur habere huiuſmodi poteſtatem, † ut ſoluti ab eo, ſoluti ſint in cęlo, & ligati in terris ligati ſint in cęlo. Sit ergo irreprehenſibilis, qui alterum ligat aut ſoluit.

Item Gelaſius papa epiſcopis Orientalibus de dãnatione Dioſcori.

Non eſt petenda abſolutio, cũ iniquè fertur ſententia.

CAN. XLIII.

QVi eſt illata [b] ſententia, deponat errorem, & uacua eſt: ſed ſi iniuſta eſt, tanto curare eam non debet, quanto apud Deum, & eius eccleſiam neminẽ poteſt grauare iniqua ſententia. Ita ergo ea ſe non abſolui deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.

Itẽ Auguſtinus de ſummo bono.

Deus non uocet, nec noceri patitur aliquem iniuſtè.

CAN. XLIIII.

SEcundum catholicã fidem, nec Dei [c] naturæ nocere quiſquã poteſt, nec natura Dei iniuſtè nocere cuiquã poteſt: nec nocere [d] iniuſte patitur quẽquã. qui enim nocet (ut Apoſtolus ait) recipiet hoc, quod nocuit.

Idem de uerbis domini.

Iniuſta uincula dirumpet iuſtitia. CAN. XLV.

COepiſti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terra: ſed ut iuſte alliges, uide. Nam iniuſta uincula dirumpit [e] iuſtitia. quem ſolueris [f] (inquit) in terra, ſolutus erit in cœlo.

Idem de ſermone domini in monte.

Temeritas iudicandi non ei qui iudicatur, ſed iudici nocet.

CAN. XLVI.

TEmerarium iudiciũ plerunque [g] nihil nocet ei, de quo temere iudicatũ: ei autẽ qui temerè iudicat, ipſa temeritas neceſſe eſt ut noceat. [h]

Idẽ ad clerũ Hyponeñ.

Non obeſt homini iniuſta ſententia. CAN. XLVII.

QVid obeſt homini, quòd ex illa tabula [i] uult eum delere humana ignorantia, ſi de libro uiuentium non deleat iniqua conſcientia?

Idem ad Secundinum Manichæum.

De eodem.

CAN. XLVIII.

SEnti [k] de Auguſtino quicquid libet ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet.

Item Gregorius Conſtantino Mediolanenſi archiepiſcopo.

Quos conſcientia iuſtificat, aliorum maledicta non timeant. CAN. XLIX.

IN cunctis, quæ in hac uita aduerſa proueniunt, ſola eſt (ſicut noſtis) omnipotẽtis Dei diſtrictio penſanda, atque ad cor proprium ſemper recurrendum, ut nullius ibi lingua [l] implicet, ubi conſcientia nõ accuſat. Quem enim conſcientia defendit liber eſt inter accuſationes: & liber ſine accuſatione [m] eſſe non poteſt, ſi ſola quæ interius addicit, [n] conſcientia accuſet. De ueſtra igitur ſanctitate abſit a Chriſtianorũ iudicio ea, quæ maledicorũ [o] hominũ rumoribus cõficta credimus, i qualicunque modulo ſuſpicionis adduci: quia

iubemus. in illis c. dicitur quod nõ ſufficit conſciẽtia, ſed requiriẽ bona fama quantum ad alios: ſed illa capi. loquũtur quando ſumus inter tales, qui parati ſũt imitari, & non reprehendere. unde ne tales corrũpamus exemplo, niti debemus, ut fama noſtra luceat coram eis. Sed hic loquiẽ cum ſumus inter tales, qui non curãt imitari, ſed reprehẽdere, tũc ſufficit nobis quãtũ ad eos conſcientia bona.
[l] IN cũctis. Lingua ablatiui caſus, ſcilicet ut ꝓpter nullius linguã credat ſe aliq̃s implicitũ & reũ.
[m] Accuſatione. interiori.
[n] Addicit. id eſt, condemnat.
[o] Maledicorũ. Ar. quod infamia orta ab inimicis non inducit purgationem. ext.de purga.can. cum in iuuentute. & ij.q.v. c.omnibus. [2] nec etiam a leuibus perſonis, nec ab illis, qui de facili credunt.

Niſi

Fama bona cũ conſciẽtia requiritur.

Mat. 16.c

[2] Vbi de hoc uide- as.24. q.4 non inuenitur iuxta finem. Archi.

& ſacri eloquij teſtimoniũ tenemus, ut mala maiorum cùm forſitan dicuntur, niſi probata, [a] credi non debeant, ſed citius probata [b] ulciſci. [c] Hoc igitur dixi, ut nimiæ leuitatis eſſe oſtẽderem, ſi quis mala grauia credere ſtudeat, quæ probari non poſsint. Vnde ſanctitas ueſtra debet mentem ſuam à maledicorum hominum rumoribus atque obtrectationibus diſiungere: & ſola, quæ æternæ uitæ ſunt, atq; ad utilitatem ſubditorum proficiũt cogitare.

Vnde Auguſtinus in pſal. xxxvij.

Fruſtra aſpernatur [†] ab homine, quem Deus iuſtificat.

CAN. L.

ETſi ad tempus damnaris ab homine, & ſi dixerit ſentẽtiam proconſul in Cyprianum, [d] aliud eſt ſella [e] terrena, aliud eſt tribunal cæleſte. Ab inferiori accepit ſententiam, à ſuperiore coronam. [f]

Idem in pſal. xxviij.

CAN. LI.

CVſtodi [g] intus innocentiam tuã, ubi nemo opprimit cauſam tuam: præualebit in te falſum teſtimoniũ, ſed apud homines: nunquid apud Deum ualebit, ubi cauſa tua dicenda eſt? Quando Deus erit iudex, alius teſtis quàm cõſcientia tua non erit. inter iuſtum iudicẽ, & conſcientiam tuã noli timere, niſi cauſam tuam.

Item Gregorius papa.

Non hominum linguas, ſed conſcientias curare debemus.

CAN. LII.

INter uerba laudantiũ ſiue uituperantium ad mentem ſemper recurrendũ eſt: & ſi nõ in ea inuenitur bonũ, quod de nobis dicitẽ, magnã triſtitiã generare debet. Et rurſum, ſi non in ea inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur in magnam debemus lætitiam proſilire. Quid enim, ſi non omnes laudant: & conſcientia liberos non eſſe demonſtret? habemus Paulum dicentem: Gloria noſtra hęc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 2.Cor.1.e Iob quoq; dicit: Ecce in cœlo teſtis meus. Si ergo eſt nobis teſtis in cœlo, teſtis in corde, Iob.16.d dimittamus ſtultos foris loqui, quod uolunt. Quid enim aliud detrahẽtes faciũt, niſi quod in puluerem ſufflant, & in oculos ſuos terram excitant? ut unde plus detractionis perflant, inde magis nihil ueritatis uideãt? Vocandi tamen etiam ſunt ipſi, & tranquillè admonendi, eiſq; ſatisfieri modis omnibus debet: ſcientes quid de Iudæis ueritas dicit: Ne fortè [h] ſcandalizemus eos. Mat.17.d Si aũt ſatisfieri ſibi ex ueritate noluerint, habeş conſolationem, quam aſpicias in Euangelio, cum enim domino dictũ fuiſſet: Scis, quia audito hoc uerbo [i] ſcandalizati ſunt [k] Iudæi? reſpondit, Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum. Paulus quoque Apoſtolus admonet dicens: Si fieri poteſt (quod ex uobis eſt,) Rom.12.d cum omnibus hominibus pacem habentes. dicturus, cum omnibus pacem habeamus. hoc difficile eſſe perſpiciens permiſit [l] ſi fieri poteſt: & ſubiũxit quod fieri poteſt, cum dicit, quod ex uobis eſt: quia ſi nos in mente charitatem erga odientes ſeruare cupimus, etſi illi nobiſcum pacem non habent, nos tamen cum illis [m] ſine dubio habemus.

Hoc inter eos obſeruandum eſt, qui parati ſunt ſuſpicari, quod non uident: parati ſemper reprehendere, nunquam imitari. Apud alios autem conſcientia eſt neceſſaria nobis, fama illis.

Vnde Auguſtinus.

Cõſciẽtia nobis, & fama proximis eſt neceſſaria.

CAN. LIII.

NOn ſunt audiẽdi, [n] ſiue uiri ſcti, ſiue fœminæ, q̃ q̃n reprehẽdunt in aliqua neglìgẽtia, p̃ quã fit, ut in malã ueniãt ſuſpicionẽ, uñ ſuã uitã lõge abeſſe ſciũt: dicunt corã Deo ſufficere ſibi cõſciam, exiſtimationẽ hoĩum nõ ſolũ ĩpudẽter, uerũ ẽt crudeliter cõtẽnentes: cũ occidãt [o] aĩas aliorũ

Chriſtus tributum ſoluit.

† Alias, dãnatur.

a Forte melius diceret de dignati ſecũdum id ꝙ leg. & no. xlv. di. uera iuſtitia. Archidia.

a Ad idẽ xcv. diſt. eſto. ubi hoc.

a Niſi probata. ⁊. xxx. q. v. cap. nullum ante.

b Probata. Alias prolata.

c Vlciſci. i. puniri quam citius fieri poteſt: ut xxiij. q. iiij. c. cum quiſq;.

d ET ſi ad tempus. Cyprianum. martyrem.

e Sella. ideſt edes iudicis.

f Coronã. Si ſententiam patienter ferat: ut ⁊. ead. ca. qui iuſtus.

g CVſtodi. qa corpori uis poteſt fieri, nõ animæ. xxxij. q. v. c. j. xxiij. q. vj. in prin. Ioan. de Fan.

h INter uerba. Ne forte. Hęc fuerũt uerba Chriſti, cum peteret ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piſcẽ qui tibi prius occurrerit tolle, & qđ iueneris in ore piſcis, des pro me, & pro te: ut xxviij. q. j. iam nũc. Et eſt argu. ꝙ aliquid omittitur ratione ſcandali. 50. diſtinct. c. de his uero.

i Verbo. nõ quod intrat ĩ os, ſed qđ procedit ex ore coinquinat hoĩem. tunc dixerunt diſcipuli, Scis q pharisæi audito hoc uerbo ſcãdalizati ſunt? phariſęorum enĩ erat religio in cibis diſcernẽdis.

k Scãdalizati ſũt. Id eſt, indignati ſunt.

l Præmiſit. Argu. ex ordine uerborũ argumentandũ, argu. xliij. diſtin. c. j. in fin. extra de reſcrip. c. cũ dilecta.

m Cum illis. Arg. quod fides eſt illi ſeruanda, qui eam non uult ſeruare. xxxiij. q. v. quod Deo. xxij. q. iiij. c. innocens. contra arg. extra de iureiuran. c. peruenit. in fi. & eſt huic ſimile de arbitr. Celſus. §. idem.

n NOn ſunt audiendi. ⁊. ij. q. j. cap. nolo.

o Cum occidant. exemplo: ut ij. q. vij. c. Paulus.

Viam

ſiue blaſphemantium uiã Dei: a quibus ſecundùm ſuam ſuſpicionem, quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet uita ſanctorũ: uel etiam cum excuſatione b imitantium non quod uident, ſed quod putant. Proinde quiſquis a criminibus flagitiorum atq; facinorum uitam ſuam cuſtodit, ſibi bene facit: quiſquis aũt etiam famam, & in alijs eſt miſericors. nobis .n. neceſſaria eſt uita noſtra, alijs fama noſtra.

Item Hieronymus ſuper epiſtolam Pauli ad Philemonem.

Apud Deum maledicitur, qui moribus diſſonam profert ſententiam.

CAN. LIIII.

SI quis c dixerit d iuſtũ e iniuſtũ, & iniuſtum iuſtum: abominabilis eſt uterq; apud Deũ. Similiter, qui ſanctum dicit non ſanctum, & rurſus, non ſanctum aſſerit ſanctum, abominabilis f eſt apud Deum.

Idem.

Chriſtum uiolat, qui ſanctũ non ſanctum, uel non ſanctum, ſanctum eſſe crediderit.

CAN. LV.

SI quis hominem, qui ſanctus non eſt, ſanctum eſſe crediderit, g & Dei eum iunxerit ſocietati, Chriſtũ uiolat, cuius membra ſumus. & infra. Omnes credentes (ſecundùm apoſtolum) Chriſti corpus efficimur: qui in Chriſti corpore errat h & labitur, aſſerens mẽbrum eius eſſe ſanctum, cùm non ſit, uel non eſſe ſanctum, cum ſit: uide quali crimine obnoxius fiat. Eſaias enim dicit: Væ ijs, qui dicũt dulce amarum, & amarum dulce: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Dulce puto eſſe ſanctimoniam, amarũ quod ſanctimoniæ contrarium eſt.

Item Eſaias.

Aeternum uæ maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit.

CAN. LVI.

VAe qui dicitis bonum malum, & malum bonum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles eius i interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit k infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino: & deſcenderunt fortes eius, & populus eius, & ſublimes glorioſiq; eius ad eum: & incuruabitur homo, l & humiliabitur uir, m & oculi ſublimium deprimentur: & exaltabitur n dominus in iudicio: & Deus ſanctus ſanctificabitur o in iuſtitia. Eſaiæ 5. e

Item Gregorius in Homilia xxvj.

Ligandi ſoluendiq; poteſtate ſe priuat, qui hanc iniuſtè exercet.

CAN. LVII.

IPſe ligandi atque ſoluendi poteſtate ſe priuat, p qui hanc pro ſuis uoluptatibus, & non ſubditorum moribus exercet.

Idem.

De eodem.

CAN. LVIII.

IVdicare dignè de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua q uel odia, uel gratiam ſequuntur.

Idem.

Non eſt uera præſidentis abſolutio, niſi ſequatur arbitrium interni iudicis.

CAN. LIX.

TVnc uera eſt abſolutio præſidentis, cùm interni r ſequitur arbitrium iudicis, ſ quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, hoc uidelicet demonſtrat: quia prius dominus mortuum ſuſcitauit, & uiuificauit dicens. Lazare ueni foras: & poſtmodum is, qui uiuus fuerat egreſſus, à diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt. Ioan. 11. f

Idem in regiſtro.

Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur.

R

---

c Sub. in qua iſti uiuunt, qui tã talia faciunt, uel qui ueniũt in malã ſuſpicionẽ, ſicut aliqs ſanct⁹ homo iret ſolus ad publicas meretrices, ut eis prædicaret, & eas corrigeret. Archid.

a Viam. Dei. id eſt, Chriſtianam religionem.

b Cum excuſatione. ut ſi uiderent aliquem ſoluere ieiuniũ iuſta de cauſa, ipſi idem faciunt, exemplo eorum, cum tamen ignorẽt cauſam quare ille faceret, & ſic ſe excuſãt per alium.

c SI quis. Hic reuertitur G. ad propoſitũ, ad oſtendendum ſcilicet, q̧ ſententia iniqua nocet ei, qui eam protulit, non autem ei contra quem prolata eſt. poteſt etiam hoc intelligi de rebus ipſis, id eſt, ſi qs uitia dixerit eſſe uirtutes, uel ecõuerſo.

d Dixerit. iudicando.

e Iuſtũ. Abſoluẽdo.

f Abominabilis. quia mortaliter peccat: & conſonat ei, quod dicit Aug. ſuper primam epiſtolam ad Corinth. q̧ errare in rebus, eſt mortale peccatum, ſcilicet cũ putat qs id opus eſſe bonum, quod eſt malum, uel econuerſo. Nam quilibet adultus tenetur ſcire hoc eſſe bonum, illud malum. Vel dic dixerit, id eſt, firmiter aſſeuerauerit, cum non ſit certus.

Error quãdoque eſt peccatum mortale.

SI qs hominẽ. g Crediderit. id eſt, aſſeuerauerit.

h Errat. non opinando, ſed ſtulte aſſerendo.

Rõ. 12. b

VAe qui dicitis. i Eius. id eſt, Ieruſalem.

k Dilatauit. Loquitur humano more.

l Homo. i. minor.

l Homo. id eſt, ſuperbia.

Vir. i. maior.

m Vir. id eſt, ſuperbus.

n Exaltabitur. id eſt, altus apparebit.

o Sanctificabitur. id eſt, ſanctus apparebit, ut ibi, ſanctificetur nomen tuum.

Eſaiæ 5. d

p IPſe. Priuat. id eſt, meretur priuari. ſic xij. q. ij. ſæpe fit. uel proprie, quia priuilegiũ non conceditur ad abuſum.

q IVdicare. Sua. ut j. ead. quatuor.

TVnc uera eſt. r Interni. id eſt cõſcientiæ, uel Dei.

ſ Iudicis. i. Dei. hic uult dicere, q̧ ſacerdos neminem abſoluet, niſi præceſſerit abſolutio Dei, id eſt, contritio.

Priuile-

Id eſt, facit, propter qd' debet priuari. & eſt ſimile lv di. pœnitẽs. in fi. lxxxij. di. plurimos. iuxta fin. iiij. q. v. quiſquis.

CAN. LX.

Priuilegium [a] omnino meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. †

Idem.

Is in quem canonica non fertur ſententia, pœnam nõ debet ferre canonicam.

CAN. LXI.

Non debet is pœnã [b] ſuſtinere canonicam, in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſententia.

Ex his datur intelligi, quòd iniuſta ſentẽtia nullum alligat apud Deum: nec apud eccleſiã eius aliquis grauatur iniqua ſentẽtia, ſicut ex Gelaſij [c] c. habetꝰ. Non ergo ab eius cõione abſtinendũ eſt, nec ei ab officio ceſſandum, in quẽ cognoſcit iniqua prolata ſñia. Cur ergo capitula Carthaginẽſis [d] et Aphricani [e] atq; aliorũ conciliorũ prohibẽt iniuſtè damnatum in cõione recipi ante iudicij examinationem? cur et illud in concilio Maguntinenſi ſtatutum eſt?

Qui damnatur à ſynodo, quomodo in ſecunda innocens reparetur.

CAN. LXII.

Epiſcopus, presbyter aut diaconus à gradu ſuo iniuſtè deiectus: ſi in ſecunda ſynodo [f] innocens inueniatur, non põt eſſe, quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat, coram altari de manibus epiſcoporũ. Si epiſcopus eſt, orarium [g] & baculũ & annulum. Si presbyter eſt, orariũ & planetam. [h] Si diaconus, orarium & albã. Si ſubdiaconus, patenam & calicem. ſic & reliqui [i] gradus in reparatione ſua recipiant ea, quæ cùm ordinarentur, perceperant.

§ *Si ergo iniuſtè deiecti, nec ẽt per epos reparari poſſunt, niſi de manib. eorũ recipiant quæ amiſerant: quomodo ſua authoritate cuiq; licet iniuſtè ligatis cõicare, et eis non petita abſolutione ſua celebrare officia: ſicut Gelaſius vr̃ ſentire? Ad hoc reſpondendũ eſt, ꝙ ſñia aliquando eſt iniuſta ex animo proferentis, iuſta uerò ex ordine & cauſa: aliquando eſt iuſta ex animo & cauſa, ſed nõ ex ordine: aliquando iuſta ex animo & ordine, ſed non ex cauſa. [k] Cùm aũt ex cauſa iniuſta fuerit, aliquando nullũ in eo cõino, qui accuſatꝰ, delictũ eſt, qđ ſit damnatione dignũ. Aliquando non eſt in eo illud ſupra quod fertur ſententia: ſed ex alio nominandus eſt. Ex animo eſt iniuſta ſñia, cùm aliquis ſeruata ĩtegritate iudiciarij ordinis, in adulterũ uel in quẽlibet criminoſũ nõ amore iuſtitiæ, ſed liuore odij, uel pretio, aut fauore aduerſariorũ inductus ſententiam profert.*

Vnde Beda ſuper epiſtolam Iacobi ait:

CAN. LXIII. Iac.1

Ira enim uiri iuſtitiam Dei nõ operatur: quia qui iratus in aliquem ſententiã profert, &

Priuilegiũ. Hęc eſt pars illiꝰ ſ. diſtinc. lxxiiij. ubi iſta. & cap. geſta.

[a] Priuilegium. Perdit priuilegiũ propter abuſum, ut hic. [1] Propter delictũ, xxv. qõ. ij. ita nos. Item propter contrarium factum. extra de priuileg. ſi de terra. & extra de cõſtitu. cum acceſsiſſent. Itẽ propter negligentiam. ff. de uſu di. l. j. Item propter enorme damnũ ſuperueniẽs, extra de deci ſuggeſtũ. Sed nũquid eccleſia perdit priuilegiũ: ſi delinquant canonici uel monachi? Videtur ꝙ ſic, quia & ciuitas perdit, ſi deliquerint ciues. xxxv. q ij. ita nos. Itẽ nauis eccleſiæ publicatur propter delictũ. C. de ſacroſan. eccl. iubemus. arg. extra de priuil. cũ & plantare. in fi. Sed dicas, quod non, argu. extra de arbit. ca. cum tempore.

[b] Non debet. Pœnam. ſi ergo conſtet ibi, ꝙ ſententia iudicis eſt iniqua, potes iudici uiolenter reſiſtere, extra de appella. ſignificauerũt. lxj. diſtin. ca. nullus inuitis. Eſt ergo hic argu. quod ſi quis celebrat poſt excommunicationem iniuſte latã, quod nõ debet ſuſtinere aliquã pœnam: quia qui ꝓbat ſñiam excõicationis eſſe iniuſtam, nõ eſt cogendus ad aliquã ſatisfactionem, extra de offi. ord. ad reprimendã. arg. ſ. ead. cui eſt. ſed hoc non eſt uerum, ut ſ. ea. ſi epiſcopus forte. & cap. ſeq. [2]

[c] Ex Gelaſij. ſ. e. dui eſt.

[d] Carthaginenſis. ſ. ea. ſi epiſcopus.

[e] Et Aphricani. ſ. ea. c. placuit.

[f] Epiſcopus. Synodo. Hodie concilium nõ deponit epm, ſed ſolꝰ papa: nec conciliũ reſtituit epm, ſed ſolꝰ papa, ut ij. q. vj. iõ. Et hic eſt arg. ꝙ epiſcopus poteſt reſtituere clericũ depoſitum: quod uerũ eſt, cum dicit depoſitionem nullã: quia per falſos teſtes, uel per allegationes eſt cõuictus: licet ſit arg. contra. ff. de quæſt. l. j. in fine.

ADDITIO.

Vbi habetur, ꝙ præſes prouinciæ illũ, quem damnauit, reſtituere non poteſt: ſed illud intellige cum petitur reſtitutio officio iudicis: ſecus ubi iure actionis. Arch.

[g] Orarium. i. ſtolã.

[h] Planetam. id eſt, caſulam.

[i] Reliqui. Hic patet, qđ æque deponitur aliquis à minoribus ordinibus, ſicut à maioribus, ut xxiiij. diſt. c. ulti. & xxvij. q. j. ſi qs epiſcopꝰ. licet ſit ar. cõtra. xxv. diſt. eps.

Si ergo. Hæc eſt quinta pars in qua facit diſtinctionem, &c. Ioan. de Fant.

[k] Ex cauſa. ff. de lib. & poſthu. ſed & ſi. & l. poſthumus. § ult. & l. idẽ. & ff. de condi. & demon. cum talc. §. falſum. & §. ſeq. & l. falſa.

Ra. CASVS.

Quidã ſeruato ordine iudiciario quendã delinquẽtẽ ex odio condemnauit. Quæſitum fuit, an recte iudicauerit? Et reſpondetur quod ſic quantũ ad condemnatũ: ſed tamẽ condẽnans Dei iuſtitiã non imitabatur, in quem non cadit perturbatio: cum hoc ex odio fecerit.

Quantum.

---

[1] Cõcor. l. Chriſtianos. C. de paga. ſacr. & tẽpl. & l. liberam. ff. de pec.

[1] Cõcor. in l. liberam ff. de pec. & in l. qui ſine. ff. de neg. geſt.

Excõmunicatus iniuſte celebraus an ſit puniendus.

[2] Sed hoc ſophiſticũ eſt: quia ille iudica. cui eſt. intelligit de ſententia, quæ ipſo iure nulla eſt: quia data à non ſuo iudice, ab hæretico damnato. Hug.

Epiſcopus deponitur & reſtituitur à ſolo papa.

i Quantum ad ſe. No t. ſententiā quo ad unū tenere, quo ad alium non: ut xxiij. qōe. v. miles & c. cum miniſter. & c. xlix. diſt. c. ulti.

Q Vi rectè. b Expectat. Argu. ꝙ licet non intercedat pactio, peccat tamen, qui expectat remunerationem, ſicut fœnerator: ut inſ. xiiij. q. iij. c. j. Sed nunqđ peccat, qui iudici dat pecuniam, ut iuſte iudicet? Dicūt quidam ſi dans hoc exprimit, ꝙ ideo det pecuniā, ut pro eo ferat ſententiā, turpiter facit: nec tunc repetet ꝙ dedit: ſed ſi ſimpliciter det ei, ut iuſte iudicet, uel ut iuſte teſtetur, nō peccat: & tunc repetet ꝙ dedit. ſ. xiiij. q. v. nō ſane. Plerique doctores legū dicūt: qualitercūq; det, nō repetit: quia uoluit corrumpere iudicē: ut ff. de cond. ob tur. cau. l. ij. & uenales ſententiæ nullæ ſunt. ij. q. vj. c. ei qui. §. uenales. c Ab omni. ſ. j. q. j. ſunt nonnulli.

Iudici dās pecuniā, ut iuſtè iudicet, an peccet.

Ad hoc ff. de cōd. ob turp. cauſam. l. iij. & l. ſi ob turpē. Archid.

d Illa. Commotionis. Iudex ergo cum offenditur debet dare inducias. arg. xxiij. q. v. c. ij. & v. qō. ij. relatum. in fi. & quæſ. v. qui ambulat.

Eſaie. 35. a

e Ra. Coercere. Iudex non debet plus iuſto incandeſcere in eos, quos malos putat. ff. de off. præſi. obſeruandum.

f Vindicantes. Repercutiendo. xxiij. q. j. c. j. alias poſſumus uim ui repellere. ff. de iuſt. & iu. ut uim. & C. unde vi. l. j.

Vt ſ. j. diſt. ... naturale. & ſic hoc ſ-bum apoſtoli, eſt cōſilium. ſed ſubtilius intuētibus uidetur eſſe præceptū ſecūdum Laur.

g Vm apud. Animaduerſione. In ciuilibus cauſis ſi actio eſt perſonalis uſque ad quatuor mēſes non mandatur ſententia executioni. extra de off. deleg. quarenti. ſi eſt realis, ſtatim mandatꝰ executioni: ut inſti. de offi. iudi. §. j. Sed ſi ſententia ſit lata ſuper crimine, ſtatim mādatur executioni: ut ij. qō. j. ſicut. C. de pœnis. cum reus. niſi in caſibus, ſ. cum princeps ex iracundia tulit ſententiā: ut hic, & C. de pœnis. ſi uindicari. Item cū ſententia lata eſt cōtra mulierem prægnātem, differtur executio uſq; ad tēpus partus. ff. de pœ. prægnantis. Item ſi eſt lata in ſeruum, differtur executio quouſque domino reddiderit ratiocinia. C. de bo. proſcrip. l. j. Itē differtur qū inſula eſt aſsignāda a principe. ij. q. vj. biduum. §. ſi quidem. Itē differtur cum quis eſt confeſſus de crimine i donec appareat, an uelit in cōfeſsione pſeuerare. C. de cuſt. reo. l. ij. Hæc habētur in his uerſibus. In perſonali poſt menſes quatuor, in re protinus eſt omnis ſententia perficienda. Sic in criminibus, ſed caſus excipe quinq;. Confeſſus, prægnas, iratus, & inſula, ſeruus.

Sententia intra q̄ tēpus mandetur executioni.

Sententia ſuper crimine lata ſtatim mādatur executioni, prēterquā in caſibus quinque.

i Hoc ideo, quia nō ſtatur confeſsioni, niſi cōfitens perſeueret ff. de quæſt. l. j. §. diuꝰ. & §. ſi qs ultro. Archid.

h Vmmopere. Qui publica. Id eſt, ſecularia. Aut

ſi ille quãtum ad ſe a iuſtam reportet ſentẽtiam, iſte tamen, qui non amore iuſtitię, ſed liuore odij in eum ſententiam dedit, iuſtitiam Dei (in quem perturbatio non cadit) non imitatur.

Item Gregorius.

Sententia iuſtitiæ non eſt pro præmio ferenda.

CAN. LXIIII.

Qvi rectè iudicat, & præmium remunerationis expectat, b fraudem in Deum perpetrat: quia iuſtitiā, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ uendidit. Bonis malè utuntur, qui pro temporali lucro iuſtè iudicant. Tales quippe ad ueritatem non iuſtitiæ defenſio, ſed amor præmij prouocat: quibus ſi ſpes nummi ſubtrahitur, confeſtim a iuſtitiæ confeſsione recedunt. Acceptio nummorum, præuaricatio ueritatis eſt, unde & pro iuſto dicitur: Qui excutit manus ſuas ab omni c munere, iſte in excelſis habitabit.

Idem Mauritio Imp.

In præpoſitorum operibus ſibi totum ratio uendicet.

CAN. LXV.

Illa præpoſitorum ſolicitudo utilis eſt, illa eſt cautela laudabilis, in quo totum ratio agit, & furor ſibi nihil uendicat. Reſtringenda ſub ratione poteſtas eſt, nec quid agendum prius, quã concitata ad tranquillitatem mens redeat: nã commotionis d tempore iuſtũ putat omne, qđ fecerit.

Item Ambroſius de ſancto Ioſeph.

Grauiter delinquit, qui cum ira ſententiam profert.

CAN. LXVI.

Ira ſæpe etiam innocentes ad crimen adducit. quia dũ iuſtò amplius iraſcimur, & uolumus aliena coercere e peccata, grauiora cõmittimus, ideo Apoſtolus ait Non uos uindicantes f chariſsimi, ſed date locũ iræ: hoc eſt, declinemus eã, ne nos illa corripiat. vnde dominus Ieſus mittens ad euangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argẽto, ſine pecunia, ſine uirga: ut incentiua litis, & inſtrumenta eriperet uitionis.

Rom. 12. d

Lucæ. 9. a

Item ex libro eccleſiaſticæ hiſtoriæ.

Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum eſt.

CAN. LXVII.

Cvm apud Theſſaloniam ſeditio eſſet exorta, & quidam uir ex militaribus impetu fuiſſet populi furentis extinctus, Theodoſius repentini nuntij atrocitate ſuccenſus, ad ludos Circenſes inuitari populũ, eiq; ex improuiſo circunfundi milites, atq; obtruncare paſsim prout quiſque occurriſſet gladio iubet: & uindictam dare nõ crimini, ſed furori. Ob hoc cùm a ſacerdotibus Italiæ i redargueretur, agnouit delictum: culpamq; cum lachrymis profeſſus, publicam pœnitentiam in totius eccleſiæ conſpectu egit: & in hoc ſibi tempus adſcriptum abſque regali faſtigio patiẽter impleuit: quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit, leges ſanxit in poſterum, ut ſententiæ principum ſuper animaduerſione g prolatæ, in diem xxx. ab executoribus differrentur: quò locus miſericordiæ, uel (ſi res tuliſſet) pœnitentiæ non periret.

Item Gregorius.

In dictandis ſententijs rectores nullo furore ducantur.

CAN. LXVIII.

Svmmopere præcauendum eſt, ne rectores eccleſiæ, & qui publica h iudi-

cia exercent, in dictandis ſententijs nullatenus leuitate aut furore [a] ducti ſint præcipites: ſed cauſis prius diligenter uentilatis, cùm res, quæ ignorabatur ad notitiam pleniter uenerit, tunc diuina & humana lex reſoluat: [b] & tunc ſecũdum [c] quod ibi conſtitutum eſt, remota perſonarum acceptione diffinitiua proferatur ſententia. Hinc eſt, quòd Moyſes querelas populi ſemper ad dominum tabernaculum ingreſſus referebat: & iuxta qđ dominus imperabat, iudicia proponebat: nimirũ nos inſtruens, ut non ex corde noſtro, ſed ex præcepto diuino condemnationis & iuſtificationis ſententiam proferamus.

Exo. 32. g

Item Auguſtinus ad Macedonium. †

† Epiſtola 54.

Iuſtum iudicium uendi nõ poteſt.

CAN. LXIX.

NOn licet iudici uendere iuſtum [d] iudicium, etſi liceat aduocato uendere iuſtum patrocinium, & iuriſconſulto rectum conſilium.

Item Iſidorus.

De eodem.

CAN. LXX.

PAuper [e] dum non habet quid offerat in iudicio, non ſolùm audiri contemnitur, ſed etiam contra ueritatem opprimitur. Citò uiolatur auro iuſtitia: nullamq; reus pertimeſcit culpã quam redimere nummis exiſtimat. [f]

Huic itaque ſententię, quæ non amore iuſtitiæ, ſed ex alia qualibet cauſa fertur in quenquã, humiliter obediendum eſt.

Vnde in Niceno concilio. *

Cap. vi.

Non recipiantur ab alijs, qui ſuorum epiſcoporum contrahunt offenſam.

CAN. LXXI.

SEruetur iſta ſentẽtia, ut ij, qui ab alijs excõmunicantur, ab alijs [g] ad communionem non recipiantur. Requiratur ſanè ne fortè qui ex aliqua indignatione animi, aut cõtemptione, aut qualibet tali commotione ſtomachi epiſcopi [h] ſui abſtenti ſunt: [i] ut ita demũ ij, qui ob culpas ſuas epiſcoporũ [k] ſuorum merito contraxerunt offenſas, dignè etiam à cæteris excommunicati ſimiliter habeantur, quouſque epiſcopo ſuo uiſum fuerit humaniorẽ circa eos ferre ſententiam.

Item: Sentẽtia eſt iniuſta ex ordine, quãdo nõ ſeruato iudiciali ordine quilibet pro ſua culpa damnatur.

Vnde Gregorius ſcribit Conſtantino Mediolanenſi epiſcopo. †

† Epiſtola. 3. lib. 8.

Res dubia non diffiniatur certa ſententia.

CAN. LXXII.

GRaue [l] ſatis eſt & indecens, ut in re dubia certa detur ſententia.

Item Auguſtinus in libro de pœnitentia.

Non credantur, quæ certis indicijs non demonſtrantur.

CAN. LXXIII.

QVamuis uera ſint quædam, tamen iudici [m] non ſunt credenda, niſi certis indicijs demonſtrentur.

Item Damaſus Papa.

Antequam examinentur aliqui, non iudicentur.

---

a Aut furore. ij. q. j. cap. Deus omnipotens. ĩ. xxx. qõ. v. c. iudicantem.

b Reſoluatur. Id eſt, aperiatur.

c Et tunc ſecundum. Tamen bene tenetur iudex iudicare ſecundũ quod ſibi uidetur: ut in authent. iuſiurand. quod præſtatur ab ijs, §. ij. col. ij. ff. de arbit. l. qualem. Et eſt arg. quod ſecundum allegationes potius quam ſecundum conſcientiam ſit procedendum: ut ĩ. ij. q. vij. iudicet.

Iudex an ſecundum conſcientiã debeat iudicare.

d NOn licet. Iuſtum. multo magis iniuſtũ. xiiij. quæſt. v. c. non ſane. Gan. dixit ꝙ aduocatus, uel iuriſperitus non debet uendere uel conſilium uel patrocinium: quia ſi cauſa eſt iniuſta, non debet iudex eam aſſumere: imo ſemper acceptam uel aſſumptã deſerere debet. C. de iudic. l. rem non nouam. ſi eſt iuſta, gratis tenetur conſulere, uel patrocinari. & dicit Auguſtinum hic loqui ſecundum leges. Sed tu dicas, quod tales operas bene poteſt locare quis: nemo enim de ſuo cogitur facere beneficium. x. qõ. ij. c. precariæ. Tamen dico, quod ſi ſine labore poſſunt dare conſilium nõ reuoluendo libros, nec laborando in perlegendis allegationibus, tunc gratis [*] tenentur ſubuenire. De iudice delegato dicas, quod nihil põt petere, niſi expenſas. extra de uit. & honeſt. cler. c. cũ ab omni. Modica tamen xenia poteſt petere, uel accipere: dum tamen talia ſint, quæ iudicantis animum nõ immutent. argu. extra de ſimo. c. & ſi quæſtiones. quia illa non computantur inter lucra. ff. de offic. proconſ. l. ſolet. §. ult. nec huiuſmodi xenia debent excedere in anno centũ aureos. ff. ad l. Iul. rep. l. eadẽ. in fi. teſtis etiã ſumptus petit, ut iiij. q. iij. c. uenturis. Ordinarius autem iudex non poteſt expenſas petere, cum ei certi ſunt reditus ſtatuti. xxiij. q. j. c. militare.

Aduocatus an poſſit operas ſuas locare.

* Gratis. contrariũ tenet Ioã. Andre. in Mercuria. Fran. purpura. ind. [redacted] tium [redacted] pri. ſi cer. peta. Hiero. Cagnolus. chart. 46. col. ij. de offi. aſſeſſo. niſi pauperi. Alber. l. j. C. de poſtulo.

* Si uis de iſta materia plenã habere notitiam uideas quod not. i Spe. lib. j. de ſalarijs. §. j. & de aſſeſ. §. ſalarium. Archid.

e PAuper. xxiij. q. iiij. cap. ne amiſſo.

f Exiſtimat. Simile. diſt. l. ſi lapſis.

g SEruetur. Ab alijs. Licet etiam priuilegiati ſint aliqui, tamen tenentur uitare eã communicatos.

h Epiſcopi. Extra de ſent. excommunicat. c. nulli.

i Abſtenti ſunt. Id eſt, excommunicati ſunt.

ADDITIO.

Sic ſ. ea. cap. ſi quis laicus. in princ.

k Epiſcoporum. Ergo ſi ex iuſta cauſa epiſcopus aliquẽ excõmunicauit, ſuperior nõ debet abſoluere eum: ſed debet eum remittere abſoluendũ ad epiſcopum, etiam ſi appellatũ ſit ad ipm. ꝙ uerum eſt, cum euidens eſt ipſam ſententiã eſſe iuſtã. extra de ſenten. excommu. c. per tuas. in fin. alioqui ſecus, ut eadem decre. ſupra eadẽ cap. ſi epiſcopus forte.

l GRaue. Supra diſtin. xxxiij. c. ulti. de hoc notatum eſt, ſed ubi ius dubium eſt, bene fertur ſententia certa. xxx. qõ. iij. capi. ultim. Quandoque etiam in dubio facto certũ ius ſtatuitur. extra de ſponſa. cap. iuuenis.

m QVamuis. Iudici. Arg. quod iudicandum eſt ſecundum allegata, non ſecundũ opinionem iudicis.

Eorum

CAN. LXXIIII.

EOrũ qui accuſantur, cauſas diſcutere non licet prius, quàm canonicè uocati ad ſynodum ueniant: & præſens per præſentẽ agnoſcat ueritatẽ, & intelligat a quæ ei obijciuntur: quod & per ſapientiam Salomonis dicitur: Antequam ſcruteris non reprehendas. Intellige b prius, & tunc increpa. Antequam audias, non reprehendas. Et licet apertiſsima c ſit contrariorum d reprehenſio, ueruntamen oportet ab ijs, qui dati ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſeruari.

Item ex octaua ſynodo.

Qui falſum de alio profert, & is qui criminis credit, uterque reus eſt.

CAN. LXXV.

NOn ſolùm e ille reus eſt, qui falsũ de alio profert, ſed ẽt is qui aurẽ cito criminibus præbet.

6 *Cùm ergo ſnĩa ex ordine iniuſta eſt, nec tunc ab ea recedendum eſt: quia etiam antè, quàm ſententia daretur in eũ, pro qua litate ſui reatus ligatus apud Deũ tenebatur. Cõtingit aliquãdo, ut adulter ſententiã pro ſacrilego f reportet, cuius rea tũ in cõſciẽtia nõ habet. g Hæc ſnĩa & ſi iniuſta ſit, quia nõ eſt in eo crimẽ, ſuper qđ lata eſt ſententia: tamen iuſtè ab eo reportata eſt: quia ex reatu adulterij iandiu apud Deũ excõicatus fuerat. Et in hoc caſu intelligẽda eſt illa authoritas Gregorij: Snĩa paſtoris, &c. Iuſtam ſententiam uocat, quando crimen ſubeſt, ſuper quod fertur: iniuſtã, quãdo illud nõ ſubeſt: quæ tamen timenda, uel ſeruãda eſt: quia ex alio iandudum damnãdus erat. Vnde cùm præmiſiſſet Gregor. utrum iuſtè, an iniuſtè obliget paſtor, paſtoris tamẽ ſentẽtia gregi timenda eſt, ſubſecutus adiecit: Ne is qui ſubeſt, et cùm iniuſtè forſitan ligatur: ipſam obligationis ſuæ ſnĩam ex alia culpa mereaẽ. Paſtor ergo uel abſoluere indiſcretè timeat uel ligare. Is autẽ, qui ſub manu paſtoris ẽ, ligari timeat, uel iniuſtè: nec paſtoris ſui iudicium temerè reprehẽdat, ne et ſi iniuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.*

Aliquando nullum ſubeſt crimen: & tamen uel odio iudicis, uel factione inimicorũ oppoſitã ſibi ſententiam damnationis in ſe excipit.

Vnde Gregorius ait:

Quot modis humanum iudicium peruertitur.

CAN. LXXVI.

QVatuor h modis humanum iudiciũ peruertitur: timore, i dum metu poteſtatis alicuius ueritatẽ loqui per timeſcimus. cupiditate, dum præmio alicuius animum corrumpimus. odio, dum cõtra quem libet aduerſarium molimur. amore, dum amico k uel propinquo contendimus præſtare auxilium.

Quàm uerò graue ſit uel odio, uel amici

a EOrum. Intelligat. Nam id ẽ intelligat, non dicitur fieri eo præſente. ff. de uerbo. ſignif. l. coram.

b Intellige. Alias dicitur: ſicut praue intellexiſti, ſic praue reſpondes. de cõſec. diſt. ij. c. j.

3. Reg. 3. c. Eccle. 19.

c Apertiſsima. id eſt, aperta & manifeſta non tamen ut iudici notoria. Vel intellige cum iudici eſt manifeſta.

d Contrariorum. id eſt, aduerſariorum.

e NOn ſolum. ĩ. lxxxvj. diſt. c ſi quid. ĩ. ead. quæſtio. c. in cunctis. & c. ſi quis dixerit.

Cum ergo. Hæc eſt ſexta pars qõ. in qua probat, quòd ſi ſententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit, tamen ſeruãda eſt, & ſi ſit ex cauſa iniuſta quia ligaẽ ꝓpter contemptũ. & hoc ꝓbat p xxij. authoritates. Ioan. de Fãt.

f Pro ſacrilego. Gratia. male intelligit illud cap. ĩ. ead. capit. j. Innuit enim hic, quod etiam eſt tunc timenda ſentẽtia paſtoris, quando uel illud crimẽ pro quo eſt excommunicat⁹, uel aliud eſt in eo. alias ſi nullũ eſt in eo crimẽ, nulla eſt uel nõ eſt timenda ſnĩa. & fuit deceptus ex illo uerbo, ſue ex alia culpa mereaẽ. ſed Gregor. uocat aliã culpam quam de nouo quærit contẽnendo, ſcilicet excõicationẽ. g Vel dicas cũ allegando, h hoc dicere.

g Et hoc patet i ſi. §. ibi, ſiat culpa quę non erat.

h Ad hoc dictum facit ĩ. e. §. hic & ſi. c. q iuſt⁹, &c. ubi patet qđ ita intellexerit, ut dictum eſt. Arch.

i Non habet. ſic xxiiij. q. iij. cap. notandum. in ſi. ubi dicitur, quod iniuſta excõmunicatio non nocet, niſi contemnaẽ. ſic extra de ſenten. excom. cap. per tuas. ſic nec denunciatio iniuſta eſt cõtemnenda. extra de noui oper. nun. c. cũ ex iniuncto.

Aliquãdo. CASVS. *Hic proſequitur tertiũ membrum, ſcilicet quando ſentẽtia eſt iniuſta ex cauſa, ſcilicet quando nullum crimen ſubeſt, ſed odio iudicis uel machinatione aduerſariorũ ſeruato ordine iudiciario cõdemnatur. quod probat ſequẽ. capit.*

h QVatuor. Eſt & quartus modus, quando iudex pauperibus miſeretur: ut xxiij. q. iiij. ca. eſt iniuſta. & ca. ne amiſſo. Item ſunt alij duo modi: nimia ſeueritas, & nimia remiſsio: ut xlv. diſtin. ca. diſciplina. non enim eſt cõſtãs iudex, cuius animi motũ uultus detegit. ff. de offi. præſid. l. obſeruandum. Itẽ eſt & alius modus, qñ per imprudentiã male iudicat. Inſti. de obliga. q̃ ex quaſi deli. naſc. §. j.

i Timore. Sed nunquid tenet ſentẽtia quam iudex per metum tulit? ſic: ſed elidi poteſt per exceptionem. xxv. q. j. c. omne. ff. de furt. l. interdum. §. j. Argu. contra. ff. de acquir. hære. l. vj. Sententia autẽ quæ per præmiũ lata eſt, nulla eſt: ut ij. q. vj. c. ei qui. §. uenales. Sed ſi odio uel amore lata eſt, bene tenet, ſed irritatur. ff. ad Trebellia. l. ſeruo. §. cum prætor. Ioan.

k Dum amico. De hac amicitia, uel inimicitia. no. iij. q. v. cap. j.

Sub. & ſic debet itelligi. ĩ. e. iniuſtũ ubi đ hoc ſecundum Ioãnẽ de Fant.

Qui

Recuſatur iudex facilius quã teſtis.

a Q Vicunque. Inimicitijs. Videtur ꝙ iudex æque poſsit recuſari propter non capitales ſicut propter capitales inimicitias: ut iij. q. vij. ca. iudices. extra de appel. c. ad hoc. unde patet quod pro minori cauſa recuſatur iudex quam teſtis: ut dixi iij. q. v. c. accuſatores. ſed ideo quia facilius habent mille iudices quã unus teſtis. extra de appel. c. poſtremo.

b Q Viſquis. Occultat. Tũc ſcilicet cũ inducitur in teſtem: alias bene poteſt, & etiam debet quandoq; quis occultare ueritatẽ, ut xxij. q. ij. ca. primum. uer. ſeptimũ. & c. ne quis. & xliij. diſt. c. in mandatis. & cũ à Chriſto quæreretur, quid eſt ueritas, nõ reſpõdit. [1]

[1] Adde hoc quod dicã xxij. q. ij. ca. in ipſarum. §. itẽ quod dicit. Archidia.

c Occultat. ff. de falſ. l. ſi quis obrepſerit.

c Occultat. contra xxij. q. ij. ca. ne quis arbitretur.

d Prodeſſe. Aliquis ergo cogit alij prodeſſe, cum ſibi non obeſt. ff. de aqua pluuia arcẽ. l. ij. §. item Varus.

e N Emo. Lingua. Mẽtiendo de aliquo: propter quod ipſe perdit uitam. Talis enim dicitur homicida. j. de pœni. diſt. j. c. periculoſe. 50. diſtinc. c. ſi quis uiduam.

f Melius. electiue, ut j. ea. c. iniuſtum xxij. quæſt. j. c. conſiderat.

g V Nicuiq;. Ne Ieſũ. vij. q. j. c. oĩs qui gemebat.

Hic quoq;. C A S V S *Dictum eſt ſuprà in præcedẽti cap. quòd qui iniuſtè aliquem condemnat, Deum negat. Dicit nunc Gratia. quòd ſic Deum negat, qui ueritatem occultat pro pecunia, uel falſum teſtimonium dicit: quòd probat per ſeq. cap.*

tia, uel metu, uel munere, uel quolibet modo iudicium peruertere.

Auguſtinus teſtatur dicens:

De ijs, qui aliquo modo iudicium peruertunt.

CAN. LXXVII.

Q Vicunque aut conſanguinitate aut amicitia, ſeu hoſtili odio, uel inimicitiis a in iudicando ducitur, peruertit iudicium Chriſti, qui eſt iuſtitia: & fructum illius uertit in damnationis amaritudinem.

Idem ad Caſulanum.

De ijs, qui metu poteſtatis ueritatem occultant.

CAN. LXXVIII.

Q Viſquis metu cuiuslibet poteſtatis ueritatẽ occultat, b iram Dei ſuper ſe prouocat: quia magis timet hominem, quàm Deũ. & poſt pauca. Vterque reus eſt, & qui ueritatẽ occultat, c & qui mendaciũ dicit: & quia ille prodeſſe d nõ uult, & iſte nocere deſiderat.

Idem in eodem.

De eodem.

CAN. LXIX.

N Emo peritorũ aut prudentium putet, ꝙ minus ſit periculũ i uerbis lingua e mentiendo, quàm manibus ſanguinẽ fundẽdo: melius f eſt autem pro ueritate pati ſupplicium, quàm pro adulatione beneficium.

Item Pelagius Benigno archiepiſcopo.

De eodem.

CAN. LXXX.

V Nicuique prouidẽdum eſt, ne aliquẽ iniuſtè proſequatur, iudicet, uel puniat, ne Ieſum g perſequatur.

Hic † *quoque qui ueritatẽ pro pecunia negat, uel falſum teſtimoniũ contra aliquem dicit, Deum negare, uel uendere probatur.*

Vnde Beda ſuper Marcum. †

† Alias ſic quoq;.

† cap. 14.

Qui falſum teſtimonium dicunt, et ueritatem pecunia negant, ſceleris Iudæ participes ſunt.

CAN. LXXXI.

A Bijt Iudas ad ſummos ſacerdotes, & conſtituerunt ei pecuniã ſe daturos.

Mat. 26. a

Multi hodie ſcelus Iudæ, qui Deum ac magiſtrũ dominumq; ſuum pecunia uendidit, uelut immane & nefariũ exhorrent, nec tamen cauent. Nam cùm pro muneribus falſum contra aliquem teſtimonium dicunt, profectò quia ueritatem pro pecunia negant, Deum pecunia uendunt. h ipſe enim dixit: Ego ſum ueritas. Cùm ſocietatẽ fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte cõmaculant, Deum prodũt: quia Deus charitas ẽ.

Ioã. 14. b

Qui ergo charitatis & ueritatis iuſſa ſpernũt, Deũ utique, qui charitas eſt & ueritas, prodũt: maximè cum nõ infirmitate, i uel ignorantia peccãt, ſed in ſimilitudinem Iudæ opportunitatẽ quærũt, qualiter arbitris k abſentibus mendacio ueritatem & uirtutem crimine mutent.

Ioan. 4. d

Item Hieronymus.

Chriſtum negat, qui peruerſis ſe ſocium facit.

CAN. LXXXII.

E Xiſtimant quidam in eo tantùm Deum negari, ſi in perſecutione quis a gentibus comprehenſus ſe confiteri renuerit eſſe Chriſtianum. Ecce Apoſtolus in omnibus quæ peruerſa ſunt, factis l Deum aſſerit negari. Chriſtus ſapientia eſt, iuſtitia, ueritas, ſanctitas, fortitudo. Negatur per inſipientiam ſapientia, per iniquitatem

h A Bijt Iudas. Vendũt. quãtum in ſe eſt. nã ipſe uendi non poteſt. j. q. iij. cap. ſaluator. Vel uendunt, id eſt, à ſe ſeparãt. ſicut uẽditor rem uenditã à ſe ſeparat & alienat pretio accepto: ita iſti Deũ à ſe alienant pretio accepto. & ſic dicitur per ſimilitudinem.

Deus uendi non poteſt.

i Infirmitate. Corporis: nam infirmus neſcit quid faciat. xvij. q. ij. c. Gonſaldus.

[2] Vt xv. q. j. c. illud relatũ. §. itaque.

k Arbitris. id eſt, bonis uiris, ſicut Iudas captauit abſentiam Apoſt.

l E Xiſtimant. Factis. Nota ꝙ ipſo facto negamus Chriſtum, ut hic. [3] Ipſo facto mẽtimur. xxij. q. v. ca. cauete. Ipſo facto appellamus. extra de appel. c. dilecti. Ipſo facto habemus ratũ. ff. de inoffi. teſta. l. ſi proponas. §. j. ff. rem ra. hab. l. v. Ipſo facto eligimus: extra de ijs, quæ fiũt à maio. par te cap. ex ore. Negat.

[3] Et ſic habes hic ar. quod qui opere negat, loquitur, confitetur, prædicat. xxij. q. v. ca. uete. xlvj. diſ. habet hoc. & j. q. j. c. cũ annis. Arch. Ipſo facto multa fiunt.

iuſtitia, per mendacium ueritas, per turpitudinem ſanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. quotieſcunque uincimur a uitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & econtrario quoties bonũ quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandũ eſt in die iudicij, illos tantùm a Dei filio eſſe denegandos, qui in martyrio Chriſtum negauerũt, ſed & illos omnes, quorum opere, uel ſermone, uel cogitatione Chriſtus negatus negat, [a] uel cõfeſſus confitetur. de hac puto confeſſione, de qua diſcipulis præcepit dicens: Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.

Item Auguſtinus. †

Qui Chriſtianum ſe negat, Chriſtum negare conuincitur.

CAN. LXXXIII.

NOn ſolùm abnegat Chriſtum, qui dicit eum non eſſe Chriſtum, ſed ille etiam qui (cũ ſit) negat ſe eſſe Chriſtianum. Dominus enim non ait [b] Petro: Diſcipulum meum te eſſe negabis. negauit ergo Chriſtum, cùm ſe negauit eſſe eius diſcipulum, quid autem aliud iſto modo, quã ſe negauit eſſe Chriſtianum? Idem: Timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim uita eſt confiteri Chriſtũ, tanta mors eſt negare Chriſtum. [c] An apoſtolus Petrus (ſicut eum quidam fauore peruerſo excuſare nituntur) Chriſtum non negauit, quia interrogatus ab ancilla hominem ſe neſcire reſpondit?

Idẽ Ioã. Chryſoſtom. †

Veritatem prodit non ſolũ, qui pro ueritate mendaciũ loquitur: ſed etiã, qui ueritatẽ non liberè prædicat.

CAN. LXXXIIII.

NOlite timere [d] eos, qui occidunt corpus, ne fortè propter timorem mortis non liberè dicatis, quod audiſtis: nec fiducialiter prædicetis omnibus, qđ in aure ſoli audiſtis. Sicut enim ex his uerbis oſtenditur: nõ ſolum ille proditor [e] eſt ueritatis, qui tranſgrediens ueritatem, palam pro ueritate mendacium loquitur: ſed etiã ille, qui nõ liberè ueritatem pronuntiat, quam liberè pronuntiare oportet: aut non liberè ueritatẽ defendit, quam liberè defendere conuenit, proditor eſt ueritatis. Nam ſicut ſacerdos debitor eſt, ut ueritatem quã audiuit, à Deo, liberè prædicet, ſic laicus debitor eſt, ut ueritatem, quam audiuit a ſacerdotibus, probatam quidem in ſcripturis, defendat fiducialiter: quod ſi non fecerit, prodit ueritatem. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

Sed ſententia potius iudicem lædit, quàm eum, in quem temerè fertur.

Unde Auguſtinus ait.

Iniuſtè aliquem anathematizans, ſibi, non alijs nocet. CAN. LXXXV.

ILlud planè non temerè dixerim, quòd ſi quiſquam fidelium fuerit anathematizatus iniuſtè, potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam. [f] Spiritus enim ſanctus habitans in ſanctis, per quem quiſque ligatur, aut ſoluitur, immeritam [g] nulli ingerit pœnam, per eũ quippe diffunditur charitas in cordibus noſtris, quæ non agit perperam. Pax [h] eccleſiæ dimittit peccata: & ab eccleſiæ pace alienus tenet peccata non ſecundum arbitrium hominum: ſed ſecundùm arbitrium Dei. petra [i] tenet: petra dimittit

a Negat. Quidam habent, negatus negat, ut hic.

b NOn ſolum. Non ait. Argum. hic & ex præcedenti cap. ꝙ qui unum dicit, & omne id quod ſequitur ex illo dicit: ut ĩ. diſt. viij. c. quo iure. extra de do. & contu. c. cum dilecti. in fi. extra de offic. deleg. c. cum ſuper. ff. quod met. cau. l. j.

c Negare Chriſtum. Sed quid ſi aliquis coactus negat Chriſtum ore, ſed corde non negat: nõ uidetur peccare. nam ex corde procedunt uitia. xv. quæ ſt. vj. cap. j. & Deus cor interrogat. xliij. qõ. v. c. ſi quid. Tamen dico, ꝙ mortaliter peccat: quia nulla cõditione debet ad hoc adduci. xxij. qõ. ij. c. primum. Nam & ſi non uult negare Chriſtum, uult tamen iſtud propter ꝙ negat, ſ. uitam. xv. q. j. cap. merito.

Chriſtum negans etiam ſolo ore peccat.

Act. 1. a

† In Ioã. c. 18. trac. 113.

d NOlite timere. Non remouet naturalẽ timorem mortis. naturale enim eſt quẽlibet timere & horrere mortem. unde Ieſus eam timuit, ſicut legitur, Cœpit Ieſus pauere & tædere. & alibi, Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte. Sed dicit ne in tantum timeamus eam, ut per eius timorẽ aliquid contra iuſtitiam agamus: uel quod nobis per ſcripturam, uel magiſtros, uel per reuelationẽ diuinam reuelatũ eſt, ſuſtineamus. ut ſubdit quaſi exponendo, ne forte, &c.

Mortem timere naturale eſt.

Luc. 22. d

e Proditor. Proditor eſt qui loquitur mendacium, uel nõ liberè pronuntiat ueritatẽ, ut hic. qui ſibi crimen cognitũ malitioſè publicat. ij. qõ. j. c. ſi peccauerit, qui alium circumuenit, & eum in periculum trahit. xxiiij. qõ. iij. c. transferunt. qui res uel munitiones hoſtibus tradunt. xxij. q. v. c. de forma. qui ſecreta ſibi cõmiſſa reuelat, de pœn. diſtin. vj. c. ſacerdos.

Proditor.

Luc. 22. d

f Illud. Iniuriã. Poteſt ergo agere contra excommunicatorem actione iniuriarum, qđ uerum eſt cum dolo excõmunicauit: alias nõ. ff. vi bon. rap. l. ij. §. ſi Publicanus. Lauren. Imo ſemper poteſt eum conuenire ad intereſſe, niſi iudex probabiliter errauerit, & ĩt agere, ut alias puniatur. extra de ſen. excõm. c. ſacro. ij. q. j. c. nemo. Et ſi temerariè excõmunicat, puniatur. ĩ. ead. c. temerarium.

g Immeritam. Id eſt, ſine cauſa. nam ſine culpa ſæpe aliquis punitur temporaliter. xlv. diſt. ſed illud. [i]

h Pax. Id eſt, ſpiritus ſanctus.

i Petra. Id eſt. Chriſtus.

Colum-

† Homl. 25. in Matthæum.

Mat. 10. c

i Ad idẽ de conſe. diſtin. j. in ſãcta. ubi de hoc ĩ. j. q. iiij. in princi.

Rom. 10. b

columba [a] tenet: còlumba dimittit. Item Salomon: Sicut auis in incertum uolans, [b] & paſſer quolibet uadens, ſic maledictum fruſtra prolatum uenit ſuper eum, qui miſit illud.

Item Gregorius in homilia trigeſimaſexta. [f]

Cuius uita officio non congruit, alios ligatus ſoluit.

CAN. LXXXVI.

PLerunque contingit, ut iudicis locum teneat, cuius ad locum uita minimè concordat: ac ſæpe agitur, ut uel damnet immeritos, uel alios ipſe ligatus ſoluat: ſæpe in ſoluendis ac ligandis ſubditis ſuæ uoluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur. Vnde fit, ut ipſe [c] ligãdi aut ſoluendi poteſtate ſe priuet. & infrà. Sæpe fit, ut erga quemlibet proximũ odio, uel gratia moueatur paſtor. Iudicare autem dignè de ſubditis, &c. vnde rectè per prophetam [d] dicitur: Mortificabãt animas, quæ non moriuntur, & uiuificabant animas, quæ non uiuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non uicturum uiuificare nititur, qui reum à ſupplicio ſoluere conatur. Cauſę ergo pẽſandæ ſunt: & tunc ligandi ac ſoluendi poteſtas exercenda. Vnde videndum eſt, quæ culpa præceſſit, & quæ ſit pœnitẽtia ſecuta poſt culpam: ut quos omnipotẽs Deus per compunctionis gratiam uiſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. tunc enim uera eſt abſolutio, &c. & infrà. Ex qua conſideratione intuendũ eſt, quòd illos nos debemus per paſtoralem authoritatem ſoluere, quos authorem noſtrũ cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam uiuificare. & ĩ. Veniat itaque foras mortuus, id eſt, culpam confiteatur peccator. Venientem uerò foras ſoluant diſcipuli: quia paſtores eccleſiæ ei debent pœnam amouere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.

Hæc de ſolutionis ordine breuiter diximus, ut ſub magno moderamine paſtores eccleſiæ, uel ſoluere debeant, uel ligare.

Item Calixtus Papa.

Viribus caret ſententia iniuſtè prolata.

CAN. LXXXVII.

INiuſtum iudicium & diffinitio iniuſta regio metu & iuſſu aut cuiuſcunq; epiſcopi aut potentis a iudicibus ordinata, uel facta nõ ualeat. [e] Huiuſmodi religioſo parum eſſe [f] debet inimicitias aliorum non exercere, aut augere malè loquendo, niſi etiam eas extinguere factis bene loquẽdo ſtuduerit. Melior eſt in malis factis humilis confeſſio, quàm in bonis ſuperba gloriatio. [f] Verſic. faciẽs miſericordias domi nus.

Item Auguſt. ſuper pſalmum. cij. [f]

Præmium meretur, cui iniuſtè maledicitur.

CAN. LXXXVIII.

QVi iuſtus eſt, & iniuſtè maledicitur, præmium [g] illi redditur.

Hic etſi, ut dictum eſt, non teneatur ligatus apud Deum, ſentẽtiæ tamen parere debet, ne ex ſuperbia ligetur, qui prius ex puritate conſcientiæ abſolutus tenebatur.

7 *Idem eſt quando cõtra æquitatem [h] ſententia fertur: ueluti quando ſubditi non poſſunt cogi ad malum ſcientes obedientiã non eſſe ſeruandã prælatis in rebus illicitis.*

Vnde etiam Euticianus Papa ait.

Non eſt obediendum epiſcopo, qui pro hæreticis miſſam canere iubet.

CAN. LXXXIX.

SI quis epiſcopus, aut abbas presbytero, aut monacho ſuo iuſſerit miſſas pro hæreticis [i] cantare, non licet. non enim expedit obedire eis.

Item Auguſtinus.

---

[a] Columba. Id eſt, eccleſia.

[b] Volans. Supple reuertitur quandoque.

[c] PLerunque. Vt ipſe. Repetit hic tenorem illorum c. ſ. ea. c. ipſe. & c. iudicare. & capi. tunc uera.

[d] Per prophetam. Ezechielem. xiij. c.

[e] INiuſtum. Non ualeat. Argu. quod ſententia per metum lata, nulla [i] ẽ ipſo iure, ut hic, & xxxj. quæſt. ij. c. Lotharius. xxv. qõ. j. c. omne. Sed dic quod tenet, niſi elidatur per exceptionem.

[f] Parum eſſe. Id eſt, non ſufficit ei, quod ipſe nõ ſit inimicus, uel non generet alij inimicitias, niſi ſtudeat in alijs eas extinguere. xxij. q. v. c. de forma.

[g] QVi iuſtus eſt. Præmium. In hoc quod patienter ſuſtinet.

Idem eſt. Hæc eſt vij. pars quæſtio, in qua intendit probare per xiiij. autho. quod in malis non eſt obediendum prælatis, ſ. ubi iuſsio eorum continet errorem intolerabilem. extra de offi. deleg. cap. cum contingat. & extra de ſentent. excõ. per tuas. quæ de hoc loco tractæ ſunt. Ioan. de Fant.

[h] Aequitatem. Ab hoc loco oſtendit, quid iuris ſit de ſententia præcepti. & dicas quod ſemper parendum eſt iudici in rebus licitis, dum tamen illa ſpectent ad officiũ eius præcipere: ut vij. q. j. c. quia. & ff. de regu. iur. l. factũ & ſi dubium eſt, an ſit licitum, parendum eſt ei. xxiij. qõ. j. c. quid culpatur.

[i] SI quis epiſcopus. Pro hæreticis. mortuis: quod non licet ſpeciali oratione: ut xiij. qõ. ij. c. non æſtimemus. ſed pro uiuis hæreticis, & alijs malis etiam ſpeciali oratione licitum eſt orare: ut xxiij. q. ij. cap. pro obeuntibus. Sed generali oratione pro omnibus defunctis licitum eſt orare, ut de pœn diſt. v. c. falſas. & xxiij. qõ. iij. c. corripiantur.

Non

Proue. 26

[f] In euangelia.

[i] Argu. de pœ. diſt. j. quẽ pœnitec. uer. ſi. dicit en'm ij. quæſt. j. in primis xv. qõ. vj. c. j. xxxiij. quæſt. v. notificaſti. ex. lib. vj. de his. q ui met. cauſa ſi. abſolutionis. Arch.

Ezec. 13. d

Oratione ſpeciali pro hæreticis orare licet.

Præceptis non obedire multoties expedit.

CAN. XC

NOn ſemper malum eſt non obedire præcepto: [d] cùm dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt.

Item Hieronymus in epiſtola ad Epheſ. †

De eodem.

CAN. XCI.

SI dominus [b] ea iubet, quæ non ſunt aduerſa ſanctis ſcripturis, ſubijciatur domino ſeruus. Si uerò contraria præcipit, magis obediat ſpiritus, quàm corporis domino. & infrà. Si bonum eſt, quod præcipit Imperator, iubentis exequere uoluntatem, ſi malũ, reſponde: oportet Deo magis obedire, quàm hominibus. Hoc ipſum & de ſeruis apud dominos, & de uxoribus [c] apud uiros, & de filijs apud patres: quod in illis tãtũ debeãt dominis & uiris parentibuſq; eſſe ſubiecti, quæ contra Dei mandata non ſunt.

Item Ambroſius.

Non ſunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent.

CAN. XCII.

IVlianus Imperator quamuis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites: quibus cùm dicebat, Producite aciem pro defenſione reipublicæ, obediebãt [d] ei, cũ autem diceret eis, Producite arma in Chriſtianos, tunc cognoſcebant Imperatorem cæli.

Item Fabianus Papa.

Non iubet aliquid iniuſtũ, qui Deum timere probatur.

CAN. XCIII.

QVi omnipotentem Deum metuit, nec contra Euangelium, nec contra Apoſtolos, nec contra Prophetas, uel ſanctorum patrum inſtituta agere aliquid ullo modo conſentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

Et qui peccat, et qui peccanti conſentit, uterque reus eſt.

CAN. XCIIII.

ITa corporis tui cedere motibus cõſenſiſti, & relaxatis uoluptatum habenis temetipſum in lacum miſeriæ & in lutum fæcis prohibitum deieciſti, ut qui poſitus fueras in gubernatione populorum, effectus ſis ruina multorum. Probat [c] hoc Theugualdi & Guntharij dudum epiſcoporum legitimus caſus: qui eò quod te minimè competenter erudierunt: quinimò, quia præuaricationem tuam tegere argumentis ſuis, & ſub quadam iuſtitiæ ſpecie fucatis quibuſdam exquiſitis adinuentionibus æquitatem obruere ſtuduerunt: noſtra ſunt Apoſtolica depoſiti authoritate, & ab omni epiſcopatus regimine regulariter ſequeſtrati.

Item Auguſtinus. †

De eodem.

CAN. XCV.

QVi reſiſtit poteſtati, [f] Dei ordinationi reſiſtit. Sed quid ſi illud iubeatur, quod non debeas facere? hic ſanè cõtemne poteſtatẽ. Ipſos humanarum legum gradus aduerte: ſi aliquid iuſſerit curator, faciendum eſt: non tamen ſi contra proconſul [g] iubeat. Non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis maiori ſeruire: nec hinc debet minor iraſci, ſi maior præ-

[a] NOn ſemper. Præcepto. Non ſolum iniuſto, ſed etiam inhoneſto, uel etiam ſi a iudice præcipitur aliquid quod ſit inhoneſtum, uel incommodum: ut ff. de recep. l. ſi cum dies. §. compromiſſo. & ij. q. ij. c. præceptum. & ff. de iud. l. ſi longius. & iij. q. ix. cap. hortamur.

[b] SI dominus. ff. de re iudi. l. ad ea quæ.

[c] De uxoribus. Xxxiij. q. v. c. manifeſtum. contra: ubi dicitur, quod licet uir præcipiat uxori, quod non ſeruet uotum, licet ipſe peccet, ipſa tamen tenetur ei obedire. Sed dic quod licet uir præcipiendo peccat, non tamẽ præcipit id, quod eſt peccatum: quia præceptum domini eſt, ut in tali caſu obediat uxor uiro, ut xxxiij. q. v. cap. noluit. Item adhuc obijcitur, quod ſeruus quoad quid a periurio excuſatur propter mandatum domini. xxij. q. v. cap. qui compulſus. & cap. ſi quis coactus. Reſpondetur, tamen excuſatur a pœna pro parte, ſed non a peccato. ſ. diſtin. iiij. c. denique.

[d] IVlianus. Obediebant. j. xv. q. vj. ca. nos ſanctorum. & cap. iuratos. contra. Ibi enim dicitur, quòd ſi dominus eſt nominatim excommunicatus, uel hæreticus, ſtatim uaſallus eius abſolutus eſt a ſacramento. Reſpon. Iul. adhuc tolerabatur ab eccleſia, ne ſuſcitaret ſcandalum aduerſus Chriſtianos. [e] hoc autẽ uerum eſt: quia excommunicatio non tollit obligationẽ, qua eſt uaſallus obligatus domino: ſed tantũ effectum obligationis, unde domino abſoluto ſtatim tenetur ei obedire, ut xv. q. vj. c. nos ſanctorum.

[c] ITa corporis. Probat. Argu. quod ſententia contra unũ præiudicat alij. ſic iij. quæſt. vj. cap. hæc quippe. lxxxj. diſt. c. tantis. extra de ſen. & re iudic. c. cum ſuper. ubi alter appellans cogitur probare cauſam appellationis.

[f] QVi reſiſtit poteſtati. Hæc regula ubique fallit. nã potius tenemur obedire epiſcopo, quã metropolitano: ut ix. quæſt. iij. per totum. Item & monachus potius obedit abbati, [z] quam epiſcopo: ut lvi j. diſt. c. j. & ij. Et potius ſtatur excõmunicationi prælati, quã abſolutioni epiſcopi. extra de offi. ordi. c. cũ ab eccleſiarum. niſi intelligas in eo caſu loqui, quando minor habet iuriſdictionem a maiore, ſecundum quod loquitur. l. ff. de iud. iudicium. Vel loquitur in eo caſu, cum appellatur ad maiorem, tunc potius maiori, quã minori parendum eſt. Item adhuc obijcitur de epiſcopo, qui potius obedit regi, quã ſuo metropolitano. xviij. diſt. c. ſi quis epiſcopus. ſed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de uxore, quæ potius obedit uiro, quam Deo, ut xxxiij. q. v. c. manifeſtũ. ſed ſolutum eſt ſ. eod. cap. ſi dominus.

[g] Proconſul. Si. diſt. viij. c. quæ contra mores. & loquitur hic in eo caſu, quãdo in eadem ciuitate ſunt plures iudices quorũ unus maior eſt alio, ubi maior iudex poteſt punire minorem, ut C. de offi. rect. prouinc. potioris. H.

Imper

† cap. vj. ueri ſerui obedire dominis.

Votum uxoris põt maritus impedire.

Excõmunicatio domini nõ liberat uaſallum a ſacramẽto.

[e] Sub. ideo ei obediebat. ar. ibi. q. vij. c. ult. in fi. xvij. quæ. iiij. c. ult. Archid.

Monachus abbati potius quam epiſcopo obedire debet.

[z] Nã potius ẽ monachus ſub abbate quam uxor ſub uiro: ut noc. xxxiij. q. v. noluit. Arc.

† Sermo. 6. de uerb. domini.

Rom. 13. a

latus eſt. Rurſus ſi ipſe conſul aliquid iubeat, & aliud iubeat Imperator: uel ſi aliud iubeat Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Maior poteſtas Deus, da ueniam ô Imperator, tu carcerem, ille gehennā minatur. Hic iam tibi aſſumēda eſt fides tua tanquam ſcutum, in quo poſsis omnia ignea iacula inimici extinguere.

Item Donatiſtis, †

De eodem.

CAN. XCVI.

IMperatores ſi in errore eſſent (quod abſit): & pro errore ſuo contra ueritatem leges darent, per quas iuſti probarentur & coronarentur: non tamen faciendū eſt, quod illi iubēt: quia Deus prohibet: ſicut iuſſerat Nabuchodonoſor, ut aurea ſtatua adoraretur: quod qui facere noluerūt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quando autem Imperatores ueritatem tenent, & pro ipſa contra errorem iubent: quod quiſque contempſerit, ipſi ſe ſibi iudicium acquirit. Nam inter homines pœnas luit, & apud Deum frontem nō habebit: quia hoc facere noluit quod ei per cor regis ipſa ueritas iuſsit: ſicut & ipſe Nabuchodonoſor poſt miracula ſalutis trium puerorū commotus atque mutatus, pro ueritate cōtra errorem edictū propoſuit, ut quicunque blaſphemarent Deum Sidrac, Miſac, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in diſperſionem. Et non uultis, ꝙ aliquid tale iubeant contra uos Imperatores Chriſtiani, cùm ſciāt à uobis in illis, quos rebaptizatis, Chriſtum exſufflari. [a] Idem in pſalmis. Iulianus extitit infidelis Imperator, nónne extitit apoſtata iniquus & idolatra? Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli. Vbi ueniebant ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum, qui in cælo erat: quando uolebat, ut idola colerent, & thurificarent, proponebant illi Deum. Quando autem dicebat: Producite aciem, ite contra illam gentem: ſtatim obtemperabant, & diſtinguebant dominum æternum à domino temporali.

Item Gregorius. †

Per obedientiam bonum deſerere, malum uerò nunquam facere licet.

CAN. XCVII.

QVid ergo mirum, ſi peccator homo obedientiæ in præſentis uitæ breuitate [b] ſe ſubijcit, quādo hanc mediator Dei & hominum tenuit, & tenendam præcepit: & cùm obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum tamen eſt nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonū quod agitur, intermitti. [c] Neque enim in paradiſo arbor mala extitit, quàm Deus homini, ne contingeret, interdixit: ſed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus creſceret, dignum fuerat, ut etiam a bono prohiberetur: quatenus tantò uerius hoc, quod ageret, uirtus eſſet, quantò & à bono ceſſans authori ſuo ſe ſubditum & humilem exhiberet.

Item Iſidorus.

Apud Deum maledicitur, qui peccantibus conſentit.

CAN. XCVIII.

QVi conſentit [d] peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines: & corripietur increpatione ſeuerisſima. Hinc etiam quidam ſanctisſimus pater ait: Si quis peccantem defendit, acrius [e] quàm ille, qui peccauit, coërceatur. Hinc & alius pater ait: Si quis alterius errori conſentit, ſciat ſe cum illo ſimili modo culpabilem iudicandum.

Idem Iſidorus.

Non eſt obediendum quod contra Deum præcipitur.

CAN. XCIX.

SI is qui præeſt, fecerit, aut cuiquam quod a domino prohibitum eſt, facere iuſſerit: uel quod præceptum eſt, prætererit, aut præterire mandauerit: ſancti

† Epiſtola 50. ad Boniſa.

Obedientia ē ſumme neceſſaria.

† Lib. 35 in Iob, c. 10

1. Tim. 2. a

Dani. 3. a

Dani. 3. g

† Ad idē quod legi & no. xxiij. q. j. c. ult. ubi d hoc uide. & qđ leg. & notat. xvj. qō. j. nos autē. Archid.

IMperatores. a Exſufflari: Sicut enim noſtri ſacerdotes exſufflant in baptiſmo diabolum: ſic ſacerdotes hæreticorum Chriſtum: ut xxiij. qōe. iij. c. qn. & de cōſe. diſt. iiij. c. poſtea.

b QVid ergo. Breuitate. Breue enim dicitur tempus uitæ huius. xxiij. q. iiij. ca. ipſa. pietas. & de pœnit. diſt. v. conſideret.

c Intermitti. Notā pro obedientia omitti bonum: ut hic, & xxj. diſt. c. denique. & ff. de re mili. l. iij. §. in bello. & xvj. q. j. c. monachi. Itē pro obedientia bonum eſt pati etiam ꝙ iniuſtum eſt. ſi. 100. diſ. contra morem. & licet iſte iniuſte facit præcipiēdo, iſte tamen iuſte facit parendo. xxiij. qō. j. c. quid culpatur. in fi. & adimplere tenemur præceptum, licet uix tolerabile. xix. diſt. c. in memoriā. Sed quid ſi epiſcopus præcipiat alicui, ut eat Romā, & ille ſe excuſat, ideo quia alij inueniuntur meliores? Hæc excuſatio non ualet, qa in legationibus ordo non eſt ſeruandus: ut ff. de leg. l. ſciendum. §. pen. Et eſt hic ar. ꝙ ſi clericus uouerit iter peregrinationis, quod nō poteſt ire inuito epiſcopo. de conſe. diſ. v. c. non oportet.

d QVi conſentit. Per cooperationem, & authoritatem: ut ij. quæſtione j. cap. notum ſit. in fin.

[illegible]

Alias eſt conſenſus per negligentiam. j. q. j. quicqd. alias per conſiliū ſiue per approbationē. Arg.

e Acrius. Infra xxiiij. qō. iij. c. qui aliorū. ſ. lxxxvj. diſt. c. tanta.

SI is qui.

Pauli Apoſtoli ſola ei ingerēda eſt dicētis, Etiam ſi nos, 3 aut Angelus de cælo euangelizauerit uobis, pterquam quod uobis euangelizauimus, anathema ſit. Idem.

Si quis prohibet uobis, quod a domino præceptū eſt, uel rurſus imperat fieri, quod dominus prohibet: execrabilis ſit omnibus, qui diligunt Deum. Item.

Is qui præeſt, ſi præter uoluntatem, uel præter quod in ſanctis ſcripturis euidenter præcipitur, uel dicit aliquid uel imperat: tanquam falſus teſtis Dei aut ſacrilegus habeatur.

Cum ergo ſubditi excōmunicantur ideo, quia ad malū cogi nō poſſunt, b *tūc ſententiæ non eſt obediendum: quia iuxta illud Gelaſij, Nec apud Deū, nec apud eccleſiam eius quenquam grauat iniqua ſententia.*

8 *Quod autē ſuprà communicantes excōmunicatis de eccleſia abijci iubētur, nō de quolibet modo communicantibus intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus papa ſcribit Igmaro † Remorum archiepiſcopo.

De ijs, qui cum excommunicatis communicant.

CAN. C.

Excellentiſsimus rex Carolus Apoſtolatū noſtrum conſuluit, quid agendum ſit de his qui cōmunicant c cum ijs, qui cum Engeltruda ſæpe dānatā communicant fœminæ: quoniā eam cum communicatoribus ſuis & fautoribus pari uinculo anathematis conſtat eſſe aſtrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, ut ſuper hoc noſtra authoritate fretus, curam de his ſumere ſtudeas: & quia docta diuinitus ſanctitas tua ualde nouit aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorantia, atque aliud quod de ſtudio delinquitur, iſtudque poſterius duobus prioribus ſtrictius eſſe puniendum: idcirco ſolerter inuigilet, & cauta diſtrictione ſingulorū modos dijudicet: quatenus qui ex neceſsitate, aut ignorantia delinquunt, authoritate noſtra per te abſoluant: d ſi tamen ipſa eorum ignorantia, uel neceſsitas uera & non ſimulata, uel nō ex uoluntate e proceſſerit: quia (ut bene noſti) ſunt plerique, qui poſsūt quidem, ſed nolunt recta noſcere. unde Pſalmiſta de huiuſmodi ait: Noluerunt quidem intelligere, ut bene agerent. Illos autem, qui ſtudio ſuo obligantur, & contemptu interdicta noſtra poſtponunt, non niſi digna ſatiſfactione præueniente uolum' a te prorſus abſolui. Pſal. 35.

Item Gregorius vij.

De ijs, qui ſine culpa cum excommunicatis communicant.

CAN. CI.

Quoniam f multos peccatis noſtris exigentibus pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, par-

---

Excōicare ſeipſū nemo pt. Gal. 1. a

a Si nos. Ergo aliquis ſeipſum, uel ſibi parem excommunicare pōt: ut hic, & xij. q. ij. c. non liceat. xxj. diſt. c. nūc autem. Sed contra: par in parem nō habet imperiū, ut xxj. diſt. ca. inferior. extra de elect. ca. innotuit. nec aliqs in ſeipſum habet imperium: ut ff. de arbit. l. penul. Sed dic, q̄ per hæc uerba non anathematizauit, ſed tantum dixit eū eſſe anathematizatum, id eſt, ſeparatū ab eis, ut ei non eſſet credendum: uel oſtēdit per hæc uerba qd fieri debeat. Et eſt, ſimile, quod non ſemper eſt credendū uiro ſancto. 50. diſt. capi. ſi quis præpoſtera.

Excōico te & abſoluo te, an liget. uel ſoluat.

b Cogi non poſſunt. Quid ſi epiſcopus dicat, excommunico te, & abſoluo te: an potius ſit excōmunicatus quā abſolutus? Duæ hic ſententiæ uidentur, ſicut plura ſunt præcepta iudicū: ut extra de dolo & contu. ca. cum dilecti. ſicut plures ſunt ſtipulationes, cum pmittitur hoc & illud. ff. de uerb. obl. l. ſcire debemus. & l. quod dicitur. Dic q̄ nulla eſt excōicatio, pp ſui contrarietatem. Si autē diuerſæ ſententiæ ex interuallo proferuntur, ualet utraque. Itē quid dices ſi dicat, excōico te, uel abſoluo? Dic q̄ ſi ante non erat excōicatus, modo eſt excōmunicat'. ſed ſi fuit ante excommunicatus, modo eſt abſolutus. Io. Ego dico, q̄ talis prælatus præſumitur fatuus: & pp eodem habetur ac ſi non tuliſſet ſententiā. ut extra de ſucceſ. ab inteſt. c. cum dilectus. B. Item pone mandatū eſt duobus ut excommunicent aliquem: & unus dixit, excommunico te, ſi ille nō excommunicat te. Dic quod ſi ambo illa uerba pferunt. non eſt excommunicatus. Io. contrariū credo. B. Item quid ſi indeterminate dico, excommunico al terū illorum: nunquid ambo ſunt uitandi? uidetur q̄ ſic, quia in genere pōt ferri excommunicatio. extra de off. ord. cap. ſi ſacerdos.

c Sub. & ſic habetur pro abſoluto, &c. cum abſolutio ulti. fuerit ſecūdū. Pet. idem ſentit Ioā. de Fant.

† Igmaro.

Quod autem. Hæc eſt viij. pars quæſtio. in qua excipit quaſdam perſonas, quæ non ſunt excōmunicatæ, quanquā excōmunicatis communicent: dū tamē in crimine non communicēt eis. & hoc probat per quatuor authoritates. Ioan. de Fant.

c Excellentiſsimus. Qui cōmunicant. Non intelligas, quod hæc excōicatio tranſit in tertiā perſonam: quia ipſa cum ſuis communicatoribus omnibus fuit excōmunicata. Vnde illi cōmunicantes intelliguntur nominatim excommunicati, ut extra de ſent. excommu. ca. quod in dubijs.

d Abſoluātur. id eſt, abſoluti iudicētur: ſic xxiiij. q. j. cap. audiuimus.

e Vel non ex uoluntate. ſic ff. qd' met. cau. l. ſi mulier.

f Quoniā. Quidam ſic ponunt hunc caſū. Aliquis pp enorme crimē fuit excōicatus, & pp enormitatem criminis prohibebatur tēpore Gregorij, q̄ nec filius, nec uxor, nec aliquis de familia ei communicaret: & hoc licite potuit fieri, ut dicūt, per id quod eſt xiiij. quæſtio. uj. ca. ſi habes. ibi, niſi grauiſſime cōmoueret. Sed cū Gregorius uideret eos contēnere talē excōmunicationem,

3 Sub. q̄ a reuera excommunicati non ſunt: ut j. ca. proxi. uel poteſt dici, q̄ antiquo iure excōicati erāt: ſed corrigit per ca. j. pxi. quoniam. ſecundum Ber.

tim ignorantia, a partim nimia ſimplicitate b partim timore, partim etiam ex neceſsitate: c deuicti miſericordia, anathematis d ſententiam ad tempus e (prout poſſumus) temperamus. f Apoſtolica itaque authoritate ab anathematis uinculo hos ſubtrahimus, uidelicet uxores, g filios, ſeruos, ancillas, ſeu mancipia, necnon ruſticos & ſeruiẽtes, necnon & omnes alios, qui nõ adeò curiales ſũt, ut eorum conſilio ſcelera h perpetrẽtur, & eos qui ignoranter excommunicatis communicant, ſiue illos qui communicant cum illis, qui excommunicatis communicant. Quicunque autem orator ſiue peregrinus i aut uiator in terram excommunicatorum deuenerit, & ibi non poſsit emere, uel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiã damus. Et ſi quis excommunicatis in ſuſtentationem non ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa dare k aliquid uoluerit, non prohibemus.

Item Bonifacius Martyr Zachariæ papæ.

De Bonifacio, qui excommunicatis à pſeudo epiſcopis ſe nõ communicaturum iurauit.

CAN. CII.

ANtеceſſor prædeceſſoris noſtri uenerandæ memoriæ Gregorius, dũ me indignũ ordinauit, & ad prædicandũ uerbum Dei Germanicis gentibus miſit, ſacramẽto l me adſtrinxit, ut canonicis & iuſtis epiſcopis & presbyteris in uerbo & facto & conſenſu aſtipulator m & adiutor fierẽ. Hoc aũt cum diuina gratia ĩplere ſtudui. Falſos autem ſacerdotes hypocritas & ſeductores populorũ uel corrigerẽ ad uiam ſalutis, uel declinarem, & abſtinerẽ à communione ipſorum: quod ex parte ſeruaui, & ex parte cuſtodire & implere nõ potui. Sed & ſpiritualiter n impleui

---

cionem, temperauit ſententiam circa familiam, & ſecundum hoc expone perire propter contemptũ: quia non petebant abſolutionem.

a Ignorantia. facti craſſa & ſupina.

b Simplicitate. iuris errore.

c Ex neceſsitate. quæ uitari poterat, uel etiam ineuitabili, ſed certe Innoc. ponit hanc quæſtionem, & eam nõ ſoluit, ſcilicet utrũ ꝙ enormi delicto tota familia ſit uitanda. extra de ſen. ex com. c. inter alia. in fin. & præterea hoc ſtatutũ nõ eſſet generale, ſed tantũ in uno caſu, quando quis cõmitteret crimẽ enorme. Alij ſic ponunt caſum, Apoſtolus ait: ſi qui fratres nominantur, cũ his nec cibum ſumere licet. & illa ſententia ad omnes fideles extẽdebatur, ut ĩ. ead. c. ad menſam. Vnde uſque ad tempus Gregorij tenebatur, quod familia excõmunicatorum uitabatur ſaltem in ſacramẽtis. Hunc nimium rigorẽ temperat hic Gregor. Nec enim quoad eccleſiam triumphãtem ligatę erãt tales perſonæ, nec etiam credẽdum eſt Apoſtolum uoluiſſe uxorem ſeparandam eſſe à uiro. & ſecũdum hoc expone perire, id eſt, puniri ab eccleſia ĩ ſacramentis. Tertius caſus melior uidet. Ante tẽpus Gregorij omnes, q̃ in hoc capi. continentur, ipſo iure erant exempti ab excommunicatione, licet communicarent excommunicatis. ſed quidam ſimplices credebant ſe excõmunicatos, ſi communicarent dominis ſuis, uel uxores maritis: nec tamen petebant abſolutionem: & ſic peccabant mortaliter propter conſcientiam læſam: quia omne quod fit contra conſcientiam, ædificat ad gehẽnam xxviij. q. j. c. j. §. ex his. & melius, extra de ſimo. c. per tuas. ij. Dat ergo hic Grego. conſtitutionem, quod tales non ſunt excommunicati habendi: & expone perire propter conſcientiam ignorantia facti, id eſt, ignorauerunt eos fuiſſe excommunicatos & tamen eis ignoranter communicauerunt, & credebant ſe teneri, nec petebant abſolutionem.

Excõmunicatis ſine periculo cõmunicat eorum familia.

d Anathematis. Improprie ponitur, id eſt, ſimplicis excommunicationis.

e Ad tempus. ſcilicet futurum.

f Temperamus. id eſt, temperata eſſe oſtendimus. Eſt ergo hoc uerum, quod nunquam familia excommunicanda eſt propter delictũ domini, niſi forte ut dixi

Familia pro domini delicto nõ eſt excommunicanda.

propter enormitatem ſceleris: ut xxiiij. q. iij. c. ſi habes. ubi dicit Aug. Niſi grauiſsime cõmoueret, nunquam excõmunicarẽ filium pro delicto patris. Sed nõne tota familia Bonifacij fuit pro eo excõmunicata, quia oblationes familiæ ſuæ nõ recipiebant, ut xvij. q. iiij. c. miror? Sed dic ꝙ tantum in rubore domini non recipiebantur oblatiões familiæ: ſicut non recipiuntur oblationes raptorũ & diſcordantiũ & impœnitẽtiũ, licet nõ ſint excommunicati, ut xc. diſt. c. oblationes.

g Vxores. Sed nunquid uir excõmunicatus poteſt petere debitũ ab uxore? dicit H. ꝙ nõ, ſed ipſe tenetur reddere. q̃d cõcedo. Sed ſi petat uir mulierem in iudicio, & ipſa obijcit ei excõmunicationem: iudex tenet ex ſuo officio reſtituere ei mulierẽ: cũ in hoc caſu poſsit ei communicare. unde credo ꝙ tenetur ei debitum reddere. Hoc tamen ſcias, ꝙ ſi filius eſt excommunicatus, uel ſeruus, nõ debet pater uel dominus cõicare ei: ut xxvij. q. j. de filia. Si filius ſit in poteſtate patris, tenetur filius cohabitare ei. ſed ſi eſt emãcipatus, tũc tenet filius uitare patrẽ. Huic tamen ob. xxij. q. ult. de forma. ubi eadẽ fide eſt ſuperior ĩferiori adſtrictus, quã ecõtrario. Ea tamen q̃ hic dicuntur, non tenẽt in clericis: quia ſemper debent uitare ſuum epiſcopũ excõmunicatum, ut xciij. diſt. miratus. quia non ſunt ita adſtricti epiſcopo uinculo naturæ: ſicut fili' patri.

l Vide Mõſter. in Coſmographia.

Excõmunicationẽ opponere uiro uxor nõ poteſt.

h Scelera. id eſt, ſi tales ſunt, qui non ſeruiunt ei in crimine, in quo nec filius, nec uxor excuſatur, ut extra de ſent. excommu. inter alia.

i Siue peregrinus. extra ead. ſi uere.

k Dare. dummodo nõ ſit eccleſiaſticum ſtipendiũ, ut extra de cler. excom. mini. poſtulaſti. & eſt ſimile xlij. diſt. quieſcamus. quia eleemoſyna nulli eſt deneganda lxxxvj. diſtin. paſce.

l ANteceſſor. Sacramentu. Sacramentum forte ideo requiſiuit ab eo, quia habuit eum ſuſpectum, uel ad cautelam.

m Aſtipulator. id eſt, confirmator.

n Sed & ſpiritualiter. Argumen. quod ſufficit, quod quis non faciat contra mentem reſcripti, licet faciat contra uerba, ſic xxij. q. ij. ne quis. & quæſtio. v. humanæ. ff. de in ius uoc. quamuis. Hic enim uerbotenus exceſsit fines mandati. Et habemus hic, quod iuramentum

Not. cõtra id q̃d not. B. cõpoſtel. extra de electio. quod ſicut.

Reſcriptũ quantũ ad uerba quandoque nõ ſeruatur.

mentum pro parte valet, & pro parte non. xxij. quæſt. iiij. inter. ſic donatio, xij. q. ij. ſi quos.

a Quod. Supple, ſcripſiſti nobis.

b Perfectos. Hic habes, quod perfectum amplius poteſt perfici. unde licet matrimoniū dicatur perfici per carnis copulā, non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc eſt argum. quod excommunicatus amplius poteſt excōicari.

Perfectū amplius p̄ficitur.

c Anima tua. Sufficit ergo mentaliter aliquid impleri, etiam ſi non corporaliter adimpleatur: ut xxiij. q. iiij. recedite. Item argu. ꝙ in obligationibus bonæ fidei plus eſt intelligendum, quã in uerbis exprimatur. xxiij. quæſt. v. ſi non licet. xxxij. quæſt. iiij. meretrices. Item argu. ꝙ ſi iuraui amodo non accedere ad concubinam meam, quod per hoc non excluditur mihi licitus matrimonialis coitus, argu. xxxj. quæſtio. j. illud. nam ſi liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptijs intelligitur. ff. de iure patro. adigere. §. ulti.

Excommunicationis. Hæc eſt nona pars quæſtio. in qua quæritur, qualiter quis debet anathematizari, & abſolui. & de hoc ponit quatuor capitula. Ioan. de Fant.

CASVS. *Supra facta eſt mentio de excommunicatione, quæ quia indiget reconciliatione, ideo Gratianus oſtendit, quæ ſit forma uel modus reconciliationis, prius tamẽ oſtēdit quæ ſit forma excōmunicationis.*

ſacramentū: quia in conſenſum & in conſilium eorum non uenit anima mea. Corporaliter autem omnino ab eis abſtinere non potui. dū enim uenisſem ad principem Francorum, † cogente eccleſiarū neceſsitate, nō tales reperi, quales uolui: ſed tamen ſancta communione corporis Chriſti illis non communicaui.

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri.

Excōmunicatis non cōmunicat, qui eis animo nō cōſentit.

CAN. CIII.

Quod a prædeceſſor beatæ memoriæ Grego. huius ſedis apoſtolicæ præſul dū ad prædicandum uerbum Euangelij tuam miſiſſet fraternitatē in Germaniæ partibus, & gentibus illis paganis, & uerbo pollicitationis illam uoluit ante eſſe munitā, ita ut orthodoxos epiſcopos, presbyteros uel quoſcunque reperire potuiſſes in uerbo exhortationis pfectos b amplius confirmares, & eis communicares: quod & factum eſt. Si quos uerò ſeductores epiſcopos, aut pſeudo presbyteros a recto fidei tramite deuiare reperiſſes, nulla tibi cū eis eſſet cōmunio: qđ te Deo ſolatiante uſq; ad præſens ſpiritualiter ſeruaſſe confeſſus es: uel ſi omnino per principalem, & humanū fauorem gentis Francorū dum ad eos acceſsiſſes corporaliter, abſtinere non potuiſti, cogente eccleſiarum Dei neceſsitate: attamen in eorum cōſilio & communionis cōſenſu anima tua c nō eſt coinquinata. Itaque propter hoc quod cum eis cōuerſatus es nō conſentiens iniquitati eorum, nullum tibi eſt detrimentum coram Deo.

9 Exōmunicationis aūt forma & modus atque reconciliationis hæc eſt.

Modus & forma excommunicationis.

CAN. CIIII.

Debent d duodecim ſacerdotes epiſcopum circunſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere. quas in concluſione anathematis uel excōmunicationis proijcere debent in terrā, & conculcare e pedibus. Deinde epiſtola p parochias mittatur continens excōicatorum nomina, & cauſam excōmunicationis.

Itē ex cōcil. Auraſico.

De eodem CAN. CV.

Canonica inſtituta & ſanctorum patrum exempla ſequentes eccleſiarum Dei uiolatores f authoritate Dei & iudicio ſancti ſpiritus a gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & a conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus quouſq; reſipiſcāt, & eccleſiæ Dei ſatisfaciāt.

Item ex eodem.

Modus reconciliationis excommunicatorum.

CAN. CVI.

Cum aliquis, uel excommunicatus, uel anathematizatus pœnitentia ductus ueniam poſtulat, & emendationem promittit: epiſcopus, qui eum excōicauit, antē ianuas eccleſiæ uenire debet, & xij. g presbyteri cum eo, qui eū hinc & inde circunſtare debent. Et ſi ille terræ proſtratus ueniam poſtulat, & de futuris h cautelā i ſpondet: tunc epiſcopus apprehen

d Debent. Sed cū dicit excommunico te, uidetur quod de minori ſit intelligendum, argumentum extra de cenſib. ex parte. ff. de lega. iij. nummis. & ff. de regu. iur. ſemper in obſcuris. ff. de pœnis. ſi præſes. Nam maior ſemper ſpecificāda eſt. argu. iij. q. iiij. Engeltrudam. Ioā. ſed certe a uerbis non eſt recedendum: ut ff. de lega. iij. non aliter.

e Conculcare. Nec poſtea ſumentur ad aliquem uſum, ſed foras proijcientur, ut ſal infatuatum. ij. q. vij. nō omnes.

f Canonica. Violatores. Videtur ꝙ omnes ſacrilegi ſint ipſo iure excommunicati: ut ex̄. de ſent. excō. cū pro cauſa. ſecundū hoc eſt contra. xvij. q. iiij. quiſquis. xij. q. ij. indigne. Dicas ꝙ uiolatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati, alij non, ut extra de ſent. excō. conqueſti. & xvij. qō. iiij. omnes. & hic de illis loquitur.

Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati.

Arg. ad hoc xiij. q. ij. clerici. Archi.

g Cum aliquis. Et xij. argu. ꝙ i reſtitutione epi vel clerici tot intererunt epiſcopi, quot fuerunt in depoſitione. De hoc xxxv. q. iij. ueniam.

De hoc not. xij. q. ij. cū deuotiſsimā. & extra de ſenten. ex cō. tua & ibi uideas. Archid.

h Et de futuris. Simile extra de ſent. excom. ex tenore.

i Cautelam. Similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentum, quòd decætero non labetur, ut j. q. vij. quoties. & ab incendiario: ut xxiij. quæſt. viij. peſsimā. ſimiliter in quolibet horrendo crimine iurabit pœnitens ſe nunquā ſimile cōmiſſurum. xij. q. ij. de uiro. non tamen idem credo faciendum in quolibet mortali peccato. ſed cū hodie

ſa manu eius dextera in eccleſiam illum introducat, & cõmunioni Chriſtianæ reddat: & ſeptem pſalmos pœnitẽtiales decantet: & cum iſtis precibus, Kyrie eleyſon, & pater noſter, Saluum fac ſeruum tuum. Oratio, Præſta quæſumus domine huic famulo tuo dignũ pœnitentiæ fructum, ut eccleſiæ tuæ ſanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccãdo, admiſſorum ueniam conſequẽdo reddatur innoxius.

10 *Presbyteris uerò, qui excõmunicati ſacrũ miniſteriũ cõtingere præſumunt, quę pœnitẽtia ſit imponenda, Ioãnes. viij. clero & ordini Salonitano ſcribens diffinit dicẽs:*

Quæ ſit pœnitentia ſacerdotum, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt.

CAN. CVII.

De illis presbyteris, qui tempore ſanctiſſimi prædeceſſoris noſtri Domini Papæ Nicolai excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumpſerunt, ipſi in ſe damnationis (ſicut canones ſtatuerunt a) ſententiam intulerunt tamẽ quia miſeratio apoſtolica ueniam ſolet præſtare correctis, ob multitudinem miſericordiæ illius hanc indulgentiam exhibemus, ut ſancta communione ſaginati b ſtudeant tribus annis continuis per hebdomadam omni tempore ij. & iiij. & vj. feria uino & a carne penitus ieiunare, & ultra lugenda nequaquam committere.

Qui autem excommunicatis communicãt, pro modo peccati, pœnitentię modum accipiant.

Vnde Vrbanus ſecundus Genebaldo Conſtantinopolitano epiſcopo.

Pro modo peccati puniãtur, qui excõmunicatis cõmunicãt.

CAN. CVIII.

Sanctis quippe canonibus cautum cõſtat, ut qui cum excõmunicatis communicauerit, excommunicetur: ipſius tamen pœnitentiæ atque ſolutionis modos eo moderamine decernimus, ut quicunque ſeu ignorantia c ſeu timore, d ſeu neceſsitate cuiuſquam negotij maximi, & maximè neceſſarij eorum ſe conuictu & ſalutatione, oratione, oſculatione contaminauerit: cum minoris pœnitentiæ medicina, ſocietatis noſtræ participationem ſortiantur. Eos uerò qui aut ſpontaneè, aut negligenter e inciderint, ſub ea uolumus diſciplinæ coercitione f ſuſcipi, ut cæteris metus incutiatur.

CAVSA XII.

Qvidam clerici propria g relinquere uolunt, de ſuis & eccleſiæ rebus teſtamentum conficiunt, de rebus eccleſiæ nonnulla largiuntur.

1 *Modò primùm quæritur, utrùm liceat*
Q *clericis proprium habere.*
2 *Secundò, an res eccleſiæ, quæ ab eis datæ ſunt, poſſint conſtare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.*
3 *Tertio, ſi ante tẽpus ordinationis ſuę, qui nihil habere uidebantur, & poſt ordinationem aliqua inueniſſe noſcuntur: an poſſint ea relinquere, quibus uoluerint, an non.*
4 *Quartò, ſi de ſuis et eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, an utrique h communiter, an ſingulariter eccleſiæ uel ſacerdotij iure proueniãt.*
5 *Quintò, ſi teſtamẽta liceat eis cõficere,*

Excommunicat[9] an ſimplici uerbo poſsit abſolui.

, Hoc ſane intellige, ne contradicat ex̃. de ſentent. excõmu. cum medicinalis.

Sub. nõ ab alio. ij. q. v. quanto. in fin. xxiij. qõ. iiij. eſt iniuſta. Laurent.

die ſimplici uerbo quis poteſt excommunicari: , ut extra de eo qui furt. ord. re. c. j. uidetur ergo ꝙ hodie ſimplici uerbo poteſt abſolui quis: quia omnis res per quaſcunque cauſas contrahitur, per eaſdẽ diſſoluitur: ut extra de reg. iur. omnis res.

Presbyteris. Hæc eſt x. pars q. in qua ponitur, quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Io. de Fant.

a De illis. Statuerunt. ĩ. e. ſi quis epiſcopus. contra. ubi eis negatur ſpes reſtitutionis: ſed non negat quin a papa poſsint reſtitui.

b Saginati. Pingue uerbum de pingui intellectu proceſsit. xliij. diſ. c. ſi.

c Sanctis. Ignorantia. Craſſa: quia uere ignorans non eſſet excõmunicatus. unde lex dicit, Scientiam non ignorantiam uolumus obligari.

d Timore. Extra ꝙ met. cau. ſacris.

e Aut neglĩgẽter. Nota negligentiam comparari uoluntati. ff. de reg. iur. l. latæ culpæ.

f Coërcitione. Sed pone ꝙ aliquis laicus iurauit ſe alij laico ſatisfacere, poſt abſolutionem uult ei ſatisfacere corã ſeculari iudice. Nunquid iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de iſta ſatisfactione, cũ illa ſit cauſa ciuilis? ſic, arg. extra de do. inter uir. & uxorem. de prudẽtia. extra de con. ſer. cap. licet. ubi iudex eccleſiaſticus de libertate ſiue de hæreditate cognoſcit & pnunciat: & iudex eccleſiaſtic[9] de cauſa natiuitatis cognoſcit, extra qui filij ſint legit. cap. lator.

g Qvidam clerici ꝓpria. Supra proxi. cauſa. qõ. j. in illo c. inolita. & c. placuit. G. induxit clericos litigantes de proprijs rebus. Sed quia dubitari poſſet, an poſsint clerici habere propria, ideo poſuit hanc cauſam, in qua quærit, an clerici poſsint propria poſsidere, & an poſſint res eccleſiæ alienare: & an poſſint condere teſtamentum, & ut hæc & alia, &c.

h An utriq; i. eccleſiæ & ſacerdoti.

Cleri

Clericos. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes. In prima probat magiſter per xvj. authoritates quod nullus clericus debet habere propriũ, quod tamen de regularibus intelligitur, qui proprijs renuntiauerunt. Secũda ibi, His omnibus. Ioan. de Fant.

QVAEST. I.

1 ps Clericos[a] *nihil poſſidere debere, multis authoritatibus iubetur. Ait enim Toletanum concilium.*†

Impuberes & adoleſcentes in uno conclaui manentes probatiſsimo ſeniori deputentur.

CAN. I.

OMnis ætas ab adoleſcentia[b] in malũ prona eſt: nihil incertius quàm uita adoleſcentiũ. ob hoc conſtituere oportuit: ut ſi qui impuberes aut adoleſcentes in clero exiſtunt, omnes in uno cõclaui commaneant, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis eccleſiaſticis agant, deputati probatiſsimo[c] ſeniori: quem & magiſtrum[d] doctrinæ, & teſtẽ uitæ habeãt. Quod ſi aliqui ex his pupilli[e] exiſtunt, ſacerdotali tutela foueantur, ut & uita eorum à criminibus intacta ſit: & res eorum ab iniuria impiorum. Qui autem his præceptis reſultauerint, monaſterio deputentur: ut uagantes animæ & ſuperbæ ſeueriori regula diſtringantur.

Item Clemens in epiſtola quarta.

Omnibus clericis communis eſt uita ſeruanda.

CAN. II.

DIlectiſsimis fratribus & condiſcipulis Ieroſolymis cum chariſsimo fratre Iacobo et coepiſcopo habitantibus Clemens epiſcopus. Cõmunis uita omnibus fratres neceſſaria eſt, & maximè ijs, qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt, & uitam apoſtolorum eorumque diſcipulorum imitari uolunt.

Communis enim uſus omnium,[f] quæ ſunt in hoc mundo omnibus eſſe hominibus debuit: ſed per iniquitatem[g] alius hoc dixit eſſe ſuum, & alius iſtud: & ſic inter mortales facta eſt diuiſio. Deniq; quidam Græcorum ſapiẽtiſsimus hæc ita ſciens eſſe communia debere, ait amicorũ eſſe communia omnia. in omnibus autem ſunt ſine dubio & coniuges.[h] & ſicut (inquit) non poteſt diuidi aer,[i] neque ſplẽdor ſolis: ita nec reliqua. quæ communiter omnibus data ſunt ad habendum, diuidi non debere, ſed habenda eſſe communia. unde & dominus per prophetam loquitur dicens: Ecce quàm bonum & quàm iucundum, &c. Iſtius enim conſuetudinis more retento, etiã apoſtoli eorumq; diſcipuli (ut prædictũ eſt) una nobiſcum & uobiſcũ communem uitam duxerunt. Vt enim bene noſtis, erat multitudinis eorum cor unum, & anima

---

a Clericos. In hac prima quæſtione, ſ. an clerici poſſunt propria habere, G. allegat ꝓ & contra: deinde ſoluit in illo §. cum ergo. & male. Dic ergo qđ poſſunt habere propria, niſi renuntiauerint[1] proprijs. ĩ. ead. q. j. ſint manifeſtæ. Sed hoc nota, quod in primitiua eccleſia omnes credentes ſiue clerici, ſiue laici, nihil proprij poſſidebãt, ſed communia erãt omnia, ſecundum quod loquitur ĩ. e. c. ij. Et ſi qua capitula contrarium dicant, loquuntur de conſilio, uel ſecundum tempus primitiuæ eccleſiæ: uel de ijs, qui tacite uel expreſſe renũtiauerit proprijs.

b Omnis ætas ab adoleſcẽtia. In clericis expectantur xviij. anni, & tunc quæritur, an uelint in ſeculo perſeuerare: ut ſ. diſt. xxviij. de his. In monachis. xiij. ut ĩ. xx. q. j. illud.

c Probatiſsimo. Pupillus enim apud tales educari debet, qui non inſidientur eius pudicitiæ: ut ff. ubi pup. educ. deb. l. pen. Vel dic ſeniori id eſt, presbytero. lxxxiiij. diſtinctio. porro.

d Magiſtrum. nota ꝙ magiſter perhibere debet teſtimonium de uita diſcipuli, ſimiliter de eius doctrina: ut C. de aduo. diuer. iudi. l. nemini. ſic domeſtica teſtimonia qñque admittũtur. Sic & pater perhibet teſtimonium de filio. xx. quæſtio. iij. præſens. ſic & alias ij. q. vij. cum paſtoris. & ĩ. ead. q. manifeſta. ij. q. j. Deus omnipotens.

e Pupilli. Hic de laicis loquitur, qui ſunt commendati eccleſiæ.

e Pupilli. Pupilli, orphani, uiduæ, liberti, miſerabiles perſonæ[2] ſpectant ad iudicium eccleſiaſticum, ut lxxxviij. diſtinc. cap. j. & ij. & C. quando imperator inter pu. & uid. l. unica. §. quod ſi pupilli. & xvj. quæſt. j. generaliter. quæ hic pro contrario ſignantur. Sed dic tutela, id eſt, protectione. Ioan. Credo quod ſint de foro utriuſque. B. unde eccleſia tales tueri, id eſt, nutrire nõ tenetur, ſed tueri, id eſt, ꝓtegere tenet.

DIlectiſsimis. ſex rationib⁹ probat omnia eſſe communia. Et nota ꝙ papa hic ſe poſtponit. ſic poſtponitur. ſ. xcvij. diſtinc. uictor.

f Omnium. Vnde Tulli⁹, Dulciſsima rerum poſſeſsio cõmunis eſt. & dicit Philoſophus, Quietiſsime uiuerent homines in hoc mundo, ſi de medio ſublata eſſent duo uerba, ſcilicet meum & tuum.

g Sed per iniquitatem. id eſt, per conſuetudinem iuriſgẽtium æquitati naturali contrarium, ne ſit contra. ſ. diſtin. viij. c. j. Vel per iniquitatem, id eſt, per ſolicitudinẽ, ut ibi, Facite uobis amicos de mãmona iniquitatis. id eſt, de pecunia, quæ per ſolicitudinem eſt quæſita. xiiij. q. v. ca. qui habetis. §. ſed hoc multipliciter.

h Et coniuges. non quo ad uſum carnis ſed quo ad uſum obſequij. uel quo ad dilectionem. xxxj. diſt. omnino. Et eſt arg. quod uerbũ generale generaliter itelligendũ eſt. xix. di. ſi Romanorũ.[3]

i Aer. Aer communis dicitur quo ad uſum, ut inſti. de rerũ diui. §. j. ſed quo ad ius ædificandi, cuius eſt ſolũ, eius eſt aer uſque ad cælũ: ut ff. quod ui aut clam. l. ult. in fi. Poteſt enim ædificare homo, quam alte uelit. tamen non excedat uſitatum modum altitudinis, ut C. de ædifi. priua. l. j.

Cor-

---

[1] Scilicet liij. capi. xxiiij.

Clerici poſsint habere proprium.

[*] Scilicet tacite, uel expreſſe. tacite: ut xix. q. iij. nunc aũt. expreſſe: cum uiua uoce hoc exprimũt. B.

Pupillus ubi debet educari.

[2] Idem Alexã. de Imo. in l. j. ff. de iuriſ. om. iudi. colum. ij. ubi dicit qđ ꝓ miſerabilibus perſonis iudex poteſt interponere officium, & nõ imploratum, per l. j. C. quãdo imper. inter pupill. & uidu.

Meum & tuum turbãt humanũ ociũ.

Amicos facere de mãmona iniquitatis qđ eſt.

Pſal. 132.

[3] Cõcor. tex. in l. j. & fin. C. quę res pignor. obli. poſ. & in l. j. §. cum urbem. ff. de offi. pfec. ur.

una: [a] nec quiſquam eorũ aut noſtrorũ ḋ ijs, quę poſsidebant [b] aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed omnia nobis & illis erant cõmunia, nec quiſquam egens erat inter eos. Omnes uerò qui domos, uel agros poſsidebant, uendebãt eos: & pretia eorum, & reliquas res, quas habebant, offerebant, ponentes ante pedes apoſtolorum: ſicut nobiſcum quidam ueſtrum cognouerunt & uiderunt: & diuidebãt ſingulis prout cuique opus erat.

Ananias autẽ uir auſterus, & Sapphira uxor eius, quia mentiti ſunt apoſtolis de pretio agrorũ ſuorum, quos uẽdiderãt, nobis præſentibus in conſpectu omnium circunſtãtium à conſpectu apoſtolorum propter peccatum [d] eorum & mendacium, quod fecerunt, mortui delati ſunt ambo. Cætera quæ de talibus cognouimus & uidimus, nec recordatione, [e] nec demõſtratione digna ſunt. Quapropter hæc uobis cauẽda mandamus, & doctrinis & exemplis apoſtolorũ obedire præcipimus: [f] quia ij, qui eorum mandata poſtponũt, nõ ſolùm rei, ſed etiam Dei extorres fiunt: quæ non ſolùm uobis cauenda, ſed omnibus prædicanda ſunt. Vnde conſilium dantes, ueſtram prudentiam hortamur, ut ab apoſtolicis regulis non recedatis: ſed cõmunem uitam ducentes, & ſcripturas ſacras rectè intelligentes, quæ bene nouiſtis adimplere ſatagatis.

Item Eugenius papa & Leo ix.

Iuxta eccleſiã clericorũ clauſtra conſtituantur.

CAN. III.

NEceſſaria [g] etenim res exiſtit, ut iuxta eccleſiam clauſtra [h] conſtituantur, in quibus clerici diſciplinis eccleſiaſticis uacent. Itaque omnibus unum ſit refectorium ac dormitoriũ, ſeu cæteræ officinæ [i] ad uſus clericorum neceſſariæ. Miniſtri uerò poſt epiſcopum ſuper eos eligantur, quorum uita atque doctrina illos potius exornet, quã dehoneſtet.

Nec in atrio eccleſiæ alia ædificia, niſi clericorum ponantur.

Vnde Nicolaus papa.

Nec in atrio eccleſiæ, niſi clericorum ædificia ponantur.

CAN. IIII.

NVlla ædificia ĩ atrio [k] eccleſiæ ponãtur, niſi tantùm clericorum.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

Clericus nihil ſeculare poſſideat.

CAN. V.

CLericus, qui Chriſti ſeruit eccleſiæ, interpretetur primùm uocabulũ ſuũ, & nominis definitione prolata nitatur [l] eſſe, quod dicitur. Si enim cleros Græcè, Latinè ſors appellatur: propterea clerici dicuntur, quia de ſorte domini ſunt: uel quia ipſe dominus ſors, id eſt, pars clericorum eſt: & quia uel ipſe pars domini eſt, uel domini partem habet, talem ſe exhibere debet, ut ipſe poſſideat dominum, Pſal. 15.
& ipſe poſſideatur a domino. Qui dominũ poſſidet, & cum propheta dicit, Pars mea dominus: nihil extra dominum habere poteſt. Quòd ſi quippiam aliud habuerit præter dominum, pars eius non erit dominus. uerbi gratia: ſi aurum, [m] ſi argentum, ſeu poſſeſsiones, ſi uariam ſuppellectilem, cum iſtis partibus non dignatur dominus fieri pars eius. Si autem ego pars domini ſum, & funiculus [n] hæreditatis eius,

a Cor unum & anima una. ſcilicet ut ſint uniti uinculo charitatis.

b Poſsidebant. Ergo aliqs poteſt poſſidere rem, cuius nõ poteſt habere proprietatem. Arg. contra extra de præſcript. cauſam. Sed dic poſsidebant, id eſt, detinebant: ſicut ſeruus dicitur poſsidere. ff. de acquiren. poſ. quod ſeruus.

Act. 4. f.

c Et Sapphira. ĩfra. xxiij. q. viij. legi. & cap. Petrus.

Peccatũ uitam abbreuiat.

d Propter peccatum. propter peccatũ. moritur quis citius, ut xxiiij. q. iij. ea uindicta.

Act. 5. a

e Recordatione. alias retractatione.

f Præcipimus. id eſt, monemus. ſimile xxviij. quæ. j. ſic enim. Videtur tamẽ quod hoc fuit præceptum, [i] quia primitiua eccleſia hoc potuit præcipere, ſicut continentiam. Sed ſi hoc hodie ꝓciperetur, deformaret ſtatum eccleſiæ uniuerſalis: qđ non debet eſſe. j. q. ult. & ſi illa. Vel dic quod præceptũ erat eis, qui tunc renunciauerant proprijs, nõ alijs. xvij. quæſtio. j. cap. j.

i Contra hoc facit litera conſiliũ, &c. & hortamur, &c. ſed ſæpe quæ ſunt præcepti, monẽtur & conſuluntur. ut in præd. c. ſic enim. Archi.

g NEceſſaria. id eſt, utilis & honeſta.

h Clauſtra. Idem dicitur de conſecra. diſtin. v. in omnibus. ſ. diſt. xxxij. præter.

i Officinæ. ſ. diſtin. xxxij. ſi qui uero. contra. ſ. j. quæ. ij. ſacerdos. contra. ĩ. ea. quia tua. ſed ibi loquiſ de eccleſijs collegiatis, hic nõ. uel conſuetudo diuerſarum eccleſiarum ſoluit contrarium.

ADDITIO.

Quia ꝓuidetur eis ut pauperibus, non ut clericis, ſecũdum H. hic autem loquitur, quando uiuunt in communi, & de cõi, ſecundũ Laur.

k NVlla. In atrio. id eſt, in cœmiterio ꝙ habebit xl. paſſus in circuitu eccleſiæ maioris, capellę, uel minoris eccleſiæ triginta: ut ĩ. xvij. qõ. iiij. ſicut antiquus. Sic palatium Imperatoris non eſt priuatorum parietibus coarctandum. C. de oper. publi. quicunque.

Atrium eſt cœmiterium.

l CLericus. Nitatur. Argũ. a nominis interpretatione. xvj. qõ. j. ſi cupis. Nomina enim debent eſſe conſona rebus, in ſtit. de dona. §. eſt & aliud.

m Si aurum. non tamen eſt peccatum habere diuitias, ſi adſint bona opera, ut xxx. diſt. hæc autem ſcripſimus. Sed tunc eſt peccatum, ſi propter eas iuſtitia deſeritur. ĩ. e. habebat. uel cum homo in eis ſpem ſuã ponit: ut viij. qõ. j. ſunt in eccleſia.

Diuitias habere peccatum nõ eſt.

n Et funiculus. Funiculus hic dicitur menſura quædã qua diuidebatur hæreditas poſt funꝰ defuncti, ſecundum illud: Funes ceciderũt mihi in præclaris. & dicitur à funere.

Funiculus quid ſit.

Non

non accipio [a] partes inter cæteras [b] tribus, ſed quaſi Leuita & ſacerdos uiuo de decimis: & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor: habens uictum & ueſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequor.

Item Ambroſius de fuga ſeculi. †

Nihil præter Deum debet curare, qui in eius ſortẽ eligitur.

CAN. VI.

QVi portio Deus eſt, nihil habet curare niſi Deum: ne alterius impediatꝰ neceſsitatis [c] munere. Quod enim ad alia officia [d] confertur, hoc religiõis cultui atq; huic noſtro officio decerpitur. [e] Hæc enim uera eſt ſacerdotis fuga abdicatio [f] domeſticorum, & quædam alienatio chariſsimorũ, ut ſuis ſe abneget, qui ſeruire Deo elegerit.

Item Hieronymus ad quendam ſuum Leuitam de duobus generibus hominum.

Clericis & Deo deuotis, nec cauſas agere, nec aliquid proprium habere licet.

CAN. VII.

DVo ſũt genera Chriſtianorum. eſt autẽ unum genus, quod mancipato diuino officio, & deditum contemplationi & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare conuenit, ut ſunt clerici & Deo deuoti, uidelicet cõuerſi. [g] cleros enim Græcè, Latinè ſors. inde huiuſmodi homines uocantur clerici, id eſt, ſorte electi. Omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi nanque ſunt reges, id eſt, ſe & alios in uirtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent. & hoc deſignat corona in capite. hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ ĩ ſignũ regni, quod in Chriſto expectatur. Raſio uerò capitis eſt temporalium omnium depoſitio. [h] Illi enim uictu & ueſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem [i] habentes, debent habere omnia communia. Aliud uerò genus eſt Chriſtianorum, ut ſunt laici. laos .n Græcè, eſt populus Latinè. his licet temporalia poſſidere: ſed non niſi ad uſum [k] nihil enim miſerius eſt, quàm propter nũmum Deum contemnere. His conceſſum eſt uxorẽ ducere, terram colere, inter uirum & uirum iudicare, cauſas agere, oblatiões [l] ſuper altaria apponere, decimas reddere: & ita ſaluari poterunt, ſi uitia tamen benefaciendo euitauerint.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo. †

Clerici nihil proprium poſsideant.

CAN. VIII.

QVia tua fraternitas monaſterij regulis erudita, ſeorſum [m] non debet fieri à clericis ſuis in eccleſia Anglorũ, quæ (authore Deo) nuper ad fidem perducta eſt, hanc debet inſtituere conuerſationem, quæ in initio fuit patribus noſtris: in quibus nullus eorum ex ijs, quæ poſsidebat, proprium habebat: ſed erant illis omnia communia. Si qui uerò [n] ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe non poſſunt continere, ſortiri uxores [o] debent, & ſtipendia ſua accipere exterius: quia & de eiſdem patribus nouimus ſcriptum, quòd diuidebant

a Non accipio. Monachus tamen ſuccedit in hæreditatem: ut xix. q.iij.c. non liceat. & eccleſia nomine eius recipit: ut xviij.quæ. j. cap. j. Vnde Ouidius, alterius uires ſubtrahit alter amor.

b Inter cæteras. ſed ſingulariter. & eſt argum. quod clerici non debent partiri hæreditatẽ cum fratribus.

† cap.ij.

c QVi. Neceſsitatis. id eſt, ſollicitudinis.

d Officia. ſcilicet ſecularia.

e Decerpitur. id eſt, ſubtrahitur. ſic xcix.diſt. c. ecce.

f Abdicatio. Quo ad carnalem affectũ uel copulam.

DVo ſunt. g Cõuerſi. Cõuerſi omnes dicuntur eccleſiaſticæ pſonæ: ut xvij. quæ. iiij. capit. quiſquis. Et uerberans talem incidit in canonem, extra de ſent. excõ. non dubium. & habebunt habitum illorum, cum quibus conuerſant: ut xvj. q.vij.c. in nona. & licet conuerſi hic dicãtur Deo deuoti, non tamen tenẽtur continere. Nam quidam taliũ profitentur, quidam nõ: ut xxvij.qõ. j. capi. ut lex. Nam acolythi ſunt eccleſiaſticæ perſonæ, & tamen non tenentur continere. ut xxxij. diſt. c. ſi quis eorũ. quia poſſunt contrahere matrimonium legitimũ. Itẽ licet templarij ſint eccleſiaſticæ perſonæ, tamen poſſunt mouere arma ex pmiſsione eccleſiæ.

Conuerſum uerberans incidit ĩ canonem.

h Depoſitio. ſic ſ. diſt. xxiij. c prohibete. & capilli, qui remanent, deſignãt quod aliqua debemus retinere ad ſuſtentationem.

1. Ti.ſ.a.b

i Proprietatem. rerum eccleſiaſticarum. tamen bene concedendũ eſt qđ clericus ſit dñs fructum collectorũ. Sed licet pprietas fructuũ ſua ſit, tñ non poteſt eã in morte eius alicui largiri rõne teſtamẽti, ſed intuitu eleemoſynæ ſic: ut extra de teſt. ad hæc. Sicut hæres, licet ſit dominus rerũ quas tenetur per fideicom. reſtituere alij, tamen nihil poteſt inde alienare. ff. ad Treb. l. deducta. §. ultim. & l. quidam. §. ſi quis.

k Ad uſum. Prohibetur etiã laicis, ne ſeruent pecuniã: ut xlvij. diſtin. ſicut hi. Hoc ideo, ne qs in auaritiam incidat, alias bñ licet: qa non debet quis oĩa bona ſua ſtatim effundere: ut lxxxvj. diſt. c. non ſatis: & dic, non niſi ad uſum. i. non ad abuſum. bene. n. poſsũt habere proprium.

Pecuniã ſeruare utrum licitum ſit.

l Oblationes. imo præcipitur eis oblatiões dare: ut xvj. q.j.c. ſtatuimus. ĩ. de cõſe.di.j.c. oĩs Chriſtianus. x.q.j. c.quia ſacerdotes.

QVia tua. m Seorſum. Ergo monachus epiſcopus factus non poteſt habere proprium: ſed ſi hæreditas aliqua deuoluitur ad eum, erit eccleſiæ: ut xvij.q.j. c.j.in fine.

† ca.j.reſpõſio. ad Auguſti.

Monachꝰ factus epiſcopus ꝓprium habere non poteſt.

n Si qui uero. ĩ. di.xxxij.c.ſi qui uero. & c.placuit. hoc hodie non tenet, i extra de cle. cõiug. Ioan. & c.j.

o Vxores. ſi ſine cleri-

Hæc eſt uera ſẽtẽtia ſecundũ Vinc. & Innoc. & qđ hic dicitur e ius uetus: & ſtat hodie ei qđ dicitur in decre. hic alle. ĩ cleri. cõiug. c.j. Arch.

prout cuique opus erat. De eorum quoque ſtipendio cogitandum atq; prouidendum eſt, & ſub eccleſiaſtica regula [a] ſunt tenendi, ut bonis moribus uiuant: & canendis pſalmis inuigilent, & ab omnibus cor & linguam illicitis, & corpus Deo authore conſeruent. Communiter autem uiuentibus iam de faciendis portionibus, [b] uel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia à nobis, quid erit loquendum? cum omne, quod ſupereſt neceſsitatibus, in cauſis pijs ac religioſis erogandum eſt, domino magiſtro omnibus dicente: Quod ſupereſt, [c] date eleemoſynam, & oia munda ſunt uobis. *Lucæ 11.*

Item Vrbanus papa omnibus catholicis.

Clericis omnia cõmunia eſſe debent.

CAN. IX.

SCimus uos non ignorare, quòd hactenus uita communis inter oẽs Chriſtianos uiguit, & adhuc gratia Dei uiget: & maximè inter eos, qui in ſortem domini ſunt electi, id eſt clericos, ſicut in actibus Apoſtolorum legitur: Multitudinis autem credentium erat cor unũ, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſsidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia: & infrà. *Actu. 4. f.* Quicunque ueſtrum communem uitam ſuſceptam habet, & uouit ſe nihil proprium habere, uideat ne pollicitationem [d] ſuam irritam faciat: ſed hoc, quod domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat: quoniam melius eſt non uouere, quàm uotum prout melius poteſt non perficere. *Eccle. 5.* Grauius enim puniuntur, qui uotũ fecerunt, aut fidem [e] perceperunt, & uotum non perfecerunt, aut in malis uitam finierunt, quàm illi, qui ſine uoto aut fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.

Item Auguſtinus in ſermone de communi uita clericorum.

De eodem.

CAN. X.

NOlo, [f] ut aliquis de uobis inueniat malè uiuendi occaſioné. Prouidemus enim bona (ut ait Apoſtolus) non ſolùm coram Deo, ſed ẽt coram hominibus. *Rõ. 12. d. 2. Cori. 8.* Propter nos conſcientia noſtra nobis neceſſaria eſt, propter uos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet i uobis. Duæ res ſunt conſcientia & fama: conſcientia neceſſaria [g] eſt tibi, fama proximo tuo. Qui confidens conſcientiæ negligit famam, crudelis eſt: & infrà. Nulli liceat in ſocietate noſtra habere aliquid proprium: ſed ſi fortè aliqui habent, nulli licet. & qui habuerint, faciunt quod non licet. & poſt pauca: Enthecam habere non licet. Non eſt epiſcoporum ſeruare aurum, [h] & a ſe reuocare mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, ut plures triſtes relinquamus: quia quod dare omnibus poſsimus, non habemus. Non habeamus ergo enthecam. & infrà: Qui habuerit proprium uel habere uoluerit, & de proprio uiuere, & contra præcepta iſta facere: parum eſt, ut dicam, non mecum manebit: ſed nec clericus erit. dixeram [i] enim, & ſcio me dixiſſe, ut ſi nollent ſuſcipere etiam ſocialem uitam mecum, illis non tollerem [k]

---

clerici, nunquid ergo dormiunt cum alijs? ut ĩ. ea. ca. neceſſaria. non, quia eſſet inhoneſtum in uxorato. Item cantabunt ne cũ clericis? quod uidetur: quia nõ aliter perciperent ſtipendia. & quod hic dicitur ſpeciale eſt in Anglicis: nec enim ſimul habebit quis eccleſiaſticum beneficium & uxorẽ, extra de cleri. coniug. ca. diuerſis. & c. Ioannes.

[a] Sub eccleſiaſtica regula. hic patet q̃d ſi aliquis in minoribus ordinibus conſtitutus ducat uxorem: non tamen poteſt more laicorum uiuere, nec poteſt cõueniri corã ſeculari iudice, nec uerberari ſine ſacrilegio: ut xx. q. iij. eos. & lxxxj. diſt. dictũ. Ioan. quod falſum eſt, ut extra de cle. coniu. Ioan. B.

Monachi non tenẽtur ad decimas. [b] Portionibus. i. dãdis decimis. monachi enim communiter uiuentes nõ dãt decimas: ut ĩ. xvj. q. j. c. decimas. extra d̃ deci. fraternitatẽ.

Decĩas ſol uere pauper nõ tenetur. [c] Quod ſupereſt. Videtur ergo, ꝙ ſi aliquis ita pauper eſt, quod ei nõ ſufficiant ſua, uidetur quod non teneatur dare decimas: quia nullo præcepto ſibi aliquis tenetur ſubtrahere neceſſaria: ut lxxxvj. diſt. c. nõ ſatis. in fine, quod non eſt uerum.

Pollicitatio nuda quandoq; obligat. [d] SCimus. Pollicitationem. No. quod ex nuda pollicitatione, quã quis facit Deo, poteſt cõueniri. xxij. q. v. c. iuramenti. ſic ex nuda pollicitatiõe facta reipublicæ: ut ff. de pollicita. l. j.

[e] Aut fidem. Hic uidẽ Vrbanus ſoluere quæſtionẽ Auguſt. vj. q. j. ca. quæro. in fin. Dicunt tamen quidam magis puniendum eſſe il-lũ, qui ſemper fuit infidelis, quam illũ qui quandoque fuit bonus. nã illius opera quandoque uiua fuerunt, tamen hæc litera contradicit eis.

[f] NOlo. Auguſtinus fecerat tres conſtitutiones. Prima fuit, ꝙ clerici non poſſent habere propria: ſed illa male ſeruabat, & plurimi erãt trãſgreſſores. ideo ſecũdo reuocauit eam: ut ĩ. ea. cap. certe. Tertio de conſenſu clericorum ſuorum confirmauit primã conſtitutionem, ut in hoc capi.

[g] Neceſſaria. xj. quæſt. iij. ca. ſentit. cõtra. hoc ibi ſolutum eſt.

Argu. in authen. de litigi. §. ſi uero apud. in ſi. Arc. [h] Aurum. lxxxvj. diſt. fratrem quod loquĩ de illis, qui ante retractationẽ renuntiauerant proprijs, & tamen uolũt habere ꝓprium.

[i] Dixeram. in ſecunda conſtitutione, quam feceram.

[k] Nõ tollerẽ. id eſt, non præcluderem eos fieri clericos.

Clau-

a Claudos. Quia adhuc temporalibus non renunciauerant.

b Mortuos.i.qui renuntiauerunt proprijs, & tamen uolunt habere proprium.

c Non dicatis. extra de accuſat. ex parte. extra ne cler. uel mona. non magnopere.

d Poſsidere. Nunquid pauperi famæ morienti tenentur ſubuenire, ſine licẽtia? ita: nec obſtat j.q.j.non eſt putanda. quia in hoc caſu quilibet ei ſubueniret. Res enim quæ nobis ſuperabundant, pauperum ſunt, ut xlvij. diſt. ſicut hi. Si autem eſt in ſcholis, de licentia agere poteſt & mutuare: ſicut filiusfamilias, ut C.ad Macedonia. l.ultima. ff. de iud. ſi longius. §. filiuſfamilias.argum.extra de offic. iudic. deleg. præterea. ff. de iuriſdi. l. ij. Sed nunquid ueſtis eſt ſua quã habet? uel nunquid dicitur poſſidere res temporales, uel ueſtem? nõ uidetur: quia ueſtis qua ſemper utitur ſeruus, de peculio domini eſt.ff.de peculio. id ueſtimentum. ſed ſeruus non poſsidet ea, quæ ſunt in peculio, ut ff.de acquiren. poſſeſsio. quod ſeruus. Item qui ab alio poſsidetur, ipſe nihil poſsidet, ut ff. de adulte. l. ſic eueniet. Sed dicas quòd ex permiſsione prælati ſui poſſunt poſſidere, ut extra de ſta. mona. c. monachi. & not. quòd monachus ratione contractus nec agere poteſt, nec conueniri, 1 ſicut ille, qui ceſsit bonis, ut ff. de arbi. itẽ ſi unus: in princ. Sed hoc notaui xj. q.j.de perſona. Item cũ monachus dicatur ſeruus: ut liiij.diſt. multos. ergo non habet liberum arbitrium, ut xxxij. quæſtio. iij. capitulo unico. nec enim uelle uidetur, qui ex neceſsitate obtemperat. ff. de regulis iuris. l.uelle. Item agere non poteſt de iniuria ſibi illata, ſed tamen eius prælatus poteſt agere, 2 niſi prælatus abſit, nec reliquerit procuratorem, ad inſtar filijfamilias. ff. de iniur. ſed ſi unus. §. ait prætor.

clericatum, ſed ſeorſum manerent, ſeorſum uiuerent. Malui enim habere cæcos uel claudos, a quam plangere mortuos. b Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo quicunque uoluiſſet extra manere, & de ſuo uiuere, non tollerem clericatum ei: ita modò, quia placuit eis Deo propitio, hæc ſocialis uita, quiſquis cum hypocriſi uixerit, quiſquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula clericorum. Item. Qui non uult mecum manere, & in communi uiuere, habeat libertatem, ſed uideat utrùm habere poſſit felicitatis hæreditatẽ.

Idem.

Non licet habere proprium ijs, qui ſuis renuntiant, & communiter uiuere ſpondent.

CAN. XI.

Non dicatis c uos aliquid habere proprium: ſed ſint uobis omnia communia: & infrà. Quicunque autem in tantum progreſſus fuerit malum, ut occultè literas ab aliquo, uel quodlibet munus accipiat, ſi hoc ultro confitetur, parcatur illi, & oretur pro eo. Si autem deprehenditur atque conuincitur, ſecundùm arbitrium presbyteri uel præpoſiti grauius emendetur, & infrà. Cùm huius noſtræ congregationis fratres non ſolùm facultatibus, ſed uoluntatibus proprijs in ipſa ordinis ſuſceptione renuntiauerint, & ſemper promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati & imperijs in Chriſto & pro Chriſto ſubdiderint, certum eſt eos nihil habere, poſsidere, d dare, uel accipere ſine ſuperioris e licentia debere. Quòd ſi propinquus, uel quilibet fratrũ cuiquam aliquid offerre uoluerit, primò quidem priori inſinuetur, & ſic ſuſcipiatur, ſi ipſe mandauerit. de quo tamen nihil fiat aliud, niſi quod priori placuerit.

Idem.

De eodem.

CAN. XII.

Exemplum f domini accipite conuerſantis in terra. Quare habuit loculos, cui angeli miniſtrabant, niſi quia eccleſia ipſius loculos habitura erat? Quare furem admiſit, niſi ut eius eccleſia fures g cum patitur toleret?

Item Proſper. †

Eccleſiarũ præpoſiti rerum diſpenſatores efficiuntur earũ.

CAN. XIII.

Expedit facultates eccleſiæ poſsideri, & proprias perfectionis amore contemni. non enim propriæ ſunt, ſed communes h eccleſiæ facultates, & ideo quiſquis omnibus, quæ habuit dimiſsis, aut uenditis fit rei ſuæ cõtemptor, cùm præpoſitus i factus fuerit eccleſiæ, omnium

e Sine ſuperioris. extra de officio ordina. quanto. habet tamẽ ius eligẽdi, 3 & ius accuſandi ſuũ prælatum ſiue abbatem, & illud poteſt facere ſine licentia abbatis: quia hoc iure ei concedi tur. extra de accuſ. ex parte.

f Exemplum. Ab hinc oſtendit, quod eccleſia poſsit habere proprium, & hoc uſq; ad §. econtra.

g Fures. Id eſt, occultos peccatores. ſimi. xxiij. quæſ. iiij. tu bonus. extra de tempor. ordina. cap.ultimo.

h Expedit. Communes. quæritur quis ſit dñs rerum eccleſiaſticarũ, nunquid pauperes dicunt eſſe domini? argu. quòd ſic xvj. quæſ. j. quoniã quicquid. Poteſt dici, quòd eccleſia ſit domina, ut xxj.quæſ.iij.inter memoratos. ſicut hæreditas eſt dña, ut ff.de acq.re.do. hæreditas. Alij dicunt quòd ipſe Deus, 4 ut j.ea.q. ij. qui Chriſti. & c. qui abſtulit. uel dic dominium eſſe apud clericos, ſicut dominium rerum uniuerſitatis apud ciues. inſtitut. de re.diui.§. uniuerſitatis. dicuntur & pauperes domini, quia inde ſuſtentantur.

ADDITIO.

De hoc etiam not. extra de uerb. ſign. cauſa. & per Innoc. & Hoſtienſ. extra de cauſa poſſ. cum ſuper. & ibi uideas. Archidia.

i Cum præpoſitus. & confirmatus. nam ante non poteſt adminiſtrare, niſi ſit ualde remotus, ut extra de electio. quod ſicut. & cap.nihil.

S 2 Si ſcirent.

Religioſus etiã in ueſte proprietatem nõ haber.

1 Extra de fideiuſſo. de quibuſdã. ubi de hoc.

2 Quod dic ut no. extra de ſen. excõ. parochianis.

3 Vt extra de reſcript. cũ dilecta. de cõſuet. cũ dilectus. Archidia.

Eccleſiaſticarũ rerũ dominiũ apud quem eſt.

Ioan. 12. a

4 Et cum omnia eius ſint: hoc tñ ſpecialius ſ.j.q. iij. ſaluator. verſi. quiſquis. c. res quæ. xvj. quæſ. j. in canonibus. ꝟ. ſi quis. & hoc uerũ ſecundum Rayn. & Vincent. Archidia.

Libr. 2. c. 9. de uita cõtemplatiua.

quæ habet eccleſia, efficitur diſpenſator. Denique ſanctus Paulinus (ut ipſi melius noſtis) ingentia prædia, quæ fuerunt ſua, uendita pauperibus erogauit, ſed cùm factus eſſet epiſcopus, non contempſit eccleſiæ facultates, ſed fideliſsimè diſpenſauit. Quo facto ſatis oſtenditur & propria debere propter perfectionem cõtemni: & ſine impedimẽto perfectionis poſſe eccleſiæ facultates (quæ ſunt profectò cõmunes) poſsideri. Quid ſanctus Hilarius? nónne ipſe omnia ſua aut parentibus reliquit, aut uendita pauperibus erogauit? Is tamen cùm merito ſuæ perfectionis fieret eccleſiæ Arelateñ. epiſcopus, quæ illa tunc habebat eccleſia, non ſolum poſsidebat, ſed etiam (acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus) ampliauit. Itaque homines tam ſecularium, quam diuinarum literarum ſine ambiguitate doctiſsimi, ſi ſcirent a res eccleſiæ debere contemni, nunquam eas debuerant ſuſcipere, qui omnia reliquerant.

Item Greg. Felici epiſcopo de Acropoli. †

† Epiſtola xxix. lib. ij.

Diaconi, uel qualibet religioſa perſona regularem uitã ducere cogantur.

CAN. XIIII.

QVoniam Velina, b Vicentina, & Blandina eccleſiæ tibi in uicino ſunt conſtitutæ, c propterea fraternitati tuę earum ſolenniter operam uiſitationis iniungimus, illud præ omnibus commonentes, ut ubicunque præfatarum eccleſiarum ſiue diœceſum, uel diaconi, uel religioſæ perſonæ inuentæ fuerint, diſtrictè ac canonicè uiuant.

Item Melchiades d Papa.

Quare in primitiua eccleſia prædia uendebantur.

CAN. XV.

FVturam eccleſiam apoſtoli in gẽtibus præuidebant, idcirco prædia in Iudæa minimè ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At uerò cũ inter turbines & aduerſa mundi ſuccreſceret eccleſia, ad hoc uſque peruenit, ut non ſolùm gentes, ſed etiam Romani e principes, qui totius orbis monarchiam tenebant ad fidem Chriſti, & baptiſmi ſacramenta cõcurrerent: è quibus vir religioſiſsimus Conſtantinus primus fidem ueritatis patenter adeptus, dedit licentiã per uniuerſum orbem ſuo degentibus imperio non ſolum fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricandi eccleſias, & prædia conſtituit tribuenda. Denique idem præfatus princeps donaria immenſa cõtulit, & fabricam templi primæ f ſedis beati Petri inſtituit, adeò ut ſedem imperialem relinqueret, & beato Petro ſucceſſoribusq; ſuis profuturam concederet. g Idem uerò præſidens ſanctæ ſynodo, h quę apud Nicæam congregata eſt, cum querelam quorundã clericorum conſpiceret corã ſe deferendam, ait: Vos à nemine iudicari poteſtis, quia ſolius Dei iudicio reſeruamini, dij etenim uocati eſtis, & idcirco non poteſtis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tempore & deinceps uiri religioſi, non ſolum poſſeſsiones & prædia, quæ poſſidebant, ſed etiam ſemetipſos domino conſecrarunt, ædificantes baſilicas i in ſuis fundis in honorem ſanctorum martyrum per ciuitates ac monaſteria innumera, in quibus cœtus domino ſeruientium conueniret.

Exod. 22. Pſalm. 81.

Item Vrbanus Papa, †

† Scilicet primus & fuit Anno domini cccxvj.

a Si ſcirent. Simile. vij. qō. j. omnis qui. argu. bonum pro illis, qui ſuis renuntiauerunt quod ſemper præſumitur illos iuſtam cauſam & litem fouere. & eſt bonum ſimi. extra de no. ope. nunt. capit. j.

b QVoniam. Velina. Nota, plurium eccleſiarum uiſitationem uni committi. Et eſt argu. ꝙ ratione propinquitatis aliquid ſtatuitur cõtra ius. ſic extra de poſtulat. ad hoc. & ſic ratione remotionis. lxiij. diſtin. cũ longe.

c Conſtitutæ. vij. qō. j. conſtitutum. & ꝰ. lxj. diſt. obitum.

d Melchiades. Falſus eſt titulus, quia Melchiades fuit proximus ante Syluestrum, & eius tempore eſt Conſtantinus cõuerſus. xcvj. diſtin. in illa palea, Conſtantinus.

FVturam. CASVS. *Dicebant quidam quod eccleſia non debeat recipere prædia, & hoc probabãt exemplo Apoſtolorum, qui in Iudæa prædia non recipiebãt: ſed pretia prædiorũ, ut pauperes ſuſtentarentur. quibus Melchiades Papa reſpondet dicens: quod ideo Apoſtoli in Iudæa prædia non recipiebãt, quia prauidebant eccleſiã ad gentes tranſituram. quod cum factum eſſet principes Romanorum facti ſunt Chriſtiani, de quibus Conſtantinus fuit unus, qui legem dedit, ut quicunque uellet fieri Chriſtianus, & eccleſiã fabricaret, & prædia eccleſiæ donaret, & ipſemet multa donauit, & eccleſiam beati Petri inſtituit, & ſedẽ imperialẽ ei reliquit, & ab illo tẽpore cœpit eccleſia poſſeſsiones habere, & Chriſtiani cœperunt eccleſias ædificare, et ſeipſos cõſecrare.*

e Romani. Ergo Imperator eſt dominus totius mũdi. ꝰ. vij. q. j. in apibus.

f Primæ. Videtur ergo quod eccleſia beati Petri ſit prior eccleſia beati Ioannis apoſtoli Laterañẽſis ; x. quæſt. j. ſanctorum. ſed expone primæ beati Petri, id eſt, apoſtoli, uel primæ, id eſt, apoſtolicæ.

; Ad hoc facit expreſſe. ꝰ. iij. qō. vj. dudũ. ubi Laurẽ. approbat iſtã ſententiam. Alij cõtra, qa eccleſia Lateraũ. eſt patriarchalis ſed eccleſia beati Pet. non, nec ẽt ẽpalis: ſed eſt de epiſcopatu Portuẽſi: & ideo exponũt, ut ſequit. & hoc tenet Hug.

g Concederet. ergo imperium eſt apud eccleſiam Romanam: ut xcvj. diſtin. in illa palea, Conſtantinus.

h Synodo. nam ante eum non fuerunt generales ſynodi congregatæ: ut xv. diſt. c. j.

i Baſilicas. de conſec. diſt. j. nemo.

Videntes.

Quare prædia fidelium hodie ab eccleſia non alienentur.

CAN. XVI.

VIdentes autem ſummi ſacerdotes, & alij atq; Leuitæ & reliqui fideles plus utilitatis poſſe conferre, ſi hæreditates & agros, quos uendebant, eccleſijs, quibus pręſidebāt epiſcopi, traderent, eò q ex ſumptibus eorum tam præſentibus, quàm futuris temporibus plura & elegātiora miniſtrare poſſent fidelibus communē uitam ducentibus, quàm ex pretio ipſorum, cœperunt pdia & agros, quos uendere ſolebant, matricibus [a] eccleſijs tradere, & ex ſumptibus earum uiuere. Ipſæ uerò res in ditione ſingularium parochiarum epiſcoporū (qui locum tenent Apoſtolorum [b]) erant, & ſunt uſq; adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus: è quibus epiſcopi & fideles diſpenſatores eorum omnibus communi uita degere uolentibus miniſtrare cūcta neceſſaria debent prout melius potuerint: ut nemo in eis egens inueniatur. † Ipſæ enim res fidelium, oblationes appellantur, quæ à fidelibus domino offeruntur. Memoratis ergo augmentationibus, intantum eccleſiæ, in quibus epiſcopi præſident, domino adminiculante creuerunt, & in tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus ſit in eis communem uitam gerens indigens: ſed omnia neceſſaria ab epiſcopo [c] ſuiſq; miniſtris percipiat.

Ideo ſi aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc auelle-re nitatur, iam dicta damnatione feriatur.

Item Auguſtinus. †

De eodem.

CAN. XVII.

HAbebat dominus Loculos, à fidelibus oblata conſeruans, & ſuorū neceſsitatibus & alijs indigētibus [c] tribuebat. tūc primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta: & ut intelligeremus q præcepit non eſſe cogitandum [e] de craſtino: non ad hoc fuiſſe præceptū, ut nihil pecuniæ ſeruetur à ſanctis: ſed ne Deo propter iſta ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur.

[a] *His omnibus authoritatibus claret, quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium: quòd ſi habuerint, non clerici erunt: non tamen clericatus eis tollendus eſt.*

Vnde Auguſtinus ait in eodem ſermone. †

Clericatus non tollatur eis, qui nolunt habere aliquid proprium.

CAN. XVIII.

CErtè ego ſum, qui ſtatueram nullū ordinare clericū, niſi q mecum uellet manere: aut ſi uellet à propoſito recedere, [f] rectè illi clericatū tollerem: [g] ecce [h] in cōſpectu Dei & ueſtro muto conſiliū, qui uolunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus & eccleſia eius, maneant ubi uolunt, & ubi poſsūt, non eis aufero clericatū: nolo habere hypocritas. Malum [i] enim eſſe

[a] VIdentes. Matricibus. Videtur ergo, quòd tantum matrices eccleſiæ olim habuerunt prædia & poſſeſsiones. Vnde uidetur, quod illa ſolennitas, quæ in alienatione rerum eccleſiæ ſeruari præcipitur. x. q. ij. c. caſellas. alias hoc ius. tantum de maioribus eccleſijs intelligatur: cum enim olim eccleſiæ erant tenues, maior erat inquiſitio adhibenda in alienatione. Sed cum hodie augmentatæ ſunt poſſeſsiones eccleſiæ, ſufficit conſenſus capituli eccleſiæ ad alienationem faciendam: ut ī. ead. quæ. ij. capi. ſine.

[b] Apoſtolorum. Epiſcopi tenent locum Apoſtolorum, ut hic, ſcilicet quo ad dignitatem: monachi quo ad renunciationem propriorum, et communem uitam. xvj. quæ. j. c. ex authoritate. oēs ſacerdotes quo ad ſacramentorum diſpenſationem. xj. q. iij. c. abſit. xxj. diſt. ca. in nouo. lxviij. diſt. c. quorū uices.

[c] Ab epiſcopo. extra de præben. cap. epiſcopus.

ADDITIO.

Et ſic habes hic, q epiſcopus p ſe uel per alium tenetur prouidere cuilibet clerico indigenti. lxx. diſtinct. ca. ſanctorum. H.

[d] HAbebat. Indigentibus. Argu. de eleemoſyna fieri eleemoſynam. xvj. q. j. c. decimæ tributa.

[e] Cogitandum. ī. ...vij. c. cōuenientes. contra. ubi dicitur, de futuris inquiramus: & futuris caſibus debemus occurrere: ut xxiij. diſt. ca. in nomine. Solu. cautela nō prohibetur: ſed ſolicitudo nimia, p quā cultus diuinus minuatur. xlvij. diſtin. cap. omnes huius. & c. ſicut hi.

His omnibus. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat, quòd poſſunt habere propriū tam clerici, quam epī & eccleſiæ, & hoc probat per undecim authoritates. Io. de Fan.

[f] CErte. Recedere. Id eſt, non aſſumere propoſitū [r] renuntiādi, ut ibi: cadent à latere tuo.

[g] Tollerem. i. non admitterem.

[h] Ecce. Argu. aliquem uenire cōtra factum ſuum. xvij. quæſt. ij. ca. Gonſaldus. xxxv. queſtio. ix. cap. quod quis: xxij. q. iiij. c. in malis. & ca. iurauit. lv. diſt. ca. pœnitentes. ff. de ijs quibus ut indig. l. tutorē. Contra xxxij. qō. v. cap. horrendus. Arg. contra. vij. q. j. ca. quam periculoſum. viij. q. ij. c. dilectiſsimi. xvij. qō. iiij. c. ſunt qui opes. C. de trāſact. l. ex cauſa. C. de cap. & poſtlimi. re. l. nec nos. C. de remiſ pign. l. debitum. ff. de acquiren. hære. l. qui ſuperſtitis. ff. de adopt. poſt mortem. contra. ff. de ſer. ruſti. præd. per fundum. Ioan. Solu. quilibet poteſt uenire contra factum ſuū, ubi eſt expreſſum in iure, alias non. lv. diſt. c. pœnitentes H.

[i] Malum. i. occaſio mali. quia rei familiaris cura ſine peccato uix poteſt exerceri. xxv. diſtinct. capitu. qualis. Vel intellige proprie. Peius enim eſt per hypocriſim peccare, quam manifeſte, ut extra de hæret. cum ex iniuncto. ff. de ritu nuptia. l. palam. & plus eſt ueneno occidere, quā gladio. C. de maleficis. l. unica. & plus eſt perſuadere, quàm complere.

Eccleſiaſticæ res facilius poſſunt alienari hodie, quam olim.

Apoſtolorū locum tenent uiri eccleſiaſtici diuerſimode.

† Et ſic epiſcopi totum clerū ſuſtentabant. ſic j. e. c. epīs. c. præcipimus. c. nulli contra canones & co...res, poſtea epī papis patientib. ſibi ipſis oēs reditus matricis eccleſiæ attribuerunt.

Solicitudo nimia eſt prohibita.

† c. 15. de menda.

Ioan. 3. c

[r] Nō habet ꝓprietas. nō enim inde cadit, qui non ſuſcipit, ſecundum Hu.

Facto proprio pōt quis contrauenire

[r] Scilicet de quo ſ. ea. q. c. nolo. ſed falſo & ſubdititio, ut ibi dixi.

Hypocrita pl⁹ peccat, quam manifeſte delīquēs.

quis neſciat? malum a eſt cadere b à propoſito: ſed peius eſt ſimulare propoſitum. & poſt pauca: Si non ſeruat ſanctitatem c foris, dimidius cecidit. Si uerò intus habuerit ſimulationē, totus cecidit. nolo ut habeat neceſsitatem ſimulandi. Scio quomodo homines amant clericatum. nemini eum tollo nolenti mecum cōmuniter uiuere.

Econtrà ſunt aliæ authoritates, quibus conceditur propria habere nō ſolùm alijs, ſed etiam epiſcopis.

Vnde in concilio Agathenſi legitur.

De rebus proprijs, uel acquiſitis, epiſcopi hæredibus ſuis derelinquant.

CAN. XIX.

EPiſcopi de rebus proprijs uel acquiſitis d uel quicquid de proprio habent, hæredibus ſuis (ſi uoluerit) derelinquāt. quicquid uerò de prouiſione ſuæ eccleſiæ fuerit, ſiue de agris, ſiue de fructibus, ſiue de oblationibus: omnia in iure eccleſiæ reſeruare cenſuimus.

Item ex concilio Martini papæ.

De eodem.

CAN. XX.

MAnifeſta i autem debent eſſe, quæ ad eccleſiam pertinent, ijs, qui circa i epiſcopos ſunt presbyteris & diaconibus, ut ſi epiſcopo cōtigerit inopinatus tranſitus, res eccleſiæ nullo modo poſsint minui & perire: neque res propriæ epiſcopi importunitatem patiantur pro rebus eccleſiæ; ut nec eccleſia damnū incurrat, nec epiſcopus in ſuis rebus pro rebus eccleſiæ proſcribatur.

Idem ſtatutum eſt in canonibus Apoſtolorum, vbi legitur.

De eodem.

CAN. XXI.

SInt manifeſtæ k res propriæ epiſcopi (ſi tamen habeat res ꝓprias) & manifeſtæ dominicæ, l ut poteſtatē habeat de proprijs rebus epiſcopus moriens ſicut uoluerit, & quibus uoluerit derelinquere: ne ſub occaſione eccleſiaſticarum rerum ea, quæ epiſcopi eſſe probātur, m interdicātur. Fortaſsis enim aut uxorem habet, aut filios, n aut propinquos, aut ſeruos. o & iuſtum eſt hoc apud Deum & homines, ut nec eccleſia patiatur detrimētum ignorantia rerū pōtificis: nec ep̄s, uel eius propinqui ſub obtentu eccleſiæ proſcribantur: & in cauſis p incidant, qui ad eum pertinent, mortiſq; eius iniurijs infamentur.

Item in eiſdem canonibus.

Ex rebus eccleſiæ epiſcopus, ſi indiget, ſibi & ſuis neceſſaria ſumat.

CAN. XXII.

EX his autem, quibus epiſcopus indiget, q ſi tamen indiget, in ſuas neceſsitates & peregrinorum fratrum uſus & ipſe percipiat, ut nihil ei omnino poſsit deeſſe. Lex ení Dei præcipit, ut qui altario deſeruiunt, paſcantur de ipſo.

Item ex concilio Antiocheno, cap. xxxv. †

Res eccleſiaſticas epiſcopus diſpenſet.

ff. de ſeruo corrupto. l. j. §. ultimo. & ſic non obſt. xxxij. quæſt. iiij. c. nemo.

a Malum. Hoc ſcilicet.

b Cadere. Id eſt, non aſſumere.

c Sanctitatem. Id eſt, minus periculō eſt eſſe manifeſtum, quam occultum. & ſic non eſt contra. xxxij. q. iiij. ca. nemo. ubi dicitur, ꝙ tolerabilior eſt culpa ſi lateat.

d EPiſcopi. Acquiſitis. de proprio. Vel dic acquiſitis non occaſione eccleſiæ, ut extra de teſtamē. quia nos.

e Habent. De hoc dicemus. ĩ. ead. quæ. iiij. cap. j.

f De prouiſione. Clerici de rebus mobilibus nihil in ultima uoluntate poſſunt dare, niſi talis ſit eccleſiæ conſuetudo, ut extra de teſta. ad hæc. & c. relatum. §. licet.

Clerici nihil poſſunt dare in ultima uolūtate.

g De fructibus. nōdum perceptis. argum. ff. quemadmo. uſusfruc. amit. l. ſi uſufructuarius. in fi. imo etiā de perceptis non poſſunt condere teſtamentum, extra de teſta. quia nos admonet.

h MAnifeſta. faciat ergo inuentarium: ut xxviij. diſtinc. de Syracuſanæ.

i Iis, qui circa. id eſt, uicedominis: ut lxxxix. diſtinct. ca. uolumus. & cap. ſequenti. qui erit teſtis adminiſtrationis ſuæ, alij erunt teſtes uitæ ſuæ. ſ. ij. qō. vij. ca. cum paſtoris.

k SInt manifeſtę. i. diſtinctæ.

l Dñicæ. i. eccleſiæ.

m Probantur. ex hoc cap. & in auth. de eccle. titu. §. interdicimus. col. ix. ff. de dona. inter uirum & uxorem. l. Quintus Mutius. C. eod. titul. etiam uidetur quod ſemper res acquiſitas præſumūtur eſſe de bonis eccleſiæ, niſi probetur contrariū. Argum. contra. C. arbit. tutel. l. ſi defunctus. ibi enim dicitur, quod tutor, qui nihil ante habebat, poſtea p induſtriam ſuam multa potuit fuiſſe lucratus: unde pupillus cogitur probare illas ſuas eſſe. Tu dicas, quod ſi epiſcopus uel alius prælatus permiſtim utitur rebus ſuis & eccleſiæ, cum non ſit facta diſtinctio, cogetur hæredes epiſcopi probare illas res non eſſe eccleſiæ, ſicut uxor cogitur ꝓbare res aliquas nō eſſe mariti: quia promiſcue utitur reb. mariti, ut ſuis. uel aliter diſtinguas: Si certum eſt, quod epiſcopꝰ ante epiſcopatū habuit proprium, tunc incumbit eccleſiæ onus probandi res acquiſitas eſſe tantum de rebus eccleſiæ, arg. ĩ. q. iiij. c. j. & ij. Vel dic, ꝙ ſi poſt mortem epiſcopi eccleſia inuenitur in poſſeſsione rerum: tunc hæredibus incumbit probatio. Sed ſi hæredes ſunt in poſſeſsione. tunc eccleſia probabit: ut ĩ. ea. quæſtio. v. cap. j. in fine.

Clericorū bona ne præſumantur eſſe de bonis eccleſiæ.

n Aut filios. ſupra xxviij. diſtinctio. de Syracuſanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apoſtolorum, quorum † canon iſte eſt.

† Arg. contra ſ. e. q. c. ij. & ſequen. Dic licet illo tpe primitiuo non liceret clericis habere ꝓpria, tamē apoſtoli inſtinctu ſpiritꝰ ſancti ꝓuiderunt eccleſiā & clericos poſſeſsiones habituriā. ſ. e. futurā. & ſic potuit eē iſte canō apoſtolorū. Arc.

o Aut ſeruos. quos poteſt facere hæredes & liberos.

p In cauſis incidant. id eſt, litigare cogantur.

q EX his. Indiget. quia de rebus eccleſiæ non debet quis paſci, ſi habet propria: ut prima, quæſt. ij. cap. clericos. & capi. paſtor.

† Habetur c. xxv.

Epiſco-

CAN. XXIII.

Epiſcopus [a] eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem ad diſpẽſandum erga omnes, qui indigent, cum ſumma reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipſe quibus indiget, ſi tamen indiget, tam in ſuis, quàm in fratrum, qui ab eo recipiuntur, neceſſarijs uſibus [b] profuturis, ita ut nulla qualibet occaſione fraudentur: iuxta ſanctũ Apoſtolum ſic dicentem, Habentes uictum & ueſtitum, his contẽti ſimus. Quòd ſi contẽtus his minimè fuerit, conuertat autem res eccleſiæ in ſuos domeſticos uſus, & eius commoda, uel agrorum fructus [c] non cum preſbyterorum, diaconorumq; conſcientia [d] pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis, aut propinquis, [e] aut fratribus filijsq; ſuis committat, ut per huiuſmodi perſonas occultè res lædantur eccleſiæ ſynodo prouinciæ pœnas iſte perſoluat. Si autem & aliter accuſatur epiſcopus, aut presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quòd ea, quæ pertinent ad eccleſiam, uel ex agris, uel ex alia qualibet eccleſiaſtica facultate, ſibimet uſurpent, ita ut ex hoc pauperes affligantur, criminationibus uerò & blaſphemijs tam ſermo prædicationis, quàm ij, qui diſpẽſant, taliter exponãtur, & hoc oportet corrigi ſancta ſynodo id quod cõdecet cõprobãte.

Item in canonibus apoſtolorum.

Res eccleſiæ ſunt in epiſcopi poteſtate.

CAN. XXIIII.

Præcipimus, ut in poteſtate ſua res eccleſiæ epiſcopus habeat. Si enim animæ hominũ pretioſiores [f] illi creditæ ſunt, multò magis [g] oportet eum curam de pecunijs agere, ita ut poteſtate eius indigentibus omnia diſpenſentur per presbyteros [h] & diaconos, & cum timore & omni ſolicitudine miniſtrentur: ex his autem quibus indiget & cætera, utſuprà.

Cùm ergo in concilio [i] Agathen. & Martini Papæ & canonibus apoſtolorum dicatur, ſint manifeſtæ res propriæ epiſcopi: cùm in eiſdem canonibus & in concil. Antiocheno præcipiatur, ut epiſcopus participet eccleſiæ, ſi tamen indiget, nonne patenter oſtenditur, quòd epiſcopus habeat liberè propria? Dicẽdo enim, ſi indiget rebus eccleſiæ, notat eũ habere propria, quæ fortè ſuis neceſſitatibus nõ ſufficiunt. Quomodo ergo [k] clericus, ſi propriũ habere uoluerit, clericus nõ erit, & epiſcopus habens propria nõ ſolùm non deſinit eſſe epiſcopus, uerùm etiã cunctas eccleſiaſticas facultates in ſua iubetur habere poteſtate? Sed notandũ eſt [l] epiſcopos Oriẽtales uxores habere et filios, quoſdã autẽ ex noſtris partibus cùm in laicatu, ſiue in minoribus ordinibus conſtituti habeant uxores & filios, ſiue morte uxoris interueniẽte, ſiue continentia pari uoto ſeruata, ad ſacros ordines accedere: his omnibus conceditur habere propria ad ſuos, & ſuorum uſus. Qui autem ab infantia ſacræ militiæ traditi ſunt, nullo modo eis permittitur habere propria, quia nulla eſt eis excuſatio proprietatis, niſi fortè retinendo ſua, à ſumptibus eccleſiæ abſtineant, quod fieri poſſe Proſper teſtatur dicens: † — † lib. ij. c. 12. de uita contemplatiua.

De ijs qui tam infirmi ſunt, ut ſuis rebus renunciare non poſſint.

CAN. XXV.

Illi autem, qui tam infirmi [m] ſunt, ut poſſeſsionibus ſuis renuntiare nõ poſsint, ſi ea quæ accepturi erãt, diſpenſatori [n] relinquunt, nihil habẽtibus [o] cõferenda, ſine peccato [p] poſsident ſua, quia & ipſi quodã modo ſua relinquunt, quãdo proprijs contenti rebus, nihil eorum quæ labori, uel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt.

S 4

a Epiſcopus. Hoc cap. habes x. q. ij. epiſcop⁹.
b Vſibus. Hic oſtenditur, qua neceſsitate clerici debent eſſe contenti, ſ. ut habeãt uictum & ueſtitum. & ita refertur hic neceſsitas ad naturæ neceſſitatem. & eſt argu. contra illos, qui dicunt ſe propter neceſsitatem habere plures eccleſias.
c Fructus. Ergo res mobiles non poteſt dare ſine conſcientia cleri ſui. extra de do. c. ij.
d Conſcientia. j. ea. q. ij. fine. & cap. alienationes.
e Propinquis. ſ. lxxxix. diſtinct. decenter.
Præcipimus.
f Pretioſiores. Sic j. xvj. q6. vj. c. primo.
g Multo magis. Simile eſt, quod oſtendit ius, ex quo mulier credit ſe uiro de corpore, dignum eſt ut credat de dote reſtituenda. Vnde non tenetur uir dare fideiuſſorem de dote reſtituenda, niſi uir labecetur facultatibus, extra de donat. inter uir. & uxor. per ueſtras. & C. ne fideiuſſor. do. den. l. j.
h Presbyteros. lxxxix. diſtinct. ca. uolumus.
i Cum ergo in cõcilio. Concludit, quod clerici poſſunt habere propria.
k Quomodo ergo. modo quærit de contrarietate illorum. c. ſ. eo. nolo. & ſ. ea. expedit.
l Sed notandum eſt. male ſoluitur. ſed dic ut dixi ſ. ea. in princ. qõnis.
m Illi aũt. Infirmi. ſ. animo.
n Diſpenſatori. Scilicet ſuo, uel diſpenſatori, id eſt, epiſcopo.
o Nil habentibus. Id eſt, pauperibus. decimaſexta, quæ...
[illegible]ſtione j. c. ſiosti.
p Sine peccato. Hic

1. Tim. 6. b

Hoc nõ uidet ueram, extra de dona. cæterũ. Ibi de hoc & j. ea. c. ult. xvj. q. j. poſſeſſiones. in gl. in fin. Archid.

Vir pro dote non tenetur ſi deiuſſorẽ dare.

Quod nulla natura ratione, nulla fulcit ueritate. La. M.

De rebus uerò eccleſię quæritur, an liceat eas p̄ præbendas diuidi, ut annuos reditus quiſque ſibi ſpecialiter uēdicet? Hoc nō poſſe fieri, argumento et authoritate probatur. Clerici ſucceſſores eorū ſunt, de quibus dicitur: Multitudinis enim credētium erat cor unū, et anima una. Neceſſe eſt ergo, ut eorū ſequātur uitam, quorū in eccleſia gradū adminiſtrant. Non ergo aliquid proprium ſibi uēdicabunt, ſed erunt eis omnia communia.

Itē Vrbanus papa ait:

Res eccleſiæ quaſi communes epiſcopus diſpenſet.

CAN. XXVI.

Res eccleſiæ non quaſi propriæ, [a] ſed ut communes & domino oblatæ cum ſummo timore non in alios, quàm in præfatos uſus ſunt fideliter diſpenſandæ.

Item ex ſynodo habita Romæ ab Eugenio Papa.

Non liceat epiſcopo res eccleſiarum in proprios uſus conuertere.

CAN. XXVII.

Nulli epiſcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de ſubiectis plebibus alijsq; pijs locis in proprios uſus habere, ne maiores enormiter [b] locupletētur, & minores tali facto pauperes inueniantur. contra agēs, canonica authoritate coarctatus exiſtat.

Si ergo res eccleſię nō quaſi propriæ, ſed quaſi communes habēdæ ſunt, cùm de cōmuni nullus dicat, Hoc meū eſt, [c] nec de rebus eccleſię, Hæc eſt mea: pōt aliquis dicere, ne uideatur non imitari charitatem illorū, in qua nulli aliqd erat propriū, ſed erant illis omnia communia. His ita reſpondetur, ſicut perfectione charitatis manēte ſecundùm diſcretionem eccleſiarū diſtributio fit eccleſiaſticarum facultatum, dum alijs poſſeſſiones huius eccleſię ad diſpenſandū committuntur, ex quib. licet res eccleſię oībus debeāt eſſe cōmunes, primùm tamen ſibi et ſuæ eccleſię de ſeruientib. neceſſaria eps̄ ſubminiſtret: reliqua quæ ſuperſunt, fidelium uſib. miniſtraturus, ita & prębendæ eccleſiarum eadē charitate manente, piè et religiosè poſſunt diſtribui: nec tunc rebus eccleſiæ, ut proprijs ſed ut cōibus utilitatibus deſeruituris, ut ex ijs, quæ ſibi aſſignata ſunt, primùm ſibi neceſſaria percipiat: ſi qua uerò ſuis neceſſitatibus ſuperſunt, ī cōes uſus eccleſiæ expendat. [d]

Vnde Auguſt. ad Bonifacium.

De eodem.

CAN. XXVIII.

Si priuatum [e] poſſidemus quod nobis ſufficiat, non illa noſtra ſunt, [f] quorum procurationem [g] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vendicemus.

Oſtenſum eſt quomodo liceat clericis habere pro

Hic patet, quod ſi clerico ſufficiāt propria, non habebit eccleſiaſtica, ut xxj. qō.j. quoniam quicquid. j.q.ij. clericos & c. paſtor. & j̄. eo. ſi priuatū. x. qō. iij. cauendum. Sed contra, nemo ſuis ſtipendijs cogitur militare. extra de ſim. cum ſit Romana. & qui altario deſeruit, & cætera: ut j̄ ead. ex his. Solu. hoc cap. de conſilio loquitur, uel de clericis uagabundis: uel loquitur de oblationibus, quæ illis non ſunt communicandæ: uel poſſunt habere bona eccleſiaſtica, non ut ſibi reſeruent, ſed ut diſtribuant pauperibus. xvj. qō. j. c. fin.

Act. 4. f

[a] Res eccleſiæ. Propriæ. Si ergo de rebus eccleſiæ emiſti equū, uel aliud, illud non eſt tuum: ſed dicas, quod illud ſolū clericorum eſt, quod probabili ratione cōſumunt: [1] ut j̄. eadem. expedit. & j̄. ea. ſi priuatum. & j̄. ea. q. ij. ſine exceptione. Quicquid enim habes ſupra illud, quod ſufficit tibi, illud uiolenter detines, ut j̄. diſtin. xlvij. ſicut

Clerici q̄ bona habent.

[1] Ad hoc facit qđ leg. & no. xliiij. diſt. in princi. verſ. ſacerdos. & xlvij. diſtin. c. ſicut hi. verb. proprium. & ſ. ead. epiſcopi. uer. quicquid. ubi de hoc.

[b] Nulli. Enormiter. Arg. ꝙ epiſcopus de iure unius eccleſię poteſt detrahere & alij conferre, dummodo illi eccleſiæ grauia damna non inſligat, ut j̄. ea. qō. ij. bonæ. Quid iuris ſit, dicemus ibi, [2] & xvj. q. j. c. apoſtolicis. §. quod autē. [c] Hoc meum eſt. falſum dicit. nam res quæ communis eſt aliquibus, oīum illorū eſt, ut ff. d rit. nupt. illud. Vnde hoc uerbū ſuum, ambiguum eſt pro toto, & pro parte. & qui iurat ſuum non eſſe, iurabit etiam ſibi commune non eſſe. ff. de uerb. ſignificat. pupillus. §. ulti. & cum quis legat ſeruos ſuos tam illi qui ex toto ſui ſunt, quam qui pro parte, intelliguntur legati, ut ff. de legat. iij. ſi quis ſeruos. Si autem eſt aliquid uniuerſitatis, uel ciuitatis, illud non eſt cuiuslibet. infra ea. quæſtio. ij qui manumittit.

[2] Ar. extra de uſu pal. c. j. & de præbē. pro illorū. in princip. & de priuil paſtoralis. ſ priu. ar. ff. de contra hen. emp. qui fabulas. Arch.

[d] Expendat. Mirum eſt quare Gratianus non inducit cap. quod poſſeſſiones eccleſiæ poſſunt diuid', quæ longe melius faciunt ad propoſitum, ut j̄. q. ij. quiſquis. & cap. ſæpe fit. x. qōe. ij. caſellas. in fin. & xvj. qō j. poſſeſſiones & qō. iij. clerici. Argum. contra. j̄. quæſt. ij. uobis. x. quæſt. iij. unio. & j̄. ead. quia tua. & cap. neceſſaria.

[e] Si priuatum. Poteſt intelligi ſi. i. quamuis priuatum. i. ſeparatim aliquid eccleſiaſticū poſſidemus, non tamen illud eſt noſtrum, quorum procurationem. i. quia tantum illius procuratio nobis eſt commiſſa. Vel dic priuatū. i. propriū. [f] Non illa noſtra ſunt. id eſt, a nobis recipienda & retinenda.

[g] Procurationem. ergo prælati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarū: ut hic, & xiiij. qō. j. §. j. Quandoque domini dicuntur. xvj. quæſtione j. & temporis. Quandoque defenſores. xvj. quæſtione. j. in canonibus. Quandoque patres, ut lxviij. diſtinct. quorum uices. non tamen habēt liberam & generalem adminiſtrationem ſicut procurator Cęſaris, ut ff. de officio procurato. Cæſaris. lege prima modicū tamē donare poſſunt. extra

Prælati dicuntur procuratores rerū eccleſiaſticarū.

prium, & quomodo non. Itē quomodo res eccleſiæ per præbendas diuidi poſſint.

QVAESTIO II.

1 ps N*Vnc quæritur, [a] ſi ſacerdotes aliqua de rebus eccleſiæ dediſſe noſcuntur: an ijs, qui eas acceperunt, aliqua firmitate conſtabunt: cum res eccleſiæ nullo modo diſtrahi poſſint, & diſtractę poſſideri multis authoritatibus prohibeantur?*

Ait enim Stephanus Papa.

Eccleſiæ pecuniā auferens, uelut homicida damnatur.

CAN. I.

QVi Chriſti pecunias, [b] & eccleſiæ aufert, fraudat [c] & rapit, [d] ut homicida [e] in conſpectu iudicis deputabitur.

Item Pelagius Hoſtilio epiſcopo.

Quicquid de ſacratis uaſis, uel miniſterijs à quolibet clerico uſurpatū fuerit, eccleſia reſtituatur. CAN. II.

AVguſtino noſtræ ſedis notario ſuggerē te didicimus, ꝙ ei dilectio tua directis apicibus indicaſſet, quoſdā de clero tuo & maximè parochiarum ad te pertinentium nō pauca ſacrata vaſa, uel miniſteria diſtraxiſſe: & aliqua hmōi perpetraſſe, quæ a religioſo aliena ſunt propoſito. Charitatem uerò tuā (ut hoc competenti ſolicitudine debeat inſequi, uel ulciſci) noſtræ præceptionis authoritate uolumus communiri. [f] Qua de re præſentibus mandamus affatibus, ut competenti uiuacitatis inſtātia quicquid de ſacratis uaſis, uel miniſterijs a quolibet clericorū uſurpatum, uel diſtractum fuiſſe compereris, ſine cuiuſquam more interuentu exigere non dimittas, & eccleſiaſticis uſibus reformare.

Item Bonifacius Papa.

Quicquid domino conſecratur, ad ius pertinet ſacerdotis.

CAN. III.

NVlli [g] liceat ignorare, omne quod domino conſecratur, [h] ſiue fuerit homo, ſiue animal, [i] ſiue ager, uel quicquid ſemel fuerit cōſecratum, ſanctum ſanctorū [k] erit domino, & ad ius pertinet ſacerdotum. Propter qđ inexcuſabilis erit omnis, qui quæ a domino, & eccleſia, cui competunt, aufert, uaſtat & inuadit, [l] uel eripit, & uſque ad emendationem, eccleſięq; ſatisfactionem ut ſacrile-

extra de dona. ceterum. Tamen loco domini habentur cum bene adminiſtrant, loco prædonis cum male, ut ff. pro empt. qui fundum. §. ſi tutor.

NVnc quæritur. Hæc quæſtio diuiditur in ix. partes, in quarum prima probat magiſter per xvj. canones, quod res eccleſiæ uendi non debent, uel alienari in caſu non conceſſo. & ponit pœnas diuerſas alienantibus & uendentibus eas quoquomodo. Secunda ibi, Quæ uero. Tertia ibi, Monemus. Quarta ibi, Vobis enim. Quinta ibi, Statuimus. Sexta ibi, Terrulas. Septima ibi, Item ſi rectores. Octaua ibi, Item ſi ſeruos. Nona ibi, Ne uero. Ioan. de Fant.

Alienatio quid comprehēdit.

a Nunc quæritur. Alienatio eſt omnis contractus, p quē dominium trāsfert, ut C. de fun. do. l. j. ſed hic largius ſumitur alienatio, quia nec obligari poſsūt res eccleſiæ. Quid aūt ſub ſe cōtineat hoc nomen alienatio dicitur extra de reb. eccle. non alie. cap. nulli. in authen. de non alie. uel permu. coll. ij. §. nos igitur. prohibentur res eccleſiæ alienari: ut j. eo. fine. x. q. ij. hoc ius. & res Cæſaris. ff. de lega. j. apud Iulianum. §. ulti. Sed excipiuntur quatuor caſus. Cauſa neceſsitatis, ut ſi debitū urget, ut in illa l. hoc ius. Cauſa pietatis, pro redemptione captiuorū, uel alimonia pauperū, ut j. eo. aurū. Cauſa neceſsitatis, uel utilitatis, ut j. eo. ſine exceptione. Cauſa incommoditatis uel minoris utilitatis, ut j. eo. terrulas. Aliæ cauſæ poſſunt aſsignari, ſed ad has poſſunt oēs canones reduci: res th̄ eccleſiæ, q̄ ſeruādo ſeruari nō poſſunt, citra aliquā ſolennitatem alienant, ut C. de admi. tut. l. lex q̄. §. ulti. C. quādo decre. opus nō eſt. l. ult. & xcvj. diſt. bene. Sed aliæ res eccleſiæ cū ſolennitate alienandæ ſunt, & olim quidem duo de uicinis epis intererant, & de cauſa alienationis cognoſcebant, & ſubſcribebant, ut x. q. ij. caſellas. in fi. j. eo. quicunque ſuffragio. & xvij. qō. iiij. nullus.

Eccleſiaſticæ res ſ quatuor caſibus licite alienantur.

Eccleſiæ bona cum qua ſolennitate ſūt alienāda.

Sed hodie ſufficit conſenſus capituli & epiſcopi, ut infra eadem cap. fine. & ſi res ſit modica, & neceſsitas magna, non eſt neceſſarius conſenſus capituli, ut j. eadem. terrulas. In rebus monaſteriorum alienandis requiritur conſenſus abbatis & capituli & epiſcopi. j. ea. abbatibus. xvij. q. iiij. in uenditionibus. Idem in eccleſijs parochialibus. ubi etiā cōſenſus ſacerdotis requiritur. j. eo. placuit. x. q. ij. ſi quis epiſcopus. Facta alienatio contra dictā formā, eſt nulla, licet ſit in caſu licito, [1] ut j. eo. fine. ſed cū præſcripta forma facta, & etiā in caſu non cōceſſo, tenet ipſo iure, argu. ex̄. de ijs quæ fi. a præla. ſine conſenſu cap. cum nos. ex̄. de empt. & vend. cū dilecti. ſed ſi damnoſa fuerit eccleſiæ, reſtituitur. extra de reſtitut. in integ. c. j.

1 Licito. contrariū ex diametro ad hāc glo. nota. doct. in l. cum hi. §. eā tranſactionē. de tranſa. vide Anto. Corſer. in ſing. uerb. alienatio. & qđ melius tenet gl. pen. j. ea. q. cap. ſine exceptione.

b QVi Chriſti pecunias. large ſumitur, ut j. quæſt. iij. per totū.

c Fraudat. Occulte.

d Et rapit vi.

e Homicida. etiā eſt ſacrilegus, ut j. cap. proxi. & xvj. q. j. decimas.

AVguſtino. Alias incipit, Notario noſtræ ſedis Auguſtino ſuggerente, &c.

f Communiri. Cū tamē & illud de iure cōi poſſet facere. [2] Et ſic eſt contra id quod dicit lex, ſuperfluum eſt poſtulare qđ lex indulſit. C. de theſau. l. j. ſed fit ideo, quia plus timetur qđ ſingulariter pollicetur, quā quod generali ſponſione fit, ut xxiij. diſtin. quantum.

2 Siml. eſt huic ex̄. & offi. ord. licet. & c. graue. xj. diſt. c. fin. in fin. Archidia.

g NVlli. quod ſemel eſt cōſecratum Deo, etiā licet ſit alienum, poſtea non fiet profanum, ut j. xvij. q. iiij. c. queſti. ff. de rerū diui. intantū. Argu. contra. ſ. diſt. liiij. ex antiquis. & c. frequens.

h Conſecratur. Id eſt, datur.

i Siue animal. Aliud ab homine. alias ſequeretur, quod homo non eſſet animal.

k Sanctum ſanctorum. Id eſt, ad uſum ſanctorum ſacerdotum pertinet.

l Inuadit. Ergo qui ſeruū eccleſiæ inuadit, ſacrilegus eſt, ſed

gus iudicetur, & ſi emendare noluerit, excommunicetur.[a]

Item Gregorius vij.

Excõmunicationi ſubiaceat, qui eccleſiaſtica prædia inuadit.

CAN. IIII.

QVicunque militum, uel cuiuſcunque ordinis, uel profeſsionis perſona prædia eccleſiaſtica à quocunque[b] rege ſeculari principe, uel ab epiſcopis inuitis ſeu abbatibus,[c] aut aliquibus eccleſiarum rectoribus[d] ſuſceperit, uel inuaſerit, uel eorum conſenſu[e] tenuerit: niſi eadem prædia eccleſijs reſtituerit, excommunicationi ſubiaceat.

Item Pius Papa.

Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia eccleſiaſtica uexat.

CAN. V.

PRædia diuinis uſibus tradita, quidam humanis uſibus applicant: & Deo noſtro, cui tradita ſunt, ea ſubtrahunt, ut ſibi inſeruiant. Quapropter ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia uſibus ſecretorum cæleſtium[f] dicata à quibuſdam irruentibus uexentur.[g] quod ſi quis præſumpſerit, ut ſacrilegus[h] iudicetur.

Item Anacletus Papa.

De eodem.

CAN. VI.

QVi abſtulerit patri,[i] aut matri aliquid, dicetq́ꝫ hoc peccatum nõ eſſe, homicidij particeps eſt: pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creauit: mater uerò noſtra eccleſia eſt,[l] quæ nos in baptiſmo regenerauit. ergo qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, uel fraudat, homicida eſt.

Item Ioan. Papa iij.

Quadruplum reſtituat, qui res eccleſiæ inuadit.

CAN. VII.

IN antiquis eccleſiæ ſtatutis decretum eſt, ut qui aliena inuadit, non exeat impunitus: ſed cũ multiplicatione[k] omnia reſtituat. Vnde in Euãgelio ſcriptum eſt, Quòd ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. & in legibus ſeculi cautum habetur, Qui rem ſurripit alienam, &cæt. ut ĵ. in authoritate[l] Euſebij. Luc. 19.

Item Gregorius ad Cõſtantiam Reginã Galliæ.

Pro tenore ſecularium legum puniantur inuaſores rerum eccleſiaſticarum.

CAN. VIII.

CVm deuotiſsimam[m] dominam ſciam de cæleſti uita atque remedio animæ ſuæ ſedulò cogitare, culpam me committere uehementer exiſtimo, ſi ea quæ pro timore Dei omnipotentis ſunt ſuggerenda ſiluero, & te ſanctiſsimam de eccleſiaſtica pace ſedulò nõ commonuero. Nimis me Iuliani fratris & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper cõtriſtauit, maximè, cum uillæ ſuæ, id eſt, eccleſiæ à nequiſsimis prædonibus ſunt deprædatæ atq́ꝫ nocturnis incendijs more furum combuſtæ: & dum ijdem maligni iuxta noſtri prædeceſſoris Bonifacij decreta pro violata emunitate[n] illud emẽdare noluerunt, dum & ſeculi leges[o] hæc eadem ita ſe habere uoluerunt, lege uulgari[p] teſte, in qua ſic ſcribitur, Si quis manu armata uſque ad qua-

---

eſt: ſed forte non eſt, ſed reputatur. Simile. ſ. ea. cap. j.

a Excõmunicetur. Ergo non omnis ſacrilegus ipſo iure eſt excommunicatus, ut ĵ. cap. proxi. De hoc dixi xj. qõ. iij. canonica.

b QVicunque. A quocunque. ille ergo conueniẽdus eſt, qui rem eccleſiæ qualencunque detinet, licet exhibeat authorem ſuum, ut ĵ. xvj. qõ. j. in canonibus. Sed diſtingue, an rẽ mobilem detineat, uel immobilem: ut C. ubi in rem ac. l. ij. extra ut lit. nõ conteſtata. qm̃. Et hoc intelligas qñ quis ſuo nomine aliquid poſsidet, ut tunc ſemper poſſeſſor ſit conueniendus, & tunc non eſt neceſſe uocare illum, cuius authoritate poſſidet. ſecus ſi alieno nomine, ut extra ut lit. non conteſta. quoniam. Item hoc ſcias, quod licet rei vẽdicatione poſſet dominum nominare, nõ tamen conuentus poſſeſſorio iudicio, ut hic.

Poſsidens rem eccleſiæ ſiue ſuo, ſiue alieno nomine, an ſemper ſit conueniẽdus.

Poſsidens ab imperatore nõ ẽ ſemper tutus.

c Seu abbatibus. inuitis.

d Rectoribus. Inuitis.

e Conſenſu. Conſenſus enim prælati non obſtat clericis repetẽtibus res eccleſiæ, ut ĵ. eo. nõ liceat. Sed quare non eſt ille tutus, qui ab Imperatore poſsidet. C. de quadri. pręſcri. bene cũ iuſte poſsidet, qui authore prætore poſſidet, ut ff. de acqui. poſſeſ. iuſte? Sed dicas iſtud obtinere in rebus priuatorum, quia nec eccleſia tuta eſt, ſi rẽ recipit ab Imperatore, niſi eã præſcripſerit. ut xvj. quæſt. iij. placuit. j.

Dicas gloſ. ſing. ſecundum Ludo. Roma. ſingu. 612. Alex. conſil. lij. lib. vij. Fely. c. quæ ĩ eccleſiarũ col. xij. de conſtitu.

[redacted]

f PRædia. Secretorum cæleſtium. id eſt, eccleſiæ.

ADDITIO. Vbi tractant ſecreta cæleſtia, de conſecra. diſtin. j. cap. j. Archidia.

g Vexentur. Iniuſte. nam ad tributa & ſeruitia tenentur. xj. q. j. ſi tributum. uel expone, ut ibi dixi.

h Sacrilegus. Alia pœna ſacrilegij eſt ſecundum. l. ff. ad legem Iul pecu. ſacrilegij. Alia eſt ſecundum canones. xvij. q. iiij. per totum.

i QVi abſtulerit patri. homicida enim eſt, qui non paſcit patrem uel matrem,[1] ut xxij. quæſtio. iiij. inter cætera. & lxxxvj. diſtin. non ſatis. in fine.

1 Arg. cõtra iſta ſ. xciij. diſt. diaconi ſunt. in princ. ſed ibi aliter exponitur

k IN antiquis. Multiplicatione. Argum. pœnam pecuniariam poſſe ab eccleſia infligi. xxj. qõ. v. ſi quis cuiuslibet. xxiij. diſt. quanquam. extra de arbit. dilecti. in fin. extra de reli. dom. conſtitutus. in fine. Arg. cõtra. ĵ. eo. fraternitas. ubi de hoc dicitur. & extra de pœnis. ſuã.[2] Sed illud poteſt intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

Pœna pecuniaria, an poſſit infligi ab eccleſia.

2 Et c. ſ. cet. ubi de hoc xiiij. q. j. quod debetur, in princ. ubi de hoc. Archid.

l In authoritate. ĵ. ea. in legibus.

m CVm deuotiſsimam. Intercedit Papa pro eccleſia apud reginã, ſicut alibi apud principem, ut xc. vij. diſt. eccleſiæ.

n Pro uiolata emunitate. Et dicitur emunitas priuilegiũ, quo gaudet eccleſia, ut in ambitu ſuo non fiat pugna uel inſultus, uel rapina per xl. uel xxx. paſſus, ut xvij. quæſ. iiij. ſicut antiquitus. Quæ aũt pœna pro emunitate eccleſiæ læſa ſit ſoluẽda, habes xvij. qõ. iiij. ſi quis contumax.

Emunitas eccleſiæ quæ eſt.

o Leges. Scilicet Lombardæ.

p Vulgari. ſ. Lombarda.

barda. xxxiij.q.viij. ſi quis membrorũ. & c.peſſimam.

a Qui prior eſt. Nã tot ſũt iniuriæ, quot ſunt iniuriantes: ut ff de iniur. l.ſi plures. & ideo pœna unius non liberat alios. ff. ad legẽ Aqu. l.item Mela.§.ſed ſi plures.

b Cõponat. inſtit. de ac.§. oẽs. cõtra. ubi dr̃, qđ nulla pœna debet excedere quadruplũ. Sol. quidam dicũt, ꝙ pœna legalis non põt excedere quadruplũ, ſed conuentionalis põt. melius dicas, ꝙ legalis & cõuentionalis in infinitũ põt extẽdi ſecundũ qualitatẽ negotij uel delicti. Sed ſi habeẽ reſpectus pure ad rem ipſam, tunc ſufficit pœna quadrupli, ar. C.de ſer. fug. l. quicũque. & l. ſi qs ſeruũ. & licet hæc lex nõ teneat, tamẽ ex ea argumẽtatur hic Greg. ſic extra de iudi.c. nouit.

Pœna an poſſit excedẽ quadruplum.

Luc.19. b

c Si uero incendiũ. incẽdiarius eſt ipſo iure excõicat', nec prius abſoluit, quã ſatisfaciat, & iuret ſe id amodo non facturum. xxiij. q.viij. ſi quis membrorũ. & ca. peſsimã. Et ſi fuerit denuntiatus, amodo non poteſt abſolui niſi à papa, ut extra de ſen.exc. c.tua. ſecundũ leges capite punitur. ff.de pœn. capitaliũ.§.nõ nunquã. ubi dr̃, qđ ſi quis ſtra oppidũ, uel propter inimicitias, uel ob prędam aliquid exuſſerit, igne crematur: ſed ſi uillam cõbuſsit, lenius punitur. ff. de incẽ.rui.nau.qui ædes. Ioan. Non inmeĩo qđ incẽdiarius ſit ipſo iure excõicatus, niſi incendiarius eccleſiæ, ut ex. de rap.c.in literis.

Incendiarius an ſit ipſo iure excommunicatus.

d S I ſeculi. Iuſtitiã colere. inſti.de iuſti. & iur.§. præcepta iuris.

e Regia ergo ſa-

tuor homines in uicum alterius ad malefaciendum uenerit: ille qui prior eſt, a pro illicita præſumptione componat b ſolidos nongentos: ſequaces uerò eius unuſquiſque ſolidos lxxx. ſi uerò incendiũ c fecerint, ſibi nonies tãtum componant. ſi uerò prædam fecerint, in quadruplum reſtituant.

Idem.

De eodem.

CAN. IX.

SI ſeculi leges talem iuſtitiam habere uoluerũt, lex diuina cur inferior eſſe debebit, cum in ipſius ueritatis præſentia à Zacchæo collaudatũ ſit, ut ſi aliquid defraudaret, in quadruplum reſtitueret? Et quia ſummum in rebus bonum eſt iuſtitiã colere, d ac ſua cuiq; iura ſeruare, & in ſubiectos nõ ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod æquũ eſt cuſtodire (quod & uos diligere, & omnino confidimus ſtudere) ea propter excellentiæ ueſtræ menſe Nouembrio præſentis anni ſecunda indictione Petrũ fratrem & coepiſcopum noſtrũ à gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ tranſmittemus: ut fratribus eiuſdem prouinciæ in unum cõgregatis, emunitas uiolata, & præſumptio & ſacrilegiũ canonica authoritate & ueſtra regia e dignitate talem terminum accipiant, ne poſt hac mẽbra diaboli ſi ij nequam in ſancta eccleſia (te etiã ibi regnante) talia præſumant.

Item Euſebius papa.

Eccleſia res ſurripiens in decuplũ reſtituat quod abſtulit.

CAN. X.

IN legib. ſeculi f cautum habetur: Qui rem ſurripuit alienam, illi cuĩ res direpta eſt, in decuplum, quæ ſublata ſunt reſtituat. & in lege diuina legitur: Maledictus oĩs, qui transfert terminos g proximi ſui. Talia ergo non præſumantur abſque ultione: non hæc exerceâtur abſq; dãnatione. Proinde ſi quis eccleſiaſticas oblationes, & quod Deo conſecratum eſt, rapuerit, uel conſenſerit facientibus, ut ſacrilegus dijudicetur, & damnũ in quadruplum h reſtituat, & canonicè pœniteat.

Deu.27. c

Contrà Gregorius ſcribit Auguſtino Anglorum epiſcopo de ijs, qui furtim auferunt aliquid de eccleſia.

Sine augmẽto ſibi ablata eccleſiam recipere oportet.

CAN. XI.

FRaternitas tua ex perſona furis penſare poteſt, qualiter ualeat corrigi. Sunt enim quidã, qui habentes ſubſidia furtum perpetrant. Et ſunt alij, qui hac in re ex inopia i delinquunt. Vnde neceſſe eſt, ut quidam damnis, qui dã uerò uerberib. k corrigantur. Et cũ paulò diſtrictius agitur, ex charitate agendũ eſt, & non ex furore: quia ipſi hoc præſtatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignib. tradatur. Addis ẽt quo augmento ea, quæ furto de eccleſijs abſtulerunt, reddere debeãt. Sed abſit, ut eccleſia

mina poteſt eſſe iudex: ut hic, & xxiij.q. iiij. c. ſi quos. & xv. q. iij.ca.j. Ar. contra. xxxiij.q.ulti. mulierẽ. C.de arbir. l. ult. Sed dic ubi cõſuetudo eſt, bene poſſunt iudicare, extra de arb. c. dilecti.

ADDITIO.

Vbi no. Inno. ꝙ ſi fœmina habet regimen, uel comitatũ, de iure poteſt iudicare: ut hic patet. Archidia.

f IN legibus ſeculi. in Lombarda, & Gotthica, & Salica, non in Ro.

g Terminos. ſecundũ leges punitur talis pœna 50. aureorum: ut ff.de termino moto. l.j. & ij.

h Quadruplum. Vt in illo quadruplo rei pſecutio cõputetur, ut inſtit. ui bo. rap. in princ. ſed in furto eſt rei perſecutio ꝓpter pœnã furti: ut inſt.de oblig. q̃ ex delic. in fi. & eſt ſimi. lxxxix.di. c.decenter.

i FRaternitas tua. Ex inopia. In delictis non excuſat inopia, ut hic, & xxxij. qõ.iiij. ſicut ſatius. ff. de ri. nup. l.palam. xxxij. q v.ita ne. xxij.quæ. ij.faciat. Ar. contra de conſe.diſ.v.diſcipulos. & di.j. ſicut. cõtra. extra de fur. ſi qs ꝓpter neceſsitatẽ. Quidã dicunt, ꝙ potius debet homo mori, q̃ furari. Humanius eſt dicere ꝙ ſumma neceſſitas excuſat. extra de reg.iur. c.qđ nõ eſt. vñ hic non fuit tãta neceſsitas, quæ poſſet excuſare.

k Verberibus. Hoc ḡnale eſt, ut uerberibus caſtigẽtur, qui ſunt inopes: ut ff. de iur.om.iud. ſi qs id. §.in ſeruos. & ff. de in ius uoc. l. ulti. infra e. q.c. eps. §. libertus. xiiij. q vj. ſi res aliena. Alio etiã modo puniunt nobiles

i Hoc fuit ex comiſſione papæ.

Paupertas ĩ delictis nõ excuſat.

cũ augmento [a] recipiat, quòd de terrenis rebus ui detur amittere, & lucra damnis quærere.

Verũ illud Euſebij de legũ ſeueritate, iſtud Gregorij de eccleſiaſtica mãſuetudine dictũ intelligitur.

Item Deus dedit epiſcopo Mediolanenſi.

Non ſunt alienanda in epiſcopatu acquiſita.

CAN. XII.

RES in epiſcopatu acquiſita [b] ſacerdotibus nulla eſt alienandi licentia.

Item ex ſexta ſynodo uniuerſali.

Vaſa ſacra (niſi pro redemptione captiuorum) non ſunt alienanda.

CAN. XIII.

APoſtolico et [c] paternos canones renouans hæc ſancta et uenerabilis ſynodus diffinit, neminem prorſus epiſcopũ uendere, uel utcunq; alienare cimilia [f] & uaſa [d] ſacrata, excepta cã olim ab antiquis canonibus ordinata, uidelicet pro redẽptione captiuorum: [e] nõ tradere ſalaria eccleſiarũ in emphyteutica pacta, nec alias ruſticas poſſeſſiones uenundare, ac per hoc eccleſiaſticos reditus lædere: quos ad propriam utilitatem, & ob escam pauperum, & peregrinorum ſuſtentationem eſſe decernim⁹, et paulò poſt. Quiſquis autẽ poſt hanc diffinitionẽ noſtram contrarium quid huic ſanctæ ſedi ac uniuerſali ſynodo agere tentauerit, deponatur, [f] ut præuaricator diuinarum rerum & præceptorum, caſſata uidelicet omnino, quæ facta eſt in ſcriptis, uel ſine ſcriptis ab epõ uenditione uel emphyteutica traditione, uel alia qualibet alienatione cimiliorum & ſalariorũ locorum. Qui uerò ceperit aut emerit aliquid ex prædictis cimilijs, uel ſalarijs, & non reſtituerit eccleſiæ iterum, quæ eccleſiæ ſunt, uel nõ reddiderit ad icidendũ chartã uẽditionis, uel emphyteuſeos, ſit anathema uſque dum fecerit, quod ab hac ſancta & uniuerſali ſynodo confirmatum eſt.

Si autem epiſcopus conuictus fuerit conſtruxiſſe [g] monaſterium de eccleſiaſticis reditibus, tradat [h] eidem eccleſiæ ipſum monaſterium.

Item Grego. domino epiſcopo Meſſano. [†]

Pro redẽptione captiuorũ ſacra uaſa nõ prohibẽtur alienari.

CAN. XIIII.

ET ſacrorũ canonũ & legalia ſtatuta ꝑmittunt miniſteria eccleſiæ ꝓ captiuorum eſſe redemptione uendenda.

Idem Demetrio & Valeriano clericis Firmianis. [†]

Res eccleſiæ licitè impenduntur pro redẽptione captiuorũ.

---

nobiles quam ignobiles: ut xxiiij. q. j. qui contra.

[a] Cum augmento. ſcilicet innaturali & illegitimo, ne ſit contra. ſ. diſt. lxxxix. c. decenter. xvij. quæſt. iiij. quiſquis. ĩ. ea. q. v. c. penul. & ſ. ea. q. j. ca. in antiquis. Ad hoc reſpondent quidã, ſi uult libere fur, uel prædo reſtituere rẽ ante, quàm conueniatur, pœnam euitat. Hoc falſum eſt: quia non ſufficit raptori reſtituere rẽ ad euitandam pœnam: ut ff. ui bon. rapt. l. non prodeſt. Vel dic, ꝙ eccleſia non petet pœnam, ſed iudex ex officio ſuo eam infliget, & dabit eccleſiæ, cui ſanctitas ignoſcẽdi gloriam dereliquit. C. de epiſc. & cle. ſi quis. & eſt ad hoc bonum arg. xxiij. qõ. iij. c. j. in fi. Vel dic, quod poteſt petere naturale augmẽtum, id eſt, intereſſe, ſed innaturale nõ poteſt. Vel dic, quod non poteſt petere intereſſe, quod eſt extra rem: uel ſi forte occaſione rei ſublatæ familia, uel pecora mortua ſunt, illud non poteſt petere, ſicut nec emptor: ut ff. de actio. empt. & uen. l. ſi ſterilis. §. cum per uenditorem. Vel ponas caſum ſic: Quæſitum fuit ſi aliquis cõfeſſus fuit ſe furtũ feciſſe ſacerdoti ſuo, an in pœnitentia debet ei iniungi, ut illam rem reſtituat cũ pœna? [2] Reſpõdeo quod non, [3] & ſic contraria non tãgunt caſum.

[b] RES. Acquiſitas. occaſione eccleſiæ: ut ĩ. q. v. c. fixum.

[c] APoſtolicos. Et. pro id eſt.

[d] Vaſa. ĩ. x. q. ij. hoc ius contra.

[e] Captiuorum. Et alijs cauſis.

[f] Deponatur. hæc eſt pœna male alienantis res eccleſiæ: ut ĩ. e. quiſq̃s. & ca. non liceat. & c. ſtatuimus. [1] Sed contra extra de rebus eccle. non alie. ſi quis presbyterorum. extra de elec. quod ſicut. in fin. ff. de ali. iu. mu. cauſa. l. ex hoc edicto. §. ſi quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes, quod ſufficit ſi ſtatim reddat eccleſiam indemnem. Poſſet dici hoc uerum eſſe quo ad hoc, ut exinde non poſſit ulterius conueniri: ſed non quo ad hoc, ne pro huiuſmodi mala alienatione ab adminiſtratione remoueatur. Argu. contra. ff. ui bon. rap. l. non prodeſt. ubi habes, quod nõ ſufficit prædoni ad pœnam euitandam rem reſtituere. Itẽ ſufficit ſemel dolũ commiſiſſe: ut ff. depo. l. j. §. ſi rem depoſitam. Io. Ego ſto illi decr. ſi quis presbyterorum. B.

[g] Conſtruxiſſe. lædendo eccleſiã priorem, poteſt tamen conſtruere, duntamen non lædat eccleſiam. ĩ. ead. ca. ſi epiſcopus. & c. bonæ rei. Tradetur ergo eccleſiæ, ut habeat in ipſa ius patronatus, quod habetur ex ædificatione ſeu fundatione. xvj. q. vij. ca. quicũque. & ca. decernimus. & capi. filijs. extra de eccle. ædifi. ad audientiam. uel aliquod honeſtum ſeruitiũ, extra de iure patro. ca. præterea. uel ob alia tẽporalia, extra de capel. mo. in eccleſijs. vj. q. ij. ca. ſane. Et eſt argu. ꝙ acquiſita de rebus eccleſiæ poteſt eccleſia uendicare ĩ. ea. q. iiij. c. ſacerdotes. & quæſtio. ulti. ca. fixum. Sed quid ſi clericus de peculio eccleſiæ in proprio ſolo ædificet? tunc uidetur ædificiũ ſolo cedere. ff. de rerum diui. l. in tantũ. Sed dicas [4] in fauorem eccleſiæ ſolum ædificio cedere. xvij. q. iiij. cap. quæſtio. & hoc eſt ſpeciale in eccleſia, quod ſi res comparatur de bonis eccleſiæ, ſtatim eſt facta eccleſiæ, ut hic, & extra de pecu. cler. capi. primo. & capi. ſi quis. Idem eſt in milite. C. de rei uendi. l. ſi ut proponis. & in pupillo. C. arbi. tu. l. tertia. & in uxore. ff. de donationibus inter uirum & uxorem. l. uxor.

[h] Tradat. i. ſubijciat. ĩ. xiiij. q. vj. comperimus. xvij. quæſt.

---

[1] Eccleſia an poſſit petere rẽ ſuam cum augmẽto.

[†] Græce κειμήλιά, hoc ẽ theſauri. Res pretioſæ, & ab antiquo repoſitæ. unde κειμηλιάρχος, id eſt, theſaurarius: de quo in l. litib. C. de agri. & cẽſit. l. 11. & reuerẽdiſsim⁹ cimiliarcha in l. ult. in fi. C. de bonis authorita. iudi. poſsiden.

[1] Iſtã gl. dicit eſſe ſing. Alc. de Imo. in l. ſi pœnę. ff. de cõdi. inde. Hierony. Cagno. char. 62. col. 3.

[2] Tenetur tamẽ damnum reſtituere: ut extra de iniur. c. ſi læſerit. & duobus c. ſeq. & extra de rap. ca. j. ij. & iij. & c. in literis, i fi.

[3] Eccleſiaſticas res male alienans, qualiter puniatur.

[4] Et c. diaconi. 17. q. 4. põt tamẽ eps diſpẽſare cũ ꝑlato ſibi ſubdito, ut non deponatur: ut l. diſt. ſi quis preſbyter. Ar.

[†] Epiſtola 35. ſeu c. 199. lib. 6. epiſtolarum.

[4] Dicas. hanc gl. ſequit Spe. de emp. & uendit. §. tertio loco. j. ỹſi. qd ſi clericus. & ibi per Io. An. in additio. Bal. in l. in tantum de rerum diuiſio. Phili. Frãc. in c. ſemel. de regu. iur. in vj. [redacted]

[†] Firmarijs.

Aedificiũ de pecunia eccleſiæ factũ, an acquirat ipſi eccleſiæ.

CAN. XV.

SAcrorũ canonum ſtatuta, & legalis permittit authoritas licitè res eccleſiaſticas in redẽptionem captiuorum impendi, & ideo quia edocti à uobis ſumus, ante annos ſcilicet xviij. Fauiũ † epiſcopum eccleſiæ Firmianæ † xj. libr. argenti de eadem eccleſia pro redemptione ueſtra, ac patris ueſtri Paſsiui, fratris & coẽpi noſtri, tunc uerò clerici, necnon matris ueſtræ, hoſtibus impendiſſe, atque ex hoc quandã formidinem uos habere, ne hoc quod datũ eſt à uobis quolibet tẽpore repetat: huius præcepti authoritate ſuſpicionem ueſtram præuidimus auferendam, conſtituentes nullam uos exinde hæredesq; veſtros quolibet tempore repetitionis [a] moleſtiã ſuſtinere, nec à quoquã uobis aliquã obijci quæſtionẽ.

Idem.

Res eccleſiæ deſolatæ non præponuntur captiuis.

CAN. XVI.

SIcut omnino graue ẽ fruſtra eccleſiaſtica miniſteria uenundare, ſic iterum culpa eſt imminẽte huiuſmodi neceſsitate res maximè deſolatæ eccleſiæ captiuis ſuis [b] præponere, & in eorum redemptione ceſſare.

2 *Quæ uero pœnitentia huiuſmodi inuaſoribus atque prædonibus, qui uaſa ſacra et reliqua quę diuino cultui dedicata ſunt, pollutis manibus arripuerint, & quaſi profana contrectant, ſit indicenda: Nicolaus Papa defi nit ſcribẽs Frontario Archiepiſcopo Burdegalẽſi.*

Inuaſoribus rerum eccleſiaſticarum, quæ pœnitentia ſit imponenda.

CAN. XVII.

DE uiro nefando Burgando nomine, qui rabie inſana commotus diabolicis ſe irretire laqueis non dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera & compita [c] inſidians, uobis in veſtræ eccleſiæ uilla unà cum clericis ueſtris manentibus & populum ſalubribus inſtruere dogmatum monitis decretantibus, paneque ſpiritualis uerbi uacua hominum corda reficientibus, atq; laudabile propriæ ſalutis deſiderium habentibus, ſancta Apoſtolorũ Petri & Pauli limina uiſitare, collectis malitiæ ſuæ ſequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuaſiones & deprædationes uiolentas inferre dæmoniaco auſu præſumpſerit, & ut epiſtolæ ueſtræ textus eloquitur, ſacrum altare, ſacraq; dominici corporis & ſanguinis vaſa, inſuper & ſanctum chriſma pollutis arripere manibus, quaſi uilia & ad uſum communem apta præſumpſerit: dilectio nos ueſtra conſuluit, [d] ſi ipſe, uel qui cum eo in tam impio & iniquo ſcelere fuerunt, ad pœnitentiam quãdoque gratia tacti diuina uenire uoluerint, quo eos pœnitentiæ uinculo conſtringatis, noſtræ inſtitutionis cenſuram expoſcere curaſtis, De quibus (ſi tamen ita eſt) iubemus cùm ad pœnitentiam quandoque reuerti accelerauerint, uno anno extra eccleſiam Dei conſiſtere, cuius ſacratiſsima uaſa extra ritum fidei Chriſtianæ diripiendo auferre non dubitauerant: ſecundo uerò anno ante fores [e] eccleſiæ ſine communione maneant: tertio uerò anno eccleſiam Dei ingrediantur, & inter audientes [f] aſtent ſine oblatione: non manducantes carnem, neque bibentes uinum, præter natiuitatis & reſurrectionis domini-

quæſtio.iiij.contra. ubi habes, quod res conſecrata non debeat reſtitui. ſed ſupple laicis, & ad profanos uſus. & licet hic dicatur, quod debet ſubijci priori eccleſiæ, nihilominus tamen epiſcopus poteſt unã eccleſiam alij ſubijcere, cui uult, argument. extra de exceſsibus præla. ſicut unire.

† Alias, Fabium. alias, Fanium.

† Firmanæ.

a SAcrorum. Repetitionis. Quia quod ex cauſa pietatis impenditur, nõ repetitur. C. de nego. geſt. alimẽta. niſi forte fuerit proteſtatus. ff. de religio. ſi quis. §. hæc actio. & in alio caſu. C. de nuptijs. patrem. Hic tamen non ualet proteſtatio: quia eccleſia tenetur redimere: ut infra c. proxi. Si uero priuatus redemiſſet, pretium datum repeteret ſine diſtinctione, ſecundum quoſdam. Et hic redemptus operas præſtabit eccleſiæ per quinquennium, ſi non poſsit ſoluere. C. de cap. l. ij. & ultima. Item nunquid hoc de quolibet capto uerum eſt? ita. Sed nunquid de capto in maleficijs? quod uidetur [1] lxxxvj. diſtin. non ſatis. xxiij. qõ. v. c. j. & capit. reos. & xiiij. quæſt. vj. ſi res. Argu. contra. j. q. j. iubemus. Tamen ſi priuatus det pecuniã pro redemptione alicuius, bene eã repetit, ut C. de ca. l. ultima.

Redẽptus ab eccleſia illi ſeruiat per quinquennium.

1 Quod uidetur. Idẽ Felinus in c. ſignificauit. de Iudæis. Phil. Dec. in c. quæ in eccleſiarũ de cõſtit. Ludo. Gomes ſuper 6. cha. 100 in paruis. [redacted]

b SIcut. Suis. Suis potius, quam alienis ſubueniat: ſubueniat tamen & extraneis. lxxxvj. diſt. non ſatis. xlij. diſtin. quieſcamus Sed qui dicuntur hic captiui? Dic quod ſi ab hæreticis uel gentilibus capti ſunt, uel a talibus, ubi timetur periculũ corporis: uel animæ, tales tenetur redimere eccleſia, & etiam quilibet priuatus. ut lxxxvj. diſt. non ſatis. j. ead. aurum. xxiij. quæſt. iij. non inferenda.

[redacted]

2 Id eſt, mors: ut leg. & no. j. ea. aurũ verſ. cur tot. Arch.

Quæ vero. Hæc eſt ſecunda pars qõ. in qua ponit pœnã ſacrilegij, & hoc p capitu. ſeq. Ioan. de Fant.

c DE uiro. Et compita. Cõpitum eſt locus, ubi plures uiæ concurrunt. xlviij. diſtinct. ſicut.

Compitum.

d Conſuluit. Quæ ſit pœna talium qui inferunt iniuriã clericis dum inſiſtunt diuinis officijs & obſequijs, habes xvij. quæſt. iiij. c. ſicut antiquitus. §. qui autem. & c. ſi quis ſuadente. C. de epiſco. & cleric. ſi quis in hoc genus.

e Ante fores. Sed nonne in primo anno eſt extra eccleſiam? Sed dic quod in primo anno ſtet extra cœmiterium quod uiolauit, & ſecundo anno iuxta fores eccleſiæ.

f Audientes. Non commu-

communicantem, ut xxxiij. quæſtione ij. latorem.

a Spondentes. Sacrilegos argue promittere cogendos ſe nunquam ſimile facturos. ſic xxiij. quæſtione octaua. peſsimam. & cap. ſi quis membrorum. ut dixi undecima, quæſtione tertia. cum aliquis.

Monemus. Hæc ē tertia pars quæſtionis in qua reuertitur ad principale, & probat p v. capitula quod res eccleſiæ non ſunt alienandæ in caſu nō conceſſo. Ioan. de Faur.

b Rem tituli. Id eſt, ſpectantem ad eccleſiam ſuam non auferr alij propria authoritate. 1 Nā & tutor & curator punitur: quia aufert alij rem pupilli ſui, ut C. unde ui. l. meminerint. in fine.

c Reddere. Ipſe ergo qui alienauit poteſt conueniri, ut hic, & j. ea. ſtatuimus. & duobus capitulis ſequentibus. Item & poſſeſſor poteſt conueniri, ut ſupra eadem. Auguſtino. & nota ſ. eadem quicunque. & ſ. ea. Apoſtolicos. Cum enim eccleſia habet in optione, quem uelit conuenire, ſi primo cœpit unum conuenire, & poſtea uelit alium conuenire, non fiet ei præiudicium aliquod per electionem, ut C. ſi tuto. uel cura. l. ultima. Sed quid ſi eccleſia eſt conſecuta ius ſuum a poſſeſſore: nunquid adhuc poteſt conueniri ipſum, qui alienauit? non uidetur: quia bona fides non patitur ut bis idem exigatur. ff. de regulis iuris. bona fides. Quod autem poſſet ipſum conuenire, ad hoc eſt argumentum. j. eadem. Vulteranæ. & capit. ſtatuimus. & capit. quicunque. ff. de petit. hæredit. nec ullam. §. ultimo. Reſpondeo, aut eccleſia agit ad pœnam, aut ad intereſſe. ſi ad pœnam poteſt agere adhuc contra alienantem: quia pœna unius non liberat alium, ut ſupra ead. cum deuotiſsimā. ſi ad intereſſe, non poteſt. 2 Item quæritur, ſi eccleſia conſecuta eſt ſuum ius à poſſeſſore, an teneatur cedere actionem, quam habet contra alienantem? Reſpondeo, q non: quia qua fronte potest petere ceſsionem, qui ex contumacia ſua condemnatur, ut ff. de adminiſtratione tutorum. l. ſi plures. & ff. de tutoribus & ration. diſtrahend. lege prima. §. nunc tractemus.

d Litigandum. Argumentum eſt hic, quod qui male alienauit rem eccleſiæ, non poteſt eam repetere.

Quiſquis.

e Cognatis. niſi victum & ueſtitum: ut octuageſimaſexta, diſtinctione. non ſatis. & decimaſexta, quæſtione prima. capitulo ſi cupis. in fine.

f A colono. Licet enim colonus tradat alij poſſeſſionem, non ideo perdit eccleſia poſſeſsionem. C. de acquirenda poſſeſſione, lege ultima.

g Abijciatur. Mitius cum eo agitur. infra eadem. ſi quis qualiber. & quæſtione quinta. ſi epiſcopus. 3

h Non liceat Papæ. Hic Symmachus Papa ſucceſſori ſuo legē imponit ut Imperator ſuo. infra decimaſexta, quæſtione prima. quia iuxta. Sed qualiter hoc potuit cū nullus mortalium Papam poſsit iudicare. extra de electione innotuit. quadrageſima diſtinctio. ſi Papa. nec inferior ſuperiorem. vigeſimaprima diſtinctione, inferior? ſed certe licet ſit ſolutus legibus, tamē ſecundum leges viuere debet. ff. de legibus. lege princeps.

Quibuslibet.

1 Nā pro tali exceſſu videtur deponendus. Lau.

Eccleſia ſi ab uno ſuū ius cō ſecuta ē, an poſsit alium conuenire.

2 Hoc ſ. deo, quia iam ſuum cōſecutus eſt: & ita intereſſe deſijt. ff. & eo p quē factū eſt l. j. §. plures.

3 De hoc leg. & no. ſ. ea. apoſtolicos. ſecūdum H. illa intelligunt cū actum fuit ab initio cū toto clero ipſius eccleſiæ. Ar. ch. ſia. Papā nullus mortalium iudicare poteſt.

... ex dies. Quarto præterea anno (ſi his prioribus tribus annis eorū fructuoſus fuerit pœnitentiæ labor) communioni fidelium reſtituantur, totaq; mentis intentione ſpondentes a talia ſe ulterius nunquam facturos, corpus & ſanguinem domini ſuſcipere mereantur, & uſque ad ſeptimum annum tribus in hebdomada diebus ſine eſu carnium & uini potatione maneant pœnitentes.

Item ex concilio Leonis Papæ quarti.

Res eccleſiæ epiſcopus uſurpare uel alienare non præſumat.

CAN. XVIII.

3 Monemus & irrefragabiliter affirmamus, ut nullus epiſcoporum uel ſacerdotum rem tituli b ſui uſurpare præſumat, ſed neque ſalarium à Chriſtianis ſanctis locis oblatum cauſa amicitiæ, uel timoris, aut muneris pertentet auferre, ne eccleſia Dei ad nihilum redigatur: Quod qui facere præſumpſerit epiſcopus, uel ſacerdos canonicam ſine dubio ſubeat ultionem, & quod eccleſiæ iniuſtè ablatum eſt, reddere c compellatur, ita ut deinceps nullas uires pro his ad litigandum, d uel poſsidendum haberè poſsit.

Item ex hiſtoria Euſebij epiſcopi Cæſarienſis, cap. xij.

Epiſcopo uel abbati res eccleſiæ alienare non licet.

CAN. XIX.

Quiſquis epiſcopus uel abbas de ſalarijs epiſcopi, uel monaſterijs transferre quicquam in principum manus, uel etiam alij perſonæ conferre uoluerit, irritum ſit quod datum eſſe conſtiterit, ſecūdum canonem ſanctorum apoſtolorum, qui dicit: Omnium eccleſiaſticarum rerum epiſcopus habeat ſolicitudinem, & diſpenſet eas, tanquam Deo contemplante Non liceat autem ei fraudare quicquam ex illis, uel cognatis e proprijs dare, quæ Dei ſunt. Quòd ſi pauperes fuerint, ut pauperibus largiatur: ſed non ſub horum occaſione, quæ ſunt eccleſiæ defraudentur. Quòd ſi calliditate uſus excuſationem prætenderit epiſcopus damnum facere, & nihil ad profectum agrum uel locum exiſtere: nec ſic principibus tribuatur ager, uel locus, ſed clericis uel agricultoribus.

Quod ſi calliditate uſus fuerit princeps, & uel a colono f uel a clero agrum emerit, ſit irrita uēditio, & reſtituatur epiſcopo, uel monaſterio. Epiſcopus uel abbas hoc faciens abijciatur g tanquam qui diſperſit, quæ non collegit

Itē Symmachus Papa.

Prædia eccleſiæ non liceat Papæ alienare.

CAN. XX.

Non liceat Papæ h

prædium eccleſiæ aliena-re aliquo modo pro aliqua neceſsitate: nec in uſumfructũ rura dare: niſi tantummodo domos, quę in quibuslibet [a] urbibus non modica impenſa ſuſtentantur: qua lege omnes cuſtodes adſtringantur, ut donator, accenſator, uenditor, honorem perdat: & qui ſubſcripſerit, anathema ſit cum eo, qui dedit, uel qui recepit, niſi reſtituatur. Liceat etiam quibuslibet eccleſiaſticis perſonis contra dicere, & cum fructibus [b] alienata repoſcere. Qđ non ſolummodo in apoſtolica conſeruandum eſt eccleſia, uerùm etiam uniuerſis eccleſijs per prouincias quidem dicitur id conuenire.

Item.

Qui res eccleſiaſticas uendit, ad altare non audeat accedere.

CAN. XXI.

INdignè ad altare [c] domini properare permittitur, qui res eccleſiaſticas audet inuadere, aut iniuſtè poſsidere, aut iniqua, uel iniuſta defenſione i eis perdurare: de quibus debet eſſe tanta prouiſio, ut uindictam admonitio [d] præcedat: & res uſurpatas iniuſtè, qui abſtulit: aut iniuſtè ablatas, qui retinet, æquitate patrocinãte legib. reſtituat. Quòd ſi neglexerit, & neceſsitas compulerit: demum prædonem ſacerdotalis diſtrictio maturata [e] pcellat. Valde enim iniquum & ingens ſacrilegium eſt, ut quæcunq; uel pro remedio peccatorum, uel pro ſalute ac requie animarum ſuarum unuſquiſque uenerabili eccleſiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab ijs, qui bus maximè ſeruari conuenit, id eſt, Chriſtianis, & Deum timentibus hominibus in aliud transferri, uel conuerti permittatur. Propterea qui hæc non prouiderit, & aliter quàm ſcriptũ eſt, prædia eccleſiæ tradita petierit, uel acceperit, aut poſſederit, niſi ſe citò correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur: ſitque accipienti, uel donanti, uel poſsidenti anathema, & inſtitutæ [f] pœnæ contubernium aſsiduum: nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obſtaculo muniat, qui religioſis animabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, contra fas ſine aliqua pietatis conſideratione diſpergit.

Item Nicolaus papa Adoni Vienenſi archiepiſcopo.

Excommunicentur, qui principum authoritate res inuadunt eccleſiæ.

CAN. XXII.

DE rebus, quæ ſemel Deo contributæ atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſsionis principũ à quibuſdã inuadunt atque

---

a Quibuslibet. Videtur ergo, quod ad hanc accuſationem quilibet admittatur, extra de rebus eccle. non alie. ca. ſi quis. & auth. de non alienan. aut permutan. in fin. colla. iij. & not. xvj. q. vij. c. filijs. & quæſt. j. ca. conſtitutum.

b Et cum fructibus. Hic aduerte, quod fructus poſſunt peti. Sciendum eſt, quod ſi agitur per interdictum aliquod ad petendum rem cum fructibus: tunc reſtituũtur omnes fructus percepti à tẽpore eo, quo eſt propoſitum interdictum, niſi in interdicto unde ui, in quo ueniunt fructus omnes percepti à tempore deiectionis: ut ff. de interdic. l. interdictis. ff. de ui & ui arma. l. prima. §. ex die. Si autem agitur rei uendicatio. aut poſſeſſor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ, reſtituet omnes fructus perceptos à tempore litis conteſtatæ: uel qui culpa ſua non ſunt percepti: ſed ante litem conteſtatam perceptos non tenetur reſtituere, ſed tantum extantes: ut C. de rei uendicatio. l. certum eſt. inſtitu. de officio. iudic. §. poſt inchoatam. Si fuerit poſſeſſor malæ fidei, tam perceptos, quã quos percipere potuit, tenetur reſtituere: ut extra de reſtitutione ſpoliatorum. cap. grauis. & ff. de rei uendicatione. l. ſi nauis. §. generaliter. & C. de rei uendica. l. certum eſt. Si uerò malæ fidei poſſeſſor titulum habuit, tunc excuſatur à percipiendis [g] propter titulum: ut C. de rei uendica. l. ſi fundum. niſi ita ſit, quod ille titulus habeatur pro non titulo, ut cũ quis emit contra interdicta legis: ut C. de agricolis & cenſitis. l. quemadmodum. libro undecimo, & alios caſus habes notatos ff. quod metus cau. l. ſed & partus.

Fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituendi.

g Nã tunc & de percipiẽdis tenet. ff. de his quę in frau. cred. ait prot. §. per hãc. Lauren.

c INdigne ad altare. quia nec oblatio eius recipitur: ut ſupra eadem, capi. de uiro. & etiam à ſacramentis eccleſiæ ſuſpenſus eſt: ut xvij. quæſt. iiij. c. quiſquis.

d Admonitio. Argumentũ, quod admonitio ſemper p̃cedat uindictam, ut hic, & ij. quæſtio. vij. c. accuſatio. & ca. ſeq. xj. quæſtio. j. ca. petimus. Sed uerum eſt, cũ agitur ad pœnam excommunicationis: quia nemo excommunicandus eſt, niſi præcedat admonitio trina: [h] ut xvj. quæſt. ſeptima. capitu. omnes decimæ. & xvij. quæſt. quarta capi. de presbyterorum. & extra de ſentent. excommunica. ca. ſacro. Item & in illis criminibus præcedet admonitio, ubi ad brachium ſeculare eſt recurrendum: ut prima, quæſt. vij. ca. patet. Item ubicunque non agitur ad depoſitionem. Et generaliter ubicunque agitur ad denuntiationem; ut extra de ſimo. cap. licet Eli. Sed ubicunque agetur ad depoſitionem, non præcedet admonitio. extra de accuſ. capit. qualiter. Ad quid enim admoneretur tunc, cum ſufficit ad depoſitionem quod homo ſemel deliquerit. xxv. diſtinc. capi. primum. Non obſtat, extra de accuſa. ca. ſi quis. quia loquitur ibi in denuntiatione. Itẽ non obſt. ſecunda, quæſt. vij. c. ſi quis erga. quia loquit̃ ibi de alijs cauſis, quæ non inducunt depoſitionẽ, ut quinta, quæ. iiij. c. in loco.

Admonitio ſemꝑ uindictã pręcedat.

h Sed contra. xxiiij. q. ij. ca. ſane. uerſi. imperiũ. ubi ꝗ hoc in glo. ſeꝗ dicit, &c.

e Maturata. id eſt, mature prolata. ĩ. xvj. quæſt. j. cap. in omnibus.

f Et inſtitutæ. Id eſt, deſtinatæ à talibus.

D E rebus. Vt prius.

diripiuntur: ſancimus ut prius a conſulatis principē ad reſecandam tā præſumptiuam factionem: & cognoſcendū utrùm illius ſit conceſsio, an inuaſoris præſumptio. Quòd ſi principis inordinata fuerit largitio, & ipſe princeps ſit pro emendatione redarguendus. Si autem inuaſoris declaratur præſumptio, uſque ad emendationem excommunicationis ſit uindicta coercendus.

Item Gelaſius Iuſtino archidiacono, & Fauſtino defenſori.

De rebus eccleſiæ non eſt aliquid alienandum.

CAN. XXIII.

4 Vobis enim & famæ ueſtræ conſulendum duximus, ut pontificis b ueſtri loco uobiſcum ab eodem c aliquis ſubrogetur, qui eius nomine pariter uniuerſa diſponat: quatenus omnia prædia ad ueſtrum reuocetis ſtudiū, nec cuiquam clerico pro portione ſua aliquod ſolum eccleſiæ putetis eſſe deputandum: ne per incuriam & negligentiam minuatur: ſed omnem penſionis ſummam ex omnibus prædijs ruſticis, urbaniſq; collectam ad antiſtitē deferatis. Ex qua tamē collectione habeatur ratio, quid ad cauſas d uel expenſas accedentium neceſsitatum opus eſſe perſpicitur, ut de medio ſequeſtreť: & quatuor portiones, e uidelicet, uel de fidelium oblatione, uel de hac fiant modis omnibus penſione: ita, ut unam ſibi tollat antiſtes, aliam clericis pro ſuo iudicio & electione diſpertiat: tertiam pauperibus ſub omni cōſcientia faciat erogari. Fabricis uerò quartā, quæ competit ad ordinationē pontificis erogatione ueſtra decernimus eſſe pēſandā. Si quid fortè ſub annua remanebit expenſa, electo idoneo ab utraq; parte cuſtode tradatur enthecis, ut ſi maior f emerſerit fabrica, ſit ſubſidio, qď ex diuerſi temporis diligentia potuerit cuſtodiri: aut certè ematur poſſeſſio, quæ utilitates reſpiciat communes.

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni epiſcopis.

Diuini muneris participatione priuetur, qui eccleſiaſtica priuilegia calcat.

CAN. XXIIII.

Qui & diuinis † & humanis legibus in ciuili g damnatione calcatis, & reuerētia religionis abiecta, uel eccleſiaſtica priuilegia calcare contendunt, uel ubilibet in pauperum proſilire diſpēdium: nec huiuſmodi ſaltē commoniti conuictiq; nequitiam ſopire conſentiunt, atq; illata ſacris rebus detrimenta reſarcire, meritò diuini muneris participatione ſunt priuādi: & huius perceptione careāt, quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui. Celeſtinus uerò presbyter fratris & coepiſcopi noſtri Sereni, qui contra pontificale iudiciū cōtraque apoſtolicæ ſedis mandatum prorumpens, ſupradictis communionem ſacram miniſtrare præſumpſit: cum non potuerit ignorare h ſentētiam

a Vt prius. Et hic argument. 1 quod authoritas maioris excuſat. xxviij. diſtinct. ca. diaconi. & lxiij. diſt. ca. Salonitanæ. ſed non eſt hoc uerū: ut ſ. ead. quicunque. & licet hic dicatur, quod princeps ſit redarguendus, bene tamen poteſt excommunicari. xj qō. iij. ca. ſi autem nobis. Sed qualiter agi poteſt cōtra illū, q recipit poſſeſsionem, uel à principe uel ab alio, cum ſcriptū ſit in lege. Non uideor ui poſſidere, ſi recipio poſſeſſionem ab illo, quē ſcio eſſe in poſſeſſione. ff. uti poſſid. l. ſi duo. §. non uideor. & arg. extra de reſtitu. ſpo. cum ad ſedem? Sed hæc quæſtio hodie exſufflata eſt per id, quod eſt hodie extra de reſtitu. ſæpe contingit.

Vobis. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua probat, quod eccleſiæ facultates debent diuidi in quatuor partes: & hoc probat per nouem authoritates. Ioan. de Fantu.

b Pontificis ueſtri. Epiſcopus iſte remotus fuit ab adminiſtratione 2 tēporalium, ſed non ſpiritualium.

c Ab eodem. Iſto enim remoto ab adminiſtratione reſeruatur, ut ipſius authoritate adminiſtratores eligantur.

d Quid ad cauſas. ſcilicet ut expenſæ prius deducantur, quæ factæ ſunt in colligendis fructibus: quod ius deductionis nullus caſus poteſt impedire. ff. famil. erciſc. l. fundus. ff. de peti. hæredi. l. ſi à domino. §. fructus. in decimis ſecus: ut extra de deci. cum homines. ſed cum diſtinctione quam habes extra de deci. paſtoralis.

e Portiones. argumentum, quod prædia eccleſiarum non debent diuidi per præbendas: ut no. s. quæſt. proxi. ca. ultimo. hoc non eſt uerum. Hic autem prohibentur diuidi ideo, quia clerici fuerunt ſuſpecti. 3 Sed ubi non ſunt ſuſpecti, bene diuidentur, ut meliorentur per eos poſſeſsiones: ut infra eadem. ca. ſæpe. fit. Nam diligentius tractantur res propriæ, quam communes: ut xlvij. diſtin. capi. ſicut hi. §. neceſſe eſt. & C. quando & quibus quarta pars deb. l. ulti. lib. x.

f Vt ſi maior. Optimum argumentum contra prælatos eccleſiarum: ut non poſsint allegare ſterilitatem temporis, uel incurſum hoſtium: ſi præcedentibus annis fuerunt uberes anni, ſicut nec colonus. ſimi. ff. loc. ex condu. §. ſi uno. huic contrarium ſignatur x. quæſtione iij. capit. unio. ſed ibi ſoluitur.

Qui & diuinis. g In ciuili. id eſt, impia.

h Ignorare. ſic ſ. xvj. diſtin. ca. quod dicitis. ſ. j. quæſt. j. c. ſi quis à ſimoniacis. & x xvj. quæ. ij. capi. nullus. ſ. diſtin. xx. capi. ſi decreta. ſupra. lxxxvij. diſtinct. c. ult. & xvij. q. ij. ca. ult. audiretur tamē iſte, ſi uellet probare ſe ignoraſſe. lxxxij. diſtinct. c. propoſuiſti. in fi. & j. q. j. cap. ſi quis à ſimoniacis. & extra de elec. ca. innotuit. in fi. Sed qualiter probabit ſe ignoraſſe? Reſpondeo, ꝓbabit, quod fuit in alia prouincia, ut extra de teſti. ca. ex tenore. & C. de contrahend. ſtipul.

1 Hoc argu. ſumitur ex eo, qď dixit text. ipſe prīceps ſit redarguēdus. q. d. non ille q ei9 authoritate accepit, ſecū dum Hu. Maioris authoritas nō ſemꝑ excuſat.

2 Intellige non omni. & hoc colligitur. ſ. ubi dicit ꝙ omnes reditus debēt ad ipſum deferri uel ab eo diuidi. Archi.

Expenſæ ſemp ſunt deducendæ.

3 Hoc colligitur ex illa litera, ne per incuriā, &c. unde ibi innui uidetur à contrario, qď ſi illa cauſa ceſſaret, ſcilicet, ꝙ eſſent diligentes clerici: quod poſſunt diuidi ſecundum H. & Lauren.

† Aliàs, qui & humanis.

Ignorantia probatur dupliciter.

proprij ſacerdotis, ab officio protinus eccleſiaſtico repellatur: ut nullus eccleſiæ miniſtrorum contra pontificalia inſtituta uenire contendat.

Idem eiſdem.

De eodem.

CAN. XXV.

VVlteranæ eccleſiæ actus uel patrimoniū, quod hactenus comperimus deſtitutum, & poſt damnationem Euchariſti, quo fuerat deprauante diſperſum, curæ ueſtræ decreuimus eſſe delegandum, ut diligentia (qua uos pro utilitatibus eccleſiæ exiſtimamus eſſe uigilantes) prædia culturæ reſtituatis antiquæ: & reuocetis ſi qua ſunt uendita, aut donata mancipia. poſſeſſiones etiam, quas ab Eumancio & opilione epiſcopis, uel cæteris quouis iure uideritis teneri (quia contra conſtituta ſynodi ab epiſcopis prædia alienari nullo potuerunt commento) nihilominus reuocētur. [a] Sit emptoribus [b] ad eum recurſus, qui præſumpſit aliquid de eccleſiæ rebus illicita uenditione diſtrahere: ita, ut penſiones annuas ad pontificem deferatis, cui priuilegia ſua integra conuenit omni ratione ſeruari, ut eius diſpenſatione portiones ꝑueniant conſuetæ: ita, ut portionem quartam, quæ ad eos pertinet, ſua pontifex ordinatione diſtribuat prout cuiuſque locum [c] meritumque cognoſcit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum eſt, ut clericis quartam partem eroget pro conſideratione ſuæ electionis antiſtes. Fabricarum etiam portio epiſcopo ſciente et diſponente ueſtra erogatione pendatur, quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

Idem clero & ordini & plebi Brunduſij.

Redituum & oblationum duæ portiones clericis committantur.

CAN. XXVI.

COnceſſo nobis, quem petiſtis, antiſtite fratre iam & coepiſcopo meo Iuliano, neceſſarium fuit (eodem ad eccleſiā ſuam mox remiſſo) ad uos noſtra ſcripta pariter deſtinari, quibus agnoſceretis eidē fuiſſe præceptum, ne unquam ordinationes præſumat illicitas, & infrà.

Reditus & oblationes fidelium in quatuor partes diuidat: quarum unam epiſcopus ſibiipſi retineat, & alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate [d] diſtribuat: fabricis tertiam, quartam pauperibus & peregrinis habeat fideliter erogandam, quarum rationem diuino eſt redditurus examini.

Idem.

De oblationibus fidelium quot portiones fiant, & quæ cuique proueniat.

CAN. XXVII.

QVatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cuiuſlibet eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum rationabiliter eſt decretum) conuenit fieri portiones: quarum una ſit pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta eſt fabricis applicanda. de quibus ſicut ſacerdotis intererit integram miniſtris eccleſiæ memoratam diſpendere quantitatem: ſic clericus ultra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter nouerit expetendum. Ea uerò, quæ eccleſiaſticis reſtaurandis ædificijs attributa ſunt,, huic operi ueraciter prærogata locorum doceat [e] inſtauratio ſanctorum manifeſta: quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrum ſuum præſul impendia his ſacris ædibus deputata conuertat: ipſam nihilominus adſtrictam pauperibus portionem, quanquam diuinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe uideatur, tamen iuxta hoc quod ſcriptum eſt, Vt

ſtipu.l. optimā. uel etiam proprio iuramento, ut xxxiij. q.ij. in lectum.

[a] VVlteranæ. Reuocētur. C. ſi tuto. uel cura. inter l. ulti.

[b] Emptoribus. ſ. x. q. ij. hoc ius porrectum in fin. §. qui uero res. Sed cōtra. xvj. q. iij. uniuerſas C. de euic. ſi fundus. Solu. hoc ca. loquitur de poſſeſſore bonæ fidei: cōtraria de poſſeſſore malæ fidei. Sed ad hæc obijcitur: malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agric. & cenſit. quēadmodū. lib. xj. Reſpondeo: quantum ad hoc eſt malæ fidei poſſeſſor quia non uſucapit: ſed quātum ad hoc eſt bonæ fidei poſſeſſor, quod habet recurſum cōtra ſuū uenditorem.

Dignitates conferantur ſecundū merita.

[c] Locum. Arg. quod ſecundum priorē locum & maius meritū conferendæ ſunt dignitates: ut ſ. ca. proxi. & ſ. diſtin. j. ius militare. & j. q. ij. clerici. & lxxv. diſtinc. c. ult. & ille gradus cæteros antecedat, quē ſtipendia longiora & labor prolixior fecerunt anteire, ut C. de offic. mag. offi. l. nemo. lxj. diſt. ca. j. & cap. miramur. & ſtipendiorum ratio habēda eſt, ut ff. de re mili. l. nō omnes in prin. Arg. contra xvj. q. vij. omnes decimæ & cap. j. in fi. & extra de conſtit. cum omnes.

ſ Alias, lxxiij.

Vbi de hoc etiam plenius extra de ma. & obe. ſta. Archi.

[d] COnceſſo. Sedulitate. Argu. contra clericos exiſtentes in ſcholis, ut non debeant ꝑcipere eccleſiaſtica ſtipendia, ut xvj. q. j. generaliter: & j. ca. charitatem. Arg. contra xxxij. diſt. ſi qui uero.

[e] QVatuor. Doceat. Arg. ꝑ unum factū probari aliud; & cauſam probari per effectū: quia per reparationem fabricatū probatur quod bene ſit expenſa quarta fabricæ: & ſic xviij. diſt. peruenit. ſic C. de admini. tut. l. lex quæ. in fin. Item ex omnibus his capitulis collige laicos nō eſſe cōpellēdos ad reparationē fabricæ, ſed tantū clericos. ſ x. q. j. decernimus.

Clerici ſoli ad reparationē fabricæ cōpellātur.

ſ Arg. quod etiā princeps teneatur ad hoc xcvj. diſt. c. ult. Le.

Teſtifi-

T

Mat. 5. b

uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cælis eſt: oportet etiã præſenti teſtificatione [a] prædicari, commendari, & bonæ famæ præconijs non taceri. quapropter nec clericorũ quiſpiam, &c.

Item Simplicius papa Florentino, & Equitio epiſcopis.

De reditibus oblationum & redituum eccleſiæ quatuor portiones presbytero diſpenſanda credantur.

CAN. XXVIII.

DE reditibus eccleſię uel oblatione fidelium ſola epiſcopis ex his una portio remittatur: duæ eccleſiaſticis fabricis & erogationi pauperum profuturæ à presbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrentur: ultima clericis pro ſingulorum meritis diuidatur. & infrà. Cui, id eſt, Gaudentio epiſcopo ſpecialiter hoc præcipimus, ut tres illas portiones, quas triennio [b] ſibi tantùm dicitur uendicaſſe, reſtituat.

Item Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano. †

De reditibus eccleſiæ etiam nouiter quæſitis quarta pars clericis erogetur.

CAN. XXIX.

COgnouimus de reditibus eccleſiæ nouiter acquiſitis, ad canonicam diſpoſitionẽ quartarum minimè prouenire: ſed epiſcopos locorũ diſtribuere tantummodo quartam antiquorum redituum: nunc uerò quæſita ſuis uſibus retinere: quam rem prauam, ſub introductamq; conſuetudinem fraternitas tua uiuaciter emendare feſtinet, ut ſiue de præteritis reditibus, ſiue de his quæ obuenient, [c] uel obueniẽtibus, quartæ ſecundùm diſtributionem canonicã diſpenſentur. Incongruũ nanq; eſt unam eandemque eccleſiæ ſubſtantiam duplici [d] quodammodo iure cenſeri.

Idem Auguſtino epiſcopo Angelorũ. †

De ſtipẽdio eccleſiæ quatuor debẽt fieri portiones.

CAN. XXX.

MOs eſt apoſtolicæ ſedis ordinato epiſcopo præcepta tradere, ut de omni ſtipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones: una uidelicet epiſcopo, & familiæ eius propter hoſpitalitatem atque ſuſceptionem, alia clero, tertia uerò pauperibus, quarta eccleſijs reparandis.

Item ex concilio Toletano.

De eodem.

PALEA

S*Ancimus omnibus epiſcopis curã laicorum inſtare, ut ſi quos in fide Chriſti inuenerint, nimio affectu diligant: & inſuper confirmamus ut ſi aliqua ab ipſis accipiant dona,* [e] *ſtatim in quatuor diuidant partes: ita ut prima pars ſecundùm apoſtolorum præcepta titulorum,* [f] *necnon cœmeteriorũ reſtaurationibus diligenter attribuatur, ſecunda clericis, tertia cunctis pauperibus, quarta uerò aduenis.* ‖ cap. 23

Item ex concilio Agathenſi. †

Omnes presbyteri per iuſſionem epiſcopi res eccleſiæ diſpenſare ſtudeant.

CAN. XXXI.

STatuimus (quod epiſcopi omnes iubẽt) ut ciuitatẽſes ſiue diœceſani presbyteri uel clerici rem eccleſiæ ſaluo iure eccleſiæ (ſicut pmiſerit epiſcopi) teneant: uendere autem, aut donare penitus non pręſumant. Quod ſi fecerint, & facta uenditio non ualebit, & de facultatibus, ſi quas habent proprias, indemnem [g] eccleſiam reddant, & communione priuentur. † cap. 16

Item ex eodem concilio. †

De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt, aut aduerſarijs impendunt.

CAN. XXXII.

SI quis de clericis documenta, [h] quibus eccleſiæ poſſeſsio firmatur, aut ſup-

---

[a] Teſtificatione. Arg. quod res ſemper ſunt gerẽdæ in illorum præſentia, quorum intereſt, ut, viij. q. j. licet.

DE reditibus. [b] Triẽnio. Licet iſte epiſcopus p triẽnium poſſederit rés eccleſiæ mobiles, non tamen uſucapiebat eas: quia furtum cõmiſit in eis, ut v. quæſtio. ij. cap. ulti.

[c] COgnouimus. Obuenient. Arg. cõtra ff. de iure dot. cum in fundo. §. ſi fundus. ſimile. ff. dę pact. dot. inter ſocerum. §. ij. ſimile. C. de aſſu. l. ij.

[d] Duplici. Nota duplicitatẽ à canone reprobari. xvj. quæſti. vij. In nona. & xviij. q. ij. in nullo. ſic. ff. de uſucap. eum qui ędes. Item argu. quod idem iuris eſt in ueteribus, quod in nouis, extra de cenſi. cum olim. & capit. cum in eccleſijs. Argu. contra de deci. tua. nam licet ueteres decimę ſint conceſſæ laico, non ideo nouæ ut ibi dicitur. Quandoque tamẽ eadem res duplici iure cẽſetur, extra de religio. domi. ca. quia. & ff. de pecul. hinc quęritur. §. j. ubi habes quod peculium quandoque duplici iure cẽſetur: ſed iſti ſunt caſus ſpeciales.

[e] SAncimus. Dona. ſecundum diſtinctionẽ, extra de teſta. requiſiſti.

[f] Titulorũ. id eſt, eccleſiarũ, ad quas intitulati ſunt.

STatuimus. Hæc eſt quinta pars quæſtio. in qua magiſter reuertitur & probat per xx. capitu. quod res eccleſiæ non ſunt alienãdæ, niſi in caſu conceſſo, alias alienatio nõ tenet: & alienatores quocunque caſu debent puniri. Ioan. de Fant.

[g] Indemnem. De hoc dixi. ſ. ead. nonnimus.

[h] SI quis. Documenta. Idem eſſet, ſi teſtes aliquos impediret dicere ueritatẽ, ut extra de teſtib. cogẽ. peruenit.

Supprimunt.

Duplicitas reprobatur.

† Epiſtola xj. lib. vij.

Quod autem hic dicitur regulare eſt. de hoc etiam leg. & no. extra de deci. cum in tua. in fine.

† In reſponſione ad primã interrogatum.

primere, [a] aut negare, aut aduerſarij fortaſſe tradere damnanda & punienda obſtinatione præſumpſerit, quicquid [b] per abſentiam documentorum damni eccleſiæ illatū eſt, de proprijs facultatibus reddat, & cōmunione priuetur. Hi aūt qui in damno eccleſiæ impiè ſolicitati à traditoribus aliquid ſuſceperint, ſuperiori ſentētia teneantur.

Item ex eodem. †

Epiſcopus hæredem non habens, non alium quàm eccleſiā hæredem inſtituat.

CAN. XXXIII.

EPiſcopus, qui filios aut nepotes non habuerit, alium [c] quàm eccleſiam nō relinquat hæredem. ſi quid de eccleſia non in eccleſiæ cauſa, aut neceſsitate pręſumpſerit: quod diſtraxit, aut donauit, irritum habeatur. qui uerò filios habet, de bonis quæ reliquit, ab hæredibus [d] eius indemnitatibus eccleſiæ conſulatur.

Item ex eodem.

Qui in clero conſtituti ſunt, de rebus eccleſiæ nihil alienare præſumant.

CAN. XXXIIII.

DIaconi, uel presbyteri in parochia conſtituti, de rebus eccleſiæ ſibi creditis nihil audeāt commutare, uendere, uel donare: quia res eccleſiæ ſacratæ Deo eſſe noſcuntur. Similiter & ſacerdotes nihil de rebus eccleſiæ ſibi cōmiſſæ (ut ſuperius comprehenſum eſt) alienare præſumant: quod ſi fecerint, [e] conuicti in concilio, & ab honore depoſiti, de ſuo ꝓprio aliud [f] tantum reſtituant, quātum uiſi fuerint præſumpſiſſe. Libertos etiam, quos ſacerdotes, uel diacones de eccleſia Chriſti ſibi commiſſa facere uolunt, actus [g] eccleſiæ ꝓſequi iubemus: quod ſi facere contempſerint, placuit eos ad proprium reuerti ſeruitium.

Item ex eodem. †

De poſſeſsione eccleſiaſtici iuris quicquid à presbytero diſtrahitur, inane habeatur & uacuum.

CAN. XXXV.

QVicquid parochiarū presbyter de eccleſiaſtici iuris poſſeſsione diſtraxerit, inane habeatur, & uacuum uendicatione [h] comparantis, & actione uendentis.

Item Vrbanus Papa.

Alienationes factæ ab intruſis, et ordinationes ſine conſenſu clericorum, irrita ſunt.

CAN. XXXVI.

ALienationes [i] omnium per intruſionem, ſeu canonicè electorum ſub epiſcopi nomine aut abbatis, qui ſecundum eccleſiæ ſuæ uſum conſecrādus [k] eſt: alienationes dico quocunque modo factas, necnon &

[a] Supprimere. Quia crimen falſi incurrūt. ff. de falſ. l. j. §. ijs qui depoſita.

[b] Quicquid. Arg. ꝙ eccleſia poteſt petere intereſſe, quod eſt extra rem. ſed illud non eſt extra rem, quia inſtrumento tradito poſſeſsionis, & poſſeſsio tradi uidetur: ut C. de dona. l. j.

[c] EPiſcopus. Alium. Hoc eſt conſilium, quia etiam uxorem & ſeruū ſuum poſſet inſtituere hęredē; ut ſ. ead. quæſtio. j. ſint manifeſtæ.

[d] Ab hæredibus. Hic duo contraria dici uidentur, ſcilicet quod eccleſia debeat eſſe hæres defuncti, & qđ eccleſia poſsit conuenire filiū defuncti de eo, quod male alienauit defunctus. Nam ſi eccleſia eſt hæres defuncti, etiā ſi defunctus aliquid indebite alienauit, illud non poteſt reuocare eccleſia, ut C. de re. alienis non alie. l. iii. C. de libe. cau. l. ſi ab eo. C. de rei uendic. cum à matre. Tenetur enim ſequi uoluntatem defuncti: ut xj. quæ. j. Syluester. ideo ſic exponas, eccleſiam ſibi relinquat hæredem. ſed ſi eccleſiam non inſtituit hæredē, ſupple, tunc ſi quid de eccleſia, &c. Generaliter enim omnis hæres tenetur ad omnia onera defuncti, niſi fecerit inuētarium: ut C. de iu. deli. ſancimus. Hoc tamen teneas, ꝙ ſecūdum canones in contractibus & in delictis, ſiue aliqđ peruenerit ad hæredem, ſiue non: ſiue lis ſit conteſtata cū defuncto, ſiue non hæres ſemper tenetur inſolidum: vt xvj. q. vj. ſi epiſcopū. in fin. extra de rap. in literis.

[e] DIaconi. Fecerint, Aeſtimatione ſeruorum reddita de proprio: alioqui reuocarentur: vt j. ead. & ſi illi. niſi ſine benemeriti: ut j. e. ſi quos de ſeruis: ſic eſt in hoc dura conditio libertorum eccleſiæ ꝙ propter operas non præſtitas reuocantur in ſeruitutem. aliud in liberto priuati, ut C. de lib. cau. ſolo obſequij. ꝙ eſt hic ſpeciale. Item aliud ſpeciale, ꝙ filij iſtorum libertorum ſunt obnoxij eccleſiæ j. e. de libertis. ſecus in alijs: ut C. de lib. & eorum lib. l. j & ii. Item aliud ſpeciale, ꝙ liberti tenentur ſeruire eccleſiæ nulla eis opera impoſita: ut hic, & j. e. liberti. Hodie tamē diſtinguitur: ut extra de ſeruis non or. eo libentius.

[f] Aliud. i. ipſam rem reſtituet, & aliud tantū de ſuo. ſic lxxxix. di. decernter. x. q. ii. hoc ius, uer. qui uero res.

[g] Actus. i. negotia.

[h] QVicquid. Vendicatione. In emptorem enim non transfertur dominium, unde non poteſt rem uēdicare. habet tamen contra uenditorem actionem ex empto: ut ſ. e. Vulteranæ. in authē. de nō alie. aut permu. §. quia uero Leonis. col. ii. Sed nonne uenditor poteſt petere pretium re nondū euicta? quia uenditor non ad aliud tenetur, niſi ut faciat emptorē habere rē. Non enim tenetur rem eius facere: ut ff. de actio. emp. ſeru⁹ quē. § ſi ſciens. ſed hic contractus eſt nullus.

[i] ALienatiōes. Hoc ad canonice electos referas: quia intruſi uel ſchiſmatici nec etiam cum conſenſu cap. poſſunt aliquid alienare. j. ca. precariæ. extra de ſchiſma. ꝙ à prædeceſſore. [l] vij qō. j. factus xxv. quæſt. j. omne. ff. de rebus eorum qui ſub tu. te. uel cura. c. quicūque. Argu. contra. j. de conſec. diſt. ii. & dixit. j. quæſt. j. ſi quis à ſimoniacis. iii. quæſtio. vii. tria. in princip.

[k] Conſecrandus. Id eſt, benedicendus. Abbas enim non cōſecratur niſi cum ordinatur in ſacerdotem: ſed tamen dicitur, quod ei manus imponitur ab epiſcopo. lxix. di. quoniam uidemus unde abbas ſine benedictione poteſt monachos benedicere. extra de ſup. neglig. prælat. ſtatuimus.

[a] Id eſt ꝙ ſan. & idē uo. extra de iniurijs. ſ. noſtra. de ſen. excō. ſacrorū. ſ. gl. j. Arc.

† cap. 33.

Hæres onera defuncti ſuſtineat.

† cap. 49.

[a] Vbi de hoc, & ſ. j. q. iii. c. eccleſia. §. itē peccato ciuiā & ibi ſatis dixi. Arc. Liberti eccleſiæ differūt à libertis priuatorum.

† cap. 53

[l] Et ex. & elec. nihil eſt. in gl. in duob. caſib. &c. ibi uideas. Sed ꝑ hæreticū bene acquiritur loco religioſo, ſiue eccleſiæ, argu. xxxii. qō. iiii. recurrat. uerſi. quomō ergo. ubi de hoc. Arc. Abbas nō conſecratur.

ordinationes a perſonarũ ab eiſdem ſine communi conſenſu clericorũ eccleſiæ, ſiue per ſimoniã itidem factas, irritas iudicamus. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus clericus præbendã b ſuam ſeu beneficium aliquod eccleſiaſticum aliquo modo alienare præſumat. Quod ſi præſumptũ olim fuit, uel aliquando fuerit, irritum erit, & ultioni canonicæ ſubiacebit.

Item ex concilio Ilerdenſi. †

Epiſcopo defuncto, uel adhuc in ſupremis agente, de rebus eccleſiæ nihil eſt uſurpandum.

CAN. XXXVII.

HAec huius c placiti d conſtitutione inter nos cenſura placuit cuſtodiri, ut defuncto antiſtite, uel etiam adhuc in ſupremis agente, nullus clericorum, cuiuslibet ordinis, officij, gradusve ſit, quicquam de domo eius præſumat, uel de utilitate, quæ inſtrumẽti domus eſſe noſcitur: id eſt, mobilis & immobilis rei eccleſiaſticæ, conetur inuadere: nihil furto, nihil dolo ſupprimens, auferens, atque abſcondens. Sed is cui domus commiſſa eſt, ſubiunctis ſibi uno, uel duobus fideliſsimis, omnia uſque ad tempus ſubſtituendi pontificis debet conſeruare e & his, qui in domo inueniuntur, clericis conſuetam alimoniã miniſtrare. Subſtitutus autem antiſtes ſuſceptæ ſedis cõmoda ordinabit, uelut Deus imperabit, ut eis uti cum his debeat, quos cognouerit diſciplinæ & charitati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quod ſi quiſquã poſt hæc cuiuslibet ordinis (ut ſuperius dictũ eſt) clericus quacunque occaſione, uel de omni facultate quippiam probatus fuerit abſtuliſſe, uel forſitan dolo aliquo ſuppreſsiſſe, reus ſacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & uix f ei peregrina communio concedatur: quia g durum eſt, ut hi quos conſtat in ſeruitio domini cum primæ ſedis antiſtite deſudaſſe, ab his, qui ſuarum rerum incubatores, uel utilitatibus ſeruiẽtes atque uacantes fuiſſe noſcũtur, deſpecti aliquatenus crucientur.

Item ex concilio Toletano quarto. †

Epiſcopi qui nihil eccleſiæ cõferunt, famulos eius libertate non donent.

CAN. XXXVIII.

ET ſi illi, qui nulla ex rebus ſuis pauperibus Chriſti diſtribuunt, h æterni iudicis uoce cõdemnabuntur in futuro: quantò magis i, qui auferunt pauperibus, quæ non dederunt? Quapropter epiſcopi, qui nihil ex ſuo proprio eccleſiæ Chriſti compẽſauerunt, hanc diuinam ſententiam metuant: & liberos ex familia eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumãt. Impium enim eſt, ut qui res ſuas eccleſiæ Chriſti non contulerit, k damnum inferat, & ius eccleſiæ alienare contendat. Tales igitur liberos ſucceſſor l epiſcopus abſque ulla oppoſitione ad ius eccleſiæ reuocabit; m quia

a Ordinationes. Hoc non poteſt facere ſine conſenſu capituli ſui: ut xxiiii. diſtin. c. ulti. & penult.

b Præbendam. Fructus poteſt extra ne præla. uices ſuas. cap. ulti. ad inſtar fructuarij. ff. de uſufru. arboribus. ſicut fructus decimarum & oblationum poſſunt uẽdi, licet hoc nõ ſit honeſtum: quia prohibitum non inuenit: ſed tantum cum conſenſu epiſcopi. extra de re. ecc. nõ alien. nulli. niſi ad modicum tempus. argu. extra de cen. præterea. & extra de tranſac. de cætero. Sed quid ſi obligauit ad quinquenniũ, nunquid ſtabit ſucceſſor contractui? ita, ſi nomine eccleſiæ contraxit, & cum epiſcopi authoritate. extra de ſol. c. j. ſecus ſi nomine ſuo. ff. de pig. l. lex uectigali. ff. quib. mod. pig. uel hypo. ſol. ſi res diſtracta. ff. loca. ſi quis domum. § hic ſubiungi ſolet. Io. Sed certe quicquid dicat Ioan. ego credo, quod ſicut clericus poteſt uendere fructus præbẽdæ ſuæ ſine conſenſu epiſcopi, ita obligare, maxime ad modicum tempus: ſicut tutor uẽdit fructus ſine authoritate iudicis: ut C. de admi. tuto. lex quæ. nec aliqua dec. contradicit legi. B.

c HAec huius. Sic cõſtrue. Hæc cenſura placuit cuſtodiri placiti conſtitutione. & ſecundum hoc, uerbũ placuit, eſt perſonale uerbum.

d Placiti. Id eſt, decreti.

e Conſeruare. Argu. ſucceſſori omnia ſeruanda à morte prædeceſſoris. extra de offi. & pot. iu. ordin. cum uos plerunq; & extra de teſt. relatũ. Item arg. quod mobilia prædeceſſoris pertinẽt ad ſucceſſorem: ut ĩ. e. de laicis.

f Et uix. quod uix fit, tamen fit. ĩ. diſt. xix. in memoriam. argu. contra. ff. ad Velleian. tutor. in princip.

g Quia. Hoc refertur ad id quod ĩ. dixit.

h ET ſi illi. Diſtribuunt. Neceſsitatis articulo. De hoc notatur xlvii. diſtinct. ſicut hi.

i Quanto magis. Innuitur hic, quod magis ſit auferre quam non dare, cũ tamen quandoque æquiparentur. & ſic eſt contra xlvij. diſt. ſicut.

k Non contulerit. Sic uidetur quod ſi res ſuas contulerit eccleſiæ, quod tunc alienare poſſit. ar. ĩ. ead. ſi quis qualibet. extra de re. eccle. non alie. ca. epiſcopi. Ad hoc dicunt quidam, quod nullo caſu poteſt alienare, niſi cõi conſenſu canonicorũ. ſed hoc nihil eſt; quia ſi habet cõſenſum cleri, quare reſtituet tantundem de ſuo, cũ nec alienare poſſet, licet adeſſet omniũ conſenſus, niſi eſſet cõmunis utilitas eccleſiæ: ut ĩ. ea. fine. Sed intellige cum ille manumiſſus nõ erat bene meritus: & ſic erat malæ fidei poſſeſſor, alias poſſet præſcribere libertatem: ut C. de præſcript. longi tempo. l. j.

l Succeſſor. Vel ipſemet. xxxv. quæ. ix. quod quis. & eſt argu. quod ſucceſſor reuocat malefactum ſui anteceſſoris: ut xvj. quæſtione iii. ſi ſacerdos. extra de preca. cap. ii.

m Reuocabit. Niſi per decem annos ſtete-

Beneficij fructus uẽdi põt.

Hoc plane oli probat extra de emp. & uen. c. j. ubi habent iſta uerba hic poſita per Ioan. ca. xvj.

Obligare. Ita practicat ut & ſecularibus curijs poſsit obligare, & quotidie in regno Franciæ ſeruiẽtes regij uel iferiorũ prehẽdunt fructus huiuſmodi ſpendentes uel futu[illegible]

† cap. 66

Epiſcopus ſeruũ eccleſiæ an poſſit manumittere.

Dumtamen toleretur ad miniſtratiõe. alias ſecus, ut ĩ. ea. monem⁹. & hoc no. extra de rebus eccle. non alie. ſi quis preſbyterorũ. Archi.

eos non æquitas, ſed improbitas abſoluit.

Item ex concilio Aurelianenſi.

De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt aut negãt. aut alijs damnabiliter tradũt.

CAN. XXXIX.

SI quis de clericis documenta, quibus eccleſiæ poſſeſsio firma tenetur, aut ſupprimere, aut negare, aut auertere, aut fortaſſe tradere damnabili & punienda obſtinatione præſumpſerit: quicquid pro abſentia documẽtorum damni eccleſiæ illatũ eſt, de proprijs facultatibus reddat.

Item ex eodem. †

Miniſtris eccleſiæ de rebus eiuſdem eccleſiæ abſque epiſcopi pmiſſu nihil alienare licet.

CAN. XL.

ABbatibus, presbyteris, alijsque miniſtris de rebus eccleſiaſticis, uel ſacro miniſterio deditis alienare, & obligare abſque permiſſu, & ſubſcriptione epiſcopi, a nihil liceat. Quod ſi præſumpſerint, degradentur communione conceſſa: & quod temerè alienatũ eſt, ordinatione epiſcopi reuocetur.

Item ex ſynodo Anchiritana. †

Res eccleſiæ, quæ abſente epiſcopo diſtrahũtur, ad ius eccleſiaſticum reuocentur.

CAN. XLI.

SI qua de rebus eccleſiæ cũ epiſcopus non adeſt, presbyteri b uendiderint: placuit reſciſſo c contractu ad ius eccleſiaſticum reuocari. In iudicio autem erit epiſcopi cõſtitutum, ſi pretium debeat recipi, d necne: propter quod e ſæpe cõtingit diſtractarum rerum reditus ampliorem ſummam pro accepto pretio reddi.

Item ex concilio Calcedonenſi. †

Poſt mortem epiſcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant.

CAN. XLII.

NOn liceat clericis poſt mortem f epiſcopi ſui rapere g res pertinentes ad eũ, ſicuti præcedentibus regulis conſtitutum habetur. Si uerò hoc fecerint, periclitari ſe nouerint à proprio gradu.

Item ex concilio Mediomatricis.

Reſcindantur precariæ & commutationes ab inuaſoribus factæ.

CAN XLIII.

PRecariæ h & cõmutationes tempore uiduatarum eccleſiarum factæ ab his, qui loca epiſcoporum occupauerãt, reſcindantur: & cum authoritate eccleſiaſtica, uel ciuili, i ſi faciendæ ſunt fiant.

Itẽ Gregorius Maximiano Syracuſano epo.

Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus eccleſiæ. CAN. XLIIII.

CHaritatem tuã commonere curauimus ut ſi quiſpiam epiſcoporum de hac luce migrauerit, uel (quod abſit) pro ſuis fuerit remotus exceſſibus: conuenientibus œconomis, cunctiſque clericis prioribus, atque in ſui præſentia inuentariũ eccleſiæ rerum facientibus: omnia, quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec (ſicut antea fieri dicebatur) ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus quaſi pro faciendi k inuentarij labo-

---

ſteterint in libertate. ff. qui & à quib. ma. ſicut. §. Ariſto. ſic ergo reſtituitur contra libertatẽ eccleſia: quod non eſt in minore, niſi ex magna cauſa: ut ff. de min. ſi ex cauſa. in fine.

a ABbatib⁹. Subſcriptiõe epiſcopi. Licet abbas non poſſet ſine conſenſu epiſcopi alienare rem eccleſiæ, ut hic, & ĩ. xvij. q. iiij. in uẽditionib⁹. & extra de reb. eccle. non ali. nulli tamẽ ſi cõſuetudo loci habet, bene poteſt dare modicum extra de do. ca. ij. & iij. & infeudare poteſt. extra de reb. eccle. non alie. ad noſtram. & hoc poteſt epiſcop⁹ uel abbas ſine conſenſu capituli ſi ſubeſt neceſſitas, & res eſt modica. ĩ. e. c. terrulas. Io. quod falſum eſt, niſi ĩ paruis rebus.

Abbas an poſſit donare.

† Scilicet cõcil. Aurelianẽ. j. cap. xxiij.

b SI qua de reb⁹. Presbyteri. id eſt canonici.

c Reſciſſo. Hic patet quod ſede uacãte clerici nihil diſponere poſſunt de rebus eccleſię: ut x. qõ. ij. ſi quis epiſcopus. & lxxv. diſtinc. quoniã. imo potius ſede uacante, non poſſunt ĩmutare ſtatũ eius, extra ne ſede uacã. c. nouit. tamẽ ſi eſt magna neceſsitas, clerici poſſunt aliqua alienare ſecundũ Hug. ut dixi. lxxj. diſt. fraternitatem. & arg. ĩ. e. precariæ. tamen de authoritate ſuperioris. Nam & iudex præſtat authoritatẽ facto minoris eo tẽpore cum nõ habet curatorẽ, ut C. qui admit. ad bon. poſſ. l. bonorum. Item in minoribus eccleſijs poteſt epiſcopus aliqua alienare mortuo ſacerdote tempore necesſitatis ut x. q. ij. ſi quis epiſcopus. & nota q cõtractus ipſo iure tenẽt: quẽ faciũt clerici mortuo epiſcopo: ſed reſtituitur eccleſia, ſi probat ſe læſam, ſicut eſt in contractu, minoris, qui nõ habet curatorem: ut C. de in integ. reſtit. ſi curatorem. & ideo bene dicit hic reſciſſo cõtractu, ſcilicet p in integrum reſtitutionem.

Sede uacante an poſſint clerici de rebus eccleſiæ diſponere.

† ca. xv.

Videtur contra extra lib. vj. de re. ecc. nõ ali. dudũ. ſed poteſt intelligi q̃d ibi dicitur cũ hac determinatiõe: & ita hoc nõ corrigetur. ad hoc ĩ. ead. precariæ. Archi.

[redacted]

d Recipi. ab emptore.

e Propter quod. id eſt, quia ſæpe cõtigit ampliorẽ ſummam reditus diſtractarum rerũ reddi, ſcilicet emptori p̃tio accepto hoc eſt dicere, q̃ emptor amplius ſæpe percipit de reditib⁹, quã ſit pretiũ, quod dedit, uel quam eccleſia inueniat p̃ pretio, quod accepit: & ideo magis expedit epiſcopo repetere fructus pceptos quàm retinere pretium.

† ca. 11.

f NOn liceat. poſt mortem. Narrat quod cõtingere ſolet. unde ſub. maxime. ĩ. e. hæc huius.

g Rapere. Vitiũ. not. ĩ. ead. de laicis. & c. illud. ead. q. v. ſicubi. H.

† Epiſtola a. li. j.

h PRecariæ. Ergo poſſunt alienare eccleſia uacante: quia capitulũ ſupplet defectu epiſcopi. extra de hæręt. ad abolendam. Ioan. quod falſum eſt: ut extra ne ſede uacan. c. j. B.

i Vel ciuili. ĩ. xcvj. diſt. bene. in fin. Vel dic ciuili, id eſt principis: cuius authoritas requirit in rebus ab ipſo collatis. x. q. ij. precarię.

Haritatem.

k Pro faciẽdi. Hoc intellige cum habet ſalariũ de publico, ut xxiij. q. j. militare.

re tollatur. Viſitatores eccleſiarum, clericique eorum, qui cum ipſis non per ſuæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquid laboris ſui capiant te diſponente ſubſidij. Iuſtum nanque eſt, ut illi conſequantur ſtipendium, [a] qui pro tẽpore ſuũ cómodare reperiunt obſequiũ.

Item ex concilio Vrbani papæ Aluerniæ celebrato.

Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere.

CAN. XLV.

De laicis quæſtio facta eſt, qui morientibus epiſcopis ſiue alijs clericis res defunctorum inuaſas eccleſiæ pauperibusque ſurripiunt, contra quos commune totius concilij anathema prolatum eſt, ipſo papa huiuſmodi ſententiam promulgante: Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem [b] epiſcoporum, ſeu presbyterorum aut aliorum clericorum res [c] inuaſerit, uſque ad ſatisfactionẽ excõicetur.

Epiſcoporum uerò deficientium res per archipresbyterorum, [d] ſeu archidiaconorum manus, aut ſecundùm mortuorum iudiciũ [e] pro ipſorum ſalute in eleemoſynas diſpenſentur, aut ſucceſſori, qui futurus eſt, reſeruentur. Idipſum de presbyterorum, ſeu clericorum aliorum rebus per epiſcopum, uel ſupra dictas perſonas, aut cui deficientes commiſerint, fiat. Si quis autem aduerſus iſta præſumpſerit, anathema ſit.

Item Innocentius papa ſecundus.

De eodem.

CAN. XLVI.

Illud qđ in ſacro Calcedonenſi concilio inſtitutum eſt, irrefragabiliter obſeruare præcipimus, ut uidelicet decedentium bona epiſcoporũ à nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus eccleſiæ & ſucceſſoris [f] ſui in libera œconomi [g] & clericorũ permaneant poteſtate. Si quis autem amodo hoc attẽtare præſumpſerit, excommunicationi ſubiaceat. Qui uerò morientium epiſcoporum, presbyterorum, uel clericorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubiaceant.

Hoc non ſolùm de laicis, uerùm etiã de metropolitanis, et quibuslibet alijs clericis intelligendũ eſt, ſicut in ſexta ſynodo legitur.

Res epiſcopi morientis metropolitano non liceat inuadere.

CAN. XLVII.

Non liceat alicui metropolitano moriente epiſcopo, qui ſub eo eſt, aut res ſuas, aut eccleſiæ ſuæ auferre: ſed ſint ſub cuſtodia clericorum eccleſiæ defuncti epiſcopi, uſque dum alius ordinetur epiſcopus. Si uerò clerici in eccleſia non fuerint: tunc metropolitanus illibata omnia epiſcopo, qui ibi ordinabitur, reddat.

Sicut autem res eccleſiæ nulli uſurpare licet, ita eccleſiæ aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius. †

† Epiſtola 4j. li. 2.

Alienam eccleſiam non licet inuadere.

CAN. XLVIII.

Sicut eccleſia proprias res amittere nõ debet, ita etiam rapacitatis ardore alienas [h] inuadere non oportet.

His omnibus authoritatibus pſpicuè mõſtratur, ꝙ nulli ſacerdotum res eccleſiaſticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu ſacerdotis facultates eccleſiæ acceperit nullo iure eas uẽdicare poterit: ſed potius cogetur reſtituere etiam quod illicitè accepit. Sed notandum [i] eſt, quòd quibuſdam

militare. in fin. & j. q. iij. ſi quis epiſcopus. alias ſecus. x. q. ij. precariæ.

a Stipendium. Argu. quod ad quem onus ſpectat & emolumentum. j. e. quicunque. vij. q. j. pontifices. xvj. q. vj. de lapſis. Itẽ eſt hic argu. quod iudices licite poſſunt petere ſumptus à partibus ut dixi. xj. q. iij. non licet. & eſt ſimile ꝙ dicitur alibi, quod labor nõ debet eſſe ſine fructu: ut vj. q. j. ibi.

b De laicis. Cognitionem. non ligat conſtitutio, niſi à tempore ſcientiæ. lxxxij. diſtin. propoſuiſti. in ſi. ff. de decre. ab ordi. faci. l. ulti.

c Res. ꝓprias. ſcilicet qa de rebus eccleſię nõ poſſunt teſtari: ut extra de teſta. quia. ſed moriẽtes poſſunt aliqua dare, ſi hoc habet eccleſię cõſuetudo. extra de teſtam en. ad hæc.

d Per archipresbyterorũ. ſi defunctus nihil de his diſpoſuit: tũc ſi habet hæredem, ei tradet: ſi non habet, eccleſia ſuccedit: ſicut collegiũ ſuccedit in hæreditatem decurionis. C. de hæ. decu. l. ij. & iij, & j. ea. q. v. c. ulti. & ſ. ead. epiſcopus qui.

e Iudicium. Poteſt etiam moriẽs ſuam uoluntatem [1] cõmittere iudicio alterius: ut extra de teſta. cum tibi.

[1] Ideſt, diſpenſationem rerũ ſuarum, ſecũdum Innocen. & Hoſt.

Epiſcopi morientis bona cui ſunt ſeruãda.

f Illud quod. Succeſſoris. Hoc teneas, quod moriente epiſcopo uel ſacerdote ſucceſſori eius reſeruantur bona eius ut hic dicitur, & ſ. ea. hæc huius. ſed moriẽte canonico nihil reſeruatur ſucceſſori ſed diuidatur inter canonicos: ut extra de teſta. relatum.

g Oeconomi. ſi eccleſia habet œconomum, in poteſtate eius erunt res eccleſiæ decedentiũ epiſcoporũ. [2] ut hic, & lxxv. diſtin. quoniam quidem. ſi nõ habet, erũt in poteſtate maiorũ eccleſiæ: ut ſ. ca. proxi. ſi illi nõ ſunt idonei, tunc erunt in poteſtate aliorũ clericorũ: ut j. c. ꝓxi. omnibus deficientibus erũt i poteſtate metropolitani: ut j. e. nõ liceat. niſi ibi uiſitator ſit: quia tũc ille cuſtodiet eas. lxj. diſt. obitum.

[2] Quicquid dicat hic gl. dic quod œconomus, & clerici cathedralis eccleſiæ gubernabũt bona ipſi⁹ eccleſiæ: ut ſ. e. charitatẽ. cui c. ſtandũ eſt, & hoc habet expreſſe, ut patet ex tex. illius. ca. cui ſtandũ eſt ſecũdum Inn. prout hoc not. ex. de offi. or. cũ nos. & ut eccleſi. bene c. j. Arch.

h Sicut. Alienas. rẽ alienã ſemper tenet reſtituere, niſi illa iam ſit conſecrata: ut xvij. q. iiij. c. quia nihil &c. iiij. diſt. generalis. & xiiij. q. ulti. comperimus.

i Sed notandum. Nunc

cauſis exigentibus res ecclesiæ diſtrahi poſſunt. cauſa.n. neceſſitatis cum conſilio clericorũ, uel ut meliora proſpiciant, res eccleſiæ à ſacerdotibus diſtrahi poſſunt.

Vnde in Aphricano concilio legitur.

Niſi cauſa neceſſitatis, nec epiſcopo liceat rem eccleſiæ ſuæ uſurpare.

CAN. XLIX.

Non habenti neceſsitaté nec epiſcopo, licet matricis eccleſiæ rẽ ſui tituli a rapere uel uſurpare. b

Item ex concilio Carthaginenſi.

Nec presbyteri ignorantibus epiſcopis, nec epiſcopi ignorãte concilio rem eccleſiæ uendant.

CAN. L.

Placuit, ut presbyteri non uendant rem eccleſiæ ubi ſunt conſtituti, neſcientibus epiſcopis ſuis: quomodo nec ẽpis liceat uẽdere prædia eccleſiæ incõſulto concilio, c uel cũcto presbyterio, d ſine ulla neceſsitate. e

Item ex epiſtola Leonis Papæ uniuerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

Niſi, ut meliora proſpiciat, rem eccleſiæ non licet diſtrahere epiſcopo.

CAN. LI.

Sine exceptione f decernimus, ne quis ẽps de rebus eccleſiæ ſuæ quicquam donare, g uel commutare, uel uendere h audeat: niſi fortè aliqd horum faciat, ut meliora proſpiciat: & cum totius i cleri tractatu k atq; conſenſu id eligat, quod nõ ſit dubiũ profuturũ l eccleſiæ. & ĩ. Epiſcopus rebus eccleſiæ tanquã cõmendatis, non tanquam proprijs utatur. Irrita.n. ẽporum uenditio, & commutatio rei eccleſiaſticæ erit abſq; omnium conniuẽtia, m & ſubſcriptione clericorũ. Itẽ, domus urbium uel caſtrorũ, quæ eccleſiæ plus incommodi, quàm utilitatis afferunt, licet rectoribus eccleſiarum (ſicut in ſuperiori capitulo Symmachi, Non licet Papæ, &c. continetur) uendere uel commutare.

Item ſicut in Agathenſi concilio legitur. †

De eodem.

CAN. LII.

6 Terrulas aut uineolas exiguas n & eccleſiæ minus utiles, aut longè poſitas paruas, epiſcopus ſine conſilio fratrũ (ſi neceſsitas fuerit) diſtrahendi habeat poteſtatem. Seruos quoq; fugitiuos qui reuocati retineri non poſſunt, ſimiliter epiſcopis diſtrahere licet.

Vnde in eodem concilio legitur.

Alienentur fugitiui, qui teneri non poſſunt.

CAN. LIII.

Fugitiui o domos ſuas aut familiã de-

Nunc incipit oſtendere, quando poſſunt alienari res eccleſiæ.

a Non habenti. Sui tituli. i. eccleſiæ. uel ſui tituli. i. ad ſuum commodum: ut ĩ. e. Nouerimus.

b Vſurpare. Id eſt, alienare. & ponitur in mala ſignificatione, cum non ſubeſt neceſsitas.

c Placuit. Concilio. ſ. clericorum: ut ĩ. c. proxi.

ADDITIO. Et uide quod not. xvij. diſtin. in ſum. xxxiii. di quando. in glo. ulti. ubi hoc ca. placuit. allegatur. Archid.

d Presbyterio. Hic habes, ꝙ epiſcopus requirit conſenſum ſacerdotum in alienatione: ut x. q. ii. ſi quis epiſcopus.

e Neceſsitate. Ergo in neceſsitate poſſunt eis incõſultis: ut ĩ. ead. terrulas.

f Sine exceptione. Et tamen poſſunt aliqui caſus excipi. & ſic eſt argu. ꝙ licet Papa præcipiat nullam audiendam exceptionem, tamen eſt admittenda, ut ex̃. de of. deleg. ex parte. & ex̃. de reſcri. ſi quando. & ca. cum adeo.

g Quicquam donare. Niſi modicũ. ut extra de dona. cæterum.

h Vendere. Vel obligare: ut extra de rebus eccle. non alien. nulli.

i Totius. Lxv. diſ. ſane.

k Tractatu. Quis debeat eſſe tractatus, habes x. quæſt. ii. hoc ius.

ADDITIO. Extra de his quæ fi. à præla. tua. & de reb. eccl. duplum. & C. de uen. reb. ciui. l. fi. lib. xj. Archid.

l Profuturum. Sed nõne ſufficit ꝙ utiliter cœptũ eſt, licet nõ ſit inde ſecutus effectus: ut ff. de neg. geſt. ſed an ultro? Reſpon. quod non: quia cum eccleſiam comparemus pupillo, non ſufficit utiliter cœptum, niſi eccleſia ſit facta locupletior: ut ff. de nego. geſt. ſi pupilli. in prin. niſi ita ſit, ꝙ res illa naturaliter, uel terræ motu perierit: ut ff. de min. uerum. §. ſi locupleti. Sed quid ſi eccleſia ex illo contractu non eſt locupletata uel damnificata? Tũc dicã contractũ tenere: quia ſufficit, ꝙ nihil ad læſionẽ diuinæ domus ſit factum: ut x. q. ii. hoc ius. Nã eo ipſo ꝙ non eſt pauperior facta, intelligitur locupletior. ff. de ſolu. l. in pupillo. Hoc ſcias, ꝙ licet omnes clerici conſentiant, ſi tamen non obſeruatur forma alienationis, alienatio nulla eſt: ut C. de ſa. ſan. ec. iubemus. in fi. & hic idem dicitur. Item ſi fiat alienatio in caſu non cõceſſo, dummodo ſeruetur forma alienationis, tenet alienatio: ut ex̃. de ijs quæ fi. à præl. cũ nos. & extra de emptio. & uẽ. cũ dilecti. & c. cum cauſa. ſed reſtituitur eccleſia ſi ꝓbat ſe læſã.

m Cõniuentia. Sufficit tamen eorũ taciturnitas, extra de ijs, quæ fi. à præ. cõtinebatur. & eſt hic arg. ꝙ nulla ſit alienatio, niſi adſit ſubſcriptio: ut xcvj. di. bene quidem.

Terrulas. Hæc eſt vj. pars q. in qua ꝓponit ſeu proponere intẽdit caſus in qbus poſſit alienatio fieri capitulo incõſulto: credo tñ ꝙ nõ in oĩ caſu capitulũ ſit cõſulendũ. extra de ijs q̃ fi. à ma. par. cap. per totum. Io. de Fant. ſed hic cõtradicit.

n Exiguas. Forte exiguas uocat non ualentes ultra xx. ſolidos: ut ĩ. ea. ſi quos. Varijs.n. modis dicitur aliqd eſſe modicũ: ut dixi ij. q. vj. añriorũ. ubi dicitur, ꝙ ſine decreto nõ põt alienari res exiguæ: ut ff. de reb. eo. q ſub tut. l. ul. in prin. xvij. qõ. iiii. qcunq;. & ff. de trãſac. cũ hi. §. ſi in annos ſingulos, ꝙ cõcedo dum tñ ſint utiles, nec inſit neceſsitas ut alienentur, alias ſecus. & hoc uerum eſt, niſi conſuetudo ſit cõtraria. Arg. contra. extra dè do. cæterum.

o Fugitiui. Sed quandiu eſt in fuga uendi non poteſt,

i Dic qđ ſi res immineat neceſsitas ꝙ cõcilium canonicorum expectari non poſsit: tũc ẽps alienare poterit, ar. ff. & admi. tut. l. ĩ. ff. de pet. here. l. ſi dinus. dũmodo id gerat, qđ iure re ꝓbari nõ & bet. ar. ff. de ritu nuptiu. ſi fi. lius.

i Intelligo ex cauſa, ut ĩ. ſe quit ar. ĩ. xliiii. diſ. in princi. Archid.

Alienatio facta ab eccleſia quãdoque tenet quandoq; non.

Tenere. Quod eſt æquiſsimũ & tenent Doct. in l. cũ hi. §. eã tranſactio nẽ. de trãſ act. [illegible]

Adde B. & Alexã. de Imo. in l. cũ alienam. C. de lega.

Tenet. I de gl. ĩ. c. i ſumma. ſed cõtrarie ꝓbant à Doc. poſſunt tamẽ ſaluari, ſecundũ Anto Butr. in ca. cũ apoſtolica. de his, quæ fi.

à præla. fi. ne cõſen. ꝑ gl. ibi, uer. ꝓfuturũ. quãdo alienatio cõmuni opinione reputabaĩ utilis eccleſiæ, licet non eſſet. Anto. Corſet. in ſigu. uer. alienatio.

† Ca. 45. & hoc ca. terrulas. ſeruaĩ in praxi. & ita conſuluerũt Io. Cal. conſi. 11. de iure iurã. cõſ. 7. de reb. eccle. nõ alien. Bal. conſ. 156. lib. j. Soc. conſ. 203. col. 3. li. j. Guid. Papæ deciſi. delphina. 156. Idem Panor. c. ut ſup. de reb. eccle. nõ alien. Phi. Franc. c. j. col. 6. eod. in vj. Rabia. de Monte, in tractat. de emptio. & uend. q. v. principali in fi. Franciſch. Curtij, tracta. feu. parte 2. qõ. xxj. Iſta fuit ſententia I. uel dic melius ſecũdũ Hoſtien. conſuetudinẽ terræ & facultates eccleſiæ & rei uenditæ uel datæ facultatem attendam, ut

ferẽtes, qui etiam ſi reuocati fuerint teneri nõ poſſunt: ſimili ratione ab epiſcopis ſi uoluerint, aut ſi meruerint [a] diſtrahant.

Item ex concilio apud Tanſiatum, cap. ij.

PALEA.

INiuſtum uidetur, & ineptum, ut mancipia quæ fideles uiri ſeu fœminæ pro redẽptione animæ ſuæ Deo & ſanctis eius conſecrauerint, cuiuſcũq; muneris pretio, uel cõmutationis commercio iterũ in ſecularẽ ſeruitutẽ redigantur: cum canonica authoritas ſeruos fugitiuos tantũmodo diſtrahi permittat. Et ideo oẽs rectores eccleſiarũ ſummopere caueant, ne unius eleemoſyna alterius peccatũ fiat. & eſt abſurdum, ut ab eccleſiaſtica dignitate ſeruus decedens, humanæ obnoxius ſit ſeruituti.

7 Item ſi rectores eccleſiæ de rebus proprijs tantũdem eccleſiæ reſtituere uoluerĩt, eccleſiaſticas facultates liberè dare poſſunt, & conſtabunt his, quibus datæ fuerint [b] perpetua firmitate.

Vnde in Agathenſi concilio legitur. †

Alienatio de rebus eccleſiæ quomodo rata eſſe poterit.

CAN. LIIII.

SI quis qualibet conditione de rebus eccleſiæ aliquid alienare præſumpſerit: ſi de ſuo proprio tantum eccleſiæ contulerit, quantũ uiſus eſt abſtuliſſe tunc demum illud ſtare licebit.

8 Item ſi ſeruos eccleſiæ libertate ep̃s donauerit: ea quæ in manumiſsione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: ſi tamen quantitatem canonibus præfixam data nõ exceſſerint.

Vnde in eodem concilio legitur. †

De eodem.

CAN. LV.

SI quos de ſeruis eccleſiæ benemeritos [c] ſibi epiſcopus libertate donauerit, collatam libertatem [d] à ſucceſſoribus placuit cuſtodiri, cũ hoc quod manumiſſor eis in libertatẽ contulerit. Quod tamen iubemus uiginti ſolidorum numerum & modum in terrula, uel uineola uel hoſpitiolo tenere. Quod ſi amplius [e] datũ fuerit, poſt manumiſſoris [f] mortem eccleſiæ reuocetur.

Sed notandum eſt, ꝙ ſerui eccleſiarum manumitti non poſſunt non retento eccleſiaſtico patrocinio: niſi fortè manumiſſor duos eiuſdem meriti & eiuſdem peculij eccleſiæ conferre uoluerit.

Vnde in concilio Toletano iiii. legitur. †

De epiſcopo, qui non retento patrocinio ſeruos eccleſiæ manumittit.

CAN. LVI.

EPiſcopus, qui mancipium iuris eccleſiæ non retento eccleſiaſtico patrocinio [g] manumitti deſiderat, duo meriti eiuſdem & peculij coram concilio eccleſiæ, cui præeminet, per commutationem ſubſcribentibus ſacerdotibus offerat: ut rata & iuſta inue-

---

in decret. hic in fin. glo. alleg. Et hoc ipſe Ho. nota. in ſum. de his q̃ fiũt à prælat. §. ult. in prin. & hoc etiã tenet. Goffre. ut no. in ſum. e. ti. §. i ſumma notandũ eſt, &c. Archi.

poteſt. C. ad l. Flauiam. de pla. in fuga. Item põt fugitiuus uẽdi ſub ea conditione, ſi apprehẽdatur. ff. e. l. ii. Ideo autem prohibetur uendi ſeruus fugitiuus, quia fuga eſt quædam ſpecies libertatis. ff. de ædil. edic. quis ſit fugitiuus. §. idem recte.

[a] Meruerint. In alio.

[b] SI quis. Contulerit. Ergo ſi de ſuo tantum eccleſiæ dedit, euadit pœnam depoſitionis & ſic eſt cõtra. ſ. e. monemus. & c. ſtatuimus. & c. diaconi. ubi nõ euadit pœnam depoſitionis, licet tãtum de ſuo det. Sed hic loquitur in eo caſu, qñ prius habit⁹ eſt tractatus cum clericis, ꝙ de ſuo tantũ uellet dare, ut poſſet rem illã alienare, & clerici hoc permiſerũt. [b] Vel dic, ꝙ ſi epiſcopus primo aliquid dedit eccleſiæ, ſed poſtea tantundẽ alienat ab eccleſia, hoc intelligitur feciſſe ex uoluntate eccleſiæ. arg. ff. ſolu. matrimo. dotem.

[b] Ad hoc fuit ſentẽtia Hu. q credit ſufficere cõſẽſum clericorum I genere. fuit etiã ſententia Laur.

Item ſi ſeruos. Hæc eſt viii. pars q. in qua ponit, qd iuris ſit de libertis eccleſiæ, & hæc eſt ſententia quod ſerui bene meriti poſſunt manumitti, & de rebus eccleſiæ habere unde uiuãt, &c. Io. de Fant.

[c] SI quos. Benemeritos. Sed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales, qui aliquot inſigne ſeruitium fecerunt eccleſiæ. & ponas exemplum lxxix. di. ſi qs Papa. Nam pro præmio remunerandus eſt ſeruus libertate: ut ĩ. ead. capitu. proxi. §. in criminali. & C. de ſer. qui pro præ. li. ac. per totum. large tamẽ benemeritus dicitur quicunque non demeruerit: ut ff. de ma. teſ. ſeruos. ſic quilibet dicitur dignus, qui nõ eſt indignus: ut ex. de pſump. dudũ.

[f] cap. 49. Benemeritus quis dicitur.

[d] Libertatem. Supra ea. q. & ſi illi. arg. contra. ff. ſi quid in fraud. pat. unius.

[e] Amplius. Et ita donatio pro parte ualet, & pro parte non. Itẽ eſt hic ar. ꝙ utile nõ uitiatur per inutile. Simile C. de do. ſancimus. ĩ. de conſec. di. iiii. ſi nõ ſanctificatur. ĩ. xviii. q. iiii. q̃ſti. & ĩ. e. q. v. quia lo.

[f] Poſt manumiſſoris. Et ante poſſet: ſed poſtea magis cõmode reuocare poſſet.

Sed notandum.

CASUS *Supra dictum eſt, quod ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti quandoque. Nunc uero docet, quod ipſa manumiſsio non eſt facienda, niſi retẽto patrocinio, niſi manumiſſor recompenſet eccleſiæ aliũ ſeruum eiuſdem meriti & eiuſdem peculij: tamen dicit e. de duobus.*

EPiſcopus, qui mancipium.

[g] Patrocinio. Tali. ſ. ꝙ conſiſtit in faciendo, ſcilicet in ſeruiendo: ſed patrocinium quod conſiſtit in non faciendo, ſcilicet ꝙ eum non noceat in ius, illud nõ poteſt remittere, ut patet per id quod ſequitur. Verum autem patronus ex toto poſsit remittere ius patronatus, nota. ui liiii. diſt. quicunque. Sed quæritur quare pro uno ſeruo dantur duo ſerui, & non pro una re eccleſiæ dantur duæ res: ut ſ. e. c. ſi quis? Reſpon. quia ſi ſeruus eſt bonus, diligen-

[e] ca. vij.

[g] ca. 6[illegible] Patrocinium à libertis debitum [illegible] poſsit [illegible] mitti.

diligenter gerit res eccleſiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. ſi eſt malus per eum poteſt extorqueri ueritas. hanc rationem aſſignat lex C. de admini. tuto. lex quæ. in prin.

a Diffinitio. Id eſt, uoluntas.

e Niſi uenia. Id eſt, licentia agendi.

f Quinquaginta aureos. Niſi pœniteat ante litis conteſtationem: ut ff. de in ius uocan. quamuis.

g Inofficioſus. Id eſt, impius.

niatur diffinitio [a] commutantis. Tunc enim liberam manumiſsionem ſine patrocinio eccleſiæ concedere poterit: quia eum quem libertati tradere diſpoſuerit, iam iuri proprio [b] acquiſiuit. Huiuſmodi autem liberto aduerſus eccleſiam cuius iuris extitit, accuſandi [c] ac teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi præſumpſerit, placet ut ſtante [d] commutatione in ſeruitutē propriæ eccleſiæ reuocetur, cui nocere conatur. Libertus enim niſi uenia [e] ipetrata patronū in ius uocare non permittitur. Vnde in ij. libro Digeſtorum titu. de in ius uocando.

Si ſine uenia edicti impetrata libertus patronū in ius uocauerit, ex querela patroni, uel ſupradictam pœnam, id eſt, quinquaginta aureos [f] det, uel a præfecto urbis quaſi inofficioſus [g] caſtiget, ſi inopia [h] dignoſcitur laborare.

Si uerò à collegio quis manumiſſus fuerit, non ſingulis, ſed uniuerſitati reuerentiam debet.

Vnde in eodem libro, titu. eodem. Idem.

Qui manumittitur à corpore aliquo, uel collegio, uel ciuitate, ſingulos [i] in ius uocabit. Nam non eſt libertus eorum, ſed rei publicæ honorem habere debet. Et ſi aduerſus rempublicam, uel uniuerſitatem uelit experiri, ueniā edicti petere debet: quāuis actorē [k] eorū conſtitutū in ius ſit uocaturus. Si uerò ingenuū [l] princeps fecit, patrono reuerentiā nō debet. In criminali uerò cauſa, ſi libertus patronū in ius uocauerit, caput eius & fortunas petiturus, ante litis exordiū capite puniendus eſt. Crimen uerò læſæ maieſtatis excipitur: uel ſi patronam illicito ſerui cōcubitu uti deprehenderit: quo caſu etiam ſeruo cum munere libertatis dominam accuſare permittitur, ſicut C. lib. ix. ti. de mulierib. quæ ſeruis proprijs cōmiſcentur, Imperator Iuſtinianus conſtituiſſe legitur.

Si qua cū ſeruo ſuo occultè rem habere detegitur, capitali [m] ſentētiæ ſubiugetur, † tradendo ignibus uerberōe: [n] ſitq; omnibus facultas crimen publicum arguendi, ſic officio copia nuntiandi,

b Iuri proprio. Id eſt, ſeruus ipſe proprij iuris eſt factus.

c Accuſandi. Ergo uidetur ꝙ alter quam libertus poſſit accuſare eccleſiam: ut ſi accuſat, ꝙ ſimoniace elegit aliquem: ut extra de ſim. ueniens. uel quod metum intulit alicui: ut ff. quod metus cauſa. metū. §. ij. Sed contra, uniuerſitas nō poteſt dolum committere: ut ff. de dolo. l. ſed ſi ex dolo. ſic nec dicitur aliquid poſsidere. ff. de acqui. poſ. l. j. §. ultim. Nec ciuitas poteſt excommunicari: ut xxiiii. quæ. iii. ſi habes. Itē uniuerſitas per actorē, uel procuratorem ſuū debet ſe defendere: ſed in crimine non interuenit procurator. ergo uniuerſitas nō poteſt de crimine conueniri. quod uerū eſt. Dicas ergo hic ponit uerbum accuſandi pro uerbo agēdi. 1 Vel intellige cum epiſcopus accuſatur de crimine, quod commiſit de conſilio uniuerſitatis: 2 ut xvj. q. vj. placuit. Itē per modū inquiſitionis pōt agi contra uniuerſitatē, prout legitur extra de ſi. ueniens. ij. Vel dic ꝙ non proceditur contra uniuerſitatem, ſed potius contra ſingulos. Ioan. ego credo ꝙ uniuerſitas (niſi ſint infantes & ſimiles perſonæ) accuſari poteſt: quia dolum committere poteſt. Nec ob. lex illa ff. de dolo. ſed ſi ex dolo. quia ꝙ ibi dicitur, non poteſt committere dolum: ſupple de facili. & uidemus ꝙ ſæpe capitulum accuſatur, & excommunicatur concilium uniuerſitatis. Et delictum quod maiores de uniuerſitate committunt, ad omnes refertur. ff. de reg. iur. l. aliud. B.

d Vt ſtante. Ergo pœna ſoluta remanet contractus in ſua firmitate. xxv. quæſtione. ii. quęcunque. quod alias non eſt uerum, niſi ſit hoc dictum: ut ff. de trāſact. qui fidem. Nam iniquum eſt, quod ſimul habeatur pœna & res. ff. de doli exceptione. apud Labeo. extra de pœ.

h Si inopia. Pauperes enim ſemper puniuntur uerberibus. 7. eadem. fraternitas.

i Singulos. Sed communis libertus duorum neutrum poteſt in ius uocare. ff. de in ius uocan. communis libertus. quia res cōmunis omnium eſt. ff. de ritu nuptiar. illud.

k Actorem. gloſſauerunt autem quidam hæc in propria cauſa, non in cauſa uniuerſitatis. hæc gloſſ. falſa eſt: quia bene poteſt conueniri procurator 3 patroni, licet non ipſe patronus: ut ff. de obſeq. l. licet. ff. de in ius uocan. ſed & ſi. §. ulti. Sed ipſe patronus ſiue ſuo, ſiue alieno nomine agat non poteſt conueniri à liberto, ut per eandem l. probatur. ſed econuerſo eſt in liberto: quia licet libertus ſuo nomine non poſsit cōuenire patronum, tamen nomine alterius poteſt: ut ff. eod. quaſi tum.

l Ingenuum. Reſtituendo eum natalibus: ut ff. de natalibus reſti. l. ij.

m Capitali. Hodie adultera uerberatur, & detruditur in monaſteriū: ut C. de adulte. authenti. ſed hodie. Vel dic, quod authenti. intelligitur quando non adulteratur cum proprio ſeruo. Sed nunquid ſeruus poteſt accuſare dominam ſuam, ſi cum alio ſeruo adulteratur? Reſpon. quod non: quia hic loquitur de proprio tantum ſeruo. ſimiliter nec domina uirum ſuum poteſt accuſare, ſi cum ancilla ſua iacet, uel cum aliena: 4 cum hoc cautum non inuenio. hoc ideo, quia deteſtabilius eſt hoc crimen in muliere, quam in uiro. Ioan. male dicit Ioan. quia accuſari poteſt mulier, & uir ſi cum ancilla ſua fornicetur, aut fœmina ſi adulterium committat: ut extra de diuor. ex literis. B.

n Verberone. Id eſt, ſeruo, qui poſt uerbera comburitur.

Vniuerſitas an poſſit accuſari.

1 Ad idē qđ no. C. de inoffic. teſta. l. ii. ff. eo. poſt humus. §. ſi quis.

2 Quæ delinquere poteſt, ſicut & eccleſia: ut leg. & no. 7. vii. q. j. ſicut uir. ner. ſi uero. Arch.

3 Id ē, tutor uel curator. & eſt ꝓ cauſa patroni. ſed in ſimplici ꝓcuratore ſecus ſecundum quoſdam. ff. de obleq. honorib. & quia tunc ſemꝑ patronus cōuenitur, & habet iurare de calūnia. C. de iura. cal. l. ii. Archi.

Patronus à liberto nō poteſt cōueniri.

Domina adultera an poſsit à ſeruo ſuo accuſari.

† Cōcor. text. in l. quoniam Alexan. & in l. caſtitari. cū ibi not. C. de adul.

4 Adde qđ no. gl. Bar. Petr. & Cy. in l. j. C. de adul. Specu. in tit. de adulte. uer. ſed nū quid.

Que-

ſit etiam ſeruo licētia deferendi, cui libertas probato crimine dabitur. In patronos etiam teſtificari non poſſunt, niſi in quibuſdam caſibus, in quibus etiam ſerui in dominos torqueri, liberti in patronos iubentur.

Vnde in libro eo. C. tit. de quæſtionibus. Imperatores Antoninus & Seuerus.

De eodem.

CAN. LVII.

QVæſtionem de ſeruis contra dominos haberi non oportet, exceptis adulterij criminibus. Item fraudati cenſus a accuſationibus, & crimine maieſtatis, quod ad ſalutem principis pertinet. In cæteris autem quanquam ſecundùm ea, quæ ſeruus contra dominum dixerit, iudicaturi ſententiam formare nō debeāt, tamen ſi alijs b quoque probationibus fides ueritatis inueſtigetur, præſcriptionis c inuidia euaneſcit. In pecuniarijs uerò cauſis ex inopia probationum ſeruos contra dominum poſſe interrogari d manifeſtum eſt.

Idem.

CAN. LVIII.

INſolitum eſt, & graue exemplo audiri ſeruos aduerſus tutores, uel matrem e dominorum ſuorum, niſi ubi tutelæ agatur.

Si uerò libertus ſua authoritate à patrocinio eccleſiæ receſſerit, ſi admonitus redire cōtempſerit, in ſeruitutem reuocabit.

Vnde in eodem concilio legitur. †

De libertis eccleſiæ, qui ab eius patrocinio diſcedunt.

CAN. LIX.

LIberti eccleſiæ, qui ab eius patrocinio diſcedentes quibuſcunq; perſonis adhæſerint: ſi admoniti redire f contempſerint, manumiſſio eorum irrita ſit, qui per inobedientiæ † contemptum ingrati actione g tenentur.

Item ex concilio Iſpalenſi.

Reuocentur in ſeruitutem eccleſiarum liberti, qui cōtra eius libertatem ſuperbiunt.

CAN. LX.

OCtaua diſcuſsio h agitata eſt de quodam Eliſeph ex familia Agabinienſis eccleſiæ: qui ab epiſcopo ſuo traditus libertati, de libertate confeſtim ad contumaciæ morbum tranſilijt: ſicque per ſuperbiam non ſolum eiuſdem epiſcopi malis, uel inſidioſis artibus ſalutem lædere uoluit, ſed etiam patronam eccleſiā libertatis immemor prædamnauit: i aduerſus quem ingrati actio canonum & legum authoritate iuſtè dirigitur, ſcilicet ut immeritæ libertatis damno mulctatus, ad ſeruitutis nexum coactus reuocetur. k Talium enim ſtatus, qui contra epiſcopum ſuum, uel patronam eccleſiam nituntur, decidi potius, quàm conſeruari conuenit, ut quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſeruitus: &, qui ſuperbire uoluerunt adepta libertate, proditi l diſcant obedire ſubiecti.

Item ex concilio Toletano iiij. †

De

A patrocinio non diſcedant eccleſiæ liberti ad ſacros ordines promoti.

a QVæſtionē. Cenſus. Rei publ. uel etiam eccleſiæ: quia eccleſia comparatur rei publi. ut C. de ſac. ſanct. eccle. l. ut inter diuinum.

b Si alijs. Dicunt quidam, quod nec in exceptis criminibus ſeruus cōtra dominum admittitur, niſi aliqua præſumptio præcedat. nam ſerui & uiles perſonę ſemꝑ quæſtionibus ſubdunt: ut iiii. q. iii. ſi autē ea rei conditio ſit. Sed à quæſtionibus nunquam eſt incipiendū, niſi præcedant indicia: ut extra de reg. iur. cū in cōtemplatione. ſed litera iſta hoc non patitur. Dico ergo, hoc ſpeciale, ut initium ſumatur à tormētis. ſimiliter cū maritus dicitur uxorem occidiſſe. C. ad l. Cor. de ſic. l. ulti. & cū agitur de occiſo domino. ff. ad Syll. & ſi certus ſit percuſſor.

c Præſcriptionis. i. exceptionis, talis ſ. iſte ē ſeru⁹ meus, & ideo non audietur contra me.

d Interrogari. Niſi cum de facto ſuo interrogatur: ut iiii. quæſtione iii. item ſerui.

INſolitum. e Matrem. Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum: ut C. qñ mu. tut. offi. fun. l. ij. & finita tutela poteſt agi contra eos qui non habentur loco dominorū cum pupillum ſpoliant. ff. de uſucap. pro emptore. l. qui fundū. §. ſi tutor.

f LIberti. Redire. Sed quare coguntur iſti redire, cū nullæ operæ ſint eis impoſitæ? libertus enim non tenetur præſtare operas, niſi ſint ei impoſitæ. C. de oper. liber. l. j. licet honorem eis exhibere teneatur, & etiam alere ipſum: ut C. de oper. li. l. j. & l. mater. Sed dicas aliud eſſe in libertis eccleſiæ: ut ſ. e. diaconi. Tamē licet liberti eccleſiæ teneant ei præſtare operas, non tamē tales quales ſerui. aliqua enim debet eſſe differentia: ut ff. de oper. libe. ſi libertus.

g Ingrati actione. Id eſt, actione in factū, quæ datur propter ingratitudinem. nō enim eſt hoc proprium nomē actionis. Sic dicitur actio oneris aduerſi, id eſt, quæ datur propter onus aduerſum: ut ff. loca. in naue.

h OCtaua diſcuſsio. Id eſt, quæſtio.

i Prædamnauit. Id eſt, ualde damnificauit.

k Reuocetur. Hic habes ꝙ propter ingratitudinē reuocatur libertus in ſeruitutem. & intelligas ingratitudinem grauē offenſam: quia non niſi pro graui offenſa reuocatur libertus in ſeruitutē, & propter eaſdē cauſas, propter quas reuocatur donatio. in authen. ut liber. de cætero. colla. vj. §. illud. ſecundum leges ueteres ſufficit leuis offenſa. C. de lib. & eorum liber. l. ii. Item hic habes, ꝙ ſiue committat libertus eccleſiæ ingratitudinem contra eccleſiam, ſiue cōtra epiſcopum, reuocatur in ſeruitutē: ſecus ſi contra alium de eccleſia, ſupra eadē q. c. qui manumitti tur.

l Proditi. Id eſt de inobedientia conuicti.

Initium quandoq; ſumitur à tormētis.

y Dicunt quidam ꝙ de facto hoc accidit hic, ſ. quod fortes fuerūt, quia ſufficiēter fuit alias probatū, unde licet dñs dicat nō debere torqueri ſeruum contra eum, & uerum dicat, non tamē per hoc abſoluitur, cū alias inſufficiēter ſit probatū: & ſic dñi exceptio nulla eſt. arg. extra de re iu. cū Io. & c. Archidia.

Libertus an teneatur ad operas.

† Scilicet Tolet. iiii. cap. vii.

† obedientia.

Libertus propter ingratitudinem reuocat in ſeruitutem.

† Habes in concil. Tolet. iii. c. vj.

CAN. LXI.

De libertis autẽ hæc præcipit ſancta ſynodus, ut ſi qui presbyteri, uel diaconi ab epiſcopis facti ſunt ſecundùm modum, quo canones antiqui dant licentiã, nnt liberi: & tamen à patrocinio eccleſiæ tam ipſi quam ab eis progeniti [a] non recedant. [b]

Ab alijs quoque libertati traditi, & eccleſijs commendati, patrocinio epiſcopi recolligãtur, & ne cuiquam donetur, hoc à principe epiſcopus poſtulet.

9 Ne uerò longinquitate temporis obſcuretur conditio originis tempore ſuæ manumiſsiõis ſcribant liberti profeſsionẽ, qua ſe profiteantur de familia eſſe eccleſiæ, & ab eius obſequio ſe nũquam receſſuros.

Vnde in eodem concilio legitur. †

Profeſsionem ſuæ conditionis liberti eccleſiæ faciant.

CAN. LXII.

Longinquitate [c] ſæpe fit tẽporis, ut non pateat conditio originis. Vnde iam decretũ eſt in anteriori [d] uniuerſalis concilij canone, ut profeſsionem ſuam liberti eccleſiæ debeant facere, qua profiteantur ſe, & de familia eccleſiæ eſſe, & eius obſequium nunquam relicturos.

Vnde his quoque nos adijcimus, ut quoties curſum uitæ ſacerdos impleuerit & de hac uita migrauerit, mox cum ſucceſſor eius aduenerit, omnes liberti eccleſiæ, uel ab eis progeniti chartulas ſuas in conſpectu omnium debeant ipſi, qui ſubſtituitur pontifici publicare, & profeſsionem in conſpectu eccleſiæ renouare quatenus ſtatus ſui uigorem & illi obtineant, & obedientia eorum eccleſia non careat. Si autem ſcripturas libertatis ſuæ intra annum [e] ordinationis noui ſui põtificis manifeſtare contempſerint, aut profeſsiones renouare noluerit, uacuæ & inanes chartulæ ipſę remaneant, & illi origini ſuæ redditi ſint perpetuò ſerui.

Item ex eodem. †

Nec liberti, nec eorum poſteri à patrocinio diſcedant eccleſiæ.

CAN. LXIII.

Liberti eccleſiæ (quia nunquam eorũ moritur [f] patrona) à patrocinio eccleſiæ nunquam diſcedant, nec poſteritas quidem eorum, ſicut priores canones decreuerunt, ac ne fortè libertas eorũ in futura prole nõ pateat, ipſaque poſteritas ſeſe ab eccleſiæ patrocinio non ſubtrahat, neceſſe eſt ut tam ijdem liberti, quàm ab eis geniti [g] profeſsionem epiſcopo faciant per quam ex familia eccleſiæ libertos ſe eſſe fateantur: eiuſque patrocinium nõ relinquant, ſed iuxta uirtutem ſuam obſequium ei, uel obedientiam præbeant.

Pro remuneratione impenſi obſequij res eccleſiaſticæ utiliter poſſunt donari.

Vnde in Toletano concilio quarto legitur. †

Quæ de rebus eccleſiæ in remunerationẽ obſequij præſtãtur rata permaneant.

Libertorum eccleſiæ filij, ſunt eccleſiæ obnoxij.

[a] De libertis. Ab eis progeniti. Ergo filij libertorũ debẽt obedientiã præſtare eccleſię patronæ ſuæ, ſicut & patres eorũ ut hic, & C. de libe. & eorũ liber. libertinæ. Sed contra, quod ex liberta naſcitur, ingenuũ eſt: ut C. de ope. lib. quod ex liberta. Solu. quidã intelligunt l. illã libertinę. de filijs manumiſſis cum patre & ante manumiſsionem natis. leges cõtrarias intelligũt de natis per manumiſſionem. ſed hoc ſtare non poteſt: quia hic dicitur, tã ipſi quam ab eis progeniti. Itẽ ex ſequen. c. j. ca. liberti. patet quod intelligit de filijs natis poſt manumiſsionẽ: ubi dicit de futura prole, quod ab eccleſię patrocinio ſe non põt ſubtrahere. Ideo q. dam dixerunt iſtud ſpeciale eſſe in libertis eccleſiæ: ut filij nati poſt manumiſſionem patrum ſuorum ſint liberti eccleſiæ. Tu dicas, quod filij nati poſt manumiſsionem ſunt ingenui ſunt tamẽ obnoxij eccleſiæ quo ad quaſdã operas, quæ cõſiſtunt in honore, in aſſurgẽdo, & in ſalutando, itẽ quod non uocabũt eam in ius. alias reuocantur in ſeruitutem, ut in cap. ſeq. Ioan.

† In Tole. vj. c. ix.

[b] Non recedant. Hic habet locum diſtinctio decre. extra de ſer. non ordi. eo libentius. Eſt tamẽ hoc ſpeciale in libertis eccleſiæ, quod etiã licet facti ſint ſacerdotes, quod propter ingratitudinẽ reuocantur in ſeruitutem: ut liiij. diſt. qui ex famulis. ſecus tamen in famulis priuatorum.

[c] Longinquitate. Quia ſi per ann. ſteterit in libertate, amodo liber habetur, ut extra de coniug. ſeru. licet. ff. qui & à quibus ma. ſi cũ. §. Ariſto. Vel ſi mater alicuius tempore mortis eius ſe pro libera geſſerit, & filius eius per quinquennium uixerit, ut liber, amodo liber erit, ut C. ne de ſtatu defun. l. ij. & iii. Sed licet ſeruus fugitiuus ſe pro libero geſſerit, non ideo eſt in poſſeſsione libertatis: ut C. de agri. & cenſi. cum ſimus. in fin. lib. xj. & ſimiliter, de acquirenda poſſeſsio. per eum in fine.

† In Tole. iiij. ca. lxix.

[d] In anteriori. nõ determinat hic de quo dicat.

[e] Intra annum. Similiter ſi uaſallus intra annum nõ petit inueſtituram, cadit à iure feudi, ut in cõſtitutione Friderichi imperialis. §. prętereà. de feud. nec obſtat quod legitur extra de iureiuran. ueritatis. ubi dicitur, quod nõ iuratur ſucceſſori papæ. Poteſt enim dici ſpecialem ibi eſſe indulgentiã: in emphyteuta ſecus eſt: quia licet non ſoluat canonem intra annum, tamen non expellitur: ut x. q. ij. hoc ius. Nota quod hic excurſus anni priuat aliquẽ libertate, ſicut excurſus anni probat crimẽ. xj. quæſtio. iij. rueſus. ſic xx. quæſtione. iij. puella. ſic extra de officio ordinarij. paſtoralis. ſic liiij. diſtinctio. ſi ſeruus.

Anni excurſus aliqua facit.

[f] Liberti. Moritur. Eccleſia enim non poteſt eſſe nulla: ut xxiiij. quæſtione. j. pudenda.

[g] Geniti. Propter hoc dixerunt quidam, quod ſpeciale eſſet in eccleſia, quod filij libertorum eccleſiæ ſint liberti eccleſię: quod non eſt uerum: ſed tamen

ſ Iſtam glo. ſequitur Alexã. de Imol. in l. pactũ, quod. col. ij. C. de pact. & idem Alexan. in l. extraneũ. col. iij. de here. inſt. ubi uide concord.

ſ cap. 36.

CAN. LXIIII.

QVicunque ſuffragio[a] cuiuslibet aliquid eccleſiaſticæ utilitatis prouiderint,[b] & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiſerint:[c] promiſſi ſolutionem eos abſoluere oportebit, ita ut ad cõcilium comprouinciale deferatur, ut eorum conniuentia confirmetur: quia (ſicut Paulus ait) dignus eſt mercenarius mercede ſua.

Item Gregorius. †

Serui eccleſiarum in eorum dominiũ trãſferri poſſunt, qui eccleſiaſticis utilitatibus deſeruiunt.

CAN. LXV.

ECcleſiaſticis utilitatibus deſudantes eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere, ut qui ſe uoluntarijs[d] obſequiorum neceſsitatibus ſponte ſubijciunt, dignè noſtris prouiſionibus conſolentur. Quia igiť Theodorum uirum eloquentiſſimum conſiliarium noſtrum mancipiorum cognouimus miniſterio deſtitutum, ideo puerum nomine Acoſinum natione Siculum iuri dominioq; ſuo dari tradique præcipimus: quem quoniam ex noſtra authoritate iam poſsidet, huius neceſſe fuit ſcripti pro futuri temporis teſtimonio,[e] ac robore largitatis: & authoritate fulciri: quatenus (domino protegẽte) ſecurè eum ſemper ſine ullius retractationis ſuſpicione, ut dominus ualeat poſsidere.

Miſerationis quoq; intuitu ſerui eccleſiarũ libertati donari poſſunt.

Vnde Gregorius Montano & Thomæ. †

Miſerationis & pietatis intuitu ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti.

CAN. LXVI.

CVm redẽptor[f] noſter totius conditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam uoluerit carnem aſſumere, ut diuinitatis ſuę gratia dirupto, quo tenebamur captiui, uinculo ſeruitutis, priſtinæ nos reſtitueret libertati, ſalubriter agitur, ſi homines, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gentium[g] iugo ſubſtituit ſeruitutis, in ea qua nati fuerant † manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & huius rei conſideratione permoti nos Montanum & Thomam famulos ſanctæ Romanę eccleſiæ (cui Deo authore deſeruimus) liberos ex hac die, ciueſque Romanos efficimus: omneque ueſtrum uobis relaxamus[h] ſeruitutis peculium. Hanc autem manumiſsionis paginam Paterio notario ſcribendam dictauimus. & propria manu unà cum tribus[i] presbyteris prioribus & tribus diaconibus pro pleniſsima firmitate ſubſcripſimus, uobiſque tradimus. Actum in urbe Romana.

Item ſerui eccleſiarum publicis angarijs non debent fatigari.

Vnde in cõcilio Toletano iij. legitur. †

Serui eccleſiarum publicis angarijs non fatigentur.

CAN. LXVII.

ECcleſiarum ſeruos, & epiſcoporum, uel presbyterorum uel omnium clericorum,[k] a iudicibus uel exactoribus publicis in diuerſis angarijs fatigari dolemus: propter quod omne concilium à pietate glorioſiſsimi domini noſtri poſcit, ut tales uſus deinceps inhibeat: ſed ſerui ſupradictorum officiorum in eorum uſibus, uel eccleſiæ laborent. Si quis uerò iudicum, uel actorum clericum aut ſeruum clerici, uel eccleſiæ in publicis ac

---

tamen quo ad quid ſunt adſtricti eccleſiæ: ut ei aſſurgant, ut eã non accuſent. ī.ea.epiſcopus qui cum.§.ſeq.

a Qvicunq; ſuffragio. i.qa ſuffragiũ præſtitit eccleſiæ cõcilio uel auxilio.

b Prouiderint. alicui.

c Promiſerint. Videtur quod aliquis obligetur nudis uerbis, licet non interceſsit ſtipulatio: ut extra de teſt. indicãte. xxij. qõ v. iuramenti. & j.ea.quæſtio.v. quia ſoãnes. quod uerum eſt. Et poteſt dici quod cõpetit actio ex nuda promiſsione, ſcilicet cõdictio ex canone illo. j.xxij. q. v. iuramenti.

d Eccleſiaſticis. Voluntarijs. Voluntariũ uocat, & tamen ipſe dicit ineſſe neceſsitatẽ: qa ab initio eſt uoluntarium: ſed poſt quã illud incœpit, tenetur illud conſũmare: ut C. de actioni. & obliga. ſicut. Et habes hic, quod eccleſia tenetur ad antidora. extra de teſta. cũ in officijs.

e Teſtimonio. id eſt, inſtrumẽto ſuo, ꝙ fuit ei teſtimonium profuturum.

f Cvm redẽptor. Hic habet formã, ſub qua fiũt manumiſsiones, & planum eſt.

g Ius gentiũ. Alibi dicitur, quod iure diuino eſt inducta ſeruitus. Sed de hoc dixi. ſ. diſtin. j. ius gentium.

h Relaxamus. Sed nõne eo ipſo, quod aliquis inter uiuos manumittitur, uidetur ei peculium datũ, niſi expreſſe hoc adimatur. C. de pec. eius qui lib. meruit. l. unica? Sed dicas, quod aliud eſt in libertis eccleſiæ. Nã eis in manumiſsione non licet dari ultra ſummam xx. ſolidorum: ut ſ. ead. ſi quos.

i Cum tribus. Ergo non requiritur conſenſus omnium, ubi libertas datť: & hoc in fauorẽ libertatis fit: ut C. de commu. ſeruo. ma. l. j. Arg. contra. liiij. diſtinc. c. j. ſ. ea. epiſcopus, qui. Item uidetur hic, quod ſigillum papæ nõ facit chartã authenticam, niſi adſit ſubſcriptio. Ioan.

k Eccleſiarũ ſeruos. Clericorum. Arg. quod eodem priuilegio gaudent ſerui clericorũ quo eccleſiæ. j. xvj. quęſtio. j. ſimiliter. ſimile. lxxxvij. diſtinctio. eos qui. & lxxxix. diſtinct. iudicatum. Clerici enim & eorum mancipia ſunt exempta ab omnibus muneribus ciuitatum, niſi ſubſit magna neceſsitas. extra de immuni. eccle. non minus. C. de epiſco. & cler. l. ij.

Aurum

---

1. Tim. 5. c

† Epiſtola. 18. libr. 3. ad Theodorum.

Hoc nõ habet locum apud Cathelanos, apud quos non datur actio ex promiſſo. teneri tamen debet Cathelanus, qui uanis promiſsionibus & inutilibus inuitationibus detinet uiatorem, ſaltẽ de dolo ff. ſi qs cau. ſi actio ſecũdũ Vin. qui ita no. extra in proœ. rex pacificus. Archidia.

† Epiſtola. 113. lib. v.

Scilicet à papa, ut hic fuit: ꝙ non obtinet in alijs prælatis ſecundũ L. & Hug.

Circa illam materiã annotatius profit omittere in inſtrumẽtis ſuum ſolitum ſignũ & apponere aliud. De quo uide p Arc. hic. cui ad de Gull. de Cug. in l. comperationes. & ibi Bal. in ult. co. C. de fide inſtru. & per Bal. in prin. C. co lum. ij. & Ang. in authẽt. de inſtru. caut. & fide. in prin.

Clerici ſunt à muneribus ciuilibus exempti.

Id eſt, fuiſſẽt, uel primi homines fuerant. l. ij. de natali. reſtitu.

† cap. 21.

priuatis negotijs occupare uoluerit à communione eccleſiaſtica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res ſacras diſtrahi licet.

Vnde Ambroſius ait in libro de Officijs. †

Res ſacræ quibus ex cauſis alienari debeant.

CAN. LXVIII.

AVrum eccleſia habet, nô ut ſeruet, ſed ut eroget, & ſubueniat in neceſsitatibus. Quid eſt opus cuſtodire qđ nihil adiuuat? An ignoramus quantũ auri atq; argenti de templo dñi Aſſyrij [a] ſuſtulerunt? Nónne melius côflat ſacerdos pro alimonia pauperũ, ſi aliqua ſubſidia deſunt, quã ſi ſacrilegus contaminat & aſportat hoſtis? Nónne dicturus eſt dominus, Cur paſſus es tot inopes fame mori? Certè habebas aurum, unde miniſtraſſes [b] alimoniam. Cur tot captiui in captiuitatem ducti, nec redempti ab hoſte occiſi ſunt? [c] melius fuerat ut uaſa uiuentiũ ſeruares, quã metallorum. his non potes reſpôſum referre. Quid [d] enim dices? Timui [e] ne templo Dei ornatus deeſſet. Reſpondet: Aurum ſacramenta non quærunt, neq; auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus ſacrorũ, redemptio captiuorũ eſt. Et uerè illa ſunt uaſa pretioſa, quæ redimunt animas à morte: ille uerò theſaurus eſt Domini, q̃ operatur quod ſanguis eius operatus eſt. Et poſt pauca. Nemo poteſt dicere, cur pauper uiuit? nemo poteſt queri, quia captiui redempti ſunt. nemo poteſt accuſare, quia templum Dei eſt ædificatum. Nemo pôt indignari, quia humandis fideliũ reliquijs ſpatia laxata [f] ſunt. nemo poteſt dolere, q̃a in ſepulchris Chriſtianorum requies defunctorum eſt. In his tribus [g] generibus uaſa eccleſiæ et initiata confringere, conflare, uêdere licet. Opus eſt, ut de eccleſia myſtici [h] poculi forma nô exeat, nec ad uſus nefarios ſacri calicis miniſteriũ transferatur. Ideo primum intra eccleſiam quæſita ſunt uaſa, quæ initiata non eſſent, deinde cõminuta: poſtremò côflata per minutas erogationes diſpenſata egentibus captiuorumq; pretijs profecerũt. Quòd ſi deſunt noua, & quę nequaquam initiata uideãtur, & in huiuſmodi, quos ſuprà dixi uſus, omnia arbitror piè poſſe conuerti.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

Non parietes templi ornare, ſed pauperibus prouidere, gloria epiſcopi eſt.

CAN. LXIX.

GLoria epiſcopi eſt pauperum opibus prouidere: ignominia ſacerdotis eſt proprijs ſtudere diuitijs. Natus in paupere domo, & tugurio ruſticano, qui uix milio & cibario [i] pane rugientem [k] uentrem ſaturare poteram, nunc ſimilam & mella faſtidio. Item eiuſdem. Multi ædificant parietes, [l] & columnas [m] eccleſiæ ſubtrahunt: [n] marmora nitent, auro laquearia ſplendent: gemmis altare diſtinguitur, & miniſtrorum Chriſti nulla eſt electio. Neq; uerò mihi aliquis opponat [o] diues in Iudæa templũ, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, & cætera ex auro fabricata. Tunc hæc probabantur [p] à domino, quando ſacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudum erat remiſſio peccatorum: [q] quãquã hæc omnia pręceſſerint in figura. Scriptum eſt autem propter nos, in quos fines ſeculorũ deuenerũt. Nunc uerò cum paupertatem domus ſuæ pauper dominus dedicauit, portemus crucẽ, [r] et delicias lutũ putemus. Itẽ eiuſdẽ. Amico rapere quippiã furtũ eſt: eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt. accepiſſe pauperibus erogandum, & eſurientibus plurimis, illud reſeruare, uel cautũ, [s] uel timidũ [t] eſt: aut quod apertiſsimi ſceleris eſt, et

---

a AVrum. Aſſyrij. Id eſt, Babylonij, qui cum Nabuchodonoſor ceperunt Ieruſalẽ, & abſtulerunt uaſa de templo domini. ĩ. de conſe. diſt. j. ueſtimenta.

b Miniſtraſſes. Id eſt, miniſtrare debuiſſes.

c Occiſi ſunt. Ergo tunc demum cũ timeatur mors, [1] rediml debent captiui: ut no. ĩ. ſicut omnino.

d Quid. Id eſt, ſimile illi.

e Timui. Sic forte ſe excuſabat.

f Spatia laxata. Id eſt, ampliata.

g In his tribus. In alimonia pauperũ, in redemptione captiuorum, in ædificatione tẽplĩ, uel argumentatione cœmeterij.

h Myſtici. Id eſt, in forma calicis, in quo myſticũ poculũ ſanguinis Chriſti conficitur. Et q̃ dixi de eccleſia, intelligunt quidã de eccleſia in qua eſt: quia cum ſit res ſacra, nô poteſt uendi etiam alij eccleſiæ. Et de hoc notaui x. q. ii. hoc ius.

i GLoria Epiſcopi. Cibario. ſ. familiæ.

k Rugientem. Id eſt, famelicum.

l Parietes. Id eſt, imperitos. [2] ſic xlvj. di. ſunt nonnulli.

m Columnas. Id eſt, peritos.

n Subtrahũt. Non recipiunt.

o Opponat. Ar. ab exemplis non eſſe argumentandum.

p Hæc pbabãtur. Sed nonne hæc hodie pbantur à dño. ĩ. de cõſe. di. j. & calix? ita, ſed non in ſuperabũdantiã, ut non habeatur delectus perſonarum. lxxxvj. di. non ſatis. xlvii. diſt. ſicut.

q Peccatorum. Venialium: quia ceremonialia tollebant tantũ uenialia peccata, ſicut hodie aqua benedicta: ut de cõſe. di. iii. aqu[a]

r Crucem. Suſtinẽdo contumelias.

s Vel cautum. Cũ ideo fit, quia expectatur maior neceſſitas.

t Timidũ. Si ideo facit, quia timet, ne ſibi deficiat.

Diui-

[1] Li. j. c. 28. tomo j. adde Feli. extra de reſcrip. ad ſ. Scilicet corporis. Itẽ ubi timet mors animæ: ut ĩ. c. c. uerſi. & uera. uelutſi cogeret ado cæredola. xxiii. qõ. iiii. c. ipſa pietas, ſecũdũ. La. & c. diſplicet: & xxiiii. q. iii. ſi habes. ſecũdum H.

[2] Scilicet eos promouendo ad beneficia. côtra illud extra de prębend. grate, & c. ſuper inordinata. Archidia.

inde aliquid ſubtrahere omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Item eiuſdem ad Paulinũ. Crates ille Thebanus homo quondam ditiſsimus cum ad philoſophandum Athenas pgeret, magnum auri pondus abiecit, neq; putauit ſe poſſe & uirtutes & diuitias [a] ſimul poſſidere. Nos ſuffarcinati auro Chriſtum pauperem ſequimur, & ſub prextu eleemoſynæ priſtinis opibus incubātes, quomodo poſſumus aliena [b] fideliter diſtribuere, q̃ noſtra timidè reſeruamus? Plenus uenter [c] facilè de ieiunijs diſputat. Non Ieroſolymis [d] fuiſſe, ſed Ieroſolymis bene uixiſſe laudandum eſt.

Item largitate etiam epiſcopi ſtipēdium de rebus eccleſiæ clericis dare licet, cuius profeſsio ſub precariæ noĩe fieri debet.

Vnde in concilio Toletano legitur. †

Qui beneficium ab eccleſia acceperit, eius profeſsionē nomine precariæ faciat.

CAN. LXX.

SAepe fit, ut proprietati originis obſiſtat [e] longinquitas temporis: quapropter prouidēdum decernimus, ut ſi quis clericorũ ſtipendium de rebus eccleſiæ cuiuſcunque epiſcopi [f] percepit largitate, [g] ſub precariæ [h] noĩe debeat profeſsionē ſcribere: ne per retentionem diuturnam præiudicium afferat eccleſiæ: & quæcunque in uſu percepit, debet utiliter laborare: [i] ut nec res diuini iuris uideantur aliqua occaſione negligi, & ſubſidium ab eccleſia, cui deſeruiunt, percipere poſſint clerici: quod ſi quis eorum contempſerit facere, ipſe ſe ſtipendio ſuo uidebitur priuare. [k] Religionis quoque intuitu ea, in quibus eccleſia detrimentũ nõ patitur, monaſterijs tradi poſſunt.

Vnde in Toletano concilio legitur. †

Licet religionis intuitu res eccleſiæ alienare.

CAN. LXXI.

SI epiſcopus [l] unā de parochianis eccleſijs ſuis in monaſterium dedicare uoluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio uiuat, hoc de conſenſu concilij ſui habeat licentiā faciendi: qui etiam ſi de rebus eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid quod detrimentũ [m] eccleſiæ non exhibeat, eidem loco donauerit, ſit ſtabile. rei enim bene ſtatuendæ ſanctum concilium dat conſenſum. [n]

Item ex eodem. †

Non ultra quinquageſimam partem rerum eccleſiæ monaſterio, quod conſtituit, epiſcopo licet conferre.

CAN. LXXII.

BOnæ rei dare cõſiliũ, & præſentis habet uitæ ſubſidium, & æternæ remunerationis expectare cernit præmium. quiſquis itaq; eporum in parochia ſua monaſterium cõſtruere fortè uoluerit, & hoc ex rebus eccleſiæ cui præſidet, ditare decreuerit, nõ amplius ibidem, quàm quinquageſimam [o] partem dare debebit: ut hac temperamenti ęquitate ſeruata, & cui tribuit cõpetens ſubſidium cõferat, & cui tollit, dãna grauia non infligat. Ad eccleſiam uerò, quæ mona-

[a] Diuitias. Nam uere philoſophantes contēnunt pecuniam. ff. de uac. muner. l. in honoribus. §. pe.

[b] Aliena. Id eſt, res eccleſiæ.

[c] Plenus uenter. Id eſt, prælatus plenus diuitijs.

[d] Non Ieroſolymis. Id eſt, non tantum eſſe prælatum, ſed opera p̃lati facere laudabile ẽ. xxij. q. v. cauete.

[e] SAepe fit. Obſiſtat. De facto nõ de iure: ut ĩ. e. c. longinquitate.

[f] Cuiuſcunq; epiſcopi. ĩ. xvj. q. iij. ſi epiſcopus. & ca clerici.

[g] Largitate. Sed quomodo eſt largitas, ſi dicitur precaria: cũ de precaria certa penſio ſtatuatur. x. quæ. ii. precariæ? Reſpond. non eſt precaria, ſed donatio gratuita quo ad uſumfructum. & ideo dicit, q̃ interueniet ſcriptura, ne poſsit allegare præſcriptionem. Nam per quantumcunq; tempus poſsideret, nunquam præſcriberet: ut xvj. quæ. iij. clerici. Fructuarius enim non poteſt præſcribere, inſtitu. per quas per. no. acqui. §. fructuarius. nec ille qui alieno nomine poſſidet: ut extra de præſcri. ſi diligenti. C. de præſcript. xxx. anno. male.

[h] Sub precariæ. Id eſt, ſicut ſolet fieri in precaria non enim eſt hic contractus præcariæ, ſed donatio uſusfructus epiſcopi. xvj. q. iij. ſi epiſcopus. & capi. clerici.

[i] Laborare. Id eſt, colere.

[k] Priuare. Argu. clericum poſſe remoueri ab eccleſia, ſi negligit agros, uel alias utilitates eccleſiæ. ſic ff. de pe ti. here. ei qui partem §. cum prædia. & C. loca. l. iii. nam propter negligentiã aliquis deponitur ut lxxxi. di. dictum.

[l] SI epiſcopus. Hic habes q̃ de ſeculari eccleſiã poteſt fieri ab epiſcopo monaſteriũ, ut extra de eccle. ædifi. ad audientiã, ſed econuerſo non poteſt: ut xix. q. iii. quæ ſemel. extra de reli. do. inter quatuor. niſi fiat authoritate Papæ, ut extra de cen. cũ uenerabilis. & extra ne cle. uel mo. c. relatum. uel ubi aliter non poſsit locus reformari niſi per canonicos ſeculares: ut extra in eadem decre. inter quatuor.

[m] Detrimētũ. graue. ſi enim læderet eccleſiam grauiter, poſſet reuocari, ut ſ. e. apoſtolicos. in fi. & ĩ. capi. proxi.

[n] Cõſenſum. Quære de quorũ clericorũ conſenſu hoc intelligas, unde clericis epiſcopalis eccleſiæ, an de clericis parochię illius? Reſpon. de clericis eccleſiæ cathedralis. Nam conſenſus clericorũ eccleſiæ cathedralis requiritur circa ordinationē & depoſitionem clericorũ: ut xxiiij. diſt. eps. lxvij. diſt. reliqui. ſ. e. alienationes. L. tñ & H. intelligunt etiã requirēdũ cõſenſũ clericorũ parochialis eccleſiæ. Nã iſti ſine culpa nõ debēt priuari ſuis ſtipendijs. xvj. q. vij. inuẽtũ. vr̃ tñ ſufficere, ſi eps eis puidet neceſſaria, uel ibi uel alibi: ut extra de ecc. ædifi. ad audientiam. & ſic uidetur, q̃ eis inuitis poſsit hoc facere: ar. extra de exceſ. præla. ſicut unire.

BOnæ rei. [o] Quinquageſimã. Sed nunqd eps poteſt dare centeſimã uel quinquageſimam

Id eſt, nõ ponũt animũ in diuitijs: alias diuites. cũ bonis operibus non abijcim⁹. xxx. diſ. c. pe. Arc.

† Concil. vj. cap. v.

Fructuarius nõ pſcribit.

Eccleſia ſecularis põt cõuerti ĩ monaſteriũ, ſed non econtra.

† Concil. iij. ca. iiij.

Eps conuertēs eccleſiã ſeculare in regularem quorũ clericorũ cõſenſum requirere debeat.

† Concil. ix. c. v.

[a] Allegãdo dicit qm̃ nõ eſt uerũ, ſecũdũ L. Vin. Gof. & B. ut ipſi no. ex̃. de reb. eccle. non ali. poſſeſſiones. de hoc no. in decret. ad audientiã. allega. in glo. Arc.

Epiſcopus poteſt dare quinquageſimam, non cẽteſimam.

mam ſine conſenſu canonicorum? Videtur quod ſic extra de iis, quæ fiunt à præla. ſine conſen. cap. paſtoralis. etiam non obſtante iuramento de non alienandis rebus eccleſiæ. ut extra de eccle. ædifi. tua. Nemo, enim poteſt accuſare epiſcopum, quod templum Dei ædificauit. ut s. ead. dicit L. & H. quod de cenſu poſſet epiſcopus dare partem, ſed non de poſſeſsionibus eccleſiæ, alias reuocaretur uel eo uiuo, uel poſt mortem ſuam, ut xvj. quæſtione tertia. ſi ſacerdos es. Sed hoc falſum eſt: quia decre. dicit etiam de poſſeſsionibus. extra de donat. apoſtolicæ.

ſticis non informabitur regulis, aut quã pro ſuis magnificare uoluerit ſepulturis, nõ amplius, quã centeſimam partem cenſus [a] eccleſiæ cui præſidet ibidem conferre licebit: ea tamen cautela ſeruata, ut unam tantummodo, quæ placuerit ex his duabus remunerationem aſſumat.

Item Gregorius. †

Iure proprietatis res eccleſia monaſteriorum ædificijs tradere licet.

CAN. LXXIIII.

Religioſam uitã eligentibus congrua nos oportet conſideratione proſpicere, ne cuiuſquam neceſsitatis occaſio, aut deſides faciat, aut robur (quod abſit) conuerſationis infringat. Idcirco tibi authoritate præſenti precipimus quatenus domum poſitam in hac urbe regione quarta. iuxta locum, qui appellatur Gallinas albas: uel hortum iuris ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui authore Deo præſidemus: in qua Campana quondam uxor Patricij manſiſſe dignoſcitur: ſimul & hortũ atq; hoſpitia, quæ intra eandẽ domũ ianua concluſit, eiſdem debeas tradere proprietatis iure proculdubio poſsidendã, in qua domo monaſteriũ (ubi cum congregatione ſua habitare poſsit) Chriſto adiuuante conſtruere: & tam ipſa, quã quæ in eius loco honoreq; ſucceſſerit, prædictã domũ & hortũ cum omnibus ad ſe pertinentibus (ſicut diximus) quieto & incõcuſſo iure à nobis pietatis cõſideratione cõceſsã ualeat poſsidere.

Ecce oſtenſum eſt quomodo res eccleſię ſine culpa dari poſsint, et cõſtare bis, quibus datæ fuerint.

QVAEST. III.

[a] Nunc quæritur, ſi ante tempus ſuę ordinatiõis nihil habere uidebãtur, quid de his fieri debeat, q̃ poſt ordinationẽ ſuã inueniſſe noſcunt̃?

De his ita ſtatutũ eſt in cõcilio Carthaginen. iij.

De his, qui primum nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquirunt.

CAN. I.

Placuit ut epi, presbyteri, diaconi, uel quicunq; clerici, qui nihil habentes [c] ordinantur, & tpe epiſcopatus, uel clericatus ſui agros, & quæcũque prædia nomine ſuo [d] cõparant tanquã rerũ dominicarũ inuaſionis crimine teneãtur: niſi admoniti eccleſiæ eadẽ cõtulerint. Si autem ipſis ꝓpriẽ aliquid liberalitate alicuius, uel ſucceſsione cognationis [e] euenerit, faciant inde quod eorũ propoſito congruerit. Quod ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitauerint, honore eccleſiaſtico indigni tanq̃ reprobi iudicentur.

Item ex concilio Toletano xj. †

De miniſtris, qui nulla ac-

aurum. Itẽ quia ſufficit ſemel à iure eſſe conceſſum: unde nõ eſt neceſſe requirere nouum cõſenſum. ff. de condi. inſtitu. quæ ſub cõditione. §. ulti. Sed cõtra extra de do. paſtoralis. extra de iis quæ fiunt à prælat. cum uos. Tu dicas, quod licet à iure permittatur ei talis donatio tamẽ facit eandem de cõſenſu clericorum: ut s. ea. c. proxi. s. e. apoſtolicos. uehemẽter tamẽ obuiat illa decret. paſtoralis. niſi uis hac literæ. Vnde dic illis decretalibus ſtãdum eſt. Sed quid ſi epiſcopus plures donationes fecit, ita quod omnes ſimul excedant quinquageſimã, an dices ultimã reuocari, uel omnes? Videtur quod tantum ultimam, quia ſola illa fuit uitioſa, ut s. ſi quos. & xvij. qõ. iiij. quæſti. E contra uidetur quod de qualibet donatione eſt detrahendum, ut C. de inoff. do. ſi totas. ff. ad leg. Falc. l. pœnales. §. annua. Hæc quæſtio ſoluitur extra de don. apoſtolicæ. Ioan. quid iuris ſit de hoc, in quæſtionibus notaui. B.

ADDITIO.

Quæſtio uenerialis eſt, & incipit, eſto quod epiſcopus, &c. ubi dicit quod Tã. dicebat quod tantũ ultima reuocatur: quod uerum credit ipſe Bartho. Brixi. nam nõ reſtituitur minor, niſi in quo decipit. ff. de min. ea quæ. Non obſt. lex prædi. ſi totas. quoniã intelligitur in Falcidia, licet quidam ſtent illi legi. Archidia.

[a] Cenſus. Propter hoc uerbum cẽſus,

† Epiſtola. 12. li. 3.

Quæſtio ſingularis

[redacted]

R Eligioſam. ergo qui dat domum, uel aliam rẽ, non uidetur dediſſe ea, quæ ſunt annexa ei, niſi expreſſa fuerint. ſic lxiij. diſtin. ego Lodouicus. Argu contra. ff. ſi ſer. uend. l. teſtatrix. ff. de actio. emp. creditor. in fin.

[a] Nunc quæritur. Hæc quæſt. diuiditur i duas partes, in prima quarũ ꝓbat per duo ca. qđ ſi nihil habebat eps cũ fuit promotus, in morte ſua totũ debet eccleſię dimittere. Secunda ibi, Sed quæritur. Ioãnes de Fantu.

[b] Nunc quæritur. Habeas pro ſumma quæſtionis, quod dicitur in cap. j.

[c] Placuit. Habẽtes. Ergo propter paupertatem, nec impeditur, nec excuſatur etiã quis à prælatura. ſecus eſt in tutore, ut inſtit. de excuſa. tut. § ſed & propter paupertatem.

[d] Suo. Hoc ſpeciale eſt in eccleſia, qđ licet ſacerdos aliqd ſuo emat nomine de pecunia eccleſię, quod res illa ſtatim facta eſt eccleſiæ. aliud eſt in rebus priuatorũ, ut C. de rei uen. ſi ut proponit. & de hoc notaui. s. ead. qõ. ij. apoſtolicos. Idem quod hic dicitur, habes extra de pecu. cle. ca. j. & ca. inquirendum. & cap. ſi quis. Verum aũt præſumatur de rebus eccleſiæ, uel de rebus ſuis comparaſſe dicitur s. ead. quæſtio. j. ſint manifeſta.

[e] Cognationis. Vſque ad quartum gradum. ‡ C. de epiſ.

[a] Dicas, quod qui dat domũ uidet ei donãſſe annexa. ff. de cõtrahen. emp. creditor. §. ult. C. de bo. uac. l. ij. li. x. licet hic ſit ar. contra l. 1. ad hoc facit quod leg. & no. s. j. qõ. j. ſicut Chriſtus. Archi.

‡ cap. 43.

Sacerdos emens ali quid cui acquirit.

† Habetur conci. ix. c. iiij.

‡ Iſta eſt uera ſententia ſecundum Gof. & Hoſtië. de hoc no. extra de teſt requiſiſti. §. ſi uero relinquitur. & ibi no. Archidia.

cleſiæ occaſione,ſed ſui utilitate aliqua acquirunt.

CAN. [illegible] II.

QVicunque de ſacerdotibus uel miniſtris [a] ſua utilitate atque amicitia quocunque modo, aut per ſcripturæ ſeriem aliquid meruerint ab aliquo percipere,[†] in rebus eccleſiæ non poterit numerari, ſed quod ex inde uoluerint facere, ipſorum uolũtatis arbitrio ſubiacebit: quòd ſi hoc poſt eorum mortem inordinatum fortaſſe remanſerit, eccleſia, cui præfuit uel miniſter extitit, hoc ſibi in perpetuum uendicabit.[2]

Ecce quòd illa, quæ non ex officio eccleſiaſtico, ſed ex aliqua præſtatione ſuæ utilitatis lucratus eſt põt dare quibus uoluerit.

[2] *Sed quæritur de his, quæ ſibi communiter cũ eccleſia, uel ſequeſtratim pro remedio animæ offeruntur, uel de tertia parte, quam de rebus parochialium eccleſiarũ ſibi debitam accipit, ſi ea poterit dimittere quibus uoluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agatenſi. [†]

De pontificibus, quibus [b] ab extraneis, uel cum eccleſia, uel ſequeſtratim aliquid dimittitur.

CAN. [illegible] III.

POntifices, [b] quibus in ſummo ſacerdotio conſtitutis ab extraneis [c] aliquid aut cũ eccleſia, aut ſequeſtratim dimittitur, aut donatur: quia hoc ille qui donat, pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo ſacerdotis probatur offerre, non quaſi ſuum proprium ſed quaſi dimiſſum eccleſiæ inter facultates eccleſiæ computabunt: quia iuſtum eſt, ut ſicut ſacerdos habet [d] quod eccleſiæ dimiſſum eſt: ita eccleſia habeat, [e] quod relinquitur ſacerdoti. Sanè quicquid per fideicommiſſum aut ſacerdoti, aut eccleſię fortaſſe dimittitur, cuicunque alij poſtmodum profuturum: id inter facultates ſuas eccleſia cõputare, aut retinere non poterit. [f]

Itẽ ex cõcilio Tolet. [†]

Epiſcopus tertiam partem ſibi debitam eccleſia relinquere poterit.

CAN. IIII.

EPiſcopus, ſi tertiam partem, quam de rebus parochialium eccleſiarum ſibi debitam nouit, eccleſiæ, cuius res eſſe patebit, aut alteri eccleſiæ conferre decreuerit: licitum maneat, & irreuocabile [g] robur eius ſententia ferat.

QVAEST. IIII.

QVod autẽ [h] quæritur, ſi de ſuis et eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, cui proueniãt, ita diffinitur in codẽ concilio. [†]

De his, qui de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur.

CAN. [illegible] I.

SAcerdotes, uel quilibet, quibus eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt, quæcunque adminiſtrationis ſuæ tempore emerint, ſi de rebus proprijs, uel uile, uel carum habuerint, ad eccleſiæ nomen, cui præſunt, chartarum conficere inſtrumenta pro-

---

[illegible] [†] Adde Ale. l. cũ fundus. §. ſeruũ. ff. ſi cert. pe. circa finẽ. dic. §.

Alijs. Stulta gl. quia text. loquit dũtaxat de epiſcopis qui uocabãtur ſum. ſacerdotes quia id nomen erat oĩbus cõe ſicut uerbũ Papa, ut paſſim ĩ hoc decreto. & dixi ĩ tractatu, ad edi. He. mc. ij. cõtra par tas datas. gloſa. xv. Tum certum eſt ꝙ iſtud erat cõcilium prouinciale, quod nullam habebat poteſtatem decernendi de epõ Romano, & alterius prouinciæ. & ſic de illo non loquitur, ſed de omnibus ſuæ prouinciæ.

Eccleſiæ data cum epõ diuiduntur.

[†] cap. vj.

Iſtis. & ſic demon [illegible]

epiſ. & cler. auth. licentiam. Vel uſque ad vij. defertur ſucceſsio. Arg. contra xxxv. q. ij. c. j.

[a] QVicunque. Vẽdicabit. id eſt defendet, quã do eccleſia inuenit in poſſeſsione. ſed ſi heredes eſſẽt in poſſeſsione, oporteret eccleſiã probare de iure ſuo: ut ĩ. e. q. v. c. j. in fi. ſicut notaui ĩ. ea. q. j. fint manifeſtæ. Vel intellige ꝙ hic dicit cum non habet ſacerdos hæredes. in auth. de eccleſia. ti. §. ſi quis autẽ epiſcopus. col. la. ult. & ĩ. q. v. c. ul.

[b] POntifices. Idẽ in alijs. [1]

[c] Ab extraneis. Si aliquid datur tantũ epiſcopo illud non tenetur diuidere cũ eccleſia: ſed licet aliquid det tantum eccleſiæ, illud diuidendum eſt cum epiſcopo, & diſtingue, an à propinquo uel extraneo ſit relictũ epiſcopo, ut habes diſtinctum extra de teſt. requiſiſti. Si autem ſimplici canonico aliquid eſt relictũ, illud non tenetur diuidere cũ eccleſia. ſemper enim præſumit, quod id. quod datum eſt prælato, ſit intuitu eccleſiæ datum. & eſt ſi. ff. de ann. leg. annua. ĩ §. j. ff. de reb. dub. ciuib. Hoc tamen ſcias, ꝙ aliud eſt dicere, relinquo hoc canonicis iſtis, & aliud, relinquo hoc eccleſiæ iſti. In priori caſu relictũ intelligo eis, & nõ eccleſiæ. In ſecũdo caſu eccleſiæ, & ad uſum eorũ, & licet ſit arg. contra. ff. de reb. dub. ciuibus.

ADDITIO.

Poteſt dici, quod ſi exprimit ꝓpria nomina, uera eſt prima opinio. ſi autem nõ exprimit, ualet ultima opinio. arg. ff. ad Trebelli. quoties. j. reſpõ. Archi.

[d] Habet. quo ad uſum.

[e] Habeat. quo ad proprietatem.

[f] Non poterit. Tamen ſi eſt hæres inſtituta, & rogata reſtituere alteri hæreditatẽ illã, poteſt detrahere quartam, ut inſtit. de fideicõ. hære. §. ſed quia. Sed ſi eccleſiæ legaret aliquid, ut illud eccleſiæ reſtituat, de hoc dubitari cõſueuit, an tunc poſsit partem de tali legato retinere: ut C. cõmu. de lega. l. j. j. rñ.

[g] EPiſcopus. Irreuocabile. cum de conſenſu canonicorum hoc facit, alias ſucceſſor poteſt illud reuocare, ut xvj. qõ. j. poſſeſsiones. & hic eſt arg. ꝙ ſi epiſcopus ſimpliciter dedit aliqd eccleſiæ, intelligitur illud perpetuo dediſſe, ut xvj. q. j. quoniam quicquid. Argu. contra xvj. qõ. j. poſſeſsiones. & dixi. x. q. ij. hoc ius in fi.

[h] QVod autẽ. Si ꝙ utri uſq; ꝑcio empta eſt res, pro rata pretij diuidenda eſt inter eccleſiam & hæredes Prælati, ut ĩ. e. ca. j. uer. hi uero. Io.

SAcerdotes. CASVS. Hoc ca. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte loquitur de rebus, quas prælati emũt, et de pecunia eccleſiæ, & tantum ſuo nomine: ĩ quo caſu ſi de rebus proprijs aliquid uile, uel carum habuerint, curent conficere inſtrumenta nomine eccleſiæ, cui præſunt. In ſecũda parte lo-

ſtrãdo aliquor: ſec⁹ ſi ſimpliciter & ſub ſolo nomine appellatiuo legarẽt canonicis quia idẽ eſt ac ſi dicatur canonicis eccleſiæ, uel eccleſiæ. adde Barth. Soci. in l. ciuibus. de regul. iur. Legata eccleſiæ an poſſint defalcari.

[†] in c. vj.

[†] Scilicet Tole [illegible]

[illegible]

curent. a Non. n. iuſtū eſt, ut eccleſia, quæ ſuſcepit extraneum, efficiat in alieno b diuitem, & in ſuo c retineat fraudatorem. Hi uerò, qui ſuarum rerum habere noſcūtur compendiū, ex omni re, quam poſt ordinationis ſuæ diem uiſi ſunt conquiſiuiſſe: ſiue nulla, ſiue aliqua ſint inſtrumenta confecta, compenſatione d tam ſui iuris, quàm eccleſiaſticarum rerum habita, ſi ſe utriuſq; rei quātitas exæquauerit, inter eccleſiam & decedentis hæredes æquo iure conquiſitio e pertinebit.

Si quis uerò pro cōpendio ſuarū rerū eccleſię rebus detrimentū intulerit uel ſi occaſione rerū eccleſiaſticarum in rebus proprijs detrimētum paſſus fuerit, uiciſſim, qui lucrū ſentiunt detrimētum patientibus reſarcient.

Vnde in concilio Bracarenſi † legitur.

Reſarciantur detrimēta ſacerdoti, uel eccleſiæ, quæ alterius occaſione alter ſenſerit.

CAN. II.

Qvicunque ſub hoc neglectu f res diuinas laborare g diſtulerit, ſpeciali placito diſtringendus eſt, ut ſi de rebus, uel augmentis eccleſiæ quæſtū laboribus ſuis propriæ auxit, h & ex hoc eccleſiaſticis rebus aut neglectum i laboris exhibuit, aut minorationem, uel perditionem induxit: quicquid in rebus eccleſiæ minuit, ille reſtituat, ex cuius rebus atque ſuffragijs ſuos conuictus fuerit ampliaſſe labores. Quod ſi aliquid pro utilitatibus eccleſiæ, aut ſubſtantiæ expendit, aut ſtipendij, uel perditionis quippiā pertulerit, ſi hoc comprobare potuerit, totum illi a rebus eccleſiæ eiuſdem reformabitur, † pro cuius k utilitate id expendiſſe probatur.

Si uerò de reb. eccleſiæ tantūmodo aliqua acquiſiße noſcūtur, & ad nomen eccleſiæ inſtrumēta debent cōponere: nec aliqbus poterūt illa donare.

Vnde in Agathenſi concilio legitur.

De his, quæ ſacerdotes emūt, ad eccleſiæ nomen ſcripturam faciant.

CAN. III.

Preſbyter cum diœceſim tenet, de his quæ emerit ad eccleſiæ nomen ſcripturam faciat: aut ab eius, quam tenet eccleſiæ ordinatione diſcedat.

QVAEST. V.

T Eſtamenta l uerò nō licet eis conſicere, niſi de proprijs rebus.

Vnde Gregorius ſcribit Lucidio epiſcopo. †

Quomodo de rebus eccleſiæ liceat teſtari ſacerdotibus.

CAN. I.

Nvlli dubium eſt, quòd ſicut ſacerdotibus res in epiſcopatu acquiſitas nulla eſt alienandi licentia: ita de his, quas antea habuerunt, quicquid iudicare uoluerint, non uetentur. Itaque fraternitatem tuā tempore quo ad nos fuit conqueſtam eſſe recolimus, quòd quædam mo-

te loquitur de rebus emptis cōiter ex pecunia prælati & eccleſiæ, quæ debent æqualiter diuidi inter eccleſiā & decedentis hæredes, ſi ſe utriuſque rei quātitas exæquauerit. Secūda pars incipit ibi, Hi uero. Vilem uel carum, ideo dicit: quia ſi conſtaret eos nihil habere, ſiue ſuo nomine, ſiue nomine eccleſiæ emerint, totum eccleſia uendicabit. Et licet capi. uideatur loqui in prælato tantum, tamē ergo Bar. Bri. idē intelligo in quolibet clerico: ut ſuprà e. q. iij. c. placuit.

a Procurent. ut ſciāt quātum habēt de reb. eccleſiæ, & quātū de pprijs reb.

b In alieno. i. in rebus pprijs ipſius ſacerdotis, quæ ſunt alienæ eccleſiæ, uel proprie intelligas poni.

c Et in ſuo. id eſt, rebus eccleſiæ.

d Cōpenſatione. i. eſt, cōputatione, uel cōparatiōe, uel collatiōe. Hoc uūlt dicere, ꝙ cōputabit quātū de ſuis rebus & quantū de rebus eccleſiæ dedit ꝓ re empta, ut ſcd̄m hoc diuidat inter eccleſiam & hæredes defuncti. Sed pone poſtq̄ adeptus eſt eccleſiā, nullos ſumptus uoluit facere de pr̄imonio proprio: ſz qcqd emit, emit de pr̄imonio pprio tm̄, & ſolis redītibus ecc. ſuit uſus. Vī ꝙ cōputandi ſūt illi ſūptus, quos facere cōſueuit, uel quos facturꝰ fuiſſet de pprio pr̄imonio ac ſi non haberet eccleſiā: ut ff. de pet. hære. ſed & ſi §. ab eo autē. in fin. Et ſic proprie ponit hoc uerbū cōpēſatione. Itē non debēt negligere lucrū eccleſiæ propter lucrū ſuū: ut j. c. proxi. Vel intellige qd̄ hic dicit qn̄ dubiū eſt, an de rebus eccleſiæ, an de ſuo patrimonio emerit. Nā tūc diuidi deberet ſecundum quantitatē ſui patrimonij, & rerū eccleſiæ.

e Conquiſitio. i. cōquiſitū. ſic C. con mu. diui. ad officiū. ff. de uſufru. ſed & ſi quis. §. interdum.

f Qvicūq;. Neglectu. i. qa negligit res eccleſiæ, augendo ſuas.

g Laborare. i. periclitari, uel colere.

h Proprię auxit. i. in rebus proprijs locupletatus eſt.

i Aut neglectum. Hic habes, ꝙ ſi prælatus, aliqd negligit acqrere eccleſiæ, cū poſſet, & maluit ſibi acqrere, ꝙ hoc imputatur ei: & de hoc tenet, ad inſtar tutoris: ut C. arbi. tu. quicquid. Nec. n. præponere debet utilitatē ſuam utilitati eccleſiæ: ſicut nec tutor utilitatē ſuam utilitati pupilli. ff. de admi. tu. tutor. §. j. ff. commo. ſi ut certo. §. commodatum. in fin. & vij. q. j. ca. præſentium. & c. placuit.

k Pro cuius. Sic extra de procura. cum pro cauſa.

T Eſtamenta uero. Hæc q̄ſtio diuiditur in duas partes. In prima probat per quinq; cap. ꝙ preſbyter uel alius clericus poteſt de rebus pprijs facere teſtm̄. ſecunda ibi, Sed ſi epiſcopus Ioan. de F ant.

l Teſtamenta. nec aliqd dare, nec teſtamentū cōdere licet de rebꝰ eccleſiæ. ſi tn̄ [illegible]ſuetudo habet, pōt mobilia aliqua dare, ut extra de teſta. ad hæc & cap. quia.

N Vlli dubium. V Ve ſi

Acquiſita de bonis eccleſię & de bonis clericorū, ad quos ptinebunt.

† Et qui plus dedit maiorem partem habebit. ff. & uiuſc. ſed & ſi quis. §. interdū ſecundum Lau.

† ca. viij.

† Idē Panor. conſi x. libro. ij.

† Eccleſiæ. Pano. in c. ul. de pecu. clerico. Clau. uerſic. clericus.

Prælatus tenetur acquirere eccleſiæ ſuæ

† Epiſtola 41. lib. x. ad Deodatum epiſcopum.

bilia, quæ Conſtantinus deceſſor ueſter Luminoſæ ancillæ Dei & fratribus ſuis teſtamenti ſerie legati titulo dereliquit, iam epiſcopus acquiſiſſet: decreuiſſeque nos, ut ſi hoc [a] conſtaret, nullū ex his eccleſia ueſtra præiudicium pateretur: quod & uos oportet recolere, & moleſtiam aliquā prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei ſine cognitione de his, quæ poſsidet, quicquam auferre.

Idem. †

De eodem.

CAN. II.

Obitum Theodori epiſcopi dilectionem tuam credimus cognouiſſe: ſed quia teſtamentum dicitur condidiſſe: ſubtiliter † te, ne quid de rebus eccleſiæ ſuæ conſumpſiſſet, oportet inquirere, & ſi quidē eum exinde aliquid incōgruè minuiſſe didiceris, ita age, ut eres ab eo, cuius intereſt [b] modis omnibus reparentur.

Item Greg. Mariano archiepō Rauennati. †

Quæ monaſterijs ab epiſcopo conferūtur, reuocari nō debēt.

CAN. III.

Quia Ioannes quondam prædeceſſor tuus ſæpius à nobis expetijt, ut ea, quæ in monaſterio illo contulerat, quod iuxta eccleſiā ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra authoritate debuiſſemus firmare, & hæc facturos nos eſſe, pmiſimus Fraternitatem ueſtram neceſſariò præuidimus adhortandam, ut nihil de his, quæ illic contulit atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui, ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſeruare. Huius igitur monaſterij, & collectarum illic rerum, quia in teſtamento quod condidit, feciſſe noſcitur mentionem: ſciendum uobis eſt non nos ideo ea confirmaſſe, quoniam eius ſupremā [c] ſequitur uoluntatem: ſed quia hoc ei (ſicut diximus) uiuenti promiſimus. Hæc itaque omnia ſic ſolicite fraternitas ueſtra implere feſtinet, quatenus & quæ in ſuo praſcripto monaſterio [d] conſtituit, & à nobis ſunt confirmata, ſeruentur: & illa quæ in damna dari, uel fieri per teſtamentum ſuæ decreuerit eccleſię, nullam prohibente lege obtineant firmitatem.

Item ex concilio Iſpalenſi.

Quæ ante ſuam ordinationem, uel poſt hæreditaria ſucceſſione acquiſiuit epiſcopus, cui uult derelinquat.

CVN. IIII. † cap. 6

Fixum abhinc & perpetuò manſurum eſſe decernimus, ut epiſcopus res ſui iuris, quas ante epiſcopatum, aut certè in epiſcopatu [e] hæreditaria ſucceſsione acquiſiuit, ſecundum authoritatem canonicam cui uult conferat, & quicquid uult de eis faciat. Poſtquam autem epiſcopus factus eſt, quaſcunque res de facultatibus eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine comparauerit, decernimus, ut non in propinquorum ſuorum, ſed eccleſiæ, cui præeſt, iura deueniant.

De rebus uerò eccleſiaſticis teſtari licet epiſcopo ſi tantundē de proprijs reſtituat. Vnde in Agathenſi concilio [1] *ſtatutū eſt.*

Quomodo poſſunt eſſe rata, quæ de eccleſia proprietate teſtamento legantur.

CAN. V. † cap. 50

Si epiſcopus condito teſtamēto aliquid de eccleſiaſtici iuris proprietate legauerit: [f] aliter non ualebit, niſi tantundem [g] de proprij iuris facultate ſuppleuerit.

[2] *Sed ſi epiſcopus, uel quilibet ex gradu eccleſiaſtico inteſtatus defunctus fuerit, nec aliqui inuenti fuerint, qui iure cognationis ei ſuccedant: eccleſia ſua ei ſucc.*

---

[a] Vt ſi hoc. Ideo epiſcopo incumbit probatiōis onus: [1] quia illa erat in poſſeſsione: ut dixi ſupra ea. quæſtio. j. c. ſint manifeſtæ.

[b] Obitum. Intereſt. ſcilicet ut hæres uniuerſa reſtituat, ut xvj. quæſtio. vj. c. ſi epiſcopum. & ī. ea. quæſtio. ij. capi. epiſcopus.

[c] Quia Ioannes. Supremam. Not. quod licet ſit magnus fauor ultimæ uoluntatis, tamen potius ſequitur hic uoluntatem uiuentis, quā moriētis. [2] Itē ar. quod licet aliqua uoluntas non ualeat tanquam teſtamentum, ualet tamen tanquam ſimplex donatio. quod eſt contra. ff. de iure codi. l. j. Sed uidetur, quod poſt mortem epiſcopi non poſsit rata haberi donatio facta ab ipſo: quia oportet ſcilicet quod eo tēpore rata habeatur, quo poteſt donatio fieri: ut ff. de acquiren. hære. l. ſi quis alicui. ff. de bo. poſ. l. iii. §. ſi acquirere. & l. ulti. Sed ſecus eſt: quia nec mors, nec furor, nec petentis pœnitētia impedit ratihabitionem: ut ff. rem ra. hab. l. bonorum.

[d] Monaſterio. Sed nonne canon permittit ei legitimam portionē dare monaſterio ad conſtruendum monaſterium? ſic, ſed non ad dandum. Vel fuit hīc ultra legitimā portionem datū. ī. ead. qō. ij. ca. bonæ. & cap. ſi quos.

[e] Fixū abhinc. In epiſcopatu. Contra in auth. de eccle. titu. §. interdicimus. col. ult. ubi dicitur, Quocūque modo res aliquas acqſiuit poſt epatum, niſi iure cognationis ad eum peruenerint, nō poteſt eas relinquere alij, quam eccleſiæ: ſed illud non tenet.

[f] Si epiſcopus. Legauerit. Licet enim hæres teneatur redimere rem legatam à defuncto, uel dare eius æſtimationē, ut Inſtit. de leg. §. non ſolū. ſecus tū eſt cum legatur res eccleſiæ [1] ut extra de teſta. c. filius.

[g] Niſi tantundem. ut ī. ea. quæſt. ij. ca. ſi quis qualibet.

Sed ſi epiſcopus. Hæc eſt ſecunda pars huius. quæſtio. Ioan. de Fantu.

Qui

---

[1] Idē Bal. in authen. ex teſtamēto. in vij. co. in uer. xj. C. de coll. facit quod not. Bar. in l. ſi inter ff. de rebus dubijs. & Io. an. in add. ad Spe. in tit. de act. §. j. ſuper uerb. ſed qd ſi dubitat. & moderni legiſtæ in l. cū fundus. §. ſeruū. circa fin. ff. ſi cert. pet.

† Grego. ep. 12. ſeu capit. 66. lib. 4.

[2] Hoc ideo qa ipſa ultima uolūtas fuit illegitima alias. nihil eſt, qd ita debeat &c. C. de ſacroſanc. eccl. l. j. ſecundū L. qui dicit, quod hæc uoluntas eſt deambulatoria, ſicut & circa depoſitū. ff. depoſi. l. j. §. pe. Sed ar. cōtra. ff. de leg. iij. ſi qs in prin. Arc.

† Adde an & qn̄ ſubtilitas ſit approbanda, uel nō not. in c. īter corporalia de transla. p̄la. ff. d̄ uerbo. obli. ſi ſeruū. §. ſequitur.

† Epiſtola. iij. li. v. Marinia-no.

[1] Vide Baldū & Alexā. de Imol. in l. cum alienam. C. de leg.

cedat in integrũ, nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præſumere.

Vnde in Terraconenſi concilio [f] ſtatutum eſt.

Epiſcopo inteſtato eccleſia ſuccedat ex integro.

CAN. VI.

SIcubi defunctus fuerit epiſcopus inteſtatus, poſt hãc diffinitionẽ, à presbyteris eius & diaconibus de rebus ipſius breuis conſcriptio fiat à minimo uſq; ad maximũ, id eſt, de utẽſilibus & omni ſupellectili: ita tamẽ, ut ſi quis exinde, uel præſumpſiſſe aliquid, uel occultè tuliſſe fuerit conuictus, ſecundùm furti tenorem reſtituat uniuerſa.

Item ex concilio Triburienſi.

De eodem.

CAN. VII.

QVicunque ex gradu eccleſiaſtico ſine teſtamento & ſine cognatione deceſſerit, hæreditas eius ad eccleſiam, ubi deſeruiuit, deuoluatur. [a] Similiter de ſanctimonialibus [b] aſsignatur.

CAVSA. XIII.

DIæceſani cuiuſdam baptiſmalis eccleſiæ cladibus bellorum preſſi, hoſtili metu compulſi domicilia ſua tranſtulerunt in aliã diœceſim, prædia tamẽ antiqua non deſierunt colere. cœperunt perſoluere decimas illi eccleſiæ, in cuius diœceſim trãſierũt, & apud eã ſibi elegerunt ſepulturas. Trãſactis quadraginta annis clerici, quibus quondã perſoluerant decimas, cœperũt mouere quæſtionem in eos, qui ab iſtis accipiũt primitias, et decimas. ueniunt ad cãm.

[1] *Modò primùm quæritur, ſi illi quorũ domicilia sũt ĩ diœceſi huius baptiſmalis eccleſiæ debeãt perſoluere decimas illi eccleſiæ, & celebrare ſuas exequias apud eam eccleſiam, in qua quondam hęc fiebãt à parentibus eorũ.*

[2] *Secundò, an præſcriptione temporis, ius percipiendi decimas & funerandi tollatur.*

QVAESTIO I.

[1] ps *QVòd priori eccleſię hæc omnia iure pſoluenda ſint, actores his argumẽtis probare cõtendunt. Cõſtat unamquãque baptiſmalem eccleſiã habere diœceſim ſibi legitimè aſſignatã: ſicut et parochiales eccleſiæ habent parochias ſibi diſtributas. Vnde Dionyſius epiſcopus Seuero epiſcopo.*

Singuli ſacerdotes proprias debent habere eccleſias.

CAN. I.

ECcleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis diuiſimus, [d] & unicuiq; ius proprium habere ſtatuimus: ita uidelicet, ut nullus alterius parochiæ terminos [e] aut ius inuadat. Sit unuſquiſq; terminis ſuis cõtentus, & taliter eccleſiam & plebem ſibi cõmiſſam cuſtodiat, ut ante tribunal æterni iudicis ex omnibus ſibi commiſsis rationem reddat, & non iudicium, ſed gloriam pro ſuis actibus percipiat.

[1] *In diœceſi autem deſignata quæcunque prædia coluntur, prouentus decimatio*

[a] Quicunque. Deuoluat. Eccleſia enim eſt ei proximus hæres, ut ex. de pœn. presbyter. [c] contrarium tamen eſt huic, extra de ſuc. ab inteſt. ca. j. & ij. ſed illud fuit locale. Vel illud intelligitur ſecundum iſtud.

[b] De ſanctimonialibus. Argu. eſt hic pro ſanctimonialibus Theutoniæ, quod poſſunt habere propria quia ueſtem religioſam poteſt quis habere in domo propria. xxvij. quæſt. j. de viduis. Ad id facit xxvij. quæ. j. ſi quis rapuerit. tamen talium monialium uita condemnatur. xviij. q. ij. pernicioſam. Ioan.

QVod priori. Hæc q[uæſtio] diuiditur in tres partes: in prima quarum probatur, quòd poſtquã eccleſiæ ſunt limitatæ, non debent decimæ ad alios uſus tranſire, nec mutari de parochia. & hoc proſequitur uſque ad §. illũ, his itaq; &c. Secunda ibi, His itaque. Tertia ibi, Ad hæc. Io. de Fan.

[c] Quod priori. Hic ponit primam qõ. an decimæ ſint dandæ illi eccleſiæ à qua ſe trãſferũt, uel ad quam ſe tranſtulerũt. Diſtingue ergo, aut decimæ, ſunt prædiales, aut perſonales. Si prædiales, ſemp dandæ ſunt illi eccleſiæ, ubi prædia ſunt ſita, ut xvj. q. j. ſi ijs. laic[i]. Si perſonales ſunt, quæ proueniunt ex artificio uel negotiatione, tunc ſunt dandæ illi eccleſiæ, ubi recipiunt ſacramenta, ut xvj. q. j. queſti. ſicut illi ciuitati eſt tributum ſoluendum ubi agri ſunt: ut ff. de cen. forma.

[a] Et hæc diſtinctio probatur extra de deci. ad apoſtolicæ. tũ prædiales decimæ dantur ſecundum conſuetudinẽ loci. extra de deci. cũ ſint homines. & hæc uera ſunt circa ueteres decimas, & dicendum eſt circa nouas, ut ſemper dandę ſint illi eccleſiæ in cuius parochia ſita ſunt pdia. ſed ſi parochia non eſt limitata, in arbitrio eſt epi, cui eccleſiæ dentur noualiũ decimæ, ut extra ead. quoniam. Item in dubio eccleſijs matricibus potius, quam capellis dabuntur decimæ, ut extra e. nuntios. in parte remota, & in dubio ibi potius dabuntur, ubi audiuntur frequentius diuina, ut extra ead. ad apoſtolicæ.

[d] ECcleſias. Diuiſimus. Iſte Dionyſius diuiſit, uel diſtinxit terminos eccleſiarũ, ſed non terminos epatuum, quia in gentilitate fuerunt diſtincti, ut lxxx. diſt. c. j. Similiter termini prouinciarũ ſunt diſtincti ante tẽpus Chriſtianit xcix. diſ. cap. j.

[e] Terminos. Propter hoc inducitur capitulum.

His

[f] cap. 12.

[g] Arg. huius decret. presbyteri. & hui[us] ca. quicũque. dicũt quidã q[uod] ſi ab inteſtato decedit habẽs uxorẽ, q[uod] uxor nun præfertur eccleſiæ. ſed ar. cõtra. C. de epi. & cle. ſi qs presbyter. ĩ.e. qõ. j. ſint manifeſtę ſecũdum Laur.

[f] Et ſi aero quis. ff. de cu. bo. dã. l. ij. §. j. arg. l. on[er]a C. de mul. in quo lo. mu. ſer. cõgruẽ. l. una. in fi. li. x. in authẽ. de ecc. titu. §. ad hoc. Arc.

Decimæ cui eccleſię ſunt dandæ.

His itaque reſpondetur. Hæc eſt ij. pars quæ. in qua probat cõtra, ſcilicet quod ibi debẽt dare decimas, ubi percipiunt baptiſma. Ioan. de Faut.

Primitiæ ut decimę ſoluendæ ſunt.

[a] Et primitias. primitiæ ergo debitæ ſunt, ſicut & decimæ. xvj. quæſt. j. reuertimini. Quantitas primitiaru nõ eſt determinata, ſed qui plus dabat, quadrageſimam dabat partem, qui minus, ſexageſimam, & ſic licitum erat dare inter lx. & xl. quantũ quiſq; uolebat. hoc erat in aridis & liquidis. Sed q dabat primitias animaliũ, dabat unũ de ducentis, ut ait Hier. ſuper Ezechielem. & extra de deci. c. j.

† Alias, his ita. & ſequũtur uerba reorum.

Monachi an teneantur ad decimas.

[b] Manuum ueſtrarum. arg. quod non excuſantur monachi, q proprijs manibus colunt agros quin teneãtur dare decimas: cum illud ſit pceptũ domini: ſed illi legislatori nemo poteſt cõtra dicere, ut xxvij. q. ij. ſunt qui dicunt. nec licet diſpenſare contra præceptum domini, uel apoſtoli. xxv. quæſtione j. ſunt quidã. De hoc dicemus xvj. qõ. j. decimas. & cap. reuertimini.

Deu. 18. a

[c] Seruus. Videtur hic, q laici cum clericis debeãt uti decimis. & ſic eſt contra xvj. qõ. vij. capitu. j. Sed prout Hieron. teſtatur in ueteri teſtamento quatuor modis dabantur decimæ.

Deut. 14. c

Decimæ olim dabãtur quatuor modis.

Primo. de omnibus bonis, quæ habebat populus decimam dabat Leuitis. Secundo de reſiduis nouẽ portionibus ſumebant decimã, & de hac ter in anno cum aſcendebãt in templum, paſcebant ſe & Leuitas: & de illa hic loquitur. Item de reſiduis portionibus ſumebant decimã, & reſeruabant ad uſus pauperum & pupillorum. Item decimabant reſiduas ptes & ipſam deferebant in templum, de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quartadecima, nã de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, ſumebant Leuitæ partem decimã, & offerebãt eam ſummo ſacerdoti, & inde ſiebant panes propoſitionis. [i] Hodie nec una bene datur, & ideo fame & penuria & alijs pœnis maledicti ſumus. xvj. quæſt. j. reuertimini.

nũ baptiſmali eccleſiæ deſignatus debet ſolui. Quia ergo pdia hæc intra terminos noſtræ diœceſis cõtinẽtur, & prouẽtus decimationũ nobis legitimè aſſignatus, noſtræ eccleſię perſoluendus eſt.

2 His itaq; † reſpondetur: decimæ à Deo conſtitutæ ſunt per Moyſen, ut perſoluerentur à populo filijs Leui pro miniſterio, in quo deſeruiebãt ei ĩ tabernaculo. Non accipiebãt filij Leui decimas, niſi ab eis pro quibus offerebãt preces & ſacrificia. Quia ergo nos ſeruimus dño in tabernaculo, offerendo p iſtis preces & ſacrificia, & ipſi debẽt nobis perſoluere decimas et primitias. [a] Itẽ cùm decimæ darẽtur filijs Leui, nõ electione offerẽtis perſoluebantur, ut contẽpto Leuita qui ſecũ erat, ipſe eligeret, cui uellet decimas dare. Nã dictũ eſt: Leuita qui tecũ moratur, et intra muros tuos habitat, comedet eas. Ideo ẽt & ſingulis tribubus ciuitates ad habitandum acceperũt, ut unaquaq; tribus illis perſolueret decimas, q ſecũ erant. nã Moyſes præcepit filijs Iſrael (ſicut legitẽ ĩ Deuteronomio.) in loco quẽ elegerit dñs Deus ueſter, ut ſit nomen eius in eo, illuc oĩa q̃ pcipio cõferetis, hoſtias, holocauſta, et decimas, ac primitias manuũ ueſtrarũ, [b] et qcquid pręcipuũ eſt in munerib. iuſtis, † q̃ uouiſtis dño, ibi epulamini coram dño Deo ueſtro uos, et filij et filię, et famuli et famulę ueſtrę, atq; Leuita, qui in urbib. ueſtris cõmoratur neq;. n. habet aliã partẽ atq; poſſeſſionẽ inter uos. & infrà. Decimã frumẽti, uini et olei, et primogenita armentorũ et pecorum, et omnia quę uoueris, et ſponte offerre uolueris, et primitias manuũ tuarũ corã Deo tuo: comedes ea in loco, quem elegerit dñs Deus tuus, tu et filius tuus, et filia tua: ſeruus, [c] et ancilla tua, atq; Leuita, q manet ĩ urbibus tuis. Quia ergo nos ĩtra muros urbis iſtorũ ſedemus, et eis habitatione iũcti ſumus ritè ab eis decimas accipimus. Itẽ ait pphета. Producẽs fœnũ [d] iumẽtis, et herbam ſeruituti hominũ. Fœnũ et herba ex terra producitur, ſed quibus? iumẽtis irrigãtibus eã, id eſt, hominibus colẽtibus eã, et in hoc ſeruiẽtibus [e] ipſi. Itẽ Apoſtolus, [f] Cõmunicet autẽ is, qui catechizatur [g] uerbo, ei qui ſe catechizat, ĩ oĩbus bonis. hoc Galatis. Corinthijs aũt pbat ſpecialiter ſibi deberi ſumptus, q eis ſpiritualia miniſtrauit, dicẽs: Si ſeminauimus uobis ſpiritualia, magnũ eſt, ſi carnalia ueſtra metamus? [h] Itẽ: Si alij participes ueſtræ poteſtatis facti [i] ſunt, cur non magis & nos? Item: Quis plãtat uineã, et de fructu eius nõ edit? Nos plãtauimus uineam, & nos uultis fructus eius edere? Item præcepit dominus per Moyſen, ut nemo mittat falcem in alienam meſſem. Hæc meſſis noſtra eſt, & nos uultis falcẽ in eã mittere? Itẽ: Non alligabis os bouis triturantis. Nos ſumus boues triturãtes: nos

† Veteris.

Deu. 12. c

[1] Hæc dicebatur decima decimę. hæc ſignificabat carnem Christi q in ſacrificiũ eſt oblata: ſicut illa offerebatur in illis panibus propoſitionis qui ſiebãt ex illa, ſecundũ H.

[d] Fœnum. i. temporalia.

[e] Seruientibus. i. prædicatoribus ſeruientibus alijs.

[f] Itẽ Apoſtolus. Ad Galatas v.

[g] Qui catechizatur. i. inſtruitur.

[h] Metamus. q. d. non. j. q. j. noſti.

[i] Poteſtatis. Sed ſi ita poteſtatiue utũtur alij ueſtris, ſicut uoſipſi, cur nõ magis etiam nos, qui intendimus ſaluti ueſtræ?

Nec

Pſal. 103.

Gala. 6. b

1. Cor. 9. a

Deu. 25. a

Leui. 25. a

ultis alligare os noſtrũ, et de noſtra tritura uictũ nobis q̃ritis. Itẽ Apoſtolus: Qui altario ſeruiũt, de altario uiuãt: ſed nunqd de eo, cui nõ ſeruiũt? Itẽ, qui in ſacrario operantur, cũ ſacrario participant: ſed nũquid cum illo, in quo nõ operantur? Nos ſeruim' altario, nos ei participare uultis: nos uerò uacuos, et inanes dimittere q̃ritis. Itẽ Apoſtolus: Laborãtẽ agricolã prius oportet ſuſcipe de fructibus ſuis. Vos autẽ ecõtra q̃ritis. Nos ſum' agricolæ laborantes: uos primùm uultis percipere de fructib. noſtris: imò nõ primũ, quia nec ultimũ [a] nobis relĩquere uultis. A priorib. n. incipiẽtes, paulatim ſerpitis, & totũ uſurpare cõtenditis: ut ꝓ nobis uideaẽ dictũ. Fruſtatim lupus comedit agnũ. Itẽ: Quis unquã militat ſtipẽdijs ſuis? qs paſcit [b] gregẽ & de lacte eius nõ edit? Nos militamus, & uos ſtipẽdia noſtræ militiæ uobis quæritis. Nos gregem paſcimus, & uos lac eius & lanã accipere uobis uultis. Sapere [c] eſt de alieno labore uictum quærere, ſi ſapere eſt uelle, quod non poſſis.

Itẽ dñs dixit diſcipulis ſuis: In quãcunq; domũ intraueritis, in eadẽ manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt. Cùm aũt intraueritis, primùm dicite, Pax huic domui. Nos domũ hanc ingreſſi ſumus, & ei pacẽ obtulimus, uos aũt quaſi otioſi alieno cibo paſci gaudetis. Videte ne in uos uertaẽ illud: Videte quid faciat otiũ et alienus cibus. Itẽ ꝓpheta, Sumite pſalmũ, [d] et date tympanũ. [e] Iſti à nobis ſumũt pſalmũ, et uos ab eis quæritis tympanũ? [†] Item Leo iiij: De decimis [f] nõ tãtùm nobis, ſed etiã maioribus noſtris iuſto ordine uiſum eſt plebibus tantùm, ubi ſacroſancta baptiſmata dãtur, debere dari. Quibus antẽ plebibus dibẽtur? an illis à quibus baptiſma accipiũt, an alijs? Nos eos baptizamus & uos ab eis decimas ſumitis. Honeſta iſta interpretatio eſt: utinã inueniatis, qui ſic ꝓ uobis interpretentur. Quia ergo nos rigamus populũ hunc, imbrem doctrinæ ei miniſtrantes, qui colimus eũ uomere prædicationis, corda eius ad fidẽ aperientes, ſi nõ uultis ſinere, [g] uel [h] patiamini [i] nobis eũ fructificare: & qualia uobis fieri nõ uultis, nobis inferre cauete: ne ſi pergitis dicere quæ uultis, audiatis [k] quæ non uultis. Tob.4.c Mat.7.b

3 Ad hæc [†] callida & multiplici argumentatione iura noſtra auferre contenditis, ita ut ſi fides uerbis adhiberetur, non uerba pro uerbis, ſed res pro uerbis reportaretis: ſed Deo propitio, ſi uerba [l] dediſtis, uerba recipietis. † Hic incipit replicatio actorum uſq; ad fin. qo.

Arguitis nos, ꝙ ea, quæ uobis debentur, ſurripere quærimus, quia noſtra proſequimur. Sapiẽti [m] uidẽ, & philoſophico ore prolata ſentẽtia, ſuũ proſequi, eſt ne aliena rapere? Vnde ad uos hæc ſñia manauit, niſi quia tanto ardore noſtra cõcupiſcitis, ut ueſtra putetis uobis auferri. cũ nos noſtra cõſequimur? vñ cùm cauſa noſtra debitũ finẽ ſortita fuerit, exclamabitis: Ah miſer, crucior tm̃ bolũ eſſe ereptũ ex faucibus meis. Sed uidete, ne damnum effuſi unguẽti uobis recompenſare [n] quæratis. Conſtituiſtis

1.Cor.9.b — Decimæ pecorũ ubi ſunt dãdæ. — 1.Cor.9.a — † Scilicet perſonæ. — Mat.10.b — Pſal.80.

a Nec ultimum. Quandoque tamen dicitur primus nõ reſpectu ultimi, ut extra de uerbo. ſig. cap. Ioſeph.
b Paſcit. Argu. bonum, quod ibi dandæ ſunt decimæ de grege, ubi grex paſtus eſt, & ubi concepit, non ubi moratur. Nam & boues dicũtur eſſe de illo fundo ubi laborant, non ubi morantur: ut ff. de fun. inſtruc. l. cum quidam: Nam ſeruitus paſcendi pecora eſt prædialis ſeruitus, cum uſus tantum prædij conſiſtit in paſtu pecoris: ut ff. de ſer. ruſt. prædio. l. pecoris. & quod ſic de foro illius, ubi grex ſuus paſcitur, probatur, q͞a ibi pòteſt conſtituere tuguriũ uel officinam. ut ff. de ſer. ruſt. præd. l. ueluti. Sed ratione tugurij, uel officinæ ſit quis de foro alterius: ut ff. de indi. l. hæres. §. ij. hoc dictum ſequitur incõueniens: quia eadẽ ratione dabuntur decimæ, ubi grex parturit, & ubi fœtus paſcitur. Præterea coloni non dãt decimas, ubi laborant dñis ſuis, ſed ubi recipiunt ſacramenta: ut xvj. q. j. c. quæſti.
c Sapere. ironice loquitur, quaſi dicat magna ſapiẽtia eſt uelle illud, qđ non potes, ſcilicet de alieno uiuere.
d Pſalmum. id eſt, ſpiritualia.
e Tympanum. [illegible] eſt, temporalia.
f De decimis. ſ. xvj. q. j. capi. de decimis.

ADDITIO.
Dicit L. quod iſtud capi. ſophiſtice inducitur, quia loquitur de pſonalibus decimis tãtum, hic autẽ agitur de prædialibus. & idẽ hic tenet Ioan. de Fan. Archid.

g Sinere. Sponte.
h Vel. i. ſaltem.
i Patiamini. ſcilicet coactè.
k Audiatis. uerbum eſt Terentij: Qui dicit qđ uult, audiet qđ nõ uult.
Ad hæc callida. Hæc eſt tertia pars quæſti. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit. Io. de Faut.
l Verba. res dare pro rebus, pro uerbis uerba ſolemus.
m Sapienti. ironice loquitur.
n Recompenſare, hoc eſt dicere, uidete

nos plantatores uinearũ, foſſores agrorũ, trituratores arearum, rigatores camporum, et multa alia huiuſmodi officia uobis aſ ſũpſiſtis: & debita uobis obſequia à nobis ſubtrahi cõqueſti eſtis. Sed nõ negàmus, quod ueſtrũ eſt. boui triturãti paleæ & tegumenta ſeruãtur: Sint hæc uobis, et grana nobis re[a]linquite. Paſtinatores uinearũ foſſores agrorũ, rigatores camporũ, trituratores arearum, diurna mercede accepta ꝓuenientes fructus dominis relinquũt.[b] Vos ergo recepta mercede ueſtri operis in quotidianis oblationibus & alijs obſequijs, quę pro ſpiritualibus, quæ à uobis accipiũt, quotidie deferũtur, prouenientes fructus decimationum & primitiarum nobis relinquite.

Itẽ præcepit dominus diſcipulis ſuis, ut comederent & biberent ea, quæ apud auditores ſuos erãt ſed nõ iuſſit eis ut dños de domibus ſuis eijcerẽt, & reb. ſuis ſpoliarent. nõ facile inuenietis, q tales hoſpites libenter ſuſcipiat. Mus i[illegible]ra, ignis ĩ ſinu, ſerp[illegible] gremio malè ſuos remunerãt hoſpites. Vnde in prouerbijs dicit: Qui ſerpentẽ in ſinu ſuo nutrit, ꝓcutiet ab eo. Tales inueniatis uobis[d] hoſpites, quales nobis eſſe uultis. Nõ ſufficit uobis edere, et bibere, quę in domo noſtra ſunt, dũ quotidianos fructus oblationũ ꝑcipitis, ex quib. uictũ & ueſtitũ habeatis: quib. cũ Apoſtolo debetis eſſe contẽti: ſed nõ uultis, qa eius imitatores nõ eſtis: ſed potius nos de domo noſtra expellere, & reb. noſtris nos penitus expoliare cõtenditis: dũ nec etiã eorũ decimationes nobis relinquere uultis. Vt autẽ uniuerſaliter omnia colligãtur, cũcta, quæ pro nobis inducta ſunt, ſiue de laborãte agricola, ſiue de eo, qui ſuis ſtipendijs non militat, ad hũc articulũ peſorimus, ut fructũ ueſtri operis, quẽ à Deo recipere cõtenditis, in oblationibus et quotidianis obſequijs iſtorũ recipiatis: decimationes uerò eorũ, quę nobis debẽtur, intactas nobis relinquite: ne dũ quæritis uſurpare qđ ueſtrũ nõ eſt, iuſta animaduerſione etiã illud cogamini amittere, quod nobis aliquo modo uidebatur cõpetere. Quod aũt hę decimationes nullo iure uobis debeãtur, facile probabimus. Dicitur .n. in quodã cõcilio: Si quis laicus[c] uel clericus, ſiue utriuſq; ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, etc. ſicut in eodem capitulo in cauſa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, uel clericus, uel quælibet perſona loca ſuæ proprietatis uendens aut donans, prouentum decimationum ab eccleſia, cui legitime aſſignatus eſt, nullo modo poteſt abſtrahere, nec iſti de diœceſi ad diœceſim tranſeuntes, decimas ſuorum prædiorum, quæ intra terminos noſtræ parochiæ continentur, nobis auferre poſſunt. Quantum .n. ad ius percipiendarum decimarum attinet idem eſt poſſeſſorem de diœceſi ad diœceſim tranſire, quòd poſſeſſionem de diœceſano ad diœceſanum transferre.

Prouer.6.b

QVAESTIO II.

AD hæc,[f] decimationes iſtæ, etſi iure nobis debentur (ut aſſeritis[1].) tamẽ

Hic incipit duplicatio reorum ratione præſcriptionis, & ſubaudi ad hæc, ſcilicet reſpondent rei.

Iudas quare ſe ſuſpẽdit.

uidete ne ita contriſtemini de illa amiſſione, quod propter hæc deteriora committatis, ſcilicet ſui pendatis uos ſicut fecit Iudas, qui ita triſtabatur de effuſione unguẽti de quo propoſuerat decimam partem furari, ſicut de alijs rebus conſueuerat. Vnde ut recompenſaret illud damnum, uendidit dominum pro triginta, quæ ſunt decima pars trecentorum: tanti enim potuiſſet uendi unguentum. Et ad ſimilitudinem Iudæ, camerarij ſemper furantur decimam partem illorũ, quæ dantur dñis ſuis.

Ad idẽ quod legi. & nota. j. c. q. j. Chriſtus. Arc.

[b] Paſtinatores. Paſtinare idem eſt quod colere. ſic ponitur. ff. quod ui aut clam. l. ſemper. §. primo.

Recepta. id eſt, ſi deberetis recipere aliquid, deberetis tantum mercedem recipere: unde non confiterentur, quod aliquid recipere deberent. extra de teſti. capit. ex tenore.

In ſinu hæc uerba habes, extra de Iudæ. & ſi Iudæos.

[d] Vobis. Sic uigeſimaquinta, quæſtio. ij. ſic decet. ſimile. xj. quæſtio. iij. cap. priuilegium. & extra de ſimo. quia. ſine.

[c] Laicus. Vt decimaſexta. quæſtio. j. cap. ſi quis laicus.

AD hęc, decimationes. Hec q̃ſtio diuidit in duodecim partes. In prima quærit, utrũ præſcriptione tollantur decimæ, & probat quod ſic per cap. ſequens. Secunda ibi, Nunc autẽ. Tertia ibi. Vnaquæque. Quarta ibi, Quod de libero. Quinta ibi, Quia ergo. Sexta ibi, Oblationes. Septima ibi, Item quæritur. Octaua ibi, quibus peccata. Nona ibi, De obſeruatione. Decima ibi. Lugere. Vndecima ibi, de mortuis. Duodecima ibi, De his autem. Ioan. de Fant.

[f] Vt aſſeritis. Hic de una exceptione tranſitur ad aliam. ſi quis enim ſuccubuerit in una exceptione, tranſire ad aliã poteſt, & etiam ad cõtrariã tranſire poteſt.

poteſt extra de præſcrip. audiclt. ff. de excep. nemo ſimiliter de una actione poteſt tranſire ad cōtrariam, qui in una ſuccubuit, ut extra de iudi. examinata. & C. de inoffi. teſt. contra maiores. & ff. de euic. minor. Sed ſi quis iurauit, quod omnes exceptiones proponeret intra certum terminum, non uidetur quod poſsit unam poſt aliam proponere, ut extra de exce. paſtoralis. Nam etiam qui unam exceptionē propoſuit, ſi poſtmodū cum in illa ſuccubuit, uult aliā proponere, debet hoc facere intra terminum præfixū: ut inſtit. de excu. tut. §. qui aūt. Ad hoc dico, quod ſi alicui competerēt plures exceptiones, quæ non ſunt cōtrariæ, in eo caſu ſi intra præfixum terminū non proponit oēs exceptiones, ſi in una ſuccubuit, non auditur in altera, & ſic intelligitur inſtit. de excu. tut. §. qui autem. & extra de excep. paſtoralis. Si autem ſunt contrariæ, ut ſi primo dixit ſe exemptū, tunc licet ſuccubuerit, nihilominus poſt tēpus præfixum poteſt aliam proponere, ut C. de inofficio. teſta. l. contra maiores. Sed in actionibus ita eſt dicendū, quod ſi alicui competebant plures actiones, & poterat eligere, qua uellet agere, eligendo unā, ſi in alia ſuccubuerit, non poterit trāſire ad aliā, [1] ut ff. de tribu. quod in hæredē. §. eligere. Item qui negat ſe aliquid debere, ſi uincatur, poteſt adhuc alia exceptione uti, niſi in caſibus à iure expreſsis, ut ff. de regu. iur. nemo ex his. Nam ſi quis neget numeratam pecuniam ſibi, ſi poſtmodum conuictus eſt, & uelit dicere ſe ſoluiſſe, nō audietur, ut C. de non nu. pec. in authen. cōtra qui. & ita non eſt inconueniens ſi de una exceptione tranſit ad contrariā. ſic xxiiii. quæſt. j. quiſquis. extra de teſt. ex tenore. ſic extra de excep. cum uenerabilis.

[2] Tricennalis. Hic tacite annectit ſecundā quæſtionem, ſcilicet an ius decimarum, uel etiam ius funerandi poſſit præſcribi? Et eſt expeditū, quod ius, id eſt, libertas non dandi decimas à clerico nomine eccleſiæ ſuæ poteſt præſcribi, ut contra epiſcopum, ut extra de præſcrip. de quarta. Item una eccleſia poteſt præſcribere decimas intra parochiam alterius eccleſiæ, ut extra de præſcrip. ad aures. ſimiliter ius funerandi præſcribitur ſecundum leges, ut C. de relig. monumentorum ſimiliter alia ſacramenta eccleſiaſtica præſcribuntur, ut extra de relig. do. conſtitutus. Si quæras qualiter præſcribuntur decimæ, cum non continue dentur, & ſeruitutes præſcribi non poſſūt, cum non continuo poſsideantur, ut ff. de ſer. ſeruitutes? Reſpon. licet perceptio decimarum non ſit continua, tamen ius percipiendi eſt continuū. Vel aliter licet perceptio non ſit continua, tamen cauſa percipiendi (ſcilicet præceptū domini quod perpetuum & continuū eſt perpetua eſt & naturalis. & hoc ſufficit ad præſcriptionem, quod cauſa ſit perpetua & naturalis, ut ff. de ſeruit. urba. præd. foramen. ibi enim dicitur, ſi cauſam à cælo habet, continuum dicitur.

tricēnalis [a] obiectio nobis ſilentium imponit. Oīs.n. poſſeſſio tricēnaria ꝑſcriptione tollitur; uel quadragenaria, ſicut poſſeſſiōes religioſarū domorū, uel cētenaria, ſicut prędia ſāctæ Ro. eccleſię. Vnde Gelaſius Papa ait

Quæ triginta annis ab epiſcopis poſſidentur, iure ab eis uendicantur.

CAN. I.

FAcultates [b] eccleſiæ necnō & diœceſes, quæ ab aliquibus poſsidentur epis, iure ſibi uendicēt, quia [c] tricēnalis lex cōcluſit: quia & filiorū noſtrorum principū ita emanauit authoritas, ut ultra trigīta [d] annos nulli liceat pro eo appellare, [e] quod legū tempus excluſit.

At illi [1] ecōtra, cuius authoritate nobis ſilētiū imponitis, eiuſdē authoritate ueſtra ora claudimus. Ait.n. idē Gelaſius: Nulla [f] præſumptione ſtatū parochiarum, &c. Si ergo temporalis obiectio diœceſim ſemel cōſtitutam diuellere non pōt. patet quòd nec uobis patrocinabit, ut ſtatū parochiæ noſtræ mutantes, decimationes nobis quondā legitimè aſſignantes, uindicabili [g] uſurpatione uobis uendicetis.

Quomodo [1] autem diſtinguendæ ſunt hæ authoritates, in cauſa monachorum inuenitur.

2 *Nunc aūt [h] quæritur*

b Facultates. Sic conſtrue, facultates eccleſiæ, quæ ab aliquibus epiſcopis poſsidentur: ſupple ipſi epiſcopi iure ſibi uēdicēt, id ē, defendāt.

c Quod id eſt, quia tricennalis lex concluſit. i. acquiſiuit illas poſſeſsiones eis. Vel pone caſum, quod ille epiſcopus qui ꝑſcripſerat res alterius, cecidit à poſſeſsione illarū rerū. tunc.n. licite poſſet eas uendicare à poſſeſſore, ut xvj. quæſt. iij. c. placuit. §. præſcriptionum uer. ſi uero.

d Triginta. Cum eccleſia præſcribit contra priuatum, [1] ſed ſi eccleſia præſcribit cōtra eccleſiā, & priuatus contra eccleſiam, requiruntur xl. anni, ut xvj. q. ij. d. c. placuit. in fine.

e Appellare. Id Id interpellare.

At illi CASVS. *Per ca. ſupradictū uidebatur imponi ſilentium actoribus, & ideo actores eccleſiæ nitūtur claudere os eis eiuſdem Gelaſij authoritate, quæ eſt xvi. q. iij licet in regulis. Vbi dicitur quod ſtatus parochiarum temporali præſcriptione diuelli non poteſt: & ideo decimationes prioris eccleſiæ aſſignatas nullus ſibi debet uſurpare.*

f Nulla ī. xvj. q. iij. licet in regulis.

g Vindicabili. i. iniuſta. Io. de Fant.

Quomodo. CASVS. *Non ſoluit hic G. cōtrarietatem duorum præmiſſorum cap. Gelaſij, ſed ſeruat reſolutionem infra xvj. q. iij. Poſtea autem annectit ſecūdum articulum huius quæſtionis, ſcilicet utrum ius funerandi præſcriptione tollatur. & certum eſt quod ſic, cū quadragenaria præſcriptione omne ius & omnis actio tollatur. Procedit G. ſic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos reſpondentes. Probant ergo actores, quod ius funerandi ad ſuam eccleſiam debet pertinere, quia uxores & filij in ſepulcro uirorum & parentum ſunt collocandi, quod probat nonnullis authoritatibus, & exemplis.*

Nunc autem. Hęc eſt ſecunda pars quæſtionis in qua probat per capitu. Hiero. (ſuperficialiter tamen) quod omnes conſanguinei debent ſimul ſepeliri. Ioannes de Fant.

h Nunc autem. Hic explicatur alter articulus primę quæſtionis, ſ. ubi iſti ſint ſepeliendi. De hac materia loquitur.

[Left margin notes:] Actiones plures habens, an una electa perdat alias. — [1] Adde an hoc ſit idiſtinctè uerū, per Cyn. in l. edita. & ibi etiam Bal. C. de eden. — Decimæ, an poſſint ꝑſcribi? — [2] De hoc etiam no. 2. quæſt. iii. quia. i glo. ii.

[Right margin notes:] [1] Scilicet actores triplicantes. — [1] Arg. ad hoc extra de pſcrip. illud. ubi de hoc. Archidia. — [1] Hic Gra. uerba ſua interponit.

loquuntur uarie iura. H. dicit quod quilibet poteſt ſepeliri in ſua eccleſia, ubi audiuit diuinum officium, ut extra de ſepul. in noſtra. niſi in tribus caſibus, ſi uelit tranſire ad epiſcopalem eccleſiã, ut ĩ. e. ubicunque. uel ſi eligit ſepulturam in loco magis religioſo, ut extra de ſepult. fraternitaté, uel ſi uelit ſepeliri in ſepulcris parentũ ſuorum, ut ĩ. ca. placuit. Ego credo, ꝙ libere poteſt quis eligere ſepulturam ubicunq; uoluerit,[1] ut extra e. ti. cum liberũ ſit. dum tñ legitimam portionẽ relinquat priori eccleſiæ, ut eo. ti. nos inſtituta. etiam apud locum minus religioſum, ut extra eo. in noſtra. & oĩa contraria intelligas, qñ eſt illectus, uel qñ ex contemptu uel temeritate deſerit ſuã eccleſiã, uel qñ legitimã portionẽ non uult relinquere eccleſiæ priori, parẽtes tñ non poſſunt filijs infra annos diſcretionis eligere ſepulturã, niſi hoc habeat conſuetudo, ut extra de ſepult. de uxore. & extra eo. ti. in noſtra. in fine. ſi quis aũt in caſu non conceſſo receperit corpus alienum, etiam ſepultum reddere cogetur cum omnibus quæ occaſione ipſius receperat, ut extra e. fraternitatem. in fi. & extra. e. c. j. & ii.

Sepulturę electio unicuiq; libera eſt.

[1] Dũmodo hoc nõ faciat ex odio, uel temeritate ĩ. ead. placuit. ſecũdũ L. B.

† Alias, quatuor uirorũ unde uocatur Cariatharbe Ioſue ca. 14. Bartholomæus Angli. uel b. 14. cap. 7.

Tob. 14.

Tob. 4. a.

a Ebron. In ſpelunca duplici. i. quia duo receptacula habuit, in uno recipiebantur maſculi, in alio fœminæ.

Mat. 19. a

b Præter. Hæc dictio pter, hic ponit incluſiue,[2] ſic xxxv. q. iii. porro. ff. de pign. act. l. j. in fine.

[2] Sed excluſiue ponitur. 16. q. 1. adijcimus.

c Quos cõiunxit. Largius hic interpretatur Hierony. authoritatẽ domini, quam in euangelio Matthæi intelligatur. & eſt ſi. xxxviij. q. j. idolatria.

V Naquæq;. Hæc eſt tertia pars qõ. in qua probat ꝙ omnes non poſſunt ſimul ſepeliri. Io. de Fan.

d Sequatur. Nunquid ergo tenet ſequi uirũ uagantẽ? Videtur quod non, ut xxxiij. q. ij. ſi quis. ſic nec libertus tenetur ſequi patronum uagantẽ, ut ff. de ope.

Vxor an teneat ſequi uirũ uagantẽ.

de iure funerandi, quæ harum eccleſiarum habeat ius tumulandi iſtos. Sicut Hieron. ſcribit, coniugati in uno ſepulcro uidentur eſſe ponendi.

Ait enim:

In ſepulcro patrum ſuorum filij ſunt collocandi.

CAN. [illegible] II.

E Bron dicitur eſſe ciuitas trium uirorum, † quia in ea ſepulti ſunt tres patriarchæ in ſpelunca [a] duplici cum tribus uxoribus ſuis, id eſt Abraham & Sara, Iſaac & Rebecca, Iacob & Lia: præter [b] ipſum Adã & Euã uxorem ſuam. Tobias dicit ad filium ſuum: Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus uitæ eius: & cùm ipſa compleuerit tempus ſuum, ſepelias eam iuxta me in uno ſepulcro.

Idẽ: Quos coniunxit [c] unũ coniugiũ, coniungat unum ſepulcrum, quia una caro ſunt. Et quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Item Auguſtinus.

CAN. III.

V Naquæque mulier ſequatur [d] uirum ſuum ſiue in uita ſiue in morte. [e] Item Gregor. † Soror beati Benedicti ſepulta eſt in ſepulchro, quod ipſe ſibi pparauerat, ut quorum mẽs una fuit ſemper in dño, eorum quoque corpora ſepultura non ſepararet.

Item. Ioſeph, moriens in Aegypto, rogauit fratres ſuos, ut tempore uiſitationis [f] ſuæ oſſa ſua ſecũ deferrẽt, & in ſepulcro patrũ ſuorũ ea collocarent. Item. Dictũ eſt prophetæ [g] domini, qui cõtra præceptum domini comederat i Bethel: Nõ inferetur cadauer tuum In ſepulchrum patrũ tuorum. Item.

De nõnullis legitur in libro Regum: Obijt, & appoſitus eſt ad patres ſuos i. hoc eſt, in ſepulcro patrum ſuorũ. Item. In nouo teſtamento [h] beatus Philippus legitur ædificaſſe ſibi ſepulcrũ, in quo ipſe & filij eius quieuerunt.

Item. Beatus Seuerus Rauennatum archiepiſcopus tumulum fieri iuſsit, in quo ſe, & uxorem, & filiam collocauit. His omnibus exemplis colligitur, † quod in ſepulcris parentum corpora filiorũ collocanda ſunt. Quia ergo parẽtes iſtorũ apud priores eccleſias ſepulti ſunt, & hi apud eaſdem debẽt

lib. qd' niſi. ar. ff. de procu. ſed & hæ. §. non ſolũ. ff. de an. leg. l. Mæuia. §. j. Sed cõtra quia mĩa tenet ſequi leproſum. extra. de coniu. lep. c. ij. & iij. Credo ꝙ ſi ſciret eũ eſſe hiſtrionẽ, tenet eũ ſequi, alias nõ. H. tñ dicit, qd' ſemper debet ipſum ſequi, & dicit ꝙ illud ca. ſi quis. eſt abrogatũ. ſimiliter dicit, ꝙ debet ipſum ſeq. etiã ſi mittatur in carcerem, uel ſi cogat ire in exercitum. Sed eadẽ ratione debet ipſum ſeq, quoties dñs petit à uiro qui ẽ ſeruus, ut ſeruiat ſibi: lex tñ dicit ꝙ poſtq̃ liberta nupſit uolũtate patroni, ꝙ amodo nõ debet ſeruire patrono, ppter ſuſpicionẽ, ſed patronæ ſuæ põt honeſte ſeruire, ut ff. d' ope. liber. ſicut.

† lib. ij. dialogorũ, ca. 34.

Gen. 50. d

e In morte. Hoc eſt conſilium, ut extra e. ti. de uxore. Quærit Hu. pone ꝙ mulier plures uiros habuit, quem illorũ debeat ſequi in ſepultura ſibi eligenda. ſecundũ Io. nõ eſt qõ, quia põt eligere ſepulturam ubi uoluerit. H. dicit; ꝙ tenetũ ultimũ ſequi, ſicut ultima eccleſia ſuccedit clerico. xviii q j. c. uno. ſicut ultimum uirũ ſequit in domicilio & honore. ff. ad mun. filii. §. j.

Vxor, quæ plures uiros habuit: cũ quo ſepelietur.

3. Re. 13.

[3] Iſtã opinionẽ ſequit Alexan. de Imola in l. cum quadã. col. iij. ff. de iuri. om. iud.

Soror CASVS. *probat G. in hoc c. quod oẽs de eadem parentela & cõiugati oẽs ſunt in eodẽ ſepulcro ponẽdi: et hoc probat exemplis quinque & authoritatibus.*

† Scilicet per aſſeres.

f Viſitationis. i. cũ Deus eos uiſitaret, & educeret eos de terra Aegypti. i. de Aegyptiaca ſeruitute: & hoc petijt, quia ignominioſum erat tũc, ꝙ aliquis nõ ſepeliretur in ſepulcro patrũ ſuorum, ut ſtatim ſequit. uel quia in ſpiritu uiderat, quia dñs reſurgere deberet ibi, & præuideret multos reſurrecturos ibi cum illo, & ipſe forte erat unus ex illis.

Ioſeph in ſepulcro maiorũ ſepultus fuit certa rõne.

g Prophetæ. Abdo ſcilicet. hanc hiſtoriam habes j. q. j. ſi quis inquit.

† Alias Gad.

h In nouo teſtamento. i. tempore noui teſtamenti,

non

non fuit ille Philippus Apoſtolus, ſed unus de ſeptem diaconibus.

2 Econtra. Reſponſio defenſorum.

b Arbeæ. Id eſt, Ebron.

c De Cethura. quæ etiam Agar dicitur.

Gen. 25.a d Rachel. Vxor Iacob.

e Arbitrium. Sic extra de offic. delega. de cauſis.

Defuncti uoluntas an ſit ſemper ſeruãda.

f Vltima. Vltima uolũtas defuncti ꝓ lege ſeruanda eſt, ut in authen. de nupt. §. diſponat. coll. iiij. & ſi quis eam non ſeruat, hoc ipſum qđ ei eſt relictũ, ab eo auferetur, ut xj. q. j. Syluester. & hoc intelligas cum uolũtas eſt rationabilis. Nam ſi moriẽs exhæredare uult filium ſine cauſa, hęc uolũtas non eſt ſeruãda, ut j. e. ſi quis. Similiter ſi quis pcipiat corpus ſuum iactari, in mare, ut ff. de cõd. inſti. quidã. ſed ipſe moriens bene poteſt mutare uolũtatem ſuam. nam ambulatoria eſt uoluntas defuncti: ut ff. de adimen. lega. l. ii. Sed pone quod qs iurauit, quod nõ ueniret contra uoluntatem ſuam: nunqd poteſt uenire contra? Videtur quod nõ: 1 quia hoc iuramentũ nõ uergit in interitum ſalutis æternæ: ergo eſt ſeruandum, ut extra de iureiur. ſi uero. Sed contra, nemo poteſt ſibi interdicere legem, 2 ut non liceat ſibi recedere à priori uoluntate: ut ff. de lega. iii. ſi qs in princip. & libertatem ſupremi iudicij nemo poteſt conſtringere, ut ff. pro ſoc. cũ duobus. §. Papinianus. in fi. argu. cõtra. extra de iureiur. cũ cõtingat. Io. hoc plane notabile in qõnibus. B.

Gen. 35.d

Gen. 49.d

Gen. 50.e

1 Qđ et uerũ eſt hic ar. C. ſi aduerſ° uẽ. authẽ. ſacramenta, extra de iureiu. cũ contingat. ſecundũ Io. de Fantu.

2 Dicas ꝙ nemo põt ſibi imponere legẽ, niſi interſit alterius. ff. de ſer. quo ties. ſecundum Gof. ꝗ ita no. extra de conſtit. ex literis. Archidia.

† Epiſto. ſeq. cum in xli. iij.

tumulari. Econtra 2 Adam (ut aſſeritis) in ciuitate Arbeæ b tumulatus eſt. ſed nunquid omnes filij eius ſepulti ſunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo nõ tã facilè poſſet includi. Item Abraham ibi ſepultus eſt, ſed nunquid Iſmael & Madai & alij, quos de Cethura c genuit, ibi ſepulti ſunt? Item Iſaac ibi ſepultus eſt, ſed nũquid Eſau cum eo tumulatus eſt? Item Iacob ibi collocatus eſt, ſed nunquid aliquis filiorum eius præter Ioſeph ibi ſepultus eſt? Rachel d quoque non in Ebron, ſed iuxta Bethlehem tumulata legitur. Exẽplo igitur iſtorum liquet, quòd liberum eſt filijs ſepeliri in ſepulcris patrum ſuorum: & liberum eſt eis alibi pro locorum & temporum opportunitate corpori ſuo hoſpitium inuenire. Non ergo hoc exẽplo iſti coguntur ſepeliri in ſepulcris patrũ ſuorũ. Item quæ legibus diffinita ſunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expreſſa non ſunt, arbitrium e ſequuntur humanæ uoluntatis. At legibus diffinitum eſt quibus decimæ ſint perſoluendæ, & ideo danti mutare non licet. Vbi autem quiſque tumulandus ſit, legibus expreſſum non eſt, & ideo in uoluntate tumulãdi conſiſtit.

Vnde beatus Gregorius ait: †

Vltima uoluntas defuncti ſeruari debet.

CAN. IIII.

Vltima f uoluntas defuncti modis omnibus ſeruari debet.

4 Quod de libero & nõ de ſeruo intelligendũ eſt. Seruus enim teſtamenti paginã condere non põt.

Vnde Gelaſius Papa ſcribit Honorio epo.

Seruus teſtamentum facere non poteſt.

CAN. V.

Illud etiam ſynceritatem tuam uolumus nõ latere, ad nos fuiſſe perlatũ, quòd Ampliatus conductor, g quem non ſolùm ſeruum conſtat eſſe eccleſiæ, ſed ita eius ratiocinibus à multis temporibus implicatum, ut etiam ſi eſſet ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur, auſu temerario molitus fuerit condere paginam teſtamenti: cuius omne peculium eccleſiaſtico iuri legibus nõ dubitetur obſtrictum: h quapropter his præſumptionibus uice noſtra tua fraternitas contradicat, i nec fieri prorſus, aliqua ſurreptione permittat, ac ſi eidem quicquam humanitus fortè contigerit, quia grandæuus eſſe commemoratur, mox eius ſine dilatione ſubſtantiam percipiat humanitas tua, filijs eius duntaxat, quibus patrimonium probatur eſſe cõmiſſum, ſub fideli deſcriptione contradi, donec uniuerſis tẽporibus, quibus hoc patrimoniũ gubernaſſe cognoſcitur, partes dominicas reddere cogantur indemnes.

5 Quia ergo ſecundũ Gregorium ultima uoluntas defuncti conſeruanda eſt, pro iſto

4 Quod de libero. Hæc eſt iiii. pars qõ. in qua probat contra. ſ. quod ſeruus nõ poteſt facere teſtamentum. & hoc probat per ca. ſeq. Io. de Fant.

Illud etiam.

g Cõductor. Improprie dicitur ſeruus conductor. Nã nec ſeruus aliquid debet, nec aliqd ei debetur, ſed potius per talia uerba reſpicitur factũ quã ius, ut ff. de pecu. nec ſeruus.

h Obſtrictũ. Non intellige obſtrictũ, id eſt, obligatum, qa cũ peculiũ, qđ ſeruus habet, ſit domini, dño non põt res ſuas obligare, ut ff. de reg. iu. l. neq;.

i Contradicat. nõ tanquã hæredibus, quia ſeruus nõ põt habere hæredẽ, ut C. cõmu. de ſuc. ſeruus. ſed conſuetudo eſt pluriũ locorum, quod filiis relinquatur peculiũ qđ pater habuit.

Seruus heredem habere non poteſt.

5 Quia ergo. Hæc ẽ v. pars q. in qua dicitur qđ nullus ſine cã debet dimittere ſepulturam patrũ: & hoc probat per tres authoritates. Io. de Fant

CASVS. *His reuertitur Gra. ad principale propoſitum, & concludit ex illo cap. Greg. ſ. ultima uoluntas, quod quilibet poteſt ſibi eligere ſepulturam pro arbitrio ſuo, et non pro arbitrio prioris eccleſiæ, et ad hoc probãdũ inducit ſeq. capitulum.*

Vbicunq;

rum uoluntate corpora eorum ſunt tumulanda, non pro arbitrio ueſtræ diſpoſitionis.

Item in Triburienſi cõcilio legitur. †

Vbi quiſq; decimas perſoluerit, ibi ſepulturã eligere debet.

CAN. VI.

VBicunque a temporum uel locorum facultas tulerit apud maiorem eccleſiam, ubi ſedes eſt epiſcopi, ſepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, uel loci aſperitatem hoc difficile fuerit uiſum, apud eccleſiam, in qua religioſorũ canonicorum, uel monachorum, uel ſanctimonialium religioſa congregatio communiter degerit, ſepeliatur. Si autẽ & hoc ineptum uiſum fuerit: ubi quis decimas perſoluebat uiuus, ibi ſepeliatur & mortuus.

Quia ergo † decimã b nobis perſoluebat uiuus, & apud nos ſepeliendus eſt mortuus. Item ſi quis de prouincia ad ꝓuinciam trãſiret, & ibi domicilium ſibi collocaret, liber factus c à ditione prioris iudicis, iuriſdictioni illius iudicis ſubijcere tur, in cuius prouincia ſedem ſibi eligeret. Quia ergo iſti à ueſtra diœceſi in noſtram trãſierunt, liberi à ueſtra ditione, noſtro iuri ſubijciũtur, noſtrum eſt ergo ius funerãdi eos.

Sed obijcitur † illud Melchiadis Papæ.

Propria temeritate ſepulturam parentum relinquere non licet.

CAN. VII.

PLacuit per omnia magno concilio, ut nullus proprij arbitrij temeritate d aliam eccleſiam, niſi cui uſus antiquorum parentum canonica inſtitutione ſubiacere perhibetur, ſepulturæ cauſa adire procuret, niſi infirmitatis e cauſa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progreſſus. Ad hæc ſi quis prælatus contra hoc agere ſategerit, eccleſiaſtico uinculo ſe ſubdi cognoſcat.

Sed aliud f eſt ex temeritatis ſuperbia uſum antiquorũ parẽtum nõ ſeq, atq; aliud rõnabili occaſione nouam ſibi ſepulturam eligere. Contra Melchiadis Papæ authoritatem nititur, qui ſuperbia, uel odio ductus, ſiue uanis perſuaſionibus, aut uarijs munuſculis illectus, ſepulturam parẽtum ſuorum ſequi contemnit. ſecundùm Gregorium aũt liberam habeat uoluntatem, qui certæ rõnis cauſa nouum ſuo corpori quærit hoſpitium. Vel (ut quidam g diſtinguunt) libera eſt ultima uolũtas cuiuſq; nõ in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamento conficiendo. Vnde & teſtamentum appellatur, quia eo quiſque liberè teſtatur, quod poſt ſuum deceſſum de ꝓprijs rebus fieri uoluit.

Sed non vr̃ h libera teſtatoris uoluntas, cùm ſecundùm Auguſtinũ pro numero filiorum debeat fieri teſtamentaria diſtributio facultatũ, ueluti ſi quis habet unũ filium, Chriſtum putet alterum: ſi uero duos, Chriſtum faciat tertium, & ſic per ordinẽ. & ſecundùm Leonẽ quiſq; medietatem i eorũ, quæ Chriſto teſtatur, eccleſiæ iubetur relinquere, apud quàm fidei ſacramẽta ſuſcepit. Sed illud Auguſtini nõ eſt iubẽtis, ſed dehortãtis, ne quis iratus filiũ ſuũ exhæredaret, atq; totum Chriſto relinqueret. Ait.n. in ſermone ſecundo de uita clericorum. †

Sepulturã an poſsit aliquis ſibi eligere

† .ca.xv.

† Cõcluſio rcorũ.

Forum mutare an alicui liceat.

† Scilicet peractores: qđ tamẽ non facit ad ultimã allegationẽ reorũ ſed ad c. ultima uoluntas. & ca. ubicunq;.

a VBicunq;. Sed nonne quilibet ſepeliẽdus, eſt ubi recepit ſacramentaeccleſiaſtica? ut j. cap. proxi. & extra eod. tit. in noſtra. Ad quid ergo diuiſa eſſent cœmeteria. s̃. eo. capit. j? Reſp. uerũ eſt, ſed iſtud cap. inſtruit ꝙ ſi qs uult eligere aliã ſepulturã, quod hunc ſeruabit ordinẽ in eligẽdo, potiꝰ enim eliget epalẽ eccleſiam, quam alterã. Si tñ alio modo eligit, ſtandum eſt uoluntati ſuæ, duntamẽ habeat iuſtam cauſam eligendi: epo autem non præfigitur talis doctrina. nam põt eligere ſepulturam in minori eccleſia, ut xij. q. ij. bonæ. Et intelligo quod ſemper ex temeritate, uel contemptu, uel ex electione mutatur ſepultura, niſi appareat certa cauſa mutationis, uel niſi ſeruet hunc ordinem, qui hic ſtatuitur in eligendo ſepulturam.

b Decimam. Perſonalem.

c Liber factus. hoc eſt uerũ quãdo plene ſe tranſtulit, ut xxj. q. ij. ſi quis iam tranſlatus. ſecus ſi transferret ſe ad ſecundum locũ, non tamen animo relinquendi primũ locum tunc.n. retinet primum locum & ſecundum, ut ff. ad municip. ſi quis inſtructus. Et quod hic dicitur. intellige ꝙ quis poteſt ſe transferre de uno foro ad aliud re integra. Nam ſiquis in uno loco eſt cõuentus, licet tranſeat ad aliud forum tamẽ in priori foro reſpõdebit, ut ff. de iuriſdi. om. iudic. l. pen. Itẽ & hic ſcias quod ſola habitatio non facit aliquem eſſe de iuriſdictione alicuius, niſi per x. annos ſteterit ibi, ut C. de inco. l. ij. li. x. niſi quo ad hoc, quod ibi reſpõdebit, 2 ut ff. de iudi. hæres.

d PLacuit. Temeritate. iſtud uerbum ſoluit contraria. nã alias poteſt quis ſibi eligere ſepulturam, ũt extra eo. c. j. & c. cũ ſit liberum. & ca. in noſtra.

e Niſi infirmitatis. Hoc eſt contra H. q. dicit, quod in trib. caſib. põt mutari ſepultura, ut dixi in sũma. hic habet locũ diſtinctio decre. extra eo. tit. de his.

f Sed aliud. G. hic ponit duas ſolutiones.

g Vel ut quidam. Secunda ſolutio.

h Sed non uidetur. Nunc obijcit ſolutioni ſuæ.

i Medietatem. Quandoq; tertiam ſecundum conſuetudines diuerſas, ut extra eodem ti. certificari.

[illegible] Si quis.

2 Itẽ cũ dicas [illegible] de iuriſdictione ſecũdi, cum eo animo larem mutas, ut ibi ꝑmaneat. C. de inco. l. ciues. ſecundũ L.

3 Scilicet rõne contractus: & in alijs caſibus notatis iij. q. 6. vj. in ſumma. Io. de Fant.

Ad fratres i ere mo.

Pro numero filiorum pars hæreditatis Deo offeratur.

CAN. VIII.

SI quis iraſcitur [a] filio ſuo, & moriens exhęredat eum, ſi uiueret nonne [†] eum placaremus, nonne ei filium reconciliare deberemus? quomodo ergo cum filio ſuo uolo ut habeat pacẽ, cuius appeto [b] hæreditatem? Sed planè ſic faciat ſæpe quod hortatus ſum, qui unum filium habet, putet Chriſtum alterum: ſi duos habet, putet Chriſtum tertium: ſi decẽ habet, undecimum Chriſtum faciat, & ſuſcipio.

Hac nimirum authoritate mẽſura teſtatori pręfigitur, nõ quam cogatur exoluere, ſed quam prohibetur [c] tranſcendere.

6 *Oblationes ergo defunctorũ qui reddere noluerit, excommunicetur.*

Vnde in Carthaginenſi concilio quarto.

Excommunicentur, qui defunctorum oblationes eccleſiis negant.

CAN. IX.

QVi oblationes [d] defunctorum aut negãt [e] eccleſijs, aut difficulter reddunt, tãquam egẽtium [f] necatores excommunicentur.

Item ex concilio Vasenſi.

Vt infideles ejiciantur ab eccleſiis, qui defunctorũ oblationes retinent.

CAN. X.

QVi oblationes defunctorum retinent, & eccleſijs tradere demorantur, ut infideles ab eccleſia ſunt abjiciendi: quia uſque ad exinanitionem fidei peruenire certum eſt, hanc pietatis diuinæ exacerbationem, quia & fideles de corpore recedentes, uotorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimonię, & neceſſaria ſubſtẽtatione fraudantur. Hi ergo tales quaſi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi ſunt. Vnde & quidam [g] patrum hoc ſcriptis ſuis inſeruit congruente ſentẽtia, qua ait: Amico quippiam rapere, furtum eſt: eccleſiam uero fraudare, ſacrilegium [h] eſt.

Item ex concilio Agathenſi.

Qui oblata eccleſiis, aut teſtamento relicta tenere præſumpſerint, excommunicentur.

CAN. XI.

CLerici uel ſeculares, [i] qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamento relictas, retinere perſtiterint, aut id, quod ipſi donauerint eccleſijs uel monaſterijs crediderint auferendum: ſicut ſancta ſynodus conſtituit, uelut necatores pauperum, quouſque reddant, ab eccleſijs excludantur. [k]

Si quis autem clericus furtum eccleſiæ fecerit, peregrina [l] ei communio tribuatur.

7 *Item quæritur, [m] an pro ſepultura mortuorũ aliquid ſit exigendum?*

De his ita ſcribit Gregorius in regiſtro Ianuario epiſcopo Sardiniæ. [†]

Pro ſepultura nihil muneris exigendum eſt.

CAN. XII.

QVeſta eſt nobis Nereida fœmina

Pater ſine cauſa filiũ exhęredare non poteſt.

[†] Alias, cum.

[redacted]

[a] SI quis iraſcitur. hodie.n. non poteſt quis exhęredare filiũ ſuum niſi habeat iuſtam cauſam exhæredationis, & illã debet ſcribi in teſtamento: ut C. de liber. ptaté. authen. non licet. tamen ex iracundia omnia ſua dare poteſt eccleſiæ, dum tamen relinquat legitimam filijs: ut xvij.q.iiij. ſunt qui opes. Item ſi quis relinquit bona ſua eccleſiæ propter defectum filiorum, honeſtum eſt quod eccleſia reſtituat ei bona, ſi cœperit habere filios, ut xvj.q. iiij.ca.ult.

[b] Appeto. ſic xxij.q.ij.c. non enim.

[c] Prohibetur falſum dicit, quia etiã totum dare poteſt eccleſiæ: ut xix.qõ.iij.c.perlatũ. [1] dũ tamen legitimã relinquat filijs: ut C. de inoffic. teſta.authe.nouiſsima.

Oblationes. Hæc eſt ſexta pars qõ. in qua probat magiſter, quod ille qui detinet oblationes defunctorum, quos defunctus mandauit, peccat mortaliter. & hoc probat per tria capit. Ioan. de Fantu.

[d] QVi oblationes. non intelligas hoc de oblationibus uoluntarijs, ſed de illis, quæ relicta ſunt eccleſijs: qui.n.debitas oblationes tenet, uel decimas uel primitias, excõmunicatũ: ut xxxij. diſt.ca.propter hoc & xvij. qõ.j.ca.ſtatuimus.

[e] Negant eccleſijs. ſi autem confitentẽ quod debeant, ſed exceptionẽ aliquam proponunt, quare dare non debent, audiendi ſunt: ut ff. de lega.j. l.ſi domus.§. qui confitẽtur.extra de offi. dele.c. ex parte. ij.

[f] Egentium. Vt lxxxvj. diſtin.c.paſce.& xvj. q.j.ca de cimæ.& extra de reſcrip.c.ſi quando.

[g] QVi oblationes. Et quidam, ſcilicet Hieronymus: ut xij.q.ij. gloria epiſcopi.

[h] Sacrilegium. alibi dicitũ talis homicida: ut xij. q.ij.ca. qui abſtulerit.

[i] CLerici uel ſeculares. Ideſt laici.

[k] Excludantur. arg.ꝙ ſacrilegi non ſunt ipſo iure excommunicati.

[l] Peregrina.i. commorabitur inter laicos. uel peregrina, id eſt, cum recedit uel peregrinatur de hoc mundo.

Item quæritur. Hæc eſt vij. pars quæſt. in qua prohibet, ne pro ſepultura aliquid exigatur, niſi detur spontanea uoluntate. & hoc probat per quatuor cap. Io.de Fan.

[m] Item quæritur. Hic ponit incidentem qõnem, [2] an ſepultura poſsit uẽdi. Hu. ponit quatuor ſignificatiões huius nominis ſepultura. Quandoq; dicitur ſepultura locus, ubi qs ſepelitũ, talis locus licite uẽditur, ſi nõ eſt ſacer uel religioſus.i.qui non ſit in cœmeterio aliquo: quia licite uẽditũ ad eccleſiã ædificandam, uel ad cœmeteriũ ampliãdum: ut xij. q.ij.aurum. Scdo mõ dicitũ ſepultura ipſa ſepultura iã facta, & hæc uẽdi nõ põt ſpecialiter, ſi locus eſt ſacer. Tertio modo dicitũ ius inferẽdi in ſepulcrũ. nec ꝓ hoc aliquid recipi põt. Quarto dicitur ipſe actus uel officiũ ſepeliẽdi, & illud nõ poſſunt uẽdere clerici, qui ex offõ ſuo ad hoc tenentũ: ut j. e. ꝓcipiendũ. & j.q.j. dictũ. & extra de ſim. nõ ſatis.

QVeſta eſt.

[2] Hoc ideo, quia ſupra fecerat mẽtionem de iure funerãdi, ſecundum Lau. Sepultura an poſsit uendi.

[†] Epiſtola 55. li.7

[redacted]

clariſsima, quòd ab ea cẽtum ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraternitas ueſtra uelit exigere. Hoc autem uitiũ, & nos poſtquam Deo authore ad epiſcopatus honorem accesſimus, de eccleſia noſtra omnino uetuimus, & per prauam denuò conſuetudinem nequaquam uſurpari permiſimus: me mores, quia dum Abraham à filijs † Ephron, hoc eſt, à filijs Seor a ſepulchrum pretio ad humandum corpus coniugis poſtularet, pretium accipere renuit, b ne cõmodum de cadauere uideretur conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus uir fuit, quantò magis nos, qui ſacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiæ uitium in alienis denuò tentari præſumatur admoneo: ſed ſi quando aliquem in eccleſia ueſtra ſepeliri conceditis: ſi quidem parentes ipſius proximi, uel hæredes pro luminaribus ſponte quid offerre uoluerint, accipi non uetamus. Peti uerò aliquid aut exigi omnino prohibemus, ne (quod ualde irreligioſum eſt) aut uenalis fortaſſe (quod abſit) dicatur eccleſia, aut uos de humanis uideamini mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaueribus ſtudeatis quærere quolibet modo compendium.

Item Hieronymus ſuper Geneſim. †

Etiam coacti de ſepultura pretiũ non debemus accipere.

CAN. XIII.

POſtquam pretio uictus eſt Ephron, ut ſepulchrum uenderet, & acciperet argentum licet cogente c Abraham: uau litera, quæ apud illos pro ω d legitur ablata de eius nomine eſt, & pro Ephron e appellatus eſt Ephran: f ſignificante ſcriptura non eum fuiſſe conſummatæ perfectæque uirtutis, qui potuerit uendere memoriam mortuorum.

Sciant igitur, qui ſepulchra uendunt uoluntariè, nec coguntur, ut accipiant pretium, ſed à nolentibus quicquam extorquent, mutari nomen ſuũ & perire quiddam de merito eorum, cùm etiam ille reprehendatur occultè qui inuitus accepit.

Item ex concilio Triburienſi. †

De eodem.

CAN. XIIII.

IN Eccleſiaſtico g nãque libro ſcriptũ eſt, mortuo non prohibeas gratiã, ſciens quoniã oẽs mortemur. & itẽ: Omnia quæ de terra orta ſunt, in terrã conuertentur. Quid terra terram uendis? memẽto, quod terra es, & in terrã reuerteris (& alibi de homine dictum eſt, Terram terris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra ſumeris) & quoniam mors ibi futura eſt, & appropinquat, etſi tardat recordare, quia non hominis eſt terra, ſed (ut pſalmiſta commemorat) domini eſt terra, & plenitudo eius. Si terram h uendis, inuaſione rei dominicæ reus teneberis. Gratis accepiſti a Deo gratis da ꝓ eo. Quare interdictum ſit oibus omnino Chriſtianis terrã mortuis uendere: & debitã ſepulturã denegare, niſi fortè proximi & amici defuncti propter nomen & redemptionẽ animæ uiri defuncti gratis aliquid dare uelint.

Item ex concilio Varenſi.

a Seor. Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati ſũt deſcendentes ab eo propter famam ipſius.

b Renuit. Primo enim commẽdatur hoc capi. poſtea tamen conuictus precibus ſumpſit quadringentos ſiclos argenti, & inde uituperatur in ſeq. c.

c POſtquã. Cogente. Per preces populi. & licet cõtractus factus ad clamorem populi teneat, non tamẽ electio: ut extra de ele. ca. Oſius. & lxj. diſtinc. c. miramur. in prin. & viij. q. j. c. ſi ergo.

d Pro o. O eſt ultima litera Græcorum, & A prima & deſignato[.] conſummationẽ & pfectionem, a initium & imperfectionem: & Hebræi ponunt uau ꝓ o, in iſta dictione Ephron, quæ ablata eſt, &c. & uidetur hic Hierony. uelle, quod Ephron peccauit. Sed nunquid Abraham peccauit, qui coegit ipſum uendere locũ malẽ, maxime quia locus ille iam deputatus erat ſepulturæ. erant enim ibi ſepulti Adam, & Eua. dicit tamen P. Mãducator, ꝙ neuter peccauit. Sed quare reprehenditur hic à Hierony. Reſpond. non propter ſuum factum, ſed propter futuros uolens oſtendere. quod illi peccarent qui tali modo uenderent.

e Ephron. Id eſt, perfectus.

f Ephran. id eſt, imperfectus.

g IN Eccleſiaſtico. id eſt, in Eccleſiaſte. & ille liber eſt Salomonis, & incipit uanitas. Eſt alter, qui dicitur Eccleſiaſticus, qui incipit: Omnis ſapiẽtia à domino. & ille liber eſt Ieſu filij Sirach.

h Si terram. Sacrã uel religioſam, & dico quod terra ſit ſacra, uel religioſa authoritate pontificis, non ex eo, quod mortuus infertur ad locum, ut extra de relig. domi. ad hoc. Sed ſecũdum legem ſecus eſt. nã ſi transfert corpus ad aliũ locũ, definit locus eſſe religioſus, uel etiam ſi capitur ab hoſtibus: ut ff. de reli. l. cum in diuerſis. & l. cum loca. Et not. ꝙ quicquid eſt ſacrum eſt religioſum: ſed non cõuertitur. Vbi enim mortuus infertur, ſit religioſus, ſed non ſacer: ut ff. de re. di. l. in tantum. §. ſacra. Item dicitur locus religioſus, ubi corpus eo propoſito ponitur, ut ibi ꝑpetuo remaneat, alias remaneret prophanus: ut ff. de relig. l. ſi quis eo animo. & remoueri poteſt quãcunque placuerit, ut C. eo. titu. nec dum. Et licet pars hominis in diuerſis ſepulchris ſepeliatur, non ideo omnia loca ſũt religioſa, ſed tantum ubi caput eſt ſepultum: ut ff. eo. l. cum in diuerſis. Itẽ nec totus locus deputatus ſepulturæ ſit religioſus, ſed ille in quo corpus eſt humatum, ut ff. eod. l. ij. §. ſepulchrum.

Præ-

Gene. 23.

† Alias à filijs Emor, hoc eſt Ephrõ filio Seor. quem acriter ibi inſectaſ ob ſepulturę uẽditionem domi. Alphontius. Toſtatus Abulenſis eps Hiſpanus, q circa annum dom. 410. in Biblia fuſiſsime ſcripſit. O & a qd ſignent.

† In qũ. Hebraicis c. 23.

a Eccleſiaſte. Imo in eccleſiaſtico. ca. 7. d. qui uocabatur panarctos, [redacted]

† ca. xvj. [redacted]

Quod hac parentheſi icluditur ſuppoſititiũ puto, q in antiqs noſtris exemplaribus nõ habetur.

Pſal. 23.

De eodem.

CAN. XV.

PRæcipiendum eſt ſecundùm canonum authoritatem, ut de ſepulcris, & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant, niſi fortè, qui ſepelitur, uiuens iuſſerit eccleſiæ, in cuius atrio ſepelitur, aliquid de ſuis reb. tribui, aut etiam poſt mortem ipſius illi, quibus commiſſum eſt eius eleemoſynā facere de rebus illius aliquid ſponte dare uoluerint, & tamen nullatenus à presbyteris eccleſiæ illius aliquid exigatur, ſiue ab illis, qui locis & uillis præſunt. Prohibendū eſt etiam ſecundùm maiorū inſtituta, ut in eccleſia nullatenus ſepeliatur, ſed in atrio, aut i porticu, aut in exhædris [a] eccleſiæ. Intra eccleſias uerò aut ꝓpe altare, ubi corpus & ſanguis domini conficitur, nullatenus ſepeliantur. [b]

Item Auguſtinus.

A ſacris locis non iuuantur poſt mortem, quibus peccata non ſunt dimiſſa.

CAN. XVI.

QVibus peccata dimiſſa non ſunt, à ſacris [c] locis poſt mortem adiuuari non poſſunt: quia quos peccata grauiora deprimunt, ſi in ſacris locis ſe ſepeliri faciunt, reſtat, ut de ſua præſumptione iudicentur: quia eos ſacra loca non liberant, ſed de culpa temeritatis accuſant.

Item Gregorius. †

Quibus proſit in eccleſia ſepultura.

CAN. XVII.

CVm grauia peccata non deprimunt, tūc prodeſt mortuis ſi in eccleſia ſepeliantur: [d] qa eorum proximi quoties ad eadem ſacra loca ueniunt, ſuorumq; ſepulturam aſpiciunt, recordantur, & pro eis domino ꝓces fundunt nā quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem cumulum dānationis potius, quam ad ſolutionem eorum corpora in eccleſijs ponuntur.

Item ex concilio Magotienſi.

Qui ſepeliantur in eccleſia.

CAN. XVIII.

NVllus mortuus intra eccleſias ſepeliatur, niſi epiſcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, uel fideles [e] laici.

Quid uerò mortuis proſit iuxta eccleſiam ſepeliri, quidve ad eos perueniat, Auguſtinus in libro de agenda cura pro mortuis oſtendit dicens:

Quare mortui iuxta eccleſiā ſepeliantur.

CAN. XIX.

NOn æſtimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus peruenire, niſi quod ꝓ eis ſiue altaris, ſiue orationum, ſiue eleemoſynarū ſacrificijs [f] ſolēniter ſupplicamus. Quāuis.n. non pro quibus fiunt omnibus proſint, ſed his tantùm pro quibus dum uiuunt cooperantur ut proſint: ſed quia non diſcernimus [g] qui ſint, oportet ea pro regeneratis omnibus [h] facere, ut nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſsint & debeant peruenire. Melius enim ſupererunt iſta his, quibus nec obſunt nec proſunt, quàm eis deerunt, quibus proſunt.

Præcipiendum. In exhædris. [a] Exhædræ dicuntur quædam uoltæ, quæ exterius adhærent parietibus eccleſiæ.

[b] Sepeliantur. Si ſint modicæ perſonæ, ut ĩ. ead. nullus. & ideo prohibetur fieri ſepultura ĩ eccleſia: quia locus ĩlle ſpecialiter Deo dedicatus eſt, cui mors ultra non dominabitur.

QVibus peccata. Hæc eſt viij. pars quæſtionis, in qua dicitur quod nullus debeat ſepeliri in eccleſia, niſi ſit ſanctus, niſi in atrio uel in exhædris, & ponit etiam ꝙ proficiant mortuis cœmeteria, & qualiter, & ubi animæ ſunt defunctorum. & hoc probat per viii. authori. Io. de Fant.

[c] A ſacris locis. Id eſt, ab orationibus, quæ in eis fiūt. uel ad literā intelligas, quia loc⁹ non ſanctificat hoīem, ut xl. di. non loca.

[d] CVm grauia pctā. Sepeliantur. Ecce ratio una, quare hoīes potius ſunt ſepeliēdi apud eccleſias, quam alibi. Secunda ratio, quia ſpecialiter commendantur patrocinijs ſanctorum illorum in quorum nomine dedicata eſt eccleſia illa, ut ĩ. c. non æſtimemus. in fine. Tertia ratio eſt, qa minus ibi uexantur à ſpiritibus immūdis. unde in cœmeterijs dicit̄ eſſe requies defunctorum, ut xii. quæſtione ſecunda, aurū. lex tamen alia cōſideratione ꝑcepit, ne corpora in ciuitate ſepelirentur, ne ciuitas corrumperetur fœtore, ut C. de reli. & ſump. fu. l. mortuorum. & eſt hic argu. quod ibi potius ſepeliendi ſunt homines, ubi eſt maior concurſus populorum, & in cathedralibus eccleſijs. ut ſ̄. ead. ubicunque.

[e] NVllus. Fideles. Vocant̄ laici hic fideles à fidei uirtute, ita ut faciant miracula. Alij intelligūt à fide baptiſmi. ſecundum hoc intellige C. de ſacroſan. eccle. l. ii. uel dic qd' omnis Chriſtianus poteſt ſepeliri in eccleſia, ſed non gētilis, ut ĩ. de conſecra. di. j. eccleſiam. ij. & hoc intelligas niſi alias in mortali deceſſerit, uel impœnitens, uel niſi eccleſia interdicta ſit, uel niſi ſint torneamentarij, quib. propter terrorem interdicitur eccleſiaſtica ſepultura. extra de tornea. ca. primo. & extra de rap. ſuper eo.

[f] NOn æſtimemus. Sacrificijs. aut ieiunijs parētum: ut ĩ. ea. c. animæ.

[g] Quia non diſcernimus. argu. ꝙ ratione dubitationis melius eſt totum & ſuperfluum facere, quam nihil facere, uel etiam aliquid omittere. ſic xlii. diſtinct. quieſcamus. xxiiii. quæ. iij. corripiantur. Item ratione dubitationis fiunt, quæ alias eſſent illicita, ut extra de ſepult. ſacris. extra de uſur. in ciuitate. xj. quæſt. iij. nolite. Et ratione dubitationis poſſum uendicare incertā partem, uel rem. ff. de rei uendi. quæ de tota. & nummos meos non poſſum uendicare, ſi ſint miſti alijs. ff. de ſolu. ſi alieni.

[h] Omnibus. Infra eadem, pro obeuntibus. contra. Solutio. eccleſia ꝓ omnibus uiuis, ſiue bonis ſiue malis po-

---

Exhædræ hodie dici, quæ ſunt loca, quæ in periſtylijs canonicorū, aut monachorū. i. clauſtris uulgo capitula dicuntur. Vide Budæū in annota. prioribus ad l. ſi uero. ff. de ijs, qui deiecerūt.

Sepeliant̄ corpora ĩ eccleſijs aut cœmeterijs.

† lib. v. dialo. ca. iiij.

Hęc ſententia fuit Laurē. & Hug. Sed qd' ſequit̄ fuit ſnia B. Iſi. quā Hu. reprobat.

Dubitationis ratione fiūt aliqua.

Eccleſia an poſsit pro omnibus orare.

: De hoc & no. xj. q.iij. ſi qs eps. & ibi dixi. Arc.

lis poteſt orare generali ſiue ſpeciali oratione, ¹ & pro Iudæis & paganis ut cōuertantur, quia de nemine eſt deſperandum, dū eſt in uita iſta, ut j. de pœ. diſt. vii. nemo. Sed pro paganis uel Iudæis mortuis non eſt orandum, nec pro catechumenis, ſed pro baptizatis mortuis orandum eſt generali oratione, ut hic dicitur, & xxiij. q. iiij. ſicut. & hoc ſiue ſint damnati, ſiue non, dum tamē hoc nō conſtet: ſed ſpeciali oratione non eſt orandū pro eis mortuis, quos conſtat eſſe damnatos, ſic loquitur illud ca. pro obeuntibus. ſed pro illis qui nō ſunt damnati, oratione ſpeciali & gñali oramus licite, niſi ſint ualde boni, ut j. e. tempus.

a Cum ille. Scilicet ſpiritus.

b Vt reſurrecturo. Niſi enim quis reſurrecturos ſperaret, &c. eſt ergo hoc ſignum, quod credamus futuram reſurrectionē, ut j. ead. habent.

Superfluum uideretur & uanum orare pro mortuis ſecūdū Lau. & hoc cōtinetur ſub iſto, &c. ſecūdum Lau. cuius fuit illa glo.

c Econtra. Contra id quod dicit, quod poſſumus orare pro mortuis.

I N præſenti.

d Iob. id eſt, coniugati.

e Daniel. Id eſt, uirgines, uel continentes.

f Noe. Id eſt rectores eccleſiarum. & hoc intellige, ſi deceſſerint in mortali. ſic xxv. diſtin. qualis.

Sed laborabit. Id eſt, punietur æternaliter.

Orandum nō eſt ꝓ his, qui in mortali peccato deceſſerūt Pſal. 48.

h P Ro obeuntibus. Pro impijs. Sed nunquid eccleſia orabit pro illis, quos conſtat deceſſiſſe in mortali? Videtur quod ſic: quia eis uiuis communicauit: ergo & mortuis, ut

Diligentius tamen facit hoc quiſque pro neceſſarijs ſuis, quo pro illo fiat ſimiliter à ſuis.

Corpori autem humano quicquid impenditur, non eſt præſidium ſalutis, ſed humanitatis officium, ſecundum effectū quo nemo unquam carnem ſuam odio habuit. Vnde oportet ut quā diu pōt pro carne proximi curam gerat, cum ille [a] inde receſſerit, qui gerebat. Et ſi hæc faciunt, qui carnis reſurrectionem non credunt, quantò magis debent facere, qui credunt, ut corpori, ſed tamē ut reſurrecturo, [b] & in æternitate manſuro, impenſum eiuſmodi officium ſit etiā quodammodo eiuſdem fidei teſtimonium.

Quod uerò quis apud memorias martyrum ſepelitur, hoc tantùm uidetur mihi prodeſſe defuncto, ut commendans eum etiā martyrum patrocinio affectus pro illo ſupplicationis augeatur.

Econtra [c] Hieronym.

Poſt mortē orationes uiuētiū mortuis damnatis nō proſunt.

CAN. XX.

I N preſenti ſeculo ſcimus ſiue orationibus, ſiue conſilijs inuicem poſſe nos adiuuari. cùm autem ante tribunal Chriſti uenerimus, nec Iob, [d] nec Daniel, [e] nec Noe [f] rogare poſſe pro quoquā, ſed unumquenq; portare onus ſuum.

Verùm hoc de impœnitentibus accipiendum eſt, de quibus propheta dicit: Non dabit Deo placationem ſuam, nec pretiū redemptionis animæ ſuæ. & ideo frater non redimet eum, ſed laborabit [g] in æternum, & uiuet adhuc in finem. De alijs aūt intelligi non poteſt.

Vnde Grego. † Papa Bonifacio archiepō.

In pœnitentia defunctis bona proſunt uiuentium.

CAN. LXXI.

P Ro obeuntibus quippe conſuluiſſe cognoueris, ſi liceat ꝓ eis oblationes offerri: ſancta ſic tenet eccleſia, ut quiſque pro mortuis uerè Chriſtianis offerat oblationes, atque presbyter eorum faciat memoriam. Et quamuis peccatis omnes ſubiaceamus, congruit ut ſacerdos pro mortuis catholicis memoriā faciat & intercedat, non tamen pro impijs [h] (quamuis Chriſtiani fuerint) tale quid agere licebit.

Idem.

Animæ mortuorū quatuor modis ſoluuntur.

CAN. XXII.

A Nimæ [i] defunctorum quatuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut ieiunio cognatorum. Curatio uerò funeris, conditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis ſunt uiuorum ſolatia, quā ſubſidia mortuorū. Si aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa, oberit pio uilis aut nulla. Non ideo tamen contemnēda, aut abijcienda ſunt corpora defunctorum, maximeq; iuſtorum. ubi illud etiam ſalubriter dicitur, quanta poſsit eſſe remuneratio pro eleemoſynis, quas uiuentibus & ſentientibus exhibemus, ſi neque hoc apud Deum perit,

xxiiii. q. ij. ſanè. arg. contra. xxj. qō. iij. Cyprianus. Reſpon. ſi euidens eſt aliquem deceſſiſſe in mortali, ut cum quis ſuſpendit ſe, uel præcipitat, aut alio modo ſe interficit, pro illo nō eſt orandum, ut xxiij. q. v. placuit. & q. viii. quicunq; clericus. ſecus ſi eſt dubium, unde ſi aliquis occiſus eſt in ebrietate, non oratur pro illo, ut extra de reliquijs. audiuimus. & xxiii. q. v. placuit.

† [redacted]

A Nimæ. CASVS. *Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod quatuor proſunt defunctis, ſ. oblatio ſacerdotum, preces ſanctorū amicorum eleemoſynā, et ieiunia cognatorū. In ſecunda parte dicitur, quod illa obſequia, quæ fiunt circa corpus mortui magis ſunt ſolatia uiuorū, quam defunctorum ſubſidia, non tamē ideo corpora defunctorū & maxime iuſtorū ſunt abycienda. Iſtud tamē ſeruitiū quod corpori īpēditur, apud Deū nō perit: multò magis eleemoſynæ, quam uiuentibus & ſentiētibus facimus, apud Deū perire non debet.*

i Animæ. Hoc ca. eſt quaſi pars illius, non æſtimemus.

Exani-

quod exanimis a hominum membris officij diligentia perſoluitur.

Item Auguſtinus in Enchiridio.

Ante diem iudicij ſacrificijs eleemoſynis mortui iuuantur.

CAN. XXIII.

TEmpus, quod inter hominis mortem & ultimam reſurrectionem interpoſitū eſt animas b abditis c receptaculis continet, ſicut quæque digna eſt, uel requie, uel ærumna pro eo, quod ſortita eſt in carne, dum uiueret.

Neque negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum uiuentium releuari, cùm pro illis ſacrificiū mediatori offertur, uel eleemoſynæ fiūt in eccleſia, ſed hæc eis proſunt qui cùm uiuerent, hæc ſibi, ut poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Eſt enim quidam uiuēdi modus, nec tam bonus, ut nō requirat iſta poſt mortē: nec tam malus, ut ei iſta poſt mortem nō proſint. Eſt uerò talis in bono, ut hæc nō requirat: & eſt rurſus talis in malo, ut nec his ualeat cum hæc uita tranſierit, adiuuari. Quocirca omne hic meritum comparatur, quo poſſit poſt uitā releuari quiſpiam, uel grauari. Et poſt pauca. Cum ſacrificia altaris, ſiue quarumcunque eleemoſynarum pro baptizatis d omnibus offeruntur, pro ualde bonis gratiarum actiones ſunt, pro non ualde malis propitiationes e ſunt, pro ualde f malis etſi nulla ſunt adiumenta mortuorum, tamen uiuorum conſolationes ſunt. Quibus autē proſunt, aut ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, aut certè ut tolerabilior fiat ipſa damnatio.

9 *De obſeruatione autē tertij, ſeptimi, triceſimi, uel quadrageſimi diei quæritur, unde exordium ſumpſerit. Ambroſius in libr. de obitu Theodoſii Imperatoris dicit.* †

Quare certi dies in mortuorum cōmemoratione ſeruētur.

CAN. XXIIII.

QVia alij tertium diem, alij triceſimū alij ſeptimum, alij quadrageſimum obſeruare conſueuerunt in officijs mortuorum, quid doceat lectio g conſideremus. Defuncto, inquit, Iacob præcepit Ioſeph pueris ſuis ſepultoribus, ut ſepelirent eum. & ſepelierunt ſepultores Iſrael, & completi ſunt xl. dies. ſic enim dinumerabātur dies ſepulturæ. & luxit eum Iſrael ſeptem diebus. hęc ergo ſequenda ſolennitas eſt, quam præſcribit lectio. ſic etiam in Deuteronomio ſcriptum eſt: quia planxerunt filij Iſrael Moyſen triginta dies & conſummati ſunt dies luctus. utráque ergo obſeruatio habet authoritatem, qua neceſſarium pietatis † impletur officiū.

Lugere autē & triſtari tā pro noſtra, quàm pro aliorū morte Cyprianus prohibet, dicens: †

[redacted]

Ieiunium plus prodeſt uiuis [redacted]

a Exanimis. Id eſt, exanimatis, id eſt, mortuis. & eſt hic argu. quod magis meretur homo impendendo aliqd uiuis, quā mortuis. Vnde patet, quod ſicut ieiunium alicuius liberat mortuum, multo potius alterius ieiuniū ꝓdeſt uiuo, quod concedo, ſi ille eſt uicine coniunctus illi: ut dixi lxxxiij. diſtinct. c. presbyter. in glo. & ita.

b Tempus. Animas. non ſumme bonas. nam tales credo ſtatim ad cælos uolare, iuxta illud: Gaudent in cælis animæ ſanctorum. xxv. diſti. c. ſanctorum.

[redacted]

c Abditis. Id eſt, locis nobis occultis. Ex his uerbis uidetur, quod Auguſtin. dubitabat quo animæ defuncto- rum recedant, cum infernus ſit ſub terra, & cælum ſit ſupra: ut xxiij. q. iiij. c. hæc autem.

d Pro baptizatis. [redacted]

e Propitiationes. id eſt, ut Deus propitius ſit eis.

f Pro ualde. Hic Auguſti. diſtinguit quatuor genera hominum, ſcilicet ualde bonos, & ualde malos, mediocriter bonos, & mediocriter malos. Pro ualde bonis non eſt orandum. iniuriam enim facit martyri, qui orat ꝓ martyre, ut extra de cele. miſ. ca. cum Marthæ. §. ult. Item nec ualde malis proſunt [redacted]

Hoīm genera quatuor ſunt.

[redacted] licet argu. contra. ſ. ead. c. pro obeuntibus. Sed pone quod aliquis dat eleemoſynam pro eo, qui deceſsit in mortali peccato, qui eſt mediocriter malus. eleemoſynæ, uel orationes proſunt talibus ad mitiorē pœnā, ut hic dicit, ergo aliquantulū de pœna ſublatum eſt. Ponamus quod centeſima pars pęnę ſit ſublata per unā eleemoſynā. ſi ergo dētur centum eleemoſynæ, tota pęna erit remiſſa. ergo iſte liberabit, qd hic negat. Ad hoc dico, & ſi prima eleemoſyna tollit centeſimā partē pœnæ, ſecunda eleemoſyna etiā tollit tantā pœnam, ſed non tantam in quantitate, ſed tantam in ꝓportione, & ſic ſemper aliqd remanet de pœna: & ſic ſoluo illud, quod obijcitur de indulgētijs, quod ſi propter oblationē unius denarij tollitur, quarta pars peccatorū mortalium uel uenialium, per oblationem ſecūdi denarij tollitur tantum proportione, non tantū in quantitate: & ſemper aliquid remanet, licet omne argentum effunderetur.

De obſeruatione. Hæc eſt nona pars quæſt. in qua continetur, quod in ſeq. cap. declaratur. Io. de Fantu.

CASVS: *Dictū eſt. ſ. quod ſacrificia, uel eleemoſyna & huiuſmodi fiunt ꝓ mortuis, ſed quia hæc obſeruātur circa diuerſos dies: iō unde ſumpſit initiū talis obſeruatio, uideamus, et ꝓpter hoc inducit ſe. c.*

g Quia. Lectio. Scilicet Geneſis 50. cap.

Lugere. Hic incipit x. pars q. in qua ꝓbat ꝑ quatuor

Eleemoſynæ defunctis proſunt.

Hoc uult dicere. prima eleemoſyna tollit cēteſimā toti⁹ pęnę, ſecūda nō totius centeſimā, ſed reſiduum, & ſic de aliis & ſic etiā intelligit qd ſ. dicitur. Arch.

Gene. 50.

Deu. 34. c

† Scilicet humanæ cōſolationis & offi[cij] humanitati debiti, ut docet Ambro. in li. de Abraham patriarcha. & Ioan. Chryſoſt. c. ubicunque. ſ. ea.

† Sermone iiij. de mortalitate.

quatuor capit.quod non debemus plangere mortuos ex diffidentia tanquã non debeant reſurgere. Io. de Fantu.

CASVS. *Supra facta eſt mẽtio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter ſit lugendũ,& quod lugere nimiũ ex deſperatione futuræ reſurrectionis nõ licet, ſed intuitu pietatis licet. ut infra ead. cap. habent.*

Q Vam præpoſterum.
a Poſtulemus. cum dicimus, fiat uoluntas tua. & eſt argu. quod opere id complere debemus, qđ uoce proteſtamur. diſtinc.xxiij. capit. pſalmiſta.
b Inuiti ſic xxiij.q. v.ca.ad fidem. & ſic eſt arg. quod nõ debemus conſequi cõmodum ex eo, quod inuiti facimus:ut ff. ad Treb. l. ſi ꝑroni. §.ij. ſic. xvij. q.iiij. cap. ſunt qui opes. viij.q.j.ca.ſciendũ.
c V Bicunq;. Libera fortuna mors eſt: capit omnia tellus, Quæ genuit: cælo tegitur qui non habet urnam. argu.contra. Mollius oſſa cubant manibus tumulata ſuorum.
Pſalm.23. d H Abent. Neſciunt.i.non credunt Ioan.
Q Vi diuina. Religioſis. Illi.n.magis tenent abſtinere ab huiuſmodi, quam laici.
De mortuis. Hęc eſt undecima pars quæſtio. ſecundum Ioan.de Fant.
Defuncti utrũ ſciãt quæ hic aguntur. f Sciant. mali neſciunt, niſi quod eis ſcire permittitur. ſimiliter nec boni, qui adhuc ſunt in igne purgatorio: quia adhuc nõ fruuntur uiſione Dei ut J. ead.
1.Theſ.4.

Nec pro noſtra, nec pro aliorum morte triſtari debemus.

CAN. XXV.

Q Vàm præpoſterum eſt, quamq; peruerſum, ut cum Dei uoluntatem fieri poſtulemus [a] quando euocat nos Deus & accerſit nos de hoc mũdo, non ſtatim uoluntatis eius imperio pareamus; obnitimur & reluctamur: & peruicacium more ſeruorum ad conſpectum domini cum triſtitia & mœrore perducimur exeuntes iſtinc neceſsitatis uinculo, non uoluntatis obſequio:& uolumus ab eo præmijs cæleſtibus honorari, ad quem uenimus inuiti. [b] Idem: Nobis quoque ipſis minimis & extremis quoties reuelatum eſt, quàm frequenter atque manifeſtè de Dei dignatione præceptũ eſt, ut conteſtarer aſsidue, ut publicè prædicarem fratres non eſſe lugendos acceſſione dominica de ſeculo liberatos: cùm ſciamus non admitti, ſed præmitti recedentes: præcedere, ut proficiſcentes & nauigantes ſolent.

Item Ioan. Chryſo. in epiſtola ad Hebræos.

Ex puſillanimitate mortuos lugere contingit.

CAN. XXVI.

V Bicunq; [c] ſepeliamur, domini eſt terra, & plenitudo eius, ſecundùm quod oportet fieri efficiatur. lugere autẽ & deplorare & lamentari eos, qui ab hac uita decedunt, ex puſillanimitate contingit.

Hoc autem èx deſperatione futuræ ſurrectionis intelligitur. Vnde & Apoſtolus non ſimpliciter ait: Nolumus uos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini: ſed addidit, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Pietatis nanque affectu & humanitatis intuitu mortuos lugere non prohibemur, ſicut nonnullos ſanctorum aliorum exequijs pias lacrymas impendiſſe legimus.

Hinc etiam Anaſtaſius papa.

Qui ſpem futuræ reſurrectionis habent, de mortuis triſtari non debent.

CAN. XXVII.

H Abent forſitan illi iuſtam longi doloris excuſationem, qui uitam alteram neſciunt, [d] qui de hoc ſeculo ad melius eſſe tranſitum, non confidunt. Nos autem qui hoc credimus & docemus, triſtari nimium de obeuntibus nõ debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentiæ quodammodo genus eſt, contra hoc quod quiſq; prædicat, quærere iuſtitiam amans dicente Apoſtolo: Nolumus uos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.

Item ex concilio Toletano tertio.

De eodem. CAN. [illegible]

Q Vi diuina uocatione ab hac uita recedunt, cum pſalmis tantummodo & pſallentium uocibus debent ad ſepulchra deferri. Sufficiat autem, quòd in ſpe reſurrectionis Chriſtianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet & nos Apoſtolus ſanctus lugere defunctos, dicens: De dormientibus autẽ nolumus uos contriſtari ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Et dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad huius uitæ ærumnas plorauit reſuſcitandum. Si autem poteſt hoc epiſcopus omnibus Chriſtianis prohibere, non moretur agere. Religioſis [e] autem omnino aliter fieri non debere cenſemus: ſic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorũ. 1. Theſſ. 4.c Ioan.11.c

11 *De mortuis aũt quær'i, utrũ ſciãt* [f] *ea, quæ à uiuis gerũtur. Eſaias ex perſona populi afflicti ait: Abrahã pater noſter neſciuit nos.* Eſaie.6 3. *Auguſtinus quoq; in lib. de agenda cura pro mortuis illud* [illegible] *teſtatur, dicens:*

ca.fatendũ. ſed boni qui fruuntur uiſione Dei, ſciunt quid agatur hic iuxta illud Gre. Quid eſt, quod neſciant, qui uidentem omnia uident? [1] Et alij dicunt, quod boni dicuntur ſcire omnia quæ ſunt eis neceſſaria.
g Neſciuit. quia nõdum erat hoſtia oblata [2] per quã aperta fuit ianua paradiſi, ut ex. de baptiſmo. maiores. Ioan. Fatea-

[1] c. 22. li. 4. part. ij. char. 441 parti ij sim preſtorũ.

a F Atendū. Credunt, & malè quia ſunt phantaſmata, ut xxvj. q.v.c. epiſcopi.

De his autē. Hæc eſt. xij. pars qō. ſecūdum Io. de Fan.

Sepeliri poſſunt ſuſpenſi.

b Q Væſitū. In patibulis. licite ergo ſepeliūtur ſuſpenſi & concremati, dūmodo hoc fiat authoritate principis: ut. ff. de cadau. l. ij. & nō eſt cōtra. xxiij. qō. v. c. placuit. Quæri cōſueuit quare liberet ille qui fugit ad eccleſiā, & nō ille qui recipit corpus Chriſti, cū corpus Chriſti maius ſit omnibus, ut de conſec. diſt. ij. c. nihil? Reſp. quia corpus Chriſti eſt cibus aīæ, & nō corporis, ergo aīam liberat, & non corpus. Vel dic ꝙ priuilegium eccleſiæ eſt, & nō debet trahi ad conſequentiam, ut j. xvij q. iiij. ſicut. nec aliquod priuilegium trahēdū eſt ad cōſequentiā. vij. q. j. c. petiſti. & xvj. q. j. c. hinc.

Eccleſia, & nō corpus Chriſti, protegit malefactorem.

2. Co. 12. a

[redacted]

C Anonici cuiuſdā. c Sua repetere. Oēs clerici, qui hñt propriū uel habere poſſunt, poſſunt repetere ſua: ſi non hñt ꝓpriū, nō poſſunt, ſꝫ bona eccleſiæ ſuæ repetere, pñt, ſi ſunt ꝓlati, uel ſi prælati non ſunt, de mādato ſuꝑioris poſſunt ea repetere, ut xvj. q. j. c. monachi. ij. Itē omnes clerici poſſunt agere ꝓ miſerabilibꝰ ꝑſonis de mādato ſuperioris ut lxxxvj. diſt. ca. peruenit.

Clerici an poſsint ſua repetere.

Q Vod aūt. CASVS. *Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur*

Mortui an ſe neſciunt, quid hic à uiuis geratur.

CAN. XXIX.

F Atendum eſt neſcire quidē mortuos quid hic agatur, dū hic agitur poſtea uerò audiū ab eis, qui hinc ad eos moriēdo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur etiā iſti meminiſſe: & quæ illos, quibus hæc dicantur, oportet audire. Poſſunt & ab Angelis, qui rebus, quæ hic aguntur, præſtò ſunt, audire aliquid mortui, quod nūc quēq; illorū audire debere iudicat, cui cuncta ſubiecta ſunt. Multi quoque ad uiuos aliquos ex mortuis uenire credunt, a ſicut econtrario Paulū ex uiuis in paradiſum raptū eſſe diuina ſcriptura teſtatur.

11 De his autem, qui in patibulis ſuſpenduntur, quæritur an iuxta eccleſias ſint ſepeliendi?

De quibus etiam in Maguntinen. cōcilio ita ſtatutum eſt.

Non eſt deneganda communio his, qui in patibulis ſuſpenduntur.

CAN. XXX.

Q Væſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis b ſuſpēduntur, pro ſuis ſceleribus poſt confeſsionē Deo peractam, utrū cadauera eorū ad eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & miſſæ celebrandæ, an non? Quibus reſpondemus: ſi de omnibus peccatis ſuis puram confeſsionem agentibus, & dignè pœnitentibus cōio in fine ſecundū præcepta canonū danda eſt: cur canones cōmunionē, uel, ſepulturam eis interdicunt, qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſoluūt, & confitenē uel cōfiteri deſiderant? Scriptū eſt enim: Nō iudicat Deus bis in idipſum. Nahum. 1. c.

PALEA.

F *Vres & latrones, ſi in furando, aut de prædando occidātur: uiſum eſt quòd pro eis non eſt orandum: ſed ſi comprehen ſi, aut uulnerati præsbytero aut diacono cōfeſſi fuerint, confeſsionē eis nō negamus.*

De eodem.

CAN. XXXI.

S I fur aut latro captus fuerit, & abſque occiſione poteſt comprehendi, & tamen interficitur: quia ad imaginē Dei creati, & baptizati ſunt nomine eius, interfectores eorum quadraginta diebus pœnitentię ſubiaceant: intrent in eccleſiam ueſte induti ab eſcis & potibus interdicti ſint: à toro & gladio & equitatu abſtineant: in tertia & quinta feria & ſabbato aliquo genere leguminum & olerum, pomis & paruis piſciculis cū mediocri ceruiſia uicisſim utantur & temperatè. ſi autem à ueridicis comprobatur teſtibus, quòd ſine odij meditatione ſe ſuaq; liberando diaboli membra interfecerint, & pariter pœniteant: pœnitentiam pro homicidio eis nō iniungimus, niſi ipſi uoluerint aliquid humanitatis facere. At ſi presbyter eſt, nō deponatur: cunctis tamen diebus uitæ ſuæ pniam agat.

CAVSA XIIII.

C *Anonici cuiuſdam eccleſiæ quæſtionem mouent de prædijs: teſtes ex fratribus ſuis producūt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, ut ex eorum mercibus emolumenta acciperent.*

1 *Hic primùm quæritur, an liceat eis ſua repetere.* c

2 *Secundò, an illi teſtes ſint audiendi.*

3 *Tertiò, an illud ſit uſuras exigere.*

4 *Quartò, an liceat clericis, uel laicis à quolibet uſuras expetere.*

5 *Quintò, an eleemoſynæ de uſuris fieri poßint.*

6 *Sextò, an uſurarij pnīam agerē ualeāt, niſi ꝙ malè acceperūt reſtituāt.*

QVAESTIO I.

Q *Vòd autē ſua repetere nō poſſint, facilè uidetē ꝓbare. Ait*

X

quæritur, an clericis liceat repetere ſua: & certũ eſt quod omnes, qui renuntiauerũt proprijs, cum nihil habeant, ſua repetere nõ poſſunt, nomine tamen eccleſiæ ſuæ de mandato ſui ſuperioris experiri poſſunt & eſſe in iudicio: ut xvi. q. i. c. monachi. clerici uero ſeculares & oẽs, qui non renũtiauerunt proprijs, ſua repetere poſſũt quia neque lege, neq; canone prohibetur. Et procedit hoc ordine Gratia. in hac qõne. Primo probat quinque authoritatibus, quod laicis ſua repetere nõ licet & hoc duabus domini; et alia apoſtoli, quarta Greg. quinta Cartagi. cõcil. Tãdẽ allegatis reſpõdet, duplicẽ adhibẽdo ſolutionẽ. et ita omnia plana ſunt uſq; ad §. ſicut ergo.

Mat. 19.c — Luc. 18.d — Mar. 10.c. — Mat. 5.f

enim dominus in Euangelio: Si uis perfectus [a] eſſe, uade, et uende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Quia ergo iſti iter perfectionis arripiunt, nõ licet eis ſua habere. multo ergo minus licet eis repetere: quia nõ debet repeti, quod poſſideri [b] nõ licet. Itẽ. Si quis uoluerit tibi tunicam tollere, et in iudicio tecum cõtendere, dimitte ei & palium. Itẽ Apoſtolus in epiſtola ad Corinthios: Secularia igitur iudicia, ſi habueritis, [c] omnino peccatum eſt in uobis. Item. Gregorius exponens, Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius [d] redigar poteſtate inquit. Cũ mens concepta deſideria ſequitur, ſeruire rebus conuincitur, quarum amore ſuperatur.

1. Cor. 6. a — Ibid. 6. c

Item ex concilio Carthaginenſi quarto. †

† cap. x.

Pro rebus tranſitorijs epiſcopus prouocatus non litiget.

CAN. I.

EPiſcopus nec prouocatus [e] pro rebus tranſitorijs litiget.

Quia ergo [f] generaliter perfectis prohibetur in iudicio cõtendere, patet quòd iſtis nõ licet ſtare coram iudice. His ita reſpõdetur. Prohibeẽ perfecto in iudicio ſtare captãdo lucrũ, ſed non euitando damnũ. Vel aliter. Aliud eſt ſua poſſidere: aliud eſt communium procuratorem eſſe. Canonici non poſſident ſua, quia res Deo oblatæ non ſunt alicuius. utuntur enim rebus eccleſiæ non ut ſuis, ſed tanquam ad diſpẽſandum ſibi creditis. Vnde Proſper in libro de uita contemplatiua, Sacerdos cui diſpenſationis cura cõmiſſa eſt, &c. require in cauſa eius à quo pro ingreſſu monaſterij pecunia exigebaẽ. Sicut ergo iſti non ſua poſſident, ita nec ſua repetũt, ſed res eccleſiæ quarũ procurationem gerunt. Similiter, quòd in iudicio prohibentur contendere, ſic intelligendũ eſt, uidelicet ut non ſibi ſtent coram iudice, ſed alijs. Alijs autem corã iudice aſtitiſſe, & pro eis iudicẽ interpellaſſe nõnullos ſanctorũ [g] legimus. hi aũt nõ ſibi ſtãt, ſed pauperibus, quorũ neceſſitatibus profutura repetũt: & ita non prohibentur ſtare coram iudice. Illud uerò Euãgelij. Si q̃s abſtulerit tibi tunicã, &c. nõ eſt ꝓcipiẽtis, ſed exhortãtis,

[a] Perfectius. id eſt ſine mortali peccato, & ſine ueniali. nam curã propriorum nõ poſſumus habere ſine peccato: ut xxv. diſti. c. qualis.

[b] Poſſideri. ſimile eſt iij. q. j. c. De §. patet. unde hæreticus nõ pōt petere reſtitutionẽ aliquorum: quia nihil proprium pōt poſſidere: ut ĩ. diſ. viij. quo iure. & xxiij. q. vij. c. j. & ij. nec laicus pōt repetere decimas, q̃a eas nõ pōt poſſidere: ut extra de pſ. cauſam. Ad hoc. n. ut quis poſſit aliquid repetere, requirit ꝙ fuerit in poſſeſſione iuris uel facti: ut extra de reſti. ſpo. ex parte. Vñ nõ ſufficit probare ſpoliationẽ, niſi probauerit ꝙ poſſederit: ut extra de offi. deleg. cõſultationibus. Vnde patet ꝙ quilibet ſpoliatus habet reſtitutionis beneficium. extra de app. ſignificauerunt. & extra de reſtit. ſpol. olim. Inuenio tamen, ꝙ quis poteſt petere reſtitutionem, qui de iure poſſidere non pōt. nam petitur reſtitutio conſanguineæ, cũ qua de iure quis non poteſt commiſceri: ut extra de reſti. ſpo. literas. Item ſeruus petit reſtitutionẽ rerum domini abſentis, quas de iure poteſt poſſidere: ut C. ſi per uim uel alio modo. l. j. ſimiliter uxor pōt petere res a uiro ſibi datas, ſi ſpoliata eſt: quarum rerũ dominium non pōt hr̃e. ff. de ui & ui ar. l. j. §. deijcitur. Itẽ habẽs plura ſtipẽdia petit reſtitutionẽ alicuius, cũ tamẽ de iure nõ poſſit illud poſſidere cũ alijs. ut extra de ꝑbẽ. referente. Ioã. Ego credo ſaluo meliori cõſilio ꝙ laic⁹ ſpoliat⁹ decimis pōt peteẽ reſtitutionẽ cũ latro reſtituaẽ: ut ex̃. de reſt. ſpol. in literis. cũ laici quotidie poſſideãt [f] decimas ex tolerãtia ꝓlatorũ: ſec⁹ in hæretico, cũ ſit excõicatus, ut ex̃. de hære. excõicamus. & decre. illa, cãm. dicit detineẽ, & nõ poſſidere. B.

Reſtitutionẽ quãdoq; petit qui poſſidere nequit.

Laicus poteſt decimas petere, quibus ſpoliatus eſt.

[f] De facto. quod dic. ut no. xvj. qõ. vij. cap. j. Archid.

[c] Habueritis. iniurioſè, ita ut ſcãdala gemini ꝓpter hoc.

[d] Sub nullius. i. ſub rei t̃palis prãte nolo redigi intẽ, ut aliquẽ offendã, iuxta illud: Et mihi res, non me rebus ſubmittere conor. ut ex̃. de uerb. ſig. c. intelligẽtia.

Horatius

[e] EPiſcopus. Prouocatus idest in iudiciũ uocatus. debet. n. p aliũ litigaẽ, ut no. v. q. iij. c. ult. & ſi mala eſt cauſa eccleſiæ, nõ debet eã fouere, ſicut nec tutor pupilli, ut ff. de admi. tut. l. quoties. §. ſicut autẽ.

[f] Quia ergo. reqre ĩ. j. q. ij. c. ſacerdos.

Sicut ergo. CASVS. *Concludit Grati. ex ſupradictis, quod clericis ſua repetere non licet. poſtea reſpõdet dupliciter allegatis. Et primo ſic. ſ. quod pfecti nõ debent contendere in iudicio captãdo lucrũ, ſed uitãdo dãnũ poſſunt eſſe in iudicio. Secũdo dicit, qđ licet clerici regulares ſua repetere nõ poſſunt, cũ nihil habeãt, tamẽ res eccleſiaſticas tanquã cões, quarũ procurationẽ gerunt, repetere nõ prohibẽtur: qui in iudicio cõtendere poſſunt, nõ ſibi, ſed alijs. ſ. pauperibus: ſicut multi ſancti fecerunt.*

[g] Sanctorum. ĩ. xij. q. j. c. expedit.

Quod

Vnde Auguſtin. ait.

Peccat, qui ultra debitum exigit, nõ qui ſibi debita repoſcit.

CAN. II.

QVod debetur [a] & ſi benignè remittitur, non tñ iniquè repetitur: peccat aũt qui exigit ultra [b] debitum: ideoque lex modum fingẽs, pœnã talionis [c] inſtituit, ſed tu eò longè es à peccato iniuſti exactoris, quò omnino non exigis debitum ideoq; bon⁹ magiſter ait, Qui te percutit in unam maxillam, præbe ei & alterã. præſertim ne cogamur & ipſi reddere debitũ ab eo, q nullũ [d] hẽt debitũ. [e] Sic [f] & cætera [g] accipias.

Idem de ſermone domini in monte.

De eodem.

CAN. III.

QVisquis præceptis non obtemperat, reus eſt & debitor pęnæ. & paulò pòſt. Præcepto domini non obedire, peccatum eſt. & conſilio ſi uti nolueris, minus boni adipiſceris, non mali aliquid perpetrabis.

Item Gregorius in epiſtola ad Iouinianum.

Quod præcipit, imperatur: [h] qđ imperat, neceſſe eſt fieri: ſi nõ fiat: pœnã hẽt. ubi conſiliũ datur, offerentis arbitriũ eſt. ubi præceptũ, neceſsitas eſt ſeruientis, ut obediat: uel imperantis, ut ei obediat.

QVAESTIO II.

DE eo autem, quod quæritur, an de ſuis fratribus [i] teſtes ꝓducere poſſint, multis authoritatib. eſſe vr̃ ꝓhibitũ. Leges. n. tã ſacrorũ canonũ, quàm ſeculariũ principũ prohibent aduerſum aliquẽ teſtẽ de ſua domo produci. Contra ſe. n. quiſq; teſtari põt, pro ſe uerò minimè. Quia ergo iſti producũtur, ut pro ſcipſis teſtimoniũ ferant, (non. n. utilitatis ſuæ eccleſiæ ſe penitus immunes arbitrantur futuros) patet ꝙ eorũ uox in talibus nõ eſt audiẽda. Sed diſtinctio hæc, & teſtium examinatio in criminalibus cauſis ſeruãda eſt: in ciuilibus aũt nõ uſq; quaq;. In criminali. n. cã nõ licet teſtẽ de ꝓpria domo produci: in ciuili autẽ prælatis eccleſiæ licet.

Vnde Paſchalis ij. Guidoni archiepiſcopo Vienenſi Apoſtolicæ ſedis legato ſcribit dicens:

Clerici pro ſua eccleſia teſtimonium ferre poſſunt.

CAN. I.

SVper prudentia tua plurimùm admiramur, quòd in negotio beati Stephani [k] clericorum ipſorum accepta

---

[a] QVod debetur. Ex aliquo maleficio: uel intellige ex quolibet debito.

[b] Vltra. Videtur ergo ꝙ non poſsit licite peti pœna dupli, uel quadrupli à fure, ut no. xij. q. ij. c. in antiquis. quod concedit H. ſed non eſt ita, quia hoc habetur ex canone, ꝙ peti poſsit xj. q. ij. c. in legibus.

[c] Talionis. Cõtra delinquẽtem, ſ. ut cãta ſatisfactio petatur ab eo, quãta iniuria pręceſsit: ut xxiij. q. iij. c. ſed differentiæ. uel loquitur de pœna talionis infligẽda actori, qui iniuſte litigat, & quia calũniose agẽs punit in ſumptibus litis ut extra de pœ. calumniam.

[d] Nullum. Scilicet quo ipſe teneatur alijs. Vel aliter id eſt, nulli vult ſoluere pœnã pro peccato debitam.

[e] Debitum. Id eſt, pœnam debitam ex peccato.

[f] Sic &. Hic eſt §.

[g] Cætera. Id eſt. ꝙ omnia ſunt cõſilij, [l] ſicut illud, q percuſſerit te in vnã maxillã, &c.

[h] QVisquis. Quod pręcipitur, imperatẽ. Hic Gregorius innuit differentiã inter præcipere et imperare. [i] nã alias Auguſt. dicit ꝙ Cæſar precipit, faciendũ eſt: quod imperat, tolerãdũ eſt ut xxiij. q. j. c. militare. Item inter mãdatũ et præceptum uidetur eſſe differentia: quia finitur mãdatũ morte mãdatoris, ut extra de offic. deleg. c. relatum. ſed præceptũ non, ut in auth. ut nulli indi. §. & hoc uero iubemus. colla. ix. Item quãdoq; ea, quę ſunt præcepti, conſulũtur: ut xxviij. quæſtione j c. ſic enim. Quandoque etiã quæ ſunt mandati, præcipimus: ut ſic æquiparentur præceptum & mandatum, ut C. de actio. & oblig. l. ſi quidem. Item quandoque uerbum rogandi pro uerbo præcipiendi ponitur: ut xj. quæſtio. iij. rogo.

[i] DE eo autem. An de ſuis fratribus. In cauſa criminali nũquam admittũtur domeſtici: ut iij. q. v. c. j. niſi in duobus caſib⁹ ſ. cum canonici accuſant pręlatũ ſuum ut ij. q. vij. lator. & cum accuſatur matrimonium propter conſanguinitatẽ: ut xxxv. q. vj. c. j. ſimiliter in cauſa ciuili nõ admittitur domeſticus. iiij. q. iij. etiã ciuili iure. Itẽ etiã niſi in cauſa eccleſiæ ſuæ: ut j. ea. c. j. extra de teſt. inſup. Similiter ad ꝓbãdũ cõſanguinitatẽ admittit domeſticus: ut xxxv. q. vj. c. j. ſiue agat ad cõtrahẽdũ, ſiue ad dirimẽdũ mr̃imoniũ: ut extra q̃ mat. acc. poſ. c. uidet. Sed ꝓ alio impedimẽto mr̃imonij domeſtici non admittuntur, et ſi uelint ꝓbare affinitatẽ: ut extra de teſt. c. i literis. Io. Sed cõtra uidet dicere decr. extra de teſti. c. ſuper eo. & ſic de facto ſeruat, & in illa decr. in literis. ſuſpicio erat contra eum, quia ſteterat cũ uxore per ſeptem annos, & etiam ibi ſuper affinitate inducebantur domeſtici, præterea ut notauit ibi T. familiares ſui erãt uel domeſtici, quibus imperare põt ratione dominicæ uel patriæ poteſtatis. alias domeſtici bene admittunt. B.

[k] SVper prudẽtia. Stephani. Vnus canonic⁹ poteſt inducere in teſtimoniũ ſuũ contra canonicum cõtra eiuſdẽ eccleſiæ canonicos: quia non eſt magis domeſticus uni, quam alij & par affectionis cã ſuſpicionem excludit: ut ff. de ritu nup. l. nõ ſolũ. §. j. ſicut & põt ipſum inducere cõtra ſuũ pręlatũ ut ij. q. vij. c. lator. Sed nunquid põt eum inducere contra canonicum alterius eccleſiæ? H. dicit ꝙ non. Tu potes dicere ꝙ ſic: quia non eſt domeſticus iſtius, ſed eccleſię tantum. ſimiliter prælatus poteſt induci in teſtẽ pro

Par ad pœnã dupli uel quadrupli poteſt conueniri.

li. xix. cap. xxv. cõtra Fauſtum.

De hoc not. xij. q. ij. fraternitas. ibi uideas. & facit ad hoc extra de ſen. excõ. quãuis. & cap. ca noſcitur ubi plene de hoc nota. per Hoſt.

Matt. 5. a

... præcipere & imperare differunt.

[l] Iſtam gl. approbat & dicitã uerã & notabi. Alexã. de Imol. in l. more. col. x. ff. de iuriſ. om. iudic. & per Spec. in tit. de iud. de leg. §. reſtat. ad fi. j. col & in tit. de le. § finit uer. ſed pone de facto.

[i] Ope exceptionis: ut dicam xviij. q. ij. dudũ. ibi uideas. lxiij. di. principali. Archidia.

[s] Alij cõtra 4. q. 5. etiam ciuili iure. nã mercenarij ſunt domeſtici ff. de pœnis. reſpiciẽdũ §. furti. C. de his qui ad ec. confu. præſenti. Archi.

Canonicus pro canonico teſtificari poteſt.

† Ad idē de uer. ſignifi. princeps. C. de dig. ius ſenatorum. ſed cōtra, quia executores negotiorū & adminiſtratores ī eiſdē negotijs teſtes eē nō poſſunt. ff. de teſti. mandati. Arc.

eccleſia ſua: dum tamen alius conſtituatur, qui nomine eccleſiæ agat: ut extra de teſti. c. inſuper. ¹ nec dicuntur iſti ferre teſtimonium in propria cauſa: quia cauſa eccleſiæ non eſt cauſa ſingulorum: ut xij. q. ij. c. quī manumittitur. Sic legatarius fert teſtimonium in cauſa teſtamenti, in quo aliquid ei relictum eſt, ut inſtitu. de teſta. §. legatarius. Sed nōne talibus imperatur ab eccleſia? ergo non poſſunt eſſe teſtes ꝓ illa: ut iiij. q. iij. c. idonei? Sed iſtud eſt in fauorem religionis. nam contra rationem pro religione iudicatur, ut ff. de reli. & ſump. l. ſunt perſonæ. ſed licet dicam, quod unus canonicus pōt eſſe teſtis in cauſa ſui concanonici, non tamen dico ꝙ poſſit eſſe iudex ſuus cōtra extraneum: quia minor cauſa repellit aliquem à iudicio, & à teſtimonio: ut extra de offi. deleg. capi. cum. R.

a Tractauerunt. Quia ea quæ in capitulo geſta ſunt melius poſſunt ꝓbari per canonicos, quā per alios: ut extra de teſt. c. ueniens. in fi. licet lex dicat alias inter domeſticos facile quid confingi poſſe pro negotij qualitate: ut C. de dona. l. data.

b Et uiſu. iij. q. ix. cap. teſtes.

Poteſt. Iſte § diuiditur in duas partes. In prima ſoluit aliter, quā ſuperius dixerat, dicens ꝙ domeſtici ad teſtimoniū non admittūtur pro eo, cuius ſunt domeſtici. ſupradicti autem clerici nō pro domeſticis admittūtur, ſed ꝓ eccleſia, q̄ mater eſt omniū. In ſecūda parte dicitur ꝙ presbyteri in contractibus ſecularium non debent ad teſtimonium uocari, ſi tamen caſu interfuerint, epiſcopo iubente teſtimoniū ferre poſſunt, ut in ſeq. c. docetur.

c Qvanquam. Non rogentur. an poſsit clericus cogi, notaui ij. q. vj. c. ſtatuendum.

d Euentu. Supra iiij. q. iij. c. ad fidem.

re nolueris teſtimonium. Diuerſæ nanq; ſunt ſpecies cauſarum, nec in omnibus cauſis crimina agitantur. In criminibus ſiquidem accuſatorum & teſtium illa diſtinctio obſeruanda eſt, quæ in canonibus continetur, ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Cæterùm in poſſeſsionum uel huiuſmodi negotijs hi potiſsimùm aſſumendi ſunt, qui eadem negotia tractauerunt, a de quorum auditu & uiſu b hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei ſunt ad aſſertionē cauſæ illius, nullatenus remoueantur: ſed ſicut alijs literis deliberatum eſt, inter ſancti Ioannis, & ſancti Stephani canonicos lis illa plenius decidatur. Poteſt ēt intelligi aliter: domeſtici ad probationem non admittantur, ut pro his uidelicet quorum ſunt domeſtici, teſtimonium ferant.

Hi autē (ſicut ſupra de actoribus dictum eſt) nō pro domeſticis, ſed pro eccleſia, quę mater eſt oīum pauperum, teſtimoniū dicant. In conficiendis aūt inſtrumentis ſeculariū negotiorū presbyteri nō uocentur ad teſtimoniū: ſed ſi caſu contractui eos interfuiſſe contigerit, iubente epiſcopo teſtimonium dicant.

Vnde in ſynodo habita Romæ ab Eugenio Papa ſtatutum eſt.

In conficiendis inſtrumētis ſacerdotes ad teſtimonium non uocentur.

CAN. II.

Qvanquam ſacerdotum teſtimonium credibile habeatur, tamen in ipſis ſecularibus negotijs pro conficiēdis inſtrumentis ad teſtimoniū non rogētur, c quia eos talibus rebus intereſſe nō cōuenit. Si aūt euētu d aliquo cauſæ interfuerint, & aliquid uiderint uel audierint: e ubi nullę ad illud idoneæ ſecularium inueniantur perſonæ, ne ueritas occultetur: f & malus, ut bonus æſtimetur, in prouidentia proprij epiſcopi ſit, ut aut coram ſe g & competentibus h iudicibus, aut aliter i honorificè ueritatē teſtificētur.

QVAES. III.

Qvòd autē k præter ſummā emolumenta ſectari ſit uſuras exigere, Auguſtini authoritate probatur, qui in pſal. xxxvi. ſcribit dicens: †

Qui plus quàm dederis accipit, uſuras expetit.

e Vel audierint. Et hoc eſt in illis caſibus ubi teſtimonium ualet de auditu: ut iij. q. ix. c. ſi debitum.

f Occultetur. Iſtud eſt regulare, quod in defectum probationum quilibet poſsit cogi: ut extra de teſt. cog. ca. peruenit. imo talis admittitur, qui alias non eſt idoneus: ut iiij. q. iij. c. item ſerui reſpōſo. ſimile eſt lv. di. c. priſcis. & de conſe. di. iiij. in neceſsitate. & C. de hæreti. l. ult.

g Coram ſe. Sed qualiter teſtaī clericus coram epiſcopo, cum cauſa uerſatur coram laico iudice, cum continentia cauſæ diuidi non debeat: ut extra de ſeque. ad hæc? Reſpond. hoc eſt priuilegiū clericorum, quod non coguntur coram quolibet iudice teſtificari, ſicut egregiæ perſonæ nō cogūtur corā quolibet iudice teſtificari, ut ff. de iureiurādo. l. ad perſonas. ²

h Competētibus. Scilicet, iudicibus eccleſiaſticis.

i Aut aliter. Id eſt ut committat epiſcopus aliquibus, qui excipiāt teſtimonia ipſorū. Io.

k Qvod aūt. Hic quęritur, an uſura ſit ultra ſortem aliquid recipere? Et certe ſic, niſi in quinque caſibus. Primo, in caſu fauore eccleſiæ. extra de uſur. ca. j. & cā. conqueſtus. Secundo, & cum fideiuſſor ſoluit ſortem & uſuras, poteſt uſuras petere, ut ff. de fideiuſſ. l. conſtitutus. Tertio, & cum pœna petitur præter ſortem: ut xij. quæſtio. ij. in legibus. Quarto, & cum petitur uſura tanquā intereſſe, ut dicam j. e. q. iiij. c. quoniam multi. & ff. pro ſocio. l. ſocius. qui. Quinto, & cū recipitur aliquid pro re, quæ non conſiſtit in pondere, numero, uel menſura, ſicut in locatione. Item in ſexto caſu ratione incertitudinis, ut extra de uſu. c. in ciuitate. & nō ſolum quodcūq; lucrum, ſed etiam ipſa ſpes facit hominem uſurarium: ut j.

Clerici ñ coguntur teſtificari.

² Ad idē [illegible] qd facere no debet laico. xxij. q. ul. c. ul. ſecūdū Io. de Fā.

Vſura aliquādo nō committitur. licet ultra ſortem quid accipiatur.

† Verſi. tota die miſeret.

ut j.ea.c.j.ſicut ſpes facit hominem ſimoniacum:ut j.q.iij.c.non ſolum. Ad intelligentiam aũt huius quæſtionis ſcias quod duo ſunt contractus,qui de natura ſui gratuiti ſunt, ut mutuum & cōmodatum. In mutuo certum eſt,& requirit quod ſit gratuitum : alioqui eſt uſura. Item ſi commodatũ nō eſt gratuitũ , non quidem eſt uſura, ſed tamen ſi aliqd recipit pro cōmodato, ſtatim deſinit eſſe cōmodatũ quia aut recipitur aliquid pro re ipſa aut pro uſu rei ſi pro re ipſa aliqd recipit,aut eſt pecunia,aut alia res. ſi pecunia, eſt emptio ſeu uẽditio.ſi alia res, erit cōtractus ꝑmutationis. ſi ꝓ uſu rei accipitur pecunia , erit cōtractus locationis.ſi res alia , erit cōtractus innominat[a],do ut des uel do ut facias . oẽs iſti cōtractus ſunt liciti laicis & cauſa negotiatiõis:ut lxxxviij.di.c.fornicari.Clerici tñ inquãtũ pñt debent abſtinere ab emptiõe & uẽditione: qa illud nõ facile fit ſine peccato: ut j.de pœn.di.v.c. qualitas . Tñ in cauſa neceſſitatis ꝑmiſſum eſt clericis negotiari , ut extra ne cle.uel mona.c.j licitũ tñ eſt clericis emere aliquã rudẽ materiã,& inde aliqd artificiũ facere, ſi eis ſua nõ ſufficiũt:ut xcj.diſt.c.clericus uictũ.& xxj.q.j.c.j.de conſec.diſt.v.c.nunquam. Et tunc non acquiritur lucrũ ex negotiatione,ſed ex artificio . talia enim lucra licita erant Apoſtolis:ut xxj.q.j.c.j.

Contractus duo ſunt gratuiti.

1 Adde hic Bal.in titul.C.de conſti.pe. in j.glo.& in l.iij . & ibi clarius per eundẽ Bal. & Salice.C.de exercito. Bal. in l.ij. in prin.C. de uſu rei iud.& in c. j.in v.col. de plus peti . late. per Salice . in authẽtica ad hæc. in xj. q̃one . C.de uſu. Iaſon in l. cunctos. in 24. col. uerſi. 6.& ulti. quæſto . C . de ſum. trin. Ioan.Cal. in conſil. xj . poſito ſub tit.de uſuris.do. Alexan.in conſ.30 j. quod incipit , uiſo proceſſu cauſæ uertentis inter Ioã.in alt. col.

2 ad cap. xviij.

Clerici an poſsint emere & uẽdere.

3 Periculo. l. ſi unus ex ſocijs . §. ſi unus . pro ſocio.

3 Vẽdere. puta locã

CAN. I.

SI fœnerraueris homini:id eſt, ſi mutuò dederis pecuniã tuam,à quo plus, quàm [a] dediſti expectes,nõ pecuniã ſolam, ſed aliquid plus quàm dediſti [1] , ſiue illud triticũ ſit,ſiue uinum,ſiue oleum ſiue quodlibet aliud, ſi plus quã dediſti expectes [b] accipere,fęnerator es , & in hoc improbandus , non laudandus .

Item Hieronymus ſuper Ezechielem,lib.vj. †

Quicquid ſupra datum exigitur,uſura eſt.

CAN. II.

PVtant quidam uſuras tantùm eſſe in pecunia [c] , quod prouidens diuina ſcriptura omnis rei aufert ſuperabondantiam,ut plus nõ recipias , quam dediſti . Item alij pro pecunia fœnerata ſolẽt munuſcula diuerſi generis accipere , & non intelligunt ſcripturam uſuram appellare , & ſuperabundantiam quicquid illud eſt , ſi ab eo quod dederint plus reacceperint.

Item Ambroſius de Tobia. †

Quicquid ſorti accedit , uſura eſt.

CAN. III.

PLerique refugientes precepta [d] legis [e] , cùm dederint pecuniam negotiatoribus [f] , nõ in pecunia uſuras exigunt , ſed de mercibus eorum tanquam uſurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant quid lex [g] dicat † neq; , inquit,uſurã eſcarum accipies,neque omnium rerum. Item : Eſca-

SI fœnerraueris. CASVS. *Aliquis dedit pecuniam mutuam : & præter ſortem aliquid expectabat. quæſitum fuit ab Auguſtino utrum ſit uſurarius ? Et reſpondet quod ſic .*

a Plus,quam.ſupple quod conſiſtit in pondere , numero,& menſura.ſed in equo & domo aliud eſt:quia ibi licitum eſt recipere ſortem & lucrum.& eſt ea ratio,quia in prædictis, quæ conſiſtunt in pondere numero & menſura , trãſfertur dominium:cum illud ſit mutuum . Vnde res illa ſtatim eſt periculo [3] illius qui recipit eam.unde inconueniens eſſet,ut nomine illius rei magis grauaretur. ſed domus & equus non ſunt periculo ſui.Vnde nõ eſt inconueniens , ſi alias grauetur pro re tali dando aliquid.ad hoc facit.ff.de iureiur.l.eum qui. Sed cõtra hoc obijcitur.Pone qd aliquis uendat uſum pecuniæ,& recipiat in ſe periculum pecuniæ.talis contractus nõ eſt uitioſus:quia cũ uſus ſit illius,qui uendidit,licite poteſt eũ uẽdere. [3] Et ſic habes quod aliquis pro pecunia poteſt recipere pecuniam,& aliud in hoc caſu : alias non . & hoc ideo,quia pecunia nõ deterioratur , ſicut aliæ res deteriorãtur. Item nõne ſi creditor alicui gratis mutuat pecuniam,uenditor tenetur ei ad antidora : ut extra de teſt.c.cum in officijs.& ff.de peti. hęre.l. ſed & ſi. §.conſuluit . & naturaliter eſt ei obligatus ad aliam, quare ergo illam naturalem obligationem non poteſt deducere in ciuilem , ſcilicet ut pactum fiat pro illa danda,ad quam tamen tenetur : cũ ẽt talia pacta interueniãt in ſpiritualibus ad quæ alias qs teneť extra de præben. ca. ſignificatum.& extra de elect.cap.ſignificaſti.

b Expectes. Ex pacto ſecundũ quoſdam , uel etiã ſine pacto.qa ſola ſpes facit uſurarium,ut hic.Sed quid ſi mutuet eo pacto,ut ſibi etiã remutuet , cũ opus habuerit ? Nõ credo, quod illud poſſet deducere in pactũ : & ita hic naturalis obligatio nõ põt deduci in pactum. [3]

c PVtant. Pecunia . ſtricte ſumitur hic nomẽ pecunia. nam generaliter dicitur pecunia quicquid habes, ut j.q.iij.c. totum.

d PLeriq; . Præcepta. Nolũt quidam facere contra legẽ, ſed faciunt fraudẽ legi. Ille uero facit fraudẽ legi, qui obſeruat uerba legis, ſ; mẽtem eius circumuenit : ut ff.de legib.l.fraus . Fit fraus legi quatuor modis . De re ad rem:id eſt, quando in fraudem datur aliqua res , ut hic , & j.q.j ca. ſunt nonnulli.talis eſt fraus Macedoniani.ff.ad Macedonia.l.ſed Iulianus. §.mutui. Item de perſona ad perſonam,ut cum quis ſub perſona alterius exercet uſuram,ut xlvj.diſtinct.cap ſicut non ſuo.& cum maritus non poteſt aliquid dare uxori , ſupponit aliam perſonam cui det : ut ff.de dona. inter uirum & uxo. hæc eſt ratio.§.ulti. Item de uno contractu ad alium contractum fit fraus.ut cum mulier non poſsit dare aliquid uiro,fingit ſe uendere ei:ut ff.de donat.inter uirum & uxorẽ.l.ſi ſponſus. §.circa.ſic xvj . quæſtio. iij . capit . ſi ſacerdotes . Item de uno contractu ad alium fit fraus,ſed alio modo : ut cum mulier nõ poſſit fideiubere, conſtituit ſe principalem debitricem: ut ff.ad Velleianum.l.quamuis.xxxiij. quæſtio.v.capitu.mulierem . [4]

e Legis, Id eſt,canonis legitime agentis , ſcilicet legis propheticæ dicentis : Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram,&c.

f Negotiatoribus . Videtur quod ſi quis pecuniam ſuam dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det ſibi partem lucri:quod illud ſit licitum:quod non cõcedo ſi periculum ſpectet ad recipientem,ut ſit inter eos contractus mutui,ſed ſi per illa uerba ſocietatem contrahunt , & tunc periculum ſpectat ad utrunque, tunc bene licitum eſt quod unus ſocius det pecuniã, & alter ſuppleat laborem,qui deeſt in pecunia,ut ff. pro ſocio.l.quinta.

g Lex.Moſaica.

do.Franc. Purpura . l.ij. §.j.colum.9.nu. 68. ſi cer. per . [redacted]

† c.xiiij.

3 Iſtã ſententiã tenet Goffr. extra de uſur. cõſuluit. ſ; gl. præcedẽs uř innueř cõtrariũ , uerſic. itẽ nonne. Archidia .

3 Adde ad hoc plene not . per Iaſ. in l. cunctos. col.xij.C. de ſum . trini.

Legi ſit fraus quadrupliciter.

4 De hac materia plene no. extra de priui. quãto, ibi uideas ĩ ſumma Hoſt. de contrahen.emp. §.ulti.

a Accedit. ex pacto.
b Ad negotiatorem. cui credidit pecuniam.
c Poma. Videtur ergo q̃ uſura differat in hoc a crimine ſimoniæ, q̃ a crimen ſimoniæ non cõmittit in modico, ut extra de ſimo. & ſi qõnes. ſ; non eſt ita. & ca. & ſi qõnes intelligas quod non præſumit in modico cõmitti ſimonia ratione perſonæ.

Simonia an in modico committatur. † Vide Alcia. parer. li. vij. ca. ulti.

d QVod uero. Nulli licitum eſt uſuras ſumere, nec etiã Iudæo, ut extra de uſu. poſt miſerabilẽ. uidet tamen q̃d in caſu licitum ſit etiam Chriſtiano ſumere uſuram: ut ĩ. ea. ca. ult. tamen licitũ eſt aliquãdo ultra ſortem aliquid recipere, ut notaui in proxima quæſt. ĩ. i ſumma.
e CLerici. Indignis. Licitas enim negotiationes poſſunt clerici facerẽ: ut extra ne cler. uel mona. c. j. & hoc cum eis ſua nõ ſufficiũt: ut xcj. diſ. c. clericus.
f Si ceſſare. Nõ ergo ſtatim deponẽdus eſt clericus ꝓpter uſuras. xlvij. diſt. c. j. Arg. cõtra xlvij. diſt. ca. ij. Solu. ſtatim deponendus eſt: & quod hic dicitur, refertur ad facultatem diſpenſandi.
g MIniſtri. Datã. ĩ. xlvj. diſt. c. non licet.
h CAnonũ. Et uendendi. In eadem forma, ſed ĩ rudi materia poſſunt emere coriũ & chartas, & inde facerẽ ſotulares & libros: ut xxj. q. j. c. j. & xcj. diſt. ca. cleric⁹. nec ẽ negotiatio, ſ; artificiũ.
i SI quis oblit⁹. Ex quolibet.

g Vel de turpi lucro hoc intellige. ſed cõtra in vſura ſecũdũ Lau. de hoc legi. & not. extra de vſur. prætere. ibi videas. Archidia.

uſura eſt, & ueſtis uſura eſt, & quodcunq; accedit [a] ſorti, uſura eſt: & quod uelis nomen ei imponas, uſura eſt. Item ſi quis inſtaurandum conuiuiũ putat, ad negotiatorem [b] mittit, ut abſinthiaci cupellã † deferat ſibi gratis, ad cauponem dirigit, ut Picenũ uinum aut Tyriacum requirat: ad laniũ, ut hyllam ſibi procuret, ad alium, ut ſibi poma [c] adornet.

Item ex concilio Agathenſi.

Quando amplius quàm debetur exigitur, uſura accipitur.

CAN. IIII.

VSura eſt, ubi amplius requiritẽ, quã quod datur: uerbi gratia, ſi ſolidos decem dederis, & amplius quæſieris: uel ſi dederis frumenti modium unum, & ſuper aliquid exegeris.

Ecce euidẽter oſtẽditur, quòd quicquid ultra ſortem exigitur uſura eſt.

QVAESTIO IIII.

QVòd uerò [d] nec clericis nec laicis liceat uſuras exigere, probatur authoritate Gelaſii & aliorũ.

Ait enim Gelaſius papa ſcribens clericis per Lucaniam & Siciliam.

A quæſtibus negotiationis clerici abſtineant.

CAN. I.

CLerici ab ĩdignis [e] quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negociationis ingenio, uel cupiditate ceſſandum. In quocũque uerò gradu ſint, ſi ceſſare [f] noluerint, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur.

Item ex concilio Arelatenſi primo, quod cõfirmauit Papa Syluester.

Excommunicentur miniſtri altaris, qui fœnerantur.

CAN. II.

MIniſtri, qui fœnerãtur, placuit iuxta formam diuinitus datam [g] eos à communione abſtinere.

Item ex concilio Terraconenſi. †

Qui uolunt eſſe in clero, à ſtudio negociationis abſtineãt.

CAN. III.

CAnonum ſtatutis firmatũ eſt ut quicunque in clero eſſe uoluerit, emendi uilius, & uendendi [h] carius ſtudio non utatur. quod ſi exercere uoluerit, cohibeatur a clero.

Item ex concilio Martini papæ.

Alienetur à clero uſuras aut ſuperabundantiam exigens.

CAN. IIII.

j SI quis oblitus timorem domini & ſanctarum ſcripturarum, quæ dicunt: Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram poſt hanc cognitionem magni concilij fœnerauerit, uel centeſimam exegerit, aut ex quolibet [i] negotio turpis lucri quæſierit, aut per diuerſas ſpecies uini, uel frugis, uel cuiuslibet rei emendo, uel uendendo aliqua incrementa ſuſceperit: de gradu ſuo deiectus, alienus habeatur à clero.

Item ex eodem. †

Pro pecunia, quam clericus mutuò dedit, iuſto prætio ſpecies accipere poteſt.

CAN. V.

ij SI quis clericus in neceſsitate ſolidum [k] præſtiterit, hoc [l] de uino uel frumento accipiat, quod [m] mercandi [n] cauſa tempore ſtatuto [o] decretum [p] fuerit uenundari. Cæterum, ſi ſpeciem non habuit neceſſariam, ipſum, quod dedit ſine ullo augmento recipiat.

Item ex concilio Agathenſi tertio. †

Clericus non accipiat plus, quàm commodauit.

CAN. VI.

NVllus clericorum amplius accipiat, quàm commodauit. Si pecu-

xxj. q. iij. c. placuit
k SI quis clericus. Solidũ. ſcilicet pecuniam numeratam.
l Hoc. i. tantum.
m Quod. id eſt, quantum.
n Mercãdi. Si deberent uendi.
o Tempore ſtatuto. id eſt, ſolutionis tempore.
p Decretum. A iudice uel ab alio: ſcilicet hoc uult dicere, q̃ creditor frumentũ pro tãta pecunia debet recipere, quãtũ ualuit tpe ſolutionis: [a] & ita cõſiderandũ eſt tẽpus ſolutionis. Sed ſi non eſt præfixum, tũc æſtimatur quantũ ualet tempore, quo res petitur: ut. ff. ſi cert. pet. l. uinum.
Quoniam

† cap. …
a Non igitur elligas, q̃ hic tempus ponat neceſsitas uenditori aliud quã debeat accipiendi, ſed plus nõ exigẽdi aliud enim pro alio non põt ſolui inuito. ff. de ſol. l. quis. C. eo. tit. c. autẽ. ſecũdum B. L. ſid. Arch. Pſal. 14.

† Imo ex conſilio Terraconẽſi. c. ...

† Imo ex cõcilio Carthagineſi iij. ca. ...

niam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem, eandem quam dedit, accipiat: & quicquid aliud, tantum quantum dedit accipiat.

Item Leo Papa. †

Etiam laicis uſura damnabilis eſt.

CAN. VII.

NEc hoc prætereundum quoque duximus eſſe, quoſdam lucri turpis cupiditate captos, qui uſurariã exercere pecuniam, & fœnore uolũt diteſcere: quod nos, ut nõ tantùm dicamus in eos, qui ſunt in clericali ordine conſtituti, ſed etiam in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus: quod uindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus: ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

Item ex Niceno concilio. †

Eijciantur à clero turpia lucra ſectantes.

CAN. VIII.

QVoniam multi clerici auaritiæ cauſa turpia lucra ſectantes, obliti ſunt diuini præcepti, quo dictum eſt. Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram. ſtatuit hoc ſanctũ concilium, ut ſi quis inuẽtus fuerit poſt hanc diffinitionem uſuras accipere, uel ex quolibet tali negotio turpia lucra ſectari uel etiam ſpecies frumentorum ad ſeſcuplum † dare: omnis, qui tale aliquid conatus fuerit ad quæſtum, a deijciatur à clero, & alienus habeatur ab eccleſiaſtico gradu.

Item Iulius Papa.

Turpe lucrum ſequitur, qui minus emit, ut plus uendat.

CAN. IX.

QVicunque tempore meſsis, uel uinde miæ non neceſsitate: ſed propter cupiditatem cõparat annonam uel uinũ: uerbi gratia de duobus nummis comparat modium b unum, & ſeruat uſque dum uendatur denarijs quatuor, aut amplius: hoc turpe lucrum dicimus.

Item Ambroſius in libro de bono mortis.

Rapinam facit, qui uſuram accipit.

CAN. X.

SI quis uſuram accipit, rapinam c facit uita non uiuit.

Item Auguſtinus ad Macedonium. †

Non minus crudelis eſt qui pauperẽ trucidat fœnore, quã qui diuiti aliqua rapit.

CAN. XI.

QVid dicam de uſuris: quas etiam ipſę leges & iudices reddi d iubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid, uel eripit diuiti, quã qui trucidat pauperem fœnore? Hæc utique atque huiuſmodi malè utique poſsidentur, & uellem ut reſtituerentur: ſed non eſt quo iudice repetantur. Iam uerò prudenter intueamur quod ſcriptum eſt: e Fideli homini totus mundus f diuitiæ ſunt, infideli autem nec obolus. g Nonne omnes qui ſibi uidentur gaudere conquiſitis, eisq; uti neſciunt alienum h poſsidere conuincimus? Hoc enim certè alienum non eſt, quod iure poſsidetur. hoc autẽ iure poſsidetur, quod iuſtè: & hoc iuſtè, qđ bene. † Omne igitur quod malè poſsidetur, alienum eſt. malè autem poſsidet, qui malè utitur.

Porrò à quo uſuræ exigendæ ſint, Ambroſius † teſtatur dicens.

a QVoniam. Ad quæſtum. Videtur hic ꝙ prohibeamur ſumere uſuram cauſa lucri captandi, non autem uitãdi damni: arg. ad hoc ĩ. ea. c. ſi quis oblitus. vbi dicitꝰ, incremẽta ſuſceperit, maxime ſi ſit bonę fidei contractus: , ubi ex ſola mora veniũt vſurę: vt ff. de uſur. l. mora. §. in bonæ. ſi quis ergo eſt in mora ſoluendi, ab eo poſsũt repeti vſurę, nõ tãquam vſurę ſed tãquã intereſſe: vt ff. pro ſoc. l. ſocius qui. & tũc petunt vſuræ iudicis officio, nõ iure actionis licite em̃ põt quis agere ad hoc, vt reddat indennis: vt extra de fideiuſ. c. peruenit. & xij. q. ij. c. ſi qs de clericis. ubi agit ad intereſſe.

b QVicunq;. Modium. Si aliquis uendat merces, quæ mõ ualent quatuor, & facit pactum ut ei dentur quinq; ad terminũ præfixũ, illud nõ eſt uſura ſi dubium eſt quãtũ poſſunt ualere merces illæ ad terminum præfixum ut extra de uſur. c. in ciuitate. licet ſi uenderet longe cariori foro, quã modo ualeant, tũc eſſet uſura: ut extra eo. ti. c. conſuluit. Ioan. Et ꝙ dicitur de uenditione mercium, intelligitur ſi tempore contractus nõ fuerat uenditurus: alioqui eſſet uſura: ut extra eo. tit. cap. ult. B.

c SI quis. Rapinam. Sic ergo uſurarius eſt raptor ergo in eum nõ transfertur dominium, ſicut nec in ſimoniacum. poteſt tamen cõcedi ꝙ nõ trãsfertur dominium in eum. Item cum uſurarius nõ audiatur, niſi reſtituat uſuras, quas ab aliquo receperit ergo nec raptor: ut uidet ꝙ nõ admitto. Et rapina large ſumitur pro qualibet iniuſta uſurpatione: ut xxxij. q. iiij. c. meretrices.

d QVid dicã. Reddi. Id eſt, dari: quia uerbum reddẽdi ponitur pro uerbo dandi. ff. de uerb. ſig. l. uerbum reddẽdi. Poteſt tamẽ dici, ꝙ ſecundum leges nõ ſunt dandę uſuræ: tum quia ſacræ leges nõ dedignantur imitari ſacros canões: ut ij. q. iij. c. ſi quẽ. §. notãdũ tum quia Imperator iubet ſeruari ea q̃ ſtatuta ſunt i Niceno cõcilio: ut in auth. de eccl. ti. in prin. col. ix. ſed Nicenum conciliũ prohibet uſuras: ut xlvij. diſt. c. quoniam. & ĩ. e. c. quoniam. cũ ergo Imperator cõſtitutione ſua cõfirmauit ſtatuta Niceni cõcilij, patet ꝙ uoluit derogare omnibus legibꝰ, quæ loquuntur de uſuris. Vel dic ut dixi x. di. c. lege.

e Scriptum eſt. In prologo Bibliæ.

f Totus mundus. Id eſt, quælibet parua pars mũdi, ut hæc dictio totus, hic ponatur diſtributiue.

g Nec obolus. ſupple totus mũdus.

h Alienũ. Canon fingit rem alienã illã, qua quis male utitur: ut hic, & xlvij. di. c. ſicut hi. & extra de uerb. ſig c. ius dicitur.

Vſurę etiã dãni uitãdi poſſunt peti.

† j. epiſtola j.

a Quæ ſint actiones ſiue cõtractus bonæ fidei habet Inſtitu. de actio. §. actionũ. & not. extra de excep. cum uenerabilis. in glo. quæſitum, &c.

† c. xvij.

Vſura quãque non ſit, licet pro quatuor quinque ſoluãtur.

pſal. 14.

b Id eſt, ut tantundem cum augmẽto ſextæ partis, puta ſeptẽ pro ſex, [redacted] Dominiũ non transfertur in uſurarium.

Vſuræ etiã ſecũdum leges non ſunt dandæ.

a Hic uult dicere, qđ ea, q̃ poſſidet, licet pauca, ei ſufficiũt, ac ſi totꝰ mũdus eſſet ſuus ſecundum Gof. Arc.

† Epiſtola liiij.

† Hinc Tho. Aquinas in opuſculis, tracta. de uſur. ca. v. infert qđ ſecũdum legẽ diuinam non trãsfertur dominiũ in uſurarium: ſed tantum ſecundũ legẽ humanam.

Ab illo exigere uſuram poſſumus, cui iure nocemus.

CAN. XII.

AB illo exige uſurã, cui [a] merito nocere deſideras: cui iure inferuntur arma, huic legitimè auferuntur uſuræ, quẽ bello uincere non potes. ab hoc uſuram exige, quẽ non ſit crimen occidere. ſine ferro dimicat, qui uſuras flagitat. ſine gladio ſe de hoſte ulciſcitur, qui fuerit uſurarius exactor inimici. Ergo ubi ius [b] eſt belli, ibi ius uſuræ.

QVAESTIO V.

[c] *QVòd uerò eleemoſynæ non ſint faciẽdæ ex fœnore, uel uſuris, nec quolibet malè acquiſito, Auguſtinus teſtatur in lib. de uerbis domini, tractatu † xxxv.*

De uſuris eleemoſyna fieri non poſſunt.

CAN. I.

NOlite uelle eleemoſynas facere de fœnore & uſuris. [d]

Item Auguſtinus.

Oblatio de rapina reprobatur.

CAN. II.

IMmolantis ex iniquo, oblatio eſt maculata. Dona iniquorũ non probat altiſsimus, nec reſpicit in oblationibus iniquorum, [e] nec in multitudine [f] ſacrificiorũ eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium de ſubſtãtia pauperis quaſi qui uictimat filium in conſpectu patris ſui. Panis egentium, uita pauperis eſt: † qui defraudat illum, homo ſanguinis [g] eſt: qui effundit ſanguinẽ, & qui fraudem facit, neceſſariò fratres [h] ſunt.

Item Auguſtinus in homilia. †

Non eſt aliquid rapiendum diuitibus, ut detur egentibus.

CAN. III.

FOrtè aliquis cogitat & dicit: multi ſunt Chriſtiani diuites auari, cupidi: nõ habebo [i] peccatũ, ſi ſuum illis abſtulero & pauperibus dedero. Vnde enim illi nil boni agunt, mercedem habere potero: ſed huiuſmodi cogitatio ei diaboli calliditate ſuggeritur. Nam ſi totum tribuat pauperibus, quod abſtulerat, addit potius peccatũ quã minuat.

Item Hieronymus.

De eodem.

PALEA.

NEmo qui rapit, moriens ſi habet unde reddat, ſaluatur. Si eos, quorũ fuit, inuenire non poterit, eccleſiæ uel pauperibus tribuat.

Item Ambroſius.

De eodem.

PALEA.

RApinam emere nõ licet, niſi ea intẽtione, ut cui eſt ablata reſtituatur.

Item Auguſtinus. †

Furtum committit, qui inuẽtum non reddit.

---

a AB illo. Cui. Sicut nulli nocere debes, ſic à nullo debes petere uſuras, ut e. intelligatur negatiue, & ſic planũ eſt. Alij dicunt ꝙ ab hoſtibus licitum eſt petere uſuras. nam & omnia eorũ licite poſſumus auferre: ut xxiiij. q. vij. c. j. & ij. & quibuſcunque inſidijs poſſumus nocere eis: ut xxiij. q. ij. ca. dñs.

b Vbi ius. Iuſtũ. bellum eſt ꝙ geritur ex edicto principis: ut xxxiij. q. ij. c. Iuſtum. Ioan.

QVod uero. Hæc q. diuiditur in quatuor partes: in prima quarũ probat per ix. auth. ꝙ de uſuris & rebus male acquiſitis, de quibus dominiũ nõ transfertur, nõ poſſunt fieri eleemoſynæ. Secũda ibi, Ecõtra. Tertia ibi, Itẽ obijcitur. Quarta ibi, Sed Aug. Ioan.

c Quod uero. Quidã generaliter dicunt, ꝙ de nullo illicite acquiſito poteſt fieri eleemoſyna: nec de meretricio, nec de uſura, nec de alea, nec de hiſtrionatu, nec de ſimonia. Scriptum eſt enim: Honorabis dominũ deum tuũ ex iuſtis tuis laboribus. j. q. j. nõ eſt putanda. & in Deut. dicitur, Non accipies mercedẽ proſtibuli. & eſt argu. ad hoc j. e. eleemoſyna. & xxxij. quæ. iiij. ſicut non ſunt. Nam illicite acquiſita non ſunt in bonis noſtris, nec noſtra: ut ff. pro ſo. cũ duobus. §. ulti. Alij dicunt, ꝙ ſi de illicite acquiſitis non transfertur dominium, uel etiam transfertur, ſed competit repetitio, non poteſt tamẽ fieri eleemoſyna: ut in uſura. ar. extra de iureiur. debitores. & in ſimonia: ut extra de ſim. ueniẽs. Sed ſi non datur repetitio & transfertur dominium, bene fit inde eleemoſyna: ut ſi aliquid datur meretrici, illud non poteſt repeti: ut ff. de cond. ob tur. cau. idem quod ſi. §. quoties. unde de tali poteſt meretrix facere eleemoſynam. Idem de eo eſt, quod datur hiſtrioni, & de eo quod extorquetur ratione officij alicuius: ut j. ead. non ſane. Quod autem dicitur, quod ſacerdos nõ poteſt percipere mercedẽ ꝓſtibuli, poteſt dici quòd non debet recipi oblatio meretricis, licet eleemoſyna poſsit inde fieri. & hæc eſt rõ, ut ꝓ ruborem citius cõuertatur: ut xc. diſtinct. oblationes. & xvij. quæſtione iiij. miror. Sed de illis, quæ ſunt extorta per uiolentiam, non ratione officij alicuius, ut de rapina & d̃ furto, nõ poteſt fieri eleemoſyna. Dicũt tamẽ quidam, ꝙ ſi res furtiua uẽdaẽ, de nũmis illis poteſt fieri eleemoſyna: quia non ſunt nũmi furtiui, qui danẽ ꝓ re furtiua: ut ff. de fur. q uas. §. ult. ꝙ nõ credo, ut extra de uſuris cum tu. in fi.

d NOlite. Vſuris. Hic inculcatio uerborũ eſt, & fœnus dicitur uſura uſurarũ. unde Lucanus, Hinc uſura uorax, auidumque in tẽpore fœnus.

e IMmolantis. Iniquorũ. j. j. q. j. nullus. & ca. non eſt putanda.

f Nec in multitudine. ſed ĩ meritis: ut xxiiij. q. j. odi.

g Sãguinis. Supra lxxxvj. di. paſce.

h Fratres. Id eſt, pares, ſiue ſimiles in peccato. j. ea. c. multi. & de pę. di. j. homicidiorum.

i FOrte. Non habebo. Nec enim propter bonum eſt faciẽdum malum: ut xxx. q. j. noſſe. xxxij. qõ. iiij. ſicut nõ sũt. [2] Non uideẽ tamen, quod talis furtum cõmitta: quia furtũ nõ ſit, niſi adſit animus lucrãdi: ut ff. de fur. l. j. ſed nõ eſt ita: quia ſpecies furti eſt ex alieno largiri: ut ff. de fur. ſi pignore. §. j.

Eleemoſyna utrum fieri poſſit de illicite acquiſitis.

† Id eſt, ſermone.

† Facit ad hunc tex. l. cũ hi. cũ ibi not. ff. de tranſa.

† vij. lib. v. homiliarum.

1 De hoc nota. extra de decimis. ex tráſmiſſa.

Malũ propter bonũ non eſt faciendum.

2 Ad hoc plene extra ne cleri. uel mona. c. iij.

† Sermo. 19. de uerbis Apoſtoli.

Furari intendẽs q̃ ſq̃ue furtũ nõ cõmittit.

a SI quid inueniſti. Hic notabis, quod ſi inueni rem aliquã habitam pro derelicto, licet intendã eam furari, non tamẽ committo furtum. Item ſi nõ habetur pro derelicto, credo tamẽ ꝙ habeatur pro derelicto, ſimiliter nõ committo furtũ. ſi autem non habetur pro derelicto, nec credas ꝙ habeat, ſi eo animo accepiſti, ut domino reſtituas, nõ cõmittis furtum: hoc tamẽ in libello debes proteſtari. hoc totum habes ff. de fur. falſus. §. q alienum. Item & hoc ſcias, ꝙ ſi quis inuenit theſaurũ in loco ꝓprio, ſtatim inuẽtoris eſt. ſi autẽ in loco alieno & caſu fortuito eũ inuenerit, dimidi⁹ ſit inuẽtoris, & dimidius ſit domini loci. Si uerò ſtudio ſic quæſiuit, & inuenit eũ in loco alterius, totus erit domini loci. Si uero ĩ ſacro uel religioſo loco caſu fortuito inuenit theſaurum, totus eſt inuẽtoris. ut inſtitu. de re. diu. §. theſaur⁹. & C. de theſau. l. nemo. lib. x. Ioan.

† Epiſtola ex lib. vij.

Theſaur⁹ inuẽt⁹ cuius eſt.

† Orige. Homil. 4. in c. vj. Leuitici.

b MVlti. Dicunt. Iſti male dicũt: quia oẽs ſcire debẽt, ꝙ ſuũ nõ eſt, ad alios pertinere: ut C. unde ui. conquerebatur.

NEque. Probat duobus exemplis, ſcilicet ſecũdo & quarto. Et nota, ꝙ prima duo exempla opponuntur ſibi, & ſequentia duo ſimiliter. ſecundũ exemplum eſt ibi, Neq; ſi alias. Tertium ibi, Nec tyrannice. Quartum ibi, Nec uituperetur.

c Iuſtificat. Arg. ꝙ bonum non improbatur propter malum cohærens:

CAN. IIII.

SI quid inueniſti, a & nõ reddidiſti, rapuiſti, quãtũ potuiſti, feciſti: quia plus non inueniſti, iõ plus non rapuiſti. qui alienum negat, ſi poſſet, & tolleret. Deus cor interrogat, non manum.

Item Gregorius. †

Qui de rebus conceſſis & bene quæſitis eleemoſynam impẽdit, illa placet Deo.

CAN. V.

ELeemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non ex illicitis & iniquitate congeritur: ſed quæ de rebus cõceſſis & bene acquiſitis impenditur.

Item Hieronymus in libro Leuitici. †

Peccat qui rem inuentam non reddit.

CAN. VI.

MVlti ſine peccato putant eſſe, ſi alienum quod inuenerint teneant, & dicunt: b Deus mihi dedit: cui habeo reddere? Diſcant hoc peccatum ſimile eſſe rapinæ, ſi quis inuenta non reddat.

Item Auguſtinus.

Bonus uſus non iuſtificat iniuſtè quæſita.

CAN. VII.

NEque enim ſi agris iniquè ac perperã inuaſis, ita quiſquam utatur, ut ex eorum fructibus largas eleemoſynas faciat, ideo rapinam iuſtificat. c Neq; ſi alias ruri paterno, uel iuſtè quæſito auarus incũbat, ideo culpanda eſt iuris ciuilis regula, qua poſſeſſor legitimus factus eſt. Nec tyrannicæ factionis peruerſitas laudabilis d erit, ſi regia clementia tyrannus ſubditos tractet.

Nec uituperetur ordo regiæ poteſtatis, ſi rex crudelitate tyrannica ſæuiat. Aliud eſt nanq; iniuſta e poteſtate iuſtè uelle uti, & aliud eſt iuſta poteſtate iniuſtè uelle uti.

Item Ambroſius in libro † de officijs.

Cum alterius detrimẽto alteri ſubuenire non licet.

CAN. VIII.

DEnique f ſi nõ poteſt ſubueniri alteri, niſi alter lædatur, commodius eſt neutrum g iuuari, quam grauari alterum. Ideoque in cauſis pecuniarijs interuenire non eſt ſacerdotale, h in quibus non poteſt fieri quin frequenter lædatur alter, qui uincitur: quoniam interceſſoris beneficio ſe uictum arbitratur. Sacerdotis eſt igitur nulli nocere, prodeſſe uelle omnibus: poſſe autẽ ſolius Dei eſt.

Item Gregorius in regiſtro.

Eleemoſyna, & ſacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex ſcelere.

CAN. IX.

SCriptum i eſt, Victimæ impiorum abominabiles ſunt Deo: uota iuſtorum placabilia. neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid, ſed à quo detur inſpicitur. Hinc eſt enim quod ſcriptum eſt: Reſpexit Deus ad Abel & ad munera eius: ad Cain autem & ad munera eius non reſpexit. Dicturus quippe quia dominus reſpexit ad munera, præmiſit ſolicitè quia reſpexit ad Abel. Ex qua re patenter oſtenditur, quia non offerens à muneribus, ſed munera ab offerente placuerunt. Dona quippe ini-

nec malum approbatur propter bonũ cohærens: ; ut lvj. di. undecũq;. & xxiij. q. v. relegentes. Ar. cõtra. xxij. q. ij. ſi quælibet.

d Laudabilis. Id eſt, licet iniuſtè electus bene utat dignitate, ꝑ hoc nõ cõualeſcit dignitas: ut j. q. j. principatus. hoc tamẽ fallit: ut extra de renun. niſi.

e Iniuſta. Id eſt, iniuſtè acquiſita. Oĩs. n. poteſtas à Deo eſt. arg. xxiij. q. j quid culpatur.

f DEuique. Sic xj. q. iij. nolite. cum ſuis concor. & xiij. q. ij. nõ æſtimenius.

g Neutrum. Arg. ꝙ nulli ſubueniendum eſt cum iniuria alterius: ut xxij. q. ij. primũ, ; & cauẽdũ eſt ne prætextu nocentis innocẽs puniatur. C. de his, qui latro. oc. l. ij. in fi. qa ſanctius eſt, &c. ff. de pœ. abſentẽ. & pœna ſuos tenebit auctores. C. de pœn. ſancimus. extra de his, quæ fiũt à maio. parte ca. quæſiuit. nec debet alteri per alterum iniqua cõditio afferri: ut ff. de reg. iur. non debet.

h Non eſt ſacerdotale. Arg. ꝙ ſacerdotes non poſſunt aduocare i cauſis: ut hic, & lxxxviij. di. perlatum. Arg. cõtra. xv. q. ij. obſeruãdũ. Sol. corã ſeculari iudice nõ poſſũt allegare, niſi ꝓ certis pſonis: ut extra de poſtu. c. j. ſed corã eccleſiaſtico bene. Ioã. Hodie ſacerdos nõ pôt poſtulare, niſi ꝓ ſe & eccleſia ſua, uel ꝓ cõiũctis & miſerabilibus pſonis, ut ex. eo. cap. ult. B.

SCriptũ. Hoc c. expoſitũ. eſt s. iij. qo. vij. in grauibus. §. ecce.

Dixit

; Ad hoc j. q. vj. conſuetudo. 32. q. 2. c. ſicut non omnis. §. his ita. & cap. quicquid. 11. q. 3. q recte. Ar. cõtra. 13. q. 5. tunc ſaluabitur. § Archi. †. iij c. ix.

Puniri nõ debet alter pro altero.

; Ar. 32. q. 4. ca. ſicut non ſunt. 14. di. quod ait. C. de ſta. & imagi. l. ult.

Proue. 15 b c

Gene. 4. c

Eccl. 34. c

quorũ non probat altiſsimus, nec reſpicit in oblationibus eorũ: nec in multitudine ſacrificiorũ propitiabitur peccatis eorũ. Idẽ: Lõge eſt dominus ab impijs, & orationes † eorum non exaudiet.

Prou. 15. d

† Alias, orationes iuſtorum exaudiet.

2 Econtra in Exodo legitur, ꝙ filij Iſrael exituri de Aegypto à uicinis ſuis acceperunt mutuò uaſa aurea & argentea: ex quibus poſtea ædificauerunt tabernaculum domino.

Exod. 3. g

His reſpondet Aug. in li. quæſtionum Exodi. †

† q. xxxix. ad c. ij.

Non licet aliena rapere exemplo Iſraelitarum ſpoliantiũ Aegyptios.

CAN. X.

DIxit dominus ad Moyſen: Petat uir à proximo, & mulier à proxima, uaſa argentea & aurea, & ueſtem. Non hinc quiſquam ſumendum exẽplum a putare debet ad expoliandum iſto modo proximum, hoc enim Dominus iuſsit, qui nouerat quid quenq; pati oporteat: nec Iſraelitæ furtum b fecerunt, ſed Deo iubente miniſterium præbuerunt.

Exod. 3. g

Delicta excuſan̄ authoritate maioris.

3 Item obijcitur aliena rapere nõ eſt cõtra præceptũ, nullo ſiquidẽ Dei mãdato rapina uidetur prohibita. Sed nomine furti omnis illicita uſurpatio rei alienæ intelligitur.

Vnde Auguſtinus in eodem libro. †

† q. lxxj. lib. ij.

Maioris pœnitentiæ eſt uiolenter aliquid eripere, quàm furari.

CAN. XI.

POenale c eſt occultè auferre: multo maioris d pœnæ eſt uiſibiliter eripere. Auferre ergo nolenti ſiue occultè, ſiue palàm, habet præceptum ſuum. Furti enim nomine bene intelligitur omnis illicita uſurpatio rei alienæ. Non enim rapinã permiſit, qui furtum prohibuit: ſed utiq; furti nomine in lege ueteris teſtamẽti & rapinam e intelligi uoluit: à parte enim f totum ſignificauit, & quicquid illicitè rerũ proximi aufertur. His authoritatibus probatur, ꝙ neque ex rebus inuẽtis, neq; ex malè conquiſitis eleemoſynã quiſquã facere poteſt.

d Nõ mirũ cũ præcedat culpa: q̄a ꝓ ut dicit Auguſti. plus fraudator lædit dãno innocentię, quam alius damno pecuniæ. Pe.

4 Sed Auguſtinus contrà teſtatur dicens. †

† Sermo xxxv. de uerb. domini.

De malè acquiſitis bonum fieri poteſt.

CAN. XII.

QVi habetis aliquid de malo, facite inde bonum: qui nõ habetis de malo, nolite acquirere de malo. g Eſto tu bonus, qui bonũ facis de malo, & cũ cœperis aliq̄d boni facere de malo, noli remanere tu malus: nummi tui conuertuntur in bonũ, & tu remanes malus?

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonũ, qui reddit h quod illicitè abſtulit. nomine etiam mali cura & ſolicitudo mortalium exprimitur. de malo ergo bonum facit, qui pauperibus diſpenſat, quod cum labore & ſolicitudine acquiſiuit: iuxta illud Euangelij: Facite uobis amicos de mammona i iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi cauſa poſsidetur, ueluti cùm mathematicus ex arte, quam docet, uel ex futuris, quę prænuntiat, nonnulla lucratur. Quæ uerò de malo ſic acquiruntur, in bonum poſſunt conuerti: de pctõ ẽt aliqua nonnunquàm acquirun̄, quæ pauperibus iuſtè erogan̄. Vnde Auguſtinus ad Macedo. †

Luce 16. c

† Epiſtola liij.

Quæ malè acquiruntur, aliquando bene poſſunt expendi.

CAN. XIII.

NOn ſanè quicquid ab initio ſumit, iniuriosè aufert: k nã pleriq; nec medico l uolũt reddere honorẽ ſuũ, nec operario mercedẽ: nec tamen hæc, quæ ab inuito

a DIxit. Sumẽdum exẽplum. Argu. ab exemplis nõ eſſe argumẽtandũ. xij. q. ij. gloria. uerſi. neque uero. Argum. cõtra. xxxvij. di. qui de menſa.

b Furtum. Argu. ꝙ hoſtes poſſum⁹ decipere, & eis ſua auferre: ut xliij. di. in mãdatis. xxiij. q. vij. c. j. & ij. ĩ. di. viij. quo iure. & C. de cõmer. & merca. l. ij. Hic tamen ideo excuſan̄, q̄a maioris authoritate hoc fecerunt. & ita eſt argu. hic ꝙ authoritas maioris excuſat in illicitis: ut lxiij. di. Salonitanæ, & de cõſe. diſt. v. diſcipulos. xxiij. q. j. quid culpatur. ſic Abraham & Samſon, & alij multi fuerunt excuſati authoritate domini: ut xxiij. q. v. ſi non licet. argu. contra. xvj. q. j. in canonibus. & xij. q. ij. quicunq;.

Item obijcitur. Hæc eſt iij. pars q. in qua quæritur utrum rapina in decalogo inueniatur prohibita. & probat quod ſic per c. ſeq. Io. de Fant.

c POenale. Id eſt, dignum pœna.

Maioris. Magis enim delinquit raptor, quam fur, ut inſtit. ui bonorũ rapto. in prin.

e Rapinam. Argu. ꝙ aliquo prohibito, prohibita ſunt omnia ſimilia: ut extra de cõſti. trãſlato. & ĩ. di. iiij. denique. in ñ. & quæ ſequuntur ex illo. extra de cõſti. nã concupiſcentiam.

f A parte. n. Sic 32. q. 4. meretrices eſt autẽ furtũ pars rapinæ, eodẽ mõ quo genus eſt ps ſpeciei. rapina. n. ẽ ſpecies furti: nã omnis raptor eſt fur: ut inſtitu. ui bon. rapt. in princ.

Sed Aug. Hæc eſt iiij. pars q. in qua dicitur, ꝙ de quibuſdã male acquiſitis q̄ñq; tranſit dominium, & tũc põt fieri eleemoſyna. Io. de Fant.

g QVi habetis. De malo Gratianus tribus modis exponit illud uerbũ, facite de malo bonum, & bene, &c.

h Reddit. Vt in furto & rapina & in talibus oĩbus, ubi non transfertur dominiũ, nec datur repetitio.

i De mammona. Mammon dicitur dæmon, qui pręeſt diuitijs.

ADDITIO.

Sub. non quod in eis poteſtatem habeat, ſed quia homines teneat per eas. Archi.

k NOn ſane. Aufertur. Per iudicem.

l Nec medico. Præmittit. n. hic medicos, quaſi digniores: cũ tamen medici nõ ſint maioris ualoris, quã obſtetrices: ut C. commu. de leg. l. ſi duobus. j. reſpon.

Patro-

accipiuntur, per iniuriã accipiuntur, quæ potius per iniuriã non darentur. Sed nõ ideo debet iudex uendere iuſtum iudiciũ, aut teſtis teſtimonium uerum, quia uendit aduocatus iuſtũ patrocinium,[a] iuris peritus uerum conſiliũ. Illi enim inter utrãq; partem ad examen adhibentur: iſti ex una parte conſiſtunt. Cum autem iudicia & teſtimonia, quæ nec iuſta, nec uera uẽdenda ſunt, iniqua & falſa uenduntur, multò ſceleratius utique pecunia ſumitur, quia ſcelerate etiam, quãuis à uolentibus datur. Ille[b] tamen ſolet malè ſibi ablatã pecuniam repetere, qui iuſtum iudicium emit: quoniam uenale eſſe non debuit. Qui uerò pro iniquo iudicio dedit, uellet quidẽ repetere, niſi timeret, uel puderet emiſſe. Sunt aliæ perſonæ inferioris loci, quæ ab utraque parte non inſolenter accipiũt[c] ſicut officialis & qui amouetur,[d] & cui admouetur officiũ: ab his extorta per immoderatã improbitatem, repeti[e] ſolent: magiſq;[f] reprehendimus, qui talia inuſitate repetierunt, quã qui ea de more ſumpſerunt: quoniã multæ neceſſariæ pſonæ[g] rebus humanis, uel inuitant huiuſmodi cõmodis uel tenentur. Iſti ſi uiã uitæ mutauerint, aut excellentioris cõſcenderint ſanctitatis gradũ, facilius ea, quæ hoc modo acquiſierunt, tanquam ſua[h] pauperibus largiunt, quàm eis, a quibus accepta ſunt, tanquãaliena reſtituãt. Qui uerò cõtra ius ſocietatis humanæ furtis, rapinis, calumnijs, oppreſsionibus, inuaſionibus aliqua abſtulerint, reddenda potius, quàm donanda[i] cenſemus Zacchæi publicani[k] exemplo.

QVAESTIO VI.

QVòd uerò[l] pnĩa agi nõ poſſit, niſi *res aliena reddatur, teſtatur Auguſtinus in epiſtola ad Macedonium.*†

Pœnitentia non agitur, ſi aliena res non reſtituatur.

CAN. I.

SI res aliena, propter quã peccatũ eſt, reddi poſsit, & non redditur pœnitentia nõ agitur, ſed ſimulatur. Si autem ueraciter agitur, non remittit peccatũ, niſi reſtituatur[m] ablatum, ſi (ut dixi) reſtitui poteſt. Plerunq; enim qui aufert, amittit ſiue patiendo[n] malos, ſiue ipſe malè uiuẽdo: nec aliud habet unde reſtituat. Huic certe nõ poſſumus dicere, redde[o] qđ, abſtuliſti: niſi cũ habere credimus, & negare. Ve-

[a] Patrociniũ. hoc eſt cõtra Gu. qui dixit nihil poſſe pcipi pro iuſto patrocinio: ut not. xj. q. iij. nõ licet.

[b] Ille arg. contra illos, qui dicunt: ſi dedi tibi pecuniam, ut pro me iudicares in iuſta cauſa, ꝙ non poſſum repetere pecuniam datam: ut. ff. de cond. ob tur. cau. l. ij. ubi dicit, ꝙ talis litẽ perdit, qa uidet uelle iudicẽ corrumpere. Ego credo, qđ poſſit talis repetere pecuniã, ſi non eo animo dat, ut iudicẽ corrũpat. nã ſi dat eo animo, ut ius & gerẽ ſibi cõſeruet, tũc pt repetere: ut probat extra de ſimo. dilectus. ſed ibi dicit ꝙ repetit, ſi non ſeruatur pactum.

[c] Accipiunt ſportulas.

ADDITIO.

Hoc intellige, cũ non recipiunt ſalariũ de publico. xxiij. q. j. militare. lxxxvj. diſtin. non ſatis. uerſ. in ſingulis. Io. de Fant.

[d] Ammouetur. ui detur diſtinguere inter perpetuos & tẽporales officiales. Tẽporalem uocat eũ, q amouet: perpetuũ uocat eũ q ppetuo admouetur, id eſt traditur tale officium.

[e] Repeti. de facto.

[f] Magiſque. Hic uult dicere, ꝙ officiati reprehẽdunt non ex eo qđ aliqua extorquẽt, ſ; qa ea immoderate exigunt. Vñ talia nõ repetunt ab eis niſi certũ ſit eis ſalariũ cõſtitutũ: tũc enim ſi aliqd ultra hoc petierint, crimine cõcuſsionis tenent: ut xiij. q. j. militare. & ſoluẽt quadruplũ. xviij. diſt. quoniam.

[g] Neceſſariæ perſonæ. ad officiũ tale.

[h] Tanquam ſua. argu. quod de rebus illicite acquiſitis, dumtamen transferatur dominium in accipientem, fit eleemoſyna, ut ĩ. ea. qui habetis.

[i] Donanda. pauperibus.

[k] Zacchæi publicani. qui dixit: Si quem defraudaui, reddo quadruplũ. & ſic patet quod licite quadruplũ, uel duplũ peti põtuit xij. q. ij. cum deuotiſsimam.

QVod uero. Hęc queſtio diuiditur in quatuor partes, in prima quarũ pbat p c. Aug. quod non agit pœnitentia digna. ſi res non reſtituit. Scđa ibi, Si uero. Tertia ibi, Pro malis. Quarta ibi. Furtũ autem. Io. de Fant.

[l] Quod uero. ſiue ſint raptores, ſiue fures, ueram pœnitentiã nõ pñt agere. i. fructum ueræ pœnitentiæ nõ cõſequuntur, ut ĩ. ea. c. j. tñ admitti debẽt ad pœnitentiam: ut extra de pœnit. & remiſ. & quidã. & ĩ. de pœnit. diſt iij. c. ult. & diſt. v. falſas.

[m] SI res. Niſi reſtituat. Videtur hic ꝙ quantocunq; tempore quis alienã rẽ poſſederit, ꝙ non currit in ea pſcriptio, ut xxxiiij. q. ij. ſi uirgo. Nã diuturnitas tpis nõ minuit ſed auget peccatũ & aggrauat:[1] ut xxiiij. q. j. ſchiſma. unde i præſcriptione requirit bona fides à principio, & in medio, & in fine, & ex oi tpe pręſcriptionis: ut extra de præſcript. quoniã omne. Tu dicas, ꝙ ſi ex omni parte præſcriptionis habuit bonã fidẽ, tunc res illa facta eſt ſua de beneficio iuris. Vñ tũc nõ eſt dicẽdũ ꝙ habeat cõſciẽtiã rei alienæ, licet poſt tþs præſcriptionis incipiat ſcire rẽ alienã fuiſſe: niſi uolis intelligere. i. rei quæ fuit aliena. Quidã[2] tñ dicũt, qđ ſi aliquis rẽ præſcriptã haberet ex cauſa lucratiua, tenet ipſam reſtituere, ſi remordet ipſum conſciẽtia: qa nihil deperire credimꝰ ecclefiæ utilitatibꝰ, ſi ea quæ ſunt aliena reddant: ut liiij. diſt. gñalis. S; ſi eã habet ex cauſa nõ lucratiua, non tenet: ut ff. de his quæ in fraud. credi. qui aũt. §. ſi quid cum pupillo.

[n] Patiendo. i. permittendo. ꝙ alij male ei auferant.

[o] Redde. Hoc intellige, quando fur uel raptor non eſt ſoluendo. Sed ſi eſſet ſoluendo, licet res, quam abſtulerit

Præſcriptione cõpleta ſi ſuperueniat mala fides an debeat reſtitui.

[1] Vt extra de cõſue. c. ult. extra de ſimon. cũ in eccleſiæ. extra de eo qui dux. i ma. cũ haberet. iuxta finẽ. Arc.

Epiſtola liiij.

† Epi. 54.

[2] Vt Ala. quod dic ut not. extra de præſcrip. uigilãti. & de cõceſ. pręben. capi. nulla. Archidia.

ſtulerit, ſine culpa ſua perijſſet, tamen tenetur reddere æſtimationem ipſius. C. de fur. ſubtracto.

a Cruciatus. Argu. & qui pauperes ſunt & non ſunt ſoluendo, ſemper uerberandi ſunt pro debito: ut xij. q. ij. fraternitas. & in l. libertus. & hoc eſt uerũ ubi cõ

extra de Iudæis. ita quorundam. & xj. quæſtione. j. ſi quis ſacerdotum.

h Clam. ſi eſt occultum. ij. q. j. ſi peccauerit.

i Palam. ſi eſt manifeſtum. vj. q. j. ſi omnia.

k Diuerſitas. Arg. quod ſecundum diuerſitatem perſonarũ diuerſæ pœnæ ſtatuunt, ut xij. qõ. ij. fraternitas. xxiiij. qõ. iiij. corripiantur.

rùm quidam ſi aliquos ſuſtinet cruciatus [a], repente dum exiſtimatur habere quod reddat, nõ eſt iniquitas: quia ſi non eſt unde reddat ablatam pecuniam, tamẽ dum eam per moleſtias corporales reddere compellitur, peccati, [b] quo malè ablata eſt, pœnas luit. Sed non inhumanum eſt etiã ꝓ talibus intercedere, [c] nõ ad hoc ut minimè reſtituãtur aliena, ſed ne fruſtra homo in hominem ſæuiat. & paulò poſt. Illud uerò fidentiſsime dixerim, eum qui pro homine ad hoc interuenit, ne malè ablata reſtituat, & qui ad ſe cõfugientem (quãtum honeſtè poteſt) ad reddendum non compellit, ſociũ eſſe fraudis & criminis. Nam miſericordius opem noſtrã talibus ſubtrahimus, [d] quàm impendimus. Non enim opẽ fert, qui ad peccandum adiuuat: ac nõ potius adiuuat, [e] ſed obuiat ſubuertendo atque opprimendo. Sed nũquid nos ideo, aut exigere, [f] aut exigendum tradere, [g] uel poſſumus uel debemus? Agimus quantũ epiſcopalis facultas dat, & humanum quidem nonnũquam, ſed maximè ac ſemper diuinum iudicium cõminantes. Nolentes autẽ reddere quos nouimus & malè abſtuliſſe, & unde reddant habere, arguimus increpamus, obteſtamur,

quoſdã clam, [h] quoſdã palã [i] ſicut diuerſitas [k] perſonarũ diuerſam uidetur poſſe, uel uelle accipere medicinam.

§ *Si uerò rem alienam quis conſecrauerit, non eandẽ, ſed æſtimationem eius reſtituere debet.*

Vnde Gregorius.

Qui rem alienam conſecrat, eius æſtimationem reſtituat.

CAN. II.

COmperimus nullam excitiſſe cauſam, ꝓ qua res eorum potuiſſent rationabiliter à te occupari, atq; ad eas inconſulte ac temere conſecrari: idcirco experiẽtiæ tuæ præcipimus, ut quia quod ſemel conſecratum eſt, eis [l] non ualet ultra reſtitui † ſtudij tui ſit, ut ipſe eṗs debeat precium dare.

§ *Pro malis autẽ apud principes eccleſia debet intercedere, non eos temerario auſu defendere.*

Vnde Gregorius Romano defenſori. †

Eccleſia pro malis intercedat nõ eos temerario auſu defendat. CAN. III.

HI qui furtis publicis implicati ſunt, à nobis non uideantur iniuſtè [m] defendi, ne opinionem malè agentiũ ex indiſcrete defenſionis auſu in nos ullo modo transferamus: ſed quantum decet eccleſiam,

ueniuntur ex maleficio: ſed ſi cõueniunt ratione contractus alicuius, tunc ſufficit cedere bonis: ut C. qui bo. ce. poſ. l. ulti.

b Peccati. ergo adhuc non eſt liberatus à debito, ſ; tãtum à pœna: unde ſi poſtea peruenerit ad pinguiorẽ fortunam, æque põt cõueniri: ſicut ille qui ex aliquo contractu eſt obligat[us]. inſti. de act. §. ulti. & extra de ſoluti. Odoardus.

c Intercedere. ut xxiij. quæſ. v. reos. xvij. q. iij. reum. & eſt hic ar. quod clericus in foro ſeculari põt aliquẽ defendere in cauſa ſanguinis: ut xxiij. qõ. v. c. j. ij. & iij.

d Subtrahimus. Argu. ĩ. v. quæſtio. v. non omnis.

e Adiuuat. Arguit quod nõ debemus dominos noſtros iuuare in illicitis. xj. q. iij. ſi dominus & ca. non ſemper.

f Exigere. Id eſt, pœnas corporales infligere. Sed nonne clerici poſſunt uel eccleſia poteſt pœnas corporales infligere: ut v. q. v. illi qui. & xxiij. q. v. circũcelliones? Rñdeo, põt uel poſſunt, ſed non tantas quantas ſecularis iudex. Nõ. n. põt punire quãtum ad membri mutilationem, ut extra de raptor. in archiepiſcopatu.

g Tradere. ſi ergo clericus cœpit furẽ in domo, nõ tradet ipſum iudici. Sed ſi iudex furẽ captũ ei abſtulerit ui, nõ imputatur clerico: alioquin licite auferrentur clericis ſua, ut xxiij q. v. unum ſolum. Item nec clericum depoſitũ tradet epiſcopus iudici, extra de iudi. at ſi clerici. Vel dic, quòd clerici tales maleficos poſſunt tradere curiæ, non ut puniantur ad ſanguinis effuſionem, ſed alio modo, ut

Si uero rem alienã. Hęc eſt ij. pars. Ioan. de Fant.

CASVS. *Dictum eſt ſupra, quod res aliena domino reſtitui debet. Nunc uero ponit Gratianus caſum, in quo non ipſa, ſed eius æſtimatio eſt reſtituenda: puta cũ res aliena fuerit conſecrata, & ad hoc inducit ſeq. cap.*

l COmperim[us]. Eis, i. laicis: quia res ſemel conſecrata non debet amodo ad ꝓfanos uſus redigi, ut xij. q. ij. a[...]im. & ĩ. de conſe[cr]. diſt. j. ligna. Si aũt res illa fuiſſet alicuius eccleſiæ, illi bene eſſet reſtituenda, ut xij. q. ij. apoſtolicos. & xvij. q. iiij. quęſti. aliud tñ eſt in re animata. Nam ſi ſeru[us] alicuius fuit cõſecratus, bene reſtituiẽ dño ſuo: ut liiij. diſt. ex anti quis. ſed hoc ideo eſt, quia cũ ſeruus ſit res animata, delinquit permittendo ſe ordinari: ſed res inanimata in nullo delinquit, ut uides in ſimili vij. q. j. eṗs in diœceſi. Eandẽ rõnem aſsignat lex, qđ ſi neſcio ubi ſit ſeruus meus, nõ ideo poſſeſsionem ipſius ꝑdidi. ſed aliud eſt in his, quæ anima carent: ut ff. de acqui. poſſeſ. ſi rem mobilem. & l. Põponius. in prin.

Pro malis autem. Hæc eſt tertia pars quæſtionis. Ioan. de Fan.

m HI qui furtis. Iniuſte. id eſt, nimis iprobe & importune. & hoc uerum eſt, cũ ſcit aut credit eos iuſte cõdẽnatos. Si aũt fugerint ad eccleſiã, tunc oĩbus modis quibus põt tenet eos defendere, niſi ſit

Pauperibus quandoq; ſufficit bonis cedere.

Pœna corporalis ab eccleſia ꝑt infligi.

Clericus an poſsit furem tradere iudici.

† Dè hoc etiã notas xxiij. qõ. iij. Maximianus. ibi uideas & ij. q. vij. laicos. Ar chidia.

Conſecratio rei inanimatæ tollit dominiũ, ſecus in re animata.

l [...] ſupr. glo. Ioan. Andre. in c. ſemel. [de] regu. iur. in vj.

§ Vbi de hoc, ubi loquiẽ de monaſterio de rebus eccleſiæ cõſtructo, ꝙ debet reddi ipſi eccleſiæ ſecundum Lau. & hoc ẽt noc. Ray. in ſum. de inmu. eccle. §. itẽ pone. Archidia.

† Epiſtola xxiiij. lib. vij.

Eccleſiæ immunitate nõ oẽs malefactores potiũtur.

admonendo, & uerbū intercesſionis adhibendo, quibus ualetis ſuccurrite, ut alijs opem feratis, & opinionem ſanctæ eccleſiæ non inquinetis.

4 Furtum aūt non tam in quātitate rei, quàm in affectu furantis conſideratur

Vnde Hieronymus in epiſtola ad Titum, †

Non ſolùm in maioribus furtum committitur, ſed etiam in minoribus.

CAN. IIII.

F Vr † aūt non ſolùm in maioribus, ſed in minoribus etiā iudicatur. nō.n. quod furto [a] ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione [b] non idcirco diuerſa ſit fornicatio, ſi mulier ſit pulchra, aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulenta, ſed qualiſcunq; illa fuerit, una eſt fornicatio: ita in furto quantumcunque quis abſtulerit, furti crimen incurrit.

CAVSA XV.

Q Vidā ſacerdos crimine carnis lapſus eſſe perhibetur antequā ſacerdotalē benedictionē conſequeretur. Poſtquam uerò ſacerdotiū adeptus eſt, in furorem uerſus quēdā interfecit. Recuperata uerò ſanitate, apud epūm accuſatur ab ea, cum qua lapſus eſſe dicitur. epiſcopus autem die dominico cām examinat: ſacerdos īficiatur crimen ſibi illatum: quorundum clericorum ſibi patrocinia quærit, illi uerò non ſine pretio ſibi patrocinantur. tandem epiſcopus confeſſionē quæſtionibus extorquet: demum ſolus & abſq; ſynodali audientia illum ſententia ferit.

1 Quæritur autē an ea, quæ mente alienata fiunt, ſint imputanda.

2 Secundò, an pro impenſis patrocinijs liceat clericis munera exigere.

3 Tertiò, an ex mulieris confeſſione, iſte ſit condemnandus.

4 Quartò, an die dominico eius cauſa ſit uentilanda.

5 Quintò, an ſibi neganti purgatio ſit deferenda.

6 Sextò, an eius cōfeſſio cruciatibus ſit extorquenda.

7 Septimò, an abſque ſynodali audiētia epiſcopus ualeat ſacerdotē damnare.

8 Octauò, ſi ſponte confeſſus ē, aut ab alijs cō uictus fuerit, quod ante ordinationē peccauerit, an ſuſcepti ordinis officium exequi ſibi liceat.

QVAESTIO I.

1 Q Vòd āt [c] q̄ alienata mēte ſi[redacted] non [d] ſint imputāda, facilē uidetur poſſe pbari. Peccata nanq; alia penes uoluntatē animi, alia circa naturæ infirmitatē uidētur conſiſtere. Eſt autē uolun

---

ſit publicus latro, uel nocturnus depopulator agrorū ut xvij. quæſt. iiij. reum. & cap. ſicut & extra de immu. eccl. inter alia. Si autē fuerit iniuſte condemnatus tūc eccleſia tenet eū modis omnibus iuuare. unde illud ē præceptum, Eripe eū, qui ducitur ad mortem: ut xxiij. q. iij. nō inferēda.

Capi. ij.

Furtum autem. Hęc eſt iiij. pars q. ſecundū Io. de Fā.

F Vr autem.

a Quod furto. Huic obuiat, quod dicitur. ff. de abig. l. j. ubi perpenditur, quod magis quis punitur pro boue quam pro oue: quia pro boue dat v. boues: pro oue iiij. Sed dicas quod ibi dicitur quod dabit iiij. oues: intellige præter illam, quā abſtulit. Item eſt contra extra de ſi. etſi quæſtiōes. ubi nō committitur ſimonia in modico, ſicut ī magno. Sed intellige quod ita non præſumit cōmitti in modico, ſicut in magno: quādoq; tñ pro modico nec magis, nec minus: ut de cōſe. di. ij. ſre uera. ī pri. ubi dicitur, quod omnes in deſerto mortui ſunt: & tñ duo ex eis non fuerūt mortui. ſ. Caleph & Ioſue. lxxvj. diſ. ieiunium. Sic ergo pro minima re poteſt agi de furto: ut hic, & inſtit. de re. diuiſi. §. gallinarum. licet actio de dolo non detur pro minima re: ut ff. de dolo. idem.

† Alias, furtum.

Simonia non fit in modico.

Furti agitur pro modico.

b Fornicatione. H. dixit magis peccari cū pulchra, [a] quam cū deformi quia magis uoluptuoſe cognoſcit: pulchrā: ſed in deformi quā citius poteſt abſoluit ſe. Baz. dixit magis peccari cū deformi: quia plura ſunt quæ ſuadent cōmiſceri pulchræ, q̄ deformi, ſ. pulchritudo eius & libido.

a Pulchra Do. Andre. Tiraqu. de leg. connubia. charta 5. ubi late.

Q Vod autē. Hęc q. diuiditur ī duas partes: ī quarū prima pbatur, quod ignorātes & pueri nō peccēt, ſi ignorātia eſt inuincibilis. ſ. cū nullo mō potuit ſcire, q̄uis daret operā. Si aūt ſcire potuit, & nō dedit operā, nō excuſat à toto, ſed à tāto. i. ī pte. Ita intelligenda eſt litera uſque ad c. merito q̄rit. Secunda ibi, de furioſis. Io. de Fant.

c Quod aūt. No. quod ſi qs eſt ita alienatus mēte, quod neſcit q̄d faciat, nec diſcernit, nec ītelligit, nō imputat ei, quod facit. ī. ca. aliquos. & ca. illa. & xvij. q. ij. Gōſaldus. & iij. q. ix. indicas. Quidam tñ diſtinguūt, quod ſi ſua culpa incidit qs ī alienationē mētis, imputat ei: ſi ſine culpa, nō: ut ī. e. ſi qs inſaniēs. quā diſtīctionē nō admitto. G. allegat pro & cōtra. Et ad intelligētiam eius quod dixi, nota, quod infirmitas alia eſt animę, alia eſt carnis. Infirmitas aīæ duplex eſt, una dicit ira uel odiū, uel delectatio, & hęc eſt peccatū: & quæ ex tali infirmitate fiūt, iputāt. Alia eſt pœna, ut eſt obliuio, ignorātia, & quæ ex hac fiūt qñq; iputant, qñq; nō. Similiter īfirmitas carnis duplex eſt. Vna eſt ſfomes peccati. [redacted]: & q ex hac cā fiunt, imputant. Alia eſt pęna peccati, ut febris, & furor, & q̄ ex hac cā fiūt, non imputātur, ſi nō diſcernit quid agat.

Mēte alienato an ſit imputandū quod facit.

Animę infirmitas ē duplex.

d Non ſint. Melius

lius eſſet ſine non quia primo probat, q̃ imputatur.
a Non imitãdum. Id eſt, non faciendum.
b Vel adipiſcendum. i. faciẽdum.
c Quod p̄pterea. Id eſt, in diffinitione uoluntatis ideo ponit affirmatio & negatio: ut oſtẽdatur qua uoluntate quis dicatur uolens, & qua uoluntate dicat nolens. Nam uolũtate ad aliquid faciẽdum dicit quis uolens, & uolũtate ad aliquid nõ faciendũ, dicitur quis nolẽs, & ſic omnis nolẽs, dicitur uolens, & eadem qualitas dici poteſt uoluntas & noluntas. Nam nolle facere, idem eſt, q̃ non uelle facere. uñ lapis non dicitur nolens, cũ non habeat uoluntatẽ non faciendi. nam ſecundum regulã iuris, eius eſt nolle cuius eſt uelle: ut ff. de reg. iur. l. ei⁹. Hinc patet q̃ Aug. uult q̃ eadẽ uis animæ ſit uis concupiſcibilis, & uis iraſcibilis. Nã per uim concupiſcibilẽ appetimus aliquid, & per uim iraſcibilẽ deteſtamur aliquid.
d Concupiſcentia. Id eſt, fomes originalis peccati.
e Ad pœnam. Sed non ſemper puniũtur peccata, quæ proueniũt ex ignorantia. xxiiij. qõ. ij. in lectum.
f Ignorat. Id eſt, qui appetit ignorare, uel qui cõtẽnit ſcire, uel negligit ſcire, cum poſſit quærere à peritioribus. Vñ quædã ignorantia eſt ex ſimplicitate, ut illorũ, qui ad literã aliquid intelligũt. quædã ex culpa: quædã ex negligentia, & ſecundũ hoc magis, uel minus punitur. xj. q.

1. Corin. 14. g

Io. 16. a

Rom. 10. a

Animæ uis eſt duplex.

Rom. 7. b

Ignorantia eſt triplex.

tás (ut Aug. ait ĩ lib. i. retractationum) aĩ motus ad aliquid imitãdũ, uel nõ imitandũ, [a] uel adipiſcendũ. [b] quod propterea [c] dictũ eſt, ut hac diffinitione uolẽs à nolẽte diſcernetur. Ex uolũtate itaq; peccata procedũt, quæ libero mẽtis arbitrio et deliquẽdi propoſito cõmittũtur. Porrò infirmitas alia eſt animi, alia carnis. Infirmitas animi, eſt ignorãtia. Carnis infirmitas, ẽ eius cõcupiſcẽtia. [d] Ex utraq; aũt infirmitate, quæ procedũt, imputantur ad pœnã. [e] Vnde de quibuſdã ignorãtib. dictũ eſt: Si qs ignorat, [f] ignorabitur. Tales illi erãt de quibus Xp̃s ait apoſtolis: Extra ſynagogã facient uos, qa arbitrabũtur obſequiũ ſe præſtare Deo. De eiſdẽ ẽt Apoſtolus ſcribit ĩ epiſt. ad Romanos: Teſtimoniũ illis perhibeo, qa zelũ [g] Dei habent, ſed nõ ſcd̃m ſcientiam. Nullum tamẽ eorũ in perfidia ſua perſeuerantem hęc ignorantia excuſat. Ex carnis infirmitate procedunt, quę naturæ languore fiunt: quæ niſi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apoſtolus lege carnis grauatus diceret: Infelix ego homo quis me liberabit de corpore [h] mortis huius? etc. Siue ergo penes uoluntatem, ſiue penes infirmitatem peccata cõſiſtãt, ſemper [i] imputantur ad pœnam. Cui [k] ſententiæ illud Auguſtini de uera religione cõtrariũ uidetur: uſq; adeò peccatũ uoluntariũ malum eſt, ut niſi ſit uolũtariũ, nullo mõ peccatum ſit: & hoc quidẽ adeò manifeſtum eſt, ut nulla huic doctorũ paucitas, nulla in doctorũ turba diſſentiat. Quare aut negandum eſt peccatũ committi, aut fatendum eſt cum uolũtate committi. Sed hoc [l] non generaliter de oĩbus peccatis intelligendũ eſſe, idẽ Augu. in li. i. retractationum oſtendit dicens: Vſq; adeò peccatum uoluntarium malum eſt, ut nullo modo [m] peccatum ſit, ſi non ſit uoluntarium. Põt uideri falſa hæc diffinitio: ſed ſi diligenter excutiatur, inuenitur uerissima.

Peccatũ illud quippe cogitandũ eſt, quod tãtũmodo peccatum eſt, nõ quod eſt etiã pœna peccati: † quãuis & illa q̃ nõ immeritò nõ uoluntaria peccata dicuntur, quia uel à neſciẽtib⁹, uel à coactis p̄petrantur, nõ omnimodo poſſint nõ uolũtaria dici. Idem in eodem. Diffinitio peccati, quã diximus: Peccatum eſt uoluntas retinẽdi, uel cõſequẽdi, quod iuſtitia uetat. unde liberũ eſt abſtinere: p̄pterea uera eſt, quia id diffinitũ eſt, quod tantummodo peccatum eſt: non quod etiã pœna peccati.

Idem in li. quæſtionum. †

Non ſunt peccata uolentiũ, niſi neſcientium.

iij. excellẽtiſsim⁹. c. quoniam. & c. ſi.
g Zelũ. Quidã ex Iudæis bono zelo mouebanẽ contra diſcipulos dñi & ipſum dñm, & ipſe dñs ĩ cruce p̄ illis orauit, cũ dixit: Pr dimitte illis, quia, &c. Lucæ 23. Iſti habebãt zelũ, ſed nõ ſecundum ſciẽtiam. i. ſcd̃m fidẽ, quia erroneam habuerũt cõſciẽtiã. alij autem ſciẽtes deliquerũt. xxiij. q. j. paratus.
h De corpore. Id eſt, à dominio carnis, in qua mors eſt. ĩ. di. v. ſed penſandum. palea eſt.
i Semper. Allegãdo dicit.
k Cui. Hic allegat in contrarium q̃ ea, quæ mẽte alienata fiũt, nõ imputãtur. unde hic ponebant antiqui notulã, defenſor.
l Sed hoc. Eſt notula ĩpugnatoris.
m Nullo modo. Quædã dicunẽ ſimpliciter peccatũ, & nõ pęna. & quædã pęna peccati. & nõ peccatũ. pęna peccati, ſicut ignorantia, ĩfirmitas, & obliuio. Illud aũt dicit ſimpliciter peccatũ, q̃ ex libera uolũtate p̄cedit. quidã tñ dñt, q̃ omne peccatũ p̃ter peccatũ primi parẽtis, ſit peccatũ, & pœna peccati: peccata. n. q̃ quotidie facim⁹, ſunt pęna originalis peccati. Sed qualiter hoc ſtare põt, cũ oĩs pœna à deo ſit, & nullũ peccatũ à Deo ſit ergo nullũ pctm̃ eſt pœna. Itẽ oĩs pœna ẽ paſsio, & omne pctm̃ ẽ actio cũ ergo actio non ſit paſsio, nõ ẽ dicendũ q̃ peccatũ ſit pœna. Si aũt alicubi inuenias, q̃ peccatũ eſt pœna, expone. i. p̄ quolibet peccato debeẽ pœna: quia eſt pœna & paſsio aĩæ, Merito

Zelum bonum quidã ex Iudæis habuerunt. Iſti erãt ſimplices & errabãt nõ in motu ad ſeruiendum, ſed in mõ ſeruiẽdi. Lau.

Peccatũ & peccati pœna diuerſa ſũt.

† Et ſic fatet Auguſtinus fomitẽ ſeu uitiũ corruptæ naturæ inhærens eſſe uerũ peccatũ proprie ut eſt, & æterna morte dignũ. Qui ergo neceſſe eſt oẽs humiliari, & ad unicum Chriſtum uenire.

† lib. 14. q̃. iiij ad c. xv. Numerorũ.

M*Erito.* CASVS. *Duæ ſunt hic quæſtiones, quarum prima eſt, an peccata neſcientiū dicantur peccata uolentium? Et reſponde quòd ſic: & illa reſpōſio eſt in fi. c. Secūda eſt an peccatū, quod quis per metū facit, dicatur eſſe peccatū uolentis, uel nolentis? & reſpondetur quod uolentis quia licet quis nolit directè ipſum peccatum ad quod cōpellitur, indirectè tamē uult illud per aliud, quod habere nō pōt ſine illo peccato. Et ad hoc probādum inducit exēplū de peierante. Hæc ſi ita ſe habēt, ſequitur quod peccata coacta ſunt uolentium.*

CAN. I.

MEritò quærit, quæ ſunt peccata nolentium: utrū quæ à neſcientibus committuntur: an etiā rectè poſsit dici peccatum eſſe nolentis, quod facere cōpellitur, [a] nā & hoc cōtra uoluntatem dici ſolet. ſed utiq; uult [b] id, propter quod facit: tanquam ſi peierare nolit, quod tamen facit cū uult uiuere, ſi quiſquam niſi fecerit, mortē minet. Vult [c] ergo facere, quia uult uiuere: & ideo non per ſeipſum appetit, ut falſum iuret, ſed ut falſum iurando uiuat. Quod ſi ita eſt, neſcio utrum poſsint iſta dici peccata nolētiū, qualiter hic dicuntur peccata expianda. Nam ſi diligenter inſpiciat, fortè [f] ipſum peccare nemo [d] uelit, ſed propter aliud qđ uult peccat. Omnes quippe hoīes, qui ſcientes faciunt quod non licet, uellent licere facere. uſqueadeò ipſum peccare nemo appetit propter hoc ipſum, ſed propter illud, quod ex eo conſequitur. Hæc ſi ita ſe habent, non ſunt peccata nolentiū, niſi neſcientiū [e] quæ diſcernunt à peccatis uolentiū.

Digeſtis titu. de iniurijs.

CAN. II.

ILlud relatū peræquè eſt eos, qui iniuriam pati poſſunt, & facere poſſe. Sanè ſunt quidā qui facere nō poſſunt: ut puta furioſus, [f] & impubes, qui doli capax [g] nō eſt. nāque hi pati iniuriam ſolent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis conſiſtat, conſequens erit dicere hos ſiue pulſent, ſiue cōuicium dicāt, iniuriam feciſſe nō uideri. Itaq; pati quis iniuriam etiam ſi nō ſentiat poteſt: facere uerò nemo niſi qui ſcit ſe iniuriā facere, etiam ſi neſciat cui faciat. Quare ſi quis per iocū [h] alium percutiat, aut dū certat, iniuriarū nō tenetur. Si quis liberū hominē cæciderit, dū putat ſeruū ſuū: [i] in ea cauſa eſt, ne iniuriarū teneatur.

Itaque (ut ex præmiſsis apparet) ſiue uoluntate ſiue ex infirmitate peccata procedant, palā eſt illa imputari. Sed carnis īfirmitas dupliciter ītelligitur. Eſt. n. lāguor naturę qui carnis cōcupiſcentia appellaē: quæ uerius aīæ infirmitas dici pōt. ſed id eo carnis infirmitas dr̄, quia accidit aīæ ex cōiunctę carniscorrūptiōe. Porrò alia eſt infirmitas, quę ꝓprię carnis dicitur, qua

[a] Cōpellitur. Refert qualis ſit coactio, [1] an abſoluta, uel conditionalis: ut extra quod metus cau. ſacris.

[1] Sed cōtra, quia animo uiolētia non inferē, ut 32. q. v. §. qđ autē. in pri. dic ut ibi no. Matrimoniū coacte factū non tenet.

[b] Vult. arg. q coacta uolūtas eſt uolūtas, ut hic, & xxiiij. q. iiij. diſplicet & q. vj. uides. & lxxiiij. di. conſuluit. & ff. qđ met. cau. ſi mulier. §. ult. Eſt ergo ī illis caſibus argu. q tenet matrimoniū, licet coactio interueniat, ut xxij. q. iiij. inter cætera. & ff. de ritu nuptia. ſi pſe. Sed hoc nō eſt uerū, ut extra de ſpō. ueniēs. & c. cum locum. & xxxj. qō. ij. c. j. & ij. Item ſicut coacta uolūtas, eſt uolūtas, ſic decepta uolūtas dr̄ uoluntas, ut xx. q. iij. conſtituit. & extra quod met. cau. cū dilect⁹. & extra de cōuer. coniuga. ex parte. Ar. cōtra. ff. de lib. ho. exhi. l. iij. §. ſi quis uolen ē. tñ coacta licentia non eſt licentia, ut arg. xxxiij. q. v. notificaſti.

[1] Audaciūs definit Hier. de Hāge. in introductio. moral. fo. xvj. Alex. de neuo cōtra alle gationes Galuani.

[c] Vult. Certe argumentatio hæc non ualet, uolo hoc: ergo uolo omne quod ſequitur ex illo: ut iſte uult fornicari, ergo uult damnari: niſi intelligas in directè, & per conſequentiam, ut diſt. viij. quo iure.

[d] Nemo. Vnde Seneca: Et ſi ſcirem deos ignoſcituros homines autem neſcituros, adhuc dedignarer peccare.

Senecæ dictum aureum.

[e] Neſcientium. Sic neſciens non peccat. Et ſic eſt contra xxxij. q. vij. quemadmodum. Solu. uarijs modis dicitur quis neſcire. Dicitur enim neſcire, qui non ſcit id quod facit, eſſe peccatum: uel non ſcit tantum eſſe peccatū quantū eſt: & talis neſciens punit, licet nō adeo grauiter, ut viij. diſti. conſuetudo. & pone exēplum de tali xiiij. q. v. forte. Item dicitur neſcire, qui ſcit factum, ſed neſcit qualitatē facti. talis quandoq; punit, ſi errat in iure. ſic ignorabat Paulus cōcupiſcentiā eſſe peccatum. extra de cōſt. nā concupiſcentiā quādoq; nō punit, ſcilicet cum errat circa factū ipſum: ut xxxiiij. q. ij. in lectū. Itē dicit neſcire propter caſum ſequentē, ut ſi aliquis uolens interficere leonē, dū uult defendere hominē caſu interficit hoiem: ut 50. di. ſæpe. Itē dr̄ neſcire, qui oīno neſcit, ut puer ebri⁹, furioſus. talis enim nō peccat, ut ī ea. aliquos.

Neſcire dicit quis multipliciter.

I*Llud.* CASVS. *Redit nūc Grat. ad principale propoſitum. & inducit legem iſtam ad probandum, quod ea, quæ ſunt ex ignorātia uel mente alienata, non imputantur.*

[f] Furioſus. Nota qđ furioſus facit, idē eſt ac ſi caſu accidiſſet, ut. ff. de ad mini. tu. l. ult. in fi.

[g] Qui doli capax. ſi enim eſt doli capax, bene punitur, ut extra de delict. pue. c. j. [2] & de conſec. diſtin. iiij. eos. Sed in impubere minori diſtinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa: ut C. ſi aduer. deli. l. j. & ij.

[2] Et hoc omnino uideas qđ legitur & not. eo. ti. capit. ij. & de homi. exhibita, in glo. ꝗđ ei. & in gloſſa, ex hoc. Arc.

[h] Per iocum. dumtamen iocus ille non ſit noxius, ut extra de præſump. c. j. nam ludus noxius eſt in culpa. ut ff. ad leg. Aquil. nam ludus.

[i] Seruum ſuum. Secus ſi alienum ſeruum, uel etiam aliquem liberum hominem uoluit percutere, & percuſsit alium: quia tunc tenetur actione iniuriarū illi, qui percutitur: ut ff. de iniur. eum qui. §. ſi iniuria. hc

hoc

(elementorum ſeu humorum concordia turbata) ipſa caro afficitur, & tandem diſſoluitur. Similiter animi infirmitas duplex eſt. Vna, quæ uitium appellatꝰ, qua anima à Deo ſeparatꝰ: ut eſt ira, odium, & alia hmõi. Alia infirmitas animi, quæ cùm ipſa non ſit peccatum, eſt tamen pœna & cauſa peccati, ut eſt obliuio, & ignorantia. Furor autē cùm non ſit peccatum, eſt tamen pœna peccati, ut febris, & cęterę paſsiones, quas propriè carnis dicimus eſſe: quarum motus, id eſt, ea, quæ illis perturbātibus fiunt, nulli imputantur ad pœnā. Sed obijcitur de Lamech, qui cùm cæcus eſſet, Cain interfecit: nec eum excuſauit cęcitatis infirmitas. unꝰ dictum eſt: Septuplum ultio dabitꝰ de Cain: de Lamech uerò ſeptuagiesſepties. Sed cęcitas ignorātię ſimilis eſt. Ex utraq; .n. quędā fiunt, quę imputātur: quędā uerò quæ minimè. cæcus nāq; ſi debitum ſuę uxori credēs reddere, alienā polluit, non eſt reus [a] *adulterij. Si autē ex ludo uel exercitatione uirium uel uenatiõe iaculum mittens aliquē perimat: quia ab eo penitus* [b] *hoc debet eſſe alienum homicidij reus habetur. Mens uerò alienata furore, cum ſui compos nō ſit, eorum, quæ admittit reatum nō contrahit: quia facultatē deliberandi non habuit. Vnde pupillo & furioſo in maleficijs ſubuenitur, ut non eis imputentur ad pœnā, quæ ex mentis deliberatione nō processerunt. ff. titu. de iniurijs, illud relatum. require ſupra, quod nō ſolum humanis, ſed etiā diuinis legibus noſcitur approbatum.*

Ait .n. Auguſtinus de paruulis ad Petrum diaconem. † † cap. 30.

CAN. III.

FIrmiſsimè tene, & nullatenus dubites (exceptis illis, qui pro nomine Chriſti [c] ſuo ſanguine baptizantur) nullum hominem accepturum uitam æternam, qui non hic a malis fuerit per pœnitentiam fidemq; conuerſus, & per ſacramentum fidei & pœnitentiæ. id eſt, per baptiſmum [d] liberatus. Et maioribus quidem neceſſarium eſſe & pœnitentiam de malis ſuis agere, & fidem catholicam ſecundùm regulam ueritatis tenere, & ſacramentum baptiſmatis accipere: paruulis uerò, qui nedum propria uoluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter contrahūt agere poſſunt: ſacramentum fidei, quod eſt ſanctum baptiſma, quandiu rationis ætas eorum capax eſſe non poteſt, ſufficere ad ſalutem.

Ex eo autem quod in fine huius authoritatis dicitur: quādiu ſcilicet rationis eorū ætas capax eſſe non poteſt, euidenter datur intelligi nulli poſt baptiſmum peccata imputari, ſiue ſit adultus, ſiue impubes, niſi [illegible]tionis ſit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augu. in eodem lib. redditur quare ſua facta eis non imputentur. Animalia enim (inquit) præſentis temporis ſeculi curſum, aut ornatum ſecundum creatoris incomprehenſibilem peragunt uoluntatem, quæ de ſuis factis nullā rationem reddituri ſunt: quia rationabilia non ſunt. Nunquid enim de bobus [e] cura eſt Deo? Homines uerò, quia rationabiles ſunt facti, & de ſe, & de omnibus rebus, quas in uſu uitæ præſentis acceperunt, rationem redditurі ſunt Deo: & pro ſuorum actuum qualitate recipient aut gloriam, aut pœnā. Sacræ tamē legis authoritate animalia iubentur interfici, non propter conſcientiam peccati: ſed quia refricant memoriam facti.

Vnde Auguſtinus ſuper Leuiticum. † † ca. xx. q. lxxiiij. hoc etiā practicat ut Guid. Papæ q6. Delphin. 23.

Non propter culpam, ſed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier acceſſerit.

CAN. IIII.

MVlier quæ acceſſerit ad omne [f] pecus, & uult aſcendi ab eo, interfi- Leui. 20.

---

hoc ideo, quia hic omnibus modis intendit nocere, & ſi non illi, cui nocet: ſed ſecus in caſu priori. Et eſt argu. quod ſi aliquis credit ſolutam cognoſcere, & cognoſcat uxoratam, uidetur quod nō puniatur quaſi adulter.

a Non eſt reus. ut xxxiiij. quæſt. ij. in lectum.

b Penitꝰ. Cū enim inſiſtit quis operi illicito, tunc nō excuſat caſus: ſecus ſi licito: quia tunc excuſat, ut 50. diſt. ſæpe.

Iſta fuit ſnīa dñi Pilei, ſ. qđ nō punitꝰ. pro hoc facit quod non cōmittitꝰ adulteriū ſine dolo. ff. de adul. l. pen. ad idē facit. ff. de iniu. l. itē apud Labeonē. §. ſi quis. Arch.

c Firmiſsime. Pro nomine Chriſti. Dum tamen adſit charitas aliter non ſufficit alicui ad ſalutē pati martyrium, ut xc. diſtin. neque.

d Per baptiſmum. deberet addere tertium membrū, ſcilicet baptiſmū cōtritionis. Et .n. triplex baptiſmꝰ, fluminis, flaminis, & ſanguinis, id eſt, aquæ, & ſanguinis, & contritionis, ut de conſec. diſt. iiij. ca. baptiſmi uicē.

Baptiſmꝰ triplex.

e De bobus. Scilicet quo ad uitā æternā, ſed quo ad uitā tēporalem bene, iuxta illud: Homines & iumenta ſaluabis domine. ſcilicet, pro ſalute temporali prouidendo eis neceſſaria, iuxta illud, Oīa expectāt a te dñe, ut des illis eſcā in tpe opportuno.

f Mulier. Ad omne. i. ad aliquod ex omnibus ſi. eſt. j. quæſt. vij. ſi quis omnē.

Memo-

cietis mulierem, & pecus morte moriatur: rei enim ſunt. Quæritur quomodo ſit reum pecus, cùm ſit irrationabile, nec ullo modo capax legis eſt? Idem. Pecora inde credendum eſt iuſſa interfici, quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam. a

2 *De furioſis autem eui dentiſſimè ſcribit Auguſtinus in libro quæſtionū ueteris & noui teſtamenti, ita dicens.*

Culpa nō neceſſitate, ſed uoluntate reum conſtringit.

CAN. V.

Aliquos ſcimus ſubitò dementes factos, ferro, fuſte, lapidib', morſibus, multis nocuiſſe, quoſdam etiā occidiſſe, captos autem induſtria, & iudicijs b oblatos, minimè reos c factos: eò, quòd nō uolūtate, ſed impellēte ui, d neſcio qua hęc geſſerint neſcientes. Quomodo enim reus cōſtituiē, qui neſcit e quod fecerit?

Item Ambroſius in Hexameron, in tractatu primi diei. †

Reus uoluntate, non neceſſitate conſtringitur.

CAN. VI.

Illa cauenda ſunt, quæ ex noſtra uoluntate prodeunt delicta iuuentutis, & irrationabiles corporis paſsiones. Quorum igitur nos ſumus domini f eorum g principia h extrinſecus i non requiramus, nec deriuemus in alios: ſed agnoſcamus k ea propria, quæ noſtra ſunt. Quod enim poſſumus non facere, ſi uolumus, huius electionē mali nobis potius debemus aſcribere, quā alijs, Ideo etiā in iudicijs iſtiuſmodi uolūtarios l reos nō neceſsitate cōpulſos culpa conſtringit, pœna condemnat. Neq; enim ſi per furorē aliquis innocentē perimat, obnoxius morti eſt: quin etiam ipſius diuinæ legis m oraculo, ſi quis per imprudentiā intulerit necem, accipit impunitatis ſpem, & refugij facultatem, ut poſsit euadere. Hoc igitur n de eo, quòd propriè malum uidetur, dictum ſit. Mala enim non ſunt, niſi quæ crimine mentem implicant, & cōſcientiam ligant. Cæterū paupertatē, & ignobilitatē, ægritudinem & mortem nemo ſapiēs mala dixerit, nec in malorū ſorte numerauerit: quia neceſſaria iſta in bonis habenē maximis, quorum nobis alia ex natura, alia ex commoditate accidere uidentur.

Idē in libro de patriarchis. †

Veniam habent, quæ ignorantes ebrij committunt.

CAN. VII.

Sanè diximus uitandam ebrietatem, per quam crimina cauere non poſſumus. Nam quæ ſobrij cauemus, per ebrietatem ignorantes committimus. Neſciunt quid loquantur, qui nimio uino indulgent: iacent ſepulti. Ideoq; ſi qui per uinū deliquerunt, † apud ſapientes iudices uenia o quidē facta donantur: ſed leuitatis damnantur p authores.

Item Auguſt. lib. j. de ciuitate Dei.

Inobedientia uel concupiſcentia non habet culpā in corpore non conſentientis.

CAN. VIII.

Si cōcupiſcētia, q uel inobediētia, r quæ adhuc in membris moribundis habitat, ſ præter noſtræ uoluntatis le-

a Memoriam. ſimi. eſt lxxxj. diſt. ca. ualet. Alibi tamē reſeruantē thuribula laminarū, & publice exponūtur: ut vij. quæſt. j. c. deniq;. & de conſec. diſtin. ij. & dixit. ſed iſtud ad terrorem fit. &c.

De furioſis. Hæc eſt ſecunda pars q̄ſtio. in qua intēdit probare, q̄ ignorātes ex toto furioſi & ebrij non peccāt in illo actu, ſ; peccāt ſe inebriando. & hoc probat p̄ nouē authoritates. Io. de Fantu.

b Aliquos ſcimus. Et iudicijs. i. iudicibus.

c Reos. id eſt, cōdemnatos.

d Vi. furore.

e Qui neſcit. hic manifeſte uides, q̄ ea, quæ à furioſis fiunt, nō imputantur: 1 ut j. c. proxi. & iij. q. ix. indicas. licet quidam dicāt, quod ſi culpa ſua quis incidat in furorē, imputatur ei. j. ea. c. ſi quis inſaniens.

f Illa cauenda ſunt. Domini. id eſt, authores.

g Eorum. id eſt, uitiorum.

h Principia. id eſt cauſas.

i Extrinſecus. id eſt, alijs non imputemus.

k Agnoſcamus. id eſt, nobis attribuamus ea.

l Voluntarios. Quia uaſis iræ, & c. ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor.

m Legis. Moſaicæ. Tāgit quod legitur in Exodo & Deuteronomio, q̄ tres erāt ciuitates refugij ultra Iordanē, 2 & tres citra, 3 quarum talis erat uſus, quod ſi quis hominē nolens occidiſſet, & fugiebat ad unam illarum, ibi de cōſanguineis occiſi erat tutus: ſed ſi antequā illuc perueniſſet, inuētus fuiſſet, ille qui poterat eſſe ultor ſanguinis effuſi, impune occidebat eū. Sed poſtquā illuc uenerat, ſi propinqui occiſi uolebāt eū conuincere, q̄d ſponte occidiſſet eum, & hoc probabant coram ciuibus urbis illi', tradebaē illis ad occidēdū. erat aūt ibi fugitiuus uſq; ad reconciliationē cū propinquis occiſi, uel uſq; ad mortē ſummi pōtificis, ī qua omnes fugitiui ſecure redibant ad propria.

n Hoc igitur. Id eſt, primo dictum.

o Sane. Venia. id eſt, minori pœna, quàm ſi ex certa ſcientia feciſſent. 4

p Damnantur. Et etiam redarguunt eos, qui ſūt nimis faciles ad inebriādum ſe. Alij intelligunt, quod nō punitur de eo, quod ebrius fecit: ſed tātum pro eo, quod leuis erat ad inebriandum ſe.

q Si cōcupiſcētia. i. fomes originalis peccati.

r Vel inobedientia, id eſt, originale peccatum, quod ex inobedientia proceſsit.

ſ Habitat. [redacted] Dormien-

1 An furioſus uel prodigus alienare poſsit ante interdictionem uel poſt ſibi factam noe. ff. de cura. furi. l. j. & facit ff. de teſt. l. is cui.

† lib. j. c. viij.

Ciuitates refugij erant tres.

2 Nomina iſtarū ciuitatū ſunt iſta, Boſor, Ramoth, Golam.

3 Scilicet Cades, Sichem. Ebron.

Deut. 4. 8

4 Ad hoc ff. de re milita. oē delictum. §. qui ſe.

† cap. vj. libro de Abrahā.

† Vide de hoc late p Bart. in l. reſpiciēdū. §. delinquunt. ff. de pœnis.

gem quaſi ſua lege mouetur: ſi abſque † culpa eſt in corpore dormientis, [a] quantò magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis?

Idem contra Fauſtum libro ſecundo.

Loth non de inceſtu, ſed de ebrietate culpatur. [b]

CAN. IX.

INebriauerũt Loth filiæ eius, & ſe neſcienti miſcuerunt. Quapropter culpandus eſt [b] quidem, non tamen quantum [c] ille inceſtus, ſed quantum ebrietas illa meretur.

Item Ambroſius de beata uita. †

Nemo trahitur ad culpam, niſi ductus propria uoluntate.

CAN. X.

NOn eſt, quòd cuiquã noſtrã aſcribamus ærũnam, [d] niſi noſtræ uoluntati. Nemo noſtrum tenetur ad culpã, niſi uoluntate propria deflexerit: nõ habent crimen, quæ inferuntur reluctantibus. [e] uoluntaria tantum cõmiſſa ſequitur delictorum inuidia [f] quam in alios deriuamus. [g] Voluntariũ ſibi militem eligit Chriſtus: uoluntarium ſeruum ſibi diabolus auctionat, [h] & acquirit ſuo iuri. Nemi nem iugo ſeruitutis adſtrictum poſſidet, niſi ſe ei prius peccatorum ære [i] uendiderit.

Idem in libro de Paradiſo. †

Miniſter Dei eſt, qui inuitus homicidium facit.

CAN. XI.

NEc is, qui inuitus [k] aliquod homicidiũ fecerit, extra miniſterium Dei eſt. ſiquidem lex ait de eo: Quia Deus dedit eũ in manu eius [l] manus ergo eius inſtrumenti modo diuinæ ultioni miniſterium præbuerunt. Leuita [m] igitur miniſter remiſſionis [n] eſt. percuſſor autem, qui non ex diſpoſitione, ſed præter uoluntatem fecerit homicidium, diuinæ miniſter eſt ultionis.

Illud quoq; ſpecta: quia cum interficitur impius, Chriſtus [o] infunditur: [p] & ubi abominatio [q] abolетur, ſanctificatio conſecratur: [r] quia dixit dominus: In ea die, qua interfecero omne primogenitum Aegypti, ſanctificabo mihi omne primogenitũ [s] Iſrael. quod non ad unũ [t] diem afflictionis referẽ Aegypti, ſed ad oẽ tẽpus. Exo. 13

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit, miniſter Dei ſit, cùm innocẽtẽ furore perimens morti nequaquã obnoxius ſit: cùm ſubitò dementes eorum, quæ faciũt, reatum minimè geſtent: patet hũc ſacerdotẽ homicidij reũ non eſſe: unde nec ſacerdotio priuari debet.

Obijcitur autem illud, quod inuenitur in pœnitentiali Theodori.

In ſe reuerſus pœnitẽtiã agat qui inſaniens aliquem occidit.

CAN. XII.

SI quis inſaniens aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitentia [u] imponenda eſt.

Sed hoc fortè de eo intelligitur, quẽ propria [x] culpa ad furorẽ perduxit

---

a Dormientis. De hoc dictum eſt, an dormiẽs peccet. 3. diſt. vj. c. teſtamentum. Ioan. de Fan.

† Adde quod hec dictio abſque, ponitur hic excluſiue. cõcord. l. minime. & ibi glo. C. de app. † ca. 24. lib. 22.

b INebriauerũt. i. Culpãdus eſt. Videt ergo, ꝙ peccat, qui neſciẽs in ebrietate aliquid facit: ut hic, & xxxv. di. c. ſexto die. Sed dic, quod hic non erat Loth neſciens: natura. n. nõ patitur, ꝙ aliquis neſciẽs coeat, ſed dr̃ neſciẽs: quia neſciebat eſſe filias ſuas. credebat enim eſſe uxorem ſuam.

Gene. 19.

c Quantum. Tripliciter exponitur hoc. Quidã ſic exponũt, quod puniatur pro inceſtu, & pro ebrietate. uel aliter, nõ punitur quantum inceſtus meretur, ſcilicet ſi eſſet cõmiſſus ex deliberatiõe. Alij dicunt, quod nullo modo punitur pro inceſtu, ſed tantũ pro ebrietate, quæ ebrietas tantũ eſt ueniale peccatũ: ut xxv. diſtin. cap. unum orarium. §. criminis. Laur.

† de Iacob & uita beata. li. j. ca. iij.

d NOn eſt. Aerũnã id eſt pœnam uel culpã.

e Reluctantibus. id eſt, ex toto diſſentientibus, ſcilicet cum eſt abſoluta coactio. ſo. diſt. [illegible]

[illegible] Auctionatur, in [illegible] auctionatur, id eſt, [illegible] auctionẽ petit.

i Peccatorũ ære. id eſt, peccatis delectãtibus, nam ipſum peccatum dat nobis diabolus ꝓ pretio, ut nos demus ei ius ad occidendum nos.

† libr. ij. cap. iiij. de Cain, & Abel.

k NEc is. Inuitus hoc uult dicere, qđ cũ aliquis caſualiter occidit hominem, non peccat, ut xxiij. q. v. c. ſi homicidium.

l Eius. ſcilicet occidentis.

m Leuita. id eſt, ſacerdos.

n Remiſſionis. peccatorum.

o Chriſtus. id eſt, gratia Chriſti.

p Infundit. alijs: alij enim per hoc emendantur.

q Vbi abominatio. id eſt, perſona abominabilis.

r Conſecratur. in alijs.

s Primogenitum. Totum hoc myſticè põt legi: & ſic appellãtur primogenita Aegypti, uitia quæ quotidie facimus: primogenita Iſrael, uirtutes.

t Non ad unum. Ecce qualiter indiffinita exponit uniuerſaliter. ſic j. q. iij. c. ſaluator. circa fi. xxviij. q. j. c. idololatria.

u SI quis Pœnitẽtia. Illis imponit pœnitentia, & tamen non deliquerunt: ſed hoc fit ad cautelã, ut 50. diſ. c. presbyteros. & xxxiiij. q. ij. c. in lectũ. & ne diſciplina eccleſiæ deſeratur: ut xxiij. q. v. c. excõicatorum. Ioan. de Fan.

Sed h c. CASVS

Modo ſoluit ſupradictũ ca. G. et dicit qđ pt de eo itelligi qui ſua culpa incidit in furorẽ. Poſtea obijcit contra hoc, & dicit, quod quædã ſunt, quæ nõ deneciũt promotum nec imputãtur ad pœnã, ſed impediũt executionẽ. Vnde ſicut parẽtũ ambitio impedit ꝓmouendũ etſi ad pœnã filio nõ imputatur: ita ea, quæ fiũt mẽte alienata, non imputantur ad pœnam, etſi executionem impediant, & ad hoc inducit ſequen. capit.

x Propria. Hæc opinio nõ eſt approbanda, quia factus ipſa

Itẽ obijcitur: ſunt quædã, quæ etſi non imputentur ad pœnam, tamẽ impediunt ſacramenti ſignaculum. ambitio nanque parẽtum filio non imputatur ad pœnam, cui tamen obeſt [a] ad eccleſiæ munus accipiendũ. Sic quæ mẽte alienata fiunt, etſi non imputentur ad pœnam, tamẽ ſacri muneris executionẽ impediunt.

Vnde Hieronymus ait:

Innocens eſt, qui non iratus ſed propter diſciplinam caſu aliquem interfecit.

CAN. XIII.

SI quis non iratus, ſed propter diſciplinã [b] aliquem uerberauerit, uel palmã alicui dederit & caſu occiderit, ſicut fieri ſolet, quãtũ ad gratiã inocẽs eſt, quia uoluntatẽ, non opus requirit. Quantũ autẽ ad legẽ [c] reus eſt, quia opera lex quærit. Itẽ ſi in perſecutione uirgo fuerit oppreſſa, repellitr lege [d], quia opus inſpicit, nõ uoluntatem [e]. In gratia autem quaſi uirgo ſuſcipitr, quia nõ opera quærit, ſed uoluntatem.

Sicut ergo qui propter diſciplinã caſu homicidiũ facit, quantũ ad legẽ reus eſt, quantũ ad gratiam [f] innocẽs eſt: ſic iſte ſacerdos, qui furore homicidiũ fecit, quantũ ad culpã innocens eſt: quantum ad ſuſcepti muneris executionem, reus probatur.

His ita reſpõdetur: nõ omnia quæ ordinandũ impediunt, ordinatũ deijciũt [g]. Non enim poteſt ad ſacerdotiũ prouehi, qui aliquãdo inſaniuit: ueruntamẽ ſi poſt ſacerdotiũ furere incepit, nõ ideo ſacerdotio carebit: niſi fortè nunquam ad ſanæ mentis officiũ illum redire cõtingat. Sicut de quodam epiſcopo Gregorius ſcribit in regiſtro ad Eleutherium epiſcopũ: Quãuis [h] triſte ſit nobis, et cætera. ut ſuprà in cauſa: Longa inualetudine grauatus eſt.

QVAES. II.

PRo impẽſis [i] uerò patrocinijs ĩ Teraconẽſi cõcilio clerici exigere munera prohibentur, in quo ſic ſtatutum legitur. †

Pro patrocinijs impẽſis clerici munera exigere non debet.

CAN. I.

OBſeruandum quoq; decernimus, ne quis ſacerdotum, uel clericorũ more ſeculariũ iudicũ [k] pro impenſis patrocinijs munera audeat accipere †, niſi in eccleſia gratuitò oblata: quæ non fauore muneris uidentur accepta, ſed collatione deuotionis illata. Quòd ſi quis ita probatur accipere, ueluti exactor fœnoris aut uſurarum poſſeſſor, ſecundum ſtatuta patrum ſe nouerit degradandum.

...is ipſo furore punitur, ut iij.q.ix.indicas. ff. de offi. præſid.l.diuus.

a Obeſt. Vt j.q.v.cap.j.Io.de Fan.

b SI quis. Propter diſciplinam. Leuis autẽ caſtigatio permittitur magiſtro, ut ff.ad legẽ Aq.l. ſed & ſi.§. ultimo.

c Quantũ autẽ ad legẽ. Moſaicã, que permittebat, quod ſi quis caſu occidiſſet hominẽ, dummodo nõ inueniretur intra ciuitates refugij, poterãt parẽtes occiſi interficere occiſorẽ, ſecũdũ quoſdam: ſimiliter ſecũdm leges canonum impeditur à promotione [l] ſecundum quoſdam, qđ nõ concedo, ut dixi 50.diſt.de his. Vel intellige, quod hic dicit, quãdo exceſſit modum in corrigendo.

d Lege. Canonica. quia non põt inter uirgines conſecrari, ut xxxij. qõ. v. ille.

e Voluntatem. Sic ſ. xiiij. q. v. ſi quid inueniſti. j.e. qõ. vj.cap.j. in fi.

f Ad gratiam. Scilicet Dei.

g Deijciunt. Vt xviij. diſtin. ſicut. lxxxix. diſtin. Petrus. & turpius eijcitur, & cætera. 50. diſt.quicunq;.ij. & extra de iureiurã. quemadmodum.

h Quamuis. Scilicet ſ. vij. quæſt.j. quamuis.

i PRo impenſis. Hic quæritur, an clericis liceat recipere munera pro aduocationibus. Primo ergo ſcias, qđ clericus in cauſa criminali corã ſeculari iudice non poteſt allegare, ut quiquageſima prima diſtictione. aliquantos. & uigeſimatertia, quæſtione octaua. his à quibus. niſi ad hoc, ut ſupplicet ꝓ eis, ut decimaquarta, quæſtione ſexta. ſi res. & uigeſimatertia, quæſtione quinta. capitulo primo, & ſecundo. & capitulo, reus. Item in ciuili cauſa coram ſeculari iudice non aduocabit, niſi pro ſe & eccleſia ſua, & pro miſerabilibus perſonis. & hoc ſiue ſint in ſacris, ſiue in minoribus ordinibus conſtitutij, dummodo beneficijs eccleſiaſticis ſuſtententur: & ſi non habent beneficium, tunc ſi ſunt in minoribus ordinibus poſſunt, ut extra de poſtulan. clerici. Epiſcopi autem & ſacerdotes non debent indifferenter aduocare, ne uileſcãt dignitates ipſorum, ut octuageſimaoctaua diſtinctio. perlatũ. & decimaquarta, quæſtione quinta. denique, ſed corã eccleſiaſtico iudice licitè poſſunt oẽs aduocare, ſed nõ poſſunt petere ſalariũ, ſi ſunt in ſacris ordinibus, ut j. ead. cap. j. Derogatum tamen eſt huic canoni per contrariam conſuetudinem. Nemo enim cogitur facere de ſuo beneficium, ut decima, quæſtione ſecunda. precariæ. Item dignum eſt eum recipere emolumentum, qui præſtat obſequium, ut xij. quæſtione ſecũda, charitatẽ. Item nemo cogitur ſuis ſtipẽdijs militare. ut extra de ſim. cũ ſit. in parte deciſa. imo eſt expreſſum extra de præſcript. cũ ex officij. Religioſi uero & monachi uel regulares non niſi pro ſua eccleſia debent aduocare, & abbate ſuo præcipiẽte. xvj quæſt. prima. monachi. Ioann. quod dicit de ſacerdote, hodie corrigitur: ut extra de poſtu. c.ult.B.

k OBſeruãdũ Iudicũ. i. aduocatorum. Vel dic iſtũ eſſe tenorẽ capitu. quo l licet pro ſeculari [illegible] re aliquid dari: ut ff.de

l Quia talis decætero nõ poterit promoueri: non quia peccauerit, ſed ꝓpter horrorẽ facti, & propter eccleſiaſticã diſciplinã ſeruandam. Sed Hu. credit ꝙ iſte nõ debeat repelli à ꝓmotione. ſed quicquid hic dicatẽ, dic quod bene per eũ diſtinguitur 50.di. de his. §. caſu. Arc.

Clerici an poſsit aduocare.

† ca. x.

† Add: quod [illegible] ctor facere [illegible] dare conſilio [illegible] ca- [illegible] uocar [illegible] non. Bart. in l.j.§ ad uocetur. ff. de uar. & ex. [illegible] cog. & in l.j.§.poſtulare. ff.de poſtu.

Hoc aũt de illis intelligẽdũ eſt, qui canonicã uitã profeſsi, regulariter ſe uicturos propoſuerũt. Generali nanq; eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, & moribus approbatum, ut clerici more aduocatorũ patrocinia impẽdãt, & ꝑ impẽdẽdis munera exigãt, & ꝑ ipẽſis ſuſcipiãt.

QVAESTIO III.

TErtiò[a] quæritur, an ex mulieris cõfeſſione iſte ſit cõdẽnãdus? In quo primò uidẽdũ eſt, an mulier ſacerdotem accuſare ualeat, quod ſacris canonibus oĩno uidetur eſſe prohibitũ:[b] generaliter[c] enim ſtatutum eſt ex decretis Fabiani Papæ, ut ſacerdotes dñi non accuſent, nec in eos teſtificẽtur q ſui ordinis nõ ſunt, nec eſſe poſſunt. Mulieres autem nõ ſolùm ad ſacerdotium, ſed nec ẽt ad diaconatũ prouehi poſſunt, unũ nec ſacerdotes accuſare, nec ĩ eos teſtificari ualẽt. Legibus[d] quoq; cautum eſt, ut ob uerecundiam ſui ſexus mulier apud prętorẽ pro alio non intercedat,† niſi fortè ſuas uel ſuorum iniurias proſequi uoluerit. Hæc autẽ q̃ nec ſuas, nec ſuorũ iniurias ꝓſequitur, ad hanc accuſationẽ admitti non debet. Econtra,[e] qui iudicis perſonam gerere ualet, ab accuſatoris officio nõ remouetur, mulieres[f] aũt in ueteri teſtamento populũ iudicaſſe quicunque librũ Iudicũ[g] legerit, ignorare nõ põt. Iudi. 4. a *Nõ itaq; ab accuſatiõe remoueri poſſunt, quas ẽt iudicis pſonã frequẽter geſsiſſe cõſtat, nec ulla ſerie diuinarũ ſcripturarũ ab accuſatiõe prohibẽtur. His itaq; reſpõdetur. In ueteri lege multa permittebãtur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita ſunt. Cùm. n. mulieribus permitteretur populum iudicare, hodie pro peccato, qđ mulier introduxit, ab Apoſtolo eis indicitũ[h] ut recũdari, uiro ſubditas eſſe, in ſignum ſubiectionis uelatũ caput habere.* Ephe. 5. d *Quę ergo in his omnibus uiro ſubiecta eſſe oſtẽditur, cui pro alio poſtulare non cõceditur, ad accuſationem admittenda non uidetur.*

Econtra quanquam paſſim et ĩdifferẽter ad accuſationẽ mulier nõ admittatur, ſunt tñ q̃dã crimina, quorũ accuſationẽ mulier ſubire nõ prohibetur.

Vnde in lib. Codicis ix. Impera. Diocletianus i. titulo ſcribit dicens:

CAN. I.

DE crimine, qđ publicorum[i] fuerit iudiciorũ, mulieri accuſare non permittitur, niſi certis ex cauſis, id eſt, ſi ſuam ſuorumq; iniuriam proſequatur: ſcđm antiqui[k] iuris ſtatuta tñ, de quibus eiſdẽ ſpecialiter cõceſſum eſt, nõ exacta ſubſcriptione. unũ aditus præſes ꝓuinciæ in primis examinabit, an tale ſit crimen cuius accuſationem mulier ſubire non prohibeatur.

Item in libro Digeſtorum Paulus libro ſecundo de adulterijs. CAN. II.

EX eo, quòd prohibet lex Iulia de adulterijs teſtimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur[l] etiã mulierẽ

---

ff. de pollic. pacti. & l. ij. q̃s ob honorem. nõ tamẽ pro eccleſiaſtico aliqd põt peti. Item no. quod licet pro ſeculari honore aliquid poſsit ꝓmitti, non tamẽ pro ſeculari adminiſtratione, ut j. q6. vij. ſancimus. ı Io.

Vide quod no. s. j. q. iij. c. j. in glo. iij. Mulier an poſsit teſtificari in crimine cõtra clericum.

a TErtio. Per mulieris teſtimoniũ non poteſt clericus cõuinci de crimine: tũ quia mulier nõ eſt, nec poteſt eſſe eiuſdem ordinis, ut s. ij. q. vij. ipſi apoſtoli. & c. teſtes. tum quia ipſa quæ cõfitetur proprium delictũ non poteſt teſtificari de alterius delicto, ut j. ca. nemini. & regulariter confeſsio unius alteri non præiudicat: ut ij. q. v. interrogatum. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modum denũciationis, uel inquiſitiõis, ut extra de teſt. quoniã. uel cum agitur in modum exceptionis, ut extra de teſti. tam literis.

b Prohibitum. ut j. xxxiij. q. v. mulierem. & extra de uerb. ſig. forus.

c Generaliter. excipit.

d Legibus. ff. de reg. iur. ſeminæ. s. iij. q. vij. §. tria.

e Econtra. Intendit.

f Mulieres. Fœmina de iure non poteſt eſſe iudex, ut xxxiij. q. v. mulierem. & iij. q. vij. §. tria. ff. de reg. iur. fœminæ. niſi ei princeps ſcienter deleget cauſam, ut ij. q. v. Mennam. & xxiij. q. iiij. ſi quos. xij. q. ij. cum deuotiſsimam. Vel niſi ex præſcripta conſuetudine hoc habeat, ut extra de arbitr. dilecti. Item nec docere poteſt, ut xxiij. diſtin. mulier.

Fœmina an poſsit eẽ iudex. † Cõcor. tex. in l. j. §. ſecundo loco. uer. ſexũ. ff. de poſtul.

g Iudicum. Ibi. n. legitur, quod Delbora propheteſſa poſuit tentorium ſuum in monte Ephraim ſub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ, & ibi iudicabat populum Iſrael.

h Indicitur. Vt j. xxxiij. q. v. mulierem.

i DE crimine. Publicorũ. j. xxxij. q. j. publico. quæ ſint publica, habes inſtit. de publ. iud. in princ. & per totum.

k Antiqui iuris. Hoc uult dicere, quod in quibus caſibus antiqua iura permittunt, quod poſsit fieri accuſatio ſine inſcriptione, in illis fœmina non tenetur inſcribere. a Qui autẽ ſunt illi caſus, habes iiij. q. iiij. capi. nullus. ſecundo. §. aliquãdo. & ij. q. viij. in ſumma. Quidã tamen dicũt ex hac l. quod fœmina in nullo caſu tenetur inſcribere.

a Aliter ponit Hu. & dicit ꝙ antiqua ſtatuta fuerũt, quæ fęminas ĩ certis criminib. ſine inſcriptione accuſare ꝑmiſerunt. illa ſtatuta non habent in iure noſtro, forte apđ Gręcos habent ſorte continebatur, de crimine lęſæ maieſt. & crimine abigeat. iiij. q. iiij. c. nullus. ij. §. aliqñ ſcđm Hu.

l EX eo. Colligitur. Argumentum quod de uno

teſtimoniũ [a] in iudicio dicendi ius habere.

Item Digeſtis titulo, de accuſationibus, & inſcriptionibus, libro ſecundo.

CAN. III.

NOn eſt permiſſum mulieri publico iudicio quenquã reum facere, niſi ſcilicet parentum liberorũq; & patroni & patronæ, & eorũ filij, filiæve nepotis, neptiſve mortem exequatur.

Paulus † lib.xlviij. Digeſt.tit.de accuſa.

CAN. IIII.

CErtis de cauſis conceſſa eſt mulieribus publica acccuſatio, veluti ſi mortem exequantur eorum, earumque, in quos ex lege teſtimonium iudiciorum publicorum inuitæ [b] non dicant.

Idem & in lege Cornelia teſtamentaria. [c] ſenatus ſtatuit. Sed & de teſtamento paterni [d] liberti uel materni mulieribus publico iudicio dicere permiſſum eſt.

Pupillis [e] ex conſilio tutorum patris mortem, item pupillæ aui ſui mortem exequi conceſſum eſt lege teſtamentaria [f] nã de patris quidẽ teſtamento pupillis agere diuus Veſpeſianus permiſit: ſed & ſi non exhibeantur tabulæ teſtamenti, per interdictum [g] poſſunt experiri. Codice de ijs, qui accuſare poſſunt, uel non, Imperator Alexander Dionyſio.

Vxor tua ſi conſobrini ſui necem uindicandam exiſtimat, adeat præſidẽ prouinciæ.

In Digeſtis ad legem Iuliam maieſtatis, Papinia. lib.xij.reſponſorum.

In quæſtionibus lęſæ maieſtatis etiã mulieres audiuntur. † Coniurationem deniq; Sergij Catilinæ Fuluia mulier detexit, & Marcum Tulium conſulem in iudicium eius inſtruxit.

Quæcunque [h] uerò perſona ad accuſationem publicorum iudiciorum, uel lęſę maieſtatis admittitur eadẽ accuſationẽ ſimonię ſubire non prohibetur.

Vnde in primo lib. Codicis, Impator Leo Armaſio præfecto prætorio. †

Læſæ maieſtatis, & publicorum iudiciorum, & ſimoniæ accuſatio æqualiter proponatur.

CAN. V.

SAnè [i] quiſquis hãc ſanctam & uenerandam antiſtitis ſedẽ pecuniæ interuentu ſubijſſe, aut ſi quis ut alterum ordinaret, uel eligeret, aliquid accepiſſe detegitur, ad inſtar [k] publici cri-

[glosses]

Tex.eſt uno negatur, de alijs omnibus cõceditur. [r] Item argu. quod poſſumus argumentari per arg. à cõtrarijs, ut hic, & xxv.di.c.qualis, & xlv.diſt. c.diſciplina, & xxiij.q.iiij.c.quæſitum. Et lex dicit, quod fortiſsimũ eſt argumentum à contrario ſenſu: ut ff.de offi.eius cui manda. eſt iur.l.j.

[a] Teſtimoniũ. ſecundum leges mulier in omni cauſa põt teſtificari, ſiue ſit ciuilis, ſiue criminalis, niſi tantũ in ultimis uoluntatibus: ſecundum canones uero mulier in nullo crimine põt teſtificari, niſi ĩ exceptis, ſed in ciuilibus põt teſtificari. Nec ob. xxxiij.q.v.c.mulierẽ. & extra de uer. ſig.ca.forus.ubi dicit, qđ mulier nõ põt eſſe teſtis: ſ; intelligas de criminalibus cauſis, & ultimis uoluntatibus. Quidã tamen dicũt, qđ mulier ſecũdum canones non põt teſtificari, niſi in caſibus à iure expreſsis.

[b] CErtis de cauſis. Inuitæ. Quædã enim perſonæ ſunt, contra quas nõ cogit aliquis teſtificari: ut iiij.q.iij.c.ſi teſtes. §.item lege Iulia.

[c] Teſtamentaria. Vt mulier poſsit accuſare teſtamentum falſum, ſi teſtamentũ ad ſe, uel ad ſuos pertineat.

[d] Paterni. Quia filij patronorũ, & etiã hi, qui ex trãſuerſo ueniunt uſq; ad quintum gradum uocantur ad ſucceſsionẽ liberti: ut inſti. de ſucceſ.lib. §.ſi autem ſine liberis.

[e] Pupillis. Regulare eſt, q minor annis ſine tutore uel curatore, nec agere põt, nec cõueniri: ut C.de autho.pſtã.l.clarũ. alioqui ſnĩa lata contra ipſum nulla eſt: ſi tamẽ lata fuerit pro ipſo, tenet ut C.de procu.non eo minus. Qñq; tamen agit uel cõuenit ſine tutore uel curatore, ut in caſibus hic poſitis. Itẽ ſi impetrauit ueniam ætatis: ut C. de his qui ue.æta.impetra.l.iij. Item ſi agatur de libero homine exhibẽdo, ubi ẽt pupillus admittiĩ: ut ff.de lib.ho. exhi.l.iij.§.pe. Itẽ ſi agaĩ de recuperãda poſſeſsione, ubi ẽt impubes ſine tutore audiĩ: ut C.qui legi.pſo. [redacted] põt agere de toro [redacted] ut.ff. de adul.ſi maritus.§.lex Iulia. licet aũt minor pro ſe non poſsit agere, pro alijs tñ põt, ſi habet mandatũ: ut.ff.de min.cũ mãdato. & ff.de proc. filiusfamilias. in fin. Verũ aũt in cauſis ſpũalibus, ut in matrimonio uel ꝓ eccleſia poſſit minor litigare ꝓ ſe? Dicũt q̃dam q ſic, q̃ i his cẽſetur maior. Sꝫ certe cũ ibi maius periculũ uertiĩ, magis eſſet ibi cõſulendũ minoribꝰ: ut ff. ad Carb.l.j.§.3. nam circa maiora maiꝰ periculũ uertiĩ: ut xlij.di.q̃eſcamus. Itẽ uideo q ĩ mĩrimonio locũ habet in itegrũ reſtitutio, ut ex̃. de in integrũ reſt. ex literis. ſimiliter in alijs cauſis ſpũalibus, ſ. in religione aſſumẽda. xx q.j.illud. in ordine ſacro.lxxvij.diſt.c.j. & ij. Itẽ cũ filius agit cõtra patrẽ ſecũdũ canones. ij. q.vij.q̃riĩ. In mĩrimonio certũ eſt, q minor ꝓ ſe admittiĩ ad agendũ, ut ex. de reſt.ſpol.ex parte. ſed de hoc poſſet dubitari utrũ ibi locũ hẽat reſtitutio. ſed de hoc dixi ſuper illa decre. ex parte.3. de reſti.ſpol.

[f] Teſtamẽtaria, ſ. l.Cornelia de falſ.

[g] Per interdictũ, ſ. per interdictũ de tabulis exhibẽdis, quo experiĩ ões ille, cuius intereſt: ut ff.de tabu.exhibend. locum. [2]

[h] Quæcunq;. hoc nõ facit ad ꝓpoſitũ: ſꝫ hoc ponit ut inducat ſequẽ. ca.

[i] SAne. Hæc lex eſt pars illiꝰ. C. de epiſ. & cle. ſi quenquam.

[k] Ad inſtar. Non tamen eſt ibi omnimoda ſimilitudo inter crimen ſimoniacum, & crimen læſę maieſtatis: quia pro crimine ſimoniæ imponitur pœna depoſitionis, ſed pro crimine læſæ maieſtatis pœna mortis: ut vj.q.prima.cap.ſunt plurimi. §. uerum. ſed quo ad accuſationem & teſtimonium parificari uidentur: ut quicunque admittatur accuſator uel teſtis in uno, & in reliquo: ut extra de ſim. licet. Eli.in ſi.& cap. tanta.lxxix. diſt. ſi quis Papa. [redacted]

[margin notes]

Tex.eſt pro hoc ĩ l.cũ lex. ff. de leg. & in l.cũ prætor.cũ cõcor. ff. de iudi.

† Alias, Papinianus.

Minor agere & cõueniri nõ põt, niſi certis caſibus.

† Adde contra quos põt admitti. no. in l.ſi familia. ff.de iuriſdi. om.iu. & in l.nemo. C.de epi. au.

† De epiſco. & cleri. l.29.

[2] Sub. §. cõdemnatio. in cuius tamen locũ ſuccedit actio in factũ, ut teſtamentũ exhibeaĩ ff. de autho.preſt. l.iiij.ff.de tab. exhi. locũ. Lau.

Simonia & crimen læſæ maieſtatis non omnino cõueniũt.

minis & læſæ maieſtatis accuſatione propoſita, a gradu ſacerdotis retrahatur: nec hoc ſolũ deinceps honore priuari, ſed perpetuæ quoq; infamiæ dãnari decernimus, ut quos a facinus par coinquinat & æquat, utroſque ſimilis pœna comitetur.

Cùm autẽ ſacris canonibus accuſationes oĩno ſubmoueãtur, quas leges ſeculi non aſciſcunt: ediuerſo uidentẽ admittendę, quę legib. b ſeculi nõ ꝓhibentur. Verùm hoc non infertur. quicunq;.n. clericorũ ſacris canonib. nuptias cũtrahere ꝓhibentẽ, etiã legib. Imperatorum. Non aũt cõſequenter oĩum copulã leges admittũt, quorum coniunctionem ſacri canones non prohibent. Legibus.n. ſoli cãtores et lectores, canonib. aũt etiã acolythi uxores ducere poſſunt. Quãuis igitur ſacris canonib. ſubmoueantur accuſationes, quas leges ſeculi non aſciſcunt, non ideo conſequenter recipiuntur, quaſcũq; principũ leges admittunt. Sed (ſicut circa huius opis initiũ c ꝑmiſſum eſt) toties legib. ĩperatorũ in eccleſiaſticis negotijs utendum eſt, quoties ſacris canonibus obuiare non inueniuntur. Vnde aut ſpecialiter ſacris canonib. mulier ab accuſatione læſę maieſtatis et ſimoniæ oſtendatur probibita, aut pręmiſſis rõnibus ad hmõdi accuſationẽ admittenda probeẽ, nec quiſquã diſtĩgueẽ quęrat ad aliorũ nõ ad ſacerdotũ accuſationẽ ĩ hoc caſu ſimonię mulieres eſſe admittẽdas. Cũ.n. gñaliter d legib. hoc eis permiſſum inueniaẽ, niſi quis ſpãliter aliqua lege hoc prohibitũ oſtenderit, eius diſtinctio locũ non habebit. Verũ cũ cõtra generales regulas quædã crimina ſpãliter excepta ſunt, in quib. mulieri accuſare permittiẽ, inter quę fornicatio nõ numeraẽ, patet ꝙ hmõdi accuſatio dupliciter infirmatur: & quia fornicationis crimen intendit, et quia dũ de ſe cũfitetur, ſuper alienũ crimen ei credi nõ oportet.

Vnde Iulius pa. ſcribit.

Rei profeſſio aduerſus quemlibet admitti non debet.

CAN. VI.

NEmini (pręterquàm de crimine læſæ maieſtatis c) de ſe cõfeſſo, ſuper alienum crimen credi f oportet: quoniã eius atq; oĩs rei profeſſio piculoſa eſt, & admitti aduerſus quẽlibet nõ debet.

[redacted] ur j.q.ulti.c.patet. ſed in hæreſi quilibet admittitur, ergo multo fortius in ſimonia. Arg. tamen contra eſt, extra de teſti. c.ueniens. j. ubi dicit, quòd in ſimonia ſocij criminis non admittunẽ, ſed in crimine læſæ maieſtatis audiunẽ: ut vj.q.j. dicto. §. uerſ. & §. porro. Sed dic qđ non admittunẽ ſocij criminis, cum accuſatus eſt bonę famæ: alias quilibet audiẽ. Vel dic ut dixi ij.q.j.ĩ primis. in fi. 1 Vel dic, ꝙ admittiẽ quilibet ad accuſandũ in his criminibus, ſed nõ ad teſtificãdũ: quia tota uis cõſiſtit ĩ teſtimonio, ſed non in accuſatione.

a Et melius. ſ. j. q.j. ſi quis eps. ibi uideas.

a Quos. Non intellige, qđ eandẽ pęnã patiaẽ conuictus de ſimonia, quã conuictus de læſa maieſtate. Sȝ hoc uult dicere, ꝙ eandẽ pœnã patiẽ tam dans, quã accipiẽs pecuniã. 2 Vel dic eadem pęna. i. cõſimili. Nã pęna depoſitionis ſimilis eſt deportationi, ſiue decapitationi: ut v.q.vj. c.delatori.

2 Adhoc ſ. j. q. j. quos conſtiterit.

Cũ aũt. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte cõcludit Gratia. ex ſupradictis dicens, ꝙ canones nõ recipiũt accuſatiões, quas leges ſeculi repellũt ergo à contrario ſenſu per canones ſunt admittẽdi, q ꝑ leges non prohibenẽ. Poſtea rñdet huic cõcluſioni dicens, ꝙ nõ bene infert. quia leges prohibent oẽs clericos nuptias cõtrahere, q ꝑ canones prohibenẽ, nõ tñ leges admittũt copulã omniũ clericorũ, q ꝑ canones nõ prohibenẽ. Et de hoc ponit exẽplũ. Et ita quãuis canones nõ admittunt accuſatiões, quas admittũt leges, nõ tñ recipiũt oẽs quas leges admittũt. In ſcđa pte dr, ꝙ in negotijs eccleſiaſticis tũc legib⁹ eſt utẽdũ, cũ canonib⁹ nõ cõtradicũt. Vñ cũ ꝑ leges mulier in crimine læſæ maieſtatis & ſimoniæ admittiẽ ad accuſandũ, & per canones eſt admittenda: uel oſtẽdaẽ canon per quem repellaẽ. Et ſi quis dicere uelit, quod mulier alios de ſimonia, & nõ ſacerdotes poſſit accuſare: tũc eius diſtinctio locũ nõ habebit, niſi ſpecialiter hoc aliqua lege inueniaẽ eſſe ꝓhibitũ, cũ legib⁹ generaliter ei permiſſum uideaẽ. Poſtea huic qõni rñdet dicẽs, qđ ſpãlia ſunt crimina, ĩ quibus mulieri ꝑmittiẽ accuſare, inter q cũ fornicatio nõ cõnumereẽ. de qua mulier pſbyterũ accuſat, patet ꝙ ꝓpter hoc mulier ſit repellẽda, & etiã propter aliud: quia dũ de ſe cõfiteẽ cõtra ſacerdotem, ei credi nõ debet: ut ĩ. ſeq. c. Scđa pars incipit ibi, Sed ſicut, &c.

b Legibus. ſ. x. di. c lege impatorũ.

c Initium. Supra diſt. x. c. j.

d Gñaliter. Sic ergo argumentaẽ, cũ nuſquam inueniaẽ ꝓhibitũ: ergo non debet ꝓhiberi: ut xxvij. q. ij. lex diuina. ſimile xxj. q. j. qđ ſi dormierit. & lv. di. ſi euãgelica.

e NEmini. Læſæ maieſtatis. Et pterẽ de crimine ſimoniæ: ut 79. di. ſi qs papa. & ſ. ea ca. ſanc. licet ſit ar. cõtra ex. de teſti. ueniẽs. j. Quidã tñ dicunt, ꝙ in crĩe ſimóiæ nõ audiẽ ſoci⁹ cõtra ſociũ. & ad illud decretũ lxxix. diſt. ſi qs papa. rñdet ꝙ ibi ſocius admittebaẽ cõtra ſocium. hoc iõ fuit, quia nõ fuit ibi tñ crimẽ ſimonię, ſed ẽt crimẽ lęſę maieſtatis. Itẽ audiẽ cõfeſſio uni⁹ latrõis cõtra alios: ut C. de ſer. ꝓuinciarũ. Itẽ falſarius cõtra ſociũ ſuũ audiẽ: ut C. de fal. mo. l. j. nunq̃ tñ uȝ cõfeſſio talium ad cõuincendũ ſociũ, niſi adſit aliqua ꝓſũptio: ut ff. de cu. re. diuus. Io.

Cõfeſſio latrõis cõtra latronem audiẽtur.

f Credi. Præiudicatur tamen alteri ex tali confeſſione, intũ, ꝙ ei indicitur purgatio: ut extra de adul. ſignificaſti. qđ uerũ eſt, ſi laboret infamia, alias nõ. ut extra

tr extra de purga. cano. nos inter alios. & extra de confeſ. cum monaſterium.

Feriatis diebus an poſsit litigari.

a Quod uero. Diebus feriatis cauſæ nõ ſunt tractãdæ, ut j. c. j. & ult. niſi tantũ de pace, ut xxij. q. v. decreuit. agitur tamẽ in quibuſdã caſibus, ſ. cũ actio eſt tẽpe peritura. Itẽ cũ agit de tutorib⁹ dandis, & de amouẽdis officiatis, & de alimentis, & de atrocibus iniurijs, & de liberalib⁹ cauſis, ut ff. de fer. l. j. ij. & iij. Itẽ contra inſignes latrones agit, ut C. de fer. ꝓuinciarũ. Itẽ ſi partes ſpõte nec uelint litigare feriatis diebus, poſſunt, alias nõ tenet ſententia, ut ff. eo. l. j. libellus aũt põt porrigi die feriato ut ff. de adul. miles. §. ſexaginta. Io. qđ tñ dixit, ꝙ partes mutuo cõſenſu poſſunt litigare dieb⁹ feriatis, hoc tñ intelligẽdũ ẽ de ferijs meſſium, uel uindemiarũ alioq cõſenſus earũ non ſufficeret, ut litigent aliquo ſolenniſſimo die, ut extra e. c. ulti. B. Itẽ ſatis uſ, qđ cauſæ matrimoniales poſſũt tractari diebus feriatis: cum ibi ſit periculũ adulterij, uel inceſtus. ſimiliter ubi agit de electione epi uel plati, ꝑ ꝑ periculũ moræ: quia non dẽt eccleſia uacare ultra tres menſes, ut 50. diſt. poſtquã & qa in his caſibus multa ſunt ſpecialia, ut extra ut lit. non conte. quoniã Io.

Quia ergo iſta de ſe cõfitetur ſuper alienum crimen ei credi non oportet. ſed contra eam ſua confeſſio interpretanda eſt.

QVAESTIO IIII.

Quòd uerò [a] die dominico nec epiſcopo, nec presbytero cãm aliquã uẽtilare liceat, in Terraconenſi cõcilio prohibetur, in quo ſic ſtatutum eſt.

Miniſtri eccleſiæ die dominico cauſas uentilare non debẽt.

CAN. I.

Nullus epiſcoporum aut presbyterorum uel clericorum die dominico propoſitum cuiuſcunque cauſæ negotium audeat uentilare, niſi hoc tantùm, ut Deo ſtatuta ſolennia peragant. Cæteris uerò diebus conuenientibus perſonis illa, quę iuſta ſint habent licentiam iudicandi, excepto criminali. [b]

Item ex concilio apud Epheſum habito pręſente rege Henrico.

Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorũ, ſecularia placita non agantur.

CAN. II.

Placita ſecularia dominicis diebus, uel alijs præcipuis feſtis, ſeu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, ſecundum canonicam conſtitutionem minimè fieri decernimus. Inſuper etiã ſancta ſynodus decreuit ut nulla iudiciaria poteſtas licentiam habeat ſua authoritate Chriſtianos ad placitũ bannire in ſupradictis diebus, id ẽ, ſeptẽ diebus ante natalem dñi uſque in octauas epiphaniæ, & à quinquageſima [c] uſq; ad octauus paſchæ: & ſeptẽ diebus ante natiuitatẽ ſancti Ioannis Baptiſtæ: quatenus adeundi eccleſiam, orationibuſque uacãdi [d] libenter habeatur facultas.

Item Adrianus Papa.

De eodem.

CAN. III.

Nullus epiſcopus, uel infrà poſitus die dominico cauſas iudicare præſumat.

QVAESTIO V.

Purgationẽ [e] uerò negãti eſſe præſtandam Stephanus ſcribit Leoni epiſcopo Theanenſi.

Diaconus ſi de crimine conuinci non poterit, apud epiſcopum ſeipſum ſecretò purificet.

CAN. I.

De crimine ſibi illato diaconus tuus ueriſsimè fatębatur ſe eſſe immunem: ueruntamen ſi ſuſpicio habetur, & accuſatores idonei reperiuntur, & tales teſtes quales ſacri canones ſanciũt, accito tecum certo epiſcoporum numero [f] ue-

b Nullus epõrum. Criminali. ſ. cũ agitur de effuſione ſanguinis, tunc clerici nõ poſſunt eẽ iudices, ut xxiij. q. viij. his à quibus. Delegari tamẽ põt clerico criminalis cã, ut tamen princeps iuret de impunitate rei, ut xxiij. quæſtione viij. ſæpe.

c Placita. A quinquageſima, alibi dicit à ſeptuageſima, ut xxij. quæ. v. decreuit, hoc tamẽ hodie non ſeruat Romana curia. Ioan.

d Orationibuſq; uacãdi. Ratio ſecunda eſt ob reuerentiã dierũ: & tertia fauore partiũ, ut ſic partes à litibus reſpirẽt, ut C. de fer. dies. Quarta ratio eſt, qa talibus diebus nõ præſtat iuramentum, niſi pro pace, ut xxij. q. v. decreuit. j. & ſic nõ poſſet pſtari ſacramentũ calũniæ. Sed pone ꝙ Papa cõmiſit alicui, ꝙ intra xxx. dies termĩaret cãm aliquã, & illi dies incidãt intra dies quadrageſimales, uſ ꝙ cũ res ſit peritura tpe, qđ iudex inuitis partibus ꝓcedere poſsit. Qđ quidã cõcedũt: ſed nõ eſt uerũ hoc, qa licet literę pereãt, lis tñ ſalua manet coram alio [1]. Sed pone, quod iudex citet aliquẽ die feriato: nũquid tenetur citatus uenire, & allegare priuilegiũ ſuũ? Videt qđ ſic, quia ſi poſt appellationẽ citat aliquẽ, tenetur uenire, & allegare priuilegiũ ſuũ, ut extra de app. ſi duobus. & c. cum parati. Itẽ etſi nõ teneatur quis reſpõdere die illa, tamen põt ad hoc citari, ut libellus ei det [2], ut ff. de adulte. miles. §. ſexaginta. Item quid ſi ſub hac forma fiat citatio, mã do tibi u: hic uſq; ad diẽ dñicam hic cõpareas: ut extra de do. & cõtu. cũ dilecti? R ñ. ſi citat, ut cõpareat die feriato, bene tenet citatio. Sed ſi citat, ut rñdeat, non tenet: qa talis citatio nulla eſt [3] ut ff. de fer. l. j. & ubi citatio nulla eſt, & hoc liquet qđ eſt nulla, nõ tenet uenire ad allegandũ priuilegiũ ſuũ, ſed ubi dubiũ ẽ an teneat, tenet uenire: ut di. xiiij. q. ij. ſi eps Ioan.

e Purgationem. Hic quæritur, an neganti ſit indicenda purgatio. Et eſt dicendum quod non, niſi laboret infamia. vj. quæſtio. v. quod autem. hæc quæſtio dicta eſt ſupra ij. q. v. per totum. Ioan.

f De crimine. Numero. j. e. q. vij. felix.

Iudex & delegatus die feriato procedere nõ debet.

Citatus die feriato, an debeat comparere.

1 Idẽ ſentit Innoc. extra de offic. dele. de cauſis. Archi.

2 Idẽ tenet Alex. de Imola in l. j. col. ij. ff. de ferijs. & B. in l. j. §. nũtiatio. de ope. nou. nun. & in l. j. in uer. compellẽdi. ff. de ferijs. & in glo. j. l. iure. in uerbo eius. & ibi Bal. C. de adulte. & not. gl. in ca. fin. & ibi uide doc. de iudic. extra.

3 Cõcor. Alexã. de Imol. in l. ex quacũque. colũ. ij. ff. ſi qs in ius uo. non ie. & Cyn. in l. dies. ff. de fer. & per Bar. in l. j. §. nuntiatio. de op. no. nun.

niant accuſatores, [a] uocetur & ipſe Aldericus diaconus,& ſi negauerit, uentiletur cauſa canonicè & ſi uel ſponte confeſſus, uel legitimis teſtibus fuerit approbatus, canonica feriatur ſententia: qui ſi nec ſpôte confitetur, nec accuſatores & teſtes legitimi reperti fuerint, & mala fama crebuerit, non in publico [b] examine, ſed coram te & aliquantis reuerendiſsimis presbyteris & diaconibus tuæ eccleſiæ ſecreto iuramento ſe purificet, & deinceps boni teſtimonij eum annuntia,& compeſce & cómone eccleſiæ tuæ filios, ne ſacerdotem [c] Dei ulterius infamare præſumant,timentes quod Chá [d] maledictus eſt, qui patris uerenda deriſit.

Itē Nicolaus Papa Soloni Conſtantienſi epõ.

Non eſt ſpoliandus presbyter uel diaconus, niſi ſponte confeſſus,uel legitimè conuictus fuerit.

CAN. II.

PResbyter aūt diaconus,quem aſſeris crimina nolle publicè confiteri, ſed uelle cum ſacramento [e] defendere ſe: & ſi tamen notum ſit epiſcopo ſcelus ipſius eſſe perpetratum,non pôt per aliquam pœnitétiã [f] ſacerdotali uel diaconali officio potiri. Sed mirandũ eſt [g] ſi ipſe confeſſus nõ fuerit, quomodo notũ poteſt eſſe epiſcopo ſcelus ab ipſo perpetratum, niſi accuſatore fortè idoneo per teſtes idoneos approbante. Vnde ſi examinante epiſcopo cauſam presbyteri uel diaconi, nõ fuerit per teſtium approbationē presbyter uel diaconus fortè conuictus, non eſt ſcelus epiſcopo legitimè manifeſtum, niſi ſua ſpôte ipſum confiteatur: quod niſi fecerit, interim non uidemus ſuo debere presbyterum,uel diaconũ officio priuari. Sola ergo ſpontanea cõfeſsio,& canonicus numerus,uel qualitas teſtium (decernentibus epiſcopis, & accuſatore quod obiecerat comprobante) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

[1] [h] QVòd uero [h] cõfeſſio cruciatibus extorquenda non ſit, Alexander Papa teſtatur ſcribēs omnibus orthodoxis.

Miniſtrorum confeſſio non ſit extorta, ſed ſpontanea.

---

[a] Accuſatores. l. accuſator.

[b] Publico. ij.q.v. presbyter. xxij.di. illud contra. Sed ibi loquitur cum publice quis eſt infamatus, [1] hic cum clanculo uel à clero eſt infamatus.

[c] Ne ſacerdotem. Hic ſacerdotem uocat diaconum. ſic extra de coha. cleric. & mulie. ſi quiſpiam.

[d] Cham. ij.q.viij. ſententia. Io.

[e] Sacramēto. Hic cõſueuit quæri ſi epſ ſcit clericum infamatum eſſe reum, an debeat eius purgationem audire, uel ēt compellere eũ ad purgationem [2] Et uidetur quod ſic: quia generaliter traditur in canone quod clericus infamatus debeat ſe purgare ij.q.v. per totum. Itē quia ſacerdos tenetur cõcedere euchariſtiã ei, quē ſcit in mortali conſtitutũ, ut j.de conſec.diſ.ij. non perhibeat. Item cum epſ iure ſuo utatur, ſi quid mali inde accidit, non eſt ei imputandum, [3] ut xxiij, q. v. de occidēdis. Item non potes dicere, quod eũ epſ cogat ad periuriũ, ſed potius canon cogit ipſum iurare, ut xxxiij. q. ij. quos Deus. Sed cõtra, ille qui recipit alterius iuramentum, & ſciteũ falſum iuraturum, uincit homicidã, ut xxij.q. v. ille. Item qui permittit aliũ falſum iurare, cũ poſsit prohibere, peccat: ut xxij.q.v. hoc uidetur. H. dicit quod epſ ſecreto debet ei cõſulere, ut potius cõfiteatur publice crimen, quã ut fiat periurus. Sȝ ſi ad hoc non pôt eum inducere, dicet populo: abſit, ut quicquam ſiniſtri de hoc clerico ſuſpicemur, ut xj.q.iij. abſit. Alij dicunt, ꝙ delegabit purgationem. Tertij dicunt, ꝙ non peccat audiendo purgationē, quia authoritate canonis facit. xxiij.q.iij. qui peccat.

[f] Pœnitentiam. Quia pœnitentia non reſtituit aliquē dignitati, ſed gratiæ tantum, ut j.de pœ.diſt. vj. qui uult. niſi quandoq;, ut quando crimen occultum eſt, ut 50.diſt. domino ſancto. & capit. quia tua. ſed per reſtitutionem in integrum, uel diſpenſationem.

[g] Sed mirandum eſt. Arg. quod non ſecundum conſcientiam iudicandum ſit, [1] ut iij.q.vij. iudicet. & per hoc decretum intelligo illud xxxij.di. nullus. Intelligo enim illud de ſcientia iuris, non facti, licet alias uerbum ſciendi large ſumatur, ut xxij.q.v. hoc uidetur.

[h] QVod uero. Hęc q. diuiditur i duas partes: in quarum prima dicit quod confeſsio extorta non præiudicat. Secunda ibi, A fidelitatis. Io. de Fant.

[h] Quod uero. Ab aduerſario nũquã eſt extorquēda cõfeſsio cruciatib⁹. ut j. ead. c. j. & ij. ſed à iudice licite extorquetur confeſsio tormētis & quæſtionibus. Nã à iudice quandoq; torquet teſtis, quãdoq; reus, quandoque accuſator. Teſtis torquetur tã in ciuili, quã in criminali: ut ſi eſt ſeruus, uel uilis perſona: uel etiam ſi ſit liber, & ſit criminoſus, & infamis, uel obſcurus, uel ignotus: tales enim nõ recipiunt ad teſtimoniũ ſine quæſtionib⁹. licet ſint clerici, ut iiij. q. iij. ſi res. & v.q. v. illi qui. & q.vj. presbyteri. & ij.q. j. in primis. & in authen. de teſt. §. nos igitur. & §. licet. col. vij. & C. de fal. l. ſi qs decurio. Torquetur etiam libera perſona licet non ſit uilis, dum tamen uacillet in teſtimonio, ut ff. de quęſtio. ex libero. extra de pœnis. ſup his. [4] Itē reus quãdoq; torquet, licet raro, ſ. cum eſt ſuſpectus, & nõ poteſt alias res probari, maxime ſi eſt uilis perſona, & hoc in ciuili cauſa, ut xiiij.q.vj. ſi res aliena. ſimiliter in criminali torquetur, ut xxiij.q.v.c.j. Actor uero in ciuili cauſa nunquam torquetur, ſed accuſator in criminali cauſa quandoq; torquetur, ut in crimine læſæ maieſtatis, cum criminaliter non poteſt probari, ut C. ad legem Iul. maieſta. ſi quis. ibi enim qualicunque dignitate ſit præditus, nullo priuilegio ſe pot tueri, ſiue ſit accuſator, ſiue reus, uel teſtis, ut vj.q.j.c. ſi quis §. porro. & 50. di. nullus omnino. Ioan.

---

[1] Itē arg. contra vj. qõ. j. teſtamētũ. ibi ſol.

Epiſcopus an poſſit clericũ infamatũ cogere ad purgationem.

[2] Hoc ideo, quia lege permittente fit, &c. C. de adul. Gracchus. C. de cõcu. l. antepe. arg. xxxj. q. j. hac rõne. xxiij. qõ. iiij. qui peccauit. in prin.

[1] Addens & quãdo ſit ſecundum conſcientiam iudicãdũ, tex. in l. illicitas. §. j. ff. de off. præſi. & l. ij. ff. de fer.

Torquere pôt iudex aliquas perſonas.

[4] Adidē arg. C. de teſt. nullũ. & iiij. qõ. iij. § falſo. Idē uidet & ſi nõ uacillet. ff. de quæſtio. l. unius. §. teſtes. ſecundum Io. de Fa.

Si

SI quandoque. à ſacerdotib[9].
[a] Per metũ. Dummodo talis ſit metus, q cadat in conſtantem uirum, ut extra quod metus cauſa. ad audiẽtiã. Si quæris qualis met[9] debeat cadere in conſtantẽ uirũ, dico ꝙ qui cõtinet metum mortis, uel cruciatum corporis, ut extra e. ti. cum dilectus. Coactio autẽ uerborũ non ſufficit, etiã ſi rex ſit, qui minetur: ut extra q cler. uel uouẽ. in ſinuante. C. de trãſactio. interpoſitas. ibi melius dicitur, licet ſit argu. contra xxxj. q. ij. Lotharius. & ĩ. diſt. vij. fuerũt. ff. de acquiren. hæred. l. vj. §. ult. ubi dicitur, quod non ſit hęres qui propter metũ uerborum adijt hęreditatem. Et nota, quod canon hic tria ęquiparat, uim metum, & fraudẽ: ut iij. q. prima. red integranda. metus tamẽ pro reuerentia à lege accipiĩ. & hæc excuſat. ff. quarum rerum actio non datur. lege prima. §. quæ onerandæ.

Metus cadẽs in cõſtãtem uirum.

[b] Præiudicium. Bene ſit præiudicium ei quantũ ad hoc, ꝙ ille cui per metũ traditur res, domin[9] ſit rei: ſed quantũ ad hoc nõ ſit ei ꝑiudiciũ, quia detur ei actio qđ metus cauſa ad repetendum, ſi tradidit, uel exceptio ſi non tradidit, ut ff. eodem. metum. ſecundo. §. ſed quod ꝑtor. & §. ex hoc edicto. Si tamẽ primo coactus promiſit, & poſtea ſpontanee tradidit, nõ excuſat coactio, ut C. quod metus cauſa. lege ſecunda. & extra qui cleri. uel uouen. inſinuantę, ibi, patientia temporis, & cætera. &

CAN. I.

SI quandoque a ſacerdotibus & actoribus eccleſiæ quædam ſcripturæ quoquo modo per metum, [a] aut fraudem, aut per uim extortæ fuerint, uel ut ſe liberare poſsint quocunq; ab eis conſcriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio ad nullũ eis præiudicium, [b] uel nocumẽtum ualere cenſemus, neque ullam eos infamiam, uel calumniam, aut à ſuis ſequeſtrationem bonis unquam Deo authore, & ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus ſuſtinere permittimus. confeſsio enim in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet. Omnis enim confeſsio, quæ fit ex neceſsitate, fides non eſt. Confeſsio ergo in talibus non debet extorqueri, ſed ſponte profiteri. Peſsimum. n. eſt de ſuſpicione aut extorta confeſsione quenquam iudicare, cùm magis ſit inſpector cordis Dominus quam operis. Non poteſt autem humano cõdemnari examine, quem Dominus ſuo reſeruat iudicio. Si omnia nanque in hoc ſeculo uindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. Item: eſt hoc etiam perlatum ad ſanctam ſedem (quod pudeo dicere, & non tãtum ſacerdotali, ſed etiam omni Chriſtiano nomini eſt inimicum) quòd nonnulli epiſcopos, uel ſacerdotes aut metu compellunt, aut ui extorquent, aut fraude decipiunt aliquas confeſſionis ſuæ in alteram partem, quàm debeant literas [c] ſcribere, aut pro ſuarum non requiſitione [d] cauſarũ, aut (quod deterius eſt) alieni erroris [e] ſectæ ſcripturas facere & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare atque confiteri. Alios dicunt carceribus & ergaſtulis retrudi, ut ſaltem his territi inſidijs, domini ſacerdotes ſuis faueant uoluptatibus. Itẽ, confeſsio uerò in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet, ipſo teſtante, qui ait: Ex corde procedunt homicidia, adulteria, & cætera, quæ ſunt ad hæc pertinentia.

Nec tantùm attendenda ſunt, quæ fiant, [f] quãtum quo animo fiant. amplius enim reſpicit Deus ad cogitationes & ſpontaneas uoluntates, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem, aut neceſsitatem fiunt.

Item Nicolaus Papa epiſcopis Galliæ.

Apoſtolica authoritas penitus illicita in irritum deducit iuramenta.

CAN. II.

AVthoritatem uenerabilium prædeceſſorum noſtrorũ ſecuti, & nominatim beatiſsimi Papæ & martyris Alexãdri quinti à beato Petro: ab omnibus iuramẽtis & cuiuſcunq; modi obligationibus, quibus illi ſeſe coacti uiolentia impiorũ obligauerant abſoluimus [g] & ne illa ſeruentur, ue tuimus tam præfatum archiepiſcopum Treuerenſem, quàm eius præpoſitũ & omnes qui tunc temporis capti ſe illis quoquo modo obligauerunt: neque ullam eos proinde infamiam, uel calumniã, aut à ſuis bonis ſeque-

eſt ſimile extra de eo, q duxit in matrimonium ſigniſicauit.
[c] Literas. In quibus fatẽtur aliquã ſe debere.
[d] Requiſitiõe. Id eſt, cõfiteantur, ꝙ abſoluerũt aliquos à debito, in quo illi tenebantur.
[e] Erroris. Id eſt, qui confitentur ſe tenere aliquã hæreſim. Sed nonne peccat mortaliter ille, qui cõfitetur hoc? Reſpond. ſic, nec excuſat eũ aliqua coactio: quia talis coactio nõ eſt abſoluta, & coactio conditionalis neminem excuſat, ut 50. diſt. presbyteros. & de conſecra. diſtin. iiij. eos Potius. n. debet q̀s pati mortem, quã malo conſentire, ut xxxij. qõ. v. ita ne. & occiſores corporis non ſunt cõtra iuſtitiam timẽdi, ut xj. q. iij. non ſolum. & c. nolite. xxxj. q. ij. Lotharius. Solu. hic non excuſantur tales à toto, ſed à tanto. metus. n. uel coactio conditionalis nõ excuſat peccatum, ſed attenuat, ut extra qđ met[9] cauſa. ſacris. Et nota hic, quod cõtra ea quæ publice facta ſunt, admittiĩ probatio in cõtrarium. ſic xxxj. q. ij. Lotharius extra quod metus cauſa. perlatũ quod eſt cõtra regulã generalẽ viij. q. j. licet.

Coactio é duplex. Mar. 7. c

[f] Quæ fiant. Potius reſpiciẽda eſt cã facti, quã ipſum factũ, ut xxiij. qõ. viij. occidit de pœnit. di. j. aut facta.

[redacted]

[g] AVthoritatẽ. Abſoluimus. Hic conſueuit dubitari circa duo, ſcilicet an iuramẽtum per uim extortum obliget. Item an papa poſſit diſpenſare in illicito iuramento.

Iuramentum per uim extortum utrũ obliget.

Et

ſtrationem unquā authore Deo, & ſanctis Apoſtolis & noſtris prædeceſſoribus ſuſtinere pmittimus: ſicut per prophetam dominus dicit: Diſſolue colligationes impietatis, &c. (Eſaiæ 58.) Quin etiam præfato fratri noſtro filijſque Treuerenſis eccleſiæ, illiusq; defenſoribus hæc in mandatis damus, ut ſpirituali ſimul & materiali [a] gladio tandiu malignos illos eorumque fautores inſequantur, quouſque cum integritate poſſeſsiones, uel quæcunq; res eccleſiaſticæ hoc facto, uel quocunq; pacto diſtractæ ſeu direptæ ſunt, reuocentur.

2 *A fidelitatis etiam † iuramento Romanus pontifex nonnullos abſoluit, cum aliquos à ſua dignitate deponit.*

Vnde Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori. †

Pontificalis authoritas à iuramento fidelitatis nonnullos abſoluit. CAN. III.

ALius [b] item Romanus pontifex, Zacharias ſcilicet, regem Francorum non tam pro ſuis iniquitatibus, quam pro eo quòd tantæ poteſtati erat inutilis [c], à

Et quod non obliget tale iuramentum uidetur hic, quia dicitur hic quod non debet eſſe uinculum iniquitatis, ut xxij. q. iiij. inter. & extra de iureiur. uerum. & extra de reſtit. ſpol. ſolicite. & extra quod metus cauſa. per latum. Item quia inconueniens eſſet, qđ malefactor ex īprobitate ſua cōſequeretᷓ actionē, ut ff. de furt. itaque fullo. Præterea ſi malefactor petit rē, pōt ſe reus tueri exceptione qđ metus cā, cū il.a exceptio per iuramētū nō ſit ſublata. præterea nō obſtāte tali iuramēto pōt petere rem, ſi eā tradidit, cum illud nō iurauerit, ut extra de iureiur. debitores. & extra quod metus cauſa. ad audientiam. Ergo cū poteſt rem petere, multo fortius poteſt ſe tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem ff. de ſuperfi. l. j. extra de iureiur. quemadmodū. Et econtra probatur, quod obliget, quia licet fuerit coactus, tñ uoluit, quia coacta uoluntas eſt uoluntas, ut ī. ea. qō. j. merito. Item quia nō uergit in interitū ſalutis æternæ: eſt ergo obſeruandum, ut extra de iureiuran. ſi uero. nec prodeſt ꝙ compulſus fuit. xxij. q. v. qui compulſus. & c. ſi quis coactus. Solu. quidam dicunt, quod ſi talis fuit metus, qui cadit in conſtantem uirum, ꝙ iuramentum ob talem metum factum nō obligat [1]. & ſcđm eos exponitur hic hoc uerbū abſoluimus, id eſt, abſolutos oſtendimus. Alij dicunt ꝙ qualiſcunq; ſit metus, tenetur ſeruare iuramentum factum de rebus proprijs. ſed nullum iuramentum adſtringit ipſum pro rebus eccleſiæ non repetendis, quia iſtud eſt illicitum. & hoc magis probabile uidetur, ex quo licitum eſt ꝙ iurat, & poteſt adimplere, ut xxij. q. iiij. ſi aliquid. Qui priorem opinionem ſuſtinent, diſtinguunt inter promiſſoria iuramenta, & aſſertoria. In promiſſorijs iuramentis excuſat metus, in aſſertorijs non: quia potius debet quis omnia mala pati, quam falſum aſſerere, ut xxij. q. v. ita ne. Dicas ergo quod omne iuramentum obligat. Si tu obijcis mihi ꝙ iſte habet exceptionem quod metus cauſa, hoc bene concedo, non poteſt tamen uti ea ratione iuramenti. Si tñ fuerit uſus ea, bene dico ꝙ repellit agentem, & obtinebit in iudicio non obſtante iuramento: peccat tamen utendo ea. Si ergo quis iurauit rem ſuam per metum alij dare petat à iudice, ut cogat illum non recipere, uel ꝙ abſoluat ipſum à iuramento: ut extra de iureiur. ex adminiſtrationis. ſed ſi ad hoc induci nō pōt, ſoluat, poſtea repetat. Si aūt iurauerit, ſe nō repetere, tūc denunciet eccleſiæ factū illius. ſi autem iurauerit quod non denunciet, illud iuramentum non eſt ſeruandum: ut extra eo. quemadmodum. in fin. quia ex præcepto ad hoc tenetur. ij. q. j. ſi peccauerit. Ioan. Tu breuiter dicas ꝙ iuramentum ſuper re illicita, ipſo iure non obligat, ſiue quis faciat ſponte, ſiue coactus, ut ſi iuraui hominem innocentem interficere. & hoc probatur xxij. qō. iiij. in malis. & c. ſeq. & c. qđ Dauid. Iuramentum tñ ſuper re licita metu extortum, ipſo iure obligat, ſed datur exceptio quod met. cā, ad reſcindendū: ut ff. quod met. cauſa. per totum. & C. e. ti. l. j. & iij. niſi in caſu, ut ff. eod. l. ſi mulier. §. ſi dos. Item in matrimonio. extra de ſponſ. cum locum. Item in uoto. extra quod metus cā. per latū. B. Verū aūt in iuramēto Papa poſsit diſpēſare quærit? Hoc c. uſ dicere ꝙ ſic, p pdictas decretales, ut extra de uo. & uoti red. magnæ. imo in omni iuramēto eſt excepta authoritas maioris, ut extra de iure. uenientes. & extra de reſcrip. conſtitutus. Item Imperator diſpenſat in eo. ff. ad municip. imperatores. Item uidetur, ꝙ non: quia iuramentum eſt de iure naturali, ut uigeſimaſecūda quæſtio. iiij. ſi ad peccatū. ſed in talibus Papa nō pōt diſpēſare, ut xxv. q. j. ſūt quidā. Item arg. ad hoc extra de ſtat. mo. cum ad monaſteriū. H. dicit, ꝙ in nullo iuramento licito pōt Papa diſpēſare, niſi ad hoc ſolū ꝙ nō habeat infamis, qui trāſgreditur illud. & hos non abſoluit, ſed abſolutos denūtiat: quoniā iurauerūt de rebus eccleſiæ non repetendis, ut dicit. Tu dicas, ꝙ in uoluntarijs iuramentis non diſpenſat, ſed in coactis bene. ſi tamen abſoluit aliquem, tenet abſolutio. Dico enim quod contra ius naturale pōt diſpenſare, dum tamen nō contra euangelium, uel contra articulos fidei. tamen contra apoſtolum diſpenſat. xxiiij. diſt. lector. lxxij. diſt. presbyter. Ioan.

[a] Materiali. Argu. quod iudex eccleſiaſticus bene pōt indicere bellū, & in bello inſequi hoſtes, ut xxiij. quæſtione viij. igitur. & cap. hortatu. & cap. ut pridem. & lxiij. diſtinctione. Adrianus. Item argumen. quod iudex eccleſiaſticus poteſt præcipere iudici ſeculari: ut puniat maleficos, ut xxiij. quæſtione iiij. ſi quos. & quæſtione quinta. relegentes & qō. viij. ut pridem. Arg. contra. xxiij. qō. ultima. his à quibus.

ALius. CASVS. *Gelaſius Papa ſcribens cōtra Anaſtaſium Imperatorem dicit, quod poteſt eum deponere propter malitiam ſuam. Et hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui regem Francorum depoſuit, non tantum propter ſua delicta, quantum pro eo, quod inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli poſuit, & omnes Francigenas à fidelitate eius abſoluit, & milites à uinculo iuramenti in depoſitionibus epiſcoporum.*

[b] Alius. Quia de alio Papa præceſſerat ſermo, qui idem fecerat.

[c] Inutilis. Non intelligas, id eſt, inſufficiens. tunc enim debuiſſet ei dari coadiutor, ut vij. quæſt. j. quamuis. & ca. petiſti. ſed diſſolutus erat cum mulieribus, & effœminatus.

[1] Dūmodo ſit tale quod poſſit ſeruari ſine interitu animæ, [illegible]

[illegible]

† Videaſ ut exēpla domeſtica pro præiudicijs ignorant etiā imperatoribus, contra quam Io. And. in clem. j. de iureiu.

Papa an poſsit in iuramēto diſpenſare.

Papa contra apoſtolum diſpēſat.

Bellū poteſt indici à iudice eccleſiaſtico.

Depoſuit,

regno depoſuit: [a] & Pipinum † Caroli Imperatoris patrem in eius locũ ſubſtituit: omnesq; Francigenas a iuramento [b] fidelitatis abſoluit. Quod etiam ex authoritate frequenti † agit ſancta eccleſia, cùm milites abſoluit à uinculo iuraméti, qđ factũ eſt his epiſcopis, qui apoſtolica authoritate à pontificali gradu deponuntur.

Item Greg. ſeptimus Romanæ ſynodo præſidens dixit.

Excommunicatis uinculo fidelitatis non tenemur obnoxij.

CAN. IIII.

NOs ſanctorũ prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes eos, qui excommunicatis † fidelitate [c] aut ſacraméto conſtricti ſunt [d] apoſtolica authoritate à iuramento abſoluimus: & ne ſibi fidelitatem obſeruent, omnibus modis prohibemus, quouſq; ipſi ad ſatisfactionem ueniant.

Item Vrbanus ſecundus epiſcopo Vapicenſi.

Antequam reconcilientur fidelitatem excommunicatis uullus ſeruare cogitur.

CAN. V.

IVratos milites Hũgoni comiti, ne ipſi, quandiu excommunicatus eſt, ſeruiant prohibeto: qui ſi ſacramenta prætenderint, moneátur oportere Deo magis ſeruire, quàm hominibus. fidelitatẽ enim, quam Chriſtiano principi iurarunt, Deo eiuſque ſanctis aduerſanti & eorũ præcepta calcanti nulla cohibentur authoritate ꝑſoluere.

QVAESTIO VII.

ABſq; [e] ſynodali uerò audientia ſacerdotẽ damnari in Iſpalenſi cõcilio, cui Iſidorus interfuit ſic probibetur.

Sine concilij examinatione presbyter uel diaconus nõ deijciatur.

CAN. I.

SExta actione comperimus Flagitanũ Cordubeñ. eccleſiæ præsbyterum iniuſtè olim à pontifice ſuo deiectũ, & innocẽtem exilio condẽnatum, quẽ rurſus ordini ſuo reſtitutũ eſſe comperimus. Id denuo aduerſus præſumptionem ueſtram decreuimus, ut iuxta ſanctorum patrum ſynodalẽ ſententiam nullus ueſtrum ſine concilij [f] examine quemlibet presbyterum uel diaconum deijciẽdum putet. nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica non authoritate canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia fauoris ſublimant, ita quoſdam odio inuidiaq; humiliant, & leui opinionis aura cõdemnant, quorum crimen nõ approbant. Epiſcopus enim ſacerdotibus ac miniſtris ſolus [g]

a Depoſuit. Ergo papa deponit Imperatorem: ut xcvj. diſt. c. duo. & c. ſi Imperator. nam & transferre poteſt Imperiũ, ut extra de elec. c. uenerabilẽ. Arg. contra. xciij. diſt. c. legimus. in fi. & xcvj. diſt. cum ad uerũ. Sol. dr̃ depoſuiſſe, qui deponẽtibus conſenſit.

b Iuramẽto. Supple ratione dignitatis præſtito, non ratione perſonæ. Io. de Fantu.

c NOs ſctõrũ. Fidelitate. xj. q. iij. ca. quoniã multos. cõtra. ſed ibi eſt ſolutũ. Itẽ contra argu. xj. q. iij. c. Iulianus. ſed ibi eſt ſolutum.

d Conſtricti ſunt. Sed quid dices, ſi iuraui me ſoluturũ alicui pecuniã, uel ſub pœna promiſi, & ille excõicatur: nunquid teneor ei ſoluere? Videtur qđ nõ: quia qualitercunq; poſſumus, debem9 uexare malos ut ceſſent a malo: ut xxiij. q. vj. iam uero. & utilius eſurienti, &c. ut v. q. v. c. non oĩs. & excommunicatis ĩ nullo caſu cõmunicabimus, niſi ĩ his quæ ſpectant ad correctionem eorum: ut xj. q. iij. c. cum excommunicato. Itẽ quia intelligor iuraſſe ſub hac conditione, ſi res ĩ eodẽ ſtatu permanet ut xxij. qõ. ij. ne quis. in fi. ff. de ſol. l. cũ quis. Itẽ ubi nulla eſt petitio, ibi nulla eſt mora: ut ff. de uerb. ob. l. ſi pupillus. Item quia male meriti publica egeſtate laborare debẽt: ut ff. depo. bona fides. De hoc autẽ nõ eſt dubiũ, quin debitũ poſſit peti ab excõmunicato, ut extra de ſen. excõ. ſi uere. Solu. pecunia illa non reddaẽ ei, ſed deponatur in ædem ſacram. Verius credo, quod licet ille non habeat ius petendi, tamẽ debet ei ſolui. ſic extra de iureiurã. debitores. & probatur hoc extra de ſenten excom. ſi uere. Vnde licet excommunicatio tollat obligationem quo ad fidelitatem, non tamen quo ad alios contractus, ut uidetur. Io. Probabiliter dici poteſt, quod excommunicato non ſit ſoluẽdum, cum nemo debeat participare cum eo: ut xj. q. iij. cum excommunicato. niſi in caſibus: ut ĩ. xj. q. iij. c. quoniam multos. Nec obſtat illa decre. ſi uere. quia illud factum fuit de neceſſitate. B.

e ABſq;. Si agatur cõtra clericũ de crimine criminaliter, neceſſaria eſt ꝑſentia epiſcoporũ, ſecundũ quod traditur. ĩ. ea. c. ſi quis. & c. felix. Diſtinguiẽ tamen: quia ſi agaẽ de crimine ad depoſitionẽ ordinis, tũc habet locũ. c. felix. & c. ſi quis. Si aũt agaẽ ad depoſitionẽ beneficij, tunc ſolus epiſcopus põt cognoſcere cum clericis ſuis: ut xviij. q. ij. ſi quis abbas. & xvj. q. vij. c. inuentum. & extra de iud. ac ſi clerici. & xj. qõ. iij. ſi qs eps dãnatus. & extra de coha. cle. & mu. c. ſicut. & ca. de ſacerdotibus. Itẽ ſi agatur de crimine in modum exceptionis, ſolus poteſt cognoſcere. extra de accuſa. ſuꝑ his licet ſit arg. cõtra xxiij. diſt. c. illud. Tamẽ quocunque modo agaẽ de crimine, ſemper accuſator puniẽ ut calumniator: ut extra de accuſa. ſuꝑ his. & c. cum dilectus. Io. de Fan.

f SExta actiõe. Cõcilij. Ergo tres epiſcopi faciunt concilium: quia tres epiſcopi examinãt cãm diaconi: ut infra ead. capit. ſi quis.

g Solus. Incorporalia enim facilius conſtruunẽ, quam deſtruantur, extra de translatio. cap. inter. Hæc eſt una ratio, quare in promotiõe clericorũ nõ requirunẽ plures epiſcopi, ſed in remotione ſic. Item quia ſæpius ordinantur clerici, quàm deponuntur: unde graue eſſet toties uocare tot epiſcopos.

Item

Imperator põt à papa deponi.

Vt in conſequẽti trahũt ſibiq; iure poteſtatis attribuunt qđ ſimplicis erat cõſilij. ut etiã tenet hic gloſſ. uer. depoſuit. quæ text. corrigit. & quã ſequuntur Guliel. Occã dialogo. lib. vj. par. j. c. ix. & fo. 240. col. 3. & ĩ tracta. de poteſtate eccleſiæ, q. ij. ca. viij. Andreas Iſer. quæ ſint regalia. co. xxij. in uſibus feud. Iacob. Almain. de poteſt. eccleſi. contra Thomam de Vio. Ioã. Igne. in diſput. an rex Fran. ſubſit Impera. col. 39. dixi ad Philippum Decium ĩ c. j. nu. vij. de probatio.

Excõmunicato debeatur ſolutio.

[redacted]

Clerico criminoſo qs pœnitẽtiam impouit.

honorem dare poteſt: ſolus auferre non poteſt. Si enim hi, qui in hoc ſeculo à dominis ſuis honorē libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis nexum non reuoluuntur, niſi publicè apud prætores ac præſides in tribunali foro fuerint accuſati, quanto magis hi, qui diuinis altaribus conſecrati, honore eccleſiaſtico decorantur, qui profecto nec uno damnante, nec uno iudicante poterunt honoris ſui priuilegio exui: ſed præſenti ſynodali iudicio quod canon omnino de illis præceperit, oportet diffiniri.

Idem Grego. Ioan. epiſcopo Panormitano.

Cauſas clericorum epiſcopus non niſi cum ſenioribus eccleſiæ audiat.

CAN. II.

Si quid de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit quod te iuſtè poſsit offendere, facilè non credas, ne te ad uindictam res accēdat incognita: ſed præſentibus eccleſiæ tuæ ſenioribus diligenter eſt perſcrutanda ueritas, & tunc (ſi qualitas rei popoſcerit) canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.

Item ex concilio Agathenſi primo.

A quot epiſcopis presbyteri uel diaconi ſunt audiendi.

CAN. III.

Si quis tumidus, uel cōtumelioſus extiterit in maiorē natu, a uel aliquā cauſam habuerit, à tribus uicinis epiſcopis, ſi diaconus eſt, qui arguitur ſi presbyter, à ſex, ſi epiſcopus, a xij. ſacerdotibus audiatur. Vniuerſi epiſcopi dixerunt, Cōtundi debet contumacia, & ſuperbia in omnibus frangi. Cauſæ uerò pro perſonis b ab his c ſtatuto numero audiantur.

Item ex concil. Carthaginenſi ſecundo.

De eodem.

CAN. IIII.

Felix epiſcopus Seleucitanus dixit: Etiam hæc additio ſecundum ſtatuta ueterum conciliorū, ut ſi quis epiſcopus (quod non optamus fieri) reatum aliquem incurrerit, & ſi fuerit ei nimia neceſsitas, nō poſſe plurimos congregare epiſcopos, ne in crimine maneat, à xij. epiſcopis audiatur: & à ſex presbyter, & à tribus diaconus cum proprio d ſuo epiſcopo. † Alias, præſentis epiſcopi.

Item ex conci. Carthaginenſi quarto.

De eodem.

CAN. V.

Si autē e presbyteri uel diaconi accuſati fuerint, adiuncto ſibi ex uicinis locis proprius epiſcopus † legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſati petierint, id eſt, una ſecum in presbyteri nomine ſex, in diaconi tres, qui ipſorum cauſas diſcutiant: eadem in dierum dilatione, & à communione f remotionum, & diſcuſsione cauſarū inter accuſatores & eos, qui accuſantur forma ſeruata: reliquorū uerò clericorum cauſas etiam ſolus g epiſcopus loci agnoſcat & finiat.

2 *Solus autem ad excluſionem aliorū epiſcoporū, nō ſuorū clericorum dicitur, ſine quorum præſentia eius ſentētia erit irrita.*

Vnde in Carthaginenſi conci. iiij. legitur.

Abſque præſentia clericorum nullius cauſam epiſcopus audiat.

CAN. VI.

Epiſcopus nullius cauſam audiat abſq; præſentia ſuorum h clericorum: alioqui irrita erit ſententia epiſcopi, niſi præſentia clericorum firmetur.

Item ex concil. Iſpalenſi ſecundo.

Niſi in ſynodo canonicè uocati ſacerdotes damnari non poſſunt.

CAN. VII.

Epiſcopus ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt, ſed ſolus auferre non poteſt. Si enim hi, qui in hoc ſeculo à dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis iugum non reuocātur, niſi publicè apud prætores ac præſides in tribunali foro fuerint accuſati:

Ordinatio clericorum facilius fit [illegible]

Itē quia depoſitio frequenter fit cauſa odij, ſed ordinatio cauſa electiōis. ſolus aūt cōfert dignitates, ſi hoc habet ex conſuetudine: ut ex̃. de his, q̃ fi. à præl. ea noſcit.

a Si quis tumidus. Natu. quātū ad ordines.

b Pro perſonis. id eſt, prout perſonæ ſunt cōſtitutæ in ſacris ordinib⁹.

c Ab his. id eſt, ab epiſcopis.

d Felix. Cum proprio. id eſt, præter propriū epiſcopum. ij. q. v. presbyter.

e Si autē. Hoc ca. eſt pars illius iiij. quæſtio. v. quiſquis.

f A cōione. id eſt, eadem dilationes dantur accuſatori quæ & reo, & æquè excommunicabitur accuſator, ſi nō uenerit ſicut reus: ut iiij. q. v. quiſquis.

g Solus. id eſt, ſine alijs epiſcopis: nō tamen ſine clericis ſuis: ut ĩ. ea. c. proxi. Ioan.

g Solus. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua dicitur, quod cauſas aliorum electorum à ſacerdote & diacono in c. ſuo poteſt epiſcopus diffinire, ſupple excepto ſubdiacono, qui hodie cū diacono pari paſſu ambulat, extra de ſeruis nō ordi. ca. miramur. Ioan. de Fant.

h Epiſcopus. Suorū. Sufficit tñ maior pars, ſi abſentes pbeāt aſſenſum: ut lxiiij. di. c. j & ij. Sed nūquid & iſti clerici ſunt iudices iſtius? Non uidetur, cum quilibet eorum ſit forte minor eo. Quidā dicunt q̃ ipſum cōcilium ſiue capitulū habet iuriſdictionem ordinariā: nullus tñ p ſe eſt iudex. Alij dicunt, quod ſunt aſſeſſores epiſcopi, & ſententia ſine talibus aſſeſſoribus lata, nulla eſt, ſicut ſentētia nulla eſt, quæ fertur contra

contra fiſcum abſente aduocato fiſci, ut ff. de iure fiſci. l. ſi fiſcus. ſicut uidetur dicere lex: ut ſentẽtia quæ fertur officio iudicis ipſo abſente: quod nulla ſit: ut C. de ſent. & inter. om. iud cum ſenteutiam. Quod tamen clerici ſint iudices, eſt arg. vj. q. iij. ſcitote.

quantò magis hi, qui diuinis altaribus conſecrati, honore eccleſiaſtico decorantur? qui profectò nec ab uno damnari, nec uno iudicante poterunt honoris ſui priuilegio exui, ſed præſente ſynodali iudicio quid canon de illis præceperit, oportet diffiniri.

QVAEST. VIII.

De ultima uerò [2] quæſtione ſic ſtatutũ eſt in concilio Neocæſarienſi. †

Presbyter, qui ante ordinationẽ confitetur ſe corporaliter lapſum poſtea non offerat.

CAN. I.

Qui admiſit corporale peccatum, [b] & hic poſtea presbyter ordinatus eſt, ſi cõfeſſus fuerit, [c] quòd ante ordinationem ſuam peccauerit, non quidem offerat, [d] maneat autem in alijs officijs propter eius ſtudij [e] utilitatem. Cætera [f] uerò peccata cenſuerunt plurimi etiam ordinatione priuari.

Quòd ſi de his non fuerit cõfeſſus, nec ab aliquibus manifeſtè põt cõuinci, huic ipſi de ſe poteſtas [g] eſt committenda. Similiter & diaconus ſi in eodem culpæ genere fuerit inuolutus, ſeſe à miniſterio [h] cohibebit.

Item ex concilio Ilerdenſi †

Deſeruientes altario, ſi carnis fragilitate deliquerint, epiſcopi arbitrio ſubiaceant.

CAN. II.

Hi qui [i] altario Dei deſeruiunt, ſi ſubitò in flenda carnis fragilitate corruerint, [k] & Deo reſpiciente dignè pœnituerint, ita ut mortificato corpore cordis contriti ſacrificium Deo offerant: maneat in poteſtate [l] pontificis, uel ueraciter afflictos non diu ſuſpendere, uel deſidioſos prolixiori tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tamen, ut ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora ulterius promoueri. Quòd ſi iteratò [m] uelut canes ad uomitũ reuerſi fuerint, nõ ſolum dignitate officij careant, ſed etiam ...

[a] De ultima Vo. Hic quæritur, ſi aliquis confitetẽ crimẽ qđ fecit ante ordinationẽ ſuã uel conuincitur peccaſſe ante ordinationẽ ſuã, an poſſit frui officio ſuo? Diſtinguas ergo, qa aut eſt tale crimẽ, qđ inducit depoſitionem aut non. ſi nõ inducit, acta pœnitentia remanet in ordine ſuo, ut hic, & lxviij. diſt. ſicut. Item ſi inducit depoſitionem, tunc ſi confitetur illud in pœnitẽtia, non abſtinebit ab officio ut 50. diſt. de his. uero. § ſi. ſimiliter ſi confitetur illud extra ius, quod talis confeſsio ei nõ præiudicat, ut ĩ. e. qõ. v. presbyter. licet ſit arg. contra extra de exceſ. prælã. quã ſit graue. [1] Si uero confitetur in iure crimen ſuũ cõmiſſum ante ordinationem ſuam deponitur ab officio ſacerdotali, retinebit tamen normam presbyteri & omne inferius officium, ut ĩ. e. c. j. & cap. ſi quis presbyter. & hoc cũ ſponte illud cõfitetur. Si uero cõfiteatur illud timore probationum, tunc ſiue ante, ſiue poſt ordinationem ſuã illud commiſit, deponitur irreparabiliter: ut xxiiij. diſtinct. capit. ultimo. 50. diſtinct. c. ex pœnitentibus. lxxxj. diſtinc. ſi quis ſine examinatione. & cap. ſi quis epiſcopus. Si ergo quis ſponte confitetur crimen commiſſum poſt ordinationẽ, ad tempus debet ſuſpendi ad agendam pœnitẽtiam, ſed poſtea reſtituitur ex diſpenſatione, ut ĩ. eadem. cap. ij. Si quæras, quæ crimina inducũt depoſitionẽ, dico quod non eſt à canone expreſſum. Videmus enim quod quædam non inducunt. nam clericus tumultum faciens in ſynodo, non deponitur, ut v. quæ. iiij. in loco. Item qui cantat duas miſſas ſub uno canone, ut de conſecra. di. ij. relatũ. Item ſi epũs citatus non uenit ad ſynodũ. xviij. diſtin. ſi quis aũt. & c. decernimus. & tñ quodlibet tale eſt mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, ut extra de iureiur. ſicut. Tradunt autem quidam pro regula, quod omne crimen inducit depoſitionem, niſi ſpecialiter à canone excipiaẽ. Alij dicunt quod nullum crimen inducit depoſitionẽ, niſi ſpecialiter à canone excipiaẽ. [2] & hæc opinio maiori æquitati innititur, quare tenẽda eſt. Io. Sed hæc materia eſt hodie determinata extra de temp. or. c. ult. B. [3]

[b] Qui admiſit corporale peccatũ. i. fornicationem.

[c] Si cõfeſſus fuerit. ſponte, nõ metu probationum.

[d] Offerat. i. officiet. alias cõficiat.

[e] Studij. Quia ſtudioſe cõfeſſus eſt, uel quia utilis eſt eccleſiæ. cum tali enim diſpenſatur, ut 50. di. ſtudeat.

[f] Cætera. i. cæteros peccatores. qui nolunt ſponte confiteri. Vel dic propriè alia peccata à fornicatiõe. Et ſic eſt ar. ꝙ minus punitur aliquis ꝑꝑ fornicationẽ, quã propter aliud crimẽ, hoc ideo quia pauci ſine illo crimine inueniũtur, ut 50. di. quia tua. & ad idem eſt arg. lxxxij. diſ. presbyter. lxxxj. diſt. ſi ꝗ clerici. Ar. contra. xxxiij. di. c. ult.

[g] Poteſtas. Confitẽdi [4] crimen, ſed & ſi non uult cõfiteri, relinquiẽ arbitrio ſuo, ut xxxiij. di. habuiſſe.

[h] A miniſterio. Diaconali. ſed nõ ſubdiaconali.

[i] Hi qui. Hoc ca. ponitur. ĩ. diſ. 50. hi qui. ij.

[k] Corruerint. Loquitur ergo de eo, qui poſt ordinationem deliquit. Sed nonne magis delinquit ille, qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, ut xl. diſt. homo Chriſtianus. & xxv. q. j. nulli? Reſp. ſic, ſed ideo magis punitur: quia ſciens ſe permiſit ordinari. 50. di. ex pœnitentibus.

[l] In poteſtate. Si intelligas hoc cap. de clerico depoſito, tunc eſt hic ar. quòd epiſcopus poteſt reſtituere clericum depoſitum. Si aũt de ſuſpenſo, tunc patet ꝙ relinquitur arbitrio epiſcopi an uelit ſuſpenſo reddere officium ſuum. Sed cum iſte clericus ratione criminis non poſſit promoueri ad ſublimiorem gradũ, quomodo ergo poteſt ipſum reſtituere famæ, cũ per pœnitentiam non tollatur infamia, ut ij. q. iij. c. Euthemiuni. §. hinc colligitur? Poteſt dici, quod ex quo Papa dat poteſtatem diſpenſandi, ergo per conſequens reſtituendi famæ.

[m] Iterato. Arg. grauius puniri iteratum delictum, ut xxv.

Crimen ante ordinationem cõmiſſum an impediat frui officio.

† cap. ix.

[1] Nõ cõtradicit, quoniam ibi accidit ꝑꝑ accidens. ſ. ꝑꝑ ſcandalũ, & infamiã nõ ꝑꝑ cõfeſsionẽ: ut ibi notat. ꝑ Vin. & B. Sed de hac materia dic ut plene not. Inno. B. Comp. & Hu. extra de ele. per inquiſitionem.

Crimina quæ ſunt depoſitiõe digna.

[2] Idẽ tenet Alex. de Imo. ſ l. ſcimus. circa pri. C. de iure delibe. ꝑ text. in §. cũ igitur. in authẽ. de non eligen. ſecũdo nubẽ.

† capi. v.

[3] De hoc etiã in no. lxxxj. diſ. ca. j. extra de temp. ord. ex tenore. & c. ult. & in prædic. decre. ſicut. & ꝙ iſta ſñia tãquã uerior ſit tenẽda hic not. Hug.

Fornicationẽ pauci euitãt.

[4] [illegible] uel purga[illegible] d[illegible] eſt. [illegible] tus, [illegible] eſt, cogit ad purgationẽ. ar. ij. q. v. presbyter. ſecundum Hug. & Lau.

Dignitas aggrauat peccatũ.

lũ dignitate officij careãt, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu non percipiant.

Item ex concilio Toletano nono. †

Ex miniſtris eccleſiæ geniti, in ſeruitutẽ deuocẽtur eiuſdẽ.

CAN. III.

CVm multæ ſuper innocentia ordinis clericorum hactenus emanauerint ſniæ patrũ, & nullatenus ipſorum firmari correctio morũ quiuerit, uſq; adeò ſniam iudicãtiũ protraxere cõmiſſa culparũ, ut nõ tantùm inferret ultio in authores ſcelerũ, uerùm etiã in progeniem dãnatorum. Ideoq; quilibet ab epiſcopo uſq; ad ſubdiaconem deinceps uel ex ancillæ [a], uel ex ingenuæ [b] deteſtando connubio [c] in honore conſtituti filios procreauerint, illi quidem ex quibus geniti probabuntur, canonica cẽſura damnentur. Proles autẽ aliena pollutione nata, nõ ſolùm hæreditatem [d] nunquã accipiet, ſed etiam in ſeruitutẽ eius eccleſiæ, de cuius ſacerdotis uel miniſtri ignominia nati ſunt, iure perenni manebunt.

Item ex concilio Martini Papæ.

Qui confitetur ſe ante ordinationẽ peccaſſe, non ſacrificet: conuictus autem deponatur.

CAN. IIII.

SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, non offerat, ſed tantùm pro religione nomen [e] presbyteri portet. Si autem non ipſe confeſſus fuerit, ſed ab alio publice cõuictus, nec hoc ipſum habeat, ut nomen presbyteri portet. Similiter & de diaconibus obſeruandum eſt, ut ſi ipſi confeſſi fuerint, ordinem ſubdiaconi accipiãt.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum.

De manu ſacerdotis, qui ab eccleſia toleratur, licitè ſacramenta ſumuntur.

CAN. V.

SCiſcitantibus [f] uobis, ſi à ſacerdote, qui fuerit comprehenſus in adulterio, ſiue de hoc ſola fama reſperſus eſt, debeatis communionem recipere, necne: reſpondemus, non poteſt aliquis quantumcunque pollutus ſit, ſacramenta diuina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt. Qualiſcunque enim ſacerdos ſit, quæ ſancta ſunt, coinquinari non poſſunt: idcirco ab eo (quouſque iudicio epiſcoporum reprobetur) communio percipienda eſt. Quoniam mali bona adminiſtrando, ſe tantum modo lædunt, &c. Fax accenſa ſibi quidem detrimentum pręſtat, alijs uerò lumen in tenebris adminiſtrat: & unde alijs cõmodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumitè ergo ab omni ſacerdote intrepidi Chriſti myſteria: quia oĩa in fide Chriſti [g] purgantur. Fides eſt enim quæ hunc mundũ [h] uincit: & quia non dantis meritum, ſed accipientis [i] fit, dicente beato Hieron. Ad credendum omni animæ baptiſmus eſt perfectus, & in omni ſacerdote corpus Chriſti eſt perfectum. Qui rurſus ſacræ ſcripturæ concordans ait: Priuſquam audias, ne iudicaueris quenquam: atque ante probationem accuſationis illatæ neminem à tua communione ſuſpendas: quia non ſtatim qui accuſatur [k], reus eſt, ſed qui conuincitur criminoſus.

xxv. q. ij. ita nos. extra de coha. cleric. clericos. & de hære. ad abolendã. Ioan. de Fant.

† ca. xix.

[a] Cum mulræ. Ex ancillę. Sed quare punitur dominus ancillæ filius? Reſpon. in fauorẽ eccleſiæ. uel ideo, quia ratione criminis illa facta eſt de ſuo foro.

[b] Ingenuæ. Specialis eſt iſte caſus, ubi filius conditionem matris liberæ nõ ſequitur, cõtra id, quod eſt xxxij. q. iiij. liberi.

[c] Connubio. Ergo patet ꝙ loquitẽ de ſacerdotib⁹ qui legitime ducũt vxores. tales enim grauius puniũtur, ut xxxij. diſt. eos. lxxxj. diſt. quidam. & xxviij. diſt. præsbyter. Quicquid eñ hic dicatur, cum eccleſia nõ ſit iſto iure uſa, perdit [z] ius iſtud: ſicut & aliud, ꝙ poſsit exigere pœnã ſacrilegij, ut xvij. q. iiij. quiſquis.

[z] Perdit. Hoc uerũ quãuis Panor. hanc ꝑo. reprobet, in ca. ij. de cohabitatione clerico. & mulier. [redacted]

[d] Hæreditatem. Scilicet paternam. nam matri etiã ſuccedit ſpuri⁹ filius. & teſtamentũ matris põt dici inoffícioſum, ut ff. de in offi. teſt. ſi ſuſpecti. §. j. Ioan. hodie ſpurij omni beneficio excluduntur, ut C. de natu. libe. auth. licet. B.

Spurius ſuccedit matri.

[e] SI quis preſbyter. Nomen. Si quæris qđ ei ualeat retinere nomẽ presbyteri? Dico qđ in omnibus retinet priuilegiũ presbyteri i loco ſubſcriptionis & in alijs, ꝑter hoc ſolum, ꝙ nõ põt miſſã celebrare, ut ĩ. ea. q. vij. felix.

[f] SCiſcitãtib⁹. ĩ. diſt. xxxij. nullus cõtra. Ioan. Sed ibi loquitur de crimine, quod eſt notoriũ per ſententiã [z], quod falſum eſt, ut extra de cohab. cler. ueſtra. & cap. ſeq & c. ulti. ubi dicit quod ſufficit ſi eſt notoriũ rei euidentia. B. Sed nonne eo ipſo, quod quis cõprehẽſus eſt in adulterio, infamis eſt, licet nondũ ſit dãnatus, ut ff. de ritu nup. palã? Reſp. talis infamia nõ ſufficit ad hoc ut abſtinẽdũ ſit à ſacramẽtis ſuis, niſi infametur per ſentẽtiã, ut dixi xxxij. diſt. §. uerum. requiritur enim qđ ſit deprehẽſus & conuictus, extra de iudi. cum nõ ab homine. Tñ bene cõcedo quod omnis ſacerdos in mortali exiſtẽs eſt ſuſpectus quo ad ſe, ut j. q. j. ſacerdotes. ſed non quo ad alios, niſi ſit præciſus, uel niſi ſit notorius fornicator, uel ſimoniac⁹, ut xxxij. diſtinc. c. præter hoc. §. uerum.

[z] Hic ar. de occulto uel alias manifeſto ſecũdum Hug.

Infamis eſt in adulterio deprehẽſus.

[g] In fide Chriſti. id eſt, per fidem Chriſti.

[h] Mundũ. Id eſt, amorem & delectationẽ mundanorũ

[i] Sed accipientis. id eſt, recipitur ſecundum meritum recipientis, ſed nõ ſecundum meritũ dantis. de conſecr. diſt. ij. utrum.

[k] Accuſatur. Simile viij. quæſtio. iiij. ca. nonne. xxxv. quæſtio. vj. multorum. & xj. quæſt. iij. eorum. extra ut lite penden. laudabilem. Ioan.

Quod

QVod monachi. Hæc quæſt. diuiditur in ſe- ptẽ partes, in quarũ prima probat, quod monachi debent eſſe in monaſterio, & flere ſua & aliorum peccata. Secunda ibi, quod uero. Tertia ibi, his autem omnibus. Quarta ibi, de his uero. Quĩta ibi, qđ aũt. Sexta ibi, Ius ergo. Septima ibi, q̃ uero. Io. de Fant.

Monach⁹ utrum poſſit præfici eccleſiæ parochiali.

a Quòd monachi. De hac materia canones uarie loquũtur. Dicas ergo, qđ ſi regimen populi committit̃ monacho ab ẽpo cũ abbatis licentia, tũc pôt celebrare officium. lviij. diſt. c. j. ĩ. ea. c. doctores. & ca. moderamine. & ca. ex authoritate. Sed an ipſo iure poſsit cõmitti, uel tantum ex diſpenſatione, de hoc dubitat̃. Dicũt q̃dã, qđ hodie iure cõi ſed olim ex diſpẽſatione tãtũ. lv. diſtin. c. priſcis. Alij dicunt, q̃ nec hodie, niſi ex diſpẽſatione. extra de capel. mo. ĩ eccleſijs. ut extra de ſta. mo. ca. ij. Satis poteſt admitti, qđ ſecundum antiqua iura monachi nõ poterãt p̃eſſe parochialibus eccleſijs, niſi ex neceſsitate: ut ly diſtin. c. priſcis. hodie uero pñt utilitate ẽt ſuadente: quia magis probati ſunt quam ſeculares: & ſic magis ſunt utiles: ut ĩ. ea. c. cũ pro utilitate. & xlvij. diſt. c. quãtumlibet. & hoc ſi aſsit conſenſus epiſcopi & abbatis: ſed ſi monaſteriũ habet eccleſiam aliquã pleno iure, ſufficit cõſenſus abbatis: [1] ut ĩ. ea. q. ij. c. uiſis. De regularibus canonicis nõ eſt dubiũ, qn licite poſſint p̃fici eccleſijs, ſed in hoc eſt differentia, qđ monachus ſecum debet habere ſocios ſui ordinis, ſed regularis nõ tenet̃ niſi cõmode poſsit, ut extra de ſta mo. quod Dei timorẽ. Ioã. & ita de iure cõi pôt præfici monachus eccleſiæ parochiali: ſi pôt habere ſecum ſociũ ſui ordinis: ut extra de ſtatu mona. c. ij. B.

Dic & ſolũ ſine ... cõuẽ...

CAVSA XVI.

QVidã abbas habebat parochialem eccleſiam: inſtituit ibi monachũ, ut officium celebraret populo. poſſedit eã per quadraginta annos ſine aliqua interpellatione, tandem querela aduerſus abbatẽ mouetur à clericis baptiſmalis eccleſiæ, in cuius diœceſi parochiana eccleſia illa conſiſtebat?

1 *Hic primùm quęritur, Q utrũ monachis liceat officia populis celebrare, pœnitentiam dare, & baptizare?*

2 *Secundò, ſi contigerit eos capellas hr̃e ep̃ali beneficio, an ab eis ſint inſtituendæ, an ab epiſcopis.*

3 *Tertiò, an iura eccleſiarũ p̃ſcriptiõe tollãtur?*

4 *Quartò, ſi eccleſia aduerſus eccleſiam præſcribat, an etiam monaſteriũ aduerſus eccleſiam præſcribere poßit?*

5 *Quintò, ſi capellam in ſuo territorio ædificatã iure territorij ſibi uendicare ualeat?*

6 *Sextò, ſi archipresbyter, uel ep̃s ſua authoritate nõ iudiciaria ſñĩa capellã illã irrepſerit, an cadat à cauſa ut eccleſia, cui p̃ſidet, nõ ultra hẽat ius repoſcẽdi, qđ ſuus paſtor illicitè uſurpauit?*

7 *Septimò quæritur, ſi laici capellã tenebant (ut quibuſdã moris eſt) & in manibus abbatis eã refutauerint, & ordinandam tradiderint, an conſenſu epiſcopi & clericorũ abbas poſſit eam tenere?*

QVAESTIO I.

1 *QVòd monachi [a] officia populis celebrare non poſſint, multis authoritatibus probatur, quarũ prima eſt illa ſctæ Nicenę ſynodi, qua dr̃.*

Monachorum conuerſatio ab omnibus debet eſſe diſcreta.

CAN.

PLacuit [b] oĩbus reſidẽtibus in ſctã Nicena ſynodo, ut monachorũ cõuerſatio & uita ſecũdũ etymologiã nõis ab omnibus diſcrepet. Monachus. n. Græcè, Latinè ſingularis dr̃. unde monachũ per oĩa ſingulariter [c] agere oportet. Quâobrem firmiter & indiſſolubiliter oẽs præcipimus, ut aliquis monachus pœnitentiã nemini tribuat, niſi ſibi inuicẽ, ut iuſtũ eſt: mortuũ non ſepeliat, [d] niſi monachũ [e] ĩ monaſterio ſecũ cõmoratẽ, uel ſi fortuitu quẽquã aduenientiũ fratrũ ibi mori cõtigerit.

b Placuit. Hoc cap. loquitur de monaſterijs non habentibus populum.

c Singulariter. i. non ſeculariter uiuere. nam ſingulariter, id eſt, ſolitarie uiuere debent. ĩ. ead. c. ſi clericatus. in fin.

d Sepeliat. Dicũt quidã, quod nullus ſacerdos ſiue monachus, ſiue alter pôt iniũger̃ pñias niſi ab ẽpo ſit cõmiſſa ei cura animarũ: ut ĩ. ea. c. p̃uenit. & c. cunctis. niſi in caſu neceſſitatis, ubi etiã laicus pôt pñiam dare. ĩ. de cõſe. diſt. iiij. ſanctũ. de pœn. di. j. quẽ pœnitet. unde qui ab eis recipiunt pñiam, nec quantũ ad Deum, nec quantũ ad eccleſiã ſunt abſoluti. Alij dicũt, q̃ quilibet ſacerdos pôt hoc facere. [2] Nã eo ipſo, qđ aliqs ſubmittit ſe ſuæ iuriſdictioni, habet poteſtatem ipſum abſoluẽdi & ligãdi cũ ſit ſacerdos. ĩ. ea. §. hoc idẽ. Tñ certũ eſt, q̃ nullus ſuũ ſacerdotẽ pôt dimittere ſine cã. ĩ. de pœ. diſt. vj. placuit. Hodie expeditum eſt, q̃ nulla eſt talis abſolutio q̃ cõſequit̃ ab alio ſacerdote: ut extra de pœn. & re. oĩs. Sed qđ ſi parochianus alicuius deliquit ĩ alteri⁹ ẽpatu uel territorio? Videtur, q̃ confitebitur ſacerdoti parochiæ illius, in cuius territorio deliquit: quia rõne criminis factus eſt de foro ſuo. Itẽ alia rõne, quia per confeſsionẽ pœna æterna cõmutat̃ in pœnam tẽporalẽ: ſed pœnam temporalem nunquam extraneus iudex poteſt remittere. [3] Dic qđ proprius ſacerdos eſt iudex illi⁹ criminis quo ad unam pœnam: & ille ubi deliquit, quo ad aliam pœnam.

e Niſi monachum. Arg. quod eſt licitum aliquid in hominem ſuæ profeſsionis, quod non eſt licitum in alium. ij. q. vij. c. ſi hæreticus. & xxviij. q. j. cap. caue.

Pñiam dare pôt laicus in neceſsitate.

[2] Si de hac materia uis plenã hr̃e notitiã, uide quod no. Hoſt. in ſum. de pę. & remiſsio. §. cui cõfitẽdũ ſit. & Gofre. in ſum. eo. ti. §. faciẽda eſt.

Deliquẽs in alteri⁹ territorio non tenetur ibi crimen conteri.

[3] Hoc iõ, quia non pôt condemnare nec abſoluere. ff. & reg. iu. nemo. extra de pœ. & remiſsio. qđ autẽ. ſecundũ Io. de Fã.

Nemo.

a NEmo.diſt.lxxix. c.ſingula . Hoc cap.eſt pars illius.xviij.q.ij.c.peruenit.ij . Et non loquitur de monachis , ſed de ſecularibus clericis,qui uolebant monaſterijs præeſſe : & dicit quod non poſſet fieri.

b DE monachis . Diſcedere . Quãtum ad ea, quæ ſunt de ſubſtãtia monachatus : ut de habitu ſeruãdo , & cõtinẽtia,& de nõ habendo propria . in his enim nõ abſoluiẽ, licet trãſeat ad eccleſiã ſecularẽ,ſed in ieiunio, ſilẽtio , & uigilijs abſoluitur : ut ĩ ca.proxi. Diſtinguiẽ tamen, quia ſi monachus tranſit ad epiſcopatum,ex toto abſoluitẽ à iuriſdictione abbatis : ut xviij. q.j.c.unico. Si uero trãsfertur ad eccleſiam ſecularẽ, quæ nõ eſt ſubiecta abbati ſuo, uel in ſpiritualib⁹ uel tpalibus , ex toto eximitur à iuriſdictione abbatis : ut ĩ. ea.in parochia. Siuero eccleſia ſubeſt abbati ſuo quo ad tpalia , rñdebit abbati ſuo:ſed quo ad ſpiritualia eximiti ab obedientia abbatis : ut ĩ.q.ij. c.uiſis. & capit.ſane. & extra de capel.mona.in eccleſijs.Si uero eccleſia illa ex toto eſt ſubiecta abbati quo ad omnia, tunc remanet obediẽs abbati,niſi ĩ ieiunijs & in alijs. ut dixi . Vnde non debet regere eccleſiã illã ſecundum officiũ monachale . Nam ad quãcunque eccleſiam ueneris, illius conſuetudinem ſeruabis. xij. diſt . c.illa. xlj. diſtinct.c.quiſquis . Sed nunquid in comeſtione carnium eximitur à regula monachali? non uidetur:ga canõ tñ infirmitatis cauſam excipit in monachis.ut ĩ.de cõſec.diſt.v.c.carnẽ.tamẽ poteſt ſatis dici,ꝙ ſic,ne alijs ſit ſcandalum:ut xlj.diſ.quiſquis .

c MOnachus.ſupra vij.q.j. c.præcepit. & ca.hoc nequaquam .

d Habet officium . Non habens curam animarum .

† Epiſtola. j.lib.4.

Item Greg. Ioã. Rauennati archiepiſcopo . †

Monaſterij diſtrictionem & eccleſiaſticũ miniſterium quilibet ſimul tenere non poteſt.

CAN. II.

NEmo a poteſt eccleſiaſticis officijs deſeruire,& in monaſtica regula ordinatè pſiſtere, ut ipſe diſtrictionẽ monaſterij teneat,qui quotidie in miniſterio eccleſiaſtico cogitur permanere.

Item Innocentius.

Monachi, qui ad clericatum promouentur , à priori propoſito diſcedere non debent.

CAN. III.

DE monachis,qui diu morãtes in monaſterijs,ſi poſtea ad clericatus ordinẽ puenerint, ſtatuimus nõ debere eos a priori propoſito diſcedere. b

Si ergo(ſicut Innocentius diffiniuit) à ſuo propoſito eis diſcedere non licet, et ſicut Gregorius teſtatur, in monaſtica regula deuotè perſiſtere, & eccleſiaſticis obſequijs ſimul deſeruire nõ poſſunt patet quòd parochianis eccleſiis monachi præfici non poſſunt .

Itẽ Hieronymus ad Riparium & Deſiderium.

Monachus non habet officiũ docentis,ſed plangentis.

CAN. IIII.

MOnachus c nõ docentis,ſed plangentis habet officium, d qui uel ſe,uel mundũ lugeat , e & domini pauidus præſtoletur aduentum .

Idem ad Paulinum.

In populari frequentia monachi eſſe non debent.

CAN. V.

SI cupis eſſe quod diceris f monachus , id eſt,ſolus, quid facis in urbibus ? quæ utique non ſunt ſolorum g habitacula , ſed multorũ . & infra . Habeto † ſimplicitatẽ h columbæ,ne cuiquam machineris dolos : & ſerpentis aſtutiã , ne aliorum ſupplanteris inſidijs . Nõ multũ i diſtat in uitio , uel decipere poſſe, uel decipi . Chriſtianũ quem ſenſeris tibi aut ſemper aut crebro de nũmis loquentem (excepta eleemoſyna, quæ indifferenter k omnibus patet)inſtitorem l potius habeto, quàm monachũ . præter uictum & ueſtimentũ & manifeſtas neceſsitates nihil cuiquam tribuas,ne filiorum m panem canes n comedant .

Idem ad Heliodorum.

Monachus paſcitur,clerici paſcunt. CAN. VI.

ALia cauſa eſt monachi, alia clerici. Clerici oues paſcunt , ego paſcor: o illi de altari uiuunt,mihi ſecuris p quaſi ad radicẽ infructuoſæ arboris poniẽ . Si munus q

e Lugeat. Se uel mundum , id eſt , peccata ſua , uel aliorum,qui in mundo ſunt lugeat. 1

f SI cupis.Diceris. Arg.à nominis interpretatione.nomina enim debent eſſe conſona rebus , in ſtit.de do.§.eſt.& aliud.& ff.de tu.l.j.xxj. diſtinct.c. cleros.& xij.q.j.c. clericus. xxiij.q.j. c.pudẽda.in auth. de defen.ciu.coll. iij.in princ.

g Solorũ.i.ſolitariorũ, ne ſit cõtra ĩ. ea. cap.ſi clericatus . Et eſt ar.ꝙ monaſteria nõ ſũt conſtruẽda in urbibus : ut ĩ.de conſe. diſt.v. nunquã.

h Simplicitatem. Duplex eſt ſimplicitas,quædam contraria doloſitati,& illa eſt bona : quædam contraria diſcretiõi, & hæc eſt mala.xxxix.diſt.c. Petrus . & xxxvj. diſt.in principi.

ADDITIO. Et repellit à promotiõe : ut xxxix. diſt.c. Petrus . ubi de hoc. Archi.

i Non multũ. Tamẽ qñque minus eſt falli,quã fallere:ut xx.q.ij. in ipſarum. eſt ergo uitiũ falli , i.facilem eſſe ad fallendum. Intelligũt tamen quidam hoc de deceptione fidei : in contractibus autẽ decipi non eſt peccatum. xxij.q.iiij. cap.innocens.

k Quæ indifferenter . Scriptum eſt eñi , Oĩ petenti te tribue,& excõicato. xj.q.iij. c.quoniã multos. j.q.ij. quam pio. xxiij.q. iiij.ita plane . & c. duo iſta . xiij.q.ij. c . nõ æſtimemus . Sed cõtra,deſudet eleemoſyna in manu tua,donec inuenias iuſtum, &c.& arg. lxxxvj. diſt.c. non ſatis. ĩ.ea.ca. ult. & arg.v. q.v. nõ omnis. De hoc notaui ſ. xlij. diſt. quieſcamus.

l Inſtitorem.id eſt,negotiatorem.

m Ne filiorum.id eſt pauperum.

n Canes.i.hiſtriones & meretrices & leccatores. 2

o ALia.Ego paſcor.à ſacramentis ipſorum.

p Securis.quia ſucciſus eſt mũdo.ĩ.c.placuit.

q Si munus . Sed unde faciet monachus eleemoſynam

1 Vt ĩ.de poeni. diſ. j.qui ſanctus.

Simplicitas duplex eſt.

† Idem Grego. ĩ. vj . q.j. c. ex merito.

Falli uitium eſt.

2 Ad hoc arg. xliij. diſ.i prin. uer.unde. Monach⁹ an poſſit eleemoſynam facere.

ad altare non defero, mihi ante presbyterum ſedere non licet. Illi, ſi peccauero, [a] licet me tradere ſatanæ in interitũ carnis, ut ſpiritus ſit ſaluus in die domini.

Idem ad Ruſticum.

Non licet aliquid monachis agere ſine presbyterorum conſilio.

CAN. VII.

Eccleſia habet ſenatum cœtum presbyterorum, [b] ſine quorum conſilio nihil monachis agere licet. Roboam filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia audire noluit presbyteros ſuos. Senatũ [c] quoq; Romani habebãt, cuius cõſilio cuncta agebãt: & nos habemus ſenatũ noſtrum cœtum presbyterorum.

Item Eugenius papa.

Secundùm etymologiam nominis ſolitariam uitam ducat monachus.

CAN. VIII.

ij Placuit [d] communi noſtro concilio, ut nullus monachorũ pro lucro terreno de monaſterio exire nefandiſsimo auſu præſumat. Neq; pœnitentiam dare, neque filium [e] de baptiſmo accipere, neque baptizare, neque infirmũ uiſitare, neq; mortuum ſepelire, neque ad eccleſiam ſecularem tranſire, neque alijs quali buſcunq; negotijs [f] ſeſe implicare. ſit clauſtro ſuo contentus: quia ſicut piſcis ſine aqua caret uita, ita ſine monaſterio monachus. Sedeat itaque ſolitarius, & taceat: quia mundo mortuus [g] eſt, Deo autem uiuit. Agnoſcat nomen ſuum. monos enim Græcè, Latinè eſt unus. achos Græcè, Latinè eſt triſtis. Vnde dicit monachus, id eſt, unus triſtis. Sedeat ergo triſtis, & officio ſuo uacet.

Item Paſcalis ſecundus Victori Bononienſi epiſcopo.

Abſque epiſcoporum conſenſu epiſcopalia iura monachi nõ uſurpent.

CAN. IX.

Peruenit ad nos (unde ualde miramur) quòd quidam monachi & abbates in parochia ueſtra cõtra ſanctorũ decreta, epiſcopalia iura [h] & officia ſibi arroganter uẽdicant, uidelicet pœnitẽtiam dare, & remiſsionẽ peccatorum, recõciliationem pœnitentium, decimas & eccleſias: cũ abſq; proprij epiſcopi licẽtia, uel Apoſtolicæ [i] ſedis authoritate hoc nullatenus præſumere debeãt: ſicut in Calcedonẽſi [k] cõcilio de huiuſmodi à ſanctis patribus ſtatutũ eſt, & ſub anathematis [l] uinculo monachis omnib. ꝓhibitum. Mandamus itaq; dilectioni tuæ, ut eos cõuenias, & ne talia deinceps præſumant, omnino prohibeas.

Item Calixtus papa.

De eodem.

CAN. X.

Interdicimus etiã abbatibus & monachis publicas pœnitentias [m] dare, infirmos uiſitare, & unctiones facere, & miſſas [n] publicas cantare.

1.Cor.12.6

ſam uel oblationẽ, quiſ nihil habet propriũ, nec ei præter neceſſaria licet aliquid recipere, arg. hic. & corpori ſuo non debet ſubtrahere neceſſaria, de cõſecra. diſt. v. non mediocriter? Quidã dicunt quod nomine monaſterij offeret. arg. liiij. diſt. abbati. & hoc ſi habet adminiſtrationem. uel dic munus, id eſt, decimam.

[a] Si peccauero. Ergo ſecularis prælatus poteſt excõmunicare monachum. 3.Re.15.a Et eſt argu. quod ſi monaſterium aliquod eſt intra terminos alicuius archidiaconatus, quod archidiaconus habet iuriſdictionẽ ĩ ipſum monaſteriũ. Ad idẽ facit ĩ. ca. proxi. & xciij. diſt. à ſubdiacono. & extra de offic. archid. cap ulti. Eccleſia enim, quæ eſt intra territoriũ alicuius, ſub illius eſt iuriſdictione, ut ĩ. q. vij. omnes. argu. contra xviij. qõ. ij. peruenit. ij. & c dudum. & extra de capel. mo. dilectus.

Monaſteriũ poteſt eſſe ſub iuriſdictione Arch.

[b] Eccleſia. Presbyterorum. Si intelligas de illis perſonis, quæ ſunt prælati monachorum, planum eſt.

Quia monachi ſine eis nihil agũt, ut ĩ. ca. monachi.

[c] Senatum. & ſic capitulum dicitur ſenatus: & ſenatus reſtituit hominem famæ, ut ff. de poſtul. l. j. §. de qua. ergo & capitulũ. Nam & capitulum quandoque diſpenſat, ut extra de ſimo. ex inſinuatione. & arg. extra de præben. cum nõ ignores. Item in hoc comparatur capitulum ſenatui. nã ſicut à ſententia ſenatus non appellatur, ut ff. à quib. appel. non licet. l. j. ita nec à capitulo, ut extra de his, quæ fi. à maio. parte capit. cum in cunctis. Vnde dico, quod capitulum eligendo indignum diſpenſat cum ipſo, ut ſi ſit talis diſpenſatio, quæ prohibita ſit ei, quemadmodum dico in epiſcopo.

Capitulũ eligẽdo indignũ quãdoque diſpenſat.

[d] Placuit. Hic loquitur de monachis non habẽtibus populum.

[e] Neque filiũ. Nõ eſt licitum ſibi facere cõmatres: ut xviij. q. ij. peruenit.

[f] Negotijs. Niſi iubeatur. ĩ. ead. quia uere.

[g] Mortuus. hic uides, quod ĩgreſſus religionis æquiparatur morti naturali. Vnde quod iuris eſt circa dotem, uel donationẽ propter nuptias in morte naturali, idem eſt in hac morte, id eſt, in ingreſſu religionis: ut C. de epiſ. & cle. Lulti. Et ſicut donatio cauſa mortis cõfirmatur morte naturali, ſimiliter confirmatur morte ciuili, ut C. de donatio. inter uir. & uxor. res uxoris. Ioan. & hoc teneas ꝓ regula, ꝙ in ſolis illis caſib. ciuilis mors æquiparatẽ morti naturali, ubi hoc in iure cautum inuenitur. B.

Religionis ingreſſus morti æquiparatur.

[h] Peruenit. Iura. Ergo abbates non debent exercere epiſcopalia iura, nec de cauſis matrimonialib. cognoſcere, ut extra de exceſ. præla. accedentib. niſi epiſcopalia iura præſcripſerint, ut extra de præſcript. auditis.

Abbates epiſcopalia non exerceãt.

[i] Vel apoſtolicæ. argu. contra extra de confir. utili uel inutili. porrecta. Sed dic, quod non poſſunt confirmari quo ad hoc, quia poſſunt remoueri cum opus fuerit. extra de ſtatu monacho. cap. ij.

Non eſt cõtra, quia non tãgit caſum iſtũ ſecundum Io. de Fã.

[k] In Calcedonenſi. ĩ. ca. qui uere.

[l] Et ſub anathematis. infligendi.

[m] Interdicimus. Publicas pœnitentias. hoc enim ad epiſcopos pertinet, ut 50. diſt. in capite.

[n] Et miſſas. quas nec alij debent in monaſterijs publice cantare populo, niſi fuerint inuitati, ut xviij.

 quæſtio-

tare chriſma & oleum [a] conſecrationesque alta-rium ordinationes cleri-corum ab epiſcopis [b] ac-cipiant, in quorum paro-chijs manent.

Item Alexander ſecundus.

Monachi intra clauſtra morantes clericorum officia exterius non miniſtrent.

CAN. XI.

IVxta Calcedonēſis tenorem optimi cōcilij monachis (quamuis religioſis) ad normam ſancti Benedicti intra clauſtrū morari præcipimus: uicos, caſtella, ciuitates peragrare prohibemus: & à populorū prædicatione oino ceſſare cēſuimus: niſi forte quis de ſuæ animæ ſalute ſolicitus, ut eorum habitū aſſumat, eos intra clauſtrum conſulere uoluerit.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Monachi, qui ſunt in ciuitatibus, epiſcopo debent eſſe ſubiecti.

CAN. XII.

QVi uerè pureq; ſolitariā [c] eligūt uitam, digni ſunt cōuenienti honore. Eos [d] uerò, [e] qui per ciuitates ſingulas ſeu poſſeſsiōes in monaſterijs ſunt, placet nobis epiſcopo eſſe ſubiectos, & quieti operā dare, atq; obſeruare ieiunia, [f] & orationes in locis, in quibus ſemel ſe Deo deuouerint permanētes, & neque cōicare eccleſiaſticas, neque ſeculares aliquas attrectare actiōes relinquentes propria monaſteria, niſi fortè iubeant, pp urgentes neceſsitates ab ipſius ciuitatis epō. Et neminē ſeruorum ſuſcipi in monaſterium, ut ſit cū eis monachus, niſi cum domini proprij licentia. Prætereuntem uerò hæc decreuimus extra cōionem eſſe, ne nomen Domini blaſphemetur.

Conuenit ergo ciuitatis epiſcopo curā [g] & ſolicitudinem neceſſariā monaſterijs exhibere. His ita reſpondet: authoritas illa Nicenæ [h] ſynodi ꝓhibet monachos de monaſterijs exire, & per capellas ſepulturas mortuorū celebrare: confluere uidelicet more clericorū ad cuiuslibet exequias celebrādas. Cæterum ſi apud monaſteriū aliquis ſemet ipſum tumulari uoluerit, nō eſt prohibendus.

Vnde Gregorius ſcribit Ioan. epo de urbe ueteri.

Miſſa celebrari, & mortui ſepeliri in monaſterio non prohibentur. CAN. XIII.

AGapitus abbas monaſterij ſancti Grego. inſinuauit nobis plurima ſe à ueſtra ſanctitate grauamina ſuſtinere: ꝙ in eodem monaſterio miſſas [i] prohibeas celebrari: mortuos etiam interdicas ſepeliri: à qua ihumanitate uos hortamur ſuſpēdi: [k] & ſepeliri ibidē mortuos. miſſas celebrari nulla ulterius habita cōtradictiōe pmittas.

Idem Carolitano epiſcopo Venerio.

Non ſunt caſſandæ piæ uoluntates defunctorum.

CAN. XIIII.

ADmonere te uolumus, ne piæ [l] defunctorum uoluntates tua (quod abſit) remiſsione caſſentur.

Item Gelaſius papa.

Teſtatoris arbitrium ſeruari oportet.

CAN. XV.

COnſideratio eccleſiaſticæ utilitatis hoc poſtulat, ex iuſta diſpoſitione teſtatoris ſeruandum arbitrium eſſe.

Item ex concilio Triburienſi.

De eodem. CAN. XVI.

VBicunq; facultates rerū & opportunitas temporū ſuppetit, &c. ſicut in eodē cap. ſuprà legitur [m] in cauſa eorū, qui de diœceſi ad diœceſim tranſierunt.

---

queſtio. ij. dudum. & cap. luminoſo. & cap. abbatem.

[a] Oleum infirmorum, uel catechumenorum.

[b] Ab epiſcopis. Sed cum hoc ca. loquatur de nō habētibus populū, quare recipiūt oleum uel chriſma, cum populum non habeāt? Reſpondeo, hoc præcipitur ad cautelam, ne aliquem ibi non baptizatum contingat mori.

[c] QVi uere. Solitariam. id eſt, eremiticam.

[d] Eos. qui ſcilicet digni ſint honore.

[e] Vero. id eſt, tamen. Ex aduerſatione iſta, & ex eo ꝙ dicit ſubiectos, uidetꝙ eremitæ non ſubſunt epiſcopis: quod quidam concedunt, quia ſunt locuſtæ, quæ non habent regem. [2] Sed nos cōtra, [3] ut xciij. diſt. nulla ratione. xj. q. iij. ſi autē. Hic etiam nota, ꝙ eremita poteſt uocari ad prælaturā: ut extra de elect. cū monaſterium. Qualē autem uitam habere debeant, non reperi: tamen priuilegium clericorum habent, ut hic apparet. Sed ſi quæras quomodo eremita poſsit eligi ad prælaturā, cum de magis ſtricta ad minus ſtrictam uitam non eſt licitum trāſire. xix. q. j. c. uno? Reſpōdeo, uita monachorū ē magis ſtricta quo ad hoc quia renunciāt proprijs, & ponunt hominē ſupra ſe: ſed eremita non renunciat ꝓprijs, ut xix. qō. iij. c. perlatū. §. ecōtra.

[f] Ieiunia. Sed quid ſi prius tenebat aliquos dies ieiunare, nunquid nihilominus monach⁹ factus tenet eos ieiunare? arg. quod nō. xxxiij qō. v. noluit. de pœni. diſt. j. c. quis aliquando. §. his au-thoritatibus.

[g] Curam. xviij. q. ij. monaſteria. & ca. abbates. & cap. cognouimus.

[h] Nicenæ. ſ. e. c. j.

[i] AGapitus abbas. Miſſas. Publicas. Sed nōne hoc licite ꝓhibuit ut ſ. ead. interdicimus? Sed dic ꝙ loquitur hic de monaſterio habente populum.

[k] Suſpendi. id eſt, abſtinere. Io. de Fā.

[l] ADmonere. Ne piæ. ſec⁹ ſi ſunt iniuſtæ. xvij. q. iiij. quicūque. ff. de relig. at ſi qs. §. hæc actio. xij. q. ult. quia. ff. de condi. inſtit. quidā. Imo ad epiſcopū ſpectat exequi uoluntates defunctorū: [4] ut extra de teſta. ſi heredes.

[m] VBicunque. Legitur ſ. xiij. q. ij. ubicūque. Impro-

[1] De hoc habetur xcv. diſt. §. oleo.

Eremitæ ſubſunt epiſcopis & poſſunt ad plaтurā uocari.

[2] Tangit dictū Salomonis dicentis: Locuſta regē nō habet.

[3] Et bene: quia ois anima ſublimioribus poteſtatib. debet eē ſubdità. xj. q. j. magnū. extra de cenſi. ois anima. Archidia.

[†] ca. iij.

[4] Idē no. ſ. qō. i. Syluester. ubi plenē not. et qđ dicit glo. ſatis probatur per iſtud c. & ſeq. ſecundum Ho.

Ecce his authoritatibus patet, q; ſi quis apud monaſteriũ ſepulturã ſibi eligere uoluerit: liberè à monachis poteſt ſepeliri.

Vnde liquidò colligitur prohibitionem illam Nicenæ ſynodi propter improbitatem [a] *circunnagantium eſſe factam.*

Vnde in Calcedonenſi concilio legitur. †

Monachi, qui ſine licentia epiſcopi nagantur, ad propria loca redire cogantur.

CAN. XVII.

QVidam monachi nihil habentes ſibi iniunctum à proprio epiſcopo, [b] interdum uerò etiã illi qui ab eo fuerãt excõmunicati, [c] ueniũt ad ciuitatem Conſtantinopolitanã, & in ea perturbationes trãquillitati eccleſiaſticæ inferunt, & diuerſorũ domos corrumpunt. Statuit igitur ſancta ſynodus hos primũ cõmoneri, ut exeãt à regia ciuitate, demũ eos inuitos [d] deijci, ac inde per defenſorem compelli, ut ad ſua loca redeant. [e]

Item Pelagius Papa Paulino ſolitario.

Monachi circunnagantes per defenſores ſunt cõpellendi.

CAN. XVIII.

PRobinum Samariæ † & Milianum, atque Probinianum, uel alios pſeudo monachos Ioanni defenſori præcipimus, ut eos debeat detinere: [f] quatenus ſi quã deſiderãt ſuæ cõtẽtionis rationẽ cognoſcere: ad nos [g] ut informent, debeãt exhiberi Certè ſi ſola obſtinatione ab eccleſiaſtico corpore ſunt ſciſsi: in Reatina ſ[illegible] ſicut petiſti) iſula [h] [illegible] lent, prædicto defenſori duximus iniungendum.

Item Leo Papa. †

Nullus monachus præter domini ſacerdotes audeat prædicare.

CAN. XIX.

ADijcimus illud etiã, quod nobis propter improbitatem quorundã monachorũ religionis ueſtræ uerbis mandaſtis per vicarios ueſtros, hoc ſpecialiter ſtatuentes, ut præter dñi ſacerdotes [i] nullus audeat prædicare, ſiue monachus ſiue laicus ille ſit, qui cuiuſcunque ſcientiæ nomine glorietur.

Ecce in hoc capitulo et uitiũ eſt expreſſum, & generali conſtitutione euacuatum. Quòd uerò pœnitentiã dare prohibentur, inde eſt, q; nulli ſacerdotũ licet alterius parochianũ [k] *ligare uel ſoluere. Monachi aũt etſi in dedicatione ſui presbyteratus (ſicut et cæteri ſacerdotes) baptizãdi, prædicandi, pœnitentiã dandi, peccata remittẽdi, beneficijs eccleſiaſticis perfruẽdi ritè poteſtatem accipiunt, ut amplius & perfectius agãt ea, quę ſacerdotalis officij eſſe, ſanctorum patrum conſtitutionibus cõprobãtur: tamẽ executionem ſuę poteſtatis nõ habẽt, niſi a populo fuerint electi et ab epiſcopo cum cõſenſu abbatis ordinati.*

a Improbitatem. Imo quia non habent populum.

b Qvidam monachi. Epiſcopo. poteſt ergo eps monacho præcipere, & iniungere [1] aliquã legationem: ut s.eo. q uere. ſimiliter abbas, ut j.ea.monachi.

c Excommunicati. Ergo monachi poſſunt excommunicari ab epo: ut xviij. qõ. iij. abbates. & ab alijs prælatis: ut s.ea. alia.

d Inuitos. Per brachium ſeculare eſt inobediens corrigendus: ut s.diſtin. xvij. nec licuit. & xj.qõ.j. petimus.

e Vt ad ſua loca redeant. uel in exilium mittantur: ut j.cap.proxi.

e Ad ſua loca. Hoc eſt regulare: ut ſemp primo cogant redire ad monaſteriũ ſuũ: vt xxvij.q.j.nec aliqua. in fi.& c.impudicas.& c.peruenit. niſi ſæpius delinquãt, uel primũ monaſteriũ ſit nimis diſſolutũ: ut xxvij. q.j. ſi qua. & c.ſi qs rapuerit.

f PRobinũ. Detinere. Nec talis detentor incidit in canonem. ex. de ſent. excõ.ut famæ.

g Ad nos. Nam cũ de fide dubitat, Romana eccleſia ẽ cõſulenda: ut xxiij. q.v.de Liguribus.

h Inſula. Nota pœnam canonicam eſſe exilium. 50.di. accedens. & dixi iij.q.iiij.hi qui epiſcopos. Ioan.

i ADijcimus illud. Sacerdotes. Vel per licentiã ſacerdotum. Nec obſtat.xxv. diſt.perlectis. ubi dicitur q; diaconus põt prædicare. ſic xciij.di.in ſancta. uel ibi prædicare ponit pro legere. Similiter laici prædicant & mulieres de licentia ſacerdotis, ut s.diſt.xxiij. mulier. in fin. Sed nunquid ſubdiaconus poteſt prædicare? ita, quia prælationem & curam animarum habere poteſt: ut extra de ætate & qualitate. præterea. prædicat ergo ratione prælationis, ſed non ratione ordinis: quia locũ ſacerdotis obtinet: ut xciij. diſt. præcipimus. Templarij aũt & hoſpitalarij ideo prædicant, quia habẽt de hoc priuilegiũ. Sed qd ſi aliq ſunt falſi prædicatores & aliqua lucrẽtur, nũqd reſtituent illi eccleſiæ? Videt q; nõ, qa non refert quis uel qualis prædicet, ſed quæ pdicet. xix. di. ſecũdũ. Et Apoſtolus dicit in epiſtola ad Philippenſes, Siue per ueritatẽ, ſiue per falſitatem Chriſtus annuntietur, in hoc gaudeo, & gaudebo. Dic qd Apoſtolus gaudebat de cõuerſis, nõ de prædicantibus. Arg. tñ q; eccleſiæ acquirit. [2] de inoff. teſta. l. poſthumus. §.ſi qs. [3] ubi dicit quod ſi extraneus expugnauit teſtamentũ, hoc ei non prodeſt, ſed legitimis. Ioan.

Ecce in hoc. CASVS. Dicit Grat. q; cauſa eſt expreſſa s.in proxi. c. quare monachi prædicare n debeãt. ſ.improbitas eorũ. q; autẽ dictũ ẽ s. in c.placuit. q; monachi pœnitẽtias dare, & ſimilia facere non poſſunt, hoc ideo ſtatutum fuit, qa nullus parochianũ alterius ſoluere põt ue ligare. Et licet monachi i tẽpore ſuæ ordinationis ſumãt poteſtatẽ prædicandi, & alia officia faciẽdi ſicut cæteri ſacerdotes, tñ executionẽ illius ptãtis nõ hñt, niſi a populo eligãtur, & cum cõſenſu abbatis ab epo loci ad hoc fuerint inſtituti. Similiter negotia eccleſiaſtica & ſecularia. tractare non poſſunt, ut patroni cauſarum uel cognitores, niſi ab epiſcopo loci cõmoneantur: q; probat ſeq. c.

k Parochianum. In fra de pœn.diſt.vj. placuit.

Monachi ſubſunt epiſcopo.

1 Videt tamen qd hoc nõ poterit monachus, niſi pmiſſione abbatis. xviij. q.iij.in fi. ad hoc facit qd no ta.viij.di. quæ contra. in gl. vlt. & xj. qõ.iij.qui reſiſtit. Archid.

† ca.223.

† Alias, Sabariæ. alias, Salatiæ.

Mulieres prædicare poſſunt.

† Scilicet Leo j.epiſtola lxj. ad Theodori. epm Cypri.

Philip. 1. c

Prædicãt & ueri & falſi prædicatores

2 Hoc eſt verum ſecundum Laur.

3 Ad idẽ ff. de leg. j.ſi ſeruus plurium. [illegible]

Eccleſiaſticas uerò atque ſeculares actiones attrectare prohibentur, ut nõ præſumant ſibi patrocinia cauſarum, niſi ab epiſcopo commoniti fuerint: nec ſecularibus cauſis occupentur, ut reſideant cognitores dirimendarum litium.

Vnde Pelagius ſcribit Antoninæ Patriciæ & Deciæ.

Monachus defenſor fieri non debet.

CAN. XX.

DE præſentium portitore, quod defenſor [b] factus nõ eſt, nulla uobis animi moleſtia ſit: quia ſatis ualde amariſſimum habeo de iſto propoſito ad illud officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ à monachis Deo promiſſa ſunt, ualeant adimpleri. omnimoda enim eſt illius habitus & iſtius officij diuerſitas. illic enim quies, oratio, labor manuum: at hic cauſarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcunque uel eccleſiaſtica inſtituta, uel ſupplicantium neceſſitas poſcit. faciat autem Deus, ut tales ſint hi, uel qui a nobis in iſto habitu nutriuntur, uel in monaſterijs creſcunt, ut prouecta ætate & uita probata non ad litigiorũ officia, ſed ad ſacerdotium ualeant promoueri.

Gelaſius tamen, ſicut in tractatu de promotionibus clericorum inuenitur in capitulo illo, Monachus nouitius, &c. permittit illos ex diſpenſatione fieri defenſores.

Quod uerò ſacerdotalium officiorum poteſtatem habeant, teſtatur Ambroſius dicens:

Clericorum officia celebrare monachi presbyteri non prohibeantur.

CAN. XXI.

DOctos ac probos monachos presbyterij honore dedicatos, prædicare, baptizare, pœnitentiam dare, debita miſeris relaxare, decimarum, primitiarum, oblationum uiuorum & mortuorũ portione iuſta perfrui debere moderata diſpenſatione commendamus: ut iuxta Apoſtolũ de altario cui ſeruiunt uiuẽtes, per obſequium dominicę plebis panem & uinum immaculata benedictione transforment in corpus & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti.

Itẽ Innocentius Papa.

Beneficijs eccleſiaſticis monachus presbyter liberè perfruatur.

CAN. XXII.

SI monachus ad clericatum promoueatur, beneficia ei pleniter, & annonæ & decimæ donentur, abſque ulla dilatione & minoratione: [c] ut quantò melius poſſit iuxta poſſibilitatem ſuã quando neceſſitas extiterit, ad opera eccleſiaſtica & ipſam eccleſiã reſtaurãdam [d] adiutoriũ faciat.

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. XXIII.

MOderamine apoſtolicæ authoritatis decernimus, ut monachi ſi presbyterij honore dedicati ſunt, cum ligandi, ſoluendiq; poteſtate decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro uiuis & pro defunctis portionem iuxta canonem ad ſuam, proximorumq; [e] utilitatem merito perfectioris iuſtitiæ non minus quàm cæteri ſacerdotes laudabiliter ſibi uendicent. [f]

---

[a] TE præſentium. Defenſor. Id eſt, iudex uel aduocatus, uel procurator negotiorum ſecularium. ſic j. qõ. iij. ſaluator. & extra ne cleric. uel mona. ſed nec. Non poteſt ergo ſine ſuperioris licentia eſſe iudex uel aduocatus, uel arbiter. Sed abbas poteſt hoc facere ſine licentia alicuius. Nam abbas monachos habet in poteſtate: ut xij. q. j. nõ dicatis. Vnde ipſe non eſt ſub poteſtate alicuius. ff. de adulte. ſic eueniet. Et q poſſit abbas eſſe procurator, habes extra de cenſibus. ſopitę. extra de tranſact. contingit. Seculares ergo cauſas etiam iubentibus epiſcopis non poſſunt agere, ut hic, & extra ne cle. uel mo. relatũ. niſi miſerabilium perſonarum: ut lxxxvj. diſtin. c. ulti. & xv. q. ij. cap. unico. ubi plene de hoc. Item nec ſyndicus poteſt cõſtitui in propria eccleſia: ut extra de ſyndi. ſicut. nec procurator, ut in auth. de ſan. epiſ. §. alium. niſi alius non ſit æque idoneus, tunc poteſt de licentia abbatis: ut extra de teſti. inſuper & j. eo. monachi. iudex tamen conſtituitur monachus a ſuperiore: ut extra de priui. cum olim. Et nota, q ſi quam cauſam mouent monachi, præſumitur ſemper q bono zelo eam moueãt: ut extra de noui oper. nunt. cum ex iniuncto. Ioã. de Faut.

Monach9 an poſſit eſſe iudex uel aduocatus.

Cõcor. text. in l. repetita. C. de epiſ. & cler. & tex. in authent. de ſan. epiſc. §. deo nobis. col. ix

[b] Defenſores. j. diſt. lxxvij. c. ulti. cõtra. Vile eſt illud contrarium: quia ibi defenſor ponitur pro oſtiario, & ideo magiſter illud noluit ſoluere.

Quod uero. Hæc eſt ij. pars q. in qua probat q ſi monachus habet populum de licentia epiſcopi uel Papæ, q poteſt omnia officia celebrare ſiue miniſtrare ſicut clerici ſeculares. Ioan. de Faut.

[c] SI monachus. Minoratione. ſi. j. quæſt. iij. c. ulc. & eſt arg. ex quo q eſt electus canonicus, q ſtatim habebit fructus præbendæ plene, ut alij. extra de præb. c. relatum. tallit hoc extra ut eccle. benefi. ut noſtrum. in ſi. & de inſti. cum ueniſſent. in fin.

[d] Reſtaurandam. Arg. q habẽs eccleſiam debet reparare eam: ut extra de eccle. ædi. c. de his. & c. ulti. hoc uerum eſt, ſi habet tertiam quæ debet fabricæ: ut x. qũ. j. decreuimus. & q. iij. unio.

[e] MOderamine. Proximorumq;. Argu. q de bonis eccleſiarũ poſſumus ſubuenire conſanguineis: ut lxxxvj. diſt. non ſatis. ſed proximos hic appellat fideles.

Proximi qui ſint.

[f] Sibi uendicent. Cum ergo eccleſia poſſit uendicare decimas, patet q dominium decimarũ eſt penes eccleſiã: licet decima nondũ ſit tradita ei. decimæ enim ſunt Dei, ut j. e. reuertimini. Vnde etiam quemlibet poſſeſſorem eccleſia conuenit ſuper decimis, ut j. ea.

Decimarum dominiũ eſt penes eccleſiam.

Alias, uendicare nõ poſſet. ff. de rei uendi. l. in rem, in princ. & l. ſolum. §. j. Archid.

Idem.

Clericorum officia monachi presbyteri liberè adminiſtrãt.

CAN. XXIIII.

EX authoritate huius decreti (qd̃ Apoſtolico moderamine & pietatis officio à nobis eſt cõſtitutum) ſacerdotib. monachis, apoſtolorũ [a] figuram tenentibus, liceat p̃dicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiã imponere, atque peccata ſoluere.

Item ex decreto Bonifacij papæ.

Monachi presbyteriq; honore decorati, poteſtatem habent ligandi & ſoluendi.

CAN. XXV.

SVt nõnulli nullo dogmate fulti, audaciſsimo quidem zelo magis amaritudinis quàm dilectionis inflammati, aſſerentes monachos, qui mũdo mortui ſunt, & Deo uiuunt, ſacerdotalis officij potentia indignos, neque pœnitentiam dare, neque Chriſtianitatem largiri, neque abſoluere poſſe per ſacerdotalis officij diuinitus ſibi iniunctam poteſtatẽ: ſed omnino labuntur. neque enim beatus Benedictus [b] monachorum præceptor almificus huiuſcemodi rei aliquo modo fuit interdictor, ſed eos ſecularium negotiorũ edixit expertes fore tãtũmodo. Quod quidem apoſtolicis documentis, & omnium ſanctorum patrum inſtitutis non ſolùm monachis, ſed etiam canonicis [c] magnopere imperatur. Nemo enim militans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus. Tantorum igitur patrum inſtituti exẽplis (quibus periculoſiſsimum eſt refragari) credimus à ſacerdotibus monachis ligandi ſoluendique officiũ Deo operante dignè adminiſtrari, ſi eos dignè contigerit hoc miniſterio ſublimari. Decertãtes igitur monaſticæ profeſsionis presbyteros ſacerdotalis potentiæ arcere officio, omnimodo præcipimus, ut ab huiuſcemodi auſibus reprimantur in poſterũ: quia quãtò quiſque eſt excelſior, tantò & illis erit potentior.

His omnibus authoritatibus perſpicuè monſtratur monachos poſſe pœnitentiam dare, baptizare, et cætera ſacerdotalia officia licitè adminiſtrare. Quòd uerò populi electione, eporum inſtitutione, et abbatis cõſenſu poteſtatem ſuam exequi ualeãt, Hieronymi, Gelaſij, & Gregorij authoritate probatur.

Ait enim Hieronymus ad Ruſticum monachũ.

Dignè in monaſterio uiuens, per populi electionem ad clericatum poterit promoueri.

CAN. XXVI.

SIc uiue in monaſterio, ut clericus eẽ merearis. multo tempore [d] diſce quæ poſtmodũ doceas: & iter bonos ſemp̃ ſectare meliores. Quòd ſi populus uel epiſcopus te in clericũ elegerit, age ea quæ clerici ſunt.

Idem ad eundem.

Ad ordinem clericatus promoueri monachi poſſunt.

CAN. XXVII.

SI clericatus titillat [e] deſiderium, diſcas quod poſsis docere. & rationabilẽ

ſ. ea. decimæ. hoc enim eſt priuilegiũ eccleſiæ, qd' re non dũ tradita facta eſt domina rei, ut extra de conſuet. c. ij. in fi. & C. de ſacroſan. eccl. ut inter diuinum. Quidam tamen dicũt, q eccleſia non poſsit uendicare decimã, niſi ſegregata ſit: quia qui rẽ uendicat, ſpecificare eam debet, ut extra de app. ca. ſignificantibus. Sed hoc nihil eſt, quia ĩcertam partem bene poſſum uendicare, ut ff. de rei uend. quæ de tota. & l. ex diuerſo. & l. ult. Sed adhuc alia ratione uidetur, quod eccleſia non poſsit decimam uendicare: qa niſi decima ſitj ſegregata ab alijs bonis, non deſinit eſſe prioris domini, ut ff. de pollici. l. ij. §. ult. Sed illud eſt qñ decima debetur ex uoto, aliud quando ex iure. Dicas ergo, quod licet decima nondũ ſit ſegregata, quod tamẽ eſt eccleſiæ. Vel dicas quod totũ illud frumẽtum eſt commune: quia cum frumẽtum uolũtate dominorũ commiſcetur, fit cõmune, & quodlibet granum fit cõmune, tũc detur actio communi diuidũdo ut diuidatur. Sed ſi ſine uoluntate dominorũ eſt cõmiſtum, tunc nõ fit commune: ſed uẽdicare poteſt uterq; partem ſuam. ff. de rei uen. l. ſi frumentum. & inſtit. de rerum diuiſi. §. ſi duorũ. Sed nec illud uidet̃ poſſe ſtare: quia cum ſemen nõ fuit cõmune, ergo nec frumentum. Vel dicatur, quod decimę petantur per actionem confeſſoriam, quia ius pręſtãdi decimam, eſt ſeruitus quædam. Vel uerius dicas quod petũtur cõdictione, ex canone, uel iudicis of

Decimæ qua actione peti poſſunt. 2. Ti. 2. a

[1] Qualibet condi

ficio, ut ff. de condi. ex lege. l. unica.

[a] EX authoritate. Apoſtolorum. ſcilicet ſeptuaginta duorum diſcipulorum. xxj. diſt. in nouo. epiſcopi enim tenẽt locũ ipſorum. lxviij. diſtinc. quorum uices. Vel p̃prie, ſcilicet quo ad propriorum renuntiationem.

[b] SVnt nõnulli. Benedictus. argu. q omnia quę nõ p̃hibuit ſanctus Benedictus, ſunt cõceſſa monachis. ſic xxviij. qõ. j. iam nunc. xxx. q. iij. illud.

[c] Canonicis. regularibus. imo omnibus, ut uidetur argu. lxxxviij. diſt. ca. j. & etiam per totũ. xj. qõ. j. te quidem. xiiij. q. iiij. cap. ij. & xv. q. ij. c. j. xxiij. q. ult. his a quibus. extra de poſtu. clerici. & extra ne cler. uel mona. multa.

[d] SIc uiue. Multo tẽpore. id eſt, uſque ad decrepitã ætatẽ, ut xxxviij. diſt. nullus. uel multo, id eſt, p̃ quinquenniũ, ut i proœmio, digeſtorum. ff. de ſepar. l. j. §. quod dictũ. Vel per triennium. C. de fideicõ. l. j. uel p̃ bienniũ, [2] ut Inſtit. de lit. ob. §. multum. argu. hic cõtra momẽtaneos magiſtros. lix. diſt. ſi officia. quia non mediocriter errat, qui minus bonũ p̃fert, &c. ut ĩ. de cõſecr. diſt. v. non mediocriter. & arg. q potius ſeniores magiſtri ſunt audiẽdi, ut xx diſtin. de quibus. [3] arg. contra ff. de ædil. edic. præcipiunt.

[e] SI clericatus titillat. id eſt, delectat.

Humi-

ctio ex lege uel canone, & quælibet alia cõdictio eſt actio i perſonam. Inſtit. de ſictio. §. itaque Arch.

[2] Sub. uel per decẽniũ. ff. qui & à qui. l. ſi eum. §. Ariſto.

[3] Vide qd' legi. & no. 24. q. 1. cum beatiſsimus.

Deo offeras hoſtiam: neſis miles prius, quàm tyro: ne prius magiſter ſis, quàm diſcipulus. Nō eſt humilitatis a meæ neq; menſuræ iudicare de cæteris, & de miniſtris eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere. Habeāt illi ordinē ſuum & gradum: quē ſi tenueris, quomodo tibi in eo uiuendum ſit, editus ad Nepotianum liber te docere poterit. Nunc monachi cunabula moresq; diſcutimus, & eius monachi, qui liberalibus ſtudijs eruditus, in adoleſcentia iugū Chriſti collo ſuo īpoſuit. Primumq; tractandum eſt, utrùm ſolus, an cum alijs in monaſterio uiuere debeas? Mihi placet ut habeas ſanctorum contubernium: b nec ipſe te doceas, & abſq; doctore c ingrediaris uiam, quam nunquam ingreſſus es.

Item Gelaſius papa.

In loco, quo abbas iudicauerit monachus eligatur, & ab epiſcopo ſacerdos ordinetur.

CAN. XXVIII.

SI quis monachus fuerit, qui uenerabilis uitæ merito ſacerdotio dignus præuideatur, & abbas ſub cuius imperio regi Chriſto militat, illum fieri presbyterum petierit, d ab epiſcopo debet eligi, & in loco, quo iudicauerit, ordinari: omnia, quæ ad ſacerdotis officium pertinent, uel populi e uel epi electione prouidè ac iuſtè acturus.

Item Syricius papa.

Tempore maturæ ætatis eccleſiaſticis monachi promoueantur ordinibus.

CAN. XXIX.

MOnachos quoque quos morū grauitas, & uitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, clericorū officijs aggregari, & optamus, & uolumus: ita ut qui ītra triceſimū ætatis annū ſunt digni minoribus, per gradus ſingulos creſcētes tēpore ꝓmoueantur ordinibus: & ſic ad diaconatus uel presbyterij inſignia maturæ ætatis conſecratione perueniant, ut nec ſaltu f ad epiſcopatus g culmen aſcendant: niſi in his eadē, quæ ī ſingulis dignitatib. ſuperius h præfiximus, fuerint tēpora cuſtodita.

Item Auguſtinus ad Eudoxium. r

Eccleſiaſtica officia nec auida electiōe monachi ſuſcipiāt, nec blādiēte deſidia reſpuant.

CAN. XXX.

VOs autē fratres exhortamur in domino, ut propoſitum ueſtrū in domino cuſtodiatis, & uſq; ad finē uitæ perſeueretis: ac ſi qua opera i ueſtra mater eccleſia deſiderauerit, nec elatione auida ſuſcipiatis, k nec blandiente deſidia reſpuatis: ſed miti corde obtemperetis Deo, cū māſuetudine portantes eū qui nos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet manſuetos uias ſuas. nec otiū ueſtrū neceſsitatibus l eccleſiæ præponatis, cui parturiēti ſi nulli boni miniſtrare uellent, quomodo naſceremini non inueniretis.

Itē Pelagius papa Bono epō Sauinati.

Gelaſius quendam Rufinum monachum iubet ſacerdotem fieri, & in quadam baſilica ordinari.

CAN. XXXI.

IN parochia tua baſilica ſancti Laurentij, quæ in poſſeſsione m filij & conſiliarij noſtri uiri magnifici Theodori fundata eſt, officium presbyteri deeſſe cognouimus: & quia præfatus filius noſter nobis retulit ſe inueniſſe Rufinum quendam monachnm olim ſibi uita, religione, & moribus comprobatum, & hunc poſtulat ibi presbyterum conſecrari: quod ſubitò n fieri nos prorogata o obſeruantia non acquieuimus; ideo dilectio tua

a Humilitatis. id eſt, paruitatis.

Contubernium. argu. extra de ſtatu mona. ca. monachi. & xx. q ult. ca. ult.

b Contubernium. argu. quod plus ualet uita communis, quā uita eremitica. unde ab eremitica uita licite tranſitur ad monachatum, ut dixi ſ. ca. qui uere. ſed à monachali ad eremiticam non poteſt, niſi de abbatis licentia fiat ratione debilitatis, ut xx. q. iiij. monachum.

c Et abſque doctore. ſimile xxxvij. diſtin. relatum.

d SI quis monachus. Petierit. alias non poſſet, ut lviij. diſt. ca. j. & ij. & j. ca. monachi.

e Vel populi. populi non eligere, ſed teſtimoniū dare electo, ut xxiij. diſt. c. j. ſed eps, uel archidiaconus, uel archipresbyter eligit ſecundum conſuetudinem loci, ut extra de offi. deleg. ſuper eo. Ioan.

f MOnachos. Nec ſaltu. i. prætermiſsis ordinibus, ut lij. diſt. c. ſolicitudo. Vel id eſt, non ſeruatis debitis interſtitijs, ut lxvij. diſt. in ſingulis. ſed eſt cōtra lxxvij. diſtin. c. ult. ubi dicitur, ꝙ monach⁹ omnes ordines intra annum poteſt recipere, ſed illud ex diſpēſatione, quod hic dicit, eſt ius cōmune.

g Ad epiſcopatus. ut ſi ſit presbyter, poſt decē annos poteſt epiſcopus fieri, ut lxxvij. diſtinctio. quicunque.

h Superius. ſ. lxxvij. diſt. cap. j. ij. & iij. Ioan.

i VOs aūt. Opera. arg. ꝙ ſi clericus ſcit operas alicuius, illas tenet̄ preſtare eccleſię. extra de poſtu. c. ſi. ſed cuius expēſis pſta-bit eas? uidet̄ ꝙ expēſis eccleſiæ: ut arg. xij. q. ij. charitatem. maxime ſi non habet proprium, de quo hic loquit̄. Secus tamen eſt in liberto, qui præſtabit operas ꝓprijs ſumptib⁹ patrono ſuo, niſi pauper ſit: ut ff. de oper. lib. ſuo. hic tamē non loquitur de talib. operis, ſed tantū de poſtulatione uel prælatiōe recipienda. Item arg. ꝙ ſi alicui de eccleſia iniūgitur aliqua legatio, tenetur eā recipere, ut iij. quæſtio. j. c. nulli.

k Suſcipiatis. ſimile viij. quæſtio. j. in ſcripturis.

l Neceſsitatibus. ſ. vij. q. j. ſcias.

m IN Parochia. In poſſeſsiōe. i. quæ fuit eius. ſimile xviij. q. ij. abbatem. cum. n. fundata eſt eccleſia, nullā habet ibi pſtem, ut x. q. j. nouerint.

n Quod ſubito. tēpore. n. indigemus ut aliquid maturius agamus. ſo. di. ponderet. in princ.

o Prorogata. id eſt, dilata.

Eremitali cite trāſit ad monachatum.

Et j. q. j. ꝗbuſdā.

Sed nominare ſecundū H. ut dixi ſecundū eū ſ. ca. ſic uide. Vnde Goff. dicebat hic ꝙ illud uel, qď ponitur ī tex. non diſiūgit, ſed cōiungit, ut dicat uel, pro &. Archidia.

Libert⁹ ꝓprijs ſumptib. pſtare debet operas patrono.

Et cap. ſciēdum. & ca. qui epiſcopatum. j. q. vj. ſicut is. ſecundum Lau.

Abbatē epiſtola. 81.

his literis acceptis ſabbatho ueniente faciat eum diaconum: [a] & ſi Deus uoluerit, & uixerimus, mediana [b] hebdomada presbyterũ faciemus: [c] quatenus ſuperueniente paſchali feſtiuitate ſacra miniſteria in memorata Baſilica a perſona cõpetenti ualeant adimpleri.

Item Gregorius in regiſtro. †

Qui de clerico monachus efficitur, proprio epiſcopo ordinãte, poterit eligi & conſecrari.

CAN. XXXII.

SI quos a clericatu in monaſticã [d] contigerit uenire conuerſationẽ, ſi talis uitæ monachus fuerit, ut epiſcopus, qui ante militauerat, eum dignum ſacerdotio præuideat: in loco, quo iudicauerit, eligi poterit & ordinari.

Item ex concilio Agathenſi. †

Sine teſtimonio abbatis ad clericatus officium monachi non eligantur.

CAN. XXXIII.

MOnachi vagãtes ad officium [e] clericatus (niſi eis teſtimonium abbas ſuus dederit) nec in parochijs, nec in ciuitatibus [f] ordinẽtur. Si enim neceſſe fuerit clericũ de monacho ordinari, cum cõſenſu [g] & uolũtate abbatis hoc præſumat eps.

Itẽ ex cõcilio Ilerdẽſi.

Cum abbatis uoluntate monachi ordinentur, quos pro utilitate eccleſiæ epiſcopus ordinare uoluerit.

CAN. XXXIIII.

CVm pro utilitate [h] eccleſiæ aliquos monachorum in clericatus officio epiſcopus probauerit promouẽdos, cũ abbatis [i] uoluntate debẽt ordinari. Ea uerò, quæ in iure monaſterij de facultatibus offeruntur, in nullo diœceſana [k] lege ab epiſcopis contingantur.

Item ex concilio Terraconenſi. †

Sine abbatis imperio ad clericatus officium, monachi non eligantur.

CAN. XXXV.

MOnachi à monaſterio foras egredientes, ne aliquod miniſteriũ eccleſiaſticum [l] præſumant agere prohibemus, niſi fortè cum abbatis imperio. Similiter ut nullus eorum, id eſt, monachorum, forenſis negotij ſuſceptor uel executor exiſtat, niſi id quod monaſterij expoſcit utilitas, [m] abbate [n] ſibi nihilominus imperante.

Item Auguſtinus ad Aurelium. †

Ad clericatus militiam non eligantur deſertores monaſteriorum.

[a] Eum diaconum. Ergo ſubdiaconus erat iſte, qui fuit electus ad regimen parochialis eccleſiæ. Subdiaconus enim ad hoc licite eligitur: ut extra de æta. & qualita. præterea. imo etiam ad epiſcopatum: ut extra eo. tit. a multis. Item aliud notabile eſt hic, quod ſi patronus præſentat epiſcopo monachum aliquem, ꝙ tenetur epiſcopus eum inſtituere. & dicunt quidam ꝙ & tunc tenetur epiſcopus eum recipere cum ſubeſt neceſſitas uel utilitas: ut ĩ. eo. cũ pro utilitate. & lv. diſt. priſcis. & id quod legitur extra de ſtatu mon. monachi. & capitu. quod Dei. intelligunt ꝙ non debent præfici parochialibus eccleſijs, niſi ſubſit neceſſitas uel utilitas. Ioan. Sed certe idem eſt de quolibet alio clerico. B.

[b] Mediana. Cum cantatur. Sitientes.

[b] Mediana. Supra lxxvij. diſtin. in ſingulis. contra.

[c] Faciemus. Per alium. quem enim Papa in diaconem ordinat, amodo non poteſt recedere ab ipſa curia Romana: ut j. quæſt. j. filium.

[d] SI quos. In monaſticã. ſupra. vij. q. j. hoc nequaquam contra. ſed ille ad pœnitentiam deſcendit. hic meritum augere propoſuit, quod ubi non exprimitur, ex uarietate præſumitur adminiſtrationum relictarum. & hoc bene diſtinguit extra de renunt. capit. poſt trãſlationem.

[e] MOnachi. Ad officium. Officiando eccleſiam, ſed priuatim poſſunt celebrare, extra de clericis peregrin. capit. tuæ.

[f] Nec in ciuitatibus. Non eſt dubium quin a clericatu tranſeatur ad monachalem uitam, quia diſtrictior eſt uita monachorum quam clericorum. Sed mirum eſt, quomodo ad clericalem uitam permittitur tranſire a monachali uita: ut hic, & in præcedenti cap. & lxiij. diſt. cap. j. & ij. cum de magis diſtricta uita, ad minus diſtrictam uitam tranſire non licet: ut xciij. diſtin. legimus. in fin. Reſpon. ad prælaturam ideo tranſit ex diſpenſatione, ut proſit, & tunc uotum non frangit, quia iſtud in melius commutatur. melior eſt enim publica utilitas, quam priuata. ĩ. ea. vos autem. qui autem ſic tranſit ut præſit, peccat mortaliter. uotum enim frangit.

[g] Conſenſu. Hoc eſt ĩ. lviij. diſtin. c. j. & ij. Ioan.

[h] CVm pro utilitate. Vel pro neceſſitate. ĩ. cap. proxi. & lv. diſt. priſcis. ſed ĩ. eo. c. ſ parochia indiſtincte loquitur.

[i] Cum abbatis. Videtur ergo ꝙ epiſcopus inuito abbate non poſſit monachum præficere eccleſiæ alicui uel facere ipſum clericũ ſuum: ut hic, & ſupra proxim. & lviij. diſtinctio. capitu. j. & ij. Sed contra ĩ. eadem. qui uere. & ij. quæſtio. vij. cum paſtoris.

[k] Diœceſana. Id eſt, nec tertiam nec quartã dabunt epiſcopo. ſed de hoc notandum eſt x. q. j. in ſumma.

[l] MOnachi. Eccleſiaſticum. Officiando eccleſiam, ſed priuatim poſſunt celebrare.

[m] Vtilitas. Ergo licet aliquid bonum & utile ſit, non tamen eſt agendum, niſi eo modo quo fieri debet: ut xj. quæſt. iij. quid ergo. xij. quæſ. ij. quatuor & infra, de conſecr. diſt. v. non oportet. & ff. de re mili. l. iij. §. in bello.

[n] Abbate. Poteſt ergo monachus eſſe procurator eccleſiæ ſuæ, de licentia ſui abbatis, & etiã aliorum. ĩ. eadem. qui uere. & lxxxvj. diſt. peruenit. & dixi ĩ. ead. c. de præſentium uidetur etiam ꝙ ſine mandato: ut C. de procurat. exigendi. ſicut miles procurat cauſam ſui numeri, qui alias non poteſt eſſe procurator: ut ff. de procu. l. filiusfamilias. Sed hæc ratio non habet hic locum: quia monachus nec cauere poteſt de rato, nec præſtare cautionem iudicatum ſolui, ad quæ tenetur procurator, qui ſine mandato interuenit. ſi tamen geſsit utiliter, & eccleſia habet ratum, non propter hoc poteſt irritari quod factum eſt: ut C. de procura. non eo minus. argumen. contra. xcvj. diſtinct. bene. in fin.

Monachũ a patrono præſentatũ debet epiſcopus inſtituere.

† Epiſtola xl. li. j.

a Dic clarius mediana, i. ſabbato quod præcedit dominicã de paſſione, cantatur ſitientes. tunc etiã celebrat generalis ordinatio clericorũ. lxiij. diſt. principali. lxxxv. diſt. ordinationes. Hug.

† cap. 27.

Monach⁹ ad clericalem uitã trãſire permittitur.

† cap. 25.

Monach⁹ poteſt eſſe procurator eccleſiæ.

Sed epiſcopi etiã ſolius ſine abbate, vbi eſt utilitas monaſterij, ut ſ. c. q uere. hic alleg. ſed nõ ſine mãdato epi, uel abbatis ſecundum Innoc. & Hoſtiẽ. q. ita not. extra de re iudi. cũ I. & A.

† Epiſtola lxxvj.

CAN. XXXVI.

Legi epiſtolam benignitatis tuæ de Donato & fratre eius, & q̃d reſponderem, diu fluctuaui: ſed tamen etiam atq; etiam cogitanti quid ſit utile ſaluti eorum quibus nutriendis in Chriſto ſeruimus, nihil mihi aliud occurrere potuit, niſi nõ eſſe uiam dandam ſeruis domini, ut ſe facilius putent eligi ad aliquid melius, ſi facti fuerint deteriores. [a] Etenim ipſis facilior lapſus, & ordini clericorum fit indigniſsima iniuria, ſi deſertores monaſteriorum ad militiam clericatus eligãtur: cùm ex ijs, qui in monaſterio permanent, non tamen niſi probatiores atq; meliores in clerũ aſſumere ſoleamus: niſi fortè (ſicut uulgares dicunt) malus choraula, † [b] bonus ſymphoniacus eſt: ita ipſi uulgares de nobis iocabuntur dicentes: malus monachus, bonus cleric⁹ eſt. Nimis dolendũ eſt, ſi ad tã ruinoſam ſuperbiam monachos erigimus, & tã graui cõtumelia clericos dignos putamus, in quorum numero ſumus: cũ aliquãdo bonus etiam monachus uix bonum [c] clericum faciat, ſi adſit ei ſufficiẽs cõtinentia, & tñ deſit inſtructio [d] neceſſaria, aut perſonæ regularis ĩtegritas. Sed de iſtis credo ꝙ arbitrata ſit beatitudo tua, ꝙ noſtra uoluntate (ut ſuis potius corregionalibus utiles eſſent) de monaſterio receſsiſſent. Sed falſum eſt, ſponte abierunt: ſponte deſeruerunt, nobis quantum potuimus pro eorum ſalute renitentibus.

§ *His autem omnibus authoritatibus monſtratur, ꝙ monachi, qui ſunt à populo electi, et ab ipſis epiſcopi cum conſenſu ſui abbatis ſunt ordinati, legitimè poteſtatem ſuam exequi ualent. Illud uerò Gregorij, [e] Nemo poteſt obſequijs eccleſiaſticis deſeruire, &c. de illis intelligendum eſt, qui in numero cardinalium uel epiſcoporũ ordinati, monaſterij ſui diſpenſationem ſibi reſeruare contendunt.*

Vnde idem Gregorius ſcribit Mariano epiſcopo Rauennati. †

Pro abbatis uel monachi promotione nullo modo grauentur monaſteria.

CAN. XXXVII.

Ne pro cuiuſlibet monachi aut abbatis ꝓmotione onus fortaſſe ali qđ monaſteria ſuſtineãnt; ſtudendũ eſt nobis: ut ſi quiſpiã monachorum ex quocunq; monaſterio ad clericatus officium uel ſacrum ordinem [f] acceſſerit, [g] non ibi aliquã ulterius habeat poteſtatem.

Idem Maximiano Syracuſano epiſcopo. †

Qui eccleſiis quoquo modo militant, abbates monaſteriorum eſſe non poſſunt.

CAN. XXXVIII.

Presbyteros, diaconos, cæteroſq; cuiuſlibet ordinis, qui eccleſijs quoquo modo militant, abbates [h] per monaſteria eſſe non permittas: ſed aut amiſſa [i] clericatus militia, monaſticis non promoueãtur ordinibus, aut ſi in abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruũ eſt, ſi cùm unum ex his præ ſui magnitudine diligenter quis nõ poſsit explere, ad u-

[a] Legi. Deteriores. Nam nemo ex delicto ſuo facit conditionẽ ſuã meliorem. ſi. xij. di. nos conſuetudinem ff. de do. inter uir. & uxo. l. iij. §. j. & ff. q̃d ui aut clã. l. Seruius. ſic extra de ſimon. ſicut. in fin. & extra de ſen. excõm ſi uere. Et econuerſo ex merito nõ debet qs cõſequi pœnam. extra de fideiuſ. peruenit. extra de donat. inter uirum. & uxo. & ſi neceſſe.

[b] Malus choraula. qui incipit cantum in choro, uel qui choreas ducit.

[c] Bonum. Id eſt, perfectũ. [1] ſunt tamen monachi meliores, id eſt, perfectiores clericis. & ſic non obſtat contra. xlvij. diſtinct. quantumlibet.

[d] Inſtructio. Sufficit monacho, ꝙ tãtum bonus ſit, licet ſit illiteratus uel irregularis, quæ duo nocent clerico promouendo. lv. diſt. c. j. & xxxvj. diſt. cap. illiteratos.

[e] Illud uero Gregorij ut ſ. ea. c. ij.

[f] Ne pro cuiuſlibet. Sacrũ ordinem. Id eſt, epiſcopatum. [2]

[g] Acceſſerit. Bene dicit acceſſerit. ſ. cũ effectu. nõ enim deſinit eſſe prioris eccleſiæ prælatus, niſi habeat corporalem poſſeſsionem ſecundæ: ut ĩ. xxj. qõ. ij. ſi quis iam. & extra de elect. cum in cunctis. ſed de hoc dicitur xciij. diſt. ſi qui epiſcopi. Ioan.

[h] Presbyteros. Abbates. Sed quomodo poterant clerici ſeculares eligi in abbates, cũ hoc ſit prohibitũ: ut ex. de electio. cum cauſam. & melius eod. tit. cſt in magiſtrũ. & eo. tit. cum ad noſtram? Reſpon. non eliguntur, ſed poſtulantur. ſic lxj. diſtin. Oſius. ſed forte cum prius erant monachi, fuerũt aſſumpti ad parochiales eccleſias: & poſtmodum cum electi eſſent in abbates, uolebãt retinere eccleſias priores. [3] & ex hoc uidetur eſſe melior conditio monachorum, quã clericorum ſi monachi licite eliguntur ad ſeculares prælaturas, & clerici non poſſunt eligi ad monachorum prælaturas, cum ſit argumẽ ij. q. vij. ſicut. ĩ. xxviij. quæſt. j. omnes. Sed quæro rationẽ illius diuerſitatis. Si dicas ideo quia clericus non eſt peritus in regula monachali, eadem ratione nec monach⁹ poteſt eligi in epiſcopum ſi non eſt peritus in regula clericali: ut ſ. c. ſic uiue. & c. ſeq. ꝙ concedo. Sed quid ſi clericus ſit peritus in regula monachali, nũquid tunc poteſt eligi in abbatem, cum ratio conſtitutionis eſſet in eo: ut lxj. diſt. §. his omnibus. verſ. ſed ſciendum? Dico ꝙ nõ: quia licet ſciat regulam, non tamen probatus eſt in ea. & graue eſt inexpertos, &c. ut xix. qõ. iij. monaſterijs. quia nec ipſe eſt probatus in habitu, nec ipſe probauit habitum, in quo maxima uis ordinis conſiſtit.

[i] Amiſſa. Ergo delinquenti datur electio.

[1] Scilicet quo ad inſtructionẽ & integritatẽ regularis perſonæ, ut mox dicit. alias ſunt monachi, &c. ut ſequitur. Laur.

† Alias, primus. ſ. in choro.

[2] De hoc xviij. q. j. ĩ ſumma.

Clerici ſeculares nõ eliguntur ad prælaturas regulares.

[3] Scilicet parochiales, in quibus erant intitulati. & hanc lecturam habet. ĩ. c. §. ſuperiori. ſecũdum Laur.

† Epiſtola xl. ſeu cap. cciiij. lib. vj.

† Epiſto. xj. lib. iij.

utrunq; a uideat idoneus.

Hoc uel generaliter uel ſpeciali priuilegio dictum poteſt intelligi: ſicut & de quodam monaſterio in regiſtro Gregorij legitur hoc modo:

De quodam xenodochio, cuius abbas ad epiſcopatum eligi prohibetur.

CAN. XXXIX.

Hinc eſt etiã, ꝙ xenodochium ſeu monaſteriũ quod in eodem Frãcorum regno conſtitutũ eſt: quia per ambitiones & contentiones quorundam nõ canonicè tractabatur, a peruerſitate malorũ liberare cupiẽs præcepit, ut ſine regali prouiſione & monachorũ electione, nullus ibi abbas aliqua unquam ſubreptione introduceretur: præcepit etiã ut eiuſdem monaſterij abbas nunquã b ad epiſcopatum eligeretur, ne fortè occaſione epiſcopatus, abbatia aliquid detrimenti c pateretur. †

Quod priuilegium ita eſt illius eccleſiæ, ut cõmunem legem regibus uel abbatibus omnino dare non poſſit. Nõ enim quod uni ſigillatim d *cõceditur, ſtatim omnibus conuenit.*

Superiori authoritate e *nõ prohibẽtur abbates* f *ſacerdotes fieri: cùm beatus Benedictus iubeat abbatem fratribus egredientibus & regredientibus benedictionem dare: quod non niſi ſacerdotũ* g *eſt. lectionem* h *quoq; Euãgelij ſimiliter abbati ad legendũ tribuit: quã ſubſequẽti oratione legere ſimiliter ſacerdotalis officij eſt. Sed tales ſacerdotes uel diaconos fieri* i *prohibet, qui in eccleſiaſtica militia cogãtur iugiter permanere. Item illud Hieronymi* † *ad Ripariũ & Deſideriũ: Monachus nõ doctoris, ſed plangẽtis habet officiũ. Et ad Heliodorũ: Alia cauſa eſt monachi, alia clerici. Et ad Ruſt. Sine conſilio presbyterorum monachis nihil agere licet: non ita generaliter intelligendum eſt, ut nulli monachorum liceat docendi officium aſſumere: ne beatum Gregorium, aut Auguſt. Anglorũ epiſcopum beatum quoque Martinum, et innumeros etiã, quos de monachica conuerſatione ad ſummũ ſacerdotij gradũ ſcriptura teſtatur* k *eſſe promotos, cogamur negare officiũ docendi habuiſſe, aut in die conſecrationis ſuę aſſeramus eos à priori propoſito diſceſſiſſe: quod (ut Innoc. teſtatur) nulli facere licet. Voluit ergo Hieronymus diſtinguere inter perſonã monachi et clerici, oſtendens quid cuique ex proprio officio conueniat. Aliud enim cõuenit cuique ex eo* l *ꝙ monachus eſt, aliud ex eo ꝙ clericus ẽ. Ex eo ꝙ monachus eſt, ſua et aliorũ peccata deflendi habet officiũ: ex eo ꝙ clericus, docendi & paſcendi populũ. Monachos* m *uerò uſque ad tempus Euſebij, Zozimi & Syricij monachos ſimpliciter, & non clericos fuiſſe eccleſiaſtica teſtatur hiſtoria.*

Idem etiam Hieronymus refert monachos Scythiæ conueniſſe in unum, ut ſacerdotem ſibi inuenirent, qui eis miſſarum ſolennia celebraret.

Item Leo Auguſtus, †

Omnes clerici uel monachi tutelæ immunitatem habere debent.

CAN. XL.

Generaliter ſancimus omnes uiros reuerendiſsimos epiſcopos necnon presbyteros ſeu diaconos & ſubdiaconos, & præcipuè monachos, n licet non ſint clerici im-

ctio. ſic extra de iure patro. c. cum te. argum. contra. ff. de peti. hære. ſi rem & pretium.

a Ad utrunque. Si mi. lxx. diſt. ſanctorum. & C. de aſſeſ. l. ulti. ſ. lxxxix. diſtin. ſingula.

Hinc eſt etiã. b Nunquam. ſed nõne potius eſt opprobrium quam priuilegium, quod abbas in epiſcopum eligi prohibeatur? Reſpondeo, in hoc eſt priuilegium ꝙ eccleſia non cogitur, dare abbatẽ ſi eligitur in epm.

c Detrimenti. Solent enim abbates electi i epos, diſpergere res eccleſiæ ſuę cũ ſe receſſuros ſperant, quia non parcit populis regimẽ breue. arg. ff. de exerci. l. j. circa princ. de pœnit. diſtin. iij. inter hæc hircum.

d Sigillatim. Argu. ꝙ priuilegium conceſſum uni, non extẽditur ad alios. ſ. eo di. cõtra morem. vij. q. j. petiſti. tamen ius uni conceſſum extenditur ad alios. ſ. diſt. v. ad eius uero. Itẽ quod primatibus conceditur, uidetur conceſſum & illis, qui ſubſunt eis: ut C. de aduo. diuer. iud. l. reſtituendæ. Item licet perſonalia iura non extendantur ad alios, tamen quãdoq; poſſunt concedi alijs. nam minor cedit alijs beneficium reſtitutionis, ut ff. eod, l. ꝙ ſi minor. in princi. licet ſit argu. contra: ut ff. de adminiſt. tutorum. licet ex pluribus. ff. de reg. iur. l. in omnibus.

e Superiori authoritate. Scilicet presbyteros.

f Abbates. Id eſt, ſacerdotes nõ prohibentur fieri abbates.

g Niſi ſacerdotum. Ut xxv. diſtinct. perlectis.

h Lectionem. Hoc melius intelligunt illi, qui nouerunt regulam beati Benedicti.

i Feri. Supple. abbates.

k Teſtatur. Supra eod. de monachis.

l Ex eo. Sic aliud facit quis in eo ꝙ homo, & aliud in eo quod peccator: ut xxiij. quæſt. iiij. c. duo iſta.

m Monachos. Alia ſolutio.

Generaliter. n Monachos. Epiſcopis & monachis interdicitur cura & tutela: ut lxxxviij. di. c. eps. & ſ. ead. c. de præſentium.

a Alias, de ætate, & quali.

Abbas in epiſcopũ quandoq; non eligitur.

Id eſt, nõ poteſt cogi ꝑ aliquẽ aliũ à papa.

Priuilegiũ unius ad alterũ nõ extenditur.

† Quod ſequitũ nõ eſt de tex. Gregorij, ſed ſunt ũba Graciani, et ſic ſ hoc tex. nõ eſt priuilegium ſed erat ius cõmune regum Francorũ, ut probaẽ in tracta. cõtra partes datas ad edictũ Henri. ij. parte ij. gloſſ. xv.

† Aduerſus Vigilãtiũ ad Ripariũ preſbyterum.

Epiſcopi & monachi nõ poſſunt eſſe tutores.

† C. de epiſcopis. & cleri. l. xl.

munitatem ipſo iure omnis habere tutelæ ſiue teſtamẽtariæ, ſiue legitimæ, ſiue datiuæ, & non ſolùm tutelæ eſſe eos expertes, ſed etiã curæ nõ ſolũ pupillorum & adultorũ, ſed etiã furioſi & muti & ſurdi, & aliarũ perſonarum quibus tutores, uel curatores a ueteribus legibus dantur. Eos tamen clericos & monachos hmôi habere beneficiũ ſancimus, qui ad ſacroſanctas eccleſias uel monaſteria permanent, non diuagantes, [a] neque circa miniſteria diuina deſides: cũ propter hoc ipſum beneficiũ eis indulgemus, ut alijs omnibus derelictis, Dei omnipotẽtis inhæreant miniſterijs: & hoc non ſolùm ĩ ueteri Roma, uel in hac regia ciuitate, ſed in omni terra ubicunq; Chriſtianorum colitur nomẽ, obtinere ſancimus.

Nouarum etiam collationum & ſordidorum [b] munerum immunitatem acceperunt.

Vnde Conſtantinus cunctis ſcribit clericis. †

CAN. XLI.

IVxta ſanctionem quã dudum meruiſſe perhibemini, fundos & mancipia ueſtra [c] nullus nouis [d] collationibus [e] obligat, ſed uacatione gaudebitis.

Item Imperator. Honorius & Theodoſius. †

CAN. XLII.

PLacet rationabilis cõſilij tenore perpenſo, diſtricta moderatione pſcribere a quibus ſpecialiter neceſsitatibus eccleſiæ urbium ſingularũ habeantur immunes. Prima quippe illius uſurpationis cõtumelia depellẽda eſt, ne prædia uſibus cæleſtium [f] ſecretorũ dedicata, ſordidorũ munerum fæce uexentur: nihil extraordinarium [g] abhinc ſuperindictumve flagitetur, nulla ſolicitudo trãslationis [h] ſignetur: poſtremò nihil præter canonicã illationem, niſi quã ſi aduentitiæ neceſsitatis [i] ſarcina repentina popoſcerit, eius functionibus adſcribatur. Si quis cõtrauenerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam [k] quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt) exilio perpetuæ deportationis mulctetur.

Hoc idem datur intelligi [l] ex uerbis beati Syluestri, qui obedientiam minorum erga maiores aſſignans [m] ait: Abbas oſtiario, monachus abbati ſit ſubditus ſuprà in tractatu ordinandorũ. Oſtendit ergo Hieronymus quòd ſimpliciter monachis nihil liceat agere ſine conſilio presbyterorum. Nec officium docendi ſibi aſſumere liceat ſine authoritate clericorũ, niſi fortè diuina gratia intus commoniti, ſicut beatus Gregorius refert in dialogo de beato Benedicto qui homines montis Caſſani ad fidẽ adduxit, & aram Apollinis, quæ erat ibi erecta, ſubuertit: & de quodam Equitio, cui Angelus in ſomnis apparuit, & eum ad prædicandum miſit: qui cũ uitio linguæ cõquereretur, Angelus phlebotomo linguam eius tetigit, & totum illud uitiũ curauit.

tium. & c. monachi a monaſterio. niſi forte miſerabilium pſonarũ: ut lxxxvj. diſt. c. ulti. alij uero clerici ſponte poſſunt ſuſcipere: ut lxxxvj. diſtin. c. peruenit. Eſt ergo priuilegium clerici ꝙ non tenetur recipere tutelam alicuius: cum tamen uelit & poſsit ſuccedere ab inteſtato. quod eſt contra legem illam Inſti. de le. pa. tu. §. quia plerunq;. & ſ. lxxxvj. diſtinct. capit. peruenit. ubi habes de hac materia.

a Non diuagãtes. Arg. quòd [1] ſcholares in ſcholis non debent percipere ſtipendia: ut xij. quæſtio. ij. c. conceſſo.

a Non diuagantes. Argu. cauſa ceſſante ceſſat priuilegium. lxxxiiij. diſt. c. quiſqs. extra de cle. non reſi. c. quia nonnulli. extra de deci. ca. ſuggeſtum. C. de reſti. mi. l. ulti. inſtit. de excuſa. tuto. §. item hi qui. Reipublicæ enim cauſa abſens, excuſatur a tutela: ſed ſi ante fuit tutor, ſimiliter refutat onus tutelæ. ff. de iudi. l. ij. §. eleganter. in fi. ff. pro ſocio. l. actione. §. item. Vnde ſi aliquod priuilegium datum eſt religioſis, ceſſante religione ceſſat priuilegium: ut xxv. qõ. ij. c. ultim. & extra de uerb. ſignif. cap. abbate. in fin.

b Sordidorum. Vt calcis coquẽdæ, arenæ fodiendæ, & ſimilium.

c IVxta. Mancipia ueſtra. Similiter uxores, ut. C. de epiſcop. & cleri. l. ij. & eorum coloni: ut lxxxix. diſtin. c. indicatum. & eorum familia: ut xij. quæſt. ij. cap. eccleſiarum.

d Nouis. Sic x. qõ. iij. c. unio. & capit. quia cognouimus. extra de cenſ. cap. cum Apoſtolus.

e Collationibus. Extraordinarijs uel ſuperindictis: ut ĩ. l. prox. ſoluant tamen tributum: ut xj. qõ. j. c. ſi tributũ. xxxiij. qõ. viij. cap. tributum. & C. de epis. & cle. l. de his. ſed nouas collationes non poſſunt laici ab eis petere propter aliquas neceſſitates, ut hic dicitur, & extra de immu. eccle. c. non minus. ſed epiſcopus tempore neceſsitatis cũ charitate aliquid moderate poteſt ab eis petere: ut extra de cenſi. c. cũ Apoſtolus. [2] non ergo tenet lex quæ dicit, ꝙ clerici tenentur ad inſtructionem murorum, alias itinerum, ut C. de ſacroſanctis eccleſijs. l. ad inſtructionem.

f PLacet. Cæleſtium. Id eſt, eccleſiarum. Vel intellige ſecundum quod eſt extra de cenſi. cap. j.

g Extraordinariũ. id eſt, quod repentino caſu ſuperuenit. Extraordinarium & ſuperindictum idem eſt. C. de exact. tri. l. ſi diuina. lib. x.

h Translationis. i. non eſt transferenda poſſeſsio ab eis, licet non ſoluant tributum, ſicut fit in alijs: ut x. qõ. ij. §. qui rem.

i Neceſsitatis. Nec tunc per laicos, ſed per epiſcopum petetur collatio a clericis: ut extra de immu. eccleſ. cap. non minus. [3]

k Acrimoniam. Id eſt, pœnam quæ traditur ff. ad leg. Iuli. pecul. ſacrilegij. & xvij. qõ. iiij. per totum.

l Datur intelligi. Scilicet quod monachi laici erant.

m Ait. Supra diſtinctione xciij. ca. a ſubdiacono.

[1] Hoc ar. non colligit ex hac litera, cũ hic loquatur de abſentibꝰ ex inhoneſta cauſa. & hic no. ꝟbum diuagãtes. ar. ſ. ca. monachi uagãtes. Archidia.

† L. j. C. de epiſco. & cleric.

Priuilegium datũ religioſis, ceſſante religione ceſſat.

† C. de ſacroſanctis eccle. l. v.

[2] Ad idẽ extra de immu. eccleſ. quia pleriſque arg. opti. ff. de libe. exhibẽ. ſi quis ex liberis.

[3] Intelliſge ut habeẽ eo. ti. aduerſus. & eo. titu. li. vj. quoniam nonnulli. & c. clericos. De hoc etiam not. xxiij. qõ. viij. tributum. ĩ gl. j. ibi uideas. Archid.

Connu

Quòd uerò Hieronymus ſeipſum talibus connumerat, [a] *tale eſt quale illud Apoſtoli ad Philippēſes: Quicunque imperfecti ſumus, hoc ſentiamus: ſeipſum imperfectis connūmerās. Hinc idem Hieronymus alibi ait:* [b] *Natus in paupere domo & tugurio ruſticano. & infrà. Nos ſuffarcinati auro, ſe famelicum faſtidiētibus mella, pauperē diuitibus cōnumerans: ſuprà ubi agitur de clericis, qui propria deliquere noluēt. c. gloria epi. Ecce ſufficiēter monſtratum eſt, quòd monachis presbyterij honore decoratis, à populo electis, & ab epo inſtitutis eadē liceāt, quæ et alijs ſacerdotibus. probat hoc ēt ex ſimilitudine cōſecrationis. non. n. in conſecratione eorū aliud dicitur, & aliud in conſecratione aliorū. Vtriſq; enim in cōe à Domino benedictionem infundi eps obnixè depoſcit. Et dū cōſecrat, cunctis ſacerdotibus ſigillatim dicit: conſecrentur & ſanctificentur domine manus iſtæ, ut qcquid conſecrauerint: cōſecratū ſit: et quæcunq; benedixerīt, benedicta ſint.*

Ecce cōmunis eſt benedictio: unde igitur diuortiū? Sicut ergo in benedictione utriq; communem nāciſcuntur poteſtatem, ita ī inſtitutione communiter aſſequuntur poteſtatis executionē. Cæterùm abſque epiſcoporū licentia non ſolùm monachis, ſed ēt omnib. general ter clericis poteſtatis executio interdicitur.

Vnde Clemens papa.

Sacerdotalia officia ſine permiſſu epiſcoporum non agant presbyteri.

CAN. XLIII.

CVnctis fidelibus & ſummopere omnibus presbyteris, & diaconibus, & reliquis clericis attendēdum eſt, ut nihil abſq; epiſcopi proprij [c] licētia [d] agant: nō utique miſſas [e] ſine eius iuſſu quiſquam presbyterorum in ſua parochia agat: non baptizet, nec quicquam abſq; eius permiſſu faciat.

4 De his [f] uerò, qui intra monaſterij clauſtra cōſiſtunt, quibus populus ad regendum non committitur, quæritur utrū dare uel accipere decimas debeant. In quibus hæc diſcretio ſeruanda eſt, ut de agris & uineis, quæ ad proprium ſtipendium coluntur, decimas ſibi retineant. Si enim decimæ à populo filijs Leui reddebantur pro miniſterio quo domino deſeruiebant in tabernaculo offerendo ſacrificia & holocauſta pro populo: patet quòd monachi de proprijs prædijs non magis, quàm alij ſacerdotes decimas ſoluere coguntur. Sed dicitur, prædia monachorū, ſiue pretio ſint empta, ſiue pro ſalute animarum oblata, antequam in ius eorum uenirent, & baptiſmalibus eccleſijs ſiue quibuslibet alijs, primitias & decimas perſoluebant: illæ autem eccleſiæ ſuo iure priuari non poſſunt.

Vnde in Maguntinenſi concilio ſtatutum inuenitur.

Qui res ſuas alicui delegauerit, decimationum prouentum priori eccleſia auferre non poterit.

CAN. XLIIII.

SI quis laicus uel clericus [g] uel utriuſq; ſexus perſona ꝓprietatis ſuæ loca uel res alicubi dare delegauerit: decimationum prouentū priori eccleſiæ legitimè aſsignatum īde abſtrahere [h] nullā habeat ꝑtātem.

Phil. 4.c.

1 Cardinalis. Imo nōdū erāt Cardinales, nec ipſe & collegio, uel clericis papæ erat.

2 Iſte canon, nullus. & ca. præcedēs hic alle. ſ. epi. nō uidētur probare propoſitū allegantis: quoniā in epiſcopis loquunt. noſter autē canon, ſcilicet cū ctis. loquitur in ſimplici ſacerdote parochiali: ut patet ex tex. dicebat Io. de Fā. qđ caſus huiꝰ c. cū ctis. eſt ꝙ clerici nihil debēt facere ſine licētia epi. Arch.

Monachi an teneantur ad decimas đ agris ſuis.

a Connumerat. ſ. ead. c. alia licet ipſe eſſet presbyter cardinalis.

b Alibi ait. ſ. xij. q. ij. c. gloria.

c CVnctis. Proprij. niſi inuitetur ab alio pſbytero: tunc enim poteſt ſine licētia epiſcopi: ut vij. q. j. ca. epiſcopi. & ix. quæ. ij. c. nullus primas.

2 priuatim ēt poſſunt celebrare, ut extra de cle. pereg. cap. iij.

d Licentia. gñali.

e Miſſas. publice.

De his uero. Hæc eſt quarta pars quæſtio. in qua probat per ſex cap. ꝙ monachi tenētur ad ſolutionē decimarū. Ioan. de Fan.

f De his. Hic incidenter quæritur, an monachi debeāt dare decimas de agris ſuis? Pro regula ergo teneas, quod quilibet tenetur dare decimas, niſi oſtendat ſe exemptū eſſe, ut extra de deci. à nobis. & ſecundum hodierna iura etiā Ciſtercienſes & alij regulares tenentur dare decimas đ omnibus prædijs ſuis, q̄ de nouo acquirunt, ſiue ea manib. proprijs colāt, ſiue nō, ut extra de deci. ca. nuper. Sed ſecundū uetera iura ita tenebatur, ꝙ omnibus religioſis cōceſſum erat non dare decimas de nutrimētis animaliū ſuorum, & de hortis, & de noualibus quæ proprijs manib. & ſumptibus excolebant. Monachis uero Ciſterciēſis ordinis & templarijs & hoſpitalarijs conceſſum erat non dare decimas, nec etiam de alijs prædijs, quæ ꝓprijs manib. & ſumptibus excolebant, ut extra eo. cap. ex parte. & cap. ad audientiam. & cap. ſtatuimus. De clericis ſecularib. dicunt q̄dam ꝙ teneant, ſiue ſint prædia eccleſiæ ſuæ, ſiue ꝓpria. Alij fauorabilius dicebāt eos non teneri dare decimas de prædijs eccleſiæ ſuæ, ſed de proprijs bene tenētur dare, ut j. ea. q. c. decimas. & extra eo. c. nouum. in fi. leproſi autem nō ſunt exempti a decimis, niſi tātummodo in hortis, & in animalibus ſuis, ut extra de eccle. ædi. c. ij.

g SI quis laicus, uel clericꝰ. Clericus ergo dat decimam, quod uerū eſt de proprijs prædijs.

Clericus dat decimā de ꝓprijs prædijs.

h Inde abſtrahere. res. n. trāſit cū onere ſuo, ut extra đ deci. c. cū non ſit ī homine. 3 & ff. de cōtrah. emp. l. alienatio. ff. de dona. l. ad eum. §. j. & ff. de regu. iur. l. nemo. ff. de diſtrac. pigno. l. ſi creditor.

3 Et extra de pigno. ex literis. in fi. ubi de hoc.

Irrita.

Quod ſi facere tẽtauerit, talis traditio irrita[a] prorſus dicatur: & ipſe ad emendationem, eccleſiaſtica coerceatur, cenſura.

Item ex concilio Cabilonenſi.

Antiquiores eccleſiæ nec decimis nec ulla poſſeſſione priuentur.

CAN. XLV.

ECcleſiæ antiquitus conſtitutæ, nec decimis nec ulla poſſeſſione priuentur, ita ut nouis[b] oratorijs tribuantur.

Item ex concilio Vormacienſi.

Antiquiores eccleſiæ propter nouas, iuſtitiam ſuam non perdunt.

CAN. XLVI.

QVicunq; uoluerit ĩ ſua proprietate eccleſiã ædificare, & cõſenſum[c] & uoluntatẽ epĩ habuerit, in cuius parochia eſt, licitũ ſit. ueruntñ omnino prouidendũ eſt epõ, ut aliæ eccleſiæ antiquiores propter nouã ſuã iuſtitiã, atq; decimam nõ perdant: ſed ſemper ad antiquiores[d] eccleſias perſoluantur.

Decimas autem baptiſmalibus eccleſijs perſoluẽdas Leo papa quartus affirmat dicens.

Baptiſmalibus eccleſijs decima dari debent.

CAN. XLVII.

DE deciĩs iuſto ordine nõ tm̃ nobis, ſed ẽt maiorib. noſtris uiſum eſt, plebibus tm̃, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari.

Si ergo nulli licet decimationũ prouẽtũ à priori eccleſia, cui aſsignatus fuerat, abſtrahere, ſi ius antiquioris eccleſiæ nouis tribuendũ non eſt, ſi decimæ tãtũmodo baptiſmalibus eccleſijs dandæ ſunt, patet ꝙ monachi ex proprijs prędijs, decimas dare coguntur. Sed & illa authoritas Magotienſis † *concilij de uẽditore uel donatore loquit̃, diffiniens ꝙ ille, qui uendit, aut donat, non põt prouẽtum decimationũ illi eccleſiæ detrahere, cui prius legitimè fuerat aſſignatus. monachi aũt decimas et primitias, non authoritate uendentis uel donantis, ſed authoritate eiuſdem concilij et Paſchalis*[e] *Papæ detinẽt: à quibus diffinitum eſt, ut monachi de proprijs prædijs decimas non perſoluant.*

Sic enim in Magotiẽ. † *cõcilio ſtatutum legitur.*

Non perſoluant de proprijs prædijs abbates & epiſcopi decimas. CAN. XLVIII.

QVeſti ſunt præterea quidam fratres, quòd eſſent aliqui epiſcopi & abbates: qui decimas non ſinerent dari ad eccleſiam, ubi illorum coloni[f] miſſam audiũt.

† Maguntinenſis.

† Maguntinenſi.

a Irrita. Pactum illud non obſtat, quin ab eccleſia uel alio poſſeſſore poſsit peti decima, ut extra eo. c. paſtoralis. ff. de pact. l. inter. & ſi poſſeſſor partem fructuum, & ille, à quo cauſam habuit, etiam partem fructuum percepit, uterque conueniẽdus eſt, ut extra eo. tit. c. à nobis. & ca. tua nobis. Sed nunquid pactũ iſtud tenet quantum ad cõtrahentes? Videtur quod ſic, ut ff. de pactis. l. epiſtola. §. pactum. ſed contra extra de pact. cap. plerique.

b ECcleſiæ. Ve nouis. Quidam hoc intelligũt in eo caſu cũ prior eccleſia enormiter læditur, alias epiſcopus bene aufert de iure unius, & dat alijs, ut xij. q. ij. c. bonæ rei. & j. q. j. c. nulli epiſcoporũ. & extra de exceſ. præla. ca. ſicut unire. ĩ. de conſecra. diſt. j. c. ij. Hug. tamen ſcribit quod epiſcopus nõ põt auferre uni eccleſiæ, & dare alij inuito ſacerdote. Nã quod ſemel eſt conſecratũ, alienari nõ poteſt. xij. q. ij. capi. nulli. & c. ſine exceptione. Itẽ quia ſacerdos iſte non cogitur de ſuo facere beneficium, ut x. q. ij. c. precariæ. Item quia priuilegium ſolius papæ eſt, uni auferre, & alij dare, ut ix. q. iij. ca. conqueſtus. & ca. nunc uero. & cap. per principalem. Item quia nulli conſulendum eſt cum alterius iactura. xj. q. iij. cap. ſi quis uero. xiiij. qõ. v. c. deniq;. & xxij. q. ij. c. primum. Itẽ arg. eſt pro ipſo ĩ. ea. c. multis. ſed contra eũ eſt extra de eccle. ædi. ca. ad audientiam. melius extra eo. tit. c. tua. ubi non obſtat ei iuramentum quod fecit de rebus eccle. non alie. unde hoc nõ uidetur eẽ alienatio, ut ibi perpenditur. Item auferẽdo uni, & dando alij eccleſiæ ſibi ſubiectæ, nõ uidetur alienare: ſicut frater dando ſorori non uidetur alienare. C. de fideicom. l. uoluntas. & eſt ſimile C. de ædifi. priua. l. ſi quis poſt. & ff. de lega. ij. l. unum ex familia. & l. peto. §. fratre. ſimile extra de ijs quæ fiunt à præla. ſine conſenſu cap. cum Apoſtolica. Ioã. de Fantu.

Eps̃ an poſsit uni auferre & alteri dare.

c QVicunque. Conſenſum. ĩ. de conſe. diſt. j. c. nemo. & c. ſi qs etiam.

d Ad antiquiores. arg. ꝙ ubi contenditur pro iure duarum eccleſiarũ, ſemper ſtãdum eſt antiquiori, ut extra de relig. do. c. j. Itẽ argu. quod ſemper baptiſmalib. eccleſijs ſoluendæ ſunt decimę, & non capellis, ut ĩ. c. proxi. & ca. queſti. & ca. ſtatuimus. & ca. in ſacris. & extra eo. tit. c. nũtios. & ſecundũ hoc epiſcopus nõ debet habere decimas baptiſmalis plebis, id eſt, ruralis eccleſiæ, ſed tantũ epiſcopalis plebis. de illis enim loquitur c. xij. q. ij. c. uobis. & cap. Vulteranæ. & c. cõceſſo. & c. quatuor. † Tamẽ dico, quod quælibet ruralis eccleſia etiam debet ſuas decimas in quatuor partes diuidere, ut una ſit baptiſmalis eccleſiæ, alia pauperum, tertia fabricæ, quarta capellanorũ: licet hodie epiſcopi omnia occupent. aliter nota. ĩ. x. q. j. c. nouerint. & contra Ioan. eſt extra de deci. cap. quoniam. & c. cum contingat. B.

Decimæ ſunt ſoluẽdæ eccleſijs baptiſmalib᷒, & non capellis.

† Ad idẽ dicũt Vincen. & B. extra de teſta. reg. ſiſit. in princip. Diuiſio decimarũ in quatuor partes.

e DE decimis. Paſchalis. Sed quõ Paſchalis potuit dare hoc priuilegiũ monachis, cũ ſit contra præceptũ diuinæ legis, ut ĩ. ea. c. decimæ. & c. reuertimini. contra quod non poteſt diſpenſari. xxv. q. j. c. ſunt quidã. & s. diſtin. v. c. j. ĩ. diſtinc. viij. quæ cõtra? Sed forte non eſt abſurdum, ꝙ priuilegiũ concedatur, quãuis ſit contra ius diuinũ. ſed ſi contraria conſtitutione illud tolleret, non poſſet fieri. Sed nunqd laico poſſet dare tale priuilegiũ? Dic ꝙ ſic Ioã.

f QVeſti. Coloni Partiarij, qui partem fructuum per-

Partiarij coloni q̃ ſint.

Proinde decreuit iſte ſacer conuentus, ut epiſcopi [a] & abbates de agris & uineis, quæ ad ſuum & ad fratrum ſtipendium habēt, ad eccleſias [b] ſuas deferri faciant. Familiæ verò eorum ibi dent decimas [c] ſuas, ubi eorum infantes baptizantur, & ubi per totum anni circulum miſſas audiunt.

Item Paſchalis iiij.

De proprijs laboribus monachi & canonici decimas minimè ſoluere cogantur.

CAN. XLIX.

DEcimas à populo ſacerdotibus ac leuitis eſſe reddendas, diuinæ legis ſanxit authoritas. cæterū à monachis [d] ſiue clericis communiter uiuentibus [e] nulla ratio ſinit, ut milites, [f] aut epiſcopi, aut perſonæ quælibet decimas de laboribus ſeu nutrimentis ſuis proprijs extorquere debeant. Vnde beatus Gregorius ſic ait: Communi uita uiuentibus, iam de faciendis portionibus, uel exhibenda hoſpitalitate uel adimplenda miſericordia nobis quid erit loquendum, cùm omne quod ſupereſt, in cauſis pijs ac religioſis erogādum ſit, dicente domino: Quod ſupereſt date eleemoſynā: & ecce omnia mūda ſunt uobis.

Lucæ. 11. f

Quod autem dicitur, quòd antiquiores eccleſiæ propter nouas nec decimis nec ulla poſſeſsione priuentur, non ita intelligendum eſt, ut nullo modo credatur licere epiſcopo aliquā partem poſſeſsionum uel decimationum unius eccleſiæ alteri pro tempore tribuere. Sicut enim Papa duos epiſcopatus in unum pōt redigere, ita & unus proprio conſentiente epō in duos poteſt diuidi: uel ēt metropolitano inuito quælibet eccleſia ab eius iuriſdictione Apoſtolica eximi poteſt authoritate.

Vnde Gregorius Papa ſcribit Benenato epiſcopo, cap. xxv. †

† Epiſtola xxxj. ſeu c. xxxj lib. ij.

Duos epiſcopatus in unum redigere Apoſtolica poteſt authoritas.

CAN. L.

ET temporis qualitas, & uicinitas [g] nos locorū inuitat, ut Cumanā atque Muſitanā unire [h] debeamus eccleſias: qm̄ nec longè à ſe itineris interuallo ſeiūctæ ſunt, nec (peccatis facientibus) tāta multitudo populi eſt ut (ſicut olim fuit) duos habere debeant ſacerdotes. Quia igit̄ Cumani Caſtri ſacerdos curſum huius ui

---

Decimæ ſunt à colonis partiarijs dādæ.

percipiunt. tales enim pro ea portione quam ipſi percipiunt, tenentur dare decimas, & domini eorum pro ea quam ipſi percipiunt: ut extra eo. c. quoniam. & c. à nobis. & cap. tua nobis. Imo & in penſionario colono idem iuris eſt, ſiue ipſe pro penſione ſeruiat, ſiue domino det certam pēſionem: quia antequam aliqua penſio detur res eſt decimanda: ut extra eodem titu. c. cum homines.

a Vt epiſcopi. Patet hic q clerici nō dabunt decimas de bonis eccleſiæ: ut extra eo. c. fraternitatem. & 100. diſt. c. nouit. & j. c. proxi. licet H. contradixerit, qui dixit eſſe ſpeciale in epiſcopo. ſed obſt. extra eo. c. quoniam. §. ultimo.

b Ad eccleſias ſuas deferri. Proprijs ſumptibus.

c Decimas. Si prædia ſint in epiſcoporū parochia. Vel loquitur de decimis perſonalibus, quæ dandæ ſunt ubi ſacramenta percipiuntur: ut extra eod. cap. ad Apoſtolicæ.

r Iſte intellectus approbat j. ea. c. ſtatuimus. in gloſſ. ij. & xiij. q. j. in ſumma. ibi videas.

d DEcimas. A monachis. duplici ratione, tū quia non habent populum, tum quia non miniſtrant eis ſpiritualia.

e Communiter uiuētibus. Ecce quod aliud habent priuilegium clerici communiter uiuentes, quam qui ſeparatim: & quod idem habent q monachi. Similiter in abſolutione petenda habent idem priuilegium cum monachis: ut extra de uita & honeſta. cleri. c. quoniam. in fin. & extra, qui cler. uel vo. capit. j. & extra de ſent. excom. cap. monachi. & cap. ex tenore. in fi. contra extra de ſententia excommu. c. cum non ab homine.

Clerici cōmuniter uiuētes & monachi, habēt idē priuilegium.

f Milites. An milites poſsint habere decimas, dicetur infra quæſt. vij. cap. j.

Quod autem. Hæc eſt quinta pars quæſtionis, in qua probat Gratianus quod Papa poteſt epiſcopatus diuidere & unire, & quoſdam eximere, archiepiſcopis ſuis inconſultis. Ioan.

g ET temporis. Vicinitas. Argu. q propter remotionem uel incommoditatem, multa fiunt licite, quæ alias nō licerent: ut j. eo. q. vij. c. ſi quis uult. lxiij diſt. c. cum longe. xiij. q. ij. c. ubicunque. extra de eccle. ædifi. c. ad audientiam. ſ. vij. q. j. c. temporis.

h Vnire. Sicut Papa poteſt unire plures epiſcopatus, ſic epiſcopus plures eccleſias: ut extra de exceſ. prælat. c. ſicut unire. Si quæras apud quam iſtarum eccleſiarum reſideat dignitas epiſcopalis, uel an utræque retineant dignitatem priorē? Dico q uarijs [a] modis poſsūt vniri eccleſiæ: uel hoc modo ut una ſubijciatur alteri, & ſecundum hoc dignitas epiſcopalis erit in una tantum. Vel hoc modo poſſunt uniri, ut ex duabus dignitatib⁹ una fiat dignitas, & ſecundum hoc non dicentur eſſe duę eccleſiæ, ſed una tantum. Et ſecūdū hoc illi, qui ſunt canonici in una, erunt canonici in altera: & tam iſti quam illi canonici intererūt electioni epiſcopi, & alijs communibus negotijs. In tali unione diſtinguēdum credo, quòd aut eccleſiæ ſimul uniuntur, aut una earum unitur reliquæ: quæ duo ſunt penitus diuerſa. Si una unitur alteri, ſecundum hoc illius naturam & conſuetudinem & priuilegium aſſumit cui vnitur, & peribunt iura illius eccleſiæ quæ unitur: ut extra de ſtatu mona. c. recolentes. circa finem. Si autē neutra alteri unitur, ſed illæ ſimul uniuntur, tunc dico quod conſuetudines uel priuilegia, quæ meliora ſunt & humaniora, retinet illud unitum. Nam cum malum & bonum aſſociantur, malum recipit naturam boni. xxxij. quæſt. j. c. non eſt culpandus. & arg. C. de rei uxo. ac. in princ. & C. communia de legat. l. ij. circa fin. Tertio modo, poſſunt uniri eccleſiæ, puta quod utraque remaneat epiſcopalis: & ſecundum hoc remanent duo epiſcopatus, licet idem ſit epiſcopus utriuſque eccleſiæ, & ſecundum hoc ſi primo ſuberant iſtæ eccleſiæ diuerſis metropolitanis, propter illam unionem neuter metropolitanus perdit ius ſuum: ut extra de relig. do. c. quia & epiſcopus iſte erit ſub duobus metropolitanis. In

a Varijs. glo. c. unico. extra ut eccleſia bñfici. ſine dimi nu. cōfer. Petr. de Peruſ. in tracta. de unione.

Eccleſiæ uarijs modis uniuntur.

tæ expleuit, [a] utraſque nos eccleſias præſentis authoritatis pagina uniſſe, tibique commiſiſſe cognoſcas: utrarumque [b] etiã eccleſiarum, ſcio te eſſe proprium pontificem. Et ideo quæcunque uel de earum patrimonio, uel cleri ordinatione promotionéve iuxta canonũ ſtatuta uiſa fuerint ordinare atque diſponere, habebis ut proprius re uera ſacerdos liberam ex noſtræ authoritatis conſenſu atque permiſsione licentiam.

Vbi uerò commodius atque utilius eſſe perſpexeris, ibi habitato: ita ſanè, ut alteram eccleſiam, cui corporaliter præſens non es, ſolicita prouidentiq; cura diſponas, quatenus illis diuina miniſteria ſolenniter domino præſtante peragantur.

Idẽ Ioãni epiſcopo. †

Duos epiſcopatus in unum redigere apoſtolica ualet authoritas.

CAN. L.

POſtquam hoſtilis impietas diuerſarum ciuitatum ita (peccatis facientibus) deſolauit eccleſias, ut reparandi eas, ſpes nullo modo populo deficiente remanſerit, maiori ualde cura conſtringimur, ne defunctis earũ ſacerdotibus reliquiæ plebis nullo paſtoris moderamine gubernante, per inuia fidei hoſtis callidi rapiantur (quod abſit) inſidijs. Huius ergo rei ſolicitudine ſæpe commoniti, [1] hoc noſtro ſedit cordi conſilium, ut vicinis eas mãdaremus pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati tuæ curam, gubernationemq; Treuerenſiũ eccleſiæ præ uidimus eſſe committendam, quam tuæ eccleſiæ aggregari vniriq; neceſſe eſt: quatenus utrarunque eccleſiarum ſacerdos recte (Chriſto adiuuante) poſsis exiſtere, & quæ tibi de eius patrimonio, uel cleri ordinatione, ſeu promotione uigilanti, ac canonica cura uiſa fuerint diſponere, quippe ut pontifex proprius liberam habeas ex præſenti noſtra permiſsione licentiam.

Item ex concilio Carthaginenſi ij.

Non habeant epiſcopum diœceſes, quæ nunquam habuerunt. CAN. LII.

FElix epiſcopus Seleucitanus dixit: etiã ſi hoc placet ſanctitati ueſtræ, inſinuo ut diœceſes, [c] quæ nunquam epiſcopos habuerunt, non habeant: [d] & illa diœceſis, quæ aliquando habuit, habeat propriũ, [e] ſecundùm hanc perſecutionem ſanctitatis ueſtræ eſt exiſtimare quid fieri debeat. ab uniuerſis epiſcopis dictum eſt. Placet.

Item ex concilio Aphricano tertio. †

Niſi cum uoluntate epiſcopi diœceſes, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios epiſcopos.

CAN. LIII.

MVltis concilijs hoc ſtatutum eſt à cœtu ſacerdotali, ut plebes quæ in diœceſibus ab epiſcopis retinentur, quæ epiſcopos nunquam habuerunt, non niſi cum uoluntate eius epiſcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores. [f]

Item Gregorius Ioanni epiſcopo [g] Lauſeo. †

Apoſtolica authoritas à iuriſdictione archiepiſcopi epiſcopos ualet eximere.

CAN. LIIII.

FRater noſter Adrianus Thebanæ ciuitatis epiſcopus, ad Romanam urbem ueniens lachrymabiliter eſt conqueſtus de quibuſdam ſe capitulis à fraternitate tua necnon à Ioanne [h] primæ Iuſtinianæ urbis antiſtite iniuſtè condemnatum. De nequiſsimo autem damnandoq; eius [i] iudicio aliàs ſumus (iuuante domino) tractaturi. Adrianum uerò epiſcopum reperimus & tuo contra ſacerdotales mores odio laboraſſe, & nullo iure pecuniarijs in cauſis eum fraternitatis tuæ fuiſſe condemnatum ſententia. Quia igitur & ab antefato Ioanne primæ Iuſtinianæ urbis epiſcopo con—

In primo caſu erit ſub illo cui Papæ placuerit, uel erit ſub metropolitano illius eccleſiæ, cui vnita eſt altera. illius enim naturam aſſumpſit. Et ſic Imperator qñque unit duas dignitates in vnam, ut in authen. ti. ut iudices ſine quoquo ſuffra. §. illud. colla. ij.

a Expleuit. Ergo ſi eſſet unius, non uniretur: ut ĩ. ea. c. multis. & extra de eccle. ædific. capitu. ad audientiam. imo potius eo mortuo non debent uniri: ut extra ne ſede uacant. cap. j.

b Vtrarumq;. In utraque ergo erit ſedes epiſcopalis: ut xxj. qõ. j. c. relatio. Vel forte ubi ipſe elegerit habitare, & alia erit ſibi ſubiecta.

c FElix. Vt diœceſes. ſ. diſt. lxxx. cap. epiſcopi. & c. illud.

d Non habeant. Niſi in caſu: ut ĩ. e. capitu. præcipimus. xcix. diſt. c. nulli.

e Propriũ. Niſi in duobus caſibus. ĩ. e. capit. ex temporis. xxv. quæſt. ij. c. ita nos. licet ergo ciuitas per mille annos ſine epiſcopo fuerit, dum tamen epiſcopalis limes poſſit probari, nõ obſtat præſcriptio. ĩ. qõ. iij. c. licet.

f MVltis. Rectores. Id eſt, epiſcopos. Videtur ergo ꝙ Papa non poſsit inuito epiſcopo nouum facere [1] epiſcopatũ in diœceſi ſua: ut ſ. ea. cap. & temporis. H. dicit hunc eſſe tenorem huius cap. ꝙ nullus ſacerdos poteſt inſtitui ſine uoluntate diœceſani epiſcopi.

g Ioanni epiſcopo. Supple & Ioanni patriarchæ, quia archiepiſcopo Lauſeo ſcribit pro Adriano.

h FRater. Necnon à Ioan. Sub quo erat Lauſeus metropoli. de cuius diœceſi fuit Adrianus, ſed fuit exemptus.

i Eius. Scilicet Ioannis.

† Epiſtola xxxv. lib. ij.

Epiſcopo inuito an poſsit in ſua diœceſi nouus epiſcopatus fieri.

1 De hoc nota. ĩ. c. proxi. in glo. ar. ꝙ ſ. xcix. di. c. ij. in gl.

1 Commoti.

† Cõcil. Carthagi. iij. c. xlij.

† Epiſtola 7. lib. 2.

Do-

Exemprio ſimpliciter, an eximat uniuerſaliter.

a Depoſitus. etiam de facto. ſic xxiiij. q.j. c. audiuimus.
b Aliquid. Argu. ex eo quod quis eximitur, uidetur exẽpt⁹ uniuerſaliter etiam cum ſuis eccleſijs. in authen. ut eccle. Roma. cen. ann. gau. præſcri. in princi. colla. ij. quia beneficia principũ large ſunt interpretanda, ut ff. de conſtit. princ. l. beneficiũ. extra de dona. cap. cum dilectus. xij. q. ij. c. qui manumittitur. & xxiiij. q. j. ca. j. rogamus & in authen. ut libe. decætero. §. ſi quis. coll. vj. j. ca. q. ij. c. uiſis.

... detur ... ma exemptio mali exempli.

Argu. contra extra de relig. do. ca. conſtitutus. in ſi. extra de dona. c. paſtoralis. extra de priuil. c. ex ore. in ſi. & ca. cũ capella. ff. de fundo inſtru. l. quæſitũ. §. ult. Io. Quid iuris ſit de hoc in quæſtionibus notaui diligenter. B.

Cauſas mediocres tractant epiſcopi.

c Noſtri. Videtur quod per legatum, uel etiã delegatũ, quæſtio fidei ſit tractanda, cum tãtum ad Petrum ſit referenda quæſtio fidei. xxiiij. q. j. cap. quoties. Sed dic ꝙ mediocres cauſas poſſunt epiſcopi tractare: ut extra de hære ti. c. ad abolendam. ſed magnas non: ut extra de hæreti. ca. cum Chriſtus.

Delegatus utrum criminales cauſas audire poſſit.

d Si mediocris. Videtur ergo quod delegatus criminales cauſas poſsit audire, ut ij. q. vj. ca. decreto. C. de offi. proconſu. l. j. Arg. contra ff. de offi. procõſu. l. ſolent. extra de offi. lega. cap. quod translationem. Sed dic quod mediocres cauſas appellat, cũ tale eſt crimẽ quod non inducit depoſitionem, in quo poteſt interuenire ꝓcurator, ut ff. an per alium cauſæ appel. red. poſ. l. j. & ubi non eſt opus inſcriptione, ut ff. de accuſ. l. leuia. Vel dic ꝙ cognoſcere poteſt legatus de crimine epiſcopi, ſed non deponere. Vel dic quod poteſt ꝓnunciare aliquẽ deponẽdum, ſed eũ condemnare nũ poteſt. ſic ij. q. vj. c. biduum. uerſi. ſi quidẽ in inſulam.

Mediocres cauſę quæ ſint.

e Vel huc. Hic argue, legatũ nõ poſſe oĩa quæ delegãs. quod uerum eſt, uiſi ei ſpecialiter aliquid fuerit permiſſum, ut xxv. quæſt. ij. capitu. in Galliarum.

[redacted]

tra ius canonesque depoſitus, a honoris ſui gradu carere non potuit, in ſua eum reformari eccleſia, atque in propriæ dignitatis ordine decreuimus reuocari. Et cùm oportuiſſet ex eo dominici corporis cõmunione priuari, quòd poſt admonitionem ſanctæ memoriæ prædeceſſoris noſtri contemptã (per quã eum eccleſiamq; eius de tuæ iuriſdictione poteſtatis † exemit) rurſus in eis aliquid b tibi iuriſdictiõis ſeruare præſumpſeris: tamen nos humanius decernentes, communionisque tibi ſacramẽtum interim conſeruãtes decernimus, ut fraternitas tua ab eo eccleſiaq; eius omnẽ antè habitæ ſuæ poteſtatem iuriſdictionis abſtineat: & ſecundum ſcripta deceſſoris noſtri, c ſi qua cauſa uel fidei uel criminis uel pecuniaria aduerſus præfatum Adrianum conſacerdotem noſtrum potuerit euenire, ꝑ eos, qui noſtri ſunt uel fuerint in urbe regia reſponſales, ſi mediocris d eſt quæſtio, cognoſcatur: uel huc e ad Apoſtolicã ſedem (ſi eſt ardua) deducatur, quatenus noſtræ audientiæ ſententia decidatur. Quòd ſi contra hæc, quæ ſtatuimus, quolibet tempore qualibet occaſione uel ſubreptione uenire tẽtaueris, ſacra ſcias te communione priuatũ: nec eam te (excepto ultimo uitæ tuæ tẽpore) niſi cũ conceſſa Romani pontificis decernimus iuſsione percipere: res aũt ſiue ſacras ſiue alias mobiles, immobileſq; eius eccleſiæ, quas hactenus diceris retinere (quarum notitiã nobis oblatam præſentib. annectimus literis) ſine aliqua ei fraternitas tua dilatiõe reſtituat: de quibus ſi qua inter uos quæſtio uertitur, uolumus ut apud reſpõſalem noſtrũ, in urbe regia uentiletur. Si autem necdum in diœceſi alicuius epiſcopi illa loca aſsignata fuerint, ex uigore Apoſtolicæ ſedis, proprium epiſcopum accipiant.

Vnde Gregorius iunior ſcribit Bonifacio epiſcopo.

Vbi multitudo fideliũ excreuit, ibi epiſcopi ſunt ordinãdi.

CAN. LV.

PRæcipimus f ut iuxta canonum ſtatuta ubi multitudo excreuerit fidelium, ex uigore Apoſtolicæ ſedis debeas g ordinare epiſcopos, pia tamen contemplatione, ut non uileſcat dignitas epiſcopatus.

f PRæcipimus. Arg. quod ſine authoritate papæ epiſcopatus nõ fiunt. & arg. xij. q. j. c. mutationes.

g Debeas. ut tamẽ habeatur conſenſus epiſcopi, ſi regio illa eſſet intra diœceſim alicuius epiſcopi: quia quicqd excreſcit, ſpectat ad epiſcopum: ut extra de deci. capitu. quoniam. Io.

h PLures. In una. i. itra eoſdem limites.

i Non poſſunt. Ita quod habeãt eoſdẽ limites. ex quo enĩ ſunt baptiſmales, debent habere limites diſtinctos, ut xiij. q. j. c. j. unus enim tantum debet eſſe princeps. vij. q. j. cap. in apibus.

[redacted]

Plebes.

Sicut duo epiſcopatus ſupraſcripto modo ĩ unũ poſſunt redigi, et unus in duob. ualet diuidi, ſic etiã epiſcopus de baptiſmalibus et parochianis eccleſijs facere poteſt cũ conſenſu ſuorum clericorum. Quòd cùm factũ fuerit, illa pars populi, quæ nouis eccleſijs ſupponitur, à iure prioris eccleſiæ abſoluitur. hoc niſi fieri poſſet, multitudo eccleſiarũ ad paucitatem redigeretur. Plures aũt baptiſmales eccleſias in una terminatione facere non poteſt.

Vnde in Toletano concilio legitur.

In una terminatione plures baptiſmales eccleſiæ eſſe non poſſunt.

CAN. LVI.

PLures baptiſmales eccleſiæ in una terminatione eſſe non poſſunt, ſed

a Plebes utrarunque. Arg. quod qui eē melius nouerūt, ſiue ſint domeſtici, ſiue extranei, poti⁹ debēt eē teſtes, quā alij, licet ſint domeſtici uel conſanguinei, ut extra qui matri. accuſa. poſ. cap. uidetur. in fi. & extra de teſti. cap. ueniens. in fi. C. de repud. conſenſu. ſ

b Diſcernant. Vel per arbitrium, uel per amicabilē compoſitionē. ſuperioris tamē authoritas eſt neceſſaria. extra de tranſact. c. decætero. & cap. ſtatuimus. & extra de arbit. c. per tuas. alias laicus nō poſſet eē iudex in ſpiritualibus, ut extra de iudi. c. decernimus. & cap. ſeq. & in conſtit. Innoc. contingit. quæ eſt de arbi. Et eſt hic arg. quod ſpiritualis cauſa laico poteſt committi. xxxij. diſtinc. §. uerum.

c Iudicio. Id eſt, iuramento, uel etiā ſortibus, quibus Dei uoluntas oſtenditur. xxvj. q. ij. §. j. & ca. ſors. Vel Dei iudicio, id eſt, eccleſiaſtico. iij. q. v. cap. qa ſuſpecti. uer. ueniat. xj. q. j. cap. futuram.

Ius ergo. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probare intendit quod omnes eccleſiæ cum rebus ſuis ſint in epiſcopi poteſtate: nec decimæ ſine eius licentia alibi poſſint dari: & quod epiſcopus debet illas diſpenſare ſecundū Deum prout ſibi uidebitur melius expedire. Io. de Fan.

d STatuimus. Oblationes. Arg. quod excommunicari poſſunt laici, q̄ non dant ſacerdotibus oblationes (ſcilicet debitas) ut ĩ. de conſec. diſtinc. j. ca. omnis Chriſtianus. quod H. intelligit etiam de gratui-

[redacted] ix.q. … ſumma.& c.j. & 14. q.2. ſuper prudētia.

[redacted]

una tantummodo cum capellis ſuis: & ſi contentio fuerit de terminatione duarum matricū, plebes utrarunque a diſcernāt: b & ſi non conuenerint, lis Dei iudicio c diſcernatur.

6 *Ius ergo eccleſiarum ita interpretandū eſt, ut niſi epiſcopo diſponente. alijs eccleſijs fuerit aſſignatum, in nullo priorū redituum diminutionem patiantur.*

Vnde Anaſtaſius epiſcopus.

Communione priuetur, qui decimas uel oblationes contra epiſcopi conſcientiam tenere uoluerit.

CAN. LVII.

STatuimus, ut ſi quis oblatiōes d eccleſiæ uel decimas, quas populus dare debet, tenere cōtēderit, uel extra baptiſmalem e eccleſiam dare uoluerit pter conſcientiā epi, uel eius, cui huiuſcemodi officia cōmiſſa ſūt, nec cū eorum uoluerit agere conſilio, bannū f noſtrum componat, & communione priuetur.

Cùm addit, extra conſcīētiam epiſcopi, intelligendū reliquit, quòd epiſcopo conſentiente alijs eccleſijs dari poſſunt.

Idem.

Iuxta diſpoſitionem epiſcopi decima diſtribuantur.

CAN. LVIII.

IN ſacris canonib. præfixum eſt, ut decimæ iuxta epiſcopi diſpoſitionē diſtribuantur. Quidam autē laici, qui uel in proprijs, uel bñficijs ſuas habent baſilicas, contempta epiſcopi diſpoſitiōe, non ad eccleſias, ubi baptiſmū & prædicationem & manus impoſitionem, & alia Chriſti ſacramēta percipiunt, decimas ſuas dāt, ſed proprijs baſilicis, uel alijs eccleſijs pro ſuo libito tribuunt: quod omnibus modis diuinæ legi, & ſacris canonib. conſtat eſſe contrarium. Vnde ueſtrā poteſtatē, ut eos corrigatis, expetimus.

Cùm autem reprehendūtur, quia contēpta epiſcopi diſpoſitione hoc faciunt, intelligitur quòd ſi epiſcopo diſponēte hoc fecerint, irreprehenſibiles inueniantur.

Item Symmachus epiſcopus eccleſiæ catholicæ urbis Romæ dixit. †

Anathema ſit, qui præter epiſcopi conſcientiam decimas et oblationes diſpenſare uoluerit.

CAN. LIX.

IN canonibus in Gangrenſi eccleſia Apoſtolica authoritate conditis de fructuum oblationibus, quæ miniſtris eccleſiæ debentur, & de ijs, quæ in uſus pauperū conferuntur, ſcriptum habetur: Si quis oblationes eccleſiæ accipere uel dare uoluerit præter epiſcopi conſcientiā, uel eius, cui huiuſcemodi ſunt officia cōmiſſa, nec cū eius uoluerit agere cōſilio, anathema ſit. Et iterū in eodem concilio Gangrenſi: Si quis oblata Deo dederit alteri, uel acceperit, præter epiſcopi, uel eius conſenſum, qui ab eo inſtitutus eſt, ad diſpenſandum miſericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.

tis oblationibus: & clericus non habet unde ſuſtentetur, argu. extra de ſimon. ca. cum ſit. arg. contra. xcj. diſtin. c. clericus. xij. quæſt. ij. ca. charitatem.

e Baptiſmalē. Decimæ ergo ſoluēdæ ſunt baptiſmalibus eccleſijs. arg. ĩ. ead. c. de decimis. & ĩ. e. cap. in ſacris. quod uerū eſt de prædialibus: ſed perſonales debentur parochialibus eccleſijs, ut ĩ. ead. quæ. & dixi ĩ. ead. c. quicunque. Itē patet, quod epiſcopus poteſt auferre decimas uni eccleſiæ, & dare alteri: ut dixi ĩ. ead. ca. eccleſiæ.

f Bannum. ſexaginta ſolidorum, ut in Lombarda continetur. & ſic ſemper intelligitur, ubi non determinatur. Et eſt hic argu. pœnam pecuniariā ab eccleſia poſſe infligi. xviij. diſtin. cap. quoniam. extra de rapt. c. in archiepiſcopatu. arg xxiij. quæſtio. v. ca. quid ergo. Argu. contra extra de pœn. cap. licet. Item argu. quod iudex poteſt aliquem cōtumacē excommunicare, & aliter punire: quod non eſt uerū: ut extra ut lite non conteſt. cap. quoniam. in fine.

IN ſacris. Vel bñficijs. id eſt, feudo. Et eſt argu. ius patronatus cum feudo tranſire, niſi fuerit exceptū, ut extra de iure patrona. cap. ex literis. argu. contra ĩ. eadem quæſtio. vij. cap. memini.

IN canonibus. Maxi-

Decimæ cui eccleſiæ ſunt ſoluendæ.

Eccleſia poteſt pœnam pecuniariā infligere.

In ſynodo vj. Romana.

Vbi de hoc, & xviij. diſt. quoniam, i fi. & 23. quæ. 5. ſi uos. & 94. diſ. c ult.

a Alias, concilio.

Et illud uerum eſt. ſingulariter, ſed cū uniuerſitate bñ. ff. de contra hē. emp. l modicis. ſecūdum Lau.

Valde ergo iniquum † & ingens ſacrilegium eſt quæcunq; uel pro remedio peccatorum, uel pro ſalute animarum ſuarum aut requie unuſquiſq; uenerabili eccleſiæ contulerit aut certè reliquerit, ab his, à quibus maximè a ſeruari conuenit, id eſt, chriſtianis & Deũ timentibus hominibus, & ſuper omnia à principibus, b & primis regionum in aliud transferri uel conuerti. & infra.

Generaliter uerò quicunq; res eccleſiæ cõfiſcare, c aut competere, uel peruadere periculoſa ſua infeſtatione præſumpſerit: ſimiliter & ij, qui res eccleſiæ iuſſu, uel largitione principum, uel quorũdam potentum, d aut quadam inuaſione uel tyrannica poteſtate tenuerint, & filijs uel hæredibus ſuis (ut à quibuſdam iam factum audiuimus) quaſi hęreditarias reliquerint, niſi citò e res Dei admoniti à põtifice agnita ueritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim eſſe cenſemus, ut potius cuſtodes chartarũ, f quàm defenſores rerum creditarum (ut præceptum eſt) iudicemur. & infrà. Ferro enim abſcindenda ſunt uulnera, quæ fomenta nõ ſentiunt. Similiter & illi extorres debent fieri ab eccleſia, qui ſacerdotali admonitione non corrigũtur, dicente domino: Auferte malũ ex uobis. Vniuerſa ſynodus ſurgens acclamauit, Vt ita fiat rogamus. Dictum eſt octies: Exaudi Chriſte. Symmacho papæ uita ſit: dictum eſt duodecies. †

Idem.

Eadem plectuntur pœna, qui eccleſiæ res & bona epiſcoporum inuadunt.

CAN. LX.

SImiliter & hoc ad omniũ eccleſiarũ notitiam ueſtra, cunctorumque exhortatione & iudicio cenſemus peruenire, & ab omnibus firmiter teneri (quia res epiſcoporũ eſſe eccleſiæ g non dubitantur) ſi in eorũ facultatibus ſimili h fuerit crudelitate graſſatũ, peruaſores rerum memoratarum prædicta canonũ diſtrictione feriãtur, ut qui moribus proprijs ac nulla cõſcientiæ caſtigatione corriguntur, ſaltem eccleſiaſticæ & canonicæ uindictæ perfodiãtur aculeis.

Item ex libro capitulorum Caroli & Lodouici Imperatorum.

Res eccleſiæ principũ authoritate diſtribui non poſſunt.

CAN. LXI.

QVia iuxta ſanctorũ patrum traditionẽ nouimus res eccleſiæ uota fideliũ eſſe, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuiq; non ſolùm habita cõſeruare, uerùm etiã (Deo opitulante) conferre optamus. Vt autem ab eccleſiaſticis officijs de diuidendis i rebus eccleſiæ ſuſpicionem dudũ conceptam penitus amoueamus, ſtatuimus, ut neq; noſtris, neque filiorum, k & Deo diſpẽſante ſucceſſorum noſtrorũ temporibus ullam penitus diuiſionem aut iacturam patiantur.

Cùm ergo præter conſcientiam epiſcopi, uel eius cui officia huiuſcemodi commiſſa ſunt, quilibet prohibetur oblatiões eccleſię

a Maxime. quem quis tenetur defendere contra alios, multo fortius contra ſe. ff. ſi ſer. uen. l. altius. xix. diſt. ca. nulli fas. j. ea. c. nulli epiſcoporum. extra de natis ex lib. uen. c. unico.
b A principibus. quibus Chriſtus eccleſiam commiſit. xxiij. qõ. v. c. principes.
c Confiſcare. ſecundum leges ueteres, bona damnatorum confiſcabant: hodie ſecus: ut C. de bon. dam. auth. bona. Res autẽ eccleſiæ non poſſunt confiſcari: ut ſ. ea. c. placet. arg. contra extra de præſcrip. c. ſi diligenti.
d Potentum. Nota authoritatem maioris, in illicitis non excuſare. xij. qõ. ij. ca. quicunque. & ca. de rebus. xj. qõ. iij. ca. ſi dominus. & j. e. q. vij. c. decimas. xxv. qõ. j. ca. omne quod. xxxvj. qõ. ij. ca. nullus. arg. contra. lxiij. diſt. c. Salonitanæ. xiiij. quæ. v. c. dixit.
e Niſi cito. Primo tamen uidetur citãdus princeps, cuius authoritate res eccleſiaſtica tenẽt: ut xij. q. ij. c. de rebus. ſed illud ob ſcandalum principis. ſed non eſt ita.
f Chartarum. id eſt, librorum: quia Epiſcopus non debet ſemper libris inſiſtere: ut lxxxvj. di. c. fratrem.
g SImiliter. Eccleſiæ. quia epiſcopus eſt ĩ ipſa eccleſia: ut vij. q. j. c. ſcire. Ex hoc cap. conſueuit dici, ꝙ res clericorum eodem gaudent priuilegio quo res eccleſiæ. xij. q. ij. c. eccleſiarum. & lxxxvij. diſt. c. eos. Vnde uidetur quod æque committatur ſacrilegium in rebus clericorum, ſicut in rebus eccleſiæ. Vel dic, quod ſunt res eccleſiæ quo ad defenſionem: quia eccleſia debet eas defendere ſicut ſuas. xij. q. ij. c. de laicis. & lxxxvij. diſt. c. eos. Vel dicuntur eccleſiæ quo ad hoc, quia ſi damnificat eccleſiam epſ eccleſia habet recurſum ad res ſuas: ut xij. q. iiij. c. quicunque. Vnde dico, ꝙ omnes res clerici ſunt obligatæ ſuæ eccleſiæ, ſicut res mariti uxori: ut extra de pig. c. ex literis. & C. qui po. in pign. l. ulti. ſicut & res tutoris pupillo. Vnde qui minor eſt xxv. annis, non debet eſſe prælatus, cum res ipſius non poſſint obligari eccleſiæ: ut C. de legi. tut. l. ulti. Nec obſtãt cõtraria hic ſignata. ſ. x. q. iij. c. epiſcopus. & q. ij. cap. ſunt manifeſtæ. ubi dicitur qđ aliæ ſunt res eccleſiæ, aliæ epi: & hoc fateor: ſed dicuntur eſſe eccleſiæ quo ad ea, quæ dixi xij. q. v. c. ſi epiſcopus.
h Simili quam præmiſimus circa res eccleſiaſticas.
i QVia iuxta. Diuidẽdis. id eſt ſeparandis ab eccleſia. conſueuit tamen hoc cap. induci ad probandũ, quod res eccleſiarũ non poſſunt diuidi per præbẽdas, ut dixi xij. q. j. c. ultimo.
k Neq; filiorum. arg. aliquẽ ſuo ſucceſſori legẽ poſſe indicere. ut xij. q. ij. c. non liceat. lxiij. diſ. c. ego. arg. contra. ij. q. v. c. mandaſtis. ubi de hoc. 1 Conſti-

Hoc [redacted] habes ſ. xcvj. di. c. j. col. iij.

Eccleſię res cõfiſcari non poſſunt.

Eccleſiæ & clericorum bona eodem potiũtur priuilegio.

1. Cor. 5.

[redacted] Hoc intellige ut extra de uita et hone. cle. c. ſi. Archi.

Quare minor xxv. annis non debeat in prælatum eligi.

1 Contrario ſtandũ ẽ & ideo caute hic dicit, Deo diſpẽſante.

diſtribuere, liquido appa ret, quòd cum epiſcopi cõ ſenſu quibuslibet eccleſijs poſſint diſtribui.

Huic interpretationi uĩ cõtra ire authoritas illa Toletani cõcilij. †

Nihil de iure ſuæ diœceſis epiſcopi præſumant auferre.

CAN. LXII.

Conſtitutũ eſt à præſenti cõcilio epiſcopos diœceſes ſuas ita regere, ut nihil ex earũ iure prçſumãt auferre [a]: ſed iuxta priorum authoritatẽ cõciliorũ tã de oblationibus, quã de tributis ac frugibus tertiã [b] conſequantur. Quòd ſi amplius [c] quippiam ab eis præſumptũ extiterit, per concilium reſtauretur: appellantibus ipſis conditoribus [d], aut certè propinquis [e] eorum, ſi iam illi à ſeculo deceſſerunt.

Itẽ Symmachus papa.

Poſſeſsiones eccleſiæ relictas nulli ſit alienandi licentia.

CAN. LXIII.

Poſſeſsiõ es quas unuſquiſq; eccleſiis proprio dedit, aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, aut diſtractionibus, uel ſub quocũq; argumẽto non patimur, niſi fortè aut clericis bonorũ meritorũ, aut monaſterijs religionis intuitu, aut certè peregrinis, ſi neceſsitas largiri ſuaſerit: ſic tamen ut hæc ipſa non perpetuò [f], ſed temporaliter perfruantur.

Sed illud Toletani cõcilij ita intelligẽdum eſt, ut epiſcopi præter quartam uel tertiã, quæ ſecundùm locorũ diuerſitates eis debẽt, nihil cõtingãt.

Vnde in concilio Leonis papæ ſtatutum eſt.

A clericis & pijs locis ultra ſtatuta patrum aliquid epiſcopus non exigat.

CAN. LXIIII.

Nulli epiſcoporũ liceat à ſubiecto ſacerdote, uel alio quocunque clerico, & pijs locis dationes ultra ſtatuta [g] patrũ exigere, aut ſuppoſita in angarijs inferre: ſed cùm optimus ſit perſpector, ita proſpiciat ut uniuerſæ ſibi oues cõmiſſæ, à ſe maximè alãtur, atque in neceſsitatibus [h] iuuentur: non illicitis exactionibus opprimantur: quia Dominus paſcere & docere nos docuit, & omnibus miniſtrare: non terrenis lucris & auaritijs delectari.

Itẽ Gregorius Leoni epiſcopo Carthaginẽſi.

De reditibus eccleſiæ quarta pars clericis eſt diſtribuẽda.

CAN. LXV.

Ad hoc [i] locorũ gradus rationis ordo diſtinxit, & iudicia. [k]

---

[a] Conſtitutum. Auferre. Niſi in caſibus xij.q.ij.c. bonæ rei. & x.q.ij. cap. hoc ius extra de eccle. ædifi. ad audientiam.

[b] Tertiam. Alibi dicitur quod quartam. xij.q. ij.c. conceſſo. alibi quod medietatem. x. qõ.j.c.antiquos. ſed loci cõſuetudo eſt, ſeruanda, ut dicit Gratia. in ſeq. §. x.q.iij. §. cathedraticum. Vel dic, diuerſitas temporum ſolui: contrariũ. ij. q.j.c. ſi peccauerit.

[c] Quod ſi ampliꝰ. & ſi fecerint, quaſi concuſſores ſunt in quadruplum puniẽdi. argu. xviij. diſt. ca. quoniam quidẽ. xxiij. q. j. c. militare. C. de aſſeſ. l. iij.

[d] Conditoribus. Id eſt, patronis, qui poſſunt male alienata repetere: ut ĩ. ead. qõ. vij. c. filijs. imo quilibet de populo hic admittitur. xij.q.ij.c. non liceat. Sed nunquid patronus laicus poteſt criminaliter clericũ accuſare de dilapidatione, cum ſuã iniuriã ꝓſequatur. arg. quod ſic ĩ. q.vij.c.filijs. & arg. xxiij. diſt. cap. illud. Nam ipſorum intereſt: ut ĩ. ead. qõ. vij.c. quicunq;. Simili ratione uidetur, quod quilibet de populo: quia publice itereſt, ne res eccleſiæ male tractentur: ut ij. q.j.c. prohibentur. in fi. Sed tamẽ ſecus eſt: ut no. ij. qõ. vij. in ſumma. & cap. præſumunt. Et eſt arg. ad hoc xxviij. diſtin. c. conſulẽdum.

[e] Propinquis. ius enim patronatus tranſit ad filios: ut ĩ. ea. q.vij.c.filijs. etiam quãuis hçredes non ſint: arg. ff. de iure patrona. l. filij. ff. de relig. l. quod pater. & ad hæredes extraneos: ut ĩ. q. vij. ſit plures. ff. de op. li. fabriles. & argu. contra. ff. eod. l. ſi operarum. & C. eod. l. liberti. Ioan.

[f] Poſſeſsiones. Non ꝑpetuo. Hoc uerbũ perpetuo, ſpectat tantũ ad clericos, ſecũdũ quod exponit G. ĩ. c. §. ſed illud. Sed hæc ueritas eſt, qđ monaſterijs & pijs locis poteſt dari aliquid perpetuo: ut ĩ. ead. q. ij. cap. uoliſ. & xij. quæſt. ij. cap. ſi quos, & capi. eccleſiaſticis. Si autem ſimpliciter datur aliquid perſonæ, intelligo perſonaliter eſſe datum. ſupra decima, quæſtio. ij. c. hoc ius. ſi eccleſiæ datur, intelligo donationem eſſe perpetuam: ut infra eadem, cap. ultimo. extra de inſtit. cap. cum ueniſſent. Nam cum res intelligatur data uſque ad mortem hominis, & eccleſia non poſsit mori. xij. q. ij. c. liberti. ſemper intelligitur perpetuo eſſe datũ, quod eccleſiæ datur. Sed ſi quis dederit eccleſiæ tãtum uſum rei, non ꝓprietatẽ, in hoc caſu utitur eccleſia re illa uſque ad centum annos: quia hæc ætas longæui hominis eſt. ff. de uſufruc. l. an uſusfructus. & C. de ſacroſan. eccle. l. ut inter. Sed nunquid epiſcopus ſine canonicis temporalẽ donationem facere poteſt? Dico quod ſic: quia tantum perpetuæ conceſsiones ſpectant ad alienationem: ut extra de ijs, quæ fiunt a præla. ſine cõſenſu cap. tua. & xij. quæſt. ij. cap. bonæ ſecus ſit in conceſsionibus eccleſiarum, quæ licet tẽporales ſint, tamen ſolus non concedet niſi hoc habuerit ex cõſuetudine: ut extra de ijs, quæ fiunt a præla. ca no ſcitur. Argu. tamen contra. xij. quæſt. j. cap. epiſcopus. ubi nec fructus poteſt eṗs dare ſine conſciẽtia cleri ſui. Io.

[g] Nulli epiſcoporum. Statuta. Si ergo epiſcopus aliquid exigit a ſubdito ſuo, negari poteſt ei, niſi oſtendat hoc a canone ei conceſſum eſſe: ut decimaoctaua, quæſt. ij. cap. hoc tantum. & ix. q. iij. cap. conqueſtus.

[h] Neceſsitatibus. A pauperibus enim nihil petet: ut prima, quæſtione ſecunda. capit. placuit. ſic dicit lex, quod ſi patria tenuis eſt, potius eſt iuuanda quam ſpolianda: ut C. nouæ uectig. inſtitui non poſ. l. prima.

[i] Ad hoc. C. de Iudæ. l. nullus.

[k] Et iudicia. ĩ. lxxxix. diſt. c. ad hoc. Vel

De hoc uariet no. x. qõ. j. de his. ibi uideas. Arc.

† iiij. ca. xxxij.

Patronus laicus, an poſsit clericũ de dilapidatione criminaliter accuſare.

Vſusfructus eccleſiæ relictꝰ durat centum ann.

ꝛ Ad idẽ extra lib. vj. de reb. eccleſ. nõ alien. dadum. ubi de hoc.

ꝫ Et x. q. iij. cognouimus ubi de hoc & extra de pœnis. in quibus in glo. permiſsum, &c.

Patria ſi ſit tenuis, quod potius iuuari quã ſpoliari debeat.

eſſe conſtituit, ut nec præpoſiti in opprimendos ſe fruſtra ualeant occupare ſubiectos, nec ſubiectis iterum contra ſuos præpoſitos effrænata ſit reſultandi licentia. Volumus igitur, ut quicquid eccleſiæ tuæ, uel ex reditu, uel quolibet [a] alio titulo fortaſsis acceſſerit, ut quartam exinde portionem ſine diminutione aliqua debeas ſegregare, atque eam ſecundùm domini timorem presbyteris, diaconibus, ac clero (ut tibi uiſum [b] fuerit) diſcretè diuidere.

Item ex ſexta ſynodo.

Epiſcopus turpis lucri gratia nihil à monachis uel clericis ſuis exigere debet.

CAN. LXVI.

PRædicator [c] eccleſiæ Paulus diuinus [d] Apoſtolus ac ſi canonem ponens Epheſiorum presbyteris, imò uerò [e] & omni ſacratæ multitudini [f] ac plenitudini ita fiducialiter perhibuit: Argentũ aut aurum, [g] aut ueſtẽ nullius cõcupiui: ipſi ſcitis: quoniã ea quæ mihi opus erãt, & ijs qui mecũ ſunt, miniſtrauit manus iſta. Omnia iſta oſtendi uobis quoniã ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos, beatius exiſtimãs [h] dare quàm accipere. Propter quod & nos docti ab eo, diffinimus nullatenus epm turpis lucri gratia excogitare ad excuſandas excuſationes in peccatis, expetere aurum uel argẽtũ aut aliã ſpeciẽ a pſbyteris, uel clericis, uel monachis, q ſub ipſo ſunt. Ait.n. [i] Apoſtolus: Nõ debẽt filij theſauriza re [k] parẽtib. [l] ſed parẽtes filijs. Et apoſtolus Petrus: Paſcite, q in uobis ẽ gregem Dei nõ coactè: [m] ſed ſponte, ſm Deũ, non turpis lucri gratia, neque ut dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo, & cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſsibilis gloriæ coronã.

Illud aũt quod in fine capituli [n] Symmachi ponitur, hæc ipſa nõ perpetuò, ſed tẽporaliter perfruãtur: ad perſonales tãtũ poſſeſſiones clericorũ uidelicet et pauperũ, non ad monaſteriales referendũ eſt. Quàm uerò ſit graue apud Deũ, decimas et oblatiões, ac primitias ſacerdotibus nõ ſoluere, authoritate Hieronymi & Auguſtini apparet.

Ait nanque Hieronymus ſuper Malachiã. † † c. iij. in commentarijs.

Reus apud Deum habetur, qui ſacerdotibus decimas non ſoluerit.

CAN. LXVII.

REuertimini [o] ad me, & ego reuertar ad uos: dicit dominus exercituum. & dixiſtis, In quo reuertemur? [p] Mala. 3. b

---

Quatuor portiones nõ ſolum a decimis ſiẽdas, ſed de omnibus reditibus.

[a] Vel quolibet. Ergo nõ ſolum de decimis & oblationibus fiant quatuor portiones, ſed etiam de penſionibus & alijs reditibus. xij. qõ. ij. quatuor.

[b] Viſum. Ergo epiſcopus pro arbitrio ſuo poteſt bona eccleſiæ diuidere. xij. q. ij. Vulteranæ. ĩ. e. quæſt. vij. decimas. contra. Sed ibi ſoluitur. hoc c. loquitur quãdo bona non ſunt ſeparata, alias contra. xij. q. j. §. ulti. quod potius concordat.

Prælatus a ſubditis aurũ nec argentum exigat.

[c] PRædicator. Probat ſexta ſynodus authoritate Petri & Pauli, quod prælatus à ſubditis non debet exigere aurum uel argentũ, ſed potius eos erudire. Nam beatius eſt dare quã accipere. extra de celebrat. miſſa. cum Marthæ.

[d] Diuinus. Quandoq; ponit in mala ſignificatione: ut j. q. j. nunquam.

[e] Imo uero. ſi iudex dicit, condemno te, imo abſoluo te, ultimo uerbo ſtandum eſt. [r] de pœnit. diſtin. ij. ſi enim.

[r] Arg. ad hoc. ff. de manu. teſta. Stich. ff. de hære di. inſti. ſi ita ſcriptum.

[f] Multitudini. Argumẽ. quod ubi præcipitur, ad omnes extenditur. lxj. diſtinct. miramur. xxxviij. diſt. ignorantia. & ĩ. diſt. v. ad eius uero.

[g] Aurum. Verba Pauli.

[h] Exiſtimans. uerba ſynodi, imo uerba fuerunt domini, ut extra de celebratio. miſſa. cap. cum Marthæ. Act. 20. b

[i] Ait enim. in ſecunda epiſtola ad Corinthios.

[k] Theſaurizare. Superficialis eſt iſta argumentatio, quia & filij theſaurizant parentibus: qui parentes ſuccedũt eis ſi quid habent, ut ĩ iij. qõ. iiij. ij, qui & ĩ. xxx. qõ. viij. hoc ſalubriter. Non eſt ſuperficialis: quia non ſuccedunt parentes filijs, niſi in defectu eorum.

Hæreditas parentum debetur filijs.

[l] Parentibus. Etiam ſpiritualibus. & reſpexit apoſtolus naturam & uotum parentum, prout uoto parentum hæreditas filijs debetur: ſed filiorum hæreditas ſola pietatis cauſa parentibus debetur, ut ff. unde lib. ſcripto hærede. §. ultimo. & ff. de inofficio teſtamen. nam & ſi. iuxta illud, Ordine turbato, ſuccedis Bulgare nato. Item dicit lex, quod omnia quæ noſtra ſunt, ex uoto filijs paramus, ut ff. de bon. lib. l. penulti. primo reſpon. & hæreditas parentum quaſi debita obuenit nobis, ut ff. pro ſocio. l. & quia. & filij pene ad propria bona ueniunt. ff. de ſuc. edic. l. prima. §. penulti. Et dicit imperator, cogitare debent parentes quod & ipſi fuerunt filij, & ea quæ a ſuis parentibus ſperabant, ſuis filijs facere debent. in authenti. ut cum de appellat. cogno. §. conſiderare. collat. viij. Verſus. 1. Corint. 12. e 1. Pet. 5. a

[m] Non coacte. id eſt pro lucro terreno.

[n] Capituli. ſupra ead. poſſeſsiones.

Quam uero. Hæc eſt ſeptima pars quæſtionis, in qua probat magiſter quod decimæ ſunt dandæ clericis pro labore ſuo. & qui eas nõ dat, peccat mortaliter. clerici autem debent eas diuidere iuſto modo cum pauperibus & religioſis & hoſpitibus, & hoc probat per quatuor capitula. Ioannes de Fantu.

[o] REuertimini. In prima parte ponit Hieronymus uerba prophetæ uſque ad illud uerbum, effuſionis. In ſecunda parte exponit ea ad literam uſque ad illud, ſi quis doctus. Abinde miſtice, ſiue moraliter.

[p] Reuertemur. Quaſi dicant, non diſceſsimus, imo in hoc receſsiſtis: quia confixiſtis me. hac tamen conditione, ſi homo affigit, id eſt poteſt affigere Deum. & ideo dicit capitulũ, ſi affigeret, quia naturæ Dei nihil nocere poteſt. undecima, quæſtione tertia. cap. ſecundum catholicam. quia impaſsibilis eſt. vigeſimaſecunda, quæſtione quarta. cap. incommutabilis.

ti In decimis. Not. Deum dici affligi, cum eius ſubdi affliguntur. i ſimile. ij. quæſt. v. habet hoc propriũ & iij. quæſt. j. nulli. in fine

i Arg. ex tra de ꝓbat. licet. in fin.

a In decimis. ſ. non ſolutis.

b Tota gens. i. ex toto gentiliter uiuentes, uel alias quilibet de populo.

c Supplantaſtis. Argu. contra. ỹ. de conſec. diſtin. ij. panem. ſed intellige quantũ in uobis eſt : xj. quæſt. iij. inter uerba. Vel ita defraudant ſubtrahendo iſta pauperibus.

a Ad hoc ỹ. j. q. j. q̃d quidã. iuxta fin. & c. multi. circa fin.

d Annus expletus eſt. Nõ tamen finis anni ſpectandus eſt, ut tunc decimæ præſtentur: ſed præſtandæ ſunt cum fructus colligũtur. extra de deci. cum homines. imo ſi ager bis in anno det fructus, toties dandæ ſunt decimæ, ut extra eo. ex parte. ij. hic ergo ſigillauit eos, qui tam tarde dederunt. In perſonalibus tamen decimis poſſet dici, ꝙ in fine dandæ ſunt propter lucra minima. Inconueniẽs enim eſſet, ꝙ ſcriptor uel aliquis negotiator ſingulis diebus deberet decimã partem lucri dare eccleſiæ, argu. ad hoc tale quale extra de pignori. ex literis. ibi, propter poſſeſsionum minutias. & quia talis ſolutio incommoditatẽ haberet, ut ff. fam. erc. plane. idem dicendum de caſeo & lacte. Ioã.

Decimæ quo tempore ſint dandæ.

e Perdidiſtis. Argu. aliquem debere puniri in eo in quo deliquit. xij. qõ. ij. qui & humanis. & qui negat quod debet, negari ei debet qđ ſibi debetur, extra de uſuris. quia fruſtra. C. de fideicom. lib. l. ſi quis in ſuo. xcv. diſt. eſto.

f In horrea. arg. ꝙ ipſi ruſtici debent deferre in horrea decimas ad ipſas eccleſias, argumento. infra quæſtio. vij. decimas. C. de anno. & tribu. l. pro locis. lib. x. non ergo a clericis uel eorum nuntijs ſunt colligendæ in agris.

g Ad abundantiam. ỹ. quæſt. vij. maiores

h Verbum. Hæc ſunt uerba Hieronymi.

i Oſtendit. Hic, & C. de inoffic. dona. l. ij. Quãdoq; etiã notat uitium. xlj. diſt. ſæpe.

Effuſio dui notat.

Si affiget homo Deum, quia uos cõfigitis me. Et dixiſtis: In quo cõfigimus te? In decimis a & i primitijs: & ideo in penuria uos maledicti eſtis, & me configitis tota gens. b Nunc ſequamur ordinẽ prophetæ. Quia mihi nõ dediſtis decimas, & primitias, idcirco in penuria & fame maledicti eſtis, & me uos ſupplantaſtis c ſiue defraudaſtis. Ecce annus expletus eſt, d & nihil in meos theſauros, ſed in ueſtra horrea comportaſtis, & pro decimis & primitijs, quæ parua erant ut a uobis darentur, ubertatem poſſeſsionum ueſtrarum, & omnem frugum abundantiam perdidiſtis. e Vt autem ſciatis me iraſcente id eſſe perfectum, quia fraudaſtis me parte mea, hortor uos atque commoneo, ut inferatis decimas in horrea f mea, hoc eſt, in theſauros templi, ut habeant ſacerdotes & Leuitæ, qui mihi miniſtrant, cibos, & probate me ſi non tantas pluuias effudero, ut cataractæ cæli apertæ eſſe credantur, & effundã benedictionem meam uobis uſque ad abundantiam. g Verbum h effuſionis, nomen largitatis oſtendit: i ſed fieri poteſt, ut agros irrigantibus pluuijs ſit quidem fertilitas, uerùm aut locuſta ueniat, aut brucus, aut erugo, k aut eruca: & labores hominum uaſtabunt. propterea ſubiungit & dicit: Et increpabo pro uobis deuorantes, locuſtas uidelicet, & reliqua quæ prædiximus, & non corrumpent fructum terræ ueſtræ. Si quãdo fames & penuria, & rerum omnium egeſtas opprimit mundum, l ſciamus hoc ex ira Dei deſcendere: qui ſe in pauperibus ſi non accipiant eleemoſynã fraudari loquitur: & ſuas m poſſeſſiones poſſumus decimas & primitias interpretari. n Si quis doctus & eruditus in lege domini poteſt alios erudire, non debet ſuæ aſsignare prudentiæ ingenioq; quod poſſidet: ſed gratias agat primùm domino, qui cuncta largitur, deinde ſacerdotibus eius ac miniſtris, á quibus o doctus eſt. Si enim non egerit gratias, ſed ſcientiam uendicauerit p ſibi, in penuria maledicetur: ꝙ ſi intelligens largitorem Deum, & agens his gratias, per quos á Deo eruditus eſt, humiliauerit ſe, & in horreum Dei intulerit cibos: hoc eſt, ſcripturæ alimenta in eccleſijs populis miniſtrauerit: ſtatim aperientur ſuper eũ cataractæ q cæli, & effundetur pluuia ſpiritualis, & mandabit nubibus r ſuis, ut pluant ſuper eũ imbrem: ſ & abundantia rerum omnium perfruetur.

Item Auguſtinus.

Quod decimæ ſacerdo[...] ſunt tradendæ.

CAN. LXVII.

DEcimæ tributa t ſunt egentium ani-

k Aut erugo. Erugo enim eſt ros, qui cadit ſuper teneras ſpicas, & propter hoc ſole uemente marceſcunt. Eruca eſt uermis, qui ibi naſcitur. ff. locati. ex conducto.

Erugo.

Eruca.

l Ex ira Dei. homo enim propter peccata ſua affligitur, ut vij. q. j. ſciſcitaris. lvj. diſtinct. ſi gens. ỹ. xxiij. quæſt. iiij. ſi quos.

m Suas. Si ergo ſuæ ſunt, rei uendicatio intentabitur pro eis. C. de ſacro ſanct. eccleſi. ut inter.

n Interpretari. id eſt, mortaliter exponere.

o A quibus. Arg. quod diſcipuli debent referre gratias magiſtro, non tantum uerbis, ſed etiam rebus, ut xcix. diſt. ecce.

p Vendicauerit. i. ſibi aſcripſerit.

q Cataractæ. Id eſt, feneſtræ.

r Nubibus. i. prædicatoribus.

ſ Imbrem. Gratiæ & ſcientiæ, quæ in eo augebit. de pœn. diſtin. iij. ſi ſermo. Ioan.

t DEcimæ tributa. i. debita animabus egentibus diuina gratia. Vel melius dicas, quod dantur egentibus clericis: non tamen ideo minus dandæ ſunt, & ſi diuites ſunt. nõ enim intuitu perſonarum dantur eccleſijs. Si ergo decimæ ſunt tributa: ergo non poſſunt præſcribi, ut j. quæſtione iij. § porro. C. de præſcriptio. xxx. anno. competit. quod falſum eſt, extra de præſcript. de quarta. Item ſi ſunt tributa, ergo compenſatio

Decimæ ſunt tributa egẽtiũ. ; Secundũ hoc accipimus egentium animarũ [...] ſonat. [...] hoc ỹ. ea. q. in canonibus. Vel dic egentium animarũ. i. filiorũ Leui, qui partẽ poſ. cum cæteris non acceperunt. nam clerici ſunt de numero pauperũ: ut xxiij. q. vij. q̃d autẽ ỹ. j. q. i. c. ſi. ce[...] [...] ci[...]

marum. quòd ſi decimam dederis, nō ſolùm abundantiam fructuum recipies, ſed etiam ſanitatem corporis & animæ conſequeris. non igitur dominus Deus præmium [a] poſtulat, ſed honorem. Deus enim noſter, qui dignatus eſt totum dare, decimam à nobis dignatus eſt recipere: non ſibi, ſed nobis ſine dubio profuturā. Sed ſi tardius dare peccatum eſt, quantò magis peius eſt peccatum non dediſſe? De militia, [b] de negotio, [c] de artificio redde decimas. Cū enim decimas dando, & terrena & cæleſtia poſsis præmia promereri, quare pro auaritia duplici benedictione fraudaris? hæc eſt enim Dei iuſtiſsima conſuetudo, ut ſi tu illi decimā nō dederis, tu ad decimā [d] reuoceris. Dabis impio militi, qđ non uis dare ſacerdoti. Benefacere ſemper Deus paratus eſt, ſed hominum malitia prohibetur. [e] Decimæ etenim ex debito [f] requiruntur: & qui eas dare noluerint, res alienas [g] inuadūt. [h] Et quanti pauperes in locis ſuis ubi ipſe habitat, illo decimas non dante, famè mortui fuerint, tantorum homicidiorum [i] reus ante æterni iudicis tribunal apparebit: quia rē à Deo pauperibus delegatam ſuis uſibus reſeruauit. Qui ergo ſibi aut præmiū [k] cōparare, aut peccatorū deſiderat indulgentiam promereri, reddat decimam, etiam de nouem partibus ſtudeat eleemoſynam dare pauperibus.

Item Hieronymus.

Seipſum cōdēnat, qui euāgelizantibus neceſſaria ſubtrahit.

CAN. LXIX.

APoſtolicis uiris euāgelizatoribus Chriſti, in neceſſarijs [l] uſibus nolle tribuere, ſeipſum condemnare eſt.

Quòd autem decimæ epiſcoporum conſenſu monachis licitè tribuantur, beatus Hieronymus Damaſo papæ ſcribit dicens:

Liberū eſt clericis, monachis et religioſis decimas cōcedere.

CAN. LXX.

QVoniā q̄cquid [m] habent clerici pauperum eſt: & domus illorū omnibus [n] debent eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum & hoſpitū inuigilare debent: maximè curandum eſt illis, ut de decimis, oblationibus, cœnobijs, & xenodochijs qualem uoluerint, & potuerint, ſu-

ſatio in eis non admittitur. C. de compen. l. iij. Præterea ſi ſunt tributa, ergo ſi [illegible]is appellat ut eas retineat, non auditur: ut ij. qū. vj. quoties fiſcalis. & eſt expreſſum, extra de deci. tua. in fine.

a Præmium. Id eſt, gratis uult beneficium ſuum concedere, nō pro pretio, ſed tamē honorē uult habere. arg. ff. man. l. ſi remunerandi. & eſt ſimi. j. q. j. iudices. ubi dicit, quod non ſunt dicēda munera, ſed ſumptus. et facit ad hoc qđ dixi xxxij. q. ij. honorantur.

b De militia licita. ergo & clerici ſi militēt. xxij qō. j. militare. tenentur dare decimas.

c Negotio. Dummodo licita ſit negotiatio: ut extra eod. ex tranſmiſſa. & tamē uix aliqua negotiatio ſine peccato poteſt expediri, ut de pœ. diſt. v. c. qualitas. Dicitur tamē licita quo ad laicos in quibuſdā rebus: ut lxxxviij. diſtin. ca. Fornicari. Sed nunquid de illicite acquiſitis debeāt dare decimas, no aui xiiij. q. v. in princ. Sed nunquid de furto uel latrocinio dandæ ſunt decimæ? Dicūt quidam quod ſic, ne apud eos ita remaneant. argu. ad hoc xxij. quæſt. j. conſidera. alij negant, ne eccleſia uideatur approbare delictū. Sed dico, quod à fure uel à raptore bene petitur decima, non ratione negotiationis ſuæ, cum illa ſit reprobata, ſed quia inuenitur in poſſeſsiōe: quia decima ſequit̄ quemlibet poſſeſſorem ſiue Iudæum, ſiue excommunicatū: ut extra de deci. de terris. extra de uſur. quanto. extra de ſentētia excommu. ſi uero. alioqui eſſet prædo melioris cōditionis, quàm bonæ fidei poſſeſſor: quod eſſe non debet: ut ff. de peti. hære. l. ſi à domino. §. ult. Item nunquid Iudæi perſonales decimas dabunt? Videtur quod ſic, ut extra de uſur. c. quanto. circa fi. de deci. ca. ad audientiam. quia dicitur ibi, quod de omnibus prouentibus dabunt: quod concedo. Tanc. tamen & B. narrant contrarium per decret. illam extra eodem titu. de terris. & per decret. extra de uſur. c. quanto. quod concedo. Item

Negotiatio uix poteſt eſſe ſine peccato.

Decimæ an ſint de illicite acquiſitis dāde.

Iudæi tenentur ad decimas pſonales.

ex omnibus, quæ ex lucratiua cauſa habētur, dabuntur decimæ, ut de donatione ex legato: uel ſi extraneus inſtituitur in teſtamento. aliud eſt ſi quis abinteſtato ſuccedit: quia tali debita eſt hæreditas iure naturæ: unde potius debitum eſt, quàm lucrum: ut ff. unde liberi. l. ſcripto. §. ul. idem dico per quaſcunque manus ambulauerit, q̄ quilibet teneat̄ ad decimam de lucro ſuo. Sed nūquid doctor de collecta uel aduocatus de p̄rocinio, uel mercenarius de eo, qđ meretur dabit decimam? non uidetur, cum illud nō ſit lucrum, ſed debitum. Credo tamē q̄ ſic: quia ſcriptum eſt, honorabis dominū Deum tuum, de tuis iuſtis laboribus: ut j. q. j. non eſt putanda. Itē quia hic dicitur, de omni artificio dandæ ſunt decimæ: ut extra eo. nō eſt in poteſtate.

Aduocatus ante neat̄ ad decimas de patrocinio.

Alij cōtra & melius ſecundū B. ꝑut not. extrà de deci. paſtoralis. q̄ ſn̄ia cōiter approbatur. ſed dictū Ioā. ē iuſtius: et ibi no. Hoſt.

d Tu ad decimam. id eſt, tantum decima remanebit ibi: uel dæmonibus ſociaberis, qui ſunt decima pars Angelorum.

e Prohibetur. īfrà. de pœ. diſt. j. ſi agamus. ſ. lxxxvj. diſt. cap. ieiunium.

f Ex debito. Ergo uidetur, quod actio perſonalis cōpetat pro decimis petendis.

g Alienas. Ergo ante ſeparationem ſunt eccleſiæ: ut no. ſ. ead. q. c. moderamine.

h Inuadunt. Nota quod idem eſt iniuſte detinere, quod rapere: ut hic, & extra de reſti. ſpol. ſæpe. Et idem eſt auferre, quod non dare. xlvij. diſ. ſicut. & xij. q. ij. c. idigne.

i Homicidiorum. ſ. xj. q. iij. præcipue. & lxxxvj. diſt. paſce.

k Præmium. j. xxvij. q. ij. ſunt qui.

l APoſtolicis. Neceſſarijs. id eſt, in uictu & ueſtitu: ut x. q. ij. epiſcopus. Ioan.

m QVoniam quicquid. Res eccleſiæ ſunt pauperum: ut xxiij. q. vij. quod autem. Similiter res clericorū ſunt pauperum: ut xxiij. q. viij. conuenior. & dicunt̄ eſſe pauperū, quia tēpore neceſsitatis ſunt pauperibus cōicandæ: ut xlvij. diſt. ſicut ibi.

Eccleſiaſticæ res ſunt pauperum.

n Omnibus. Not. quæ eccleſia dicatur ſufficiens ad hoc

hoc ut quis debeat eſſe contentus una, id eſt, quæ poſſet omnes recipere: ut xlij. diſtin. ca. quieſcamus. extra de præben. de monachis. argu. contra xj. quæſt. ij. epiſcopus. ubi dicitur, quod erit contentus uictu & ueſtitu.

ſtentationem impendant. Liberũ eſt. n. monachis & ſpiritualib. uiris Deũ colentibus, & timẽtibus decimas & oblationes, cunctaq; remedia cõcedere: [a] & de iure ſuo in dominium illorũ, & uſum transferre: nec tã in pauperibus paupertatem, quã religionẽ attẽdere. Quòd autẽ beatitudo tua: q̃ſiuit, utrũ uſus decimarũ & oblationũ ſecularib. prouenire poſsit? nouit ueſtra ſanctitas omnino nõ licere: [b] proteſtantib. hoc omnib. diuinis [c] authoritatib. paternorum canonũ. Quã ob rem ſi aliquando fuerint ab his malè detenta, quæ diuini iuris eẽ noſcũtur, & in uſum tranſierint monachorũ & ſeruorum Dei, epiſcopo [d] tamẽ loci illius præbente conſenſum, [e] conſtabũt eis omnia perpetua firmitate & ſtabilitate ſubnixa. † Clericos aũt illos cõuenit eccleſiæ ſtipẽdijs ſuſtentari, quibus parentũ & amicorũ nulla ſuffragãtur ſtipẽdia. Qui aũt bonis [f] parentũ, [g] & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt accipiunt, ſacrilegium profectò incurrũt, & committunt: & per abuſionem talium, iudicium ſibi manducant, & bibunt.

De prædijs autem, quæ à colonis eorum colũtur, ſic diffinitum eſt in Magotien. concilio. Queſti ſunt præterea, &c.

QVAESTIO II.

1 *DE capellis [h] uerò, q̃ ab eis poſſidentur, quòd per eorum inſtitutionẽ à ſacerdotibus ſint gubernãdæ, Ioãnes papa probat, ſcribens Iſaac Syracuſano epiſcopo.*

ps

Presbyteri in monaſteriorum eccleſijs p abbates inſtituãtur.

---

[a] Concedere. cum conſenſu epiſcopi alias ſi p̃latus præter authoritatẽ epiſcopi concederet, poſt eius mortẽ reuocaretur. extra de tranſac. decætero.

Decimæ an poſsit cõcedi laicis.

[b] Non licere. hoc eſt certum, quod ius decimarum laicus poſsidere non poteſt, cum ſit ſpirituale: ut extra de præſcript. cauſam. extra de deci. prohibemus. Sed nũquid fructus decimarum poſſunt concedi laicis? ſic ad tempus: ut extra ne præla. uices ſu. querelam. & uſque ad finem uitæ ipſorum. 1 ar. extra de ijs, quæ fiunt à præla. cum apoſtolica. in fi. argu. contra. x. qõ. j. cap. hanc.

1 Ad hoc facit qđ no. j̃. ead. q. iij. §. ſic etiã. & s̃. j. q. iij. peruenit ad nos. extra de decim. quãuis. ibi uideas. & j̃. e. q. vij. capit. j. in princ.

[c] Diuinis. No. generalem ſermonem non generaliter intelligendum. lxxxviij. diſtin. c. fornicari. lxxv. diſtinctio. ca. quod dic. lxxvj. diſtin. ſcire. lxxv. diſtin. c. j. j̃. ead. q. iij. dilectio. & quæ. vij. decimas Deo. xij. q. ij. fine. xiiij. q. ij. ſuper. de conſe. diſtin. ij. re uera. diſtin. xcv. ecce. argu. xix. diſt. c. j. contra. diſtin. xviij. propter. j.

† Quod ſequit̃ habetur. s̃. j. q. ij. cap. clericos.

[d] Epiſcopo. Et ſufficit authoritas ſolius epiſcopi ad talem alienationem: ut extra de ijs, quæ fiunt à præla. cum apoſtolica. contra xij. quæſt. ij. fine. non enim uidetur, quod ſolus epiſcopus poſsit concedere ſinè capitulo. Sed hoc ſoluitur extra de ijs, quæ fi. à præla. cum apoſtolica. Hic ergo laicus, qui capax non eſt, facit locum capaci. argu. C. de nat. libe. authen. licet. ff. de iniuſto rupto teſtamento. l. multi. & quod nullus religioſus debeat recipere eccleſiam de manu laici, eſt expreſſum, extra de priuileg. cum & plantare. & j. q. vij. c. ſi quis.

Eccleſia de manu laici non põt recipi.

[e] Conſenſum. arg. quod ratihabitio epiſcopi retrotrahitur, & confirmat illud, quod per ſe inualidum erat. 2 arg. extra de iur. patro. cura paſtoralis. j̃. ea. q. vij. decimas. argumentum contra, extra de electio. cap. auditis.

2 Ad hoc xxxj. qõ. ij. ca. j. de conſe. diſ. iij. tunc.

[f] Bonis. Supra j. quæſt. ij. clericos. & c. paſtor eccleſiæ. & cap. ſacerdos.

[g] Parentum. Videtur loqui de illis clericis, qui eccleſiæ non ſeruiunt. ſupra decima, quæſtione tertia. c. cauendum. ſupra xij. q. j. cap. illi autem infra xxxj. q. j. quomodo.

DE capellis. Hæc quæſt. diuiditur in duas partes. In prima probatur per capit. ſeq. quod ſi monachi habent eccleſias pleno iure, poſſunt in eis capellanos inſtituere & deſtituere. Secunda ibi, Hac authoritate. Ioan. de Fantu.

[h] De capellis. hæc eſt ſecunda quæſt. an in capellis monachorum presbyteri ſint inſtituendi p monachos: quod ut melius pateat, uidẽdum eſt, quid iuris habent religioſi in ſuis capellis. Et no. quod duobus modis fiunt capellæ religioſorum, ædificatione ſcilicet, & collatione. Si ædificatione, habent inſtitutionẽ t̃palium, & eps ſpiritualium: ut j̃. ead. c. ſane. & ca. ulti. Si autẽ collatione, aut collatæ ſunt eis ab epiſcopo, aut à patrono. Si ab epiſcopo, aut ſub certa forma, aut cum omni iure, aut ſimpliciter. Si ſub certa forma, non habent ibi plus iuris, quam forma contineat. Si uero cũ oĩ iure, tunc habẽt t̃poralẽ & ſpiritualem inſtitutionem. j̃. ead. ca. uiſis. Et ſic intelligitur illud, cuius eſt poſſeſsio, eius eſt & inſtitutio. 3 In hoc caſu loquit̃ extra de ca. mo. in eccleſijs. remanet tamen ius ep̃ale in ordinatione clericorum, iudicio, altariũ conſecratione. & uiſitatione. ix. q. iij. per ſingulas. Si autẽ conceſsit eps ſimpliciter, quid iuris ſit, habetur, extra de dona. ca. paſtoralis. Si uero patronus cõceſsit capellam domui religioſæ, non plus iuris habet acceptor, quàm dator, arg. s̃. ea. q. j. ſi quis laicus. extra de dona. inter uir. & uxo. nuper. ff. de reg. iur. nemo plus. niſi hoc factũ ſit de conſenſu diœceſani epiſcopi, in quo caſu cedit in dñium religioſorum, extra de iure pa. quod autẽ. extra de don. paſtoralis. Quæ autem dicta ſunt, intelligas de monaſterijs non exemptis. In exemptis enim & eorum capellis, quod principi placet legis habet uigorem. Et no. q Io. de Fan. dicit quod ſi eccleſia nondũ eſt cõſecrata, tãtã in ea habet patronus poteſtatẽ, quod præter epiſcopi licentiam poteſt religioſo loco concedere non ſolum ius patronatus, ſed etiã ipſam eccleſiã, argu. j̃. ea. q. ult. nemini. ſed hæc opinio corrigenda eſt, cum religioſus locus iam ſit, maxime p̃pter ſolennitates, quæ ibi fiũt ab epo. de conſe. diſt. j. nemo. Et quod religioſus locus ſit, habes extra de reli. do. ad hæc. unde iã in epiſcopi poteſtate conſiſtit, cũ lapis benedictus ibi iã ſit poſitus. j̃. ea. q. vij. oẽs. nã nec à laico põt aliqs inſtitui. j̃. e. q. ult. ſi plures. multo min9 ſupponit pe loco

Monachi quid iuris habent in ſuis capellis.

3 Intelligit L. cuius fuit tota iſta gl. quod epiſcopo ſeruat curã animarũ ut ſacerdos ibi inſtitudus curam ab eo recipiat animarum & in hoc caſu, & c. ut ſequitur. ſed forte non ſine cauſa Ioã. hoc remouit. Arch.

loco religioſo per laicum : cū inſtitutio ſit temporalis, ſuppoſitio uero perpetua. Item eſt contra eum x. qō. j. nouerint. ubi dicitur ꝙ poſtquam Deo dederit, quod nihil habet iuris in re illa patronus. Ioā.

a Viſis literis. Delegauit. i. inſinuauit. Vel dic melius, id eſt, quæſiuit.

b Pro quiete. a curis temporalibus, ut ſ. ea. q. j. de præſentium.

c Conſtantes. j. de pœni. diſtinct. ij. principium. §. ſi uero. j. xxvij. queſt. ij. §. ex his omnibus. contra. Sed dic qđ non potuit habere charitatem perſeuerantem. argu. extra de uerb. ſignifi. nam & ego.

d Per portas. i. per ſenſus corporeos, quibus mediantibꝰ peccatum tranſit ad nos.

e Traditæ. Pleno iure. Idem intelligunt quidam ubi epiſcopus ſimpliciter concedit. arg. ff. de ſer. l. ſi cui. & ff. de uſu & hab. ſi ita. Sed cōtra extra de donat. paſtoralis. & j. quæſt. j. ſunt nonnulli. cū autem monaſterio priuilegiato cum capellis ſuis habitis, & habendis concedit epiſcopus eccleſiam, etiam pleniſſimo iure ſecundum pleroſque peruenit ad monaſterium, etiam quo ad correctionem exceſſuum. Sed tamen abbas ille non deponet aliquem nec ſuſpendet in perpetuum, niſi hoc haberet ex priuilegio aliquo, ut j. in fine c. Sed nunquid eṗs ita poteſt eximere eccleſiam aliquam, quod nihil retineat in ea? Dico qđ non, quia eṗs non pōt alium judicē facere ordinarium in diœceſi ſua, nec ita plene poſſet epiſcopus remittere ius eṗale, ut hic in ſi. quia ſic poſſet a ſe reijcere juriſdictionem epiſcopalem. Nam quantumcunque generaliter eṗs eximat aliquam eccleſiam, ſemper retinet correctionē, uiſitationem, procūrationem, & cathedraticū, ut extra de cenſ. cum uenerabilis. & de donat. paſtoralis. Nec etiam in præiudicium archidiaconi poteſt epiſcopus aliqua iura remittere eccleſiæ: ut extra de exceſ. prælа. c. j. & ij. Si obijcis id quod eſt extra de religio. do. conſtitutas. ubi dicitur quod epiſcopus poſſit plene eximere aliquam eccleſiam, dicas quod illa exēptio fuit confirmata a Papa, ſicut patronus quātumcūq; generaliter remittat ius patronatus, tamen quædam iura retinet in liberto. C. de bou. liber. l. fina.

Epiſcopꝰ eccleſiam a ſe nō poteſt totaliter eximere.

Licet epiſcopus cōcedat inueſtiturā, nō tamen correctionem. arg. ff. de ſeru. urb. præd. l. ſi dum. ſecūdum. Laur.

CAN. I.

VIſis literis charitatis ueſtræ, quibus ſatis perpenditur, quanto ſtudio huic ſanctæ ſedi reuerentiam exhibetis, non modicè gauiſi ſumus. Nunc itaq; ſuper ea, quæ conſuluiſtis, ut chariſsimo fratri benignè diſcretum conſilium damus. delegauit [a] enim nobis pia māſuetudo ueſtra, utrūm eccleſiæ pro quiete [b] monachorum à ſanctis catholicis epiſcopis eis traditæ, per ſacerdotes ab eis ordinatos & inueſtitos debeant inſtitui: addidit quoque fraternitas tua, litem & ſeditionem inter clericos monachoſq; ex hac cauſa non modicam eſſe ortam, quod inſtigatione uerſuti hoſtis nemo fieri ambigat: habet enim mille nocendi modos: nec ignoramus aſtutiam eius. Conatur nanque à principio ruinæ ſuæ unitatem eccleſiæ reſcindere, charitatem uulnerare, ſanctorum operū dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere, & perturbare. Dolet enim ſatis & erubeſcit, charitatem quam in cælo nequit habere, homines conſtantes [c] ex lutea materia tenere in terra. Vnde oportet, (quantum fragilitati noſtræ conceditur) ut omnes aditus nocendi eius uerſutiæ muniamus, ne mors ingrediatur per portas [d] noſtras. Conſilio itaque multorum fratrum diligenter exquiſito decernimus, ut amodo eccleſiæ monachis traditæ [e] per ſuos [f] ſacerdotes inſtituātur. Diuinæ enim leges habent, & ſeculares, ut cuius eſt poſſeſſio, [g] eius fiat inſtitutio: [h] & ſi in dādo quod maius eſt, [i] facilis fuit charitas, fit facilior in concedendo quod minus eſt ſancta largitas. maius enim fuit poſſeſſionem dare, quam ſit inueſtituram concedere. [k] Quomodo poſſeſſoris iura cognoſcentur, & ſuarum rerum ſibi tributa reddentur, ubi quod ſuū eſt, per alterum datur, & cū uoluerit aufertur? Humani moris [l] eſt illum uereri, cuius iudicio, [m] & uoluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. Vnde fit, ut in partem epiſcopi ad ſeruiendum ſacerdos procliuior fiat: & ſic epiſcopus qđ ſanctè & religioſè dederat, quadam ſimulata authoritate ad ſe trahat. [n] Sic itaq; priuatur mercede, quā cōſecutus fuerat: tum quia ficta charitate aufert quod dederat: tum quia prauorum ſacerdotum diſcordias & ſciſſuras amantium uerbis nimis factus credulus, [o] & quod prius fucatè moliebat̄ lucrari, pòſt detecta fraude. [p] conatur

f Per ſuos. j. quæſt. c. iij. j. xviij. quæſt. ij. cellulas. ſ. diſt. liiij. abbati.

g Poſſeſsio. i. res poſſeſſa. argu. ff. de verb. ſig. interdum.

h Inſtitutio. i. ordinatio uāicuiq; eſt res ſua cōmittenda. C. de iud. l. nemo.

i Quod maius eſt. argu. quod cui conceditur maius, & minus, ut xij. qō. j. præcipimus. & extra de deci. ex parte. Item cui prohibetur maius & minus, ut xiiij. qō. v. pœnale. & xliiij. diſtin. nulli. & ſ. ea. quæſt. j. & temporis. & c. poſtquā. ff. de adult. nec in ea. maius enim eſt dare id, ad quod quis non tenetur, quam permittere uti datis, ad quod quilibet tenetur.

k Concedere. i. pmittere cōceſſa uti.

l Moris. Argu. ex eo qđ aliqđ ſolet fieri, ut xxviij diſt. de Syracuſanæ.

m Iudicio. ſ. viij. quæſt. ij. cap. j.

n Ad ſe trahat. ſ. j. q. iij. quæſitum. ſ. xij qō. ij. ſacrorum. ſic C. de donat. ſi ꝗs argentum. §. ultim.

o Credulus. Argu. qđ imputat alicui, quod nimis eſt credulus. xj. q. iij. non ſolū. lxxxvj. diſt. ſi qđ. & xxiij. qō. iiij. quam magnum. argu. contra. xxij. qō. iiij. innocens.

p Fraude. Imo donator cauere debet donatori de dolo, ne res donata benigne, fraudis conſilio reuocetur. ff. de ædili. edi. l. ad res.

quadam uſurpatione ex toto auferre: quorum aduertentes calliditates, hoſtis uerſuti ſuaſiones, monachis deinceps omnino licentiam damus ſuarum eccleſiarum inueſtitores fieri: ita tamen, ut iudicio ſynodi ſi contra ſacerdotium agere præſumpſerint, mulctentur, & felici mucrone epiſcopi ſacerdotum piacula reſecētur.

2 *Hac authoritate monachis cōceditur inueſtitura ſuarū eccleſiarum. ſed uidetur contraire Vrbanus papa ij. dicens.*

PALEA.

A*Dmonemus atq; prę cipimus ut decimas omnino dare Deo non negligāt, quas ipſe Deus dari conſtituit: quia timendum eſt, ut qui Deo ſuum debitum ſubtrahit, ne forte Deus propter ſuum debitū auferat ei neceſſaria*

Item Nicolaus papa.

De eodem.

PALEA.

P*Ræcipim⁹ ut decimę et primitiæ, ſeu, quæcunq; oblationes uiuorū & mortuorum eccleſiis Dei fideliter reddantur à laicis, & ut in diſpoſitione epiſcoporum ſint ſecundùm canones diſtribuēdę: quas qui tenuerit, à ſancta communione priuetur, aut ſeparetur.*

Item Leo papa.

De eodem.

PALEA.

N*Vll⁹ decimas ad aliū ptinentes accipiat.*

Item Ambroſius.

PALEA.

N*Am qui Deo non uult reddere decimas, quas tenuit, et homini nō ſtudet reddere quod iniuſtè abſtulit, non timet adhuc Deū, et ignorat q̄ ſit uera pnīa, ueraq; confeſſio, iſte talis non pōt uerā facere eleemoſynam.*

Itē Vrbanus ſecundus.

Abbates abſque epiſcopi cōſilio in parocchialibus eccleſiis presbyteros non ordinent.

CAN. II.

S Anè q̄a monachorū quidā epīs ius ſuū auferre cōtendūt, ſtatuimus ne in parochialibus eccleſijs quas tenēt abſque epiſcoporū [a] conſilio præſbyteros collocēt, ſed epī parochiæ curā cū abbatis conſenſu ſacerdoti cōmittant, ut eiuſmodi ſacerdotes de populi quidē cura, epīs rationem reddant, abbati uerò pro rebus tēporalibus [b] ad monaſterium pertinentibus, debitam ſubiectionem exhibeāt, & ſic ſua cuique [c] iura ſeruentur. Idem: In parochialibus eccleſijs præsbyteri per epiſcopos inſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & ijs, quæ ad epiſcopum pertinent.

Item ex concil. apud Fauentiam habito.

Quorumcunque monachorum eccleſiæ epiſcoporum ſubdantur regimini. CAN. III.

S Tatuendum nobis eſt, quatenus eccleſiæ quoruncunque monachorum in ſingulis parochijs ſitæ, epiſcoporum (ut decet) diuinitus ſubdantur regimini, [d] eiſque debita obſequia [e] exhibeant.

Ecce Vrbanus papa prohibet inueſtiturā parochialiū eccleſiarū per monachos fieri: quas Ioānes papa eis conceſſit. Sed illud [f] *Ioānis papæ intelligendū eſt de illis capellis quæ cū omni iure ſuo ab epīs monachis conceduntur. Illud aūt Vrbani intelligēdum eſt de illis, quas abbates in proprijs prædijs ædificant* [g] *in uillis uel in caſtellis ſuis.*

QVAEST. V. †

T*Ales etſi ius territōrij habeāt, tamen poteſtatem gubernādi, po-*

Hac authoritate. Hæc eſt ſecunda pars qō. in qua dicitur quod in §. ecce Vrbanus. qui ſequitur, continetur: & probatur per ca. ſeq. Io. de Fant.

a S Ane quia. Epiſcoporū. ĩ.e.q.j. peruenit.

b Temporalibus. Si quæras in quo ſacerdos teneatur reſpondere monachis de temporalibus, dico in hoc, ꝙ ſi eccleſiæ monachorū non ſit aliquis cenſus impoſitus, cum pñt monachi imponere. ſed ſi eſt impoſitus ab antiquo, ipſi eū non poſſunt augere, ut extra de cēſi. c. prohibemus. Item nō ſolum monachis ſacerdos reſpondebit in temporalibus, [1] ſed etiā epiſcopo ſi eccleſia illa ab antiquo præſtitit cenſum epo: ut j.q. iij. quæſitū. & c peruenit. & xviij. q. iij. capi. ul. & pen. Io. ſed certe decre. dicit ꝙ cenſus nouus imponi nō pōt etiam authoritate epiſcopi, ut extra de cenſi. ſignificauit. niſi fuerit ab initio impoſitus, ut habes extra. e. ti. eccleſijs. xviij. quæſti. ij. Eleutherius etiā authoritate epī à principio ut extra de cenſi. præterea. & etiam poſtea ſi nunquam fuit impoſitus, poteſt imponi, ut extra de cenſi. cum uenerabilis. & hoc cum eccleſia eximitur. B.

c Sua cuique. ĩ. xij. quæſtio. ij. cum deuotiſsimam.

d S Tatuendum. Regimini. Abbates enim corriguntur ab epiſcopis: ut ĩ. xviij. quæſ. ij. abbates.

e Obſequia. Sic ĩ. q. ō. iij. quæſitum. & xviij. q. ij. c. ultimo, & pen. Ioan.

Obſequia. i. ut in cathedratico & ſynodatico & annuo cenſu, ſi qua ſolita ſunt præſtare, uel ſi qua alia ſeruitia conſueuerūt eis exhibere, ut in concord. hic allegatis, ſecundum Hugo.

f Sed illud ĩ. eadem uiſis.

g Aedificant. Et ita pinguius ius habent monachi in eccleſijs fundatis in ſolo ſuo, quam laici in eccleſijs fundatis in ſuo.

Alex.

CASVS.

T Hic intitulatur v. quæſtio, qua quæritur an abbates eccleſias in ſuo territorio ædificatas iure territorij ſibi ualeant uendicare? Et reſpond. quòd nō quo ad ſpiritualia, ut

Sacerdos parochialis cui dabit cēſum.

[1] Sed ecce monaſteriū ædificat eccleſiā in ſuo ſolo, ſed nō dotat, dotatur tamen ab alio: habebit ne monaſterium poteſtatē ibi quo ad omnia tēporalia? non. Hug. ĩ. q. prox. in ſumma qđ ſic. & ratio eſt, quia quicquid illi eccleſiæ confertur datur & monaſterio, ſecundum eundem. Arc.

Pinguius ius habēt monachi i eccleſijs quā laici.

† Aduerte qđ hic eſt præpoſteratio, quia ponitur. q. v. in locum tertiæ, & conſequenter quarta ꝓ tertia, & quinta ꝓ quarta. [redacted]

ut infra ea. poſſeſſio. Idem eſt intelligēdū de epo, qui in aliena diœceſi eccleſiā ædificat. ſed in fundo ſuo.

a De epo. ſ. qui ædificat eccleſias in alienis diœceſibus, & in proprijs prędijs. Et quia continuat hæc materia cum præcedēti, ideo tractatur hic q. v. Sed quare non ita fecit magiſter in themate? q̄a forte non ita cōpetenter poſſet poni thema. Nota ergo quod ſi eps fundat eccleſiā in ſuo proprio ſolo. i. in patrimoniali loco, & in alterius diœceſi nō habet ibi poteſtatem nec quo ad tēporalia, nec quo ad ſpiritualia. Si uero in ſolo eccleſiæ cui præeſt, & in alterius diœceſi, habet poteſtatem ibi quo ad temporalia non autem, quo ad ſpiritualia, ſicut & monachis licet quidam hoc negent dicentes epiſcopū uel clericos non habere niſi ius patronatus in eccleſia quā fundant in prædio propriæ eccleſiæ, & in aliena diœceſi. Si ergo legatur hoc ca. de eccleſia fundata in proprio prędio, uerbum illud circa finem, ſcilicet omnis gubernatio: intelligitur quo ad temporalia & ſpiritualia. Si uero de eccleſia fundata in fundo eccleſiæ, & in alio epiſcopatu: dic omnis gubernatio quo ad ſpiritualia tantum. Nam qua ratione concederet hoc monachis in prædijs monaſterij, ea ratione & epiſcopis & clericis in prædijs eccleſiæ ſuæ: & hoc modo intelligitur extra de iure patrona. ſignificaſti.

Epiſcop⁹ quid iuris habet ī eccleſia quā fundauit.

pulum, & ſpiritualia miniſtrandi nō habet: quod etiam de epiſcopo a *intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus papa ait.

Epiſcopus, qui in alterius diœceſi eccleſiam ædificat, eius cōſecrationē ſibi vēdicare nō valet.

CAN. I.

SI quis epiſcoporum in alienæ ciuitatis territorio pro quacūque ſuorum opportunitate eccleſiam ædificare diſponit, non præſumat dedicationem facere, quę illius eſt, in cuius territorio b eccleſia aſſurgit. Aedificatori uero epiſcopo hæc gratia reſeruetur, ut quos deſiderat c clericos d in re ſua ordinari, ipſos ordinet e is cuius territoriū eſt, uel ſi ordinati iā ſunt, ipſos habere acquieſcat, & omnis eccleſiæ ipſius gubernatio ad eū, in cuius ciuitatis territorio eccleſia ſurrexit, pertinebit,

Item ex concilio Toletano quarto. †

† ca. 34.

Baſilicæ nouiter conditæ ad epiſcopum pertinent, cuius populi conuentus eſſe conſtiterit.

CAN. II.

POſſeſsio f territorij conuentū g non adimit: ideoq; nouę Baſilicę, quæ cōditæ fuerint, ad eū proculdubio pertinebunt h epiſcopum, cuius conuentus eſſe conſtiterit.

b SI qs epiſcoporum. Territorio. id eſt, diœceſi. Quandoque accipitur pro ipſa terra & poſſeſſione & proprietate, ut ſ. proxi §. j. & j. quæſtione. iij. licet. Quid autem ſit territorium, habes. ff. de uerbo ſignifica. pupillus. §. territorium. Territorium enim eſt uniuerſitas agrorum, intra fines cuiuſque ciuitatis, ut ibi dicitur.

Territorium quid ſit.

c Deſiderat. Et dicit Hugo. quod priuilegium eſt epiſcopi, vt vndecunq; velit poſsit clericum præſentare. contra illud lxx. diſtin. hortamur. Hic tamen non dicitur hoc.

d Clericos. Argu. quod plures poteſt præſentare patronus ad vnam eccleſia. ar. lxiij. di. c. de principali.

Patronus plures pręſentare poteſt ad unam eccleſiam.

Item Gregorius. †

Epiſtola xix. li. xj.

Aedificatori epiſcopo in diœceſi alterius eccleſiam, conſecrare non licet.

CAN. III.

LAtor præſentium i Ioā. frater & coepiſcopus noſter indicauit nobis, quòd quidam Exuperantius epiſcopus auſu temerario in diœceſi ipſius oratorium cōſtruxit: ipſumq; ſine præcepti authoritate cōtra morē præſumpſerit dedicare k, miſſaſque illic celebrare non metuit. Quam rē cū ſumma celeritate ac diſtrictione cōuenit emēdare l: nec ulterius tale aliquid attentare permittas:

Quod de iure m *ordinādi non poſſidendi intelligēdum eſt. His authoritatibus facile perpēdi poteſt q̄ ſiue abbates ſiue epiſcopi in ſuis caſtellis uel uillis eccleſias ædificauerint, nō ideo epo, in cuius diœceſi fuerint, conuētus adimitur: et ideo ſacerdotes iuxta illud Vrbani et Nicolai in eis nō niſi per epos cum conſenſu tamē & electione ædificantiū ordinari poſſunt.*

e Ordinet i. inſtituat. Si aūt ſunt ordinati, quid iuris ſit, ſequit in litera. Ordinet. Etiam ſine examinatione, quia ſufficit teſtimoniū epi præſentantis. vij. q. j. epiſcopus de loco. ſic & in monacho abbatis. ſ. e q. j. monachi. ſi tamen ſit de ſuo epiſcopatu cui teſtimonium fert. Ioannes.

f POſſeſsio. i. prædij proprietas. argumen. ff. de verbor. ſignifica. interdum.

g Conuentum. i. populum, uel iuriſdictionē, & ita populus facit conuentum.

h Pertinebunt. J. ea. q. vij. omnes.

i LAtor præſentiū. Infra de conſecratio. diſtinctione prima. præcepta. ſu pra ſeptima. quæſtione prima ca. epiſcopus in diœceſi.

k Dedicare. Sed nunquid fecit locū religioſum dedicando eccleſiā ſine cōſenſu proprij epiſcopi? Videt q̄ non, argu. inſti. de re. diu. §. ſacræ. de conſec. diſ. j. nemo. Credo tamen contrarium ut vij. qō. j. epiſcopus in diœceſi.

l Emendare. Non dicit qualiter. Sed nunquid deſtrui faciet eccleſiā? Non, arg. xvij. q. iiij. q̄ſti. xiiij. q. vj. comperimus. ſ. vij. qō. j. eps in diœceſi. arg. contra extra de noui oper. nū. cum ex iniuncto. Dico q̄ ſi de nūtiatio præceſsit, deſtrui debet illud: quod factum eſt, aliter non, ut in c. prædicto. 1

1 Sub. ſed erit tranſeundū ad interdictū qd̄ ui aut clā: ut ff. de no. op. nū. leg. j. §. j. Io. de Fant.

m Quod de iure. Reſpicit c. poſſeſſio. ſ. eadem.

QVAES. III.

QVòd autē præſcriptio

QVod autem. Hæc quæſt. diuiditur in decem partes: in quarum prima probat per quatuor authoritates quod præſcriptio tricennalis currit aduerſus eccleſias. quod hodie correctum eſt j. ead. quas actiones. Secunda ibi,

Ecce

Ecce bis. Tertia ibi, Poteſt etiam aliter. Quarta ibi, Item ſi de rebus. Quinta ibi, Item ea quæ. Sexta ibi, Prima actione. Septima, ibi tolluntur. Octaua ibi, Præſcriptionum. Nona ibi, De præſcriptionibus. Decima ibi, Sed ſola. Ioan.de Fant.

ne a *tẽporis omnia iura* b *tollantur, probatur authoritate Calcedonenſis concilij,* † *& Gelaſij Papæ, & Toletani concilij. Prima hæc eſt:*

Ruſticanæ parochiæ apud epiſcopos qui eas poßident triginta annis ſine uiolentia, permaneant immobiles.

CAN. I.

PEr ſingulas eccleſias parochias ruſticanas permanere immobiles apud eos, qui eas tenent, epiſcopos decernimus, & maximè c ſi eas ſine uiolẽtia per xxx. annos gubernauerunt. Si uerò intra triginta d annos facta fuerit de his dubitatio, e liceat eis, qui ſe dixerint læſos, propterea mouere apud ſynodum prouinciæ certamen.

Item Gelaſius. †

Triginta annis ab epiſcopis poſſeſſa, immobiles permaneãt diœceſes.

CAN. II.

PRæſulum noſtrorum authoritas emanauit, ut facultates eccleſiæ epi ad regendum f habeant poteſtatem: ita tamen ut uiduarum & pupillorum atque pauperũ, necnon & clericorũ ſtipendia diſtribuere debeant. Hoc eis etiã ſtatuimus dari quod hactenus decretũ eſt: g reliquũ ſibi epiſcopi uendicent: ut (ſicut antea diximus) peregrinorum atque captiuorum largitores eſſe poſſint.

Item Gelaſius II. †

Illud etiam annecti placuit, ut ſi (quod abſit) facultates h eccleſiæ nec non diœceſes, quæ ab aliquibus poſſidentur epiſcopis, iure ſibi uendicẽt, quod tricennalis lex concludit: quia & filiorum noſtrorum principum ita emanauit authoritas.

a Quod autem præſcriptione. Hic deſcribitur tertia qō an oĩa iura præſcriptione tollãtur. Ad euidentiã ergo dicẽdorum, uidendũ eſt prius de uſucapionibus, poſt de præſcriptione. Videndum ergo quid ſit uſucapio, & quid in ea exigaẽ, & quę res poſsit uſucapi. Vſucapio eſt acquiſitio dominij p continuã poſſeſsionem tẽporis lege diffiniti, argum.ff. de uſucap.l.iij. exiguntur aũt in ea quinq;: bona fides ab utraque parte, arg.ff. pro empt. l.ij.§.ſi eam. C.de p̃ſcrip.lon.temp. authen. malæ fidei poſſeſſor. Item iuſtus titulus, & continua poſſeſsio, & quod res ſit mobilis, & non ſit uitioſa. Et qđ dixi ab utraque parte, uerũ eſt quo ad initium contractus, nõ quo ad contractum medij tpis. ĩ.e.§.põt. Secundũ canones tñ exigitur bona fides cõtinua. extra de præſcri.uigilanti. & c. ultim. Titulus autem eſt iuſta cauſa poſsidendi quod noſtrũ non eſt. & exigitur titulus, ut C.de uſucapio. pro emptor.l.ulti.& extra de præſcript.ſi diligenti. Quandoque tamẽ uſucapio procedit ſine titulo iuſto errore interueniente. † C.de uſuca.pro do.l.j.ff pro emp. qđ uulgo.ff.pro legato.l.iiij.& ulti. Iuris tamen error nõ prodeſt in uſucap. ff. de iur. & facti igno. l. iuris.ff.de uſuca. nunq̃. j. rñ. Exigitur etiam continua poſſeſsio. hoc planum eſt. Et quod res ſit mobilis: quia in immobilibus non habet locum uſucapio. Quæ autem res uitioſa dicaẽ, habes inſtitu.de uſuc. §.j. & ij. ff. de acquir.re.do.bonæ fidei. Item uſucapio non interrumpitur lite conteſt. ff. de rei uendic. ſi quid poſt acceptum.& ff.pro empt.l.ij.§.rem alienam.arg.C.de anna.excep.ut perfectius.ĩ.ea.§.tolluntur. Illi tamẽ quatuor caſus ſunt ſpeciales. Vnde uerſus, Non uſucapies niſi ſint tibi talia quinque, Recta fides, iuſtus titulus, res non uitioſa, Quod res tradatur, poſſeſsio continuetur. Sequitur de præſcriptione qđ ſit, quæ eius ſpecies, & quæ ad eam exigãtur, & quæ præſcriptio currat contra eccleſiã, & qualiter interrũpaẽ, & qs ſit eius effectus. Præſcriptio eſt exceptio, ex tpe ſubſtantiam capiens, & quæ actioni perſonali uel in rem opponitur. Eſt aũt quædã longi tẽporis præſcriptio, de qua nihil ad pñs: cũ contra eccleſiã nõ currat † quæ cõtra præſentes ſpatio x.annorũ, & cõtra abſentes ſpatio xx. annorũ cõpletur. C.de præſcr.x.uel xx.anno.l.ult.nec currit niſi cum bona fide. Alia eſt longiſsimi tpis. ſ. xxx. uel xl. anno. in qua ſecundũ leges nõ exigiẽ bona fides uel titulus. C.de an.except.l.j. Secundum canones hec rõ procedit, niſi quis bonam fidem habuit. extra de præſcrip.c.uigilãti.& in cõſtit. Innoc. qm oẽ. & xxxiiij. qō. ij. ſi virgo. nec etiã illa quæ eſt xxx. anno. currit contra eccleſiam, ſed tm xl. ĩ.eo. quas actiones. Item ſecundum canones titulus requiritur, ĩ longiſsima præſcriptione, ut extra de præſcri. ſi diligenti. Ioã. quod T. negat niſi ratione præſumptionis. B. qñq; tñ minus iuſtus titulus parit cauſam preſcribendi: ut extra de empt.& uend. peruenit. & extra de iure patr.cura. Interrumpitur autem naturaliter & ciuiliter. Si naturaliter interrumpitur, prodeſt omnibus ius habẽtibus in re. ff. de uſucap.l. naturaliter. Si ciuiliter, prodeſt interrumpẽti tñ, & eius hæredi, ut ff. de diuer.& temp. præſcri. inter quatuor. Eſt aũt effectus eius, ut acquiratur tantum exceptio ſecundum Ioã. non dominium niſi utile, ut ĩ.eo. quicunque. ſecundum B. & alios etiam directum dominium acquiritur, ut eſt expreſſum C. de bon.ma. auth.niſi. & infra eo. inter memoratos. ibi, ſit æternum dominium.

b Iura. Hoc non eſt uerum, quia nec omnia iura nec a quocũq; præſcribi poſſunt. ꝙ nõ oĩa. habes. ĩ.e. licet. & C.de p̃ſcri.xxx. an. cõperit. quod nõ a quocunque. extra de præſcri.cũ ex officij. & c. cauſam. Ioan.

c PEr ſingulas. Maxime.i. tantum. ſic xij.qō.ij.ſi quis epiſcopus. nam uiolentus detentor non præſcribit. extra de præſcript.c.ult.

d Triginta. Hodie non ſtatur huic numero. extra de præſcript. de quarta. ĩ.eo. quas actiones.

e Dubitatio. Per lit.cõteſt. ſic eñ res efficiẽ dubia. arg.ex̃.de off.dele.relatũ. C. qb.ad li.procl.l.iij. uel p libellũ oblatũ principi ſecuta conuẽtione: ut C.de p̃ſcri.xxx.an.l iij. uel p ſynodalẽ proclamationem. extra de p̃ſcr. ſanctorũ. nã ſimplex denuntiatio habeẽ p li.cõte. ut extra ut li.nõ cõteſt.qm, in ſi. Et dico ꝙ ex quo ſemel facta eſt, lit.cõte.poſt ſecundũ canones nõ currit p̃ſcriptio: qa p̃ſumitur poſsidẽs iã habere malã fidẽ, & de iure ſuo iã titubare. C.de acqui. poſſ. nemo. unde nõ p̃ſcribit uſq; ad mille an. ut extra de præſcri. quoniam. ſed leges quæ non curant de mala fide, dicunt xl.annos exigendos. † C.de ann.excep.l.j. Ioã.

f PRæſulum. Ad regendum. Argum. ff. pro empt. qui fundum. § ſi tutor.

Decretũ eſt. ab eodẽ Gelaſio. xij.q.ij. quatuor.

g Facultates. Hoc habes xiij.q.ij. facultates.

† cxvij.

Vſucapio quid ſit, & quot in ea exigãtur.

† Scilicet primus epiſtola ij. ad Siculos.

Titulus quid ſit.

† Secus ſi nõ eſſet iuſtꝰ error. C. de uſuca.l.fin. ff. de uſuca. pro emp. l.ij. §. ſi a pupillo.

Præſcriptio quæ & quotuplex ſit.

† Dicunt quidam ꝙ nec etiam pro eccle-

ſia.arg. ĩ. e. placuit. ibi de hoc in glo. ar-quod, &c.

Præſcriptio dupliciter interrumpitur.

† Imo primus in eadẽ epiſtola.

Præſcriptionis effectus.

† Vt C. de annali excep. l.j. C.de præſcrip.xxx. an. l. ulti.

Sicut

Item ex concilio Toletano quarto. †

† cap. 34.

Territorij poſſeßio conuentum non adimit.

CAN. III.

SIcut diœceſim [a] alienã tricennalis poſſeſsio tollit, ita territorij poſſeſsio conuentum [b] non adimit. [c]

Item ex eodem. †

† cap. 33.

Tricennalis poſſeßio intra unam prouinciã ſeruari debet.

CAN. IIII.

QVicunq; epiſcopus alterius epi diœceſim per triginta annos ſine aliqua interpellatione poſſederit, quãuis ſecundũm ius legis [d] eius non uideat eſſe diœceſis, admittẽda tamẽ non eſt contra eũ actio repoſcendi. Sed hoc intra unã prouinciã, [e] extra uerò nullo modo: [f] ne dũ diœceſis defenditur, prouinciarũ termini confundantur.

2 *Ecce his authoritatib. probatur, quod poſſeßionis et gubernationis iura præſcriptione tolluntur. Sed idem Gelaſius cõtra teſtatur ſcribens Maximo & Euſebio epiſcopis.*

Status parochiarum nec præſumptione, nec tẽporis præſcriptione mutari poteſt.

CAN. V.

LIcet in regulis cõtineatur antiquis, parochias [g] unicuiq; eccleſiæ priſtina diſpoſitiõe [h] deputatas nulla poſſe ratione cõuelli, ne per conſuetudinẽ peſsimam exẽplii [i] mali, temeritate creſcente, uniuerſalis cõfuſio naſceretur, tamen ẽt decretis noſtris, ante non multum tẽporis deſtinatis, omnia iuſsimus, quæ taliter fuerãt inuaſa, [k] reſtitui: ſed quia temeritas peruadentiũ legẽ ſibi poſſe putat [l] generari, ſi ſceleri ſuo pertinaciã retentionis adiũgat: ea quæ inter fratrẽ & coepiſcopũ noſtrũ Conſtantinũ Anuſcanæ † eccleſiæ ſacerdotẽ, & inter nuncios directos ab Anconitano pontifice decreuimus, per uos impleri cupimus: tũ ĩ formã [m] ĩ cæteris cognitionibus, quæ ſit ſequenda perſcripſimus. Nulla igitur præſumptione ſtatum parochiarum, qui perpetuæ ætatis…

† Camſcanæ, ł alias, camſcanæ.

[a] SIcut diœceſim. id eſt, eccleſiam diœceſis. Et dic ſicut, id eſt, quamuis.

[b] Conuentum. id eſt, ius epiſcopale.

[c] Non adimit. non ideo adimit.

[d] QVicunq; Legis. naturalis. nam de iure naturali non ſunt præſcriptiones inductæ. nam iure naturali iniquũ eſt, aliquẽ ditari cum aliena iactura: ut extra de pœ. ſuam. & ff. de condic. ind. nam hoc. Sed ideo inuẽta eſt præſcriptio, ne dominia rerum ſemper ſint in incerto. ff. de uſuc. l. j. Vel dic ſecundũ ius legis ciuilis, & hoc ſecundum opinionem dicẽtium [s] præſcriptione dominiũ nõ acquiri, ſed tantum exceptione. ſed contra eos eſt. ĩ. ea. q. clerici. in fine. C. de bo. ma. auth. niſi. & res præſcriptione temporis mutãt dominium. ff. de uſuca. l. cum qui ædes. uer. & uniuerſitas.

Prçſcriptio ad qd ẽ inuẽta.

s Qui ſũt mo. ĩ. c. §. poteſt. ij. in glo. ar. pro.

[e] Prouinciam. Id eſt, diœceſim. quandoq; enim prouincia ſumitẽ pro diœceſi: ut 50. diſt. ſtudeat. quandoq; econuerſo: ut ix. q. ij. c. epi. Quidam tamen in loco iſto dixerunt, quod intra aliã prouinciam non poſſet præſcribi, licet intra aliam diœceſim poſsit. Quid autem præſcribi poſsit in diœceſi alterius, uarie à uarijs eſt notatum. & celebris fuit hæc ſnia, Quod quicquid eſt intra terminos alterius diœceſis, præſcribi poteſt: dummodo non ſit in limite uel coniunctum limiti: ut extra de parochijs. ſuper eo. non tamen quo ad epiſcopalem iuriſdictionem, ſed tantũ quo ad proprietatem, ut dicunt: & hoc dum cõſtat de limitibus. Sed ſi de limitibus nõ conſtat, tunc quo ad proprietatem, & quo ad epiſcopalia iura res alterius epiſcopi prçſcribitur: ut ĩ. ea. licet extra de deci. cum ſint homines. Sed illis uehementer obſtat extra de prçſcr. ad aures. & ca. auditis. & c. cũ ex officij. & de relig. do. c. j. in quibus non ſolum res, ſed iura epiſcopalia præſcribuntur. Similiter hic diſtingui poteſt inter iura parochialia, & iura epalia: ut iura parochialia poſsint præſcribi, ſiue diœceſes ſint limitatæ, ſiue nõ, ut ius decimarum, ut baptiſmata, oblationes, & procurationes: dummodo res illæ non ſint coniunctæ limiti: ſed iura epalia non, ut conſecratio: imo ulterius procedi poteſt, ꝙ ſimiliter iura epalia, quæ conſiſtunt in lege iuriſdictionis epalis, præſcribi poſſunt ab alio epiſcopo: quia taliter præſcribitur emptio. nõ tamen unus intrabit terminos alterius: ſed intra terminos proprios utetur iure illo, niſi in caſu: ut ĩ. ea. c. placuit. Sed tamen dicunt quidã, quod quodlibet ius epale põt præſcribi: dũ modo non ſit uicinũ limiti. Sed quantum ad proprietatẽ, ſatis uidetur qđ ſiue ſit in limite, ſiue alias, quod res alterius præſcribi poſsit: ut extra de proba. c. ex literis. Si quæras, quare limes non poſsit præſcribi: dico ideo, ne confundantur termini prouinciarũ: uel ideo quia limes cõis eſt: ut probatur ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. ulti. & l. ſeq. ſed ſi rem, quæ mihi eſt cõmunis cũ alio, ille poſſederit, ego per ipſum retineo poſſeſsionẽ: ut ff. quẽad. ſer. amit. l. ſi cõmunem. Vel ideo non præſcribitur, quia non præſumitur, ꝙ aliquis cõmuni re uitioſe utatur: ut ff. pro ſocio. merito. & ſic prçſumit, quod quantocũque tempore alter poſſideat, quod nõ tantum nomine ſuo, ſed noĩe meo poſſederit. Sed certe hæc ratio non uidetur ſufficiens: quia eadem ratione nec fines prædiorũ poſſent pſcribi: quod falſum eſt: ut ĩ. ea. quæſt. iiij. ca. uolumus. extra de præſcrip. ca. quia. & C. finiũ regundorũ. l. ult. Alij dicunt, qđ limes bene poteſt præſcribi, ſed non manens limes: quia quàm cito eſt præſcriptus, deſinit eſſe limes.

Prçſcribi quid põt in alterius diœceſi.

Limes diœceſis eſt impræſcriptibilis.

[f] Extra uero nullo modo. quantum ad omnia epiſcopalia iura.

Ecce his. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat per tria cap. quod limites, & eis adhærentia non præſcribuntur. Ioan. de Fant.

[g] LIcet in regulis. Parochias. Id eſt, intra limitem unius diœceſis.

[h] Diſpoſitione. id eſt, terminatione. ĩ. xiij. q. j. c. j.

[i] Exempli. ſupra diſt. xcvj. bene quidem. ĩ. j. q. j. capi. principatus.

[k] Inuaſa. Nam inuaſores nõ præſcribũt. C. de præſcr. xxx. ann. ſi quis emptionis. & xciij. diſt. illud.

[l] Putat. Nam diuturnitas temporis, &c. extra de ſimonia. non ſatis.

[m] Formam. Arg. quod certis perſonis mandatur, ad alios

tis firmitate durauerit, patimur mutari: quia nec negligentia pontificum, nec temporalis obiectio (quæ per incuriã fortè generatur) neq; ignauia faciẽte cõſenſus adhibitus, nec ſubrepente ſupplicatione præceptio diuellere poteſt, ſemel diœceſim conſtitutam, ex qua ſemper ad regenerationem, atq; cõſignationem epiſcopi plebs deuota cõuenit: [a] territorium etiã nõ facere diœceſim olim noſcitur ordinatum.

Hoc multipliciter diſtinguitur. Sunt quædam diœceſes, quæ certis limitib. diſtinctæ ſunt. Hæ nullo modo præſcribi poſſũt. Aliæ uerò, quæ non ſunt certis limitib. diſtinctæ, & de quibus certa definitio non olim præceſſit, ꝑſcriptione tolluntur.

Vnde Innocentius papa ait: [l]

Limitis poſſeſſio præſcribi nõ poteſt.

CAN. VI.

INter memoratos fratres noſtros Fulgentium Aſtigitanum [l] & Honorium Cordubẽſem epõs diſcuſsio [b] agitata eſt: & propter parochiam baſilicæ cuiuſdã, quam ho rum alter Cellanenſem, [c] alter Reginẽ. aſſeruit: & quia inter utraſq; partes hactenus limitis actio uentilata eſt, cuius quamuis ſit uetuſta retẽtio, nullum [d] tamen iuris præiudicium affert: ideoq; ne in dubium ultra inter eos noſtra deuocaretur ſentẽtia, [e] prolatis canonibus ſynodalia decreta per lecta ſunt: quorum authoritas præmonet ita oportere inhiberi cupiditatẽ, ne quis terminos alienos uſurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inſpectores uiros mittẽdos: [f] ita ut diœceſis [g] poſsidentis (ſi tamen baſilicam ueris ſignis limes prouiſus mõſtrauerit eccleſiæ, cuius eſt ius retentionis [h]) ſit æternum dominium. Quòd ſi limes [i] legitimus eandem baſilicã non concludit, & tam longi temporis probatur obiecta, præſcriptio, appellatio [k] præſentis [l] epiſcopi non ualebit: quia illi tricennalis obiectio ſilentium imponit. Hoc etiam & ſecularium principum edicta præcipiunt, & præſulum Romanorum decreuit authoritas. Si uerò intra metas tricennalis tẽporis extra alienos [m] terminos baſilicæ iniuſta retentio reperitur, repetentis epiſcopi iuri ſine mora reſtituetur.

Item Gelaſius papa Iuſto epiſcopo.

Spatia, quæ diffinita fuerint, tempore præſcribi non poſſunt.

CAN. VII.

DIlectio tua ſtudeat (inquiſita omnium fideliter rerum ueritate) ut ſi de ſpatijs, [n] de quibus memoratur orta contentio, definitio iandudum certa proceſſerit, intemerata [o] ſeruetur: alioqui ſi nihil unquã conſtiterit terminatum, tunc de præſcriptione temporum ſi qua pars confidit, præbeat ſacramentum: [p] ita tamen, ut quæ hactenus poſſediſſe probabitur, iuſiurandum ſinatur offerre. [q]

Quod in uno negotio ſtatuitur, ad oĩa ſimilia extendi.

alios extẽdi: & quod in uno negotio ſtatuitur, ad omnia ſimilia extendi. 3.ij. qõ.j. c. multi. xiiij. qõ. ij. ſuper. xxxij. q. vij. c. Apoſtolus. arg. diſt. lxj. ca. miramur. diſtin. xxxviij. ignorantia. extra de re iudi. c. in cauſis.

[a] Conuenit. Pone quod aliqs epiſcopus poſsideat eccleſiam intra diœceſim alterius epiſcopi, remotam à limite, & fluuius quidã erat limes, ſed fluuius paulatim accedit ad illam eccleſiam, ita quod efficitur uicina limiti. Dic quod interrumpitur ꝑſcriptio naturaliter, nec præſcribitur. Vel dic quod nihilominus ꝓcedit præſcriptio: nec termini epiſcopales uariant propter hoc: ut ff. de cõtrahẽ. empt. l. Rutilia Polla. Quid dices de eccleſia ſita in limite, & in utraque diœceſi habet parochianos? Dic quod erit communis quoad parochialia: ſicut & arbor i cõfinio poſita. ff. cõmuni diui. arbor. & inſula in confinio poſita. inſtit. de re. diui. §. inſula. inſolidum autem habebunt epiſcopalia. ſi diſcordant in eccleſiæ diſpoſitione, ſuperioris erit officium in hac parte. extra de iure patro. nullus. uel alternis annis diſponẽt. ff. de uſufruc. quoties.

Eccleſia in limite diœceſis poſita cuius eſt.

[e] Poteſt dici ꝙ eccleſia erit illius ſolius, in cuius limite campus poſitus eſt. arg. de acqui. re. do. adeo. §. ult. ſecũdum Lau.

[l] [redacted].

[l] Aſtigenenſem.

[b] INter memoratos. Diſcuſsio. Id eſt, quæſtio diſcutiendi.

[c] Alter Cellanenſem. quæ eccleſia erat ſubiecta ſibi.

[d] Nullum. Argum. quod limitis manifeſtatio rem iudicatam reuocet: [a] ar. 3. ea. q. j. c. felix.

[e] Sententia. Quam ſuper hoc ſentimus.

[f] Mittendos. Vbi

[a] Nam uidetur ꝙ alterã iã dederat ſententiã: cũ

enim agitur de finibus agri, oculis ſũt ipſa loca conſideranda. extra de præſcript. quia. ff. fi. re. l. ſi irruptione. & utriuſque partis teſtes audiuntur: ut extra de proba. ex literis.

[g] Ita ut diœceſis. Sic conſtrue, id eſt, ut æternum dominium diœceſis, ſcilicet de qua eſt controuerſia, ſit poſsidentis eccleſiæ, cuius eſt ius retentionis.

[h] Ius retentionis. Id eſt, quæ eſt in poſſeſsione.

[i] Quod ſi limes. Poteſt eſſe ſenſus, id eſt, ſi limes ipſius poſsidẽtis eam non cõcludit, [i] & tamẽ ipſe præſcripſit, habeat eccleſiam. Vel aliter ſi diœceſis non eſt limitata, & eam præſcribit, habeat eam.

[k] Appellatio. Id eſt interpellatio.

[l] Præſentis. id eſt, petentis.

[m] Extra alienos. id eſt, illius, contra quem ius præſcribitur. Ioan.

[n] DIlectio tua. De ſpatijs. Prædiorum, non limitum. j. q. iiij. c. ij. Vel intellige de limitibus.

[o] Intemerata. 3. vj. q. iiij. quod benè. j. xviij. q. ij. cap. Eleutherius.

[p] Sacramentum. ſcilicet teſtium, per quos probat præſcriptionem. ſic trigeſimaprima, q. ij. c. ſi uerum.

[q] Offerre. Alteri parti. Vel dic, ꝙ illi parti, quæ probauit præſcriptionem, ſi non põt probare titulum & bonam fidem, permittendũ eſt ei iurare, quod bona fide poſſederit rem illam, & quod iuſto titulo habuerit eam: non tamen dico quod cogitur probare titulum: ſed ſi probat curſum temporis, & alleg.

dicat ultra, ꝙ reuocata erat ꝓpter manifeſtationem limitis. ſecũdum Hu. dic ultra, id eſt, de cætero.

[i] Vt quia eſt in epiſcopatu alterius, longe tamẽ à limite ſecũdũ Hu.

& allegat titulum, præſumo ratione temporis ipſum habere titulum, ut xij. diſtin. illa. ff. de uſur. cum de in rem uerſo. Nec obſt. quod dicitur extra de præſcript. cap. ſi diligenti. & extra de probat. licet. ubi uidetur dici qđ debeat cōſtare de titulo. Intelligo enim tunc quando eſt præſumptio contra eum, ut ibi fuit. & ſic intelligo quod eſt extra de deci. dudum. ſed fatuus eſt, qui allegat titulũ quem probare non poteſt: ſed dicat præſcripſi.

Poteſt. Hæc eſt iij. pars qō. in qua dicit quæ res ui poſſeſſa non præſcribitur. Ioã. de Fant.

a Placuit. Priuilegia. infra xxv. quæſt. ij. c. j. & ſecundo.

a Priuilegia. Id eſt, chartas eccleſiæ. ſ. xij. quæſt. ij. ſi clericis.

b Conſuetudine. Ergo conſuetudo dat priuilegium. ix. q. iij. conqueſtus.

c Imperatoribus. Hic canon emendat legem quę loquitur de quadriennij præſcriptione in rebus donatis ab imperatore.

d Annos triginta. Arg. quod præſcriptio decennij uel uicennij non habet locum in eccleſia, ut ipſam rem priuati tali præſcriptione poſſit retinere. Alij dicunt contra. Sed nonne contrarium eſt. C. de quadrien. præſcri. l. bene à Zenone. nam ibi dicit quod ſi imperator rem priuati conferat alij, tutus eſt donatarius. & hic dicitur neceſſariã eſſe præſcriptionem. Sed dic maxime, uel dic & pro uel. C. de uerb. ſignifica. l. penulti. Vel dic quod ſicut eccleſia noluit hoc recipere contra ſe, ut xij. q. ij. quicunque militum. ita nec pro ſe. a Vel ibi loquitur cum dedit Imperator rem alienam tanquam alienam: hic tanquam ſuam. Vel hoc quod dicit de xxx. annis, refertur ad proximum, ſcilicet ad alios, & non ad imperatorem, ut extra de ſent. & re iudic. cum inter. in fin.

De hoc not. x. qō. iij. qa cognouim*.

Eccleſia quãto tēpore pōt rem priuati præſcribere.

a Vide ſ. xij. q. ij. c. quicunq;.

Poteſt etiã aliter diſtingui. Quæ quiſque ſua authoritate uſurpat, qa nullo titulo poſſidere incipit præſcribere nō poteſt. & in hoc caſu intelligenda eſt illa authoritas Gelaſij: Temporalis obiectio quæ per incuriã fortè generatur, nō poteſt diuellere diœceſim ſemel cōſtitutã, intelligendum eſt, ſi nullo titulo, ſed ſola uſurpatione eam poſſidere cœperit. Si uerò iudicis authoritate et priuilegiorum longa conſuetudine poſſidere cœperit, tunc temporalis obiectio actori ſilentium imponit.

Vnde Gelaſius Papa ait:

Debēt priuilegia. xxx. annis poſſeſſa, immobiliter obſeruari

CAN. VIII.

Placuit huic ſanctæ magnæq; ſynodo, ut res uel priuilegia, [a] quæ Dei eccleſijs ex longa cōſuetudine [b] pertinent, etiã ſiue a diuæ recordationis Imperatoribus, [c] ſiue ab alijs Dei cultoribus in ſcriptis donata, & ab eis per annos triginta [d] poſſeſſa ſunt, nequaquã a poteſtate præſulum eorum quæcũq; perſona ſecularis per poteſtatē ſubtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: ſed ſint omnia in poteſtate ac iuſſu præſulis eccleſiæ quæcunque intra xxx. annorũ ſpatia ab eccleſijs poſſeſſa fuiſſe noſcuntur. Quiſquis ergo clericorũ uel ſeculariũ contra præſentē definitionē egerit, tanquã ſacrilegus iudicetur: & donec ſe correxerit, & eccleſiæ propria priuilegia ſeu res reſtituerit anathema ſit.

Idem epiſcopis Dardaniæ inter cætera [e] inquit.

Repeti non poſſunt, quæ triginta annis quietè poſſidētur.

CAN. IX.

Poſt quingētos annos conſtituta Chriſti [f] quoſdam audio uelle ſubuertere: cùm triginta annorum lex [g] hominum non poſſit abrumpi.

4 *Item ſi de rebus eccleſiæ cōtrouerſia mota ē, et definitio ſubſecuta: etſi iniuſta ſit, tamē quia nō ſua ſed definiētis authoritate [h] poſſidere cœpit: tricēnalis [i] præſcriptio petitori ſilētiũ imponit: ita tamē, ut ſupputatio præſcriptionis nō à tpe definitionis ſed à deceſſu definientis exordium ſumat.*

Vnde in Toletano concilio [k] ſtatutum eſt.

Vita irritè diſponentis non poterit pertinere ad tricennium temporis.

CAN. X.

Si ſacerdotes [k] uel miniſtri dum gubernacula eccleſiarum admi-

e Inter cætera. Verba ſunt Gratiani.

f Poſt quingentos. Conſtituta Chriſti. id eſt, eccleſiæ alicuius.

g Lex. i. præſcriptio a lege introducta. lex eñ proceſſu temporis nō poteſt confirmari, quia ſi eſt iuſta, ſtatim ualet & confirmat. a ſi eſt iniuſta, nunquã ualet. ſ. diſt. iiij. erit autē lex. uidetur tamen ꝙ contra legem poteſt præſcribi ſpatio xx. annorum, ut ff. de orig. iur. l. ij. §. exactis.

Item ſi de rebus. Hæc eſt iiij. pars q. in qua dicitur quod tēpore prælati male alienantis, non currit præſcriptio, ſed poſt eius mortem ĩcipit currere. & hoc probat per cap. ſequens. Ioan. de Fant.

h Authoritate. Nã iuſte poſsidet, qui authore prætore poſsidet. xiiij. quæſt. v. dixit. extra qui fi. ſint legit. cũ inter. ff. de acquir. poſſ. iuſte. Arg. contra de pœn. diſt. ij. ſi quis ſemel.

i Tricennalis. Imo præſcriptio x. dierum tũc ſufficeret. nam plus facit ſententia, licet iniuſta, quam aliquod priuilegium, ut extra de ſent. & re iudi. cum inter. in fi. Ioã. Sed non loquit de tali ſententia, ſed de concordia, quæ definitio uocatur. B.

k Si ſacerdotes. Triplex caſus ſolet hic poni. Primus ſic: ecce epiſcopus alienauit res eccleſiæ in caſu illicito. dicitur hic quod uiuente epiſcopo nulla præſcriptio currit contra eccleſiam in rebus illis: ſed eo mortuo incipit currere. Et ſecundum hoc expone diffiniſſe. i. ſua diffinitione & authoritate alienaſſe. argument. xx. quæſt. ij. epiſcopus qui mancipia. & dic ſcribendo decreuerunt. i. decreto ſcripturæ interpoſito alienauerunt. Vel ſecundum alium caſum expone ſcripto decreuerunt. i. ſcripto tranſegerunt, & in fraudem. cum eñ nō poterat dare nepotibus ſuis, fingebat ſe habere litem

a Sed cōtra. iij. di. in iſtis. & §. ſeq.

Adde quod a, ponitur hic pro ex. ſimile in l. j. §. adeo. ff. de acq. rer. domi. Caſus tripliciter ponitur.

[redacted]

ſitem cum eis de illo, & tranſigebat cum eis. Tertius caſus eſt: epiſcopus tulit diffinitiuã ſententiã contra aliquam eccleſiã ſuper aliqua poſſeſsione eccleſiæ. & contra ius ſcriptum, [1] dicitur hic ꝙ ipſo uiuente nõ currit contra eã præſcriptio. Sed cum iſta ſententia lata fuerit contra leges ſcriptas, ut hic innuit, & ita nulla actio uel exceptio ex ea cõpetit, ut argu. ij. qõ. vj. §. diffinitiua. uerſ. itẽ ſi ſententia. qualiter etiã iſte poterit pſcribere poſt mortem? Dico ꝙ iſte nõ, ſed eius ſucceſſor: & ſic intelligitur extra de iure patro. cura paſtoralis. Vel dic ꝙ iſte bona fide poſſedit, quia ignorauit illã ſententiã non tenere, & ſic ſententia quæ nulla eſt, dat alicui cauſam præſcribendi: ſicut titulus qui non ualet, dat cauſam præſcribendi, ut extra de empt. peruenit. ff. pro empto. qđ uulgo. ff. pro leg. l. iij. & iiij. nec contradicit extra de ijs quæ ſi. a præla. cap. ij. quia ibi ſciente capitulo alienatio fuit facta poſſeſsionum, unde ibi poſſeſſor ſtatim tutus eſt, ſed hic capitulo contradicente. uel forte iſte non erat malæ fidei poſſeſſor: qa ignorabat ſententiã iniquam, uidetur tamen ꝙ illicite alienatis non poſsit currere præſcriptio. C. de bo. mater. l. j. & in hoc eſt deterioris cõditionis eccleſia quã minor ſiue filiusfamilias, quia non prius contra eum præſcribitur, quã ſuæ poteſtatis eſſe incipiat, ut C. de bon. quæ lib. quæcunque.

[1] Patet exemplũ extra de re iud. cũ cauſa. & hic intellectus ex eo perpendit, quia dicit contra patrũ ſanctiones ſecundum Hug.

niſtrare uidentur, cõtra patrum ſanctiſsimas ſanctiones de rebus eccleſiæ definiſſe aliqua dignoſcũtur: nõ ex die [a] quo talia ſcribendo decreuerũt, ſed ex quo talia moriendo [b] definita reliquerũt, ſupputationis [c] ordo ſubſtabit. [d] nuſquã etenim poterit ad tricẽnium temporis pertinere uita irritè iudicantis: quia ſtatus contractuum [e] non ſumpſit initium ab origine [f] æquitatis.

[g] *Item ea, quæ in beneficijs poſſidentur, ſine quæ metu hoſtilitatis internieñte diutius poſſeſſa fuerint, præſcribi nõ poſſũt.*

Vnde in Agathenſi concilio definitum eſt.

Quæ in beneficijs poſſidentur, præſcribi non poſſunt.

CAN. XI.

CLerici quilibet quãtacunque diuturnitate temporis de eccleſiæ remuneratiõe aliqua poſſederint, in ius proprium [g] præſcriptione temporis non reuocentur, [h] dummodo pateat eccleſiæ rem fuiſſe: ne uideantur etiam epiſcopi tempore adminiſtrationis prolixæ aut precarias cùm ordinati ſint facere non debuiſſe, [i] aut diu retentas facultates in ius ſuæ proprietatis poſſe transſcribere.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Quæ humanitatis intuitu aliquibus præſtantur, præſcribi non poſſunt.

CAN. XII.

SI epiſcopus humanitatis intuitu mancipiola, uineolas, uel terrulas clericis aut monachis uel quibuſlibet præſtiterit excolendas, [k] uel tempore tenendas, etiam ſi longa tranſiſſe annorum ſpatia comprobentur, nullum eccleſia

[a] Non ex die. Si. extra de tranſact. decætero. extra de cenſi. præterea. ſic xij. q. ij. ſi quos. ſic. ff. de diuerſ. & tempo. præſcript. cum hæres. in fine.

[b] Moriendo. Ideo quia licet quilibet poſsit male alienata reuocare: ut xij. q. ij. non liceat. non tamen ita de facili admitteretur, cum epiſcopus ſemper contradiceret, & ei literas de rato denegaret, argum. C. de annа. exceptio. l. ij. §. ulti. & C. de bon. quæ liber. l. iij. extra de iudic. cauſam.

[c] Supputationis. id eſt. reputationis.

[d] Subſtabit. id eſt, incipiet numerari.

[e] Contractuum. id eſt, contractus quem fecit epiſcopus, non habet iuſtum initium. hoc ideo dico, quia præſcriptio non eſt contractus.

[f] Ab origine. argum. initium ſpectandum, ut lxj. diſtinct. miramur. j. quæſt. j. principatus. extra de elect. dudum. ff. pro empt. qui fundum. & ff. de diuerſ. & temp. præſcrip. cum hæres. in fine.

[g] Item ea. Hæc eſt v. pars qõ. in qua dicitur quod ſi epiſcopus concedit alicui clerico uineas uel terras eccleſiæ, tamen non præſcribit eas poſſeſſor. & hoc probat per duo cap. Ioã. de Fant.

[g] CLerici. In ius propriũ. Hic patet & in ſeq. c. ꝙ coloni & precario poſsidentes, nullo tempore præſcribũt. [2] ut x. q. iij. quia cognouimus. extra de poſtu. bonæ. ij. Ita nec aliquis q alieno noĩe poſſidet, ut extra de p̄ſcript. ſi diligenti. Itẽ nec uſufructuarius, ut inſti. p quas perſo. no. acquir. §. fructuarius. Itẽ nec creditor. ff. de uſuca. nõ ſolum. §. quã pignori. & hoc ideo qa oẽs iſti alieno noĩe poſsident: vnde illi tãtũ dicuntur poſsidere quorũ nomine poſsidetur, ut extra de reſti. ſpo. c. cum ueniſſent. Si ergo uſque ad centũ ann. poſſes probare initiũ poſſeſsionis. i. ꝙ tuo nomine poſſeſſum eſt, non obſtat tibi aliqua præſcriptio: ut hic patet, & C. de pigno. act. nec creditores. & C. de præſcript. xxx. an. male. & hoc uerũ eſt, niſi uelis dicere, qđ per longã obliuionẽ aliquis pdet poſſeſsionem, per id quod eſt. ff. de uſuc. l. furtum. uel ſi tãtũ tempus effluxit qđ ignorat dñs. ubi ſit poſſeſsio illa ſita: ut ff. de acquirenda poſſeſ. ſi id quod in princip. Vel niſi illa pſona quæ poſſedit noĩe alieno, alij poſtea tradat poſſeſsionẽ, ut ff. de acq. poſ. poſsideri. §. ꝙ ſi ſeruus. aliter nunq̃ præſcribũt tales: niſi forte dño repetẽti non reddiderint poſſeſsionem, tunc poſſunt res tales pſcribi nõ ab ipſo, cũ malã fidẽ habeat, ſed a ſuo ſucceſſore. Nunc habes q̃ pſonæ non poſſunt pſcribere. Sunt etiã quædã impræſcriptibiles, ut contra iura libertatis non præſcribitur, ut ĩ eo. §. põt. Itẽ nec in tributis præſcribitur, ut ĩ. ea. §. porro. C. de præſcrip. xxx. an. comperit. Item nec in matrimonio. xxxiij. q. v. quod Deo. Item nec decima laico. ex̃. de præſcript. cauſam. Itẽ uidetur ꝙ nõ præſcribitur in repetitione rerũ peculij, ut C. ne de ſta. defun. l. repetitio. Item & in ſeruitutibus quæ continuam cauſam nõ habent, ut ff. de ſerui. ſeruitutes. Item in limitibus. ĩ. eo. c. licet. Item in procurationibus debitis ratione uiſitationis. extra de præſcript. cum ex officij. Item & in obedientia, ut extra eo. cum non liceat.

Præſcribere nõ poſſunt aliquæ perſonæ.

[2] Ad idẽ quod leg. & no. xij. q. ij. ſæpe ſic. ibi uideas.

Præſcriptio non habet locum in multis rebus.

[h] Non reuocentur. Argu ꝙ quæ de libertate ab aliquo facta ſunt, ei præiudicium non faciunt. ſupra j. quæſt. j. nullus epiſcopus. ij.

[i] Non debuiſſe. Si enim præſcriberent clerici, retardarentur epiſcopi ad conferenda beneficia, ut C. de bon. quæ libe. l. j.

[k] SI epiſcopus. Excolendas. ĩ. eo. q. j. poſſeſsiones.

Prima

Prima. Hæc eſt ſexta pars quæſt. in qua probatur, quod tempore hoſtilitatis nõ currit præſcriptio & hoc probat per duo cap. Io. de Fant.

a Prima actione. Id eſt, in tractatu primi diei ipſius concilij. ſ. diſt. j. c. ius gentium. & xxxiiij. q. j. c. j.

b Poſtliminio. Poſtliminiũ eſt ius amiſſæ rei recuperãdæ ab extraneo, & in ſtatum priſtinum reſtaurãdæ. ff. de cap. & poſt. reuer. poſtliminium. datur autem ſecundum leges poſtliminio reuertentibus, reſciſſoria itra quadriennium. inſti. de act. §. rurſus. C. de in integ. reſti. l. ult. ſi tamen non potuerit agere i hoc quadriennio p aliquos dies, reſtituitur ad eos. ff. ex qbus cauſis maio. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſi feriæ. ſecundum canones, cum non currat in hoc caſu præſcriptio, non dabitur reſciſſoria. Hic eſt ergo vnus caſus, ſcilicet hoſtilitas, in quo non currit præſcriptio. Alius dum uiuit iniquus alienator. ſ. ea. c. ſi ſacerdotes. Tertius cum uacat eccleſia. extra de præſcrip. de quarta. Vel cum quaſi uacat eccleſia, prælato ſcilicet lapſo in hæreſim. extra de pſcri. c. j. Alius eſt in pupillari ætate. C. quib. ex cau. in inte. reſt. non eſt ne. l. ulti. Alius eſt cum quis eſt in poteſtate patris: ut C. de bonis quæ lib. l. quæcunque. Alius eſt cum mulier eſt in matrimonio quo ad dotem. C. de iure do. l. in rebus. q2 non præſcribitur cõtra mulierem in dote repetenda, niſi ſoluto matrimonio, ut ibi dicit. Septimus cum quid debetur ad diem, uel ſub cõditione. tunc enim non currit præſcriptio niſi a tempore diei, uel extantis conditionis. C. de præſcrip. xxx. ann. l. cum notiſsimi. §. illud. Item & tempore excõmunicationis non currit præſcriptio extra de conceſ. præben. & eccle. non va. quia diuerſitatem. Item & in tempore illo quo quis impeditus eſt iuſto impedimento, non poteſt agere: ut extra de elec. ne pro defectu. & extra de appel. cap. ex ratione. & C. de in offic. teſta. contra maiores. & ff. ex quibus cauſis maio. l. quod quidem. & l. non enim.

:limi- diffini

Præſcriptio i quibus caſibus non currat.

prę iudicium patiatur: nec ſecularis legis præſcriptio, quæ eccleſiã aliquã impediat, opponatur.

Item ex concilio Hiſpalenſi, cui interfuit Iſidorus.

Temporis præſcriptio nõ obijcitur, ubi hoſtilitatis metus interuenerit.

CAN. XIII.

6 Prima actione a Theodulphi Malechitanæ eccleſię antiſtitis ad nos oblata precatio eſt, aſſerẽtis antiquã eiuſdẽ urbis parochiã militaris quõdã hoſtilitatis diſcrimine fuiſſe deciſam: & ex parte aliqua ab eccleſijs Aſtigitanę, Eliberitanæ, atq; Egabiẽſis urbiũ eſſe retẽtã: pro qua re placuit ut omnis parochia quam antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe eccleſiam ſuam quiſq; comprobaret, eius priuilegio reſtitueretur. ſicut enim per legem mũdialem ijs, quos Barbarica ſeueritas captiua neceſsitate tranſuexit, poſtliminio b reuertentibus c redditur antiqua poſſeſsio: non aliter & eccleſia receptura d eſt parochiam, quam ante tenuit cum rebus ſuis, ſiue ab alijs eccleſijs poſsideatur ſiue in cuiuslibet poſſeſſionem trãſfuſa fuerit. nõ enim erit obijcienda præſcriptio temporis, ubi neceſsitas e intererit hoſtilitatis.

Item Ioan. papa Paulino epiſcopo fungenti legatione in germania & Pannonia.

Tẽporis nõ currit præſcriptio ubi furor hoſtilitatis incumbit.

CAN. XIIII.

Porrò ſi de annorum numero fortè quis cauſatur, ſciat quia inter Chriſtianos & eos, qui unius fidei ſunt, numerus certus affixus eſt: cæterùm ubi paganorum & incredulorũ furor in cauſa f eſt, quantalibet prætereant tempora, iuri non præiudicãt eccleſiarum: quæ corporalia neſciẽtes arma g ſolũ Deũ & pro pugnatorẽ ſuũ, quando ei placuerit miſereri, patienter expectãt. Verùm ſi annorũ prolixitas in talibus impediat, Deus ipſe reprehendẽdus eſt, qui poſt quadringẽtos & xxx. annos filios Iſrael de duriſsima ſeruitute h Pharaonis, & fornace ferrea liberauit: ſed ipſe per ſe redemptor noſter humanum genus poſt annorũ millia, de inferni clauſtris eripuit.

7 *Tolluntur & præſcriptione illæ diœceſes, quas pprijs epiſcopis negligẽtibus alij ab hæreſi ad fidei integritatẽ reuocauerũt.*

Vnde in nono Aphricano concilio legitur. †

Si qui epiſcopi diœceſes ſuas lucrari Deo negligunt, poſt triẽnium eis conſtabunt epiſcopis, quorum ſtudio, fidei ſunt recõciliata.

c Reuertentibus. ſ. iij. q. j. c. redintegranda. ſ. vij. qõ. j. ca. paſtoralis. C. de poſtlim. re. l. ab hoſtibus.

d Receptura. Nã ius redit ut pridẽ, cum reddatur ſtatus idem: ut extra de elec. quia diligẽtia. ff. ſi ſer. uend. l. & ſi forte primo reſpon. ff. de ſerui. ruſti. prædio. l. & Atilicinus.

e Neceſsitas. Argu. quod non præiudicat patrono inueſtitura tempore hoſtilitatis facta, xxxiiij. q. j. cũ per bellicam. ſ. vij. q. j. cap. pontifices.

f Porrò In cauſa. Secus ſi manſueti ſunt Iudæi uel Saraceni, tales bene præſcriberent: argu. xxiij. quæſt. ulti. diſpar. Quidam tamen dicunt eſſe eccleſiæ priuilegium, quod etiam domiti non poſſunt pręſcribere. cum nec lege eccleſiaſtica regãtur, licet poſsint rõ priuati pręſcribere, dummodo legibus Romanis regantur.

Nã nõ ligãtur canonibus. xxv. qõ. j. §. j. uerſi. porro. ubi de hoc, & extra de diuor. gaudemus.

g Arma. Arg. clericos non debere mouere arma corporalia, etiam contra hoſtes: argumẽ. xxiij. q. viij. c. quicũque. nam lachrymę & orationes sũt arma clericorũ: ut xxiij. q. viij. ca. cõuenior.

h Seruitute. Arg. contra libertatem non pręſcribi. ſ. e. §. poteſt.

† Habetur in cõcil. Mileuitano. c. xxiiij.

Tolluntur. Hæc ẽ ſeptima pars quæſtio. in qua probat. quod ſi aliquis negligit loca ſua, & alius eps ea liberat ab hæretica fœditate, poſt triennium præſcribit: & hoc probat cap. ſeq. Io. de Fant.

Pla

CAN. XV.

PLacuit ut quicunq; epiſcopi neglig͂ut a loca ad ſuam cathedram pertinentia, in catholica unitate lucrari, conueniātur b à diligentibus uicinis epis, ut id agere non morentur: quod ſi intra ſex menſes c à die cōuentiōis nō effecerint, qui potuerit eas lucrari, ad ipſum pertineant: d ita ſanè, ut ſi ille, ad quē pertinuiſſe uidebantur, probare potuerit e magis illi' electā negligentiā ab hæreticis, ut impunè ibi ſint, & ſuā diligentiā f fuiſſe præuentā, ut eo modo eius cura ſolicitior uitaretur: cum hoc iudices epi cognouerint, ſuæ cathedræ loca reſtituantur.

Pōt etiā aliter intelligi præſcriptio illa longi tēporis, qua Gelaſius negat ſtatum parochiarum poſſe mutari. Longum.n.tp̄s (ſicut ex legib. habetur) decennium g uel uicennium intelligiť. Huius ergo tpis præſcriptio authoritate Gelaſij et ſecularium legum, eccleſijs obijci non poteſt. h

§ *Præſcriptionum, aliæ ſunt introductæ odio petētis, et fauore poßidentis: Aliæ tantùm odio petentis. qui.n. bona fide et iuſto titulo rē p̄ſentis i per decenniū, k abſentis uerò per uicennium tenuerit, perpetua l exceptione tutus erit, nō ſolùm aduerſus alios. ſed ēt aduerſus creditores m quibus res ipſa obligata fuerat, ēt aduerſus uerū dominū. Si uerò aliquo caſu à poſſeſſione ceciderit, ēt aduerſus uerū dominū, utiliter n rē uēdicare poterit, Si autē nullo titulo, bona tamē fide per tricennium rē alicuius poſſederit, ſimili gaudebit præſidio: bona uerò fides nō ad tractū medij tēporis, ſed ad initiū poſſeßiōis refertur. ſufficit.n. in initio o cuiq; bona fide poßidere cœpiſſe, etiā ſi medio tpe, ſcientiā rei alienæ habuerit: Hæ p̄ſcriptiones ītroductæ ſunt fauore poßidētis, et odio petentis: quia lex fauet ijs, q bona fide & iuſto titulo, uel bona fide tantùm poßidēt, odit autem et punit circa rem ſuā negligentes p & de-*

a **P**Lacuit. Negligunt. argu. quod delictum perſonæ quod eſt in omittendo, redundat in damnū eccleſiæ. Illud autem quod conſiſtit in faciendo non nocet eccleſiæ: ut j.q.vj.c. ſi epiſcopum. Arg. contra. ē. ead. c. licet ē. diſtinc. xxxv. c. eccleſiæ. Sed ibi nocet delictū quod conſiſtit in omittendo. Arg. contra. C. de acquiren. poſſeſ. l. ultima. ibi enim non nocet delictū, etiā quod conſiſtit in faciendo.

Ad idē extra de donat. ca. ij. ubi de hoc. & extra de præſcr. c. ij. in glo. ult.

b Conueniantur. Authoritate huius canonis. ſimi. lxv. diſtin. c. ultimo.

c Sex menſes. Deputatos ad admonitionem faciendā.

Hæc eſt expoſitio H. & L.

d Pertineant. Expleto triennio: ut hic in hoc titulo, & extra de præſcript. c. j. unde illud triennium eſt hic intelligendum, ſicut ibi intelligēdi ſunt iſti ſex mēſes, qui dantur ad admonitionem faciendam. dicit tamen H. quod perueniant ſtatim: tamen uſq; ad triennium poteſt epiſcopus ſuus locū illum rēpetere: ut extra de præſcript. c. j. & eſt hic ſpeciale fauore fidei, ut per triennium contra eccleſiam præſcribatur ius epiſcopale, & etiam limes: & excuſatur præſcribens hic authoritate canonis, licet habeat cōſcientiam rei alienæ, ar. ff. de noxa. & generaliter. & ſi rē pro derelicto habitam mihi uendas, licet ſciam eam in bonis tuis nō fuiſſe, ipſam uſucapio. ff. pro dereli. l. ult. arg. ff. de fundo' dot. l. j. Sed nūquid eccleſia læſa in hoc caſu pōt petere in integrum reſtitutionem? Poteſt dici quod ſic, niſi fuerint negligentes clerici & epiſcopus: arg. ff. de mino. l. uerum. § item quæritur. uel ſi uult ipſum negligentem cōueniet. xij. q. ij. c. monemus. & conſequitur ab eo indemnitatem. C. arb. tute. quicquid. alienauit enim, qui uſucapere permiſit. ff. de uerb. ſigni. alienationis.

Præſcribitur quādoque ex triennio iuri epiſcopali.

e Potuerit. Intra xxx. annos à ſententia.

f Diligentiam. Scilicet domini. ff. ad ſe. conſ. Tertul. l. ij. §. ſi mater. & extra de appel. oblatæ.

g Decennium. C. de præſcrip. decem uel uiginti ann. l. ultima. Ioan. de Fant.

h Non poteſt. Poſt hoc ſtatim lege illum §. ſed ſolam. cum cap. ſeq. nemo. ad hoc poſtea reuerſurus. dicitur enim quod dominus Iacobus interpoſuit iſtas leges: quod etiam conuincitur ex eo, quod illę concordantiæ bis ponuntur.

Præſcriptionum. Hæc eſt octaua pars quæſt. in qua ponit mentes legum de præſcriptionibus: quas tamē eccleſia non recipit contra ſe. Io. de Fant.

i Præſentis. Præſens dicitur, qui in eadē prouincia eſt: abſens qui in alia. C. de præſcri. decē uel uiginti ann. l. ulti. tamen abſens diciť quādoque, qui in iure non apparet. ff. de dam. infe. l. iiij. §. abeſſe. præſens etiam dicitur quandoque, qui in hortis eſt. ff. de procur. l. præſens.

Præſens & abſens qui dicantur.

k Per decennium. ſit etiam alio modo interruptio: ut ff. de uſuca. l. ei à quo. ff. de dona. l. qui pro donato. & C. ubi in rem act. l. ulti. & C. de p̄ſcr. 30. ann. l. cum notiſsimi.

l Perpetua exceptione. hoc habes C. de præſc. xxx. an. l. ſi quis emptionis.

m Creditores. Hoc ſi fuerit alius à debitore, aut eius hærede, uel de ſecundo uiuente debitore. debitor enim uel eius hæredes non poſſunt ſe defendere contra creditorem niſi quadraginta annis: ut C. ſi aduer. credi. l. j. & C. de præſcript. xxx. ann. l. cum notiſsimi. Vſucapio autē nunquam currit contra creditores: quia cauſa domini ſemota eſt à quæſtione pignoris. C. de pig. uſucapio.

Vſucapio nō currit cōtra creditores.

n Vtiliter. Arg. pro Io. & alijs, qui dicūt quod per præſcriptionem acquiritur dominium, ſecundum M. directe poteſt uendicare: quia ſecundum eum dominium acquiritur præſcriptione. undè illud aduerbiū utiliter, non eſt de tex. uel ſi eſt de textu, expone utiliter, id eſt, indubitanter uel efficaciter.

o Initio. Hoc non tenet ſecundum canones: quia oportet ex omni parte præſcriptionis habere bonam fidem: ut extra de præſcrip. quoniam.

p Negligentes. Vigilantibus enim, non dormientibus ſubueniunt iura: ut ff. ex quibus cauſis maio. l.

non enim.ff.de iis quæ in frau.cred.l.pupillus.

a Commodum. Quia ab eo rem illam non poterit euocare, qui mala fide eam poſſedit.

a Commodum. Nota quod uiolento detentori uel malæ fidei poſſeſſori, res uiolenter auferenda non eſt niſi incontinẽti.argu.iij.q.j.§.ult.nec ei tũc dicitur inter rumpi præſcriptio. ff.de ui & ui arma. qui poſſeſsionem.

b Poſſeſsionis. argum. aliqua ex quo coniunguntur uali da eſſe, quorũ quod libet per ſe ſeparatim inualidũ eſt, ut fama & teſtimoniũ unius teſtis:argu. contra.xxiij.diſtinct. quorundam.

c Interrupta. Fit autẽ interruptio dupliciter: naturaliter, & ciuiliter. Naturaliter fit occupatione aquæ, & aliis modis:ut ff. de acquir.poſ.qui uniuerſas §.j.& ij.Item ſi lõgo tẽpore omittitur poſſeſſio.ff.de uſuca.furtum.Item per corporalem cõpulſionẽ: & hoc nocet uel prodeſt omnibus.ff. de uſucap. naturaliter. Ciuiliter fit libelli oblatione:& hoc habet locum in annalibus actionibus tantum, quę interruptiõe tali perpetuantur. C. quãdo libellus principi.l.ii.Item fit per litis conteſtationem quę locum habet in ꝑpetuis actionibus. C. de præſcrip.xxx. ann.ſicut in rem. & hoc prodeſt tãtum ei, qui eam facit:& obeſt illi tantũ, contra quẽ fit: ut ff. de diuer.& tempo.præſcri. inter quatuor. ei tñ tantum prodeſt, qui eo animo cõteſtatur litem, ut ducat cauſam ad finem, ſed impeditur ꝓpter ſortuitos caſus:alias nõ prodeſt:arg. à ſenſu cõtrario. C.de præſcriptio.xxx.ann.l.ulti.& in auth.de litig.§.omnẽ. circa fi.col.viij.Item litis conteſtatio tunc tantum interrũpit, cum fit coram iudice ſuo, alias nõ: ut C.ne de ſtat.defun.l.pe.Interrumpitur etiã præſcriptio ſynodali proclamatione: ut extra de præſcrip. ſanctorum. Item cum exponitur ſecunda cautio:ut C. de præſcri. xxx.an.cum notiſsimi.§.ſed & ſi quis. Item cum quis

ſides. Quòd ſi mala fide rẽ alienã qs poſſidere cœperit, poſt triginta annos aduerſus omnẽ petentem exceptione tutus erit. Si uerò aliquo caſu à poſſeſſione ceciderit, actionẽ repoſcẽdi non habet: quia hæc prę̨ſcriptio nõ fauore malæ fidei poſſeſſoris, ſed odio tñ rẽ ſuam proſequi negligẽtis introducta eſt. Si aũt res ad creditorem ſuũ uel ad dominum peruenerit, detẽtionis cõmodũ habebit. Si uerò ad aliũ creditor uel alius dominus aduerſus eũ experiri poterit: nec ſibi ꝓderit exceptio medij tẽporis poſſeſſoris: quia nõ ab eo habuit cauſam poßidẽdi. Quòd ſi uiolẽter poſſeßio ad eos peruenerit, malæ fidei poſſeſſor indiſtinctè poſſeſsionis b cõmodum recipiet. Hæc de præſcriptionibus decẽnij uel uicennij uel tricennij intelligẽda ſunt, ſi ſine interruptione poſſeſſa probentur. Quòd ſi per naturalem detẽtionem poſſeſſio interrupta c fuerit, à die recuperatæ poſſeßionis noui triginta d anni in omnib. præſcriptionib. numerabũtur. Si per litis cõteſtationem, ab ultimo die litigij, xl. anni computabũtur. Quod ſi ab eo q in cauſa præſcribẽdi erat poſſeßionẽ aliquis nanciſcatur, tempus præcedẽs cũ ſuę poſſeſsionis tempore cõtinuare e poterit. Is autẽ cuius res præſcribitur, ſi litẽ conteſtari f nõ poterit uel ꝓpter aduerſarij g abſentiã uel infantiã, uel furoris laborem, cùm neminem tutorẽ uel curatorẽ habeat, uel qa h in magna poteſtate cõſtitutus eſt, intra conſtituta tẽpora præſidem adeat, libellũ ei porrigat, et hoc in querimoniã deducat: et ſic tẽporis interruptionẽ faciat. Si autẽ præſidem adire nõ poterit, ſaltẽ ad epiſcopum locorũ uel defenſorem ciuitatis eat, et ſuam manifeſtare uolũtatẽ in ſcriptis deproperet. Quod ſi præſes, uel eps uel defenſor abſuerit, liceat ei publicè proponere ubi domiciliũ i habet poſſeſſor: ſed cum tabellariorũ ſubſcriptione: uel ſi ciuitas tabellarios nõ habet, cum trium teſtiũ ſubſcriptione: k et hoc ſufficiat ad omnẽ temporalẽ interruptionem, ſiue triẽ

ſoluit uſuras. C.de præſcrip.xxx.ann.l.penulti. Item alium habes. ī.e.q.uer.is autem.cuius res. & extra de offic.ordi.paſtoralis.Item & alium caſum habes extra ut lite non conteſt.quoniam.in fi. Quandoque autem non interrumpitur præſcriptio, ſed dormitat, uacante ſcilicet eccleſia, & in pupillari ætate, & in aliis caſibus quos dixi.ī.e. prima actione.

d Triginta. Ergo naturalis iterruptio non ualet tantum, quantum litis conteſtatio: qa litis cõteſtatione perpetuatur actio uſque ad xl.an. ut C. de præſcrip. xxx. an. l. ulti. ſed in naturali interruptione non, ut hic. Similiter dico, quod nec illa cõuẽtio, quæ fit per executionem, perpetuatur ad xl.ann. cũ generaliter dicatur ꝙ omne ius & omnis actio tollit ſpatio xxx. anno. niſi ubi ſpeciale aliquid reperitur: ut C.de præſcri pt.xxx.an. cum notiſsimi.

e Continuare. Licet re uera aliquo tẽpore intermedio uacet poſſeſsio, ius tamẽ fingit eam cõiũctim puenire ad alium locum: ut ff. ex quib.cau. maio. cum miles. & eſt ſimile.ff.de acqui.hęred.placet.& ſic tẽpus præcedẽs dicit continuari tempori ſequẽti, quo alter incipit poſsidere, ſed contra eſt quod legitur.ff.de acqui. poſſ.l. Pomponius. §.ult. ubi dicitur ꝙ uitioſa poſſeſsio nõ continuatur non uitioſæ: ſed illud uerũ eſt in longa præſcriptione: ſecus in longiſsima.

f Litem conteſtari. C.de ann.excep. ut perfectius.

g Vel propter aduerſarij. Hoc bene tradit extra de offi. ordi. paſtoralis.

h Vel quia.ſ.ij.q.j.prohibentur.C.de epiſ.aud.l.ultl.

i Domicilium. Domicilium large dicitur quandoque habitatio.ff.de dam.infec.l.iiij.§. prætor. arg.ff. de lib agnoſc.l.j.in princ.& eſt ſimile extra de cleri. non reſid.ex tuæ.

k Subſcriptione. Argu.quod inſtrumento habenti ſubſcriptionem trium teſtium.ſtandũ eſt: etiam ſi per

 tabellio-

1 Ad hoc xij.q.j.nihil.ubi de hoc in gl. presbyter ergo in fi. Interruptio duplex.

2 Cõcor. l. naturaliter. & ibi Bart.ff.de pręſcr. gl. eſt ſimi.in uer.interruptio. in c. illud de præſcrip.

3 Alias, nõ. Idem Prã.Curt. in tract. d ſequeſ co. 15. Iaſon i l. ex hoc edicto. in principio col. iij. de eo ꝑ quẽ factũ erit. & in §. an nales. col. ulti.num. 134. inſti. de action. Hippoly. Marſi.ſingula 2.91. Andr. Alcia.de uerbo. ſigni. chart. 26. [redacted]

4 Iudice ſuo. Idem

Bald. c.illud. de pſcription. ubi etiam tenet ꝙ citatio non proſecuta non interrumpit: ſecus de cõteſtatiõe, & bene.

Actio perpetuatur litis cõteſtatione.

5 Et ſic habes qđ quis põt uti acceſſione tẽporis ex authoris ſui ꝑſona cũ cauſa ſuiſ que uitiis ff.de acq. poſſeſſ. l. Põponi9. §.cũ qui ix. ſecundum Lauren.

nij, ſiue longi tēporis ſiue triginta uel quadraginta annorum præſcriptio ſit.

Hæc de præſcriptionib. inter priuatos. Cæterum aduerſus loca religioſa nō niſi quadraginta annorū præſcriptio currit. Vnde in authēticis, Quas actiones tricēnalis pręſcriptio ꝑcludit, ſi loco religioſo cōpetant, quadraginta annis clanduntur. Et in Nouellis, Neq; decēnij[a] *uel uicennij, &c. In canonibus uerò eccleſia aduerſus eccleſiā trigīta annis,*[b] *monaſteriū aduerſus eccleſiam non niſi quadraginta annis præſcribere ꝑmittit.*[c] *Quòd ſi priuatus*[d] *primitias & decimas ſiue ſine tit ſiue cum tit. poſſederit, nulla temporis pręſcriptione tutus eſſe poterit. Quæ. n. ab initio de iure ſortiri effectū non poſſunt tractu temporis non conualeſcūt.*[e] *Vnde ſi liber homo longo tēpore pro ſeruo detineatur etiā ſi quadraginta*[f] *annorū curricula exceſſerint, ſola temporis longinquitate libertatis iura minimè mutilabūtur.*[g] *Ad hęc eccleſia res publica, primitiæ, decimatiōes ciuiliū functionum inſtar obtinent. Porrò publicæ functiones*[h] *præſcribi nō poſſunt. Vnde in ſeptimo libro. Codicis titu. de triginta uel quadraginta annorum præſcriptione Imperator Anaſtaſius.*

CAN. XVI.

IVbemus eos qui rem alienam per continuū annorū quadraginta curriculum, ſine aliqua interpellatione legitima poſſederūt,[i] de poſſeſsione quidem rei uel dominio nequaquam remoueri: functiones autem, ſeu ciuilem canonem, uel aliquam aliam publicā collationem impoſitam eis dependere compelli, nec huic parti[k] cuiuſcunq; temporis præſcriptionē oppoſitam admitti.

Sic ēt prædia ſiue ſint priuati, ſiue eccleſiæ, poſſunt præſcribi. Prouētus primitiarū & decimationū[l] *præſcriptione tolli nō poſſunt, etiam ſi à Romano*[m] *pōtifice quilibet laicus ſuper his reſcriptū impetrauerit. Reſcripta enim, quæ cōtra ius ſcriptū*[n] *impetrata fuerint niſi talia ſint, quæ illis, q bus data fuerint, proſint, et nulli obſint, nullius momenti eſſe cenſentur. Itē: decimæ Deo mandante ſacerdotibus et leuitis ſeparatæ ſunt: ut de ſorte dñi uiuant, qui in eius ſorte connumerātur. Nō ergo cuiuſquam priuilegio laicis*[o] *cōcedi poſſunt: ne diuinis mādatis authoritas humana præiudiciū inferat. Vnde Imꝑatores Valētinianus et Theodoſius.*

Vniuerſas terras, quę à colonis ſeu emphytenticarijs dominici iuris, reipub. uel tēplorū[p] *in qualibet prouincia uēditæ uel ullo alio pacto alienatæ sūt, ab ijs, qui perperam atq; cōtra leges eas detinēt, nulla longi tēporis*[q] *præſcriptione officien*

tabellionem confectum nō ſit: argu. C. qui po. in pig. hab. l. pen. Hodie autem duo teſtes æquipollēt tabellioni: ut extra de probat. quoniam cōtra. De hac materia nota. xj. q. iij. curæ.

Teſtes duo æquipollent tabellioni.

a Neque decennij. j. ea. q. iiij. neque.

b Triginta annis. Hoc hodie non tenet: ut extra de præſcrip. de quarta.

c Permittitur. j. e. q. iiii. poſſeſsiones.

d Priuatus. ut extra de præſcri. cum.

e Nō conualeſcūt. Sic j. q. j. principatus. Argu. contra extra de ma. contract. cōtra interdi. eccle. c. ult. & extra de conuer. coniug. placet.

f Etiam ſi quadraginta. C. de lōgi tēpor præſcrip. l. ulti. C. de præſcrip. xxx. uel xl. ann. cōperit.

g Mutilabuntur. Nec coſeſsio ei præiudicaret ſi cōfiteretur ſe ſeruū, niſi in inſtrumento hoc fecerit: ut C. de agri. & cenſit. cū ſcimus.

h Functiones. i. pēſiones agrorū.

Scilicet quæ debētur reipubli. Hug.

i Iubemus. Poſſederūt. C. de pręſcript. xxx. uel xl. ann. comperit.

k Parti. C. de fun. patri. l. ult. contra. ſed ibi priuilegium habuit ab imperatore, & præterea ꝑ xl. ann. nō ſoluit, inde tutus eſt ꝑ illa duo. j. ead. uerſi. quod ſi ab eo.

Decimæ an poſsint præſcribi ꝑ laicos.

l Decimationum. Videtur quod laicus poſsit decimas præſcribere, nā ius habet ꝑcipiendi, & petendi eas, ex quo ei cōceduntur ab epiſcopo: puta in feudum uel beneficiū ad tēpus. Ad hoc dicunt quidā, ꝙ laicus nullū ius habet in eis: nec habere pōt. j. q. iij. ꝑuenit. & ſecūdū iſtos planum eſt. Alij dicunt ꝙ cū ſic conceduntur laicu ab epiſcopo, laicus habet ius poſsidēdi, ſed illud ius non eſt ſpirituale, nec rōne illius iuris poſſet præſcribere: qa alieno nomine poſsidet. ſi uero uellet interuertere poſſeſsionē, tam inciperet eſſe malæ fidei extra de præſcrip. ſi diligenti. & ita non poſſet præſcribere eas: quia licet laicus ſit, tamen ſuper decimis in foro eccleſię conueniretur. Sed nōne ius ſpirituale percipiēdi decimas habēt leproſi: ut extra de eccle. ædifi. c. ij. & tēplarij, qui ſunt laici? Dic ꝙ non, ſed tantum à præſtatione ſunt liberi. quod ex eo patet, quia ſi prædiū de quo ipſi non præſtant decimas, deuoluitur ad eccleſiā, uel ad priuatum, ſtatim eccleſia utitur iure ſuo, & ſoluet priuatus decimas.

Quod dic ut no. j. ea. q. j. ca. ulti. de deci. quāuis. j. j. q. ij. peruenit.

m Etiā ſi à Romano. Quia in talibus papa nō uult diſpēſare. j. xxv. q. j. ſunt quidam.

n Ius ſcriptū. xxv. q. ij. reſcripta.

o Laicis. j. ead. q. vij. decimas. & cap. peruenit. niſi forte leproſis ſi huiuſmodi cauſa paupertatis & ītuitu eleemoſynæ remittantur. xxv. qō. j. §. ius ita. uer. quæcunque.

Vniuerſas.

p Vel templorum. id eſt, eccleſiarum.

q Lōgi temporis. Non dicit longiſſimi. unde bene præſcriberet qui à colonis emeret, & longiſsimo tempore: licet ſit argu. contra. xcvj. diſtinctio, bene quidem. nam malæ fidei poſſeſſor eſt

ex

te, iubemus reſtitui, ita ut nec pretiũ [a] quidẽ [b] iniquis comparatoribus repoſcere liceat.

9 De præſcriptionibus uerò longi tpis in Authẽticis inuenitur, collatione octaua, cõſtitutiõe ſexta:

Quas actiones alias tricennalis, decennalis, uicẽnalis p̃ſcriptio ſecludit, ſi loco religioſo cõpetunt, quadragĩta annis claudũtur, uſucapione [c] et quadriẽnij [d] præſcriptione ſuum locum habentibus.

10 Sed ſola præſcriptio xxx. an. et deĩceps: à qua tamẽ præſcriptione, priuilegia Romanæ eccleſiæ ſunt excluſa: quæ nõ niſi cẽtum annorũ ſpacio præſcribi poſſunt.

Vnde Ioann. viij. ſcribit Lodonico regi.

Priuilegia Romanæ eccleſiæ non niſi centum annorum præſcriptione tolluntur.

CAN. XVII.

NEmo de annorũ numero reſultandi ſumat fomentum: quia ſancta Romana eccleſia (cui Deo authore ſeruimus) priuilegia, quæ infirma Petri ſtabilitatis petra ſuſcepit, nullis temporibus anguſtantur, [e] nullis regnorũ partitionibus præiudicantur: [f] ſed uenerandæ Romanæ leges diuinitus per ora principũ [g] promulgatæ, rerũ eius p̃ſcriptionẽ nõ niſi per cẽtum annos [h] admittunt.

QVAEST. IIII.

OStenſum eſt [i] quãdo eccleſia aduerſus eccleſiã præſcribere poſſit. Nũc uidẽdum eſt ſi monaſteriũ aduerſus eccleſiam præſcribere ualeat: qđ Vrbanus ij. prohibuit dicens:

Tricennio temporis aliquid præſcribere abbates uel monachi non ualent. CAN. I.

POſſeſsiones eccleſiarum & epiſcoporũ [k] tricẽnales abbates [l] uel monachos habere omnibus modis prohibemus.

Sed ſi eis tollitur tricennalis poſſeſſio, à beato Gregorio conceditur eis quadragenalis præſcriptio.

Ait.n. Gregorius Papa Petro ſubdiacono. [t]

Quadraginta annorũ præſcriptio religioſis domib. cõceditur

CAN II.

VOlumus accedente te ad Panormitanã ciuitatem, quæſtionem ipſam tali ratione diſcutere: Dominio [m] rei apud poſſeſſorẽ ſicut hactenus poſſeſſum [n] eſt, uidelicet p̃manẽte: ut ſi monaſteriũ præfatũ ſancti Theodori fines, [o] de quib. certatio [t] mota eſt, incõcuſſos xl. annis poſſediſſe repereris, nullã deinceps (etiã ſi

ex quo emit rem illam eccleſiæ contra legum interdictum. C. de agri. & cenſit. quemadmodum.

a Pretium. Supra xii. q. ii. quiſquis. ĩ. xii. q. ii. Vulteranæ. cõtra. ſed hic fuit malæ fidei poſſeſſor. hoc not. ĩ. x. q. ii. §. qui uero.

b Quidem. Hoc notatur ĩ. x. q. ij. hoc ius. in fi.

De præſcriptionibus. Hæc eſt ix. pars q. in qua dicitur, quod præſcriptio contra eccleſiam nõ currit niſi xl. an. Io. de Fant.

c Vſucapione. Videtur ꝙ res eccleſiæ non poſſunt uſucapi: nec res fiſci. inſtit. de uſuca. §. res fiſci. C. de uſu cap. l. j. item res eccleſiæ cenſentur iure reipublicæ. C. de ſac. ſan. eccl. ut inter. præterea cum eccleſia reſtituatur iure minoris, melius eſt intacta iura eius ſeruari, quam poſt cauſam uulneratã remediũ quærere. C. in qui. cau. in integ. reſtit. non eſt ne. l. ultim. quidam tamen dicunt contra.

d Quadriennij. Hoc non approbo: ut patet per contraria ĩ. xij. q. ij. quicũque militum. ĩ. e. q. j. in canonibus. ut dixi ĩ. e. placuit.

Sed ſola. Hæc eſt x. pars quæ. in qua probat ꝙ contra Roma. eccleſiã nõ currit præſcriptio, niſi centenaria. Io. de Fant.

e NEmo. Anguſtantur. In ſuis priuilegijs.

f Præiudicantur. Supra xl. di. c. j.

g Principum. Supra xj. quæſtio. iij. Imperatores.

h Per centum annos. Similiter uſuſfructus ciuitati relictus, ſpatio centum annorum perditur. ff. de uſufruc. l. an uſusfructus.

Hæc p̃ſcriptio centum annorum olim locum habebat in qualibet eccleſia. C. de ſac. ſan. eccle. ut inter. ſed hodie tantum Romanæ eccleſiæ appropriata eſt in authen. hæc conſtitutio innouat conſtitutionem. col. viij. extra de præſcri. cum nobis. Ioan.

i OStenſum eſt. Hæc quæſtio quarta patet per ea, quæ dicta ſunt de p̃ſcriptione. dictum eſt. n. ꝙ & monaſteriũ contra eccleſiã, & eccleſia cõtra monaſteriũ xxx. annis non præſcribit. quo ad hoc enim non ad imparia iudicantẽ: ſed ſecundũ antiquos canones monaſteriũ & eccleſia ad imparia iudicantẽ in præſcriptione contra alios uel ab alijs. nam eccleſia contra eccleſiam, uel contra laicũ xxx. annis præſcribebat, & eandem præſcriptionem ab eis patiebatur, ſed monaſterium non: ut ĩ. e. c. j. innuitur.

k POſſeſsiones. Epiſcoporũ. Res ergo epiſcopi gaudent eodem priuilegio, quo & res eccleſiæ ar. ĩ. e. q. j. ſimiliter. ꝙ nõ credo. rẽ enim clerici uel epĩ præſcribũt laici [j] xxx. annis: ut extra eo. ſanctorum. Sed res eccleſiæ non. ĩ. ea. neq;. hoc ego intelligo de rebus eccleſiæ, quæ epiſcopi ſunt.

l Abbates. Id eſt, eos eſſe p̃ſcriptione tricennij tutos: ſ. quia poſſederunt rem alicuius eccleſiæ uel epĩ xxx. annis. hoc enim expeditum eſt hodie ꝙ non. Item in eccleſijs locũ non habet præſcriptio niſi xl. an. ut extra de præſcri. de quarta. Io.

VOlumus. m Dominio. i. poſſeſsione: ſicut alias poſſeſsio pro dominio ponitur ĩ. e. q. ij. uiſis. ff. de uer. ſi. interdũ. Io.

n Poſſeſſum. Sic patet quòd ille q eſt in poſſeſsione, uſq; ad finẽ cauſæ manebit i poſſeſsione: [4] ut viij. q. iiij. nõne. ĩ. qõ. vj. quoties. ij. cõtra. ſed ibi erat perſona ſuſpecta: ar. ff. qui ſatiſ. co. ſi fideiuſſor. §. ult. vñ tunc fructus ſequeſtrari debent: ut ff. de app. Imperator. in fi. ĩ. ii. q. vi. appellatione. alias res ante ſñiam non eſt auferenda poſſeſſori: ut xi. q. j. quia res.

o Fines. Prædiorum, non parochiarũ. Illi enim nõ præſcri-

[1] Pro iſto ultimodicto facit quod not. extra de his q̃ fi. à præla. c. ij. & uide qđ not. xcvj. diſt. bene quidem. in gl. nam ſi quis emit, &c.

Vſucapi nequeunt res aliq̃.

[3] Vt not. extra de in inte. reſti. ca. j. & c. auditis.

Vſusfructus eccleſiæ relictꝰ durat centũ annis.

[j] Laici. Et bene, q̃a patrimonialia clericorũ nõ gaudẽt priuilegio rerũ eccleſiæ niſi in caſib. à iure exp̃ſsis. Pan. c. eccleſia ſanctæ Mariæ de cõſtitu. Præſcribi poteſt res epiſcopi.

[t] Epiſtola. ix. li. j.

Hoc intellige ſecundũ determinationem eius, quod habet extra lib. vi. de priuil. cũ perſonæ. §. ult. nam ubi quis fundat ſuam intentionẽ de iure cõmuni ſec[us] uidetur, ut ibi.

[t] cauſatio.

quid Romanæ eccleſiæ [a] competere potuit) patiaris ſuſtinere calumniam: ſed quietem eorum incõcuſſam [b] omnibus modis procurare. ſin uerò actores eccleſiæ non eos poſſediſſe xl. annis inconcuſſo iure mõſtrauerint, ſed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuiſſe quæſtionem eorundem finium: electis arbitris [c] tranquille, & legaliter ſopiatur.

Item ex nouellis Iuſtiniani.

De eodem.

CAN. III.

NEq; decennij neq; uicennij uel xxx. annorum poſſeſsio uel præſcriptio, ſed ſola xl. [d] ann. curricula religioſis domibus opponantur: non ſolùm in cæteris rebus, ſed ẽt in legatis & hæreditatibus. Sicut ergo religioſis domibus ex lege nõ niſi quadragenaria eſt obijciẽda ꝓſcriptio, ita & authoritate Gregorij aduerſus alias eccleſias præſcribere poſſunt eodẽ ſpatio temporis.

QVAESTIO VI.

1 ps *QVòd aũt [e] ea, q̃ eccleſię debent, rectores eiuſdẽ ſua authoritate iudicib. ꝑtermiſſis repetere nõ ualeãt, beatus Gregorius teſtat̃ dicẽs:* †

Iudicio non manibus, res eccleſiæ defendantur.

CAN. I.

COnſuetudo noua in hac eccl'ia [f] & ualde rephẽſibilis erupit, ut cũ rectores eius patrimonij urbana uel ruſticana ꝑ

præſcribuntur.ſ.e.q.iij.licet.& c.inter memoratos.

Eccleſiæ.ſ.e.q.iij.nemo. contra. ſed hic monachi poſſederunt tantum ius emphyteuticarium, & præſcripſerunt ius quod clericis competebat: quia erant emphyteutæ Romanæ eccleſiæ. Vel dic ꝙ licet ius Romanæ eccleſiæ non poſsit per ſe præſcribi, præſcribetur tamen cum uniuerſitate. Argu. extra de iure patr. ex literis. ff. de cõtrah.emp. in modicis Vel licet confirmetur hæc ſententia quo ad ipſos litigantes: non ideo præiudicabitur Romanæ eccleſiæ cum uoluerit ius ſuum proſequi. extra de ca. mo. dilectus.ar. extra de ſent. & re iud. cum ſuper controuerſiam. & cap. ſuborta. unde non eſt inconueniens ꝙ cõtra eccleſias ſubiectas ſoli Papæ pręſcribat in rebus aliquibus: quia hoc non fit in præiudicium Romanæ eccleſiæ, quia eodem iure tenetur nunc illa Romanæ eccleſiæ, quo prior tenebatur. Et ſi uere uelimus loq, nec Romana eccleſia aliquid præſcribit nec aliquis contra eam præſcribit: qa Romana eccleſia cum aliquid contra aliam præſcribit, nõ plus iuris propter hoc habet quam prius habuit: quia illa prius fuit ei ſubiecta: cum ipſa in omnibus eccleſijs habeat plenitudinem poteſtatis: ut ij.q. vj.decreto.

Præſcriptio utrũ poſsit currere contra Romanam eccleſiam.

[b] Inconcuſſam. Ecce ꝙ qui obijcit interruptionem, eam probare debet. ſic qui obijcit præſcriptionem, eam probare tenetur:ut ſ.e.q.iij.inter.& c.dilecto. ſimiliter & qui obijcit malam fidem, eam probabit. & ſi unus obijcit præſcriptionem & alter interruptionẽ, utriuſque teſtes audiuntur:ut extra de præſcrip.illud. Sed ſi iam lata eſſet ſententia ſuper præſcriptione, poſtea non admittitur reliquus ad aliquid probandũ. extra de præſcrip.ſanctorum.hic tamen contrariũ innuitur. Sed nunquid ille, qui probat præſcriptionem, tenetur probare ſe continue poſſediſſe? Hoc certe eſt impoſsibile probare:ſed ſufficit probare ꝙ à principio poſſedit, & in fine, & quãdoq; in medio. nam extrema tempora ſunt quandoq; conſideranda in præſcriptione:ut C.ne de ſta. defun ſi mater. & C. de apo. publi. quicunque lib. x. Argumen. contra. ff.de diſtra. pig. & ſi is.

Præſcriptionẽ ꝓbãs an debeat docere de continua poſſeſsione.

[c] Arbitris. Si te habuerunt ſuſpectum: argumen.xj. quæſtione.j.peruenit.

[c] Arbitris.i. inſpectoribus uel menſoribus: ut ff. ſi men.fal.mo.dixe.l.ij.ff.ſi.regun.ſi irruptione. ſ.e.q. iij.ſinter. Alius ergo cognoſcit hic de præſcriptione, & alius de interruptione. nam & ita continentia cauſæ diuiditur, contra illud de ſequeſtra.ad hoc. ſed hoc fit hic, quia ſub ea forma dominus Papa delegauit cauſam. ſic j.q.vj.placuit.& extra de re iu.de cætero.

[d] NEq; decennij. Quadraginta. Sic extra de præſcri. de quarta. Sed nõne contra Ciſtercienſium eccleſiam, quæ ualde eſt priuilegiata, præſcribitur ſpatio xxx. ann. ut extra de priuile. ſi de terra? Sol. in actionibus uel exceptionibus q̃ communi iure competunt, tenet ꝙ hic dicitur: ſed in actionibus uel exceptionibus quæ contra ius indulgentur, citius præſcribitur: ut patet extra de cõſti. cum acceſsiſſent.in ſi. Et hæc eſt rõ, qa non uidentur deterioris conditionis eſſe, ſi reuertuntur ad ſuũ priſtinũ ſtatum: ut xxxv. di.ab exordio. ſicut uides quòd licet conditio dotis per pactũ non poſsit fieri deterior, tamen ſi primo fecit mulier pactum ꝙ hodie reddetur ei dos, deinde facit pactum ꝙ uſq; ad annum: ex quo modo cõditio dotis reuerſa eſt ad ſuam naturam, non dicitur deterior facta: ut ff. de pact. ſi unus. §. quod & in ſpecie & eſt ſi. C. de teſt. hac conſultiſsima. §.ſi quis autem. Vel dic quod ibi nõ ratione præſcriptionis præiudicatur eis, ſed ratione taciti conſenſus. 1 Vel dic quod licet exceptio perpetua ſit, & actio temporalis: ut ff. de except. doli.pure. §. ult. tamen facilius perditur exceptio, quam actio: nam actio non perditur niſi uſque ad xl. annos, ſed exceptio uno actu perditur: ut extra de conſtit.cum acceſsiſſent, & extra de præben.pro illorum.in ſi.C.de iure do. impet.l.ij. & ff.de procura.Pomponius.§.rati.

Præſcriptio an currat cõtra Ciſtercien.

† Epiſtola 44. ſeu c.88. li.4.

1 Hic uideas qi. not.j. q.j. nullus epiſcopus.iij & xvi. q. ii. cap.j.

QVod autem. Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima dicitur ꝙ nemo debet ponere uexilla in rebus ſuis. Secũda ibi, Quod autẽ. Tertia ibi, Econtra. Io.de Fant.

[e] Quod autem. Hæc q. habet duos articulos. Primus eſt an prælati eccleſiæ authoritate ſua res eccleſiæ repetere ualeant abſque iudice. & quidem non:ut j.e.c. j. Secundus eſt utrũ cadant à cauſa ſi ſua authoritate uſurpent quæ ad ſe pertinere putant. & quidem in cã eccleſiaſtica licet uſurpent ſua authoritate, non cadũt à cauſa. j.e.ſi epm.in cauſa propria ſic. C.unde ui.ſi quis in tantam.& j.e.placuit.niſi in caſibus no. C. quando liceat unicuiq; ſine iudice ſe uindi.l.j.

[f] COnſuetudo. Eccleſia.i. Romana. prohibet tamẽ & in alijs.j. e.cap. Et ita eſt hic argu. ꝙ ſi Papa cum aliquo cauſam habet, nõ debet ipſe eſſe iudex, & rem occupare, ſed arbitros eligere:ar. ii.q. vii.nos ſi. alioqui cadet à re:ut in auth.de mã.prin.col.iii.§.ult. C.ut nemini liceat ſine iu.l.una. C. ut nemo priua.ti. l. j.C.de ijs quæ pœ.nomine.l.j. tamẽ ſi uult eſſe iudex in cauſa eccleſiæ, poteſt eſſe. ut dixi ij. q.vii.ſi q ſunt.

Papa iudex eſſe non debet in cauſa propria.

Titulos.

dia iuri illius competere poſſe ſuſpicant̄,fiſcali more titulos a imprimant: atq; quod competere pauperibus poſſe exiſtimant, nō iudicio,ſed manibus b defendāt : c & qa cùm prædicatores ſuos ueritas nihil per contentionē agere præcipiat,etiā ipſum litigioſæ contentionis malū tranſcēditur:& res quęlibet cū æſtimatur eccleſiæ poſſe competere, per uim tenetur: proinde pręſenti decreto cōſtituo, ut ſi quis eccleſiaſticorū unquam titulos ponere ſiue in ruſticano,ſiue in urbano prædio ſua ſponte d præſumpſerit, anathema ſit. & reſponderunt omnes: anathema ſit. Is autem qui eccleſiæ præeſt, ſi hoc uel ipſe fieri præceperit, uel ſine ſua præceptione factum, digna punire animaduerſione neglexerit, anathema ſit. Reſponderunt omnes, Anathema ſit.

2 *Quòd autem quiſquis ſua authoritate quod ſibi deberi putat, uſurpat, nec per iudicem repoſcit cadat a cauſa, ex authoritate Mileuitani concilij habetur, in quo ita ſtatutum legitur:* †

Cauſæ ſuæ detrimentum patiatur epiſcopus, qui eccleſias ſuas ab alio detentas propria authoritate quærit adire.

C A N. II.

PLacuit ut quicunq; epiſcopi eccleſias, uel plebes, quas ad ſuam cathedrā exiſtimant pertinere, nō ita repetierint ut cauſas ſuas epiſcopis iudicantibus agant, ſed alio retinente irruerint, ſiue uolētibus e ſiue nolentibus plebibus, cauſæ f ſuæ detrimentū patiantur: g & quicunque hoc iam fecerint, ſi nondum inter epiſcopos eſt finita contentio, ſed adhuc inde contendunt:ille inde diſcedat, quem conſtat prætermiſsis iudicibus eccleſiaſticis irruiſſe. Nec ſibi quiſquam blādiatur, ſi à primate ut retineat literas h impetrauerit: ſed ſiue habeat literas,ſiue non habeat,cōueniat eum qui tenet, & eius literas accipiat: ut eū appareat i pacificè k tenuiſſe eccleſiā ad ſe pertinentem. Si autē ille aliquam quæſtionem retulerit, l per epiſcopos iudices cauſa finiat̄: ſiue

a Titulos. id eſt, uexilla, uel alia ſigna. hoc enim ſoli principi eſt permiſſum: ut C. ut nemo priua. tit. l. ij. & qui ſigna imprimit rebus propria authoritate ſi eſt de plebe, decapitatur: ſi nobilis, proſcribitur. C. ut nemo. priua. titu. l. ij.

b Sed manibus. xxiij. q. viij. conuenior. & c. quicunq; ī. xv. q. vj. authoritate. contra ī. lxiij. diſt. Adrianus. contra. j̄. xxiij. qō. viij. occidit. Sol. ibi dicitur de materiali & ſpūali gladio, ſed ſingula ſingulis referuntur. Hic enim nō poſsidet, ſed alij auferre conat̄. Vel ſecus cum poſſeſſor non uult ſtare iuri.

c Defendāt. id eſt. petant: ut diſt. viij. quo iure.

d Sponte. id eſt, ſua authoritate. Ioan.

Quod autem. Hæc eſt. ij. pars quæſtio. in qua dicitur quod nullus ſine iudice debet aggredi rem ab altero poſſeſſam, q̄ credit ad ſe pertinere. Ioan. de Fant.

Quod autem. Hic eſt ſecundus articulus huius quęſtiōis. Dicas ergo, ut rebus eccleſiæ non habet locum conſtitutio, ſi quis in tātam. C. unde ui. qa delictū prælati. &c. ut j̄. ca. ſi epiſcopum. & pręlatus poteſt facere meliorem conditionem eccleſiæ, nō deteriorem: ut extra de in integ. reſti. requiſiuit. ſicut nec ſua ſio tutoris uel uiolētia præiudicat pupillo: ut C. unde ui. l. meminerint.

e Placuit. Siue uolentibus. argu. q illicitus conſenſus non habetur pro conſenſu. xciij. diſtin. ſi quis epiſcopus. extra de elect. Oſius. xviij. q. ij. ſi quis abbas. C. de ſalgamo hoſpitibus non præbendo l. j. lib. xij. & C. de rapt. uirg. l. una. Arg. contra. xxviij. diſtinct. diaconi.

f Cauſæ. quantum ad poſſeſſorium iudicium etiam, quia puniri debet in litis æſtimatione ſi habet ppria, ad ſimilitudinem eius quod de tutore dicitur C. de adminiſt. tuto. non eſt ignotum. & C. unde ui. meminerint. ut ſicut factum tutoris non redundat in pupilli damnum, ita nec hoc delictum perſonæ redundabit in damnum eccleſiæ.

g Detrimentum patiātur. quia deponitur: & ſic nō aget. xij. q. ij. monemus. aliter exponit G. j̄. e. q. §. ulti. & punitur publicatione bonorum; arg. C. unde ui. meminerint. & in expenſis. C. de admini. tut. non eſt ignotum. Sed contra. ij. q. vij. lator. ſed quod ibi non punitur raptor, ex miſericordia factum eſt: ſed adhuc eſt contra xviij. q. ij. Eleutherius. ibi. n. presbyter cuiuſdam epiſcopi ſpoliauit monachos pro iure epiſcopi conſeruando: ſed tamen nō dicitur ibi quod mandauerit hoc epiſcopus. Sed uidetur q ſi epiſcopus occupet huiuſmodi rem conſenſu canonicorū, quod præiudicet eccleſiæ, argu. C. de ſacroſanc. eccle. iubemus. xxv. qō. ij. ita. ſed hoc non concedo. arg. xij. q. ij. ſine exceptione. & arg. xviij. quæ. ij. ſi quis abbas

h Literas. confirmationis, quæ non ualent in re uiolenter poſſeſſa. C. unde ui. authoritatem. ſicut nec priuilegiū ſup re litigioſa: ut extra de teſtib. cauſam. ſic extra de cōfirma. uti. c. examinata.

i Vt eum appareat. nō autem auferat ei per uim. Vel dic ut eum appareat detētorem primum.

k Pacifice. id eſt, iure, &c.

l Retulerit. forte excipiendo q non inuaſit, & ita referat quæſtionem de eiectione ante reſtitutionem. uel repetendo, uolens repetere quod inuaſit, & ita referat quæſtionem ex ſententia, uel ex limite, uel ex aliquo iure. & hoc intellige dū toleratur. extra de reb. eccle. non alie. ſi quis presbyterorum. xij. q. j. præcipimus. arg. C. de ſac. ſan. eccle. iubemus. Ioan. Sed ſi in modum exceptionis aliquid proponitur, quare idem iudex non cognoſcit de exceptione: uel ſi in modū reconuentionis proponatur, ideo non intelligas de exceptione uel reconuentione: ſed hoc uult dicere, quod facta reſtitutione poteſt agi de proprietate coram iudicibus electis cum ſuſpectū habēt primatem, argu. xj. q. j. peruenit. Eſt autem argu. ex eo quod dicitur literas impetrauit, quod primas poteſt concedere priuilegiū. extra de ijs quæ fiunt à præla. quanto. ſimiliter archiepiſcopus: ut ix. qō. iij. per ſingulas. ſed non in diœceſi ſuffraganei. extra de exceſ. præla. ſicut unire. niſi hoc fieret de conſenſu omnium epiſcoporum: ut ix. q. iij. archiepiſcopus. Item per tale priuilegium non confirmatur, niſi quod alias eſt legitimum.

Conditio l. ſi quis in tantā. non habet locum in rebus eccleſiæ.

i Vel dic ut not. extra de do. c. j. de hoc etiam no. infra, cap. proximo.

† ca. xxj.

Priuilegiū poteſt concedi à primate.

gitimum. nam ſolus papa id quod nullum eſt, facit ratum authoritate ſua. ſi ex certa ſcientia hoc faciat. argu. ĩ. ea. ſi epiſcopum. licet alias confirmari non dicatur, niſi quod ante firmum erat. extra de fide inſtru. c. inter dilectos.

Econtra. Hæc eſt iij. pars quæſtio. in qua probat per ſex authoritates q delictum perſonæ in dãnum eccleſiæ redũdare nõ debet. imo perſona tantum puniatur. Io. de Fant.

per eos, quos eis primas dederit, ſiue per eos quos ipſi uicini cum conſultu primatis delegerint.

3 *Ecõtra Gregorius Ioanni defenſori eũti in Hiſpaniam ſcribit dicens:*

Delictum perſonæ in damnũ eccleſiæ conuerti non debet.

CAN. III.

SI epiſcopũ (quod ab ſit) talem culpam cõmiſiſſe conſtiterit, ut conſtet eum nõ irrationabiliter eſſe depoſitum, eadẽ eius depoſitio a confirmetur, & omnes res ſuæ eccleſiæ, quæ ablatæ fuerunt, reſtituantur: quia delictũ b perſonæ c in dãnum eccleſiæ d non eſt conuertendum. ſi autẽ, ut dicitur, quia Comitiolus defunctus eſt, ab hærede eius, quæ iniuſtè ab illo ablata ſunt, ſine excuſatione reddantur. e

Idem Petro ſubdiacono. †

In perſonam delinquentis, nõ in facultates eius ultio pcedat.

CAN. IIII.

COgnouimus quòd ſi quis ex familia culpam fecerit eccleſiæ, non in ipſum, f ſed in eius ſubſtãtiã uindicetur. De qua re præcipimus ut quiſquis culpã fecerit, in ipſum quidem (ut dignũ eſt) uindicetur: a communione g autem eius omnino abſtineatur.

a SI epiſcopum. Depoſitio. licet mala fuerit: & hoc propter ſcandalum. 1 ſic iij. q. vj. hæc quippe.

b Delictũ. ſic xviij. quæſtio. ij. Eleutherius. contra.

c Perſonæ. ĩ. xxv. q. ij. ita nos. contra. Sed ibi potius puniti ſunt delinquẽtes quã eccleſia. uel bene punit eccleſia nõ in honore, ſed in facultatibus ob delictũ perſonarum. ĩ. ea. q. iij. placuit.

d In damnum eccleſiæ. xxv. q. ij. ita nos. contra. ſed ibi potius puniũtur delinquentes quam eccleſia. Item contra ĩ. ea. qõ. iij. placuit. ſed delictũ quod cõſiſtit in omittendo, bene præiudicat eccleſiæ: ſed quod in faciẽdo, nequaquã. alienare tamen dicitur qui uſucapere p mittit. ff. de uerb. ſignific. alienationis. Item contra ĩ. liiij. diſt. ſi ſeruus. ubi dicitur quod pro uno ſeruo epiſcopus duos debet recompenſare domino. ſed intelligẽdum eſt illũ debere reſtituere duos non de rebus eccleſię, ſed ð reb. pprijs ſi quas habeat.

e Reddantur. licet ad eum nõ peruenerit, tenetur ex maleficio defuncti, ſecũdum canones. extra de pig. ca. iij. xij. q. ij. epiſcopus qui filios. arg. xcvj. diſtin. bene quidem. extra de rapt. in literis. ſicut hę res defuncti tenetur condictione furtiua. ff. de cõdic. furt. ſi pro fure. §. condictio. ff. ui bon. rap. l. ij. §. ulti. quia illa oritur ex maleficio, etiam ſi lis cum defuncto conteſtata non ſit: imo præſumitur perueniſſe ad eum, ex quo in uniuerſum ſuccedit: arg. extra de uſuris. tua. Sed hoc ideo. quia ibi defunctus fuit obligatus ex quaſi contractu propter indebitum ſolutum: & bene conuenitur hæres, licet ad eum nihil peruenerit. Sed obijcitur: ſi pro uſuris repetendis agitur actione ex quaſi contractu, quid ad eccleſiam ſi agitur ex contractibus ratione pacti: ergo hæres nõ eſt cõueniẽdus? Reſpõdeo: licet ex cõtractu agatur, tamen uerſatur ibi delictũ: unde hęres poteſt conueniri: ut ff. de actio. & oblig. l. ex contractu. ſecundum legem autẽ nõ tenet ex delicto defuncti, niſi lite conteſtata. C. ne ex delicto defun. l. j.

1 Et metu principis hoc factum fuit, ſcilicet q depoſitio fuit cõfirmata ar. ĩ. ea. q. j. frater.

1 Epiſtola 42. li. 2.

Hæres an teneat ex maleficio defuncti.

2 Cõcor. text. in l. ueteris C. de contrahen. & cõmit. ſtipu. & in l. unica. C. ut actio ab hære. & contra hære.

Idem.

Res eorum, qui ex clero labuntur, ſimul cum ipſis monaſterio tradantur.

CAN. V.

DE lapſis ſacerdotibus, uel quolibet ex clero obſeruare te uolumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione miſcearis: ſed pauperrima regularia monaſteria require, quæ ſecũdum Deũ uiuere ſciunt: & in eiſdẽ monaſterijs ad pœnitentiam lapſos trade: & res lapſorum in eo loco proficiant, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipſi ex rebus eorũ ſubſidiũ h habeant, qui de correctione eorum ſolicitudinem gerunt. Si uerò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur: ita tamen ut eorum ſtipendia, qui in pœnitentiam dati fuerint eos ſufficienter debeant procurare. Si qui uerò ex familia eccleſiaſtica ſacerdotes, uel leuitæ, uel monachi, uel clerici, uel quilibet alij lapſi fuerint, dari eos in pœnitentiam uolumus: ſed res eorum i eccleſiaſtico iuri non ſubtrahi: ad uſum tamen ſuũ accipiant, unde ad pœnitentiam ſubſiſtant: ne ſi nudentur, locis, in qbus dati fuerint, ſint oneroſi.

f COgnouimus. Nõ in ipſum. id eſt, non propria, ſed eccleſiæ. 3 põt enim in propria puniri. xxj. quæſt. ulti. ſi quis cuiuslibet ſi illã pœnam plus timeat.

g A communione. ſcilicet rerum eius: id eſt, non communicemus facultates eius nobis, ſed locus, in quo acturus eſt pœnitentiam puteturt: ut ĩ. ead. de lapſis. uel cõmunione rerũ eccleſię ſibi commiſſæ. nõ enim ppter hoc res ſunt eccleſiæ auferendę, licet hoc quotidie fiat ab epiſcopis: & forte non minus iniuſte, cum pœna pecuniaria magis timeatur quã corporis: & ideo iuſtẽ uidetur poſſe fieri: argu. xxiij. qõ. iiij ca uindicta. extra ut lite non conteſt. quoniam. in ſi. Et intelligunt quidam hoc dictum eſſe de libertis eccleſiæ promotis, qui omnia, quæ acquirũt, ipſi eccleſiæ acquirũt: ut extra de ſer. non ord. ca. iij. unde ne propter eorum delictũ damnificetur eccleſia, ſtatuitur hic, ut puniantur in perſona. & non in rebus. Res. n. eccleſiæ non poſſunt confiſcari: ut ĩ. ead. quæſtio. j. in canonibus. & §. nouarum.

h DE lapſis. Subſidium. Argu. ad quẽ ſpectat onus, &c. xij. q. ij. charitatem xxvij. qõ. i. ſi quis rapuerit. ĩ. 50 diſt. ſi quis epiſcopus. ĩ. xij. q. v. ca. ult. ff. de reg. iur. ſecundum naturã. Nam naturale eſt, commoda eum ſequi, &c. C. de fur. & ſer. cor. l. ſi. §. ſed eſt.

i Sed res eorum. Videtur hic, quod ſi clericus remouetur

3 Scilicet ſibi cõmiſſæ. & ſic facit ad propoſitũ Gratiani.

Eccleſiæ res non cõfiſcantur.

ceatur ab eccleſia ſua, ꝙ omnia ſua ei reddantur? ut extra de cle.cõiug.ꝙ à te.& extra de renun. ca.iij. & 27.q.j.ſi quis rapuerit.ſed hoc nõ concedo.xij.q.ij.nõ liceat.ſed dico ꝙ tantũ uſusfructus illorũ debet habere tempore uitæ ſuæ.& ſic intellige ꝙ hic dicitur.

a S I fortaſsis. Non inutilis. ꝑpter hoc ꝙ prælatus inutilis fact⁹ ē. quaſi diceret, inutilitas prelati non debet redundare, &c.

b E Piſcopo. Subijciat. cum coepis. Vel ſecundum Hu. ſolus hoc faciat. ǰ. 18.q.ij.ſi qs abbas. Arg.epm poſſe dpo nere abbatē. & hoc uerum eſt ab honore, nõ ab ordine: ſicut de monacho dicitur ſ. lxxxj. diſt. ualer.& ſ.j.q.v.c.j.

c I Llud. In uſum. qñq; tamē res eccleſiæ dantur in proprietatem. xij. q.ij. bonæ.ſed cum dantur intuitu officij, non: ut hic.

d Auferre. ǰ. e.q. ult. inuentum.contra.ſ.di. lxxiiij.geſta. Argu. ſ.e. q.j. poſſeſsione cõtra. Sed dic nullatenus, id eſt, uſq; ad tempus præſtitutum.

e Pro qualitate. Vide meliorē conditionem clericorum percipiētium aliquid in eccleſia, propter obſequiũ aliqđ, uel extrinſecam probitatem, quam canonicorũ, q̃ ob delictum nõ amittunt illud, ſed habēt uſq; ad obitum ſuum: arg.hic, & xij. quæſt. ij.ſæpe. Vel dic auferre præſumant, non dico ei, ſed eccleſiæ. & ſic facit ad propoſitum G. ꝙ delictum perſonæ non redundat, &c.

f Meliorem. Extra de in integ.reſtitu. requiſiuit & hoc uerum eſt in acquiſitis: ſecus in acquirendis. C. de acqui. poſ. ex liberis. ſed ſi propria habet prelatus, agatur contra eũ. C. arbi.tut.quicquid. & xij.q.ij.monemus.

¹ Sine alijs coepiſcopis, ſed non ſine ſuis canonicis, ſecũdum Hu. & hic uideas qđ leg.& no. xxj. diſt. ſubmittitur.in fin.

² De hoc nota. xv. qõ. vij. in ſum.

† Magunzinen.

Item Leo iiij. Carolo regi.

Inutilis ſacerdos eccleſiam ſuam dignitate non priuat.

CAN. VI.

S I fortaſsis (quod non credimus) apud uos inutiles iudicamur: eccleſia tamen, cui permittente domino præſumus, nõ inutilis, ^a ſed caput principiumq; omniũ merito ſimul ab omnibus uocatur.

Item in Magotienſi † concilio.

Poſſeſsiones monaſterij, pro peccato abbatis epiſcopo tollere non licet.

CAN. VII.

E Piſcopo non liceat poſſeſsionem monaſterij tollere, quamuis abbas peccauerit: ſed ſubijciat ^b eũ poteſtati abbatis alterius monaſterij.

Item Gelaſius.

Quæ ſacerdotes dederunt, ſubſequentes pontifices nullatenus auferre præſumant.

CAN. VIII.

I Llud ſtatuendum cenſuimus, ut quaſcunque munificētias clericis aut ſibi ſeruientibus de rebus eccleſiæ in uſum, ^c aut de proprijs in proprietatem præcedentes dederint ſacerdotes, ſubſequentes pontifices nullatenus auferre ^d præſumant. Si quid tamen culpæ extiterit, pro qualitate ^e perſonarum, uel regula præcedentium canonũ in perſona habeatur, non tamen in facultate diſtrictum.

Si ergo delictum perſonæ in dãnum eccleſiæ non poteſt conuerti, quia procurator conditionē eccleſiæ põt facere meliorē, ^f nõ deteriorem: ſi peccato abbatis poſſeſſiones monaſterijs auferri non licet, quomodo delictum epiſcopi uertetur in damnũ eccleſiæ ut inde detrimentũ cauſæ ſuæ patiaẽ? Sed detrimentum cauſæ pati nõ ſic eſt accipiẽdũ, ut eccleſia ſuo iure priuetẽ: ſed potius qa clericis corã iudice ſtãtibus, epũs tacebit, et ꝓ iniuria illata mulctabitur, ſi propria habuerit.

QVAEST. VII.

Q Vòd aũt eccleſias ^g de manu laicorũ ^1 nec abbati, nec alteri accipere liceat, omniũ canonũ teſtatur authoritas. Gñaliter.n.tam eccleſiæ, quã res eccleſiarũ in ptãte epĩ conſiſtunt. Laici autem nec ſua nec epiſcoporum authoritate decimas uel eccleſias poſſidere pñt: unde ſi epiſcopi ſiue beneficio ſiue pretio eccleſias uel decimas laicis dederĩt, domũ orõnis, domũ negotiationis et ſpeluncam latronũ faciunt. unde poſt euerſionem cathedræ à cœtu fidelium ſegregati, æterno uerbere à domino flagellabuntur.

Vnde Gregorius ſeptimus ait:

Q Vod aũt. Hæc.q. diuiditur in vj. partes, in quarũ prima dicitur & probatur ꝙ oẽs decimæ & eccleſiæ debent eſſe in ptãte epĩ loci, & debet illas canonice diuidere & dare eccleſias & beneficia canonice, & ſine illo nullus põt eccleſias uel decimas conferre. Secunda ibi, Quoniam in quibuſdã. Tertia ibi, Piæ mẽtis. Quarta ibi, Vt ergo. Quinta ibi, Si qs uult. Sexta, ibi, Cõſtituit. Io. de F.

g Eccleſias. Hæc eſt vij. q.ſ.an abbas poſsit retinere eccleſiam quam accepit de manu laici, interueniẽte poſtmodum conſenſu epiſcopi? Et dic ꝙ ſic: ut ǰ.ead.nullus. & ca.decimas. Extendit eam magiſter etiam ad decimas & omnes res eccleſiaſticas. & in hũc modum eã tractat. Primo oſtẽdit qđ laici eccleſias uel decimas nec ẽe epiſcoporũ authoritate habere uel poſsidere poſſunt, ergo nec alicui eas conferre poſſunt: ſi tamen poſt conſenſus epiſcopi interueniat, tenet donatio. ǰ.e. §. ſicut ergo.& cap. decimas, ius autem patronatus etiã ſine authoritate ipſius cõferre poſſunt loco religioſo. extra de iure pat. illud. & cap. cõſultationib. Oſtẽdit poſtea G. ² qđ iuris ĩ eccleſijs ab eis fundatis laici ſibi ualeant uendicare. Dic ergo ꝙ qui eccleſiam conſequitur à laico, ipſo iure ſuſpẽſus eſt. Ar. ǰ.e. decimas. & ca. cõſtitutiones. & c. ſi qs deinceps. niſi authoritate Papæ habeat laicus inueſtituras, ſicut rex Apuliæ: tunc poteſt dare cui uult præter authoritatẽ epiſcopi. ǰ.ea. nemini.

h Laicorum. Supra lxiii. di. Adrianus.ij. cõtra. ſed illud c abrogatũ eſt: ut diſt.e.§.uerũ. Io.

Laici eccleſias aut decimas habere nõ poſſunt.

² Scilicet ǰ.e.ca.piementis.cũ c.ſequen.

Decima à laicis non poſſideantur.

CAN. I.

DEcimas, quas [a] in uſum pietatis cōceſſas eſſe, canonica authoritas demōſtrat, à laicis poſſideri apoſtolica authoritate prohibemus. ſiue .n. ab epiſcopis, uel regibus, uel quibuslibet perſonis eas acceperint, niſi eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe ſacrilegij crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. Oportet autem congruentius nos decimas & primitias, quas iure ſacerdotum eſſe ſancimus, ab omni populo accipere: quas fideles domino præcipiente offerunt, iuxta illud uaticiniū Malachiæ prophetæ: Inferte omnē decimationem in horreū [b] meum: ut ſit cibus in domo mea. Has uerò decimas ſub manu epiſcopi [c] fore cenſemus: ut ille, qui cæteris præeſt omnibus iuſtè diſtribuat: ut nec quicquam perſonis honorabilius [d] exhibeat unde alij ſcrupuloſo corde moueantur, ſed ſint omnia communia: quia inhoneſtum uidetur, ut alij ſacerdotes habeant, alij uerò detrimentum patiātur: ſed ſicut una eſt fides catholica, ita neceſſe eſt ut ille, qui prouiſor eſt loci, quamuis multæ [e] ſint eccleſiæ: omnibus [f] tamen fideliter diſtribuat.

Vnde Vrbanus ij.

De eodem.

PALEA.

COngregato apud Claremonteñ. urbē multorum coepōrum ſynodali conuentu propoſita nobis eſt à quibuſdā eorum quæſtio, de eccleſijs uel de eccleſiaſticis poſſeſſionibus à clericis uel monachis uſque impræſentiarum inconſultis epiſcopis acquiſitis. nos autem uſi ſaniori conſilio eorundē epōrū, cōdeſcedentes pro tempore, prouidenteſq; eccleſiaſticæ paci, uel quâ aliter abſque ineuitabilis ſcandali periculo hmōi quæſtio non poterat procedere, apoſtolica authoritate decreuimus, ut ea, quæ à clericis uel monachis à quibuſcunq; perſonis prout potuerint, uel uſque hodie fuerunt acquiſita, rata perenniter & inconcuſſa permaneant: hoc tamen tenore, ne in poſterum incōſultis ēpis talia præſumant.

Item Gregorius.

De eodem.

PALEA.

PEruenit ad nos fama ſiniſtra, quòd quidā epiſcoporum non ſacerdotibus propriæ diœceſis decimas atq; Chriſtianorū oblationes conferunt, ſed potius laicalibus perſonis, militum uidelicet, ſiue ſeruitorum, uel (quod grauius eſt) etiam cōſanguineis. unde ſi quis amodo epiſcopus inuentus fuerit, huius præcepti diuini tranſgreſſor, inter maximos hæreticos et antichriſtos non minimus habeatur, & ſicut Nicena ſynodus de ſimoniacis cenſuit, & qui dat epiſcopus, & qui recipiunt ab eo laici, ſiue pretio, ſiue beneficio, æterni incendij ignibus deputentur.

Item Ambroſius in ſermone quadrageſima.

Laici an poſſint ſine peccato decimas percipere.

[a] DEcimas, quas. Videtur ergo ex hoc ca. & extra de deci. c. quamuis. & c. prohibemus. & extra de præſcri. cauſam. ꝙ laici peccant, ſi decimas poſſideant. H. dicit ꝙ ep̄s bene poteſt conferre laico decimas, ſicut etiam poſſet pignori ſupponere uel uendere: ut extra de pign. c. j. ſed ius ſpirituale non pōt conferre. Alij uero dicūt, ꝙ quocunque modo accipiunt, peccant per prædicta cap. & extra de deci. ad hæc quia etiā fructibus uti prohibentur: ut x. q. j. hanc cōſuetudinem. Ego credo, ꝙ temporalia non poteſt habere laicus iure feudi ut ad hæredes deſcēdant, ut extra de dec. ad hæc. quia ius ſpirituale quod reſidet apud eccleſiam, ſine temporali conſiſtere non poteſt: ſicut corpus ſine anima: ut j. q. iii. ſi qs. Item quia inutile eſſet illud ius eccleſiæ: ut dicit lex de uſufru. ut inſtit. de uſufruct. §. ij. Nec obſtat extra de ijs quæ fi. à præla. cum apoſtolica. qa ibi potius factū quam ius tangitur. ex. de ap. ad pœnitētiam.

Mal. 13. a

[b] In horreum. Argu. ꝙ non ſolum dare, ſed etiā ad domum deferre decimam debēt: argu. s̄. ea. q. j. reuertimini.

[c] Sub manu epiſcopi. j̄. e. que. nemini. cōtra. ſed ibi de iure patr. agitur, ꝙ laicus poteſt dare, & ab eo recipi. s̄. di. xxxii. præter. ī. x. q. j. decretum eſt.

[d] Honorabilius. s̄. e. q. j. ad hoc. Contra. s. lxxiiii. diſt. conſuluit. s̄. j. q. ii. cap. ulti. s̄. xii. q. ii. Vulteranæ. in illis omnibus dicit, ꝙ ſecundū merita perſonarum poteſt res eccleſiaſticas diuidere. Sol. hoc c. loquitur de illis clericis, quorum præbendæ non ſunt diſtinctæ. Vel dic ꝙ loquitur de decimis & oblationib. q̄ æqualiter ſunt diuidendæ. pares ergo erunt reditus oīum, qui ſunt in eadem eccleſia quo ad præbendam: ut extra de cōſti. cum omnes. & cap. cum M. & extra de præbē. relatum. ſed ſecundū apoſtolum, unus non debet eſurire, & alius ebrius eſſe: & quorundam remiſſio, alijs non debet eſſe tribulatio: ut xxv. q. j. §. his ita. in fin. ſicut iniquum eſt inter ſocios, ꝙ unus conſequatur plus, quam alter: ut ff. p ſocio. uerum. §. ſi cū tres. Vel dic ꝙ non negatur hic quin ſecundum merita perſonarum poſſit diuidere res: ſed ſecundum carnalem affectum nō debet eas diuidere. Ioan.

Reditus corū qui ſunt in eadem eccleſia, debēt eē pares.

[e] Multæ. Quo ad membra: quia ipſa eccleſia eſt una: ut vii. quæ. j. Nouatianus. xxiiii. q. j. loquitur.

[f] Omnibus. Arg. pro capellis: ut communicentur eis decimæ: ut lxx. diſt. ſanctorum. s̄. ea. q. j. c. decimas. & xii. q. j. uidentes.

Quicun-

a Qvicunque. Quod minus fecit. Sed pone quòd aliquis diu non ſoluit decimas, nec modo poſſit ſoluere, niſi uenderet omnia quæ habet: nunquid tenetur ea uendere? Sic, ſed eccleſia debet ei dimittere unde uiuat: cū hoc eidem eſſet ei datura. res enim eccleſiæ omnibus ſunt communicandæ: argu. ſ. ead. q. j. quoniā quicquid. nec enim ita auare ſunt omnia extorquenda: quia habenda eſt eius ratio, ne egeat. argu. ff. de re iudic. inter. §. ulti. Item patet hic, ꝙ ſicut laicus non poteſt præſcribere in decimis, ſic nec in quantitate decimarum: licet ſit argu. contra extra de deci. in aliquibus. ubi dicitur quod decimæ quædā ex lōga conſuetudine debētur: ſed illud poteſt intelligi ſecundum decre. extra eo. ad apoſtolicæ. Vel loquitur de decimis perſonalibus quæ reddi debent eccleſiæ, in qua recipit ſacramētum. ſed certe iſtæ & illæ ſimiliter lege diuina debentur, ut xxiii. queſt. v. dicat. Et no. ꝙ licet non currat præſcriptio in quantitate decimæ, tamē currit in quantitate cathedratici: ut extra de cēſi. olim. quòd mirum uidetur: cum clericus poſſit præſcribere in decimis & non in cathedratico: cum cathedraticum non poſſit epiſcopus à ſe abdicare: ut extra de dona. paſtoralis.

b De negotio. De hoc dixi. ſ. e. q. j. c. reuertimini.

c Aut de ipſa. Supra lxxxvj. diſtin. Eſau. contra. & c. qui uenatoribus. ſ. di. xxxiiii. quorundam. contra. Solu. ibi de arenaria uenatione, quæ prohibita eſt: hic de ſaltuoſa, quæ quibuſdam eſt conceſſa: de qua decimatio dari præcipitur: arg. xxiii. q. j. niſi bella. & ca. noli.

d Omnes decimæ. Sanctificantur. Id eſt, miniſterijs ſanctis, id eſt, ſanctæ Dei eccleſiæ ſcilicet deputatis conferuntur; ut xii. quæſtione ij. nullus. ſupra eadem, quæſtione prima. reuertimini.

e Admoneantur. Trina. n. admonitio debet præcedere uindictam. arg. xij. quæſtione ij. Indigne. ſ. v. quæſtione ij. præſenti. ĩ. proxi. quæſtione iiij. de presbyterorum.

Res eccleſiæ omnibus ſunt communicandæ.

Decimarū quantitati utrū poſſit præſcribi.

a Hoc uidet Inno. tenere, qd dic ut plene not. de dec. ſuper titu.

2 Quantitate. idem Cardi. Floren. ĩ cle. j. col. ii. de iure patro na.

Fideliter decimas dat, qui omniū ſuorum decimas ſoluit. CAN. II.

QVicunque recognouerit in ſe, quòd fideliter non dederit decimas ſuas, modò emendet quod minus fecit [a] quid eſt fideliter decimas dare? niſi ut nec peius nec minus aliquando offerat de grano, aut de uino, aut de fructibus arborum aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, [b] aut de ipſa [c] uenatione ſua.

Item ex concilio Rothomagenſi.

Excommunicentur, qui decimas ſacerdotibus dare nolunt.

PALEA.

OMnes decimæ terræ, ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum, dñi ſunt, et illi ſanctificātur. [d] *Boues, et oues, et capræ, quæ ſub uirga paſtoris tranſeūt, quicquid decimū euenerit, ſanct ſicabit dño: nō eligat neq; bonū neq; malū, nec in alterum commutabitur. Si quis cōmutauerit, & qd mutat, et quod mutatum fuerit, dño ſanctificabit, et nō redimet. Sed qa modò multi inueniūtur decimas dare nolentes, ſtatuimus ut ſecūdū domini noſtri præceptum admoneātur* [e] *ſemel, et ſecundò, et tertiò. Qui ſi nō emēdauerint, anathematis uinculo feriātur, uſq; ad ſatisfactionem et emēdationem congruam.*

Item ex concilio Magotienſi

Veterum exemplo decimæ ſoluantur. CAN. III.

DEcimas Deo & ſacerdotibus Dei dandas, Abraham [f] factis, & Iacob [g] promiſsis inſinuat, & omnes ſancti doctores commemorant.

Non aūt decimæ ſunt redimendæ à populo, ſi aliter dare eas noluerint. Vnde in eodem concilio legitur.

Decimæ non ſunt à populo redimendæ. CAN. IIII.

DEcimas [h] quas populus dare nō uult, niſi quolibet munere ab eo redimanť, ab epis prohibendum eſt ne fiat. [i]

Item Auguſtinus. †

Quia decimæ Deo non redduntur, indictio fiſci acceſſit. CAN. V.

MAiores noſtri ideo copijs oibus abundabant, [k] quia decimas Deo dabant, & Cæſari [l] cenſum reddebāt. Modò autem quia diſceſsit deuotio Dei, acceſsit indictio fiſci. Nolumus partiri [m] cum Deo decimas, modò autem tollitur totū. Hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus.

Item Origenes. †

f DEcimas. Abraham. Vt xxi ii. qōne. v. dicat.

g Iacob. Cum iret in Meſopotamiam, dixit quod ſi ei bene ſuccederet, decimas Deo daret.

h DEcimas. Ex hoc cap. & illo j. quæ. j. nullus. & vij. quæſtio. j. ſancitum. dicunt quidam, quod non licet mihi ius meū ſpirituale redimere. & exponunt finem huius cap. prohibendum eſt, ſcilicet epiſcopis ne fiat ab eis, ſcilicet ut redimant, quia ſimonia eſt: argu. extra de ſim. Matthæus & c. querelā. Alij dicunt quod ſi iniuſte uexor in iure ſpirituali, quod ad me pertinet, uexationē meam redimere poſſum: ut ſi timeo iniuſte deponi: argum. extra de ſim. nobis. & c. dilectus. j. & j. quæ. iij. quæſitum. & iudiciū iuſtum emere poſſum: argum. xiiij. q. v. non ſane. C. de adult. ſerui. Ioan. conſueuit dici, quod ſi ſum in poſſeſsione, poſſum redimere, alias non: ut extra. ead. dilectus.

i Ne fiat. Supple redemptio decimarum, &c. ſicut dicit lex ꝙ faber nō poteſt dare pecuniam pro ſpecie: ut C. de fab. l. j. lib. xj. Arg. contra xiiij. q. vj. comperimus. ubi pretium recipitur, pro re ſpirituali.

k MAiores. Abundabant. ſ. ea. quæſtione. j. decimæ.

l Cæſari. ſ. xj. q. j. ſi tributum. ĩ. xxiii. q. viij. conuenior.

m Partiri. Id eſt, decimam partem dare. Et ita aliud eſt partiri, & aliud partem dare. ff. de uſufructu. l. etiā partis. ff. de uerborum ſignificatione. lege, nomen. §. portionis.

† Maguntinen.

Ius ſpirituale an poſſit redimi.

† Homi. 8. li. 5 o. homiliarū.

Nō quia ibi laicus non debebat priuari iure ſuo: & res iā conſecrata poterat ipſi laico reddi. Archidia.

† Homi. 15. in 21. cap. Matthæi.

Ite

ET hoc diximus. CASVS Ponit Origenes authoritatẽ illam, Intrauit Ieſus in templum eijciens uendentes, &c. dupliciter eam exponẽs ad literã, uſque ad locum illum, nunc autem. deinde moraliter uſque in finem. Sic ergo ordina literam: incipit ibi, & primum. & cum ueneris ad illum locũ, nũc autem: repetas principium. & hoc diximus ſecundum ſimplicem intellectũ, iuxta moralem autem alia dicemus.

Eſai. 56. c

[a] Salomone. Infra de conſe. di. j. c. j.
[b] Ab Eſdra. Reuerſo à captiuitate Babylonica: quia Nabuchodonoſor deſtruxerat tẽplũ.
[c] A Romanis. Id eſt, à Tito & Veſpeſiano. xxiij. q. v. §. hinc lxxvj. diſt. ieiunium.
[d] Deſtructa. Arg. q̃d eccleſia deſtructa, nõ remanet locus priuilegiatus: arg. ad hoc extra de uer. ſign. abbate. in fi. ſ. cad. q. j. generaliter. Argu. contra. xix. quæ. iii. quæ ſemel. ff. de contrahen. empt. l. ædẽ. Sed dicimus hoc uerum eſſe, cum ſuperioris authoritate eccleſia deſtruitur. Arg. contra de conſe. di. j. placuit.
[e] Speculationis. Id eſt, cognitionis & culturæ unius Dei: ſicut olim dictũ eſt: Notus in Iudæa Deus, &c. nã modo ubiq; colitẽ.
[f] Secũdum legem. eã ſequendo ad literã, quo ad ceremonialia: ut ex̃. de conſtitu. translato.
[g] Eiecit. Id eſt,

† myſterio.

Matt. 21. b

† Idẽ dicit Laur. cuius fuit hæc gl. & idem Ioã. de Fant.

Columbas uendit, qui eccleſiam indiſciplinatis cõmittit.

CAN. VI.

ET hoc diximus ſecũdùm ſimplicem intellectum: iuxta moralem autem talia dicemus, & primò quidem de templo, de quo per prophetam dixit Deus: Domus mea, domus orationis uocabitur. ergo ſecundum corporalem circuncisionem carnis, & ſecũdum corporalis legis feſtiuitates, & ſacrificia & alia corporalia conſequentur, & templum Dei æſtimabitur quod in lapidibus inſenſatis erat conſtructum, primum quidem à Salomone, deinde reparatum ab Eſdra,[b] poſtea verò poſt Chriſti aduentum, à Romanis[c] deſtructum, & illa domus eſt domus orationis: qua deſtructa,[d] neceſſe ẽ ut Iudæi quaſi non habentes domum orationis, iam non habeant priuilegium ſpeculationis[e] Dei ueri, nec poſsint ſecũdum legem[f] Deo ſeruire. Hoc ergo facto, omnia Chriſtus eiecit[g] in miniſterio † ſpiritualium actuum ſuorum: & tunc quod fecit, uiſibiliter egit eijciẽs uẽdentes & ementes de templo, & menſas nummulariorum euertens, cathedras uendentium columbas diſsipauit, ad correctionem populi: ut non pro mundanis feſtiuitates[h] in nomine Dei celebrent: nec emptionibus & uẽditionibus uacent, in loco non competenti, in quo non debent emere uel uẽdere, ſed orationibus tantũ uacare atque congregari, quaſi in domo orationis. Nunc autem arbitror templũ Dei ex lapidibus uiuis, cõſtructum eſſe eccleſiam Chriſti. Sunt autem multi in ea non ſicut condecet ſpiritualiter uiuentes, ſed ſecundùm carnem militantes, qui & domum orationis de lapidibus uiuis cõſtructam, faciunt eſſe ſpeluncam latronum actibus ſuis: non eccleſia Dei digni, ſed ſpelunca latronũ. Qui enim conſiderat, in multis eccleſijs taliũ Chriſtianorum peccata inueniet, arbitrantes quæſtum eſſe pietatem:[i] & cùm deberent de Euangelio uiuere, ſecundùm quod uiuere decet ſeruos Dei, hoc non faciunt, ſed diuitias & multas poſſeſsiones acquirunt. Nónne dices ſpeluncam latronum factam eſſe ſub illis eccleſiam? ut rectè dicat Chriſtus ad eos propter diſsipationem eccleſiæ ſuæ: Quæ utilitas[k] in ſanguine meo, dum deſcendo[l] in corruptionem?

Pſal. 29.

Item ipſe per Oſeę[m] prophetam tali modo: Væ mihi quia factus[n] ſum ſicut qui colligit ſtipulam in meſſe, & ſicut qui racemũ in uindemia, cùm non ſint botri ad manducandum, & primogenita. Væ animæ meæ: quia perijt timoratus à terra, & qui corrigat, in hominibus omnibus non eſt. Et cùm intellexeris Ieſum dicentem talia, & lugentem peccata noſtra, aſpice ſimul & illud, quod in Euangelio ſcribitur: Cùm uidiſſet Hieruſalem, ſtetit, & fleuit ſuper eam, & dixit: quia ſi cognouiſſes[o] & tu. &

Michææ 7. a

oſtendit officia turpia & immunda eſſe eijcienda.
[h] Feſtiuitates. Non ideo reprehẽduntur quia ad feſtiuitates ueniunt, ſed quia nõ diuinis inſiſtũt officijs, ſed turpibus cãtilenis, de conſecra. diſt. iii. cap. ij.
[i] Pietatẽ. Supra iii. q̃. v. accuſatores.
[k] Quæ utilitas. Cum uidet quod non poteſt proficere in eis, dicit, quare fundo ſanguinẽ meum? unde dicit, in ſanguine meo effuſo propter peccata redimenda.
[l] Dum deſcendo. per eos in corruptionem, id eſt ſi iterum corrumpitur eccleſia: nec enim dabis ſanctum tuum, id eſt, Chriſtum uidere corruptionem, ſcilicet quantum ad membra: q̃a omnes corrumpuntur, & inficiunt peccatis. Vel in corruptionẽ, id eſt, putrefactionem ſcilicet corporis, ut detineretur in morte ſicut cæteri, quaſi dicat nulla, ſi hoc eſt: quia nulli annuntiabor, nullũ lucrabor.
[l] Cum deſcendo. per uarios gradus tormentorum, ſcilicet uulnerationem, uerberationem, colaphizationem.
[m] Per Oſeæ. In libro xij. prophetarum, quorum primus eſt Oſeæ, nam hoc in Michæa. vij. cap. dicitur.
[n] Factus. Id eſt, pauper & inops, paucos acquirens, ſcilicet ad modum iſtorum, qui pauca colligunt.
[o] Si cognouiſſes. Supple fleres: uel conuerſa: eſſes ad fidem per prædicationem. & eſt defectus locutionis. Et eſt argum, quod nec teſtes, nec inſtrumenta uitiantur

³ Sub. ſicut alij ſupplẽt cõuerſa, &c.

Lucæ 19. f

ſi rationabiliter fleuit ſuper Hieruſalem, rationabilius fleuit ſuper eccleſiam ædificatam quidem ut eſſet domus orationis factam autẽ propter turpia lucra ſpeluncam latronum. Et arbitror conuenire uerbum Dei de uenditoribus columbarum, eis, qui tradunt [a] eccleſias auaris [b] & tyrannis & indiſciplinatis, & irreligioſis epiſcopis aut presbyteris: propter quod & cathedras tantummodo appellauit euangeliſta euerſas eſſe ab Ieſu: & utinam audirent hæc eum [†] dicentem admonitione ſcripturæ, qui gloriantur de cathedris Moyſi, in quibus ſedent, & uendũt cathedras columbarum: & tradunt eas talibus prępoſitis, ad quos rectè dicitur à domino per Ieremiam prophetam: Principes populi mei non me cognouerunt: filij enim ſunt inſipientes, & non intelligentes. ſapientes ſunt, ut faciant mala: bene autem facere neſciunt.

Cùm ergo eccleſiæ & oblationes earum non cõſiſtant niſi in poteſtate epiſcoporum: patet profectò quòd non ſunt ab alio recipiendæ quàm de manu eorum.

Vnde in Aurelianen. concilio [†] ſtatutũ eſt.

Omnes baſilicæ ad eum pertinent epiſcopum, in cuius territorio poſitæ ſunt.

CAN. VII.

OMnes baſilicæ quæ per diuerſa loca cõſtructæ ſunt, uel quotidie conſtruuntur in epiſcopi poteſtate [c] conſiſtunt, in cuius territorio poſitæ ſunt.

Item Calixtus papa.

Archidiaconus, archipresbyter, præpoſitus, uel decanus nec officia, nec beneficia eccleſiaſtica ſine conſenſu epiſcopi tribuat.

CAN. VIII.

NVllus omnino archidiaconus, aut archipresbyter, [d] ſiue prępoſitus, uel decanus animarum curam uel præbẽdas eccleſiæ ſine iudicio uel conſenſu epiſcopi [e] alicui tribuat: imò ſicut à ſanctis canonibus conſtitutum eſt animarum cura, & pecuniarum eccleſiaſticarum diſpenſatio in epiſcopi iudicio & poteſtate permaneant. Si quis uero contra hoc facere, aut poteſtatem, quæ ad epiſcopum pertinet, ſibi uendicare præſumpſerit, ab eccleſiæ liminibus arceatur.

Itẽ Gregorius [f] octauus in generali ſynodo reſidens dixit.

De manu laici epiſcopatus uel abbatia ſuſcipi non debet.

CAN. IX.

SI quis deinceps [g] epiſcopatũ uel abbatiam de manu alicuius laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter epiſcopos uel abbates habeatur nec ulla ei ut epiſcopo ſeu abbati audientia [h] concedatur. Inſuper ei gratiam beati Petri, & introitum eccleſiæ interdicimus, [i] quouſque locum, quem ſub crimine tam inobedientiæ, quam ambitionis (ex qua ſcelus idololatriæ coepit) reſipiſcendo non deſeruerit. Similiter etiam de inferioribus eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. Item, ſi quis imperatorum, [†] regum, ducum, marchionum

tur propter defectũ locutionis ſ.j.q.iij. ſaluator. & ff. de hære. inſti.l.j.in fi.

[a] Qui tradunt. Nõ ergo tantum ſimoniacis. & eſt arg. q ubi communis eſt cauſa, non refert cuius nomẽ exprimatur. C. de diuer. reſcrip.l.j arg. lxj. diſtin. miramur. [†] authoritas enim præmiſſa tantum de ſimoniaco loquitur: ſed hic extẽdit eam etiam ad alios. Ioã.

[b] Auaris. ſ. diſti. lxxxv. Florentinũ.

[c] OMnes. Poteſtate. ſ. diſt. lxj. obitum. ſ. x. q. j. cap. iij. ſ. ead. quæſtio. v. cap. j. & ij. ſ. ead. ix. quæſtio. iij. cap. iij. ſ. ea. quæſt. j. qui uere. ſ. x. quæſtio. ij. epiſcopus. niſi in aliquo ſpeciali priuilegio ab eius iuriſdictiõe ſint exẽptæ. extra de priuilegiis. cum & plantare.

[d] NVllus. Archipresbyter extra de officio archi. cum ſatis. argu. diſtin. lxiij. ſi in plebibus. Arg. contra. xxv. diſt. capi. j. Iſtud cap. multũ facit contra archidiaconum. Sed illi qui dicunt quod archidiaconus uel alij prælati ex officio ſuo poſſunt dare præbẽdas. &c. intelligunt hoc ſine licentia generali. Qui dicũt cõtra per hoc cap. intelligunt illud ſi in plebibus de ſpeciali licentia, quando ſcilicet epiſcopus ſpecialiter ei concedit ut aliquẽ inſtituat. de conceſ. præben. conſtitutus. hoc. n. delegari poteſt: ut extra de præben. cũ ſecundum. niſi hoc habeat ex generali cõſuetudine uel ſpeciali: dum eſſet præſcripta. argu. tamen pro eis extra de electio. cum in cunctis extra de offi. deleg. ſuper eo. Sed illud capi. ſi in plebibus. intelligitur de cuſtodia: ut extra de appel. bonæ.

[e] Epiſcopi. Vel capituli cum eccleſie uacat. arg. extra de hæret. ad abolendã. imo uniuerſitas bene poteſt conferre curam animarũ: argu. extra de conceſſio. præben. capitu. nulla.

[f] Item Gregorius. Hic mutat Gratianus materiam.

[g] SI q̃s deinceps. ſ. diſtinc. lxij. ſi per ordinationẽ.

[h] Audientia. Hic excõmunicato non datur audientia. ſic ſ. vj. quæſtio. j. §. uerum. & xxiii. quæſtio. v. non uos. ſ. diſtinctio. xxiij. in nomine. j. xxiiij. q. iij. de illicita. Ioã. Hæc glo. per hoc cap. nõ probatur. B.

[i] Interdicimus. Ex hoc uidetur, quod tales ipſo iure ſunt ſuſpẽſi. Sed contra uidetur extra de iure patro. præterea. j. ibi dicitur quod tales ſunt excõmunicãdi. Ad hoc quidam dicunt q non ſunt ſuſpẽſi, [†] ſed ſunt ſuſpẽdendi: & exponunt interdicimus, id eſt, interdicẽdum dicimus. Tu potes dicere, quod ſunt ſuſpenſi à canone: & ſic ſuſpenſus à ſuo prælato poteſt abſolui: cũ conditor canonis ſibi nõ reſeruauerit abſolutionẽ. extra de ſenten. excom. c. nuper. Si autẽ aliquis ſub tali conditione ſuſpenditur, donec pœniteat, tunc quã cito pœnitet, ſtatim eſt abſolutus: ut xv. q. vj. nos ſanctorum. lxxxj. diſti. ſi quis amodo. Hu. tamen excipit duos caſus, in quibus talis,

Ad idẽ extra de ap. ca. pe. C. de natu. lib. authẽ. ſi qs.

Matt. 21.

[†] Alias, eum dicẽtis admonitiõe ſcripturæ.

Iere. 4. e

Archidiaconus an poſsit inſtituere.

[†] Scilicet primo ſub Clodouęo Rege primo Chriſtiano Frãcorum. c. xix. & habetur in j. tomo conciliorũ ad fin.

Eccleſiam recipiẽs à laico utrũ ſit ſuſpenſus.

[†] Scilicet, à ſacramẽtis, ſecundũ id qđ not. lxiij. diſ. ſi quis per ordinationẽ. ibi uideas

[†] Iſtud c. cũ ſequẽ. edidit Ildebrãdus alias Grego. vij. cõtra imperatores Germaniæ, & conſequẽter cõtra omnes reges, & prĩcipes, ad abolenda eorum legalia, & iuriſdictionem tẽporalẽ uſurpandam. horrenda bella ſuſcitando ut teſtatẽ Abbas Vſpurgen. & oẽs hiſtorici.

lis, q recepit eccleſiam à laico, non eſt ipſo iure priuatus, ſcilicet cum accedit poſtea cõſenſus epiſcopi: ut s. ead. q. j. quoniam & cũ clericus præſcripſit, ut extra de iure patr. cura paſtoralis. Melius poteſt dici, qđ tunc demum eſt priuatus quando recipit eccleſiam tãquã uolẽs eſſe prælatus. ſed ſi recipit eã quaſi proprietatem aliquam, nõ ut ibi ſit prælatus, tunc non eſt ſuſpenſus ipſo iure, & ſic loquitur illud ca. cura paſtoralis. hodie tamẽ non uidetur q talis poſſit abſolui ab epiſcopo: quia ineligibilis fact⁹ eſt: ut extra de elect. qſquis.

a Inueſtiturã. Sed nũquid per inueſtituram receptã à laico, factus eſt qs poſſeſſor? Arg. q non: extra de donat. per tuas. & extra de ijs quæ fi. à maio. parte. cap. ex ore. & extra de ſent. & re iudi. cũ aliquibus Argu. contra. extra de conſue. c. ij. in fin. & extra de ſucceſ. ab inteſt. cum dilectus. ff. de cõtrahen. emp. clauibus. & j. e. contra. in fi.

De hoc in gl. ulti. de renun. ſane. & extra ut lite pendẽ. eccleſia. in gl. co ipſo &c.

Voniã inueſtituras.

b Vel fœminæ. Argu. quod ad præſentationẽ fœminæ poteſt quis inueſtiturã conſequi: ut extra de iure patrona. ex literis.

c Ane Theſſalonicenſes. Diſceſſerunt. s. viij. q. iiij. nonne. contra. Solu. iſte inciderat in hęreſim iam damnatam: & ſic ſententia canonis erat [illegible]ta in ipſum: ut xxiiij. q. j. Achatius. itẽ talis coniuratio nõ fuit uitioſa, & ſic non obſtat xj. q. j. ſi quis clericorum.

d Principes. ergo canonici poſſunt recedere ab epiſcopo, quẽ rex inueſtiuit.

comitum, uel quilibet ſecularium poteſtatum, aut perſonarum inueſtituram a epiſcopatus, uel alicuius eccleſiaſticæ dignitatis dare præſumpſerit, eiuſdem ſententiæ uinculo ſe obſtrictũ eſſe ſciat.

Idem.

Excommunicationi ſubiaceat, nec inueſtituræ ſentiat fructum, qui de manu laici eccleſiam ſuſceperit.

CAN. X.

QVoniam inueſtituras contra ſanctorum patrum authoritatem à laicis in multis partibus cognouimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in eccleſia (imò ruinam ſanctæ religionis) oriri, ex quibus Chriſtianæ cenſuræ religio conturbatur: decernimus ut nullus clericorum inueſtituras epiſcopatus, uel abbatiæ, uel eccleſiæ de manu imperatoris, uel regis, uel alicuius laicæ perſonæ, uiri uel fœminæ b ſuſcipiat. Quod ſi præſumpſerit, recognoſcat inueſtituram illam apoſtolica authoritate irritam eſſe: & ſe uſque ad dignã ſatisfactionem excommunicationi ſubiacere.

Item ex canone apoſtolorum.

De eodem.

CAN. XI.

SI quis epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus, eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregetur, omneſq; qui illis communicant.

Item ex chronica Anaſtaſij.

De eodem.

CAN. XII.

SAnè Theſſalonicẽſes epiſcopi ob metũ imperatoris Anaſtaſij, Timotheo Conſtantinopolitano epiſcopo conſenſerunt, quem concilium Calcedonenſe anathematizauerat. Quadraginta uerò epiſcopi Illyrici & Græciæ conuenientes in unum, per confeſsionem in ſcriptis factam, & à proprio metropolitano diſceſſerunt, c & Romam mittentes Romano epiſcopo communicare in ſcriptis profeſsi ſunt. & paulò pòſt: Cùm Dioſcorus iunior manus impoſitionem accepiſſet à rege receſſerunt multitudines populorum dicentes, quia ſecundum quod continent canones ſanctorum Apoſtolorum, non eſt factus epiſcopus: & ideo non recipietur. Principes d enim inthronizauerant eum.

lxxix. diſtinc. ſi quis per pecuniam.

e Icut Domini. Scindi. diuidi tamen poteſt eccleſia, ut de una fiant duæ: ſed non ita diuidi, ut una permaneat. s. e. q. j. plures dem eſt in præbenda: ut extra de præbẽ. maioribus. ſimiliter in prouincijs: ut 100. diſt. c. j. ff. de offi. aſſeſ. ſi eadem. ſic

Item Paſchalis papa.

Excommunicetur, qui per laicos eccleſias obtinet.

CAN. XIII.

iij SI quis clericus, abbas, uel monachus uel canonicus per laicos eccleſias obtinuerit, ſecundum ſanctorum Apoſtolorum canones & Antiocheni concilij capitulum excommunicationi ſubiaceat.

Scilicet ſecundus, qui hoc cum trib⁹ ſequentibus edidit in cõcilio Lateranẽſi Romæ, pœnitẽtiã publicam agens, q captus approbauerat priuilegia imperatorũ. & eiuſmodi inueſtituris uide Abba. Vrſpurg. in chronico, charta cclxxiij.

Idem.

Qui per laicos eccleſias obtinet, & qui manus imponit, communione priuetur.

CAN. XIIII.

COnſtitutiones ſanctorum canonum ſequentes ſtatuimus, ut quicunque clericus ab hac hora inueſtituram eccleſiæ uel eccleſiaſticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubiaceat, & communione priuetur.

Idem.

De eodem.

CAN. XV.

NVllus laicorum eccleſias uel eccleſiarum bona occupet, uel diſponat. Qui uerò ſecus egerit, iuxta beati Alexandri capitulum, ab eccleſiæ liminibus arceatur.

Idem.

De eodem.

CAN. XVI.

SIcut Domini ueſtimentum ſciſſum non eſt, ſed de eo ſortiti ſunt, ita nec eccleſia ſcindi e debet: quia in unitate tota conſiſtit. In poteſtatem ergo proprij

a Pe eccleſiæ. Sic ergo propter delictum unius hominis ſubijcitur tota terra interdicto: ut extra de ſpon. non eſt uobis.

b PEr laicos. Spem. hoc c. intelligit H. niſi aliqua promiſsio præuenerit ſpem ſuam: alias (ut dicit) poſſunt monachi conuenire in aliquē & dicere ei, ſumas habitum: uolumus te eligere in abbatem cum fueris factus monach⁹. & q̄ taliter poſsint cōuenire in aliquē, eſt argu. lxi. di. bene. nā & laicus ſic poteſt poſtulari in epiſcopum: ut lxi. di. Oſius. licite. n. poteſt quis habere ſpem de dignitate: ut lxi. di. quid proderit. lxxiiii. diſtin. conſuluit. viii. q. j. qui epiſcopatum. lxxviii. di. ca. ii. lix. di. ſi officia. Ioan. Sed hoc nō credo: quia neophytus nō poteſt eſſe abbas: ut extra de elect. c. cum cauſam. & melius extra de ele. c. officij. & capit. cum aduoſtram. B.

epiſcopi eccleſiæ reducā- tur, & ab ipſo (ſicut in ſacris canonibus cautum eſt) ordinentur. alioqui & eccleſiæ ² ipſæ & clerici earundem diuinis deſtituantur officijs.

Item Alexander Papa ſecundus.

Nullus clericus per laicos eccleſiam obtineat.

CAN. XVII.

PEr laicos nullo modo quilibet clericus uel presbyter obtineat eccleſiam: nec gratis, nec pretio, ullus habitum monachi ſuſcipiat ſpem, b aut promiſsionem habēs ut abbas fiat. Nullus presbyter duas c habeat eccleſias.

Item ex concilio Calcedonenſi. †

Singuli epiſcopi ſuos habeāt œconomos.

CAN. XVIII.

1 QVoniam in quibuſdam eccleſijs (ut ex rumore d comperimus) præter œconomos epiſcopi facultates eccleſiæ tractant: placuit omnē eccleſiam habentem epiſcopum e habere œconomū de clero proprio, f qui diſpenſet res eccleſiaſticas ſecundùm ſniam proprij epiſcopi: ita ut eccleſiæ diſpenſatio præter teſtimonium g epiſcopi non ſit: & ex hoc non diſpergantur eccleſiaſticæ facultates, & ſacerdotio maledictionis derogatio procuretur. q̄ ſi hoc minimè fecerit, diuinis conſtitutionibus ſubiacebit.

Item ex concilio Hiſpalenſi, cui interfuit Iſidorus. †

Laici non ſunt conſtituēdi œconomi, ſed ex proprio clero eligendi.

CAN. XIX.

IN nona actione h dicimus quoſdam ex ueſtro collegio contra eccleſiaſticos mores laicos habere in rebus diuinis conſtitutos œconomos. proinde pariter tractantes elegimus, ut unuſquiſque ueſtrum ſecundū Calcedonenſium patrum decreta ex proprio clero œconomum ſibi conſtituat. Indecorum enim eſt uicarium epiſcopi laicū eſſe, & uiros eccleſiaſticos iudicare i in uno k enim eodemque officio non debet diſpar eſſe profeſsio: quod etiam in lege diuina prohibetur, dicente Moyſe: Non arabis in boue ſimul & aſino. id eſt, homines diuerſæ profeſsionis in uno officio ſimul non ſociabis. Vnde oportet nos & diuinis libris & ſanctorum patrū obedire præceptis: conſtituentes ut qui in adminiſtrationibus ſociantur pōtificibus, nec profeſsione diſcrepent, nec habitu. l nam cohærere & con-

c Duas. Intitulatas, niſi ſint pauperes: ut extra de æta. & qual. eam te. & x. q. iii. unio. 1

QVoniam. Hæc eſt ſecūda pars q. in qua dicitur, q̄ nullus epiſcopus gubernare debet res eccleſiæ ſine œconomo, id eſt, clerico. & hoc probat per v. capi. Ioan. de Fant.

d Vt ex rumore. Ei tamen non creditur: ut extra de eo, qui cog. conſangui. ſuper eo.

e Epiſcopum. Similiter & aliæ conuentuales eccleſiæ habebunt œconomum: ut ix. q. iiii. cum ſcimus. & q̄nque parochiales eccleſiæ: ut extra de offic. ordi. cū uos. & regulariter debet œconomus eligi per epiſcopum: ut ix. q. iij. cum ſcimus. & C. de epiſco. & cle. omnes. §. ſed nihilominus. niſi conſuetudo ſit q̄ capitulum eligat. e extra de electio. cum eccleſia. Dicitur autem œconomus, cui res eccleſiæ gubernandæ mandantur, C. de ſacroſan. eccle. iubemus. Vicedominus autem dicitur, qui adminiſtrat res epiſcopi: ut lxxxix. diſt. uolumus. ² Syndici appellantur, qui ab uniuerſitate ad uniuerſitatem cauſarum conſtituuntur. Actor uero ad unam cauſam, & ab una perſona poteſt conſtitui: ut ff. quod cuiuſque uniuer. l. item. § ii. inſtitu. de cura. §. ultim. Nec obſtat quod eſt ff. de mune. & hono. l. munerum. §. defenſores. ubi dicitur. quod ſyndicus eſt, qui ad certam cauſam conſtituitur: quia ibi large ſumitur nomen ſyndici pro quolibet defenſore.

f De clero proprio. Argu. contra extra de iura. calū. Imperatorum. ubi dicit, q̄ œconomus non erit unus de collegio. 3 ſed ibi poni ut œconomus pro ipſo ſyndico.

g Teſtimonium. Supra ij. q. pe. cum paſtoris.

h IN nona actione. Id eſt, die.

i Iudicare. Ita di. lxxxix. decenter.

k In uno Xii. q. ii. cognouimus.

l Nec habitu. Nunquid ergo albus monachus poteſt eſſe monachus inter nigros? uidetur quod non: quia quilibet conformabit ſe moribus eorum, inter quos uiuit: ut xli. diſtinct. quiſquis. nam ex diuerſitate habit⁹, ſcandalum generatur: ut xii. diſtinct. illa. xxxiii. q. v. q̄ Deo. Econtra uidetur, q̄ non eſt ibi diſpar profeſsio, cum tātum monachalis profeſsio ſit ibi: nam dūmodo clericalis profeſsio ſit, ibi una profeſsio dicitur. xii. q. j. duo. præterea uidetur q̄ monachus poſsit fieri canonicus: ut lxxiiii. diſtinctio. quorundam. 4 & prælatus maior in ſeculari eccleſia: ut lxiii. diſtinctione cap. ii. & etiam epiſcopus in ſeculari: ut xviii. quæſtio. j. c. j. & ſic uidetur, quod licite poſsit eſſe in eadem eccleſia diſpar habitus quantum ad colorem ueſtium. quod ſatis poteſt admitti. Et hoc Hugo. concedit: tamen quanto magis ſe poſſunt tales conformare alijs in exteriori habitu, hoc faciant, ne ſcandalum fiat. unde monachus

Laicus in epiſcopū poſtulat.

† ca. 26.

1 Ad idē xxi. q. j. c. j. & c. relatio. Hug.

Oeconomus à quo eligatur.

Vicedominus qs dicatur.

2 Adde quæ ſit differētia inter œconomū, actorē, & ſyndicū. no. Bar. & gl. in l. actor. ff. rem ra. habe.

† Habetur conci. Spalēſi. ii. cap. ix.

3 De hoc not. ff. q̄d cuiuſq; uniuer. l. plane. in Specul. de ſyndico. uer. dēt autem. fieri, &c. ibi uideas. Monach⁹ alb⁹ an poſsit habere locum inter nigros. Deu. 23. b

4 Hoc p iſtud c. n̄ probatur, ut ibi no. ſecūdum Hu. & La. hic aſſerūt arg. extra de uita & honeſ. cleri. c. Deus qui. ubi & hoc Sed ibi. Ho. no. cōtrariū. & eſt expreſsū in ſecundū cū ex̄. de reg. ſuper eo. ubi dicit, & eſt efficax ar. ex̄. de ren. do. mi. inter ubi hoc et not. à quo dicto non recedas. & clare colligo. ex̄. de regu. ſicut & antiqua, ubi fuit iſte caſus. Arch.

chus factus canonicus uel epiſcopus non abijciat habitum: ſed retento habitu deſuper ferat habitũ in quo magis conueniat eis inter quos eſt:ut extra de uita & honeſta.cleri.Deus qui.

a LAicis. Facultas. Hoc uerum eſt de iure communi: ut xcvj. diſtin. bene quidem. ſecus ſi habeat hoc ex ſpeciali priuilegio: ita tamen, ut nunc duret illud priuilegium: ut lxiij.diſt. in ſynodo.

b SI quis principum. Dominationem. j. xxiij. quæſtione.viii.conuenior.xij. quæſtione.ij.quicunque.

PIæ mẽtis. Hæc eſt iij.pars quæſtio. in qua dicitur, quid iuris habeant patroni in eccleſijs. & hoc probat aj. authoritatibus. Ioan.de Fant.

c Piæ mentis. Nunc uide quale ius patroni habeãt in eccleſia. Eſt autem ius patronatus quoddam ius, quod non eſt mere ſpirituale, nec eſt mere temporale, ſpirituale non eſt: quia competit laico, & tranſit ad hæredes: ut infra eadem. §. conſiderandum. temporale non: quia uendi non poteſt: ut extra. de iure patron. de iure. Nec poteſt dici, quod partim ſit temporale, partim ſpirituale, cum ipſum ſit ſimplex, nec recipiat diuiſionem: ut extra eodem titu.capitu. j. tamen bene concedo, quod ſit partim temporale & partim ſpirituale, & tamen ſimplex eſt: quia talis diuiſio potius ad intellectum quam ad actum referenda eſt: ut dicit lex quæ dicit, quod illud quod dicitur quod ſeruus dicitur communis, potius ad intellectum quã ad actum eſt referendum: ut ff. de ſtipula. ſer.ſeruus communis.dicitur tamen annexum ſpirituali, extra de iure patrona. de iure. Efficitur autem quis patronus tribus de cauſis: dotatione,conſtructione, & fundatione. unde uerſus. Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus. Dotatione & conſtructione, ut infra ead.filijs. Fundatione: ut xviij. quæſtio.ij. abbatẽ. Si quis autem poſt conſecrationem dat aliquid eccleſiæ, per hoc non ſit patronus: ſed qui ante conſecrationem dat aliquid eccleſiæ, fit patronus: hoc ideo quia ille perducit rem de non eſſe ad eſſe. Item alia ratione, quia ſi poſt conſecrationem fieret aliquis patronus, iam uidetur imponi ſeruitus rei ſacræ: quod eſſe non debet: ut ff.de ſer.ſeruitutes. ij. §. ulti. & quod humani iuris eſſe deſinit, ſeruitutem nõ recipit. ff. commu.prædr.l. caueri.

Ius patronatus quale eſt.

[redacted]

Patronus ex quibus cauſis efficiatur.

iungi non poſſunt, quibus ſtudia & uota ſunt diuerſa. Si quis autem epiſcopus poſt hæc eccleſiaſticam rem aut per laicalem procurationẽ adminiſtrandam elegerit, aut ſi teſtimonio œconomi gubernandam non crediderit,uerè ut contemptor canonum & fraudator rerum eccleſiaſticarum, nõ ſolùm à Chriſto de rebus pauperũ iudicabitur reus, ſed etiã cõcilio manebit obnoxius.

Item in ſynodo Symmachi Papæ.

Non habet laicus aliquid ſtatuendi in eccleſia facultatem.

CAN. XX.

NOn placuit laicum ſtatuendi in eccleſia habere aliquam poteſtatem: cui obſequendi manet neceſsitas, non authoritas imperandi.

Itẽ in concilio eodem Eulalius epiſcopus Syracuſanæ eccleſiæ dixit:

Eccleſiaſticas dignitates Laici diſponere non debent.

CAN. XXI.

LAicis quamuis religioſis,nulla de eccleſiaſticis dignitatibus aliquid diſponendi legitur attributa facultas. [a]

Item Calixtus Papa.

Laicus ſacrilegus habetur, qui diſpoſitionem uel dominationem rerum eccleſiaſticarum uſurpat.

CAN. XXII.

iiii SI quis principum uel aliorum laicorum diſpoſitionẽ ſeu dominationem [b] rerum ſiue poſſeſsionum eccleſiaſticarum ſibi uendicauerit, ut ſacrilegus iudicetur.

Item Gelaſius Papa Senectiori epiſcopo.

In eccleſia,quam quis ædificat, nihil ſibi præ cæteris uendicet.

CAN. XXIII.

3 PIæ mẽtis [c] amplectenda deuotio eſt, qua ſe Iulius nobis in re Iuliana ſui iuris fundaſſe perhibet eccleſiã: quam in honorem ſancti Viti confeſſoris, eius nomine cupit conſecrari. Hanc igitur frater chariſsime (ſi ad tuam diœceſim pertinere non ambigis) ex more conuenit dedicari: collata [d] prius donatione ſolenni quam miniſtris eccleſiæ deſtinaſſe præfati muneris teſtatur oblator: ſciturus ſine dubio præter proceſsionis [e] aditum,qui omni Chriſtiano debetur, nihil ibidem ſe proprij iuris habiturum.

Idem.

De eodem.

Sunt autem tria, quæ conſequitur patronus, honorẽ uidelicet, onus,& utilitatem. honorem habet in præſentando, onus habet in defendendo eccleſiam, ne quis dilapidet eam: ut j.ea. filijs. Vtilitatem habet, quia ſi uergit ad inopiam, prouidebit ei eccleſia: ut infra ead. quicunque. & licet omnibus pauperibus teneatur prouidere, tamen et abundantius quam alij: ut extra de teſtamentis. cum in officijs. Transfertur autem ius patronatus,quatuor modis in aliũ. Primo ſucceſsione:ut j.ea.conſiderandum. Secundo donatione: ut extra c.ex inſinuatione. & capi. conſultationibus. Tertio permutatione:ut j. ead.nemini. Tranſit etiã quarto cum uniuerſitate: ut extra e.cum ſeculum. Ius autem patronatus non deſcendit ad hæredes pro portionibus hæreditarijs,ſed quilibet eorum eſt patronus inſolidum: ut extra eo. capi.j. ſicut & alia iura quæ incorporalia ſunt, in ſolidũ deſcendunt ad quemlibet hæredum: ut ff. de ſerui. l.uiæ. Ioan.

Patronus tria conſequitur ex iure patronatus.

Patronꝰ debet honor, onus & emolumentum.

Ius patronatus quadrupliciter transfertur.

Res per mutatā donatio uenditioque,

Ius patronatꝰ trãſire facit nouus hrs.

d Collata. Sed nõne antequam fundaretur debuit dos aſsignari,ut de conſe.diſt.j.nemo?

a Vtique,ſed quod omiſſum fuit, inſtaurandum eſt: ut diſt.viij. quæ contra mores.

a Vbi de hoc,& extra de conſe. ecc.capi.cum ſicut. ubi uideas.

e Proceſsionis. Id eſt, quod procedit cum ipſo ad epiſcopum cum clerici præſentantur. olim tamen nihil iuris habebant patroni præ alijs:ut x.quæſtio.j.nouerint. Vel dic proceſsionis,id eſt,promotionis:quia per eum ſacerdos promoueri debet. Item & ſi cenſus aliquis impoſitus eſt authoritate epiſcopi, illum põt patronus petere:ut extra eod.præterea. xviij.quæ.ii. Eleutherius. Ioan.

Frigen-

CAN. XXIIII.

FRigentius uerò petitoria nobis inſinuatione ſuggeſsit, in re ſua quod ſextilianum uocatur, baſilicam ſe ſanctorũ Michaelis archangeli & Martini confeſſoris pro ſua defenſione fundaſſe: & ideo frater chariſsime ſi ad tuam pertinet parochiam, benedictionem ſuper memoratæ baſilicæ ſolenni deuotione & ueneratione impende: nihil tamen ſibi fundator ex hac baſilica nouerit uendicandum, niſi proceſsionis aditũ, qui Chriſtianis [a] omnibus in cõmuni debetur.

Item Clemens.

De eodem.

CAN. XXV.

ECcleſias ꝑ cõgrua [b] & utilia facite loca: quas diuinis precibus ſacrari oportet, & non à quoquam grauari.

Item Leo quartus Carolo regi.

Laici presbyteros de eccleſijs non eyciant.

CAN. XXVI.

COntra ſanctorũ patrum cenſuras uidetur exiſtere, ſi ſecularis uel laicus presbyteros ab eccleſijs, in quibus tempore ordinationis eorundem nominati [c] uel introducti fuerint, uidetur expellere. [d]

Si uerò fundatores eccleſiarum ad inopiã uergere cœperint, ab eiſdẽ eccleſijs temporalis uitæ ſuffragia percipiant.

Vnde in Toletano concilio legitur. [f]

Fundatores eccleſiarum ſi in opes ceperint eſſe, ab eiſdem alimenta accipiant.

CAN. XXVII.

QVicũque fidelium propria deuotione de facultatibus ſuis eccleſiæ aliquid [e] contulerint: ſi fortè ipſi, aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam, [f] ab eadem eccleſia ſuffragium uitę pro temporis uſu percipiant.

Si ergo eccleſiaſticas facultates diſpenſandi poteſtatem non habent laici, multò minus eccleſias ipſas quibuslibet ad regendum committere, uel ab alijs auferre, ualent.

Hic autẽ diſtinguendum eſt quid iuris fundatores eccleſiarũ in eis habeant, uel quid non habẽt ius prouidendi, & conſulendi, & ſacerdotem inueſtiendi, ſed nõ habent ius uendendi, uel donãdi, uel utendi tanquam proprijs.

Vnde in canonibus inuenitur.

Hæredes eius qui eccleſiam conſtruxit, nihil aliud quam ſolicitudinem pro ea gerere debent.

CAN. XXVIII.

FIlijs uel nepotibus ac honeſtiorib. propinquis [g] eius, q conſtruxit uel ditauit eccleſiã, licitũ ſit hãc habere ſolertiã, ut ſi ſacerdotem aliquid ex collatis rebus defraudare præuiderint, aut honeſta conuentione compeſcãt, aut epiſcopo uel iudici corrigenda denũtient. [h]

[a] FRigentius. Qui chriſtianis. Ergo Iudęus nõ efficeretur patron⁹ licet fundaret aliquam eccleſiã. ī.ea. piæ. & ĩ.eadem.quicunque.

[b] ECcleſias per congrua. ne non ſit infirmus locus, nec ſint ibi prædones, nec aliquo modo periculoſum ſit. nam propter has cauſas debet eccleſia tranſmutari in alium locum. ut ĩ.ea.ſi quis uult.& de conſe.diſt.j. tribus. & lxxiiij. diſtincti. quorundam.

[c] COntra. Nominati. ergo ex ſola nominatione aliquis conſequitur ius: ut lxxij. diſtin. placuit. viij.q.ij.dilect⁹.ij. q.vj.nominationes. De hoc dixi. lxiij. diſtincti. quanto.

[d] Expellere. Hic habes, ꝙ expelli uidetur, qui nõ admittitur ad dignitatẽ, ad quam eſt nominatus uel electus. nã idem eſt auferre, ꝙ non dare: ut dixi ī.ea.q.j.decimę. facit ad idẽ extra de reſtitu.ſpol c.ſæpe. ff. de bon. autho. iudi. poſsi. quã muis. Argu. extra de appel. ſignificauit. ubi dicitur, nemo deijcitur, niſi qui poſſeſſionẽ habuit. & ff. de ui & ui arma. l. j.§. hoc interdictũ. Argu. contra ubi ei tantum, qui poſſedit, datur hoc interdictum.

[e] QVicunque. Aliquid. nõ tamen propter quã libet rem modicam datam ante cõſecrationẽ, efficitur quis patronus, niſi tantũ dederit qđ ſufficiat ad neceſſaria miniſtrorum, & ad luminaria: ut de conſec. diſtin.j.nemo.

[f] Ad inopiam ſed nõne eccleſiæ tenẽtur omnibus pauperibus ſubuenire: ut ī.ead.q.j.quoniam? Reſpõ.ſic, ſed iſtis abundantius quam alijs. extra de teſta. cũ in officijs.& melius prouidebit ei, qui quãdoq; fuit diues, quã pauperi: ut xlj. diſt. non cogantur. iſtud autem intelligas, quando patronus in ſummã egeſtatem deductus eſt & quando eccleſiæ ſupereſt.xxv.qõ.ij. §. ult.ad fi.in eo.n. caſu libertus tenet alere ſuũ patronũ. ut ff. de lib. agnoſ. l. ſi quis à liberis.§. parentes. & §.pen.

[g] FIlijs uel nepotibus. Propinquis. Et ſic uidetur ꝙ ius patronat⁹ nõ tranſeat niſi ad hæredes ſanguinis tantum. tamen.c.indiſtincte loquitur de quolibet hærede. ſ.e. conſiderãdum. & cap.ſi plures. Sed nunquid patre damnato de crimine, amittit filius ius patronatus? Videtur quod ſic: ut vj.q.j. uerum. & l. ſi quis cum.& ff.de iure patro. qui contra. & l.iiij.argu. contra. Dicunt quidam, ꝙ nõ priuatur illo, niſi à ſolo papa, cum illud habeat authoritate canonis: arg. extra eod.tit. cap.j. Vel dic quod cum uniuerſitate laic⁹ iudex poteſt aliquem priuare iure patronatus, ſed per ſe nõ poſſet: ar. ad hoc extra de iu.pa.ex lřis.

[h] Denuntient. Ergo patroni poſſunt accuſare uel denuntiare ſacerdotẽ, ut ī.e.q.j. conſtitutũ. imo quilibet, ꝗ eſt de ſua plebe: argu. lxiij.diſtinct.plebs. & extra de teſti. ex parte Adæ. Idẽ credo poſſe facere patronum in eccleſia conuentuali: argu. lxiij.diſtinc.Reatina.& capi. lectis. & extra de iure patrona.ca.nobis. Sed in hoc eſt differentia, quia in eccleſia conuẽtuali patron⁹ nõ præſentat nec eligit.extra de iure patro.c.nobis.licet uideatur eſſe contra xviij.q.ij. abbatem.Sed ibi electio poſſeſſoris.i.requiſitio: quia facta electione requiritur cõſenſus.extra de elect.cũ terra. Regis.

ad hoc proxi. ſ. & ĩ. e.quicũque.& hic uideas qđ leg. & no. ī.j. q. vij. maximũ.

Patrono pauperi d. bet ab eccleſia ſubueniri.

Conſi. Tolet.4. ca.37.

Ius patronatus ad quos hæredes trãſit.

Et hoc teneas ſecundũ La. ꝗ hoc no. ī.e.q.j. cõſtitutum.

Patr onus ſacerdotẽ accuſat.

ſ Regis. ut eum corrigat, cum per eccleſiaſticum iudicem cogi non poteſt: ut xj. q. j. petimus. xvj. diſtin. nec licuit. uel etiã cũ iudex eccleſiaſticus deſes eſt, [1] ut extra de fo. compe. ex tranſmiſſa. [2] alias non poteſt adiri iudex ſecularis, ut xj. q. j. placuit ut quiſquis.

[1] Alias, deeſt.

[2] Iſta decreta non probat id ad qđ inducit, nec credo lo. uerum dixiſſe ꝙ id, quod leg. & not. extra de iud. qualiter. in fi. licet Gof. idem dicat.

[3] Idem ſi eſt presbyter lxiiij. diſtin. c. j. ſed nec ob hoc euadit pœnam depoſitiõis, ut dicitur in gl. ſecũdum Hu.

rogaretur. in hoc iuri patroni in electione, & in recipiendo ab eccleſia alimenta. ſic nec dominus rei poteſt uſum rei immutare etiã in melius inuito uſufructuario. ff. de uſu. & hab. l. ulti. Argu. tamen contra. x. quæſtio. j. c. j. & ī. ea. cap. nemini.

Quòd ſi talia epiſcopus agere tẽtet, metropolitano eius hæc inſinuari procurent. Si autem metropolitanus talia gerat, regis a hæc auribus intimare non differat.

Ipſis tamen hæredibus in eiſdẽ rebus non liceat quaſi proprij iuris poteſtatẽ præferre, non rapinã & fraudem ingerere, non uiolentiam quamcunque prçſumere, ſed hoc ſolùm in ſalutarem ſolicitudinẽ adhibere, ꝙ aut b nullã operatio noxam nocens attingat, aut mulctam uel aliquam partem ſalutaris mercedis aſſumat. Si quis uerò deinceps hæc monita temerare præſumpſerit, & malè rapta cum confuſione reſtituet, & excommunicationis annuæ c ſententiam ſuſtinebit.

Item ex concilio Toletano quarto. †

Fundatores eccleſiarum ordinandos in eis epiſcopo offerant.

CAN. XXIX.

Decernimus ut quamdiu fundatores eccleſiarum in hac uita ſuperſtites fuerint, pro eiſdem locis curam habeant ſolicitam, atque rectores idoneos d in eiſdem baſilicis ijdem ipſi epiſcopo offerãt e ordinãdos. Quòd ſi ſpretis eiſdem fundatoribus, rectores ibidem præſumpſerit ordinare epiſcopus, & ordinationem ſuam irritam † nouerint: & ad uerecundiam ſui, alios in eorum loco (quos ipſi fundatores f condignos elegerint ordinari.

Item ex Romana ſynodo.

A dominio cõſtructoris oratorium, uel monaſterium non eſt auferendum.

CAN. XXX.

Monaſterium g uel oratorium canonicè conſtructum à dominio h conſtructoris eo inuito non auferatur: liceatque illi presbytero, cui uoluerit, pro ſacro officio illius diœceſis cũ conſenſu epi ne malus i exiſtat, commendare.

Item Gregorius papa.

De eodem.

CAN. XXXI.

Rationis ordo non patitur ut monaſterium contrà uoluntatem fundatorum ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum quis debeat uendicare.

Prouidentia tamen & admonitione epiſcopi, à fundatoribus eccleſiæ honorari debent.

Vnde Gregorius.

Epiſcoporum prouidentia à fundatoribus eccleſia honorentur.

CAN. XXXII.

Conſiderandum èſt quatenus ſi ſecundùm prouidentiam & admonitionem epiſcopi ipſi cohæredes k eas uoluerint tenere & hono-

b Quod aut. quod pro ut. hoc eſt dicere, ut aut in multo aut in aliquo proſit eccleſiæ, aut ſaltem in nullo noceat.

c Annuæ. i. per annum abſtinebit à ſacramẽtis eccleſiæ ſi laicus eſt. [3] ſi clericus deponetꝰ. xij. q. ij. apoſtolicos. & cap. abbatibus.

d Decernimus. Idoneos. de eodem epiſcopatu: ut lxxj. diſtin. hortamur.

e Offerant. dixit Hug. quod in eccleſijs collegiatis hoc ius habent patroni, ut repræſentent prçlatos epiſcopis, & ut interſint electioni: ut xviij. q. ij. abbatem. & ī. e. q. v. ſi quis epiſcoporum. & lxiij. diſt. principali. ſed contra eſt extra eod. titu. cap. nobis.

f Fundatores. & ſic uidetur, ꝙ authoritate huius capituli laicus poſſit inſtituere in ſpiritualibus, & tẽporalibus. Vel dic quod ipſe epiſcopꝰ reuocabit factum ſuum: ut extra de electio. noſti. 50. diſt. pœnitentes. Itẽ ſi epiſcopus primũ præſentatũ ſpreuit, & ſecundum recipit, tenetꝰ primo prouidere: ut extra eo. tit. paſtoralis. licet Alexander dederit epiſcopo electionem, utrum primũ uel ſecundum uelit recipere. extra eod. tit. ca. quod autem. & c. Lucius. eo. lib. cum autem aduocatus. cũ ergo epiſcopus puniatur per illud cap. paſtoralis. patet ꝙ hodie epiſcopus nõ habet electionem.

† Tolet. iiij. ca. iiij.

g Monaſteriũ. id eſt eccleſiam.

h A dominio. id eſt, diſpoſitione. Eſt ergo hic argu. quod epiſcopus inuito patrono non poteſt de eccleſia facere monaſterium, ut ī. cap. proxi. quia iam de-

i Ne malus. Argu. ꝙ ſufficit aliquem non malum eſſe: ut notatur. viij. quæſt. j. licet. Et tenetꝰ epiſcopus præſentatũ recipere, niſi aliqd obijciatur in perſonam eius: ut lxv. diſtinctio. de perſona 50. diſt. poſtquam. & extra eod. paſtoralis. Sed nunquid epiſcopus tenetꝰ probare crimen quod obijcit? Videtur ꝙ ſufficiat ſi dicat: eligatis alium: ut xxviij. diſtinct. priuſquam. & xxxix. diſtinct. Petrus. quod poteſt admitti. ſed poteſt patronus cũ ſuperiore agere ut epiſcopus crimẽ ꝓbet, uel eum admittat: ut viij. q. iij. Artaldus. ix. quæſtio. iij. nunc uero.

ipi non abſo. ſed t troni fra temp debitũ re- & te præſentau [illegible] a- lios nõ ꝓ prie côualeſcit, ſed rara manet collatio ordinarij etiã in prçiudiciũ medio tẽpore impetrãtis à papa, [illegible] Præſentatus eſt admittẽdus.

k Conſiderãdũ. Cohæredes. etiã extranei. & uidetur quod indiſtincte loquatur. Nam quædam iure patronatus ad extraneos hæredes trãſeunt. ut C. de in ius uocan. l. ij. [4] uidetur ergo ꝙ ſi patronus conferat eccleſiæ uel extraneo ius patronatus, quod amodo nõ poteſt conuenire dilapidãtes eccleſiam uel etiam petere alimenta. argu. ad hoc extra de teſtib. ſignificauit. Probabilius uidetꝰ, quod tali iuri quod eſt ad utilitatem & fauorem inductum eccleſiæ, non poſſit patronus renuntiare. unde licet filij abſtineant ab hæreditate, non ideo perdiderunt ius patronatus: ut ff. de iure patrona. filij. nec enim generali renuntiatione remittitur dolus: ut ff. de libe. leg. Aurelius. Ego credo quod tali iuri poſſit renuntiari, cum donari poſſit: ut extra eod. ex inſinuatione. Ioan. Sed ibi conceſſa fuit adminiſtratio, non ius patronatus. ī. ead. nemini.

[4] Iſtã gl. ſequitꝰ & tenet Bal. in dic. l. ij. & glo. in l. ſi operarum iudicio. ff. de ope. liber. & in clemen. ſi. de iure patrona. & plene ꝑ pan. de Ieazar. in ſua quęſtione incipiẽ. patronus eccleſiæ. ꝑ Bal. in c. j. §. & cedenti. ꝗ feud. dare poſ. & uide quę ipſe not. in l. j. C. de bon. liber. adde Federi. in conſi. cxj. & Cardi. conſi. 132.

Si plu-

rare faciant. Si autem hoc contradixerint in epiſcopi poteſtate maneat, utrũ eas cõſiſtere ꝑmittat, aut reliqas inde auferre uelit.

Itẽ ex cõci Triburiẽſi.

Reliquiæ auferantur eccleſiarum, ſi plures hæredes de eis contenderint.

CAN. XXXIII.

SI plures hæredes cõtenderint de cõi eccleſia, auferri [a] iubeat eṗs reliquias ſacras, & eccleſiam claudi, donec cõi [b] conſenſu & conſilio eṗi ſtatuant ibi preſbyterum, & unde uiuat.

4 *Vt ergo ex his authoritatibus colligitur de manu laicorum eccleſiæ recipiendæ non ſunt, niſi cũ conſenſu epiſcoporũ: Iuxta illud Magotienſis.* † *concilij.*

Non liceat laicis presbyteros de eccleſia eijcere.

CAN. XXXIIII.

LAici presbyteros de eccleſia non eijciant, neque in eis conſtituant ſine conſenſu ſuorum epiſcoporum.

Item ex concilio Cabilonenſi.

Abſque epiſcoporum conſenſu, Laici presbyteros de eccleſiis non eijciant.

CAN. XXXV.

INuentum eſt, ꝙ multi laici arbitrij ſui temeritate, & (quod eſt grauius) ducti cupiditate presbyteris quibuslibet abſque conſenſu ſuorum eṗorum eccleſias dãt uel auferunt. unde oportet ut canonica regula ſeruata, nullus abſq; conſenſu epiſcopi ſui, cuilibet presbytero eccleſiã det: quã ſi iuſte adeptus fuerit, hãc nõ niſi graui [c] culpa corã eṗo [d] canonica ſeueritate amittat.

Sicut ergo authoritate Hieronymi [e] decimas malè poſſeſſas à laicis eṗo conſentiente, licet monachis de manu laicorũ recipere, & eas perpetua ſtabilitate tenere: ſic & eccleſias à laicis malè poſſeſſas, uel detentas cũ conſenſu epiſcoporum, licet monachis ad ordinandum accipere, & eis in perpetuum prouidere.

Vnde Vrba. papa. ij.

Sine uoluntate epiſcoporum decimas uel Eccleſias à laicis monachi non ſuſcipiant.

CAN. XXXVI.

DEcimas & eccleſias poſſeſſas à laicis, monachi nõ ſuſcipiãt, abſque conſenſu eṗorum & uoluntate. Quòd ſi aliter præſumptũ fuerit, canonicæ ultioni ſubiaceant.

Item ex decreto Syluestri papæ.

[a] Si plures. Auferri. Hic dicitur, quod epiſcopus propter diſcordiam patronorũ debet claudere eccleſiam: ut extra eo. ca. j. & ij. Alibi dicitur, quod ſua authoritate confert, ſi patroni non concordant uſq; ad quatuor menſes: ut extra eo. quoniam in quibuſdam. alibi uſque ad ſex menſes: ut extra eo. tit. cam te. Diſtinguas ergo, quia aut diſcordia eſt inter epiſcopum & patronum, aut inter ipſos patronos. Si inter epiſcopum & patronum, tunc eṗs ponet œconomũ in eccleſia quouſque ſit terminatũ negotium: ut extra de offi. or. cum nos. Sed ſi inter patronos eſt diſcordia, aut eſt ſuper electione facta ab eis, aut ſuper ipſo iure patronatus. Si in electione diſſentiũt, [1] tunc ſi poteſt fieri ſine ſcandalo, præferat epiſcopus illum, qui maioribus iuuatur meritis: ut extra eo. quoniã in quibuſdam. Sed ſi pares ſunt, gratiam põt facere cui uult: ut lxiij. di. ſi fortè. & extra eo. cum autem. Si uero contẽtio eſt de iure patronatus, epiſcopus inſtituat aliquẽ in eccleſia: & ille poſtmodũ præſentetur ab eo, qui euincit ius patronatus: ut extra eo. tit. ſi uero. & hoc faciat ſi concordes non fuerint uſque ad ſex menſes à tempore uacationis: uel uſque ad quatuor à tempore motæ controuerſiæ ut extra eo. tit. cam te. & cap. cum propter. Si autem eṗs hoc ſine ſcandalo facere non poteſt, tunc claudet eccleſiam: ut hic dicitũ, & extra eo. ti. c. j. & ij.

[b] Communi. Ergo non ſtatur iudicio maioris partis: ut extra eo. quoniam. ſic extra de reſcrip. paſtoralis. ſimiliter uidetur, quod in delegatis à principe non ſtatur ſententiæ maioris partis: ut C. de appel. in offerendis. & l. iubemus. ſimiliter in diſcordia creditorum: ut C. qui bo. ce. poſ. l. ulti. ſimiliter in cauſa liberali, ut C. de com. ſer. ma. l. ij. §. hic ualet. ſimiliter in omni re cõi: ut ff. cõi. di. Sabinus. & hodie in electione eṗi: ut extra de elec. quia ꝑpter. [2] ſed quæritur ſi duo ſunt patroni, & unus reliquit plures filios, & alter unicum, an iſte unus par ius habeat cum illis pluribus? Videtur ꝙ ſic cũ ex pluralitate ſucceſſorum non debeat uariari obligatio: ut ff. de uerb. obli. l. ij. unde omnes illi debent reputari pro uno, cũ in loco unius ſuccedant: ut ff. de cõd. & demõ. cui fundus. quemadmodũ ſi plures ſunt modo canonici in eccleſia, quam prius fuerunt: nõ plus iuris habent mõ multi, quã prius habuerunt pauci. Sed contra, quilibet iſtorũ eſt patronus inſolidum, ergo iſti plures plus habent iuris, quam ille unus. & hoc probatur ff. de bo. lib. ſi libertus. Item ſecundum hoc non plus iuris haberet cui cõceſſa eſt poteſtas eligendi, quã prius per ſe habuit: quod falſum uidetur: ut extra de ele. ne pro defectu. & ca. quia propter. & ff. d aſsig. liber. l. j. in fi. Dic qđ ſunt oẽs æqualiter patroni, quia ius eſt indiuiſibile: ut extra eo. capi. j. forte hoc uerũ eſt cũ hẽditas eſt diuiſa. Vide cap. ij. de iure pa. in cle.

Vt ergo. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua probat per quatuor capi. quod laici nõ poſſunt dare decimas uel eccleſias ſine uoluntate eṗi. Io. de Fant.

[c] INuentum. Niſi graui. Non eſt ergo quis pro qualibet culpa deponẽdus. ut lxviij. diſtin. c. j. Item arg. quod nullus debet priuari ſuo bñficio ſine culpa ſua: ut lvj. diſtin. ſatis peruerſum. & extra de conſti. cognoſcẽtes. Argu. cõtra, extra de cleri. ægro. ca. ulti. Sed illud propter ſcandalũ, pro quo multa omittuntur, ut diſtinct. 50. ut conſtitueretur. extra de no. ope. nunt. cum ex coniuncto.

[d] Coram eṗo. Ergo ſolus eṗs põt cognoſcere de crimine, ubi agiẽ de priuatione beneficij, ſiue ad aliã pœnam: dũmodo nõ agatur ad depoſitionẽ ordinis: ut not. xv. q. vij. in ſumma. licet autem non remoueatur aliquis ab adminiſtratione, niſi pro graui culpa, tamẽ regulares prælati pro leui culpa remoueantur, ut extra de ſimo. per tuas. in fi. & s. ea. q. j. ca. ultimo.

[e] Sicut ergo Hieronymi: ut s. ea. q. j. c. ulti.

Patronis diſcordãtibus, quid faciẽdum eſt.

1 Ad huius declarationem repete qđ dixi. 31. diſtin. Nicena. in fine.

† Alias, Maguntinenſis.

Ius patronatus qualiter diuiditur inter hæredes.

2 Hoc ſane intelligas, ſed dic ad huius declarationem ut extra de ele. li. vj. ca. ſi quis iuſto. Archi.

Beneficio ſine culpa ſua nemo priuari debet. [illegible] ſecũdũ Hu. ſic etiam debet intelligi quod leg. & no. s. e. q. vij. ca. epiſcopi. ibi dixi. Archi.

Regularis pro culpa leui remouetur.

a NEmini. Quidam ſic po nunt caſum. Nulli licet dare ius patronatus priuatæ perſonæ, uel etiam commutare cũ priuata perſona: ſed dari poteſt pro monaſterio, uel commutari cũ monaſterio, uendi autem nulli poteſt. pro iſtorũ caſu facit quod legitur extra eo. tit. de iure. Sed eis obſtat extra eod. ex inſinuatione. in princi. Sed poteſt dici quod ibi unus alij ceſsit adminiſtrationẽ ſolidam: non enim dedit ius patronatus, cũ prius fuiſſet patronus H. aũt intelligit de ipſa eccleſia, quod nullus poteſt dare eccleſiam priuato, ut inde faciat habitaculũ: ut xix. q. iij. ca. quæ ſemel. De permutatione eccleſiæ planũ eſt, quia non poteſt eccleſia pmutari, niſi cum alia eccleſia: ut extra de rerum permutatio. ad quæſtiões. Satis credo, quod ſiue ſit eccleſia ſiue ius patronatus, bene poteſt cõcedi monaſterio: dũ tamẽ habeatur conſenſus epiſcopi: ut extra eod. conſultationibus. in fi. & ca. nullus. ſimiliter & eccleſiæ ſeculari: ut extra de reſti. ſpol. cum ueniſſet. Ioan. Ego credo quod ius patronatus poſsit concedi ſine epiſcopo: ut extra e. c. illud. B. Facit cap. j. de iure patro. li. vj.

Eccleſia cum eccleſia permutari pót.

† e. xxiij. & eſt ex cõſtitutionibus Caroli magni & Lodouici pij Francorũ regũ & imperatorũ [redacted]

b In proprium. Priuatum.

c Monaſterium. id eſt, eccleſiam.

d SI quis. Ad meliorandum. Hæc eſt una de tribus cauſis propter quas transferuntur eccleſiæ de loco ad locum, ut de conſe. diſt. 1. tribus. ſupra vij. q. j. temporis. & eſt contra regulam illam xix. q. iij. quę ſemel. & per

1 Idẽ no. ſ. ea. q. iij. in ſum. & idẽ tenet hic. Ioan. de Fant.

Nulli liceat in ſuum ius monaſterium conuertere: alij tamen ad ordinandum tradere illud ualet.

CAN. XXXVII.

NEmini [a] regũ, aut cuiquam hominum, in proprium [b] ius liceat monaſterium [c] tradere uel cõuertere, niſi ad aliud monaſterium: uel commutare, niſi cum alio monaſterio: uel quocunq; commercio uendere: quod ſi factum fuerit, nõ ualebit: ſed ipſum monaſterium in priſtinum reformetur ſtatum.

Item ex decreto Bonifacij papæ.

Epiſcopi ex fratrum conſilio monaſteriũ ad meliorãdũ alij ſuppouere nullus prohibeatur.

CAN. XXXVIII.

5 SI quis uult monaſterium ſuũ ad meliorandũ [d] in aliũ locũ ponere, fiat cum conſilio epiſcopi & fratrum ſuorum, & dimittat presbyterũ aliquem in priori loco ad miniſteria eccleſiæ.

Item ex concilio Magotienſi.

Publica pœnitentiæ ſubijciãtur, qui circunueniendo aliquos tondere præſumunt.

CAN. XXXIX.

6 COnſtituit [e] ſanè ſacer iſte conuentus, ut epiſcopi ſiue abbates, qui non in fructu animarum, ſed in auaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circunueniendo totonderũt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt, pœnitentiæ canonicæ (utpote turpis lucri ſectatores) ſubiaceant. Hi uerò, qui illecti comam depoſuerunt, in eo, quod cœperunt, perſeuerare cogantur: res uerò eorum hæredibus reddantur.

Item ex concilio Toletano.

Sine uoluntate fratrum aliquem de ſuis propinquis abbas ſibi ſubſtituere non ualet.

CAN. XL.

COngregatio [f] debet ſibi eligere abbatem, poſt abbatis ſui mortem, uel eo uiuente ſi ipſe diſceſſerit uel peccauerit. Epiſcopus enim non debet abbatem uiolenter retinere [g] in loco ſuo. Ipſe autem non poteſt aliquem ordinare de ſuis propinquis [h] uel amicis ſine uoluntate fratrum.

CAVSA XVII.

QVidam presbyter infirmitate grauatus ſe fieri uelle monachum dixit, eccleſiæ & beneficio in manu aduocati † renuntiauit. Poſtquam conualuit, mox ſe futurum monachum negauit, & eccleſiam & beneficium repopoſcit.

1 *Hic primò quæritur, utrùm reus uoti teneatur: an liceat ei a propoſito ſui cordis diſcedere.*

2 *Secundò, an eccleſia & beneficium ei reddenda ſint, quæ prius libera uoluntate refutauit.*

3 *Tertiò, ſi contigiſſet eum ſe & ſua monaſterio tradidiſſe, an ſine licentia abbatis liceat ei ad propria redire.*

4 *Quartò, ſi ſine licentia abbatis retrò abierit, an ſua ſibi ab abbate reddẽda ſint.*

QVAESTIO I.

QVòd aũt à uoto [i] diſcedere nõ liceat, multis authoritatib. pbatũ, ait. n. pphota: Vouete et redite uota dño Deo

Pſal. 75.

dit prior eccleſia priuilegium ſuum: ut ſ. ead. & hoc diximus.

e COnſtituit. Hoc cap. legitur. xx. q. iij. conſtituit.

f COngregatio. ſ. xviij. q. ij. cap. abbas. & cap. abbatem.

g Retinere. ſi uult, propter humilitatẽ renũciare: ut xviij. q. ij. ca. abbas. Nam admouere põt eum ut non renunciet, ſed non inuitum tenere licet: ut extra de renun. c. literas.

h Propinquis. ſ. diſtinct. lxxxix. decenter. Io. de Fan.

QVod autem. Hæc q. diuidit in duas partes. In prĩa quarũ probat per quatuor capi. quod talis eſt uoti reus: quod tamen falſum eſt. In quinta dat ſolutionẽ. Secunda ibi, Gonſaldus. Ioan. de Fant.

i A uoto. Hic quæri-

† Adde quod aduocatus ſumitur hic pro patrono eccleſiæ. Simile in l. nec quicquam. §. obſeruare ff. de offi. proconſu. & le. & gl. Bar. in l. j. §. aduocatos. ff. de uar. & extraord. cogni.

quæritur an liceat alicui diſcedere à uoto. Et in hac q. magiſter diſtinguit quod aliud eſt uotum conceptũ corde, ore ſimpliciter ꝓnuntiare, & aliud eſt obligatione aliqua ſe obnoxiũ facere. ſed tamen quocunque iſtorũ modorũ quis uoueat, non licet ei recedere à uoto quo ad Deum: ſed quo ad eccleſiã licet à primo uoto ei recedere, ſed nõ à ſecũdo. Sed mirum uidet̃, cũ hoc ſit peccatum quo ad Deũ, quare eccleſia illud toleret, cum hoc ſit laqueum inijcere talibus, & decipere animas eorũ, q̃d nõ eſt faciendũ, ut xxvij. qõ. j. de uiduis. cum domin⁹ ipſe noluit facere differentiam inter iuramentũ & ſimplicem loquelã, ut xxij. quæ. v. iuramẽti. Poteſt melius diſtingui inter deliberationẽ & uoluntatem & uotum. Si quis recedit à deliberatione, l non peccat mortaliter. Si quis aũt recedat à ꝓpoſito, quod firme fixerat in animo ſuo, peccat, ſed uenialiter ſecundũ quoſdam, ut extra de uoto & uo. redẽ. literaturam. ſecundum Hug. uero peccat talis mortaliter ac ſi uerbis uouiſſet. ut infra eadem qui bona. Sed à uoto, quod uerbis exprimitur ſiue cum ſolennitate ſiue ſine ea, non licet recedere ſine mortali peccato, ſecundum omnes, ut extra qui cleri. uel uo uẽ. rurſus. licet Alexander uideatur dicere, quod poſt uotum ſimplex poteſt contrahi matrimonium, ut extra qui cleri. uel uouen. ca. ueniens. Sed illud intelligas de comparatiua peruiſione. Ioan.

† cap. ix. lib. de bono uiduitatis.

† Epiſtola xxxiij. lib. j.

Actu. 5. a

l Hæc uerſant̃ i animo, cũ ſcilicet quis ſecũ reuoluit & fluctuat. La. unde deliberare eſt præmeditari, cogitare, ſecũdũ Panor.

Homil. iij. lib. j.

uestro.

Vnde Auguſtinus. †

Quæ Deo uouentur, neceſſariò reddantur.

CAN. I.

SVnt quædam, quæ & nõ uouẽtes debemus: a quædã & b quæ niſi uouerimus, nõ debemus: ſed poſtquam ea Deo promittimus, c neceſſariò d reddere conſtringimur. e

Item Hieronymus.

De eodem.

CAN. II.

VOuentibus Deo uirginitatem, non ſolùm nubere, ſed etiam uelle, damnabile eſt.

Item Gregorius in regiſtro. †

Dignus eſt ſupplicio, qui ſeipſum Deo ſubtrahit à uoto reſiliens.

CAN. III.

ANanias f Deo pecunias uouerat: quas poſt (uictus perſuaſione diaboli) ſubtraxit. Sed qua morte mulctatus eſt, ſcis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo, abſtulit: conſidera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, q nõ nummos, ſed temetipſum g Deo omnipotenti (cui te ſub monachali habitu deuoueras) ſubtraxiſti.

Item ſuper Ezechielẽ. †

Ante Dei oculos cadunt, qui bona, quæ concipiunt, agere recuſant.

CAN. IIII.

QVi bona agunt, h ſi meliora i agere deliberãt, k & poſt deliberata non faciunt: licet in bonis prioribus perſeuerent, in conſpectu tamẽ Dei ceciderunt l ex deliberatione. Item ſunt qui cuncta relinquere & Dei ſeruitio ſe ſubdere, & fræno caſtitatis ſe reſtringere deliberant: ſed cũ poſt caſtitatem alios cecidiſſe conſpiciunt, ſe retrahendo meritum perdunt.

Si ergo poſt uotũ quiſq; neceſſariò cogit̃ ſoluere quod uouit: ſi uouentib. non ſolùm nubere, ſed & uelle, damnabile eſt: patet quòd ſacerdos iſte ad executionem ſui uoti cogendus eſt, & non ſolùm non fieri ſed etiam uelle monachum nõ fieri, ſibi damnabile eſt. Quòd uerò inter uouentes iſte cõputandus ſit, patet ex uerbis Auguſtini dicentis: Dixi cõfitebor, &c. Magna pietas Dei eſt, ut ad ſolam promiſſionem peccata dimittat. Nondũ enim pronuntiat m ore, et tamẽ Deus iã audit in corde. Votum enim pro opere reputat̃. Sicut ergo ꝓpheta inter uouentes reputatur, quia dixit, Ego confitebor. ſic & iſte inter eoſdem cõputandus eſt, quia dixit: Fiã monachus. His ita reſpondetur. Aliud eſt propoſitũ cõcipere in corde, et & ore enuntiare: aliud eſt ſubſequẽti obligatione ſe reum uoti facere. Quia ergo iſte propoſitum ſui cordis ore ſimpliciter enũtiauit, non autẽ monaſterio aut abbati ſe tradidit, nec ꝓmiſſionẽ ſcripſit, nequaquam reus uoti ẽ. Vnde Alex. Papa ij. ait

a SVnt quædam. Debemus. Vt ad fidem ſeruandã, & generaliter ad omnia illa ſine quibus homo ſaluari non poteſt: de quibus habet̃ de pœn. diſt. ij. charitas.

b Quædam etiam. Vt continentiam, ut xxxij. quæſt. j. integritas.

c Promittimus. Argumen. quod ex nuda promiſſione quis tenet̃, ut xij. q. j. ſcimus. & quæſt. ij. quicunque ſuffragio. xxvij. quæſt. j. cap. ij.

d Neceſſàrio. Niſi tale ſit illud q̃d pendeat de alieno arbitrio, ut ſi unus coniugatus promittat continentiam, non tenet, ut xxvij. q. ij. ſi tu. Item uotum aliquod abſtinentiæ non poteſt facere uxor ſine uiro. xxxiij. qõ. quinta. manifeſtũ. nec monachus ſine abbate. xx. qõ. iiij. monacho. Itẽ nec filius impubes ſine uoluntate patris. xx. q. ij. c. j. & ij. nec ſeruus ſine uoluntate domini, ut liiij. diſtin. ex antiquis.

Vouere non omnibus eſt ꝑmiſſum.

De hoc uide quod leg. & no. xxij. q. iij. mulier.

e Conſtringimur. niſi fortius uinculũ ſuperueniat. xxvij. diſt. ſi uir.

f ANanias. De hoc habes xij. quæ. j. dilectiſſimis.

g Temetipſum. Argum. quod maior eſt alienatio perſonæ, quam rei. ſic xij. q. j. præcipimus.

h QVi bona agunt. Scilicet matrimonium.

i Si meliora. Id eſt, continentiam.

k Deliberant. Firmiter proponẽdo. & tunc ſecundum Hu. peccãt mortaliter, ſecundum alios uenialiter.

l Ceciderunt. Improprie, ſcilicet ab eo q̃d non habent, ut ibi, cadent à latere tuo mille, &c.

m Pronuntiat. Ergo

Hæc ſententia Hoſ. approbat̃ per Lau. Goffr. & B. extra de uo. literaturam.

go obligatur quis ex ſolò ꝓpoſito cordis: ; quod H. concedit.

GOnſaldus. Hæc eſt ſecunda pars primæ quæſtionis, in qua probat contra, ſ. quod niſi ſeculo renuntiet, pôt iterum redire ad ſtatum priſtinũ moribus emẽdatus. Ioã. de Fant.

Non cogitur aliquis in monaſterio manere, niſi profeſſionem fecerit in manu abbatis.

QVAEST. II.

CAN. I.

a GOnſaldus a pſbyter, quõdam infirmitate ac feruore paſsionis preſſus, ſe monachum fieri promiſit: non tamen monaſterio aut abbati ſe tradidit nec promiſsionẽ ſcripſit, ſed beneficiũ eccleſiæ in manu aduocati b refutauit. c At poſtquam cõualuit, mox ſe monachũ negauit fieri, quapropter, quia & beati Benedicti regula, & præcipuè patris & prædeceſſoris noſtri ſancti Gregorij Papę canonica inſtitutio interdicit monachũ ante unius anni d probationẽ effici: iudicamus, & authoritate Apoſtolica ꝓcipimus ut præfatus presbyter beneficia e & altaria recipiat, habeat, & quietè retineat.

Itẽ Auguſtinus ad Bonifacium comitem.

Vxor poſt propoſitum continentia ducta, dimitti nõ debet.

CAN. II.

NOs nouimus, nos teſtes ſumus, quod omnes actus publicos, q̇bus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium ſanctum conferre, atq; in ea uita uiuere, in qua ſerui Dei monachi uiuebant: cùm ergo te eſſe in hoc propoſito gauderemus, nauigaſti, f id eſt, uxorem duxiſti. Si cõiugem non haberes, dicerem tibi quod & tubanis diximus, ut in caſtitate cõtinenter uiueres: ſed ut te ad iſtam uitam nõ exhorter, coniunx eſt impedimẽto: ſine cuius conſenſu continenter uiuere tibi non licet: quia etſi eam poſt illa uerba tubanenſia ducere non debueras, illa tamen nihil eorum ſciens g innocenter tibi & ſimpliciter nupſit.

Ecce iſte corde concepit ſe monachum fieri, et ore pronuntiauit, ſe uelle in otium ſanctũ cõferre: nõ tamen poſtea coactus eſt ſuſcipere quod corde cõcepit, & ore pronuntiauit. Authoritas illa Alexãdri ſecuta eſt inſtitutionẽ beati Gregorij & beati Benedicti abbatis, quæ probãdis annũ indulget: ſed tãtùm notis, incognitis uerò trienniũ cõcedit.

CASVS. *In hoc ca. terminatur prima qõ. & intitulatur ſecunda. ſ. an iſte poſsit repetere beneficiũ cui renũtiauit? et dicẽdum eſt quod ſic: quia non renuntiauit ut debuit, & in poſſeſsiõe corporis & alienatione mẽtis renuntiauit. Eſt ergo caſus huius c. Gonſaldus pſbyter feruore paſsionis oppreſſus, ſe futurũ monachũ promiſit: nõ tamẽ monaſterio uel abbati ſe tradidit, nec ꝓfeſſionẽ fecit, ſed eccleſiá in manu patroni renuntiauit. ſed poſtquã conualuit, nolebat monachus eſſe, et eccleſiã repetebat, quæſitũ fuit ab Alexandro utrum audiri debeat? Et reſpondetur quòd ſic. unde eccleſiam ſuã recipere debet, cum iuxta Benedictũ & Grego. antequam monachus fiat, debeat eſſe in probatione per annum.*

a Gõſaldus. In hoc ca. terminatẽ prima qõ, & ĩtitulatẽ ſcđa, an poſsit quis repetere bñficiũ cui renũciauit? & dicendum quod ſic: quia non renuntiauit prout debuit. & in paſsione corporis renuntiauit: arg. xxij. q. ij. ne qs.

b Aduocati. Argu. eſt hic quod illicita renuntiatio non præiudicat alicui, ut vj. q. iij. c. denique. & ff. de offic. præſi. l. legatus. & C. de defen. ciui. l. ulti. Arg. cõtra extra de renun. c. quod in dubijs.

c Refutauit. De hoc dixi vj. q. iij. c. deniq;. ſed ſi renuntiaſſet in manu ꝓlati ſui, teneret renuntiatio, niſi tunc tẽporis nõ fuiſſet compos ſui, ut extra de ſucc. ab inteſt. c. iij. ; ſed cui iſtorum incumbit probatio? uel illi qui dicit quod fuerat cõpos, uel illi qui dicit quod non erat cõpos? ; Arg. quod illi qui dicit quod compos erat: ut iij. q. ix. ca. indicas. Item quia non eſt præſumendum de ſpontanea renuntiatione, ut extra de renunt. ca. ſuper hoc. ff. de proba. l. cum de indebito. Arg. contra extra de ſuc. ab inteſt. ca. cum dilectus. C. de codicil. l. nec codicillos. Reſpond. ei, qui dicit, incumbit probatio, ut ff. de proba. l. ei qui dicit. & probatẽ ſtultitia per uerba ꝓferentis, ut extra de ſuc. ab inteſt. c. cum dilectus. in parte deciſa. ſi enim ſtulta uerba dixit, præſumo quod non erat ſui compos, ut dicta decre. cum dilectus. & xciij. diſt. ca. legimus. in prin. Io. Sed an ſufficiat probare renũtiationem, uel teneatur ꝓbare ſpontaneam quæritur? uidetur quod ad duo teneatur, ſ. ad renuntiationem, & ſpontaneam, argu. prædictorũ iuriũ, in quibus ſatis hoc innuitur. B.

d Vnius anni. Alibi datur biennium, ut xix. q. iij. c. monaſterijs. alibi triennium, ut ĩ. e. c. ſi qs incognitus. & extra de reg. ca. j. Sed pôt breuiter dici ꝙ ideo diuerſa tempora ſtatuuntur, ad oſtẽdendum quod ſunt arbitraria. Vel dic ꝙ clericus ignotus & laicus notus per bienniũ probãtur: ſed clericus notus per annũ. ſi tñ clericus notus per annũ ſtatim uoluerit cõuerti, admittitur, ut extra de re. c. ad apoſtolicã.

e Beneficia. Nunqđ clericus q fuit in ꝓbatione per annũ, debet repetere beneficia ſua: cũ clericus nõ niſi ꝑ tres ſeptimanas poſsit abeſſe ab eccleſia: ut ſeptima. q. j. c. ſi quis in clero. uel uſq; ad ſex menſes, ut extra de cleri. nõ reſi. ca. ex tuæ? Sed dic ut no. xxvij. q. ij. c. deſponſatã. Io. Sed de hoc quid iuris ſit, in quæſtionibus notaui. B.

f NOs nouimus. Nauigaſti. Sicut nauigans ſubijcit ſe uarijs periculis, nec proprio motu regitur, ſed uentis: ſic habens uxorem.

g Sciens. Ergo ſi ſciuiſſet ꝙ uotum ſimplex fecerat, peccaſſet.

1 Idem tenet Alex. de Imola in l. bonorum. C. q admit. ad bo. poſſeſ. poſſunt.

Renuntiatio illicita non præiudicat.

2 Ad idẽ extra de regula. c. ſicut tenor. ſed hæc ratio nõ ẽ ſufficiẽs. nam & inuito ẽpo intrare poſſet religionẽ. xix. qõ. ij. duæ ſunt. eſt ergo rõ, q a nõ erat compos ſecundum Ioã. de Fant.

3 Adde & nõ probãdi quẽ furioſum ꝑ teſtes uel aliter: ut ꝑ Bal. & moder. in l. furioſũ. C. q teſta. face. poſ. & per gl. i l. ſi cũ do tẽ. §. ſi maritus. ff. ſol. matr. & ibi Bal. Angel. & Ioan. de Imol. & ꝑ Bal. in l. j. ff. de bon. poſſ. fur. infan. đlata. & l. is qui. §. fin. ff. de tuto. & curato. da. ab his. i limucũ. & ibi Bal. ff. đ acquiren. hære. Bart. in l. ſi quidẽ. ff. ſolu. matri. cũ con cor. ibi alleg. & per Do. de ſancto Gemi. in c. j. §. ſi uero. & ibi etiam tex. đ cle. ægro. lib. vj. & c. ſi. lij. de hære. in vj.

4 De hoc ẽt legitur & no. liij. diſt. c. ult. & ibi dixi. de hoc ſatis notat Raynu. in Sum. ĩ. ti. de uoto. §. pôt autem, &c.

5 Vxorẽ Vos iuuenes caſti & Deũ timẽtes, cauete ne credatis iſtis matrimonij uituperatoribus, quẽ modũ ego uſq; ad annũ ætatis tricеſimũ quintũ dũ no meo credidi[?] de epiſtolam limi narem ad conſilia Ale. à me recognita.

peccaſſet ipſa mortaliter: quod uerũ eſt, ſicut & alter qui impediuiſſet uotum illius: ut xxxij.q.ij.c. hoc ſanctũ. & eſt ſimile extra de eo, qui du. in ma. propoſitũ.

Religio in quo habitu pbari debet.

a S I quis incognitus. Habitus. ergo tempore probationis erit in habitu priori: ut liij. di. legem. & liiij. diſt. multos. & extra qui cleric. uel uo. ca. ſuper eo. probabilius tamen uidetur, quod in habitu monachali debeat eſſe: cum non aliter poſsit experiri aſperitatẽ ordinis, niſi induat habitũ. & quod dicit hic non præſtetur, intellige cum effectu, & ut eum non poſsit reijcere.

b Aut liber. Per iſtud ca. uidetur ſoluta quæſtio, ſi uxoratus ſe & ſua tradidit religioni ſine licentia uxoris, & poſtea repetitur ab uxore, an poſtea ſint ei res ſuæ reſtituendæ? hic dicitur quod ſic. Vel intelligitur de tali liberto, qui eſt adſtrictus alicui curiæ.

c Intra triennium. ſed cum iſte ſeruus fecerit furtum ſui corporis, quomodo rem furtiuã uſucapit triennio: cum nec ſpatio longi tẽporis poſsit ſeruus fugitiuus præſcribi: ut C. de ſer. fu. l. j. Reſpond. in hoc eſt fauor eccleſiæ. poſſet tamẽ dici, ꝙ eccleſia debet recõpenſare damnũ domino. xiiij.q.vj. ca. comperimus. conſimilis fauor eſt j̄. eadem. q6. iiij. queſti.

d Longe. ex hoc uidetur, quod tantũ currat iſtud triennium à tẽpore ſcientiæ. Alij dicũt, quòd currit à tẽpore probationis: ¹ ut dixi liiij. diſt. ſi ſeruus.

¹ Iſta fuit opinio H. qui dixit quod hoc eſt in fauorem religionis. uide ſup hoc illum §. in authẽ. de mo. §. de ſingul.

e Q Vod aũt. hic q̃rit an monacho recedenti reddenda ſunt quæ ſua fuerunt. & dicendũ eſt, quod ō n. xix. q. iij. quia ingredientibus. & ſupra proxi. q. vj. de lapſis. & in auth. de monach. § ſi uero relinquens colla. j. ſi tamen timetur de eius ſæuitia, poſſunt monachi permittere ne ſua tollat: ut j̄. ea. q. iiij. §. ultimo.

Vnde ex decreto Bonifacij.

Ante probationẽ triẽnij, nullus in monaſterio ſuſcipiatur.

CAN. III.

SI qs incognitus monaſterium ingredi uoluerit, ante trieniũ monachi habitus a nõ præſtetur. & ſi intra tres annos, aut ſeruus, aut liber b uel colonus quæratur à dño ſuo, reddatur ei cũ oĩbus, q̃ attulit, fide tñ accepta de impunitate, ſi aũt intra trienniũ c nõ fuerit reqſitus, poſtea q̃ri non põt, niſi ſit tam longè d quòd inueniri non poſsit.

QVAESTIO III.

QVòd autẽ e quærit̃, an poſt traditionẽ ſit ei fas cũ licẽtia abbatis ad ꝓpria redire: facilè monſtrat̃ non poſſe fieri. Ipſũ enim redire criminoſum eſt: qui aũt manifeſto facinori deſinit obuiare cùm põt, conſentit. Hic autem nõ ſolum non obuiat, ſed etiam permittẽdo fautor exiſtit: Nõ ergo licet abbati dare licentiã alicui retrò abeundi, nec illi uti que licet retrorſũ abire: qa ex quo ſemel ſe abbati ſubiecit, abſq; eius ꝑmiſſione, nihil agere poteſt.

QVAEST. IIII.

S I autem ſine. Hæc quæſtio diuiditur in ſeptem partes, in quarum prima probat per quatuor cap. quod illi, qui recedunt à monaſterio ſuo, non ſunt eis ſua reddenda. Secunda ibi, Sicut antiquitus. Tertia ibi, Qui autem. Quarta ibi, Verum ne. Quinta ibi, Occaſione. Sexta ibi, Etiam ſi epiſcopo. Septima ibi, Sed notandum. Ioan. de Fant.

f Q Vicunque. In conſtitutum. Id eſt, contra hoc ſtatutum. uel Ponitur propriè. : incidit enim in pœnã: ſed ſi ſtatim reſtitueret eccleſiæ, pœnam effugeret. extra de rebus eccle. non alie. ſi quis presbyterorum. & xij. quæſt. ij. non liceat. §. ultimo.

¹ Id eſt, incidit in aliud cõſtitutũ quod cunq; q̃ ſimilia ꝓhibet ſecũdum Lau. & Hug.

g Vel exiguum. ergo pro alienatione rei modicæ deponitur aliquis. & ſic eſt argu. contra xij. q. ij. terrulas. & extra de do. cap. iij. Sed intelligas hoc tale exiguũ, quod tamẽ utile eſt eccleſiæ. Itẽ in huiuſmodi alienationibus ualde attendenda eſt conſuetudo, & lex municipalis. extra de dona. c. iij. & ff. quod ui aut clã. l. prohibere. §. non tantum.

h Honoris. Ecce pœna alienantis. xij. q. ij. c. quiſquis.

† li. ij. de pœnit. ca. ix. tomo j. [redacted]

a S Vnt qui opes. Non iudicio perpetuo. quaſi dicat, non iudicio diſcretionis: qa illud eſſet perpetuum. nã niſi ſit perpetuum, nullum dicitur. de pœ. diſt. j. ca. diuortium. & ff. de regu. iuris. l. quicquid. & xxiij. q. j. paratus. Et eſt hic argu. ꝙ ſi aliquis emittat uotũ proprio quodam impulſu animi, q̃d teneatur illud obſeruare. Sed aliquis ꝓpter aliorum impulſum uel clamorem aliquod emiſit, tunc ſecus eſt: ut uigeſimaſecunda, quæſt. quarta. cap. unuſquiſque. nam electio facta ad aliorum impulſum, non ualet: ut viij. q. j. licet. & capit. ſi ergo. ſimiliter nec libertas. ff. qui & à qui. ma. lib. non fi. ſi priuatus.

Votum emittẽs an ſemper teneatur illud ſeruare.

f g *SI aũt ſine licẽtia abbatis de monaſterio diſceſſerit, quæritur utrum ſua ſint ei reddenda, an non? ſed res et poſſeſſiones eccleſiæ traditas quolibet mõ alienare nec abbati, nec alicui licet. Vnde Symmachus papa. Poſſeſſiones, quas unuſquiſq;, &c. & iterum:*

Honore priuetur, qui de iure eccleſia aliquid alienauerit.

CAN. I.

QVicũq; ep̃orũ preſbyterorũ, diaconorũ oblitus Dei, & decreti huius immemor, in conſtitutũ f cõmittẽs, ꝓdiũ eccl'iæ magnũ uel exiguũ g uel qcq̃ de iure eccl'iæ alienare tẽtauerit, & donator et alienator et uenditor honoris h ſui amiſſione mulctetur.

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono.

PALEA.

RAtio nulla ꝑmittit ut ꝓprijs cuiuſquã uſibus applicetur, quod pro communi utilitate datum eſſe cognoſcitur.

Item Ambroſius in lib. de pœnitentia. †

Qui reuocandum putat, quod eccleſia contulit, ſacrilegij crimen incurrit.

CAN. II.

a Nec prima. Id eſt, primum factum. ex quo debuit mereri mercedem.
b Nec ſecunda. Scilicet reuocatio.
c Agunt. Id eſt. pœnitent, quod dederunt.
d Pœnitentiam. quia pœnitent & dolent, quod dederunt pauperibus: & de illo dolore ſiue pœnitentia agāt pœnitentiam.

SVnt, qui opes ſuas tumultuario mētis impulſu, nō iudicio ꝑpetuo [a] ubi eccl'iæ contulerūt, poſtea reuocandas putarūt: quibus nec prima merces rata eſt, nec ſecūda, [b] qa nec prima iudiciū habuit, & ſecūda habuit ſacrilegiū. Sūt quos pœniret opes ſuas diuiſiſſe paupibus. Sed eos qui pniam agūt, [c] hoc ſolū pœnitere nō debet, ne ip ſius pniæ agant pniam. [d]

Item Gregorius Sabino ſubdiacono.

Qui ſacris locis derelicta retinere contenderit, ſacrilegium committit.

CAN. III.

SAcrilegiū [e] contra legē eſt, ſi qs qd̄ uenerabilibus locis relinquitur prauæ uoluntatis ſtudijs tentauerit ſuis cōpendijs retinere.

Item Lucius epiſcopus omnibus epiſcopis.

Sacrilegi iudicantur, qui ecclesiæ facultates alienant.

CAN. IIII.

OMnes eccleſiæ raptores, atq; ſuarum facultatū alienatores à liminibus eiuſdē matris eccleſiæ anathematizamus [f] apoſtolica authoritate pellimus, damnamus, atq; ſacrilegos eſſe iudicamus & non ſolūm eos, ſed omnes cōſentientes eis: quia non ſolūm qui faciunt, rei iudicantur, ſed etiam qui facientibus conſentiunt. [g] par enim pœna & agentes & conſentientes comprehendit.

Item Nicolaus papa omnibus epiſcopis.

Excommunicetur, qui confinia eccleſiæ frāgere tētauerit.

CAN. V.

SIcut antiquitus à ſanctis patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus, ut maior eccleſia per circuitum quadraginta paſſus [h] habeat: capellæ uerò, uel minores eccleſiæ triginta. Qui autē confinia earum confringere tentauerit, aut perſonā hominis, uel bona eius inde ſubtraxerit, niſi publicus [i] latro erit, quouſque emendet, & niſi qd̄ rapuerit reddat, excōicetur.

Item ex concilio Triburienſi.

Soluatur altario, quod pro emunitate emendatur eccleſia.

e SAcrilegium. Quia hic fit mentio de ſacrilegio, quid ſit ſacrilegium uideamus. Sacrilegiū magiſtraliter uarijs modis deſcribitur. Vno modo ſic, ſacrilegium eſt ſacræ rei uiolatio ſiue in ſe ſiue in alio. & hoc appellatur ſacra res, ſiue ſit res ipſa ſacra, ſiue ipſa perſona eccleſiaſtica. [a] Alio modo deſcribitur ſic, Sacrilegium eſt publici iuris tranſgreſſio. quid autem ſit ius publicum, habes. ī.j diſt. ius publicum. largius tamen, quandoque dicitur cōmittere ſacrilegiū, qui diſputat de iudicio principis: uel cum dies ſolennis uiolatur, uel cū legibus, ſiue canonibus reuerentia non impēditur. Committitur autē tribus modis ſacrilegium: uel cum ſacrum de ſacro, uel ſacrum de non ſacro, uel non ſacrum de ſacro auferetur: ut ī.ea ca. quiſquis. Imponitur aūt pro ſacrilegio quādoq; ſpiritualis pœna: ut ſi committatur in perſona eccleſiaſtica, quia talis eſt excommunicatus ipſo iure. ī.ea c. ſi quis ſuadente. ſed ſi in re eccleſiaſtica ſit ſacrilegium, tunc poſt trinam admonitionem excōmunicandus eſt: ut ī.ea.ca. quiſquis. §. Item ſi quis domum. Itē imponitur pœna pecuniaria, quandoq; maior quandoq; minor: ut ī.ea. ca. quiſquis. & ca. ſi quis contumax. ſecundum leges durior pœna imponitur pro ſacrilegio. ff. ad leg. Iul. pec. ſacrilegij. Sed ſi quæras cui danda ſit pœna, quæ debetur pro ſacrilegio, dicas quod ſi perſonæ facta eſt iniuria, ipſi perſonæ præſtanda eſt. ut extra de ſenten. excom. parochianos. & capit. grauem. ſi rei facta eſt iniuria, tunc ipſi rei præſtanda eſt. ut ī.ea.c. ſi quis in atrio. & extra de ſimo. de hoc autem.

a Sed nunquid eſt maius ſacrilegium

Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati.

f OMnes eccleſiæ. Anathematizamus. Videt̄ hic, quod omnes ſacrilegi & dilapidatores eccleſiarum, ſunt ipſo iure excōicati.xj. qō. iij. canonica. extra de ſen. exc. conqueſti. arg. contra. ī.e.c. quiſquis & cap. ſeq. ubi dicitur, quod ſunt excōicandi niſi reſipiſcant. Rn̄. uiolatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excōicati, ſed non alij. Vel dic, quod ſi in conſecratione, uel cum datur res eccleſiæ, fert eps ſententiam excōicationis, quod quicunque uiolentiam fecerit in re tali, ſit excōicatus: tunc dicerē, quod ſtatim eſt excōicatus ſacrilegus, nō rōne ſacrilegij, ſed rōne ſentētiæ dudū latæ. xxiiij. q.j. c.j. & ij. & extra de ſent. excō. à nobis. Vel dic, ꝙ refert an papa hæc uerba proferat conſtituendo, uel ſentētiando, ſi proferat ea conſtituendo, tūc non eſt excommunicatus, qui rapit res eccleſiæ: ſi autem ſententiando profert talia uerba, tunc eſt excommunicatus. uel dic, quod ſi conſuetudo loci habet, qd̄ tales ſunt excōmunicati, tunc ita ſeruanda eſt: quia conſuetudo eſt optima iuris interpres. extra de uerbo. ſigni. abbate.

g Conſentiunt. Cooperando: ut extra de ſent. excō. ca. nuper Sed pone, ꝙ aliquis percuſſit clericum, & ego ratum habeo, nūquid ſum excōicatus? uidetur quod ſic, quia non ſolum in contractibus, ſed etiā in maleficijs ratihabitio mandato comparatur: ut extra de reſtit. ſpo. cum ad ſedē in fin. ff. de ui & ui arm. l.j. §. ſed ſi cū quis. nā non ſolum de conſilio, ſed etiā de uolūtate aliquis tenetur. j.q. iiij. qa præſulatus. imo qui poteſt reſiſtere & non reſiſtit, excommunicatus eſt: ut extra de ſent. excom. ca. quantæ. Rn̄d. ſi nomine meo quis percutiat aliū, ibi ratihabitio mādato cōparat̄, alias nō. ff. de ne. geſt. ſi pupilli. §. itē quęrit̄. extra de ſen. exc. mulieres.

Clerici percuſsionem ratificans, an ſit excommunicatus.

Ratihabitio quod comparetur mādato.

SIcut antiquitus. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat magiſter per uiginti capi. quod ſacrilegium committitur pluribus modis. Io. de Fant.

h Paſſus. Paſſus (ut ait Iſidorus) eſt menſura quinq; pedū. Pes eſt ſpatium quindecim digitorum. [a] Iſtud tamen non tenet in capellis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum, ubi propter loci anguſtiam non poteſt iſtud obſeruari. ut ī.c. quiſquis. & ca. quæſti.

i Niſi publicus. & nocturnus depopulator agrorum. hi ſoli excipiuntur ſecundum ius canonicum, licet leges plures perſonas excipiant, ut extra de immu. eccle. inter. leges enim excipiunt homicidas, adulteros, raptores uirginū: ſed ſecundum canones raptores uirginū tuti ſunt in eccleſia: ut xxxvj. q.j. de raptoribus.

Paſſus quid ſit.

a Idem Bart. in l. iij. ff. de uerbo. ſig. & Alexā. de Imo. in l.j. ſi quis cau.

Eccleſiæ immunitate multi priuātur.

Si quis

CAN. VI.

SI quis in atrio eccleſiæ pugnā committit, aut homicidium fecerit, quicquid pro emunitate uiolata emendandū eſt, altario [a] ſoluatur, cuiuſcū que fuerit illa eccleſia.

Item Aug. ad Bonif.

Non liceat alicui hominē, uel aliquid de eccleſia rapere.

CAN. VII.

MIror quomodo tā ſubitò fidei murum aries [b] ruperit inimici. Noui enim, qua religione ſemper ſis ueneratus eccleſiam, quo inſtigante facinore hominem de eccleſia rapuiſti: tuus ſi de tuo amico fortè præſumeret fugitiuus, poſſet procul dubio itercesſoris cauſa ueniā promereri: ergo ſi amicus intenditur, [c] cur Deus offenditur? Sed & ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor regem intende, qui cauſa ſuperbiæ in bouem [d] eſt ex homine cōmutatus, atque à regno ſuo profugus recedens non antè regnum recepit, quam conuerſus Deum prædicauit. Nō ut cōfundam te, hæc ſcribo, ſed ut filium chariſsimum moneo. Eccleſiæ igitur illæſum reuoca, quem irreligioſiſsimè rapuiſti. Oblatio [e] uerò domus tuæ à clericis ne ſuſcipiatur interdixi, cōmunionemq; tibi interdico donec peracta pro auſibus uel errore à me diffinita tibimet pœnitentia tempore ordinato pro hoc facto corde cōtrito & humiliato dignū offeras ſacrificium Deo.

Item ex libro capitularium.

Fugientem ad eccleſiam nemo audeat abſtrahere.

CAN. VIII.

REum ad eccleſiam fugientem nemo abſtrahere audeat, neq; inde dānare ad pœnam uel ad mortē, [f] ut honor eccleſiarum conſeruetur, ſed rectores eccleſiæ pacē eius & uitam & membra obtinere ſtudeant: tamen legitimè componat, quod iniquè fecit.

Item Gelaſius Victori, Conſtantino, Martino, Feliciſsimo, Sereno, & Timotheo epiſcopis.

Ab eccleſia arceatur ingreſſu, qui aliquem ab eccleſia uiolenter rapuerit.

CAN. IX.

FRater & coepiſcopus noſter Epiphanius, [g] ſua nobis relatione ſuggeſsit Benenatum & Maurum Beneuentanæ municipes ciuitatis in cōtumeliā religionis acerba nimis & plectibili cōtumacia proſiluiſſe: qui confugientem ad eccleſiæ ſepta curialem ſuum, nec illic quidem tutum, aut de iniura ſua ſecurum eſſe dimiſerunt, auſi irruptione temerariæ mentis admittere, quod nec poteſtatibus quidem uel principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in ſanctuarijs conſtitutum (captata ſacerdotis abſentia) reluctantem reclamantemque uiolenter abſtraherent: quos (quantum ſua nobis ſuggeſtione patefecit) meritò indignos eſſe ſacra communione iudicauit. & ſi re uera tanti facinoris conſtat admiſſum, noſtra etiam authoritas in hac parte conſentit. nec enim [b] iure ad ſupplicandum debet admitti, qui admittere ſacrilegium non dubitauit. Nullus enim inter limina tantæ uenerationi deputata, utrunque ſibi licere exiſtimet pro ſuæ uoluntatis arbitrio, & humanitatem ſibi uendicet & furorem. Et ideo fratres chariſsimi ſupradictos, ſi manifeſta reos facit conqueſtio, ab omnibus [h] epiſcopatuum & parochiarum ueſtrarum eccleſijs noſtræ

[a] SI quis in atrio. Altario. Hic habes quod pecunia reſtituitur illi loco, in cuius ignominiam data eſt. [i] xxvij. quæſtio. j. ſi quis rapuerit. & extra de ſimo. de hoc. & Inn. dicit, quod eum pœna duplici reddetur, ut extra de ſimon. audiuimus. & in authen. de ſanct. epiſ. §. ſed neque. & ff. de calum. l. & generaliter. §. illud. arg. contra de ſimon. ca. ueniens. Sed illud eſt diſpenſatio.

[b] MIror. Aries Id eſt, ſpectus diabolicæ ſuggeſtionis, ad ſimilitudinem arietis inſtrumenti quo frangitur murus.

[c] Intēditur. Id eſt, exauditur.

[d] In bouem. i. ī bouinam mentem, ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor.

[e] Oblatio. Hoc eſt in deteſtationē criminis ipſius, quod non ſolum ipſe ſed etiam familia eius prohibetur à ſacramentis. ſic xc. diſt. oblationes. & xij. q. ij. de uiro. & extra de ſpon. non eſt uobis Ioan.

[f] REum. Vel ad mortem. ſed nunquid poterit poſtea accuſari iſte de illo crimine? ſi non pōt, ergo crimina remanebunt impunita: qd' eſſe non debet, ut extra de ſent. excom. ut famæ. & ſic priuilegium eccleſiæ erit multis occaſio delinquendi. propter hoc dicunt quidam quod à quolibet pōt accuſari poſtea, [l] pterquam ab illo q promiſit impunitatem. ſed qui ſic reſpondet nititur contra priuilegium eccleſiarum: quod eſt iniuſtum, uel hæreticum, ut xxj. diſ. oēs ad quid enim impetraret eccleſia multam, ſi pro eodē crimine poſtea decapitaret? Dicas ergo, quod hoc eſt priuilegium eccleſiæ, q talis amodo nec uitā nec membrum perdat, ſed quod alias pecuniariter ſatisfaciat. Vel ſi hoc non poteſt, ſeruiat ei perpetuo quē læſit, ut xxxvj. quæſtio. j. de raptoribus.

[g] FRater. Nec. n. extra d uſur. c. quia fruſtra.

[h] Ab omnibus Argu. quod ſacrilegus in nulla eccleſia tutus erit, cum in eccleſiam delinquat, ut ī. ca. proxi. quod quidam concedūt. Vnde ſi aliquis furtum uel ſacrilegiū fecerit in eccleſia, illum nō debet tueri eccleſia: cum in eccleſiā deliquerit, ut ī. c. proxi. tamen decre. extra de immu. eccle. inter. tantum duas perſonas excipit.

Autho-

[i] De hoc eo. ī. c. ſacrilegiū. & ī. j. qō. iij. ſi quis dator.

Epiſtola 187.

Danie. 4. f

[l] Hæc fuit ſententia La. qui dicit q nō pōt accuſari poſt exitum & pterquā, &c. ut ſequitur. ſecus ſi ſem per eſſent ī eccleſia. C. de his qui ad eccleſ. conf. l. ul. Lau.

præceptionis authoritate [a] prohibete, ut non ſolùm hi, qui ad iniuriã ſanctorum locorum proſiluiſſe probantur, meritò conſequãtur pro facti ſui qualitate uindictam: uerum etiam cæteri à tali præſumptione ultionis iſtius timore reuocentur.

Idem Epiphanio epo.

Eccleſiarum non eſt dignus ingreſſu, qui eas uiolat.

CAN. X.

AD epiſcopos cũctos direximus iuſſionẽ, ut eos qui eccleſias uiolaſſe perhibentur, acceſſu earum iudicent eſſe indigno.

Item Pius Papa.

Qui eccleſiam Dei uaſtat, et eius ſacerdotẽ inſequitur, ſacrilegus iudicatur.

CAN. XI.

SIcut qui eccleſiã Dei deuaſtat, & eius prædia & donaria ſpoliat, & inuadit, fit ſacrilegus: ſic ille, qui eius ſacerdotes inſequitur, ſacrilegus iudicatur. Non ergo grauius [b] peccatũ eſt fornicatio, quàm ſacrilegiũ. Et ſicut maius [c] peccatum eſt, quod in Deum committitur, quàm quod in hominem: ſic grauius eſt ſacrilegiũ agere, quàm fornicari.

Item Vrbanus.

Quæ pœna ſeruetur qui eccleſiæ uſibus dedicata prædia uexare tentauerit.

CAN. XII.

ATtendendum eſt omnibus ne prædia uſibus ſecretorũ cæleſtiũ dedicata, à quibuſdam irruentibus uexentur. quod ſi quis fecerit, poſt debitę [d] ultionis acrimoniam (quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt) perpetua damnetur infamia, & carceri [e] tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis ſeruetur.

Item Iginius Papa.

PALEA.

SI quis eccleſiã igne cõbuſſerit, quindecim annis pœniteat, et eã ſeduló reſtituat, et ꝓtium pauperibus reſtituat.

Item Clemens.

Iudæ ſimilis probatur, qui ornamenta ſurripuit eccleſiæ.

CAN. XIII.

SI fortè quiſpiam presbyter, ſiue diaconus ſacrarij ſindonem uel uelum ſubtractum [f] uendiderit, Iudæ Iſcariotis ſimilis æſtimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit ſe ſupradicti Iudæ pœnã [g] ſuſcepturum.

Item ex pœnitentiali Theodori.

De eodem.

PALEA.

PEcunia eccleſiaſtica furata uel rapta reddatur ĩ quadruplũ: populi uero dupliciter. Si qs aliquid de miniſterio ſanctæ eccleſiæ furatus fuerit, ſeptem annis pœniteat, tres in pane & aqua.

Item ex pœnitentiali Romano.

De eodem.

PALEA.

SI quis clericus furtũ fecerit capitale, id eſt, quãdrupedẽ uel domũ fregerit, aut quãlibet rẽ melioris præſidij uel pretij furatus fuerit, ſeptẽ annis pœniteat, laicus quĩq;. Si quis aũt de minorib. ſemel aut bis furtũ fecerit, reddat ꝓximo ſuo: & uno anno pœniteat in pane et aqua: et ſi reddere non potuerit, tribus annis pœniteat.

Item Anacletus.

Sacrilegium facit qui pecuniam eccleſiæ rapit.

CAN. XIIII.

QVi rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur. Qui autem pecuniam aut res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegiũ [h] facit.

Item ex concilio Ilerdenſi.

Segregetur ab eccleſia clericus, qui ſeruũ uel diſcipulum ſuum ad eam fugientem, uerberare ꝓſumit.

Confirmatio papæ tria operatur.

[a] Authoritate. Sed quid operatur hic authoritas uel confirmatio papæ, cum illud per ſe facere potuerint? Reſpon. confirmatio tria operatur. ꝑſtat enim ipſi facto maiorẽ authoritatẽ, ut xj. di. quis neſciat. Item ſi quid eſt inualidũ, ſupplet eius defectum confirmatio, ut extra de tranſact. cap. j. Itẽ quod ſine eius licẽtia nõ poteſt retractari illud quod ipſe confirmauit. extra de confirmatione uti. uel inuti. capit. ij. Ioan.

[b] SIcut. Grauius. Hic uidetur quod maius ſit peccatum ſacrilegium quam adulterium. & ſic eſt contra xxxij. quæſt. vii. quid in omnibus. ſed ibi ſolutũ eſt. Item nonne homicidium maius ſacrilegio eſt? Sic: ſed intelligas quod hic dicitur, in eadem ſpecie facti. nã homicidium quod fit in clerico, maius eſt, quam illud quod fit in laico: quia unum eſt ſacrilegium, aliud non. ſimiliter quod fit in ſanctimoniali, eſt maius, quam illud quod fit in alia muliere.

[c] Maius. Sic xxij. quæſtio. j. omne. & cap. mouet.

[d] ATtendendũ eſt. Poſt debitæ. Hæc uerba ſumpta ſunt à lege, quæ eſt. xvj. qõ. prima. §. nouarum.

Eccleſia habet carcerem.

[e] Et carceri. Ergo eccleſia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis. xiij. qõ. j. in primis. Item habes hic quod diuerſæ pœnæ infliguntur alicui pro eodẽ delicto, ut xxj. q. v. c. iij. & xvj. quæ. j. ſtatuimus. & c. q. vij. conſtitutiones. contra illud, quod eſt extra de iud. at ſi clerici. & extra ut lite nõ conte. quoniam frequẽter. in fi. & quia lex dicit ꝙ unum delictum non debet uarijs æſtimationibus coerceri. ff de pœnis. l. ſanctio.

Vide ꝙ leg. & no. lu. qõ. iiii. his qui.

[f] SI forte. Subtractum. tamẽ epſ cum tali poteſt diſpenſare. l. diſt. ſo. ſi qs presbyter.

[g] Pœnam. Scilicet æternam.

[h] QVi rapit. Sacrilegiũ. Alibi dicitur quod facit homicidium, ut xij. quæſtio. ij. qui Chriſti. & cap. qui abſtulerit.

Nullus

a Nullus clericorum. Vel flagellare. poſſunt tñ magiſtri & parẽtes & epi, moderate 1 caſtigare, ut xxiii. q. v. c. j. in fi. ſimiliter uir uxorem: ut not. vij. q. j. ſicut alterius. 2 & plactus ſubditũ: ut xxiij. q. iiij. forte. ſed dñs habet in ſeruũ pleniſsimã coerctionẽ, uſufructuarius modicã, ut ff. d uſufru. locũ. & l. ſed & ſi cui. in fi. patronus aũt in libertũ hẽt leuem coerctionẽ, ut ff. de iniu. ptor. §. prǽterea. Sed nõne magiſter uel eps intra eccleſiã poteſt uerberare clericum, cũ epiſcopus iudicet ſtra eccleſiam, ut ij. q. ij. pceptum. & in iudicijs eporum interueniũt uerbera, ut xxiij. q. v. c. j. in fine? Sed dic q̃ cauſa odij non debet eũ expellere de eccleſia: qa ſi magiſter non percutiat diſcipulum ex odio, nõ incidit in canonẽ, ut extra de ſenten. excom. ſuper eo.

b In mutuam. Hodie tales mittendi ſunt ad curiam, niſi ſint impuberes uel regulares: ut extra eo. ti. ſuper eo. Vel loquit de cõiter uiuentibus, q cũ modũ nõ excedunt, iudicio meo poſſunt abſolui ab epiſcopo, ut extra de vi. & ho. cler. qm̃. & extra qui cler. uel uo. c. j. 3 & ex̃. de ſentẽ. excõ. ex tenore. in fine. Vel hoc ideo, quia cõio materiam diſcordiæ generare ſolet, ut ff. de leg. ij. l. cũ pater. §. dulciſsimis. Vnde abundantius eſt illis prouidendum: quia ubi periculũ maius eſt, magis eſt conſulendũ, ut ff. de car. edi. l. j. §. ſed & ſi quis. 4

c Dignitas. Quia ſecundũ dignitatẽ punitur aliquis: ut xlv. di. cũ beatus.

d Si quis contumax. Adhærentibus. eodẽ gaudẽt priuilegio cum ſacris, ut ff. de rei uen. qui religioſis. & eſt ſi. xliiij. diſtinct. §. j. Ioan.

e Cõponat. ĩ. e. ſi quis in atrio, dicit q̃ eccleſiæ dabit. Sed dic q̃ ſatis dicit eccleſiæ dari, cũ dat prælato eccleſiæ. aliæ pœnæ ſtatuunt ĩ. e. quiſquis. Sed dic q̃ pœnæ ſunt arbitrariæ. Vel ſecundũ conſuetudinẽ locorũ loquunt. Vel dic & melius q̃ ſi quis uiolat 5 emunitatẽ nullũ dãnũ faciẽdo, ſoluit ſolidos nongentos. ſed ſi dãnũ aliquod fecerit, ſoluet triplum pro emunitate, & dãnum nouies, ut ĩ. ca. quiſquis. in fi.

f Sed im moderate non. ff. ad leg. Aqui. ſed & ſi. in fin. & l. ſeq. & ff. loca. item quæritur.

2 Cõcor. text. in l. ſed & ſi. §. ſi. & ibi gloſſ. ff. ad leg. Aqui. & ĩ authẽ. de nupti. eũ ibi no. §. ſi uero. colla. iiij.

3 Hæc ſñia Gof. approbatur p pra di. decret. quoniam.

4 Ad idẽ nota. xlii. diſt. quieſcamus.

5 Alias, immunitatem.

CAN. XV.

NVllus clericorũ ſeruum uel diſcipulum ſuũ fugientẽ ad eccleſiam extrahere audeat, uel flagellare a pſumat. Quod ſi fecerit, donec dignè pœniteat, à loco cui honorẽ nõ dederit, ſegregetur. Si qui uerò clerici in mutuã b cædẽ properint, prout dignitas c officiorũ in tali exceſſu contumeliam pertulerit, à pontifice diſtrictius uindicentur.

Item ex concilio Tribu rienſi. † ca. xx.

Qui de atrio uel porticib. eccleſiæ fugientem abſtrahit, excommunicetur.

CAN. XVI.

iiij SI quis contumax uel ſuperb. timorẽ Dei, uel reuerentiã ſanctarũ eccleſiarũ nõ habuerit, & fugientẽ ſeruũ ſuũ uel quem ipſe perſecutus fuerit de atrio eccleſiæ uel de porticib. eccleſiæ quolibet mõ adhærẽtibus d per uim abſtraxerit, p emunitate nõgentos ſolidos epo cõponat, e & ipſe publica pœnitentia iuſto iudicio epi mulctet.

Sacrilegiũ ergo eſt, quoties quis ſacrũ uiolat uel auferendo ſacrum de ſacro, uel ſacrum de non ſacro, uel non ſacrum de ſacro. Dicitur ẽt ſacrilegiũ cõmittere, qui uiolentas & impias manus in clericum iniecerit. Porrò ipſum ſacrilegium duplicẽ continet pœnã: pecuniariã uidelicet, et excõicationis. pecuniaria eis perſoluẽda eſt, ad quos querimonia ſacrilegij ptinet.

Vnde Ioan. Papa viij. ſcribit omnib. epiſcopis.

De multiplici genere ſacrilegij & pœna eiuſdem.

CAN. XVII.

QVisq̃s iuẽtus fuerit reus ſacrilegij, epis uel abbatib⁹, ſiue pſonis, ad quas f q̃rimonia ſacrilegij iuſtè pertinuerit, trigĩta libras examinati argẽti puriſsimi componat.

Sacrilegium cõmittit, ſi quis ĩfregerit eccleſiã, uel trigĩta eccleſiaſticos, paſſus, q in circuitu eccleſiæ ſunt: uel domos, g q̃ intra pdictos paſſus fuerint, aliquid inde diripiẽdo uel auferendo, ſeu q iniuriam uel ablationem rerum intulerit clericis, h arma nõ deferentibus, uel monachis, ſiue Deo deuotis, oĩbusq; eccleſiaſticis i pſonis. Capellæ quæ ſunt intra ambitum murorũ caſtellorum, nõ ponuntur ĩ hac trigĩta paſſuum obſeruatiõe. Similiter ſacrilegium cõmittit auferendo ſacrũ d ſacro, uel nõ ſacrũ k de ſacro, ſiue ſacrũ de non ſacro. Idem. Si quis domum Dei uiolauerit, & aliqua ſine licẽtia

f Quiſquis. Ad quas. i. quibus cõpetit querela, & loquitur de ipſis iudicibus: & dicit quod iudicibus iſtius querelæ tantũ ſint ſoluenda triginta p emunitate uiolata, nam aliam pœnam præſtabit iniuriam paſſo. ĩ. c. proxi.

Eccleſiæ emunitatẽ uiolãs qualiter punitur.

g Vel domos. ſ. clericorũ. nã aliæ domus non debent eſſe intra ambitũ eccleſiæ, ut xij. q. j. nulla.

h Arma. Ergo ſi clericus arma ferẽs uerberet, non incidet in canonẽ uerberãs extra de ſentẽ. excõ. cũ non ab homie. & c. ut famæ. xvj. q. j. gñaliter. hoc tamẽ nõ eſt uerum niſi poſt trinã admonitionẽ reuerti noluerit ad clerũ, ut extra de ſenten. excom. ſi uero aliquis. & c. in audiẽtia. quia nec clericus pt bñficio illius canonis, ſi q̃s ſuadẽte renũtiare: ut extra de ſent. exc. cõtingit. Hoc tñ intelligo, qñ ex cauſa leuitatis induit arma uel abijcit habitũ clericalẽ: ut tũc nõ ſtatim pdat priuilegiũ. aliud eſt ſi penitus apoſtataret, ut ſi fiat miles, uel ſi uxorẽ ducat: tũc dico cũ ipſo facto pdere priuilegium. lxxxiij. diſt. quiſquis.

Clericus arma ferẽs an perdat priuilegium.

i Eccleſiaſticis. ut ſunt cõuerſi & pœnitẽtes, tẽplarij & hoſpitalarij, q gaudẽt priuilegio clericali, ut xxvij. q. j. ut lex. xj. quæ. j. aliud. extra de ſenten. excom. parochianos. & xij. q. j. duo ſunt.

Dicas q̃ licet recipiat militiam, dũmodo nõ exerceat ſæua, poteſt gaudere priuilegio clericali ſecundũ Innoc. prout no. extra de apoſta. c. j & facit ad hoc liij. diſtin. c. j & no. lj. diſ. ſi q̃s poſt Archidia.

k Non ſacrum. Lex tamen dicit q̃ in hoc caſu non committitur ſacrilegium, ſed tantum furtum, ut ff. ad legem Iul. pec. l. diuus. ſed illud non tenet.

Nouies

illius, cui commiſſa eſſe dignoſcit, inde abſtulerit: uel eccleſiaſticis perſonis iniuriam fecerit, donec in cõuentu admonitus legitimè ſatisfaciat ſciat ſe cõmunione priuatũ. ſi uerò poſt ſecundam et tertiam conuentionem coram epiſcopo ſatisfacere detrectauerit, ſacrilegij periculo ab omnib. obnoxius teneatur, ita ut ſecundùm Apoſtolum, nemini fideliũ miſceatur. Idem. Si qui monaſteria et loca Deo dedicata, & eccleſias infringunt, & depoſita uel alia quælibet exinde abſtrahunt, damnũ nouies [a] *cõponant, & emunitatẽ tripliciter,* [b] *et uelut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubiugentur.*

Item Alexander papa ſecundus.

Niſi canonicè iudicatum epiſcopum comprehenderit laicus, excommunicetur.

CAN. XVIII.

[y] SI quis deinceps priorum [z] aut cuiuſcunque dignitatis uel cuiuſcũque ordinis laicorum epiſcopũ cõprehenderit, percuſſerit, aut aliqua ui à ꝓpria ſede expulerit, niſi fortè iudicatũ [d] canonicè: authores & cooperatores tanti ſceleris anathematizent, & bona eorum eccleſiæ ipſius iuri perpetuò tradant. [c] Si uerò in presbyterũ uel in quemcũque inferiorum graduum clericum hæc eadem præſumpſerit, canonicæ pœnitentiæ atq; depoſitioni [f] ſubiacebit. Si cõtumax fuerit, excommunicetur.

Item Nicolaus Papa Thadoni archiepiſcopo Mediolanenſi.

Flagellatores clericorum poſt tertiam admonitionẽ, ſi non reſipuerint, excommunicentur.

CAN. XIX.

DE presbyterorum flagellatoribus & occiſoribus, prædonib. ſ. qui ſeculari [g] brachio minimè coercentur, iuxta ꝓceptum domini placet ut fraterno amore conueniãtur ſecundo ac tertiò, qui requiſiti ſi te non audierint, cõueniente eccleſia eos ſacra cõmunione priuare, atq; (ſi in ſua obſtinatione permanentes, ſacerdotalia monita fortè contempſerint) ab eccleſię cõpage ſub anathematis interdictione reſecare licentiam tribuimus. Quos ẽt reſipiſcentes tandem digna ſatisfactione præmiſſa [h] in gremium ſanctæ matris eccleſiæ reuocari noueris poſſe.

Item ex concilio Maguntinenſi, cap. xxxiiij.

PALEA.

QVi presbyterũ occiderit, uiginti annorum pœna ſecũdùm canones imponatur: ſi autẽ negauerit, ſi liber eſt, cum ſeptuaginta duob. iuret: ſi autem ſeruus ſuper xij. uomeres feruentes ſe expurget: conuictus noxa, uſque ad ultimum uitæ tempus militiæ cingulo careat, et abſque ſpe coniugij maneat.

Item ex concilio Triburienſi.

PALEA.

VT presbyteri non uadãt niſi ſtola aut orario induti. Et ſi in itinere ſpoliantur aut uulnerantur, uel occiduntur, non ſtola ueſtiti, ſimplici emẽdatione abſoluantur: ſi autem cum ſtola, triplici.

Item ex eodem, capitulo quinto.

---

[a] Nouies. Quid eſt ergo quod dicit inſtit. de act. §. oẽs. ubi dicitur ꝙ nulla pœna debet excedere pœnam quadrupli? Reſpon. nõ debet iudex excedere pœnã quadrupli, niſi ubi in iure inuenitur quod poſſit excedere: quia quãq; extenditur ad decuplum, ut xij. q. ij. in legibus. & ca. cum deuotiſsimã. Vel ſolue ut ibi.

Pœnam quadrupli poteſt iudex quandoq; excedere.

[b] Tripliciter. Ecce triplex pœna, qua punitur ſacrilegus quia iudici dabit triginta libras, itẽ damnum nouies cõponet, & emunitatem tripliciter. ſimiliter corporalẽ pœnã ſuſtinebit, ut ſ. ca. attẽdendũ. Io.

Sacrilegus tripl ici pœna punitur.

[y] SI quis deinceps. Priorũ. id eſt, nobilium.

[d] Iudicatum. i. depoſitũ: quod tñ uerũ eſt, ſi incorrigibilis eſt, ut extra de iudi. cũ non ab homine. xj. q. j. petimus. & xxvij. q. j. ſi homo. quidam tamen ex hoc loco dixerunt, quod ſi quis iniecerit manus uiolentas in clericum excommunicatum, ꝙ non eſſet excõicatus, per id quod legitur xxiij. q. v. excommunicatorũ. qđ nõ credo.

[c] Tradantur. Ecce pœna illorũ qui inijciunt manus in epm. ſic xxvij. quæ. j. ſi quis rapuerit. aliam pœna adijcit Inno. extra de pœnis. in quibuſdam.

[f] Atque depoſitioni. arg. quod eccleſia põt deponere [1] laicum: ut xj. qõ. j. nullus eps. & xxxij. qõ. v. præceptum. Ioan.

[1] Scilicet ab honore & cingulo dignitatis, ſi quã habet ſecũdũ Hu.

[g] DE presbyterorũ. Qui ſeculari. Ergo ſecularis iudex in his enormibus criminibus, primo habet correctionem, [2] & deinde eccleſiaſticus iudex, ut xxiij. q. v. ſunt quædã. Io. qđ falſum eſt: ut extra de iud. cũ non ab homine. B. Item hic patet, qđ ſecularis poteſtas & eccleſiaſtica, debent ſibi mutuum præſtare auxilium: ut xcviij. diſt. cum ad uerum. & xxij. diſtinc. eos, qui. & di. xvij. non licuit.

[2] Ad hoc facit qđ not. ſ. xc. d ſt. c. placuit.

[h] Præmiſſa. Arg. quod excõicatus prius debeat ſatiſfacere quã abſoluatur: ut hic, & xj. q. iij. excellẽtiſsimus. in fi. & xxiij. quæſt. viij. ſi quis membrorum. & ca. peſſimam. extra de iure patro. relatũ. argu. contra extra de ſen. excõ. per tuas. Sol. aut excommunicatur quis pro cõtumacia aut pro delicto. Si pro contumacia, tunc præſtita cautione abſoluetur. Si pro delicto, & illud eſt euidens, non prius abſoluetur quam ſatiſfecerit. ſic diſtinguit extra de uerbo. ſigni. ex parte. Ioã. Certe ſemper excõmunicatur qs pro cõtumacia: ſed illa quandoq; prouenit ex delicto, ut inſinuit illa decreta. ex parte. niſi ipſo iure incidat in canonem latæ ſententiæ, ut ĩ. ea. q. iiij. ſi qs ſuadente. Barth.

Excõmunicatus an poſſit abſolui non præmiſſa ſatisfactione.

Quẽ

PALEA.

Omnes presbyteri interfectores cōpoſitione epi ad cuius parochiā pertinent, ſoluātur: ita uidelicet ut medietatē Renaldus eps eius utilitati eccleſiæ, cui præfuerit, tribuat: & alterā medietatē in eleemoſynam eius iuſtè diſpertiatur: qa nullus nobis eius hæres ꝓximior uidetur, quàm ille, q ipſum dño ſociauit.

Item ex libro quinto capitularium.

Pro graduum uarietate mulctentur, qui clericos occidunt.

CAN. XX.

Qui ſubdiaconū occiderit. ccc. ſolidis componat, qui diaconum cccc. qui presbyterum [a] ſexcentis, qui epiſcopum dcccc. qui monachum quadringentis.

Item ex eodem libro, ſexto capi.

De eodem.

CAN. XXI.

Qui occiderit clericum, uel monachū, arma relinquat & Deo in monaſterio ſeruiat cūctis diebus uitæ ſuæ, nunquā ad ſeculum reuerſurus, & ſeptem annis public [b] pœnitentiam agat.

Item Innocentius papa ſecundus.

Qui clericum percuſſerit, excōmunicetur: & non, niſi à Romano pontifice abſoluatur.

CAN. XXII.

vj Si quis [c] ſuadēte diabolo, huius ſacrilegij uitiū uel crimen incurrerit, quòd in clericū [d] uel monachū uiolētas [e] manus [f] iniecerit, anathematis uinculo ſubiaceat, [g] & nullus epiſcoporum illū præſumat abſoluere, niſi mortis urgente periculo, donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat.

3 *Qui aūt de eccleſia ui aliquē exemerit, uel ī ipſa eccleſia uel loco uel cultui, ſacerdotib. & miniſtris aliqd iniuriæ importauerit, ad inſtar publici criminis & læſæ maieſtatis accuſabit, et cōuictus ſeu cōfeſſus, capitali ſnīa à rectorib. ꝓuinciæ ferietur, ſicut in i. lib. C. legitur, tit. de epiſcopis et clericis, lege, Si quis in hoc genus ſacrilegij prorumperit. & in ff. ad leg. Iul. repetundarū.* [h] *l. ulti. Cōmittunt etiā ſacrilegium qui contra diuinæ legis ſanctitatē, aut neſciendo* [i] *cōmittunt, aut negligendo uiolant & offendunt, aut qui de principali iudicio diſputant, dubitantes an is dignus* [k] *ſit, quem princeps elegerit: uel qui intra prouinciā* [l] *in qua prouinciales & ciues habentur, officiū gerēdæ ac ſuſcipiendæ adminiſtrationis deſiderant: ut C. li. nono, eod. tit. de crimine ſacrilegij. Similiter de iudicio ſummi pontificis alicui diſputare nō licet.*

Vnde Nicolaus papa omnibus epiſcopis.

Nemini eſt permiſſum de eo, quod papa ſtatuit, iudicare, uel eius ſententiam retractare.

CAN. XXIII.

Nemini eſt de ſedis apoſtolicæ iudicio iudicare, aut illius ſen-

a Qui ſubdiaconū. Preſbyterum. Quid de hac pœna fieri debeat, habes extra de pœ. cap. ij.

b Qui occiderit. Publicā. Sed nunquid ſpectat ad imperatorē imponere alicui publicā pœnitentiam? Dic ꝙ imꝑator inſtituit, qd iudex eccleſiaſtic⁹ facturus ſit, ſicut econuerſo: ut v. q. ulti. delatori.

c Si quis. hoc nomine ſi quis. etiam fœminæ continentur: ut ff. de uerb. ſignifi. l. j. fœmina enim bene incidit in canonē hūc ut extra de ſenten. excom. mulieres.

d In clericū. Etiam Pſalmiſtam, qui clericus dicitur. xxj. diſtin. clericos. & etiam in alias eccleſiaſticas perſonas: ut not. ī. ea. q ſquis.

Clericum percutiēs nō ſemper incurrit excommunicationē.

e Violentas. Ab hac regula multi caſus excipiūtur: ut impuberes, & qui iocoſa leuitate ſe percutiunt: & cum magiſter diſcipulū percutit: ut extra eo. c. j. quia nō ſunt huius manus uiolentæ. Item cum clauſtrales percutiunt ſe: ut extra eo. c. cū illorum. Item cum oſtiarius rōne officij ſui aliquem uerberat. Vel cum aliquis officialis arcet aliquē à turba. Vel cum aliquis defendendo ſe, percutit clericum. Vel cum inuenit clericum cū uxore ſua, matre, ſorore, filia hos caſus habes extra eo. c. ſi uero. Item mulieres & debiles ꝑſonæ excipiuntur: ut extra eo. ca. mulieres. Item ipſi prælati licite percutiūt clericos ſuos, uel alij clerici de mandato ipſorū: ut extra eo. ca. ex tenore. Item quādiu habes inimicitias: ut extra eo. ca. decætero. Itē excipiūtur illi, qui leuem iniuriam fecerint clerico: ut extra e. c. peruenit.

a Scilicet ab itinere non à ſententia excommunicationis.

f Manus. Idem ſi pedes: uel ſi ſpuat, uel perfundat eum aqua. Aliud dico ſi rumpat ueſtimenta ſua. ſed idem credo & tunc: quia uiolentia fit perſonæ. & quia quæ religioſis. &c. ff. de rei uē. l. quæ religioſis.

a De hoc no. de pœni. diſt. j. ſi quis pulſatus. ibi uideas.

g Subiaceat. Iſte canon eſt latæ ſententiæ, & ille extra de fal. ad falſariorum. extra de lo. ex reſcripto. & ubicunque quis ipſo facto incidit in ſententiā ut xxiiij. q. j. capi. j. & ij. Io. de Fant.

Qui autem. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua ponit diuerſos modos ſacrilegij. Io. de Fant.

h Repetundarum. magiſter errauit in nomine huius titu. ſed illud inuenitur ff. ad legem Iul. pecu. l. ſacrilegij.

i Neſciendo. quia iuris ignorantia diuini, uel naturalis non excuſat.

k Dignus. Quem princeps iudicat dignū, & nos iudicabimus. ſimile xciij. diſt. c. j. ff. de re iud. quidā. C. de aduo. di iud. reſtituendæ. in fi. ar. contra, quia poſſum appellare à iudice quem ipſe ex certa ſcientia dedit. extra de offi. deleg. cum olim. j. extra de appel. ca. nouit. extra de ſen. & re iud. cum cauſa.

l Qui intra prouinciam. prætor tamen eligendus eſt ubi larem fouet: ut C. de offic. præto. l. tres ſimiliter defenſor de ipſa ciuitate eligendus eſt. in authē. de defen. ciui. §. j. & ultimo. & prælatus poti⁹ de gremio ꝓprio, q̄ de alieno: ut lxj. diſtin. nullus. & ſacerdos de propria diœceſi. lxxj. diſt. c. hortamur.

1 Et hoc ideo, quia appellationis remediū omnibus eſt cōmune. in authen. de iu. §. pen. Io. de Fā.

Nemini.

tẽtiam retractare [a] permiſſum, uidelicet propter Romanæ eccleſiæ primatum Chriſti munere in beato Petro apoſtolo diuinitus collatum.

Sacrilegij quoque reatum incurrit, qui Iudæis publica officia cõmittit.

Vnde in Toletano concilio quarto legitur. ☩

Sacrilegium facimus, qui Iudæis publica officia cõmittunt.

CAN. XXIIII.

Conſtituit ſanctum concilium, ut Iudæi aut hi, qui ex Iudæis [b] ſunt officia [c] publica nullatenus appetãt: quia ſub hac occaſione Chriſtianis iniuriam faciunt. Ideoq; iudices prouinciarum cũ ſacerdotibus eorum, ſurreptiones fraudulenter relictas ſuſpendant, & officia publica eos agere nõ permittant. Si quis autem hoc permiſerit, uelut in ſacrilegum excommunicatio proferatur: & is, qui ſurrepſerit, publicis cædibus [d] deputetur.

4 *Verùm ne reuerentia religionis dños ſuo iure fraudaret, ſi famuli ad eccleſiæ ſepta confugientes inde nequaquã abſtrahãtur: ſacris canonib. eſt inſtitutũ, ut ꝓſtito à domino ſacramẽto impunitatis, et ẽt reddãtur inuiti.*

Vnde Gelaſius papa ſcribit Bonifacio epiſcopo.

Poſt præſtitam ſecuritatem ſerui reſtituantur dominis, qui ad eccleſiam confugiunt.

CAN. XXV.

Metuentes dominos famuli, ſi ad eccleſiæ ſepta confugerint, interceſsiones debent quærere, non latebras: ne hæc ipſa præſumptio tarditatis [e] temeritatẽ augeat retinendi. Filius etenim noſter uir ſpectabilis Petrus, quæritur ſeruum ſuũ in eccleſia ſancti Clementis diutius commorari: cui dum deputaſſet ſacramenta præſtari, aſſerit illum egredi nulla ratione uoluiſſe: & ideo directus ſupradictus homo de præſenti [f] cum eo, quẽ elegeris eſſe mittẽdum, cùm de impunitate eius ſacramenta [g] præbuerit eum ſtatim facias ad dominum ſuum modis omnibus remeare, quod ſi in hac pertinacia forte extiterit, poſt ſacramẽtum ſibi præſtitum, reddatur inuitus.

Idem Ioanni epiſcopo Vienenſi.

Securitate recepta ad ratiocinia reddenda, fugitiui ad eccleſia redire cogantur.

CAN. XXVI.

Vxor Felicis: & filiæ eius Romam (quia ſic oportuit) peruenerũt. Si quidem hunc ipſum primum ſe ad Barbarorum [h] baſilicam conferentem, ſeque bonas cauſas habere iactantem, egredi ſub hac conditione præcipimus: ut ſi actus ſuos fideliter & rõnabiliter allegaret, nihil circa eũ prorſus aſperum fieri durumq; pateremur: alioqui ſi contra fidem & utilitatẽ dñicã ueniſſe probaretur, ipſe ſibimet [i] imputaret, [k] atque domini ordinationi congruæ ſubiaceat, qui ſuperueniente filio noſtro uiro ſpectabili Orthaſio ſic eſt ad ſingula quæque cõuictus, ut os aperire nõ poſſet: & uera eſſe, quæ huic obijcerent, uoce propria fateret: ideoq; teneatur in cuſtodia mãcipatus.

Idem Syracuſano & Conſtantino, & Laurentio epiſcopis.

Eripiatur in libertatem ſeruus, cui Chriſtiano Iudæus ſignaculum circumciſionis impreſſit, alioqui ab eccleſia domino ſuo reddatur inuitus.

CAN. XXVII.

Iudas, qui Iudaicæ profeſsionis extitit, mancipiũ ſui iuris, quod ante paucos annos [l] ſe aſſerit cõparaſſe, nunc ad eccleſiã

---

[a] Retractare. Sed ipſemet, uel eius ſucceſſor poteſt eã reuocare: ut xxxv. q.ix. c. ſententiam.

Sacrilegij. Dictum eſt ſupra, quod ſacrilegium ſex modis cõmittit. Nunc uero dicit G. quod ſimiliter cõmittit quis ſacrilegiũ cum Iudæis publica officia committit. & ad hoc inducit ſeq. ca.

cap. 64. Conſtituit.

[b] Qui ex Iudæis. id eſt de familia ipſorum: uel loquitur de Iudæis de nouo ad fidem conuerſis.

[c] Officia. 3. diſtin. liiij. nulla officia.

[d] Cædibus. Not. quod eccleſia iudicat de ijs, qui foris ſunt, cõtra id quod eſt ij. q. j. multi. hoc in pœna temporali ſiue in pecuniaria, ſimiliter in ſpirituali, ſed indirecte: ut extra de uſur. poſt miſerabilem. & eſt ſimi. xxviij. q. j. c. ſæpe.

Eccleſia de his, qui foris ſunt, quandoq; iudicat.

Vtrum. Hæc eſt quarta pars quæſti. in qua quæritur, qd iuris ſit de ſeruis fugientibus ad eccleſiam. Io. de Fant.

Metuentes.

[e] Tarditatis. i. retentionis.

[f] De præſenti. Id eſt, in præſenti dominus iſte poterat per aliũ iurare: ut hic patet, & 100. diſtin. ca. optatum. & ſcias quod procurator debet iurare in animã domini: ut lxiij. diſtinc. tibi domino ſancto. ſed ſyndici ſiue œconomi in propriam animam, ut extra de iur. calum. in pertractandis.

Procurator in animã domini iurare debet.

[g] Sacramenta. hoc intellige, cum non eſt tanta ſæuitia domini, quin ſuo ſacramẽto poſsit credi: ut dixi xxxij. qõ. j. de Benedicto. Ioan. de Fant.

Vxor Felicis.

[h] Barbarorũ. propriũ eſt nomen, ſicut Carbonenſis.

[i] Sibimet quod nõ petijt cautionem de impunitate.

[k] Imputaret. not. argu. quod imputet ſibi, qui de iure ſuo confiſus noluit uti beneficio canonis. unde ſi quis de iure ſuo confiſus incontinenti litem conteſtetur non petitis inducijs, bene præiudicat ſibi, [1] licet quidã hoc negẽt: [2] quia lex dicit, quod lite conteſtata contra hoc indultũ habita pro nihilo habenda eſt: ut iij. qõ. iiij. offeratur. Item habes hic, quod aliquis poteſt renunciare priuilegio, qđ ad honorem cœleſtem inductum eſt, contra illud extra de fo. compe. ſi diligenti. ſimile huic dicit lex, imputet ſibi, qui pro nouo beneficio uetus elegit grauamen. C. de iure deli. l. ult. §. penultimo.

Beneficiũ iuris ſpernẽs ſibi debet imputare.

[1] Idẽ Alex. de Imola. in l. j. ff. de edẽ. circa princi. in uerſi. ſecũdo nota.

[2] Videtur qđ bene ſecundum id qđ not. ij. qõ. j. in ſumma.

[l] Vdas. Ante paucos anos. ſupra

Venefranam confugiſſe ſuggeſsit, ſicut petitorij tenor annexus oſtendit: eò quòd dicat ſibi ab infantia Chriſtiano nuper à præfato domino ſignaculum circunciſionis infixum: quapropter ueſtræ diligenter inter utrunq; ſolicita cura, rerũ fideliter examinet ueritatem, quatenus nec religio temerata uideatur, nec ſeruus hac obiectione mentitus competẽtis iura domini declinare cõtendat.

Item ex concilio Toletano duodecimo. †

De atrio eccleſiæ, quod triginta paſsibus clauditur, niſi prius data ſecuritate, fugiens non abſtrahatur.

CAN. XXVIII.

Diffiniuit ſanctũ concilium, ut nullus audeat confugientes ad eccleſiam uel reſidentes inde ui abſtrahere, aut qd̃cunque nocibilitatis uel damni ſeu ſpolij reſidentibus in loco ſancto inferre, ſed eſſe potius his ipſis, qui eccleſias petunt, per omnia licitum in triginta paſſus ab eccleſię ianuis progredi: in quibus triginta paſsibus uniuſcuiuſq; eccleſiæ in toto circuitu reuerentia defendatur. a ſic tamen, ut hĩ qui ad eam confugiunt, in extraneis uel longè ſeparatis ab eccleſia domibus nullo modo abſcedant: ſed in hoc triginta paſſuũ numero, abſq; domorum extranearũ receptaculo progredientes aditum obtinebunt: qualiter ad requiſitæ naturæ uſum debitis exeant locis, & nullo teneantur euentu neceſsitudinis, qui dominicis ſe defendendos commiſerint clauſtris. Si quis autem hoc decretum uiolare tentauerit, & eccleſiaſticæ excõicationi ſubiaceat, & ſeueritatis regiæ feriatur ſententia. Ipſos aũt qui ad eccleſiam confugiũ fecerunt, ſi iuxta priſcorum canonum inſtituta, hi qui eos repetunt, ſacramenta reddiderint, & ſacerdos ipſius eccleſiæ ab eccleſiæ foribus non abſtraxerit: aut fuga talium ſi euenerit, ſacerdoti quærenda eſt, aut damnorum ſententia ſecundùm electionem principis b huiuſmodi ſacerdotibus irroganda eſt.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Ante ſecuritatem acceptam, de atrio eccleſiæ fugitiuus non cogatur exire.

CAN. XXIX.

Id conſtituimus obſeruandũm quod eccleſiaſtici canones decreuerunt, & lex Romana conſtituit, ut ab eccleſiæ atrijs uel domo c epiſcopi eos abſtrahere omnino non liceat: ſed nec alteri conſignare d niſi ad euangelia datis ſacramentis, de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri: ita ut ei, e cui reus fuerit criminoſus, f de ſatisfactione conueniat: qui ſi ſacramenta ſua conuictus fuerit uiolaſſe, reus periurij nõ ſolum à communione eccleſiæ uel omnium clericorum, uerum etiam à catholicorum conuiuio g ſeparetur. ꝙ ſi is, cui reus eſt, noluerit ſibi intentione h faciente componi, & ipſe reus actus timore de eccleſia diſceſſerit, ab eccleſiæ clericis non quæratur: ſeruus autem qui ad eccleſiam confugerit, pro qualibet culpa: ſi à domino pro admiſſa culpa ſacramentum ſuſceperit, ſtatim ad ſeruitium domini ſui redire cogatur, & poſtquam dato ſacramento domino ſuo fuerit conſignatus, ſi aliquid pœnæ pro eadem culpa qua excuſatur probatus fuerit pertuliſſe, & pro contemptu eccleſiæ, & præuaricatione fidei, à communione, & conuiuio catholicorum extraneus habeatur. ſi uerò ſeruus pro culpa ſua ab eccleſia defenſatus ſacramenta domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolẽtẽ à dño liceat occupari. i

5 *Occaſione nanq; religionis. ſeruus dominum ſuum contemnere, & eius miniſteriũ deſtituere non debet.*

Vnde in Gangrenſi concilio legitur.

Religionis occaſione, dominum ſuũ non audeat contemnere ſeruus.

CAN. XXX.

xij. Si quis ſeruum alienum occaſione religionis docet dominum ſuum

---

ſupra diſtinct. liiij. ca. mancipia. & ca. nulli. c. fraternitatem. contra. ſed aliud ẽ dicere ſe velle fieri Chriſtianũ; ſecundum quod illud c. loquitur: aliud eſt dicere ſe eſſe Chriſtianum, & mentiri, ut ſic poſſit recedere à domino ſuo, ſecundum quod loquitur hic.

Diffiniuit.

a Defendatur. Sed quis prouidebit iſtis interim in expenſis? Reſpondeo eccleſia, ut C. de ijs qui ad eccle. confu. l. præſenti. in fine. ſicut cuſtos carceris prouidebit captiuis. C. de epiſco. audi. l. iudices.

† capi. x.

b Principis. i. iudicis eccleſiaſtici, uel principalis perſonæ, ſcilicet actoris. & ſic non obeſt xcvj. diſt. denique.

Papæ, ut not. de conſecra. diſt. j. corpora. Archidia.

Id conſtituimus. c Vel domo. Quæ domus erat intra xl. paſſus, ut xlj. diſt. epiſcopus uilẽ. & de conſecr. diſt. iij. epiſcopus. Idem tamẽ priuilegium habet ſi eſt extra iſtos paſſus. Ioan.

d Conſignare. i. tradere.

e Vt ei. Id eſt, cũ eo.

f Criminoſus. Id eſt, obnoxius.

g Conuiuio. Id eſt, conſortio.

h Intentione. Id eſt, plus debito requirit.

i Occupari. Anthoritate propria, ut uideẽ extra de immu. eccle. inter. licet ſit arg. cõtra. ĩ. ea. c. proxi. in ſi. & C. de ijs, qui ad eccle. confug. l. iij. Ioannes.

Occaſione. Hæc eſt quinta pars q. in qua probaẽ, qđ ſeruus occaſione religionis non debet dominum carnalẽ fugere. & hoc facit per duo cap. Ioan. de Fantu.

Nullus

contemnere, & eius miniſterium deſtituere, ac non potius docuerit eum ſuo domino bona fide, & cum omni honorificentia deſeruire, anathema ſit.

Item ex concilio Martini Papæ.

Corripiatur duriſſimè, qui cauſa religionis docet ſeruum dominum ſuum contemnere.

CAN. XXXI.

viij S I quis ſeruũ alienum cauſa religionis doceat cõtemnere dominum ſuum, & recedere à ſeruitio eius, durisſimè in omnib. arguatur.

Item ex concilio Carthaginenſi, cap. xxxj.

Primati inſinuetur neceſſitas, quæ res eccleſiæ diſtrahere compellit.

CAN. XXXII.

N Vllus res eccleſiæ diſtrahat. quòd ſi reditus [a] non habet, & aliquando nimia neceſsitas cogit, hanc inſinuandam eſſe primati ipſius prouinciæ cenſemus, ut cum ſtatuto [b] numero epiſcoporum, utrum faciendum ſit arbitretur. & ſi tãta urget neceſsitas eccleſiæ, ut nõ poſsit [c] antè primatem conſulere, ſaltem uicinos conuocet epõs, curans ad concilium referre omnẽ eccleſiæ neceſsitatem. quòd ſi non fecerit, reus Deo & ſancto concilio uenditor honore amiſſo teneatur.

Item ex concilio Agathenſi. †

Sine licentia epiſcopi, quicquid abbas uendiderit, in irritum deducatur.

CAN. XXXIII.

I N uenditionibus, quas abbates facere præſumunt, hæc forma ſeruetur, ut quicquid ſine epiſcopi [d] licentia uenditũ fuerit, ad poteſtatem epiſcopi reuocetur. Mancipia uerò monachis donata, ab abbate manumitti [e] non licet. Iniuſtum enim putam', ut monachis quotidianum rurale opus facientibus, ſerui eorum libertatis otio potiantur.

6 *Etiam ſi epõ conſentiente [f] monaſterij poſſeſſio ab abbate data fuerit, nullius momẽti erit donatio: niſi fortè ĩ eccleſiæ fabricã erigendã donatio proceſſerit: quo caſu tantum ei donare licet, quantum eccleſiæ parietes concludunt.*

Unde Grego. ſcribit.

Nullo titulo res monaſterij ualent ab eius iure ſegregari.

CAN. XXXIIII.

Q Veſti ſunt nobis prædicti monaſterij monachi abbatẽ ſuum in Tranquillitanũ caſtrũ terram, quæ in ſexcentos pedes extendiẽ, ſub prætextu fabricandæ eccleſiæ fraternitati tuæ donationis titulo conceſsiſſe. Ideo uolumus, quantum parietes poſſunt ædificatæ eccleſiæ circundare, iure eccleſiæ uendicare. [g] Quicquid uerò extra parietes eiuſdem eccleſiæ eſſe potuerit, in iure monaſterij ſine difficultate aliqua reuertatur: [h] quia nec mundanarum legũ nec ſacrorum canonum ſtatuta permittunt, res monaſterij ab eiuſdem iure quolibet titulo ſegregari. ea propter donationem eiuſdem terræ, quæ contra rationem facta eſt, ſine aliqua dilatione reſtitue.

PALEA.

H *Anc ergo ſcripturarũ noſtrarum paginam omni futuro in tempore ab omnibus epiſcopis firmam ſtatuimus, illibatamq; ſeruari ut & ſuæ eccleſiæ (iuuante domino) tantummodo ſint iure con-*

[a] N Vllus. Reditus. i. mobilia, quæ ſufficiũt ad ſoluendum debitum.

[b] Vt cum ſtatuto. Illud hodie non requiritur, quia hodie ſufficit conſenſus epiſcopi & capituli. xii. q. ij. ſine exceptione. & extra de ijs, quæ fi. à prælat. quanto. & c. cum apoſtolica. [1]

[c] Non poſsit. Arg. eſt hic quod ſi propter periculum moræ non poſſunt abſentes uocari ad electionem, quod eis abſentibus & non uocatis poteſt fieri electio, [2] ut xcvj. diſt. c. j. uer. Eulalius. & xxvj. q. vj. Aurelius. Io.

[1] De hoc etiam no. xij. q. j. ca. j. uer. ꝙ ſi neceſsitas.

[2] Ad idẽ extra de elect. quòd ſicut. & c. cum inter uniuerſas De hac materia not. vij. q. j. factus. Arch.

[d] I N uenditionibus. Epiſcopi. Quidam dicunt quod hic dicitur, & xij. q. ij. abbatibus. hodie non tenere, per id, quod eſt. ȝ. proxi. quæ. ij. nullam. ubi dicitur quod tota diſpoſitio monaſterij ad abbatem pertinet. ſed eis obuiat quòd eſt extra de reb. eccle. non alie. cap. j. Hoc ſcias, quod nullum prædiũ poteſt alienari inconſulto epiſcopo loci in cuius diœceſi ſitum eſt prædium, ut C. de præd. mino. l. ſi prædium. & extra de foro compe. ca. ſane.

Prædia monaſterij inconſulto epiſcopo nõ poſſunt alienari.

[e] Manumitti. quia qui manumittit mãcipiũ eccleſiæ, duo dabit eccleſiæ pro illo, ut xij. quæſt. ij. epũs qui. ſed cum abbas nihil debeat, ergo nihil poteſt dare: ut liiij. diſt. abbati. Ioan.

† ca. lvj.

Etiam. Hæc eſt vi. pars quæ. in qua dicitur quod non poteſt abbas etiam epõ dare loca aliqua in damnum monaſterii. Io. de Fan.

[f] Epiſcopo conſentiente. Non dicit bene: quia bene poteſt authoritate epiſcopi [3] abbas alij dare eccleſiam: ſed ideo reprobatur donatio facta ab abbate cũ conſenſu epiſcopi in ſequenti capitulo: quia ipſi epiſcopo dedit abbas, & ipſe epiſcopus non potuit confirmare donationem ſibi factã: quia nemo põt præſtare authoritatem rei propriæ, ut extra de inſti. cum ad noſtram. & ff. de autho. tut. l. j.

[3] Dic quòd ſufficit cõſenſus epiſcopi, niſi cõuẽtus abbatiſ cõſentiat. extra de reb. eccl. nõ alie. c. j. in fin. & extra de his, q̃ fiũt à præla. c. ij. & ca. ea noſcit. & extra de reb. eccle. nõ alie. c. ad noſtrã. ſecũdum Ho. q̃ ita no. in prædi. c. j. de reb. ec. nõ alie. Arc.

[g] Q Veſti ſunt. Vendicare. tamen hæc eccleſia erit ſub alio monaſterio de cuius reb. conſtructa eſt, ut xij. quæſtio. ij. apoſtolicos.

[h] Reuertatur. Argu. quod donatio pro parte, eſt ualida, & pro parte nõ: ut xij. q. ij. ſi quos. Sed nonne iſta eccleſia habebit uiam qua ibiẽ ad ipſam? nam qui habet hauſtum, iter debet habere, ut ff. de ſeruitutibus ruſticorum præd. l. item ſic. §. qui habet hauſtum. Reſpond. ſic habebit, ſed monachi non cogentur gratis eam dare: cogentur tamen uiam uẽdere iuſto pretio: ut ff. de relig. ſi quis ſepulcrum.

Rurſus hoc concilium confirmatur ſententia Auguſ. de opere monachorũ, ut & T. xvj. q. j. c. de præſentium.

Sed

tenti, et monaſteria eccleſiaſticis cōditionibus, ſeu angarijs, ſeu quibus libet obſequijs ſecularib. nullo modo ſubiaceant: canonicis nullis iurib. deſeruiāt ſed remotis uexationibus diuinum opus cū ſumma deuotione perficiant.

7 Sed notandum eſt, ꝙ aliud eſt in ſuos uel ꝓprios quorū uſus res eccleſię cōuertere (quā ꝑnicioſam cupiditatē, ſacri canones ubiq; prohibent, & damnabilē oſtendūt) aliud eſt ꝙ diſpēſatione charitatis humanæ infirmitati conſulitur: ut quondā illi ſua reddātur, qui in ſacro ꝓpoſito manere cōtēnit, qđ nō tā iure fori, quàm iure poli nonnullos ſanctorum feciſſe legimus. Beatus. n. Ioannes Euangeliſta duobus^a iuuenibus, quos pœnituerat omnia ſua pro Chriſto reliquiſſe, & pauperibus erogaſſe, aurū et gēmas reddidit: ut cūcta quæ uendiderāt ſibi rēdimerēt. Sed obijcitur, beatus Ioānes nō oblata reddidit quę pauperib. iā erogata fuerāt. ſed alia recōpenſauit, quæ in pauperū uel eccleſiarū facultatib. nunquā cōputata fuerāt. Similiter ſi abbas^b uel eþs aliqua habuerit, q̄ in eccleſiaſticis facultatibus nondū ſunt annumerata: exēplo beati Ioānis det illa recedenti, oblata uerò eccleſiæ retineat.

Sequitur ergo aliud exemplum quo eadē, quæ oblata ſunt, laudabiliter reddenda monſtrantur.

Ait. n. Augu. in ſermone de uita clericorū, Sermone quinquageſimoſecūdo ad fratres in eremo.

Non debet eccleſia ſuſcipere quæ lio exhæredato ſibi offeruntur.

CAN. XXXV.

QVicunq; uult exhæredato filio, hæredem facere eccleſiā, quærat alterum, qui ſuſcipiat non Auguſtinū: imò Deo propitio neminem inueniet. Quam laudabile factum ſancti Aurelij Carthaginenſis epiſcopi. Quidam enim, cum filios non haberet, nec ſperaret, res ſuas omnes (retento ſibi uſufructu) donauit eccleſiæ. nati ſunt ei filij, nec opinanti. reddidit epiſcopus ea, quæ donauerat. in poteſtate habebat eþs nō reddere:^c ſed iure fori d non iure poli.^c

Ecce ꝙ aliquando oblata iure & laudabiliter redduntur: ueruntamen non hoc exemplo recedēti ſua reddenda mōſtrantur: aliud eſt. n. in profeſſione ſuæ uitæ perſiſtere: aliud à propoſito ſui ordinis diſcedere. Si ſanctus Aurelius degenti in laicali habitu oblata reddidit, quia poſt oblationem filios accepit: non ideo in apoſtaſiam euntibus ſua reddenda ſunt: quibus utilius^f neceſſaria ſubtraherentur, ut coacti redirent ad ordinem, à quo receſſerant. Sed ſicut inimicis et perſecutoribus iubemur neceſſaria ſubminiſtrare, ſicut ab apoſtolo monemur, ſpſ redimere, ut expeditius orationi uacemus: ſic ne eccleſia ſcādalū patiatur, ne diſcedēs in deteriora ꝑcipi

Sed notandū eſt. Hæc eſt ſeptima pars quæſtionis, in qua ſoluit quæſtionem principalem, ſcilicet utrum abbas debeat conuerſo apoſtatæ reſtituere ſua. & dicitur quod non debent reddi, ſed ſinere qđ recipiat: & hoc probat per æquitatem canonicam. Ioan. de Fant.

a Duobus. Tito & Eugenio. Sed nonne beatus Ioannes renuntiauerat proprijs? utique. ergo quicquid habuit acquiſitum fuit pauperibus uel illi eccleſiæ, ad quam ſe tranſtulit. Sed dic, quod adhuc non ꝑuenerat res ad eccleſiam illam. Vel dic, quod de uirgis fecit illud argētum quod dedit.

b Si abbas. ſophiſtice & male rñd. quia quam cito abbas habet aliquid, tam cito fit eccleſiæ.

Et ideo quærit hic Hug. qualiter abbas poſſit habere talia cū omnia q̄ ad eū ꝑtinēt monaſterij ſint. ſimile inuenitur 54. diſt. ex antiquis. ſecūdū H. Filius pro parte pōt donationē patris reuocare.

Q Vicunque. Non reddere. Simile xiiij. q. vj. comperimus. Sed nonne filius natus iure communi poteſt reuocare legitimam portionē ſuā, ſi pater omnia bona ſua donauit: ut C. de inoffic. dona. l. ſi totas? nam ſi aliquis liberto ſuo dedit bona ſua; cum crederet ſe non habiturum filios, nunquid filius poſtea natus non ſolū partem, ſed etiam totū reuocabit: ut C. de reuoc. dona. ſi nunquam? Reſpondet, uerum eſt & quod hic dicitur, intelligendum eſt, quod eccleſia non cogitur totum reddere, ſed tantum legitimam portionem uel canon corrigit legem.

a Legitimā hāc limitationē ad dic. l. ſi unq̄ ſequitur Bal. in l. j. col. ult. & ibi Pau. col. ij. Arc. & alij hic. Bart. i l. Titia. §. impator. de leg. ii. Iaſ. i authen. ſi qua mulier col. j. C. de ſac. ſanc. eccl. ſed hæc limitatio ē falſa, quia imo in totum reuocat, ut idē Bal. conſuluit conſi. 215. punctus. li. 5. Philip. Deci. in l. licet no. iij. in fi. C. de pact. Fran. Ripa. in dict. l. ſi unquā. q. xlix. & idem Andre. Tiraq. charta 93. [redacted]

Iure fori. quaſi dicat, ad hoc nō cogebatur iure actionis, ſed quadam naturali æquitate tenebatur. ad hoc ij. qō. iij. c. hinc colligitur.

c Non iure poli. Id eſt, quadam naturali æquitate.

Ecce. C A S V S.

Concludit Gratianus ex ſupradictis capi. quod monacho recedenti ſua reddēda ſunt ſed poſtea dicit hanc non eſſe ueram ſolutionem: ſed aliā ueram ſubdit, dicēs quòd licet Aurelius illi ruſtico, qui proprijs non renunciauit, nec habitū mutauit, ſua laudabiliter reddidiſſet, nōn tamen propter hoc exemplum monacho eunti in apoſtaſiam ſunt reddenda: ſed potius eſt compellendus, ut in religiōe perſeueret. Veruntamen ſicut tenemur inimicis et perſecutoribus neceſſaria miniſtrare: ſic propter ſcandalum uitandum, & mortem monachorum & incendium monaſterij, recedenti de monaſterio ſua laudabiliter ſinantur auferri, etſi non reddantur.

f Vtilius. Vt ſupra quæſt. quinta. c. non omnis.

Prima

tetur, ne in perniciē monachorum, aut incēdium monaſtery c caſione ſuorū exardeſcat: laudabili sibi ſua nō dico reddunt, ſed auferri ſinunt, quām ab illo iſta inferantur.

CAVSA XVIII.

Qvidam abbas conſecratus in epiſcopum prius monaſterio multa contulit: poſtea in epiſcopatu plura acquiſiuit: cui dum fratres ſucceſſorem quęrerent, epiſcopus loci ſemet electioni illius uolebat inſerere, ut per ipſum abbas in monaſterio ordinaretur, fratres renituntur.

1 *Quæritur primò, an monaſteriū poſſit petere, quæ ab epiſcopo acquiſita ſunt: an epiſcopalis eccleſia poſſit ſibi uendicare, quæ monaſterio fuerant tradita.*

2 *Secūdò, an per epiſcopum abbas ſit eligendus & ordinandus: an tantummodo à proprijs fratribus ſit inſtituendus.*

QVAESTIO I.

Prima quæſtio [a] terminat in cōcilio habito apud Alteum, in quo ſic ſtatutum legitur.

Qui de monacho epiſcopus ordinatur: quod ante conſecrationem habuit, monaſterio: quod uerò poſt conſecrationē acquiſiuit, ꝓpriæ eccleſiæ derelinquat.

CAN. I.

Statutum eſt (& rōnabiliter ſecundùm ſanctos patres à ſynodo confirmatū eſt) ut monachus quē electio canonica à iugo regulæ monaſticæ profeſsionis abſoluit, [b] & ſacra ordinatio de monacho ēpum fecit, uelut legitimus [c] hæres paternā ſibi hæreditatē poſtea iure uendicādi poteſtatem habeat: ſed quicquid acquiſierat, uel uiſus fuerat habere, monaſterio relinquat: & abbatis ſui, qui fuerat, ſecundùm regulā ſancti Benedicti arbitrio.

Poſtquam .n. epiſcopus ordinatur, ad altare ad quod ſanctificatur & intitulatur, ſecundum ſacros canones, quod acquirere poterit, reſtituat. [d]

QVAESTIO II.

Secundam uerò [e] q̄ſtionē terminat authoritas Toletani [†] concilij dicens.

Abbates & alia officia per epiſcopos debent inſtitui & ordinari.

CAN. I.

Hoc tantùm [f] ſibi in monaſterijs uendicent ſacerdotes, quod præcipiunt canones: id eſt, monachos ad conuerſationem ſanctā promouere: abbates aliaque offi

Abbas factus epiſcopus cui eccleſiæ acquirit.

a Prima quæſtio. Certum eſt, ut quandiu eſt abbas uel monachus in monaſterio, ipſi acquirit: ſed quicquid acquirit factus epiſcopus, acquirit epiſcopali eccleſiæ: ut j. ead. capit. j. & hoc forte obtinet cum eſt translatus perfecte ad eccleſiam epiſcopalem: ut j. xxj. qō. ij. ſi quis iam trāslatus. Sed quid ſi tantum eſt confirmatus, adhuc tamē non eſt translatus? Videtur uelle litera illa ex eo, quod dicit, abſoluit, &c. quod acquirit eccleſiæ epiſcopali: ſed illa litera poſtquam, &c. uidetur uelle, quod priori. pōt dici cum Hug. quod non prius acquirat ſecundæ eccleſiæ, quam ſit adeptus corporalem poſſeſsionem: ut ſ. xcij. diſt. ſi quis epiſcopus: & extra de elec. cum in cūctis. ſicut nec miles, qui tranſit de uno numero ad alium, non prius dicitur eſſe de ſecūdo numero: antequā perueniat ad eum: ut ff. de mil. teſta. ex eo tempore. Io. de Fāt.

b Statutum. Abſoluit. Ab obedientia, quā fecit abbati. Abſoluitur enim ab obedientia ſua, cum ſit fact' de filio pater. Item à monachali regula in ieiunijs, uigilijs, & modo cantandi. ſilentio enim non poteſt à modo uacare, cum debeat habere tubam præconis: ut xliij. diſt. ſit rector. Item poteſt ſibi facere cōmatres, qđ prius nō licuit. exēplo Greg. qui prius monach' factus eſt, poſtea cū eſſet diaconus cardinalis, comparer Mauricij imperatoris factus eſt. De hac materia plene inuenies xvj. q. j. ca. ij. & iij. & q. vij. in nona.

[redacted] materiam facit quod leg. & no. extra de priuil. qui dā. & xvi. q. j. ne pro cuiuslibet.

c Legitimus. Imo etiā monachus exiſtens legitimus hæres, eſt etiam in eo c̄aſu, in quo ali' nō poſſet eſſe hæres: ut xix. qō. ult. ſi qua mulier. C. de epiſco. & cleri. Deo nobis. Sed obijcitur: ſi hæreditatem uendicat, ergo poteſt habere proprium cum tamen remaneat monachus: quod eſſe non debet: ut extra de ſtatu mona. cum ad monaſterium in fin. ſed dic ſibi, id eſt, eccleſiæ ſuæ.

d Reſtituat. Sed qualiter hoc ſtare poteſt? cum enim aliqs factus eſt monachus, omnia quæ habebat, dedit monaſterio: ut. xix. q. ulti. ca. nunc autem. ergo & ius ſuccedendi. qui enim dat omnia bona ſua, dat & ſpem futuræ actionis: ut C. de dona. l. iij ergo uidetur, quod prius ſuccedit monaſterium. Sed dic, quod ius ſuccedendi non competit, niſi poſt mortem defuncti. unde illud ius non dedit monaſterio, ſed tantum ſolam ſpem: ſed illa ſpes euaneſcere debet ex quo illa perſona deſinit eſſe filius illi' monaſterij: [2] ut inſtit. de acqui. per arroga. §. mortuo. Ioan. de Fan.

Monachus ius ſuccedēdi nō dat monaſterio.

[2] Quod accidit p translationem ad eccleſiam ſecularē uel aliam prælationem. xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. extra de ele. cōſtitutis. Archi.

Secūdā uero. Hæc quęſt. diuidit in duodecim ptes. In quarum prima continetur, quod in cap. ſeq. dicitur. Secunda ibi, Econtra. Tertia ibi. Ecce in Toletano. Quarta ibi, Hinc ēt. Quinta ibi, Item ſunt. Sexta ibi, Abbates. Septima ibi, Pro huiuſmodi. Octaua ibi, Non ſolum. Nona ibi, Prohibētur. Decima ibi, Item ſunt. Vndecima ibi, Viſitandi. Duodecima ibi. Pro talibus. Ioan. de Fant.

[†] 4. c. 50.

e Secundam uero. Quæſtio ſecūda nō eſt dubia: quia tantum monachi eligent: ut j. ea. abbatem. Io. de Fant.

f Hoc tantum. Argu. q nō poteſt ēps plus ab eccleſijs petere, q̄ quod ex canonibus ſibi

Epiſcop' non plus ab eccleſijs petere pōt, quam quod ex canonibus ſibi deberi probant.

cia inſtituere, a atq; extra regulam acta corrigere. b Quòd ſi aliquid in monachos canonibus interdictum, præſumpſerint, aut uſurpare quicquã de monaſterij rebus tentauerint, non deerit ab eis ſententia excommunicationis.

2 *Ecõtra Gregorius ſcribit Caſtorio Ariminenſi epiſcopo.*

Congregatio monaſterij, non epiſcopus aut aliquis extraneorum abbatem inſtituat.

CAN. II.

ABbas in monaſterio non per epiſcopum, aut per aliquẽ extraneorum ordinetur, c neque ab epiſcopo miſſa d ibi celebretur, ut nulli eccleſiæ ſubijciatur. e

Idẽ Caſtorio epiſcopo.

De eodem.

CAN. III.

ABbatẽ cuilibet monaſterio non alium ſed quem dignum moribus atque actibus monaſticæ diſciplinæ communi conſenſu congregatio poſcerit, ordinari uolumus: miſſas aũt publicas f per epiſcopos, uel clericos in monaſterijs omnino celebrari ꝓhibemus.

Itẽ Pelagius papa Mellito ſubdiacono.

Ille debet abbas inſtitui, quẽ ſua congregatio, & poſſeſſionis dominus ordinari popoſcerit.

CAN. IIII.

ABbatem in monaſterio illum uolumus ordinari, quem ſibi de ſua congregatione & monachorum electio, & poſſeſſionis dominus, g & quod magis obſeruandũ eſt) ordo uitæ ac meritum popoſcerit ordinari.

Item Gregorius omnibus epiſcopis.

De libertate monachorum.

CAN. V.

QVãm ſit neceſſariũ monaſteriorũ quieti proſpicere, &c. & infrà. Interdicimus igitur in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ex authoritate beati Petri apoſtolorũ principis, (cu' uice huic Romanæ eccleſiæ ꝓſidemus) ut nullus epiſcoporum, aut ſecularium ultra præſumat de reditibus uel chartis monaſteriorũ, uel de cellulis, h uel uillis, quæ ad ea pertinent, quocunque modo, ſeu qualibet occaſione minuere, uel dolos, uel immiſſiones i aliquas ſibi facere. & infra. Defuncto uerò abbate cuiuſcunque congregationis, nõ extraneus eligatur, niſi de eadem k congregatione, quem ſibi propria uolũtate cõcors, l fratrum ſocietas elegerit. Quòd ſi aptam inter ſe perſonam inuenire nequiuerint, ſolerter ſibi de alijs m monaſterijs eligant ordinãdum. & infra. Pariter autem eſt cuſtodiendum, ut inuito abbate ad ordinandum n alia monaſteria, aut ad ordines ſacros uel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. & infra. Nullus monachum ſine teſtimonio, & conceſſione abbatis in eccleſia aliqua teneat, uel ad aliquem honorem promoueat. Hanc ergo ſcriptorum noſtrorum paginam omni futuro tempore ab omnibus epiſcopis firmã ſtatuimus, illibatamq; ſer-

ſibi deberi probat ut ix.q.iij.conqueſtus. & x.q.iij. qa cognouimus.

a Inſtituere.i.cõfirmare. Vel dic ꝓprie qđ inſtituit, cum ſint negligentes: ut ix. q.iij.cũ ſcimus. Vel tũc ẽt poteſt aliũ iſtituere, cũ monachi minus idoneum uolũt eligere: ut j̄.ea.q.ſi quis abbas.

Monachorum coerctio ad quẽ ſpectat.

b Corrigere. Ergo coerctio monachorum ad epiſcopũ ſpectat: ut 50. diſt. accedens. j.e. ſi quis abbas. & c. abbates. & ca. cognouimus. Dicũt quidã, qđ in minimis exceſsibus ab abbate uel priore ſunt puniendi: ſed in maioribus ab epõ, ut extra de ſent.excõm.monachi. & xc. diſt. ſi qs monachus. & xj.q.j.nõ dicatis. Sȝ melius dicab, qđ ſi ordine iuris agit contra monachum, qđ coram epõ ſit agendũ: ut xj.q.j.de perſona. ſecus ſi nõ in forma iuris. extra de appel.reprehenſibilis.Ioã.

Econtra. Hæc eſt ſecũda pars quæſ. in qua probatur ꝑ vij cap. quod de iure cõi ad monachos tantum ſpectat electio abbatis: & ſi populũ nõ habent, non ſubſunt epiſcopo lege diœceſana, ſed tm̃ lege iuriſdictionis. Ioan.de Fant.

c ABbas. Ordinet. id eſt, eligatur.

d Miſſa. publica, cõuocato populo: niſi ſit de uoluntate fratrum: ut j̄.e. luminoſo.

e Subijciatur. quo ad legem diœceſanam, ut xvj.q.j.cũ pro utilitate. niſi i caſu: ut xij.q.ij.apoſtolicos. eo ipſo ergo ꝙ epiſcopus in aliquo loco celebrat, præſumitur locus ei ſubiectus.ar.

viij. q.j. põtifices. Hoc tamen ſcias, ꝙ epiſcopus põt ſubijcere unã eccleſiam alij: ut extra de exceſ prel. ſicut. & ẽt aliqua [illegible] bus populũs [illegible] intereſt, niſi inuitetẽ ab abbate: ut j̄.ea.q.dudum. Io.

g ABbatẽ. Dominus. ar. eſt hic ꝙ electio maxime ꝑlati ſpectat etiã ad patronum, ut xvj. q.v.ſi quis epõrum. & q. vij.decernimus. & lxiij.di.principali. & j̄.ea.q. ij. Eleutherius. ſed nõ eſt ita: ut extra de iure patr.nobis. & j̄. c.prox. Sed ſolennis electio præſentanda eſt principi uel patrono: ut extra de elect. cũ terra. & melius en.ti. ſacroſctã. & c. qđ ſicut. & lxiij.diſti. Reatina. & c lectis

Electio principi præſentãda eſt.

h QVam ſit. Vel de cellulis. arg. ꝙ capellæ parochiales hñt idem priuilegium cum monaſterijs. x. q.iij. inter cætera. ſed nõ eſt ita: ut extra de præbẽ.c. de monachis. niſi monaſteria eſſent exẽpta, tã i capite, quã in membris. xvi.q.ij. i ſumma.

i Vel immiſsiões. id eſt, exactiones.

k Niſi de eadem. ſ.diſt.lxj.nullus inuitis. & c.obitum & cap.uictoris.

l Concors. & canonica: ut lxij. diſ. cap.j. & j̄.ea. ſi qs abbas.

m De alijs. etiam eremitã, ut extra de elect. cum monaſterium. arg. cõtra j̄.proxi.quæſt. ult in §.penul.

n Ad ordinandũ. ſi tamẽ monachus ſit neceſſari', ꝑ ſuperiorem

uari: ut & ſuæ eccleſiæ (ſuuante domino) tātummodo ſint iure cōtenti: & monaſteria eccleſiaſticis conditionib. ſeu angarijs uel quibuslibet obſequijs ſecularibus nullo modo ſubiaceāt, nullis canonicis iuribus [a] deſeruiāt: ſed remotis exactionibus à cunctis grauaminibus diuinū opus cum ſumma deuotione animi perficiant.

Item Caſtorio epiſcopo Ariminenſi.

Miſſas publicas in cœnobio epiſcopi non celebrent, nec aliquod eis grauamen inferant.

CAN. VI.

LVminoſo abbate [b] referente, plurimis in monaſterijs multa à præſulibus præiudicia atque grauamina monachos pertuliſſe cognouimus. Oportet ergo ut tuæ fraternitatis prouiſio de futura quiete eorum, ſalubri diſponat ordinatione, quatenus conuerſantes in illis in Dei ſeruitio gratia illis ſuffragante, mente libera perſeuerent: miſſas quoque publicas [c] in cœnobijs fieri omnimodo prohibemus, ne in dei ſeruorum receſsibus, [d] & eorum receptaculis ulla popularis præbeatur occaſio conuentus, quia nō expedit animabus eorum nec audeat illic epiſcopus cathedram collocare [e] uel quamlibet poteſtatem exercere imperandi, nec aliquam ordinationem [f] quāuis leuiſsimam faciendi, niſi ab abbate [g] fuerit rogatus, quatenus monachi ſemper maneant in abbatum ſuorum poteſtate: ut remotis uexationibus ac cunctis grauaminibus diuinum opus cum ſumma deuotione animi perficiant.

Item Gelaſius papa.

Baptiſterium in monaſterio non permittitur fieri.

CAN. VII.

PRidem præcepimus ut de monaſterio [h] ſancti Andreæ, quod eſt ſuper maſcalas, baptiſterium propter monachorū moleſtias debuiſſet auferri, atque in eodem loco, quo fontes ſunt, altare [i] fundari: cuius rei perfectio hactenus eſt protracta. Admonemus igitur fraternitatem tuam, nullā iam morā poſt ſuſceptas [k] literas noſtras inſerere: ſed repleto loco ipſorum fontium, altare illic ſine dilatione aliqua fundetur quatenus & prædictis monachis opus Dei ſecurè liceat celebrare, & non de negligentia tua contra fraternitatem tuam noſter animus excitetur.

Item ex concilio Maguntino.

Cum permiſsione epiſcopi abbas locum ſuum deſerere poteſt.

CAN. VIII.

ABbas pro humiliatione & cum permiſsione [l] epiſcopi locū ſuum poteſt relinquere: tamen eligant ſibi fratres abbatem de ipſis, ſi habent: ſinautem, de extraneis.

3 *Ecce in Toletano concilio [m] dicitur, quòd ſacerdotes, et abbates & alia officia inſtituere debeant. Beatus Gregorius [n] & Pelagius papa rohibent, dicentes abbatem à fratribus ſuæ congregationis eligendum & ordinandum. Quomodo ergo hæc tanta diuerſitas ad concordiam reuocabitur? Sed ſciendum eſt, [o] quoſdā monachos eſſe indomitæ ceruicis & effrænatæ ſuperbiæ, quos dū abbates ad religionē cogere uoluerint ī eorū deiectionē cōſpirant, & alium moribus ſuis cōueniētē ſibi præſicere contendūt: quales erāt illi, qui in*

periorem cogatur ipſum dare: ut extra de iure patro. nullus. Sed quid ſi monachus ſit factus papa, inuito abbate, debet ne redire? [redacted].

a Iuribus. quantū ad legē diœceſanā: ut xvj. quæſt. j. cū ꝓ utilitate. ut no. x. q. j. in ſumma.

b LVminoſo abbate. Hoc capitulū loquitur de monaſterijs exemptis uel priuilegiatis.

c Publicas. In quibus eſt cōcurſus populorū, quæ dicūtur in hora tertia. ī. de conſecra. diſtin. j. & hoc. ſed publicas, i. ſolennes bene caueant.

d Receſsibus. potius ergo erūt monaſteria ī ſolitudine, quam in urbe. xvj. q. j. ſi cupis. 3

e Collocare. Vt ibi exerceat iudicia.

f Ordinationem. ī. ead. cognouim⁹. contra. ſed hic loquiē de exemptis, ibi non. Vel ſi hic loquitur de nō exemptis, tunc dic ꝙ epiſcopus hoc facere poteſt niſi abbas negligens ſit in ordinationib⁹, id eſt diſpoſitionibus, ut ix. quæſtio. tertia, cum ſcimus.

g Abbate. x. quæſt. iij. inter cætera.

h PRidē. Monaſterio. epiſcopus ibi fecerat baptiſterium.

i Altare. hoc ideo quia locus fontiū non debet pedib⁹ cōculcari, ut ī. ea. de cōſecratio. diſtinct. j. altaris. & hoc cōmodius nō pōt fieri ſi ibi altare ædificetur.

k Poſt ſuſceptas. ſic extra de appellatio. ſup eo. in fi.

l ABbas. Cum permiſsione. Non enim poteſt ſine licentia prælati ſuā deſerere eccleſiā: ut extra de renuntia. ad monet. xvj. queſtio. ult. capit. ult. lxxj. diſt. cap. j. & ij. & xix. quæſtione ij. duæ. Ioan.

Ecce. Hæc eſt tertia pars qōnis, in qua dicitur, quod monachi non poſſunt abbatem deponere ſine ſuperiore. Ioā. de Fan.

m In Toletano cōcilio. ī cap. j.

n Beatus Gregorius. ī. eadem. abbatem. primo.

o Sed ſciendū. Magiſter intelligit 3 quod capit. ſupradicta ex cauſa data ſunt. Ioan.

Nullam

Monach⁹ factus papa ſine licentia abbatis, redire debet.

ſ Se redire. Idē Panor. in c. quod Dei timorem. de ſta. monach. Rochus Curti. ī trac. de iuē patro. char. 14. in paruis. Ioan. Bapti. in tracta. de act. col. 15

3 Secundum hāc glo. expone receſſibus. i. locis ſolitarijs: uel dic, id eſt monaſterijs ad q̄ monachi ueniūt de ſeculari cōuerſatione recedentes.

3 Vñ dicebat Lauren. quod Gratian⁹ uult ponere cōtrarietatē ubi nō eſt. unde licet iſta c. oīa ſicidu cat, tamē torū contrariū eſt dicendū, ſcilicet quod loquaē de iure cōi, ſecundū Lau.

necem Beati Benedicti cõſpiraſſe legũtur. pro huiuſmodi conſtitutũ eſt ut abbates & alia officia per ſacerdotes inſtituantur.

Vnde Pelagius Papa ſcribit Opilioni defenſori, dicens.

Non licet monachis abbates pro ſuo arbitrio expellere aut alios ordinare.

CAN. IX.

NVllam poteſtatem decætero, nullam licentiam monachis relinquimus pro arbitrio ſuo aut abbates expellere, aut ſibimet alios ordinare: [a] quia nulla authoritas [b] remanebit abbati, ſi monachorum poteſtati cœperit ſubiacere: ut decætero fideliter & ſtudiòsè uniuerſa quæ uel ad diuini cultus reuerentiam, uel ad utilitatem eiuſdem monaſterij pertinent, abbatis ſolicitudo, ad quẽ poteſtas tota [c] pertinere conuenit, debeat adimplere.

[d] Hinc etiam conſtitutũ eſt, [e] ut clerici ſingulorum monaſteriorum ſint in poteſtate epiſcoporũ: nec alicui liceat extra eorum conſcientiam monaſteria ædificare.

Vnde in Calcedonenſi concilio legitur.

Sine conſcientia epiſcopi monaſterium nullus ædificet.

CAN. X.

QVidam monachorũ habitu utentes indifferẽter per ciuitates incedunt: necnon & per monaſteria & ſeipſos præſumptione propria commendant. [c] Placuit igitur neminé aut ædificare aut cõſtruere monaſteria, aut oratorij [f] domum, ſine conſcientia ipſius ciuitatis epiſcopi. Item clerici ĩ parochijs, monaſterijs, aut martyrijs conſtituti, ſub poteſtate ſint eius, qui in ea ciuitate eſt epiſcopus, ſcd'm traditionem ſanctorum patrum, neque per præſumptionẽ recedant à ſuo epiſcopo. Eos uero qui auſi fuerint reſcindere huiuſmodi inſtitutionem quocunque modo, uel ſi noluerint ſubiacere proprio epiſcopo: ſi quidem fuerint clerici, ſecundùm perſonarum ordinationem ſubiaceant condemnationibus canonum. Si uerò laici uel monachi [g] fuerint, communio ne priuentur. Item clerici, [h] qui pauperũ diſpoſitioni uel monaſteriorum uel martyriorum præſunt, ſub poteſtate ſingularum ciuitatum epiſcoporum ſecundùm canonum traditionem perdurent: neq; per ſuam temeritatem epiſcopi ſui moderationem declinent.

Qui autem huiuſmodi diſpoſitionem quolibet modo ſubuertere auſi fuerint, & epiſcopo ſuo non obedierint, ſi quidem clerici fuerint, canonicæ damnationi ſubiaceant: ſi autem monachi uel laici ſunt, à communione ſuſpendantur.

Item ex concilio Carthaginenſi iiij.

Examinetur ab epiſcopo, qui religioſis fœminis preponendus eſt.

CAN. XI.

QVi religioſis fœminis præponendus eſt, ab epiſcopis comprobetur. [i] Monaſterium quoque abſque epiſcopi permiſsione nulli incipere, aut fundare licet.

Vnde in Agathenſi concilio legitur.

Sine permiſſione epiſcopi nullus monaſterium præſumat incipere, aut fundare.

CAN. XII.

DE monachis monaſterium nouum [k] (niſi epiſcopo permittente aut pro-

Familiaritas nimia parit contemptum.

Subditi non plus debẽt eſſe ſubditi, quam expediat.

[g] Id eſt, ꝓpter eorum malitiam.

Hoſpitale ſine licentia epiſcopi cõſtrui nõ poteſt.

NVllam poteſtatem. [a] Alios ordinare. Id eſt, eligere. [b] Authoritas. Humani enim moris eſt illum timere, cui⁹ iudicio nũc erigitur, nunc deprimitur. xvj. q. ij. uiſis. Nec ſuperiores debẽt inferioribus nimis familiares eſſe. nã ex conuerſatione æquali naſcitur contẽptus dignitatis. ff. de offi. præſi. obſeruandum. nec etiam debẽt ſubditi plus eſſe ſubditi quam expediat. ij. quæſ. vij. admonendi. Ioan. [c] Tota. Ergo epiſcopus nullã habet iuriſdictionẽ i monaſterijs. & ſic eſt cõtra. xvij. q. ulti. in uenditionibus. xij. q. ij. abbatibus. ſed iſtud uerbũ tota, nõ excludit epiſcopum, ſed ipſos monachos, id eſt, ita pertinet ad abbatem ꝙ non ad monachos.

Hinc etiã. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua probat ꝙ omnes monachi pertinent ad prouiſionẽ & correctionem epiſcopi. Et hoc probat per quinque capit. Ioan. de Fant.

[e] Cõſtitutum eſt. Id eſt, propter cauſam. [f] intelligit enim Gratianus omnia hæc cap. ex cã fuiſſe ſtatuta.

QVidam monachorum. [c] Commendant. Sed nemo debet ſe commendare. xj. q. iij. ſi quis uero. Argu. contra. ff. de officio proconſul. lege, obſeruare. §. antequam. uero.

[f] Aut oratorij. Quibus tẽporibus in oratorijs ſit miſſa audienda, habes j. de conſe. diſt. j. ſi quis etiam. & non ſolum oratorium, ſed nec etiã hoſpitale põt ſine licentia epiſcopi conſtrui: ut extra de relig. domi. ad hæc. ſed ſi oratoriũ non eſt ſine licẽtia epiſcopi cõſtruẽdũ, tamen ſimplex hoſpitale poteſt cõſtrui ſine licentia epiſcopi, extra de eccle. ædifi. ſi hoſpitale. quæ hodie eſt remota. Item nec in oratorijs licitũ eſt ponere campanas: ut extra de priuile. patentibus. Io.

[g] Vel monachi. Loquitur ſecundũ ea tempora, cũ monachi fuerunt laici. xvj. quæ. i. generaliter.

[h] Clerici. Id eſt, prælati.

QVi religioſis. Cõprobet. ne ſit nimiũ iuuenis: [i] ut xxxiiij. d. quorũdã. & c. fraternitatis.

[i] Item ꝙ nõ ſit monachus. xvj. qõ. j. de preſẽtiũ. ſcd'm L.

[k] DE monachis. Nouũ. Nouũ dr̃, cuius facies immutatur: ut ff. de noui oper. nun. l. j. §. opus nouum. ſi ergo totum monaſteriũ ſit deſtructũ, requiritur cõſenſus epĩ in cõſtructione ſed in reparatione non requiritur: ut xvj. quæſtio. ult. ſi quis uult. extra de Iudæ. [l] & C. de op. publi. l. ij. & iij. arg.

Nouũ monaſterium quomodo dicatur.

[l] ca. Iudæi. & ibi Card. Flo. Felinus.

Aut

bante a) nullus incipere aut fundare præſumat.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. XIII.

CEllulas nouas, aut congregantium b eccleſias monachorum, abſque epiſcopi notitia prohibemus inſtitui.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Abſque epiſcopi uel abbatis uoluntate, nullus monachorum cellulam conſtruere præſumat.

CAN. XIIII.

NVllus monachus cõgregatione monaſterij derelicta, ambitionis c & uarietatis impulſu, cellulam conſtruere ſine epiſcopi permiſſione uel abbatis ſui uoluntate præſumat.

§ Item: ſunt & alij qui pro executione diuerſarũ cauſarũ, quoslibet admittunt, qui diſtrictionem eorum ſoluant, & quietem religionis perturbent.

De quibus in concilio Triburienſi legitur.

Abbas, qui cautus in ſuo regimine non fuerit, à proprio epiſcopo & à uicinis abbatibus ſuo arceatur honore.

CAN. XV.

SI qs abbas cautus d in regimine, humilis, caſtus, miſericors, diſcretus, ſobriuſq; non fuerit, ac diuina præcepta uerbis & exemplis non oſtenderit, ab epiſcopo, in cuius territorio conſiſtit, & à uicinis abbatibus & cæteris Deum timẽtibus a ſuo arceatur e honore, etiam ſi omnis congregatio uitijs ſuis cõſentiens, eum abbatem habere uoluerit.

Item ex concilio Aurelianenſi.

In epiſcoporum poteſtate abbates conſiſtant.

CAN. XVI.

ABbates pro humilitate religionis ĩ epiſcoporum f poteſtate conſiſtant, & ſiquid extra regulam fecerint, ab epiſcopis corrigãtur, qui ſemel in anno in loco ubi epiſcopus elegerit, accepta uocatione g conueniant. Monachi autẽ abbatibus omni obedientia & deuotione ſubiaceant. quòd ſi quis per contumaciam extiterit indeuotus, aut per loca aliqua uagari, aut peculiare h aliquid habere præſumpſerit: omnia, quæ acquiſierit i, ab abbatibus auferantur ſecundùm regulã monaſterio profutura. Ipſi autem, qui fuerant peruagati, ubi inuẽti fuerint, cum auxilio epiſcopi tanquam fugaces, ſub cuſtodia reuocentur. Et reum ſe ille abbas futurum eſſe cognoſcat, qui in huiuſmodi perſonas non regulariter animaduerterit, uel qui monachum ſuſceperit k alienum.

Item ex concilio Arelatenſi.

CAN. XVII.

MOnaſteria uel monachorum diſciplina ad eum pertineant epiſcopum †, in cuius ſunt territoria conſtituta.

Item Paſchalis Papa ſecundus.

Nullus miniſtret abbatibus epiſcopalia, qui alicui epiſcoporum nolunt ſubeſſe.

CAN. XVIII.

ABbatibus l qui neque ſub epiſcopo, neque ſub metropolita-

a Aut probante. Ex poſtfacto: quia ratihabitione poteſt cõfirmare: ut xxj.q.j. cap. ulti.

b Cellulas. Aut congregantiũ. Noua collegia non põt quis facere, nec ẽt nouas regulas uel nouam uitam. extra de relig. domibus ne nimia. ff. de colle. illi. l. iij.

c Nullus. Ambitionis. Infirmitatis enim cã, põt abbas pmittere monacho facere cellulã ſpecialem: ut xxx.q.iiij.ca.ulti.

Itẽ ſunt & alij. Hæc ẽ qnta pars quæſtio. in qua dicitur quod malus abbas nõ retineatur etiã ſi uelint monachi. Ioãnes de Fant.

d Si quis abbas caut⁹. Ergo uƒ, quod aliquis põt deponi pp ſimplicitatẽ: ut hic, & lxxiiij. diſt. epiſcoporũ. Sed dicas ꝙ hic uocat illũ incautũ, qui negligens eſt. nã propter negligentiã deponitẽ aliquis: ut lxxxj. diſtinct. dictũ. Vel dic ꝙ abbates ꝓpter modicas cauſas poſſunt remoueri: ut extra de ſimo. per tuas.

Prælatus negligens eſt deponendus.

e Arceatur. Hic patet quòd epiſcopus etiam ſine numero epiſcoporũ, abbatẽ poteſt deponere à dignitate abbatiæ. Sed non poteſt ſolus ab ordine deponere: ut xvj. quæ. vij. inuentum. & nota. xv. q. vij. in ſum. & hoc ideo quia cauſa illa nõ eſt criminalis. extra de accu. cap. ſuper his. & de ſimo c. per tuas.

Abbatem ab abbatia põt ſolus epiſcopus deponere.

Abbates. Hęc ẽ ſexta pars quæſtionis, ĩ qua probat quod omnes monachi debẽt epiſcopo obedire, & uenire ad ſynodũ, & debet requirere fugitiuos. & hoc ꝓbat per quatuor capi. Ioan. de Fant.

f In epiſcoporũ. Ad epiſcopũ enim ptinet omnis cura diœceſis tã in monaſterijs, quã ĩ alijs eccleſijs: ut ix. quæſtio. iij. ca. ij. & xciij. diſtinc. nulla. Ioan.

g Vocatione. Si neceſsitas magna fuerit, alias abbates non debẽt uocari ad ſynodum: ut xviij diſtinct. epiſcopus. ij.

h Aut peculiare. Niſi ab abbate eã cõceſſa ſit adminiſtratio, ut extra de ſtatu monachorũ. cap. monachi.

i Quæ acquiſierit. Ergo fugitiui & uagabũdi acqrunt eccleſiæ ſuæ quicquid acqrũt: ut hic, & C. de ep. & cleri. deo nobis §. hoc ẽt. ſicut ſeruus fugitiuus dño acquirit. ff. de acq. poſ. l. j. §. per ſeruũ. Sed ponamus quod aliquis ſæpius delinquit, propter qđ monaſterium noluit ipm recipere †, quæro an id qđ poſtea acqrit, priori monaſterio acqrat uel ſequenti? Videtur quod ſequenti, quia cũ ꝓ derelicto habitus eſt, non debet priori acquirere, ſicut nec ſeru⁹ habit⁹ ꝓ derelicto: ut ff. de ſti. ſeru. ꝙ ſeruus. & arg. xvj. q. xj. de lapſis. C. de lat. lib. tol. l. ſed ſcimus. Ioan. Sed hanc quęſtio. plene notaui ĩter dominicales quęſtiones. Bartol.

Monachi fugitiui cui eccleſiæ acquirunt.

† Ad huius dicti declarationem uide qđ leg. & no. xxvij. q. j. nec aliqua. uerſi. quod ſi. in ſi. & c. peruenit.

† Scilicet in grauibus delictis exigẽtibus depoſitionẽ, ſcđm Pa. in c. licet. de offi. ord.

k Suſceperit. Sine cõſenſu abbatis: ut xx. quæ. iiij. monachum. Ioan.

l Abbatibus. Supra xciij. d. nulla ratiõe. Epiſco-

no,neq; ſub primate,neq; ſub patriarcha ſunt,nullus prorſus epiſcoporum epiſcopalia [a] quælibet adminiſtret.cùm enim ſe nulli epiſcopo omnino ſubeſſe profiteantur, conſequens eſt,ut nullus epiſcoporum quæ ſua ſunt, eis tanquã extraneis largiat.

Pro huiuſcemodi ergo ſtatutum eſt, ut cauſæ & utilitates monaſteriorum, per epiſcopos diſponantur.

Vnde Gregorius ſcribit Vitali defenſori Sardiniæ.

Vtilitates monaſterij à proprio epiſcopo debent diſponi.

CAN. XIX.

COgnouimus ꝙ monaſteria ſeruorũ Dei uel fœminarum pro ſuo quiſque libitu & diuerſarum cauſarum executione perturbet:quod omnino non gratè ſuſcipimus. Tuamq; ex hoc experientiam commonemus, ut nequaquam hoc uſurpari de nuo accepta noſtra authoritate permittas: ſed epiſcopo loci illius, ſub cuius moderamine degunt: curæ ſit cauſas eorum,utilitatesq; diſponere. Valde enim eſt indecens ut omiſſo [b] eo, alius quilibet ſe aliorum cauſis admiſceat:ſed ille eorum uitas competenti regulariq; debet moderamine diſponere,qui pro commiſsis eorum animabus [c] compellit rationẽ reddere Deo.

7 *Pro huiuſmodi etiam prohibet beatus Gregorius mulieres paſſim ad monaſterium accedere, et monachorum commatres fieri ſcribens Valentino abbati.*

Neque commatres ſibi facere, neque ad fœminas accedere monacho licet.

CAN. XX.

PEruenit ad nos quòd i monaſterio tuo paſſim mulieres accedant, & (quod eſt grauius) monachós tuos ſibi commatres [d] facere: & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occaſione humani generis inimicus, ſua eos(quod abſit) calliditate decipiat: ideo huius te præcepti ſerie commonemus, ut neque mulieres in monaſterio tuo deinceps qualibet occaſione permittas accedere,neq; monachos tuos ſibi commatres facere. nam ſi hoc denuo ad aures noſtras quocunque modo peruenerit, ſic te ſeueriſsimæ noueris ultioni ſubdẽdum, ut emẽdationis tuæ qualitate cæteri ſine dubio corrigantur.

8 *Non ſolùm autem incauta familiaritas aliarum mulierum eis interdicitur, uerũ etiam à ſanctimonialium habitatione prohibentur.*

Vnde in octaua ſynodo legitur.

Cum ſanctimonialibus monachis habitare non licet.

CAN. XXI.

DIffinimus minimè duplex [e] monaſterium fieri: quia ſcandalum id & offendiculum multis efficitur. Si uerò aliqui cum cognatis [f] mundo abrenuntiare, & monaſticam uitã ſectari uoluerint, debent quidem uiri uirorum adire cœnobium,fœminæ uerò mulierũ ingredi monaſterium. In hoc enim placatur Deus. Quæ autem hactenus fuerunt dupla.ſecundùm regulam ſancti patris Baſilij, & ſecũdùm præceptionem eius ita formentur. Non habitent in uno monaſterio, monachi [g] & monachæ: adulterium enim intercipit [h] cohabitatio,ſi habeat aditum monachus ad monacham, uel monacha ad monachum,ſecretò ſingulariter ad collocutionem.Non cubet monachus in muliebri monaſterio: neq; ſingulariter cum monacha cõuiuetur. & quãdo neceſſaria uitæ à parte uirorũ ad regulares deferunt monachas,extra portã hęc ſuſcipiat abbatiſſa in monaſterium fœminarũ cũ quadam uetula monacha. Porrò ſi cõtigerit ut aliquam propinquam ſuam uidere uoluerit mo-

a Epiſcopalia. Licet abbas ſit exemptus,tamen primo debet petere iura epiſcopalia ab epiſcopo loci,niſi ipſe malitioſe deneget ea.

b COgnouim⁹. Vt omiſſo. Argu.quod omiſſo epiſcopo,non põt appellari ad metropolitanũ:ut vj. q.iij.ſcitote.Ioan.

c Animabus.Arg. cui maius cõmittitur,& minus: ut xij. q.j.ꝑcipimus.

Pro huiuſmodi. Hæc eſt ſeptima ꝑs qõnis,i qua monachi prohibẽtur habere cõmatres. Ioan. de Fant.

d PEruenit.Cõmatres.Sed nõne ꝑ baptiſmũ cõtrahit cõpaternitas? Sic,ut xxx. q.j.oẽs. ſed monachi poſſunt baptizare:ut xvj.q.j.doctos. ergo poſſunt eſſe cõpatres: Reſpõdeo poſſunt fieri cõpatres baptizando, ſed nõ leuãdo:quia in illo maior contrahitur familiaritas. Ioan.

Monachi leuãdo cõpatres fieri nõ poſſunt, ſed bene baptizando.

Non ſolum. Hæc eſt octaua pars q̃ſtionis, in qua mã datur quod monaſteria monachorũ & monialium non ſint duplicia: & hoc probatur per quatuor capitula. Ioan.de Fantu.

e DIſſinimus. Duplex.in quo ſunt monachi & monachę.

f Cognatis. Nam qui ſeculo uult & rebus renuntiare, renunciabit & cognatis.xij.quęſt.j. cui portio.

g Monachi. Imo nec clericus nec laicus debet uiſitare monaſteriũ monialium: ut extra de uita & honeſt. cler.c.monaſteria.

Moniales uiſitare non licet.

h Intercipit.id eſt intercipere ſolet: quia ex cohabitatione ꝑſumit acceſſus.xxvij.q.j.c.nec aliqua. & lxxxj.diſ. c.clericus. & c. in omnibus.& xxxv. q.vj. c. ab iſto. Et eſt arg.ꝭhic qꝺ cũ petit reſtitutio cõſanguineę, qꝺ nõ ſolũ cõmiſtionis, imo nec cohabitationis facienda eſt reſtitutio.

Et

nachus, in præſentia abbatiſſæ huic confabuletur per modica & compẽdioſa uerba, & in breui a ab ea diſcedat.

Item in regiſtro Gregorij. †

Monachi & monachæ in nullo ſimul cohabiteut loco.

CAN. XXII.

IN nullo loco monachos & monachas permittimus in unum b monaſteriũ habitare, ſed nec ea, quæ duplicia monaſteria uocantur. & ſi quid tale eſt, religioſus epiſcopus mulieres quidem in ſuo loco manere ſtudeat, monachos autẽ aliud monaſteriũ ædificare cogat. ſi autem plurima ſint talia monaſteria, ſeparentur in alijs monaſterijs monachæ, & in alijs monachi. res autem quas habẽt cõmunes, ſecundum iura c eis competentia diſtribuantur.

Item ex concilio Agathenſi. †

A monaſterio monachorum, longius conſtruantur monaſteria puellarum.

CAN. XXIII.

MOnaſteria puellarum longius à monaſterio monachorum, aut propter inſidias diaboli, aut propter oblocutionem hominum collocentur.

Item ex concilio Hiſpalenſi. †

Puellarum monaſteria monachorum præſidio & miniſterio regantur.

CAN. XXIIII.

IN decima actione, cõſenſu communi decreuimus ut monaſteria uirginum in prouincia Bethilica † monachorũ adminiſtratione ac præſidio gubernentẽ: tũc.n. ſalubria Chriſto dicatis uirginibus probamus, † quando eis Patres ſpirituales eligimus: quorum non ſolùm gubernaculis tueri, ſed etiã doctrinis ædificari poſsint. ea tamẽ circa monachos cautela ſeruata, ut remoti ab earum familiaritate, nec uſque ad ueſtibulũ habeant accedendi familiare permiſſum, ſed neq; abbatẽ, uel eum, qui præficitur, extra eam d quæ præeſt loqui uirginibus Chriſti, aliquid, quod ad inſtitutionem, uel adminiſtrationem earum pertinet, licebit: nec cum ea ſola, quæ præeſt, frequẽter eos loqui oportet, ſed ſub teſtimonio duarum e uel triũ ſororum, ita ut rara ſit acceſsio, & breuis omnino locutio.

Prohibentur etiam ſanctimoniales propria receptacula habere.

Vnde Innocentius ſecundus.

Sanctimonialibus receptacula ſeu domicilia priuata habere non licet.

CAN. XXV.

PErnicioſam & deteſtabilem conſuetudinem quarumdam mulierum (quæ licet neque ſecundùm regulam beati Benedicti, neque Baſilij, aut Auguſtini uiuant, ſanctimoniales tamen uulgò cenſeri deſiderant) aboleri decernimus. f Cũ enim iuxta regulam ſancti Benedicti degentes in cœnobijs tam in eccleſia quàm in refectorio atque dormitorio communiter f eſſe debeant, propria ſibi ædificant receptacula, & priuata domicilia, in quibus ſub hoſpitalitatis uelamine paſsim hoſpites religioſos contra ſacros canones & bonos mores ſuſcipere nullatenus erubeſcunt. quia ergo omnis qui malè agit, odit lucem, ac per hoc ipſe abſconditè in iuſtorum tabernaculo ſe opinãtur poſſe latere oculos iudicis cuncta conſpicientis: hoc tam inhoneſtum, deteſtandũq; flagitium, ne ulterius fiat omnino prohibemus, & ſub pœna anathematis interdicimus. Similì modo prohibemus ne ſanctimoniales ſimul cum canonicis & monachis in eccleſia in uno choro conueniant ad pſallendum.

10 *Itẽ ſũt alij quos epiſcopi prægrauãtes,*

---

a Et in breui. Hic manifeſte perpenditur, quod præſumit uarijs modis cõtra aliquẽ & ꝓ aliquo ex cohabitatione, ex loco, ex ſingularitate, ex ſocietate, & breuitate tẽpis, quæ oĩa iudex diſcret[e] cõſiderabit, ut xxiij. q. 8. c. occidit. & lxxxj. diſt. ca. in oibus. 7. de pœn. diſt. j. c. aut facta. extra de teſtib. ca. cum cauſam.

b IN nullo loco. In unum. Fere eadem uerba ponunt in authen. de ſanctiſ. epi. §. ſi qs autem ad monaſticam uitã. coll. ix.

c Iura. forte ꝓ numero perſonarũ. cũ enim collegiũ ſeparatẽ, pro numero perſonarũ diuiduntur bona. ut ff. de colleg. illi. l. j. in fi. Vel forte ſecundum quod quilibet dedit monaſterio. argu. xij. q. iiij. c. j.

d IN decima. Extra eã. id eſt præter conſcientiam abbatiſſæ.

e Duarũ. Hic patet qđ ſi clericus accuſetur, qui deliquerit cum moniali uel cum alia, poteſt ſe expurgare cũ mulieribus. ad quid. n. uocarentẽ iſtæ ſi nõ poſſent eſſe teſtes? Cum. n. clericus repellatẽ à dignitate obtinenda ꝓpter teſtimoniũ mulierũ, ut extra de teſti. tã literis. multo potius ꝑ eas expurgarẽ ſe põt. uñ ſatis admitti põt, quod ſi clericus non põt hẽre aliquos compurgatores clericos, quod ꝑ honeſtos laicos põt ſe purgare, ut ij. q. v. c. omnibus. in fi. lxxxj. diſt. ca. clerici. & ſic xij. q. j. c. j. & in authen. de mon. §. cogitandum. colla. j.

Prohibẽtur etiã. Hæc eſt noua ꝑs quæſtionis ſecũdæ. Ioan. de Fant.

f PErnicioſam. Cõmuniter. Ideo cõiter omnia faciunt, ut ſibi inuicẽ ſint teſtes & honeſtatis & caſtitatis: ut in authẽ. de mon. §. cogitandũ. coll. j.

Item ſunt. Hæc eſt x. pars quõnis; in qua probatẽ ꝙ clerici ſeculares nõ debẽt eſſe abbates in monaſterijs. & hoc ꝓbatẽ ꝑ duo c. Ioã. de Fant.

Peruenit

Præſumptio contra aliquẽ, & ꝓ aliquo ex multis ſumitur.

[redacted].

† ca. 28.

Mulieres & pro clerico & cõtra clericum poſſunt teſtificari.

† Cõcil. Spalen. ij. cap. ij.

† Betica.

Vbi de hoc, & extra de ꝓſump. cũ in iuuentute. in fi. ubi uideas. Arc.

† Prohibemus.

Niſi eſſent quidã à cõione ad meliora exẽpti, ut eſſent anachoritæ, & ita excluſa Camaldul. ſed dicit ꝙ nõ debent inter ſeculares, &c. qa ne ſoli, &c. extra & ſta. mon. monachi. ſecundum Lau.

† Malẽ probat canonicas germaniæ quas conciliũ approbauit. ſ. 12. q. ult. ca. uiti.

Ioan. 3, 8

ſalutē ipſarū animarū negligunt, quibuslibet uerò occaſionibus bona mōaſteriorū diſtrahere cupiunt. Tales erant quidā clerici Rauēnatis eccleſiæ, qui ſimulata religiōe, monaſterijs cupiebāt præfici, non tranſeuntes ad monaſticū habitū, neque renuntiantes eccleſiaſticæ militiæ.

De quibus Gregorius ſcribit Ioanni Rauennati archiepiſcopo.

Monaſteria clericorum aut laicorum habitacula fieri non debent.

CAN. XXVI.

PEruenit ad me ꝙ in eccleſijs fraternitatis tuæ aliqua loca dudū monaſterijs conſecrata, nunc habitacula clericorū aut etiam laicorū facta ſunt: dumq; ij, qui ſunt in eccleſijs, fingunt [a] ſe religioſè uiuere, monaſterijs præponi [b] cupiūt, & ꝑ eorū uitas monaſteria deſtruuntur. Nemo enim pōt eccleſiaſticis officijs, &c. & infrà. Proinde fraternitas tua, ſi hoc quolibet in loco factū eſt, emendare feſtinet: quia ego nullo modo patiar, ut ſacra loca pro clericorum ambitu deſtruantur. [c]

Idem Martiano archiepiſcopo Rauennati.

Qui in ſacro ſunt ordine conſtituti in monaſterijs nullam habeant poteſtatem.

CAN. XXVII.

DVdum ad nos multorū relatione peruenerat, monaſteria in Rauennatum partibus cōſtituta, omnino clericorum ueſtrorum dominio prægrauari: ita ut occaſione regiminis ea quidem (qđ dici graue eſt) uelut in proprietate poſſideāt: quibus nō modicū cōdolentes, prædeceſſori ueſtro literas miſimus, ut hoc emēdare debuiſſet: ſed quoniā uitæ eſt termino citius occupatus, ne hoc onus monaſterijs remaneat, fraternitati ueſtræ nos eadē ſcripſiſſe recolimus, & qa (ut cōperimus) in huius rei hactenus correctione ceſſatum eſt, hæc audientes ad uos iterum præuidimus ſcripta dirigere. hortamur ergo, ut omni mora, omnique excuſatione ſummota, ita monaſteria ipſa ab huiuſmodi ſtudeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel qui ſunt in ſacro ordine conſtituti, ob aliud (niſi hortandi [c] tantummodo cauſa) accedendi habeant licentiam: aut ſi fortè ad peragēda ſacra miſſarum fuerint inuitati myſteria † : ſed ne pro cuiuslibet monachi, aut abbatis promotione, &c. & infrà. Nec illic vlterius habeat poteſtatem aliquam: ne monaſteria huius occaſionis velamine, ea quę prohibemus ſimul cum canonicis & monachis in eccleſia ſuſtinere onera compellantur. Hęc itaque omnia uigilanti cura emendare iam ſecundò commonita ſanctitas ueſtra non differat: ne ſi poſt hæc negligentes uos eſſe (quod non credimus) ſenſerimus, aliter monaſteriorum quieti proſpicere compellamur. nam notum uobis ſit, quòd tantæ neceſſitati ſeruorum Dei congregationē ſubiacere non patiemur.

† miniſteria.

Idem.

Gratia uiſitandi & exhortandi, monaſterium epiſcopus adire poteſt.

CAN. XXVIII.

VIſitādi [h] exhortandique gratia, ad monaſterium quoties placuerit ab antiſtite ciuitatis accedatur: ſed ſic charitatis officium illic impleat epiſcopus, ut grauamen [k] aliquod monaſterium non incurrat.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Frequenter epiſcopi monaſteria uiſitent, & quæ corrigenda ſunt, corrigant.

CAN. XXIX.

NOn ſemel, ſed ſæpius in anno epiſcopi uiſitent monaſteria monachorum, & ſi aliquid corrigendū fuerit, corrigatur.

[a] PEruenit. Fingūt. Tales ſunt cogēdi, ut uel ueri clerici, uel ueri monachi ſint: ut extra de regu. ut clerici.

[b] Præponi. De talibus habuiſti xvj. q. ulti. c. iij.

[c] Deſtruantur. Id eſt, cōuertantur ī aliam formam: ut ī. cau. proxi. q. iij. §. quæritur.

[d] DVdum. Fraternitati. Sed nōne cū aliquid ꝓcipitꝛ alicui, ſufficit ꝙ præceptum ſit prædeceſſori [e] ad hoc ut ſucceſſor teneatur: ut ī authe. ut nulli iud. §. & hoc uero iubem⁹. coll. ix. licet aliud ſit ī mādato: qa illud extinguitur morte: ut extra de offi. deleg. c. gratū? Dicūt quidā, ſiue ſit præceptū, ſiue mādatū, dūmodo expreſsis nominibus ſcribatꝛ, ſemꝑ expirat morte: ut extra de offi. dele. c. quoniam abbas. Alij dicūt aliud eſſe ī ꝓcepto quam in mādato.

[e] Prædeceſſori. dicit ꝑ Feli. Phi. Deci. c. eam te. de reſcri. Præceptū an morte expiret?

[f] Hortandi. Id eſt, prædicandi.

[g] Inuitati. ī. ea. c. luminoſu. ſo.

Sed ne. Xvj. q. j. capit. ne pro cuiuslibet.

Ad idē ſj. q. j. quā periculoſum. ſecundum Lau.

[h] VIſitandi. Hæc eſt xj. pars qſtionis, ſcđm Io. de Fant.

[i] Quoties. Cū utilitas uel neceſsitas exigit: alias ſemel tm̄ ī anno ueniet eꝑs: ut notaui x. q. j. c. decreuimus. uꝛ tñ ꝙ hodie bis ī anno poſſit ex officio ſuo uiſitare: ut extra de cēſi. c. cū uenerabilis. in fin.

Viſitat eꝑs monaſteria quoties utilitas uel neceſsitas exigit.

[k] Vt grauamen. Id eſt, ut non exigat enormē & immoderatā procurationem: ut x. q. iij. c. illud. ſed ſecūdū qđ taxatur extra de cēſi. cap. cum Apoſtolus. & hoc intelligas cū epiſcopus accedit ad eccleſiā ꝑ ꝑ utilitatem eccleſiæ. Sed ſi cā proprij negotij accedit, nō tenetꝛ ei monaſteriū ꝓuidere: ut x. q. j. c. relata. & c. placuit. xij. q. ij. c. charitatē. extra de cenſi. c. cum uenerabilis. ibi, cum cauſa correctionis, &c.

Procuratio nō ſemper eſt debita epiſcopo.

[l] NOn ſemel. Pro

Pro talibus. Hæc eſt xij. pars quæſt. in qua probat quod licet monaſteria lege diœceſana non ſubſint epiſcopo, ſi non habent populum: tamen in fundatione ſiue dedicatione monaſterij ponitur aliquid de penſione quod exigi poteſt. Io. de Fant.

a Pro talibus. Scilicet epiſcopis. t eis enim nō ſub ſunt monaſteria, quo ad legem diœceſanam. x. quæ. j. in ſumma. Io.

t Et ita ex cā oia iſta ca. ſecūdū Gratianum ex audi ſecū dum Lau.

b Leutheri⁹. Conueniſſe. Arg. ꝙ pactio poteſt interuenire in ſpiritualibus: ut x. q. iij. c. ult. & ca. nec numerus. & j. q. iij. c. quæſitū. ut no. viij. quæ. iij. in ſumma. ſed huic c. obſtat. j. q. ij. c. j & j. q. j. c. ſtatuimus. & q. iiij. c. eccleſia. & j. de conſec. di. j. c. ſi quis baſilicam. Sed dicas qđ hic nō uere dr̄ pactum: quia ſine pacto tenetur eccleſia aliquid dare epiſcopo in ſignū ſubiectionis: ut hic dicitur in ſi. Item & authoritate epiſcopi poteſt aliquid conſtitui patrono: a ut extra de iure pa tr. cap. præterea.

Pactio in ſpiritualibus an interuenire poſsit.

a Etiam hic uideas quod not. xvj. qō. ij. c. ij. in gl. ſi quæras.

c Penſionis. Vltra id quod conuenit in principio.

d Nomine eulogiæ. Id eſt, in ſignū prædicationis, quā fecit tempore conſecrationis.

e Debeat. Cōſiderata conſuetudine aliorū monaſteriorū: ut extra de cēſi. ſuper eo. x. q. iij. c. nec numerus. in ſi. Ex hoc c. patet qđ monaſteria nō ſūt penitus exempta à lege diœceſana. tenentur enim ei ad eulogias, ſicut hic dicitur. Item tenētur ad procurationem, quæ debetur ratione uiſitationis, ut extra de præſcri. cū ex officij. Item ſi aliquid ex conſuetudine debent: ut infrà. e. c. proxi.

Monaſteria à lege diœceſana non ſunt prorſus exempta.

f Seruitiū. Et tamē uix fuerunt xxv. anni à tempore Gregorij uſque ad tempus Vrbani.

g Vſque ad hoc tempus. Ergo conſuetudo inducit annuas præſtationes: nam & dat iuriſdictionem & dat priuilegium: ut not. ix. q. iij. c. conqueſtus. in ſi. & dat ius eligendi. extra de conſue. c. cum dilectus. in ſi. Item & inducit ſeruitutē. ff. de aqua pluuia arc. l. j. §. ul ti. & l. ij. & ff. communia prędio. l. uēditor. Item & conſuetudo obligat, ſicut ius ſcriptū: ut xj. di. c. eccleſiaſticarum. Et ꝙ ex tēpore aliquid præſumitur debitū, ſunt argum. multa. ff. de uſuris. l. cum de in rem. & l. qui ſemiſſes. & l. cum quidā. §. i. & C. de fideicō. lib. l. j. Arg. contra iſta extra de cō ſue. c. j. & extra de cēſi. c. ſciētes. & c. peruenit. & j. q. j. nullus. & x. q. iij. c. quia cognouimus. & ff. de oper. liber. operis. & C. de pac. l. ſi certis. & extra de cau. poſ. ca. cum eccleſia. Item quia ex curſu temporis nulla oritur obligatio, cum nec tollatur tempore: ut ff. de acti. & obli. l. obligationū. §. placet. Sed uarij uarijs modis dixerūt de hac materia, ſed omiſsis illis dico ꝙ nūquā de cōſuetudine ſola (licet eſſet præſcripta) ius aliquod ſit quæſitum a: niſi forte ſit tanta cuius memoria nō eſſet: ut ff. de aqua quotid. l. hoc iure. §. duct⁹ aquæ. & ff. de aqua plu. arcē. l. j. §. ulti. ſed ſolummodo cō modum & ius poſſeſsionis quęſitum eſt ex conſuetudine. Poſſeſſor enim nihil tenet͂ probare de iure ſuo: ſed aduerſarius probabit eſſe indebitū. unñ quādiu eſt quæſtio an talis præſtatio ſit debita, ſemper erit poſſeſſor ī poſſeſsione: ut xvj. q. iij. ca. uolumus. extra ut lite pendeu. cap. à memoria. & ff. de aqua quotid.

Conſuetudo an poſſit annuas præſtationes inducere.

Ex cōſuetudine ſola nunquā ulli ius quæritur.

a Arg. cōtra extra de præſcripti, ad audientiam. iuxta prīci. uer. eſt arg. quod rōne conſuetudinis debet͂ cenſus, & ſi alius titul⁹ nō probetur ſcđm Hoſtiē.

12 *Pro talibus* a *qui animarum curā nō habentes, bona tamē monaſteriorū in ſuos uſus cōuertere cupiebāt, ſtatutū ē, ut monaſteria cū ſuis rebus penitus ſint libera à poteſtate et dominio epiſcoporū. Quòd autē nullis canonicis iuribus monaſteria dicūtur eſſe ſubiecta, nō ita intelligendū eſt, quin ipſi epiſcopo aliquid nomine eulogiæ uel in die dedicationis, uel in natali ſanctorū quorum nomine ipſum monaſterium dedicatum eſt, debeat offerri.*

Vnde Gelaſius Papa ait:

Non debet epiſcopus aliquid à monaſterio exigere, præter conditiones, quas dedicationis tempore conſtituerit.

CAN. XXX.

Eleutherius frater & coepiſcopus noſter, querit͂ ꝙ mater eius in caſa, quæ Caſtellum dicitur, oratoriū conſtruxerit, ac dedicauerit, & in eodem loco monachos conſtituerit, ex quibus unus eſt presbyter, hoc autem tempore dedicationis inter epiſcopum Cardellum (cuius ipſa diœceſis eſt) & matrem ſuam aſſerit conueniſſe b, ut quicquid dedicationis uel natalis martyrum die, quorum in eodem monaſterio reliquiæ ſunt, per fidelium oblationes intrauerit, medietatem quidem habeat ipſum monaſterium: medietas autem epiſcopo offeratur: contra quam conuentionem Marium presbyterum (ſiue ſciente ſiue neſciente epiſcopo) monachis ipſis uel presbytero, qui ex eis eſt, uim dicitur intuliſſe, & frequētes moleſtias generare: ita ut memoratum presbyterum propè ceciderit, & miſſas eum facere nullo modo permittat: dicens ut quaſi penſionis c nomine aliquid ſtatuere debeat. Hæc igitur omnia diligenter te examinare iubemus, & ſi apud te euidenti ratione conſtiterit, quia tempore, quo dedicatum eſt ipſum monaſterium, conditiones ſuperius poſitæ cōuenerint, ſeruari eas ex noſtra authoritate præcipimus, nec aliquid amplius exinde ab aliquo exigatur. ſin uerò nil tale inter eos conſtiterit, mediāte te quid epiſcopo nomine eulogiæ d offerri debeat e, inter ipſos monachos & presbyterum uolumus diffiniri: ſaluo tamen eo, ut presbyter Gaudentius, qui etiam monachus eſt, miſſas in monaſterio ſuo (ſicut cōſueuit) facere à nullo ulterius debeat prohiberi.

Item Vrbanus ij.

Conſueta ſeruitia epiſcopis monaſteria exhibeant.

CAN. XXXI.

Seruitiū f quod monaſteria, aut eorum eccleſiæ à tempore Gregorij ſeptimi uſque ad hoc tempus g fecerunt, & nos concedimus.

Canonica ergo iura, quibus mōaſteria ſubiecta nō ſunt, ſynodales exactiones intelliguntur. nō enim cogēdus eſt abbas (ſicut in Turonico cōcilio ſtatuit) ad ſynodū ire, niſi aliqua rationabilis cā exiſtat. ſūt.n. quædā ſeruitutis officia, ut angariæ operum, crebræ receptiones, annuæ exactiōes, mulctationes peccātiū: ꝗbus omnibus mōaſteria libera ſūt.

CAVSA XIX.

DVo clerici ad monaſteriū trāſire uolūt: uterque licentiā ab epiſcopo ſuo petijt: unus relicta eccleſia ꝓpria eo inuito, alter dimiſſa regulari canonica, cœnobio ſe contulit.

1 *Modò quæritur, ſi epiſcopus debeat ꝑmittere ut relicta ꝓpria eccleſia, clericus monaſterium ingrediatur.*

2 *Secūdò quærit, ſi epiſcopus licentiā dare noluerit, an eo inuito monaſterium poſſit adire?*

3 *Tertiò quæritur, ſi contigerit ipſos regulares canonicos fuiſſe, utrū cōcedēdus eſſet eis monaſterij ingreſſus?*

QVAESTIO I.

QVòd epſ [a] licētiā clericis adeundi monaſteriū dare debeat, in Toletano cōcilio præcipitur, in quo ſic ſtatutum legitur.

Non debet negari ingreſſus clericis, qui monachorum propoſitum appetunt.

CAN. I.

CLerici, qui monachorum propoſitum appetunt (quia meliorem [b] uitam ſequi cupiunt) liberos eis ab epiſcopis in monaſterijs largiri oportet ingreſſus, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.

QVAEST. II.

INuito uerò epiſcopo clericū eius à nullo eſſe ſuſcipiēdum Leo epiſcopus teſtatur ſcribens Ruſtico Narbonenſi epiſcopo.

Inuito epiſcopo, eius clericū nemo ſuſcipiat.

CAN. I.

ALienum clericū [c], inuito epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat.

Sed ſubaudiēdū eſt, niſi ad propoſitū melioris uitæ tranſire uoluerit: tunc enim liberum eſt illi etiā epiſcopo contradicēte monaſterium ingredi.

Vnde Vrbanus Papa in capitulo ſancti Rufini.

Qui monachorum propoſitū appetit, etiam inuito epiſcopo ſuſcipiendus eſt.

CAN. II.

DVæ ſunt, inquit, leges: una publica, altera priuata [d]. Publica lex eſt, quæ à ſanctis patribus ſcriptis eſt confirmata: ut eſt lex canonum, quæ quidem propter trāſgreſsiones eſt tradita. uerbi gratia: Decretum eſt in canonibus, clericum non debere de ſuo epiſcopatu ad alium tranſire ſine commenda-

---

quotid. l. penulti. & hoc eſt uerum, cum allegat aliquā conſuetudinis cauſam, & tunc cauſa allegata, & conſuetudine longiſsima probata, debitum præſumitur, adeò: ut non admittatur probatio in cōtrarium. & ſecundum hoc nulla eſt differentia inter cōſuetudinē præſcriptā, & præſcriptionē. Quidam aſsignant hanc differentiam inter præſcriptam conſuetudinem, & præſcriptionē: ꝗa cōtra præſcriptionē nō admittitur probatio, licet cauſa præſcriptiōis appareat iniuſta: ut extra de præſcrip. c. de quarta. ſed cōtra conſuetudinem præſcriptā bene, ut ſ. probetur indebitum, licet allegetur debitū præceſſiſſe: ut C. de agri. & cenſi. l. litibus. lib. xj. Tutius credo præſcriptionē allegandam, quam cōſuetudinem præſcriptam: quia ad probandam cōſuetudinem multa requiruntur: ut dixi s. di. viij. c. fruſtra. Et hæc uera ſunt ꝙ cōſuetudo ſemper tuetur poſſeſſorem, donec probetur contrariū, niſi ui uel clā uel precario poſſederit. tunc enim ille ꝗ dedit, ſua authoritate poteſt negare. x. quę. iij. cap. quia cognouimus. Ioan. Quicquid dicat. Io. ego credo, quod ex cōſuetudine præſcripta ſpatio quadraginta annorum & bona fide iꝰ & poſſeſsio acquiratur: ut extra de conſuetu. capi. ultimo. in fi. & ff. de legib. l. diuturna. B.

Conſuetudo & præſcriptio differunt.

Ad probādā conſuetudinē multa requiri.

[a] QVod epiſcopus. Dubitatio harum triū quæſtionū ab eodē fonte procedit: unde una ſolutione terminatur. Hu. dicit quod clericus ſecularis inuito epiſcopo poſsit tranſire ad monaſterium: ut infra e. c. j. & j. e. q. ij. cap. duę. Sed nec monachus nec regularis canonicus, pōt inuito abbate trāſire ad locum alium: ut j. e. q. iij. c. j. & ca. ſtatuimus. ſed eius opinio corrigitur extra de reg. & tranſeun. ad reli. ca. licet. ubi habes, ꝙ quilibet pōt trāſire ad arctiorē religionem, petita tamen licentia, licet non obtenta: ſed ad parem religionem nemo poteſt tranſire: ut extra de regu. capi. ſane. Ioan.

Tranſitus ad religionē arctiorem permiſſus eſt.

[b] CLericī. Meliorē. Hæc cauſa eſt ſufficiens quod de minori ad maius tranſeundū eſt. xciij. diſt. ca. legimus. in fi. ſed nō ad parē, extra de regu. c. ſane. & cū dicit cap. ſic uiue in monaſterio, ut clericus eſſe merearis. xvj. quæ. j. ſic uiue. Ioānes. de Fat.

INuito uero epiſcopo.

[c] ALienū clericū. Imo nec etiam laicum alienum: ut lxxj. diſtinctio. cap. primatus. ſi ergo clericus huius epiſcopatus eligitur ad aliquā dignitatē, in alio epiſcopatu, ſine licentia huius epiſcopi, non poteſt eam recipere: ut lxxvj. diſtinc. capi. ulti. & lxiij. diſt. capitu. literas. & lxxxv. di. c. archidiaconum Io.

[d] DVæ ſunt. Priuata. Vt charitas, de qua dicitur: Habe charitatē, & fac quicquid uis: ut de pœ. diſt. ij. radicata.

ticijs literis ſui epiſcopi: qđ propter criminoſos cōſtitutū eſt: ne uidelicet infames ab aliquo epō ſuſcipiātur perſonæ. ſolebāt enim officia ſua cū nō poterant in ſuo epiſcopatu, in alieno celebrare, qđ iure pceptis & ſcriptis deteſtatū ē. Lex uerò priuata ē, quæ inſtinctu sācti ſpiritus in corde ſcribiť: ſicut de quibuſdā dicit Apoſtolus: Qui habēt legē Dei ſcriptā in cordibus ſuis. & alibi: Cùm gentes legē nō habeāt, ſi naturaliter ea quę legis ſunt faciunt, ipſi ſibi ſunt lex. Si quis horū in eccleſia ſua ſub epiſcopo populū retinet, & ſeculariter uiuit: ſi aſſlatus ſpiritu sācto, in aliquo monaſterio uel regulari canonia ſaluare ſe uoluerit. qui.n. à lege priuata ducit, nulla ratio exigit, ut à lege publica conſtringatur. (dignior eſt enim lex priuata, quàm publica. Spiritus quidem Dei lex eſt: & qui ſpiritu Dei aguntur, lege Dei ducūtur: & quis eſt qui ſpiritui ſancto poſsit dignè reſiſtere?) Quiſquis igitur hoc ſpiritu ducitur, etiam epiſcopo ſuo coutradicente, eat liber noſtra authoritate. Iuſto enim lex nō eſt poſita: ſed ubi ſpiritus Dei, ibi libertas. & ſi ſpiritu Dei ducimini, non eſtis ſub lege.

QVAESTIO III.

Canonicos autem regulares ad monaſterium tranſire multis authoritatibus prohibetur.

Vnde in concilio Eduenſi cōgregato ſub Gregorio vij. legitur.

Regulares canonici monachi fieri non debent.

CAN. I.

NVllus abbas uel monachus canonicos regulares à ppoſito profeſsionis canonicæ reuocare, & ad monaſticū habitū trahendo ſuſcipere audeat: ut monachi fiant, quādiu ordinis ſui eccleſiā inuenire quiuerint, in qua canonicè uiuēdo, Deo ſeruire, & aīam ſuā ſaluare poſsint. ꝙ ſi temerario auſu id agere tentauerint, anathematis uinculo obligentur.

Item Vrbanus Papa ſecundus.

De eodem.

CAN. II.

MAndamus & uniuerſaliter interdicimus, ne quis canonicus regulariter profeſſus niſi (quod abſit) publicè lapſus fuerit, monachus efficiatur. quòd ſi decreto noſtro contraire præſumens agere tentauerit ad ordinem canonicum præcipimus ut

---

Sine commendaticijs. Sed quare creditur commēdaticijs literis, cum quilibet poſsit commendare rē, etiam uitioſam? Nam quæ commendandi animo dicuntur, neminem obligant: ut ff. de contrah. emp. l. ea quæ. Sed dicas ꝙ ſi quis cōmendat rem in genere, non obligatur: ſed ſi in ſpecie, obligatur. ff. de ædil. edi. l. ſciendū. ſed nec in genere licitū eſt commendare ex certa ſciētia rē uitioſam: ut extra de ſerui. c uni co. alioqui de dolo teneť: ut ff. de dolo. ꝙ uenditor.

Obligatur ne, qui rem uitioſam commendat?

Propter criminoſos. Licet pp criminoſos fuerit conſtitutio data, tamen extenditur etiā ad nō criminoſos: qa nullus recipitur ſine cōmēdaticijs literis ſui epiſcopi. ubi enim aliqd ſtatuitur ppter impulſiuā cauſam, cauſa ceſsāte, nō ideo ceſſat cōſtitutio: ſed ubi aliquid pter finalē cauſā eſt ſtatutum, ibi ſi ceſſet cauſa, ceſſat cōſtitutio. Sic diſtinguiť ff. de dona. l. ij. §. ulti.

Hebr. 8. d.

Roma. 2.

In ſuo. Supra vij quæ. j. c. ſi qs presbyter.

Si quis horū. Maxime, qa idem eſt in alijs. lxj. di. §. his omnibus.

Si aſſlatus. Sed qualiter pōt aliquis clericus inuito epo tranſire ad religionem, cū ei forte iurat⁹ ſit, & obediēs ſuus ſit, & crimē idololatriæ ſit nolle obedire: ut viij. q. j. c. ſciendū. & uideo ꝙ peregrinari nō pōt ſine licētia epi: ut de cōſe. di. v. c. nō oportet. & ſæpe bonū omittendū eſt, pp meritū obedientiæ: ut xj. q. iij. c. qd ergo. cū etiā obediēdū ſit, licet iniuſte aliqd præcipiať: ut xxiij. q. j. qđ culpatur. Itē cū clericus non poſsit alienare res eccleſiæ ſuæ, ergo multo fortius ſeipſum non poteſt alienare, cum perſonæ digniores ſint rebus: ut xij. q. j. c. præcipimus. & maior eſt alienatio perſonæ quam rei: ut xvij. q. j. c. alij. ſed dic ꝙ excuſatur à delicto inſtinctu ſpiritus ſancti ſicut alij: ut extra de diuor. gaudemus. xxiij. q. v. dixit.

Obedientiæ cōmēdatio.

De hoc not. extra de regu. licet. in gl. ſufficit ergo. ubi no ta. de hac quæſtione.

1. Tim. 1. b

2. Cor. 3 d

Dignior. Tamen in tribus caſibus præiudicat priuata lex publicæ. nam mulier licet ducatur lege Dei, non poteſt inuito uiro intrare religionem. xxvij. q. ij. c. ſi qs cōiugū, nec impubes inuito patre. xx. q. ij. ca. puella. nec epſ inuito Papa. extra de regu. ca. licet. non fallit regula intelligentes. Io.

Priuata legi præiudicat publica tribus caſibus.

Canonicos. Hæc quæſtio diuiditur ī quatuor partes: in prima quarum probatur ꝙ canonicus regularis ſine licentia nō dēt fieri monachus, & hoc pbatur per tres authoritates. Scđa ibi. Quęriť ſi monaſterijs. Tertia ib. Quęritur de his. Quarta ibi, Quæritur ſi īgreſsi s. I. de F.

Nullus. Monach⁹. Vt priores q pſunt mōaſterijs. extra de ſtatu monach. c. monachi.

Regulares. Similiter cleric⁹ in qua eccleſia eſt ſemel intitulat⁹, ſi ea ppetuo pſeuerct: ut lxx. di. c. ſanctorū. & lxxj. di. c. clericos. ut. n. ait Apoſtolus, In ea uocatione, ī qua qs uocat⁹ ē, ī ea pmaneat, ut 21. q. j. c. j.

Ordinis ſui eccleſiam. Simile extra de ui. & hone. cleri. ca. Deus. extra de relig. do. inter quatuor. in fi.

Mandamus. Lapſ⁹. Tūc. n. poſſet, imo cogeretur: ut xx. q. j. c. ſicut. Io.

Monachus. Hoc conſueuit intelligi, cum cauſa leuitatis tranſit ad aſperiorem uitam: tamē bene cogiť ibi ſtare: ut extra de reg. c. licet. Sed manifeſte obſtat extra de ſtatu mona. c. cum nobis. ſed hæc eſt remota. unde ſatis credo quod ſi nō petijt licentiam, cogitur redire.

Vide Panor. cō ſil. 95. li. 1.

nec

redeat, & deinceps memorialem a cucullam deferat, & ultimus in choro maneat.

Subaudiendum uerò eſt, niſi cum patris ſui licentia religionis propoſitum induerit.

Vnde Vrbanus papa ſecundus ſcribit abbati ſancti Ruffini.

Patris ſui conceſsione, regulares canonici monachi fieri poſſunt. CAN. III.

STatuimus ne profeſſionis canonicæ quiſpiam poſtquam Dei uice ſupra caput ſibi hominē impoſuit, alicuius leuitatis inſtinctu, uel diſtrictioris b religionis obtentu ex eodē clauſtro audeat ſine patris & totius congregationis permiſſione recedere: diſcedentem uerò nullus abbatum uel epiſcoporum, nullus monachorum ſine communi literarum cautione ſuſcipiat.

2 *Quæritur c ſi monaſteria quæ ſemel dedicata ſunt, poßint trāſire in clericorum uel ſeculariū habitacula? quod in Calcedonenſi cōcilio omnibus modis prohibetur, capitulo uigeſimoquarto.*

Quæ ſemel ſunt dedicata monaſteria, ſemper monaſteria perſeuerent.

CAN. IIII.

QVæ ſemel ſunt dedicata monaſteria conſilio epiſcoporū, maneant d perpetuò monaſteria: & res, quę ad ea pertinent, monaſterijs reſeruari oportet: nec poſſe ea ultra fieri ſecularia habitacula. qui uerò permiſerint hoc fieri, ſubiaceant his condemnationibus, quæ per canones conſtitutæ ſunt.

Item in ſynodo vij. capitu. xxiiij.

Qui loca ſacra, communia diuerſoria fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur.

CAN. V.

QVoniā à quibuſdā uiris quædam uenerabiles domus ſurripiuntur, e tam uidelicet epiſcopalia quam monaſteria, & facta ſunt communia diuerſoria: ſi quidem uoluerint ij, qui hæc retinent, reddere ea ut ſecundùm antiquitatem reſtaurentur, bene & optimè eſt: alioqui & ſi de ſacro catalogo fuerint, hos deponi f pcipimus: ſi uerò laici uel monachi, excommunicari: quos nimirum conſtat & condemnatos eſſe à patre & filio & Spiritu ſancto: & deputabuntur ubi uermis eorum nō morietur, & ignis non extinguet: quia Deo aduerſantur, qui dicit: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.

3 Quæritur de his qui ad cōuerſionē ueniūt, quo tempore debeant tonſurari. De his ita ſcribit Gregorius papa Fortunato epiſcopo Neapolitano

Antequam biennium in conuerſione compleuerit: aliquis tōſurari non debet.

CAN. VI.

MOnaſterijs omnibus fraternitas ueſtra diſtrictius interdicat, ut eos, quos ad conuerſionē ſuſceperint, prius quā biennium g in cōuerſione cōpleuerint, nullo modo audeant tonſurare: ſed hoc ſpatio uita moresque eorum ſolicitè comprobentur, ne quis eorum aut non

---

hec obſt. extra eo. ca. ſane. quia ibi dicit, permittas. & ſic eſt diſpenſatio.

a Memorialē. Nō qđ ſit monachus, ſed rōne prioris maleficij: ut ſ. xc. iij. diſtin. c. præcipim⁹. ſed maritus qui tranſiuit ad religionē, reuocatus ab uxore ſua non fert cucullā: ut xxxiij. q. v. c. quod Deo. & ſic quādoq; pōt eſſe diſpar habitus in eodem choro.

Subaudiendum.

STatuimus. b Vel diſtrictioris. ſ. xx. q. iiij. c. uirgines. contra extra de regu. c. j. ſed hæc dictio leuitatis, ſoluit contrariū, &c. ſimile. C. de offi. magiſt. mil. l. penul.

Quærit. Hæc eſt ſecūda pars quæſtionis, in qua quęritur an monaſteria poſsint redire ad humanos uſus? Et dř qđ non: & hoc probat ꝑ duo ca. Ioan. de Fant.

c Quærit. Incidentem qōnem ponit magiſter: & illa dupliciter pōt intelligi. Vno mō ſic: an de monaſterio poſſit fieri ſecularis eccleſia? uel ſic, an monaſterijs poſſint pfici ſeculares clerici? Dicas ergo ꝙ de monaſterio nūquā pt fieri ſecularis eccleſia, ut hic dř, niſi enormiter uiuant: tūc pñt monachi remoueri, & inſtitui ſeculares canonici: tñ cū authoritate papæ: ut ex. ne cle. uel mona. relatū. d uel niſi ita ſit, ꝙ nō inueniant aliqui de ordine illo, per quos poſſit locus ordinari: ut extra de relig. do. ſter. Vel niſi ita ſit, qđ aliter nō poſſit reformari locus ille quā ꝑ canonicos: ut ex c. de ſtat. mo. cū nobis. quæ eſt remo-

ta. & cōtra uſq; eſt licite poſſit de ſeculari eccleſia facere regularem: ut ex. de eccl. ędifi. ad audientiā. & xvj. q. vij. c. ſi qs uult.

QVæ ſemel ſūt dedicata.

d Maneāt. Similiter nec hoſpitale pōt cōuerti ad aliū uſum: ut extra de relig. do. c. ad hæc. ſed nec ꝑmutari poſſunt mācipia eccleſiæ. extra de rer. permu. c. mancipia. dari tñ poſſunt priuato: ut xij. q. ij. eccleſiaſticis. ſic domus Imperatoris non pōt cōuerti ad alios uſus. C. de pala. & do. l. j. ſed qđ ſi monaſterium deſtruit, nūquid poteſt locus ille uel ædificia monaſterij ad aliū uſum cōuerti? ſic. pñt. n. de lignis bene conſtruere dormitoriū, uel alium honeſtū locū, uel ēt pñt ea in coquina ſua cōburere. de cōſec. diſt. j. cap. ligna. ſed ad priuatos uſus nō pñt cōuerti. locus aūt remanet ſacer, licet diruptū ſit ædificiū. ff. de cōtrahē. emp. l. ſi ſacra. I.

QVoniā à quibuſdam.

e Surripiūtur. id eſt, inuaduntur. nā furtum non fit in re imobili. inſt. de uſuca. §. abolita.

f Deponi. Et hoc cum pœna incipit à crimine: ſecus ſi à cōtumacia, quia tūc primo eſſet ſuſpēdendus, ut lxxxj. diſt. c. dictū. Io.

Quærit. Hæc eſt tertia pars quæſt. ſecundum Ioā. de Fant. & eſt quęſtio incidens.

MOnaſterijs. g Biennium. Dic ut ſ. xvij. quæſ. ij. capi. Conſul-

---

Quando poſsit eſſe diſpar habitus in eodem choro.

a In hoc cano. Ala. Tanc. & B. ꝙ hoc pōt epiſcopus authoritate ppriæ & idē ſentit ibi Goffr. de hoc etiam not. xij. qō. ij. cap. ſi epiſcopus ſ; Io. de Fā. hic ſentit cum Ioā. & etiā H. idē tenet.

Hoſpitale quod ad alium uſum conuerti non poſsit.

Monaſterio deſtructo poſſunt licite ligna comburi.

Ioan. 2. c

Epiſtola xxiij. lib. viij.

ſit [a] contentus eo quod uoluit, aut ratum nõ habeat quod elegerit. nã cũ graue ſit inexpertos, hominum obſequijs ſociari, quis poſsit dicere quanto ſit grauius ad Dei ſeruitiũ improbos applicare? Miles [b] uerò, ſi conuerti uoluerit, priuſquam nobis renuntietur, nullus eum ſine noſtro conſenſu qualibet præſumat ratione ſuſcipere.

4 *Quæritur ſi ingreßis monaſterium ultra relinquatur licentia teſtandi? Hoc Gregorius prohibet ita ſcribens Ianuario Carolitano epiſcopo.*

Poſt monaſterij ingreſſum nulli relinquitur licentia teſtandi. CAN. VII.

QVia ingredientibus monaſterium conuertendi [c] gratia, ulterius nulla ſit teſtandi [d] licentia: ſed ut res eorum eiuſdem [e] monaſterij ſint, aperta legis diffinitione decretum eſt. [f]

Item Gregorius papa Cypriano diacono. †

Poſt monaſterij ingreſſum eidem monaſterio omnia ſunt conferenda.

CAN. VIII.

PErlatum eſt ad nos Petronillam nomine de prouincia Lucania progenitam per exhortationem [g] Agnelli epiſcopi fuiſſe conuerſam, resq; ſuas omnes, [h] quas habere potuit, licet ſibi iure potuiſſent competere, tamen eaſdem monaſterio, in quod ingreſſa eſt, etiã ſpecialiter donationis titulo contuliſſe.

Ecõtra Paulus primus eremita [i] in teſtamento colobium ſuum Athanaſio Alexãdrino epiſcopo reliquit, tunicã uero beato Antonio: ſed aliud eſt de his, qui ĩ monaſterium ingreßi ſe & ſua tradiderunt: aliud de his, qui ſolitariam uitam ducentes, ſe nulli eccleſiæ tradiderunt. illi ſemel tradita, nulli tradere poſſunt: iſti nulli oblata, liberè teſtari ualent.

Item in authenticis conſtitutio.ix.

CAN. IX.

SI qua mulier aut uir monaſticam uitã elegerit, & intrauerit monaſterium liberis non extantibus, [k] monaſterio qđ ingreditur, res eius cõpetere iubemus. Sed ſi perſona liberos habens, antequã de rebus ſuis inter eos diſponat, monaſterium intret, liceat ei poſt ea inter eos diuidere. [l]

Gonſaldus. & cap. ſi quis incognitus.

a Aut nõ ſit. Simile lxj. diſtin. c. miramur. in ſi. ff. nautæ cau. ſtab. l. ult. §. hæc autem.

Apuliã ẽ patrimonium beati Petri.

b Miles. Forte loquitur de militibus Apuliæ, quæ tota eſt patrimonium beati Petri: ut xciiij. diſtinct. c. ualde. & x q. iij. c. relatum. Vel de illis qui facti fuerãt irregulares. ſic liij. diſt. c. legem. Io.

Quæritur: Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua quæritur ſi monachus poſsit condere teſtamentum? & dicit quod non, ſi iã profeſſus eſt: eremita tñ põt. & ſic intelligas ſequentia. Ioan. de Fan.

QVia ingredientibus. c Cõuertendi. Dupliciter enim põt aliquis intrare religionẽ. Põt enim intrare uel cauſa probãdi uel cauſa cõuertẽdi: & proteſtari debet qualiter itret: ut ex. de reg. cõſulti ſumus. & c. poſtulaſti.

Religio ĩtrat̃ dupliciter.

Filiusfamilias teſtari non poteſt.

d Teſtãdi. Qui. n. in poteſtate alterius eſt, nõ poteſt teſtari. Inſt. quib. non eſt permiſ. fa. teſta. in prin. donare tñ põt mortis cauſa, de conſenſu patris. ff. de dona. l. filiusfamilias. & etiam inter uiuos ut. ff. eo. l. ſi cum filius. clericus tñ in ptãte conſtitutus põt teſtari. C. de epiſco. & cle. auth. presbyteros.

† Epiſtola 6. lib. 1.

e Eiuſdem. cũ non habeat filios: ut ĩ. e. ca. ſi qua.

f Decretũ eſt. C. de epiſc. & cler. authen. ingreſsi.

g PErlatũ. Per exhortationẽ. nõ tñ illectã: ut xx. q. 3. c. cõſtituit.

h Omnes. Diſtinguitur tamẽ an ſana, an infirma det: ut extra de ſepul. c. de his.

i Econtra. Eremita. Eremitæ ergo habẽt propria: quod ualet ad ea quæ notaui xvj. q. j. c. qui uere.

Eremitæ habẽt proprium.

k SI qua mulier. Non extãtibus. Sed quid ſi habet aſcendentes? idem uidetur: quia æquæ ſuccedunt aſcendentes, licet ordine turbato. ff. de inoffic. teſta. l. nam & ſi. & quia aſcendentem nõ poteſt quis exhæredare, niſi commiſerit cauſam ingratitudinis: ut in auth. ut cum de app. cog. colla. viij. §. ij. Ad idẽ C. de epiſ. & cler. auth. presbyteros. in ſi. ſed aliud eſt hic rõne monachatus, & fauore religionis. Itẽ adhuc huic obſtat in authẽ. col. ix. ut nul. iudi. §. pen. ubi pater habet tertiam partem bonorũ filiæ, quæ detruditur in monaſterium: ſed hoc ideo eſt, quia ibi illo inuito fuit monacha. Sed quid ſi primo facit teſtamentum? Videt̃ ꝙ per ingreſſum monaſterij rũpit̃, quaſi ꝑ poſthumi agnationẽ. eccleſia. n. comparat̃ poſthumo: ut extra de ꝓbat. in præſentia. in auth. de ſanct. epiſ. §. ſed & hoc præſenti addimus ſanctiõi. ff. de inin. rup. teſta. l. filio. Itẽ per capitis diminutionẽ rumpit̃ teſtamentũ, inſti. qui. mo. rũpit̃ teſta. §. ij. Itẽ iſte diminuit̃ capite: q̃a trãſit ĩ alterius poteſtatẽ. i Ecõtra uĩ ꝙ teneat teſtamẽtum, quia pro mortuo habet̃: ſed in morte cõfirmat̃ teſtamẽtũ. Itẽ legatũ nõ perit ꝑ capitis diminutionẽ: ut ff. de ca. dimi. l. legatũ. Ad hoc dico ꝙ rũpit̃ teſtamẽtũ niſi prius aliqd reliquerit monaſterio. ſi ergo inſtituerit monaſteriũ añ ingreſſum monaſterij in uno denario, poſtea nõ rũpit̃ teſtamentũ. H. tñ & Io. cõtrariũ dicũt. Sed nunqđ monaſteriũ ipſo ingreſſo adeptũ eſt poſſeſsionẽ rerũ illius? Vĩ ꝙ ſic: quẽadmodũ adoptãs adipiſcit̃ poſſeſsionẽ adoptati. ff. de prec. l. ſi adoptauero. qđ cõcedo. Sʒ qđ ſi ingrediẽs monaſterium habuit uſumfructũ bonorũ, nũqđ monaſteriũ pt uti fructib. illo uiuente? Vĩ ꝙ nõ: tũ iõ quia morte extinguit̃ uſusfr. tũ quia uſusfr. alij cõcedi nõ pt: niſi diceres ꝙ ius utẽdi remaneret apud iſtũ, & utilitas apud monaſteriũ. Sed cõtra, ſi aliquod eſſet ius penes eũ, in ipſo ĩgreſſu eẽt factũ monaſterij. Dico ergo uſuf. nõ remanere apud illũ. Alij cõtradicũt, ar. C. de uſufru. l. ult.

Teſtamentum utrũ per ĩgreſſum monaſterij rumpat̃.

i De hoc noc. ĩ. e. q. ſtatuimus. & in ſtit. de ca. dimin.

Vſusfructus an tollatur ꝑ ĩgreſſum religiõis, uel an q̃ratur monaſterio.

l Diuidere. Sed qualiter teſtat̃ uel diſponit iſta perſona de rebus alienis, contra illud Inſtitu. quibus non eſt permiſ. fa. teſt. in prin. Sed dic ꝙ hoc ex quadam benignitate permittit̃ à iure, ne eccleſia uideat̃ aliquẽ uelle circũuenire propter res ſuas. præterea

uideo

uideo quod quandoque aliquis diſponit de rebus alienis, ut mater quæ tranſit ad ſecundas nuptias, teſtari poteſt de rebus priorum filiorum, & diſponere inter ipſos: ut C. de ſecun. nupt. l. fœminæ. §. ulti.

a Legitima portione. Id eſt, tertia uel medietate ſecũdum numerũ filiorum. C. de inofficio. teſt. auth. nouiſsima.

b Competere. Ne ſit onerosus monaſterio. xvj. q. vj. de lapſis.

c Nunc autẽ. Ceſſante. Id eſt, ſi ceſſauerit iudiciũ, quia morte præuentus eſt. & ſic nõ obſtat. ſ. e. l. proxim. quidã tamen intellexerunt, quod hic dicitur, cum uere factus eſſet monach⁹: proximã legẽ intelligũt cum adhuc eſt in probatione. Ioan.

d Non liceat. Ingratitudinis. Ecce ꝙ ingratitudo aboletur ꝑ ingreſſum monaſterij: ſimiliter irregularitas: ut lvj. diſtin. c. j. cum enim alias monachus ſit ꝑfectus, non requiritur in eo omnimoda regularitas: ut xvj. quæ. j. ca. legi. Monachat⁹ enim omnem maculam abſtergit. in auth. de mona. in princ. col. j. argu. tamen eſt quod nõ tollatur irregularitas. lv. diſtinctio. capi. priſcis. j. queſt. vij. cap. ij. Ioan.

Irregularitas tollitur ꝑ monachatũ.

e Dic de hoc ut plene not. extra de apoſta. c. j. in gl. ex hoc uidet. quę fuit gloſ. Lau.

Quod intra annos. Hæc quæſtio diuidit in quinque partes. In prima probat ſuperficialiter ꝑ quinq; ca. ꝙ ſi puer à patre traditur monaſterio, cogitur ibi ſemꝑ eſſe: ꝙ tñ nõ eſt uerũ, niſi uſq; ad ætatem legitimam. Secũda ibi, Ex his authoritatibus. Tertia ibi, Velamen. Quarta ibi, Tẽpus quoq;. Quinta ibi, Quamuis. Io. de Fant.

legitima portione a nulli diminuta triẽte uel ſemiſſe, & quod eis non dederit, monaſterio competet. Sed ſi omnẽ ſubſtantiam inter filios diuidere uoluerit, ſua perſona filijs ſuis connumerata, partẽ ſibi retineat, quæ monaſterio cõpetere b debeat. Sed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequã inter eos diuidat, filij legitimã portionem percipiant, reliqua ſubſtantia monaſterio competente.

In authentico, de mona. conſtit. v. in collat. j.

CAN. X.

Nunc autẽ cùm monachus factus eſſet, hoc ipſo res ſuas omnes obtuliſſe uideatur, ſi prius teſtatus non ſit. exinde iudicio eius ceſſante c lege diſponitur, ut ſi liberos haberet i quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donandi titulo contulerit, eatenus ſubſtantiæ monaſterio deſtinatæ detrahatur: ne quid contingat circa liberos iniquũ.

Item ex nouella.

CAN. XI.

Non liceat parentibus liberos, uel liberis parentes ab hæreditate ſua repellere monachos factos: quamuis dum laici fuerant, in cauſam ingratitudinis d inciderunt. Item non liceat parentibus liberos ſuos ad ſolitariam uitam tranſeuntes abſtrahere de monaſterio.

CAVSA XX.

Dvo pueritiæ annos agentes, à parentibus monaſterio traditi ſunt: unus inuitus, alter ſpontaneus cucullã induit: ad annos pubertatis uenientes, inuitus ad ſecularẽ militiam redit, ſpontaneus monaſterium diſtrictius petit.

1 *Nũc primũ quæritur,* Q. *ſi ĩ pueritiæ annis traditi, cogantur religionis propoſitũ tenere.*

2 *Secundò, ſi præter uoluntatem parentũ tonſurã uel religionis ueſtẽ quis in pueritia acciplat, an poſſit ſibi detrahi, an non.*

3 *Tertiò, qui præter ꝓpriã uoluntatẽ cucullam induerit, an cogatur eã retinere, an nõ.*

4 *Quartò, ſi ab uno monaſterio ĩ aliud diſtrictius liceat alicui trãſire.*

QVAESTIO I.

I. Pſ. *Qvòd ĩ tra annos e pueritiæ traditi, cũ adulti fuerũt, liberum habeãt arbitriũ manendi uel diſcedendi, probatur authoritate nonæ ſynodi, qua ſic ſtatutum eſt.*

Virginitatis profeſſio, quo tempore firma eſſe incipit.

e Quod intra annos. Aut eſt adultus, qui intrat monaſterium, aut impubes. Si adultus eſt, & ſponte intrat, exire non poterit: ut ĩ. e. q. j. c. puellæ. & q. ij. c. j. & ij. ſi inuitus intrat, exire poteſt: ut ĩ. e. q. j. c. ſicut. niſi propter aliquam culpam inuitus intret: ut l. diſt. c. ſi ille. & xxj. q. ij. c. placuit. Si impubes intrat: aut ab alio ponitur in monaſterio, aut ꝑ ſe intrat. ſi ab alio ponitur in monaſterio, & ipſe non cõſentit, põt egredi qñ uoluerit: ut ĩ. ea. q. ca. puellæ. & q. iij. ca. præſens. ſi uero cõſentit cum ab alio ponitur in monaſterio tenet, licet cõſenſus ille, qui fit ante annos diſcretionis, nõ teneat: inde tñ exire non poteſt, priuſquam ueniat ad legitimam ætatẽ a: ad inſtar carnalis matrimonij: ut extra de deſpon. imp. c. de illis. & ĩ. ea. q. ca. illud. ſed quam cito peruenerit ad perfectam ætatẽ poteſt egredi: ut ĩ. ea. q. iij. ca. præſens. & extra de regu. c. cũ ſcimus. Licet quidã dixerint ꝙ in impubere ſufficiat ſola parentis oblatio ad hoc ut monachus ſit arg. eius ꝙ eſt extra de regu. ca. ſignificatum. & ĩ. e. c. j. & ij. Sed cõtra eos eſt expreſſe extra de reg. ca. cũ uirum. & c. cum ſimus. Si uero impubes propria authoritate intrat, poteſt extrahi à patre uel tutore: ut ĩ. ea. q. ij. c. puella. Hoc tamẽ ſcias ꝙ ſecundum Hug. ſi doli capax eſt ingreſſus monaſterium ſiue per ſe ſiue per uolũtatem patris, dummodo non fuerit coactus, amodo non poteſt exire, licet nõ peruenerit ad annos pubertatis: quia cũ doli capaces ſe poſſint obligare diabolo: ut extra de delic. pu. ca. pueris. multo fortius Deo. Item cum in matrimonio carnali, malitia

Monaſteriũ ingreſſus ante ꝑfectã ętatẽ, an poſſit poſtea exire.

a De hoc ĩ. ea. q. c. illud. & ff. depoſi. l. ſi quis in rẽ.

Puer nouennis nutricē grauidauit.

Voto nemo obligatur ante legitimā ætatē.

litia ſuppleat ætatem: ut extra de deſpon. impu. cap. de illis. ergo & in ſpirituali. Gregorius refert ī dialogo de quodam puero nouenni, qui nutricē ſuā grauidauit. Alij dicūt, ꝙ nemo obligat uoto ante legitimā ætatē: nec eſt ſimile de matrimonio carnali: qa ibi obligatur tantum homini, & illud uinculū diſſoluit ſaltē morte: ſed uinculū ſpirituale morte nō diſſoluitur: argum. xxxij. q. vij. c. licite. ſed hodie præualet opinio Hug. ut extra de regu. capi. poſtulaſti. Ioā. ſed certe particula, quæ hoc dicebat, ē ſubtracta. B.

a F Irma autē. Cœperit. Nō intelligas cum cœperit attingere 14. annum maſculus, uel fœmina xij. annum: ſed cum iam eſt in fine xiiij. annorum, uel xij.

[redacted]

A Ddidiſtis. Caſus. *Quæſitū fuit à Grego. utrū poſſit exire de monaſterio, et matrimonio copulari pueri, cū ad pubertatis annos peruenerint, qui à parētibus in infantiæ annis monaſterio tradūtur? Et reſpondet quod non: quia nefas eſt ut uoluntatis fræna relaxentur filijs, qui Deo à parentibus offeruntur. Sequens capitulum patet.*

b Addidiſtis. Hæc tria c. ꝗ ītelligas de illis, qui poſt adultā ætatē cōſēſū accōmodauerint: ſed Hug. intelligit de doli capacibus.

f Scilicet illud capi. & duo ſequen. Idē reperit gl. ulti. eodē c. & bene: & ſic in effectu hæc cap. corriguntur.

Mater nō pōt filium religioni tradere.

Mater. Vī ergo ꝙ mater poſſit tra-

CAN. I.

F Irma autem tunc erit profeſſio uirginitatis, ex quo adulta iam ætas eſſe cœperit, [a] & quæ ſolet apta nuptijs deputari, ac perfecta.

Si uirginitatis profeſſio, tūc incipit eſſe firma, cū ætas cœperit eſſe adulta, et religionis profeſſio tunc demū dēt eſſe firma, cū ad adultā ætatē puerū fuerit: ſed hic de illa ꝓfeſſione agitur, quæ in annis pueritiæ proprio arbitrio Deo offertur: quā nō confirmat parentū cōſenſus. Cæterùm quæ à parētibus Deo offertur profeſſio, inuiolatā ſeruari oportet.

Vnde Gregorius ſcribit ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum. [1]

Non licet de monaſterio egredi, quē pater uel mater intra annos īfantiæ fecerit ordinari.

CAN. II.

A Ddidiſtis [b] adhuc ꝙ ſi pater uel mater [c] filiū filiāve intra ſepta monaſterij in infantiæ [d] annis ſub regulari tradiderūt diſciplina, utrū liceat eis poſtquā ad pubertatis [e] annos inoleuerint, egredi, & matrimonio copulari? hoc omnino deuitamus [f] qa nefas eſt, ut oblatis à parentibus Deo filijs uoluntatis fræna relaxentur.

Item ex concilio Toletano quarto.

Aut propria profeſſio, aut paterna deuotio monachum facit.

CAN. III.

M Onachum, aut paterna deuotio, [g] [h] aut propria profeſſio facit: quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum [i] reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad ſeculū interdicimus regreſſus.

Item Iſidorus.

In monaſterio perpetuò maneant, qui à parentibus ibi traditi ſunt.

CAN. IIII.

Q Vicunque à parentibus proprijs in monaſterio fuerit delegatus, nouerit ſe ibi perpetuò manſurum. Nam Anna Samuelem puerum ſuū natum & ablactatum [l] Deo pietate obtulit: qui & in miniſterio tēpli quo à matre fuerat deputatus permanſit, & ubi conſtitutus eſt, deſeruiuit.

Item ex regiſtro Gregorij. [1]

De eodem.

PALEA.

Q Via autem in inſulis dura eſt congregatio monachorum: etiā pueros in eiſdem monaſterijs, ante xviij. annorum tempora ſuſcipi prohibemus, uel ſi qui ſūt, tua eos prouidentia auferat, et in urbem Romanā tranſmittat: hoc ī Palmaria alijſque prouincijs te per omnia uolumus cuſtodire.

Item ex concilio Triburienſi.

Qui à progenitoribus monaſterio traditus eſt, de eo egredi non ualet.

CAN. V.

Q Vem progenitores ad monaſterium tradiderūt, & in eccleſia cœpit [k] canere, & legere, nec uxorē ducere, nec monaſterium deſerere poterit: ſed ſi diſceſſerit, reducatur: ſi tonſuram dimiſerit, ruſus tondeatur: uxorem ſi uſurpauerit, dimittere compellatur.

dere filiū ſuū religioni: ut ī. ead. quicunq;. ꝙ nō uī, cū nō hēat ipſū in poteſtate: ut inſtit. de ado. §. fœminæ. legas ergo, uel ꝓ &.

g Infantiæ. Id eſt, pueritiæ.

Pubertatis. ī. xxviij. diſt. de his. cōtra. ſed loquitur de ſecularibus.

Deuitam⁹. Ex his c. ſumūt qdā ſchiſma erroris ſui, & dicunt ſufficere ſolā oblationē patris ad hoc ut quis monach⁹ fiat: ut ex. & reg. ſignificatū. & c. ad hæc. ſī eis obuiat. ī. e. illō. & ex. c. cū ſim⁹. ſed itelligas iſta c. qn̄ ī adulta ætate cōſēſerūt, & ſic iterpretatur c. Cæleſtinus. extra ead. cum uirum.

M Onachū. Deuotio. Et filij ſpontanea profeſſio ſupple.

li. j. epiſtolarū, epiſtola xlviij. ad fi.

Profeſſio. ꝑ ſe.

Q Vicūque. Ablactatū. Id eſt, ſola oblatio nō ſuffeciſſet, niſi ipſe poſtea ratum habuiſſet. Sed quare in baptiſmo cogit ſeruare factū parentū, & non in uoto? Rn̄. quia ibi recipit ſacramētū; unde illud cogitur ſeruare: ut xlv. di. de Iudæis. Itē quia in baptiſmo poteſt puer per aliū obligari: ut de cōſe. di. iiij. baptiſmi uicē.

Obligant parētes in baptiſmo, ſed non in uoto.

Q Vem progenitores. k Cœpit. Arg. ꝙ ꝑ iudicatur alicui ꝑ factū ſicut ꝑ dictū, & ꝙ non refert an factis uel dictis declaret quis uolūtatē ſuā: ut extra de app. dilecti. & xxij. q. v. cauete. ſic extra de reg. uidua. & xxvij. diſt. quod interrogaſti. [3]

Ex

3 Vide qd legi. & no. 27. q. j. c. j. & c. uidua. ibi uideas.

Item ex pœn[itenti]ali Theodori.

PAL[EA.]

I*N fans pro infante poteſt dari ĩ monaſterio quãuis alter uocatus ſit. Tamen melius eſt uotum ſoluere. Similiter & pecora æquali prætio (ſi neceſſe eſt) ſunt redimenda.*

Ex his authoritatibus colligitur, quòd paterna profeſſio pueros tenet obligatos: nec licebit eis à propoſito diſcedere quod paterna deuotione in puerilibus annis ſuſceperũt.

Sed obijcitur illud Leonis papæ. †

Non licet puellis nuptias eligere, quæ ſpontanea uoluntate uirginitatis ſuſceperunt propoſitum.

CAN. VI.

PVellæ, a quæ non parentum coactæ imperio, ſed ſpontaneo iudicio uirginitatis propoſitũ atque habitũ ſuſceperint, ſi poſtea nuptias elegerint præuaricantur, etiã ſi non dum eis conſecratio acceſſerit: cuius utique nõ fraudarentur munere, ſi in propoſito permanerent. ambigi uerò nõ poteſt crimen magnum admitti, ubi & propoſitum deſeritur, & conſecratio uiolatur. Nã ſi humana pacta non poſſunt impunè calcari, b quid de eis manebit, qui corruperint fœdera diuini ſacramenti?

Cum ergo in principio huius capituli dicatur, Puellæ quæ non coactæ imperio parentum datur intelligi quòd ſi coactè habitũ uirginitatis ſumpſerint, ſine prçuaricatione ipſum deſerere poſſunt ſed puella hæc nubilis ĩtelligitur, cuius (ut in ſequẽtib. demõſtratur) poſt xij. annũ, liberũ eſt arbitriũ: nec in electione propoſiti cogitur ſequi parentũ imperium. Sic & illud intelligendum eſt, quod eſt ſtatutum in ſynodo habita ab Eugenio papa.

Extra uoluntatem propriam retruſi in monaſterijs non retineantur.

CAN. VII.

SIcut qui monaſteria elegerunt, à monaſterijs egredi nõ permittuntur, ita hi, qui inuiti ſine iuſta offenſionis c cauſa ſunt intromiſſi, non niſi uolentes teneantur: quia quod non petunt, non obſeruant.

Ideoq; tales conſiderandi ſunt magis peccata cõmittere, quàm plangere, ſicut in decreto ſanctiſſimi Leonis papæ manifeſtiſsmè continetur libro ſeptimo.

Vnde Marcellus papa.

PALEA.

I*Llud aũt ſtatuendum eſſe cẽſemus, ut ſi ĩ minori ætate filij monaſterio oblati fuerint, uel ſacram tonſuram uel uelamina ſuſceperint, dignũ quidẽ duximus, ut xv. d anno à p̃latis moniti uerbis inquirantur, utrùm in ipſo habitu permanere cupiant an nõ ſi uero p̃manere profeſsi fuerint, ulterius pœnitẽdi locũ minimè amplecti p̃nt. Si uerò ad ſecularẽ habitũ reuerti uoluerint,*

Ex his. Hæc eſt ſecũda pars quæſtionis, in qua probat magiſter quod nõ compellitur puer remanere. niſi uelit in ætate legitima; & hoc probat per tria c. Io. de F.

a P. Vellæ adultæ. Sed ſecũdũ H. doli capaces. Cæleſtinus tñ uł intelligere hoc c. de adultis. extra de reg. cum uirũ.

b Calcari. ſimile xxvij. q. j. c. ij.

c S Icut qui. Offenſiõis. Propter delictũ enim cogitur quis intrare monaſteriũ: ut xvj. q. vj. de lapſis. 50. diſtin. ſi ille. & lxxxj. diſt. dictum. & cap. ſi quis clericus. & xxxiij. q. ij. admonere. Et ſi certũ tẽpus ei nõ præfigit, nũquid ꝑpetuo ibi manebit? Videt̃ quod ſic: ut lxxxj. diſtin. ſi quis clericus, & ſeruus qui ſine p̃unitione epis in uinculis ponit, ꝑpetuo ibi eſſe ut: ut C. de pœ. ſeru⁹. Argu. contra ij. q. j. in primis.

d I Llud autem. Xv. Videt̃ ergo, quod habeat xv. annum pro deliberatiõe an uelit remanere, an recedere. Nam ante non potuit deliberare, cum nec ante habuit diſcretionẽ. uideret̃ enim eccleſia circumuenire homines ſi aliquis cogeret̃ manere cũ ea, qui nunquam deliberauit. nam ẽt in illicitis dat̃ alicui dilatio mẽſis: ut j. q. j. conſtat. decretalis tamen uidet̃ eis dare triduũ: ut extra eo. ad noſtrã. Vel ſaltẽ cõmunes induciæ deberẽt eis dari, ad loquendũ cũ amicis, & componendas ſarcinulas: ut ff. ex quib⁹ cauſis maio. ab hoſtibus. §. ult. Econtra uidet̃ quod nihil temporis habebit. nam canon cõparat cõtractum, quo quis obligat̃ homini, obligationi diuinę: ut xxvij. q. j. cap. ij. ſed in contractu humano non licet etiã incõtinenti reſilire: ut C. de tranſa. quãuis. ergo nec in hoc. Ad hoc dicũt quidam quod ſi ante xiiij annos fecit profeſsionẽ, ſtatim cum ꝑ unũ diẽ fuerit poſt annos xiiij. in monaſterio, eſt ei factũ præiudiciũ: ſecus ſi non fecit, per id, quod eſt extra de reg. ad noſtrã. Melius e credo eſſe dicendum, quod ſi ante annos pubertatis habuit diſcretionẽ tantã, ut per ſe uel ꝑ alios ſciuiſſet, quod ſtatim eſſet obligatus, ut tũc ſtatim poſt annos xiiij. fit obligatus ſi nõ cõtradicat. Sed ſi nec ꝑ ſe nec ꝑ alios potuit ſcire aliquid de obligatiõe iſta. tũc in xv. anno ſit inquirẽdum ab ipſo, an uelit ſtare, an non. ab alijs. n. non eſt hoc inquirendum, niſi ab illis qui per ſe non poſſunt hoc ſcire, nec ab alijs hoc didicerunt. Itẽ nũquid poteſt aliquis petere in integrũ reſtitutionẽ, qui ĩ xv. anno intrauit religionem? Argumen. quod ſic, extra de regul. ca. ad noſtram. Reſpõd. non: quia non eſt deceptus, quod Chriſto ſe coniunxit: præterea quia in talibus cenſetur maior, ſimiliter in matrimonio. extra de reſtitutio. ſpoliat. ex parte.

Vela-

Monaſterium cogitur quis intrare ꝑpter delictum.

Scilicet primi epiſto. 91. ad Ruſticum epiſcopũ.

Dic ut hor. 3. 81. di. dictũ. & uide quod no. extra de conſti. ex literis. L. diſt. c. j. Archidia.

Profeſsio facta ante xiiij. annos, an ſtatim poſt obliget.

e Quicquid hic dicat̃, hodie teneas ut dr̃ extra lib. vj. de regulis iur. is qui, c. non ſolũ. c. conſtitutionem. & de hoc Inno. nota. ſatis extra. co. ti.

redeundi licĕtia nullo modo denegetur: quia ſatis inutile eſt, ut coacta ſeruitia domino præſtentur.

3 *Velamen autem nõ licet imponere uirginibus niſi certis diebus.*

Vnde Gelaſius papa omnibus epiſcopis.

Non niſi certis diebus uelamen imponatur uirginibus.

CAN. VIII.

DEuotis uirginibus niſi aut in epiphaniarum [b] die, aut in albis [c] paſchalibus, aut in apoſtolorum natalibus ſacrum uelamẽ minimè imponatur: niſi forſan (ſicut de baptiſmo dictum eſt) graui languore correptis. Ne aũt ſine hoc munere de ſeculo exeant, implorantibus non negetur. Viduas autem uelare, pontificũ nullus [c] attentet.

4 *Tempus quoque conſecrationis earum ſimiliter obſeruatur.*

Vnde Gregorius in regiſtro.

Ante ſexageſimum ætatis ſuæ annum, uirgines non conſecrentur.

CAN. IX.

IVuenculas fieri abbatiſſas uehementiſsimè prohibemus. Nullã igitur fraternitas tua niſi ſexagenariã [c] uirginẽ, cuius uita atque mores hoc exegerint, uelari permittat.

Itẽ ex concilio Carthaginenſi iij.

De eodem.

CAN. X.

SAnctimoniales ante annum quadrageſimum, non uelentur.

Item ex concilio Aphricano quarto.

Ante uiceſimumquintum annũ uirgines non conſecrentur.

CAN. XI.

PLacuit ut ante xxv. annos nec diacones ordinentur, nec uirgines conſecrentur, & ut lectores populũ non ſalutẽt. [g]

Item Pius papa.

CAN. XII.

VIrgines non uelentur ante xxv. annos niſi fortè neceſsitate periclitantis pudicitiæ uirginalis: & non ſunt conſecrandæ [h] niſi in epiphania, & in ſabbatho paſchæ & in apoſtolorum natalitijs, niſi mortis cauſa urgente.

5 *Quamuis autẽ uiduæ uelari probibeantur uiduitatis tamen profeſſio in ſcriptis ab eis eſt faciẽda. Veſtis quoque profeſſioni cõueniens eſt eis tradẽda, qua ubiq; utantur.*

Vnde in concilio Toletano x.

Profeßionem uiduitatis faciant, & habitum ſumant religionis, qua caſtitatem ſeruare proponunt.

CAN. XIII.

VIdua, quæ ſanctæ religionis propoſitũ obtinere uoluerit, ſacerdoti uel miniſtro [n] ad quem aut ipſa uenerit, aut quẽ ad ſe uenire cõtigerit ſcriptis [i] profeſsionẽ faciat, a ſe aut ſigno [k] aut ſubſcriptiõe [l] notatã, cõ

Velamen. Hæc eſt tertia pars quæſtionis in qua quæritur quando ſunt uelandæ uirgines. Et eſt dicendum quod in xxv. ann. & hoc probat per ca. ſequen. Ioan. de Fantu.

Velũ eſt quadruplex.

a Velamen. Hic agitur quo tempore uirgines ſunt uelandę, uel conſecrandæ. Eſt autem quadruplex uelũ: ſcilicet uelũ profeſsionis, conſecrationis, ordinatiõis prælationis. Velum profeſsionis imponitur ſi uirgini, quam uiduæ, dumtamẽ ſit duodecim annorũ: ut ĩ. q. ij. puella. Velũ cõſecrationis eſt, quod tantum uirginibus imponitĩ xxv. ann. ut ĩ. ea. q. placuit. & lxxvij. diſtin. placuit. Velum ordinationis, qđ olim imponebatur diaconiſsis in xl. anno. ut ĩ. e. ſanctimoniales. Velum plationis eſt, quod in lx. anno datĩ abbatiſſę: ut ĩ. ea. iuuẽculas. xxxj. q. j. qũo uirginib⁹. & per hanc diſtinctionem multa ſedantur contraria. Ioan.

Aliquãdo inuenitur uelũ cõuerſionis: ut ĩ. xxvij. q. j. uiduas. q. ibi nota. qđ ſit illud uelũ, & quæ ſit differẽtia inter uelũ cõuerſionis & profeſsionis, notare uidet Ioan. in glo. ibi in ñ. Arc.

b DEuotis. Epiphaniarũ. Honeſtum eſt, qđ in talibus ſolennitatibus tãtum imponatur: põt tamẽ quolibet die Dominico imponi. extra de tẽp. ord. c. j.

Velũ quibus dieb⁹ imponi debet.

c In albis. Id eſt, in tota ſeptimana paſchali.

d Pontificum nullus. Sʒ ipſamet ab altari recipiat: ut xxvij. q. j. uiduas quæ. uel recipiat à ſacerdote: ut ĩ. ea. uidua. Quidam tamen ex hoc cap. dicebãt qđ nec epiſcop⁹, nec præsbyter poteſt imponere uelũ uiduę. Nec obſ. extra qđ met. cau. ca. perlatum. nã ibi non dicitur quod uelum impoſuit, ſed qđ imponere ſimulauit. Similiter non obſt. extra q cle. uel uouen. conſuluit. nã intelligũt illud de uelo, id eſt, de ueſte: quod ex hoc apparet quod dicitur in eadem decret. q[illegible] fuerit profeſſa: cum tamẽ per illud uelum inte[illegible]ur quis profiteri, cum ſit uelum profeſsionis. Ioan.

e IVuenculas. Sexagenariam. Apoſtolus enim dicit: Vidua nõ eligatur minor lx. anno. xxxj. quæſtio. j. qũo. Poteſt tamẽ hoc intelligi, quod ſit ſexagenaria nõ ætate, ſed pfectione continẽtiæ. ij. quæſtio. vj. Paulus. Ideo autẽ eſt uirgo, quia aliter nõ poſſet eſſe hortatrix uirginitatis: ut xxvj. diſtin. una.

Abbatiſſa debet eſſe ſexagenaria.

f SAnctimoniales. Nõ uelentur. uelo ordinationis, ut ſit diaconiſſa, nõ ad ordinem, ſed ad quoddã miniſterium euangelium in matutinis lectionibus nuntiandi. Ioannes.

g PLacuit. Nõ ſalutent. ſolẽniter dicẽdo, dominus uobiſcum. Ioan.

Alias offerendæ.

h VIrgines. Quãuis. Hęc eſt quinta pars quæſtionis, in qua dicitur quod uidua licet uelari non debeat, tamen debet habere quandã ueſtẽ religioſam: & hoc probat per c. ſequẽ. Io. de Fan.

i VIdua. Vel miniſtro. arg. quod uotum ſolenne põt fieri corã priuata pſona. ſed ad quid facit mulier profeſſionem ſacerdoti? Potius. n. deberet facere abbatiſſæ. Sʒ hoc iõ fit, quia fœminis nõ licet imponere uelũ alicui: ut ĩ. ead. qõne ij. ſtatuimus.

Votum ſolenne poteſt fieri corã priuata perſona.

k Scriptis. Non q ſit neceſſaria ſcriptura, ſed ut ſcriptura ppria obuiet ei, qui cõtrauenit: ut ſ. j. q. vij. ſaluberrimum.

l Aut ſigno. cum neſcit ſcribere.

m Aut ſubſcriptione. cum ſcit ſcribere.

a Vel dic quod hoc dicit ut faciat differentiã inter cum quæ habet [illegible] lum. & eã quæ non hẽt. Lau.

Veſte

a Veſte. Sed uelum accipiet ab altari: ut xxvij.q.j. uiduas. & cap. uiduæ quæ.

D E his uero. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in quarum prima probatur, quod pater poteſt filium paruulum de monaſterio extrahere, ſi eſt minor quatuordecim annis, & filiā ſi eſt minor duodecim annis: alias non. Secunda ibi, Velamē. Tertia ibi, Hac authoritate. Ioannes de Fant.

b De his. Hic quæritur ſi pater uel tutor poſsit reuocare filium, qui ingreſſus eſt religionem? Dic ergo, aut pater eſt præſens, aut abſens. Si præſens, poſtea non poteſt contradicere: arg. liiij. diſtinct. ſi ſeruus. Si eſt abſens. uſq; ad annum & diem eū reuocare poteſt. ĩ. ea. c. ij. ita tamē, ut iſte annus includatur intra legitimā ætatem. xij. uel xiiij. annorū. nec peccat pater reuocando filium: nec filius peccat obediendo magis patri quā Deo, quia hoc facit authoritate canonis.

Filium religionem ingreſſum an poſsit pater reuocare.

c Si qualibet. Religionis debitam ueſtem. Hoc quantum ad fœminam.

d Vel tonſuram. Hoc quantum ad filium.

e Aut unus. Cum unum tantum habet. Sed nunquid ſi unus parentum obtulit, alter pōt eū reuocare? Arg. quod ſic: quia qđ oēs tangit, &c. C. de autho. præſ. l. ulti. & lxvj. diſt. c. j. dici tamen pōt, quod ſi pater conſenſit, ꝙ mater nō pōt eum reuocare niſi uelis dicere quod æque ſit in poteſtate matris ut patris, quantū ad hunc caſum: ut ſupra ca. q j ca. ij.

Mater nō reuocat à religione filiū à patre oblatum.

f Forte. Supple & filij conſenſerunt poſt adultam ætatem.

g Aut nolentibus. Supple, aut ſi uolentibus, &c.

tinentē ſe religionis propoſitum uelle, & hoc perenniter) inuiolatè ſeruare, tunc accepta à ſacerdote uel miniſtro apta religionis profeſsioni ueſte, [a] ſeu in lectulo quieſcēs ſiue in quocunque loco conſiſtens, conſtanter utatur, nec diuerſi coloris, aut diuerſæ partis, eadem ſit notabilis ueſtis, ſed religioſa, & non ſuſpecta.

QVAES. II.

DE his [b] uerò, qui pr̄ter uoluntatē parētum tonſuram, uel religioſam ueſtem ſuſceperint, ſic diffinitur in decimo cōcilio Toletano.

Tonſura uel ueſtis religioſa, in minori ætate ſuſcepta, à parentibus irrita fieri poteſt.

CAN. I.

SI in qualibet minori ætate uel religionis [c] debitam ueſtē, uel tonſuram [d] in utroq; ſexu filijs, aut unus, [e] aut ambo parentes dederint fortè [f] aut nolentibus [g] aut neſcientibus ſe ſuſceptam non mox [h] uiſam in filijs abdicauerint, ſed uel corā ſe, uel corā ep̄o, palāq; in cōuentu eoſdem filios talia habere permiſerint, ad ſecularem reuerti habitum filijs ipſis quandoq; penitus non licebit: ſed conuicti, ꝙ tonſuram aut religioſam ueſtem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum habitúq; reuocentur, & ſub ſtrenua diſtrictione huiuſmodi obſeruantiæ inſeruire cogātur. Parētibus ſanè filios ſuos religioni tradere non amplius, quam uſq; ad quartumdecimum [i] eorum ætatis annum licentia poterit eſſe: poſtea uerò an cum uoluntate parentum an ſi ſuæ deuotionis ſit ſolitarium uotum, erit filijs licitum religionis aſſumere cultum. quiſquis autem uel abolitione tonſuræ, uel ſecularis ueſtis aſſumptione detectus fuerit attigiſſe tranſgreſsionem, & excōmunicationis cenſuram accipiat, & religioni ſemper inhæreat.

Item ex concilio Tribürienſi.

Vſque ad annos duodecim paternæ uoluntatis puella ſubiaceat arbitrio.

CAN. II.

PVella, [k] ſi ante duodecim annos ætatis ſponte ſua ſacrum ſibi uelamen aſſumpſerit, poſſunt ſtatim parentes eius uel tutores, id factum irritum facere, ſi uoluerint: at ſi annum [l] & diē diſſimulando cōſenſerint, ulterius nec ipſi, nec ipſa [m] mutare poterūt uoluntatē. Si uerò in fortiori ætate [n] adoleſcētula uel adoleſcens ſeruire Deo elegerit, non eſt poteſtas parentibus [o] prohibēdi.

2 Velamen autem nulli

h Non mox. i. intra annum & diem: ut ĩ. c. proxi. Vel mox, id eſt, quā cito pōt. ſic exponitur. ff. ad Tertul. l. ij. §. confeſtim. Vel mox. id eſt, intra mēſem: ut j. q. j. conſtat. Vel dic mox. i. quā cito. ſic xxxij. q. ij. mulier. C. quomodo & qñ iudex. ab eo. Item aliqñ uſq; ad decē dies. ij. q. vj. quoties. & c. anteriorum. Aliter mox. i. ad duos mēſes. ff. de re iud. l. à diuo. Itē aliquādo extendiť uſq; ad triduū: ut xxiiij. di. c. j. circa prin. & lxxix. diſt. nullus. Itē qñque ponitur pro qñcūque: ut ff. ſi cer. pe. l. j. Nec mireris ſi hæc dictio mox qñq; ampliať: quia hæc dictio diu, qñque reſtringiť: ut lxiij. diſt. lectis. & lxv. diſt. de pſona.

Mox uaria tempora cōplectitur.

Alias excuſatur de excu. tu. l. ſciť. arg. §. ſufficit. C. q petāt tu. cū à mřibus. Arc.

Diu dictio quandoq; reſtringitur.

De iſta dictione mox, adde pulchra not. p Bart. in l. quoniā nonnulli. C. de app. & p eundē Bart. in l. ſiquis maior. C. de trāſa. & in l. tutores. de admi. tut. & Bar. in l. Imperator. ff. de iure fiſ. & Bal. in l. diuortio. ff. ſol. ma. & de pluribus dictionibus ſimilibus uide Ale. de Imol. in l. j. §. j. ff de uer. obli.

i Ad quartūdecimū. Et ſic ſoluiť patria poteſtas poſt quartūdecimū annum, quantū ad religionis īgreſſum. Ioan. de Fant.

k Puella. nōdū doli capax, ſecundum H.

l At ſi annū. Niſi ita longe ſit monaſteriū, ut ītra hoc tempus non poſsit inueniri, tūc maius ſpatiū habebit arg. xvij. q. ij. ſi qs incognitus. H. tñ dicit hoc, qđ factū narrať, quod pōt accidere. Et ſicut pater reuocat uotū filiæ, ſic & iuramētū reuocat. xxxij. q. ij. mulier. decretalis tñ dat annū: ut extra de regu. ſi qs. Sed à quo tp̄e currit annus iſte? Vř qđ à tēpore ſcīæ: ut ij. q. vij. §. biduū. Vel à tp̄e admonitionis: ut extra de conceſ. præb. & eccle. non uacan. quia diuerſitatē. Vel nūquid erit cōtinuum, ita qđ cedat ignoranti. ff. de his, q not. infa. l. genero. Credo qđ incipiat à tēmpore ſcientiæ: argu. xvij. qō. ij. ſi quis incognitus.

Annus quo pr̄ filium à religione reuocare p̄t quādo incipit currere.

m Nec ipſa. Vſquequo peruenerit ad legitimam ætatem: ut extra de deſponſa. impu. de illis.

n In fortiori ætate. Id eſt, poſt annos pubertatis.

[illegible] ſitis, [illegible] lo[illegible] tractaui.

ſanctimonialiũ alteri imponere licet.

Vnde Euticianus papa ait.

Abbatiſſa præſumens uelare uirginem uel uiduam, excommunicetur.

CAN. III.

STatuimus, ut ſi abbatiſſa, aut quælibet ſanctimonialis, poſt hanc diffinitionem in tantam audaciam proruperit, ut aut uiduam, aut puellam uirginem uelare præſumat, iudicio canonico uſq; ad ſatisfactionem ſubdatur.

3 *Hac authoritate prædicta* [a] *& paterna profeſſione docetur* † *adſtringi, quilibet in puerilibus annis, & præter uoluntatem eorũ propoſito ſuſcepto perhibetur teneri: niſi tonſuram uel religioſam ueſtem parentes mox uiſam abdicauerint. Paruuli uero dum offerũtur, non niſi ſub multorũ teſtimonio ſuſcipiẽdi sũt.*

Vnde in nona ſynodo legitur.

Infantes oblati à parentibus ſub plurimorum teſtimonio ſuſcipiantur.

CAN. IIII.

OPortet infantes cũ uoluntate & conſenſu parentũ, imò ab ipſis parentibus oblatos, ſub teſtimonio plurimorũ [b] ſuſcipi: ut oĩs occaſio maledicti [c] gratia excludat hominum peſsimorum.

QVAEST. III.

QVòd autẽ [d] *qui inuitus propoſitũ religionis ſuſceperit, non ſit cogendus ad inuiti propoſiti obſeruationem, teſtatur Leo papa dicens.*

Non poteſt deſeri propoſitum monachi ſponte ſuſceptum.

CAN. I.

PRopoſitum monachi proprio arbitrio & uoluntate ſuſceptum, deſeri non poteſt abſque peccato: quod enim quis uouet Deo, debet reddere. Vnde qui relicta ſingularitatis ꝓfeſsione, ad militiã uel ad nuptias deuolutus eſt, publicæ [e] pœnitentiæ ſatisfactione purgandus eſt: quia & ſi innocens militia [f] eſt, & honeſtum poteſt eſſe coniugium, electionem tamen meliorum [g] deſeruiſſe, tranſgreſsio eſt.

Item ex concilio Toletano ſeptimo.

Qui religioſum habitũ ſponte ſuſceptum deſerere uoluerit ad ipſum redire cogatur.

CAN. II.

PRoclíuus [h] autem curſus eſt ad uoluptatem, & imitatrix natura uitiorum. quam ob rem quiſquis uirorum uel mulierum habitum ſemel [i] induerit ſpõtaneè religioſum, aut ſi uir deditus eccleſiæ, uel fœmina fuerit delegata puellarũ monaſterio in utroque ſexu præuaricator inuitus reuerti cogatur: ut uir detondeatur, & puella ad monaſterium regrediatur. Si autem quolibet patrocinio deſertores permanere uoluerint, ſacerdotali ſententia à Chriſtianorum cœtu habeantur extorres, ut nec locus eis ullus ſit communionis. Viduæ quoq; (ſicut ĩ ãdudũ uniuerſalis ſtatuit ſynodus) profeſsionum uel habitus ſui deſertrices ſuperiori ſententia condemnentur.

Item ex concil. Calcedonẽſi de eadẽ re.

Semel in clero taxati uel monaſterijs deputati, ad militiam non redeant.

CAN. III.

EOs qui ſemel ĩ clero [k] taxati fuerint ſiue in monaſterio deputati, decre-

STatuim⁹. Hac authoritate. Hæc eſt tertia ꝑs quæſtio. ſecundũ Ioan. de Fant.

[a] Prædicta. ĩ. ca. ſi in qualibet.

[b] OPortet. Plurimorum. Hoc ideo fit, quia quæ fiũt publice, nõ de facili admittunt contradictionẽ poſtea: ut viij. q. j. licet. Ioan. de Fant.

[c] Maledicti. i. maledicendi.

QVod autẽ. Hęc quæſt. diuiditur in tres partes. In prima parte ꝓbat magiſter per tres authoritates. quod ſicut uoluntarij profeſsi non poſſunt, exire monaſteriũ, ſic inuiti non debent teneri: quia non uult Deus coacta ſeruitia. Secũda ibi, Cũ dicitur. Tertia ibi, Si uero. Io. de Fã.

[d] Quod autem. Certum eſt, quod qui coactus intrat religionẽ, nõ obligatur. ĩ. ead. q. j. c. ſicut. dummodo talis ſit coactio, quæ cadat in cõſtãtem uirũ: ut extra qđ metus cau. cum dilectus. nec etiã cõditionalis coactio obligat aliquẽ: ut extra quod metus cau. perlatũ. quod uerum eſt, niſi aliquis ex timore intraret religionem propter maleficiũ quod fecit. Ioan. de Fantu.

PRopoſitum. [e] Publicæ. Videtur quod monachi & monachæ ꝓ delictis ſuis publicã faciant pœnitentiam: ut xxvij. qõ. j c. uirginibus. Sed poteſt intelligi de publica, quæ fit in clauſtro, [f] de qua agitẽ xxx. diſt. ſi quis presbyter. & xxviij. diſt. presbyter.

[f] Militia. xxiij. q. j. militare.

[g] Meliorum. Solus ille ergo tranſgreditur uotũ, qui deſerit maius bonum propter minus, uel par. Sic xvij. q. j. qui bona. & extra de uo. & uoti redemptione, per totum.

[h] PRoclíuus. Quia omnis ætas ab adoleſcentia, &c. xij. q. j. c. j.

[i] Semel. Propter hoc uerbũ ſemel, dicit Hug. non eſſe decre. extra de reg. ad noſtrã. ubi uſq; ad triduũ datẽ licentia exeundi. Sed certe illud nõ fuit, quia adhuc erat uicinus annis pueritiæ, [illegible] nõ fuerat in probatione, & quia illectus erat. Et habes hic argu. quod ſufficit aliquem ſemel cõſenſiſſe: ut viij. q. ij. c. dilectiſsimi. & extra de deſponſ. impu. de illis. extra qui ma. ac. poſ. inſuper. ff. de aqua plu. arc. in diem.

[k] EOs qui ſemel in clero. ergo qui recipit ſimplicẽ tõſuram, eã nõ deſerit cũ talis dicatẽ clericus. & liiij. diſt. ex antiquis. Nunquid ergo clericus uxora-

† Alias, iubetur.

Coactio ſpedit obligationem.

Monachi pro ſuis delictis publicam faciũt pœnitentiam.

[f] Sub. nõ autẽ de ſolẽni, ut l. diſt. confirmandũ. & ca. alienũ. ſecundum Lau.

uimus neq; ad militiã a neque ad honores ſeculares b uenire. Eos autem qui hoc auſi fuerint facere, & non eius rei pœnitere maluerint, ut ad hoc idem reuertãtur quod ante obtentu Dei ſibi propoſuerunt, conuenit anathematizari.

2 *Cùm dicit propoſitũ monachi ꝓprio arbitrio & uolũtate ſuſceptum, intelligitur quòd ſi propria uolũtate ſuſceptũ non fuerit, obſeruari nõ cogitur.*

Vnde Nicolaus Papa ſcribit omnibus epiſcopis in regno Ludouici.

Monaſterialibus diſciplinis, nullus inuitus ſubijciatur.

CAN. IIII.

PRæſens clericus nomine Lambertus unà cum patre ſuo nomine Attho, quondam uidelicet comite, c nunc autem clerico, ad limina apoſtolorum properans, adijt præſentiam noſtrã, aſſerens qualiter idem pater eius in laicali adhuc ordine in prædijs proprijs ædificaſſet duo monaſteria, uoluntatem gerens ut poſt ſuum deceſſum præſens eius filius Lambertus in locum d eius ſuccederet: quem intra teneram ætatem inter octauum, e & decimũ annum conſtitutum, memoratus pater proprio arbitrio abſque regulari inſtitutione extra omnem illius uoluntatem cucullã induit. Igitur poſt quoddam ipſius temporis ſpatuum (ut ipſe dicit) Salomon eps cum quibuſdã alijs, abſque patris oblatione uel abbatis percepta benedictione eundem Lãbertũ monaſticum habitũ induere fecit (ut ferunt) inuitum, & ſub hac occaſione paterna ſeu materna hæreditate à fratribus ſuis priuatũ eſſe: atque contra oẽm (ut dictũ eſt) uolũtatẽ ſuã quaſi regularẽ illũ monachum permanere uolunt. Super qua re diligenti cura inueſtigantes, etiam ſub adiuratione patrem f ipſius ſi uerum diceret interrogauimus: ſed idem pater Attho reſpondit ſe talem habuiſſe & habere uoluntatem, ut filius ſuus uerus monachus fieret, & in locum ei ſuccederet. Sub teſtificatione autem iureiurando firmauit, quòd quando primitus ei cucullam induit, idem Lãbertus ſemper reſtitit, & nunquam ſe fieri monachum conſenſit, ſed demum ab inſequentibus, monaſtico habitu uiolenter: eſt indutus: aſſerens quòd nunquam g regulam aliquam promiſit, neque ego pater eius pallio altaris indutum illum obtuli, neque à quocunque ſacerdote uel abbate (ut mos poſcit) benedictione percepta regulæ unquam ſe monachum ſubiectum futurum promiſit, ſuper his omnibus proteſtatus eſt præfatus clericus Attho, quia ſi eo tempore tam duræ obſeruantiæ monaſticam intellexiſſet regulam, nunquam eundem filium Lambertum coegiſſet portare cucullam. Quapropter conſultè Pſalmographi uerba recolentes, quibus uoluntariè ſe Deo ſacrificare pronuntiat, & uoluntaria oris ſui beneplacita fieri in conſpectu Dei obſe-

uxoratus ferret tõſuram? Argu. ꝙ ſic xxxij. diſtin. ſi qui uero. extra de uit. & ho. cler. cleric⁹. xij. q. j. quia. nã & depoſit⁹ cã ferret, ut lxxxj. di. dictũ. quod credo uerũ eſſe ſi uult uti priuilegio clericali: alioqui ſecus eſt. Secus tamen uidetur, ſi clericus ſumit uiduã in uxorem. lxxxiiij. diſt. quiſquis. hodie clericus uxoratus nõ tenetur ferre tõſuram. extra de cler. coniug. c. Ioannes.

Clericus cõiugatus an teneatur ferre tonſuram.

a Ad militiam. ut xxiiij. q. ulti. quicunque.

b Ad honores ſeculares. in quibus exercetur iudiciũ ſanguinis: ut xxiij. q. ulti. his a quib⁹. turpia lucra exercentur, & quod ipſe in propria perſona uult exercere. Alias autem licitũ eſt epiſcopis & clericis habere ſeculares principatus, dũ tamen exerceat ꝑ alium cauſam ſanguinis, ut lxxxviij. diſtinc. epiſcopus gubernationẽ. & v. quæſtio. iij. quia Ioannes.

Clerici ſeculares principatus habere poſsũt.

Quod [illegible]

Cũ dicitur. Hæc eſt ſecũda pars q̃ſtionis, in qua probat magiſter à contrario ſenſu, quod ſi inuitus intrauit, põt exire. & hoc probat per capit. Nicolai. Ioan. de Fantu.

PRæſens clericus. c Comite. arg. ꝙ ſtatim deſinit quis eſſe comes, quã cito fuerit factus clericus. xxvij. q. ij. ſcripſit. Itẽ habes hic qđ miles põt eſſe clericus. Nec obſt. lj. di. ſi quis poſt acceptũ. quia loquitur de illis qui facti ſunt irregulares. liij. diſt. curiales.

Teſtes noui publicatis atteſtationibus quandoq; poſsũt admitti.

Teſtimonium patris pro filio admittitur aliquando.

d In locũ. Id eſt, in adminiſtrationẽ, ut fieret poſtea adminiſtrator loci illius: nec fuit hoc peccatum ſic cõcipere in animo, dũmodo nõ ducatur in pactũ. extra ut ec. bene. ut noſtrũ. in fi. licet ſit ar. cõtra j. quæſ. j. ſi quis epiſcopus. & c. qui ſtudet. & extra de ſimo. tuæ. & in authen. de ſanc. epiſ. §. generaliter. col. ix. Vel loquitur de ſucceſsione alterius cuiuſcunque rei. Et loquit̃ hoc ca. ſecundum quorundã prauã cõſuetudinẽ, qui monachos nõ admittũt ad ſucceſsionem, quod eſſe non debet: ut ſupra cauſa proxi. quæſt. ultima. non liceat.

e Inter octauum. Id eſt, in nono anno, qui eſt medius inter x. & viij.

f Patrem. Argu. qđ unius teſtimonium admittitur. lxxvj. diſtinctione. tanta. ſed forte hic aliquę pręſumptiones præceſſerunt. Vel dic quod ideo auditur, ut poſtea poſsit melius liquere de ueritate. unde in fine dr̃, ſi ita eſt ut iſti dicũt. Et ſecundum hoc eſt arg. quod poſt apertas atteſtationes admittuntur alij teſtes ſuꝑ eodẽ capitulo, qñ aliqd diminute ꝓbatũ eſt, ut extra de cõſang. & affi. ex literis. De hoc dixi iiij. q. iij. §. j. & eſt ſi. ij. q. v. Mennam. Itẽ habes hic, qđ teſtimoniũ patris auditur ꝓ filio ad dirimẽdũ matrimoniũ ſpirituale, ut extra qui mat. acc. poſ. uidetur. Item habes hic, ꝙ timor patris, impedit matrimoniũ ſpirituale: licet ſecus uı̃ in matrimonio carnali, ut ff de ritu nup. ſi patre. cogẽte. Sed intelligi de leui coactiõe.

g Quod nunquã. Sed q̃liter de hac

Iſtã gl. ſequitur Bart. in l. ad inuidiã. C. quod met. cã. idẽ tenet Imol. in c. cauſã matrimonij. de of. deleg. ſed dic qđ requirit̃ qđ ꝓcedãt minę à patre ut ꝑ Bart. in l. interpoſitas. C. de tranſa. & not. Cy. & Bal. in l. j. C. de bo. mater. Itẽ ꝑ eũdem Bald. i c. j. §. itẽ ſacramenta. de pace iura. fir. & l. ſi ſine. in prin. C. ad Vel. ꝑ Anto. de Bu. in ca. cum uirum. & ibi textus in materia fin. extra de reg. per Bart. in l. tranſactionem. C. de tranſact. ꝑ do. Ab. in l. nõne. de præſum.

erat, præſentem (ut dictum eſt) clericum nomine Lambertum, minimè debere exiſtimauim[a] ſub tali uiolentia fieri monachum. Qđ enim quis non eligit nec optat, profectò non diligit. Quod aût non diligit, facilè, contemnit. Nullum ergo bonum [a] niſi uoluntariũ. Idcirco dominus nõ ferendam in uia uirgam, per quam uiolentia ulli inferatur, præcepit. Quapropter conſultius agitur ſi pijs ſuaſionibus contemptum mundi & amorem Dei prædicando, quam uiolentiam inferendo, ad cæleſtem amorem illum accenderitis. Vnde omnium ueſtrum charitati, hanc noſtri apoſtolatus mandare decreuimus epiſtolam, monentes atq; præcipientes quatenus ſi ita uerum eſt, ut iſti dicunt, nullus epiſcopus uel abbas, ſeu monachorum reliquorũ conuentus monaſticis illum regulis inuitum ſubiacere compellat: neque ullo modo fratres eius per hanc occaſionem licentiam habeant paterna ſeu materna illum hæreditate priuare, ſed uſque dum diuina inſpiratione compunctus propria uoluntate regulæ ſe ſubdat, liceat eum à mundanis, & laicalibus remotum uagationibus uel negotijs inter religioſos [b] & eccleſiaſticos uiros in canonica degere uita. Non enim putamus (quod abſit) canonicos religioſos à ſanctorum monachorum conſortio ſeiunctos, quia unuſquiſque ſecundùm Apoſtolum, propriam mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum.

3 *Si uerò epiſcopi uel abbatis illecti pmiſſionibus aliqui tonſurã uel religionis ueſtẽ ſuſceperint, ipſi quidẽ in eo qđ cœperunt permaneãt: res uerò eorũ hęredibus ſuis reſtituant.*

Vnde in Magotiẽſi concilio legitur? †

Reſtituantur hæredibus res eorũ, qui ab epiſcopis uel abbatibus decepti comas depoſuerũt

CAN. V.

Conſtituit ſanè ſacer iſte conuentus ut epiſcopi ſiue abbates, qui non in fructum animarũ, ſed in auaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circumueniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt, pœnitentiæ canonicæ (utpote turpis lucri ſectatores) ſubiaceãt. Hi uerò qui illecti comã depoſuerunt, in eo quod acceperunt, perſeuerare [c] cogantur; [d] res uerò eorum hæredibus reddantur. †

QVAESTIO IIII.

1 *Qvòd uerò* [e] *ab uno monaſterio in aliud diſtrictius trãſire monachis liberũ ſit, ex concilio Triburienſi habetur, in quo ſic ſtatutum eſt.*

Non ſunt prohibendæ uirgines ſacræ, quæ cauſa religionis aliud monaſterium adire deſiderant.

CAN. I

Virgines ſacræ ſi pro lucro animæ ſuę pp diſtrictiorẽ uitã ad aliud monaſteriũ pgere diſpoſuerint, ibidẽq; cõmanerẽ decreuerit, ſynod[us] cõcedit:

negatiua potuit iuramẽtũ præſtare, cum negatiua & probari nõ poſsit, ut x̃. de pba. quoniã. & extra de electio. bonę memoriæ, circa fi. Nã anceps eſt periuriũ, quod fit de alieno facto, ut ff. de ĩ lit. iuran. uideamus? Reſpon. ſic probari põt, ꝙ qñcunq; uoluit illum fieri monachũ, ille noluit, & hoc ſufficit ad probandam negatiuam, ut extra de probationi. tertio.

Luc. 9. a

[a] Nullũ ergo bonum. Vitæ æternæ remuneratoriũ. xlv. diſt. qui ſyncera. & ſic non eſt contra j̃. xxiij. q. v. ad fidem. & q. vj. c. j. contra. j̃. xxiij. qõ. j. paratus cõtra. ſ̃. xlv. di. & qui. quæ ſunt contra.

[b] Religioſos. Id eſt, regulares canonicos. & ſecũdum hoc eſt conſilium. Vel dic ꝙ ex quo ſemel apparuit in ueſte religiõis, debet ſemp religioſe uiuere. i. non penitus ſeculariter, ſecũdũ qđ intelligitur extra de regu. conſulti. in fin. Dicitur em̃ non ſolũ monachi uel regulares religioſi, ſed etiam clerici, ut j. q. j. nullus itaque. & etiam laici, ut xxviij. diſtinct. ſi qua uidua. Io. de Fantu.

Conſtituit. [c] Perſeuerare. Non ibi, [1] ſed ĩ alio monaſterio, ut extra de ſimon. ueniens. Ioan.

[1] Hoc ideo, quia ſimoniacũ habuit ingreſſũ.

[d] Cogantur. Sed quare hoc eſt, cum eccleſia nõ debeat fraudem facere in ſuis cõtractibus: ut extra de dona. per tuas. & contractus dolo initus nullus eſt ipſo iure, ut decimaquinta quæſ. vj. capitu. primo. & ff. de do. & eleganter? Sed dic, ꝙ licet hic dolus dederit cauſam contractui, ipſe tamen non eſt deceptus, qui ſe Chriſto coniunxit. Vel dic, ꝙ hoc potius eſt imputandum fatuitati ſuæ, quam dolo illius, ut extra qđ metus cauſa. cũ dilectus. ſimiliter cõtractum matrimonium nõ reſcindit dolus. Et eſt ſi. extra de conuer. coniuga. ex parte. & cap. ueniens. in fi. ubi propter deceptionem nõ retractatur igreſſus. Et eſt mirum, qđ in ſpiritualibus contractus dolo initus tenet, ſed cõtract[us] metu initus nõ tenet: cum ſecũdum leges penitus contrarium ſit. nam ſecundum leges contractus dolo initus nullus eſt, ſed contractus metu init[us] tenet, licet reſcindatur per actionem quod metus cauſa. ff. quod metus cauſa. per totum.

Contractum matrimoniũ nõ reſcindit dolus.

† Maguntinen.

Qvod uero ab. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes. In prima dicitur quod de minori regula poſsit quis tranſire ad maiorem. Secunda ibi. Sed obijcit. Ioannes de Fant.

[e] Quod uero. Hęc quæſtio determinatur ſupra xix. quæſtione j. in ſumma.

Virgines. Loquitur de uirginibus talibus, quæ habent uitam canonicorum: de quibus agitur duodecima, quæſtione ultima. capitulo ultimo. Sed aliæ uirgines debent petita licẽtia, recedere ad diſtrictiorem religionem, & non cauſa leuitatis, ut extra de regu. licet. Io. de Fant.

Sed

ſi uerò fuga diſciplinæ alium locum quæſierint redire cogantur.

Quod autẽ de uirginibus ſacris hoc capitulo ſtatuitur, de monachis & conſequẽter intelligitur, et de quolibet ẽt clerico,

2 *Sed obycitur illud Baſilij.*

Vota monachi ſine conſenſu abbatis ſui irrita ſunt.

CAN. II.

Monacho non licet uota uouere ſine conſenſu abbatis ſui: ſi autem uouerit, a frangendum erit.

Item illud Agathenſis concilij.

Monachus nullus ſuſcipiat aut ordinet abſque abbatis ſui permiſſu.

CAN. III.

Monachum, niſi abbatis ſui permiſſu aut uoluntate, ad alterum monaſterium b commigrantẽ nullus abbas ſuſcipere aut retinere præſumat: ſed ubicunq; fuerit, abbati ſuo authoritate canonum reuocetur. Item clericis c ſine cõmendatitijs literis epiſcopi ſui, licentia nõ pateat euagandi. In monachis quoque præſentis ſententiæ forma ſeruetur, quos ſi uerborum increpatio non emendauerit, etiam uerberibus d ſtatuimus coerceri. Seruandum quoque de monachis ſtatuimus, ne eis ad ſolitariam cellulam liceat à congregatione diſcedere, niſi fortè probatis poſt emeritos labores, aut propter infirmitatis neceſſitatẽ, aſperior abbatis licentia regula re e mittatur: quod ita demum fiat, ut intra eadem monaſterij ſepta manentes; tamen ſub abbatis poteſtate, ſeparatas habere cellulas permittantur. Abbati quoq; ſingulas diuerſasq; cellulas habere, aut plura monaſteria non liceat, niſi tantum propter incurſum hoſtilitatis intra ciuitatis muros receptacula collocare.

Verũ hoc intelligẽdum eſt de monachis religioſè uiuẽtibus, quibus uota ſpecialis abſtinẽtiæ uel alicuius diſtrictionis, quæ generalẽ cõſuetudinẽ ſuorũ fratrũ excedat, ſine abbatis conſenſu uouere non licet, ne ſup eos fratres ſcandalizẽtur. Cauſa etiã illorũ ſtatutũ eſt hoc, qui regularẽ diſciplinã ſubterfugientes, peregrinationis ſuæ uota ſibi aſſumunt: quod nec monacho, nec alicui clerico licet, ne hac occaſione ad ſecularẽ cõuerſationẽ redeat.

CAVSA XXI.

Archipresbyter cuiuſdã eccleſiæ præpoſiturã alterius accepit, nec priorem uult relinquere, ſecularium quoque negotiorum procurator efficitur, qui claris & fulgidis ueſtibus ſe exornans, ab epiſcopo ſuo corrigitur, relicto officio ſuo ad ſecularem iudicem habet confugium.

1 *Primùm quæritur, an clericus in duabus eccleſiis poſſit conſcribi.* Q.

2 *Secundò, ſi unam uoluerit relinquere, an liceat ei ad aliam tranſire.*

3 *Tertiò, an procurationes ſecularium negotiorum, clericis liceat ſuſcipere.*

4 *Quartò, an claris & fulgidis ueſtibus eis ornari expediat.*

5 *Quintò, an ab epiſcopo correcti, ſuum officium relinquere, & ad ſecularem iudicem confugere ualeant.*

QVAESTIO I.

In duabus f eccleſiis aliquẽ connumerari poſſe ſeptima ſynodus prohibet, dicens.

In duabus eccleſiis clericus conſcribi nullo modo debet.

Sed obijcitur. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probat, quod monachi non poſſunt uotum facere in monaſterio ſine conſenſu abbatis. Ioan. de Fant.

a Monacho. Vouerit. Vel etiã ſi facit uotũ, priuſquã intret monaſterium. ar. xxxiij. q. v. noluit. & intelligas de uoto abſtinentiæ, g quod alij ſcandalizentur.

1 Argu. xij. diſt. c. j. & ſic & not. de uxore 33. quæſt. v. manifeſtũ. quod ergo dicit frangendum, dic ſecundum Hu. ſi abbas uoluerit uel inter fratres ſcãdalum generet: alias non, ſi de rebus monaſterio licitum, ſecundum Hug. Abbas in aliquibus diſpẽſat.

b Monachũ. Monaſterium. Quod nõ eſt ſtrictius, uel ſi eſt ſtrictius fortè tranſiuit cauſa leuitatis: ut xix. quæſt. iij. c. ſtatuimus.

c Item clericis. Secunda pars.

d Verberibus. Moderate tñ. xlv. diſt. c. cum beatus.

e Remittaẽ. Ergo abbas põt diſpenſare in remittenda regula. ut hic, & de conſe. di. v. carnem. nam & diſpẽſare põt circa ordines: ut extra de eo, q fur. or. rece. cũ H. lator. & circa canonẽ latæ ſententiæ: ut extra de ſent. excó. cum illorũ. Io. de Fant.

In duabus eccleſijs. CASVS. *Hic intitulatur prima quæſtio, ubi quæritur an clericus poſſit intitulari in duabus eccleſiis? Et reſpondet quod non, niſi in ſex caſibus. Vnus eſt cũ eccleſiæ pauperes ſunt: x. q. iij ca. unio. Secundus eſt propter diſpenſationẽ epiſcopi: ut lxx. diſt. ſanctorũ. Tertius eſt propter paucitatem clericorũ, ut infra ea ca. primo. in fine. Quartus eſt, cùm habet unã intitulatam clericus, & aliam commendatam. infra ea. c. qui plures. Quintus eſt ſi papa hoc concedit: ut infra ea. c. relatio. Sextus eſt, cũ una adhæret alteri, uel depẽdet ex altera ut in ſecundo Lateranenſi concilio, extirpanda.*

f In duabus. De iure

iure cōi nullus pōt habere plures eccleſias, a niſi in ſex caſibus, ſcilicet quando eccleſiæ tenues ſunt: ut x. qō. iij. unio. Et ſi una pendet ex altera: ut extra de ætat. & qual. eam te. Et ſi habet unā intitulatā, & aliam commendatam: ut ī. ead. cap. qui plures. extra de ele. c. dudū. Et ſi epiſcopus diſpenſat cū aliquō: ut lxx. diſt ſanctorū. Et ubi eſt paucitas hoīum, ſcilicet extra ciuitatē: ut ī. ea. c. j. in fine. Itē ſi eccleſia adhæret præbēdæ: ut extra de præb. extirpandæ. Io. de F.

a CLericus ab inſtāti. Non cōnumeretē. Id eſt nō intituletē: quia non debet connumerari inter clericos eiuſdē eccleſię niſi ſit intitulatus nec habet uocē in electione cū alijs, licet percipiat fructus illiꝰ eccleſiæ: quia bene pōt epſ uel eccleſia concedere alicui beneficiū alicuius eccleſiæ, non tamen eſt ibi canonicus: ut xvj. q. j. poſſeſſiones. quãq; etiam habet præbendā, & nō eſt canonicus: ut extra de magiſt. c. quia nōnullis. Et licet talem præbēdam teneat corporaliter, tamē dr̄ uacare de iure: ut extra de cōceſ. præb. & eccle. non uacā. cum noſtris. & capi. literas.

b Dominis. Sibi cōtrarijs, alias bene pōt: ut. ff. de oper. lib. duorum.

c Neceſſitatem. Quaſi dicat, q̄d faciet ergo clericus ſi habeat pauperē eccleſiam? Rñdeo, quærat uictum artificio honeſto: ut xcj. di. c. clericus. Sed nōne ſi eccleſia pauper eſt, debet uniri alij: ut x. q. iij. unio? ſic, niſi iſte ſciens à principio recipit pauperem: unde imputet ſibi, niſi quia forte poſtea eſt depauperata. Sed quæro, quam eccleſiam dicas pauperem, nunquid illam, quæ ualet decē marchas auri: ut ij. q. vj. anteriorum? Dico illam pauperem, quæ non poteſt aliquem honeſte & ſufficienter procurare: & præterea non poteſt hoſpites ſuperuenientes recipere: ut extra de præben. de monachis. imo depoſito tātum relinquitur, quod ſufficiat ſibi & ſuis: ut quinquag. diſt. ſtudeat. ſed cū omnes hoſpites indiſtincte teneātur recipere: ut xlij. diſt. c. quieſcamus

CAN. I.

CLericus ab inſtanti tempore non connumeretur a in duabus eccleſijs. Negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri proprium commodū, & ab eccleſiæ conſuetudine penitus alienum. Audiuimus enim ex ipſa dominica uoce, quòd nemo poteſt duobus dominis b ſeruire: aut enim unum odio habebit, & alterū diliget: aut unū ſuſtinebit, & alterū cōtemnet. unuſquiſq; enim (ſecūdum apoſtolicā uocē) in quo uocatus eſt, in hoc debet manere, & in una locari eccleſia. Quæ. n. propter turpe lucrū in eccleſiaſticis rebus efficiūtur, aliena conſiſtunt à Deo, ad uitæ uerò huius neceſſitatē c ſtudia ſunt diuerſa. Ex his ergo qui uoluerit, acquirat corpori oportuna. ait enim Apoſtolus, Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerūt manus iſtæ. & hoc quidē in hac urbe ſeruandū, cæterùm in uillis, d quæ foris ſunt, propter inopiā hoīum indulgeatē.

Sed duæ eccleſiæ intelliguntur eccleſiæ duarum ciuitatum, in quibus nullus debet conſcribi.

Vnde in Calcedonenſi concilio ſtatutum eſt.

De eodem.

CAN. II.

CLericum in duarum eccleſijs ciuitatum conſcribi non oportet.

Sed contrà nonnunquā epiſcopus ciuitatis unius efficitur archiepiſcopus alterius ciuitatis, nec tamen priorem eccleſiam deſerit: ſed prior eccleſia quaſi commendata relinquitur ſecunda quaſi intitulata habetur.

Vnde Leo iiij. ſcribit.

In una eccleſia intitulatus alteram ſibi commendatam poteſt habere.

CAN. III.

QVi pluros eccleſias retinet, unā quidē titulatam, aliam uerò ſub commendatione e retinere debet. Sic & illud Agathenſis concilij intelligendum eſt.

Duobus monaſterijs unus abbas præeſſe non poteſt.

CAN. IIII.

VNum abbatē duobus f monaſterijs præſidere interdicimus.

Pōt etiā utriq; tanquā titulato præeſſe, ſed iure ſpeciali, non communi.

domus clericorum omnibus debet eſſe communis: ut xvj. q. j. quoniā quicquid. ergo requiritur quod ſit ditiſſima. Nam diuitiæ bonæ ſunt, dummodo fiat ex eis miſericordia. xxx. diſt. hoc ſcripſimus. Expedit enim epiſcopis habere diuites ſubiectos. nam imperium abūdat ſi habeat ſubditos locupletes in authen. colla. ij. ut iudic. ſine quoquo ſuffra. §. j. & potius eligēdi ſūt diuites, quā pauperes. in auth. de defen. ciuita. §. quibus. Ecōtra uidetē ſufficere quod tantum neceſſaria habeat, & illa neceſſitas arctatē ad uictum & ueſtitū tantum: ut xij. q. j. epiſcopus. ſed hoc obtinuit ſecundū illa tēpora. xlj. diſtin. epiſcopus uilē. hodie uero creuit g decus eccleſiæ, creuitq; Deus eccleſias: ut de cōſe. di. j. c. uaſa. Dico hæc omnia cōſideranda ſecūdū qualitatē perſonæ, & ſitum eccleſiæ. aliquid enim ſufficit uni, quod non ſufficit alij: ut xlj. diſt. nō cogātur. & minus ſufficit manēti extra uias cōmunes, quā ī uijs: & conſuetudo prouinciæ in hoc ſeruanda eſt: ut ī. diſ. iiij. c. erit. & xcix. diſtin. ſciendum.

d In uillis. Poteſt autem aliquis extra ciuitatē n habere plures eccleſias: & hoc ideo, q̄a extra ciuitatē ſūt pauci clerici, & ꝓpter paucitatē clericorū multa permittunē. ut lv. diſtin. c. priſcis. Itē ea ratione: quia q̄ ſunt extra ciuitatē, nō ita cito inueniunt illos, quibus ſua artificioſa uendant, nec ita conuenienti foro habent omnia ſicut illi, qui ſunt in ciuitate.

e QVi plures. Sub commendatione. & illius eccleſiæ non eſt prælatus, ſed potius procurator: ut lxj. diſtinct. capi. obitum & capi. Catinenſis. & qui commendauit, poteſt reuocare quando uult. Nam commendare nihil aliud eſt, quam deponere: ut ff. depoſiti. l Lucius. ff. de uerborum ſignification. l. commendare. dic ut de elect. nemo deinceps. libro ſexto.

f VNum abbatem duobus. ī. proxima cauſa. & quæſt. ulti. cap. ult. Io. de Fant.

De iure cōi nullus habeē ꝑt plures eccleſias, & quibus caſibꝰ poſſit.

a Scilicet intitulatas. de iu. cōi C. qui milit. non poſ. l. 4. §. in poſterū. li. 12. nec duos honores. ff. ad municipales. libertus. §. ꝑſcriptio, ſecūdū L. & d̄ hoc not. extra de præbē. ca. præter ea.

Mat. 6. c

1. Cor. 7. d

Act. 10. g

Præbendā poteſt quis habere. & tamē nō erit canonicus.

Clericus pauperē eccleſiam habens laboret aliquo artificio honeſto.

Eccleſiā pauperē quam dicemus eſſe.

Diuitiæ bonę ſūt.

Decus eccleſiarum hodie creuit.

g Creuit. ſed cū [illegible] cū decus ſit ſyncera prædicatio [illegible] bi dei, et obedientia unde quō creuerit.

; Quod dic ut no. extra de reſcri. cū adeo. [illegible] gl. ij.

Diuitiæ facilius ī ciuitate, quā extra cōgregantur.

Cōmēdare eſt deponere.

Rela-

[a] R Elatio. Cardinalē. id eſt, proprium epiſ. Canonice. Nūquid talis forma erit in literis procuratoris, ut ſic ſcribatur: quicquid canonice uel legitime per eū fuerit ordinatum, ratum habeo? Certe nō, ut ff. de procur. ſi procuratorem. extra de confirma. cum dilecta. in fine. Nam ſi ille legitime aliqd fecerit procurator, nō reſcinditur ſententia, ut C. de procuratoribus. ſi pcurator. extra de officio iudicis delegati. cū olim. Ioā. Certe talis procuratio non ualet: [1] quia ſemper diceret dominus illū non eſſe legitimū actum. & uidi per dominum Hugonē talē procuratorē conſilio reprobari. Bar. Brix.

[b] Illud. Deſinas. ſ. diſtin. lxxxix. c. j. contra. Ioan. Sed illud eſt ius commune, hoc ſpeciale. vij. quæſt. j. petiſti. B.

[d] Subtrahamus. Niſi illud apponeretur, ſtatim quam cito confirmaſſet eū in ſcō epiſcopatu, uacaret primus. extra de elec. cū in cūctis. ĩ. e. q. ij. ſi qs iā tranſlatus. ſecus tamē in alijs beneficijs eſt. nā ibi in recipiendo unū, nō uī renūciare alij. extra de teſtam. officij. [2] nam et ſi uxor recepit ſibi aliquod legatū à uiro, non ideo renuntiat doti. C. de rei uxor. acti l. unica. §. ſciendum. Io. de Fant.

Q Vi uero. relicta. Hæc qō. diuiditur in quatuor partes. In prima probatur quod nemo ſine literis cōmendatitijs epiſcopi ſui, poteſt tranſire ad aliam eccleſiam. & hoc probat per capit. ſequent. Secunda ibi, Si quis iam certa ibi, Sicut autē. Quarta ibi, Conductitijs. Ioannes de Fant.

† Epi. 13. c. 31. li. 2.

[1] Et ſic uides qꝫ epſ terraconē ſis uocabat cardinalis, ſicut & canonici Rauenna tes, necdū tale nomen erat romæ ubi poſt ea fuit recē ſū. no. qꝫ i originali Greg. ſūt hæc uerba: de auctorita. noſtra. terraconenſi eccle. cardinalē cōſtituimus ſacerdotē. q̄ uerba Gre. hic omiſit.

[2] Cū iſta gl. cōcor. Bal. & Sa. in l. ſi procurator. C. de procur. qbus adde glo. & Pa. de ſeazar. in c. hj. de pcur. & idē no. Bar. in l. q̄ oīa. §. plane. cū l. ſe. ff. eo. & in rub. C. de exercit. l. j. eo. & in l. cū mandati. C. man. & expſſe p Sp. i ti. de pcu. in §. rōe autē. per. itē expitur. Lud. Ro ī l. q bona fide. §. q alieno. nume. 12. de dam. infe.

[3] Ergo ī uerū ti. ut uult Gra. & bene, hodie dantur ppe-

Vnde Gregorius. †

Vnus epiſcopus duabus præficitur eccleſijs.

CAN. V.

R Elatio cleri ſimul & populi Terraconenſis gentis nos ualde lætificat, ob hoc qꝫ de tua fraternitate bona teſtatur, & quia defuncto pontifice ſuo Petro ſibi Cardinalē [a] poſtulant te conſtitui ſacerdotem: eorum deſideria neceſſariò complenda eſſe præuidimus. Tota ergo mentis intentione ita lucrū animarum domino noſtro facere feſtinato, ut digna te merces ante conſpectū eius, in die retributionis inueniat. Quicquid uerò de prædictæ rebus eccleſiæ uel eius patrimonio ſeu cleri ordinatione promotionemve & omnibus generaliter ad eū pertinentibus ſolerter atque canonicè [b] ordinare facereque prouideris, liberam habebis (quippe ut ſacerdos proprius) † modis omnibus facultatē.

Ad eundem.

CAN. VI.

I Lud quoque fraternitatem tuam ſcire neceſſe eſt, quoniam ſic te prædictæ Terra. eccleſiæ Cardinalem eſſe conſtituimus ſacerdotem, ut & Fundenſis eccleſiæ pontifex eſſe nō deſinas, [c] nec curam gubernationemque eius prætereas: quia ita fraternitati tuæ ſæpe dictæ Terraconenſis eccleſię curam iniungimus, ut Fundenſis eccleſiæ tibi iura poteſtatemve nullo modo ſubtrahamus. [d]

Non enim poteſt utriq; præſidere tanquā titulatæ, ſed uni tanquam commendatæ, alteri uerò tanquam titulatæ præeſſe ualet.

QVAESTIO II.

Q Vi uerò [e] relicta ſua eccleſia, ad aliā tranſire uoluerit, nequaquam ſine dimiſſorijs literis ſui epiſcopi ſuſcipiatur.

Vnde in ſeptima ſynodo legitur:

Sine dimiſſorijs literis ī aliena eccleſia cleric⁹ nō ordiētur.

CAN. I.

Q Voniam diuerſarū eccleſiarum clerici ſuas, in quibus ordinati ſunt eccleſias relinquentes, ad alios concurrunt epiſcopos, & ignorante epiſcopo proprio in alienis cōſtituuntur eccleſijs, ubi contingit eos ſine ſui examinatione permanere, præcipimus amodo ut nullus clericorum omnino in quocunq; gradu ſit, licentiam habeat ſine dimiſſorijs [f] literis ſui epiſcopi, [g] in altera conſtitui eccleſia. Qui uerò hoc amodo non obſeruauerit, ad opprobrium [h] eius qui ordinauerit eum, deponatur, tam ipſe, quā qui eum ſine ratione ſuſceperit.

Item ex concilio Hiſpalenſi. †

Ad aliā eccleſiā trāſire clerico non licet, ſi ṫ proprijs miniſterijs ſua fuerit deſtituta.

[e] Qui uero. Hæc quæſtio terminatur lxxj. diſtin. ca. j. ij. & iij. Sed quid ſi quis epiſcopus receperit clericum alienum? De hoc uariæ pœnæ ſtatuuntur. Quidam canones dicunt, utrunque eſſe excommunicandum quouſque clericus reuertatur, ut lxxj. diſtin. clericos. Sed dicitur hic in c. j. quod uterque ſit deponēdus. In ij. cap. dicitur, quod eſt remouendus ad tempus ab officio. Vnde cū diuerſæ pœnæ ſint ſtatutæ, iudex poteſt infligere quā magis uiderit expedire. extra ut lite non conteſtata. quoniam. §. ſi uero. extra de offic. delega. de cauſis. Io. de Fantu.

Q Voniam diuerſarum.

[f] Dimiſſorijs. Patet enim quod nō ſufficit in tali tranſlatione tacitus cōſenſus epiſcopi: ut lxxj. diſtin. c. j. ſed ſolennis actus ſic. C. de emanci. l. iij. Sed ſi ad eccleſiam eiuſdē epatus trāſiret, ſufficeret nudus & tacitus conſenſus: qa tacitus conſenſus diſſoluit matrimoniū carnale, ut xxxiij. q. v. qui uxorem. & eſt ratio quare à priori erit abſolutus, quia nemo poteſt duobus dñis ſeruire, ut ē. eade quæſtione j. cap. j. Sed ſi aliquis haberet præbendas in diuerſis epiſcopatibus, ab utroque poſſet iudicari, & ordinari. Et ſic unus epiſcopus poſſet ordinare clericum alterius: quod eſſe non debet: & ita ſequeretur impoſsibilitas iuris.

[g] Sui epiſcopi. Sufficit habere literas ſolius epiſcopi, ubi epiſcopus notus eſt: ſed in remotis epiſcopis requiruntur quinque ſigilla: ut extra de cleric. peregri. capitulo. j.

[h] Ad opprobriū. Eadem pœna ſtatuitur, cum epi-

Ee 4 ſcopus

tuo in cō mēda. [redacted]

Vbi de hoc. & ĩ. e. q. 1. ſi qs iā. ibi uideas.

† Spalē. ij. c. iij.

ſcopus inſtituit aliquem inultis patronis.xvj.quæſt. vij.decernimus.

a Placuit. Exceptionis.i.excuſationis.

b Reſtituat. Et ſic pōt peti reſtitutio clericorū.

c Cingulo.i.in executione non deponitur, vt ſequitur.

CAN. II.

Placuit ut ſi quis clericus miniſterijs eccleſiæ propriæ deſtitutis, ad aliam tranſitum fecerit, cōpellente ad quem confugerit ſacerdote, ad eccleſiam, quam prius incoluerat, reuertatur. Qui uerò eum ſuſceperit, nec ſine ullo ſtatim niſu exceptionis [a] ad propriam eccleſiam remittendum elegerit, quādiu eū reſtituat, [b] cōmunione ſe priuatū cognoſcat, deſertoré autem clericū cingulo [c] honoris atq; ordinis ſui exutū, aliquo tempore monaſterio relegari cōuenit, ſicq; poſtea in miniſterium eccleſiaſticis ordinis reuocari. [d] Nam non poterit in talibus propagationibus [e] aboleri licentia, [f] niſi fuerit in eis per correctionem diſciplinæ ſubſecuta correctio.

Obijcitur autem illud Calcedonen.concilij.

Nihil commune habeat cum eccleſia priori, qui de una ad aliam tranſlatus eſt.

CAN. III.

Si quis iam tranſlatus [g] eſt ab una eccleſia in aliā, nihil habet cōmune cū priori, ſiue ſub eccleſia [h] cōſtitutis martyribus, ſiue in parochijs, uel xenodochijs, aut eorū negotijs. Eos uerò qui auſi fuerint poſt ordinationem huius magnæ & uniuerſalis ſynodi agere quæ prohibita ſunt, ſtatuit ſancta ſynodus cadere à ſuo proprio gradu.

d Reuocari. Ipſo iure, ſicut ille, cui ad tempus interdictum eſt poſtulare.ff. de poſtulan. Imperatores.

e Propagationibus. Propagatur enim vitiū per malum exemplū. xj. quæ.iij. præcipue.

f Licentia.i. impunitas.

Si quis iam. Hęc eſt ſecūda pars quæſtionis, ſecundum Io. de Fantu.

Beneficiatus trāſiēs de una eccleſia ī aliā, an ſtatim pdat primam?

g Translatus. Translatum eū intelligo, cū eſt confirmatus & adeptꝰ poſſesſionē, vt extra de elec.cum in cūctis.ſed propter ſolam cōfirmationem nō perdit ius qđ habuit in priori eccleſia, niſi adeptus ſit poſſesſionē, vt xcij. diſtin. ſi qui epiſcopi. Et intellige, qñ ē trāſlatus de authoritate epiſcopi ſui, & in eo caſu poteſt intelligi extra de conceſ. præben.& eccl. non uac. literas. & extra de præben. de multa. alioqui ſi ſine licentia epiſcopi tranſit, non ipſo iure uacat prior eccleſia: imò prior epiſcopus poteſt eum repetere, ut vij.q.j.non oportet. & capit. ſi qui uero. Vel dic, quod uacat quantum ad ipſum. Ioan. Ego credo quod prior eccleſia eum poſsit repetere, cum eo ſit ſpoliata: ut extra de reſtitu.ſpol.per totū. B. Item ſi aliquis recepit beneficium ſimplex in alia eccleſia, non ideo perdit priorem eccleſiam, uel præbendam, dummodo non ſumat illam pro titulo. Poſſunt enim canonici dare ſimplex beneficiū non canonico, ut extra de magiſt.quia nonnullis. & xvj. quæſtione.j.poſſeſsiones. Sed nūquid epiſcopi poſſunt diſpēſare circa pluralitatem beneficiorum, cū dicatur in illa conſtitutione, de multa, quod per ſedē apoſtolicam pōt diſpenſari? Et probo ꝙ poſſunt, quia à canone permittitur eis diſpenſatio.lxxj.diſt.ſanctorū. & ſicut habet poteſtatem circa epiſcopatus, ſic epiſcopi circa eccleſias. extra de exceſsi prælatorum.ſicut unire. Item quia legiſlator ſibi non ſeruauit ſpecialiter diſpenſationem, cum dixit Romanum pontificem poſſe diſpenſare, ergo alijs permiſit, ut extra de ſenten. excommu. nuper non enim dicitur in conſtitutione, ſolum Papam poſſe diſpenſare. ſed aliud eſt dicere ſolum Papam, & aliud Papam: ut extra de teſta. requiſiſti. Non enim credendum eſt Papā uelle iura aliorum diminuere: ut xcix.diſt. ecce.& cap. nullus. Et quicquid facit intelligendum eſt ſine præiudicio aliorum e͞porum facere, ut ix. q.iij. nunc uero. C. de emāc. nec anus. nec inde naſci debet iniuriarum occaſiō, unde iura prodierunt, ut extra de accuſa. qualiter. & C. unde ui. meminerint. Nec dicitur in conſtitutione quod Romanus pontifex debet diſpenſare, ſed ꝙ poteſt diſpenſare. Sed per hoc verbum pōt, non imponitur neceſsitas.ff. de officio præſid.l.ſæpe.& l.ſequen.& licet de Romana ſede dicatur, non ideo excluditur de alijs, argum. ij.qō. vj. ca.ad Romanā. Et niſi expreſſe corrigatur, vetꝰ ius manebit ſimul cū nouo, vt C. de appel. pręcipimus.in fin. & quoties noua actio vel nouū ius indulgetur, vetus nō tollit, niſi hoc expreſſe dicatur. ff. de actio. & obli. quoties.xxxv. qō. iij.de inceſtis. in fi. & adde rōnes quas dixi lxx. diſtinct. ſanctorum. E contra videtur, quod non poſſunt: quia etiā iure antiquo priuabatur epiſcopus iure dandi plura beneficia. Vel ex gratia quadam poterat ille, q habuit plures eccleſias, eligere vnam quam volebat. extra de præben. qa. & capi. referente. Item cum Papa tā tū exprimatur, ergo alij nō poſsūt. xcv. diſtinct. illud. nam quod de vno dicitur. de alio negatur xxiij. quæſtione iiij. forte. xxv. diſtinct. qualis. ſic argumentatur. Innocē. extra de his quæ fi. à præla. cum apoſtolica. & capi. tua. & quæ Titio nubere iubetur, omnibus alijs nubere prohibetur.ff. de condit. & demonſtra. cum ita. Ad hoc poteſt dici, quod ſolus Papa poteſt diſpenſare quod aliquis ſit intitulatus in diuerſis eccleſijs diuerſorū epiſcoporum. Nam in hoc caſu, uidetur ſequi impoſſibilitas iuris: quia qua ratione debet recipere ordines ab uno, & ab alio: & ſtare mandato unius & alterius. cum tamen mandata illorum poſſent eſſe contraria, & ille iurauit obedire utriſque. Item quia nemo debet ordinare clericum alterius diœceſis, uel recipere ſine dimiſſorijs literis, per quas ſit abſolutus à priori. Et quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire: hanc impoſsibilitatem iuris ſolus Papa poteſt temperare. Vel facias uim in eo quod dicit maioribus, [i] ut ſolus Papa poſsit diſpenſare de maioribus, epiſcopi autem de minoribus. Item in eo fac uim cum dicit, cum ratio poſtulat, id eſt, ſi talis eſt caſus quod epiſcopus non poteſt diſpenſare. Item non dico eum ſtatim priuatum priori eccleſia, niſi quando de licentia epiſcopi tranſit. hoc enim nō poteſt fieri ſine dimiſſorijs literis s͞. eadem. quoniam. Nam ſi ſine licentia tranſit, poteſt reuocari à priori, ut ſeptima, quæſtione prima. non oportet. & capit. ſi qui uero. Vel ad cautelam epiſcopus commendat ei ſecundam eccleſiam, uel det ei ſub conditione, ſi poterit obtinere diſpenſationem. Et adde quod dixi lxx. diſt. ſanctorum.

h Siue ſub eccleſia.i. ſiue prior eccleſia fuerit monaſterium, ſiue parochia, &c. nil ſe intromittat amodo de negotijs prioris eccleſiæ.

Epiſcopi an poſsit circa bn͞fiſiciorum pluralitatē diſpenſare.

Vetus ius non tollitur nouo ſupueniente, niſi expreſſe dicatur.

Reſpōſio ſecundæ quæſtionis.

[i] Scilicet decret. & multa. aliud eſt transferri authoritate ſuperioris. bene & canonice ſoluit. nā hæc ſententia inuenitur in canonibus. 7.q.1. mutationes.

Sicut

Aliud eſt transferri, atq; aliud propria temeritate trāſire: illud apoſtolica authoritate fieri licet, hoc uerò omnibus modis prohibetur.

3 *Sicut antē duabus eccleſijs unus pręponi nō debet, ita nec una eccleſia īter plures diuidi ualet.*

Vnde in Remēſi concilio legitur.

Vna eccleſia duobus ſacerdotibus diuidi non poteſt.

CAN. IIII.

SIcut in unaquaq; eccleſia unus presbyter debet eſſe: ita ipſa quæ ſpōſa uel uxor eius dicitur, nō pōt [a] diuidi inter plures presbyteros, ſed unum tantūmodo habebit ſacerdotē, qui eam caſtè & ſyncerè regat. Vnde interdicimus, ut nullus præſumat eccleſiam inter duos uel plures diuidere, [b] quia eccleſia Chriſti, uxor & ſponſa debet eſſe, nō ſcortum: ſicut Calixtus Papa teſtatur.

4 *Cōductitijs* [c] † *quoque presbyteris eccleſia committi non debet.*

Vnde innocentius ij.

Conductitijs presbyteris eccleſia non committatur.

CAN. V.

PRæcipimus etiam ne conductitijs [d] preſbyteris eccleſia cōmittat: ſed unaquæq; eccleſia (cui facultas ſuppetit) propriū habeat ſacerdotem.

QVAEST. III.

QVòd autē [e] clerici ſecularīū negotiorīū procuratores eſſe nō ualeāt, authoritate Carthaginēſis cōcilij primi ꝓbatur: in quo Nicolaus Papa epiſcopis Caſtilianis dixiſſe legitur.

PALEA.

PEruenit in ſanctā ſynodū quia de eis, qui in clero cōnumerant̄, quidam propter turpis lucri gratiā maiorum poſſeſſionum cōductiones et ſeculares cauſas ſuſcipiāt, et ſeipſos quidē à miniſterijs ſanctis ꝑ deſidiā ſeparēt, ad domos autē ſecularīū concurrāt, & ſubſtantiarū eorum gubernationes auaritiæ cā ſuſcipiāt. Decreuit igitur ſancta ſynodus, nemīnē deīceps eorū, hoc eſt nō epiſcopū, ſiue clericū aut monachū, cōducere poſſeßiones, aut miſceri ſecularibus procurationibus, niſi fortè q legibus ad minorū ætatū tutelas, ſiue ꝓcurationes inexcuſabiles attrahantur, aut cui ipſius ciuitatis epiſcopus eccleſiaſticarū rerū cōmiſerit gubernacula, uel orphanorum aut uiduarū quæ indefenſæ ſunt, aut earum perſonarū, quæ maximè eccleſiaſtico īdigēt adminiculo, ꝑp timorē Dei. Si quis uerò tranſgreſſus fuerit hæc ſtatuta, correctioni eccleſiaſticæ ſubiaceat.

Itē ex cōcilio Carthaginēſi primo Nicolaus epiſcopus Caſtilianis † *dixit.*

Qui clero annexi ſunt, ſecularium poſſeßionum procuratores non fiant.

CRedo placere ſuggeſtionem meam ſanctitati ueſtræ, & diſplicere uobis, ut qui ſeruiunt Deo, & annexi ſunt clero, accedant ad actiones [f] ſeu adminiſtrationes [g] uel ad procurationes do-

† Imo legendū eſt Nicaſius epiſcopus culuſitanus dixit, ut patet ī cōci. Carthaginēſi primo. capi. vj.

---

[a] Sicut. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, ſecundum Ioannem de Fantu.

[a] SIcut. Non pōt. Supra xvj. quæ. j. ne pro cuiuslibet. ex̄. de filijs presbyte. propoſuit. contra. vij. quæſtione j. illud. Sed plures poſſunt eſſe in eadē eccleſia, ſed tātum erit unus prælatus.

[b] Diuidere. Ita quod maneat. Sed ſi eſt eccleſia uel ꝓbenda abundans, de ea bene pōt epiſcopus facere plures eccleſias uel ꝓbendas, dum tamē eccleſiæ non ſint ſub eadē limitatione: ut xvj. quæſtione j. plures. ſicut de una prouincia fiūt plures, ut x. diſtinctio. lex Imperatorū. & 101. diſtinct. peruenit. & de duabꝰ eccleſijs fit una: ut extra de exceſſi. prælato. ſicut. ecōtra de una duæ, ut extra de eccle. ædifi. ad audiētiam. Ioan.

Eccleſia abundans ꝑ epiſcopū in plures diuidi poteſt.

[c] Cōductitijs. Hęc eſt iiij. pars q. ſecūdum Io. de Fant.

Presbyteri conductitij q dicuntur.

[d] PRæcipimꝰ. Conductitiis. Conductitios appellat eos, quibus ꝓ certo ꝑtio cōmittitꝰ cura animarū. hoc. n. eſt iniquum, ut extra ne præla. quoniā. alias ſi prælatus aliquis alicuius eccleſiæ habeat ſecū ſacerdotem ſub annuo cenſu, non eſt iniquum, & ſi peregre uadit, & pro certo pretio interim aliquem conducit. poteſt ergo quis conducere operas ſacerdotis alicuius, etiā uſq; ad ſeptennium. extra ne ꝓlati uices ſuas. c. quęrelam. Sed non regimen animarū, † ut extra eodem titulo. quoniam. Vel dic conductitios preſbyteros appellari uicarios quia ꝑ uicarios non debet quis regere eccleſiam, ut extra de cler. non reſid. c. quia nonnulli.

† [redacted]

† Vide q not. ſ. j. q. 3. in prin. §. his ita.

Vicarij cōductitij presbyteri dici poſſunt.

[e] QVod aūt. Hæc quæſtio expedita eſt ſupra xv. quæſt ij. in ſumma. Dicitur enim quis exercere ſecularia negotia tribus modis. Vno modo ſi aliquid ematur ut carius uendatur, & hoc non licet. De hoc tractatur lxxxviij. diſt. per totū. Quandoq; idē eſt, quod exercere cauſas ſeculares: & illud etiam nō licet clericis niſi pro certis perſonis. extra de poſtula. ca. j. Quandoq; idem eſt, quod eſſe procurator rerum ſecularium, ſiue adminiſtrator: nec illud licet clericis. extra ne cle. uel monachi. cap. ij. & capitulo, ſed nec. Quandoq; idē eſt, quod conducere poſſeſsiones à laicis. hoc nō eſt iter dictā eis clericis, qn̄ indigent: quia hoc etiā licet monachis, ut extra de decimis. dilecti.

Clerici an poſsit negotia ſecularia exercere.

[f] CRedo. Ad actiones. ſ. cauſarum.

[g] ſeu adminiſtrationes. ſ. rerum ſecularium.

Domo

morũ [a] ſeculariũ. Gratianus eṗs dixit, apoſtolorum ſtatuta ſunt, quæ dicũt, Nemo militãs Deo, implicet ſe negotijs ſecularibus. Proinde aut clerici ſint ſine actionibus domorum, aut [b] actores ſine officio clericorũ. Vniuerſi dixerunt: Hoc obſeruemus.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

De eodem.

CAN. II.

PLacuit ut epiſcopi, presbyteri, & diaconi, uel quicunque clerici non ſint conductores [c] aut procuratores neque ullo turpi uel inhoneſto [d] negotio uictum quærant, quia reſpicere debẽt ſcriptum eſſe: Nemo militans Deo, implicet ſe negotijs ſecularibus.

Itẽ ex epiſtola [†] Cypriani ad presbyteros & diaconos & plebem Furnenſem.

Seculariũ negotiorũ procurationẽ clerici nõ ſuſcipiant.

CAN. III.

CYprianus presbyteris, diaconibus, & plebi Furnis conſiſtentibus, ſalutem. Iampridem concilio epiſcoporum eſt ſtatutum, ne quis de clericis & Dei miniſtris tutorem [e] ac curatorẽ teſtamento ſuo nominauerit, quãdoquidem ſinguli diuino ſacerdotio honorati, & in clericorũ miniſterio cõſtituti, non niſi altari & ſacrificijs deſeruire, & precibus atque orationibus uacare debeant. Scriptum eſt enim: Nemo militans Deo, implicet ſe negotijs ſecularibus, ut poſsit placere ei, cui ſe probauit. [f] quod enim epiſcopi & anteceſſores noſtri religioſè conſiderantes, & ſalubriter prouidentes, cenſuerunt ne quis decedens ad tutelam uel curam clericũ nominaret: ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione [g] eius celebraretur. Neque enim ante altare Dei merẽtur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros uolunt auocare.

Item ex eadem.

Non licet clericis mollitijs & ſecularibus rebus obligari.

CAN. IIII.

MOllitijs [h] & ſecularibus rebus, laqueiſq; obligari non debent, qui diuinis rebus & ſpũalibus occupati ſunt: nec ad terrenos & ſeculares actus uacare.

Item ex eadem.

Secularibus negotijs clerici non alligentur.

CAN. V.

SI qui [i] in eccleſia domini ad ordinationem clericorum promouẽtur, in nullo ab adminiſtratione diuina auocentur, nec moleſtijs & ſecularibus negotijs alligentur: nec ab altaribus & ſacrificijs recedant, ſed die [k] noctuque cæleſtibus rebus & ſpiritualibus ſeruiant.

Item ut ſupra Cyprianus.

De eodem.

CAN. VI.

SAcerdotium [l] religioſè decretũ & neceſſariè factum ſeruetur [m] a nobis, ſimul & cæteris fratribus detur exemplum, ne quis ſacerdotes & miniſtros Dei altari eius & eccleſiæ uacantes, ad ſeculares moleſtias deuocet. Obſeruari decætero poterit, ne quis ultra hoc faciat circa perſonam clericorum, ſi quod factum eſt, fuerit uindicatum.

QVAESTIO IIII.

QVòd uerò [n] *fulgidis & claris ueſtibus eis ornari non liceat, in ſeptima ſynodo iubetur, in qua ſic ſtatutum eſt.*

2. Timo. 2.a.

[a] Domorum. Id eſt, familias laicorum, ut procurent laicorum familiã in uictu.

[b] Aut. Non intelligas quod eis detur optio: ſed iſtud aut, ponitur continuatiue. ſic ponitur lxxxviij. diſt. cõſequens. & xlv. di. diſciplina. Ioã. de Fantu.

[c] PLacuit. Cõductores. ſ. ſci. ſ. ut ipſi p̃ſtent tributum & uectigal. eccleſia enim nõ debet recipere poſſeſsiones grauatas tributis: imo ſi hẽt, deferet eas, ut x. q. ij. hoc ius. §. item prædium. Vel appellat hos cõductores, qui aliquid cõducunt, ut alijs carius locẽt. Et eſt ſimile. C. loca militis.

† Habetur cõcil. iij. c. xv.

2. Timo. 2.a

[d] Inhoneſto. Quia honeſto poſſunt, ut xcj. di. clericus uictum.

[e] CYprianus. Tutorem. Tutelam teſtamentariã non recipiẽt clerici, ſed legitimam poſſunt, ſi uolunt, ſed non cogũtur recipere eam. De hoc notaui decimaſexta, quæſt. prima. gñraliter. & lxxxvij. diſtinc. peruenit.

Clerici an poſsint eſſe tutores

[f] Probauit. Id eſt, deuouit.

[g] Pro dormitione. i. morte. Nunquid ergo talis eſt excommunicatus? non: ſed ideo fit, quia impœnitens decedit. Dicunt tamẽ quidã hoc eſſe dictum ad terrorẽ, ut extra de rap. ſuper eo. & de torpea. cap. j.

[h] MOllitijs. i. delicijs.

[i] SI qui. Vnde tunc non poſſunt uocari in ius. ff. de in ius uo. l. ij.

[k] Sed die. Horis tamen interpollatis. ſic ſumit xxxvj. diſ. ſi quis uult. & ff. de condit. & demon. ſi quis ita. ubi dr̃, q̃ ſi alicui taliter legatũ eſt ut cum filijs habitet, nõ requiritur quod quolibet momento ſit cũ eis. [1]

[1] Delicijs. [redacted]

2. Timo. 2.a

[l] SAcerdotiũ. Id eſt, cõſtitutio de ſacerdotibus.

[m] Seruetur. Hęc ſunt uerba conſtitutionis uſq; ad illum locum obſeruari.

[n] QVod uero. Nota q̃ uſus ueſtium nõ deſpicitur, ſed abuſus. ſ. iactãtia & uoluptas: quia in uictu nõ refert, quis, uel quid, uel quantum comedat, dũmodo non guloſe ſumat: ut xlj. diſt. quiſquis. & cap. deliciæ: idem dico in ueſte, ut xlj. diſtin. parſimoniã. & hic in capitu. primò. Poſſunt

[1] Ad idẽ ff. de an. leg. l. Meuia. i pri. & §. j. & ſic ẽt nota. 21. diſ. ſacroſancta. unde & ſi per quatuor mẽſes ſeruiat, totus anni reditus conſequi ut [illegible] ff. de ann. leg. à mulis. Io. de Fant.

[redacted]

Corripiantur clerici, qui unguentis, & claris ueſtibus & fulgidis laſciuiunt.

CAN. I.

OMnis iactātia & ornatura [a] corporalis, à ſacrato ordine aliena eſt. eos ergo epiſcopos uel clericos, qui ſe fulgidis & claris ueſtibus † ornant, emendari oportet. quòd ſi in hoc permanſerint, epitimio [b] contradantur. ſimiliter & eos qui unguentis [c] unguntur. Quoniam uerò radice amaritudinis exorta, contaminatio facta eſt in eccleſia catholica Chriſtianos calumniantium hæreticorum: hi, qui hanc receperunt, non ſolùm imaginarias [d] ſcripturas abominati ſunt, ſed etiam omnem reuerentiam repulerūt, eos, qui religiosè ac piè uiuūt offendentes: ac per hoc completur in eis, quod ſcriptum eſt: Abominatio eſt peccatori Dei cultus. Igitur ſi inuenti fuerint deridētes eos, qui uilibus & religioſis ueſtibus amicti ſunt, per epitimium † corrigantur.

Priſcis enim temporibus, omnis ſacratus uir cum mediocri aut uili ueſte conuerſabatur. omne quippe, quod non propter neceſsitatem [e] ſuam ſed propter uenuſtatem accipitur elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Baſilius: ſed neque ex ſericis texturis ueſtem quis uariatam induebat, neque apponebat uariorum colorum ornamēta in ſummitate [f] ueſtimentorum. audierant enim, quia qui mollibus ueſtiuntur, in domibus regum ſunt.

Item ex octaua ſynodo.

Clerici ſiue in itinere ambulantes, ſiue alibi degentes, congruis ueſtibus ſibi utantur.

CAN. II.

NVllus eorum, qui cō numerantur in clero, ueſtimentum indecēs habeat, ſiue in ciuitate degens, ſiue in itinere [g] ambulans, ſed ſtolis [h] utatur, quæ conceſſæ ſunt clericis. Si uerò quis tale quid fecerit: per unam [i] hebdomadā ſuſpendatur.

Item Zacharias papa.

Non ſecularibus ueſtibus, ſed ordini ſuo conuenientibus clerici utantur.

CAN. III.

EPiſcopi, presbyteri, diaconi ſecularibus indumentis nō utanẽ, niſi (ut cōdecet) tunica ſacerdotali [k] ſed neq; dū ambulauerint in ciuitate, aut in uia, aut in plateis ſine operimēto [l] præſumāt ambulare, p̄terquā ſi in itinere longo tēpore ambulauerint: quia ſicut mulier orās in eccleſijs nō uelato capite, deturpat caput ſuū (iuxta apoſtolicam uocem) ita ſacerdos ſine operimento deturpat ſacerdotium ſuum, quod ſi temerè præſumpſerit contra ſtatuta agere, cōione priuetur, donec quæ ſtatuta ſunt, adimplere maturet. 1.Cor.11.d

Item Leo papa.

Extra domos ſine proprio ornatu, ſacerdotes non appareant. CAN. IIII.

SIne ornatu ſacerdotali, extra domos ſacerdotes apparere nullo modo conuenit, ne (ut aliquis ſecularium) [m] iniurias patiantur. contrarius deniq; inuentus aut deſinat, aut canonicæ ſubiaceat diſciplinæ.

Item Innocentius papa ſecundus.

De eodem.

Careant beneficijs eccleſiaſticis, qui corrigi ab epiſcopis contemnunt. CAN. V.

PRæcipimus ut tā epiſcopi, quàm clerici in ſtatu mentis, in habitu corpo-

---

Veſtes ſerantur ſecundū regionis cōſuetudinē

Poſſunt ergo clerici ſecūdum cōſuetudinē regionis, pretioſis ueſtibus uti, ut conformēt ſe moribus eorum, inter quos uiuunt & ne uileſcat dignitas clericalis: ar.lxxx.di.epiſcopi. ſed rubeis & uiridibus pānis non utentur, oēs deſuper habebūt clauſas ueſtes. extra de uita & honeſt.clericorū. Clerici purpuram & cendatū poſſunt ferre. Nā ueſtis domini purpurea fuit. nec tenet illud quod legitur extra de uita & hone.cleric. ſtatuimus. qa non fuit per uſum utētium approbatū, ſicut nec illud Grego.vij. extra de appell. meminimus. Grego.tamen dicit, quod ſi cultus pretioſarū ueſtiū non eſſet in culpa, ſermo Dei nō tam manifeſte exprimeret, quod diues indutus purpura & byſſo deſcendit ad inferos. de pœnitētia. di.iij.c.cauendū. ſ; illud nō obſtat, qa ſine charitate erat. nā propter diuitias quis non dānaret. xxx. diſtin. c.hæc ſcripſimus.

Pannis rubeis & uiridib. non utant clerici.

[illegible]

Prouer.15

† Id eſt, mulctato re.

a OMnis iactātia. Ornatura. q̃ ſit cauſa uoluptatis. alias ſecus: ut xlj. di. parſimonia. & c. deliciæ.

Epitimiū quid ſignificat.

b Epitimio. id eſt, ſuſpenſioni unius ſeptimanæ: ut j.c. proxi. Vel epitimium dicitur increpatio uel eſt genus pœnæ.

c Qui unguentis. Non propter ægritudinē, ſed ut melius redoleant propter uoluptatem, quod non licet. xcij. di. cantantes. & de conſec diſt. iij. cap. peruenit.

d Imaginarias. in qbus imaginamur & reſpicimus con

Mat.11.b

ditionē noſtram.

e Neceſsitatem. id eſt commoditatē & honeſtatē. [1]

f In ſummitate. i. in limbo.

g NVllus. In itinere. Niſi fuerit iuſta cā timoris. extra de uita & honeſt.cleri.cap.clerici.

h Stolis. id eſt, ueſte talari, ſup pellicio, uel cappa.

i Per unam. Nota de ſuſpenſione unius ſeptimanæ. ſic de conſec. diſt. ij. ſi quis per ebrietatem. & v.q.ij.c. præſenti.

k EPiſcopi. Sacerdotali. i. talari: ut xxiij. diſtin. c. non liceat.

l Operimento. id eſt, ſine cappa, uel pallio.

m SIne ornatu. Secularium. Ero uidet, quod qui uerberat tales non ſit excōmunicatus. extra de ſenten. excō. in audiētia. ſed hoc nō eſt uerum, ut notaui xvij. q. iiij. capit. quiſquis. Ioan. de Fano.

PRæcipimus. Suum

[1] Bene dicit: nam ſi ſolum neceſsitatē attendas, pellis caprina ſufficeret. qd' non eſt uerum xlj. di. par ſimoniā. §. ul. ſecūdum Ioā. de Fau.

ris Deo & hominibus placere ſtudeant,& nec in ſuperfluitate ſciſſuræ,aut colore ueſtium,nec in tonſura,intuentium (quorũ forma & exemplum eſſe debent) offendant aſpectum ſed potius quod eorũ deceat ſanctitatẽ.quòd ſi moniti ab eis † emendare noluerint, eccleſiaſticis careant beneficijs.

QVAESTIO V.

Qvum uerò [a] epiſcopũ relinquere, et ab officio ſuo diſcedere,atq; ad ſecularem iudicem confugere,nulli licet.

Vnde in Agathenſi concilio legitur.

Clericus ad iudicem ſecularem confugiens,de communione eccleſiæ depellatur.

CAN. I.

PLacuit ut clericus ſi relicto officio propter diſtrictionem ad ſecularem iudicem fortaſſe confugerit,& is,ad quem recurrit,ſolatiũ ei defenſionis impenderit,cum eo de eccleſiæ communione pellatur.

Item ex concilio Antiocheno.

Presbyter uel diaconus ab epiſcopo depoſitus imperatorem non adeat.

CAN. II.

SI quis à proprio epiſcopo depoſitus presbyter uel diaconus, aut etiam à ſynodo quilibet epiſcopus fuerit exauthoratus,moleſtiam imperialibus [b] auribus inferre non præſumat, ſed ad maiorum epiſcoporũ ſynodum ſeſe conuertat; & quæ ſe putat habere iuſta, in eorum cõcilio alleget, atq; ab his de ſe expectet quæ fuerit deprõpta ſententia: quòd ſi deficiens puſillanimitate hoc noluerit facere,ſed importunus fuerit Imperatori, huiuſmodi nullam ueniã [c] habere, neq; locũ ullius aſſertionis ſuæ,nec ſpem recipiendi gradus habeat in futurum.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto.

Non defenſetur ab aliquo qui epiſcoporũ iudicio dãnatur.

CAN. III.

SI quis cuiuslibet honoris clericus iudicio epiſcoporum pro quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum ſiue ab eccleſijs,quibus præfuit,ſiue à quolibet homine defenſari,interpoſita pœna [d] damni pecuniæ, atq; honoris, quo nec ætatem [e] nec ſexum excuſandum eſſe præcipimus.

Item ex concilio Arelatenſi tertio.

Communione priuetur,qui eccleſiaſtica diſciplinæ regulam fugientem defenſare præſumit.

CAN. IIII.

SI fortè aliquis clericorum regulã diſciplinæ eccleſiaſticæ ſubterfugiens fuerit euagatus, quicunque eum ſuſceperit, [f] & illum pontifici ſuo non reconciliauerit, ſed magis defenſare præſumpſerit eccleſiæ communione priuetur.

Item ex concilio Martini Papæ.

Spe reconciliationis careat,qui ab epiſcopis condemnatus Imperatorem adierit.

CAN. V.

SI quis epiſcopus,presbyter, aut diaconus excõicatus in cõcilio iniuſtè ſe quæritur cõdemnatũ,ad maiorũ epiſcoporum conciliũ reuertatur:ut eorũ inquiſitionẽ & iudiciũ expectãs,ſi quas ſe iuſtas cauſas hr̃e putat,illis exponat,ſi autẽ contẽpſerit,& importãs ſe palatio [g] aures principum inquietare uoluerit, hic ad nullam ueniam poterit peruenire, neque ſpẽ futuræ reconciliationis habebit.

Item Greg.Conſtantino Auguſto. †

Epiſcoporum cauſæ coram principibus examinari non debent.

CAN. VI.

SI epiſcoporum cauſæ mihi commiſſorũ apud pijſsimos dominos aliorum

[a] Qvũ uero. Hæc qõ determinatur xj.q.j. cap. placuit. & in cap. quicunque.& cap. inolita.

[b] SI quis à proprio. Imperialibus.ab Imperatore non poteſt peti cognitio publicorũ iudiciorũ: ſed epiſcopale iudiciũ põt peti ab eo. xj.q.j.cap.placuit ut quicunq;.

[c] Nullã ueniam. Idem eſt in eo,qui excõicatus celebrat.xj.q.iij. ſi qs epiſcopus.idem in eo qui tranſit ad aliã eccleſiã authoritate ꝓpria. vij. q.j.c.ſi qs pſbyter.

[d] SI quis cuiuſlibet. Pœna. Argumen.pœnam pecuniariam poſſe infligi ab eccleſia.xxiiij. diſt.quáquã. xviij.diſt.quoniam quidem.xvj. q.j. c.ſtatuimus.& q.vj.cognouimus. & xxiij. q. v. cap. de Liguribus.

[e] Nec ætatem. dũmodo ſit capax doli, ut de conſec.di. iiij.c.eos. extra de deli pu.c.j. B.

[f] SI forte.Suſceperit. ad defendendum.

SI quis epiſcopus. CASVS. *Statuit Martianus papa in hoc c. qḋ ſi eps̃ uel alius clericus conqueritur ſe iniuſte dãnatũ recurrat ad cõciliũ epõrũ,& ibi ſi quas habet innocẽtiæ cãs, alleget. ſi autẽ noluerit ad principẽ recurrere,nullam ſpẽ futuræ reconciliationis habebit.*

[g] Palatio. Nullus enim eps̃ uel præſbyter ſine cõſcientia aliorũ epõrum ibi ad imperatorem.xxiij.q.viij.c. ſi quis epiſcopus.

SI epiſcoporũ. CASVS. *Quidã epi,cũ ſuas cauſas corã apoſtolico tractare deberent, refugiũ habebãt ad iudices ſeculares,quod Gregor.ſuis peccatis deputat. De hoc tamen referẽdo gratias deo, ſcribit Conſtantino imperatori, dicens, quod niſi epi cito ad eũ uenerint, canonicã diſtrictionem in eos exercebit.*

Gratias

† Aliàs ab epiſcopis.

† Imo Conſtantiæ Auguſtæ uxori Mauritij, ut patet ĩ epiſtola 34. lib.4. c.78. epiſtolarum Gregorij.

Tribulatus agere debet gratias deo.

Gratias ago. Nõ de facto ipſorũ: quia ipſi peccãt. ſed pro pœna quam ego ſuſtineo: ſicut Iob egit gratias Deo pro ſua pœna, nõ pro perſecutione malorũ, cũ ſic dixit: Sit nomen dñi benedictũ. Vidam epiſcopus.

ea. non eſt. & c. ita ergo. & c. ſi peccatum. Alia cauſa eſt, propter idololatriam. ſicut enim conceſſum fuit ut hoſtias Deo immolarẽt, ne eas offerrẽt dæmonib*, ſic potius permiſſum fuit ut per Deũ iurarẽt, quã p creaturas, ne inciderẽt ĩ crimẽ idololatriæ: ut j. e. cõſidera. Forma autẽ iuramenti, alia fit ſolo ſermone: alia fit interuẽtu alicuius rei ſacræ. Illa q̃ ſolo ſermone fit, ſcd̃m tria tẽpora triplex inuenitur. Aliter enim iurabãt in ueteri lege. aliter in primitiua eccleſia: aliter hodie. In ueteri lege iurabatur. Viuit Dominus: Viuit anima mea: hæc addat mihi dominus: ut j. e. & iurabũt. In primitiua eccleſia iurabaẽ, teſtis eſt mihi Dominus: teſtis eſt mihi conſciẽtia: hoc dico corã Deo: ut j. ca. ſi peccatũ. Hodie iuratur, p Deũ. & ſic me Deus adiuuet: ut xxxv. quæſt. vj. de parẽtela. Pœna periurij ẽ, ſicut de alijs mortalibus: ut j. ea. q. c. ult. & fit ĩteſtabilis: ut j. e. q. v. paruuli. huic aũt quæſtioni propoſitæ breuis daẽ ſolutio: quia iuramentũ nõ eſt præſtandũ, niſi in dubijs & neceſſarijs, cum pigri ſint homines ad credendum: ut j. e. ita. & c. peccatum eſt.

Iuramẽti forma.

Iuramenta legis ueteris.

Iuramenta primitiuæ eccleſiæ.

Matt. 5. f

Iacob. 5. e

Pœna periurij.

[illegible]

Caſ. 575.

In ſuperiori cã tractatũ eſt de obedĩẽtia clericorũ erga ſuos epõs. Sed quia quãdoq; quis iurat ſe ſuo prælato nõ obedire: ideo Gratianus hãc xxij. cãm ſubnectit: in qua de iuramento tractat, & de mandato. & quot comites iuramentũ habeat. quæ ut melius appareant, proponit thema, de quo quinque elicit queſtiones.

Quod iuramentum. Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes: in quarũ prima probaẽ per x. ca. quod poſſumus iurare p re licita & ex cauſa: alias non. Secunda ibi, Quæritur quis. Tertia ibi, Ex p̃miſsis. Quarta ibi, Sed quæriẽ. Quinta ibi, Periurij. Ioannes de Fant.

b Quod iuramentum. Ad intelligẽtiam ſequẽtiũ, uidẽdum eſt quid ſit iurare, & quid iuramentũ, quæ cauſa inſtitutionis iuramenti, & quæ ſit forma iuramenti. Iurare eſt aliquid Deo teſte dicere. Iuramẽtũ eſt uox ipſius iurantis: uel act* ipſe, uel ipsũ quod iuratur. Cauſa ĩſtitutionis una eſt, pp infirmitatẽ hominũ de facili dubitantiũ. cũ enĩ uolumus aliquib* perſuadere qđ eis utile eſt, & nõ credunt ſimplici uerbo, permittitur nobis iurare: ut j.

Iurare q̃d ſit.

Iuramentum duplici cauſa ẽ inſtitutũ.

patrocinijs † diſponuntur: infelix ego in iſta eccleſia quid facio? ſed ut epiſcopi mei me deſpiciãt, & contra me refugiũ ſeculares iudices habeãt: omnipotẽti Deo gratias ago, a peccatis meis deputo: hoc tamen ſuggero breuiter: quia aliquantulũ expecto, & ſi ad me uenire diſtulerint, exercere in eos diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

CAVSA XXII.

Quidã epiſcopus iurauit falſum, qđ putabat uerũ: quo coperto archidiaconus eius iurauit ſe nunquã p̃ſtaturũ ei obediẽt ã. Cõpellitur archidiaconus ab epiſcopo, ad exhibẽdã ſibi cõſuetam reuerẽtiã. accuſaẽ epiſcopus de duplici periurio, & de eo q falſum iurauit, & quia archidiaconum ad peierandum compulit.

1 Primò quæritur an iuramentum ſit præſtandum, an non?

2 Secũdò, ſi ſit periurus qui iurat falſum, quod putabat uerum?

3 Tertiò, ſi licuit archidiacono denegare epiſcopo conſuetã obediẽtiam?

4 Quartò, ſi cõſtiterit eſſe illicitũ q iurauit archidiaconus, an ſit ſeruãdũ?

5 Quintò, ſi cõſtiterit illud ſeuandum eſſe, an epiſcopus ſit reus periurij, qui contra iuramentum archidiaconũ ſuum iure compellit?

QVAESTIO I.

a *Quòd iuramentũ* b *præſtãdũ nõ ſit, authoritate canonicæ ſcripturæ pbatur. Ait enim Chriſtus in Euangelio diſcipulis: Sit ſermo ueſter, Eſt eſt: Nõ nõ:* c *qđ autẽ amplius eſt, à malo* d *eſt. Itẽ Iacobus in epiſtola ait: Ante oĩa fratres mei nolite* e *iurare omnino. utraq; authoritate iuramentũ prohibemur p̃ſtare. Sed aliud eſt ad iuramentũ ſpõte accedere, aliud uel ad aſſerendã innocentiã ſuã, uel ad fœdera pacis conſeruanda, uel ad perſuadendum auditoribus qñ pigri ſunt credere qđ eis utile eſt, iuramẽtum offerre. primum prohibetur, ſecundum conceditur: nõ enim iurare omnino peccatum eſt.*

Vnde in concilio Toletano octauo legitur.

Iuramentum pro fœdere pacis eſt faciendum.

CAN. I.

Omne quod f in fœdere pacis uenit, tunc ſolidius conſiſtit, cum iuramenti hoc interpoſitio roborat. Sed & omne, quod amicorum animos conciliat, tunc

c Eſt eſt, Nõ nõ. ideo fit geminatio, ut referatur ad os, & ad cor. ut extra de iureiur. c. et ſi xp̃s. & negatio duplex hic nõ inducit affirmationẽ: licet ſit arg. contra ff. de uerb. ſig. duobus uerbis.

d A malo. Ab incredulitate. ſ. illius cui iuraẽ: ut extra de elec. ſignificaſti

e Nolite. Sic tñ remouet ĩdiſcretum iuramẽtũ, uel uult dicere, q non pro qualibet re ſit iurãdũ: qa nõ pro utili: ut ij. q. v. ſi qs Io.

f Omne qđ. Iſtẽ quatuor hic

fidelius durat, cum eos ſacramenti uincula ligant. omne enim quod teſtibus aſtipulatur, uerius conſtat cum id iurationis adiectio affirmat. quòd & ſi teſtis deficiat, [a] innocentis fidem ſola iuriſiurandi taxatio [b] manifeſtat.

Item Aug. ſuper epiſtolam ad Galatas.

Iuratio non eſt prohibenda, nec tanquam bonum appetẽda.

CAN. II.

NOn eſt contra præceptum Dei iuratio, quæ à malo non iurantis eſt, ſed increduli à quo iurare cogitur. Nam hic intelligitur ita dominũ prohibuiſſe à iureiurando, ut quantum in ipſo eſt [c] quiſque non iuret: quod multi faciunt, in ore habentes iurationem tanquam magnum & ſuaue aliquid. Nam utique Apoſtolus nouit præceptũ domini, & tamen iurauit. Non enim audiendi ſunt [d] qui has iurationes eſſe non putant. quid enim facient de illa iuratione, Quotidie morior per ueſtram gloriam fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu domino noſtro: quã Græca exemplaria manifeſtiſsimam iurationem eſſe oſtendunt. Prohibemur ergo iurare cupiditate aut dilectione iurandi. quamuis enim iuramentum amplius ſit, quàm eſt eſt, uel non non, & ideo à malo ſit: non tamen eſt à malo tuo, ſed à malo infirmitatis aut incredulitatis eorum, qui non aliter mouentur ad fidem.

Item Augu. in epiſtola ad Publicolam. †

Peierare peccatum eſt, non iurare.

CAN. III.

IN nouo teſtamento dictum eſt, ne omnino iuremus: quod mihi quidem propterea dictum eſſe uidetur, non quia iurare peccatum eſt, ſed quia peierare [e] immane peccatũ eſt: à quo longe nos eſſe uoluit, qui omnino ne iuremus commonuit.

Idem. †

In neceſſarijs uerum iurare, peccatum non eſt.

CAN. IIII.

VT noueritis uerum iurare non eſſe peccatum inuenimus & apoſtolum Paulum iuraſſe: Quotidie morior per ueſtram gloriam fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu domino noſtro. Per gloriam ueſtram, iuratio eſt. non enim ſic ait, per ueſtram gloriam morior, quaſi ueſtra gloria me faciat mori: quomodo ſi diceretur, per uenenũ, per gladium, per beſtiam, per inimicum mortuus eſt, intelligeretur faciente inimico, faciente ueneno mortuus eſt.

Idem de ſermone domini. †

Nec tanquam bonum appetendum, nec tanquam malum iuramentum eſt euitandum.

CAN. V.

ITa ergo præcepiſſe dominum intelligitur ne iuraretur, ne quiſquam ſicut bonum [f] appetat iuſiurandum, & aſsiduitate iurandi, ad periurium per conſuetudinem [g] delabatur. Quapropter qui intelligit non in bonis, ſed in neceſſarijs iurationem habendam, refrænat ſe quantum poteſt, ut nõ ea utatur, niſi neceſsitas cogat, uidelicet cũ uidet pigros eſſe homines ad credendum, quod eis utile eſt credere, niſi iuratione firmetur. Ad hoc utiq; pertinet, quod ſic dicitur: Sit autẽ ſermo ueſter, eſt, eſt, nõ, non. Hoc bonum eſt & appetendũ. Quod autem amplius eſt, à malo eſt. Id eſt, ſi iurare cogeris, ſcias de neceſsitate uenire infirmitatis eorum, quibus aliquid ſuades, quæ infirmitas utique malum eſt: unde nos quotidie liberari precamur cum dicimus: Libera nos à malo. Itaque non dixit, [h] quod autem amplius eſt, malum eſt. Tu enim malum non facis, qui be-

---

hic ponit caſus, in quibus poteſt iurari. ſunt & alij quos habes ij. quæ. v. in princi. & xxviij. diſtinc. de Syracuſanæ. & extra de iura calum. c. j. extra de electio. ſignificaſti.

[a] Deficiat. ſupple & reus ſit infamatus: alias deficiẽte accuſatore non cogit ſe reus expurgare, niſi fuerit infamatus, ut vj. queſtione ultima. qđ autem. licet quidã uoluerit dicere cõtra. C. de reb. creditis. in bonæ. & hęc dictio ſola, excludit hic uulgarem ꝓbationẽ, [i] ſed non excludit numerum compurgatorum.

[b] Taxatio. i. impoſitio iudicis, eſt. n. taxare, modus iurandi. extra de purga. ca. c. cum in iuuentute. Io.

[c] NOn eſt cõtra. In ipſo eſt. j. eadem. ſi peccatũ. xj. q. iij. anteceſſor. Io.

[d] Audiendi ſunt. Imo eo ipſo ꝙ nolũt iurare, ſunt habendi hæretici, extra de hæret. excõmunicamus. & ca. ad abolendam. §. ſi qui. quidam enim nimis faciles ſunt ad iurandum: quidã metu diuini numinis uſq; ad ſuperſtitionẽ ꝑueniunt, ut ff. de condi. inſtitu. quæ ſub conditione. Io.

[e] IN nouo. Sed quia peierare. arg. ꝙ quãdoq; prohibet aliquid non ꝓp ſe, ſed ꝓpter aliud qđ inde ſequi põt. [a] xj. q̃ſtio. iij. nolite. & xxxvij. di. ideo. inſtitu. ui bono rapt. §. ſed nedum talia. xlj. diſt. quiſquis. xij. quæſt. j. habebat. ij. q̃õ. vij. præſumunt. xxiij. q. iij. Deus. ubi aliqđ prohibet propter ſuum contrarium. ſicut hic.

[f] ITa ergo. Bonum. arg. qđ bonũ prohibet ꝓpter cõſequẽs malum, ut xxj. diſtin. denique. uitia enim uicina ſũt uirtutibus, ut xlj. diſtin. cap. ſæpe.

[g] Conſuetudinẽ. aſsiduitas enim facit aliquid eſſe peccatum quod alias nõ eſſet, ut xxv. di. crimis appellatio.

[h] Nõ dixit. Vim ergo debemus facere in uerbis ſecũdũ ius ut viij. diſt. ſi conſuetudinem. & ff. de uerb. obliga. ſi quis ſtipulatus.

Tu ma

---

[i] Quæ aliena debet eſſe à ſacro ordine. 2. q. 5. monomachiã.

Iurare nolens ẽ habẽdus hæreticus.

1. Co. 15. d

Mat 5. f

[a] Ar. contra. xxiij. q. v. de occidendis.

† Epiſto. cliiij.

† li. j. to. mo iiij.

Matt. 5. f

Matt. 6. h

ne uteris iuratione.

Item Auguſtinus in ſermone domini in monte, libro ſexto. †

Iurare non eſt peccatum.

CAN. VI.

Tu malum non facis, qui bene uteris iuratione, quæ & ſi non bona, tamen neceſſaria eſt, ut alteri perſuadeas, quod utiliter [a] perſuades: ſed à malo eſt illius, cuius infirmitate iurare cogeris.

Itē Hieronymus ſuper Ieremiam. †

Per Deum iurare permittitur, ne per idola iuretur.

CAN. VII.

Et iurabunt, uiuit dominus, in ueritate & in iudicio & in iuſtitia, & benedicent eum oēs gentes, ipſumq; laudabunt. Quomodo ergo Euangelium iurare nos prohibet? Sed hic iuramētū [b] pro confeſsione [c] dicitur, & ad condemnationē idolorum, per quæ iurabat Iſrael: denique offendicula [d] auferuntur: & iuratur per dominum Deum, quodq; dicitur, uiuit dominus, in teſtamento ueteri: iuſiurādum eſt ad cōdemnationē mortuorū, [e] per quos iurauit omnis idololatra.

Itē Hieronymus ſuper Matthæum, lib. j. †

Infirmis iurare conceditur.

CAN. VIII.

Conſidera, quòd ſaluator non per Deū iurare prohibuit, ſed per cœlum [f] & terrā, & per Hieroſolymam, & per caput tuum, & hoc quaſi paruulis fuerat lege conceſſum, ut quomodo uictimas Deo immolabant, ne eas immolarēt idolis: ſic & iurare permitterentur per Deum, non quòd rectè hoc facerent, ſed ꝗ melius eſt [g] Deo id exhibere, quàm dæmonijs.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Excommunicetur clericus per creaturas pertinaciter iurans.

CAN. IX.

Clericum per creaturas iurantē [h] acerrimè eſſe obiurgandū: ſi perſtiterit in uitio, excommunicandum: inter epulas [i] uerò cantantem, ſupradictæ ſententiæ ſeueritate coercendum decernimus.

Item Pius papa.

Clericus deponatur, laicus anathematizetur per capillum, uel caput Dei iurans.

CAN. X.

Si quis per capillum [k] Dei uel caput iurauerit, uel alio modo blaſphemia contra Deum uſus fuerit, ſi in eccleſiaſtico ordine eſt, † deponatur ſi laicus, anathematizet.

Et ſi quis per creaturas iurauerit, acerrimè caſtigetur: & iuxta id, quod ſynodus dijudicauerit, pœniteat. Si quis autem talē hominem non manifeſtauerit, [l] non eſt dubium quin diuina condemnatione coerceatur. Sed ſi epiſcopus iſta emendare neglexerit, acerrimè corripiatur.

[a] *Quæritur quis maius reus teneatur, an ille, qui per Deum, an ille, qui ſuper ſacra Euangelia iurat? Huic quæſtioni Ioannes Chryſoſtomus reſpondet dicens.*

Non eſt maius per Euangelium, quàm per Deum iurare.

CAN. XI.

Si aliqua cauſa fuerit, modicum [m] uidetur facere, qui iurat per Deum: qui autem per Euangelium, maius [n] aliquid feciſſe uidetur. quibus dicendum eſt: Stulti, ſcripturæ propter Deum factæ ſunt, non Deus propter ſcripturas. [o]

[a] Tu malum. Quod uidelicet & ſi propter utilitatē alterius poſſum iurarē, multo magis propter meam: ut xxiij. q. v. ſi non licet.

[b] Et iurabūt. Sꝫ hic iuramētū. prima ratio.

[c] Pro confeſsione. Iurando enim per Deum, confitemur ipſum.

[d] Offendicula. Id eſt, idola, per quæ iurabant.

[e] Mortuorum. ſcilicet deorū. Io.

[f] Conſidera. Sed per cælum. licet per creaturas nō poſsim⁹ iurare, iuramus tamen per Euangeliū, quod eſt creatura: quia ibi tātū reſpect⁹ habetꝰ ad Deum. Ideo autē prohibetur iurari per eas, ne per cōtemptum earū peieretur: ut j. ea. §. ſed obijcitur. & ne uideatur numē eſſe ī eis. j. ea. §. ult.

[g] Melius eſt. Electiue ponitur, non cōparatiue. ſic xj. quæſt. iij. nemo peritorum.

[h] Clericū. Iurātem. ſine ſolennitate, tunc enim depoſitionē inducit, quādo ad ſolēnitatē iurat: arg. xxvij. diſtin. §. ultimo.

[i] Inter epulas. de conſec. diſtin. v. c. nullus.

[k] Si quis ꝑ capillū. ſecundum leges, qui iurat ultimo ſupplicio punitur. in authen. ut non luxurientur contra naturā. circa mediū.

[l] Non manifeſtauerit. Ar. quod aliquis cogitur accuſare: ut ij. q. vij. c. quapropter. xxiiij. q. iij. tā ſacerdos. j. q. j. c. q̄ſq̄s. Sed contra, nemo inuitus accuſarē cogitur. C. ut nemo inuitus agere uel accuſare cōpellatur. j. & furē nemo cogitur indicare uel accuſare. ff. de præſcrip. uerb. ſolent. Sed poteſt dici, quod iudicis officio cogi pōt, ſed non iure actionis. Illud tamē credo, quod denūtiare cogitur aliquis ſecundum communem opinionē. qđ notaui ij. q. j. ſi peccauerit.

Quæritur. Hæc eſt ſecunda pars qō. in qua quæritꝰ utrū ſit maius peccatum iurare per Deum, quàm per Euangelia. & hoc probat per duo capitula. qđ plus eſt iurare per Deum. Ioan. de Fant.

[m] Si aliqua. Modicum. quantum ad uulgares.

[n] Maius. j. ea. q. v. c. peierarꝰ. cōtra ſed illud de iudicio eccleſiæ, illud de iudicio dei. Vel dic qđ qui iurat ꝑ Deum nō ſolenniter, minus peccat, quā ꝗ ſolenniter per Euangeliū ſed ſi utrūque iuramētū eſt ſolēne, magis peccat, qui iurat per Deum.

[o] Propter ſcripturas. Hic patet, qđ æquæ obligatꝰ, qui iurat ꝑ Deū, ſicut qui iurat ꝑ Euāgeliū, ſed ſi per Deū iuraret pere. ij. q. j. ſi peccauerit. uel ſaltē dicere tali ꝑſonæ quæ poſsit prodeſſe, non obeſſe. j. e. q. v. hoc uidetur ſecundum Hug.

Iurat pro pter utilitatem.

† Imo li. j. Tomo iiij.

‡ Sub. qui ꝑ hoc dānabantur, & cōtemptibilēs habebantꝰ quia non credebat populus ipſos hre aliqđ numinis in ſe, ſicut prius quā dō iurabat ꝑ ipſos.

† In commē. ad ca. iiij. Iere. Iurare ꝑ creaturas non licet. Iere. 23. a

† In commenta. ad cap. v. Lege ciuili quomodo puniantur qui iurant.

Accuſare an quis cogatur.

Hoc intellige ſi teſtib⁹ poteſt eū cōuincere, alias debet tacere, & eum latenter corri-

† Ex iſto text. infertur qđ dignitas aggrauat delictū, & ꝑ cōſequēs pœnā. not. in l. preſbyteris. C. de epiſ. & cle. Cy. ī l. nemo. C. de ſum. trini.

Iurans ꝑ deum an plus obligetur quā iurās per euāgeliū.

Item Hieronymus.

Non ſolùm in altari uel reli quijs, ſed etiam in communi lo quela periurium caueatur.

CAN. XII.

HAbemus in lege Dei ſcriptum: Non peierabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in uanum. Ideo admonendi ſunt omnes, ut diligenter caueant periuriū non ſolum in altari, ſeu in ſanctorum reliquijs, ſed etiam in cōmuni loquela.

Item Iſidorus ſententiarum libro ſecundo.

Non prohibet Deus iurare, ſed peierare.

CAN. XIII.

NOn eſt contra Dei præceptum iurare: ſed dum iurandi uſum facimus, periurij crimen incurrimus.

Item Auguſtinus de uerbis Apoſtoli: ſermone xxviij.

Iuratio non eſt peccatum.

CAN. XIIII.

SI peccatum eſſet iuratio, nec in ueteri lege diceretur: Non peierabis reddes autem domino iuraméta tua. Nō enim peccatum nobis præciperetur.[a] Item non uobis dicimus nos, non iurare. Si enim hoc dicimus, mentimur. quātum ad me[b] pertinet, non iuro: ſed quantū mihi uidetur, magna neceſsitate compulſus, cùm uidero mihi non credi, niſi faciam: & ei qui mihi non credit, non expedire quod non credit, hac perpenſa ratione, & conſideratione librata, cum magno timore dico, coram Deo, aut, teſtis eſt mihi Deus, aut, ſcit Chriſtus quòd ſic eſt in animo meo & uideo quia plus eſt, id eſt, quia amplius eſt, quā Eſt eſt, Non nō: ſed hoc quod amplius eſt, à malo eſt, non iurantis, ſed non credentis.

3 *Ex præmiſsis colligitur, quòd iurare nō eſt peccatum, nō tamen tanquā bonum eſt appetēdum: ne conſuetudine iurandi labamur in periurium, ſed cùm dicatur procedere à malo nō credentis, uidetur quod & ſi iurare peccatum nō ſit, iuramētum tamē recipere malum ſit, ſed nōie mali non malitia ſed peccati pœna intelligitur. Ex pœnali.n. infirmitate incredulitas illa proceſsit, qua ad iurandum compellimur. Ipſum autem iurare ſicut peccatum non eſt, ita iuramentum ab aliquo recipere, malum non eſt.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Publicolam. †

Iuramentum accipere non prohibemur.

CAN. XV.

QVamuis dictum ſit ne iuremus, nuſquam me in ſcripturis ſanctis legiſſe memini ne ab aliquo iurationem recipiamus.[c]

4 *Sed quæritur an ſit utendum fide eius, qui per dęmonia iurat?*

De his ita ſcribit Augu. ad Publicolā. †

Licet uti fide eius, qui ut eam ſeruet, per dæmonia iurat.

MOuet te utrum eius fide utēdum ſit, qui ut eam ſeruet, per dæmonia iurauerit. ubi te uolo prius conſiderare, utrū ſi quiſpiam per deos falſos iurauerit ſe fidē ſeruaturum, † & eam non ſeruauerit, non tibi uideatur bis[d] peccaſſe. ſi enim tali iuratione promiſſam ſeruaret fidem, ideo tamen peccaſſe iudicaretur, quia per deos falſos iurauerit ſe fidē ſeruaturū: illud autē nemo reprehenderet, quia fidem ſeruauit. nūc uerò, quia & iurauit per quos non debuit, & contra pollicitam fecit fidem

---

Iuraret non ſolenniter, & per Euangelium ſolēniter: uel ecōuerſo magis eſt obligatus quo ad eccleſia ſolēniter iurās, ſed quantū ad Deū æqualiter. extra qui cler. uel uo. rurſus. Sed obijcit, quanto ſanctius eſt per quod iurat, tanto magis eſt pœnale periuriū, ergo magis obligatoriū: ut j. eo. mouet. ſed illud intelligo cum iurat illicitè, & habet reſpectus ad ſolā creaturā. Hic patet, quod nō eſt licitū iurare per creaturas, niſi in iure exprimat, qđ poſsit ſicut p Euāgelium, per altare per crucem. j. ea. habemus. & v. q. v. qui peierat. & j. e. ſi aliqua. & per ſalutē principis: ut j. q. vij. quoties. Secundū leges tamē uidet, quod poſsit iurari per creaturas: ut. ff. de iureiuran. l. ij. §. ulti. & l. qui per ſalutem. Sed per mēbra dei non eſt licitū iurare: ut in authen. ut nō luxurientur homines cōtra naturam. colla. vj. circa medium.

Leu. 19. b

Leu. 19. b Matth. 5.

a SI peccatum. Præciperet. quia non eſt peccatū, quod De⁹ uult ſine lege[1] ut xxvj. di. c. deinde. & qui peccat legis authoritate, non peccat: ut xxiij. q. iiij. qui peccat.

[1] Ad hoc xxxiij. q. v. uoluit. in fine.

b Ad me. ſicut dicit canon, quod aliquis dicitur mutari potius quā mutare. vij. q. j. mutationes. & ca. ſcias.

Ex præmiſsis. Hæc ē tertia pars q. in qua quæritur utrum ſit peccatū recipere iuramentum ſi dubitat: & probat quod non, per capi. ſeq. Ioā. de Faut.

c QVamuis. Recipiamus. niſi cū ſcimus aliquem falſum iuraturum,[2] tunc enim prohibemur recipere iuramentum: ut j. ea. q. v. qui exigit. uel cū ſcimus aliquē cito poſſe labi in periuriū: ut extra de coha. cle. clericos. Et eſt hic argu. quod eo ipſo eſt aliquid licitū, quod nō eſt prohibitū: ut xxvij. q. ij. lex diuinæ. xxviij. q. j. iam nunc. Item arg. q antecedens eſt licitum, nō tamen cū ſequens. ſic xxiij. q. j. quid culpatur. in fine.

[2] Iuramentū nō eſt recipiendū ab illo quem [illegible] mus falſum iuraturum.

[3] Item & cū ſcio ueritatē, ſed ex odio exigo iurationē. C. de iur. calum. authē. ī hoc ſacramento. Lan.

Sed quærit. Hæc eſt quarta ps quæſtio. in qua quæritur ſi ſit credendū fidei eius, qui per dæmonia iurat? & probat quod ſic, p ca. ſeq. Io. de Fan.

d MOuet te. Bis. Plus enim peccat, qui in duobus peccat, quam qui in uno. xiij. diſtin. c. j. Sociat.

† Epiſto. cliiij.

† Tom. ij. ī princ. dic. epiſto. cliiij.

† Tenet enim ſeruare iuramentū licet peccet ſecundū Alexā. de Imo. & moder. in l. ait prætor. §. iurari. in fi. §. ff. de iureiurā.

quod non debuit: bis utique peccauit. ac per hoc qui utiẽ fide illius, quem conſtat iuraſſe per falſos deos, & utitur non ad malum, ſed ad bonum & licitum non peccato illius ſe ſociat, [a] qui per dæmonia iurauit: ſed bono pacto eius, quo fidem ſeruauit. neque [b] enim hic eam fidem dico ſeruari, qua fideles uocantur, qui baptizantur in Chriſto. Illa enim longè alia eſt, longeq́; diſcreta à fide humanorũ placitorum, atq; pactorum.

Veruntamen ſine ulla dubitatione minus malũ eſt, per deos falſos iurare ueraciter, [c] quam per Deum uerum fallaciter. Quantò enim, id, per quod iuratur, magis ſanctum eſt, tantò magis [d] eſt pœnale [e] periurium. [f] Alia quæſtio eſt, utrum non peccet, qui per falſos deos ſibi iurari facit, q̃a ille, qui ei iurat, iurat ꝑ falſos deos, quos colit? Cui q̃ſtioni poſſunt illa teſtimonia ſuffragari, quæ ipſe commemoraſti de Laban [g] & Abimelech: ſi tamen Abimelech per deos ſuos iurauit, ſicut Laban per Deum Iacob. †

Sicut etiam cùm in libro Machabæorum Romani legantur pacem firmaſſe cum Iudæis, intelligẽdi ſunt iuraſſe per falſos deos, ſicut & Iudæi iurauerunt per Deum uerum: ſic etiam & de iuramento, quod fit per creaturas, intelligendum eſt quod ipſum quidem iurare per creaturas malum eſt, quia à Deo prohibitum: ſed ſeruare quod iuratur, bonum eſt, ut euitetur peccatum mendacij & doloſitatis. Gẽ. 42. c

Sed obijcitur quòd Ioſeph uir ſanctus per creaturas iurauit, dum dixit fratribus ſuis: Per ſalutẽ [h] Pharaonis non exibitis hinc. Sed ſciendum eſt quòd ſancti non tam per creaturas, quàm per creatorẽ creaturarum iurabant, nec in creaturis aliud, quam creatorem ipſarum uenerabantur: ſicut Ioſeph qui per Pharaonem iurando hoc in eo ueneratus eſt, quod Dei iudicio poſitus erat in infimis [i] unde Apoſtolus ait: Omnis poteſtas à Domino Deo eſt. Ro. 13. a Item Chriſtus Pilato: Non haberes in me poteſtatem, niſi eſſet tibi data deſuper. Ioã. 19. a Deus autem per creaturas iurare prohibuit: ne uel more gentilium, aliquod numen deitatis creaturis ineſſe crederetur: uel ne creaturas contemptibiles iudicando, per eas promiſſa pro nihilo duceremus.

Sed quæritur quid grauius ſit, an per creaturas, an per creatorem iurare fallaciter? Dupliciter enim reus eſt, qui per creaturas iurat mendaciter: quia & contra prohibitionem iurat, per quod ſibi iurare non licet: à quo peccato eſt immunis qui non niſi per creatorem iurat, & proximum dolo capit: quod facit etiam per creatorem mendaciter iurans. Sed ſi periurium tantò magis pœnale eſt, quantò ſanctius illud per quod iuratur, apparet. quòd & ſi per creaturas mendaciter iurans dupliciter [k] peccet, grauiori tamen ſe ſubijcit pœnæ, qui per creatorem iurat mendaciter.

5 Periurij autem pœna grauiſsima eſt: quam ſi quis timens ad confeſsionem uenire noluerit, à fidelium conſortio eſt abijciẽdus.

Vnde Euticianus papa.

Fidelium conſortio careat, qui pœnitentiã periurij agere noluerit.

Fides multipliciter ſumitur.

[f] Ad hoc xxiij. q. j. caue.

† Iacob. Sic loco Sochor reſtituimus ex lib. Aug. per Frobenium impreſsis.

Periuriũ cõmittit iurans & per falſos deos.

a Sociat. & ita obligat iuramentum, quod fit per falſos deos. & non obſtat ff. de iureiurã. l. nõ erit. §. pen. ubi dicitur ꝙ non ualet iuramentum, quod fit ꝑ falſos deos: quia ibi loquiẽ de hominibus eiuſdẽ fidei.

ADDITIO.

Scilicet de duobus fidelibus: hic autem unus erat infidelis: & ita fit hoc in fauorẽ religionis: uel ibi eſt aliud ſecũdũ leges, ſecũdũ Lau.

b Neq;. hic reſpõdet tacitæ quæſtioni: cum pagani non habeant fidem, quomodo dices eos frãgere fidem? Ad hoc reſpondet, quod hic non agitur de fide uirtutũ, ſed de alia fide. Multipliciter enim dicitur fides. quandoq; idem eſt fides quod ſacramẽtũ baptiſmi: ut xlv. diſt. de Iudæis. Itẽ dicitur fides caſtitas tori [f] ut xxvij. quæſt. ij. coniuges. Itẽ dicitur fides ſecuritas ſiue pactum ut xxiij. quæſtio. j. noli. Item dicitur fides conſcientia: ut ibi, omne quod nõ eſt ex fide peccatũ eſt: ut xxviij. q. j. §. j. Item dicitur fides habitus mentis bene conſtitutę. Item dicitur fides, credulitas, ſecũdũ quam credimus illud qđ nõ uidemus, ut ibi, Fides nõ habet meritum, &c. de pœni. diſt. iiij. c. in domo.

c Veraciter quod eſt, ſi fallaciter iuretur per deos falſos & ita periurium cõmittit, qui uerũ iurat per deos falſos.

d Magis. hæc dictio magis, nõ comparatiue poniẽ: ſed abnegatiue: q̃a falſi dei non ſunt ſancti.

e Pœnale. i. maiori pœna dignum. quãto enim res eſt ſanctior uel melior tanto eſt maius peccatum offendere eã quam aliã: ut xvij. queſt. iiij. ſicut qui. & j. ea. queſt. v. qui peierat.

f Periuriũ. Id eſt, temerariũ iuramentum. & ſic bene adaptaẽ ratio ſequens.

g De Laban. ſed nõne ille peccat, q̃ per deos falſos iurat? ergo & ille peccat qui recipit tale iuramẽtum: ut j. e. q. v. ille? Sed dic ꝙ licet ille peccet, tamen permittitur tale iuramẽtum, cum aliter non poſsit adhiberi fides dictis ſuis. pręterea ſi iuraret per Deũ uerum, facilius obuiaret tali iuramento: & tamẽ magis peccaret.

h Per ſalutem. & in cãnone per ſalutem dominorum iuratur. ut j. q. vij. quoties.

i In infimis. alias Memphis, quæ erat caput regni Pharaonis.

k Dupliciter. & ita quãdoq; duo mala, ratione coniunctionis non æquiualent alteri eorũ per ſe. ſic extra de offi. iud. deleg. ſup quæſtionum. §. ſi uerò. Prædican.

P**Radicandum.** CASVS.

gnificatum fuit Euticiano papæ, quod quidam presbyteri de periurio leuẽ pœnitentiam imponebant: quare ſtatuit Euticianus ut Chriſtiani moneãtur periurium euitare cum ſit graue delictum: ſed ſi in illud inciderint, taliter de ſeipſo pœnitẽãt, qualiter de adulterio & de alijs criminalibus uitijs pœniterẽt. Si quis uero timens lõgã pœnitẽtiã periurij, ad cõfeſſionem uenire noluerit, excõmunicetur donec reſipiſcat.

CAN. XVII.

PRrædicandum eſt ẽt ut periurium fideles caueant, & ab hoc ſummopere abſtineant, ſcientes hoc grãde ſcelus eſſe, & in lege & in prophetis & in euãgelio prohibitũ, Audiuimus aũt quoſdam paruipendere hoc ſcelus, & leuẽ quodãmodo periuris pœnitẽtiæ modũ imponere: qui ẽt noſſe debent talẽ de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem [a] & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio ſponte commiſſo, & de cæteris criminalibus uitijs. Si qs uerò ꝑpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiã lõgã ad confeſsionem uenire noluerit, ab eccleſia repellendus [b] eſt, ſiue à communione & conſortio fidelium, ut nullus cũ eo comedat neque bibat, neque in domo ſua eũ recipiat.

QVAESTIO II.

Qvòd autẽ [c] periuriũ ſit falſum iurare, facilè probat. *Ait enim Auguſtinus in libro pſalmorũ, ſuper Domini eſt terra.*

Peierat qui aliter facturus eſt, quàm promittit.

CAN. I.

IN dolo iurat, qui aliter facturus eſt [d] quã promittit: cùm periuriũ ſit nequiter decipere [e] credentem.

Item Hieronymus ſuper Ieremiam libro ſecundo. †

Quos debeat habere comites iuſiurandum.

CAN. II.

ANimaduertendum, eſt, quòd iuſiurandum hos habeat comites, ueritatẽ: [f] iudiciũ, [g] atque iuſtitiam: [h] ſi iſta defuerint, nequaquã iuramẽtum erit, ſed periurium.

Item qui falſum iurat, mentitur: mentiendo autem iurare, nihil aliud eſt, quàm peierare. Cùm ergo omnes qui loquuntur mendacium, perdendi ſint, iuxta illud Pſalmiſtæ, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. multò magis damnabiles ſunt, qui mentiendo peierare conuincuntur, quàm qui nomen Dei ſui in uanum aſſumunt. Sed aliud eſt falſum iurare, aliud iurare in dolo. Non enim omnis qui aliter facturus eſt, quã promittit, in dolo iurat. Licet enim apoſtolus aliter facturus eſſet, quàm promitteret Corinthijs in prima epiſtola cùm ait, Veniam ad uos: non tamen in dolo iurauit, aut mendaciter promiſit. Ille enim dolo iurat, aut mendaciter promittit, in cuius mente eſt, non ſic ſe facturũ ut promittit. Ille autẽ, qui promittit falſũ, quod putat eſſe uerũ, nec ĩ dolo iurat nec mendaciter ꝑmittit.

[a] Qualem. quantum ad numerũ annorum hoc intellige, non quãtum ad aſperitatem pœnitentiæ nam regulariter pro quolibet mortali debetur ſeptennis pœnitẽtia, niſi dignitas delinquentis, uel qualitas delicti aliud ſuadeat. xxxiij. qõ. ij. hoc ipſum. & lxxxij. diſt. presbyter. & xxvij. qõ. j. deuotã. unde licet ſeptẽnis pœnitẽtia imponatur pro periurio, ſicut pro homicidio uel adulterio, aſperior tamen pœnitẽtia imponitur pro adulterio, uel homicidio, quam ꝑ periurio, & durior pro homicidio quã pro adulterio: ut xxiij. q. ij. ſi quod. Ioan.

Pœnitentia ſeptennis debẽt pro quolibet mortali.

[b] Repellẽdus. Argu. aliquẽ compellendum ad pœnitẽtiam. vj. quæſtio. j. illi qui.

[illegible]

[c] Qvod autẽ. Hæc qſtio diuidiẽ in quinque partes. In prima parte probat per v. capit. quod non eſt periurus qui iurat falſum, qu od putat eſſe uerũ. Secunda ibi, Ille ergo. Tertia ibi, Item quod dicitur. Quarta ibi, cum humilitatis. Quinta ibi, Quãdoque. Io. de Fant.

[c] Quod autẽ. Hic quæritur an ſit periurus, qui iurat falſum quod putat uerum. Ad quod notãdum eſt, quod quatuor modis committitur periurium. Vno modo ut ſi qs falſum ignoranter iuret: & illud nullo modo eſt peccatũ: ut ĩ. ead. beatus. Secundo modo dicitur periurium tãtum falſum iuramẽtum ſcienter factũ: & illud ſemper eſt peccatum, & mortale: ut ĩ. ead. ca. homines. Tertio modo dicitur periuriũ indiſcretũ iuramentum: & illud quandoq; eſt peccatum mortale. ĩ. ead. quæſtio. iiij. qui ſacramento. quandoque ueniale: ut xxv. diſtinct. §. alias ea. & extra de iureiur. ca. uerum. Quarto modo dicitur periuriũ trãſgreſsio iuramẽti: & illud quandoque nullum peccatum eſt: ut in illicitis: ut ĩ. ead. quæſti. iiij. in malis. quandoque eſt mortale: ut ĩ. ead. quæſt. iiij. ſi aliquid.

[illegible]

Periurium quatuor modis committitur.

† li. 1. cõmẽt. ad c. iiij. Ieremiæ.

Pſal. 5.

[d] IN dolo. Qui aliter facturus eſt. id eſt, qui aliter proponit facere.

[e] Nequiter decipere. ſcilicet haberẽ animum decipiẽdi. ſi. n. non haberet animũ, ſecus eſſet, ut ĩ. ead. ne quis.

[f] ANimaduertẽdum. Veritatem. id eſt, conſcientiam ueritatis. ĩ. eadem. capit. ne quis. ſed ueritas rei non ſufficit, niſi adſit cõſcientia: ut ĩ. ead. homines. ſic & ueritas cõſcientiæ ſufficit ut à furto excuſet ſi credo dominũ permiſſurum: ut in ſtit. de obliga. quæ ex deli. naſcuntur. §. placuit.

Ad hoc ff. [illegible] quib. [illegible] fraudem. 1. Corin. 16 a.

Veritas conſcientiæ à furto excuſat.

[g] Iudicium. Id eſt, diſcretionem.

[h] Atque iuſtitiam. id eſt, ut iuſtum ſit & licitum quod iuratur.

Homi

Vnde Auguſtinus de verbis apoſtoli, ſermone xxviij.

De eo qui iurat falſum, quod putat uerum.

CAN. III.

HOmines [a] falſum iurât, uel cùm fallunt, uel cùm falluntur. Aut putat [b] homo uerum eſſe quod falſum eſt, & temerè [c] iurat. Aut ſcit [d] uel putat falſum eſſe, & tamen pro uero iurat, & nihilominus cum ſcelere iurat. Diſtant autem iſta periuria, quæ duo [e] commemoraui. Fac illum iurare qui uerum putat eſſe pro quo iurat: uerum putat eſſe, & tamen falſum eſt. non ex animo iſte peièrat. fallitur hic: pro uero habet quod falſum eſt: non pro re falſa ſciês iurationem interponit. Da alium: ſcit falſum eſſe, & dicit uerum eſſe, & iurat tanquam uerum ſit, quod ſit falſum eſſe. Videtis quàm iſta deteſtanda ſit belua, & de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri uelit? [f] Omnes homines talia deteſtantur. Fac alium: putat eſſe falſum, & iurat tanquã uerum ſit, & fortè uerum eſt. verbi gratia, ut intelligas: Pluit in illo loco: interrogas hominem, & dicit pluiſſe, & ad negotium eius competit, ut dicat pluit: ſed putat non pluiſſe: periurus eſt. Intereſt quemadmodum uerbum procedat ex animo. Reâ linguam [g] non facit niſi rea mens.

Quia ergo mens huius non erat rea (neſciebat enim falſum eſſe, quod iurauit eſſe uerum) nec temerè uel negligenter, ſed cum magna diligentia ui debatur ſibi deprehendiſſe uerum, quod iurauit falſum: periurij reus nequaquam eſt iudicandus.

Item quod dicitur: qui falſum iurat mentitur; non uniuerſaliter hoc intelligi debet. non enim omnis qui falſum dicit, mentitur; ſicut nec omnis qui mentitur falſum dicit.

Vnde Auguſtinus in Enchiridio. † c. xxij.

Non eſt mentiri, dicere falſum quod putat uerũ.

CAN. IIII.

IS autem mentitur, qui contra id quod animo ſentit, loquitur uoluntate fallendi. Et utique uerba propterea inſtituta [h] ſunt, non ut per ea ſe inuicem homines fallant: ſed ut eis quiſque in alterius notitiã cogitationes ſuas proferat. Verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod ſunt inſtituta peccatum eſt. Nec ideo ullum mendacium putandum eſt non eſſe peccatum, quia poſſumus aliquando alicui prodeſſe mentiendo, poſſumus enim & furando, ſi pauper cui palàm datur, ſentit commodum, & diues cui clam tollitur, non ſentit incommodum: nec ideo tale furtum [i] quiſquam dixerit peccatum non eſſe. Et infrà. Nemo mentiens iudicandus eſt, qui dicit falſum, quod putat uerum: quia quantum in ipſo eſt, non fallit ipſe, ſed fallitur. Non itaque mendacij ſed aliquando temeritatis arguendus eſt, qui falſa incautè credit, ac pro ueris habet: potiusq; econtrario, quantum eſt in ipſo, ille mentitur qui dicit tanquam uerum, quod putat falſum. quantum enim ad animam [k] eius attinet, quia non quod ſentit, hoc dicit, non uerum dicit, quamuis uerum inueniatur eſſe, quod dicit. nec ullo modo liber eſt à mendacio qui ore ne ſciens verum loquitur, ſciens aũt uoluntate mentitur. Non conſideratis itaq; rebus ipſis, de quibus aliquid dicitur, ſed ſola intentione [l] dicentis, melior eſt qui neſciens falſum dicit, quoniam id uerum putat, quàm qui mentiendi animum ſciens gerit, neſciens uerum eſſe quod dicit.

a HOmines. Hic oſtẽdit tres modos piurij.
b Putat. Primum.
c Et temere. Id eſt, indiſcrete.
d Aut ſcit. Secundum ꝙ iurat. Id eſt, quod uerum eſt.
e Quæ duo. Scilicet primum & ſecundum. & ſub ſecundo comprehendit & tertium.
f Velit. Quia ipſum peccare nemo per ſe uult: ut xv. qõ. j. merito.
g Linguam. Sic xv. q. vj. cap. j.
h IS autem. Inſtituta. ex hoc dicto Auguſtini ſequitur, ꝙ qui mentitur, nihil dicit: qa non dicit id quod uox ſignificat, ſicut hic dicit. Aliud enim cogitat mente quam ore profetur. Item id non dicit ꝙ cogitat: quia uox illud non ſignificat. nec dicit illud ꝙ uox ſignificat: quia illud non intẽdit: ergo nihil dicit: ut ff. de rebus dub. l. in ambiguo.
h Inſtituta. Semper ergo in priuilegijs uel in reſcriptis, interpretabuntur uerba ad id ad ꝙ inſtituta ſunt, ut hic, & xxxvij. diſt. relatum. & ſemper ad communem intelligentiã, &c. extra de ſponſa. ex literis. & ff. de leg. iij. non aliter. Sed contra: plerunque dum proprietas uerborum attenditur, ueritas ſenſus amittitur. extra de uerb. ſig. propterea. nam potius mens attenditur, quam uerba conſideranda ſunt: ut ĩ. ea. q. v. humanæ. & cõtra uerum intellectum fit interpretatio. extra de poſtula. ad hæc. circa finem. & potius conſiderandum eſt qd teſtator ſenſerit, quam ipſa uocis ſignificatio: ut ff. de fundo inſtructo. l. cum delanionis. §. aſinam. & hæc uera ſunt, niſi interpretatio a iure habeatur: ut xx. q. ij. puella.
i Furtum. Xiiij. qõ. v. forte.
k Ad animum. Argu. plus conſiderari animũ uel opinionem, quam factum uel ueritatem: ut extra de bigam. nuper. iij. quæſt. vij. §. tria. j. q. j. ſi quis à ſimoniacis. xxxviij. diſt. ne ſedulo.
l Intẽtione. Secus eſt in furto: quia licet aliquid credat, inuito

e Vnde dic duo: quorũ alterũ duo capita habet, ut p exempla patet, quę ſupponit. unde etiã præmiſit, ſcit, uel putat. Archidia.

Mentiens nihil dicit.

Verba an ſint ſemper attendenda.

Item Gelaſus Papa.

Non mentitur qui animum fallendi non habet.

CAN. V.

BEatus Paulus apoſto lus nõ ideo (quod ab ſit) feſelliſſe credẽdus eſt, aut ſibi extitiſſe contrarius, quoniã cũ ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iturum, diſpoſitione diuina [a] maioribus [b] occupatus ex cauſis, implere nõ potuit quod promiſit: quantum enim ipſius uoluntatis interfuit, hoc pronuntiauit, quod re uera uoluiſſet efficere. quantũ enim ad diuini ſecreta conſilij (quæ ut homo omnia non potuit, licet ſpiritu Dei plenus, agnoſcere) ſuperna prætermiſit diſpoſitione præuentus. Nec quia beatus Petrus apoſtolus pro affectu diuinæ reuerẽtiæ ipſi domino reſpondit, Non lauabis [c] mihi pedes in æternum: feſelliſſe (quod abſit) aut in ſua putabitur minimè conſtitiſſe ſententia, quia mox eidem diuinæ uoluntati ceſſerit, & quod ſe dixerat non eſſe facturũ, cauſis adſtrictus humanæ ſalutis paſſus eſt uoluntate prona faciendum.

2 *Ille ergo falſum iurando mentitur, qui ſcit falſum eſſe quod iurat. Eſt enim mendacium [d] (ut Auguſtinus ait) falſa ſignificatio uocis, cum uoluntate fallendi. Sed cùm fallere [c] ſemper ſit uoluntatis, falli autem uel infirmitatis uel temeritatis: grauius autem fit: quod ex uoluntate, quàm quod ex temeritate vel infirmitate procedit: aliquando cõtingit falli uel nullum, uel minimum eſſe peccatum, aliquando ex ipſa rerum uaria conſideratione minus eſſe fallere, quàm falli.*

Vnde idem Auguſtinus in Enchiridio. † c. xvj.

Falli in his quæ ad fidem nõ pertinent, aut paruum, aut nullum eſt peccatum.

CAN. VI.

IN quibus rebus [f] nihil intereſt ad capeſſendũ regnũ Dei, vtrùm credantur an non, & utrũ uera putentur an falſa: in his errare, & aliud [g] pro alio putare non eſt arbitrandum eſſe peccatum: aut ſi eſt, minimum eſſe, atque leuiſsimum.

Idem in eodem. † c. xviij.

In his, quæ ad fidem pertinent, grauius eſt falli quàm alios decipere.

CAN. VII.

IN ipſarum conſideratione rerum quæ dicuntur, [h] tantùm intereſt (quia ſiue quis fallatur, [i] ſiue mentiatur, utcunque [k] † falli, quàm mentiri minus eſt malum) quantũ pertinet ad hominis uoluntatem: tamen longè tolerabilius eſt in his, quæ a religione fidei ſeiuncta ſunt, [l] mentiri, quàm in his, ſine quorum fide uel notitia, Deus coli non poteſt, falli. † vbicumque.

3 Item quod dicitur, Perdes omnes qui loquuntur mendacium: non de omni mendacio intelligendũ eſt. Sunt enim quædam mendacia in quibus etſi ſit aliqua culpa, non tamen damnabilia ſunt: imò non tanquam mendacia habenda ſunt. Sunt & alia mendacia, quæ ſunt grauioris culpæ: de quibus intelligitur, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Pſal. 5.

---

inuito domino rem eius tractare, tamen non committit furtum ſi domino placet: ut inſti. de obli. quæ ex delicto naſcuntur §. placuit.

a BEatus. Diuina. Qua omnia uincula humana franguntur. xix. qõ. ij. quæ ſunt & ſecundũ quã diſpoſitionem eſt licitum ꝙ alias eſt illicitũ: [1] ut xiiij. q. v. dixit. Et eſt argu. hic ꝙ in omni uoto uel ſacramento intelliguntur huiuſmodi gñales conditiones, ſi Deus uoluerit: ſi uixero: ſi potero: ut j. ea. qõ. ne quis. & xxvij. q. ij. §. cũ ergo. & ff. q ſatiſd. cog. l. ulti. & etiã hæc, ſi marito placuerit. xxxiij. q. v noluit. argu. contra. xxij. qõ. ulti. c. ulti. ubi de hoc notaui.

b Maioribus. Not. ꝙ ſecundum canones excuſatur quis a iuramẽto propter maiora negotia: [2] ut extra de iureiur. breui. & c. querelam. ſecus ſecũdum leges: quia difficultas præſtationis nõ reddit ſtipulationẽ inutilem: [3] ut ff. de uerbo. oblig. continuus. §. illud.

c Non lauabis. Nec Petrus fuit ſibi contrarius, nec domino: dñs enim uoluit ex humilitate lauare pedes Petri, ſed Petrus propter reuerentiam noluit hoc: ſed reuerentia & humilitas ſibi nõ cõtrariantẽ. Item ſibi nõ fuit cõtrariꝰ: quia primo propter reuerẽtiam noluit: ſecũdo propter obedientiã permiſit lauari. & obedientia nõ eſt contraria humilitati uel reuerentiæ. ſimilem ſuperficialem contrarietatem habes viij. q. j. in ſcripturis. cum ſuis concordantijs.

Ille ergo. Hæc eſt. ij. pars q. in qua dicitur ꝙ multum intereſt in quib. rebus mẽtiatur et hoc probat per duo cap. Ioan. de Fant.

d Mendacium. Stricte ſumitur hic mendaciũ. largius ſumitur cum dicitur, falſitas eſt ueritatis immutatio: ut in authen. de inſtr. cau. & fid. in princ. collat. vj.

c Fallere. Fallere aliquem in contractu aliquo, minus peccatum eſt, quam falli ab aliquo circa articulos fidei. in his enim quæ ſpectant ad fidem non multũ differunt inter ſe fallere & falli: ut xvj. quæſt. j. ſi cupis.

f IN quibus rebus. Sicut hoc an planetæ moueantur cõtra firmamentum, uel cum ipſo: an homo & non homo eãdem ſpeciem ſignificent.

g Aliud. Not. diffinitionẽ erroris: ut xxxviij. diſt. quamuis. & c. ſedulo.

h IN ipſarum. Quæ dicũtur. Et non creduntur, ſicut in cõtractibꝰ.

i Fallatur. Siue per negligentiam, ſiue non.

k Vtcunque. Id eſt, qualitercunque.

l Seiuncta ſunt. Quaſi dicat minus malũ eſt fallere in contractibus, quam falli in fide. & ſic non obſtat xvj. qõ. j. ſi cupis.

Item ꝙ dicitur. Hæc eſt iij. pars q. in qua ponit diſtinctionẽ inter peccata mortalia & uenialia. & hoc probat per capit. Aug. Ioan. de Fant.

Primum.

Fallere & falli quandoque parum differunt.

1 Ad hoc xxiij. qõe. iiij. ſi non licet. ex. de diuor. gaudemꝰ.

2 Adde hic Alex. de Imo. in l. quod te. circa ſi. ff. ſi cer. pet. glo. & ibi. Bal. in c. j. & alie. feudi. & aliquid per Bart. in l. pe. ff. d iu reiur. per Bal. in c. j. §. porro. quæ fuer. prima cauſa beneſi. amit. & in cap. licet. ſi de feudo fue. cõtro. inter do. & agn.

3 Sub. & tamen excuſat. ff. de donat. nã his extra de reſtitu. ſpol. olim. ij.

Petrus noluit & uoluit pedes ſuos à Chriſto lauari.

Vt aũt appareat quæ mẽdacia ſunt uenialia, et quæ damnabilia, diſtinguendum eſt quot ſint genera mendacij.

De quibus Auguſtinus ſcribit in libro de mendacio. †

Quot ſunt genera mẽdacij.

CAN. VIII.

PRimum eſt capitale mendacium, & longè fugiendũ, quod fit in doctrina religionis, [a] ad quod mẽdacium nulla cõditione [b] quis debet adduci. Secũdũ, ut ſi aliquẽ lædat iniuſtè, quod tale ẽ ut nulli proſit, [c] & obſit alicui. Tertiũ, qđ prodeſt alteri, ita ut obſit [d] alteri: quãuis nõ ad immunditiam [e] obſit corporalem. Quartum, ſola mentiendi fallendiq; libidine, quod mirum † mendacium eſt. [f] Quintum, quod fit placendi [g] cupiditate de ſuaui eloquio. His omnibus [h] penitus euitatis atque reiectis, ſequitur ſextum genus, qđ nulli obeſt, & prodeſt alicui: uelut ſi quiſpiam pecuniã alicuius iniuſtè [i] tollendam ſciens, ubi ſit neſcire ſe mentiatur. Septimum [k] genus mendacij eſt, quod & nulli obeſt, & prodeſt alicui: uelut ſi nolens hominem ad mortem quæſitum prodere, mentiatur. Octauum genus mendacij eſt, quod & nulli [l] obeſt, & ad hoc prodeſt, ut ab immũditia [m] corporali aliquem tueatur. Non eſt igitur mentiendum in doctrina pietatis: quia magnum ſcelus eſt, & primum genus deteſtabilis mendacij. Non eſt igitur mentiendum ſecundo genere, quia nulli facienda iniuria eſt. Non eſt mentiẽdum tertio genere, qa nulli cum alterius [n] iniuria eſt conſulendum. Nõ eſt mentiendum quarto genere, propter mẽdacij libidinem, quæ per ſe ipſam uitioſa eſt. Nõ eſt mentiendum quinto genere: quia nec ipſa ueritas placendi [o] cauſa hominibus enuntianda eſt: quantò minus mendaciũ, quod per ſe ipſum, quia mendacium eſt, utique turpe eſt. Non eſt mentiendum ſexto genere: neque enim rectè teſtimonij ueritas pro cuiuſcunque temporali commodo ac ſalute corrumpitur: ad ſempiternam [p] uerò ſalutem nullus ducendus eſt, opitulante mendacio. Neq; ſeptimo genere mentiendum eſt: nõ enim cuiuſquam commoditas aut ſalus tẽporalis pficiẽdæ [q] fidei præferẽda eſt † nec ſe quiſquã in rectè factis [r] noſtris tã malè moueri ſentiat, ut fiat etiã animo deterior, longeque à pietate remotior. Nec octauo genere mentiendum eſt quia & in bonis [s] caſtitas animæ, pudicitiæ corporis præfertur: [t] & in malis quod ipſi facimus, eò q fieri ſinimus, nobis damnabilius [u] eſt. In his autem octo generibus tantò

---

[a] PRimum. Religionis. ſicut Ieſum non eſſe paſſum, uel non eſſe natum de uirgine. j. quæſtio. iiij. §. notandum.

[b] Conditione. potius enim debet omnia mala pati, quam tali malo conſentire. xxxij. q. v. ita ne.

[c] Vt nulli proſit. ut eſt mẽdacium detractoris, uel falſi teſtis, in cauſa criminali. ſimile dicit lex, non eſt ferẽdus, q uult obeſſe, & nõ prodeſſe: ut ff. de rei uen. in fundo.

[d] Vt obſit. ut mendacium teſtis in cauſa pecuniaria.

[e] Immũditiã. tũc etiã magis obeſſet.

[f] Mirum mendaciũ eſt. quaſi dicat, mirum eſt quod ita uult aliquis mentiri, ubi nulla uertitur utilitas. quidam tamẽ habẽt merũ [a] mendacium.

[g] Placendi. quod faciunt adulatores ad hoc ut placeant: ut xlvj. diſtin. ſunt nõnulli. tamen adulatio quãdoque eſt ueniale peccatũ: ut xxv. diſtinctio. §. aliās ea.

[h] His omnib⁹. quaſi dicat præcedẽtia quinque ſunt mortalia, & ſequentia ſunt uenialia.

[i] Iniuſte. ſecus ſi iuſte, ut ſi fecerit authoritate iudicis.

[k] Septimum. In hoc differt ſeptimũ à ſexto, qa illud pdeſt ad uitandũ periculũ perſonæ, ſed iſtud ad euitandum periculum damni.

[l] Et nulli. hic dicitur quod nulli obeſt: & tamẽ obeſt ei qui mentitur. Et ſic eſt arg. q ipſa perſona, de qua fit ſermo, uel ad quã fit ſermo, non includitur in generali ſermone. Simile ff. cõmu. prędi. quicquid uenditor. arg. contra xxvj. diſt. c. deinde. & ff. de pign. l. Paulus. §. ulti. ubi dicitur quod ſi ſeruus obligauerit omnia bona dñi ſui, ipſe intelligitur obligari.

[m] Vt ab immunditia. ut ſi uolẽt i cõ‑

trahere cum ſoluta, dicam eã eſſe coniugatam: & prodeſt ei iſtud ad conſeruandam pudicitiam. Et nota q hæc tria mendacia in hoc conueniunt quod per ea alicui prodeſt mentiens, ſed nulli obeſt. Sed differunt in hoc, quod unum prodeſt ad euadendum damnum rerum: aliud ad euitandum periculum uitæ: tertium ad pudicitiam cõſeruandã.

[n] Cũ alterius. ſic xiij. q. v. deniq;. xj. q. iij. ſi quis uero. periculoſa eſt enim talis cõpenſatio. xiiij. diſtin. quod ait. poteſt tamẽ ſibi aliqs conſulere cum alterius iniuria, dum tamen non eo propoſito faciat ut alij noceat, ſed tantum ut ſibi proſit: ut ff. de aqua plu. arcẽ. l. j. §. deniq;. nec tũc facit iniuriã, cũ ſuo iure utitur: ut extra de elect. cum eccleſia. & extra de appella. cap. bonæ.

[o] Placendi. adulationis cauſa. & eſt ſimile xxxij. q. iiij. obijciuntur. xcij. diſtinct. cantantes.

[p] Ad ſempiternã. ſed qualiter poteſt aliquis ad æternã ſalutem duci per peccatum? Reſpon. indirecte: ut ſimoniacus dicat regulam ſuã eſſe dulcẽ, & per tale mẽdaciũ lucretur aliquẽ Chriſto. Et eſt ſimile j. q. ij. quam pio. xlv. diſt. de Iudæis. Et ſic patet q nullus debet mentiri ut alius periculũ corporis uel rerum euitet. xiiij. diſt. quod ait. & j. ead. faciat.

[q] Perficiendæ. id eſt, ſalutem alterius nemo debet præferre propriæ fidei.

[r] Factis. quaſi dicat licet nos ſancimus quod nemo debet mentiri pro uita alterius, nõ ideo aliquis ita crudelis uel impius ſit, q nõ defendat talẽ facto, licet uerbo nõ poſſit defendere.

[s] Quia & in bonis id eſt, inter bona.

[t] Præfertũ. ut xxxij. q. v. tolerabilius.

[u] Dãnabilius. Electiue ponitur: & eſt

 ſenſus

---

[a] Vnde dic q hic appellat religionẽ fidẽ articulorum, qua religamur Deo.

† c. xiiij.

[a] Et tunc exponitur merũ, id eſt, ſine aliqua utilitate.

† merum

[illegible]

Cõſulere ſibi põt quis cum alterius iniuria.

Mẽdacio ducit qs ad æternã ſalutem.

† Cõcor. l. ſancim⁹ & ibi Bar. C. de ep'ſ. & cleric. glo. in l. ſi qs Titio. ff. de lega. ij. Facto quãdoq; licet quod non licet uerbo.

quiſque minus peccat cũ mentitur, quantò magis à primo recedit. a Quiſquis autẽ eſſe aliquod genus mendacij, quod peccatũ non ſit putauerit, decipiet ſemetipſum turpiter: cũ honeſtũ ſe deceptorem arbitretur aliorum.

Itẽ Auguſtinus de uerbis Apoſtoli. †

Non licet alicui cauſa humilitatis mentiri.

CAN. IX.

Cum humilitatis b cauſa mentiris: ſi non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod euitaras. Veritas autem ipſa in te non eſt, niſi te ita dixeris peccatorẽ, ut etiam eſſe cognoſcas: ueritas autem ipſa eſt ut quod eſt dicas. nam quomodo eſt humilitas ubi regnat falſitas? c

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. X.

Ineauti ſunt homines qui mendacio ſe illaqueant.

Item Auguſtinus ſuper Ioannem.

Non licet alicui mentiri, ut arrogantia uitetur.

CAN. XI.

Non ita caueatur arrogantia, ut ueritas relinquatur.

Item in Enchiridio. †

Non omne mendaciũ æquè peccatum eſt.

CAN. XII.

Mihi autem non abſurdè uidetur omne quidem mendacium eſſe peccatum, ſed multum intereſt quo animo, & de quibus rebus d quiſque mentiatur. non enim ita peccat, qui conſulendi, e quomodo ille, qui nocendi uoluntate mentitur: nec tantum nocet qui uiatorem mentiẽdo in aduerſum iter mittit, quantum is qui uiam uitæ mendacio fallente deprauat.

Item Auguſtinus in libro de conflictu uitiorũ, atque uirtutum. †

Non eſt aliquo modo quiſquam decipiendus.

CAN. XIII.

Nec artificioſo f mẽdacio, nec ſimplici uerbo oportet quenquam decipere: quia quomodo libet mentitur g quis, occidit animam.

Idem Auguſtinus in quinto pſalmo.

Pro temporali uita alicuius perfectus mentiri non debet.

ſenſus, malum quod nos facimus, ſcilicet mendacium, eſt nobis damnabile: ſed quod ſinimus fieri homicidium, nobis non eſt damnabile.

z Recedit. non uidetur hoc uerum: quia minus peccatur ſeptimo genere mendacij, quã octauo: quia maius malum uitatur per ſeptimum mendacium, quam per octauũ. Ad hoc dico quod receſſus iſte non cõſideratur ſecũdum ordinẽ mendaciorum, quẽ hic enumerat: ſed poti⁹ cõſideratur circa qualitatem primi mendacij. Nam primum mendacium cõſiſtit in religione: quod maximum eſt. unde eſt maximũ peccatũ ſit in hoc mentiri. quãto ergo magis receditur à religione, tanto eſt minus peccatum. Vel dicas quod tria ultima peccata non differunt inter ſe, niſi ſecundum qualitatem facti. & ita nõ reputat iſta tria mẽdacia pro diuerſis. Ioan.

a Cum humilitatis. Hæc eſt iiij. pars quæſtionis in qua probat per duodecim authoritates ſanctorum quod in nullo caſu ſit mentiendum: tamẽ qui iocoſe mentitur, cũ decipere non intendit, uel cauſa pietatis, min⁹ peccat. Io. de Fant.

b Cum humilitatis. ſed nonne bonarũ mentium eſt, ibi recognoſcere culpã ubi culpa non eſt: ut 5. diſtinctio. v. ad eius? Reſpond. in genere poteſt quis dicere ſe eſſe peccatorem: quia nemo ſine crimine uiuit: ut xxv. diſtinctio. §. criminis. & recognoſcendo in ſe culpam eſſe, non peccat, dummodo hoc credat uerum eſſe quod dicit. xl. diſtinctio. ante omnia. & ij. quæſtione ſeptima. quanquam. ſed ſpecialiter dicendo aliquod peccatum de ſe, cuius contrarium eſt uerum, mortaliter peccat. Sed obijcitur de ſacerdote, qui omnia crimina ſpecialiter de ſe confitetur. Sed dic quod illud facit in perſona eccleſiæ. nullum enim uitium eſt quod non reperiatur in aliquo membro eccleſiæ uel dic ut dicit Auguſtinus quod in uno peccato multa peccata poſſunt notari. Cũ enim quis peccat mortaliter, committit homicidium, occidendo animam ſuam: committit furtum, quia ſe ſubtrahit Deo: adulterium, quia recedit à Deo, fornicatur cum diabolo: periurium, quia fidem promiſſam in baptiſmo, non ſeruat. Et quod dicit in omnibus uitijs, in quibus miſer homo peccare poteſt, &c. ibi comprehenduntur genera ſingulorum, & non ſingula generum. tres enim ſunt modi peccandi, ſcilicet delectatiõe, cõſenſu, & opere. j. de pœnit. diſtinctio. ij. ſicut.

c Falſitas. quia duo contraria non poſſunt eſſe in uno ſubiecto: ut xxxij. quæſtione j. cum renunciatur.

d Mihi autem. Rebus. maius enim eſt mẽtiri de Deo, quã de homine.

e Qui conſulendi ratione conſilij nemo peccat, uel obligatur, dũmodo non ſit fraudulentum: ut ff. de reg. iuris. cõſilij. & ubi alias nõ erat facturus ille, cui conſulitur: ut ff. manda. l. ſi remunerandi. §. ſi tibi mandauero. quãdoq; tamen tenetur plus conſulens, quam faciens: ut lxxxvj. diſtinct. tanta.

f Nec artificioſo. ut ſi hoc modo dicat, iſte equus neſcit ſcandere arborem: intendens quod neſciat ire ſuper põtem. & ubicunque aliquis obſcure uel ambigue loquitur: ut ff. de iure fiſci. ita ſi dei.

g Mentitur. ut lædat aliquem. ſecus ſi iocoſe mentiatur: ut infra capit. proximo. Quid ergo dicis de Abraham? nõne mentitus eſt, cũ aliud gereret in animo: ut infra eadem. §. Abraham? Item quid de Paulo qui dixit: Neſciui quia princeps eſſet, cum ſciret? ut uigeſimatertia, quæſtione prima. paratus. Item quid de mendacio Iehu, qui aliud in animo gerebat: ut infra ead. utilem? Ad hoc dicendum eſt quod Abraham myſtico intellectu uerum dixit, oſtendens patrem & filium in fine temporum reuerſurum ad Iudæos, cum omnes reuertentur ad ipſum. Paulus per illa uerba prædixit deſtructionem regni Iudæorum futuram ueniente Chriſto. Item Iehu non fuit mentitus, ſed ironice locutus eſt. Vel dic quod inſpiratione diuina hoc dixerunt: ut extra de diuortijs. gaudemus.

Ne quis.

---

r Hoc uerũ intellige ubi nõ poſſumus prohibere, alias ſecus: ut 24. q. 3. nõ inferẽda. &c. ult. 2. q. 7. negligere extra de ſẽt. excõ. quãtæ. & lib. 6. e. ti. dilectio. ubi eſt expreſſum. & 83. diſt. c. ita ſentit. hic Hug. q. n. cũ poteſt, malo non obuiat, cõſentit. cõſẽtiẽtẽ uero & facientem par pœna conſtringit. ij. q. j. notũ. extra de off. deleg. c. j. Archid.

† Sermo. 29.

Peccatorem ſe dicens, utrũ peccet.

Peccatũ unũ committens, multa cõmittit.

† ca. 18.

Cõſilium neminem obligat.

† cap. 10 Tomo 9.

z Vt ff. de pact. l. teri.

Abrahã. Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij expers.

CAN. XIIII.

NE quis arbitretur perfectum & ſpiritualem hominem pro iſta temporali uita, morte cuius ſua uel alterius non occiditur [a] anima, debere mentiri: ſed quoniam aliud eſt mẽtiri, aliud eſt verum occultare: ſi quidem aliud eſt falſum dicere, aliud uerum tacere: ut ſi quis fortè non uelit ad iſtã uiſibilem mortem hominem prodere, paratus eſſe debet verum occultare, nõ falſum dicere, ut neque prodat neque mentiatur: nec occidat animam ſuã pro corpore alterius. Duo uerò ſunt genera mẽdaciorum, in quibus non eſt magna culpa, ſed tamẽ non ſunt ſine culpa: cùm autem iocamur: aut proximo conſulendo mẽtimur. Illud autem primũ in iocando, ideo non eſt perniciosum, quia nõ fallit. nouit enim ille cui dicitur, cauſa iocãdi fuiſſe dictũ. ſecundũ autem ideo minus eſt, quia retinet nõnullam [b] beneuolentiã. Illud uerò quod non habet duplex [c] cor, nec mendacium quidem dicendum eſt: uerbi gratia, tanquam ſi cui gladius commendetur, & promittat ſe redditurum cùm ille, qui commendauerit, popoſcerit: ſi fortè gladium ſuum repetat furens, [d] manifeſtum eſt, nõ eſſe reddendũ, ne uel ſe occidat, uel alium: donec ei ſanitas reſtituatur: hic ideo nõ habet duplex cor: quia ille cui cõmendatus eſt gladius, cũ promittebat ſe redditurum poſcenti, non cogitabat furentem poſſe repetere: manifeſtum eſt non eſſe culpandum. Aliquando uerum tacere, falſum autem dicere, non inuenitur ſanctis conceſſum.

Idem in libro de mendacio.

Noſtro peccato, alterius ſaluti conſulere non debemus.

CAN. XV.

FAciat homo etiã pro vita temporali uel ſalute hominũ quod poteſt: [e] † cùm autem ad hoc vẽtum fuerit, ut tali ſaluti niſi peccando conſulere nõ poſsit, iam ſe exiſtimet non habere quid faciat; quoniam id reliquum [f] eſſe proſpexerit quod rectè faciat.

Item Iſidorus in ſynonymis. †

De eodem.

CAN. XVI.

OMne genus mendacij ſummopere fuge: nec caſu, nec ſtudio loquaris falſum: nec ut præſtes, [g] mentiri ſtudeas: nec qualibet fallacia uitam alicuius defendas. caue mendacium in omnibus.

Item Auguſtinus. †

De eodem.

CAN. XVII.

SI quis ad te confugerit, qui de mendacio tuo poſsit a morte liberari, non es mentiturus. Os enim, quod mentitur, occidit animã. cùm ergo mentiendo uita æterna amittitur, nunquam pro cuiuſquam uita tẽporali mentiendum eſt.

[a] Not. ꝙ multiplex eſt perfectio, ſ. perfectio ſufficientiæ, ordinis, prælationis, religionis, & aliæ quædam ſicut diſtĩguũt theologi ſecũdum Ro.

Mẽdaciũ ẽ triplex, nec ẽ ſemper mortale.

[a] Ne quis. Nõ occiditur. [illegible] Ad quòd notandum ꝙ triplex eſt genus mendacij. Malignitatis, quod fit cauſa decipiendi: & illud omnibus eſt mortale peccatum. Ioco ſitatis, ubi nemo læditur. & illud nulli eſt mortale peccatum. Benignitatis ſiue pietatis, ꝙ fit pro ſalute alicuius, & de illo dicitur quod ſit mortale perfectis, ueniale imperfectis. Sed quare nõ eſt mortale potius illud peccatum quod fit ioco, & per quod nulli proſunt, quam illud per ꝙ proſunt alicui? Reſpondeo quod illud non fit ex animo, ſed iſtud fit, & per illud intendit decipere, per iſtud non. Et intelligas hic perfectum ſolum illum, qui ex toto renunciauit omnibus pompis ſeculi: qui ſi decederet, ſtatim ſaluaretur. Sed cum nullus debeat peccare uenialiter, ad hoc ut alter liberetur a morte: ut ſ. ea. primũ. qualiter ergo reſpondebit ille a quo quæritur ab hoſte, eſt talis in hac domo? ſi tacet, præſumit eũ eſſe in domo: ſi autem fatetur, reus erit homicidij? Reſpondeo tacere poteſt: & licet alter præſumat malum ex taciturnitate, hoc ei nõ imputatur. abſit enim ut ea quæ bona & licita facimus, &c. ut xxiij. quæſt. v. de occidendis. uel per æquiuocationem caute deludat interrogantem, dicendo nõ eſt hic, id eſt, non comedit hic: ſicut Abraham fecit. [a] ſ. e. quærit. hoſtem eñ caute poſſumus deludere. xliiij. diſtinct. mandatis. nõ obſtat xj. quæſtio. iij. quiſquis metu. vbi dicitur qđ ueritatem occultare, idem eſt, quod dicere falſum: ſed illud verum eſt in teſte qui aſſumpſit officium teſtificandi. Item non obſtat. xxv. quæſt. ij. præſcriptione. quia obtinet circa iudicia.

[a] Alia exempla plura habes. ſ. eod. §. Abraham uſq; ad ſi. qõ. ſecundũ Raym.

[b] Nonnullam. Quia facit ut conſulat proximo.

[c] Duplex. ſ. xj. q. iij. anteceſſor.

[d] Furẽs. ergo ſemper ſubintelligitur hæc conditio, ſi res in eodem ſtatu manſerit: ut ff. de ſolut. cum quis. in princ. extra de iureiuran. quemadmodum. Et eſt hic argu. ꝙ propter nouum caſum, nouum datur auxilium: ut extra de offi. dele. inſinuante. ff. de interrogat. act. de ætate. Item argu. eſt hic ꝙ uerba generalia non extenduntur ad ea de quibus non eſt dictum uel cogitatum: ut ſ. e. beatus. xj. q. iij. anteceſſor. & ff. de tranſa. cum Aquiliana. extra de deci. ex multiplici: & extra de reſtitut. ſpol. audita, &c.

[e] FAciat. Quod põt. ex hoc cap. habes quod ſolum illud dicimur poſſe facere, ꝙ iuſte facere poſſumus. Quandoque hæc dictio poſſe, ſimul denotat potẽtiam iuris uel facti: ut extra de reſcri. ſciſcitatus. quãdoque potentiam facti tantum: ut vij. quæſt. j. Moyſes. quandoque refertur ad honeſtatem. de pœn. diſt. ij. charitas. ff. de conditio. inſtitu. filius. quãdoque ad commoditatem. ff. de verbo. ſignific. Nepos Proculo.

[f] Id reliquum eſſe. Id eſt, ſolum ſibi eſt relictum.

[g] OMne genus. Vt præſtes. Id eſt, ut proſis. Ioan.

† Ex iſto tex. infert ꝙ actus reſoluit in potentiã. Concord. text. in l. iij. §. ſi ꝗs ff. de ſtatu. & l. j. ff. de leg. ij.

Propter nouum caſum, nouũ datur auxilium.

† In dialogo hominis & rationis.

Potentia ad multa refertur.

† lib. cõtra mẽdacium, c. 6.

Conſueuit dici, ꝙ quatuor modis dicit̃ aliquid poſſe fieri, ſcilicet facultate naturæ, iuris permiſsione, uitæ merito, officij debito. de hoc no. Innoc. extra de cõceſ. præbẽda decedẽs.

Item Auguſtinus in libro quæſtionum Geneſis, cap. xlv. †

Non reputantur mendacia, cùm ea, quæ non ſunt, ioco dicuntur.

CAN. XVIII.

Q Vod autem ait fratribus ſuis Ioſeph, Neſciebatis quia non eſt in augurio homo, qualis ego? † de hoc augurio etiam mandauit eis dicendum per hominem: quid ſibi uelit, quæri ſolet. An quia non ſerio, ſed ioco dictũ eſt, ut exitus a docuit: non eſt habendũ mendacium. Mendacia enim à mendacibus ſerio aguntur, non ioco. Cum autem quæ non ſunt tanquã ſint ioco dicuntur, nõ reputantur mendacia.

Sed in ueteri teſtamento multa permittebãtur, † quorum exemplis hodie uti non licet.

Vnde Gregorius.

Veterum exemplo mentiri non licet.

CAN. XIX.

S I quis per uetus teſtamentum uult ſuũ tueri mẽdacium, quia minus illic quibuſdam fortaſſe nocuerit, dicat neceſſe eſt rerum alienarum raptum, b retributionem iniuriæ, c quæ infirmis illic conceſſa ſunt, ſibi nocere non poſſe: quæ omnia cunctis liquet quanta animaduerſione ueritas inſequitur, d quæ nobis iam ſignificationis ſuæ umbra poſtpoſita, in uera carne declaratur.

Idem.

Obſtetrices de pietate remunerata, de mendacio ſunt punita.

CAN. XX.

S I quælibet culpa ſequenti ſolet pia operatione purgari, quantò magis hæc facilè abſtergitur, quam mater boni operis pietas ipſa comitatur? Nonnulli uerò ex obſtetricum fallacia conantur aſſerere hoc mendacij genus non eſſe peccatum: maximè quia illis mentiẽtibus ſcriptum eſt, quod ædificauit eis dominus domos: in qua magis recompenſatione cognoſcitur quid mendacij culpa mereatur. e nam benignitatis earũ merces, f quæ eis in æterna g potuit h uita retribui, pro admiſſa culpa mendacij in terrenam eſt recompẽſationem declinata.

Abraham quoque loquẽs ad pueros ſuos, ait: Sedete hic cum aſino: ego & puer illuc uſque properantes pertrãſibimus, & cùm adorauerimus, reuertemur ad uos: licet aliud ſe facturum deliberaret, tamen excuſatur à mendacio. Vnde Ambroſius in lib. de patriarchis † Prophetauit † Abraham quod ignorabat: ipſe ſolus diſponebat redire immolato filio: ſed dominus per os eius locutus eſt quod parabat. i *captioſè* k *autem loquebatur cum ſeruulis, ne cognito negotio aut impediret eum aliquis, aut gemitu obſtreperet, aut fletu.*

§ *Quandoque aliquid iubendo ſignificamus uelle fieri, quod tamen fieri nolumus: ſed experimentum obedientiæ quærimus: ſicut Abraham à Deo tentatus legitur, cùm iuſſus eſt immolare filium, quem dominus nolebat ab eo occidi, Vnde in eodem libro idem Ambroſius.*

---

† lib. j. c. 145. 144. c. Geneſ. Gen 44. d

† Alias, & augurio quo comẽdauit ſe eis dicendo per hominẽ, &c.

a Hoc dictum ſane intellige. nam tunc bene peccabant, ſi hoc faciebant præter authoritatẽ iudicis. & ſecundum hoc intellige hoc dictũ G. nã eius authoritate poterant hoc iure faceſ. ſed ſi faciebãt non ideo puniebantur a iudice ſine lege, ut hic dicitur ſecundum Hug.

† Permittebantur. melius diceret Gratia. exempla ſanctorum' facta narrant, q̃ nõ approbãtur: ut & tradit Joã. Imo. in l. ſtipulatio hoc modó de uerb. obl.

Pœnam & præmiũ conſequit qs ex codẽ facto. Proſperitas in hoc ſeculo eſt periculoſa.

Mulieres quæ Pharaoni promiſerunt oẽs mares interficere, bis

a Qvod autem ait. Vt exitus arg. ꝙ per conſequentia probantur præcedentia: ut xxxiij. qõ. j. c. j. & j. qõ. j. conſtat. ff. de act. & oblig. obligationum.

b S I quis per uetus. Raptum. Rapinam commiſerunt filij Iſrael. xiiij. qõ. v. dixit. Et eſt hic argu. ꝙ uno prohibito, prohibita ſunt omnia ſimilia: ut s̃. diſt. iiij. denique in fine. & extra de conſtitut. translato.

c Iniuriæ. Tunc licuit Propria authoritate ulciſci iniurias: ut xxiij. q. iij. cum in lege. & qõ. v. ſi audieris. hodie non licet: ut xxiij. q. iiij. c. inter. & q. v. de occidendis.

d Inſequitur. Cum dicit: Mihi uindictam, & ego retribuam. & cum dicit: Si quis percuſſerit te in una maxilla, præbe ei & aliam. xxiij. qõ. j. in princ. Ioan.

S I quælibet. Mereatur. Id eſt, demereatur.

f Merces. Argum. aliquem conſequi pœnam & præmium ex eodem facto: ſicut miles, qui mittitur cauſa ignominiæ, liberatur a ſacramento. & eſt cõtra id. ff. de negot. geſt. ſiue. & xvj. q. j. legi.

g Aeterna. Vides ergo quòd ſi aliquis proſperitatem habet in hac uita, per hoc aufertur ei ſpes æternæ uitæ: ut de pœn. diſt. iij. quid ergo turbamur. Item ex iſto loco uidetur quòd iſtæ mulieres, quæ mentitæ fuerunt pro ſalute alterius, peccauerunt mortaliter: quia pro ueniali peccato nullus priuatur æterna ſalute. Auguſt. tamẽ dicit eas ueniliter peccaſſe. Sed ut patet in gloſſa Gregorij ſuper Exo. unde ſum[illegible] interficerent. illud peccatum fuit ueniale: quia fuit pro uita illorũ conſeruanda & de illo loquitur Augu. Poſtea uero pueris reſeruatis cum redarguerentur a Pharaone, ſecundo ſunt mentitæ, cum dicebãt Hebræorũ mulieres habere ſcientiam obſtetricandi, &c. & tunc non fuerunt mẽtitæ pro uita puerorum, quia illi iã ſeruati erant: ſed pro propria uita, ne interficerentur. & hoc mendacium fuit mortale: propter hoc damnatæ fuerunt. Quidam tamen dicunt, ꝙ licet propter ueniale peccatum nõ dãnetur aliquis, tamen impedire poteſt aliquem ne ſaluetur. Sed hoc non credo, cum ueniale peccatum nõ tollat gratiã, nec eam impedit: etiam ſi omnia uenialia peccata aliquis commiſiſſet.

h Potuit. Si habuiſſet charitatem.

i Parabat. Dñs.

k Captioſe. Id eſt, cautè.

Volebat.

ſunt mentitæ.

Exo. t. d

Gen. 22. d

† lib. j. de Abraham cap. viij.

† alias de eſt, Abraham.

Non enim uolebat [a] *Deus à patre immolari filium ſuū: nec impleri hoc munus uolebat, q̄ ouem pro filio immolandā obtulit: ſed tētabat affectū patris, ſi Dei præcepta præferret filio. Et infra. Nō inijcias (inquit) manū in puerum, neque facias illi quicquā. Affectū tuum inquiſiui, nō factū exegi. tentaui mentem tuam, ſi etiā filio dilectiſſimo non parceres ꝑpter me. Non aufero quod ipſe donaui: nec hæredē inuideo, quē largitus ſum nō habenti.*

Item Hieronymus.

Simulatio utilis eſt, & in tempore aſſumenda.

CAN. XXI.

Vtilem [b] ſimulationem & in tempore aſſumendam, Iehu regis Iſrael nos doceat exemplū, qui cū non potuiſſet interficere ſacerdotes Baal, finxit idolū uelle colere, dicens, Cōgregate mihi oēs ſacerdotes Baal: rex Achab ſeruiuit ei in paucis, ego ſeruiam ei in multis. Et Dauid quando mutauit faciem ſuā corā Abimelech, & dimiſit eū, & abijt. nec mirum quanuis iuſtos homines, tamē aliqua ſimulare pro tempore ob ſuā & aliorū ſalutem: cū & ipſe dominus noſter Ieſus Chriſtus nō habens peccatū, nec carnem peccati, ſimulationē [c] peccatricis carnis aſſumpſerit: ut condemnās in carne peccatū, nos in ſe faceret iuſtitiam Dei.

Ecce quę mēdacia ſint uenialia, et q̄ dānabilia. Sed quęritur quare dicat Auguſtinus non eſſe mentiendū pro temporali uita alicuius: cū Abraham deſcendens in Aegyptum rogauerit Saram, ut ſororem eius ſe eſſe mētiretur, dicens: Noui quidē ꝙ pulchra ſis mulier, & ꝙ cū uiderint te Aegyptij dicturi ſunt, uxor illius ē, et interficiēt me, ſeruabuntq; te. dic ergo obſecro te, ꝙ ſoror mea ſis: ut bene ſit mihi propter te, & uiuat anima mea ob gratiam tui. Sed Abraham nō mendacium dici, ſed uerum taceri uoluit.

Vnde idem Auguſtinus ait in quæſtionibus Geneſis. † — † q. xxvj. lib. j.

Quomodo Abraham exſcuſatur à mendacio quia Saram ſororem ſuam eſſe dixit.

CAN. XXII.

Quæritur cur patriarcha mentiri [d] uoluit, ut diceret Sarā ſororem [e] ſuā, & nō potius Deo cōmiſit: qui ſi uellet, eius pudicitiā apud Pharaonem [f] ſeruare poſſet. Sed ueritatem uoluit celari, nō mendacium dici. ſoror enim dicitur, quia filia fratris erat. Et in hoc oſtēditur, ꝙ nemo debet tentare Deum ſuum, dum habet quid rationabili conſilio faciat. [g] fecit quod potuit: quod non potuit, Deo commiſit, in quem ſperauit: nec eum fides aut ſpes fefellit. ſi autem interrogatus uxorem illam ſuam indicaret, duas res Deo committeret, & uitam ſuam, & uxoris pudicitiam.

Item opponitur, ꝙ Iacob mentiendo, & ſibi profuit, & alij nocuit: nec tamē reprehenditur, ſed cōmendatur. Sed Iacob dicendo ſe eſſe Eſau primogenitū non eſt mentitus. † *nō enim dixit ſe eſſe primogenitū naſcendo, ſed ius primogenituræ illo uendēte ritè adeundo. ſic & Chriſtus Ioānem dixit eſſe Heliā: nō perſona, ſed imitatione uirtutis. Erat ergo Iacob Eſau nō naſcēdo (ut diximus) ſed emptione primogenituræ, de nō primogenito in primogenitū trāſeundo: ſicut et ipſe Eſau primogenita uēdēdo, de primogenito non primogenitus fieri meruit.*

---

a Volebat. Sed nunquid uoluntas Abrahæ fuit cōtraria uoluntati Dei? nō: ſed ipſa uolita fuerunt contraria. Abraham enim uolebat interficere, & Deus hoc ipſm noluit, ſcilicet ipſum Abraham uelle interficere, & ſic eadem fuit uoluntas.

b Vtilem. Argu. ꝙ dolus contra hoſtem bonus eſt: ut xxiij. qō. ij. dominus. & xliij. diſt. in mandatis. & ff. de cap. & poſtli. re. nihil intereſt. C. de commer. & mercat. l. ij. & xiiij. qō. v. dixit. & de conſec. diſt. ij. dixit dominus. Sicut econuerſo, quedā diſſimulare poſſumus. ff. de noua. doli. in fi. argum. contra. xxiij. qō. j. noli. dolus uero uel ſimulatio ad fallendum ſemper malus eſt: ut xxvij. diſt. quod interrogaſti. & xij. qō. j. certe. C. de lati. liberta. tollen. l. j. §. ſed & qui pileati.

c Simulationem. Vt falleret diabolum. dicit enim auctoritas ſi diabolus eum filium Dei ſciuiſſet, nunquam eum a Iudæis crucifigi paſſus fuiſſet.

Quæritur. d Mentiri. Ecce dicit Auguſt. ipſum mentitum, & tamen poſtea dicit ipſum non mentitum. & hoc eſt notandum circa reſcripta, uel circa iudicia, an quærēdo uel narrando uel diffiniendo aliquid dicatur: ut iij. qō. vj. hæc quippe. & ſic eſt hic argumētum ꝙ interrogatus non confitetur. Arg. contra. xxx. qō. j. de eo.

e Sororem. Hic patet ꝙ non quilibet ſecūdus gradus fuit in lege prohibitus. extra de conuer. in fin. interrogaſti. in parte. deciſa. Item patet hic ꝙ licite per æquiuocationē poſſumus hoſtem deludere: ut not. ſ. ea. ne quis. & j. §. proximo.

f Apud Pharaonem. contra. xxxij. q. iiij. nemo. ubi dicitur & Abimelech. ibi ſol. nam ambo in ipſum Abraham deliquerunt. de pœ. diſt. j. §. ex his. alias eſt. §. deniq; verſ. reges quoque. Laur.

g Faciat. Non ob. de conſe. diſt. j. omnis Chriſtianus: ut ibi ſoluitur. ſic xxiij. q. ulti. ſi nulla.

Sed

Ibidem.

Dolus contra hoſtem bonus eſt.

Alias, Auguſtinus.

4. Re. 10. d

Diabolus à Chriſto fuit deceptus.

1. Re. 21. d

Quomodo intelligat Abraham mendaciū non dixiſſe.

Gen. 12. e

Gen. 22. d

Gen. 25. d

Mat. 11. b

† Adde Alexā. de Imol. in l. qui iurato. circa fi. ff. qui ſatiſd. cog. & text. in l. ꝙ iſtraſ ſet. i prin. ff. de iure iur. & ſingulariter. Bald. in l. obſeruare §. proficiſci. in ij. uel iij. colum. ff. de offic. proconſu.

Sic et Iudæi cũ eſſent filij Abrahæ carne, qa nõ fuerunt filij eius imitatione, nõ deputant̃ inter filios Abrahæ, ſed dñr filij diaboli, cuius filij ſunt nõ naſcẽdo, ſed imitãdo. [a] *unde à dño audire meruerunt: Si filij Abrahę eſtis, opa Abrahæ facite. nunc aũt quæritis me ĩterficere, hominẽ qui ueritatem locutus ſũ uobis. hoc Abrahã nõ fecit. uos ex patre diabolo eſtis: et deſideria patris ueſtri facere uultis. Ecõtra Gentiles cũ ſecundùm originẽ carnis ab Abrahã eſſent alieni, tamẽ imitatione fidei et iuſtitię ſucceſſerũt in filios Abrahæ. Vnde ab apoſtolo dicitur eiſdẽ: Si aũt Chri, ergo Abrahæ ſemẽ eſtis.*

Hinc idẽ apoſtolus ſcribẽs Romanis ait: O tu Iudeę ſi circũcidaris, nec legẽ eius obſerues, circuncíſio tua præputiũ [b] *facta eſt: quomodo et præputiũ ſi iuſtitias legis cuſtodias, ĩ circũciſionẽ reputabit̃.* [c] *preferẽ ergo (ut ex pręmiſſis colligitur) imitatio opis origini carnis. ueraciter ergo nõ mẽdaciter Iacob ſe dixit Eſau eſſe: nec mentiẽdo ſed uerũ dicẽdo ſibi ꝓfuit: alteri uerò nõ nocuit:* [d] *quia bñdictionẽ ſibi debitã accepit, non alienã ſurripuit. Eps uerò iſte, de quo agit̃, et ſi falſum iurauit, tamẽ quia (ut ſuprà dictũ eſt) ream linguã nõ facit, niſi rea mens, nequaquam reus periurij habetur. Probatur hoc ẽt exẽplo Saulis: q cùm eſſet in caſtris pugnaturus contra Philiſtæos, iurauit ſe interfecturũ quicunq; ante ſolis occaſum comederet: Ionathas aũt filius eius, nõ audito* [f] *regis iuramẽto, cùm pugnando magnã hoſtiũ ſtragẽ* [g] *dediſſet, et ſalutẽ feciſſet ĩ Iſraël, fame laborãs* [h] *uidit fauũ mellis: quem regia uirga, quam geſtabat in manibus, accepit, & comedit: ſtatimq; oculi, quos ferè fames clauſerat, aperti ſunt, & facies eius exhilarata eſt: quo comperto Saul uoluit eum dare neci: ſed precibus & pia populi ſupplicatione placatus, mortis reuocauit ſententiã, ne interficeretur ille, per quẽ ſalus data erat in Iſraël: & quo pugnante, de manibus hoſtium populus ille liberatus fuerat. Ecce Saul falſum iurauit: quia quod iurando ſe facturum decreuit, precibus populi prouocatus non fecit. nec tamen periurij reus arguitur: quia quantum* [i] *in ipſo fuit, quod iurauit impleuit, dum ſententiã mortis in filium dedit: quam non carnali affectu, sed populi ſupplicatione reuocauit.*

QVAESTIO III.

Vm ergo (ut ratione et exemplo monſtratũ eſt) epiſcopus reus periurij nõ eſſet, cõſueta obed. ẽtia [k] *ab archidiacono ſibi denegari nõ debuit: cũ etiã ſi criminoſum illum eſſe conſtaret. ante diffinitiuã tamen ſententiã (ut ſuprà monſtratum eſt) nulli clericorum ſuorum ab eo liceret diſcedere. conſtat ergo illicitũ eſſe quod archidiaconus iuramẽto firmauit: unde meritò quæritur an debeat ſeruari, uel non.*

QVAEST. IIII.

Vòd aũt illicita [l] *iuramenta ſeruari nõ debeãt, in Toletano concilio octauo legitur, in quo ſic ſtatutum eſt.*

[a] Sed imitando. & ita quãdoque aliquis ſumit potius appellationem ab accidenti, quàm a natura: ut ff. de origi. iur. l. ij. in princ. & j. qõ. j. cito.

[b] Præputium facta eſt. Id eſt, circunciſus es in præputio, & non in corde: cum tamẽ dixerit legislator circuncidite uos, & amputate præputia cordis ueſtri.

[c] Reputabitur. Id eſt, gentilis reputabitur circunciſus, ſi ſeruat legem.

[d] Non nocuit. Et ſic iniuriam non fecit quia iure ſuo uſus eſt: ut extra de elect. cum eccleſia.

[e] Niſi rea mens. Vt ſ. eo. homines.

[f] Audito. Quia uox præconia paucis innoteſcit: ut C. quomodo & qñ iudex. authẽ. qui ſemel. & qui tarde uenit ad iudiciũ, præſumitur nõ audiuiſſe uocẽ præconis: ut ff. de in integ. reſtit. diuus. & edictũ tantũ ligat eos, ad quos peruenit: ut lxxxij. diſt. propoſuiſti. in fi. ff. de decre. ab ordi. fa. l. ulti. tamen hæc non eſt excuſatio ſufficiens, dũmodo edictũ ſit publice propoſitum: ut xvj. diſtin. quod dicitis.

[g] Stragem. Et hoc ei non proficit, ſi ſciẽter cõtra edictũ fecit: ut ff. de re mi. l. iij. §. in bello.

[h] Laborans. Illud eum potuit excuſare. de conſe. diſtin. v. diſcipulos.

[i] Quia quantum. Sic dicitur aliquid quantum ad ſe, non quantum ad alios: ut xlix. diſt. c ulti. & de conſec. diſtin. iiij. quæris. & j. qõ. j. quod quidam.

[k] Vm ergo Obediẽtia. hæc quæſtio determinat. ſ. xv. qõ. ult. c. ult. ſ. viij. q. iiij. cap. nonne.

Vod aũt. Hæc qõ diuidit in tres partes. In prima probat per xx. cap. ꝙ in malis promiſſis reſcindendũ eſt iuramentum, ſ. cum ſeruari, non poſsit ſine detrimento ſalutis æternæ. Secunda ibi, Ecce ꝙ iuramenta. Tertia ibi, Sed cum his. Ioan. de Fant.

[l] Illicita. Iuramentum

Ioan. 8. e

Vox præconia paucis innoteſcit.

2. Cor. 4. e

Edictum tantum ligat eos, ad quos puenit.

Rom. 2. d

Et ff. de re. cor. q ſub. tute. l. quãuis. xvj. qõ. j. monachi.

[illegible]

Melius eſt uota ſtultæ promiſsionis nō implere, quàm crimen committere.

CAN. I.

SI publicis ſacramentorum geſtis (quod Deus auertat) à quibuſlibet illicita uel non bona extitiſſet conditio alligata, quæ aut iugulare animam patris, aut gerere compelleret ſtuprum ſacratiſsimæ uirginis, nū quid non tolerabilius [a] eſſet ſtultæ promiſsionis uota reijcere, quàm per inutilium promiſſorum cuſtodiam, exhorrendam criminum implere menſuram?

Item Ambroſius de Officijs libro primo. †

Aliquando non expedit promiſſum ſeruare ſacramentum.

CAN. II.

ESt etiam contra officium [b] nonnunquā promiſſum ſoluere ſacramentum: ut Herodes, qui iurauit, quod quicquid [c] petitura eſſet, daret filiæ Herodiadis: necem Ioannis præſtauit, ne promiſſum negaret.

Item in ſermone ſancti Auguſtini epiſcopi, de decollatione ſancti Ioannis Baptiſtæ, qui ſic incipit: Cùm ſanctum euāgelium legeretur.

Pietas fuit, quod Dauid Nabal ſicut iurauerat, non occiderit.

CAN. III.

QVòd Dauid iuramentum per ſanguinis effuſionem non impleuit, maior pietas fuit. uideo Dauid pium hominem & ſanctum in iurationem temerariam [d] incidiſſe, & maluiſſe non facere quod iurauerat, quàm iurationem ſuam hominis fuſo ſanguine adimplere.

Item.

De eodem.

CAN. IIII.

IVrauit Dauid temerè, ſed non impleuit iurationem ſuam, maiori pietate ductus. Ecce Dauid ſanctus iuramento quidem adſtrictus, non fudit ſanguinem hominis: ſed eum falſum iuraſſe negare quis poterit? De duobus peccatis [e] minimū elegit: ſed minus fuit illud in comparatione peioris. Nam per ſeipſum appenſum, magnum malum eſt falſum iurare.

Item Iſidorus in ſynonymis libro ſecundo.

Turpia uota ſeruanda non ſunt.

CAN. V.

IN malis [f] promiſsis reſcinde fidem. In turpi uoto, muta decretum. Quod incautè uouiſti, ne facias. Impia eſt promiſsio, quæ ſcelere adimpletur.

Item Beda in homil. xliiij.

Non eſt obſeruandum iuramentum, quo malum incautè promittitur.

CAN. VI.

SI aliquid fortè nos incautius iurare contigerit, quod obſeruatum in peiorem [g] uergat exitum, liberè illud ſaluhriori conſilio mutandum nouerimus: ac magis inſtante neceſsitate peierandum nobis, quàm pro uitando periurio in aliud crimen grauius eſſe diuertendum. Denique iurauit Dauid per Deum occidere Nabal uirum ſtultum, & impium, atque omnia quæ ad eum pertinebant, demoliri: ſed ad primam interceſsionem Abi-

Iuramētū ſex modis dicitur illicitum.

mentum ſex modis dicitur illicitū, ex perſona, ex re, ex fine, ex cauſa, ex tempore, ex modo. Ex perſona dupliciter: uel ex pſona eius, qui iurat, uel ex perſona eius, cui iuratur. nam ſi impubes iurat, non tenet iuramentum: [1] ut j. e. quæſt. v. paruuli. Item ſi clericus laico iurat. j. quæſtio. v. nullus. Ex re etiā illicitū eſt iuramentum dupliciter ut ſi res ſit illicita quæ iuratur: ut j. ea. ca. in malis. & ſi res illa, per quā iuratur, non ſit ſacra: ut ſ. ea. q. j. clericum per creaturas. & ſ. quæſtio. j. cōſidera. Ex fine illicitum eſt, ut ſi iuretur ꝓpter electū, & ante electionem: ut viij. quæſt. iij. Arrald⁹. Ex cauſa: ut ſi ad clamorē populi iuretur: ut j. ea. unuſquiſq;. Ex modo eſt illicitum, ut ſi temere iuret, uel indiſcrete, uel præter neceſsitatē: ut ſ. ead. quæſtio. ij. cap. ij. & j. ead. cap. ſi aliquid. Item iuramentum ex tempore eſt illicitum, ut ſi iuretur in quadrageſima, niſi de pace componenda, ut j. quæſtio. v. decreuit. quod hoc uerſu perpenditur: Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cur, quomodo, quando. Breuiter ergo teneas in hac quæſtione, ꝗ ſemper iuramētū eſt ſeruandum ſi eſt licitum: licet etiam illicitum ſit ex modo iurandi: ut j. eadem. ſi aliquid. extra de iureiur. c. debitores. Ioan.

[1] Ad idē ff. de iure iur. periuraſſe. niſi in caſu ff. de li. cau. l. ult i.

Iuramētū ex re illicitū dupliciter.

† lib. 3. c. 3.

Matt. 14.

1. Reg. 25

a SI publicis. Nō tolerabilius. nec peccat trāſgrediēdo. ut j. ea. in malis & cap. inter. licet tunc peccauit quando iurauit. [2] Ioan.

[2] Vnde ei pœnitentia indicitur, extra e. tit. cum quidam.

b ESt etiam contra officium. Id eſt, pietatem.

c Quicquid. in hoc generali iuramēto non intelligitur iuraſſe, niſi quod licite facere potuit: [3] ut extra de iureiur. Quintauallis. extra de electi. cauſam. ff. de oper. lib. ſi libertus. & ff. de ritu. nuptia. l. generali. & ff. de iure do. ſiue generali. Ioan.

[3] Non enim iuramentū eſt uinculum iniqtatis. j. c. q. inter. extra de iureiu. quāto. & circa hoc dicut leg. & not. extra de homi. cū iuramento. Archi.

d QVod Dauid. Temerariā. iuramentum temerarium & inconſulto calore iracundię factum, non eſt ſeruandum; ut hic, & ij. quæſt. iij. c. præuaricator. Ioan.

e IVrauit. Peccatis. id eſt, quę uidentur peccata, [4] cum alterum nō eſt peccatum. Ioan.

[4] Id eſt, ꝗ ꝑ ſe cōſiderari poſsūt de generē peccatorū, cū in tali caſu tranſgreſsio iuramenti nullū eſt peccatum etiā ueniale, ſecūdū Hugo. ſed tūc peccauit Dauid cū temere iurauit. Laur.

f IN malis. aliud eſt in malis promiſsis, & aliud in male promiſsis. primum non eſt ſeruādum, ſecundum ſic: ut j. ead. cap. proximo.

g SI aliquid. Peiorem. Simile extra de iureiuran. ſi uero.

Peiorem. Item aliud exemplum poteſt poni quam hic ponatur: ut ſi iuraui me peccaturum uenialiter, tale iuramentum nō debeo adimplere: quia adijcerē peccatū peccato: ut j. ead. diffinitio. & ſi temere aliquid iurat, quod eſt licitum, adimplēdum eſt. ſi tamen ꝓpter neceſsitatē nō poſſum adimplere, uenialiter pecco, ut xxv. diſtin. §. criminis. in fi. & à licito iuramento (ut dicūt quidam) papa non poteſt abſoluere: ut not. xv. quæſt. vj. authoritatē. ſed contra eos eſt extra de iureiurā. uenientes. Ioan.

Iuramentum non ſemp eſt adimplendum.

A licito iuramēto papa non poteſt abſoluere.

1. Reg. 25

Non

gail fœminæ prudentis mox remiſit minas, reuocauit enſem in uaginam: neq; aliquid culpæ ſe pro tali periurio contraxiſſe doluit.

Item.

De duobus malis minus eligi oportet.

CAN. VII.

NOn ſolùm in iurando, ſed in omni qđ agimus, hæc eſt moderatio ſolicitius obſeruãda, ut ſi in talẽ fortè lapſum uerſuti hoſtis inciderimus inſidijs, ex quo ſine aliquo peccati contagio a ſurgere non poſſumus, illum potius euadẽdi aditum petamus, in quo minus b periculi nos perpeſſuros eſſe cernimus.

Item Ambroſius de Officijs. †

Tolerabilius eſt iuramentũ non implere, quàm quod turpe eſt, facere.

CAN. VIII.

VNuſquiſq; ſimplicem ſermonem ſuũ proferat: uas ſuum in ſanctificatiõe poſſideat: nec fratrem circunſcriptione inducat uerborum: nihil promittat inhoneſtum: c aut ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum non facere, quã facere quod turpe ſit. ſæpe pleriq; cõſtringunt ſe iuriſiurandi ſacramento, ut cum ipſi cognouerint promittendum non fuiſſe, ſacramenti tamen contemplatione faciant, quod ſpoponderunt: ſicut de Herode ſupra ſcripſimus, qui ſaltatrici præmiũ, ꝙ turpiter promiſit, crudeliter ſoluit. Turpe ẽ ꝙ regnũ pro ſaltatione promittiť: crudele eſt, ꝙ mors prophetæ ꝑ iuriſiurãdi religiõe datur. quãto tolerabilius tali fuiſſet periurium ſacramento, (ſi tamen periurium dici poſsit) quod ebrius d inter uina iurauerat, quod & iuratus inter ſaltantium e choros promiſerat. Infertur diſco prohetæ caput: & hoc æſtimatũ eſt fidei eſſe, qđ amentiæ † f fuit. *Et poſt pauca de Iephthe* g *differẽs:* Miſerabilis, inquit, neceſsitas, quæ ſoluitur parricidio. Melius eſt nõ uouere, quã uouere, id ꝙ ſibi is, cui promittiť, nolit exolui. Et poſt paululũ: Non ſemper igitur promiſſa ſoluenda ſunt omnia. denique ipſe dominus (ſicut ſcriptura indicat) frequenter ſuam mutat ſententiam.

Item ex eodem concilio Toletano.

Incommutabilis Deus, quandoque ſua mutat ſtatuta.

CAN. IX.

INcommutabilis Deus, idemq; ſemper exiſtens, Deiq; ſumma natura, ſæpe ſua in ſacris literis legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam h unde licet ſit impaſsibilis atque incommutabilis, crebrò tamen eius & iuramenta leguntur, & pœnitentia, quæ ſacris extant myſterijs adoperta. Iurare nanque Dei, eſt à ſeipſo ordinata nullatenus conuellere: pœnitere uerò, eadem ordinata cũ uoluerit immutare, Sic enim per Ieremiã dicit: Repentè loquar aduerſum gentem, & aduerſum regnum, ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud, ſi pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, agam & ego pœnitentiam à malo, quod cogitaui i ut facerem eis.

Item Auguſtinus.

Sapientis eſt reuocare quod malè loquitur.

CAN. X.

MAgnæ ſapientiæ eſt reuocare k hominem quod malè locutus eſt.

Item ex concilio Ilerdenſi.

Qua pœna feriatur, qui illicitum iuramentum facit.

CAN. XI.

QVi ſacramento ſe obligauerit ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro periurio uno l anno

a NOn ſolum. Contagio. quantum ad perplexionem animi: ut xiij. diſt. nerui.

b In quo minus. Quoties enim aliquid ſine captione fieri nõ poteſt, ſemper id quod minimum eſt ſequimur: ut ff. de reg. iur. quoties nihil. Ioan.

c VNnuſquiſq;. Inhoneſtũ. Non ſolum ergo iuramentum rei illicitæ nõ eſt ſeruandũ, ſed nec etiam inhoneſtæ: imo ſi tendat ad inhoneſtatẽ, quãdoque nõ eſt ſeruãdum licet poſsit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ: ut extra de iureiur. quẽadmodum.

d Quod ebrius. Ergo promiſsio ebrij non tenet: ; ut xv. q. j. ſane.

e Saltantium. Argumẽ. quod id ꝙ ad clamorẽ populi ꝑmittitur, nõ tenet. ſimile viij. q. j. licet. & ca. ſi ergo. & extra de elect. c. Oſius Item alia ratione non debuit tenere hoc iuramẽtũ, quia ob reuerentiã hoſpitum uidetur promiſiſſe: & ea quæ ob reuerentiam alicui ꝑmittuntur, non ligant: ut ff. quarum rerum actio nõ datur. l. j. §. quæ onerãdæ. ſic ergo tacitur nitas, quæ fit ob reuerẽtiam aliquorũ, non præiudicat: ut ff. de fur. l. penul.

f Quod amentiæ. alias amicitiæ.

g De Iephthe. ℑ. xxi. cauſa. q. v. ſi nõ licet. in fin. contra ubi dicit quod uotum illud fuit à ſpiritu ſancto. Sed dicas quod uotũ fuit iuſtum, ſed talis ſolutio fuit iniuſta. Hebræi tamẽ quidam reprehendunt etiã ipſum iuramentum: & dicunt quidam quod ſi equus uel aſinus ei obuiaſſet, nunquid illũ obtuliſſet dño? qua ſi dicant non:

h INcommutabilis. Sententiam id eſt, comminatiõẽ. ea quæ dominus dicit comminãdo, uel commonendo, bene reuocat: ſed ea quæ aſſerendo dicit non reuocat. unde Macrobius dicit, quod tripliciter cõtingit deos loqui.

i Cogitaui. id eſt, uideor cogitaſſe.

k MAgnæ. Reuocare. id eſt, nõ adimplere ; nec dicitur fallax, ſi ad rei ueritatẽ reuertitur: ut xxij. q. j. apud.

l QVi ſacramẽto. Vno. ſ. e. q. j.

; Itẽ tenet cum iſta gloſ. Pulg. in concilio. lxxx. in ſine. ubi dicit ꝙ contractus eius qui potationibus & ebrietatib⁹ adulationibus eſt inductus ad uendẽdũ, rẽ minori ꝑtio quã ualeat, eſt ipſo iure nullus. ꝑ hoc bene facit c. ſane. in gl. alias.

lib. iij. cap. xij.

Matt. 14.

Ex Macrobio ꝙ tripliciter contingat Deos loqui.

† Alias amicitiæ, Iudi. 1.

; Id quod f. male, &c. reuocare inquã ceſſatione operis ſcilicet ut ceſſet & non adimpleat illud, malũ, qđ dixerat ſe facturum uel uerbo uel iuramento. Hu. alias euolat emiſſum, &c. xliij. diſt. §. ul. & hoc cũ iurat quis illicitũ ab initio, uel etiam cũ ex poſt facto rendit ad noxam lxij. diſt. §. uerum. xlv. diſt. licet non. Laurẽ.

Iere. 18.

à communione corporis & ſanguinis domini ſegregatus, reatum ſuum eleemoſynis, fletibus & quantis potuerit ieiunijs abſoluat. Ad charitatem uerò (quæ operit multitudinem peccatorum) celeriter uenire feſtinet.

Item.

Non omnia promiſſa ſoluenda ſunt.

CAN. XII.

NOn ſemper promiſſa omnia ſoluenda ſunt, denique ipſe dominus frequenter ſuam mutat ſententiam, ſicut ſcriptura indicat.

Item Iſidorus, ſententiarum libro ſecundo. †

De eodem.

CAN. XIII.

NOn eſt obſeruādum ſacramētum quo malum incautè promittitur: ueluti ſi quiſpiam adulteræ perpetuam fidem cum ea permanendi polliceatur. Tolerabilius eſt enim non implere ſacramentū, quàm permanere in ſtupri flagitio.

Item ex concilio Toletano, cap. viij. †

Malè iurans, pœnitentiam agat.

CAN. XIIII.

NEceſſe eſt ut malè [a] iurans dignam agat pœnitentiam: eò quòd nomen domini cōtra præceptum illius ſumpſit in vanum: quia in Exodo ſcriptum eſt: Neq; enim inſontem habebit dominus eum, qui ſumpſit nomen domini Dei ſui fruſtra.

Item & in Leuitico.

De eodem.

CAN. XV.

NOn peierabis in nomine meo: nec pollues nomen Dei tui: ego dominus. Malum tamen quod facturum ſeſe ſacramento deuouerat, omnino non faciat: quia ſtulta uota frangenda ſunt.

Item ex decreto Sotheris Papæ, cap. tertio.

Iuramentum quo malum incautè promittitur, non eſt ſeruandum.

CAN. XVI.

SI aliquid fortè incautius nos iuraſſe contigerit, quod obſeruatum in peiorem vergat exitum, illud ſalubriori conſilio mutandum nouerimus, & magis inſtāte neceſſitate peierandū nobis, quā pro facto iuramēto, in aliud crimen maius eſſe diuertendum.

Item ex concilio Elibertano, cap. j.

Temeritas emendetur, cum incauta diffinitio ſoluitur.

CAN. XVII.

DIffinitio [b] incauta laudabiliter ſoluenda eſt: [c] nec eſt præuaricatio, ſed temeritatis emendatio. [d]

Item.

Illicitum iuramentum non eſt ſeruandum.

CAN. XVIII.

ACtione quarta ſeptimæ ſynodi Ioannes apocriſarius Orientalium ſedium dixit, Significat ſermo patris noſtri Sophronij, quòd melius ſit iurantem peierare, [e] quàm ſeruare ſacramentum in fractione ſacrarum imaginum. hoc autem dicimus, quia ſacramento quidam ſe excuſant. Tharaſius patriarcha dixit, quia pater Sophronius nouerat bonitatem Dei, propterea tranſgredi uoluit impium iuramentum. Item Tharaſius patriarcha dixit: Herodes ſeruauit iuramentum, & perijt. Petrus uerò negauit cum iuramento, & conuerſus fleuit, & ſaluatus eſt. Omne [f] enim peccatum bonus Deus indulget, ſi quis ex toto corde pœniteat. Sancta ſynodus dixit: Sic docet ſancta ſcriptura. Item Leontinus epiſcopus Phociæ dixit, ſcriptum eſt, Iuramentum mendax ne diligatis. qua de cauſa iuramentum noſtrū mendax diſſoluatur, quaſi nullam uirtutem habens. Zacha. 8.

Item Iſidorus.

Non obſeruentur iuramenta, quæ ſunt contra diuina mandata.

CAN. XIX.

SI quis præuētus [g] fuerit, ut diffiniat [h] agere aliquid eorum, quæ non placent

---

qō. j. c. ulti. contra. vj. qō. j. quicunque. ibi imponitur ſeptennis pœnitentia pro periurio: ſed ibi loquitur cū quis tranſgreditur licitum iuramentum: hic loquitur cum quis temere iurat. Sed nonne qui temere iurat rem illicitam, mortaliter peccat? ergo ſeptennis pœnitentia debet ei imponi: ut xxxiij. qō. ij. hoc ipſum? Reſp. regulariter imponitur ſeptem annorū pœnitentia: ſed ex cauſa diminuitur uel augetur illud tempus. xxvj. q. vij. tempora. tamen hic non negatur quin per ſeptem annos debeat pœnitere: ſed hoc ſolū dicitur quòd a communione corporis Chriſti uno anno ſeparatur.

Iona. 3. Pœnitentia ex cauſa minuitur, uel augetur.

† c. 91. de ſum. bo.

[a] NEceſſe eſt ut male. Diſtinguitur tamen an ſolenniter iuret, an incurſu uerborum. Si cum incurſu uerborum, tunc uenialiter peccaret: ut xxv. diſt. § alias.

[b] DIffinitio. i. affirmatio.

[c] Soluenda eſt. Id eſt, frangenda eſt.

[d] Emendatio. Non enim peccat frangendo tale uotum: ſed in hoc peccat q temere iurauit: ut xxxiij. qō. v. vna. Sed nunquid tale iuramentum q temerarium eſt, [illegible] eſt, de re illicita factum, inducit depoſitionem, uel infamat? arg. q ſic. vj. q. j. quicunq; ſciens. & capi. infames. & ī. eo. q. v. ſi quis conuictus. & extra de iureiu. querelā. Sed contra extra de iureiuran. c. ſicut. Ego non credo tale iuramentum infamare, uel impedire electionem factam uel faciendam. De hac materia not. lxxxv. diſtinct. archidiaconum. Ioan.

† concil. viij. c. ij.

Iuramentum de re illicita factum non infamat.

Exo. 20. b

Leui. 19. c

[e] ACtione. Peierare. Quo ad ſimilitudinem facti.

[f] Omne. Niſi quādo peccatur in ſpiritum ſanctum, ita qd ſit impœnitens.

[g] SI quis præuentus. Id eſt, deceptus.

[h] Vt diffiniat. Id eſt, intendat.

Soluenda

Deo, pœnitentiã agat, & quod contra mandatum domini ſtatutum eſt, in irritum reuocetur.

Item Hieronymus in libro de natura rerum.

Tribus ſiquidem modis iuramenta contracta ſoluenda ſunt. [a] Primò cum quis malè iurat. [b] Secundò cum quis incautè iurat [c] non putãs hoc eſſe peccatum. Tertiò ſi pueri uel puellæ in domo parentum ſe iuramento conſtrinxerint patribus, poſtquàm audierint, contradicentibus. [d]

2 *Ecce quòd iuramenta illicita laudabiliter ſoluuntur, & damnabiliter obſeruantur: quod tunc intelligendum eſt quando iuramentum illicitum deſeritur, ut ad bonum redeatur. Cæterùm ſi propterea deſeritur, ut in aliud malum tranſeatur: illicitum ſacramentũ damnabiliter ſeruatur, ſed dãnabilius contemnitur.*

Vnde Auguſtinus in libro de bono coniugali. †

Non eſt appellanda fides, quæ ad peccatum faciendum admittit. CAN. XX.

SI ad peccatum admittendum fides exhibeatur, mirum eſt, ſi fides appelletur. Veruntamen [e] qualiſcunq; ſit, ſi & contra ipſam ſit, peius eſt, niſi cùm propterea deſeritur, ut ad fidem ueram legitimamq; redeatur, id eſt ut peccatum emendetur uoluntatis prauitate correcta, tanquam ſi quis cùm hominem ſolus expoliare non poſſit, inueniat ſocium iniquitatis, & cum eo paciſcatur ut ſimul id faciant, ſpoliumque partiantur: quo facinore commiſſo totum ſolus auferat: dolet quidem ille, & ſeruatã ſibi fidem non eſſe conqueritur. [f] uerùm in ipſa ſua querela cogitare debet potius [g] in bona uita [h] ipſi humanæ ſocietati fidem fuiſſe ſeruandam, ne præda iniqua ex homine fieret: ſi ſentit [i] quàm iniquè [k] ſibi in peccati ſocietate ſeruata non fuerit. [l] ille quippe utrobique perfidus, ac profectò ſceleratior iudicandus eſt.

Idem.

Si propterea fides non ſeruatur, ut ad bonum redeatur, non ideo uiolari dicitur.

CAN. XXI.

MVlier ſi fide coniugali uiolata, fidem ſeruet adultero, utique mala eſt: ſed ſi nec adultero, [m] peior. porrò ſi eam flagitij pœniteat, & ad caſtitatem rediens coniugalem, pacta ac placita adulterina reſcindat, miror ſi eam fidei uiolatricem uel ipſe adulter putabit.

Ex his itaque apparet, quòd ſi quiſquã (ut diximus) illicitum iuramentum nõ ſeruauerit, ut in aliud malum pernicioſum declinet, tantò grauius delinquit, quãtò damnabilius accumulantur peccata peccatis. Si autem propterea deſeritur, ut ad bonum redeatur, nihil culpæ pro tali periurio cõtrahitur: potius deflendũ eſt, ſi in aliquo illius iuramenti occaſione nos deliquiſſe contigerit. Vnde Auguſtinus ſcribit Seuero Mileuitano epiſcopo, conſulenti de quodam Hubaldo, qui à conſanguineis cuiuſdã pellicis coactus fuerat iurare ſe illam ducturum in coniugem, nec matri ſuæ uel fratribus ulterius neceſſaria miniſtraturum.

Reſcribit ergo beatus Auguſtinus (ut diximus) Seuero Mileuitano epiſcopo, ita dicens:

a Soluenda ſunt. Id eſt, irritanda.
b Male iurat. Scienter.
c Incaute iurat. Ignoranter.
d Contradicentibus. Intra annum: ut xx. q. ij. puella.

Ecce. Hæc eſt ij. pars qõ. in qua probatur quod ſi aliquis uenit contra proprium iuramentum malum, quod mutatur ad bonum, tunc non peccat: ſi autem ut conuertatur ad peius, tunc peccat dupliciter. Ioan. de Fant.

SI ad peccatũ. e Veruntamen. Sed quæro qualiter poſſit quis fidẽ frangere in maleficij ſocio: cum nec in iſtis poſſit cõtrahi ſocietas: ut ff. pro ſoc. ꝙ autem. & in l. ſe. nec aliqua obligatio contrahitur in turpibus: ut ff. de uerb. obli. generaliter. imo magis peccat tradendo ſocio partem, quã retinendo ſibi: quia alij non poſſumus ſoluere, ꝙ alij debetur: ut extra de iureiur. cam te. Sed dicas illud ꝙ hic dicitur, referri ad erroneam alicuius opinionẽ: ut ſi quis credat ſe teneri ex tali iuramẽto ſi non ſatisfaciat erroneæ conſcientiæ, mortaliter peccat: ut extra de ſimo. per tuas. ij. Et ita potius fides appellatur, quãtum ad errãtis opinionem: & ita quandoque cõſulitur alicui adimplere tale iuramentum, ad ꝙ tamẽ non tenetur, & hoc ideo: ut ſatisfaciat conſcientiæ ipſius. Et ſic intelligo illud ꝙ legitur extra de ſponſa. commiſſum.

Obligatio nõ cõtrahitur i turpibus.

† c.iiij.

f Conqueritur. Non poteſt in iudicio conqueri: quia ex improbitate nemo conſequitur actionẽ: ut ff. de fur. itaque fullo. nec iudicium cõmuni diuidundo, locum habet inter prædones: ut ff. communi di. l. communi diui. §. inter prædones. nec pro ſocio: ut ff. pro ſocio. nec prætermittendum. imo ſi quis ratione illiciti iuramẽti aliquid petit, præſtabit alteri x. libras auri. in auth. col. v. ſcenicas non ſolum, &c.

Actio nõ datur ex improbitate.

g Potius. i. ꝙ potius debet fides in bono ſeruari.
h In bona uita. Id eſt, in bono.
i Si ſentit. Id eſt, intelligit.
k Quàm inique. Id eſt, quam iniquum ſit non ſeruare fidem in illicitis.
l Non fuerit. Societas uel fides.
m MVlier ſi fide. Si nec adultero. Ita quod contrahat cũ adultero tertio, & tunc peccatum accumulat peccato.

Inter

Matrimoniũ utrũ per coactionẽ impediatur.

a INter cętera. Matrimonium. Videtur ex loco iſto quod coactio conditionalis nõ impediat matrimoniũ, ſicut nec impedit alia ſacramẽta, nec impedit ſacramentum baptiſmi: ut xlv. diſtinct. cap. de Iudęis. nec ſacramẽtum ordinis: ut lxxiiij. diſtinct. ubi iſta itẽ alia ratiõe, quia hoc ſacramentũ ſeruari põt ſine interitu ſalutis ęternæ: ergo eſt ſeruãdum: ut extra de iureiurã. ſi uero. Sed cõtra, matrimonia debẽt eſſe libera: & ibi animus debet gaudere plena libertate: ut extra de ſpõ. requiſiuit. & cap. cum locum. Ad hoc dicunt quidam quod talis eſt cogẽdus ducere mulierem, quam coactus deſponſauit. ſi tamen nullo modo uoluerit, ceſſare debet eccleſia à coactione. Alij dicũt ꝙ omnibus modis eſt cogẽdus. & qđ dicitur in illa decr. requiſiuit. quod ſit potius monenda, quam cogenda, exponũt potius, id eſt prius. ſic exponitur xxiij. q. iiij. non inuenitur. in ſi. Vel intelligunt quãdo tales fuerunt perſonę ꝙ uehementer pręſumebatur quod deberet ſequi homicidium. Sed iſtis obuiat extra de ſponſa. ueniens. Sol. probabiliter poteſt dici, ſi placet, quod in quatuor caſibus nõ tenet iuramẽtũ per coactionem extortum: ſit in uoto: ut extra quod me. cauſa. cap. perlatum. In traditione rei eccleſiaſticæ. xv. q. vj. authoritatem. & cap. ſeq. In dote: ut ff. qđ met. cau. ſi mulier. §. dos. In matrimonio: ut extra de ſponſa. cum locum. & capit. requiſiuit. Quod autẽ dicitur hic, matrimonium

† [redacted].

a Ad hoc extra de ſpon. ex literis. ij.

Iuramentũ ꝑ coactionẽ extortũ non tenet in quatuor caſibus.

† Adde quis alet illum qui habet patrẽ & filium: not. Cy. in l. ij. & iij. C. de alĩ. li. & Barto. ĩ l. pe. ff. de lib. agno.

De quodam Hubaldo, qui iurauit ſe non miniſtraturum neceſſaria matri, & fratribus.

CAN. XXII.

INter cætera (ut rogaueras) à patre noſtro Ambroſio quæſiui quid tibi chariſsime agendum ſit de Hubaldo parochiano tuo, qui captus, & timore necis impulſus ſuæ concubine iuramento firmauit ipſam in coniugem ſuſcipere, propriamque matrem cum fratribus de domo expellere, nihilque eis alimoniæ unquam impendere: quia uerò quam prius concubinam habuerat, non eſt peccatum in coniugem ſuſcipere, matrimoniũ [a] ſit in Deo firmum & ſtabile. † Porrò iuramentum non ob hoc fuiſſe inſtitutum inuenitur, ut eſſet uinculum [b] iniquitatis uel matricidij, [c] uel fratricidij, ſeu cuiuſque criminis: nec credo ſacramentum ad hoc debere fieri, ut iniuſta iuratio, ſuorum bonorum ſit iniuſtè iurantibus expoliatio, & accipienti etiam ſit æterna damnatio, periurij nanque percutitur pœna, & uelut homicida in extremo examine à iuſto iudice degrandinabitur [d] per quẽ ſacroſanctum euangeliũ ad iniuſtum & illicitum & Deo minimè amabile quaſi teſtimonium iuſtæ & humanæ petitionis adducitur. Foueat [e] itaq; Hubaldus matrẽ [f] † & fratres, & lugeat ſi coactione & timore iuramenti aliquid defuit matri. Qui uerò eum iurare coegerunt, quod non debuit, reatu periurij impliciti teneantur. Iniuria quippe iniuſtè irrogata, eius eſt infamia, qui facit. nec enim ullo modo ad opprobrium [g] coactæ uoluntatis trahitur, quod illicita conditio neceſsitatis extorſit.

3 *Sed cùm his oĩbus illicita iuramẽta non ſeruãda probentur, opponitur quòd Ioſue Gabaonitas contra præceptũ Domini nõ deleuerit, quia ſeniores Iſrael iuramento cũ eis pacẽ firmauerant. Sed notãdũ eſt, ꝙ ſeniores Iſrael et ſi ſcirẽt à Domino eſſe imperatũ ut delerẽt gentes terræ promiſſionis, decepti [h] tamẽ à Gabaonitis neſciebãt eos eſſe incolas terrę ſibi promiſſæ. Venerũt enim (ut hiſtoria refert) attritis calceamentis, & cũ aridis panibus: dicẽtes, Viri pacifici uenimus de terra lõginqua, calceamẽta sũt attrita in pedibus noſtris, panis defecit ĩ ſitarchijs noſtris, audiuimus Dominũ eſſe uobiſcũ, & uenimus cõponere pacẽ. Quod uerbum placuit ſenioribus Iſrael; & fecerunt pacem cum eis. Poſt diẽ uerò tertium, cũ filij Iſrael appropinquarent Gabaonitis, occurrerunt eis illi, quibus iurauerãt ſeniores Iſrael; illi aũt uidẽtes ſe eſſe deceptos, uoluerũt delere eos, ſed pepercit eis Ioſue ꝓpter iuramentũ ſeniorũ Iſrael. Vnde Ambroſius in libro de Officijs,* †

ſit, &c. iſtud ſit, nõ ponitur præceptiue ſed hortatiue: uel loquitur in eo caſu quãdo poſt coactionem cõmiſtus eſt ei carnaliter: ut extra de ſponſ. c. ueniens. ij. Vel loquitur quando leuis fuit coactio. illa enim non impedit matrimonium. ff. de rit. nup. ſi patre. B.

b Vinculum. arg. pro opinione illorũ qui dicũt, ꝙ iuramentum per metũ extortum non tenet. xxxj. q. ij. Lotharius. & xv. q. vj. ca. j. Sed intelligas hoc adhunc caſum ſpectare quẽ hic ponit. De hac materia nota. xv. q. vj. ca. ij.

Ioſue. 9. c

c Vel matricidij. Videtur enim necare illum, cui nõ pręſtat alimenta. xij. q. ij. qui abſtulerit. & lxxxvj. diſti. non ſatis. ff. de lib. agnoſcen. l. necare.

Necat qui non alit.

d Degrandinabitur. id eſt, grandine pœnæ æternæ flagellabitur.

e Foueat. Argu. ꝙ iuramentũ pro parte tenet, & pro parte non: ut xj. qõ. iij. anteceſſor. & xij. q. ij. ſi quos de ſeruis. & xvij. quæſtio. iiij. quæſti.

f Matrem. ad hoc enim tenet: ut xxx. diſt. c. j.

g Ad opprobriũ. id eſt, in infamiam. non enim dicit ad peccatũ: quia re uera peccauit quando iurauit: quia potius debuit omnia mala pati, quam malo cõſentire. xxxij. q. v. ita ne. & ſic non obſtant cõtraria ĩ. de conſec. diſt. iiij. eos quos. & ĩ. ea. q. v. c. j. & iij. Ioan.

Sed cum his. Hęc eſt tertia pars quæſtio. in qua quærit utrum peccaſſent filij Iſrael, qui ꝓpter iuramentum pepercerunt Gabaonitis? & dicitur quod nõ. Ioan. de Fant.

h Decepti. multiplex

† iij. c. x.

plexatio uidetur ſuadere, quare non debuerunt ſeruare tale iuramentum: quia erat ibi error perſonæ, tum quia dolus dedit cauſam iuramento, tum quia nõ poterant ſe obligare aliquo iuramento contra præceptum domini. Ad hoc dicunt plerique quod diuinitus fuit eis inſpiratum quod debebent eis parcere: ſed tamen iuramẽtum fuit illicitũ: ut extra de elect. cap. uenerabilem. in fi. Vel dic quod ſatis impleuerunt præceptum domini, quia ſatis uidẽtur fuiſſe interfecti, cum redegerint eos in ſeruitutem. Nã ſeruit⁹ mortu cõparatur. ff. de regul. iur. l. ſeruitutẽ. non obſtat dolus illorũ, quia iſte dolus fuit pro uita cõſeruãda licitũ eſt enim reũ corrumpere aliquẽ pro uita conſeruanda: ut ʒ. quæſtio. iij. §. notandum. in fi.

Iuramentum quod Iudæi Gabaonitis præſtiterunt, non fuit ſeruandum.

Hoc eſt uerum ſecundũ L. ut dicam ĵ. c. proxi. & idẽ no. hic. Hug.

Licet aliquem corrumpere pro uita conſeruãda.

Quædam licet à deo prohibeantur, tamen iuramento firmata non ſunt ſeruanda.

CAN. XXIIII.

INnocẽs a credit omni uerbo. non eſt uituperãda facilitas, ſed laudãda bonitas: hoc eſt innocẽtẽ b eſſe ignorare c qd noceat: & ſi circunſcribit ab aliquo, de oĩbus tamen iudicat d qui e fidem f eſſe in oĩbus arbitratur. Hac igitur mentis ſuæ dote inclinatur Ieſus ut crederet Gabaonitis, teſtamẽtũ Dei diſpoſuit, pacẽ dedit, & cõfirmauit g ſocietatem: ſed ubi in terras eorũ eſt uentum, deprehẽſa fraude quòd cũ eſſent finitimi, aduenas ſe eſſe ſimulauerunt: circunſcriptum ſe populus patrum indignari cœpit. Ieſus tamen pacẽ, quã dederat, reuocãdã nõ cẽſuit, quia firmata erat ſacramenti religione: ne dũ alienã perfidiã redargueret, ſuã fidẽ ſolueret, mulctauit eos, meliori tñ obſequio miniſterij. clementior h enim ſententia, ſed diuturnior.

Illicitũ i ergo iuramẽtũ quod ſeruari prohibetur, intelligendũ eſt, quod dicitur † eſſe illicitũ dũ iuratur: ſi autẽ neſcitur illicitũ eſſe, ipſa ignorantia excuſat ſi putetur illicitum eſſe non ex ignorãtia iuris k ſed facti. Aliud. n. eſt, ſi alicuius copula credit eſſe licita, quia neſcitur eſſe conſanguinea, uel quia credit eſſe uidua: aliud ſi ideo putat licita, quia cõſanguinearum cõiunctio uel relictarũ copula nullo iure credatur eſſe prohibita. hic eñ eſt ignorãtia iuris, quę neminem excuſat, niſi cui permittit l ius ignorare: ibi uerò ignorãtia facti, qua quiſq; uerè excuſatur. ſeniores autẽ Iſrael non ignorabãt gentes terræ promiſſionis ex præcepto domini eſſe delendas: ſed ignorabant Gabaonitas eſſe incolas terræ promiſſionis ignorabãt ſiqui dẽ factũ, ſed non ignorabant ius facti: atque ideo etſi illicitum eſſet, quod iurauerunt, tamen licitè ſeruari m debuit quod iuramento firmauerunt. quod autem illicitum iuramentum ſeruari prohibetur, non

Innocens pro ſtulto quandoq; ſumitur.

a INnocẽs. Id eſt, ſimplex & iuſtus. Salomon tamẽ ſumit hoc uerbum innocens, pro ſtulto, unde hoc ſumptum eſt. & ſic ſancti uiri idem uerbũ retorquent quando que ad cõtrarios intellectus. Sed non ne æque reus eſt ille, q de facili credit ſicut ille, qui mentitur, ut xj. quæſtio. iij. cap. non ſolum? & nimia facilitas credendi uituperatur. lxxxvj. diſtinc. ca. ſi quid uero. Sed illud intelligas de iudice, qui in præiudicium partis alterius non debet de facili credere ſecũdũ uerba alterius partis. iij. quæſtio. ix. c. j. ij. & iij.

b Innocentem. id eſt, talem qui nõ noceat, nec nocere uelit. vj. quæſtio. j. ca. oues. & capit. ſapiens.

c Ignorare. per experientiam facti. nam ſcriptum eſt, Scientia malorum bonis obeſſe non debet.

d Iudicat. Diceret aliquis, quomodo poteſt eſſe bonus qui non habet diſcretionem & iudicium, ex quo decipitur: cum Apoſtolus dicit, Spiritualis iudicat omnia & ipſe à nemine iudicatur. ideo dicit iudicat de omnibus etiam de ignotis, in his ſcilicet quæ ſpectant ad ſalutem: quia ſi quis deciperetur in talibus, ibi non eſſet minus periculum falli quam fallere: ut xvi. q. j. ca. ſi cupis. Tunc enim de ignotis non debemus aliquid præſumere, nec de bonis malum, nec de malis bonum: ut xlvj. diſt. c. ſunt nonnulli. in fi. Vel dic iudicat, id eſt, præſumit bene de quolibet.

Spiritualis iudicat oĩa, &c.

e Qui. id eſt, quia ipſi.

f Fidem. id eſt, uerborum ueritatem.

g Cõfirmauit. Argu. eſt hic quod qui iurat rem illicitã, propria authoritate nõ poteſt uenire cõtra iuramentũ illud: ut extra de elec. c. uenerabilẽ. in fi. Nam illicitum eſt reuuere curã paſtoralem, & tamen iurans teneretur illud ſeruare, ut lxxxv. diſt. c. Florentinum archidiachonum. ſimile extra ꝙ met. cau. ca ad aures. ſic extra de iureiuran. cap. debitores.

h Clementior. arg. ꝙ ſi iudex facit aliquid, quod nõ multum differt à mãdato, ꝙ nõ dicitẽ exceſsiſſe fines mãdati. ſi enim mandatur aliquibus ut eligant, poſſunt poſtulare: ut extra de elec. ca. in cauſis. & de poſtu. c. poſt tráſlationem. in princi. Et de hoc not. plura arg. viij. q. j. c. licet. Itẽ habes hic ꝙ licite cõmutatur una pœna in aliam, ut ʒ. v. q. vj. c. quia iuxta. & lxxxij. diſt. ca. preſbyter. & xxxvj. q. j. c. de raptoribus. Ioan.

i Illicitum. In prima parte §. dicit magiſter quod tũc iuramentum illicitũ non ſit ſeruandũ cum iurans, tempore, quo iurat, ſcit illud eſſe illicitũ: ſed ſi ignorat iſtud eſſe illicitum, dũmodo non ſit ibi ignorantia iuris, nõ peccat. & hoc durat uſque ad illum locum, qđ autem illicitum. Secundo oſtendit ꝙ nõ eſt hoc generaliter uerum: quia ſi in aliquo iuramento deeſt aliquod iſtorũ trium uel iuſtitia, uel ueritas, uel iudicium, ꝙ illud non ſit ſeruandum. Tertio dicendum ꝙ iuramentum quandoq; eſt illicitũ ratione rei de qua quis iurat: quandoq; ex cauſa ſuperueniente: quandoq; ex modo iurandi. Io.

k Iuris. ʒ. j. quæſtio. iiij. in fine.

l Cui permittitur, &c. ut militibus, mulieribus, ruſticis, & minoribus. ff. de probat. l. cum de indebito. §. ſi autem is. j. q. iiij. §. notandum.

m Seruari. hæc non eſt ratio ſufficiens.

† Alias ſcitur.

Iuramentum illicitum ſi an propria anthoritate poſsit infringi.

Arg. cõtra ʒ. ead. qui ſacramento. ubi de hoc ſatis dixi. in fi. Archi.

Mandata [illegible]

Pœna una à [illegible] commutatur.

Etiam ubi debetur pœna mortis, ut hic & 2 3. [illegible]

Poſt ſententiã latam à iudice.

Poſt ſententiã autẽ nõ põt hoc iudex niſi ſit papa uel imperator, ſecũdum H. de hoc le. & no. 2. q. 3. §. notãdum. in gl. ut ĵ. &c. Arch.

Iuramentũ tripliciter dicitẽ illicitum.

Quibus permiſſũ ſit ius ignorare.

Nunquam.

a Nunquam. Non bene dicit: quia ſi ille, qui uouit ſimpliciter, poſtquam duxit uxorem, iurat quod non dimittet eam, illud iuramentum licitũ eſt: ſed ſi prius uouit, quam ducat uxorẽ, tunc potius ſeruabit uotum, quã iuramentũ ſequens: ut extra qui cleri. uel uo. c. rurſus.

b Ob ſolam religionem. nõ eſt hoc uerum. Io. de Fan.

QVod autẽ. Hæc quæſtio diuidiĩ ĩ ſeptem partes. In prima ponit q̃ pœna imponatur periuris compulſis, uel uoluntarijs, & qualiter puniũtur, qui alios iurare faciunt falſum. & hoc probat per ſeptem ca. Secunda ibi, Item qui audit. Tertia ibi, Quæriĩ de eo. Quarta ibi, De ætate. Quinta ibi, De forma. Sexta ibi, ut ita. Septima ibi, Iuramentum. Ioan. de Fant.

[redacted]

c Quod autem. illud

eſt generaliter ĩtelligẽdũ Iuramẽtũ nãq; (ut Hiero. teſtaĩ ſup Ieremiã) debet habere tres comites, ueritatẽ, iudiciũ, et iuſtitiã. Vbi aũt iſta defuerĩt, nõ ẽ iuřm, ſed piuriũ. Vñ daĩ intelligi, illicitũ eſſe iuřm, cui aliqđ iſtorũ defuerit: nõ tñ cuicũq; cõtigerit aliquod iſtorũ deeſſe prohibetur ſeruari aliqñ nãq. iuřñ deeſt iuſtitia ueluti cũ qſpiã poſt uotũ caſtitatis duxit uxorẽ, iuramẽto firmãs, nũquã [a] ſe ab ea diſceſſurũ: ꝙ quãuis illicitũ ſit, qa iuſtitia ſibi probaĩ deeſſe: tñ authoritate Aug. ſeruari præcipiĩ. hoc aũt ſi qs cõtẽdat progatiua cõiugij, nõ ꝓpter religionẽ iuriſiurandi ſeruari, animaduertat Gabaonitas ob ſolã religionẽ [b] iuramenti cõtra dñi imperiũ reſeruatos. Cũ ergo oẽ dñi pręceptũ iuſtũ ſit, patet ei iuſtitiam deeſſe, qđ eius pcepto contrariũ inueniĩ. Iudiciũ quoque aliqñ iuramẽto cõſtat deeſſe, ueluti cũ ꝓpria temeritate aliqs ductus, iurat ſe mãducaturũ & bibiturũ. hoc quãuis leuitate ĩdiſcreta illicitũ ꝓbeĩ, nõ tñ ideo uiolari iubeĩ. Iuřm itaq; multipliciter illicitũ intelligiĩ. Eſt.n. illicitũ aliqñ ex eo qđ iuraĩ, aliqñ ex cauſa extraueniẽti, aliqñ ex modo iurãdi. Ex eo ꝙ iuraĩ, tũc eſt illicitum iuřm, qñ id, qđ iuraĩ, in ſui natura uitioſum eſt, uel uitã adimens, ut adulteriũ, homicidiũ, et his ſimilia: uel reparari nõ pmittẽs, ueluti cũ inimico ad pacẽ nõ redire, indigẽti miſericorditer nõ ſubuenire: iſta qa pſpicuã in ſe habẽt ĩiuſtitiã, etſi iuro firmentur, tñ ſeruari nõ debẽt. circa hæc utiq; iuramẽta intelligẽda ſunt, q̃ de illicitis iuramẽtis non obſeruãdis ſupra ſtatuta legunĩ. Quiſquis ergo ſe iuro firmauerit aliqd facturũ, quo uel corporalis uel ſpiritualis ſalus adimaĩ, uel ſine quo utraq. ſalus reparari uel confirmari † nõ poſſit fidẽ ꝓmiſſã ſeruare ꝓhibetur, quorum exempla pręmiſſæ authoritates ſubijciunt, dum eum, qui homicidium facere, uel alimẽta matri et fratrib. nõ ſubminiſtrare, ĩ adulterio pmanere, uel ad pacẽ cũ aduerſario nõ redire, iuřm præſtando pmiſerit, ſalubriori cõſilio illicita uota ob ſeruare nõ pmittũtur. Eſt. ẽt id qđ iuratur, aliqñ uitioſũ, nõ ĩ natura ſui, ſed ex cauſis extraueniẽtib. ueluti cũ aliqs poſt uotũ caſtitatis iurat allicui ſe habiturũ eã ĩ cõiugẽ cõiugẽ nãq; habere, ĩ ſeipſo malũ nõ eſt, tñ huic ex uoto pernicioſũ eſt. hoc aũt iuramẽtũ ẽt ſi illicitũ ſit, nõ tñ ſeruari ꝓhibeĩ, ſed de uiolatione uoti pœnitẽtia ſibi iubeĩ indici ex modo iurãdi tũc eſt illicitũ iuřm, qñ incõſideratè et incircũſpectè aliqd iuraĩ, quo nec corporalis, nec ſpũalis ſalus adimaĩ, & ſine quo utraq; ſalus reparari, et uita conſeruari ualet, ueluti dũ aliqs à parẽtib. coactus, ut clericatus tõſurã, uel religiõis ueſtẽ ſuſcipiat, ſe neutrũ facturũ iuro firmauerit: hoc quãuis aliquib. uideatur reprehẽſibile, quia opus charitatis iuro ſe nõ facturũ ꝓmiſit. nulla tñ authoritate ſeruari prohibeĩ: qa etſi nũquã clericatus tonſurã, uel religionis ueſtẽ ſuſcipiat, nõ tñ ideo minus ſalutẽ ꝓmereri ualet, cũ nõnulli in laicali habitu ſanctiſſ. & deo dilecti inueniantur. quo exemplo euidenter datur intelligi, quoties aliquis iurat ſe nõ facturũ aliqd quo expeditior ſibi uia præparetur ad beatitudinẽ, dũmodo ſine eo ualet ſalutem inuenire, quòd iuramentum non prohibetur ſeruare. unde cum nos iuramus non daturos aliqd alicui, ſine quo utraq; ſalus eius põt eſſe incolumis, etſi aliqua ex eo ſibi cõmoditas pſtareĩ, nulla tñ authoritate iuramẽtũ ſeruari prohibemur, dummodo ſit nobis alia uia neceſſitatib. eius ſubueniendi.

† Alias conſeruata.

QVAESTIO V.

r
gs

QVod autẽ [c] quinto loco quęriĩ, ſi licitũ eſſet, qđ archidiaconus iurauerat, an epi

Peccat mortaliter q aliū cogit peierare.

Quod aliquis noſtro mandato facit reputamur nos ſacere.

[1] Not.H. & Lau. φ iudex pōt recipe iuramētum ab infamato, licet ſciat eum falſum iuraturum. Archid.

[2] Non à toto, ſed quo ad minoré pœnā: ut di. ſt. 7.pxi.

[3] Ille Archidi.hic, ſed uide Ant.Corſe.in ſing. uerb. quadrageſima.

Feriæ legitimæ ſunt tres.

Presbyterum uerberās plꝰ peccat, φ uerberās ſimplicē clericum.

iſtud nō habet dubitationē, an periurus ſit, qui aliū cogit peierare. nam & ſi ipſe non proprie dicatur periurus, tamē mortaliter peccat: qa quod alter mandato noſtro facit, nos reputamur feciſſe: ut extra de ſen.excō. c. mulieres. Vtrum autē iudex licite poſsit recipere iuramētum illius quē ſcit uelle peierare? dic ut dixi ꝫ.xv.q.v.cap.presbyter.

Qui compulſus. Et miles. In atrocibus enim non debet aliqs dño parere ſuo: ut xj. qō. iij. c. non ſemper. & c. ſi dñs. & ca. qui reſiſtit. & ff.de reg.iu.l.ad ea. b Quia plus dominum. Quod eſſe non debet: ut xj.q. iij.c.nolite.ij. c Si liber eſt. Alibi magis punit ſeruus, quam liber: ut ꝫ.xxiiii. qō.j. c.qui contra. ſed hic excuſatur ꝑpter ꝑceptum dñi. Ioan. d Quadraginta dies. Vel continue, uel interpolatim. e Septē ſequentes annos. Non tamen in pane & aqua. f Tres quadrageſimas. Vnā ante feſtum Natalis, aliam ante Paſcha, tertiā ante feſtum ſancti Ioannis. g Legitimas ferias. i. ſecundam & quartam & ſextam ferias: ut de conſec. diſt.iij.c. ieiunia. & lxxxij.diſt. c. presbyter. Io.de Fan.

h Qui piurat. Conſecrata. quia quanto ſanctius eſt p quod iurat, tanto maius eſt periuriū: ut ꝫ.ea.q. j. c. mouet. Nunqd ergo maius ſacrilegiū cōmittit, q uerberāt clericū in maioribus ordinibus cōſtitutū, q̄ qui in minoribꝰ? Credo φ ſic: ut xvij.q. iiij.c. ſi quis deinceps. &

ſcopus eſſet reus piurij, qui ad peierādū archidiaconū cogebat, facilè pōt diſcerni: ſi enim cōſentiēs pari pœna cū faciēte puniēdus eſt, multò magis ille qui cogit, reus admiſsi criminis probatur.

Vnde Pius papa ait:

Qui peierare compellit, & qui compellitur, periurus uterque probatur. CAN. I.

Qui cōpulſus à domino ſciēs peierat utrique ſunt periuri, & dñs, & miles. [a] dñs quia præcepit: miles, qa plus dominū [b] quàm animā ſuā dilexit. Si liber eſt, [c] quadraginta dies [d] in pane & aqua pœniteat, & ſeptē ſequentes annos. [e] Si ſeruus eiuſdē, tres quadrageſimas, [f] & legitimas ferias [g] pœniteat.

Idem.

Pœnitentia eius, qui in manu epiſcopi, aut in cruce conſecrata peierat. CAN. II.

Qui periurat ſe in manu epi, aut in cruce conſecrata, [h] tres annos pœniteat: ſi uerò in cruce nō cōſecrata, annū unū pœniteat: q aūt coactus fuerit, & ignorās [i] ſe peierauerit, & poſtea cognoſcit, tres quadrageſimas pœniteat.

Item ex pœnitentiali Theodori.

Quæ pœna ſit feriendus, qui neceſsitate coactus periurat.

CAN. III.

Si qs coactus pro uita rediméda, [k] uel pro qualibet cauſa uel neceſſitate piurat, qa plus corpus, q̄ animā dilexit, tres quadrageſimas pœniteat. Alij [l] uerò iudicāt tres annos, unum ex his in pane & aqua.

Item Gelaſius papa.

Qui peierat, et alios peierare facit, quæ pœna ſit feriendus.

CAN. IIII.

Si quis peierauerit, & alios ſciens in periuriū induxerit, xl.dies pœniteat in pane & aqua, & ſeptē ſequētes annos, & nūquā ſit ſine pœnitētia, [m] & alij (ſi conſcij fuerint) ſimiliter pœniteāt.

Itē Aug. in ſermone de decollatione ſancti Ioan.

Homicidā uincit, qui ſciens ad periuriū hominem cōpellit.

CAN. V.

Ille qui hominé prouocat ad iurationē, & ſcit eum falſum iuraturū eſſe, uicit [n] homicidā: quia homicida corpus occiſurus eſt, ille animam: imo duas animas, & eius animā, quē iurare prouocauit, & ſuā. ſcis uerū eſſe quod dicis, & falſū quod ille dicit, & iurare cōpellis: ecce quod ille iurat, ecce peierat: tu qd inueniſti? imò & tu piſti, q de illiꝰ morte ſatiari uoluiſti.

Idem, de periurijs.

Nō peccat, qui iuramētū exigit ab eo, quē neſcit falſū iurare.

CAN. VI.

Qui exigit iurationē, multū intereſt ſi neſcit illū iuraturū falſum, an ſcit. ſi enim neſcit & ideo dicit, iura mihi, ut fides ei ſit, non eſt peccatum, tamen humana [o] tentatio eſt: ſi autem ſcit eum feciſſe, & cogit eum iurare, homicida eſt. Ille enim ſe ſuo periurio interimit: ſed iſte manum interficientis & impreſsit & preſsit.

Item ex concilio Magotienſi. †

Vſque ad extremum uitæ non communicet, qui alios ad periuria trahit. CAN. VII.

Si quis conuictus fuerit alios ad falſa teſtimonia, uel periuria attraxiſſe, uel quacunq; corruptione ſolicitaſſe, ipſe quidem uſq; ad exitum uitæ non cōicet. ij

ea qui ſubdiaconū. & c. qui occiderit. i Et ignorās. Eſſe peccatū, quod iurauit. nam ſi fuiſſet ignorantia facti nullum eſſet peccatū, niſi ignorantia ſuiſſet craſſa, q̄ neminē excuſat. C.de reſc. uendi.l.quiſquis.

k Si qs. Redimēda. Licet em̄ timore mortis iurauerit, tñ peccauit: ut xxxij. q. v. ca.ita ne. ſed ratione coactionis mitigat pœnitentia: ut extra φ metus cau.c.ſacris. nō eſt contra.xv.q. vj.c.j. ibi enim non abſoluūtur à peccato, ſed à iuramēto. Ioan. de Fant. l Alij. Ergo illa quæ eſt minor, eſt imponenda: ut 50. diſt.c.eos uero.

m Si qs. Sine pœnitentia. interiori: ut vj. qō.j.c. quicunq;. Io.de Fā.

n Ille qui. Vincit. Non intelligas quod plus peccat periurus, quam homicida: imo ille plus peccat: ut xiij. diſt. c. j. ſed dicitur eū uincere, qa maiꝰ damnum facit: quia maius damnū eſt in amiſsione unius animæ, quam mille corporū: ut xxiiij. q.iij c. ſi habes Io.

o Qui exigit. Humana. i. de humana ifirmitate procedit: ut ꝫ. ea.q.j.c.non eſt. Impreſsit. multiplicter cogendo. Io.de Fan.

Si qs conuictus. Infamia.

† De hoc no. 3ꝛ.di. in ſum. φ dicit deignorātia facti, nos uidet bene dictum quia factū ſuum nemo debet ignorare. ar.ff.loca. l. ſed. addes.§.j.

[illegible]

Anima uniuſ perditio, eſt grauior q̄ mille corporum.

† Magūtinenſi.

a Infamia. An iuramentum infamet, uel nõ, not. vj.q.j.c.quicunque. ſed coacti ſi iuraſſent, non infamarentur, ut ſ. quæſt.proxi.inter cætera.

Item qui audit. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua quæritur cui debet dicere ſi uidet quis quod aliquis uult falſum iurare. & quid iuris, probatur. infra cap. proxi. Ioannes de Fant.

b Falſum. Supple niſi iudicauerit portabit iniquitatem ſuam Ioan.

c HOc uidetur. Fuit. id eſt, talem habuit inde notitiam quod huius rei potuit eſſe teſtis: & quod ſequitur, eſt expoſitio.

d Indicauit. Videtur ergo quod ualeat teſtimoniũ de auditu, ut hic, 1 & xv. quæſtio. v. cap. presbyter. & xxvj. quæſt. vj. c. qui recedũt. & ij. quæſt.j. cap. multi. nam & teſtes intelliguntur ſcire, quæ acta ſunt a teſtatore ſi priores teſtes eis hoc dixeruut, ut C. de teſta. l. cum antiquitas. j. in fi. j. reſponſo. Argument. contra. iij. q. ix. c. teſtes. v. q. ij. c. relatum ẽ. Ad hoc dicas quod hic loquitur in cauſa denunciationis, ubi modica ſcientia aliquã fidem facit. argu. extra de ſpon. præterea. ij. Imo & in iudicijs facit fidem teſtimonium de auditu, ut extra de ſuc. ab inteſta. c. cum dilectus. extra de teſtib. c. cauſam. Ioan. Sed certe teſtimoniũ de auditu eſt proprie cum aliquis audit aliquid dici eſſe factum. Sed ſi audit contrahentes, non eſt teſtimonium de auditu. Et hoc innuit extra de teſtib. c. licet. ij. tamen hoc c. non loquitur de uera denunciatione, ſed potius de indicatione, ſcilicet cum quis indicat alij quod aliquis uult peccare: & ſpectat ad delicta committenda, ſed denuntiatio ſpectat ad delicta commiſſa, & ad illa non tenentur niſi qui habent magiſtratum ſuper aliquos: & illa denuntiatio dicitur Euangelica, iſta dicitur canonica. & hæc probatur ſemper, illa vero non. Et ſic patet quod crimina nondum cõmiſſa poſſumus denuntiare, ut hic, & xciij. diſtin. c. diaconi. j. ibi, ut cinum præcipitio, &c. extra de deſpon. impu. cap. pen. extra de cogn. ſpi. c. tua. Ioan.

a De hoc etiam no. ex̃. de iureiu. querelã. & 23 qõ. 5. rex debet.

† q. j. ad v. cap. leuitici.

Teſtimoniũ de auditu, utrũ ualeat?

a Dicit Hug. licet in hoc caſu ſit uerũ: ut arg. xxxv. q. vj de parentela. & c. eps. nõ tñ ex hoc loco haberi poteſt. Archidia.

Teſtimoniũ de auditu, quale ſit?

Denunciatio euãgelica & denuntiatio canonica, in quo differant.

uerò qui ei in periurio conſenſiſſe probantur poſtea ab omni teſtimonio ſunt remouendi, & ſecundùm legem infamia a notabuntur.

2 *Item qui audit aliquẽ falſum* b *iurare, et tacet, delinquit. Vnde Aug. ait in qõnibus Leuit. cap. 1. Anima, quæ audierit uocẽ iurãtis falſum, etc.* †

Cui ſit indicandum falſum, quod ab aliquo iuratur.

CAN. VIII.

HOc uidetur dicere, peccare hominem, quo audiẽte iurat aliquis falſum, & ſcit eũ falſum iurare, & tacet. Tunc autem ſcit, ſi eius rei, de qua iuratur, teſtis fuit, c aut uidens, aut conſcius fuerit, id eſt, aliquo modo cognouit: aut oculis ſuis cõſpexit, aut ille ipſe qui iurat, illi indicauit. d Ita enim potuit eſſe cõſcius. Sed inter timorem huius peccati, & inter timorem huius proditionis hoium nõ parua exiſtit plerunq; tentatio. Poſſumus enim paratũ ad periurium admonendo uel prohibẽdo a tam graui peccato reuocare. Sed ſi non audierit, & coram nobis de re, quã nouimus, falſum iurauerit, e utrum prodendus ſit, ita ut proditus etiã periculum mortis f incurrat: difficillima quæſtio eſt. Sed quia hic non expreſsit cui hoc indicandũ ſit, vtrùm illi cui iuratur, an ſacerdoti cuipiã, qui nõ ſolùm eũ perſequi nõ põt irrogando ſuppliciũ, ſed etiã orare pro illo poteſt: uidetur mihi quòd ſe ab hoc peccati abſoluat uinculo, ſi indicet talibus qui magis prodeſſe g poſſunt quàm obeſſe periuro: ſiue eum corrigendo, ſiue Deum pro eo placando, ſi & ipſe cõfeſſionis ſibi adhibeat medicinam. Si ergo iſte (ut ſuprà dictum eſt) qui audit falſum iurare & tacet, delinquit: multò magis ille reus eſt, qui ad peierandum aliquem compellit.

3 *Quæritur* h *de eo, qui uerborũ calliditate ſe circunuenire putat illũ, cui iuramentũ defert: an ſit reus periurij, niſi ſeruauerit quod iuraſſe creditur. De hoc ita ſcribit Iſid. ſententiarum lib. ij.* †

De eo qui calliditate uerborum iurat.

CAN. IX.

QVacunque arte uerborum quis iurat, Deus tamen qui cõſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui iuratur, intelligit. i Dupliciter autem reus fit, quia & nomen Dei in uanũ aſſumit. & proximum dolo capit.

Item ex ſermone ſancti Auguſtini. †

Periurus eſt, qui ſuper lapidem falſum iurat.

e Iurauerit. i. iurare uoluerit.

f Mortis. de facto, quia de iure ꝓpter unius dictum, non poſſet iudicari. & eſt ſimile de pœnit. diſt. j. c. penultimo.

g Prodeſſe. ut ſunt ſacerdotes, ut xiiij. quæſt. v. denique. Qui ergo dicit talibus, qui poſſunt prodeſſe, nõ obeſſe, nõ dicit prodere, ut ij. q. j. c. ſi peccauerit.

h Quæritur incidẽtem ponit hic quæſtionem, qualiter iuramẽta ſunt intelligenda, & diſtinguitur, aut uterque habet rectum intellectum, aut uterque doloſum, aut alter tantum habet rectum. ſi ab utroque interponitur dolus, tunc eſt intelligendum ſecundum cõmunem ſignificationem uerborũ, ut extra de ſpon c. ex literis. ſi a neutro interuenit dolus, tunc interpretandum eſt ſecũdum intellectũ utriuſque, ſi uerba poſsint utrique intellectui adaptari. extra de teſtib. c. cũ tu. ſi ab altero tantum, tunc intelligẽdum eſt ſecundũ eũ qui recte intelligit. ſic uidet diſtingui. ĩ. ead. §. ex his. In ſtipulationibus & alijs contractibus & contra ſtipulantem & uendẽtem interpretandum eſt, ſed in iudicijs pro actore, 1 ut ff. de uer. obli. l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de contrahen. emptio. l. Labeo. Ioan.

i QVacunque. Intelligit. id eſt, intelligere debet. & eſt ſimile. ĩ. de conſecra. di. iiij. c. non illud.

Iuramẽta qualiter ſunt intelligenda.

† c. xxxj. de ſumm. bon. lib. 2

1 Quod dic ut no. ex̃. de reſti. ſpo. cũ ad ſedem. in gl. hic ergo.

† Sermo. 28. de uerbis apoſtoli.

ADDITIO. Not. tamen, quod nemo per iuramentum uel pactum proprium obligatur, niſi ille cõſentiat. cui ſit pactum uel iuramentum. argum. optimum extra de iureiuran. cap. ſicut.

CAN. X.

Ecce dico charitati ueſtræ, quòd qui ſuper lapidem [a] falſum iurat, periurus eſt. Vnde hoc dico? quia multi etiam in hoc fallunt, & putãt quia nihil eſt per quod iurant, non ſe crimine teneri periurij. Prorſus periurus es, quia per id, quod ſanctum non putas, falſum iuras: Si tu illud ſanctum non putas, ſanctum puta cui iuras. Non enim quãdo iuras, tibi aut lapidi, ſed proximo tuo iuras: homini iuras ante lapidẽ, ſed nunquid non ante Deum? non te audit lapis loquentem, ſed punit te Deus fallentem.

Sed obijcitur illud Gregorij in uigeſimoſexto libro Moralium. †

Apud dominum uerba noſtra non ex ore, ſed ex corde procedunt.

CAN. XI.

Hvmanæ aures talia uerba noſtra iudicant, qualia foris ſonant. Diuina uerò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Certè nouerit ille qui intentionem & uoluntatem alterius uarijs explicat uerbis: [b] quia nõ debet aliquis uerba [c] cõſiderare, ſed uoluntatẽ, & intentionem: quia nõ debet intentio uerbis deſeruire, ſed uerba intentioni.

Si ergo diuina iudicia uerba noſtra talia foris audiũt, qualia ex intimis proferuntur, ſi intentio non debet ſeruire uerbis, ſed uerba intentioni, patet quòd Deus nõ accipit ſic iuramentum ſicut ille cui iuratur, ſed potius ſicut qui iurat intelligit, cũ recipiẽti nõ ex intimis, ſed ex ijs quæ proferuntur foris uerba noſtra ſonent. Item obijcitur, qui iurat ſuper lapidem putans ſe iurare ſuper ſacroſancta Euangelia, perinde tenetur ac ſi ſuper Enãgelia iurauerit: licet ille cui iurat, ideo ſuper lapidem illum iurare fecerit, ne non ſeruãdo quod promittit, reatu periurij teneatur. Item obijcitur illud de ciuibus, qui credunt ſe iurare obedituros cõſulibus ſuis, in omnibus quæ ſibi imperata fuerint pro honore ſuę ciuitatis. Ne uerò obedientiã recuſantes, reatu periurij illaqueentur, ſupponitur breue iuraturis in quo aliud cõtinetur, quàm ſe iuraturos arbitrẽtur, uide licet ne Padum in Nilum cõuertãt, uel aliquid huiuſmodi faciant. Si ergo cõtra hoc, quod ſeſe iuraſſe crediderãt, cõſulibus ſuis obedientiã denegarẽt, nunquid ſecũdùm intentionẽ recipientis, an potius ſecundùm intentionem iurantis iuramẽtum Deus illud acciperet? Item ſi innocẽs de adulterio uel furto impeditus, innocentiã ſuã uellet aſſerere, iuraret aũt ſe ab obiectis ſibi ſic eſſe immunẽ, ſicut in breui illo cõtinetur, quod manibus ſuis ſe ſcripſiſſe arbitratur: cõtineatur aũt in illo, hũc reum eſſe obiectorũ: nunquid à domino periurus reputabitur? aut nunquid poterit argui ſe iuraſſe adulterij, aut furti reatum incurriſſe? Non.

Hinc etiam Ioan. Chryſoſtomus ait:

Inter iuramentum & locutionem fidelium nulla eſſe debet differentia.

CAN. XII.

Ivramenti huiuſmodi cauſa eſt, quia omnis qui iurat, ad hoc iurat [d] ut quod uerum eſt loquatur. Et ideo dominus inter iuramentum & loquelam noſtram, nullam uult eſſe diſtantiam: [e] quia ſicut in iuramento nullam conuenit eſſe perfidiam ita quoque in uerbis noſtris nullum debet eſſe mendacium, quia utrunque & periurium & mendacium diuini officij † poena damnatur, dicente ſcriptura: Os quod mentitur, occidit animam. Quiſquis ergo uerũ loquitur, iurat: quia ſcriptum eſt: Teſtis fidelis non mentietur.

† Alias, iudicij.

Sapiẽ. 1. c. Prouerb. 14. a

Idem.

Antequam aliquis iuret peierat, ſi contra conſcientiam iurare parat.

---

a Ecce. Super lapidem. forte coopertum ab aduerſario, ut credantur eſſe Euangelia.

b Hvmanæ aures. Verbis. quæ ille protulit, & uult ea aliter interpretari prout verba ſonare uidentur: quod ſemp non eſt faciendum: cum ſæpe bona uerba mala intẽtione proferantur, & econuerſo, ut v qõ. v. c. non omnis. & cap. non oſculatur. ut xxiij. quæſt. j. cap. paratus.

c Verba. Argum. potius eſſe conſiderandã mentem alicuius, quã ipſa uerba, ut j. qõe. j. cap. Marcion. & de cõſecrat. diſtinct. iiij. cap. retulerunt. extra de uerbo. ſignifica. c. præterea. & capi. intelligentia. xxiij. qõ. j. ca. paratus. in princip. ff. de in ius uoc. l. quamuis. Sed hoc uerũ eſt, cũ conſtat de intellectu: alias in dubijs a uerbis non eſt recedendum. ff. de lega. iij. l. nõ aliter. ff. de exercitoria. l. j. §. ſi is qui nauem. extra de ſponſa. c. ex literis.

Ivramenti. d Ad hoc iurat. id eſt, iurare debet.

e Diſtantiã. Quãtũ ad hoc, cum mortaliter peccat qui ſimpliciter dicit falſum, ſicut qui ſub iuramento dicit falſum magis tamen peccat peierando, quã mentiendo. a ſolidius ſubſiſtit vbi iuramentum interponitur: ut ſ. ea. q. j cap. j. ſed tamen plus operatur ſacramentum, quam ſimplex promiſſio, ut extra de iureiuran. c. debitores. Item hic eſt argumẽtum, quod ex nudo pacto oritur actio, ut xij. quæſtione ij. c. quicunq; ſuffragio. & quæſtio. v. capit. quia Ioannes. Io.

Qui

Verba bona quãdo que mala intẽtione proferuntur.

Mens potius, quã verba, attendi debet.

† ca. vij. in Iob.

v Ad idẽ xxxviij. diſt. ſedulo. xcij. diſtinct. c. j. ſ. ea. q. ij. is autem.

Iuramentum plus operatur, quã ſimplex promiſſio.

a Dic ergo qđ licet Deus nõ faciat differẽtiã inter loquelam & iuramentũ, eccleſia tñ facit: qa mẽdax ſimplex non patiẽ pœnã quo ad īfamiã & repulſionem teſtimonij, uel quia poſſit promoueri: ſed ſecus in mendace iurato. & hoc intelligas ex quo ſimpliciter mẽdax eſt de crimine emendatus ſecundũ decre. extra de teſtib. teſtimonium. ſecundum Hug.

a Qvi peierare. Non ex operibus. Deus potius conſiderat animum quam factum: ut xv. qō. vj. c. j. & Deus interrogat cor, & non manum. xiiij. q. v. c. ſi quid. ſic xxxij. q. v. c. propoſito.

b PAruuli. Iurare. nec teſtis eſſe poteſt: ut iiij. qō. iij. cap. j. Et ideo hoc eſt, q̄a iuramento debet adeſſe iudicium: ſed hæc ætas neſcit q̄d agat: ut C. de fal. mo. l. j. Item quia impubes nō poteſt peierare: ut ff. de iureiuran. l. qui iuraſſe. unde ſacramētum calumniæ præſtare nō poteſt. poſſet tamen dici, ꝙ ſi eſt doli capax 1 ꝙ tūc calumnioſe petere poteſt: ut extra de del. pu. c. j. & ſi nouerit ueritatē, quod bene præſtapit ſacramētum calumniæ. argu. C. de iureiuran. propter calumniam. l. ij. §. primo. Sed de ueritate dicenda bene poteſt iurare. Nam ab impuberibus & timidis ſumitur initium quæſtionis: ut ff. de quæſt. l. unius. in princ. item impubes ferula percutitur pro ueritate dicenda: ut ff. ad Syl. l. j. §. impubes. & tenet cōfeſsio quam facit, licet contra eam poſſet reſtitui: ut ff. de cōfeſ. l. certum. §. pe. Io. quod ſalſum eſt, niſi ſit doli capax, cū hoc cap. contradicat B. hoc autem certum eſt, quod ſi aliquis ſponte receperit iuramētum minoris, bene ualet, & tenet tale iuramētum: ut ff. de iureiurā. l. qui iuraſſe. Item in hoc caſu poteſt quis cōueniri ratione iuramenti, quod præſtitit, dum eſſet impubes: ut ſi impubes iurauit ſe præſtiturum operas, ipſe pubes factus bene conuenitur de hoc iuramento: ut ff. de lib. cauſ. l. ultima. in fine.

Impuberes an poſſint iurare.

1 Dicit Azo, q̄d hoc nō ē uerū, q̄uis ſit doli capax. ar. C. de iu. cal. l. ij. §. j. ſed de ueritate dicenda bene. ff. de cōfeſ. certū. §. minorē. arg. ff de adminiſt. tu. l. j. in fi. ſecūdum L. & hoc ē q̄d ſequitur.

2 Ad hęc ꝙ periurus repellat̄ ab agēdo, intellige uerum q̄n uenit cōtra cōtractū iuramētoce lebratū ſu ꝑ actione alias itēta ta, ut hic: alias autē non repit̄ ꝙ periurꝰ repellat̄ ab agēdo. ut no. do. in c. dilecti. de except. & Ant. de Bu. in c. ītelleximꝰ extr. de iudic. Itē ēt adde ꝙ ſemel periurus perdit priuilegium pro-

c Cauſa. Sed 3 nōne ſi agere uult ꝑiurus in propria cauſa, audiretur. quia nulli prohibetur agere in ꝑpria cauſa: ut iiij. q. vj. c. omnibus. ſed agere non poteſt niſi præſtet ſacramentum. Itē nōne iudex uel altera pars poteſt ei deferre ſacramentum? Ad hoc dicas, quod hæc lex ſumpta eſt de Lombarda, ſecundum quā non iuratur de calumnia. patet ergo quod loq̄tur hic de alio iuramēto: & poteſt dici, quod loquitur hic de iuramēto purgationis, id eſt, ut nec ſe, nec alios poſsit expurgare. ex hoc ſequitur, ꝙ ſi ſuſpicio aliqua eſt contra ꝑiurū, ſtatim habetur pro conuicto cū ſe expurgare nō poſsit, & imputet ſibi, qui in talē caſum incidit: q̄a culpa ſua illud ſuſtinet: ut xv. q. j. c. ſi quis inſaniens. ex quo enim ſemel peierauit, pręſumitur quod ſemꝑ debeat peierare: ut ij. qō. vij. ca. non poteſt. unde amodo nō eſt ſacramēto ſuo credēdum: ut extra de præſump. c. literas. ea tamen iuramēta quæ oneris ſunt potius, quā honoris, bene præſtabit: ut iuramentum calumniæ ſimiliter dominis ſuis iurabit in cauſa feudi. contra. xlvij. diſt. cap. quantūlibet. extra de re iudica. cap. in cauſis.

bandi ſine impedimentum. concor. Alex. de Imo. ſ l. nō exigimus. §. quod diximus. ff. ſi qs caut. & Bal. in authen. & q̄ iurat. C. bon. auth. iudic. poſ. ibi in prin.

CAN. XIII.

QVi peierare paratus eſt, antequam iurat, iam periurus eſſe uidetur: quia Deus non ex operibus a tantum iudicat, ſed ex cogitationibus & ex corde.

Ex his omnibus colligitur, quòd iuramēta ſecūdū intētionē præſtantis, nō recipientis, à Deo iudicantur: quomodo ergo ſecundū Iſidorū quacūq; arte uerborū quis iurat, Deus ſic accipit, ſicut ille, cui iurat̄ ītelligit? Sed ſicut aliud ē callida arte uerborū iurare aliud ſimpliciter ītētionē ſuā iurādo enūtiare, ſic aliud eſt ſimplici ītētione iuramētū factū recipere, aliud ī recipiēdo calliditate uti: quia ſicut quiſquā apud Deū nō ualet aliquem lædere, ſic nec præter eius intētionē ualet quis alicui ſubuenire. Deus autē duplicitatis aſpernator ſimplicē ītētionē utriuſque cōſiderat, & tam ex parte recipiētis quàm ex parte præſtātis uerborū artē aſpernatur et odit.

4 *De ætate uerò iurantiū quæritur qua ætate quiſq; ad iurādū debeat cogi de quo in primo libro capitularium ſic inuenitur diffinitum.*

Ante rationabiles annos, aliqui non cogantur iurare.

CAN. XIIII.

PAruuli, q ſine ætate rationabili ſunt, non cogātur iurare, b & qui ſemel periuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, ſed nec ad ſacramentum accedat, nec ī ſua cauſa c nec alterius iurator exiſtat.

Item ex concilio Elibertano.

Ante quatuordecim annos nullus iurare cogatur.

CAN. XV.

PVeri ante annos xiiij. non cogātur iurare, puella d quoq; ſi in puerilli ætate ſita ī domo pr̄is illo neſciēte iuramēto ſe conſtrinxerit, & pater eius ut audierit, ſtatim e cōtradixerit, uota eius & iuramēta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Item Cornelius papa.

De eodem, & ut à ieiunis iuramenta præſtentur.

CAN. XVI.

HOneſtū etiā uidet̄, ut qui in ſanctis audet iurare, hoc ieiunus f faciat cū omni honeſtate & timore dei, & ut pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

Prætereà ſunt quędam tempora, quibus iurare prohibemur.

Vnde ī cōcilio apud ſāctū Medardum habito.

Quibus temporibus iurare prohibemur. CAN. XVII.

DEcreuit ſancta ſynodus, ut à ſeptuageſima g uſq; in octauā

d PVeri. Puella. Idem eſt in puero: ut ſ. ead. q. iiij. c. tribus.

e Statim. Filij iuramētum debet pater reuocare, quam cito ſcit, 3 ut hic dicit̄. ſed uotū religionis non tenetur ſtatim reuocare cū ſcit: ſed uſq; ad annum & diem contradicere poteſt; ut xx. qō. ij. c. puella. aliter tamen eſt ſupra diſtinct. ſcilicet xx. q. ij. in princ.

3 Ad idē cōcor. H. q exponit ſtatim, id eſt ex quo ſciuit, & potuit.

f HOneſtū. hoc ieiunus. ſimiliter teſtimonium debet dicere ieiunus: ut extra de teſti. c. placuit. Quæ à ieiunis fieri debeāt nota. de conſec. diſtin. j. c. ſacramenta. tamen quod hic dicitur, magis eſt honeſtum quam iuſtum. Ioā. de Fan.

g DEcreuit. Vt à ſeptuageſima in his etiam die-

bus cauſæ exerceri non debent. xv. qõ. iiij. c. j. & ij. huic tamen cap. & præcedenti obuiat cõſuetudo præſcripta. Ioan. de Fant.

[a] In litanijs maioribus. ut in feſto ſancti Marci.

Paſchæ, & ab aduentu domini, uſq; in octauã Epiphaniæ, nec nõ & in ieiunijs quatuor temporum, & ĩ litãnijs maioribus, [a] & ĩ diebus dominicis, & in diebus rogationum (niſi de concordia & pacificatione) nullus ſuper ſacra Euangelia iurare præſumat.

§ De forma uerò fidelitatis, et quid quis debeat domino, uel ecõuerſo, ſic inuenitur in epiſtola Philiberti epiſcopi. †

Quæ in fidelitate ſunt ſeruanda.

CAN. XVIII.

DE forma fidelitatis aliqd ſcribere monitus, hæc uobis quæ ſequũtur breuiter ex librorum authoritate notaui. Qui dño ſuo fidelitatẽ iurat, iſta ſex ſemp ĩ memoria debet habere: incolume, tutũ, honeſtũ, [b] utile, facile, & poſsibile. † Incolume uidelicet ne ſit ĩ dãnũ dñi ſui de corpore ſuo. Tutũ, ne ſit ei in damnũ de ſecreto [c] ſuo, uel de munitionibus [d] per quas tutus eſſe põt. Honeſtum, ne ſit ei in damnũ de ſua iuſtitia, uel de alijs cauſis, quę ad honeſtatem [e] eius ptinere uidẽt. Vtile, ne ſit ei ĩ damnũ de ſuis poſſeſsionib. Facile uel poſsibile, ne id bonũ, qd dñs ſuus facere leuiter poterat, faciat ei difficile, neve id, quod poſsibile erat, reddat ei impoſsibile. Vt fidelis hæc documenta caueat, iuſtum eſt. Sed quia non ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat id quod iuſtum & bonũ eſt, † reſtat ut ĩ eiſdẽ ſex ſupradictis conſiliũ [f] & auxiliũ domino ſuo fidele pſtet, ſi beneficijs dignus [g] uideri uult & ſaluus eſſe de fidelitate quã iurauit. Dominus quoq; fideli ſuo ĩ his omnibus uicem [h] reddere debet, quod ſi non fecerit, meritò cenſebitur maleſidus, ſicut ille, qui in eorum præuaricatione, uel faciendo uel conſentiendo deprehenſus fuerit pfidus & periurus.

Auguſtinus.

De eodem.

CAN. XIX.

SI quis laicus iuramẽtum uiolando profanat, quod regi & domino ſuo iurat, & poſtea puerſè & doloſe eius regnũ tractauerit, & ĩ mortẽ ipſius aliquo machinamẽto iſidiatur, qa ſacrilegiũ peragit, in Chriſtum Dei manum mittens, anathema ſit, niſi per dignam pœnitentiæ ſatisfactionẽ emendauerit, ſicut conſtitutum à ſancta ſynodo eſt, id eſt, ſeculum relinquat, arma deponat, in monaſterium eat, & pœniteat omnibus diebus uitæ ſuæ: ueruntamen communionẽ in exitu uitæ ſuæ cũ euchariſtia accipiat. eps presbyter, diaconus ſi hoc crimen commiſerit, degradetur.

[b] DE forma. Honeſtum. Sic ergo honeſtas & poſſibilitas in omni iuramẽto ſũt intelligẽda: ut ſ. ea. qõ. iiij. c. unuſqſq;. & extra de iureiu. c. quemadmodum. ſed illud ſacramentum præſtant archiepiſcopi Romano pontifici, ut extra de iureiu. c. ego. & ſubditi ſuis epis: ut xxiij. diſt. c. quanquam. & Imperator papæ. lxiij. diſt. c. tibi dño. & licet generaliter iuret uaſallus dño, ſcilicet quod in oibus cauſis iuuabit ipſum, & contra quẽlibet. tamẽ contra ppriã patriã non iuuabit ipſum: ut ff. de rel. l. minime. nec contra papam: ut extra de iurejur. c. ueniẽtes. Sed quid ſi dñs uult filium uaſalli impetere, nunquid iuuabit ipſum contra filiũ? uidetur qđ nõ, quia nec cõtra filiũ excõicatũ iuuabit. xj. q. iij. cap. quoniã multos. & arg. ad hoc ff. de relig. l. minime. & cõtrarium tamẽ dicit lex feudi in ti. quẽadmodũ feu. amit. dicitur enim ibi, qđ uaſallus obligatus eſt filio ſuo tantum uinculo naturę: ſed dño ſuo obligatus eſt uinculo iuramẽti. Itẽ non tenetur ipſum iuuare ſi iniuſte impetit aliũ. nec. n. opẽ fert, qui ad peccandum nos adiuuat: ut xiiij q. vj. c. ſi res. Item nũquid uaſallus põt accuſare dominum? Non, ut hic poteſt colligi, niſi proſequat ſuã iniuriam. alioqui ſi accuſat, perdit ius feudi, ſicut patronus q accuſat libertũ, pdit bonorum poſſeſsionem: ut ff. de bo. lib. l. qui cũ maior. nec etiã teſtimoniũ poteſt contra ipſum ferre, nec in criminali cauſa, nec etiam pro ipſo. ut extra de offic. deleg. c. cauſam.

Imperator, iurat Papæ.

[redacted]

† Adde qđ ſimile obſequiũ debet clericus eccleſiæ. l. ij. & ibi Alber. de Roſ. C. de aduoc. di. iud.

Vaſallus dominũ non accuſat.

[c] De ſecreto. Ille qui prodit ſecreta alicuius, capite punitur: ut ff. de re mili. l. omne. §. iij. & C. de commer. & mer. l. ij. & ſic poteſt quis iurare, ne prodat ſecreta alterius. ar. tamẽ eſt contra. xiiij. diſt. c. nerui.

Secretorum proditor. capite punitur.

[d] Munitionibus. Qui munitiones cedit hoſtibus, uel literas, uel nuntium uel aliquod ſignum eis mittit, incidit in crimẽ læſæ maieſtatis. ff. ad leg. Iul. maie. l. j. ij. & iij.

[e] Ad honeſtatem. ut nec cum uxore, nec cũ filia commiſceat: nec aliqd inhoneſti faciat in domo dñi: ut de pœn. diſt. v. c. cõſideret.

† Cõcor. l. iuſtitia. §. iuris pcepta. cũ gl. in uer. tribuere. ff. de iuſt. & iur. & Inſti. eo. tit. & §. in gl. ſup uer. ius ſuum.

[f] Concilium. Vide qũo interpretatur hoc iuramẽtũ, Ego iuro, quod nullum faciã tibi damnum. i. ego iuro, qđ nec ego faciam, & etiã, quoſ alios faciẽtes prohibebo. Sic interpretatur lex tale pactũ: ut ſi aliquis fecit pactum, quod ſyluã non cederet uel ureret, etiam cuſtodire tenetur, ne alius urat uel cædat: ut ff. locati. l. in lege. idẽ uidetur in oibus negatiuis promiſsionibus: ut cũ dicitur, pmitto quod nõ faciã, non ſolum teneor nõ facere, ſed etiã curare debeo ne fiat: ut ff. de uerb. ſig. l. facere. & de uer. obl. in illa ſtipulatione.

Promiſſiones negatiuę ad duo obligant.

[g] Dignus. Ergo ſi clericus pſtat patrociniũ cõtra eccleſiã ſuã, uel epm ſuum, poteſt priuari beneficio ſuo. xcvj. diſt. c. ſi Imperator. & extra de poſtul. c. fin. Ioan.

† Adde pro hoc tex. in l. alia. cum not. C. de his qui. ut indi. Bal. in glo. in uer. non euitabit. & c. j. uerſi. ſed & q. de lator. quę fuerit pri. cau. bene. amit.

[h] Vicem. Et ſic eadem fide tenetur quis ſubdito ſuo, ſicut ſubditus dño: ut xcv. diſt. c. eſto ſubiectus. & extra. de iureiur. c. peruenit. & xxxij. q. vj. nihil iniquius. & ſi nõ fecerit, priuatur illo, uel dominio, quod habet in uaſallo, & tranſit feudum ad ſuperiorẽ: ut in lib. de feud. quemadmodum feu. amit.

Vt itaq;

6 *Vt itaq; ex premiſſis apparet, mendaciū nec in ſimplici ſermone debet ꝓferri, nec iuramēto firmari. Mendacium aūt nō ſolū in uerbis ſed ēt in ſimulatis operibus, eē proba.*

Vnde Ambroſius in ſermone habito in Dominica de Abraham.

Mentitur, qui profeſſionem ſuam operibus non oſtendit. CAN. XX.

Cauete fratres mēdaciū: quia oēs qui amant mendaciū, filij ſunt diaboli. Nō ſolū in falſis uerbis, ſed etiā in ſimulatis operibus [a] mendaciū eſt. Mendaciū nāq; eſt, ſe Chriſtianū dicere, & opera Chri nō facere: mēdaciū eſt epm, ſacerdotē uel clericū ſe profiteri, & cōtraria huic ordini opari.

Item Hieronymus.

Quoties ſermo malus de ore noſtro procedat. CAN. XXI.

Quoties uerò loquimur aut non in opportuno tempore, aut nō in opportuno loco, aut non ut cōuenit audientibus,[b] toties ſermo malus procedit de ore noſtro, ad deſtructionem eorū qui audiunt. Conſideremus itaque quid loquamur, quia pro omni otioſo uerbo reddituri ſumus rationem in die iudicij.

7 *Iuramentū uerò clericus laico ꝓſtare nō debet.*

Vnde in Remenſi concilio legitur.

Cuiquam laico clericus nihil iurare præſumat. CAN. XXII.

Nullus ex eccleſiaſtico ordine cuiquàm laico[c] quicquam ſuper ſacra Euangelia iurare præſumat. Sed ſimpliciter cū ueritate & puritate dicat, eſt eſt: non non. Sed ſi eſt aliquid aliud, quod ſibi obijciatur, prout iudicauerint qui eiuſdem ordinis ſunt, aut corrigatur, aut expurgetur.

Epiſcopo ſimiliter clericus iuramentū præſtare non debet: niſi fortè is, cui eccleſiæ procurationem committit.

Vnde Vrbanus ſecundus ait:

De eodem. CAN. XXIII.

Nullus eps clericos ſuos (niſi fortè quibus eccleſiaſticarum rerum diſpenſatio commiſſa fuerit) ſibi iurare compellat.

CAVSA XXIII.

Quidā epiſcopi cū plebe ſibi cōmiſſa in hæreſim lapſi ſunt: circumadiacentes catholicos minis & cruciatibus ad hęreſim compellere cœperunt: quo comperto Apoſtolicus catholicis epiſcopis circumadiacentiū regionū, qui ab Imperatore ciuilē iuriſdictionem acceperāt, impetrauit ut catholicos ab hæreticis defenderent: et quib. modis poſſent, eos ad fidei ueritatē redire cōpellerent. Epiſcopi hæc mādata Apoſtolica recipiētes, cōuocatis militibus apertè et per inſidias cōtra hæreticos pugnare cœperūt. Tādem nōnullis eorū neci traditis alijs rebus ſuis uel eccleſiaſticis expoliatis, alijs carcere & ergaſtulo recluſis, ad unitatem catholicæ fidei coacti redierunt.

1 *Hic primùm quæritur, an militare peccatum ſit.*

2 *Secundo, quod bellum ſit iuſtū, et quomodo à filijs Iſraël iuſta bella gerebātur.*

3 *Tertiò, an iniuria ſociorum armis ſit propulſanda.*

4 *Quartò, an uindicta ſit inferenda.*

5 *Quinto, an ſit peccatum iudici uel miniſtro reos occidere.*

6 *Sextò, an mali ſint cogendi ad bonum.*

7 *Septimò, an hæretici ſuis et eccleſiæ rebus ſint expoliandi, et qui poſſidet ab hæreticis ablata, an dicatur poſſidere aliena.*

8 *Octauò, an epiſcopis uel qbuſlibet clericis ſua liceat authoritate uel apoſtolici ſine Imperatoris præcepto arma mouere.*

QVAESTIO I.

Quòd militare[d] alienū uideatur ab Euāgelica diſciplina, hinc uidet poſſe probari, q

---

Vt itaque. Hæc eſt ſexta pars quæſtio. in qua dicitur ꝙ non ſolum uerbis mentimur, ſed etiam factis. Ioan.

a Cauete fratres. Operibus. argum. ꝙ factis mentimur, ſicut uerbis: & factis negamus Chriſtum, ſicut uerbis. xj. quæſt. iiij. ca. æſtimant. & factis appellamus. extra de appel. c. dilecti. j. & factis prædicamus. xliij. diſt. c. ſis rector.

b Quoties uero. Audiētibus. Forte inſtruit rudes magna & ſubtilia: qđ fieri nō debet. ſic viij. q. j. c. oportet. & xliij. diſtinct. cap. j. Ioan.

Iuramentū. Hæc eſt ſeptima pars qō. in qua dicitur ꝙ clericus non debet iurare laico, nec epiſcopo, ſine cauſa. Ioan. de Fant.

c Nullus. Laico hoc cap. intelligas de iuramento expurgationis, qđ clericus nō debet facere corā laico, ſed tm̄ corā epo uel eius delegato: niſi hoc fiat authoritate Papæ, ut ij. q. v. c. Mennam. ſi enim clericus peteret aliquid corā laico, bene tenetur ibi præſtare iuramentū calumniæ. uel dic qđ ſine licentia epi nullum debet facere iuramentum laico. Imperatori tamē iurāt epi fidelitatem.

d Quod militare. Hic quæritur an militare ſeu bellare ſit peccatū & dicendum eſt qđ nō ut j. ea. cap. militare. & hoc

Factis ita ſicut uerbis mentimur.

Iuramētū purgationis nō debet clericus ꝓſtare corā laico

Iſta fuit ſententia M. & B. ſecundum Laur. & ꝙ hoc caſu itelligatur c. patet ex ſi. ſecūdū H. ſed urget illa litera, quicquā. ego uero dico quod hic tex. intelligitur de iuramēto ſubiectionis. emanauit em̄ ad conſeruādam libertatem clerico. ne epi dominatum cōtra beati Petri epiſcopi acciperent. ſed poſtq̄ Gre. 7. ab epis exigere cœpit, c. ego de iureiu. (ut ibi dixi in tex.) pariter & e[illegible] clericos tanquam ſubditos, niſi ſi qui exemptionem rede meruint.

Bella an ſint ꝑmiſſa, & quibus.

omnis militia, uel ob iniuriã propulſandam, [a] uel propter uindictã inferendã eſt inſtituta. Iniuria ãt uel à propria perſona, uel à ſocio repellitur: quod utrunque Euãgelica lege prohibetur. cũ enim dicitur, Si quis te percuſſerit in unã maxillã, præbe [b] ei et alterã. Et iterũ: Qui angariauerit te mille paſſus, uade cum eo alia duo millia. [c] Item cũ Apoſtolus dicat ad Romanos: Nõ uos defendẽtes [d] chariſſimi, ſed date locũ iræ: quid aliud prohibemur, quàm propriæ perſonæ iniuriam repellere?

Matth.5.f
Ibidem.
Ro.12.d

Item cũ Petro gladio magiſtrũ defendenti Chriſtus dixerit. Cõuerte gladium tuũ in uaginã: an putas quia non poſſũ [e] rogare patrem meũ, et exhibebit mihi plus, quàm duodecim legiones angelorum? Denique ſicut de beato Andrea legitur, cũ fieret cõcurſus populorũ, ut de manibus iniqui iudicis eum eriperent, & ab iniuria mortis illũ defenderent: ipſe ecõtra et exẽplo et uerbo patientiã docens, rogabat eos ne ſuũ martyriũ impedirẽt: qd aliud monemur, quàm ſicut proprias, ita et ſociorum iniurias patiẽter tolerare, nec ad arma concurrere, ſed eorũ exẽplo ad ſimilia pferẽda animũ præparare? Item cùm in prouerbijs dicatur: Mihi uindictam, & ego retribuam: dicit dominus.

Mat.26.c
Deu.32.a
Ro.12.d

Item cùm in Euãgelio dicatur: Nolite iudicare, [f] & non iudicabimini.

Matt.7.a

Item cũ paterfamilias dicat ſeruis uolẽtibus colligere zizaniã, [g] Sinite utraq; creſcere uſque ad meſſem, & tunc dicã meſſoribus, colligite zizaniã, & alligate in faſciculos ad comburendum.

Ibid.13.d

Item cùm rex ille, qui nuptias fecerat filio ſuo, miſſis exercitibus ſuis, angelorũ uidelicet, dicatur perditurus homicidas pphetarum & Apoſtolorũ qui uocati ad nuptias uenire cõtempſerunt credendo. Item cùm Paulus Apoſtolus dicat in epiſtola ad Romanos, Nolite iudicare inuicem. Item, Tu quis es q iudicas alienum ſeruũ? ſuo domino ſtat, aut cadit. Siue ergo uiuimus, ſiue morimur domini ſumus. In hoc eñ Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, ut & uiuorũ et mortuorũ dominetur. In his omnibus qd aliud præcipitur, quã ut uindicta delinquentium diuino reſeruetur examini? Cũ ergo (ut ſuprà dictũ eſt) militia uideatur inſtituta ob iniuriã propulſandã,

Matt.22.a
Ro.14.c
Ibid.a

hoc uerum eſt ſi a principe indicatur bellum: ut ĩ. eadem quæſtio. ij. cap. iuſtum. Similiter pro defenſione ſua uel patriæ uel legum paternarum, ut ĩ. ea. quæſtio. viij. c. ſi nulla. Clerici autem in ſacris ordinibus conſtituti non poſſunt mouere arma: ut infra eadem, quæſt. viij. cap. clerici. Similiter uidetur, quod nec in minoribus ordinibus conſtituti etiam uxorati poſſunt mouere arma, quia ſub regula eccleſiaſtica debent uiuere, ut xxxij. diſtinct. cap. ſi qui. & xx. quæſt. iij. capit. eos. quod concedo ſi uolunt gaudere priuilegio eccleſiaſtico. argument. ad hoc extra de cleric. coniuga. Ioan. de Fant.

Injuria an poſſit repelli, & a quibus.

a Propulſandam. Qui repellere poſſunt iniuriã, & qua licet poſſit repelli, & an tantum perſonæ iniuria, uel etiã perſonæ & rerum poſſit repelli, uidendum eſt. [1] Et quidem uidetur qđ nõ ſolum laici ſed etiam clerici poſſunt repellere iniurias & rerum & perſonæ, ut extra de reſtitut. ſpol. c. olim & extra de ſentent. excom. cap. ſi uero. cap. ex tenore. & ĩ. diſtinct. j. ius naturale. & ff. de iuſti. & iure. ut uim. Econtra uidetur, quòd clerici non poſſint, ut extra de homici. ſuſcepimus. xlvj. diſtinct. cap. ſeditionarios. Ad hoc dicunt quidam, quod nulli licet uim repellere repercutiendo, ſed tantum impediendo. Alij dicunt qđ licet laicis repercutere, clericis non. Ego credo, quod & clericis & laicis licet repercutere: diſtinguitur tamẽ, quia aut uis infertur perſonæ, aut rebus. ſi perſonæ, tunc eſt uis repellenda prius quam ſit illata. Sed quidam dixerunt quod nullus uim repellere debet, niſi illatã: [2] imo inſidiantem licitum eſt occidere, & eum qui uult occidere, ut ff. ad legem Aqui. l. iiij. & v. ſi tamen aliquis uim factam repellat, potius præſumi debet quòd defendendi quã ulciſcendi cauſa fecerit id, ut ff. ad legem Aquil. l. ſi ex plagis. §. tabernarius. & hoc ſi primus percuſſor uolebat percutere denuo, alioqui ſi nolebat denuo percutere & alter repercuſſerit, potius eſt uindicta quam repulſio iniuriæ. & ſic intelligo quod dicitur iniuriam incontinẽti poſſe repelli. Requiritur ergo, ꝙ defendendo repercutiat, non ulciſcẽdo, ut ĩ. eo. c. qd culpatur, & ff. ad legem Aquil. l. ſcientiam. & cum moderamine ſe defendat, ut extra de reſti. ſpol. cap. olim cauſam. in ſi. ſi quis tamẽ moderamen excedit, & non ex propoſito, non tenetur, ut ff. ad legem Aquil. l. ſi ex plagis. §. tabernarius. licet illa decret. olim cauſam. uideatur contra ſicere. Item incontinenti debet uim ui repellere, ut ff. de ui & ui arma. l. iij. §. cũ igit. Si autem uis infertur rebus, & illatã & inferendam licitum eſt repellere, ſed potius illatam quàm inferendam.

pelli debet: ſed ex interuallo repelli poteſt impune, collectis ſcilicet amicis & quã citius poteſt. ff. de acquiren. poſſ. l. qđ meo. §. ul. & l. clam. §. qui ad nundinas. qñ nõ eſt iniuria illata pſonæ: quia tunc præſumit ultio, ſecundum Ioã. de Fant.

[1] Adde ꝑ hoc gl. ij. & ibi Barto. in l. ut vim. ff. de iuſt. & iu. eũdẽ Bar. in l. ſi qs in ſeruitute. ff. de furt.

[2] Et incõtinenti re

b Præbe. Illud intelligitur de cordis præparatione, ut ĩ. ea. c. paratus. uel cũ agitur de fide.

c Duo millia. Vbi eſt quæſtio fidei.

d Defendentes. ex odio uel ex interuallo, uel non ſeruato moderamine.

e Non poſſum. Et tamẽ noluit rogare ut præberet exemplum humilitatis. Alibi tamen dicit, ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. xvj. diſtinctione. habeo.

f Iudicare. Iniuſte. uel loquitur de his qui non habent iuriſdictionem.

g Zizaniam. Vndecima, quæſtione tertia. cap. nolite. Ioannes.

Niſi

uel propter uindictā inferendam, utrunque aūt lege euāgelica prohibeatur, apparet quòd militare peccatum eſt.

Hinc etiā Greg. ait: †

Bella carnalia bellorum ſpiritualium figuram gerunt.

CAN. I.

NIſi bella iſta carnalia figuram ſpiritualium bellorum gererent, nunquā (ut opinor) Iudaicarum hiſtoriarū libri diſcipulis Chriſti, qui uenit pacem docere, legēdi in eccleſijs fuiſsēt ab apoſtolis [a] traditi. Quomodo enim bellorū eis proficeret iſta deſcriptio, quibus dicit à Ieſu: Pacem meā do uobis: pacem meā relinquo uobis. (Ioā. 14. d) & quib. per Apoſtolū iubetur & dicitur: Nō uoſmetipſos uindicātes, [b] ſed magis iniuriā percipite, & magis fraudem patimini? (1. Cor. 6. d) Vnde denique ſciēs Apoſtolus nobis iam ultra bella nō eſſe carnaliter peragēda, ſed animæ certamina contra ſpirituales aduerſarios deſudanda, uelut magiſter militiæ præceptum dat militibus Chriſti dicens: Induite uos armaturā Dei, ut poſsitis ſtare aduerſus aſtutias diaboli. (Ephes. 6. b) His ita reſpondetur: præcepta patientiæ non tam oſtentatione corporis, quam præparatione cordis ſunt retinenda.

Vnde Auguſtinus ait in ſermone de puero Centurionis.

Præcepta patientiæ uirtute animi, non oſtentatione corporis ſeruanda ſunt.

CAN. II.

PAratus debet eſſe homo iuſtus, & pius patienter eorū malitiā ſuſtinere, quos fieri bonos quærit. Vt potius numerus creſcat bonorū, nō ut pari malitia ſe quis numero addat malorū. Deniq; iſta præcepta magis ſunt ad præparationē cordis, quàm ad opus quod in aperto [c] fit: ut teneatur in ſecreto animi patiētia cum beneuolentia. In manifeſto aūt id fiat, quod eis uidetur ꝓdeſſe [d] quibus bene uelle debemus. Hinc liquidò oſtenditur, quòd ipſe dominus Ieſus exemplū ſingulare patientiæ cū percuteretur in faciem reſpondit, Si malè locutus ſum, exprobra me de malo: ſi aūt bene, quid me cædis? (Ioā. 18. d) Nequaquā igitur præceptū ſuū (ſi uerba [e] intueamur) impleuit. Neque enim præbuit percutienti alteram partem, ſed potius prohibuit ne faceret, & iniuriā augeret. Tamen paratus aduenerat nō ſolū percuti in faciem, uerum etiam pro his, a quibus hoc patiebatur, crucifixus occidi: pro quibus ait in cruce pendens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt [f] quid faciunt. (Luc. 23. g) Neque Paulus apoſtolus præceptū domini & magiſtri ſui uidetur impleſſe, ubi etiā percuſſus in faciem dixit principi ſacerdotū, Percutiat te Deus paries dealbate. ſedes me iudicare ſecundùm legem, [g] & contra legem [h] iubes me percuti? (Act. 23. a) Et cum a circunſtantibus diceretur, Iniuriā facis principi ſacerdotū: irridens eos admonere uoluit quid dixerit, ut qui ſaperent, etiā intelligerent iam deſtruendum [i] eſſe in aduentu Chriſti parietem dealbatum, hoc eſt hypocriſim ſacerdotij Iudæorum. Ait quippe: Neſciui fratres, quia princeps eſt. Scriptum eſt enim, Principi populi tui nō maledices. (Exo. 22. a) Cum proculdubio qui in eodem populo creuerat, atque in lege fuerat eruditus, illum principem ſacerdotum neſcire [k] non poſſet: nec eos quibus ita notus fuerat, ullo modo fal-

[redacted]

NIſi bella. a Ab apoſtolis. Ergo non tantū ex præcepto uel cōſtitutione eccleſiæ legimus libros Iudæorum, ſed etiam ex præcepto Apoſtoli. Sed quæro ubi hoc præcepit Apoſtolus? Dic quod loquitur præſumendo: quod enim uniuerſalis eccleſia tenet, credendum, eſt hoc ab Apoſtolis eſſe inſtitutum. xj. di. eccleſiaſticarum.

b Vindicantes. Ideo enim iudiciorū uigor in medio poſitus eſt, ne quis ſibi ultionem ſumere præſumat. C. de iudæis nullus. xvj. q. j. ad hoc. Ioan.

c PAratus. In aperto. Argumētum quod nō ſemper per exteriora comprehendunt interiora. 1 v. q. v. non omnis. & cap. non oſculatur.

1 Argu. cōtra xxxj. quæſt. ij cap. j.

d Prodeſſe. Sic ergo prodeſſe dicimur illi, quem uerberamus, ut xlv. diſtinctio. c. & qui emendat. Ioan.

e Si uerba. Argumentum quod non debemus inhærere verbis, ſed potius menti, ut dixi xxxij. quæſt. v. humanę. xxvj. quæſt. v. nec mirum. uerba enim in reſcriptis poſita, uel in lege, conformare debemus æquitati, & licet uerba hoc non patiantur, extra de reſcri. cauſam. & extra de conſuetud. cum dilectus. & ff. de in ius vocan. l. quamuis. & ff. qui per. tuto. l. ulti. Argu. contra. xix. diſtin. c. in memoriam. & ff. qui & a quib. manumi. l. proſpexit. ubi dicit, ſufficit ita ſcriptum eſſe, etſi illud durum eſt.

f Quia neſciunt. Pro illis qui ex ignorantia hoc fecerunt rogauit. j. q. j. §. cum ergo.

g Secundū legem. Iudex ſecundum leges iudicabit, & nō ſecundum motū animi ſui. ut extra de conſtitu. c. j. & xj. q. iij. ſummopere. alioquin punitur ut falſarius, ut ff. ad legem Corne. de fal. l. j. §. j.

h Et cōtra legem. lex enim dicit, ꝙ liber homo non debet uerberibus cædi, ut C. de rep. conſenſu. ultra mediū: niſi in caſu, ut not. v. quæſt. v. illi qui. & no. xv. quæſt. vj. in ſumma.

Homo liber uerberari nō debet.

i Deſtruendum. Dixit eum non eſſe principem, quia nō erat apud eum duraturus principatus, ut extra de uerbo. ſign. nam & ego. & j. de pœn. diſt. j. ca. diuortium.

k Neſcire. arg. ꝙ non poteſt quis ſe excuſare 2 ꝑtextu ignorantiæ de re quæ facta eſt inter uicinos ſuos: ut extra de præſumptio. quoſdā. & c. quanto. liiij. diſtin. nulli. & xij. qōe. ij. qui & humanis. Similis ꝓſumptio eſt C. de in integrum reſtit. mino. de tutela.

Vicinorū facta præſuminus ſcire.

2 Idem Alexā. de Imol. in l. ad cognitionē. col. v. ff. ſi cer. pe. & Bal. in l. de tutela. C. de in iteg. reſtit. quem ibi ſequit Salyc. & Paul. de Caſt.

Quam

ſeret quòd neſciret. Sunt ergo iſta præcepta patientiæ, ſemper in cordis præparatione retinẽda: ipſa quoque beneuolentia, ne reddatur malum pro malo, ſemper in uoluntate complenda. Agenda ſunt autem multa etiam cum inuitis, quadam benigna aſperitate plectẽdis: quorum potius utilitati conſulendum eſt, quam uoluntati. [a] Nam in corripiẽdo filium quantumlibet aſperè, nunquam profectò paternus amor amittitur. Fiat tamen quod nolit, & doleat qui etiam [b] inuitus dolore uidetur eſſe ſanandus. Ac per hoc ſi terrena iſta reſpublica [c] Chriſtiana præcepta cuſtodiat, etiam ipſa bella ſine beneuolentia non gerentur, ſed ut potius ad pietatis iuſtitiæque ſocietatem uictis facilius conſulatur. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utilius uincitur: quoniam nihil eſt infelicius felicitate peccãtium qua pœnalis nutritur impunitas, & mala uoluntas uelut interior hoſtis roboratur. Et paulo poſt, Nam ſi Chriſtiana diſciplina omnia bella culparet, hoc potius conſilium ſalutis petentibus in Euangelio [d] diceretur, ut abijcerent arma, ſeq; militiæ omnino ſubtraherent. Dictum eſt autem eis, Neminem concuſſeritis: [e] eſtote contenti ſtipendijs ueſtris. Quibus proprium ſtipendium ſufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit.

Item eiuſdem ad Bonifacium. †

In bellicis armis milites Deo placere poſſunt.

CAN. III.

NOli exiſtimare neminem Deo placere poſſe, qui armis bellicis miniſtrat. In his erat ſanctus Dauid, [f] cui dominus tam magnum perhibuit teſtimonium. In his etiam plurimi illius temporis iuſti. In his erat ſanctus ille Centurio, qui domino dixit: Non ſum dignus ut intres ſub tectum meum. Hoc ergo primum cogita, quãdo armaris ad pugnam, quia uirtus tua etiã ipſa corporalis donũ Dei eſt. Si enim cogitabis hoc de dono Dei, nõ facies cõtra dominum. Fides enim quando promittitur, etiã hoſti [g] ſeruanda eſt, contra quem bellum geritur: quantò magis amico pro quo pugnatur? Pacem habere uoluntatis eſt. Bellum autem debet eſſe neceſsitatis, ut liberet Deus à neceſsitate, & conſeruet in pace. Nõ enim pax quæritur ut bellum exerceatur: ſed bellum geritur, ut pax acquiratur. Eſto ergo bellando pacificus, ut eos quos expugnas ad pacis unitatem uincendo perducas. Beati pacifici (ait dominus) quoniam filij Dei uocabuntur. Si autem pax humana tam dulcis eſt pro temporali ſalute mortalium, quantò dulcior eſt pax diuina pro æterna ſalute angelorum? Itaque hoſtem pugnantem neceſsitas deprimat, non uoluntas. Sicut bellanti & reſiſtenti uiolentia redditur, ita victorijs capto miſericordia iam debetur: [h] maximè in quo pacis perturbatio non timet.

Item eiuſdem contra Manichæos. †

Quæ ſunt in bello iure reprehendenda.

CAN. IIII.

QVid culpatur in bello? An quia moriuntur quandoq; [i] morituri, ut dominentur [k] in pace uicturi? hoc reprehendiſſe timidorum eſt, non religioſorum. Nocendi cupiditas, ulciſcendi crudelitas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominãdi, & ſi qua ſimilia hæc ſunt quæ in bellis iure culpantur: quæ plerunque ut etiam iure puniantur, aduerſus uiolentias reſiſtẽtium (ſiue Deo [l] ſiue aliquo legitimo imperio iubente) gerenda ipſa bella ſuſcipiuntur ab omnibus bonis,

[a] Quam uoluntati. j. ea. q. iiij. diſplicet. ſ. xlv. diſtin. & qui emendat.

[b] Qui etiam. Vel quinetiam.

[c] Reſpublica. i. aliquis gerens rem publicam. Ioan.

[d] In Euangelio. Ioannis.

[e] Concuſſeritis. Concutere, eſt aliquid petere ultra debitũ, ratione alicuius officij, ut j. ea. quid culpatur. dicitũ autẽ concutere qui per oppreſsionẽ & minas extorquet pecuniam: ut ff. de cõcuſſ. l. j. & ij. [1] Io.

[f] Noli exiſtimare. Sanctus Dauid. ſi aliquis exiſtens ſanctus poteſt uti armis in bello: quare ergo prohibetur pœnitẽtibus uti armis, ut xxxiij. qõ. ij. admonere? Rñ. ideo, quia pœnitentes uiuunt ſub regula eccleſiaſtica, ut xj. qõe. j. aliud. Vel ideo quia arma poſſunt dare occaſionem peccandi.

[g] Hoſti. Hoſti ergo fides ſeruãda eſt ut hic, & xxij. quæſ. iiij. innocens. Arg. contra. xxij. quæſt. ij. utilem. qđ uerũ eſt, ſi ipſe nobis ſeruat fidẽ, [2] alias nõ tenemur ei ſeruare. xcv. diſt. eſto ſubiectus. extra de iure iuran. peruenit. xxviij. q. j. ſi infidelis. ff. locati. l. quæro. §. inter. C. de tranſactio. l. cũ proponas. in fi. Argu. cõtra. xj. q. iij. inter uerba. in fin. & xxxiij. quæſt. v. quod Deo.

[h] Iam debet. Arg. miſericordiam eſſe debitam, & ita hic arg. quod diſpenſatio põt peti tanquã debita, ut 50. diſt. dño ſancto. in fine. & lxxxvj. diſt. non ſatis. in fi. Item habes hic quod aliquis tenet parcere hoſti ſuo, ut ij. qõ. v. quanto. in fin. dum tamen nõ timeatur periculũ incurrere ex hoc: [3] ut j. ea. quæſt. iiij. eſt iniuſta. Ioan.

[i] Quid culpatur. Quandoque. Certe hæc ratio nõ eſt ſufficiẽs. nam ſi quis hominem interficiat etiã mortifere uulneratum, nihilominus tenetur, ut ff. ad legẽ Aquil. l. ita uulneratus. in princ. & eſt ſimilis ratio. j. xxiij. q. iij. ſi habes. ff. ad legem Rhod. de iac. qui leuãdæ. & l. nauis. §. ſed ſi nauis. & ff. quod ui aut clam. ſi alius. §. eſt & alia.

[k] Dominentur. Scilicet victores.

[l] Siue Deo. i. diuina reuelatione. j. e. quæſt. ij. dominus. Ordine.

Cõcutere quid ſit.

[1] Vide qđ leg. & no. ſ. j. q. j. cõcuſsionis.

Pœnitentes armis uti nõ poſſunt.

Fides hoſti ſeruanda eſt.

[2] Adde & hac q. late per legiſtas. in l. cũ proponas. & ibi Cyn. C. de pact. & ibi glo. Bald. in l. ut reſponſum. C. de tranſact.

Luc. 3. c

† Epiſt. j.

[3] Nam ſi [illegible] Matt. [illegible]

Matt. 5.

† cap. 74. lib. 22. cõtra Fauſtũ Manichæum:

cùm in eo rerum humanarum ordine a inueniuntur, ubi eos uel iubere aliquid tale, uel in talibus obedire iuſtè ipſe ordo conſtringit. unde neque Ioannes ab armis iubet diſcedere milites, & Chriſtus tributa b Cæſari monet reddi: quia propter bella neceſſariò militi ſtipẽdium prebetur. Ordo autem ille naturalis mortalium, paci accommodatus hoc poſcit, ut ſuſcipiendi belli authoritas atq; conſilium penes principes c ſit: ſed ſi humana cupiditate bellum geritur, non nocet ſanctis, in quos non habet quiſquam poteſtatem, niſi deſuper datam. Non enim eſt poteſtas niſi à Deo, ſiue iubente, ſiue ſinente. d Ergo uir iuſtus ſi fortè etiam ſub rege & homine ſacrilego e militet, rectè poteſt illo iubente bellare, ſi uice pacis ordinem ſeruans, quod ſibi iubetur, uel non eſſe contra Dei præceptum certum eſt, uel utrum ſit, certum non eſt: ita ut fortaſſe reum faciat regẽ iniquitas f imperandi, innocẽtem autem militem oſtendat ordo ſeruiẽndi.

Item eiuſdem in libro de uerbis dñi, tract. xix.

Militare non eſt peccatum.

CAN. V.

Militare non eſt delictum, ſed propter prædam militare peccatum eſt: nec rempublicã gerere crimino ſum eſt, ſed ideo gerere rẽpublicã, ut diuitias augeas. g uidetur eſſe damnabile. Propterea enim quadam prouidẽtia militantibus ſunt ſtipendia conſtituta, ne dum ſumptus quæritur, prædo graſſetur. Item dominus ipſe dixit: Reddite quæ ſunt Dei, Deo: & quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. Igitur quod Cæſar p̃cipit, h ferendũ eſt, quod imperat tolerandum eſt, ſed fit intolerabile dũ prędam exactores accumulant, Item: Interrogauerunt Ioannẽ milites dicentes: Quid faciemus & nos? Ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: ſed eſtote cõtenti ſtipendijs ueſtris. Sic autem cognoſcere ſe debet omnis homo, qui militat. Nõ enim de his tantùm militantibus ſcriptura loquitur, qui armata militia detinentur: ſed quiſquis militiæ i ſuæ cingulo utitur, dignitatis ſuæ miles adſcribitur: atque ideo hæc ſententia poteſt dici (uerbi gratia) militibus, protectoribus, cunctiſq; rectoribus. Quicunq; ſibi ſtipendia publicè decreta conſequitur, ſi amplius quærit, tanquam calumniator & cõcuſſor Ioãnis ſentẽtia cõdẽnat̃. k

Item eiuſdem de diuerſis eccleſiæ obſeruationibus.

Pacata ſunt bella, quæ geruntur ut mali coerceantur, boniq; ſubleuentur.

CAN VI.

Apud ueros Dei cultores, etiam ipſa bella pacata ſunt, quæ nõ cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, ut mali coerceantur, & boni ſubleuentur. Item. Gre. uniuerſis militibus Neapoli. †

Summa eſt laus militia, reipublica utilitatibus obedientiam exhibere.

CAN VII.

Summa militiæ laus inter alia bona merita hæc eſt, obedientiam reipublicæ utilitatibus exhibere, quicquid ſibi utiliter l imperatum fuerit obtemperare, ſicut etiam nunc deuotionem ueſtram feciſſe didicimus, qua epiſtolis noſtris, quibus magnificum uirum Conſtantium tribunum

a Ordine. Id eſt, poteſtate.

b Tributa. Vt j. e. q. viij tributum.

c Principes. Vt j. ea. q. ij. iuſtum. Nullus ergo bellare poteſt, ſine authoritate principis: ut hic, & C. ut armo. uſus. l. j. libr. xj. ſimiliter princeps eccleſiaſticus poteſt indicere bellum: ut j. ead. q. viij. cap. igitur. & cap. omni. & capit. ſeq.

d Sinẽte. Vt viij. q. j. audacter.

e Sacrilego. xj. q iij. Iulianus Imperator.

f Iniquitas. Hic habes, quod licet dñs peccet præcipiendo, tamen ſubditus non peccat obediendo: ut 100. diſt. contra morem. in prin ſic xxxix. q. v. manifeſtum. extra de iureiur. debitores. Item habes hic, quod in dubijs ſemper eſt obediendum. xix. diſtin. in memoriam. Argu. contra 50. diſtin. ſi quis prępoſtera. xj. q. iij. quid ergo. Itẽ eſt hic arg. quod in dubijs humanior et tutior uia eſt eligẽda. extra de ſponſ. iuuenis. & xiiij. diſtin. c. ultimo.

g Militare. Augeas. ſcilicet iniuſte. licitum eſt etenim augere diuitias. xxx. diſt. §. hæc ſcripſimus.

h Præcipit. Licet ſit iniuſtũ: ut 100. diſt. cõtra morem. in princ.

i Militiæ. Cum ergo clerici milites dicantur: ut lxj. diſtinct. quid proderit. & j. q. iij. ſaluator. & quæſt. vij. ca. qui in qualibet. ſimiliter & patroni cauſarum dicuntur militare: ut C. de aduo. diuer. iud aduocati. ergo ſi oẽs iſti habent ſtipendia, non debent recipere ſalaria. j. q. ij. cap. ſicut.

k Condemnatur. Sed qualiter punitur concuſſor? Dic quod ſecũdum canonem pœna quadrupli: ut xvij. diſtin. quoniam. ſecundũ leges uidetur quod extra ordinem punitur, cum non ſit publicũ crimẽ: ut ff. de cõcuſſio. l. ij. ſed certe & ſecundum leges pœna quadrupli punitur: ut j. q. vij. cap. ſancimus.

l Summa. Vtiliter. Ar. quod ſi epiſcopus præcipit alicui ire Romã pro utilitate eccleſiæ, quod tenetur obedire: ut vij. quæſt. j. quia. & ſi clericus ſe excuſet, & dicat, mittatis illum qui ditior me eſt, reſpondeat ei Epiſcopus ſicut Chriſtus reſpondit Petro. cum eñi dñs diceret Petro, Tu me ſequere: reſpondit Petrus, Domine, hic autem quid? demonſtrato Ioanne. & dixit ei dominus. Quid ad te ſi eũ uolo manere? tu me ſequere.
Ioan. de Fant.

Quod

Non tamẽ excõicato. & ſic nõ ob. xv. q. vj. nos ſanctorum.

Obediendum eſt, & in dubijs.

Vide Guiliel. Occam in dialogis, fo. cxxxvij. colũ. iiij. & ſeq.

Aduocati militant.

Concuſſoris pœna.

Mat. 22. b

Lucæ 3. c.

Epiſcopi præceptũ etiam difficile, eſt ad implẽdum.

Ad idẽ xj. qõ. iij. quid ergo. ubi de hoc.

† Imo uniuerſis epiſcopis neapolitanis quos iubet obedire. Conſtantio tribuno militum ut patet in regiſtro eiuſdẽ Gregorij lib. xij. epiſt. xxiiij.

cuſtodiæ ciuitatis deputauimus, & præeſſe paruit, & congruā militaris deuotionis obedientiam demonſtrauit. unde ſcriptis uos præſentibus curauimus admonendos uti prędicto uiro magnifico tribuno (ſicut & feciſtis) omnem debeatis de ſereniſsimorum dominorum utilitate uel conſeruanda ciuitate, obedientiā exhibere, quatenus quicquid à uobis hactenus bene geſtum agnoſcitur, per præſentem temporis uigilantiam ac ſolicitudinē augmentetis.

Ex hiſ omnibus colligitur, quòd militare peccatum nō eſt, & quòd præcepta patientiæ in pręparatione cordis, nō in oſtētatione corporis ſeruanda ſunt.

QVAESTIO. II.

QVòd autē [a] quærit qđ ſit iuſtū bellū, Iſidorus Etymologiarū libro uigeſimo inquit. †

Quod ſit iuſtum bellum.

CAN. I.

IVſtum eſt bellum, quod ex edicto geritur de rebus [b] repetendis, aut propulſandorum hominum cauſa. Iudex dictus eſt, quia ius † dictat populo, ſiue quòd iure diſceptet. Iure autem [c] diſceptare, eſt iuſtè iudicare: non enim eſt iudex, ſi non eſt in eo iuſtitia.

Item Auguſt. in primo libro quæſtionum. †

Nihil ad iuſtitiam intereſt, ſiue apertè, ſiue ex inſidijs quis pugnet.

CAN. II.

DOminus noſter iubet ad Ieſum Naue, ut conſtituat ſibi retrorſum inſidias, id eſt, inſidiantes bellatores, ad inſidiandum hoſtibus. Hinc admonemur, hoc nō iniuſtè fieri ab ijs, qui iuſtum bellum gerunt, ut nihil iuſtus pcipuè cogitet in his rebus, niſi ut bellum ſuſcipiat cui bellare fas eſt: non enim fas eſt oībus. Cùm autem iuſtum bellum ſuſceperit, utrùm apertè pugnet, an ex inſidijs, [d] nihil ad iuſtitiā intereſt. Iuſta autem bella ſolent diffiniri, quæ ulciſcūtur [e] iniurias. ſic gens & ciuitas [f] petēda eſt, quæ uel uindicare neglexerit, quod à ſuis improbè factum eſt, uel reddere quod ꝑ iniurias ablatū eſt. Sed & hoc genus belli ſine dubio iuſtum eſt, quod Deus imperat, qui nouit quid cuique fieri debeat, in quo bello ductor exercitus, uel ipſe populus non tā author belli quā miniſter iudicandus eſt. Cū ergo iuſtū bellum ſit, quod ex edicto geritur, uel quo iniuriæ ulciſcuntur, quæritur quomodo à filijs Iſrael iuſta bella gerebantur.

De his ita ſcribit Aug. in quæſtio. Numeri. †

Innoxius tranſitus filijs Iſrael negabatur, qui ideo iuſta bella gerebant.

CAN. III.

NOtandum eſt ſanè quemadmodum iuſta bella gerebātur à filijs Iſrael contra Amorræos. Innoxius em̄ tranſitus [g] negabatur, qui iure humanæ ſocietatis æquiſsimo patere debebat.

Bellū dicit quinque modis iniuſtum.

[a] QVod autem. Bellum dicitur iniuſtum quinq; modis: rōne perſonæ, ut ſi fuerint perſonæ eccleſiaſticæ, quibus non eſt licitū fundere ſanguinem: ut j. ea. q. viij. clerici. & cap. his à quibus. Rōne rei ut ſi non eſt de repetēdis rebus, uel pro defenſione patriæ: ut j ea. c. j. & j. ea. qō. viij. c. ſi nulla. Vel ꝓpter cauſam, ut ſi propter uoluntatē, & non propter neceſsitatē pugnatur ut s. ea. qō. j. c. noli. Ex animo eſt iniuſtū: ut ſi animo ulciſcēdi fiat: ut s. ea. q j. quid culpatur. Itē eſt iniuſtū, ſi non ſit indictum authoritate principis: 1 ut j. ea. c. j. & s. ea. q. j. quid culpatur. Quæ alia adhuc requirantur, habes s. ea. q. j. in gl. illa, qui repellere. Ioan de Fant.

1 Ad huius declarationem uide qđ no. Inno. extra de reſti. ſpol. olim. j. iuxta ſi.

[b] IVſtum. De rebus ablatis.

[c] Iure autem. Et ſi aliquid inique determinat iudex, iuſtum eſt, id eſt, tanquam iuſtum ſeruari debet: ut ff. de iuſt. & iur. l pe. & tenent ſententię ſuæ quamdiu tolerantur: ut iij. q. vij. §. ultimo.

† c. j. lib. xviij.

[d] DOminus noſter. Ex inſidijs. Sic ergo per inſidias & per dolum poſſumus licite uincere hoſtes noſtros: ut xxij. q. ij. utilem. xliij. diſtin. in mandatis dū tamē fidem non rūpamus hoſti: ut s. ea. qō. j. noli. Idē dicas de aduocato, ꝙ ſi habet iuſtam cauſam, licite pōt decipere aduerſariū ſuū ut argu. iiij. q. iiij. cap. j.

Deceptio quandoq; permittitur.

† Adde Alexā. de Imol. in l. j. col. ij. ff. de iur. omnium iu. ubi dicit ꝙ ius dicēs, & dictio iudex ſſit ſynonyma.

[e] Vlciſcuntur. Id eſt, repelluntur, & ſic nō obſtat. xlvj. diſt. ſeditionarios.

† lib. vj. queſtionū q. x. ſuper Ioſue.

[f] Ciuitas. Iudex ergo, qui non facit iuſtitiā poteſt cōueniri. 2 ut hic, & iij. q. vij. qui ſine. & in auth. ut dif. iudi. §. pe. & ult. col. ix. & C. de ap. ſi appellatione. & j. ead. q. v. c. adminiſtratores. extra de offi. dele. prudentiā. ꝙ ita iudex facit litem ſuā non ſolum ſi per dolum uel gratiā uel inimicitiā iudicet, ſed etiā ſi aliæ ſordes interueniant. ut ff. de iudi. l. ſi filiuſfa. licet ſit arg. contra. ij. q. vj. hoc etiā placuit. Et per hoc decretū Pius obtinuit cōtra nuntios Regis Angliæ: quia cū ipſe cōmonitus recuſaret de ſuis iuſtitiam facere, fecit litē ſuā. unde nūtij ipſi cōdēnati ſunt. Eſt tamen arg. contra. C. de ac. & ob. auth. imo. & C. ne uxor. pro ma. l. j. & ij. Sed quid ſi aliqs in bello conſecutus eſt totum ſuum intereſſe. nunquid adhuc de hoc ipſum in iudicio poterit conuenire, uel an poteſt adhuc habere bellum contra ipſum? Videtur quod ſic, quia pœnā ſuæ cōtumacię pſtitit 3 unde agere adhuc pōt ad reſtitutionē rei ablatæ: ut ff. de tab. exhib. locū. §. pe. Itē res iſta non eſt ei ſoluta ꝓ debito: ſed in bello eſt facta ſua: ut infra eadem quæſt. v. ca. dicat. & quæſt. vij. cap. ſi de rebus. & ff. de acquiren. rerum dominio. lege naturale. §. ultimo. Item quia contra contumacem in infinitum iurari poteſt: ut ff. de rei uendicatione. l. qui reſtituere. Argumen. contra, quia bona fides non patitur, quòd idem bis exigatur: ut ff. de regulis iuris. l. bona fides.

Ioſue. 8.

2 Dicit Lau. illud reſpicit ꝙ ita cōueniendꝰ eſt epiſcopus uel quilibet prelatus ſi iuſtitiā nō facit de ſubdito, ſi ille ſubditꝰ eſt ſoluendo, uel ipſe platus: alias delictum eius nō eſt cōuertēdū ī damnum reipublicæ uel eccleſiæ ſecūdū Lau. ut not. j. e q iij. ca. ſi. in gl. j. in fine.

Intereſſe cōſecutus in bello, utrū poſſit adhuc de hoc agere in iudicio.

3 Hoc uult dicere quod hoc quod ſic paſſus eſt, uidetur eſſe paſſus ꝓpter contumaciā & in hoc caſu non damnum tantū, ſed contumacia attenditur aduerſus cōtumacem &c ut ſequitur in gloſ.

† q. xliiij. lib. q. iiij. ad 10 ca. numero.

[g] NOtandū eſt. Tranſitus. Licet

QVAESTIO III.

Q Vòd uerò [a] iniuria ſociorum armis propulſanda nō ſit, exemplis & authoritatibus ꝓbatur. Dominus enim cū ab Herode quæreretur ad interficiendū, nō patrocinium ſibi quæſiuit armorū, cū occulto inſtinctu poſſet in eum cōuertiſſe manus Iudæorum, ſed fugiēs [b] in Aegyptum latuit ibi per ſeptennium. Sic etiā cùm à Iudæis lapidibus peteretur, abſcondit ſe, et exiuit de templo. Sic etiā cū duceretur ad crucem noluit cōmouere aduerſus ſeniores Iudæorū turbā, quæ nuper ei obuiā proceſſerat, et cū palmis & laudibus eum receperat. Sic ēt interrogatus à Pilato an rex eſſet, ait: Regnum meū non eſt de hoc mundo: ſi eīn eſſet de hoc mūdo, miniſtri mei utiq; decertarēt ut ego nō traderer Iudęis. Inſinuās illos ad regnū huius mūdi ptinere, q auxilio humanarum uirium, nō diuino preſidio ab imminēti iniuria ſe tueri cōtendunt. Itē cū diſcipulis ſuis ait: Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliā: nō arma armis, ſed fugā perſequētibus docuit opponi. Itē ſicut legitur in Eſaia, Aegyptus à Nabuchodonoſor deuaſtata eſt quia filijs Iſraël cōtra Aſſyrios et Chaldæos protectionis & defenſionis auxiliū promiſit: unde dictū eſt: Baculus arundineus [c] rex Aegypti: ſuper quē ſi aliquis innixus fuerit, cōfringetur, et perforabit manū innitentis. Ipſi enim Iudæi captiui ducti ſunt: qa ſpem ſuæ liberationis nō in ſolo Deo ſed etiā in hoīe [d] poſuerunt. Sic etiam de primis credētibus legit [e] ꝙ rapinā ſuorū bonorū cum gaudio ſuſcipiebant, non quærentes ſibi aliorū patrocinia: ſed gaudentes qm̄ digni [f] inueniebant pro nomine Ieſu cōtumeliā pati. Sic et Apoſtolus in prima epiſtola ſuadet [g] Corynthijs, ut iniuriā et fraudē patienter ferāt potius, quàm repetēdo, fratres ſcandalizent. Sic idolothytis et à qualibet eſca cēſet abſtinendū potius, quā cum ſcandalo fratrum edamus. Sic et à ſumptibus abſtinet ne aliquod offendiculum Euangelio Chriſti præſtaret. Cùm ergo ille qui ab iniuria armis arcetur, non minus ſcandalizetur, quā ille, a quo ablata eorū iudice repoſcuntur: patet ꝙ ad propulſandū iniuriā, non ſunt petenda armorum auxilia. Quòd aūt petendum non eſt, illud iure præſtari non debet. [h] Sed econtra multa ritè præſtantur, quæ tamen iure non petuntur. Bonus enim non ritè [i] iniuriæ uindictū petit, quia malum pro malo redderet: quā tamen iudex rectè infligeret, nec niſi bonū pro malo redderet.

Vnde Auguſtinus in expoſitione pſalmorum cviij. ait:

Quæ ſint differentiæ retributionū. CAN. I.

S Ex differētiæ [k] ſunt: reddere bona ꝓ malis: nō reddere mala pro malis. Hæc

---

Matt. 2. c. — Ioān. 8. g — Mat. 21. a — Ioā. 18. g — Mat. 10. c — Eſa. 19. d — Eſa. 36. b — Eze. 29. a — Eſa. 19. d — Heb. 10. g — Actu. 5. g. — 1. Cor. 8. b — 1. Cor. 9. d

Licet enim tranſire per alienū agrū ius non ſit, ut ſupra. diſtinct. j. c. j. tamen quia neceſſarius & innoxius erat iſte tranſitus, iſti prohiberi non debuerunt, ut ff. de aqua plu. arcen. in ſumma. §. item Varus. Item quia uia publica erat, & nemo prohibetur uia publica uti, ut C. de ſeruit. per agrū. Ioannes.

Iniuria ſociorū an ſit armis repellenda.

a Q Vod uero. Hic quęritur an iniuria ſociorum ſit armis repellenda? & dicendum quod ſic. infra eo. fortitudo. & cap. non inferenda. Gratia. tamē primo probat decem authoritatibus & exemplis quod iniuria ſociorū non ſit armis repellenda & ſic concludit in fine, quod ſi iniuria nō eſt armis repellenda armorum auxilia nō ſunt appetenda. & quod non eſt petendum, de iure præſtari non debet. Poſtea reſpondet, & dicit, quod multa iuſte præſtantur, quæ non iuſte petuntur, ſicut iudex iuſte uindicat iniuriā, quā tamen bonus uir iuſte non poſtulat. quod probat per ſequens ca. & duo exempla.

b Fugiens. Quicquid hic dicit, allegatio eſt. Nā bene licitum eſt cuilibet ſe defendere, etiam clerico. & not. ſ. q. j. in princ. & extra de homic. interfeciſti. Sed pro rebus defendendis, dicunt pleriq; quod nō eſt licitum clerico aliquem occidere, ut extra de homic. ſuſcepimus. unde bene dicit in illa decret. interfeciſti te & tua. non dicitur ibi te uel tua.

Defenſio cuilibet ē permiſſa.

c Baculus arundineus. id eſt, fragilis defenſio.

d In homine. qđ non licet. j. de conſec. diſtin. j. omnis Chriſtianus.

d In homine. Id eſt, in Aegyptijs.

e Legitur. In actibus Apoſtolorum.

f Digni. i. de hoc gaudebant, quia digni erant, qui patiēter poterāt ſuſtinere omnia aduerſa.

g Suadet. Nō præcipit: quia licite poteſt quis petere ſatisfactionem, [1] ut xiiij. q. j. qđ debet.

h Non debet. Hæc regula falſa eſt: [2] qa multa licite præſtantur quæ illicite petuntur. viij. qō. j. qui epatum. xviij. diſt. de eulogijs. ff. de uar. & extraord. cognit. l. prima. §. eſt quidem.

i Rite. Sic ergo iudex ex officio ſuo debet punire crimen, licet accuſator accuſare nō poſſit: [3] quia quandoque ſanctitas ignoſcendi gloriam derelinquit, ut C. de epiſc. & cler. ſi quis in hoc. j. reſp. & eſt ſi. extra de appella. cōſtitut. in fi. ſo. [4]

k S Ex differentiæ retributionum.

Medio

[1] Licet eīn quis teneat dimittere rācorem, nō tamen ſatisfactionem. j. ea. qō. iiij. ſi illic Archid.

[2] Et ideo dic, ꝙ hic ſophiſtice argumentatus eſt Gofre.

[3] Adde ad hoc nota. per Bald. in l. libellorū. §. fi. ff. de acc. no. Arch. ij. q. vij. ſi quis in fi.

[4] Vndecūq; eīn claruerit crimina, ſunt punienda j. ea. quæſt. iiij. ecce. Archid.

bonorum ſunt, ſed prius melius. Nõ reddere bona pro bonis: & reddere mala pro bonis. Hæc duo malorũ ſunt, ſed poſterius deterius eſt. Reddere bona pro bonis, & pro malis mala. Hęc duo mediocriũ [a] ſunt: prius propinquũ bonis, cõuenit etiã malis, quod Chriſtus nõ arguit, [b] ſed plus oportere dicit quia ethnici hoc faciunt. Poſterius propinquũ malis: cõuenit tamẽ etiã bonis. Vnde & lex modũ ultionis ſtatuit. Oculũ pro oculo. quæ (ſi dici poteſt) iniuſtorum [c] iuſtitia eſt, nõ quia iniqua eſt ultio, quã lex ſtatuit, ſed quia uitioſa libido ulciſcẽdi, magiſq; ad iudicem [d] pertinet hoc inter homines diſcernere, quàm bonũ hominem ſibi expetere. Hic enim malũ pro malo redderet. Iudex uerò nõ delectatione alienæ miſeriæ, quod eſt malum pro malo, ſed dilectione iuſtitiæ (iuſtũ [e] † pro iniuſto [f]) quod eſt bonũ pro malo, qđ etiã Deus iudex facit. *Exo. 21. c.*

Item ab aliquo capto, iniuſtè ſua exiguntur, pro uita tamen redimenda iuſtè offeruntur. Item uaſa ſacra ab aliquo barbaro iniuſtè exiguntur: pro redemptione tamen captiuorum iuſtè præſtantur. Sic & iniuriæ propulſatio licet iniuſtè poſtuletur, iuſtè tamen præſtatur, quanquam & ipſa poſtulatio nõ uſquequaque iniuſta probetur. Aliud enim eſt iniuriam propellere, ut ſibi liceat uoluptuosè uiuere: aliud ut aliorum utilitati liberè poſſit uacare. Sicq; aliud eſt ſuffragium ab homine tanquam à miniſtro iuſtitiæ poſtulare, ut mala uoluntas aduerſantium eius miniſterio careat effectu, & bonorum uoluntas eius ſuffragio ſortiatur effectum: aliud ſpem ſuam à Deo in hominem trãsferre, ut aduerſa quæ inferuntur à Deo ad uitæ correctionem, humano peſſantur auxilio, nulla præcedente correctione: ſicut Iſraelitæ qui per captiuitatem ſibi imminentem Aegyptiorum ſuffragio ſe putabant poſſe euadere ſine pœnitentia præteritæ uitæ, non reuocantes ad memoriam, Da nobis auxilium de tribulatione: quia uana ſalus hominis, &c. *Pſal. 59.*

Et item: Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei noſtri inuocabimus. Petere ergo uel præſtare in tribulatione ſubſidium, ut uoluptuosè quis in crimine uiuat, damnabile eſt. Petere autem uel præſtare ſolatium, ut malis facultas delinquendi adimatur, ut eccleſia pacem adipiſcatur, ut aliquis multorum utilitati ſeruetur, utile eſt, & honeſtum: diſsimulare uerò eſt grauiſsimum. Hinc de Paulo legitur, quòd cum quidam Iudæorum iuraſſent ſe non comeſturos panem, niſi eum interficerent, petijt milites a prætore, quorum præſidio illæſus ſeruaretur ab iniuria Iudæorum, non ſuæ uoluntati, ſed omnium utilitati victurus. Hinc in euangelio mercenarius uocatur, qui uidet lupum uenientem, & dimittit oues & fugit. Hinc etiã eccleſia auxilium ab Imperatore ad ſui defenſionem petere monetur. *Pſal. 19.* *Actu. 23.* *Ioã. 10. b.*

Vnde Auguſtinus ad Bonifacium ait: †

Ab Imperatore eccleſia auxilium poſtulare debet.

CAN. II.

MAximianus epiſcopus Vagienſis auxilium petijt ab Imperatore Chriſtiano contra hoſtes eccleſiæ, non tam ſui ulciſcendi cauſa, quàm tuendæ eccleſiæ ſibi creditæ. Quòd ſi prætermiſiſſet, non eius fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia [g] meritò culpanda. Neque enim Apoſtolus Paulus uitæ ſuæ tranſitoriæ, ſed eccleſiæ Dei conſuluit, quando contra illos, qui eũ occidere conſpirauerant, conſilium [h] eorum ut tribuno proderetur [i] effecit, unde factum eſt, ut eum ad locum, quo fuerat *† epiſt. 50.*

---

a Mediocriũ: hic mediocres appellat illos, qui non ſunt ſumme boni, uel ſumme mali. Ioan.

b Non arguit. cũ dicit in euangelio: Si diligitis eos qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? nõne etiã ethnici hoc faciunt?

c Iniuſtorũ. Quia ultionis cauſa ſæpe aliquis petit a iudice ut aduerſarius puniatur. iſte iniuſte facit, licet non faciat contra legem.

d Ad iudicem. Qui enim ſine iudicis authoritate uiolentiã facit, punitur. xvj. quæſt. j. placuit.

e Iuſtum. ſ. factum iudicis eſt iuſtum.

f Iniuſto. i. ei qui hoc tñ iniuſte petit. i. cauſa ultionis. Simile. ĩ. e. q. j. quid culpatur. uerſus fi.

MAximianus epiſcopus.

g Sed negligentia. Nam quilibet tenetur defendere ius ſuum, ut lxiiij. diſt. c. antepenult. & ff. de petit. hæredit. l. illud.

h Conſilium. Nec hoc peccaſſet Paulus, licet aliquis tunc ibi fuiſſet occiſus, ut ĩ. ea. qõ. v. de occidendis. Sed quid ſi clericus conqueratur de aliquo laico, & iudex iubeat occidi eum: an teneatur clericus de morte eius? Videt̃ ꝙ ſic, ut ĩ. ea. qõ. v. vnum ſolũ. Sed non eſt hoc uerum. nam ſi clericus ciuiliter agit, uel agit pro modico crimine, qđ nõ inducit mortem, uel membri abſciſsionem, ſi iudex ipſum morti tradit hoc nõ nocet clericõ, ut ff. de bon. lib. qui cum maior. §. j. & eſt expreſſum extra de homicid. poſtulaſti. Item nunquid ſit imputanda epõ mors alicuius, ſi uocat milites ad pugnã? uidet̃ quod ſic, ut xx. qõ. iij. eos qui: ſed hoc non eſt uerum. ĩ. ea. q. v. de occidendis.

i Proderetur. Nõ tamen fuit hæc uera proditio, cum dixerat talibus qui poterant prodeſſe, non obeſſe, ut xxij. quæſt. v. hoc uidetur. Ioan.

† Hoc totum iuſtũ pro iniuſto, hoc loco ĩ Aug. non habetur.

† alias lxxij.

Clericus ꝓpter cuius cõqueſtionẽ laicus occiſus eſt, an teneatur.

Noſtri

perducendus, deduceret miles armatus, ne illorum pateret inſidijs.

Item Auguſtinus ad Demetrium.

Catholici aduerſus hæreticos à poteſtatibus ordinatis defenſionem poſſunt poſtulare.

CAN. III.

NOſtri [a] aduerſus illicitas & priuatas ueſtrorum uiolentias, (quas & uos ibi, qui talia facitis, doletis & gemitis, à poteſtatibus ordinatis ultionem petunt, non quòd hos perſequantur, [b] ſed quia ſe defendant.

Item eiuſdem contra Petilianum. †

Quantum intereſt inter perſecutionem catholicorum et hæreticorum.

CAN. IIII.

PRo membris Chriſti aduerſus uos ſæuiunt, & uobis reſiſtunt, quicunque in eccleſia eo animo ſunt, quo tunc Petrus fuit, [c] cum ferrum pro Chriſti nomine ſtrinxit: ſed multum intereſt inter ueſtram perſecutionem, & iſtorum. Vos ſimiles eſtis ſeruo ſacerdotis: quia ſeruiẽtes principibus ueſtris, aduerſus eccleſiam catholicam, id eſt, aduerſus corpus Chriſti, armamini. Iſti autem tales ſunt, qualis tunc Petrus fuit, qui pro Chriſti corpore, id eſt, pro eccleſia [d] etiam corporaliter pugnauit.

Item Ambroſius libro primo de Officijs. †

Iuſtitia plenus eſt, qui patriã bello tuetur à Barbaris.

CAN. V.

FOrtitudo, quæ bello tuetur à Barbaris patriam, [e] uel domini defendit infirmos, uel à latronibus [f] ſocios, plena iuſtitia eſt.

Item Hieronymus ſuper Sophoniam. †

Prodeſt latroni uel piratæ, qui membra debilitat.

CAN. VI.

SI quis fortitudinem latronis uel piratæ eneruat, & infirmos, reddit, prodeſt illis ſua infirmitas: debilitata enim membra, quibus prius non bene utebantur, à malo opere ceſſabunt.

Item Ambroſius libro primo de Officijs. †

Qui ſocij non repellit iniuriã ſimilis eſt ei qui facit.

CAN. VII.

NOn in ferenda, ſed in depellenda iniuria, lex uirtutis eſt: qui enim non repellit à ſocio iniuriam ſi poteſt, [h] tam eſt in uitio, quã ille qui facit. Vnde ſanctus Moyſes [i] hinc prius orſus eſt tentamenta imbecillis fortitudinis repellere. Nam cùm uidiſſet Hebræũ ab Aegyptio iniuriam accipientem, defendit, ita ut Aegyptium proſterneret, [k] atq; in arena abſconderet. Salomon quoq; ait: Eripe [l] eum, qui ducitur ad mortem. Exo. 2. Proue. 24.

Item Anaſtaſius & Damaſus papa.

Malorum impietati fauet, qui eis obuiare ceſſat.

CAN. VIII.

QVi poteſt [m] obuiare, & perturbare peruerſos, & non facit, nihil eſt aliud, quàm fauere impietati eorum. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Calixtus.

Qui diuina mandata contemnunt, ſeueris coerceantur uindictis.

CAN. IX.

IVſtum eſt, ut qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes paternis exiſtunt iuſsionibus, ſeuerioribus corrigantur uindictis, quatenus cæteri talia committere timeant. & omnes gaudeãt fraterna concordia, & cuncti ſumant ſeueritatis atq; bonitatis exemplum. Nam ſi (quod abſit)

---

[a] NOſtri. id eſt, catholici.

[b] Defendãt. Imo. etiã expugnari poſſunt hæretici: ut extra de hære. uergentis. & j. q. v. c. ſi audieris. Ioan.

[c] PRo membris Chriſti. Petrus fuit. ſed nonne Petrus peccauit utendo gladio, cum hoc non fecit autho ritate ſuperioris: ut infra ead. q. iij. ille. & clericis ꝑmiſſum eſt tantum ſeipſos defendere, ut extra de homi. ſuſcepimus. & ca. ij. Sed dic, quod adhuc nõ fuerat hoc prohibitum clericis.

Petrus utẽdo gladio peccauit.

[d] Eccleſia. Non enim eſt alicui obediendum cõtra eccleſiam. xxiiij. q. j. hæc eſt fides. & xj. quæſt. iij. Iulianus.

† c. lxxxviij. lib. ij. contra liter. Petiliani.

[e] FOrtitudo q. Patriam. Hoc caſu non tenetur, qui patrẽ proprium interficit: ut ff. de reli. l. minime.

[f] Latronib⁹. quos licet ſine authoritate iudicis interficere: ut j. ea. q. v. cum homo. & C. quando liceat unicuiq; ſine iudi. ſe uindic. l. j. xvij. quæſt. iiij. cap. ſicut.

Ioſ. 18. b Latrones occidi poſſunt.

[g] SI quis fortitudinem. Eneruat. Hoc intelligas de famoſis latronibus, qui licite in furca ſuſpendũtur: ut ff. de pœnis. capitalium. §. famoſos. ſed ſi non eſt famoſus latro ſtatum caſtigari iubet. nec debet tunc uitam, aut membrum perdere: ut C. de ſeruis fug. authen. ſed nouo iure. Ioan.

Latronũ punitio.

[h] NOn in ferenda. Si poteſt. id eſt, ſi eſt in poteſtate poſitus. & ita exponunt quidã, alias non tenetur: ut j. ea. q. iiij. c. forte. in fi. ſi enim quilibet tenetur alium defendere, ergo ſi aliqs reciperet pecuniam pro defenſione alicuius, teneretur eam reſtituere, quod non eſt uerum: ꝯ ff. quod metus cau. l. metũ. § ſed licet. & ff de dona. l. pater. §. j. Cuilibet tamen licitum eſt defendere alium, ſi uult. ff. quod met. cau. ſed & partus. Sed iſtis obuiat j. ea. c. ulti.

† c. xxvij.

Vt Laurentius fuit in illa gloſ.

† c. j. cõmenta.

De hoc not. extra de ſentẽ. excõmu. quantæ.

[i] Moyſes. Hiſtoriam habes de pœnitentia. diſtinctione ſecunda. §. opponitur.

[k] Proſterneret. Ergo aliqs poteſt excedere modum in defendendo. Ar. contra extra de reſtitu. ſpo. olim cauſam. in fine.

† cap. 36.

[l] Eripe. Per uim, ſi iniuſte ducatur: ut j. ea. q. v. reos. uel per ſupplicationem, ſi iuſte ducatur: ut xiiij. q. vj. ſi res. Ioan.

[m] QVi poteſt. ſ. ij. q. vj. negligere. lxxxiij. diſt. c. error. Io.

Sub. uel pecuniam dãdo. 86. diſt. non ſatis. iuxta principium.

IVſtum. Perdit.

eccleſiaſticā ſolicitudinē uigoremq; negligimus, perdit [a] deſidia diſciplinam, & animabus fidelium profecto nocebitur.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto.

Imperatores cum Epiſcoporũ promiſſione Eccleſiæ defenſionem aduerſus diuitum potentiam debent ſuſcipere.

CAN. X.

AB imperatoribus [b] uniuerſis iuſtum eſt auxilium poſtulandum propter afflictionem pauperum, quorum moleſtijs ſine intermiſſione fatigatur eccleſia: ut defenſores eius, aduerſus potentias diuitũ cum epõrum prouiſione delegent. Ecce, ꝙ nonnunquã eſt obuiãdum peruerſis, & iniuria ſociorũ armis eſt propulſanda: ut & malis adẽpta facultas delinquendi proſit, & bonis optata facultas liberè conſulendi eccleſiæ miniſtretur. Hoc qui non facit, conſentit.

Vnde Auguſtinus ait in pſal. lxxxj.

Non ſunt immunes à ſcelere, qui nõ liberãt eos, quos poſſunt à ſcelo liberare.

CAN. XI.

OStẽdit propheta, [c] nec illos immunes à ſcelere eſſe, qui permiſerunt Chriſtũ principibus crucifigere & interficere: cùm pro multitudine timerentur, & poſſent illos à facto, & ſe à cõſenſu liberare. Qui deſinit obuiare, cũ poteſt peruerſis, & nõ facit, conſentit.

QVÆST. IIII.

QVòd autẽ uĩdicta [d] ĩferenda non ſit, multis modis ꝓbat mali eũ tolerãdi ſũt, nõ abijciẽdi: ĩcrepatiõe feriẽdi, nõ corporaliter expellẽdi.

Vnde Auguſt. ait in libro de uerbis Domini.

Quomodo mali ſunt tolerandi et quomodo ab eis recedẽdũ ſit.

CAN. I.

TOlerandi ſunt [e] quidẽ mali ꝑ pace, nec corporaliter ab eis recedatur, ſed ſpiritualiter. Spiritualiter autẽ exire, eſt facere, quod pertinet ad correctionẽ malorum, quantum licet ꝑ gradu [f] cuiuſq; ſalua pace, diſplicere eſt, nõ tangere. Non enim prophetæ, qui hoc dicebant, populum ſuum dimiſerunt: ſed inter eos habitabant, quos increpabant, unum templum cũ eis intrabant, eadem ſacramenta celebrabãt: hoc ergo exire, eſt ore non parcere, hoc eſt immundum non tangere, uoluntati malæ non conſentire.

Idem.

Quod mali ſunt tolerandi à bonis.

CAN. II.

TV bonus tolera malum. Nam & Chriſtus Iudam [g] cùm ſciret furem eſſe, tolerauit, & ad ꝑdicãdũ miſit, eiq; cũ alijs euchariſtiã dedit.

Idem ſuper Ioãnem. †

Pro pace eccleſiæ mali ſunt tolerandi.

CAN. III.

QVid ergo uoluit dominus noſter Ieſus Chriſtus, fratres chariſſimi, admonere eccleſiam ſuam, quando unum perditum inter duodecim habere uoluit, niſi ut malos toleremus, ne corpus Chriſti diuidamus? Ecce inter ſanctos eſt Iudas, ecce fur eſt Iudas: & ne contendas, fur eſt, & ſacrilegus, & non qualiſcunque fur, ſed

---

a Perdit. Id eſt, deſtruit. Io. de Fan.

b AB imperatoribus. Tale itaq; auxilium poſſunt epi ab Imperatore petere: ut xj. qõ. j. ca. placuit. & lxiij. diſt. Adrianus. & ſi Imperatores uel principes nolũt defendere eccleſiam, poſſunt excõmunicari ab epiſcopis: ut ĩ. eadem, quæſt. v. c. adminiſtratores.

c OStendit propheta. Dauid cum dixit, Eripite egenũ & pauperem. Hic eſt euidens arg. contra illos, qui dicũt quod ſocius non tenetur iuuare ſocium, niſi habeat aliquam iuriſdictionem in eũ, qui infert iniuriã. Iſti dicũt, quod populus bene habet iuriſdictionẽ, licet dicat lex, q̄ transtulit ius ſuũ in Imperatorem. Nã ſi ciuitas uel populus non haberet iuriſdictionem, quare puniretur propter defectũ iudicis? ut ĩ. ead. qõ. ij. dominus. Io. de Fan.

QVod autem. Hæc quæſt. diuiditur in octo partes. In prima quarum probat per quindecim ca. quod mali ſunt pro tempore tolerandi, ſunt tamen a ſocijs commonendi ſalua pace, & a ꝑlatis quantum poterunt ſine ſcandalo. Secunda ibi, Ex his omnibus. Tertia ibi, Eſt & alia. Quarta ibi, ecce quot crimina. Quinta ibi, Semel uero. Sexta ibi, Sed obijcitur. Septima ibi, Porro. Octaua ibi, Breuiter. Ioan. de Fan.

d Vindicta. Vindicta quandoq; infertur zelo ultionis, quandoq; infertur amore correctionis. Primo modo non eſt inferenda, [1] & ſecundum hoc loquuntur capitula, quæ dicunt illationem uindictę prohibendam. ſecũdo modo licite infertur. Alij ſic diſtinguũt. Criminũ quædã ſunt occulta, quædam manifeſta. Super occultis nõ eſt inferenda uindicta: ſed ſuper manifeſtis, ſic, niſi delinquens ſociam habeat multitudinem: tũc enim propter ſcandalum toleratur, [2] ut ĩ. e. c. quidam. & ca. ſeq. & cap. non poteſt. Item uindicta non eſt inferenda, niſi à iudice uel eius authoritate: nec ipſe debet eã infligere, niſi amore correctionis, & ut innocẽs liberet: ut ĩ. ea. c. ea uindicta.

e TOlerãdi ſunt, ĩ. vij. q. j. c. ſuggeſtum.

f Pro gradu. Id eſt, pro dignitate & officio cuiuſcunque. aliter enim debent prælati corrigere delinquentes, & alio modo ſocij. prælatus corrigit increpando, & uerberando ĩ. ea. q. c. forte. ſocius uero admonendo, & reprobãdo factũ eius: ut ĩ ea. qõ. c. ecce ſimi. ĩ. ea. q. c. duo & xxiij. q. iij. tam ſacerdotes. ſubditos ad bonum exhortando. ij. q. vij. §. itẽ cũ Balaam.

g TV bonus Iudam. ĩ. vij. q. ij. §. cum autem. & extra de temp. ord. ad aures. extra de offic. ordi. ſi ſacerdos.

QVid ergo. Et pe

Imperator ab epiſcopo poteſt excõmunicari.

Populus tãtum habet iuriſdictionẽ.

[1] Vt inſti. de iure na. §. ſed quod principi. nihilominus tamen eã ſibi retinuit. arg. ff. de offi. præſi. l. pen.

Vindicta inferẽ duplici ex cauſa.

[1] Arg. ad hoc ff. ad l. Aquil. ſcientiam. & l. ſi ex plagis. §. [1] extra de homi. ſignificaſti. ij. in fine.

[2] Ad hoc 44. di. commeſſationes. l. diſt. ut conſtitueretur. Archi.

Ioã. 2. 13.

† Tra. 50. ad ca. xij. Ioan.

loculorum dominicorũ & ſacrorum. ſic crimina diſcernuntur in fure. nec qualiſcunque furti, ſed peculatus. [a] Peculatus enim furtum dicitur de re publica, [b] & non ſic iudicatur furtum rei priuatæ quomodo publicæ. quanto uehementius eſt iudicãdus ſacrilegus fur. Non undecunque tollere: hoc eſt ſacrilegiũ committere, ſed de eccleſia qui aliquid furatur, Iudæ proditori comparatur.

Idem.

De eodem.

CAN. IIII.

Ecce (inquiunt) dicit propheta [c] recedite, exite inde: & immundum ne tetigeritis. Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus, [d] a quibus exire, & recedere iubemur, ne tangamus immundum? Nos iſtam receſsionẽ ſpiritualiter intelligimus, illi corporaliter. Nam & ego clamo cum propheta, Aequalia ſumus uaſa. [e] utitur nobis Deus in diſpenſatione [f] ueſtra. clamamus & nos, & dicimus uobis, recedite, & exite inde: & immundum ne tetigeritis ſed contactu cordis, non corporis. Quid enim eſt tangere immundum, niſi cõſentire peccatis? Quid eſt autem exire inde: niſi facere quod pertinet ad correctionem malorum quantum pro uniuſcuiuſque gradu atque perſona ſalua pace fieri poteſt? & paulò pòſt, Ergo fratres mei, quotquot habetis inter uos, qui adhuc amore ſeculi prægrauantur, auaros, periuros, adulteros, inſpectores nugarum, & conſultores mathematicorum, augurum, phanaticorum, haruſpicũ, ebrioſos, luxurioſos, quicquid inter nos malorum eſſe noſtis, quantum poteſtis improbate, ut corde recedatis, & redarguite, ut exeatis inde: & nolite conſentire, ut immundum nõ tangatis.

Idem in ſecundo libro contra Parmenianum. [t]

Pacificus eſt qui corrigit, quod poteſt, uel excludit à ſe quod non poteſt.

CAN. V.

Quiſquis uel quod poteſt arguẽdo corrigit, uel quod corrigere non poteſt, [g] ſaluo pacis uinculo excludit, uel quod ſaluo pacis uinculo excludere non poteſt, æquitate improbat, firmitate ſupportat, hic eſt pacificus, & ab illo maledicto immunis, de quo ſcriptura dicit: Væ ijs qui dicunt quod nequam eſt bonum, & quod bonum eſt, nequam. omnino liber, prorſus ſecurus, penitus eſt alienus. Quomodo (inquit Parmenianus [h]) incorruptus poteris permanere, qui corruptis ſociaris? Eſa. 5.

Idem.

Quid ſit malis ſociari.

CAN. VI.

Ita planè ſociatur quis malis, ſi mali aliquid cũ eis committit, aut cõmittẽtibus fauet. Si autem neutrum facit, nullo modo ſociatur. porò ſi addat tertium, ut non ſit in uindicando piger, ſed uel corripiat iuſtus in miſericordia & arguat: uel etiam ſi eam perſonam [i] gerit, & ratio conſeruandæ pacis admittit, coram omnibus peccantes arguat, ut cæteri timeant: remoueat etiam uel ab aliquo gradu honoris, uel ab ipſa communione ſacramentorum: ſed ſi hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio perſequendi faciat, pleniſsimum officium non ſolùm caſtiſsimæ innocentię, ſed etiam diligentiſsimæ ſeueritatis impleuit. Vbi autem cætera impediuntur, illa duo ſemper retenta incorruptum caſtumque cuſtodiunt: ut nec faciat malum, nec approbet [k] factum.

Peculatũ etiam cõmitti in re ſacra, uel religioſa. Res eccleſiæ reſpublica appellatur.

[1] Nam iura eccleſię publica appellantur. ff. de iu. & iure. l. j. §. ius publicum. C. de ſa. ſan. ec. l. ulti.

Eſa. 52. e

[2] Nam dicunt uaſa nõ metallorum ſed etiã uiuentiũ. 12. q. ij. aurum. Commendatio ſui ipſius quandoque permittitur.

Prælat⁹ an poſsit criminoſos repellere.

[3] Dicit Laur. quod hęc decre.

a Sed peculatus. quia peculatus committitur in re ſacra uel religioſa uel publica: ut ff. ad legem Iul. pecu. l. j.

b De re publica. Nota rem eccleſiæ rempublic. appellari. [1] unde & ius publicum dicitur conſiſtere in ſacris, ſacerdotibus & magiſtratibus, ut ĩ. diſti. j. ius publicũ. tamẽ proprie dicitur res romanæ ciuitatis reſpub.: ſed res aliarum ciuitatum abuſiue: ut ff. de uerbo. ſigni. bona. & ipſa lex facit differentiã inter diuinũ, publicum & priuatum: ut C. de ſacroſanc. eccle. ut inter diuinum. Ioan.

c Ecce. Propheta. ſ. Eſaias.

d Tolerabimus. ut dicitur. xj. q. iij. nolite. Ioan.

e Vaſa. id eſt, præcones uel miniſtri. unde Paulus fuit dictus uas. [2] xxxij. q. v. ſi Paulus in prĩ. xliij. diſt. diſpenſatio. & hic eſt argu. quod ſicut Augu. ſe commendat, ſic & alij poſſunt ſe commẽdare: ut ff. de offic. procon. l. iiij.

f In diſpenſatione. id eſt, prædicatione.

g Quiſq. Non põt. uel ꝑpter ſcandalum: uel quia crimen eſt occultum. vj. quæſtio. j. ſi omnia.

h Parmenianus hæreticus cõtra quem hic loquitur. Videtur ergo quod ſi epiſcopus aliquos malos tolerat, cũ hoc faciat authoritate canonis, quod poſtea poſsit eos licite repellere uel ab accuſatione, uel ab honoribus, quos appetunt, ratione criminis, non obſtãte eo, quod eis communicauit. tamen ſecus eſt: ut extra de accuſa. nulli. [3] ſed dic quod ſi tunc temporis potuit probare crimen, ꝙ eis poſt ea obijcit, & tacuit, nec ſubfuit cauſa tacendi ſcilicet cauſa ſchiſmatis uel ſcandali bene præiudicat ei talis taciturnitas: ſecus ſi nõ potuit ꝓbare, uel potuit ſed nõ ſine ſcandalo: ut hic, & ij. q. vij. plerunque. & j. ea. proxi. c. & ĩ. ea. quam magnũ. Ioan.

i Ita plane. Perſonam. Arg. eſt hic, quod ſolis prælatis dictũ eſt hoc: ſi peccauerit. ut ĩ. ea. ca. forte. & quæſtione. v. de occidendis. Ioan.

k Nec approbet. Arg. quod in maleficijs ratihabitio mãdato cõparatur, ut j. q. iiij. quia. & extra de reſtit. ſpol. cũ ad ſedem. in fi. & ff. de ui & ui arma. l. j. §. quoties.

turpiſſ. de malis manifeſtis. tu dic ut ibi not. B. cuius dictũ tenet Go. ibi uide quod not. 2. q. 8. §. in hoc. & ponit iſta decre. ꝓ palea: 3. q. 5. nulli, &c.

t Contra epiſt. Parmeniani, ca. j.

Idē in epiſtola † contra Donatiſtas.

Aliena peccata in eccleſia alicui non præiudicant.

CAN. VII.

SI quis à catholica eccleſia fuerit ſeparatus[a] quantumlibet laudabiliter ſe uiuere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quòd à Chriſtianitate ſeiunctus eſt, non habebit uitam, ſed Dei ira manet ſuper eum. Quiſquis autem in hac ſancta eccleſia bene uixerit, nihil ei præiudicant aliena [a] peccata: quia in ea unuſquiſq; propriū onus portabit: ſicut ait Apoſtolus. Ergo communio malorū non maculat aliquem participatione ſacramentorum, ſed conſenſione factorum. nam ſi in malis factis non eis quiſquam conſentiat, portat malus cauſam ſuam: nec præiudicat alteri, quē in conſenſione mali operis ſocium non habet criminis.

Idem in ſermone de uerbis Euangelij. †

Non te maculat malus, ſi ei non conſentis, ſed ipſum redarguis.

CAN. VIII

A Malis ſemper corde diſiungimini: ad tempus cautè [b] corpore copulamini. Duobus modis nō te maculat malus: ſi ei non conſentias, & ſi redarguas. hoc eſt non communicare, non conſentire. Communicatur quippe, quando facto eius conſortiū uoluntatis uel approbationis adiūgitur. neque ergo conſentientes ſitis malis, ut approbetis: neque negligentes, ut non arguatis: neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.

Idem ex eodem.

Immundum tangere, eſt peccatis conſentire.

CAN. IX.

REcedite & exite inde, & pollutum & immundum ne tetigeritis: ſed cōtactu cordis non corporis. Quid eſt enim tangere immundū, niſi conſentire peccatis? Quid eſt exire inde, niſi facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantū pro uniuſcuiuſque gradu atq; perſona ſalua pace fieri poteſt? Diſplicuit tibi, quòd quiſquam peccauerit. non tetigiſti immundum. redarguiſti, corripuiſti, monuiſti, adhibuiſti etiam, ſi res exigit, congruam & quæ unitatem non uiolet diſciplinam? Exiſti inde. Clamauit Moyſes iſta, clamauit Eſaias, clamauit Ieremias, Clamauit Ezechiel. uideamus ſi dimiſerunt populum Dei, & ſe ad gentes alias tranſtulerunt. Quàm multa & quàm uehementer Ieremias increpauit peccatores & ſceleratos populi Dei: inter eos tamen erat: unum cum eis templum intrabat, & eadem ſacramenta celebrabat, & in eadem ſceleratorum hominum congregatione uiuebat, ſed clamando exibat inde. Hoc eſt exire inde, hoc eſt immundum non tangere, & uoluntate non conſentire, & ore non parcere.

Idem in epiſtola ad uincentium. †

Non maculant innocentes [illegible] nocentium, quæ ab eis fieri non poſſunt.

CAN. X.

QVam magnum eſt crimen ab iſtorum innocentium communione ſeparari? Nam etiam facta nocentium quæ innocentibus demonſtrari, [c] uel ab innocentibus credi non poſſunt, [d] non coinquinant quēquam, ſi propter innocentes etiam cognita ſuſtinentur. Non enim propter malos boni ſunt deſerendi, ſed propter bonos mali [e] tolerandi ſunt: ſicut tolerauerunt eos prophetæ, contra quos tanta dicebant, nec communionem ſacramentorum illius populi relinquebant: ſicut ipſe dominus nocentem Iudam uſque ad condignum eius exitum tolerauit: & eum ſacram cœnam cum innocentibus cōicare permiſit: ſicut tolerauerūt apoſtoli eos, qui per inuidiā (quæ ipſius diaboli eſt uitium) Chriſtum annunciabant.

Idem in lib. j. de unico baptiſmo.

Mali quos eccleſia recepit, nec expellit, à bonis ſunt tolerandi, non iudicandi.

CAN. XI.

FOrtè in populo Dei ſtat iuſta te auarus, raptor, inhians rebus alienis, quem noſti talem, & fidelis eſt, uel potius fidelis uocat: [f] nō eū potes de eccleſia pellere: &

---

a Si quis. Aliena. Sæpe tamē aliquis corrūpitur ex ſocietate mala: ut xxviij. q. j. ſæpe. & ſæpe iuſtus perit pro impio: ut de conſe. diſt. j. in ſancta. Ioā.

b A Malis. Cautè. ut nō trahant uos ad conſenſum. Vel cautè, ſcilicet ſi poteſt fieri ſalua pace.

c QVam magnum. Demonſtrari. i. probari

d Non poſſunt. id eſt, nō debent: nam bene debemus de quolibet credere: ut xxij. q. iiij. innocens. xj. q. iij. in cūctis. Et ita eſt hic arg. quod non ſtatim propter ſimplicem denūtiationem debet habere aliquis læſam cōſciētiā [1] de eo quod ſibi denunciatur: ut extra de cler. excō. miniſ. illud. imo imputatur alicui quòd nimis credulus eſt: ut xj. q. iij. in cunctis. & capi. non ſolum. lxxxvj. diſt. ſi quid. Argu. contra. ff. de eo per quem factū erit. l. j. §. i. ff. quod cūm fal. tut. l. ij. extra de coniug. ſer. c. propoſuit. extra de ſecū. nupt. dominus & extra de elect. uenerabilē. ultra medium in parte deciſa, ff. de peti. heredi. itē ueniunt. §. à quo autem.

e Mali. Argu. malum tolerari, ratione cōnexi boni: ut lxxxj. diſt. cum omnibus. & xj. quæſtione iij. nolite, ibi, finite utraque.

f FOrte. Vocat. arg. quod nominatio ſola nō ſufficit. ij. q. j. multi. C. de probat. non epiſtolis. Argu. contra xxxij. q. iiij. dicat.

g Pellere. ſine ſcādalo.

Aditum.

A 152.

Gala. 6. b

1 Nam titubans, pro ignorante habendus eſt. C. de cond. ind. l. ult. ff. de lib. ho. ex hi. l. iij. §. his qui. ar. 24. q. 2. cū per bellicam. extr. de ſe. nup. dominus. ſecundum Tan. Gofre. B.

† Sermo. 18. de uerbo. domini.

† Epi. 48

Philip. 1. a

a Aditum. Id eſt, poteſtatem.
b Non tibi. Argu. ꝙ de uno dicitur, de alio negatur: ut xlv. di. diſciplina. xxv. diſt. qualis.
c Accuſatur. Id eſt, denunciatur. nã ſi accuſatus eſſet, ſtatim eſſet deponendus: ut extra de accuſat. ſuper his.
d Coerce. Admonendo.
Gal. 6. b
e Corripe. Suſpendendo.
f Excõica. Propter contumaciam.
g Degrada. Propter inobedientiã. Alius ordo traditur extra de iudic. cum non ab homine. ſed ibi loquitur cum pœna incipit à crimine, ✝ & cũ directe eſt conuictus, hic pœnam infligit propter contumaciam.
1. Co. 11. f
✝ De hoc no. 74. di. honorat°. ſ fi. ibi uideas. 19. q. 3. quã.
h Tres perſonas. Et intrare. Secundum canones hoc ipſo eſt aliquis fur, ꝙ non intrat per oſtiũ: ut hic, & de pœ. di. j. ſi propterea. & c. ſeq. ſecundum leges nõ eſt ſtatim fur, licet clam intrauerit furãdi cauſa: ✝ ut ff. de fur. uulgaris. §. qui furti.
✝ Adde Bal. in l. ſi quis ſi dicam rapere. C. de epiſ. & cle.
i Per ianuam. Id eſt, per canonicam electionem.
✝ Sermo. 29. de uer. domini.
k Latronem. Id eſt, tyrannum.
l Partem. Per ſimoniam.
m Mercenarium. qui cauſa lucri recipit dignitates. ad hoc facit viij. qõ. j. c. ſunt in eccleſia.
n Cauendus, Arg. ꝙ aliquis nõ debet recipere ordinẽ ab eo, quem ſcit ſimoniacũ: ut dixi. j. q. j. ſi qui à ſimoniacis.
Ioã. 10. a
o Qui ſecundum carnem natus erat ſcilicet Iſmael. tangit id quod legitur in epiſtolis Pauli ad Galatas, cap. iiij.
✝ De iſto Gẽ. 21. & 32. q. 4. recurrat.
p Spiritualem. Iſaac.
q Ruſtico. Ar. rucleſtati præcedunt: ut ij. q. vij. ſancta.
r Aegyptiæ. Scilicet Agar.
ſ Boues. i. bonos.
t Culices. i. malos.
u Domo. Id eſt, eccleſia.
x Vaſa aurea. Id eſt, bonos.
y Lignea. Id eſt, malos.
z Quantus. Dominus. Cum dixit, Sinite utraq; creſcere: ut xj. q. iij. nolite.
a Vt zizaniam. Id eſt, occultos peccatores. Ioan.
b Haec autem uita, quæ inter cælum. Hic uidetur

non habes aliquem aditũ a caſtigando & corripiẽdo illum corrigere, acceſſurus eſt tecũ ad altare. Noli timere: unuſquiſq; onus ſuum portabit. Itẽ: Quomodo (inquis) ferrẽ quẽ noui malum? Nonne melius ipſum ferres, quã te foras efferres? Ecce quomodo feres, attende Apoſtolũ dicentẽ: Vnuſquiſque onus ſuum portabit. Liberet te iſta ſententia. Non enim cõmunicares cum illo auaritiã, ſed cõmunicares Chriſti mẽſam. Et quid tibi obeſſet, ſi cum illo commmunicares Chriſti menſam? Apoſtolus dicit: Qui enim mãducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit: ſibi non tibi. b Sanè ſi iudex es, ſi iudicandi poteſtatem accepiſti, eccleſiaſtica regula, ſi apud te accuſat, c ſi ueris documentis teſtibusq; conuincit, coerce, d corripe, e excõica, f degrada. g

Eſt & alia diſtinctio tolerandorum & cauendorum, quam ex uerbis Auguſtini licet colligere, dicentis: ✝

Paſtor eſt diligendus, mercenarius eſt tolerandus, latro cauendus.

CAN. XII.

Tres perſonas dixit dominus (& debemus illas inueſtigare) in Euangelio: paſtoris, mercenarij, & furis. Paſtorẽ dixit animam ſuam ponere pro ouibus ſuis, & intrare i per ianuã. ✝ Furem dixit & latronem k aſcendere per aliam partem. l Mercenariũ m dixit lupũ uel etiam furẽ ſi uideat, fugere: quia non eſt illi cura de ouibus: mercenarius enim eſt, & nõ paſtor. Ille intrat per ianuã, qui paſtor eſt: ille aſcendit per aliã partem. qui fur eſt. Ille uidens eos qui uolunt tollere oues, timet & fugit: quia mercenarius eſt, nec illi eſt cura de ouib. mercenarius enim eſt. Si inuenerimus tres iſtas perſonas, inuenit ſanctitas ueſtra quos diligatis, quos toleretis, quos caueatis. Diligẽdus eſt paſtor: tolerandus eſt mercenarius: cauendus n eſt latro.

Ecce ꝙ mali tolerandi ſunt: nec corporali ſed ſpirituali uindicta ſunt puniendi. Vnde cùm diſcipuli non recepti eſſent à Samaritanis, ignem cælitus ſuper eos deducere uoluerũt, dicentes magiſtro: Vis dicamus ut deſcendat ignis de cælo, & conſumat eos? audierunt: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. Itẽ omnis qui gladium acceperit, gladio peribit. Luc. 9. g

Hinc etiam Hieronymus ait.

Spiritualis nunquam carnalem perſequitur, ſed econuerſo.

CAN. XIII.

Qui ſecundùm carnem natus erat o perſequebatur ſpiritualem: p nunquam uerò ſpiritualis carnalem perſequitur: ſed ignoſcit ei quaſi ruſtico ✝ q fratri. Scit eum proficere poſſe per tempus: & ſi quando Aegyptiæ r filium uiderit iraſcentem, recordabitur unius patris, qui boues ſ creauit & culices: t & in magna domo u non ſolùm eſſe uaſa aurea x & argentea, ſed & lignea y & fictilia uoluit. Gal. 4.
✝ Alias, ruſticano.

Item Auguſt. in lib. de baptiſmo. ✝ 4. c. 12.

Boni à malis nunquam in hac uita penitus poſſunt ſeparari.

CAN. XIIII.

Qvantus arrogantiæ tumor eſt, quanta humilitatis & lenitatis obliuio, & arrogantiæ quanta iactatio, ut quis ſe poſſe facere credat, quod nec Apoſtolis conceſsit dominus, z ut zizaniam a uidelicet à frumento putet ſe poſſe diſcernere? Mat. 13. d

Item Gregorius. ✝
✝ Homi. 38. euãgeliorum.

Præſens eccleſia ſimul recipit bonos & malos.

CAN. XV.

Haec autem uita, quæ inter cælum b & infernum ſita eſt, ſicut in medio

ſubſiſtit, ita utrarumque partium ciues communiter recipit: quos tamen ſancta eccleſia & indiſcretè a ſuſcipit: & poſtmodum in egreſsione diſcernet. Si ergo boni eſtis in hac uita, quandiu ſubſiſtitis, æquanimiter tolerate malos. Nã quiſquis malos nõ tolerat, ipſe ſibi b per intolerantiã teſtis eſt, quia bonus nõ eſt. Abel c enim eſſe renuit, quẽ Cain malitia non exercet.

2 *Ex his omnib. colligiĩ, ꝙ malorum uindicta Deo reſeruãda eſt, nec sũt corporaliter puniẽdi, ſed crebra admonitiõe, et charitatis beneficio, ad correctionem inuitandi. Vnde Chriſtus in Euãgelio ait: Audiſtis quia dictũ eſt antiquitus in lege, quẽ modũ ultionis lex ſtatuit: Oculũ pro oculo: d dentẽ pro dente: Ego aũt hanc uiciſsitudinẽ tollens, et ad manſuetudinem & charitatis perfectionẽ uos inuitãs, dico uobis: Nolite reſiſtere malo, ſed diligite e inimicos ueſtros: benefacite ijs qui oderũt uos: ut ſitis filij patris ueſtri, qui ſolẽ ſuũ oriri facit ſuper bonos et malos, et pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. hinc Paulus ait: Si eſurierit inimicus tuus, ciba f illũ: ſi ſitit, potum da illi. Omnis aũt iniquus, bonorũ eſt inimicus. Oĩs aũt amicus huius ſeculi, inimicus eſt Dei. Inimicus aũt Dei bonitatis & iuſtitiæ eſt inimicus: ac per hoc amatorẽ iuſtitiæ & bonitatis diligere non poteſt. cùm ergo inimicos diligere, uel eis benefacere, cibum & potum ſubminiſtrare iubemur, iniquos perſequi, et punire prohibemur. In lege.n. ueteris teſtamenti, corporalis pœna ſtatuta eſt: in lege uerò Euangelij omni peccanti per pœnitentiã promittĩ uenia. Vnde illa à terrore incepit dicens:* Exo. 20.a *Ego ſum Dominus Deus zelotes, uiſitans peccata patrũ in filios g uſq; in tertiã & quartã generationem. Hæc uerò à lenitate manſuetudinis et miſericordiæ, ita inquiẽs,* Mat.5.a *Beati pauperes ſpiritu: beati mites: beati miſericordes: quoniã ipſi miſericordiã conſequentur. In illa dicebatur: qui fecerit hoc* Luc.15.b *uel illud morte moriatur. In iſta dicĩ. Gaudeo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, magis quã ſuper nonagintanouẽ iuſtis,* Mat.9.b *qui non indigent pœnitentia. Item: Non enim ueni uocare iuſtos: ſed peccatores ad* Luc.6.c *pœnitentiã. Itẽ: Et eſtote miſericordes: ſicut et pater ueſter cæleſtis miſericors eſt. Initiũ quoq; prædicationis ſaluatoris noſtri, & præconis eiuſdẽ ad pœnitentiã pec-* Mat.3.a *catores inuitauit. ſic enim uterq; exorſus eſt dicẽs: Pœnitentiã agite: appropinquabit enim regnũ cælorũ. Sic & in Actib. Apoſtolorũ cum Iudæi compuncti de ſcelere* Actu.2.f *mortis Chriſti dicerẽt Petro: Quid faciemus uiri fratres? legitur Petrũ reſpõdiſſe: Pœnitentiã agite: & baptizeẽ unuſquiſq; ueſtrũ. & ut uniuerſaliter dicatur, in lege* Exo.1.b *populus ille rudis ſeruili timore pœnarũ cogebatur. unde & legẽ in pædagogũ h accepit. In Euangelio aũt populus gratiæ liber et adultus filiali amore hæreditatis certitudine ad cultũ diuinę ſeruitutis inuitatur. Vnde cùm quidã legem quaſi coercentẽ prę-* Ro.8.c *dicarent eſſe tenendã ſimul cum gratia, ait Apoſtolus: Non enim accepiſtis ſpiritũ i ſeruitutis, iterũ in timore: ſed accepiſtis ſpi-* Mat.22.a *ritũ adoptionis k filiorũ, in quo clamamus Abba pater. Hinc ẽt Greg. ait, in expoſitione Euangelij, Simile factũ eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.*

In lege, cuique permittebatur odire inimicum, & diligere amicum.

Infern⁹ & paradiſus, ubi ſunt. uidetur quod infernus ſit ſub terra in eo loco ubi nullus ſplẽdor ſolis peruenire põt, & paradiſus in cælo ſit: tñ Auguſt. dicit ſe dubitare ubi animę defunctorũ requieſcãt. xiij.q.ij. tẽpus. Vel nõ appellatĩ hic mediũ rõne loci: ſed ideo dicit mediũ, quia partim cõformat ſe cęlo, ſ. ex eo ꝙ habet bonos, partim inferno, ſ. ex eo ꝙ habet malos. ij.q.j. multi.

Ad hoc 25.di. ecce.

Geneſ. 4.

a Indiſcrete. Id eſt indiſtincte.

b Sibi. Id eſt, contra ſe.

c Abel enim. Hoc expoſitũ eſt ſ. vij.q.j. §. cum autem.

Ex his omnibus. Hæc ẽ ij. pars qõ. in qua ꝓbat ꝙ multi in ueteri lege puniebant: ſed hodie tolerãdi ſunt, niſi à iudicib. q eos punire poſſunt: & hoc probat per iiij. ca. Ioan. de Fant.

Matt.5.f.

Exo.21.c.

d Pro oculo. Hoc enim modo non licet niſi authoritate iudicis: ut ĩ.c. cum in lege.

e Diligite. Hoc tenemur facere, quantũ eſt in nobis: ut xj.q.iij. inter uerba.

Mat.5.g.

f Ciba. Dum tamẽ rõne cibi nõ negligat iuſtitiã: ut v.q.v. nõ omnis. Item ſi poteſt laborare, et ſe immiſceat eleemoſynis, redigendus eſt in ſeruitutẽ. C. de mẽdic. ualid. l. una lib. xj.

Ro.12.d.

g In filios Imitatione, non ſanguine. Vel intelligas de conſenſu, de locutione, & opere. ſ. di. vj. ſed penſandum.

h In pædagogum. Id eſt, in magiſtrũ. ſicut enim per magiſtrũ aliquis coercet, ita ipſi p legẽ.

i Spiritum. Id eſt, ſeruilem timorem.

k Adoptionis. Id eſt, filialem timorem, id eſt, amorem. Io. De utroq; ĩ ca.q.vj. §. ex his.

Cum

CAN. XVI.

Leui.19.c
C Vm in lege ſcriptũ ſit, Diliges amicum tuum, & odio [a] habebis inimicum tuum: accepta tunc licentia, iuſtis fuerat ut Dei ſuosq; aduerſarios quanta poſſent uirtute comprimerent, eosque in ore gladij ferirẽt: quod in nouo proculdubio teſtamento compeſcitur, cũ per ſemetipſam ueritas prædicat dicens: Diligite inimicos ueſtros, bene facite ijs qui oderũt uos. Luc.6.d Quid ergo per tauros, niſi ueteri teſtamenti patres ſignantur? Nam dum ex permiſsione legis acceperant, quatenus aduerſarios ſuos odij retributione percuterent (ut ita dicam) quid aliud quam tauri erãt, qui inimicos ſuos corporeæ uirtutis cornu feriebant? Quid uerò per altilia [b] niſi patres noui teſtamenti figurantur: qui dum gratiam internæ pinguedinis percipiunt, æternis deſiderijs innitentes, quaſi contẽplationis penna ſeſe ad ſublimia ſubleuant?

His [c] *itaq; reſpondetur. Sunt quædã quæ ſalubri tm̃ admonitione ſũt corripienda, non corporalibus flagellis animaduertẽda: ſed eorum uindicta diuino examini tantùm eſt reſeruanda, quando in delinquentes uidelicet diſciplinã exercere non poſſumus, uel qa nõ ſunt noſtri iuris uel quia illorum crimina etſi nobis nota ſunt,* [d] *tñ manifeſtis indicijs probari nõ poſſunt.*

De ijs, qui non ſunt noſtri iuris, ait Apoſtolus in prima epiſtola ad Corinthios: Quid.n. mihi attinet de ijs qui foris ſunt iudicare? de his enim dominus iudicabit. 1.Cor.5.d

Quod Auguſtinus exponens ait:

Infidelũ colloquia & conuiuia non ſunt euitãda.

CAN. XVII.

I Nfideles non poſſumus Chriſto lucrari, ſi colloquium eorum uitamus, & conuiuium. [e] Vnde & dominus cum publicanis & peccatoribus manducauit & bibit. In his uerò qui intus ſunt, [f] id eſt, infidelibus, putredo reſecanda eſt. Luc 5.f

Hinc etiam cùm propheta dicit, Facit dominus [i] *iudicium omnibus iniuriam patientibus: exponendo addidit Augu. ab ijs qui non ſunt ſui iuris, in quos nequit diſciplina exerceri. Item: Quando multitudo eſt in ſcelere, nec ſalua pace eccleſiæ mali puniri poſſunt, tolerãdi ſunt potius, quàm uiolata pace eccleſiæ puniendi.* [i] al. dem

Vnde Auguſtinus ait.

Quædam mala punienda ſunt, & quædam toleranda. Pſal. 35.c

CAN. XVIII.

Q Vidam cùm bonorum malorumque commiſtionem in eccleſia demonſtratam uel prædicatam eſſe perſpexerint, & patientiæ recepta didicerint (quæ nos firmiſsimos reddunt, ut etiam ſi uideatur in eccleſia zizania, tamen non impendiatur aut fides aut charitas noſtra) & quoniã zizaniã in eccleſia eſſe cernimus, nõ ideo ipſi de eccleſia recedamus deſtituendã putant eccleſiæ diſciplinã, quandã peruerſiſsimã ſecuritatem præpoſitis tribuentes, ut ad nos non pertineat niſi dicere [g] quid cauendum ſit, quidve faciendum ſit, quodlibet autem quiſque faciat, non curare. Nos uerò ad ſanam doctrinam pertinere arbitramur, utriſq; teſtimonijs uitam ſententiamq; moderari, ut & canes in eccleſia propter pacem eccleſiæ toleremus, & canibus ſanctum, ubi eſt pax eccleſiæ tuta, non demus. Cùm uero per negligentiam præpoſitorum, ſiue, per aliam excuſabilem neceſsitatem, ſiue per occultas ſurreptiones inuenimus in eccleſia malos, quos eccleſiaſtica diſciplina corrigere aut coercere non poſſumus, [h] tunc ne aſcendat in cor noſtrum impia & pernicioſa præſumptio, quia exiſtimemus nos ab his eſſe ſeparandos, ut peccatis eorum non coinquinemur, atque ita poſt nos trahere conemur, ueluti mundos ſanctosque

[a] C Vm in lege. Et odio. Sed nonne odium habere, eſt mortale peccatum, ut xxv. diſti. §. criminis. quare ergo hic dicit, ꝙ hoc ꝑmittebatur iuſtis? poteſt dicere iuſtis alias. Vel dic, quod qui ulciſcebatur ſe ſine odio, non peccabat: qui autẽ cum odio, licet cõtra legem non fecerit, tamen peccauit: ſicut dando libellũ repudij peccauerunt, licet a lege hoc eis ꝑmittebat, extra de diuor. gaudemus.

[b] Per altilia. de q̃bus in euangelio fit mentio. H.

His itaque.

[c] His. ſcilicet authoritatib⁹, quibus probauit malos eſſe tolerandos.

[d] Nota ſunt. ſ̃ xj. q. iij. eorũ & xxx. q. v. nullum. ij.

[e] I Nfideles. Et cõuiuium. ſ̃. xj. q. iij. ad menſam. Arg. contra. xxviij. q j. omnes. & c. nullus. Sol. hic loquitur de paganis, ibi ſpecialiter de Iudæis. [i] Sub nomen Chriſti abhorrentibus.

[f] Qui intus ſunt. quandoq; etiam Iudæos punit eccleſia extra de uſur. poſt miſerabilẽ. & xvij. quæſtio. iiij. conſtituit.

[g] Q Vidã. Niſi dicere. Nõ ergo ſufficit quod prælat⁹ inſtruat qd ſit faciẽdũ, niſi etiã puniat non facientes: ut ĩ. ea. q. v. non eſt innocẽtiæ. & xlvij. diſtinc. quod ad nos. ſicut non ſufficit domino prohibere ne cũ ſeruo cõtrahat, quin teneatur ipſe de peculio: ut ff. de pecu. l. ſi qs ſeruũ. & ff. de uerb. obliga. qui ſeruum. & ibidem. l. ſeruus uetante. Arg. tamen contra eſt xliij. diſt. Epheſijs. Prælatus quid facere debet.

[h] Non poſſumus. ſine ſcandalo: uel qa eſt occultum. vj. q. j. ſi omnia.

Nec

diſcipulos ab unitatis cōpage quaſi à malorum coniunctione ſegregandos, ueniant in mentem illæ de ſcripturis ſimilitudines, & diuina oracula, uel certiſsima exempla, quibus demonſtratum & pronuntiatum eſt malos in eccleſia bonis permiſtos uſq; in finē ſeculi, tēpuſque iudicij futuri tolerandos: nihilque bonis in unitate ac participatione ſacramentorum, qui eorum factis non conſenſerint, abfuturos, cùm uerò eis, per quos eccleſia regitur, abeſt, pace ſalua poteſtas diſciplinæ aduerſus improbos aut nefarios exercendæ: tunc rurſus neque ſocordia neque ſegnitia dormiamus, ſed aculeis pręceptorum quę ad ſeueritatem coerctionis pertinēt, excitandi ſumus: ut greſſus noſtros in uia Domini ex utriſq; teſtimonijs illo duce atq; adiutore dirigentes, nec patientiæ [a] nomine torpeſcamus, nec obtentu diligentiæ ſæuiamus.

Item contra epiſtolam Parmeniani. †

Leuius occulta, ſeuerius autem punienda ſunt ab eccleſia delicta manifeſta.

CAN. XIX.

CVm quiſq; fratrum & Chriſtianorū intus in eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur,,, fiat hoc ubi periculū [b] ſchiſmatis nullum eſt. & infrà. Quando cuiuſquam crimen eſt notū, & omnibus execrabile appareat, ut uel nullos prorſus, uel non tales habeat defenſores, per quos poſsit ſchiſma cōtigere, non dormiat ſeueritas diſciplinæ.

3 *Eſt & alia cauſa, qua correctio uerberum uel uerborum uř eſſe inutilis, uel ſuperflua. Prædeſtinati.n.ad uitā, ſine correctione mutantur: ſicut Petrus, quē dn̄s reſpiciēs nemine corripiēte cōmouit ad lacrymas. Pręſciti ad mortem, inter flagella deteriores fiūt, ſicut Pharao. Bonis ergo ſuperflua damnandis hæc inueniuntur eſſe inutilia.*

His ita reſpondetur authoritate Greg. & Aug.

Sicut ab oratione ceſſandū non eſt, ſic nec à correctione.

CAN. XX.

SIcut nō eſt ab oratione [c] ceſſandū pro eis, quos corrigi uolumus, etiam ſi nullo hoīum orante pro Petro dominus reſpexit eum, & fecit eum ſuum flere peccatum: ita non eſt negligenda [d] correctio, quamuis Deus quos uoluerit non correctos, faciat eſſe correctos: tunc autem ex correctione proficit homo, cum miſeretur Deus atque adiuuat, qui facit quos uoluerit etiam ſine correctione proficere.

Item in dialogorum lib. v. †

Soli prædeſtinati ſoluantur, qui tamen poſtulando ſuo labore meruerunt. CAN. XXI.

OBtineri nequaquā poſſunt, quæ prædeſtinata non fuerint: ſed ea quæ ſancti uiri orando efficiunt,, ita prædeſtinata ſunt, ut pcibus obtineant † nā ipſa quoq; perennis regni prædeſtinatio, ita eſt ab omnipotenti Deo diſpoſita, ut ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus poſtulando [e] mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſecula diſpoſuit donare.

Item Auguſtinus. †

Occulto Dei iudicio mali obdurantur flagellis boni emendantur. CAN. XXII.

NAbuchodonoſor pœnitentiam meruit fructuoſam. Nónne poſt innumeras impietates flagellatus pœnituit, & regnum, quod perdiderat, rurſus accepit: [f] Pharao aūt ipſis in flagellis durior eſt effectus, & perijt? Hic mihi rationē [g]

[a] Nec patientiæ. quandoq; enim remiſsio ſe mentitur pietatem: ut xlj. diſtinct. ſæpe.

[b] CVm quiſque. Vbi periculum. cum ergo periculum ſchiſmatis timetur, mali nō ſunt excommunicādi: ut 50 diſt. ut cōſtitueretur. ȷ̄. ea. ipſa pietas. & c. non poteſt. Sed contrarium eſt xxiiij. q. iij. ecce. ſed ibi cū non timetur ſcandalū. Itē contra extra de regu. iur. q ſcādalizauerit. Sed hic loquitur de ueritatæ diſciplinæ, quę poteſt quandoq; deſeri ꝓ ſcandalo: ibi de ueritate iudicij, quæ ſemper præualet ſcandalo.

Eſt & alia. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua loquitur de præſcitis & prædeſtinatis. Io. de Fā.

[c] SIcut nō eſt ab oratione. Multiplex eſt cauſa, quare non debemus ceſſare ab oratione malorum, uel eorū correctione. Nam quædam ſunt ita prædeſtinata, ut precibus obtineantur: ut ȷ̄. c. proxi. Item quia neſcitur quis ſit de numero prædeſtinatorum, & quis non: & de nemine eſt deſperandum quandiu eſt in hac uita: ut de pœn. diſt. vij. nemo. & quia Deus ſæpe aliquid ꝓmittit q poſtea mutat ſi uidet homines negligentes: ut de pœnit. diſt. j. prædixerat. & tamē ſi nō proſunt illi pro quo orat, ꝓſunt ſaltē oranti iuxta illud, Oratio mea in ſinu meo cōuertetur. Ioan.

[d] Negligenda. ut de pœni. diſtin. vij. nemo.

[e] OBtineri. Poſtulādo. Nec ideo uoluit domin⁹ ſuſcitare quartum mortuū, quia non fuit pro eo petitū: ut ȷ̄. de pœni. diſt. j. §. ex his itaq;. uer.

Chriſtus quoque.

[f] NAbuchodonoſor, Accepit. Ar. q depoſitus poteſt reſtitui: ut de pœ. diſt. vj. c. j. in ſi. & xxxv. q. ix. ſentētiā. & c. Gregorius. Item eſt hic arg. ad quæſtionem illam, q depoſitus reſtitutus præferendus ſit ſubſtituto: ut viij q. ult. c. ulti. Argu. cōtra. vij. q. j. eos qui licet determinata uidetur extra de ſi. mo. ex inſinuatione. Io. De hoc quid iuris ſit, in quæſtionibus notaui. B.

[g] Rationem. Arg. q de ſingulis nō eſt ratio reddenda: ut ȷ̄. ead. q. de Tyrijs. & de pœnit. diſt. iiij. ſi ex bono. Ar. cōtra. lxviij.

Veritas diſciplinæ qn̄que pōt deſeri.

† ca. 2. li. 3

Luc. 22

Imo li. j. 8.

Obtineant. Caue q a electi ita ſunt ad uitā æterni. prædeſtinati, ut tam ꝑ ſolū Chriſtum, cui à patre dati, obtineant non autē ſuis meritis uel operibus: bene quidē ſunt pdeſtinati ut ambulent in bonis opib⁹, q̄ De⁹ ppărauit, Epheſ. 2. nō aūt ut per ea ſed ꝑ ſolā fidem, hoc eſt meritis & cōmunionē xp̄i ſaluentur, ſi quidē in hoc nr̄a ſalus incluſa eſt Act. 4. & id Greg. recte loqui ſolet de ꝓdeſtin. ut patet in moralibus li. 34. ad c. 41. In Iob c. 9. cū ſeq. & habet j. de pœnit. diſt. 2. c. cl eius. ſic. ȷ̄. de pœnit. diſt. 3. c. ſicut aqua.

† c. 15. li. de ꝓdeſti. & gra. Tomo. 7.

lxvij. diſt. corepiſcopi. & xxiiij. qō. iij. ſi habes.

a Odor. Bonus odor Chriſti eſt prædicatio bonorum.

† Sic extra de ſac. unct. §. ij. uerſ. de odore. ubi iſta authoritas exponitur.

b Vaſis iræ. Non ſpontaneum. De hac materia notaui decimaquinta q. j. §. j. & ij. & c. merito.

c Ex prædeſtinatione. argu. ꝙ non poteſt quis arguere factum, cuius author ipſe fuit: ut xxviij. diſtinctione. diaconi. extra de cleri. coniug. diuerſis. Ioan.

d Cum uero. Sic ergo bona quæ facit homo, per Deũ facit: mala quæ facit, non facit per Deum: quia Deus non eſt author mali. Sed ne crederet aliquis quod Deus operetur etiam malum, quia legitur quod Deus tradidit Romanos in deſideria carnis: & qđ obdurauit cor Pharaonis, & quod reliquit Tyrios & Sidonios in peccatis ſuis: ideo oſtendit qualiter hoc intelligatur.

Deus non ē author mali.

e Aliquos. Scilicet Romanos.

f Aut traditos. Tradere dicitur hominem peccato, quando permittit ipſum peccare. uel quia ſubtrahit ipſi gratiam.

Tradi hominē peccato, quõ ĩtelligatur.

g Legimus. In epiſtola ad Romanos, & in Exodo, & in Euãgelio Matthæi de Tyrijs & Sidonijs.

1 cap. 1. 3 cap. 7. & 8.

h Non meritos. Ex hoc patet quod primam gratiã nemo meretur: ut j. de conſe. di. iiij. gratia. & capi. placuit ut quicunque.

i Fecit. Scilicet bona.

k Fecit. ſ. mala.

l Dicitur. In Epiſtola Ioannis.

m Ex nobis. Quantum ad prædeſtinationem.

2. Co. 2. d

reddat, qui diuinum cõſilium nimium altè ſapientiq; corde dijudicat: Cur medicamentũ unius medici manu confectum, alij ad interitum, alij ualuerit ad ſalutem: niſi quia Chriſti bonus odor a alijs eſt odor uitæ in uitã, alijs eſt odor mortis in mortem? Quantum ad naturam ambo homines erant. Quantum ad dignitatem ambo reges. Quantum ad cauſam ambo captiuum Dei populum poſsidebant. Quantum ad pœnam ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diuerſos, niſi quòd unus Dei manum ſentiens in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit: alter libero contra Dei miſericordiſsimam ueritatem pugnauit arbitrio?

Idem. †

† Augu. eod. lib.

CAN. XXIIII.

Vaſis iræ nunquam Deus redderet interitum, ſi non ſpontaneum b inueniretur homo habere peccatũ: quia nec Deus peccanti homini iuſtè inferret iram, ſi homo ex prædeſtinatione c Dei cecidiſſet i culpam. Idem: Prædeſtinationem Dei ſiue ad bonum ſiue ad malum in omnibus operari, ineptiſſimè dicitur, ut ad utrunque homines quædam neceſsitas uideatur impellere: cum in bonis uoluntas ſit intelligenda, non ſine gratia, in malis autẽ uoluntas intelligenda eſt ſine gratia.

Cùm uerò: d aliquos e à Deo aut traditos f deſiderijs ſuis, aut obdura tos legimus, g aut relictos magis in peccatis ſuis, hoc ipſos meruiſſe profitemur: quia talia eorum crimina præceſſerunt, ut ipſi ſibi pœnam debuerint qua eis etiam ſupplicium uerteretur in reatum. Atque ita nec de iudicio Dei querimur, quo deſerit meritos deſeri, & miſericordiæ eius gratias agimus, qua liberat non meritos h liberari. Vires itaque obedientiæ nõ ideo cuiquam ſubtraxit, quia eum non prædeſtinauit: ſed ideo eum non prædeſtinauit, quia receſſurum ab ipſa obedientia eſſe præuidit. Prædeſtinatio quoque Dei ſemper in bono eſt: quæ peccatum ſola uoluntate hominis cõmiſſum, aut remittendum nouit cum laude miſericordiæ, aut plectendum cum laude iuſtitiæ. In malis autẽ operibus noſtris, ſola præſcientia Dei intelligenda eſt: quia ſicut præſciuit & prædeſtinauit quæ ipſe fecit, i & ut faceremus dedit. ita præſciuit tantùm non etiam prædeſtinauit quæ nec ipſe fecit, k nec ut faceremus exegit. Ii autem de quibus hic dicitur: l Ex nobis exierunt, ſed non fuerunt ex nobis: m ſi enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum: uoluntate exierunt: uoluntate ceciderunt, & quia præſciti ſunt caſuri, non ſunt prædeſtinati. Eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent reuerſuri, & in ſanctitate ac ueritate manſuri. Ac per hoc prædeſtinatio Dei multis eſt cauſa ſtandi, n nemini eſt cauſa labendi.

Non ergo neceſsitatem facit correctionis uel obdurationis diuina prædeſtinatio ſeu præſcientia: cùm boni per gratiam 1. Io. 2. a

n Standi. Sed nonne iam dixit quod prædeſtinatio non eſt cauſa quare homo faciat bonum: ſed potius bonum quod facit, eſt cauſa prædeſtinationis? Sed dicas hic prædeſtinationẽ appellari Deum prædeſtinantem. Nam nemo poteſt uenire ad me, niſi ei fuerit datum à patre meo. Vel dic quod prædeſtinatio non eſt cauſa efficiens, ſed eſt cauſa ſine qua non fit. Item ſi uere uolumus loq, non eſt concedendum ꝙ futura bona ſint cauſa prædeſtinationis: quia ex hoc ſequeretur ꝙ cauſa eſſet poſterior ſuo cauſato. Item quicquid Deus prædeſtinauit, ab æterno prædeſtinauit. ſi ergo prædeſtinatio eſt æterna: ergo non habet cauſam ſuæ generationis. non ergo futura ſunt cauſa eius. Item ſi quid eſſet cauſa generationis eius, ergo eius oppoſitum eſſet cauſa corruptionis eius. ſed impoſsibile eſt eam corrumpi uel deſinere eſſe: quia ſi corrumperetur uel deſineret eſſe: ergo poſt hoc inſtãs non eſſet. ergo ſi modo non eſt, nunquam fuit. nam bene ſequitur, ſi fuit prædeſtinatum: ergo prædeſtinatum eſt, & ſemper erit prædeſtinatum. Ioan.

Prædeſtinatio, eſt Deus prædeſtinãs.

Falli-

corrigantur,& libero arbitrio mali pereant. Nec enim quia prædeſtinatio ſeu præſciētia Dei falli [a] nō poteſt, neceſſario eueniunt quæ prædeſtinantur uel præſciuntur: ſicut nec neceſſariò prædeſtinantur uel præſciuntur quæ futura ſunt: ſed quia bona abſque eius gratia, mala præter eius ſcientiā euenire non poſſunt.

Quamuis [b] ergo conuenienter dicat, ſi hæc prædeſtinata ſunt uel præſcrita, neceſſariò eueniēt: non tamen ideo abſolutè uerum eſt. ſed † neceſſariò euenient quæ prædeſtinata ſunt uel præſcita: quia hic neceſsitas refertur ad rerum euentū, ibi ad intuitum diuinæ præſcientiæ. Vnde Auguſt. Duæ ſunt (inquit) neceſsitates: ſimplex una: ueluti neceſſe eſt omnes homines eſſe mortales. altera conditionis: ut ſi aliquem ambulare quis ſcit, eum ambulare neceſſe eſt. quod enim quiſque eſſe nouit, id eſſe aliter quàm notū eſt, nequit. [c] ſed hæc minimè ſecum illam ſimplicem trahit. hanc enim neceſsitatem nō propria facit natura, ſed cōditionis adiectio. Nulla enim neceſsitas cogit icedere uoluntate gradientē: quamuis eum tunc cùm gradiatur, incedere neceſſarium ſit. Eodem igitur modo ſi quid prouidentia præſens uidet, id neceſſe eſt eſſe, tametſi nullam naturæ habeat neceſsitatem. At quidē ea futura, quæ ex libertate arbitrij proueniunt, præſcientia continetur. Hæc igitur ad intuitum relata diuinum, neceſſaria fiunt per diſpoſitionem diuinæ notionis. Per ſe uerò cōſiderata ab ſolutam naturæ ſuæ libertatē non deſerunt. † Fiēt igitur proculdubio cuncta quæ futura Deus eſſe prænoſcit, ſed eorum quædam de libero proficiſcūtur arbitrio: quæ quamuis eueniunt, exiſtendo tamē naturam propriam non amittunt: quæ priuſquam fierent, etiam non euenire potuiſſent.

His omnibus, mala noſtra libero adſcribuntur arbitrio: cùm alibi diuinæ adſcribantur indignationi:

Vnde Gregorius:

Cùm ſuperna indignatio ſeſe (ut ita dixerim) medullitus mouet, hanc opinio uel oppoſitio humana nō remouet: nec ſe cuiuslibet utiliter deprecatio obijcit, cùm ſemel Deus aliquid ab intimis iraſcēdo diſponit.

Hinc eſt.n. quòd Moyſes, qui reatum totius plebis [d] *apud dominū ſuis precib. terſit: dumq; ſe obicem obtulit, diuinæ iracundiæ uim placauit: ad Petrā Oreb* [e] *ueniens & pro aquæ exhibitione diffidens, repromiſſionis terrā ingredi domino iraſcente* [f] *non potuit. Item Augu. De Tyrijs uerò et Sydonijs quid aliud poſſumus dicere, quàm non eſſe eis datum deſuper ut crederent,* [g] *quos credituros fuiſſe ipſa ueritas docet, ſi talia qualia apud non credentes facta ſunt uirtutū ſigna uidiſſent. Quare aūt hoc eis negatū fuerit, dicant ſi poſſunt, qui calūniantur, & oſtendant cur apud eos dominus mirabilia, quib. profutura nō erāt, fecerit, et apud eos quib. profutura erant, non fecerit. Nos etenim ſi ratione* [h] *facti profunditatē iudicij eius penetrare nō poſſumus, manifeſtiſſimè tamē ſcimus et uerū eſſe quod dixit, et iuſtum eſſe quod fecit: et non ſolùm Tyrios et Sidonios, ſed ēt Corozaim & Bethſaida potuiſſe conuerti, & fideles ex infidelib. fieri, ſi hoc in eis uoluiſſet dominus operari. neq; enim ulli falſum uideri pōt, quod ueritas ait, Nemo poteſt*

Exo. 32. c

Nu. 14. c

Mat. 11. c

Ioan. 6. c

[a] Falli. Hæc argumentatio nō ualet: Deus præuidet aliquid, & aliter poteſt euenire: ergo præuidētia Dei eſt fallibilis.

[b] Quamuis. Ad huius §. intelligentiam, nota ꝙ omnes tales locutiones ſunt duplices ſi Deus præuidit aliquid, neceſſario illud eueniet: quia ſi hæc dictio neceſſariò determinat totalē cōſequentiam, locutio eſt uera, & tūc talis eſt ſenſus in conſequentia: ſi Deus præuidit aliquid, illud euenire eſt neceſſariū. Si autem hæc dictio neceſſario determinat ipſum conſequens: eſt falſa. Similiter hæc eſt duplex: neceſſariū eſt. Socratem ambulare cū ambulat: quia ſi intelligatur cōpoſita & de dicto, uera eſt: ſi d̄ re, eſt falſa. Similiter hęc eſt duplex, neceſſariū eſt hoc euenire ꝙ Deus præuidit: de dicto eſt uera: de re eſt falſa. Illud enim ꝙ Deus præuidet, non eſt neceſſariū euenire. Et nota. ꝙ talis argumentatio non ualet: ſi Deus præuidit aliquid neceſſario illud eueniet. ergo ſi Deus ꝓuidit aliquid, neceſſariū eſt illud euenire: quia modo hæc dictio neceſſariū, nō pōt determinare ipſam conſequentiam, ſed tantum conſequens.

[c] Nequit. Vera eſt ſi intelligatur de dicto.

[d] Plebis. Hiſtoriam habes quadrageſimaquinta diſt. diſciplina.

[e] Oreb. Hiſtoriam habes de pœnitentia. di. ij. opponitur.

[f] Iraſcente. Intelligas tamē, ꝙ quantum ad temporalē pœnam poteſt ira Dei eſſe commutabilis: ſed quantum ad æternam nō. ul geſima ſecūda, quæſtione quarta. cap. ſuco mmutabilis.

[g] Vt crederent. Præſente domino, ſed poſtea crediderunt ad prædicationem Apoſtolorum.

[h] Si ratione. Eodem modo uidetur dicendū, quod ſi Papa aliquid facit qđ uī iniuſtū, ubi nos rationē non poſſumus aſsignare, qđ nihilominus illud iniuſtum ſit. xvij. q. iiij. §. qui autem.

Pro

Si Deus ꝓuidit aliqd, neceſſario illud euenit, habet duplicē ſēſum.

† In uet. cod. deeſt uox, ſed. & ſic tex. planior: tū quia in alijs libris inuenitur [illegible] nis, ꝙ uox, ſed, d̄mōſtrat hoc loco.

1 Sub. nō facta relatiōe ad antecedens, ſed per ſe conſiderata.

2 Sub. ꝗa idē eſt ſcilicet d̄ dicto ſic cōpoſito, facta. ſ. relatione conſequentis ad antecedens.

† [illegible]

uenire ad me niſi fuerit ei datū à patre meo. Itē qui per prophetā [a] Iudaicæ plebi promiſit: Ecce ego ſepiā uias [b] tuas ſpinis, [c] et muniam eas lapidibus quadris: [d] id eſt, adimam tibi facultatem peccandi. (Oſeæ 2. b)

Idem per Pſalmiſtā de dānandis dixit: Fiant uię illorum tenebræ et lubricum, & Angelus domini perſequens eos. (Pſal. 34.)

Sed in his omnibus, uitia noſtra humanæ adſcribuntur mentis arbitrio. qđ diuina clemētia in electis miſericorditer uertit ad bonum: in damnandis iuſtè relinquit ad malum. Sicut ergo quamuis certiſsimè ſciamus neminem ultra terminum à Deo ſibi præfixum eſſe uićturū, omnibus tamen languentibus non incòngruè medemur: ſic quamuis nemo ſaluetur niſi prædeſtinatus ad uitam, omni tamē delinquenti eſt adhibenda correćtio: nec malorum eſt negligenda diſciplina.

Vnde idem Auguſtinus ait bonifacio: † (Epi. 50.)

Non ſemper in eos, qui peccant, uindićta eſt exercenda.

CAN. XXIIII.

IPſa pietas, ueritas, charitas nos non permittit contra Cæcilianum eorum hominum accipere teſtimonium, [e] quos in eccleſia nō uidemus, cui dominus perhibet teſtimonium. quos enim diuina teſtimonia non ſequūtur, pondus humani teſtimonij perdiderunt. [f] Item: Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio: ille ligando: iſte cædendo: ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant: iſta potius falſa manſuetudo, eſt crudelitas. Item: ſi per poteſtatem [g] † quā propter religionē ac fidem [h] regum tempore (quo debuit) diuino munere accepit eccleſia, ij qui inueniūtur in uijs & ſepibus, id eſt, i hæreſibus & ſchiſmatibus coguntur intrare: [i] non quia coguntur reprehendant, ſed quare [k] coguntur attendāt. Cōuiuium domini, eſt unitas corporis Chriſti, non ſolùm in ſacramento altaris, ſed etiam in uinculo pacis.

In eodem Theodoſius Imperator legem [l] generaliter in omnes hæreticos promulgauit, ut quiſquis eorum epiſcopus uel clericus ubilibet eſſet inuentus, x. libris auri mulćtaretur. Item, ſi duo [m] aliqui in una domo ſimul habitarent, quam certiſsimè ſciremus ruituram, nobisquè id prænuntiantibus nollent credere atque in eadem manere perſiſterent: ſi eos inde poſſemus eruere uel inuitos, quibus imminentem illam ruinam prædemonſtrauimus, ut ulterius redire ſub eius periculum non auderent, puto niſi faceremus, non immeritò crudeles iudicaremur. Porrò [n] ſi unus illorum nobis diceret, Quando intraueritis eruere nos, memetipſum continuo trucidabo: alter autem nec exire quidem inde nec erui uellet, ſed neque necare ſe auderet: quid eligeremus, utrùm ambos ruinæ opprimendos relinquere: an uno ſaltem per noſtram operam liberato, alterum non noſtra [o] culpa ſed ſua potius interire permitteremus? Nemo eſt tam infelix, qui non quid fieri in talibus rebus oporteat, facillimè iudicet. Item poſt pauca, Quòd ſi plurimi eſſent in domo ruitura, & inde unus ſaltem liberari poſſet, atque id cùm facere conaremur, alij ſemetipſos præcipitio necarent: doleremus de cæteris, uerùm de unius ſaltem ſalute conſolaremur: non tamen ne ſeipſos alij perderent, périre uniuerſos nul-

---

a Prophetam. Oſeæ.

b Vias. Id eſt, actiones.

c Spinis. Id eſt, cōpunctionibus.

d Lapidibus quadris. Id eſt, uirtutibus quatuor, uel doctrina quatuor Euangeliorum.

e Ipſa pietas. Teſtimonium. In hoc quod eſt mortuus in unitate ecclesiæ. ſed quidam hæretici uolebant eum poſt mortem accuſare de hæreſi: ut xxiiij. q. ij. ſane profertur. uerſic. item ſi uera ſunt. ſed non erant recipiendi etiam in crimine hæreſis, cum ille bonæ opi. fuit: ut ij. q. j. in primis. hæreticus autē bene reciperetur contra hæreticum: ut ij. qō. vij. ſi hæreticus. Ioan.

(Et ſecūdū hoc ex pone, perhibet teſtimoniū ex hoc. ſ. quod fidē traditā à Deo habuit & ſeruauit. & dic cui, ſ. Cæciliano.)

f Perdiderunt. Prima quæſt. vij. non poteſt. Ioan.

g Poteſtatem. Quā non habebat eccleſiā, cum & nouella adhuc eſſet. ſed poſtea quando cœpit dominari principibus: ut j. ead. diſplicet. & ca. non inuenitur.

h Ac fidem. Eccleſiæ conſeruandam.

i Intrare. Id eſt, redire ad eccleſiam.

k Sed quare. Quaſi dicat, non eſt conſiderandum quid fiat, ſed qua de cauſa fiat, ut j. e. q. viij. occidit. & ff. de fur. uerum. ſimiliter nō eſt conſiderandum quid fiat, ſed quo animo fiat: ut xv. q. vj. ca. j. in fin. quaſi dicat, cogantur ire ad commodum ipſorum, ſcilicet ad conuiuium de quo agitur in Euangelio, lvj. di. ſponſus. ſ. ead. cum in lege.

l Legē. Quā habes C. de hæret. Arriani.

m Si duo. Tres enim ponit caſus. Primo ſic: duo ſunt in domo ruitura, & ambos poſſumus liberare: ad hoc tenemur. [a] licet ſint inuiti. Secundo ſic: duo ſunt in domo una, & ſi unum liberamus, alter uult ſe necare. Tertio ſic: multi ſunt in domo una: & non niſi unus liberari poteſt.

n Porro. Secundus caſus.

o Non noſtra. Licet enim aliquis ſeipſum interimat propter nos, dummodo nos iuſte moueamur: ut ſ. eadem. q. v. cum homo. & ca. de occidendis. & xlvij. diſtinct. quid ad nos.

(a Et niſi faceremus crudeles iudicaremur ut j. ſequit ibi, puto, &c. ex hoc quidā dicunt hinc elici arg. quod quilibet tenetur alium à morte temporali liberare, ſi pōt. ſ. ead. q. 3. nō inferēda ubi de hoc Arc. † Alias, qua pp ſi poteſtate.)

Libera

lo liberato [a] permittere mus. Quid agitur de opere miſericordię quod pro uita æterna adipiſcenda, & pœna æterna uitanda hominibus debemus impendere, iudicandum eſt: ſi pro ſalute iſta non ſolū temporali, ſed etiam breui & ad tempus exiguum liberanda, ſic nos ſubuenire hominibus ratio uera et benigna cōpellit? [b]

Item: Si (inquiunt Donatiſtæ) oportet ut nos extra eccleſiam & aduerſus eccleſiam fuiſſe pœniteat, ut ſalui eſſe poſsimus, quomodo poſt iſtā pœnitentiam apud uos clerici uel etiam epiſcopi permaneremus? Hoc non fieret: quoniam re uera (quod fatendum eſt) fieri non deberet, [c] niſi pauci ipſa compenſatione [d] ſanarentur. Sed ſibi hoc dicant, & multo maximè humiliter doleant, qui in tanta morte præciſionis iacent, ut iſto quodam uulnere matris eccleſiæ catholicæ reuiuiſcant. Cum enim præciſus ramus inſeritur, fit aliud uulnus [e] in arbore, quo poſsit recipi ut uiuat, qui ſine uita radicis peribat: ſed cùm receptus recipienti coaluerit, & uigor conſequitur, & fructus: ſi autem non coaluerit, ille quidem areſcet, ſed uita arboris permanebit. Eſt enim & tale inſerendi genus, ut nullo præciſo ramo, qui intus eſt, ille qui foris eſt inſeratur, non tamen nullo, ſed uel leuiſſimo uulnere arboris. Ita ergo & iſti cum ad radicē catholicam ueniunt: nec eis poſtquam uix erroris ſui pœnitet, honor clericatus aut epiſcopatus auffertur. ſi quidē fit aliquid tanquam in cortice arboris matris, contra integritatē ſeueritatis: ueruntamen quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ad Dei miſericordiam precibus fuſis, coaleſcente ſuorum pace ramorum, charitas cooperit multitudinē peccatorum. Et paulò pòſt. Verùm in huiuſmo di cauſis, ubi per graues diſſenſionum ſciſſuras non huius aut illius hominis eſt periculum, ſed plurimorum ſtrages iacet, detrahendum [f] eſt aliquid ſeueritati, ut maioribus malis ſanandis ſyncera charitas ſubueniat. Habeant ergo de præterito deteſtabili errore, ſicut Petrus habuit de mendacij timore [g] amarum dolorem, & ueniāt ad eccleſiam Chriſti ueram, id eſt, catholicā matrem: ſint in illa clerici, ſint epiſcopi [h] utiliter, [i] qui contra eam fuerūt hoſtiliter. Non inuidemus, imo amplectimur, hortamur, optamus, & quos in uijs aut in ſepib. inuenimus, intrare cogimus. Et ſic [k] nondum quibuſdam perſuademus, quia non res eorum, [l] ſed ipſos quærimus.

Idem Fauſto.

Medicinali ſeueritate mali coguntur ad bonum.

CAN. XXV.

QVid faciet eccleſiæ medicina [m] ſalutem omnium materna charitate conquirens, tanquam inter phreneticos [n] & lethargicos æſtuans? Nunquid contemnere, nūquid deſiſtere uel debet uel poteſt? Vtriſque ſi neceſſe eſt † moleſta eſt, quæ neutris eſt inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolūt excitari: ſed perſeuerat diligentia charitatis phreneticum ligare, lethargicum ſtimulare, ambos amare. Ambo offenduntur, ſed ambo diliguntur: ambo moleſtari quandiu ægri ſunt indignantur, ſed ambo ſanati gratulantur. In eodem. Catholici eſſe non incipiunt, [o] niſi hæretici eſſe deſtiterint. Neque enim ſacramenta eorum inimica ſunt nobis, quæ in illis nobis ſunt communia: [p] quia non humana ſunt, ſed diuina. Prius error eorum eſt auferendus, quem malè inierunt, non ſacramenta, quæ ſimiliter acceperunt: quæ ad pœnam ſuam portant & habent, quamuis indignè habent, ſed tamen habent.

† alias neceſſe eſt ut ſit moleſta, quæ neut. &c.

Denuntiatio canonica omnib. præcipitur.

[a] Liberaito. Id eſt, non minus aliquē liberare teneris, licet omnes alij ſe perderent.
[b] Compellit. Ergo uidetur ꝙ omnibus ſit præceptū ut denuncient crimina delinquētiū: ſed hoc intelligas tātum de prælatis, uel de canonica denuntiatione: ut ij. q.j. ſi pec cauerit.
[c] Non deberet. De iure communi.
[d] Compenſatione. Id eſt, ut alij facilius redeant ad eccleſiam cum uidēt aliquos reuerſos tolerari in ſuis ordinibus.
[e] Vulnus. Dupliciter inſeritur ramus arbori: ut de conſec. diſt. v. nunquam. tunc dicunē duo uulnera infligi arbori, id eſt, eccleſiæ, quando ille qui fuit deſtitutus, reſtituitur, & alter q ſubſtitutus fuit. remouetur. Secundo modo qñ nullus fuit ſubſtitutus, & illud dr̄ leue uulnus.
[f] Detrahēdum. Sic xliiij. diſt. comeſſationes. & l. di. ut cōſtitueretur.
[g] De mendacij timore. Id eſt, de mēdacio timoris.
[h] Epiſcopi. ſ. diſt. xij. nos conſuetudinem. contra.
[i] Vtiliter. Non intelligas ꝙ Aug. hic reſtituat ep̄os depoſitos: ſed docet qd fieri poſsit.
[k] Et ſic. Id eſt, propter res eorum.
[l] Non res eorum. ut j. q. vij. c. j. & ij.
QVid faciet. [m] Medicina. Id eſt, correctio.
[n] Inter phreneticos. Id eſt, ad modum phreneticorū ſæuientes.
[o] Incipiunt. Egreſſus enim malitiæ uirtutis operatur ingreſſum. xxxij. q. j. cum renuntiatur. hæc tamen non eſt concedenda: ſi aliquis incipit eſſe bonus, non tamē perfectus, definit eſſe malus. de pœ. di. ij. forte. & c. ſi ſermo.
[p] Communia. Infra de conſe. di. iiij. non in uobis. no. ſ. j. q. j. ſacramenta.

[redacted] Virtutem ſgredit̄, q malitiam egredit̄.

Ecce

4 Ecce quòd crimina ſunt punienda, quando ſalua pace eccleſiæ feriri poſſunt: in quo tamen diſcretio adhibenda eſt. Aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam ad pœnitentiam eſt expectanda: aliquando in paucis eſt punienda. † ut eorum exemplo cæteri terreantur, & ad pœnitentiam prouocentur. Hinc cùm diſcipuli cæleſti igne Samaritanos uellent conſumere, prohibiti ſunt: & Samaritani ad pœnitentiam ſunt expectati, ut Chriſto prædicante conuerterentur ad fidem.

Vnde Ambroſius ait:

Non ſemper in eos, qui peccant, uindicta eſt exercenda.

CAN. XXVI.

QVod Chriſtus diſcipulos [a] ſuos increpauit, quia ignem de cælo deſcēdere ſuper eos geſtiebant q ipſum non receperant, oſtenditur nobis nō ſemper in eos qui peccant, uindicandum: quin nonnunquam amplius prodeſt clementia tibi ad pœnitentiā, quam lapſo ad correctionē. [b] Denique Samaritani citius crediderunt, à quibus hoc loco ignis arcetur: nec diſcipuli peccant, [c] qui legem ſequūtur. ſciebant enim & Phinees [d] reputatum ad iuſtitiam, quod ſacrilegos interemerat: & ad preces Heliæ ignem deſcendiſſe de cælo.

Poteſt in hac prohibitione apoſtolorum aliud intelligi. Apoſtoli non zelo iuſtitiæ, ſed amaritudinis odio ob iniuriam ſuæ expulſionis uindicādam, Samaritanos igne uoluerunt cōſumere. Dominus autem uolens eos iniuriā propriæ perſonæ cum patientia & gaudio tolerare, iniuriam uero ſeruitutis diuinæ noninultam relinquere, ait: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis? Hinc ēt Petrus, qui cū alijs audierat: Beati eritis cùm maledixerint uobis homines, & perſecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus uos: gaudete in illa die & exultate, quoniam merces ueſtra copioſa eſt in cælis: contumelias ſibi illatas cum gaudio ſuſcipiebat: peccata uerò, quæ in Deū cōmittebantur, acerrimè puniebat. Vnde Ananiam & Sapphiram ſpirituiſancto mentientes, mortis ſentētia perculit. Sic etiam Paulus dum à ſuo contemptu pia admonitione & multimoda [e] commendatione ſui, Corinthios reuocaret, magum illum Elymā, [f] qui credituros à fide retrahebat, cæcitate percuſſit: ut cæteri perterriti prædicationē eius non impedirent ſed in Chriſtū credentes animæ cæcitatē effugerent. Et Corinthiū illum fornicatorem, qui in Deum peccauerat, ſatanæ ad uexandum tradidit. Hinc etiam Gregorius ſcribit Ianuario epiſcopo reprehendens eū quòd ob iniuriam propriæ perſonæ quendam excommunicauerat, dicens: †

Pro iniuria propria, epiſcopo aliquem excommunicare non licet. CAN. XXVII.

INter querelas multiplices, Iſidor' uir clariſsimus a fraternitate tua fruſtrà ſe excommunicatū anathematizatumq; conqueſtus [g] eſt, quod quā ob rem factū fuerit, dum à clerico tuo, qui præſens erat, uoluiſſemus addiſcere, pro nulla alia cauſa, niſi pro eo ꝙ te iniuriauerat, factum innotuit. quæ res nos uehementer afflixit. Quod ſi ita eſt, nil te cogitare de cæleſtibus oſtendis: ſed terrenam te habere conuerſationem ſignificas, dum pro uindicta propriæ [h] iniuriæ (quod ſacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexiſti.

Ecce. Hæc eſt iiij. pars quæſtio. in qua probat Grat. ꝙ uindicta nō eſt inferenda, ſupple ſcilicet amore ulciſcēdi, ſed tantum amore iuſtitiæ ſcilicet cum peccant in Deum: cum autē peccāt in nos, parcere debemus. & hoc probat ꝑ tres authoritates. Ioan. de Fant.

[a] QVod Chriſtus diſcipulos. Iacobū & Ioannē, quos præmiſit in ciuitatē Samaritanorū ut pararēt ſibi hoſpitium.

[b] Ad correctionē. proſit uindicta, uel ualeat diſciplina.

[c] Peccant. j. ea. ea uindicta. cōtra. ubi uidetur quod apoſtoli odio deſiderauerunt uindictā. Sed dic quod non peccabant in re quam uolebant, ſed in modo uolendi. xxij. q. ij. §. Abraham. Vel dic quod peccabāt: ſed dicūtur nō peccaſſe, quia lex hoc permittebat, ſcilicet punire inimicos ī. ead. quæſtio. cum in lege.

[d] Et Phinees. Hiſtoriam habes ij. q. vij. item cum Balaā.

[e] Multimoda. quā fecit in illa prolixa lectione: Libenter ſuffertis: ubi narrat ſuas paſsiones, & reuelatiões ſuas.

[f] Elymam. hiſtoriam habes. xlv. diſtinct. §. Salomon. Ioan.

INter querelas. [g] Conqueſtus. auditur ergo ille q cōquerit ſe iniuſte excommunicatum: & hoc ſecundum uetera iura: ut xj. quæſtio. iij. ſi epiſcopus Vel dic quod tunc auditur talis cū euidenter conſtat de iniuſta excommunicatiōe: ut extra de appell. ſolicitudinem. alias nō auditur, niſi cum dicit excommunicationem eſſe nullam: ut extra de ſent. excō. per tuas.

Ioā. Hodie recurretur ſuper hæc ad nouellam. B.

[h] Propriæ. Ergo epiſcopus nō poteſt excommunicare aliquē pro iniuria ſibi facta: ut hic, & ī. ea. quæſtio. v. de occidendis. nec enim poteſt eſſe iudex in cauſa ſua: ut iiij. q. iiij. ca. j. Sed contra ī. ead. Guiliſarius. & ij. q. vij. ſiqs erga. Sed diſtīguas ut ibi not. per id quod eſt lxiij. diſt. Salonitanæ. Ioan.

Si

† Cōcor. text. in l. aut facta. §. ſi. de pœnis. cū uulga. cōcor.

Apoſtoli uindictam deſiderantes, an peccauerunt.

Et 22. q. 1. ſi quis ꝑ uetus. & hoc eſt qđ dicit Azo no peccāt, ſcilicet ita ꝙ inde puniantur a lege: pōt dici ſecundum Goſ. ꝙ peccabāt inſpecta perfectione euāgelij, non peccabant inſpecto rigore iuris.

Luc. 9. g
Nu. 25. c
4. Re. 1. d

Epiſ iniuriantē ſibi nō poteſt excōmunicare.

Luc. 9. g
Matt. 5. a
Cōcor. tex. in l. Iulianus. ff. de iur. om. iud. & in l. extat. cum cōcor. C. unde ui.

Actu. 5. a

Actu. 13. b

1. Cor. 5. b

† epiſto. 34. lib. 2.

Vnde decætero omnino eſto circunſpectus atque ſolicitus: & talia cuiquã pro defenſione propriæ iniuriæ inferre denuo nõ præſumas. nam ſi tale aliquid feceris in te ſcias poſtea eſſe uindicandum.

Hinc idem in homilijs oſtendens, ꝙ peccata quę in Deũ uel proximum cõmittuntur à nobis punienda ſunt: ea uerò, quibus in nos delinquitur, patienter uel toleranda uel potius diſsimulãda ſunt, ait.

Valde offendit, qui dominica debita impunè dimittit.

CAN. XXVIII.

SI is, qui prælatus eſt, debitori [a] dominico culpas impunè dimittit, non mediocriter profectò offendit, [b] qui debita cæleſtis regis & domini ſua præſumptione reſoluit. ea nanque, quæ in nos committuntur, facilè poſſumus [c] dimittere: ea uerò quæ in Deũ cõmiſſa ſunt, cum magna diſcretione, nec ſine pœnitentia [d] poſſumus relaxare.

§ *Semel uerò culpa dimiſſa, recidiuo dolore iterum ad animum reuocari non debet.*

Vnde Gelaſius Geruntio, Ioanni, Germano, & Petro epiſcopis.

Iniuria quæ ſemel remittitur, iterum reuocari nõ debet.

CAN. XXIX.

SI illic ubi hæc acta ſunt [e] præſentibus utriſq; cõſtiterit, & ſatiſfeciſſe Stephanũ, & ſupplicatione [f] ſuſcepta eũ, qui malè tractatus eſt, ignouiſſe, ſemel in abolitione remiſſa punitio, recidiuo [g] dolore non debet iterari: diuinæ ſcilicet imitatione clementiæ quæ dimiſſa peccata in ultionem redire non patitur. [h] ſin uerò nihil uel de ſatisfactione probabitur, uel de remiſsione tranſactum, [i] dilectionis ueſtræ ſermone monſtretur: quatenus ſi uel nunc ſaltem poterit competens ſatisfactio prouenire, illud potius exerceatur, ubi animum ſanare poſsit afflicti. [k] Si uerò irremiſsibilis [l] perſtet [m] acerbitas, ibidem nihilominus uindicetur ubi plectibilis orta eſt præſumptio.

a SI is qui. Debitori. id eſt, ei qui in Deũ deliquit. & eſt ſimile extra de ſenten. excom. contigit.

b Offendit. ut ĩ. ſi ea. nam culpa eſt, quandoque relaxare uindictam: ut xxviij. diſt. quia ſunt culpæ.

Iniuriã nobis factam an teneamur remittere.

c Poſſumus. imo iniuriam nobis factam tenemur dimittere. C. de epiſc. & cleric. ſi quis in hoc. uerſus finem. iniuriam, id eſt rancorem, ſed iniuriã, id eſt ſatisfactionẽ iniuriæ non tenemur remittere: ut xc. di. ſi quis cõtriſtatus. imo bene facit qui proſequitur iniuriã ſibi factam: ut xlv. diſt. & qui emendat. & ĩ. ea. q. v. de occidendis. nam reipublicæ intereſt pœnas non facile dimitti: ut C. de pœn. ſi operis. & ĩ. ea. eſt iniuſta. lv. diſtinct. ſed illud. ſic ergo per pactũ poſſumus remittere, in quantũ noſtrum priuatum commodum tangit: ſed inquantum tangit commodum aliorũ, nõ poſſumus: ut ff. de pac. iuris gentium. §. ulti. & eſt ſimile lxiij. diſt. ca. Salonitanæ ſic nec filius poteſt remittere id ꝙ debetur patri, nec tutor debitum pupilli: ut C. de pact. pactum. & l. ſequẽ. nec prȩſes debitum ciuitatis. C. de tranſact. præſes. Sed nũquid epiſcopus poteſt remittere iniuriam illatam eccleſiæ? Videtur quod ſic: quia iniuriarum actio nõ eſt bonis noſtris ante litem conteſta. ut ff. de iniur. l. iniuriarũ. unde epiſcopus præter cõſenſum capituli poteſt eã remittere: argu. extra de ijs quæ fiũt à prælatis. cum apoſtolica. cum enim epiſcopus ſit pater: ut xcv. diſtin. eſto. & pater poſsit remittere iniuriam factam filio, ut ff. de iniur. l. ſed ſi unius §. filiofamilias. ergo epiſcopus poteſt. ſed non credo quod ſolus epiſcopus poſsit illam remittere. nam epiſcopus procurator dicitur eccleſiaſticarum rerum: ut xij. quæſti. j. capit. ulti. unde cum ſit procurator, conditionem eccleſiæ non poteſt facere deteriorem: ut extra de donatio. cap. ij.

Reipublicę intereſt pœnas nõ facile dimitti.

Iniuriã eccleſiæ illatã an poſſit eps remittere?

Eps procurator dicitur eccleſiaſticarũ rerũ, ideo illius cõditionẽ deteriorẽ facere nõ põt.

d Sine pœnitentia. interiori, ſcilicet cordis contritione, ſine qua nulli datur uenia: ut xxiiij. q. ij. legatur. & ĩ. ead. eſt iniuſta. 50. diſt. ſi quis diaconus. habita ergo cordis contritione, poteſt ſacerdos partem uel totum remittere ſecundum qualitatem perſonæ, loci & temporis: ut xxvj. q. vij. de his.

Dicunt quidam ꝙ ſano peccatori debet ſacerdos imponere ſaltẽ pœnitẽtiã aliquã, alioqui nõ dimittitur peccatum arg. de pœni. diſ. j. neminem.

e Semel uero. Hæc eſt quinta pars quæſtio. in qua probat quod peccata ſemel dimiſſa, iterum non ſunt punienda. Ioan. de Fant.

e SI illic. Acta ſunt. Ibi enim eſt agenda: ut iij. quæſtio, vj. ibi.

f Supplicatione. bene dicit ſupplicatione: quia ſi nõ per preces, ſed propter pecuniã remitteretur iniuria, infamis eſſet: niſi hoc fieret authoritate iudicis: ut ff. de ijs qui not. infamia. l. furti. §. pactus.

g Recidiuo. argu. quod ex quo quis eſt abſolutus, uel poſtquam pœnituit, ꝙ amplius de illo crimine accuſari non poteſt: ut extra de accuſa. de his criminibus. & ij. q. j. prohibetur. ſimiliter qui iurauit ſe non accuſaturum aliquẽ, non poteſt eum accuſare: ut ex. de accuſat. ueniens. licet poſsit denũtiare crimen ſuum: ut extra de iureiur. quemadmodum. in fin. imo eo ipſo quod quis dicit ſe nolle accuſare, non admittitur accuſans, ut ff. de adult. l. ſi maritus. §. ſi negauerit. imo tacite renunciat quis accuſationi ſuæ. extra de ijs quæ fiunt à maio. parte capit. ex ore. in fin. & extra de offi. dele. gratũ. Hoc autẽ ſcias, quod iniuria duobus tollitur: uel remiſſione, ut hic: uel diſſimulatione: & ſecundum hoc ſi iniuria illata eſt per metũ, anno utili aboletur: ut ff. quod met. cau. ſi cum exceptione. §. j. ſi alio modo inferatur, tollitur continuo anno. inſtit. de iniur. in fin. C. de iniur. ſi non conuicij. Si autem non reuocatur ſtatim iniuria ad animum, amplius agi non poteſt: ut ff. de iniur. non ſolum. §. j. & inſtit. de iniur. §. ulti.

Peccatum per pœnitentiã purgatum, an poſſit in accuſationem deduci.

Adde ad hoc gl. & Bar. in l. ſi maritus §. ſi negauerit. ff. ad l. Iul. de adul.

Iniuria duobus modis remittitur.

h Non patitur. de hoc agitur. ĩ. de pœniten. diſtinc. iiij. diuina. & eſt hic argumentum, quod poſt pœnitentiam non poteſt quis accuſari. De hoc not. xxxiij. q. ij. admonere.

i Tranſactum. iudicis authoritate intelligas: quia ſine eius authoritate non licet tranſigi pro iniuria illata: ut ff. de ijs qui not. infa. furti.

k Afflicti. id eſt, iniuriati.

l Irremiſsibilis. id eſt, ſi non uult dimittere iniuriã. non enim cogitur ad hoc: ut not. ſ. c. proxi.

m Perſtet. id eſt, perſiſtat.

Sed

6 Sed obijcitur [a] illud Ambroſij: ad preces Heliæ ignis deſcendit de cælo ut prophetæ uindicaretur iniuria. quod tunc intelligitur factum, quando Achab [b] rex Iſrael poſt ſterilitatem illam trium annorum & ſex menſium, quæ facta eſt: quando precibus Heliæ clauſum eſt cælum annis tribus & mẽſibus ſex, miſit duos quinquagenarios ad Heliam, qui dicerent ei: Homo Dei, rex Iſrael uocat te. qui ait: Si homo Dei ſũ, deſcendat ignis de cælo, & conſumat uos. Et ſtatim ignis deſcendit de cælo, & cõſumpſit eos. Quo facto, [c] non cuius meriti apud Deũ eſſet, uoluit oſtendere: ſed ꝙ ille eſſet uerus Deus, quem colebat: nõ ille, ad cuius culturam ſtupro proprij corporis Iezabel nonnullos prouocabat, euidentiſsimis indicijs mõſtrare curauit. Iniuria ergo prophetæ, non alia quàm iniuria domini ipſius intelligitur, quæ in paucis uindicata eſt, ut cæteri terrerentur.

Item obijcitur illud Syl ueſtri. †

Apoſtolicus anathematizauit eos, qui eum ceperant: uel epiſcoporũ aliquem, qui deinceps ceperit, excommunicauit.

CAN. XXX.

GVilisarius † patricius noſter mandauit [d] me ad ſe uenire pacificè pro quibuſdã eccleſiaſticis diſpoſitionibus in palatium principis. & ad primũ & ad ſecundũ uelũ [e] retinuit omnem clerũ & populũ qui mecum ueniebant: & nullum permiſit introire niſi me ſolum, & uigiliũ diaconem noſtrum. me uerò ui retẽto, [f] & ante prædictum patricium deducto, miſerunt me in exilium: in quo ſuſtẽtor modò pane tribulationis, & aqua anguſtiæ. ego tamẽ non dimiſi, nec dimitto propterea officiũ meum: ſed cũ epiſcopis, quos cõgregare potui, eos qui talia erga me egerunt, anathematizaui: [g] et unà cum illis apoſtolica authoritate ſtatui, nullum unquam taliter decipiendũ, ſicut decep tus ſum: & ſi aliquis deinceps ullum unquã epiſcoporũ taliter deceperit, anathema maranatha [h] fiet in conſpectu Dei, & ſanctorum angelorum.

Idem Vigilio, Habeto itaque cum ijs, qui tibi conſentiunt, plenæ damnationis ſententiã, ſublatumque tibi nomen & munus miniſterij ſacerdotalis [i] agnoſce, ſpiritus ſancti iudicio & apoſtolica à nobis authoritate damnatus.

Sed & hic non ſuam, ſed eccleſiæ iniuriam ultus eſt.

Quod autem [k] peccatũ populi in paucis puniẽdum ſit, Moyſes exemplo ſuo docuit, qui peccatum idololatriæ in paucos cultores uituli [l] uindicauit, morte paucorum expians peccata multorum, in præſens terrens, in poſterum diſciplinam ſanciens. Sic & ipſe Chriſtus peccata totius populi morte paucorum puniuit, dum pro fornicatione totius populi, una die [m] xxiiij. millia perierũt. Sic & pro peccato murmurationis [n] uel tentationis, nonnulli puniti ſunt ut eorũ exẽplo cæteri ad pœnitentiam cogerentur. Sic & quotidie nonnullos punit Deus, ut diuina prouidentia etiam circa humana uigilare cognoſcatur: & nonnullos etiam per longa tempora ad pœnitentiam expe-

4. Re. 1. b

Ochoſia ꝗ fuit filꝰ Achab im pij. 3. Reg. ult. & per cãcellos cadẽs cõſul tis idolis perijt. 4. Re. 1. uidẽ Gul. Occã ĩ dialogo, fol. 160. col. 4.

† Imo Silerij ad Amatorẽ epiſcopũ.

† Ita oẽs libri habẽt, ſed legendũ eſt Bellisariꝰ, ut patet apud Platinã in uita huiꝰ Silue rij, q fuit anno Dñi 538. Idem uult. Fel. ĩ ca. Rodul phus. col. 22. in fi. & reſcrip.

Exo. 32. b

Nu. 25. b

Sed obijcitur. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probat quod iudices merẽtur in correctione ſubditorũ, ſi tamẽ formam canonicam non excedant. Et hoc probat per vij. capitu. Ioan. de Fant.

[a] Sed obijcitur. Contra illud, quod nullus debet iniuriam ſuam ulciſci.

[b] Achab. Confundit hiſtoriam. non enim Achab miſit illos quinquagenarios, ſed rex Ochoſias: nec etiam illud contigit tempore Achab, ſed illud contigit ſub Ochoſia.

[c] Quo facto. Soluit obiectionem.

GVilisarius. [d] Mandauit. Hic mandare ponitur pro rogare: ſicut alibi ponitur rogare pro mandare: ut xj. quæſtione iij. rogo.

[e] Velum. Id eſt, cameram uel oſtium.

[f] Me uero ui retento. qui hoc modo includit clericum, licet alio modo non inijciat manus in eum uiolentas, eſt excommunicatus: ut extra de ſent. excommu. cum deſideres. in parte deciſa.

[g] Anathematizaui. j. ea. c. inter querelas. contra. Sed dic quod hæc iniuria contingit eccleſiam. : lxiij. di. Salonitanæ. Vel hic non erat ſuperior iudex xl. diſt. ſi Papa. poteſt tamen iudex corporalem infligere pœnam pro offenſa ſua: ut 45. di. & qui emendat. Ut j. §. j. uel dic, ꝙ ubi ſit iniuria palàm manifeſta, põt eã uẽdicare, ut hic. Si eſt occulta, põt de ea facere iquiri.

[h] Maranatha. Dicitur maranatha aduentus domini. ſic xxiiij. q. iij. §. ſed qui, id eſt, uſque ad aduentũ domini ſit excommunicatus, ſupple niſi pœniteat. ſic xxvij. quæſ. j. de uiduis.

[i] Sacerdotalis. Id eſt, clericalis. argu. quod alicui aufertur, quod nõ habet: ut v. q. vj. quia iuxta. xxvij. q. ij. §. ex his omnibus.

[k] Quod aũt. Dixit ſ. in ca. quid faciet. in §. ecce ꝙ crimina. ꝙ quandoq; delinquentes ſunt patienter expectandi: & illud membrum executus eſt. Dixit enim quod crimen quandoq; in paucis eſt uindicãdum, ut cæteri terreantur.

[l] Vituli. Xlv. di. diſciplina.

[m] Vna die. Dum Phinees occidit Hebræum coeuntem cum Madianita. quam hiſtoriam habes ij. q. vij. §. item cum Balaam.

[n] Murmurationis. Quando Iudæi murmurabant in deſerto propter carnes. Volebant enim ſibi conſtituere ducem, & reuerti in Aegyptũ. xc. di. alienus. Baal.

C. ſi qs imperatori maled. l. j. ſecũdũ Inn. q de hoc ſatis not. extra de uer. ſig. ex parte. de hoc etiam ſatis not. Ber. extra de cle. male. ca. j. Delinquẽtes quandoque ſũt patienter expectandi. Phinees Hebræum occidit.

ſtat, ut patientiam ſuæ benignitatis nobis oſtēdat. Sic etiā Helias culturam Baal [a] *uindicauit, ſacerdotes et prophetas eius interficiendo, morte paucorum expiās peccata imitantium populorum.*

Quòd uerò peccata [b] *q̄ publicis iudicijs deferuntur, puniēda non ſint, illo exēplo probatur, quo Chriſtus, qui Iudā ſolus furem nouerat, non abieciſſe, ſed patienter toleraſſe aſſeritur.*

Vnde Ambroſius ſuper primam epiſtolam ad Corinthios ait: [†]

Iudicis non eſt, ſine accuſatione damnare.

CAN. XXXI.

SI quis prātem nō hēt [c] quē ſcit reū abijcere, uel probare non ualet, īmunis eſt: [d] & iudicis non eſt, ſine accuſatore [e] damnare: ſicut nec Chriſtus Iudam abiecit.

Similiter non eſt ferenda ſententia, quando multitudo eſt ī cauſa, uel quādo ille peccat, qui ſociam habet multitudinem.

Vnde Auguſtinus in libro ſecundo contra epiſtolam Parmeniani. [†]

Qđ à multitudine peccatur, uel ab eo, qui multitudinē habet ſociam, ab eccleſia non punitur, ſed defletur.

CAN. XXXII.

NOn poteſt [f] eſſe ſalubris à multis correctio, niſi cùm ille corripitur, qui nō habet ſociam multitudinem. [g] Cùm uerò idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis reſtat, quā dolor & gemitus, ut per illud ſignum [h] quod Ezechieli ſancto reuelabatur, illæſi euadere ab eorū uaſtatione mereantur. & infra. Re uera cùm contagio peccandi multitudinem inuaſerit, diuinæ diſciplinæ ſeuera miſericordia [i] neceſſaria eſt. Nam conſilia ſeparationis [k] & inania ſunt & pernicioſa atque ſacrilega: quia impia & ſuperba ſunt, & plus perturbant infirmos [l] bonos, quàm corrigant animoſos malos. & infrà. Turba autem iniquorum cùm facultas [m] eſt in populis promendi ſermonem, generali [n] obiurgatione ferienda eſt: & maximè ſi occaſionem atque opportunitatem præbuerit aliquod flagellum deſuper Domini, quo eos appareat pro ſuis meritis uapulare.

Ezec. 9

Præcepta [o] uerò Euangelica de dilectione inimicorum, & miſericordia impendenda proximis, exhortationes quoque Apoſtoli, de cibandis uel potandis inimicis, non eatenus intelligenda ſunt, ut peccandi relaxetur impunitas, ſed ut delinquenti correctio, & naturæ miniſtretur ſubſidium: donec per ſententiam iudicis (adempta ſpe correctionis) malorum tollatur exercitium. In hoc ergo iubemur diligere inimicos, & miſereri eorum, ut de eorum perditione doleamus, & eorum ſalutem deſideremus, & pro eorum correctione quotidie laboremus, & oremus, pœnitentibus ſolatia impendamus, alter alterius onera portantes: non ut pertinaces & in malo perſiſtentes, impunitati donemus. Sicut enim erga pœnitentes non ſeueri ſed miſericordes eſſe monemur, iuxta illud: Noli eſſe [p] nimis iuſtus: quia eſt nimis iuſtus qui perit in iuſtitia ſua. & iterum. Iudicium ſine miſericordia erit ei, qui non fecit miſericordiam: & item illud Apoſtoli, in ſecunda epiſtola ad Corinthios: Cui autē aliquid donaſtis, [q] & ego. nam & ego ſi quid donaui, propter uos donaui, ac ſi ipſe Chriſtus donaret: ut non circumueniamur à ſatana. Non enim ignoramus cogitationes eius, qui quos nequit

Luc. 6 — Ro. 12 — Gala. 6 — Eccle. 7 — Iaco. 2 — 2. Cor. 2

---

[a] Baal. Hanc hiſtoriam habes. j. q. j. cū ſcriptura.

[b] Quod uero peccata. Iſtud ſpectat ad illud ſ. eadē. §. his ita reſpōdetur, ſunt quædam.

[c] SI quis. Non habet. Quia non eſt eius iudex.

[d] Immunis eſt. A peccato participationis: nec imputatur ei ſi tacet, cū non poſsit illud ꝓbare. ij. qō. vij. plerunque licet autem iudex ſciat aliquē criminoſum, non ideo ſtatim poteſt eum à ſe abijcere: ut vij. quæſtione ij. ſi tantum.

[e] Sine accuſatore. Excipiuntur caſus poſiti ij. quæ. j. de manifeſta.

† ca. 5. in cōmenta.

[f] NOn poteſt. Supra diſt. l. ut cōſtitueretur.

[g] Multitudinem. Sic ergo rōne multitudinis non exercet uindicta: [i] ut j. q. ij. quoties. ſ. ca. ipſa pietas. & ix. q. j. ordinationes. Dicuntur autem hic, multi plures, quam xl. extra de cleri. ex com. mi. latores.

Vindicta rōne multitudinis, relaxatur.

[i] Sic ubi timet periculum. ſ. ca. cum quiſque.

[h] Signum. Scilicet Thau.

Ioan. 13. a

[i] Miſericordia. Ex ſeueritate procedens.

ADDITIO.

Vel dic ſeuera miſericordia. i. Dei ultrix correctio. Goffr. quaſi dicat. Deo ultio relinquitur: quia homo non poteſt.

† libr. 3. cap. 3.

[k] Separationis. Id eſt, excommunicationis.

[l] Infirmos. Qui facile ſcandalizatur.

[m] Cum facultas. i. cum non contemnitur eius prædicatio. nā ſi non proficit, potius tacere debet xj. q. iij. quando.

[n] Generali obiurgatione. Viij. qō. j. quid autem.

[o] Præcepta. Poſita in ſuperiori. §. ex his omnibus.

[p] Noli eſſe. Hæ au- … thoritates ſunt expoſitæ ij. qō. viij. §. his ita reſpōdetur.

[q] Donaſtis. Loquit ibi Apoſtol' de Corinthio, qui ad pœnitentiā redijt, & petijt Apoſtolus ut reciperent ipſum: & remiſit ei offenſam. & eſt ſimile xxxv. quæſt. ix. cap. ueniam.

Eſt

conſentiẽdo decipere, ſi ſit nimis aſperos. ſicut, inquã, pœnitentibus (ut dictum eſt) miſericordes eſſe iubemur, ſic impœnitentibus, & obſtinatis in malo miſericordiam impendere prohibemur.

Vnde Ambroſius in li. j. de Officijs.

De iuſta & iniuſta miſericordia.

CAN. XXXIII.

Est iniuſta [a] miſericordia. Denique in lege [b] ſcriptũ eſt de quodam: Non miſereberis illius. Et in libro Regum legitur, quia Saul contraxit offenſam Dei, quia miſeratus eſt Agag hoſtium regem, quem prohibuerat diuina [c] ſententia ſeruari. Itaque ſi quis latronem filijs deprecantibus motus, & lacrymis [d] coniugis eius inflexus, abſoluendum putat, cui adhuc latrocinandi aſpiret affectus, nónne innocentes tradet [e] exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem? Certè ſi gladium [f] reprimit, uincula diſſoluit, laxat exilium: cur latrocinandi, qua poteſt, clementiori uia non eripit facultatem qui uoluntatem extorquere non potuit? Deinde ſi inter duos (hoc eſt, accuſatorem & reum) pari periculo [g] de capite decertantes, alterum ſi non probaſſet, alterum ſi eſſet ab accuſatore conuictus, ſi non id, quod iuſtitiæ eſt iudex exequatur, ſed miſeretur alterius, aut damnabit probantem, aut dũ accuſatori fauet, quòd probare non poſſit, addicet † innoxium. Non poteſt igitur hæc dici iuſta miſericordia. In ipſa eccleſia ubi maximè quis miſereri debet, teneri quàm maxime debet forma iuſtitiæ: ne quis à conſortio communionis [h] uel criminationis abſtractus, breui lacrymula, atque ad tempus parata, uel etiã uberioribus fletibus, communionem, quam plurimis debet poſtulare temporibus à facilitate ſacerdotis extorqueat. Nónne etiam cùm uni indulget indigno, ad prolapſionis contagium prouocat uniuerſos? Facilitas [i] enim ueniæ incentiuum tribuit delinquendi.

Item Auguſtinus in libro Pſalmorum. †

Non debemus in mala cauſa pauperi miſereri.

CAN. XXXIIII.

Ne amiſſo iudicio [k] ſis pauperi in mala cauſa miſericors: cuius ſi parcis ſacello, [l] percutis cor eius, & tantò nequiorem reddis, quanto iuſtum ſibi fauere uidet.

Idem. †

Homini eſt miſerendum peccatori iraſcendum.

CAN. XXXV.

Dvo iſta nomina cũ dicimus, homo peccator, non utique fruſtra dicuntur: quia peccator eſt, corripe: & quia homo, [m] miſerere: nec omnino liberabis hominem, niſi eum perſecutus fueris peccatorẽ: huic officio [n] nominis [o] inuigilet diſciplina ſicut cuiq; regenti apta & accommodata eſt, non ſolùm epiſcopo [p] regenti plebem ſuam, ſed etiam pauperi regenti domum ſuam: diuiti regenti familiam [q] ſuam: marito [r] regenti coniugem ſuam: patri regenti prolem ſuam: iudici regenti prouinciam ſuam: regi regenti gentem ſuam, & paulò pòſt. Ita nulli homini claudenda eſt miſericordia, ſicut nulli peccatori impunitas relaxanda eſt. † Hinc itaque intelligen-

a Est iniuſta. ſic iuſtitia quandoq; dicitur eſſe falſa: ut xlv. diſtin. uera. nam ſæpe uitia, uirtutes ſe eſſe mentiunt. xlj. diſt. ſæpe.

b In lege. i. Deuteronomio, ubi ſcriptum eſt de illo, qui inuitat alios ad idololatriã, nec acquieſcas ei; non audias eum, nec miſerearis eius: ſed ſtatim occidas eum: ut j. ead. q. v. ſi audieris.

c Diuina. Simile ff. depoſi. ſi hominẽ. & ff. de dol. eleganter. §. itẽ Labeo. inſti. de lege Aq. in fi.

d Et lacrymis. Iudex non debet moueri ad lacrymas calamitoſorum: ut ff. de offi. præſi. obſeruandum. de pœn. diſtin. iij. ſunt plures.

e Tradet occaſionaliter.

f Si gladium. ſed quare hic redarguit eccleſia iudicẽ, qui gladiũ reprimit: cũ alias petat Auguſt. reos non occidi: ut j. q. v. ca. j. & c. de occidendis? Sed dicas hic loqui de incorrigibilibus: ibi de corrigibilib⁹, ſic j. ca. q. v. prodeſt.

g Periculo. ꝓpter hoc uerbum, quidã hic dixerunt quod in criminali cauſa nõ eſſet mitius agẽdum cum reo, quam cũ actore. quod non concedo: ut xxxv. q. ix. ueniam. in fi.

h Communionis. rerũ quibus ſuſpenſus eſt. non intelligas hoc de ſentẽtia excõmunicationis. nam ibi propter periculum nõ eſt differenda abſolutio. nã quandoque fit abſolutio à iudice non ſuo: ut extra de ſentẽ. excom. ſacro. & extra de appel. quã fronte. niſi uelis intelligere in eo caſu, quando propter cõtumaciã detinetẽ aliquis diutius in excõmunicatione, xj. q. iij. qui iubente.

i Facilitas. uerum eſt quod de iure nõ dat, ſed de facto ſæpe dat: & ſic nõ obſtat. j. q. ij. exigunt.

k Ne amiſſo iudicio. id eſt ordine iuris.

l Sacello. id eſt, paupertati. Ioan.

m Dvo iſta. Quia homo. ſic. lxxxvj. diſtinct. odio.

n Officio. correctionis.

o Nominis. id eſt, ſecundum quod aliquis nominatur, uel prælatus uel pater, ut oſtendit per exempla.

p Epiſcopo. Ex hoc capit. & ex illo j. ead. ita conſueuit dici quod illud, Si peccauerit in te frater tuus, ad ſolos illos ſpectat, q ex poteſtate aliqua poſſunt punire: ſed certe hic non loquitur de denũtiatiõe, ſed tãtum de correctione, ad quam etiam alij tenẽtur, qui enumerantur hic. nam & uicinus tenetẽ corrigere uicinũ ſuum: ut j. ead. qõ. v. non putes. Itẽ quilibet tenetur aliũ occulte corripere: ut extra de hære. cum ex iniuncto. circa fin.

q Familiam. C. de emẽ. propin. l. una. & xxxiij. quæſtio. ij. placuit.

r Marito. j. vij q. j. ſicut alterius.

Quibuſ-

† Ex iſto tex. infert ꝙ abſolutio nõ eſt differẽda. concord. tex. in l. fi. cũ ibi no. C. de ſumma trini.

Eodem lacrymis flecti non debet.

Deu. 19. d

1. Reg. 1.

Præterea eccleſiaſticus iudex libenter audit ſolicitos de ſalute 35. q. 9. ueniã. ubi de hoc in gl. & adde qđ leg. & no. 9. diſti. ſaluus quippe.

† Alias, addicet.

Correctio occulta eſt præcepta.

a Quibuſque pauperibus. ī. xlij diſt. quieſcamus. Ioan.

b Ille gladium accipit. iniuſte.

c Poteſtate. Nam poteſtas gladij tantum à principe habetur: ut ī. e. q. j. militare. & qō. ij. ca. j.

Porro. Hæc eſt vij. pars queſtio. in qua ꝓbat magiſter per xiij. authoritates, ꝙ omnino iudices malos corrigere debent: alioqui pœna eorum imputabitur eis. Io. de Fant.

d Illud Hieronymi. ī. ead. qui ſecundum carnem.

e Nimium ſunt. Non omnis. ī. v. q. v. nō omnis.

f Tollitur. ī. ead. duo. contra.

g Cogi. ī. xlv. diſtin. c. ij. cōtra. Sol. ab initio nemo cogēdus eſt ad bonū: ſed aliquis cogitur perſeuerare in eo ꝙ incœpit: ut ī. ea. q. v. ad fidem. nec obuiat quod dicit de Paulo, q ab initio fuit coactus: ꝫ nā hic argu. à minori. id eſt, ex quo Paulus ab initio fuit coactus: ergo alij poſſunt ex poſtfacto cogi.

h Et mali. Vt Iſmael, Iſaac, & Saul, Dauid.

i Boni malos. ut Helias quinquagenarios.

k Et prophetæ. ut Moyſes Aegyptiū: ut ī. queſtio. iij. non inferenda.

l Nocendi cauſa. quaſi dicat plus cauſam facti, quā factū conſiderabimus: ut j. ea. q. viij. occidit.

m Conſtituit. C. de hæreti. l. Arriani. ꝫ Ioan.

Certe.

[illegible]

† ca. 70. li. 2. cōtra Fauſtum.

‡ Vt j. e. diſplicet. uer. ſi uero. & ca. q nos. uer. mirū. nam dñs eū elegit. 32. q. 5 ſi Paulus.

Mat. 26. e

‡ Tu dic, quod legē Cōſtantini hoc expreſſe dicē tem nō habem⁹ chriſtiano ſi qui ſit Iudæus hanc pœnā imponit, ut C. de apo. l. j. Archi.

† Epi. 48.

‡ alias, nimirum.

dum eſt, quòd non ſit contemnenda eleemoſyna, quæ quibuſq; a pauperibus iure humanitatis impenditur: quandoquidem dominus ſubleuauit indigentiam pauperum, etiam his oculis quos ex operibus implebat aliorum. *Et paulò poſt.* Non ergo ſuſcipiamus peccatores propter hoc, quòd ſunt peccatores: ſed tamen eoſipſos, quia & homines ſunt, humana conſideratione tractemus: perſequamur in eis propriam iniquitatem, miſereamur communem naturam.

Itē illud Euāgelij, quod obijciebatur, qui gladio uſus fuerit, gladio cadet: Aug. exponit ī ij. li. cōtra Manichæos ita dicens†*;*

Quis dicatur gladiū accipere.

CAN. XXXVI.

Ille gladiū accipit, b qui nulla ſuperiori ac legitima poteſtate c uel iubente, uel cōcedente in ſanguinē alicuius armat.

7 Porrò illud Hieronymi d quo eccleſia negat aliquem perſequi, non ita intelligendum eſt, ut generaliter eccleſia nullum perſequatur: ſed ꝙ nullum iniuſte perſequatur. Non enim omnis perſecutio culpabilis eſt, ſed rationabiliter hæreticos perſeq̄mur: ſicut & Chriſtus corporaliter perſecutus eſt eos, quos de templo expulit.

Vnde Auguſtinus ait Vincentio Donatiſtæ. †

Poteſtatis officio utiliter inquieti corriguntur.

CAN. XXXVII.

Nimium e ſunt inquieti, quos per ordinatos à Deo poteſtates ſeculares cohiberi, atque corrigi mihi non uidetur inutile: nam de multorum iam correctione gaudemus. *Item poſt pauca:* Si enim quiſquam inimicum ſuum periculoſis febribus phreneticū factum currere uideret in præcipitium, nónne tunc potius malū pro malo redderet, ſi ſic eum ire permitteret, quam ſi corrigendum curandumque ligaret? & tamen tunc ei moleſtiſsimus & aduerſiſsimus uideretur, quando utiliſsimus & miſericordiſsimus extitiſſet: ſed plane ſalute reparata tantò ei uberius gratias ageret, quantò minus ſibi pepercisse ſenſiſſet. & poſtpauca. At quibuſdam iſta nō proſunt: nunquid ideo negligēda eſt medicina, quia nonnullorum inſanabilis eſt peſtilentia? Item poſt pauca. Non omnis e qui parcit amicus eſt: nec omnis qui uerberat, inimicus. Meliora ſunt uulnera amici, quam blanda oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quam cum lenitate decipere. Vtilius eſurienti panis tollitur, f ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligat, quàm eſurienti panis frangitur, ut iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat. Item poſt pauca. Putas neminem debere cogi g ad iuſtitiam, cùm legas patremfamilias dixiſſe ſeruis: Quoſcunq; inueneritis cogite intrare. cū legas & ipſum primò Saulū, poſtea Paulū ad ueritatem cognoſcendam & tenendam magna uiolentia Chriſti cogentis eſſe cōpulſum? Item poſt pauca. Et cum noueritis furem aliquando auertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquando paſtorem flagello errantia pecora reuocare. Item ſi ſemper eſſet culpabile, perſecutionem facere, non ſcriptum eſſet in ſanctis libris: Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar. Aliquando ergo & qui eā patitur, iniuſtus eſt: & qui eam facit, iuſtus eſt. Sed planè ſæpe & mali h perſecuti ſunt bonos, & boni malos. i Illi nocendo per iniuſtitiam: iſti conſulendo per diſciplinam: illi immaniter, iſti temperanter. illi ſeruientes † cupiditati, iſti charitati. nam qui trucidat non conſiderat quemadmodum laniet: qui autem curat, conſiderat quemadmodum ſecet. Ille perſequitur ſanitatem, iſte putredinem. Occiderunt impij prophetas, occiderunt impios & prophetæ. k flagellauerunt Iudæi Chriſtum: Iudæos flagellauit & Chriſtus. traditi ſunt apoſtoli ab hominibus humanæ poteſtati: tradiderunt apoſtoli homines poteſtati Satanæ. In his omnibus quid attenditur, niſi quis eorum pro ueritate, quis pro iniquitate, quis nocēdi cauſa, l quis emendandi? Et paulò poſt. Conſtantinus Imperator conſtituit m ut

Prou. 27.

Mat. 22. ʙ Luc. 14. c Actu. 9. c

Pſal. 100.

† alias, ſeuientes

3 Re. 18. Mat. 17. c Ioan. 2. g Actu. 16.

1. Cor. 5. c

res conuictorum, & unitati peruicaciter reſiſtentium fiſco uendicarētur. & poſt pauca. Certè a nullius crimen maculat neſcientem. Item facta nocentium, quæ innocentibus demonſtrari, uel ab innocentibus credi non poſſunt, non coinquinant quenquam, ſed propter innocentium conſortium etiam cognita ſuſtinentur. Non enim propter malos boni ſunt deſerendi, ſed propter bonos mali tolerandi, ſicut tolerauerunt prophetæ eos, contra quos tanta dicebant, nec communionem ſacrorum illius populi relinquebant.

Idem Donatus presbytero. †

Heretici ad ſalutem etiam inuiti ſunt trahendi.

CAN. XXXVIII.

DIſplicet tibi, quòd traheris ad ſalutem Dei, cum tamen multos noſtros ad perniciem traxeris. Quid enim uolumus, niſi te comprehendi & præſentari, & ſeruari, ne pereas? Quòd autē in corpore læſus es, ipſe tibi feciſti: qui mox iumento tibi admoto uti noluiſti, & te ad terram grauiter colliſiſti: nam utiq; alius, b qui adductus eſt tecum collega tuus, & illæſus uenit, quia talia ipſe ſibi non fecit.

2. Tim. 3. a Sed neq; hoc putas tibi fieri debuiſſe, qui neminem exiſtimas cogēdum ad bonum. Attende quid dixerit Apoſtolus: Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. & tamen multi, ut epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inuiti: c producuntur, includuntur, patiuntur inuiti mala, quæ nolunt, donec eis adſit uoluntas ſuſcipiendi operis boni. quantò magis uos ab errore pernicioſo, in quo uobis inimici eſtis, trahendi eſtis, & perducendi ad ueritatem, uel cognoſcendam, uel eligendam non ſolùm ut honorem ſalubriter habeatis, ſed etiam ne nequiſsime pereatis? Dicis dominum dediſſe liberum arbitrium ideo non debere hominem cogi ad bonum: quare ergo illi (de quibus ſupra diximus) coguntur ad bonum? Attende ergo & conſidera, ꝙ non ideo uoluntas bona miſericorditer impenditur, ut mala uoluntas hominis diligatur. Nam quis neſciat, nec damnari hominem, niſi merito malæ uoluntatis, nec liberari, niſi bonam habuerit uoluntatem? Non tamen ideo qui diliguntur, malæ ſuæ uoluntati impunè & crudeliter permittendi ſunt, ſed ubi poteſtas datur, & à malo prohibendi, & ad bonum ſunt cogendi. Nam ſi uoluntas mala ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, quare Iſraelitæ recuſantes, & murmurantes, tam duris flagellis à malo prohibebantur, & ad terram promiſſionis compellebantur? Si uerò uoluntas mala ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, Actu. 9. quare Paulus non eſt permiſſus uti peſsima uoluntate, qua perſequebatur eccleſiam, ſed proſtratus eſt, ut cæcaretur, & cæcatus eſt ut mutaretur: mutatus eſt ut mitteretur: miſſus eſt, ut qualia fecerat in errore, talia pro ueritate pateretur? Si uoluntas mala ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, quare monetur pater in ſcripturis ſanctis, filium durum non ſolùm uerbis corripere, ſed etiam latera d eius tundere, ut ad bonam diſciplinam coactus, ac dñs dirigatur? Pro. 23. b Vnde idem Salomon dicit: Tu percutis eū uirga, animam autem eius liberas à morte. Si autem mala uoluntas ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, quare corripiuntur negligentes e paſtores, & dicitur eis, Eze. 34. a Iere. 23. a Errantem non reuocaſtis: perditum uerò non inquiſiſtis? Et uos oues Chriſti eſtis: characterem Dominicum portatis in ſacramento, quod accepiſtis: ſed erratis & peritis: non ideo uobis diſpliceamus, quia reuocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus uoluntatem domini monentis, ſi uos ad ouile eius redire cogamus, quàm conſentiamus uoluntati errantium, ut perire uos permittamus. Noli ergo iam dicere, quod te aſsiduè audio dixiſſe: Sic uolo errare, ſic uolo perire. Melius hoc omnino perire non permittimus quantum poſſumus. Modò quòd te in puteum quò

---

a Certe. ſ. eadem. quam magnum.

b DIſplicet, Alius. arg. optimum, quod ex quo unus ſecure poteſt uenire ad iudicium, ergo & alter. ſic extra de elec. c. bonæ. in fin. Similiter dicit lex, ex quo tutor ſuam pecuniam bene collocauit, ergo & pecuniam pupilli potuit bene collocaſſe. ff. de admini. tut. l. tutor. §. j. Similiter ex quo res tuas conſeruaſti, & res etiā commodatas conſeruare debuiſti. ff. commo. l. ſi ut certo. §. commodatū. in fi. tamen hoc ar. fallit, nam & licet aduerſarius meus, etiam qui uenire non poterat, uenit, non ideo ſequitur quod ego tenebar unire: ut ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. penultimo.

Dilīgēs in ſuis debet in alienis ſimiliter facere.

† Epiſt. 204. Donatiſtæ presbytero.

c Inuiti. qd ergo eſt, quod dicitur, qđ nemo cogitur creſcere inuitus: ut lxxiiij. diſtin. geſta. & capit. ubi. ſed ibi loquitur cum malo zelo quis cogitur. tamen hæc eſt ueritas, quod ſi aliqs ſemper eſſet nolēs, non deberet cogi. de hoc not. viij. q. j. in ſcripturis.

ADDITIO.

De hoc etiam not. xl. diſt. ante omnia. & lxj. diſt. Catinenſis. & melius. ij. q. vj. biduum. in princip. uerſi. appellatorc. ibi uideas. Arc.

d Sed etiam latera. ſ. xlv. diſt. §. Salomon.

e Negligentes. ut lxxxvj. diſtinct. ca. j. & ultimo.

Quo

Bona ſibi mortẽ inferẽtium, quã fiſco applicari debeant.

a Quo morereris. bona illorum, qui ſeipſos interimunt, fiſco applicantur ſi propter conſcientiam delicti hoc faciant: ſecus ſi propter impatientiam alicuius doloris: ut ff. de bo eorum. qui ante ſent. ſibi mor. conſc. l. penultima.

† ĩ. e. q. 5.

b Debuiſti. ĩ. eadem † ca. ſi non licet. & capi. non eſt noſtrum. & de conſec. diſt. ij. prima.

c In uias. id eſt, hæreſes & ſchiſmata.

Quãdo uult. d A Sara. id eſt, ab eccleſia.

e Agar. id eſt, conuenticula hæreticorum.

f Hæreditatem. ĩ. xxxij. quõ. iiij. recurrat. ſed ĩ. xxxij. q. iiij. dicat. contra. Sed hic de cæleſti: ibi de hæreditate terrena: ut j. q. iiij. c. Iudæi.

Principes eccleſias tueri debent.

g Pacatam, ad hoc enim cõſtituti ſunt principes, ut tueantur eccleſias, ut ĩ. ead. q. v. principes. & ſi noluerint tueri, poſſunt excõmunicari: ut ĩ. ea. q. v. adminiſtratores.

h Matrem. ĩ. xij. q. ij. qui abſtulerit. & xxxij. q. iiij. recurtat.

Tempo-

morereris a miſiſti, utique libera uoluntate feciſti: ſed quàm crudeles eſſent ſerui Dei, ſi huic malæ uoluntati tuæ te per mitterent, & nõ te de illa morte liberarent? quis eos non meritò culparet? quis impios non rectè iudicaret? & tamen tu te uolens in aquam miſiſti, ut morereris. Illi te nolentẽ leuauerũt de aqua, ne moreris. tu feciſti ſecũdùm uoluntatẽ tuã, ſed in perniciẽ tuã, & illi cõtra uoluntatem tuam, ſed cõtra mortẽ tuam. Si ergo ſalus illa corporalis ſic cuſtodienda eſt, ut etiã in nolẽtibus ab eis, qui eos diligunt, ſeruetur, quantò magis illa ſpiritualis, in cuius deſertione mors æterna metuitur? quanquã & in iſta morte, quã tibi tuipſe uoluiſti inferre, non ſolũ ad tẽpus, ſed etiam in æternum morereris: qa & ſi non ad ſalutẽ, nec eccleſiæ pacem, non ad Chriſti corporis unitatem, nõ ad ſanctam & indiuiduã charitatem, ſed ad mala aliqua cogereris, nec ſic tibi ipſe mortem inferre debuiſti. b Conſidera ſcripturas diuinas, & diſcute quantum potes, & uide utrũ hoc fecerit aliquis iuſtorũ aliquando atq; fidelium, cum ab eis tãta mala perpeſsi ſunt, qui eos ad interitũ nõ ad uitã (quò compelleris) adigebãt. & poſt pauca.

† alias, 72. Repetis (ſicut audio) quod in Euangelio ſcriptum eſt, receſsiſſe à dño lxx. † diſcipulos & arbitrio ſuæ malæ, atque impiæ diſceſ-

Ioan. 6. ſionis fuiſſe permiſſos: cæteriſq; xij. qui remanſerant fuiſſe rñſum: Nunquid & uos uultis abire? & non attendis, quia tunc primùm eccleſia in nouello germine pullulabat: nõ dum completa fuerat illa prophetia: Et ado

Pſal. 72. a rabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei. quod utique quantò magis impletur, tantò maiore utitur eccleſia poteſtate, ut non ſolùm inuitet, ſed etiam cogat ad bonum. Hoc dominus ſignificare uolebat, quod quamuis haberet magnam poteſtatem, prius tamen eligit commendare humilitatẽ. Hoc etiam in illa conuiuij ſimilitudine ſatis euidenter oſtenditur, ubi miſit ad inuitatos: & uenire noluerunt: & ait ſeruo, Exi cito in uias c plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cęcos & claudos introduc huc. Et ait dño ſeruus, Factum eſt Mat. 22. ut imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait dominus ſeruo: Exi in uias & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Vide nũc quemadmodum de illis, qui primò uenerant, dictum eſt, Introduc eos: nunc dictum eſt compelle, ita ſignificata ſunt eccleſiæ primordia adhuc creſcentis, ut eſſent per uires etiam compellendi.

Item ſuper Ioannem. †

Hæretici utiliter patiuntur, quæ catholici utiliter inferunt.

CAN. XXXIX. † Tract. 11. ad c. 3. Ioan.

Qvando uult Deus concitare poteſtatem aduerſus hæreticos, aduerſus ſchiſmaticos, aduerſus diſsipatores eccleſiæ, aduerſus exſufflatores & blaſphematores Chriſti, blaſphemi non mirentur: qa Deus concitat, ut à Sara d uerberetur Agar, e cognoſcat ſe Agar: ſupponat ceruicem, quę cũ humiliata diſcederet a domina ſua, occurrit ei Angelus, & dixit, quid tibi eſt Agar ancilla Saræ? Cùm conqueſta eſſet de domina, quid audiuit ab Angelo? reuertere ad dñam tuã. Ad hoc ergo affligit, Gen. 16. ut reuertatur, atq; utinam reuertatur: quia proles eius ſicut proles Iacob cum fratribus hæreditatem f tenebit. Mirantur autem, quia cõmouentur poteſtates Chriſtianæ, contra diſsipatores eccleſiæ deteſtandos. Sed ſi non cõmouerẽtur, quomodo redderent rõnem de Imperio ſuo Deo? Intendat charitas ueſtra quid dicã, quia hoc pertinet ad reges ſeculi, ſcilicet Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam g uelint matrem h ſuam eccleſiam habere unde ſpiritualiter nati ſunt. & paulò poſt. Nabuchodonoſor rex decreuit dicens: quicunque dixerint blaſphemiam in Deum Sidrac, Miſac & Abdenago, in interitu erunt, & domus eorum in diſperſione. Ecce Danie. 3. quomodo rex alienigena ſæuit, ne blaſphemetur Deus Iſrael, qui potuit tres pueros de camino ignis liberare. & tamen nolunt ut ſæuiant reges Chriſtiani: quia Chriſtus exſufflatur, à quo non tres pueri, ſed totus orbis terrarum cum ipſis regibus à gehennarum igne liberatur. & infrà.

Quomodo ergo iſti reges non moueantur, qui non tantũ tres pueros attendunt liberatos de flãma, ſed ſeipſos de flamma gehennæ, quando uident Chriſtum à quo liberati ſunt, ex ſufflari i Chriſtianis, quando audiunt dici Chriſtiano: dic te nõ eſſe Chriſtianum? Talia facere uolũt, ſed talia pati nolunt. Nam uidete qualia faciunt, & qualia patiuntur: occidunt animas, affliguntur in corpore. Sempiternas mortes faciunt, & tẽporales [a] ſe perpeti conqueruntur.

Itẽ cõtra Petilianũ. †

Eccleſia hæreticos ratione perſequitur.

CAN. XL.

Qvi peccat, non peccat legis [b] authoritate, ſed contra legis authoritatẽ. Qui uerò interrogas quæ ſit ratio perſequendi: uicisſim te interrogo, cuius ſit uox in pſal. dicentis, Detrahentem [c] ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar. Quære itaq; cauſam, & modum perſecutionis, & noli tanta imperitia malorũ generaliter perſecutiones reprehendere: non enim perſequimur uos, niſi quemadmodũ ueritas perſequitur falſitatẽ.

Item Petilianus dixit: Si [d] apoſtoli perſecuti ſunt aliquem, aut aliquẽ tradidit Chriſtus? Auguſtinus reſpondit, Posſem quidem dicere ipſum Satanam omnibus malis hominibus eſſe peiorem: cui tamẽ tradidit [e] Apoſtolus hominem in interitum carnis, ut ſpiritus ſit ſaluus in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Item alios de quibus dicit: quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare. Et dominus flagellatos expulit de templo improbos mercatores: ubi etiam connexũ eſt teſtimonium ſcripturæ dicentis: Zelus [f] domus tuæ comedit me. Ecce inuenimus Apoſtolum traditorẽ, [g] Chriſtum perſecutorem. Poſtremò quare per uiolentisſimas turbas etiam ultrò improbi eſtis eccleſijs catholicis, ubi potueritis aduertere quòd innumerabilibus exemplis, [h] res ipſa indicat? Sed dicitis uos loca ueſtra defendere, & reſiſtitis fuſtibus & cædibus quibuſcunque potueritis. quare non audiſtis ibi uocem domini dicentis: Ego autem [i] dico uobis, [k] nolite reſiſtere malo? [l] † Aut ſi fieri poteſt, ut aliquando rectè per uim corporalem reſiſtatur uiolentis, nec ideo præceptum uioletur, quod audiuimus [m] à domino: Ego autem dico uobis nolite † reſiſtere malo: cur nõ etiam hoc fieri poteſt ut per ordinatas & legitimas poteſtates [n] † de ſedibus, quæ illicitè uſurpantur, uel ad iniuriã Dei retinentur, pius expellat impium, & iuſtus iniuſtum? neque enim eo modo [o] perſecutionem paſsi ſunt pſeudo prophetæ ab Helia, † quomodo ipſe Helias à rege [p] nequisſimo, aut quia flagellatus eſt dominus à perſecutoribus, propterea pasſionibus eius comparandi ſunt, quos ipſe de templo flagellatos eiecit. Reſtat ergo ut nihil aliud requirendum eſſe fateamini, niſi utrùm iuſtè an impiè uos ſeparaueritis à communione orbis terrarum. Nam ſi hoc inuentum fuerit, quod impiè feceritis, non miremini ſi non deſunt miniſtri Dei, per quos flagellamini: quia perſecutionem patimini non à nobis, ſed (ſicut ſcriptum eſt [q]) ab ipſis factis ueſtris. & infrà. De perſecutione ueſtra querela ſedabitur, ſi cogitetis prius & intelligatis non omnem perſecutionem eſſe culpabilem. Alioqui uero non laudabiliter diceretur: Detrahentem ſe-

a Temporales. Vides ergo quòd hæretici ſunt occidendi primo tamẽ ſunt admonendi. ſ.c. nõ inuenitur. in fine. & ſ. quæſt. v. ſi audieris. Qualiter ſit cogendus, dixi xxiiij. quæſ. j. quæ domus. in fine.

b Qvi peccat. Legis. Simile xiiij. quæſt. v. dixit. argu. contra. xxxiij. q. v. noluit.

c Detrahentem. q. d. manifeſte uos poſſumus perſequi, non latenter.

d Si. Id eſt, an.

e Tradidit. Sicut nos tradimus hæreticos principibus.

f Zelus. Zelus hic põt poni in bona uel mala ſignificatione.

f Zelus. i. indignatio quam habui erga eos pro domo tua, & quia dehoneſtabãt templum tuum, j. q. iij. ſaluator. uer. penſandũ. Vel zelus .i. amor quẽ habui ad templum, comedit me. i. fuit mihi cauſa inuidiæ propter quã occiderunt me.

g Traditorẽ. i. tradentem. Ioan.

h Exemplis. Multa habes exempla, ubi Chriſtus fuit perſecutus aliquos, ut ſ ca. c. nimium. & diſplicet.

i Ego autem. Talis eſt ſenſus huius literæ: hæretici obijciebant Auguſtino, quod eccleſia eos perſequeretur contra præceptũ domini, qui dixit: Nolite reſiſtere malo: aut ſi fieri poteſt &c. eãdem authoritatẽ retorquet Auguſtinus in eos: quia ipſi contra hoc faciebant, cũ ipſi cædibus & fuſtibus reſiſtebãt. Sed ad hoc ipſi reſpõdebãt, quia hoc faciebãt ſine offenſione huius præcepti defendendo ſe & ſua. Dicit ergo Augu. quod multo magis per legitimas poteſtates posſumus eos repellere de ſuis ſedibus.

k Dico uobis. Id eſt, in uos idem retorqueo.

l Malo. Id eſt, per malum.

m Quod audiuimus, ut ipſi dicunt.

n Poteſtates. Vult ergo Auguſt. quod qui authoritate iudicis expellit aliquem à posſesſione ſua, quod iuſte posſideat. ſic ff. de acquirẽ. poſ. iuſte. ff. quod met. cã. l. iij.

o Eo modo. Quia Helias iniuſte, & illi iuſte. ĩ. ea. §. ſed obijcitur.

p A rege. Scilicet Achab.

q Sicut ſcriptum eſt. in libro ſapientiæ. c. iij. in fine.

Secreto.

† ca. 79. lib. 2. contra literas Petiliani.

Zelus domus tuæ comedit me, qualiter exponit.

Pſal. 100.

Hæreticis reſiſtendum eſt. Argu. quod perſeq. ſi debeãt cũ dixerit dominus, nolite reſiſtere malo.

1. Co. 5. b

Ioan. 2. c

Pſal. 68.

Mat. 5. f

† Sẽper ſpectandũ eſt quod & quatenus ſpectat ad gloriã dei ut dixi in trac. uſur. q. 2.

† al. non reſiſtere malo.

[redacted]

† Adde quod hæc propoſitio, ab, ponitur hic pro poſt. ſim. eſt gl. l. neminẽ. C. de dec. libr. x.

Ibidem.

creto[a] ꝓximo ſuo, hūc perſequebar. Nā & quotidie uidemus filium de patre tanquam de perſecutore ſuo conqueri,[b] & coniugem de marito, & ſeruum de domino, & colonum de poſſeſſore, & reum de iudice, & militem uel prouincialem de duce uel rege: cùm illi plerunque ordinatiſsima ꝑtāte homines ſibi ſubditos per terrores leuium pœnarū à grauiorib. malis prohibeant atque cōpeſcant: plerunque autē à bona uita & bonis factis minando & ſæuiēdo deterreant. Sed cùm à malo & illicito prohibeant, correctores & conſultores ſunt. Cùm autem à bono & licito, perſecutores & oppreſſores ſūt: ſed culpantur etiam, qui prohibent à malo, ſi modum peccati modus[c] correctionis excedat.

Idē in epiſtola ad Vincentium.[†]

A regibus terræ contra inimicos ſuos auxilium petat eccleſia.

CAN. XLI.

NOn inuenitur[d]. exemplū in euāgelicis & apoſtolicis literis, aliquid petitum a regibus terræ pro eccleſia[e] cōtra inimicos eccleſiæ. Quis negat non inueniri? ſed nondum implebatur illa prophetia: Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram. Adhuc enim implebatur illud, quod in eodē pſalmo paulò ſuperius legitur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unū, &c. Veruntamē ſi facta prætea rita in propheticis libris figuræ fuerunt futurorū: in rege illo qui appellabatur Nabuchodonoſor,[f] utrunq; tempus præfiguratū eſt: & quod ſub apoſtolis habuit, & quod nūc habet eccleſia. Temporibus itaque apoſtolorum & martyrum, illud implebatur quod figuratum eſt, quando rex memoratos pios & iuſtos cogebat adorare ſimulacrum, & recuſantes mittebat in ignem. Nunc illud impletur, quod paulò pòſt in eodē rege figuratum eſt cum conuerſus ad adorandum Deū uerum, decreuit in regno ſuo, ut quicunque blaſphemaret Deum Sydrac, Miſac, & Abdenago, pœnis debitis ſubiaceret. Dani. 3. Prius ergo tempus illius regis ſignificabat priora tempora regum infidelium, quos patiebātur[g] Chriſtiani pro impijs. Poſterius uerò tēpus eiuſdem regis ſignificabat tempora regum fidelium quos patiuntur impij ꝓ Chriſtianis. Sed planè in eis qui ſub nomine Chriſti erant ſeducti à peruerſis, ne fortè oues Chriſti ſint errantes, ideo ad gregē aliarum reuocandæ ſunt, & tēperata ſeueritas & magis manſuetudo ſeruatur, ut coerctione exiliorum atq; damnorū admoneantur conſiderare, quid & quare patiantur, & diſcant præponere rumoribus[h] & calumnijs hominum ſcripturas quas legunt. Quis enim noſtrum uel quis ueſtrum, non laudat leges ab Imperatoribus datas, aduerſus ſacrificia[i] paganorum? et certè lōgè ibi pœna ſeuerior conſtituta eſt. Illius quippe impietatis capitale ſupplicium conſtitutū eſt. De uobis autem corripiendis atque coercendis, habita ratio eſt, qua potius[k] admoneremini ab errore diſcedere, quàm pro ſcelere puniremini.

Item eiuſdem ad Bonifa. comitem.[†] [†] epi.

Malos eccleſia iuſtè perſequitur.

CAN. XLII.

SI eccleſia[l] uera eſt, ipſa eſt quæ perſecutionē patitur, & nō quæ facit. Quæratur ab Apoſtolo quā eccleſiam ſignificabat Sara qn̄ perſecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrē ueram cæleſtem Hieruſalem, id eſt, uerā Dei eccleſiā in illa muliere dicit eſſe figuratam quæ affligebat ancillā. Gal. 4. Si aūt melius[m] diſcutiamus, magis illa perſequebatur Saram ſuperbiendo,

---

Marginal notes:

[†] Re no. 3. ea. ſi eccleſia. ibi uideas.

Prælatus modū corrigēdi excedens deponi pôt.

[a] alias, perſecutiōe.

[†] epl. 48.

Potius quē que prius ſignificat.

Pſal. 2

Sara pſequebatur ancillam. Ibidem

[a] Secreto. Id eſt, in abſentia.

[b] Conqueri. Secundū canones ergo filius poteſt conqueri de patre, ut no. ij. qō. vij. quæritur.[†]

[c] Modus ſi enim ꝑlatus excedit modū in corrigendo deponi poteſt: ut xlv. diſtin. cum beatus. non tamen propter hoc debet petere ueniam à ſubditis, quos correxit: ut lxxxvj. diſt. qn̄ Io.

[d] NOn inuenitur. hæc ſūt uerba hæreticorū.

[e] Pro eccleſia. Paulus tamē in ſua perſona[a] petijt, ut ī. q. iij. Maximianus.

[f] Nabuchodonoſor. ī. diſtinct. ix. capitulo j.

[g] Patiebātur. Tūc temporis perſequebantur impij chriſtianos: modo econuerſo fit.

[h] Rumoribus. Argum. quod propter rumores non ſit aliquis cogendus ad expurgationem, ut xj. q. iij. in cunctis. extra de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ ſuper eo.

[i] Sacrificia. C. de ſacrifi. paga. l. j.

[k] Potius. i. prius. & ſic ponitur hæc dictio potius, extra de ſpon. requiſiuit. bene enim puniuntur hæretici ſi non reſipiſcant, ut ī. eadē. quando uult. in fi.

[l] SI eccleſia. Dicebant hæretici quod eccleſia potius deberet pati ꝑſecutionē quā facere. quod improbat Augu. exemplo Saræ, quæ ſignificat eccleſiā quæ perſequebatur ancillam. Item probat authoritate illa, Perſequar inimicos, & comprehendam illos, &c. ſecundo dicit, quandam perſecutionem iuſtam quandam iniuſtam.

[m] Melius. Propriè dicitur, perſequi quis ad malum perſequi...

...tur, ut ī. eadē q. v. non uos. & ideo dicit, melius, id eſt, ſubtili⁹. uidetur tamen ex loco iſto, quod dominus

quàm Sara illam coercendo. Illa enim dominæ faciebat iniuriam, iſta imponebat ſuperbæ diſciplinam. Deinde quæro ſi boni & ſancti uiri nemini faciũt perſecutionem; ſed tantummodo patiuntur, cuius putant in Pſal. uocem eſſe, ubi legitur: Perſequar inimicos meos & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant. Ergo ſi uerum dicere uel agnoſcere uolumus, eſt perſecutio iniuſta, quam faciunt [a] eccleſiæ Chriſti impij. Iſta nanque beata eſt, quæ perſecutionem patitur propter iuſtitiam, illi uerò miſeri, qui perſecutionẽ patiunẽ pp iniuſtitiã. Proinde iſta perſequitur diligendo illa ſæuiendo. Iſta ut corrigat, illa ut euertat. Iſta ut reuocet ab errore, illa ut præcipitet in errorem. Quod autem dicunt, qui contra ſuas impietates leges iuſtas inſtitui nolunt, non petiſſe à regibus terræ Apoſtolos talia, non conſiderant aliud fuiſſe tunc temporis, & omnia ſuis conuenire temporibus. [b] Quis .n. tunc in Chriſtum crediderat Imperator? Quis enim pro pietate contra impietatem leges ferendo ſæuiret? tũc enim adhuc illud propheticum implebatur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum aduerſus dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Nondũ enim agebatur, quod paulò pòſt in eodẽ Pſal. dicitur: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. Quomodo ergo reges domino ſeruiunt in timore, niſi ea, quæ contra domini iuſſa fuerint, religioſa ſeueritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim ſeruit, quia homo [c] eſt, aliter quia rex eſt. Quia homo eſt, ſeruit uiuendo fideliter. Quia rex eſt, ſeruit leges iuſta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti uigore ſanciendo.

Pſal. 17. — Pſal. 2. — Ibidem.

Idem. †

Exemplo Chriſti mali cogendi ſunt ad bonum.

† In ead. epiſto.

CAN XLIII

QVis nos poteſt [d] amplius amare, quã Chriſtus qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis? Et cũm Petrum & alios Apoſtolos uerbo ſolo euocaſſet, Paulum eccleſiæ ſuæ poſtea magnum ædificatorem, ſed horrendum antè uaſtatorem, non ſolum uoce compeſcuit, uerum etiam poteſtate proſtrauit, atque in infidelitatis tenebris ſæuientem ad deſiderandum lumen cordis, ut ſurgeret, prius cæcitate corporis percuſsit. Si pœna illa non eſſet, non ab ea poſtmodum ſanaretur, & quando apertis oculis nihil uidebat, ſi eos ſaluos haberet, non ad impoſitionem manus Ananiæ, ut eorum aperiretur intuitus tanquam ſquamas, quibus clauſus fuerat, inde cecidiſſe ſcriptura narraret. Vbi eſt, quod iſti clamare conſueuerunt, liberum eſt credere, uel non credere, cui uim Chriſtus intulit, quem coegit? Ecce habent Paulum Apoſtolum, agnoſcãt prius in eo cogentem [e] Chriſtum, & poſtea docentem: prius ferientem, & poſtea conſolantem. Mirum eſt autem, quomodo ille, qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis omnibus, qui ſolo uerbo uocati ſunt; in Euangelio laborauit: & quem maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas foras mittit timorem. Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios, ut redirent?

Ioã. 10. b — Actu. 9. a

Idem contra Fauſtum. †

Non credulitate, ſed dilectione Moyſes populum flagellauit.

† ca. 79. lib. 22.

CAN. XLIIII.

QVid crudele [f] Moyſes mandauit. aut fecit cum commiſſum ſibi populum ſanctè zelans, uiuo & unico uero Deo ſubditum cupiens, poſtea quàm co-

Exo. 32. g

Dominus quod iniuriã ſeruo ſuo facere nõ poſsit.

minus non poſsit facere iniuriã ſeruo ſuo. ar. ĩ. ea. c. q peccat. in fi. æque. n. punit dñs interficiendo ſeruũ ſuũ ſicut liberũ hominẽ: ut 50. diſt. c. ſi qua fœmina. Et ſic dico ſecũdum canones, qđ filius põt agere cõtra patrẽ. & ecõuerſo: ut ij. q. vij. quærit. ſic põt dici, quod ſeruus põt agere contra dñum de iniuria ſibi facta, ſi ſine cauſa ſæuiat in ipſum dñs, uel ſi immoderate ſæuiat, licet aliud ſit ſecundũ leges. C. de emend. ſeruo. l. unica. Nã & pater agit contra filiũ contumacem: ut C. de pa. pote. l. iij.

Filius contra patrẽ, & ecõuerſo, agere poteſt.

[a] Faciunt. Id eſt, facere debent.

[b] Tẽporibus. Concorda tempora, & cõcordabis ſcripturas: ut ij. q. j. ſi peccauerit. & ex tempore, loco, & perſona debemus cõcordare canones: ut xxix. diſtin. c. j. ij. & iij. ſic. xxxv. q. iij. quod ſcripſi.

Scripturas cõcordabis, ſi tẽpora concordes.

[c] Quia homo. & not. quod aliud facit, quis in eo, quod rex, & aliud facit in eo quod homo. ſic. ĩ. ea. c. duo iſta. ſic extra de elect. quod ſicut. in fin. [t] ff. quod cuiuſ. uni. l. item. ff. quãdo appel. ſit l. j. Ioan.

[t] §. prǽter ea. & c. cũ inter uniuerſas in ſiu. ubi de hoc. & eſt ſi. 16 q. 1. §. ſuperior. iuxta ſinem.

[d] QVis nos poteſt. Si pœna. quaſi dicat, ſi non præceſsiſſet pœna, non eſſet opus liberatione.

[e] Cogẽtem. iſtud quod de Paulo dicitur, ſola diuina uolũtate factum fuit, nam nullus cogitur recipere fidẽ, ſed receptã cogiẽ retinere: ut xlv. diſt. ca. de Iudæis. xxxij. q. j. integritas. H.

[f] QVid crudele. probatur exemplo Moyſi eccleſiam non eſſe crudelem, ſi hæreticos ad ſe uenire compellat.

in uer-

gnouit ad fabricandum & colendum idolum defluxiſſe, mentemque impudicam proſtituiſſe dæmonibus: in paucos eorū uindicans gladio, quos Deus ipſe, quem offenderant alto & ſecreto iudicio feriendos uoluiſſet, mox feriri, & in præſenti ſalubriter terruit, & diſciplinam in poſterū ſanxit? Nam cū nulla crudelitate, ſed magna dilectione feciſſe quod fecit, quis nō in uerbis [a] eius agnoſcat orantis pro peccatis eorum, & dicentis: Si dimittis illis peccatum, dimitte: ſinautem, dele me de libro uitæ? Sic planè & Apoſtolus nō crudeliter, ſed amicabiliter tradidit hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus eius ſaluus ſit in die domini noſtri Ieſu Chriſti: tradidit & alios, ut diſcerent nō blaſphemare.

Item. Innocen. papa. †

Non imputatur fidelibus, qui ex officio aut tormēta exercēt, aut capitalē ſententiā ferunt.

CAN. XLV.

Q Væſitū eſt [b] etiā ſuper ijs, qui poſt baptiſmum adminiſtrauerūt, aut tormenta [c] ſæua exercuerunt, [d] aut etiā capitalem protulerunt [e] ſententiā. Nihil [f] de his legimus à maioribus diffinitum. meminerāt enim à Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter uindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei miniſterio eſſe datū in huiuſmodi uindices: [g] quo modo igitur reprehenderent factum, quod authore [h] Domino uidetur eſſe conceſſum? De his ergo ut hactenꝰ ſeruatum eſt, ſic habeamus: ne aut diſciplinā [i] euertere, aut contra authoritatem domini uenire uideamur. † Ipſis autem in reddenda ratione, geſta ſua omnia ſeruabunt.

Idem ad Toletanum epiſcopum. †

Immunis eſt dictator à culpa, cum legum authoritas in improbos exercetur.

CAN. XLVI.

I Llud etiam ſciſcitari uoluiſti, an preces dictantibus [k] liberū concedatur utique poſt baptiſmi regenerationem a principibus poſcere [l] mortem alicuius, uel ſanguinem de reatu, quam rem principes nunquam ſine cognitione concedunt, ſed ad iudices [m] commiſſa ipſa uel crimina ſemper remittunt: ut cauſa ipſa cognita, uindicent: qui cùm quæſituri fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur. Et dum legum authoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

Item Gregorius Brunichildæ † reginæ Francorum.

In correctione malorū Deus omnipotēs placatur.

CAN. XLVII.

S I quos igitur uiolentos, ſi quos adulteros, ſi quos fures, uel alijs prauis actibus ſtudere cognoſcitis, Deum Deorum correctione placare feſtinate: ut per uos flagellum [n] perfidarum gentium, quod (quātum uidemus) ad multarum nationum uindictam excitatum eſt, non inducat: ne ſi (quod non credimus) diuinæ ultionis iracundia ſceleratorū fuerit actione commota, belli peſtis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis uiā Dei præcepta non reuocāt.

Item Gennadio patricio & Hexarcho aphricæ. †

Eccleſiaſticæ religionis inimici etiam bellis ſunt coercendi.

CAN. XLVIII.

S Icut excellentiam ueſtram hoſtilibus bellis in hac uita dominus uictoriarum fecit luce fulgere, ita oportet etiam inimicis eccleſiæ eius omni uiuacitate mentis & corporis obuiare, quatenus eius ex utroq; triumpho magis ac magis eniteſcat opinio: cum & forenſibus bellis aduerſarijs catholicæ eccleſiæ pro Chriſtiano populo uehementer obſiſtitis, & eccleſiaſtica

a In uerbis. argu. ex antecedentibus probari ſequentia. ſic. ſ. xviij. diſtinct. peruenit. xxxiiij. q. j. cum per bellicam xliij. diſt. ſit rector. ff. delega. j. ſi ſeruus plurimum. in fine.

b Q Væſitum eſt utrum peccent, &c.

c Aut tormenta. de talibus autē an poſſunt promoueri, habes lj. diſtinctio. in ſumma.

d Exercuerunt. Executores.

e Protulerunt. Vt iudices.

f Nihil. i. non hoc quod peccent, quia re uera non peccant ſi amore iuſtitiæ faciunt: ut ī. ead. q. v. ſi homicidium.

g Vindices. Id eſt, iudices.

h Authore. ſic uigeſimaſexta diſt. ca. deinde. ſimi. xiiij. q. v. dixit.

i Aut diſciplinam. quod faceremus ſi diceremus eos peccare.

I Llud etiam.

k Dictantibus. extra ne cleri. uel mo. ſententiam.

k Dictātibus. i. aſſeſſoribus, quorum officium cōſiſtit in libellis dictandis: ut ff. de offic. aſſeſ. l. j. de hoc enim dubitabatur an aſſeſſor eſſet reus. qui daret conſilia de morte alicuius. uel loquitur de executoribus, uel de notarijs.

l Poſcere. id eſt, de morte poſtulata conſilium dare.

m Sed ad iudices. Hic habes, quōd gladij poteſtas delegatur, quod eſt cōtra id. ff. de offi. procō. ſolent. ſecūdum leges non poteſt iudex delegare cauſam criminalem, ſi non poſſit adeſſe: ut ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſdi. l. j. ſecundum canones ſecus: ut hic, & ij. q. vij. ſicut. ij. & extra. de offi. dele. uenerabili. præcepit tamen paſſim poteſt delegare cauſam criminalem: ut ff. de teſtib. l. iij. §. idem diuus.

n S I quos. Flagellum. Argu. quod propter negligentiā paſtoris, uel etiam propter peccata aliquorū, mittit Deus flagella: ut vij. quæſt. j. capi. ſciſcitaris.

S Icut excellentiam.

Non

Exo. 32. g

1. Cor. 5. e

1. Tim. 1. d

† Primꝰ, epiſt. 3. ad Exuperiū epm Tholoſanū. ca. 3. in tomo 1. concil. Aſſeſſoris officium.

Vel dic poſcere. i. a principibus poſtulatam infligere. ſic intelligas hoc ca. de iudicibus, ſecundum Laurē. uel dic poſcere. i. deferre, uel denunciare aliquē reū criminis capitalis: quia eis licitum eſt. C. de aſſeſſori. l. quidam. Sed hic nō quęritur an illicitū, ſed an irregularis, & dicit, quod non: ut in præceden. ca.

† Et ſic adhuc poſt annū ſtili 420. ubi non erant nec cenſebantur irregulares, ut etiā patuit i Ambr. non eſt hic erat quæſtio de peccato, ſed de incapacitate ad eccleſiaſtica miniſteria.

† In ead. epiſt. c. 5.

† Quam quia epīs ſuis fauebat excellentiſſimā filiam uocat Greg. epiſ. 5. lib. 7. ibi ad eius petitionē pallium mittit Siagrio epō, & in h. dictæ epiſt. habet hoc cap.

† Quos de cōcilio cōtrahęre ticos cōtra authoritate celebrādo hortatur epiſt. 72. lib. 5.

prælia ſicut bellatores domini fortiter dimicatis. Notum eſt enim hæreticæ religionis uiros, ſi eis (quod abſit) ſuppetit nocendi licentia, contra catholicam fidẽ uehemẽter inſurgere, quatenus hæreſeos ſuæ uenena ad tabefaciẽda (ſi ualuerit) Chriſtiani corporis membra transfundant. cognouimus enim eos contra catholicam eccleſiam domino eis aduerſante, colla ſubigere, & fidem uelle Chriſtiani nominis inclinare: ſed eminẽtia ueſtra conatus eorum comprimat, & ſuperbas eorum ceruices iugo rectitudinis premat. Conciliũ uerò catholicorum epiſcoporum admoneri præcipite ut primatem non ex ordine [a] loci poſtpoſitis uitæ meritis faciat, quoniam apud Deũ non gradus elegantior, ſed uitæ melioris actio comprobatur. Ipſe uerò Primas nõ paſsim (ſicut moris eſt) per uillas, ſed in una (iuxta eorũ electionẽ) ciuitate reſideat: quatenus adeptæ dignitatis melioris ingenio, reſiſtendi Donatiſtis poſsibilitas diſponatur. Ex concilio uerò Numidiæ ſi qui deſiderãt ad apoſtolicam ſedem uenire, permittite, & ſi quilibet eorum uiæ contradicere uoluerit uel putauerit, obuiate. Magis igitur profectò excellentiæ ueſtræ apud creatorem gloria proficit, ſi per eam diſperſarum eccleſiarũ potuerit ſocietas reſtaurari. Cùm enim largita munera ad nominis ſui gloriam cõſpicit reuocari, tantò largiora [b] tribuit, quantò per ea religionis ſuæ dignitatem uiderit ampliari. perſoluentes præterea paternæ charitatis affectum, dominũ petimus quòd brachium ueſtrum ad comprimẽdos hoſtes forte efficiat: & mentem eius fidei zelo uelut mucrone gladij uibrantis exacuat.

Idem ad eundem. † epi. 72. lib. 1.

Merito fidei bellorum paratur uictoria.

CAN. XLIX.

SI non ex fidei merito, & Chriſtianæ religionis gratia tanta excellẽtiæ ueſtræ bellicorũ actuum proſperitas eueniret, non miranda [c] fuerat: cùm ſciamus hæc et antiquis bellorũ ducibus fuiſſe cõceſſa: ſed cùm futuras (Deo largiente) uictorias non carnali prouidentia, ſed magis orationib. præuenitis, ſit ut hoc in ſtuporem ueniat, quod gloria ueſtra non terreno conſilio, ſed Deo deſuper largiente deſcendat. Vbi enim meritorũ ueſtrorum loquax non diſcurrit opinio, quæ bella uos frequenter appetere nõ deſiderio fundendi ſanguinis, ſed tantùm dilatandæ cauſa reipublicæ, in qua Deum coli conſpicimus, loquitur, quatenus Chriſti nomen per ſubditas gentes fidei prędicatione circũquaque diſcurreret. Sicut enim exteriora uos uirtutum opera eminentes in hac uita conſtituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia, in futuram uitam cæleſtium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro paſcendis ouibus beati petri Apoſtolorum principis utilitatibus excellentiam ueſtrã præſtitiſſe didicimus, ita ut non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, largitis [d] Dacorum habitatoribus reſtauraſſet. Quæcunque igitur illic Chriſtianiſsima mente confertis, horum retributionem per ſpem in futuro iudicio ſuſtinetis. [e]

8 *Breuiter monſtratum eſt, quòd boni laudabiliter perſequuntur malos, & damnabiliter mali perſequuntur bonos. Illud autẽ Apoſtoli, Tu autem quis es qui iudicas alienum ſeruum? de alieni cordis occultis intelligendum eſt.* Ro. 14. a. *Quòd uindicta inferri poſſit, monſtratum eſt. Nunc reſtat oſtendere à quo uel quod debet inferri, & quòd magis diliguntur illi qui puniuntur, quam qui impuniti relinquuntur, quod utrunq; multorum authoritate probatur.*

Ait enim Auguſtinus. † Imo ſtylus eſt Greg. magni.

Ad iram Deus prouocatur, cùm mala puniri differuntur.

CAN. L.

SI ea, de quibus uehementer deus offenditur, inſequi uel ulciſci differimus [f] ad iraſcendum utique diuinitatis patien-

a Non ex ordine. Nec eſt conſiderandum quis maior ſit in loco uel ordine, ſed quis ſit iuſtior, ut xlv. diſt. non loca. & ca. multi. in fine argum. contra xl. diſtin. cap. ult. & penult. Ioan.

b Largiora. S. xvj. qõ. j. reuertimini. Ioannes.

c SI non ex. Non miranda. Quaſi dicat, hoc eſt mirãdum, quod uictoriam ſolis orationibus obtineatis.

ADDITIO.

Ad idem. lxj. diſtin. miramur. ſed quod hic dicit, poſtpoſitis meritis. ſoluit contrarium: nec enim ad fidẽ, &c. ff. de tuto. & cur. da. ab his. l. ſcire. § ultimo. Vel ibi o. cit de dignitate ordinum: hic de celſitudine ſediũ ſeu locorum, ſecundum Io.

d Largitas. i. ibi poſitis.

e Suſtinetis. i. expectatis. Ioan.

Breuiter. Hæc eſt viij. pars qõ. in qua probatur per quatuor authoritates, ꝙ uindicta debet fieri, quia magis diligitur qui punitur, quã qui peccat & nõ punitur. & eſt hic incidens quæſtio. Ioan. de Fantu.

f SI ea de quib. Differimus. ſ. ea. c. ſi is qui. ſ. xxviij. diſt. quia ſunt culpæ.

a Et ſ. 1. q. 7. iudices. & 56. diſ. ſi gẽs. Archid.

Nonne

tiam prouocamus. Nonne Achor [a] filius [b] Zaræ præterijt mãdatum domini, & ſuper omnem populum Iſrael ira eius incubuit? & ille erat unus homo: atq; utinã ſolus [c] perijſſet in ſcelere ſuo.

Idem Aug. de ſermone domini in monte lib. j. ‡

Vindicta quæ ad correctionẽ ualet, non eſt prohibenda.

CAN. LI.

EA uindicta quæ ualet ad correctionẽ, non prohibetur, quæ etiã ad miſericordiam pertinet: nec impedit illud propoſitum quo quiſque paratus eſt ab eo, quẽ correctũ eſſe uult plura perferre. ſed huic uindictæ inferẽdæ nõ eſt idoneus, [d] niſi qui odiũ quo flagrare homines ſolent, qui ſe uindicare deſiderant, dilectionis manſuetudine ſuperauerit. Nõ enim metuendum eſt, ne odiſſe paruulum filium parentes uideantur cũ ab eis uapulat [e] peccans, ne peccet ulterius, & certè perfectio dilectionis ipſius Dei patris imitanda nobis proponitur, cum in ſequentibus dicit: Diligite inimicos ueſtros: benefacite ijs, qui oderunt uos, & orate pro ijs, qui uos perſequuntur. Et tamen de ipſo dicitur per prophetã: Quem enim diligit dominus, corripit. Flagellat autem omnem filium quẽ recipit. Dicit & Dominus: Seruus qui neſcit uoluntatem domini ſui, & facit non digna, plagis uapulabit paucis. [f] Seruus aũt qui ſcit uoluntatem domini ſui, & facit non digna, uapulabit plagis multis. Non ergo niſi ipſe uindicet, cui rerum ordine poteſtas eſt data, & ea uoluntate uindicet, qua pater paruulum filium flagellat: quem tamen per ætatem non poteſt odiſſe. [g] Hic autẽ apertiſsimũ exemplum datur, quo ſatis apparet poſſe peccatum amore potius uindicari, quàm impunitum relinqui, ut illum quem uindicat, non pœna miſerũ, ſed correctione beatum eſſe uelit: paratus [h] tamen ſit (ſi opus eſt) æquo animo plura tolerare ab eo illicita quem uult eſſe correctum, ſiue in eum habeat poteſtatem coercendi, ſiue non habeat. Magni autem & ſancti uiri, quanquam optimè ſcirent mortem iſtam quæ animam diſſoluit à corpore, formidandam non eſſe, ſecũdum tamen eorum animum, qui illam timerent, [i] nonnulla peccata morte punierunt, quo & uiuentibus utilis metus incuteretur: & illis qui morte puniebantur, non ipſa mors noceret, ſed peccatum, quod augeri poſſet ſi uiuerent, diminueretur, [k] non temerè illi uindicabant, quibus tale iudicium Deus donauerat. 3. Re. 18 Inde eſt, quòd Helias morte multos affecit propria manu & igne diuinitus impetrato: quod & alij multi & magni uiri eodem ſpiritu conſulẽdo rebus humanis non temerè fecerunt. 4. Re. 1. d De quo Helia cùm exemplum dediſſent diſcipuli commemorantes quid ab eo factum ſit, ut etiam ipſis daret poteſtatem petendi de cælo ignem ad conſumendum eos qui ſibi hoſpitium non præbuerant: reprehendit dominus in eis nõ exemplum prophetæ ſancti, ſed ignorantiã uindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animaduertens eos non amare correctionem, ſed odio [l] deſiderare uindictam. Itaq; poſtea, quam docuit eos, quid eſſet diligere proximum tanquam ſeipſum, infuſo etiam ſpiritu ſancto, quẽ decem diebus cõpletis poſt aſcenſionẽ [m] ſuam deſuper (ut promiſerat) miſit: non defuerunt tales uindictæ, quamuis multò rarius quàm in ueteri teſtamento. Ibi ex maiori parte ſeruiẽtes timore premebantur: hic autem maximè dilectione liberi nutriebantur. Nam & uerbis Apoſtoli Petri Ananias & uxor eius (ſicut in actib. Apoſtolorũ legimus) exanimes ceciderunt: nec reſuſcitati ſunt, ſed ſepulti. Actu. 5. a

Item Auguſtinus contra Creſconium Grammaticum lib. vj. † † 3. to. li. 3. c. 50.

Quæ ueritati contraria ſunt, Chriſtiani perſequi debent.

Ioſue. 7. d — a Nonne Achor. ſ. j. q. iiij. §. itẽ peccato Achor.

b Filius. i. nepos.

c Solus. Negatiue exponitur. i. utinam non perijſſent plures. ſi. j. q. j. iudices. [1] Arg. tñ contra: quia uidetur quod potius debuit parcere nocẽti, quã punire innocẽtem, propter nocentem, ut xiiij. q. v. denique. ff. de pœnis. l. abſentem.

1 et 26. q. 5. epiſcopi.

‡ tomo j.

E A uindicta.

d Idoneus. Argu. quod nullus poteſt eſſe iudex, niſi habeat charitatẽ & manſuetudinẽ. xlv. diſt. diſciplina

e Vapulat. ſ. qõ. v. non omnis.

f Paucis. Quædam enim ignorãtia pro parte excuſat, pro parte non, ut xxx. q. j. de his. ſ. diſtin. viij. conſuetudo.

g Odiſſe. Cũ puer nõ poteſt odio haberi, non poteſt ut ingratus exhæredari, ut C. de inoffi. teſta. ſi quis in ſuo.

h Paratus. ſ. e. qõ. j. paratus.

i Timerent. ergo quæ pœna magis timetur, illa eſt magis infligenda, ſiue ſit pecuniaria, ſiue corporalis: ut xvj. q. vj. cognouimus. & cap. de lapſis. & j. ea. q. v. prodeſt. & expreſſè dicitur extra ut lit. non cõteſta. quoniam frequenter. in fine.

Mat. 5. g

k Diminueretur. quoſdã enim Deus rapit de medio, ne malitia mutet intellectum eorum, ut j. de pœn. diſt. iiij. §. uerum hoc.

Prou. 3. b

l Sed odio. ſ. e. q. c. quod Chriſtus. Contra.

m Poſt aſcenſionem. illud poſt, potius includit diem aſcenſionis, quàm excludit. nam alias non eſſent decem dies, niſi dies aſcenſionis cõputaretur. lxxvj. diſtinc. cap. ſicut.

Luc. 22. f

Quiſquis.

a Quiſquis. Verba Creſconij.
b Inimicus. Supra lxxxvj. diſtinctio. odio. ſ. ea. quæſt. duo iſta.
c Debet. Hominem. Argu. quod cum pecunia poſſum⁹ aliquos allicere ad fidem: ut ĩ.ead. quæſtio. vij. quod autem. & ſ. xlv. diſtin. qui ſyncera. ſub tali enim conditione poſſumus aliquam ducere in uxorem, ut fiat Chriſtiana. xxviij. quæſ. j. caue. & nõ oportet. & poſſumus eos grauioribus penſionibus onerare, ut conuertãtur. ĩ. ea. quæſ. vj. iam uero. quod ſatis admitti poteſt. & ſic in talibus ſpiritualibus licite ſit pactio, ubi agit̃ de cõuerſione alicui⁹ ad fidem. & ſic non obſtat. j. q. ij. quam pio. Ioannes.

† epi. 52.

Pactio qñque licite ſit i ſpiritualibus.

Quod autẽ. Hęc quõ diuiditur in ſeptem partes in prima intendit probare per vj. authoritã. quod eccleſia pro eis debet intercedere. Secunda ibi, Hinc apparet. Tertia ibi, Scipio. Quarta ibi, Miles. Quinta ibi, ipſis autem. Sexta ibi, Præterea. Septima ibi, Nõ ſolum. Ioã. de Fant.

d Quod autem. Nulli, licet occidere, niſi habeat poteſtatẽ gladij: nec tũc licet niſi cũ hoc facit amore iuſtitiæ: ut ſ. q. prox. c. uindicta et j. e. ca. miles. Item ſi ſpes eſt correctionis, nõ debet occidere: ſed ſi non eſt ſpes correctionis, poteſt occidere, uel reddere eum inutilem ad malefaciendum, ut ſuprà. qõ. proxi. eſt iniuſta. infra ea. c. rex debet. ſi autẽ paratus ſit corrigi

Occidere an alicui ſit permiſſum.

CAN. LII.

Quiſquis a Chriſtianus iniquũ non perſequitur, Chriſti eſt inimicus. b Verũ dicis, ſi non hoc in illo perſequitur, quod Chriſto eſt inimicum. Neq; enim dominus in ſeruo, pater i filio, maritus in coniuge (cùm ſint utriq; Chriſtiani) nõ debent perſequi niſi uitia Chriſtianæ contraria ueritati. An uero ſi nõ perſequantur, non rei negligentiæ meritò tenebuntur?

Item Auguſtinus ad Macedonium. †

Quemadmodum homo debet diligere proximũ, ſicut ſeipſũ.

CAN. LIII.

Debet homo diligere proximum ſuum ſicut ſeipſum, ut quẽ poterit hominẽ c beneficentia, cõſultatione, uel informatione doctrinæ uel diſciplinæ coerctione adducat ad colendũ Deũ.

Item Auguſtinus ad Donatum presbyterum.

De eodem.

CAN. LIIII.

Mali ſunt prohibendi à malo, & cogendi ad bonum.

Ex his omnib. colligit̃, quod uindicta eſt inferenda nõ amore ipſius uindictę, ſed zelo iuſtitiæ, non ut odium exerceatur, ſed ut prauitas corrigatur. Sed cùm uindicta aliquando inferat̃ damnis rerũ, aliquãdo flagellis, aliquãdo etiam morte, quæritur an ſit peccatum iudici uel miniſtro reos morti tradere?

QUAESTIO V.

Quòd autẽ d nulli liceat aliquẽ occidere, illo præcepto probatur, quo Dominus in lege homicidium prohibuit dicens, Non occides. Itẽ in euangelio, Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit.

Itẽ Aug. ad Marc. comitẽ, de Donatiſtis captis. †

Mali nõ ſũt iterficiẽdi, ſed flagellis emẽdandi. CAN. I.

Circũcelliones illos & clericos partis Donati, quos de Hyponẽ ſi ciuitate ad iudiciũ pro factis eorũ publicæ diſciplinæ cã deduxerat, à tua nobilitate cõperi auditos, & plurimos eorũ de homicidio qđ in reſtitutum e presbyterum catholicũ cõmiſerũt, & de cæde Innocentij alterius catholici presbyteri, atque de oculo eius effoſſo, & de digito pciſo fuiſſe cõfeſſos, f unde mihi ſolicitudo g maxima incuſſa eſt, ne forte ſublimitas tua cenſeat eos tãta legũ ſeueritate cẽ plectẽdos ut qualia fecerunt, talia patiant̃. Ideoq; his literis obteſtor fidẽ tuã, quã habes i Chriſto, per ipſius domini noſtri miſericordiã, ut hoc non facias, h nec oino fieri permittas. quamuis enim ab illorũ interitu i diſsimulare poſſemus, q̃a nõ accuſantib. noſtris, ſed illorum k notarijs, l ad quos tuendæ publicæ pacis uigilãtia ptinebat præſentati uideãtur examini, nolumus tamẽ paſsiones ſeruorũ m Dei, quaſi in

nec occidi debet, nec debilitari i mẽbris: ut hic, & ĩ. e. c. j. ij. & iij. & hæc uera ſunt quod iudex ſolus põt occidere, niſi ſint aliqui nocturni depopulatores agrorũ, uel ſint latrones in publicis ſtratis, quos quilibet poteſt occidere, ut C. quãdo licet unicuique ſine iudi. ſe ſpĩn uind. l. j. & ſ. q. iij. fortitudo. uel niſi defendendo ſe, occidat aliquẽ: extra de homic. c. ij. circa fi. ĩ. e. ca. cum homo. Hugo.

Exo. 20. b Mat. 26. e

e Circuncelliones. Reſtitutum. Propium nomen.

† epi. 159. ad Marcel. tribunum.

f Confeſſos. Coram laico. & ſic eſt contra extra de iudi. at ſi clerici. in fine. ſed iſti propter hæreſim ſunt facti de foro eius.

g Solicitudo. quia eos accuſauerat, licet non ex nomine unde timuit qđ eſſet reus mortis ipſorum, ut ĩ. ea. c. unum in fine.

h Non facias. Argumen. quod in criminibus poteſt iudex pœnam temperare. Arg. contra. ij. q. iij. §. notandum.

i Interitu. Argu. quod iudex ſecularis poteſt corrigere clericos incorrigibiles, ut ĩ. e. c ſi audierit. extra de ſenten. excom. perpendimus.

k Sed illorum. Iudicum.

l Notarijs. i. officiarijs. qui deferũt crimina iudicibus, ut iiij. q. iiij. §. aliquando. ſicut teſtes ſynodales deferunt crimina epiſcopis. xxxv. quæſtio. vj. epiſcopus.

m Seruorũ. i. quas patiunt̃ ſerui Dei.

i Hoc nõ habet̃ ex tex. vñ dicebat Goffre. q̃ iſti accuſati ſunt à notarijs curię. & hoc denotatur uer. ideoque. ibi quia non accuſantibus nr̃is, &c.

[redacted]

ADDITIO.

Vel dic quod ſeruos Dei eos uocat, quia iã egerãt pœnitentiam, ut j. c. proxi. ſecũdum ſe

alienæ partis ſupplicijs uindicari: non quod ſceleſtis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, ſed hoc magis ſufficere uolumus, ut uiui, & nulla parte corporis trûcati, [a] uel ab inquietudine inſana ad ſanitatis otiû legum coërcitione dirigantur, uel à malignis operibus alicui utili operi deputentur. uocatur quidem & iſta damnatio: [b] ſed quis nô intelligit magis beneficiû, quâ ſupplicium nuncupandû, ubi nec ſæuiendi relaxatur audacia, nec pœnitendi ſalutaris medicina ſubtrahitur? imple Chriſtiane iudex, pij patris officiû. Sic ſuccenſere [c] iniquitati memineris ut non in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciſcendi libidinem, ſed peccatorû uulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligêtiam, quam in ipſa inquiſitione [d] ſeruaſti, quâdo tantorum ſcelerum confeſſionem nô extêto aculeo, † non ſulcantib. ungulis, non urentibus flammis, ſed uirgarum uerberibus eruiſti, qui modus coërctionis, & à magiſtris [e] artium liberaliû, & ab ipſis parentibus adhibetur: ut ſæpe etiam in iudicijs ſolet ab epiſcopis [f] adhiberi. Noli ergo atrocius uindicare, quod leuius inquirendi, quàm puniendi maior neceſsitas eſt. Ad hoc enim & mitiſsimi homines facinus admiſſum diligenter atque inſtanter examinare debent, ut quib. parcant inueniant.

Item Marcelliano. †

Præter ſupplicium mortis, rei ſunt puniendi.

CAN. VI.

POena [g] illorû quāuis de tantis ſceleribus cô̄feſſorum rogo te, ut præter ſuppliciû mortis ſit, propter conſcientiam noſtram, & propter catholicam manſuetudinem commendandâ. Ipſe enim fructus ad nos peruenit confeſsionis illorum: quia inuenit catholica eccleſia ubi erga atrociſsimos inimicos ſeruet atq; exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate quæcunq; præter ſanguinem uindicta proceſſerit, magna lenitas apparebit. Quod & ſi modò quibuſdâ ueſtris illa atrocitate cômotis uidetur indignû, & quaſi diſſolutionis & negligêtiæ ſimile, tranſactis [h] tñ motibus aiorum (qui recentiorib. factis ſolent turbulentius excitari) egregiè luculenta bonitas apparebit.

Item donato. †

Mali prohibendi ſunt à malo, et cogendi ad bonû.

CAN. III.

VNum ſolùm eſt, quòd in tua iuſtitia pertimeſcimus: ne fortè quoniâ quicquid mali contra Chriſtianâ ſocietatê ab hominibus impijs ingratiſq; committitur, profectò grauius eſt & atrocius, quâ ſi in alios cômittatur, tu quoq; pro immanitate facinorum, ac nô potius pro conſideratione lenitatis Chriſtianæ cenſeas coercendû. Quod te per Ieſum Chriſtû ne facias obſecramus. Et paulò pòſt. Ex occaſione terribilium iudicû & legû, (ne æterni iudicij pœnas luant) corrigi eos cupimus, nô necari, nec diſciplinam circa eos negligi uolumus, nec ſupplicijs, quib. digni ſunt, coerceri. Sic ergo eorum peccata compeſce, ut ſint quos pœniteat peccaſſe. Et paulò pòſt. Proinde ſi occidendos in his uiros putatis, deterrebitis nos, ne per operam noſtram [i] iudicium tale quidem perueniat, quo comperto in noſtram perniciem licentiori audacia graſſabuntur, neceſsitate nobis im-

† epi. 2

---

[a] Et nulla parte corporis trunca. & 5. q. proxi. eſt in ſta. contra. ſed hic de corrigibilibus, ibi non.

[b] Damnatio. Nota iudices poſſe remittere pœnam. ſic xxij. quæſt. iiij. Innocens.

[c] Succenſere. Id eſt, iraſci.

[d] Inquiſitione .i. per inquiſitionem criminum.

Magiſter et pater clericum uerberantes, nô incidunt in canonem.

[e] Et à magiſtris. magiſtri non incidunt in canonem uerberando clericos cauſa diſciplinæ. extra de ſentê. excômu. ſuper eo. duntamen non nimiû ſæuiant in eos, ut ff. ad l. Aquil. præceptoris. quibus autem liceat alios caſtigare, habes 5. e. q. iiij. duo iſta. vij. quæ. j. ſicut. datur autê iſta poteſtas patri in filiû clericû, quouſq; ſacrum ordinem receperit, licet tamen ordo non liberet à patria poteſtate: ut liiij. diſt. ſi ſeruus. ij. unde maiorem poteſtatê habet magiſter in diſcipulû, quam pater in filiû, cum magiſter adhuc poſt ordinê habet eum in poteſtate, per illam decre. ſuper eo. extra eo. cum uoluntate.

† alias, equuleo.

Epiſ nec per ſe nec per ...

[f] Ab epiſcopis: nô tamê manibus proprijs hoc facere poteſt, ut lxxxvj diſt. non liceat. nec per laicû poteſt hoc facere, ſed per clericum, ut extra de ſent. exco. uniuerſitatis. Eſt ergo hic argu. quod iudex eccleſiaſticus uirgis poteſt punire, & quòd clerici uirgis poſſunt puniri, ut v. quæſt. v. illi qui. & xlv. diſtin. cum beatus. Ioan.

De hoc etiam no. 5. ca. q. 7. his à quibus. in gl. uirgis tamen, &c.

[g] POena. Hic dicitur quòd propter tria parcendû ſicariis, cum quia uident eccleſiam læ... ... etiam ſi ad denunciationê ſuam iſti occidantur, tum propter ſpê correctionis, tû propter manſuetudinê eccleſiæ.

† epi. 158

[h] Tranſactis. Arg. quòd executio ſententiæ in cauſa ciuili uel criminali differenda eſt. xj. quæ. iij. cum apud. Arg. contra. ij. q. j. ſicut.

VNum ſolû.

[i] Per operam noſtram, id eſt, per querelas noſtras. & eſt hic arg. quod ſi iudex ſuſpendit aliquê ad querelâ clerici, quòd clericus non poſsit promoueri, ut 5. ca. proxi. & de pœn. di. j. periculoſe, & extra de exceſsib. præla. ex literis. argu. côtra. 5. quæ. iij. Maximianus. & j. c. non uos. & ff. de bon. lib. qui cum maior. §. j. & eſt expreſſum extra de homic. poſtulaſti. & c. tua. Occidi.

† Ad Macedonium epiſto. 54.

1 Intelligere ergo cũ Bern. hoc c. q. ſi tales capere poſſumus, nõ debemus eos interficere, ut hic dicitur. & hoc not. illa lra, occidẽdos ueſtris iudicijs inferamus. ſecũdum Lau.

Tẽporaliter remunerant aliqui ut puniantur æternaliter.

Ro. 13. a

2 alias, teſtimonium.

3 alias, ſcilicet terreni.

† alias, corrigendæ rei.

a Occidi. ergo & hic pro Hug. qui dicit, quod clericus debeat potius permittere ſe occidi, quam quod ipſe occidat: ut dixi. ſ. ead. q. prima in princ.

b Prodeſt. Et noſtra. Mutuum enim præſtãt ſibi auxilium. j. ea. cap. principes.

c Corrigatur. quaſi dicat, ſiue per uerba, ſiue per pecuniam, ſiue alio modo, nõ refert. ſic. ſ. ea. quæſt. iij. ex uindicta. Io. de Fant.

d Quid ergo. Puniret. ergo hoc de pœnitẽtibus tantũ: ut j. de pœ. diſtinc. iij. §. authoritas. nã quorundam pœna incipit hic, & durat in infinitum: ut j. de pœni. diſt. iij. ignis ſucceuſus eſt. ſicut econuerſo. quãdoq; remunerat aliquos tẽporaliter, ut eos puniat æternaliter: ut xxij. quæſtio. ij. ſi qualibet.

e Falſum eſt. Quaſi dicat, ex quo falſum dixerũt in uno, dicunt ergo & in alijs. & eſt hic argu. quod inſtrumẽtum uel teſtamẽtũ, 2 ſi eſt in uno falſum, ergo in omnibus: ut ſ. diſtin. ix. capi. ſi ad ſacras.

f Non præueniri. Tunc ſententia iudicis præueniretur, ſi quis hic plene puniens eſſet: q a in futuro non puniretur.

g Iudicis. id eſt, Chriſti. 3

h In peccatorem. Non punitum hic ſufficienter.

i Exercendæ. in futuro.

k Iſraelitis. id eſt, Deo Iſraelitarum.

Leuis

pacta: ut etiam occidi a ab eis eligamus potius, quam eos occidendos ueſtris iudicijs inferamus.

Idem Macedonio. †

Quies eccleſiæ principum ſeueritate iuuatur.

CAN. IIII.

PRodeſt ſeueritas ueſtra, cuius miniſterio quies adiuuatur & noſtra b prodeſt interceſsio noſtra, cuius miniſterio ſeueritas temperatur & ueſtra. Non uobis diſpliceat quòd rogamini à bonis: quia nec nobis diſplicet, quod timemini à malis. Nam hominum iniquitatem etiã Apoſtolus Paulus non tantùm iudicio futuro, uerum etiam de præſentibus ueſtris ſecularibus poteſtatibus terruit. aſſerens etiam ipſas ad diſpenſationem diuinæ prouidentiæ pertinere. Omnis (inquit) anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, &c. Hæc uerba Apoſtoli utilitatem ueſtræ ſeueritatis oſtendunt. Proinde ſicut dilectionem iuſsi ſunt terrentibus debere qui timent, ita dilectionem iuſsi ſunt timẽtibus debere qui terrent. Nihil cupiditate nocendi fiat, ſed omnia conſulendi charitate, & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur ultio cognitoris, ut nec interceſſoris religio contemnatur: quia & plectendo & ignoſcẽdo hoc ſolùm bene agitur, ut uita hominum corrigatur, c Quod ſi tanta eſt peruerſitas & impietas, ut corrigendis reis † nec diſciplinæ nec ueniæ remedia ſuffragentur, ab omni tamen intentione atque conſcientia quam Deus cernit, ſiue ſeueritate, ſiue lenitate, non niſi officium dilectionis impleatur.

PALEA.

HOc tamen intelligendum eſt, de illis quos præſentia 1 ſupplicia in melius commutant, non de illis qui obſtinati ſunt in malo, qui ſi ſemper uiuerent, ſemper peccarent. Quorum pœna hic incipit, & in æternum durabit. 1

Item Hieronymus in Nabũ prophetã. † — † incommẽtar. c. j.

In præſentiarum nonnulli puniuntur, ne in æternum flagellentur.

CAN. V.

QVid ergo (ait) contra dominum cogitatis? ipſe qui creauit mundum, & — Gene. 7. 8.
conſummationem eius faciet. Quod ſi uo- — Gene. 16. c
bis uidetur crudelis, rigidus, & cruentus, quòd in diluuio genus deleuit humanum: ſuper Sodomam & Gomorram ignem & ſulphur pluit: Aegyptios ſubmerſit fluctibus, Iſraelitarum cadauera proſtrauit in eremo, ſcitote eum ideo ad preſens reddidiſſe ſupplicia, ne in æternum puniret. d Certe aut uera ſunt, quæ prophetæ loquuntur, aut falſa. Si uera ſunt, quæ de ſeueritate eius uidentur dicere, ipſi dixerunt, Non iudicabit Deus bis in idipſum in tribulatione. Si autem falſa ſunt, & falſum eſt e hoc quod dicitur, Non conſurget duplex tribulatio, falſa eſt ergo & crudelitas, quæ in lege deſcripta eſt. Quod ſi uerum eſt (ut negare non poterunt) dicente propheta, Non iudicabit Deus bis in idipſum
in tribulatione, ergo qui puniti ſunt, poſtea — Nahũ. 1. a ſecundũ aliã literã.
non punientur, Si autem poſtea punientur, ſcriptura mentitur, quod nefas eſt dicere. Receperunt ergo, & qui in diluuio perierunt, & Sodomitæ & Aegyptij, & Iſraelitæ in ſolitudine, mala ſua in uita ſua. Quæret hic aliquis, ſi fidelis depræhenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiat? Aut enim punietur, & falſum eſt hoc quod dicitur, Non iudicabit Deus bis in idipſum in tribulatione. Aut non punietur, & optandũ eſt adulteris, ut impræſentiarum breui & cita pœna cruciatus fruſtrentur æternos. Ad quos rñdebimus, Deum ut omnium rerum, ita ſuppliciorum quoque ſcire mẽſuras, & non præueniri f ſententia iudicis, g nec illi in peccatorẽ h exercendæ i dehinc pœnæ auferri poteſtatem, & magnum peccatum magis diuturnisq; elui cruciatibus. Si quis autem punitus ſit, ut ille in lege, q Iſraelitis k maledixerat, & qui in ſabbato ligna collegerat, tales poſtea non pu-

niri: quia culpa leuis [a] præſenti ſupplicio ſæueritatis compenſata ſit.

Item Gregorius papa.

Qui rei ſunt ſanguinis, ab eccleſia defendi debent.

CAN. VI.

REos [b] ſanguinis defendat [c] eccleſia, † ne effuſione ſanguinis particeps fiat.

2 *Hinc apparet, ꝙ mali flagellis ſunt coercendi, non membrorũ truncatione, uel tẽporali morte plectẽdi. Sed obijcit̃ illud, qđ dñs ait ad Moyſen: Maleficos non patieris uiuere. Itẽ. Qui coierit cũ iumento, morte moriat̃. Adulterij ẽt uel blaſphemiæ crimine notatus, immiſericorditer lapidari iubet̃. Itẽ Moyſes, qui legem acceperat, cultores idoli morte puniuit, Samuel etiam Agag pinguiſſimũ regem in fruſta conſcidit. Phinees quoq; Iudæũ cũ Medianita coeuntem gladio transfixit, quod eſt ei reputatum ad iuſtitiã. Similiter nonnulli in ueteri teſtamento inueniũtur trucidaſſe: nec tñ tranſgreſſores legis. ſed defenſores appellantur. Prohibetur ergo illo præcepto [d] quiſq; ſua authoritate in necẽ alicuius armari, nõ legis imperio reos morti tradere. Qui. n. publica poteſtate functus, ipſius legis impio malos perimit, nec illius ꝓcepti trãſgreſſor, nec à cæleſti patria alienus habetur.*

Vnde Auguſt. ad publicolam. †

Ex officio non eſt peccatum hominem occidere.

CAN VII.

DE occidendis hominibus, ne ab eis quiſquã occidat̃, nõ mihi placet cõſiliũ, niſi forte ſit miles [e] aut publica functione teneatur, ut nõ ꝓ ſe [f] hoc faciat, ſed ꝓ alijs, uel ꝓ ciuitate ubi ẽt ipſe eſt, accepta legitima poteſtate ſi eius cõgruit ꝑſonę. [g] Qui uerò repellũtur aliquo terrore, ne mala faciãt ẽt ipſis fortaſſe aliqđ ꝓſtetur. Hinc aũt dictum eſt, Ne reſiſtamus malo, ne uos uindicta delectet, quæ alieno malo animum paſcit̃, nõ tñ ut correctionẽ hominũ negligamus. Vñ [h] nec reus eſt mortis alienæ, q. cùm ſuæ poſſeſſioni murorũ ambitũ circunduxit, aliquis ex ipſorũ uſu percuſſus interijt. Neq;. n. reus eſt [i] Chriſtianus, ſi bos eius aliquẽ feriendo, uel equus calcẽ iacẽdo aliquẽ occidat: aut ideo nõ deberẽt Chriſtianorum boues habere cornua, aut equus ungulas, aut canes dẽtes. An uerò qm̃ Paulus [k] Apoſtolus ſatiſegit, ut in tribuni notitiã perferret inſidias ſibi eſſe à quibuſdã perditis ꝓparatas, & ob hoc deducto res accepit armatos ſi in illos ſcelerati hoĩes incidiſſent, Paulus in effuſione ſanguinis eorum ſuum crimen agnoſceret?

[Gloss, left column]

magis ſit maledicere Deo quã principi. ſic C. ſi quis impe. l. unica.

[b] REos. infra, quæſti. viij. cap. uobis.

[c] Defendat. omnes fugientes ad eccleſiam tenetur defendere: ut xvij. q. iiij. c. reum. & hoc uerũ eſt, ſiue rei ſint, ſiue nõ: niſi in caſibus: extra de immu. eccl. ca. inter. & capit. ulti. Sed illos qui nõ fugerint ad eccleſiam, quãdoq; iuuabit, quãdoque nõ. Si enim eſt ſpes correctionis, debet eos iuuare: ut ſ. q. proxi. eſt iniuſta. Item ſi iniuſte ſint cõdemnati aliqui, omnibus modis iuuabit eos. ſi autem iuſte tunc tẽperate & non importune iuuabit eos, ſed tantum intercedendo pro eis, ne ex indiſcreta defenſione incidat eccleſia ĩ malam opinionem: ut xiij. qõ. ulti. hi qui. & ſ. qõ. iij. non inferenda. Et licet teneatur aliquos defendere, non tamen tenetur pro eis bellum mouere: ut C. de epiſco. audien. addictos ſupplicio Ioan. de Fant.

Hinc apparet. Hæc eſt ſecunda pars quæſti. in qua magiſter probare intendit, quod iudices non peccant occidendo ſecundum legẽ, ſed illi tãtum peccant, qui ſine authoritate & ſine iuſſu diuino hominem occidunt. & hoc ꝓbat per multos patres ueteris teſtamenti. Io. de Fant.

[d] Illo præcepto. Non occides.

DE occidendis. hominibus.

[e] Miles. ſub poteſtate aliqua conſtitutus: ut j. e. miles. niſi hoc fiat in iuſto bello: ut j. ea. ſi homicidium. & in caſibus poſitis in ſumma huius quæſtionis.

[Left margin notes]

† Ex iſto tex. infert̃ ꝙ clericus põt eſſe aduocatus ꝓ acc[u]ſato de crĩe. ſa cit tex ĩ l. addictos. cũ ibi no. C. de epiſ. & cler.

Exo. 22. c

Condẽnati & iuſtè & iniuſtè ab eccleſia ſunt iuuãdi.

Leui. 20. c

Exo. 32. f

1. Re. 15. g

Nu. 5. b

[Gloss, right column]

[f] Pro ſe. Sic ergo officiatus non poteſt eſſe aduocatus in ꝓpria cauſa & ita officium ſuũ eſt ei damnoſum. ſimi. 2. q. ij. hoc ius. ſicut nec in cauſa ſua poteſt quis eſſe iudex: ut ſ. qõ. iiij. inter. [1] Vel dic ꝓ ſe, id eſt, ꝓ priuato odio. [2] Ioan. Quod primo dixit, falſum eſt: cũ nõ inueniatur hoc prohibitũ: nec litera iſta contradicit. Bart.

[g] Perſonę. Hoc dicit ꝓpter epiſcopos, qui habent iuriſdictionem ſecularem, ſed nõ poſſunt ꝓſidere cauſis ſanguinis: ut xv. q. iiij. ca. j. & j. e. q. viij. c. his à quibus. & cap. ſæpe.

[h] Vnde. quaſi dicat, cũ quis ex officio ſuo occidit aliquem, nõ eſt ei imputãdum ſi ex officio tali ſequantur homicidia. Ita cõtinuant ſequẽtia. exẽpla. Vel ſic continua ſi aliquis repellendo malos occidat aliquẽ, hoc non eſt ei imputandum.

[i] Reus eſt. Niſi equus ille fuerat calcitroſus, uel bos fuerat cornupeta. nam ſi talis nocuerit, bene tenetur dominus: ut ff. ſi quadrup. pau. fec. dic. l. j. §. j. & ij. & generaliter ſi habuerit tale animal, qđ conſueuit nocere: ut urſum, leonẽ uel aprum, ſiue ligatũ, ſiue non, ſi occiſus fuerit liber homo, præſtabit. 100. ſolidos. ſed ſi aliter nocuerit, condemnabitur ſecundum arbitrium iudicis, ſed in cæteris rebus cõdemnatur pœna dupli: ut ff. de ædil. edic. hi enim. & lege ſeq.

[k] Paulus. Argumentum, quod non imputatur clerico, qui ad defenſionem ſui iuris uocat milites, ſi aliquis ibi occidatur ſic ſupra eadem, quæſtione iij. capit. Maximianus.

[Right margin notes]

† epi. ſ[upra] Officium quãque eſt dãnoſum

[1] Cõcor. tex. in l. q iuriſdictioni. C. de iuriſdi. om. iudi. & C. ne quis in ſua cau. ꝓ totum.

[2] Hoc & ſequitur ſ[upra] eu. j. q. 7. iudices. xj. q. 3. qui tuor. alias abſurdum eſt aliquẽ alij & nõ ſibi, &c. C. de nu. lib. nuper. ſecũdũ. Ioan. de Fã. & hic teneas quicquid. j. ſequitur.

Bonum

Abſtrut ea, quæ propter bonum [a] ac licitum facimus, aut habemus, ſi aliquid per hæc præter noſtram uolũtatem cuiquã mali acciderit, nobis imputetur: alioqui nec ferramenta domeſtica, aut agreſtia ſunt habenda, ne quis ex eis uel ſe, uel alterũ interimat: nec arbores plãtandæ, ne quis ſe inde ſuſpendat, nec feneſtra facienda, ne per hanc ſe qſquam præcipitet. Et quid plura cõmemorem, cùm ea commemorando finire non poſſem? quid eſt in uſu hominum bono ac licito, unde non poſſit [b] pernicies irrogari?

Seipſum autẽ perimere, nulla legis authoritate alicui permittitur.

Vnde Auguſtinus libro primo de ciuitate Dei. [f]

Qui Deo authore bella geſſerint, præcepta non occidẽdi nequaquam transgreſſi ſunt.

CAN. VIII.

SI nõ licet priuata poteſtate alicui hominem occidere innocentẽ, cuius occidendi licentiã lex nulla concedit, profectò etiã qui ſeipſum occidit, homicida eſt, [1] & tãto [c] fit nocẽtior cũ ſe occiderit, quantò innocentior in ea cauſa fuit, qua ſe occidendum putauit. Nam ſi Iudæ factũ meritò deteſtamur, eumq́; ueritas iudicat cùm laqueo ſe ſuſpendit, ſceleratæ illius traditiõis auxiſſe potius quã expiaſſe cõmiſſum, quoniam de Dei miſericordia deſperando exitiabiliter pœnitens nullum ſibi ſalubris pœnitentiæ locum reliquit, quantò magis à ſui cæde ſe abſtinere debet, qui tali ſupplicio, quid in ſe puniat nõ habet? Iudas enim cũ ſe occidit, ſceleratiſsimũ hominem occidit, & tamen non ſolũ Chriſti, uerùm etiã ſuæ mortis reus finiuit hanc uitã: quia licet propter ſcelus, alio tamen ſcelere mortuus eſt. Cur aũt homo, qui nihil mali fecit, ſibi malefaciat, & ſeipſum interficiendo hominem interficiat innocentem, ne alium patiatur nocentẽ, atque in ſe perpetret peccatum propriũ, ne ĩ eo perpetretur alienũ? Itẽ in ſanctis canonicisq; libris, nobis nuſquam diuinitus præceptum permiſſumve reperiri poteſt, ut uel ipſius adipiſcendæ immortalitatis, uel ipſius mali cauendi [d] curandive cauſa nobiſmetipſis necem inferamus. Nam & prohibitos nos eſſe intelligendum eſt, ubi lex ait, Non occides. Exo. 20.c Præſertim quia non addidit, proximum tuum, ſicut falſum teſtimonium, cum uetaret: falſum (inquit) teſtimonium non dices aduerſus proximum tuum. Nec ideo tamen ſi aduerſus ſeipſum quiſquam falſum teſtimonium dixerit, ab hoc ſe putauerit crimine alienum, quoniam regulam diligendi proximum, à ſemetipſo [e] accepit: quoniam quidẽ ſcriptum eſt, Mat. 22.c Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. Porrò ſi falſi teſtimonij non minus reus eſt, qui de ſeipſo falſum fatetur, quã ſi aduerſus proximum hoc faceret: cum in præcepto quo falſum teſtimonium prohibetur, aduerſus proximum prohibeatur, poſsitque non rectè intelligentibus uideri non eſſe prohibitum, ut aduerſus ſeipſum quiſque falſus teſtis exiſtat: quantò magis intelligendũ eſt, nõ licere homini ſeipſum occidere: cùm in eo, quod ſcriptum eſt, Non occides, nil deinde addito, nec ipſe utique cui præcipit intelligatur exceptus. [f] Item nõ occides, nec te, nec alterum. Nec enim qui ſe occidit, aliud quam hominẽ occidit. Quaſdam uerò inde exceptiones eadem ipſa diuina fecit authoritas, ut non liceat hominem occidi: ſed his exceptis, quos Deus occidi iubet, ſiue data lege, ad perſonam pro tempore expreſſa iuſsione, ſiue ipſe qui occidit, miniſterium præbet iu- alius debet.

---

[a] Bonum. Argu. q ſi aliquis dat operam rei licitæ, q nõ eſt ei imputandum ſi aliquid mali inde ſequebaẽ, ut 50. di. ſæpe. & ca. quia te. & di. vj. teſtamẽtum. nam Deus eſt inſpector cordis, & non operis, ut xv. q. vj. c. j. Itẽ eſt hic arg. q nõ omnis q occaſionem damni dat, dãnum dediſſe uideẽ. & hoc habes in brochardis xxxj. q. ij. de neptis. & diſt. l, ſæpe. ff. ad legem Aquil. qui occiderit. §. pen.

[b] Non poſsit. Argu. q non ſemper prohibetur bonũ, propter malum qđ ſequi põt. Arg. contrà xxij. quæſt. j. in nouo. contra. xxj. di. denique. Ioan.

Seipſum. Hæc eſt tertia pars. quæſt. ĩ qua probat magiſter p quatuor authoritates qđ nullus occidat ſeipſum quia in illo præcepto, non occides, intelligitur, nec te nec alium: quia benẽ ordinata charitas à ſeipſo incipit. Iuan. de Fant.

SI non licet.

[c] Et tanto. Id eſt, magis peccat bonus aliquis ſe occidendo quã malꝰ. quia malus credit ſe mereri per hoc.

[d] Cauendi. i. quia cauere uolumus, ne aliquis nos lædat.

[e] Semetipſo. Vnde qlibet primo ſibi faciat eleemoſynam deinde proximo. de pœn. diſ. iij. cap. qui uult, unde poſſum mihi conſulere cũ damno alterius, ut ff. ad legem Aquil. l. ſi quis fumo. arg. cõtra. xij. q. ij. primum. & xj. q. iij. ſi quis uero.

[f] Exceptus. Arg. quod perſona ad quã loquimur, non intelligitur excepta in generali ſermone. ut ff. đ pigno. Paulus. §. ult. Item argu. eoipſo quod quid non excipitur, intelligitur includi: ut ſ. lv. diſtin. ſi euangelica. & extra de iure patro. ex li: eris. Item eſt hic arg. quod id quod de uno diciẽ, de omnibus alijs intelligendum eſt: ut ij. q. j. multo. & ſ. diſt. iiij. denique. & diſt. v. ad eius. Item argum. quod uerbũ indiffinite prolatũ, generaliter intelligendũ eſt, ut xxxj. q. j. quod ſi dormierit.

Tu di-

Dãni dãs occaſionẽ non ſemp damnũ dediſſe vẽ.

a Et extra de iniur. c. ult. & legiẽ & not. extra de teſta. ſi qui. & no. in pręd. c. ſæpe. Arc.

f ca. 17.

1 Cõcor. l. 2 C. ut ne. priu. & l. pies. C. de ſerui. & aqua.

Mat. 27. a Eleemoſynã ſibi primo quiſq; facere debet.

2 Sic nec pſona loquẽs. 27. diſt. deinde. ubi de hoc.

Verbũ indiffinite plarũ, eſt generaliter intelligendum.

benti, ſicut adminiculum gladius eſt utenti, et ideo nequaquam contra hoc præceptum fecerunt, quo dictum eſt, Non occides, qui Deo authore bella geſſerunt, aut perſonam gerentes publicæ poteſtatis, ſecundū ius legis, hoc eſt, iuſtiſsimæ rationis imperiū, ſceleratos morte punierunt. Et Abrahā non ſolūm non eſt culpatus crudelitatis crimine, uerumetiam laudatus eſt nomine pietatis, quòd uoluit filium nequaquā ſcelerate, ſed obedienter occidere. Et meritò quæritur utrum pro iuſſu Dei habendū ſit, quod Iephthe filiam, quæ occurrit patri, occidit: cùm id uouiſſet ſe immolaturum quod ei uictori redeunti de prælio primitus occurriſſet? Nec Samſon aliter excuſatur, quòd ſeipſum cum hoſtib. ruina domus oppreſsit, niſi quia ſpiritus ſanctus latenter hoc iuſſerat, qui per illum miracula faciebat. His igitur exceptis, quos uel lex iuſta generaliter, uel ipſe fons iuſtitiæ Deus ſpecialiter iubet occidi, quiſquis hominem uel ſeipſum, uel quēlibet occiderit, homicidij crimine innectitur. Item hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus approbamus, neminē ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, ueluti fugiendo moleſtias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter peccata aliena, ne hoc ipſo incipiat habere grauiſsimum peccatum proprium, ne in eo perpetretur alienum: neminē propter ſua peccata præterita, quæ magis in hac uita opus eſt, ut poſſint pœnitēdo ſanari: neminem uelut deſiderio melioris uitæ, quæ poſt mortem ſperatur, quia reum ſuæ mortis melior poſt mortem uita non ſuſcipit.

Idē contra Petilianū. †

Nemini licet ſibi manus iniicere.

CAN. IX.

TV dixiſti: [a] laqueo traditor perijt: Laqueum talibus [b] dereliquit. Hoc ad nos omnino non pertinet. Neq; enim ueneramur nomine martyrum [c] eos, qui ſibi collum ligauerunt.

Item Hieronymus in Iona propheta.

De eodem.

CAN. X.

NOn eſt noſtrū mortē arripere, ſed illatā ab alijs libēter accipere. Vnde & in perſecutionib. nō licet mihi propria perire manu abſque eo [d] ubi caſtitas periclitatur: ſed percutiēti colla ſubmittere. [e]

Item ex concilio Bracharenſi.

Nulla fiat oratio pro illis qui ſeipſos interficiunt.

CAN. XI.

PLacuit ut iis qui ſibiipſis uoluntariè [f] aut per ferrum, aut per uenenum, aut per præcipitium, aut per ſuſpendium uel quolibet modo inferunt mortem, nulla prorſus pro illis in oblatione commemoratio [g] fiat: neque cum pſalmis ad ſepulturam [h] eorum cadauera deducantur. Multi enim ſibi hoc per ignorantiam uſurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro ſuis ſceleribus [i] moriuntur, impœnitentes ſub audiatur.

Idem in eodem libro primo. †

Non eſt reus homicidij miles, qui poteſtati obediens hominem occidit.

CAN. XII.

MIles quum obediens poteſtati ſub qua legitimè conſtitutus eſt, hominem occidit, nulla ciuitatis ſuæ lege reus eſt homicidij: imò niſi fecerit, reus

[a] TV dixiſti. Iſte dixit Iudā martyrē eſſe, cum pœnitentia ſit uindicta puniēs in ſe, quod ſe cōmiſiſſe dolet: ut j. de pœn. diſt. iij. pœnitentia. unde dicebat quod licitū eſt cuilibet pro peccatis ſuis ſe occidere.

[b] Talibus. Sunt uerba Augu. dic talibus i. malis.

[c] Martyrum. ſ. j. q. j. uide. j. xxiij. q. iij. quod autem.

[d] NOn eſt Abſque eo. Dicunt quidam quod ubi fides eccleſiæ & caſtitas corporis impugnatur, licet alicui ſe occidere, ut hic innuitur: cum tū Augu. dicat qđ ad quodcunque malū quis cogatur, non pōt ſe occidere. ut ſ. e. q. iij. diſplicet. melius poteſt legi hæc dictio, abſque, iclusiue, quaſi dicat, nec in iſtis (in qbus magis uidet) licet alicui ſe occidere. ſic ponitur ibi: Pulchræ ſunt genæ tuæ, abſque eo quod intrinſecus latet. ſic ponitur hæc dictio abſque incluſiue. xxxv. q. iij. progeniem. & ff. de pigno. act. l. j. xiij. quæſtio. ij. Ebron.

[e] Submittere. Id eſt, non reſiſtere.

[f] PLacuit. Voluntarie. Secus ſi per furorem, tūc nō imputaretur, ut xv. q. j. ſi quis inſaniens, & c. illa.

[g] Commemoratio. ſed nonne cum illi cōmunicauim⁹ uiuo, ergo illi mortuo communicabimus: ut xxiiij. quæ. ij. ſane? Sed illud intelligas de communione ſacramentorum, quæ datur in fine. Sed hæc ſolutio nō eſt ſufficiēs. nā ſi quis mortuus eſt ſine ſacramētis illis, & ſine pœnitētia (ſi tamen fuit honeſta cauſa mortis) bene admittitur ad orationes eccleſiæ. ſimile extra de ſepultu. ex parte.

[h] Ad ſepulturam. Videtur ergo quod tales ſepelientur. ut hic, & j. ea. quæſ. viij. quicūque. ſed hoc nō eſt uerum. & intelligas illud de canina ſepultura. nam & contrito quandoque denegatur eccleſiaſtica ſepultura, ut extra de tornea. cap. j. & extra de rapto. ſuper eo.

[i] Pro ſuis ſceleribus. ſicut fures & latrones, ut extra de fur. c. fures, niſi fuerint contriti, ut xiij. q. ij. c. ult.

MIles. Hęc eſt iiij. pars qō. in qua probat magiſter p. xj. authoritates, quod non peccāt iudices uel miniſtri, ſi malos occidūt, ſi tamē nō animo ulciſcendi, ſed animo iudicandi faciunt. Ioan. de Fantu.

Imperij.

Gen. 22. b

Iudi. 11. f

Occidere ſeipsū nemini eſt permiſsū.

Iud. 16. g

[f] Incluſiue. ſed hoc eſt apertū ſenſum Hieron. inuertere, qm nō debet reprehendi qn poſt turpem libidinē adhuc certe mors iminet. patet qa de pluribus mortis oblatis, licet eligere leuius, ergo honeſtius utcunque degeneres. quidē ſophiſtę hierony obſtrepant.

† libr. 1. ca. 49.

Sepultura quandoque cōtrito denegatur.

† Scilicet Aug. lib. 1. c. 21. & ci uita. Dei

eſt imperij [a] deſerti atq; contẽpti: quod ſi ſua ſponte, atq; authoritate feciſſet, in crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Itaque unde punitur ſi fecerit iniuſſus, inde punietur ſi non fecerit iuſſus.

Idem in quæſt. Exodi. †

Homicida eſt, qui ſponte occidit quos iudex iubet occidi.

CAN. XIII.

Cum miniſter iudicis occidit eũ, quẽ iudex iuſsit occidi, profectò ſi id ſpontè [b] facit homicida eſt: etiam ſi eũ occidat, quem ſcit à iudice debuiſſe occidi.

Idem. †

Sicut iure laudatur obedientia, ita reprehenditur, qui ſibi non conceſſa uſurpat.

CAN. XIIII.

Lex æterna ita medio quodam loco poſuit aliqua, ut in eis uſurpandis meritò reprehendatur audacia, in exequendis iure laudetur obedientia. Abraham ſi ſpontaneus [c] in occidendo filio motus fuiſſet, execrabilis haberetur, at iubenti Deo obſecundans, famulatus eſt.

Idem in quæſtio. ſuper Matthæum. †

Bono animo officia uindictæ poſſunt impleri.

CAN. XV.

Officia uindictæ [d] poſſunt implere boni, bono animo: quomodo iudex, [e] & quomodo lex. [f]

Idem ad Macedon. †

Non eſt iniquus, ſed humanus, qui crimen perſequitur, ut hominem liberet.

CAN. XVI.

Non eſt iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate deuictus, qui propterea criminis [g] eſt perſecutor, ut ſit hominis liberator.

Idem.

Quare ſint inſtituta regia poteſtas, & legalia tormenta.

CAN. XVII.

Non fruſtra [h] ſunt inſtituta poteſtas regis, & cognitoris ius, ungulæ carnificis, arma militis, diſciplina dominantis, ſeueritas etiam boni patris. habent omnia iſta modos [i] ſuos, cauſas, [k] rationes, [l] utilitates, [m] hæc cũ timentur, & mali coercentur, & boni quieti inter malos uiuunt.

Idem.

Nonnunquam potius peccat qui cauſam mortis præbet, quã ille qui occidit. CAN. XVIII.

Cum homo ab homine occiditur, multũ diſtat utrum fiat nocendi cupiditate uel iniuſtè aliquid auferendi, ſicut fit ab inimico, ſicut à latrone: an ulciſcendi uel obediendi ordine, ſicut à iudice, ſicut à carnifice: uel euadendi, uel ſubueniendi neceſsitate, ſicut quando interimitur latro [n] à uiatore, hoſtis à milite. Et aliquando, qui cauſa mortis fuit, potius [o] in culpa eſt, quàm ille qui occidit: uelut ſi quiſpiam decipiat fideiuſſorem ſuum, atque ille pro iſto legitimum ſupplicium [p] luat. nec tamen omnis, qui cauſa alienæ mortis eſt, reus eſt: uelut ſi ſtuprum quiſpiam petit, ſeſeque ſi non impetrauerit interimat. Quid ſi filius timens patris pia uerbera, præcipitio pereat? quid ſi alius homine liberato, uel ne alius liberetur ſibi ipſi mortem inferat? nunquid propter iſtas alienarum mortium cauſas, aut ſceleri conſentiendum eſt, aut uindicta peccati, quæ non fit nocendi, ſed corrigendi ſtudio, aut etiam paterna uerbera toleranda, aut opera miſericordiæ cohibenda ſunt? Hæc cum accidunt, debemus eis humanum dolorem: & non propter illa, ne accidant, rectè factorum reprimamus uoluntatem.

Item Iſidorus.

Quod ſacerdotes efficere docendo non ualent, diſciplinæ terrore poteſtas exterqueat.

---

a Imperij. Argu. quod ratione mandati excuſatur aliquis etiam ſi cõtra cõſcientiam faciat: ut ĩ. ead. qõ. j. quid culpatur. in fin. extra de offic. iud. delega. paſtoralis. §. quia uero.

b Cum miniſter. Sponte. Argu. quod non excuſatur uxor, quæ reddit debitum illi, quem ſcit conſanguineum ſuum, de mandato eccleſiæ. Sed diſtinguitur, ut extra de ſenten. excõ. inquiſitioni. & de reſtitu. ſpoliato. c. literas.

† q. 39. ad Ex. c. exo.

c Lex æterna. Siſpõtaneus. ſimi. xiiij. qõ. v. cap. dicit. Ad hoc facit. xxij. quæſtio. ij. ca. Abraham.

† c. 93. li. 22. contra Fauſtum.

d Officia uindictæ. i. uindicta ex officio.

e Quomodo iudex. in extraordinarijs, ubi non eſt ſtatuta pœna criminis.

f Lex. Id eſt, ubi eſt ſtatuta pœna criminis ad utrunque. extra de offi. & pote. iudi. deleg. ca. de cauſis. uerſus finẽ.

† Et extra de offi. de leg. deliberandis.

g Non eſt. Criminis. ſupra xlv. diſtinct. & qui emendat.

h Non fruſtra. ſupra diſti. iiij. c. factæ ſunt.

i Modos. Ad quod fiant. ut ĩ. q. iiij. ca. qui peccat.

† qõ. 10. li. j. qõne euangeliorum.

k Cauſas. Nam ſine cauſa nemo puniendus eſt. xvj. q. ulti. c. inuentum.

l Rationes. Nam ſecundũ leges iudicandum eſt. iij. qõ. vij. c. iudicet.

† Epi. 54. ubi duo quoq; ſeq. c. habent.

m Vtilitates. Nam hoc ſolum bene agitur, ut uita hominum corrigatur: ut ĩ. ead. capi. prodeſt. Ioan. de Fan.

n Cum homo. Latro. Furem nocturnum, licet occidere: ſed diurnum non, niſi telo ſe defendat: ut extra de homic. ſi per fodiens. Si autem fur nocturnus poterat deprehendi ſine læſione, tenetur ille qui eum occidit: ut ff. de ſicar. furẽ nocturnũ. Item latronem inſidiantem in itineribus, licet cuilibet occidere: ut C. quando. li. uni. ſine iu. ſeſuin. l. j. & ſecunda.

Furem nocturnũ ſed non diurnum, licet occidere.

Latronẽ inſidiantẽ in itineribꝰ occidere licet.

o Potius. ĩ. proxi. q. ulti. qui aliorum.

o Potius. Sic magis punitur conſulens quã faciens: ut ĩ. proxi. quæſtio. ulti. qui aliorum. & lxxxvj. diſtin. tanta. Inquirẽdum etiam eſt, quis primo cauſam mali præbuerit: ut C. ad legem Iul. de ui. publ. l. ſi qui. & ff. ſi quadru. pau. fec. di. l. j. §. cũ arietes.

Arg. l. j. §. ſi plures & ibi Bar. ff. de exercit. & per Bar. in l. 3. C. de ſer. fug.

p Supplicium. Sed certe illud nullo iure inuenit, quod fideiuſſor poſsit occidi, ſi non exhibet illum pro quo fideiuſsit, licet fideiuſſerit pro reo crimi-

Diuino & humano. Lex.

CAN. XIX.

PRincipes [a] ſeculi nonnunquam intra eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenẽt:ut per eãdem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant. Cæterum intra † eccleſiam [b] poteſtates neceſſariæ non eſſent,niſi ut quod non præualent ſacerdotes efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. ſæpe per regnum terrenum cæleſte regnum proficit:ut qui intra eccleſiam poſiti,contra fidem & diſciplinam agunt, rigore principum conterantur: ipſamq; diſciplinam, quam utilitas eccleſiæ exercere nõ præualet, [c] ceruicibus ſuperborũ poteſtas principalis imponat:& ut uenerationem mereatur, uirtutem poteſtatis impertiatur. Cognoſcant principes ſeculi,ſe Deo debere eſſe reddituros rationem propter eccleſiam, quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſiue augeatur pax & diſciplina eccleſiæ per fideles principes, ſiue ſoluatur,ille ab eis rationem exigit,qui eorum poteſtati ſuam eccleſiam tradidit committendam.

Item Leo papa. †

Et regia poteſtas, & ſacerdotalis defendat authoritas, quæ ad diuinã cõfeſſionẽ pertinẽt.

CAN. XX.

REs autem omnes aliter tutæ eſſe nõ poſſunt, niſi quæ ad diuinam confeſſionẽ [d] pertinẽt, & regia, & ſacerdotalis defendat authoritas.

Item ex concilio Turonenſi tertio.

Sacerdotalis admonitio quos corrigere non ualet, ſecularis potentia corrigit.

CAN. XXI.

INceſtuoſi, parricidæ, homicidæ multi apud nos reperiuntur: ſed aliqui ex illis ſacerdotum nolunt admonitionibus aurẽ accõmodare, uolentes in priſtinis [e] perdurare criminibus, quos oportet per ſecularis potentiæ diſciplinam à tam praua conſuetudine coerceri,qui per ſalutifera ſacerdotum monita noluerunt reuerti.

Item Hieronymus ſuper Ieremiam. †

Malos cõprimere, & bonos ſubleuare regum officium eſt.

CAN. XXII.

REgũ officiũ eſt proprium, facere iudiciũ atq; iuſtitiam,& liberare de manu calumniantiũ ui oppreſſos, [f] & pẽregrinis pupilliſq; & uiduis,q facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium: & ut curã ei præceptorum Dei maiorẽ inijceret Propheta, intulit, Nolite contriſtari ut non ſolum eripiatis, ſed ne patiamini quidẽ, ut ueſtra conniuentia eueniat, eos ab alijs contriſtari, & ſanguinem innocentem non effundatis in loco iſto. [g] homicidas enim ſacrilegos,&c.& poſt pauca. Si inquit,hoc feceritis, ò reges Iuda, tenebitis priſtinam poteſtatem.

§ *Ipſis autem principibus & poteſtatibus fidem et reuerentiam ſeruari oportet, quã qui non exibuerit, apud Deum præmia inuenire non poterit.*

Vnde idem Hieronymus.

Aeterna mercede fraudatur, qui fidem & reuerentiam poteſtatibus ſeruare contemnit.

CAN. XXIII.

SI apud carnales dominos in minimis fideles fuerint,incipient eis apud Deum præmia maiora committi. ornat autem doctrinam domini, qui ea quæ conditioni [h]

criminis:ſed ſi fideiuſſor ſine dolo reũ criminis non exhibet, pecuniariter punitur, ſed ſi dolo eum non exhibet, punitur arbitrio iudicis: ut ff. de exhib re.l. ſi quis reũ. & C. ad Turpil.l.ij. potius ergo reſpicitur hic factum uel cõſuetudo alicuius loci, quam ius.

[a] PRincipes. Hæc quatuor cap. ad hoc inducuntur, ut principes eccleſias defendant, & reos nõ permittant uiuere.

[b] Intra eccleſiam. Laici habent iuriſdictionem multipliciter intra eccleſiam. Quandoq; in perſonis ipſis, cum ſint incorrigibiles: ut xxxij. diſt.ca.eos qui. & ĩ. ea. qõ.de Liguribus. Itẽ qñque propter ambitionem alicuius: ut lxxix. diſt.ca.ſi quis pecunia. Item cum fidem uolunt ſubuertere:ut diſtinct. viij. quo iure. & ſ. ea. ca.j. & xviij.diſtinct. ca.nec licuit. Item cum falſarius eſt clericus: ut extra de crimi fal. ad falſariorũ. Item cũ & ſchiſma faciunt clerici, & cum contemnunt excommunicationẽ: ut ĩ. ea. quæſtio. de Liguribus. Item & ubicunque eccleſiaſtica poteſtas deficit, ut hic. Item & cũ tributum petunt ab eccleſia:ut ĩ.e.q. viij. conuenior.

† Non ergo ob id extra. Errãt ergo q principẽ non tanq̃ principẽ, ſed tanq̃ priuatum quẽpiã putant eſſe poſſe chriſtianũ, uel de eccleſia adde tex. ĩ. 22. q.4. c. qñ. & q̃ ſcripſi ad edi. Henr.2.in proœmio. Laici qñque in clericos habent iuriſdictionẽ.

† ſcilicet primus ad Pulcheriã Auguſt. epiſt. 29.

[c] Non præualet. ſupra diſtinc. xcvj. c. duo. ſ. diſtinct.x. quoniam. ſ.xj. qõ. prima.c.iſtud.

[d] REs autem. Confeſſionem: i. ad eccleſias Chriſtũ cõfitẽtes.

‡ Quia in eis Deum oramus,& confitemur

[e] INceſtuoſi. In priſtinis. ſupra lxxxij. diſtin.c. plurimos. Ioã.de Fant.

[f] REgum. Oppreſſos. Hic uidetur, quod ad iudiciũ. ſeculare ſpectet defendere oppreſſos, & uiduas & pupillos: ut ĩ.e.administratores. & ſ. ead.q.iij. ab imperatoribus. & C. qñ Imp. inter pupil. & uid.l.unica. Sed cõtra.ĩ.xxiiij.q. ult.ſi quis de potentibus. lxxxvij.di.deſolatis ‡ & c.j.& ij. & xij. q.ij. c. omnis ætas. Dic q ad utrunque pertinet, potius tamen ad eccleſiam. extra de foro compet.c. ex tenore.

‡ alias in cip.defenſionis. & eſt 2. cap.

[g] In loco iſto. id eſt in eccleſia. Ioã.

Ipſis autem. Hæc eſt quinta pars qõ, in qua magiſter pbat, quod fides debet ſeruari principibus. Hoc probat per duo capi. Ioan. de Fantu.

† c. 22. in commentar.

Iere. 7. b

CASVS. *Gratianus dicit, quod principibus exhibere debemus fidem, et reuerentiam. De fide tractat in cap. ſi apud. de reuerentia in cap. dicat.*

[h] SI apud. Conditioni. Not. quod quilibet debet facere quæ ſuæ conditioni conueniunt: ut xciij. diſt. legi-

Facit q̃ libet quæ ſuæ conueniunt conditioni.

legimus. & vij. q. j. ſi quis epiſcopus. & eſt hic arg. contra clericos, quib. diſplicet conditio ſua, qui comā uolunt nutrire. extra de ui. & hone. cle. clericus.
ª Qui cōtradictor. ſ. xvij. quæſt. ulti. ſi quis ſeruum.
ᵇ Quomodo. arg. ſ. ij. q. vij. nō pōt.
ᶜ DIcat. Abraham. cū reuerteretur de cæde quatuor regū.
† Li. j. de Abrahā. cap. 3.
ᵈ Omnia. Hæc litera uidet ſibi cōtradicere in eo quod dicit hic quod regis ſint omnia: & iā dixit quod oīa ſint uictoris. & ēt in Geneſ. dixit: nō accipiā ex oībus quæ tua ſunt. Ad hoc dicas, quod Abraham non ſub erat iſti regi, nec de regno ſuo erat: & ideo præda erat in ſua poteſtate: alioqui ſi non fuiſſet ſua, nō potuiſſet inde dediſſe decimas Melchiſedech. ſed ſi ſub aliquo militet, præda tota dñi eſt. & ipſe tenet æqualiter diuidere ſecūdū perſonarū qualitates: ut ſ. diſt. ius militare. ſicut decimæ dant epō, ut eas diuidat. xij. q. ij. cōceſſo. quod ergo dicit quod de iure gentiū noſtra fiunt, quæ capimus in bello, ut. ff. de acquir. re. do. naturale. §. ult. uerum eſt quod capiētis eſt, ſed tamē tenet domino dare, ut diuidat ſecundum merita hominum. Ioā. de Fant.
Gen. 14. d Præda public. ē domini ſub quo militatur.
† ali. decet.
Gen. 15. a
Præterea. Hæc eſt ſexta pars quæſt. in qua probat quod principes tenent eccleſiā defendere, alias excōicentur. Ioan. de Fant.
ᵉ ADminiſtratores. Priuatos. Videt ergo quod ipſo iure ſit excōicatus princeps, qui nō facit

ſuæ apta ſunt, facit: ut ex diuerſo confundit eā, qui non eſt ſubiectus in omnibus: & cui conditio ſua diſplicet: qui cōtradictor ª atq; fraudator in nullo fidem bonā oſtendit. Quō ᵇ enim poteſt fidelis eſſe in ſubſtantia Dei, qui carnali domino fidem exhibere non potuit?

Item Ambroſius in libro de patriarchis. †

Militaris diſciplina regi omnia ſeruiat.

CAN. XXIIII.

DIcat aliquis: cum ipſe uicerit, quomodo dixit Abrahā ᶜ ad regē Sodomorum: Nihil ſumā abs te: cūm præda utique in poteſtate uictoris fuerit? docet † militarem diſciplinā, ut regi ſeruent omnia. ᵈ Sanè ijs qui ſe cum fuiſſent in adiumentum, fortaſſe ſociati, partem emolumenti tribuendam aſſerit, tanquā mercedem laboris. Ideoq; quoniam ſibi mercedē ab homine non quæſiuit, à Deo accepit: ſicut legimus ſcriptum, quia poſt hæc uerba factum eſt uerbū domini ad Abraham in uiſu, dicēs: Noli timere Abraham, ego protegam te: & merces tua erit magna ualde.

6 Præterea ſicut principibus & poteſtatibus fidē & reuerentiā exhibere cogimur, ita ſecularium dignitatum adminiſtratoribus defendendarum eccleſiarum neceſsitas incumbit: quod ſi facere cōtempſerint, à communione ſunt repellendi.

Vnde Ioannes octauus.

Querimonias eccleſiarū, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire.

CAN. XXV.

ADminiſtratores ᵉ planè ſeculariū dignitatum qui ad eccleſiarum tuitionem, pupillorum ac uiduarum protectionem, rapaciumq; refrænationē conſtituti eſſe proculdubio debent: quoties ab epiſcopis & eccleſiaſticis uiris conuenti fuerint, eorū querimonias attentius audiant: & ſecundum quod neceſsitas expetierit abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Quòd ſi Dei timorem præ oculis non habentes negligere poſt ſecundam & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni ſe nouerint cōmunione, uſque ad condignam ſatisfactionem priuatos. ᶜ

Item Hieronymus ſuper Ioelem. †

Non ſolùm homines, ſed & contraria fortitudines ſunt ultrices iræ Dei.

iuſtitiam clerico.
NOn ſolum. Hæc eſt ſeptima pars qōnis, in qua probat magiſter, quod mali ſunt puniēdi per iudices & per reges: & qn̄ occulto iudicio diuerſimodis: & tales ultores nō peccant, dū tamen amor iuſtitiæ hoc faciāt: & hoc probat per xxiiij. cap. Ioan. de Fant.
ᶠ Miniſtri. Simile xv. q. j. nec is. & ſ. q. j. audacter.
ᵍ Fortitudines. id eſt, dæmones, & ita eſt bonū, quod dæmones ſunt, ut j. ea. §. ulti ſic bonū eſt, quòd hæretici ſunt: ut j. proxi. q. ulti. cap. ulti.
ʰ QVi malos. Vaſa īterfectionis. id eſt, poteſtatem.
ⁱ Miniſter. Et tales qui mittunt ad puniendū malos, dicunt abeſſe cauſa reipublicæ: ut ff. ex q. cau ma. q. mittunt. §. qſitū.
† ca. 2. in cōment.
Homi-

CAN. XXVI.

7 NOn ſolū homines miniſtri ᶠ ſunt & ultores iræ Dei his, qui malum operantur (unde non ſine cauſa gladium portant) ſed etiam contrariæ fortitudines, ᵍ quæ appellantur furor & ira Dei.

Idem ſuper Eſaiam. † cap. 13. in prin.

Qui crudeles iugulat non eſt talis, qualis patientibus uidetur.

CAN. XXVII.

NOn eſt crudelis, qui crudeles iugulat: ſed crudelis ideo uocatur, quia crudelis patientibus eſſe uidetur. Nam latro ſuſpenſus patibulo, crudelem iudicem putat.

Idem ſuper Ezechielem lib. ij.

Miniſter eſt Dei, qui malos percutit in eo quod mali ſunt.

CAN. XXVIII.

QVi malos percutit, in eo quòd mali ſunt, & habet uaſa interfectionis, ʰ ut occidat peſſimos, miniſter ⁱ eſt Dei.

Idem ſuper epiſtolam ad Galatas libro ſecundo.

Non ſcelus admittit index, qui homines uincit.

CAN. XXIX.

IVdex non eſt author ſceleris homines uinciendo.

Idem ſuper Ieremiã. †

Non ſanguinem effundit, qui homicidas & ſacrilegos punit.

CAN. XXX.

HOmicidas [a] & ſacrilegos, & uenenarios punire, non eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſterium.

Item Cyprianus. †

Principes populis parcere non debent.

CAN. XXXI.

SI audieris [b] in una ex ciuitatibus, quas dominus Deus tuus dabit tibi, inhabitare illic dicentes, Eamus & ſeruiamus dijs alienis, quos Deos non nouiſti: interficiens necabis [c] omnes qui [d] ſunt in ciuitate, cæde gladij: & incendes ciuitatẽ igni: & erit ſine habitaculo in æternum: non reædificabitur etiã nũc, [e] ut auertat Deus ab indignatione iræ ſuæ: & dabit miſericordiam tibi, & miſerebitur tui, & multiplicabit te, ſi audieris uocẽ domini Dei tui, & obſeruaueris præcepta eius. Cuius [f] præcepti & uigoris memor Matathias [g] interfecit eum qui ad arã ſacrificaturus acceſſerat. Quòd ſi ante aduentum Chriſti circa Deũ colendum, & idola ſpernenda, hæc præcepta ſeruata ſunt quantò magis poſt aduentum Chriſti circa Deum colendum ſeruanda ſunt, quando ille ueniens non tantum uerbis nos hortatus ſit, ſed etiam factis?

Idem Auguſtinus contra Petilianum. †

Tribulationum flagellis aliquando perfidia caſtigatur.

CAN. XXXII.

AD fidem nullus eſt cogendus, [h] ut dicitis, ſed per ſeueritatem, imò & per miſericordiã Dei tribulationum flagellis ſolet perfidia caſtigari. Nũquid quia mores optimi libertate uoluntatis eliguntur, ideo mores peſſimi non legis integritate [i] puniuntur? ſed tamen ultrix malè uiuendi diſciplina præpoſtera [k] eſt: niſi cura [l] præcedens bene uiuendi doctrinam prætendat. Sic igitur quæ aduerſus uos leges conſtitutæ ſunt, non eis bene facere cogimini, [m] ſed male facere prohibemini. Nã bene facere nemo poteſt niſi elegerit, [n] niſi amauerit: quod eſt in libera uoluntate. Cum aliquid † aduerſus uos leges conſtituunt, admoneri uos credite, ut cogitetis quare iſta patiamini. Si propter iuſtitiã: re uera illi perſecutores ueſtri ſunt: beati autem uos eſtis, qui perſecutionem paſsi eſtis propter iuſtitiam: quia poſsidebitis regnum cælorũ. Si autem propter iniquitatem ſchiſmatis ueſtri, illi quidem correctores ueſtri ſunt, nos autem eſtis ſicut cæteri diuerſorum ſcelerum rei, qui pœnas legibus pendẽt, profectò infelices & in hoc & in futuro ſeculo eritis.

Idem.

Iniuria ſacramentorum Chriſti à regibus eſt uindicanda.

CAN. XXXIII.

SI propterea perſecutor nõ fuit Nabuchodonoſor rex, quia ſcelus in ſanctũ Danielem commiſſum uindicauit iuſtiſsimè: quomodo uindicandum eſt à regibus quòd Chriſti ſacramenta exſufflantur, ſi prophetæ membra quia in periculum miſſa ſunt, ſic uindicari meruerunt.

Idem.

Diligentiſsimi rectores ſunt, qui malos ut à malo fugiant, perſequuntur.

---

[a] HOmicidas. Hic habes. ꝙ homicidæ & ſacrilegi & uenefici capite puniuntur. de homicidijs patet: ut de pœ. diſt. j. ſi qs cũ telo. De ueneficis ſimiliter patet: ut ff. ad leg. Corn. de ſica. l. iij. De pœna ſacrilegorũ habes xvij. q. 4. ꝑ totũ. ff. ad L. Iul. pec. ſacrilegij.

[b] SI audieris. Hæc uerba ſumpta ſunt de Deute. uſq; ad illũ locũ, cuius ꝓcepti.

[c] Necabis. tu qui cunq; ſis: & ſic quãdoq; ille qui non eſt iudex, põt punire maleficos: ut j. ea. q. ulti. legi.

[d] Omnes qui. Si ergo aliqui hæretici ſunt in una ciuitate, tota ciuitas poteſt exuri: & ſic eccleſia uel ciuitas punit̃ ꝓ delicto perſonarũ: ut xxv. q. ij. ita nos. & C. de ſacroſan. eccle. iubem⁹ nullã. Arg. cõtra xxvj. q. vj. ſi epm. Quid iuris ſit de hoc notatur in illo brocardo, An delictũ ꝑſonæ, &c. Itẽ habes hic ꝙ hæretici occidi poſſunt: ut ſ. ea. q. iiij. qñ. Ioan.

[e] Nunc. id eſt, uſque in futurũ. [i] ſic xj. q. iij. nolite.

[f] Cuius. hæc ſunt uerba Cypriani.

[g] Matathias. ut legitur in libro Machabæorum.

[h] AD fidẽ. Cogẽdus. Sic xlv. di. de Iudæis.

[i] Integritate. id eſt, ſecuritate.

[k] Præpoſtera. [id] eſt, inordinata.

[l] Niſi cura. id eſt, niſi delinquẽs primo inſtruat̃ ad bonum, uel niſi corripiẽs præbeat pri⁹ exẽplum bonæ uitæ: ut iij. q. vij. §. porro.

[m] Cogimini. Qui enim ex timor̃ bene facit, reputat̃ nõ facere: ut ex. de reg. iur. qui ex timore. & qui cogit̃ mutare locũ, non mutat locũ, ſ; mutatur: ut vij. [...] mutationes. [...] præmium aliquod debemus cõſeqꝗ ex hoc, quod facimus inuiti: ut xiij. q. ij. quam præpoſterum. Vnde ſi aliquis cogitur adire hæreditatẽ, quã ex cauſa fideicommiſsi rogatus eſt reſtituere, nullum conſequitur commodum ex tali aditione: nec põt uti beneficio legis Falcidiæ. ff. ad Trebellia. cogi. §. Mecianus.

[n] Niſi elegerit. poteſt enim aliqs male facere ꝓpter uoluntatem coactã: ut xv. quæſtio. j. capit. merito. ſed nõ poteſt benefacere [§] propter uoluntatem coactam, ut hic dicitur.

Sacrilegi, homicidæ & uenefici capite puniunt̃. ca. 22.

† lib. j. de exhortatione martyris. c. 5.

Deu. 13. c

Ciuitas ꝓ delicto ꝑſonarũ puniri põt.

1. Mac. 2.

[i] Aliter accipit lex hãc dictionẽ ex tũc. ff. de cõd. & demon. ſi is. nã ſi ita legatũ eſt [a]liquid alicui ſi non fecerit hoc uſq; ad 5. ann. & extunc det̃ ei legatũ: ſi ante deceſſerit, nõ debet̃ ei legatũ. ſed ar. de pœnit. diſt. j. ꝑdixerat. Laur.

† [redacted]

[...]teras Petilia. c. [...] xxiij. [...]

[...] homicid[...]

[§] Scilicet meritoriẽ qa penes uolũtatẽ meritũ cõſiſtit. arg. hic. & 15. q. j. nõ eſt. & 20. q. j. pñens. j. ea. q. 6. §. ult. iuxta fin.

† alias, aliqui.

CAN. XXXIIII.

SI vos cõtra eccleſiam Chriſti altaria erexiſſe,& à Chriſtiana vnitate(quæ toto orbe diffunditur [a]) ſacrilego ſchiſmate ſeparatos eſſe, & corpori Chriſti (quod eſt eccleſia toto orbe diffuſa)rebaptizando,& blaſphemando, & quantum poteſtis aduerſarios oppugnando, ſancta & canonica ſcriptura conuincit, uos impij atque ſacrilegi eſtis. Illi autem qui vos pro tanto ſcelere tam leuiter damnorum admonitionibus,uel locorum uel bonorum uel pecuniæ [b] priuatione deterrendos coercendosq; decernunt, ut cogitantes quare iſta patiamini,ſacrilegium ueſtrum cognitum fugiatis, & ab æterna damnatione liberemini: diligentiſsimi rectores, & pijſsimi conſultores deputantur.

Idem ſuper epiſtolam Ioannis.

Non amatur ſeruus uel filius,cum non corripitur.

CAN. XXXV.

NOn putes te tunc amare ſeruum tuum, quando eum nõ cædis [c] aut tunc amare filiũ tuũ, quando ei non das diſciplinam †,aut tunc amare vicinum [d] tuũ,quando eum non corrigis:non eſt iſta charitas, ſed languor: ferueat charitas ad emendandum & corrigẽdum. ſi ſunt boni mores, delectent: ſi autem ſint mali,emendentur.

Idem in libro iij.de ciuitate Dei.

Innocentis officium eſt,nulli nocere, & peccantem punire.

CAN. XXXVI.

NOn eſt innocẽtiæ [e] parcendo ſinere vt in malum grauius incidatur. Pertinet ergo ad innocentiæ officium,non ſolùm nemini [f] malum inferre, uerùm etiam cohibere à peccato, uel punire peccatum: ut aut ipſe qui pri⁹ odio habetur,corrigatur experimento [g], aut alij terreãtur exẽplo.

Idem ad Lotharium.

Non eſt miſericors, qui uitijs nutriendis parcit.

CAN. XXXVII.

QVi vitijs nutriendis parcit & fauet,ne contriſtet peccantium uoluntatem,non tam eſt miſericors, quàm qui non uult cultrũ rapere [h] puero,ne audiat plorantẽ, & non timet ne uulneratum doleat uel extinctum.

Item Auguſt. ſuper epiſtolam ad Romanos.

Enormia flagitia per ſeculi iudices corripiantur.

CAN. XXXVIII.

SVnt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi iudices, quàm per antiſtites & rectores eccleſiarũ uindicantur: ſicut eſt, cum quis interficit pontificem [i] apoſtolicum, epiſcopum, presbyterum, ſiue diaconum. huiuſmodi reos reges & principes mundi damnant. ergo non ſine cauſa gladium portant, qui talia ſcelera dijudicant. ſunt enim maximè conſtituti ꝓpter homicidas,raptores, ut & illos damnent, & alios ſuo timore compeſcant.

Item Cyprianus in nouo genere abuſionis.

Furta & crimina à rege ſunt cohibenda.

CAN. XXXIX.

REx debet furta cohibere,adulteria [k] punire,impios de terra perdere:parricidas [l] & periuros [m] non ſinere uiuere: filios ſuos non ſinere impiè agere.

Item Augu.de libero arbitrio,lib.j. † [† tomo j.]

Non peccat qui ex officio nocentem interficit.

CAN. XL.

SI homicidiũ eſt hominẽ occidere, poteſt tamen alius alium aliquando occidere ſine peccato:nã & miles [n] hoſtem,&

---

[a] SIvnt contra. diffunditur. Licet eccleſia ſit ubique diffuſa, tamen eadem inſolidum vbique eſt: vt j.proxi.quæſt.j.loquitur.

[b] Vel pecuniæ. Et ita puniri poſſunt heretici ab eccleſia in rebus, in honore, uel exilio: ut s.q.iiij. quando. & ca. non inuenitur. & j.ca.de liguribus. & j.q.vij. cap.j. Sed contra [1] eccleſia nõ debet in delictis recipere pœnã pecuniariã:vt extra de pœ. licet. Reſp. ꝙ eccleſia poteſt infligere pœnam pecuniariã quando magis illa timetur. vel dic ꝙ tunc põt infligere cũ hoc inuenitur expreſsũ. extra de offic. deleg.c.de cauſis.

Hæretici vario modo poſsũt ab eccleſia puniri.

[1] Ad hoc facit qđ leg.& no. s.c.q.4.ca vindicta. & de hoc plene no. Hoſtiẽ. in ſum.de of. ordi.§. ꝑtinet. vbi videas.

[c] NOn putes. Eum nõ cædis. Qui alios poſſint corrigere, habes s.quæ.iiij.duo iſta. & s. ea. cap.j.

[d] Vicinum. Arg. eſt hic pro H. qui dicit, ꝙ illud præceptum ſi peccauerit: ad omnes ſpectet. Sed tu intelligas iſtud de illis qui aliquam habẽt poteſtatem ſuper alios. Vel intelligitur de canonica denũtiatione,ad quã quilibet tenetur: ut dixi. xxij. q. v. hoc videtur. Vel dic vt dixi s. ea.duo iſta.Io.

Præceptũ ſi peccauerit, an ad omnes ꝑtineat.

[†] Adde qñ quis dicatur aliquẽ amare, & qñ non. not. gl.in l.affectionis. ff. de don. & in l. tutore.ff. de neg. geſt.

[e] NOn eſt innocentiæ. Id eſt, boni viri.

[f] Nemini. Si.xxij. q.vlti. de forma.

[g] Experimento. Si.ij.quæ.vij. quapropter.

[h] QVi vitijs. Rapere.Simile xxij. quæſt.ij. ne quis. Io.

[i] SVnt quedam. Pontificem. Pœnam talium habes s. xvj. q. iiij. qui ſubdiaconum. xxv.q.vlti. c. vlti.

[k] REx. Adulteria.Contra j.xxxiiij. quæſtio. ij.inter hæc.

[l] Parricidas. Pœnam parricidarum habes ff. ad legem Pompe.de parrici. l.penultima.

[m] Et Periuros. Quod hic dicitur ꝙ periur⁹ punitur pœna capitis, intelligas de teſte, qui fert falſum teſtimonium in cauſa criminali: talis enim mortem meretur. ff. de ſic.l.j. §.j alias enim ſi in contractibus quis periurus eſt [2], notatur infamia. C. de trãſ. ſi quis maior. alias ſolũ Deũ habet vltorem: vt C.de reb.cred.l.ij. Vel ſi periur⁹ eſt, per principem fuſtibus caſtigatur. ff. de iureiuran. ſi duo, §.vlti. Aliam pœnam habes vj. q.j. quicunque. [3]

Periurus qñque punit capite.

[2] In hoc caſu pro motu iudicis punitur.3.q.3. qui falſa.

[n] SI homicidiũ eſt. Nam & miles. Tres caſus ponit hic. alij duo ſunt cũ facit defendendo

[3] Et not. 33. qõ. 5. hæc imago. in fin. & 2.q.3. in fin.

iudex uel miniſter eius nocentē, & cui forte inuito [a] atq; imprudēti [b] telū de manu fugerit: non mihi uidentur peccare cùm hominem occidunt: ſed nec etiam homicidæ iſti appellari ſolent.

Idem in quæſtionibus Leuitici. †*Cùm homo iuſtè occiditur, lex eum occidit* [c], *non tu.*

Item Pelagius Papa.

Non qui ad bonum, ſed qui ad malum cogit, perſequitur.

CAN. XLI.

Non uos hominum uaniloquia [d] retardent, dicentium quia perſecutionem eccleſia faciat, dū vel ea, quæ committuntur, reprimit, vel animarum ſalutem requirit. errant huiuſmodi rumoris fabulatores. Non perſequitur niſi qui ad malum [e] cogit. qui verò malum uel factum iam punit, uel prohibet ne fiat, non perſequitur iſte ſed diligit. Nam ſi (vt illi putant) nemo nec reprehendendus eſt à malo, nec retrahendus à malo ad bonum eſt, humanas & diuinas leges neceſſe eſt euacuari, quæ & malis pœnam, & bonis præmia iuſtitia ſuadente conſtituunt. malum autem ſchiſma eſſe, & per exteras [f] etiam poteſtates huiuſmodi opprimi debere homines, & canonicæ ſcripturæ authoritas, & paternarum regularum nos ueritas docet. quiſquis ergo ab Apoſtolicis diuiſus eſt ſedibus, in ſchiſmate [g] eum eſſe non dubium eſt, & contra uniuerſalem eccleſiam altare conatur erigere. Sed quid de talibus inſertus in calcedonenſi ſynodo canon conſtituat, gloria ueſtra conſideret.

Vbi poſt alia ſic dicit:

Qui à communione ſe ipſum ſuſpendit, & collectam facit, & altare conſtituit, & noluerit vocanti epiſcopo conſentire, & noluerit eidem acquieſcere, neque obedire primò & ſecūdò [h] vocanti: hunc omnino damnari, nec vnquam uel orationem [i] mereri, nec recipere [k] eū poſſe honorem. ſi enim permanſerit turbas faciens & ſeditiones eccleſiæ, per exteram poteſtatem tanquam ſeditioſum comprimi. Et beatus Auguſtinus †de talibus dicit: Multa etiam cum inuitis [l] benigna quadam aſperitate plectendis agenda ſunt, quorum potius utilitati conſulendum eſt, quàm uoluntati. Nam in corripiendo filium quantumuis aſperè nunquam paternus amor amittitur: fit tamen quòd nollet vt doleat, qui etiam inuitus uidetur dolore ſanandus. Ecce uidetis quemadmodum tanti teſtimonio patris, non perſequatur [m] coërcendo talia, ſed diligat emendando tales ſemper eccleſia: facite ergo etiā uos, quod ſcientes intētionem Chriſtianitatis ueſtræ frequenter hortamur, & date operam ut talia fieri ultra non liceat: ſed etiam (quod vobis facillimum eſſe non dubito) hi qui talia præſumpſerunt, ad pijſsimum principem ſub digna cuſtodia dirigantur. recolere enim debet celſitudo ueſtra, quid per vos Deus fecerit tempore illo quo Hiſtriam & Venetias tyranno Totila poſsidente, Francis etiam cuncta vaſtantibus, non antè tamen Mediolanenſem epiſcopum fieri permiſiſtis, niſi ad clementiſsimum principem [n] exinde retuliſſetis, & quid fieri debuiſſet, eius iterum ſcriptis recognouiſcetis & inter vbique feruentes hoſtes, Rauennam tamen & is qui ordinabatur [o], & is qui ordinandus erat, prouidentia culminis ueſtri deducti ſunt.

Idem † Narſæ patricio.

Schiſmaticos & hæreticos ſeculi poteſtates coerceant.

---

dendo ſe, vel alij ſubueniendo: vt ſ. ea. cum homo.

[a] Inuito. Fortuitus enim caſus nō imputatur, vt extra de homi. lator. dum tamen non præceſſerit culpa. l. diſt. ſæpe.

[b] Imprudenti. Non videtur quod imprudentia excuſet eum: quia imperitia culpę annumeratur. ff. de reg. iur. imperitia. Sed dic imprudenti, id eſt, ignoranti.

[c] Lex eum occidit. Sic xxxiij. q. ij. quos Deus. Io.

[d] Non vos. Vaniloquia. Vanæ voces populi non ſunt audiendæ. extra de elect. Olius. C. de pœn. l. decurionum.

[e] Ad malū. Quandoque perſecutio largius ſumitur ſ. e. q. iiij. ſi eccleſia.

[f] Exteras. Sic j. e. de Liguribus. & dixi ſ. e. princeps.

[g] In ſchiſmate. Ergo ſchiſma eſt, non habere caput Romanam eccleſiam: vt xxiiij. q. j. hæc eſt. & ca. quoniam vetus. Io.

[h] Secundo. Hic dicitur qđ bis debeat admoneri excōmunicādus, maxime hęreticus. alibi dicitur quod ſemel: vt j. proxima cauſa. q. j. quæ domus. alibi quod ſæpiſſime. j. q. vij. cōuenientibus. quando dicitur de trina admonitione: vt ſ. cap. adminiſtratores. j. prox. cau. q. iij. de excommunicationis. Quid iuris ſit, dixi ſuper illo ca. quæ domus.

[i] Orationem. Id eſt, ſupplicationē: quia ſine ſpe venię deponitur: vt ſtatim ſubiungit. xxj. diſt. inantum. Vel ideo dicit, q a ſchiſmatico ſiue intruſo, nulla datur audientia: ut xxiij. diſtinc. in nomine.

[k] Recipere. xj. q. iij. ſi quis epiſcopus in concilio.

ADDITIO.

Ad idem. j. ca. proxi. xvij. diſtinctio. nec licuit.

[l] Inuitis. ſ. xlv. di. & qui emēdat.

[m] Non perſequatur. Eccleſia: nec etiam vos per conſequens qui authoritate eccleſiæ eos coercetis.

[o] Principem. Ergo eccleſiaſtica perſona licite pōt petere vt mali detineant & ducant ad iudicium: vt ſ. ea. vnum ſolum. & j. ead. regentes.

[o] Ordinabatur. ſ. xxiij. q. j. pudenda.

De

---

† q. 66. lib. 3. ad c. 19. Leui.

Imperitia annumeratur culpæ.

Schiſma, quid ſit.

Excōmunicandus & maxime hæreticus, quoties admoneri debet.

† lib. contra Donatiſt. c. 17.

† Pelagius 2.

CAN. XLII.

DE Liguribus atque Veneticis & Hiſtrijs epiſcopis, quid dicam? quos idonea eſt excellentia ueſtra & ratione & poteſtate reprimere, & dimittitis eos in contemptum apoſtolicarum ſedium, de ſua ruſticitate a gloriari: cum ſi quid eos de iudicio uniuerſalis ſynodi, quod Conſtantinopoli per primam nuper elapſam indictionem actũ eſt, fortè mouebat, ad ſedem apoſtolicam (quomodo ſemper factum eſt) electis b aliquibus de ſuis, qui dare & accipere rationem poſſent, dirigere debuerunt: & non clauſis oculis corpus Chriſti Dei noſtri, hoc eſt, ſanctam eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare, huiuſmodi homines principali uel iudiciali authoritate comprimere: quia regulæ patrum hoc ſpecialiter conſtituerunt, ut ſi qua eccleſiaſtici officij perſona, cui ſubiectus eſt reſtiterit, uel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit, ſeu ſchiſma fecerit, iſte excommunicetur atque damnetur. Quòd ſi fortè & hoc contempſerit, & permanſerit diuiſiones & ſchiſma faciendo, per poteſtates c publicas opprimatur. Ecce de quo animus ueſter fortè timidus eſt, ne perſequi uidearis. de patrum uobis authoritate hæc breuiter dirigenda curaui: cùm mille alia exempla & conſtitutiones ſint, quibus euidenter oſtenditur & agnoſcitur ut facientes ſciſſuras in ſancta eccleſia, nõ ſolum exilijs, ſed etiam proſcriptione rerum, & dura cuſtodia per publicas poteſtates, debeant coerceri.

Idem.

Ab eccleſiæ unitate diuiſi, à ſecularibus poteſtatibus coerceantur.

CAN. XLIII.

QVali nos de gloriæ ueſtræ ſtudijs iudicio gratulèmur, non ſolùm ueſtram, ſed multorum ac penè d omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his, quæ uobis præſentibus ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam ueſtrã duximus conquerendum. Thracius ſiquidem, atque Maximilianus, nomina e tantum epiſcoporum habentes, & eccleſiaſticam ibi unitatem perturbare dicuntur, & omnes eccleſiaſticas res ſuis uſibus applicare, intantum ut contra unum eorum, id eſt, Maximilianum uſque ad nos per tam longum iter neceſsitate compellente, quidam infatigabiliter uenientes, preces offerrent: ob quam cauſam Petrum presbyterum ſedis noſtræ, ſed & Proiectum notarium ad eadem loca duximus deſtinandos: ut ea quæ canonicis ſtatutis à prædictis pſeudoepiſcopis compererint commiſſa, uel digna debeant ibi ultione compeſcere, uel eoſdem ad nos uſque perducere. Et ideo ſalutantes paterno affectu gloriam ueſtram, petimus ut præfatis: qui à noſtra ſede directi ſunt in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis alicuius eſſe peccati ſi huiuſmodi homines comprimuntur. hoc enim & diuinæ & humanæ leges ſtatuerunt, ut ab eccleſiæ unitate diuiſi, & eius pacẽ iniquiſſimè perturbantes, à ſecularibus etiam poteſtatibus comprimantur. Nec quicquam maius eſt unde Deo ſacrificium poſsitis offerre, quàm ſi id ordinetis, ut hi, qui in ſuam & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant uigore compeſci.

Item Pelagius papa.

Iniquitas prauorum, quamuis bonis proficiat, tamen punienda eſt.

CAN. XLIIII.

REelegentes literas excellentiæ ueſtræ de iniuria quidem, quam uobis iniquorum hominum præſumptio ingeſsit, ualde doluimus. Sed quia ſcimus occulto Dei iudicio, animam ueſtram & ſi per aliorum iniquitatem & ſuperbiam à contaminatione ſchiſmatis cuſtoditam, egimus omnipotenti Deo gratias: qui etiam de malis hominum actibus bona f operari conſueuit. nec enim ſine illius prouidentia factum eſſe credendum eſt, ut inſenſati & peruerſiſsimi homines uſque ad hoc proſilirent, ut ſuam diuiſionem catholicam eſſe credentes eccleſiam, à ſua uos pollutione prohiberent. Si enim per miſericordiam Dei, etiam neſcientibus illis

Ruſticitas dupliciter ſumitur.

De qua dicitur nihil impudẽtib. &c. ut 46. diſ. in prin.

Bonum prouenit ex malo.

a De Liguribꝰ. Ruſticitate. id eſt. ſuperbia. alibi ponit pro ſimplicitate: ut ij. q. vij. capit. ſancta. Et ſic eſt ar. quod quãdoq; nõ ſit parcendũ ruſticitati.

b Electis. Sed qualiter potuit hęc cauſa ꝑ procuratorẽ agi, cum iſti de crimine cõuenirẽtur? Sed dic quod licet fuerit de crimine actum, nõ tamen criminaliter: unde potuit procurator interuenire, ut extra de accuſat. ca. ueniens. & cap. ſuper his. & iij. q. vj. hæc ꝗppe.

c Per poteſtates. ꝟ. ead. c. princeps.

d Quali nos. Pene. Nota ꝙ dicit pene: & tamẽ longe plures erant, qui neſcirẽt quã qui ſcirẽt: dũ tamẽ ad modicam quãtitatẽ deberet referri: ut iij. q. vij. qui ſine. ff. de uerb. ſig. hęc adiectio.

e Nomina. Sic xv. q. uj. c. ſi quis preſbyter. Ioan.

f Relegẽtes. Bona. Nota ꝙ ex malo prouenit bonum: ut decimatertia diſtin. nerui. in fi. ſi cut de facto Iudęorum

hoc factum eſt, ut à ſchiſmaticorum communione eruti, catholicæ, quam diligitis, ſeruari uos contigiſſet eccleſiæ. Quamuis igitur ueſtra per illorum ſcelus facta ſit utilitas, nolite tamen impunitã præſumptionem iniquorũ hominum graſſari permittere: ſi enim hoc quod in ueſtram gloriã præſumpſerunt, non fuerit uindicta compreſſum, quòd in minoribus non ualeant puniri ambigi ultrà nõ debet. Exercete igitur in talibus debitam authoritatem, & ne eis amplius talia committendi ſpes creſcat, ueſtris coerctionibus reprimantur. Ad hoc ſiquidem Dei nutu, etiam contra uos talia præſumpſerunt, ut talia, uobis corrigentibus, ab eodem ſcelere alios poſſetis Deo propitiante munire. Quales autem ſunt qui eccleſiam fugiunt, Eufraſij uos ſcelera (quæ amplius occulta Deus eſſe noluit) euidenter informãt: qui in homicidio quidem, nec hominis neceſsitudinem, nec fratris charitatem, nec ſacerdotij reuerentiam cogitauit: inceſtuoſo autem adulterio, etiã ipſius uindictæ abſtulit [a] modum: quia ſi adulterium [b] punias, non remaneret in quo uindicetur inceſtus: ſi inceſtuoſo ingeras pœnam, inultũ crimen adulterij remanebit. Ecce de quo collegio ſunt, qui quantum ad ſuperbiam ſuam iniuriam uobis inferre moliti ſunt: & quantum ad prouidẽtiam Dei impollutos uos eccleſiæ Dei ſeruauerunt. Aufer te tales ab iſta prouincia, utimini oblata uobis à Deo opprimendi perfidos occaſione: quod tũc plenius fieri poterit, ſi authores ſcelerum ad clemẽtiſsimũ principẽ dirigantur: & maxime eccleſiæ Aquilegiẽſis inuaſor: qui & in ſchiſmate & in eo maledictus, nec honorem epiſcopi poterit retinere nec meritum.

Item Nicolaus exercitui Francorum.

In certamine quod contra infideles geritur, quiſquis moritur, cæleſte regnum meretur.

CAN. XLV.

OMnium ueſtrũ noſſe uolumus charitatem, quoniam quiſquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine [c] fideliter mortuus fuerit, regna illi cæleſtia minimè negabuntur.

Item Vrbanus ſecundus Godofredo Lucano epiſcopo.

Non ſunt homicidæ, qui ad uerſus excommunicatos Zelo matris eccleſiæ armantur.

CAN. XLVI.

EXcommunicatorum interfectoribus (prout in ordine eccleſiæ Romanæ didiciſtis) ſecundum intentionem [d] modum congruæ ſatisfactionis iniunge. non enim eos homicidas arbitramur, quos aduerſus excommunicatos zelo catholicæ matris eccleſiæ ardentes, aliquos eorum trucidaſſe contigerit. Ne tamen eiuſdem eccleſiæ matris diſciplina [e] deſeratur, eo tenore, ſecundum quem diximus, pœnitẽtiam eis indicito congruentem, qua diuinæ ſimplicitatis oculos aduerſus ſe complacare ualeant, ſi fortè quid duplicitatis [f] pro humana fragilitate in eodem flagitio [g] incurrerint.

Item Auguſtinus ad Bonifacium.

Pax eccleſiæ mæſtitiam conſolatur perditorum.

CAN. XLVII.

QVis enim ueſtrum [h] uelit aliquem inimicorum ſuorum non ſolùm pe-

---

rum qui crucifixerunt Deum. Itẽ eſt hic arg. quod malum punitur quãuis exinde prouenerit bonũ: ut ſi quis puerũ caſtrauerit, licet eũ meliorẽ fecerit, tñ punit. ff. ad leg. Aql. ſi ſeruus ſeruum. §. & ſi puerũ. ſimiliter licet quis rẽ fecerit prohibitã, licet bene fecerit, tamen punit. ff. de re mil. l. ij. §. ĩ bello. Arg. cõtra. ff. ad leg. Aql. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi ohũs.

[a] Abſtulit. Hoc ideo dicit, qa pœna mortis punit, ſiue pro uno, ſiue ꝓ altero. alias aũt idẽ delictum põt uarijs pœnis puniri: ut xvij. q. iiij. attendẽdum. & xvj. quæſtio. j. ſtatuimus [i] Hic cõſueuit diſtingui cũ qs accuſat de diuerſis criminibus: aut illa crimina deſcẽdunt ex eodem facto, aut ex diuerſis. Et hæc diſtinctio nota. C. de accuſa. qui de crimine. ſi aũt diuerſis criminibus uelit quis agere, diſtinguitur: aut illæ actiones ſunt ambę pœnales, aut ambę rei perſecutoriæ: aut una pœnalis, & altera rei perſecutoria: ut not. ff. nautæ, caupones, ſtabula. l. ſecunda.

[b] Si adulterium. hic uidetur quod ſecundũ canones & adulteriũ & inceſtus morte puniant: ſecundũ leges hodie adulteriũ nõ punit morte: ut C. de adul. auth. ſȝ hodie. Io.

[c] OMniũ. Certamine. ĩ. eadem quæſtione viij. omnium.

[d] EXcommunicatorũ. Intentionẽ. Scilicet occidẽtium. Vel ſecundũ intentionẽ imponẽtis pœnã: ut xxvj. q. vij. tpa.

Accuſatione qs de diuerſis criminibus.

[i] Ad idẽ 21. q. 5. c. 3. in fi. & uide qđ no. Inno. de hac materia, ext. de collu. c. ulti. & de pur. c. cum dilectus.

[e] Diſciplina. Nota ad cautelã quòd ex abundanti debet aliquid fieri, ne diſciplina mřis eccleſiæ deſerat: ut 50. diſt. presbyteros. & xxxiiij. q. ij. in lectum. & xv. q. j. ſi quis inſaniẽs quæ. n. dubitationis cauſa ex abundãti apponunt, ius cõe nõ lædunt: ut ff. de reg. iur. quæ dubitationis. & l. nõ ſolet. Item eſt hic ar. quod in dubijs in deteriorẽ partẽ interpretamur [2] contra regulam illam extra de reg. iur. eſtote.

[f] Duplicitatis. id eſt, mortalis peccati.

[g] Flagitio. id eſt, quod alias eſt flagitium.

[h] VIs. n. ueſtrum. Ex hoc ca. dicit quidã ꝙ qui percutit clericum excõicatum, non incidit in canonem: & quod nõ eſt priuãdus aliquis ĩgreſſu eccleſiæ per eũ qui eſt extra eccleſiam: qđ non admitto: & loquit hic de tali excõmunicato, qui penitus

Diſciplina eccleſiæ nõ eſt deſerẽda.

[2] Vt ĩ hoc caſu. Alium caſum habes 30. q. 5. c. j. ſed hoc iõ fit ut qđ certius & magis ſine periculis aĩæ eſt, teneat. unde tene certum & dimitte ĩcertũ. de pœni. diſ. 7. ca. 2. ad hoc extra de ſpõ. iuuenis. alias ordinariũ eſt ꝙ dubia ĩ meliorem partẽ ĩterpretemur extra de reg. iu. c. j. de hoc no. extra de ſeru. c. unico. & 78. di. presbyteri. Archi.

penitus incorrigibilis eſt. xj. quæſt. j. petimus.

[a] Remittũtur. Per Dei verbũ. Id eſt, per orationẽ vel per prædicationem eccleſiæ. ſ. per prædicationem Euãgelij. ſic xv. q. j. nec is. & ſupra ead. non ſolum.

3. Reg. 1. a

Sennacherib fuit rex Aſſyriorum.

[b] Per Sennacherib. regem Aſſirioꝝ qui maximã partẽ filiorum Iſraelis captiuauit, q cũ ueniſſet ad obſidẽdum Ieruſalẽ, ab Angelo exterminatore nocte eſt fugatus, occiſis ab eodẽ Angelo 185. millibus de exercitu ſuo.

[c] Et per Nabuchodonoſor. Qui cępit Ieruſalem, & tribum Iuda & tribum Beniamin in Babylonicam captiuitatem duxit.

[d] Et per principes. ſ. per Veſpaſianum & Titum qui quadrageſimoſecũdo anno poſt paſſionem domini Ieruſalẽ deſtruxerũt.

[e] Aſſur. Sennacherib.

[f] Non niſi temporalem. Argu. quod ſufficit aliquẽ bonũ facere, ad hoc ut remunerãdus ſit, etſi illud mala intentione facit. Nã & qui prędandi animo gerit negotia alicuius, habet actionem negotiorum geſtorum: ut ff. de neg. geſ. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis negotia. Itẽ eſt hic arg. quod qui ignorãs adimpleuit uoluntatem alicuius, dicitur obtẽperaſſe ſuæ uoluntati. arg. contra. ff. de cõdi. & demonſtra. l. ij. vbi dicitur non enim uidetur obtẽperaſſe, qui fatali caſu obtemperat. Sed illud obtinet cum conditio apponitur quæ eſt in poteſtate alicuius: ſecus ſi non eſt in poteſtate: ut ibi dicitur. Item eſt hic argu. quod ex eodem facto conſequitur quis præmium & pœnam: ut xxij. q. ij. ſi quęlibet.

† lib. 2. de Cain & Abel c. 4. Obtemperans caſu fatali, non uidet obtẽperare.

Da. Id

rire, uerùm etiam aliquid perdere?

Sed ſi domus Dauid aliter non meruit habere pacem niſi Abſalon filius eius in bello, quod gerebat contra patrem, fuiſſet extinctus: quãuis magna cura mandauerat ſuis, ut eum quantum poſſent uiuum ſaluumq; ſeruarent, ut eſſet cui pœnitenti paternus affectus ignoſceret: quid ei reſtitit niſi perditum flere, & ſui regni pace acquiſita, ſuam mœſtitiam conſolari?

Si ergo uiri ſancti & publicæ poteſtates bella gerentes, nõ fuerunt trãſgreſſores illius mandati, Non occides, quãuis quoſque flagitioſos digna morte perimerẽt: ſi miles ſuæ poteſtati obediens non eſt reus homicidij, ſi eius imperio quẽlibet flagitioſũ interfecerit: ſi homicidas et uenenarios punire, non eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſteriũ: ſi pax eccleſię mœſtitiã cõſolatur perditorũ: ſi illi qui zelo catholicæ matris eccleſię accẽſi excõmunicatos interficiunt, homicidę nõ iudicantur: patet quòd malos nõ ſolùm flagellari ſed etiam interfici licet.

Sed quæritur ſi contingat aliquos malos puniri, ab his qui non habent legitimã poteſtatem: an ſint rei effuſi ſanguinis ij, per quos puniuntur?

De his ita ſcribit Ambroſius. †

Aliquando puniuntur, peccata, per populos iuſſu diuino excitatos.

CAN. XLVIII.

REmittuntur peccata per Dei uerbum [a]: cuius Leuites interpres & quidã executor eſt. Remittuntur per officium ſacerdotis, ſacrũmq; miniſterium. Puniuntur quoque peccata per homines, ſicut per iudices, qui poteſtate ad tẽpus utuntur. Puniuntur peccata etiam per populos, ſicut legimus, quia ſæpe ab alienigenis Dei iuſſu excitatis propter diuinæ maieſtatis offenſam ſubactus eſt populus Iudæorum.

Hinc notandum eſt, quòd aliquando punit Deus peccata per neſcientes: aliquando p̃ ſcientes. Per neſciẽtes peccata punit, Eſa. 37. E
ſicut p̃ Sennacherib [b], et per Nabuchodo 4. Re. 25. a
noſor [c] regẽ, & per Antiochũ, & p̃ prin 2. Ma. 5. a
cipes [d] Romanorũ, et per nonnullos reges gentiliũ populum Iſraeliticum delinquentẽ aliquãdo afflixit, aliquando captiuauit. unde ipſe dominus ait per prophetã: Virga furoris mei Aſſur: ipſe autẽ non cognouit. Eſa. 10. b

Aſſur [e] erat uirga furoris dñi, quia per eum innumeras gẽtes diuina iuſtitia flagellare diſpoſuit. Ipſe uerò non cognouit: quia in ſuperbiam elatus, uictoriã quam aſſecutus fuerat, non diuinæ potẽtiæ, ſed ſuis uiribus attribuit. Vnde contra eius ſuperbiã Dominus loquitur dicens: Nũquid gloria
bitur ſerra cõtra eum, qui ſecat in ea? aut Ibid. d
nunquid exaltabitur ſecuris contra eũ qui cædit in ea? Quibus ſimilitudinibus ſatis p̃ſpicuè oſtẽditur quòd ſicut ſerra et ſecuris nec ſecare nec cædere ligna poſſunt, niſi ab alio regantur, ac ideo cõtra regentem ſe ſuperbire non debent: ſic illi, p̃ quos Deus punit abſque nutu diuinæ diſpoſitionis nihil agere ualẽt ac ideo cõtra regentẽ ſe ſupbire eis non licet. Tales in eo quod puniunt, Deo ſeruire dicũtur: in eo autẽ quod ignorantes ſe eſſe miniſtros irę Dei, impia uanitate ſuperbiunt, mercedem ſuę ſeruitutis à Deo non niſi temporalẽ [f] inueniunt: pœnam uerò ſuæ ſuperbiæ non effugiũt. Vnde cùm dominus diceret ad prophetã de Na
buchodonoſor: Quid dabo ei p̃ labore ſuo Eze. 29. d
quo ſeruiuit mihi apud Tyrũ? ſtatim ſub-

[a] Da. Id, eſt datam pronuntia. Similis expoſitio. ff. de teſt. hæredes palam. §. ſi quid.
[b] Per Antiochũ. Qui tempore Machabæorum Ieruſalem cæpit, & tẽplum polluit.
[c] Poſuerũt. Quia uexilla & ſcuta & arma ſua poſuerunt in templo in ſignum uictoriæ.
[d] Bonorum. Id eſt, in ſignum eorum, qui ſunt futuri boni.

Quod

Danie. 4.
[b] Qui & poſuit arã idoli i medio Ieruſalẽ quam Matathias deſtruxit: et aufugit ad mõtes cum 5. filijs, per quos De⁹ fecit ſalutẽ in Iſrael. De hoc habes ſ. c. ſi audieris ſub iſto. Antiocho ignis de tẽplo extinctus fuit, quia vẽdidit ſacerdotiũ Iaſoni, ut habet. j. q. õ. j. ſicut eunuchus. Archi. 1. Ma. 1. c c. Pſal. 78.

iunxit: Da [a] Domine, hoc eſt, datam ſibi pronũtia Aegyptum & Ethiopiam. Cùm autem in corde ſuo ſuperbiens poſtea diceret, Nonne hæc eſt Babylon, quam ego condidi in robore regni mei, &c. ſtatim immutauit Deus rationabilem mentem eius, et induit eum ferina beſtialitate, ut ab hominibus fugiens cum beſtijs uiueret. Per Antiochum [b] quoque cùm idololatriam Iudaicæ plebis dominus punire decreuiſſet, et pacem, quam ex lege Dei abiecta, & ex ſacris nationum aſſumptis querebãt, illis in perniciem uerteret: quia Dei diſpoſitionem ignorãs ſuæ facultati deuaſtationẽ illius plebis attribuit, imprecatur in eum propheta dicens: Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt, et in regna, quæ non inuocauerunt nomen tuum ne fortè dicant in gentibus, ubi eſt Deus eorum? Similiter cum per Romanos peccatũ mortis Chriſti Deus punire decreuiſſet, urbis excidium, & Iudaicę plebis miſerã captiuitatem ſuis uiribus abſcribere cęperunt unde cõtra eos propheta imprecatur

Pſal. 73.

dicens: Leua manus tuas in ſuperbias eorũ qui te oderunt, & qui multa maligna operati, monumenta ſuæ uictoriæ poſuerunt [c] in medio atrio tuo. Per ſcientes peccata

Ioſ. 5. & 6
Deute. 7.

puniuntur, ſicut Deus per filios Iſrael uoluit peccata punire Amorrhæorum: & Chananæorũ, & aliorum gentium, quarũ terram Iſraelitis poſſidẽdã dedit: quibus etiam præcepit ut nemini eorum parcerẽt. ſed omnes morti traderent. Quid propter peccata eorum illis contigiſſet, ex uerbis domini apparet: qui cùm diceret ad Abra

Gen. 15. d

ham: Semini tuo dabo terram hanc: ueluti quæreret, quare non modò eam das mihi? audiuit: Nondũ enim ſunt peccata Amorrhæorũ conſummata: quæ tunc intelliguntur fuiſſe conſummata, cum populus ille de Aegyptiaca ſeruitute liberatus, terram eorum (ſicut Abrahæ promiſſum fuerat) in hæreditatem accepit. Cùm ergo ſic diuino iuſſu ad puniendum peccata populi excitantur, ſicut populus ille Iudaicus eſt excitatus ad occupandam terram promiſſionis, & ad delendas gentes peccatrices: ſine culpa noxius ſanguis effunditur, et quæ ab eis malè poſſidentur, in ius & dominiũ ritè transeunt bonorum [d]. Cùm uerò occulto inſtinctu aliqui mouentur ad perſequendum malos, ſicut Sennacherib & cæteri, qui populum delinquentem perſecuti ſunt: licet occulto inſtinctu operante, illorum meritis incitentur ad perſequendum: tamen quia praua intentione non peccata delinquentium punire, ſed illorum bona rapere, uel ſuæ ditioni ſubijcere quærunt, non ſunt ĩmunes à crimine. De quibus etiã notandum eſt, quòd aliquando excitantur ad puniendum peccata bonorum: ut tandẽ per bonos correctos, ipſi quoque punian- Iudi. 4. a
tur: ſicut in lib. Iudicum legitur, de Iabin rege Chananæorũ & de Madianitis, quod propter idololatriam populi ſuſcitauit eos Deus ut Iſraelem affligerent, & terram eorum occuparent. Cùm autẽ populus Dei ſub manibus eorum diutius afflictus peccatum ſuum recognoſceret, et per pœniten- Iudi. 8. a
tiam ſibi deum placaret: Dei præcepto & Barach comitatus Delboram prophetiſſam uxorem Lapidoth, Iabin regem Chananæorum & Zizaram ducem exercitus ſui contriuit, & Gedeon Zebeæ & Salmana reges Madianitarum, & Oreb & Zeb duces eorum morti tradidit. Apparet ergo quòd aliquando per legitimam poteſtatem gerentes, aliquando per populos diuino iuſſu excitatos, mali pro peccatis ſuis non ſolùm flagellãtur, ſed etiã ritè perduntur. Nec eſt contrarium illud Auguſtini, quod ad Marcellinũ pro circuncellionibus ſupplicãs rogabat ut uerberibus eos coerceret, non morte perderet quamuis enim ſupplicando ſpatium uitæ eis reſeruari poſcit, nõ tamen legum ſeueritatẽ, qua tales morte plectũtᷣ, nõ obſeruandã docuit

QVAEST. VI.

QVód autẽ [a] quærit an mali ſint cogẽdi ad bonum, facilè apparet. Antiquus nanq; populus ille metu pœnarum ad obſeruationẽ legis cogebatur. In Euãgelio quoq; dominus ait diſcipulis ſuis: Nolite timere eos, q corpus occidunt, animã autẽ nõ poſſũt occidere: ſed potius eũ timete, (id eſt, ei in timore & reuerentia ſeruite) qui poteſt animã et corpus perdere in gehẽnã. Paulus quoq; cùm eccleſiã Dei perſequeretur, in itinere cæcatus ad Deũ conuerti coactus eſt: unde ſe abortiuo ſimilẽ teſtatus eſt dicens Nouiſſime aũt omniũ tanquam abortiuo uiſus eſt & mihi.

Hinc Auguſtinus ſcribit ad Bonifacium. †

Eccleſia malos debet cogere ad bonum, ſicut Chriſtus Paulum coegit.

CAN. I.

SChiſmatici [b] dicũt: cui uim Chriſtus intulit? quẽ coegit? Ecce habẽt apoſtolũ Paulũ: agnoſcant in eo prius cogentẽ Chriſtũ poſtea docentẽ: prius ferientem poſtea cõſolantem. Mirum eſt autẽ quomodo ille qui pœna corporis ad Euangeliũ coactus intrauit, plus omnibus illis laborauit, qui ſolo uerbo uocati ſũt in Euangelio, & quem maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas mittit foras timorem. Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios ut redirent, ſi perditi filij coegerunt alios ut perirent? quamuis & illos, quos non coegerunt, ſed tantummodo ſeduxerunt [c], Si per terribiles & ſalubres leges in eius gremium reuocẽtur, blandius pia mater amplectitur, & de illis multò amplius, quàm de illis, quos nunquã perdiderat, gratulaẽ. An non hoc pertinet ad diligẽtiam paſtoralem, etiam illas oues quæ non uiolenter ereptæ, ſed blandè leniterque ſeductæ a grege aberrauerant, & ab alienis poſſideri cæperant, inuentas ad ouile dominicũ, ſi reſiſtere ei uoluerint, flagellorum terroribus, uel etiam doloribus reuocare: Item à Chriſto coactum Paulũ oſtendimus. Imitatur itaq; eccleſia in iſtis cogendis dominum ſuum: qui prius ut neminem cogeret, expectauit ut de fide regum, atque gentilium prædicatio prophetica [d] compleretur.

Etiam † hinc non abſurdè intelligitur illa Apoſtolica ſententia, ubi beatus Paulus dixit: Paratus ſum ulciſci omnem inobediẽtiam, cùm completa [e] fuerit prior ueſtra obedientia. Vnde & ipſe dominus ad magnam cœnam ſuam prius conuiuas adduci iubet, & poſtea cogi. Nam cum ei ſerui reſpondiſſent: Domine, factum eſt, quod iuſſiſti, & adhuc locus eſt: exite, inquit, in uias & ſepes: & quoſcunque inueneritis, cogite intrare. In illis ergo qui primò leniter adducti ſunt, completa eſt prior obedientia: in iſtis autem, qui coguntur, inobedientia: coercetur. Item ſi per poteſtatem, quam per religionem ad fidem regum tempore quo debuit, diuino munere accepit eccleſia, hi, qui iueniunẽ in uijs & ſepibus, id eſt in hæreſibus & ſchiſmatibus, coguntur intrare: non quia coguntur reprehendant, ſed quo coguntur attendant.

Item ad Donatiſtas. †

Varijs modis errantes corripiuntur à Deo.

CAN. II.

QVod errauerat [f] (inquit dominus) non reuocaſtis: & quod perierat nõ requiſiſtis. hoc uobis [g] ipſe Deus per nos facit ipſe obſecrando, ipſe minando, ſiue corripiendo, ſiue damnis, ſiue labo- Ezec. 34.

---

[a] QVod autem. Hæc quæ. nihil habet dubitationis. quia ad bonum nõ ſuſceptũ nemo cogẽd^r eſt. ſupra quæſt. prox. ad fidem. ſed ad bonum quod ſuſcepit, cogendus eſt: ut quadrageſimaquinta diſt. de iudæis. magiſter tamen aliter ſoluit, ĩ. eadem. §. ult.

Bonũ facere utrũ qs cogatur.

Mat. 10. c

ADDITIO.

Dicas q illi qui fidem non receperunt, non ſunt abſolute compellẽdi ſed ſunt quandoq; excitandi exhortationibus. xlv. diſtinctione. qui ſyncera quãdoq; præmijs. ſ. ea. q. iij. ca. ulti. qualiter hoc intelligitur, habes extra de baptiſ. maiores. noſtra enim fides non patitur, quod tales ĩ uiti compellãtur, ut prædictis iuribus, & extra de Iudæ. ſicut. Io.

Actu. 9. a

[b] SChiſmatici. Supra eadẽ. quæſtione quarta. quis nos.

? epi. 50. Coacto ſubuenit.

[c] Seduxerunt. Mitius hic agitur cũ circunuento, quã cum coacto: cum tamen alias ſubuenitur coacto in uoto: ut extra quod metus cauſa. perlatum ſed nõ ſubuenitur ibi circunuento: ut uigeſima, quæſtione tertia. conſtituit.

[d] Prophetica. Quia nõdum erat ĩpleta prophetia: & nũc reges intelligite, &c. ut ſ. q. iiij. nõ inuenitur.

[e] Completa. Primo enim ſalubriter admonẽdi ſunt boni, ut ſic cætera multitudo frangatur, ut quadrageſimaquarta diſtinctione. comeſſationes. l. diſtinctio. ut conſtitueretur. Ioannes.

[f] QVod errauerat. Verba ſunt prophetæ [1] alloquentis. magiſtros legis. p quos intelligũtur prælati: per quos probat Auguſt. malos eſſe cogendos.

[1] Ezec. 34 b

[g] Hoc uobis. Verba Auguſtini. Vides [illegible]

† alias incipit, hinc non abſurde.

[illegible]

a Vides. Bonum. Vt ſ. quæſtione quinta. ad fidem.

b Et volens. Sic ex nolente fit volens, vt ſupra ſeptuageſimaquarta diſtinctione. conſuluit. & ſupra, quæſtione quarta. diſplicet. † 48.

c Opinio. Sic ergo iure peritus debet mutare opinionem ſuam, ſi expedit mutare. ut duodecima, quæſtione prima certe. & ff. de iure patro. diu. Item ex hoc loco dicunt quidam Auguſtinum quandoque fuiſſe hæreticũ: ſed potius ꝓbatur hic contrariũ. *Opinio mutari poteſt.* *Obiectum eſt aliquã do Auguſtino ꝙ hæreticus fuerit.*

d Credatur. Nunquam creditur fuiſſe malum, quod factum eſt bonũ: vt I. diſtin. ferrum. & ff. de ædili. edict. quod ita. *' Vide ꝙ not. 32. q. j. qđ autẽ. & ca. non erit. & ca. apud.*

e Iam vero ſi. Hoc capit. intelligitur de hæreticis. cõtrarium eſt extra de hæreti. c. ſicut. vbi prohibetur ne aliquis eos teneat i terris ſuis uel in domo, vel aliquem cõtractum cum eis faciat. Sed dic, quod loquitur de eo, qui alias eſt incorrigibilis: vel loquitur de Iudęis, prout dixi ſ. q. iiij. c. vl. Io. [redacted]

f Seruitia. Supra decimaquinta, q. j. non eſt.

g Inuitus. Sed qualiter poteſt ꝗs inuitus dare, cum nec ignorans nec inuit⁹ quis donet: vt C. de dona. nec ignorãs? Sed facias vim & differentiã inter dare & donare: vt donum dicatur ꝙ aliquis ex libertate dat, & ex certa ſciẽtia [g] vnde epiſcopus nõ dicitur donare præbendas, ſed dare. *Donare, & dare differunt.* *[g] Vt ff. de do. l. dari.*

h Pudorẽ. Quandoque etiam ſi aliquis tacet propter verecundiam, non ſibi præiudicat: vt ff. de furt. l. pe.

i Si ex neceſsitate. Ideſt, pręcepto. vel loquitur de neceſsitate vitæ.

k Diſpenſatio. Aliis diſpenſo, ſed mihi nõ proficio. Conſue.

ribus, ſiue per ſuas occultas admonitiones vel viſitationes, ſiue per poteſtatum temporalium leges.

Item in epiſtola † ad Vincentium.

Non eſt cõſiderandum quòd quiſque cogitur, ſed quale ſit illud, ad quod cogitur.

CAN. III.

Vides (ut opinor) non eſſe conſiderandum, quòd quiſque cogitur, ſed quale ſit illud, ad quod cogitur, utrùm bonum [a], an malum: nõ quòd quiſque bonus poſſit eſſe inuitus: ſed quandoque timendo quod non uult pati, uel relinquit impedientem animoſitatem: uel ignoratam cõpellitur cognoſcere ueritatem: ut timens uel reſpuat falſum de quo contendebat: uel quærat uerum, quod neſciebat: & uolẽs [b] iam teneat quod nolebat. Item mea primitus ſententia erat neminem ad Chriſti & eccleſiæ vnitatem eſſe cogendum: uerùm uerbo eſſe agendum: diſputatione repugnandum, ratione uincendum: ne fictos catholicos haberem, quos apertos hæreticos noueram. Sed hęc opinio [c] mea nõ contradicentium uerbis tantùm, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. nam primò opponebatur mihi ciuitas mea: quæ cùm tota eſſet in partes Donati, ad unitatem catholicam legum imperialium timore conuerſa eſt: quam nunc uidemus ita huius animoſitatis ueſtræ perniciem deteſtari, ut in ea nunquam fuiſſe credatur [d]. Item & aliæ multæ quæ mihi nominatim commemorabantur: ut ipſis rebus agnoſcerem etiam in hac cauſa, rectè intelligi poſſe quod ſcriptum eſt: Da ſapienti occaſionem, & ſapientior erit. Pro. 9. b

Item Gregorius Maximiano epiſcopo. † *† Imò Ianuario epiſcopo recolitano epiſt. 26. l. lib. 3.*

Onere penſionis ruſticus ad dominum conuerti cogatur.

CAN. IIII.

Iam uerò ſi [e] ruſticus tantæ perfidiæ & obſtinationis fuerit inuentus, ut ad dominum Deum minimè uenire conſentiat, tanto penſionis onere grauandus eſt, ut ipſa exactionis ſuæ pœna compellatur ad rectitudinem feſtinare.

Ex his omnibus colligitur, quòd mali ſunt cogendi ad bonum. Sed obiicitur illud quòd nemo eſt cogendus ad id, ad quod inutiliter cogitur. ad bonum aũt quiſque inutiliter cogitur, cùm Deus aſpernetur coacta ſeruitia [f]. Vnde Apoſtolus cùm ad eleemoſynas Corinthios hortaretur ait: Vnuſquiſque det prout deſtinauit in corde ſuo: non ex triſtitia, aut ex neceſsitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde datur intelligi, quòd qui inuitus [g] dat propter præſentem pudorem [h], & rem & meritum perdit. Item cùm redderet cauſam, quare à ſumptibus abſtineret, ait: Si ex neceſsitate [i] euangelizauero, non erit mihi gloria. Item ſi inuitus euangelizauero, diſpenſatio [k] mihi credita eſt. ſi autem uolens hoc ago, mercedẽ habeo apud Deũ. 1. Co. 9. b Ibidem. d

Item cùm Galatis ſcriberet, legalia non eſſe tenenda, ait: Si Spiritu Dei ducimini, non eſtis ſub lege. Ex quo apparet, eum qui ſub lege eſt, id eſt, qui timore pœnæ, non amore iuſtitiæ ſeruit, non duci ſpiritu ſancto. ſi autem ſpiritu ſancto non ducitur, Deo placere minimè ualet. Item, Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater. Ex quibus uerbis datur intelligi, quòd etſi in ueteri teſtamento timore pœnæ homines cogebantur ad bonum, tamen in nouo teſtamento ſola libertate & dilectione Gala. 6. c Ro. 8. c

iuſtitiæ ſunt inuitandi ad fidem. Vnde illi dicuntur ſerui & filij ancillæ, pertinētes ad Iſmael: iſti dicūtur liberi & filij liberæ, pertinentes ad Iſaac.

1. Io. 4. d Item Ioannes in ſua epiſtola, Timor nō eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorē. Qui aūt cogitur, timore illo ducitur, qui non eſt in charitate: qui manus comprimit, nō animū mutat: quo pœna timetur, non bonum diligitur. Porrò ſine dilectione boni nullus Deo placere, uel in numero bonorum connumerari poterit. Vnde cùm propheta diceret, Animalia tua habitabunt in ea, ſcilicet hæreditate. (Pſal. 67.) oſtēdens qūo ad ipsā habitationē † perueniant, ſubdit, In dulcedine tua quā tu paraſti pauperi Deus. Dulcedinē uocans, ſuauitatē boni operis, qua bonum fit non timore pœnæ, ſed delectatione iuſtitiæ. Cùm ergo ſine hac dulcedine animalia in hæreditate nō habitent, patet quòd nemo niſi inutiliter ad bonū cogitur ſolo timore. Quicunque enim ad bonum cogitnr ſolo timore, non amore ducitur: non ergo ſunt mali cogendi ad bonum. His ita reſpondetur, Si bonū ad quod mali coguntur, ſemper inuiti tolerarent, & nunquam uoluntarij ſeruirent, inutiliter cogerētur ad illud: ſed quia humanæ naturæ eſt, & ea, quæ in deſuetudinem ducuntur, abhorrere, & conſueta magna cuſtodia diligere, flagellis tribulationum mali ſunt cohibendi à malo, & prouocandi ad bonum: ut dum timore pœnæ malum in deſuetudinem ducitur, abhorreatur, bonum uerò ex conſuetudine dulceſcat. unde Auguſtinus in pſalmo cxxvij. Cum per timorem gehēnæ continet ſe homo à peccato, fit conſuetudo [a] iuſtitiæ: & incipit quod durū erat, amari, & incipit excludi timor à charitate: & ſuccedit timor caſtus, de quo hic dicitur: quo timemus ne tardet ſponſus, ne diſcedat, ne eo careamus. Ille utilis eſt: ſed non permanet in æternum ut iſte.

QVAESTIO VII.

Nunc autem [b] quæritur an hæretici ſuis, & eccleſiæ rebus ſint expoliandi: & qui poſſident hæreticis ablata, an dicantur poſſidere aliena?

De his ita ſcribit Auguſtinus ad Vincentium. † (epi. 48. col. pe. co. a.)

Res terrena, non niſi diuino, uel humano iure tenetur.

CAN. I.

Qvicunque uos ex occaſione huius legis Imperialis, non dilectione corrigendi, ſed odio inimicandi perſequitur, diſplicet nobis.

Et quamuis res quæque terrena non rectè à quoquam poſsideri poſsit, niſi uel iure diuino [c] (quo cuncta iuſtorum ſunt) uel iure humano (quod in poteſtate eſt regum terræ) ideoq; falsò res appellatis ueſtras, quas nec iuſtè poſsidetis, & ſecundū legem terrenorum regum amittere iuſsi eſtis: fruſtraque dicitis, Nos in eis congregandis laborauimus: cum ſcriptum legatis: Labores impiorum iuſti edent, ſed tamen quiſquis ex occaſione legis huius, quam reges terræ Chriſto ſeruientes ad emendandum impietatem ueſtram promulgauerunt, res proprias ueſtras cupide appetit: diſplicet nobis. Quiſquis denique res ipſas pauperum, uel baſilicas con

a Conſuetudo. Sicut enim ſeta inducit filum, ſic iſte timor iuſtitiā: ut j. de pœnitē. diſt. ij. capit. ſicut ſeta. Ioan.

b Nunc autē. Non ſolū hæretici, ſed omnes hoſtes licite poſſunt ſpoliari rebus ſuis, dūmodo bellū ſit iuſtū: & ille qui rē abſtulit, iure factus eſt dñs illius rei. ſ. ea. quæſt. v. ca. dicat. & ſ. diſtinct. j. ca. ius naturale. & ff. de acquiren. rerū dominio. l. naturale. §. ult. hæreticis aūt licitū eſt auferri ea quæ habent: ut ſ. diſt. viij. cap. quo iure. & j. ead. ca. j. & ſ. ead. q. v. c. ſi uos. melius tamen eſt quod authoritate iudicis fiat: ut ſ. ead. q. iij. c. ſex ſunt. Si ergo condemnatus eſt laicus de hæreſi, cōfiſcant bona eius: ut extra de hære. uergentis. ca. ſi clericus. tunc res eius ſunt eccleſiæ applicandæ: ut extra co. ca. ad abolēdā. & hæc uera ſunt etiā ſi aliquis hæreticus habet filios uel agnatos: ut ex. eo. c. uergentis. in fi. [1] Et ſic corrigit lex quæ dicit, bona hæreticorū ad filios uel agnatos deuolui: ut C. de hære. authē. de Neſtorianis. Licet aūt bona ſint ablata hæreticis, ſi tñ fuerint reuerſi ad fidem, priora bona eis ex miſericordia reſtituunt, & etiā epiſcopatus: ut ſ. ea. q. iiij. c. ipſa pietas. & j. ead. c. iij. Sic eſt melioris cōditionis ille, qui reuertit ab hæreſi, quā qui reuertit ab hoſtibus. Nā ſi deſertor reuertit ſponte ad ſuos licet in [illegible] uita, tamen [illegible] deportat: ut ff. de re milit. l. nō oēs. §. qui deſertorem.

† hæreditatem. Hereticorum bona cui applicantur.

1 Dicit Ray. hoc uidet intelligendū cū pſ publice pdicat contra fidē catholicam: uel publice profitetur uel defendit errorem uel corā plato ſuo eſt cōuictus uel cōfeſſus, aut ſentētialiter cōdēnatus de hæreſi extra de uerb. ſig. ſup quibuſdam.

c Quicūque uos. Diuino. id eſt iure canonico, quo eis ſunt omnia auferenda: ut ſ. ea q. v. c. ſi uos. non obſtat ſ. diſtin. viij. c. quo iure.

Dicie-

gregationum, quas ſub nomine eccleſiæ tenebatis (quæ omnino non debentur, niſi ei eccleſiæ, quæ uera eſt Chriſti eccleſia) non per iuſtitiam, ſed per auaritiam tenet: diſplicet nobis. Quiſquis pro aliquo flagitio uel facinore deiectum a à uobis ita ſuſcipit, ſicut ſuſcipiunt qui excepto errore quo à nobis ſeparamini ſine crimine apud uos uixerunt: diſplicet nobis. Sed nec facilè iſta monſtratis: & ſi monſtretis, † nonnullos toleramus b quos corrigere, uel punire non poſſumus: neque propter paleam relinquimus aream domini: neque propter piſces malos, rumpimus retia domini: neque propter hœdos in fine ſegregandos, deſerimus gregẽ domini: neque propter uaſa facta in contumeliam, migramus de domo domini.

Item contra Petilianum †

Catholici non ideo aliena poſſident, quia ab hæreticis ablata tenent.

CAN. II.

SI de rebus c uel locis eccleſiaſticis, quæ nõ tenetis, querimini, poſſunt & Iudæi iuſtos ſe dicere, & iniquitatem nobis obijcere, quia locum in quo impij regnauerunt, modò Chriſtiani poſsidẽt. Quid ergo indignũ, ſi ea, quæ tenebant hæretici, ſecundum parem domini uoluntatem catholici tenent? Ad omnes iniquos & impios d illa uox domini ualet: Auferetur à uobis regnũ Dei, & dabitur genti facienti iuſtitiam. An fruſtrà ſcriptum eſt: Labores impiorum pij edent? Quapropter magis mirari debetis, quòd adhuc tenetis aliquid, quàm quòd aliquid amiſiſtis. Item.

Si qua iam præciſi poſſidere cœpiſtis, quia uobis ablata, nobis dominus Deus dedit: non ideo côcupiſcimus aliena: quia illius imperio, e cuius ſunt omnia, facta ſunt noſtra, & iuſtè noſtra ſunt. Vos enim utebamini ad præciſionem, nos ad unitatẽ. Alioqui & primo populo Dei poſſent illi obijcere alienæ rei côcupiſcentiam, qui diuina poteſtate ab eorum facie, qui ea terra malè utebantur, expulſi ſunt: & ipſi Iudæi, à quibus ablatum eſt regnum ſecundum uerbum Domini, & datum eſt genti facienti iuſtitiam, poſſunt obijcere alienæ rei concupiſcentiam: quia Chriſti eccleſia poſsidet, † ubi perſecutores Chriſti prius regnabant.

Idem. †

Res eccleſiſtica ab hæreticis iniuſtè poſſidentur.

CAN. III.

QVod autem nobis obijciunt, quòd res eorum concupiſcamus f & auferamus, non rectè obijciunt: ſed utinam catholici fiant: & non ſolùm quæ dicunt ſua, ſed etiam noſtra in pace & charitate nobiſcum poſſideant. Vſq; adeò autem calumniandi g cupiditate cæcantur, ut nõ attendant quàm ſint inter ſe contraria h quæ loquuntur. Ipſi certè dicunt, & inuidioſiſsimè ſibi conqueri uidentur, quòd eos in noſtram communionem uiolento legum imperio coarctamus. hoc itaque nullo modo faceremus, ſi res eorum poſſidere uellemus. Quis enim auarus quærit compoſſeſſorem? Quis dominandi cupiditate inflammatus, uel faſtu dominationis elatus deſiderat habere conſortem? Ipſoſq; certè attendant quondam ſuos, modò etiam ſocios noſtros, & fraterna nobis dilectione coniunctos, quemadmodum ſua teneãt non ſolum quæ habebant, i ſed etiam noſtra, k quæ non habebant: quæ tamen, ſi pauperum compares ſumus, & iam noſtra ſunt & illorum. Si autem priuatim, quæ nobis ſufficiant, poſsidemus, non ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem l quodam modo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili uendicamus. Quicquid igitur nomine eccleſiarum partes Donati poſside- dum nobis datã.

a Deiectum. arg. quod ſi hæreticus tulit ſententiã ſuper matrimonio, quod ualet: ut ĩ. proxim. cau. q. j. c. quiſquis. Arg. contra extra co. c. fraternitatis.

b Toleramus. infra xxxiiij. q. j. ca. pudenda.

c SI de rebus. hoc nomen res, hic ſtrictè ſumitur. nam ſecundum uerã ſignificationẽ oia côprehẽdit & corporalia & incorporalia. ut ff. de uerb. ſig. l. rei appellatio. & l. rei appellatione. Ioã.

d Et impios. Per hoc dicunt quidã quod Iudæis & Saracenis licite poſſumus ſua auferre: & intelligunt id qđ dr ĩ. q. viij. ca. diſpar. de perſonis Iudæorum, nõ de rebus. Sed ſecus credo, quia Iudæi ſoluunt tributũ, & de uoluntate nſa tenẽt ea q̃ hñt.

e Imperio. Simile xi iij. q. v. ca. dixit. xlv. diſtin. cap. qui syncera.

f QVod autẽ nobis. Cõcupiſcamus. ſ. ea. q. iiij. c. ipſa pietas. in fin.

g Calũniandi. Nõ eſt calumniandũ ius. ĩ. de conſe. di. ij. c. liq̃do. ff. ad exhiben. l. penul.

h Cõtraria. argu. quod contraria dicẽs nõ eſt audiendus: ut extra de appel. ca. ſolicitudinẽ. & lxxiiij. diſ. c. geſta. C. de munc. patrim. l. pfeſsio tua Arg. cõtra ex̃. de iud. c. examinata. ut dixi xiiij. q. j. in fin.

i Habebant. Non intelligas iure dominij: quia habere eſt idẽ qđ eſſe dominũ rei. quãdoq; idem eſt quod poſſidere: ut. ff. de uerbo. ſig. l. habere.

k Sed etiã noſtra. id eſt, ad côſeruan-

l Procurationem. Prælati ſunt procuratores, non domini.

† alias de eſt, etſi mõſtretis Iudæis & Saracenis ſua auferre non debemus.

Dicas qđ ẽ dña inter Iudęos & paganos, ſiue Saracenos: Iudęos. n. nõ debemus occidere, uel ſpoliare, ſed Saracenos ſic. ĩ. c. q. uidi diſpar. ar. 45 diſt. qui ſyncera. extra de Iudę. c. ſi cur. ſecundum Io. de Fan. ſʒ de hac materia uide latius qđ not. Inn. & Hoſ. extra de uo. c. quod ſuper. Arch.

† ca. 42. lib. 2.

Hr̃e dupliciter ſumitur.

Mat. 23.

Sapi. 10. d.

† alias. ibi pſidet.

† epi. 50. ad Bonifacium.

bant: Chriſtiani Imperatores legibus religioſis cũ ipſis eccleſijs ad catholicam eccleſiæ trãsferri iuſſerunt vnitatem. Cùm ergo nobiſcum ſint plebes earundem eccleſiarum, nobiſcum ſint pauperes qui de eiſdem poſſeſſiunculis alebantur: ipſi potius foris poſiti deſinãt concupiſcere aliena: ſed intrent vnitatis ſocietatem: vt pariter gubernemus non illa tantùm, quæ dicũt ſua, uerùm etiam quæ dicunt & noſtra. ſcriptum eſt enim: Omnia veſtra, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei. [a]

Idem in epiſtola ad Vincentium. †

Qui à corpore Chriſti præciditur, ſpiritum iuſtitiæ tenere non poteſt.

CAN. IIII.

Qvemadmodũ membrum ſi præcidatur ab hominis viui corpore, nõ poteſt tenere ſpiritum vitæ: ſic homo ſi præciditur de Chriſti iuſti † corpore nullo modo poteſt tenere ſpiritum iuſtitiæ, etiam ſi figurã membri teneat, quam ſumpſit in corpore. In huius verò compagem corporis veniant, & labores ſuos non dominãdi cupiditate, ſed bene viuẽdi pietate poſſideãt. Nos autem [b] voluntatem noſtram (vt iam dictum eſt) ab huius cupiditatis ſordibus quolibet inimicorum iudicante purgamus, quãdo eos ipſos quorum labores dicuntur (vt nobiſcũ & illis & noſtris in ſocietate catholica vtãtur) quantum valemus, inquirimus. Sed hoc eſt (inquiunt) quod nos mouet: ſi iniuſti ſumus, quare nos quæritis? quibus reſpondemus: quærimus vos iniuſtos, ne permaneatis iniuſti: quærimus perditos, vt de inuentis gaudere poſſimus dicentes: Mortuus erat frater noſter, & reuixit: perierat, & inuẽtus eſt. Quare ergo me (inquit) non baptizas, ut me abluas a peccatis? Reſpondeo: quia non facio iniuriam characteri Imperatoris cùm errorem corrigo deſertoris [c] quare (inquit) apud te vel pœnitentiam non ago? imò niſi egeris, ſaluus eſſe non poteris. quomodo enim gaudebis te eſſe correctum, niſi doleas te fuiſſe peruerſum? quid ergo (inquiunt) apud vos cùm ad vos tranſimus accipimus? Reſpondeo, non equidem accipitis baptiſmum, qui vobis extra compagem corporis Chriſti ineſſe potuit, prodeſſe non potuit: ſed accipitis vnitatem ſpiritus, in vinculo pacis: ſine qua nemo poterit videre Deum, & charitatem, quæ (ſicut ſcriptum eſt) operit multitudinem peccatorum. Si autem conſideremus, quod ſcriptum eſt in libro Sapientiæ, Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorum. Item quod legitur in Prouerbijs: Theſaurizantur autem iuſtis diuitiæ impiorum: tunc videbimus non eſſe quærendum, qui habeant res hæreticorum, ſed qui ſint in ſocietate iuſtorum.

Iaco. 5. d

Sap. 10. c

Pro. 10. a

Item poſt aliqua. Si corpus Chriſti tollit ſpolia impiorum: & ſi corpori Chriſti theſaurizantur diuitiæ impiorum non debent impij foras remanere, ut calumnientur: ſed intrare potius, vt iuſtificentur.

Item poſt aliqua. In Chriſti ergo compagem corporis veniant: & labores ſuos non dominandi cupiditate, ſed bene vtendi pietate poſſideant: nos autem voluntatem noſtram (vt iam dictum eſt) ab huius cupiditatis ſordibus, quolibet inimico iudicante purgauimus: quando eos ipſos quorum labores dicuntur (vt nobiſcum & illis & noſtris in ſocietate catholica utantur) quantum ualemus inquirimus.

His igitur authoritatibus liquidò monſtratur, ꝙ ea quæ ab hæreticis malè poſſidẽtur, à catholicis iuſtè auferuntur: nec ideo aliena poſſidere dicuntur.

D QVAEST. VIII.

E epiſcopis uerò uel quibuſ

Eccleſiaſticarũ rerum prçlati ſunt ꝓcuratores & non domini.

domini rerum eccleſiaſticarum, vt hic, & xij. quæ. j. c. vlti. quandoque dicuntur domini. xvj. quæſtio. j. & tẽporis quandoq; defenſores. xvj. quæ. j. ca. in canonibus. tamen licet prælatus dicatur procurator, magis tamẽ habet liberã adminiſtrationẽ [f] quã ſimplex procurator: vnde aliquãtum dare poteſt ſi hoc habet conſuetudo regionis: vt extra de don. c. ij. Arg. contra. j. ea. quæſtione viij. ca. conuenior.

[f] De hoc no. 5. q. j. c. vlt.

[a] Dei. Scilicet patris.

[b] Adimplẽdo eiꝰ volũtatẽ.

[b] Qvemadmodum. Nos autem. in fi. c. idẽ repetit: & ſic eſt argum. ꝙ aduocatus idem ius ſępius poteſt allegare. Arg. contra C. de app. l. ampliorem. § j. ex eo ꝙ dicit inimico, eſt argumẽ. ad quæſtionem ſabbatinam, ꝙ ſi aliquis ſubmiſit ſe arbitrio inimici, licet tulerit duram ſententiã, ꝙ illa tenet, dummodo nõ præcipiat aliquid iniuſtum: vt extra de iureiur. c. Quintauallis. ſed ſi aliqd durũ præcipiat, illud eſt reducẽdum ad arbitrium boni viri: ut ff. pro ſoc. l. ſocietatem.

1. Co. 6.

† epiſt. 5. ad Bonifacium.

Aduocatꝰ idẽ ius ſæpius allegare põt.

Arbitriũ inimici an ſit tolerandum.

† myſtico.

[c] Deſertoris. Hic comparãtur deſertori redeuntes ab hæreſi: & tamen cum deſertore ſtrictius agitur quam cum heretico vt dicitur in ſumma. dicitur autem deſertor qui diu vagatus reducitur. ff. de re mili. l. iij. § ij.

Deſertor, quis dicatur.

De epiſcopis. Hæc quæſtio diuiditur in ſeptẽ partes: in quarum prima ponit magiſter per multas authoritates qđ clerici pugn

pugnare non debent. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Sed obijcit. Quarta ibi, Quamuis. Quinta ibi, Sæpe principes. Sexta ibi, De incendiarijs. Septĩa ibi, De his. Ioan. de Fant.

a Clericis. De hac materia à uarijs tractatũ eſt varie. quidã dicunt 1 ꝙ clerici poſſunt vti armis pro defenſione tantũ: ut clypeo, lorica: ſed nõ armis impugnationis. Alij 2 dicunt, ꝙ arma poſſunt accipere ad defendẽdũ ſe: dũ tamen illud incõtinẽti fiat, & pro ſe tantũ, nõ pro alijs, & in neceſſitate ineuitabili: vt extra de homi. c. ij. j. e. c. cõuenior. ut dixi s. e. q. j. in princ. ſed ſi alias poſſunt euadere, nõ ſumẽt arma: vt extra de ho. c. ſuſcepimus. Alij dicũt ꝙ authoritate Papæ poſſunt, aliter nõ. G. dixit qđ poſſunt nõ in propria perſona, ſed alios hortando ad pugnã 3: vt j. ea c. vt pridẽ. & etiã poſſunt milites aliquos dare principi pro feudo: vt j. ea. §. ecce. quid autẽ iuris ſit, ſi clerici defendendo ſe occidant aliquem, habes notatum quinquageſima di. c. de his clericis.

1 Vt Ber.

Mat. 26. c

2 Vt Bar.

3 Idem videtur Gratia. ſentire j ea. §. in regiſtro. Ro. 13. b

b Hactenus. Ex hoc videtur ꝙ tũc ceſſauerit obſeruãtia legis: quia prius licuit repellere iniurias non ſolum pro ſe, ſed pro ſocio: vt s. e. q. iij. ca. non inferenda ſed tũc primo fuit ꝓhibitum exercere: hodie autẽ rãtum licitũ eſt defendere ſeipſum: vt extra de homi. c. ij. & extra de cler. percu. c. pe. Io. Nõ credo peccare eũ, qui aliquem patiẽtem iniuriã defendit,

Ro. 12. d

† lib. 5. epiſt. in oratione contra Auxentium. vide c. nõ pila. c. conuenior. j. c. ſumpta ſunt. tamẽ Phil. Dec. limitat ob defenſionem cõſi. 351. nume. 22.

libet clericis a *ꝙ nec ſua authoritate nec authoritate Romani pontificis arma arripere ualeant, facilè probatur. Cũ enim Petrus q primus apoſtolorũ à domino fuerat electus, materialẽ gladium exerceret ut magiſtrũ à Iudæorũ iniuria defenſaret, audiuit: Conuerte gladium tuum in uaginã: omnis enim qui gladiũ acceperit, gladio peribit. ac ſi apertè ei diceretur: hactenus* b *tibi tuisq; prædeceſſoribus inimicos Dei gladio corporali licuit perſequi, deinceps in exẽplum patiẽtiæ gladiũ tuum, id eſt, tibi hactenus cõceſſum, in uaginam conuerte: & ſpiritualem tantùm gladiũ (quod eſt uerbũ Dei) in mactatione ueteris uitæ exerce. omnis enim, q præter illũ uel authoritatem eius q legitima poteſtate utitur, qui (ut ait Apoſtolus) non ſine cauſa gladiũ portat: cui etiã omnis anima ſubdita eſſe debet: omnis, in quã, q prǽter authoritatẽ huiuſmodi gladiũ acceperit, gladio peribit.*

Itẽ Ambro. † *Arma epiſcopi, lachrymę ſunt et orationes. Itẽ illud Apoſtoli: Nõ uoſmetipſos defendẽtes fratres chariſſimi: quãuis oĩbus generaliter dicatĩ, ſpecialiter tamen prælatis dictũ intelligitur Vnde Io. Papa Angelbergæ Imperatrici excuſans Ioannẽ epiſcopũ remoneri de militia, dicit.*

De eodem.

CAN. I.

NImium † certè veretur & iure formidat contra profeſſionem ſui ordinis ſecularem militiam exercere, terram defendere, de prælijs tractare, de armis terrenę poteſtatis eſt.

Item Innocen. Papa.

De eodem.

CAN. II.

CVm à Iudæis (inquit) dominus caperetur: & Petrus cuiuſdam inobedientis aurem abſcinderet, ferire ꝓhibuit c: & forma omnium ſacerdotum (quorum prior erat) etiã pro ſeipſo capi arma carnalia prohibuit,

Idem Ambroſius.

De eodem.

PALEA.

NOn pila quærunt ferrea, non arma Chriſti milites. coactus repugnare nõ noui, ſed dolor, fletus, orationes, lachrymæ fuerũt mihi arma ad uerſus milites. talia enim ſunt munimenta ſacerdotis. Aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere. fugere aũt et relinquere eccleſiã non ualeo. ſeruus Chriſti non cuſtodia temporali, ſed domini prouidẽtia perire cõſueuit. Hinc ẽt de his, qui in bello aut rixa moriũtur, in concilio Triburienſi, ſic ſtatutum eſt.

Pro clerico, qui in bello aut rixa moritur, oratio uel oblatio non offeratur.

CAN. III.

QVicunq; clericus, aut in bello d, aut in rixa, aut in gentilium e ludis mortuus fuerit, neq; in oblatione, neq; in oratione ꝓ eo poſtuletur, ſed in manibus incidat iudicis: ſepultura f tamẽ nõ priuetur.

etiam ſi homicidiũ faciat: vt s. e. q. iij. c. non inferẽda. licet forte irregularis efficiatur, qa nõ fuit ibi ineuitabilis neceſſitas: ut di quinquag. quia te obnoxium. B. † Nimium.

c Cvm à Iudæis. Prohibuit. Ex hoc videtur quòd non licet alicui defendere dominum ſuum uel ſocium: ſed tantum ſe ipſum, ut extra de ho. c. ij. & c. ſuſcepimus. extra de cler. percu. c pe. ſed cõtra hoc eſt s. ea. q. iij. ca. fortitudo. & c. pro membris. & c. vlti. & s. vj. q. j c. infames. nam ſeruus potius iuuabit dominum, quã ſe ipſum: vt ff. ad Syllan. l. j. §. ſerui.

Vicunque.

d In bello. Hoc intelligas ſi eſt ex parte illorũ, qui uiolentiã inferunt: alioqui ſecus eſt 4. extra de cle. percuſ. c. pe.

4 Nã tũc omnia imputant aggrediẽti. C. ad leg. Iuli. de vi pub. l. quoniam. L.

e Gentiliũ ludis. Secus ſi in alijs ludis: vt extra de cleri. percuſ. c. pe. extra de ho. c. lator.

f Sepultura. Si pœnituit. ſed tamẽ eccleſia non debet orare pro ipſo, nec ſumere oblatiões eius: vt hic dicit. & idem eſt de raptore, qui in fine pœnitet: vt extra de rap. c. ſuper eo. ecõtra eſt in tornea mentarijs: quia illi non habent ſepulturam, licet alia ſacramẽta recipiãt: vt extra de tornea men. ca. j. Intellige ꝙ hic dicit, de canina ſepultura: ut dixi s. e. quæ. v. ca. placuit. Ioan.

Sepultura denegatur mortuis in torneamentis.

Clerici

Idem ex concilio Toletano † de clericis arma ferentibus.

Gradu amiſſo tradantur in monaſterium clerici uoluntariè arma ſumentes.

CAN. IIII.

CLerici,qui in quacũque factione arma [a] uolentes [b] ſumpſerint,reperti amiſſo ordinis ſui gradu,in monaſterium perenniter tradantur.

Item ex concilio Meldenſi.

Proprij gradus amiſsione mulctentur militaria arma clerici ferentes. CAN. V.

QVicunque ex clero [c] uidentur eſſe, arma militaria[d] non ſumãt nec armati incedant: ſed profeſsionis ſuæ uocabulum religioſis moribus, & religioſo habitu præbeant.quod ſi cõtempſerint,tãquam ſacrorum canonum contemptores, & eccleſiaſticæ authoritatis profanatores,proprij gradus amiſsione mulctetur: quia non poſſunt ſimul Deo & ſeculo militare.

[2] *His ita reſpondetur: Sacerdotes propria manu arma arripere non debent:ſed alios ad arripiẽdum ad oppreſſorum defenſionem,atque ad inimicorum Dei oppugnationẽ eis licet hortari.* [e]

Vnde Leo quartus ſcribit Ludouico Auguſto.

Pro Saracenis papa iubet populum congregari, & eis ad litus maris occurrere.

CAN. VI.

IGitur cum ſæpe aduerſa à Saracenorum partibus perueniant nuntia, quidam in Romanum portum Saracenos clam furtiueq; uenturos eſſe dicebant: pro quo noſtrum [f] cõgregari præcipimus populum,maritimumq; ad litus deſcẽdere decreuimus & egreſsi [g] ſumus Romam. Item.

Vltor ſui gregis papa debet eſſe, ac præcipuus adiutor.

CAN. VII.

SCire uos oportet, ꝙ nunquam ab aliquibus noſtros homines ſinimus opprimi, ſed (ſi neceſsitas ulla occurrerit) præſentialiter [h] uindicamus: quia noſtri gregis in omnibus ultores eſſe debemus & præcipui adiutores.

Item exercitui Francorum.

Cœleſte regnum à Deo conſequitur, qui pro Chriſtianorum defenſione moritur.

CAN. VIII.

OMni timore, [i] ac terrore depoſito, contra inimicos ſanctæ fidei,& aduerſarios omniũ religionum agere uiriliter ſtudete. nouit enim omnipotens,ſi quilibet ueſtrum morietur,quòd pro ueritate fidei,& ſaluatione patriæ,[k] ac defenſione Chriſtianorum mortuus eſt:& ideo ab eo præmium cæleſte conſequetur.

Item Alcuinus,

Contra Longobardos precibus Adriani papæ Carolus bellum ſuſcepit. CAN. IX.

HOrtatu & præcibus Adriani [l] Romanæ urbis epiſcopi exhortatus Carolus rex,bellum contra Longobardos ſuſcepit:quod prius quidem & à patre eius Pipino papa ſupplicante cum magna diffi cultate ſuceptum eſt.

Item Alexander papa omnibus epiſcopis Hiſpaniæ.

Iudæos non debemus perſequi,ſed Saracenos.

CAN. X.

DIſpar nimirum eſt Iudæorum & Saracenorum cauſa: in illos enim qui Chriſtianos perſequuntur, [m] & ex

[a] CLerici. Arma. Armorũ appellatione intelliguntur etiã ligna & lapides. ff. de uer.ſig.l.armorum appellatione.

[b] Volentes. ſecus ſi cauſa timoris faciãt:tũc enim nec uelle uidentur:ut extra de reg.iur.c. qui ex timore.

[c] QVicũq; ex clero. Licet ſint in minoribus ordinibus conſtitutitur xx.q.iij. cap.eos qui. Arg. tamẽ contra extra de uot. & uot.red. cap.ij. [1] in parte deciſa.

[d] Militaria.S; q d ſi habẽt inimicos? tunc dicitur qđ poſſunt arma defenſionis accipere.Alij dicũt, qđ non. faciant ergo clerici ſicut Moyſes:ut xxxvj. diſt. cap.ult.

His ita. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis in qua probatur quod clerici hortari poſſunt,ꝙ fideles defendant eccleſiam,& ſe ẽt poſſũt defendere, ita quod ipſi ꝓprijs manibꝰ nõ effundẽt ſanguinẽ, niſi ad defenſionẽ ſuam.& hoc probat per xj.ca. Ioã. de Fan. & eſt hic incidẽns quæſtio. Archidia.

[e] Hortari.Hæc uera ſunt,ubi eccleſia ſua impugnaẽ uel patria:ut ſ.ea. quæſt.iij. cap.fortitudo. ff.de relig. l.minimè. Ioan.

[f] IGitur cũ. Noſtrũ. Ergo ciuitas Romana eſt Apoſtolici, & non Imperatoris.Nam Impera or conceſſit ei ciuitatẽ cũ ducatu ſuo. lxiij. diſt.ca.ego. xcvj. diſtin.c. Conſtantinus. ſed Imperator aduocatus eſt ibi:ut extra de electio. capit.uenerabilem.

[g] Et egreſsi. Epiſcopi ergo pñt intereſſe bellis. nam & Paulus itẽrfuit: ut ſ.ea.q iij. c.Maximianus. & Moyſes.xxxvj.diſtin.c. ulti.Ioan.

[h] SCire.Præſentialiter. id eſt,ſine mora: nec enim tantũ debẽt epiſcopi eſſe cuſtodes chartarũ,ſ; ẽt defenſores eccleſiarũ:ut xvj q j.c.ſ canonibus. & ſic patet hic, quod epiſcopi etiã uaſallos ſuos tenentur defendere, defendendo,nõ ulciſcẽdo iniurias:ut 46. diſt. c. ſeditionarios. Ioan.

[i] OMni tẽpore. ſ. ea.q. v.c.omnium.

[k] Patriæ. ſ.ea.q. iij.c.fortitudo.

[l] HOrtatu. Adriani. ſ.diſtin.lxiij. Adrianꝰ.

[m] DIſpar. Perſequũtur. uidetur ergo qđ ſi Saraceni non perſequunẽ Chriſtianos nõ poſſumus impetere eos. [3] Itẽ etiam ad menſam eorum comedere poſſumus. xj q. 3. c.ad mẽſam. & lex dicit ꝙ eis quiete degentibus, nullã debenꝰ facerẽ moleſtiã: ut C. de ſacri.pag. l.Chriſtianis.Ioan.

Præter

[1] De hoc arg.ibi ſumebaẽ à contrario ſenſu ſumpto: cum ibi ſic diceret cũ nõ ſit licitũ clericum in ſacro ordine conſtitutũ arma ſumerẽ uel ad ſanguinis effuſionẽ uacare, &c. ſ; ibi ſub audiebaẽ maxime; propter hoc qđ hic dicit.

Romana ciuitas ẽ eſt imperatoris, ſed papæ.

Epĩ poſſunt intereſſe bellis.

Epi non ſint tantũ cuſtodes chartarũ.

[3] Imo uidetur ꝙ tales qñ ſũt manſueti, ꝙ pſcribere pñt. de hoc not. xvij. q. 3. porro. Comederẽ poſſumus ad mẽſam Saracenorum.

urbibus & proprijs ſedibus pellunt, iuſtè pugnatur: ij uerò ubiq; ſeruire parati ſunt.

Item Ioan. viij. Demago † duci glorioſo.

† Hermã no.

Qui crimina quæ poteſt emẽdare nõ corrigit, ipſe cõmittit.

CAN. XI.

PRæterea deuotionis tuæ ſtudium exhortamur, ut contra marinos latrunculos, qui ſub prætextu tui nominis in Chriſticolas debacchantur, tantò uehementius accendaris, quantò illorum prauitate famam tui nominis obfuſcatã fuiſſe cognoſcis: qm̃ licet credi poſsit, ꝙ te nolente illi nauigantibus inſidiẽtur, tamen quia à te comprimi [a] poſſe dicũtur: niſi eos compeſcueris, innoxius non habeberis. Scriptum quippe eſt: Qui crimina quæ poteſt emendare, non corrigit ipſe committit. [b]

Item Hieronymus ad Riparium.

Crimen punire pro Deo, non eſt crudelitas, ſed pietas.

CAN. XII.

LEgi Syromaſten [c] Phinees, authoritatem Heliæ [d] & zelũ Simonis [e] Chananæi, Petri ſeueritatem Ananiam & Sapphiram trucidantem: Pauliq; [f] conſtantiam qui Elymam magum uijs domini reſiſtentem æterna cæcitate [g] damnauit. Non eſt crudelitas, crimina pro Deo punire, ſed pietas. Vnde & in lege dicitur. Si frater tuus & amicus & uxor quæ in ſinu tuo dormit, deprauare te uoluerit à ueritate, ſit manus tua ſuper eos, & effunde ſanguinem ipſorum.

Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum, homilia xvij. †

† Ad 5.c. Matthæi.

Quædam in ueteri teſtamento licebant, quæ in nouo prohibentur.

CAN. XIII.

OCcidit Phinees hominem: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam; Abraham uerò nõ ſolum homicida, ſed etiam parricida (quod certè grauius eſt) effectus, Deo magis placuit. Petrus uerò geminum fecit homicidium [h] fuit tamen opus ſpirituale, quod factum eſt. Non ſolùm igit̃ reſpiciamus ad opera, ſed etiã ad tẽpus & ad cauſam [i] & ad uoluntatem: perſonarum quoq; differentiam, & quantacunque alia ipſis operibus acciderunt, diligentiſsimè inquiramus. nõ enim poſſumus ad ueritatẽ aliter peruenire.

Nu. 25.b
Gen. 22.b
Actu. 5.a

Itẽ Nicolaus papa ad cõſulta Bulgarorũ.

Neceſsitate inſtante, etiam in quadrageſimalibus diebus bellum inire licet.

CAN. XIIII.

SI nulla urget neceſsitas, non ſolũ quadrageſimali [k] tempore, ſed etiã omni tẽpore eſt a prælijs abſtinendum: ſi autẽ ineuitabilis urget importunitas, nec quadrageſimali tempore pro defenſione tam ſua, quam patriæ [l] ſeu legum paternarũ eſt bellorũ proculdubio præparationi parcendum: ne uidelicet Deum [m] uideatur homo tentare, ſi habet quod faciat, & ſuæ ac aliorũ ſaluti conſulere non procurat, & ſanctæ religionis detrimẽta nõ præcauet.

Item Gregorius in Dialogo. †

† cap. 31 lib. 2.

Petrus Ananiam & Sapphiram increpando morti tradidit.

CAN. XV.

PEtrus qui Tabitam mortuam orando ſuſcitauit, Ananiã [n] & Sapphirã mẽtientes morti increpando tradidit: neque enim oraſſe in eorũ extinctione legit̃, ſed ſolummodo culpam quam perpetrauerant increpaſſe. conſtat ergo quia aliquando talia ex poteſtate exhibentur: aliquando ex poſtulatione: dum & iſtis uitam increpãdo abſtulit, & illi reddidit orando.

Actu. 9.g
Actu. 5.a

Item Veloci magiſtro militum. †

† Epi. 22 li. 12. animtir & inſtruit papa milites ad preliũ cedẽ & uaſtationẽ, ut plenius in d. epiſt.

Beatus Gregorius quoſdam hortatur, ut milites congregent, & contra hoſtes arma uiriliter parẽt.

CAN. XVI.

VT pridem [o] gloriæ ueſtræ notificauimus, quia milites illuc erant parati uenire: ſed quoniã inimicos congregatos, & huc diſcurrere epiſtola ueſtra ſignificauerat, hæc eos hic cauſa retinuit. nunc uero utile eſt uiſum, ut aliquanti

[o] & pridem.

---

[a] PRæterea. Cõprimi. Hæc rõ non uidet̃. ſufficere, niſi eſſet iudex eorũ. nã ſi iudex negligit facere iuſtitiã de ſuo ſubdito, ipſemet põt cõuenir:: ut dixi ſ̄. e. q. ij. c. dñs. & ſ̄. ead. q. iij. c. ul. & q. v. c. non eſt.

[b] Committit. Simile. ſ̄. lxxxiij. diſ. cap. error.

[c][d] LEgi. Syromaſten. Heliç. Cũ petijt ut ignis deſcenderet de cçlo qui duos quinquagenarios excuſsit.

† C. de cõmer. & mercat. L. 2. in fi. ubi ſunt plures cõco'. ad idẽ ſ̄. ead. q. 4. qui põt.

[e] Simonis. qui ultus eſt in duos magos, retorquẽdo in eos ſerpẽtes, quos magicis artibus ſuper eũ miſerãt.

[f] Paulique. xlv. diſtinctione. §. Salomon.

[g] Cæcitate. xvij. q. j. c. Ananias.

[h] OCcidit. Homicidium. Factum notat, nõ ius. talis. n. nõ dr̃ homicida: ut ſ̄. ea. q. v. c. ſi homicidiũ

Nu. 5.b
4. Reg. 1.

[i] Et ad cauſam. Oẽs enim circunſtantiæ ſunt inquirẽdæ: ut extra de teſt. cum cauſam. ſic xv. q. vj. c. j. in fi. quia cauſa facti potius eſt inquirẽda quãipſum factũ ut ibi dicit̃, & ff. de furt. l. uerũ. xxxix. diſtin. cap. ſciendum.

Facti cauſa eſt inquirenda.

[k] SI nulla. Quadrageſimali. unde & Machabæi pugnauerũt in ſabbato. nõ obſtat extra de treu. & pace. c. i. quia hic loquitur de defenſore: ibi de oppugnatore.

Actu. 5.a
Actu. 13.b

[l] Patriæ. ſ̄. ead c. omni.

[m] Deum. ſ̄. xij. q. ij. c. quæritur.

[n] PEtrus. Ananiã. xij. q. j. c. ij. & ſ̄. ea. q. iiij, c. ea uindicta. xvij. q̃ő. j. capit. Ananias.

Deu. 13.b

VT pridem. A dor-

illuc milites tranſmittantur, quos gloria tua admonere, & hortari, ut parati ſint ad iuſtitiā & ad laborem ſtudeat: & occaſione inuēta, cū glorioſis filijs noſtris Mauricio & Vitaliano loquere, & q̄cunq; uobis Deo adiutore ꝓ utilitate reipublicæ ſtatuerint facite. Et ſi huc uel ad Rauēnæ ptes nec dicēdū Arnulphū cognoueritis excurrere uos à dorſo [a] eius ita (ſicut uiros fortes cōdecet) laborate, quatenus opinio ueſtra ex laboris ueſtri qualitate, amplius in republica Deo auxiliāte ꝓficiat. Illud tñ præ oībus admonemus, ut familiam Alioyn † & Adhoniaym atq; Lugidifruſim, q cū glorioſo Mauricio magiſtro militū eſſe noſcuntur, ſine aliqua mora uel excuſatione relaxes, [b] quatenus uenientes illuc homines prædicti uiri ſine aliquo impedimento cū eis debeant ambulare.

Item eiſdem Mauricio & Vitaliano. †

CAP. XVII.

Suppliciter gloriæ ueſtræ per filiū noſtrū Vitalianum cùm quo tractaretis, & uerbo & ſcripto mandauimus. Vndecimo autē die menſis Iunij, Arnulphus hanc epiſtolam, quā uobis direximus, tranſmiſit: & ideo relegētes eā, uidete ſi in fide ſua Suanēſes, [c] quā reipublicæ promiſerunt, preſtiterunt: obſidesq; [d] dignos, de quib. poſsitis cōfidere, ab eis accipite: & inſup denuò [e] ſacramentis eos adſtringite, reddentes eis, quod loco pignoris ſuſtuliſtis, ſermonib. ueſtris eos ſanantes. Si autem manifeſtiſsimè cognoueritis eos cū Arnulpho de ſua ſubiectiōe locutos eſſe uel certè obſides ei dediſſe, ſicut nos Arnulphi epiſtola, quā uobis direximus, dubios [f] reddidit, ſalubri cōſilio ꝑtractantes, ne in aliquo aīa ueſtra uel noſtra, de ſacramētis [g] grauet, q̄cq̄d utile reipublicæ iudicaueritis, ꝑagite, ſed ita faciat gloria ueſtra ut neq; ſit aliq̄d unde poſsimus ab aduerſarijs rep̄hēdi, neq; utilitas noſtræ reipublicæ (qđ dñs auertat) negligat. Præterea glorioſi filij eſtote ſoliciti: q̄a quātū cōperi hoſtis multitudinē hēt collectā, & in marchia † dicit̄ reſidere: ut ſi huc curſum Deo ſibi irato mittere uoluerit, uel loca ipſi (quantū uos dñs adiuuerit) deprædamini, aut certè ſculpas [h] † quos mittetis, ſolicitè reqrāt: ne dolēs fctm̄ ad nos diſcurrat.

In regiſtro ēt legitur, quòd beatus Gregorius.

[a] A dorſo. argu. quod dolus contra hoſtē, licite pōt fieri: ut ſ. ea. q. ij. c. dñs noſter. & xxij. q. ij. cap. utilem.

[b] Relaxes. à captiuitate. Io. de Fan.

Suppliciter. CASVS. *Arnulphus direxit quandam epiſtolam Greg. in qua innuebat, quod Suanenſes, id eſt, Beneuentani ei obſides ꝓ ſua fidelitate dederāt: quā epiſtolam. Grego. mittēs Mauricio & Vitaliano ꝑ quēdā aliū Vitalianum mādat eis, ut inquirāt ſi ꝑmāſerūt ī fide, quā reipub. ꝓmiſerūt, et recipiētes ab eis obſides, eos ſacramentis adſtringant. Si autē inuenerint, qđ cum Arnulpho uel fœdus fecerint, uel ei obſides dederint, ſicut Arnulphi epiſtola innuere uidebatur, tūc faciāt qđ reipub. & ſaluti ſua, & papa uiderīt expedire: ne ipſi & papa de ſacramētis eorū teneātur & hortatur eos, ſi Romam diſcurrere uoluerint, ut uel loca ipſius deprædentur, uel mittant exploratores ut inquirāt quid facere uelit, ne nobis poſſint ex īpromiſo nocere.*

[c] Suanenſes. Primo enim iurauerāt reipublicæ.

[d] Obſidesq;. Ergo liber homo pōt eſſe obſes pro pace ſeruāda, nō ꝓ pecunia: ut extra de iureiur. ca. ex reſcripto. ar. ad idē. ff. de teſt. l. obſides. ff. de iure fiſci. l. diuus. Quid ergo eſt qđ dicitur, liber homo non pōt obligari: ut extra de pig. c. ij. C. quæ res pign. obli. poſ. l. q. filios? Ad hoc dico, quod liber homo nō poteſt obligari, nec habetur in eo ius pignoris, ſed tantū ius retētionis. † Nam uideo, quod quandoq; retinetur res aliqua pro ea pecunia, pro qua nō eſt obligata. ut C. de chirogra. pe. l. unica. Quod autē dicitur in illa decreta, ex reſcripto. intelligo quod pro neceſſitate eccleſiæ & authoritate papæ factū fuit. Alias clericus non poteſt renuntiare beneficio canonis illius, ſi quis ſuadente. ut extra de ſent. excō. c. contingit. ea nanq;, quæ in nos cōmittuntur, dimittere poſſumus: ſed quæ in Deum uel eccleſiam, minime: ut ſ. ead. quæſt. iiij. cap. ſi is qui.

[e] Denuo. Ergo aliquis poteſt bis iurare ſuper eodē negotio: ut extra de teſta. c. quoties. & ff. de dam. infe. l. qui bona. §. penul. qđ cōcedo ſi ſubeſt cauſa ſuſpicionis. Io. ſed certe tātum ſemel iuratur. & quod dicit ibi decretalis duplici, id eſt, duos habens articulos, ſcilicet de auditu, & de credulitate. B. ſed ſi q̄s ſemel eſt periurus, à modo nō eſt recipiendū teſtimoniū illius, ſed alia cautio eſt ab eo recipienda: ut extra de præſump. c. literas. in fin. ex quo enim ſemel eſt periurus, præſumit̄ quod ſemper uelit peierare: ut ij. q. vij. c. nō poteſt. De hoc not. xxij. q. v. c. paruuli. Item habes hic, quod plus creditur iuratoriæ cautioni, quā pignoratitiæ: cum tamen regula iuris dicat, qđ plus eſt cautionis in re, quā in ꝑſona. ff. de reg. iur. l. plus cautionis. Ioannes de Fane.

[f] Dubios. Quia ſcriptum hr̄ ſtis inducit ſuſpicionem quod eſt contra [illegible] xj. q. iij. ca. in cunctis. adeo ut ſecūdo cogant̄ iſti iurare.

[g] De ſacramētis. Eorum, eo quod timor eſt, ne labantur in periuriū: ut extra de coha. cleri. & mulie. cap. clericos.

[h] Sculpas. Alias ſcultas, id eſt, exploratores. †

In regiſtro. CASVS. *Legitur in regiſtro, quòd beatus Gregorius Tuſcos contra Lombardos inuitauit, & militantibus ſtipendia decreuit. Quo exemplo & præmiſſis authoritatibus patet, quod licet clerici propria manu pugnare non debeant, quoſcunque tamen hortari poſſunt ad pugnam. poſtea probat contrarium per ſequentia cap.*

† alias, ꝑſuaſerint.

† alias Maſoin, & Adobin, Vigildi, atque Gruſſingi qui, &c.

† Magiſtris militum de fide ſua nūtium. Gre. epi. 23. li. 12.

Homo liber ā poſſit obligari.

† De hoc etiā no. 10 q. 2. hoc ius. in gl. quia ad ꝓphanos.

Periuri teſtimoniū nō eſt amplius recipiendum

† alias, & in arduis.

† alias, ſcultas.

† Et eſt uulgare hiſpanorum ſicut Itali ci dicunt ſpias. Ioā. de Fantu.

Sed obijcit. Hęc. eſt tertia pars quæ. in qua probat per quatuor authoritates, quod ſacerdotes non debent pugnare, ſcilicet manu propria. Io. de Fant.

a R Eprehenſibile. Orationibus. G. intellexit hoc ca. de epiſcopis, qui tantum Leuitica portione ſunt contenti: ut j. proxi. §. ſed hæc eſt ueritas, quod ideo tantum redarguuntur iſti epiſcopi, q. a citati à papa noluerunt uenire: & excuſabāt ſe propter mandatum Regis. Licet. n. mandato Regis ſit potius obediēdū, quam Metropolitani: ut ſ. 18. di. c. ſi. eps. tamen papæ potius obediant quam Regi. Alij intelligunt de epiſcopis nō habentibus regalia.

[redacted]

b C Onuenior. Verum thema. Valentinianus imperator filius Theodoſii ſenioris, miſit Symmachū præfectum urbis, & milites armatos ad cultum Idolorū et aras gentiū Mediolani reſtituēdas, quibus Ambroſius Baſilica, hoc eſt tēplo ſedere iuſſus, etiā capitis periculo chriſtiani cōſtātia, ſine armis, ſed cū Pſalmis & orationibus in officio perſiſtens reſiſtit, & imperatoris furioſum conatum à paganis excitum compeſcuit.

b Omnia Ergo omnia ſunt Imperatoris: ut ſ. diſtin. 8. c. quo iure. C. de quadrié. præſcr. l. bene à Zenone. Sed hoc intelligas quo ad iuriſdictionē & defenſionem.

c Nō refragaturū. Ex humilitate hoc dicit: alias bn̄ poſſet refragari. Vel dic non refragaturum, ſicut pro ipſa eccleſia. Sed qualiter intelligit illud meū: uī qđ non poſſit intelligi de rebus proprijs ipſius Ambroſij, propter illud quod ſequitur. Sunt pauperum. Itē nec de rebus eccleſiæ: quia illas

ciuibus Tuſciæ, ut contra Longobardos arma pararent mandauit, & militantibus ſtipēdia decreuit. Hoc ergo exemplo, & præmiſsis authoritatibus claret, quòd ſacerdotes, & ſi propria manu arma arripere non debeant, tamen uel his quibus huiuſmodi officia cōmiſſa ſunt, perſuadere, uel quibuslibet ut ea arripiant, ſua authoritate ualeant imperare.

3 *Sed obijcitur illud Nicolai ad Carolum Imperatorem.* †

Epiſcopi non debent militaribus occupari negotijs.

CAN. XVIII.

R Eprehenſibile ualde conſtat eſſe, qđ ſubintuliſti, dicendo maiorem partem omnium epiſcoporum die noctuque cum omnibus alijs fidelibus tuis contra piratas maritimos inuigilare, & ob id epiſcopi impediantur uenire: cū militum Chriſti ſit Chriſto ſeruire: milites uerò ſeculi ſeruiant ſeculo, ſecūdùm quod ſcriptū eſt: Nemo militans Deo implicet ſe negotijs ſecularibus. Quòd ſi ſeculi milites militiæ ſtudent, quid ad epiſcopos & milites Chriſti, niſi ut uacent orationibus? a

Item Gregorius papa.

In mortem cuiuslibet hominis epiſcopi ſe miſcere formident. CAN. XIX.

S I in mortem Longobardorum me miſcere uoluiſſem, hodie Longobardorum gens, nec Regem, nec Ducem haberet: ſed quia Deum timeo, in mortē cuiuslibet hoīs me miſcer̄ formido.

Ecce, quòd Nicolaus papa prohibet epiſcopos ſeculari militia occupari: nec etiā contra maritimos piratas permittit eos ad pugnā accedere. Qūo ergo Leo papa aduerſus Saracenos urbem egreditur: & ut eos pro culta litore arceat, populum undiq; conuocat, & ſuorum iniurias præſentialiter uindicat, atq; cum Gregorio milites ad arma inuitat? Sed notandū eſt, quoſdā epiſcopos Leuitica tantū portione eſſe cōtentos, qui ſicut in Dei ſorte tantum numerant̄, ſic ipſum Deum ſolūmodo in hæreditatem accipiunt, dicentes: Dominus pars hæreditatis meæ. His nihil eſt cōe cū principibus ſeculi: quia tpalia penitus abijciūt, ne eorum occaſione legibus Imperatorum obnoxij teneantur. Talibus nulla occaſio relinquitur occupationis ſecularis militiæ: quia cùm de decimis & primitijs uiuunt, tanquam filij ſummi regis in omni regno à terrenis exactionibus liberi ſunt, ita ut dicere ualeant: Venit princeps huius mundi, & in nobis non habet quicquam. Porrò alij ſunt, qui non ſunt contenti decimis & primitijs, prædia, uillas, & caſtella, & ciuitates poſſident, ex quibus Cæſari debent tributa, niſi Imperiali benignitati immunitatem ab huiuſmodi promeruerint: quibus à domino dicitur: Redite quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. quibus idem Apoſtolus: Redite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal. Vnde Ambroſius.

Pſal. 15. Io. 14. d. Mat. 22. c. Ro. 14. b.

Eccleſia Imperatoribus non ſunt obnoxia.

CAN. XX.

C Onuenior ipſe à comitibus, ut p me baſilicæ fieret matura traditio, dicētibus Imperatorē iure ſuo iuſſiſſe tradi debere, utpote in eius poteſtate eſſent oīa: b reſpondi, ſi à me peteret quod meū eſt, id, eſt fundum meū, argentū meum, & huiuſmodi meū, me nō refragaturum: c quanquam omnia, quæ a me ſunt, ſint pau-

perum, uerū ea quæ diuina [a] ſunt, Imperatoriæ poteſtati non ſunt ſubiecta: ſi patrimoniū petit, inuadite. Si corpus, occurrā. uultis i uincula rapere? uultis in mortē? uoluntas eſt mihi: nō ego me uallabo circūfuſione populorū: nec altaria tenebo uitā obſecrās, ſed pro altaribus [b] gratis immolabor. Horrebā quippe animo cū armatos ad baſilicam eccleſiæ occupandam miſſos agnoſcerem, ne dum populus baſilicam uindicat, [c] aliqua ſtrages fieret, quæ in perniciē totius ueniret ciuitatis. Orabam ne tantæ urbis, uel potius totius Italiæ buſto [d] ſuperuiuerem. & infrà Mādatur: trade baſilicā: hoc eſt, dic aliquod uerbum ī Deū, & morere. [e] nec ſolū dic aduerſus Deum, ſed etiam fac aduerſus Deū. Mandatur: trade altaria Dei. Vrgemur igitur præceptis regalibus, ſed confirmamur ſcripturæ ſermonibus, quæ reſpondit: Tanquā una ex inſipientibus locuta es. & infrà. Quid ergo turbamini? uolens nunquā uos deſeram: coactus repugnare non noui. Dolere potero: flere potero. Gemere potero: aduerſus arma, milites Gotthos quoque, lacrymæ meæ, [f] mea arma ſunt. Talia enim ſunt munimenta ſacerdotis. Aliter nec debeo [g] nec poſſum reſiſtere. Vtinam eſſem ſecurus, quòd eccleſia hæreticis minimè traderetur: ad palatium Imperatoris irē libēter ſi hoc cōgrueret [h] ſacerdotis officio, ut in palatio magis certarem, quàm in eccleſia: [i] ſed in conſiſtorio non ſolet Chriſtus [k] reus eſſe, ſed iudex. Cām fidei agēdā in eccleſia [l] quis abnuat? Si quis cōfidit, huc ueniat. & infrà. Allegant Imperatori licere oīa: ipſius eſſe uniuerſa. Reſpōdeo, Noli grauare te Imperator, ut putes te in ea quæ diuina ſunt, Imperiale [m] aliqđ ius habere. Noli extollere: [n] ſed ſi uis diutius imperare, eſto Deo ſubiectus. Scriptū eſt enim, Reddite quæ Dei, Deo: quæ Cæſaris, Cæſari. Ad Imperatores palatia pertinēt: ad ſacerdotes eccleſiæ. Publicorū tibi mœniū ius cōmiſſum eſt, nō ſacrorū. Itē dicit mihi, mandaſſe Imperatorem, [o] Debeo ego unā baſilicā habere? Reſpondeo, Nō licet tibi ullā habere, quid tibi cū adultera? Adultera [p] eſt. n. quæ nō eſt legitimo cōiugio Chriſti copulata. & ifrā. Nabuthæ ſanctum uirū poſſeſſorem uineæ ſuæ ſcimus interpellatum petitione regia, ut uineam ſuam daret, ubi rex ſuccīſis uitibus, holus uile ſereret, cumque reſpondiſſe: Abſit ut ego patrum meorum tradam hæreditatem. Regem contriſtatum eſſe, quòd ſibi eſſet alienum ius relatione iuſta negatum: ſed muliebri conſilio deceptum, morte in agrum ueniſſe. Sanctus enim Nabuthæ uites ſuas uel proprio cruore defendit. Si ille uineam non tradidit ſuam, nos tradèmus eccleſiam Chriſti? Quid igitur à me reſponſum eſt contumaciter? dixi enim conuentus: Abſit à me ut tradam Chriſti hæreditatem. [q] Non tradidit Nabuthæ ſuam,

illas non poſſet dare propter hoc qđ ſequit circa finē. Sed dic quod de proprijs Ambroſij itelligitur. Quod autē dicit pauperū ſunt, intellige per c. xij. qō. j. c. illi qui. Nam ſi propria habeo, & de rebus eccleſiæ ſuſtentor, debeo mea pauperibus erogare. xvj. q. j. ca. quoniam quicquid xlvij. diſtinc. ca. ſicut hi. & j. q. ij. cap. penult.

[a] Diuina. Diuina enim ab homine dari non poſſunt. viij. q. j. c. plerique: xxxiij. qō. v. ca. una ſola. in fine.

[b] Pro altaribus. Videtur quod prælatus mortem debeat ſubire, non ſolum ubi fides uel ſalus eccleſiæ impugnatur, ſed etiam ubi res uel claues eccleſiæ auferūtur. arg. contra. vij. q. j. §. hoc etiam tunc obſeruandum & ī. ea. q. v. c. non noſtrum.

Prælatus, quandoque debet mortē ſubire.

[c] Vindicat. i. defendit ī. xij. q. iij. cap. quicunque.

[d] Buſto. Buſtum dicitur, cum res eſt exuſta. rogus cum cōburitur. pyra eſt congeries lignorū ad comburendum ſ.

Buſtū, rogus, & pyra, differunt.

[e] Morere. Arg. ex eo qđ princeps præcipit aliquē eligi, quod non ualet electio: quia eſt iuſta cā timoris. nam & timor verborū excuſat, ſicut dixi. ī. diſ. vij. c. fuerunt.

[f] Lacrymæ meæ. ī. diſt. xxxvj. c. ult. ī. xvj. quæſt iij. ca. porro.

[g] Nec debeo. Conſulendo ex nimia perfectione loquitur. & eſt arg. pro opinione H. ſed nō de facto hic poſſet reſiſtere Imperatori: nec de iure debebat, qa timebat maius malum. & hoc eſt quod ſupra tangit, ne buſto, &c.

[h] Congrueret. Et hoc non licet. extra de appel. c. qua fronte. Et per hoc patet, qđ clericus citatus à laico iudice, nō tenetur uenire ad allegandū priuilegium, niſi dubium ſit an ſit clericus. [1]

Clericus à laico circumuētus, uenire nō tenetur.

[1] Cōcor. tex. in c. ſi diligenti. cū not. extra de fo. comp.

[i] In eccleſia. ij. q. ij. c. ultimo.

[k] Chriſtus. Hoc intelligas in caſu ī quo loquitur litera ſequēs, ubi ſcilicet agitur cā fidei uel ſpiritualis. nā alias clericus in recōuentione recōuenitur in foro ciuili.

[l] In eccleſia. ī. ij. q. ij. c. præceptum. & xxiiij. quæſt. j. c. quoties.

Matt. 22. c

[m] Imperiale. Eccleſia enim non adſtringitur legibus mundanis, ut xxxiij. qō. ij. ca. inter. nec poteſt Imperator condere aliqđ ſtatutum de rebus eccleſiaſticis, ut xcvj. diſt. ca. bene quidem. in fine. niſi eccleſia hoc petat, ut xvij. diſtin. c. hinc etiam. uel niſi aliquid ſtatuatur in priuilegiū eccleſię, ut xvj. quæſt. j. generaliter.

Eccleſia non ſubijcitur legibus.

[n] Extollere. ī. e. quæſtione. v. c. regum eſt.

3. Re. 21. a

[o] Imperatorem. Per hæc uerba quæ ſequuntur.

[p] Adultera. ī. xxj. quæſtio. ij. c. ſicut in una.

[q] Hæreditatem. Et ita dicitur hæreditas uiuentis. Argumen. cōtra. ff. de hære. uel actio. uē. l. j. & ff. de regul. iur. l. hæreditas. [2]

[2] Et uide qđ no. 12 q. j. ca. ſi.

Quod

& ego tradam Chriſti hæreditatem? Sed hoc addidi: Abſit vt tradam hæreditatem Dionyſij qui in exilio poſitus cauſa fidei defunctus eſt, hæreditatē Euſtorgij confeſſoris, hęreditatē Myrocletis, atq; hæreditatem omnium fidelium retrò epiſcoporū. Reſpōdi ego: Quod ſacerdotis eſt faciam: quod Imperatoris eſt, faciat Imperator. Prius eſt vt animā mihi quàm fidē auferat. & infrà. Tributum Cæſaris eſt, non negatur. eccleſia Dei eſt, Cæſari utique non debetur: q̃a ius Cęſaris eſſe nō poteſt templū Dei quod cū Imperatoris honorificentia dictū nemo pōt negare. Quid enim honorificētius, quā vt Imperator eccleſiæ filius eſſe dicatur? Quod eñ dicitur [a], ſine peccato dicitur, & cum gratia dicitur. Imperator enim intra eccleſiam eſt. Bonus eñ Imperator quærit auxilium [b], ac eccleſia nō refutat. & infrà. Si de me aliquid compelleretur, & poſceretur aut fundus, aut domus, aut ager, aut aurū, aut argentum, id quod mei iuris eſſet, libenter offerrem. Tēplo domini nihil poſſum nec decerpere, nec tradere: cùm illud cuſtodiendum [c], non tradendum acceperim. Deinde conſulere etiam me Imperatoris ſaluti oportet: quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat vocem liberi ſacerdotis: Si vult ſibi eſſe conſultum, recedat à Chriſti iniuria.

Hæc plena humilitatis ſunt, et (ut arbitror) plena affect' ei' quē Imperatori debet ſacerdos.

Item Vrbanus Papa.

De ſuis exterioribus eccleſia ſoluant tributa.

CAN. XXI.

TRibutum in ore piſcis, piſcāte Petro inuentum eſt, quia de exterioribus [d] ſuis (q̃ palam cunctis apparent) eccleſia [e] tributum [f] reddit. Non autem totum piſcē iuſſus eſt dare, ſed tātum ſtaterē [g], q. in ore eius inuētus eſt: quia non eccleſia dari Imperatori, non pontificalis apex, qui ī ore capitis eccleſiæ præeminet ſubijci poteſt regibus, ſed ſanè (vt diximus) quod in ore piſcis inuenitur, pro Petro & domino dari iubetur: q̃a de exterioribus [h] eccleſiæ quod conſtitutū antiquitus eſt, pro pace, & quiete, qua nos tueri & defenſare [i] debēt, Imperatoribus pſoluendū eſt.

4 *Quamuis ēt huiuſmodi nō uideātur imperialibus exactionibus ſubijciendi. Nam cùm tēpore famis cūctorū Aegyptiorū terrā ſibi emeret [k] Pharao, atque ſub eadem fame ſuæ ſeruituti cunctos ſubijceret ſacerdotibus ita neceſſaria ſubminiſtrauit, ut nec poſſeſsionibus, nec libertate nudarentur, domino ex tunc pronuntiante ſacerdotes in omni gente liberos eſſe [l] oportere.* Gen. 47.

Vnde Conſtantinus & Cōſtans hanc immunitatem dederunt eccleſiæ, dicentes:

CAN. XXII.

IN qualibet ciuitate, in quolibet oppido uel uico, uel caſtello, uel municipio, Quicunque uoto Chriſtianæ religionis meritum eximiæ ſingularisque uirtutis omnibus intimauerit, ſecuritate [m] perpetua potiaī: gaudere eū & gloriari ex fide ſemp uolumus: ſciētes magis religiōibus, quàm officijs & labore corporis uel ſudore noſtram Rempublicam contineri.

a Quod enim dicitur. Scilicet quod imperator ſit filius eccleſiæ: ut xcvj. diſt. ſi imperator.

b Auxilium. Mutuum enim ſibi debent auxilium Imperator & eccleſia, vt ſ. ea q. v principes. & xcvj. diſtin. cum ad uerum.

c Cuſtodiendum & ita prælatus non poteſt dare, niſi cū quid vtile pſpiciat arg. ff. de offic. procura. Cæſaris l. j. §. j. & xvij. q. iiij. quicunque. Argu. contra extra de do. c. iij & xij. q. ij. §. itē domus. & capitu. terrulas. Ioan.

d TRibutum. De exterioribus. id eſt, non de rebus eccleſiæ. Nā ex quo ſemel datū eſt eccleſiæ, ſanctū ſanctorum erit domino, vt xij. qō. ij. nulli. & ĩ. e. c. conuenior. Nam quod dicit de ſarcina repentina. lxvj. q. j. placuit. locum habet cum epiſcopus ſponte uoluerit cū conſilio clericorū, alias non. extra de immu. eccle. nō minus. & c. aduerſus conſules.

e Eccleſia. Eſt ergo argu. quod epi ſubſunt regi: quia tributum eſt ſignū ſubiectionis. extra de cenſi. omnis anima. ſed illud in laicis. 1

f Tributum. ĩ. xj. q. j. magnum. & c. ſi tributum.

g Sed tantum ſtaterem. Vnde: Piſciculum Petrus piſcatur, cuius in ore inuenit ſtaterem, gerulum 2 didrachmatis auri.

h De exterioribus. Quia cum onere ad eum peruenit. C. de exact. trib. ſi diuina. li. x. & extra de dec. cum non ſit in homine.

i Defenſare. Ergo niſi defendant, non eſt eiſdem dandum tributum, arg. xcv. diſt. eſto.

Quamuis. Hæc eſt quarta pars. q. in qua probat qđ eccleſia non debet imperatoribus niſi ſpirituale tributū. & hoc patet exemplo Pharaonis, qui tempore famis oēs poſſeſsiones ſubiugauit ſibi, exceptis poſſeſsionibus ſacerdotum. quibus de publico ſalariū miniſtrauit. probat etiā per tres leges. Io. de Faut.

k Emeret. Et ita non ſunt omnia imperatoris: quia nemo poteſt rem ſuā emere, vt ff. de contrahend. empt. ſuæ rei. Et quod meum eſt, amplius nō poteſt eſſe meū: ut ff. de excep. rei iudi. & an eadē. §. actiones. extra de fide inſtrumen. inter dilectos.

l Liberos eſſe. Non dixit ut redderent tributum.

m IN qualibet. Securitate. nunc inhibet tributum, ſed hoc quantum ad onera perſonalia.

Tributum eſt ſignū ſubiectionis.

1 Sub. quibus quoad tpalia pręſunt non clericis, extra de ma. & obe. ſolitæ.

2 Gerulū dicitur id qđ aptum eſt ad portandum. ſine grauitate ponderis. Archid.

Meū, amplius meū eſſe nō poteſt.

Attenta

Valentinianus quoque & Valens decreuerũt dicentes.

Vniuerſos quos conſtiterit cuſtodes aĩarũ uel eccleſiarũ eſſe, & ſanctorũ locorum ac religioſis obſequijs deſeruire attẽtationis [a] nullã moleſtiã ſuſtinere decernimus.

Imperator Iuſtinianus.

Sancimus [b] res ad uenerabiles eccleſias uel xenones, [c] uel monaſteria, uel Prochotrophia, uel brephotrophia, uel orphanotrophia, uel gerõtocomia, uel ſi quòd eſt aliud tale cõſortium, deſcendentes ex qualicunque curiali liberalitate, ſiue inter uiuos, ſiue mortis cauſa, ſiue in ultimis uoluntatibus habita, à lucratiuorum [d] inſeri pſonibus liberas eſſe & immunes: lege ſcilicet, quæ ſuper huiuſmodi inſcriptionibus poſita eſt, in alijs quidem perſonis ſuum robur obtinẽte: in parte autem eccleſiaſtica uel aliarum domuum, quæ hmõĩ pijs conſortijs deputatę ſunt, ſuũ uigorẽ pietatis ĩtuitu mitigãte.

Hinc etiã in Pariſienſi concilio legitur.

De agro eccleſiaſtico presbyter non cogatur cenſum perſoluere. CAN. XXIII.

SEcũdum canonicam authoritatem & cõſtitutionem domini Imperatoris Ludouici † de Eccleſiaſtico agro & manſo, [e] & de mancipijs, quæ ipſe ſuis capitulis conſtituit: uel ſi qui libet pro loco ſepulturæ aliquid largitus eccleſiæ fuerit, de decimis etiam & oblationibus fidelium nullus quenquam presbyterorũ aliquem cenſum perſoluere cogat: nec quiſquam cuiuslibet ordinis uel dignitatis, exinde quicquam ſubtrahat, aut redhibitionem quãcũq; exigat temporalẽ. quod ſi fecerit communione uſq; ad ſatisfactionem priuetur, & regia poteſtate dare cogatur.

Itẽ ex cõcilio Guarmacienſi. CAN. XXIIII.

SAncitum eſt, ut unicuiq; eccleſiæ unus manſus † integer abſq; ullo ſeruitio attribuatꝰ, & præsbyteri in eis conſtituti non de decimis neque de oblationibus fidelium, non de domibus neq; de atrijs uel de hortis iuxta eccleſiã poſitis, neque de præſcripto mãſo aliquod ſeruitium faciant præter eccleſiaſticũ. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde maioribus ſuis debitum ſeruitium impendant.

Hinc [f] datꝰ intelligi, quòd de his, quæ imperiali beneficio uel à quibuslibet pro beneficio ſepulturæ eccleſia poßidet nullius iuri niſi ẽpi teneatur adſtricta. De his uerò, quæ à quibuslibet emerit, uel uiuorũ donationibus acceperit, principibus conſueta debet obſequia: ut & annua [g] eis pſoluat tribu

[a] Attentationis. id eſt, exactionis.
[b] Sancimus. C. de ſacroſanc. eccle. l. ſancimus. ij.
[c] Xenones. Xenodochium eſt locus uenerabilis ubi pauperes peregrini recipiũtur. Prochotrophium eſt locus ubi pauperes paſcuntur. Gerontocomium eſt locus ubi ſenes & ualetudinarij, & ꝓpter ſenectutem ſolam infirmi homines curantur. Orphanotrophiũ eſt locus uenerabilis, in quo pueri parentibus orbati paſcũtur. Brephotrophium eſt locus, in quo ĩfantes pauperum aluntur.
[d] Lucratiuorum. Quibꝰ quarta pars eorum, quæ à curialibus relinquebantur, uendicabatur à fiſco exceptis relictis curialibus & coniunctis. hoc habes. C. quando, & quibus quarta pars debetur. l. j, & ſecunda. lib. x. C. de impo. lucra. deſcriptio. l. una. eo. lib quia fiebat impoſitio quatuor ſiliquarũ. C. ſi libe. Imperialis ſocius ſine hærede deceſſerit. l. una. lib. x. Ioan. de Fan.

SEcundum.
[e] Mãſo. ſupra. xvj. quæſtio. j. quia iuxta. Contra ſupra diſtin. viij. c. j. contra. 3. xij. qõ. ij. c. eccleſiarum. contra ſupra x. q. prima. c. ſi tributum. cõtra. Sed iſtud de prædijs, quæ ſolum pro animarum redemptione donantur: illud de his q̃ titulo emptoris uel alio modo acquirũtur eccleſiæ. Vel iſtud ſpecialiter de prædijs collatis eccleſiæ à principe, illud gñaliter de alijs. Sol. uera colligitur ex proxi. c. ſeq. Ager [3] appellatꝰ hic ubi eſt hortus eccleſiæ, arg. s. ea. cõuenior. nã in agro Nabuthę rex ſeuit holus. Mãſus uero appellatꝰ unde percipitur frumentum & uinum ad euchariſtiã conficiendam: ut extra de cen. c. ſancitum eſt. Vel manſum appellat dotem ipſius eccleſiæ. Nam dos talis debet eſſe, ut eccleſia poſsit inde ſuſtentari. de conſec. diſtin. j. c. nemo. Sed manſus dicitur ſecundum uulgare, unde unus ruſticus cum ſua familia poſsit ſuſtentari. Eccleſia tamen de tanto nõ poteſt ſuſtentari de quãto unus ruſticus: arg. x. q. iij. unio. Patet ergo, quod de dote ſua nõ poteſt eccleſia, uel non debet tributa dare: quia non debet dotẽ recipere niſi libera ſit. & ſic poſſet intelligi x. qõ. ij. hoc ius. qa nõ debet ei dari poſſeſsio oneroſa. Itẽ nec de decimis, nec de primitijs dabit tributũ: quia in illis nũquã potuit Imperator tributũ habere, de alijs uero prædijs tributarijs cum onere ſuo ad eccleſiam deuolutis, tantum eccleſia dare debet tributum. & exaudi in eo caſu. xj. q. j. ſi tributũ. Hæc omnia uera ſunt maxime cũ Imperator hoc idẽ cõſtituat. Sed pone qꝺ fundata eſt eccleſia in prædio tributario, nũquid de illo dabit tributũ? Reſpond. refert an ſit bonæ fidei fundator, an malæ. Si bonæ fidei, de illis locis quæ ſunt extra atrium habebit Imperator tributũ nõ aũt de loco ubi eſt eccleſia, ſed per hoc nõ ſit patronꝰ: ut xvij. q. ult. q̃ſti. Si uero fundator eſſet malæ fidei, tunc eſt ad æſtimationẽ cõpellendus. xiiij. quæſt. vj. comperimus. & ubi poſt denũciationẽ fundat eam, mala fide fundat. extra de noui operi. nuncia. cum ex iniuncto. Ioannes.

SAncitum eſt.
[f] Hinc. i. illis. legibꝰ q̃s ſub. §. eccleſia cõprehẽdit.
[g] Annua. Nã trãſeunt res cũ onere ſuo. xvj. q. j. ſi quis laicus. extra de decimis. cum non ſit.

Xenodochium. Prochotrophiũ. Gerõtocomium. Orphanotrophiũ. Brephotrophiũ.

[1] Vñ uerſ. Paſcit in brephogerõ orphano noſo xenoq;, Infirmus, uetulus, puer, infans, & peregrinus.

Ager & mãſus differunt.

[3] Adde qd ſit propriè ager not. in l. inſula. in fi. & in l. ſi qua. ff. de acqui. re. do. & in l. fundi. § ulti. ff. de uerb. ſig.

† Quam prior edidit Carol. mag. uuormacię, & cõfirma-

nit eius [redacted] lius, [redacted]

† Id eſt, manſiocõgrua, ita uocãt, unmas.

Eccleſia ĩ ꝓdio tributario fũdata an teneatur ꝓ illo ad tributa.

ta, & cōuocato exercitu cum eis, proficiſcatur ad caſtra, quod tamē hoc ipſum nō ſine cōſenſu Romani pōtificis fieri debet.

Vnde Gelaſius papa Elpidio epiſcopo.

Abſque authoritate Romani pontificis, ad comitatum epiſcopi proficiſci nō audeant.

CAN. XXV.

Qvo auſu, qua temeritate, reſcribis ad Rauennam te parare proficiſci, cum canones euidenter præcipiant nullū omnino [a] pontificum niſi nobis antè uiſis atq; conſultis ad comitatū debere contendere? quemadmodum tibi putas licere, quod non licet, niſi quòd hoc officio carere feſtinas, quo his exceſsibus te oſtendis indignū?

Item ex concilio Antiocheno. †

Abſque metropolitani conſilio, uel comprouincialium epiſcoporum ad Imperatorē epiſcopi non pergant.

CAN. XXVI.

SI quis epiſcopus aut presbyter, uel omnis omnino, qui eſt ſub eccleſiaſtica regula conſtitutus, præter conſiliū uel literas eorum epiſcoporū, qui ſunt intra prouinciā, & maximè ſine conſilio metropolitani ad Imperatorem perrexerit, [b] hunc abdicari & eijci non ſolùm de communione debere, ſed etiā propria dignitate priuari decernimus, tanquam moleſtū & importunum Imperialibus auribus cōtra eccleſiaſtica cōſtituta.

Reprehenduntur ergo Gallicani epiſcopi à Nicolao, quī apoſtolica authoritate cotēpta, potius arma ſequi elegerāt, quā apoſtolico cōſpectui ſeſe repræſentarēt, quanquā proficiſcentes ad comitatū poſsint intelligi nō ſecuti Imperatorem, ut armis ſibi auxilientur: ſed ipſum cum exercitu ſuo quotidianis orationibus Deo commendent.

In quo caſu authoritas illa Sardicenſis concilij loqui uidetur, in cuius octauo cap. Oſius epiſcopus dixiſſe legitur.

Qui ab Imperatorib. religioſis uocati epī nō fuerint ad comitatū non proficiſcantur.

CAN. XXVII.

SI uobis fratres chariſsimi placet, decernite ne epiſcopi ad comitatum [c] accedant, niſi fortè ij, qui à religioſis Imperatoribus uel inuitati uel uocati [d] fuerint. Sed quoniam ſæpe contingit, ut ad miſericordiam eccleſiæ confugiant, qui iniuriam patiũtur, & qui peccantes in exilium [e] uel in inſulas [f] damnantur, aut certè quācunq; ſniam ſuſcipiunt, ideoq; ſubueniendū eſt his, & ſine dubitatione eis ēſt petēda p eccleſiā indulgentia.

Licet ergo prælatis eccleſiæ exēplo beati Gregorij [g] ab Imperatoribus: uel quibuſlibet ducibus defenſionē fidelibus poſtulare, licet etiā cū beato Leone quoslibet ad ſui defenſionem contra aduerſarios ſanctæ fidei uiriliter adhortari, atq; ad uim infidelium procul arcendam quoſque excitare, effuſionē uerò ſanguinis nulli epiſcoporum ſua uel Imperatorum authoritate imperare licet.

Vnde in Toletano cōcilio quarto legiī. † † ca. 30.

Sacerdotes ibi conſentiant fieri iudices, ubi iureiurādo indulgētia promittitur. CAN. XXVIII.

[5] SAepe [h] principes contra quoslibet maieſtati obnoxios [i] ſacerdo-

[a] Qvo auſu. Nullū omnino. Hoc de illis tātum epiſcopis intelligitur, qui Leuitica portione ſunt contenti. de cæteris nanq; regalibus & alijs poſſeſsionibus ſuis ſenioribus ſeruire tenētur: ut extra de cenſi. ſancitū. [1] Hæc enim eſt cōſuetudo, quæ eſt optima legū interpres. Io. Vel hic loquitur cum papa aliquem epiſcopū ad ſe uocat, ſicut diximus ſupra ead. reprehenſibile. cum enim uocetur ad maius tribunal, obedire debet. ff. de re iudi. l. contumacia. §. j. argum. contra extra de appel. l. ſi duobus. Vel intellige hoc in eo caſu, in quo & ſequens cap. cum ſcilicet cōtempto iudice eccleſiaſtico pergit ad ſecularē. xj. quæſt. j. ca. placuit. B.

[a] Hic fuit brocardus 54. & ponit pro palea. ſ. proxi.

[b] SI quis epiſcopus. Perrexerit. niſi cū literis ſuperioris. in authē. qūo oportet epiſcopos. §. non aliter. coll. j. uel perrexit ut ſit cum eo in expeditione uocatus à papa. ſic enim inducit magiſter hoc cap. ſed potius in eo caſu loquitur cum relicto & contempto eccleſiaſtico iudice pgit ad imperialem, quod non eſt faciendū: ut ī xcvj. diſtin. ca. denique. ſ. xxj. qō. v. ſi quis à pprio. & cap. ſi epiſcoporum. xj. q. j. continua. & cap. placuit. Io. de Fan.

† ca. 11.

[c] SI uobis. Ad comitatum. hoc uerbo ſignificatur curia principis, cū oibus ſuis officijs inſtructa: ut C. quando Imperator inter pupil. l. una.

[d] Vocati. Nam tunc excuſat eos ipſe Imperator in authen. quomodo opor. §. illud autē. colla. j.

[e] In exilium. Ad tempus.

Exiliū eſt temporale & perpetuum.

[f] Vel in inſulas. in perpetuum. ff. de interdictis & rele. l. relegatorum. §. hæc differētia. quādoq; tamen exiliū indifferenter ſumitur pro temporali uel pro perpetuo de pœni. diſtinct. j. aut facta.

[g] Beati Grego. ſ. ea. q. v. c. j. & iiij. & cap. reos. Ioan.

SAepe principes. Hæc eſt quinta pars quæſt. in qua probat per tria capi. quod nullus clericus debet dictare uel dare ſanguinis effuſionem, uel truncationem facere per ſe uel per alium. Ioā. de Fantu.

[h] Sæpe. Ex hoc ca. colligitur quod aliter debet iudicare delegans, quàm delegatus. ſic extra de accuſ. cum oporteat. Arg. contra xxv. q. ij. capit. ſeruatis.

[i] Obnoxios. Ex hoc

hoc dicunt quidam, quod epiſcopus in cauſa criminali poteſt ferre ſententiam, ſub hac tamen conditione, quod imperator iuret, &c. qa imperator dicit ob noxios ſupplicijs, ſed tu exaudi hoc cum de crimine ciuiliter agebatur & hoc eſt quod dicit.

ut extra de rapto. in archiepiſcopatu. Sed q̃d ſi epſ habet iuriſdictionẽ de omnibus? tunc deleget cãm criminalem: licet ſecundũ leges non poſſet delegare niſi cum contingit ipſum abeſſe. ſ ff. de offic. eius cui mand. eſt. iur. l. j. hic eũ non poteſt adeſſe: unde licite delegat ſecundum canones, ut dixi ſ. ea. q. iiij. illud.

tibus negotia ſua cõmittunt. Quia uerò ſacerdotes à Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi conſentiãt [a] fieri regibus iudices, ubi iureiurãdo [b] ſupplicij [c] indulgẽtia promittitur: [d] nõ ubi diſcriminis ſententia præparatẽ. Si quis ergo ſacerdotũ contra hoc commune conſultũ diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſãguinis apud Chriſtum, & apud eccleſiã perdat proprium gradum.

Item ex concilio Toletano undecimo. [†]

Non debent agitare iudiciũ ſanguinis, qui ſacramenta domini tractant.

CAN. XXIX.

HIs à quibus domini ſacramenta tractanda ſunt, iudicium ſanguinis agitare non licet, [e] & ideo magnopere talibus [f] exceſsibus prohibẽdum eſt, ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectẽdum eſt, ſententia propria iudicare præſumant: aut per ſe inferant membrorum truncationes [g] quibuslibet perſonis, aut inferendas [h] præcipiant. [i] Quòd ſi quiſquã immemor horũ præceptorum, aut in eccleſiæ ſuæ famulis, aut in quibuslibet perſonis tale aliquid fecerit, conceſsi ordinis honore priuetur & loco, ſub perpetuo quoq; damnationis teneatur ergaſtulo relegatus, cui tamen communio exeunti [k] ex hac uita nõ eſt negãda, propter domini miſericordiam, qui non uult peccatoris mortẽ, ſed ut cõuertatur & uiuat. Cæteri etiã abſque iudiciali authoritate membrorum truncationes, & domorum incendia facere prohibentur.

Vnde in decretis Euticiani Papæ.

Mẽbra detruncans, domos incendens abſque iudiciali authoritate, excommunicetur.

CAN. XXX.

SI quis membrorum truncationes, & domorum incendia fecerit, ſiue facere iuſſerit, [l] aut facienti conſenſerit: quouſq; de his unicuiq; legaliter [m] uel amicabiliter [n] corã epiſcopo ciuitatis alijsq; ciuibus non emendauerit, tanquã ethnicus & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur.

6 *De incẽdiarijs quoq; Innocẽtius ſecũdus ĩ uniuerſali concilio generaliter conſtituit, dicens:*

Domos incẽdẽs gratia uel odio alicuius, excõmunicetur.

CAN. XXXI.

PEſsimam quidẽ & depopulatricem, & horrẽdã incẽdiariorum malitiã, authoritate Dei & beatorum apoſtolorũ Petri & Pauli omnino deteſtamur & interdicimus. [o] Si quis ergo poſt huius noſtræ prohi-

[a] Conſentiant. Ergo nõ eſt iudex, antequam conſentiat, argumẽ. extra de appel. ſuper eo. in fine.

[b] Iureiurando. i. præſtando ſacramẽtum de calumnia.

[c] Supplicij indulgẽtia promittitur. ſcilicet à principe de impunitate quo ad pœnam ſanguinis. arg. xv. q. iiij. nullus epiſcoporũ. & appellabitur hic ad forũ delegantis.

[d] Promittitur. Etiam à iure, non enim timebit ſupplicium ex quo iuratur. [e] Sed pone quod imperator puniat eum poſt corporaliter, non imputatur epiſcopo, argu. ſ. ea. q. v. ca. unum & ff. de bo. li. l. qui cum maior. §. deinde. intelligere etiã hoc poteſt quando demandat cognitionem, & ſibi reſeruat ſententiam, & tunc criminaliter, dum tamẽ iuret, &c. argu. extra de offic. deleg. ſuper quæſtionum.

[e] HIs à quibus. Nõ licet. olim licuit. ſ. ij. quæ. vij. §. itẽ cũ Balaã. ſ. diſt. 50. de his clericis. & lj. diſt. aliquantos. & ſ. ead. q. v. unum ſolum.

[f] Talibus exceſsibus. i. taliter excedentibus.

[g] Truncationes. Nam qui uulnerat, occidiſſe dicitẽ, ut ff. ad legem Corn. de ſica. l. j. §. diuus.

[h] Aut inferendas. quod enim nõ poſſum per me, nec p alium. xlvj. di. ca. ulti. ff. de admi. rerum ad ciui. perti. l. ij. §. j. fallit tamẽ in caſibus ſpãlibus.

[i] Præcipiant. Virgis tamen poſſunt punire, ut ſ. ea. q. õ. v. c. j. in fi. & flagellis, ſed nõ ad ſanguinis effuſionẽ,

[k] Exeunti. ſ. diſt. 50. pœnitentes.

[l] SI quis. Iuſſerit. Sic ex. de ſen. ex c. mulieres.

[m] Legaliter. Sed quomodo hoc, cũ ſecundum leges liberum corpus æſtimationem nõ recipiat, ut ff. de eiec. & effu. l. ul. ſi quadru. pau. fec. dica. ex hac lege? Sed dic q tenetur ad expenſas medicorum, & ad operas quas amittit, quia inutilis eſt factus, non autẽ rõne cicatricũ uel deformitatis. quia liberũ corpus eſt. ff. de eiec. & effu. l. ulti. Vel dic legaliter. i. ſecundum cautionem hic ſignatã ĩ. c. pxi. ibi, nec abſoluatẽ. quia pœnitet per annũ, & dãna reſtituit. Vel legaliter. i. ſecundũ legem Rhod. de ui publica uel priuata agetur cõtra eũ. Et eſt differentia: qa priuata, priuat tertia parte bonorum, ut ff. de ui publica. l. penulti. publica deportationẽ inducit, ut inſtitu. de public. iudic. §. item lex Iulia. de ui. Vnde uerſus, Vis priuata reum deponit ab ordine rerum: Sed deportatur, ſi uis armata probatur.

[n] Vel amicabiliter. Sic ſ. v. qõ. ij. ſi primates. arg. ſ. e. q. iiij. ſi illic.

De incendiarijs. Hæc eſt ſexta pars quæſtio. ĩ qua oſtẽdit magiſter duob9 c. qualiter incẽdiarij debẽt puniri. Io.

[o] PEſsimam. Interdicimus. ex hoc uidetẽ quod iſte canon ſit canõ latæ ſententiæ, ubi conſuetudo hoc habet, & Papa ſcit & tolerat, ut in

[e] Arg. ad hoc xvij. q. iiij. metuẽtes. 32. q. i. de Benedicto. & hoc intelligo ſcd̃m illud q̃d not. in utroq; ca. ibi uideas. [†] cap. vj.

Vulnerãs occidit.

[1] Cauſa criminalis ſecundũ canones delegatur.

[1] De hoc etiam no. extra de offi. ordi. q̃d ſedẽ. in gloſ. in ſi. & de ra. in archiepiſcopatu. Archi.

Corpus liberũ æſtimationẽ nõ recipit Licet tamen ratione deformitatis ei dẽ non teneatur ad expenſas tamen & ad ceſſationẽ operis illi eſt ſatisfaciẽdum.

bitionis promulgationẽ malo ſtudio, ſiue pro odio, ſiue pro uindicta ignẽ appoſuerit, uel apponi fecerit, aut appoſitoribus cõſilium uel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius Chriſtianorum careat ſepultura: nec abſoluatur, niſi prius damno [a], cui intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, iuret ſe ulteri⁹ [b] ignem nõ appoſiturum. Pœnitentia autem ei detur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum integrũ permaneat. Si quis autem archiepiſcopus [c] uel epiſcopus hoc relaxauerit, damnum reſtituat [d], & per annum ab officio epiſcopali abſtineat: Sanè regibus [e] & principibus faciendæ iuſtitiæ facultatem conſultis archiepiſcopis & epiſcopis non negamus.

Item Auguſti. in libr. de ciuitate Dei.

Homicida eſt, qui publicam functionem non habens, aliquem occidit uel debilitat.

CAN. XXXII.

QVicunque percutit malos, in eo ꝙ mali ſunt [f], & habet cauſam [g] interfectionis, miniſter Dei eſt. Qui verò ſine aliqua publica adminiſtratione maleficũ, furem, ſacrilegũ [h], adulterum & periurũ, uel quẽlibet criminoſum interfecerit aut trucidauerit, uel membris debilitauerit: uelut homicida [i] iudicabitur, & tãtò acrius, quantò non ſibi à Deo conceſſam poteſtatẽ abuſiuè uſurpare nõ timuit.

De his autẽ qui ſimul hominẽ uulnerant, quæritur ſi ille mortuus fuerit, quis eorum homicidij reatum incurrat? De his ita ſtatutum eſt in cõcilio apud Vermerias.

Si plures contra unum rixentur, qua pœna quiſque eorum feriatur.

CAN. XXXIII.

SI quatuor homines aut quinque ſeu etiã plures contra hominem unum rixati fuerint, & ab his vulneratus mortuus fuerit: quicunq; eorum [k] plagam ei impoſuit, ſecundùm ſtatuta canonum, ut homicida iudicetur: reliqui autẽ qui eum impugnabant, [l] uolentes [m] eum interficere, ſimiliter [n] pœniteãt, Qui nec eum impugnabant, nec uulnerabant, nec conſilio nec auxilio cooperatores fuerũt, ſed tantùm affuerunt, extra noxam [o] ſint.

CAVSA XXIIII.

QVidam epiſcopus, in hęreſim lapſus aliquos de ſacerdotibus ſuis offi-

---

vt in Theutonia. & ſecundum hoc pōt intelligi, extra de ſent. excom. tua. ſed non credo ꝙ ſit latæ ſententiæ, niſi ſicut alias ꝙ priuatur ſacramentis. ſicut ꝓ quolibet mortali. de conſec. diſt. ij. ſi non ſunt tanta. & quod dicit interdicimus, id eſt, prohibemus, & qui liber decèdens in mortali ſi conſtet de hoc etiam ſi nõ ſit excõmunicatus, prohibetur. extra de rapt. ſuper eo. & extra de damno da. ſi quis domum.

a Damno. Canonica pœna incẽdiariorũ ſtatuitur extra de dã. da. ſi quis domum. xij. qō. ij. cum deuotiſſimã. ſed alia eſt pœna legalis, ut ibi not.

b Vlterius. Si. xj. q. iij. cum aliquis.

Clericus legẽ de interficiẽdo poteſt exponere.

c Archiepiſcopus. Licet clericis exponere legem uel canonem de interficiendo, ſed non cõſulere præciſe, ut ſ. qō. v. relegentes. & ſ. v. q. vj. delatori vel eps dabit cõſilium de pœna canonica incendiariorum, quæ eſt extra de dam. da. c. vlti.

d Reſtituat. Supra liiij. diſtin. ſi ſeruus abſente. & hoc de proprio ſi habet: alias puniretur extraordinarie. nam de rebus eccleſiæ non debet, ne delictum vertatur in damnum eccleſiæ. xvj. q. vj. ſi epm.

Incendiarij qualiter puniẽdi.

e Sane regibus. Si regibus & principibus non negatur facultas iuſtitiæ faciendæ de incẽdiarijs conſultis archiepiſcopis, videtur ꝙ principes conſilio eorum poſſint incendiarios ultimo ſupplicio afficere, cum incendiarij ſecundum leges ſic debeant puniri, ut ff. de incen. l. vlti. & ff. de pœnis. l. capitalium. Secundum canones eſt ſciendum quod iuxta legis tenorem incendiarij ſpontanei varie plectuntur. uel enim nouiſſimo infortunio notantur, uel deportantur, uel alio modo forte puniuntur. Vel dic quod princeps non punit incendiarios ſecundum legis rigorem occidendo, ſed deportando, uel alia clementiori pœna plectendo: ideo archiepiſcopi & epiſcopi cõſuluntur. ſed lege Corn. de ſica. punitur capite ſi nobilis eſt. ff. ad legem Corn. de ſicar. ſi quis dolo. ignobilis ſupponitur beſtijs, bonis proſcriptis. ff. de incend. l. vlti. & hoc quando dolo fecit incẽdium. Alias ſufficit damna reſtituere, ut ff. co. ti. qui ædes.

f QVicunque percutit. In eo quod mali ſunt. ſ. e. q. v. qui malos. ſ. e. q. iiij. dūo iſta.

g Cauſam. ſ. e. q. iiij. ea vindicta.

h Sacrilegum. Ergo ſacrilegi ſecundum canones & fures capite puniuntur, vt ſ. ca. quæſt. v. homicidas.

i Velut homicida. vt extra de homi. ſi aliquis. C. quã liceat vnicuiq;. l. j. Ioan. de Fan.

7 De his. Hæc eſt vij. ps ſecundũ. Io.

k SI quatuor. Quicunque eorum. Hoc eſt propter incertitudinẽ, qa neſciunt cuius ictu perijt. ſic ff. de eiec. & eff. l. ij §. vlt. & l. ſeq. & ff. ad legẽ Aquil. ita vulneratus. in fin. Sed pone certum eſſe, quod de vulnere meo nõ eſt mortuus, nunquid cenſebor homicida? ſecundum leges certum eſt quod non: argum. ff. ad legem Aquil. huic ſcripturæ. nam uulnus uniuſcuiuſq; cõtemplandum eſt. ff. ad legem Cor. de ſica. l. vlt. Idem uidetur ſecũdum canones. arg. extra de cler. percuſ. cap. ij. Contrarium tamen credo. ar. 50 diſt. ſi quis poſt. ſufficit enim ꝙ ſumpſit arma. licet non occiderit ipſe, ſed ali⁹. vt extra de cleric. pcuſ. ca. præſentiũ. & cap. cõtinentia.

l Impugnabant. Nec tñ pcuſſerunt.

m Volẽtes. Nã homicidæ tales ſunt. de pœ. diſt. j. periculoſe. Itẽ pone qᵈ me rixãte cũ aliquo, frater meus eũ interfecit contra volũtatem meam, an imputabiť mihi? nõ, ar. j. q. iiij. quia præſulatus. extra de cler. percuſ. præſentium.

Homicida eſt etiã qui nõ occidit.

n Similiter. Arg. de pœ. diſt. j. ſi cui.

o Extra noxam, Si ei ſubuenire non poterant. ſ. e. quæſt. Idẽ credit Laur. arg. huius ca. ſi quis poſt. Sed ẓ. cõtra xv. q. j. c. vlt. vbi dicit ꝙ lex factum requirit. & quod not. extra de homi. ſi aliquis. ubi de hoc.

quæſtio.iij.cap.vltimo.Ioannes.

Q Vod autem. In hac quæſtione magiſter intendit probare p xlij.ca. q hæreticus, uel ſchiſmaticus uel excõmunicat⁹ aliũ damnare nõ poteſt. ſi tamẽ ſibi probare poſsit. Ioan. de Fã.

Quod autem. in hac qõne dicũt quidam q ſi hæreticus excõicat alium hæreticum, valet ĩ.e. quiſquis. ſed qualiter intelligat illud cap. dicit §. qui ſequit illud cap. Alij cũ Gratiano diſtinguũt an veterẽ hæreſim iam dãnatam ſequat: & tunc non ualet. an nouã con ſingat: & tunc põt, arg. ĩ.e. Achatius. & j.e.§. ſi autem. in princ. quia adhuc tolerat ab eccleſia. Sed tu dic indiſtincte q ſiue ueterem ſiue nouã ſequatur, excõmunicatus eſt, licet ſit occultus, & ideo aliũ excõicare non põt. extra de hæ. ad abolẽdam. & c. excõmunicamus. alia tamen quæ agit tenẽt dũ toleratur, arg. ĩ. iij. qõ. vij. §. tria. Sed & ſententia excõicationis quam tulit, tolerãda eſt, dum ipſe eſt, occultus, licet ſit nulla, arg. prẹd. §. j. extra de iure pat. conſultationibus.

a Qui uero. Hæc diſtinctio hodie locũ non habet, quia omnis hæreſis eſt damnata, & omnis hæreticus eſt excõicatus, quantũcunq; ſit occult⁹: & ideo non poteſt alios excõicare. vñ ſi ſciret plalatũ meum eſſe hæreticũ quia nouũ fingit, nec tñ pdicaret: ſi me excõmunicaret, celebrarẽ in occulto, ſed nõ in aperto, qa cũ non poſſem pbare eũ eſſe hæreticũ, ſic me non excõicatũ deponeret. Sed qd de alia sẽtẽtia? idẽ quia nulla eſt ſnia quã tulit, ſed tñ tolerabiẽ poſtea, arg. iij. q. vij. §. tria. ead. dic & de ſchiſmatico, maxime cũ ſchiſma nõ poſsit eſſe ſine hæreſi, niſi forte in ſummo pontifice, ut ſi duo crearetur, & uterque crederet eccleſiã apud ſe eſſe. vij. q. j. fact⁹.

b Achatius. Neceſſarium. poſſet tamẽ ferri, ar. extra de poſtula. ad hoc. in parte deciſa.

Excõmunicare nõ poteſt hæreticus hæreticum.

Idẽ ſentit Innoc. extra de electio. nihil.

Hæretic⁹ omnis eſt excõmunicatus.

Et ideo. Refert Gul. Occã dialogor. fo. 9. co. 1. ſed cõmunis opinio tã theolo. quã canoniſtarũ eſt in contrarium.

cio priuauit, & ſentẽtia excõmunicationis notauit: poſt mortem accuſatus de hæreſi, damnatur, & ſequaces eius cum omni familia ſua,

1 *Hic primũ quęritur an lapſus in hæreſim poſsit aliquos officio priuare, uel sẽtẽtia nodare.*

2 *ſecundò, an poſt mortem, aliquis poſsit excõmunicari.*

3 *Tertiò, an pro peccato alicuius, tota familia ſit excommunicanda.*

QVAEST. I.

Q Vod aũt ab hæretico aliquis deponi aut excõicari nõ poſsit, facilè probatur. Oĩs enim hæreticus aut iã dãnatã hæreſim ſeqtur, aut nouã confingit. Qui uerò [a] hæreſim iã dãnatã ſeqtur, ei⁹ dãnationis ſe participẽ facit. Vnde cũ Achatius abſq; ſynodali authoritate ab Apoſtolico ſe dãnatũ qrerer, cõtra eũ Gelaſius Papa ſcribit dicẽs.

Qui in iam damnatã hæreſim labitur, eius damnationis ſe participem facit.

CAN. I.

A Chatius non eſt factus inuentor noui erroris, ſed ueteris imitator: atque ideo non erat neceſſarium [b], ut aduerſus eum noua ſententia prodiret, ſed antiqua tantummodo renouaretur. Factus ſum itaque executor ueteris conſtituti, non promulgator noui. Quicunque enim in hæreſim [c] ſemel damnatã labitur, eius dãnatione ſeipſum inuoluit.

Idem ĩ.

Non eſt retractandum, quod ſemel ſynodus ſtatuit cõtra unam quanque hæreſim.

CAN. II.

M Aiores noſtri diuina inſpiratiõe cernentes, neceſſario præcauerunt, ut quod contra unamquanque hæreſim coacta [d] ſemel ſynodus pro fidei cõmunione & ueritate catholica atque apoſtolica pmulgaſſet, non ſinerent [e] nouis [f] poſt hæc retractationibus mutilari, ne prauis occaſio præberetur, quæ medicinaliter fuerãt ſtatuta, pulſandi, ſed authore [g] cuiuslibet inſaniæ ac pariter errore damnato, ſufficere iudicauerũt, ut quiſquis aliquando huius erroris cõmunicator exiſteret, principali ſentẽtia dãnationis eius eſſet obſtrictus. Sic Sabellium damnauit ſynodus nec fuit neceſſe ut ei⁹ ſectatores poſtea damnarentur: ſed pro tenore cõſtitutionis antiquæ, qui uel prauitatis [h] illius uel cõmunionis [i] extiterint participes, uniuerſalis eccleſia duxit eſſe refutandos. Sic Arrium, ſic & Ennomium, Macedonium, Neſtorium, ſynodus ſemel geſta condemnans, vlterius ad noua cõcilia uenire non ſinit [k]

c In hęreſim. Hic eſt caſus in quo Papa papam põt ligare, in quo Papa in canone latæ ſentẽtiæ incidit. [5] nec huic obuiat regula illa, qa par parẽ ſoluere uel ligare nõ poteſt. extra de elect. innotuit. quia ſi Papa hæreticus eſt, in eo qď hæreticus eſt, eſt minor [6] quolibet catholico xij. q. j. ſcimus. quia lex factum notat etiã ſine ſententia. ff. de rit. nupt. l. palã. §. vlti. Et eſt hic arg. ad quæſtionem de feudo: puta iurauit epiſcopus q non infeudaret de nouo. videt q poſsit dare uetus. quod concedo in dubio cũ nõ cõſtat quod intellexit cum iurauit. extra de feu. c. ij.

d M Aiores noſtri. Coacta. id eſt. coaduna ta iuxta illud, Tytire coge pecus. & alibi: Cogite oues pueri, & c. & lex dicit fructus coactos. ff. ſo. ma. diuortio. ver. coactis uindemijs.

e Non finerẽt. ĩ. vj. q. iiij. qď bene. & xxv. qõ. ij. cum pie. C. de ſum. tri. nemo.

f Nouis. ĩ. xj. diſtin. quis neſciat.

g Sed authore. ſufficit enim, damnato Arnoldo, omnes Arnoldiſtæ damnati ſunt. de hære. ad abolendam.

h Vel prauitatis. poſt mortem.

i Vel communionis. in vita.

k Non ſinit. Vt temere de fide diſputent. nam ſi correcti redire vellent, admitterentur [7] ĩ. proxi. quæſt. vj. c. j. Sed qui ita incidunt in hæreſim iã damnatam, à quo abſoluun

3 Iſtã gl. dicit eſſe ſing. Abb. in ca. quia diligẽtia. de elec. ad hoc quod incidẽs in ſchiſma ſi credit papatũ eſſe apud illũ, cui adhæret, nõ eſt hæretic⁹.

4 Vide quod legi & no. ĩ. e. qõ. didicimus. in princi.

Papa papam ligare poteſt.

5 Incidit. [redacted].

Ad epiſcopos Dardariæ.

6 Minor. Idem Tomas Aquinas in iiij. ſenten. di. xix. Gabriel Biel in canone miſſæ, fol. 180. col. 1. Phil. Dec. c. cũ ueniſſent. col. 3. de iudi. & in conſil. clj. nu. iiij. [redacted]

7 Nam recõciliationis cã impetrandę admitterẽtur. ĩ. ij. q. vij. con uenientibus.

Item Felix Papa. †

Non ultra in eum procedere oportet, qui in hæreſim dãnatam recidit.

CAN. III.

ij A Chatius a nõ fuit nouí uel proprij inuẽtor erroris, ut ĩ eũ noua ſcita b prodirẽt, ſed alieno facinori ſuã communionẽ miſcuit, itaque neceſſe eſt ut in illã recideret iuſta lãce c ſniam, quã cũ ſuis ſucceſſorib⁹ ꝑ cõueniẽtiã ſynodalẽ ſuſceperat author erroris.

Si ergo cp̃s ille in hæreſim iam dãnatam lapſus ẽ antiqua excõmunicatione damnatus, alios dãnare non poterat. Excõmunicatus.n. alios excommunicare nõ ualet.

Vnde Alex.2. ſcribit Valeria. ep̃o et martyri.

Excommunicatus alium excommunicare non poteſt.

CAN. IIII.

A Vdiuimus quòd hæreticus Rauennas dictus archiepiſcopus niſus ſit te excõmunicare. Verũ quia excõicatus d te excõmunicare nõ potuit, e apoſtolica authoritate, te tuoſq; abſoluendo f † mandamus exinde nunquam curare.

Si autẽ ex corde ſuo nouã hæreſim g cõfinxerit, ex quo talia p̃dicare cœpit, neminẽ dãnare potuit: qa nec p̃ot deijcere quẽquã iã proſtratus h ligãdi n anq; uel ſoluẽdi poteſtas ueris, i nõ falſis k ſacerdotibus à domino tradita eſt. Apoſtolis.n. dicturus: Quorũ remiſeritis peccata, &c. Præmiſit, Accipite ſpiritũ sãctũ. Vt euidẽter cũctis oſtẽderet eũ q ſpiritũ ſanctũ nõ habet, peccata nõ poſſe tenere uel remittere. Porrò ſpiritũ sãctũ nemo niſi intra eccleſiã accipit, qa & ipſam unitatẽ per gratiã facit. Vñ nõ niſi cõgregatis in unũ, dictũ eſt, Accipite ſpiritũ ſanctũ. Nec niſi ſuper congregatos in unũ, die pẽtecoſtes deſcendit ſpiritus ſanctus. Sicut aũtẽ extra eccleſiã nõ accipiť, ita extra eã nihil operatur. Cùm ergo (ſicut Apoſtolus ait) ſpiritus sãctus poſtulet, l ſpiritus sãctus impetret: m extra eccleſiã, nec impetrare facit, nec poſtulať. Vñ dñs dicturus, Quodcũq; petieritis, etc. præmiſit: Si duo ex uobis cõſenſerint ſuper terrã ex oĩ re, &c. & iterũ: Vbi duo uel tres congregati fuerĩt ĩ nomine meo, ibi ego ſũ in medio eorũ. nimirũ cũctis oſtẽdẽs ſe nõ habitare in cordibus eorũ, q ſuperbiæ ſingularitatem ſecuti, à corporis Chriſti compage ſemetipſos abrũpũt. In quib. aũt Chriſtus nõ habitat, in eis ſpiritus sãctus mẽtiũ ſciſſuras refugiẽs locũ non hẽt. Cùm ergo peccata dimitteř uel tenere, excõicare uel recõciliař opus ſit n ſpiritus sãcti, et uirtus Chriſti: apparet, ꝙ ij, q extra eccleſiã sũt nec ligař poſsũt, nec ſolueř, nec recõciliãdo eccleſiaſticæ cõioni reddeř, nec excõicando eius ſocietate priuař, qua ipſi hæreſi uel ſchiſmate polluti ſiue ſnĩa notati penitus carere ꝓbãtur. Vñ cùm oĩb. diſcipulis parẽ ligãdi atq; ſoluendi poteſtatẽ dñs daret, Petro o

† Imo Geláſius ad Fauſtũ epiſtola j. co. j. in tomo. j. cõciliorũ. fol. 527.

absoluuntur ab epiſcopo, uel ſuo ſuperiore: arg. s̃. proxi. quæſt. iiij. ipſa pietas. Ioan.

a A Chatius. s̃. xix. diſt. Anaſtaſius.

b Scita. i. ſtatuta. unde dicit c. ſcitis obtemperat. iij. q. vij. iudicet.

c Lance. i. rõne. aſias idẽ appellat ſtaterã. xlv. diſt. oĩs.

Si ergo.

Excõmunicat⁹, rurſus excõmunicari nõ poteſt.

d A Vdiuimus. Quia excõmunicatus. & ita excõicatus non poteſt excommunicari, ſed ſuſpenſus excõmunicat. xj. qõ. iij. §. euidenter. Nũquid ergo excõmunicari p̃ot? dico referre an ſit ſuſpenſus ab officio, uel iuriſdictione. nam ſi ab officio tantũ, ea nõ poterit quæ officij ſui sũt exercere, puta celebrare, & ſimilia, ſed ea poterit quæ iuriſdictionis ſunt, ut dare præbendã, & excõmunicare. quia hoc iuriſdictionis ẽ, extra de electio. tranſmiſſam. & de cle. excom. mini. ſi celebrat. Econtra eſſet ſi ſuſpenderetur à iuriſdictione, & non ab officio: quia poſſet ea, quæ eſſent officij, non autem quæ ſunt iuriſdictionis. Si autem ab utroque, tunc neutrum. extra de conceſ. præben. quia.

Suſpenſus quid interim exercere poterit.

† abſoluẽdos.

e Non potuit. non eſt contra. s̃. xj. q. iij. plerunque. nam ibi de alio malo, nõ hæretico: uel ibi de occulto. s̃. xj. q. iij. excellẽtiſsimus. s̃. xj. quæſtio. iij. ſi qs confugerit. s̃. xvj. diſtin. concubinæ. & s̃. xxiij. diſt. quorundam. s̃. xj. q. iij. ſi epiſcopus. s̃. xj. quæſt. iij. contra. ij. qõ. vj. §. item ſi plures.

Ioan. 20. f

f Abſoluendo. i. abſolutos eſſe oſtẽdẽdo. i. nõ ligatos. ſimilis expoſitio eſt C. de legit. hær. l. ij. ſic xj. q. iij. excellẽtiſsimus. xv. quæſt. vj. authoritatem. uel dic abſoluendo ſcilicet de facto. ſic s̃. j. q. j. ſi quis cõfugerit. xvij. diſt. concilia. xxiij. diſt. quorundam. & extra de appella. ad præſentiam. ij. q. j. primates. Sed contra ij. quæſt. vj. §. item ſi plures.

Acta. 2. a

g Hæreſim. Hoc fuit de cap. ĩ. ea. ait Celeſtinus. ſed hodie nihil eſt, ut no. s̃. ea. §. j.

h Iã proſtratus. ſ. per hæreſim.

i Veris. i. catholicis, ſcilicet toleratis l ab eccleſia, ſiue ſint boni, ſiue mali argu. xj. q. iij. Iulianus.

l Dic melius toleratus ligare poteſt de officio. iij. qõ. vij. §. ulti. s̃. j. q. ſi fuerit. Archi.

k Non falſis. Id eſt, iam ꝑ ſententiã damnatis, uel malis de uitæ merito. & ſophiſtice inducit omnia in hoc §. nam omnia referas ad uitæ meritum, ſicut. j q. j. gratia.

1. Co. 12. a

l Poſtulet. i. poſtulare faciat.

Ioan. 15. c

m Impetret. i. impetrare nos faciat.

n Opus ſit. dic uerũ quo ad Deũ, ſed quo ad eccleſiã nõ, cũ faciãt hoc etiam mali. ideo nõ facit ad rẽ qđ inducit.

o Petro. Hoc dicit ut noteẽ unitas.

Et præ-

Mat. 18. c

ꝑ oĩbus et ꝑ oĩbus[a] claues[b] regni cælorũ ſe daturum ꝓmiſit dicẽs: Tibi dabo claues regni cælorũ. Quicũq; ergo ab unitate eccleſiæ (q̃ ꝑ Petrũ ĩtelligi͛) fuerit alienus, execrare[c] pôt cõſecrarẽ[d] nõ ualet, excõicatiõis uel recõciliationis ptãtẽ nõ hẽt. Vñ Apoſtolus cũ fornicatorem Corinthiũ excõicandum ſcriberet, ait: Ego quidem abſens corpore, pñs aũt ſpũ, iam iudicaui ut pñs eũ, qui ſic operatus eſt, in noĩe dñi nr̃i Ieſu Chr̃i, cõgregatis uobis & meo ſpũ cum uirtute dñi nr̃i Ieſu Chr̃i, tradere hmõi hominem Satanæ in interitũ carnis. in quo formã excõicationis oſtendẽs, docuit non niſi fidelẽ & à fideli notandũ. In noĩe nanq; dñi: atq; eius uirtute cooperãte non niſi fidelis aliquid operari ualet: cũ nemo poſſit dicere[e] dñs Ieſus, niſi in ſpiritu[f] ſancto. Itẽ cum dominus prohibeat agnum comedi extra catholicã eccleſiã qui profeſſione fidei ab ea ſunt alieni, ab eius participatione quam ſuo arbitrio reliquerunt, nõ repelluntur, ſed abire permittuntur, ſicut illi, qui audiẽtes, Niſi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, &c. dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & quis pôt eũ audire? atq; ita abierunt retrorſum, nõ pulſi, ſed abire permiſſi. Hinc ẽt Apoſtolus cũ de excõicandis ageret, præmiſit: Si quis frater, &c. de infidelibus ãt ita ſuppoſuit dicẽs. Eos qui foris ſunt, dominus iudicabit. De his autem, qui intus ſunt, nobis iudicium commiſit. Sicut autem ex eo quod Apoſtolus ait, Si quis frater: & ex his, quæ de infidelibus & fidelibus ſuppoſuit, apparet non niſi fidelẽ excõicãdũ, ita ex eo,[g] ꝙ fidelibus tm̃ hoc ſcribitur: uel potius,[h] quia ſicut ille qui bñdicit, maior eſt eo, qui bñdicitur, ita qui ex officio maledicit, maior[i] eſt eo cui maledicitur, liquidò cõſtat eũ, qui ab integritate catholicæ fidei recedit, maledicendi uel benedicẽdi poteſtatẽ minimè hr̃e: catholicũ nãque, ut potẽ ſe ſuperiorẽ, maledicere nõ ualet: in alienum à fide tanquam in ſibi æqualẽ ſententiam dare non pôt. Hæc aũt, quæ de hæreticis atq; ſchiſmaticis uel excommunicatis dicta ſunt, uidelicet quòd ligãdi uel ſoluendi poteſtatem non habeant multorũ authoritatibus probantur.

Ait enim Leo papa.

Non ſoluitur uel ligatur, niſi quod authoritas beati Petri ſoluerit uel ligauerit.

CAN. V.

MAnet ergo Petri priuilegium, ubicunq; ex ipſius æquitate[k] fertur iudicium. nec nimia ſeueritas uel remiſſio[l] eſt, ubi nihil erit ligatum uel ſolutum, niſi[m] quod beatus Petrus,[n] aut ligauerit, aut ſoluerit.

Item Auguſt. ſuper Ioannem. †

In perſona Petri, ligandi & ſoluendi eccleſia poteſtatem accepit. CAN. VI.

QVodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum[o] & in cælis. Si hoc Petro tantùm dictum eſt, non hoc facit eccleſia[p] ſi autem & in eccleſia fit, utique quæ in terra ligantur, & in cœlo, & quæ ſoluuntur in terra, ſoluta ſunt

Mat. 16.c
1.Cor.5.a
Dei ſerui ſumus omnes.
Ioan. 6.f
Papa ligat in cœlo per approbationem.
1.Cor.5.a
Ibidem.
† Tract. 50. ad ca. 12. Ioan. Mat. 16.c

[a] Et præ omnibus. hoc dicit, ut notetur prælatio.
[b] Claues. quid Petro datũ fuerit cũ his clauibus, habemus xx. diſt. §. j.
[c] Execrare. j. ea. c. pudenda.
[d] Non ualet. conficit tamen etiam extra eccleſiam ſi formã obſeruet: quia hoc ordinis eſt quẽ retinet recedẽs ab unitate eccleſiæ. j. q. j. quod quidam. ſed non poteſt excõmunicare, quia hoc iuriſdictionis eſt, quam dimittit qui recedit: ut j. quæſt. prima remiſſionem.
[e] Dicere. corde, ore, opere. de pœn. diſt. iij. cap. non tibi dico.
[f] Niſi in ſpiritu. id eſt, niſi ſit ſeruꝰ eius, id eſt, niſi habeat ſpiritum eius. oẽs enim ſumus ſerui Dei. de conſ. diſt. ij. inuitat.
[g] Ita ex eo. Supple appareat à fidelibus iudicãdum uel excõmunicandum. & ita perſona cui ſermo dirigit͛. non intelligit͛ excepta: argum. xxvj. diſt. deinde. & not. xxij. q. ij. primum. pro & contra.
[h] Vel potius. Alia eſt ratio, quare talis nõ poſſit ſoluere uel ligare.
[i] Maior. s. diſtin. xxj. c. inferior.
[k] MAnet ergo. Aequitate. ar. qđ ſententia iniuſte lata non tenet. Sed contra xj. q. iij. ſi epiſcopus forte. Sed hoc dicitur de ſentẽtia qua quis ligat͛ quo ad Deum non quo ad eccleſiã. ſed etiã illa quandoq; non tenet, extra de ſententia excommu. c. per tuas.
[l] Vel remiſſio. quia utrunq; uitiũ eſt ff. de pœnis. l. reſpiciendum.
[m] Niſi. id eſt, niſi id quod iuſte fuerit, &c.
[n] Petrus. i. eius ut charitas, &c. lo.
[o] QVodcunq;. Erit ligatum. ligari dicitur in cælo per approbationem, ſcilicet quãdo iuſte fertur ſententia. de pœni. diſt. j. quem pœnitet. s. diſtin xx. §. j. Ioan. de Fan.
[p] Facit eccleſia. Sed nonne prius erat ligatus apud Deum: ut j. qõ. j. ut euidenter. j. ead. q. iij. c. ſi quis non re &c? & ita uidetur qđ nulla poteſtas Petro collata ſit, uel

De hoc not. 45. diſtin. diſciplina. & c. omnis. & cap. ſicut nanque.

& in cęlo: quia cũ excõmunicat eccleſia in terra, in cælo ligatur excõicatus: cum reconciliat [a] eccleſia, & in cælo ſoluitur reconciliatus. ſi ergo hoc ĩ eccleſia fit. Petrus quãdo claues accepit, eccleſiã ſctãm ſignificauit. [b] Si ergo in pſona Petri, ſignificati ſunt in eccleſia boni, & in Iudæ [c] perſona, ſignificati ſunt mali in eccleſia.

Item Ambroſius ſuper Marcum.

Suis meritis firmus, nonnunquam turbatur alienis.

CAN. VII.

NOn turbatur nauis, quæ Petrũ [d] habet, turbatur illa quæ Iudam [e] habet. etſi multa illic diſcipulorum merita nauigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. In utraq; Petrus: ſed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur [f] alienis. Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorẽ, ne per unũ fluctuemus plurimi. [g] Ergo non turbatur hæc nauis, in qua prouidẽtia nauigat, abeſt perfidia, fides ſuperat. Quemadmodum enim turbari poterat. cui præerat is, in quo firmamentũ eccleſiæ eſt? Illic ergo turbatio, ubi modica fides: ibi ſecuritas, ubi perfecta dilectio. Deniq; etſi alijs imperatur, ut laxent retia ſua in capturam, ſoli [h] tamen Petro dicitur: Duc in altum, hoc eſt, in profundum diſputationum. quid enim tam altum, quàm altititudinem diuitiarum uidere, id eſt, ſcire Dei filium, & profeſſionem [i] diuinæ generationis aſſumere? quã licet mens nequeat [k] humana plenæ rationis inueſtigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo [l] complectitur.

Idem.

Solus Petrus accepit mandatum, ut hamo piſcem caperet.

CAN. VIII.

EST aliud apoſtolicũ piſcandi genus, quo genere ſolum Petrũ piſcari dominus iubet dicẽs, Mitte hamum, [m] & eum piſcem, qui primum aſcenderit, tolle.

Item Lucius papa † omnibus epiſcopis.

Nulla perturbatio à tramite apoſtolicæ ſedis retrahat, quæ omnes hæreſes ſemper deſtruxit.

CAN. IX.

A Recta ergo fide & apoſtolico tramite propter ullã perturbationẽ nolite recedere, ſcientes quoniam (iuxta ſaluatoris ſententiam) Beati ſunt, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Hæc æterna eſt Apoſtolorũ uiua traditio, hæc uera charitas, quæ prædicãda eſt, & præcipuè diligenda ac fouenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. hæc ſancta & Apoſtolica mater omnium eccleſiarum Chriſti eccleſia, quæ per Dei omnipotẽtis gratiã à tramite apoſtolicæ traditionis nunquã erraſſe probatur, nec hæreticis nouitatibus [n] deprauanda ſuccubuit, ſed ut in exordio normam fidei Chriſtianæ percepit ab authoribus ſuis Apoſtolorũ Chr̃i principibus, illibata fide tenus manet.

Item Sixtus papa. †

Fides Romanæ eccleſiæ oẽm hæreſim deſtruit, nullã fouet.

---

uel eccleſiæ ꝑ hoc quodcúque, [1] &c. nam & nullius poteſtatis uim exercet. de pœn. diſt. j. uerbum. ſed tantũ oſtendit ligatũ eſſe uel ſolutũ: ut xv. q. j. nec is. Dic [2] ꝙ quo ad eccleſiam triumphãtem, nullius poteſtatis uim exercet: ſed tantũ oſtẽdit ligatũ eſſe uel ſolutũ. ſed tamen habet aliã poteſtatem qua ligat quo ad eccleſiam militantem: unde quandoq; eũ ligat, quãuis iniuſte: ut xj. q. iij. cap. j.

[1] Hoc habet. ĩ. e. q. c. 1. ubi de hoc.

[2] Dicit gl. fin. Pã. c. dilectis filijs, co. 5 de appel. Eccleſia ẽ duplex.

[a] Reconciliat. Argu. qđ ſententia totius eccleſiæ præferẽda eſt [3] Romanæ ſi in aliquo ſibi contradicat: argu. xciij. diſt. legimus. Sed contrariũ credo, argu. ĩ. ea. c. hæc eſt. niſi erraret Romana eccleſia. qđ nõ credo poſſe fieri: quia Deus nõ permitteret: arg. j. ea. c. à recta. & c. pudenda.

[3] De hoc uide qđ leg. & no. 19. diſt. 2. cap. pe. Eccle. Romanã non permitteret Deus errare.

[b] Petri. à contrario ſenſu. arg. diſt. xcvj. ca. ſi Imperator. xj. q. iij. ca. Imperatores.

[c] In Iudæ. ſi duo enim contraria inter ſe non conueniunt, nec eorum contraria inter ſe conueniũt: ut not. xxxij. diſtin. c. hoſpitiolum.

[d] NOn turbatur. quę Petrũ. ſine Iuda, id eſt, bonos tantum, id eſt, eccleſia triũphans, ubi non erit luctus neq; clamor. xxxv. diſt. c. eccleſiæ.

[e] Quæ Iudam. Id eſt, ante paſsionẽ etiam cum Petro, id eſt, malos cũ bonis. de qua intelligitur contrariũ. j. q. iiij. §. ulti. uerſi. item.

[f] Turbatur. qui ſignificat eccleſiam militantem.

[g] Plurimi. ĩ. j. q. iiij. §. itẽ peccato Achor. ĩ. xlv. diſt. ſed illud. ĩ. de cõſe. diſt. j. in ſancta. ff. de ædil. edic. l. plerunq;. C. de pœnis. ſancimus.

[h] Soli. argu. quod quæſtio fidei, &c. ĩ. ea. quoties.

[i] Profeſsionem. cum dixit, Tu es Chriſtus filius Dei uiui.

[k] Nequeat iuxta illud, Generationem hanc quis enarrabit. ĩ. proxi. cauſa. q. iiij. de Tyrijs. quod de æterna & temporali cõgrue intelligitur.

[l] Plenitudo. De conſec. diſtin. ij. ca. tribus.

[m] EſT aliud. Hamũ. per hamũ intellige iuriſdictionem, quia Petrus præfuit alijs: quia hamo, id eſt, ferro reſecantur putridæ carnes. lxxxij. diſt. plurimos. in fi. & ideo ſolus Petrus piſcatur, & hoc genere piſcandi. ipſe enim habet poteſtatẽ ligandi atq; ſoluendi præ alijs. [4] per rete enim intelligitur inquiſitio ſapientię. de his clauibus dicitur xx. diſtin. c. j.

† Sed ſecius lib. j. c. 18. dicit eſſe Agathonẽ papam.

Petrus pfuit alijs iuriſdictione.

[4] Dum ũ dictũ eſt, tibi dabo claues regni cęlorũ, &c. 11. diſt. in nono.

Mat. 5. a

[n] A Recta ergo fide. Nouitatibus. quęro de qua eccleſia intelligas, quod hic dicitur quod non poſſit errare? ſi de ipſo papa, qui eccleſia dicitur ſ. ea. c. quodcũque. & vij. q. j. c. ſcire debes. ſed certum eſt quod papa errare poteſt. xix. diſt. Anaſtaſius. xl. diſt. ſi papa. Reſp. ipſa cõgregatio fidelium hic dicitur eccleſia. ut de conſec. diſt. j. eccleſia. & talis eccleſia nõ põt non eſſe: ut ĩ. ea. c. pudenda. nam ipſe dominus orat pro eccleſia. xxj. di. §. j. uerſ. ego pro te. & uoluntate labiorũ ſuorum non fraudabitur.

Eccleſia põt errare de qua eccleſia itelligit.

† Epiſt. j. ad Grati epiſcopũ

Memor

CAN. X.

Memor ſum me ſub illius nomine eccleſiæ pſidere, cuius confeſſio [a] à domino [b] Ieſu Chriſto glorificata eſt, cuius & fides nullam hæreſim fouet vnquã, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit. Intelligo autẽ mihi aliter nõ licere quã, ut omnes conatus meos ei cauſæ, in qua vniuerſalis eccleſiæ ſalus infeſtatur, impendam.

Item Euſebius Papa.

Nullis hæreſibus Romana ſuccubuit eccleſia.

CAN. XI.

In ſede apoſtolica, extra maculam ſemper eſt catholica ſeruata religio.

Item Innocen. Papa.

Ad Romanam referatur eccleſiam, quoties ratio fidei uentilatur.

CAN. XII.

Quoties ratio fidei [c] ventilatur, arbitror omnes fratres, & coepiſcopos noſtros, nõ niſi ad Petrum [d] id eſt, ſui nominis, & honoris authoritatẽ referre debere, ueluti núc retulit ueſtra dilectio quod per totum mũdum poſſit eccleſijs omnibus prodeſſe.

Item Iulius Papa.

Chriſtianæ religionis Zelum Romana eccleſia præ ceteris habuit.

CAN. XIII.

Officij noſtri conſideratione, non eſt nobis diſſimulare, [e] nõ eſt tacere [f] libertas, quibus maior cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit.

Item Hieronymus ad Damaſum.

Aliorum ora non timet fides. quam Romana commendat eccleſia.

CAN. XIIII.

Hæc eſt fides [g], Papa beatiſsime, quam in catholica [h] didicimus eccleſia, quamque ſemper tenuim', in qua ſi minus peritè aut parũ cautè fortè aliquid poſitum eſt, emendari [i] cupimus à te, qui Petri ſedem & fidem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui iudicio cõprobatur [k], quicũq; me culpare uoluerit, ſe imperitum, uel maleuolum, vel etiã non catholicum, ſed hęreticum cõprobabit [l].

Itẽ ſancta Romana eccleſia, quæ ſemper immaculata permãſit domino prouidẽte, et beato Apoſtolo Petro opẽ ferẽte, in futuro ſeculo manebit, ſine ulla hæreticorũ inſultatione [m], atq; firma et immobilis oĩ tpe pſiſtet.

Itẽ Marcellus. Papa, uniuerſis epiſcopis per Antiochiam cõſtitutis.

Aliud quàm Romana eccleſia, neque ſentire, neque uelle permittitur.

CAN. XV.

Rogamus uos, fratres dilectiſsimi, ut non aliud doceatis, neque ſentiatis, quã quod à beato Petro & reliqs Apoſtolis & patribus accepiſtis. Ipſe enim eſt caput totius eccleſiæ, cui ait dominus: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. (Mat. 16. a) Eius enim ſedes primitus [n] apud uos fuit quæ poſtea iubente domino, Romam tranſlata [o] eſt: cui (adminiculante gratia diuina) hodierna præſidemus die. Si uerò ueſtra Antiochena, quæ olim [p] prima erat, Romanæ ceſſit ſedi [q], nulla eſt quæ eius non ſit ſubiecta ditioni: nec ab eius diſpoſi-

a Memor ſum. Confeſſio. tu es Chriſtus fili' Dei viui.

b A domino. Dicente, Tu es Petrus &c. xix. diſtinct. ita dominus. (Vt 20. diſt. Quis. 22. diſt. ſacroſancta.)

c Quoties. Fidei. Sic xvj. quæſt. j. frater noſter. xij. diſt. preceptis. xxiij. q. vlt. cõuenior. ĩ. diſtin. lxxx. ca. ij. contra. Sed aliud eſt quæſtionem de fide motam terminare (qđ nulli præterquam Romanæ ſedi permittitur, ſicut hic dicitur) aliud eſt ipſam ſine diffinitione uentilare, quod patriarchæ primates facere poſſunt, vt ibi continetur. ſi. iij. q. vj. accuſatus. & ut ibi aliter accipitur, & expone agitare in fide, i. fideliter agitare. (Papæ eſt terminare quæſt. de fide motam.)

d Niſi ad Petrum. Videtur contra extra de hæretic. ad abolendã. §. adhoc. de epiſcopali. nam ibi innuitur quod illi ſunt vitandi tãquã hæretici, quos epiſcopi uitandos dixerunt. Sed dic quod illud intelligendum eſt, quando tale quid dicũt quod certũ eſt eſſe hæreſim. hic vero ubi dubium eſt. extra. e. cũ Chriſtus.

e Officij. Diſsimulare. Eſt diſſimulatio pia, vt xxij. q. ij vtilem. ff. de doli exceptio. l. ij. §. iij. eſt pnicioſa, vt xxij. q. v. caueте, diſcreta, vt xxiij. q. iiij. quidã cũ bonorũ. deteſtabilis, ut hic. (Diſſimulatio ẽ multiplex.)

f Tacere. Taciturnitas eſt magnum uitium in Papa, vt xl. diſt. ſi Papa.

g Hæc eſt fides. Quam profeſsi ſumus nos tenere, ut in alia parte cap. quæ non eſt hic.

h Quam in catholica. arg. xciij. diſt. qui cathedram.

i Emẽdari. Et ita licet quis erret, ſi tñ paratus eſt corrigi, non eſt hęreticus, vt ĩ ca. aperte alias dubius in fide, &c extra de hæretic. ca. j. (Ad idẽ ĩ. e. q. iij. dixit. & c. q in eccleſia.)

k Comprobatur. qa quod Papa approbat, non licet alij reprobare: arg. 50. diſt. ſi ille. xxij. diſtin. oẽs. xxxv. q. ix. veniã. arg. xix. diſt. ſi Romanorũ.

l Comprobabit. Arg. cõtra theologos qui negãt Chriſtum aliquid eſſe ſecundum qđ homo contra ſententiam Alexand. extra de hære. cũ Chriſtus. Item arg. ꝙ ꝓpter ſolum dictũ, cenſet qs hæreticus; Io. (Chriſtus eſt aliqd ſecundum quod homo eſt.) (Hoc ideo qa nemo exiſti mãdus eſt dixiſſe qđ mente nõ agitauit. ff. de ſup. lega. l. Labeo. ſi tñ parat' eſt emẽdare, ſecus, extra de hę. ad abolendã. & not. ĩ. e. glo: & ita. Arch. ſcilicet Iulius. j. Papa in epi. ad Athanaſium.)

m Inſultatione. Scilicet ꝓualente: alias falſum eſſet cũ quotidie inſultent. & ſi. de conſe. diſt. iiij. c. ij. verſic. cum qua pugnent.

n Rogamus. Primitus. ĩ. de cõſe. di. j. baſilicas. ĩ. xj. diſtin. nolite. ĩ. xij. diſtin. nouit. contra ĩ. xxij. diſt. ſacroſancta. ĩ. xxj. diſt. quamuis. contra. ſed ibi dicitur prima. i. maior: vel prima quæ hodie prima inter alias numeratur. xxij. diſt. renouantes.

o Tranſlata. Vt ĩ. vij. quæſt. j. c. mutationes.

p Quæ olim. Cum Petr' ibi reſidebat.

q Sedi. arg. Quod in maioribus concedit, fortius in minoribus locũ habere. xvj. qõ. ij. c. j. ĩ. diſt. xxiij. in noĩe.

Nam

Si uinco uincentē, te uinco te.

Nam ſi uinco uincentem te, ergo & te, &c. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. l. ulti. & eſt hic arg. ꝙ ſi Papa ſubijcit ſibi aliquam eccleſiam, ꝙ per conſequens omnes capellas illius ſubijcit ſibi. arg. xvj. q. j. frater noſter. quod non eſt uerū, ut extra de priuileg. tum capella. argu. contra ff. qui potio. in pign. Claudius felix. Et eſt hic arg. contra Græcos, qui Papæ non bene obediunt.

Græci nō obediunt papæ.

[a] Oportet. in fide. nam alias ſic. xij. diſt. nouit. Ioan.

[b] Cum beatiſſimus. Qui Alexandrinam. & eſt argumen. ꝙ nō debetis audire magiſtrū, niſi qui bene ſciat: cum id prædicare debeat, & non ex proprio ingenio aliqua iuenire. xxxvij. diſt. relatū. ſic & Caſſius opinionē magiſtri ſui bene defendebat, ut ff. de arbitr. qualē. & dic alijs, l. contrarijs. & ita nō eſt cōtra. xij. diſt. nouit. nā etiā alias cōſuetudines habere poſſumus, niſi ſpecialiter ꝓhiberet Rō. eccle. de aliqua. de conſe. diſtinct. j. baſilicas. Ioannes.

v. epiſt. 79.

Petr⁹ Malchi aurem abſcidit.

SI Petrus.

CASVS.

Tangit qd Petrus in paſſione domini abſcidit auriculam Malchi, et dominus eam reſtituit ſibi. per hoc no. quod male intelligenti aures ſpiritualiter eſt per Petrū abſcindēda. ipſe enim habet poteſtatem ligandi & ſoluendi. Nota etiam quod ſi cōuertantur tales, dominus refundet eis auditum.

Luc. 22. e

[d] Volens. Quaſi dicat, ex propoſito, non caſu.

[e] Non deberent. quia auris exterior ſignificat interiorē aurem. quam ipſi non habebant, & ideo dicit, non habebant in miniſterio.

[f] Et ipſos. Qui Chriſtum crucifixerunt, de pœni. diſtinct. j. periculoſe.

tione uos deuiare oportet, [a] ad quā cūcta maiora eccleſiaſtica negotia (diuina diſponente gratia) iuſſa ſunt referri, ut ab ea regulariter diſponantur, à qua ſumpſere principia.

Itē Leo [†] Papa Dioſcoro epiſcopo Alexan.

Alexandrinæ eccleſiæ à Romana diſſentire non licet.

CAN. XVI.

CVm beatiſſim⁹ Petrus Apoſtolus à domino acceperit principatum, & Romana eccleſia in eius permaneat inſtitutis, nefas ē credere, ꝙ ſanctus epiſcopus diſcipulus illius Marcus, q̄ Alexandrinā [b] primus eccleſiā gubernauit, alijs regulis & traditionibus ſua decreta firmauerit, cū ſine dubio de eodem fonte gratiæ unus ſpiritus & diſcipuli fuerit, & magiſtri; nec aliud ordinatus tradere potuit quā quod ab ordinatore ſuſcepit.

Item Grego. Papa.

Profeſſione ſuæ fidei, aurē erroris Romāa abſcidit eccleſia.

CAN. XVII.

SI Petrus [c] uolens [d] pcuſſit aurē, docuit ꝙ aurē ī ſpē habere nō deberēt [e] quā ī miniſterio nō habebāt. Sed bonus dñs & ipſi refudit auditū, ſcd̄m prophetica dicta demōſtrās & ipſos [f] (ſi cōuertant) poſſe ſanari, qui ī paſſione Chriſti uulnerati sūt: eò ꝙ [g] omne peccatū ī miniſterio fidei abluat. Tollit ergo Petrus aurem. Quare Petrus? Quia ipſe ē, qui accepit claues regni cælorū. Ille. n. condēnat, [h] qui & abſoluit: [i] qm̄ ligādi atq; ſoluēdi idē adeptus eſt poteſtatē. Tollit aūt aurē malè audientis; tollit gladio ſpūali aurē interiorē malè intelligētis. Caueamus ne cui tollat auricula, dū legit paſſio dñi. Si aūt ad diuinitatē [l] eius referimus īfirmitatē corporeæ paſſionis, excidit auricula. Et excidit [k] à Petro, q nō paſſus eſt Chriſtū ꝓphetam [l] æſtimari, ſed Dei filium docuit fideli confeſſione [m] ſignari.

Itē Cyprianus Papa. [†]

Extra unitatē ſāctæ eccleſiæ ſpiritus ſanctus nō accipitur.

CAN. XVIII.

LOquitur [n] dominus ad Petrū: Ego dico tibi, q̄a tu es [o] Petrus, & ſup hāc petrā [p] ædificabo, eccleſiā meā. Super unū [q] ædificat eccleſiā, & quāuis apoſtolis omnibus poſt reſurrectionē ſuā parē poteſtatē tribuat, & dicat, Sicut miſit me pater, & ego mitto uos: accipite ſpm̄ ſanctum: tn̄ ut unitatem manifeſtaret, unitatis eiuſdē originē ab uno īcipiētē, authoritate ſua diſpoſuit. hoc utique erāt cæteri apoſtoli qd̄ Petrus fuit, pari [r] cōſortio

[g] Eo quod. ſ. xix. diſtinctio. ſi Romanorum. j. de pœ. diſt. iij. adhuc perfidi inſtant.

[h] Condemnat. j. de pœn. diſtinct. j. uerbum. ſ. xxj. diſt. inferior. ff. de re iudic. qui condemnare poteſt. hæc autem regula fallit, extra de ſenten. excom. tua. & extra de officio deleg. quærenti. & quandoq; pōt quis abſoluere, & nō ligare. C. ubi ſenat. uel cla. quoties.

[i] Si autē ad diuinitatē. non enim paſſa eſt, cum naturæ Dei nemo nocere poſſit. xj. quæſt. iij. ſecundum.

† Et econtra l. eius eſt nolle, ff. de re iu.

[k] Excidit. Id eſt, debet abſcindi, ut j. quæſtione j. §. cur ergo.

[l] Prophetam. Id eſt, purū hominē.

[m] Confeſſione. & hoc cum dixit, tu es Chriſtus filius Dei uiui.

[n] LOquit. Probat eccleſiā eſſe unā: quia dominus ut eccleſiæ ſignificaret unitatē, dixit ſuper unum eā ſe ædificaturam dicens: ego dicó tibi, quia tu es Petrus, &c. Secundo probat illa authoritate Salomonis in perſona domini loquētis: Vna eſt columba mea. Tertio authoritate Pauli dicentis: Vnum eſt corpus, unus ſpiritus, una fides, unū baptiſma, &c. poſtea comparat eam ſoli, arbori, fonti. Vltimo dicit, quod ſi quis nō tenuerit hanc unitatem, fructum non poterit facere, ſed areſcet ſicut ramus præciſus ab arbore.

† In tracta. de ſimplici. cler. lo. 10. c.

[o] Quia tu es. Supra diſtinctione l. ſideliter.

[p] Petram. Id eſt, ſuper tuæ fidei ſoliditatem.

[q] Super unum. Quia ubi pluralitas, ibi diſcordia. de pœnitentia diſtinctio. ij. quando Adam.

Diſcordia eſt in pluralitate.

[r] Pari. Supra diſtinctione. xxj. in nouo. ſupra ſecunda quæſtione ſeptima. puto contra. Puto uerum eſſe, quod pares fuerunt in ordine de dignitate conſecrationis: ſecus in adminiſtrationis plenitudine, quæ ſatis differt ab

alijs

præditi & honoris & poteſtatis: ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut eccleſia Chriſti una monſtretur: quã unam eccleſiam in cantico quoq; canticorum, ſpiritus ſanctus ex perſona Chriſti domini deſignat, dicens: Vna eſt [a] colũba mea, perfecta mea una eſt matris ſuæ, [b] electa genitricis ſuæ. Hãc eccleſiæ unitatem & beatus Paulus Apoſtolus docet, & ſacramentũ unitatis oſtẽdit, dicens: Vnũ corpus, [c] & unus ſpiritus, [d] & una ſpes [e] uocationis noſtræ: unus dominus, [f] una fides, unũ baptiſma, [g] unus Deus. Quã unitatem tenere firmiter & uendicare debemus, maximè nos epiſcopi, qui in eccleſia Dei præſidemus: [h] ut epiſcopatum [i] quoq; ipſum unum atq; indiuiſum probemus. Nemo fraternitatem fallat, nemo fidei ueritatem perfida præuaricatione corrumpat. Epiſcopatus unus eſt, cuius ſingularis inſolidum [k] pars tenetur: & eccleſia una eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: qũo multi radij ſunt, ſed unum lumen: & rami arboris multi ſunt, ſed robur unum, radice tenaci fundatum: & quomodo de fonte uno riui plurimi defluunt, & numeroſitas licet diffuſa uideat exũdantis, copiæ largitate, unitas [l] tamen ſeruatur integra in origine. Auelle radium Solis à corpore: diuiſionem unitas nõ capit. Ab arbore frange ramũ; fructus [m] germinare nõ poterit. A fonte præſcinde riuum, præſciſus areſcit. ſic & eccleſia domini luce perfuſa, per totum [n] orbem radios ſuos porrigit: unũ tamen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur: ramos ſuos per uniuerſum orbem copia ubertatis extendit, profluẽtes largitur riuos, ramos latius expandit: unum tamen caput eſt, & una origo, & una mater copioſæ fœcunditatis. Adulterari nõ poteſt ſponſa Chriſti: incorrupta eſt & pudica. Vnam domum nouit: unius cubiculi ſanctitatẽ in caſto pudore cuſtodit.

Idem. †

Non habet Deum patrem, qui uniuerſalis Eccleſiæ relinquit unitatem.

CAN. XIX.

ALienus [o] eſt, profanus eſt, hoſtis eſt, habere nõ poteſt Deum patrem, qui uniuerſalis eccleſiæ nõ tenet unitatẽ.

Item dominus cùm diſcipulis ſuis ait, ut unanimitatẽ ſuaderet, & pacem: Dico (inquit) uobis, quia ſi duo ex uobis conuenerint in terra de omni re, quæcunque petieritis in nomine meo, continget uobis à patre meo, qui in cœlis eſt: Vbicunque [p] enim fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego cum his ſum. Oſtendit non multitudini, [q] ſed unanimitati deprecantium plurimum tribui, ſi duo, (inquit) ex uobis cõuenerint in terra, &c. unanimitatem prius poſuit concordiã pacis antè præmiſit, ut conueniat nobis [r] & fideliter & firmiter docuit. Quomodo autem poteſt ipſe cum aliquo conuenire, qui cum corpore ipſius eccleſiæ, & cum uniuerſa fraternitate non conuenit? Qũo autem poſſunt duo uel tres in nomine Chriſti colligi, quos conſtat à Chriſto & eius Euangelio ſeparari?

Item Hieronymus. †

Ligandi & ſoluẽdi nõ habet poteſtatem, qui unitatem eccleſiæ catholicæ non tenet.

---

eſſis: quod liquet ex illo cap. xxv. di. perlectis. & diſtin. lxxx. in illis.

[a] Vna eſt infra. de conſec. diſt. in. iiij. aliud. id eſt, unica eſt.

[b] Matris ſuæ. i. eccleſiæ, cuius mater & genitrix. & pater genitor eſt Deus. Vel dic matris ſcilicet eccleſiæ triumphantis.

[c] Vnum corpus. id eſt, una eccleſia, cõpoſitione membrorum.

[d] Vnus ſpiritus. i. unitiuoluntate: uel unus, ſcilicet ſanctus eſt in nobis, quo unum corpus efficimur.

[e] Vna ſpes. id eſt, una res ſperata ad quã ſumus uocati.

[f] Vnus dominus. id eſt, una eſſentia: & unus, id eſt, cõſimiles, uel de uno.

[g] Vnũ baptiſma. à quocũque detur uel æquiualẽs. j. q. j. hi. qui. & ca. hanc regulam. uel unus, i. creator omnium.

[h] Præſidemus. & ita in toto ſunt partes eius, ſicut dixit lex. ff. de reg. iur. l. in toto & pars continetur.

[i] Epiſcopatum. i. ordinem epiſcopalem.

[k] Inſolidum. not. quod ſingula iura à quolibet inſolidũ tenentur: ut. ff. de uer. obli. l. ij. & ff. de ſer. l. uiæ. unde idẽ ius reſidet apud quẽlibet, tñ re uera quilibet hẽt ſeparatũ & ſpeciale ius: ut. ff. quemadmodum ſer. amit. l. aquam.

[l] Vnitas. infra ea. q. ſchiſma.

[m] Fructus. ſupra xxiij. q. vij. quẽadmodum.

[n] Per totũ. ſ. diſt. xxj. quamuis. ſ. vij. quæſt. j. Nouatianus. Io. de Fau.

[o] ALienus. CASVS. *In prima parte dicitur quòd nõ poteſt Deũ habere patrem, qui eccleſiæ non tenet unitatem. In ſecunda parte probat eccleſiam eſſe unam authoritate domini dicentis, Si duo ex nobis conuenerint, &c.*

[p] Vbicũq;. xx. diſt. c. ult. ſ. j. q. j. ſcriptura.

[q] Nõ multitudini. j. de conſe. diſt. v. non mediocriter. uerſic. quapropter melior. & j. ead. q. ciodi, & proiect. & in auth. de referẽ. §. pro eadẽ. coll. ij.

[r] Vt cõueniat nobis. id eſt, conuenia nius inter nos. uel id eſt, cõueniamus nobis inuicẽ: quia turpis eſt pars toti ſuo nõ congruens. viij. diſt. c. quæ contra. & eſt argu. ab ordine uerborum: quia ſemper primo nominato dabitur: ut. ff. de uſufruc. l. quoties. ff. de lega. ij. cum pater. §. pe. argu. contra. C. de teſta. præpoſteri. ff. de ſolu. l. nõ enim. ordo.

Cant. 6.

Ephe. 4. a.

Pars eſt turpis, quæ toti ſuo nõ cohæret.

† In eod. tra. paulò inferius.

Mat. 18. c

† Imo Auguſt. lib. j. de baptiſ. cõtra Donatiſt. ca. 51.

a *Omnibus* CASVS. *Dicit Hieronymus, quòd quidam dicuntur ita eſſe in eccleſia, quod etiã ſunt ipſa eccleſia, quæ eſt unica columba, quæ ſine macula & ruga appellatur, de qua dictum intelligitur, Domine dilexi decorem domus tuæ, &c. quã eccleſiam ſi quis contempſerit nec ſe correxerit, ſit tibi tãquã ethnicus & publicanus. q. q. j. ſi peccauerit.*

b Vt etiam ipſi. ȷ̄. diſt. xxj. quãuis. idem dicitur. ȷ̄. de pœn. diſtinc. iiij. in domo.

Can. 4. d

c Supra firmã petram. petra autem erat Chriſtus de cõſec. diſt. ij. re uera.

d Ruga. id eſt, duplicitate.

e Macula. mortalis peccati.

f Fons ſignatus. hoc etiam legitur de beata uirgine: quia ſpiritualis ſenſus indignis abſcõditur, & ſecretiora fidei, &c. xliij. diſt. in mandatis. Ideo etiã dicit ſignatus quia hæreticus inde non bibit. nã eſt proprius fons, cui nõ cõmunicat alienus. de pœn. diſt. j. cum ergo.

Senſus ſpiritualis abſconditur indignis.

Mat. 8. c
Mat. 18. c
Pſal. 25.
Pſal. 67.
Pſal. 83.

g Puteus. puteus dicitur propter occulta myſteria, † q̃ ſolis ſanctis per reuelationẽ ſpiritus ſancti a[illegible] ſunt. Ioan. de Fan.

† Vt not. ȷ̄. j. qu. j. multæ. uel dicit̃ puteus, q a ea plene nemo uidere põt. ȷ̄. ea. nõ turbatur. ad fin. Io. de Fan.

h Ethnicus. arg. quod cõtumax hæreticus eſt iudicandus. lxxxj. diſt. c. ſi qui.

† Imo Augu. contra Donatiſt. lib. 2. cap. 6.

i Non afferamus. pone caſum p illud. xxxvij. diſtin. relatũ. nã ſunt quidã qui ſubtilitate ſua ducunt, & uolunt aliter interpretari diuinas ſcripturas quã debeant, & ita errãt, & in ſchiſma incidunt: quod peccatum quã graue ſit, oſtendit ex genere pœnæ: quia grauius fuit punitũ hoc delictũ quã libri exuſtio uel idololatria.

CAN. XX.

Omnibus [a] conſideratis puto me nõ temerè dicere alios ita eſſe in domo Dei, ut etiã ipſi [b] ſint domus eadem Dei, quæ dicitur ædificari ſupra firmam petrã, [c] quæ unica columba appellatur, quæ ſponſa pulchra ſine ruga [d] & macula, [e] & hortus cõcluſus, fons ſignatus, [f] & puteus [g] aquæ uiuæ, & paradiſus cum fructu pomorum, quæ domus etiã claues accepit ac poteſtatẽ ſoluendi & ligandi: hãc domũ ſi qs corrigẽtẽ corripiẽtẽq; cõtẽpſerit, ſit tibi (iquit) ſicut ethnicus [h] & publicanus. De hac domo dicit̃, Dñe dilexi decorẽ domus tuæ, & locũ habitationis gloriæ tuæ. &, Qui habitare facis unanimes in domo. &, Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum dñi ibimus. & Beati qui habitant in domo tua domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te.

Item Hieronymus: †

Varia crimina uarijs ſunt pœnis afficienda.

CAN. XXI.

Non afferamus [i] ſtateras [k] doloſas, ubi appendamus quod uolumus pro arbitrio noſtro, dicentes: hoc graue eſt, hoc leue eſt: ſed afferamus diuinam ſtateram de ſcripturis ſacris, tanquam de theſauris dominicis, & in illa quid ſit grauius appendamus. Tempore quo dominus

k Stateras. i. ſententias iniquas: uel proprie, id eſt, menſuras: arg. extra de emp. & uend. ut mẽſuræ alias locum habet pœna legis Cor. de fal. ff. de extra ordi. cog. l. annonã. arg. ff. de dolo. l. arbitrio. §. de eo qui.

l Et ſchiſma. ſed uidetur cõtra, vij. q. j. c. deniq;. q a ibi dicit̃, qd ſchiſma nõ fecerũt, ſupple tantũ quantum alij, de qbus dicit̃ ibi. Vel fac uim in eo, q dicit hic tentatum. nã aliud eſt tentare aliud facere, ſicut dicitur de dño, Et cum guſtaſſet, noluit bibere. de pœ. diſtinc. ij. §. quod uero.

Tentare non eſt facere.

† Ar. tentatẽ rẽ puniri. ff. C. de epiſ. & cle. l. ſi qs non dicã. & ff. de ſ. deic. lib. l. quidã. in prin.

priora delicta recẽtibus pœnarum exemplis cauenda mõſtrauit, & idolum fabricatum atq; adoratum eſt, & propheticus liber ira regis cõtemptoris incenſus & ſchiſma [l] tẽtatũ. [l] Et idololatria gladio punita eſt, exuſtio libri bellica cæde, & peregrina captiuitate: ſchiſma hiatu terræ, ſepultis authoribus uiuis, & cæteris cæleſti igne cõſumptis quis iã dubitauerit hoc eſſe ſceleratius [m] commiſſum, qd eſt grauius uindicatum?

Item Gregorius in moralibus. †

Ex ſola eccleſia ſacrificiũ dominus accipit.

CAN. XXII.

Quia ex ſola [n] eccleſia catholica, ueritas conſpicitur, apud ſe eſſe locum dominus perhibet de quo uideatur. In petra Moyſes ponitur, ut Dei faciẽ contempletur: quia niſi quis fidei ſoliditatem tenuerit: diuinam præſentiam non agnoſcit. de qua ſoliditate dominus dicit: Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Sola quippe eſt, per quã ſacrificium dominus accipiat libenter, ſola quæ pro errantibus intercedat fiducialiter. Vnde etiam de agni hoſtia dominus præcepit dicens: In una domo comedetis agnum, neque efferetis de carnibus eius extra fores. In una nanque domo comeditur, quia in una catholica eccleſia,

m Sceleratius. nã dicit lex, q maiora delicta, maioribus pœnis, minora minoribus ſunt puniẽda: & in delicto æquali ꝓpinquas eſſe pœnas, in authẽ. ut fratrũ filij coll. ix. Et uidet̃ ſecundũ hoc, qd maius ſit peccatũ ſchiſma quã hereſis. Sed cõtra. ȷ̄. xxxij. q. [illegible] quid in oĩbus. Sed dic, q oẽ ſchiſma habet hæreſim annexam, maxime ex quo pſeuerat unde non eſt differentia niſi quo ad principiũ: ut arg. ȷ̄. q. iij. inter ſchiſma. & ita non eſt contra. Vel dic, quod licet hæreſis ſit maius crimen in ſui natura quã ſchiſma. magis tamen peccauerũt ſchiſmatici, q̃ illi hæretici, qui idolũ adorauerunt: cũ illi promptiores eſsẽt ad hoc, quia in Aegypto cõſueuerũt uidere idola adorari ab Aegyptijs: ſed Chore, Dathan & Abyrom nõ peccauerunt ex aliqua imbecillitate uel cõſuetudine, ſed tãtum ex cõtumacia uel ſciẽter. & ſecundũ hunc intellectũ ſceleratius erit aduerbiũ nam quãto maior eſt contemptus, tanto maius ſcelus cõmittitur. xl. diſtinct. c. homo Chriſtianus.

Schiſma, an ſit maius peccatum, q̃ hæreſis. c. 36 libr. 6. in Iob.

Exo. 33. d

n Quia ex ſola. Caſus probat multiplici autho-

Exo. 12. g

Matt. 7. b

Gene. 7. a

Conſtantini tempore, multi epi. fuerãt in exiliũ miſsi.

† In oratione funebri de obitu fratris.

† Merito In exemplũ ꝓponebat quod anno domini ducenteſimo [illegible] euangel. j & eius obedientiam uſq; ad mortẽ tenebat, ut docet hiſtoria martyrũ. Tantum abeſt ut beat⁹ Ambroſius locis [illegible] [illegible] [illegible] & mores ponderet. Alioqui idẽ doctorus quod ſcripſit ĩ eo. ca. quæ dignior. in fi.

authoritate, quod ſaluari non poſſumus niſi teneamus eccleſiæ unitatem. ut s. j. quæſt. j. extra catholicã. & c. ſi quis inquit. s. xcvj. diſtin. c. ij. & xciij. diſtin. qui cathedram.

a Sanctum dari canibus. j. ead. q. ſchiſma. de pœnit. diſt. j. nonnulli. Ioan.

b Aduocauit. Legitur in x. li. hiſt. eccl. quod tẽpore Cõſtantini Imperatoris, qui erat fautor hæreticorũ, multi catholici epiſcopi miſsi ſunt in exiliũ, quorũ unus fuit lucifer. ſed mortuo Conſtantino reuocati fuerunt. & cũ Lucifer ab Euſebio rogaretur, ut pergeret Alexandriam, ut ibi de ſtatu eccleſiæ cum illuc exiſtentibus iudicaret, miſit diaconum ſuum pro ſe, qui epiſcopũ quẽdam ibi ordinauit. ſed hoc maiori parti hominum nõ placuit. quod factũ⁹ Euſebius reuocauit: & alium qui omnibus placuit, inſtituit. Lucifer autem dolens epiſcopum ordinatum à ſuo diacono non eſſe receptũ, receſsit cum quibuſdã epiſcopis alijs, nec uoluit aliorum ſtatuta ſeruare. Et cum Cyprianus de quo hic agitur, in loco conuerſaretur ubi g Luciferũ ſchiſma erat ſeminatum, tunc uocauit ad eum quẽdam epiſcopũ illius loci nomine Satyrũ, inquirens ab eo, an eſſet de catholicis epiſcopis? Cum autem deprehendiſſet eum non eſſe catholicum, nec alios ibi catholicos inueniret, trãſtulit ſe ad alias partes: ut cum opportunitas à domino daretur, ad eaſdem partes prædicaturus reuerteretur.

c Heredes. id eſt, aliquos inſtructos reliquiſſet in fide.

d Non putauit. Cyprianus.

uera hoſtia redemptoris immolatur: de cuius carnibus lex foras efferri diuina prohibet: quia ſanctum dari canibus a uetat. Sola eſt, quæ intra ſe poſitos ualida charitatis compage cuſtodit. Vnde & aqua diluuij arcam quidem ad ſublimiora ſuſtulit: omnes autem, quos extra arcam inuenit extinxit.

Item Ambroſius. †

Non exhibet fidem Chriſto, qui corpus eius diſcerpit.

CAN. XXIII.

Aduocauit b ad ſe Cyprianus epiſcopum Satyrum: nec ullam putauit ueram, niſi ueræ fidei gratiam: percunctatusq; ex eodem eſt, utrũnam de catholicis epiſcopis eſſet, hoc eſt, ſi cum Romana eccleſia conueniret: † & fortè ad id locorũ in ſchiſmate regionis illius eccleſia erat. Lucifer enim ſe à noſtra communione diuiſerat: & quanquam pro fide exulaſſet, & fidei ſuæ reliquiſſet hæredes, c non putauit d tamen fidẽ eſſe in ſchiſmate: nam & ſi fidem erga Deum tenerẽt e tamen erga Dei eccleſiã non tenebãt: cuius patiebantur uelut quoſdam artus f diuidi, & membra lacerari. etenim cũ propter eccleſiã Chriſtus paſſus ſit, & corpus Chriſti ſit eccleſia, non uidetur ab his exhiberi fides Chriſto, à quibus euacuatur paſsio g eius atque diſtrahitur. itaque quamuis gratiæ fœdus teneret, h & metueret tanti nominis debitor nauigare, tamen eò tranſire maluit, ubi tutè poſſet ex ſoluere. iudicabat enim diuinæ ſolutionis i gratiam in affectu k ac fide eſſe, quã quia ſtatim ut primum copia eccleſiæ liberior fuit, implere non diſtulit, Dei gratiam l & accepit m deſideratam, & ſeruauit acceptam.

Item Beda ſuper epiſtolam Ioannis.

Etiam corpore ab eo recedendum eſt, qui fidem Chriſti non habet. CAN. XXIIII.

Omnis qui recedit & non permanet in doctrina Chriſti: hic Deum non habet. qui permanet in Doctrina Chriſti, hic & filium & patrem n habet. Si quis uenerit ad uos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum: nec aue o ei dixeritis, Qui enim illi dicit aue, communicat p illius operibus malis. Hæc Ioannes q de ſchiſmaticis, ſiue hæreticis uitandis, quæ uerbis docuit, & factis exhibuit. r Narrat enim de illo auditor eius ſãctiſſimus uir & martyr fortiſsim⁹ Polycarp⁹ Smyrneorum antiſtes, quia tẽpore quodam cum apud Epheſum Balneas ſ lauandi gratia fuiſſet ingreſſus, & uidiſſet ibi Cherinthum exire, continuò diſceſsit non lotus dicens: Fugiamus hinc, ne, & balneæ ipſæ nos corrumpant, in quibus Cherinthus lauatur inimicus ueritatis. Idẽ etiã Polycarpus Marchioni cum aliquando occurriſſet, dicenti ſibi, Agnoſce nos: reſpondit, Agnoſco primogenitum Satanæ.

Item Hieronymus. †

Profanus eſt qui extra eccleſiam beati Petri agnum comedere tentat.

prianus.

e Tenerent. Lucifer & Satyrus uel teneret Satyrus. hoc autem non prodeſt: ut vij. q. j denique.

f Artus. artus dicuntur epiſcopi, qui uiriliter ſuſtinent eccleſiam.

g Paſsio. id eſt, eccleſia pro qua ipſe paſſus eſt.

h Teneret iure obligationis. : nã quilibet prælatus eſt dominic⁹ debitor. xliij. diſt. diſpenſatio.

i Solutionis. id eſt, prædicationis: qua audita cõuertebantur, & ſic ſoluebantur à peccatis.

k In affectu. nam affectus ſine effectu non ſoluit dominicum debitorem: licet contrarium fiat: ut hic, & de pœn. diſtinct. j. §. ſimiliter. & illud de pœn. diſtin. vj. c. j. ibi, nam ex deſiderio, &c. & idem eſt in obligatione qua quis tenetur homini ſi paratus eſt ſoluere & nõ inuenit cui, non imputabitur ei. C. de uſuris. acceptam. ff. de arbi. Celſus.

l Dei gratiam. id eſt, libertatem prædicandi.

m Et accepit. idem Cyprianus poſtea.

n Omnis qui. Et patrem. s. diſtinct. xlij. quieſcamus.

o Nec aue. xj. quæſtio iij. cap. excommunicatos.

p Communicat. s. diſtinctio. lxiij. cum Adrianus.

q Ioannes. Euangeliſta.

r Factis exhibuit. Nam cœpit Ieſus facere & docere. s. xxxvj. diſt. §. ecce. argu. ff. de re milit. officium.

ſ Balneas. & ita etiam religioſi poſſunt intrare balnea: quod intelligo in neceſsitate. : arg. de conſecr. diſt. iij. peruenit. ſed uidetur excuſari etiam in hoc caſu. xj. quæſtio iij. quoniam

Artus qd ſit.

1. Ioan. 6.

: Sic etiã no. 1. q. 2. nec quiſquã. in ul. gloſſ. Vel dic id eſt, fidei chriſtianę quã alias oporteret eum prædicare inſtanter, ut in alijs locis. Goffr.

† In epiſtola ad Damasũ.

Religioſi poſſunt intrare balnea.

: Sub. nõ propter uoluptatẽ 21. q. 4. c. 1. ad hoc 41. di. §. 1.

quoniam multos. & ita non debemus lauari cum hominibus alienæ ſectæ: ſicut & dicit canon quod nec cum muliere.lxxxj. diſtin. non oportet. C. de repu. l. ulti.§.ulti. ſed nec orare cum eis. Sed nunquid in eccleſia interdicta poſſumus orare? ſic, tacite tamen. ij. quæſt. iij.ſi quis epiſcopus.

CAN. XXV.

a Q *Voniã uetus.* *Hierony. dicit in eccleſia Orientali hereſes & ſchiſmata pullulare: quod nõ eſt in eccleſia Romana: cuius fidem ſe profitetur tenere, & licet loco ſit remotus, non tamen mente. Nam ſi quis in ea non inueniatur, peribit: ſicut illi qui ſunt inuenti extra arcam diluuij.*

Peribit, q in eccleſia non inuenitur.

QVoniam uetus a Oriens b inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam c domini tunicã, d & deſuper contextã minutatim per fruſta diſcerpit: & Chriſti uineam uulpes exterminant inter lacus e contritos, f qui non habent aquam, & difficilè ubi fons ſignatus g & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi: ideo mihi cathedram Petri & fidem apoſtolico ore laudatã, cẽſui conſulendã: inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, h unde olim Chriſti ueſtimẽta i ſuſcepi. neque enim uaſtitas tanti elemẽti liquẽtis, & interiacẽs latitudo terrarũ, me à ꝓtioſæ margaritæ k potuit inquiſitione prohibere. Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. l profligato m à ſobole mala patrimonio, n apud uos ſolos incorrupta patrum omnino ſeruatur authoritas. Ibi cæſpite terra fœcundo dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta ſulcis frumenta o in loliũ p auenasq; q degenerãt. r Nunc in Occidente ſol iuſtitiæ oritur: in Oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat, ſupra ſidera poſuit ſ thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi: uos eſtis ſal terræ: uos uaſa aurea, & argentea. Hic t teſtea uaſa, uirga ferrea & æterno operiuntur u incendio. Quanquã igitur tui x me terreat magnitudo, tamen inuitat humilitas, à ſacerdote uictima y ſalutem, à paſtore præſidium ouis flagito. Fatiſcat z inuidia: a Romani culminis recedat ambitio. Cum ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo Chriſti loquor. Ego nullum præmium niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ ſancti Petri communionem conſortior. Super illã petram fundatam eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noè non fuerit, peribit regnante diluuio. Et quia pro facinoribus b meis, ad eam ſolitudinem cõmigraui, quæ Syriam coniuncto Barbariæ fine determinat, non poſſum ſanctũ domini c tot interiacentibus ſpatijs à ſanctimonia tua ſẽper expetere. Ideoque collegas tuos Aegyptios martyres & confeſſores ſequor: & ſub onerarijs d parua nauicula delitesco. Non noui Vitalem: Miletum reſpuo: ignoro Paulinum. Quicunque non tecum colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti e eſt.

Item Ambroſius.

Hæreticorum conſortia à catholicis ſunt fugienda.

Mat. 24.c Matt. 5. Gene.7.b

b Oriens. id eſt, oriẽtalis eccleſia faciens opera ueteris hominis. Vel dr̃ diabolus uetus Oriens reſpectu Chriſti, de quo legit: Viſitauit nos Oriens ex alto.

Id eſt, peccata q faciũt hominem uetuſtum. Diabolus dr̃ oriens uetus.

c Indiſciſſam. ſupra xvj. quæſtio. vij. ſicut domini.

d Tunicam. id eſt, eccleſiam. uel tunicam deſuper contextam ſcilicet charitate: quæ ſub uno cortice multa grana, id eſt, fideles continet: ut xliij. diſtin. ſit rector.

e Lacus. lacus dicitur, quia non habet aquas intelligentiæ.

f Contritos. id eſt, hæreticos humiliatos æternaliter conterendos: uel doctrinas eorum falſas contẽnendas. id eſt, contemptibiles.

g Signatus. in eccleſia Dei: ut s̃. ea. omnibus.

h Cibum. de quo cibo & qua ſiti habemus ſuprà. viij. q.j. audacter.

i Veſtimenta. cum fuit baptizatus. ĩ. de conſec. diſtinct. iiij. poſt baptiſmũ. uel fuit monachus. de conſecra. diſtinct. v. nunquam.

k Margarita. ſcilicet ſacramentorum eccleſiæ Romanæ, uel fidei. xj. q. iij. nolite.

l Aquilæ. id eſt, aliæ eccleſiæ fideles, quæ alte uolant. extra de renuntia. literas ſ̃. proxi. quæſtio. iiij. cum in lege.

m Profligato. id eſt, diſsipato. ſimiliter accipitur profligari. C. de fideiuſſ. ſancimus. C. de offi. rec. prouin. quæ ordinariã. ubi pro conſumere ponitur: ut hic.

n Patrimonio. id eſt, fide, uel patrum doctrina.

o Frumenta. id eſt, documenta hæreticorum.

p Lolium. id eſt, hæreſes.

q Auenasque. id eſt ſchiſmata.

r Degenerant. i. degenerando producunt. ſ̃. diſt. lvj. naſci de adulterio.

ſ Poſuit. ſ. hæreticos prælatos.

t Hic. ubi nũc ſum.

u Operiuntur. Id eſt, cooperiuntur.

x Tui. o papa.

y Victima. i. uictimandus, à te puniendus ſi peccauero.

z Fatiſcat. i. ceſſet uel deficiat.

a Inuidia. i. extollentia, unde inuidia ſæpe naſcitur: unde cum duo certarent de electione, & unus allegaret ignobilitatem alterius, alius ex aduerſo reſpondit: Piſcatori Petro fabri filio ſucceſſorem quærimus, non Auguſto. Nobilitas faſtũ, faſtus litem parit, armat Lis odium: capiunt hæc tria mortis iter.

Nobilitas in electionibus non eſt attendenda. Petrus piſcator fabri filius.

b Pro facinoribus. ſcilicet purgandis.

c Sanctum domini. id eſt, uerbum domini, uel fidei, uel euchariſtiam.

d Et ſub onerarijs. id eſt, magnis nauibus. nã quædã ſunt onerariæ, quædam emphatæ. id eſt, homines ferẽtes: ut ff. de exer. l.j. §. ſed & ſi ab alio mutuatus. & §. nauem.

Naues ſunt duplices.

e Antichriſti. & qui non eſt mecum, contra me eſt. & quicunque à fide catholica diſcrepat, ei contrarius eſt. C. de Iudæ. cælicolarum. arg. ff. de fideicom. lib. l. eum. §. j. B.

Que

Eccleſia e duplex.

a *Q*Va dignior domus. CASVS. *Duæ ſunt eccleſiæ: una catholica, quæ nõ patitur pollutos habitare in ſe, cum habeat Chriſtum habitatorem: quẽ nemo debet deſerere: ſicut nec Petrus: imo ibi eſt prædicandus, et habitaculum eligendum. Alia eſt hæreticorum, quæ uera non eſt: hæc ſemper uitanda eſt, ne ariditate eius polluamur. deſerendus eſt ergo hæreticus poſt admonitionẽ.*

† Not. ergo ꝙ tunc ibi euãgeliũ prædicabaẽ & obſeruabatur: ibique maxime florebat.

b Ingreſſu. ꝓpter quam uel ad quam fit ingreſſus Apoſtolica prædicatione.

Ioan. 13. a

c Pedes. i. operationes prauas.

d Veſtigijs. Id eſt, operibus.

a Vel dic id eſt, ad vltimum.

e In reliquum. Id eſt, de cætero a & ita exaudi. j. qõ. vij. quoties. a

a Et xcvj di. in ſcripturis. in fine.

f Benedicitur. A Petro: ut de conſec. diſt. ij. forte dicas. cum enim Chriſtus dixiſſet: niſi quis manducauerit carnem meam, & bibe. ſangui. meum, &c. reſponderunt quidam, durus eſt hic ſermo. & ſeparauerunt ſe ab eo: ut de conſec. di. ij. prima quidem. Petro dicente, Domine ad quẽ ibimus? uerba uitæ æternæ habes.

† ali. habitationis cæleſtis.

Chriſtus ſ eccleſia habitat.

g Hoſpitium. arg. contra illos qui ſæpe mutãt hoſpitiũ.

† legẽda.

h In qua. Scilicet eccleſia. ſi. i. quia. legendum. i. eligendum eſt ibi eſſe. uel in qua eccleſia eligendum eſt ibi eſſe habitaculũ, ſi Chriſtus ibi ſit. ſi affirmatiue intelligitur. id eſt, quia re uera ibi Chriſtus habitat. haud dubie, id eſt, non. & uere nõ dubie ſit: q̃a dubius in fide, eſt hæreticus: ex̃ de here. c. j.

i Excutiendus. De affectibus noſtris.

k Pedum puluis. Id eſt, doctrina hæreticorum.

2. Co. 11. g

l Ne fatiſcentibus. Id eſt, feſſum facientibus, uel deficientibus.

m Siccitatibus. Id eſt, quia hæretici ſicci ſunt: ut j. quæſt. j. ſicut eunuchus.

n Humi aridæ. Vnde Ouidius: Alta puellares tra hat arena pedes.

CAN. XXVI.

*Q*Væ dignior domus a apoſtolicæ prædicationis ingreſſu b quã ſancta Romana † eccleſia? aut quis præferendus magis omnibus uidetur quã Chriſtus eſt? qui pedes c ſuis conſueuit lauare hoſpitibus, & quoſcunque ſua receperit domo, pollutis non patiatur habitare ueſtigijs: d ſed maculoſos licet in ea acceperit uitæ prioris, in reliquum e tamen mundare dignatur proceſſus. Hic eſt igitur ſolus, quẽ nemo debet deſerere, nemo mutare: cui bene dicitur: f Domine, ad quẽ ibimus? uerba uitæ æternæ habes, & nos credimus. Vidimus executorem cæleſtium præceptorum, qui quoniam non mutauit hoſpitium, g cæleſtium conſortium habitationis † emeruit. fides ergo in primis eccleſiæ quærenda mandatur: in qua h ſi Chriſtus habitator ſit, haud dubiè ſit legendum. † ſi uerò perfidus populus aut præceptor hæreticus deformet habitaculum eccleſiæ uitanda eſt hæreticorum communio: fugienda ſynagoga cẽſetur: excutiendus i pedum puluis: k ne fatiſcentibus l pfidiæ ſterilis ſiccitatibus m tanquã humi aridæ n areno ſæq; mentis tuæ ueſtigiũ polluatur. nã ſicut corporeas infirmitates o populi, fidelis ſuſcipere i ſe debet Euãgelij prædicator, iuxta quod ſcriptum eſt: Quis infirmatur, & ego non infirmor? ita ſi qua eſt eccleſia quæ fidem reſpuat, nec apoſtolicæ prædicationis fundamenta poſsideat: ne quã labem perfidiæ poſsit aſpergere, deſerenda eſt. quod Apoſtolus quoque euidenter aſſeruit dicens: Hæreticũ hominem poſt primam † ſcilicet correctionem deuita. p

ad Tit. 4. a

Itẽ Beda ſuper Matth.

Nec peccatis ſolui, nec cæleſte regnũ ingredi poteſt, qui ab unitate eccleſiæ eſt diuiſus.

CAN. XXVII.

*Q*Vicunque ab unitate fidei uel ſocietatis Petri apoſtoli quolibet modo ſemetipſos ſegregauerint, tales nec uinculis peccatorũ abſolui, q nec ianuam poſſunt regni cæleſtis ingredi. r

Item Hieronymus in Amos prophetam. †

† c. v. in commẽt.

Non ſuſcipiuntur eorum ſacrificia, quorum fides reprobatur & uita.

CAN. XXVIII.

*O*Di & proieci feſtiuitates ueſtras, s & non capiam odorem cœtuum ueſtrorum: ꝙ ſi obtuleritis mihi holocauſtomata, & munera ueſtra non accipiam, & uota pinguium ueſtrorum reſpuã. t Odit aũt Deus, & non ſolùm odit, ſed & ꝓijcit feſtiuitates eorũ, qui non celebrant feſtiuitates Dei, ſed ſuas. u & poſt pauca. Odiſſe autem & proijcere, & non odorari, humana loquitur ſimilitudine: x ut nos affectum Dei, noſtris ſer-

Amos. 5. f

o Infirmitates. ſ. ij. q. vij. §. de his. ſ. diſt. xlv. recedite. lxxxvj. di. nõ ſatis. ĩ xxiiij. q. v. ſcriptum.

p Deuita. Et ita ei nõ pandas ſecreta fidei noſtræ: arg. xj. quæſt. iij. nolite. xxiij. qõ. iiij. quidã. non autem quo ad correctionẽ: arg. j. q. vij. conuenientibus. ibi, quotidie. intellige tam poſt primã quã poſt ſecundam. & hoc deiam damnatis. Quid tamen ſuper hoc tenendum ſit, notaui ſ. proxi. qõ. v. non uos. ſi autem quis errat in fide, nõ ſtatim eſt hæreticus, dummodo paratus ſit corrigi: ut ſ. ea. q. hæc eſt. ſi autem non uult corrigi vſque ad annum, amodo eſt habendus pro hæretico: ut extra de hæret. excommunicamus.

† Alias, poſt unã & alterã.

q *Q*Vicunque. Abſolui. j. de pœ. di. j. verbum.

r Ingredi. Cum iſte claues habeat: ut ſ. xx. di. §. j. loã.

s *O*Di & proieci. Veſtras. Id eſt, vos non tenentes unitatem eccleſiæ.

t Reſpuam. Hucuſque ſunt uerba prophetæ.

u Sed ſuas. ar. cõtra ſcholares qui uadunt ad eccleſiam, ut uideant dominas: quia ibi potius attendunt cauſam ſuam quam Dei.

Scholares aliqui uadunt ad eccleſias ut uideãt dominas.

x Similitudine. & eſt figura anthropoſpatos. nã attribuitur Deo ꝙ eſt hominis. ſ. claudere nares. nõ eñ Deus habet mẽbra diſtincta: ſicut dicſit qdã hæretici. j. q. iij. qdã. uerſ. anthropomorphitæ. Et eſt hic ar. qd ſi clericus agit contra laicũ, debet loqui uulgariter. 3

3 Scilicet ut laicus ĩtelligat. arg. v. q. ij relatũ. de hoc eſt q̃ſtio. B.

monibus agnoſcamus. Et ſi holocauſta obtulerint, ut uideantur ieiunare, dare eleemoſynas, pudicitiam polliceri, quæ holocauſta [a] ſunt uera, non ea ſuſcipit [b] Dominus. Nã non ſacrificiorum magnitudinem, ſed offerentiũ merita cauſasq; dijudicat. Vnde & uidua, [c] quæ in corbonã duo minuta [d] miſerat, omnibus à Saluatore præferẽ: quia dominus non ea quæ offeruntur, ſed uoluntatem reſpicit offerentium.

Luc. 21. a

Dantis affectũ cõſiderat dñs.

Item Auguſtinus.

Vbi charitas nõ eſt, ibi fides uel iuſtitia locum non habet.

CAN. XXIX.

VBi ſana [e] fides non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia: quia iuſtus [f] ex fide uiuit: neque ſchiſmatici aliqd ſibi ex iſta mercede promittant, quia ſimiliter ubi charitas non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia: dilectio enim proximi malum nõ operatur: quam ſi hæretici haberẽt: non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt eccleſia catholica.

Heb. 10. d

Item Innocen. Papa.

A fide recedens, ſpiritus perfectionem amittit.

CAN. XXX.

HAeretici cum a fide catholica deſtiterint † pfectionẽ [g] ſpiritus, quã acceperãt, amiſerũt.

† alias, diſceſſerũt.

Item Cyprianus Magno filio ſalutem. †

† Epiſt. 6. Lib. j.

Sacrificij poteſtate penitus carent heretici.

CAN. XXXI.

DIdicimus [h] omnes omnino hæreticos & ſchiſmaticos nil habere [i] poteſtatis & iuris: propter quod [k] Nouatianus nec debet nec poteſt excipi quò minus ipſe quoque extra eccleſiã conſiſtens, & cõtra pacẽ ac dilectionem Chriſti faciẽs inter aduerſarios & antichriſtos cõputetur. & paulò pòſt: Eccleſia una eſt, quæ una & intus eſſe, & foris eſſe non poteſt. ſi enim apud Nouatianum eſt, apud Cornelium non fuit. [l] ſi verò apud Cornelium fuit, qui Fabiano epiſcopo legitima ordinatione ſucceſsit, & quẽ poſt ſacerdotij honorem martyrio quoque dominus glorificauit: Nouatianus in eccleſia nõ eſt, nec epſ cõputari poteſt: ut qui euangelica & apoſtolica traditione cõtemptã, nemini ſuccedens a ſeipſo ortus [m] eſt. Habere nanque aut tenere eccleſiam nullo modo poteſt, qui ordinatus in eccleſia non eſt. & paulò pòſt. Quòd uerò eundem que & nos Deum patrem eũdem filium Chriſtum, eundem ſpiritum ſanctũ noſſe dicuntur: nec hoc adiuuare [n] poteſt tales. & infrà. Inuenimus in tali facinore, non ſolum duces & authores, ſed etiam participes pœnis deſtinari niſi à communione malorum ſe ſeparauerint, [o] præcipiente domino p Moſen & dicẽte: Separamini a tabernaculis hominũ iſtorũ duriſsimorum, & nolite tangere de omnibus quæ ſunt eorum: ne ſimul pereatis in peccatis eorũ. & quod comminatus per Moſen

Num. 16.

[a] Holocauſta. Supra quæſtione j. illi offerunt.

[b] Non ea ſuſcipit. Vt remuneret æterno præmio. ſ. xiiij. q. v. ſcriptũ. j. de pœ. diſt. v. conſideret. ſ. ea. q. j. alienus. j. de conſecra. diſt. v. nõ mediocriter. ſ. xiiij. qõ. ulti. c. ulti. ſ. iij. qõ. vij. in grauibus.

[c] Vnde & uidua. De qua habes de pœnit. diſt. v. c. j.

[d] Duo minuta. Affectũ dantis penſat cenſura tonantis. unde illud: Iuppiter ut centum taurorum ſanguine fuſo, Sic capitur minimi thuris amore Deus. Ioã.

[e] Vbi ſana. Infra. xxviij. q. j. §. ex his. ſ. diſt. xliij. in mandatis. contra. ſed dicitur ibi deeſſe fidei, non quod non ſit fidelis, ſed quo ad perfectionem.

ADDITIO.

Nam & fides perficitur. de pœn. diſt. ij. dum ſanctam. argumen. xj. quæſtio. iij. quod prædeceſſor. Archidia.

[f] Iuſtus. Id eſt, iuſtitia efficit ut ſit dignus uita æterna: nam ibi Chriſtus non eſt fundamentum, &c. ut j. qõe. j. cum Paulus. omnes enim uirtutes patiuntur detrimentum ab uno uitio: ut de pœn. diſtinct. v. cap. j. ut in hoc caſu. Ioan.

Hæretici. [g] Perfectionem. Id eſt, ſanctitatem: ut j. quæſt. j. eos qui. uel iuſtitiam. j. qõ. j. dominus declarauit.

[h] Didicimus. Pone caſum per illa duo c. vii. q. j. factus eſt. & c. Nouatianus. nam cum Cornelius canonice eſſet electus in Papam, Nouatianus a ſchiſmaticis uolebat eligi: contra quem dicit Cyprianus cum non poſſe habere aliquam in eccleſia poteſtatem, cum ſit ſchiſmaticus, cum eccleſia vna ſit, & apud duos eſſe non poſſit: probat poſtea exemplo Choræ, Dathan & Abyron, quod non ſolum tantũ ſchiſmatici, ſed etiam authores eorũ puniuntur. Vltimo dicit eos remiſsionem peccatorum, quam non habent, dare non poſſe.

[i] Nil habere. Arg. extra de ſchiſma. c. j. xij. q. ij. alienationes. ſi tamen eſt occultus, toleratur, quod facit ut ſ. not. in princip. quia omnis ſchiſmaticus ſi perſeuerat, eſt hæreticus: niſi in ſummo pontifice: ut ibi dixit.

Schiſmaticus omnis, eſt hæreticus.

[k] Propter quod. Argu. ab uniuerſali ad ſingulares. ix. q. iij. cum ſimus. quandoque ab indefinita. j. q. iij. ſaluator. quandoque a primo ad ultimum. xxviij. q. j. idololatria. quandoque a maiori. xxxij. quæſt. v. ſi Paulus. quãdoque a ſimili. extra de tranſlat. inter corporalia.

Argumentamur in iure uarijs modis.

[l] Non fuit. Si enim iudicatur res eſſe mea, per conſequens iudicatur nõ eſſe tua: ut ff. de pecu. Pomponius. §. ij & ff. de except. rei iudic. ſi inter. Item eſt hic argu. quod duo epiſcopi non poſſunt eſſe in uno epiſcopatu inſolidum: ut quæri ſolet vij. quæſt. j. non autem.

Epiſcopi duo i uno epiſcopatu eſſe nõ poſſunt.

[m] A ſeipſo ortus. & ideo in ſeipſum cadere debet. & ita nemo poteſt ſeipſum eligere: ut j. q. vi. ſicut is. extra de iure patro. c. per ueſtras. nec Prætor ſe dare tutorem poteſt. ff. de tut. & cura. prætor. argu. contra. ff. de contrahẽ. empt. fiſtulas. §. j.

Eligit ſeipſum nemo.

[l] Ad idẽ ff. d auth. tu. l. j. ff. d admi. tut. quoties. § nõ tantũ. ff. de offi. præt. l. ul. & quæ ſit ratio, dic ut ibi.

[n] Adiuuare. Nam qui totam legem cuſtodit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus: ut infra de pœn. diſt. ij. §. item oponitur: ſi enim inquit. ſ. vij. quæſt. j. denique.

[o] Separauerint. Supra. j. quæſt. j. ſi quis. inquit.

Suppli-

a Supplicio.æquali: quia facto conſenſerunt: ut ſ.ſ. q.iij.qui aliorum.
b Merita.intellige æterna. nam & temporalia poſſunt.xxij.q.ij.ſi quælibet.
c Supplicia.nam in pœna non poteſt eſſe præmium. arg. xvj q.j. legi. & ff.de nego. geſt.ſiue hęreditaria. & ff.ex quib. cau. maio. l. ſi cui. & ff. de interdi. & releg. l. relegatorum.
d Cuncti. ſ.xj.q6. iij. nibil.
e Qui cōtra. C. quæ res uē. non poſ.l. ult.

Priuati qui ſunt.

f Priuati. hic habes ꝙ dicuntur priuati illi, qui nō ſunt præditi aliqua dignitate.

Oſeæ 9.a

g Nobiles.ſ.xxvj. q.v.idolorum. contra ſ.xij.diſt.non cogantur.ſ.xij.q.ij.de rebus.ſ.xxij.q.v.c. j.xij.qō. ij. fraternitas. ff. de in ius uoc. l.ulti.
h Proſcriptionē. xxiij.q.v.de Liguribus.
i Ignobiles. forte dicuntur ignobiles, qui uile exercēt officium. C. de inceſt. nup.humilē. de pœnis,iſtis habemus.C. de ſum.tri.l.iij.ff.de pœ. capitaliū. §.ult. De huiuſmodi autē pœna not. qa ſi eſt pecuniaria uel ſpiritualis, ſemp maior imponitur nobili, quā ignobili: ut xl. diſt.homo Chriſtianus.& v. q. vj. preſbyteri. argu. contra j.q.j. quicquid.nam ibi minor pœna imponit̄ epiſcopo quā presbytero: ſed hoc intellige in diuerſis criminibus, ſcilicet in negligētia epiſcopi, & ſimonia preſbyteri. ſed corporalis maior imponitur ignobili: ut hic & inſti. de pub. iud. §. item lex Cornelia. Sed argu.contra ff. de pœ. quidā ubi dicitur ꝙ quædā delicta inferunt pœnā militibus, quæ non paganis. ſed facias uim in eo quod dicit quædam:quia ꝙ dicitur ibi,ſpeciale eſt. alias quod dicitur hic,regulare eſt.Quidam tamen dicunt, ꝙ ſemper ignobiles grauiori pœna puniendi ſunt, ſiue ſpirituali,ſiue corporali.ſiue pecuniaria. argu. xj.q. iij. præcipue unde hoc quod hic dicitur, ꝙ ignobiles debeant uerberari,intellige quando nihil habent.ff.de in ius uoc.l.ulti.xiiij.q.vj.ſi res aliena. Ioan.

Nobiles an ſint maiori pœna afficiendi, quā ignobiles.

e Contra hanc ſententiam facit quod not.extra de tranſa. cap.ult.in ſin. & de iure iurā. cum quidam.

dominus fuerat, impleuit:ut quiſq; qui ſe à Chore,Dathā & Abyron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolueret. quo exemplo oſtenditur & probat̄, obnoxios omnes culpę & pœnæ futuros qui ſe ſchiſmaticis cōtra præpoſitos, & ſacerdotes irreligioſa temeritate miſcuerint: ſicut etiā per Oſeæ prophetā ſpiritus ſanctus teſtat̄ & dicit:Sacrificia eorum tanquam panis luctus: & omnes qui māducant ea, contaminabuntur.docens & oſtēdens omnes omnino cum authoribus ſuis ſupplicio [a] coniungi,qui fuerint eorū peccatis contaminati.Quæ ergo apud eos merita [b] eſſe circa Deū poſſunt quibus ſupplicia [c] diuinitus irrogātur?& infrà. Si autē foris cuncti [d] ſchiſmatici & hęretici,non habent ſpiritum ſanctum, & ideo apud nos eis manus imponitur, ut hic accipiatur ꝙ illic non eſt, nec dari poteſt. manifeſtum eſt nec remiſsionem peccatorum per eos dari poſſe quos conſtat ſpiritum ſanctum non habere.

Item Liberius papa.

Proprio ſpolientur honore qui contra pacem eccleſiæ nituntur.

CAN. XXXII.

Qui contra [e] eccleſiæ pacem ſunt,ſi dignitatem aut cingulum militiæ habent, nudentur eis. Si autem priuati [f] ſunt:ſi quidem nobiles [g] ſunt, ſuarū ſubſtantiarum proſcriptionem [h] patiātur.ſi autem ignobiles, [i] nō ſolum in corpore uerberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur.

Item Liberius papa.

Nec conſecrat,nec conſecratur in ſchiſmate conſtitutus epiſcopus.

CAN. XXXIII.

Pudenda [k] (ut ita dicam [l]) rapina in diuiſione eſt non cōſecratus,ſed execratus [m] epiſcopus.Si enim ipſum nomen [n] cōſecrationis [o] rationabili ac uiuaci intellectu diſcutimus: is, qui cum uniuerſali detrectat [p] cōſecrari eccleſia conſecratus dici uel eſſe, nulla ratione poterit. Cōſecrare.n. eſt ſimul ſacrare, ſed ab eccleſiæ uiſceribus diuiſus, & ab apoſtolicis ſedib. ſeparatus,execrat ipſe potius, & nō cōſecrat. Iure ergo execratus [q] tantùm, non conſecratus poterit dici, quem ſimul ſacrare ī unitate cō iunctis membris,nō agnoſcit eccleſia. uideamus [r] tamen utrum uel ipſarum conſuetudinem [ſ] partiū in ſua ordinatione conſeruauerit. Nēpe is mos antiquus fuit,ut quia pro longinquitate uel difficultate [t] itineris, ab apoſtolico [u] onerosum illis fuerat ordinari: ipſi ſe

k Pudenda. CASVS. *Cōſuetudo erat inter Mediolanenſem & Aquilegienſem archiepiſcopos,ut ſe conſecrarēt ad inuicem: iſti cū eſſent in ſchiſmate, unus cōſecrānit alium,ſed nō obſeruata conſuetudine antiqua.unde reprehēduntur hic ſuper duobus, et quia ī ſchiſmate, et quia non obſeruata conſuetudine facta fuit conſecratio.et dicit quòd cum in ſchiſmate ſint,& non in eccleſia, potius execrant quam conſecrant.*

l Vt ita dicā.improprietatē locutionis notat. & eſt ibi emphaſis.xxxvij.q.j.nuptiarum. ve, Dauus eſt ipſum ſcelus.
m Execratus. quia non eſt conſecratus ſecūdū cōſuetudinē.
n Nomen.ſ. xij.q. j. clericus.
o Conſecrationis. argu. de pœ. diſt.iij. pœnitentia.
p Detrectat. id eſt contradicit uel contemnit.
q Execratus. hæc præpoſitio ex,deformitatem ſignat: ſicut & dicitur depactus. i. turpiter pactus.ff. de calumn.l. & generaliter.

Ex, & de, ſignificāt deformitatem.

r Videamus. Interpoſitio eſt hic uſque ad illud ſ. etenī,&c.
ſ Cōſuetudinē. ar. in rebus perperā geſtis bonū eſſe ordinē ſolitū obſeruari: ut xxxij.q.vij.nō ſolū. & c.adulterij. arg. ꝓ particulari cōſuetudine.
t Difficultate.ſ.diſtin.lxiij.cum longe. ſ.xciij.diſtin.iuxta.Ioan.
u Apoſtolico. arg. quod metropolitani ab apoſtolico ſunt ordinandi. ſed contra ij. diſt. qui in aliquo.

inuicem Mediolanenſis & Aquilegienſis [a] ordinare epiſcopi debuiſſent: ita tamen ut in ea ciuitate, in qua [b] erat ordinandus epiſcopus, alterius ciuitatis pontifex occurrere debuiſſet: ut ordinandi electio à præſenti ordinatore ex conſenſu uniuerſalis, [c] cui præficiendus erat eccleſiæ melius [d] ac facilius potuiſſet agnoſci, & in ſua qui ad epiſcopatum prouehendus erat: nec tamen ordinatori ſuo ſubdendus fuerat ut ordinaretur eccleſia. etenim [e] cum (ſicut diximus) eccleſia una ſit, cui in canticis canticorum dicitur: Vna eſt columba mea: nullam aliam eſſe cõſtat, [†] niſi quæ in apoſtolica radice eſt fundata: à quibus ipſam fidem uniuerſo orbi propagatã eſſe non põt dubitari: quod nobis licet notiſsimũ [g] omnino ſit, beati tamen Aug. teſtimonio cõprobemus. audite quid in quodã opere ſuo præclariſsimus doctor dicat eccleſiæ. ait enim, Quòd ſi nullo modo rectè dici poteſt eccleſia, in qua ſchiſma eſt: reſtat ut quoniam eccleſia nulla eſſe non poteſt, ea ſit, quam in ſedis apoſtolicæ per ſucceſſores [h] epiſcoporum radice conſtitutam, hominum nullorum malorum malitia, [i] etiam ſi nota excludi non poſsit, ſed pro temporis ratione toleranda iudicetur, ullo modo ualeat extinguere.

Idem.

Vnitati non communicat, ſchiſmaticis conſentiens.

CAN. XXXIIII.

SChiſma [k] ſiquidem ipſum, quod Græcũ nomẽ eſt, ſciſſurã ſonat: ſed in unitate ſciſſura eſſe nõ põt [l] nõ ergo unitati cõicat, qui ſchiſmaticis cõicat. partes ſibijpſi fecerũt. & ab eo qđ unũ eſt (ut apoſtoli Iudæ [m] iã uerbis loquar) ſemetipſos ſegregãtes, ſpiritum nõ habẽt. quibus omnibus illud efficitur, ut quia in unitate unũ nõ ſunt, ut quia in parte eſſe uoluerunt: ut quia ſpiritũ nõ habẽt, corporis Chriſti ſacrificium habere nõ poſsint. [n] Nõ autem [o] nobis nunc illa quæſtio eſt, utrũ tolerare malos, ſed utrùm debeamus ſchiſmaticis ſociari. [p] Si etiã illi, licet in ſenſu ſuo abũdãtes, intra materna tamen uiſcera poſiti, quærerẽt ueritatẽ, [†] à nobis repellẽdi nõ erant, donec apud eos ratiõe duce rei ueritas claruiſſet. ſed quia ſe ab uniuerſali eccleſia diuiſerunt, ſicut beatus Aug. ait: Omnis catholicus ſecurus eã partẽ deteſtatur, [q] cui eccleſiã uniuerſalẽ apoſtolicis ſedibus roboratã, nõ cõicare cognoſcit. Nec enim læuigat [r] [†] crimẽ eorũ, magis uerò auget [s] ꝙ eos diu reſtitiſſe [t] dixiſtis, ne apoſtolicis ſedibus cõicantes in ſua communione reciperẽt. [u] In hoc enim dũ & illi [x] culpãdi ſunt, qui cõmunicare talibus uoluerunt, multò magis tamẽ illi [y] execrãdi ſunt, qui nõ ſolũ in ſacerdotibus cõmunionẽ apoſtolicarum ſedium, uerùm etiam in ipſis laicis [z] ſpreuerũt. Sed nec illud [a] eis ꝑdeſt, quòd eos in eiſdem literis uel

---

& lxvj. diſt. c.j. extra de tempo. ord. ſi archiepiſcopus. Ego dico de iure communi à ſuis ſuffraganeis eum debere cõſecrari, ſed tñ papa contrariũ facit. Ioã.

[a] Mediolanenſis, & Aquilegiẽſis. xj. q.j. iſtud. Ioan.

[b] In qua. i. ad quã.

[c] Vniuerſalis. id eſt, uniuerſorum.

[d] Melius. Argu. iudicem in eo loco debere iudicare ubi rei ueritas magis poſsit inquiri. xxxiii. q. ij. ſiue arg. xxiij. q. iiij. ſi illic. & extra de appella. ex parte.

[e] Etenim. hoc continuatur cum litera quæ præcedit illud, uideamus. Io.

[f] In apoſtolica. i. apoſtolorum: ſcilicet apoſtolis: ut ad itellectũ fiat relatio. ſimile. ſ. diſtin. xxxiiij. fraternitatis.

[g] Notiſsimum. & ita ꝙ notiſsimũ eſt, amplius probari poteſt. [1] nil. n. ita eſt indubitatũ, quin ſolicitã recipiat dubitationẽ. in authẽ. de tabell. in medio. & ita eſt argu. ꝙ inutilis probatio admittenda ſit: ar. contra extra de proba. ca. ij. & iij. C. de probat. ad probationem.

[h] Per ſucceſſores. ſ. diſt. lxviij. quorũ uices.

[i] Malitia. ſ. diſt. xix. ita domin⁹. Ioã.

[k] SChiſma. Loquitur Pelag. contra quoſdã qui dicebant eſſe cõmunicãdum quibuſdã hæreticis, ea ratione, qa mali ſunt tolerãdi: ꝙ reprobat ibi, non autem, &c. quaſi dicat, illud de occultis intelligitur, hic de manifeſtis agit. Secunda rõ erat, qa iam diu fuerant in iſto errore: & forte fuerat eis ab eccleſia cõmunicatũ: qđ reprobat Pela. ibi, nec. n. læuigat. Tertia rõ eſt, qa ignorãtia uel ſimplicitate

errabãt. quod reprobat ubi dicit: ſed nec illud. Ad ultimũ ponit concluſionem ſuã ibi, ad ſummã. per quã patet, ꝙ alicui loquit qui in eccleſia noſtra erat, cum dicit, nos quod abſit. Vnum caſum colligendum credo ex illo uerbo circa fin. noli ergo, &c. Ioan.

[l] Sciſſura eſſe non põt. Inde eſt, ꝙ ueſtis domini, quæ unitatem ſignificabat, remãſit indiuiſa: ut xvj. quæſtio. ulti. ſicut apoſtoli.

[m] Iudæ. qui loquẽs de huiuſmodi dicit: ij ſunt qui ſegregãt ſeipſos, animam uel ſpiritum non habentes: ut ĩ. ead. q. iij. de illis qui ſunt.

[n] Non poſsint. ſ. uo ad effectũ. [2] Vel qa nõ cõficiunt in forma eccleſiæ: & ita exaudi, ut ĩ. ea. in fi.

[o] Non autẽ. reſpondet primæ obiectiõi.

[p] Sociari. ꝙ non eſt faciendum: cum ſint extra eccleſiam.

[q] Deteſtatẽ. Excommunicati nõ peccãt, uitando communionẽ fideliũ. Quare ergo peccãt hæretici Sol. nõ arguuntur, qa cũ ſint ſchiſmatici, catholicis nõ communicant, ſed quia ab initio facientes ſchiſma, ab eccleſia ſe ſeparauerunt.

[r] Nec enim læuigat. Reſpon. ſecundæ rationi.

[s] Auget. ut extra de ſimo. nõ ſatis. ĩ. xxxij. qõ. vij flagitia. ſupra. xvj. quæſtio. iij. licet.

[t] Diu reſtitiſſe. eccleſiæ, id eſt, in ſchiſmate perſtitiſſe.

[u] Reciperẽt. & ita per conſequens nec reciperentur ab eis.

[x] Illi. ſcilicet catholici.

[y] Illi. ſ. hæretici.

[z] Laicis. quia laicos & clericos catholicos uitabant.

[a] Sed nec illud Reſpõ. tertiæ obiectioni. Ordina. literam ſed

---

Can. 6. c

Notiſsimum põt amplius probari.

[1] Ad hoc 25. di. perlectis. in prin. 2. q. 5. habet hoc.

Iudæ 1.

Veſtis domini indiuiſa remãſit.

[2] Id eſt, ſuam ſalutem: alias eſt contra ĩ. 28. q. 1. §. ex his. ſcđm lo. de Fant.

† Alias, unitati.

† leniat

Ordo literæ.

ignorãtia [a] rationis, uel ſimplicitate intellectus ſui a noſtra ſe communione ſuſpẽdiſſe perhibetis. idipſum enim magis eſt, [b] propter quod ſchiſmatici ſunt: quia nõ eos diuerſa ſentiendi iudicium, ſed quędã apud ſe delata, ſibi tamen incognita metuentes, & cõtra apoſtolicã ſedem, temerè credẽtes, peſſima diuiſit opinio: quod ſchiſma ſpecialiter eſſe beatus denũtiat Auguſtinus, dicens de talibus, Aduerſus [c] authoritatem illarum eccleſiarum quæ ab apoſtolica ſede epiſtolas [d] accipere meruerunt, temerè credẽdo, immaniſſimum ſchiſmatis crimen a ſe propulſare nõ poterunt. Ad ſummã [e] aut illos eccleſiam eſſe creditis, & cùm duæ eccleſiæ eſſe non poſſint: nos (quod abſit) ſchiſmaticos iudicabitis: aut ſi uerã in apoſtolicis ſedibus eſſe conſtat eccleſiam, & illos ab unitate diuiſos cognoſcite & communionis quæſtionem eſſe ſublatam, quã uerã niſi in unitate conſtat eſſe non poſſe.

Noli ergo quaſi nulla ſchiſmaticorum atque eccleſiæ differentia ſit uelle etiã indifferẽter utrorũq; [f] ſacrificijs ſociari. nõ eſt corpus Chriſti, qđ ſchiſmaticus conficit, ſi ueritate duce dirigimur: nec enim diuiſum [g] eſſe Chriſtum poterit quiſquã ſine apoſtoli reprobatione cõfingere. unam autem (ut ſæpe dictũ eſt) quæ Chriſti corpus eſt, conſtat eſſe eccleſiam: quæ in duo uel in plura diuidi nõ poteſt. ſimul enim cum ab ea quiſque receſſerit, eccleſia eſſe deſiſtit. [h]

Item Nicolaus Papa ſcribit Michaeli Auguſt.

Ex quo epiſcopus fidei contraria docet, alium excommunicare non poteſt.

CAN. XXXV.

Ait Cæleſtinus Papa Orientalibus epiſcopis ſcribens, Si quis [i] ab epiſcopo Neſtorio, uel ab alijs, qui eum ſequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, [k] uel excommunicatus, uel exutus eſt ſeu antiſtitis, ſeu clerici dignitate, in noſtra hunc communione duraſſe, & durare manifeſtum eſt: nec iudicamus [l] eum eſſe remotum: [m] quia non poterat quenquam eius remouere ſententia, qui iam ſe præbuerat ipſe remouendum.

Idem ad clerũ [n] Conſtantinopolitanum.

Non habentur excommunicati, qui ab hæreticis excommunicantur.

CAN. XXXVI.

Apertè [o] (inquit) ſedis noſtræ ſanxit authoritas, nullum, ſiue epiſcopum, ſiue clericũ, ſiue profeſſione aliqua Chriſtianum, qui a Neſtorio uel eius ſimilibus ex quo talia prædicare cœperũt, uel cõmunione uel loco ſuo deiecti ſũt, uel eiectũ uel excõmunicatũ uideri: ſed ij oẽs in noſtra cõmunione huc uſq; perdurãt: quia neminẽ deijcere uel remouere poterat, q prædicãs talia, in fine titubabat. [p] Intellexiſti Imperator ex ſuprà memoratis non potuiſſe, ut non dicamus prælatum ſuum ſaltem quemlibet remouere, qui fuerãt olim remoti, nec deijcere quenquã, iam antè proſtrati.

Item Nicolaus Papa.

ſed quædam peſſima opin. delata apud ſe, ſibi tamẽ incognita diuiſit eos metuentes de futuro iudicio, de pœna gehennæ. ſolent enim hæretici talia minari, niſi ſibi credatur, uel ſpes, uel peſſima opi. diuiſit eos metuentes quædam apud ſe delata. i. recitata ab alijs hæreticis, & tamẽ incognita ſibi.

a Ignorãtia. Ignorantia enim iuris non excuſat in articulis fidei, quos omnes ſcire tenentur: arg. xxxvij. di. cap. ult. ſed clerici exactius. viij. q. ne. j. nec ſufficere.

b Magis eſt. Propter quod ſchiſma fuit quam eius contrariũ: aliter enim magis uiderentur hæretici qui ex induſtria peccãt, quã qui ex ruſticitate uel ſimplicitate: cũ grauius ſit peccare ex ſtudio quam aliter. de pœn. diſt. ij. ſciendum. Vel poteſt dici prout litera ſonat, quod magis ſchiſmatici ſunt illi, qui tantum per ſimplicitatem ſuã ſeparantur ab eccleſia, quam ſint illi qui propter ſubtilitatem aliquam errant. falſa enĩ ſubtilitas iſtos compellit, in quam non cadunt uoluntarij, ſed inuiti: illos decipit ignorantia uoluntaria, quæ magis reprobatur. xxxvij. diſtinct. §. fin.

c Aduerſus. Aliquem. ſcilicet.

d Epiſtolas. De commendatione fidei ſuæ: ut diſt. xix. in canonicis. arg. ꝙ ipſi exemplo ſicut originali ſit fides adhibenda: argumen. xxv. quæſt. ij. ſancimus. contra. extra de fide inſtru. c. j. [1]

e Ad ſummam. Id eſt, ad ultimum. uel ſ. dico Alias aſſumam, id eſt, aſſumptionem faciã.

f Vtrorumque. Catholicum ergo alloquitur corpus Chriſti: quare ei nõ prodeſt, ſed nocet. Vel loquitur de clerico qui præter formã eccleſiæ ſacrificabat: ut j. q. j. ſi qs inquit. j. de cõſe. di. iiij. non in uobis. contra. j. q. j. ſicut. Io. Fauẽ. hoc intellexit ad literam.

g Diuiſum. Id eſt, quin reprobetur ab Apoſtolo.

h Deſiſtit. Ipſe qui prius tempore exiſtendo bonus. ſupra eo. omnibus. uel eccleſia deſiſtat eſſe apud eum. Ioan.

i Ait Cæleſtinus. Si quis. Catholicus. Prædicare. ex hoc diſtinguit G. ut ſupra ea. §. ſi autem.

k Cœperunt. Sup. & ſeparauerunt ſe. ſ. c. proxi. verſic. ſi etiã illi. licet & illud forte intelligatur de illis qui iam prædicare cœperunt. B. uero intelligit de iam dãnato p ſentẽtiã canonis uel hominis, q nullo modo excõicari poteſt: ut dixi ſ. ead q. j. §. j. ſed contradicit in fine.

l Iudicamus. ſ. talem qui canonice erat depoſitus.

m Remotũ. [2] ar. j. c. proxi. ꝙ de eodem loquitur. & eſt ſimilis expoſitio. xix. diſt. nulli.

n Ad clerum. Hæc non ſunt uerba G. ſed Nicolai. Hoc cap. & ſuperius totum eſt unũ: quod patet per illud. j. c. intellexiſti.

o Aperte. Qui ita deiecti fuerunt.

p Titubabat. Not. titubantem in fide eſſe hæreticum, ſicut falſi aſſertor dicitur hæreticus, ut ſ. iiij q. iij. in teſtibus, extra de hære. dubius. nam & hæreticorum uocabulo continetur, qui leui etiam argumento à fide

Articulos fidei nos omnes ſcire tenemur, & nõ excuſatur ignorãtia in illis.

Schiſmatici ſunt in duplici differentia.

Fides an ſit exemplo adhibenda.

[1] De hoc not. ix. di. ueterum. xcvi. di. cõtra morẽ.

[2] Et ſic ponit hic tẽpus pro tẽpore. ſic etiã leg. & nota. l. diſt. ponderet. de cõſe. diſt. ij. in Chriſto pater.

Hęreticus eſt qui in fide titubat.

Ad iudicandum, excommunicati non recipiantur.

CAN. XXXVII.

MIramur quomodo excommunicati ad iudicandum recepti ſunt: cùm ſecundùm apoſtolicos canones, ſine cõmendatitijs [a] literis in cõmunione ſola recipi prohibeãtur. abſurdũ enim eſt, ut cui non licet etiã cum minimis [b] iuxta ſacras regulas communicare, liceat etiã ei de ſuis penè maioribus iudicare.

His authoritatib. [c] perſpicuè monſtratur, ꝙ ex quo aliquis cõtra fidẽ cæperit aliqd docere, nec deijcere quenquã ualet, nec damnare. Obijcitur tamẽ illud Augu. Recedẽtes a fide, nec baptiſma, nec baptizandi poteſtatẽ amittunt. Cũ ergo [d] ſacerdotalem unctionẽ utraq; poteſtas (uidelicet baptizãdi et excõicandi) ſequat̃: à fide recedẽtes aut utrãque retinebunt, aut utraque [e] carebũt. Sed aliud eſt ptãs [f] officij, aliud executio. Plerunq; officij poteſtas, uel accipitur, [g] ueluti a monachis ĩ ſacerdotali unctione: uel accepta [h] ſine ſui executiõe retinet̃, ueluti à ſuſpẽſis, qbus adminiſtratio interdicitur, ptãs non aufert̃. à fide itaq; Chriſti recedẽtibus poteſtas non adimitur, ſicut redeuntibus nõ reddit̃: ne nõ homini, ſed ſacramẽto, iniuria fieri uideat̃. Vnde ab hęreticis baptizati uel ordinati cũ ad unitatẽ catholicę fidei redierint: ſi fortè intuitu eccleſiaſticæ pacis in ſuis recipiant̃ ordinib. nõ iterabitur ſacramẽtũ, quod in forma eccleſiæ ꝓbabit̃ miniſtratũ: ſed per impoſitionẽ manus [i] præſtabitur uirtus ſacramẽti: quę extra eccleſiã nulli docetur eſſe collata. Cùm ergo utraq; ptãs in hæreticis remaneat: ſi hæreticus [k] catholicũ uel aliũ hæreticũ excõicauerit, ut in cõmunionẽ ſuæ hæreſis illũ deducat: qa iniqua ẽ ſentẽtia [l] põdere caret. Quòd [m] ſi in catholicũ prauè uiuentẽ, uel in hęreticum flagitijs uel facinorib. deditũ, ut aliàs ad rectè uiuẽdi normã uterq; redeat, ſententiã dederit: an uterq; an hæreticus tm̃, eius detineat̃ ſentẽtia: meritò quærendũ uidet̃. Põt aũt dici catholicum ſn̄ia hæretici minimè teneri. Nõ eñ põt oris gladio [n] ferire, quẽ accuſare, uel ĩ quẽ teſtificari nõ ualet. Si enim quos diuina teſtimonia [o] nõ cõſequunt̃, quia extra eccleſiã sũt, põdus humani teſtimonij ꝑdiderũt, aduerſus eos qui ĩ eccleſia eſſe uidẽtur: nec aduerſus eoſdẽ eccleſiaſticæ authoritatis põdus habert̃ poterũt, [p] q ab eius fide diſceſſiſſe ꝓbati ſunt, atq; ideo ab eccleſia ſunt condemnati. In hæreticum [q] aũt poteſtatem habere uidetur hæreticus: ſicut et diabolus poteſtatẽ in malis, tanquã in ſuo pecore.

à fide deuiat. C. de hære. omnes. in fin. quandoque tamen titubatio excuſat, & repetitionem inducit. l. fin. C. de condic. indeb. Io.

MIramur. a Commendatitijs. Et eſt hic arg. ꝙ ſi aliquis, eſt excõmunicatus, & ſi poſt dicit ſe abſolutum, non eſt ei credendum ſine literis: ut not. j. q. vij. didici. extra de offi. ordi. ex parte.

b Etiam cum minimis. ſ. diſt. lxiij. c. nobis. ſ. diſt. xxj. inferior. & c. ſubmittitur. extra de ele. innotuit. argu. cui nõ licet minus, nec maius. ff. de ſeruis expor. l. ulti. ff. de ſena. qui indignus. xliiij. di. nulli. nam ſi pœnæ cauſa prohibetur a maiori, & a minori. ff. de inter. & rele. relegatorum. §. ult. & de ſer. expor. l. cui pacto. 1

c His authoritatibus. hoc modo procedit in hoc §. primo infert ex c. præcedẽtibus quod ex quo quis cœpit talia prædicare, quod non poteſt quenquã excõmunicare. Secundo ponit obiectionem quandam, & eam ſoluit diſtinguendo inter poteſtatem & poteſtatis executionem. Tertio ponit quandam incidentem quæſtionem: & eam ſoluit per diſtinctionem, & ad alterã partem diſtinctionis inducit duo c. ſeq.

d Cum ergo. Argum. ꝙ ſacerdos poteſt excommunicare. ij. q. j. nemo. extra de offi. ord. cum eccleſiarum. licet M. diceret contra. xvj. q. j. c. j. xj. quæſ. iij. debent.

e Vtraq;. Si ergo coniuncta ſunt: aut vtrunque retinendum eſt, aut neutrum. C. de iur. delibe. quidam. ff. de admi. tut. cũ quærit.

1 Vide ꝙ legi. & nota. xxvij. q. ij. ſunt qui dicũt. verſ. cum certũ eſt. & ĩ. xxxij. q. iiij. meretrices. iuxta fin. xxxiij. q. ij. latorẽ.

Sacerdos poteſt excommunicare.

f Poteſtas. Id eſt, ipſe ordo uel habilitas quædam quam ex eo quod eſt ſacerdos habet. de poteſtate iſta ſimiliter diſt. xvj. quæſt. j. §. ecce.

g Vel accipit. Puta ſine executione.

h Vel accepta. Puta ſine executione: uel accepta cũ executione.

i Manus. Reconciliatoriæ. j. quæſt. j. manus.

k Si hæreticus. idẽ eſt ſi catholicus: qa cõtinet errorem intolerabilem.

l Sententia. Extra de ſententia excommu. per tuas.

m Quod ſi. Hic ponit incidentem quæſtionem, quam ſtatim ſoluit.

n Gladio. Sed nunquid hoc eſt ita ſimpliciter uerum, qꝺ ſi poſſum eum repellere a teſtimonio contra me, qꝺ poſſum & eum a ferenda ſententia? nõ videtur. 2 nã obijciendo ei crimen in modũ exceptionis, repellam eum a teſtimonio. extra de teſti. ſuper eo. nihilominus tamen remanet prælatus. unde dum toleratur ab eccleſia, poterit me iudicare. vij. quæſtione iiij. nonne. & niſi in caſu, ſcilicet cum poſt confirmationem & ante conſecrationem crimen ſibi in modũ exceptionis obijcitur. extra de accuſa. ſuper his.

o Teſtimonia. eſt arg. cõtra. C. de hære. l. quoniã. ſed illud non ualet, cum hodie ſint omnes excõmunicati. extra de hæretic. excommunicamus.

p Poterunt. ſ. ij. q. vij. ſi hæreticus.

q In hæreticum. ſ. diſtinct. xxxvij. ſi quid ueri. xxxij. q. vj. c. j. cõtra. Sed illud ad conuerſationem matrimonij: iſtud quo ad torum.

2 Alij cõtra ut dicitur. iij. q. vij. in ſumma.

Prælatus qui poteſt remoueri a teſtimonio an poſſit repelli a iudicio.

Quiſquis.

Vnde ſcribit Auguſtinus Vincentio Donatiſtæ & Rogatiſtæ. †

Pro aliquo facinore ab hæreticis excommunicatus, a catholicis non eſt recipiendus.

CAN. XXXVIII.

QVisquis a pro aliquo flagitio uel facinore proiectum a nobis b ita ſuſcipit c ſicut ſuſcipiuntur qui excepto errore quo à nobis ſeparamini, ſine crimine apud uos uixerint: diſplicet nobis. ſed nec facilè iſta mõſtratis: & ſi monſtretis, nõnullos toleramus, quos corrigere uel punire non poſſumus: neque propter paleam relinquimus areã domini: nec propter piſces malos, rumpimus retia domini: neque propter hœdos in fine ſeparandos, deſerimus gregem domini: neque propter vaſa facta in contumeliam, migramus de domo domini.

Idem ad Euſebium †

Quiſquis propter diſciplinã ab hæreticis excommunicatur, non eſt a catholicis recipiẽdus.

CAN. XXXIX.

SVbdiaconus quidam Hiſpanen. † eccleſiæ nomine Primus, cùm ab acceſſu indiſciplinato ſanctimonialium prohiberetur, atque ordinata & ſana præcepta cõtemneret, à clericatu remotus eſt. ego, ſi placet domino, iſtum modum ſeruo, ut ſi quis apud eos propter diſciplinã degradatus eſt, & ad eccleſiam catholicã trãſire uoluerit, in humiliatione pœnitẽtiæ recipiatur d quò e & ipſi eũ forſitan cogerent, ſi apud eos manere uoluiſſet.

Sed illud Auguſtini f *intelligitur dictũ, nõ pro pter ſententiã cuius poteſtas nulla eſt, extra eccleſiam: ſed in deteſtationẽ criminũ: quæ in hæreticis ſicut in catholicis æquẽ ſunt punienda. Põt tamẽ illud Auguſtini de pῧãte baptizãdi intelligi, nõ ligãdi aut ſoluẽdi uel cæterá ſacramẽta miniſtrãdi. baptiſma nãq; ſiue ab hæretico, ſiue ẽt à laico miniſtratũ fuerit, dũmodo in unitate catholicæ fidei accipiatᷓ, nõ carebit effectu. Alia uerò ſacramenta,* g *ut ſacri corporis et ſanguinis dñi, excõicationis* h *uel recõciliationis, ſi ab hæretico uel catholico nõ ſacerdote* i *miniſtrẽtᷓ, uel nullũ uel lethalem habebunt* k *effectũ, unde et ab oĩbus fidelibus nullatenus* l *ſunt recipienda. Hinc Auguſtinus ſcribit in primo lib. de unico baptiſmo.* †

In extremo poſitus, etiam ab hæretico pœnitentiam accipere ualet.

CAN. XL.

SI quẽ fortè coegerit extrema m neceſſitas & ubi catholicum per quem accipiat non inuenerit, & in animo pacem catholicam cuſtodiens, per aliquem extra unitatem catholicam poſitum acceperit qđ in ipſa erat catholica unitate percepturus: ſi ſtatim etiam de hac uita migrauerit, non eum niſi catholicum deputamus. ſi autem fuerit a corporali morte liberatus cũ ſe catholicæ cõgregationi etiam corporali

a QVisquis. Supra pro xi. quæſt. vij. cap. j. cuius eſt hæc pars.
b A nobis. Infra de pœn. diſ. j. verbũ cõtra. i Sed qualiter contrarietas ſol uatur, in ſequẽti. §. ſed illud inuenitur.
c Ita ſuſcipit. Argu. ſententiam hæretici fidem facere eccleſiæ: & uniuis iudicis ſententiam facere fidem alij: ut ĩ. ij. quæſtio. j. multi. & ff. de crim. expil. hære. res hæreditarias. Argumen. op. ff. de iureiurand. ſi duo patroni. Sed tamen qui ſignauit hic hoc argument. non intellexit Augu. in his capitulis: quia nõ dicitur hic quod excommunicatos ab hæreticis nos pro excommunicatis habeamus, quia ipſi neminem poſſunt excommunicare. extra de hæret. c. uergentis. ſed non recepimus eodem modo malos hæreticos, ſicut bonos hæreticos: quia non ad dignitates uel ordines forte: & ſi ſecus fiat, quandoque fit propter ſcandalum: ut dicitur in c. quiſquis.
SVbdiaconus. d Recipiatur. Ad pœnitentiam. non enim dicit ſub excommunicatione uel depoſitione.
e Quo, Id eſt, ad quam. ſed illud non propter ſententiam eius, ſcilicet excommunicationis. nam in cauſis ciuilibus & criminalibus ſententia extra eccleſiam habet firmitatem. argum. xj. q. iij. Iulianus. § j.
f Sed illud. Auguſtini. ĩ. e. q. §. his au thoritatibus. in illo verbo, recedentes. ĩ. j. q. j. ꝯ quidam.
g Alia uero ſacramenta. Large hic ſumitur ſacramentũ: ut j. q. iij. cap. ulti.
h Excommunicationis. Non uideo qualiter excommunicatio ſit ſacramentum, niſi intelligatur đ poteſtate quæ eſt ordo. H.
i Sacerdote. Niſi in neceſſitate, tunc laicus reconciliare poteſt. de conſec. di. iiij. ſanctum.
k Habebũt. Cum extrema neceſſitate cogente ſacramentum baptiſmi a quocunque traditur, licet ab hæretico quæritur quare euchariſtiæ ſacramentum non ſit ab hæretico accipiendum cum in alterutro fides & cõtritio uicem ſuppleat ſacramenti. de conſecrat. diſtinct. ij. ut quid paras. & diſtinct. iiij. baptiſmi vicem? Reſpon. plenior remiſſio fit in baptiſmo, quàm in ſola cordis contritione, ita quod nec Purgatorium ſentiant qui in fine baptizantur. de pœniten. diſtinct. vij. nullus expectet. ſufficit autem contritio eorum: uel quia alia eſt in reliquis ſacramentis conſideratio quàm in baptiſmo: ut xxxij. diſtinctio. §. uerum. quia neceſſarior baptiſmus eſt, & ianua omnium ſacramentorum. Vel ſufficit ſic ſcriptum eſſe. Vel quia in euchariſtiæ ſacramento ſolent hæretici formam eccleſiæ peruertere: ut ſupra ea. c. ſchiſma. in fin. in baptiſmo uero non. de conſecra. diſt. iiij. ſiue hæreticus. Laz. Vel ideo quia quicunque accipit baptiſma, accipit Chriſti corpus: ſed non cõuertitur. de conſec. diſtinct. iiij. nulli eſt aliquatenus.
l Nullatenus. Infra ead. c. ulti.
m SI quem forte. Extrema. Argu. extra de reg. iur. quod non eſt licitum. unde & cito debet hoc facere. j. q. j. conſtat.

Præſen

† Epiſtola. 48. tomo 2. col. ulti.

a Itẽ contra ĩ. j. q. remiſſionem. dic quod non dicit, qđ eorũ ſententia teneat, & id eo nõ eſt contra.

Hæretici nullũ poſſunt excõmunicare.

† Epiſtola. 269.

† Alias, Hiſpalen.

Euchariſtiæ ſacramentũ nõ eſt ab hæretico accipiendũ.

Purgatorium non ſentiunt qui in fine baptizantur.

† lib. j. de bapti. c. 2

præſentia reddiderit, unde nunquam corde diſceſſerat: non ſolùm non improbamus quod fecit, ſed etiam ſecuriſsimè uerisſimeq; laudamus: quoniā præſentem a Deum credidit cordi ſuo, ubi unitatem ſeruabat & ſine ſancti baptiſmatis b ſacramento (quod ubicunque inuenit) non hominū ſed Dei eſſe c cognouit, noluit ex hac uita migrare. Si quis aūt cū poſsit in ipſa accipere, aliqua mentis peruerſitate d elegerit ī ſchiſmate baptizari: etiā ſi poſtea uenerit ad catholicam eccleſiam, certum eſt illi prodeſſe e ſacramentum, quod alibi accipi poteſt, prodeſſe nō poteſt. peruerſus & iniquus eſt: f & tanto pernicioſius, quantò ſcientius.

Item Iulius Papa.

Per annum pœniteat, qui de manu heretici neſciens prohibitam communionem accepit.

CAN. XLI.

SI quis dederit g aut acceperit communionem de manu hæretici, & neſcit, h ꝙ catholica eccleſia contradicit: poſtea intelligens unum annum integrum pœniteat. ſi autem ſcit, & neglexerit, & poſtea pœnitentiam egerit, decem annos pœniteat. alij iudicant ſeptem, & quidam humanius, i ut quinque annos pœniteat. Si quis permiſerit hæreticum miſſam ſuam celebrare in eccleſia catholica, & neſcit, xl. dies pœniteat. ſi pro reuerentia eius, annū unum pœniteat. ſi pro damnatione eccleſiæ catholicæ, & cōſuetudinis Romanorum, proijciatur ab Eccleſia ſicut hæreticus: niſi habeat pœnitentiā. ſi habuerit, decem annos pœniteat. Si receſſerit ab eccleſia catholica in congregationem hæreticorū, & alijs perſuaſerit, & poſtea pœnitentiam egerit, duodecim annos pœniteat: tres extra eccleſiā, & ſeptem inter audiētes, & duos adhuc extra communionem. De his ita in canone dicitur, ut duodecim annis communionem ſine oblatione k percipiant.

Item Grego. Papa. †

Potius eſt mortem arripere, quàm de manu heretici communionem accipere.

CAN. XLII.

COepit Ermigildus Rex l iuuenis, terrenūm regnum deſpiciēs, ſed forti deſiderio cæleſte quærens, in cilicijs iacere uinculatus, & ideo omnipotenti Deo ad ſe confirmandum preces effundere: tantoq; ſublimius gloriā tranſeuntis mundi deſpicere, quantò & religatus agnouerat nil fuiſſe m quod poterat auferri. Superueniente autem feſtiuitatis paſchalis die, intempeſtæ noctis ſilentio ad eum perfidus pater Arrianum epiſcopum miſit, ut de eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet, n atq; per hoc ad gratiam patris redire mereretur. ſed uir Deo deditus Arriano epiſcopo uenienti exprobrauit ut debuit, eiusq; a ſe perfidiam dignis increpationibus repulit: quia etſi exterius iacebat ligatus, apud ſe tamen in magno mentis culmine ſtabat ſecurus. Ad ſe itaque reuerſo Epiſcopo Arriano, pater infremuit, ſtatimq; ſuos apparitores miſit, qui conſtantiſsimum confeſſorem Dei illic ubi iacebat, occiderunt.

QVAESTIO. II.

1 ps

QVòd autem poſt mortem nullus excōmunicari ualeat, uel abſolui, ex uerbis Euāgelij demonſtratur, quibus dicitur: Quodcunque ligaueris ſuper

---

a Præſentem. i. fidem Dei preſentem cordi ſuo adhibuit.

b Baptiſmatis. Infra de conſe. diſt. iiij. ſanctum. & cap. quomodo. ī. diſt. xxxij. §. uerum.

c Eſſe. ī. j. q. j. dominus declarauit.

d Peruerſitate. ī. j. quæſt. vij. conuenientibus.

e Prodeſſe. Infra de conſecr. diſt. iiij. tunc ualere.

f Iniquus eſt. Ab initio non ex poſt facto.

g SI quis dederit. Argu. hic elicitur, ꝙ ignorantia iuris partim excuſat, ſed nō ex toto: releuat quidem pœnam, ſed non abſorbet culpā. ſimile inuenitur lxxxij. diſt. plurimos. xxviij. di. presbyterū. viij. di. cōſuetudo. ī. de cōſe. diſt. ij. ſcriptura, & xxx. qō. j. de his. ī. lij. di. c. j. de cōſe. diſt. iiij. retulerunt.

Ignorātia iuris quādoque excuſat.

h Et neſcit. Quod eccleſia cōtradicit, uel neſcit de facto: ſed eſt ignorantia craſſa.

i Humanius. Hæc ergo ſententia potior eſt, & cæteris præponenda, quæ maiori nititur pietati. ix. diſt. ſana. ff. de pact. maiorem.

k Sine oblatione. Supra xij. quæſtio. ij. de uiro. & xxxiij. q. ij. latorem.

l COepit. Rex. argu. ꝙ filius regis, Rex l uocari debeat, licet regnū nō habeat. & ē arg. pro comitibus Theutoniæ & Italiæ. iam enim dominus eſt, & ſola adminiſtratio deeſt. ff. de liber. & poſthu. l. in ſuis.

Regis filius rex uocari debet l Rex. ſed impropriè Iacob. de Sāc. Geor. in inueſti. feud. charta a.

m Nil fuiſſe. Id eſt, parum.

n Perciperet. Rationem quare liceat in neceſsitate ab hęretico recipere baptiſma & non corpus Chriſti, habes ſ. ead. in nota. cum extrema. Item not. quod in neceſſitate poſſum ſocio confiteri. de pœ. di. j. quē pœnitet. Item recōciliationem petere. de cōſe. di. iiij. ſanctum. Idē poſſet dici de unctione olei. Sed de omnib⁹ quæ ſpectant ad officiū ſacerdotis, illud ſolū licere laicis credo, etiam in neceſſitate, de quibus expreſsū inuenio. Io.

Neceſsitatis occaſione multa licent.

ADDITIO.

Sed nūquid a laico poſſum recipere eucharistiā in neceſſitate, cum ſufficit cōtritio: ut de conſe. diſt. ij. ut quid? ar. ꝙ non. de cōſe. diſt. j. peruenit. ar. xciij. diſt. diacones. licet dicat c. ꝙ ſumi debet ſi ſit qui tribuere poſsit. xxxiij. q. ij. admonere. ſecundum Ioan.

QVod autem. Hęc quæ. diuidit in duas partes, in quarum prima probat per

† lib. iij. dialogo. c. xxxj. Michael Ritius in hiſtoria ante mediū. Raphael Volaterr. Geographiæ libr. viij. ad finē uocat Hermogildum hunc martyrē.

per quinque cap. quod nullus poteſt ligari uel ſolui poſt mortem, ſupple niſi in tribus caſibus poſitis in ſumma. Secunda ibi, His authoritatibus. Ioa. de Fant.

Quod autem. Summam iſtius ſecundæ quæſtionis collige. ĩ. ea. c. ult. & extra de ſen. excom. à nobis. ij. Sed nota quod poſt mortem non poteſt quis accuſari niſi in tribus caſibus. De hæreſi. ĩ. ead. c. ulti. Vel ſi hæreticos inſtituit hæredes. extra de hære. c. ſi quis epiſcopus. Vel ſi in notorio crimine deceſſerit. lxxxviij. diſtinct. neque. ſ. proxi. quæſt. v. placuit. Alij uero uolũt plures caſus addere, quia ubicunq; poteſt agi de crimine propter bona alicuius, ſemper poſsit accuſari: ut in crimine læſæ maieſtatis, hęreſeos repetundarum, & alijs. C. ad le. Iul. maieſt. l. ulti. C. de hære. manichæos. ff. de accuſ. l. ex iudiciorũ. C. ſi reus uel accuſ. l. ult. C. de apoſta. apoſtatarum. argu. extra qui fi. ſint legit. c. cauſam. Sed dic quod leges non permittũt aliquẽ accuſari poſt mortem, niſi propter bona tantum, non quod excommunicetur, uel alia pęna afficiatur, niſi in filijs. vj. qõ. j. §. uerum. unde conſiderata legis intentione, quæ tantũ ad bona agit, patet ſecundum eam quod accuſari non poteſt ut excommunicet: ſed de quocunq; crimine ciuiliter agi poſſe contra defuncti hęredem propter damna illata reſarcienda. & hoc ſecundum canonicã æquitatem: argu. xvj. q. vj. ſi epiſcopum. extra de rapt. cap. penul. extra de uſur. tua. licet ſecundum leges ſecus diſtinguitur. Procedit hoc modo in quæſtione. primo probat uſque ad §. his authoritatibus quod non poteſt excommunicari poſt mortem: abinde contrarium.

terram [a], *&c. Super terram, inquit, non ſub terra:* [b] *oſtendens quòd uiuentes pro uarietate ſuorum meritorum ſoluere poſſumus uel ligare, de mortuis autem ſententiam ferre nõ poſſumus.*

Vnde Leo papa ſcribens Ruſtico Narbonenſi epiſcopo.

Non poſſunt ab eccleſia abſolui poſt mortem, qui in hac uita ab ea noluerunt abſolui.

CAN. I.

DE cõmunione [c] priuatis & ita defunctis, [d] eorum cauſa iudicio Dei reſeruanda eſt: in cuius manibus [e] fuit, ut taliũ obitus nõ uſque ad cõmunionis remedium differretur. nos autẽ, qui bus uiuentibus nõ cõmunicamus [f] mortuis cõmunicare non poſſumus.

Item Gelaſius [†] papa Fauſto magiſtro fungenti legationis officio apud Conſtantinopolim.

Eccleſia uiuẽtes poteſt ligare uel ſoluere, non mortuos.

CAN. II.

LEgatur ex quo eſt [g] religio Chriſtiana, uel certe detur exemplũ [h] in eccleſia Dei, à quibuſlibet pontificibus, aut ab ipſis Apoſtolis, aut ab ipſo denique ſaluatore ueniam [i] niſi ſe [k] corrigentibus [l] fuiſſe [m] cõceſſam. Auditum enim ſub iſto cælo non legitur omnino, nec dicitur quod ex eorum uoce depromitur: Date ueniam nobis, dum tamen nos in errore duremus. Id quoq; pariter etiam oſtendant, qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua lectione, quòve documento ſiue à maioribus noſtris, ſiue ab apoſtolis ipſis (quos potiores meritò fuiſſe non dubium eſt) ſeu ab ipſo ſaluatore Domino, qui iudicaturus creditur uiuos & mortuos [n] ſiue factum eſt unquam, uel faciendum eſſe mandatur. Mortuos ſuſcitaſſe Chriſtum legimus, in errore mortuos abſoluiſſe non legimus: & qui hoc tantum faciendi [o] ſolus habuit poteſtatem, beato Petro Apoſtolo principaliter mandauit: Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis [p] & quodcunque ligaueris ſuper terram, &c. Super terra, inquit: nam in ligatione defunctum, nunquam [†] dixit abſoluendum [q].

Item Vrbanus Guilimundo epiſcopo.

Matt. 16. c

Accuſari poſt mortem an poſſit aliquis.

[a] Quia crimina morte extinguuntur 24. [illegible] c. quo [illegible] ff. de bon. eo[illegible] qui in [illegible] ſententiam mor. ff. [illegible] l. ult. ſed fal[illegible] in caſibus ut ſequitur.

[†] Scilicet j. & habetur in j. tomo conciliorum.

[a] Super terram. niſi cum iam eſt in aliqua arca mortuus etiam ſuper terram. arg. ff. de relig. l. diui.

[b] Sub terra. hoc falſum. extra de ſenten. excommuni. c. à nobis. ij.

[c] De communione. ſupple dicimus.

[d] Iudicio. ſ. xj. quæſtio. iij. quicunque intra. ĩ. xxiij. diſtinct. quorundam.

[e] Manibus. ĩ. de pœnit. diſt. iiij. ſi ex bono.

[f] Non communicamus. nec communicare debemus & ſic ſoluitur contra ĩ. de pœnit. diſtin. j. multiplex uerſic. his autem qui. ubi dicitur, quod ſi conſtat per indicia quod conuerti uoluit, orandum eſt pro eo in eccleſia: ut xxvj. quæſtio. vj. his qui extra de ſenten. excommu. à nobis. ij. quia ex quo per eũ non ſtabat, ei communicare debemus & ita eſt abſoluendus poſt mortẽ. extra de ſent. excom. à nobis.

[g] LEgatur ex quo eſt. id eſt, incœpit eſſe.

[h] Exemplum ſ. diſtinc. xx. de quibus.

[i] Veniam. ut ſ. diſtinctio. 50. abſit. & capi. ſi quis præpoſtera. ſ. diſtinct. iiij. denique. contra. ſed hic ueniam, id eſt, remiſsionem peccati: ibi ueniam id eſt, impunitatem.

[k] Niſi ſe. pœnitentibus tantum delicti ueniam indulgemus. C. de hæret. manichæos. ut ĩ. de pœniten. diſtinct. j. neminem. & de conſecra. diſtinct. iij. omnis qui.

[l] Corrigentibus. ſ. diſtinct. ix. ego ſolus. ſ. iiij. quæſtione iij. ſola.

[m] Fuiſſe. nam non ſolum merita, ſed etiam corpora nobis defecerunt. xxxiiij. diſtinct. fraternitatis.

[n] Mortuos. ut Lazarum. [z] extra de ſenten. excommu. à nobis. Vel intellige de mortuis per peccatum. de pœnit. diſtinct. j. §. hoc idem probatur.

[o] Faciendi ſcilicet peccata dimittere, mortuũ ſuſcitare, de pœ. diſt. j. uerbum. de conſe. diſti. iiij. nemo tollit.

[p] Et in cælis. Hoc intellige de uera ligatione: nam tam uere ligatus non eſt qui quo ad Deum abſolutus eſt. extra de ſenten. excom. à nobis. aliter etiam M. & H. exponunt hãc authoritatem, Quodcunque ligaueris ſuper terram. id eſt, inter uiuos, quantum ad ipſum ligantem. quaſi dicat, dum tu es ſuper terram, ligare potes & mortuum tantum quo ad eccleſiam.

[q] Abſoluendum. ſ. diſt. lv. ſi euangelica. argu. ff. de teſt.

Mat. 16.

[z] Ioã. xj. & filium uiduę. Lucę xvij. & Marc. 5. c

[†] Alias, nuſquam.

Quodcumque ligaueris, &c. qualiter intelligitur.

teſti. quæſitum. Argu. contra ff. de ſponſa. oratio. iſtius brochardi ſolutionem habes in text. xxxviij. quæſtio. ij. quos Deus.

b Ex oppoſito. Ex conſenſu contrario: imo, ex contrarijs: arg. de pœni. diſtin. ix. cap. j. viij. q. j. ſciendum. arg. xxxiiij. q. v. qui ſitit.
c Schiſmaticos. De numero quorum eſt Richardus.
d Vllo modo. ſ. ead. q. j. ſchiſma.

Non oportet ab eorum eleemoſynis poſt mortem abſtinere quibus in uita cõmunicare non deſtitimus.

CAN. III.

SAnè quod ſuper Richardo filio Borelli ueſtra fraternitas ſe egiſſe innotuit pro zelo Dei, [a] & animarum ſalute, & charitate, laudamus: ſed non eſt adeò timendum: nõ adeò eſt uobis ab eius eleemoſynis abſtinendũ. Inter cæteros quippe noſtræ fidei patres, beatus Leo papa doctor egregiꝰ: quibus uiuis (inquit) non communicamus, nec mortuis communicare debemus. Cõſtat ergo, quibus uiuis (ut ex oppoſito. [b] loquamur) communicamus, mortuis quoq; communicare poſſumus. Nos planè inter duo oppugnãtia poſiti, inter impios uidelicet & ſchiſmaticos [c] ſchiſmaticis ullo modo [d] cõmunicare nõ poſſumus aut licet; peccatoribus uerò & prædonibus [e] diſpenſatiuè propterea communicamus, quia & eccleſiam hactenus ſuſtentauerunt, & fideles ſe in poſterum pollicentur: alioqui oportet nos de huius mundi partibus [f] exire: ſub qua etiã ſponſione nos eis nuper in beati Petri natalitijs abſolutionem indulſimus. quia ergo prædictus uir neque excommunicatus nominatiuè, [g] neque communicans cum excommunicatis ex nomine exijt, [h] ſed in domini ſui fide atq; ſeruitio permanſit: licet nobis diſpenſatiuè, [i] id eſt, quamdiu eos patimur eorum eleemoſinis communicare, & defuncti animã Chriſtianæ religioni omnibus modis adiuuare.

Item Gelaſius papa uniuerſis epiſcopis per Dardaniam ſiue per Illyricũ conſtitutis.

De eodem.

CAN IIII.

NEc quiſquam uobis omnino perſuadeat Achatio præuaricationis ſuæ crimen fuiſſe laxatũ: quia qui poſtquam in collegium recidens prauitatis iure meruit ab apoſtolica communione ſecludi in hac eadem perſiſtens damnatione defunctus eſt abſolutionẽ quam ſuperſtes [k] non quæſiuit, omnino nec meruit, nec mortuus iam poteſt impetrare. Si quidem ipſis Apoſtolis Chriſti uoce delegatum eſt: Quæ ligaueritis ſuper terram, & reliqua. Cæterùm de eo, qui in diuino iudicio eſt conſtitutus, nobis fas non eſt aliud decernere, præter id, in quo eum dies ſupremus inuenit: [l]

SAne. Sic pone caſum quod iſte R. fuerat excommunicatus cum ſuis complicibus: ſed poſtea abſolutus ab Vrbano in natalitijs beati Petri: ſed tamen quia non ſatisfecerat ante mortem poſt ſententiam abſolutionis de his quæ forte alijs abſtulerat: epiſcopus iſte nolebat, ut pro eo fierent in eccleſia oblationes. Dicit ergo Vrbanus, quod licet poſſit eius intentio merito commẽdari, ueruntamen nõ eſt de iure quod facit. nam cum iſte nec excommunicatus eſſet, nec excõmunicatis communicaſſet, non poteſt ei iſtud negare: & ſecundum hoc dicit ſub qua ſponſione nos eis, id eſt, Richardo & ſuis complicibus indulſimus abſolutionem excõmunicatiõis qua tenebantur. Alij autẽ aliter ponunt ſic, ꝙ non fuerat excommunicatus: ſed in aliquibus offenderat, nec ſatisfecerat. & ſecundum hoc fideles ſe, refertur ad id quod præcedit peccatoribus & prædonibus. & quod dicit ſub qua ſponſione, refertur ad hoc qđ præcedit, & fideles ſe in poſterum pollicentur. & tunc dic abſolutionem non ſententię, ſed peccatorum. Sed nõ ne bene faciebat epiſcopus qui nolebat oblationem eius recipere, ſi in mortali deceſſerat, licet non ſit excõmunicatus, nec excommunicatis communicaſſet? Dico quod non, niſi ubi crimẽ eſſet notorium: alias nunquam. ſed de huiuſmodi oblationibus notaui. xc. diſtinct. oblationes.

a. Pro zelo Dei. Et ita licet factum reprobetur, intentio tamen commendatur. Arg. de conſecra. diſtinctio. iiij. cap. perlatum. alias non. contra. Sola uoluntatis forma mouebat opus. [1] &, Quicquid agunt homines, &c.

[1] Ad hoc 14. q. 4. c. ulti.

e Et prædonibus. de quibus quid iuris ſit, ſi aliena non reſtituant, quære extra de rapto. ſuper e. & xiiij. quæſtio. vj. ſi res.

f Partibus. ſ. ij. q. j. multi.

g Nominatiue. per hoc dixit hic Martinus figens hic pedem, ꝙ ſi quis communicaret ei qui incidit in canonem, antequam denũtietur, non erit excommunicatus: ſed confunditur, extra de ſent. excom. cum deſideres. Nec multum facit pro eo quod dicit nominatiue. non enim refert an proprio nomine an alijs indicijs excommunicetur quis. ff. ſi cer. pet. certum.

[redacted]

h Exijt. ſup. nec alias erat in aliquo peccato publico: qa tunc idem eſſet: ũt ſ. ead. q. in prin.

i Nobis diſpenſatiue. Quærit in quo fuit diſpenſatum, cũ hoc non poſſit ei denegari? Dic ꝙ ideo dicit hoc, quia omnes uiæ Domini miſericordia & ueritas. xxxiij. q. ij. admonere. Vel ideo dicit diſpẽſatiue, qa nõ cõpellebant eum ad ſatisfactionem. Vel hæc ideo fuit diſpenſatio, quia cum potuiſſet cõpelli ad ſatisfactionem, non fuit compulſus: poſſunt tamen hæredes eius compelli: ut extra de rapto. in literis. & ij. quæſtio. j. in primis. [2]

Viæ domini miſericordia & ueritas. Matt. 16. c

[2] Vel dic quod ideo dicit diſpẽſatiue. quia ante actã pœnitẽtiã ei ſacramenta conceduntur. R. Vel dic diſpẽſatiue quaſi dic. non de rigore iuris niſi primo ſatisfeciſſet. extra de uerbo. ſig. ex parte. Ioã. de Fant.

k NEc quiſquã. Superſtes. argu. ꝙ licet hæredes uſurarij ſatis faciant de uſuris, uſurario tamen poſt mortem communicandũ non erit, ſi ſuperſtes abſolutionem & pœnitentiam nõ quæſiuit: arg. ſ. xxxvj. q. vj. qui recedunt. arg. extra de ſent. excom. à nobis uide cap. ij. de uſur. lib. vj.

Vſurario poſt mortem nõ eſt communicandum.

l Inuenit. Nã in eo loco quis cõuenit, in quo reperitur. iij. q. vj. c. j. de pœ. diſt. j. nunquid Cain. C. ubi quis

de

dè curiali uel cohortali. l. ulti. Domini legum intelligunt ſi ibi habet forum ratione rei petitæ, uel ratione contractus uel criminis: licet P. dixerit quod ubicunque reus reperitur, poſsit conueniri: ut C. vbi de crim. agi. opor. l. j. B.

[a] Atque. Supple, nil aliud debetis facere.

[b] Nomine. Id eſt, errore eius, &c. quo errore obligati ſunt diabolo: nam nomen accipit pro obligatione. ſ. ead. q. j. aduocauit. Vel dic, nō debetis participare cum aliquo eorum prorſus (niſi pro ſed, &c.) ſed refutare nomen eius & complices, &c.

[c] **D**Amnationis. Relaxare. ſ. xj. quæſt. iij. qui iubente: ſ. ea. legitur.

His authoritatibus. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. ſecundum Ioā. de Fant.

[d] Non mortuos. Licet etiam mortui eſſent. Sed uidetur ꝙ iſte poſt mortem non poſsit excommunicari: quia admonitio ſemper debet præcedere uindictam. xij. qō. ij. indigne. ita & abſens non poteſt excommunicari. iij. qō. ix. abſens. Sed dic in hoc caſu ſpeciale eſſe. Vel dic ꝙ fuit admonitus a canone. xxiij. qō. v. adminiſtratores. Sed quid ſi aliquis uoluit eum defendere, nunquid admittetur? ſic. ff. de pecu. ſeruum. §. publice. & maxime cum in cauſa criminali pro inuito quis poſsit appellare. ff. de ap. non tantum. Sed quomodo admittetur, cum non poſsit cauere de rato? ſed ratum uidetur habere, ex quo non opponit obicē contrariæ uoluntatis. de conſecr. diſtinct. iiij quæris, &c.

Excōmunicatio an poſsit poſt mortem in aliquem ferri.

[e] **S**Ane. Id eſt, bene & ſapiēter.

CASVS. *Probat v. ſynodus hereticos poſt mortem excommunicari poſſe. Primo multiplici authoritate Auguſt. Secundò authoritate multorum epiſcoporum qui hoc fecerūt. Tertiò authoritate Rabani epiſcopi. Quarto authoritate eccleſiæ Conſtantino. Quinto authoritate Theophyli. Sexto repetit ſynodus authoritatem Auguſti. & eccleſiæ Conſtantinopo. Vel dic quod in fine loquitur de uera eccleſia Romana.*

atque [a] ideo, niſi eius nomine [b] refutato, ceteriſq; conſortibus huius erroris, cum nullo prorſus eorum participare debetis menſæ dominicæ puritatem: quam maiores noſtri ſemper ab hæretica magnopere ſeruauerunt pollutione diſcretam.

Item Leo Papa.

Incorrigibilis, damnationis ſententia relaxari non poteſt.

CAN. V.

DAmnationis ſententiam quicunque meretur accipere, ſi in ſuo ſenſu uoluerit permanere nullus relaxare [c] poterit.

[2] His authoritatibus probatur, quòd uiuentes non mortuos [d] ſoluere poſſumus uel ligare. uerùm hoc non de omni crimine intelligendum eſt. ſunt enim quædam crimina, de quibus etiam poſt mortem accuſari poteſt quilibet uel damnari, ueluti hæreſis.

Vnde in prima actione ſynodi legitur.

Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi.

CAN. VI.

SAnè [e] proferē a quibuſdam qui dicunt oportere poſt mortē hæreticos anathematizari, & ſequi in hoc doctrinam ſanctorum patrū, qui non ſolùm uiuētes hæreticos cōdemnauerunt, ſed etiā mortuos: ſicut eos [f] qui iniuſtè condemnati ſunt, reuocauerunt poſt mortem, [g] & in ſacris dicticis [h] ſcripſerunt: quod factum eſt in Ioanne & in Flauiano religioſæ memoriæ epiſcopis Conſtātinopolitanis. Item in actione v. Auguſtin. ait: Et ſi fortè iſti libri ita deſignāt [i] traditorem ſuū, ſicut Dominus deſignauit Iudam: legatur in eis nominatim & expreſsè uel Cæcilianum [k] uel eius ordinatores eorundem librorum [l] fuiſſe traditores: & niſi eos anathematizauero, ipſe cum eis iudicer tradidiſſe. Quæ modò recitata ſunt, Auguſtin. ſanctæ memoriæ conſuluit & ſtatuit teneri ab initio in eccleſia. Impium enim dogma iam inculpatum eſt & condemnatū, & eos qui tali dogmati obnoxij ſunt, anathematizari uoluit eccleſiæ traditio, licet etiam mortui eſſent. Ideo ſanctæ memoriæ Auguſtin. dicit: ſi modò conuinceretur Cæcilianus de his quæ inferuntur ei, etiam poſt mortem eius illum anathematizo. Item multi epiſcopi congregati ſunt & quædā de diuerſis cauſis ad eccleſiaſticum ſtatum pertinentibus diſponentes, de ipſis ſtatuerunt defunctis, qui ſuas facultates hæreticis reliquerunt, [m] ut etiam poſt mortem anathemati ſubijciantur. Sunt autē & Auguſtini ſanctæ memoriæ epiſtolæ dicentes, quòd ſi qui in uita ſua non rectè ſapuerunt, licet non cōdemnati fuiſſent adhuc uiuentes, tamen demonſtrato pecca

[f] Sicut eos. Supra xj. quæſt. iij. quicunque. ſ. ea. q. de communione.

[g] Poſt mortem. Contra. xxiij. diſt. quorundā. & extra qui fil. ſint leg. cauſam. ſed ſpeciale eſt hic, & in caſibus quos not. ſ. in principio quæſtionis.

[h] Dicticis. Dicticæ ſunt tabulæ [1] a dico dicis. Vñ Martialis, Clerice dictică lateri ne dempſeris unquā. Et eſt ar. ꝙ ſi in aliquo lapide uel columna inueniatur ſcriptura, fides eſt ei adhibenda. arg. iij. qō. vij. poſtulatus. [2] arg. cōtra. C. de relig. & ſumpt. fu. monumentorum.

[h] Dicticis. Dicticæ ſunt columnæ ubi imagines patrum in ſuo catalogo ponuntur. Ioan.

[i] Deſignāt. ī. de cōſec. diſt. ij. cum omne crimen.

[k] Vel Cæcilianū. ſ. xxiij. quæſt. iiij. ipſa pietas.

[l] Eorundem librorum. Sed quid ſi in ſcrinio alicuius inueniantur rationes uel inſtrumēta, per quæ patet eum uſurarium fuiſſe: nunquid poteſt excommunicari? uidetur ꝙ ſic, niſi de uſuris ſatisfecerit [3] ꝙ tamen non eſt uerum ubi occultum fuit.

[m] Reliquerunt. Vt extra de hæret. ſi quis Epiſcopus. nec eſt ita in alijs illicitis collegijs. nam licet non poſſit

[1] Id eſt, aſſeres de cera. Ioā. de Fant.

[2] Addē Bar. & oēs in l. monumentorū. ī. gl. alle. & qđ no. gl. in l. in teſtamēto la j. ī uer. ſcriptura. iūcto tex. ff. de cōd. & demon. per Bar. ī l. j. đ albo ſcriben. & Bald. in l. uel quod. ff. de reli. & Barr. in l. j. §. fi. ff. de bo. poſ. ſecū. tab.

[3] Nam in contumacia uidetē eſſe defunctus, &c. ut dicitur. ī. ea. in glo. ſed qualiter, &c. & adde qđ dicitur. ſ. ea. ne quis quā. in gl. Archid.

ſit ligari illicito collegio, poteſt tamen cuilibet de collegio. ff. de rebus dub. cum ſenatus.

a Anathemati. Arg. ꝙ cognito errore, etiam poſt mortem excommunicantur hæretici.

b Monſtrari. Sed qualiter demonſtrabitur iſtud? Dicunt quidam, ꝙ denuntiatiue. & ſatis uidetur hæc ratio ſufficere: tamen ſi denuntiatiue probaretur contra quē uiuentem aliquid, & nollet corrigi, excommunicaretur. At iſte eſt in contumacia, in quā deuenit ex culpa ſua, à qua non poteſt exire, & ideo poteſt excommunicari. Quidam tamen dicunt (cum quibus eſt Hug.) ꝙ non eſt aliquis admittendus denuntiatiue: imo oportet quod inſcribat ſe, & quod ſe obliget ad talionem. iij. quæſtione iiij. c. ij. Sed cui pœnæ ſupponetur? dico quod ei cui ſupponeretur iſte ſi uiueret: ſed non cui modo ſupponitur, 1 nec mirum, cum grauius ſit peccare in mortuum, quam in uiuum: ut C. de ſepul. viola. qui ſepulcra.

1 Supponit. gl. ſingu. Ludo. Rom. ſingu. 778.

Peccare grauius ē in mortuū quā in uiuum.

c Item Romanorum. Id eſt, Conſtantinopolitanorum.

d Nec in fide peccaſſet. Tantum, ſed in Rom. pont. ſentē etiam excommunicationis protulit: ut dixi xxj. diſt. in tantum. uel nō peccauit in fide, ut eſſet inuentor hæreſis, ſed ueteris imitator: uel articulos fidei tenebat, ſed aliter errabat: ut ī. xv. di. c. j. arg. xl. diſt. ſi Papa. contra ſed hoc de Cōſtantinopolitano.

e Origenem. Non loquitur hic de Origene de quo habemus infra ea. quæſt. iij. quidam. uerb. Origeniani. alium enim errorem habuit iſte: quia dixit omnem hominem eſſe ſaluandum, per illud, nil odiſti eorum quæ feciſti. & ita dicebat Deum adeo miſericordem, quòd non iuſtum. præterea dicit Chriſtum iterum paſſurum in aere pro diabolis ſaluandis. Sed cum iſte damnatus fuerit, nonne & eius ſcripta? utique. extra de hære. fraternitatis. quid eſt ergo quod quædam opuſcula eius recipiuntur. Dic ꝙ recipiuntur non quia eius ſunt, ſed quia eccleſia approbauit. 2 omnia enim noſtra facimus quibus authoritatē impertimur: ut C. de ueter. iur. enucl. l. j. §. j.

Salus æterna nō omnibus debitur.

2 Dic ut xv. di. ſancta. uerſi. item Origenis.

to etiam iſti poſt mortem anathemati [a] ſubijciantur. Item ſi uera ſunt quæ Cæciliano obiecta ſunt, & nobis aliquādo poſſunt monſtrari, [b] ipſum mortuū anathematizaremus. Item dicis mihi licere ēt de mortuis iudicare: quia iudicium non tantū de uiuis, ſed etiā de mortuis ſolet fieri. Item Rabanus ſanctæ memoriæ eps factus Ediſſenæ ciuitatis, qui in ſacerdotib. reſplēduit, Theodorum, Moſophenum poſt mortem in eccleſia anathematizauit.

Item Romanorum [c] etiā eccleſia, ante annos paucos Dioſcorum qui fuit Papa eiuſdem eccleſiæ, etiā poſt eius mortem anathematizauit: cū nec in fide peccaſſet, [d] & hoc oēs homines ſciunt, qui degunt hic Romæ, & maximè qui in dignitatibus exiſtunt, qui etiā eidem Dioſcoro communicatores permāſerunt uſq; ad mortem eius. Item ſi ad tempora Theophyli ſanctæ memoriæ uel ſuperius aliquis recurrerit, etiam Originem [e] inueniet poſt mortem anathematizatum: quod etiam in iſto fecit & ueſtra ſanctitas, & Vigilius religioſiſsimus Papa antiquioris Romæ. Item ſancta ſynodus dixit, Sufficiunt quæ dicta ſunt & prolata, eccleſiaſticā traditionem demonſtrare, quòd oportet hæreticos etiam poſt mortem anathematizari. Item in actione quarta, ſancta ſynodus dixit: Auguſtini ſanctæ memoriæ qui inter epiſcopos Aphricanos ſplenduit, diuerſæ epiſtolæ ſunt recitatæ ſignificantes, quia oportet hæreticos etiam poſt mortem anathematizari: talem autem eccleſiaſticam traditionem & alij Aphricani epiſcopi reuerendiſsimi ſeruauerunt: ſed & Romana ſancta eccleſia, quoſdam epiſcopos etiam poſt mortem anathematizauit, licet in uita ſua pro fide nō eſſent accuſati, & utrunque apud nos habita geſta ſignificant.

QVAEST. III.

1 ps Qvòd aūt [f] ꝓ peccato alicuius tota familia excommunicāda ſit, multorum exemplis probatur. Pro peccato [g] nanque Sodomitarum, paruuli eorum qui beneficio ætatis paterna flagitia neſciebāt, cæleſti igne ſunt cōſumpti. Item pro peccato Amalechitarum, nō ſolùm paruuli eorum ſed etiā bruta animalia uſque ad mingentem ad gentem ad pa- Gen. 19. e 1. Reg. 15. a

Qvod antē. Hæc quæſtio diuiditur in ſex partes, in prima quarū probat, ꝙ nullus pro peccato domini ſui debet excommunicari, licet quandoque temporaliter puniatur unus pro alio ſine culpa, non ſine cauſa. de quibus multa ponit exempla. Secunda ibi, ut ergo. Tertia ibi, illicita. Quarta ibi. Quia uero. Quinta ibi, Quia uero. Sexta ibi, Ideo. Ioannes de Fant.

f Quod autem. Hic intitulatur qō. iij. in qua quæſitū fuit, an pro delicto domini, familia eſſet excommunicanda. & tuipſe diſtingue: quia eſt pœna corporalis, & eſt pœna ſpiritualis, pœna corporali ſæpe punitur unus ꝓ alio, ut vj. quæſtio. j. ſi quis cum militibus. & de cōſe. diſt. j. in ſancta. & noe. ī. j. qō. iiij. in ſumma. Item pœnæ ſpirituali dupliciter: aut interdicti, aut excommunicationis. pœna interdicti bene punitur unus ꝓ alio. extra de ſpon. c. non eſt uobis. ſimiliter alia pœna ſpirituali: ut xc. diſtinct. oblationes. xvij. qō. iiij. miror. extra de fi. presbyteri. per totum. j. qō. v. quicunque ſed pœna excommunicationis non, niſi (ut quidā dicunt) enormitas delicti aliud ſuadeat: ut ī. ea. c. ſi habes. extra de ſententia excommu. inter. in fin. Sed pœna æterna nemo punitur pro alio. xj. quæſtione iij. illud. Gratia. pro utraque parte allegat.

Familia an prō delicto dñi ſit excommunicanda.

g Pro peccato. ī. j. qō. iiij. §. item peccato. Achor.

Ad

rietem: [a] *iuſſa ſunt à domino deleri.*

Num.16.c *Itē Dathan & Abirō authores ſchiſmatis fuerūt cōtra Moyſen & Aarō: nec tantùm ipſi ſoli ſed omnis ſubſtātia eorum cū ipſis deſcēdit ad inferos. In nouo etiā teſtamēto nōnunquam peccatis exigentibus grauis peſtilētia deſæuiſſe legit̄: quæ ēt illos inuoluit, qui peccati conſcientiam nō habebant. Si ergo tā ſeuerißimè ꝓ peccatis parentū inueniunt̄ paruuli puniri, nulli dubiū eſt, quin pro peccatis eorundē ſententia excōmunicationis pariter feriri ualeant.*

His itaq; reſpōdetur, ꝓ peccatis parētum paruulos corporaliter flagellari, ex uerbis Euangelij apparet, ubi apoſtoli de cæco nato Chriſtū īterrogaſſe dicunt̄: Rabbi, quis peccauit, hic, aut parētes eius, ut cæcus naſceret̄? (Ioan.9.a) *In quibus etiā illud cōpletur, quod dominus ait ad Moyſen: Ego ſum Deus zelotes, uiſitans peccata parentū in filios uſque in tertiā et quartā ꝓgeniē.* (Exo.20.a) *Spiritualiter autē peccatis parentū paruuli nō tenētur,* [b] *ex quo per ſacramentū regenerationis ab originali peccato fuerunt emundati. Vnde per Ezechielē dominus ait: Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. filius enim non portabit iniquitatem patris, neq; pater iniquitatē filij. Iuſtitia iuſti ſuper eum erit: & impietas impij erit ſuper eū, &c.* (Ezo.18.a) *quæcunque etiā peccata parentes commiſerunt, filius ex quo perſonaliter ab eis ſeparatus fuerit, ei nō imputātur ad pœnam. Vnde peccato Adæ idē omnes poſteri teneri dicunt̄, quia nondum aliquis ex illo materialiter fuerat proſeminatus quia uerò apud Deum nō ſententia ſacerdotum ſed uita eorū quæritur, patet quòd non eſt notandus ſententia, quē peccati macula non inficit. Hinc Paulus Corinthijs ſcribens ait: Si quis frater nominat̄ fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiēs, cū his nec cibū ſumere debetis.* (1.Cor.5.d) *Ex quibus uerbis datur intelligi, quòd niſi primū aliquis nominatus fuerit de crimine, id eſt, uel corā iudice accuſatus uel cōuictus, uel ī iure ipſe de ſe cōfeſſus fuerit quòd nec ſentētia eſt feriendus, nec ab eius communione abſtinēdum eſt. Nō ergo pro alicuius peccato, tota familia excommunicanda eſt.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Auxilium epiſcopum. † (Epiſtola 75.)

Pro peccato patris non eſt filius anathematizandus.

CAN. I.

SI habes de hac re ſententiam, certis rationibus uel ſcripturarum teſtimonijs exploratam, nos docere digneris, quomodo rectè anathematizetur [c] filius pro peccato patris, aut pro mariti [d] peccato uxor, aut pro domino ſeruus, aut quiſquam in domo etiam nondum natus, ſi eorum tempore quo uniuerſa domus eſt anathemate obligata, naſcatur, nec ei poſſit per lauacrum regenerationis in mortis periculo ſubueniri. Hæc enim [e] fuit corporalis pœna [f] qua legimus quoſdam contemptores Dei, cum ſuis omnibus, qui eiuſdem impietatis participes fuerunt, pariter interfectos: tunc quippe ad terrorem [g] uiuentium mortalia [h] corpora perimebantur, quandoque etiam moritura. ſpiritualis autem pœna, qua fit quod ſcriptum eſt, Quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cælo: (Matt.16.) animas obligat, de quibus dictum eſt: Vt anima [i] patris, ita & anima filij mea eſt. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. (Ezec.18.a) Audiſtis [k] fortaſsis aliquos magni nominis [l] ſacerdotes, cum domo uaſ

---

a Ad mingētem ad parietem. id eſt, uſque ad canem uel infirmum, qui propter debilitatē adhæret parieti, & mingit.

b Non tenentur. ?. diſt. vj. undecūque. & cap. nunquam.

c SI habes. Anathematizet. alias minori excommunicatione, bene unus pro alio punitur, & ſic non ſunt contraria. xc. diſt. oblationes. xvij. q. iiij. miror extra de ſpon. non eſt uobis.

d Aut pro mariti. nec etiam ciuiliter, uxor pro marito cōuenitur. C. ne uxor pro mari. l. j. per totum. niſi in caſu ubi res uxoris pro marito intelliguntur obligatæ. C. de primipil. l. j. & ij. & iij. in fin. lib. xij.

e Hæc enim. antipophora eſt ꝙ poſſet dici, quia inuenio unum pro alio punitum.

f Pœna. Certe in hoc grauiter excedunt: nam iſtud ſpecialiter eis concedit̄ alijs etiā interdictis, extra de ſponſ. non eſt uobis. Sed pone, ꝙ poſsit anathematizari ſic familia ꝓ peccato alicuius, uel ciuitas tota, nūquid erunt excommunicati qui naſcuntur ſic quam primum ſunt baptizati, an nō? pro hoc facit quia eadē familia eſt. vij. q. j. denique. ff. de iudi. ꝓponebatur. Quidā tamen dicunt, quod qui naſcuntur, non ſunt excōmunicati.

Ciuitate tota excō municata qui naſcū tur, quando sūt ex communicati.

g Ad terrorem. ij. q. vij. quapropter.

h Mortalia. & ideo non uſ eſſe magnū, ſi id faciam quod alias facturus eſſem: ut ?. proxi. xj. qō. j. quid culpatur. ff. de condi. cau. da. l. ſi pecuniam. §. ult.

i Vt anima. ?. j. q. iiij. Iudæi.

k Audiſtis. Alia antipophora.

l Magni nominis. ironice.

Idonei.

quempiam anathematizaſſe peccantium: ſed fortè ſi eſſent interrogati, reperiuntur idonei a inde reddere rationem. Ego autem ſi quis à me quæſierit utrũ id rectè fiat: quid ei reſpondeam, non inuenio. nunquam hoc auſus, ſum de quorundam facere facinoribus unanimiter aduerſus Eccleſiã ꝑpetratis, niſi grauiſsimè b cõmouerer. Sed ſi tibi quod iuſtè id fiat Dominus reuelauit, nequaquam iuuenilem ætatem tuam, & honoris eccleſiaſtici rudimenta, contemno. ſenex c enim, à iuuene, & epiſcopus tot annorum à collega nec dum anniculo paratus ſum doceri, quomodo poſsim uel Deo uel hominibus iuſtam reddere rationem ſi animas innocentes, pro ſcelere alieno (quod non trahunt ex Adam, in quo omnes peccauerint) ſpirituali ſupplicio puniamus? Etenim Claſsiani filius & ſi traxit ex parente noxam primi hominis, ſacro fonte baptiſmatis expiandam: d tamen quicquid poſtquã eum genuit, peccati pater eius admiſit, ubi particeps ipſe non fuit, ad eum nõ pertinere, e quis ambigit? Quid dicam de coniuge? f Quid de tot animabus uniuerſæ familiæ? Vnde & ſi una anima per iſtam ſeueritatem diſciplinæ qua tota domus iſta anathematizata eſt, ſine baptiſmate de corpore exeundo perierit, innumerabilium mors corporum, ſi de eccleſia homines innocentes g uiolenter abſtrahantur & interficiantur, huic damno non poteſt comparari. Si ergo de hac re potes reddere rationem, utinam, & nobis reſcribendo præſtes, ut poſsimus & nos. Si autẽ nõ potes, quid tibi eſt incõſulta cõmotione animi facere? Vnde ſi interrogatus fueris, reſponſionẽ rectam non uales inuenire? Hæc autem dixi etiam ſi filius noſter Claſsianus aliquid admiſit, quod tibi anathemate plectẽdum iuſtiſsime uideretur.

Vt ergo ex hac authoritate euidẽtiſsimè monſtratur, illicitè excõmunicat quis pro peccato alterius: neq; aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in totã familiã ſentẽtiam ferunt excõmunicationis. Illicita autẽ excommunicatio nõ tãtum nõ lædit, ſed excommunicantem condemnat. †.

Vnde Gregorius ſcribit Magno Mediolanenſi h *epiſcopo* †.

Illicitè ſi aliquis excommunicat, ſemetipſum, non illum, condemnat.

CAN. II.

COmperimus quòd Laurentius i quõdam frater & coepiſcopus noſter nullis te culpis exigentibus communione priuauit. k Ideoq; huius præcepti noſtri authoritate munitus, l

a Idonei. & ita nõ ſufficit dicere, niſi ratio dicti aſsignet. ij.q. vij. criminationes. Argu. contra de pœni.diſtin.iiij.ſi ex bono.ff.de legi.non omnium. & ſ. xxi. q. iiij. de Tyrijs. & eſt hic ar. teſtes non eſſe recipiendos, qui dicunt ſe rem ſcire, niſi qualiter & unde nouerunt declarent. niſi enim omnia inquirantur, non poteſt perueniri ad ueritatem. xxiij. q. viij. occidit. & argu. ſ. xvij. q. iiij. miror. argu. xxxv. q. vj. de parentela. & iiij. q. iij. ſi teſtes. extra de ſent. & re iud. ſicut. Dic de omnibus nõ redditur ratio, inſpecta ratione uoluntaria. unde illud, Sic uolo, &c. ſed inſpecta naturali ratione ſecus. C. de his q ue. æta. impe. l. ult. Ioã.

b Niſi grauiſsime cõmouerer, Genus loquendi ſicut & illud: ego non facerẽ tale quid, niſi eſſem extra memetipſum. poſſet tamen prohiberi familiæ, ne domino communicaret, forte propter atrocitatem facinoris: ut arg. extra de ſenten. excom. inter alia. in fi. & xvij. q. iiij. miror. & no. xj. q. iij. quoniam multos. Sed nũquid hoc licebit, ſi grauiſsime commoueretur? non. innuit ergo nõ q̃d fieri deberet, ſed quid fieri poſſet. ſolẽt quippe homines recentioribus factis turbulentius excitari: ut xxiij. q. v. c. ij. & xj. q. iij. iſta.

c Senex. reprehenſibilis eſt enim epiſcopus. qui à perito ſubdito contemnit edoceri: ut ſ. xxxviij. diſt. c. ulti. ſ. diſtinc. xxij. de Conſtantinopo. Et nulla ætas ſera eſt ad diſcendum uſque ad lxxxviij. annum. ff. de fideicom. lib. apud Iulianum. & ſæpe reuelatur minori, &c. ut xcv. diſtin. cap. eſto.

d Expiandam. ĩ. de conſe. diſtin. iiij. ſi quicquid.

e Ad enim nõ pertinere. ſ. j. q. j. dominus declarauit. ſ. j. q. v. c. j. et ult. cõtra.

f De cõiuge. ſ. xj. q. iij. quoniam multos. C. de ſacroſan. eccl. ſancimus. in fi.

g Innocentes. argu. maius peccatum eſſe interficere paganum quam chriſtianum bonum. ar. contra. xxiij. q. v. ſi non licet. Sed hoc uerum eſt in illato, nõ in commiſſo, id eſt, maius peccatum eſt ſi una anima ꝑ peccatũ infidelitatis pereat, quam ſi innumerabilium martyrum corpora pro eo trucidarẽtur. & hoc uidetur litera dicere, ſi innocentes de eccleſia extrahantur, ſi martyrum corpora pereant, non eſt damnũ: ſed dicitur ſecundũ uulgare hominũ dãnũ ibi eſſe.

Vt ergo. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat per octo. cap. quod magis nocet maledicẽti, quam illi cui iniuſte maledicit. Io.

h Mediolanenſi. id eſt, de illa ciuitate nato, uel ſuffraganeo Mediolan. archiepiſcopi.

i COmperimus. Laurẽtius. Is fuit archiepiſcopus Mediolanen. diſtin. xvij. §. hinc etiã. ſ. lxiij. diſt. quãto. uel ipſe magnꝰ fuit poſt Laurentium natus.

k Priuauit. Argu. contra ff. de re iudi. l. iiij. §. condemnatum. Sed ibi de condẽnato in cauſa pecuniaria, ubi cõtemptus non ligat.

l Munitus. Arg. ꝙ ſicut ſolo uerbo excõmunicatur q̃s ita ex ſolo uerbo abſolui poteſt: a arg. v. q. j. quidam. Argu. contra ĩ. e. §. notandum extra de ſent. excõ. cũ deſideres. xj. q. iij. cũ aliquis. credo quòd ſolo uerbo poſsit abſolui: qa omnis res ꝑ quaſcũq; cauſas cõtrahitur, &c. extra de reg. iur. c. j. ff. eo. ti. nihil. uel non tenuit hęc ſentẽtia: qa Laurẽtius erat hæreticus. Ioan.

Teſtis rationẽ ſui dicti aſsignare debeat.

Epiſcopus nõ erubeſcat à ſubdito doceri.

Paganum interficere an ſit grauius q̃ Chriſtianum.

Ad idẽ l. di. de his. j. uerſi. uerum. & de conſe. diſ. 4. rebaptizare. ubi de hoc.

Alias deeſt, condemnat.

Imo magno preſbytero eccleſiæ Mediolanenſi [illegible]

Excõmunicatio & abſolutio ſolo uerbo fieri poſſunt.

Ad hoc facit quod not. extra de ſen. ex com. quã uis. in gl. & de hoc etiam not. xj. q. iij cũ aliquis.

officium tuum ſecurus perage, & communionem ſine aliqua ſume formidine.

Item Hieronymus in Leuitico. †

Qui non corde ſed ore maledicunt, labiorum immũditiam contrahunt,

CAN. III.

QVi negligunt oris maledici conſuetudinem a reſecare, etiam ſi nõ corde maledicãt, b tamen immunditiam labiorum (ſecundum Eſaiæ uerbum, & inquinamenta oris incurrunt.

Item Hieronymus ubi ſupra.

Vita non ſententia, quemlibet ligat, uel ſoluit.

CAN. IIII.

SI q̃s nõ recto iudicio eorũ, qui præſunt eccleſiæ, depellatur & foras mittatẽ, ſi ipſe antea non exijt, hoc eſt, ſi nõ ita egit, ut mereretur exire, nihil læditur c in eo, quòd nõ recto iudicio ab hominibus uidetur expulſus: & ita fit ut interdum ille, qui foras mittitur, intus ſit, & ille foris, qui intus d uidetur retineri.

Item Rabanus de eccleſiaſticis preſſuris lib. primo.

De eodem.

CAN. V.

NOn in perpetuum damnamur, cùm iniuſtè iudicamur, dicente Pſalmiſta, Nec damnabit illum e cùm iudicabitur illi. f Multi ſacerdotum culpam zelo Dei ſe perſequi profitentur: ſed dum indiſcretè hoc agitur, ſacrilegij g facinus incurrunt: & dum præcipites h quaſi ad emendandum ruunt, ipſi quoque multò magis in deterius cadunt.

Item ex concilio Pariſienſi, tempore Lodouici. †

Quæ pœna feriatur, qui illicitè aliquem excommunicat.

CAN. VI.

DE illicita excommunicatione lex Iuſtiniani Imperatoris catholici quã probat, & ſeruat catholica eccleſia, conſtitutione cxxviij. i † ca. ccc. lib. j. decreuit ut nemo p̃sbyter excommunicet aliquẽ ante, quam cauſa probetur, propter quã eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam aliquẽ excommunicauerit, ille quidem, qui excommunicatus eſt, maioris k ſacerdotis authoritate, ad gratiam ſanctæ communionis redeat. Is autẽ, qui legitimè l non excommunicauerit, in tantum abſtineat à ſacra communione tẽpus, quantum maiori ſacerdoti uiſum m fuerit: ut quod iniuſtè fecerit, ipſe iuſtè patiatur.

Et hinc ſanctus Greg. ad Ioãnem epiſcopum iniuſtè excommunicantem, inter cętera ſcribit dicẽs:

† *Caſſatis prius, atq; in nihilũ redactis prædictæ ſententiæ tuę decretis, ex beati Petri prĩcipis Apoſtolorum authoritate decernimus triginta dierũ ſ[N]tio, te ſacra cõmunione n priuatũ ab omnipotẽti Deo tãti exceſſus ueniã cũ ſumma pœnitẽtia ac lacrimis exorare. quòd ſi hanc ſententiam noſtram te cognouerimus nõ impleſſe remiſsius, non iam tantùm iniuſtitiam ſed cõtumaciam fraternitatis tuę cognoſcas iuuante Deo ſeuerius puniẽdam: quia nemo præpropere uel præ-*

Nn

[illegible] † Imò Origines homi. 14. ad ca. 24. leuitici.

a Qui neglig**ũ**t. Conſuetudinem. Inducitur ex conſuetudine præſumptio: ut diſtin. xliiij. multis. ĩ. ea. c. Deus. ff. de re milita. l. non omnes. ff. de uſu & habi. l. plenum. §. ſed ſi. ff. de accuſa. l. ſi cui.

b Maledicãt. quod fit quando non credunt eſſe uerũ quod dicunt: uel quando pater maledicit filio: ut v. quæſt. v. nõ oſculatur.

Eſaiæ 6. b

c Si quis non recto. Nihil læditur. ſ. xj. quæſt. ult. cui eſt illata. & ca. & ſi ad tempus.

d Qui intus. ſ. ij. q. j. nemo. contra. xj. q. iij. c. illud. & cap. quid obeſt. & dic nihil læditur quãtum ad recipiendum unitatem ſanctorum, læditur autem quantum ad participanda eccleſiaſtica miniſteria. Sententia autem paſtoris ſemper timẽda eſt. nam quo ad Deum non poteſt eccleſia ligare niſi cum emittit conſtitutionem aliquam: ut ſ. ea. q. j. c. j. & ij.

Eccleſia qualiter poteſt ligare.

e Non in perpetuum. Illum. ſcilicet iuſtum.

f Illi. Id eſt, ad malum illius, id eſt, iniuſti.

g Sacrilegij. item tenetur actione iniuriarum. xj. q. iij. ca. temerarium. & tenetur ad omne intereſſe, & ad maiorẽ pœnam ſi uiſum fuerit expedire. extra de ſenten. excõ. ſacro. Item crimen ſacrilegij dignum eſt depoſitione: ut l. xxj. diſt. c. Apoſtolus. nec poteſt promoueri talis: ut ibi dicitur. Quare ergo tantum pœna ſuſpenſionis. xxx. dierum infligitur ei: ut ĩ. ca. proxi. Sed forte ibi loquitur cum agitur ad depoſitionem. Vel dic quòd nõ quodlibet ſacrilegium inducit depoſitionem.

Pſal. 36 Sacrilegium eſt depoſitione dignum.

ADDITIO.

Nam uaria eſt pœna ſacrilegij, prout no. xvij. q. iiij. c. ſacrilegium.

h Et dum præcipites. Iudices nõ erũt præcipites ad excõmunicandum: ut extra de appel. reprætenſibilis. iniquitas enim omnia præcipitat: uirtus autem lenta eſt, & omnium percunctatrix. de pœni. diſt. ij. inter hæc hircum.

Virtus omnia percũctatur.

i De illicita. Cxxviij. Hodie non diſtinguitur liber iſte p̃ cap. ponitur autẽ lex iſta in auth. de ſan. epi §. omnibus. col. ix. ij. q. j. nemo epiſcopus.

k Maioris. Quando ſuperior poſsit abſoluere ligatum ab inferiore, not. xj. q. iij. ſi ep̃s. Qua autẽ pœna puniẽ iniuſte excõicans habes extra de ſenteu. excommu. c. ſacro.

l Qui legitime. etiã ſi iuſta fuerit cauſa excõmunicationis, ut extra de ſen. excom. ſacro.

m Viſum. Hodie relinquitur arbitrio iudicis uel epiſcopi: ſed tantum menſis ad hoc præfigitur: ut extra de ſenten. excõ. ſacro. Vel dic, quòd ſecundum arbitrium ſuperioris carebit communione hominum, ſed tamen ipſo iure eſt priuatus ingreſſu eccleſiæ.

n Cõmunione. Hodie tantum ab ingreſſu eccleſiæ: ut extra de ſenten. excom. c. ſacro.

Manife-

† Scilicet j. filij. Caroli. Magni.

† In nouel. Et ſic dudũ poſt octingentos annos Imperatores faciebãt leges de perſonis & negotijs eccleſiaſticis, & illis eccleſia obediebant ſ. diſt. x. c. de capitulis. c. ult.

† Sub nec tot sũt cõſtitutiões in corpore authẽticorũ: ſed dic q̃ appellat hic cõſtitutiones diuerſitates titulorũ: q̃a ut patet in authẽ. frequẽter in una cõſtitutione continenẽ plures tituli, ſecũdũ. Io. de Fan.

† Hic eſt tex. Greg ut etiã ſtylus indicat & hic debet incipere capi. 7.

poſterè, ſcilicet non commonitus neq; conuictus, eſt iudicandus.

† De conuĕtione aũt huius Imꝑatoris manifeſtorũ [a] criminũ lex [b] dicit, Quicũq; trib. authoritatib. [c] iudicis cõuĕtus eſt, uel trib. edictis fuerit ad iudicĕ ꝓuocatus, aut uno ꝓ omnibus perĕptorio, [d] id eſt, quod cauſam extinguit fuerit uocatus, et ꝑſentiã ſuã apud eũ iudicĕ à quo ei denũtiatũ eſt, exhibere noluerit, aduerſus eũ quaſi cõtumacĕ iudicari põt. Quinimo retractari nec per appellationĕ [e] negotia poſſũt, quoties in cõtumacem fuerit iudicatũ. Et hãc ſentĕtiã de trib. authoritatibus cõuĕtis, ex Euãgelica [f] authoritate Cæleſtinus ad Neſtoriũ dicĕs: et Epheſina ſynodus de eodĕ decernĕs, & beatus Gregorius ad Ioãnem ſcribens, comprobauit. De peremptorio ſcripto Aphricanum concilium demonſtrat de Creſconio: ut ſi cõuentus reſipiſcere detrectauerit ſuo cõtemptu et ſua contumacia faciĕte, authoritate iudiciaria iam protinus excludatur.

Itĕ beatus Greg. de ſentĕtia iudiciaria ĩ cõtumacĕ ſcribĕs ad maximũ ꝑſumptorĕ Salonitanũ epiſcopum dixit: † Hortamur, ut ad nos uenire omni poſtpoſita excuſatione feſtines, quatenus ſeruata iuſtitia, hęc de quib. accuſaris, et cognoſcere, et finire ſecũdũ canonica inſtituta Chriſto reuelãte poſsimus. Ita autĕ fac: ut ad ueniĕdũ amplius iã moras non ingeras: ne magis ipſa te abſentia obnoxiũ bis, quæ dicũtur, aſſignet: et nos ĩter hęc res nõ ſolũ ꝑꝑ prędicta crimina: quæ purgare ſupterfugis, ſed etiã propter inobediĕtiæ culpã, durius ſcilicet: ut in cõtumacĕ cogat ex cõcilio ferre iudicium. [g]

Item Origenes ſuper Leuiticum. †

Vita nõ ſententia ab eccleſia aliquĕ eycit, uel ad eã reducit.

CAN. VII.

CVm aliquis exit à ueritate, à timore Dei, à fide, à charitate, exit de caſtris eccleſiæ, etiam ſi per epiſcopi uocem minimè abijciatur: ſicut econtrario aliquis dum non recto iudicio foras mittitur, ſcilicet ſi ante non exierit, id eſt, ſi nõ egerit, ut mereretur exire nihil læditur. Interdũ enim, qui foras mittitur, intus eſt, & qui foris eſt, intus uidetur retineri.

Item Auguſtinus.

Et qui apto ſacrilegio, & qui ꝑuerſa uita fidelibus non ſociãtur, ad eccleſiam non pertinere probantur. CAN. VIII.

DE illis, qui ab eccleſia ſunt ſegregati, nõ dicit, [h] ea quæ ſũt ſpiritus nõ ꝑcipientes, ne ad ſciĕtiæ [i] perceptionĕ referãt, ſed dictum eſt, ſpiritũ non habentes. Hoc utique non diceretur, niſi de ſegregatis ab eccleſia, qui dicti ſunt ſpiritum non habentes. Sed nec ille dicĕdus eſt eſſe in

† Sequũtur uerba Oraria. uſque ad uerbum hortamur ubi incipit. c. viij.

Citatio perĕptoria an poſſit à quocunque iudice mitti.

Citatio perĕptoria quantũ tĕpus cõtinere debet.

† [redacted]

[redacted]

† Homi. xiiij.

Cõtumax nõ appellat.

† Et xvij. qõ. iiij. de presbytero.

[a] Manifeſtorum. Argu. ꝙ in manifeſtis criminibus præcedit admonitio: argu. iij. q. v. quia ſuſpecti. argu. contra extra de iureiuran. ad noſtram.

[b] Lex. Hæc lex nõ inuenitur, niſi intelligatur ex tenore legis, quæ eſt. C. quomodo & quãdo iud. conſentaneum.

[c] Authoritatibus. id eſt, citationibus.

[d] Perĕptorio. Dico quod quilibet iudex poteſt peremptorium mittere: ut probatur extra de ſenten. & re iudi. cum Bertholdus. in princ. extra de offic. iudi. dele. ex literis. licet omnes dicere conſueuerint, quod tantum ordinarius, uel à principe delegatus poſſit illud mittere, ut in authen. de lit. §. omnem. in fin. col. viij. C. de iud. l. ſancimus. in fine. extra de app. cum ſit Romana. Item peremptorium non eſt ſtatim mittendum, niſi cogat neceſsitas: ut extra de dila. cap. j. ff. de iudi. l. nonnunquam. Item ſcias, quòd licet lex dicat quod iudex debet mittere adhuc unũ edictum poſt peremptorium: ut ff. de iudi. & poſt. illud tamen non eſt uerum, niſi uelit iudex gratiam facere ei. extra de offi. dele. conſuluit. Item dicunt quidam, quòd peremptorium debeat continere tantum quantũ ſi quodlibet triũ edictorũ per ſe proponeretur. C. quomodo & qñ iud. in authent. qui ſemel. Sed uerius credo, ꝙ illud ſit in iudicis arbitrio: ut extra de app. cum ſit Romana. Item licet iudex tribus edictis, & uno peremptorio debeat citare, ſi tamen pars non uenerit ad primam citationĕ, punit in ſumptibus litiſ. C. de iudi. l. ſancimus. Item ſi iudex ter citet, & non apponat hoc ad uerbium peremptorie, tamen intelligit citatus peremptorie: ut C. quomodo & qñ iud. l. tres denũtiationes. Item ſi reus ad citationem dicat ſe nolle uenire, non eſt denuo citandus: qa ideo ter citatur, ut pręſumatĕ eius contumacia. ff. de re iud. l. cõtumacia. cũ ergo certum ſit eũ nolle uenire. nõ eſt denuo citandus: quia in incertis non certis locus eſt cõiecturis. ff. de uerbo. obli. continuus. Sed quid ſi iudex ꝓferat ſententiam cõtra citatum non peremptorie? uidetĕ qꝺ nõ teneat ſententia. ut C. qũo & quando iud. l. ea quæ. & hic idem uidetur. Argu. contra. C. qũo & quãdo iud. l. ceſſante.

[e] Per appellationem. Nam & contumax non auditur appellans: ut ij. q. vj. §. ſunt etiam quorum. ſed. eſt ar. contra. iij. q. ix. re uera. extra de ſenten. excom. c. per tuas.

[f] Ex Euangelica authoritate. nam paterfamil. bis miſit ſeruos ſuos, tertio filium ad inuitatos. uel loquitur de Euãgelica denunciatione: ut ij. q. j. c. ſi peccauerit.

[g] Iudicium. Poteſt intelligi de infamato, qui ſe noluit expurgare: unde propter hoc erat deponendus: ut xxx. diſt. c. ulti. in fine. Vel intelligas iſtud de ſenten. excom. & non de diffinitiua: quia illa non fertur niſi lite cõte. qualiter autem in criminalibus ferenda ſit ſententia notaui iij. qõ. ix. in ſumma. Ioan. de Fant.

[h] DE illis. Non dicit. Iudas Apoſtolus.

[i] Scientiæ. Hoc uult

eccleſia, a & ad iſtam ſocietatem ſpiritus pertinere, qui ouibus Chriſti ficto corde miſcetur. Sanctus enim ſpiritus diſciplinæ effugiet fictum. Neq; enim ſolùm illi ad eccleſiã nõ pertinent, qui ſeparationis aperto ſacrilegio manifeſti ſunt: ſed etiã illi, qui in eius unitate corporaliter miſti, per peſsimã uitã ſeparantur.

Itẽ ex quinta ſynodo.

A Deo ſeparamus, quos impios demonſtramus.

CAN. IX.

Certum eſt, quòd qui impius demonſtratus eſt, omnino ſeparatus eſt a Deo: ſicut etiam ille qui anathematizatus b eſt, tanquã impius ſeparatus eſt. Nihil enim aliud ſignificat anathema, niſi a Deo ſeparationẽ. c

3 Illicita ergo excommunicatio (ut ex præmiſſis apparet) non lædit eũ, qui notatur, ſed illum à quo notatur, ac per hoc qui innocentes ſunt, ex alterius crimine condemnari non poſſunt: ſicut ab imprudẽtibus familiæ potentum pro peccatis dominorum conſueuerunt notari. Sed adhuc obijcitur illud, ꝙ non ſolùm innocentes, ſed nec etiã criminoſi ſententia maledictionis ſint feriendi. Ait enim Chriſtus in Euangelio, Orate pro perſequẽtibus & calumniantibus uos: benefacite his, qui vos oderunt. Item Apoſtolus, Benedicite perſequentibus & calumniantibus vos, benedicite & nolite maledicere. Item maledici regnum Dei nõ poſsidebunt.

Item Hieronymus in epiſtola d ad Titum capitu. iij.

Ab omni maledicto fideles immunes eſſe oportet.

CAN. X.

Si igitur Michael non fuit auſus diabolo, e & certè maledictionis dignisſimo, iudicium inferre blaſphemiæ, f quantò magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus? Merebatur diabolus maledictum, ſed per os archangeli blaſphemia exire non debuit. Relege ueteres libros, & uide quæ tribus in monte Garizin conſtitutæ ſint ut benedicerent populo, g & quæ in monte altero h ut maledicerent: Ruben qui maculauerat torum parẽtis, & Zabulon nouiſsimus Liæ filius, & ancillarum liberi in monte Heliel i † ponuntur, ut maledicant k his qui maledictione ſunt digni.

Item in libro Iudicum. †

Quos ſignificant illi, qui ad benedictionem, qui ve ad maledictionem de filijs Iſrael electi ſunt.

CAN. XI.

Cum ergo in ſingulis quibuſquè fidelium talis ſit propoſiti l uarietas, hoc mihi deſignari uidetur in hoc loco, ꝙ dimidij illi, qui iuxta montem Garizin incedunt, illum ſcilicet, qui ad benedictionẽ electus eſt, iſtos figuraliter indicent, qui nõ metu pœnæ, ſed benedictionum & repromiſsionũ deſiderio ueniunt ad ſalutem. m Illi uerò dimidij qui iuxta montem Gebal incedunt, in quo maledictiones prolatæ ſunt, iſtos alios indicant, qui malorũ n metu & ſuppliciorum timore complentes quæ in lege ſcripta ſunt, perueniunt ad ſalutem.

Sed qui pro perſecutoribus iuſſit orare primos parentes pro tranſgreſſione mandati mortis maledicto percuſſit. Cain quoque quia primę præuaricationi o fratricidium adiunxit, ſententiã maledictionis à domino reportauit. Abrahæ quoq; dominus dixit, Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi. In Euangelio etiã, cum eſuriẽs ueniret ad ficum, Dominus nõ inueniens fructum in ea, ſua maledictione

Marginal references: Hypocritæ non habent ſpiritũ ſanctũ. Sapiẽ. 1. b — c Hic uero ſumit eccleſia p triumphã te. — Matt. 5. g — Rom. 12. e — Gala. 5. — Deu. 27. b — † Ebal. — † Origenes homilia. ix. ad cap. ix. Ioſue. — Iudæ epiſtola unica. c — Gene. 4. b — Gene. 9. a — Gene. 4. — Mat. 21. b

Gloss:

uult dicere qđ hæretici & hypocritæ ab eccleſia ſunt ſegregati, nec ſpiritum ſanctũ habent, licet habeant dona ſpiritus ſancti, id eſt, ſcientiam & fortitudinem.

a In eccleſia. ſ. de conſec. diſt. iiij. eſt vnitas. contra, ſed ibi eccleſiæ nomen largius ſumitur ut comprehendat bonos, & malos. ad hoc facit. xj. qõ. iij. audi. & melius cap. nolite.

b Certum eſt. Anathematizatus, ſcilicet iuſte. nã quo ad Deum æque ſeparat̃ quis à Deo per peccatũ ſicut per excommunicationem.

c Separationem. ſ. iij. qõ. iiij. Engeltrudam.

c Illicita. Hæc eſt iij. pars. qõ. in qua probatur, ꝙ nullus bonus debet alium maledicere, niſi quando aliud facere non poteſt: & tunc amore iuſtitiæ, non liuore uel ultione. Io. de Fan.

d In epiſtola. Iudæ originaliter, ſed in cõmentarijs Hierony. ſuper epiſtolã ad Titum. c. iij.

e Si igitur. Diabolo. Cum cõtendebant de corpore Moyſi.

f Blaſphemiæ. Cui nõ aliud dixit quam hoc, imperet tibi Deus. ſed unde hoc habuerit apoſtolus, ignoratur.

g Populo. Illo qui ſeruaret legẽ Dei.

h Altero. Id eſt, Gebal.

i Heliel. In proxi. cap. uocat eundem montem Gebal.

k Maledicant. Non ſeruantibus.

l Cum ergo. Propoſiti. id eſt, uarijs modis ſeruatur lex. quidã ſeruant eam amore iuſtitiæ, quidam timore pœnæ.

m Ad Salutem. Sicut Paulus. ſ. proxi. q. iiij. quis nos. tamen quandiu ſeruilis timor eſt in homine, non ſaluatur, ut ſ. proxi. quæſt. vj. §. ex his.

n Malorum. Idem dicitur in Deuteronomio.

o Primæ præuaricationi. Scilicet fraterno odio uel peccato Adæ. Ioã. Chanaan.

De excommunicationis. Gradus

ppetua ſterilitate ipſam damnauit. Item Noë cũ uerenda ſua à Cham deriſa cognoſceret, filiũ eius Chanaan [a] *maledicens dixit: Maledictus Chanaan, ſit ſeruus fratrum ſuorũ. Itẽ Iſaac cũ benediceret Iacob filio ſuo, ait: Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus. Et qui benedixerit tibi, benedictione repleat. Itẽ ſicut in lib. Deuteronomij legit Moyſes ex pręcepto dei xij. trib. filiorũ Iſraël in duas partes diuiſit, & ſex tribub. iuſſit ut iuxta montẽ Gebal incedẽtes, maledictionẽ trãſgredientium legem uociferarẽt. Alijs uerò præcepit ut iuxta aliũ montẽ incedẽtes benedictiones obſeruãtiũ exclamarẽt. In nouo etiã teſtamẽto Petrus apoſtolus legit Simoni maledixiſſe, cũ ait, Pecunia tua tecũ ſit in perditionem. Paulus quoq; q dixerat, Benedicite, et nolite maledicere, fornicatorem Corinthium iuſſit excõmunicari. Item in alia epiſtola ait, Si quis nõ fuerit ſecutus doctrinã domini noſtri Ieſu Chri, ſit anathema maranatha. Item Galatis, Si angelus* [b] *de cœlo uenies aliud uobis euãgelizauerit, anathema ſit. Diſtinguendũ* [c] *eſt ergo inter maledictũ quod prohibetur: et maledictum qđ à domino et à ſanctiſſimis uiris rationabiliter proferẽt. Maledictũ quod prohibetur, ẽ illud, quod procedit ex uoto ultionis & odio perſequẽtis, non ex amore iuſtitię. Maledictum uerò, quo ſancti maledicunt, eſt illud, quod procedit ex amore iuſtitiæ, non ex liuore uindictæ.*

Vnde Gregorius ait in Moral. lib. iij. † — † cap. vſ. lib. iiij.

Sancti uiri, non ex uoto ultionis, ſed amore iuſtitiæ aliquos maledicunt.

CAN. XII.

Cum ſancti uiri maledictionis ſententiã proferunt, nõ in hãc ex uoto ultionis, [d] ſed ex iuſtitiæ examine prorumpunt. Intus ſubtile [e] iudiciũ reſpiciunt, & mala foris ſurgẽtia qua maledictione ferire debeãt cognoſcunt. & de maledicto nõ peccant, in quo ab æterno iudice non diſcordant.

Item ſcriptura ſacra duobus modis maledictum memorat, aliud uidelicet quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iuſtitiæ, ut in ipſo primo peccante prolatum eſt cum audiuit: Maledicta terra in opere tuo, &c. & ſicut Abrahæ dicitur: Maledicam maledicentibus tibi. Aliter uerò profertur maledictum, quod non iudicio iuſtitiæ, ſed liuore uindictæ punitur: a quo uoce Pauli prædicantis ceſſare admonemur, qui ait: Benedicite, & nolite maledicere. — Gene. 3. c / Genẽ. 12. a / Rom. 12.

Item Pelagius Papa Anglio epiſcopo.

Errantes & in errorem mittentes, excommunicentur.

CAN. XIII.

Apoſtolicæ authoritatis exemplo [f] didicimus errantium [g] & in errorem mittẽtium, ſpiritus tradendos eſſe Satanæ, ut blaſphemare dediſcant.

Item Anacletus Papa

Delinquentes corrigantur à ſacerdotibus, ut incorrigibiles inuenti excommunicentur.

CAN. XIIII.

Tam ſacerdotes, quàm reliqui fideles [h] oẽs ſummã debẽt habere curã de his qui pereunt: quatenus eorũ redargutione aut corrigãtur à peccatis, aut ſi incorrigibiles apparuerint, ab eccleſia ſeparentur. [i]

Item Gregorius Papa. † — † lib. ij. c. ſeu epiſto la 37. nata li epiſcopo Salonitano in fine epiſtolæ.

Secunda uel tertia admonitione interpoſita excommunicationis ſententia procedat.

CAN. XV.

De excommunicationis articulo, quæ tamen interpoſita conditione

---

Gene. 9. d — Mot⁹ primi non ſunt puniendi.

a Chanaan. Ipſi Cham non maledixit, ſed filijs eius, ut oſtẽderet ꝙ primi motus non eſſent puniendi, ſed ipſi ſecundi. Vel ideo quia magis terrentur parentes in pœna filiorũ ꝗ in propria, ut ſ. qđ met. cauſa. iſti quidem. §. ultimo.

ADDITIO.

Geñ. 27. d — De hoc etiam legi. & not. ſ. j. q. iiij. §. his ita. in verſi. item Cham.

b Si angelus. Hoc expoſitũ eſt. ſ. xj. q. iij. ſi is qui præeſt.

Deut. 27. b — Maledicẽs an ſemper puniri debeat.

c Diſtinguendum eſt. Qui ex pertinacia maledicit, punitur, ut extra de cleri. male. c. j. qui ex temeritate uel leuitate meretur ueniã. ut ij. qõ. iij. ſi quis iratus. §. j. & §. notandum, talis enim uenialiter peccat, ut xxv. diſt. §. alias in fin. qui ex inſania, miſeratione dignus ẽ, ut C. ſi quis impera. maledi. l. unica.

d Cum ſancti. Vltionis. ſ. xlv. diſt. c. uera iuſtitia. ſ. lxxxvj. diſt. odio. — Act. 8. d

e Subtile. Arg. ꝙ ſubtilitas eſt in canonibus conſideranda, arg. ij. q. ij. in primis. argu. cõtra extra de appel. dilecti. & inſtit. de fideicõ. hęre. §. ſed quia. ubi dicitur, ꝙ ſubtilitas pernicioſa eſt in legibus, & ſimplicitas eſt amica ueritatis. Ioan. — Ro. 12. d / Subtilitas reprobat. / 1. Cor. 5. / 1. Co. 16. c

f Apoſtolicæ. Exemplo, qui tradidit Corinthium Satanæ. — Gala. 1. b / Vt xj. q. iij. audi.

g Errantium. In fide. Ioan.

h Tam ſacerdotes. Fideles l. prælati. ſic non eſt hic argu. quod iſtud ſi peccauerit, &c. ſpectat ad omnes.

i Separentur. Ergo ſacerdotes habent officium excõmunicãdi, ut ij. q. j. nemo epiſcopus.

Co.10.b

[a] Gradus quia. ſub periculo gradus honoris ſui excõmunicauerat eum, uel ſecundum gradum honoris ſui uocaue rat ipſum. nam aliter uocandi ſunt maiores, aliter minores, uel quia gradatim uocauerat ipſum in ultimo peremptoriō.

[b] Reſecandæ. Ouis. xlv. diſt. c. ſed illud.

[c] Totum. Totum dicit, & tamen tantum Alexãdrinam eccleſiā intellexit: ut j.q.j. manifeſtū. Vel dic totum, quia eius ſequaces erant per totum orbem.

[d] Corripiantur. Epiſcopale. Argu. quod excommunicatio ſpectat tantum ad officium epiſcopale: nā mucro epiſcopi dicitur. xvj. quæſt. ij ca. utſis. De hac materia dixi. ij. quæſt. j. c. nemo epiſcopus.

Excõmunicatio mucro epiſcopi dicitur.

[e] Maior. Si excommunicatio eſt maxima, ergo non debet infligi pro leuibus criminibus: ut s̄. ead. quæſt. j. ca. non afferamus. in fine. & xl. quæſtio. iij. nemo. epiſcoporum. & c. epiſcopi.

[f] Deſperādum eſt. s̄. xxxij. q. ij. ancillam. & de pœ. diſt. vij. c. nemo.

[g] Damnatum. Ab eccleſia.

[h] Non damnas. id eſt, non diſponit dānare æternaliter.

[i] Separare. Quia talis damnatio medicinalis eſt, non mortalis: ut ij. qō. j. cap. multi.

[k] Ecce autem. Nolentibus, arg. eſt hic, quod in notorijs requiritur admonitio: ut s̄. ea. ca. de illicita. Item eſt hic arg. quod licet quis neget crimen, tamen dicitur notorium. Item hic argu. quod etiam ſi in modū exceptionis eſt aliquod crimen probatum, q

gradus [a] iam (ut ita dicam) ſecundo uel tertio ex neceſsitate ſubiuncta eſt, beatitudo ueſtra immerito queriṫ, cùm Paulus Apoſtolus dicat, In prõptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.

Item Hieronymus.

Mali ab eccleſia ſunt eliminandi.

CAN. XVI.

Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis [b] à caulis repellenda, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora, ardeāt, corrumpantur, putreſcant, intereāt. Arrius in Alexandria una ſcintilla fuit: ſed quoniam non ſtatim oppreſſus eſt, per totum [c] orbem eius flāma populata eſt.

Item Auguſtinus.

Pro diuerſitate culparū, ſubditi à præpoſitis corripiantur.

CAN. XVII.

Corripiantˢ itaq; à p̃poſitis ſuis ſubditi correctionibus de charitate uenientibus pro culparum diuerſitate diuerſis uel minoribus, uel amplioribus: q̄a & ipſa quæ damnatio nominaṫ, quā facit epiſcopale [d] iudicium: qua pœna in eccleſia nulla maior [e] eſt, poteſt (ſi Deus uoluerit) in correctionẽ ſaluberrimā cedere, atq; proficere. Neque enim ſcimus quid contingat ſequenti die, aut ante finẽ uitæ huius, de aliquo tali deſperandum [f] eſt, aut cõtradici Deo poteſt, ne reſpiciat, & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſque contriti, à reatu quatenus iuſtæ damnationis abſoluat damnatū, [g] quem ipſe nõ damnat. [h] Paſtoris tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare [i] ab ouibus ſanis morbidam, ab illo cui nihil eſt impoſsibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes enim q̄s pertineat ad prædeſtinatorum numerum, quis nõ pertineat, ſic affici debemus charitatis affectu, ut oẽs uelimus ſaluos fieri.

Item Proſper. †

Qui corrigi nolunt, excõmunicatiõis ferro debẽt abſcindi.

CAN. XVIII.

Ecce autem crimina quorumlibet, ſi ipſis criminoſis confiteri nolẽtibus [k] undecunque [l] claruerint, quæcunq; nõ fuerint patientiæ [m] leni medicamento ſanata, ueluti igne quodam piæ increpationis urẽda ſunt & curanda. Quòd ſi nec ſic quidem æquanimiter ſuſtinentis ac piè increpātis medela proceſſerit, in eis, qui diu portati, & ſalubriter obiurgati corrigi noluerint, tanquam putridæ corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi, ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa non fuerit, ſalutẽ reliq̄æ carnis putredinis [n] ſuæ cõtagione corrumpit: ita iſti, q̄ emẽdari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi morib. deprauatis in ſanctorum ſocietate permanſerint, eos exemplo ſuæ perditionis interficiant.

Item Nicolaus papa Lothario regi.

Excommunicandus eſt, qui duas ſimul uxores habere præſumit.

CAN. XIX.

An nõ diſtricta ultione feriendus es, qui in duabus uxoribus adulterium [o]

eſt facta fides, & poteſt talis puniri niſi corrigatur, ex hoc quod dicit, undecunq; claruerint. Nam & iudicium hæreticorum clarificat eccleſiam: ut s̄. ead. q. j. c. ſubdiaconus. Ad hoc põt dici, quod in cauſa denuntiationis loquitur. [1] ubi qualiſcunque ſcientia ſufficit, ut dixi uigeſimaſecũda quæſtio. v. hoc uidetur. & ij. quæſt. j. c. multi. & licet in cauſa denuntiationis agatur ad pœnitẽtiam, [2] tamen ſi noluerit poſtea pœnitere, poteſt puniri. Alij intelligunt de crimine notorio.

[1] Iſta ſententia fuit B. & Hu. ſecũdum Lau.

[2] lib. 2. c. 7. de uita cõtemplatiua.

[l] Vndecunque. Et eodem modo dicit lex, qualitercunque cõſtet tutori, quod ſit tutor: ſi ſimpliciter dictum ſit ei, periculum ſpectat ad eum: ut ff. de admini. tuto. l. pater. §. ulti. ſic xxij. quæ. v. c. hoc uidetur.

Periculū ad tutorẽ ſpectat, ubi ſcit ſe tutorẽ, licet ſimpliciter ſciat.

[m] Patientiæ. id eſt, quod propter denuntiationẽ noluerit corrigi. ſi intelligas. prout alij intelligunt de notorio crimine, tunc expones ſi non fuit diſpẽſatum cū eis. nam bene epiſcopus cum talib. poteſt diſpenſare. extra de iudi. at. ſi clerici.

[n] Putredinis. Hoc intellige cum ſine ſcandalo id fieri poteſt: ut s̄. proxi. qō. iiij. c. cum quiſque.

[o] An nõ. Adulterium. Sed qualiter diciṫ committere adulterium cum

Lamech, & flagitium imitatus eſſe dignoſceris, quod dominus non, niſi poſt. lxxvij. a generationes ſuo ſalutifero aduentu deleuit, cùm Cain fratricidium ſeptima generatione aquis abolitum ſit cataclyſmi, id eſt, diluuij?

Item ex concilio Agathenſi. †

Falſi teſtes et homicida communione priuentur.

CAN. XX.

ITaque cenſuimus homicidas & falſos b teſtes, à communione eccleſiaſtica eſſe ſubmouendos, niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint.

Item ex concilio Toletano primo. †

Excommunicetur potens, qui clericum, pauperem uel religioſum ſpoliare præſumit,

CAN. XXI.

SI quis de potentibus clericum aut quemlibet pauperem c aut religioſum expoliauerit, & mandauerit eum ad ſe uenire epiſcopus, ut audiatur, & contempſerit: inuicem mox ſcripta d percurrãt per omnes epiſcopos prouinciç, & quoſcuuq; adire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipſe donec obediat, & reddat aliena.

Ex dictis Gregorij Papæ.

De eodem.

CAN. XXII.

QVisquis per dolum manũ ſuã mittit in Chriſtũ, id eſt, epiſcopũ uel presbyterum, quia ſacrilegium graue cõmittit, & ſi quis eccleſiã Dei uaſtat, aut impugnat, aut incendit, quia & hoc grauiſsimum eſt ſacrilegiũ, placuit ſanctæ ſynodo, ut in primis omnia bona eius proſcriptione publicentur: deinde in uno loco, id eſt, monaſterio incluſus pœniteat omnibus diebus uitæ ſuæ.

Item Calixtus Papa.

Communione priuetur, qui Romipetas, uel peregrinos, uel mercatores moleſtare pſumit.

CAN. XXIII.

SI quis Romipetas & peregrinos e & Apoſtolorum limina, & aliorum ſanctorum oratoria uiſitantes, capere, ſeu rebus quas ferunt ſpoliare, & mercatores nouis teloniorum & pedagiorum exactionibus moleſtare tentauerit: donec ſatisfecerit, communione careat Chriſtiana.

Item Vrbanus Papa.

Excõmunicẽtur, qui oratores, et eccleſias bonaq; earum & perſonas ibi ſeruientes, infeſtare præſumunt.

CAN. XXIIII.

PAternarum traditionum exemplis commoniti, paſtoralis officij debitum perſoluentes, eccleſias cum bonis ſuis tam perſonis quàm poſſeſsionibus ſuis clericos uidelicet, ac monachos, eorumque conuerſos uel commiſſos, oratores quoque cum ſuis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos & ſine moleſtia eſſe ſtatuimus. Si quis autem contra hoc facere præſumpſerit, & poſtquam facinus ſuum recognouerit intra dierum ſpatium triginta f competenter g non emendauerit, à liminibus eccleſiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur. h

Item Nicolaus papa omnibus epiſcopis.

Qui oratoribus, pauperibus non arma ferentibus in malum obuiauerint, excommunicentur.

CAN. XXV.

ILli qui peregrinos uel oratores cuiuſcunque ſancti, ſiue clericos ſiue monachos, uel fœminas, aut inermes pauperes deprædati fuerint, uel bona eorum rapuerint, uel in malum eis obuiauerint, anathematis uinculo feriantur, niſi dignè emendauerint. Pax uerò illa quam treugam Dei dicimus, fideliter obſeruetur, ſicut ab archiepiſcopis i & epiſcopis uniuſcuiuſque prouinciæ conſtituta eſt: qui autem eam infregerit, excommunicationi ſubdatur.

4 *Quia uerò ſermo de hæreticis habetur,*

---

cum uxore legitima? Reſpond. quia per adulterium reddit eam ſibi illicitã. xxxij. quæſt. j. in cõiugio. in fin.

a Poſt lxxvij. Contra. ĩ. xxxj. q. j. quomodo hoc ibi ſolutum eſt & expoſitum.

b ITaque. Et falſos. ſ. xxij. q. v. c. ſi quis cõiunctus. ĩ. xxiij. q. v. c. rex debet.

c SI quis. Pauperem. Videtur ergo, quod cauſæ oppreſsionis pauperũ ſpectant ad eccleſiam: ut lxxxvij. diſtinc. c. defenſionis.

d Scripta. Sic xj. q. iij. curæ. ij. q. j. c. legum. Hic uidetur quod ſtatim poſt citationem primam aliquis poſsit excõmunicari: argum. v. q. ij. c. præſenti. Sed dic quod non, niſi poſt tria edicta, uel unum peremptorium. ĩ. ea. c. de illicita.

e SI quis Romipetas & peregrinos. Sic extra de treug. & pa. innouamus. ſolus enim princeps poteſt indicere noua uectigalia: ut ibi dicitur, & ff. de pub. & uectiga. l. uectigalia. & talis qui inducit noua uectigalia, uel deportatur, uel capite punitur. nam incidit in legem Iuliam de ui pub. ff. ad legem Iuliam de ui publi. l. ultima.

f PAternarum. xxx. argum. ꝙ ſufficit ſi peremptorium ſit edictum triginta dierum: ut iiij. quæſt. v. c. j.

g Competenter. Nõ intelligas, id eſt, moderate, ſicut curiales exponunt: ſed competenter, id eſt, iuſte. ſic. exponitur extra de appel. reprahenſibilis. ff. de iudi. ſi. debitori. Ioan. de Fant.

h Feriatur. Ergo nõdũ erat pmulga-

tẽ. xvj. q. iiij. ſi quis ſuadente, &c.

i ILli qui. Archiepiſcopis. Ergo illi poſſunt indicere treugas, ſimiliter canõ indicit treugas ut extra de treu. & pace. c. j.

Quia uero. Hæc eſt quarta pars qõ. in qua ponit differẽtiam inter ſchiſma & hæreſim. Ioan. de Fant. & reuertitur hic ad materiam propoſitæ quæſtionis. Archid.

Hære-

† ca. 77.

† cap. 12.

Vectigalia noua à ſolo principe poſſunt indici.

uidendũ eſt, quid interſit inter ſchiſma & hæreſim [a] *et qui ſunt hæretici,et quot ſint hęreticorũ ſectæ. Differentiã autem inter ſchiſma et hæreſim Hieron. in epiſtola ad Galatas aſſignat dicens:*

Schiſmatici & hæretici differre dicuntur.

CAN. XXVI.

INter hæreſim & ſchiſma [b] hoc intereſſe arbitror, quòd hæreſis peruerſum dogma habeat: ſchiſma propter † epiſcopalem diſſenſionem, ab eccleſia pariter ſeparet: quod equidem in principio aliqua ex parte intelligi poteſt diuerſum. Cæterum nullum ſchiſma eſt niſi ſibi aliquam hæreſim confingat ut rectè ab eccleſia receſsiſſe uideatur.

Vnde autẽ hæreſis dicatur, in epiſtola ad Gala. cap. v. Hierony. diffinit ita dicens:

Vnde hæreſis dicatur.

CAN. XXVII.

HAereſis Græcè, ab electione dicitur, ꝙ ſcilicet eã ſibi unuſquiſque eligat diſciplinã, quã putat eſſe meliorẽ. Quicũq; igitur aliter ſcripturã [c] intelligit, quã ſenſus ſpũs ſancti flagitat, a quo ſcripta eſt, licet ab eccleſia nõ receſſerit tamẽ hæreticus appellari põt, & de carnis operibus eſt, eligens quæ peiora ſunt.

† *Qui uerò propriè dicãtur hæretici, Auguſti. in lib. de utilitate credendi* † *oſtendens ait:*

Qui propriè dicãtur hæretici.

CAN. XXVIII.

HAereticus eſt qui alicuius tẽporalis commodi, & maximè uanę gloriæ, principatusq; ſui gratia, falſas ac nouas opiniones, uel gignit uel ſequitur. † Ille autem qui huiuſmodi hominibus credit, imaginatione quadã ueritatis illuſus eſt.

Idem.

Non ſunt hæretici qui non ſua audacia, ſed aliena, ſeducuntur in errorem.

CAN XXIX.

DIxit Apoſtolus, Hæreticũ hominẽ poſt primã & ſecundã [d] correctionem deuita, quia ſubuerſus eſt hmõi, & peccat in ſemetipſo damnatus. Sed qui ſententiã ſuã quamuis falſam atq; peruerſam nulla pertinaci [e] animoſitate † defendunt, præſertim quam nõ audacia ſuæ præſumptionis pepererint, ſed a ſeductis atque in errorem lapſis parentibus acceperunt, quę runt aũt cauta ſolicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi.

Item Leo Papa. †

Magiſtri erroris exiſtunt, qui ueritatis diſciplinam contemnunt.

CAN. XXX.

QVid autẽ iniquius [f] eſt, quàm impia ſapere, & ſapientioribus doctoribusq; † nõ credere? Sed in hãc inſipientiam cadunt quicunq; ad cognoſcendam ueritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad propheticas uoces, non ad apoſtolicas literas, non ad euangelicas authoritates, ſed ad ſemetipſos [g] recurrunt: & ideo magiſtri erroris exiſtunt, quia ueritatis diſcipuli non fuerunt.

Item Auguſtinus contra Manichæos.

Hæretici ſunt, qui quod pravè ſapiunt, contumaciter defendunt.

[a] Hæreſim. Vario modo dicitr hæreticus. Vno modo quicunq; eſt dubius in fide, infidelis eſt † ut extra de hære. dubius. Secundo dicitur hæretic⁹ omnis ſimoniacus, ut j. q[uæ]ſt. j. quiſquis. Tertio omnis præciſus ab eccleſia, ſecundum ꝙ excõmunicatus dicitr hæreticus, ut iiij. q. j. c. ij. Quarto modo omnis q male interpretatr ſacrã ſcripturã, ut ĩ. ea. hęreſis. Quinto modo qui nouam opinionem inuenit: ut ĩ. ea. hæreticus. Sexto modo qui uult auferre priuilegiũ Romanæ eccleſiæ, ut xxij. diſt. omnes. Septimo qui tranſgreditur præcepta ſed. apoſt. ut ſ. xix. diſt. nulli. Item quãque large dicitr hæreticus omnis q nõ tenet articulos fidei & ſecundum hoc Iudæi & gentiles ſunt hæretici, & ſecundum hoc nõ omnis hæreticus eſt excõmunicatus. Stricte ſumitur hæreticus omnis qui remotus eſt ab eccleſia, quia errat in fide, & ſecũdum hoc omnis hæreticus eſt excõmunicatus, ut extra de hære. ad abolendã. & ca. excommunicamus.

[b] Inter hæreſim & ſchiſma. poteſt dici ꝙ hæc ſit differẽtia inter hæreſim & ſchiſma, quæ eſt inter diſpoſitionem & habitũ: primo enim dicitur ſchiſma, ſed cũ poſt tempus pertinaciter adhæſerit ſuæ ſectæ, dicitur hæreſis. Vel aliter dicas q[uo]d omnis hæreticus ſit ſchiſmaticus, ſed non conuertitur. & ſic eſt illa differentia quæ eſt inter ſpeciem & genus.

[c] Haereſis. Scripturã. ſ. xxxvij. diſtinct. c. relatum.

Qui uero. Hæc eſt v. pars quæſt. in qua ponit differentias hæreticorum, quas probat per diuerſa iura. Ioan. de Fant.

[d] DIxit Apoſtolus. Et ſecundam. Hic dicit hæreticos poſt ſecundam admonitionẽ uitandos, ut ſ. proxi. q[uæ]ſt. v. non uos. alibi ſemel. ſ. ea. q. j. quæ domus. in fin. Ad hoc poteſt dici, quod hæreticum damnatum poſt unicam admonitionem uitabimus in ſecretis fidei noſtræ, ne eũ peritiorẽ reddamus, ut xliij. diſt. in mandatis. xj. q[uæ]ſt. iij. nolite. Sed quanteũ ad admonitionẽ faciendã, poſſumus ei communicare quotieſcunq; uiſum fuerit. [1] ſed hæretico nondum damnato poſſumus explicare ſecreta fidei ſæpius eũ corrigẽdo.

[e] Pertinaci. Licet ergo teneat aliquis ea quæ ſunt cõtra fidem, dũmodo paratus ſit corrigi, nõ eſt habendus hæreticus, [2] ut ſ. ca. q. j. ſchiſma. ĩ princ. & c. hæc eſt. [4]

[f] QVid autem. doctoribus. ſ. xxxvij. diſtin. relatum.

[g] Ad ſemetipſos. Quod eſſe non debet. extra de conſtit. ne innitaris.

ADDITIO.

Vide quod not. de conſecra. diſtinct. ij. in Chriſto. ſ. xxxvij. diſtin. relatum. argu. lix. diſt. cap. j. & ij. Archidiac.

[1] De hoc no. ĩ. e. firmiſsime. & hic adde alium caſum xx. diſt. de libellis. Itẽ qui nõ recipit quatuor cõcilia. & ſic intellige ſecundum Ho. C. de hær. quicũque. cũ ſi.

† Alias, poſt epiſcopalem deceſsionem.

Hæreſis & ſchiſma differunt.

† Ad Honoratium cap. j.

† [redacted] [2] Tu. ſ. † Geliel. Occam in dialog. folio 91. col. 3. fol. 172. col. 2 Ioã. Gerſ. lib. j. fol. 84. col. 2. Hæreticus quãdo eſt uitãdus & [redacted].

† Primus epiſt. x. ad Flauianũ epiſcopũ.

Doctoribuſque. [3] Vt not. ſ. j. q. vij. cõuenientibus.

† Nec poteſt de hæreſi puniri ſecũdũ Iaſ. in tit. C. de ſum. trini. & fi de catholi. & Bart. Veronen. in cautel. 205. & 237. Item ad. de Alber. de Roſ. in 3. parte ſtatutorũ. q[uæ]ſt. xxxij. ubi dicit ſe hoc practicaſſe in curia Romana.

[4] De hoc etiã not. ſ. xxj. diſ. nunc aũt. in glo. ſed uidetur. in fine.

CAN. XXXI.

QVi in eccleſia Chriſti morbidum aliquid prauumq; quid ſapiunt, ſi correcti ut ſani rectumque ſapiant, reſiſtunt cōtumaciter, ſuáq; peſtifera & mortifera dogmata emendare nolunt ſed defenſare perſiſtunt, † hæretici ſunt.

Item Vrbanus Papa.

Errante damnabilior eſt, qui eius defendit errorem.

CAN. XXXII.

QVi aliorum defendit [a] errorem, multò amplius dānabilior [b] eſt illis, qui errant: quia non ſolùm ille errat: ſed etiam alijs offendicula erroris præparat [c] & confirmat: unde quia magiſter erroris eſt, non tantum hæreticus, ſed etiam hæreſiarcha dicēdus eſt.

Item Hieronymus. †

Qui mendacio ueritatem immutant, patrum terminos transferre probantur.

CAN. XXXIII.

TRansferunt principes † terminos, quos poſuerunt patres eorum, quando immutant in mendacio ueritatem, & aliud prædicant, quàm ab apoſtolis acceperunt. Idē de hæreticis manifeſtus eſt ſenſus, qui ſophiſmatibus ſuis & arte dialecticæ ſæpe opprimunt eccleſiaſticos. Idem. Veteres ſcrutans hiſtorias, inuenire non poſſum aliquos alios ſcidiſſe eccleſiam, & de domo domini populos ſeduxiſſe, præter eos qui ſacerdotes [d] à Deo poſiti fuerant, & prophetæ, id eſt, ſpeculatores. Iſti ergo uertuntur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcādalum.

Item Leo Papa. †

Abijciantur; qui aduerſariorum conueniunt prauitati.

CAN. XXXIIII.

ILlud ſanè plurimùm mihi diſplicere ſignifico, quòd iuriſdictionis tuæ † clerici quidam eſſe dicuntur, qui aduerſariorum conueniant prauitati, & ueſaniæ: uaſis miſericordiæ uaſa miſceantur, quibus inueſtigādis, & ſeueritate congrua coercendis, debet diligentia tua uigilanter inſiſtere, ita ut his quibus prodeſſe nō poterit correctio, non parcat abſcisſio. Oportet enim uos euāgelici meminiſſe mādati, quod ab ipſa ueritate præcipitur, ut ſi nos oculus, [e] aut pes, aut dextera ſcādalizauerit manus, à compage corporis auferatur: quia melius ſit his in ſeculo carere membris, quàm cum ipſis in æterna ſupplicia ire. Nam ſuperfluò extra eccleſiam poſitis reſiſtimus, ſi ab his, qui intus ſunt, in eis, quos decipiunt, uulneramur. Abijcienda [f] prorſus peſtifera hæc a ſacerdotali uigore patientia eſt, quæ ſibimet peccatis aliorum parcendo non parcit.

Item ex concilio Carthaginenſi iiij. †

Et ſodalitates & conuiuia hæreticorum, clerici uitare debent.

CAN. XXXV.

CLericus hæreticorum aut ſchiſmaticorum tam conuiuia quàm ſodalitates euitet æqualiter. Eorum conuenticula, nō eccleſia, ſed conciliabula appellanda ſunt. Cum eis neque orandum eſt, [g] neque pſallendum.

Item Gelaſius Papa. †

Canonum obſeruatores, cum hæreticis nullum debent inire certamen.

CAN. XXXVI.

CVm quibus [h] erat ſynodus ineunda, catholici pontifices fuerant undique iam depulſi: ſoli remanſerant ſocij perfidorum, cū quibus nec iā licebat habere cōuentum, dicēte Pſal. Nō ſedi cū concilio uanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Nec eccleſiaſtici moris eſt, cum his qui pollutā habent cōmunionem, permiſtāq; cū perfidis, miſcere concilium. Rectè igitur per Calcedonenſis ſynodi formam, huiuſmodi præuaricatio repulſa eſt potius quàm ad concilium uocata: quod nec opus erat poſt primā ſynodum, nec cum talibus habere licebat: Idem. Canonum magiſtris atq;

---

[a] QVi aliorum defendit. talis enim hæreticus dicitur, ut extra eod. ſicut.

[b] Damnabilior. Nota quod plus punitur cōſulens, quā faciens, ut ſupra pro xi. quæſtio. v. cum homo.

[c] Præparat. Sic qui ſcalam uel ferrum uel aliud auxilium præſtant furi, tenentur furti, ut ff. de furtis. l. ſi piguorum. §. penulti.

[d] TRansferunt. Qui ſacerdotes. Mo. contra teſtimonium ſacerdotis: & illud, quis uidit digne ſacerdotem pœnitentem? ut de pœnit. diſt. j. menſurā. & c. quis aliquādo. alias præſumitur pro eis, ut xj. q. iij. abſit.

[e] ILlud ſane plurimum. Oculus. i. familiaris alicuius.

[f] Abijcienda. Hoc intelligas de pœnitus incorrigibilibus ne ſit contra. ſupra proxi. quæſt. v. cum homo.

[g] CLericus. Orādum eſt. de cōſe. di. j. eps nullú. contra. Dic, illi eſt derogatum per hoc cap. & per cōſuetudinem generalem eccleſiæ. ī. diſt. iiij. §. leges. Ioan.

[h] CVm quibus. CASVS. *Achatius Conſtantinopo. patriarcha excōmunicauit Antiochenum & Alexandrinum, quia non recipiebant ſtatuta quæ ipſe fecerat. propter hoc Papa excōmunicauit eum, & de hoc conqueſtus eſt Achatius quod ſine ſynodo excommunicauit eum: Papa uero dixit, quod ſynodus congregari nō debuit: tum quia non erant ibi catholici epiſcopi cū quibus poſſet haberi ſynodus: tum quia incidit ipſe in hæreſim iam damnatā, unde non fuit opus nono concilio.*

Certam

---

† Ad v. c. Oſeæ in cōmenta.

† Epiſtola 74. ad Anatoliū.

† Alias, quod interdictionis, tuæ.

Matt. 5. [e]

[g] Arg. extra de iudi. cū non ab homine. alias cōtra ī. q. v. cap. j. & q. iij. ſi qs fortuitu. quidā hoc intelligūt i ſpiritualı pœna, illud in corporali, & ſic nō eſt cōtra Lan ſenr.

† Alias, Iudæi.

† cap. 70.

† c lxxj. epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ.

Pſal. 25.

Fidei diſputatio cum hæreticis eſt prohibita.

a Certamen. Ergo cum hæreticis nõ eſt diſputandũ, nec cum aliquo de fide eſt diſputandum. extra de hæret. cap. j. & C. de ſumma trinit. l. nemo. ſed ad hoc põt diſputari cum eis ut conuincantur, non ut in dubium reuocent fidem noſtrã, ut extra de hæret. cap. j. Ioan.

b Notandum. ſ. xxiij. qõ. iiij. recedite. & cap. ecce.

Matt. 13. d

c Diſciplina. Medicina animæ eſt excommunicatio, ut ij. q. j. multi.

d Deus quãdo. Promit. Sicut utile eſt dæmones eſſe ꝓpter malos ut xxiij. q. v. qui malos. ſic. j. qõ. iij. ſaluator. in princ. & xxvj. quæſt. v. nec mirum.

e Scire. xxij. qõe. v. humanæ.

f Cognoſcere. lxxxv. diſtinct. archidiaconum.

g Maledicendi. xxvij. quæſtio. j. nec aliqua.

cuſtodibus nobis nullum tas eſt inire certamen [a] cum hominibus communionis alienæ.

Item ex epiſtola Vrbani Papæ.

Non contradicit, ſed potius obedit Euangelio, qui malos excommunicat.

CAN. XXXVII.

Notandum [b] eſt ꝙ quidam dicunt, contra euangelicam parabolam nos facere, ubi de zizanijs non eradicandis dñs præcipit, cũ aliquos excõicatione dignos excõicationi ſubijcimus, & aiunt etiam ſanctum Auguſtinũ hoc cõtradicere in illo loco ubi ait: Quia nõ eſt præſcindenda unitas, ferendi ſunt mali, non abijciendi. Quibus hoc primùm reſpondendum eſt. Si hæretici, & mali homines excõmunicandi non ſunt, quare ipſe Auguſt. cum ſanctis legatis Romanæ eccleſiæ, & cũ ſanctis epiſcopis ſuis Sancta Pelagium & Cæleſtinum nouam hæreſim in ſanctam Dei eccleſiam introducentes excõmunicauit, & ab eccleſia Dei ſeparauit? Quare ipſos Donatiſtas, contra quos iſta & multa his ſimilia loquitur, tam ipſe, quam omnis eccleſia Dei excommunicatos habuit, & niſi prius pœnituiſſent, & per manus impoſitionem recõciliati eſſent, eis nequaquã cõmunicabat? Item ipſe dominus, qui hoc parabolicè hic enarrat, apertè alibi excommunicationem fieri iubet, dicens: Frater qui corripitur ab eccleſia, & non obedit, ſit tibi ſicut ethnicus, & Publicanus. Vnde apparet liquidò aliud eſſe excommunicationem, & aliud eradicationem. Qui enim excommunicatur (ut apoſtolus ait) ad hoc excõmunicatur, ut ſpiritus eius ſaluus fiat in die domini. Diſciplina [c] enim eſt excommunicatio, & non eradicatio: niſi fortè ex contemptu & ſuperbia excommunicatio proueniat.

Matt. 18. d

2. Cor. 5. b

1. Pet. 5. a

Vnde Auguſtinus in libro Numeri.

Diuina maledictio meritum maledicti deſignat.

CAN. XXXVIII.

Deus quãdo maledicit, meritũ eius deſignat, cui maledicitur: & ſententiã uerã promit, [d] utpote quem nõ fallit, neque qualitas peccati, neq; peccãtis affectus. homo quia hoc nõ põt ſcire [e] (neq; enim propoſitũ mentemq; alterius alius uidere põt aut cognoſcere) [f] idcirco etiã ſi iudicãtis uel ſententiã promẽtis intuitu proferat maledictũ, nõ poteſt eſſe maledicẽdi [g] cauſa, ubi ignoratur peccantis affectus, maximè cum humanum iudicium tunc ſciat maledicta proferre, cum fortè cõuicijs atque iniurijs prouocatur, quod uitium uolens reſecare Apoſtolus, ne maledicta maledictis, & conuicia conuicijs, prouocemus, mandatum neceſſarium ponit, ut benedicamus, quo conuiciandi uitium reſecetur: nõ quo iudicandi ueritas, quæ homines latet, & pronuntiandi authoritas perimatur.

Sectæ uerò hæreticorum quot ſint, et unde nomina acceperint, Iſidorus octauo libro Etymologiarum, capitu. quinto, determinat, dicens:

Quot ſunt ſectæ hæreticorum.

CAN. XXXIX.

Quidã aũt hæretici qui de eccleſia receſſerunt, ex nomine ſuorũ authorum nuncupãtur: quidã uerò ex cauſis quas eligẽtes inſtituerunt. Simoniaci à Simone dicti magicæ diſciplinæ perito: cui Petrus in Actibus apoſtolorũ male dixit, pro cò ꝙ ab apoſtolis ſpiritus ſancti gratiã, pecunia emere uoluiſſet. ij dicunt creaturã nõ à Deo eſſe, ſed a uirtute quadã ſuperna creatã. Menandriani à Menandro mago diſcipulo Simonis nuncupati: qui mundum non a Deo creatũ, ſed ab angelis factũ aſſeruit. Baſilidiani a Baſilide appellati, qui inter reliquas blaſphemias, paſſum Ieſum abnegauit. Nicolaitæ dicti à Nicolao Diacono eccleſiæ Hieroſolymorum, qui cũ Stephano & cæteris conſtitutus eſt à Petro: qui propter pulchritudinem relinquens uxorem, dixit, ut qui uellet ea uteretur. Et uerſa eſt in ſtuprum talis conſuetudo, ut inuicem cõiugia commutarentur: quos Ioannes in Apocalypſi ſua improbat dicens: Sed hoc habes, quòd odiſti facta Nicolaitarum: quæ & ego odi. Gnoſtici propter excellentiam ſcientiæ ſe ita appellari uoluerunt. Animam naturam Dei eſſe dicunt: bonum & malum Deum ſuis dogmatibus fingunt. Carpocratiani à Carpocrate quodam uocãtur, qui dixit Chriſtum hominem

Simoniaci. Actu. 8. Menandriani. Baſilidiani. Nicolaitæ. Actu. 6. b Apoc. 2. b Gnoſtici. Carpocratiani.

fuiſſe tantùm, & de utroque ſexu progenitum. (Cherinthiani.) Cherinthiani à Cherintho quodam nuncupati. ij inter cætera circunciſionem obſeruant: mille annos poſt reſurrectionem in uoluntate carnis futuros prædicant. unde & Græcè χιλιάσαι, Latinè (Nazaræi.) millenarij ſunt appellati. Nazaræi dicti, qui dum Chriſtum (qui à uico Nazarenus eſt appellatus) filium Dei licet confiteantur, omnia tamen ueteris legis cuſtodiunt.

(Ophitæ.) Ophitæ a Colubro nominati ſunt. Coluber enim Græcè ὄφις dicitur. Colunt enim Serpentem, dicentes ipſum in paradiſo induxiſſe uirtutis cognitionem.

(Valentiniani.) Valentiniani à Valentino quodam Platonico ſectatore uocati: qui αἰῶνας id eſt, ſcelera quædam in origine Dei creatoris induxit: Chriſtum quoque de uirgine nihil corporis aſſumpſiſſe, ſed per eam quaſi per fiſtulam tranſiſſe aſſeruit.

(Apellitæ.) Apellitæ, quorum author Apelles princeps fuit, qui creatorem Angelum neſcio quem glorioſum ſuperioris Dei faciens, Deum legis Iſrael illum igneum affirmans, qui dixit Chriſtum non in ueritate Deum, ſed hominem in phantaſia apparuiſſe.

(Archontiaci.) Archontiaci à principibus appellantur, quia uniuerſitatem, quam Deus condidit, opera eſſe archangelorum defendunt.

(Adamiani.) Adamiani uocantur, quia Adæ imitantur nuditatem: unde & nudi orant, & nudi inter ſe mares & fœminæ conueniunt.

(Cainani. † Alias, Cayani.) Cainani † proinde ſunt appellati, quoniam Cain adorant. (Sethiani.) Sethiani nomen acceperunt a filio Adæ qui uocatus eſt Seth, dicentes eum eſſe Chriſtum.

(Melchiſedechiani.) Melchiſedechiani uocati pro eò quòd Melchiſedech ſacerdotem domini, non hominem fuiſſe, ſed uirtutem Dei eſſe arbitrantur. (Angelici.) Angelici uocati, quia angelos colunt. (Apoſtolici.) Apoſtolici, hoc ſibi nomen ideo ſumpſerunt, quòd nihil poſſidentes proprium, nequaquam recipiant illos, qui aliquo in hoc mundo utuntur.

(Cerdoniani.) Cerdoniani a Cerdone nuncupati, qui duo aſſeruit contraria principia.

(Marcioniſtæ.) Marcioniſtæ à Marcione Stoico philoſopho appellati, qui Cerdonis dogma ſecutus, alterum bonum, alterum iuſtum Deum aſſeruit, tanquam duo principia creationis & bonitatis. (Artatiritæ.) Artatyritæ ab oblatione uocati. Panem enim & caſeum offerunt dicentes a primis hominibus oblationem a fructibus terræ, & a fructibus ouium fuiſſe celebratam. (Aquarij.) Aquarij appellati, eò q aquā ſolā offerunt in calice ſacramenti.

(Seueriani.) Seueriani a Seuero exorti, uinum non bibunt: uetus teſtamentum & reſurrectionem nō recipiunt. (Tatiani.) Tatiani à Tatiano uocati: qui eucratitæ dicti, quia carnem abominantur. (Alogij.) Alogij uocantur, tanquā ſine uerbo. λόγος enim Græcè, Latinè uerbū dicitur. Deum enim uerbum non credunt, reſpuentes Ioannis Euangelium, & Apocalypſim.

(Cataphrigæ.) Cataphrygis nomen prouincia Phrygia dedit: quia ibi extiterunt. Authores eorū Montanus, Priſca, & Maximilla fuerunt. ij aduentum ſpiritus ſancti nō in Apoſtolos, ſed in ſe traditū aſſerunt. (Cathari.) Cathari pro munditia ita ſe nominauerunt. Gloriantes enim de ſuis meritis, negant pœnitentibus ueniā peccatorum. Viduas ſi nupſerint, tanquam adulteras damnant. Mundiores ſe cæteris † († Alias, cunctis.) prædicant. Qui nomen ſuum ſi cognoſcere uellent, mundanos ſe potius quā mundos uocarent. (Pauliani.) Pauliani a Paulo Samoſatheno exorti ſunt, qui dixit nō ſemper fuiſſe Chriſtum, ſed à Maria ſumpſiſſe initium. (Hermogeniani.) Hermogeniani ab Hermogene quodā uocati, qui materiam non naturam introducens, Deo non naturæ eam comparauit: matremq; elementorum Ideam aſſeruit: quos Apoſtolus (Gala. 4.) improbat elementis ſeruientes. (Manichæi.) Manichæi a quodam Perſa extiterunt, qui uocatus eſt Manes. Hic duas naturas & duas ſubſtantias introduxit. Id eſt bonam, & malam, & animas ex Deo, id eſt, quaſi ex aliquo fonte manare aſſeruit. Teſtamentū uetus reſpuūt, nouum ex parte recipiunt. (Anthropomorphitæ.) Anthropomorphitæ dicti pro eò quòd ſimplicitate ruſtica Deum habere humana membra, quæ in diuinis libris ſcripta ſunt, arbitrantur. ἄνθρωπος enim Græcè, Latinè homo interpretatur. Ignorātes uocem domini, qui ait, Spiritus eſt Deus, incorporeus eſt enim. (Ioan. 4.) Nec enim membris diſtinguitur, nec corporis mole cenſetur. (Heraclitæ.) Heraclitæ ab Heraclio authore exorti, monachos tantum recipiunt, coniugia reſpuunt, regna cælorum paruulos habere non credunt.

(Nouatiani.) Nouatiani a Nouato Romæ vrbis presbytero exorti: qui aduerſus Cornelium cathedram ſacerdotalem conatus inuadere, hæreſim inſtituit, uoluit apoſtatas recipere, rebaptizans baptizatos. (Montani.) Montani hæretici dicti, quia tempore perſecutionis in montibus latuerunt: qua occaſione ſe a catholicæ eccleſiæ corpore diuiſerunt. (Hebionitæ.) Hebionitæ ab Hebione dicti, ſiue a paupertate. Chriſtum enim per prouectum ſolum

virum

virum iuſtum putant effectum. Vnde competenter Hebionitæ pro paupertate intelligentiæ appellati ſunt. Ii enim Iudæi ſunt, & ita tenent Euãgelium, ut legem carnaliter ſeruent, aduerſus quos Apoſtolus ad Galatas ſcribens inuehitur. Fotiniani à Fotino Gallogræciæ Smyrnæ epiſcopo nuncupati, qui Hebionitarum hæreſim ſuſcitans, aſſerunt Chriſtum ex Maria per Ioſeph nuptiali coitu fuiſſe cõceptum. Aeriani ab Aerio quodam nuncupati ſunt. Ii offerri ſacrificium pro defunctis ſpernũt. Aetiani ab Aetio ſunt uocati. Iidemque Eunomiani ab Eunomio quodam dialectico, Aetij diſcipulo, ex cuius nomine magis innotuerunt, diſsimilem patri aſſerentes filium, & filio Spiritum ſanctum: dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentium. Origeniani ab † Origene authore exorti ſunt, dicentes quòd non poſsit uidere filius patrem, nec Spiritus ſanctus filium. Animas quoque in mundi principio peccaſſe dicunt, & pro diuerſitate peccatorum de cælis uſque ad terram diuerſa corpora quaſi uincula meruiſſe, eaque cauſa factum eſſe mundum. Noetiani à quodam Noeto uocati, qui dicebant Chriſtum eundem eſſe & patrem, & Spiritum ſanctum, ipſamque trinitatem in officiorum nominibus, non perſonis accipiunt. unde & Patripaſsiani uocantur, quia patrem paſſum dicunt. Sabelliani ab eodem Noeto pullulaſſe dicuntur, cuius diſcipulum perhibent fuiſſe Sabellium, ex cuius nomine maximè innotuerunt. unde Sabelliani uocati ſunt. Ii unam perſonam patris & filij & Spiritus ſancti aſtruunt.

Arriani ab arrio Alexandrino presbytero exorti ſunt, qui coæternum patri filium non agnoſcens, diuerſas in trinitate ſubſtantias aſſeruit, cõtra illud quod ait Dominus: Ego & pater unum ſumus. Macedoniani à Macedonio epiſcopo dicti ſunt, negantes Deum eſſe Spiritum ſanctum.

Apollinariſtæ ab Apollinare uocati ſunt, dicentes Chriſtum corpus tantummodo ſine anima aſſumpſiſſe. Antidicomaritæ appellati ſunt, eò quòd Mariæ uirginitati contradicunt, aſſerentes eam poſt Chriſtum natum uiro ſuo fuiſſe commiſtam.

Metangi † nominati, ideo tale nomen acceperunt: quia ἄγγος Græcè, uas dicitur. Aſſerunt enim ſic eſſe in patre filium, tanquam uas minus intra uas maius. Patriciani à quodam Patricio nuncupati ſunt,

Fotiniani. Aeriani. Aetiani. Eunomiani. Origeniani. † 3. ead. cauſa. q. 2 in fin. Noetiani. Patripaſsiani. Sabelliani. Arriani. Ioan. 10. f Macedoniani. Apollinariſtæ. Antidicomaritæ. † Metangiſmonitæ. ¶ Iſti ab Auguſtin. dic Coluthiani à

qui ſubſtantiam humanæ carnis à diabolo conditam dicunt. Colliciani † à quodam Collicio nominati, qui dicunt Deum non facere † mala, contra illud quod ſcriptum eſt: Ego dominus creans mala. Floriani à Floriano, qui econtrario dicunt Deum creaſſe mala, contra hoc quod ſcriptum eſt: Fecit Deus omnia bona. Donatiſtæ à Donato quodam Aphro nuncupati ſunt, qui de Numidia ueniens totam penè Aphricam ſua perſuaſione decepit, aſſerens minorem patre filium, & minorem filio Spiritum ſanctum, & rebaptizans catholicos. Bonoſiani à Bonoſio † quodam epiſcopo exorti produntur, qui Chriſtum Dei filium adoptiuum non proprium aſſeruit. Circuncelliones dicuntur, eò quòd agreſtes ſint, quos Scototopicos uocant, ſupradictæ hæreſis habentes doctrinam. Ii amore martyrij ſemetipſos perimunt: ut uiolenter de hac uita diſcedentes, martyres nominentur. Priſcillianiſtæ à Priſcilliano uocati, qui in Hiſpania ex errore Gnoſticorum & Manichæorum permiſtum dogma compoſuit. Luciferani à Lucifero Smyrnæ epiſcopo orti, qui epiſcopos catholicos, qui inſtanti † perſecutione perfidiæ Arrianorum conſentientes erant, & poſteà correcti in cathedram † redire elegerunt, damnantes, ſiue quod prius crediderant, ſiue quod crediſſe ſimulauerant, (quos eccleſia catholica materno recepit ſinu, tanquam Petrum poſt fletum negationis) hanc illi matris charitatem ſuperbè accipientes, eos recipere nolentes, ab eccleſiæ communione receſſerunt, & cum ipſo Lucifero authore ſuo, qui mane oriebatur, cadere meruerunt. Iouinianiſtæ à Iouiniano quodam monacho dicti, nullas nuptarum & uirginũ eſſe diſtãtias, nullumq; aſſerentes inter abſtinentes & ſimpliciter epulantes eſſe diſcrimen.

Heluidiani ab Heluidio nuncupati uel nominati, qui dicunt poſt Chriſtum natum alios Mariam filios de ſuo uiro Ioſeph peperiſſe. Paterniani à Paterno quodam exorti, qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinantur.

Arabici nuncupati, eò ꝙ in Arabia exorti ſunt dicentes animam cum corpore mori, atque in nouiſsimo utrunque reſurgere.

Tertullianiſtæ dicti à Tertulliano presbytero Aphricæ prouinciæ, ciuitatis Carthaginenſis, qui dicunt animã immortalem eſſe, ſed corpoream prædicantes: & animas peccatorum hominum poſt mortem in dæmo-

quodãColutho. Iſido. autem uocat Coliſthianos, à quodam Coluthio. [redacted] † Alias, creaſſe mala. Eſai. 45. a Gene. 1. b † Bonoſo. Circũcelliones. Priſcillianiſtæ. Luciferani. † Conſtãtij in Iſido. † Catholicam. Iouinianiſtæ. Heluidiani. Paterniani. Arabici. Tertullianiſtæ.

nes

nes conuerti putantes.

Teſſereſcedecatiſtæ.

Teſſereſcedecatiſtæ dicti, ꝙ quartadecima Luna Paſcha cū Iudæis obſeruare cōtendunt. Nam τέσσαρα quatuor δέκα decem ſignificat

Nyctages.

Nyctages à ſomno nuncupati, quod uigilias noctis reſpuant ſuperſtitionem eſſe dicentes, iura temerari diuina, qui noctem ad requiem tribuerit.

Pelagiani.

Pelagiani a Pelagio monacho exorti, ij liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt, dicentes ſufficere uoluntatem ad implenda iuſſa diuina.

Neſtoriani.

Neſtoriani à Neſtorio Conſtantinopolitano epiſcopo nuncupati, qui beatam Mariam uirginem non Dei, ſed hominis tantummodo matrem aſſeruunt: ut aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Chriſtum in uerbo Dei, & carne credidit: ſed ſeparatim atque ſeiunctim alterum filium Dei, alterum filium hominis prædicauit.

Eutychiani.

Eutychiani dicti ab Eutyche Conſtantinopolitano abbate, qui Chriſtum poſt humanam aſſumptionem negauit exiſtere de duabus naturis: ſed ſolam in eo diuinam aſſeruit eſſe naturam.

Acephalitæ.

Acephalitæ dicti, id eſt, ſine capite. Nullus enim eorum reperitur author, ex quo orti ſunt. ij trium Calcedonenſium capitulorum impugnatores, duarum in Chriſto ſubſtantiarum proprietatem negant, & unam in eius perſona naturam prædicant.

Theodoſiani. Gaianitæ.

Theodoſiani & Gaianitæ appellati a Theodoſio & Gaiano, qui temporibus Iuſtiniani principis, in Alexandria prouincia per populi peruerſi electionem una die ordinati ſunt epiſcopi. ij errores Eutychij & Dioſcori ſequentes, Calcedonenſe concilium reſpuunt, ex duabus unam in Chriſto naturam aſſerunt, quam Theodoſiani corruptam, Gaianitæ incorruptam contendunt.

Gnoitæ. † Agnoitæ.

Gnoitæ † & Tritoitæ à Theodoſianis exorti ſunt, ex quibus Gnoitæ ab ignorantia dicti, quia ad peruerſitatem à qua exorti ſunt, id adijciunt, quòd Chriſti diuinitas ignoret futura, quæ ſunt ſcripta de die & hora nouiſſima, non recordantes Chriſti perſonam in Eſaia loquentem, Dies iudicij in corde meo.

Eſai. 30. f Tritoitæ.

Tritoitæ uerò uocati, quòd ſicut tres perſonas in trinitate, ita quoque tres aſſerunt Deos eſſe, contra illud quod ſcriptum eſt, Audi Iſrael, dominus Deus tuus, Deus unus eſt. Sunt autem & aliæ hæreſes ſine authore, & ſine nominibus. Ex quibus aliæ putant triformem eſſe Deum, aliæ etiam Chriſti diuinitatem paſſibilem eſſe dicunt. Aliæ Chriſti de patre natiuitati, initium temporis dant. Aliæ liberationem hominum apud inferos factam Chriſti deſcenſione non credunt. Aliæ animam, imaginem Dei negant. Aliæ animas conuerti in dæmones, & in quæcunque animalia exiſtimant. Aliæ de mundi ſtatu diſſentiunt. Aliæ innumerabiles mundos opinantur. Aliæ aquam Deo coæternam faciunt. Aliæ nudis pedibus ambulant. Aliæ cum hominibus non manducant. Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ, & ab Apoſtolis, & à ſanctis patribus uel concilijs damnatæ, quæ dum in ſe multis erroribus diuiſæ, inuicem ſibi diſſentiunt, communi tamē nomine aduerſus eccleſiam Dei conſpirant. Sed & quicunque aliter ſcripturam ſacroſanctam intelligit, quam ſenſus ſpiritus ſancti flagitat, à quo conſcripta eſt, licet de eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt.

Item Auguſtinus papa. †

Quare diuina prouidentia multos errare permittat.

CAN. XI.

6 IDeo diuina prouidentia multos diuerſi erroris hæreticos eſſe permittit, ut cum interrogant nos ea, quæ neſcimus, ſic diſcutiamus pigritiam, & diuinas ſcripturas cupiamus. Propterea Apoſtolus ait, Oportet hæreſes eſſe, ut probati manifeſti fiant. Ij autem à Deo probati ſunt, qui bene poſſunt docere.

† De ciuitate Dei lib. 16. cā. 19. in fi. & lib. 22. c. j. uide Guil. Occam in dialogis, fol. 180. ad de tex. ī. j. q. j. ſaluator.

CAVSA XXV.

SAncta Romana eccleſia quandam baptiſmalē eccleſiā ſuis muniuit priuilegijs, decimationes ſuæ diœceſis ex integro ſibi attribuens. Itē quoddā monaſteriū ſimiliter muniuit priuilegijs proprijs, decernens, ut ex proprijs prædijs nulli decimas perſolueret. Accidit itaque ut intra diœceſim præmunitæ baptiſmalis eccleſiæ præfatum monaſterium, alia emptione, alia donatione prędia ſibi inueniret, Oritur [a] itaq; cōtentio inter monachos & clericos de decimis.

SAncta Romana eccleſia. [a] Oritur. Primo inter epiſcopum & clericos. Secundo inter [1] clericos & monachos. & hæc eſt differētia iſtarū quæſtionū. Oſtendit ergo primo, qđ clerici non poſſūt ſe defendere cōtra epm per tale priuilegiū: & ad hoc inducitur

[1] De hoc loquit hęc prima qō. & hoc patet: ī. e. §. his ita. in fi. uerſ. clerici ergo. ſecundum Lauren.

cuntur omnia iſta cap. eo quod papa nō potuit dare tale priuilegium. Ioan.

Q Vod vero. Hæc q̄ō. diuiditur in duas partes, in quarū prima probat magiſter per xvj. cap. quod priuilegia eccleſiarū, ſ. per quæ firmāt ſtatus eccleſiæ non ſunt immutanda. Secunda ibi, Si ergo. Io. de Fant.

a C Onſidimus quod. Oportet. Hoc uerbum oportet, eſt uerbum honeſtatis. ſic ponitur xix. q̄ō. j. cap. j. ſicut hæc dictio debet, quandoque honeſtatem deſignat, ut extra de deſpon. impube. tua quandoq; eſt uerbum officij, ut xxv. diſtinct. unum. quandoque eſt uerbum neceſsitatis, ut iij. quæſt. ix. nō oportet. hoc ideo dico, quia princeps legibꝰ ſolutus eſt, ut ex. de electio. ſignificaſti. tamē honeſtum eſt, ut ſecundum leges uiuat, ut ff. de legat. iij. l. ex imperfecto. C. de teſtamen. ex imperfecto. Ioan.

b D Iuinis. Trina. Ter em̄ confeſſus eſt Chriſtū, ² ut oſtendat ſe corde, opere, & ore Chriſtum diligere. Ioan.

² Vt vj. q̄ō. j. imitare.

c Q Væ ad perpetuam. Nulla cōmutatione. Ex hoc patet, quod Papa non poteſt contra generale eccleſiæ ſtatutum diſpenſare, nec contra articulos fidei. nam etſi oēs aſſentiant ei, nō ualet ſtatutū, ſed omnes hæretici eſſent, ut xv. diſtin. c. ſicut. & ſic poteſt intelligi. ſ. ea. capitulo, ſunt quidā. & capitu. ſeq. ſed contra ſtatutum eccleſiæ quod non eſt ita generale, ſicut de cōtinentia ³ ſacerdotum, bene poteſt diſpenſare.

Papa in aliquibus nō diſpenſat.

³ Vide q legitur & not. ſ. lxxviij. di. cū in præterito.

d Nec ad priuatū communis utilitas, priuatæ præiudicat, ut ſeptima quæſtione prima. ſcias. & octaua, quæſtione prima. in ſcripturis.

N Vlli fas ſit. Sublimi-

1 *Nunc primū quæritur an clerici baptiſmalis eccleſiæ authoritate priuilegij decimas ſuæ diœceſis ex integro ſibi ualeant uendicare?*

2 *Secundò, an ſubſequēti priuilegio monachorū derogetur antiquioribus priuilegijs baptiſmalium eccleſiarum?*

QVAESTIO. I.

1 ps *Q Vòd uerò authoritate illius priuilegij decimas ſibi ex integro clerici uendicare non ualeāt, hinc probatur, quia decimæ iuxta decreta ſanctorum patrum, quadripertito diuiduntur. Quarū una pars epiſcopis, ſecunda clericis, tertia fabricis reſtaurandis, quarta uerò pauperibus eſt aſſignata. Decreta uerò ſanctorum canonum neminem magis quàm Apoſtolicum ſeruare oportet.*

Vnde Gelaſius papa ait:

Conſtitutionem ſynodi, quam uniuerſalis eccleſia probauit aſſenſus, Romanam ſedem ſeruare oportet.

CAN. I.

C Onſidimus, qđ nullus iam ueraciter Chriſtianus ignoret, uniuſcuiuſq; ſynodi cōſtitutū, qđ uniuerſalis eccleſiæ probauit aſſenſus, nullā magis exequi ſedem præ cæteris oportet, ᵃ q̄ primā: quæ & unāquanq; ſynodū ſua authoritate firmauit, & continuata moderatione cuſtodit.

Item Leo Papa.

Qui negligenter paſcit dominicum gregem ſibi commendatum, conuincitur ſummum non amare paſtorem.

CAN. II.

D Iuinis præceptis & Apoſtolicis monitis incitamur, ut pro omniū eccleſiarū ſtatu impigro uigilemus affectu: ac ſi quid unquā reprehenſioni inuenitur obnoxium, aut ab ignorantiæ imperitia, aut à præſumptionis uſurpatione reuocemus.

Admonente enim diuinæ uocis imperio, quo beatiſsimus Apoſtolus Petrus trina ᵇ admonitione † myſticis ſanctionib. imbuitur, ut Chriſti oues, qui Chriſtum diligit, paſcat, & ipſius ſedis, cui per abundantiam gratiæ diuinæ præſumus, reuerentia coarctamur, ut periculum deſidiæ (quantū poſſumus) declinemus, ne profeſsio ſummi Apoſtoli, qua ſe amatorem domini teſtatus eſt, non inueniatur in nobis: quia quoties quis negligenter paſcit dominicum gregem ſibi commendatum, toties conuincitur ſummum non amare paſtorem.

† Alias, trina repetitione.

Idem Anatholio epiſcopo.

Non debent ullo modo uariari, quæ ad perpetuam ordinantur quietem.

CAN. III.

Q Væ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt utilitatem, nulla ᶜ commutatione uarientur, nec ad priuatum ᵈ trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa † ſed manentibus terminis, quos cōſtituerūt patres, nemo iniuſtè uſurpet alienum, ſed intra fines proprios atq; legitimos, prout quiſque ualuerit, in latitudine ſe exerceat charitatis.

† Cōcor. l. ij. §. ſi quis municipalis. ff. ſi quis caut. & l. unica. §. ſi na. C. de ope. publ.

Item Hilarius papa.

Nulli diuinas conſtitutiones, & Apoſtolicæ ſedis decreta temerare licet.

CAN. IIII.

N Vlli fas ſit (ſine ſtatus ſui periculo) uel diuinas conſtitutiones uel Apoſtolicæ ſedis decreta temerare: quia nos qui potentiſsimi ſacerdotis adminiſtramus officia, talis tranſgreſsionum culpa reſpiciet, ſi in cauſis Dei deſides fuerimus inuenti: quia meminimus quòd timere debemus qualiter comminetur Deus negligentiæ ſacerdotum. † Si quidem maiori reatu delinquit, qui potiori honore fruitur: & grauiora facit uitia peccatorum ſublimi-

† Cōcor. tex. i l. nemo. C. de epi. & cle. & in l. moris. §. iſte fere. ff. de pœnis.

tis [i] peccantium.

Item Damaſus Papa.

In ſpiritũ ſanctum blaſphemãt, qui ſacros canones uiolãt.

CAN. V.

VIolatores canonum uoluntariè grauiter a ſanctis patribus iudicantur, & a ſancto ſpiritu, inſtinctu cuius ac dono dicati ſunt damnãtur: quoniã blaſphemare [b] ſpiritum ſanctum non incongruè uidentur, qui contra eoſdem ſacros canones nõ neceſsitate compulſi, ſed libẽter (ut præmiſſum eſt) aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere uolentibus ſpontè conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſtè unũ genus eſt blaſphemantium ſpiritũ ſanctum: quia (ut iam prælibatũ eſt) contra eum agit, cuius nutu † & grã ſancti canones editi ſunt.

Item Vrbanus Papa.

In quibus Romano pontifici, licet nouas condere leges.

CAN. VI.

SVnt quidam † dicentes Romano pontifici ſemper licuiſſe nouas condere leges: quod & nos non ſolum non negamus, ſed etiam ualde affirmamus. Sciendum uerò ſummopere eſt, quia inde nouas leges cõdere poteſt, unde euangeliſtæ aliquid & prophetæ nequaquam dixerunt. Vbi uerò apertè dominus uel eius Apoſtoli [c] & eos ſequẽtes ſancti patres ſententialiter aliquid diffinierunt, ibi non nouã legem Romanus pontifex dare, ſed potius quod prædicatum eſt, uſque ad animam & ſanguinem cõfirmare debet. Si enim quod docuerunt Apoſtoli & prophetæ deſtruere (quod ab ſit) niteretur, non ſententiam dare, ſed magis errare conuinceretur: ſed hoc procul ſit ab eis, qui ſemper domini eccleſiam contra luporum inſidias optimè cuſtodierunt.

Item Zoſimus Papa.

Apoſtolicæ ſedis authoritas contra ſanctorum ſtatuta aliquid condere non ualet.

CAN. VII.

COntra ſtatuta [d] patrum cõdere aliquid uel mutare, nec huius quidem ſedis poteſt [e] authoritas. Apud nos enim inconuulſis radicibus uiuat antiquitas, cui decreta patrum ſanxere reuerentiam.

Item Marcellus Papa.

Stare non ualet, quod contra euangelicam uel propheticam doctrinam ſeu conſtitutionem factum fuerit.

CAN. VIII.

OMne quod irreprehenſibile eſt, catholica defendit eccleſia. & ĩ. Iniuſtum [f] iudicium & diffinitio iniuſta regio metu uel iuſſu a iudicibus ordinata non ualeat. Nequaquam, quod contra euangelicam, uel propheticam, uel apoſtolicam doctrinam conſtitutionémve eorum ſiue ſanctorum patrum actum fuerit, ſtabit: & quod ab infidelibus [g] uel hæreticis factum fuerit, omnino caſſabitur.

Item Hormiſda Papa.

A ſtatutis patrum non deuiare, & fidei regulam cuſtodire, prima ſalus eſt.

CAN. IX.

PRima ſalus eſt, rectæ fidei regulam cuſtodire, & a conſtitutis patrum nullatenus deuiare.

Item Pelagius Papa Childeberto regi. [i]

Profitetur Pelagius Papa tomum ſui deceſſoris per omnia ſeruare.

CAN. X.

SAtagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo obſequium confeſsionis noſtræ legibus religionis miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos [h] eſſe

---

Crimen per dignitatem augetur.

[a] Sublimitas. Crimen enim augetur per dignitatem, ut al. diſtiu. homo. & ff. de re milit. omne delictum. §. ij. Ioan.

[b] VIolatores. Blaſphemare. Imo eoipſo uidetur excommunicatus & hæreticus, ut xix. diſtinct. nulli. & ĩ. eadem cap. generali.

[c] SVnt quidam. Apoſtoli. Hic uidetur quod papa non poſsit diſpẽſare contra Apoſtolũ uel dominum. qualiter ergo Martinus diſpẽſauit cũ bigamo contra Apoſtolum, ut xxxiiij. diſt. lector? [i] Item cum canon Apoſtolorũ dicat, presbyter ſi fornicatus fuerit, deponat lxxxj. diſt. presbyter. quomodo ergo Gangrenſe conciliũ diſpenſat in tali caſu, ut diſtinct. lxxxij. presbyter. Item contra dominum diſpẽſauit qui dixit, Vouete & reddite. & tamen abſoluit a iuramento & a uoto. xv. quæſt. vj. iuratos. extra de uoto & uoti redempt. per totum. Satis poteſt ſuſtineri, quòd papa contra Apoſtolũ diſpenſat, nõ tamen in his quæ pertinẽt ad articulos fidei eodem modo diſpẽſat in euangelio interpretando ipſum. extra de teſti. licet. in fin. Item non eſt uera diſpenſatio, quæ fit in uoto peregrinationis, quia non dicitur uouens liberari ab illa obligatione, ſed potius dicitur in melius commutari, ut extra de iureiurand. peruenit. ſed circa uotum continentiæ forte non poſſet diſpẽſare, [l] quia uix inueniretur melius in quod poſſet commutari, ut extra de ſtatu re. cum ad monaſterium. in fi. Io. Quicquid dicat Io. quãdoque diſpenſat Papa contra generale ſtatutũ eccleſiæ ſicut fecit in Latera. cõcilio generali Innocentius, ut extra de conſangui. & affini. non debet. licet contra articulos fidei non diſpenſet: j. quæſt. vij. & ſi illa. Barthol.

[redacted]

[i] Alias, iuſſu.

Papa utrũ poſsit contra apoſtolum diſpẽſare.

[k] c. Sunt quidã, ſ. adulatores de quibus ... uerit ... Ioã. ... po ... ecl. ... commendatio. Io.

[l] Cõtrariũ nota. ĩ. ea. q. g. ad perpetua. in gl. j. ſed nõ ẽ contra ſi bene uideatur.

Continentia in melius.

[redacted]

[d] COntra ſtatuta. Scilicet ut dictum eſt de articulis fidei. ĩ. c. proximo.

[e] Poteſt. Supple de facto uel de iure.

[f] OMne. Iniuſtum. ĩ. xj. quæſt. ij. c. iniuſtũ.

[g] Ab infidelibus. Argu. quod id quod fit ab intruſo, nõ ualet ut xj. qõ. ij. alienationes. de conſec. diſt. j. hic ergo. Argu. contra. j. qõ. j. ſi quis a pſeudo epiſcopis.

[h] SAtagendum. Subditos. Argum. quod papa ſubeſt Imperatori. intelligo quo ad hoc qđ ſua eccleſia dat tributa forte Imperatori.

[redacted]

[i] Childeberto francorũ regi, ſeu eius legato Pelagius rationem fidei ſuæ reddebat: dixiſ ... ad edictũ Hẽri. xi pãrt. ij. glo. xvi.

ſacræ ſcripturæ præcipiunt. Veniens etenim Rufinus, uir magnificus, excellentiæ ueſtræ legatus, confidenter à nobis (ut decuit) poſtulauit quatenus uobis, aut beatæ recordationis Leonis papæ tomum a nobis, per omnia conſeruari ſignificare debuiſſemus, aut proprijs uerbis noſtræ cõfeſsionem fidei deſtinare. Et primam quidẽ petitionis eius partẽ quia facilior fuit, mox (ut dixit) impleuimus, noſque in omnibus præſulis tomum, pro catholicæ fidei aſſertione conſcriptum, Deo propitio cuſtodire, manus noſtræ ad uos profeſsione ſignificauimus.

Vt autem nullius deinceps (quod abſit) ſuſpicionis reſideret occaſio illam etiam aliam partem, quam memoratus uir illuſtris admonuit, facere maturaui, ſcilicet proprijs uerbis cõfeſsionem fidei, quam tenemus expoſui.

Item Adrianus papa.

Anathema apud Deum fiat, qui cenſuram Romanorum põtificum uiolat.

CAN. XI.

Generali decreto cẽſemus & conſtituimus, ut execrandum † anathema ſit, [a] & uelut præuaricator fidei catholicæ ſemper apud Deum reus exiſtat, quicunq; regum ſeu epiſcoporũ uel potentum, deinceps Romanorum pontificũ decretorum cenſuram in quoquam crediderit, uel permiſerit uiolandam.

Item Damaſus papa Stephano archiepiſcopo.

Non licet alicui epiſcopo contra Romanorum pontificum decreta aliquid agere.

CAN. XII.

Omnia decretalia [b] cunctorum prædeceſſorum noſtrorum conſtituta, quæ de eccleſiaſticis ordinibus & canonum ſunt promulgata diſciplinis, ita ab omnibus epiſcopis ac ſacerdotibus generaliter cuſtodiri debere mandamus: ut ſi quid in illa commiſerint, ueniam ſibi honoris deinceps nouerint denegari.

Item Gregorius. †

Non communicet ſacris altaribus, qui neſcit ſacris obedire canonibus.

CAN. XIII.

Hac conſona ſanctis patribus diffinitione ſancimus, ut qui ſacris obedire canonibus neſcit, [c] nec ſacris miniſtrare altaribus, nec communionem capere ſit dignus.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Obſeruanda ſunt regulæ à ſanctis patribus in ſynodo ſtatutæ.

CAN. XIIII.

A Sanctis patribus in unaquaque ſynodo uſque nunc prolatas regulas tenere ſtatuimus.

Item Gregorius ad Montanum & Thomam. †

Voluntatem & ſtatuta ſuorum deceſſorum cuſtodiant, qui ſua ſeruari uolunt.

CAN. XV.

Iuſtitiæ ac rationis ordo ſuadet, ut qui à ſucceſſoribus ſua mandata ſeruari deſiderant, deceſſoris ſui proculdubio uolũtatem & ſtatuta cuſtodiant.

Item Leo papa quartus.

Contra ſtatuta ſanctorum patrum agit, qui ea non ſeruat intacta.

CAN. XVI.

Ideo permittente domino, paſtores hominum ſumus effecti, ut quod patres noſtri, ſiue in ſanctis canonibus, ſiue in mundanis affixere legibus, excedere minimè debeamus. Contra eorum quippe ſaluberrima agimus inſtituta, ſi qđ ipſi diuino ſtatuerunt conſulto, intactum non conſeruamus.

Si ergo primam ſedẽ ſtatuta cõciliorum præ omnibus obſeruare oportet, & ſi pro ſtatu omnium eccleſiarum neceſſe eſt illam impigro uigilare affectu, ſi ea quæ à Romanis põtificibus decreta ſunt, ab omnibus obſeruari cõuenit, ſi illi qui neſciũt ſacris obedire canonibus, altaribus miniſtrare nõ debent, patet, quod cõtra ſtatuta ſanctorũ canonum quibus ſtatus eccleſiarum uel confundantur, uel perturbentur, priuilegia ab Apoſtolico concedi non debent.

His ita [d] *reſpondet, ſacroſancta Romana*

---

[f] Imperatori: ut extra de cenſi. omnis anima. & xj. q. j. cap. magnum. & c. ſi tributum. xxiij. q. viij. tributum. Nam alias omnes principes ſub ſunt epiſcopis: ut extra de maio. & obe. omnes principes. Io. de Fan.

[a] Generali. Sit Id eſt. fiat. Nã hæc uerba ſit & fiat, reſpiciunt quandoque futurum tempus: ut ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. deinde. Ioan.

[b] Omnia decretalia. Hoc c. hic attribuitur Damaſo, alias Leoni: ut xix. diſt. c. j. uerſicu. quoniam. Io. de Fan.

[c] Hac conſona. Neſcit. i. contẽnit, uel loquitur de ignorantia iuris, quæ quibuſdã eſt dãnabilis. ut xxxviij. diſt. c. ſi in laicis. Io. de Fant.

Ideo permittente. Si ergo primam. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua primo infert ex præcedentibus. ſubſequenter uenit ad diuerſas ſolutiones. Io. de Fantu.

[d] His ita. Prima ſol. magiſtri occupat primam columnã, ſecũda ſecundã prima talis [g] eſt: quia dominus ſicut ſoluit legẽ quam dederat, ſic & papa poteſt, Secunda hęc eſt quod canones ita intelliguntur ſtatuti, ut ſemper authoritas Romanę ſedis ſit excepta.

Alliga-

[a] Vel dic quòd potuit eſſe utriuſq;. c. ſicut & alias. ẽ. j. q. j. de cætero. de cõſec. diſtin. j. in conſulto. in ſubſcriptione utriuſq; c. patet.

[g] Sub. q̃ nõ multũ ualet. La.

† Alias, execrandus.

† lib. ij. epiſtola. 4. ſeu ca. 46. ad Io. epiſcopum.

† Epiſtola 112. li. 5. uide Lodoui. Gomeſ. in 6. decretalium fol. 77.

a Alligatur. Vt extra. de ele. cap. ſignificaſti.
b Solis. De hoc no. ſ. xj. queſtio. j. §. ex his.
c Intelligēda ſunt ſic extra de iureiuran. uenientes.
d Ait. ſ. diſt. 100. cōtra morem.
e Priuilegio. ſ. diſt. iij. priuilegium.

Ob reliecleſia, ius, et authoritatē ſacris canonib. impertiꝛ: ſed non eis alligaꝛ. a Habet. n. ius cōdēdi canones: utpote quę caput eſt, et cardo oīum eccleſiarū à cuius regula nemini diſſentire licet. Ita ergo canonib. authoritatē pſtat, ut ſeipſā nō ſubijciat eis.

Lucæ 1. f Sed ſicut Chriſtus, q legē dedit, ipſam legem carnaliter impleuit, octaua die circunciſus, quadrageſima die ī tēplo cū hoſtijs eſt præſentatus: ut ipſe ī ſeipſo eā ſanctificaret, poſt

Matt. 8. a ea uerò, ut ſe dñm legis oſtenderet, cōtra le

Mat. 12. a gis literā leproſū tāgēdo mūdauit. Apoſtoli quoq; cōtra literā ſabbati p ſata pter grediētes ſpicas uellētes et cōfricātes manibus ſuis, pbabili exēplo Dauid, & circūciſionis et tēpli excuſauit, dicēs: Nō legiſtis quid fe

1. Re. 21. b cerit Abimelech, quādo uenit ad eū Dauid, et dedit ei panes ppoſitionis, de quib. non licebat edere, niſi ſolis b ſacerdotibus, & co

Leui. 12. d medit ipſe, & pueri eius? Itē octaua die, ſe-

Leui. 12. d Mat. 12. a cundū legē puer circūcidiꝛ: & uos in Sabba

Lucæ 6. b to circūciditis hoīem. Itē cū iuge holocauſtū ex lege offeraꝛ, cū maſculus xl. fœmina uerò lxxx. die ab ortu ſuæ natiuitatis ſecūdum legis imperium cum hoſtijs in templū præſentaretur: unde ſacerdotes offerentes hoſtias in templo literam ſabbati ſoluunt, & ſine crimine ſunt. Tunc filius hominis multò magis ualet ſoluere literam le-

Matt. 7. d gis, qui eſt etiā dominus ſabbati Hinc etiā dicitur de eo, Erat Ieſus docens in templo, tanquam poteſtatē habēs, id eſt, tāquā legis dominus addēs moralibus ea quæ deerāt ad perfectionem: umbram figuralium in lucē ſpiritualis intelligētiæ commutans, non tanquam ſcribæ eorū, qui litera legis adſtricti non audebant aliquid addere, uel commutare. Sic et ſummę ſedis pontifices canonibus, ſiue à ſe, ſiue ab alijs ſua authoritate conditis, reuerentiam exhibent, et eis ſe humiliādo ipſos cuſtodiunt, ut alijs obſeruandos exhibeant. Nonnunquam uerò, ſeu iubendo ſeu diffiniendo, ſeu decernendo, ſeu aliter agēdo, ſe decretorū dominos et cōditores eſſe oſtēdūt. In pmiſsis ergo capitulis, alijs imponitur neceſsitas obſequēdi, ſummis uerò pontificibus oſtenditur ineſſe authoritas obſeruādi ut à ſe tradita obſeruādo alijs nō cōtēnēda, demōſtrēt, exēplo Chriſti, qui ſacramēta, quæ eccleſiæ ſeruanda mandauit, primū in ſeipo ſuſcepit, ut ea in ſeipſo ſanctificaret. Oportet ergo primā ſedem (ut diximus) obſeruare ea, quæ decernendo mādauit, non neceſsitate obſequēdi, ſed authoritate impēdiēdi. Licet itaq; ſibi cōtra generalia decreta, ſpecialia priuilegia indulgere, & ſpeciali beneficio concedere, quod generali prohibetur decreto. Quanquā ſi decretorū intentionē diligēter aduertamus, nequaquā cōtra ſanctorum canonum authoritatē, aliquid concedere inueniatur. Sacri ſiquidē canones ita aliquid cōſtituūt, ut ſuæ interpretationis authoritatē, ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſeruēt. Ipſi nanq; ſoli canones ualent interpretari, qui ius condendi eos habent. Vnde in nonnullis capitulis conciliorum, cū aliquid obſeruādū decernitur, ſtatim ſubinferꝛ: Niſi authoritas Romanæ eccleſiæ aliter fieri imperauerit, uel ſaluo tamē in omnibus iure ſanctæ Romanæ eccleſiæ: uel, ſalua tamen in omnibus Apoſtolica authoritate. Quæcunq; ergo de decimis, uel quibuſlibet eccleſiaſticis negotijs ſacris canonibus diffiniūtur, intelligēda ſunt c neceſſaria ſeruari, niſi authoritas Romanæ eccleſiæ aliter fieri mandauerit, uel pmiſerit. Cū ergo aliqua priuilegia ab Apoſtolico aliquib. cōcedunꝛ. etſi cōtra generalē legē aliquid ſonare uideātur, nō tamē cōtra ipſam aliquid cōcedere intelligūtur, cùm ipſius legis authoritate & priuilegia ſingulorū penes matrem omnium eccleſiarum reſeruentur. Neque enim priuilegia aliquibus cōcederentur, ſi præter generalem legē nulli aliquid ſpeciale indulgeretur. Priuilegia nanque dicuntur, quaſi priuata legia, eò quòd priuatā legem ſingulis generent. Quàm diffinitionem Greg. innuens ait, d Si hoc neque conſuetudine generali, neque priuilegio e uendicas, reſtat te uſurpare quod

Priuilegia unde dicantur.

a Ob religionis. xij. q. ij. religioſam.
b Neceſſitatis. xxxv. quæſtio. iij. quædam lex. ADDITIO. Et cap. quod ſcripſi. uide quod no. vij. q. j. non autem. & cap. petiſti.
c Obſequij. j. q. j. ſunt nonnulli. & xxiij. diſtin. communis. Ioan.

ſeciſti. Item Hierony. in expoſitione Ionę: Priuilegia ſingulorũ nõ poſſunt legem facere communẽ. Valet ergo (ut ex præmiſſis colligitur) ſancta Romana eccleſia ſuis priuilegijs, quoſlibet munire: & extra generalia decreta quędam ſpeciali beneficio indulgere: conſiderata tamen rationis ęquitate: ut quæ mater iuſtitiæ eſt, in nullo ab ea diſſentire uideatur: ut priuilegia uidelicet quæ ob religionis,[a] uel neceſſitatis,[b] uel exhibiti obſequij[c] gratiam cõceduntur, neminẽ releuãdo ita diuitẽ faciãt, ut multorũ detrimenta non circunſpiciẽdo, in paupertatis miſeriam nonnullos deijciãt. Illud uero Apoſtoli ad memoriã reuocãtes, qđ ad Corinthios ſcribẽs ait, Non. n. uolumus ut alijs ſit remiſſio, uobis aũt tribulatio. Cui ſacra lex principũ concordans ait: Reſcripta cõtra ius elicita, ab omnib. iudicib. ꝑcipimus refutari: niſi forte aliqd eſt, quod nõ lędat aliũ, & proſit petẽti, uel crimẽ ſupplicantib. indulgeat. Itẽ cõſtitutio Impatoris ad populũ. Nec dãnoſa fiſco, nec iuri contraria poſtulari oportet. Clerici ergo huius baptiſmalis eccleſiæ, priuilegij authoritate muniti, ſuæ diœceſis decimas ſibi ex integro uendicare ualẽt: niſi forte ſumma neceſſitate epi cogãtur ad quartam ſuã accipiendã, & illi ſuperabũdare mõſtrentur.

QVAESTIO II.

Vòd aũt antiquioribus priuilegijs, ſubſequentibus derogari nõ poſſit, authoritate Anacleti ꝓbatur: qui ſcribẽs omnibus epiſcopis, et reliquis Chriſti ſacerdotibus ait:

Eccleſiarum priuilegia com

Qvod ante. Videndũ qs poſſit dare priuilegiũ, & quod priuilegiũ præiudicet alij. dicũt plerique quod ſolus papa poteſt dare priuilegiũ in præiudiciũ alterius. xij. q. ij. bonæ rei. & ix. q. iij c. conqueſtus. de conſecra. diſt. iij. pronũtiandũ. i co. diſt. cõtra morem. cũ enim priuilegiũ dicatur quaſi lex priuata, ut ĩ. diſt. iij. priuilegia. & ſolus prĩceps canones & leges & iura cõdat: ergo ſolus ille (ut dicũt) dat priuilegiũ. Hoc tamẽ negari nõ poteſt quin epiſcopi etiam dent priuilegia: ut extra de his quæ fi. à præla. quãto. extra de ſent. & re iud. cũ inter uos. ſed nõ poteſt in præiudiciũ aliorum:[2] ut dicũt: quia ſolus princeps auferre poteſt[3] ius unius, & dare alteri: ut ix. q. iij. nunc uero. & c. per principalem. & extra de cõceſ. præben. & ecc. non uacant. quia diuerſitatem. & C. de quadr. præſcrip. bene à Zenone. Sed certe hoc non eſt uerum. nam epiſcopus poteſt dare extra baptiſmalẽ eccleſiam decimas: ut xv. q. j. ſtatuimus. Item epiſcopus poteſt detrahere uni eccleſiæ, & dare alteri: ut extra de exceſ. præla. c. ſicut unire. & poteſt in totũ eximere aliquam eccleſiam: ut extra de cenſi. cum uenerabilis. Item auferre poteſt eccleſiæ priuilegium eligendi: ut extra de conſue. cum dilectus. Item poteſt eximere eccleſiã à iure procurationis: ut extra de cenſi. ſopitæ. hoc autem priuilegium confert epiſcopus cum conſenſu capituli ſui: ut extra de do. paſtoralis. Datur autem priuilegium quandoque perſonæ, quandoque rei: ut ix. q. iij. cõqueſtus. Si priuilegium datur perſonæ, perſonam non tranſgreditur: ut inſti. de iure. nat. gẽ. & ciui. §. plane. xvj. q. j. hinc etiam. & ff. de re. iu. priuilegia. vij. q. j. non autem. & cap. petiſti. Et reale eſt, quod loco conceditur, & perpetuum eſt. xvj. q. j hinc etiam. & ff. de iure immu. l. j. extra de offi. deleg. quoniam abbas. In dubio autem ſemper præſumitur priuilegium potius perſonale quam reale; ut extra, de inſti. cum uenissent. quia res de facili ad ſuã reuertitur naturam. ff. de pact. ſi unus. §. quod & in ſpecie dotis. non enim dicitur ob hoc perſonale, ꝙ ſola inſeritur perſona: ut ff. de pact. iuris gentium. §. pactorum. & l. tale pactum. Itẽ hæc eſt differentia inter priuilegium & confirmationẽ, quia in cõfirmatione nihil noui iuris datur: ut extra de confir. cũ dilecta ſecus eſt in priuilegio. Item in cõfirmatione nihil ponitur, uel affirmatur, ſed totum conditionaliter intelligitur: ut extra de cõceſ. præben. quia diuerſitatẽ. ſed in priuilegijs omnia uerba ponũtur, & certũ ibi aſſeritur: ut extra de uerb. ſigni. abbate. Nũc uidendũ eſt ꝙ priuilegiũ derogat alij. Dicũt quidam ꝙ ſemper ſecũdum derogat primo, etiã ſi nõ faciat mentionem primi: ut extra de reſcrip. ex parte. & hoc ea ratione uidetur, quia cum priuilegium ſit ius, ſed unum ius derogat alij, licet non faciat mentionẽ primi: ut extra de cog. ſpi. c. ij. ſed iſtis ob. extra de off. iud. deleg. ex parte. ubi priuilegium ſecundũ nõ derogat primo, cũ nõ faciat mẽtionẽ eiꝰ. Item nec priuilegiũ præiudicat cõfirmationi, niſi faciat mẽtionem illius priuilegij: ut extra de his quæ fi. à præla. cum uos. Item nec tranſactioni præiudicat confirmatio: ut extra de deci. ex multiplici. Item nec priuilegium præiudicat conſuetudini, niſi faciat mentionem eius: ut extra de preb. relatum. Itẽ nec ualet priuilegium, niſi faciat mentionem conſtitutionis factæ à capi. ut extra de reſcrip. conſtitutus. nec ualet appellatio niſi faciat mentionem ſententiæ: ut extra de fid. inſtru. inter. ultra medium. Et ſic propter iura allegata concedi poteſt ꝙ idem ſit in priuilegijs quod in reſcriptis: niſi ubi ſecundum faciat mẽtionem primi, ꝙ nõ ualeat: ſiue ambo priuilegia ſint generalia, ſiue ambo ſpecialia. ſed ſi unum ſit ſpeciale, aliud generale, ſpeciale ſemper præiudicat, licet non faciat mẽtionem generalis: ut extra de reſcri. c. j. & ca. paſtoralis. licet. ſit arg. contra. ĩ. c. in Galliarum.[4] quia in toto iure derogatur generi per ſpeciem: ut ff. de reg. iur. in toto. Sed certe aliud eſt in reſcriptis quam in priuilegijs: quia ſecundum reſcriptũ ſpeciale derogat primo generali. Nam per generale reſcriptum non datur iuriſdictio: ut patet in illa decre. paſtoralis. in fin. extra

1 Priuilegiũ à quibus poteſt dari. Adde hic Archi. qui dicit qđ princeps ex certa ſciẽtia, & ſine clauſula nõ obſtãte poſſit auferre mihi ea q ſunt iuris ciuilis. de qua materia uide ꝑ Bar. ĩ. l. fi. C. ſi cõtra ius uel utili. & plene ꝑ eundem Bar. in extrauagant. ad reprimendũ in uer. nõ obſtantib. ꝑ docto. in ca. nulli. & reſcri. ꝑ Bal. in l. fin. C. ſenten. reſcin. & in l. eam quã in xij. coll. C. de fideicõ. & in præludijs feudo co. 14. per Imol. in l. fi. ff. quib. appel. nõ licet. & in l. quidam cõſulebat de re iudi. & ꝑ Paul. de Caſtr. in l. ſi quãdo ĩ prin. C. de inoff. teſt.

2. Cor. 8.

2 Hoc eſt expreſſũ ſecũdum Ala Vin. & Phi. extra de exceſ. præla. c. j. & c. ad hoc. & ibi de hoc.

3 Intellige quãdo cauſa ſub eſt: alias nõ debet prout no. ĩ. 22. di. c. 1. ĩ gl. nec papa. & facit qđ no. x. diſt. c. j. in gl. arg. quod, &c.

4 In ordinario loquitur.

[illegible]

eo.ad hæc.& ideò de facili tollitur. ſed per priuilegiũ quantuncunq; generale ſtatim cõſequitur ſuũ ius plenum. unde poteſt dici ꝙ nunquam ſecundum ſpeciale priuilegiũ deroget primo generali, niſi faciat ipſi mentionem. ; ex̃.de reſcrip. nõnulli.& de præſcrip. uenientes.ſed in ſtatu cis quandoque anti quũ præiudicat nouo:ut 50.diſt.domino ſancto Itẽ in dubio potius pręſumo non reuocatũ prius priuilegium quã reuocatũ:ut ff. de ma. teſt. ſi peculiũ.ff.de donat. inter uirũ & uxor. cũ hic ſtatus. §. pœnitẽtiam. Nec obſt.ff.de priui. credi.priuilegia.ubi dicitur ꝙ priuilegia non eſtimantur ex tempore,ſed ex cauſa:quia ibi loquitur de priuilegijs, quæ creditor uult habere, ex eo quod prius mutauit pecuniam.

a P Riuilegia. Tẽporibus.Iſtud põt intelligi de generalibus ſtatutis. Nam in nullius perſona omittendũ eſt, & c.lxj.diſtin. miramur. Item poteſt intelligi ď priuilegijs datis à principe. nã priuilegium quod a Deo uel à principe datur,decet eſſe mãſurum, omnis malitię, ac diminutionis cõtrarium in auth. coll. vi. conſtitutio quæ de dignitatib⁹. in ſi. Si uero perſona impetrãs obuiat priuilegio impetrato,ſtatim euaneſcit: ut extra de conſtit. cum M. Ferrarien. Item ſi non proteſtatur, priuilegium ſuũ expirat ſpatio quadraginta anno. ut extra de priuile. accedentibus. ſed ſi non eſt opus proteſtatione,cum ſit priuilegiũ ad excipiendum, perpetuũ eſt: ut ff.de doli.excep. pure.ſi uero eſt priuilegium ad faciendum, uidetur quod ſpatio x.ann.extinguatur:ut ff.de nundin.l.j.

b Et peregrina. id eſt, ferri candentis. ij.qõ.v. conſuluiſti. uel iudicis non ſui. ij.quæſtio.v.peregrina. Ioan.

Priuilegiũ debet eſſe mãſurum.

j. reſpõſionum ad interrogationes Auguſti.

Hoc id eſt quia q. nundinas impetrat, facit in ſp

ctis temporibus intemerata ſeruentur. CAN. I.

i P Riuilegia eccleſiarum & ſacerdotũ, intemerata & inuiolata cunctis decernimus manere temporibus, a & leges eccleſiæ Apoſtolica authoritate firmamus: & peregrina b ſubmouemus iudicia.

Item Leo papa Martiano Auguſto.

Nec nouitate mutari, nec probitate conuelli, eccleſiarum priuilegia debent.

CAN. II.

ij P Riuilegia c eccleſiarum & monaſteriorum, ſanctorum patrũ authoritate inſtituta, nulla poſſunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari:in quo opere (auxiliante Chriſto) fideliter exequẽdo neceſſe eſt huius ſanctæ ſedis põtifices perſeuerantem exhibere famulatum: diſpenſatio enim nobis credita eſt: & ad noſtrum reatum tẽdit, ſi paternarum regulæ ſanctionum nobis conſentientibus,uel negligentibus uiolentur.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo. †

Priuilegio ſua dignitatis aliquis eccleſiã exuere non debet.

CAN. III.

I N Galliarum d epiſcopos nullam tibi authoritatẽ tribuimus,quia ab antiquis prædeceſſorum noſtrorum temporibus,pallium e Arelatenſis eccleſiæ epiſcopus accepit: quem nos priuare authoritate percepta minimè debemus. Si ergo contingat ut fraternitas tua ad Galliarum prouincias tranſeat, & aliquid ex authoritate agendum fuerit,cum prædicto Arelatenſi epiſcopo f agatur, ne prætermitti g poſsit hoc quod antiqua patrum inſtitutio inuenerit. Britannorum h uerò omnes epiſcopos tuæ fraternitati committimus: ut indocti doceantur, & infirmi perſuaſione roborentur.

Itẽ Felici epiſcopo. †

Statuta apoſtolicorum prædeceſſorum Apoſtolicus deſtruere non debet.

CAN. IIII.

S I ea deſtruerem quæ anteceſſores nri ſtatuerunt, nõ conſtructor, ſed euerſor eſſe iuſtè conprobarer, teſtãnte ueritatis uoce, quæ ait: Omne regnũ in ſeipſo diuiſum non ſtabit: † & omnis ſcientia & lex aduerſum ſe diuiſa i deſtruetur.

Item Leo papa.

Metropolitanus dignitatis ſibi tradita antiquitus ius intemeratum obtineat.

CAN. V.

I Gitur ſecundum ſanctorum patrum canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos,metropolitanos ſingularum prouinciarum epiſcopos, quibus ex delegatione k noſtra, fraternitatis tuæ cura protenditur, ius traditum ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus:ita à regulis præſtitutis, nulla

c P Riuilegia. j.de conſecra. diſtinctio.iij. celebritatem.

d I N Galliarũ. pluraliter dicit, quia tres ſunt Galliæ,Braccata,Togata,& Comata.

e Pallium. ĩ. viij. q.iij. Arealdus.contra. ubi dicitur ꝙ Arelaten.ſit ſuffraganeus Narb. ſed fortè duo ſunt Arelat. uel altera literarum eſt falſa uel corrupta.

f Epiſcopo. quem conſtituit ibi legatum, uel ſuppoſuit ei omnes epiſcopos Britanniæ.

g Prætermitti. ergo legatus inconſulto epõ loci nõ põt iudicare clericos ipſius, niſi ad epm appellet: ut hic,& xj. q.j.peruenit. ꝙ põt admitti. Nec obſt. extra de offi. leg.cũ non ignoretis. nã ille non ſolum fuit legatus,ſed etiam metropolitan⁹: & ideo nihil pfuiſſet ei ius legatiõis, ſi hoc ius nõ habuiſſet. Ioan. contrariũ credo, cũ illa decre. cum non ignoretis. indiſtincte loquatur. B. Itẽ uidetur hic ꝙ princeps poſteriorẽ legatũ dando non uidetur prohibuiſſe legatũ priorem, ſicut eſt in tutoribus: ut C. de teſta. tut. l.ij. ſimiliter not. vij.q. j.non autẽ. ſecus in procuratoribus: ut ff.de procur. ſi quis cum. §. ultimo.

h Britannorũ. contra.ĩ iij. qõ.vj. hæc quippe.ſed duæ sũt Britanniæ. Anglia enim maior Britannia dicitur.

i S I ea deſtruerẽ Diuiſa. Ar.cõtra teſtes ſibi cõtrarios,& cõtra reſcripta oĩa ſibimet contraria: ut xxiij. qõ. vij.qđ aũt.C.de fid. inſtr.ſcripturæ. iiij. qõ.iij.qui falſo. extra de ſent. & re iudi.cum olim.

k I Gitur ſecundũ. Delegatiõe.uidetur ergo ꝙ legatam poteſtatem habeat delegat⁹,& nõ ordina.

iudicium multorũ. unde breuiori tempore amittitur, cũ ſit odioſum: locus ſi ſit pjudiciũ ſingularis pſonæ: quia tunc perẽne eſt. C. de diuer. reſcrip. l. a. Ioan.de Fant.

Gallia eſt triplex.

Legatus an poſsit clericos epiſcopi loci iudicare.

† Epiſtola. 3 [illegible]

Legatus poſterior an reuocet priorẽ.

Luce.11.b.

† Alias. deſolabitur.

Britãnia eſt duplex.

Legatus quam poteſtatẽ habeat.

aut negligentia aut præſumptione diſcedant.

Item Hormiſda Papa.

Priuilegia metropolitanorũ inconcuſſa ſeruari oportet.

CAN. VI.

SEruatis [a] priuilegijs metropolitanorũ, uices uobis Apoſtolicæ ſedis delegamus: ut inſpectis [b] iſtis: ſiue ea q̃ à nobis ſunt nuper mandata ſeruentur: ſiue ea quæ de eccleſiaſticis cauſis tuę reuelationi cõtigerit nũtiari, ſub tua nobis inſinuatione [c] pandant: erit hoc ſtudij ac ſolicitudinis tuæ, ut talẽ te in his quæ iniunguntur, exhibeas, ut fidem integritatemq; eius, cuius curam ſuſcipis imiteris.

Item Gregorius Bonifacio primo defenſori. †

Decreta Apoſtolica, nulla præſumptione uiolentur.

CAN. VII.

INſtitutionis noſtrę decreta, quæ ſunt priuilegijs & ordinatione diſpoſita, perpetua ſtabilitate & ſine aliqua conſtituimus refragatione ſeruari, ſiue quæ ſcripto decreuimus, ſiue quæ in noſtra præſentia [d] uideantur eſſe diſpoſita: nec à quoquam pontificum in totum, uel in partem, ea qualibet occaſione conuelli decernimus, uel immutari. nam nimis eſt aſperum, & præcipuè bonis ſacerdotum moribus inimicum, niti quẽpiam quantacunq; rationis [e] excuſatione, quæ bene ſunt ordinata reſcindere, & exemplo ſuo docere cæteros ſua quandoque poſſe conſtituta diſſoluere.

Idem Dominico Carthaginenſi epiſcopo. †

Priuilegia eccleſiarum Apoſtolicus debet ſeruare illæſa.

CAN. VIII.

DE eccleſiaſticis priuilegijs, quod ueſtra fraternitas ſcribit, hoc poſtpoſita dubitatione teneat: quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſq; eccleſijs ſua iura [f] ſeruamus: nec cuilibet gratia fauente ultrà, quàm meret, impertior: nec ulli hoc, qđ ſui iuris eſt, ambitu ſtimulãte derogabo: ſed fratres meos per oĩa honorare cupio: ſicq; honore ſingulos ſubuehi, dummodo non ſit, quod alteri iure ab altero poſſit opponi.

Idem Vigilio Arelatenſi epiſcopo. †

Quod rationabiliter diffinitum eſt, in nullo debet uiolari.

CAN. IX.

CVm piæ deſiderium uoluntatis, & laudandæ diffinitionis intentio ſacerdotalibus ſit ſemper ſtudijs adiuuanda: cura eſt ſolicitudinis adhibenda, ut ea, quæ pro quiete religioſæ conuerſationis † ſunt diſpoſita uel ordinata, nec diſſimulatio negligere, nec quædam ualeat præſumptio perturbare: ſed ſicut hoc (quia ratio exigebat) utiliter obtinuit diffiniri, ita quod diffinitum eſt (niſi forte † ubi maior eſt authoritas) non debet uiolari.

Idem.

Sibi iniuriam facit Apoſtolicus qui fratrum ſuorum iura perturbat.

CAN. X.

QVod uerò dicitis noſtris temporibus debere ſeruari, quæ à meis quoq; prędeceſſoribus tradita uel cuſtodita ſunt: abſit hoc à me, ut ſtatuta maiorum cum ſacerdotibus meis, in qualibet eccleſia infringã: [g] quia mihi iniuriam facio, ſi fratrum meorũ iura perturbo.

Item Iulius Papa.

Nulla præſumptione uiolentur, quæ ab Apoſtolicis & eorum ſucceſſoribus ſunt inſtituta.

CAN. XI.

AMputato totius uſurpationis exceſſu, nullus præſumat quæ ſibi non uidentur eſſe conceſſa. [h] Et quæ ſunt ab Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus inſti-

Priuilegiũ tenor eſt attẽdẽd⁹. [redacted] ul tario, ſeu iudici à ſe dato, donat tit. honoris & priuilegiũ primicerij, neq; absẽte põtifice poſſit ſedere inter clericos, qui poſtea cardinales uocari ſunt, ut la ci⁹ I epiſ. 17. li. 7. & quia huius c. principiũ eſt corruptũ, debet ſcipere ſic, hęc igit conſtitutiõis nrę decreta q ꝓ dfenſorũ ſũt, &c.

[i] Sub. & [redacted]

[a] Si ꝓceſſerit ſnĩa diffinitiua, partibus ꝓſentib. C. de leg. l. ſi imperialis. a̾lias nõ ſit ius ex ſententia. ff. de inoff teſt. qui repudiatis ſecũdum Lau.

[j] Et uide quod not. 22. di. c. 1. in gl. nec papa, &c.

ordinariũ: ut hic, & c. ſeq. quod non credo, cum ſimilis ſit proconſuli. ff. eodem meminiſſe.

[a] SEruatis. Reſcriptum ſemper ſic eſt interpretandum, ut nulli faciat præiudiciũ. ut nona quæ. iij. nunc uero. lxxxv. diſt. lu. capit. Archidiaconum. in priuilegijs ſecus uidetur, ut extra de deci. ad audiẽtiam.

[b] Inſpectis. Cum enim quis aliquid ex priuilegio ſibi uendicat, inſpiciendum eſt priuilegiũ eius. centeſima diſtinct. contra morem. extra de priuile. c. recipimus. & ſecundum quod tenor priuilegij continet, iudicandum eſt: ut extra de priuilegijs. porro.

[c] Inſinuatione. Intelligas hoc de his quæ ſoli Papæ reſeruantur quæ nõ tranſeunt ĩ generali mãdato: ut extra de offic. legati. quod tranſlationem.

[d] INſtitutionis. Præſentia. Sic ergo ſententia principis facit ius, licet non redigatur in ſcriptis: ut extra de tranſac. c. j. C. de teſt. omnium. argu. contra. iij. q. vij. poſtulatus. Itẽ hic eſt arg. quod princeps ſine ſcripto dat priuilegium, & ſine ſcripto delegat cauſam: ut in auth. de liti. §. oportet. colla. viij. ſed non committit delegationẽ ſine ſcripto. xcvij. diſtinctio. nobiliſſimus. C. de mã. prin. l. una.

[e] Rationis. Argu. contra extra de offi. deleg. ſi quando. & c. ex parte. ij.

[f] DE eccleſiaſticis. Iura. nec ſuum honorem debet augerẽ papa ut minuat ius eccleſiæ alterius; ut xix. diſt. ecce.

[g] QVod uerò. Infringã. ſi enim debet tueri alios cõtra alios multo magis contra ſeipſum: ut extra de natis ex li. uen. cap. unico. ff. ſi ſer. uen. l. altius.

[h] AMputato. Cõceſſa. Argu. fines mandati diligenter cuſtodiendos. Arg. cõtra viij. quæſt. j. licet. Item argu. quod epiſcopus nihil poteſt petere, niſi quod ſibi permiſſum eſt à canone: ut x. quæſtione iij. quia cognouimus. & ff. de condict. indeb. l. frater à fratre.

Eccleſia

ſibi petitio eſt per canones limitata.

[h] Et not. extra de pœnis. in quibuſdã. ibi uideas in gl. per &c.

[redacted]

† a apparent... cſis non eſt in originali, ſed perperam addita. Greg. eñ rurſus hic confirmat priuilegiũ monaſterij mõtis maioris olim intra muros arelatẽſis urbis fundati Childoberto frãcorũ rege ap ꝓbante Vigilio papa: Et ea ad petitionẽ abbatis notificat Vigilio epõ, et erat tũc monaſteriũ adhuc intra muros. Et Bonifaci⁹ 8. primus hoc priuilegium uiolauit,

tuta nulla deſidia negligantur, nulla diſſenſione uiolentur, nulla concertatione turbentur.

Item Gregorius Papa.

Quæ rationabiliter ordinata ſunt, nulla debent refragatione turbari.

CAN. XII.

ECcleſiaſticæ moderationi omnino eſt cõueniens, ut quæ ordinata fuerint, uel rationabiliter deciſa, nulla in poſterum [a] debeant refragatione turbari.

Item in regiſtro.

Quæ contra leges fiunt, pro infectis habentur.

CAN. XIII.

IMperiali cõſtitutũ eſt ſãctione aperte, ut ea quæ cõtra leges fiunt, nõ ſolum inutilia, [b] ſed ẽt ꝑ infectis † habẽda ſint. C. libro primo tit. de preci. Impera. offeren.

Imperator Conſtantinus.

CAN. XIIII.

NEc dãnoſa fiſco, [c] nec iuri contraria, poſtulari oportet.

Imperatores Theodoſius & Valentinianus.

CAN. XV.

REſcripta cõtra ius [d] elicita, ab omnibus iudicibus præcipimus refutari: niſi fortè ſit aliquid, quod non lædat, [e] aliũ, & proſit petenti, [f] uel crimẽ [g] ſupplicantibus indulgeat.

Item Pelagius Papa Ioanni comiti.

Reſcriptum meretur effectũ quod cum iuris et legum ratione concordat.

CAN. XVI.

DIcenti ſacras iuſſiones ſe habere ꝑmanibus, rñdemus ſcire illũ oportere, ꝙ ipſe clementiſsimus princeps generalib. legib. cõſtituerit, illa ſacra uniuſcuiuſq; ſupplicantis deſiderio conceſſa ꝓualere, & effectui mãcipari, quæ cũ iuris & legũ rõne concordãt: ea uerò quæ ſurreptione [h] uel falſis precib. forſitan impetrantur. nullũ ſupplicãtibus ferre remedium.

Reſcripta ſiue ſint annotatiões, [i] *ſiue pragmaticę* [k] *ſanctiones, expreſſam debẽt in ſe habere cõditionẽ,* [l] *ſi preces ueritate nitantur. mendax. n. precator debet carere ĩpetratis, & quibus ſcripta diriguntur, ſunt puniendi, ſi precũ mẽdacia ueruerint* [m] *argui. Vnde Imperatores Diocletianus et Maximianus et Conſtantinus li. i. C. ti. Si contra ius uel utilitatem publ. Præſcriptiõe* [n] *mẽdaciorũ oppoſita* [o] *ſiue in iuris* [p] *narratione mẽ*

[redacted]

Neceſsitates publicę ſunt ab oĩbus ſupportandæ.

Reſcriptũ contra ius eſt reijciẽdum.

† Cõcor. text. in l. nõ dubiũ. C. de legi. & in ca. ſacroſancta. de elect.

a ECcleſiaſticæ. In poſterum. ſupra vj. quæſtione iiij. quod bene.

b IMperiali. Inutilia. ſ. di. x. uides. Sed contra. vij. q. j. epiſcopus in diœceſi. & 14. q. vj. comperimus.

c NEc damnoſa fiſco. Vt ſi aliquis per priuilegiũ uelit ſe excuſare ab eo, quòd eſt damnoſum iuri cõmuni. nam dicit lex, ꝙ omnes neceſsitatibus publicis debent obedire ſine dignitatis priuilegio: ut C. lib. xj. de naui. non excu. l. multi. nec prætextu priuilegii, publica debet uacillare utilitas: ut C. li. xij. de priui. ſcho. l. ij. C. de ſacroſan. ec. l. iubemus nulli.

d REſcripta cõtra ius. Nec enim ratione reſcripti iudex recedet à iuſtitia: ut extra de ætate & qualitate. eam te. unde ſi reſcriptum eſt penitus contra ius reijciet illud iudex ut hic dicitur, & auferendum eſt reſcriptum tale de manibus retinẽtis: ut C. de ſacrif. pag ſicut. & mittenda eſt talis charta principi. ut ibi dicitur. Si autem non eſt contra ius ex toto, ſed alias iniquum, expectandum eſt ſecundum mandatũ principis: ut extra de reſcrip. ſi quãdo. & in auth. ut nulli iudi. §. ſi uero. Iudex ergo ſemper ſequitur ius cõmune, licet reſcriptum principis aliud iubeat ut in auth. de iudi. col. vj. §. omnis autem iudex. & infra ea. l. omnes.

e Quod non lædat. Tale debet eſſe quodlibet reſcriptum, ut neminem lædat. ſ. ea. de eccleſiaſticis. unde non ualet reſcriptũ de re quam quis uiolenter detinet: ut xvj. q. vj. placuit. C. unde ui. l. authoritatem. nec de religioſa: ut extra de confirma. c. j. & per quod tranſactio facta reſuſcitatur: ut C. de tranſa. cautas. & extra de tranſa. ex literis. & de decimis. ex multiplici. Vel per quòd aufertur libera electio aliquibus: ut C. de duobus re. ſtip. l. ij. hoc tamẽ non uidetur uerum, per id quod eſt extra de conceſ. prebeu. & eccle. non uacan. quia diuerſitatem, uel per quod reſtituitur aliquis depoſitus: ut C. loc. l. ulti. Vel per quod retractatur ſententia: ut C. de erro. aduoca. l. ulti. & per quod præſtatur immunitas à tributis: † ut C. de uect. quicquid. Quod autem dicitur hic, intelligas de enormi læſione: quia modicam læſionem bene poteſt præſtare reſcriptum principis: ut extra de uerbo. ſignifi. quid per nouale. Vel etiam ſi ex poſtfacto incipiat enormiter lædere, ſtatim nõ ualet: ut extra de deci. ſuggeſtum. quã cito enim priuilegiũ recidit ad iniquitatem, ſtatim nõ ualet: ut ff. de uulga. ſubſtitut. ex facto. & lxiij. diſt. §. uerum. modicã autem læſionem bene poteſt afferre: ut xij. q. ij. bonæ rei. C. de preci. Imper. offe. quoties. ff. locat. habitatores. ff. ne quid in lo. pu. l. j. §. ſi quis à principe. ff. ne qd in flu. pu. l. j. §. ſunt qui putant. quãque tamen magnã affert læſionem, ut xvj. q. j. ſtatuimus. ut dixi ſ. e. in ſum. in princ. & ff. de euict. Lucius.

f Petenti. Vt ſi aliqua, quæ nubit conſulari uiro, petit ut ipſe nihilominus conſularis dicatur: iſtud prodeſt petenti ſine læſione alterius: ut ff. de ſena. l. ult. Vel ſi aliqua petat ut intra tempus luctus poſſit nubere: ut ff. de his qui not. infa. l. ſolet.

g Vel crimen. In talibus facile exauditur aliqs. xxxv. quæſt. ix. ueniam.

h DIcenti. Surreptione. cũ diſt. ut extra de reſcrip. ſuper literis.

i Annotationes. Annotatio dicitur ſcriptura, quam Imperator ꝓprio animi motu facit de aliquo negotio nemine rogante.

k Pragmaticæ. Pragmatica dicitur, quæ uentilata eſt coram principe, & de hoc facta eſt ſcriptura.

l Conditionem. Extra de reſcrip. cap. ij.

m Veruerint. Extra de appel. ex parte. Io.

n Præſcriptione. Id eſt, exceptione.

o Oppoſita. Ab aduerſario.

p In iuris. Conſuetudinarij: qs dixit aliquid eſſe conſuetu-

† Idẽ qđ ex contractu uenditionis eſt traditũ, reſtituatur. C. de rei uen. inciuile.

Priuilegiũ lædẽs an poſſit tolerari.

[redacted]

Annotatio quid ſit.

daciũ reperiatur: ſiue in facti,[a] ſiue in tacẽdi fraude: ꝑ tenore ueritatis, nõ deprecãtis affirmatione, datũ iudicem cognoſcere debere, et ſecundum hoc, de cauſa cõuenit ferre sẽtentiam. Item Imperator Cõſtantinus Augu. ti. eo.

Puniri iubemus decẽ librarum auri mulcta iudices, qui uetuerint[b] precum argui falſitatẽ. Itẽ Imperatores Theodo. & Valentin. Et ſi legibus conſentaneũ[c] ſacrũ oraculũ mendax precator attulerit careat penitus impetratis, & ſi nimia mentientis[d] inuenit improbitas, ẽt ſeueritati[e] ſubiaceat iudicantis. Itẽ Imperator Conſtantinus C. eo.

Et ſi non cognitio, ſed executio mãdatur, de ueritate precũ inquiri oportet, ut ſi fraus interuenerit, de omni negotio cognoſcat.[f] Itẽ Imperator Anaſtaſius: Omnes cuiuſcunq; maioris, uel minoris adminiſtrationis uniuerſæ reipublicæ iudices admonemus, ut nullũ reſcriptũ, nullãq; pragmaticam ſanctionẽ, nullam ſacram annotationẽ, quæ generali iuri, uel utilitati publicę aduerſa[g] eſſe uideantur, in diſceptatione cuiuſlibet litigij patiantur proferri, ſed generales ſacras cõſtitutiones modis omnibus non dubitent obſeruandas. Item C. tit. de diuerſis reſcrip. Imperatores Diocletianus & Maximianus Augu. Sãcimus, ut authẽtica ipſa[h] atq; originalia reſcripta noſtra etiã manu ſubſcripta, non exempla eorũ inſinuentur. Imperator Cõſtãtinus reſpondit: Si qua beneficia perſonalia ſine die[i] et cõſule fuerint deprehenſa, authoritate careãt. Imperator Zeno: uniuerſa reſcripta ſiue in perſonam precantiũ, ſiue ad quemlibet iudicẽ manauerint, quæ uel annotatio, uel quæuis pragmatica ſanctio nominẽtur, ſub ea cõditione proferri pręcipimus, ſi ꝑces ueritate nitantur. nec aliquem fructũ precator mẽdax oraculi ꝑcipiat impetrati, licet in iudicio aſſeuere[l] ue

ſuetudinem eccleſiæ ſuæ, cum non eſſet. extra de præben. ue nerabilis. non enim uidetur quod in iure præſcripto poſsit mentiri princi̇pi, cum ipſe habeat omnia iura in pectore ſuo. C. de teſta. omnium.

Princeps habet omnia iura in pectore ſuo.

a Siue in facti. Quia dixit ſe appellaſſe, uel ſpoliatum fuiſſe, cum non eſſet. Ioan.

b Vetuerint. Tunc enim appellari poteſt, licet ĩhibita ſit appellatio. ut extra de appel. ex parte.

c Et ſi legibus cõſentaneũ. Vt ſi quis dixerit ſe ſpoliatũ, & princeps iuſsit in reſcripto ipſum reſtitui, hoc conſonat legibus: & tamẽ carebit commodo reſcripti. Cõtrariũ eſt ſ. ea. c. præſcriptione. & extra de æta. & quali. cap. intelleximus. Sed omiſsis multis ſolutionib⁹, diſtinguas ut diſtinguitur extra de reſcript. ſuper literis. nec uidet̃ hodie locum habere illa decret. ex parte. extra de reſcrip. quia ſecũdum illam decre. ſuper literis. nõ eſt neceſſe ꝙ conditio illa ſubintelligatur.

d Mentientis. Quia petẽs diu fatigauit aduerſarium ſuum.

Sub. ſi inde fuerit accuſatus.

e Seueritati. puniatur ut falſarius: ff. de falſ. ſi quis obrepſerit.

Executor an poſsit de incidẽtibus quæſtionibus cognoſcere.

Executio eſt duplex.

f Cognoſcat. Non ab ipſo executore, ſed ab eo q̃ delegauit executionem. Et ſic non obſt. extra de ſen. & re. iudi. de cætero. C. de execu. rei. iud. ſi ut propoſnis. Vel hodie põt. diſtingui illa cõtrarietas per illã decretalẽ. ſuper literis. ut quandoque cognoſcat, quandoque remittat ad ſuperiorem. Dicunt tamen quidã, ꝙ executor põt cognoſcere ſummatim de incidẽtibus quæſtionib. ut ff. de re iudi. à diuo. §. ſi ſup reb. Et talis cognitio nõ facit præiudiciũ in principali iudicio: ut ff. de lib. agnoſc. l. ſi quis à liberis. §. ſi uel parens. & quod dicit ex. de ſen. & re iudi. de cætero ꝙ incidẽtes q̃ſtiones debeãt referri ad ſuperiorẽ, uerũ eſt, ut ibi plenarie examinentur. Vel diſtingue an delegetur mera executio, an miſta: ut dixi: ſ. ij. qõ. vj. §. ſunt quorũ. uerſi. ab executore. ut ſi delegetur mera executio, tũc quæſtiones incidẽtes remittantur ad ſuperiorẽ. & ſi miſta delegatur, tunc põt cognoſcere de quæſtionibus incidentibus. Sed pone ꝙ

Ad hoc ff. ad exhib. l. j. §. ſciẽdum. nã ſuſpenditur executio oppoſita exceptione falſi. C. de re iudi. l. j. C. ſi ex falſo inſtru. l. iudicati ff. de re. iudi. diuus: ſecũdum Laur.

alicui ſit mandata nuda executio (nudam dico executionem cum cauſa præſentibus partibus eſt finita, & mandatur aliquibus ut exequantur ſententiam) nũquid ſi pars aduerſa coram illis obijcit exceptionem, audietur exceptio? Videtur quod non: quia tenetur executor exeq. ſententiam, licet ſciat eam iniuſtam: ut extra de offi. iud. dele. paſtoralis. extra de maio. & obed. cum omnes. extra de offi. iudi. deleg. ſi quando. ff. de iudi. ſi prætor. & xxiij. quæ. j. quod culpatur. in fi. Arg. contra. C. ſi ex fal. inſtru. l. iudicati. extra de teſt. ueniens. Ad hoc dicas, ꝙ ſi euidens eſt, ſententiam eſſe nullam, & per inſtrumenta falſa latã, non exequet̃ eã. alias licet ſit iniuſta, exequetur eã. ff. de iud. l. ſi prætor. Non obſt. ff. de confeſ. l. pen. ubi dicit, quod executor poteſt abſoluere illum qui cõfeſſus fuit coram eodẽ iudice ſe debere fideicõmiſſum. nam nõ intelligitur lex illa de executore, ſed de iudice.

g Aduerſa. de hoc habes. ſ. ea. in illa lege reſcripta contra ius relicta. Sed ſi aliquid pro iure allegatur, de quo eſt euidens, ꝙ non conſonat iuri, remittit̃ ad ſuperiorẽ: ut extra de fid. inſtru. paſtoralis.

h Vt authentica ipſa. Tribus modis dicitur ſcriptura authentica: uel q̃a adeſt ſigillum epiſcopi: ut extra de fi. inſtru. c. ij. extra de fideiu. peruenit. Secũdo dicitur authentica, q̃a eſt apud acta inſinuata. C. de teſta. publicari. & C. de re iudi. geſta. Tertio dicitur authẽtica, ſi habeat ſubſcriptionem trium teſtium: ut C. qui por. in pign. hab. ſcripturas.

Authentica ſcriptura, quo modis dicatur.

i Sine die, uel ſine indictione: ut extra de fid. inſtru. inter dies ideo editur, quia uix aliter poſſet probari falſum niſi ſciretur dies: ut extra de teſt. ex tenore. C. de contrahen. ſtipu. optimam. niſi enim uelit quis probare falſitatem inſtrumenti. non eſt exhibendus dies uel conſul, ne detur materia fabricandi falſum: ut ff. quemadmo. teſta. aper. l. j. §. ult. & ff. de eden. l. j. §. editiones. Vel tunc non eſt edendus dies, cum uult deliberare an uelit cedere uel contendere: ſed cum uult

Editio facienda eſt ſine die & ſine conſule.

ritatem: niſi quæſtio [a] fidei precũ [b] Imperiali beneficio monſtretur inſerta. Nam & uir magnificus quæſtor, et uiri ſpectabiles magiſtri ſcriniorũ, qui ſine pſata adiectione qualecunq; diuinum reſpõſum dictauerint, et iudices, qui ſuſceperint, reprehenſionẽ ſubibunt: & q illicitè dictata ſcribere auſi fuerint, cuiuſcunque ſcrinij memoriales ſeu pragmaticarij, uel adiutores primicerij, amiſſione cinguli ferientur.

Item Leo papa. [f]

Priuilegia eccleſiarũ, uulla debent improbitate cõuelli.

CAN. XVII.

Priuilegia [c] eccleſiarum, ſanctorum canonibus inſtituta, & uenerabilis Nicenæ ſynodi fixa decretis, nulla poſſunt improbitate conuelli, uel nouitate mutari.

Item Nicolaus papa uniuerſali ſynodo præſidens dixit.

Anathema ſit, qui mandata, uel decreta Romanorum põtificum ſeruare contempſerit.

CAN. XVIII.

SI quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, uel decreta pro catholica fide uel eccleſiaſtica diſciplina, p correctione imminentiũ uel futurorum malorum, à ſedis apoſtolicæ præſule ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit. [d]

Item Gelaſius Creſconio & Ioanni Meſaliæ epiſcopis inter cætera.

Statuta priorum, ſucceſſores ſeruare oportet.

CAN. XIX.

DEceſſorum ſtatuta ſicut legitima & iuſta ſucceſſorem cuſtodire [e] cõuenit, ita debet etiã malefacta corrigere. [f]

Hinc etiam Arcadius & Honorius.

CAN. XX.

QVæcunque, inquiunt, à parentibus noſtris diuerſis ſunt ſtatuta temporibus, manere inuiolata, atque incorrupta circa ſacroſanctas eccleſias præcipimus. Nihil igitur à priuilegijs immutetur, & omnibus qui eccleſijs deſeruiunt, [g] tuitio deferatur: quia temporibus etiam noſtris addi [h] potius reuerentiam cupimus, quàm ex his, quæ olim præſtita ſunt, immutari. Idem. Non tam nouum [i] aliquid præſenti ſanctione præcipimus, quàm illa, quæ olim uidentur indulta, firmamus. Priuilegia igitur quæ olim reuerentia ordinis uel religionis obtinuit, mutilari ſub pœnæ etiam interminatione prohibemus, ita ut hi quoque qui eccleſiæ obtemperant, ipſius beneficijs perfruantur.

Idem. Si eccleſiæ uenerabilis priuilegia cuiuſcunque fuerint uel temeritate uiolata, uel diſsimulatione neglecta, commiſſum duodecim librarum [k] auri (ſicut etiam prius conſtitutum eſt) condemnatione plectatur: ipſaque priuilegia nihilominus pleniſsimum per omnia obtineant [l] uigorem.

Item Pelagius Armentario magiſtro militum inter cætera.

Non liceat pontifici ab eccleſia iure diſcedere, quod documentorum authoritate firmatur.

---

agere. Hæc tñ eſt ueritas, quod in cõmunibus inſtrumentis edendus eſt dies cum uult deliberare: ut extra de probat. quoniam contra. extra de dilat. præterea. C. de edẽ. is. apud quem. & ff. de eden. l. j. §. rationes. ſed in proprijs non. ut extra de fide inſtrumen. cõtingit. ff. de eden. l. j. §. diem. In accuſationibus enim non cogitur quis diem cõmiſsi criminis ponere: ut ſ. ij. quæſt. ulti. libellorum. Et tamen contra. huic C. de nouo codice cõfir. in fi. Sed iſtud intelligitur de legibus redactis in authenticum uolumẽ. Item in priuatis inſtrumentis non requiritur apponi dies & cõſul: ut ff. de aqua plu. arcen. l. ij. §. antepenul. & l. penul. ff. de pigno.

In accuſationib⁹ nõ cogit̃ quis diem commiſsi criminis ponere.

[f] Scilicet primus epiſtola lij.

[a] Niſi quæſtio. id eſt, inquiſitio ueritatis.

[b] Precum. id eſt, quod illa conditio ſit appoſita, ſi preces, &c. hoc tamen non tenet: ut extra de reſcrip. ex parte.

[b] Id eſt. cõditio ad inquirẽdam ueritatem appoſita: uel conditio, quę de precibus fidem facit. Lau.

[c] PRiuilegia. Quæ ſunt de generali eccleſię ſtatu, uel quæ ſunt de articulis fidei. Vel dic quod non poſſunt, id eſt, non debent.

[d] SI quis. Sit. id eſt, fiat. ſ. ead. q. j. generali.

[e] DEceſſorum. Cuſtodire. ut ſ. xvj. q. vj. capit. ulti. xij. quæſtio. ij. ſi quis. & cap. ſi illi.

[f] Corrigere. extra de rebus eccle. alie. uel non. cap. epiſcopi. extra de præcar. cap. ij.

[g] QVæcunque. Deſeruiunt ſ. xvj. quæſtio. j. generaliter.

[h] Addi. extra de donat. cum dilectus & eod. titu. cap. j. de conſecra. diſtinct. j. uaſa.

[i] Nouum. Nota ſtatutum non dicitur nouum, licet de nouo præcipiatur: dummodo quandoque fuerit ſtatutum ſ. c. xxiij. quæſtio. j. cap. j. Sicut feudum nõ dicitur nouum, quod de nouo conceditur, dum tamẽ quandoq; fuerit cõceſſum: ut extra de feud ex parte. Nec donatio dicitur noua, licet de nouo adipiſcatur quis rei donatæ poſſeſsionẽ, ut extra de donat. per tuas.

Feudũ de nouo conceſſum nõ dicitur nouũ ſi prius fuerat conceſſum.

[k] Duodecim librarum. Durior pœna ſtatuitur contra illos, qui uiolãt priuilegia eccleſiarũ. xvj. quæſtio. j. nouorum in fi. Vel ibi loquitur cum agitur criminaliter, hic cũ ciuiliter.

[l] Obtineant. Hic habes, quod pœna ſoluta contract⁹ ſtat in ſua firmitate. ſiç xij. quæſtio. ij. epiſcopus qui mancipium. & xxiij. diſti. quanquam. in fi. ff. de tranſactio. qui fidem. C. de fideicommiſſ. qui fideicommiſſaria. Argu. contra. extra de pœn. ſuam. Iniquũ enim eſt, quod ſimul habeatur res & pœna. ff. de exceptio. doli. apud Celſum, §. Labeo. Solut. ſi preſtatus eſt ſe uelle contractum remanere in ſua firmitate. tunc poteſt utrũque peti: alias non. Vel diſtingue an pœna apponatur loco intereſſe, aut loco contumaciæ, aut in

Pœna an poſsit peti cum re.

CAN. XXI.

POſtea quàm eccleſię a iura documẽtorum quoq; intercedentium fuerint authoritate firmata, nullatenus ab his diſcedendi liberam pontifex uel ſi uult permittatur habere licentiam.

Si ergo monaſteriorum priuilegia, uel quarumlibet eccleſiarum authoritate Leonis, Gregorij, Gelaſij, & nonnullorum aliorum pontificum ſanctæ Romanæ eccleſiæ inuiolata ſeruantur: ſi ea quæ contra leges fiunt pro infectis habẽda ſunt: ſi pontifex non habeat liberam licentiam diſcedendi à documentis, quibus iura eccleſiæ firmantur, patet quod poſteriora priuilegia antiquioribus derogare nõ poſſunt: nec eorum authoritate eis aliqua obijcietur exceptio: cùm etiam ſi contra illa ſpecialiter fierẽt, pro ĩfectis eſsẽt habẽda.

a His ita reſpondetur: Sancta Romana eccleſia, ſua authoritate congregata ualet diſiungere, & diſiuncta congregare, rationis tamen equitate conſiderata. vnde uel pietatis vel neceſsitatis intuitu, ſemel à ſe conceſſa valet vel in totum vel in partẽ commutare. Pro neceſsitate nanq; corrigendorũ vitiorum, priuilegia eccleſiarum multarum vel imminuuntur, vel penitus immutantur, ſiue perſonaliter ſiue generaliter. Perſonaliter, iuxta illud: Priuilegium omnino meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.

Itẽ Siluerius Papa Virgilio epiſcopo.

Quod habet amittat, qui quod non accepit, uſurpat.

CAN. XXII.

SIc decet fidẽ ſanctorum patrum in eccleſia ſeruari catholica, ut quod habuit amittat, b qui improbabili temeritate, quod non accepit aſſumpſerit.

Item Supplicius Ioan. epiſcopo Rauennati, poſt pauca quibus ab illicita eum ordinatione prohibuit.

Priuilegium amittit, qui ſua authoritate non legitimè utitur.

CAN. XXIII.

DEnuntiamus autẽ, quòd ſi poſt hoc aliquid tale præſumpſeris, & aliquẽ ſeu epiſcopum vel presbyterum, ſubdiaconum inuitum c facere fortè credideris: ordinationes tibi Rauennatis vel Emilienſis † eccleſiæ noueris auferendas.

Item Leo Papa.

Ius ordinandi amittunt, qui immeritũ conſecrãt.

CAN. XXIIII.

SI qui epiſcopi d talem cõſecrauerint ſacerdotem, qualem eſſe nõ licet, etiã ſi aliquo modo damnum proprij honoris euaſerint, ordinationis ius ulterius non habebunt: nec unquam eidem ſacramento intererunt, quod neglecto diuino iudicio, immerito præſtiterunt.

Generaliter, ueluti dum ciuitati epiſcopalis dignitas perpetuò ſubtrahitur, quæ ſuos epiſcopos interimere conſueuit.

Vnde Gelaſius Papa ſcribit.

Epiſcopalis dignitas ciuitati ſubtrahitur, quæ ſuos præſules interemit.

CAN. XXV.

ITa nos Syllanorum cædes geminata pontificum horrendi criminis atrocitate confudit, ut diu conſtitutio noſtræ deliberationis hæſitaret: dum & ingerere quempiam parricidialibus exemplis deteſtaremur antiſtitem, & eccleſiam utcumque deſtitutam, non uſqueadeo iudicaremus relinquendam, quapropter iam uelut uſum conſuetudinemque ſacrile-

In fraudem uſurarum. Si loco contumaciæ, & reus noluit ſoluere debitũ cum poſſet, & rem & pœnam præſtabit. ff. de co. l. ij. §. ſi cũ duobus. & ff. de tabu. exhiben. lo cum. §. condemnatio. ſi eſt appoſita loco intereſſe, tunc poteſt agere quãti ſua intereſt. ff. de actio. emp. prædia. Sed ſi in fraudẽ uſurarũ, tũc nõ põt: ut extra de emp. & uend. ad noſtram. in fi. & ff. de act. & uẽ. Iulia. §. idem. Ioan.

Sub. cũ diſtinctione ibidẽ facta: ut ff. de peti. hære. nec ullam. §. ulti.

a POſtea. Documentorũ: ſupple maxime: quia etſi inſtrumẽta nulla eſſent ſuper hoc facta, nõ tamẽ poſſet retractari cõtractus. Ideo enim fit inſtrumẽtum, nõ quia uis contractus perficiatur per inſtrumentum: ſed ut facilius poſsit per illud probari: ut C. de proba. cum res. Idẽ eſt in electione: ut lxiij. di. c. quanto. & ſic eſt in matrimonio: ut xxx. q. v. noſtrates. in fi.

Inſtrumẽtum quare fit.

His ita reſpondetur. Hæc eſt ij. pars q. in qua ponit diuerſos caſus, in quibus perditur priuilegium: & primo ponit de ſpecialibus: ſecundo de generalibus. Io.

SIc decet fidem ſanctorum.

b Amittat. Argu. quod qui uſurpat ſibi ius alterius in eligendo, quod etiam proprium ius electionis debeat perdere: ut xciij. diſt. capitu. ulti. Item argum. quod pœna extenditur quandoque ultra delictum: ut extra de pluspe. cap. j.

a Fuit tamẽ in prima cõpilatiõe, ubi dicebatur quod per iuſtitiam plus petẽdi diabolus amiſit totius debiti ſũmam, quã in nobis habebat: ut ibi no. de hoc.

DEnũtiamus. Inuitum. Supra lxxiiij. diſtin. ubi iſta B.

SI qui epiſcopi. Hoc eſt lectum. ĩ. j. quæſtione j. qui epiſcopi.

Generaliter. CASVS. Probatum eſt ſupra per iij. ca. proxĩ. quod perſonale priuilegiũ poteſt apoſtolicus auferre. Nunc idẽ probat Grat. de generali. Generaliter, id eſt, pro utilitate generali, uel pro damno generali.

c ITa nos Syllanorum. Viſum. Arg. qđ duæ uices in criminib. inducunt conſuetudinẽ: ut hic, & C. de epiſ. aud. l. iij. in fin. ſed in ciuilib. negotijs nec ẽt tres uices cõſuetudinẽ inducũt: ut extra de cauſa poſ. cum eccleſia. Item eſt hic arg. quod magis punitur factum iteratum: ut xxvij. quæſt. j. peruenit. & ff. de re mili.

Conſuetudo quot uicibus inducitur.

Prælati delictū an redūdet i eccleſiæ damnum.

mili.l. iij.§. ſi plures.& extra de hæreti.ad abolendam.§. illos autem.

a Epiſcopalibus. Hic delictū ciuium q̄ conſiſtit in faciēdo, redūdat in damnum eccleſiæ, & ſic eſt cōtra. xvj. q.vj. ſi epiſcopū. ubi dicitur, q̄ delictū prælati non redūdat in eccleſiæ damnum. ſed pōt dici, q̄ hic eccleſia nō damnificatur in rebus licet damnificetur in honore. De delicto quod cōſiſtit in omittendo, non eſt dubium quin redundet in damnum eccleſiæ: ut xvj.quæ. iij.placuit.

b In utroque. Id eſt, pro utroque epiſcopo interfecto. e

e Vel dic utroq; ſcilicet eorū quę ſequūtur .ſ. ſine inſtinctu, ſiue furijs, ſecundum [illegible]

c Exterius. Id eſt, ad ſuggeſtionē extraneorum.

d Viſitationis. Sic ergo epi uicini ſupplēt defectū uicinorū e̅porum: ut vij.q. j.pontifices. & lxv. di.ſi forte. Hoſtilitatis. Hæc eſt iij.pars quæ.i qua magiſter ſoluit & bene ſecundum Io. de Fant.

c In unam. Vt xvj. q.j. & temporis.

f Poſſeſsiones. xvj. q.j. poſſeſsiones.

g Ceſſauerint. Arg. q̄ ſi priuilegiū aliquō dat ex cauſa uel rōne religionis, uel ratiōe paupertatis, uel alia de cā: quam cito ceſſat cā, ceſſat & priuilegiū: ut extra de uer.ſig.abbate.i ſi. extra de dec. ſuggeſtū. xv.q.j. generaliter. & inſtit. de aut. tut. §.ult. & ff. de iudi.l.ij. §.legatis. & C. de teſt. mil.l.ulti.& inſti.de pupil. ſubſtitu. §. qua ratione.

Priuilegiū ceſſat ceſsāte ipſius cauſa.

† Exterius.

h Nulli. Hoc non eſt uerū, quia ſi illud nouale fuit i alicuius territorio, ad illū tātū ſpectabit: ſed ſi in nullius parochia fuerit, e̅pſ poteſt aſsignare cui uoluerit: ut extra de deci. quoniam.

Pepitus

gam declinantes, nos eatenus religioni duximus conſulendum, ut parochiæ ueſtræ ab extrinſecus poſitis ſacerdotibus gubernētur: quæ ibidem cōmorantes ferro didicit necare paſtores, inauditoq; facinore: quod etiā in illis prouincijs nuſquā prorſus legitur accidiſſe: quæ bellorum continuis diuerſisque incurſionib. affliguntur, ut aliqua ſit reperta ciuitas quæ præſules miniſtrantes ſibi fidei Chriſtianæ ſacramenta ſine perſecutore proſterneret. Curandū eſt igiē, ut funeſta pernicies, ceſſatione propriorum ſanetur antiſtitum: atq; ita ſaltem furoris tanti materia ſubtrahatur, ſi in qua hæc poſsit acerbitas perpetrari, conſiſtēs ibidem perſona defuerit: eoque modo uel illa ciuitas (dū in quos deſæuiat non habebit) ab huiuſmodi temeritate deſiſtat: uel alijs imitandi contagia dira, exemplum non præbeat. Egeat ergo epiſcopalib.[a] ſubſidijs ſibimet aliunde penſandis: quę ſacram in ſuo gremio colocatam fuſo crudeliter maculat ſanguine dignitatē: quæ in utroque[b] hac eſt ultione plectenda: ſiue inſtinctu domeſtico, ſeu furijs incitata, hoc cōmittit exterius.[c] † præbeat ergo dilectio ueſtra i hoc ſtatu poſitæ miniſterium uiſitationis[d] eccleſiæ, & aut conueniendo pariter, aut uiciſsim, prout qualitas rerū cauſaq; popoſcerit, diuina miniſteria repſentet ingratis: ne cum deuitamus zizaniam, dominica uideamur prætexire frumenta.

3 *Hoſtilitatis quoque uel paupertatis neceſſitate epiſcopales ſedes permutantur, uel duæ in unam[c] rediguntur: ſicut ſuprà in titulo de mutatione epiſcoporum beatus Gregorius feciſſe legitur. Non ergò priuilegia eccleſiarum ſic inuiolata permanere cenſentur, ut quibuſdam de cauſis interuenientibus, apoſtolica authoritate eis derogari non poſſit, alioqui multitudo eccleſiarum ad paucitatem redigeretur, cùm innumeræ eccleſiæ in diœceſibus aliarum frequenter conditæ inueniantur. Seruentur ergo priuilegia eccleſiarū cunctis inconcuſſa temporibus: ne uidelicet præter eius authoritatem à quo data ſunt contra ea liceat ire alicui, Sed obijcitur illud Symmachi Papæ: Poſſeſſiones[f] quæ unuſquiſque eccleſiæ ſuo relinquit arbitrio, &c. quæ ſuprà in titulo de alienatione rerum eccleſiaſtica. leguntur adſcripta. Vnde datur intelligi, quòd ea quæ de iure uniuſcuiuſque eccleſiæ: uel neceſsitatis, ſicut peregrinis: uel pietatis intuitu, ſicut religioſis domibus conferuntur: non perpetuò, ſed temporaliter ab eis quibus conferuntur, ſunt poſsidenda: quanquam illud Symmachi, ad neceſsitatis intuitum, nō ad pietatis proſpectum poſsit referri: uidelicet ut ea quæ peregrinis uel captiuis largiri neceſsitas ſuaſit, non ea quæ religioſis domibus ob quietem religioſæ conuerſationis cōceſſa ſunt, prohibeātur perpetuò poſſideri: uel potius de utriſq; intelligendum eſt, uidelicet ut ſicut neceſsitatē patientes, ceſſante neceſſitate beneficijs renūtiare coguntur, quæ eis miſerationis indulſit intuitus: ſicut religioſè uiuentes cùm à religione ceſſauerint[g] priuilegijs exuantur, quæ religioſa conuerſatio meruit. Priuilegia ergo, quæ religioſis domibus conceduntur, uel in eo caſu accipienda ſunt, in quo ita ei conſulitur, quòd nulli aliquid derogatur: uidelicet ut ex noualibus quorum decimationes nulli[h] aſsignatæ fuerant, priuilegiorum authoritate decimas aliquib. perſoluere non cogantur: uel ſi propter inſtantem temporis neceſsitatem eis conſuli non pote*

2 Penitus. Suprà xij. quæſt. ij. bonæ. rei. Ioan.

Vidã ſacerdos. CASVS. Expedito tractatu de priuilegijs: ſupponitur cauſa xxvi. i quæ tractatur de diuinationibus, et reconciliatione excommunicatorũ, et de pœna morientium. Quæ omnia ut melius pateant, Gratianus more ſolito thema proponit, de quo ſeptẽ ſurgunt quæſtiones.

Sortilegos conſulentes, & ipſi ſortilegi quali ter puniuntur.

b Sortilegi. Profitentur. Qui tales cõſulit pœnitẽtia punitur quinque annorũ: ut j. e. q. v. qui diuinariones. Ipſi autem ſcientes huiuſmodi artes tantũ pœnitẽtia unius anni uidẽtur puniẽdi: ut extra de ſortileg. c. ij. ſed iſtud intellige eſſe diſpẽſationem. ſecundum legem autem ipſe maleficus punitur capite: ut C. de male. & mate. le. nemo. Io.

Quod aũt. Hæc q. diuidit i tres partes. In prima ꝓbat ſophiſtice ꝙ nullũ eſt peccatũ, exquirere ſortes tempore neceſsitatis. Secunda ibi, his ita capi. ſors non eſt. Tertia. ibi, Hæc autem. ca. ſed & illud. Ioannes de Fant.

Sortes ſunt in duplici differentia.

c Sortes. Nota ꝙ ſortes quędam ſunt licitæ, quædam illicitæ. Illicitæ ſunt quæ fiunt per magicas incantationes: uel quæ fiũt ad exercendas uanitates aliquas. Vel quæ fiunt ad inquirenda aliqua occulta: ut j. e. ij qui. & cap. illud. Sed quæ fiunt neceſsitatis cauſa,

rit, niſi alijs derogetur, ita priuilegiorũ authoritas uideat eſſe ſeruãda, ut eorũ ſubueniatur inopiæ, nõ ut ſuarum diuitiarum augmento, et poſſeſſionũ nõ modica extẽſione porrecta, baptiſmales ſeu parochiales eccleſiæ penitus 2 deſtruantur.

CAVSA XXVI.

Vidã ſacerdos ſortilegus eſſe & diuinus conuincitur apud epiſcopũ. correctus ab epiſcopo, noluit ceſſare. excommunicatur. tandem agẽs in extremis, reconciliatur à quodã ſacerdote, epiſcopo inconſulto. indicitur ſibi pœnitentia ſub quantitate temporis canonibus præfixa.

1 *Hic primùm quærit, qui ſint ſortilegi.*

2 *Secundò, an ſit peccatum eſſe ſortilegum.*

3 *Tertiò, à quib. genus diuinationis ſumpſit exordium.*

4 *Quartò, quot ſint genera diuinationis.*

5 *Quintò, an ſortilegi uel diuini ſint excommunicandi, ſi ceſſare noluerint.*

6 *Sextò, an excommunicatus ab epiſcopo poſſit recõciliari à presbytero illo incõſulto.*

7 *Septimò, ſi morientibus eſt indicenda pœnitentia ſub quantitate temporis.*

QVAESTIO I.

Qvi ſint ſortilegi, Iſidorus diffinit etymologiarum libro viij. ita dicens:

Qui ſint ſortilegi.

CAN. I.

Sortilegi sũt, qui ſub nomine fictę religionis per quaſdã, quas ſanctorum ſeu apoſtolorum uocant ſortes, diuinationis ſcientiam profitentur: b aut quarumcunq; ſcripturarum inſpectione, futura promittunt.

QVAESTIO II.

1 ps *Qvòd autẽ ſortes c exquirere peccatũ non ſit, et exẽplis & authoritatib. probatur. Cùm. n. Achor d de anathemate furtim ſurripuiſſet, et ob eius peccatũ populus cæſus apud Hain, e hoſtib. terga dediſſet: præcepit dominus Ioſue ut ſortib. exquireret, quo peccante populus in manib. hoſtium cadere meruerat. Ioſue præceptũ accipiens, miſit ſortes: primùm ſuper tribus: deinde ſuper familias demũ ſup pſonas: et ita cecidit ſors ſuper Achor. Saul quoq; f cùm pugnaſſet contra Philiſtæos, et iuraſſet ſe interfecturum quemcunq; qui ante ſolis occaſum comederet de populo: ſorte deprehẽdit Ionathan filium ſuum mel comediſſe, quod ſceptro acceperat: quem cùm morti tradere uellet, populo ſupplicante reuocauit ſententiam. Ionas quoq; cùm à facie domini fugeret: à nautis ſorte deprehẽſus, in mare deiectus, & à ceto eſt abſorptus. De Zacharia etiam legitur, quod ſorte exijt ut incenſum poneret. Mathias uerò à beato Petro ſorte in apoſtolatum & Iudæ ſucceſſorem eligitur. Quod ergo tantorum exemplis probatur, patet malum non eſſe.*

Ioſue 7. b

1. Re. 14 d

Ionæ 1. a

Lucæ 1. a

Actu. 1. d

nõ ſunt illicitæ: ut ſi cõtentio eſſet de electione aliquorũ, & eſſet paritas utrique in omnibus: exẽplo Mathiæ poſſunt fieri ſortes: 1 ut j. e. c. non exemplo. & q. v. nõ licet, cũ enim non ſupereſt humanum auxiliũ, tunc poſſumus recurrere ad diuinũ auxiliũ: ut xxij. q. ij. quærit. & in dubijs ſecũdũ leges ad ſortes decurrit: ut ff. de iudi. ſed cum ambo. C. cõmu. de legat. ſi duobus. & Auguſti. ſcripſit quibuſdam, cũ ciuitas eſſet obſeſſa, & dubitaret clericus qui deberet fugere, qui remanere, ꝙ ſorte illud eſſet dirimendum.

d Achor. Hiſtoriã habes j. quæ. iiij. §. itẽ peccato Achor. & Ioſuæ. vij.

e Hain. ciuitatem.

f Saul quoq;. hoc habes xxij. q. ij. §. item opponitur.

1 Adde an ſit aliquid dirimendũ ſorte, no. in l. in tribus. & in l. ſeq. ff. de leg. iij. & l. 2. cum gl. & not. per Bart. C. quando & q. quarta pars libr. x.

2 Sub. ſ epiſtola ad Honoratũ. de hoc ſatis per Archid. j. ca. proximo.

Sors

† Pſa. 50.

a Sors. Mali. Sors ſui natura non eſt mala: tamen prohibetur, quia propter aſsiduitatem labitur talis in idololatriam: ſicut eſt in iuramento: ut xxij. quæ. j. & iurabunt. Ioan.

1 Vel hoc intellige ſecundum antiquatẽ pora quãdo non erãt prohibita, ſecũdum Lau. Malũ minus pmittitur, ut maius cuitetur.

b Non ſtatim. Ionę. Quia hoc fuit diuina inſpiratione factũ: ut xxiij. q. v. dicit.

c Si qui. Potius. quia permittitur minus malum, ut euitetur maius malum: ut xxxiij. q. ij. ſi quæ uerius. & xxij. q. j. conſidera. & eſt ſimilis modus loquendi. j. q. j. iudices.

2 Hæc eſt comparatiua pmiſſio, ꝗ quia no. s. j. di. c. ult.

d Non exẽplo. Cum priuilegia. xvj. quæſt. j. hinc eſt. §. j. & s. di. iij. priuilegia.

Vide qđ no. s. 1. q. 1. §. ſicut ergo. extra de priuil. ſaue.

e Illud ꝙ. Licentiori. Id eſt, nõ uidetur tantum peccare.

f Eminentiori. Id eſt, pulchriori uel maiori.

Ventrilo-

Vnde etiam Augu. ait in libro Pſalmorum. †

CAN. I.

Sors non eſt aliquid mali, a ſed res i humana dubietate diuinam iudicans uoluntatem.

His itaq; reſpõdetur. Antequã Euangeliũ claresceret, multa permittebant, quæ tempore perfectioris diſciplinæ penitus ſunt eliminata. Copula nanque ſacerdotalis uel conſanguineorũ, nec legali nec euãgelica uel apoſtolica authoritate prohibetur: eccleſiaſtica tñ lege penitus interdicitur, et ſic ſortib. nihil mali inesse monſtrat: prohibetur tñ fidelibus, ne ſub ſpecie diuinationis ad antiquos idololatriæ cultus rediſent. Vnde quibuſdã conſtellationes et futurorum ſigna cuſtodiẽtibus, Apoſtolus ait: Dies obſeruatis et menſes, et tẽpora, et annos: unde timeo ne fortè ſine cauſa laborauerim ĩ uobis. Sic et aſtronomia, ſeu ẽt aſtrologia apud catholicos i deſuetudinẽ abijt: quia dũ propria curioſitate his nimis erant intẽti, minus uacabant ijs quæ ſaluti animarũ erant accõmodata. Quòd aũt ſortibus credi non oporteat, Hieronymus teſtatur ſcribẽs ſuper Ioannem, capitulo primo. †

Galat. 4. b

† Imo ſuper Ionã, cap. j.

Exemplo Ionæ uel Mathiæ, non eſt ſortibus indifferenter credendum.

CAN. II.

Non ſtatim debemus ſub exemplo Ionæ b ſortibus credere: uel illud de actibus Apoſtolorum huic teſtimonio copulare, ubi ſorte Mathias in Apoſtolum eligitur.

† Alias, in apoſtolatum.

Itẽ Auguſtinus ad inquiſitiones Ianuarij.

Ad ſecularia negotia, diuina oracula non ſunt conuertenda.

CAN. III.

Si qui de paginis euangelicis ſortes legunt, etſi optandum eſt ut id potius c faciant, quàm ad dæmonia conſulenda concurrant: tamen iſta mihi diſplicet conſuetudo, ad negotia ſecularia & ad uitæ huius uanitatẽ diuina oracula uelle conuertere.

Item Beda ſuper actus Apoſtolorum.

Exemplo Mathiæ uel Ionæ non eſt indifferenter ſortibus credendum.

CAN. IIII.

Non exemplo Mathię, uel quòd Ionas propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credendum: cùm priuilegia d ſingulorum (ut Hieronymus ait) communem legem omnino facere nõ poſſint. Si qui tamen neceſsitate aliqua cõpulſi Deum putant ſortibus exẽplo Apoſtolorum conſulendum eſſe, † uideant hoc ipſos Apoſtolos, nõ niſi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fuſis egiſſe.

† Adde quod fors ppter dubiũ factũ permittitur. l. ſi q̃ ſunt cautiones. ff. fam. erci.

De diuinis uerò ſcribit Augu. ita dicẽs:

Non ſunt obſeruanda quæ à diuinis præcipiuntur: quamuis ea contingant quæ ab eis prænuntiantur.

CAN. V.

Intelligi uoluit do minus etiam illa quæ à diuinantibus non ſecundùm Deum dicuntur: ſi acciderint quæ dicuntur, non ſic accipienda ſunt, ut fiant quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur quæ coluntur ab eis.

Item in libro ſecundo, de doctrina Chriſtiana. † ca. 52.

Inſtitutiones hominum, quæ ſunt ſuperſtitioſæ, uel non.

CAN. VI.

Illud quod eſt ſecundum inſtitutiones hominum, partim ſuperſtitioſum eſt, partim non ſuperſtitioſum. Superſtitioſum eſt, quicquid inſtitutum eſt ab hominibus ad facienda idola & colenda pertinens, uel ad colendam ſicut Deum creaturam partemve vllam creaturæ: uel ad conſultationes & pacta quædam ſignificationũ cum dæmonibus placita atq; fœderata: qualia ſunt uolumina† magicarum artiũ: quæ quidem commemorare potius quàm docere aſſolent poetæ: ex quo genere ſunt (ſed quaſi licentiori e uanitate) haruſpicum & augurum libri. Ad hoc etiam genus pertinent, omnes ligaturæ atq; remedia, quæ medicorum quoq; diſciplina condẽnat, ſiue in præcantationibus, ſiue in quibuſdam notis quas characteres uocant: ſiue in quibuſcunq; rebus ſuſpendendis atque ligãdis, uel etiam ſaltandis quodãmodo, non ad temperationem corporum, ſed ad quaſdam ſignificationes aut occultas aut etiam manifeſtas: quæ eminẽtiori† f nomine phyſi-

† molimina.

† mirifi-ci.

cam uocant: ut quaſi non ſuperſtitionem † implicare, ſed naturæ † prodeſſe uideantur, ſicut ſunt inaures in ſummo ſingularum aurium: aut deſtruthionum oſsibus anſulæ in digitis, aut cum dicitur tibi ſingultienti, ut dextera manu ſiniſtrum pollicem teneas. His adiunguntur millia inaniſsimarum † obſeruationum. ſi membrum aliquod ſalierit, ſi iunctim ambulantibus amicis, lapis, aut puer medius interuenerit. Hinc ſunt etiam illa, limen calcare cùm ante domum ſuam tranſit: redire ad lectum, ſi quis dum ſe calceat, ſternutauerit: redire ad domum ſi procidens offenderit: uel ſi ueſtis à ſoricibus rodatur. Neque illi ab hoc genere ſuperſtitionis pernicioſæ ſegregādi ſunt, qui olim Genethliaci, propter natalium cōſiderationes dierum, nunc autem uulgò mathematici uocantur. Nam & ipſi quamuis ueram ſtellarū poſitionem cum quiſque naſcitur, conſectentur, † & aliquando etiam perueſtigent: tamen quòd inde conantur uel actiones noſtras, uel actionum euētum prædicere, nimis errāt, hoc autem genus fornicationis animæ ſalubriter diuina authoritas non tacuit: neq; ab ea ſic deterruit animam: ut propterea talia negaret eſſe ſectanda, quia falſa dicūtur & à profeſſoribus ſed etiam, ſi dixerint uobis (inquit) & ita euenerit, ne credatis eis. Non enim quia imago Samuelis mortui, Sauli uera pronuntiauit, propterea talia ſacrilegia, quibus illa imago pręſentata eſt, minus execrāda ſunt † aut quia in actibus Apoſtolorum fœmina uentriloqua a uerum teſtimonium perhibuit Apoſtolis domini, ideo Pau. Apoſto. perpecit illi ſpiritui, ac non potius fœminam illius dæmonij correctione, atque excluſione mundauit. Omnes igitur artes huiuſmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum, & dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta penitus ſunt repudiandæ & fugiendæ Chriſtiano.

Item in libro de ciuitate Dei,

Non eſt uita, ſed mors, inquiſitio uel curatio quæ à diuinis uel magicis expetitur.

CAN. VII.

QVi ſine ſaluatore ſalutem uult habere, & ſine uera ſapientia æſtimat ſe prudentem fieri poſſe, non ſanus, ſed æger, non prudens, ſed ſtultus in ægritudine aſsidua laborabit, & in cecitate noxia ſtultus & demens permanebit. ac proinde omnis inquiſitio, & omnis curatio quæ à diuinis & magicis artibus uel ab ipſis dæmonijs in idolorum cultura expetitur, mors potius dicenda eſt, quam uita: & qui ea ſectantur, ſi ſe non correxerint, ad æternam perditionē tendunt, pſalmiſta dicente: Omnes dij gentium dæmonia ſunt, qui per deceptos homines alios decipere quotidie geſtiunt, ut per ditionis ſuæ alios faciant participes. Itaque hæc uanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum b in toto orbe terrarum plurimis ſeculis inualuit per quandam ſcientiam futurorum & infernorum: & per inuentiones eorum inuenta ſunt haruſpicia & augurationes, & ipſa quæ dicuntur oracula & necromantia. Pſal. 95.

Idem confeſsionum libro iiij.

Chriſtiana & uera pietas, planetarios expellit et damnat.

CAN. VIII.

ILlos planetarios, quos mathematicos uocant, planè conſulere non deſiſtebam quod quaſi nullum eis ſacrificium, & nullę preces ad aliquem ſpiritum ob diuinationem dirigerētur: quod tamen Chriſtiana & uera pietas conſequenter expellit & damnat.

Item Hieronymus.

Cultura eſt idololatria auguria ſeruare, & ſtellarum requirere curſus.

CAN. IX.

SEd & illud c adde: quoniam qui fornicatur, in corpus ſuū peccat, non iſtud corpus ſolùm, quòd templum Dei eſſe- 1. Cor. 6. d Coloſ. 1. d

a Ventriloqua, quę habebat ſpiritū Pythonis in uētre. quę multis diebus ſequebatur Paulum & alios prędicatores, & clamabat: Iſti ſunt ſerui Dei, qui annūtiant uerba ſalutis. unde offenſus Paulus ad eam conuerſus eſt, & dixit ſpiritui: præcipio tibi ut ab iſta recedas. & ſtatim receſsit.

ADDITIO.

Subaudi, & propter hoc Apoſtolus percuſſus eſt à dominis ancillæ, quia amiſerunt lucrum, quod recipiebant ex diuinationibus ancillæ prædictæ. Ioan.

b QVi ſine. Angelorū. ergo aliqua eſt ſcientia à diabolo: ut j. ead. quæſtio. v. epiſcopi. in prin. argu. contra. ſ. xxxvij diſtinct. §. hinc etiam. ubi dicitur, quod à diuinis ſcripturis omnis ſcientia ſumpſit initium.

c SEd & illud. Tāgit illud quod legitur in Ioſue, quod populus circuncitus fuit à tēpore Abrahæ uſq; ad illud tēpus, quo popul' exiuit de Aegypto, ſed poſtea non fuerunt circuncisi quadraginta annis, quibus fuerunt in deſerto: ſed cum tranſierāt Iordanem, denuo præceptum fuit ut unuſquiſque circuncideretur: quod factum eſt. Et dicit domi-

Fœmina uentriloqua Paulū diu ſecuta eſt.

† ſuperſtitioſe.

† natura.

† Alias, immaniſsimarum.

Scientia unde eſt.

a Sed nūquid eſt licitum uti arte notoria? dic quod ars notoria omnino eſt illicita, & à Chriſtiano fugienda. hæc. n. ars eſt per quam quidam uitun tur acquirere ſcientiā ſed omnino ineſficax eſt & ſunt ibi quędā pacta illicita cū dæmonibus ſecūdum Tho.

Alias, cōſequuntur.

Circuncisio nō fuit facta in deſerto.

Act. 16. d

dominus Ioſuæ: Hodie abſtuli à te opprobriũ Aegypti.

[a] SI de area. Poteſtas eſt. Videt ergo q̃ nõ quilibet tenetur ꝓhibere, ſed ſolus iudex, ut diximus. xxiij. q. iij. non inferen la. ĩ. ca. ſcilicet. xxiij. quæſtione viij. præterea.

[b] LIcet. Idoli. Sed ipsũ idolothytũ non poteſt comedi. xxx. diſt. ſi quis carnem.

QUib⁹ autem. Hęc quæſtio diuidit in tres partes. In prima oſtẽdit quot ſũt genera diuinationum & unde habuerint originẽ & uocabula: & hoc probat per ca. Auguſtini. Secũda ibi, Quæritur. Terti ibi, Quod autẽ. ĩ. a cið duni. Ioan. d c. ſnt. e Fa n-

ctum eſt. ſed illud quod dicitur, quia omnis eccleſia corpus Chriſti eſt: & in omnem eccleſiam uidetur delinquere, qui corpus ſuum commaculauerit, quia per unum membrũ macula in omne corpus diffunditur. Eſt & illud opprobrium Aegypti quod ſi neglexeris, & poſt Iordanis tranſitum, & poſt baptiſmi ſecundã circuncisionem, uetuſtæ conſuetudinis inuſtione ſuggeritur, obſeruare auguria, requirere ſtellarũ curſus, & euentus ex his futurorum rimari, cæteriſque huiuſmodi ſuperſtitionibus implicari. Idololatriæ nanq; mater eſt Aegyptus, ex qua certum eſt opprobria huiuſmodi pullulare: quæ ſi trãſito Iordane ſuſceperis, & his te laqueis rurſus illigaueris tecum ſine dubio opprobria Aegypti trahis.

§ *Hæc autem ſortilegia* † *non uſqueadeò ſunt deteſtanda, ut ſi aliquid de area uel de torculari dæmonibus fuerit immolatum, quod reliquum eſt, ideo credatur eſſe immundum, aut ſi ipſum, quod oblatum fuerit, à nobis ignorantibus ſumi contigerit, ideo credamus nos deliquiſſe.*

† Alias, ſacrilegia.

Vnde Auguſtinus ad Publicolam. †

Non ideo reliqua ſunt immunda, quia ab area uel torculari, aliquid ad dæmonum ſacrificia tollitur.

† Epiſto. cliiij.

CAN. X.

SI[a] de area uel torculari tollitur aliquid ad ſacrificia dæmoniorum ſciente Chriſtiano, ideo peccat, quia permittit fieri, ubi prohibendi poteſtas eſt: [a]quod ſi factum non comperit, aut prohibendi poteſtatem non habet, utitur mundis reliquis fructibus unde illa ſublata ſunt.

Item Ambroſius in ij. epiſt. ad Corin. †

† Ambro. ad c.x. epiſt. j. ad Cornelium in commentarijs.

Immunis eſt à reatu, qui emit quod neſcit idolis immolatum.

CAN. XI.

LIcet aliquid pollutum ſit per accidentia, id eſt per oblationẽ idoli: [b]cùm tamen neſcit qui emit, nullum patitur ſcrupulum, & apud Deum immunis eſt.

QVAEST. III. & IIII.

[1 g] QVibus autẽ genus diuinationis exordiũ ſumpſerit, uel quot ſint genera eius, Auguſtinus exponit in libro de natura dæmonum, ita dicens: †

† Iſidor. ca. ix. lib viij Etymolog.

De multiplici genere diuinationis.

CAN. I.

IGitur genus diuinationis à Perſis fertur eſſe allatum. Varro autẽ dixit, Diuinationum quatuor eſſe genera, terrã, aquam, aerem, & ignẽ. Hinc geomantiã, hydromantiam, pyromantiã, aeromantiam dictas autumant. Diuini dicti ſunt, quaſi Deo pleni. Diuinitate. n. ſe eſſe plenos ſimulant, & aſtutia quadam fraudulenta, hominibus futura coniectant. Duo autẽ genera diuinationis ſunt, ars, & furor. Incãtatores autẽ dicti ſunt, qui artem uerbis peragunt. Arioli uocati ſunt, propterea q̃ circa aras idolorũ nefarias preces emittunt, & funeſta ſacrificia offerunt: hiſq; celebritatibus dęmonum accipiunt reſponſa. Haruſpices nuncupantur, quaſi horarum inſpectores. Dies. n. & horas in agendis negotijs, operibuſque cuſtodiunt: & quid per ſingula tẽpora obſeruare debeat homo, intendunt. Ij etiam exta pecudum inſpiciũt & ex eis futura prædicũt. Augures ſunt, qui uolatus auium & uoces intendunt, aliaque ſigna rerum uel obſeruationes improuiſãs hominibus occurrentes ferunt. Ijdem ſunt & auſpices. nam & auſpicia ſunt, quæ iter facientes obſeruant. Dicta autem ſunt auſpicia quaſi auium ſpicia: & auguria quaſi auium garria, id eſt, auium uoces & linguæ. Item augurium quaſi auigerium, quod aues gerunt. Duo ſunt autem genera auſpiciorum: unum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos ſcilicet uolatus: ad aures, uox auium. Pythoniſſæ à Pythonio † Apolline dictæ, quòd is author fuerit diuinandi. Aſtrologi dicti ſunt, eò quòd in aſtris augurantur. Genethliaci appellati ſunt, propter natalitiorum conſiderationes dierum. Geneſes enim hominum per xij. cæli ſigna deſcribunt, ſyderumque curſu naſcentium mores, actus & euentus prædicere conantur: id eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem effectum habeat uitæ qui naſcitur, interpretantur. Hi ſunt qui uulgò mathematici uocantur: cuius ſuperſtitionis genus conſtellationes Latini uocant, id eſt, notationes ſyderum, quo modo ſe habeant cùm quiſq; naſcitur.

† Pythius dictus eſt Apollo, à Pythone dracone, quẽ iaculis ſuis cõfecit p p. enim dictionẽ hãc ſcribunt Græci, nõ per ph.

^a^ S Ciendum. Hic Aug. oſtendit, quibus de cauſis dæmones ſciunt futura prædicere: non quod ipſi ſciant futura, ſed quia habent probabiles cōiecturas. primo illa ratione quia de ſubtiliori materia ſunt creatiuō ſubtilius conſiderant, quā homines. Item quia per antiquitatem multa ſciunt, quæ nos propter breuitatē temporis ſcire non poſſumus. Itē quia ipſimet conſueuerūt morbos immittere, & illud ipſi prædicūt quod aliquis ſit habiturus malū. Item ſicut medicus uidet aliquid per ſigna ſibi nota, quæ nos nō uidemus: ſic dæmones. Item ex ſignis quæ procedunt ex animo hominis, præuiſſent quædā futura. Item quia dicta prophetarum audierunt, ex quibus futura prædicunt.

^b^ Cogitationibus. Ergo uidetur, quod diabolus nouit cogitationes hominū. Sed contra: ſolus Deus ſcit occulta cordium: ut xxxiij. di. erubeſcant. ſed ipſe ſeipſum de hoc corrigit. j. c. proxi. Quod

Dæmones futura prædicere poſſunt.

Primum autem genus, id eſt, ſtellarum iterpretes, Magi nuncupabantur: ſicut de his legitur in Euāgelio, qui natum Chriſtū annunciauerūt. poſtea hoc nomine ſoli mathematici dicti ſunt. cuius artis ſcientia uſq; ad Chriſtum fuit cōceſſa: ut Chriſto edito, nemo exinde natiuitates alicuius de cęlo interpretetur. Horoſcopi dicti, quod horas natiuitatis hominū ſpeculentur, diſsimili & diuerſo facto. Sortilegi ſunt qui ſub noīe, &c. ut ſuprà. Salitores uocati ſunt, qui dum eis mēbrorum quæcunque partes ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum ſeu triſte ſignificari prædicunt.

Quæritur autē de natura dæmonū, cuius naturæ ſint: an futura pſcire ualeant, uel quot modis futura prænoſcant.

De his ita ſcribit Auguſtinus in eodem libro.

Quot modis dæmones futura prænoſcant.

C. III.

S Ciendum ^a^ eſt hanc eſſe naturam dæmonum, ut aerij corporis ſenſu terrenorum corporum ſenſum facilè præcedant celeritate, etiam propter aerij corporis ſuperiorem mobilitatem, non ſolum curſus quarumlibet rerū, uel hominum, uel ferarum, uerum etiam uolatus auium incomparabiliter uincant: quibus duabus rebus quantum ad aerium corpus attinet præditi, hoc eſt acumine ſenſus, & celeritate motus, multò ante cognita † prænuntiant, quæ homines pro ſenſus terreni tarditate mirentur. Acceſsit etiam dæmonibus per tam longum tempus, quo eorum uita protenditur, rerum longè maior experiētia, quàm poteſt hominibus propter breuitatem uitæ prouenire. Per has efficacias, quas aerij corporis natura ſortita eſt, non ſolum multa futura prædicunt dæmones, uerum etiam multa faciunt, quæ quoniam homines dicere non poſſunt aut facere, eos dignos quidam, quibus ſeruiant, & quibus honores diuinos deferant, arbitrantur: inſtigante maximè uitio curioſitatis propter amorem felicitatis falſæ atque terrenæ, & excellentiæ temporalis. ¶ Nunc igitur quoniam de diuinatione dæmonum quæſtio eſt. Primum ſciendum eſt, illos ea plerunque prænuntiare, quæ ipſi facturi ſunt: accipiunt enim ſæpe poteſtatem & morbos immittere, & ipſum aerem uitiando, morbidum reddere, & peruerſis atque amatoribus terrenorum commodorum, malefacta ſuadere, de quorum moribus certi ſunt, quod ſint eis talia ſuadentibus conſenſuri. ſuadent enim eis miris & inuiſibilibus modis per illam ſubtilitatem, corpora hominum non ſentientium penetrando, & ſe cogitationibus ^b^ eorum per quædam imaginaria uiſa miſcendo ſiue uigilantium ſiue dormientium. Aliquando autem non quæ ipſi faciunt, ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcunt (quæ ſigna in hominum ſenſus uenire non poſſunt) antè prædicunt. neque enim quia præuidet medicus quæ præuidere neſcit eius artis ignarus, ideo diuinus habendus eſt. Quid autem mirum, ſi quemadmodum ille corporis humani uel perturbata uel mortificata temperie ſeu bonas ſeu malas futuras præuidet ualetudines: ſic dæmones in aeris affectione ſibi notas, nobis ignotas futuras præuident tempeſtates? Aliquando etiam hominum diſpoſitiones, non ſolum uoce prolatas, uerum etiam cogitatione conceptas, cū ſigna quædam animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt, atque hinc etiam multa futura prenuntiant: alijs uidelicet mira, qui iſta diſpoſita non nouerunt. fallunt, & ſtudio fallendi, & inuida uoluntate, qua hominum errore lætantur. Sed ne apud cultores ſuos pondus authoritatis amittant, id agunt, ut interpretibus ſuis, ſignorumq; ſuorum coniectoribus culpa tribuatur quādo ipſi mali decepti fuerint uel mentiti. Nonnunquam uero ipſi maligni ſpiritus, & illuſores hominum, atque ſalutis eorum inuaſores ſolent prædicere defectum culturæ ſuæ, & idolorum ruinam: quatenus præſcij uideantur quid in ſingulis regnis aut locis uenturum, & quid aduerſi ſuæ factioni contingere poſsit: quod etiam illi qui gentilium hiſtorias le-

† cogitata.

¶ Tex. ſequens habetur. eodem. li. v.

gunt, non ignorant. Quid ergo mirum, ſi iam imminentem templorum et ſimulacrorum euerſionē, quā prophetæ Dei ſummi tantò antè prædixerunt: Serapis dæmonali cui cultorū ſuorum hoc de proximo prodidit, ut ſuam quaſi diuinationem recedens uel fugiens cōmendaret?

Quod autem hominū diſpoſitiones cogitatione conceptas, per exteriora ſigna diabolus deprehendat, non firma ratione uidetur approbatum.

Vnde idem Auguſtinus ait in libro ſecundo retractationum. †

Quòd ex corporeis motibus internas animi cogitatiões diabolus deprehendat, res occultiſſima eſt.

CAN. III.

QVodam loco dixi, dæmones aliquando hominum diſpoſitiones non ſolùm uoces prolatas, uerùm etiam cogitatione conceptas, cùm ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcere. Rem dixi occultiſſimam, audaciori aſſertione, quàm debui. nam peruenire iſta ad notitiā dæmonum per nonnulla etiam experimenta compertum eſt: ſed utrùm quædam ſigna dentur ex corpore cogitationum illis ſenſibilia; nos autem latentia, an alia ui ſpirituali iſta cognoſcant: aut difficillimè poteſt ab omnibus, aut omnino non poteſt inueniri.

QVAESTIO V.

[a] Qvód autem ſortilegi et diuini ſi ceſſare noluerint excōmunicādi ſunt ratione, & authoritate probatur. Eſt enim quoddā genus culturæ idolorū ex dæmonū conſultationib. futura prædicere. ſicut n. auarus quia cultū Deo debitū nummo impēdit, idolorū cultor ab Apoſtolo nominaт: ſic illi qui futura quæ ex Dei oraculo nonnunquā reuelata inueniūtur, uel dæmonū conſultatione, uel quibuslibet præſtigijs inuenire laborant, diuinitatis iura creaturis attribuunt. Futura n. præſcire, ſolius Dei eſt, qui in ſui contēplatione et angelos illa pſcire facit. unde Eſaias ait: Priora & nouiſſima annuntiate mihi, et dicā quod dij eſtis. Cultores uerò idolorū à fidelium communione ſeparādi ſunt. Vnde in epiſtola ad Corinth. Apoſtolus ait: Si quis frater noīatur in uobis fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens: cum eiuſmodi nec cibum ſume. Eſai. 41. F 1. Cor. 5. d

Hinc et in decr. Greg. iunioris legitur.

Anathema ſit qui ariolos, haruſpices, uel incantatores obſeruat.

CAN. I.

SI quis ariolos, haruſpices, uel incantatores obſeruauerit, aut phylacterijs eorum uſus fuerit, anathema ſit.

Item ex concilio Anchirita. c. xxxiiij.

Quinquennio pæniteāt, qui diuinationes expetūt.

CAN. II.

QVi diuinationes expetūt, & morem gentiliū ſubſequuntur, uel in domos ſuas [b] huiuſmodi hoīes introducunt, exquirendi aliquid arte magica, aut expiandi cauſa: ſub regula quinquennij iaceant, ſecūdùm gradus pœnitentiæ diffinitos. † c. 75. ſynodorum Græcorū ex libro Martini Bracharēſis epiſcopi.

Item ex concilio Martini Papæ. †

Elementa colere, Lunæ aut ſtellarum curſus in ſuis operibus, Chriſtianis ſeruare non licet.

CAN. III.

NOn licet Chriſtianis tenere traditiones gentiliū, & obſeruare uel colere elementa, aut Lunæ, aut ſtellarū curſus, aut inanē ſignorū fallaciam pro domo faciēda, uel propter ſegetes, [c] uel arbores plantandas, uel coniugia ſociāda. ſcriptū eſt enim: Omnia quæ facitis, aut in uerbo, aut in opere, omnia in noīe Domini noſtri Ieſu Chriſti facite, gratias agētes deo. Nec in collectionib. herbarū, quæ medicinales ſunt, aliquas obſeruationes, uel incātationes liceat attendere: niſi tantū cum ſymbolo diuino, aut oratione dominica: ut tantum Deus creator omnium, & Dominus honoretur. Si quis autem paganorum conſuetudinem

Quod autem. Hæc eſt iij. pars quæ. in qua dicitur, ꝙ dæmones neſciūt quæ futura ſunt. Ioan. de Fant.

QVod autē. Hæc quæ. diuidit in iij. partes. In prima quarū probat magiſter per xij. ca. ꝙ ſortilegi & diuini ſunt excommunicādi, ſi non ceſſant, & euntes ad illos. Secunda ibi, Nō nulli, Tertia ibi, Ex præmiſsis. I. de Fā.

[a] SI quis. Phylacterijs. Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes.

† ca. 30. [b] QVi diuinationes. In domos ſuas. ſecundum legem iſti cōcremantur: ſed ille in cuius domo hæc ſiunt, poſt publicationem bonorum in exilium mittitur: ut C. de malefic. l. nullus.

[c] NOn liceat. Propter ſegetes. nunquid ergo hic reprehenditur aſtronomia: nūquid per uentos & diſpoſitiones Lunæ licitum eſt ruſticis cōſiderare tempus ſeminādi, [1] & medicis tēpora potionum & minutionū? Certe hæc non reprobantur: ſed illi reprobantur qui credunt ineſſe neceſsitatem ſuperioribus. unde non eſt dicendum, quod ſuperiora ſint cauſa rerum, licet ſint ſigna [a] rerum. Si

Aſtronomia non eſt reprehēdenda.

[1] Videtur quod nō, 3. ca. q. 7. nō obſeruetis & c. ſequen.

[a] Signa. Late Ioā. Picus Mirand. contra Aſtrologos.

ſequens diuinos aut ſortilegos in domum ſuam introduxerit, quaſi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel luſtrationes paganorum faciant: quinque annis pœnitentiam agant. Mulieribus quoque Chriſtianis non liceat in ſuis lanificijs uanitatem obſeruare ſed Deum inuocent adiutorem, qui eis ſapientiam texendi donauerit.

Item ex concilio Laodicen. cap. xxx.

Sacris officijs dediti magi uel incantatores non fiant.

CAN. IIII.

NOn oportet ſacris offi cijs deditos clericos, magos, aut incantatores exiſtere, aut facere phylacteria, quæ animarum ſuarum uincula probantur: eos autem qui talibus rebus utuntur, proijci ab eccleſia iuſsimus.

Item ex concilio Toleta. iiij. cap. xxx.

Honore priuetur epiſcopus uel presbyter, qui magos uel haruſpices conſuluit.

CAN. V.

SI quis epiſcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruſpices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, uel ſortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorũ ſimilia exercentes, conſuluiſſe a fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus, b monaſterij curam excipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat.

Item ex concilio Agathen. c. xxxviij.

De ijs qui augurijs, & diuinationibus ſtudent.

CAN. VI.

ALiquanti clerici ſiue laici ſtudent augurijs, & ſub nomine fictæ religionis, per eas, quas ſanctorum patrum ſortes uocant, diuinationis ſcientiam profitētur, aut pro quarumcunque ſcripturarum inſpectione futura promittunt. Hæc quicunque clericus, aut laicus detectus fuerit uel conſulere uel docere, c ab eccleſia habeatur extraneus.

Item Leo iiij. epiſcopis Britanniæ.

Sors nihil aliud quàm diuinatio, & maleficium eſſe decernitur.

CAN. VII.

SOrtes quibus cuncta uos ueſtris diſcriminatis d prouincijs, quas patres damnauerunt, nihil aliud: quam diuinationes & maleficia eſſe decernimus, quamobrem uolumus illas omnino damnari: & inter Chriſtianos, ultra nolumus nominari: & ne exerceant, anathematis interdicto prohibemus. Epiſtola 47. li. 7.

Item Gregorius Adriano notario.

Incantatores, ſortilegos, uelut Chriſti inimicos inſequi oportet.

CAN. VIII.

PEruenit ad nos, quod quoſdam incantatores, atque ſortilegos fueris inſecutus, & omnino nobis ſolicitudinem zelumque tuum gratum fuiſſe cognoſcas. ſtudij enim tui ſit ſolicitè quærere: & quoſcunque huiuſmodi Chriſti inimicos inueneris: diſtricta ultione corrigere. concilio 1. cap. 2.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Excommunicetur clericus, monachus, laicus, diuinationes uel auguria uel ſortes ſecutus.

CAN. IX.

SI quis clericus, monachus, uel ſecularis diuinationes uel auguria eſſe credi derit obſeruanda. uel ſortes quas mentiuntur eſſe ſanctorum, quibuſcunque putauerint intimandas: cùm ijs qui cum eis crediderint, ab eccleſiæ communione propellantur. Epiſtola 66. li. 7.

Item Gregorius.

Contra ſortilegos & idolorum cultores, cuſtodia paſtoralis inuigilet.

CAN. X.

COntra idolorum cultores, uel haruſpices, atque ſortilegos, fraternitatem tuam uehementius paſtorali hortamur inuigilare cuſtodia: quod ſi emendare ſe à talibus nolle repereris, ſi ſerui ſunt, uerberibus e uolumus caſtigari: ſi uero liberi, incluſione digni, diſtrictamque ſunt in pœnam dirigendi.

Itē in concilio Carthaginenſi, c. xxxix. cap. 13.

a SI quis epiſcopus. Cõſuluiſſe. nota pro ſolo cõſilio debere quē puniri, 1 ſiue faciat ar ē, ſiue nõ: ſit pro ſola uocatione punitur, qui uocat clericum ad iudicium Imperatoris: ut xj. q. j. placuit.

b Suſpenſus. id eſt, depoſitus: ut patet per ſequentia.

c ALiquanti. Vel docere. nam ſimilis eſt culpa prohibita diſcere, & docere: ut C. de malefi. culpa, 2 & multa ſunt, q̃ melius eſt neſcire, quā ſcire. xxxviij. diſtin. quamuis. contrarium eſt. C. de hæret. quicunque. ultra medi. ubi dicitur ꝙ ille, q illicita docet, uel deportatur, uel punitur ultimo ſupplicio: diſcipuli uero puniuntur ex libris aũti. ſed ibi loquit de ijs q diſcēdi cauſa uenerunt, non tamen didicerunt: hic de eo q didicit uel conſuluit. Item contrarium eſt. xxxviij. diſti. qui de menſa. ſed illi diſcebāt, nō ut ſequerentur ea, ſed ut alijs per ea poſſent obuiare. xxxvij. diſt legimus.

d SOrtes. Diſcriminatis. id eſt iudicatis, uel dijudicatis.

e COntra idolorum. Verberibus. 3 Cum hic ſcribatur epiſcopis, patet hoc crimē eccleſiaſticū eſſe. Itē patet hic, quod epiſcopus poteſt aliquos uerberibus caſtigare: ut xxiij. q. v. c. j. Itē patet hic ꝙ epiſcopus poteſt in carcerē mittere reos. Item habes hic, q̃ alio modo punitur nobilis, quam ignobilis: ut xxiiij. q. j. qui contra. xij. q. ij. fraternitatis.

Epiſco-

Cõſilium facit quē puniri.

1 Sic. j. c. proxi. dic ꝙ in hoc peccat, q a prohibitū eſt cõſilium talium. extra de ſortileg. c. ij. Io de Fā.

Neſcire quādā melius eſt quā ſcire.

1 cap. 36.

2 Simile ar. inuenitur 16. q. 1 in canonibus. ubi cõſimilis pœna irrogatur dan te & accipienti oblationē eccleſiæ præter epiſcopi conſciētiam Lau. de hoc legi. & not. de conſe. diſ. ij. pro dilectione.

ca. 28.

3 Vel dic id eſt. in diſcrimē adducitis. Io. de Fā.

Epiſcopus poteſt aliquos uerberibus caſtigare.

ca. 477.

a Epiſcopi. Sed utinã hæ ſolæ. id eſt, utinã non plures. ſimilis expoſitio eſt. j. quæſtio. j. duces:[†]

[†] Alias, iudices. xxiij. q. iij. ſi ea. ubi. de hoc.

b Sed in corpore. id eſt, corporeo ſenſu percipi, &c.

c Quicũq;. Doloris. niſi forte ideo faciat, quia eccleſia ſua ſpoliatur, ut illud in ſignũ mœroris faciat: ſicut quidam ponunt ſpinas ſuper altare: ſicut

Triſtitiæ cauſa permittũtur aliqua.

Ab eccleſia ſeparetur, auguris, & incantationibus deſeruient.

CAN. XI.

Auguriis uel incantationibus ſeruientem, ſimiliter Iudaicis ſuperſtitionibus, uel feriis inhærentem: à conuentu eccleſiæ ſeparandum præcipimus.

Item ex concilio Anquirenſi. cap. j.

Sortilegam & magicam artem epiſcopi omnibus modis eliminare ſtudeant.

CAN. XII.

ad Tit. 3. c

Epiſcopi eorumque miniſtri omnibus modis elaborare ſtudeant, ut pernicioſam & à Zabulo inuentam ſortilegam & magicam artem ex parochijs ſuis penitus eradicent, & ſi aliquem uirum aut mulierem huiuſcemodi ſceleris ſectatorem inuenerint turpiter dehoneſtatum, de parochijs ſuis deijciant. Ait enim Apoſtolus: Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita. ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt. Subuerſi ſunt & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore ſuo diaboli ſuffragia quærunt: & ideo a tali peſte debet mundari ſancta eccleſia. Illud etiam non eſt omittendum, quòd quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Satanam conuerſæ, dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ credunt ſe & profitentur cum Diana nocturnis horis, dea paganorum, uel cum Herodiade, uel cum innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, eiusque iuſſionibus obedire uelut dominæ, & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari. Sed utinã hæ ſolæ [a] in perfidia ſua perijſſent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. nam & innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc uera eſſe credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra unum Deum arbitrantur. Quapropter ſacerdotes per eccleſias ſibi commiſſas populo Dei omni inſtantia prædicare debent ut nouerint hæc omnino falſa eſſe, & non à diuino, ſed à maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari arbitrentur.[†] Si quidem ipſe Satanas, qui transfigurat ſe in angelũ lucis, cùm mentem cuiuſcunque mulieris ceperit, & hanc per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, illicò transformat ſe in diuerſarum ſpecies perſonarum, atque ſimilitudines, & mẽtẽ quã captiuã tenet, in ſomnijs deludẽs, modò læta, modò triſtia, modò cognitas, modò incognitas perſonas oſtendens, per quæ quæ deuia deducit: & cũ ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis hoc non in animo eſſe, ſed in corpore [b] euehire opinatur. Quis enim in ſomnijs, & nocturnis uiſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderat? Quis uero tam ſtultus & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur? cum Ezechiel propheta uiſiones Domini in ſpiritu, non in corpore uidit & audiuit, ſicut ipſe ſtatim inquit: Fui in ſpiritu. Et Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore. Omnibus itaque publice annuntiandum eſt quòd qui talia credit, & his ſimilia, fidem perdit, & qui rectam fidem non habet, hic non eſt eius, ſed illius, in quem credit, id eſt, Diaboli. nam de Domino noſtro ſcriptum eſt, Omnia per ipſum facta ſunt, &c. Quiſquis ergo credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem, uel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt, & pagano deterior.

[†] Alias arbitramur.

2. Cor. 11. d

Ezech. 3. c

1. Co. 12. a

Ioan. 1. a

2 *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem ſuorum inimicorum, altaria ſacris ueſtibus exuunt, aut ueſte lugubri accingunt, uel conſueta luminariorum obſequia eccleſiis Dei ſubtrahunt, uel miſſam pro requie defunctorum promulgatam, pro uiuis celebrant hominibus: quorum omnium maleficia nequiſſima Toletanum concilium condemnat dicens:*

Abijciatur ſacerdos, qui huiuſmodi maleficijs operam dederit.

CAN. XIII.

Quicunque ſacerdotum uel aliorum miniſtrorum deinceps cauſa doloris [c] cuiuslibet permotus, aut altare ueſtibus ſacris exuere præſumpſerit, aut qualibet alia lugubri ueſte accinxerit, ſeu etiam ſi conſueta luminariorum obſequia de templo Dei ſubtraxerit, & extin-

ſicut etiam denuda tur altare in paſsio ne Dñi, in ſignum triſtitiæ.

a Satisfactio. Arg. quod ſi aliquis ſatis fecerit de crimine, uel inde egerit pœnitentiam, amplius non poſsit accuſari licet ſit publicum crimen: 1 ut notatur. xxxiij. q. ij. admonere. Ioan. 2 de Fant.

b Nec mirum. Si non

1 Adde ad hoc quod no. glo. & docto. in l. qui ea mẽte. ff. de fur.

2 De hoc not. xlix. diſ. §. j. ibi uideas.

qui ſceperit, ſi eſt antea ueræ pœnitudinis corã metropolitano ſatisfactio a non purgauerit, loci ſui dignitate ſe nouerit, & honore priuari: illis proculdubio perſonis ab hac ultionũ ſententia ſeparatis, quas aut contaminationẽ ſanctorũ ordinũ uel ſubuerſionem ſanctæ fidei metuentes, aut hoſtilitatẽ uel obſidionẽ perferentes, ſeu etiã diuinorũ iudiciorũ ſententiã metuentes, hæc feciſſe contigerit, in quorum facto plus humilitas (qua Deus placatur) quã interni liuoris doloſitas declaratur. Plerique etiam ſacerdotum ſauciati inimicitię dolo, miſſam pro requie defunctorũ promulgatã, fallaci uoto pro uiuis ſtudent celebrare hominibus: ut is pro quo ipſum offertur ſacrificiũ, mortis incurrat periculum. Proinde noſtræ elegit unanimitatis conuentus, ut ſi quis deinceps talia perpetraſſe fuerit detectus, à proprij deponatur ordinis gradu, & tam ipſe ſacerdos, quam etiam ille, qui eum ad talia peragenda incitaſſe perpenditur, exilij perpetui ergaſtulo relegentur.

Ex præmiſsis authoritatibus colligitur, ꝙ arioli, haruſpices, incantatores, & ſortilegi, atque cæteri huiuſmodi ſectatores ab eccleſia ſunt eliminandi, & niſi reſipuerint, perpetuo excommunicandi. Sed quòd in ultimo Anquirenſi capitulo, ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, ſed in ſpiritu fieri dicuntur, Augu. in lib. de ciuitate Dei idem uidetur aſſerere, ita dicens: †

† Nõ eſt Augu. ſed Iſidor. ca. ix. li. viij. Etymologiarũ: qa Augu. lib. 18. ca. 18. de ciuitate Dei lõge latiꝰ de his loquit. Exod. 7. b

Quæ magorum præſtigijs fiunt, non uera, ſed phantaſtica eſſe probantur.

CAN. XIIII.

Nec mirũ b de magorum præſtigijs, quorum intantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moyſi in illis ſignis reſiſterent uertentes uirgas in dracones, & aquam in ſanguinẽ. In gẽtiliũ etiã libris legitur ꝙ quædã maga Circe ſocios Vlyſsis mutauerit in beſtias. Legitur etiã de ſacrificio, quod Arcades deo ſuo Lyceo immolabant, ex quo quicunque ſumerent in beſtiarũ formas conuerterentur. Sed hæc omnia magicis præſtigijs potius fingebãtur quã rerũ ueritate complerẽtur. Vt ergo ipſi errores ignorantibus manifeſti fiant, de eorum proprietate, atque inuentoribus iuxta traditionem maiorum patrũm dicere congruũ arbitramur. Magi ſunt, qui uulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Ii ſunt, qui permiſſu Dei elemẽta concutiunt, turbant mentes hominũ minus confidentiũ in Deo, ac ſine ullo ueneni hauſtu uiolentia tantum carminis interimunt. unde Lucanus, Mens hauſti nulla ſanie polluta ueneni Incantata perit. Dæmonibus enim accitis, audent uentilare, ut quoſcunque ſuos perimant malis artibus inimicos. Ii etiam ſanguine utuntur, & uictimis ſæpe contingunt mortuorum corpora. Necromantici ſunt, quorum præcantationibus uidentur reſuſcitari mortui, diuinare, & ad interrogata reſpondere. νεκρός enim Græcè, Latinè mortuus, μαντεία diuinatio nuncupatur. ad quos ſuſcitandos, cadaueri ſanguis adijcitur. nam amare ſanguinem dæmones dicuntur, ideo quotieſcunque necromãtia fit, cruor aquæ miſcetur, ut colore ſanguinis facilius prouocentur. Hydromantici ab aqua dicti. eſt. n. hydromantia, in aquarum inſpectione umbras dæmonum euocare, & imagines ludificationes eorũ uidere, ibique ab eis aliqua audire, ubi adhibito ſanguine etiam inferos perhibentur ſuſcitare. & infrà. Ad hæc oia ſupradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorũ, quæ ars non cõmendat medicorum, ſeu in præcantationib., ſeu in characteribus ſuſpendendis atque ligãdis. in qbus oibus ars dæmonum, ex quadam peſtifera ſocietate hoium, & angelorum malorum exorta eſt. Vnde hæc cuncta uitanda ſunt Chriſtiano, & omni penitus execratione repudianda, atque damnanda. Auguria autem ſunt auium. hæc autem Phryges primi inuenerunt. Præſtigium uero Mercurius dicitur primus inueniſſe. dictũ eſt aũt præſtigium, ꝙ præſtringat aciem oculorũ. Haruſpicinæ artem primus Hetruſcis tradidiſſe dicitur quidã Tages, hic ex horis † haruſpicinam dictauit, & poſtea non apparuit. nã dicitur fabulosè, arante quodã ruſtico, ſubitò ex glebis exiluiſſe, & haruſpicinam dictaſſe, qua die mortuus eſt. quos libros Romani ex Hetruſca lingua in propriam mutauerunt. His ergo portentis per diabolorum fallaciã illuditur curioſitas humana, qñ id impudenter appetunt ſcire, qđ nulla rõne competit eis inueſtigare. Hæc poteſtas immundis ſpiritibus ideo datur, ut peruerſos ſibi aptent, hoc eſt prauos homines ſeducant, illos ſcilicet, qui ſpernunt ueritatẽ, & credunt mendacio, iuxta Pauli

† Alias, exaruris.

a Si non attractus. quia ab angelo fuit nunciata natiuitas eius.
b Permanet. ut s. xxv. diſt. c. qualis.
c Titulis. id eſt, argumentis. Ioan. Quod

ſententiã. Sanã doctrinã nõ ferẽt, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes aurib. & à ueritate quidẽ auditũ auertent, ad fabulas autẽ cõuertent, onerati peccatis ducentur uarijs deſiderijs, ſemp diſcẽtes, & nunq̃ ad ſciẽtię ueritatẽ puenientes. Quemadmodũ aũt Iannes, & Mãbres reſtiterunt Moyſi, ita & iſti reſiſtunt ueritati: hoĩes corrupti mente, reprobi circa fidẽ. ſed ultra non ꝓficient, inſipientia eorũ manifeſta erit omnib. † ſicut & illorum fuit. Nec ideo quiſq̃ credere debet, quoslibet magicis artibus aliquid facere poſſe ſine permiſſu Dei, q oĩa quæ fiunt, aut iuſto iudicio facit, aut permiſſu ſuo ita fieri ſinit, quod prædicti magi leguntur ſimilia feciſſe Moyſi, qui uirgã ſuã ꝓiecit, & cõuerſa eſt in dracone̾, proiecerunt q; ſinguli uirgas ſuas, & cõuerſæ ſunt in dracones: ſed deuorauit uirga Aarõ uirgas eorũ. Non. n. fuerunt creatores draconum, nec magi, nec angeli mali, quibus miniſtris illa operabantur. Inſunt. n. rebus corporeis per omnia elementa, quædam occultæ ſeminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atq; caſualis, prorumpũt in ſpecies debitas ſuis modis & finibus, & ſic nõ dicuntur angeli, qui iſta faciunt, animalium creatores, ſicut nec agricolę ſegetũ uel quorumcunq; in terra gignentium creatores dicendi ſunt, quãuis nouerint præbere quaſdam uiſibiles proprietates & opportunitates, & cauſas, ut illa naſcantur. Quod autẽ iſti faciunt uiſibiliter, hoc illi inuiſibiliter, Deus uero ſolus unus eſt creator, qui cauſas ipſas, & ſeminarias rationes rebus inſeruit. Præterea quidam quærendũ putant quomodo ſcriptura narrat Pythoniſſam Samuelẽ prophetã ſuſcitaſſe ad colloquiũ Saulis impijſsimi regis, ſi Pythonica diuinatio errori magicæ artis deputanda ſit? Quibus ita reſponderi poteſt, indignum omnino facinus eſſe, ſi ſecundùm uerba hiſtoriæ commodetur aſſenſus. Quomodo. n. poterat fieri, ut arte magica attraheretur uir à natiuitate ſanctus, & operibus uitæ iuſtus? at ſi non attractus[a] eſt, conſenſit: quod utrunque de iuſto credere aduerſum eſt. Nullum enim ſuffragium habet iuſtitia ſi attractus, aut uoluntarius conſenſus, amiſit meritum ſpirituale, quod poſitus in carne quæſierat. quod ualde abſurdum eſt: quia qui hinc iuſtus receedit, permanet[b] iuſtus. Porrò hoc eſt præſtigium Satanæ, quo ut plurimos fallat, etiam bonos habere in poteſtate ſe confingit. quod Apoſtolus inter cætera oſtendit dicens: Ipſe Satanas transfigurat ſe in angelum lucis. ut enim errorem faceret, in quo glorificaretur, habitu uiri iuſti & nomine ſe ſubornauit, ut nihil proficere ſpem quã prædicebant Dei cultoribus, mentiretur, quoniam hinc exeuntes iuſtos finxit in ſua eſſe poteſtate. Sed hoc quoſdam fallit, quòd de morte Saulis & filij eius non ſit mentitus, quaſi magnum ſit diabolo ante occaſum mortem corporis præuidere: cum ſigna quædam ſoleant apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur: quantò magis diabolo, quem angeli ca poteſtate ſublimem prophetica oracula fuiſſe teſtantur, de cuius magnitudine Apoſtolus ait: An ignoratis altitudinem Satanæ? Quid mirum ergo ſi imminentem propè mortem potuit præuidere: cum hoc ſit unde fallit, & ſe in Dei poteſtate uult adorari? Nam tanta hebetudine demens effectus eſt Saul, ut ad Pythoniſſam confugeret. deprauatus enim cauſa peccati, ad hoc ſe contulit quod damnauerat. Sed ſi quis propter hiſtoriam, ea quæ uerbis expreſſa ſunt putet non prætermittenda, ne ratio hiſtoriæ inanis ſit, rectè facit quidem: ſi tamen iſtud minimè ad ueri rõnem rapiat, ſed ad uiſum & intellectum Saulis. neq;. n. reprobus factus bonum intellectũ poterat habere. Hiſtoricus. n. mentem Saulis, & ſtatum Samuelis deſcribit, & ea quæ dicta & uiſa ſunt exprimens prætermittens uerane an falſa ſint, qui (ait) audiens in quo habitu eſſet excitatus intellexit (inquit) hunc Samuelẽ eſſe. Quid intellexerit retulit, & quia non bene intellexit, contra ſcripturã alium adorauit quàm Deũ, & putans Samuelem, adorauit diabolũ: ut fructum fallacię ſuæ haberet Satanas. Ad hoc. n. nititur, ut adoretur quaſi Deus. Si. n. Samuel ille uerè appa ruiſſet, nõ utiq; uir iuſtus permiſiſſet ſe adorari, qui prædicauerat Deum ſolũ eſſe adorãdum. & quõ homo Dei, qui cũ Abraham in refrigerio erat, diceret ad uirum peſtilentem & dignũ ardore gehennæ. Cras mecũ eris? His duobus titulis[c] ſubtilitatem fallaciæ ſuæ prodidit improuidus Satanas: quia & adorari ſe permiſit ſub habitu & nomine Samuelis contra legem, & uirũ peccatis preſſum, cum magna diſtantia peccatorum & iuſtorum ſit, cum Samuele iuſtiſsimo ſũ-

† Alias, omnib.

mo futurum mentitus eſt. uerum poteſt dici uerum poteſt uideri, ſi de Samuelis nomine taceatur: quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim tranſmigrauit, quem adorauit. Semper ergo diabolus ſub uelamine latens, prodit ſe dum ea confingit, quæ hæreant perſonis per quas fallere nititur. Si autem quilibet opponit & dicit, Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini prædicunt futura: aut quomodo poſſunt ægris præbere medelam, aut ſanis immittere ægritudinem, ſi aliquid propriæ uirtutis ac poteſtatis non habeant? hoc à nobis recipiant reſponſum, quòd ideo quiſquam non debet eis credere, quia aliquando eueniunt

Deut. 13. b

quæ prædicunt, aut ſanare uidentur languidos, aut lædere ſanos, quia hoc permiſſu Dei fit, ut ipſi qui hæc audiunt uel uident, probentur, & appareant, qua fide ſint uel deuotione erga Deum, ſicut in Deuteronomio legitur, Moyſes ex uerbo Dei populo Dei præcepiſſe ita dicens: Si ſurrexerit in medio tui propheta, aut qui ſomnium dicat ſe uidiſſe, & prædixerit ſignum atq; portentum, & euenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi, Eamus & ſequamur deos alienos, quos ignoramus, & ſeruiamus eis: non audies uerba prophetæ aut ſomniatoris: quia tentat uos dominus Deus ueſter, ut palam fiat utrùm diligatis eum, an non. In toto corde ueſtro, & in tota anima ueſtra dominum Deum ueſtrum ſequimini, ipſum timete, mandata eius cuſtodite, & audite uocem illius. Ipſi ſeruietis, & ipſi adhærebitis, &c. Vbi ſanè intelligi uoluit etiã illa, quæ à diuinantib. non ſecundum Deũ dicũtur, ſi acciderint quæ dicuntur, non ſint ſic accipienda, ut fiant quæ præcipiũtur ab eis, nec colantur quæ coluntur ab eis. Nec præter ſuam poteſtatem Deus oſtendit eſſe quòd contingũt iſta, ſed quaſi quæreretur cur ea permittat, cauſam tentationis expoſuit, ad cognoſcendam utique eorum dilectionem, utrum eam habeant erga Deum ſuum, cognoſcendum uerò ab ipſis potius quàm ab illo, qui ſcit omnia antequam fiant.

QVAESTIO VI.

*Q*Vòd autem ab epiſcopo [a] *excommunicatus eo inconſulto ab alio reconciliari non poſſit niſi forte per eius metropolitanum,* [b] *uel per ſummum pontificẽ, ratione, & authoritate probatur. Presbyteri nanq; poteſtatẽ excommunicandi, uel reconciliandi ab epiſcopis accipiunt, non ẽpi à presbyteris, atq; ideo excommunicatos à ſacerdotibus reconciliare poſſunt: excommunicatos uerò ab ẽpis ſacerdotes reconciliare non poſſunt. Reconciliatio nanque pœnitentium epiſcopale officium eſt, non ſacerdotale.*

Vnde in concilio Carthagĩẽſi ſecundo, † *Fortunatus epiſcopus dixit:*

Pœnitentium reconciliatio, chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio, à presbyteris non fiat.

CAN. I.

SI iubet ſanctitas ueſtra ſuggero. Nã memini præterito concilio ſtatutum, ut chriſma uel reconciliatio pœnitentiũ, necnõ & puellarũ cõſecratio, a presbyteris [c] non fiat. Si quis autem emerſerit hoc faciẽs, quid de eo ſtatuẽdũ? Aurelius epiſcopus dixit, Audiuit dignatio ueſtra ſuggeſtionẽ fratris & coepiſcopi noſtri Fortunati. Quid ad hoc dicitis? Ab uniuerſis epiſcopis dictũ eſt, Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio à presbyteris non fiat. Reconciliare [d] quenquam in publica miſſa presbytero non liceat, hoc omnibus placet. Puellarum tamen conſecratio, epiſcopo conſulto per

[a] QVod autem ab epiſcopo, certum eſt, quod ligatum à maiori nõ poteſt minor abſoluere, ut xxj. diſtin. inferior. & c. denique. & extra de ele. innotuit. niſi in articulo mortis, ut extra de ſen. excõ. nõ dubium. Magiſter tamẽ largius proſequit quæſtionẽ, an pſbyter poſſit reconciliare pœnitẽtes? Dicas ergo ꝙ eſt recõnciliatio quædam publica, quædã priuata. publica ſolus epiſcopus poteſt reconciliare, ut ĩ. e. cap. j. & 50. diſtin. in capite. illa non fit niſi in crimine quod totã urbem commouet, ut ĩ. e. cap. ulti. priuata autem poteſt ſacerdos reconciliare, ut ĩ. ea. presbyteri. & tempore neceſsitatis ql'ibet poteſt alium reconciliare eccleſiæ, ut de conſec. diſt. iiij. ſanctum. Ioan.

Recõciliatio eſt duplex.

† cap. iij.

[b] Metropolitanũ. Hoc tamen eſt uerum, cum eſt appellatum ad ipſum, ut extra de ſenten. excommunica. per tuas. Si tñ metropolitanus abſoluat, cum non ſit appellatum ad ipſum, dicunt quidam quod tenet abſolutio, licet abſoluere non debeat. Sed hoc uix credo, [1] cũ canon uocet eum peregrinũ ſiue extraneum iudicem, ut vj. q. iij. ſcitote. & iij. q. vj. peregrina. nec habet iuriſdictionem, niſi in certis caſibus, ut extra de offic. ordi. paſtoralis. Ioan.

Metropolitanus an poſsit abſoluere ſuffraganei ſubditũ, q ad ipſum non appellauit.

[1] Ad hoc 9. q. 3. ca. nullus. in princ. ubi de hoc. & idem not. Goffre. in ſum. d ſen ten. excõ. §. ſed nõ idem.

[c] SI iubet. A presbyteris. Vidua tamẽ ab his poteſt recipere ſacrũ uelamen, ut xx. q. j. uidua.

Presbyter ſimplex an poſsit aliquẽ reconciliare eccleſiæ.

[d] Reconciliare. eſt ergo hic arg. ꝙ cum presbyter non poſſit aliquẽ recõciliare eccleſiæ, ꝙ multo fortius nõ poſsit aliquem eijcere publice extra eccleſiã ſic uidet: ꝙ nõ poſſit excõicare. [2] intelligunt aũt quidã quod

[2] De hoc leg. & no. ĩ. 2. q. 1. nemo. ibi uideas. & legi. & not. 24. q. 3. tã ſacerdotes. Ar.

preſbyterum fieri ualet.

Vnde in Carthaginenſi concilio quarto.

Permiſſione epiſcopi, uirgines cõſecrare preſbyter ualet.

CAN. II.

PResbyter inconſulto [a] epõ uirgines nõ conſecret: chriſma uero nunquam conficiat.

Item ex concilio Agathenſi. †

Nec diaconus miniſtrare, nec pœnitentẽ in eccleſia benedicere preſbytero licet.

CAN. III.

MIniſtrare [b] diaconus, aut conſecrare altare preſbyter non præſumat: benedictionẽ [c] quoque ſuper plebem in eccleſia fundere, aut pœnitentem in eccleſia benedicere preſbytero penitus non licebit.

Ecce quòd ab epiſcopo excõicatus, per ſacerdotem reconciliari non poteſt. Sed notandũ eſt, quòd reconciliatio alia eſt publica, alia priuata. Publica recõciliatio eſt, quando pœnitentes ante eccleſiæ ingreſſum publicè repræſentantur, & per impoſitionem manus epiſcopalis eccleſiæ publicè reconciliantur. hæc ſacerdotibus uidetur eſſe prohibita. Vnde circa finem illius capituli non ſimpliciter prohibentur pœnitentes reconciliare, ſed in publica miſſa. Priuata uerò recõciliatio eſt, quãdo de occultis peccatis pœnitentes, uel in extremis agentes, ad gratiam reconciliationis accedũt, hæc reconciliatio poteſt fieri per ſacerdotem.

Vnde Euariſtus Papa ait:

Iuſſione epiſcopi, de occultis peccatis preſbyteri pœnitentes reconcilient.

CAN. IIII.

PResbyteri de occultis peccatis iuſsione [d] epiſcopi pœnitẽtes reconcilient, & (ſicut ſuprà præmiſimus) infirmantes abſoluant, & cõicent.

Item ex concilio Carthaginenſi ſecundo.

Si epiſcopus abſens eſt, per preſbyterum reconcilietur in periculo conſtitutus.

CAN. V.

AVrelius epſ dixit, Si quiſquam in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari diuinis altaribus petierit, ſi epiſcopus [e] abſens fuerit, debet preſbyter utiq; conſulere epiſcopum, & ſic periclitantem eius præcepto reconciliare. quam rẽ debemus ſalubri conſilio roborare. Ab omnibus epiſcopis dictum eſt, Placet quod ſanctitas ueſtra nos neceſſariò inſtruere dignata eſt.

Item ex concilio Martini Papæ.

Qui metu mortis reconciliatur, conualeſcens ſine cõmunione pœnitentiæ impleat tẽpus.

CAN. VI.

SI quis de corpore exiens nouiſsimum & neceſſarium [f] communionis uiaticum expetit, non ei denegetur. quòd ſi in deſperatione [g] poſitus, poſt acceptam communionem iterum ſanus fuerit factus, tantum in oratione particeps ſit. Sacramentum uerò non accipiat, [h] donec inſtitutum pœnitentiæ impleat [i] tempus. Qui ergo in exitu mortis ſunt, & deſiderant accipere ſacramentum, cum conſideratione & probatione epiſcopi, accipere debent.

Item ex concilio Auraſico.

Sine manus impoſitione, pœnitentes recedentes de corpore reconcilientur.

qđ hic dicit, ꝙ tunc ſacerdos non poſsit publicè reconciliare, cũ epiſcopus indixerit pœnitentiã alicui: ſecus ſi ſacerdos indixerit pœnitentiã. Item publice recõciliare põt, ut dicũt, ex mandato epi. ĩ. ea. Aurelius. Ioannes.

[a] PResbyter inconſulto. Vel uacat hic arg. à contrario ſenſu: uel locale fuit uel temporale, ſicut illud. xcv. diſt. peruenit. hodie enim ſolis epis illud competit. lxviij. di. quãuis. Io.

[b] MIniſtrare. i. conficere corpus Chriſti, uel etiã tradere ſine mãdato ſacerdotis, ut j. q. j. in eccleſia.

[c] Benedictionem. ſ. ſolennem, quæ fit per talia uerba: Sit nomen domini benedictum. & ſic nõ obſtat. xcv. diſtin. peruenit. Ioan.

[d] PResbyteri. Iuſsione. Si intelligas hoc de excõmunicato, planum eſt, uel intelligas de illo cui epſ pœnitentiam iniunxerit. Nam abſente epiſcopo, ſine mandato eius poteſt reconciliare ſi neceſſitas fuerit, ut ĩ. e. ca. ulti. uel intelligas hoc iuſsione generali. arg. xvj. q. j. §. ecce. & capit. cunctis.

[e] AVrelius. Si epiſcopus. Illud intelligas cũ quis eſt excõicatus ab epo, uel cũ epiſcopus indixit ei pœnitentiam alias ſecus uidetur, ut ĩ. ea. c. ulti. & de conſecra. diſt. iiij. ſanctũ. Et eſt hic arg. ꝙ cũ in ſacramentis conferendis abſens citat̃, ꝙ multo potius abſentes in electione ſunt uocandi. De illa materia notatur vij. q. j. factus. Ioan.

[f] SI quis de corpore. Neceſſarium. neceſſarium eſt, ad ſalutem, ſaltẽ quia tollit peccata uenialia, ut de conſecra. diſt. ij. cum omne. nec alicui negatur, etiam ſi debeat ſuſpendi in patibulo. xiij. quæſt. ij. quæſitum.

[g] In deſperatione. ſanitatis.

[h] Non accipiat. Non tamen idem eſt in illo q eſt abſolutus ab excommunicatione, ille non recidit in excommunicationẽ. talis enim ſi fuerit abſolutus, tenetur adire ſedem apoſtolicam, cum opportunum fuerit, [1] ut extra de ſenten. excom. de cætero. Et ſic eſt arg. quod re aliqua reſtituta in priſtinum gradum, priora iura ei uel contra ipſum reſtituuntur, ut ĩ. ea. q. proxi. cap. j. extra de elect. quia diligentia. Argu. contra de conſecra. diſtinctio. iiij. quæris. Sed hæc fuit ad tempus ſopita, non omnino ſublata. extra de ſolutioni. Odoardus.

[i] Impleat. Quandoque tamen indulgetur cõmunio corporis domini ante finitũ tẽpus pœnitẽtiæ, ut lxxxij. diſt. preſbyter. xij. qõ. ij. de uiro. Ioannes.

† c. xliij. xliiij.

[g] De hoc etiam no. de conſe. di. j. cum ad celebrãdas. ibi uide.

Abſentes ſũt ad electionẽ uocandi.

Euchariſtia et ſuſpendẽdis in patibulo nõ eſt deneganda.

[1] Quod ſi non fecerit, in eandẽ ſententiã reincidit ipſo iure, ut li. 6. de ſentẽ. excõ. eos qui. ubi corrigit dicta ſententia. Io. de Fant.

CAN. VII.

Qvi recedunt de cor pore pœnitẽtia accepta, placuit ſine reconciliatoria [a] manus impoſitione eis communicare, quod morientis ſufficit reconciliationi, ſecundùm diffinitionem patrũ, qui huiuſmodi communionem, uiaticum congruè nominauerũt: quòd ſi ſuperuixerint, ſtent in ordine pœnitentium, & ut oſtenſis neceſſarijs pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cũ recõciliatoria manus impoſitione recipiant. Clericis quoque deſiderantibus pœnitentiam [b] non eſt neganda. Similiter ſubito obmuteſcens (prout ſtatutum eſt) baptizari, aut pœnitentiam [c] accipere poteſt, ſi uoluntatis præteritæ teſtimoniũ aliorũ uerbis habet, aut præſentis in ſuo nutu. Amentibus [d] etiam quæcunque pietatis ſunt conferenda ſunt.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto. †

Aliorum teſtimonio moriturus, fidelis reconcilietur ſi obmutuit, uel in phreneſim conuerſus eſt.

CAN. VIII.

Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, ſi caſu dum ad eum inuitatus ſacerdos uenit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, uel ſi in phreneſim conuerſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, [e] & accipiat pœnitentiam, [f] & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur [g] ori eius euchariſtia, ſi ſuperuixerit, admoneatur à ſupradictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus quandiu ſacerdos, qui pœnitentiam dederit, probauerit. Item pœnitentes, qui in infirmitate uiaticum euchariſtiæ accipiũt non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione ſi ſuperuixerint.

Item ex Niceno concilio.

Cura & probatione epiſcopi morientes reconcilientur.

CAN. IX.

De his uerò, qui recedunt [h] ex corpore, antiquæ legis regula obſeruabitur nunc etiam: ita ut ſi fortè quis recedat ex corpore, neceſſario uitæ ſuæ non defraudetur uiatico. Quòd ſi deſperatus aliquis, recepta communione ſuperuixerit, ſit inter eos, qui ſola oratione communicant: de omnibus enim his, qui à corpore recedunt, in tradendo eis communionem, cura & probatio ſit epiſcopi.

Item Leo epiſcopus. †

Non eſt deneganda reconciliatio his, qui tempore neceſſitatis eam implorant.

CAN. X.

His qui in tempore neceſſitatis & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ & munus reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur ueniæ moras conuerſio: dicente Dei ſpiritu per Ezechielem prophetam: Cùm cõuerſus ingemueris, tũc ſaluus eris. Quod ſi ita aliqua ægritudine aggrauati ſunt, ut quod paulò antè poſcebant, ſub præſenti ſignificare non ualeant teſtimonio, eis fidelium & circunſtantium teſtimonium prodeſſe debebit. Simul tamen pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur, ſeruata tamen regula ſanctorum canonum paternorum, circa eorum perſonas, qui à domini fide [i] diſcedendo peccauerunt. Ezech. 18

Item ex concilio Epanenſi.

Non reſpuatur eius oblatio, qui feſtinans ad pœnitentiam ſacerdotem inuenire non potuit.

[a] Qvi recedũt. Sine reconciliatoria ſolenni, ſcilicet epiſcopali, ne ſit contra. j. cap. proximo.

[b] Pœnitentiã. priuatã. nam ſolẽnem non faciunt clerici: ut 50. diſtin. confirmandum. lxxxij. diſtin. presbyter. niſi fuerit depoſitus, de pœni. diſt. vj. capit. ſacerdos.

[c] Pœnitentiam. Id eſt, fructum pœnitentiæ.

[d] Amentibus. Id eſt, ſi quis fuerit amens à natiuitate, talis poteſt baptizari, [redacted]. ſi uero non fuit amens à natiuitate, ſed credit eſſe in mortali peccato, non eſt ei dandũ corpus Chriſti: ut extra de bapti. & eius effec. maiores

Corpus domini ab poſsit ab amẽtibus recipi.

[e] Is qui. Eum audierunt. Nunquid creditur ſimplici uerbo iſtorum ſiue iſti ſunt bonæ famæ, ſiue non? Itẽ nunquid ſoli teſti in hoc caſu creditur, cum pluraliter hic loquitur? Videt quod plures requirũtur. [1] quod tamẽ uni ſoli credatur, uidetur ex hoc, quod iſtud non cedit in præiudicium alicuius: ut j. de conſec. diſt. iiij. cum itaq; . & cap. placuit. alias uoluntas defuncti non poteſt probari per tale teſtimoniũ quod dicit ſe audiuiſſe à defuncto, licet ſuper tali negotio alius uerus teſtis habeatur. extra de ſucceſ. ab inteſta. cum dilectus.

[1] Ad idẽ j. ca. is qui de pœnit. diſt. j. multiplex uerſic. is qui. alias eſt c. per ſe.

§ ca. 76.

[f] Pœnitentiam. i. abſolutionem. Formam abſolutionis habes extra de ſenten. excõ. à nobis.

[g] Et infundatur. Sed qualiter recipiat euchariſtiam, qui ita infirmatur? Si. n. tincta in pane datur ei, hoc prohibetur de conſec. diſt. ij. cum omne. nec alio modo uidetur danda: quia punit infirmus, qui euomit euchariſtiã: ut de conſec. diſtin. ij. capit. ſi quis. per ebrietatem.

Euchariſtiam infirmus euomẽs punitur.

[h] De his. Recedunt. Hic eſt argu. quod qui abſolui deſiderat, ſine mora (etiam nõ obſtante aliqua appellatione) eſt abſoluendus: ut extra de appel. qua fronte. Laur.

[i] His qui. Fideles. n. non ſunt recipiendi ſine reconciliatione ſolenni, aut iuramento: ut j. quæſtio. vij. ca. conuenientibus. & cap. quoties.

Si ali

† ſ. epiſtola 89. ad Theodorum.

CAN. XI.

SI aliquis fuerit mortuus, qui iam ſit confeſſus, a & teſtimoniũ habeat bonum, & non poterat uenire ad ſacerdotem, ſi præoccupauit eum mors in domo, aut in uia, faciant pro eo oblationẽ, b ad altare parentes eius, & dent redemptionem pro captiuis.

Ecce quod epo præcipien te pænitentes de occultis peccatis, ſiue in periculo cõſtituti per presbyterũ poſſunt recõciliari, ſed ſi neceſſitate mortis peccator urgetur, & eps ita remotus eſt, quod presbyter eũ cõſulere nõ poßit, negabitur pænitẽtia moriẽti, et beneficiũ recõciliationis nõ præſtabitur pænitẽti, quẽ cõuerſum Deus recipit ad ueniã, iuxta illud e In quacunq; hora peccator cõuerſus fuerit, &c. Et item, Cõuertimini ad me, & ego conuertar ad uos ecclesia ſibi reconciliare negliget, quẽ Deus intus ſuſcitauit? Eccleſia foris abſoluere contemnet? Damnabit abſentia epiſcopi, quem gratia diuinæ præſentia illuſtrat per lauacrum regenerationis? Morituris ſuccurritur, etiã à laicis ſi presbyteri defuerint. Cur ergo beneficio reconciliationis per presbyterum ei ſubueniri non poterit, ſi contigerit epiſcopum deeſſe? Si ſecundùm Auguſtinum, qui agens in extremis confitetur ſocio turpitudinem criminis, ſit dignus uenia ex deſiderio ſacerdotis: cur non ſimiliter ſit dignus reconciliatione ex deſiderio epiſcopi, qui ſacerdoti non negat maculam ſui reatus? Item morientibus pænitentiam negare presbyteri non debent.

Vnde Iulius papa ait:

Reus eſt animarum presbyter, qui pænitentiã morientibus abnegat.

CAN. XII.

SI presbyter pœnitẽtiam morientibus abnegauerit, reus erit animarum: quia dñs dicit, Quacunq; die conuerſus fuerit peccator ad pœnitentiã, uita uiuet, & non morietur. Ezech. 18 Vera. n. confeſsio in ultimo c tempore eſſe poteſt: quia dñs non ſolùm tẽporis, ſed etiam cordis inſpector eſt, ſicut latro unius momenti pnĩa meruit eſſe in paradiſo in hora ultimæ confeſsionis. Luc. 23. g

Item Celeſtinus papa ait:

Pænitentia morientibus non eſt deneganda.

CAN. XIII.

AGnouimus pniam mori[illegible] denegari: nec illorum de[illegible] obitus ſui tpe hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubueniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem inueniri, ut de Dei bonitate † deſperet, quaſi non poſsit ad ſe quouis tpe concurrenti ſuccurrere, & periclitantẽ ſub onere peccatorũ hominẽ redimere quo ſe uelle expediri deſiderat & liberari. Quid hoc rogo aliud eſt, quam morienti mortem addere, eiusq; animam ſua crudelitate ne abſoluta poſsit eſſe, occidere? cum dominus ad ſubueniendum paratiſsimus inuitet ad pniam, ſic promittens peccatori: In quacunque hora, &c. Et item: Nolo mortem peccatoris: ſed ut magis conuertatur & uiuat. Ezech. 33 Salutem ergo hominũ adimit, quiſquis mortis tempore pœnitẽtiam ſibi denegat, & deſperat de miſericordia Dei, qui eum ad ſubueniendũ morienti ſufficere, uel in momento non credit poſſe. perdidiſſet utique latro in cruce præmium ad dexterã Chriſti pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non iuuiſſet, cùm eſſet in pœna pœnituit, & pro unius confeſsione ſermonis, habitaculum paradiſi eo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuerſio in ultimis poſitorum mente d potius æſtimanda eſt, quàm tempore, propheta hoc taliter aſſerente. Cùm ergo dominus ſit cordis inſpector, quouis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti: cùm ille ſe obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari. Cui autem pœnitentia non denegatur, nec reconciliatio ſibi deneganda eſt.

Inconſulto ergo epiſcopo pænitentem presbyter reconciliare non debet, niſi ultima neceſſitas cogat.

† Alias, pietate.

a SI aliqs. Cõfeſſus. i. ſe uelle accipere pœnitẽtiam. b Oblationem. Hoc intelligendum eſt de tali, qui deliquerat, & nõ ſatiſfecerat. ſi enim talis fuerat excommunicatus, licet apparuiſſet ſigna pœnitentiæ, nõ tamen orãdum eſt pro eo. Et licet infirmus pōt abſolui à quolibet ſacerdote, 1 non tamẽ mortuus: ut extra de ſenten. excom. ca. à nobis. in fin. ſed à ſolo papa ſi incidit in canonem latæ ſententiæ. xvij. q. iiij. capi. ſi quis ſuadente. Io. de Faut.

c SI presbyter. Vltimo. Tamẽ dicit Augu qđ ſero pœnitentibus pœnitentiã dare poſſumus, ſecuritatem dare nõ poſſumus. nõ dico qđ condẽnabit, ſed nec dico qđ liberabit: ut de pœn. diſt. vij. ca. nemo. & §. ſeq. Item raptori nocet ſera pœnitentia: quia negatur ei ſepultura, licet admittatur ad pœnitentiam. extra de rap. ſuper eo. Io.

d AGnouimus. Mẽte. Non enim conſideranda eſt menſura temporis, ſed doloris: ut de pœni. diſt. j. cap. menſuram.

Presby-

Sacerdos qlibet infirmũ, ſed non mortuũ abſoluit.

1 Intellige de illo infirmo, q ſtatim creditur moriturus. ĩ. ead. de his qui infirmitate. j. ca. c. ulti. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. ex. de ſen. excõ. non dubiũ. & cap. ea. noſcitur. §. ſi uero. & ci qđ de his. & ca. quãuis, extra de ſep. parochiano. extra de rap. in literis. & j. c. §. cum autem. Arc.

Ezech. 18. Malac. 3.

Menſura doloris eſt conſideranda.

Vnde in Carthaginenſi concilio tertio legitur.

Inconſulto epiſcopo pœnitentē pſbyter recōciliare, niſi ultimæ neceſſitas cogat, nō debet.

CAN. XIIII.

PResbyter inconſulto epō, non reconciliet pœnitentē, niſi abſente epō ultima neceſsitas cogat. Cuiuſcunq; pœnitentis publicū [a] & uulgatiſsimum crimen eſt, quod uniuerſam commouerit urbē, ante abſidiā, [b] id eſt, atrium eccleſiæ, manus ei imponatur.

QVAEST. VII.

[1] [c] DE tēpore uerò ſatisfactionis, an ſit īponēdū morituris, Theodorus Cantuarienſis Archieps in pœnitētiali ſuo ita diffinit, dicens:

In periculo conſtitutis, pœnitentiæ quantitas non eſt imponenda, ſed innoteſcenda.

CAN. I.

AB infirmis in periculo mortis poſitis, pura eſt inquirenda [d] cōfeſsio peccatorum: non tamen illis imponēda eſt quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda, & cum amicorū orationibus, [e] & eleemoſynarum ſtudijs, pondus pœnitentiæ ſubleuandū, ſi fortè migrauerint: ne obligati à cōione & conſortio ueniæ fiāt alieni, à quo periculo ſi diuinitus ereptus conualuerit, pœnitentiæ modū à ſacerdote ſibi impoſitum diligenter obſeruet: & ideo ēm authoritatē canonicam, ne illis ianua pietatis clauſa uideatur, orationibus, & conſolationib. eccleſiaſticis ſacra unctione olei inuncti, ſecundū ſtatuta ſanctorū patrum communione uiatici reficiantur.

[2] *Alijs uerò pro qualitate peccati, & pſidentiū arbitrio, tēpora pœnitentiæ decernenda ſunt.*

Vnde Leo Papa. †

Præſidentium arbitrio, præſignantur tēpora pœnitudinis.

CAN. II.

TEmpora pœnitudinis habita moderatione, cōſtituenda ſunt † tuo iudicio, [f] prout conuerſorum animos perſpexeris eſſe deuotos: pariter etiam habentes ætatis ſenilis [g] intuitum, & periculorū quoq; quorumcūque, aut ægritudinum reſpiciētes neceſsitates. In quibus, ſi quis ita grauiter urgeatur, ut dum adhuc pœnitet, de ſalute eius deſperetur, oportet ei per ſacerdotalem ſolicitudinem communionis gratia ſubueniri.

Item Nicolaus Papa.

Et qualitas criminum, & cōtritio pœnitētiū in ſatisfactione imponenda à ſacerdote conſideretur.

CAN. III.

DE his uerò qui pro criminibus pœnitētiā egerunt, & ad cingulū militiæ [h] cōuertūtur, cōſtat eos contra ſacras regulas agere: uerū quia crimina nō æqualia ſunt, perhibes quoq; alios horū pp nimiā hebetudinē in deſperationem cecidiſſe, alios ob hoc ad paganos fugiſſe: tibi hoc cōmittimus decernendum, nimirum qui loca & tempora religionis illius, & modum culpæ, necnon & pœnitentiam & gemitus hominum ad confeſsionem uenientium, præſens [i] poſitus inſpicere uales.

[a] PResbyter. Publicum. Hoc ideo fit, ut non tantum pſit illi ad ſalutem, ſed alijs ſit in exemplum, ut de pœn. diſt. j. in actione. in fine. & patet hic q tantum p notorio crimine eſt iniungenda ſolennis pœnitentia.

Pœnitentia ſolennis tātum pro notorio imponitur.

[b] Abſidiam. Altera producta.

DE tempore. Hæc qō diuiditur in quinque partes, in quarum prima dicitur, ut hic in ſumma continetur. Secunda ibi, Alij. Tertia ibi, Quo affectu. Quarta ibi, Non licet. Quinta ibi, De temporum. Io.

[c] De tempore. In hac qō. quæritur an pœnitentia ſit morientibus imponenda? & dicendum q non, ut j. e. ca. j. ſed tamen innoteſcenda eſt eis p hæc uerba, propter ea quæ tu cōmiſiſti, quæ tu feciſti taliter deb pœnitere, ſed ex ſtamus quouſque euaſeris, ut de pœn. diſtin. vj. qui uult. Secūdum membrū huius qō. eſt, utrum ſacerdos pro ſuo arbitrio poſsit iniungere pœnitentiam? Et dicendū q ſic, [1] ut j. ca. tempora. c. hoc ſit. conſiderabit tamen quilibet ſacerdos circunſtantias oēs: ſcilicet perſonæ, tēporis, loci, criminis qualitatē, & cauſam, prout dicitur de pœn. diſt. v. in princi. & diſt. j. c. aut facta. quæ p hos uerſus habentur, Quis, quid, ubi quibus auxilijs, cur quomodo, quando.

Pœnitentia nō eſt morientibus iniungenda.

Pœnitentia ē arbitrio ſacerdotis iniūgenda.

[1] De hoc leg. & no. de pœ. di. j. menſurā ibi uideas.

Verſus.

[d] AB infirmis. Inquirenda. Diligēter ſacerdos inquirat circunſtantias, ut de pœ. diſt. v. in princ.

[e] Orationibus. Nā per orationem unius deletur peccatū alterius, ut xiij. q. ſecunda. pro obeuntibus. & capit. animæ.

Alijs. Hæc eſt ij. pars qō. in qua probat magiſter, quod pœnitentia eſt ſecūdum canones imponenda, tñ ſecundum arbitrium ſacerdotis ex cauſa eſt moderanda. & hoc teneas pro regula. alias cōtra de pœni. diſtinct. v. falſas. Ioan. de Fant.

† Epiſtola 77. ad Nicetū epiſcopū.

[f] TEmpora. Tuo iudicio. Ex hoc patet, quòd pœnitentiæ omnes ſunt arbitrariæ. unde epiſcopus poteſt diminuere pœnitētiam, quam induxit papa [2] ut xxxiij. q. ij. latorem. [3] ſicut procurator ex cauſa poteſt mandare contrarium illius quod mandauit dominus, ut ff. manda. ſi hominē.

Pœnitentię omnes ſunt arbitrariæ.

[2] Iſtā gl. dicit ſing. Lud. Ponta. in ſuis ſin. ad hoc qđ minor magiſtratus poteſt tollere legem ſuperioris.

[3] Cōcor. text. in l. Arrianus. ff. de actioni. & obli. & l. reſpiciendū. ff. de pœnis.

[g] Aetatis ſenilis. Not. q habeē ratio ſenectutis, ut lxxxvj. di. tāta. Et iuuentutis, ut xxxiij. qō. ij. in adoleſcentia. & 50. diſt. pœnitentes. Item & nobilitatis, ut xlj. diſtinc. non cogantur. Itē paupertatis. extra de ſeu. ex. c. ult. melius in ca. quod de his. Item inimicitiarum, ut extra e. de cætero. contra. xxiij. quæſt. viij. peſsimam. Sol. ibi incorrigibilis, hic corrigibilis. Ioan.

[4] Vbi de hoc, et 50. diſt. accedens.

[h] DE his uero. Militiæ. qđ licet, ut diſtin. lj. ſi quis poſt acceptū. & xxxiij. q. ij. admonere.

[i] Præſens. Sic iudex poteſt melius ſcire, quanta fides adhibenda ſit teſtibus

ſtibus. vt ff. de teſti. l. iij. Ioan.

† cap. 2.

a SAcerdos. Abſque perſonarum. i. non fauore pſonæ 1 ſed alias perſonę qualitates conſiderabit, vt dixi ſ. ea tempora.

1 Quia nō reſpiciet. an ſit amicus vel nō Lau.

b Omni autem. i. in omni anno.

c Tempore ieiunij 2 vt 50. diſtin. in capite.

2 Id eſt, per ſingulos annos in quadrageſima ſecundū Io. de Fant.

d Remiſsionis. Id eſt, ieiunij.

e Sepeliant. Debēt enim pœnitentes ſe viliorib. officijs applicare, vt de pœ. di. ij. in prin.

f Dominico. ſ. xxx. diſt. ſi quis tāquam. & c. ſi quis presby. l xxvj. diſt. vtinam.

g Pœnitentes. Hic non erit §. vt patet per ſequentia. Ioannes.

h Vnde in octaua. Hic non erit vnde, ſed item

i HOc ſit. Quāto. Sed nunquid pōt ſacerdos totū tempus remittere? Non, vt xxiiij. qō. iij. ſi is qui prælatus. 3

k Quia ætas. ſ. ea tempora. xxxiij. qō. ij. c. vlti. in fi. quandoque ætas non excuſat, ut xxj. quæſ. v. ſi quis cuiuslibet Ioannes.

† cōcilio Carthagi. iiij. capit. lxxiiij.

3 Ad idē de pœ. di. j. meſuram. & c. ſi peccatū. xc. diſt. alienus. ſ. ea. tempora. arg. xv. q. vij. hi qui. ſecundum Lauren.

Quo affectu. Hæc eſt iij. pars quæſt. in qua probat per iiij. autho. quod cum dilectione & dulcedine debent ſacerdotes ſuſcipere pœnitentes, ſemper in mitiorem partem declinando. Io. de Fant.

l AFfectū. Hoc vult dicere, quod tm̄ debemus habere affectum in eijciendo & in recipiendo peccatores, ſicut Apoſtolus habuit cū excommunicauit & poſtea recepit Corinthiū qui publicè tenebat nouercam ſuam.

Peccatores ſūt cauēdi & recipiendi.

m Operatum eſt hoc ipſum. Scilicet contriſtari ſecundum Deum.

n Solicitudinē. de

Item ex concilio Laodicenſi. †

De eodem.

CAN. IIII.

HIs qui diuerſorum peccatorum lapſus incurrunt, & oratione, & confeſsione, & pœnitentia malorum ſuorum perfectam conuerſationē demonſtrant, pro qualitate peccati, pœnitentiæ tempus attribuendum eſt propter miſericordiam & bonitatem Dei. Qui ergo huiuſmodi ſunt, reuocandi, & ad communionem applicandi ſunt.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Epiſcopi arbitrio pro qualitate peccati pœnitentia tempora diſtribuantur.

CAN. V.

POenitentibus ſecundum differētiam peccatorum, epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

Item ex concilio Laodicenſi quarto. †

Sine perſonarum acceptione imploranti pœnitentia detur.

CAN. VI.

SAcerdos pœnitentiā imploranti, abſque perſonarū a acceptione pœnitentiā ſecundùm leges iniungat, negligētiores uerò pœnitentes tardius reconcilientur. Omni autem b tempore ieiunij, c manus pœnitentibus à ſacerdotibus imponantur. Diebus etiam remiſsionis d pœnitentes genua flectāt, & mortuos in eccleſiam afferāt, & ſepeliant. e Die autem dominico f non ieiunent. Nam qui dominico die ſtudiosè ieiunat, non creditur eſſe catholicus. Pœnitentes g uerò qui leges pœnitentiæ attentè exequuntur, ſi caſu in itinere, uel in mari fuerint mortui, ubi eis ſubueniri non poteſt, memoria eorum, oblationibus, & orationibus commēdetur.

Vnde in octaua h ſynodo legitur.

Tempus pœnitentia pro qualitate peccati impendatur.

CAN. VII.

PRo qualitate delicti, tempus pœnitentiæ impendatur.

Item.

Tempus & modus pœnitendi delinquentibus præſidentium imponatur iudicio.

CAN. VIII.

HOc ſit poſitum in iudicio eorum, qui præſunt, quanto i tempore uel quali modo pœnitere debeant qui delinquunt: quia ætas k ad eruditionem multam haberi facit differentiam pœnæ.

3 *Quo affectu pœnitentem ſuſcipere, et impœnitentem abijcere debeamus, ex eadem ſynodo euidenter oſtenditur, cùm dicitur.*

Intimo charitatis affectu pœnitentem debemus ſuſcipere.

CAN. IX.

POenitētē ex corde ita oportet ſuſcipi, ſicut dn̄s oſtēndit, cùm dicit: Quia conuocaui amicos meos & uicinos, dicens, Cōgratulamini mihi: quia inueni ouem meam, quam perdideram. Item. Lucę 15. b

Pœnitentes legem Dei diligant, iniquitatem odio habeant. CAN. X.

AFfectum l illū in ſe recipiat pœnitens, quē gerebat ille qui dicebat: Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum. Pſal. 118.
Secundum ea quæ ſcripta ſunt in ſexto pſalmo, atque in quam plurimis alijs, uel ſecundū ea quæ Apoſtolus dixit ad eos qui ſecūdum Deū contriſtati ſunt. Quantā (inquit) operatū eſt hoc ipſum m in uobis ſolicitudinem, n ſed excuſationem, † ſed indignationem, ſed æmulationem, ſed uindictā, in omnibus exhibuiſtis uos cautos † eſſe negotio. Sed & ipſis in quibus deliquit, o agens multa contraria: ſicut & Zachæus fecit. Item. 2. Cor. 7. a † defenſionem. Luc. 19. b † in contaminatos

Impœnitentes, tanquam ethnici habeantur.

CAN. XI.

ERga eum qui peccata ſua non punit, tales eſſe debemus ſicut dominus pcepit Mat. 18. a

futuris peccatis.

o Deliquit. Aliquis ſed excuſationē habet de pteritis peccatis.

p Multa contraria. pœnitens enim contraria debet facere illis pro quibus pœnitet, quia contraria cōtrarijs curantur, vt de pœniten. diſtinctio. ij. ſi quis ſemel Ioan.

Cōtraria contrarijs curantur.

ERga eum. Subtrahē

dicēs, Sit tibi ſicut ethnicus & publicanus. & ſicut Apoſtolus docuit dicens: Subtrahite [a] uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quā tradidimus uobis.

Itē Io. Chriſoſtomus.

Melius eſt errare in miſericordia remittendi, quàm in ſe ueritate ulciſcendi.

CAN. XII.

ALligant autem onera grauia & importabilia, &c. Tales ſunt ſacerdotes, etiā nunc qui omnem iuſtitiam populo mandant, & ipſi nec modicam ſeruant, uideli cet non ut faciendo ſint, ſed ut dicēdo appareant iuſti. Tales ſunt qui graue pondus uenientibus ad pœnitentiā imponūt, quia dicunt, & nō faciūt. & ſic dum pœna præſentis pœnitentiæ fugitur, cōtemnitur pœna peccati futura. Sicut enim ſi faſcem ſuper humeros adoleſcentis, quē non pōt baiulare, poſueris, neceſſe habet ut aut faſcem reijciat, aut ſub pondere confringat. ſic & homo, cui graue pondus pœnitentiæ imponis, aut pœnitentiā reijciet, aut ſuſcipiēs dum ſufferre non poteſt, ſcādalizatus amplius peccat. Deinde & ſi erram⁹, modicā pœnitentiam imponētes, nōne melius eſt [b] propter miſericordiā, rationem reddere, quàm propter crudelitatem? Vbi enim paterfamilias largus eſt, diſpenſator non debet eſſe tenax. [c] Si Deus benignus, ut quid ſacerdos eius auſterus uult apparere.

Item Martinus Papa.

Calendarum obſeruationes agere non licet.

CAN. XIII.

NOn licet [d] iniquas obſeruationes agere calendarū, & otijs uacare, neq; lauro aut uiriditate arborū cingere domos. [e] Omnis enim hęc obſeruatio, paganorū eſt.

Vnde Zacharias papa.

Anathema ſit, qui ritum Paganorum & calendarum obſeruat.

CAN. XIIII.

SI quìs [f] Calendas Ianuarij, ritu paganorum colere, uel aliquid plus noui facere propter nouum annum, aut menſas cū lampadib. uel epulis in domib. præparare, & per uicos & plateas cantatores, & choros ducere præſumpſerit, anathema ſit.

Item Auguſtinus.

Infirmitatibus hominum incantationes nihil remedij præſtare.

CAN. XV.

ADmoneāt fideles ſacerdotes populos ſuos, ut nouerint magicas artes incātationesq; quibuslibet infirmitatib. hominū nihil remedij poſſe conferre, non animalib. languentibus, claudicantibusve uel etiam moribundis quicquam mederi: ſed hæc eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et ſi quis hoc exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur.

Item Auguſtinus.

Dies Aegyptiaci, & Ianuarij Calendæ non ſunt obſeruandæ.

CAN. XVI.

NOn obſeruetis dies, quí dicuntur Aegyptiaci [g] aut Calendas Ianuarij, in quibus cantilenæ quædam & comeſſationes, & adinuicem dona donantur, quaſi in principio anni boni fati augurio, aut aliquos menſes, aut tēpora, aut dies, & annos, aut Lunæ Solisque curſum: quia qui has & quaſcunq; diuinationes, aut fata: aut auguria obſeruat, aut attendit, aut conſentit obſeruantibus, inutiliter, & ſine cauſa magis ad ſui damnationem quā ad ſalutē tendit, ſiue qui per quoſdam numeros literarum & Lunæ, & per Pythagoricā necromantiā ægrotantiū uitā, uel mortem, uel proſpera, uel aduerſa futura inquirunt, ſiue qui attendunt ſomnialia ſcripta, & falſo Danielis nomine intitulata, & ſortes, quæ dicuntur ſanctorum Apoſtolorum, & au-

2.The.3.b

[a] Subtrahite. A ſocietate eius, ex quo eſt excommunicatus. Vel dic ſcilicet opere nō pietate. xxiij. qō. iiij. recedite. ſecundum Ioan. de Fant.

Miſericordia eſt pferenda rigori.

[b] ALligant. Melius eſt. arg. quod iudex potius ſeruabit miſericordiam quam rigorē. 50. diſt. pōderet. in fi. & lxxxvj. diſtinc. non ſatis. xj. qō. iij. nemo peritorū. extra de ſortileg. c. ij. quandoq; tamē potius ſeruat rigor, q̄ miſericordia, ſcilicet ubi non eſt ſpes correctionis, ut xxiij. q. iiij. eſt iniuſta.

[c] Tenax. Hæc eſt ratio quare iudex poteſt augere onus legis, ſed illud non poteſt diminuere, ut ff. de re iudi. ſi ſe non. §. ſi quis. ſimiliter generalia uerba, quę princeps ponit in ſuis priuilegijs tu non debes ſtricte & tenaciter interpretari, ut extra de deci. ad audientiā. & xvj. qō. j. frater. extra de do. cum dilecti.

NOn licet. Hæc eſt iiij. pars q. in qua reuertitur ad quintam qō. & probat per iiij. ca. ꝙ non debemus ſeruare auguria nec alia ſuperſtitioſa. Ioannes de Fant.

[d] Non licet. Ab hoc loco uſq; ad finem, repetit quædam cap. quæ omiſerat in v. q. in quibus omnibus reprehendūtur Chriſtiani qui ad inſtar paganorum, dies obſeruant & annos, & alias friuolas ſuperſtitiones.

[e] Domos. Cū hoc fit ideo quia credit aliquid ſalutis inde recipere.

[f] SI quis. Hic repetit magiſter eā quæ tradidit obliuioni in v. q.

NOn obſeruetis.

[g] Aegyptiaci. Quos Aegyptij īuenerūt, ut qui aliquod op⁹ die tali inchoaret, malum haberet exitum: tamen ex antiquitate, eccleſia ſignat hos dies in Calendarijs ſuis, ubi reprobantur. xxxvij. diſtin. c. legimus.

Quidam

guria auium: aut aliqua pro domo facienda, aut propter coniugia copulanda: aut in collectionibus herbarum carmina dicũt, aut pyctaciola † pro quauis infirmitate ſcripta † ſuper homines & animalia ponunt, præter ſymbolum, & orationem dominicam: aut magicis falſitatibus in grandinarijs tempeſtatibus crēdunt. Qui autem talibus credunt, aut ad eorum domũ euntes, aut ſuis domibus introducunt. & interrogant, ſciant ſe fidẽ Chriſtianam & baptiſmũ præuaricaſſe, & ut paganum, & apoſtatã, id eſt, retrò abeuntem, & Dei inimicum, iram Dei grauiter in æternum incurriſſe, ni ſi eccleſiaſtica pœnitētia emendatus Deo reconcilietur. Dicit enim Apoſtolus: Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliquid aliud facitis, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite, in quo uiuimus, mouemur, & ſumus.

1. Co. 10. g

Actu. 17. f

5 *De temporũ quoq; obſeruatiõibus, ſcribit Auguſtinus in Enchiridio, id eſt, manuali libro.* †

Graue peccatum eſt, dies obſeruare, uel menſes, & annos.

CAN. XVII.

Quis exiſtimaret quã magnum peccatũ ſit, dies obſeruare, & menſes, & annos, & tempora, ſicut obſeruant qui certis diebus, ſiue menſibus, ſiue annis uolunt uel nolunt aliquid inchoare, eò quòd ſecundùm uanas doctrinas hominum, fauſta uel infauſta exiſtimēt tempora, niſi huius mali magnitudinem ex timore Apoſtoli pēſaremus, qui talibus ait: Timeo ne fortè ſine cauſa laborauerim in uobis.

Idem ſuper epiſtolã ad Galatas.

Gala. 4. b

Intelligat lector ad tantum periculũ animæ pertinere ſuperſtitioſas tem porum obſeruationes, ut dicat Apoſtolus: Timeo ne fortè ſine cauſa laborauerim ĩ uobis. Quod quã uis tanta celebritate, atque authoritate per orbē terrarũ in eccleſijs legãt, plena ſunt tamē conuenticula noſtra hominibus, qui tempora rerum agendarum mathematicis accipiunt. Iam uerò nec aliquid inchoetur aut ædificiorum, aut huiuſmodi, quorumlibet operum diebus, quos Aegyptiacos uocant, ſæpe etiã nos monere non dubitat.

Idem Hieronymus.

Sine incantatione, herbas uel petras licet habere.

CAN. XVIII.

Daemonium ſuſtinētibus, licet petras uel herbas habere ſine incantatione.

CAVSA XXVII.

Quidã uotũ caſtitatis habens, de ſponſauit ſibi uxorẽ. Illa priori conditioni renũtians, tranſtulit ſe ad aliũ, et nupſit illi. Ille cui prius deſponſata fuerat, repetit eam.

1 *Hic primùm quærit, an coniugium poſſit eſſe inter uouentes.*

2 *Secundò, an liceat ſpõſæ à ſponſo recedere, & alij nubere.*

Quidã uotum caſtitatis. Tractato de negotijs & miniſteris eccleſiaſticis: adiungit de ſacramentis. primo de matrimonio, licet alia ſint digniora & magis neceſſaria: & hoc ideo, cum matrimonium magnũ ſit in Chriſto & eccleſia ſacramentum, & tempore, antiquius eſt, & uſu communius. Antiquius, quia ante peccatum inſtitutum eſt, cõmunius, quia cum ſacramenta omnia ſint in eccleſia Dei, hoc tamen apud gẽtes omnes eſt. Sanctitas autem eius non eſt, niſi in monte ſancto eius, id eſt, ubi eccleſia ædificata eſt. Et qa de matrimonio ſæpe quæritur in iudicio, ideo aſſignando multiplicia eius impedimenta, tractaturus de eo continuat decem cauſas. Ad eius ergo euidentiam, prælibandum eſt, quid ſit matrimonium, & unde dicatur, & ubi, & quando, & quibus uerbis fuerit inſtitutum, & quæ ſint cauſæ matrimonij, uel q̃ & quot ſunt eius bona, quæ uel quot eius impedimenta. Quid ſit matrimonium, habes ĩ. ca. quæſtio. ij. §. j. ubi explicabimus ſingula poſita in deſcriptione. Dicitur autem matrimoniũ quaſi matris muniũ, i. officium. Sed quare potius dicitur à matre quam à patre, qui author eſt generationis, ut diceretur, patrimonium? Reſpon. quia plura onera matrimonij ſubit & tolerat mulier. eſt enim in conceptu grauida, in partu doloroſa, in lactando laborioſa. extra de conuer. infid. ca. ij. Fuit autẽ inſtitutum in paradiſo. xxxij. qõ. ij. §. his ita. & ante peccatũ. de pœ. diſt. ij. §. Romanos. uerſicu. Adam. cauſa ſobolis ꝓcreandæ, ut repararetur lapſus Angelorum. de conſecra. diſtinct. j. cap. hi duo. Et fuit inſtitutum his uerbis, hoc nunc os, &c. Alij dicunt quòd alijs uerbis ſcilicet his, Creſcite & multiplicamini. Sed credo, ꝙ illis uerbis uſus eſt dominus tantum, ut præciperet carnalē commiſtionē, ſicut patet ex eo ꝙ etiam poſt diluuiũ eiſdem uerbis uſus eſt domin⁹ ad Noe & filios eius iampridē uxoratos. Fuit etiam matrimoniũ ſecũdo inſtitutum. poſt peccatũ ad remedium ut uitaret fornicatio, ut xxxij. quæſ. ii. §. his ita. Cauſæ autem matrimonij quædã ſunt, per quas contrahitur matrimoniũ, ut ſponſalia et conſenſus. quædã propter quas: & ex his quædam ſunt principales, ut uitatio fornicatiõis, ſuſceptio ſobolis. Aliæ ſecundariæ. quæ ſũt multæ: ut pulchritudo fœminæ, diuitiæ, amicitiæ, amicorum copia, pacis reformatio. Bona matrimonij ſunt tria, fides, proles ſacramẽtum. ĩ. c. quæſt. ij. c. omne. Impedimenta matrimonij ſunt xvj. ſcilicet uotum, ordo, habitus, diſpar cultus, error ꝑſonæ, & error conditionis, cognatio, ligatio, publicæ honeſtatis iuſtitia, enormitas delicti, impoſsibilitas coeũdi, tp̃s feriarum, interdictum eccleſiæ, coactio, ætas, furor. Io. Veruntamẽ quædã ex his impediũt cõtrahendũ, ſed nõ cõtractũ diri munt, ut ĩ. dicẽ. Impedimenta

† Pyctaciolas.

† ſcriptas

Matrimoniũ eſt antiquius & cõius alijs ſacramentis.

† lxxix.

Matrimoniũ unde dicitur.

Matrimonium ubi & ꝑ quæ uerba fuit inſtitutũ.

Matrimonij cõtrahendi cauſæ multiplices.

Matrimonij ipedimenta.

Verſus [redacted] in his uerſibus ſunt collecta, Votum, conditio, uiolentia, ſpiritualis Proximitas, error, diſſimiliſque fides, Culpa, dies uetitus, honor, ordo, ligatio, ſanguis, Quæ ſit & affinis, quique coire nequit. Additur his ætas, habitū coniūge furori. His interdictum ſubditur eccleſiæ. Hæc (ſi canonico uis conſentire rigori) Te de iure uetant iura ſubire tori. Habitus impedit, ſed non dirimit. extra qui cleri. uel uo. cap. conſuluit. B. contra: quia nec impedit ſecundum eū. ſimiliter ætas impedit matrimoniū, & furor carens interuallo. xxxij. q. vij. cap. neque.

QVAESTIO I.

1 QVòd uouētes [a] matrimonia cōtrahere non poſſunt, multis authoritatibus probatur.

In concilio nanq; Carthaginenſi iiij. † c. iiij. ſtatutū inuenitur, de uiduis quæ poſt profeſſam cōtinentiā præuaricatæ ſunt.

QVod uouentes. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat magiſter per xxxiij. authoritates ſanctorum patrum, ꝙ uouentes ſolenniter non poſſunt contrahere, & ſi contraxerint, non tenet matrimonium & debent puniri. Secunda ibi, Auguſtinus. Ioan. de Fant.

Matrimonium à uouente contractum utrum teneat.

a Quod uouentes. Hic intitulatur quæſt. prima, qua quæritur, an teneat matrimonium à uouente contractū. & quod non teneat, probatur uſq; ad §. his oībus authoritatibus. poſtea allegat in contrarium uſq; ad §. ulti. & hāc contrarietatē ſoluit ſatis bene. ī. xxvij. diſt. §. ulti. quod uidelicet prima cap. intelligūtur de uoto ſolenni, alia de ſimplici: ar. extra qui cle. uel uo. c. meminimus. ī. ea. c. j. ibi dicitur, & ueſte laicali, ſub teſtimonio epiſcopi. H. dicit quod non refert, an ſit ſimplex uotum, an ſolenne: quia utrunq; dirimit matrimonium, ſolennitates. n. ipſæ non ſunt de ſubſtātia uoti. Sed hoc refert, an ſit uotum de præſenti cum ſolennitate, ſiue ſine illa: ut uoueo cōtinentiam: hoc impedit, & dirimit. ſic intelliguntur hæc ca. prima uſq; ad cap. nuptiarum. an ſit de futuro, quod improprie dicitur uotum. i. quædam promiſsio de futuro uoto emittendo: ut ſi dico, ego promitto quod uouebo cōtinētiam poſt annum mortua uxore mea, uel promitto quod intrabo religionem, uel conſimile. hoc impedit, ſed non dirimit, ut c. nuptiarum. & c. ſequentibus Alij dicunt ꝙ nullum uotum dirimit: quia qua rōne dirimeret uotum ſolenne, & ſimplex: cū idem ſit in ſubſtantia. ſolennitates enim non ſunt de ſubſtantia. ſed ipſa conſtitutio eccleſiæ dirimit, ſi poſt uotū ſolēniter factum contrahatur. Ego dico, ꝙ nullum uotum eſt ſolēne, niſi cū quis deuouet ſe religioni alicui, uel alijs duobus modis [e] in ſequenti ca. unde ſi coram tota eccleſia diceret quis hæc uerba, uoueo continentiam: ſi cōtraheret teneret matrimonium. Quæ eſt. n. ratio, quare conſtitutio eccleſiæ magis debeat ſpectare ad illa uota, quæ ſolenniter fiunt, qua ad priuata, dummodo poſsit eccleſiæ conſtare, ſiue per teſtes, ſiue per cōfeſsionē propriam alicuius, ꝙ uotū fecerit? quā cito. n. conſtat eccleſiæ per confeſsionem, uel per teſtes, dicitur notoriū. & ſic deberet eccleſia dirimere matrimonium poſt illud uotum contractū, Io. Tu breuiter dicas, ꝙ profeſsio tacita uel expreſſa alicuius religionis, impedit contractū & contrahēdum. ex. de reg. c. uidua. & xxvij. diſt in. c. quod interrogaſti. & extra de reg. c. conſulti. & c. ſtatuimus. & præcedenti c. quæ ea. expreſſe hoc dicunt, ꝙ cum aliquis dicit, deuoueo me huic religioni: ibi profeſsio cōtinētiæ tacita intelligitur, & religionis expreſſa. Ordo ſimiliter impedit ſi eſt ſacer. nā ibi intelligitur tacita cōtinentia facta cum ſolennitate, & ex conſtitutione eccleſiæ. & ita ſemper cōditio tacita uel expreſſa, uel cōſtitutio eccleſiæ ſolennizat uotum. Sic mihi Bart. Brix. uidetur dicendū. extra qui cleri. uel uouen. ca. rurſus.

Votum an impediat & dirimat matrimoniū. Votum ſolēne quod dicemus eſſe.

[redacted]

[redacted] Profeſsio religiōis impedit matrimonium.

ADDITIO.

De hoc etiam not. xxij. diſt. c. quidam. extra qui cleri. uel uo. ca. rurſus. & per Inno. extra de reg. c. porrectum. & no. de uo. cap. per tuas. & in c. proxi. &c.

Excōicētur uiduæ, q̄ religioſo habitu abiecto, nuptias elegerint. CAN. I.

SIcut bonum eſt caſtitatis præmium: ita & maiori obſeruantia, & præceptione obſeruandum eſt, ut ſi quæ uiduæ, [b] quāuis adhuc in minoribus annis [c] poſitæ, & immatura [d] ætate à uiro relictæ, ſe deuouerint Deo, & ueſte laicali abiecta ſub teſtimonio [e]

b SIcut bonū. Vt ſi quæ uiduæ, licet de illis ſpecificet de omnibus intelligi debet.

c In minoribus annis. uidelicet. xxv. anno. uel xij. uel xiiij. Et dicunt minores annis multipliciter, quantum ad diſcretionem uſq; ad vij. C. de iure. delib. l. ſi infanti. Item quantū ad matrimoniū uſq; ad xij. in fœmina, in uiro uſque ad xiiij. annum. Item quantum ad factionem teſtamēti, uſq; ad xiiij. annum in maſculo, in fœmina uſq; ad xij. ff. qui teſta. fac. poſ. l. qua ætate in prin. ij. q. vj. §. diffinitiua. Item quantum ad reſtitutionem: uſque ad xxv. annum. ff. de mino. l. j. hic autē uocat minores, qui ſunt intra xxv. ann. nam aliter pater poſſet eos reuocare, ſi eſſent intra xij. uel xiiij. annū: ut xx. q. ij. c. j. & ij. Sed quare non reſtituitur puella intra xxv. annum, ut habitum, quem ſuſcepit, poſsit deponere, ſicut in alijs contractibus? Reſpon. quia non eſt læſa: quia ei nubit, quo meliorem non poteſt inuenire, iuxta illud Agnetis: Illi ſum deſponſata, cui Angeli ſeruiunt, & c. & minor non reſtituitur, niſi cum læditur, ff. de mino. l. uerum. §. ſciendum.

Minores annis dicūtur multis modis.

d Immatura. i. non matura. nam uiduæ ante annum xl. nō uelantur: ut xx. q. j. c. ſanctimoniales. uel duæ dictiones ſunt, in ætate matura toro, iuxta illud: Iam matura toris, plenis adoleuerat annis Virginitas.

e Sub teſtimonio. Nam ita ſolennizatur uotum (ut dicunt quidam) cum ſcilicet accepit ueſtem ab epiſcopo, ut hic, uel de manu presbyterorum uel miniſtri. xx. q. j. c. uidua. quod credo, dum tamen emittat uotū. nam alias ueſtes tantum accipiendo non obligatur ſolenniter, ſed ſimpliciter. extra qui cle. uel uo. c. conſuluit. ubi etiam habes quod ſolennizatur uotum in manu abbatis, uel abbatiſſæ. Item ſolennizatur, ſi per ſeipſam recipiat habitum, & incipiat cum alijs cantare in eccleſia. ī. ea. c. uidua. Et nota, ꝙ uotum continentiæ ſolennizatur tribus modis tantum. Sacri ordinis ſuſceptione. xxviij. diſt. c. diaconi. Secundo dum accipit ueſtem ſacram à quocunque dummodo poſt ſuſceptionem incipiat cohabitare cū alijs monachis & monialibus in eccleſia. ī. ea. ca. uidua. Tertio cum ita dicit coram epō uel abbate uel abbatiſſa, uel coram tribus, uel duobus teſtibus, ego deuoueo me huic religioni. Hoc. n. aliud eſt, & aliud cum dico, ego uoueo continentiam: deuotus enim religioni non poſſet contrahere ita quod matrimonium teneret. nec mirū, cū & iam contractum matrimonium religio diſſoluat. extra de conuer. coniug. c. ex publico. ſed in uoto continentiæ ſecus. non. n. uotū dirimit. unde ſi corā tota eccleſia diceret, uoueo continentiam, per hoc non ſolennizatur uotum, niſi uelis dicere, quod tale uotum non dirimit, ſed conſtitutio eccleſiæ ſuper uoto facta.

Votum continentię multis modis ſolennizat.

Vouere religionē & uouere cōtinentiā differunt.

Nam

Nam ſi uotum dirimeret, quare potius unum quàm aliud, ſi hoc haberet ex ſua natura? & ita dirimeret uotum ſimpliciter. quod Aug. non uult. j. ea. c. nuptiarum. Dic ergo uotū nunq̄ ſolennizari, niſi tribus modis prædictis: & ita exaudi quod hic dicitur. Ioan. Tu dicas: ut ſupra dixi in gl. illa, hic intitulatur. circa fi. uerſi. tu breuiter in ſumma. q. B. Brix.

nalis de uoto ſimplici, propter illud, nondum tectæ, & illud nondum uelatæ, & illud à dño, quaſi dicat, non ab eccleſia. & illud aliquanto tempore, id eſt, tribus annis. xxvij. di. cap. ſi uir. ſed nos intelligimus de uoto ſolēni: quia publica pœnitētia de qua ſubditur, nō imponit pro fractione ſimplicis uoti. arg. xxvij. diſt. ca. ſi uir. Itē inutiliter argumentaret Greg. de talibus uirginibus ad uiduas ſolenni uoto obligatas. Vnde intelligas illud necdū ſacro uelamine tectæ & uelatæ, nō de uelo conſecrationis, ſed de uelo profeſsionis, quod uelū cōſecrationis non dat ante xxv. annum. xx. q. j. c. placuit.

Pœnitentia publica non eſt uiolatoribus uoti ſimplicis imponenda.

epiſcopi & eccleſiæ in religioſo habitu[a] apparuerint[b] poſtea uerò ſic ad ſeculares trāſierunt nuptias, ſecundùm Apl̃m dānationē habebūt: quia fidē caſtitatis, quam Deo uouerant, irritā facere uiſæ ſunt, tales ergo perſonæ à Chriſtianorū cōmunione ſequeſtrenẽ, donec ad bonū qđ cœperant reuertanẽ, neq; in cōmunione, uel cōuiuio cū Chriſtianis cōicent. nā ſi adulterij coniuges reæ ſunt, ſi ſuis obnoxiæ uiris non fuerint, quantò magis uiduæ, quæ Dei religioſitatē mutauerunt, crīe adulterij notabūtur, ſi deuotionē, quā ſponte, non coactè[c] Deo obtulerunt, libidinoſa uoluntate corruperint, & ad ſecūdas nuptias tranſitum fecerint? quæ etſi uiolentia irruente, ab aliquo oppreſſæ fuerint: ac poſtea[d] delectatiōe libidinis permanere in coniugio raptori uel uiolento uiro conſenſerint, dānatione ſuperius dicta teneātur obnoxiæ. Itaq; de talibus ait Apoſtolus: Cùm enim luxuriatæ fuerint, nubere in Chriſto uolunt, habentes damnationē, quia primam fidē irritā fecerunt. Item ex epiſtola Grego. miſſa ad Bonifacium.

1. Tim. 5. b

De uiduis & uirginibus, quæ à religionis ꝓpoſito diſcedūt.

CAN II.

VIduas à propoſito diſcedentes uiduitatis, ſuper quibus nos cōſulere uoluit dilectio tua, frater chariſsime, credo te noſſe à ſancto Paulo, & à multis ſanctis patribus, niſi cōuertātur, olim eſſe damnatas, quas etiā nos apoſtolica authoritate dānandas, & à communione fideliū, atq; à liminibus eccleſiæ eſſe arcendas cenſemus, uſquequo obediant ep̃is ſuis, & ad bonū quod cœperant, in uitæ, aut uolūtariæ reuertantur. De uirginibus aũt non uelatis ſi deuiauerint a ſanctæ memoriæ prædeceſſore noſtro Papa Innocentio taliter decretū habemus. Hæ uerò[e] q̃ necdū ſacro uelamine[f] ſunt tectæ, tamen in propoſito uirginali ſemper ſe ſimulauerint[g] permanere, licet uelatę non fuerint, tamen ſi nupſerint aliquāto[h] tempore his agenda pœnitētia eſt: q̃a ſponſio earū à dño tenebatur. Si enim inter homines ſolent bonæ fidei contractus[i] nulla ratione diſſolui, quantò magis illa[k] pollicitatio, quā cū Deo pepigit, ſolui ſine uindicta non poterit, &c. Si uirgines nondum uelatæ taliter pœnitentia publica puniūtur, & à cœtu fidelium uſque ad ſatiſfactionē excludūtur, quāto magis uiduæ, quæ perfectioris ætatis, & maturioris ſapientiæ atque conſilij exiſtunt,[l] uirorumque conſortio multoties uſæ ſunt,[m]

a Habitu. Arg. ꝙ ita tenet uoto, qui publice in religionis habitu apparuerit, ac ſi publice habitū ſuſceperit. extra de reg. c. uidua & j. ea. c. uidua.

b Apparuerint. Ita quod aliquādiu in eccleſia iter alias ſteterit, ſcilicet per triduum. extra de reg. & tranſeun. ad relig. ad noſtram. i Vel diſtingue, ꝙ triplex eſt habitus, ſcilicet ꝓfeſsionis, qui uotū habet annexum, & dirimit mr̃imoniū, de quo hic loquit̃. Conuerſionis, qui ſimiliter uotum habet annexū, ſed non dirimit mr̃imoniū, de quo loquitur extra qui cle. uel uo. c. conſuluit. extra de reg. c. ſuper eo. Habitus probationis, q nec impedit, nec dirimit matrimonium, de quo loquit̃ extra de renun. ca. ex tranſmiſſa. de regu. ſtatuimus. in fi. Firme ergo teneas, ꝙ nunquā ſolus habitus ſolennizat uotum extra de reg. c. porrectū. & extra qui cle. uel uo. c. cō ſuluit. Nec obſtat xxvij. diſt. ca. quod interrogaſti. & extra de reg. capit. uidua. quia ſolus habitus (ut dixi ſupra) nō facit monachū, uel non ſolennizat uotum.

i De hoc not. j. e. c. 3. & ſ. 20. q. iij. c. 2.

Habitus eſt triplex.

Habitus ſolus qđ uotum nō ſolēnizet.

c Nō coactè. Tunc enim ſecus eſſet. ex tra quod met. cau. cap. perlatum.

d Poſtea. Argu. ꝙ nō excuſat uis ꝓcedens, ſi poſtea ſeqtur conſenſus: 2 ut xxxiiij. q. j. c. cū per bellicā. & extra de eo, q dux. in ma. ſignificauit.

2 Arg. j. q. j. cōſtat ſt. dere mi lit. non omnes. §. q captus. Archidia.

e VIduas. Hæ uero. Hanc literam intelligit Cardi-

f Velamine. Extra de regu. capi. ut clerici.

g Simulauerint. Argu. ꝙ uoti ſimulatio ſicut ipſa ꝓfeſſio obligat quenq̄. ut c. proxi. neque. & diſti. xxvij. ca. quod interrogaſti.

Voti ſimulatio obligat.

h Aliquanto. x. an. j. e. c. deuotam. ſecūdum nos. Io. tamen dixit aliquanto, q̃a arbitrariū eſt huius pœnitētiæ tēpus licet ordinarie dixerim eſſe x. annos.

i Contractus. hic large ſumitur hæc appellatio, ut etiam comprehendat contractus ſtricti iuris: quia in nullo dolus interuenire debet C. de ꝓſcrip. x. uel xx. an. l. ſi fraude.

k Quanto magis, j. ea. qō. c. hæ uero. contra. in fi. Sol. ibi loquitur de uirgine illa, q̃ uelum conſecrationis accepit: q̃ ſi præuaricata ſit, plus peccat quā uidua: hic loquitur de ea, quæ nō accepit uelū cōſecrationis: unde uidetur minus peccare quā uidua, uel quodā reſpectu magis uidetur uirgo peccare, quā uidua, quia à maiori bono cadit.

l Conſortio. arg. de pœn. diſt. v. c. conſideret. in fin. ubi dicitur: Timeat docta experimēto qđ ignorauit uirgo.

Continentia difficilior eſt uirginibus quam uiduis.

m Vſæ ſunt. dicit Hierony. Libido in uirginibus maio-

maiorem patitur famem, dum dulcius eſſe putant quod neſciunt.

a Lætabitur. Non de uindicta quam uidet, ſed quia non eſt in illa, & quia non commiſit conſimilia.

b Manus ſuas laua. In ſang. pecca. i. in pœna i. propter pœnam quã uidet: quia cũ ſtultus pũitur, ſapiens fit aſtutior, ut xxiiij. q. vj cap. uides. & exemplis citius ducitur quis ad bene faciendũ, & ad uitandum crimen de pœn. diſt. ij. c. citius. unde dicitur: Felix quẽ faciunt aliena pericula cautum.

Pœna ſapientiorẽ efficit.

& habitum religionis aſſumpſerunt, & demũ apoſtatauerunt, atque ad priorem uomitũ ſunt reuerſæ, à nobis & ab omnibus fidelib. & à liminibus & à cœtu fidelium uſque ad ſatisfactionẽ ſunt eliminandæ, & carcerib. tradendæ: qualiter iuxta Apoſtolum Paulum tradentem huiuſmodi hominẽ ſatanæ, & i interitum carnis, ut ſpiritus eius ſaluus ſit in die dñi. De talibus nanq; dominus per Moyſen loquiẽ, dicens: Auferte malum de medio ueſtri. De quibus per Prophetam ait: Lætabitur a iuſtus cùm uiderit uindictã impiorũ, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatorum. b De talibus nanq; & eorum ſimilibus atque eiſdem conſentientibus dictum eſt, quia non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, rei iudicandi ſunt.

1. Cor. 5 b

Deut. 13. b

Pſal. 57.

Item ex decreto Gelaſij Papæ ad Sicilienſes. epos miſſo, capitulo ix.

Tranſire non poſſunt uiduæ & uirgines, poſt religionis propoſitum ad nuptias.

CAN. III.

NEque uiduas ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito c diuturna d obſeruatione permanſerũt. Similiter uirgines nubere prohibemus, quas annis pluribus in monaſterijs ætatem peregiſſe con

NEq; uiduas. c Propoſito. Id eſt, uoto. Nota quod uotũ ſecundũ diuerſos ſtatus diuerſa ſortitur uocabula. Primo enim eſt cũ quis in origine diſponit aliquid boni facere, & tunc dicitur deliberatio, ut xvij. q. j. ca. qui bona. & hoc infringere ueniale eſt. Quandoq; procedit, & proponit idẽ ſe firmiter facturum, & dicitur propoſitũ. xvij. q. j. c. ij. & q. ij. nos nouimus. huius fractio ueniale eſt ſecũdũ quoſdam, ſed graue eſt. i hæc matrimoniũ cõtrahendũ impediunt. ſed nõ dirimũt iam cõtractũ. ſi uero accedat obligatio, dicitur uotum: cuius fractio mortale peccatum eſt, & impedit matrimoniũ cõtrahendum, & dirimit iam contractũ ſi ſolẽne fuerit. xxvij. diſt. §. ultimo.

d Diuturna. Maxime. nam & idem eſſet ſi per momentũ. arg. j. ead. ca. uiduas nec ideo minus uenditio tenet, quod &c. C. de contrahen. emp. l. nõ idcirco. Vel põt hoc intelligi qñ nõ expreſſe ſe religioni obligauerant, quo caſu exigitur quod per aliquod tempus fuerint in monaſterio cum alijs quod tempus potius eſt ad arbitrium boni uiri referẽdum, quã aliter determinandũ. arg. extra de don. c. apoſtolicæ. ff. de iur. deli. l. j. ff. de ſol. l. quod dicimus. Vel dic hoc tẽps triũ dierum eſſe. extra de regu. ad noſtram. licet quidam illud intelligãt de illectis, ut xx. q. iij. cõſtituit.

Votum diuerſa ſortitur uocabula.

Rom. 1. d

i Id eſt, grauius quam primum peccatum ſecũdũ H. qui dicit ſñaliter cãcellaris opinionibus, & his quæ dicũ tur, hic breuiter dicendũ eſt quod cũ quis uouet uel promittit ſe monachũ fieri, uel aliud ſi eſt ſanæ mentis & diſcretæ, in diſſolubiliter tenetur. ad hoc extra li. vj. de reg. qui poſt uotũ. Arch.

tigerit.

Itẽ Cyprianus ad Pomponiũ de uirginitate. †

Ex quolibet ſẽſu corporis mulier corrumpi poteſt.

CAN. IIII.

NEc aliqua putat ſe poſſe hac excuſatione defendi, quod & inſpici & probari poſsit an uirgo ſit, cũ & manus obſtetricũ, e & oculi ſæpe fallãtur: f & ſi incorrupta iuẽta fuerit uirgo ex parte ſui qua mulier poteſt eſſe, potuerit tñ ex alia corporis parte peccaſſe, quæ corrũpi poteſt, & tamen inſpici non põt. Certè ipſe concubitus, g ipſe cõplexus, ipſa confabulatio, et inoſculatio, & cõiacentium duorũ turpis, & fœda dormitio, quantũ dedecoris, & criminis confitentẽ? h Si ſuperueniẽs maritus ſpõſam ſuã iacentẽ cũ altero uideat, nonne indignatur & fremit, & per zeli dolorem fortaſsis i & gladiũ in manũ ſumit. Et quidẽ ſic Chriſtus dominus & iudex noſter, cũ uirginem ſuã ſibi dicatam, & ſanctitati ſuæ deſtinatã, iacere cũ altero cernit, k quã indignatẽ ei & iraſcitur & quas pœnas in ſceleſtis eiuſmodi cõiunctionibus cõminatẽ? cuius ut gladiũ ſpiritualem, & uẽturum iudicij diem unuſquiſq; fratrum poſsit euadere, omni conſilio prouidere & elaborare debemus.

e NEc aliqua. Obſtetricum. arg. contra illã probationem. quæ fit per obſtetrices, quòd nulla ſit ualida, ſed tamen contra adulterum j. ea. c. bene recipitur. & arg. extra de proba. c. propoſuiſti. & dicit lex eã admittẽdam, dũ tamẽ peritæ mulieres ſint. ff. de uen. in ſpi. l. j. argu. contra C. qñ tutor uel curator eſſe deſi. l. in decorã. ubi reprobatẽ probatio per aſpectum corporis. & xxxij. qõ. v. ca. nec ſolo. & j. xxxiij. qõ. j. c. quod autem. & c. ſi quis contra. Ibi enim in ueritate uiri, hic ſtat in ueritate mulieris. ſed ibi ſoluitur. ſi enim duæ uel tres nobiles probæ mulieres dicerent uirginem non eſſe cognitam à uiro, harum teſtimonio ſtaretur. xxij. quæſtione ij. cap. ſi quælibet.

Probatio per obſtetrices facta eſt inualida.

† De uirginib. epi. 11 li. 1.

f Fallantur. Argu. contra teſtimoniũ uiſus, ſæpius tamen nõ fallitur, & ideo admittitur teſtimoniũ de uiſu. nam ad ea quæ frequenter fiunt, iura adaptantur, &c. ff. de legi. l. nam ad ea.

Teſtimoniũ uiſus quandoq; fallitur.

g Concubitus. Hic enĩ eſt unus caſus, quo per exteriora interior uolũtas dinoſcitur. per confabulationem enim & amplexus & huiuſmodi depræhendit fuiſſe corrupta. ſi. xxxj. qõ. ij. ca. j. & diſtin. l. ſi quis præpoſtera. xxxiiij. qõ. j. cap. non ſatis. diſtin. l. ſi quis diaconus. & xxxij. quæſt. v. c. nec ſolo.

Interiora dinoſcuntur per exteriora.

h Cõfitentur. Quia ex eis præſumitur adulteriũ xxxij q. j. c. dixit. C. de adul. l. quamuis.

i fortaſsis. De facto: quia nõ licet uiro interficere adulterum. ff. de adulte. l. marito. niſi poſt denuntiationem.

Viro non licet adulterum interficere.

k Cum altero cernit. Propter talem ſuſpicionem poterit eam accuſare, ut xxxij. quæſtione. j. capitulo, dixit dominus.

Quod

Idem. †

De eodem.

CAN. VI.

QVòd ſi pœnitentiã huius illiciti cõcubitus ſui egerint, & a ſe inuicẽ receſſerint, inſpiciantur iterum a † uirgines ab obſtetricibus diligenter, & ſi uirgines inuentæ fuerint, accepta b cõione, ad eccleſiã admittantur: hac tamẽ intermi natione, ut ſi ad eoſdem maſculos poſtmodũ reuerſæ c fuerint, aut ſi cũ eiſdem in una domo, d & ſub eodem tecto e ſimul habitauerint, grauiore cenſura eijciantur, nec in eccleſiam poſtmodũ facilè f recipiantur: Si autẽ de eis aliquæ corruptę fuerint & depræhenſæ, agãt pœnitentiã plenã: g quia quæ hoc crimen admiſit, nõ mariti, ſed Chriſti adultera eſt: & ideo æſtimato iuſto tempore, poſtea exomologeſi h facta, ad eccleſiam redeat. Quòd ſi obſtinatè perſeuerant, nec ſe ab inuicem ſeparant, ſciant ſe cum hac ſua impudica obſtinatione, nunquam nobiſcũ admitti ĩ eccleſiam poſſe: ne exemplum cæteris ad ruinam delictis ſuis facere incipiant: nec putent ſibi uitæ aut ſalutis conſtare rationem, ſi epiſcopis & ſacerdotib. obtemperare noluerint.

Item ex vj. ſynodo.

Clericus deponatur, laicus excommunicetur, qui cum ſancti monialibus mœchatus fuerit.

CAN. VI.

SI quis eps, presbyter, diaconus, aut ſub diaconus, aut lector, aut pſalmiſta, aut oſtiarius, cum muliere ſanctificata Deo mœchatus fuerit, deponatur, i qa ſponsã Xpi corrupit. Si uerò laicus fuerit, excõmunicetur. k

Item ex concilio Toletano quarto, cap. viij.

Vidua et puella, quæ poſt religionis habitum nubũt, à communione ſuſpendantur.

CAN. VII.

DE uiduis & puellis, l quæ habitum religionis in domibus proprijs m tã a parentibus, quam per ſe mutauerũt, ſi poſtea contra inſtituta patrum uel præcepta canonum, coniugia credide rint copulanda, tandiu utræq; habeantur a communione ſuſpenſæ, quouſque quod illicitè perpetrauerũt emendet. Qđ ſi emendare neglexerint, a communione omnium Chriſtianorum, & conuiuio perpetuo n ſint ſequeſtratæ.

Item ex concilio Martini Papæ. †

a QVod ſi pœnitentiam. Iterum, id eſt, ſæpe ff. de eden. l. ueluti. §. hæc uox iterum. alias interim.

b Accepta. Præmiſſa tamen pœnitentia.

c Reuerſæ. Arg. per reiterationem peccati aggrauari pœnam, & peccata iterata grauius eſſe punienda. arg. xv. q. vlti. ij qui.

d Domo, Argu. ex loco] præſumi contra aliquem. argu. xviij. q. j. c. diffinimus.

e Tecto. Tectum hic appellat quemlibet locum priuatum. xxxv. quæſt. vj. c. ab iſto.

f Facile. Nota quod ſi aliquis monach' uel monacha ſemel deliquit, non ideo ſtatim debet abijci ſed ſi ſecundo peccat, difficilius debet reconciliari: ſi tertio, tunc detrudi tur in aliud monaſterium, ut j. eo. ca. peruenit. ſed ſi clericus aliquis peccauit, ſtatim prima uice poteſt expelli, ut xlviij. diſt. c. quoniam multa.

g Plenam. Id eſt, publicã. 2 Ex hoc uolunt quidam, ꝙ ſanctimonialis poſſit agere ſolennem pœnitentiam, nec impeditur conſecratio, quod eſt contra illud quod de clerico dictum eſt ſ. diſtinct. 50. c. his uero. Vel plenam. i. x annorum. j. e. ca. deuotam.

h Exomologeſi. Id eſt, confeſsione facta ſui. ſed hic, id eſt, pœnitentia uel ſatisfactione, pars enim hic ponit pro toto ſecundum ſynecdochen. confeſſio enim ẽ pars pœnitentiæ, & maxima: de pœni. diſtin. j. capitulo, quem pœnitet.

i SI quis epiſcopus. Deponatur. ut xxx. q. j. c. ſi quis ſacerdos.

k Excõicetur. Hoc de manſuetudine canonũ, 3 nam ſecundũ leges aliter. j. xxxvj. q. ij. c. ſi quis non dicam.

l DE uiduis. Puellis. i. uirginibus. alias uidetur cõtra xx. q. j. c. illud. Vel intellige de doli capacibus, ſecundum Hugo. etiam ante xij. an ibi de non doli capacibus.

m Proprijs. Poteſt ergo aliqua in domo propria accipere ueſtẽ religioſam. ar. xxxiij. q. v. ca. quod Deo. j. e. c. mulieres. j & xx. q. j. c. uidua & extra qui cler. uel uo. c. inſinuante. nec tamẽ monialis erit, cum nulli monaſterio ſe tradat. hoc ergo intelligo de ꝓfeſſa, uel ut dixi, ex ſolo habitu non præiudicatur ei, argu. extra qui cler. uel uo. c. conſuluit. Si autem habitum ſuſceperit, & deuouet ſe religioni in qua nõ licet habere proprium uidet quicquid habet, de uolui ſuccedentib. ei ab inteſtato. arg. C. de epiſc. & cler. l. ſi quis presbyter. debet tamen neceſſaria ab hæredibus ſuſcipere. Alij autem bona talium dicunt eſſe in pendenti. Sed contra, quia nihil eſt ſecundum naturam in pendenti. ff. de iudic. l. ſed & ſi. §. ulti, arg. ff. eo. l. non quemadmodum. Alij dicũt ea eſſe in poteſtate epiſcopi, arg. C. de epiſco. & cle. l. nulli. Ioã. Ego credo. quod talium bona ſunt in poteſtate illius, q eſt ſuperior in illa religione, cũ non expreſsit monaſterium. B. Item nota ſecũdum Hu. quod nũquam erit religioſa perſona, quocunq; modo ueſtem mutet, uel proprijs renunciet, uel uotũ emittat, niſi alicui religioni ſe det. xvij. qõ. j. ca. ad finem. Sed nunquid talis qui uotũ emittit, & proprijs abrenuntiat manens in domo ſua, uel ſi ueſtem mutat facit ſe uerberates reos illius edicti. xvij. qõ. iiij. c. ſi quis ſuadente? Non, niſi ſpecialiter habitũ alicui' monaſterij cũ profeſsione tacita uel expreſſã aſſumat, licet ſe abbati nõ ſupponat. uel dic, quod ſunt monachi 4 licet no ſint ſub aliquo abbate, ſicut primus monachus non fuit ſub aliquo abbate.

m Proprijs. i. quæ fuerunt propriæ. licet enim in ſua domo fecerunt profeſsionem, erit ſolenne uotum. extra de conuer. coniuga. cap. ex parte. ij. & extra qui cler. uel uo. cap. inſinuante.

n Perpetuo. Vſquequo emendauerint, ut extra de cõſtitu. ca. ex literis. in fine.

† In eadẽ epiſtola.

Peccatũ iteratũ ẽ graui' puniendum.

† Interim.

Monach' ſępius peccans qualiter puniatur.

2 Alias, perfectã.

Pœnitentia ſolẽnis an poſsit agi ꝑ ſanctimonialem.

Cõfeſsio eſt maxima pars pœnitentiæ.

3 Et poteſt dici excõicet, ſ. ſi fuerit cõtumax ad hoc xxij. quę. j. ca. ult. uel dic quod ad temp' ſeparatur à communione, quia eccleſiam offendit. ſic 86. diſ. tanta. ar. 21. qõ. 2. placuit. in ſi. & q. 3. c. ſi. ſcđm Io. de Fã.

Religioſa ueſtis poteſt in domo accipi.

j Vide ꝙ not. ſ. ca. c. j. in glo. nõ. ita & in not. ſequen. & j. ead. q. ij. multorũ.

Bona de uouẽtis ſe religioni, ad quos ꝗ uoluãtur.

Natura nihil permittit eſſe in pendenti.

† Alias ex cõcilio Maticenſi cap. iiij.

4 Scilicet ſi aliqua ſolẽnitas obſeruaẽ, alias non, ut not. j. ea. nuptiarum.

De eodem.

CAN. VIII.

Viduas autem ue lare pontificum nullus attentet, prout ſtatutum eſt in decretis Gelaſij papæ, ca.xiij. quod nec authoritas diuina, nec canonum forma præſtitit. Quòd ſi ꝓpria fuerit uoluntate cõtinentiam profeſſa, in eiuſdem Gelaſij cap. uigeſimo primo legitur eius intentio: Pro ſe reddat rationem Deo: quia ſicut ſecundum Apoſtolum, ſi ſe continere nõ poterat, nullatenus nubere uetabatur, ſic ſecum habita deliberatione, promiſſam fidem pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Nos autem authoritate patrum ſuffulti in hoc ſancto concilio ſancimus, & liberè iudicamus, ſi ſponte uelamen (quamuis non conſecratum) ſibi impoſuerit, & in eccleſia inter uelatas Deo oblationem obtulerit, uelit, nolit, ſanctimoniæ habitum ulterius habere debet, licet ſacramento confirmare uelit, eo tenore, & ratione ſibi uelamen impoſuiſſe, ut iterũ poſſet deponere.

Item ex decretis Innocentij papæ, cap.xx. †

De ijs, quæ uotum uirginitatis habentes nubunt, necdum ſacro uelamine tectæ.

CAN. IX.

Hae uerò, quæ nondum ſacro uelamine ſunt tectæ, a tamẽ in propoſito uirginali ſemper ſe permanere ſimulauerunt, licet uelatæ non ſunt, ſi forte nupſerint, his ad agendam aliquanto b tempore pœnitentiam ſit liberum: quia ſponſio earum à Deo tenebatur. nam ſi inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolui, quãtò magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit, ſolui ſine uindicta non debet? Nam ſi Apoſtolus illas, quæ à propoſito uiduitatis diſceſſerunt, dixit habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quantò magis uirgines, quæ pactionis ſuæ fidẽ minime ſeruauerunt. Item ex decreto eiuſdem capi.cix. †

Non ſunt admittendæ ad pœnitentiam uirgines ſacræ, ſi publicè poſtea nupſerint.

CAN. X.

Quæ Chriſto ſpiritualiter nubunt, ſi poſtea publice nupſerint non eas admittendas eſſe ad pœnitentiam, c ut ad gradum reſtituantur priſtinum, niſi ij, quibus ſe iunxerant, à mundo receſſerint. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcunque uiuente uiro alteri nupſerit, adultera habeatur, nec ei agendæ pœnitentiæ d licentia e concedatur, niſi unus f de eis fuerit defunctus, g quantò magis de illa tenenda eſt, quæ ante ſe immortali ſponſo coniunxerat, & poſtea ad humanas nuptias tranſmigrauit.

Item ex concilio Triburienſi, capitulo ſexto. †

Ab eccleſia eliminanda, & ergaſtulis retrudendæ ſunt monachorum uel monacharum impudica perſona.

CAN. XI.

Impudicas, deteſtabileſque perſonas monachorum atque monacharum, quæ abiecto propoſito ſanctitatis, illicita atq; ſacrilega contagione ſe miſcuerunt, & in arbitrium conſcientiæ propriæ deſperatione perductæ, de illicitis complexibus liberè filios h procreauerint, à monaſteriorum

a Hae uerò. Tectæ. quæ nondum ſunt conſecratæ.

b Aliquanto. ī. ea. cap. uiduas. contra. Sol. ut ibi. Vel melius † in dicto Apoſtoli dicitur de uiduis, quæ nõ erant uelatæ, ſed tantum profeſſæ continentiã, quæ minus peccant, quã uirgines uelatæ: ibi Greg. de utriſq; uelatis.

c Quæ. Ad pœnitentiam. contra. xxvj.q.vj.c. agnouimus. quia peccator in quacunque hora, &c. Sed exponit G. ad pœnitentiam, id eſt, ad fructum pœnitẽtiæ, id eſt, ad euchariſtiã. licet enim hic pœniteat nunquam tamen uiuente adultero recipietur ad communionem, ad inſtar ſecularis adulteri. ī. xxxij. q. vij. ca. fidelis.

d Nec ei agendæ. pœnitentiæ. id eſt, recipiendi fructus pœnitentiæ.

e Licentia. aut illis uiuentibus caſte uiuere cœperit. ī. ead. c. deuotam. & cap. de filia.

f Niſi unus. i. legitimus. ſcilicet maritus quem reliquerat niſi in neceſsitate mortis per capitulũ quod eſt. xxxij. qõ. vij. c. fidelis.

g Defunctus. Quo ad literam. & iſte intellectus euidenter oſtẽditur. ī. ea. ca. de filia. Magiſter aliter exponit. ī. ea. §. ultim. ſic receſsit quo ad eam defunctus: quia non reciperetur ad pœnitentiam, niſi prius ab eo ſepararet. uel aliter, niſi unus, id eſt, adulter. ſed ſecundũ hãc expoſitionem, nulli exiſtẽti in aliquo peccato danda eſt pœnitentia de alio. & ita Gratianus eſt ſibi contrarius ‡ de pœn. diſ. iij. §. ulti. Itẽ cõtra extra de pœni. & remiſ. ca quod quidam. extra de ſent. excõ. c. cum non ab homine. §. in articulo. tamẽ ductus fuit ad hoc per c. a. ī. ea. deuotam. & xv. q. ulti. ij qui. Vel dic ad pœnitẽtiam fructuoſam: quia non ualet ad uitã æternam pœnitentia de uno peccato, cum qs remanet in alio. Magiſter intellexit hoc c. de excommunicato, tamen bene eſt iniungenda pœnitentia exiſtentibus in mortali, & ẽt adhuc peccare uolentibus: ut extra de pœni. & remiſ. c. quod quidam. de pœni. diſt. iij. cap. ſi quis autem. & diſt. v. cap. falſas.

h Impudicas. Filios. qui erunt ſerui eccleſiæ. xv. qõ. ult. ca. cum multæ. Sed qd ſi monialis ſuſcepit ſobolem ex clerico uel monacho, cui eccleſiæ applicabitr: utrique enim facta eſt iniuria. Videtur ꝙ monaſterio matris: quia ſequitur partus matris cõditionem. xxxiij. q. iiij. c. liberi. Dico quod utriq;, ſi utriq; ſit facta iniuria, maxime ſi hoc in duplici monaſterio contingeret. xviij. q. ij. cap. in nullo.

† Et uere melius ſecundũ Hugo. cuius fuit hæc ſententia, quã ſequitur etiã. Lau.

1. Cor. 7.

† Epiſtola ij. ad Victricium epiſcopum.

‡ Sub. & ideo meliꝰ intelligitur hoc c. de morte corporali ad literam ſecũdum Hugo.

1. Tim. 5. b Pœnitentia unius peccati nõ prodeſt ad ſalutẽ in altero exiſtenti.

† cap. v. eiuſdẽ epiſtolæ.

Filius monialis ex monacho genitꝰ, cui monaſterio applicabitur.

† c. xxiij.

Cœtu.

a Cœtu.id eſt,communione fratrum uel monialium, quæ ſi retruderetur in carcerẽ. f in ſuo monaſterio tamen dicitur eſſe. ſic non eſt contra.ĩ.ead.c. ſi quis rapuerit. uel illud cum proprium monaſteriũ redarguitur de nimia negligentia.

f Id eſt, in alio monaſterio. quã in ꝓprio.

ignorarent, filij eſſent legitimi quantum ad ignorantem:ut not.xxxiiij.q.ij.c.ij.

h Et nunq̃.Hoc enim unũ crimen eſt,quod impedit & nõ dirimit matrimoniũ.ſ.inceſtus. Item raptus:ut xxxvj.q.ij.c.ſi autem. Vxoricidium.xxxiij.q.ij.c. admonere. Itẽ ſi quis extraxerit uel leuauerit filiũ ſuũ à ſacro fonte, &c. 30. q.j.c.de eo.& in ca. dictũ eſt.ut ſic poſſet ſeparari ab uxore ſua. Hi caſus & alij ſimiles patẽt in his uerſibus, Inceſtus, raptus, & natus fonte leuatus, Morsque ſacerdotis.& mors propriæ mulieris.Vel ſi ſolẽnẽ pœnã geris, aut monialẽ ducis, te ꝓhibent hæc coniugiũ celebrare.Si tamen iſtud agas, nequeũt te diſſociare.

Crimina quędã matrimoniũ impediũt, ſed nõ dirimunt.

cœtu, a eccleſiarumq; conuentibus eliminãdas eſſe mãdamus, quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus lamentatione continua deflẽtes purificatorio poſsit igne pœnitudinis b decoqui ut eis uel ad mortẽ ſolius c miſericordiæ d intuitu per communionis gratiam poſsit ſubueniri.

Item ex eodem.

Monachus et uirgo domino conſecrata ſi nupſerint, excommunicentur.

CAN. XII.

VIrginem, quæ ſe Deo conſecrauerit poſt adultam ætatem, ſimiliter & monachum, decernimus non licere nuptialia iura cõtrahere,ꝙ ſi hæc inuenti fuerint perpetrantes excõicentur. e confitentibus autem decernimus, ut habeat authoritatem f eiuſdem loci eps̃, miſericordiam, humanitatemq; largiri.

Item ex eodem.

Dum uiuunt lamentis pœnitentiæ ſe afficiant, qui ſanctimonialibus ſciẽter copulãtur.

CAN. XIII.

SI ergo, qui ſanctimonialibus ſciẽter g matrimonio ad iniuriã Chriſti copulati ſunt, iuxta cẽſuras zeli Chriſtiani ſeparentur, & nunquã h eis concedatur coniugali i uinculo religari: ſed in pnĩæ lamentis ſe uehemẽter dũ uiuunt afficiant. k

Item ex eodem.

A ſacra cõmunione priuẽtur, qui ſacris uirginibus ſe ſociãt.

CAN. XIIII.

VIrginibus ſacris ſe quoſdam temerè ſociare cognouimus, & poſt dicatum Deo propoſitũ inceſta l fœdera ſacrilegaq; miſcere: quos protinus æquũ eſt a ſacra cõmunione detrudi,& niſi per publicam probatamq; pœnitentiã omnino non recipi: ſed tñ his uiaticum de ſeculo tranſeuntibus ſi dignè pœnituerint,non negetur.

Item Gregorius. †

In monaſterio reuocetur,ac recludatur,quæ à fornicatione recedere noluerit.

† Epiſtola 9.lib.8. ad Macilianum epiſcopũ.

CAN. XV.

PEruenit ad nos, qđ quidam uir nequiſſimus diabolico inſtinctu de monaſterio m ſua ſerit exire quandam Deo

b Pœnitudinis.i. pœnæ in purgatorio, & ignis iſte excedit omnẽ pœnam huius uitæ. de pœ. diſt.ult.ca.ult.in fi. Et ſunt duo ignes purgatorij, unus in futuro, alter in hoc ſeculo ut pœnitentia.

Purgatorij duo ſũt ignes.

c Solius.ĩ. ea. ca. uirginibus. & ca.ſi quis.contra. ĩ.diſt. 50. ca. pœnitentes. contra. ĩ. xxxvj.q. vij.ca.de his.cõtra. Sol Omnes uiæ domini miſericordia & ueritas.

d Miſericordiæ. ſed nõne hoc eſt de iure cõmuni?utiq;. arg. diſt.50.c.pœnitentes. quod tamen de iure cõmuni fit, & de miſericordia fieri dicitur: argu. xxxiij. qõ.ij.ca.admonere.

e VIrginẽ.Confitentibus.ĩ. 50.diſt.ca.iij. ſupra lxxxij.diſ.c. presbyter.ĩ. xv.q.ulti. ca. ſi quis presbyter. infra xxxv.q. viij. capit.ulti.& xxxiij. q.ij.cap.ult.& xxxiiij.q. ulti.c.ulti.& xxxvj. qõ. ij. capit. raptores.

f Authoritatẽ. & ita poteſt eps̃ diſpẽſare in inceſtu, qui maior eſt adulterio. ſed cõtra extra de iudi. ca.at ſi clerici. nam tantũ ibi permittitur diſpenſarę in adulterio & in minoribus. Dicunt quidam, ꝙ in tali inceſtu, qui incidit in adulterio, poteſt, alias non, ſed contra. ff. de adulte.l. uim paſſam.§.præſcriptione. a ubidicitur,ꝙ ſi adulteriũ & inceſtus ſurgunt ex eodem facto, præſcriptio quinquennij poteſt opponi adulterio, ut poſt nõ poſsit de eo agi,ſed de inceſtu agi poteſt, etiam poſt quinquennium. ſecundum nos planum eſt, qui dicimus, ꝙ epiſcopus diſpenſare poteſt ubicunq; non prohibet:arg. ex quo conditor canonum ſibi diſpenſationem nõ reſeruauit, intelligitur alij conceſsiſſe. extra de ſen.excom.c.nuper. Vel quod dicitur hic de miſericordia, intellige circa pœnitentiam imponendam & planum eſt. unde in bigamis non poteſt quo ad ordinem:. de hoc hic non agitur, ſiue ſint uere bigami, ſiue interpretatiue. extra de biga.c.nuper.

Epiſcopus diſpenſat in inceſtu.

a Arg.huius §.dicebat Vincen. quod eps̃ cum tali clerico qui cõmiſit adulterũ inceſtuosũ diſpẽſare nõ poteſt & hoc ꝓpter incidentẽ inceſtum. & hoc no. in prædi. decre.at ſi clerici.

g I ergo, qui ſanctimonialibus. Sciẽter. quia ſi

ADDITIO.

De hac materia no. xxxiij. qõ. j. §. de pœnitẽtibus. extra de pœni. cap. ij. ibi uideas.

i Coniugali. arg. ꝙ decætero nõ poſſunt nubere, q ſanctimonialib⁹ copulant,ut hic dicit, in odiũ criminis: ſi tñ contrahant,tenet.

Nubere decætero nõ pñt ſanctimonialib. copulati.

k Afficiant.hoc ſecundũ canones. nã ſcđm leges,ultione gladij debẽt feriri: ut xxxvj. q. ij.ca.ſi quis non dicam.

l VIrginib⁹. Inceſta. Nota quod dicit inceſta ſacrilega nam accedens ad monialem, inceſtũ committit: quia ſpõſa Dei eſt, q eſt pater noſter. xij.q.ij.c.qui abſtulerit. & inceſtus cõmittitur cũ affini, ſicut cum conſanguinea.xxxv.q.iij.ca.de inceſtis. Et adulterium committit,qui ſponſam alterius corrũmpit. Item ſacrilegiũ: quia eſt res ſacra. Sed quæri ſolet, an iſte accedens ad monialem committat tria peccata an unũ? Martinus dicit quod unũ ſolũ,licet ſortiatur diuerſa noĩa. Nos dicimus non eſſe dubiũ,qn tria peccata cõmittat quo ad accuſationẽ, nõ autẽ in ueritate plura ſunt quo ad actus accuſationis:argu.xxiij.q.v.cap.relegentes. ſed quo ad pœnitentiã unũ tantũ. ſed adulterium hoc maiori pœna purgandũ eſt, quã ſi non eſſet inceſtuoſum, ut xxxij.q.vij. §. ſunt enim. & ita dicit lex, quod ſi quis puniri debet ꝓpter adulteriũ, plus debet puniri ſi illud inceſtuoſum ſit.ff.de qſt.l.ſi quis uiduã. Hoc ergo intellige, ſicut illud extra de teſt.c.ſicut.q a pœnitẽtia ibi & ꝓ adulterio & ꝓ periurio imponit.

Monialem corrũpens triplex peccatũ committit.

m PEruenit. De monaſterio. Probatur ex hoc capi-

ſacratam: atque à quodã bono uiro (unde exierat) ſit reuocata: rurſusq; eã mulierem uir ille nequiſſimus iniqua ſuaſione de monaſterio eijciẽs, apud ſe retineat impudicè. Volumus autem, ut epiſcopatus tui authoritate, in monaſterio reuocetur, atque recludatur.

Item ex concilio Aurelianeñ. cap. iij.

Non eſt uiduis fas poſt ſuſceptum uelamen, à ſacro propoſito diſcedere.

CAN. XVI.

VIduas quæ ſpontanea uolũtate ab altari [a] conuerſationis ſacræ uelamẽ [b] ſuſcipiũt decreuit ſancta ſynodus, in eodem propoſito permanere. [c] Nõ enim fas eſſe decernimus, poſtquã ſe domino ſemel ſub uelo cõſecrauerint, iterũ [d] eis concedi Spiritui ſancto mentiri.

Item ex eodem. †

Qui ſacro uelamine tectam in coniugium ducit, anathema ſit.

CAN. XVII.

SI quis ſacro uelamine cõſecratam in cõiugium duxerit, & poſt dicatũ Deo propoſitũ, inceſta fœdera ſacrilegaq; miſcuerit: ut in conſtitutione Gelaſij papæ, capit. xx. [e] legitur, protinus eſt æquum eos à ſacra cõmunione detrudi: & niſi per publicam, probatáq; pœnitentiã oĩno nõ recipi. Si pœnituerit, trãſeuntibus de ſeculo hoc, uiaticum non negetur.

In Calcedonẽſi [f] concilio, cap. xvij. hoc perpetrãtes excõicantur: confitentibus aũt authoritate epiſcopi miſericordia largiatur.

Item in epiſtola Syrici papæ, capit. ſeptimo.

CAN. XVIII.

VElatæ, & Deo conſecratæ ſi abiecto propoſito ſanctitatis, clãculo ſacrilega contagione ſe miſcuerint, & illicitis cõplexibus publicè & liberè filios procreauerint. has nuptias, deteſtabileſq; perſonas à monaſteriorum cętu, eccleſiarumq; conuentibus eliminandas eſſe iudicatũ eſt: quatenus detruſæ ergaſtulis tantum facinus continua lamẽtatione defleãt. unde & uerbo domini, & canonica authoritate, in hac ſacra ſynodo præcipimus ut omnino ſeparentur, & iuramento [g] colligentur ut ulterius non ſub uno cohabitẽt tecto.

Item Gregorius Vitaliano Sypontino epõ. †

Ad habitum redire cogatur, & recludatur in monaſterio quæ religioſam ueſtẽ abiecit.

CAN. XIX.

SI cuſtos religioſi habitus eſſes, aut eſſe noſſes epiſcopus, filiam glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ te illic [h] poſito proiectis religioſis ueſtibus, nec ad ſecularẽ reuerti habitũ, nec ad nos licuiſſet peruerſam epiſtolam [i] deſtinare: ſed quia nimia [k] deſidia [l] ac torpore de primeris, in tuo dedecore res ad præſens illicita impunè cõmiſſa eſt. Nã ſicut p̃fati ſumus, ſi ſolicit⁹ extitiſſes, prius ad nos ultio mulieris prauiſsimæ, q̃ culpa debuit

capitulo, q̃d licet pluries monachus & monacha exierint de monaſterio, abbas cõpellendus eſt eum uel eã pluries recipere: ut ĩ. ead. c. nec aliqua. & xvj. q. j. quidam monachi. & ĩ. ea. c. & q. a. licet cleric⁹ ſtatim deponi poſsit, qui deliquit: ut xlviij. diſtinct. c. quoniam multa.

[a] VIduas quæ. Ab altari. Virgo & nõ uidua, ideo uelaĩ ab Epiſcopo uel ſacerdote quia uirgo typum gerit eccleſiæ ĩ hac deſponſatione: quæ pura & uirgo uni nupſit uiro, id eſt Chriſto: & in ſignũ huius rei, uelatur à uicario Chriſti uel ſacerdote, q̃a à Chriſto recipitur in coniugium: in cuius perſona dictum eſt, Annulo ſuo ſubarrauit me dominus. ſed uidua non gerit in tali caſu typum eccleſiæ ſicut uirgo: cum non ſit integra mente & corpore: unde non ſic cõiungitur Chriſto, ut repræſentet coniũctionẽ eius & eccleſiæ. Vel ideo non uelatur à ſacerdote, quia ſacerdos prohibetur ſecũdis nuptijs intereſſe, & ſuper ſecũdo nubentes fundere benedictionẽ. Nõ enim quæ ſecundo nubit, benedicitur: argu. extra de ſecun. nup. c. j. Sed uidua quaſi ſecũdo nubit: quia primo homini poſtea Chriſto: & ideo quaſi celebranti ſecũdas nuptias ei non porrigitur uelum à ſacerdote: ſed ipſa accipit deſup altare. Cõtrarium uideĩ in nui. xx. q. j. cap. uidua. ſed ibi de ueſte tantum loquitur, uel de uelo • profeſsionis, nõ cõuerſionis: uel à presbytero poteſt uelari, ſed non ab epiſcopo: ut xx. q. j. c. de uotis. In ſi. B.

[b] Velamen. id eſt profeſsionem. Nam uelum conuerſionis nihil aliud eſt quã ipſa conuerſio.

[c] Permanere. Tamẽ ſola ſuſceptio ueli non ſolennizat uotum, niſi ſequatur profeſsio: ut extra de conuer. coniug. c. ex parte.

[d] Iterum. id eſt, ſicut fecit in lapſu primi parẽtis. Et dicas hoc aduerbium iterũ, reſpicere primam præuaricationem. ĩ. de conſec. diſtin. iiij. c. quæris. & eſt ſimile aduerbiũ xcvj. diſt. c. cum ad uerũ. nã ibi dicit rurſus in infernum.

[e] SI quis ſacro. Capitu. xx. q̃ non habemus.

[f] Calcedonenſi. ĩ. ea. q. ca. ſi qua uirgo. xxxv. q. vj. ca. ab iſto. ſ. ea. ca. q̃d ſi.

[g] VElatæ. Et iuramẽto. Nũquid erit idẽ de omnibus clericis, cũ accipiunt de fornicatione uel adulterio pœnitentiam? [a] Non, ne labantur in periurium: ut extra de cohabi. cle. c. cleros autem. Ioã. Vel hic loquitur cũ publice cõtrahũt matrimoniũ: ibi de occultis. 50. diſt. ca. de his uero. & cap. ſacerdotes. B.

[h] SI cuſtos religioſi. Te illic. ubi hæc acta ſunt.

[i] Epiſtolam. Quia forte petebat à papa, ut liceret ſibi eſſe in ſeculo.

[k] Nimia. ſ. ij. q. vij. cap. ſicut. ij. & xviij. quæſtion. ij. capi. abbates.

[l] Deſidia. quæ in prçlato cauſam inducit depoſitionis: ut lxxxj. diſtinct. c. dictum.

Ad nos, ita dicit lex, q̃ ad principem deferenda eſt uindicta, non crimina: ut C. de

Monachũ pluries exeuntẽ tenetur abbas pluries recipere.

Virgo uelata repræſentat eccleſiam.

† Habeĩ conci. Triburienſi. ca. 23.

Nubẽs ſecũdo non benedicitur.

• Iſtud uel uſque ad ſequẽs uel nõ ponũt Hu. & Lau. & credo quod non bene ponatur. Arch.

† Epiſtola. 9. li. 7.

[a] Q̃d dicit glo. dicas uerũ, quãdo nõ inciderũt in fornicationẽ dãnatã per excõicationis ſententiam. nã tũc ſecus, ut patet extra de adulte. intelleximus. Archidia.

Nimia deſidia ĩ prælato inducit cãm depoſitiõis.

peruenire. Quia ergo tātum hebes, tantumq; es negligens, ut niſi canonicam in te fueris coerctionem expertus, in alijs diſtrictionem & diſciplinā neſcias cuſtodire: qualiter debeas eſſe ſolicitus, congruo tibi (ſi Deo placuerit) tempore demonſtrabimus. Præſentia igitur ſcripta ſuſcipiens euigila, & excitatus ſaltem exequere quod preſſus uſque nunc ignauia diſtuliſti. Inſtantiæ ergo tuæ ſit, prædictam mulierē, unà cum Sergio defenſore noſtro, comprehendere: & ſtatim, non ſolùm ad malè cōtemptum habitum ſine excuſatione [a] aliqua reuocare, [b] ſed etiam in monaſterio (ubi omnino diſtricte ualeat cuſtodiri) eam detrudere: & ita omnem circa illam ſolicitudinem exhibere, ut quàm ſit nefarium quod commiſit, ex tua poſsit diſtrictione cognoſcere. Qua in re, ſi quis (quod non credimus) clericorum, uel laicorū aliquo tibi ingenio tentauerit obſiſtendum, à ſanctiſsimæ [c] cōmunionis participatione eum ſuſpendere, [d] nobisq; renuntiare feſtina: ut quantum ſit execrabile, quod præſumpſerit, poſtquā cōſideratione propria non aduertit, emendationis qualitate [e] cognoſcat. In his autem omnibus ita cautum ſtude te, uigilantemq; oſtendere, ut culpam tuam non geminare neglectu, ſed aliquantiſper ualeas ſolicitudine minuere.

Idem Sergio defenſori. †

Diſtricta cuſtodia tradatur qui à religionis propoſito, ad ſecularem habitum redijt.

CAN. XX.

SI homo eſſes, [f] aut aliquam diſcretionē habuiſſes, ita regularis debuiſti diſciplinæ cuſtos exiſtere, ut ea quæ illicitè committuntur, antè uindicta corrigeres, quàm ad nos eorum nuntius perueniret: ſed dum te facit nimia ſtultitia negligētem, non ſolùm de illis offendimus, ſed etiā ad ulciſcēdam deſidiam tuā nihilominus prouocamur: omni ergo dilatione, omniq; excuſatione poſtpoſita, filiam glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ quæ proiectis (quas ſponte aſſumpſerat) religioſis ueſtibus, indumentis ſe laicis deturpauit, unà cū fratre & coepiſcopo noſtro Vitaliano feſtina [g] comprehendere, atque ad religioſum ruſum habitum reuocare, ac in monaſterium mittere, ubi diſtricte omnino ualeat cuſtodiri: nec eius cuſtodiam aliquatenus releuari permittas, quouſque [h] denuo noſtra ſcripta ſuſceperis. Nam ſi quolibet modo in hac re negligens uel lentus extiteris, ita in te diſtrictiſsimè noueris uindicandum, ut quod ex te neſcis, pœna poſsis reſerante cognoſcere: quia (ſicut diximus) ſi intellectū hominis habuiſſes, quæ modo facere præciperis, ante debueras etiam cum ultione † a te facta cognoſcere.

Item Auguſtinus de conflictu uitiorum & uirtutum. †

Non tribuitur eis licentia nubendi, qui continentiam ſeruare decreuerunt.

CAN. XXI.

NVbendi licentia quibuſdam tribuitur, illis uidelicet, qui uirginitatem

---

C. de offic. præfectori. l. iij. in fin.

[a] Excuſatione. Intellige friuola.

[b] Reuocare. & eſt ſimile. ij. q. j. cap. ſicut. & extra de officio deleg. c. ex parte. nam ſi uelit dicere, quod ui intruſa fuerit audietur: ut extra quod met. cauſa. cap. perlatum. reſtituetur tamen monaſterio: pro quo p̄ſumit, ſi ipſa ſua authoritate egreſſa eſt. Sed quid ſi contraxerit? idem dico arg. extra de eo qui duxit in matrimon. ca. ſignificauit. Vbi aūt uir peteret uxorem, & ipſa conſanguinitatem obijcit; quid iuris ſit habemus extra de reſtit. ſpolia. cap. literas. Ioan.

[c] A ſanctiſsimæ. Arg. extra de offic. deleg. cap. ſuper eo.

[d] Suſpendere. Nam qui aliorum defendit errorem, damnabilis eſt magis quā ille qui facit: argu. xxiiij. q. iij. cap. qui aliorum.

Error aliorū non eſt defendendus.

[e] Qualitate. hinc elice expoſitionem illius, quod dicitur xxxviij. diſtinct. ca. qui ea.

[f] SI homo eſſes. Arg. quod homo non eſt homo, qui ratione caret: ſicut legitur de Nabuchodonoſor. xxiij. quæſtio. v. §. hic notandum.

Homo ratione carens non eſt homo.

[g] Feſtina. Argum. quod ſi prælatus p̄ ſpiritualem gladiū non poteſt obtinere, per principem ſecularem obtineat, & illud ſuppleat per materialem. xxiij. quæſtio. v. cap. principes.

Gladius materialis ſpiritualem adiuuare debet.

[h] Quouſque. diligenter ergo attendendi ſunt fines mādati, & cuſtodiendi ſunt. vij. quæſtio. j. cap. denique. ff. mādati. l. diligēter. Quid ergo ſi excommunicauit ex delegatione iudex, nunquid poteſt abſoluere? Videtur quod non: quia functus eſt officio ſuo. extra de officio deleg. cap. in literis. [i] Diſtingue, quod ſi papa delegauit ei ſentētiam excommunicationis, ſi excommunicet, nō abſoluet. ad hoc extra de offi. deleg. cap. fina. niſi hoc exprimatur in literis. ſi autem delegat ei aliqua cauſa, etiā ſi propter contumaciam excōicet aliquam partium, bene poteſt abſoluere niſi cum intra certum tempus cauſa commiſſa eſt decidenda, & terminus ille eſt elapſus. Sed quid ſi in ultimo puncto termini ſententiam tulit, poteſt ne eam poſtea exequi? Sic, arg. extra de appel. cap. dilecti. & ca. paſtoralis. extra de offi. deleg. c. quærenti. ubi differtur executio in id tēpus, in quo nō poteſt ferri ſententia. nihil enim facit niſi quod factum eſt declarat. ff. de teſta. l. hæredes palam. L. ſed forte contrariū eſt uerū. Io.

[N] Vbendi. Decre-

† Epiſt. 8. in 10. li. 7.

Iudex delegatus an poſsit abſoluere quē excōicauit.

[i] De hoc not. extra de ma. & obe. cum inferior. ibi uide. 21. di. inferior. 7. q. j. peruenit. in fin. Archidia.

† Adde, hāc dictionem à, hic accipi p̄ per glo. ſ. de pœ. di. j. ſicut primi. nor. in l. iij. C. de act. empt.

† Ca. 122.

a Decreuerunt. Firmiter proponendo & vouendo: alias non ut extra de voto & voti reden. literaturam. b Fornicatio. Supra. lxxxviij. di. fornicari arg. ff. de concu. l. pe. §.

c Meliore propoſito. Hoc intelligunt quidam de voto ſolenni: ſed tu intelligas de ſimplici: prout patebit §. ea. nuptiarum. vbi ponitur hoc cap. Sed quomodo ergo iſtæ ſunt peiores adulteris, cum iſtis minor pœnitentia imponitur: vt xxvij. diſt. ſi vir? Reſpon. ideo quia cadunt à maiori præmio: vel quia in dominum ſpecialius peccat: ar. xvij. q. iiij. ſicut ij. d Peiores. Non uidetur uerum, quod hic dicitur. ſ. frangentem ſimplex uotum peiorem eſſe adultero, cum adultero ſeptennij pœna debeatur: ſed frangens ſimplex votum, triennij pœna puniatur: vt xxvij. diſtinct. ſi vir. Quis iam dubitat ſceleratius eſſe commiſſum, quod grauius eſt vindicatum: ut ſ. xxiiij. q. j. non afferamus? Sol. verum eſt generaliter id eſſe malus peccatum, quod grauius punit quo ad eccleſiam, & iſtæ magis peccant quam adulteræ, & maius eſt peccatum iſtarum, quam illarum: quoniam iſtæ ſpirituale coniugiū uiolant, illæ carnale, iſtæ offendunt Deum, illæ homines. & quanto maior eſt ille, cui infertur iniuria, tanto maius peccatum committunt. xxij. q. j. mouet ſed iſtæ propter bona cohærentia minus puniuntur, & propter fauorem matrimonij. Nam cum quis ardet in vxorem propriam velut adulteram, reatu adulter eſt. nam adulter eſt in propria vxore vehementior amator & ardentior, ut xxxij. q. iiij. origo tamen, propter bona coniugij minus punitur, ut xxxij. q. ij. quicquid. & q. vij. adulterij. Vel propter pronitatem vitij. quod grauius eſt, ut matricidium, quam vxoricidium minus punitur, & econtra. xxxiij. q. ij. admonere. & ca. latorem. Vel propter ſcandalum minus, quia minus ſcandalizat, quia nimia voluntas occidendi vel adulterandi maius peccatum eſt quo ad Deum, quam actualis fornicatio, tamen quo ad eccleſiam minus punitur: quia minus ſcandalum ſuſcitat quam adulterium, quod proximum moleſtat. nam ſæpius maius punitur propter minus ſcandalum. ſic & fractores uoti, quia minus ſcandalizant Eccleſiam, quam adulteri, minus puniuntur, & propter fauorē matrimonij punitur minus, & magis peccat. ſic ergo peiores ſunt adulteris, quo ad culpam non quo ad ueniam uel pœnam. uel forte iſtud dicitur nō quia magis delinquunt, ſed quia à maiori bono cadunt. uel dicitur eſſe hoc maius peccatum quam in Deū ſpecialius committitur: arg. xvij. q. iiij. ſicut ij.

§ Pro iſto tum ſentētia facit, quia Gratianus inducit hoc cap. inter alia, vbi tractat de voto ſolēni, ſed qd ſequitur, uerū eſt ſecundū L.

† Alias, non cōceditur.

Adulteriū cum propria vxore quādo que committitur.

vel caſtitatem vidualem, nequaquā profeſsi ſunt. Quibuſdam autē non tribuitur, † illis videlicet qui virgines uel continentes eſſe decreuerunt. a Fornicatio b autem nulli impunè conceditur.

Item in libro de bono coniugij.

Peiores ſunt adulteris, quæ continentiæ propoſitum uiolāt.

CAN. XXII.

Meliore ꝓpoſito c lapſas, ſi nupſerint fœminas à caſtitate ſanctiori quæ vouetur Deo, adulteris eſſe peiores d manifeſtum eſt.

Item ex concilio Calcedonenſi.

Monachus, & uirgo, qui ſe Deo dedicant, nuptijs iungi nō poſſunt.

CAN. XXIII.

Si qua virgo ſe dedicauerit Deo, ſimiliter monachus, non licet eis nuptijs iungi. Si uerò inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò poſſe eis fieri humanitatem, ſi ita probauerit epiſcopus loci.

Item ex eodem.

Diaconiſſa quæ poſt ordinationem nubit, anathema ſit.

CAN. XXIIII.

Diaconiſſam e non debere ante annos quadraginta f ordinari g ſtatuimus, & hoc cùm diligenti probatione: ſi uerò ordinationem ſuſceperit, & quantocunque tempore obſeruauerit miniſterium, & poſtea ſe nuptijs tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema ſit, cum eo qui i nuptijs illius cōuenerit.

Item ex ſynodo Anchiritana.

Inter bigamos reputātur, qui uirginitatem pollicitā præuaricantur.

CAN. XXV.

Quotquot uirginitatem pollicitā præuaricatæ ſunt, profeſsione contempta, inter bigamos, h id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt haberi debebunt. i

Item ex concilio Elibertano. †

Virginibus Deo dedicatis, nec in fine danda eſt comunio, ſi libidini ſeruierint.

CAN. XXVI.

Virgines quę ſe Deo dedicauerunt, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini ſeruierint, non intelligentes quid amiſerint: placuit nec in fine eis dandam eſſe communionem. Quod ſi ſibimet perſuaſerint, quòd

e Diaconiſſam. i. abbatiſſā. f Ante annos quadraginta. ſ. xx. q. j. iuuenculas. Contra. lxxvij. diſt. placuit. xxxj. q. j. quomodo. contra. Solut. Exaudi ſecundum diuerſam conſuetudinem diuerſarum eccleſiarum. C. de epiſc. & cle. nulla. g Ordinari. Videtur obuiare huic Ambro. qui præceſſit hoc concilium. Ait enim ſuper illum locum Apoſtoli in prima Epiſtola ad Timotheum: Mulieres ſimiliter oportet eſſe pudicas. Occaſione horum verborum Cataphrygæ dicunt, diaconiſſam debere ordinari, quod eſt contra authoritatem. xv. q. iij. §. j. in textu. Reſpondeo, quòd mulieres non recipiunt characterem impediente ſexu, & conſtitutione eccleſiæ: vnde nec officium ordinum exercere poſſunt. xxiij. diſt. ſacratas. nec ordinatur hæc, ſed fundebatur ſuper eam forte aliqua benedictio, ex qua conſequebatur aliquod officium ſpeciale, forte legendi homilias vel Euangelium ad matutinas, quod non licebat alij. i [redacted] & poſt baptiſmum quilibet poteſt ordinari, extra de preſby. non bapti. capitulo vltimo. h Quotquot. Inter bigamos. Ergo nec Epiſcopus cum talibus poteſt diſpenſare. extra de bigamis. c. nuper. ſed contra. ſ. ea. c. ſi qua uirgo. i Debebunt. Id eſt, repelluntur à promotione & ac-

† ca. xiij.

Mulieres ordinari non poſſunt, nec characterem recipiunt.

i Vel dic forte hic dr abbatiſſa quæ adminiſtrat eis, ſicut diaconus dr miniſter. xi. diſtin. clericos.

infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto tempore uitæ ſuæ pœnitentiam egerint, & à coitu ſe abſtinuerint: placuit eas in fine communionem accipere debere.

Item ex concilio Martini Papæ.

Cogatur ad pænitentiam filia clerici, ſi deuota maritum duxerit.

CAN. XXVII.

DE filia epiſcopi [a] uel presbyteri, uel Diaconi, ſi deuota fuerit, & maritum duxerit, ſi eam pater uel mater in affectum receperit [b] à cõmunione habeantur alieni. Pater uerò in concilio cauſas ſe nouerit præſtaturum. Mulier uerò non antè admittatur ad communionem, niſi marito defuncto egerit pœnitentiã. Si autem uiuente eo ſeceſſerit, & pœnituerit, uel petierit cõmunionẽ in ultimo fine uitæ ſuæ deficiens, eã accipiat.

Item ex concilio Toletano iiij. †

Deuota niſi deſierit peccare, non eſt in eccleſia recipienda.

CAN. XXVIII.

DEuotam peccãtem, non recipiendam eſſe in eccleſia cenſemus, niſi peccare deſierit: & ſi deſinens pœnitentiam egerit aptam, id eſt, annos decem pœniteat, recipiat communionem. prius autem quàm in eccleſia recipiatur ad orationem, ad nullius conuiuium Chriſtianæ [c] mulieris accedat: quòd ſi admiſſa fuerit [illegible] ex parte, habeat [illegible] ſentia: corruptorẽ etiam par pœna conſtringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam niſi aut uiuente marito caſtè uiuere cœperit, aut poſtquam ipſe deceſſerit.

Itẽ Gregorius Ioanni epiſcopo Carolitano. †

De monacha, quæ ad lapſum adulterij deducitur.

CAN. XXIX.

SI qua monacharum uel per antiquiorem licentiam [d] uel per impunitatis prauam conſuetudinem, ad lapſum adulterij deducta fuerit, aut in ſtupri fuerit deducta uoraginem: hanc poſt cõpetentes ſæueritatem uindictæ in aliud [e] diſtrictius monaſterium uirginum, in pœnitentia uolumus redigi: ut illic orationibus atque ieiunijs uacet, & ſic pœnitendo proficiat, & metuendum cæteris arctioris diſciplinæ præſtet exemplum. Is autem, qui cum huiuſmodi fœminis in aliqua fuerit iniquitate repertus, omni communione priuetur ſi laicus eſt: ſi uerò clericus eſt, à ſuo quoque remotus officio, pro ſuis continuò lugẽdis exceſsibus in monaſterium detrudatur.

Idem Ianuario epiſcopo. †

Poſt dignam pænitentiam communionem recipiãt, qui in religioſas mulieres excedunt.

CAN. XXX.

EOs autem qui in religioſas mulieres, quę egreſſæ ſunt de monaſterijs, exceſſerunt, & nunc dicuntur à communione ſuſpendi: ſi fraternitas tua de tali facinore dignè pœnitentes † præuiderit, ad ſacram communionem uolumus te reuocare.

† Alias, pœnituiſſe.

Item ex nouellis Iuſtiniani Imperatoris.

De legibus Imperatorum.

CAN. XXXI.

SI quis rapuerit, uel ſolicitauerit, [f]

---

cuſatione ſicut bigami: nec fœminæ inter uirgines conſecrabuntur. Et eſt argumentum propter ſimilitudinem & effectum aliquem dici de numero eorum, de quorum numero ipſe non eſt: ut xxvij. di. c. ulti.

[a] DE filia epiſcopi. Per hoc capitulum & ſequen. probat H. lecturam ſuam ſuper illo capi. ſ. ca. quæ Chriſto. quia dixit, quòd ſi monialis publice nubit, nunquã poteſt accipere corpus Domini, niſi in fine uitæ ſuæ, uel niſi prius defunctus fuerit ille, cui nupſerit. ſi uero fornicatur, tunc poſt pœnitentiam poteſt accipere corpus Domini, & hoc idem diuerſum: quia magis contemnit ſolenniter contrahẽdo quã fornicando. Grat. uero aliter intelligit illud cap. quæ Chriſto ar. ca. ſeq.

Monialis publice nubẽs nũquam põt accipere corpus Chriſti.

[b] Receperit. Et hoc uoluit dicere quidã, quòd nec pater nec mater filio excommunicato, [1] nec uir uxori excommunicatæ tenentur communicare, & ita de omnibus ſuperioribus perſonis reſpectu inferiorum, dicendum uidetur xj. q. iij. quoniam multos. contra. Sol. uxores uiris, & filij parentibus, & ſerui dominis, ſubditi ſũt: unde ab illis coerceri & ſecundum ius debent corripi: ne in cauſam anathematis incidant. unde illorum conſenſus pari pœna eſt plectendus: ſecus contra. [2] Vel dicatur receperit, id eſt, adeo dilexerit, quòd [illegible] dicat. & ſecun[illegible] hoc non eſt contra. cap. quoniam multos.

[1] Circa hoc no. ſ. 22. q. 5. de forma. Cõcil. j. ca. xvj.

Vxores uiris ſubſunt.

[2] De hoc no. ſ. 23. q. 2. placuit. in fine.

[c] DEuotã. Chriſtianæ. uidetur ergo per contra [illegible] ſtum, quod poſſe accedere ad conuiuium non Chriſtianæ mulieris. Et eſt argu. quod excommunicatus põt excommunicato communicare. [3] ij. quæ. vij. ſi hæreticus.

† Epiſtola 9. lib. 3.

[3] Vel infideli & iudæo, quorũ nullã credo uerum eſſe. ſub. igitũ maxime. Vel ideo dicit chriſtianæ, quia de alijs: non poterat indicare ſecundum H.

[d] SI qua monacharum. Licentiam. Id eſt, impunitatem. unde quòd ſequitur, eſt expoſitio. nec enim licet peccare. arg. quod illicita licentia appellatur licentia. ſ. diſt. iiij. denique. ſ. xlv. di. qui ſyncera. ſ. xxiiij. q. j. paratus. xxj. quæſt. ij. placuit.

[e] In aliud. Supra octuageſimaprima. diſtinctio. ualet. & infra, eadem quæſtione. & quia. contra ſupra eadem. impudicas. contra. Solutio. ſæpe contingit quod monaſterium arguitur negligentiæ, & hoc innuit illud in principio, per antiquiorẽ, &c. Cum autem monaſterium negligentiæ, non arguitur, in ſuum monaſterium retrudi debet: in quo caſu loquuntur illa capit. Cum autem monaſteriũ de negligentia arguitur, ſecus eſt, ut argu. decimaquinta quæſtione ſexta. alius.

Monaſteriũ ſæpe arguitũ negligẽtiæ.

[f] SI quis rapuerit. Solicitauerit. argum. quod uoluntas peccandi pro operis perpetratione punitur: ut j. quæſtione prima. quã ſtudet. & vj. quæſtione. j. §. uerum.

† Epiſtola 24. lib. 3.

uel corruperit recluſam aſsiſteriam, [a] † uel diaconiſſam, uel monacham, [b] uel aliam mulierem, religioſam [c] uitã, uel habitũ habentẽ, bona ipſius & eorum qui huiuſmodi ſceleris cõione contaminati ſunt, à religioſo loco uendicentur, in quo [d] talis mulier habitabat, p̃ r̃ligioſos ep̃os & œconomos, & præſides prouinciarũ, & officiales eorũ: ipſi autẽ capitali periculo ſubijciantur. Mulier autem ubique inueſtigetur, & cum ſuis [e] rebus monaſterio cautiori [f] tradatur: ſi autem diaconiſſa fuerit, legitimos habẽs filios, pars legitima [g] liberis eius præſtetur.

Item ex decreto Eugenij papæ.

Mulieres caſtè obſeruent religioſum habitum, quæ religionis obtentu uelantur.

CAN. XXXII.

Mulieres obtẽtu [h] religionis uelatæ, aut in monaſterio regulariter uiuant, aut in domibus ſuis, [i] etiam ſuſceptum habitum caſtè obſeruent.

Item ex concilio Aurelianenſi. †

Monachus uxorem ducens, nũquam ſacri gradus mereatur conſortium.

CAN. XXXIII.

Monacho orariũ [k] in monaſterio, uel zonas habere nõ liceat: & ſi poſtea uxori fuerit ſociatus, tantæ præuaricationis reus, nũquam eccleſiaſtici gradus ſortiatur officium.

Item Auguſtinus de bono uiduitatis.

Ante profeſſam continentiã nubant uiduæ quibus uolunt.

CAN. XXXIIII.

Viduæ, quæ ſe nõ cõtinent, nubant antequàm profeſſæ continentiam Deo uouerint: quod niſi reddant, iure damnantur.

Item Nicolaus Carolo archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

Non permittitur uiduæ poſt profeſſionem continentiæ uotum deſerere.

CAN. XXXV.

Vidua quidem, quæ capiti ſacrum uelamen impoſuit, ſi inter cæteras uelatas fœminas in eccleſia orauerit, & oblationes [l] cum illis obtulerit: ſi profeſſa [m] eſt, ſe in eodem habitu permanere ſpondẽs, nunquã religiõis uelamẽ deponere, & à religionis obſeruãtia diſcedere nõ p̃ſumat.

a Aſsiſteriam. Aſsiſterium [1] apud Græcos, eſt locus in quo unus ſacerdos, quinque Acolythi, quinque mulieres, quæ aſsiſteriæ dicuntur, manent. Ioan. uel dic aſsiſteriam. id eſt, recluſam: ab aſsiſtendo, quia quotidie aſsiſtit orationi.

b Vel monacham, id eſt, in monaſterio uiuentem.

c Religioſam. Hoc appoſuit. G. de ſuo: ut patet in originali, unde hoc ſcriptũ eſt in auth. de ſanc. epiſc. in fin. col. ix. tamẽ in nouella eſt illud uerbum.

d In quo. Argu. q̃ illi qui committũt enormia delicta in eccleſia, quod bona eorum eccleſiæ propter delicta cõfiſcãtur: ut xvij. q. iiij. ſi quis deinceps. & ca. quiſquis. contra xxx. q. j. ſi quis ſacerdos. [2] ſecundũ legem tamen bona damnatorum tradẽtur heredibus: ut C. de bo. dam. authen. bona. niſi in criminibus hæreſis & læſæ maieſtatis. vj. q. j. §. uerum. & extra de hæret. uergentis.

e Cum ſuis. Olim enim ipſo ingreſſu oĩa ſua facta ſunt eccleſiæ. xix. quæſt. ul. ſi qua mulier. Vel ſuis. id eſt, à ſe monaſterio collatis, uel poſt ingreſſum quæſitis. Vel ſuis, id eſt, monaſterij. ſimile xviij. quæſtio. j. capit. j. xix. q. ulti. perlatum. alias falſum diceret: & quia omnia bona eius ipſo ingreſſu facta ſunt monaſterij: & quicquid poſtea acquiſiuit, monaſterio acquiſiuit: ut xix. quæſtione ulti. quia. & capi. perlatum. & cap. ſi qua.

f Cautiori. ſic ergo delictum perſonæ redundat in damnum eccleſiæ: & ſic eſt contra xvj. q. vj. ſi epiſcopum. nam cum hic res eius concedantur ſecundo monaſterio, & auferantur primo, uidetur delictum eius redundare in damnum eccleſiæ: ſed non redundat, quia prouidebit ei ut prius. extra de cler. coniug. quod te. Nec dicas res dandas ſecundo monaſterio, niſi quantum ad uſumfructum, ſcilicet ut inde ſuſtentetur iſta dum uixerit, ut xvj. quæſtio. vj. de lapſis. poſt mortem uſufructu redeunte ad primũ monaſterium. Volunt autem quidam dicere, quod non redibit cum rebus ſuis poſtea acquiſitis. & facit pro eis authen. de ſanctiſsi. epiſcop. §. ſi monachus. in fin. tic. colla. ix. ubi dicitur, quod res quas ita acquiſiuit, debent applicari ſecundo monaſterio. ſed illud non tenet, uel exauditur cum primum monaſterium uidit monachum ita uagantem: & noluit reuocare. nec eſt huic contra. C. de epiſ. & cler. l. ult. §. hoc etiam. in fi. ubi dicit quod res talium debent dari primo monaſterio. nam illud locũ habet, cum illæ moniales recedentes ſeculariter uiuunt. cum autẽ ille monachus tranſit ad aliud monaſteriũ, uel ad aliã uitæ figuram, res uẽdicat prius monaſterium. in authen. de mona. §. ſi uero relinquens.

g Legitima. Quæ ſit legitima, habes C. de inoffi. teſta. authen. nouiſsima. & probatur argu. huius cap. quod etiam corrupta poteſt ordinari diaconiſſa, licet dici cõſueuit cõtrariũ. [3] Itẽ olim huiuſmodi diaconiſſa proprium habebat: argu. hic, & C. de ſacroſanct. eccle. generali.

h Mulieres obtentu. Ar. quod hi, qui ludo, uel fraude habitum religionis gerũt, ad eius obſeruationẽ coguntur: ut xxvij. diſtin. quod interrogaſti. Argumen. cõtra extra de priuil. tuarum.

i In domibus ſuis. Arg. quod in p̃pria domo põt quis uti ueſtibus monachalibus, & facere uotum: ut ĩ. xxxiij. q. v. quod Deo. xx. q. j. uidua. ſ. eã. q. cap. de uiduis. tamẽ propter hoc non ſolenizatur uotum: [4] ut extra de conuer. coniug. ex parte. ij.

k Monacho orarium. Orarium ponitur pro quolibet ornamento mulierũ: & ponitur pars pro toto. Eſt enim proprie uelũ uel peplum quo mulieres caput uelant. inuenitur tamen pro ſtola ſacerdotis: ut ſ. xxv. diſtinctio. unum orarium. Ioan.

l Vidua. Et oblationes. Arg. præſumptionem haberi de aliquo facto per frequentationem uel exercitium eorum quæ adhærent & cõueniũt illi facto: ſi quis patrem. Argum. contra. C. de probat. ad (?)cedon. ſi quis patrem. Argum. contra. C. de probat. ad ccto: arg. xx. quæſt. j. quem progenitores. & ff. ad Manumiſſionem...

m Profeſſa. Maxime. [5] nam & ſi ſacramento uelit

Aſsiſteriũ quid ſit.

[1] Alci. li. prætermiſſorum. j. ĩ dictione aſceteria, docet aſceteriam legendũ, ab aſceo uerbo Græco quod laborare ſignificat, & exercere.

Aſceterium.

[2] Hoc intelligitur q̃ mulier eſt ſecularis in quã peccatũ cõmittit.

† ca. 22.

[3] Monialis delinquẽs ĩ uno monaſterio cũ ſit ad aliud cũ ſuis bonis trãſferenda, an primo præiudicet.

† ca. viij.

[3] Ad hoc ĩ. j. q. 7. c. 2. uerſ. nouimus. & hoc uerſũ ſecũdum Ioã. F. 26. diſtin. acutius.

[4] Videtur notari cõtrariũ in præd. c. ſ. ead. de uiduis ĩ gl. j. quę, &c. Orarium qd ſignificat.

[5] Cũ ſupra dicta ſuffi. iãt. xxvij. diſ. quod interrogaſti.

Item ex concilio Auraſico. †

Profeſsionem uiduitatis coram epiſcopo factam, poſt habitum ſuſceptũ nulli uiolare permittitur.

CAN. XXXVI.

Viduitatis ſeruandæ profeſsionem corã epiſcopo in ſecretario [a] habitũ impoſita corã epiſcopo, ueſte uiduali, dicimus non eſſe uiolandam. Ipſam talis profeſsionis deſertricẽ meritò dãnandam eſſe decernimus.

Itẽ ex cõcil. Toletano. †

Modus & ſolennitas faciendæ profeſsionis, hoc ordine ſeruetur.

CAN. XXXVII.

Omnes fœminæ uenientes ad ſacrã religionẽ, pallio capita ſua contegant, ſcriptam roboratamq; profeſsionem [b] faciant: poſtquã [c] ſcripturam non ſinantur relabi ad præuaricationis audaciam. Quæ uerò ex his omnibus fuerint repertæ animũ aut ueſtem in tranſgreſsionem dediſſe, excommunicationis ſententiam ferant: & rurſus mutato [d] habitu, in monaſterijs, donec diem ultimum claudant, ſub ærumnis arduæ pœnitẽtiæ permaneant religatæ.

Item ex concilio Arelatenſi.

Filij perditionis ſunt, qui uiolant corpora fœminarum conſecratarum.

CAN. XXXVIII.

Sciendum eſt, omnibus quod Deo conſecratarum fœminarũ corpora per uotum propriæ [e] ſponſionis, & uerba [f] ſacerdotis, Deo conſecrata templa eſſe, ſcripturarum teſtimonijs cõprobantur: & ideo uiolatores earum, ſacrilegi & iuxta Apoſtolum, filij perditionis eſſe noſcuntur.

Idem.

De eodem.

PALEA.

Viduæ ſi priuſquam continentiam profitẽtur, nubere elegerint: illis nubãt quos propria uoluntate uolunt habere maritos. Similiter hæc cõditio, & de uirginibus habetur: nec extra uoluntatem parentum, uel ſuã cogantur accipere maritũ.

Itẽ Grego. Arthemio ſubdiacono in epiſt. xlij. †

In monaſterio recludantur monachi uxoribus ſociati.

CAN. XXXIX.

Et quia aliquos monachorum uſque ad tantum nefas proſiluiſſe cognouimus, ut uxores publicè ſortiantur: præcipimus ut ſub omni uigilantia requiras: & inuentos habita coerctione in monaſterijs, quibus monachi fuerant, remitti facias.

Item Innocentius papa ſecundus.

Poſt profeſſam cõtinentiam quiſquis uxorem duxerit, ab ea ſeparetur.

CAN. XL.

Vt lex [g] continentiæ, & Deo placẽs mũditia, in eccleſiaſticis [h] pſonis & ſacris ordinibus dilatetur præcipimus quatenus epiſcopi, preſbyteri, diaconi, ſubdiaconi, regulares canonici, [i] monachi, atque conuerſi [k] profeſsi [l] qui ſacrũ tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Huiuſmodi nanq; copulationem, quam contra eccleſiaſticã regulam conſtat eſſe cõtractam, matrimoniũ non eſſe [m] cenſemus: qui etiam abinuicẽ

---

confirmare ſe, tali animo pfeſſam ut liceat recedere, non auditur. extra de regul. uidua. Quid aũt ſit pfiteri, bene colligitur. xx. q. j. c. ultimo.

[a] Viduitatis. In ſecretario. locus forte eſt, ubi monachæ accipiũt habitum.

[b] Omnes fœminæ. Profeſſionem. id eſt, ſcripturam, in qua profiteantur ſe religioſe uiuere uelle, & ppoſitum religionis aſſumere uelle, & in ea perenniter & inuiolabiliter permanere: ut ĩ. xx. queſtio. j. uidua.

[c] Poſtquam ſcripturam. Arg. quod ſcriptura facit uotum ſolenne.

[d] Mutato. id eſt, depoſito ſeculari, & aſſumpto religioſo.

[e] Sciendum. Per uotũ propriæ. Arg. quod quis per alium uouere nõ poteſt, ſicut nec pœnitẽtiam accipere: ut de pœnit. diſt. j. quẽ pœnitet. [1] iurare tamen per alium poteſt. lxiij. diſtin. tibi domino. & matrimonium contrahere: ut xxij. q. ij. honorantur. & ca. hoc ſanctum.

[f] Et uerba. Id eſt, benedictionem.

[g] Vt lex. In hoc capitu. agitur de tribus impedimentis matrimonij, ordine ſcilicet, uoto. & interdicto eccleſiæ: qđ notatur ibi, quam cõtra eccleſiaſticã regulam.

[h] Eccleſiaſticis. Ergo omnes qui infra ponũtur, ſunt eccleſiaſticæ perſonæ: ergo & cõuerſi: quod uerum eſt: ut xij. q. j. duo.

[i] Regulares canonici. Ad differentiã ſecularium, de quibus habes extra de deci. c. fraternitatẽ.

[k] Atque conuerſi. Arg. quod cõuerſi, qui profeſsi nõ fuerint, matrimonium contrahere non uetantur.

[l] Profeſsi. Nũquid omnes conuerſi eo ipſo quod ſunt conuerſi, intelliguntur uouiſſe, & renunciaſſe proprijs? Dicũt quidam qđ ſic. Ioã. Sed ego dico, quod ſi tranſit ad eccleſiã regularem, tunc intelligitur uouiſſe, & renunciaſſe proprijs. [2] ſi ad ſecularem, non, cum nec alij clerici intelligantur uouiſſe, niſi ſint in maioribus ordinibus: nec renũtiaſſe proprijs, in quocunque ordine ſint, niſi ſic dicant: Do me & mea huic eccleſiæ. Nõ renuntiare uidetur ſic proprijs. Item quid ſi aliquis contulit ſe & ſua alicui ſeculari eccleſiæ, nũquid talis poteſt contrahere uel habere prium? Dico quod põt contrahere: & filius poſtea natus poteſt petere legitimam portionem: ut xvij. q. iiij. c. ulti. licet uideatur ſeruus eccleſiæ factus. Sed nũquid talis poteſt adſtrictiorẽ tranſire uitã. [3] Dicũt quidam quod non: cũ ſe fecerit ſeruũ illius eccleſiæ: quia liberti non poſſunt recedere de eccleſia ſua: ut xij. quæſtio. ij. liberti.

[m] Non eſſe. Hic habes qđ matrimoniũ nõ non ualet, ſi fiat contra regulam eccleſiaſticam: arg. ĩ. xxxv. quæſt. iij. contradicimus. & arg. ĩ. xxxiij. q. iiij. non oportet.

Cõuerſus an intelligatur proprijs renunciaſſe.

[1] Eccleſiæ ſeculari offerẽs ſe & ſua, an poſſit poſtea contrahere.

[2] Proprijs. Idẽ Lap. de Caſtellione. 103. ſed falſum eſt, & omnino requirit expreſſa uel tacita pfeſsio, ſecũdũ Card. Floren. clemẽ. j. de decimis.

Epiſto. la xl. li. 6.

[3] Quid ĩ dicũt qđ ſic, ut 19. q. ij. duæ. ſecundum L. & idem ſentit hic L. a. ibi inuito plato. ar. ex. de regu. licet. Et hoc uerũ eſt ſicut & contrahere. Fel. ca. in pręſentia. col. ij. de proba.

Nuptia.

† ca. 27.

† 2. ca. 5.

Pœnitere nõ poteſt quis per alium.

[1] Vide qđ legitur & no. de pę. di. 3. ca. 4. & ĩ. 32. diſtin. præſbyter in glo. & ita poteſt.

ſeparati, pro tantis exceſſibus, condignam pœnitẽtiam agant. Id ipſum quoque de ſanctimonialibus fœminis ſi (quod abſit) nubere attentauerint, obſeruari decernimus.

His omnibus authoritatibus uouentes prohibẽtur contrahere matrimonia, & quidam eorum, ſi contraxerint, ſeparari iubentur.

Auguſtinus contra talium ſeparationes, peccatũ eſſe aſſerit ita dicens : †

Coniugia uouentium non ſunt diſſoluenda.

CAN. XLI.

NVptiarũ bonũ [a] ſẽper [b] quidẽ bonũ eſt: quod bonũ ſemper in populo Dei fuit : ſed aliquãdo fuit legis [c] obſequiũ : nũc eſt infirmitatis [d] remediũ : in quibuſdã [e] uerò humanitatis ſolatiũ. Filiorum quippe procreationi operã dare, nõ canino more ꝑ uſum promiſcuũ [f] fœminarũ, ſed honeſto ordine coniugali, nũc eſt in homine probandus affectus, [g] & ipſum [h] tamẽ laudabilius tranſcẽdit & uincit cæleſtia [i] cogitans [k] animo Chriſtian⁹, ſed quoniã (ſicut ait dominus) nõ omnes capiũt uerbũ hoc, qui põt capere capiat. quæ ſe nõ cõtinet, nubat. quæ nõ cœpit, deliberet [l] quæ egreſſa eſt, pſeueret. nulla aduerſario detur occaſio : [m] nulla Chriſto ſubtrahatur [n] oblatio. In cõiugali quippe uinculo, ſi pudicitia nõ ſeruat, dãnatio nõ timetur: ſed in uirginali & in uiduali cõtinentia excellentia muneris amplioris expetitur: qua expetita & electa, & uoto debito oblato : iã nõ ſolũ capeſſere nuptias, ſed ẽt [o] ſi non nubant, nubere uelle, dãnabile eſt. Nã ut hoc demõſtraret Apoſtolus, ait: Nõ cũ in delicijs degerint, nubunt in Chriſto : ſed nubere uolunt: habentes (inquit) damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, & ſi non nubendo, tamen uolendo : non quia ipſæ nuptiæ, uel

Alia gl. ſic ponit Hu. & La. quæ communiter male habetur & falſe ſignat : nõ debet ſignari in uerbo occaſio. & debet incipere ĩ non uouẽtib⁹. Archi.

[a] Nuptiarum. Bonum. Scilicet in non uouẽtibus. melius eſt enim nubere quam uri.

[b] Semper. Quia & ante peccatum & poſt in paradiſo: ut ſuprà. xxvj. diſt. deinde.

[c] Legis. Sed aliquando fuit legis obſequium, quando frater in ueteri teſtamen. debebat ſuſcitare ſemen fratris : ut viij. quæ. j. olim. & hoc ſpecialiter erat preceptũ. Generaliter enim præceptum erat propagatio ſobolis: unde maledictus erat, qui non reliquerat ſemen ſuper terram. xxxij. q. iiij. §. his ita. & q. ij. pudor.

[d] Infirmitatis. i. cõtra infirmitatem incontinentiæ conceſſum: ita tamen & olim erat, ſed nõ erat legis obſequium.

Matrimonium põt à ſenib⁹ cõtrahi : ſed nõ à ſpadonibus aut frigidis.

ca. 8. de bono coniugali.

[e] In quibuſdam. Vnde in ſenibus eſt humanitatis ſolatium, id eſt, contrahitur ut eis ſeruiatur in ſuis neceſsitatibus. xxxj. diſtinctio. omnino. & eſt argumen. hic ex quo ſenes qui iam attigeſe non poſſunt, contrahant : ergo & ſpado & frigidus poteſt matrimonium contrahere : argumen. xxxiij. quæſtio. v. quod Deo. nam & poſthumum inſtituit ſpado : ut ff. de libe. & poſthu. ſed eſt quæſitum. §. ſpadonem. ſed non eſt uerum: [redacted] intra. ea. quæſt. ij. omne. de ſene nõ eſt ſimile. nemo enim eſt adeo ſenex, quin laiquando calere poſsit natura vel artificio : quòd non eſt in frigido uel in puero, uel ſpadone. Et ideo ſenex habilis eſt ad contrahendum. Sufficit enim quòd prolem non euitet. xxxij. q. ij. ſolet ſic enim generare dicitur, ex quo non euitat prolem, & aptus eſt ad coeundum. [z] Vel dic humani ſolatij, &c. id eſt, contrahitur cauſa prolis, quæ patris ſolatium eſt. & hoc uult litera ſequens filiorum, &c. Vel dic ut dixi xxxij. quæſt. vij. hi qui.

Senex caleſcere poteſt.

[z] Arg. cõtra extra de frigid. & maleſi. c. ij. & dic ut ibi no. de hoc.

[f] Promiſcuum. Id eſt, indifferenter & indiſtincte commiſcere, ſcilicet canino more. Canes enim indifferenter, & indiſtincte commiſcentur.

[g] Affectus. Scilicet prolis procreandæ ad cultum Dei. xxxij. q. j. non in ſola.

[h] Et ipſum. Scilicet affectum.

[i] Cæleſtia. Nam cæleſte eſt, in carne uiuere, & opera carnis non facere : quia uirginitas replet paradiſum. trigeſimaſecunda quæſtioné j. nuptiæ. & ibi, neque nubent, neque nubentur. ſuper qua authoritate dicunt theologi, quod uita angelica uiuent.

Virginitatis laudes.

[k] Cogitans. Id eſt, præfert continentiam bono coniugali.

[l] Deliberet. An ſit uouendum.

[m] Detur occaſio. In non uouentibus.

Mat. 19. b

[n] Subtrahatur. In uouentibus. imo filij accedite ad ſeruitutem Dei, & parate uos ad tentationem. de pœn. diſtin. ij ſi enim. extra de renunc. niſi. in princip.

[o] Sed etiam. Hinc enim emergunt duæ opiniones. Auguſti. dicit quod contrahere, actus ſcilicet cõtrahendi, non eſt malus. & hoc ea ratione, quia ex eo ſequitur bonum, ſcilicet matrimoniũ. Non enim uult dicere, quod ex malo ſequatur bonũ. pro eo facit infra eadem. & ſi non nubendo. & illud, non ſolum ſuſceptio, &c. & illud, non quia coniugalem. ſed uoluntas frangendi uotum tantum (ut dicit) eſt peccatum: ut patet infra eadem non quia ipſæ nuptiæ, &c. [z] ſed hæc litera ei contradicit, non ſolum capeſſere, ſed ipſe exponit, non ſolum uoluntas frangendi uotum in actum producta eſt damnabilis, ſed etiam nubere uelle, id eſt, uoluntas frangendi uotum, continentia uouentibus eſt damnabilis. ſed ex dicto eius ſequitur, quod aliquis faciat ſimul bene & male : quia contrahendo bene facit. ſed recedendo à uoto, male facit. & intellige hoc capitulum, non de uoto ſolenni præſenti uel nudo : (quia ſecundum eum utrunque, dirimit matrimonium) ſed de propoſito, quod quis habet uouere, uel committendi : ut diximus ſupra in principio quæſtionis. Nos dicimus quod ipſum uelle contrahere. & contrahere, eſt peccatum iſtis, tamen inde ſequitur matrimonium quod eſt bonum. & intelligitur capitulum. de uoto præſenti ſimplici. Nec eſt mirum, ſi ſequatur ex bonis malum : argumento de conſecratione. diſtinctione ſecunda. ſicut Iudas. & octuageſimaprima diſtinctione. capitu. ſi qui ſunt presbyteri. ſicut ex malis bonum. vndecima, quæſtione tertia. capitu. quid ergo. ſicut in paſsione Chriſti, opus operans fuit malum, id eſt, crucifixio Iudeorum. opus autem operatum, id eſt, paſsio, fuit bonum

[z] Non ergo quæ nupſit peccauit ſed dico eo qđ ſic nupſerit, ſcilicet cõtra uotũ. & eſt ſimile de cõſe. diſ. ij. ſicut Iudas, &c.

1. Timot. 5. b

Vouentes an contrahendo & cõtrahere volendo, peccent.

Opus duplex fuit in Chriſti paſsione.

actio enim fuit mala, paſſio bona. & ſic malum poteſt habere bonum effectum. contra nos eſt illud, & ſi non nubendo. ſed dic etſi, id eſt, quamuis ipſum nubere non ſit peccatum, &c.

a Propoſiti. Id eſt, uoti.

b Fraus. Id eſt, deceptio.

c Suſceptio. i. ſuſceptum matrimoniũ: f ſed tamen primã fidem irritam fecerunt. Item nota quod Apoſtolus hic locutus eſt de ijs qui uouerunt per uerba de præſenti. & Auguſtinus hic de talibus locutus eſt. Et hoc probat illa litera, ſi uiro ſuo uiuo. & ubi dicit, cui uiuente marito nubit. Nam ſi nubit, ergo Chriſto uouet, & ideo intelligimus hoc capitulum de uoto præſenti. H. contra: & ſecundum eum ſuperficialiter inducitur auctoritas illa Apoſtoli, quòd poterant contrahere. & dicit R. quòd uotum in ſui natura conſideratum, non impedit circunſcripta omni ſolennitate: ſed eccleſia potius uel poſt inuenit huiuſmodi ſolennitates, & conſtituit ut impedirent. nunquid ergo monachi, antequam eccleſia inſtitueret, poterant contrahere? Dic ꝙ tunc monachi non erant, cum monachus eſſe nõ poſsit, quin aliqua ſolennitas obſeruetur: [redacted] Ioan.

Hæc fuit expoſitio G. & La. ſed Ioan. de Fantu. exponit ſuſceptio id eſt ipſũ ſuſcipere. nam matrimonium manet, & nõ dãnatur.

Mat. 10.b

d Bono inferiori. Id eſt, coniugio.

Rom. 6. b

e Bono ſuperiori. Scilicet continẽtia. duo enim ſunt bona: unum ſuperius, ut continentia: & bonum inferius, ut matrimonium.

f Proinde. Hic ponit Augu. quod eos

etiam talium damnandæ iudicentur: ſed damnatur propoſiti [a] fraus: [b] dãnatur uoti fracti fides, dãnatur non ſolùm ſuſceptio [c] à bono inferioris [d] ſed ruina ex bono ſuperiori. [e] Poſtremò damnantur tales, non quia coniugalem fidem poſterius inierunt, ſed quia cõtinentiæ fidem primam irritam fecerunt. quod ut breuiter inſinuaret Apoſtolus, noluit dicere eas habere damnationẽ quæ poſt amplioris propoſitũ ſanctitatis nubunt: non quia non damnantur, ſed ne in eis ipſæ nuptiæ damnari putarentur. ſed cùm dixiſſet, nubere uolunt: continuò addidit, damnationem habentes: & dixit quare, quoniam priorem fidem irritam fecerunt: ut uoluntas quæ à propoſito cecidit, appareat eſſe damnanda, ſiue ſubſequantur nuptiæ, ſiue deſint. Proinde [f] qui dicunt talium nuptias, non eſſe nuptias, ſed potius adulteria: non mihi uidentur ſatis acutè ac diligenter conſiderare quid dicant. fallit quippe eos ſimilitudo ueritatis: quia enim Chriſti coniugium dicuntur eligere, quæ Chriſtiana ſanctitate nubunt: hinc argumentantur quidam dicentes: Si uiro ſuo uiuo, quæ alteri nubit adultera eſt, ſicut dominus ipſe in Euangelio diffiniuit: uiuit autem Chriſtus, cui mors ultra non dominabitur: quæ ergo coniugium eius elegit, ſi homini nubat, adultera eſt. Qui hoc dicunt, acutè mouentur quidem, ſed parum attendunt hac argumentatione, quanta rerum ſequatur abſurditas. cum enim [g] laudabiliter etiam uiuente uiro, ex eius conſenſu continentiam fœmina Chriſto uoueat: iam ſecundum iſtorum rationem nulla hoc facere debebat: ne ipſe Chriſtus (quod ſentire nefas eſt) adulterium faciat, cui uiuente uiro nubit. Deinde cùm primæ nuptiæ melioris ſint [h] meriti quàm ſecundæ: abſit ut ſanctarum uiduarum ſit iſte ſenſus, ut Chriſtus eis uideatur, quaſi ſecundus maritus. Ipſum enim habebant etiam antea, quando uiris ſuis fideliter ſubditæ ſeruiebant, non carnaliter, ſed ſpiritualiter uirum: cui eccleſia ipſa (cuius membra ſunt) coniunx eſt: quæ fidei, ſpei, & charitatis integritate non ſolùm in uirginibus ſacris, ſed etiam coniugatis fidelibus & uiduis tota uirgo [i] eſt. Vniuerſæ quippe eccleſiæ, cuius omnia membra illa ſunt, Apoſtolus dicit: Optaui uos uni uiro, uirginem caſtam exhibere Chriſto. Nouit autem ille uirginem coniugum ſine corruptione fœtare, quem in ipſa etiam carne potuit mater ſine corruptione procreare. Fit autem per hanc minus conſideratam opinionem, qua putant lapſarum à ſancto propoſito fœminarum ſi nupſerint, non eſſe coniugia, non paruum malum, ut à maritis ſeparentur uxores [k] quaſi adulteræ ſint, non uxores: & cum uolunt illas ſeparatas reddere conti-

inducebat ad dicendum quod nubentes poſt uotum ſimplex erant ſeparandi, & durat uſque ad id, qui hoc dicunt, ubi ponit ſuam primam probationem. Secũdam autem ibi, Deinde. Tertiam ibi. Fit autem, &c.

g Cum enim. Salua ſua pace Augu. non bene opponit iſtis. hoc nõ eſt ſimile de carnali matrimonio & ſpirituali. Non enim de ſpirituali matrimonio ad carnale eſt regreſſus: ſed bene de carnali ad ſpirituale progreditur: & ita dormitauit hic Auguſt. Vel dicebant forte illi, omnimodam eſſe ſimilitudinem inter hoc & illud.

Auguſtinus quandoq; dormitauit.

h Melioris ſint. i. ſignum melioris meriti: quia ſecundæ nuptiæ indicium ſunt incõtinẽtiæ: ut xxxj. q. j. de his. & ca. hac ratione.

i Virgo. Quia ſine macula & ruga peccati: ut xxxij. quæſ. iiij. recurrat. xxj. di. quamuis.

k Vxores. Hic habes ꝙ uotum ſimplex non dirimit ex ſui natura, eadem ratione nec ſolenne, cum idem ſint, quia ſolẽnitates nõ ſunt de ſubſtantia, & uerum eſt: ſed conſtitutio eccleſiæ dirimit matrimonium: religioſo tamen dicitur matrimonium: ut extra de conuer. coniug. ex publico. ſed nunquid ſimpliciter uouens, qui contrahit, tenetur cõtinere mortua uxore? Videtur quòd non quia obligatio extincta non reuiuiſcit, de conſe. di. iiij. quæris. ff. de ſo. quires. §. aream. Sed cõtrarium eſt uerum: quia non tollitur per matrimonium: niſi uoti executio. extra de cõuer. coniug. quidam. nam uouit ille quantum in ſe fuit: ideo poſtea com-

Co. 11. a Solẽnitas non eſt de ſubſtantia matrimonij.

Vouens ſimpliciter qui cõtraxit, an mortua vxore continere teneatur.

compellitur continere quod non fieret ſi omnino eſſet abſolutus à uoto. ſi tamen contraxerit, tenet matrimonium: ut nota. in illa decre. quidam.

[a] Adulteria. Id eſt, adulteros eſſe, non coniuges, & eſt emphaſis: [1] ſicut illud, Dauus eſt ipſum ſcelus.

[b] Sed plane. Ab hinc tractat de uoto ſolenni ſecundum quoſdã: ſed uerius per totum c. de uoto priuato agitur.

[c] Grauius. s. xvij. q. iiij. ſunt qui.

[d] De uiduis. Videtur hoc ca. intelligẽdum de uoto ſolenni: argu. ī. ead. ſi quis ſacro. Vbi fit mentio de cõſtitutionibus Gelaſij ſiue Pelagij, & hæc eſt Gelaſij, ſecundum hoc non facit ad propoſitum G. intelligas ergo de uoto ſimplici. & ibi facit mentionem de alijs conſtitutionibus Gelaſij, non de iſta.

[e] Sub nulla. Quia uidua non conſecratur, nec benedicitur in ſua uelatione, ſed tantum uirgines: ut xxj. q. j. deuotis. ſed accipiunt uelum de altari: ut ſuprà. ea. uiduæ.

[f] Caſtitatem. Vidualem. ſ. poſt priſtinum coniugium aſſumpta. fides enim ſeruanda eſt priori coniugio. xxxiij. di. fraternitatis. & C. de ſec. nup. l. iij.

[g] Periculi. Id eſt, propter periculum earum uitandum, poteris deliberare quali, &c.

[h] Vetabantur. Arg. quòd peccatum timore maioris lapſus fieri nõ uetatur. xxxij. q. ij. ſolet. xiij. diſt. nerui.

[i] Laqueum. Eos ſeparando, uel eos præciſe prohibendo ne contrahant. Vouens enim ſimpliciter uerbis tantum commonitorijs [2] diſſuadendus eſt à matrimonio, non per excommunicationem: ut extra qui cle. uel uo. ueniens. & de ſpon. requiſiuit arg. xxij. q. j. prædicandum. ſed illud de peccato iam commiſſo. Item ar. ex hoc c. ꝙ non pro quolibet mortali excommunicandus eſt aliquis, antequam committatur: quia pro fractione huius uoti, antequam frangatur non eſt excõmunicandus: quia nondum obligatus eſt: nec poſt propter bonum matrimonij: tamen quãdoq; indicitur pœnitẽtia uolenti peccare: vt extra de ſponſa. de illis. Ioan.

[3] Laqueum. Si ſimpliciter uouerunt, permittendi ſunt contrahere, ne maius malum uitetur. extra qui cle. uel uouen. ueniens.

[k] Vt & noſtra. Arg. ꝙ ex quo prælatus functus eſt officio, admonendo, increpando, & corripiendo, non deberet ei imputari, ſi ille non emendetur, arg. xlvij. di. quod ad nos.

[l] Præterimus. Et ideo aliqua prætermittuntur exponi, ne terror incutiatur: ſicut dicit Beda de pœ. diſt. iiij. reuertar.

[m] Si quis uotũ. Sed nunquid ſimpliciter uouens, poteſt cõtrahere cũ alia quæ ſimpliciter uouit? Non uidet ꝙ teneat matrimoniũ, cũ neuter poſsit debitum exigere. pone eos uouiſſe, ꝙ nunquam exigerent. dico ꝙ bene tenet matrimonium: quia uterq; poteſt reddere. ſed quomodo, cũ reliquus nõ exigat? Rñ. uterq; enim ſi ſciat alterum indigere, nec poſſe exigere, reliquo debet cõmiſceri, & uterque reddere dicetur. Sed quid ſi quis uouit, ꝙ nunquam redderet debitum ſi uxorem contingeret eum ducere? ſi poſt ducat, non tenetur uotum tale ſeruare: quia præceptum eſt apoſtoli de debito reddendo uxori: ut xxxiij. q. iiij. §. Apoſtolus. ſed quid ſi aliquis iurauerit ꝙ nũquam cognoſceret aliquam mulierem? ſi poſtea duxerit uxorem, bene tenet matrimonium. nunquid ergo peccat cognoſcendo, cum iurauerit non cognoſcere? Dicunt quidã ꝙ prima uice peccat, ſed poſtea non, & ijdem dicunt, ꝙ poſt uotum ſimplex, prima uice cognoſcens uxorem peccat: quia ſi ſemper peccaret cognoſcendo, tale matrimonium illicitum eſſet. ſed hoc nihil eſt: ſed dico, ꝙ non peccat cognoſcendo licet contra iuramentum faciat. ſed tunc peccat quando fidẽ frangit Deo. Vel dic, ꝙ talis permittat ſe cognoſci, & non cognoſcat. & ſic ſaluabit iuramentum: cum potius uideatur pati, quã agere. Iterũ quæro: cũ iuramentũ ſit de iure naturali, ſicut & uotum: quia ſicut dominus præcepit, Vouete & reddite: ita præcepit, reddas domino iuramẽta tua: quare uotum diſſoluit matrimoniũ, & non iuramentum? Ad hoc dico ꝙ iuramentũ non eſt præſtandũ niſi ſubſit neceſsitas: ut xxij. q. j. ita. unde qui tale iuramentum

[Margin notes:]
[e] Improprietatem locutionis not. ſic xxiiij. q. õ. j. puniẽda in princi. ubi de hoc.

Vidua nõ benedicitur.

† Primus epiſtola ad epiſcopos Lucaniæ capit. xiiij.

[f] Et ſubintellige cõſummationis, ut patet, ibi, ſed ſolũ, &c. xvij. q. ij. nos nouimus. ſecũdũ Hug. Excõmunicatio nõ eſt pro quolibet mortali peccato ſcrẽda.

1. Tim 5. b.

Vouentes ſimplicit an poſsit ad inuicẽ cõtrahere

1. Co. 7. b

Iurans nõ quã mulierẽ cognoſcere, an poſsit poſt ea matrimonium contrahere.

Matrimonium ſoluitur uoto, ſed nõ iuramẽto.

nentiæ, faciunt maritos earum adulteros ueros, cùm ſuis uxoribus uiuis alteras ducunt: quapropter non poſſum quidẽ dicere à propoſito meliori lapſas ſi nupſerint fœminas adulteria [a] eſſe, non coniugia: ſed planè [b] nõ dubitauerim dicere lapſus & ruinas à caſtitate sãctiore, quæ uouetur Deo, adulterijs eſſe peiores. ſi enim (quod nullo modo dubitandum eſt) ad offenſionem Chriſti pertinet cum membrum eius fidẽ non ſeruat marito: quantò grauius [c] offenditur ipſe Deus, cum illi ipſi non ſeruatur fides in eo, quod exigit, oblatum, quod nõ exegerat offerendũ. cùm enim quiſque non reddit quod non imperio compulſus, ſed conſilio commonitus uouit, tantò magis fraudati uoti auget iniquitatem, quantò minus habuit uouendi neceſſitatem.

Item Gelaſius. †

De uiduis, quæ primam fidem irritam fecerunt.

CAN. XLII.

De uiduis [d] ſub nulla [e] benedictione uelandis, ſuperius latè ſufficienterq; prædiximus.

Quæ ſi propria uoluntate profeſſam, priſtini coniugij caſtitatem [f] mutabili mente calcauerint, periculi [g] earum intererit quali Deum debeant ſatiſfactione placare: quia iuxta Apoſtolum primam fidem irritam fecerũt: ſicut enim ſi ſe forſitã continere non poterant (ſecundũ Apoſtolum) nubere nullatenus uetabantur: [h] ſicut habita ſecum deliberatione promiſſam Deo pudicitiæ fidem debent cuſtodire. nos autem nullũ talibus laqueum [i] debemus inijcere, ſed ſolùm adhortationes præmij ſempiterni, pœnaſque proponere diuini iudicij: ut & noſtra [k] ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cauendũ eſt quippe quod de earum moribus actibusq; beatus Paulus teſtatur dicens: Quod plenius exponere prætterimus, [l] ne ſexus fragilis atque inſtabilis, non tam deterreri, quàm admoneri uideatur.

Item Theodorus.

De eodem.

CAN. XLIII.

Si quis uotum [m] uirginitatis habens, &c.

Quòd aũt nouẽtes præmiſſis authoritatib' iubẽt abĩuicẽ diſcedere, quorũ uerò cõiugia authoritatib' Auguſtini et Theodori ſoluẽda nõ ſint: in capitulo de oratiõe clericorũ euidẽter oſtẽdit. [b] *Illud autẽ Innocẽtij quo uirgines ſacræ publicè nubẽtes illo uiuẽte cui ſe cõiunxerant, ꝓhibẽt admitti ad pœnitẽtiã: nõ ita intelligẽdũ ẽ, ut aliquo tẽpore excludant à pœnitẽtia q̃ digne pœnitẽtiam agere uoluerĩt: ſed ꝓhibent admitti ad pœnitẽtiã q̃ ab inceſti copula diſcedere noluerint. poſt ꝓpoſitũ nãq; ſacræ religiõis nõ poteſt* [c] *Deo ꝑ pœnitẽtiã recõciliari, q̃ ad habitũ ſuæ ꝓfeſſionis redire neglexerit. tũc enim ille cui ſe iũxerat, ei defunctus erit, cum ab illius illicitis amplexbus hæc pœnitus receſſerit: ut iſte ſit ſẽſus capituli: Quę Chriſto ſpũaliter nubunt, ſi poſtea publicè nupſerint, nõ eas admittẽdas eſſe ad pœnitẽtiã cẽſemus: niſi ij quibus ſe iũxerant, de mundo receſſerint: eis ſubaudiẽdum eſt nubẽtibus. tũc.n. uiri de mundo recedũt, tũc defungũtur, cùm ab eorũ cõcupiſcentia ipſæ penitus ſe alienauerint: Sicut mũdus ei dr̃ mortuus, quem ſuis illecebris nõ adſtrĩgit: et ille ꝓhibẽt mortuus eſſe mundo, q nihil in mũdo cõcupiſcit. hoc aũt ſic ĩtelligẽdũ eſſe, ex ſubſequẽti exẽplo idẽ Innocẽtius oſtendit, dicẽs: Quęcũq; uiro uiuẽte alteri nupſerit, adultera habeat: nec ei agẽdæ pœnitẽtiæ locus cõcedat, niſi unus ex his fuerit defunctus. hoc de relicta* [d] *intelligẽdũ eſt: quæ ſi uiuente uiro ſuo alteri nubit, adultera ẽ: nec ad pœnitẽtiam admittĩ, niſi uel primus reuertat ĩ puluerẽ de quo ſũptus ẽ, uel ſecundus ab eius copula ceſſãdo ei moriatur, ut dictum eſt ſuprà. Quia ergo Chriſtus, cui ſpũaliter nubũt iã nõ morit, mors illi ultra nõ dominabitur: reſtat ut ille cui ſcdò nubũt, eis moriat. In utroq;* [e] *aũt niſi ſic intelligeretur, eſſet cõtrarius* [f] *domino dicẽti per prophetam: In quacunq; hora peccator cõuerſus fuerit, &c. & cũctis interp̃tibus diuinæ legis inueniret eſſe aduerſus. Probatur illud idẽ authoritate illius capituli, quo deuota* [g] *quæ maritum acceperit, prohibetur ad pœnitẽtiam admitti niſi uel uterq; cõtinentiam profeſſus fuerit: uel ille, cui ſe iũxerat, de hoc mundo deceſſerit.*

QVAEST. II.

[a] *SEquitur* [h] *ſecũda quæſtio qua quæritur an puellæ alteri deſponſatæ poſſint renuntiare priori conditioni, & transferre ſua uota ad alium.*

1 *Hinc primùm uidendum eſt, an coniugiũ ſit inter eos?*

2 *Secũdò, an poſſit ab ĩuicẽ diſcedere? Eos autem cõiuges eſſe ex diffinitione coniugij, & authoritate multorum facilè probatur. Sunt enim nuptiæ ſiue matrimoniũ uiri* [i] *mulieriſq; coniunctio* [k] *indiuiduã* [l] *uitæ*

iuramentum facit, temerarie iurat: unde fortius eſt uinculũ uoti quã iuramẽtũ. ſcd̃m nos tamen non eſt q. [redacted]

[b] Oſtenditur. ĩ. xxiij. di. §. vlti.

[c] Illud. Supra ea. q. c. quæ Chriſto.

[c] Poteſt. Digne tũc quis recõciliat deo cũ pœnitet de omni peccato. de pœ. diſt. v. fratres. minus dignus. cum pœnitet de quibuſdã. de pœ. di. iij. placuit.

[d] De relicta. G. ſoluit hic ſecundã partem illius cap. quæ Chriſto. & male. nõ enim innuitur à cõtrario ſenſu q illum poſſet habere uirum cui adultero fidẽ dedit viuente uiro. extra de eo qui dux it in mat. c. cũ haberet. ſolue ergo ſecundam partem, prout G. ſoluit primam partem.

[e] In utroque. Caſu. ſ. Innocentij.

[f] Eſſet contrarius. Innocentius.

[g] Deuota. Supra ea. q. c. deuotam.

[a] SEquitur. Hæc quęſtio diuiditur in quinque partes. In prima intendit probare q ſponſa ſit vxor, quæ tamẽ non eſt niſi ſpe futurorum, & nõ re præſentium. Secunda ibi, His oĩbus. c. ſi quis. Tertia ibi, Apparet. c. ſtatutũ. Quarta ibi, Sed aliud. ca. Atho. Quinta ibi, Quod autem. ca. lex illa. Io. de Fant.

[h] Sequitur. Hic depingitur ſecunda q. an ſcilicet deſponſata vni, eo dimiſſo, poſsit alij nubere. Cui quæſtioni (ut facilius explicetur) ſubiungit G. aliam q. incidentem. ſ. utrum inter ſponſum & ſponſam, ſit coniugium: & allegat ad utranq; partem huius incidentis. q. & eã ſoluit dupliciter. ĩ. e. §. iuxta. ſ. q inter ſponſum & ſponſam eſt matrimoniũ initiatũ. i. non conſummatũ: vel inter ſpõſum & ſponſam dicit eſſe matrimoniũ non re præſentium, ſed ſpe futurorum. Sed his relictis, certum eſt q inter ſponſum & ſponſam non eſt matrimoniũ ꝓprie ſumptis vocabulis. Sponſus enim à ſpõſalibus dicitur, & ſponſalia ſunt cõuẽtio & re ꝓmiſsio futurarum nuptiarũ. ff. de ſpõ. l. j. & hanc q̃onem tractat. G. uſque ad §. ſed conceditur: ibi de ſecũda quæſtione dicitur.

[i] Viri. quia in pari ſexu non poteſt eſſe matrimonium: eſt enim matrimonium quiddã habens ſuũ modum exiſtendi per ſe & ſunt duæ correlationes, & ita plura.

[k] Coniunctio. Animorũ. ĩ. e. cũ initiatur. & ĩ. e. multum.

[l] Indiuiduam. Quo ad propoſitum. perpetuo enim debet contrahi matrimonium.

Hoc dictũ hodie intelligẽ ut legi. & not. extra de eo, qui dux. i matrimon. c. ultimo.

Matrimoniũ an ſit inter ſpõſũ & ſpõſam.

Gene. 3.d

Sponſaliũ definitio.

Rom. 6.d

Eze. 33.d

ſum.xxxij. quæſt.ij.ſolet. dicit lex quod dotis cauſa perpetua eſt, quia eo uoto datur, ut ſemper apud maritum ſit.ff.de iure do.l.j.

a Retinens. Supple diuini & humani iuris communicatio.ff.de ritu nup.l.j.eiuſdem enim religionis debet eſſe.C.de Iudæ. ne quis. xxxviij.q.j.caue. Sed obijcitur de matrimonio, quod eſt apud infideles: ſi alter non uult ſine cõtumelia creatoris habitare cum fideli, diſſoluitur matrimoniũ.nõ ergo eſt indiuidua cõiunctio. Sed dic, quod tũc lex diſſoluit, non homo: ut xxxiij.qõ.ij. quos Deus.quia tũc cõtumelia creatoris ſoluit ius matrimonij: ut extra de diuort. gaudemus.

Matrimonium infideliũ bene diſſoluitur.

b Efficiens cauſa. j.xxix.qõ.ij.ſi quis aucillam.

c Matrimonium. Coitus.niſi cum ſponſalia contracta ſunt ſub conditione. tũc enim per coitum receditur à conditione:ut extra de condi.apo.de illis.

d Sed uoluntas id eſt, uolũtarius conſenſus,uerbis tamẽ legitimis expreſſus. Requiritur enim ꝙ conſenſus ſit uoluntarius, & non coactus.extra de ſponſ. cum locum. uerba enim requiruntur, quantum ad eccleſiam: 1 ut extra de ſponſãl.tuæ.

Cõſenſus matrimonij an ſit uoluntarius.

1 De hoc leg.& no. 46. diſ.rector.& ibi plene dixi.

e Sed uoluntatis. Vtriuſque interueniẽtis:quod ſit, quã do maritus & uxor ſe abſoluerũt ab exactione reddendi debiti,cauſa continentiæ.j.ea. Agathoſa. & in auth. ut liceat matri & auiæ. §.ſi uero ex conſenſu. colla.viij.

f Voluntate. hoc uult dicere, ꝙ non ſufficit corpore receſsiſſe,ſi mente non receſſerint:ut.ff.de acquir.poſſ. l.iij.§.in admittenda. ff.de capti.& poſtlimi.nihil intereſt.& ff de ædil.edic.quis ſit fugitiuus.§.apud Labeonẽ.Hoc autem ſcias, quod licet dominus aliquis noluit eſſe dominus rei alicuius, non ideo perdit dominium.ſecus eſt in poſſeſsione:ut.ff.de acquir.poſſ. ſi quis ui.§.j.

Dominiũ non ita facile perditur ut poſſeſsio.

g Vſficiat ſolus. Verba enim tantum neceſſaria

conſuetudinẽ retinens. [a] *Inter hos autem fuit coniunctio, quæ indiuiduã uitæ conſuetudinem exigebat.fuit enim inter eos cõſenſus,qui eſt efficiens* [b] *cauſa matrimonij:iuxta illud Iſidori,Conſenſus facit matrimonium.*

Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæũ.

CAN. I.

Matrimoniũ [c] quidem non facit coitus, ſed uoluntas: [d] & ideo non ſoluit illud ſeparatio corporis, ſed uoluntatis. [e] ideo qui dimittit coniugem ſuam, & aliam non accepit, adhuc eſt maritus: nam etſi corpore iam ſeparatus eſt,tamen adhuc uoluntate [f] coniunctus eſt. Cum ergo aliam acceperit, tunc eam plene dimittit. Non ergo qui dimittit,mœchatur, ſed qui alterã ducit.

Item Nicolaus papa.

CAN. II.

Svfficiat ſolus [g] ſecundum leges cõſenſus eorũ, de quorum quarumq; cõſenſu & coniunctionibus agitur: qui ſolus ſi defuerit,cætera etiã cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur. Cum ergo inter iſtos conſenſus interceſſerit, qui ſolus matrimonium facit, patet hos coniuges fuiſſe. Sed quæritur,quis conſenſus facit matrimoniũ? an conſenſus cohabitationis,an carnalis copulæ,an uterque? Si cohabitationis conſenſus matrimonium facit, tunc frater cum ſorore matrimonium poteſt contrahere: Si carnalis copulæ, inter Mariã & Ioſeph non fuit coniugiũ, uouerat enim Maria ſe uirginem perſeueraturã. unde ait angelo: Quomodo [h] fiet iſtud, quoniã uirum non cognoſco: id eſt, me non cogniturã propoſui? Neque enim quia tunc uirum non cognoſcebat,neceſſe erat inquiri,quomodo poſſet filium habere: ſed quia nunquam ſe cogniturum propoſuerat. Si ergo contra ſuum propoſitum poſtea conſenſit in carnalem copulam,rea facta eſt uoti uirginalis [i] mente etſi non corpore uiolati: quod de ea ſentire nefas eſt: ſed ſicut Auguſtinus ait.

Lucæ j.b

CAN. III.

Beata Maria propoſuit ſe ſeruaturã uotum uirginitatis in corde:ſed ipſum uotum uirginitatis non expreſsit ore [k] ſubiecit ſe diuinæ diſpoſitioni, dum propoſuit ſe perſeueraturã uir-

ſunt ad probationem.extra de ſponſa.cum.& exponũt quidam ſecundum leges: id eſt, ſecundum canones. Sed ubi ſunt iſti canones? imo potius uidetur contrarium per canones.j.xxxij.q.ij.c.ult. & penul. Sed dic,quod illi canones ſunt.xxix. q.ij.ſi quis. extra de coniug.ſeruo.c.j.extra de rap.cum cauſam. Vel dic ſecundum leges, prout ſonat litera. Sed hæc dictio ſolus non excludit cõſenſum parentum: imo tãtum alias ſolennitates, quæ ſiũt circa matrĩmoniũ.quaſi dicat, ſolus eorum conſenſus eſt cauſa effectiua matrimonij: & ideo nõ ſunt cõtrariæ leges illæ. C.de nup. l.nec filium. ff.de ritu nup. nuptiæ. quę dicunt ꝙ in matrimonio requiritur conſenſus parentum. Sed dic, quod requiritur ex honeſtate,nõ ex neceſsitate. xxx. q.v. noſtrates. 1

1 Ad hoc 13.q.2.ca. ultim. ibi uideas.

h Quomodo. Licet hoc interrogaret, non tamen dubitauit de uerbis angeli: ſed dubitauit quomodo illud poſſet fieri: ut ſint duę partes, quo & modo. de modo enim dubitauit, non de facto.

i Voti uirginalis. [redacted] ſed propoſuerat uouere, & uirginitatem conſecrare,niſi Deus aliter reuelaret, uel lex prohiberet, uel parentes cogerent: & inde eſt quod licite potuit contrahere matrimonium Deo reuelãte, ſi uouerat etiam ſolẽniter:quia uotum fuit ſub cõditione. imo quantumcunque abſolutum ſit uotum, ſemper intelligitur excepta authoritas maioris: ut extra de iureiurã.uenientes.ſimiliter hoc ſubintelligitur,ſi res in eodem ſtatu permaneret.xxij.q.ij.ne quis. & ff.de ſolutio. l.cum quis.& hoc ſi tibi ſeruatur fides. extra de iureiuran. peruenit.& hoc ſi numerauit pecuniam: ut C.de non numera.pecu.indubitati. & honeſtę & poſsibiles: ut extra de iureiur.quemadmodum.& alias poſui.xxxij. quæſtio.ulti.cap.uno.

[redacted]

k Beata. Ore. Expreſsio. n.oris in uoto multum operatur:

ginem, niſi Deus aliter ei reuelaret. committens ergo uirginitatem ſuam diuinæ diſpoſitioni cōſenſit [a] in carnalem copulam: nō illam appetendo [b] ſed diuinæ inſpirationi in utroque obediēdo: poſtea uerò cū filium genuit, quod corde conceperat, ſimul cum uiro labijs expreſsit: & uterque in uiriginitate permanſit. Conſenſus [c] ergo cohabitādi, & indiuiduā uitæ conſuetudinem retinendi interueniens, eos coniuges fecit.

Indiuidua uerò uita cō ſuetudo eſt talē ſe in omnibus exhibere uiro, qualis ipſa ſibi eſt: & econuerſo. Ad indiuiduam uitæ itaque conſuetudinē pertinet, abſque legitimi conſenſu uiri & orationi etiam aliquando non poſſe uacare, nec continentiā profiteri. Quia ergo iſte cōſenſus fuit īter eos, patet eos cōiuges fuiſſe.

Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum.

PALEA.

Omnis res, p quaſcūque cauſas naſcit̄, per eaſdē diſſoluitur. Matrimonium enim non facit coitus, ſed uoluntas: & ideo non ſoluit illud ſeparatio corporis, ſed uoluntatis. ideo qui dimittit coniugem ſuam, & aliam non accipit, adhuc maritus eſt. nam etſi corpore iam ſeparatus eſt, tamen adhuc uoluntate cō iunctus eſt. Cum ergo qui uxam dimittit, & aliā accipit, tunc plenè eā dimittit: nō ergo qui dimittit, mæchatur, ſed qui alteram ducit. Item authoritate probātur eſſe coniuges.

Ait enim Ambroſius in libro de uirginibus. †

Coniugalis pactio, non uirginitatis defloratio, cōiugiū facit. CAN. IIII.

Cum initiatur [d] cōiugium, cōiugij nomen nanciſcitur. nam defloratio uirginitatis non facit matrimoniū, ſed pactio [e] coniugalis. denique cùm mulier cōiungitur uiro, coniugium eſt, non cum uiri [f] admiſtione cognoſcitur.

Item Iſido. Etymologiarum lib.ix.c.vij. †

A prima fide deſponſationis coniuges uerius appellantur.

CAN. V.

Coniuges uerius [g] appellātur à prima [h] deſpōſationis fide: quāuis adhuc ignoretur inter eos cōiugalis cōcubitus.

Item quod conditio interpoſita non ualeat, ex cōcilio Aphricano pbat̄.

Item.

De eodem. PALEA.

Quicunque ſub conditionis noīe aliquā deſpōſauerit, & eam poſtea relinquere uoluerit, dicimus quòd cōditio frāgatur, & deſponſatio irrefragabiliter teneat̄.

Item Auguſtinus de bono coniugali. †

De eodem. CAN. VI.

Coniūx uocatur, [i] à prima deſponſationis fide, quā cōcubitu nō agnouerat Ioſeph, nec fuerat cogniturus, nec perierat nec mēdax manſerat cōiugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnalis ulla com

operatur: ut extra de uo. & uo. redem. literaturam. arg. j. ea. duobus. in fi. ar. de pœn. diſtin. j. magna. in prin. uidetur tamē, quod quo ad Deum nō ſit neceſſaria oris cōfeſsio. xxij. q. v. humanæ. & c. cauete. & xiiij. q. v. ſi quid. ſed tamen ſecus eſt in uoto tacito quam expreſſo. nā dicit lex quod ſi legaui tibi decē ſi uolueris: tale legatū non tranſmittes ad hæredes, niſi primo expreſſeris te uoluiſſe: ſecus uero eſt, ſi legauero tibi x. pure: qa illud trāſmittes. ff. de leg. j. ſi ita legatum ſit. §. illi ſi uolet. imo nec uotum dicitur conditionale, ubi cōditio ſubintelligit̄: ut. ff. de cond. & demō. cōditiones quæ. Ioan.

Votum quoddam eſt expreſſum, qd'dam tacitum.

a Conſenſit. j. ea. prinſquam.

b Appetendo. arg. q aliquis conſentit in aliquid, nō tamē uult illud fieri. viij. q. j. c. audacter. Vel dic ſicut in gloſ. ſic ergo patet.

c Cō ſenſus. id eſt, maritalis affectus.

d Cum initiat. id eſt, incipit & exiſtit. Ex hoc ſumpſit G. ſuā diſt. ſcilicet, matrimonium aliud initiatū aliud conſummatū: ut j. ea. §. iuxta. Si tu dic, quod hoc referē ad actus q conſiderantur circa matrimonium. nā primo cōſentit, poſtea cognoſcit. Vel initiatur quo ad ſignificationem: ut dicemus. j. ead. quapropter. non quo ad ſui eſſentiā: cū matrimonium ſacratiſsima res ſit. & quam cito eſt perfectū & cōſummatum, quo ad ſui eſſentiā. nec recipit ſeparationē uel interſtitia temporum.

Matrimoniū ē res ſacratiſſima.

e Pactio. Id eſt cōſenſus de pręſenti.

f Non cum uiri.

Argu. contra extra de eo q dux. in matri. c. ſignificauit. nā ibi dī, q copula carnalis facit matrimoniū: ſed illud referas ad pſumptiouē. ff. de don. inter uir. & uxo. cum hic. §. ſi mulier. ff. de ritu nup. l. iiij.

g Coniuges uerius. cōparatiu' p poſitiuo. uel uerius, i. ſanctius & honeſtius quā à coitu, ſicut inter Mariā & Ioſeph: ar. xxxiij. q. v. quod Deo.

† De inſtitutiōe uirginis. c. 5. cū ſequen.

h Prima dicit H. qd una eſt fides, qa uir uxori & econuerſo debet mutuā ſeruitutē, & ēt caſtitatē. ſecūdū hoc expone prima fide, i primo à fide deſpōſatiōis. Alij dicunt, q duæ ſunt fides. Prima eſt qua ei debet caſtitatē: ar. 28. q. j. caue. Secūda qua mutuā ſeruitutē ei debet: ſed hoc non niſi poſt duos menſes. ex. de cōuer. cōiug. ex publico. & ſecūdū priorem expoſitionē, ex prima utrūq; debet ut prædixi. uñ ſecūdū eos primus coitus. nam ſtatim poſt cōſenſum mutuum de pñti tenet̄ reddere debitū petenti, habet tñ alter exceptionem uſq; ad duos menſes, p prædictam decre. niſi dicatur aliud ſpāle de duob' dieb' uel uno. xxx. q. v. ſpōſus. j. ea. inſtitutū hoc tñ eſt certū, qd poſt primum coitum ſtatim iure ſeruitutis petit̄ coitus qñcunque placuerit. Io.

† In fine lib. ix. Fides inter coniuges, ē duplex.

† Ad hoc facit qd not. j. 36. q. j. c. 2. in fine.

i Coniunx uocatur. ſ. xxxiiij. diſt. c. ult.

Fidele.

† Lib. j. de nup. & cōcupiſc. cap. xj.

miſtio. propter quod fidele [a] coniugium, ambo parentes Chriſti uocari meruerunt: non ſolùm illa mater, uerùm etiam ille pater eius, ſicut & coniunx matris eius fuit: utrunq; mente, non carne.

Item in eodem.

Triplex bonum cõiugij fuit in parentibus Chriſti.

CAN. VII.

Omne [b] itaque nuptiarum bonorum impletum eſt in ipſis parentibus Chriſti: proles fides, ſacramentum, [c] prolem cognoſcimus ipſum dominum. fidẽ, quia nullum adulterium. ſacramentum, quia nullum diuortium. [d] ſolus ibi nuptialis cõcubitus nõ fuit: quia in carne peccati fieri non poteſt [e] ſine pudẽda concupiſcentia carnis, quæ accidit ex peccato: ſine quo, uerè concipi uoluit qui futurus erat ſine peccato.

Itẽ in Leuitico pcepit dominus Moyſi dicẽs: Si quis ſponſã alterius in agro oppſſerit, morte moriatur: [f] *quia uxorẽ alterius uiolauit. Itẽ in legibus principũ, ſponſa iubetur lugere* [g] *mortẽ ſpõſi, tanquam uiri ſui.*

Item in canonibus inuenitur.

Frater ſponſam fratris poſt eius mortem ducere nõ poteſt.

CAN. VIII.

Si quis [h] deſponſauerit ſibi aliquam, & præueniente mortis articulo eam cognoſcere non potuerit, frater eius non poteſt eam ducere in uxorem.

Item Gregorius Mauricio imperatori, ob quẽdam comitem, qui nepotis ſui mortui deſponſatã duxit uxorem.

CAN. IX.

Qui deſponſatã puellam proximi ſui acceperit in coniugium, anathema ſit ipſe, & omnes conſentientes ei: quia ſecundum legem Dei mori decernitur. Nam diuinæ legis eſt mos, ſponſas appellare coniuges. vnde in Euangelio dicitur: Accipe Mariam coniugem tuam. & illud in Deuteronomio. Si quis cuiuslibet hominis deſponſatam puellã in agro uel in quolibet loco oppreſſerit, uel abduxerit in domum ſuã morte moriatur: [i] quia uxorem proximi ſui uiolauit: non quæ iam per concubitum uxor erat, [k] ſed quæ a parentibus uxor fieri debebat. Et infrà. Sicut nulli Chriſtiano licet de ſua conſanguinitate, uel quam cognatus ſuus habuit, in matrimonium aſſumere, & ita de conſanguinitate uxoris ſuæ.

Item Hieronymus.

Vxore mortua, licet uiro aliam ducere: ſed non repudiatam uel deſponſatam.

CAN. X.

Additur † [l] aliud quartũ coniugium legitimum, dum mortua fuerit uxor cuiuslibet, licet illi accipere aliam: ſed non repudiatam, nec deſponſatam uiro, ſed liberam. Similiter debet & mulier. vnde & Paulus ait: Mulier quæ ſub uiro eſt, ligata eſt ſub lege uiri, quandiu uiuit uir eius. Viro igitur uiuente, vocatur adultera, ſi iuncta fuerit alij uiro. Si au-

[a] Fidele. i. ex fide: non tamen uſu carnis conſiſtebat.

[b] Omne. Gandulphus dixit duo eſſe tantum bona matrimonij. ſ. fidem & prolem. ſed ipſum ſacramentum non eſſe bonum matrimonij, niſi intranſitiue intelligatur. i. bonum quod eſt matrimonium: quia ſacramentum matrimonij (ut dicit) nihil aliud eſt quam ipſum matrimonium. Sed dic, quod ſacramentum matrimonij dicitur hic inſeparabilis cõiunctio animorum: uel etiam mutua ſeruitus: quorum vtrũque eſt bonum matrimonij. ſine his autem bonis matrimonium contrahi non poteſt: poſtea uero ſine his eſſe poteſt.

Matrimonij bona ſunt tria, quicquid dicat Gãdulphus.

4. Sen. diſtinc. 31.

[c] Sacramentum. i. inſeparabilitas. ad tempus enim non poteſt contrahi matrimonium: ut 32. q. ij. ſolet. ſicut nec filium adoptare ad tempus poſſum. ff. de ado. l. ſi quis. Io.

Matrimoniũ ad tẽpus nõ cõtrahitur.

[d] Nullum diuortium. Imo inſeparabilis coniunctio animorum. infrà. e. §. ecce contra. ibi dicitur, inter Mariam & Ioſeph fuit diuortium, ſed ibi improprie fuit diuortium ſcilicet corporalis ſeparatio cauſa honeſtatis tantum facta. proprie autem diuortiũ eſt ſeparatio corporalis quæ cauſa delicti fit.

Deu. 22. d

Diuortiũ quid proprie ſignificat.

[e] Non poteſt. Hic colligitur, quod coitus non poteſt eſſe cum uxore ſine peccato: ar. xxxiij. q. iiij. uir cum propria. Argu. cõtra. xiij. di. nerui. de hoc dicemus. xxxiij. q. iiij. uir cum propria.

[f] Moriatur. xxxiiij. q. ij. non ſatis.

[g] Lugere. i. intra tẽpus luctus non contrahere, & inſignia luctus deferre. Et eſt multiplex cauſa, quare prohibetur contrahere intra tẽpus luctus: ne fiat perturbatio ſanguinis, propter incertitudinem: quia neſciretur cui partus illo tempore editus adſcriberetur: ar. ff. de ijs qui no. infa. liberorum. & C. de repu. conſenſu. Altera eſt maritalis reuerentia: arg. C. de ſecun. nupt. l. ij. Tertia eſt, ne qua cauſa malignæ ſuſpicionis præſtetur ſecundo uiro in authen. de reſtit. & ea quæ parit. §. vlt. col. iiij: Tempus autem luctus eſt xij. menſiũ. C. de ſecun. nup. l. ij. hodie diminutus eſt fœminis luctus iſte. non enim compelluntur triſtem habitum deferre. C. de ijs qui not. infa. decreto.

Mulier intra tẽpus luctus certis ex cauſis contrahere prohibetur.

Leui. 20. b.

Matt. 1. d

Deu. 22. d

[h] Si quis. Hoc c. intelligitur de ſponſa de præſenti: aliter non faceret ad propoſitum: quia ſponſa de futuro, nõ eſt uxor, quod tamẽ ſequitur quod non poſsit duci à fratre, obtinet etiam in ſponſa de futuro: dum tamen poſt vij. an. facta ſit deſponſatio: alias ſecus. extra de deſpõ. impu. literas. & ca. acceſsit. & hoc caſu eſt impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ, [1] nõ affinitatis: quia illa non eſt niſi interueniat carnalis copula. j. ea. cap. lex diuinæ.

Spõſa nõ eſt uxor.

[1] Quæ quidẽ impedit matrimoniũ, & dirimit ut patet i eo quod leg. & no. extra qui filij ſint legi. referte. & de deſpõ. impu. duo quæri.

[i] Qui deſponſatam. Moriatur. xxxiiij. q. ij. non ſatis.

[k] Vxor erat. Id eſt, carnaliter cognita. & ſunt uerba Gregorij.

[l] Additur. Hoc ca. continuatur illi. xxxvj. q. ij. tria. & cap. nullus.

† Alias auditur.

Rom. 7. a

Cum

tem mortuus fuerit uir eius liberata eſt à lege uiri: ita vt non ſit adultera, ſi coniuncta fuerit cùm altero uiro. [a]

Item Gregorius.

Poſt mortem alicuius, nullus de eius conſanguinitate ſpõſam eius accipiat.

CAN. XI.

ij **S**I quis uxorem deſpõſauerit, [b] vel eam ſubarrauerit: [c] quã quam poſtmodum præueniente die mortis eius, nequiuerit eã ducere [d] in uxorẽ, tamen nulli de cõſanguinitate eius, licet accipere eam in coniugio. quod ſi inuentũ fuerit factum, ſeparetur omnino.

Item Iulianus Papa.

De eodem.

CAN. XII.

iij **S**I quis deſponſauerit uxorẽ uel ſubarrauerit, & ſiue præueniente die mortis, ſiue irruẽtibus quibuſdam alijs [e] cauſis minimè eam cognouerit: neq; eius ſuperſtes frater, neq; ullus de cõſanguinitate eius, eandem ſibi tollat in uxorem vllo vnquam tempore.

[2] *His omnibus authoritatibus, probãtur iſti eſſe coniugẽs. Sed Aug. teſtatur contra dicens.*

Non eſt inter eos matrimonium, quos non copulat commiſtio ſexus.

CAN. XIII.

NOn eſt dubiũ, illã mulierem nõ pertinere ad matrimonium cum qua cõmiſtio ſexus non docetur fuiſſe.

Item Leo Papa. †

Illa mulier non pertinet ad matrimonium, cum qua non celebratur nuptiale miniſterium.

CAN. XIIII.

CVm ſocietas [g] nuptiarum ita à principio ſit inſtituta, ut pter cõmiſtionẽ ſexuũ, nõ habeãt in ſe nuptiæ cõiunctionis Chriſti, & eccleſiæ ſacramentũ: [h] nõ dubiũ eſt, illã mulierẽ nõ pertinere ad matrimoniũ, cum qua docetur non fuiſſe nuptiale [i] miniſterium.

Benedictus ſeruus ſeruorum Dei N. ſalutem, &c.

PALEA.

***L**Ex diuinæ cõſtitutionis apoſtolicam cathedrã totius poſuit orbis terrarũ magiſtrã: ut quicquid ubiq; locorũ dubitatur, ab ea ratio eiuſdẽ requiratur: affatus eſt autẽ nos ſuis literis eiuſdẽ cathedræ poſſeſſorem, ac percũctatus eſt quidã ueſtras nomine Ioãnes p cõnubio filiæ ſuæ ſupſtitis, cuius ſoror defuncta cui*

[a] Cum altero uiro. Non conſanguineo prioris.

[b] **S**I quis uxorem deſponſauerit. Videtur ergo, q alterum iſtorum per ſe ſufficiat ad hoc q ſit matrimonium, & ita per arras probantur ſponſalia. Sed dicendum, uel.i. etiam ſubarrauerit præcedente deſpõſatione. Vel dic, q alterum ſufficit: quia & ſi ſubarrat, licet non conſentiat, præſumitur pro ſpõſalibus & matrimonio, donec probetur contrarium: argu. xxvij. di. q interrogaſti. & xxx. q.v. noſtrates. & cap. fœminæ, nec refert an uerbo uel facto declaret quis uoluntatem ſuam. xliij. diſt. ca. j. fit autem hæc ſubarratio per immiſſionem annuli, licet non conſentiat ſemper: quia eſt ſignum amoris. Dicitur de hoc 30.q.v. noſtrates. & cap. fœminæ.

[c] Subarrauerit. Extra de præſumpti. illud. contra.

[d] Ducere. Id eſt, carnaliter cognoſcere.

[e] **S**I quis. Alijs. puta frigiditate, uel ex maleficio. & ita idem iuris eſt, ſiue deſponſatio interueniat de ſolo facto, ſiue de iure. Et ita ſi quis conſanguineam ſuam deſponſauit, vel aliquam aliam, cum qua ipſe contrahere non poſſit, & ſeparetur ab ea, nullus de conſanguinitate ſua eã ducere poteſt. & ita monachus poterit impedire conſanguineos ſuos, licet frigidus natus ſit. quod concedit H. & hoc ſatis poteſt cõcedi, quòd ſiue ſit monachus, ſiue frigidus, ſiue deuotus, ſiue ſectus, q ſponſalia illius impediunt matrimonium: argu. extra de ſponſa ad audientiam. [f] nam propter deſponſationem quæ nulla eſt, notatur quis infamia. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. §. cum autem. extra. de biga. nuper. unus tamen caſus excipitur, quando intra ſeptennium facta eſt deſponſatio. extra de deſpon. impu. acceſſit. Item in alio caſu non impediunt ſponſalia de facto ſequens matrimonium: vt extra de eo qui dux. in matrimoni. ſignificauit. Sed quæ ratio eſt, quare ſponſalia quæ nulla ſunt, impediunt matrimonium? Et poteſt dici, ſufficere ita ſcriptum eſſe uel ideo, quia quandoque probaretur monachus qui non eſſet in rei ueritate, uel frigidus, & ita eſſet ibi periculum, nec eſt contra extra de ſponſ. iuuenis. nam ibi poſt ſeptennium tentauit, &c.

His omnibus. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat, quod non ſit vxor ſi carnis commiſtio non interueniat. nam ſi eſſet uxor, non poſſet intrare monaſterium illo inconſulto: ſponſa poteſt uiro etiam contradicente, & inconſulto. & hoc probat per xix. capit. Ioan.

[f] **N**On eſt dubium. Ad matrimoniũ. Quia habet in ſe ſacramẽtum coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, & animæ fidelis ad Deum per charitatem. j. ead. cap. ſeq. extra de biga. debitum. Quidam intelligunt hoc ca. de arcta, & exponunt nõ fuiſſe, id eſt, eſſe non potuiſſe propter arctationem. Ioan.

[g] **C**Vm ſocietas. Sic matrimonium ſe habet ad inſtar ſocietatis, argu. extra de ſpon. præterea. poteſt ergo matrimonium contrahi per abſentes, ſicut & ſocietas. ff. pro ſoc. l. iij. arg. xxx. quæ. v. nec illud. & ad inſtar ſocietatis ſe habet. extra de ſponſa. præterea. Et eſt argum. quod matrimonium non fuit inſtitutum per illa uerba, Hoc nunc, &c. ſed per illa quæ ſocietatem deſignant: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit, & cætera. & ita intelligitur illud capit. extra de donat. inter uirum & uxo. ſignificauit. ubi dicitur, quod ea, quæ lucrantur uir & uxor, communiter obueniunt eis. Et ſic. ff. rerum amota. l. j. ubi dicitur, quod uxor domina eſt & ſocia rerum ipſius viri. ſed domina dicitur, quia non poteſt agi. furti, licet furtum committat.

[h] Sacramentum. Duo ſunt ſacramenta: unum Dei & animæ, aliud Chriſti & eccleſiæ. Dei, & animæ in ſponſis: Chriſti & eccleſiæ inter virum & vxorem, ut j. ead. in omni. & extra de big. debitum.

[i] Nuptiale miniſterium. Id eſt, carnis commercium.

Voluntas uerbo aut facto declarari poteſt.

[f] Vbi uidetur Innoc. hanc ſententiam approbare, tamen ſub dubio forte. ſed ibi Vinc. hoc reprobat indiſtincte.

Sponſalia quæ ſunt nulla ĩpediunt matrimonia.

† Epiſtola ix. ad Rusticũ. cap. iiij.

Matrimoniũ inter abſentes contrahitur.

† Alias, noſtras.

Sponſalia & matrimoniũ denotant duplex ſacramentum.

dam iuueni Stephano nomine, ſimplicibus uerbis fuerat deſponſata, & antequã ad nuptias perueniret, morte præuēcta, utrũ ſcilicet cum eodẽ iuuene poßit matrimoniũ celebrari ſuperſtitis filiæ necne. nanque teſtatus eſt huius rei rationem apud uos haberi ambiguam, quàm Deo docẽte reddimus his uerbis certiſſimã: Protoplaſtus ille radix, et origo noſtra, detractã ſibi coſtã in mulierẽ uidens formatã, prophetico ſpiritu inter alia protulit: Propter hoc, relinquet homo patrẽ & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erũt duo in carne una. quibus uerbis innotuit, non aliter uirũ et mulierẽ poſſe fieri unam carnem, niſi carnali copula ſibi cohæreant. qui ergo nequaquã miſtus eſt extraneæ mulieri fœdere nuptiali, quo pacto p nuda ſponſionis uerba pñt una caro fieri, nullatenus ualemus intueri. Propinquitas. n. ſanguinis uerbis dr̃, non uerbis efficit̃. ſed neq; oſculũ parit propinquitatẽ, qđ nullam facit ſanguinis cõmiſtionẽ. Qm̃ uero ita prorſus ſeſe habet res Ioannis iſtius, ut uelit ſecundam filiam nuptijs copulare cui primã iam decreuerat deſpõſare: cenſura Apoſtolici magiſtratus, mandamus hoc abſque ullius criminis uitio poſſe fieri, ſi utriuſq; partis ſederit uolũtati. nã cur ꝓhibeat̃, qđ prohibendũ nunquã ſc̃tã ſcriptura declarat? Sed neq; mũdanæ leges cõnumeratis perſonis q̃† ĩter ſe nuptias contrahũt, de hmõi aliquid dicũt. ne ergo abnegetis quod negandum nulla rõne decernimus. Item Apoſtolus præcepit, ut uxor reddat debitũ uiro, et uir uxori. niſi fortè ex cõſenſu ad tẽpus, ut expeditius uacẽt orationi. uñ dat̃ intelligi quòd ſine conſenſu alterius nõ licet alteri uacare orationi. Item propoſitũ melioris uitæ uir ſumere non poteſt ſine conſenſu uxoris, et ecõuerſo.*

1. Cor. 7. a

† Alias, quibus.

Vnde Gregorius ſcribit Tenticiæ patriciæ. †

† Imo ad Theotiſtã li. 9. epiſtola. 39.

Cauſa religionis coniugia ſolui non debent.

CAN. XV.

SVnt qui dicũt, religiõis gratia cõiugia debere diſſolui. uerũ ſciẽdum eſt, etſi hoc lex humana b concesſit, lex tñ diuina c prohibuit. Per ſe enim ueritas dicit: Qđ Deus coniunxit homo nõ ſeparet: qui etiã ait: Nõ licet dimittere uxorẽ excepta cauſa fornicationis. quis ergo huius latori d legis cõtradicat? ſcimus quia ſcriptũ eſt: Erũt duo in carne una. e Si ergo uir & uxor, una caro ſunt, & unũ corpus, & religionis cã dimittit uir uxorẽ, uel mulier uirũ, i hoc mũdo remanentẽ, uel ẽt fortaſſe ad illicita uota migrantẽ: quæ eſt iſta cõuerſio, in qua una & eadẽ caro, ex parte tranſit ad cotinẽtiã, & ex parte remanet in pollutione? f Si uero utriſq; cõueniat cõtinẽtẽ uitã ducere: hoc quis audeat accuſare: cum certũ eſt, ꝙ oĩpotẽs Deus, qui minora g cõcesſit, maiora h non ꝓhibuit? duobus. n modis ſc̃tĩ uiri ẽt à licitis abſtinere ſolẽt: aliquãdo ut merita apud Deũ oĩpotentẽ ſibi augeant, aliqñ ut anteactæ i uitæ culpas detergãt. ꝓinde cũ boni cõiuges aut meritũ augere deſiderãt, aut anteactæ uitæ culpas delere: ut adſtringãt ſe, & meliorẽ uitã appetant

Matt. 9. a

Gen. 2. d

Item Apoſtolus. Palea quæ hic ſolet eſſe, eſt contraria ijs quæ diximus. ſ. ca. ſi quis deſponſauerit. ſed loquitur cũ pater promiſerat filiam illi, ſed ille nõ deſponſauerat eam: & quod dr̃ deſponſata, id eſt, promiſſa ſimplicibus uerbis patris illa non conſentiente. a Et hoc colligitur ex eo qđ dicitur circa finem. decreuerat deſpõſare: uel intra ſeptennium deſpõſauerat.

a Nec tacite nec expreſſe. ſic uidet̃ intelliget̃ Inno. ꝑ ut not. extra de deſpõ. impu. c. j. quod dic ut extra lib. vj. eo. titul. ſi infantes. §. porro. cũ duob⁹ §. ſequen. Gene. 2.

a Item Apoſtolus. ab hoc loco uſque ad §. ecce. allegat ꝙ neuter cõiugũ ſine cõſenſu alterius poteſt tranſire ad religionem: exinde uſque ad §. cum ergo Maria. probat quod uterque ſpõſorum. poteſt. Et ex his concludit ibi, ꝙ inter ſponſum & ſpõſam non eſt coniugium.

SVnt qui dicũt. b Humana. i auth. de nup. §. diſtrahuntur. col. iij.

c Diuina. ſ. diſtin. x. cap. j.

Diuina. quæ tunc demum locũ habet. cum carnalis cõiunctio una caro eſt. extra de conuer. coniug. ex publico.

d Latori. Id eſt, Chriſto, cui nullus reſiſtere poteſt. xj. q. iij. ſecũdum. xix. q. ij. duæ. Ioan.

e Vna fictione iuris uir & uxor, una caro ſunt. uel erunt duo in carne una, id eſt, in uno carnali opere, id eſt, ad unam carnem. uel, id eſt, ad unam prolem procreãdã. Sic & fornicarij dicunt̃ una caro. j. xxxij. q. iiij. in eo.

Vir & uxor. erũt duo ĩ carne una, qualiter exponit̃.

f In pollutione. Argu. ꝙ uno intrante monaſteriũ, poſſit alter cõiugũ in ſeculo remanere, dũ modo in caſtitate. non enim uidet̃ eſſe cauſa ꝓhibitionis, niſi pollutio. cauſa ergo ceſſante, ceſſabit ꝓhibitio. quod uerum eſt ſi eſt ſenex: ut extra de conuer. coniug. cum ſit præditus.

Monaſteriũ intrante uno cõiugũ, an poſſit alter ĩ ſeculo remanere.

g Minora. Hoc tenet in minoribus: ut ſ. xcv. diſt. illud. ſ. xxiij. quæſt. j. miramur.

h Maiora. Non in honoribus: ut ſ. diſtinct. l. qui ſub gradu. & eſt ſimile. xvj. q. ij. uiſis. B.

i Anteactæ. Et non ne hoc caſu augent ſibi merita? ſic. faciunt enim utrũq;: ſed in ipſo non delẽt culpas. Item nõ ne coniuges commiſcendo augent merita ſibi? ſic 3 ſ3 nõ tantum: nec ita expedit 4 licet quidã dicant, quod cũ cõmiſcẽtur, & cauſa reddendi debiti uel prolis, non merẽtur præmiũ, ſed minus ſupplicium. ſed hoc improbatur. j. xxxiij. q. v. ſi dicas. Io.

Coniuges an commiſcendo mereant̃.

3 Vt 33. qõ. 6.

4 Vt j. 32. q. 4. Chriſtiano.

Multo

licet. ſic enim multos ſanctorum nouimus cũ ſuis coniugibus prius continentem uitam duxiſſe, & poſtmodum ad ſanctæ eccleſiæ regimina migraſſe. Si uero continentia quam uir appetit, mulier nõ ſequitur: aut quam mulier appetit, uir recuſat: diuidi coniugiũ non põt, quia ſcriptũ eſt: Mulier poteſtatẽ ſui corporis nõ habet, ſed uir: ſimiliter & uir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier.

Item Leoni epiſcopo Carthaginenſi. †

Abſque uiri conſenſu, monaſterio mulier deputata, ad eius conſortium non prohibetur redire.

CAN. XVI.

Multorum relatione comperimus, hanc apud uos olim conſuetudinem [a] fuiſſe, ut ſubdiacones ſuis licitè [b] miſcerentur coniugibus, quod ne denuò quiſquã præſumeret, à ſeruo Dei ſedis noſtræ diacono ex authoritate noſtri prædeceſſoris iſto modo eſt prohibitum, [c] ut eodẽ tempore ij, qui iã uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, id eſt, aut certè [d] miniſtrare nulla ratione præſumerẽt aut à ſuis uxoribus abſtinerent: † & quantum dicitur, Specioſus tunc ſubdiaconus, pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpendit [e] officio, & uſq; in obitus ſui tempus, notarij [f] quidẽ geſsit officium: & à miniſterio, quod ſubdiaconũ oportuerat exhibere, ceſſauit. poſt cuius obitũ quia relicta eius Honorata eſt marito ſociata, a tua fraternitate in monaſterio cognouimus eſſe deſtinatam. Ideoq; ſi (ut fertur) eius ſe maritus ab adminiſtratione ſuſpendit, [g] antedictæ mulieri non debet [h] officere, quòd ad ſecunda coniugij uota migrauit: præſertim [i] ſi non tali mente ſubdiacono iuncta eſt, ut à carnalibus uoluptatibus abſtineret. Si ergo ita ſe ueritatem quemadmodum edocti ſumus, habere cognoſcis, prædictam te mulierem de monaſterio per omnia conuenit relaxare, ut ad ſuum maritum, ſine aliqua poſsit formidine remeare.

Subdiaconus olim poterat coniugari.

Item Adriano Panormitano notario. †

† Epiſtola. 44. lib. 9.

Ad uxorem redire cogatur, qui ſine eius conſenſu religioſam ueſtem ſuſcepit.

CAN. XVII.

Agathoſa latrix præſentiũ queſta eſt uirum ſuum cõtra uoluntatem ſuam in monaſterio Vrbici abbatis eſſe cõuerſum. Quapropter experientiæ tuæ præcipimus ut diligenti inquiſitione diſcutiat, ne fortè eius uoluntate conuerſus ſit, [k] uel ipſa [l] ſe mutare promiſerit: & ſi hoc repererit, & illũ in monaſterio

[a] Multorum. Conſuetudinẽ. contra. xxxj. diſtin. ante triennium. in prin. ſed ibi loquitur poſt prohibitionem. & dicit B. quod Pelagius fecit tantũ unam conſtitutionem ſub diſiunctione, & illam retractauit Grego. ut ibi not. Hug. dicit ꝙ duas fecit. unam pure, quæ ibi reprobatur, alia quam hic tangit non reprobando.

[b] Licite. Ante ſubdiaconatum ductis quia nec tpe apoſtolorum in ſubdiaconatu licuit contrahere. lxxxiiij. diſtinct. cum in præterito.

[c] Prohibitũ. & male: quia nec poterat præcipere quod abſtinerent ab uxoribus quas erãt legitime. adepti: nec ẽt quod abſtinerẽt ab officio: quia ſine culpa non poteſt quis priuari officio. & ita fuit retractatum à Greg. xxxj. diſt. c. j. dicit tamen H. q̃d bene: quia abſtinere ab uxoribus, fuit eis indictum ſi poſſent habere conſenſum uirorum. Item dicit, quod alias interdictũ fuit ex cauſa miniſterium, ſed ſine culpa: ſicut & beneficium interdicitur coniugatis ſine culpa, ſed non ſine cauſa. extra de cler. coniug. cap. diuerſis.

[d] Aut certe. Argu. quod id quod per ſe ſimpliciter imperari non poteſt, ſed perſuaderi, ut continentia. xxxij. q. j integritas. ſubalternatiue & diſiũctiue imperari põt. xxxij. diſtin. lectores. Arg. contra. ff. de condit. inſti. quæ ſub cõditione. §. ſi quis.

[e] Suſpẽdit. tempore prohibitionis. & ita non fuit adſtrictus uoto continentię uel expreſſe uel interpretatiue. Vnde eſt argu. eum & uxorem eius continẽtiã non uouiſſe.

[f] Notarij. Argu. cõtra. xx. q. iij. eos.

[g] Suſpendit. Secus ergo ſi ſe non ſuſpendit. unde mulier præſumitur uouiſſe (quod concedo) eo ipſo quod licentiam dat uiro promouendi. Sed quare ſeparatur à uiro ſecundo, licet non nouiſſet: quia uxor clerici debet ſe conuertere alicui religioni: ut arg. ĩ. xxviij. diſtin. quia ſunt & ſic præſumebatur & dicebatur de iſto. Argu. contra. xx. q. iij. eos.

[h] Non debet. ĩ. xxij. diſt. feriatim. in fi. contra: ubi dicitur, ꝙ non poteſt alij nubere poſt mortem primi. Sed ibi incepta erat iã continentia in ſubdiacono, hic non: non enim uouit nec expreſſe nec tacite, cũ eius marit⁹ nõ fuit ꝓmotus ad ordinẽ diaconalẽ. & in ſubdiaconali ordine bene licebat tempore huius Greg. adhærere uxori uel cõtrahere: nõ poſtquam edidit illam conſtitutionẽ. xxxj. diſt. ante triennium.

[i] Præſertim. i. ſi ſic iuncta eſt cũ ſubdiacono, ꝙ ipſa tũc fecerit uotum, ꝙ poſt mortẽ eius contineret ꝑpetuo. tunc enim nõ fuit matrimoniũ cũ ſecundo. hoc ſecundũ H. cui⁹ opinionẽ not. xxxij. diſtin. feriatim. ſed ſecundũ opinionem noſtram. quã not. ĩ. e. q. j. c. j. falſum. eſſe patet. nã ſecundum hoc, etiã ſi expreſſe uouiſſet, niſi deuoueret ſe religioni, nõ ſolẽnizat ut ibi diximus: nec ſeparatẽ à uiro ſecundo. Ioã. & quocũq; modo dedit licentiam ſiue intrãdi religionẽ, ſiue ordinẽ ſuſcipiẽdi, non ſeparabiẽ ſecundũ matrimoniũ. Dic ergo hic ꝑſertim, i. maxime. nã præſumptionem induceret cõtra eã, nõ tñ quę ſufficeret ad ſeparationẽ. H. utrũ aũt dando licẽtiã, intelligatur ſolenniter uouere, nota. xxxij. diſt. feriatim. & xxviij. diſt. ſi ſe cuiquam.

[k] Agathoſa. Conuerſus ſit. Licet recipi non debuerit, niſi & uxor cõuerteretẽ. ĩ. e. ſunt qui dicunt.

Maritus an poſsit religionẽ intrare ſolo cõſenſu uxoris interueniente.

[l] Vel ipſa. Hic habet, ꝙ cõſenſus uxoris ſufficit, licet ipſa expſſe nõ uoueat, nec itret religionẽ, ad hoc ut marit⁹ poſsit itrare religionẽ: ut xxxiij. q. v. ſ. uxorẽ. & expſſum vẽ extra de

permanere prouideat, & hanc (ſicut promiſit [a]) mutare cõpellat. Si uero nihil horũ [b] eſt, nec quõdam [c] fornicationis [d] crimen (propter quod licet dimittere uxores) p̃dictam mulierem cõmiſiſſe cognoueris, ne illius conuerſio uxori relictæ in ſeculo fieri poſſit perditionis occaſio, uolumus, ut maritũ ſuum, illi (etiam ſi iam tõſuratus [e] eſt) reddere debeas, [f] omni excuſatione ceſſante: quia etſi mũdana lex p̃cipit, cõuerſionis [g] gratia utrolibet inuito poſſe ſolui coniugium, diuina tamen lex fieri nõ permittit. Nã niſi fornicationis cauſa, uirum uxorem dimittere [h] nulla ratione conceditur: quia poſtquàm copulatione cõiugij, uiri atq; mulieris unum corpus efficitur, non poteſt ex parte conuerti, & ex parte manere in ſeculo.

Item ex viij. ſynodo.

Sine conſenſu uxoris, religionis propoſitum uir ſumere nõ põt. CAN. XVIII.

SI q̃s coniugatus uult conuerti ad monaſterium, nõ eſt recipiendus, niſi prius à coniuge caſtimoniã profitente [i] fuerit abſolutus. nam ſi illo uiuente, illa per incontinentiam alteri nupſerit, proculdubio altera erit: nec recipietur apud deũ, eius uiri [k] cõuerſio, cuius ſequitur coniugalis fœderis proſtitutio. Tales igitur coniuges tũc ſine culpa ſequuntur Chriſtum derelicto ſeculo, ſi habeant ex pari uoluntate caſtitatis conſenſum.

Item ex ſynodo Eugenij papæ.

Sine conſcientia epiſcopi, uiro & uxori cauſa religionis diuertere non licet.

de conuerſione coniug. c. ueniens. & cap. conſtitutus. nam dando licentiam, uouere intelligitur xxxij. diſt. ſeriatim. xxviij. diſt. diaconus. & c. ſi qua uidua. ſed expreſſe contradicit extra de cõuer. cõiug. c. j. Quidã dicũt licentiam uxoris non ſufficere, niſi & ipſa intret religionẽ. & illud cap. xxxiij. q. v. qui uxorem. intelligunt loqui de conſilio. & quod hic dicit, ſi uero nihil horum. dicunt quod hæc dictio horum, hic demonſtrat hæc duo membra, ſcilicet crimen fornicationis: & hoc, quod ipſa ſe mutare promiſit. & exponunt hic uel pro &. Alij dicũt, quod ſola licẽtia ſufficit, & dãdo licentiam, intelligitur uouere, & cogitur intrare religionem, niſi ſit uetula: ut extra eod. cum ſis prædictus. & intelligũt decre. primam prædi. de conuer. cõiug. de licentia extorta. Probabiliter poteſt dici, q̃d ſi mulier ignara iuris dedit licentiam non intelligitur uouiſſe, & tunc poteſt maritum repetere. ſecus ſi ius ſciuit. Ioan.

a Promiſit. Compellenda enim eſt, ſi ſe promiſit futuram monacham: ar. xij. q. ij. quicunque ſuffragio. niſi maius periculum timeatur: extra qui cle. uel uo. ueniens. Vel dic promiſerit, ſe deuouendo religioni.

b Horum. Scilicet quod nec illa mutare ſe promiſit, nec conſenſit, &c.

c Nec quondam. Hic petitorio agebatur: & ideo excipit de fornicatione, alias primo reſtitueretur. extra de reſtitu. ſpolia. ex conqueſtione.

d Fornicationis. Publicæ: ut extra de diuor. ſignificaſti. alias ſine iudicio eccleſiæ dimiſſa reſtitueretur, niſi ipſa ſe ſpoliaſſet uagando cum adultero. Vel uerius dicas, quod hic referebatur quæſtio, quomodo ipſa non erat ſpoliata: quia dicebatur quod eius uoluntate intraſſet religionem.

e Tonſuratus. Secundum H. poſt mortem uxoris tenetur redire ad monaſterium nec obſtat decre. illa extra de conuer. cõiung. c. quidam. licet enim ingreſſus, uel uotum non teneat quantum ad ſe, tamen monachus eſt: ſicut extinctores Spiritus ſancti, licet enim extinguere non poſſunt quo ad ſe, tamen extinctores iudicantur. j. quæſt. j. cap. iudices. de conſec. diſt. iiij. cap. quæris. uidetur tamen illa glo. ſed nunquid, contraria huic. Ioan. male dixit H. cum iterum approbata ſit in noua compilatione illa decreta. quidam. Barthol. Brix.

f Debeas. Sed nunquid iſte reditus uxori poterit ab ea exigere debitum, uel ei exigenti reddere? Dic quod exigenti tenetur reddere: quod enim ſuũ erat, ſcilicet exigere, uouere poterat, ſed non alienum, ſcilicet non reddere: ut xxxiij. q. v. cap. una. ſed ab ea exigere non poterit: argu. extra de conuer. coniuga. quidam intrauit. quia quantum in ſe fuit, ſe uoto adſtrinxit. Sed nunquid ea mortua, poterit abbas iſtũ repetere, uel iſte poterit aliam ducere? Dicendum, quod abbas iſtum repetere non poterit: quia uotum nullum fuit, & non fuit monachus, non tamen aliam ducere poterit: quia quantum in ſe fuit, ſe uoto ligauit. ſi tamen duxerit de facto, tenet, & erit matrimonium inter eos: ut extra eod. c. placet. H. tamen contrariũ dixit: & dixit quod non eſſet decre. quæ eſt extra eod. c. quidam. Si autem aliquis de licẽtia uxoris ſuæ intrauit religionem. ſatis poteſt dici, quòd mortua uxore, quæ eum repetijt, cogitur reuerti ad monaſterium: & ſi contraheret, non teneret matrimonium: ut extra eod. titu. ex parte. Ioan.

g Conuerſionis. Ante iudicium eccleſiæ neuter poteſt intrare monaſteriũ altero inuito, niſi cũ publice fornicata eſt: tunc uir ea inuita poteſt intrare monaſterium, ſed non illa: ſed facta ſeparatione iudicio eccleſiæ, ſecundum H. neuter tenetur alteri, & uterque ceſſit iuri ſuo: arg. vij. q. j. quàm periculoſum. & ideo tunc dicit H. quod uterque intrare poteſt reliquo inuito. Illud autem Apoſtoli, Aut maneat inupta, aut reconcilietur, quod de dimittente loquitur, intelligitur ante ſententiam eccleſiæ. Ioan. ſed authen. contradicit. H. ut C. de adulte. authen. ſed hodie. Barthol. Brix.

h Dimittere. Arg. quod alter coniugum poteſt intrare monaſterium altero conſentiente, etiam poſtquàm ſunt una caro effecti. Et ſic habes duas cauſas hic quibus poſt carnalem copulam uir poteſt ſeparari ab uxore quantum ad reddendum debitum, & cohabitationem, ſcilicet fornicationem, tamen poſt ſeparationem factam ab eccleſia, antea non: ut infra xxxv. q. vj. c. multorum. & xxxiij. q. ij. ſeculares. & uotum conuerſionis tunc exigitur, ut illa conſentiat & ſimiliter cõuertatur, & profiteatur, ſi eſt iuuenis: ſi uetula, ſaltem profiteatur perpetuam continentiam, extra de conuer. coniug. cum ſis prædictus.

i SI quis coniugatus. Caſtimoniam profitente. id eſt, tranſeunte ad religionem, ſi eſt iuuenis: alias ille non eſt recipiendus. extra de cõuer. coniug. cum ſis prædictus.

k Viri. Extra de conuer. coniug. cap. ſane. & cap. coniugatus.

Melius facit. xij. q. j. ſcimus. uerſ. quicunque.

Vxor incõſulte dimiſſa eſt reſtituenda.

Spiritus ſanctus extingui nõ poteſt.

Maritus religioſus ab uxore repetitus an poſſit debitum exigere.

Sed qd ſi mulier educit uirũ de monaſterio & ſtatim pœnitet & uult intrare? uidetur quod hoc facere poſſit ante carnis copulã, arg. extra de cõiug. ſeruo. propoſuit. ſecundum Pe. de An.

Monaſterium an itrare poſſit alter cõiugũ poſt copulam, altero cõſentiente.

CAN. XIX.

SI uir & uxor diuertere pro ſola religioſa inter ſe cõſenſerint uita, nullatenus ſine epiſcopi conſcientia [a] fiat: ut ab eo ſingulariter prouiſo conſtituantur loco. nam uxore uolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimoniũ nõ ſoluit. [b]

Item Auguſt. de adulterinis coniugijs.

Sine uxoris uoluntate, uiro continere non licet.

CAN. XX.

SI tu abſtines ſine uxoris uoluntate, tribuis ei fornicandi licentiã, [c] & peccatum illius tuæ imputabitur [d] abſtinentiæ.

Item Grego. Vrbico abbati. [†]

Vir non eſt ſuſcipiendus in monaſterium, niſi & uxor conuertatur.

CAN. XXI.

QVia Agatho lator præſentium in monaſteriũ dilectionis tuæ conuerti deſiderat, hortamur, ut cum omni eum dulcedine dilectioneq; ſuſcipias: quẽ tamen ita ſuſcipiendum eſſe cognoſce, ſi & uxor illius cum eo ſimiliter conuerti uoluerit. Nam dum unum utrorũq; corpus coniugij [e] ſit factum copulatione incongruum eſt, partẽ cõuerti, & partem in ſeculo remanere.

Item Nicolaus papa.

Continentia uota non licet uxori ſuſcipere, niſi eandem [ui]tam uir eius elegerit.

CAN. XXII.

SCripſit nobis Theoberga regina, ſe regia dignitate [f] uel maritali copula uelle exui, & ſola uita priuata eſſe cõtentam deſiderare: cui nos ſcripſimus, non aliter hoc fieri poſſe, [g] niſi eãdem uitam coniunx eius Lotharius elegerit. nam licet ſit ſcriptum: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: Deus tamẽ & nõ homo ſeparat, quando diuini amoris intuitu ex conſenſu utriuſque cõiugis matrimonia diſſoluuntur. aliter autem fieri mutuam ſeparationem ueſtram prohibemus.

Ecce [h] *quòd coniugati ſine licentia alterutrius continentiã profiteri nõ poſſunt. ſponſi uerò etiã inconſultis, quas ſibi deſponſauerunt, exẽplis & authoritatibus probant̃ continentiã poſſe ſeruare. Vt.n.refert beatus Hieronymus, beatus Macharius præcipuus inter Chriſti eremitas, celebrato nuptiarum cõuiuio, cũ ueſpere thalamũ eſſet ingreſſurus, ex urbe egrediens, trãſmarina petijt, & eremi ſolitudinẽ* [i] *ſibi elegit. Itẽ beatus Alexius Epiphanij clariſſimi filius, ſimiliter ex nuptijs diuina gr̃a uocatus, ſponſam deſeruit, & nudus Chr̃o famulari cœpit. Horũ exẽplo patet, ꝙ ſponſi ſpõſarũ nõ exq̃ſito ſuarũ cõſenſu, cõtinẽtiã ualẽt ꝓfiteri. Probãt idẽ authoritate Euſebij papę dicẽtis:*

Coniugũ ſeparatio nõ fit ſine eccleſiæ authoritate.

[a] SI uir. Conſcientia. hoc generaliter obtinet, ut ſemper authoritate eccleſiæ fiat ſeparatio: ut xxxv.q.vj.c.multorum. ĩ.xix. q.ij. c.duæ. cõtra ibi, ſecus in clerico. ſi tamen ſine authoritate epiſcopi iſtu: fiat, tenet: ut generaliter interpretatur conſuetudo, uel in eo caſu exaudi, cum uolunt cõſtruere monaſterium in quo ſe conuertant ſine licentia epiſcopi: arg. de conſec. diſtin.j.c.nemo. Io. de Fan.

[b] Non ſoluitur. niſi poſtea alter uelit ratum habere ingreſſum alterius: argu. xxxiij.quæſt.v.cap. mulier.

Dãni dans cauſam dã nũ feciſſe uidetur.

SI tu abſtines. [c] Licentiam. Id eſt, occaſionem.

[d] Imputabitur. Adeo, quod ſecundum Ioan. de Fan. non poterit dimittere eam propter talem fornicationẽ: quoniam qui occaſionem damni, &c. ſupra di. l. ſtudeat. & ca. ſæpe. & j.q.j. ca. placuit. Et eſt argu. pro eo [1] in authentic. ut li. ma. & auiæ. §. quia uero plurimas. in fi. collatio. viij. quod non credo. extra de diuor. ſignificaſti. licet enim det occaſionem ille, ipſa tamen debet fidẽ ſeruare caſtitatis: arg. ĩ. ea. cap. Agathoſa. & xxiij. qõ.v. quod Deo. niſi eam tradat alij adulterandã. extra de eo qui cog. conſan. diſcretionem. ff. ſoluto matrimo. cum mulier. Dic ergo hic tuæ abſtinentiæ, id eſt, abſtinenti tibi imputabitur peccatum qđ cõmittit, ei debitum denegando. Ioan.

[1] Sed ar. contra ea. eſt expreſſum. ſ. ea. ſiquis ibi, adultera erit: ubi Hu. ponit & tenet ꝙ ĩ. ſequit in glo. itẽ eſt arg. expreſſum. 32. q.5.c. puto. Arc. Epiſtola 49. ſeu c.145. li.5

[e] QVia Agatho. Coiugij. ſ. diſ. xl. ſicut. C. de epiſco. & cleric. Deo nobis. C. de agric. & cenſi. cum ſcimus. lib. xj. Ioã.

Rex deſinit eſſe rex ſi monac. eſſiciatur.

[f] SCripſit. Dignitate. Argumẽ. quod hoc ſolo, ꝙ quis eſſicitur monachus deſinit ẽe Rex uel Imperator, uel Papa, uel epiſcopus: arg. vij. quæſt. j. hoc nequaquam, &c. Et eſt argu. quod ius regni non tranſit ad monaſterium, ſed ad ſucceſſores ſanguinis tantum, ubi per ſucceſſionem habetur. ſic de comitatu & ducatu. arg. tamen ſumitur hic ſophiſtice. Nam iſta non erat regina, niſi quia uxor [2] regis fuit: ſicut & uxor conſulis dicitur conſularis. ff. de ſena. fœminæ. ergo eoipſo quod uolebat exui copula maritali, ergo & dignitate regia.

[2] Vxor Ant. Contracta. de excellentia & poteſt. regia. q. xx. ix.

[g] Poſſe. ſed nonne uir eius erat publicus adulter cũ Gualdrada: ut ij. quæſt. j. ſcelus? quare ergo non etiam potuit ab eo recedere ut ſ. ea. ca. Agathoſa. etiam ſine iudicio eccleſiæ: ut extra de diuor. ſignificaſti? Potes dicere quod adhuc non ſuperduxerat Gualdradam. Vel ideo non potuit ab eo recedere, quia de hoc ipſo erat quæſtio, an eſſet uxor eius, uel non. Ioan.

Gene. ad

[h] Ecce. Probauit quod alter coniugum altero inuito non poteſt tranſire ad religionem, nũc ponit aſſumptionẽ, ſcilicet quòd ſponſus hoc poteſt, & ex eo infert: non ergo eſt cõiunx. ĩ. §. cum ergo. Io.

Eremita an ſit perſona religioſa.

[i] Solitudinem. Dicunt tamẽ quidam, quod uita eremitica nõ ſoluit matrimonium, quia eremita non eſt religioſa perſona, niſi ſpecialiter ſe deuoueat alicui religioni ſiue ordini. nam eremita habet propriũ: ut xix. q. iij. § econtra. unde ſi cõtrahit matrimonium, tenet. Alij dicunt, ꝙ eſt perſona religioſa, & talis religio habet uotum continentiæ annexum. ſi tamen quis in propria domo uellet religioſam uitam ducere, talis religio non diſſoluit ſpõſalia: ut extra de conuer. coniug. ex parte. ij. Ioan. de Fant.

Deſpon-

Deſponſata puella nō prohibetur monaſterium eligere.

Eſponſatam puellam non licet parentibus alij viro tradere, licet tamen illi monaſterium ſibi eligere.

Item Gregorius in regiſtro.

Deſponſata impunè monaſterium poteſt eligere.

CAN. XXIIII.

Ecreta legalia deſponſatam, ſi conuerti voluerit, nullo modo cenſuerunt damno [c] mulctari.

Cùm ergo cōiugatorū continentia, niſi ex ambo rum cōſenſu Deo offerri nō ualeat, cùm uir ſui corporis poteſtatem non habeat, ſed mulier, ſpōſæ autem monaſterium poſſunt eligere, & ſponſi non exquiſito conſenſu ſpōſarū, propoſitum melioris uitę aſſumere ualeant, patet quòd inter ſpōſum & ſpōſam coniugium non eſt.

Item cum ſecūdū Auguſtinū, illa mulier nō ptineat ad matrimoniū, cū qua docet̄ nō fuiſſe cōmiſtio ſexus. Item cùm ſcd̄m Leonē, illa non ptineat ad matrimoniū, cū qua non docet̄ fuiſſe nuptiale miniſterium, apparet, qđ inter Spōſum, & Sponſam coniugiū nō eſt. Itē Nicolaus Papa p̄cepit de ijs q ab aduerſarijs excæcant̄, & mēbris detrūcant̄, ut ob hanc infirmitatē coniugia taliū nō ſoluantur. De his aūt qui cā frigiditatis uxoribus debitum reddere nō poſſūt, ſtatuit Grego. Papa. ut uterq; eorū ſeptima manu ꝓpinquorū tactis ſacroſanctis reliquijs, iureiurando dicat quod nunquam per commiſtionem carnis coniūcti una caro effecti fuiſſent. Tunc mulier ſecundas nuptias poterit contrahere: uir autem, qui frigidæ naturæ eſt, maneat ſine ſpe coniugij.

Vnde idem ſcribit Venerio Carolitano epiſcopo. ita dicens.

Si mulier probauerit, quod à uiro ſuo nunquam cognita fuerit, ſeparetur.

CAN. XXV.

QVod autem [d] interrogaſti me, de ijs qui matrimonio coniuncti ſunt, & nubere [e] non poſſunt: ſi ille aliam vel illa alium poſsit accipere, de quibus ita ſcriptū eſt, [f] Vir & mulier

---

[a] Deſponſatam. Monaſterium. Sed obijcitur, ſpōſus intrat religionē, & monachi nolunt eū recipere ante legitimam probationem, cū non debeant. extra de reg. ad apoſtolicam. Nunquid ergo ſponſa tandiu tenetur eum expectare, forte per annum vel per triennium, ſecundum ꝙ eſt notus vel ignotus, & ipſa talis eſt quòd continere poteſt? Ad hoc dico, quod ſi ſine licentia uxoris tranſit ad religionem, non habebit tempus probationis niſi duos menſes: ſi autem de eius voluntate tranſit, tenetur continere uſquequo ſit elapſum tempus probationis. & quod dicit decret. extra de conuer. coniug. ex publico. ꝙ duo menſes tantum dautur aſſumenti habitum religionis, intelligas de illo, qui ſine voluntate vxoris trāſit. Similiter diſtingue in clerico tranſeunte ad religionem, ut ſi de licentia Epiſcopi trāſeat, quod poſsit petere tempore probationis priora ſtipendia. ſecus ſi ſine licentia. Ioan. Quid iuris ſit de hoc in quæſtionibus no. B. Lauren. tamen dicit, ꝙ ſi alter dat licentiā alteri, non intelligitur dediſſe niſi ſecundum quod de iure debet habere, ſed licet uſque ad duos menſes. Sed quid ſi non uult eligere monaſterium: ſed in propria domo vult habitum ſumere, vel continentiam uouere? Dicimus quod non poteſt, vt habes extra de conuer. coniug. ex parte. in fi. nec ſponſus poteſt ad eccleſiam ſecularem conuerti, vel ordinē accipere, vt extra de cler. coniug. c. j. & ea. ſi viro. Et dicit Hug. quòd ſponſus cum dat licentiam ſpōſæ uel ecōuerſo intrādi monaſteriū, matrimoniū non ſoluitur, ſed cōpellendus eſt & ipſe intrare, & ſi contraxerit, duos habet uiros mulier, vel vir duas vxores. Tu dic, quod ſiue ea volēte ſiue inuita trāſeat, alter nō cōpellitur itrare monaſteriū. Baz. dicit quod nō ſoluitur, nec intrare cōpellitur: & ſi cōtraxerit, habet duas vxores. Tu dic qđ nō cōpellitur intrare, quia cū ei dat licentiā, intelligitur datē authoritate & iure illius canonis ex publico de conuer. coniug. & diſſoluitur matrimonium, vt dr̄ expreſſe in authentico, de ſanctiſsimis ep̄is. §. ſponſalibus quoq; col. ix. ubi dicitur, quod uinculū illud rūpitur. licet ad hoc reſponderi poſsit per ca. ꝧ. ea. ſcripſit. nam ibi dicitur matrimonium diſſolui poſt carnalē copulā, qđ eſt impoſsibile, niſi quo ad ſeruitutē. xxxij. q. vij. tantum valet. Ioan. Dicit tñ Imperator, qđ quicquid ligatur, ſolubile eſt in auth. de nu. §. nuptias. col. iij.

[b] Ecreta. Pone quod ſpōſus dicit ſponſæ: Intra religionem, & ego continebo, nunquid rumpitur matrimoniū? Quidam dicunt ꝙ ſi cōtinet, nō rūpitur ſed ſi cōtrahit, rūpitur. unde ſecundum eos. nō ſola religio rumpit, ſed religio cū copula. Item quid ſi iurauit vterq; quod non intraret religionē, quæritur vtrum intrare poſſit? & videtur quod non. xxij. quęſtione. iiij. §. illicitum. Arg. contra. xix. quæſt. ij. duę. dic quod non debet intrare, & cum religio ſoluat vinculum matrimonij, videtur quod & vinculum iuramenti, vt extra de ſpon. cōmiſſum. & de iureiur. peruenit. ij. Io.

[c] Damno. Res enī quas alter alteri dedit, reſtituentur ei. vt extra de conuer. cōiug. ex publico licet poſsit videri, qđ ille, per quem ſtat quod matrimonium nō cōſummatur, debeat puniri, vt C de ſponſalibus. l. ul Sed non eſt ita. ſi tamē oſculum interuenit, nō pōt ſponſus, niſi dimidiā partem rerum ſuarū datarū ab ipſa repetere, ſed mulier totum repetit quod dedit. C. de dona. ante nuptias. lege, ſi à ſponſo. Ioan.

[d] Vod autem. De hac materia habebis. xxxij. quæſtione. j. c. Ioan.

[e] Nubere. i. carnaliter commiſceri, vt ꝧ. diſtinctio. xxxiiij. Valentino.

[f] Scriptum eſt. In Lombarda. Et ita eſt arg. quod leges induci poſſunt in cauſis matrimonialibus. nam & in accu-

Sponſus ſi religionē ingrediatur, quanto tempore expectabit ſpōſa.

[f] Epiſtola xx lib. vj. ad Fortunatū epiſcopū, vbi loquitur de ſimpliciter deſponſata, & ſic per verba de futuro. ſed innupta p verba de præſenti iuſte dānat l. Iuſtiniani. ꝧ. ea. cap. Sunt qui dicant ca. Agathoſa.

[g] Quæſtio venerialis eſt, & incipit quidā clericus intrauit. vbi dicit Tāc. quòd clericus qui de licētia ſui prælati intrauit religionē ut eſſet in probatione, habebit interim omnes fruct9 ſui beneficij cū ſit clericus eccleſiæ & poſsit reuerti ſi velit. hodie hæc quæſtio eſt expedita, ut patet extra lib. vj. de reg. beneficiū. dic ut ibi.

Religio utrum ſoluat vinculum iuramenti.

Sub.ga iure pmittente hoc pœnā nō mereſ. C. de adul. l. Gracch9. & 31. q. 1. hac ratione.

Leges allegari poſſunt i cauſis matrimonialibus.

in accuſatione etiã clericorum inducuntur, argum. iij. quæ. ix. dignum.

a Probare. ĩ. xxxiij. q. j. ſi quis accepit. contra. extra de deſpon. impub. continebatur. extra de clan. deſpon. ſi quis clam. extra de frigidis & malef. c. j. In his omnibus dicitur, quod probationi uiri ſtandum eſt, & etiam ſacramẽto uiri, vt in ca. continebatur. ſed hoc intelligitur cum uir tacet, & probationes non habet. imo verior eſt ſolutio, quod hoc locum habet quoties mulier quæ virgo eſt, ſe incognitam vult probare per aſpectũ corporis. hæc probatio præfertur omnibus etiam iuramento viri extra de probatio. propoſuiſti, ualidior enim eſt & melius res ingeritur animo oculata fide quam per aures. inſtit. de grad. cogna. §. hactenus. & §. conſobrino, ſed ſi fuiſſet mulier, potius crederetur uiro, & ſic loquuntur iura contraria.

Mulier ſi dicat ſe ĩcognitam & uir cõtrariũ, cuius probatio admittetur.

b Inſtitutis. xxxiiij. diſtinctio. cap. vltimo.

c Negatur. Re vera nõ eſt diuortium proprio ſumpto uocabulo, quia diuortiũ dicitur inter carnaliter commiſtos, repudiũ inter ſponſos. ff. de uerb. ſig. inter ſtuprum. §. diuortium.

Diuortiũ & repudiũ differunt.

d Vnde apparet. Totum eſt allegatio.

e QVi dormierit. Quidã dixerunt hoc ca. intelligendum ſecundũ decret. extra de diuort. ſi qua. & de ſponſa. requiſiuit. ſed illæ decre. parum faciunt. H. uero, & Bar. dicunt potius eſſe ſtandum euangelio. vnde intelligunt hoc ca. ꝙ exigere non poteſt, ſed reddere tenetur.

ſi ſe coniunxerint, & poſtea dixerit mulier de uiro, quòd non poſsit coire cum ea: ſi poteſt, per verũ indicium probare a ꝙ uerum ſit, accipiat alium.

Ecce impoßibilitas coeũdi, ſi poſt carnalẽ copulã inuẽta fuerit ĩ aliquo, nõ ſoluit cõiugiũ. Si uerò ante carnalẽ copulã depꝛẽſa fuerit, liberum facit mulieri aliũ uirũ accipere. Vnde apparet, illos nõ fuiſſe cõiuges, alioq nõ liceret eis abĩuicẽ diſcedere excepta cã fornicationis, et ſic diſcedẽtes oportet manere innuptos, aut ſibi inuicẽ recõciliari. Itẽ ſi ſpõſa cõiunx eſſet mortuo ſponſo, remaneret uidua. Si aũt uidua eẽt, uir eius ad ſacros ordines cõſcẽdere nõ poſſet: maritus enim uiduæ æquè ſicut et bigamus ſacerdos fieri ꝓhibetur. Ex huius aũt copula nullus ꝓhibetur à ſacris ordinibus. Vt .n. ait Gelaſius Papa, nihil ẽ (quãtũ ad hũc articulũ attinet) qđ ei obuiet de canonicis inſtitutis. b *Apparet ergo, hos nõ fuiſſe cõiuges. Itẽ ſi cõiuges eßẽt, diſceſſio abinuicẽ eẽt diuortiũ. Sed horũ ſeparationẽ negat Ambroſi⁹ eſſe diuortium: dicens de beata Maria, quã ſibi Ioſeph deſpõſauerat, et ĩ ſuã duxerat, Ioſeph nũquam cognouit eã. Nã ſi uir iuſtus eã cognouiſſet, nũquã à ſe diſcedere paſſus eſſet: nec dominus, q uxorẽ ꝓceperat à uiro nõ recedere, niſi cã fornicatiõis: cõmẽdãs eã diſcipulo author diuortiũ fuiſſet. Ecce cõmendatio Mariæ Ioãni, et detractio Ioſeph negatur* c *fuiſſe diuortiũ, quia Ioſeph nõ cognouerat eã. Vñ apparet* d *eos nõ fuiſſe coniuges. Si aũt beata Maria, quã ſibi Ioſeph deſpõſauit, & ĩ ſuã duxerat, cõiunx negatur fuiſſe, multò minus iſta, q̃ ſimpliciter ſpõſa erat, cõiunx eſt appellãda.*

Item ex concilio Aurelianenſi.

Sororem uxoris polluens, neutram ualet habere.

CAN. XXVI.

QVi dormierit e cũ duabus ſororibus, & una ex illis antea uxor fuerat, neutrã ex ipſis habeat: nec ipſi adultero, unquã in cõiugio f copuletur, id eſt, nec propriæ uxori ſibi licet reddere debitum, quam ſibi reddidit illicitam ſororem eius cognoſcendo, nec etiam poſt mortem uxoris, licet ei adulteræ uel alicui copulari in coniugium.

De ſponſa uerò econtra legitur in cõcilio Tribunienſi. †

De eo, qui dormiuit cum ſponſa fratris ſui.

CAN. XXVII.

QVidam deſponſauit vxorem, & dotauit g eã, & cũ ea coire non potuit, quã clanculo frater eius corrupit, & grauidam eã reddidit. decretum eſt, ut quamuis nupta eſſe non potuit legitimo uiro, deſponſatam tamen fratri, frater habere non poſsit: ſed mœchus h & mœcha fornicationis quidem uindictam ſuſtineant, licita i uero coniugia eis non

vnde ſic intelligũt, ſequentẽ literam, nõ liceat propriæ uxori reddere ſibi debitum. i. ipſe non poteſt petere debitum ab ea. & ita intelligũt prædictas decre. Nam peccata ſuos debẽt tenere authores. C. de pœn. ſancimus. & eſt hodie expreſſũ extra de eo, qui cog. conſan diſcretionem. & maxime cum affinitas ſpiritualis maior ſit quam carnalis, vt xxx. q. iij. ita diligere. ſed propter ſpiritualẽ ſuperuenientẽ non ſeparentur: xxx q. j. ad limina. Ioan.

Affinitas ſpũalis ẽ maior carnali.

f In coniugio. ĩ. xxxiij. qõ. vij. quædam. ĩ. xxxiij q. ij. ſi quis contra. ſed ibi neutra fuit uxor.

QVidam deſpõſauit.

g Dotauit. Id eſt, donationẽ propter nuptias dedit: nam ſecundum leges mulier dat dotẽ, & uir donationem. extra de dona. inter uirũ & vxorem. nuper.

Mulier dat dotẽ, & uir donationem facit.

h Sed mœchus. Si fuit ſponſa de præſenti: quod magis videtur ex eo quod dicit non potuit ei cõmiſceri: quia ad id ſponſus iam deuenerat, vt tentaret, ſed non potuit aliquo impedimento impeditus. Vel ſi fuit ſponſa de futuro, cum qua non committitur mœchia, id eſt, adulterium. dic mœchus & mœcha id eſt, fornicarius & fornicaria, quia fornicatio mœchia dicitur, argu. xxxij. quæſt. iiij. meretrices. & hoc eſt qđ ſequitur, fornicationis. &c.

† ca. xlj.

Adulterium cum ſponſa nõ committitur.

i Licita. Poſt mortem ſponſi, ſi erat ſponſa

ſponſa de præſenti. ecce minus puniuntur iſti, quàm adulteri in ſuperiori cap. ſed hoc non contingit propter coniugium, ut intelligit Gratia. ſed quia peccauerint minus ob publicæ honeſtatis iuſtitiam, quàm ſi eſſet iam cognita, & affinitas interueniſſet. Ioan.

g Conſentiens. Tunc enim non poſſet nubere, niſi timeretur incõtinentia eius: ut extra de eo qui cog. conſan. ex literis. in fi. xxxvj. q. ij. ſi autem. Ioan.

h Non fuerit. Ante uel poſt: non enim refert, quando dolus committatur. arg. j. q. j. c. eos. & ff. de calũ. l. j. §. qui autem.

negentur.

Item ex eodem.

Si quis ſponſam filij ſui oppreſſerit: ſimul cum ea, ſine ſpe coniugij maneat.

CAN. XXVIII.

SI quis ſponſam [a] filij ſui oppreſſerit, & poſtea filius eius eam duxerit, pater, [b] poſtmodum nõ habeat uxorem, nec mulier uirum. filius qui patris facinus ignorauerit, aliam accipiat.

Si illa quam uir ſororis ſuæ cognouerit, [c] perpetuò copulari prohibetur. hic uerò, qui ſponſam fratris ſui corruperat, peracta pñia matrimonium cõtrahere permittitur, apparet [d] hãc nõ fuiſſe cõiugem fratris eius. Item mulier cauſa fornicationis à uiro ſuo dimiſſa, aut ei reconciliabitur, aut eo uiuente innupta manebit. De ſponſa [e] uerò ecõtra inuenitur in primo libro capitularij, in quo ſic legitur.

Si ſponſus raptam recipere noluerit, liceat ſibi alij nubere.

CAN. XXIX.

RAptor pœnitentia publica mulctetur: raptam uerò ſi ſponſus accipere noluerit, [f] & ipſa eidem crimini conſentiens [g] non fuerit, [h] licentia nubendi alij non negetur.

Item ex concilio Toletano.

De eodem.

CAN. XXX.

STatutũ eſt à ſacro cõuẽtu, ut ſi quis ſponſam alterius rapuerit, [i] publica pñia mulctet. & ſine ſpe cõiugij maneat. Et ſi ipſa eidẽ crimini cõſenties [k] nõ fuerit, licẽtia nubẽdi alij nõ neget. Quod ſi poſt hæc cõiugere ſe præſumpſerint, [l] uterq; uſq; ad ſatisfactionem [m] anathematizet.

Apparet ergo hãc nõ fuiſſe cõiugem, cui uiuente ſponſo alteri nubendi licentia nõ negatur. Quomodo ergo ſecũdum Ambroſiũ & reliquos patres ſponſi cõiuges appellant, & his oĩbus argumentis coniuges nõ eſſe probantur? Sed ſciendũ eſt [n] q coniugium deſponſatione initiat, cõmiſtione perficitur. unde inter ſpõſum & ſponſam cõiugium eſt, ſed initiatum, inter copulatos eſt coniugium ratum.

Vnde Ambroſius. †

In deſponſatione coniugium initiatur.

CAN. XXXI.

CVm initiat [o] cõiugiũ, cõiugij nomen adſciſcit, nõ cũ puella uiri admiſtione cognoſcit.

Ecce quòd in deſponſatione coniugium initiatur, non perficitur.

Itẽ Ambroſius in libro primo de patriarchis.

a SI qs ſponſam. Scilicet de futuro.

b Pater. Quare ergo frater permittit uxorem habere in conſimili caſu: ut ſ. in cap. præcedenti? Reſpon. quia pater proximior eſt filio, quã frater. nam una perſona intelligitur eſſe cum eo. ; unde magis punitur. Ioan.

c Cognouerit. ſ. e. c. qui dormierit.

d Apparet. Allegando dicit.

e De ſponſa. De futuro. nam ſi ſit de præſenti, idem eſt quod incognita.

RAptor. CASVS. *Dicitur in hoc ca. qđ ſi aliquis rapuit ſponſam alterius, raptor debet puniri: & ſi ſponſus eam recipere noluerit, ipſa poterit alij nubere, ſi raptori in crimine non conſenſit. Idem eſt caſus ſequen. cap.*

f Noluerit. de facto ſupple, ſi intelligas de ſponſa de præſenti. nã de iure cõpellitur eã recipere, ſi ipſa non peccauit nec cõſenſit, ſed per uim eſt paſſa: argu. xxxij. q. v. c. re uera. ff. de adul. l. ſi uxor. §. ſi quis plane. niſi uelit ſponſus religionem intrare: ut extra de conuer. cõiug. ex publico. & ſecũdum hoc, quod dicitur in fin. quia illa poſſit nubere cum alio, intelligas poſt mortem uiri ſui. ſi autem ſponſa eſt de futuro, non eſt compellendus, ; quia libera debẽt eſſe matrimonia: ut extra de ſponſ. requiſiuit. nam propter modicam cauſam poteſt dimitti uxor de futuro. extra de iureiuran. quemadmodum.

Pater proximior ẽ filio quã frater.

; De hoc 3ſ. q. 3. §. hac auctoritate. in prin.

; Hoc nota. 32. q. 1. in ſumma

STatutum eſt. i Rapuerit. Id eſt, uiolenter corrumperit. Si hoc intelligas de ſpõſa de præſenti, dic alij, ſcilicet ſponſo, qui eſt alius à raptore. & ſecundum hoc dicit nubendi, id eſt, carnaliter commiſcendi. ſi autem legas de ſponſa de futuro, dicas alij, ſcilicet à ſponſo & raptore. nam cum raptore non debet contrahere in odium rapinæ: ſi tamen contrahit, tenet matrimoniũ. argumen. extra de rapto. accedens. Ioannes.

k Conſentiens. ſ. xxxvj. q. ij. ſi autẽ. contra. ſed hoc de rigore iuris. Ioan. de Fant.

l Præſumpſerint. infra xxxiiij. q. ij. c. non ſatis. xxxvj. q. ij. tria. cõtra. ſed ibi de rapta nondum alteri deſponſata, hic uero de rapta alteri deſponſata.

m Vſq; ad ſatisfactionem. Id eſt, donec pœnitentiam agant de rapina. Io.

; Apparet. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua probat Gratianus per duodecim ca. quod ſponſa de præſenti dicitur uxor, nõ de præſenti, ſed ſpe futurorum: ſcilicet quia non eſt ibi ſignificatio, quę eſt inter Chriſtum & Eccleſiam. unde qui ducit talem, non eſt bigamus. Ioan. de Fant.

n Sed ſciendũ eſt. Ponit diſtinctionẽ ſuam de matrimonio initiato, & eam probat per ca. quæ ſane intellecta aliud ſonant.

o CVm initiatur. Quoad ſignificationẽ. nã quo ad eſſentiã ſtatim plenũ eſt & pfectũ: qa ſimplex eſt, ſicut & omne ſacramẽtũ. Io. ;

Matrimoniũ raptoris & raptę tenet.

† cap. vj. lib. de inſtitu. uirginis.

; De hoc etiã leg. & no. ſ. c. cum initiatur.

a QVapropter. Perficiunt. non quo ad ſui eſſentiam, ſed quo ad ſignificationē. Non tamen ſequitur, q̃d ante non fuerit perfectum, quia perfectū amplius poteſt perfici. argum. xj. quæſt. iij. c. anteceſſor. Perficitur autē matrimonium per coitum, quo ad ſui ſignificationem: q̃a tunc utrāque habet ſignificationem, ſcilicet coniunctionē animæ fidelis ad Deum, & Chriſti, ad Eccleſiam. extra de bigam. c. debitum. Sed quare ſeparatur matrimoniū cauſa religionis, poſt coniunctionem animæ fidelis ad Deum, & non poſt coniunctionē Chriſti ad Eccleſiā? Ratio eſt, quia anima ſeparatur à deo per peccatum: unde nō eſt mirum, quod poſt talem coniunctionem matrimonium ſeparatur. ſed illa coniunctio Chriſti ad Eccleſiam deſignatur per unionem qua unita eſt diuinitas carni humanæ in utero uirginali. unde quia humana caro nunquā à deitate ſeparata eſt, ideo poſt talem coniunctionem matrimonium nunquā diſſoluitur. Vel poteſt dici, quod facilius eſt, quod una anima ſeparetur à Deo, quam tota Eccleſia. imo impoſſibile eſt, quod tota eccleſia ſeparetur à Deo, quia Eccleſia nō poteſt nulla eſſe. xxiiij. q. j. c. pudenda. & xxj. diſtin. c. j. Io.

Matrimonium per quid perficitur.

† Ad ca. iiij. Oſeę.

† Epiſtola lxvj.

b SI quis. Tradita. ergo ſi nō ſit tradita ſibi & traducta, & ea utatur, nim facit: ut C. de rapt. uirg. l. una. ſed l. illa non tenet. ut infra ead. lex. extra de rapt. cum cauſam. Ioannes de Fantu.

† Aliter, non ſuſpirauit.

Cōiunctorum commiſtio matrimonium perficit.

CAN. XXXII.

IN omni matrimonio cōiunctio intelligitur ſpiritualis, quam confirmat, & pficit coniunctorū cōmiſtio corporalis.

Item Hieronymus ſuper Abdiā prophetā. †

Matrimonium ſponſali coniunctione initiatur, commiſtione perficitur.

CAN. XXXIII.

QVapropter in filiabus ueſtris fornicabuntur, & ſponſæ ueſtræ adulteræ erunt. Notandū eſt, quòd in filiabus dicit fornicationem futuram, & in coniugibus adulteria, quæ ſponſali coniunctione initiantur, & commiſtione corporum perficiuntur. a

Item Ambroſius ad Paternum. †

Cum deſponſata fuerit tradita, & in uſum deducta, ritè coniunx appellatur.

CAN. XXXIIII.

SI quis deſponſata ſibi & tradita b utatur, ritè coniugium uocatur. Quare autē poſt nuptialia pacta non ſtatim tradantur ſponſæ, Auguſtinus in lib. iiij. confeſsionum, oſtendit dicens.

Quare ſponſæ poſt pactum non ſtatim tradantur.

CAN. XXXV.

INſtitutū eſt, ut ſpōſæ iā pactæ non ſtatim c tradantē, ne uilē d habeat maritus datā, quā ſuſpirauerit † ſpōſus dilatam.

Iuxta hanc diſtinctionem e intelligēda eſt illa authoritas Auguſtini: Non dubium eſt illā mulierem non pertinere f ad matrimonium, cū qua docet non fuiſſe cōmiſtio ſexus. Ad matrimonium perfectum ſubintelligendum eſt tale uidelicet, quod habeat in ſe Chriſti & eccleſiæ ſacramentū. Ita & illud Leonis papę intelligendū eſt. Sed obijcitur illud Auguſtini, inter Mariā & Ioſeph fuit perfectum coniugiū. Sed perfectum intelligitur nō ex officio, ſed ex ijs, quæ comitantur officium coniugij: ex fide uidelicet, prole, & ſacramēto, quæ oĩa inter Chriſti parentes fuiſſe authoritate Auguſtini probantur. Cūcta ergo, quæ de non ſeparando coniugio inducta ſunt, de perfecto intelligantur, quod ſponſali coniunctione eſt initiatū, & officio corporalis commiſtionis eſt cōſumatū. Illa uerò, in quibus ſeparabile coniugiū oſtenditur, ſimiliter de initiato intelliguntur, quod nōdū officio ſui perfectū eſt. Pōt & aliter diſtingui. Sponſæ g appellanē cōiuges, cōſuetudine ſcripturę ſpe futurorū, nō effectu h pſentiū. Vñ Ambroſius cū dixiſſet, cū initiaē coniugiū non addidit, tunc res uel effectus, ſed tūc nomē cōiugij adſciſcit, oñdens tales cōiugij nomē hre, non rē, uel effectū. Itē Augſt. cū de parentibus i dñi loquereē, ait: Cōiuges fuerūt mēte, & non carne, ſicut & parētes. k Ex quo daē intelligi q̃ ſicut Ioſeph pater dñi dictus eſt, nō effectu geniturę, ſed officio & cura prouidendi, ſic & coniunx mater eius appellatur non coniugij effectu, ſed

a Nſi eueum eſt.

c Nō ſtatim. q̃a niſi intra duos menſes ‡ extra de conuer. coniug. ex publico. Similiter ſideiuſſor non debet ſtatim uenire cum ſacco paratus. ff. de ſolu. quod dicimus ſo. diſtin. quamuis.

d Ne uilem. Nam gratior eſt fructus, quem ſpes productior edit. Et not. quod propter cautē dam utilitatē multa omittuntur. xvj. q. j. c. præcipimus. ff. de offic. præſid. l. ob ſeruandum. xlv. diſ. de Iudęis. ſo. diſt. §. poteſt.

‡ Vide quod leg. & no. ſ. e. coniugem

Fructus diu expectatus gratiſsimus eſt.

e Hanc diſtinctionem. de initiato & conſummato.

f Non pertinere. Ex his uerbis Gratia. bonus intellectus haberi poteſt, ſed quod ipſe malum habuit. patet ex illo loco, cuncta ergo.

g Sponſæ. Nec hæc ſolutio multum ualet, quia eadē rōne dici pōt, quod committat adulterium ſpe futurorū, nō re præſentium, qui cū ſponſa alicuius fornicatur. quod ridiculum eſt dicere.

h Effectu. Id eſt propter fidele coniugium: ut ſ. ea. c. cōiunx.

i De parentibus. Ioſeph enim putatiuꝰ pater dñi dictus eſt.

k Sicut & parentes. quo ad Ioſeph. Nam Maria carne fuit eius parēs. unde expone parentes, id eſt, parens. plurale pro ſingulari. ij. q. j. c. in primis

Ioſeph fuit pater putatiuus domini.

Quia

ſubminiſtratione neceſſariorũ, et indiuiduæ mẽtis affectu. Hinc Angelus ait: Noli timere accipere Mariam coniugem tuã. Coniugẽ nominauit: quia futura [a] *erat uxor. Hic & Beda ſuper Leuiticũ, Si qs ſpõſam alterius uiolauerit, etc. ſpõſam uxorẽ dixit, nõ quæ tũc eſſet, ſed quæ futura erat uxor. Hinc & Hieronymus ſuper Matthæũ in Euangelio, cùm eſſet deſponſata.*

Conſuetudine ſcripturæ ſponſæ coniuges, & ſponſi uiri appellantur.

CAN. XXXVI.

GEnuit [b] Ioſeph virum Mariæ. Cùm virum audieris, tibi non ſubeat ſuſpicio nuptiarum, [c] ſed recordare cõſuetudinis ſcripturarum quòd ſponſi Viri, & ſponſæ vocentur vxores. & infrà. Non ab alio inuenta eſt, niſi à Ioſeph, qui penè licentia maritali futuræ vxoris omnia nouerat. & infrà. Ioſeph fili Dauid, &c. Iam vt ſuprà diximus, ſponſas uxores appellari cõſtat, quod plenius liber aduerſus Heluidium [d] docet.

Item ſuper Geneſim libro quarto. †

De eodem.

CAN. XXXVII.

EGreſſus itaq; Loth locutus eſt ad generos ſuos, & qui accepturi erant filias ſuas. In ſequentibus filiæ Loth virgines fuiſſe dicuntur. Et ipſe ad Sodomitas dixit, Ecce [e] duæ filiæ meæ, quæ non cognouerunt uirum, &c. Nunc autem dicitur habuiſſe generos. Sed quidam arbitrantur eas, quæ viros habuerunt, in Sodomis periſſe, & quæ uirgines erant, cum patre exiſſe: ſed Hebraica veritas habet, Egreſſus Loth locutus eſt ad ſponſos [f] ſuos. Quod quidem magis uerum eſſe videtur, ex hoc quod ſequitur: Qui accepturi erant filias ſuas. Vnde datur intelligi, ꝙ ſcriptura ſponſos generos uocat. †

Item Ioan. os aureum in eodem Euangelio. †

Maria coniunx dicitur, more ſcripturæ, cùm ſimpliciter ſponſa eſſet.

CAN. XXXVIII.

PRiuſquam [g] conuenirent. Non dixit, priuſquàm in ſponſi adduceretur domum. Hunc enim morem ſeruabat [h] antiquitas, vt ſponſæ in ſponſorum domibus haberentur. [i] Vt autem generi Loth apud ſocerum leguntur habitare cum ſponſis nondum ſibi copulatis lege coniugij, ſic & Maria [k] habitabat cum ſponſo. & infrà. Neque enim eam voluit de domo expellere, ſed dimittere. [l] & infrà. Noli timere accipere Mariam cõiugem tuam. Quo ſermone, ſponſam ſimiliter indicauit, ſicut etiam eos qui adhuc ſpõſi ſunt, generos appellare ſcriptura cõſueuit. Quid. n. eſt accipere, niſi domi ꝑfectò retinere? [m] Iã enim illã mẽte dimiſerat. [n] & infrà. Sicut enim poſtea illam commendauit Chriſtus ipſi diſcipulo, ſic & nunc Angelus copulat [o] ſponſo non in fœdus ſolenne coniugij, ſed in cõſortium communis habitaculi.

Idem in eodem, Homilia ij. †

Dominus non commendaſſet matrem diſcipulo, ſi eam Ioſeph cognouiſſet.

---

[a] Quia futura. Ex hoc loco habuit tam Gandulphus, quàm Gratianus [1] cauſã ſui erroris, dicentes uerũ coniugiũ non fuiſſe inter Mariam & Ioſeph: quod tamen falſum eſt, ut ſ. ea. coniunx. Et eſt hic arg. aliquem ſumere appellationẽ ab eo quod futurum erit, vt xxiij. q. j. ca. paratus.

[b] GEnuit. In prima parte cõmentatur Hieronymus ſuper illa authoritate, Genuit Ioſeph. In ſecunda commẽtatur ſuper illa, Inuenta eſt, &c. In tertia cõmentatur ſuper illa, Ioſeph fili Dauid, &c.

[b] Genuit Ioſeph. Verba ſunt euangeliſtæ.

[c] Nuptiarum. i. carnalis commiſtionis, quia carnalem copulam eius non cognouit.

[d] Heluidium. Hæreticum, qui dicebat beatam virginem alios filios genuiſſe: eo quod Euãgelium dicat, Peperit [2] filium ſuum primogenitum. & Ioſeph de alia muliercula plures filios habuiſſe. vt ſic Chriſti parentes infamaret.

[e] EGreſſus itaque. Ecce. ſ. xiiij. diſtin. c. j.

[f] Ad ſponſos. Tamẽ appellatione generi, ſponſus continetur. ut iij quæ. iij. §. itẽ lege Iulia. uer. item ne liberto.

[g] PRiuſquam. Hic prius nõ notat ordinem: arg. extra de uerb. ſig. quod dicitur. argu. xix. q. vl §. nunc autem. Vnde nõ ſequitur quod poſtea conuenerint. Et etiam concor. huic argu. lex. nam dicit ꝙ ſi ſeruus non fuerit euictus, priuſquam moreretur, uel mortuus eſſet, nec inde ſequitur quod poſt euincatur, quia hoc eſſet impoſsibile. ff. de euict. ſi ſeruus.

[h] Seruabat. Non tamen ubicunque, imo alicubi contrariũ obtinebat, prout ſtatim ſubditur de generis Loth.

[i] Haberentur. ff. de rit. nupt. l. mulierẽ. vnde niſi poſt puberes annos ſponſa inueniatur in domo ſponſi, non præſumitur uxor, vt ff. de ritu nuptiarum. l. iiij. Item licet poſt puberes annos ſponſa inueniatur in domo ſponſi. tamen niſi conſtet de ſponſalibus, hoc ipſo quod ſecum reperitur, non præſumitur matrimonium, vt ff. de ſpõſa. quæſitum. & extra de reſtitut. ſpol. ex parte.

[k] Sic & Maria. ſimilitudo eſt per cõtrarium, vel in eo quod & iſti & illi cohabitabant ſponſis ſine carnali commiſtione.

[l] Sed dimittere. Id eſt, ad eam non accedere.

[m] Retinere. Ergo & accipere eſt retinere, arg. xj. quæſt. ij. ſi qua de rebus.

[n] Dimiſerat. Quia ſuſpicatus de ea fuerat adulterium. ij. q. j. ſi peccauerit.

[o] Copulat. i. reconciliat, non deſponſat. ſed quod dicit copulat, iam mente dimiſerat eam, & quaſi ſeparati erant, quo ad mentem: Ioſeph tamen prius ei fuit coniunctus per conſenſum matrimonialem, & conſenſit in carnalem copulam. ſ. eadem. §. primo.

Si enim

---

[1] Scilicet ſ. c. §. i ſecunda ſolutione.

Matt. 1. c Matrimonium uerũ fuit inter Mariã & Ioſeph.

Maria vnicum genuit.

[2] Sic dictus, quia ante eum nullus eſt natus ex ea. & dicitur unigenitus, qa poſt eum nullus ex ea nat⁹ ẽ ſecundũ Hugo. de hoc legit. & not. extra de verbo. ſig. ca. Ioſeph. Archidia.

Gen. 19. c

† Tomo. 3. quæſti. ſuper Geneſim. ca. ix.

Prius quãdoq; non notat ordinem.

† Cõcor. tex. i l. lege Iulia. & ibi glo. & doctor. ff. de teſt.

† Homil. iiij. ad c. j. Matthæi.

Matt. 1. c

† Homil. v. ad ca. j. Matthæi.

[a] SI enim. Vxoris. Argum. quod viuente Ioſeph, ſeparata eſt virgo ab eo: arg. 7. eadem. §. ecce. & hoc contra Petrum Manducatorem, qui dixit quod Ioſeph mortuus erat tempore dominicæ paſsionis, Hic enim exprimitur cauſa, quare dominus ſeparauit eam à Ioſeph.

[b] INuenta eſt. Dico coniugẽ. in perſona angeli, quaſi loquitur hoc Origines.

[c] Vt legis. Quia ſecundum legem quæ iam ſponſa erat, lapidabatur ob fornicationem. xxxiiij. q. ij. non ſatis. ſed quæ nondum erat ſponſa alicuius, & fornicabatur, nõ puniebatur morte. niſi poſtea copularetur alicui tanquam uirgo:& ita lapidaretur beata uirgo, qa cum iam ſponſum haberet, grauida apparebat, & ita conſtabat, vel ante, vel poſt deſponſationẽ, eam fornicatam præſumptiue, & ideo fuit deſponſata. Sed ſecũdum legem Romanam ſecus eſt. nam ſi quæ fuerit fornicata antequam ſit ſponſa. non poteſt accuſari de adulterio. Si vero poſtquam fuerit ſponſa poteſt. ff. de adulterijs. ſi vxor. §. ſi quis vero. Tamen dicũt quidam, quod etiam ſimplex fornicatio morte puniebatur in Aaronitis. lvj. diſtin. dominus. quia maior munditia exigebatur in eis: quia de eis author mundi, id eſt, Chriſtus erat naſciturus. Et nota quòd hic occultatur aliquid propter maliciam eius, cui fit occultatio, quandoque occultatur aliquid propter rei excellentiam. xliij. diſtin. in mandatis. quandoq; ideo, quia auditores capaces non ſunt viij. q. j. oportet. & ibi multa habeo vobis dicere, quæ non poteſti. portare modò.

[d] SIc quippe. Ea nis omnibus.

Ioſeph tẽpore paſſionis viuebat & à virgine ſeparat⁹ fuerat.

[a] Scilicet ĩ hiſtoria euãgelica ubi tractat de nuptijs factis ĩ chana Galileæ.

Sponſa fornicata an erat olim lapidanda.

† Homil. j. euãgel.

† Homil. xxvj. euãgeliorũ.

Ioan. 20. f

Occultare licet ex cauſa.

CAN. XXXIX.

SI enim cognouiſſet eã, & loco habuiſſet uxoris, [a] quomodo illã dominus, quaſi abſq; ſolatio, & nihil penitus habẽtem, diſcipulo commendaſſet, iubens illi ut eam reciperet in ſuam?

Itẽ Origenes in eodẽ: †

Maria uxor Ioſeph appellatur, quia ſic ab eo putabatur futura. CAN. XL.

INuenta eſt habens in utero. A beato Ioſeph, qui licet eã non contingeret, futuræ tñ (ut putabaẽ) uxoris oĩa nouerat. & infrà Si tibi uxor nominatur, & ſi in deſponſatione uxor tibi eſſe dr̃, nõ tamẽ tibi uxor eſt, ſed Dei unigeniti mater eſt æterna. & infrà. Dico cõiugẽ [b] propterea, ut Diabolo uirginitatem eius occultem: ut legis [c] inſtituta non deſtruam. In ſequentibus demonſtrabo, q̃ nec iſta tua coniunx ſecundũ conſuetudinem coniugij habeatur, nec iſte qui etiam generatur, tuus filius eſſe credatur.

Item Grego. in expoſitione Euangelij, Cum ſero eſſet dies illa. †

Ad nuptias Mariæ, Ioſeph non peruenit. CAN. XLI.

SIc quippe diſcipulũ poſt reſurrectionem ſuã dubitare permiſit, tamẽ nec in dubitatione deſeruit, ſicut ante natiuitatem ſuam habere Mariam ſpõſam uoluit, qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nam ita factus eſt diſcipulus dubitans & palpans, teſtis ueræ reſurrectionis, ſicut ſponſus fuerat, & matris cuſtos integerimæ uirginitatis.

CASVS. *Concludit Gratianus ex premiſſis, quod nuncupatur ſponſa & coniunx non re preſentiũ, ſed ſpe futurorum. & ſuam concluſionem tribus ſimilitudinibus approbat, reſpondendo quibuſdam capitulis ſuperius allegatis. Prima ſimilitudo incipit ibi, Sed à prima. Secunda ibi, Sed talis. Tertia ibi, Sic qui merito. Et dicit Hug. quod Gratianus fere per totam hanc queſtionẽ male dicit, & per unum falſum uult probare aliud falſum. Tu autẽ dicas, quod matrimonium eſt cum ſponſa de praſenti, ſed non conſummatum.*

Ex his [d] oĩbus authoritatibus apparet, ſpõſas cõiuges appellari ſpe futurorũ, nõ re p̃ſentiũ. Quomodo ergo cõiuges à prima fide deſpõſationis appellanẽ, ſi iſta q̃ aſſerit ſpõſa, cõiunx eſſe negaẽ? Sed à prima fide deſpõſatiõis coniũx dr̃ appellari, nõ q̃ in ipſa deſponſatione fiat cõiunx, ſed qa ex fide quã ex deſpõſatione ſibi inuicẽ debẽt poſtea efficiunẽ cõiuges: ſicut per fidẽ dicũtur [e] remitti peccata nõ qd̃ ante baptiſma p̃ fidẽ remittanẽ, ſed quia fides eſt cã, quare in baptiſmate à peccatis emundamur. Illud autem Ioãnis Chriſoſtomi, Matrimoniũ nõ facit coitus ſed uolũtas. Itẽ Ambroſij, Nõ defloratio uirginitatis, ſed pactio cõiugalis, matrimoniũ facit: ita intelligẽdũ ẽ, coitus ſine uolũtate cõtrahẽdi matrimoniũ et defloratio uirgĩitatis, ſine pactiõe cõiugali matrimoniũ nõ facit, ſed p̃cedẽs uoluntas contrahẽdi matrimoniũ: et cõiugalis pactio facit, ut mulier in defloratiõe ſuæ uirginitatis uel ĩ coitu, d cañ nubere uiro uel nuptias celebrare. Itẽ Syrici⁹ [f] Papa.

[d] Ex his. fere per totum iſtum §. male dicit Gratianus, imo per totam hanc quæſtionem. Ioannes.

[e] Sicut per fidem dicuntur. Hic per unum falſum uult aliud probare, nam quod adulto non dimittantur peccata per fidem ante baptiſmum, nemo catholicus dicit, hoc etiam Auguſtinus expreſſe negat de conſecratione diſtinctio. quarta, non dubito. & capitulo, baptiſmi. Verum eſt quod nõ dimittuntur omnino ante baptiſmum quo ad omnem pœnam, quia non quo ad temporalem, quod fit per baptiſmum. de conſecratione diſtinctione quarta. ſine pœnitentia. niſi ſumma eſſet contritio, vt in latrone. de conſecratione diſtinctio. quarta capitulo, baptiſmi uicem.

[f] Syricius. Infra eadem quæſtione. de coniugali. & ita ſoluit, quod non obiecerat, & ſic eſt tota præcurrens.

Peccata adulti an dimittanẽ per fidem ante baptiſmum.

Diſce-

CAN. XLII.

DIſceſsionem ſponſæ à ſponſo uocat coniugalem ſeparationẽ. Sed talis diſceſsio, dicitur uiolatio coniugij non iam exiſtentis, ſed futuri, ut ex ipſa deſponſatione ſperabatur. ſic & Diabolus dicitur cecidiſſe à beatitudine [a] non ſolùm quam tunc habebat, ſed etiam ad quàm habẽdam creatus erat. Sic qui merito ſuæ uitæ uel ſcientiæ in ſacerdotem uel epiſcopum eligitur, ſi interim electionem ſuam caſſari meruerit, dicitur amittere ſacerdotalem [b] uel epiſcopalem unctionem, non quam iam acceperat, [c] ſed ad quam accipiendam electus erat.

Non ergo illa authoritate, ſponſa coniunx põt probari. Sed concedatur quòd ſponſa nõ ſit cõiunx tamẽ quæritur utrũ [d] liceat ei renuntiare priori conditioni?

Hoc autẽ probibetur authoritate Ancbiritani concilij, in quo † ſtatutum ſic legitur.

Puellæ deſponſatæ prioribus reddendæ ſunt, ſi eis raptæ fuerint.

CAN. XLIII.

DEſpõſatas puellas, & poſt ab alijs raptas, placuit erui, [e] & reddi eis quibus antè fuerant deſponſatæ, [f] etiã ſi eis à raptoribus uis illata conſtiterit.

Item Ioannes Chryſoſtomus Roſtanno archiepiſcopo.

Cõmunione priuetur ſpõſa, niſi raptorem deſerere, & ad ſponſum ſuum redire uoluerit.

CAN. XLIIII.

ATho præſentium lator, dum in noſtro ſeruitio fideliter excubaret, quẽdam uirum fœminam ſibi deſponſatam cõqueritur rapuiſſe, & ideo fraternitas tua noſtra authoritate ſuffulta, ſuffraganeos ſuos epiſcopos præſentialiter conuocet, & ſic unanimi ſententia, ſi ſponſam huic raptor non reddiderit, tam idem quã rapta, ſi ad priſtinum ſuũ ſponſum remeare [g] noluerit, omni communione priuentur.

4 *Sed aliud eſt, priori cõditioni renuntiare, & de nuptijs cum alio agere, aliud eſt rapi, hoc eſt illicitè conſtuprari.*

Vnde Iſidorus etymologiarum li. v. c. xxiij. ait:

Quid ſit raptus.

CAN. XLV.

RAptus [h] eſt illicitus coitus, à corrũpendo dictus. Vnde qui raptu potitur, ſtupro fruitur.

---

[a] DIſceſsionem. A beatitudine. Habuit quidem beatitudinẽ, ſed nõ remanẽtẽ uel cõfirmatã: unde dr̃ nõ habuiſſe charitatẽ in cælo. xvj. qõ. ij. uiſis. de pœn. diſt. ij. principium. xix. diſt. propter totius.

[b] Sacerdotalem. Sed hoc non niſi poſt confirmationem, ut extra de accu. ſuper his. Io.

[c] Acceperat. Amittit ergo quis, quod non habet, ut C. de admini. tuto pupillorum. [i] argum. contra. ff. de regul. iur. non uidetur. nõ uidetur re excluſus, qui rem non habuit.

[i] Ad idẽ 33. di. quotidam in fin. vbi de hoc. & 5. qõ. 6. quia iuſta. ubi de hoc.

[d] Quæritur utrum. huius quæſtionis nulla eſt uis, determinatur enim per id quod eſt extra de ſpon. duo. duobus modis. & cap. licet præter ſolitum. Sed in hoc diſſentiunt doctores, an ſponſa de futuro cogatur ſtare cum ſponſo ſuo, quod uidetur, ut extra de ſponſ. ex literis & de conuer. coniuga. ſane. Item quia pro quolibet mortali peccato poſſumus cogi ad pœnitentiam. xxij. qõ. j. c. ulti. [a] Sed contra. extra de ſpon. requiſiuit. & ĩ. e. quæſt. j. de uiduis. Dicũt quidam quod cogi debet à principio, ſi tamen perſeuerauerit contumax, non eſt amplius cogenda. Tu dicas, ſemper eſſe cogendam, niſi euidentiſsima ſubſit cauſa. Sunt tamen caſus vij. in quibus ſponſa de futuro, licite poteſt recedere à ſponſo. vnus ſi alter uult intrare religionem, & illud etiam tenet in ſponſa de præſenti. extra de conuer. coniuga. ex publico. Secundus caſus, ſi alter recedit ad remotam regionem, nec põt inueniri. extra de ſpon. de illis. Tertius caſus, ſi alter incurrit lepram, uel aliquam deformitatem corporis. extra de coniug. lepros. literas. extra de iureiu. quemadmodũ. Quartus, ſi superuenit affinitas. uel ſi fornicetur ſpontanee uel coactus. extra de iureiur. quemadmodum ĩ. ead. quidam deſpontauit. Quintus, ſecundum quoſdam eſt, ſi mutuo ſe abſoluerint. extra de ſponſa. præterea. Sextus, ſi contraxit cum alio per uerba de præſenti, extra de ſponſa. duorum. ca. j. & ij. ſed in hoc caſu eſt peccatum. Septimus, ſi id quod minor fecit, non uult ſeruare in adulta ætate, ut extra de deſpon. impuber. de illis. Hi caſus & aliqui alij, poſſunt his uerſibus haberi: Lepra ſuperueniẽs, furor, ordo, ſanguis, & abſẽs: Læſaq; uirginitas, mẽbri dãnum minor ætas, Ac hæreſis lapſus, fideique remiſsio, prorſus Sponſos diſſociant. & uota futura retractant.

Sponſa vtrum cogatur ſtare cũ ſponſo.

[a] Arg. ad hoc 33. q. 2. quicunque. dic vt ibi not. de hoc legit. & no. 6. q. j. illi qui.

Sponſalia ſoluuntur multis caſibus.

† cap. xj.

[e] DEſponſatas. Erui. i. auferri à raptore.

[f] Deſpõſatæ. ĩ. xxxiiij. quæſtio. ij. non ſatis. cõtra ubi ſpcipit non reddi priori viro, ſed ibi cõſentit raptori, & hic loquitur de ſpõſa de pſenti. Item cõtra. C. de ſpõ. l. j. ibi dr̃, qđ vni deſpõſata poteſt alij nubere. ſed illud eſt abrogatum.

ATho. CASVS. *Quidã nomine Atho, cõqueſtus eſt Papæ mulierẽ ſibi deſpõſatã raptã fuiſſe: quare Papa reſcribit Roſtãno archiepiſcopo, ut cõpellat raptorẽ eã ſibi reſtituere: alio qui conuocatis ſuis ſuffraganeis excõmunicet eũ, & ipſam raptam ſi ad ſuum ſponſum noluerit remeare.*

Quæ autem ſequuntur, plana ſunt uſq; ad capitulũ, de coniugali, in fine cap. ſcilicet deſpõſatas. hæc autem, de qua agitur in themate.

[g] Remeare. Si intelligas hoc de ſponſa de præſenti, planum eſt: ſi de ſponſa de futuro, dic vt in ſumma.

Sed aliud. Hæc eſt quarta pars quæſtio. in qua quæritur quid iuris ſit de raptis, & quis dicatur raptor, uel rapta uel raptus. Io. de Fant.

[h] RAptus. Hoc capitu. inducit Gratianus, ut probet illicitum eſſe coitum in rapta. vnde per conſequens vult probare, quod debeat a ſecundo ſepa-

do ſeparari ſi eã raperet, cum illicite ei adiungatur, ita tamẽ, quod ille qui ſecũdo rapuerit, nõ tractaſſet primo de ſponſalibus. & adhoc inducit capitulum ſequens.

a L Ex illa. Sed vbi ſit lex illa, ignoro, forte in Codice Theodoſiano, potius contrariũ inuenio, vt C. de rapto. virgin. l. j. §. quibus. ſed illud non tenetur, ut extra de raptori. cum cauſam.

Quod autem. Hæc eſt quinta pars quæſtio. in qua dicitur, quod ſi per uerba de præſenti fuerit ſponſa, & rapta, omnibus modis viro reddenda eſt. Io. de Fant.

b Conſtiterit. ſ. ca. deſponſatas.

c Hæc autem. De qua agitur in themate.

D E coniugali. Sed Authoritate.

CASVS. *Soluit Gratia. & male, dicens quod ſi ſponſa uelata ſit & benedicta cum ſponſo, & in domum ducta, debet reddi priori: alioquin non. Hoc autem facit G. reſpondendo quibuſdam capit. contra hoc allegatis. Illud Grego. xxxiij. q. i. requiſiſti.*

d Ducta. Hoc male ſoluit. nam huiuſmodi ſolennitates non faciunt ad eſſentiam matrimonij. xxx. quæſt. v. noſtrates.

e Illud Gregorij. xxxiij. quæſt. j. cap. j. & c.

Q Vidam uir infidelis. Superiori cauſa quinq; notantur cauſe quæ prohibent matrimonium non trahere, & contractum

Hæc autem nõ ab alio rapta, ſed alij deſponſata monſtratur. Raptam verò talem dici prohibet. Gelaſius Papa ita dicẽs.

Ibi raptus admittitur, ubi puella abducitur, de cuius antè nuptijs nihil actum probatur.

CAN. XLVI.

L Ex illa [a] præteritorum principum ibi raptum dicit eſſe commiſſum, vbi puella, de cuius antè nuptijs nihil actum fuerat, videbatur abducta.

§ Quod autem in fine capituli ſubiungitur, Etiam ſi eis à raptoribus vis illata conſtiterit, [b] ideo additum eſt, quia raptarum aliæ ſe rapiendas exponunt, aliæ violenter abducuntur. Quolibet ergo modo rapiantur, priori reddendæ ſunt. Hæc autem [c] (ut ſuprà dictum eſt) non inter raptas, ſed inter alias deſponſatas connumeratur, & ideo non eſt huic auferenda, & priori reddenda. Sequuntur aliæ authoritates, quibus iſta prohibetur nubere ſecundo, & iubetur redire ad priora vota.

Vnde Syricius Papa Hymerio epiſcopo Terraconenſi ait.

Puellam alijs deſponſatam alter accipere non ualet.

CAN. XLVII.

D E coniugali uiolatione requiſiſti, ſi puellam alteri deſponſatam, alter in matrimonium poſſet accipere? Tale ergo connubium anathematizamus, & modis omnibus ne fiat, prohibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ ſacerdos imponit, apud fideles cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſt, ſi vlla tranſgreſsione uioletur.

Sed authoritate hac Syricij illa prohibetur ad ſecũda uota tranſire, quæ in propria domo eſt ducta, [d] & cum ſponſo ſuo eſt uelata & benedicta. Talium diſceſſione uiolatur benedictio, quam nupturæ ſacerdos imponit. Verùm hanc needum ſponſus in ſuam duxerat, nec cum ea benedictionem acceperat. Non ergo hac authoritate huiuſmodi copula prohibetur. Item illud Euſebij Papæ, Deſponſatam puellam non licet parentibus alij uiro tradere. ſimiliter & de huiuſmodi deſponſata intelligitur, quæ uidelicet cum ſponſo eſt uelata & benedicta.

Itẽ obijcitur illud Gregorij, [e] Quæ propter frigiditatem à uiro ſuo ſeparata eſt, et alij nupta fuerit, ſi uir eius aliã cognouerit, illa eſt detrahenda ſecundo, et reddenda primo. Sed eodem modo ſoluitur, quia iſta uidelicet cum illo benedictionem acceperat.

Auguſtinus de fide pactionis, & conſenſus.

Si quis alicui mulieri conſenſus fidem fecerit, non licet illi aliam ducere.

PALEA.

D Vobus modis dicitur fides, pactionis, et conſenſus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, nõ debet aliam ducere: ſi aliam duxerit, pœnitentiam agat de fide mentita, maneat tamen cum illa, quam duxit: non enim reſcindi debet tãtum ſacramentum. Si autem fecerit fidem conſenſus, non licet aliam ducere: ſi autem duxerit, dimittet eam, et adhærebit primæ uxori. Eſt autem fides pactionis, quãdo aliquis promittit fidem alicui quod eã ducet, ſi permiſerit ei rem ſecum habere, uel etiã pro conſenſu. Fides autem conſenſus eſt: quãdo etſi nõ cõſtringat manum, corde, tamen & ore conſentit ducere, & mutuò ſe concedunt unus alij, & mutuo ſe ſuſcipiunt.

CAVSA XXVIII.

Q Vidam uir infidelis [f] in coniugio poſitus, ad fidem cõuerſus ẽ. Vxor uerò eiꝰ, fidei odio chriſtianæ ab eo diſceſsit, ille

quum iubent dirimere: uerbi gratia uotum, ordo, religionis habitus, ligatio, & publicæ honeſtatis iuſtitia. In hac uero cauſa ponuntur, quæ impediunt matrimonium, uerbi gratia, diſpar cultus, uel diſsimilitudo fidei: ut inter fideles & infideles. & primo tractat an matrimoniũ ſit inter infideles, & oſtẽdit etiam quid iuris ſit, ſi alter de duobus coniugibus infidelibus ad fidem 1 conuertatur.

Vod aũt. Hæc qõ diuidit ĩ quinque partes. in prima quarum probat multis authoritatibus, quod matrimonium non eſt inter infideles. Secunda ibi, Si quis. Tertia ibi, Iam nunc. Quarta ibi, Contra. Quinta ibi, Ex his. Ioã. de Fantu.

a Quod autem. Hic intitulat̃ prima quæſtio. an ſcilicet matrimonium ſit inter infideles. & certum eſt quod ſic, licet non ſit ratũ. j. ead. §. j. & ca. j. G. tñ ad utrãq; partẽ allegat, & bene ſoluit j. ea. §. ex his. ſed quia in hac quæſtione quædam cap. ponuntur pertinentia ad ſecundã quæſtionem, quę eſt an altero remanẽte in infidelitate poſſit conuerſus ad fidẽ alij ſe copulare, de ea uideamus. Notandum ergo, quod cũ unus coniugum ad fidem conuertitur, ſi remanens in infidelitate eſt Iudæus, nullo modo fidelis debet cohabitare cum eo, niſi uelit ad fidem conuerti: & ſi non uult conuerti, poteſt aliam ducere infra eadem cap. Iudæi. ſed contrarium eſt hodie uerum: ut extra de diuortijs. cap. quanto. & capit. gaudemus, ſi autem eſt paganus, & nõ uult cohabitare, uel uult ſed cũ blaſphemia Chriſti, uel ut eam pertrahat ad mortale peccatum, fidelis poteſt cum alio contrahere. j. eadem, cap. ſi infidelis. & hos tres caſus, in quibus licet ei contrahere cum ſecunda, habes extra de diuortijs. c. quanto. & cap. ſequenti. Si autem uult infidelis cohabitare fideli, & in pace, in electione fidelis eſt, an uelit ei cohabitare, uel non: ſed tunc cum altero non poteſt eo uiuente contrahere. j. ea. q. iam nunc. & ca. ſic enim.

1 Sub. altero remanẽte ĩ infidelitate, uel ſi alter de duobus cõiugibus fidelibus diſcedat à fide, altero remanẽte ĩ fide ſecundum Hu. uel aliter tractauit magiſter de duobus impedimẽtis, ſcilicet uoto & de coniugijs & ſponſalibus, modo intendit tractare de diſpari cõiugio & bigamis, ut autẽ hæc &c. Ioan. de Fant.

quandam fidelem in uxorem accepit, qua mortua clericus efficitur, tãdem uitæ & ſcientiæ merito in epiſcopum eligitur.

1 Hic primùm quęritur. Q an cõiugiũ ſit inter infideles.

2 Secũdò, an liceat huic aliã ducere, prior uiuẽte?

3 Tertiò, an ſit reputandus bigamus, qui ante baptiſmum habuit unã, & poſt baptiſmum alterã?

QVAESTIO I.

Vòd autẽ [a] inter infideles cõiugium nõ ſit multis authoritatibus ꝓbatur. Ait enim Paulus: Omne, [b] quod nõ eſt ex fide, peccatum eſt. Cõiunctio autem infidelium nõ eſt ex fide: & ideo peccatum [c] eſt. Non eſt ergo cõiugium: quia nullũ coniugium peccatum eſt.

Ro. 14.d

Itẽ Auguſt. † Nõ eſt uera [d] pudicitia hoĩs infidelis cũ coniuge ſua.

† Libr. j. de adulteri. cõiugi. ca. xviij.

Coniugũ infidelium ſi alter cõuertatur ad fidem, an poſſit cũ infideli habitare.

Vbi aũt uera pudicitia eſſe non poteſt, ibi nec uerum coniugium eſt. Itẽ Ambroſius. † Iuſſit [e] Heſdras dimitti [f] uxores alienigenas, per quas ibãt ad Deos alienos. Nõ eſt enim putandũ matrimoniũ, quod extra [g] dei decretũ ẽ factũ: ſed cũ cognoſcit̃, eſt emẽdandũ. [h]

† Ad ca. vij. epiſtolæ. j. ad Corinth.

Heſdrę ultimo. a

Itẽ Auguſt. Non eſt ratũ [i] cõiugiũ, quod ſine Deo eſt. Ex his oĩbus authoritatibus probat̃ coniugiũ nõ eſſe inter infideles. Sed ecõtra aliæ inueniuntur authoritates, quibus probat̃ cõiugiũ eſſe inter ĩfideles, quarũ prima eſt illud Euãgelij, qđ Chriſtus ait: Erũt quinque [k] in una domo, duo [l] in tres, [m] et tres diuident̃ in duos. [n] deinde cũ pſonas illas enumeraret, uxorẽ in uirũ eſſe diuidendã dixit, & ecõuerſo. Itẽ qui nõ odit [o] patrẽ, aut matrẽ, aut ſororẽ, aut uxorẽ propter me, nõ eſt me dignus. uxorem infidelem non fidelem dixit odio habendam. Item omnis, qui reliquerit domũ, aut patrem, aut matrem, aut ſororem, uel uxorẽ propter me, centuplũ [p] accipiet, &c. uxorem in hoc loco infidelem ſignificat, quæ propter Chriſtum dimittitur, dum potius ipſa quàm Chriſti fides deſeritur.

Item Apoſtolus, Si quis frater uxorẽ habet infidelem, & hæc conſenſerit [q]

Luc. 12.g

Luc. 14.f

Mat. 19.b

1. Cor. 7.e

b Omne quod nõ eſt ex fide. id eſt, quod fit ex certa ſcientia contra fidem, eſt peccatum, de pœn. diſtin. iij. §. item illud.

c Peccatum. ut xxxvj. diſt. deinde.

d Nõ eſt uera. i. ad ueritatem ducens.

Iuſſit Heſdras. Hiſtoria legitur in Heſdra, quod filij Iſrael tempore Babylonicæ captiuitatis, & poſt reuerſionẽ de illa, duxerunt in matrimonium alienigenas contra præceptum domini. ſed poſtea ad præceptũ & admonitionem Heſdræ dimiſerunt eas.

e Iuſſit. Hoc capit. non facit ad propoſitũ, quia non erat inter eos matrimonium, niſi de ſolo facto. ſed quod dñs permiſerit eſſe fidelem cum uxore infideli, intelligitur cũ matrimonium præceſſerat inter eos.

f Dimitti. à Iudæis.

g Extra. id eſt, contra.

h Emendandum. argu. ꝙ nõ currit præſcriptio in matrimonio. quod uerũ eſt hodie: ut extra de conſan. & affini. non debet.

i Ratum. id eſt, inſeparabile.

k Quinque, id eſt, pater, mater, filius, filia, nurus, uel gener.

l Duo. ideſt, duo ſeparabuntur à tribus, qui conuertuntur ad fidem.

m In tres. Id eſt, contra tres. cõtrarij enim ſunt, quando conuertuntur ad fidem.

n In duos. i. tres cõuertũtur ad fidem, & ſeparabunt̃ à duobus.

o Qui non odit. Id eſt. qui non poſtponit amorem patris amori Dei.

p Centuplum. nõ dicit centũ uxores, ſed id quod excedit centuplum, ſcilicet uitam æternam accipiet.

q Conſenſerit. Si uero nollet habitare cum eo poſſet eam dimittere, & aliam ducere uiuente illa. j. ea. quæſt. ij. ſi infidelis.

Non

habitare cum illo, non dimittat [a] *illam. & ſi qua mulier habet maritũ infidelẽ, & hic conſenſerit habitare cum illa, non dimittat uirum ſuum. Sanctificatus* [b] *eſt enim uir infidelis ꝑ mulierẽ fidelẽ, & ſanctificata eſt mulier infidelis per uirum infidelem.*

Item ad Titum. Hortare adoleſcentulas, ut diligant uiros ſuos, hoc tam de fidelibus quàm de infidelibus intelligẽdum eſt. Infidelibus nanque uiris, fideles mulieres ꝓpẽſius propter Deũ debẽt obſequi, ut ſic uiros ſuos Chr̃o lucrari ualeãt. Sic in paßione beati Clementis de Theodora [c] *& Siſinnio legitur mirabiliter contigiſſe.*

Item Innocentius papa Rufo & Euſebio epiſcopis Macedonibus. †

Bigami reputantur, qui ante baptiſmum habuerunt unam, & poſt baptiſmum alteram.

CAN. I.

NVnquid [d] non erunt admittendi in hæreditatis conſortium, qui ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante baptiſmum fuit uxor? crũtq; appellandi naturales: quia nõ eſt matrimonium legitimũ (ut nobis uidetur) niſi illud quod poſt baptiſmum aſſumitur. Ipſe dominus cũ interrogaretur à Iudæis, ſi liceret dimittere uxorẽ ſuã, atq; exponeret fieri nõ debere, addidit: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. ac ne de his putetur eſſe locutus, qui poſt baptiſmum uxores ſortiũtur, hoc & à Iudæis interrogatum eſſe, & Iudæis eſſe reſpõſum meminerint. Quæro, & ſolicitus quæro, ſi una & eadẽ ſit uxor eius, qui antea catechumenus, & poſtea fidelis ſit, filiosq; ex ea cũ eſſet cathechumenus ſuſceperit, & poſtea alios filios cùm fidelis eſſet, utrum ſint fratres appellandi? an nõ habeant poſtea defuncto patre cum cæteris hæreditatis familiæ erciſcundæ conſortiũ quibus filiorũ nomen regeneratio ſpiritualis dicitur abſtuliſſe. quod cùm ita iudicare atq; conſentire abſurdum eſt, quæ ratio eſt, hoc malum defendi, & uacua magis opinione iactari, quàm aliqua authoritate roborari: cum non poſsit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus coniunxit.

Item ex decreto Euticiani papæ.

In fidelis poteſtate ſit, poſt baptiſmum uxorem recipere, quam ante dimiſerat.

CAN. II.

SI quis gentilis gentilem uxorem dimiſerit [e] ante baptiſmum, poſt baptiſmum [f] in poteſtate eius erit, eam habere uel non hr̃e. Itẽ.

Fidelis infidelem diſcedentem ſequi non cogitur.

CAN. III.

SImili modo, ſi unus ex coniugatis baptizatus eſt, & alter gentilis eſt, & qui ſequi non uult: ſicut dicit Apoſtolus, infidelis ſi diſcedit, diſcedat.

Itẽ Aug. de fide, & opib.

Sine culpa relinquitur uxor, q̃ cũ fideli habitare noluerit.

CAN. IIII.

VXor [g] legitima

Iudæi facilius fallunt animas q̃ pagani.

[a] Non dimittat. Infra ead. c. iudæi. contra. Sed hic de Gentili: ibi de Iudæo, circa quem ſpecialiter illud obſeruatur. habent enim Iudæi legem & prophetas, quibus muniti & parati ſunt animas ſimplicium fallere. xj. quæſtione tertia. ad menſam. ſed Gentiles hoc non habent. hodie tamen hoc idem uidetur de utriſque. extra de diuorc. capitu. quanto.

Ad tit. 2.

[b] Sanctificatus. frequenter enim unus ſanctificat per alterum. infra ea. c. iam nunc. Et eſt argument. ad ea quæ frequentius accidũt iura adaptari. ff. de legi. nam ad ea. iij. q. accuſatores uel teſtes. & xxv. diſtinct. de Syracuſanæ.

[c] De Theodora. uxore Siſinnij: quia ambo erant infideles: ſed poſtea illa conuerſa eſt ad fidem, & per eam poſtea uir conuerſus eſt.

Epiſto. la. xxij.

[d] NVnquid. hoc capitulum eſt de uerbo ad uerbum xxvj. diſtinction. deinde. & ibi exponitur Ioan. de Fantu.

[e] SI quis gentilis. Dimiſerit, propter fornicationem quam fecit.

Coniuges infideles ſi efficiantur Chriſtiani, utrum teneãtur ſe mutuo recipere.

[f] Poſt baptiſmum. Si dicas alterius tãtum, planum eſt: quia fidelis non cõpellitur in aliquo caſu infidelem eam habere, ſed non contrahere cum alia, niſi in tribus caſibus. extra de diuortijs, gaudemus. Sed ſi uterq; factus fuerit fidelis dicit H. q̃d quocũque modo eam dimiſerit, ſiue quia dedit libellum repudij ſiue alio modo, ſemper compellitur eam recipere

Mat. 19. e Gen. 2.

poſt utriuſque baptiſmum. Nam dicit omne peccatum deletum eſſe in baptiſmo, etiam exceptionem, quæ uiro competebat propter delictum mulieris. Sed tutius eſt diſtinguere cum Innocentio: ut ſi dicatur, quod ſecundũ morem Gentilium, & non propter fornicationẽ illius ante dedit ei libellum repudij, & modo uterque uerſus eſt, compellitur eam recipere: nec poteſt modo ei obijcere, ſi cum alio contraxerit, quaſi obiectu fornicationis eã repellat. nam licet in ueritate fornicata ſit, quia tamen illa fornicatio licita eſt, ſecundũ eos, non poteſt eam repellere. Si uero alias fornicata fuiſſet, & propter illam fornicationem eam dimiſiſſet, non compellitur eam recipere. Hoc totum habes extra de diuor. gaudemus. §. ulti. nec eſt cõtra. de cõſec. diſtinctio. quarta, ſine pœnitentia. & de pœn. diſtin. ultim. cap. nullus. Nõ enim dico per baptiſmum alterius exceptionem ſibi competentẽ auferri poſſe, [1] & rationem iſtius plene notaui 26. diſtinct. deinde. in fin. quia fornicatio non tantum uxorem, ſed etiam uirum maculat. xxxij. quæſt. j. in coniugio.

[1] Tollitur tamen accuſatio ꝑ baptiſmũ ut nota. j. xxxij. q. j. quod autem.

[g] VXor. infidelis. hoc ca. & ſequens intelligitur de diſpari coniugio propter hoc quod dicit, ſi cum uiro Chriſtiano &c. & ibi quando ad baptiſmum, & continentur hic duo caſus, in quibus licite dimittitur uxor infidelis cum non uult cohabitare, uel uult, ſed ea conditione ut uir committat

1. Cor. 7.

ſocietate [a] coniuncta, [b] ſine vlla culpa relinquitur, [c] ſi cũ uiro Chriſtiano pmanere noluerit. Non attẽditur [d] eo modo, eam [e] rectiſsimè dimitti, ſi viro ſuo dicat, Non ero uxor tua, niſi mihi de latrocinio diuitias congreges, aut niſi ſolita lenocinia, quibus noſtram domũ tranſigebas, [f] etiam Chriſtianus exerceas. Aut ſi quid aliud, vel facinoroſum, vel flagitioſum in viro nouerat, quo delectata, vel libidinem explebat, vel facilẽ victum habebat, vel etiã ornatior incedebat. Tũc enim ille cui vxor hæc dixit, ſi vera citer egerit pœnitentiã ab operibus mortuis, quando ad baptiſmũ acceſsit, habetq; in fundamento fidem, quæ per dilectionem operatur, proculdubio plus tenebitur amore diuinæ gratiæ, quã carnis luxuria, & membrum [g] quod eum ſcandalizabat, fortiter amputabit. [h]

Idem in ſermone domini in monte, li. primo. †

Licite dimittitur uxor, quæ uirũ ſuũ cogere quærit ad malũ.

C A N. V.

IDololatria [i] quam ſequuntur infideles, & quælibet noxia ſuperſtitio, fornicatio eſt. Dominus autem permiſit cauſa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permiſit, & non iuſsit, dedit Apoſtolo locum monendi, vt qui voluerit † nõ dimittat vxorẽ infidelem, cum quo ſic fortaſsis poſsit fidelis fieri. Item ſi infidelitas, fornicatio eſt, & idololatria infidelitas, & auaritia [k] idololatria eſt, non eſt dubitandũ & auaritiam fornicationẽ eſſe. Quis ergo iam quamlibet illicitã cõcupiſcentiã poteſt rectè à fornicationis genere ſeparare, ſi auaritia fornicatio eſt? Ex quo intelligitur, ꝙ propter illicitas concupiſcẽtias, nõ tãtum quæ in ſtupris cum alienis viris aut fœminis cõmittuntur, ſed omnino propter quaslibet concupiſcentias, quæ animam corpore malè utentẽ à lege Dei aberrare faciunt, & perniciosè, turpiterq; corrumpi poſsit ſine crimine & uir uxorem ſuam dimittere, & uxor uirum: quia exceptam dominus facit cauſam fornicationis, quam fornicationem (ſicut ſuprà conſideratũ eſt) generalem & uniuerſalem [l] intelligere cogimur. Cùm autẽ ait, excepta cauſa fornicationis, non ait cuius ipſorum, uiri, aut fœminæ. Nõ enim fornicantem tantum vxorẽ dimittere cõceditur, ſed quiſquis eam quoque vxorem dimittit, à qua ipſe cogitur fornicari, cauſa utiq; [m] fornicationis dimittit. Velut ſi aliquem cogat vxor ſacrificare [n] idolis, qui talem dimittit, cauſa fornicationis eã dimittit, non tantum illius, ſed etiam ſuæ. Illius, quia fornicatur: ſuæ, ne fornicetur.

Idẽ de adulterinis coniugijs libro ſecundo.

Quæ ſimulacrũ facit, nec reſipiſcit, dimittatur à uiro ſuo.

C A N. VI.

NOn ſolùm mœchatio eſt illius, quæ carnẽ ſuã coinquinat, [o] ſed etiã quæ ſimulacrũ [p] facit, mœchatur: ꝙ ſi in his factis perſeuerat, & pœnitentiam nõ egerit, recede ab

---

Matrimonium fideliũ ob duplicẽ fornicationẽ ſeparatũ.

mittat aliquod mortale peccatum. De pari autem cõiugio H. non intellexit, quia ſi uterque coniugum eſt fidelis, fidelis fidelem nunquam poteſt dimittere, ſecundum H. niſi ob fornicationem carnalem uel ſpiritualem ſcilicet idololatrando tãtum, alias non: unde ſi uxor Chriſtiana pertrahat uirum ad mortale peccatum: uerberet eam, & caſtiget ſi poteſt, & non conſentiat ei. Sed alij intelligunt hoc de pari coniugio: quia fidelis fidelem bene poteſt dimittere, ſi compellitur ab eo ad mortale peccatum, nec forte reſiſtere poteſt, ſed expreſſe contradicit. extra de diuor. quæſiuit. & capit. quanto. Sed pone quod dimiſit, ſed poſt pœnitet, nunquid iterum illa tenetur eum recipere [1] Diſtingue per decre. extra de diuor. de illa.

a Societate. i. matrimonio.

b Coniuncta. Olim in infidelitate.

c Relinquitur, à uiro facto Chriſtiano, & tunc licite poteſt alij copulari uir.

d Non attenditur. alius caſus eſt, & ponitur interrogatiue. q. d. non ſolum in præmiſſo caſu licite dimittitur uxor, ſed non attenditur. i. nonne attenditur, &c.

e Eam. ſ. infidelem.

f Tranſigebas. Id eſt, paſcebas.

g Et membrum. ſ. uxorem. xxx. qõ. ij. admonere.

h Amputabit. Remouendo à ſe corporaliter.

i IDololatria. hoc capitulum ſecundum Hugonẽ de diſpari coniugio intelligitur ſicut præcedens.

† Tomo 4.

1 Hæc fuit ſnia. Laurẽ. ſed Bart. indiſtincte dicit, quod tenet eã recipere, niſi cũ iudicio eccleſiæ facta eſt ſeparatio, & uult ingredi monaſteriũ. & ita not. in di. dec. de illa. & eodem titu. quanto. in fine.

Deu. 24. a

† Alias, ualuerit.

Mat. 19. b

k Auaritia. Auaritia eſt idololatria, & idololatria infidelitas: & infidelitas eſt fornicatio: ergo auaritia eſt fornicatio.

l Vniuerſalem. Argu. quod indefinite dicitur, generaliter debere intelligi. ff. de tute. qui habet. §. vltim. xxj. quæſtio. j. quod ſi dormierit.

m Vtique. quia ipſa cogit eum fornicari ſpiritualiter.

n Sacrificare. Idem eſt, ſi cogat ad quodcunque mortale peccatum, ut innuitur ex litera ſuperiore. & not. quòd propter fornicationem corporalem ſemel commiſſam, poteſt eam dimittere. [2] xxxij. q. j. dixit. ſed propter ſpiritualem non, niſi perſeueret. ſuprà. c. proxi. non ſolum.

ADDITIO.

Et in hoc caſu loquitur extra de conuer. coniug. ca. ulti. nam ex eo quod dicit ꝙ fuit iudicio eccleſiæ ibi matrimonium ſeparatum datur intelligi ꝙ ibi maritus in ipſa fornicatione ſpirituali perſeuerauerit. & ſic etiam ibi not. Goffr. & Archid.

o NOn ſolum. Coinquinat. Cum alio à coniuge ſuo.

p Simulacrum facit. i. idolum colit.

q Recede. Hoc ca. intelligit Hug. de duobus fidelibus, quorum alter labitur in hæreſim, inter quos cum ratum fuerit matrimonium, nec ſoluitur altero labente, nec contrahere poteſt, licet ſecus ſit in caſu conuerſo. ſ. cum alter infideliũ conuertitur, tunc in tribus caſibus diſſoluitur

Auaritia eſt fornicatio.

2 De hoc no. 30. q. j. noſſe ibi uideas.

Maritus ab uxore, quæ ſimulacrum facit debet recedere.

illa, & noli viuere cum illa. Sinautem, [a] & tu particeps peccati illius eris.

Item Ambro. ad Hilarium.

Amore cuiuslibet non eſt à fide recedendum.

CAN. VII.

SI infidelis (dicit apoſtolus, diſcedit, diſcedat: non eſt ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi, id eſt, ſi infidelis noluerit eſſe cũ coniuge ſua fideli. Hic cognoſcat fidelis ſuam libertatē: [b] nec ita ſe ſubiectũ putet ſeruituti, vt ipſam dimittat fidē, ne coniugē amittat infidelem. Hoc & de infidelibus filijs & filiabus atque parentibus, hoc & de fratribus & ſororibus intelligitur propter Chriſtum [c] eſſe dimittēdos, cũ ponitur conditio iſta, ut propter Chriſtũ dimittat, ſi eum ſecum habere deſiderat. Hoc ergo & de domo, & de agris, & de cæteris rebus quę iure pecuniario poſſidentur, intelligendũ eſt.

Item Aug. ad Pollentium.

Quòd & infideles ſunt coniuges, & quòd fideli licet dimittere infidelem.

CAN. VIII.

IAm nunc [d] illud uidemus quod ait Apoſtolus, Cæteris [e] autem ego dico, [f] nõ dominus. Ad imparia, ſcilicet ubi non ambo Chriſtiani fuerant coniugia locuturus: quod mihi uiſum eſt, eum monēdo [g] dixiſſe. Quia enim coniunx fidelis relinquere coniugem licitè poteſt infidelē, ideo hoc fieri non dominus, ſed Apoſtolus prohibet. [h] Quod enim dominus prohibet, fieri omnino non licet. Monet ergo Apoſtolus, [i] quod poſſit eſſe multorũ occaſio lucrãdorũ, vt fideles coniuges in relinquendis infidelibus permiſſa [k] licētia nõ vtãtur. Tibi aũt ur, infideles quoq; dimitti à fidelibus non licere, quia hoc vetat [l] Apoſtolus. Cũ ergo dicam licere, quia hoc non vetat [m] dominus: nõ tamen dico expedire, quia hoc ne fiat, monet Apoſtolus: qui reddit etiam rationem cur fieri non expediat, quamuis liceat. Quomodo enim ſcis, (inquit) mulier, ſi uirũ ſaluũ facies? aut vnde ſcis vir, ſi ſaluã facies mulierem? cum & ſuperius dixiſſet, Sanctificatus [n] eſt vir infidelis in muliere fideli, & mulier infidelis ſanctificata eſt in fratre fideli, hoc eſt in Chriſtiano. Alioquin [o] filij veſtri immundi eſſent, nũc autem ſancti ſunt. [p] & ſic ad lucrandos coniuges & filios Chriſto; exemplis etiam quæ iam prouenerant [q] videtur Apoſtolus hortatus. Cur ergo non expediat etiam infideles coniuges dimitti à fidelibus, cauſa euidenter expreſſa eſt. Non enim propter [r] vinculum cum talibus pactum coniugale eſt ſeruandum, ſed ut quærantur in Chriſto, recedi ab infidelibus coniugibus Apoſtolus uetat. Multa enim ſunt facienda, non iubente lege, ſed libera charitate, & ea ſunt in noſtris officijs [s] gratiora, quæ cum liceret nobis etiam non impendere, tamen cauſa dilectionis

ſoluitur, & contrahere põt. & hoc totum habes extra de diuor. quanto. Item nunquid eſt præceptum quod dicit, recede ab illa? dicit Hugo. quia ex quo perſeuerat, præceptum eſt, ſi eſt notorium, ſed hoc quantum ad reddendum debitũ, ſed exigere poteſt. & ſic intelligit. xxxij. quæſt. j. cap. j. videtur tamen Hugo. quòd in hoc caſu ad minus conſilium ſit, quòd recedat ab illa, arg. ĩ. c. iam nũc. ſed ibi conſilium, qñ alter infidelium conuerſus eſt, hic vero præceptum. & poteſt eſſe ea ratio, qa maior eſt hic contumelia creatoris, vt extra de diuor. quãto. & quod ſit præceptũ, habes extra de iureiuran. quemadmodum.

a Sinautem. i. ſi nõ reuocas eam à ſuo propoſito.

SI infidelis. Libertatem. nam dico, quòd ipſo iure ſoluitur uinculum matrimonij, nõ per ſententiam eccleſię, ſed ipſo iure. ſ. tribus caſibus, in quibus contrahere poteſt. nam contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij; ſi tamen infidelis vult redire ad fidem priuſquam cum reliqua contraxerit, cogitur recipere eam, ut extra de diuort. gaudemus. in ſi.

† lib. 1. c. 13. de adul. coniug.

c Chriſtum. Argu. quod modus facit conditionem. nam dicit cum ponitur iſta conditio, & poſt dicit ut Chriſtũ &c. ſi. extra de condit. ap. cap. ij. & extra ut eccle. benefi. ut noſtrum.

IAm nunc. Hæc eſt iij. pars quæ. In qua diſſuadet, vt fidelis non dimittat uxorē infidelē propter Deũ. Io. de F.

1. Cor. 7. b

d Iam nunc. Sic continua. Hactenus tractauimus de paribus coniugijs fidelium, ſcilicet de quibus dixit Apoſtolus in epiſtola ad Corin. His qui matrimonio iuncti ſunt, dico non ego, ſed dñs, vxorem à viro non recedere, vt vir vxorem non dimittat, nam cæteris diſparibus, &c.

e Cæteris. i. diſparibus coniugijs, qa prius de paribus ait Apoſtolus.

f Dico. i. conſulo & ſuadeo: ex Dei tamen authoritate nõ mea.

g Monendo. i. non præcipiendo.

h Prohibet. Ponitur hic impropriè, i. ſub forma prohibitionis diſſuadet, & monet ne fiat.

i Apoſtolus. Ideo ſcilicet.

† Scilicet quod fidelis non dimittat infidelē cohabitare volētem. vide Hu.

k Permiſſa. à domino, id eſt, non prohibita.

1. Cor. 7. b

l Vetat. Id eſt, diſſuadet.

m Vetat. Arg. aliquid eſſe hoc ipſo licitum, quod non eſt à domino vetitum. argum. xxxj. qõ. j. quod ſi dormierit. ff. de procuratori. mutus.

n Sanctificatus. i. ad fidem conuerſus.

Arg. contra extra de trãslat. inter corporalia, vbi de hoc.

o Alioquin. i. ſi alijs adhæſerint, viuentibus relictis, & cohabitare volentibus, filij quos ex alijs genuerint, non erunt legitimi. Vel loquitur de filijs prius natis, qui remanent immundi, id eſt, infideles. quia non conuertuntur.

p Sancti ſunt. Id eſt, eſſe poſſunt.

q Prouenerant. Id eſt, frequenter acciderant. argum. ad ea quæ frequentius accidunt, iura adaptari. ff. de legi. nam ad ea. ſi. xxxviij. diſtinctio. de Syracuſanæ.

r Vinculũ. Tantũ, ſed vt eos lucrētur.

s Officijs. Id eſt, operibus.

Gerens.

impendimus. Vnde ipſe dominus prior, cùm ſe tributum non debere ſoluere demonſtraſſet, ſoluit tamen, ut non ſcandalizaret eos, quibus ad æternã ſalutẽ gerens [a] morem cõſulebat. iam uerò Apoſtolus quemadmodũ iſta commendet, eius uerba teſtantur [b] ubi dicit: Cum ſim liber [c] ex omnibus, omniũ [d] me ſeruum feci: ut plures lucrifacerem. cũ paulò ſuperius dixiſſet: Nũquid nõ habuimus licentiam manducãdi & bibendi? Nunquid non habuimus licentiam ſororẽ mulierem circunducẽdi, ſicut & cæteri Apoſtoli, & frater dñi, & Cephas? An ego ſolus & Barnabas non habuimus poteſtatem [e] hoc operandi? Quis militat ſuis ſtipendijs unquam? An quis plantat uineam, & de fructu eius nõ edit? Qui paſcit gregẽ, & de lacte gregis non comedit? & paulo pòſt: Si alij, [f] inquam, poteſtatis [g] noſtræ iura participant, nonne magis & nos? [h] Sed non ſumus uſi hac poteſtate: ſed omnia [i] toleramus, ne quod impedimentum demus [k] Euangelio Chriſti.

Matt. 17.

1. Cor. 9. c

Ibidem.

Item. †

Ab infidelibus coniugibus licet recedere, ſed non expedit.

C ANON. (?)

SIc enim [l] neque recedere ab uxoribus infidelibus uel à maritis, fideles uiri uel fœminæ non prohibentur [m] à domino, ut neque iubentur. nam [n] ſi dimittere tales coniuges iuberentur, nullus locus eſſet conſilio monentis Apoſtoli, ne hoc fieret. Nullo enim modo, quod dñs iubet, ſeruus [o] bonus prohibet. Item: Cum ergo [p] cœpiſſet etiã gentilibus Euãgelium prædicare, & iunctos gentiles gentilibus comperiſſet coniugibus, ex quibus ſi nõ ambo crederent, ſed unus, aut una, & infidelis cũ fideli conſentiret cohabitare non prohiberi à domino, debuit fidelis infidelem dimittere, nec iuberi. ideo ſcilicet non prohiberi: quia iuſtitia permittit à fornicante diſcedere, & infidelis hominis fornicatio eſt maior in corde: nec uera eius [q] pudicitia cum coniuge quidem dici poteſt: quia omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt: quãuis ueram habeat fidelis pudicitiã, [r] etiam cũ infideli coniuge, quæ non habet uerã. Ideo [s] aũt nec iuberi debuerũt fideles ab infidelibus ſeparari: quia nõ cõtra iuſsionẽ [t] dñi gentiles fuerũt ambo cõiũcti.

Matt. 19.

1. Cor. 7. c

[a] Gerens. id eſt, dirigens.

[b] Teſtantur. Arg. quod per ſequẽtia determinari poſſunt præcedentia. hoc generale habes xliij. diſt. ſit rector in fine.

[c] Cum ſim liber. i. nullis beneficijs obnoxius.

[d] Omnium. id eſt talem me exhibui, ut cõmodũ oĩum facerẽ: & hoc feci, ut plures &c.

[e] Poteſtatẽ. Sed ne diceretur, cur ideo hoc faceret: quia nõ egeret, ſubdit quaſi dicat, egemus quidẽ ſed non uſi ſumus: ne quod impedimẽtum, &c.

[f] Si alij. Hypocritæ.

[g] Poteſtatis. i. poteſtatiue participẽt rebus ueſtris.

[h] Nonne magis & nos. qui amplius diligimus uos, quam res ueſtras.

[i] Sed omnia. i. famem, ſitim, & ſimilia.

Paulus prædicans nihil accipiebat.

[k] Demus. Nam Corinthij erant auari. & ſe retrahebant à prædicatione. Vel ideo, quia ſi ipſe acciperet, multi erant pſeudo Apoſtoli, qui ſtatim prædicarent ut acciperẽt, & ita impedirent Euãgelium: ſed cum iſte non acciperet, nec illi auderent accipere, & ita non prædicarent.

Textũ diuidit.

[l] SIc enim. In prima parte ponitur uſque ad §. quoniam ergo. intellectus Auguſt. ſuper illa authoritate Apoſtoli: Ego dico non dominus, quod ſi uir fidelis habet uxorem infidelẽ, non dimittat eã, & oſtendit rationem, quare dominus non prohibuerit, nec iuſsit. In ſecunda parte uſque ad §. tu uero. ponuntur tres ſolutiones Auguſt. ad totidẽ obiectiones Pollentij. In tertia parte uſque ad §. intelligis. ponitur expoſitio & intellectus Pollentij ſuper authoritate prædicta, quam Auguſt. reprobat. Vltimo ponitur epilogatio quam Auguſt. facit inferens uictorioſiſsimam concluſionem. Et conſtrue ſic, Fideles uiri ſic non prohibentur recedere ab infidelibus uxoribus, uel fideles fœminæ ſic non prohibentur recedere ab infidelibus maritis, ut, id eſt ſicut neque iubentur recedere. ſecundum hoc, primũ neque, abundat: uel ſi uis quod non ſuperabundet. dic neque recedere, id eſt, retinere, &c. id eſt, ſicut fideles uiri & fœminæ non prohibentur nõ recedere, ſic nec iubentur non recedere, quaſi dicat, quod nec illud nec iſtud fiat. hoc continuatur ad pmiſſam partem ca.

† cap. 18. eo. lib.

Ordo literæ.

[m] Non prohibentur. non repetitur hic neque ſuprapoſitum, ut faciat unã affirmationem: ſed propter interpretationem ſupra poſitam. poteſt tamen legi utrunque: & idem erit ſenſus.

[n] Nam. Prima ratio, quare dominus non præcepit dimitti tales, ſcilicet, ut Apoſtolo eſſet locus monendi, ut nõ fieret hoc. ſed non dico eſſe uerũ: imo ideo dicit Apoſtolus, dico ego, non dñs: nam ſi, &c. ut oſtenderet quod dominus non iubet recedere. nã ſi, &c.

[o] Seruus. nã Apoſtolus nullo modo faceret contra dominum: ſicut dixit prætor, quod cõtra legem nõ tuebitur aliquem. ff. de pub. act. l. cum ſponſus. §. ſi res, & non reuocant à filio, quæ à patre geſtũtur. C. de reſtit. mil. l. quæ à patre.

Prętor cõtra legem neminem tuetur.

[p] Item cum ergo. ratio quare nõ phibuit tales dimitti. ſcilicet ut nihil prohiberet, quod iuſtitia exigit fieri: iuſtum enim eſt uxorem dimitti ob fornicationem, præſertim ſpiritualem.

[q] Eius. Id eſt uirtutis, uel ducẽs ad uirtutem. xxxij. q. j. c. dixit.

[r] Pudicitiam. Supra proxim. quæſt. j. cap. nuptiarum. cõtra. ſed ibi pudicitiam, cõtinentiam, uel uirginitatẽ nominat: hic uero uirtutem & caſtitatem. quæ etiam inter nuptiarum opera non admittitur.

[s] Ideo. Secunda ratio: quare non præcipitur: ſed male dicit, quia prima non præceſsit, quo ad iſtum articulum.

[t] Iuſsionem. argu. quod ſi gentilis cum gentili contrahat, non facit contra præceptum dñi, cum matrimonium

monium ſit inter eos, unde ſi ueniunt ad fidem, non debent ſeparari.

ADDITIO. ut ſupra quæſt. ij. c. j. extra de diuor. cap. gaudemus.

pitulo ultimo.

Quoniam ergo [a] ab infideli infidelem diſcedere non prohibet, nec iubet dominus: ideo ut nõ diſcedat Apoſtolus dicit [b] non dominus: habens utique Spiritum ſanctũ, in quo dare poſſet utile, & fidele conſilium. Vnde cùm dixiſſet [c] de muliere, cuius uir mortuus fuerat, Beatior aũt erit, ſi ſic permanſerit ſecundũ conſiliũ meũ: ne quis hoc cõſilium tanquã humanum, non diuinum contemnendum putaret, adiecit: Puto autem, quod & ego ſpiritum habeam Dei. Proinde intelligendum eſt, etiam ipſa, quæ à domino non iubentur, ſed à ſancto eius famulo utiliter ſuadẽtur, eodem domino inſpirante ſuaderi. Abſit enim, ut quiſquam catholicus dixerit, quod ſuadet Spiritus ſanctus, nõ dominum ſuadere: cum & ipſe dominus ſit, & inſeparabilia [d] ſint opera trinitatis. Dicit enim Apoſtolus: De uirginibus autẽ præceptum domini non habeo, conſilium autẽ do. Nõ ut cõſilium hoc alienum exiſtimemus à domino: cum continuo ſequať & dicat: Tanquam miſericordiam conſecutus à domino, ut fidelis eſſem. Secundum ergo Deũ dat conſiliũ fidele in eodem ſpiritu, de quo ait, Puto autem, quòd & ego ſpiritum Dei habeam. Verũtamen aliud eſt domini iubentis imperium, aliud uerò ſerui ſecundum miſericordiam charitatis, quæ illi à domino eſt inſpirata, atque donata, fidele conſiliũ. Aliud enim ibi facere non licet, hic autem licet: ità ſanè, [e] ut ipſum licitum partim quidem expediat, partim uerò non expediat. Expedit tunc quando non ſolum per iuſtitiam, [f] quæ coram Deo eſt, permittitur, ſed etiam hominibus nullum ex hoc impedimentum ſalutis infertur: uelut cũ dat conſilium non nubendi Apoſtolus uirginibus (unde præceptũ domini ſe non habere teſtatur) licet aliud facere, id eſt, nubere, & minus continentiæ bonum tenere in nuptijs, ipſum quoque licitum etiam expedit, [g] quoniam in uetita & illicita ruituram carnis infirmitatem ſic excipit honeſtas nubendi, ut neminem impediat à ſalute, quamuis magis expediret, magiſque honeſtum eſſet, ſi uirgo conſilium, quo præceptum [h] eam non compellit, arriperet. Tunc autem non expedit id, quod licitum eſt, quando permittitur quidem, ſed uſus ipſius poteſtatis alijs affert impedimentum ſalutis: ſicut eſt, unde iam diu loquimur, diſceſsio coniugis fidelis ab infideli, quam non prohibet dominus, præcepto legis, quia coram illo iniuſta non eſt, ſed prohibet [i] Apoſtolus conſilio charitatis, quia infidelibus

Arg. ad hoc de cõſe. diſ. ij. in Chr̃o.

a Quoniam ergo. reſponſio Auguſtini ad Pollentium dicentẽ, qđ ex quo Apoſtolus cõſuluit, & non dominus, eius conſilium tanquam humanum nõ diuinum cõtemnendum eſt. [a] reſpon. ergo Auguſ. quamuis id quod conſuluit Apoſtolus, non præcipiat dominus, nihilominus conſilium Apoſtoli, tanquam à Spiritu ſancto infuſum acceptandum eſt. & qđ habebat à Spiritu ſancto, probat per duo ſimilia. Et nota quòd obiectiones Pollentij non ponuntur hic, ſed colliguntur ex reſponſionibus Auguſtin. ſicut dixit lex, quod ſi in inſtrumẽto cautum eſt: mihi pecuniam dari, præſumitur ſtipulationem eſſe interpoſitam: ut C. de contrahenda ſtipula. l. prima.

b Dicit. id eſt, monet: non dominus dicit, id eſt, præcipit. Ita repetitur uerbum in alia ſignificatione. nam ſi in eadem, falſum eſſet, quia quicquid monet Apoſtolus, monet dominus, ut ſequitur. & expoſitio uaria huius uerbi dico, bene probatur per intellectum illius authoritatis: De uirginibus autem præceptum domini non habeo, &c.

1. Cor. 7. c

c Dixiſſet. ad oſtẽdendum, quod habebat Spiritum ſanctum, & eius conſilio ſtandum eſſet.

d Inſeparabilia. pro maiori parte. nam quædam attribuuntur patri, quæ nõ filio, & econtra. Hug. Sed tu dic opera operantia. Operata enim opera nõ ſunt inſeparabilia. de conſecratio. diſtinctio. tertia. capitulo ultimo.

Opera trinitatis an ſint ſeparabilia.

e Ita ſane. Hic reſpondet Auguſtinus ſecundæ obiectioni Pollentij dicentis, quare Apoſtolus non plus dicit conſulendo, bonum eſt dimittere uxorem infidelem, melius eſt autem cum ea manere: ſicut alibi cõſulendo dixit, Qui dat nuptui bene facit: qui non dat, melius facit? Et reſpondeo, quod quædam licita ſunt, quorum utrunque expedit, ut dare nuptui, & non dare nuptui, Alia, quorum unum expedit, aliud non: ut dimittere, non dimittere. cum primis recte ponuntur hæc adiectiua bonũ, melius: cum ſecundis non: quia utrunque non eſt bonum: quia nõ meritoriũ: & ideo non dicit Apoſtolus, qui dimittit, bene facit, &c.

f Propter iuſtitiã. id eſt, propter ipſum nubere, quod eſt iuſtum. uigeſimaſeptima, quæſtione prima. c. nuptiarum.

g Expedit. infra xxxiij. quæſtione quinta. capitu. qui ſtit. contra. Expedit quidem, & non expedit. Expedit cauſa fornicationis uitandæ. Non expedit quoniam uxorati, cum ſint diuiſi, & cogitare eos oporteat, quomodo placere poſsint & ſeruire uxoribus, diuinis obſequijs, & orationibus intendere adeo expeditè non ualent: ut extra de clericis cõiuga. quod à te. expedit ergo nubere, quo ad fornicationem uitandam: ſed non expedit uolenti tendere ad regnũ cælorum. & ſic ſoluuntur cõtraria. xxxiij. quæſt. quinta. capit. tunc ſaluabitur.

Nubere expedit & non expedit.

h Præceptum. infra. xxxij. quæſtio. prima. capitu. integritas.

i Sed prohibet. id eſt, ſub forma prohibitionis diſſuadet.

Adulte-

affert impedimentum ſalutis: non ſolùm quia perniciosiſsimè ſcandalizantur offenſi, uerum, etiam quia cum in alia coniugia ceciderint, uiuentibus eis à quibus dimittuntur, adulterinis a nexibus colligati difficilè reſoluuntur. Ideò hic ubi quod licet non expedit, non poteſt b dici, Si dimiſerit infidelem, benefacit: ſi non dimiſerit, melius facit: ſicut dictum eſt, Qui dat nuptui, bene facit: & qui non dat nuptui, melius facit: quia non illud ſolùm, ſed utrunque pariter c licet: unde ad nihil horum præcepto domini quiſquam compellitur, ſed utrunque expedit, aliud minus, aliud amplius. Vnde ad id, quod amplius expedit, conſilio Apoſtoli, quicunque poteſt capere, prouocat.

Hic autem ubi de dimittendo, uel non dimittendo infidelis cum fideli cõiugio quæritur: utrunque quidem pariter licitum eſt, per iuſtitiam quæ coram domino eſt: & ideo nihil horum prohibet dominus: ſed non utrunque expedit, propter infirmitatem hominum: & ideo id, quod nõ expedit, Apoſtolus prohibet, dante ſibi domino locum liberum prohibendi: quia neque id, quod monet Apoſtolus, prohibet dominus neque id quod prohibet Apoſtolus, iubet dominus. Quod niſi ita d eſſet, neque contra prohibitionem domini Apoſtolus aliquid moneret, neque cõtra iuſsionem e eius aliquid prohiberet. Proinde f in his duabus cauſis, una de nubendo uel de non nubendo, altera de infideli coniuge dimittenda, uel non dimittenda: aliquid ſimile inuenitur in uerbis Apoſtoli, & aliquid diſsimile. Simile quidem eſt illud, quod ibi dicit: Præceptum domini nõ habeo, conſilium autem do. & hic dicit: Ego dico, nõ dominus. Quale eſt eñ, Præceptum domini non habeo: tale eſt, Non dicit domin'. & quale eſt, Conſilium g autẽ do: tale eſt &, Ego dico, Illud autem diſsimile eſt: quia de nubendo & non nubendo dici poteſt. Hoc bene fieri poteſt, illud autem melius: quoniam utrunque expedit, unum minus, aliud magis. At uerò de coniuge infideli dimittenda uel non dimittenda, quoniam unum horum non expedit, aliud expedit: dici non oportet, Qui dimittit, bene facit: & qui non dimittit, h melius facit: ſed dici oportet. Non dimittat: quia & ſi licet, non expedit. Sic ergo poſſumus dicere, melius eſſe infidelem coniugem non dimittere, quamuis liceat & dimittere: quemadmodum rectè dicimus melius eſſe quod & licet & expedit, quàm id quod licet & non expedit. His de cauſis factum eſt, ut ego exponens i domini ſermonem quem in monte prolixum habuit, ubi uentum eſt ad quæſtionem de coniugibus dimittendis uel non dimittendis, adhibuerim conſilium ab Apoſtolo dictum non præceptum domini, ubi ait: Cæteris autem ego dico, non dominus: monens eos qui haberent coniuges infideles, ut conſentientes habitare ſecum non dimitterent. quod utique ideo monendum, non iubendum fuit, quia non tantò pondere prohibentur k homines facere licita, quamuis non expediant, l quantò pondere prohibenda ſunt illicita. Si autem m alicubi Apoſtolus etiam illa quæ iubenda ſunt, monere dignatur: hoc fecit parcendo infirmitati, non præiudicando n iuſsioni. unde ſic dicit, Non ut confundam uos hæc ſcribo, ſed ut charisſimos filios moneo. quid habet quæſtionis ubi ait, o Ego dico, non dominus: item ubi ait, Ecce ego Paulus dico uobis, quia ſi circuncidimini, Chriſtus uobis nihil proderit? Nunſi

1.Cor.7.b

1.Cor.7.b

1.Cor.4.c

a Adulterinis. Argu. quod fidelis qui dimittit uxorẽ infidelẽ. cohabitare uolentem, non poteſt aliam ducere in matrimonium, nec illa alium: quia remanet matrimonium: ut ĩ. q. ij. quod uero. & c. ſi quis.

b Non poteſt. Hic elice ſecundam obiectionem Pollẽtij.

c Pariter. alterũ 1 quidem propter idolatriæ fornicationem, alterũ propter lucrandi occaſionem.

1 Scilicet dimittere.

Vt ĩ. e. idololatria.

ADDITIO.

Idem Hu. cuius fuit hæc expoſitio, dicens: Non ergò peccat fidelis, ſi dimittat infidelẽ, licet nõ uelit uti conſilio Apoſtoli. Archid.

d Niſi ita. id eſt, niſi dominus daret Apoſtolo liberũ locum prohibendi, id eſt, diſſuadendi, Apoſtolus diſſuadere nõ deberet, ſi contrariũ dominus prohibuiſſet uel præcepiſſet: quod non fecit.

e Iuſsionem. Si dominus prohibet.

f Proinde. Hic incipit, aſsignare ſimilitudines & diſsimilitudines.

g Conſilium. ſ. xxvij. q. j. nuptiarum.

h Dimittit. ſicut q dat nuptui, bene facit: ſed qui non dat, melius facit: quia utrunque licitum eſt, ſed non expediens.

i Ego' exponens. ſcilicet ſuper euangeliũ Matthæi. Ber.

k Prohibentur. id eſt, diſſuadentur.

l Non expediant. ſ. xiiij. q. j. quod præcipitur.

m Si autem. Hic reſpondet tertiæ obiectioni Pollentij dicentis, cum hoc uerbum dicò, præceptiue ponatur in epiſtola ad Galatas: Ecce ego Paulus dico uobis, quia ſi circũcidimini, &c. quare non ſimiliter pręceptiue cum dicit, Ego dico, non dominus. uel conceſſo etiam quod admonitiue ponatur ibi uerbum, dico uobis quia ſi circuncidimini. &c. nullum inconueniẽs inde ſequit. non enim indignum eſt, ſi quæ iubet dominus monet Apoſtolus.

Dico, præceptiue & admonitiue ponit.

n Non præiudicando. ſicut dicit lex q uolũtariæ tutelę munera priuilegijs non præiudicãt. C. de excuſ. tut. uoluntaria.

o Vbi ait. ratio ad tertiam.

Non

quid [a] etiā hic dixit, [b] Ecce ergo dico, non dominus. Non ſunt itaque ſimilia iſta: quia etiam illa quæ iubet dominus, non eſt indignū uel contrarium ſi eadem monet Apoſtolus. Monemus enim eos, quos charos habemus, ut faciant domini præcepta uel iuſſa. Cum uero dixit, Ego dico, non dominus: ſatis oſtendit dominum nō prohibere, quod ipſe pro hibebat: prohibuiſſet autem dominus, ſi eſſet illicitum. [c] Ergo ſecundum ea quæ ſuprà diximus, [d] multumque uerſauimus, licitum erat per iuſtitiam, ſed etiam licitum non erat faciendum propter liberam beneuolentiam.

3 Tu uerò, [e] cui placet ita non licere, quod non uetat dominus, ſed Apoſtolus, quemadmodum non licet quod uetat dominus: cùm exponere uoluiſſes † quid ſibi uellet quod ait, Ego dico non dominus: cum alloqueretur fideles, quibus eſſent coniuges infideles, dixiſti: quia dominus iuſſit ne coniugia ſibimet diuerſæ religionis copularentur. & ipſum adhibuiſti teſtimonium domini dicentis: Non accipies uxorem filio tuo de filiabus alienigenarum: ne traducat eum poſt deos ſuos, ut pereat anima eius. Addidiſti etiam uerba Apoſtoli ubi ait: Mulier alligata eſt uiro quã diu uir eius uiuit: quod ſi mortuus fuerit uir eius, liberata eſt: cui uult nubat, tantum in domino. quod ita expoſuiſti, ut adiungeres domino, id eſt, Chriſtiano, deinde ſecutus es & addidiſti, [f] Hoc eſt ergo domini præceptum tam in ueteri teſtamento, quàm in nouo, & hoc iubet dominus, hoc docet [g] Apoſtolus, ut nō niſi eiuſdem religionis & fidei coniugia maneant copulata. Quare contra hoc domini iuſſum, contra doctrinam ſanctam, † contra præceptum noui, & ueteris teſtamenti iubet Apoſtolus ut diuerſæ fidei maneant coniugia copulata: quia Paulus inquit prædicator gentium & Apoſtolus iam in coniugio poſitos non ſolùm monet, ſed etiam iubet, ut ſi alter ex coniugibus credidiſſet, alterum non credentem, ſecum tamen habitare conſentientem, non dimitteret? His uerbis tuis, aliud eſſe hoc [h] aliud illud, ſatis euidenter oſtendis. Illud enim de his coniugijs agitur, quæ non ſunt primitus copulata, ne nubat fœmina niſi ſuæ religionis uiro, uel ne talem [i] accipiat uxorem. id enim (ut dicis) iubet dominus, docet Apoſtolus, utrunque præcipit teſtamentum, hoc autem diuerſum eſſe, quis abnuat, ubi agitur [k] non de coniungendis, ſed de cōiunctis? Ambo [l] quippe unius eiuſdemque infidelitatis fuerunt quando coniuncti ſunt: ſed euangelium cùm ueniſſet, alter ſine altera, uel altera ſine altero credidit. Si ergo aliud hoc eſt (quod ſine ſcrupulo ullius dubitationis apparet) cur uirum fidelem [m] cum infideli coniuge permanere non & dominus ſicut Apoſtolus iubet? niſi fortè loco [n] iſto uacat illud quod tam fidenter ipſe Apoſtolus ait, An uultis

† Alias, uoluiſſet.
1. Cor. 7. b
Deut. 7. a
1. Cor. 7. c
† Alias, ſuam.
1. Cor. 7. c

[a] Nunquid. argu. quod nullum uerbū in oratione uacat myſterio: & argu. ff. de uſur. l. ſi ſtipulatus. nam ibi dicitur, quod ſi ſtipulatus ſum a te rem mihi dari, uacuamque poſſeſsionē tradi, fructus ueniunt in ſtipulatione. ſi autem rem tantum mihi dari, non ueniunt in ſtipulatione. arg. contra. ff. pro ſoc. l. ſed & ſi adijciatur. Item eſt hic arg. quod nō eſt argumentandum de conſimilibus illis, inter quæ diſsimilitudo attēditur. ff. de rei uend. ſi nauis. & ff. de condic. indebi. plane. & ita intellige. ff. eod. tit. ſi reus. & hinc bene dicitur. ff. de iniuſt. & rup. teſt. l. iiij.

Fructus in ſtipulatione rei quādoque ueniunt, quādoque non

[b] Dixit. ſimile ff. de iuriſdic. omn. iudi. ſi familia.

[c] Illicitum. argu. omne illicitum, eſſe prohibitum: ſaltem ibi, declina a malo, & fac bonum. dicit ibi expoſitor, a malo omni: & exaudi hoc de mortali. Venialia enim nō ſunt prohibita: argu. xiiij. diſt. nerui. xiiij. q. j. quod præcipitur.

Peccatū mortale & non ueniale eſt prohibitum.

[d] Supra diximus. ſupple quod dominus nō prohibuit id quod Apoſtolus, &c.

[e] Tu uero. Auguſti. qui dictum Apoſtoli intelligit de cōſilio ego dico, non dominus: intellectū ſuum & rationē ſuā poſuit in princ. quare dominus non debuit præcipere ut nō diſcederet uir fidelis ab infideli. Pollētius autem qui de præcepto intelligit, aliam rationem ponit, dicēs quod ideo præcipit Apoſtolus & non dominus, infidelem non dimitti quia dominus uideretur contrarius ſibi cū præceperit in uet. teſt. ne quis alienigenam duceret. cōcludit ergo Auguſt. in hoc quod dicit Pollentius, Apoſtolum in præcipiendo fuiſſe etiam contrarium domino. ad quod reſpondet Pol. quod in diuerſis caſibus loquuntur Apoſtolus & dominus: & ideo non eſt contrarius ei. infert ex hac reſponſione Aug. ergo nec dominus erat ſibi ipſi contrarius ſi idem præciperet quod Apoſtolus: cum dominus de coniungēdo, Apoſtolus de iam coniūcto loquatur matrimonio. quid ergo reſpondes Pollenti quare præcipiat Apoſtolus & nō dominus, aſsigna cauſam.

[f] Addidiſti. Ad hoc idē probādū, & addidiſti concludendo.

[g] Hoc docet. Reſpon. [1] & oſtendit concluſionē illā nō prouenire: quia in alio & in alio caſu loquitur Apoſtolus & dominus.

[1] Scilicet Pollētius. Hug.

[h] Iſte hoc. de coniunctis.

[i] Talem. id eſt, non ſuę religionis.

[k] Vbi agitur. in Apoſtolo.

[l] Ambo. Pone exēplum, ut melius appareat quod dicit. C. de tranſ. ut reſpōſum.

[m] Cur uirum fidelem. intrat quæſtionem, ut Pollentius aliter reſpōdeat, tū prima eius reſpōſio nulla fuerit.

[n] Loco. id eſt, locum non habet. nō eſt uerum. quaſi dicat, niſi uelis dicere quod Apoſtolus hoc nō dixit authoritate ſpiritus ſancti.

Intel

experimentum accipere eius, qui in me loquitur Chriſtus? & dominus utique eſt Chriſtus. Intelligiſne a quid dicā? An in hoc explanando aliquantò diligentius b immorabor? Attende, ut rē ipſam explanandā, tanquam in conſpectu cōſiderandam pleniore ſermone ponā. Ecce c coniuges duo unius infidelitatis fuerunt, quando coniuncti ſunt, nulla de eis quæſtio eſt quæ pertineat ad illam Domini iuſsionem, doctrinamq; apoſtolicam, & præceptum ueteris & noui teſtamenti, quo prohibetur fidelis cum infideli coniugium copulare: iam ſunt coniuges: & ambo adhuc ſunt infideles, adhuc tales ſunt, quales fuerunt antequam coniungerentur, qualesq; coniuncti ſunt: uenit Euangelij prædicator: credit eorum aut unus, aut una: ſed ita, ut infidelis cum fideli habitare conſentiat. Iubet fideli dominus ne infidelem dimittat, d an nō iubet? ſi dixeris, iubet: reclamat e Apoſtolus, Ego dico, non dominus. Si dixeris, Non iubet: cauſam requiro, f neq; illā mihi reſponſurus es, quam tuis literis indidiſti: quia dominus uidelicet prohibet fideles infidelibus iungi. hic enim nullo modo eſt iſta cauſa: quia de iam coniunctis loquimur, non de cōiungendis. Si ergo tu cauſam non inueniſti, cur nō uetet dominus, quod prohibet Apoſtolus: cernis iam (ut exiſtimo) non eſſe ipſam cauſam, quam putaueras eſſe.

4 Contra inuenitur in cōcilio Toletano iiij. †

Niſi ad fidem Iudæus acceſſerit, ſeparetur ab uxore fideli.

CAN. X.

IVdæi g qui Chriſtianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab epiſcopo ciuitatis illius, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. quòd ſi admoniti fuerint, & noluerint, ſeparentur: quia non poteſt infidelis in eius permanere cōiunctione quæ iam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem. filij autem qui ex talibus nati ſunt, fidem atque conditionem h matris ſequantur. ſimiliter illi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris, Chriſtianam ſequantur religionem, non Iudaicā ſuperſtitionem.

Verùm hoc ideo ſtatutum eſt, ne dum fidelis ſalutem quærit infidelis, potius ipſe cum ea infidelitatis i perditionem inueniat.

Vnde in eodem concilio † tam de filijs Iudæorum, quàm de cæteris ad fidem uenientibus ſtatutum eſt ut infidelium conſortia euitentur.

A parentum infidelium ſeparētur conſortio fideles, ne eorum inuoluantur erroribus.

a Intelligiſne. Vnde Philoſoph. Sentis ne inquit hæc, atque animo illabuntur tuo?

b Diligentius. Argu. ꝙ aduerſarius tenetur aperire quæ dicit ſuo aduerſario: ut arg. v. qō. ij. relatum. xj. q. iij. eorum. ſed hoc c. nihil facit: quia dicit Boethius in iiij. lib. Topicorum, ꝙ diſputatio dialecticorum, eſt ad alterutrum cauſidicorum ſiue rhetorū ad tertiū. 1 unde in dialectica diſputatione, ē neceſſe ꝙ qui obijcit, exponat obiectiones ipſi reſpondenti. in rhetorica uero ſufficit qđ faciat ipſi iudici fidem, ſi obijciatur. xxx. qō. v. iudicātem. dicimus ꝙ de mandato iudicis debet ei reſpondere uel exponere ſi poteſt: alias non tenetur. C. de non nume. pec. generaliter. ff. de probat. quinquaginta.

c Ecce Ponit thema, ut aptius dicat.

d Dimittat. Hæc litera ſine non extorta eſt: pōt tamē ita intelligi. Iubet fideli dominus ut infidelē dimittat, an non iubet ut dimittat. i. an iubet ut non dimittat: & aſſumit Augu. tantū alterā partē diſiunctiuæ, hanc. ſ. iubet ut non dimittat: & ex iſta procedit, ſi dixeris iubet, &c. Secundū autem ꝙ in litera eſt, non ut fidelem non dimittat, &c. plana eſt litera: & bene cōgruunt quæ ſequūtur. nam ſi dicat, iubet ut dimittat, Apoſtolus eſt contrarius domino ubi dicit, dico ego non dominus. ſi autem dicat, nō iubet ut dimittat, aſsignet aliam cauſam.

e Reclamat. Nec reclamat Apoſtolus cōtrarium ſuadēdo: nec reclamat per hanc literā, non dominus. & hoc cū non eſt ibi non. ſed credo literam falſam eſſe ſine nō. M.

f Cauſam requiro. Quare nō iubet dominus ut non dimittat. Ioan.

Contra inuenitur. Hæc eſt quarta pars q. in qua loquitur de Iudæis, a quibus uxores & filij baptizati ſunt ſeparandi, & alias eorum conſortium uitandum. & hoc probat per quinq; authoritates. Io. de Fā.

g Iudæi. Quod hic dicitur, corrigitur extra de diuor. quāto. 2 Vel ꝙ dicit hic ſeparandos eſſe, intelligas in illis caſibus, qñ in contumeliā creatoris uult habitare cū eo, uel ut trahat eū ad aliquod mortale peccatū: & ſecundū hoc idē iuris eſt in Iudæo & Gentili. Vel loquit in eo caſu, quādo primo fuerunt Chriſtiani, & poſtea alter factus ē Iudæus: ut tunc teneat recedere ab ipſo ſi noluerit cōuerti: ut ſ. eo. nō ſolū. Vel dic ꝙ aliud ē 3 ſi uir cōuertitur ad fidē, & aliud ſi mulier. Nam ſi mulier cōuertit, ipſa debet recedere a uiro, ne uir eam reuocet ad priorem. Secus eſt, ſi uir conuertitur: qa facilius poſſunt uiri reuocare mulieres. quā econuerſo nam uir caput eius eſt. xxxiij. q. v. cū caput. Sed qualiter poteſt eccleſia filios illorū, quorū alter eſt cōuerſus, cogere ad baptiſmū? Reſpon. ex quo alter parens eorū conuerſus eſt, iā eſt factus de foro eccleſiæ: ergo & filij eius p cōſequēs: ut xv. qō. ulti. cum multæ. Ioannes. ſed melius credo ꝙ intelligatur quando Iudæus exiſtens Iudæus cōtraxit cum Chriſtiana. E.

h Conditionem. Infra xxxij. qō. iiij. liberi. contra: hic de conditione religionis: ibi de conditione ſeruitutis.

i Infidelitatis. Iudæi uero difficiliores ſunt ad cōuertēdum, & peritiores ad ſubuertēdū, quā gētiles: quia legem habēt & prophetas. & ideo hæc ratio potius habet locum in eis, quā in gētilibus argum. xj. quæſt. iij. ad menſam.

Aduerſarius an debeat aduerſario aperire q̄ dicit.

1. Co. 13. a

1 Scilicet alium iudicem.

2 Tu dic quod hæc decretalis non corrigit hoc c. ſed declarat. in prædic. decre. patet uerſi. enim aliter, &c. & quod ſequitur uerius eſt.

† c. lxij.

3 Hoc eſt tenēdum ſecundum Io. de Fāt. Mulier ad fidem conuerſa debet uirum infidelem relinquere, ſed nō ecōuerſo.

† c. lix.

Pagani citius trahūtur ad fidem, quā Iudæi.

CAN. XI.

IVdæorum [a] filios uel filias, ne parentū ultra inuoluātur erroribus, ab eorum conſortio ſeparari decernimus, deputandos aut monaſterijs, aut Chriſtianis mulieribus, aut uiris Deum timentibus: ut ſub eorum conuerſatione cultū fidei diſcant, atq; in melius inſtituti, tā in morib. q̄ in fide proficiāt. [b]

Idem. †

Iudæis ad fidē uenientibus cū infideli nulla ſit communio.

CAN. XII.

SAepe malorū conſortia, etiā bonos corrūpunt: quāto magis eos [c] qui ad uitia proni ſunt. Nulla igitur ultra cōmunio ſit Hebræis [d] ad fidē Chriſtianā trāslatis, cum ijs, qui adhuc in ueteri ritu cōſiſtunt: ne fortè eorū participatione ſubuertantur. Quicūq; ergo ex ijs, qui baptizati ſunt, amodo infideliū conſortia non uitauerint: & hi Chriſtianis donētur, & illi publicis [e] cædibus deputent̄.

Item ex vij. ſynodo.

Cum Iudæis nec manducandum, nec bibendum: nec ab eis medicamentū accipiēdum eſt.

CAN. XIII.

NVllus eorum, [f] qui in ſacro ſunt ordine conſtituti, aut laicus azyma eorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus ſuis uocet: aut medicinam ab eis percipiat: [g] † aut cum eis in balneo lauet. ſi uerò quiſquā hoc fecerit: ſi clericus eſt, deponatur; ſi laicus, excommunicetur.

Item ex concilio Agathenſi. †

Clerici ſiue laici uitent Iudæorum conuiuia: nec eos ad ſua conſortia recipiant.

CAN. XIIII.

OMnes deinceps clerici ſiue laici, Iudæorum [h] cōuiuia uitēt: nec eos ad conuiuiū quiſquā accipiat: quia cùm apud Chriſtianos cōmunibus cibis nō utantur, indignū atque ſacrilegum eſt, eorum cibos a Chriſtianis ſumi: cū ea quæ Apoſtolo pmittēte nos ſumimus ab illis iudicētur immunda: ac ſic inferiores [i] incipiāt eſſe Chriſtiani q̄ Iudæi, ſi nos quæ ab illis apponunt utamur, illi uero a nobis oblata cōtemnāt.

Ex his itaq; euidēter colligitur, coniugium eſſe inter infideles. Illud uerò Apoſtoli, Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt: non ita intelligēdum eſt, ut quicquid fit ab infidelibus, credatur eſſe peccatum: ſed omne quod contra conſcientiam [k] fit, ædificat ad gehennam. unde Ambro. Peccatum eſt, quod aliter fit quam probatum eſt. Item Auguſt. ſuper eūdem locum. Omne quod aliter fit, quā probatum eſt, peccatum eſt: non tamē omne quod fit cum fide, [l] bonum eſt. Ignorantia enim, quæ eſt ex culpa, nocet. Hinc etiā Apoſtolus ait:

[a] IVdæorum. Quidam intelligunt hoc capit. ꝙ Iudæis auferendi ſunt paruuli eorum, & baptizandi, ſed adulti nequaquam. ſed certe ſicut nec adulti, ita nec paruuli ad fidē uel trahēdi ſunt, [1] imo ſecundum hoc in breui nullus eſſet Iudæus. quomodo ergo reliquiæ Iſrael ſaluæ fierent poſtea? ideo intelligo hoc de filijs iam Chriſtianis, quos forte parentes circuncidere uolebant. de conſe. diſt. iiij. plerique. & hæc litera hoc idem innuit, ubi dicit ultra, & ubi dicit ſeparari: & ita per baptiſmum ſoluitur ius patriæ poteſtatis: nec tamē priuabuntur iſti paterna ſucceſsione. extra de Iudæis. c. Iudæi.

[b] Proficiant. Iuxta illud: Auge nobis fidem. de pœni. di. ij. dum ſanctam. ergo iam iſti baptizati erant, cū proficere debeāt in gradib⁹ dignitatis, i. uirtutis: ut de pœn. di. ij. dum ſanctam.

SAepe malorū. CASVS. *Statuitur hic ut Iudæi ad fidem tranſlati, non communicent cū Hebræis, ne corrumpantur ab eis: quoniam ſæpe malorum conſortia bonos corrumpūt: q̄ ſi fecerint, caſtigentur, & Hebræi cædibus deputentur. Donentur, non ut ſerui eorū fiant: ſed ut diſciplina regantur ab eis. ſeq. cap. planum eſt per ſe.*

[c] Eos. i. neophytos

[d] Hebræis. Iſti ergo nomen antiquū retinent poſt baptiſmum: argu. contra. xxvij. q. ij. ſcripſit.

[e] Publicis. Argu. quod eccleſia iudicat de ijs quæ foris ſunt: ꝙ uerum eſt quantum ad corporales pœnas. cum enim peccant, poſſunt uerberari, uel alio modo corporaliter mulctari de præcepto epiſcopi uel principis. arg. xvij. q. iiij. conſtituit. & extra de rapto. in archiepiſcopatu. & alia etiam pœna poſſūnt puniri: ut extra de uſu. poſt miſerabilem. ſed quantum ad ſpiritualem pœnam eccleſia non iudicat de illis: quia non poteſt eos excommunicare: quia qui in eccleſia non eſt, ab eccleſia ſeparari non poteſt: ut xj. quæſt. iij. omnis Chriſtianus.

[f] NVllus eorum. Niſi ſit miſſus ad prædicandum eis. extra de iudæ. c. quam ſit laudabile.

[g] Percipiat. Emere tamen poteſt ab eis aliquis, & poſt præparet. argum. C. de Iudæ. nemo.

[h] OMnes deinceps. Iudæorum. Similiter & gentilium: cū & ipſi hodie etiam cibos diſcernant. licet enim nō cōtineātur uerbis edicti, ut xj. q̄. iij. ad menſam. continentur tamen ſententia: ut ff. de peti. hære. item ueniūt. §. ait ſenatus. & ij. q̄. j. multi. & ff. ſi qua. pau. fe. di. l. pen. ſed quare loquimur cū eis: cum nec comedamus cū eis: ſed de hoc redditur ratio: quia maior familiaritas eſt in cibo ſumendo, quam in colloquio, & faciius quis decipitur inter epulas: ut xxij. quæſtione iiij. unuſquiſque.

[i] Inferiores. Vt ij. q. vij. in ſancta.

[k] Conſcientiam. Præcepti uel prohibitionis. Nā ſi plus comedam quam debeam, quāuis cōtra cōſcientiā, non pecco mortaliter. xxv. diſt. §. criminis. Et dicunt quidam contra conſcientiā non erroneā: ar. xiij. diſt. nerui. arg. opt. ff. de lib. cau. igitur. §. j. ſed dico, ꝙ nec contra conſcientiā erroneam eſt faciendum: prout ē expreſſum extra de ſimo.

[l] Cum fide. Id eſt, cum conſcientia.

Ex

Iudæorū filij non ſunt per uim baptizandi.

[1] Dic ut habet̄. s. xl. diſ. qui ſyncera.

† cap. lxj. conci. Tolet. iiij.

Eccleſia iudicat aliquādo de his q; ſunt foris.

† Franc. de Ripa, tractat. de peſte, carta 132. in partiis.

† cap. xx

1. Tim. 4

Ibidem.

Familiaritas ī cibo eſt maior, quā in colloquio.

Ro. 12. d

Comedēs plus q̄ debeat, mortaliter nō peccat.

Beatus qui non iudicat ſe metipſum, in eo quod probat. id eſt, qui nō facit damnabilē ſemetipſum, aliter faciēdo quàm probet eſſe faciendum. Vel omne quod nō eſt ex fide, [a] *dicitur eſſe peccatum: quia quicquid ea fide nō fit, ut ad ęternā ualeat ſalutē, inutile reputaē* [b] *apud dominū. Vnde Aug. ait: Omnis uita infideliū peccatū eſt: nec ualet eſſe bonum, qđ fit abſq;* [c] *Deo. ubi enim deeſt agnitio æternæ et incommutabilis ueritatis, falſa uirtus* [d] *eſt ēt in optimis morib. Item cùm dicitur, non eſt uera pudicitia hominis īfidelis etiam cum cōiuge ſua: negaē pudicitia eſſe uera, quantum ad effectū et ad pręmiū, uidelicet æternę ſalutis. Sicut enim apud hæreticos ſacramēta negantur eſſe uera, nō quantum ad formam, ſed quantū* [e] *ad uirtutē: ſic & uirtutes negantur eſſe ueræ.* [f] *apud īfideles: nō quin uerę in eis ſint iuxta illud Hier. Virtutib. Romani promeruerūt imperiū: ſed quia effectu carēt æternæ ſalutis. Item illud Ambro. Non eſt putandū matrimoniū, qđ extra Dei decretum factū eſt: ſed cū cognoſcit, eſt emēdādum: non oſtendit coniugium nō eſſe inter infideles. Nullo em̄ domini precepto gentiles prohibētur coniūgi gentilibus. nec ergo eorū coniugium extra † Dei decretū fit. illa itaq; authoritate iubētur ſeparari ab inuicē, qui contra Dei uel eccleſię decretū copulati ſunt: utpote infideles cū fidelibus, uel cōſanguinei cum conſanguineis, uel affines cum affinib. hi omnes ſi ſibi inuicem copulati fuerint, ſeparandi ſunt.*

Hinc etiam idem Ambroſius in libro primo de patriarchis. †

Fideles infidelibus non ſunt cōiugio copulādi. CAN. XV.

Caue Chriſtiane gētili, aut Iudæo, filiā tuam tradere: [g] caue inquit gentilem uel Iudæā atq; alienigenam, hoc eſt omnem hæreticā & alienam [h] à fide tua accipere tibi uxorem. prima [i] coniugij fides, caſtitatis gratia eſt. [k] ſi Chriſtiana [l] ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſitis ſacramento baptiſmi ſimul ad orationē nocte uobis ſurgēdū eſt, & coniūctis precib. obſecrādus eſt Deus.

Item ex concilio Agathenſi. †

Cum hæreticis catholici non miſceant coniugia.

CAN. XVI.

Non oportet cū hominib. hæreticis [m] miſcere connubia, & uel filios uel filias eis dare, ſed potius accipere, ſi tamen ſe profiteantur Chriſtianos eſſe futuros, & catholicos.

Item ex concilio Vrbanenſi.

Chriſtiana communione careat qui Iudaicæ prauitati coniugali ſe uinculo ſociat.

CAN. XVII.

Si quis Iudaicæ prauitati coniugali ſocietate iungitur, ſiue Chriſtiana Iudæo ſiue Iudæa Chriſtiano mulier carnali conſortio miſceantur, quicunque eorum tantum nefas admiſiſſe cognoſcitur, à Chri-

---

Ibidem.

a Ex fide. id eſt, ſicut fides exigit.

b Reputatur. Quo ad uitam æternam. de pœni. diſtinc. iij. ſi quis autem nō habens.

c Abſque Deo. id eſt, abſque fide quæ eſt à Deo.

d Virtus. ī. diſtin. xxvi. deinde. contra ī. j. q. j. ſicut urgeri. ī. diſt. xlv. uera iuſtitia. ī. xxiiij. qō. j. ubi ſana.

e Quantum. ī. j. q. j. quod quidam. de conſec. diſtinct. iiij. quamuis. ī. diſtinct. xxxij. §. uerum. ī. xxxij. q. j. cum renũciatur. arg. xxiiij. q. j. ubi ſana. ī. de pœn. diſt. v. conſideret. ī. de pœn. diſtin. ij. §. quod autem. & diſt. iij. ille rex.

Virtus nō eſt ſine fide & ſine charitate.

f Veræ. Non uidetur dicere uerū. Nā ubi deeſt fides uel charitas, nullatenus eſt uirtꝰ. prout theologus accipit uirtutem. quod ergo dicitur hic uirtutib. intellige ſcilicet politicis, quę ſine charitate habentur a multis ſtrenui em̄ actus hominū in eis ērant argum. xxiij. q. iiij. ſi non ex fidei. Nam & uirtus pro fortitudine ponit. ff. de aleato. quib. † Aliæ uero uirtutes (ut prædictum eſt) non erāt in eis: quia ſi haberent unam, haberēt omnes: argu. xxiiij. q. i. ubi ſana. de pœnit. diſt. v. c. j.

† Et 23. q. j. noli.

g Caue. Tradere. ī. ꝓxi. ca. contra. Solu. ibi de pactione de futuro: hic dicit quòd nō licet accipere, † & illi ſe miſcere.

† Scilicet matrimoniū, quod īter tales īpedit ꝓpter diſparē cultū. Hugo.

h Alienam. Hæc clauſula omnē alienam, non ſupponit pro hæretica uel gētili. ff. de uerb. obli. doli clauſula. nā ibi dicitur. ꝙ clauſula generalis ſequēs, nō refertur ad ea de quibus ſpecialiter eſt ꝓmiſſum. Nō eſt obijciendum de Moyſe qui duxit Ethiopiſſam: ut ij. qō. vij. §. item obijcitur. quia illud factum fuit in figura, ꝙ dominus, ſibi copularet eccleſiam ex gentibus. ij. qō. vij. §. his itaque. Sed pone ꝙ aliquis hæreticus nunquam fuit baptizatus, uoluit baptizari, ſed non habuit aquam: cōſtat ei omnia peccata dimiſſa eſſe, etiam originale: nunquid poteſt contrahere matrimonium cum Chriſtiana? Dicit Hug. quod non: quia ianua omnium ſacramentorum, eſt baptiſmꝰ. xxxij. diſtin. §. uerum. Similiter nec ordinē poſſet recipere, forte ſi ſuperuixit & ſe non baptizauit, uidetur contēnere: & ſic habetur quaſi non fuerit Chriſtianus. Io.

† Id eſt contra.

Baptizatus ſola uolũtate, an poſſit cū chriſtiana contrahere.

† lib. j. de Abraham cap. ix.

i Prima. Quæ eſt inter ſponſos & ſpōſas. Ioan.

k Gratia eſt. infra xxx. q. v. fœminę.

l Si Chriſtiana. id eſt, cathechizata. Et ita eſt argu. ꝙ catechumenus non eſt fidelis. De hoc dicam ī. xxx. q. j. in prin.

m Non oportet. Hæreticis. hæreticus nō poteſt contrahere cū Chriſtiana. † Dicit tamen H. ꝙ ſi contrahit, tenet matrimonium, ſicut ſi cōtraheret cum excōmunicato. De conditionibus quæ apponuntur in matrimonio, not. xxxij. quæſtio. ij. ſolet.

† Videtur not. cōtra ī. c. prox. in ſi. ī gl. hæc clauſula ī principio.

† ca. 67.

Si quis Iudaicę. Item

a Item illud. Dato. Hic non ponit exemplum bonum. Nã in ueritate per dationem libelli non diſſoluebatur matrimonium: imo uera erat fornicatio. extra de diuort. gaudemus.

b Traditur. j.xxxv. q.v.c.aliter.

c Non legitimum. Si enim probatum fuerit aliquod impedimẽtum in tali matrimonio, filij non erunt legitimi.ut extra de clandeſti. deſpõ. cum inhibitio.

d QVod uero. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, de qua ſ. diximus in j. quæſtio.

e SI quis Virginem. idẽ eſſet & ſi corruptam. ſed de facto quæſitũ eſt de uirgine: forte ideo quia uidebatur ꝙ matrimonium ſolueretur inter uirginẽ & eum qui accedebat ad baptiſmum: ſicut cum alter ſponſorum tranſit ad religionem monaſterij. ſed non eſt ita: quia cum tranſitur ad religionem fidei, bene poteſt quis uti matrimonio. xxvj. diſt. deinde. ſecus cũ tranſitur ad monaſterium: ut xxvij. q. j. ut lex.

f Viuente. & conuerſa cum uiro, uel nõ conuerſa, ſecum tamẽ cohabitare uolente: ſequẽs autem capitulum intelligitur de nolente cohabitare.

g Coniugia. Poteſt tamen ad religionẽ trãſire etiam inuita uxore, cum matrimoniũ nõ ſit ratum. extra de diuor. quanto.

h SI infidelis. Propter Deum. id eſt propter fidẽ Dei.

i Soluit. eccleſia tamen debet ſentẽtiare. ſed quid ſi illa uxor non uult uenire ad cauſam, cum non ſit de foro eccleſiæ? Si poteſt cõſtare eccleſiæ quod non uult cohabitare, ſententiet. Hæc glo.

ſtiano cœtu atque conuiuio, & à communione eccleſiæ protinus ſegregetur. Item illud Auguſtini: Non eſt ratum coniugium, quod ſine Deo eſt: non negat coniugium eſſe inter infideles. Coniugium enim aliud eſt legitimum, & nõ ratum: aliud ratum, & non legitimum: aliud legitimum, & ratum. Legitimum coniugium eſt, quod legali inſtitutione uel prouinciæ moribus contrahitur. hoc inter infideles ratum non eſt, quia non eſt firmum: & ideo † uiolabile coniugium eorũ. dato a enim libello repudij, licet eis recedere ab inuicẽ, & alijs copulari lege fori, & non lege poli, quam nõ ſequũtur. Inter fideles uerò ratum coniugium eſt, quia coniugia ſemel initiata † & completa inter eos, ulterius ſolui nõ poſſunt. horũ quædã ſunt legitima: ueluti cùm uxor à parentibus traditur, b à ſponſo dotatur, & à ſacerdote benedicitur: hęc talia coniugia legitima & rata appellãtur. Illorũ uerò coniugia, qui contemptis omnibus illis ſolẽnitatibus, ſolo affectu aliquã ſibi in coniugem copulant, huiuſcemodi cõiugiũ non legitimum, c ſed ratum tãtummodo eſſe creditur.

QVAESTIO II.

QVòd uerò d uxore uiuẽte alteram ducere non poſſit, q infidelẽ dimiſit, teſtatur ſcriptura dicẽs: alioqui ſi diſceditis ab inuicem, & uolentes cohabitare dimittitis, & alijs nos copulaueritis, adulteri eritis: & filij ueſtri, qui poſtea naſcentur, erũt immundi, id eſt, ſpurij.

Item ex concilio Meldenſi, cap. I.

Non poteſt quis poſt baptiſmum alteram ducere uiuente ea, quæ ante baptiſmũ ſibi fuerit uirgo copulata.

CAN. I.

SI quis habuerit uxorem uirginẽ e ante baptiſmũ, uiuente f illa poſt baptiſmum, alteram habere non poteſt. crimina enim in baptiſmo ſoluuntur, non coniugia. g

Gregorius † autem teſtatur econtra dicens.

Licet fideli aliã ducere uxorem, quam Chriſtianæ fidei odio infidelis dimittit.

CAN. II.

SI infidelis diſcedit odio Chriſtianæ fidei, diſcedat. nõ enim eſt frater aut ſoror fidelis ſubiectus ſeruituti in huiuſmodi: non eſt enim dimiſſo peccatũ, propter Deũ h ſi alij ſe copulauerit. cõtumelia quippe creatoris ſoluit i ius k matrimonij, circa eũ qui relinquitur: l infidelis autem diſcedẽs, & in Deum peccat, & in matrimoniũ: m nec eſt ei fides ſeruanda coniugij: quia propterea diſcedit, ne audiret Chriſtum, Deum eſſe Chriſtianorum coniugiorum.

Hic diſtinguendum eſt, aliud eſſe dimittere uo-

non approbo: quia ſine iudicio eccleſiæ diſſoluitur matrimonium: ut ſ. q. j. ſi infidelis.

k Ius. id eſt, uinculum. , ſed tũc demum ſolum cũ contrahit relictus: arg. extra de diuor. gaudemus. in fine. imo etiã prius credo ſolutũ ſed ſi alter reuertitur ad fidẽ, antequam alter duxerit uxorem, reſtituitur uinculum matrimonij, quaſi iure poſtliminij, ut ibidẽ perpenditur.

l Relinquitur. nihilominus & circa relinquentem. unde & relinquens contrahet ſine peccato, ſi conuerſus contrahat. nõ enim poteſt matrimonium claudicare: cum ſint duæ relationes. unde ſi una eſt uxor, & reliquus eſt uir. ideo autem non tractauit hic de relinquente, quia extra eccleſiã eſt, & nihil ad nos de eo iudicare. ij. q. j. c. multi. Eſt tamen arg. ꝙ claudicet: ut hic, & extra de eo q cog. cap. j. arg. ff. mãda. poteſt. ſed ut dixi, quo ad eſſentiam non poteſt claudicare, ſed quo ad effectum bene: quia quãdoq; tenetᷣ unus alij, ſed non econuerſo. Vel dic quantum ad fidelem ſoluitur: ut hic dicitur, quia adhuc poteſt debitum petere ab altero: ſed infidelis nõ poteſt: quia fidelis non eſt ſubiectus ſeruituti illius, & cum alia ſit ſeruitus, qua tenetur uir uxori, quam illa, qua tenetur uxor uiro: ; bene poteſt una ſeruitus eſſe ſublata, & non alia. ſic ff. de ſerui. urb. prædio. ſi domus. & extra de conuer. coniug. quidam.

m Et in matrimonium. i. in fractione primi matrimonij, nõ dicas in ſecũdum matrimonium ſi illud contrahat poſtquam conuerſus cum

† Alias inuiolabile.

† Alias, inita.

Religio fidei nõ impedit matrimonio uti.

, Et obligationẽ & ſeruitutẽ matrimonij, unde fac uim, quia non dicit litera, ſoluit matrimonium, ſed dicit ſoluit ius matrimonij, ſecundũ Ray.

Matrimoniũ claudicare nõ poteſt.

† Ambro. j. ad Cor. ca. 7.

Vir & uxor tenentur duplici ſeruitute.

; Arg. cõtra 32. q. 5. apud nos ubi de hoc.

lẽtem cohabitare, atq; [a] *alind diſcedentẽ nõ ſequi. uolẽtẽ enim cohabitare, licet quidẽ dimittere, ſed nõ ea uiuẽte, aliã ſuperinducere: diſcedentẽ uerò ſequi nõ oportet, et ea uiuẽte, aliã ducere licet. uerũ hoc nõ niſi de his intelligendũ eſt qui in infidelitate copulati ſunt. Cęterũ ſi ad fidem uterq; cõuerſus eſt, uel ſi uterque fidelis matrimonio iunctus eſt, et ꝓcedẽte tẽpore alter eorũ à fide diſceſſerit, et odio fidei Chriſtianę cõiugem dereliquerit: dereluctus diſcedentẽ nõ comitabitur: non tamen illa uiuente, alteram ducere poterit: quia ratũ coniugiũ fuerat inter eos, quod nullo modo ſolui poteſt.*

QVAEST. III.

V*Trũ* [b] *uerò bigamus ſit reputãdus, qui ante baptiſmũ habuerit unã, & poſt baptiſmũ alterã, authoritate Hieron. patet.*

Ait enim ſuper epiſtolam Pauli ad Timotheũ.

Non eſt bigamus, qui ante baptiſmum habuerit unã, & poſt baptiſmum alteram.

CAN. I.

OPortet eṗm unius uxoris eſſe uirũ: uerũ hoc poſt baptiſmũ: cæterum ſi ante baptiſmũ habuit unã, & poſt baptiſmũ habuit alterã, non eſt reputandus bigamus, cui prorſus innouato per baptiſmũ omnia uetera ſunt dimiſſa.

Auguſtinus uerò contra teſtatur & Innocentius.

Ait enim Auguſtinus ſuper epiſtolam Pauli ad Titum. † — † De bono coniuga. c. 18.

Non debet fieri epiſcopus, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum alteram.

CAN. II.

ACutius uerò intelligunt, qui nec eum ordinandũ cenſuerunt, [c] qui ante baptiſmũ habuerit unã, & poſt baptiſmũ alterã. In baptiſmate enim crimina abolentur, nõ fœderatio coniugij diſſoluitur. Sicut illa, quæ catechumena uitiata eſt, inter Dei uirgines cõſecrari nõ poteſt: ſic qui ante baptiſmum habuit unã, & poſt baptiſmũ alteram. non niſi bigamus eſt reputandus, amiſit enim quiddam non ad uitæ meritum, ſed ad ſignaculi ſacramentum.

Item Innocent. Ruſo & Euſebio epiſcopis Macedoniæ multis argumentis probat, talem bigamum reputari. Quia ergo iſte cuius cauſa in præſenti agitur, ante baptiſmũ habuit unam, & poſt baptiſmum alteram, bigamus iudicatur: & licet uitæ meritò, & induſtriæ ſcientia polleat, tamen in epiſcopum ordinari non poteſt.

CAVSA XXIX.

C*Vidã mulieri nobili* [d] *nuntiatum eſt, quòd à filio cuiuſdam nobilis petebatur in coniugem. præbuit illa aſſenſum. Alius uerò quidam ignobilis atque ſeruilis conditionis, nomine illius ſeipſum obtulit, atque eã in coniugem accepit. ille qui prius ſibi placuerat, tandem uenit, eamq; ſibi in coniugem petit. illa ſe deluſam conqueritur, & ad prioris copulam aſpirat.*

1 *Hic primùm quæritur an ſit coniugium* Q *inter eos?*

2 *Secundo, ſi prius putabat hunc eſſe liberum, et poſtea deprehendit illum eſſe ſeruũ, an liceat ei ſtatim ab illo diſcedere?*

QVAESTIO I.

Q*Vòd aũt coniugium ſit inter eos, ꝓbat̃ hoc modo: Coniugiũ ſiue matrimoniũ, eſt uiri & mulieris cõiunctio indiuiduam uitæ cõſuetudinem retinẽs. Item con*

---

cum alia contraxit ut præmiſit. arg. tamen quòd peccet contrahendo ſecundum, extra de teſtibus. ſicut.

a Atque. Hæc diſt. eſt canonica & bona: & probatur ex̃. de diuort. c. quanto.

b VTrum. Hic intitulatur q. iij. in qua quid iuris ſit, diximus. xxvj. di. vnius. nec ualet qđ hic dicitur a Hieronymo.

c ACutius uero. Cenſuerunt. ·ꝫ. diſt. lv. nullus.

d CVidam. mulieri nobili.

Coniugia imparia dicuntur trib⁹ modis. — Imparia coniugia tribus modis dicuntur. Vno modo qñ contrahit fidelis cũ infideli: de quibus in ſupiori cauſa audiuimus. Alio modo qñ unus liber, & alius ſeruus: de quib⁹ in hac cauſa uidebimus. Tertio mõ qñ unus maior, alter minor de quibus in ſeq. tractat̃: hic de errore pſonæ cõditionis, qualitatis & fortunæ tractatur.

QVod aũt. Hic depingitur j. quæſt. — Matrimoniũ utrũ errore impediatur. — an ſ. matrimonium contrahatur inter eos, inter quos interuenit error perſonæ: hoc eſt dicere, an error perſonæ impediat matrimonium contrahendũ & dirimat iam contractũ? Gra. allegat pro & cõtra, diſtinguendo quatuor errores fortunæ, qualitatis, perſonæ, & cõditionis. duo ultimi dirimũt matrimoniũ, non ex ſua natura, ſed ex conſtitutione eccleſiæ. Nam ſimiliter & Papa poſſet conſtituere, ꝙ error qualitatis impediret, & quod nullus error impediret, & ꝙ eſſet matrimoniũ, ubi

ubi eſſet error perſonæ, ſicut & tenet pignus licet ibi ſit error. ff de pig. act. l. j. unde ex natura nõ habet error perſonæ ꝙ impediat. arg. tamen eſt contra. J. de Iacob, & Lia: quia nondũ eccleſia cõſtituerat: & tamẽ tunc impediebat. Et eſt etiã arg. cõtra: quia error impedit emptionem: ut ff. de cont. empt. quid tñ. Et not. ꝙ ſecundũ Hu. & Lau. nunquã erratur in pſona, niſi prius habita notitia aliqua de eo cuius nomine alius ſe repręſentet. vnde ſi aliqs offert ſe ſub nomine regis Frãciæ, alicui puellę, ſi ipa nihil unquã audiuit de Rege Frãciæ, nec aliquã notitiã habet de eo per famam uel alio modo, & putat hunc eſſe Regem Fran. nõ errat in pſona, ſed in fortuna uel qualitate uel nomine. Sed ſi aliqua cõſentit in aliquẽ uiſum uel nõ uiſum, tamẽ aliquo modo ſibi cognitũ. ſ. fama uel alio modo, ſi poſtea per errorem accipiat alium, etiam ſi ab eo fuerit cognita, reddetur primo, ſi tamen ille in eam conſenſerit per nuntiũ, uel alio modo. ſi uero nullo modo fuerit ſibi cognitus quamuis per errorem accipiat aliũ, nunquam reddetur primo: quia inter eam & primũ non fuit matrimonium. nam in penitus incognitũ nec amorẽ nec conſenſum dirigere poſſumus. [a] vnde Auguſt. Non uiſos diligere poſſumus, qui nobis per famã, uel alio modo cogniti ſunt: incognitos autem diligere nequimus. ſed certe licet hoc poſſit concedi, quod non ſit reſtituenda priori, non tamen dico quod debeat ſtare cum ſecundo, cum ibi ſit error. Nam errare eſt aliud pro alio putare: ut xxij. quæſtio. ij. in quibus. & xxxviij diſtin. quamuis. Item eadem ratione, qui emit aurichalcum pro auro cõſentit in aurum: quod falſum eſt: ut ff. de contrahen. empt. alioqui. & l. quid tamen. nam licet non erret circa illum, cuius nullam notitiam habuit, errat tamen circa præſentem. [a] H. tamen & Lau. dicunt, quod ſit matrimonium cum iſta. ſed hoc non credo: cum ibi ſit error. ergo non eſt ibi conſenſus: quia nihil eſt tam contrarium conſenſui, quam error: ut ff. de iudi. l. ij.

Error perſonæ non facile cõmittitur.

[a] Arg. cõtra. ff. de cõtrahẽ. empt. cũ ab eo. §. maſſam.

[a] Sub. circa quem error attẽditur: quod dic ut no. J. eo. i gl. dicit tamen, &c. in fine.

a Item conſenſus. Vt xxvij. q. ij. ſufficiat. Intelligitur autem conſentire, niſi expreſſe diſſentiat: ut ff. ſoluto matri. l. ij. §. uoluntatem. & extra de ſponſ. ſicut ex literis. & extra de ijs quæ fi. a præla. cap. ij. & ff. de ſponſalibus. l. ſed ea quæ patris.

ſenſus [a] utriuſq; matrimoniũ facit: qa ergo iſti coniũcti ſunt, ut ĩ diuiduã uitæ cõſuetudinem cõſeruarẽt: quia uterq; cõſenſit in alterũ, cõiuges ſunt appellãdi. Iis ita reſpõdetur: Cõſenſus eſt duorum uel pluriũ ſenſus in idem. qui aũt errat, non ſentit. nõ ergo cõſentit, id eſt, ſimul cum alijs ſentit. hæc aũt errauit: [b] nõ ergo cõſenſit. [c] nõ itaq; cõiunx eſt appellãda: quia nõ fuit ibi cõſenſus utriuſq;, ſine quo nullũ matrimoniũ eſſe põt: ſicut enim ille qui ordinatũ ab eo quẽ putat epiſcopũ eſſe, et adhuc eſt laicus, errat, nec uocatur ordinatus, imò ab epiſcopo adhuc eſt ordinãdus: [d] ſic iſta errãs nulli eſt copulata coniugio, imò adhuc ẽ copulãda. Ad hęc, nõ omnis error cõſenſum euacuat: q enim accipit ĩ uxorẽ corruptã, quã putat uirginem: uel q accipit meretricem, quã putat eſſe caſtã: uterq; errat: qa ille corruptã exiſtimat eſſe uirginẽ, et iſte meretricẽ reputat caſtã. Nũquid ergo dicẽdi ſunt nõ cõſenſiſſe in eas? aut dabitur utrique facultas dimittẽdi utrãq;, et ducẽdi aliã? [e] Verũ eſt, quod nõ omnis error cõſenſum excludit. Sed error, alius ẽ pſonę, [f] alius fortunæ, alius cõditionis, aliꝰ qualitatis. Error perſonę eſt, quãdo hic putatur [g] eſſe Virgilius, et ipſe eſt Plato. Error fortunę, quãdo hic putatur eſſe diues, q pauper eſt, uel ecõuerſo. Error conditionis, quãdo putatũ eſſe liber q ſeruus eſt. Error qualitatis ẽ, qñ putatur eſſe bonus, qui malus eſt. Error fortunæ et qualitatis, coniugij cõſenſum nõ excludit. Error uerò perſonę et cõdi-

b Errauit. Quia alium pro alio putauit: hoc eſt errare. xxij. quæſt. ij. in quibus. Vel pro uero falſum putare. xxxviij. diſtinct. quamuis.

c Conſenſit. Nihil eſt tam contrarium conſenſui, quam error: ut ff. de contrah. empt. alioqui. ff. de iuriſdict. omn. iud. l. ſi per errorem.

Error eſt cõtrarius cõſenſui.

d Ordinandus. Vt lxviij. diſtinct. presbyteri.

e Aliam. Quaſi dicat non. Nam nec ille error uenditionem impedit, licet error ſexus impediat. ff. de cõtrahẽ. emp. alio qui. §. j. tamen dicit lex, quod ſoluitur emptio per actionem ex empto. ff. de actio. empti. ex empto. §. ſi quis virginem.

f Perſonæ. Perſona eſt ſecundũ Boetiũ Seuerinũ rationabilis creatura indiuidua eſſentia.

g Putatũ. Dicit R. ꝙ in hac litera non debet eſſe ipſe, ſed hic: & hæc uox hic nõ eſt pronomẽ, ſed aduerbiũ: ut ſit ſenſus, Error perſonæ eſt quãdo putatũ eſſe Virgilius hic, i. in hoc loco, & ibi eſt Plato. Nam impoſſibile eſt ut putes Virgilium eſſe Platonem. de dicto patet. de re ſimpliciter patet: quia impoſſibile eſt, ꝙ quis putet de Virgilio ꝙ ſit Plato: nec econuerſo, ꝙ uerum eſt ſecundũ opinionem illorũ qui concedunt ꝙ iſtum eſſe Virgilium, eſt Platonem eſſe Virgilium. Alij uero concedunt, quòd iſte putat illum eſſe Platonem, nõ tamen putat Virgilium eſſe Platonem, & hoc per accidens: ꝙ innuit proprium nomen. inter quos eſt H. hanc opinionẽ ſecutus eſt hic G. ſecundũ hoc planum eſt, ꝙ dicit, quãdo hic putatur, &c. & ꝙ pingui intellectu errãtis putetur de aliquo ꝙ ſit alius, habes xxxvj. q. v. nec mirũ. ubi dicit Augu. ꝙ hunc puto eſſe hominem, demonſtrato dæmone. ff. de except. rei iud. & an eadẽ. argu. ff. de fur. ſi is qui. §. ſi tu mihi. & de iureiur. cum qui. §. ſi iniuriam. ubi dicit iuriſperitus, ꝙ hunc puto Lucium, demonſtrato Seio. Sed quæro circa quam perſonã dicis hunc errorem fore? Dico ꝙ circa præſentem, quando. ſ. contrahit cum uno, & credit ſe contrahere cum alio. dico quòd circa abſentem perſonam non errat. Nam dico, ꝙ ſi primo iam illi cõſentit in iſtã, & iſta modo conſentit in illum, ꝙ eſt matrimonium. Sed quæritur, ſi ille eſt mortuus in quem conſentit & alius præſentatur ſibi, an talis error impediat matrimonium? ſic quia licet ille non ſit in rerum natura, non minus tamen eſt ibi error

Virgiliũ putare eſſe Platonẽ, eſt impoſſibile.

tionis, coniugij cõſenſum nõ admittit. Si qs eñi paciſceretur ſe uenditurũ [a] *agrũ Marcello, et poſtea ueniret Paulus, dicẽs ſe eſſe Marcellũ, et emeret* [b] *agrũ ab illo: nunqd cũ Paulo cõuenit iſte de pretio: aut dicendus eſt agrũ ſibi uẽdidiſſe? Itẽ ſi quis promitteret ſe uẽditurũ mihi aurũ, et pro auro offerret mihi aurichalcũ,* [c] † *et ita me deciperet: nũqd dicerer cõſenſiſſe ĩ aurichalcũ? Nunquã uolui emere aurichalcũ: nec ergo aliqñ in illud conſenſi: quia conſenſus nõ eſt niſi uolũtatis. Sicut ergo hic error materiæ excludit cõſenſum, ſic et ĩ cõiugio error perſonę. Nõ enim cõſenſit in hunc, ſed in eũ quẽ putabat* [d] *eſſe. Sed obijcitur: Iacob nõ cõſenſerat in Liã, ſed in Rachel: ſeptẽ ſiquidem annis pro Rachel ſeruierat. Cũ ergo eo ignorãte, Lia eſſet ſibi ſuppoſita, nõ fuit coniugium inter eos, ſi error perſonæ cõſenſum excludit: quia (ut dictũ eſt) nõ in eã cõſenſerat, ſed ĩ Rachel. His ita reſpõdetur: Cõſenſus alius eſt præcedens, alius ſubſequẽs. Pręcedit conſenſus, qñ ante carnalem copulã in indiuiduã uitæ cõſuetudinem uterq; cõſentit. ſubſequitur, quãdo poſt cõcubinalem, ſiue fornicarium coitum, cõſentiunt in idem. Iacob ergo et Liam nõ fecit cõiuges pręcedens cõſenſus, ſed ſubſequẽs:* [e] *nec tñ ex primo cõcubitu, fornicarij iudicãtur: cũ ille maritali affectu eã cognouerit, et illa uxorio affectu ſibi debitũ perſoluerit, putãs lege primogenitarũ* [f] *et paternis imperijs, ſe ſibi iure copulatã. Quòd aũt error pſonę nonnullos excuſet, authoritate illa ꝓbat̃: quia ſoror uxoris utroq; inſcio* [g] *(ſorore uidelicet et marito) in lectũ eius iuiſſe, et à uiro ſuæ ſororis cognita perhibet̃: q̃ ſine ſpe coniugij ꝑpetuo manere cenſetur: ille tamẽ qui cognouit eã per ignorãtiã, excuſatur. Aliter ẽt hoc ꝓbatur, Diabolus nõnunquã ſe in Angelum lucis transformat:* [h] *nec eſt periculoſus error, ſi tunc creditur eſſe bonus, cùm ſe bonũ ſimulat. Si ergo tunc ab aliquo ſimplici quęreret an ſuæ beatitudinis uellet eſſe particeps: et ille reſponderet ſe in eius conſortiũ* [i] *uelle trãſire: nunquid dicẽdus eſt conſenſiſſe in conſortiũ diabolicæ damnationis, an nõ potius in participationẽ æternæ charitatis? Item ſi quis hæreticorũ nomine Augu. uel Ambroſij, uel Hierony. alicui catholicorũ ſeipſum offerret, atq; ad ſuæ fidei eũ imitationem ꝓuocaret: ſi ille præberet aſſenſum, in cuius fidei ſententiã diceret̃ conſenſiſſe? Non in hæreticorũ ſectam, ſed in integritatem catholicæ fidei, quã ille hęreticus ſe mẽtiebatur habere. Quia ergo hęc pſona decepta errore nõ in hunc, ſed in eũ quem iſte ſe mẽtiebatur eſſe, conſenſit, patet, ꝙ eius coniunx non fuerit. Error fortunæ et qualitatis non excludit conſenſum: ueluti ſi quis conſentiret in prelaturã alicuius eccleſię, quã putaret eſſe diuitem, et illa eſſet minus copioſa: quamuis hic deciperetur errore fortunę, non tamen poſſet renun*

ror perſonæ. Item ſi aliqs habeat tres filios, & aliqua cõſentiat in maiorẽ filiũ, poſtea præſentetur minor, nõ tenet matrimoniũ cũ eo.

a Venditurum. Id eſt, uenditum ſe traditurum.

b Emeret. i. quaſi a ſe emptũ per traditionẽ acciperet. ideo autẽ ſic exponunt doctores: quia ſi duobus uẽderet, & ſecũdo traderet, ſecundus eſſet potior: ut C. de rei uendica. ſi a Titio. Sed G. intellexit literã iſtã ſic. qñ. ſ. ſecundo nõ eſſet uenditurus ſi eũ cognoſceret. unde cũ erraret in perſona, quæ ſecũdo offerebat pretium, nõ contrahebat cũ ea. ff. de fur. ſi quis uxori. §. cum Titio. ff. de contrahen. empt. cũ ſeruo. nec errans dominiũ transfert. ff. de acq. re. do. ſi ꝓcurator. & ſic plana eſt litera. & l. ſi a Titio. & illa l. quoties. intelliguntur cũ ſcienter cũ duobus contraxit. doctores tñ exponunt, ut dixi, emeret. i. emptum acciperet: & hoc propter illud quod ſequitur, nunquid, cum Paulo, &c.

Vendens duob[9] ſucceſsiue & tradẽs poſteriori, ipſum facit potiorem.

† Orichalcum.

c Aurichalcum. Voluit dicere Marcellus ꝙ eſſet emptio & uẽditio: quia in corpus cõſenſum fuit, licet fuerit erratum in materia. i. in ſubſtãtialiũ qualitate. Sed Vlpian. eũ correxit, dicens nõ eſſe uenditionẽ, ubi erratum eſt in materia. ff. de contrahẽ. emp. in uenditionibus. pignus tamẽ tenet, ſi quis obliget æs pro auro: ut ff. de pig. act. l. j.

Venditio non eſt: ubi in materia erratur.

d Putabat. Si quis autem errat in proprio nomine, dummodo tamẽ certum ſit de quo conſentiat, hoc nõ officit. ff. de teſt. ſi in nomine. ſecus autem in appellatiuo. ff. de hære. inſti. non ideo minus. ff. de leg. j. l. iiij.

e Subſequẽs. ĩ. xxx. q. v. §. ſed obijcitur.

f Primogenitarũ. Cõſuetudo erat maiorẽ primo nuptui tradere. vij. qõ. j. quam periculoſum.

g Inſcio. ĩ. xxxiiij. q. j. & ij. in lectum.

h Transformat. ĩ. xxvj. quæſt. v. epi.

i Conſortiũ. Hoc verum eſt. quod iſte non peccat cum ita ſimpliciter in genere dicit ſe uelle eſſe participem ſuæ beatitudinis: ſecus ſi ad ſpecialia deſcenderet. nõ tamẽ ob hoc excuſatur Saul qui adorabat dæmonem, quẽ credebat eſſe Samuelẽ. xxvj. quæſt. j. nec mirum, hoc ideo, quia interceſsit culpa ſua: uel ibi idololatriã adorauit.

Saul adorauit dæmonem.

Reſcindere.

tiare prælaturæ acceptę. Similiter quę nubit pauperi, putans illū eſſe diuitē, non poteſt renuntiare priori cōditioni, quamuis errauerit. Error qualitatis nō excludit ſimiliter cōſenſum: utpotè ſi quis emerit agrum, uel uineā, quā putabat eſſe uberrimā: quamuis iſte erraret in qualitate rerū, non minus fertilem emēdo, non poteſt tamen uēditionem reuocare uel reſcindere. [a] *Similiter qui duxit in uxorem meretricem uel corruptā, quam putat eſſe caſtam uel uirginem, non poteſt eam dimittere, & aliam ducere.*

QVAEST. II.

[b] *SEcunda quæſtio eſt propoſita de cōditione: an liceat mulieri dimittere eū quem putabat liberū, ſi poſtea illū inuenerit ſeruū. Quòd uerò mulieri nō liceat à ſeruo diſcedere, multis rationibus uidet̄ poſſe probari. In Chriſto enim Ieſu, nec Iudæus, nec Græcus, nec ſeruus,* [c] *neq; liber diſtinguit̄. ergo nec in coniugio Chriſtianorū. eadē enim lege in fide Chriſti uterque regitur. indifferēter enim ab Apoſtolo dicit̄ omnibus: Qui uult nubere, nubat in domino. & iterum, Mulier nubat cui uult, in domino tātū. nō pręcipitur ut ingenua nubat īgenuo, ancilla ſeruo: ſed quælibet earū cui uult nubat in Domino.*

Item Iulius Papa c. iiij.

Licet ſeruo matrimonia cōtrahere. CAN. I.

OMnibus nobis unus eſt pater in cælis: & unuſquiſq; diues & paup ſeruus & liber æqualiter pro ſe & pro animabus corū rationem reddituri ſunt. [d] quapropter oēs cuiuſcunque conditionis ſint, unā legem [e] (quantū pertinet ad Deū) habere non dubitamus, ſi aūt oēs unā legē habēt, ergo ſicut ingenuus [f] dimitti nō pōt, ſic nec ſeruus ſemel coniugio copulatus, ulterius dimitti poterit.

Item Zacharias Papa.

Ancillam in matrimoniū ſuſceptā uiro dimittere nō licet.

CAN. II.

SI quis liber ancillā in matrimoniū [g] acceperit, non habet licentiā dimittere eam, ſi cōſenſu amborum cōiunčti ſunt, excepta cauſa fornicationis: ſed una [h] lex deinceps erit per omnia & uiro & fœminæ.

Item Iulius Papa.

Venditio tripliciter reſcinditur.

a Reſcindere. Vt C. de reſcin. uend. quiſquis, niſi eſſet deceptus ultra dimidiam iuſti pretij: ut extra de emp. & uēd. cū dilecti. Vel niſi haberet peſtiferas herbas: ut C. de ædi. actio. ſi prædiū. Vel niſi dediſſet dolus cauſam cōtractuis: ut ff. de dolo. l. & eleganter.

De hoc plene no. in prædi. decre. cū dilecti.

Libera quæ ignoranter cū ſeruo contraxit, an ab eo receder poſſit.

Errans in meliori conditione, an poſſit matrimonium dirimere.

Ancilla Imò nullum eſt.

Arg. ad hoc inſti. de acti. §. præterea. ff. de uſufru. hactenus. in ſi. & l. ſeq. ff. de ī diē addic. l ſi uēditor. § ſed ſi ueu ter. ff. de ſi deiuſſor. l. iij. in fin.

b Secunda. Hic quærit an ſeruili cōditione reperta, libera poſſit recedere? & quidem ſic, ſi ignorauit eum eſſe ſeruum quādo contraxit cum eo: ut j. ea. ſi quis ingenuus. Et notat H. quod nō omnis error conditionis impedit matrimoniū: ſed tantū error ſeruilis conditionis: nec etiam ſemper talis error impedit. Vnde ſi libera uult contrahere cum ſeruo, & contrahit cum libero, non dirimitur matrimonium, licet ibi ſit error conditionis: quia non intelligitur talis decepta, quæ cum meliori contrahit quā credebat. Similiter dic quod ſi ſeruus credit contrahere cum libera, & contrahit cū ancilla, non dirimitur matrimoniū: quia cōſentit in hominem ſuæ conditionis: & quia neuter poteſt aliquid altj obijcere: & ita propter errorem ſerui, nunquā dirimitur matrimonium: ſed certe pari ratione uidetur, quod ſi aliqua credit contrahere cum uno, & contrahit cū alio, qui eſt ditior & melior, qđ matrimonium teneat: quia non uidetur decepta. Alij autem dicunt, ꝙ ſiue erret in meliori, ſiue in deteriori conditione, ſemper dirimitur matrimonium. Tertij dicunt quod ſi interueniat error in diſpari conditione, dirimitur matrimonium. ſed ſi in pari, non dirimitur. unde ſi libera uult contrahere cum libero, & contrahit cum ſeruo: uel ſi ſeruus uult contrahere cum ſerua, & contrahit cum libera, non tenet matrimonium: ſed ſi liber uult contrahere cum ſerua, & contrahit cum libera: uel ſi ancilla uult contrahere cum libero, & contrahit cum ſeruo: tenet matrimonium: quia utrobique eſt paritas. Io. & hæc opinio bona mihi uidetur. B. Dubitari aūt cōſueuit, ſi libera contrahit per errorem cū homine aſcripititiæ conditionis, an teneat matrimoniū? H. dicit quod teneat: lex tamen cōtradicit in authē. de nupt. §. aſcripititio. col. iiij. & C. de ſenatuſconſul. Claudia. l. una.

Seruus ab eccleſię ſacramētis non eſt amouēdus.

c Nec ſeruus. A ſacramentis enim eccleſiaſticis, non eſt amouendus: ut extra de coniugi. ſeruo. dignum. Vel ab illis quæ ſunt iuris naturalis, ut à uoto: ut in authen. de mona. §. hinc aūt col. j. ubi Iuſtinianus inducit hæc eadem uerba Apoſtoli ad probandum quod ſeruus poſſit eſſe monachus: ſed quantum ad ius ciuile, ſeruus non habetur pro homine: ut ff. de regu. iur. quod attinet ad ius ciuile, &c.

d OMnibus nobis. Reddituri ſunt. Argu. qđ ſeruus non tenetur obedire domino in atrocibus. xj. quæſt. iij. non ſemper.

e Legem. Non quo ad promotionem. Irregularis enim efficitur, qui cum ſerua contrahit: argum. xxxiiij. diſt. ſi quis uiduam. ſed ſequuntur unā legem, habito reſpectu ad ius naturale. Nam de iurè naturali, quilibet cum qualibet poſſet contrahere, & ita ſeruus cum libera: niſi obſtaret cōſtitutio eccleſiæ.

f Ingenuus. Arg. a toto in quātitate, ab uniuerſali ad ſingularem. ſimile. xix. diſtinct. ſi Romanorum.

Matrimoniū poteſt eſſe inter ſeruum & liberam.

g SI quis. In matrimonium. Poteſt ergo matrimonium eſſe inter ſeruum & liberam: quod eſt contra legem. C de inceſ. nupt. l. iij. ſed abrogata eſt quo ad hoc, ubi ſcienter contrahitur.

h Sed una. Quantum ad hoc.

Inter patronum & libertum conſtat eſſe matrimonium legitimum.

CAN. III.

SI quis ancillã ſuã libertate donauerit, & in matrimoniũ ſibi ſociauerit: dubitat̃ [a] apud quoſdã, utrum huiuſmodi nuptiæ legitimæ eſſe uideantur, an nõ? Nos itaq; uetuſtam ambiguitatem decidentes, talia cõnubia legitima eſſe cẽſemus, ſi ex affectu fiunt omnes nuptiæ & nihil impiũ, & legibus [b] cõtrariũ, in tali copulatione fieri põt, quare prædictas nuptias inhibẽdas exiſtimemus?

[2] His itaq; reſpondetur: non negatur, ingenuã poſſe nubere ſeruo: ſed dicitur quod ſi neſcit̃ eſſe ſeruilis cõditionis, liberè poteſt dimitti, cùm ſeruitus eius fuerit depræhenſa. Illud autẽ Apoſtoli & Iulij papæ intelligendũ eſt de ijs, quorum conditio utrique nota eſt. huius autem conditio, mulieri incognita erat. nõ ergo præmiſsis authoritatibus cogitur manere cũ illo: ſed liberum illi eſſe oſtenditur, uel manere, uel diſcedere.

Vnde in concilio apud Vermeriã, cui interfuit rex Pipinus ſtatutum eſt, cap. vj.

De eo qui ancillam ducit in uxorem, quam putabat eſſe liberam.

CAN. IIII.

SI quis ingenuus homo uxorem ancillã alterius acceperit, & exiſtimat quòd ingenua ſit: ſi ipſa fœmina fuerit poſtea in ſeruitute detecta, ſi eam à ſeruitute redimere poteſt, faciat: [c] ſi non põt, [d] ſi uoluerit aliam accipiat: ſi autem ancillã eam ſcierat, [e] & collaudauerat: prout legitimam eã habeat. [f] ſimiliter & mulier ingenua de ſeruo alterius facere debet.

Item ex eodem, capitu. viij.

Non licet mulieri dimittere, quem ſciens ſeruum accepit in uirum.

CAN. V.

SI fœmina ĩngenua acceperit ſeruum, ſciẽs qđ ſeruus eſſet, habeat eũ quia omnes unum patrẽ habeamus in cælis. Vna lex erit uiro & fœminæ.

Item Gregorius. †

Seruitutis occaſione dimitti non ualet, quæ poſt controuerſiam ſtatus ſe in libertatem aſſeruerit.

CAN. VI.

CVius reĩ cauſa, cum matre ſua huc compulſa anno præterito, præſentiũ uenerit latrix, fraternitas tua cautius nouit quia ſcilicet maritus ſuus ueſter clericus ob hoc, quòd de ſeruili fuerat cõditione pulſata, à ſuo noſcitur eam remouiſſe [g]

a SI quis ancillam. Dubitatur. Per legem illam forte. C. de inceſt. nup. humilem ubi dicitur, quod non poteſt eſſe matrimonium inter clarum uirum & abiectam mulierem, nec inter ſenatorem & libertam.

b Et legibus. Et ita ſi leges contradicerent, dum tamen illis legibus canon non obuiet, nõ tenet matrimonium nam quod leges habeant locum in matrimonio, uidetur, licet Hug. contradicat [1] arg. xxv. quæſtio. v. ad ſedem. & xxvij. q. ij. quod autem. & cap. lex diuinæ. in ſi. unde dicunt quidam, quod cum hic lex dicat nõ eſſe matrimonium cum ancilla. ut C. de inceſtis nupt. l. iij. & canon non excipiat niſi cum ſcienter ducit, quod ubi etiam cum libera contrahit ſeruus, credẽs ſe contrahere cum ſerua, non teneat matrimonium.

His itaque. Hæc eſt ſecũda pars quæſtio. in qua dicitur quod ſi credebat uir aliquam libetam, & erat ancilla poterit ab ea ſeparari: & hoc probat per tria capitula. Ioannes de Fantu.

SI quis ingenuꝰ. c Faciat. Sed pone quod liber ignoranter contraxit cũ ſerua, poſtea dominus manumittit eã, & ipſe cognoſcit eã poſt eius manumiſſionem: poſt comperit eam fuiſſe ancillam tempore contracti matrimonij: quæritur an poſsit eam dimittere? Et dicimus quod ſic: quia conſenſus ille ab initio nullus fuit. ſed ſi dominus eius tunc temporis ſciebat cõtrahi matrimoniũ, & tacuit: tunc tenet matrimonium: quia eo ipſo intelligitur ei dediſſe libertatem. in authen. de nup. §. ſi uero ab initio. collatio iiij. & in authenti. ut liberti de cætero. §. ſi quis. collat. vj. Sed pone quod libera contraxit cum eo, quem credebat liberum, ſed poſtea comperta conditione. ſeruitutis, nihilominus uult ſtare ſecum, ſed ille recuſat. Dicunt quidam hoc matrimonium eſſe ex una parte, & non ex altera, ut extra de eo qui duxit in matrimo. cap. j. Sed dico, [2] quod quantum ad neutrum eſt matrimonium. unde neuter cogitur ſtare cum altero quantum ad uinculum matrimonij, ſed ratione fidei promiſſæ bene tenetur ei. Idem poteſt dici cum maior contrahit cum minori, quod quantum ad neutrum eſt matrimonium, & quantum ad uinculũ matrimonij æque poteſt maior recedere à minore, ſicut minor à maiore, ſed non eſt ita quantum ad fidem ꝓmiſſam.

c Faciat. Conſilium eſt, non præceptum.

d Si non poteſt. id eſt, ſi non uoluerit: ut ſit quaſi expoſitio literæ ſequens: ſed nec dominus cogitur eam uendere. argu. j. quæſtione j. eos.

e Scierat. Non uidetur celata quæ ſciuit, nec debuit certiorari quæ nõ ignorauit. ut ff. de actio. emp. & uendi. l. primo.

f Habeat. Dicit tamen lex, quod ſi filia ſenatoris contrahat cum liberto, nõ tenet matrimoniũ. ut ff. de ſena. filiam. ſed illud ſecundum leges non tenet, ſed ſecundum canones tenet, quia matrimonia iure poli reguntur. ij. quæſtione tertia. §. hinc colligitur.

g CVius rei cauſa. Remouiſſe. nunquid ergo ſine iudicio eccleſiæ poteſt liber dimittere ancillam, quam credebat liberã? Videtur hic quod ſic, & xxxij. quæſtio. ij. ancillam. Nam retinendo eam ſibi facit præiudicium. ut extra de coniu. ſer. propoſuit. ſecus tamen uidetur. ut xxxiij. quæſtio. ij. ſeculares. xxxv. q. vj. multorum nam ſi cauſa ſeparationis ſit manifeſta, tamen ſine iudicio eccleſiæ non debet dimitti, ut extra de diuort. porro. Nam pendente accuſatione alter alteri tenetur reddere debitum; ut extra

ut

Leges an habeãt locum ĩ matrimonio.

[1] Arg. ad hoc x. di. quoniã. ubi de hoc & 96. diſ. cũ ad uerum. ubi de hoc in gl. ulti.

Ancillam ignorãter ductã etiã poſtmanumiſsionẽ poteſt liber dimittere.

Matrimonium iter liberã & ſeruũ contractũ poteſt etiam à ſeruo diſſolui.

[2] Hæc fuit ſententia Laur. qui ita nota. j. cap. proxi.

† Epiſto. clvj. li. vj. ad Fortunatum.

Liber qui ignorãter cũ ancilla contraxit, an ſine iudicio eccleſiæ illã dimittere poſsit.

conſortio: uoſque hic poſitos aſſerant promiſiſſe, ut ſi probare [a] ſe liberã adiuuãte Domino ualuiſſet, ſuo eam uos cõiugio reformaretis. Fraternitas igitur ueſtra cognoſcat, quòd reuelante Deo libertatis authore approbata [b] ſit libera: nullaque in ea macula ſeruilis inuẽta eſt: his ergo cognitis ſine mora aliqua ſuo eam uolumus marito [c] reſtitui: nec ulterius idem uir eius, argumenta ſibi occaſionis exquirat, quibus eam poſsit abijcere. nam ſi à uobis (quod non credimus) minimè fuerit adimpletum, eamque recipere fortè diſtulerit, uos illud cognoſcatis cum diſtricta uindicta corrigere. Cùm dicitur ſciens illum ſeruum: datur intelligi, quod ſi neſciret illum ſeruum eſſe, non cogitur manere cum eo. Quia ergo hæc & perſonæ & conditionis dolum paſſa eſt, nõ cogitur adhęrere ei, cuius fraude decepta eſt.

3 Si uerò liberum acceperit, & ille ut cauſam præſtet diſsidij, ſe alicuius ſeruum fecerit: nec uxorem dimittere, nec illa ob uinculum coniugij in ſeruitutem redigi poterit.

Vnde in Triburienſi concilio.

Occaſione conditionis doloſè mutata uir non diſcedat ab ea quam libertatis tempore acceperit.

CAN. VII.

Perlatum eſt ad ſanctam ſynodum, quòd quidam ingenuus ingenuam accepit uxorem, & poſt filiorum procreationem, occaſione diuortij [d] cuiuſdam ſeruum ſe fecit. utrum neceſſariò mulierem tenere debeat: & ſi tenuerit, utrum illa quoque ſecundum ſecularem [e] legem ſeruituti ſubijci debeat, quæſitum eſt? Iudicatum eſt, uxorem minimè debere dimitti, [f] non tamen ob Chriſti legem mulierẽ in ſeruitutẽ redigi, dũ ille non ex conſenſu coniugis ſe ſeruum fecerit, quẽ liberum ipſa maritum acceperat.

4 Quæritur etiam, ſi ſeruus unius, alterius ancillam acceperit, an ſit coniugium inter eos?

De his ita ſtatutum eſt in Concilio Gabilonenſi.

Legitima ſeruorum coniugia, ſua authoritate domini nõ dirimant.

CAN. VIII.

Dictum eſt nobis, quòd quidam legitima ſeruorum coniugia poteſtatiua quadam præſumptione dirimant, non attendentes illud Euangelij: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Vnde nobis Viſum eſt, ut coniugia ſeruorum non dirimantur, etiam ſi diuerſos dominos habeãt: [g] ſed in uno coniugio permanentes, dominis ſeruiant ſuis, & Mat. 19 a

---

ut lite penden. laudabilem. & hoc poteſt admitti. unde ſi petita fuiſſet hæc reſtitutio, audiri debuiſſet: & pendente cauſa non negabit ei alimenta: ut ff. de lib. agnoſ. ſi neget. ſponte tamen non debet ei commiſceri. ne fiat ei præiudicium. extra de coniug. ſer. propoſuit. ſed ad mandatũ eccleſiæ poteſt. ff. de appellatio. cum ex cauſa.

Probatio incũbit actori.

a Probare. Sed qua re probat iſta ſe liberam, cum actori ſemper incũbat probatio: ut vj. q. ulti. actor. maxime cum ipſa fuerit in poſſeſſione libertatis? Sed dic quod ſponte aſſumpſit hoc onus: [1] unde mos ei gerendus erat: ut ff. de probatio. circa.

1 Simile habet l. iiij. diſt. frequens.

Alij. dicũt quod eo ipſo ſe liberã ꝓbat, quod ei probatũ cõtrariũ nõ eſt ſed actor deficit in probatione. ad hoc facit litera. ea. ubi dicit nulla que in ea macula iſti uim faciunt in eo quod dicit litera, inuenta eſt Archi.

b Approbata. Id eſt, à iudice pronuntiata. Et nota, quòd ſi iudex pronuntiaret eam liberam & ingenuam, talis ſententia omnibus præiudicat. ff. de ſtatu homi. ingenuum. Si autem pronũtiaret non eſſe ſeruam petenti, illi ſoli nocet ſententia. ff. de libe. cauſa. l. diui.

c Marito arg. quòd qui in initio litis reſtitutionem non petijt, poſtea petere non poſsit. ṡ. iij. qõ. vj. §. exceptio. ſed hoc uerum eſt, cum in modum exceptionis obijcitur reſtitutio. ſed ſi directe in modũ actionis, poſſet uſque ad ſententiã: ut extra de cauſa poſſeſ. cap. paſtoralis.

d Perlatum. Diuortij. Sed unde haberet iſte occaſionem diuortij propter hoc? Certe per legẽ, quę dicit quod ſeruitus ſuperueniens dirimit matrimonium. ff. de diuor. l. j. & in authen. de nuptijs. §. ſi uero. collatio. iiij. Sed qualiter potuit iſte ſe uẽdere, cum ex ho[?] ſequatur, quod idem ſit qui uendit, & ꝗ uenditur: quod eſt contra illud ff. de rerum Permutatio. l. j. maxime cum quinque exigantur, ut uenditio liberi hominis teneat: ſcilicet ut patiatur ſe uenundari ad pretium participandum, & ut in ueritate participet, & ut non ſit ignarus ſuæ conditionis, & ut emptor ignoret eius conditionem, & ut ſit maior xxij. annis. ff. quibus ad liber. procla. non li. l. j. & ij. Item quæritur, utrum iſte qui ſe uendit, poſsit repeti ab uxore quæ ius habet in eo, & in cuius opprobrium redundat huiuſmodi ſeruitus. Argu. quod ſic. ff. de liber. cau. l. j. ij. & iij. quod concedit Hugo. maxime cũ ipſa fuerit abſens, nec poterat proclamaſſe. arg. ff. mand. ſi præcedẽte. §. Lucius. & hoc concedo, cum uir non habeat copiam ſui corporis. ſed mulier. & eſt argu. ad hoc xxxiij. quæſtione v. quod Deo.

Venditio hominis liberi tenet quinque inter uenientibus.

e Secundum ſecularem. non Romanam ſecundum eam ob ſeruilem conditionem uiri, non mutatur conditio uxoris. ſed ſecundum legem Lombardam, ſecundum quam nõ illa uxor uel filij rediguntur in ſeruitutem: ſed ſecunda cũ filijs: ut in Lombarda, de ijs qui ſe in ſerui. alteri ſub. l. penulti. & ulti. In his enim legibus dicit, quod uxor quã tunc habebat, uel filij nõ rediguntur in ſeruitutem: ſed ſecunda cum filijs: ſed ſi illa defuncta alia ei nubat libera, & ipſa & filij eius rediguntur in ſeruitutem. Vel facit hic mentionem de ſenatuſconſulto Claudiano ſecundum quod ſi libera ibat in amplexus ſerui, ſerua efficiebatur. ſed ſublatum eſt hoc. C. de ſenatuſconſul. Claudia. l. j.

f Dimitti. Argu. licet aliquid deueniat ad id à quo incipere non potuit, non tamen propter hoc irritatur. [1] ṡ. diſt. lv. præcepta. ȷ̇. proxi. quæſtio. j. ad limina.

1 De hoc habeť pro & contra, ff. de uerbo. obli. l. exiſtimo, & l. pluribus.

g Dictum eſt nobis. Habeat. ſed quid ſi domini ſint in diuerſis prouincijs? credo alterum compellendum ut uendat reliquo: uel ſi neuter emere uult, rediuta-

Vxores a uiris per dños non ſeparẽtur.

redimat eccleſia. Non enim debent uxores a uiris ſeparari: ut xxxiij.q.ij.quos Deus coniunxit. & C. communia utriuſque iud. poſſeſsionum. & arg. ff. de ædil. edi. pleriq;. Nam peccarent domini. eos ſeparãdo: & ita ſaltem indirecte ſunt compellendi relaxare eos. ut extra de iudi.nouit. & nõ eſt qui emat, & potius ſequitur uxor uirum, quam econuerſo. xiij. qõ. ij. unaquæque. Vel diſtingue an ancilla nubat uolente domino, uel non: ut dixi xiij. quæſt. ij. unaquæque.

a Legalis coniunctio. Id eſt, legitima, id eſt, communis conſenſus.

b Voluntatem. Maxime, quia etiã eis inuitis poteſt contrahi matrimonium: ut extra co. cap.j.Ioan.

QVod autẽ. Hæc q. diuiditur ĩ tres partes: ĩprima quarũ probat per duo cap. ꝙ ſi uir accipit filium ſuũ de ſacro fonte, ꝙ ſeparabit ab uxore: ſed hoc non tenet.j̃.e. c.dictũ. extra de cogn. ſpi. cap. ij. Secunda ibi, Econtra. Tertia ibi, Filia. Ioã. de Fã.

c Quod autẽ. Hic depingitur.j. qõ. an ſ. qui ſuſcipit proprium filium de ſacro fonte, poſsit poſtea cõmiſceri carnaliter ſuæ uxori, cui ꝑ tale factũ compater factus eſt? Et dicũt quidam ꝙ ſic: licet canones uarie loquantur de eo. In primo & ſecũdo c. dicitur, qđ debeãt ab ea ſeparari. In quinq; aũt c. ſequẽtibus dicitur cõtrarium, ꝙ non debeat ab ea ſeparari. Sed cõtrarietas hæc ſoluitur extra de cog. ſpir. ſi uir uel mulier. ubi dixit Alexander ꝙ ſiue uir ſiue mulier ex malitia, ſiue ex ignorantia ſuſceperit filium ſuum de ſacro fonte: non ideo a uiro ſeparanda eſt, niſi ad ſeruandam continentiam poſsit induci. Idem dicit.j̃.eo.de eo. Capitula ergo quæ dicunt ꝙ tales ſunt ſeparãdi, non tenent: quia ſunt contra Euangelium, ꝙ dicit ob ſolam cauſam fornicationis debere fieri ſeparationem. xxxiij.q.ij.quos Deus. uel ꝙ dicitur in eis ꝙ debeant ſeparari, intelligas tandiu quouſq; pœnituerint. Vel dic ꝙ debent ſeparari ſub ea conditione, ſi poſſunt induci ad continentiam: [1] ut extra de cogn. ſpi.c.ij.

Maritus proprium filium de fonte ſuſcipiens, nõ ob hoc eſt ab uxore ſeparãdus.

hoc in illis obſeruandum eſt, ubi legalis coniunctio [a] fuit, & per uoluntatem [b] dominorum.

CAVSA XXX.

QVidam populorũ frequẽtia impeditus, filium ſuum de baptiſmate ſuſcepit: dum crederet ſe alienum ſuſcipere. Vxor aũt eius, dum callidè uellet ſuſcipere propriũ, ſuſcepit alienũ: quẽ uir adoptauit ſibi in filium, et ex uxore ſua ſibi filia naſcitur, quã filio ſuo adoptiuo ſpirituali uxoris dum uterq; eſſet in cunabulis tradidit. poſt triennium uxor moritur: & compater eius relictam compatris uxoris ſuæ uir clã ſibi deſpõſauit, aliquantulũ temporis effluxit, et alius publicè eã duxit ĩ uxorem.

1 *Quæritur primũ an uxori ſuæ debitũ reddere ualeat, qui proprium filium de ſacro baptiſmate ſuſcepit?*

2 *Secũdò an ſpõſalia contrahant ĩter ĩfantes?*

3 *Tertiò an ſpũales uel adoptiui filij naturalibus copulari ualeãt?*

4 *Quartò an uxorem compatris uxoris ſuæ alicui ducere liceat?*

5 *Quintò an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præiudicet?*

QVAESTIO I.

QVòd aũt [c] propriũ filiũ in ſpũalẽ ſibi trãsferẽs uxori ſuæ debitum reddere nõ ualeat, ratione & authoritate ꝓbatᷣ. Nulla eñ authoritate ꝑmittitᷣ, [d] ut quis cõmatri ſuæ carnaliter copuletur. hic aũt uxorem ſuã ſibi commatrem effecit. non ergo illi ulterius carnaliter copulari poterit.

Hinc Deus dedit ſanctę Romanæ eccleſiæ epiſcopus ſcribit Gordiano Hiſpalẽſis eccleſię epiſcopo, & fratri chariſſimo.

Separentur uiri ab uxoribus, qui aliquo caſu natos proprios coram epiſcopo tenent.

CAN. I.

PEruenit ad nos diaconus ſanctitatis ueſtræ epiſtolã deferẽs, ꝙ quidã uiri & mulieres præterito ſabbato paſchali die, pro magno populorũ incurſu, neſciẽtes proprios filios ſuſcepiſſent ex lauacro [e] ſancto. Cupis ſcire ergo pro tali ratione accidẽti, utrũ debeant uiri ac mulieres ad ꝓpriũ uſum [f] redire, an nõ? Nos uerò mœſti in hac re inquiſi

d Permittitur. Hoc male dicit. innuit enim quòd nõ poſsit cõtrahere niſi inueniatur cõceſſum: ſed cõtrarium uerũ eſt.j̃.ea. q.iiij. qui ſpiritualem. extra de ſpõ. cũ apud.

e PEruenit. Ex lauacro. Dicunt quidam, ꝙ ſi ſuſcipio filium Iudæi de ſacro fonte, inter me & ipſum non cõtrahitur cõpaternitas: quia nihil ad conſtitutionem eccleſiæ de ijs qui foris ſunt. ij. qõ. j. multi. vnde ſi Iudæa poſtea conuertatur ad fidem, poſſum cum ea contrahere: quia non reuiuiſcit, ꝙ nihil fuit. Dicunt tamen, ꝙ ſi ita eſſet ſecundũ legem Moſaicam, ꝙ cõtraheretur inter eos compaternitas per circunciſionem ſicut nunc per baptiſma cõtrahitur. Inter ſuſceptum autem & ſuſcipientem in ijs quæ præcedunt baptiſmum, contrahitur uinculum compaternitatis, & licet adhuc non ſit in fide uel in ueritate ante baptiſmum: ut xxvij. qõ. j. caue. deſtinatione tamen quadam, fidelis reputatur. extra de baptiſ. c. maiores. verſ. quã uis. H. tamen & R. dicunt, quod inter me & Iudæam cuius filium de ſacro fonte ſuſcipio, contrahitur compaternitas; [2] unde non poſſum poſtea cum illa ad fidem cõuerſa cõtrahere. Item dicit H. ꝙ bene cõtrahitur compaternitas inter me & patrem ſuſcepti de ſacro fonte, licet ſit hæreticus, ſi aliquando fuerit baptizatus.

f Vſum. Loquitur de coniunctis ante compaternitatem, & non de coniunctis poſt: prout quidam mentiuntur.

[1] Et tunc alter fornicatur, & uiuũ j̃. e. c. noſſe. in gl. ille tamen, &c. in fin.

[2] Sed licet ſic cõtrahat, nõ tamen matrimoniũ poſt talẽ cognationẽ cõtractum, ſeparatur, extra lib. vj. de cogna. ſpiri. ꝑ catechiſmũ. in fin.

In

uimus priorum dicta. †

Inuenimus in archiuis [a] apoſtolicæ ſedis iam talia contigiſſe in eccleſijs Iſauriæ, Epheſeorum, ſimulq; Hieroſolymorum, aliarumq; eccleſiarũ: epiſcopis etiam earum ciuitatum ab hac apoſtolica ſede uolentibus ſcire, utrum uiri ac mulieres redirent ad propriũ torum. Beatæ memoriæ [b] ſancti patres Iulius, Innocẽtius & Cæleſtinus, cum epiſcoporũ plurimorum & ſacerdotum conſenſu in apoſtolorum principis eccleſia prohibentes talia præſcripſerunt & confirmauerunt, ut nullo modo ſe in coniugium reciperent mulieres ac uiri, quicunque aliqua ratione ſuſceperint natos proprios, ſed ſeparent ſe: ne ſuadente diabolo tale uitiũ inoleſcat. Scitis quia quomodo ſunt ſeptem dona ſpiritus ſancti, ita ſunt ſeptem dona baptiſmi. [c] A primo ergo pabulo [d] ſacrati ſalis & ingreſſu eccleſiæ uſque ad confirmationem per chriſma, hoc eſt à primo uſque ad ſeptimum nullus Chriſtianus ſuam commatrem in coniugium ſuſcipere debet; & qui præſumpſerit, tandiu uinculo anathematis religetur, donec pœnitentiam dignè egerit.

Item ex concilio apud Vermeriam. cap. iiij.

Ab uxore ſeparetur, qui filiaſtrum ſuum uel filiaſtram coram epiſcopo tenuit.

CAN. II.

SI quis filiaſtrum ſuũ, uel filiaſtram ſuam, ante epiſcopum tenuerit ad confirmationem ſeparetur ab uxore ſua, & nunquã aliam accipiat: ſimiliter & mulier.

[e] Econtra uerò ſcribit Nicolaus Salonitano epiſcopo dicens:

Non ſeparetur à uiro quæ filiaſtrum ſuum de ſacro fonte leuauit.

CAN. III.

NOſſe deſideras, utrũ mulier quæ uiri filium ex alia [e] fœmina genitum de ſacro fonte leuauerit, poſtmodum poſſint cum eodem uiro copulari: [f] quos ideo cõiungi poſſe decernimus, quia ſecundum canones ſacros, niſi amborum conſenſu nullius religionis obtentu, debet coniunx dimittere coniugem. Pertinet aũt ad ingens uxoris exitium, quæ habẽs odio uirum, uel infirmitatem eius nõ conſiderans, quaſi cauſa pietatis operat impietatem, maximè cũ apoſtolus præcipiat, Nolite (inquiens) fraudare [g] inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut expeditius

Archiuũ unde dicatur.

[a] In archiuis. Ab archa dictum eſt archiuum: ubi ſcilicet reponuntur libri, & per tales libros fit fides: ut extra de præſcript. ad audientiam.

Baptiſmi ſeptẽ ſunt dona.

[b] Memoriæ. Hic incipit reſpondere.

[c] Septem dona baptiſmi. Primum ſalis collatio: ut infra, de conſe. diſtin. iiij. ex hinc. Secundum, aurium & narium linitio cum ſputo. Tertiũ eſt in pectore & in fronte, crucis facta ſignatio, ut eadem diſt. poſtea ſignatur. Quartum eſt, olei ſancti unctio: ut ea. diſtin. deinde à ſacerdote. Quintum baptiſmi ablutio: ut ea. di. uenit. Sextum in uertice [e] chriſmatis perunctio: ut ead. diſt. poſtquam. Septimum, eiuſdem in fronte facta ſignatio: ut ead. diſtinct. presbyteri.

† Cõcor. text. in ſimili in l. fina. §. ſed quia. C. de iure delibe. & in l. j. C. de cadu. tol.

[e] Vertex pprie eſt illa pars capitis in qua capilli colligũtur, & in qua cæſaries uertitur, ſecundum Pap.

Cõpaternitas utrũ contrahatur ex his quæ baptiſmũ præcedunt.

[d] Pabulo. Hic uidetur quod ex omnibus quæ præcedunt baptiſmum, contrahatur compaternitas: ut j. ead. quæ. iiij. ſi quis unus ex. & j. de conſec. diſt. iiij. in catechiſmo. nam & Chriſtiana dicitur poſt quam catechizata eſt: ut xxviij. quæ. j. caue. Sed contra: Clemens dixit, quod ea quæ præcedunt baptiſmũ, uix impediunt matrimonium contrahendum, & non dirimunt contractum: ut extra de cogna. ſpi. contracto. Item baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum: ut xxxij. diſtin. §. uerum. cum ergo ianua nõ ſit aperta, nullum ſacramentum poteſt ingredi. Item propter cathechiſmum non ſit aliquis aptus contrahere matrimoniũ. ut xxviij. q. j. caue. Item ſi decederet ſine baptiſmo, non prodeſſet ei catechiſmus, quia perpetuo eſſet damnatus: ut j. de conſec. diſtin. iiij. firmiſsime. & c. nullo. ergo patet, quod adhuc eſt membrum diaboli: non ergo poteſt eſſe filius ſpiritualis. Hug. dicit quod in quolibet iſtorum contrahitur compaternitas: & dicit, quòd ante baptiſmum nondum eſt homo ſpiritualis, eſt tamen filius ſpiritualis: & dicitur ſpiritualis ad differentiam carnalis uel adoptiui filij. Si hoc uis dicere, tunc dicas quod in illa decre. contracto. filius ille non erat filius uiri, ſed tantum mulieris: & ſic plana eſt. Vel dic quod licet contrahatur compaternitas, non tamen talis compaternitas ſufficiens eſt ad dirimendum. Alij dicunt, quod tantum in baptiſmo & cõfirmatione cõtrahitur cõpaternitas. Sed quæro, quod donũ cõtrahatur per iſta quæ præcedunt baptiſmũ: ut ſine ſpe damnatus ſit, etiam infans, qui moritur ante baptiſmũ: ut j. de cõſe. di. iiij. firmiſsime. & c. nulla? Dicunt quidam, quod proſunt ad minorem pœnã. ſed hoc nõ uidetur quia leuiſsima eſt pœna paruulorum: ut j. de conſec. diſt. iiij. c. regenerãte. ergo uidetur, quod non poſsit eſſe leuior. Alij dicunt, quod hæc dona proſunt uiuentibus, ſed non morientibus. fortiores enim ſunt ad reſiſtendum diabolo: ut j. de conſec. diſt. iiij. poſtea. & c. ex hinc. Sed ex hoc ſequitur, quod oẽs paruuli æqualem pœnam patientur: quod uix eſt credibile. Si quæras an hæc dona ſint ſacramentum, uel non: dico quod non: quia omne ſacramentum confert ſalutem: ut ſ. j. q. j. multi, ſed ſi appelles ſacramentũ, id eſt, ſignum futuræ gratię, tunc cõcedo eſſe ſacramentũ.

Dona quæ cõtrahuntur per catechiſmũ ad quid proſunt.

Sacramentum omne ſalutẽ confert.

SI quis. Econtra. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat per u. ca. quod matrimonium cõtractum legitime, non ſoluitur per compaternitatẽ ſuperuenientem. Ioã. de Fant.

NOſſe. Ex alia. Idem etiã eſſet ex illa. infra ca. de eo.

[f] Copulari. Id eſt, carnaliter commiſceri. ſ. diſtin. xxxj. aliter. argu. quod nunquam malum eſt faciendum propter bonum quod inde ſequitur. ſ. j. quæ. j. non eſt putanda. ſ. xiiij. quæſt. v. forte. infra xxxij. quæſt. iiij. ſic non ſunt. ſimile. xxxiij. quæſt. v ſi dicat.

1. Cor. 7. a

[g] Fraudare. Id eſt, ſubtrahere debitum, quod inuicem debetis uobis, niſi ex conſenſu: quod forte facitis ut expeditius uacetis orationi. xxxiij. quæſtio. iiij.

tacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum ne tentet uos Satanas propter incontinentiam ueſtram. Ergo ſi non ex conſenſu utriuſque coniugis factum eſſe probatur, non fraudentur[a] inuicem, ſed reuertātur in id ipſum: præſertim cum dicat Apoſtolus: Vxor ſui corporis poteſtatem non habet, ſed uir: & uir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier.

Item ex concilio Cabilonenſi. cap. iiij.

Non ſeparetur à uiro, ſed pœnitentiam agat, quæ filium ſuū coram epiſcopo fraudulēter tenuit.

CAN. IIII.

Dictum eſt nobis, quaſdam fœminas deſidioſè, quaſdam uerò fraudulenter (ut à uiris ſuis ſeparentur) proprios filios coram epiſcopis ad confirmandum tenuiſſe: unde nos dignum duximus, ut ſi qua mulier filium ſuum deſidia aut fraude aliqua coram epiſcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam[b] ſuam, aut propter fraudem, quandiu uiuet, pœnitentiam[c] agat à uiro tamen ſuo non ſeparetur.

Item ex concilio Magotienſi, capitulo x. in clauſtro ſancti Albani habito.

Separentur, & graui pœnitentia plectantur, qui filiolam ſuam uel ſpiritualem matrem ducunt in uxorem.

CAN. V.

De eo quod interrogaſtis, ſi aliquis filiolam ſuam in uxorem duxit, & de eo qui cum commatre ſpirituali concubuit, & de eo, qui filium ſuum baptizauit, & cuius uxor eum de fonte ſuſcepit, hac cauſa ut diſsidium coniugij fieret ſi poſtea in tali copulatione poſsint permanere. De talibus ſic reſpondendum eſt: Si filiolam aut commatrem ſuam, aliquis in coniugium duxerit, ſeparandos eſſe iudicamus, & graui pœnitentia plectendos eſſe. Si autem coniuges legitimi unus aut ambo ex induſtria fecerint, ut filiū ſuū de fonte ſuſciperent: ſi innupti permanere uoluerint, bonum eſt: ſinautem, grauis pœnitentia inſidiatori iniungatur, & ſimul maneāt: & ſi præuaricator coniugij ſuperuixerit, acerrima pœnitentia mulctetur & ſine ſpe [d] coniugij maneat.

Item Nicolaus papa Rodulpho Bituricēſi epiſcopo.

Non ſeparentur ab uxoribus, qui filiaſtros ſuos coram epiſcopo tenent.

CAN. VI.

De his qui filiaſtros ſuos ad confirmationem coram epiſcopis tenent: id eſt qui filios uxoris ſuæ de uiro priori, dum chriſmantur ab epiſcopis, ſuper ſe ſuſtinent: ſi inſcientia (ſicut aſſeris) fiat, licet ſit peccatum, non tamen uſque ad ſeparationem coniugij puniendi ſunt. lugeant tamen, & digna pœnitentia hoc diluentes domino dicant: Delicta ignorantiæ noſtræ ne memineris. Pſal. 14.

Item Ioannes papa Anſelmo Lemoſinæ † eccleſiæ epiſcopo. († Alias, Mouiſinę.)

Non ſeparetur ab uxore, qui neceſsitatis cauſa filiū ſuum baptizauit.

CAN. VII.

Ad limina beati Petri apoſtolorum principis, hic præſens homo nomine Stephanus orationis cauſa ueniens, noſtro præſulatui ſuggerendo innotuit, [e]

Alij. Chriſtiano.

[a] Non fraudentur. Ille tamen qui leuat filium ſuū de ſacro fonte, perdit ius exigēdi: ſicut ille qui fornicatur cum altera. Sed nunquid ſi talis petit debitum, debet uxor ei reddere? Dicit H. quod ſic, licet ille peccet petendo. & eſt arg. pro ipſo. xxxiij. q. v. manifeſtum. extra de iureiur. c. debitores. Idem dicit de illis, qui uouerunt ad tempus. ſed ſi perpetuo uouiſſent, ſecus eſſet: ut xxxiij. quæſtio[illegible] v. quod Deo. Tu dic[illegible], quod ſtatim ipſo facto perditum eſt ius exigēdi, licet per ſententiam eccleſię non ſit ablatum ius: & cum nō habeat alter ius petēdi, nec reliquus dare tenetur uel ſoluere: quia ubi nulla eſt petitio, ibi nulla eſt mora: ut ff. de uerbo. oblig. ſi pupillus. Sed nonne uidetur contrarium. xxxij. quæſtio. j. dixit. ubi dicitur quòd dominus ſolam cauſam fornicationis excepit quare uxor poſsit negare debitum uiro, uel econuerſo? Sed illud ſane intelligas, quod ob ſolam fornicationis cauſam poteſt eā expellere de domo ſua, & ab omni cura dimittere: dumtamen illud intelligas proue not. xxviij. quæſtio. j. idololatria. ſed plures ſunt cauſæ propter quas non cogit reddere debitum uiro: ſed in illis caſibus non poteſt eam a ſe abijcere, licet poſsit ei debitum denegare. Item ſi uterque leuauit filium ſuum de ſacro fonte, neuter habet ius petendi: & licet neutri ſubueniatur petitionis iure, utrique tamen ſubuenitur iure replicationis. ſic extra de diuor. cap. ſignificaſti. & bonū ſimile eſt, extra de excep. cum eccleſiaſticę. Sed quid ſi ꝓmiſerūt perpetuam continentiam, & alter poſtmodum fornicatur, nūquid poterit tunc reliquus petere debitum? Videtur quod poſsit, etiam ſi ambo fornicati eſſent, etiam ſi iurauit non repetere eam: ut extra de iureiur. tua. Arg. contra. xxxiij. quęſtione v. cap. quod Deo. Reſpon. quod non poteſt petere: ſed eccleſia coget reliquū reddere debitum: ut extra de diuor. ex literis.

Filium de ſacro fonte leuās, & multi alij perdunt iꝰ debiti exigendi.

Ibidem. [b] Iſta fuit ſententia B. Iſid. & Mel. Alij cōtra, quia in hoc caſu non eſt ꝓhibitū quod non exigat. & ideo nō ē prohibendus exigere, quāuis in fraudē fecerit. Archidia. Ibidem.

Continentia per cōiuges promiſſa, ſi alter fornicetur, an poſsit reliquꝰ ab eo debitū petere.

[b] Dictum eſt. Fallaciam. Arg. quod dolus nemini debet patrocinari: ut xv. quæſtione vj. cap. j. & xx. quæſtio. iij. conſtituit. ff. de dol. l. nec ex dolo.

[c] Pœnitētiam. Scilicet interiorem, id eſt, ſemper doleat ſe feciſſe hoc. ſic 50. diſtinct. clerico.

[d] De eo. Sine ſpe. xxvij. q. j. hi qui.

[e] Ad limina. Innotuit. id eſt notificauit.

Cogen-

quòd filium ſuum in extremo uitæ ſuæ poſitum necdum baptiſmatis unda lotum, abſentia ſcilicet ſacerdotum, nimia neceſsitate cogente [a] baptizauit: eumq́ue ipſe pro prijs manibus retinendo ſuſcepit, atque pro huius rei negotio, notitiæ tuæ patefacto, reuerentia tua quaſi rectitudinis zelo flagrans, præfatum hominem à ſua coniuge iudicauit eſſe ſeparandum: quod fieri nullatenus debet, dicente [b] ſcriptura a domino iunctam eſſe uiro uxorem: &, quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. unde & dominus in Euangelio, non dimittere poſſe uxorem ſuam, niſi cauſa fornicationis apertiſsimè iubet. & nos tantæ authoritatis præcipua freti iuſsione, dicimus dimittendam non eſſe, & inculpabile iudicandum quod neceſsitas [c] intulit. Nam hoc baptizandi opus, laicis fidelibus iuxta canonicam authoritatem (ſi neceſſe fuerit) facere liberè conceditur. Vnde ſi ſupra dictus genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, ſacri unda baptiſmatis lauit, ut eum de poteſtate authoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum Chriſti iam regnaturum, ſine dubitatione tranſmitteret, bene feciſſe laudatur: & idcirco ſuæ uxori ſibi iam olim legitimè ſociatæ, impunè, quandiu uixerit, [d] iudicamus manere coniunctum nec ob hoc contra præfatas authoritates [e] diuinas aliquatenus ſeparari debere.

Filia dicitur ſpiritualis, nō ſolùm eius qui accipit, ſed etiam eius qui trinæ merſionis uocabulo eā ſacro baptiſmate tingit. Dicitur etiam ſpiritualis filia ſacerdotis, quę ei peccata ſua confitetur. Harū omnium flagitioſa coniūctio eſt, & eadem pœna plectenda.

Vnde Symmachus papa ait:

Par pœnitentia ei indicitur qui ſpiritualem filiam et pœnitentialem ſuam uiolare monſtratur.

CAN. VIII.

OMnes [f] quos in pœnitētia ſuſcipimus, ita noſtri ſunt ſpirituales filij, ut & ipſi [g] quos uel nobis ſuſcipientibus, uel ſub trinæ merſionis uocabulo mergentibus, unda ſacri baptiſmatis regenerauit. Syluester quoque docens, admonet unumquemque ſacerdotum, ut nullus cauſa fornicationis ad ſuam pœnitētialem accedat: quia ſcriptum eſt: Omnes quos in pœnitentia accipimus, ita filij noſtri ſunt, ut in baptiſmate ſuſcepti: quapropter hoc ſcelus ſi quis perpetrauerit, non ſolùm dignitatis honorem amittat, uerum etiam uſque ad exitum uitæ ſuæ iugi pœnitentiæ [h] ſe ſubdat.

Item Cæleſtinus.

CAN. IX.

SI quis ſacerdos cum filia ſpirituali fornicatus fuerit, ſciat ſe graue adulterium commiſiſſe. Idcirco fœmina ſi laica eſt, omnia derelinquat, [i] & res ſuas pauperibus tradāt, & conuerſa [k] in monaſterio iugi pœnitentia Deo uſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos autem qui malum exemplum

a Cogente. idem eſſet abſque neceſsitate: ſed tunc ei pœnitentia imponēda eſſet, & urgētiſsima neceſsitas excuſat. de conſecr. diſt. j. ſicut. non tamen pater filium in neceſsitate confirmabit, q̄a illud epiſcopale eſt, de conſecr. diſtin. v. manus.

b Dicente. ī. diſt. xxvj. deinde.

c Neceſsitas. ſic ĩ. de conſecr. diſt. j. ſicut. ĩ. xxxiiij. quæſt. j. cap. j.

d Vixerit. Non ergo quod prius legitime factum eſt, propter ſuperueniētem cauſam infringi debet etiam quamuis res deueniret ad eū ſtatum à quo incipere non potuit: ut ſ. lv. diſt. præcepta.

e Authoritates. ſcilicet quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. & ibi dicitur uxorem non eſſe dimittēdam niſi cauſa fornicationis. xxxiij. quæſt. ij. ca. quos Deus.

Geneſ. 2. d Mat. 19. a & ſ. 19 q̄ōe perla tū. ubi de hoc.

Filia. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua dicitur quod in ſequentibus ca. continetur. Io. de Fant.

f OMnes. Hæc tria cap. non inducit. G. niſi ut oſtendat, quot modis dicatur filia ſpiritualis.

g Vt & ipſi. Nec notat omnimodā ſimilitudinē, niſi quo ad ipſum ſacerdotem, qui ſuſcipit in pœnitentiam. filius enim eius bene poteſt ducere quam pater receperit ad pœnitentiam: non tamē quā immerſit in baptiſmo. multa enim attendunt̄ in baptiſmo quæ non attenduntur in pœnitentia. Si enim te ſuſcipio ad pœnitentiam nō ideo parētes tui mihi cōpatres ſunt: & per baptiſmū plena fit remiſsio peccatorum, nō autem per pœnitētiam. Si ergo laicus audiat in neceſsitate peccata alicuius mulieris nō poteſt poſtea cū ea contrahere. argu. hic. ſi tamen contrahit, forte tenet matrimonium. uidetur enim tantum hoc ſacerdoti ꝓhiberi: [1] cum eius tantum ſit officium audire peccata confitentium. Sed nunquid ſacerdos Orientalis audiet peccata uxoris ſuæ? Non: quia nec ipſa ei libere confitetur, ſi commiſit adulterium. Sed obijcio: tu dicis, hic ꝙ in baptizando contrahitur compaternitas. ſed monachi ex officio quandoque debent baptizare, & tamen non poſſunt fieri compatres: ut xviij. q. ij peruenit? Reſpon. poſſunt eſſe compatres baptizando, & non leuando. xvj. quæſt. j. placuit.

Cōpaternitas an contrahatur per ſacramentū pœnitentiæ.

Laic⁹ ſi in neceſſitate peccata mulieris audiuit an cū ea poſt ea contrahere poſſit.

[1] Arg. ad hoc j. eo. nō debet. ubi tantū fit mētio de epiſcopo, & ſacerdote. & hoc teneas pro ut not. extra de cogna. ſpiri. ca. ult.

h Iugi pœnitētiæ. ſcilicet interiori: q̄a cōtinua delictorum memoria multū operatur. de pœn. diſtin. iij. Iudas.

SI q̄s ſacerdos.

i Dereliquat. nā ꝓſcribitur quis rebus ſuis ratione delicti. xxvij. q. j. ſi q̄s rapuerit. vj. q. j. §. uerum. ꝟ & ita eſt præceptum.

ꝟ Alias. ſi quis cum.

k Conuerſa. Hoc ſimiliter præcepti, eſt nō tamē erit monacha: q̄a illud uoluntatis eſt: ſed tenebitur ibi ratione delicti. xx. q. j. ſicut. licet quidam iſta uelint intelligere de conſilio.

Peregri

dedit hominibus, ab omni officio deponatꝰ, & peregrinando [a] duodecim annis pęniteat: poſtea uerò ad monaſteriũ uadat, ibiq; cunctis diebus uitæ ſuæ Deo ſeruiat. Item.

De eodem. CAN. X.

NOn debet eps, aut presbyter commiſceri cũ mulieribus, quæ ei ſua fuerint cõfeſſæ peccata: ſi fortè (quod abſit) hoc contigerit, ſic pœniteat, quomodo de filia ſpirituali, epiſcopus quindecim annos, presbyter duodecim, [b] & deponatur, tamen ſi in conſcientiam populi deuenerit.

His itaque authoritatibus apparet, qđ ſiue proprium ſuum, ſiue tantum modo uiri filium mulier de ſacro fonte ſuſceperit non ideo à uiro ſuo eſt ſeparanda: qđ de uiro ſuo ſimiliter oportet intelligi.

QVAEST. II.

[d] SPonſalia ante ſeptẽnium contrahi non poſſunt. Solo.n. conſenſu contrahuntur, qui interuenire nõ põt. niſi ab alterutra parte id intelligatur, qđ inter eos agitur. Probatur ergo ſponſalia non poſſe contrahi inter pueros, quorum ætatis infirmitas conſenſum non admittit.

Teſtatur hoc idem Nicolaus papa dicens:

Ante tempus conſentiendi coniugium contrahi nõ poteſt.

CAN. I.

VBi non eſt [e] cõſenſus utriuſq;, ibi nõ eſt coniugium. Ergo qui pueris dant puellas in cunabulis, & econuerſo, nihil [f] faciunt, niſi uterq; puerorum, poſtquã uenerit ad annos diſcretionis, conſentiat: [g] nec eſt cõiugium, niſi ſit conſenſus utriuſq;, etiã ſi pater & mater hoc uoluerint & fecerint.

QVAESTIO III.

[h] QVòd aũt ſpũales, uel adoptiui filij naturalibus copulari nõ poſſint, Nicolaus papa reſpondens ad conſulta Bulgarorũ teſtatur, ita dicens:

[a] Peregrinando. & ita ſacerdos poteſt agere publicam pœnitentiam. de pœ. diſt. vj. ſacerdos. quod concedo de depoſito ſine ſpe reſtitutionis, ſcilicet quod publicam & ſolennem agere poſſit: ut dixi 50. diſ. confirmandum. licet alij dicant contra.

[b] NOn debet. Duodecim. magis enim peccat ſacerdos cognoſcẽdo filiã ſpiritualem, quam uxorem alterius: quia pro hac imponitur pœnitentia duodecim annorũ, pro illa decẽ, [i] ut lxxxij. diſtinct. c. presbyter.

[c] In conſcientiam. non eſt ergo qs deponẽdus, niſi ꝑ publico crimine, qđ in notitiam populi deuenerit. 50. di. ſacerdotes. & ca. ſeq.

[d] SPonſalia. Hæc ẽ ſecũda quæſt. utrũ ſcilicet inter infantes contrahi poſſint ſponſalia? Et quidam dicunt, quod non. j. e. c. j. cum enim infantia duret uſq; ad ſeptẽnium. C. de iure deli. l. ſi infanti. & ætas illa neſciat qd uideat: ut C. de fal. mo. l. j. & cum infantes adhuc conſentire nõ poſſint, ſponſalia nõ cõtrahunt, quæ ſine cõſenſu cõtrahi non poſſunt, extra de deſponſa. impub. acceſſit. ff. de ſpon. in ſponſalibus. niſi proximi ſint ſeptennio, ita quod ſint capaces intelligẽtię. Ad matrimoniũ autẽ contrahẽdum tria exigũtur, cõſenſus, & quod ſit pubes, & ad coeũdum potẽs. arg. xxxiij. q. j. c. j. nam non poteſt uideri nupta, quæ uirum pati non poteſt. ff. quando dies lega. ced. l. ulti. ſi tamen & ante ætatem illam coire poſſunt, teneret matrimonium. argu. prædictæ. l. & extra de deſpon. impu. puberes. & cap. de illis.

[e] VBi non eſt. Hoc ca. de matrimonio & de ſponſalibus intelligi poteſt ſecundũ quod de ſponſalibus, dic coniugium, id eſt, promiſsio futuri coniugij. j. ea. quæſt. v. c. noſtrates.

[f] Nihil. Sed pone quod parentes iurauerunt, quod filios & filias dent nuptui adinuicem, nunquid potuerunt ſe obligare ad alienum factum, [k] cum alienum factum poſſit nemo promittere? Idem nunquid ſunt periuri, ſi filij non contrahunt? Reſpon. in matrimonio ſpeciale eſt, quod alienum factum poteſt promitti: nec ſunt rei periurij, licet filij non contrahant, dummodo parentes dent operam quam poſſunt: ut infra xxxj. q. iij. c. ſi qui parentes. Vel poteſt dici, quod intelliguntur promiſiſſe quod darent operam ut fieret: ut ff. de uerbo. obli. l. quoties. & in l. illa, inter ſtipulantẽ. [l] Itẽ hic ẽſt ſpeciale, qđ alteri poſſumus paciſci: ut extra qui cleri. uel uo. c. ueniens. Item ſi parentes apponunt pœnã contractui ſpõſalium, peti non poteſt pœna: quia matrimonia non poſſunt adſtringi uinculo pœnæ: ut ff. de uerbo. obli. l. Titia. Dubitari cõſueuit. Ecce aliqui cõtraxerunt ſpõſalia de futuro, uolunt ſe mutuo cõſenſu abſoluere: quærit an poſſint? H. dicit quod non & eſt argu. xxxj. q. ulti. ca. unico. Alij dicunt, quod etiam ſi iurauerũt, poſſũt ſe abſoluere: ut extra de ſponſa. præterea. ſed H. dicit Alexãdrum ibi magiſtraliter potius, quàm papaliter reſpondiſſe.

[g] Cõſentiat. Argu. quod ſequens ratihabitio confirmat prius factum inualidum. extra de iure patr. cura paſtoralis. xvj. q. j. quoniã quicqd. [m] Sed eſto quod aliqui ante ſeptimũ annũ cõtrahant ſponſalia, poſt ſeptẽnium non contradicũt, nec etiam expreſſe cõſentiũt, nunquid ſunt ſponſalia confirmata? Vel pone, qđ aliqui ante puberes annos contraxerunt ſponſalia, poſt pubertatem non contradicunt, nec etiam expreſſe conſentiunt, nunquid ſunt ſponſalia confirmata per talem taciturnitatem? uidetur quod adhuc inquirendum ſit ab eis an perdurent in priori conſenſu. xx. q. j. illud. & xxviij. diſt. de his. Econtra uidetur ſufficere, quod non contradicant: ut extra de deſpon. impu. de illis. & c. literas. & c. acceſſit. Dico quod ſi ſimul habitant, & non contradicunt poſt ætatem legitimam, matrimonium eſt confirmatum: ut ff. de ritu nup. l. minorem. ſecus ſi ſeorſum habitant. extra de deſpon. impu. atteſtationes.

[h] QVod autem. Ad intelligentiam huius quęſtionis, no. quod triplex eſt cognatio, ſcilicet carnalis, de qua agitur. j. xxxv. cau. per totam. Legalis & ſpiritualis, de quibus hic agitur. Cognatio ſpiritualis

Pœnitentiã publicã utrum per ſacerdotẽ agi poſſit.

Pœnitentia ſacerdotis filiã ſpiritualẽ cognoſcẽtis.

[i] Et quis dubitat ſceleratiꝰ eſſe cõmiſſum, &c. ut 24. q. j. non affectamus.

Sponſalia an inter infantes cõtrahi poſſint.

Matrimonio tria ſunt neceſſaria.

[k] Adde ad hæc q. ſtionẽ Cynum in l. multũ. C. ſi quis al. uel ſibi.

[l] De hoc not. extra de ſpõ. ex literis. ij. & c. ſicut. in princi. Archi.

[m] Adde ad hoc tex. in l. j. ff. de ſer. & in l. obligari. §. inter, ff. de autho. tu.

Cognatio ẽ triplex.

contrahitur per ſeptem dona baptiſmi. ſecundũ quod dixi. ſ. ea. q. j. c. j. & talis cognatio diuiditur in paternitatem & filiationem, & fraternitatem & ſororitatem: ſed non procedit ulterius, ſcilicet ad nepotes: quia aliquis ſit pater & filius, uel frater, uel ſoror ſpiritualis, ſed nullus fit nepos ſpiritualis. Spiritualis itaque filia nõ poteſt copulari filio carnali: cũ illi ſint inter ſe ſpirituales fratres: ut hic in capit. j. Legalis cognatio eſt, q̃ fit per arrogationem uel per adoptionẽ. Dicimur autem arrogare illum, qui ſui iuris eſt, & per arrogationem trãſit in noſtram poteſtatẽ. Adoptare dicimur illum, qui eſt in alterius poteſtate, & non tranſit in noſtram poteſtatẽ. Et fit arrogatio authoritate principis, adoptio aũt p quemlibet magiſtratum: ut inſti. de adop. §. ij. & iij. Filij autem naturales nõ poſſunt copulari filijs adoptiuis: ut ſ. c. j. Sed de filijs ſpiritualibus non eſt prohibitum quin poſsint copulari filijs adoptiuis. Sed hoc ſcias, quod inter collaterales, ut inter fratrem naturalem & ſororem adoptiuam, non impeditur matrimonium, niſi quandiu durat adoptio: ut extra de cog. lega. ſi quæ. ſed inter aſcẽdẽtes & deſcẽdẽtes perpetuo impeditur matrimonium licet ſoluatur adoptio: ut ff. de ritu nup. quinetiam. Itẽ poteſt dici, quod filius qui adoptatur (non dico arrogatur) poſsit copulari filiæ naturali: cum adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptantis. ut inſtit. de adop. §. ij. Item poteſt dici, quod filius illegitimus poteſt copulari filiæ adoptiuæ: quia illegitimus non eſt in poteſtate patris. ut inſtit. de nupt. §. ulti. licet illegitimus non poſsit copulari filiæ ſpirituali. Alij dicunt, quod nec arrogatus nec adoptatus poteſt copulari naturalibus: quia licet adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptantis, acquiruntur tamen ei quædam iura ex adoptione, quæ diſſoluuntur per emancipationẽ: ut C. de adop. l. penul. §. penultimo.

Adoptio & arrogatio differunt.

Vbi plene de hac materia huius gl.

Qui de ſacro fonte ſuſcipitur filius eſt eius, à quo ſuſcipitur.

CAN. I.

Ita diligere debet homo eum, qui ſuſcepit ipſum de ſacro fonte, ſicut patrem. Item eſt inter fratres & filios ſpirituales gratuita & ſancta communio, quæ dicenda non eſt conſanguinitas, ſed habẽda ſpiritualis proximitas. unde inter eos a arbitror non poſſe fieri quodlibet legale coniugium, quando quidem b nec inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione filij ſunt, uenerandæ Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt. Item ſi inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iũgit, quantò potius à carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare illos quos per cæleſte ſacramentum regeneratio ſancti Spiritus iungit? Longè (inquit) ergo congruẽtius filius patris mei, uel frater meus appellatur is, quem diuina gratia potius, quàm humana uoluntas, ut filius patris mei, uel frater meus eſſet, elegit: prudentiusque ab alterna corporis commiſtione ſecernimus.

Item Zacharias epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei reuerẽdiſsimo ſacratiſsimo Theodoro epiſcopo eccleſiæ Ticinenſis.

Filia ſpiritualis carnali filio nullo modo nubere poteſt.

CAN. II.

Pyctacium, c quod nobis tua ueneranda fraternitas obtulit, ſuſcepimus, per quod ſciſcitari uoluiſti, ſi liceat filio, cuius pater alterius filiã ex ſacro baptiſmate ſuſceperit, ſuſceptam, id eſt, ſpiritualem eius patris filiam (quod dici crudele eſt) in matrimonio ſuſcipere, quod apud te enormiter aſſeruiſti cõtigiſſe. Sed bene tua ſancta fraternitas compertum habet, quod dominus præcepit Moyſi dicens: Turpitudinem patris tui, uel matris tuæ, uel ſororis d non reuelabis: turpitudo enim tua eſt. Cùm ergo à propria conſanguinitate iubemur abſtinere, multò magis e à ſpirituali noſtri patris filia

leges permittunt, &c. quandoque enim leges prohibent matrimonium, nec tamen canones: ut inter tutorem & pupillam: & inter ſenatorem & libertam. ff. de ſponſa. l. tutor & leges prohibent acolythos uxores ducere, non tamen canones. xv. quæſtio. iij. §. cum autem.

a Ita diligere. Vnde inter eos. Hoc ultra filium nõ protenditur. Nepos enim meus & frater cum filia mea ſpirituali bene contrahunt, arg. inſti. de nup. §. eius uero mulieris. & quia nuſquam prohibentur.

b Quandoquidem. Hæc non eſt bona ratio: quia

c Pyctacium. Id eſt, charta, uel ſcriptura continens petitionem alicuius: à pingendo uel à petendo dictum. & ſupple ibi accepimus. Hug. tamen dicit, quod non debet ibi eſſe quod, & ſecundum hoc ſine ſupplemento plana eſt litera cauendi, id eſt, prohibendi.

Pyctaciũ quid ſit, & unde dicatur.

d Sororis. Argum. quod in primo uel ſecundo gradu dominus papa etiam ſi uellet non poſsit diſpenſare: quia à naturali iure habuit initium, & in ueteri teſtamento fuit prohibitũ, ne quis ſororem in uxorem acciperet: q̃a licet de ſola ſorore dixit, tamen ſub appellatione ſororis continetur neptis: argu. xxij quæſtio. ij. quæritur cur patriarcha. In tertio gradu nõ fuit prohibitum: quia in eo diſpenſauit Grego. ut xxxv. quæſti. iij. cap. quædam. Alij intelligunt, quod fuerit prohibitio facta tantum de primo gradu: quia in ſecundo gradu (ut dicunt) coniunguntur. ſed in Leuitico expreſſe inuenitur prohibitus ſecundus gradus in conſanguinitate & affinitate primi generis, ubi dicitur: Turpitudinem ſororis tuæ & filiæ eius non reuelabis. filiam filiæ eius non ſumas: quia una caro ſunt. Turpitudinem filiæ tuæ uel neptis ex filia non reuelabis. Sed obuiat extra de diuortijs. c. gaudemus. ubi dicitur, quod ſi pagani contraxerunt in ſecundo gradu, poſt conuerſionem non ſunt ſeparandi. Sed dico, quod in Leuitico prohibetur ſecundus gradus in deſcendentibus, non in collateralibus. unde in ſecundo collaterali bene poteſt papa diſpenſare. uidetur tamen quod ſit ei prohibitum. xxij. quæſt ij. cap. quæritur. ſed ibi eſt argu. contra: cuius ipſe duxerat eam. Sed adhuc obſtat extra de reſtitu. ſpolia. literas. ubi dicitur. quod papa non poteſt diſpenſare in ſecundo gradu. Sed dic, quod non poteſt ita de facili.

Papa utrũ poſsit in primo uel ſcdo gradu diſpẽſare.

Leui. 18. a

e Multo magis. Id eſt, multo ſanctius. quia religioſiores

(omni excuſatione aut argumento ſepoſito) ſub nimia diſtrictione, nos cauere conuenit, ne in irā diuinæ examinationis incidat, ſi quis tali facinore miſtus minimè reſtrinxerit fræna luxuriæ. Vnde etiam omnes cauendi ſunt, a tali ſceleris commiſtione, ne in perpetuū pereant. ſed hunc, qui author huius pernicioſæ temeritatis animæ ſuæ ſalutem deſpiciens, impio ſe miſcuerit matrimonio per omnia tua fraternitas ſtudeat ſeparare, & pœnitentiæ dignæ ſubmittere, quatenus ab æterna eruta damnatione, animā eius lucreris.

Item Zacharias & Deuſdedit.

Filio ſuo filiam ſuam quam de ſacro fonte ſuſcepit, nullus tradere audeat.

CAN. III.

NOn oportet filiam ſuā quam de ſacro fonte ſuſceperit aliquando filio ſuo in matrimonium tradere: quia in diuina [a] ſententia, germani eſſe inueniūtur. Si quis tali facinore commiſtus, minimè reſtrinxerit fræna luxuriæ, ab eccleſia catholica abominabitur. Sed ſi conuerſus fuerit, poſt ſeparationem ſeptē annis pœnitentiam gerat. conſcijs ſimul cum authore ſit iſta conditio: id eſt, ſimul cum cooperatoribus, & conſentientibus pœniteat.

Filij [b] uerò ſiue filię, quæ ante compaternitatē, ſiue poſt, nati fuerint, licitè coniungi poſſunt.

Vnde Vrbanus [c] ſcribit Vitali presbytero Brixienſi dicens:

Filij uel filia ante uel poſt compaternitatem geniti, legitime coniungi poſſunt.

CAN. IIII.

SVper quibus cōſuluit nos tua dilectio, hoc uidetur nobis ex ſententia reſpondendum eſſe, ut baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſsitate fœmina [d] puerum in nomine ſanctę trinitatis baptizauerit, & quòd ſpiritualium parentum filij uel filiæ, antè, uel poſt compaternitatem genitæ, poſſunt legitimè cōiungi, præter illam perſonā, per quā compatres ſunt effecti. Paſchalis uerò ſecundus poſt compaternitatem genitos copulari prohibens, ſcribit Regino epiſcopo.

Qui ex compatre uel commatre poſt ſuſceptos filios de ſacro fonte nati fuerint, coniungi non poſſunt.

CAN. V.

POſt ſuſceptum [e] uerò de ſacro fonte filium uel filiā ſpiritualem, qui ex cōpatre uel commatre nati fuerint, matrimonio coniungi non poſſunt: quia leges ſeculi non emancipatos [f] adoptiuis prohibent copulari.

Idem ex libro Digeſtorum titu. de ritu nuptiarum perpenditur, in quo ita legitur:

PALEA.

PEr adoptionem quæſita fraternitas, eouſque impedit nuptias, donec manet adoptio. Ideoq; eam quam pater meus adoptauit, & emancipauit, potero uxorem ducere. Aequè & ſi me emancipato illam in poteſtate retinuerit, poterimus iungi matrimonio. Itaque uolenti generum adoptare ſuadetur, ut filiam emancipet. Similiter ſuadetur ei, qui uelit nurum adoptare, ut emancipet filium.

Si quis uerò aliquo fortuito caſu, filiam ſuæ commatris uxorem acceperit, non cogitur eam dimittere.

Vnde in Triburienſi concilio legitur.

ſtores ſunt copulementium quam corporum. argu. xxvij. q.ij. coniuges xxxiij. q.v. quod Deo. Et eſt argum. quod pater ſpiritualis eſt magis diligendus quam carnalis. ij. q. vij. qualis ſententia. ſed ſuperiori capitulo dicitur quod æque. ſed iſtud non remouet quin plus. cui ergo potius teneor ſubuenire in neceſsitate carnali, in beneficiorum temporalium exhibitione? nam de carnali eſt dictum, Honora patrem. lxxxvj. diſtin. non ſatis. In exhibitione autē reuerentiæ plus deferendum eſt ſpirituali. xxx. diſt. c. j. Io. non credo, nec cap. contradicit. B.

NOn oportet. In diuina. i. eccleſiaſtica conſtitutione. argu. iij. q. v. quia.

Filij. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. ſecundum Ioannem de Faut.

Filij. Præter iſtū per quem compaternitas eſt contracta uel fraternitas ſpiritualis.

Vnde Vrbanus. Iſtum præceſsit Paſchalis argu. j. q. iij. ſaluator. & extra de ſponſa duorum. licet præter ſolitū. quod eſt uerum de primo. ſed ſequens capitulum attribuitur Paſchali ſecundo, qui ſecundum chronicam ſucceſſit Vrbano.

SVper quibus. Fœmina. j. de conſec. diſt. iiij. mulier. contra. ſed hoc in neceſsitate intelligitur.

POſt ſuſceptū. Si intelligimus capit. hoc, prout Alexāder innuit extra de cogna. ſpi. c. j. ut ſ. derogetur ei per præcedens c. legas literā prout iacet: uel ſi uis potes addere in litera non poſſunt coniungi: ſupple filijs ſpiritualibus. & ſic non eſt correctum. Et male intellexit Alex. hoc c. nam dicit cap. Vrbani eſſe poſterius. & ita derogaret alij cap. Paſchalis. cū tamē Vrbanus Paſchalem præceſſerit. Sed dici poteſt, quod hæc litera eſt mendoſa, ubi dicit Paſchalis ſecūdus. nam debet dici ibi Paſchalis primus. nam primus Paſchalis præceſsit Vrbanum ſecundum. unde nihil eſt in litera ſupplendum, & eſt hoc abrogatum. & intelligitur prout ſonat, & huic iuri antiquo innititur illa conſuetudo. extra de cogna. ſpirit. ſuper eo.

Non emancipatos. Nam filius emācipatus bene poteſt copulari filiæ adoptiuæ. ff. de rit. nuptia. per adoptionem. uel emancipatæ, ſ. adoptiuus copulari poteſt.

Illud

Pater carnalis an plus ſit diligendus, quā ſpiritualis.

Arg. ad hoc lxxxvj. diſt. nō ſatis. in fi. & hic videas quod notatur. l. diſt. c. j. & lxij. diſt. quæſcamus. Archid.

Non cogitur quis dimittere filiam ſuæ commatris, quam duxit in coniugium.

CAN. VI.

Illud etiam nec canonica inſtitutione definimus, 2 nec interdictione aliqua refutamus, ſed propter eos, qui diuersè de eo ſentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis ſuæ ſpiritualis cõmatris filiam b fortuitò, c & ita contingente rerum caſu, in coniugium duxerit, cõſilio maturiori ſeruato habeat, atque honeſtè legitimo coniugio operam det.

QVAEST. IIII.

1 Relictam d uerò cõpatris uxoris ſuæ nullus in coniugium ducere poteſt.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Conſtantien. epiſcopo Salomoni.

Duas commatres alicui habere non licet.

CAN. I.

Sciſcitatur à nobis ſanctitas ueſtra, ſi aliquis homo duas cõmatres habere ualeat, unã poſt alterã. In quo meminiſſe debet ſcriptũ eſſe, Erũt duo in carne una. Itaque cùm cõſtat, quia uir & mulier una caro per connubiũ e efficiuntur, reſtat nimirum, uirum compatrem conſtitui illi mulieri, cuius matrimonio aſſumpta uxor commater eſſe uidebatur. & idcirco liquet uirum illi fœminę nõ poſſe coniungi in copulam, quæ commater eius erat, cum qua idem fuerat una caro effectus.

Itẽ ex cõcilio Calced.

Octo annis pœniteat, qui duabus commiſcetur commatribus.

CAN. II.

Si pater & filius, aut duo fratres, cum una muliere, aut ſi cũ matre & filia, aut cũ duabus ſororibus, aut cũ duabus cõmatribus aliquis cõcubuerit ſecundũ antiquã & humaniorem definitionẽ, octo annis f pœniteat.

Item Innocent. Exuperio Toletano epiſcopo.

Nullus duabus commatribus commiſceatur.

CAN. III.

Si quis † ex uno coniugio g filium aut filiã alterius de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, uel Chriſtianitatis h miniſteriũ † dederit: ambo & uir & uxor compatres i exiſtunt parẽtibus infantis: quia uir &

1 De hoc no. 33. di. habuiſſe. in fi.

Pater ſpiritualis licite copulatur ſorori ſpirituali.

2 Sed quare non extendit, dic quod hoc ideo eſt quia filia ſpiritualis filij mei carnalis nec eſt filia mea carnalis, nec ſpiritualis, nec neptis: quia cognatio ſpiritualis ultra paternitatẽ, uel filiationẽ non extẽditur: ut dicitur s. ea. i sũ. filia autẽ ſpiritualis patris mei ſoror mea eſt, ut s. e. c. j. & cũ ea contrahere non poſſum, ut ibi dicitur. Arch.

a Illud etiam. Definimus. imo poſtea definit. & ita in re dubia, certa fertur ſententia, ubi de iure dubitatur. 1

b Filiam. Scilicet cõmatris poſſe ducere in uxorem.

b Filiam. Hic uides, quod pater ſpiritualis poteſt copulari ſorori filiæ ſpiritualis, ſimiliter & filiæ poteſt, quia cognatio non extẽditur. 2 ſimiliter dico, quod pater poteſt ſumere filiam ſpiritualem filij carnalis. licet enim cognatio ſpiritualis deſcendat de patre ad filios, non tamen de filio, ad patrem.

c Fortuito. Idem ſi ex propoſito. argum. j. quæſt. j. dictum.

Relictã uero. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes: in prima quarũ dicitur, quod ſucceſsiue poteſt quis habere duas commatres uxores, in duobus tantum caſibus. ſcilicet ſi fuerint commatres ante matrimonium, uel ſi filiũ meæ uxoris accepit ab alio uiro, alias non. Secunda ibi, Econtrario. Tertia, ibi Notandum. Ioann. de Fantu.

d Relictam. Hæc eſt quarta quæſtio, an quis poſsit accipere in uxorem relictam compatris ſuæ uxoris. & licet ſub hac forma uerborum hæc quæſtio proponatur hic dũtaxat, tamen uidetur hic poni quæſtio an ſcilicet aliquis diuerſis temporibus poſsit cõtrahere cum duabus commatribus. In tribus primis capitulis & in ultimo dicitur quod non: in medijs quod ſic. Grat. hoc modo ſoluit quæſt. hanc j. eo. §. notandum. quod ſi uxor mea ſuſcipit Bertæ filium de ſacro fonte, ſi poſt uxorem meam carnaliter cognoſco, tunc Berta efficitur mihi cõmater, & nunquã eã ducere potero, ut j. c. j. & ulti. ſi uero uxorem non cognouero, tunc Berta nõ efficitur mihi cõmater, & mortua uxore mea, potero eã ducere. & ita habeo duas cõmatres diuerſis temporibus, ut cap. medijs. Sed hæc ſolutio indigna eſt relatu. & ideo nõ legamus cap. ſecundũ eam. Cancellata ergo ea opinione, & R. & Io. qui diſtinxerunt inter directã & indirectã compaternitatem, cũ non ſit authentica, dico referre an compaternitas uel cõmaternitas præcedat carnalem copulam, an ſequatur. ſi præcedat, licite põt quis habere duas commatres, quia per unionem carnis ſequẽtem, non pertrãſitur ad unionem ſpiritus præcedentem, ut j. ead. poſt uxoris. Si autem ſequatur, aut alter coniugum uel uterque ſuſcipit filium alterius, aut filius eorum communis ſuſcipitur ab alio, aut filius alterius eorũ tantum ſuſcipitur. in primo & ſecundo caſu nõ poteſt quis habere duas commatres, i tertio poteſt: quia licet efficiatur aliquis compater uxoris meæ, non tamen eſt mihi compater, niſi filius eius ſit & meus qui leuatur de ſacro fonte. Vnde breuiter teneas, quod ſi compaternitas ſequatur carnalem copulam, in nullo poteſt aliquis habere duas commatres, uel aliqua duos compatres: niſi hoc ſolo caſu, quando filius tantum alterius ſuſcipitur de ſacro fonte.

Gene. 2.d

Matrimoniũ utrũ poſsit ſucceſsiue cõtrahi cum duabus cõmatribus.

e Sciſcitatur. Per connubium. id eſt, per carnalem copulam, ut xxvij. quæſtione ſecunda. Agathoſa.

f Si pater. Octo annis. ſeptennis pœnitentiæ indicitur pro quolibet peccato mortali, ut trigeſimaquarta quæſtione ſecunda. hoc ipſum. niſi aliud ſuadeat criminis enormitas uel dignitas perſonæ, ut xxxij. quæſtione ſecunda. hoc ipſum. §. hoc autem.

g Si quis. Ex cõiugio. id eſt, ex coniugibus.

h Chriſtianitatis miniſterium dederit. immergẽdo. s. j. q. j. quod quidam. Alij exponunt, dederit Chriſtianitatis miniſterium, id eſt, tenuerit ad catechiſmum, ut de conſecra. diſt. iiij. in catechiſmo.

i Compatres. Expreſſe hic colligitur, cum alter coniugum ſuſcipit filium alicuius, ſtatim ambo coniuges efficiuntur compatres illius. ergo nihil refert an poſt carnaliter commiſcerentur, uel non, prout uoluit dicere Gratianus. & Ioan. j. ea. §. notandum.

† Alias, ſi quis unus ex coniugio.

† myſterium.

Cõpaternitas uiri porrigit ad uxorẽ.

Caro

mulier caro [a] una effe-ćti ſunt.

2 Econtrariò [b] inuenitur in concilio Triburienſi cap. xlviij.

Vxorem compatris ducere poteſt, cuius ipſa commater nõ fuerat.

CAN. IIII.

QVi ſpiritualem [c] habet compatrem, cuius filium de lauacro ſacri fontis accepit, & eius uxor cõmater non eſt, liceat ei defuncto cõpatre ſuo, eius uiduam ducere in uxorẽ, ſi nullã habet cõſanguinitatis propinquitatẽ. Quid enim? nunquid nõ poſſunt cõiungi, quod nulla propinquitas carnalis, uel nulla generatio ſecernit ſpiritualis?

Itẽ in epiſtola Paſcalis papæ ſecundi ad Rheginum epiſcopum.

De eodem.

CAN. V.

POſt uxoris obitum, cum commatre uxoris uiri ſuperſtitis, coniugio copulari nulla uidetur authoritas uel ratio prohibere: neque [d] enim cognationi carnis cognatio [e] ſpiritus comparatur, [f] neq; p unionẽ [g] carnis, ad unionem [h] ſpiritus pertranſitur.

3 Notandum uerò eſt, quòd aliud eſt commatrẽ [i] alicuius cognoſcere, atque aliud derelictam ab aliquo commatrem alicuius fieri. Authoritas illa Nicolai papæ & Calcedonenſis ſynodi illum prohibet commatris ſuæ uxoris matrimonio copulari, qui uxoris ſuæ debitum reddidit poſtquam illius cõmater extitit. Illa uerò authoritas Tribu rienſis concilij [k] illos permittit matrimonio copulari, cuius uxori poſtquam à uiro ſuo derelinquitur, illius commater efficitur, nec poſt compaternitatem à uiro ſuo cognoſcitur. Quæritur autem, an uxor cum marito in baptiſmate ſimul debeat ſuſcipere puerũ.

De his ita ſcribit Vrbanus ſecundus Vitali epõ Brixienſi.

Vxor ſimul cum uiro filium alicuius in baptiſmate non ſit ſuſcipiens.

CAN. VI.

QVòd autem uxor cum marito in baptiſmate ſimul non debeat ſuſcipere puerum, nulla authoritate reperitur [l] prohibitum: ſed ut puritas ſpiritualis paternitatis ab omni labe & infamia [m] conſer-

a Caro. ergo per ſponſam de præſenti non acquiritur compaternitas: cum canon hoc ponat pro ratione, quia ſunt una caro effecti. Item ſi hæc eſt cauſa, quare contrahatur compaternitas, quia una caro eſt effectus cum ea: ergo per coitum fornicarium cõtrahitur compaternitas: quia qui adhæret meretrici, unũ corpus efficitur cũ ea: ut xxxij. q. iiij cap. in eo. nam & affinitas acquiritur per coitum fornicariũ: ut xxv. quæſt. iij. c. de inceſtis. & cap. nec eam. extra de eo, qui cog. conſangui. diſcretionem. Quidam tamen refugiũt dicere, quod per fornicariũ coitum cõtrahatur cõpaternitas: cũ compaternitas ſit uinculum ſpirituale.

Cõpaternitas an p fornicariũ coitũ cõtrahat.

Econtrario. Hæc eſt ſecũda pars quæſtio. in qua ponunt duo caſus, in qbus quis poteſt habere duas cõmatres. Io. de Fant.

b Econtrario. ſed nõ ſunt contraria, quia in alio caſu intelliguntur, ut dicit H.

c QVi ſpiritualem. Sic incipe conſtructionẽ: liceat ei, qui ſpiritualem habet, &c. Sed obijcit, ſi uxor mea leuauit filium alicuius de ſacrofonte mihi acquiritur compaternitas per eam: ut s. prox. c. quæritur, ſi aliqs leuat filium eiuſdẽ de ſacro fonte quẽ habet ex alio uiro, an mihi per eam acquiratur compaternitas? Ad hoc reſpõdet Cardinalis, q coniuges ſibi communicant actiones ſed non paſsiones. quæ enim unus cõiugũ agit, reliquus intelligitur agere cum ſint una caro. Sed per hoc non aſsignatur ratio diuerſitatis, qua quæritur quare actiones cõmunicãt, & non paſsiones. dicas ergo, quod cũ ego nullo modo ſim pater huius pueri, nec carnalis, nec adoptiuus, nec ſpiritualis, non poſſum dici compater ſuus. quod non ſim pater ſpiritualis, patet: quia filia mea licite copulatur ei. Item filius meus, & ille puer non ſunt fratres ſpirituales: ergo ego non ſum pater ſpiritualis ipſius. Ioan. de Fant.

Actiones ſed nõ paſſiones cõmunicant inter coniuges.

c Qui ſpiritualem. Duo hæc cap. in eodem caſu loquũtur: ſed in primo caſu dicitur, quod aliqua poteſt habere duos compatres, quorum ſecundus ſuſcipit filium primi de alia uxore. In ſecundo dicitur, quod quis poteſt habere duas commatres, quando ſecunda ſuſcipit primæ filium de alio uiro.

d POſt uxoris obitum. Neque. Crederet aliquis, quod cognatio ſpiritualis acquireret marito per uxorem ſuã, ſicut & cognatio carnalis: quod ſicut omnes conſanguinei uxoris, ea mediante efficiũtur uiro affines, ita compatres & commatres uxoris efficerentur marito per eã compatres & cõmatres. hoc negat hic.

e Cognatio. ſcilicet ſpiritualis.

f Comparatur. i. aſſimilatur in hoc, quod per uxorem acquirit. & hoc melius exprimit ſtatim, neq; enim &c.

g Per unionem. ſecũdum hoc reprobatur intellectus G. utrum quis poſt cognoſcat, uel non: ut infra. §. ſequenti.

h Ad unionẽ. præcedẽtem matrimonium ſiue carnalem copulã, aliter bene pertranſiretur, niſi cum filius alterius tantum ſuſcipitur.

Notandum uero. Hæc eſt tertia pars quæſtio. ſecundum Ioan. de Fan.

i Commatrem. uxorem ſuam iam factã cõmatrẽ alicuius. i. poſtquam eſt effecta commater alicuius fœminæ, quo caſu non poteſt ducere aliã fœminã, uxore mortua ſecũdũ Gratianum.

k Triburienſis concilij. melius diceret Paſchalis, tamen idem eſt caſus.

l QVod autẽ. Reperitur. j. de conſec. diſtin. iiij. ca. non plures. Contra tamen Leo papa (quem conſtat Vrbani prædeceſſorem fuiſſe) ſtatuit non debere ad ſuſcipiẽdum puerum de baptiſmo plures accedere. quomodo dicit hic, nulla authoritate inuenitur prohibitum? Sed licet hoc ſancitum fuerat, nondum tamen in manus legentium uenerat. Vel forte uir & uxor non reputantur plures: cum una caro eſſe probentur. 7. eadem. cap. ſi quis. 1

1 Vel dic ut not. extra de cogna. ſpiri. ca. ult.

m Et infamia. De facto. Crederent enim ſtulti aliquam proximitatem inter eos contrahi, ſi ſimul ſuſciperẽt. Sed etiã ſuperfluum eſſet ut uterq; ſuſciperet,

cum ex ſuſceptione alterius uterq; compater efficiatur. de conſuetudine eſt tamen in quibuſdam locis, quod uterque ſimul ſuſcipit.

a Ante hanc. præcedentem Vrbanum, quæ contraria eſt ei, quo ad finem. ĩ. ea. c. proximo.

e Precibus. extra de clande. deſpon. cum inhibitio.

f Contubernia. Hic canon præſumit in deteriorem partem. nam ubi periculum uertitur, in tutiorẽ partẽ interpretandum eſt. ut extra de homici. ad audientiã. & ĩ. diſt. v. ad eius. quandoque tamen præſumit canon pro matrimonio: vt xxxiij. q. j. ſi quis acceperit. Sed nonne in matrimonio ſufficit probare, quod aliquis eam receperit eo prætextu, vt eam perpetuo haberet, licet aliud non ſit dictum? vt xxxij. q. ij. c. ſolet. & in liberæ mulieris coniunctione potius pſumitur matrimoniũ, quã concubinatus: ut ff. de ri. nup. l. in liberæ. nã cum quis non proteſtat ſe uelle habere aliquã ut concubinã, dummodo honeſta ſit mulier, habebit eam ut legitimam: ut ff. de concub. in concubinatu. [a] Sol. canon cõſiderat periculum animæ. extra de iureiur. cum contingat. extra de ſponſa. iuuenis. & ideo potius iudicat eſſe fornicationem, quã matrimonium, lex tamen ſtrictius cõſiderat matrimoniũ, quã canon. nam ſi aliqs iurauit, qđ uellet aliquam perpetuo retinere ſecũ, niſi dicat quod uelit eam retinere in uxorem legitimam, nõ erit matrimoniũ in auth. qb. mod. na. effic. le. §. pen. col. vj. ĩ. ead. c. ſi quis diuinis. ſecus ſecundum canones: vt xxij. qõ. ij. ſolet. In hoc aũt concordant leges canonibus, quod inter impares pſonas nõ præſumo eſſe matrimoniũ, niſi dotalia, inſtrumẽta interueniãt. C. de nupt. l. impertalis. §. imo. Item illud conſidero circa pares & impares, an maritalis affectio præceſſerit, comparatis perſonis & uitæ coniunctione conſiderata: ut ff. de dona. l. donationes. Item & famã loci cõſidero: ut extra de præſump. c. illud. Item quod ſimul receperint ſacramenta: ut xxviij. q. j. caue. Item quod dos requiratur in omni matrimonio, vt hic dicitur, potes intelligere in ſublimioribus perſonis. nã ibi & dos & aliæ ſolennitates matrimonij requirunt. in mediocribus autem perſonis, ſecundum leges non ſufficiũt teſtes niſi ſcriptura adſit. ĩ infirmis ſufficiunt teſtes: ut ĩ auth. q. mo. na. effi. le. §. hoc ergo. colla. vj.

Vbi periculũ uertitur, in tutiorẽ partem interpretãdum eſt.

Matrimoniũ utrũ inter aliquos præſumi poſſit.

[a] Dic ut not. extra de pſum. illud.

uetur immunis, dignũ eſſe decernimus, ut utrique inſimul ad hoc aſpirare minimè præſumant: quia uerò piaculare flagitium cõmiſit, qui duabus commatribus uelut duabus ſororibus nupſit, magna iuxta modum culpæ pœnitẽtia ſibi debet iniungi.

Illud uerò Triburiẽſis cõcilij, qui ſpiritualẽ habet compatrem, &c. ante hanc a prohibitionem dictum intelligitur: uel uxor b commater accipiatur, non ex eodem filio cum uiro, ſed ex alio.

QVAESTIO V.

QVòd aũt c clãdeſtina cõiugia fieri nõ debeant, *Euariſtus papa teſtatur, ſcribens epiſcopis Aphricæ.*

Clandeſtina coniugia fieri non debent.

CAN. I.

ALiter legitimũ non ſit coniugiũ, niſi ab his, qui ſuper ipſam fęminam dominationem habere uidentur, & à quibus cuſtoditur, uxor petatur, d & à parentibus & propinquioribus ſponſetur, & legibus dotetur, & ſuo tempore ſacerdotaliter (ut mos eſt) cum precibus e & oblationibus à ſacerdote benedicatur, & à paranymphis (ut conſuetudo docet) cuſtodita, & conſociata à proximis, congruo tempore petita á legibus dotetur, ac ſolenniter accipiatur, & biduo uel triduo orationibus uacent, & caſtitatẽ cuſtodiant. Itẽ. Ita peracta legitima, ſcitote eſſe connubia: aliter uerò præſumpta, nõ coniugia, ſed adulteria uel cõtubernia f uel ſtupra aut fornicationes, potius quam legitima g coniugia eſſe nõ dubitatur, niſi uoluntas propria ſuffragauerit, & uota ſuccurrerint legitima.

Item ex decreto Hormiſdæ papę, cap. vj.

Nuptias occultas celebrare non licet.

CAN. II.

NVllus h fidelis cuiuſcunque con-

b Vel uxor. Melius dixiſſet, uel uir compater efficiatur, nõ ex eodem filio cum uxore, ſed ex alio. Sed uariat ſexum: quia ponit in fœminino genere eundẽ caſum, quem poſuit in maſculino in ca. qui ſpiritualem. ubi eadem permittitur habere duos compatres.

QVod aũt. Hæc qõ. diuiditur in quatuor partes, in prima quarum probatur, quod matrimonia clandeſtina non debent fieri, ſed legitima, & per ſacerdotem, alias niſi conſenſus concurrat legitimus, non ualet quod actum eſt. Secunda ibi, ſed quæritur. Tertia ibi, nec illud. Quarta ibi, ſed obijcitur. Ioan. de Fant.

c Quod autẽ. Hinc depingitur quinta quæſtio. & erat in themate in quinto loco quæſitum, an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præiudicet? Et quidem præiudicaret ſi conſtaret de ea. extra de clande. deſpon. quod nobis. ſed quia eccleſiæ non conſtat de ea, ei præiudicat manifeſta probatio. ergo deficit hoc caſu non ius, ſed probatio. [1] ff. de teſta. tut. l. duo ſunt Titij. quia eccleſia de occultis non iudicat. xxxij. diſt. erubeſcãt. ſed hæc quæſtio facilis erat, & ideo noluit eam ponere, ſed ponit aliam ſcilicet utrum clandeſtina matrimonia debeant fieri, & dicunt quidam quod non. ſi tamen fiant, tenent. Et ſunt clandeſtina, quæ ſine præſentia teſtium, & traductione & alijs ſolennitatibus contrahuntur. ſed cum huiuſmodi ſolennitates non ſint de ſubſtantia matrimonij, ſed ſufficiat ſolus conſenſus, quare prohibentur hic contrahi? Reſpon. duplici ratione, ne ſub ſpecie matrimonij fiat fornicatio, uel ne matrimonialiter coniuncti ſeparentur. Sæpe enim matrimonio occulte contracto, alter mutaret propoſitum, & dimitteret reliquum probationibus deſtitutum: ut ĩ. ea. §. his.

[1] Vt 32. q. 5. chriſtiana. ff. de teſta. tut. l. duo ſunt. Matrimonia clandeſtina q̃ ſint & utrum teneant.

d ALiter legitimum. Petatur. ne appetentiæ procacioris æſtimetur author, ſi ipſa, &c. xxxij. q. ij. cap. honorantur.

g Legitima. non præiudicaretur alij matrimonio per eorũ confeſsionẽ, extra de eo, q cog. conſan. ſuper eo.

h NVllus. cauſam huius prohibitionis habes infra ea. §. his ita.

Naſtra

ditionis ſit occultè nuptias faciat: ſed benedictione accepta à ſacerdote, publicè nubat in domino.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum.

Nuptiæ publicè celebrari debent. CAN. III.

NOſtrates, tam mares quàm fœminæ non ligaturam aureā uel argenteam, aut ex quolibet metallo compoſitam, quando nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt, ſed poſt ſponſalia fœdera, quæ futurarū ſunt nuptiarū promiſsio, fœdera quoque conſenſu eorum qui hæc contrahunt, & horum in quorum poteſtate ſunt, celebrantur, & poſtquā arris ſponſam ſibi ſponſus per digitum, fidei annulo [a] inſignitam deſponſauerit, dotemq; utrique placitam ſponſus eius ſcripto pactum hoc continente corā inuitatis [b] ab utraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore, [c] nec uidelicet ante tempus lege definitum, tale quid fa cere præſumant, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primùm in eccleſiam domini cum oblationibus, quas offerre [d] debent Deo per ſacerdotis manū, ſtatuuntur, ſicq; demū benedictionem & uelamen cæleſte [e] ſuſcipiunt. Item ſunt præter hæc alia, quæ ad memoriam non occurrunt, pacta coniugiorum ſolennia. Peccatum autem eſſe, ſi hæc cuncta [f] in nuptiali fœdere non interueniant, [g] non dicimus.

Item Leo Papa.

In contrahendo coniugio iſta ſunt obſeruanda.

CAN. IIII.

QValis debeat uxor eſſe, quæ habenda eſt ſecundū legem [h] uirgo caſta, & deſponſata [i] in uirginitate, & dotata legitimè, & à parentibus tradita ſponſo, & à paranymphis accipienda, & ita ſecundum legem & Euangelium publicis nuptijs in coniugium liquidè ſumenda, & omnibus diebus uitæ ſuæ (niſi ex conſenſu, & cauſa uacandi Deo) nunquā propter hominem eſt ſeparanda, & ſi fornicata fuerit, dimittenda: ſed illa uiuēte, altera non ducenda: quia adulteri regnum Dei non poſsidebunt, & pœnitentia illius per ſcripturam [k] recipienda.

Item ex concilio Carthaginienſi quarto.

Quomodo ſponſus et ſponſa ad benedictionem accedant.

CAN. V.

SPonſus & ſponſa cū benedicendi ſunt a ſacerdote, a parentibus uel paranymphis offerantur in eccleſia ſacerdoti: qui cum acceperint benedictionem, eadē nocte pro reuerentia [l] bñdictionis in uirginitate ꝑmaneāt.

Item ex concilio Arelatenſi. cap. vj.

Sine publicis nuptijs nullus ducat uxorem.

CAN. VI.

NVllum ſine dote fiat coniugium, iuxta poſsibilitatem [m] fiat dos, nec ſine publicis nuptijs, quiſquam nubere uel uxorem ducere præſumat.

His omnibus authoritatibus occultæ nuptiæ probibentur: atque ideo cùm contra authoritatem fiunt nuptiæ, pro infectis babeāri debent.

[a] *Sed quæritur quid ſibi uelint illæ ſolenni*

Annulus nuptæ qd notat.

[i] Vide quod not. xxvij. q. ij. ſi quis uxorem ī princ. Contrahere licet in quadrageſima.

Cōcor. text. in l. oratio. & l. omnino. ff. d ſpon. & l. nō ſane. & ibi Cyn. C. de bonis quę libe.

Matrimonium poteſt eſſe ſine dote.

[illegible]

Idē no. extra qui filij ſint legit. lator. & idē not. hic Hug.

[a] NOſtrates. Annulo. annullus ſignificat mutuum amorem, & fidem cōiugalem ſeruandam. [i] ut j. ea. fœminæ.

[b] Inuitatis. Arg. quod teſtes in matrimonio erunt rogati, ſicut in diuortio. ut ff. de diuort. nullū. qđ nō credo.

[c] Apto tempore. ſ. cū erant in adulta ætate, & nō in quadrageſima ducet eā: licet in quadrageſima cōtrahere poſſit. extra de matri. contract. contra interdict. eccl. ex literis. in parte deciſa. Ioannes.

[d] Offerre. Secundum cōſuetudinem regionis.

[e] Velamen cæleſte. quia quoddā cæleſte uel ſpirituale ſignificat. infra ead. fœminæ.

[f] Hæc cuncta. id ē, hæc ſingula. lxxxix. diſt. ſingula.

[g] Non interueniant. huiuſmodi enim ſolennitates nō exiguntur neceſſario. nā ſi omittantur leuia uel modica, non nocēt, ut ff. de ventre inſpic. l. j. in fin. dos ergo poteſt omitti, quia licet dos ſine matrimonio eſſe non poſsit, matrimoniū tamē ſine dote eſſe pōt, [z] ut j. ea. ſi quis diuinis. Sed contra ij. q. iiij. conſanguineorum. ſed illud intelligitur in eodem caſu, cū illo c. aliter, ſ. de occulte cōtrahētibus. unde cū præſumantur adulteri, repelluntur. H. tamen dicit peccatum eſſe, ſi huiuſmodi omittantur ſolennitates ſi adhiberi poſſunt.

[h] QValis debeat. Legem. promotionis.

[i] Deſponſata. Hoc eſt contra illos qui dicunt, quod ſi aliquam fornicariam deflorauī, & eam poſtmodum ducam in uxorem, non repellor a ꝓmotione quaſi corruptā duxerim. argu. xxviij. diſt. quia ſunt. xxxiiij. diſt. curandum. lxxvij. diſt. quicunque. xxxiiij. diſtin. præcipimus. Argu. contra. xxxiiij. diſt. Valentino. Sed certe & hoc caſu in uirginitate uidet iſta deſponſata. omnia enim quæ præceſſerunt, legitimantur per ſequens matrimonium. extra qui filij ſint legi. tanta.

[k] Per ſcripturam. j. de pœn. diſt. j. quē pœnitet. contra. ſed ibi prohibetur abſens per ſcripturam confiteri, uel quod pœnitētiam accipere debeat. hic autē permittitur mulieri ſimplici, dum tamē præſens ſit, in ſcripto peccata offerre, ut ij. quæſt. viij. §. ſed Calixtus.

[l] SPonſus. Pro reuerentia. Ergo non erit peccatum ſi aliter fiat.

[m] NVllum. Iuxta poſsibilitatem. id eſt, ſecundū facultatem, & uiri nobilitatem, ut ff. de iure dot. quæro. ff. de relig. ſi quis ſepulchrum. §. ultimo.

Sed quæritur. Hæc eſt ſecūda pars quæſtionis, in qua quæritur, ut j. ead. ſequitur, ſecundum Ioan. de Faut.

Fœminæ.

a Ominæ. Subditas. Infra xxxiij. quæſt. v. cum caput. & c. mulierem.

b Annulus. dicit Hug. quod per traditionem annuli à ſponſo uel donationum arrarum præſumitur pro matrimonio. arg. extra de præſumpt. illud. & hoc etiã uidetur per orationes Gregor. quæ dicuntur in benedictionibus, ubi dicit benedic domine has arras, & argum. xxvij. qō. ij. ſi quis vxorem. Alij dicunt, ſponſalia tñ præſumi, niſi detur annulus à ſacerdote. argu. ꝫ. co. noſtrates. uel niſi ſit de cõſuetudine loci, qđ annulus detur in matrimonio. & eſt ſi. quod dicit lex in arra quod facit emptionem, ſed eſt eius ſignum. inſtitut. de empt. & uend. in principio.

N Ec illud. Hæc eſt tertia pars qō. in qua probat magiſter, quod uerecundiam debent prætendere mulieres cum nubunt. Ioan. de Fant.

c Vxor. Iam ergo erat uxor & deſponſata. argum. xxxij. quæſtio. ij. §. cum ergo. Et eſt argum. quod matrimonium poteſt contrahi inter abſentes, qui nũquam ſe uiderunt. quod uerum eſt, ſi fama uel aliquo alio modo ſe nouerunt. & in ignotos ex toto conſentire non poſſumus, ſed in eos qui non ſunt penitus ignoti, poſſumus conſentire. ut lxiiij. diſtin. cap. j. & ij. & diſtin. lxv. cap. ij. & iij. Quod inter abſentes matrimonium contrahatur: eſt argum. extra qui cler. uel uo. ueniens. ff. de ritu nup. mulierem. ff. de ſpon. ſufficit. & dicit lex, quod omnes contractus qui conſenſu cõtrahuntur, inter abſentes celebrantur. ff. de cõtrahẽda empt. l. j. §. eſt autem. dum tamen hoc agatur. non enim dico, quod ſolum conſenſus facit matrimonium, niſi hoc ſit actum inter cõſentientes, arg. xxvij. quæſt. ij. ſufficiat. & dicit lex, quod inſpiciendum ſit quid agatur. ff. de act. & obliga. obligationum. Argu. contra. extra de ſponſ. duo. duobus. ibi, corde & ore. & non ſtringit, &c. Sed dic, quod ore dicuntur cõſentire, cum procuratores, eorum nomine cõſentiunt. Sed quid dices ſi aliquis cõſenſum ſuum exprimat alicui fœminæ per literas, & ante receptas ab illa iſte pœniteat? H. dicit non eſſe matrimoniũ licet illa conſentiat, quia requiritur quod duret uoluntas prioris. Nam requiritur ibi mutuus conſenſus. ſecus tamen eſt in alijs mandatis, nã licet reuocetur mandatum altero ignorãte, tamen cõtractus tenet, ut ff. mandati. Argumentum tamen eſt contra. ff. de diuort. ſi pœnituit. Item ſecus eſt in electione ut extra de electio. cum inter.

Annuli datio facit præſumi ꝓ matrimonio.

Vt R. & B.

Matrimoniũ inter abſentes contrahi poteſt.

Hæc habetur extra de conuerſ. coniugat. ex parte.

tates uelaminis, & annuli, quæ in coniugijs obſeruantur?

De his ita ſcribit Iſidorus in ij. lib. de off. c. xv.

Quare fœminæ uelantur, dum maritantur.

CAN. VII.

F Oeminæ dum maritãtur, ideo uelantur, ut ſe nouerint ſemper maritis ſubditas [a] eſſe & humiles. Item quòd nubentes poſt benedictionem uitta inuicem quaſi uno uinculo copulãtur, uidelicet ideo ſit ne compagem cõiugalis unitatis dirumpãt. At uerò, ꝙ eadem uitta cãdido purpureoq; colore permiſcetur: candor quippe eſt ad munditiã uitæ: purpura ad ſanguinis poſteritatem adhibetur, ut hoc ſigno, & continentia, & lex continẽdi, ab utriſque ad tẽpus admoneatur, & poſt hoc, reddendum debitũ non negetur. Item ꝙ in primis nuptijs annulus [b] a ſponſo ſponſæ datur, ſit hoc nimirum, uel propter mutuæ dilectionis ſignum, uel propter id magis, ut eodem pignore corũ corda iungantur. Vnde & quarto annulus digito inſeritur, ideo quia in eo uena quædã (ut fertur) ſanguinis ad cor uſq; perueniat.

Item Ambroſius in libro de Patriarchis.

Nuptiæ dicuntur ab obnubendo, eo quòd caput ſuum obnubere ſoleant.

CAN. VIII.

3 N Ec illud otioſum eſt ꝙ cum ueniret Rebecca, uidit Iſaac deambulantem, & cũ interrogaſſet quis eſſet, cognito ꝙ ipſe eſſet, cui duceretur uxor, [c] deſcendit, & caput obnubere ſuũ cœpit, docens uerecundiã in nuptijs præire debere. Inde enim & nuptiæ dictæ, quòd pudoris gratia ſe puellæ obnuberent.

4 *Sed obijcitur præmiſſis authoritatibus, multa ſunt, quæ prohibẽtur, quæ ſi fiant, ex poſtfacto conualeſcunt. prohibentur ergo caſtitatem uouentes matrimonia contrahere, quæ tamen ſi contraxerint, inuiolata permanere oportet. ſic & clandeſtina coniugia, contra leges quidem fiunt, tamen contracta diſſolui nõ poſſunt, quia ex legitimo uoto ſubſequente corroborantur. Vnde Euariſtus cùm dixiſſet: Aliter præſumpta non coniugia, ſed adulteria, addidit, niſi uoluntas propria ſuffragauerit, & uota ſuccurrerint legitima.*

Hinc etiã in Nouellis. [d]

CAN. IX.

S I quis diuinis tactis ſcripturis, iurauit mulieri legitimã ſe eam uxorem habiturum, [e] uel ſi in oratorio tale ſacramentum dederit, ſit illa legitima uxor, quamuis nulla dos, nulla ſcriptura alia interpoſita ſit.

His ita reſpondetur, coniugia quæ clàm con-

Gen. 24.

Sed obijcitur. Hæc eſt quarta pars qō. in qua probatur quod clandeſtinum matrimonium tenet ſi probari põt. nam ſine uera probatione nullus debet condemnari. & hoc probat per unam legem, & per iiij cap. Io de Fant.

d In nouellis. In auth. quibus modis natura. efficiuntur legiti. §. penultim. colum. vj.

S I quis diuinis.

e Habiturum. Sed nũquid per hæc uerba futuri temporis, iuro quod habebo te pro legitima uxore, contrahitur matrimonium? non uidetur, cum hæc uerba hic poſita futuri temporis ſint. extra de cond. appoſi. capitulo ultimo. & extra de ſponſalibus de illis. lex tamen iſta dicit, quod ſic. & eſt uerum, quia hoc uerbum habebo, reſpectum habet ad præſens tẽpus, [f] aliud eſſet

[illegible]

f Et ſic licet ſit futuri tẽporis, tamen trahit ad præſens, & ideo ualet ex̃. de ſponſa. ex parte. quæ bene cum hac lege cõcordat. arg. ff. de uerb. ſig. ſi quis ſtipulatꝰ. ff. ad Tertull. ſilij. Ioan. de Fant.

eſſet ſi diceretur, iuro quod ducam te in uxorem, &c. & quod illa uerba ad præſens tempus referantur, probatur extra de mat. contra interdi&. eccle. ex literis. Vel habiturum. i. habitam me retenturum. B.

[a] Confeſſione. Ecce aperte dicit Gratia. quod confeſſioni & ſacramẽto coniunctorum occulte debeat credere eccleſia cum aliter probari non poteſt eos contraxiſſe. quod intelligo, cum cõfitentur ꝓ matrimonio: tũc eorum confeſsioni ſtatur: niſi præiudicetur primo uel ſecũdo matrimonio. ut extra de eo, qui co. cõſang. ſuper eo. tunc enim nõ ſeparatur ſecundum matrimonium ob hoc, licet uideaẽ contra, extra de rapt. cum cauſam. nam ibi dicitur credendũ eſſe confeſsioni mulieris, quæ erat in monaſterio. Sed dicas quod illud uel, ibi ponitur pro, &, ſecundum hoc idem eſt in matrimonio carnali & ſpirituali. Argu. contra extra de reg. & tranſ. ad reli. uidua. cur enim inferior erit lex diuina, ut xij. quæſtio. ij. cum de notiſsimam? Vel dic aliud eſſe in matrimonio ſpirituali. Cum autem agitur ad matrimoniũ diſſoluendũ, non, quia dicunt nullum eſſe propter conſanguinitatẽ, uel aliud impedimentum, non creditur eorum confeſsioni etiam cum ſacramento: niſi aliud adminiculũ interuenerit. xxxv. q. vj. ſi duo. ꝭ. xxxiij. quæſt. j. requiſiſti. Si aũt agitur ad ſeparationem mutuæ ſeruitutis crederet tunc cõfeſsioni alterius. extra de diuõr. ex literis. unde in matrimonio non ſemper creditur aliquibus contra ſe. Item pone quod ſtabam cõtra matrimonium: dicebã me habere aliam uxorem, non probaui me habere. nunquid iſta defuncta, poſſum ſtatim contrahere? uidetur quod nõ: quia fui cõfeſſus contra me. Vel pone quod dicebam aliquam eſſe uxorem meam non probaui. nunquid poſſum cũ alia contrahere? uidetur quod non, eadem ratione, quia cuilibet creditur contra ſe. xiiij. quæſtione. ij. §. j. Sed dic quod poſſum. arg. ff. de acquir. poſſeſ. naturaliter. §. ultimo. extra de cau. poſſeſ. & proprie. paſtoralis. Nam ibi habes, quod ſi egi rei uend. poſſum agere interdicto uti poſ. licet ſint contraria. nam per primum contendo non poſsidere, per ſecundum dico me poſsidere. bene enim poteſt quis agendo proponere contraria, uel excipiendo. & talis caſus eſt expreſſus extra de deſpon. impub. atteſtationes. ſed non aſſerendo, ut not. xiij. qõ. j. in fi. talibus tamen qui ſic iurant, nõ debet dari licentia contrahendi: cũ per ſententiam ſeparẽtur, ſed ſuæ ſunt conſcientiæ relinquendi: ut extra de iureiuran. mulieri.

Teſtimonia cõiunctorum an faciant fidem in cauſa matrimoniali.

Contraria poſſunt ꝓponi, agẽdo uel excipiendo.

trahuntur, nõ negãtur eſſe coniugia, nec iubentur diſſolui, ſi vtriuſq; cõfeſſione [a] probari poterũt: ueruntamen prohibẽtur, quia mutata uolũtate alterius eorũ, alterius confeſſione fides iudici fieri nõ poteſt. Vnde publicè cũ alterius uota in alterã partem ſe tranſtulerint, pro priori coniugio quod iudici incertum eſt, ſentẽtia ferri nõ poterit. Incerta enim (ut Sixtus Papa ſcribit epiſcopis ꝑ Hiſpaniã conſtitutis) nemo pontificũ iudicare pręſumat, & quamuis uera ſint, nõ tamẽ credẽda, [c] niſi quæ certis indicijs cõprobãtur: niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur: niſi quæ iudiciario ordine publicantur.

Hinc etiam Victor papa ſcribit Theophilo epiſcopo.

Quæſtio duplex circa matrimonium.

† cap. x.

† Incerta chariſsimè, nullatenus iudicem* quouſque [c] ueniat dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. quanuis enim uera ſint, non tamen credenda ſunt, niſi quæ manifeſtis indicijs comprobantur, niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur.

Item Euariſtus Papa omnibus epiſcopis.

Ante iuſtam probationem, nullus eſt iudicandus aut damnandus. CAN. X.

NVllum [c] ante uerã iuſtamq; probationem iudicare aut condemnare debemus teſte Apoſtolo, qui ait, Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? domino ſuo ſtat, aut cadit. Mala itaque audita nullum moueant, aut paſsim dicta abſq; certa probatione unquam credat, ſed ante audita, diligenter inquirat, nec præcipitando quicquam aliquis agat.

Itẽ Eleutherius Papa.

Non ſunt aliqua iudicanda prius, quàm certis demonſtrentur indicijs.

CAN. XI.

IVdicãtem oportet cuncta [f] rimari, & ordinem [g] rerum plena [h] inquiſitione diſcutere, interrogandi, [i] reſponden

[b] Confeſsione. xxxiij. qõ. j. ſi quis contra. ſed ibi de carnali commiſtione, hic de ſponſalibus agitur.

[c] Credenda. Arg. ex his authoritatibus & ſequentibus ca. quod iudex non ſecundum conſcientiam, ſed ſecundum allegata debet iudicare. [1] ꝭ. de cõſecra. diſtin. v. c. ulti. ꝭ. xv. qõ. v. presbyter. ꝭ. ij. qõ. j. Deus omnipotens. ꝭ. iij. q. vij iudicet. xj. qõ. iij. eorum. & c. quanuis. & c. graue. & c. ſummopere. arg. xj. qõ. iij. tunc uera. & cap. plerunque. contra. arg. xxiiij. quæſtio. iij. Deus quando. contra.

Iudex ſecũdum allegata iudicet.

[1] Adde ad hanc qõ. not. in l. illicitas. §. ueritas. ff. de offi. præſ. Spe. in titu. de ſent. pro. la. §. quali ter. uerſi. itẽ debet. Rom. 14. a

[d] Quouſque. Id eſt, æternaliter. q. d. nunquam iudicamus. & ponitur improprie, ſicut ibi, Donec ponam inimicos, &c. ibi ſede a dextris meis, donec ponam, id eſt, ſede æternaliter.

[e] NVllum. ꝭ. ij. quæſt. j. Deus omnipotens. ꝭ. diſt. lxxxvj. ſi quid. ꝭ. xj. quæſt. iij. eorum. & cap. in cunctis.

IVdicantem.

[f] Cuncta. Videtur ergo quod a teſte poſsit inquirere an talis ſit, ut poſsit teſtari, ut ij. q. vij. quærẽdũ. [2] non tamen in omnibus erit ita curioſus, quia quædã licet ſciamus, diſsimulare debemus, ut ff. de noua. doli. in fin. & xxij. quæſt. ij. c. utilem.

[2] Adde ſi teſtis ſit criminoſus, an teneatur reſpõdere i terrogat*. glo in l. q iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiu. Bart. in l. ſi duo patroni. ff. e.

[g] Et ordinem. Et circunſtantias oẽs. extra de teſt. cũ cauſam. & eſt ſi. C. de iudi. iudices. & in auth. iubemus ij. q. j. in primis. & xxiij. q. viij. occidit Phinees.

[h] Plena. In petitorio, ſed in poſſeſſorio ſufficit ſum matim tangere negotium. ff. ad exhib. l. iij. §. ſciendum. de re iud. a diuo. & extra ut lite non conteſta. quoniam frequenter in fin.

[i] Interrogandi. Hic uides, ꝙ pars a parte, & iudex a partibus

di obijciēdiq; præbita patientia ab eo, ut ibi actio ambarũ partiũ illuminata [a] ſit pleniter, nec litigãtibus iudex prius uelit ſua ſentētia obuiare, niſi quádo iam peractis omnib', nihil habeât in quęſtione quod proponât. & tandiu actio uentiletur, quouſq; ad rei ueritatē perueniat, frequēter interrogari oportet, ne aliquid prætermiſſum fortè remaneat, [b] quod annecti conueniat.

Ex pręmiſſis manifeſtè colligitur, quòd pro incertis, a certis [c] recedendũ non eſt: nec in re dubia, certa danda eſt ſentētia. Cùm aũt fides dubiæ rei, niſi teſtium approbatione, uel legitima cõfeſſione iudici fieri nõ ualeat, teſtes autem authoritate Calixti papæ de alijs cauſis uel negotijs teſtimonium dicere nõ ualeant, niſi de his quæ ſub eorum præſentia facta noſcuntur, apparet clandeſtina coniugia ideo eſſe prohibita, quia cùm alter eorũ coniugalem affectum ſe ad alterũ habuiſſe negare uoluerit legitimis probationibus conuinci non poterit, quibus deficientibus, iudicis ſententia ritè abſolutus, reatum adulterij uterque incurrit, dum utroque eorum uiuente, alijs ſe copulauerint.

CAVSA XXXI.

Vxorem cuiuſdã [d] alius conſtuprauit, eo mortuo, adulter adulterã ſibi in uxorem accepit filiam ex ea ſuſceptã cuidã in cõiugem ſe daturũ iurauit, illa aſſenſum nõ præbuit, deinde pater alij eã tradidit, à primo repoſcitur.

1 *Quæritur an poſſit duci in coniugium, quæ prius eſt polluta per adulterium?*

2 *Secundò, an filia inuita ſit tradenda alicui?*

3 *Tertio, an poſt patris ſponſionem illa poſſit nubere alij?*

QVAESTIO I.

1 ps *Adulterio [e] polluta prohibetur duci in cõiugium authoritate Leonis papę qua dicitur:*

Interrogationes à quib' poſſunt fieri.

a partibus poteſt facere interrogationes, ut hic, & extra de do. & cõtu. prout. & ff. de interroga. act. ſi fine. & extra de conceſ. præb. & eccleſ. non uacan. poſt electionē. Similiter aduocati poſſunt interrogare, ut ff. de adult. l. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. Cauſarũ cũ merita, partiũ aſſertione panduntur, ut extra de in integrũ reſtit. cum ex literis. C. ſi per uim uel alio modo. l. ij. ſed in hoc differt interrogatio iudicis ab interrogatione partis, quia ſi partes adinuicem interrogant, oportet quòd pars interrogans, prius ponat aliquid, ne calumnioſe uideatur interrogare, ſed aliud eſt cum iudex interrogat.

a Illuminata ſit pleniter. nam fructus diuinus eſt ſępius iuſtitiã recenſeri. xxxv. quæſt. ix. graue.

b Remaneat. Ergo etiam poſt apertas atteſtationes poteſt fieri interrogatio: quia ubicunq; æquitas mouet iudicem, poteſt interrogare, ut ff. de interro. act. ubicunque. Sed an omnia prætermiſſa poſsit iudex ſupplere, dubitari conſueuit. Certum eſt, qđ defectum aduocatorum poteſt iudex ſupplere circa ius, ut C. ut quæ deſunt aduoca. l. unica. & extra de poſtul. præla. bonæ memoriæ, ubi dicit: nos pro ipſo curauimus allegare. ſed uidetur quod etiã de facto poſsit ſupplere, ut extra de cõſuet. cũ dilectus. & de appella. conſtitutis. in fi. ff. de peti. hære. l. ulti. nam ſi aduerſarius non eſt præſens, poteſt iudex ſupplere eius abſentiam, ut C. de appel. l. ult. C. de tēp. app. l. ij. § ult. & iudex cõtra naturã actionis põt ferre ſententiã, ut ff. de redhibit. act. bouē. §. aliquãdo. & ex̄. de cõceſ. præb. & eccl. nõ uac. ex parte. [1] Ad hoc dico, qđ iudex non põt ſupplere de facto, niſi aliquid in præſentia ſui actũ eſt, ut quod aliquē citauerit, uel qđ inſtrumentũ quoddã corã ipſo lectum ſit, uel quod tempora appellationis lapſa ſint, ut C. de tempo. appel. l. ij. §. ulti. ſimiliter dico, ꝙ in his quæ ſpectãt ad ſubſtãtiam electionis põt iudex ſupplere, ut xlvij. diſtin. de Petro. ſi tamen altera pars negaret, non ſtatur uerbo iudicis, niſi quatenus probauerit legitimis documentis. ut extra de proba. quoniam contra. B.

Iudex de quo poteſt ſupplere.

[1] Per iſtã decret. ex parte. non probatur id ad qđ probandũ iducitur,

c A certis. Tene certum, & dimitte incertum, ut de pœn. diſt. vij. c. iij. in fi. nam in incertis locus eſt coniecturis, ut extra de homicid. ad audientiam. & ff. de uerb. oblig. l. continuus. §. j. ff. de ritu nupt. l. adoptiuus. §. ſeruiles. Ioan.

d Vxorem cuiuſdã. In hac cauſa addit Gr. duo alia impedimēta matrimonij, ſcilicet enormitatem criminis, de qua tractat in j. q. & coactionem, dę qua tractat in ij. Adiũgit etiã in tertia quæſtione, de fide ſponſalium non frangēda. Vt autem hæc, &c. Et not. qđ licet enormitas delicti impediat matrimonium contrahendum: non impedit tamen niſi in his caſibus, ſcilicet cum quis commiſit inceſtum. xxxij. qõ. vij. ſi quis uiduam. & cum quis interfecit uxorem xxxiij. quæſt. ij. admonere. & in alijs caſibus notatis xxvij. quæſtio. j. hi qui. de alijs non reperitur expreſſum qđ impediant: niſi quis uelit dicere de ſolenniter pœnitente de quocunque crimine[2]. quod impediat: ut xxxiij. quæſt. ij. de his. qđ non admitto. illud tamen nõ eſt uerũ, ꝙ nullũ crimen dirimit iam contractum, niſi in duobus caſibus ſequētibus, ubi non tantum crimen, quantum conſtitutio eccleſiæ dirimit.

Adulterio. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes. In prima probat per ſex canones, quòd nullus ducat in matrimonium quam polluit per adulteriũ. Secunda ibi, ſed obijcitur. tertia ibi uerum. Ioan.

e Adulterio. Hic depingitur prima quæſtio. ſcilicet an poſsit aliquis in uxorem ducere, quam polluit per adulterium? & uidetur quod ſic, ut infra eadem denique. Niſi in tribus caſibus, puta ſi uiuente marito dederit ei fidem quòd ſi maritus præmoreretur, eam duceret. Vel ſi alter in mortem mariti cum effectu machinatus eſt, ut infra eadem relatum. [3] & extra

de eo

per Ioan. ibi, quæſtio quo ad partes determinata erat. ubi dicit, carere debet robore firmitatis &c. ſed ibi Papa uoluit gratiam facere illis ſic receptis ex̄. iudiciũ ex officio. & ibi inducit rationes q̃ ipſm mouent, quia talia faciēda nõ ſũt ſine cauſa argu ff. de traſact. cũ hi. §. ulti. extra de cõceſ. præben. cum noſtris. extra de accu. cum dilecti. ſecũdum Hu.

[2] Iſtã gl. tenet Bar. in l. ſ. C. & dilat. quē ſequit Alexander de Imol. per iſtam glo. in l. dubitandũ col. iij. C. ut q̃ deſunt aduo. Idē tenet Inno. in cap. ueniens. de accuſat. Matrimonium uerũ impediat ob delicti enormitatem.

Adulterio polluta, an poſsit a ſuo corruptore duci.

[3] Et ca. ſi quis uiuēte.

de eo, qui dux. in mat. quā pol. per adul. ſignificaſti. Et in tertio, quando publice eam duxit. extra eod. c. cũ haberet. Innoc. tamen tantum duos caſus excipit extra eod. ti. veniens. & poteſt dici, quod tertius continetur ſub primis: quia qui publice cõtrahit cum aliqua, fidẽ dat ei, qđ eam vellet perpetuo habere. Magiſter tamen allegat ad utranq; partem, & poſt diſtinguit, & male. j. ea. §. hæc ultima authoritas, ultimo ponit uerã ſolutionem in § hic ſubaudiẽdum. Car. vult diſtinguere inter publicum adulterum, ut tunc non poſſit ducere eam: & priuatum vel occultum, ut tũc poſſit. ſed hoc non probauit. arg. pro hoc xxx. q. j. c. vj. Ioan. hodie autem ſi quis uxore uiuente, alij fidem dederit, vel cum ea cõtraxerit de facto, ſi nec ante nec poſt cognouerit eam, poſt mortẽ uxoris contrahere poteſt cũ ea: vt extra de eo, qui dux. in mat. c. ult. H.

a Nullus. Hæc uerba latius patent, quã eorum ſententia: deberet enim potius dici ecõuerſo, ſcilicet quilibet ducat niſi in tribus caſibus tantum exceptis. Reſtringuntur enim hæc verba ad duos caſus uel tres tantum: arg. ff. qui pe. tu. credendum. ff. quod ui aut clam. l. ſi alius. §. notauimus. Ioan.

b Deniq;. Fieri. niſi aliquis illorum caſuũ interueniat, quos dixi in ſumma.

c Honeſto placito. id eſt, maritali affectu.

d Creditur. ignorantia iuris uel facti craſſa. ff. de iuris & fact. igno. nec ſupina. j. quæſt. iiij. §. finali.

e Licita. & tunc poteſt eam retinere, primo uiro mortuo, & hoc falſum eſt.

f Illud uero. Et præiudicamus.

Adulterio polluta non ducatur ab eodem in matrimoniũ.

CAN. I.

NVllus a ducat in matrimonium, quã prius polluit adulterio.

Sed Auguſtinus cõtra teſtatur ſcribens ad Valerium de nuptijs & concupiſcentia. †

Licet alicui ducere in matrimonium, quã prius polluit adulterio.

CAN. II.

DEnique mortuo eo, cum quo fuit uerũ connubium, fieri b poteſt coniugium cum qua præceſsit adulterium. Itẽ in libro de bono coniugali. Poſſe ſanè fieri licitas nuptias ex perſonis illicitè cõiunctis (honeſto placito c ſubſequente) manifeſtum eſt.

Hæc ultima authoritas Auguſt. de concubinis loquitur, perhibens, cõcubinas poſſe tranſire ad honẽſtum placitum nuptiarũ. Prima authoritas Augu. loquitur de repudiata, quam dum uiuente uiro ſuo, quicunque ducit in coniugium, committit adulterium: cuius adulterium aliquam habet ueniam, dum eius copula creditur d eſſe licita. e

Illud uerò Leonis papæ de ea intelligendum eſt, quæ à uiro ſuo non erat repudiata: cuius uiuebat uir, reddens ei coniugale debitum.

Vnde in concilio apud Alpheſum habito præſente Conrado rege ſtatutũ eſt, capitulo ſexto.

Nullus ducat in coniugium quam polluit per adulterium.

CAN. III.

ILlud uerò communi decreto ſecundum canonũ ſtatuta definimus, & præiudicamus, f ut ſi quis cum uxore alterius eo uiuente fornicatus fuerit, moriente marito, ſynodali iudicio aditus ei claudatur g illicitus: nec ulterius ei coniungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Chriſtianæ religioni conuenit h ut ullus ducat in coniugium, quam prius polluit adulterio.

Hic i ſubaudiẽdũ eſt, niſi prius peracta k pœnitẽtia, l & ſi nihil in mortem uiri machinatus fuerit: uel ſi uiuente m uiro fidem adulteræ non dedit ſe ſumpturum eam ſibi in coniugem, ſi uiro eius ſuperuiueret.

Vnde in concilio Triburienſi legitur. †

Poſt mortem uiri nõ poteſt adulteram in coniugium ducere, qui uiro uiuente iuramentũ ſibi futurarum nuptiarum præbuit.

CAN. IIII.

RELatum eſt auribus ſanctorũ ſacerdotũ, quendam alterius uxorẽ ſtupro uiolaſſe, n & inſuper mœchæ uiuẽte o uiro ſuo iuramentum dediſſe, p ut poſt legitimi mariti mortem, ſi ſuperuixiſſet, duceret eam in uxorem: quod & factum eſt. Tale ergo con-

ad eſt, præ alijs iudicamus.

g Claudatur. Arg. quod ſi iuraui de cætero non cognoſcere concubinam meam, ſi poſtea cum ea cõtraham, & cognoſcam non ſum periurus: quia per iuramẽtum, illicitus aditus tantũ mihi claudιtur: quia nõ intellexi, niſi de illicito. arg. xxij. q. v. c. humanæ. & notaui etiam plura arg. xj. q. iij. quod prædeceſſor.

h Cõuenit in duobus caſibus tantũ, vel nec cõuenit, id eſt, non eſt honeſtum.

i Hic. Id eſt, in hoc loco in hoc capi. j. huius qõnis.

k Peracta. Quantũ ad primum capi. & ad fidem proxi. ſuperioris ca. quod dicit peracta, ſupple vel incepta. ar. extra de eo, q cog. con. c. ueniens.

l Pœnitentia. hoc quantum ad illud c. denique.

m Viuente. In his duobus caſibus, etiã ſi mortuo uiro eam accepit, eſt ab ea authoritate apoſtolica ſeparandus: qa hæc prohibitio perpetua eſt extra de eo, qui dux. in mat. ſignificauit nobis. & capi. cum haberet.

n Relatũ. Violaſſe, Quid ſi non violauit, ſed dedit fidem, quod remanebit cum ea? dicit Hugo. quod de re non uacante non debuit promiſſionem recipere vel dare: unde non poteſt cum ea remanere. argumen. ij. q. j. capi. in primis. ibi. ad Malachitanam. Alij dicũt cõtra, qa canones non uidentur loqui, niſi de adulterijs. Opi. H. corrigitur extra eodem, cap. vltimo.

o Viuente. Et ita ei uiuente uiro fidẽ dedit. vnde non debet cum ea remanere. argumentũ. ij. quæſtione prima. ca. in primis. ibi, ad Malachitanam.

p Dediſſe. multo fortius ſi eam duxit viro viuente, ſeparan-

† c. j. li. j.

Iurans de cętero nõ cognoſcere concubinam, ſi cũ illa cõtrahit, per iuriũ non incurrit.

† cap. xl.

ſeparandi ſunt. extra de eo, qui dux. ca. ex literarum. & ca. cum haberet.

cap. ij. † a Et anathematizamus. Id eſt, ſeparamus. ſic exponitur. ij. quæſ. j. in primis. ibi, ſi ad Malachitanã. xxvij. quæ. ij. c. de coniugali.

SI qs uiuente. b In proximo. Factum recitat maior tamẽ eſt contra eũ præſumptio ob hoc.

c Regula cõtrahẽdi, ſcilicet matrimoniũ, ut cõtrahatur cũ illa. & quod dicit ſi expedierit, hoc ideo dicit, ſi timeatur lapſus iuuenilis incontinẽtiæ: ut xxxiij. qõ. ij. c. in adoleſcentia. infra proxi. cauſa. qõ. vj. §. qui contra. ſed illud ex rigore, iſtud ex miſericordiæ diſpẽſatione, uel hic de contracto, ibi de contrahendo matrimonio. uel hic de ſimplici, ibi uero de inceſtuoſo adulterio, quod eſt grauius. xxxij. quæ. vij. §. ſed illud.

† occaſio

d Occidiſſe. Hoc ipſo ut coniungerentur. aliud ſi caſu: qa forte inimici ſunt: uel ex alia cauſa. tunc ducere poterit uxorem eius. extra de conuerſ. infid. laudabilem. §. ad hoc. ubi etiã arguitur, quod ſi ante baptiſmum machinatus ſit, poſt baptiſmum cũ uxore defuncti non contrahat, & ita huiuſmodi peccata non deleantur in baptiſmo. Et not. quod dicit occidiſſe. unde niſi machinatus fuerit cum affectu, nõ impedit, puta ſi uoluerit dare uenenũ, & non dederit. ſed nec impeditur, qui mortem uiri ratam habet, dum tamen nõ præcepit, licet alias in maleficijs retrotrahaẽ ratihabitio. ff. de ui & ui ar. idem.

† c.lxxij. [redacted].

Hæc ſẽtentia approbaẽ extra de eo qui dux. ĩ matri. c. 3. in glo. ij.

nubium prohibemus, & anathematizamus. a

Item in eodem. †

Poſt peractam pœnitentiã poterit uiduam in coniugẽ ducere, quã uiro uiuẽte per adulterium polluit.

CAN. V.

SI quis uiuente marito, coniugem illius adulteraſſe accuſatur, & eo in proximo b defuncto eandem ſumpſiſſe dignoſcitur omnibus modis publicæ pœnitentiæ ſubijciatur, de quo etiam poſt pœnitentiam perfectam (ſi expedierit) ſeruabitur regula, c niſi forte idem uir aut mulier uirum, qui mortuus fuerat, occidiſſe d notetur, aut propinquitas uel alia quælibet actio † criminalis impediat: quod ſi probatum fuerit, ſine ulla ſpe coniugij maneãt perpetuò e cum pœnitentia.

Item ex concilio Elibertano apud Vermerias.

PALEA.

SI qua mulier ĩ mortẽ mariti ſui, cũ alijs cõciliata ſit, et ipſe uir aliquem illorum ſe defendẽdo occidit, ſi probare poteſt ille uir, eam reã eſſe cõſilij, poteſt (ut nobis uidetur) ipſam uxorem dimittere, et ſi uoluerit, aliam ducere. Ipſa autẽ inſidiatrix pœnitentiæ ſubiecta, abſque ſpe coniugij maneat.

Item ex concilio Elibertano. †

Poſt pœnitentiam recõcilietur ad communionẽ uidua, quæ mœchum ſuũ in uirũ accepit.

CAN. VI.

SI qua fuerit f uidua mœchata, & poſtea eundem habuerit maritum, poſt quinquennij g tempus peracta legitima pœnitentia placuit eam ad communionem reconciliari.

2 Sed obijcitur, Dauid h cum Bethſabee adulteriũ cõmiſit, & mortem Vriæ machinatus eſt, & tamen eandem Bethſabee poſtea duxit in uxorẽ. Sed in ueteri i teſtamento multa permittebantur propter infirmitatẽ, quæ in Euangelij perfectione eliminata ſunt: ſicut permittebatur k quibuslibet dare libellũ repudij, ne per odiũ funderetur ſanguis innoxius, quod poſtea in Euangelio dominus prohibuit, dicens uxorem à uiro nõ eſſe dimittendam, niſi cauſa fornicationis. Quædã permittebantur cauſa infirmitatis, & ſacramenti futurorum: ſicut dominus permiſit filijs Iſrael offerre animalia ſibi in ſacrificiũ, quæ in Aegypto conſueuerant immolare dæmonibus, malẽs l ea ſibi offerri quam idolis: & ut eſſent illis ſacramenra futurorum. ſic & Bethſabee permiſſa eſt Dauid duci i uxorem, non magis cauſa ſuæ infirmitatis, m quã ſignificatione n futurorũ. Sed eſt alia ratio, quare uxor defuncti huic nubere nõ poſsit. Generaliter enim prohibentur uiri & mulieres frequenter matrimonia contrahere: unde in connubio ſecundarum nuptiarum preſbyteri intereſſe non debent ſicut in Neocæſarienſi cõcilio legitur. †

§. cum procurator. xxvij. q. j. c. j.

e Perpetuo. Niſi ſit iuuenis: ut trigeſimatertia, quæſt. ij. cap. in adoleſcẽtia. & capi. antiqui. & capi. interfectores. xxxv. queſtio. vj. ca. ſi duo.

f SI qua fuerit. alias eſt §. reſpicit hic. §. præcedentem. hic eſt ſubaudiendum ubi tria dixit. & ad ea tria ĩtroducit capitula. 2.Re.11.a

g Poſt quinquennij. Sed nonne pro adulterio ſeptẽ annis debet pœnitere? Sic, 2 ſed ſunt arbitrariæ pœnitentiæ. Deu.24.a

1 Vt 14. qõ. 2. hoc ipſum.

Sed obijcitẽ. Hæc eſt ſecunda pars q̃ſtio. in qua quæritur utrum ſit peccatum contrahere ſecundas nuptias. & eſt dicendum quod non, licet litera uideatur aliter ſonare, ſed eſt exhortatio caſtitatis, non autem reprobatio nuptiarum. Io. de Fant. Mat.19.a

h Dauid. Hanc hiſtoriam habes. 50. diſtin. §. econtra.

i In ueteri. Planius dixiſſet, quod ideo fuit matrimonium inter Dauid & Bethſabee, quia eccleſia nondũ prohibuerat: arg. xxxij. q. iiij. obijciuntur. & cap. dixit.

Leuit.9.b Matrimonium fuit inter Dauid & Bethſabee.

k Permittebatur. Not. hanc permiſſionem comparatiuam eſſe. erat enim utrunq; malum: ſed unum minus, quod permiſit, ne maius cõmitteretur, ſcilicet homicidiũ. ſim. ĩ. xxxiij. q. ij. cap. ſi quod uerius. 2.Re.12.

l Malens. xxij. quæſt. j. cap. conſidera.

m Infirmitatis. Quia non fuit peccatum Dauid ſuæ improbitatis æſtus, ſed umbra myſterij. de pœni. diſtinc. iij. c. illud.

n Significatione. ut de pœniten. diſtinct. iij. cap. illud. † ca. iiij.

Dauid

Fides & conuerſatio, pœnitentiam breuiat eorum, qui frequenter ducunt uxores.

CAN. VII.

DE his qui frequenter uxores ducunt,[a] & de his qui ſæpius nubunt, tempus[b] quidem pœnitentiæ his manifeſtũ conſtitutũ eſt: ſed conuerſatio, & fides eorũ, tempus abbreuiat: presbyterũ uerò connubio ſecundarum nuptiarũ intereſſe nõ debere,[c] maximè cũ præcipiatur ſecundis nuptijs pœnitentiam tribuere, quis erit presbyter qui propter conuiuium illis conſentiat nuptijs?

Itẽ Io. Chryſoſtomus.

Secundum ueritatis rationem, fornicari cõuincitur, qui ſecundam duxit uxorem.

CAN. VIII.

HAc ratione[d] & apoſtoli præceperunt ſecundas adire nuptias propter incontinentiam hominũ. Nam ſecundã quidem accipere, ſecundum præceptũ Apoſtoli licitũ eſt, ſecundũ aũt ueritatis rationem, uerè fornicatio[e] eſt: ſed cũ permittente Deo publicè, & licenter[f] cõmittitur, fit honeſta fornicatio. Propterea bene dixit Chriſtus in euangelio, quia[g] Moyſes hoc permiſit, & nõ præcepit. Aliud eſt enim præcipere, aliud permittere. Quod enim permittimus nolentes præcipimus[h] quia malas hominum uoluntates, ad plenum prohibere non poſſumus.

Item Hieronymus de virginibus contra Iouinianum libro quinto. †

Vt uitetur periculum fornicationis, ſecunda matrimonia conceduntur.

CAN. IX.

QVomodo virginibus ob fornicationis periculum concedit nuptias, & excuſabile facit quod per ſe[i] non appetitur, ita ob idem fornicationis periculum concedit uiduis ſecunda matrimonia. Melius eſt enim, licet alterum & tertium, unũ uirum noſſe, quã plurimos, id eſt, tolerabilius eſt, uni homini proſtitutã eſſe, quàm multis. Siquidem & illa in Euangelio Samaritana ſextũ ſe maritum habere dicens[k] arguitur à domino quod non ſit uir eius.[l] Vbi enim numerus[m] maritorum eſt, ibi uir, qui propriè unus eſt, eſſe deſijt. Vna coſta à principio in unam uxorem uerſa eſt. Et erũt (inquit) duo in carne vna. Non dixit tres,[n] neque quatuor. Alioqui non duo, ſed plures.

David, Vrias, & Betſabee qualiter interpretantur.

David enim interpretatur manu fortis. i. Chriſtus, qui fortiter debellauit aereas poteſtates: Vrias, lux mea Deus. & ſignificat diabolum, qui transfert ſe in Angelũ lucis, & etiã lucidus creatus fuit: quem etiam Deus ſeparauit. j. de pœn. di. ij. principium. xxvj. qõ. v. nec Bethſabee interpretatur puteus. vij. & ſignificat eccleſiam gentiliũ, quæ hauſit dona ſeptiformis gratiæ, & Chriſto copulata eſt, ut xxij quæſt. ij. §. his ita. i. cum prius adhæreret Vriæ. i. diabolo per cultum idololatriæ.

DE his qui.
[a] Ducunt. Plures ſimul, hodie. ſ. unam, cras aliam uiuente prima de talibus ſecundis nuptijs intellige hoc capitulum.
[b] Tempus. ſ. pœnitentiæ.
[c] Debere. Id eſt, debet deponi, ſi prior uxor uiuat. xj quæſtio. iij. Teugualdum. & etiam intelligas intereſſe per conſenſum, uel etiam ut benediceret nuptias, quod nõ debet, ut extra de ſecun nupt. c. j.

HAc ratione & Apoſtoli.
[d] Hac ratione. i. ſimili ratione ſicut Moyſes permiſit dare libellum repudij, ut uitaretur homicidium, ſic Apoſtolus permiſit ſecundas nuptias ut uitaretur fornicatio. xxxij. quæſtio. ij. §. his ita.

1. Cor. 7. b

[e] Fornicatio. Cum ea quam permiſit Moyſes poſt repudiatam aſſumi. xxxiij. quæſtio. ij. ſi quod uerius.

Deu. 14. c
Ad hoc xxxij. qõ. vij. c. j. & ij. & ex. & diuor. gaudemus. & c. quãto.
Mat. 19. a

[f] Licenter. Quia pœnã temporalem non patiebantur.
[g] Quia. Reſpicit hoc aliũ locũ Matthæi, illud. ſ. quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. quo audito dixerunt Phariſæi, quid ergo mandauit Moyſes dare libellum repudij, & dimittere? & dixit illis, quoniã ad duritiã cordis ueſtri permiſit uobis dimittere uxores ueſtras. q. d. nõ præcepit, cum ſit malum. non enim cum ſit malum, ſine uitio eſt quod ignoſcitur, nõ præcipit. xiij. diſt. nerui.

Libellus repudij quare fuit permiſſus.
Simile xxvj. diſt. qui ſiue. Hug. diſt. iiij. c. denique.

[h] Præcipimus. i. permittimus. ſic ponitur lv. diſtin. qui patrem. 50. diſt. domino ſancto.

QVomodo uirginibus.
[i] Per ſe. matrimonium enim per ſe non appetitur, quia non ducit ad uitam. ſed tamen eſt appetendũ cauſa uitandæ fornicationis, & propter prolem. j. proxi. cauſa q. ij. §. his ita.

[redacted]

[k] Dicens. Imo dixit ſe non habere uirum in Euangelio. ſed Hieron. reſpexit hic, non quod in ore protulit mulier, ſed quod in mente habuit, bene enim gerebat in corde ſe uirum habere. unde & dominus ſecundum opinionem eius dixit, Vade uoca uirum tuum. q. d. quem putas tuũ. & illa quaſi conſentiendo ſic ſe ſentire, dixit. uideo quia propheta es tu. & ſic eſt argum. quod qui dicit aliud quã uox ſignificat, potius dicit id quod intendit dicere, quã id quod uox ſignificat, quod eſt contra illud xxij. qõ. ij. is autem. ff. de rebus dubijs. in ambiguo.

† libr. j. Tomo. ij.

[l] Vir eius. Quia illum & alios ſimul habuit: quod non licebat Iudæis, ut extra de diuor. gaudemus.
[m] Vbi enim numerus argum. quod ſi qua in plures conſentire uelit inſimul, nihil aget, ut ſi dicat cõſentio in uos: niſi forte alter eſſet cõſanguineus, tunc forte teneret matrimoniũ cum reliquo. Vel dic ubi numerus. ſ. ex quo aliquis bigamus eſt ibi uir qui proprie unus eſt. i. Chriſtus, eſſe deſiſtit, & quia in eo deficit ſacramentum Chriſti & eccleſiæ. & hoc conſonat expoſitioni proxi. &c.

Mulier in plures ſimul cõſentiens, nihil agit.
Ioan. 4. c
Contra no. xv. di. c. j. in glo. alibi.
Gene. 2. d

[n] Tres. Arg. quod minor numerus quandoque excludit maiorem, quãdoq; minorem, ut extra de teſti. licet. in fin.

Dic quod maior numerus nõ excludit minorem ff. de in litẽ iur. Lantepen. & not. xv. di. c. j. niſi quando negari ue exponitur uerba, ut in hac decr. licet. Ioã. de Faut.

Primus. Lamech. Hiſtoria legitur in Geneſi. quod cum Cain per inuidiam interfeciſſet fratrem ſuum Abel, maledixit ei dominus. unde dixit Cain, Maior eſt iniquitas mea, quàm ut ueniam merear: omnis ergo qui inuenerit me, occidet me. & dominus ad Cain, Non ita fiet, ſed qui occiderit Cain, ſeptuplũ punietur, cumq; terrã ut profugus habitaſſet, Lamech qui ab eo ſextus deſcendit, duas habebat uxores Addam & Sellam, & dum uenationem exerceret, & oculi eius caligarent, iudicio pueri qui

cum

eum ducebat, ſagittam dirigens Cain occidit inter frutecta latentem, quem feram eſſe exiſtimabat: quo comperto occidit adoleſcentem qui eum ducebat. & dixit eis, Audite uxores Lamech, quia occidi uirum in uulnus meum, & adoleſcentem per liuorem meũ, ſeptuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech ſeptuagies ſepties. Sequens §. patet, & dicit hic quod Gratia. intellexit præcedens capit. de ſecundis nuptijs licitis. ſicut & præcedẽtia duo ca. ſed Hug. ſentit contrarium.

[i] In numero. i. Pœnarum i. maioritate.
[k] Quàm ſancta. Ironice hoc dicit. & loquitur de alteta bigamia, de uera ſcilicet.
[l] Eligatur. Non intelligas quod debeat talis eligi in abbatiſſam. nam illa erit uirgo lx. annorum, ut xx. quæſtione. j. iuuenculas. [1] ſed ut paſcatur ab eccleſia.

Primus [a] Lamech ſanguinarius atque [b] homicida, unã carnem in duas diuiſit uxores, fratricidium & bigamiã eadem cataclyſmi [c] pœna deleuit: [d] de altero [e] ſepties [f] de altero [g] ſeptuagies ſepties [h] uindicatũ eſt: quantũ diſtat in numero, [i] tantum & in crimine: quàm ſancta [k] ſit bigamia, hinc etiã oſtenditur, ꝙ bigamus in clerũ eligi nõ poteſt. & ideo Apoſtolus ad Timotheũ. Vidua (inquit) eligatur. [l] non minor lx. annorũ, quæ fuerit unius uiri uxor. hoc cõmune præceptũ eſt de his uiduis. quæ eccleſiæ paſcuntur eleemoſynis. & idcirco ætas præſcribitur, ut illæ tantum accipiant pauperum [m] cibos, quæ iam laborare non poſſunt. Simulq; conſidera, ꝙ quæ duos habuit uiros, etiã ſi anus eſt decrepita & egẽs, eccleſiæ ſtipes non meretur accipere. [n] Si autem panis illi tollitur eleemoſynæ, quantò magis ille panis qui de cælo deſcendit: quem qui indignè comederit, reus erit uiolati corporis & ſanguinis Chriſti. Quanquã [o] hæc teſtimonia quæ ſuprà poſui, in quibus [p] uiduis conceditur ut ſi uelint denuò nubant, quidã interpretãtur ſuper his uiduis, quas amiſsis maritis ſic inuenerit fides Chriſti.

[q] *Verum [q] hoc eũ in exhortationem uidualis cõtinentiæ non in cõdemnationem ſecundarum deinceps nuptiarum putamus dixiſſe: quas multorũ authoritatib. cõſtat licitas eſſe, ut ex uerbis eiuſdem datur intelligi. Ait enim ad Pammachiũ, in apologetico contra Iouinianũ.*

Nec duæ, nec tres, nec deinceps nuptiæ ſunt condemnãda.

CAN. X.

Aperiant, quæſo, aures obtrectatores [r] mei, & uideant me ſecundas nuptias, & tertias in domino conceſsiſſe. Qui ſecundas, & tertias nuptias non damnaui, primum potui damnare matrimonium? Idem. Non damno bigamos, imo nec trigamos, [s] & ſi dici poteſt, octogamos.

Idem. Ego nunc uoce proclamo libera, non damnari in eccleſia bigamiam, imò nec trigamiã, & ita licere quinto & ſexto & ultra quomodo & ſecũdo marito rectè nubere.

Item Auguſtinus libro ſecundo contra aduerſarium legum & prophetarum. †

Secunda coniugia, ſicut & prima licita eſſe probantur.

a Primus. Hæc dictio primus non conſtruitur cũ hac dictione ſanguinarius: quia Lamech non fuit primus homicida, ſed Cain, ſed cõſtruitur cum hac dictione diuiſit.
b Atque. Pro. i.
c Cataclyſmi. i. diluuij, à cata, quod eſt circum, & clyſma, quod eſt diffuſio, quaſi circumquaque diffuſio.
d Deleuit. i. puniuit. ꝟ. xxiiij. q. iij. an non contra. ſed hic narratur res prout geſta eſt, ibi myſterium nam peccatum Lamech, deſignat peccatum humani generis, quod diluit ſalutifer aduentus Chriſti.
e De altero. i. de peccato alterius, ſcilicet Cain.
f Septies. quia ujndicta ſumpta eſt de eo, uſque ad Lamech ſeptimum ab Adam, ſextum ad Cain. uel quia punitus in ſeptem generationibus ſuis, quæ in diluuio perierunt.
g De altero. Id eſt, de peccato alterius, ſcilicet Lamech.
h Septuagies ſepties. quia Lamech in lxxvij. animabus fuit punitus q̃ proceſſerũt de lumbis eius. Vel dic ſepties, id eſt, perfectè. ſeptuagies ſepties, id eſt, perfectius, iuxta illud, O terque quaterque beati. id eſt, perfectè beati. Videtur ergo, quod magis peccauit Lamech quam Cain, quia magis punitus eſt, & quod peccatum Lamech grauius fuit uindicatum, quia plura commiſit, duo ſcilicet homicidium, & adulterium, Cain fratricidium tantum.

m Pauperũ. lxxxj. diſtinctione capitu. uiduæ, & capitulo ſequenti.
n Non meretur accipere. non dicit non accipiat: nec dicit ut non detur, ſed non meretur accipere: quia non datur ratione merendi, ſed datur miſericorditer ratione obſequij.
o Quanquam. Hoc reſpicit principium capit. ubi conceditur uiduis ſecunda matrimonia contrahere. Dicebat enim quidam, quod illæ uiduæ tantum poterant contrahere quas mortuis maritis infidelibus fideles iam uiduas inueniebat, q̃ ſcilicet iam factæ uiduæ conuertebantur.
p In quibus. Scilicet teſtimonijs.
Verum. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua probat quod nõ ſit peccatum cõtrahere ſecũdas nuptias & deinceps. Ioan. de Fant.
q Verum. Magiſter hoc cap. intelligit de ſecundis nuptijs licitis, [2] ſed cõpetentius intelligitur de illicitis, aliter exemplum de Lamech non congrueret. quare tam aſpera proponeret Hieronymus, cum authoritate Apoſtoli licita ſint, non uideo.
r Aperiant. Obtrectatores. Qui dicunt me damnare matrimonia.
s Trigamos. Ve in Bro. lib. ix. ne quiſquam. contra. ibi dicitur quod tertiam ducere non licet, ut in authentic. quomodo opor. epiſco. §. ſi autem. colla. j. ſed illa correcta ſunt & ſic per hanc dictionem nuptiæ, non tantum primæ, ſed etiam ulteriores nuptiæ deſignantur. Et ſic eſt ar. contra. de uerb. ſignif. boues. §. j. & ff. de leg. iij. fideicommiſſa. §. ſi quis decem.

Cataclyſmus ẽ diluuium.
1. Cor. 11.

Lamech plus peccauit quã Cain.
Lamech punitio.

1 Et facit lxxxj. diſt. uiduæ. & c. ſeq. Ioã. de Fant. & idẽ tenet hic Lau.

Viduæ poſſunt indiſtinctè cõtrahere.

2 Idẽ intelligebat Ioan. ſed Lau. & Io. de Fant. tenẽt quod ſequitur.

† cap. xj.

Deus

CAN. XI.

DEus maſculũ & fœminam propagandi generis cauſa, nuptiali caſtitate [a] coniunxit, & ſecũdas nuptias quę in utroque teſtõ permittunt, [b] licitas eſſe monſtrauit.

Idem ſuper primam epiſtolam ad Corinthios.

De eodem.

CAN. XII.

QVòd ſi dormierit [c] uir eius, non dicit, primus, uel ſecundus, uel quartus: nec nobis definiẽdum eſt, [d] quod non definit Apoſtolus. unde nec ullas debeo damnare nuptias, nec eis uerecundiam inferre numeroſitatis. Dominus autem ſeptemuiram non damnauit: [e] nec dicit in reſurrectione [f] non poſſe eſſe: ſed tantùm, neque nubent neque nubentur. unde nec contra humanæ uerecundiæ ſenſum audeo dicere ut quoties uoluerint nubãt: nec ex corde meo [g] quotaslibet nuptias condemnare. Quod dicitur uniuiræ, hoc & omni uiduæ: Beatior autem erit ſi ſic permanſerit.

QVAESTIO II.

[h] *QVòd autẽ aliqua non ſit cogenda nubere alicui, Ambroſi⁹ teſtat̃ ſup epiſtolã primã ad Corinthios. Nubat uidua cui uult, tãtùm in domino, id eſt, quẽ ſibi aptũ putauerit, illi nubat: quia inuitæ nuptiæ ſolent malos prouentus habere. Tantùm autem in domino, id eſt, ſine ſuſpiciõe turpitudinis nubat, & uiro ſuę religionis nubat.*

1.Cor. 7. g

Item iudicium Vrbani papæ.

Iuramento patris nõ cogitur puella nubere, cui nunquam aſſenſum adhibuit.

CAN. I.

SI uerum eſſe conſtiterit, quod nobis legati Iordanis principis retulerunt, ſcilicet quòd ipſe coactus [i] & dolens filiam ſuam infantulam [k] nolentem & flentem, & pro uiribus renitentem, nõ aſſentientibus, ſed ualde dolẽtibus matre & parentela, Rainaldo Rodelli filio deſponſauerit, quoniam canonum & legum authoritas, talia ſponſalia (ut infra oſtenditur) non approbat: ne ignorantibus leges & canones, nimis durum quod dicimus uideatur, ita ſententiam tẽperamus, [l] ut ſi princeps cũ filiæ, matris, & parẽtelæ aſſenſu, id, qđ cœptũ eſt, perficere uoluerit [m] cõcedamus, ſi autem,

Caſtitas eſt inter coniugatos.

a DEus. Nuptiali caſtitatẽ. ergo caſtitas eſt inter coniugatos, quæ ſancta dicitur. xxx. diſt. §. hęc ſcripſimus. poteſt ergo eorum concubitus dici caſtitas, ar. ĩ. xxxj. di. Nicæna.

b Permittuntur. Si ergo in ueteri teſtamento permittuntur, quomodo dicitur Apoſtolus permiſiſſe? Dic permiſit, id eſt, permiſſum eſſe oſtẽdit, redigendo in ſcriptis propter quoſdam, qui dicebant ad uxorem nõ accedendum cauſa incõtinentiæ.

Similiter no. ĩ. pro. cauſa qõe ij. in princi.

c QVod ſi dormierit. Verba Apoſtoli.

c. 12. li. de bono cõiugali.

d Nec nobis definiendum eſt. hic argu. quod nõ licet alicui definire uel determinare, uel excipere, quod canon nõ excipit, uel definit uel determinat: arg. xix. diſtin. ſi Romanorum. ĩ. xxvij. q. ij. lex diuinæ. xxiij. quæſt. v. ſi non licet. & xvj. q. j. c. ſunt nonnulli. & ij. q. v. c. conſuluiſti. & xxviij. q. j. idololatriæ. & iv. diſtinc. ſi euangelica. & ĩ. j. q. iij. c. Saluator. & ĩ. xxij. q. v. hoc uidetur. Sed contra argu. ff. de teſti. l. quæſitum. ĩ. de conſec. diſt. ij. liquido. & intelligo, non licet iniuſte & male, contra rationem & contra canonẽ. xxxiij. q. iij. quos Deus.

Canone non definiente definire nõ licet.

Mat. 22. c

e Non damnauit. cum quæreretur ab eo cui deberet coniungi. Et eſt argu. quod interrogando aliquis qđ ponat: ut ff. de uerb. obli. l. j. §. ſi quis ita. ĩ. e. cap. quomodo. ibi, dicens, &c. ſed excipiendo non: ut ff. de except. l. non uidetur. Argu. contra xxij. q. ij. quæritur.

Interrogãs ponit. 1.Cor. 7. g

f In reſurrectione. Sadducæi negantes reſurrectionem futuram, contra opinionem phariſæorum, qui eam credebãt, id eſt, homines futuros in eodem ſtatu, dicebant ſcilicet, quòd debebant commiſceri ſicut nunc faciunt, & quemlibet recepturam uxorem, quam hic habuerat: ut phariſæos confunderent, talem eis quæſtionem fecerunt. Ecce aliqua habuit hic octo uiros, cuius illorum erit uxor in iudicio? quam quæſtionem ſoluere non potuerunt. Quam cum poſtea Sadducæi proponerent Ieſu, reſpondit: erratis, neſcientes ſcripturas, quia in reſurrectione, neque nubent, neq; nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei.

Reſurrectio negabatur a Sadducæis.

g Nec ex corde meo, id eſt, præter diuinæ ſcripturæ authoritatẽ. quilibet. n. debet probare qđ dicit, non ex ſuo ſenſu moueri. xxxvij. diſtinct. c. relatum.

h QVod autem. Hic q̃ritur, an aliqua ſit cogenda nubere? Et reſpondendũ eſt quod non: quia in matrimonio animus debet gaudere plena libertate: ut extra de ſpon. cum locũ. imo etiam licet culpa alicuius præceſſerit metum, tamen ille metus excuſat eũ à matrimonio: ut extra eod. c. ueniens. ſi autem quis deſponſauit aliquã bene eſt cogendus ut ducat eã, ut extra de ſponſ. ex literis. in caſu tamen ſub alternatione cogetur. ſ. ut uel ducat eam, uel intret religionem: ut extra de conuer. coniug. ex publico. non obſtat, quod legitur extra de ſpon. requiſiuit. ubi dicitur, potius eſt monenda quàm cogenda. expone potius, id eſt, petius. De hoc plene notaui, xcvij. q. ij. §. ſed cõcedatur.

Nubere nõ eſt aliqua cogẽda.

i SI uerum. Coactus. Hoc non releuat eum ſi filia conſenſiſſet.

k Infantulam. Hoc ſufficeret, ut nihil actum uideretur, ſi illa eſſet infantula, id eſt, intra ſeptennium. ſed hac de cauſa papa non procedit. imo credo, quod ponatur infantula pro puella.

l Temperamus. Hoc ideo dicit, quia ille raptor erat, ideo de iure eã habere non poterat. ar. xxxvj. q. ij. c. placuit. hunc rigorem temperat hic papa.

m Voluerit. Ar. φ de iure factum non eſt, per ſequentem conſenſum poſſe legitimari & confirmari. Et eſt ar. quod ratihabitio retrotrahitur, & confirmat quod prius illegitime factum erat: arg. xvj. q. j. cap. ulti.

Sub. poterat ergo papa pręcipere ut ampli⁹ in hoc facto non procederet: ſed hunc rigorẽ, &c. ut ſequit. H.

Quòd

legatus noſter utraſque partes audiat, & ſi nihil fuerit ex parte ſupradicti Rainaldi amplius, quod impediat, [a] ab ipſo [b] Iordane, [c] ſacramentū quòd ita conſtent hæc ut dicta ſūt, accipiat, & nos canonū ac legum ſcita ſequentes, deinceps nō prohibemus quin alio uiro (ſi uoluerit) prædicta [d] filia eius nubat, tantum in domino. Econtra Hormiſda papa ſcribit Euſebio epiſcopo.

PALEA.

TVa ſanctitas requiſiuit à nobis frater uenerāde de filio adulto, quē pater mrimonij contrahere uult, ſi ſine uolūtate filij adulti facere poteſt? Ad quod dicimus, ſi aliquo modo nō cōſentit filius, fieri non poſſe. Poteſt autem de filio nondū adulto, uolūtas cuius nōdum diſcerni pōt, pater eum cui uult in matrimoniū tradere, & poſtquā filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino obſeruare, & adimplere debet. Hoc ab oībus orthodoxæ fidei cultoribus ſanctitum à uobis tenendum mandamus.

Itē Sacratio regi Aragonum.

Quorum unum futurum eſt corpus, unus debet eſſe animus atque ideo nulla eſt inuita copulanda alicui.

CAN. VI.

DE neptis tuæ coniugio, quam te cuidā militi daturū neceſſitatis [e] inſtante articulo, ſub fidei pollicitatione firmaſti, hoc æquitate dictante decernimus, ut ſi illa uirū illū omnino (ut dicitur) renuit, & in eadem uoluntatis authoritate perſiſtit, [f] ut uiro illi prorſus ſe deneget nupturā, nequaquam eam inuitam & renitētem eiuſdem uiri cōgās cōiugio ſociari: quorum enim unum corpus eſt, unus debet eſſe & animus, ne fortè uirgo cùm fuerit alicui inuita copulata, cōtra domini Apoſtoliq; præceptū, aut reatū diſsidij, [g] aut crimen fornicationis incurrat, cuius uidelicet peccati malum in eum redūdare [h] conſtat, qui eam coniūxit inuitam: quod pari tenore de uiro etiā eſt ſentiendum.

Item Nicolaus Radualdo Portuenſi & Io. Sicolienſi epiſcopis.

Non licet deſerere uiro, quā præmiſſis dotibus & publica atteſtatione duxit uxorem.

LOtharius Rex in [i] cōmonitorio profitetur Gualdradam ſe à patre præmiſſis dotibus accepiſſe, & ſororē poſtmodū admiſiſſe Huberti. Vbi primùm diligenti inueſtigatione inquirite, & ſi eundem glorioſum regem prædictam Gualdradā, præmiſſis dotibus coram teſtibus ſecūdum legem [k] & ritū, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inueneritis accepiſſe, & publica manifeſtatione eadem Gualdrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt, reſtat ut perſcrutemini [l] cur illa repudiata ſit, uel filia [m] Boſonis admiſſa eſt. Sed quia idem glorioſus rex metu Tebergam admiſiſſe ſe dicit, metu unius hominis tantus rex nō debuit contra diuinū præceptū in immane præcipitiū mergi. In hoc certè ſe magis reprehenſibilē [n] oſtendit, in quo amorem Dei amori mundi poſtpo-

a Quod impediat intentionem Iordanis: ut ſi probaret eos poſtea conſenſiſſe, patrem ſcilicet & filiam.

b Ab ipſo. Argum. quod teſtes de domo producentes recipiuntur. ſed hoc fit in matrimonio. xxxv. q. vj. uidetur. palea eſt.

b Ab ipſo. Id eſt, ex parte eius. [1] debet enim per teſtes probare exceptionem ſuā ſuper coactione: ut ff. quod metus cau. non eſt uerisimile. nō autē ſtaretur eius ſacramento tantum, niſi ei eſſet delatum ab aduerſario.

c Iordane. Argum. ei qui coactionem eſt paſſus, probatio nes competere.

d Prædicta. Rainaldus licet confeſſus fuerit in iure eam ſuam eſſe uxorem, nec probare potuit. Non enim ſolus poteſt matrimonium ex una parte ut extra de deſpon. impub. atteſtationes. de hoc. xxx. qō. v. §. ſed obijcitur.

DE neptis.

e Neceſsitatis. Quia forte neceſſariū erat ei militis auxiliū: uel forte intulit ei metum.

f Perſiſtit. quod præſumitur, niſi q̄s alleget de mutata uoluntate, & probet. ff. de iure fiſ. l. Statius Florus & ff. de proba. eum qui.

g Diſsidij. id eſt, odij.

h Redundare. No. regulam, qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe uidetur, ut extra de homic. de cætero. [2] xxvij. qō. ij. c. ſi cu. & xxiij. qō. iiij. eſt iniuſta.

i LOtharius. In commonitorio. id eſt in epiſtola uel ſcriptura qua nos commonuit de facto ſuo.

k Secundum legē. Tenetur ergo probare etiam ſolemnitates, contra regulā communem, qua dicitur. ſemper præſumitur omnia ſolenniter acta: ut inſti. de fideiuſ. §. ulti. extra de ſent. & re iud. ſicut. ſic cū aliquis dicit ſe emiſſe à pupillo, probabit quod tutore authore emerit: ut ff. de pub. act. l. quæcūq;. §. ulti. nam ex quo allegabat ſe primo duxiſſe Gualdradā, quomodo hoc probaret, niſi publice eam duxiſſet? cum clandeſtina matrimonia non poſſint probari. xxx. q. v. §. ſed obijcitur? credo quod ideo grauabatur, quia infinitæ præſumptiones erāt contra ipſum: quod ſuffeciſſet.

l Perſcrutemini. Hic in notorio admittitur probatio in cōtrariū. argu. extra de elec. bonæ.

m Filia. Teberga ſcilicet, quæ filia erat Boſonis & priuigna Ingeltrudæ: ut iij. q. iij. c. ulti. & xj. quæſt. iij. Teugaldum.

n Reprehenſibilē. Ar. quod qui turpitudinem ſuā allegat, nō eſt audiēdus. C. de reuo. do. cū profitearis. & C. de trāſac. l. tranſactione ſi nita. extra de dona. inter. [3] Itē eſt hic ar. quod propter paruitatē perſonæ non præſumitur metus illatus.

[1] Arg. cōtra, extra de teſt. in literis. quod dic ut no. xiiij. q. ij. in ſum. in fine.

Damni dans cauſam damnū dediſſe uidet. [2] Et eod. ti. presbyterum. & plene extra de teſt. ſicut.

Solēnitas actus quādoq; probanda eſt.

Turpitudinē ſuā allegans, nō eſt audiendus.

[3] Et extra de teſtibus. ex tenore. & de præſump. tertio. & de cōceſ. præben. ex te nore.

fuit: cùm nec etiam occiſores corporis ſint timendi [a] contra iuſtitiam hominem impellentes. Nihil itaq; uobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodem rege cõuicto, [b] niſi ut ſecundum canonicã authoritatẽ, noſtra uice freti cauſam illius definiatis. Si uerò minime probatũ fuerit Gualdradam fuiſſe uxorẽ legitimam, neq; nuptijs more celebratis per benedictionem, [c] ſcilicet ſacerdotis, filio noſtro Lothario extitiſſe coniunctã: ſuggerite illi ut non moleſtè ferat legitimã ſibi (ſi ipſa innocẽs [d] apparuerit) recõciliari uxorem. Præterea uos ſcire uolo, quia præfata Teberga apoſtolicam ſedẽ bis & ter appellauit: [e] & ſe à præfato glorioſo rege conqueſta eſt iniuſtè fuiſſe deiectam, & ui coactam falſum contra ſe cõpoſuiſſe piaculum: nam eo tempore ad apoſtolicam ſedem libellum appellationis ſuæ miſit: in quo quidem non adhuc confeſſam, ſed ut contra ſe falſum diceret crimen, cogi ſeſe innotuit: [f] inſuper ſubiungens, quòd ſi amplius compulſa fuero, ſcitote non ueritate, ſed timore mortis, & euadendi ſtudio (quia aliter non poſſum) quod uoluerit dicã. Vnde uobis præcipimus ut cùm eadem Teberga ad condictam ſynodum, ſicut ſtatuimus ad uenerit, cauſam eius diligenti examinatione tractetis, & ſi ei obijcitur ꝙ illa ſe crimen aliquod admiſiſſe confeſſa fuiſſet, & econtra illa uiolentiam [g] ſe pertuliſſe proclamauerit, uel ſi inimicos iudices illos ſibi fuiſſe teſtata fuerit: tunc illud renouetis [h] iudicium ſecundum æquitatis normam, ut iniuſtitiæ mole non opprimatur.

His authoritatibus euidenter oſtẽditur, quod niſi libera uoluntate nulla eſt copulanda alicui.

QVAESTIO III.

Vòd antẽ [i] poſt parentũ ſpõſionẽ alijs nubere nõ ualeãt, authoritate Elibertani concilij monſtratur, qua dicitur:

De parentibus, qui fidem frangunt ſponſaliorum.

CAN. I.

SI qͣ parẽtes [k] fidẽ fregerint [l] ſpõſaliorũ, triennij tempore à communione abſtineant. ſi uèro idem ſponſus uel ſponſa in illo graui crimine non fuerint [m] deprehenſi, [n] excuſati [o] erunt parentes. ſi uerò in

Metus. & alias propter publicum ſocium non præſumitur quis metum paſſus in urbe: ut ff. quod met. cauſa. non eſt.

[a] Timendi. quia potius omnia mala debemus tolerare, quam malo conſentire: ut xxxij. q. v. ita ne.

[b] Conuicto. uidetur ergo quod confeſſio quã fecit quis in inſtrumento, præiudicet ei: ut extra de præſumpt. illud. & extra de transla. quanto. arg. contra C. de proba. nõ epiſtolis. Item argu. ꝙ confeſſio extra ius facta præiudicet: ut de exceſ. præla. quã ſit graue. ſed dic ꝙ perſtitit in hac confeſſione etiam cum uentum fuit ad iudiciũ: & ideo ſibi præiudicauit.

[c] Per benedictionem. Argu. quod ſi quis publice aliquẽ duxerit, & dicat ſe prius duxiſſe aliam, teneatur probare, quod cum omni ſolẽnitate dotis & benedictionis eam duxerit.

[d] Innocens. maxime. nam ſi ipſa fornicata fuiſſet, hoc tamen non poſſet ei obijcere Lotharius: cum & ipſe eſſet notorius adulter. r ij. q. j. ſcelus. extra de diuor. gaudemus. & cap. ſignificaſti. Vel dic cum Hug. quod hic parcit regis uerecundiæ.

[e] Appellauit. Argu. quod ter poteſt appellari in eodem negotio. ſic extra de appel. directe. ij. q. vj. omnis oppreſſus. licet. ar. contra ij. quæſtio. vj. ſi quis in quacunque. Sed poteſt dici, ꝙ pluries appellauit, id eſt, pluries uocẽ appellationis emiſit: ut extra de teſtib. cum tu fili.

[f] Innotuit. Nota quod per præcedentem proteſtationẽ probat ſequens metus: ut extra quod metus cauſa. perlatum. ſed non per ſequentem: ut C. eod. l. metum. tamen etſi non fuiſſet proteſtata, nihilominus admitteretur ad probandum metum: ut xv. quæſtio. vj. cap. j.

[g] Violentiam. Argu. quod confeſſio facta metu uel ui, nulli præiudicat. xxij. q. iiij. inter cætera. ſ. xv. q. vj. c. j. ſ. diſtin. 50. presbyteros. ſ. q. j. conſtat. xx. q. iij. præſens. ſ. vij. q. j. omnes qui. arg. xj. q. iij. quiſquis.

[h] Renouetis. Arg. quod idem eſt iudicium appellationis, & cauſæ principalis. argum. ij. q. vj. omnis oppreſſus. contra ij. q. vj. ſi quis epiſcopus. Arg. contra. vj. quæſt. iiij. Oſius. contra.

[i] Vod aũt. Hic intitulatur tertia quæſtio, an ſcilicet filij poſt ſpõſionem paternã poſsint cũ alijs contrahere: & quidem ſi ſponſalibus conſenſiſſent filij poſt ſeptennium, non licet alijs nubere. xxvij. q. ij. per totum. ſi tamen nupſerint, tenet matrimoniũ. extra de ſpon. duo. duobus. Si uero filij nõ cõſenſerint, uel ſunt intra ſeptẽniũ, non habent neceſſario ſponſalibus ſtare, nec illa ſpõſalia tenent. xxx. q. ij. ca. unico. conſulitur tamen filijs ut ſtent illis ſpõſalibus. extra de deſponſ. impub. tua. alias non obligat filiũ ſponſio paterna. ff. de uerbo. obl. ſtipulatio iſta.

[k] SI qui parẽtes. Pro nuptijs filiorum fidem præſtantes, & de cõſenſu filiorum.

[l] Fregerint. Non copulãdo eos, ſicut iurauerunt de conſenſu filiorum.

[m] Non fuerint. Quia copulari nolunt inter ſe, & non obſtante uoluntate parentum.

[n] Deprehenſi. Videtur hic, ꝙ ſi ambo parentes uellent ſe abſoluere, nõ poſſent: quod concedit H. ſed obſt. extra de ſpon. præterea H. dixit Alexandrum ibi non papaliter, ſed magiſtraliter reſpõdiſſe. Tu potes reſoluere plurale l ſingulare. ille enim punitur, per quem ſtat, quod non conſummatur matrimonium: ut extra de ſponſ. duo. duobus.

[o] Excuſati. Quo ad pœnam eccleſiæ, non quo ad reatum. ex quo enim operam dederunt, ne filij copularentur, peccauerunt mortaliter. arg. de pœn. diſtin. j. ſi cui. & uere excuſati debent eſſe quo ad pœnã, ex quo

V u factum

Cõfeſſio facta in inſtrumẽto, an præiudicet.

Imò uidetur qđ potuiſſet. l. ſi quæ illuſtris. C. ad orfic. et in authẽ. quomodo opor. epiſ. §. oportet col. j.

Appellare tertio licet.

Metus ꝓbatur per proteſtationẽ præcedẽtem.

Filij utrũ poſt parẽtum ſponſionẽ poſſint cum alijs contrahere.

Ca. 54. Licet parentes noluerint ꝙ iurauerunt. Hu.

factum eorũ per alios repræſentatur: quia ſi teneor aliquid facere, & alter id faciat etiam ſine mandato meo, hoc mihi prodeſt: ut ff. de uerb. oblig. cum ſeruus. Nam ſi mihi das pecuniam ut ſeruum manumittã, & alius eũ manumittat, hoc ſufficit mihi, ut ibi.

tu. arg. ff. de adulter. mariti. j̄. xxxiiij. q. ij. ego. paſſa eſt. tunc enim leno præſumitur, & de lenocinio accuſatur. j̄. ea. crimen. non tamen tenetur hoc caſu dimittere eam, ſed denuntiare debet eius crimen, ad pœnitentiam, ſiue occultum ſit, ſiue notorium eius crimẽ,

eodem fuerint uitio, & polluerint ſe conſentiendo, a ſuperior ſentẽtia ſeruetur. Ecce b ꝙ non licet parentibus ſponſalia filiorum ſuorum frangere. Verùm hoc de illis intelligendũ eſt, quæ illorũ cõſenſu cõtrahuntur.

CAVSA XXXII.

Qvidam uir cùm nõ haberet uxorem, quandã meretricẽ ſibi in coniugio copulauit: quę erat ſterilis, neptis ingenui, filia originarij: c quam cum pater alij uellet tradere, huic anus eam copulauit cauſa ſolius incontinentiæ. deinde hic pœnitẽtia ductus, ex ancilla propria filios ſibi quęrere cępit. poſtea de adulterio cõuictus, & punitus, quẽdam rogauit ut ui uxorẽ opprimeret ſuã, ut ſic eã dimittere poſſet: quo facto quandam infidelẽ ſibi copulauit, ea tñ conditione, ut ad Chriſtianam religionem tranſiret.

1 *Hic primùm quęritur* Q *an meretrix licitè ducatur in uxorem?*

2 *Secũdo, an ea quæ cauſa incontinentię ducitur, ſit coniũx appellanda?*

3 *Tertiò, cuius arbitriũ aliqua ſequatur an liberi aui, an originarij patris?*

4 *Quartò, ſi uiuẽte uxore liceat alicui filios ex ancilla quærere?*

5 *Quintò, ſi ea quæ uim patitur, pudicitiam amittere comprobetur?*

6 *Sextò, ſi adulter adulteram poſſit dimittere?*

7 *Septimò, ſi uiuente dimiſſa, aliã poſſit accipe?*

8 *Octauo, ſi infidelẽ ſub præmiſſa conditione licet alicui fideliũ in cõiugem ducere?*

QVAESTIO I.

Qvòd autẽ d meretrix in coniugiũ duci nõ debeat, multis authoritatib. & rationib. probatur, illa n. quæ adulterij rea conuincitur, niſi poſt peractam pœnitentiam in coniugij conſortium retineri non debet.

Vnde Ioannes Chryſoſtomus ait ſuper Matthæum capit. ix. †

Patronus turpitudinis eſt, qui uxorem ſuam adulteram dimittere noluerit.

CAN. I.

Sicut crudelis & iniquus eſt, qui caſtam dimittit uxorem: ſic fatuus eſt, & iniuſtus, qui retinet meretricem. Patronus e enim turpi-

a Conſentiendo. Dicunt autem quidam, ꝙ parẽtes poſſunt ſoluere ſponſalia filiorũ, ſicut poſſunt etiam ſacramẽtum. j̄. xxij. q. v. pueri. quod nego: quia ætas præfixa eſt, infra quam nõ poteſt puer iurare.

b Ecce. Imo & ſi ſine eorum conſenſu contrahunt, dare debent operam parentes. extra de deſponſa. impu. c. j.

Qvidam uir.

c Originarij. Id eſt, ſerui: ut patebit in ſequentibus: tamen originarios non dico ſeruos, nec aſcriptitios. Ioan.

d Qvod autẽ. Hic depingiũ prima quæſtio, an ſcilicet quis ducere poſſit meretricẽ & eſt dicendum ꝙ ſic, ſi ſpes habeẽ de eius correctione: ut j̄ c. ulti. & extra de eo qui dux. in matr. ſignificaſti. imo meretur qui eã ducit. extra de ſponſal. inter opera. Sed ſi non habetur ſpes de ea, forte non licite ducit: tenet tamen matrimonium. circa j̄. e. q. ſi quis uxorẽ. allegat tamẽ prius magiſter, ꝙ duci non poſſit: quia ex quo iam ducta eſt, dimittenda eſt ſi fornicetur: ut j̄. ea. c. j. ij. & iij. ergo à maiori, non eſt de nouo ducenda. hoc argu. habes extra de iureiu. cum. quemadmodũ, potiꝰ eſt ar. à deſtructione conſequẽtis.

e Sicut. Patronus. Hoc intelligo, cum ipſa non uult agere pœnitentiam: ut extra de adult. ſi uir. Item hoc intellige cum notorium eſt uxoris adulterium, nec iam ignorantiã ſuam obumbrare poteſt maritus. C. de adult. ſine me-

dum tamẽ probare poſſit. Et nota ꝙ in omnibus iſtis ca. nõ dicitur, ꝙ eã debet expellere, uel debitum denegare: ſed ſicut dixi, denũtiabit eccleſiæ crimẽ eius, & aget ad hoc ut illa pœniteat: uel agat ſi uult ad ſeparationem tori. Nunquid ergo ante ſententiam eccleſiæ tenetur ei reddere debitum? Hug. dicit ꝙ ſic: quia nunquã factũ ipſum (ut dixit) ſed ſententia priuat aliquẽ iure petendi debitum. Et eſt argu. pro eo extra ut lite pendẽ. laudabilem. xiij. q. iiij. nõne. xv. q. ulti. ca. ulti. xxxiij. quæſti. ij. ſeculares. xxxv. q. vj. multorum. & ſatis hoc probabile uidetur: quia nõ debet facere præiudicium marito, ſi requiſitus cognoſcat talem uxorem, ut poſtea non poſſit ipſam accuſare: quia tunc potius cognoſcit ab uxore, quam cognoſcat uxorem. Alij contrarium dicũt. Ego conſulo, quod non reddat, niſi ad mandatũ eccleſiæ, ne uideat approbare mores eiꝰ: ut ff. de adul. ſi uxor. in fin. Hoc autẽ certum eſt, ꝙ expellere eam non debet à ſe, etiã ſi notorium ſit eius crimen: ut extra de diuort. porro. niſi publice moraretur cũ adultero, uel niſi ipſa conuicta ſit per ſententiam, uel confeſſa ſit crimẽ in iudicio: ut j̄. ea. de benedicto. & extra de adult. intelleximus. & extra de diuor. ſignificaſti. quod autem in hoc ca. dicit uidet eſſe correctũ: ut C. de adult. auth. ſed hodie. ubi dicitur, ꝙ dam̃atã de adulterio poſſumus reſumere intra bienniũ: ut j̄. ead. quod autẽ &c. ſeq. ſed illud cũ ſpes eſt de correctione eius. j̄. ea. c. ul.

Si ſic ſolui creditori meo in cunctiter me liberas. ff. de neg. geſt. l. ſoluendi.

Originarij qui dicuntur.

Meretrix poteſt duci.

Maritus an poſſit uxorẽ criminoſam relinquere: uel an debeat eã accuſare.

† Homil. xxvj.

Quã

tudinis eſt, qui celat [a] crimen uxoris.

Item Hieronymus. †

Cauſa fornicationis, uir dimittat uxorem: non tamen adulteram ducat.

CAN. II.

DIxit dñs in Euangelio: Quicunq; dimiſerit [b] uxorem, niſi ob fornicationem, & aliã duxerit, mœchatꝰ: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. Sola fornicatio eſt, quæ uxoris uincit [c] affectũ: imò cum illa unã carnẽ i aliam diuiſerit, & ſe fornicatione à marito ſeparauerit, non debet teneri, ne uirũ quoque ſub maledicto faciat: dicente ſcriptura, Qui tenet adulterã, ſtultus & impius eſt. Vbicunq; igitur fornicatio eſt, uel fornicationis ſuſpicio, [d] liberè uxor dimittitur: & quia poterat accidere, ut aliquis calumniã faceret innocẽti, & ob ſecundã copulam nuptialẽ ueteri copulæ crimen impingeret: ſic priorem dimittere iubet [e] uxorẽ, ut prima uiuente, ſecundam nõ habeat.

Idem in epiſtola Pauli ad Corinthios.

Sola uiri fornicatio uxorem maculat.

CAN. III.

IN coniugio quis poſitus, quæcunque peccata fecerit, non propriã infuſcant coniugẽ, ſed fornicatio uxorem coinquinat, ut iã non ſit uiro ſuo licita, [f] ſed adultera.

Item Ioannes Chryſoſtomus.

Qui uxorem ſuam dimittere adulteram noluerit, duobus annis pœniteat, ſi ei debitum reddiderit.

CAN. IIII.

SI quis [g] uxorem ſuã inuenerit adulteram, [h] † & poſtea deinceps placuerit habere eã in matrimonio, duob. annis pœniteat, ideo, qꝛ cum adultera miſtus ſit, quæ adhuc crimine ſuo nõ eſt purgata: aut abſtineat [i] ſe à matrimonio eius donec expleatur [k] ſatisfactio criminis pœnitẽtiæ ſuæ, ideo qꝛ poſt ſatisfactionẽ pœnitẽtiæ nõ meretur uocari adultera. Similiter ſi uirũ ſuum uxor iuenerit adulterũ, nõ ad ĩparia [l] iudicabiẽ. ‡

[a] Qui celat. Hoc uerbum uitium notat. aliud eſt celare, aliud non indicare. [1] ff. de furt. qui uas. §. j.

[1] Vt ſ. ca. proxi. & §. ſi quis.

[b] Dixit dominus. Dimiſerit. Quod ſupple non licet.

[c] Vincit. Id eſt, ligat et impedit affectum. ut uxor etiam ſi uelit, de iure nõ poſsit exigere debitum à uiro. Idem eſt de uiro. Vel uincit affectum uxoris, id eſt, ſuperat & remouet affectum, qui debetur uxori & ſunt hæc uerba ſumpta ex. l. C. de repu. l. j.

† In commentarijs cap. xix.

Luc. 16. d

[d] Suſpicio. Hic uidentur excipi duæ cauſæ dimittẽdi uxorem: in Euangelio tantum excipitur una. ſed ꝙ hic dicitur, uel ſuſpicio forn. &c. nõ eſt cauſa dimittendi, ſed eſt modus probãdi cauſam dimittendi. quia per ſuſpicionẽ probatur fornicatio, adeo & uxor dimittitur ꝓpter ſuſpicionẽ fornicatiõis: ut hic, & in auth. ut li. ma. & auię. §. pe. col. 8. vñ pro eodem reputaẽ fornicatio, & fornicationis ſuſpicio. nam probata ſuſpicione, probata eſt fornicatio. qd eñ ſi tumeat uenter in cognitę à uiro ſuo? nõne certe erit fornicatiõis ſuſpicio? ij. quæ j. ſi peccauerit. [2] Vel ſi uir aliquot annis permãſerit in expeditione & rediens inueniat puerum anniculum. ff. de ijs qui ſunt ſui uel alie. iu. filium? Gan. dixit Hiero. male excepiſſe hic duas cauſas dimiſsionis. Sed huic c. obſtat. ij q. j. multi. & q. ij. in ſcripturis. & vj. q. j. oues. in quibus dicitur, ꝙ omnis ſuſpicio potius eſt repellenda quam probanda. Sed diſtingue triplicem ſuſpicionem, probabilem, temerariam, & uiolẽtam: ut dixi. ij. q. j. ca. j. hic ergo de uiolenta ſuſpicione loquitur. Sed quæro ſi contra mulierem probata ſit uiolenta ſuſpicio, an ipſa admittatur quod probet in contrarium? Argu. ꝙ ſic. xxxv. q. iij. extraordinaria. ubi dicitur quòd contra uiolentiſsimam præſumptionem admittitur probatio, imo etiam ſimplex iuramentum. Reſpond. ꝙ bene admittitur probatio per teſtes, ſed non per ſimplex iuramentum: ut ĩ. xxvij. q. nec aliquæ. arg. xxij. q. v. hoc uidetur.

Fornicationis ſuſpicio an ſufficiat ad uxorẽ dimittendum.

[2] Adde ꝺ modo ꝓbãdi adulteriũ, per gl. & Bar. ĩ l. 1. §. ſi. & in l. ꝙ ait. & l. capite quinto. §. j. ff. de adult.

Suſpicio triplex.

[e] Iubetur. Hoc uerbum iubetur, non reſpicit, quod præcedit, ſed quod ſequitur.

[f] In coniugio. Licita donec uir egerit pœnitentiã. Et ſic patet quod ſi alter coniugum adulteratur, reliquus perdit ius exigendi, ſed ſecundum H. delinquens tenetur alteri reddere debitum: ut nota. ſupra eadem. capitu. j. Sed obijcio tibi qui dicis, quòd fornicanti non tenetur alter reddere debitũ: mulier quæ fornicatur, perdit ius petendi debitũ, ſimiliter uir nõ habet ius petendi debitum in tali muliere. Delinquit ergo cognoſcẽdo eã ut hic dicitur, & infra capitu. proxi. ſi ergo mulier petat debitum à uiro, & uir excipit contra eam quia perdidit debitum, ipſa poteſt replicare, qđ & ipſe ſimiliter perdidit debitum. extra de diuor. ſignificaſti. unde uideẽ ꝙ cum effectu poſſit mulier petere debitum: ſed nõ eſt ita: quia ſi mulier triplicauit, uir poteſt quadruplicare, & dicere, ego ex tua culpa perdidi.

Vxore adulterante, an perdat uir iꝰ exigendi debitum.

[g] SI quis. Hoc c. intelligit H. cum adulteriũ uxoris eſt notorium uel ẽt publicum [3] per ſententiam, uel quia in iure confeſſa eſt, & ita condemnata, nec tamen deſiſtit adulterari, & uir ei commiſcetur incorrigibili. Recte igitur intelligatur cum crimen eſt ita manifeſtum, quod prætextu ignorantiæ, &c. ut dixi ſ. e. c. j.

† Adde ꝗ ſit pœna mulieris cõmittẽtis adulteriũ not. in l. quoniam Alexandrũ. & in authẽ. ſed hodie. C. de adulterijs.

[3] Vt quia publice moratẽ cũ adultero. Hugo.

[h] Adul eram. Nec ab adulterio deſiſtentem.

‡ Alias indicantur.

[i] Aut abſtineat. In ſequenti capitulo ſi quis uxorem. eſt &, ſed legas aut pro &, & erit una pœna. Vel ibi lege & pro aut, & erunt duæ pœnæ ſub alternatione, ut aut pœniteat duobus annis, aut non exigat debitum ab eo donec peregerit pœnitentiam.

[k] Expleatur. Vel ſaltem inchoetur. nam ſi uoluerit eam ſibi reconciliare, etiam intra tempus pœnitentiæ ab ea poteſt exigere debitum: ut extra de diuor. ſignificaſti. & de furt. ex literis. in ſi. extra de eo qui cog. conſang. c. ueniens.

[l] Ad imparia. Hoc quo ad debitum [4] non exigendum, donec alter pœniteat. Similiter non ad imparia iudicantur quo ad debitum reddendum, quo ad diuortium, quo ad accuſationem. ĩ. ead. quæſtione. v. præcepit. & cap. Chriſtiana.

[4] Vt 23. q. 5. §. ex præmiſsis uideas.

Subauditur. Hæc eſt ij. pars q. In qua probat per viij. c. quod meritorium eſt uiro eam, ſcilicet meretricem poſt pœnitentiam retinere. Io. de Fant.
a Subauditur. Reſpicit hoc quod dicit in ca. ſicut. ubi dixit qui retinet.

2 *Subauditur,* a *niſi ab adulterio mulier recedere uoluerit: quo caſu, uxorem ſuam uir recipere poteſt, nullum periculum ei illaturus.*

Vnde Pelagius Papa Mello ſubdiacono.

Poſt pœnitentiam adulterij, uxorem uir poteſt recipere.

CAN. V.

DE benedicto quoq; quem uxorem alienam iudicaſti facinoroſo ſuſtuliſſe ſpiritu, & ĩ ſuũ hactenus præſumere detinere conſortium: ſi hoc rerum ueritas habet, iubemus experientiæ tuæ ut eum cum ipſa quoq; adultera diſtrictè non differas mactare, b & caluatos c ab inuicẽ ſeparare, & illum quidem ad Lucium defenſorẽ in Apuliæ prouinciæ patrimonium ſine dilatione migrare. Illam uerò, ſi quidem maritus ſuus ſine dolo aliquo forte accipere uoluerit, tua ordinatione ſub cautela d recipiat: nullũ ei dũtaxat de cætero ſimile committenti periculum illaturus. ſi uero omnino eam recipere e noluerit, in alium f quendam locum in quo ei non liceat malè uiuere, prouida eam diſpenſatione conſtitue.

Item ex pœnitentiali Theodori.

Qui adulteræ debitum reddit, tribus annis pœniteat.

CAN. VI.

SI quis uxorẽ ſuã ſcit adulterã, & nõ uult dimittere, ſed ĩ matrimonio habere: tribus annis pœniteat, & quandiu pœnitet, abſtineat ſe ab illa.

Item Auguſtinus ad Pollentium libro iij. †

Adulterio purgato per pœnitentiam, poteſt fieri reconciliatio coniugij.

CAN. VII.

QVod autem tibi durum uidetur, ut poſt adulteriũ reconciliet̃ coniunx: ſi fides g adſit, non erit durum. Cur.n. adhuc reputamus adulteros, quos credimus uel baptiſmate ablutos, uel pœnitẽtia eſſe ſanatos? Hæc crimina in ueteri lege nullis ſacrificijs mundabant̃, h quæ in lege noui teſtamenti ſine mundatione legali i mũdant̃: & ideo tũc omnino prohibitũ eſt, ab aliquo contaminatã accipere uxorẽ, quamuis Dauid k Saulis filiã, l quã pater eiuſdẽ mulieris ab eo ſeparatã dederat alteri, tanquã noui teſtamẽti p̃figurator m ſine cũctatione receperit. Nunc autem poſteã quàm Xp̃s ait adulteræ: Nec ego te cõdemnabo: uade deinceps noli peccare: qs nõ intelligat maritũ debere ignoſcere, qđ uidet ignouiſſe Deũ amborum? nec iam ſe debere adulteram dicere, cuius pœnitentis n crimen deletũ eſt à Deo.

Item de adulterinis coniugijs. †

b DE Benedicto. Mactare. Id eſt, punire.
c Et caluatos. Pannis abſciſſis. i. dehoneſtatos & tonſuratos, ſicut moris eſt in quibuſdam locis: quia ueſtes & capilli inciduntur eis in ignominiam ante & retro.

Vxor à uiro ſeparata, ſub qua cautione eſt ei reſtituenda.

d Sub cautela. Cũ nõ dicatur his quæ cautio præſtari debeat à uiro, uidetur qđ nuda ſufficiat: cum talis cautio ſit miſſima dicatur: ut ĩ. de conſec. diſtin. iiij. primum. arg. ad idem. ĩ. xvij. quæſt. ij. ſi quis incognitus. nomen enim cautionis per ſe poſitum, nudam promiſſionẽ deſignat. C. de uerb. ſign. ſancimus. Solu. ſi mulier nihil allegat de ſuſpicione uiri, dico ſufficere nudã promiſſionẽ. ſi autem dixit eum eſſe ſuſpectum, oportet ut idonea cautio ei præſtetur, ſcilicet fideiuſſores, uel pignora, uel etiam iuramentum ſi forte illud magis timet uir. ut xvij. q. iiij. metuentes. ſi uero tanta ſit ſæuitia uiri, ut nulla cautio uideatur ſufficere: tunc non eſt ei reddenda, ſed alicui honeſtæ matronæ cõmittenda: ut extra. de reſti. ſpol. ex tranſmiſſa. & extra eo. titu. literas. in fin. quia ſatiſdatio maleuolum propoſitum non mutat: ut inſtit. de ſuſpe. tut. §. ulti.

Cautionis nomẽ nudam promiſſionẽ deſignat.

e Vbi de hoc & extra de pigno. c. ul. in gl. ij. & extra. ut lit. non cõteſt. quoniam. §. ſi alijs in gl. & c. eo. &c.

e Recipere. Non enim erit compellendus eam recipere cum alij adhæſerit. extra. de diuor. ſignificaſti. & poteſt monaſteriũ ingredi ea uiuente: ut xxvij. quæſtione ij. Agathoſa.
f In alium. Pœna adulterij, etiam ſecundum leges commutata eſt in intruſionem monaſterij. C. de adulter. authentica, ſed hodie.
g QVod autem. Si fides. Id eſt, credulitas, ſcilicet ut credantur peccata per pœnitentiam deleri: uel fides, id eſt, certitudo & ſpes correctionis continentiæ eius.
h Mundabantur. Quo ad pœnam temporalem: imo ſola uenialia dimittebãtur per ceremonialia. de pœ. di. vj. c. j.
i Sine mundatione legali. ſed ſola pœnitentia.
k Quamuis. Dauid. Hiſtoria legitur in li. Regum quod Saul dixit ad Dauid, Quicunq; mihi centũ præputia Philiſtinorum portabit habebit filiã meam. Dauid autẽ ducentos Philiſtæos occidit, & eorũ præputia præſentauit Sauli: & ſic filiam ſuam Michol accepit in uxorẽ, proceſſu autem temporis fugit Dauid à facie Saulis: & tunc uxorem Dauid dedit Phalthi filio Lais. Deinde mortuo Saule, cum filius ſuus Hiſboſeth redargueret Abner principẽ militiæ de cõcubina patris ſui, indignatus eſt cũ eo. unde Abner reconciliatus eſt cum Dauid & Michol uxorem ſuam ſibi reduxit: & ſecutus eſt eã Phalti uir ſuus, plorans uſque Bahurim. nõ enim cognouerat illã, eo quod illa diligens Dauid ſemper triſtis extiterat.

† de adulteri. cõiugijs. li. ij. c. vj.

1. Re. 18. c

l Saulis filiam. Scilicet Michol.
m Præfigurator. Præfigurauit quod mulier poſt pœnitentiam debeat uiro reconciliari. xxxj. quæſtio. j. §. ſed obijcitur.

Ioan. 8. b

n Pœnitentis. Videtur ergo quòd non poſſit mulier de adulterio accuſari poſt pœnitentiã, quod falſum eſt. ĩ. 33. q. ij. admonet. ſed poſt baptiſmũ non, ut uidetur: quia ibi plenior ſit remiſſio, quo ad omnem pœnam, etiam temporalem. argu. de conſec. diſt. iiij. ſine pœnitentia

† cap. in lib. ij.

Arg.

Arg.contra extra de diuor. gaudemus. Sed dic, quod licet excipi poſsit de adulterio primo commiſſo poſt bapciſmum, non tamen accuſari quia exceptio eſt fauorabilis, accuſatio eſt odioſa.ij.quæſtione vij. accuſatio. do non ſtat calumnioſe:ut ff.de inter.acti. de ætate.§.ulsi. Arg.contra.extra de conceſ. præben.& eccle.nōua.poſt electionem.& extra ut eccle.bene. ut noſtrū. & iiij.q.iij.item qui falſo.

De eodem.

CAN. VIII.

NOn erit turpis neque difficilis etiam poſt patrata, atque purgata adulteria, reconciliatio coniugij: ubi per claues regni cælorū non dubitatur fieri remiſsio peccatorum: non ut poſt uiri diuortiū adultera reuocetẽ, ſed ut poſt Chriſti cōſortiū adultera nō uocetur.

Item Ambroſius. †

Cùm fornicationis uitium excluditur, caſtitatis uirtus adſciſcitur.

CAN. IX.

CVm renuntiatur [b] improbitati, ſtatim adſciſcitur uirtus. Egreſſus enim malitiæ, uirtutis operatur ingreſſum: eodemque ſtudio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.

Item Gregorius. †

Non habetur fallax apud Deum, qui ad ueritatem pœnitendo reuertitur.

CAN. X.

APud miſericordem nanq; iudicem, nec ille fallax habebitur, qui ad ueritatẽ reuertitur [c] etiam poſtquam mentitur: qa omnipotēs Deus dum libenter noſtrā pœnitentiam ſuſcipit, ipſe ſuo iudicio hoc quod errauimus abſcōdit. Quòd ſi in adulterio perſeuerare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinij reus maritus habebitur, niſi eam adulterij ream facere uoluerit. Vnde in ix. libro C.de adulter.& ſtupro. Imperatores Verus & Antoninus. †

Crimen lenocinij contrahūt, qui deprehenſam in aduterio uxorem [d] in matrimonio detinuerūt: non qui ſuſpectam habuerunt adulteram. Hoc in mulieribus non obtinet. non enim eis permittitur maritos ſuos adulterij reos facere. Vnde in lib. eod.& tit.eo.

Iidem Imperatores. †

Publico iudicio nō habere mulieres adulterij accuſationem, [e] quamuis de matrimonio uiolato quæri uelint, lex Iulia declarat: quæ cum ma-

Adultera etiā poſt pœnitentiam accuſari pōt.

[a] NOn erit. Adultera. Manens.

[b] CVm renuntiatur. Si enim per ianuam peccati intrat diabolus, ſtatim Chriſtus recedit. de pœni. diſt.ij. ſi enim inquit. Et argue quod infuſionẽ gratiæ præcedit remiſsio peccatorum naturaliter, id eſt, in intellectu, ſed tamē tēpore ſimul ſunt. ſic ergo pri⁹ deſinit qs eſſe uitioſus, quā incipiat eſſe uirtuoſus. xxiij.qō.iiij.qd faciet. Bonus enim & malus ſimul aliquis eſſe nō poteſt. de pœnit.diſt.j.§. ſi autem. arg.ff.de hæred.inſti.quoties.§. ſi quis ita dixerit. Item. nec poteſt qs eſſe in medio ſtatu: quia omnis qui nō diligit, odit, ut de pœnit.diſt.ij.§.quicunque ab illa originali. in ſi. Sed obijcitur, nōne peccatum dimittitur pœnitenti? quod ſi eſt ita, cum habēti peccatū dimittatur peccatū: ergo pœnitens eſt peccator. & ita uidetur q uirtus & uitium ſimul ſint, uel aliquo tempore intermedio ſit quis ſine adulterio: quod ſtare nō poteſt Lauren. Ego dico omnes quæſtiones tales eſſe duplices, iſti infunditur gratia, iſti dimittuntur peccata. eſt enim infuſio compoſita & ſimplex: ſicut hæc eſt duplex, lupus egreditur ſyluam. ſi enim intelligatur de compoſita egreſsione utraque iſtarum eſt uera, lupus egreditur ſyluam: lupus eſt in ſylua. Secus ſi de ſimplici egreſsione. ſimiliter utraq; iſtarum eſt uera: iſti infunditur gratia: iſti remittitur peccatum. ſimiliter hic diſtinguendum eſt: hæc res pſcribitur ante xxx. ann. hæc res non pſcribitur ante xxx. annum.

Bonus & malus qs ſimul eſſe nō poteſt.

† lib. ij. de Cain & Abel.c.4.

† Homi. xxix. euāgeli.

[c] APud miſericordem. Reuertitur. Si ergo iuraui me ad diem certum ſoluturū pecuniam: licet poſt ſoluam, non peiero: quia iam ad ueritatẽ redeo: ſicut ſi ſub pœna promiſi aliquid, nec ſolui, pœna cōmiſſa eſt: ſi tamen poſt ſoluo, liberor à pœna. ff.de arbit.l.ulti. Quando pœna committatur, uel quando purgetur, not. in di.domini mei. [1] Hug. Item eſt hic arg. quod aliquis poteſt mutare confeſsionem ſuam, maxime incontinenti: ut extra de teſt.cog. præterea. uel antequam ſit ſcripta. extra de cenſi. olim. dummo

Iurans ſoluere certo tpe ſi poſt ſoluit nō eſt periurus.

[1] De hoc nota. ff. ſi quis caut. l.& ſi poſt in gl. ipſo iure.

[d] Vxorem. Non tamen pœnam adulterij ſuſtinet, q matrimoniū ſuū contemnit, & uxorẽ delinquere patitur, & contaminatione non indignatur: ut ff. de adult.l.ij.§.lenocinij. Crimen autem lenocinij pluribus modis committitur. committit lenocinium, qui quæſtuaria mācipia habet: quia nō eſt hoc minus, quā pprio corpore quæſtum facere: ut ff.de ritu.nup.l.palam §. lenociniū. Item eſt etiam leno, qui ſcienter ducit damnatā adulterā uel qui reconciliat ſibi adulteram: ut C.de adulte. l. caſtrati. uel q ſcienter tenet adulterā: ut hic. uel q recipit pecuniā p adulterio uxoris ſuæ: ut ff.de adult. l.ij.§.lenocinij.

Lenocinium multāpliciter cōmittitur.

† cap. xj

[e] Accuſationẽ. ſed non uſquequaq; negatur mulierẽ poſſe uirum accuſare, [1] ſed dicitur nō æquo modo cum uiro accuſationem de adulterio poſſe proponere. unde recte ſubditur: Nō idem priuilegium, &c. uir enim iure mariti ſcilicet ſine inſcriptione, ſine metu calumniæ, intra lx. dies utiles mulierem de adulterio accuſat: ut iiij. quæſtio. iiij. §.aliquando. quod non facit mulier. alias uir & mulier ad paria iudicantur: ut j.ead.q.v.præcepit. & ca. Chriſtiana. & ſ. ead.q.ca.ſi quis uxorem. ſed poſt ſexaginta dies non poteſt eam niſi iure communi accuſare: niſi abſens ſit propter rempublicam: quia tunc admittitur, & reſtituitur ad illos ſexaginta dies. Et eſt iſte caſus ſpecialis, in quo maiores reſtituuntur, & non minores. ff.ex quib. cau. maio. ſi qua militi. ff.de adult. miles.§.quidam.& ff.de mino.auxilium. Sed q hic dicitur, non uidetur tenere ſecundum iura noſtra: nam ſicut maritus uxorem, ſi uxor maritum licite accuſat, & inſcribit contra eum, & obligat ſe ad pœnam talionis: & hoc quando coram ſeculari iudice agit. ſed ſi agit coram eccleſiaſtico, non inſcribit: ut extra de procur. tuæ & lex idem uidetur dicere in authen. ut liceat matri & auiæ.§.quia uero. & §.cauſas. colla.viij. Miror tamen, quare Inno. dicat, quod coram ſeculari iudice ſit inſcribendum: cum hodie pœna ſecularis commutata ſit in eccleſiaſticam pœnam: ut C.de adulte. auth. ſed hodie. unde etiam ſecundum

Accuſare ſe poſſunt mutuo uir & uxor de adulterio.

† ca.xij

[1] Adde q mulier ad effectū pœnæ imponendæ uiro ad ſeparationẽ tori poteſt maritū accuſare no. Cy. in l.j. C. de adulte. Spe. in eo. tit. uerſic. ſed nū quid.

ſeculis iure mariti accuſandi facultatem detuliſſet, non idem [a] fœminis priuilegiũ [b] detulit.

Si ergo (ut ex his colligitur authoritatibus) adulteram retinere nulli permittitur, multò minus in coniugium duci licebit, cuius pudicitiæ nulla ſpes habetur. debet.n. inter coniuges ſeruari fides & ſacramentum: quę cum defuerint, non coniuges, ſed adulteri appellantur.

Vnde Auguſtinus ſcribit contra Iulianũ lib.j.

Veritas nuptiarum non conſiſtit in commiſtione maris & fœminæ.

CAN. XI.

NOn.n. in ſola (ut deliras) commiſtione maris & fœminæ nuptiarum ueritas eſt, quamuis ſine illa commiſtione nuptiæ filios procreare nõ poſsint: ſed alia ſunt ad nuptias propriè pertinentia, quibus ab adulterijs nuptiæ diſcernuntur, ſcilicet, ſicuti eſt tori coniugalis fides, & cura ordinatè filios procreandi: & (quæ maxima eſt differentia) bonus uſus mali, [c] hoc eſt bonus uſus cõcupiſcentiæ carnis: quo bono adulteri malè utuntur. Hæc ſunt bona, quibus commendantur nuptiæ, & ab illicito uſu diſcernuntur.

Econtra uerò Ambroſius improbare nuptias uidetur dicens:

Primæ uel ſecundæ nuptiæ hac authoritate improbari uidentur.

CAN. XII.

NVptiæ terram implent, uirginitas [d] paradiſum. Sed hoc intuendum eſt, dũtaxat iuxta Hebraicam ueritatẽ, quod ſcriptura in primo & tertio & quarto & quĩto die & ſexto expletis operibus ſingulorum dierum dixit, Et uidit Deus, quod bonum eſſet, in ſecundo uerò die hoc omnino ſubtraxit: nobis intelligentiam tribuens non eſſe bonum duplicem numerum, qui ab unione diuidat, & pfiguret fœdera nuptiarum. Vñ [e] & in arca Noe oĩa animalia quęcunq; bina ingrediuntur, immunda ſunt: [f] impar numerus eſt mundus: [g] quanquam in duplici numero intelligatur & aliud ſacramentũ, [h] quod nec in beſtijs quidem & immundis auibus bigamia comprobata [i] ſit. bina enim & bina ingrediuntur immunda, & ſeptena quæ munda ſunt: ut haberet [k] Noe poſt diluuium, quod impari numero...

leges dico quod uxor poſsit accuſare uirum, cũ tantum eccleſiaſtica ſit pœna adulterij. ſed dic quod ideo & hodie tenetur uir inſcribere, quia ingreſſus in monaſterium morti æquiparatur. [1] Vel dic, quod licet commutata ſit pœna adulterij quãtum ad mulierem, non tamen quantũ ad uirum. Sed eſto quod uir accuſat mulierem, & ſuccumbat, [2] ex quo uir obligauit ſe ad pœnam talionis, & nõ probat: ergo & uir cõdemnabitur ſicut mulier cõdemnaretur, ſi eſſet conuicta ſed mulier conuicta detruderetur in monaſteriũ: ergo & uir. & ſic aliquis cogitur recedere ab uxore ſua abſque cauſa fornicationis. ſecũdum hoc quicũque uult ſeparari ab uxore ſua, accuſabit eam: ut cum ſuccubuerit, poſsit recedere ab ea: & ſic alia uia eſt conſecutus quod deſiderauit: quod eſt contra id xxxiij. quæſtio. v. hæc imago. extra de procur. tuæ. Reſpon. bene cõcedo, quod eodem modo condemnatur uir, quo mulier. Mulier enim non cogit intrare religionem, niſi uiro placuerit: ſic nec uir condemnatus cogitur intrare religionem, niſi muliert placuerit. Vel intellige quod dicit decretalis, quod debet inſcribere, uerũ eſt. quãtum ad hoc, ut lucretur donationem ꝓpter nuptias uel dotem.

[a] Non idem. id eſt, iure mariti. Vel nõ idem, id eſt. nullum priuilegiũ apud ſecularem iudicem.

[b] Priuilegiũ. Quidam domini dicũt, quod etiã uxor uirum accuſare poteſt de adulterio, [3] ſed nõ cum priuilegio: quia tenebitur ad talionem: & hoc innuit hic. Alij dicunt, quod non poteſt, ut Ioan. & intelligunt authenticas illas, per quas dicunt ueteres leges eſſe abrogatas, in authen. ut frat. filij. §. ult. collatio. ix. & in authen. ut liceat matri & auiæ. §. quia uero. & §. cauſas. collatio. iiij. in quibus uidetur, quod æque uxor uirum, ſicut uir uxorem poteſt accuſare per illam legem. C. de repu. conſenſu. ut tum ægritũd.

[1] Vt not. xvj. qõ. j. placuit. ij. C. de epiſco. & cle. Deo nobis. Arch.

[2] Adde qualiter puniatur ſuccumbẽs in accuſatione adulterij. not. gl. & Bartol. in l. quam uis. in uer bo, ulla ſio C. de adul.

[3] Dic quod hic ad eſſectũ pœnæ imponendæ uiro ad ſeparationem tori, non pœnæ legalis. cõcord. not. per Cy. in l. j. C. de adulte.

ſeparationem tori, ut lucretur donationem propter nuptias, non tamen ut uir in corpore puniatur, & ad hoc tantum agitur ſecundum canones.

[c] NOn enim. Vſus mali. id eſt, pruritus concupiſcentiæ. Et nota quod ſunt quatuor ſpecies uſus. Eſt bonus uſus boni: ut integritas quæ Deo uouetur. Eſt & malus uſus boni, cum quis cõtinet propter humanã gloriam. Eſt bonus uſus mali, sicut continentia uel utitur circa matrimonium. Eſt & malus uſus mali, cum quis fatigatur ad meretrices: ut ead. quæſtio. iiij. meretrices.

Econtra uero. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua laudat & præfert uirginitatem matrimonio: non tamen improbantur nuptiæ. ita intelligas ſequẽtia. cap. Io. de Fant.

NVptiæ terrã implent.

[d] Virginitas. Non ideo hoc dicit, ut ſolæ uirgines habeãt paradiſum: ſed quia faciliùs. argu. j. pro xi. cauſa. q. v. qui fecit. Vel quia uirginitas eſt ſoror angelorũ, ubi omnes erunt uirgines, uel continentes: neq; nubent, neque nubentur: ut xxxj. q. j. quod ſi.

[e] Vnde. Scilicet ad oſtendendum quod binarius numerus nõ bonam habet ſignificationẽ, ſed ſignũ diuiſionis & reprobationis.

[f] Immunda ſunt. Animalia immunda uocauit Moyſes in lege animalia, quæ non ruminabant, ut porci, quæ non habebãt ungulas ſciſſas, ut equi: & in natantibus quæ non habebant ſquamas: & generaliter quæ lex comedi prohibuit.

[g] Impar numerus eſt mundus. Id eſt, ſub impari numero ingrediuntur munda in arcam.

[h] Et aliud ſacramentum. Ab illo ſcilicet, quod, &c.

[i] Comprobata. Senſus eſt, Adeo reprobatur bigamia, quod nec etiam in beſtijs immundis inueniebatur cum quo bigamia contrahi poſſet, ſi alter comparum moreretur.

[k] Vt haberet. Reddit rationem, quare munda ſunt ingreſſa

Vſus quatuor ſpecies.

Geneſ. j. & Eccle. 39. c

Virginitas ſoror eſt angelorum.

Animalia immunda quæ dicebãtur eſſe.

ingreſſa ſub impari numero ut ex illis poſſet aliquid offerre. ubi enim paritas eſſet, ibi non poterat diuidere maſculum à fœmina.

e Socie̅tur. Societas enim inter bonum & malum cõtrahi poteſt, ut ex ſocietate boni malus ædificetur: ſicut emptio ueneni ualet, ſi tale ſit quod adiectione alterius materiæ uſui eſſe poteſt. ff. de contrah. empt. quod ſæpe. §. ueneni.

mero ſtatim Deo poſſet offerre.

Verùm hoc ad exhortationem, non ad neceſsitatem obſeruandæ uirginitatis refertur.

Vnde idẽ Ambro. ait. †

Virginitas conſilio ſuadetur, non ex imperio præcipitur.

CAN. XIII.

INtegritas corporis expetenda a nobis eſt: quã ego pro conſilio ſuadeo, non pro imperio præcipio. Sola eſt[a] enĩ uirginitas, quæ ſuaderi poteſt, imperari non poteſt. Res magis uoti[b] quàm præcepti eſt.

4 *Cùm ergo ĩ meretrice (ut diximus) nulla ſit ſpes fidei, nulla certitudo pudicitiæ, patet ꝙ non eſt in coniugiũ ducenda. Sed obijcitᷣ, Rhaab Hiericõtina quãuis eſſet meretrix, tamẽ principi de tribu Iuda eſt copulata coniugio: de qua ẽt Chriſtus poſtea naſci dignatus eſt. Oſee quoq; duodecim prophetarũ primus[c] ex præcepto dñi coro hordei[d] meretricẽ emit, quam ſibi in cõiugio ſociauit. Sed aliud eſt meretricẽ ducere, uel adulterã retinere, quã tua conſuetudine, caſtitate & pudicitia exornes: atq; aliud eſt aliquã earũ habere, quam nullo pacto à luxu carnis ſuæ reuocare ualeas. Hoc. n. penitus prohibetur, illud laudabiliter factũ legitᷣ.*

Vnde Hieronymus ſuper Oſeæ libro j. †

Non eſt peccatum meretricem ducere uxorem.

CAN. XIIII.

NOn eſt culpandus Oſee propheta, ſi meretricem quam duxit, ad pudicitiã cõuertit: ſed potius laudandus, ꝙ ex mala bonam fecit. Non enim qui bonus permanet, polluitur ſi ſocietᷣ[e] malo: ſed qui malus eſt, in bonũ cõuertitur, ſi boni exempla ſectetur.[f]

Ex quo intelligimus, nõ prophetam perdidiſſe pudicitiã fornicariæ copulatũ: ſed fornicariã ſumpſiſſe pudicitiam, quã antea non habebat.

QVAEST. II.

1 *QVod autẽ nõ ſit uxor, q̃ ſola cã incontinẽtiæ ducitur, hinc uidetᷣ probari poſſe, quia cõiugium propagationis nõ explẽdæ libidinis cauſa à Deo ĩſtitutũ eſt. Hæc nanq; fuit benedictio[g] in coniugijs Creſcite & multiplicamini.*

Vnde Ambroſius ſuper Lucam. †

Ro quare mũda animalia impari numero arcã Noe ingreſſa fuerint.

Verũ hoc. CASVS. *Quia Ambro. uidebatur dicere quadam quæ uidentur improbare nuptias: ideo Grat. dicit quo caſu intelligãtur: ſ. de conſilio: ad quod inducit ſequens cap. cuius caſus patet.*

a Integritas. Sola eſt. Hæc dictio ſola, dterminat hoc uerbũ ſuaderi. i. ſolũmodo ſuaderi poteſt: (imperatᷣ enim fides, ſpes, charitas, humilitas) niſi aliq feciſſent ſibi præiudiciũ uel uouendo, uel ſumendo ſacrũ ordinem. xxvij. qõ. j. ut lex. qñque etiã imperatur continẽtia ratione delicti, ut in pœnitentibus, uxoricidis & inceſtuoſis ut dixi. ſ. cã proxi. q. j. in princi. & ca. ſicut.

† lib. de exhortatione uirginũ.

Continentia ratione delicti quandoq; imperatᷣ.

b Voti. Argu. ꝙ monachi uel canonici, non poſſunt inuiti cõpelli ad diſtrictiorẽ uitã: quia res eſt magis uoti, quã præcepti, & magis liberæ uolũtatis quam coactionis. arg. diſ. lxxiiij. c. ij. & xx. q. iij. præſens.

Monachi an poſsint ad uitam ſtrictiorẽ compelli.

Ioſuæ 2. & 6.

Cũ ergo. Hæc eſt quarta pars q. ĩ qua ſoluit magiſter & dicit, qđ ſi deſinit meretrica: i, põt duci uxor: alias non. Ioan. de Fant.

Oſeæ 1. a & 3. a

c Primus. Non ratione temporis: ſed ordinis. liber enim primus ponitur inter xij. prophetas.

d Hordei. Et xv. argenteis et dimidio coro tritici. Io.

NOn eſt culpãdus.

CASVS. *Excuſat Hiero. in hoc ca. Oſeæ contrahentem cum meretrice, dicens eum propter hoc non eſſe culpandum, ſed potius laudandum, quia malam conuertit in bonam: nec corruptus eſt ex ſocietate fornicariæ, ſed fornicaria pudicitiam aſſumpſit.*

Societas inter bonũ & malũ contrahi poteſt.

f Sectetur. Argumentum quod malum additum bono, non corrumpit illud, ſed potius ſumit naturam boni. arg. ĩ. ead. q. ij. quicquid. & extra de conſec. eccle. quod in dubijs.

† cap. vij.

QVod autem. Hęc quæ diuiditur in ſeptem partes, in prima quarum uidetur probare ſuperficialiter, quod cauſa incontinentiæ inducta non eſt uxor, quia honor eſt mulierum filios procreare. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Non autem. Quarta ibi, Sic econtrario. Quinta ibi, De his. Sexta ibi, Cum ergo qui aliquam. Septima ibi, Cum ergo dicitur. Io. de Fant.

Quod autem. Hic depingitur ſecunda quæſtio an ſit illa cõiunx quæ cauſa incõtinentiæ ducitur? Et quidẽ eſt, non ſecundum primam inſtitutionem matrimonij factam cauſa prolis tantũ, & gratia multiplicandi generis humani, ſed ſecũdum ſecundam inſtitutionem factam poſt peccatum uitandæ fornicationis cauſa: & utraque inſtitutio facta eſt in paradiſo. Prima ante peccatum: ſecunda poſt. Attribuitur tamen ſecunda apoſtolo: non quia ipſam fecit. ſed quia ipſam eſſe factam oſtendit: & ne in poſterum ab hæreticis in dubium reuocetur, in ſcriptis redegit: ſicut etiam Hieronymus ſecundas nuptias conceſsit. ĩ. xxj. q pri: ma. aperiant.

Coniunx ẽ, quæ cã incontinẽtię ducitur?

† ca. ĩ. in cõmẽtarijs.

Geneſ. 1. c

g Benedictio. Et fuit facta ĩ paradiſo. xxvj. di. deinde: tunc fuit præceptũ, ut ibi dicitᷣ. eodem modo præceptũ fuit cum dicebatur: Maledictus qui nõ reliquerit

De hac materia nota ĩ. xi. cauſa. q. j. Deus maſculũ.

Matrimonium quãdoq; fuit de præcepto.

rit ſemen ſuper terrã. hodie tñ eſt conſiliũ, niſi quo ad reddendum debitum. xxiij. quæſ. quarta. apoſtolus.

PVdor eſt fœminis. CASVS. Beneuen. ſic ponit hunc caſum. Cũ prima inſtitutio nuptiarũ fuit cauſa prolis habendæ, quodã modo pudor coniugata reputatur filios nõ habere. unde non fuit mirum ſi diabolus credebat Mariam eſſe corruptã, cum uideret eam prolẽ habentem: quæ eſt præmium nuptiarum. Sola, id eſt, præcipua. Eſt, id eſt, eſſe debet.

Partus fœminarum, eſt eis ſola cauſa nubendi.

CAN. I.

PVdor a ẽ fœminis, nuptiarum præmia non habere, quibus hæc ſola b cauſa eſt nubendi. Idem: Dũ coniugij præmiũ, & gratia c nuptiarũ partus ſit fœminarum, non mediocris cauſa eſt, ut uirginitas Mariæ falleret d principẽ mundi. e

Qui ergo non cauſa procreãdæ ſobolis, ſed explẽdæ libidinis ſibi inuicẽ copulantur, nõ tã coniuges, quàm fornicarij uidentur.

Hinc ẽt Hieronymus. †

Nõ coniuges ſed adulteri uocantur, qui non ſecundum præcepta Chriſti coniunguntur.

CAN. II.

SIcut non oĩs f congregatio hrẽticorum, Xpi eccleſia dici põt, nec caput eorũ Chriſtus eſt: ſic non oẽ matrimoniũ, g quo nõ uiro ſuo ſecundum præcepta Chriſti uxor iungitur, ritè coniugiũ appellari poteſt, ſed magis adulterium. h

i His ita rñdetur. Prima inſtitutio cõiugij ĩ paradiſo facta i eſt: ut eẽt ĩmaculatus torus, et honorabiles nuptiæ: ex qb. ſine ardore k cõcupiſcentiæ cõciperẽt, ſine dolore parerẽt. Secũda propter illicitum motum eliminãdũ, l extra paradiſũ facta eſt, m ut infirmitas prona in ruinã turpitudinis, honeſtate exciperet coniugij. n unde Apoſtolus ſcribens ad Corinthios ait: Propter fornicationẽ unuſquiſq; o habeat ſuã uxorẽ, et unaqueq; habeat uirũ ſuũ. Ex hac itaq; cauſa fit, ut coniugati ſe ſibi inuicem debeãt: nec ſe ſibi negare poßint. Vnde Apoſtolus: Nolite p fraudare uos inuicẽ, niſi fortè ex conſenſu, et ad tẽpus, ut expeditius uacetis oratiõi: et iterũ reuertimini in id ipſum, ne fortè tẽtet uos Satanas. hoc aũt dico propter incontinẽtiã ueſtrã. Qui ergo propter incõtinentiã in naturalẽ redire uſum q monentũ, patet q non pp filiorũ procreationem tantũ miſceri iubentur. Non tñ ideo nuptiæ malæ iudicãtur. Quod. n. præter intentionẽ generãdi fit, non eſt nuptiarum malum: ſed eſt ueniale r propter nuptiarũ bonũ: quod ſ eſt tripertitum: t fides uidelicet, proles, & ſacramentum.

Vnde Auguſtinus de bono coniugali. †

a Pudor. Si tamen per eas non ſtaret, quo minus habeant non eſt cur debeant pudere. ff. de regu. iur. in omnibus.

b Sola. Id eſt, pcipua: viij. di. ſi ſolus.

c Et gratia. Vnde dicit lex, quia magnum præmium eſt mulieribus, concipere, & conceptum tueri. ff. de ædi. edi. quærit. §. ſi mulier.

d Falleret. Ex hoc autẽ fuit deceptus diabolus, qui cum uideret Mariam habere filium, credebat eam mulierem eſſe. Alia ratio redditur. xxvij. q. ij. in uenta. Hic patet, q multa latẽt diabolum, & quotidie diſcit per temporum incrementa: ut xxvj. q. iij. ſciendum.

e Principem mundi. Id eſt, mundanorum, id eſt, malorũ. nec per hoc attribuitur ei ſuper homines aliquis principatus, ſed dicitur princeps eorũ, id eſt, primo peccans, uel maior peccans. Vel ad deriſionẽ dicit princeps taliũ: ſicut dicitur Rex ſchacorum, uel Cardinalis Rauennas: non tamen ſimpliciter eſt Rex, uel Cardinalis. arg. ff. de uerb. ſigni. Paulus. quidam tamen hæretici garriunt eum principem mundi, quia fecit omnia infra lunarem globum. Ioan.

f SIcut non omnis. i. omnis nõ. ſimile eſt ibi, Non erit impoſsibile apud Deum omne uerbum.

g Matrimonium. Id eſt, coniunctio.

h Adulterium. Id eſt, fornicaria coniunctio.

i His ita reſpondetur. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis in qua dicitur, quod matrimonium bis fuit inſtitutum ſiue permiſſum. Primo in paradiſo propter ſobolem tantum. Secundo extra paradiſum propter ſobolem, & propter infirmitatem carnis uitandam: quia bonum matrimonij tripartitum. eſt: ſcilicet fides, proles, ſacramentum. Ioan. de Fantu.

i Facta. Solo conſenſu: ut & nunc. & inſtituit. Dominus matrimonium ex eo quod mulierem fecit, dicens illi quod uxor Adæ eſſet futura.

k Sine ardore. Ni ſi enim homo peccaſſet, ita ſine ardore & pruritu eſſet genitalium coniunctio, ſicut eſt aliorum membrorum: ueluti ſi applices digitum digito, uel manum cum manu: uel ſi eſſet pruritus, non tamen eſſet peccatum ſicut non eſſet peccatum, manũ ſcabioſam mittere ad ignem.

l Eliminandum. Id eſt, coercendum.

m Facta eſt. Id eſt, oſtenſa facta eſt: alias in paradiſo etiam ſecundò facta eſt. ſed quæro per quæ uerba uel quando?

n Coniugij. Sed hodie ſacerdos diaconus magis punitur ſi contrahat quam ſi fornicetur: ut diſtinctione xxviij. presbyterum.

o Vnuſquiſque. Qui per uotum ſibi non præiudicabit. xxvij. quæſt. j. ut lex.

p Nolite. Supra xxx. q. j. noſſe.

q Vſum. Id eſt, carnalem uſum.

r Veniale. Id eſt, dignum ueniæ. i. ad mortem non imputabile. ſ. di. xiij. nerui. j. ead. q. iiij. in eo. contra. ſ. di. xxv. §. alias. arg. contra. j. xxxiij. quæſt. iiij. uir. dicit nõ. j. ca. proxi.

ſ Quod. Simplex eſt relatio.

t Tripertitum. Id eſt, bonum nuptiale eſt triplex, id eſt,

Marginal notes: † ca. 5. ad Ephesios. — Diabolũ multa latẽt & quotidie diſcit. — Gene. 2. d — Diabolus dicit mundi princeps. — 1. Cor. 7. a — 1. Cor. 7. a — Adam ſi nõ peccaſſet, nulla in coitu uoluptas eſſet. — † cap. 7.

Immoderatus uſus coniugatorum, non eſt nuptiarũ malum: ſed eſt ueniale propter nuptiarum bonum.

CAN. III.

QVicquid inter ſe cõiugati immodeſtũ, inuerecundum ſordidum ve gerunt, uitium eſt hominum, non culpa nuptiarũ. Iam in ipſa quoq; immoderata exactiõe [a] debiti carnalis, quam eis nõ ſecundum nuptiarum imperium præcepit, ſed ſecundum ueniam cõcedit Apoſtolus, ut etiam præter cauſam procreandi, ſibi miſceantur: etſi eos praui mores ad talẽ concubitum impellũt, nuptię tamen ab adulterio, [b] ſeu fornicatione defendunt: neq; illud propter nuptias admittitur, ſed propter nuptias ignoſcitur. Debẽt ergo ſibi coniugati non ſolùm ipſius ſexus ſui commiſcendi fidem liberorum procreãdorum cauſa, quæ prima eſt humani generis in iſta mortalitate ſocietas) uerùmetiam infirmitatis inuicem excipiendæ ad illicitos concubitus euitandos mutuam quodammodo ſeruitutẽ: ut ẽt ſi alteri eorũ perpetua continẽtia placeat, niſi ex alteri⁹ conſenſu fieri non poſsit.

3 Non autem datur præſentia ſancti ſpiritus tempore, † quo coniugales actus geruntur.

Vnde Hieronymus ſuper Mattheum.

Non datur præſentia ſancti ſpiritus tempore quo coniugales actus geruntur.

CAN. IIII.

COnnubia legitima carent quidẽ peccato: non tñ tẽpore illo quo coniugales actus gerunt, præſentia [c] ſancti ſpiritus dabitur, etiam ſi propheta uideat eſſe, qui officio generationis obſequitur, ſed & plura alia [d] sũt in quib. ſufficit ſibi ſola [e] uis humana: & neq; res indiget neq; decet adeſſe p̃ſentiam ſancti ſpiritus.

Sicut ergo talis cõcubitus nõ eſt fornicarius, ſed propter bonũ coniugij licitus: ſic etiam coniũctio illa, de qua quæritur, non eſt fornicaria: ſed ꝓpter bonum coniugij licita.

Itẽ ſicut Auguſt. ait in lib. de bono coniugali. † † cxiiij.

CAN. V.

COncubinæ ad tempus adhibitæ, nec ẽt ſi cauſa filiorum concumbant, iuſtum faciunt concubinatum ſuum.

4 *Sic econtrario dat̃ intelligi, de ijs qui cõiugali affectu ſibi copulãtur, ꝙ ẽt ſi nõ cauſa procreandorum filiorũ, ſed explẽdæ libidinis conueniunt, non ideo fornicarij ſed coniuges appellantur. Probatur hoc idem authoritate Auguſtini in libro de bono coniugali.*

Coniuges ſunt, qui cauſa ſolius incontinentiæ ſibimet inuicem copulantur.

CAN. VI.

SOlet quæri cùm maſcul⁹ & fœmina, nec iſte maritus, nec illa uxor alterius, ſibimet non filiorum procreandorum cauſa, ſed pro incontinentia [f] ſolius concubitus cauſa copulantur, ea

Id eſt, coniſictorum nuptijs bonum eſt triplex.

QVicquid. a Exactione. Cauſa incontinentiæ, non cauſa libidinis explendæ.

b Ab adulterio. Infra ea. q. iiij. origo. contra. infra eadem. quæſtio. ſeptima. adulterij. contra. s̃. ead. quæ. iiij. liberorum. contra. ut hoc capi. ut eius cõtraria melius intelligas, nota quod quatuor de cauſis commiſcetur quis uxori. Cauſa prolis. Item cauſa reddendi debitum: his caſibus nõ peccat, imo meretur. xiij. diſt. nerui. & xxxiij. quæſtio. v. ſi dicat. Item cauſa incontinentiæ, cum ſcilicet eſt præuentus à uoluptate: tũc eſt ueniale peccatum: ut hic, & xxxiij. quæſtio. iiij. uir cum propria. Quidam tamen dicunt hoc caſu nullum eſſe peccatum propter authoritatem Apoſtoli: Vnuſquiſque habeat ſuam, &c. ut s̃. §. proxi. Cognoſcitur etiam uxor cauſa ex'plendæ uoluptatis, ſcilicet cum quis præuenit uoluptatem uel cogitatione, uel utendo calidis, ut pluries eam cognoſcere poſsit. tunc ſecundum H. peccat mortaliter: ut in contrario ca. origo. minus tamen punitur propter bonum matrimonij: ut j. q. vij. adulterij. Alij dicunt, quod etiam in hoc caſu tantum ueniale peccatum eſt, argu. hic, & j. quæſtio. vij. adulterij. & ſic ubi reperitur quod mortaliter peccet, dic, id eſt, ad modũ adulteri agit. Vel dicitur ad exhortationem continentiæ. ſ. xxxj. qõ. j. §. uerum. Vel intelligit quando eam cognoſcit contra naturã: quia tunc ſecundũ omnes mortaliter peccat, & grauius cum uxore quam cum alia. j̃. q. vij. adulterij. Ioan.

Ob quot cauſas cõmiſceatur uir⁹ uxori.

† Sed quorsum bñdictio. Gene. 5 d Et quãdo uuluã Annæ aperuit. 1 Samuel. Vnde Iſychi⁹ ĩ Leuiti. c. 12. Exponẽs illud pſal. 51. Ecce ĩ iniquitatibus cõceptꝰ ſum. ait ñ ſuæ mr̃is peccatum aliqd̃ accuſans, ſed matrẽ naturã appellat, immũdiciã peccati, Adæ & Euæ in omne genus nr̃m deſcẽdiſſe, ſignificans.

COnnubia. c Præſentia. Adeſt tamen gratia ſpiritus ſancti, quoad illa, ſine quibus gratia ſpiritus ſancti haberi non põt: cũ etiã quis mereatur quãdoq; in tali actu. j. xxxiij. qõ. v. ſi dicat. Sed abeſt, cum quis cognoſcit uxorẽ, quo ad operationem, ſcilicet quo ad miracula facienda, & uim prophetandi, manet enim in bonis gratia ſpiritus ſancti quo ad quædam, & recedit quo ad quædam: ut legitur de pœ. diſtinct. ij. quærendum. & c. poteſt diſcurſus. Vel dic nõ dari præſentiam ſpiritus ſancti quoad omnia: quia ibi eſt quidam ſtupor, & homo totus carneus efficit̃. Vel iõ illi pruritui non datur, quia eſt ueniale peccatum. Dicit tamen P. Manducator coitum cõiugalem bene exerceri poſſe, ſine peccato quod cõcedo quãdoque. Ioan.

Coitus carnalis ſine peccato exerceri poteſt.

d Sed & plura alia. Vt ſunt actus indifferentes, ut comedere, mouere digitum, & huiuſmodi.

e Sola. Non excludit Deũ qui̇n adſit ſed uirtutes, quantũ ad operationem: qa illa hora totus carneus efficitur.

Simile contra. xxvij. q. ij. omne.

COncubinæ. Sic ecõtrario. Hæc eſt iiij. pars q. in qua quæritur an ſit uxor quæ ducitur ad tempus, uel ſub conditione ut prolem euitet? & dicitur quod non. Ioan. de Fant.

SOlet quæri. f Sed pro incontinentia. Id eſt, propter incõtinentiam uitandam.

Ea

fide[a] media, ut nec ille cum altera id faciat, nec illa cum altero: utrum nuptiæ ſint uocandæ? Et poteſt quidem fortaſſe non abſurdè hoc appellari cõnubium, ſi uſq; ad mortẽ [b] alicuius eorũ, id inter eos placuerit, & prolis generationẽ, quãuis non ea cauſa coniuncti ſunt, non tamen uitauerint,[c] ut uel nolint[d] ſibi naſci filios, uel etiam opere aliquo malo agant, ne naſcãtur. Cæterùm ſi uel utrunque,[e] uel unum horum deſit, non inuenio quemadmodum has nuptias appellare poſſumus. etenim ſi aliquã ſibi ad tẽpus adhibuerit, donec aliam dignam honoribus ſuis uel facultatibus inueniat, quã in coniugium ducat: animo ipſo adulter eſt, nec cum illa, quam cupit inuenire, ſed cum iſta[f] cum qua ſic cubat, ut cum ea non habeat maritale conſortium.

†Idem de nuptijs & concupiſcentijs. †

Fornicarij ſunt, non coniuges, qui ſterilitatis uenena procurant.

CAN. VII.

ALiquãdo eouſq; peruenit hæc libidinoſa crudelitas, uel libido crudelis, ut ẽt ſterilitatis uenena procuret: & ſi nihil ualuerit,[g] cõceptos fœtus ĩtra uiſcera aliquo modo extinguat aut fundat,[i] uolendo ſuã prolẽ prius interire,[h] quàm uiuere: aut ſi in utero uiuebat, occidi antequã naſci prorſus. Si ambo[i] [illegible]les ſint, cõiuges nõ ſunt.[k] & ſi ab initio[l] tales fuerunt, non ſibi per connubiũ, ſed per ſtuprũ potius conuenerũt. Si autẽ ambo nõ ſint tales, audeo dicere, aut illa quodammõ ẽ mariti meretrix,[m] aut ille adulter[n] uxoris.

§ *De his, qui abortum procurant, quæritur an iudicentur homicidæ, uel non.*

Auguſtinus ĩ libro quæ

Filius tẽporalis ô à lege incognitus.

a Ea fide. Dum tamen hoc agant, ut matrimonium contrahant.

b Si uſque ad mortem. Matrimonium enim non poteſt ad tempus contrahi: ſicut nec lex nouit filium temporalem: ut ff. de adopt. ſi quis. nec hæres quis ad tempus inſtituitur. inſti. de hære. inſti. §. hæres. Quid ſi aliqui alias contractu ri credunt hoc licere, ut ad tẽpus contrahant, cũ ius ignorent, & cõtrahunt? Dicit Hug. tenere matrimonium.

c Vitauerint. Modi uitandi notantur. ff. de uſu. & ha. ſed neque. & l. ſi forte.

d Nolint. Id eſt, uelint non naſci. Habes ergo hic, quod uitatio prolis uel propoſitum necandi filios ĩpedit matrimonium. & in ca. proxim. Si autem alia conditio inhoneſta poneretur in matrimonio, ut cõtraho tecum ſi tu interfeceris patrem, uel aliquid iniquũ feceris: an talis impediat matrimoniũ, dubitari conſueuit. De hoc notabis quod conditio quædam eſt honeſta, quædã inhoneſta ſiue impoſsibilis.[1] Eſt autẽ honeſta duplex: & eſt duplex inhoneſta. quædã enim conditio eſt de natura matrimonij, quædam non. Si ergo conditio honeſta quæ non eſt de natura matrimonij apponatur matrimonio, tenet matrimonium: ut ſi dicatur, contraho tecum, ſi dederis mihi centum: hæc conditio honeſta eſt, & non eſt de ſubſtantia matrimonij: & tenet matrimonium cum illa conditione, & ſine ea: ut extra de condi. appo. de illis. Eſt alia honeſta conditio, quæ adhæret naturæ matrimonij, ut cum Chriſtianus dicit Iudeæ: contraho tecum ſi uolueris Chriſtiana fieri: talis conditio eſt de natura matrimonij: & ſi illa non apponeretur, non teneret matrimonium: ut xxviij. quæſtio. j. non oportet. Similiter inhoneſta duplex eſt: ſi enim apponitur inhoneſta conditio, quæ eſt contra naturam matrimonij, matrimonium non tenet: ut [illegible] hoc modo dicatur, Contraho tecum uſque ad tres annos. uel ſic, Contraho tecum, ſi procuraueris uenena ſterilitatis. matrimonia enim uel ſponſalia ſic contracta non tenent: ut hic, & capitu ſequen. Eſt & alia inhoneſta conditio, quæ non eſt contra naturam matrimonij, ut ſi dicatur hoc modo, tecum contraho, ſi furtum uel homicidium feceris. hæc conditio non repugnat naturæ matrimonij: & conditio talis ſi apponatur, frangenda eſt, & tenet matrimonium: ut extra de conditio. appoſi. cap. j. Sed contra hanc diſtinctionem eſt, quod legitur xxviij. q. j. idololatria. ibi enim uidetur, quod omnes turpes conditiones etiam ſoluant matrimonium. ſed qualiter hoc ſit intelligendum, ibi notauimus. Itẽ contra eſt. x. quæſt. j. capitu. j. & ij. ubi tenet contractus, licet apponatur conditio quæ eſt contra naturam contractus. Similiter obſtat. xxviij. diſtinct. diaconi. ubi tenet ordinatio, licet dicat ſe uelle habere uxorem. Similiter tenet conuerſio, ſi ſub hac forma ſiat, ut poſſit retineri proprium. ut extra qui cle. uel uo. inſinuante. In cõtractibus autem, impoſsibiles conditiones appoſitæ uitiant contractum: ut inſtitu. de inuti. ſtipulatio. §. impoſſibilis. ff. de actio. & oblig. non ſolum. in ultimis uoluntatibus, pro non adiectis habentur: ut C. de inſtitut. & ſubſtitu. reprehendenda. de condi. app. in matrimonio. plene habes extra de condi. app. ca. ult.

Conditiones in matrimonijs appoſitæ ſunt ĩ multiplici differentia.

1 Extra de condi. ap. ca. ult. & intellige impoſſibiles de iure uel ſecundũ naturã. ff. de condi. inſtit. l. j. & l. filius. ſecus ſi impoſſibile ſit propter difficultatem pſtãdi: ut ſi mihi domũ aureã dederis, ff. de ſtatu. lib. cũ hæres. §. j. quia tũc ualet mrĩmoniũ, ut ibi. idẽ ſi propter perplexitatẽ eſt impoſſibile, quia ex tũc uitiat cõtractum. ff. de condi. inſtit. ſi Titius. ſed ſecundum Vinct. ibi contra naturam & ſubſtantiã eſt. Arch. † cap. 15. libr. 1.

† Adde ad iſtud cap. & ſequens qualiter tales puniãtur, not. Bart. in l. diu. ff. de uar. & extra. cri. in gl. in l. necare. in glo. j. ff. de li. agnoſcẽ.

e Vtrunque. Scilicet, qui uolunt uſque ad mortem cõmanere, & qui uolunt non uitare prolem.

f Sed cum iſta. Supple eſt adulter.

g ALiquando. Si nihil ualuerit. procuratio ſterilitatis.

h Interire. Interit ergo quod nondum eſt. arg. ff. uſufru. quemadmodum cau. l. omnes. §. j.

i Si ambo. Id eſt, ſi ab initio legitime contraxerunt ſed ad hoc poſt deuenerunt.

k Coniuges non ſunt. Id eſt, iura coniugij non obſeruant.

l Et ſi ab initio. Nota, quod non ſunt coniuges, qui eo animo coniuncti ſunt, ut prolis generationem impediant: & quod in uno opere unus peccat, alter nõ: & quòd matrimonium aliquando ex una parte tantum tenetur: argumentum infra eadem, quæſtione v. propoſito: & extra de eo qui du. in matri. cap. j ſed hoc falſum eſt.

Matrimonium ex una parte quandoq; tantum tenet.

m Meretrix. Id eſt, digna pœna qua aliqua meretrix eſt digna.

n Adulter. Id eſt, dignus pœna, qua aliquis adulter eſt dignus.

De his. Hæc eſt quinta pars quæſtionis, in qua quæritur, an ſit homicida qui percutit mulierem, & [illegible]

cit

eſt abortum? & dic quod non niſi eſſet uiuificatus. & hoc probat per tres canones. Ioan. de Fant.

a Q Vod uero. Agitari. Ab hæreticis præſertim, ſcilicet utrum quicquid, &c.

b Nec animatum. Et hoc quidem uerum eſt: quia antequam lineamenta corporis i habeat, non infunditur anima: ut j. cap. proxi. Quidam tamen hæretici dicunt, animã creari ex traduce, id eſt, ex præiacenti materia, id eſt, ex anima generantis, & naſci cum corpore: ſicut & creatur corpus ex corpore. Alij mentiuntur animas creatas eſſe in principio mundi in comparibus ſtellis, & infundi corporibus: poſt reſolutionem uero redire ad proprias ſtellas, ſi bene uixerint. Fides noſtra eſt, quod quotidie Deus nouas creat animas, & infundit nouis corporibus, & infundẽdo creat, & creando infundit.

ADDITIO.

Aliter uidetur notari. ſ. j. quæſtio. iij. ſi qs obiecerit. in glo. exercendo, &c.

c Si animam. Similiter non dicitur deferi charitas, quę nũquã fuit: ut j. de pœ. diſti. ij. in fin. & rei quæ non eſt, priuilegium dari non poteſt: ut extra de eccle. ędifi. ad audiẽtiam. & matrimonium quod non eſt, accuſari nõ poteſt: ut extra de deſponſa. impub. ad diſſoluendum. & id quod non eſt, rumpi non poteſt. ff. de iniuſto rup. & irri. teſtamẽ. nam. etſi. Sed contra id quod non eſt, poteſt deſinere eẽ: ut ff. uſufruc. quem admo. ca. l. iij. §. j. & res quæ non eſt, poteſt habere priuilegium, extra de conſuetu. cum olim. & mittit in poſſeſsionem quæ non eſt, is qui non eſt natus: ut ff. de inofficio. teſtamen. poſthumus. & ædificio quod non dum eſt, poteſt imponi ſeruitus: ut ff. de ſerui. urb. præd. ſi ſeruitus. §. ulti. Ioan. Tu dicas. quod rei quæ non eſt, poteſt imponi ſeruitus: non quod ſtatim ſit ſeruitus, ſed erit re exiſtente in rerum natura xxvij. quæſtio. ij. §. ex his omnibus. Idem poteſt dici de priuilegio: quia tunc uere competit, cum res extabit. Hug.

† q8. 80.

a Hic uide q̃ d leg. & not. s. v. diſt. § j. Anima noſtra unde procedit.

Priuilegium non poteſt dari rei quæ non eſt.

† Adde nota in l. Cicero. ff. de pœn. & in l. ſacrilegij. ff. de uar. & extra. cri.

Exo. 21. c

...ſtionum Exodi ait. †

Non eſt homicida, qui abortum procurat antequã anima corpori ſit infuſa.

CAN. VIII.

QVòd uerò non formatum puerperiũ Moyſes uel lex noluit ad homicidium pertinere, profectò nec hominem deputauit quod tale in utero geritur. Hic de anima ſolet quæſtio agitari, a utrum quicquid formatum non eſt, nec animatum b quidem poſsit intelligi: & ideo homicidium nõ ſit, quia nec exanimatum dici poteſt, ſi adhuc animã c non habebat. Item ſi illud informe puerperium, iam quidẽ fuerat, ſed adhuc quodã modo informiter animatum: quoniam magna quæſtio de anima eſt, non eſt præcipitanda indiſcuſſa temeritate ſententia. Ideo lex noluit ad homicidium d pertinere, † quia nondum dici poteſt anima uiua in eo corpore quod ſenſu caret.

Item in libro quæſtionum ueteris & noui teſtamenti.

De eodem.

CAN. IX.

MOyſes tradidit, Si qs percuſſerit mulierem in utero habentem & abortiuum fecerit: ſi formatum fuerit, det animam e pro anima. ſi autem informatum fuerit, mulctetur pecunia ut probaret animam non eſſe ante formam. † Itaque ſi iam formato corpori datur, nõ tamen in conceptu corporis naſcitur f cum ſemine anima deriuata. Nam ſi cum ſemine, & anima exiſtit ex anima, & multæ animæ quotidie pereunt, g cùm ſemen ex fluxu quodam nõ pficit natiuitati. h Sed ſi prius inſpiciamus, uidebimus quid ſequi debeamus. Contemplemur facturam Adæ. In Adam enim exemplum eſt datum, ut ex eo intelligamus, quia iam formatum corpus accepit animam. Nam poterat Deus animam limo terræ admiſcere, & ſic formare corpus. Sed ratione infirmabatur: i quia primùm oportebat domum compaginari, & ſic habitatorem induci. Anima certè quia ſpiritus eſt in ſicco k habitare non poteſt: ideo in ſanguine fertur habitare. l Cùm ergo corporis lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima?

Item Hieronymus ad Algaſiam.

De eodem.

CAN. X.

SIcut m ſemina paulatim formantur in utero, & tandiu non reputatur homicidium, donec elemẽta cõfecta ſuas imagines membraque ſuſcipiant: ita ſenſus n ratione conceptus, o niſi

d Ad homicidium. dic ut ſ. quæſtio. v. conſuluiſti.

e MOyſes. Det animam. Similiter dicit lex, quod ſi aliquis interficit animatũ, capite puniri debet. ſi uero non animatum, diſtinguitur, quia ſi eſt nobilis, parte bonorum amiſſa, relegatur, ſi eſt ignobilis, damnatur in metallum. ff. de pœn. ſi qs aliquid. §. qui abortionis.

f Naſcitur. Vt illi dicunt, qui dicũt animã naſci ex traduce. a

g Pereunt. Quod eſt inconueniens.

h Natiuitati. forte uitio matricis.

i Ratione infirmabatur. Id eſt, deſtituebatur: unde non uidebatur rationabile, quo ad opinionem hominum.

k In ſicco. i. in corpore rudi & informi. Et eſt argu. pro Normanis & Anglicis, & Polonis, ut poſsint fortiter bibere, ne anima habitet in ſicco.

l Habitare. Scilicet quod ex eis unũ efficiatur, uel per uegetationẽ: alias tã boni quã mali angeli habitant in ſiccis corporibus, & in cadaueribus, & in lapidibus, & in auib[9], in quibus ipſi dęmones dant rñſum: ut xxvj. q. v. nec mirũ. ut dicit de Saule q̃ adorauit diabolum.

m SIcut. Per hoc c. dicit Bazi. peccata ſola uoluntate commiſſa, ſola uolũtate debere deleri. nam omnis res &c. extra de reg. iuris. oĩs. Alij dicunt eſſe neceſſariã exteriorẽ pœnitentiam, ex quo uoluntas egreſſa eſt ſuoſtines.

Animaeſt & non animæ ſi interficiẽs qualiter punitur.

† Alias, ante formatam.

a Id eſt, ex ſemine ſimul cum corpore. i. ſimul cum ipſo ſemine corporis anima creatur & infundit antequam corpus humanum ſit formatũ. B.

Normani bibãt fortiter ne eorũ anima in ſicco habitet.

Peccata ſolius uolũtatis ſola uoluntate deleri nõ poſſunt.

n Senſus. Id eſt, uoluntas, uel cogitatio.

o Ratione conceptus. id eſt, cogitata bona mente

conceptæ

in opera proruperit, adhuc in uentre retinetur: & cito perit ab hoſte.[a] 6 *Cùm ergo*[b] *q aliquã ſibi ad tẽpus adhibet, cũ ea adulter eſſe dicit: nec ab ea diſcedẽs, nec filiam ſuã illi*[c] *tradẽs peccat.*

Vnde Leo papa. †

Profectus eſt honeſtatis, fornicariam abijcere, & uxorem legitimam accipere.

CAN. XI.

ANcillam abijcere[d] à toro, & uxoré[e] certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, ſed profectus eſt honeſtatis. Culpãda ſit ſanè talium negligẽtia, ſed nõ penitus deſperanda, ut crebris cohortatiõibus[f] incitati, quod neceſſariè[g] petiuerunt, fideliter[h] exequãtur. Nemo[i] .n. deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt: quia nonnunquam quod diffidentia ætatis[k] differtur,[l] conſilio maturiore perficitur.

Idem.

Legitimo matrimonio copulatur, quæ concubinam habenti traditur. CAN. XII.

NOn omnis mulier uiro coniũcta, uxor eſt uiri: quia nec omnis filius,[m] eſt hæres patris.[n] Nuptiarum autẽ fœdera inter ingenuos[o] legitima ſunt, & inter coequales:[p] & multò prius hoc ipſum domino conſtituente,[q] quàm initium Romani iuris exſtiterit. Itaque aliud eſt uxor, & aliud concubina: ſicut aliud eſt ancilla, & aliud libera. Propter quod etiam Apoſtolus ad manifeſtandum harũ perſonarum diſcretionẽ, teſtimonium poſuit ex Geneſi, ubi dicitur Abrahæ: Eijce ancillam & filium eius. non enim erit hæres filius ancillæ cum Iſaac filio meo. Igitur cuiuslibet loci clericus, ſi filiam ſuam uiro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi eã coniugato dederit, niſi fortè & illa mulier & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptijs honeſtata uideatur. Paterno enim arbitrio, fœminæ uiris iunctæ carent culpa, ſi mulieres quæ à uiris habebantur, in matrimonio non fuerint: quia aliud eſt uxor, aliud concubina.

Gala. 4. d.

Gene. 21. a.

7 *Cùm ergo dicitur: Paterno arbitrio fœminę iũctæ uiris: datur intelligi, quòd paternus conſenſus deſideratũ in nuptijs: nec ſine eo legitimæ*[r] *nuptię habeantũ: iuxta illud*[ſ] *Euariſti papæ: Aliter non ſit legitimũ coniugiũ, niſi à parentibus tradatur.*

Item Ambroſius in libro de patriarchis. †

CAN. XIII.

HOnorãtur[t] parentes Rebeccæ mune-

† Epiſto la. ix. ad Ruſticũ.

† lib. j. de Abraham ca. ulti. Gen. 24. b

concepta, cito perit, &c. Vel intelligitur de malo cogitatione concepta in ratione uel intentione, id eſt, in anima, quæ perit.

a Ab hoſte. id eſt, à ſuggeſtione diaboli: quia ſuggeſtio eius non habet effectum circa hominem, cum neſciat mentem hominis: ut xxvj. quæſtio. iij. ſciendum.

Cum ergo. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis in qua quæritur utrum peccet cõcubinarius, dimittendo concubinam & adhærendo uxori, ſiue in habendo uxorem, uel qui ei dat filiam ſuam? dicitur quod non Io. de Fantu.

b Cum ergo. Reſpicit finem cap. ſolet quæri, &c.

c Illi. Cum ei non eſt carnaliter commiſtus, nec ibi ſumatur. arg. contra. extra de ſponſ. ad audientiam.

d ANcillã abijcere. Cũ ergo capi. non iubeat abijci illã, quæ non eſt uxor, nunquid ſua authoritate ſtatim poteſt ab ea recedere? Reſpõ. nõ. † xxxv. q. vj. multorum. xxxiij. q. ij. ſeculares.

† Ar. contra. xxix. q. ij. c. cuius rei. v. bi de hoc.

e Vxorem. Scilicet qui dimittit cõcubinam.

f Crebris cohortationibus. ut dimittatur concubina.

g Quod neceſſarie. ſcilicet propter neceſſitatem carnalis infirmitatis. id eſt, cauſa incontinẽtię, uel quia continere forte non poterat, uel ne plures alias cognoſceret.

h Fideliter. Scilicet cũ honeſtate cõiugij.

i Nemo de pœn. diſt. vij. nemo. C. de fideicõ. liber. deberi. j. ea. q. iiij. recurrat. in fi. ſ. xxiiij. q. iij. illud. & cap. corripiantur.

k Aetatis. j. proxi. q. ij. antiqui. & cap. in adoleſcẽtia. ſ. 50. diſti. ponderet. & c. de eo. ſ. xxx. quæſtio. iij. illud.

Pœnitentia an poſſit agi in peccato.

l Differtur. Sicut pœnitentia quandoque differtur ad tempus, donec deferueſcat culpa luxuriæ. de pœn. diſtinct. j. ſunt qui arbitrantur. & dum eſt in peccato non debet agere pœnitentiam. de pœnit. diſtinc. iij in ſalicibus, ſed illud intelligitur tantum de ſolenni pœnitentia: alias aperte contradiceret de pœ. diſt. v. falſas. quia peccator bene agit pro crimine pœnitentiã: ut notaui. xiiij. qõ. vj. in ſumma. & extra de pœnit. & remiſ. quod quidam. j. de pœni. diſti. iij. nihil prodeſt.

m NOn omnis. Filius. j. e. q. iiij. dicat. contra. ſed hic filius ſecundũ generalẽ ibi ſecũdũ ſpecialem ſignificationẽ accipitur.

n Patris. Pater eſt quẽ nuptiæ demonſtrãt. ff. de in ius uo cau. quia ſemper.

o Ingenuos. Arg. quod non ſit legitimũ matrimoniũ inter puberem & impuberem, nec inter ſeruos plenarie.

p Et inter coæquales. id eſt, inter adultos, extra de deſpõ. impub. de illis.

q Conſtituente. In paradiſo, cum fecit Adam & Euam in adulta ætate, & eos matrimonialiter cõiunxit. de pœnit. diſtin. ij. §. Romanos. uer. Adam. Vel conſtituit, quod non omnis filius ſit heres ibi, Eijce ancillam. &c. Sed contra. j. e. qõ. iiij. recurrat. ubi dicitur, quòd nõ obſuit, &c. & ita filij Iacob obtinuerunt hæreditatẽ cũ alijs genitis ex ancilla. Dicunt quidam, quod poſtea Iacob contraxit cum ancilla, & ita legitimauit filios. Sed contra extra qui fil. ſint legi. tanta. quia eo tempore ſuſcepti ſunt, quando mater eſſe uxor nõ potuit. ſed dic quod ſufficit, quod credebatur quod tunc poſſet eſſe uxor: ut j. q. iiij. obijciũtur.

Filij Iacob ex ancilla geniti cũ alijs ſucceſſerunt.

r Legitimæ. id eſt, communem ſolẽnitatem legalem habentes. extra de deſpon. impub. tuæ.

ſ Illud. ſ xxx. qõ. v. aliter.

t HOnorantur. Ergo pro matrimonio cõtrahendo põt exigi pecunia; nec erit ſimonia, licet matrimo-

ribus: [a] conſulitur puella, [b] nō de ſpōſalibus: [c] illa enim iudicium expectat parentum. non eſt enim uirginalis pudoris [d] eligere maritum. ſed iam deſpōſata [e] uiro de profectionis die conſulitur: nec immerito dilationem non attulit. Iure etenim properare debuit ad maritum. unde illud Euripideon, quod mirantur pleriq́ʒ, unde translatum ſit, manifeſtum eſt. ait enim in perſona mulieris, quæ tamen uolebat maritum relinquere, & ad alias petebatur nuptias. † Sponſaliorum meorū, pater [f] meus curam ſubibit. Hoc enim non eſt meū. Ergo quod & ipſi philoſophi mirati ſunt, ſeruate uirgines: [g] & nō ſolùm uirgines, ſed ētſi qua mulier amiſſo citò marito adoleſcentula in laqueū infirmitatis ſuæ timet incidere, ſi uult nubere nubat tantū in domino: ita ut electionē mariti parentib. deferat: ne appetentiæ procacioris exiſtimetur author, ſi ipſa de nuptijs ſuis electionem ſibi uendicet: expetita enim magis debet uideri à uiro, quàm uirum ipſa expetiſſe. Verecundiā præmittat antè, quàm nubat: quò ipſum coniugiū plus commendet uerecundia.

Item in libro Numerorum. †

CAN. XIIII.

MVlier [h] ſi quippiā uouerit, & ſe conſtrinxerit iuramēto, quæ eſt in domo [i] patris ſui, & in ætate adhuc puellari: ſi cognouerit pater uotū quod pollicita eſt, & iuramentū quo obligauit [k] animā ſuā, & tacuerit, nō rea erit: ſed quicquid pollicita eſt & iurauit opere cōplebit. [l] ſi autē ſtatim [m] ut audierit, cōtradixerit pater: & uota & iuramēta eius irrita erūt nec obnoxia tenebiť ſponſioni: eò quod cōtradixerit pater [n] eius.

matrimonium ſit maximum ſacramentum. nam talis datio potius dicitur honor quam pretium: ut hic dicitur. ſic xvj.q.j.decimæ. & eſt ſi.ff.man. ſi remunerandi. Si quæras quare in hoc ſacramento potius interueniat pecunia, quam in alijs? dicunt quidam ꝙ propter onera matrimonij. Sed certe eadem ratione pro ingreſſu monaſterij pōt recipi pecunia ꝓpter onera quæ ſuſtinet monaſterium. xvj.q.vj. de lapſis. Sed hæc eſt ratio [redacted] ut j.q.j. multi. circa med. & c ſunt. & ca. quicqd inuiſibilis. tñ multa fuerunt prohibita in ueteri lege, in quibus nō conferebatur nec adhuc hodie confertur gratia: ſicut emptio ſepulturæ: ut xiij.q.ō.ij. poſtquam. G. tamē dicit ꝙ pro matrimonio non poſſet dari pecunia.

a Muneribus. Datis à ſeruo Abrahę Eliezer patri Rebeccæ qui dicebatur Bamel.

b Conſulitur puella. De die ꝓfectionis. Hiſtoria legitur in Geneſi, quod Eliezer ſeruus Abrahæ de mandato domini ſui, iuit in Meſopotamiā pro accipiēda uxore filio ſuo Iſaac de domo Batuelis. Qui cū ueniſſet ad domum Batuelis patris Rebeccæ dedit munera Rebeccæ & parentibus & fratribus ſuis: qui expoſita uoluntate domini ſui cum poſtea uellet redire, & illi rogarent eum ut aliquot diebus adhuc maneret puella cū eis, ipſe dixit: Nolite me detinere: quia direxit dominus uiam meam. & dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus uoluntatem eius. & cum fuiſſet uocata, quæſierunt ab ea. Vis ire cum homine iſto? quæ ait, Vadam. & ſic dimiſerūt eam, & nutricē eius, & ſeruum Abrahæ. cum autem Iſaac egrederetur ad meditandum in agro, quæſiuit Rebecca quis eſſet: & tunc reſpondit Eliezer: Dominus meus eſt, cui ducta es in Vxorem. & ipſa ſtatim deſcendit: & tollēs theriſtrum, cooperuit caput ſuum: deinde accepit eam in domum ſuam.

c Non de ſponſalibus. Innuit hæc litera quod conſenſus puellæ non eſt requirendus in ſponſalibus: ꝙ tamen ſecus eſt: ut xxx. quæſtione ij. ca. unico. ff. de ſponſa. ſponſalia. imo & de ſponſalibus fuit conſulta ubi dicitur ei, Vis ire cum iſto homine? Dic ergo non de ſponſalibus tantum, ſed etiam de profectione. hoc tene quod ſi non contradicit, conſentire intelligitur: ut hic patet. a Nec poteſt contradicere, eum pater indignum eligit. ff. de ſpō. ſed quæ patris.

d Pudoris. Argu. matrimonium poſſe contrahi inter abſentes per procuratorem. arg. xxx. q.v. nec illud.

e Deſponſata. Argu. ꝙ parentibus puellæ dari poteſt pecunia, ut conſentiāt matrimonio interueniente pecunia: [redacted]

f Pater. Cultus enim uerecūdiæ, &c. C. de nupt. in copulatione.

g Virgines. Conſilium eſt argum. extra de deſpon. impub. tuæ.

h MVlier. Id eſt, impubes, alibi ſumitur pro uirgine in Euangelio: Mulier ecce filius tuus. ff. d uerb. ſig. mulieris. ff. de leg. ij. ſeruus. alibi pro corrupta. ff. de cōtrah. empt. alioqui. §. j. Et no. ꝙ H. dicit, ꝙ ſi impubes emittit uotū uel ſacramentum, & eſt doli capax, pater nunquam poteſt reuocare: quia cum poſſit ſe obligare diabolo, pōt & Deo. extra de deli. pue. pueris. & legi ſic H. hoc ca. mulier. ſ. impubes, non doli capax.

i In domo. Idem eſt ſi extra domum: quia eſt emancipata: dum tamen minor ſit: argu. C. de nup. uiduæ.

k Obligauit. Id eſt, fecit ad modum obligantium. Alij dicunt, ꝙ ſiue doli ſit capax ſiue non, dum tamen ſit intra annum. xiiij. in uiro, uel xij. in puella, ſemper pater reuocat iuramentū eius: ut hic, & ſ. xx. q. ij. puella. Alij tenent mediam uiam, nam doli capax ante legitimam ætatem obligatur in omni uoto, niſi in uoto monachationis. xx. q. j. illud, & tamen licet obligetur, pater poteſt reuocare ex conceſſione huius canonis: & ita hoc intelligitur de doli capace & uere obligato. De hac materia nota ſ. xx. q. j. in ſumma.

l Opere complebit. Ergo rea erit, ſi non compleuerit: & ita contrahere poteſt impubes. ꝫ quod concedo: arg. huius cap. contra. xx. q. j. c. j.

m Statim. ſ. xx. q. ij. c. ij. contra H. ſoluit, quia ideo datur ibi maius ſpatium. quia per tale iuramentum eximitur à patris poteſtate: hic autem loquitur de alio iuramento ſiue uoto: quod licet adimpleat, adhuc tamen manet in patris poteſtate: & ibi maius ſpatium datur, quā hic. hic enim loquitur de uoto abſtinentiæ. lex autē dicit ꝙ cū filius eſt in ptāte, non obligatur aliquo uoto. ff. de polli. l. ij. ſed derogatū eſt ei.

n Pater. Soluitur autem patria poteſtas, adueniente adulta ætate quo ad matrimonium carnale ſiue ſpiritua-

† Hermione in Andromacha Euripidis, ſic loquitur. Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς μέριμναν ἕξει, κοὐκ ἐμὸν κρίνειν τάδε.

ꝫ Arg. ad hoc extra ꝙ matri. ac poſ. ſignificāte. ubi d hoc & not. a ꝫ. diſtin. his igitur. in glo. j.

ꝫ Ad idē xliij. diſt. cap. j.

Matrimonium per ꝓcuratorem cōtrahi poteſt.

Num. 30. † qō. 67. [redacted]

Iuramentū filij an poſſit à patre reuocari.

ꝫ Vide quæ leg. & no. xxx. q. ij. in prin. & capi. j.

Patria poteſtas ſoluitur adueniēte adulta ætate, quoad matrimonium, & quo ad iuramentum.

ſpirituale, & quo ad iuramentum.xx.quæſt ij. puella. xxij.q.iiij.tribus.

a M Eritò hic quæritur etiã de uoto uirginitatis.

a H Oc ſanctum. Parentum. ſecundum canones licet filiæ præter uoluntatem parentum nubere. ... hæc eſt ne...cessitas patris ...tas, quantũ ad hoc quin teneat matrimoniũ, licet nõ adſit uoluntas eius:alias bene dico req;rendum eius cõſenſum, maxime ſi eſt minor. vñ corrigit illud inſtit. de nup. in princip. Nunq̃d ergo pater eã dotare tenetᵉ? Sic, arg.[1] ff. de ritu. nup. qui liberos. & ponitur hic uel, pro &.

a Parentũ. Bene dicit, q̃nque enim inueniuntur mulieres contra ſua cõmoda laborare. C. de ſpõ. ſi pater. hoc tamen ad honeſtatem referas extra de deſponſa. impu. tuæ.

b Viduæ. xx. q. ij. c. j. & ij. cõtra, ſed ibi de minoribus. 14. annis agitur, & hic de nubilibus. De hoc habetur. 31. q. iij. in ſumma.

Filia nubere poteſt ſine parẽtum uolũtate.

1. Cor. 7. d

1 Sic arguit idem Archi. hic Panor. cõſi. 13. li. 1.

[redacted]

† Cõcil. iiij. cap. x.

D E tertia uerò quæſtione. CASVS. *Hic ponitur iij. q. qua quæritur an puella in matrimonio cõtrahendo debeat ſequi arbitrium patris ſerui, an aui liberi? Et quidem aui: quia ſeruus non habet liberum arbitrium ad ea, quæ liber homo facere põt. ſed nec etiam aui, niſi de honeſtate.*

Item Auguſtinus.

CAN. XV.

M Eritò hic quæritur etiam de uoto uirginitatis. mulieres enim ẽt uirgines in ſcriptura ſolent appellari: & uidetur ẽt Apoſtolus de patre loqui cum dixit: Seruet uirginẽ ſuam, & det nuptui uirginem ſuam.

Econtra in concilio Toletano. iiij. †

Viduæ & uirgines propria uoluntate ſibi maritos eligãt.

CAN. XVI.

H Oc ſanctũ cõfirmat conciliũ, ut uiduæ quib. placuerit teneãt caſtitatem. q; ſi priuſquam profiteanť continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria uoluntate uoluerint habere maritos. Similis conditio & de uirginib. habeat: nec extra uoluntatẽ parentũ a uel ſuam, cogantur maritos accipere. Si quis uerò propoſitum caſtitatis uiduæ b uel uirginis impedierit, à ſancta communione & à liminib. eccleſiæ habeatur extraneus.

His authoritatib. p̃miſſis euidẽter aſſeriť, quod quãuis aliqui nõ filiorum p̃creandorũ, ſed incontinentiæ cã conueniant, tñ coniuges appellantur.

ligi, q; hic dicitur. Vel dic q; ubi auus eſt liber, ſiue nepos ſit in eius poteſtate, ſiue non, requiri debet eius conſenſus, ubi pater ſeruus eſt & hoc de honeſtate. in poteſtate autem aui materni nullus eſt. inſti. de pa. po. in ſi. hic ergo de auo paterno dicitur. Sed nunquid originarius filium habet in poteſtate. Nõ cum ipſe ſit in poteſtate alterius. C. de agri. & cen. ne diutius. lib. xj. & qui in poteſtate alterius eſt, alios in poteſtate ha- [illegible] ...e pote... ginario ... gere, ſicut G. poſuit in themate. Vel intellige de ſeruo.

Originarius filiũ in poteſtate nõ habet.

QVAEST. III.

D E tertia uerò quæſtione Pelagiᵃ deſinit, ſcribens defenſori Potentio.

Arbitrio liberi aui, non originarij patris, puellam nuptias ſequi oportet.

CAN. I.

P Atrem puellæ eccleſiæ noſtræ famulum, auũ uerò eius liberis ortũ cõſtat eſſe natalibus: & ideo aui magis c electionẽ, de coniunctione neptis d quàm patris eius, cuius nullo modo liberũ poteſt eſſe arbitrium, e decernimus attendi.

Quia ergo electiõe aui, huic iſta nupſiſſe probatur, hanc cõſtat legitimè ſibi fuiſſe copulatam.

e Arbitriũ. Argu. q; nec ſeruus ſuo arbitrio poſsit ducere vxorem.[3] Qualiter enim in ſe liberũ arbitrium habebit, & non in ſua ſobole? ergo ſicut per illud extra de coniu. ſeruo. c. j. hodie liberum habet arbitrium contrahendi matrimoniũ: ita liberũ habebit filiã tradẽdi. Qualiter enim in ſe habebit liberum arbitrium, & nõ in ſua ſobole? ſed hic non habet liberum arbitrium quia filia nõ erat in poteſtate eius, ſed liberi aui. Vel dic, q; nec ſeruus habet liberum arbitriũ contrahendi ſine uolũtate dñi: ſi tamen contraxerit, tenet: ut xxix. q. ii. ca. ſi. & xxx. quæſt. v. §. ſed obijcitur.

3 Dic cũ ſeruus habet liberũ arbitrium contrahẽdi matrimoniũ, ut 29. q. 1. ſi quis liber. ita liberũ habet in filia maritãda qualiter eũ, &c. ſecundum Hu.

QVAEST. IIII.

Q Vòd autẽ f ex ancilla pp uxoris ſuæ ſterilitatẽ filios quærere alicui liceat, exemplo probatur Abrahæ: qui propter ſterilitatẽ uxoris ſuæ Saræ ĩgreſſus ẽ g ad Agar

Q Vod autem. Hęc q. diuiditur in vj. partes. In prima q̃ritur, utrum teneatur quis p̃pter ſterilitatem vxoris, quærere filios ex ancilla, ſicut fecit Abraham & Iacob: & dicendum eſt quod non: quia omnia in figura cõtingebant illis. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Origo. Quarta ibi, Sicut ſatius. Quinta ibi, Ecce quod nullo. Sexta ibi, Quare autem. Io. de Fant.

Gene. 16.

c P Atrem puellæ. Aui magis. Sponſa enim eſt ab illis petenda, qui poteſtatem habent ſuper illam. xxx. q. v. c. j. ſed pater non habet, cum ipſe ſit in poteſtate alterius: ut ff. de adulte. ſic eueniet.

d Neptis. Si hæc cõcepta eſt patre in ſeruitute manente, non eſt in poteſtate aui: arg. inſti. quib. mod. ius pa. po. ſol. §. ulti. nam per patrem acquiritur auo poteſtas in neptibus ſed ſi iſte liber erat, quando eas ſuſcepit, ſed poſtmodum factus eſt ſeruus tũc filij remanent in poteſtate aui ſui. inſti. quibus mod. ius pa. pote. ſol. §. admonendi. & in hoc caſu oportet intel-

Puella nata patre ſeruo, & auo libero, cuius conſenſũ requirere debet.

f Quod autẽ. Hæc iiij. q. nihil habet quæſtionis: quia non licet ex quacunq; cauſa uiuente uxore, ex alia filios procreare. & q; de Abraham & de alijs dicitur, nõ obſtat: quia authoritate Spiritus ſancti excuſati ſunt extra de diuor. gaudemus. xxiij. q. v. dixit.

g Ingreſſus eſt. Hiſtoria. Legitur in Gen. q; dixit Sara

Sare ad Abraham: Ecce concluſit me dominus, ne pariã, ĩgredere ergo ad ancillam meã Agar, ſi forte ex illa ſuſcipiam filios. quod & factum eſt: & ſuſcepit ex ea Iſmaelem.

Gen. 30. d

a Ad ancillã Liæ. ſcilicet Zelphã. Hiſtoria. Legitur ſimiliter ĩ Geneſi quod Lia ſentiens quod parere deſiiſſet Zelpham ancillã ſuam ſuppoſuit uiro ſuo Iacob: q genuit ex ea duos filios, ſcilicet Gad & Aſer.

b Filios. Iſmaelẽ & alios filios ſcilicet Dan & Nephthali.

c Ex ancilla. ſcilicet Balam. Hiſtoria. Legitur in Geneſi ꝙ Rachel inuidens ſorori fœcundæ. ait ad Iacob: Da mihi liberos, alioqui moriar. qui ait: Nunquid ego ſum Deus: & illa, ſi uis dare mihi, ſaltẽ de ancilla. & ſuppoſuit Balam ex qua genuit duos filios, ſcilicet Dam & Nephthali.

Geneſ. 25.

d Cethuram. Quæ fuit binomia, quæ alio modo uocabatur Agar, matrẽ Iſmaelis. Arg. cõtra. quia eo tẽpore quo ille fuit conceptus, non potuit eſſe legitimus: ergo ex poſt facto non potuit legitimari: ut extra qui filij ſint legiti. tanta. & ff. de ſtatu homi. Paulus.

e Iſte. Sacramentum. Quia eſt à uiro ſancto factum, ſanctũ præſumitur, ut ix. q. ix. Lugdunen. & vij. quæſtio. j. omnis.

f Hæretici. Scilicet Tertullianus, q condemnabat ſecundas nuptias, qui nec legem nec prophetas recipiebat. & quæ fuerit eius hæreſis, habes. xxiiij. q̃ó. iij. quidam. uerſi. Tertullianiſtæ.

g Aſtipulator. id eſt, adiutor. xj. quæ-

Aegyptiacã, ut ex ea filios acciperet. Itẽ Iacob cùm ex Rachele filios habere nõ poſſet, ex ancilla ſua filios ſibi ſuſcitauit. nec ſolùm propter ſterilitatẽ, uerùm etiam pp fœcunditatẽ ceſſantem legitur intraſſe ad ancillã Liæ, a et ex ea genuiſſe filios. b Ex quib. omnib. colligitur propter ſterilitatẽ uxoris ſuæ ex ancilla c ſiue ex qualibet alia licitè filios quæri: alioqui adulterij macula Abrahã et Iacob notabuntur. Sed ſicut poſt mortẽ Saræ Abrahã Cethurã d duxit in uxorẽ, ne ſecũdum Aug. Chriſtiani putarẽt eſſe peccatũ, poſt mortẽ uxoris aliã ducere, ſic uidetur uiuẽte uxore ſua filios ex ancilla ſua ſuſcepiſſe: ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimen.

Illud autem Auguſtini dicitur cõtra aduerſarium legum et prophetarum in libro ſecundo.

Quomodo Abraham excuſetur à crimine fornicationis.

CAN. I.

Iſte Abrahæ etiam uſque ad decrepitã ætatem ſenectutis fornicationis obiecit crimen: profectò quia & poſt mortem Saræ alteram duxit: ubi etſi nullum intelligeretur rei abditæ ſacramentum, e uel propter hoc ſolùm id facere debuit Abraham, ne putarent hæretici f aduerſus populum Dei (quibus etiam Tertullianus aſtipulator g aſſiſtit) poſt uxoris mortem, crimen eſſe ducere uxorem. Sacramentum huius rei eſt, quòd ſicut per bonos mali & boni erant in fide generandi, ſic & per malos, boni & mali erant ad fidem acceſſuri.

Vnde Auguſtinus ſuper Ioan. †

Sicut bonorum miniſterio, boni & mali, ita miniſterio malorum, boni & mali in fide generantur.

CAN. II.

Recurrat nunc animus noſter ad Abraham, Iſaac, & Iacob. in iſtis tribus inuenimus parere liberas, parere ancillas: inuenimus ibi partus liberarũ, inuenimus etiam ibi partus ancillarum. Ancilla nihil boni ſignificat. h Eijce ancillam (inquit) & filiũ eius. Inuenimus rem miram, in iſtis generationibus ancillarum & liberarũ, quatuor i ſcilicet genera hominum, in quibus completur figura totius populi Chriſtiani: ut non ſit mirum, quod in tribus illis dictũ eſt: Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, in omnibus enim Chriſtianis, fratres attendite, aut per malos naſcuntur boni, aut per bonos naſcuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius iſtis quatuor k generibus non poteſt inueniri. Inuenis ibi bonos filios Iacob natos ex ancillis, & bonos filios Iacob natos de liberis. Nihil obfuit natiuitas de uteris ancillarum, quando in patre cognouerunt ſemen ſuum, & conſequenter regnum cum fratribus tenuerunt. l quomodo ergo in filijs Iacob, non obfuit illis qui nati ſunt de ancillis, quò minus tenerent regnum & terram promiſsionis, quam cum fratribus acceperunt, & non illis obfuerunt natales ancillarum, ſed præualuit ſemen parentum: ſic quicunque per malos m baptizantur, tanquã de ancillis ui-

ſtio. iij. anteceſſor.

h Recurrat. Ancilla nihil boni ſignificat. hic alibi. n. bonum ſignificat, ut ibi, Ecce ancilla dñi, &c.

Id eſt, In hac ſerie. Hugo.

i Quatuor. id eſt, quatuor modi generandi homines in fide. alias. n. duo tantum ſunt genera hominum. xij. quæſti. j. duo. & quo. ad cõditionem. nam aut ſunt ſerui, aut liberi. ff. de ſtatu. homi. ſumma.

† Tract. xj. ad c. iij Ioan.

Hominũ duo ſunt genera.

k Quatuor. id eſt, iſtis quatuor modis generandi in fide.

l Tenuerunt. id eſt. a. dicat cõtra: ſed hic illegitimi in figura ſucceſſerunt. ſignificatur. n. quod etiam ſi illegitimi parentum uitia nõ ſequãtur, perpetuã hæreditatem habebunt. lvj. diſtin. nalci. Vel legitimi iſti erãt q a. fas erat illis tunc filios ex ancillis ſuſcipere. id eſt. q. vij. tantũ ualet, imo potius dicebãtur filij uxoris legitimi, quam ancillæ: ut lvj. diſt. Iſmael.

Gen. 21. b

Exod. 3. c

a De hoc require q no. i. e. q. ij. nõn omnis ĩ gl. in paradiſo.

m Per malos. Argũ. quod acquiritur eccleſię uel alij religioſo loco per hæreticos: arg. xvj. q. vj. ſi epiſcopum.

Hæretici poſſunt acquirere eccleſiæ.

Expul.

dentur nati, ſed quia ex ſemine uerbi Dei nati ſunt (quod figuratur in Iacob) ſimul hæreditatem cum fratribus poſſidebunt. Securus ergo ſit, qui de ſemine bono naſcitur: tamen ne imitetur ancillam. Si de ancilla naſceris, ancillam malam ſuperbientem ne imiteris. Vnde enim filij Iacob de ancillis nati poſſederunt terram promiſsionis cum fratribus: Iſmael autem de Agar ancilla natus expulſus a eſt ab hæreditate? Vnde, niſi quia ille ſuperbus erat, illi humiles? Erexit ille ceruicem, & noluit ſeducere b fratrem ſuum, ludens cum illo. Magnum ibi ſacramẽtum. c Ludebant ſimul Iſmael, & Iſaac, uidit illos Sara ludentes: quæ autem peperit d Abel & Enoch & Noe & Abraham, ipſa peperit & Moyſen & prophetas, tempore poſteriores ante Domini aduentum, & quæ iſtos, ipſa & Apoſtolos & martyres noſtros, & omnes bonos Chriſtianos. Omnes enim peperit, qui diuerſis temporibus nati apparuerũt. ſed ſocietate e unius populi continentur & eiuſdem ciuitatis f ciues, labores huius peregrinationis expti ſunt: & quidam eorum nunc experiuntur 1 & uſque in finem cæteri experientur. Item quæ peperit Cain, & Cham, & Iſmael, & Eſau, eadem & ipſa peperit & Dathan & alios in eodem populo ſimiles. & quæ iſtos, eadem ipſa & Iudam pſeudo Apoſtolum, & Simonem magum & cæteros uſque ad hæc tẽpora pſeudo chriſtianos in affectione animali g pertinaciter obduratos: ſiue ſint permiſti in unitate, ſiue aperta præciſione diſſentiant.

Sed cum tales h à ſpiritualibus euangelizantur, & ſacramentis imbuuntur, tanquam per ſeipſam Rebecca eos parit ſicut Eſau. Cùm autem per illos qui non caſte annuntiant Euangelium, tales in eodem populo generantur: non Sara quidem per ſeipſam parit: ſed per Agar. Item boni ſpirituales i quando euangelizantur, & ſacramentis uel baptiſmatibus carnalibus generantur: Lia quidem uel Rachel iure coniugali eos ſcilicet per ancillarũ uterum parit. Cùm uerò per ſpirituales in Euãgelio generantur boni fideles, q uel uadunt k in ſpiritualem affectum pietatis, uel eo tendere non deſiſtunt, l uel ideo nõ faciunt, quia non poſſunt: m ſicut ex utero Saræ Iſaac, uel Rebeccæ Iacob in nouam n uitam & nouum teſtamentum naſcuntur. o Itaq; ſiue intus p uerſari uideantur, ſiue apertè foris ſint, quod caro eſt, caro eſt: ſiue in area q in ſua ſterilitate perſeuerent, ſiue in occaſione tentationis, tanquam uento extra tollantur: quod palea eſt, r palea eſt: & ſemper ab illius eccleſiæ quæ eſt ſine macula ſ & ruga, unitate diuiſus eſt, etiam qui congregationi ſanctorum in carnali obduratione miſcetur. De nullo tamen deſperandum eſt: t ſiue qui intus eſt, talis appareat: ſiue qui foris eſt, manifeſtius aduerſetur.

2 *His ita reſpondetur: pro uarietate tem-*

---

a Expulſus. Non quia ſecundum carnem natus eſt, ſed quia fratrem perſequebatur: ut lvj. diſtinct. Iſmael. nam qui ſecundum carnem erat, perſequebatur eum qui ſecũdum ſpiritum: ut 23. q. iiij. qui ſecundum.

b Seducere. Iſmael enim faciebat luteas imagines, & cogebat eum eas adorare, cõtra illud, Adorabis Deũ, &c. xxiij. q. j. conſidera.

c Sacramentũ. Sacramentum erat illud, ſecundum quod ſemper carnalis ſpiritualem perſequit. xxiij. quæſt. iiij. qui ſecundum.

d Peperit. patres ueteris teſtamẽti peperit eccleſia per dilectionem, noui per ſacramenta. 7. xij. q. ij. qui abſtulerit.

e Societate. Mater noſtra eſt eccleſia, quæ nos in baptiſmate regenerauit. nam in una fide ad unum prædium tendunt. Sed nunqd eadem eſt eccleſia, quæ fuit in ueteri teſtamento? Poteſt dici quod non, iuxta illud. Vocabo plebem meam, non plebem meam. & alibi: Ecce conuertimur ad gentes. & ſecũdum hoc dicatur, quod illud relatiuũ quæ, quod præcedit quę peperit, &c. ſimplicem facit relationem. Alij dicũt eandem poſſe: ar. de cõſecr. diſti. iiij. ſicut. vij. quæſtio. j. denique ff. de iud. proponebatur. & xvj. diſtinct. habeo.

f Ciuitatis. Hieruſalem cæleſtis.

g Animali. id eſt, beſtiali. 1

h Sed cum tales. id eſt, mali hic generãtur per bonos mali.

i Spirituales. & ſic per bonos boni.

k Vadunt. ſcilicet cum regenerantur.

l Deſiſtunt. Scilicèt cum catechizantur.

m Quia non poſſunt. Sicut pueri.

n In nouã. j. de cõſecr. diſt. iiij. ſicut.

o Naſcunt. Id eſt, charitatem & fidem habent. 2

p Intus. quaſi dicat mali ſunt, ſiue in eccleſia uideantur boni, ſiue mali: ſiue ab eccleſia tolerantur, ſiue ab eccleſia ſeparati ſunt.

q Area. Area dicitur præſens eccleſia in qua mali permiſti ſunt bonis: ſicut in area palea granis. Hugo.

r Palea eſt. Ergo ſiue intus, ſiue extra, quod palea eſt, palea eſt, &c. ſicut uſura nõ deſinit eſſe uſura, licet in ſortem conuertatur C. de uſur. l. ulti.

ſ Sine macula. 7. diſtin. xxj. quamuis 7. xxvij. q. j. nuptiarũ. §. j. & dic ſine macula, id eſt, ſine mortali peccato. xxiiij. q. j. omnibus.

t Deſperãdum eſt. 7. ea. q. ij. ancillam. 7. xxiiij. q. iij. corripiantur.

His ita reſpondetur. Hęc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua accuſat Abraham, quia præuenit legem, & quia erat præceptum ut relinqueret ſemen ſuper terrã, ſicut olim faciebant ſacerdotes. Ioan. de Deo. & dic quod ſane loquebatur magiſter, & bene ſoluit ſecũdũ H.

Peregri-

Oſee 2. d Secũdum aliam literam actuũ 13. g

Eccleſia eſt mater noſtra.

1 Id eſt, carnalia ſapiẽtes. unde animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus ſancti Hugo.

2 Sub. hominẽ innouantem.

Eccleſia præſens dicit area.

Ad hoc 23. q. 7. c. 4. in fine.

porũ, uaria inuenit diſpẽſatio cõditoris. Promiſſũ erat Abrahæ, ꝙ in ſemine eius benedicerẽtur omnes gẽtes, ꝓmiſerat ſe quoque daturum ſemini eius terrã peregrinationis [a] *ſuæ dñs Deus. Cùm ergo cęteris in idololatria relictis, Abrahã et filios eius in peculiarẽ* [b] *populum ſibi dñs elegiſſet, ritè multarũ fœcunditate mulierũ populi Dei multiplicatio quærebatur: quia in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio fidei. Vnde in lege dicebat: Maledicta* [c] *ſterilis, quę nõ reliquerit ſemen ſuũ ſuper terram. Hinc etiam ſacerdotibus coniugia decreta ſunt: qa in ſucceſſione familię, ſucceſſio conſtabat* [d] [e] *officij: qa uero per incarnationẽ Chriſti gratia fidei ubiq; dilatata eſt, nec iã dicit, Dic domui Iudæ;* [f] *uel dic domui Iſrael: Sed, Eũtes docete oẽs gentes: et, In omni gente quicunque timet Deũ, & operatur iuſtitiã, hic acceptus eſt illi. Nec electio muneris* [g] *q̃rit* [h] *in ſucceſſione generis, ſed in ꝑfectione uitæ, et ſynceritate ſcientiæ, et uirginitas fœcũditati pręfertur, et ſacerdotib. continentiæ caſtitas imperatur.* [h] *Nõ ergo Abrahã* [i] *aut Iacob deliquit, qa præter uxorẽ filios ex ancilla quæſiuit, nec illorũ* [k] *exẽplo præter coniugale debitũ fœcunditatẽ in aliqua licet alicui quærere: cùm illorũ cõiugia, noſtrorum æquentur uel præferantẽ uirginitati: et immoderatus* [l] *uſus cõiugij noſtri tẽporis, turpitudinẽ fere* [l] *imitetur fornicationis illius tẽporis.*

Vnde Ambr. ſcribit in lib. de patriarchis. †

Abraham non eſt reus adulterij, qui uxore uiuente filios ex ancilla ſuſcepit.

C A N. III.

DIxit Sara [m] ad Abrahã, Ecce concluſit me dñs, ut non pariam, intra ergo ad ancillam meã, ut filium facias ex ea. & ita factũ eſt. Sed conſidera primum quòd Abraham ante legẽ Moyſi, & ante Euangeliũ fuit. nondum ergo interdictum [n] adulterium uidebatur. Pœna [m] criminis ex tempore [p] legis eſt, quæ crimẽ inhibuit. Nec ante legem [q] ulla eſt rei damnatio, ſed ex lege. Non ergo in legẽ [r] cõmiſit Abraham, ſed legẽ præuenit. Deus autem in paradiſo coniugium laudauerat, [ſ] non adulteriũ damnauerat. [t] Habes primam Abrahæ defenſionẽ. Secũda illa eſt, quòd non ardore aliquo uagæ ſuccenſus libidinis, non petulantis formæ captus decore, ancillæ contubernio coniugalẽ poſthabuit [u] torum: ſed ſtudio quærendæ poſteritatis, & propagandæ ſobolis. Adhuc poſt diluuium raritas erat humani generis, erat etiam religionis, ne quis non reddidiſſe uideretur debitum naturæ. Denique & Loth ſancti filiæ hanc cauſam quærendæ poſteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & ideo publici muneris [x] gratia, priuatam

Gen. 13. d

Vita hominis eſt peregrinatio.

a Peregrinationis. In qua ſcilicet ipſe Abraham fuit peregrinatus. nam uita hominis ſuper terram, eſt peregrinatio, in qua ipſe dominus apparuit ut peregrinus. j. q. j. §. opponitur. uer. quod ut plane.

b In peculiarem. id eſt, propriũ arg. ff. ad Treb. l. cogi. j. reſpon. & diſt. liiij. ex antiquis.

Gen. 14. d

Maledictum dicitur multipliciter.

c Maledicta. Id eſt, ignominioſa, & obſcuræ famę apud hoĩes habita eſt. & eſt maledictum opprobrij: ut hic. & eſt culpæ: ut ij. qõ. vij. ca. Paulus. & eſt maledictum penæ. unde maledictus homo, qui pẽpẽdit in ligno. de pœn. diſt. ij. ca. ſi uero. uerſic. tanquam.

Deute. 7. c

d Conſtabat. Supra. lxxxij. diſt. cap. plurimos. & ſupra diſt. xxxj. tenere.

e Muneris. i. officij ſacerdotalis.

f Quæritur. argu. quod ceſſante cauſa ceſſabit effectus. lxj. di. §. his oĩbus.

g Imperatur. Poſt ordinem, qui uotũ continentiæ habet annexum. arg. diſt. xxvij. diaconus. ſ. diſtin. lxxxiiij. cũ in præterito. alioqui cõtradicit Ambroſius. ĩ. ead. q. j. c. integritas.

Mat. 28. a

h Non ergo Abraham. Ad hoc inducit cap. ſequens, & cap. obijciuntur.

i Nec illorum. Ad hoc inducit cap. nemo. & cap. dicat.

k Et immoderatus uſus. Ad hoc inducit c. origo.

l Fere. Optime temperat: quia nemo imitatur.

m DIxit. Sara. Gene. xvj.

Interdictum. In aliquo ꝓcepto, uel interdictum per aliquam legem ſuper hoc ſpecialiter latam, erat tamẽ quodammodo interdictum in Paradiſo, cum dominus ait: Erũt duo in carne una, & etiã in lege naturali, quia cuicunque naturaliter inſitum erat, quod tibi non uis, &c.

n Interdictum. Expreſſe, ſed tacite cò dixit dñs: Erunt duo in carne una, ut xxxj. q. j. ca. quomodo.

† lib. j. cap. iiij.

m Pœna. Bene dicit pœna ex tempore. nam culpa ante legem fuit in Cain & Lamech. Ex not. quod hæ omnes excuſationes inſufficientes ſunt. ſed illa eſt ſola. extra de diuor. c. gaudemus. & dic pœna criminis, id eſt, legis temeratæ eſt.

Gene. 16. a

p Ex tempore. Legis] ſcriptæ: alias nec Lamech, nec Cain puniri debuit: cum illi ante legem ſcriptam peccauerunt: ſed non erat adhuc pœna ſtatuta contra eorum peccatum.

q Ante legem. ſcriptam, nõ autem naturalem.

r In legem. Quæ enim præueniũt cõſtitutionẽ. non ſunt poſtea irritanda: ut s. diſti. lxxxij. propoſuiſti. ĩ. ead. obijciuntur. & extra de conſtitu. ca. ulti. C. de teſti. l. iubemus. xxxj. diſt. c. ante.

Conſtitutionẽ præuenientia, nõ ſunt irritanda.

ſ Laudauerat. Cum dixit, Creſcite, & multiplicamini.

t Damnauerat. Expreſſe. & eſt arg. ꝙ licet unum contrariorũ cõmendetur, non ideo reliquum uituperatur. viij. q. j. c. ſciendum.

u Poſthabuit. Id eſt, poſtpoſuit.

x Muneris. i. officij, quo

Gene. 19. g

cij, quo publice ſeruire humano generi uidebatur.

e Prætexuit. Id eſt, diminuit & extenuauit, non autem extinxit: ut diſtinct. xxxv. ſexto die. Et eſt argu. quod malum factum excuſatur per bonam intentionem, i & obſtetrices licet peccauerunt mentiendo, propter bonam tamen intentionem remuneratæ ſunt. xxij. q. ij. ſi quælibet. & ita in eodem facto quis meretur & demeretur: quod eſt contra illud. ff. de nego. geſt. ſiue. & xvj. q. j. ca. legi. argu. quod excuſatur malum, ſi bono zelo fit propter bonum. argu. xxx. q. j. ad limina.

Intentio bona malum factũ excuſat.

i Itẽ arg. quod malũ in parte excuſatur ꝓpter publicam utilitatẽ: argu. ff. de no. op. nũ. de pupillo. §. ſi qs riuos.

k Cõcor. text. in l. inter liberos. §. Iulian⁹. alias eſt l. Iulianus. ff. de adul. not. in l. inter. ſtuprũ. ff. de uer. ſig.

culpam prætexuit. a

Idem in eodem.

Quod præter legitimam uxorem committitur, adulterij crimine damnatur.

CAN. IIII.

NEmo ſibi blandiatur de legibus b hominũ. Omne ſtuprũ, c adulteriũ d eſt: nec uiro licet, quod mulieri nõ licet. Eadẽ à uiro, quæ ab uxore e debetur caſtimonia. Quicquid in ea, quæ nõ ſit legitima uxor, cõmiſſum fuerit, adulterij crimine damnatur. In eodem. Nulli licet ſcire mulierem, præter uxorẽ: ideoque coniugij datum eſt tibi ius, f ne in laqueum diaboli incidas, & cum muliere aliena delinquas. Tolerabilior g eſt ſi lateat culpa, quàm ſi culpæ uſurpetur authoritas. Nec hoc ſolùm eſt adulterium, cũ aliena peccare coniuge, ſed omne h quod non habet poteſtatem cõiugij. tamen locus iſte i docet grauius eſſe crimen, ubi celebrati coniugij iura temerantur, & uxoris pudor ſoluitur. Ideoq; cũ prætenderet Abimelech k ꝙ uxorem alienã eſſe ignorauerit, quã ſororem ſuã eſſe uir ipſe dixit: reſpondit ei dñs: Et ego cognoui, quia puro l corde feciſti hoc, & peperci tibi, ut non peccares in me; propter hoc non ſum paſſus te tangere eã. Cognoſcimus uelut præſulẽ cuſtodemq; eſſe Deum coniugij, qui nõ paritur alienum torum pollui. & ſi quis fecit eum peccare in Deum, cujus uiolet legem & gratiam ſoluat: & qui in Deum peccat, ſacramenti cæleſtis m amittit conſortium.

Item Hieronymus cõtra Iouinianum lib. j. †

Nihil eſt fœdius quam uxorem amare, quaſi adulteram.

CAN. V.

3 ORigo n quidem amoris honeſta erat, ſed magnitudo o deformis. Nihil aũt intereſt, ex qua honeſta p cauſa quis inſaniat. Vnde & Xyſt⁹ † Pythagoric⁹ ait in ſententijs, Adulter q

b Nemo ſibi. De legibus. quæ dicunt, quod adulteriũ non committitur cum ſoluta, ſed cũ nupta. ff. de adulter. l. inter. Vel loquitur de legibus, quæ permittunt cõcubinatum: ut ff. de concu. l. j. Vel loquitur de legibus, quæ permittũt fornicari militibus: ut C. de donatio. inter uirum & uxorem. l. ij.

c Stuprum. Stuprum committitur in uirgine, uidua, uel puero, uel etiã in ſoluta muliere, quæ non habetur loco uxoris, uel concubinæ: ut ff. de adulter. l. ſtuprum. ſecus ſecundum canones: a ut xxxvj. quæſt. j. lex illa. §. j.

Stuprum in multis ꝑſonis cõmittitur.

a Sed cõtra de pœ. diſt. j. qui puero quæ eſt lex canonizata.

d Adulterium. Coniugatorum.

e Ab uxore. ſic. j. ea. q. vj. per totum. & ff. de adulter. l. ſi uxor. Hic nota ſimplicem fornicationem eſſe canonicum crimen, id eſt per canones & non per leges eſſe crimen.

Fornizatio eſt crimen canonicum.

f Tibi ius. Ius dicitur quod ex indulgentia uel ex diſpenſatione Apoſtoli habetur, ut unuſquiſq; habeat, & c. in ſ. q. ij. §. hic ita. ſicut dicitur ius patronatus, quod ex gratia tantum habetur: ut xvj. q. ij. ſi quis epiſcoporum. ſic etiam ex neceſſitate habet fieri, quod ex diſpenſatione fit: ut quinquag. diſtin. domino ſancto: & xxxv. q. iiij. conſanguinitas.

g Tolerabilior. quaſi dicat, maius peccatum eſt manifeſte peccare, quam occulte. ſic eſt contra. xij. q. j. certe ego. ſ. xj. q. iiij. cap. præcipue. Sed dic quod occulte peccans magis dicitur peccare, id eſt periculoſius: quia neminem habet corrigentem. Item malum eſt cadere à propoſito, ſed peius ſimulare propoſitũ. Item manifeſte peccãs, alio modo dicitur magis peccare, quia tueri ſe uult rationibus & authoritatibus: ut in hoc capit. uolebat. Item quantum ad hoc, quod pluribus præbet exemplum peccandi: ut xj. q. iij. ca. præcipue. Item alia conſideratione, qui clam peccat, plus peccat: quia uidetur ſcienter peccare. ſed qui palam peccat, minus peccat, quia præſumitur errare. ff. de ritu nupt. l. ultima.

Crimina facta palã ſunt occultis grauiora.

h Sed omne. quod committit in non ſua coniuge, adulterium eſt.

i Locus iſte. in Geneſi, ſcilicet ubi dicitur qualiter Abraham dum eſſet in peregrinatione, rogauit Saram, ut diceret ſe eſſe ſororẽ ſuam. xxii. q. ij. capit. quæritur.

Gen. 20. b

k Abimelech. Non eſt huic cõtra xxij. quæſt. ij. quæritur. ubi dicitur, ut pudicitiam eius ſeruare poſſet apud Pharaonem. & hic dicitur Abimelech: quia uterque in ipſum peccauit, uel ipſum uterque timuit ab initio.

l Quia puro. Volebat enim eã uxore habere: nõ intẽdebat alicui iniuriam facere, & ideo excuſandus erat.

m Sacramenti cæleſtis. Id eſt eccleſiæ.

† lib. ſ. Tomo. ij.

n ORigo quidẽ. Hęc eſt tertia pars quæſt. in qua probat, quod ratione debet homo diligere uxorem, non tanquam adulter. Io. de Fant.

n Origo. ſcilicet ſpes prolis, uel etiã uitatio fornicationis, quæ eſt nuptiarum cauſa: ut ſupra quæſt. ij. §. his ita.

† Alias Sextus.

o Sed magnitudo. ſcilicet immoderata z exactio præ nimio ardore libidinis.

z Vt j. ea liberorũ.

p Honeſta. nihil enim eſt adeo licitum, ut non poſſit pernicies irrogari. uigeſimatertia, quæſtione quinta. ca. de occidendis. in fine. Item uſus rei non condemnatur, ſed libido: ut quadrageſimaprima diſtinctione. capitulo, quiſquis, & ſic uides, quod quandoque peccatur in re honeſta: ut xiiij. diſtinctione. capitul. quod ait.

q Adulter. ſupra eadem, quæſtione ſecunda, capitulo, quicquid. contra. Solu. hic adulter talis dicitur, non reatu criminis illius capitalis, ſed ſimilitudine adulterinæ libidinis. ſicut enim adulter in adulteram ardet: ita iſte in propriam. Et quod non peccet mortaliter, patet in hoc. nam ibi diſſuadetur, ad quod euitandum non tenetur. & hoc modo ſupra eadem, quæſtio. vij. capit. adulterij. Sic ergo propter ſimilitudinẽ dicitur adulter. Nec eſt hoc mirum. nam ſimilitudine facti aliquid ſæpe dicitur fieri.

Vis non ſit uxoris ardens amator.

Mulier poſt conceptũ debet contineſe.

xj.q.iij. excellentiſſimus. xj. quæſt. ij. fraternitas.

[a] Amator. Vehemens amator dicitur, qui tantũ uxorẽ diligit, ut apud ſe diſponat quòd ſi ipſa eſſet forte uxor alterius, non minus carnaliter, ſecum ea commiſceret.

[b] Iudicio. Cum iudicio & diſcretione commiſceri uxori ſuæ debet.

[c] Affectu. Explendæ libidinis.

[d] Pecudes. Pecudes enim poſt conceptum nõ coeunt, ut j.e.q. vij. non ſolum. nec mulier faciat copiam ſui corporis à conceptione uſque ad purgationem, ut ſ. diſtin. v. ad eius. & xxxiij.q. iiij. ſi cauſa.

[e] Non perdant. Perit enim partus ex frequenti concuſſione.

[f] QVis ignoret. Hoc capitulum habes de uerbo ad uerbum de pœ. di. ij. ſi enim. uer. memento. & uer. Paulus.

[g] Sub altera. i. ſub coniugali, quæ eſt altera à caſtitate. Alia litera habet alta: nam profunda ſunt iudicia eius.

[h] Legi. Naturali uel cõſuetudinario, uel diſpoſitioni diuinæ.

[i] Tempori noſtro. Argu. quod ſi primo currebat fortior moneta, & modo currit uilior de mandato principis, liberor ſoluendo uiliorẽ. ar. ff. de [illegible] trahend. emp. imperatores. arg. contra extra de cen. olim. in fi. ff. ſi cer. pe. cũ quid. extra de iure iuran. quanto.

[k] Fines ſeculorũ. [illegible] eſt, ſeculariũ deſideriorum, uel ætas ultima, de qua habes xxxv. q. iiij. cap. unico.

[l] OBijciuntur. Mos. ſ. diuer-

[f] Vt xxxiij. q. iiij.

[g] Tyrijs. ſecũdum Laur. ſed melior litera eſt altera: quod oſtẽditur quia olim ſub coniugali, nunc ſub uirginali: & ita altera fuit diſpenſatio, altera iſta, ſecundum Hu.

† Augu. lib. xxij. cõtra Fauſtum. cap. xlvij.

[i] De iſta materia uide late per Bart. & Alex. & Imol. i l. quod te. co. j. & 4. ff. ſi cer. petat.

eſt, inquit, in ſuam uxorem amator [a] ardẽtior. In aliena quippe uxore omnis amor turpis eſt, in ſua nimius. Sapiens iudicio [b] debet amare coniugem nõ affectu. [c] Non regnet in eo uoluptatis impetus, nec prę ceps feratur ad coitum. Nihil eſt fœdius, quàm uxorem amare, quaſi adulteram.

Certè qui dicunt ſe cauſa Reipublicæ & generis humani uxoribus coniungi, & filios procreare, imitentur ſaltẽ pecudes: [d] ut poſtquã uenter uxoris intumuerit, non perdant [e] filios: nec amatores ſe uxoribus præbeãt, ſed maritos.

Idem in libro ij.

Virginalis caſtitas non præfertur coniugio Abrahæ.

CAN. VI.

QVis ignoret [f] ſub altera [g] diſpenſatione Dei, oẽs retrò ſanctos fuiſſe eiuſdẽ meriti, cuius nũc sũt Chriſtiani? Quomodo autẽ Abrahã placuit, in cõiugio, ſicut nunc uirgines placent in caſtitate? Seruiuit ille legi, [h] & tempori ſuo: ſeruiamus & nos legi, & tẽpori noſtro, [i] in quos fines [k] ſeculorum deuenerunt.

Item Ambroſius. †

Patriarchæ non concupiſcentia explendæ libidinis, ſed cauſa numeroſæ prolis, plures habebant uxores.

CAN. VII.

OBijciunt Iacob quatuor uxores, quod quando mos [l] erat, crimen nõ erat: [m] ſicut patriarchæ coniugibus excipientibus ſemen ſuum miſcebantur, nõ concupiſcentia perficiendæ uoluptatis, ſed prouidentia ꝑ pagãdæ ſucceſsionis. Sic Apoſtoli auditoribus ad mirantibus, doctrinã ſuã condelectabantur, non auiditate [n] conſequẽdæ laudis, ſed charitate ſeminandæ ueritatis.

Item Auguſt. de bono coniugali. †

Sanctius eſt, abſq; liberis defungi, quàm ex illicito concubitu ſtirpem quærere.

CAN. VIII.

SIcut ſatius eſt fame [o] mori, quam idolothytis ueſci, ita ſanctius eſt, defungi ſine liberis, quàm ex illicito cõcubitu ſtirpem quærere. Vndecunq; [p] aũt naſcuntur homines, ſi parentum uitia nõ ſectẽtur, & Deũ rectè colant, honeſti & ſalui erũt. [q] Semẽ enim hominis, ex qualicunque homine ſit, Dei creatura eſt, & eo malè utentibus malè erit: non ipſum aliquando malum erit.

Item ſermo † Ambr. de ſancto Ioanne, qui ſic incipit, Diximus in ſuperiori dominica.

Ex ancilla filij non ſunt quærendi.

CAN. IX.

DIcat aliquis: Vxorẽ non habeo, & ideo ancillam mihi aſſociaui. Audi quid dicat ſcriptura ad Abraham, Eijce ancillã, & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. Si igitur ancillæ filius hæres non eſt, ergo neque filius eſt. Cur ergo quæritur tale coniugium, de quo ſuſceptus filius nec ſucceſsiõis [r] poſsit eſſe

nus, & à Deo inſpiratus. extra de diuor. gaudemus. & ponitur hic quãdo pro quia.

[m] Crimen non erat. Arg. quod conſuetudo à crimine excuſat aliquando, Arg. ſupra diſt. iiij. denique. & extra de tempo. ordi. ſane. Argu. contra extra de ſimo. non ſatis. & prima quæſtione iij. capitulo ultimo.

[n] Non auiditate. Si enim auiditate conſequẽdæ laudis, tunc peccaretur. xxiij. q. ij. primum.

[o] SIcut ſatius. Hæc eſt iiij. pe. qõ. in qua dicitur, ꝙ melius eſt mori ſine filijs, quam eos quærere de damnato coitu. Ioan. de Fant.

[o] Fame. Sed nonne propter neceſsitatem famis licitũ eſt comedere idolothytũ, cum neceſsitas nõ habet legem ut j. de conſec. diſt. j. ſicut, [1] & ꝓpter neceſsitatem famis licitum ſit auferre aliena, ut de conſe. diſtin. v. diſcipulos. & etiam furari, ut extra de furtis. ſi quis. & homicidiũ cõmittere. ut extra de hom. c. ij. & carnes comedere i quadrageſima: argum. de cõſec. di. v. carnẽ. & extra de obſer. ieiu. conſilium? Rñd. ſic, dũmodo non fiat ad uenerationem idoli: nulla tñ neceſsitas excuſat a fornicatione, ut ff. de rit. nupt. palam. §. non eſt ignoſcendum.

[p] Vndecunque. quaſi dicat, & ſi quærantur ex illicito coitu.

[q] Et ſalui erunt. argumẽ. contra extra de filijs presby. per totum.

[r] DIcat aliquis. Nec ſucceſſiõis. niſi in uncia. C. de natu. lib. authen. licet.

† ca. xvj.

[1] Sub. & neceſsitas eſt cõtraria uoluntati. ff. qd' met. cauſa l. j. & nullum eſt peccatũ, niſi uoluntarium. xv. q. j. §. j. & c. illa.

† c. lxiij.

Gen. 21. a Gala. 4. d

hæres nec ſanguinis? a Nec habere poteſt hæreditatis conſortium, qui non habet originis priuilegiū. Cur inquā quærit tale contubernium, de quo nati filij nō ſunt teſtes matrimonij, ſed adulterij? Cur aūt huiuſmodi ſuſcipiūtur adulterini qui patri ſunt pudori, non honori? Dicit ſcriptura: Adulterorū filij abominatio ſunt Deo, &c. Mulier igitur tua, ſi talibus moribus prædita eſt, ut mereatur conſortium, mereatur & nomen b uxoris. Præſta concubinæ tuæ libertatem & nomen uxoris, ne adulter ſis potius uerus, quam maritus.

Item Auguſtinus ad Claudium contra Iul. libro quinto. †

Adulteria nō ſunt facienda etiā uolūtate generādi filios.

C A N. X.

S Ic non ſunt facienda adulteria c etiā uoluntate filios generandi: quemadmodū nec furta ſunt facienda, ēt uoluntate paſcendi pauperes d ſanctos: quod tamē faciēdum eſt, non perpetrādo furta, ſed bene utēdo mā mona e iniquitatis. f

§ *Ecce quòd nullo modo licet alicui uiuēte uxore ſua uel ex ancilla uel ex alia qualibet filios quærere: qui ēt ſuſcepti filiorum nomine iudicātur indigni. Simplex etiam fornicatio in ſacra ſcriptura prohibetur.*

Vnde Aug. in quæſtionibus Deuteronomij. †

Illicitus concubitus et omnis non legitimus uſus illorū membrorum nomine mœchia intelligitur.

C A N. XI.

M Eretrices eſſe, & ad meretrices accedere prohibet g dominus: quarum h publicè uenalis turpitudo eſt. In decalogo autē mœchię noīe non uidet̄ hoc apertè prohibuiſſe: quoniam mœchia non niſi adulterium intelligi ſolet.

Idē ſuper Exodum. †

Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in ſcripturis. Sed utrum omnis fornicatio mœchia dici poſsit in eiſdē ſcripturis, nō mihi interim occurrit locutionis i exemplū: ſed ſi omnis fornicatio ēt mœchia dici non poteſt: ubi ſit in decalogo prohibita illa fornicatio, quā faciunt qui uxores nō habent cū fœminis quæ uiros non habent, an inueniri poſsit ignoro. ſed ſi furti nomine, bene intelligitur omnis illicita uſurpatio rei alienæ (non enim rapinā permiſit, qui furtum prohibuit, k ſed utiq; à parte l totum intelligere uoluit quicquid illicitè rerum proximi aufertur) profectò nomine mœchiæ omnis m illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus uſus prohibitus debet intelligi.

Filius in tribus patrem ſequitur.

a Nec ſanguinis. i. honoris. Filius enim ſequitur priuilegium patris in tribus, quo ad honores & dignitates, & quo ad curialem conditionem: ut C. de decu. eos. & l. exemplo. & l. nullus. & quo ad originem: ut ff. ad munic. l. j. matrem ſequitur quoad conditionem: ut C. de rei uend. partum.

b Sit nomen. Argu. ad præſumptionē matrimonij clandeſtini ex appellatione uxoris, q eo ipſo quod nominatur uxor, eſt habenda pro uxore. ut extra de præſumpt. illud. C. de nupt. ſi uicinis. Argu. contra. C. de libe. cau. l. pen. Arg. ī. xciij. diſtin. dominus. xxiij. quæ. j. paratus. ī. de conſe. diſt. iiij. ſi eos. ff. de probat. l. ulti. §. ulti. ī. j. q. j. ſi qui à ſimoniacis xxvij. q. ij. inuenta. Et quod dicit & nomen, dic &, pro id eſt. nam eoipſo quod quis permittit ancillam ſuam contrahere matrimonium, rapitur in libertatē. C. de lati. lib. tol. authent. ad hæc. Sed & concubina rapitur in libertatem morte domini: ſimiliter & filij eius, ſi dominus nihil de eis diſpoſuit. C. communia de manu. l. ult.

Sapi. 3. d

Ancilla contrahere permiſſa eripit in libertatem.

† ca. viij.

c Sic. Adulteria. ī. ea. quæ. ij. §. ſicut ergo.

d Pauperes. ī. xiiij. quæ. v. forte, ī. xxx. q. j. noſſe. ī. xxij. q. ij. is autem. ī. j. q. j. non eſt putanda.

Mammona iniquitatis quid ſit.

e Mammona. Id eſt, pecunia, quam quis per iniquitatē i. per ſolicitudinem acquiſiuit. xxiij. q. v. §. ſed hoc multipliciter.

f Iniquitatis. i. inæqualitatis. Aequū enim eſt tibi neceſſaria retinere, & ſuperflua pauperibus erogare & hæc eſt iniquitas, ſi contra fiat.

Ecce quod nullo. Hæc eſt quinta pars. q. in qua quæritur, an ſimplex fornicatio ſit prohibita in decalogo & eſt dicendum quod ſic. Io. de Fan.

g Meretrices. Prohibet. cum dicit, Non mœchaberis. Et in Deute. ubi dicitur, Non erit meretrix de filiabus Iſrael.

h Quarum. Alibi meretrix eſt, quæ multorum libidini patet: ut ī. xxxiiij. diſtinctio. xxxiiij. uidua. hoc etiam lex dicit. ff. de rit. nupt. palam.

Meretricis definitio.

† c. 2. j. q. 37 ſi. quæſtionum.

i Locutionis. Expreſſe.

k Prohibuit. Argu. quod idem iuris eſt in parte, q in toto, ut xiiij. quæſt. v. pœnale. Item argu. quod prohibito minori, id quod maius eſt intelligitur prohibitum: 1 argu. xliiij. diſtinc. nulli clerico, 2 ſimiliter cōceſſo maiori, conceſſum uidetur & minus. xvj. q. ij. uiſis. 3

1 Ad hoc 24. qō. j. miramur. ubi de hoc.

2 Adde de hoc inſti. de interd. §. ſi. & no. in l. j. C. ſi ſeruus ex por. ue.

3 De hoc extra de decim. ex parte. 27. qō. 2. ſunt qui.

l A parte. Pars enim eſt furtum: illicita uſurpatio rei alienæ, eſt totum. omne nanque furtū, eſt illicita uſurpatio rei alienæ: & nō cōuertitur. Hu. ſed hæc gloſſ. non ualet: ſed expone ut di. c. xiiij. q. v. pœnale.

m Omnis. Licet non prohibuerit rapinā uerbis legis, prohibuit tamē ſententia legis, quæ magis attendenda eſt. extra de uerb. ſignific. propterea. ī. j. q. j. Marcion.

Concubinā licuit olim habere.

† li. ij. q. ſup Exodū, q. vij. ad ca. xix. Exodi.

Illicitus. Hic uidetur ſurgere quædam inextricabilis contrarietas. nam in Deuteronomio licitum erat habere concubinam, & dare ei pretiū ſuę pudicitiæ, & eam dimittere. ſed in decalogo ſecundum interpretationem Auguſt. prohibita fuit omnis fornicatio, ut hic. Dicit Hug. quod non ſunt contraria. nā aliud eſt permiſsio, de qua in Deutero. & aliud eſt præceptum de quo in decalogo. Sed hæc ſolutio nulla uidetur, quia circa idem nō poſſunt habere locum

ẽtia permiſsio & præceptũ ſiue prohibitio. ideo dic quod illud intelligitur de comparatiua permiſsione. ſimile. ĩ.xxxiiij.q.ij.ſi quod uerius. nam in ueritate illud ſemper fuit peccatum. extra de diuort. capitul. gaudemus.

[a] IN eo fornicator. Melius eſt uiam ueritatis non agnoſcere, &c. de pœniten. diſtinc. iiij. capitulo, ſi refugientes.

[b] Maioris. Quia fidelis in hoc magis peccat, quia mẽbra Chriſti facit mẽbra meretricis. ſed infidelis ſua, nõ Chriſti membra facit membra meretricis.

1.Corin.6

[c] Erũt. Id eſt, conuenient in uno carnali opere. & per hoc dicit H. affinitatem contrahi per illegitimum coitũ: ut not. xxx. q. iiij. c. ſi quis.

† Alias deſunt ſequẽtia uſque ad uerſi. ecõtrario.

[d] Econtrario. Id eſt conuerſo caſu.

[e] Aedificet. tamen per fornicationem magis ædificatur diabolo templum quam uioletur.

[f] Neſcio. hoc non definit, ponit tamẽ perſuaſionem ſuam cum dicit, per uitia, &c. Vel dic neſcio, id eſt. non definio. cum ſit manifeſtum, quia infidelis non uiolat tẽplum Dei, cum ipſe non ſit tẽplum Dei, ſed ædificat templum diabolo.

Leuit.15.c.

[g] Secundum opus. ordine ſcilicet enumerandi: ſic .n. ait Apoſtolus. Manifeſta ſunt opa carnis, quæ ſunt fornicatio, & immunditia, luxuria, &c. De his. xxv. diſtinct. §. criminis. uerſic. de quibus.

[h] Immũditia. quę attenditur ſecundũ omnem uſum illicitum membrorum. Luxuria attẽditur in cibo & potu, cũ mittitr delicatis & calidis, ut aptior ſit ad immunditiam, xxxv. diſtin. eccleſiæ principes.

Luxuria & immunditia differunt.

[i] Etiam turpiſsimum. & ita quædam omittẽda ſunt propter turpitudinem: ut j. quæſtio. iiij. §. item peccato. & Imperator dicit de ea, quæ nubit intra tempus luctus, quomodo ei dicamus & erubeſcimus. In authen. de reſtitutio. & ea quæ parit. §. unum ſi quidem. collatione quarta.

[k] Pollueréntur. nam dicit Imperator, quod propter iſta crimina inducuntur fames, & peſtilentiæ, & terræmotus ut in authen. ut non luxurientur contra naturam. §. ſi enim. colla. vj.

Item Hieronymus.

Extraordinaria uoluptas, & inuerecunda opera nuptiarum, luxuria & immunditia appellantur.

CAN. XII.

IN eo fornicator[a] maioris[b] criminis eſt, quia tollit membra Chriſti, & facit ea membra meretricis. Erunt[c] quippe duo in carne una. Qui non eſt fidelis, nec credit in Chriſto, membra ſua, membra facit meretricis. † Qui credit & fornicatur, Chriſti membra facit membra meretricis. Econtrario[d] infidelis in fornicatione ſua, utrum uiolet an ædificet[e] templũ idolo, neſcio.[f] Per uitia quippe luxuriæ, maximè dæmones coluntur. Hoc unum ſcio quòd qui poſt fidem Chriſti fornicatur, uiolat templũ Dei. Secundum opus[g] carnis, immunditia[h] nuncupatur: & eam comes luxuria ſequitur. Quomodo enim in ueteri lege de nefandis criminibus, quæ in occulto fiunt, & ea quę nominare etiam turpiſſimum[i] eſt, ne & dicentis os, & aures audientiũ pollueréntur,[k] generaliter ſcriptura complexa eſt dicens: Verecundos uel reuerentes, facite filios Iſrael ab omni immunditia, ſic in hoc loco cæteras extraordinarias uoluptates, ipſarum quoque opera nuptiarum, ſi non uerecundè & honeſtè quaſi ſub oculis Dei fiant, & ut tantum liberis ſeruiatur, immũditiam[l] & luxuriam nominauit.

Item Gregorius. †

Immoderatus uſus mulierum Salomonem ad idololatriam traxit.

CAN. XIII.

SAlomon quippe immoderato uſu, atque aſsiduitate mulierum ad hoc uſque perductus eſt, ut templum idolis[m] fabricaret: & qui prius templum conſtruxerat Deo, aſsiduitate libidinis & pfidiæ ſubtractus, idolis tẽpla cõſtruere nõ timuit.

Item Hieronymus.

Liberorum procreatio in matrimonio laudatur, meretricia uoluptas etiam in uxore damnatur.

CAN. XIIII.

LIberorum ergo (ut diximus) in matrimonio conceſſa ſunt opera, uoluptates autem, quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore ſunt damnatæ.[n]

§ *Quare autẽ tales non dicantur filij, uel quẽ ſuorum parentum ſequãtur, qui ex libero & ancilla naſcuntur, Iſidorus etymologiarum libro primo determinat.* †

Qui ſint liberi. & quam conditionem ſequantur parentũ.

CAN. XV.

LIberi[o] dicti ſunt, qui ex libero ma-

[l] Immunditiam. Argumẽ. opera nuptiarum, quæ non ſunt cauſa liberorum. mortalia eſſe: quia luxuria & immunditia nominantur: ut ĩ. ead. cap. liberorũ. ſed hoc dicit nõ quo ad reatum mortalis uitij, ſed quo ad ſpeciem facti. ſpeciem enim & ſimilitudinẽ luxuriæ & immunditiæ prætendunt & habent deſignare: ut nota. ſupra eadem. capitulo, origo.

Nuptiarũ opera non ſunt mortalia.

† ca. xij. lib. xij. ad c.iiij.Iob.

3.Reg.11.a.

Eccl. 47.a

[m] SAlomõ quippe. Idolis. Ideo, ſcilicet Aſtaroth Sydoniorũ, & idolo Camos Moabitarum, & idolo Moloch Ammonitarum, poſt tamen egit pœnitentiã ſecundum quoſdã. ſ. de pœn. diſtinc. ij. ſi enim. uerſicu. Salomon.

† Hoc dicit, qa an pœnituerit incertum eſt, licet quedã ſcripturæ apocriphę hoc teſtẽtur ſecundum Hu.

[n] LIberorum. Dãnatæ. cũ uxore commiſſæ uoluptates puniendæ ſunt. Et ita eſt arg. pro H. qui dicit uirum mortaliter peccare, cum accedit ad uxorem cauſa libidinis. Tu dic contra & damnatæ dicit, id eſt. puniendæ propter ueniale. & eſt ſimi. iiij. diſtinc. denique, vj. diſtinc. teſtamentum.

Quare autẽ. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua dicitur quod filius ſequitur matrem, maxime illegitimus. Ioan. de Fant.

† capi. v. Filij ſunt quadruplices.

[o] LIberi. Quatuor ſunt genera filiorum. naturales tantum. ut concubinarum, naturales & legitimi, ut uxoris. legitimi tantum, ut adoptiui ſpurij, ut ſacratum uirginum & conſanguinearum. j. quæſt. quinta. cap. tali.

a De iſtis habes. ff. de ſta. homi. l. uulgo. & dicũtur ſpurij quaſi de ſpuma riualiũ nati.

trimonio orti ſunt. nam filij ex libero & ex ancilla ſeruilis ſunt conditionis. † ſemper enim qui naſcitur deteriorem partem ſumit. [a] Naturales autem filij dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos ſola natura genuit, non honeſtas coniugij. ſi uero qui non ſunt de legitimo coniugio, matrem [b] potius, quàm patrem ſequuntur.

† Cōcor. text. in §. ſerui autē aut naſcū tur, cū gl. inſti. de iure perſona.

QVAESTIO V.

Q Vòd autē [c] pudicitia uiolēter eripi nō poßit, multorū authoritatib. pbat. Eſt.n.uirtus animi, quæ uiolētiam nō ſentit. corpori nāq; uis [d] infertur, nō animo. Vn̄ quāuis corpus uiolāter corrūpat, ſi pudicitia mentis ſeruetur illæſa, tn̄ caſtitas duplicat: [e] ſicut beata Lucia fert̄ dixiſſe Paſchaſio, Si inuitam me feceris uiolari, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam. Nō enim inquinatur corpus, niſi de conſenſu mentis. Nam ſi in manu mea thura ponis, & per manum meam ſacrificiū facias, Deus non attendit, qui & deridet. De cōſenſibus † enim & uoluntatibus iudicat Deus. Hinc Ambroſius ſcribit in li. v. de uirginibus. †

† Aliæ de cenſibus. Pudicitia an poſsit per uiolē tiā auferri.

Melior eſt uirginitas mentis, quàm carnis.

CAN. I.

TOlerabilius [f] eſt mentem uirginem, quàm carnē habere, utrūque bonum, ſi liceat. [g] ſi nō liceat ſaltē non homini [h] caſti, ſed Deo [i] ſimus. Virgo.n. proſtitui [k] poteſt, adulterari [l] non pōt. Vbicunq; uirgo Dei eſt, templum Dei eſt. nec lupanaria [m] infamant caſtitatem, ſed caſtitas etiā loci abolet infamiā.

† libe. ij.

Idem. †

† ca. iiij. lib. ad uirginem lapſam. Locus, nō ſanctificat hominē.

Mente incorrupta, caro non corrumpitur.

CAN. II.

RE uera non poteſt caro [n] corrumpi, niſi mens fuerit antè corrupta.

Item Auguſt. de ciui. Dei libro ſecundo. †

† libr. j. cap. xviij.

Aliena libido neminē polluit.

CAN. III.

ITa ne aliquē polluat [o] aliena libido, metuitur? Nō polluet ſi aliena erit. Si autē polluet, non erit aliena. Sed cū pudicitia ſit uirtus animi, comitēq; [p] hēat fortitudinē, potius quælibet mala tolerare decernat, quàm malo conſentire. [q] Nul

[*] Deteriorem partem ſumit. Hoc uerum eſt, ſecundum legem Longobardorum & Theuthonicorum. nā ſecundum legem Romanorum ſecus. C. de rei uendi. l. partum. ff. de ſta. ho. lex naturæ. & de uerbo. ſignifi. etiam. & ſufficit ſi per momentum fuit in libero uentre. ff. eo. ti. l. & ſeruorum. §. ingenui. Vel dic uerius deteriorem, id eſt, debiliorem quia fœmineus ſexus debilior eſt: quo ad honores tamen circa inſignia, proles patrem ſequit̄: ut dixi. ī. ea. dicat.

[a] Deteriorem. ī. xxviij. q. j. Iudæi. contra. ſ. xv. quæſt. ulti. cū multæ. contra. ſed hoc in cæteris generaliter, ſed fallit in iſtis duobus caſibus, Iudæorum filijs & clericorum.

[b] Matrem. Quantū ad cōditionem, & quantum ad originem. ff. ad munic. l. j. & quod impugnat teſtamentum matris: ut ff. de inoffi. teſta. l. ſi ſuſpecta. §. j.

Q Vod autē. Hæc quæſtio. diuiditur in ſeptem partes. In quarum prima probatur, quod non perditur caſtitas animæ uel corporis, ubi animus non conſentit. Secūda ibi, Si Paulus. Tertia ibi, Nec ſolo. Quarta ibi, Quāuis. Quinta ibi, Cū ergo, Sexta ibi, Præceptum. Septima ibi, Sed quæritur. Io. de Fant.

[c] Quod autem. Hic intitulatur quinta quæſtio, an ſcilicet pudicitia per uiolētiam auferatur? Et dic qđ duplex eſt pudicitia, animi & corporis. Corporis pudicitia, quæ integritas dicit̄, bene admittitur per uiolentiam, de qua dicitur. ī. ead. ca. ille. & xxvij. q. j. nuptiarum. Pudicitia autem animi cum uirtus ſit, nō aufertur per uim, quia animo non infertur uis: ut ī. ea. c. ita ne. Et not. quod hæc eadem uirtus eſt in uirginibus, in coniugatis, & in uiduis: ſed in uirginibus appellatur uirginitas, & in coniugatis pudicitia xxvj. q. ij. nuptiarum. & in continentibus caſtitas. xxx. diſtinc. hæc ſcripſimus.

[d] Vis. Abſoluta, quæ non poteſt animo inferri, ſed conditionalis poteſt: ut ī. xxxij. q. vj. uides. Vel dic, non poteſt inferri animo uis, uerum eſt non conſentienti.

[e] Duplicatur. Arg. uiolenter corruptam non amittere uirginum præmium, ſed recipere duplicatum, non tamē quoad aureolam: conſequitur ergo maius præmiū, ſed non tale: quia non coronatur, nec fulgorem uirginis habebit.

[f] TOlerabilius. i. ſanctius.

[g] Si liceat. id eſt, ſi poteſt.

[h] Non homini. in corpore.

[i] Sed Deo. In mente.

[k] Virgo enim proſtitui. id eſt, in corpore per uim corrumpi.

[l] Adulterari. quia adulterium tantum dolo committitur: ut xxxiiij. qō. ij. in lectū. & ff. de adul. l. penultima.

[m] Nec lupanaria. homo enim ſanctificat locum, non locus hominē: ut xl. diſt. non loca. & ca. multi. tamen ex loco quandoq; præſumitur contra aliquē: ut xviij. qō. ij. diffinimus. & etiā pro aliquo: ut lvj. diſtin. c. j. ipſe ergo locus per ſe non eſt infamis: nec etiam domus lupanaris: eſt infamis: ut ff. de peti. hære. ancillarum. uitari tamen debet turpis locus ſiue lxxxj. diſtinc. in omnibus. & iudex ipſum uitare debet ut ff. de arbitris. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

[n] RE uera. Caro. id eſt eius corruptio, ad reatū imputari non debet uel ad dānationem æternā, uel corruptionis non debet rea effici, obeſt tamen quo ad aureolam: & quia non conſecrabitur inter uirgines: ut infra ead. cap. illæ.

[o] ITa ne. Polluat. & polluet per conſenſum. de pœn. diſt. v. c. finali.

[p] Comitemq;. Nam qui habet unam uirtutem, habet omnes.

[q] Conſentire. ſimi. xxxj. q. ij. Lotharius. non enim

prætexta

lus autem magnanimus & pudicus in poteſtate [a] habet, quid de ſua carne fiat, ſed tantum quid abnuat mente uel renuat. Quis tandem ſana ſcilicet mente putauerit [b] ſe perdere pudicitiā, ſi forte ui appræhenſa uel oppreſſa ſua carne, exerceatur, & expleatur libido non ſua?

Idem. †

De eodem.

CAN. IIII.

PRopoſito animi permanente, per quod et corpus ſanctificari [c] meruit, ipſi corpori non aufert [d] ſanctitatē [e] uiolentia libidinis alienæ, quā ſeruat perſeuerantia ſuæ cōtinentiæ. An uerò ſi aliqua fœmina mente corrupta, uiolatoq; propoſito, quod Deo uouerat, pergat [f] uitiāda ad ſuum deceptorem, adhuc eam pergentem ſanctā uel corpore dicimus, ea ſanctitate animi, per quā corpus ſanctificat, amiſſa atq; deſtructa? Abſit hic error: & hinc potius admoneamur, ita amitti corporis ſanctitatē, et intacto corpore. Idem † Lucretiā matronam nobilē, ueteremq; Romanam pudicitiæ magnis efferūt laudibus, cuius corpore cū uiolentus Tarquinij regis filius libidinoſè potitus eſſet, illa ſcelus improbiſſimi iuuenis marito Collatino & propinquo [g] Bruto, uiris clariſſimis & fortiſſimis indicauit, eoſq; ad uindictā conſtrinxit. Deinde fœdi in ſe cōmiſſi ſceleris, ægra atq; impatiens, ſe peremit. Quid dicimus? Adultera [h] hæc, an caſta dicenda eſt? Quis in hac cōtrouerſia iudex laborabit? Egregiè quidem ex hoc & ueraciter declamans ait, Mirabile dictu, duo fuerunt, & adulteriū unus cōmiſit [i] ſplendidiſſimè atq; ueriſſimè: intuens enim in duorum corporum cōmiſtione, unius inquinatiſſimā cupiditatē, unius caſtiſſimam uoluntatem, & non quod coniunctione corporum, ſed quod animorū diuerſitate ageretur attendēs, duo inquit, fuerunt, & unus adulteriū commiſit.

Idem.

CAN. V.

NOn fidelibus Chriſti tædio ſit ueſtra uita, ſed ludibrio ſit hoſtibus caſtitas ueſtra, habens ueram, magnamque conſolationem, ſi continētiam retinetis, non cōſenſiſſe peccatis eorum.

Idē in libro de duabus animalibus. Non niſi uoluntate peccatur.

Idem in libro primo de libero arbitrio.

De eodem.

CAN. VI.

DE pudicitia quis dubitauit [k] quin ea ſit in animo conſtituta? quādoquidem uirtus eſt. [l] unde à uiolento ſtupratore nec ipſa eripi pōt. [m]

Item Hieron. ſuper epiſtolam ad Rom. lib. j. †

Non poteſt fieri, ut niſi quis mœchetur prius in corde, mœchari poſſit in corpore.

Idem ſuper Lucam in libro ſecundo. †

---

præterijt paupertatis, &c. ff. de ritu nup. palam. §. non eſt ignoſcendum.

a In poteſtate. Nā dicit lex, quæ cura uel diligentia conſequi poſſumus, ne quis nobis iniuriā uel damnū det, ut ff. cōmo. ad eos. & ff. de admini. re. ad ci. pert. l. ij. §. ſi eo. & dixit lex, q cuſtodia parū pōt aduerſus uim. ff. de ac. empt. & uen. ſi ea res.

b Putauerit. Argumen. quod non debet dici quis perpetraſſe, quod nolens fecit, uel paſſ⁹ fuit: nec debent imputari, quæ per coactionem abſolutā fiunt. argu. ſ. diſt. 50. presbyteros. xv. q. vj. ca. j. argum. contra. xxxj. quæſt. ij. Lotharius.

PRopoſito.

c Sanctificari. In futuro, cum ſua ſtola induetur.

d Non aufert. Et ita habet corp⁹ uirtutē. Sed contra ſ. ea. de pudicitia. quia uirtus tantū in animo eſt. ſed ideo dicitur corpus habere, quia futurum eſt habere poſt reſurrectionem.

e Sanctitatem. Hęc tamen quæ mente corrupta eſt, poſt pœnitentiā pōt ordinari: quia quo ad legē promotionis, uirgo eſt ſ. e. ſinge.

f Pergat. Not. q ſola itineris arreptio facit aliquam corruptam. ſicut itineris arreptio habetur pro appellatione. extra de appel. meminimus. ſic qui pergit de una militia ad aliam, iure ſecundæ militię cenſetur. ff. de bo. poſ. ex teſtamento militis. l. j.

g Propinquo. Id eſt, auunculo.

h Adultera. Videtur quod Augu. male induxit exemplum Lucretiæ, nā in ueritate ſecundum canones, adulterium commiſit, ſiue directa, ſiue indirecta fuerit uoluntas, licet ſecundum leges non cōmittatur niſi dolo. ff. de adult. l. ult. ſed Augu. induxit exemplum hoc quaſi à minori. q. d. ex quo ea quæ conditionaliter fuit coacta, excuſatur ſecundum legē ab adulterio: multo magis ea q abſolute ſecundum canones. j. q. j. conſtat. 50. diſt. presbyteros.

i Vnus commiſit. Imo & ipſa, niſi abſolute fuerit coacta arg. ſ. e. ita ne. ſed hoc ideo dicit, quia non tenetur hoc caſu ad pœnam legis, quia ſine dolo adulterium non committitur. ff. de adul. l. pen. alias potius debuit mori quā conſentire. ſ. e. §. cum ergo. Vides ergo, q adulterium poteſt eſſe ex parte unius tm̄. ſimiliter ſimonia pōt eſſe ex parte unius tātum, & non alterius, ſicut in Giezi & Naamā, ut j. q. j. qui ſtudet. & quæ. iij. quæſitum. & ſimiliter ſocietas. ut ff. pro ſoc. l. actione. §. diximus. & ſponſalia. extra de deſp. imp. de illis & matrimonium, ut extra de eo qui dux. in mat. quam pol. per adul. cap. j. & ſ. ea. q. ij. aliquando.

NOn fidelibus.

k DE pudicitia quis dubitauit. Collige de modo probationis omnem uirtutem eſſe in animo.

l Virtus eſt. Eſt autē uirtus habitus mētis bene cōſtitutæ, &c. ut de pœ. di. iij. ille rex tātus. ob hoc et uirtutes uelamenta animæ dicuntur. de pœn. di. ij. cap. ſapiens.

m Eripi poteſt. Quid ſi culpa ſua in

---

† Ibidē.

† lib. j. c. xix. de ciuita. Dei.

Appellat, qui ad ſuperiorē iter arripit.

De hoc not. extra de priuil. cap. pen. Lucretia adulteriū cōmiſit.

Vnde expone q dicit adulterium, id eſt, reatū adulterij. Adulterium & ſimonia poſſūt eſſe ex parte unius.

Ad idē 32. q. 2. ſi infidelis.

Virtutis definitio.

† ca. vij.

† ca. viij.

ca. viij.

Finge, ſi quis in aliqua perſecutione, aliquã uirginem proſtitutã cognouerit: apud Euangelium, quia noluntate non peccauit, uirgo ſuſcipitur, in lege quaſi corrupta reputatur.

Idem in libro Hebraicarum quæſtionum. †

† cap. ix.

Corpus mulieris non uis maculat, ſed uoluntas.

Item Auguſti. in libro de ſancta uirginitate. †

† cap. x.

Sicut nemo impudicè utitur corpore, niſi ſpiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam ſeruat in corpore, niſi ſpiritui prius inſita caſtitate.

Idem Victoriano. †

† Epiſtola cxxij.

In corpore pudicitia uiolari non poteſt, ſi mens inuiolata ſeruetur.

CAN. VII.

AD Deum ingemiſcentibus, omnino ſuis aderit, qui ſuis adeſſe conſtituit, & aut nihil in earũ caſtiſsimis membris libidine hoſtili perpetrare permittit, [a] aut ſi permittit, cũ earũ animus nulla conſenſionis turpitudine commaculatur, etiam carnem ſuã defendit [b] à crimine: & quicquid in ea nec commiſit, nec permiſit, libido patiẽtis, ſolius erit culpa facientis, omniſq; illa uiolẽtia non ꝓ corruptionis turpitudine, ſed pro paſſionis uulnere deputabitur. Tantũ enim ualet in mente integritas caſtitatis, ut illa inuiolata, nec in corpore poſsit pudicitia uiolari, cuius membra potuerunt ſeparari.

Item Iſidorus in ſynodo, libro ſecundo.

Caro nõ peccat, ſi a contagione fuerit anima munda.

CAN. VIII.

NOn poteſt corpus corrũpi, niſi prius corruptus fuit animus. Munda nanque à contagione anima, caro non peccat. [c]

Item Auguſt. Honorato epiſcopo. †

† Epiſtola clxxx. de fuga in pſecutionem, Tomo ij.

Non corrumpitur pudicitia carnis, ſi mente ſeruatur.

CAN. IX.

MAgis timeamus, ne ſenſu interiore corrupto, pereat caſtitas fidei, quàm ne fœminæ cõſtuprẽtur uiolẽter in carne: quia uiolentia, nõ uiolatur pudicitia ſi mente ſeruatur: quoniam nec in carne uiolatur, quãdo uoluntas patientis, ſua turpiter carne nõ utitur, ſed ſine cõſenſione toleratur, quod alius operatur.

Item Ioan. Chryſoſto. ſuper Matthæum. †

† Ad ca. 19. Homilia 33.

Nec peccatum, nec iuſtitia, ex opere ſine uoluntate perficitur.

CAN. X.

SIcut enim [d] peccatũ opus ſine uoluntate non facit, ita & iuſtitia ex opere non conſummatur, niſi & uoluntas affuerit. Multi enim corpore quidem caſtitati ſtudent, adulterium tamen uoluntate [e] committunt, cum dominus dicat, Qui uiderit mulierem ad concupiſcendũ eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Ergo uoluntas ſine opere peccat frequenter. Illa ergo eſt glorioſa continentia, non quam tranſgredi non poteſt neceſsitas debilitati [f] corporis, ſed quàm complectitur uoluntas ſancti propoſiti.

Matt. 5.d

Item Hier. in epiſtola ad Euſtochium. †

† De cuſtodia uirginitatis.

Virginitas carnis non ſeruatur, mente corrupta.

CAN. XI.

SI Paulus apoſtolus uas [g] electionis, & præparatus in Euangelium Chriſti, ob carnis aculeos, [h] & incẽtiua uitiorũ, reprimit corpus ſuum, & ſeruituti ſubijcit, ne alijs prædicans, ipſe reprobus inueniatur: & tamẽ uidit aliã [i] legẽ in mẽbris ſuis, repugnantem legi mentis ſuæ, & captiuantem ſe in legem [k] peccati: ſi poſt

Actu. 9.c

---

in hanc uiolentiam incidiſſet, puta denuntiauit ei maritus ut fugeret, ne ui hoſtiũ opprimeretur. Illa autem fugere noluit, & ſic oppreſſa eſt, an dimitti poſsit à uiro? Sic uidetur, quia quicquid ex culpa ſua, &c. xv. quæ. j. ſi quis inſaniens. 50. diſt. ſtudeat. præſumitur enim ſe rapinæ obtuliſſe. xxiij. q. iiij. diſplicet. ff. quod metus cau. ſi mulier. Ar. contra, extra de ſpon. ueniens. xxvij. q. ij. deſponſata. ff. de re iud. nullum crimẽ. xv. quæſ. vj. c. j. nec imputandum eſt ei, quod credula non fuit. ff. quod cũ falſo tuto. l. ij. & 50. diſt. ſi quis præpoſtera. Item & ſi peccauerit non credendo uiro ſuo, non tamen quantum adulteriũ meretur. xv. q. j. inebriarunt. Io. Quid iuris ſit de hoc, in quæſtionib. plene notaui. B.

AD Deum. a Permittit. ſic non permiſit Abimelech. 3. prox. quæſt. nemo.

b Defendit. i. non imputatur ad crimen corruptio carnis. xv. q. j. c. j.

NOn poteſt. c Nõ peccat, nam ſic homo peccat, cũ mens per delectationem ſubiugat. de pœn. diſt. ij. hoc ſciẽdum. & eſt ar. xxij. q. v. ſi quis coactus. contra. Sed ibi de conditionali coactione, hic de abſoluta.

SIcut. n. d Sola uoluntatis forma moueret opus. x. q. ij. hoc ius.

e Voluntate. Directa uel indirecta, ne ſit contra 3. diſt. 50. ſi quis uolũtate.

Continentia eſt duplex.

f Debilitari. Senio, uel ſectione, uel naturali frigiditate. hoc dicit litera, quia uoluntaria continentia eſt bona, non neceſſaria. xxxiij. quæſt. v. quod ſtat. in fine.

SI Paulus. Hæc eſt ij pars quæ. in qua dicitur, quod nullus debet ſuperbire de caſtitate, quia citò perditur, & reparatur difficile uel nunquã. Io. de Fan.

g Vas. i. electus ad prædicandum. & dicitur uas quia plenior i fuit alijs, ut xxiij. q. vij. c. j.

Scilicet gratia ꝓdicandi.

h Aculeos. i. motus primos, de quibus timebat cadere in ſecundos, & qui ſurgunt in nobis & ſine nobis. de pœni. diſt. ij. inter hæc ſciendum.

i Aliam. i. ſenſualitatem ſiue cõcupiſcentiam, quæ dicitur lex, quia ligat & trahit ad peccatũ. unde dicit alibi. Ago quod nolo.

Senſualitas & lex.

k In legem peccati. i. peccatum, quia ligat hominem.

In

nuditatem, ieiunia, famem, carceres, flagella, ſupplicia, in ſemet reuerſus [a] exclamet, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? tu te [b] putas [c] ſecurum eſſe debere? Caue quæſo ne quãdo dicat & de te Deus, Virgo Iſrael cecidit, & nõ eſt qui ſuſcitet eam. Audenter dicã, Cum omnia poſsit Deus, ſuſcitare [d] uirginẽ non põt poſt ruinam. Valet quidẽ liberare de pœna: ſed non ualet coronare corruptã. Timeamus illã prophetiam, ne in nobis ẽt compleatur: Et uirgines bonæ deficient. Obſerua quid dicat, & uirgines bonæ, q̃a ſunt & uirgines malæ. [e] Qui uiderit (inquit) mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eã in corde ſuo. Perit ergo etiam mente uirginitas. Iſtæ ſunt uirgines malæ, uirgines carne, nõ ſpiritu, uirgines ſtultæ, q̃ oleũ [f] non habentes excludunt à ſponſo. Si autẽ & illæ quæ uirgines ſunt, ob alias tamẽ culpas uirginitate corporũ non ſaluantur, quid fiet illis, quæ proſtituerũt mẽbra Chriſti, & mutauerunt templum ſancti Spiritus in lupanar? Illico audient prophetã dicentem, Deſcende, [g] ſede [h] ĩ terra uirgo [i] Babylonis, filia, ſede in terra Non eſt filiæ Chaldæorum [k] thronus. [l] Non uocaberis ultra mollis & delicata. [m] Accipe molã, [n] & mole farinã, [o] diſcooperi [p] uelamẽ tuũ, denuda [q] crura tua, tranſi flumina, [r] reuelabitur ignominia tua: apparebunt opprobria [ſ] tua, & hoc poſt thalamum [t] filij Dei, poſt oſcula fratruelis, & ſponſi. Illa dę qua quondam ſermo propheticus concinebat, Aſtitit regina [u] à dextris

Rom. 7.d — Amos. 8.d — Matt. 5.d — Mat. 25.a — Eſaiæ 47.

Minores nõ poſsũt quod maioribus ẽ denegatũ.

a In ſemet reuerſus. Id eſt, propriam fragilitatem conſiderans.

b Tu te. Arg. quod non licet maiori, nec minori, ut viij. q. j. ſi ergo. & xj. q. j. magnũ. & quod negatur maioribus, multo potius minoribus. C. de reuo. do. his ſolis. in fine. & q᷑ maioribus dignitatibus non eſt cõceſſum, hoc ſibi nõ audeant uendicare minores, ut C. de decu. l. ult. lib. x.

c Putas. Arg. quòd Paulus fuit uirgo, cũ fit comparatio inter eum & Euſtochiũ: q̃ fuit uirgo.

Virginitatem Deus reſtituere non põt.

d Suſcitare. Idem dicit lex, quod uirginitas reſtitui non poteſt. C. de ra. uirgi. in prin. Sed non ne exoculato põt reſtituere uiſum? quare ergo non uirginitatem? Quidam ſic intelligunt, id eſt quod Deus non poteſt facere, quin fuerit corrupta: q̃a factum non poteſt non eſſe factum, ut ff. de cap. in bello. §. factæ. ſed ſecundum hoc idẽ eſſet in cæco. Reſpond. quod hic dicitur, non refertur ad carnis corruptæ reſtaurationem, ſed ad uirginalis palmæ retributionem. & ſic non poteſt. i. nõ congruit eius potẽtiæ ut aureola coronet corruptos. hoc enim eſſet contra iuſtitiam: & ideo illud non põt, ut arg. de pœ. diſ. ij. §. charitas.

e Malæ. Arg. ff. de dolo. l. j. §. ij. nam ideo dixit prætor dolus malus, quia eſt & bonus.

f Quæ oleum. Id eſt pinguedinem bonorum operũ, uel id eſt, pietatem. xl. diſt. diſciplina.

Babylonij per quos reges fuerunt in captiuitate.

g Deſcende. Verba ſunt Eſaiæ prædicentis ad literam futuram Babyloniorum captiuitatem per Darium & Cyrum regem Medorum & Perſarum. & exequitur ſecundum hoc Propheta ad literam quaſdam miſerias, quas pauperculæ mulieres ſolent ſuſtinere. & uerba imperatiua reſoluenda ſunt in uerba futuri temporis.

g Deſcende. Id eſt, deſcendes.

Verbum unius tẽporis ſæpe ꝓ alio ponitur.

h Sede. Id eſt, ſedebis, quod ideo dixit propheta, propter nimiã futurorum certitudinem. Et eſt arg. quod uerbum præſentis temporis ponitur pro uerbo futuri. ſic exponitur, traditur, id eſt, traditurus eſt ff. de public. l. j. & eſt argumen. ff. de uerbo. ſignific. uerbis. ſicut econtrario uerbum futuri, loco præſentis, ut ſ. xxj. diſtinc. in nouo. 50. diſtin. ponderet. & exponitur à Hiero. hęc litera moraliter circa fidelem animam, quæ præuaricata eſt per peccatum. & hoc duobus modis, uel inuitando ad pœnitentiam, & tunc ꝓprie tenentur uerba, Deſcende, id eſt, humilia te per pœnitẽtiam. Sede in terra. Id eſt, in cinere & cilicio.

i Virgo. Id eſt, ſterilis. Vel uirgo prius filia Babylonis. i. filia confuſionis: quia meus tota facta confuſa eſt, de pœn. diſt. iij. §. item ait.

k Chaldæorum. Chaldæi à Græce feroces intelligũtur. ualde enim feroces ſunt, qui proprias uoluntates ſequentes non moribus ſuis parcere ſciunt. Et eſt Chaldęa regio, ubi Babylonia ciuitas eſt in ea ſita.

t Et dic Chaldæorũ, id eſt, dæmonũ. quaſi dicat ſimul ñ põt, q; eſſe filius Dei & diaboli: nec ſimul habere uirtutes & uitia. ſ.c. q.j. cũ renũtiatur. & loquit̃ per ſimilitudinem. quia Chaldæi, &c.

l Thronus. i. dignitas regalis aufertur ei. Vel thronus, id eſt, remuneratio æternæ uitæ.

m Non uocaberis ultra mollis & delicata. id eſt, amodo non uiues in delicijs quo ad uirtutes, ſupple niſi pœnitueris.

n Accipe molam. timoris per contritionem.

o Mole farinam. examina peccata tua, & malas cogitationes.

o Mole farinam. uel pro paupertate, uel aliter.

p Diſcooperi. Id eſt, confitere peccata tua.

q Denuda. Per confeſsionem.

r Tranſi flumina. Id eſt, deſere caduca, & fluentia. ſupple, quod niſi hoc feceris, reuelabitur, &c.

ſ Opprobria. In die iudicij. de pœnitentia diſtinct. j. §. non ita. Exponitur etiam myſtice hæc litera, ita quod improperet uitium fideli animæ, & tunc reſoluũtur uerba in præteritum tempus. deſcende, id eſt, deſcendiſti ab altitudine uirtutum ad uitia. ſede in terra. id eſt, ſediſti terrenis infecta. uirgo ut prius, Accipe molam, id eſt, accepiſti mundanarum rerum circuitum. Mole, id eſt, moluiſti, id eſt, diſsipaſti cogitationes tuas eas effectui mancipando. Diſcooperi, id eſt, diſcoperuiſti hypocriſim tuam. amodo enim apparet qualis prius extiteris. diſcooperuiſti te uirtutibus. Nam uirtutes uel anima ſunt animæ, de pœnit. diſt. ij. ſapiens. Denuda crura tua, id eſt, per confeſsionem denudaſti actiones tuas. Tranſi flumina, id eſt, trãſiſti per temporalia eis inhærendo, & idcirco reuelabitur, &c.

t Hoc poſt thalamum. Hæc litera uult, quod præcedens moraliter intelligatur, & eſt ſenſus, id eſt, poſtquam receſsiſti à ſponſo tuo, & fratruele, id eſt Chriſto. Chriſtus enim & eccleſia ſunt fratrueles, quia de Iacob Chriſtus, de Eſau eccleſia, id eſt, de gentibus proceſsit. xxxv. q̃ó. ultima. §. ſi uero. & hæc ſunt uerba Hieronymi.

u Regina. Id eſt, quælibet ſancta uirgo, uel ſancta eccleſia.

Deaurata.

a Deaurato. charitate, & caſtitate. de pœ. diſt. ſecunda. principium.
b Nudabitur. Veſte virtutum & bonorum operum
c Et poſteriora. i. peccata, quæ habuit quaſi poſt dorſum relicta, cum ante ſe debuerit ea habere.

tuis in ueſtitu deaurato a circũdata uarietate: nudabitur, b & poſteriora c dorſi eius ponent̃ d in facie eius. Sedebit ad aquas e ſolitudinis, & poſito f uaſe g diuaricabit h pedes ſuos omni tranſeũti, i & uſq; ad uerticẽ polluet̃. Rectius enim fuerat hominũ ſubiſſe coniugiũ, & ambulaſſe per plana, quàm ad altiora k tendentẽ i profundũ inferni cadere. Nõ fiat obſecro, ciuitas l meretrix filia Siõ, ne poſt trinitatis hoſpitiũ, ibi dæmones m ſaltent, & ſirenes n nidificent & hericij. o

Item Auguſtinus de Chriſtiana fide. †

Corpore intacto, caſtitas nõ unquam amittitur.

CAN. XII.

3 NEc ſolo affectu & tactu, ſed aſpectu quoq; appetit̃ & appetit cõcupiſcẽtia fœminarũ: nec dicatis uos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: p qa impudicus oculus impudici cordis eſt nũtius: & cũ ſe ſibi inuicẽ ẽt tacente lingua, q cõſpectu mutuo corda nuntiãt impudica, & ſecundũ concupiſcentiã carnis, alterutro delectant̃ ardore, ẽt intactis ab immunda uiolatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus.

d Ponentur. In futuro ſeculo.
e Ad aquas. i. inter hæreticos.
f Et poſito. Id eſt, depoſito.
g Vaſe. Scilicet cordis.
h Diuaricabit. Id eſt, diuidet, & committet uarios ſuos affectus.
Omni tranſeunti. Id eſt, dæmonibus, uel id eſt, omnibus opera ſua: quia ibi omnia omnibus aperta erunt.
i Tranſeunti. Diabolo. Tranſiens dicitur diabolus, quia dicunt animæ ipſi diaboli: Incuruare, ut tranſeamus ſuper te. & ibi, Exinanite uſq; ad fundamentum in ea. de pœn. diſtin. iij. in ſalicibus.
Diabolus dicit̃ tranſiens.
k Quam ad altiora. Argu. quod melius eſt non incipere quàm ab incœpto deſiſtere: meli⁹ eſt enim non uouere, q̃ à uoto cadere. xij. q. j. certe. xxvij. q. j. nuptiarum.
† Epiſtola cix. ad monachas.
l Ciuitas. Id eſt, anima quæ agit bene. de pœn. diſt. iiij. in domo.
m Dæmones. Id eſt, prauæ cogitationes.
n Sirenes. Id eſt, delectationes, quę mergebant.
o Hericij. i. errores uel ſolicitudines mundanæ, quæ pungunt. Ioan.
NEc ſolo affectu. Hæc eſt iij. pars qõ. in qua probat quod ex ſola uoluntate fugit caſtitas. & hoc probat per duo capit. Io. de Fant. & iſtud cap. eſt de regula beati Aug. Archi.
p Impudicos. Hoc perpenditur ſi ſunt vagi, vt ſupra. diſtinct. xxiij. his igitur vnde illud: Auerte oculos tuos, &c.
q Tacente lingua. Arg. quod operibus loquimur, ſicut & uerbis, ut xliij. diſtinc. ſit rector. & xj. quæſtio. iij. exiſt mant. extra de appella. dilecti. & extra de ſpon. cum apud. ſic. ff. de leg. iij. nutu.

Item Gregorius. †

Adulterium perpetratur, cũ nupta uel innupta turpiter cõcupiſcitur.

CAN. XIII.

QVi uiderit mulierẽ ad concupiſcendũ r eã, iã mœchatus ſ eſt eã in corde ſuo. Quia eñ Græco uocabulo adulter mœchus dicit̃, cũ non aliena cõiunx, ſed mulier uideri prohibetur, apertè ueritas oſtendit, quia etiã ſolo uiſu cũ turpiter uel innupta concupiſcitur, adulteriũ t perpetratur. Quod tamen plerunq; ex loco & tẽpore uel ex ordine u concupiſcẽtium diſcernit̃. quia ſicut hunc in ſacro ordine ſtudioſa x concupiſcentia, ſic illũ adulterij inquinat culpa: in perſonis tamen nõ diſſimilibus, idem luxuriæ diſtinguitur y reatus.

4 *Quamuis autẽ uiolenter oppreſſæ pudicitiã nõ amiſerint, incõtaminatis tamen ſe non audeant exæquare uirginibus.*

Vnde Leo Papa.

Quæ opprimuntur, incõtaminatis uirginibus ſe comparare non audeant.

CAN. XIIII.

ILlæ autem famulæ Dei, quæ integritatẽ pudoris oppreſsione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt in hu-

r QVi viderit mulierem ad cõcupiſcendum. hoc ſcilicet animo, & dat operam quam poteſt. de pæn. diſt. j. ſi cui.
ſ Iam mœchatus eſt eam. hoc verum eſt in coniugata, nã cũ ſoluta non cõmittitur. ſed nunquid imponemus iſti tantam pœnitentiam, acſi factum interueniſſet? ſic, ſed non tam grauem.
† cap. ix. libr. xxj. ſup. Iob.
t Adulterium. i. fornicatio.
u Vel ex ordine. no. ſecundũ uarietatem loci uel ordinis, aliquem plus minuſve peccare. argu. diſ. xl. homo Chriſtianus. xxiij. qõ. viij. occidit. ſ. xvij. q. iiij. quiſquis. ff. de pœnis aut facta. §. j locus. xxv. qõ. j. nulli. ſ. xxxj. q. j. de his q frequẽter uxores. de pœ. diſt. j. aut facta.
Deut. 5. b
Matt. 5. d
x Studioſa. Non vr̃ hoc uerũ. q tñ peccet clericus ſtudioſa concupiſcentia, quantũ laicus ipſo facto. vr̃ eñ q magis peccet clericus ſtudioſa cõcupiſcẽtia. nã tñ peccat quilibet ſtudioſa uolũtate cõmittẽdi adulteriũ, quantũ ipſo facto. ſ. de pœ. diſ. j. ſi cui. & ita uel æqualiter peccat clericus, uel magis ppter gradũ altiorẽ, quã laicus. Qđ ergo hic dicit̃ referas ad eccleſiæ opinionẽ, nõ ad ueri eſſentiã. Sic ergo ſcđm canones cõmittit̃ adulteriũ ſolo aĩo, ſimiliter periuriũ, ut xxij. q. v. q peierare. idẽ in furto & alijs criminibus, ut de pœ. di. j. c. ſi propterea. xiiij. q. v. ſi quid. ſed ſecundũ leges ſolo animo nõ cõmittit̃ furtum, ut ff. de ac. poſ. poſsidere. §. ſi rẽ. nec adulteriũ. ff. de adult. l. penulti.
† Arg. ad hoc xl. diſti. homo chiſtian⁹. Adulteriũ & periurium ſolo animo cõmittũtur.
y Diſtinguit̃. Per contemptum.
Quãuis. Hæc eſt iiij. pars q. in qua dicit̃, quod ſi fœmina inuita perdidit uirginitatẽ, non tamen debet ſe adæquare incontaminatis uirginibus. Io. de Fant.

ILlæ aũt famulæ. CASVS. *Dicitur hic quod ſi quæ uirgines inuitæ fuerint uiolatæ, laudabilio*
ſeſerunt

militate ac uerecundia, ſi ſe incontaminatis [a] non audeant comparare [b] uirginibus. [c] Quanuis enim omne peccatũ ex uoluntate naſcatur, & potuerit in corruptione carnis mens inuita non pollui, minus tamen hoc illis oberit, ſi quod potuerunt animo non amittere, ſe doleant [d] uel corpore [e] perdidiſſe.

Cùm ergo hæc, quæ uiolentiam paſſa eſt, pudicitiam amiſiſſe probari nõ poteſt, nullo modo conuincit fornicatiõis, uel adulterij crimẽ, incurriſſe. Vt enim ait Aug. in libr. de bono coniugali. Adulterium committitur, cum uel propriæ libidinis inſtinctu, [f] uel alienæ [g] cõſenſu cũ altero, uel altera contra pactum coniugale concũbitur, atq; ita frangitur fides, [h] quę in rebus corporeis & abiectis [i] magnũ animi bonũ eſt, & ideo ei ſalutẽ quoque corporalẽ. [k] qua etiam uita iſta continetur certũ eſt debere poſtponi.

Itẽ Iſid. ſuper Exodũ.

Mœchatur, qui alicui præter matrimonij fœdus miſcetur.

CAN. XV.

NOn mœchaberis, id eſt, ne quiſquam præter matrimonij fœdera alijs fœminis admiſceatur ad explendam [l] libidinem: nã adulteriũ facit, qui præter ſuã, [m] ad alteram accedit. †

Item Auguſt. de adulterinis coniugijs. †

Qui uiuente uxore ſua aliã cognoſcit, adulteriũ committit.

CAN. XVI.

PVto Chriſtianũ neminẽ reluctari illũ adulterũ eſſe, qui uel diu languẽte, [n] uel diu abſente, [o] uel cõtinenter uiuere cupiente uxore ſua, alteri cõmiſtus eſt fęminæ.

5 *Cùm ergo nihil horũ in iſta deprehendat fuiſſe: qa nec ꝓpriæ libidinis inſtinctu, nec alienę cõſenſu, nec uiro ſuo languẽte, uel abſente, uel cõtinẽter uiuere cupiente, adhæſit alij, ſed uiolenter aliena libidine oppreſſa uim pertulit: apparet, ꝙ nec adultera, nec fornicaria dici põt. vñ nec aliqua occaſione ualet dimitti. Cũ. n. Iudæi q̃rerent à Chriſto, utrũ liceret homini uxorẽ ſuã dimittere quacũq; ex cauſa? reſpondit eis: nunqd legiſtis, quia qui fecit eos, ab initio maſculũ & fœminã creauit eos? quos ergo Deus coniũxit homo nõ ſeparet. Deinde ſermonẽ ſuũ ita cõcluſit, ut diceret neminem poſſe dimittere uxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis. Hinc Apoſtolus ait in epiſt. ad Corin. His qui matrimonio coniuncti ſunt, præcipio non ego, ſed dñs, uxorem à uiro non diſcedere. Vnde datur intelligi, quòd qualeſcũq; fuerint uir et uxor, ex quo coniugali affectu ſibi adhæſerint, ulterius abinuicem diſcedere non ualent.*

Vnde Ambroſius in Hexaemeron. titu. diei quarto ſcribit. †

Qualiſcunque ſit uir, ex quo ſemel placuit, non eſt dimittendus.

CAN. XVII.

HOrrendus † & incultus eſt uir, qui ſemel [p] placuit. nunquid uir alius eligendus eſt? comparem ſuũ equus diligit,

---

Glossa:

ves erant, ſi ſe corpore integris uirginibus non audeant cõparare, quia etſi integram mentem habeant, cum non fiat peccatum niſi uoluntate, dolere tamen debent de iactura corporali.

a Incontaminatis ſcilicet mẽte, & corpore exẽplum. xxvij. q. ij. §. cũ ergo. ibi, uouerat.

b Comparare. Ex toto. ut uelint conſecrari inter uirgines. arg. diſt. xxvj. acutius. ĩ. e. q. c. ſi nage. uel ut habeant aureolam. xxvij. q. prima. ca. nuptiarũ.

c Virginibus. C. de nup. imperialis. uerſi. nam omnis.

d Doleant. Quia forte propter peccatum præcedens hoc eis accidit. arg. xxij. q. ij. ſi qualibet. alias quare dolebunt, cum nõ peccauerint?

e Vel corpore. ſ. per peccatum originale, quod eſt in eis, propter quod poſſunt corrumpi.

f Cum ergo. Inſtinctu. ut cum appetit & inſtigat aliquem ad coitum.

g Vel alienæ. Vt cũ appetitur & cõſentit alienæ libidini. De hoc not. ĩ. ea. q. ij. quicquid.

h Fides. coniugalis, quam alter coniugum alteri debet ſeruare, ſcilicet ne cum altero uel cum altera coeat. xxvij. q. ij. omne.

i Et abiectis. Id eſt, in quantũcunq; uilibus ualet fides cõiugalis.

k Corporalem. Argu. pro leproſis. ut extra de coniug. lepro. quoniam. quia potius periculum corporis, quam animæ incurrendũ eſt xxx. q. j. §. j. cum alterũ euitari non poteſt. arg. xj. quæſti. iij. non ſolum. §. cũ ergo. xxij. q. v. c. j.

l NOn mœchaberis. Explendam. nec etiam ob aliam cauſam.

m Qui præter ſuã. Et ita ille tantum committit adulteriũ, qui habet uxorẽ, uel quæ eſt coniugata. quandoque tamen large ſumitur adulteriũ. ĩ. ea. qõ. iiij. c. nemo.

n PVto. Languente. infra. ead. q. vij. quod propoſuiſti. contra. Sol. illud à falſarijs dictum, iſtud authẽticum eſſe uidetur. Vel illud de deſponſata tantũ, iſtud de cognita. Vel illud reprobatũ eſt, hoc diuina authoritate firmatum. Vel uerius dic, quod illud de arcta loquitur.

o Abſente. xxxiiij. q. j. cum per bellicam. contra. ſed ibi de illo, qui neſcitur uiuere, hic de illo, qui certe ſcitur uiuere.

Cum ergo nihil. Hæc eſt quinta pars quæſt. in qua dicitur, quod poſtquam ſemel placuit quis. eo uiuente alter ſuperduci non poteſt. Ioan. de Fant.

p HOrrendus. Semel. ar. ꝙ ſufficit

Marginalia:

Fides coniugalis inquantumcunq; uilibus ualet.

Deut. 5. b

Matt. 5. b

† [redacted]

† ca. xiij. lib. ij.

Quia dĩcit, ꝙ nemo excepta cauſa fornicationis, &c. ſupra ea. q. j. dixit.

Mar. 10. a

Gene. 2. d

1. Cor. 6. b

† ca. vij. lib. v.

† Alias, horridus.

ſufficit ſemel conſentire:ut 7.diſt. iiij. capi.in illis.& viij.qõ.ij.cap.dilectiſſimi.& argu.ff.de mu.& ho.l.ut gradatim.§.j.arg. contra.7.xij.q.j.cap.certe. arg.C. de repu.hære.l.ulti.C. de nonnume.pecu.l.generaliter.ff. de neg.geſt.l.Pomponius. arg.7.iij.q.iij.§.ſpatium.7.diſtin.lxxij. cap.placuit.

& ſi mutetur, alius trahere iugum neſcit compar alterius, & ſe non totum putat: [a] tu coniugalem tuũ repudias, & ſæpe putas mutandum? muta, [b] & ſi uno defecerit die, ſu perduc riualem, [c] & ſtatim incognita [d] cauſa, quaſi cognitam pudoris exequaris iniuriam.

Item Auguſtinus. †

Similiter de uxore intelligatur. CAN. XVIII.

SI uxorē quis habeat ſterilē, ſiue corpore deformē, ſiue debilē mēbris, uel cæcam [e] uel claudã, uel ſurdã, uel ſi quid aliud, ſiue morbis, ſiue laboribus, doloribusq́; cõfectã, & quicquid (excepta fornicationis cauſa) cogitari poteſt, uehementer horribile, [c] pro ſocietate, fideq́; ſubſtineat.

Item Hieronymus ad Oceanum de morte Fabiolæ.

Non licet uiro uxorem dimittere, niſi cauſa fornicationis.

CAN. XIX.

PRæcepit dominus uxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis, & ſi dimiſſa fuerit manere innuptam. Quicquid uiris præcipitur, hoc conſequenter redundat [f] ad fœminas. Neque. n. adultera uxor dimittenda eſt, & uir mœchus retinendus eſt.

De eodem.

CAN. XX.

APud nos, quod non licet fœminis, æquè non licet uiris, & eadem [g] ſeruitus pari [h] conditione [i] cenſetur.

Item ex concilio Toletano duodecimo.

Communione priuetur, qui extra cauſam fornicationis uxorem ſuam dimittit.

CAN. XXI.

PRæceptum domini eſt, ut excepta cauſa fornicationis uxor à uiro dimitti non debeat: & ideo quicunque extra culpam criminis ſupradicti, uxorem ſuam quacunq; occaſione reliquerit: quia quos Deus coniunxit, ille ſeparare diſpoſuit. tandiu ab eccleſiaſtica communione priuatus, & à cœtu omnium Chriſtianorum maneat alienus, quandiu ſocietatem relictæ coniugis amplectatur ſynceriter & foueat. Itaque qui iam admoniti à ſacerdote ſemel, & bis, & ter, ut corrigantur: ad ſuę cõiugis noluerint redire cõſortium, ipſi ſe ſuis meritis & a Palatinæ dignitatis [k] officio ſeparabunt, & inſuper generoſę

a Putat. Argu.ff. ad legem Aquil.l. proinde. argu.ff.de ædil.edic.cum eiuſdem l. pleruncque.

Riuales qui dicuntur.

b Muta. Ironia eſt.

c Riualem. Riuales proprie dicũtur qui per eundē riuũ aquam ducũt: ut ff. de aqua. quotid. & æſti. l.j. ſimiliter hi exquiſita ſimilitudine riuales dicuntur, qui cum eadem muliere habēt conſuetudinem, cũ qua accedunt quaſi ad eundem riuum.

† lib.j.de ſermo. domi.in mõte.

d Incognita. An ſit iuſta uel non, id eſt, nõ probata cauſa, &c.

e SI uxorē. Horribile. Argu. pro leproſis, quod non debēt dimitti: ut extra de coniug. lep. cap. ij. unde & Hug.dicit, ꝙ debet maritum ſequi mulier. & pro Hug.eſt arg. xiij. quæſt.ij.c. unaquæq; & extra eod. cap. quoniam. Quod autē dicitur extra eod.ca.j.quod non cogitur ſequi, poteſt intelligi in eo caſu, quando reliquus hoc non petit: nam ſi peteret, bene teneretur ſequi, ut extra eo.titu.ca. quoniam. Vel dic quod illud non tenet, quod ibi dicit: quia eſt cõtra præceptũ domini. Sed pone quod uir uult retinere apud ſe uxorē leproſam, nũquid poteſt? Videtur quod ſic, qa uxor tenetur uirum ſequi. ſed non econuerſo: ut xiij.q.ij. cap.unaquæque. Econtra uidetur, quod uicini non tenentur pati illam eſſe inter eos: quia de iure debet remoueri ab alijs: ut 7.diſtin.vj.cap.teſtamentum.& xxxiij.q.ij.ca.hoc ipſum.& extra de eccl.ædifi.cap.ij. & etiam de conſuetudine: ut extra eod. c.quoniam. Ego credo, quod alter reliquum debeat taliter ſequi, ut quandoque ueniat ad ipſum, & quã cito ſoluerit debitũ recedat.arg. liiij.diſt.ca ſi ſeruus.in fin.ſed ſponſa de futuro, etiam propter alias deformitates, nõ tenetur ſequi ſponſum:ut extra de iureiur.c. quemadmodum.

Maritum leproſum an teneatur mulier ſequi.

f PRæcepit. Redundat. nam ubi par eſt ratio, par debet eſſe iudicium. 1 ff.ad legem Aquil.l.illud.& j.q.proxi.c.nihil.

g APud. Eadem.i.eiuſdem generis. nam in ueritate duæ ſunt ſeruitutes: ut extra de conuerſio.coniug.cap.quidam.

1 Arg. ad hoc.j. ca. proxi. 21. diſti.inferior.7. ea. q.j. ſi quis uxorē. & q.4.meretrices. ſecũdũ Hu. & facit ad hoc quod leg. & no. 31.di.ſi laicus. & extra de conſti.tranſlato.

h Pari. Argum.de quibus par ratio attenditur, ſimile debet eſſe iudicium j.ea.quæſt.vij.capi. Apoſtolus.

Simile debet eſſe iudicium, de quibꝰ par ratio attēditur.

i Conditione. quo ad debitum reddendum, & fidem ſeruandam, nõ autem in alijs, ut potes ponere per exēpla.ff. de his. qui no.infa. l.uxores.xxxiij.quæſtio.v.c. manifeſtũ. & ca. noluit. & cap. hæc imago. xxxiij. q.j.c.ſi quis acceperit.nam in uoto abſtinētiæ uir eſt maior, ſimiliter in accuſatione ſecũdum leges, ſed ſecũdum canones non ad imparia iudicantur: ut ſupra ead. qõ.i.ca.ſi quis. & uir poteſt ſtatim contrahere poſt mortem uxoris, ſed mulier non poteſt ſtatim poſt mortem uiri ſecundum leges. C.de ſecun.nup.l.j.

Vir & mulier nõ debent iudicari ad imparia.

PRæceptum. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua punitur, qui uxore dimiſſa adhæret concubinæ. Io. de Fant.

k Dignitatis. Ar. quod ſi aliquis contemnit excõicationem, quod iudex ſecularis uel dñs illius poteſt eum priuare feudo ſuo. Itē argu. ꝙ ſi unus eṗs propter excõicationem alicui aufert præbendã, ſimiliter & alius epiſcopus poteſt ei auferre id qđ ab ipſo habet, 2 ut vij.q.j.ca. ſi quis presbyter.& xj.q.iij.capit.ſi quis. à proprio. Item ar.quod quicquid prælatus uel alius fecit tēpore excõicationis, non ualet: ut vij.q.j.ca.ſanctus.& xxv.q.j.c. omne.& de conſec. diſt.j.ca. hic ergo xij.q.ij.alienationes. Item eſt arg. hic quod poſtquam quis pœnituit de crimine, quod poſſit recipi in teſtem, licet manifeſtum fuerit eius crimen quod uerũ eſt in ciuili: ſecus in criminali.vj.q.j.c.qui crimen.& cap.illi qui.& iiij.q.j.ca.j. & iij.q.iiij.ca.beatus.H.tamen ſubaudit hic ma inie. Ioan. Hoc hodie. expreſſum eſt extra de teſti.c.teſtimonium. B.

Feudum pōt auferri excõicato.

2 De hoc. [illegible] item quæritur, utrũ ibi uideas

Quandiu

Quandiu. ſ. vj. q. j. c. illi.

a Q Vicquid. Cogitauerit. Argu. contra extra de b diuor. c. j. C. de repu. l. j. ſed illud non tenet. Sed quæritur. Hæc eſt ſeptima pars quæſt. in qua quæritur (ut hic dicit) quare dimittunt homines uxores propter adulterium, & mulieres non uiros? Et reſpondetur, quod mulieres probare nō poſſunt. Ioan. de Faut.

CASVS. Quæuit Grat. hic incidēter, quare uiri non cohabitent uxoribus adulteris, ſicut econuerſo. ſed quare hoc contingat, in ſeq. ca. dicitur.

c Communicātes. i. ſimile adulterium perpetrantes ſicut & mulieres.

d Non conueniāt. ut poſſint accuſari de adulterio ſicut uxores.

C Hriſtiana.

e Apud ſacerdotes. Arg. adulteros tantum ab eccleſia iudicandos. xxxij. q. ij. ca. ſeculares. ſ. xxxv. quæ. vj. c. multorum.

f Detegatur. Hic manifeſte habes, quod uxor poteſt accuſare uirum de adulterio: licet ſecus uideatur ſecundum legē. De hoc no. ſ. ead. q. j. §. hoc in mulieribus.

g Vindictæ. q. d. nō deficit ius, ſed probatio: ut ff. de teſta. tu. l. duo ſunt Titij.

h Conquieſcit. quo ad eccleſiam. eccleſia enim non iudicat de occultis. xxxij. diſtinct. cap. erubeſcant. potius enim opinionem ſequimur, quàm ueritatem. argu. iij. q. vij. §. tria.

i E Cce. Sed ponatur. Hæc quæſtio nihil habet queſtionis quin alter poſſit reliquum repellere per exceptionem: ut infra eadem. capitu. j. extra de diuor. capitu. ſignificaſti denuntiare tamen poteſt uir adulter crimen uxoris adulteræ, & maxime ſecundum opin. H. Aliter enim non poſſet ei conſuli, cum accuſare nō poſſit: quod non concedo quod aliquis criminoſus poſſit denunciare crimen alterius, niſi pœniteat de crimine. Sunt autem ſeptem caſus in quibus maritus repellitur ab accuſatione adulterij. Vnus eſt, ſi ipſe fuerit fornicatus: ut hic, cap. j. Secundus ſi uxor ui fuerit oppreſſa: ut ſ. ea. q. v. c. ita ne. Tertius ſi credebat maritū mortuum. ut xxxiiij. q. ij. c. cum per bellicam. Quartus ſi alter ſub ſpecie mariti cognouit eā ut xxxiiij. q. ij. cap. in lectum. Quintus ſi dedit ei occaſionem fornicandi: ut extra de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ. diſcretionē. Sextus ſi maritus poſt adulterium eo[n]ſ[e]rauit eam. arg. ſ. ead. q. j. ca. ſi quis uxorē. & c. ſicut. ff. ſolut. matr. l. cum mulier. Septimus eſt, ſi adulterata eſt ante baptiſma: ut extra de diuort. ca. gaudemus.

Vxor ac cuſare ma ritum po teſt de adulterio.

† Cōcor. l. cum fra trē. & ibi Bal. C. de his q. ut indig.

dignitatis teſtimonium quandiu in culpa fuerint, amiſſuri ſunt: quia carnem ſuam diſſidij iugulo tradiderunt.

Item Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum. De eodem.

CAN. XXII.

Q Vicquid mulier contra te cogitauerit,[b] uel ſi te accuſauerit, nō eſt (excepta cauſa fornicationis) reijcienda, uel odio prius hñda.

Sed quæritur, cùm ſit par utriuſq; cōditio, cur cōicantes[c] uiri cū adulteris uxorib. non conueniāt:[d] cùm ecōtra, uxores in conſortio adulterorum uirorum manere uideanī? De his ita ſcribit Innocentius Papa.

In utroque ſexu adulterium pari ratione punitur.

CAN. XXIII.

C Hriſtiana religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condēnat: ſed uiros ſuos, mulieres nō facilè de adulterio accuſant, & nō habēt latētia peccata uindictā. † uiri aūt liberius uxores adulteras apud ſacerdotes[c] deferre conſueuerunt: & ideo mulieribus (prodito crimine earū) cōmunio denegatur: uirorū aūt latēte cōmiſſo nō facilè quiſq̃ ex ſuſpicionibus abſtinet, qui ubiq; ſubmouebit, ſi eius flagitium detegatur.[f] Cùm enim par cā ſit, interdum ꝓbatione ceſſante uindictæ[g] rō conquieſcit.[h]

QVAEST. VI.

E Cce q ista dimitti nō ualet, cùm à fornicatione innocēs inueniat. Sed ponat[i] q ipſa ſit adultera: quæritur ſi adulter poßit dimittere eā, cauſa fornicationis? non. n. uidetur, q pari crimine infectus, alium de eodē punire poßit. Vnde cùm Iudæi adulterā accuſarent, æquitatis ſnīam à domino acceperūt: Quicunq; ueſtrum ſine peccato eſt, primus lapidē in illā[k] mittat. Hinc ēt in Euāgelio præcipitur: Hypocrita, primum eijce trabem de oculo tuo: et poſtea educes feſtucā de oculo fratris tui. Hinc etiā Aug. ſcribit in libro de ſermone domini in monte. †

Qui fornicatur, fornicationis cauſa uxorem ſuam dimittere non poteſt.

CAN. I.

N Ihil iniquius[l] eſt, quàm cauſa fornicationis dimittere uxorem, ſi & ipſe conuincitur[m] fornicari. occurrit enim illud, In quo alterū

k In illam. Nam ſi aliquod peccatu habebat, mortale erat: quia ceremonialia dolebant uenialia tantum. de pœ. diſt. vj. c. j. uer. uenialia. ff. de dolo. ſi duo.

l N Ihil iniquius. Id eſt, iniquū eſt, hyperbolice loquitur. ſimile ſ. q. vij. c. quid in omnibus. vij. quæſt. j. ca. omnis.

m Conuincitur. Sed qualiter poteſt maritus conuinci de adulterio, qui primo cœpit uxorem ſuam accuſare de adulterio? nam accuſatori nunquā poteſt, par uel minus crimen obijci. ut iij. q. ultima, negāda, ergo ſimplex adulterium nō poteſt obijcere uiro, niſi ei uelit obijcere adulterium inceſtuoſum, uel adulteriū cū aliqua coniugata. Reſpon. ſi directe uult unus agere contra reliquum, tunc præferendus eſt primus accuſator uel actor. ff. de iud. l. qui prior. Si autem uxor uult agere in modum exceptionis, prius auditur, & probata exceptione repellit maritum: ut extra de ordi. cognit. capit. cum dilectus. Sed adhuc obijcitur. ex quo uir propriam

Maritus ab accuſatiōe adulterij repellitur ī caſibus ſeptem.

1 Cōcor. tex. ī l. 2. §. ſi publicē. cū ibi not. ff. de adul. & in l. cum mulier. ſolu. matri.

: Sub. niſi ex nouo adulterio: ut dicā in fra ca. j. in gl. ult.

Ioann. 8. a

Lucæ 6. e

† libr. j.

Romæ 2. a

Accuſans uxorē adulteram qualiter conuincatur de adulterio.

iudicas, teipſum condemnas: eadem enim agis, quæ tu iudicas. Quapropter quiſquis fornicationis cauſa uult abijcere uxorẽ ſuam, prior debet eſſe á fornicatione purgatus a & imunis: quod ſimiliter etiam de fœmina dixerim.

Idem de uerbis domini tractatu.xlviij. †

Sermo xlvj.

Qualẽ quiſque uult inuenire uxorem, talẽ ſe ſeruet eidem.

CAN. II.

SI ducturi eſtis uxores ſeruate uos uxoribus ueſtris. Quales uultis eas inuenire, tales & ipſæ inueniant uos. † Quis uiuẽs eſt qui nõ caſtã uelit ducere uxorẽ? et ſi accepturus eſt uirginẽ, quis non intactam deſideret? Intactam b quæris? intactus eſto. Puram quæris? purus eſto non enim illa põt, et tu non potes.

Idem in epiſtola † ad Paxentium comitem Arrianum.

c.xlvij.

Iudiciũ de alio expetere nõ debet, qui de ſe iudicari cõtẽnit.

CAN. III.

INiquum eſt, ut quis de alio iudicare uelit, & iudicari c de ſe nolit.

Idem de adulterinis cõiugijs. †

lib.ij. cap.viij.

Viri grauius ſunt puniendi de adulterio, quàm mulieres.

CAN. IIII.

INdignantur mariti, ſi audiant adulteros uiros pendere d ſimiles adulteris fœminis pœnas, cũ tantò grauius e eos puniri oportuerit, quantò magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exẽplo regere fœminas.

Idẽ de decem chordis.

Sicut uir caput eſt mulieris, ſic adulterando grauius delinquit quàm mulier.

CAN. V.

NOn mœchaberis, id eſt, non ibis ad aliquam aliam præter uxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab uxore, & non uis hoc reddere uxori? † & cùm debeas in uirtute præcedere f uxorem tuam (quoniam caſtitas g uirtus eſt) & tu ſub uno impetu libidinis cadis, & uis uxorẽ tuam uictricẽ eſſe, & tu uictus iaces? & cum tu caput uxoris ſis, præcedit te ad Deũ, cuius caput es: uis domũ tuã capite deorſũ pendere? caput enim mulieris, uir eſt. Vbi autem melius uiuit mulier, quã uir, capite deorſum pendet domus. Si caput eſt uir, melius debet uiuere quam mulier, & præcedere in omnibus bonis factis, uxorem ſuam.

Exo. 20. c Deute. 5 c

His authoritatib. mõſtratur, quòd adulter adulteram dimittere non ualet.

---

propriam iniuriam, proſequitur non poteſt mulier eum repellere per aliquam exceptionem, ut quarta quæſtione vj. capit. omnibus. nam ibi dicitur, quod in cauſa ſua quilibet infamis admittitur. Sed dicimus hoc ſpeciale eſſe in adulterio & Lenocinio. Hęc enim exceptio adulterij uel lenocinij repellit agentem, ut extra, de diuo. c. ſignificaſti. & extra de eo qui co. cõſan. uxo. ſuæ. diſcretionem. ff. ſo. matr. cú mulier. ij. C. de adul. qm̃. Sed huic contradicit. ff. de adulte. l. ij. §. ſi publico. ubi dicitur, ꝙ exceptio lenocinij uel adulterij nõ repellit maritum. Ad hoc ſolet dici, ꝙ illa lex loquitur qñ poſt lit. cõt. obijcitur lenocinij crimẽ uel adulterij Et dicunt quidam, ꝙ eſt ſpeciale in adulterio ꝙ poſt lit. cõte. nulla replicatio uel exceptio admittatur & ad ſolutionẽ ſuam confirmandã inducunt illud. ff. de adulte. l. ſi maritus. §. præſcriptiones. nã ibi dicitur quod poſtquam nomẽ accuſati fuit receptum inter reos nullæ præſcriptiones admittũtur. H. tamen dicit, quod ſi ante litem conteſtatam non credebat adulterium accuſatorem cõmiſiſſe, & poſtea ſciuit, bene põt excipere contra eum. ſed tñ huic prædictus. §. ſi publico. contradicit. nã ibi dicitur, quod exceptio fuit admiſſa: ſed intelligere qđ admiſſa poſt lit. conteſta. fuit de facto.

Adde ad hoc tex. in l. j. & ibi no. per Cy. & docto. C. de adul.

a Purgatus. Id eſt, immunis. non enim ſufficit qđ ſit purgatus. nam licet uxor pœniteat de adulterio, ſi tamen uiri adulterium uelit accuſare repellitur exceptione. nã cum poſt pœnitentiam uir poſſit eam accuſare, uidetur multo fortius quod eã poſſit exceptione repellere. argu. j. proxi. cauſa. q. ij. c. admonere. argumen. ff. de reg. iur. l. innitus. §. cui damus. Sed quid ſentis ſi uir eam ſibi reconciliauit, & poſtea uir adulteratur? ſi enim uxor eum uelit accuſare, poterit eam repellere exceptione adulterij, qđ uxor cõmiſit, & ipſe remiſit reconciliando eam, & etiam Deus ſibi remiſit, cum iam ipſa pœnituit. ſ. ea. q. j. c. apud miſericordẽ? Reſpon. ſic, quia quædam poſſumus conſequi excipiendo, quæ non poſſumus conſequi agendo: quia qui crimẽ intendit, uidẽdum eſt ſi ipſe prius fuerit criminoſus, ut vj. q. j. ca. qui crimen. arg. cõtra. xxiij. quæſt. iiij. cap. ſi illic. H. Ego dico quod uiro non competit exceptio, cum iam ſit ab eo remiſſa, ut ff. de ędi. edic. l. quęritur. §. ſi uenditor.

Excipiendo cõſequimur, qđ non cõſequimur agendo.

b SI ducturi. Intactam. Iniquum enim eſt, ut pudicitiam uir ab uxore exigat, quã ipſe non exhibet, arg. ff. ad leg. Iul. de adult. l. ſi uxor. §. iudex. ſ. diſt. xxv. c. eſto ſubiectus. Item fruſtra petit debitum, qui quod debet nõ impẽdit. quod enim quiſque iuris, &c. arg. di. ix. c. neque. ar. ſ. e. quæſtione iiij. cap. nemo.

Debitũ petens impẽdat qđ debet.

† Extra de cõſti. in cẽs. & de præbend. pro illorũ. Archid.

c INiquum eſt. Iudicari. iij. q. viij. cap. cuius in agendo.

d INdignantur. Pẽdere, id eſt, ſuſtinere à pendo pendis.

† Adde tex. quaſi in terminis in l. ſi uxor. §. ſi iudex. ff. de adul.

e Grauius. Argum. maiorẽ eſſe reatum ex perſona delinquentis, arg. xj. qõ. iij. c. præcipue. xxv. q. j. c. nulli.

f NOn mœchaberis. Præcedere. Quod dicitur hic đ uiro reſpectu uxoris, intelligendum eſt de prælato reſpectu clericorum, & de clerico reſpectu laicorum. argu. j. q. j. capitulo, uiliſsimus. & octaua quæſtione prima. capitulo ultimo. & de magiſtro reſpectu diſcipulorum, quos præcedere debet. C. de profeſſo. & med. magiſtros. viij. quæſtio. j. capitulo, qualis.

g Caſtitas. Coniugalis. trigeſimaprima quæſtione j. capitulo, Deus. Ipſe etiam concubitus coniugalis caſtitas dicitur. trigeſimaprima diſtinctione. capitu. Nicena. Hugo.

Nunc

Nunc autem. Hæc quæſtio diuiditur in ſeptem partes. In prima quarum probat nouem authoritatibus, quod ſi aliquis dimittit uxorem cauſa fornicationis, manebit in caſtitate ea uiuente, uel reconciliabitur illi. Secūda ibi, Sunt enim. Tertia ibi, Non ſolū. Quarta ibi, His ita. Quinta ibi, Sed illud. Sexta ibi, Hi qui. Septima ibi, Vt ergo. Ioann. de Fantu.

CASVS. Hic intitulatur ſeptima quæſtio, quæ quæritur, an uxore ſua dimiſſa, uiuēte illa poßit aliam ducerē quis? & indiſtincte dico quod non, et hoc probatur per ſeq. c. quorum primum per ſe patet.

QVAEST. VII.

Nunc autē[a] quærit̄ ſi ille, q dimiſerit uxorem ſuā cauſa fornicationis, illa uiuēte, aliam ducere poßit. † Quòd autē hoc fieri non poßit, teſtatur Auguſt. in libr. de bono coniugali, dicens capi. 7.

Vinculum coniugij fornicatione non poteſt diſſolui.

CAN. I.

Interueniēte diuortio[b] nō aboletur cōfœderatio nuptialis, ita ut ſibi coniuges ſint etiam ſeparati: cum illis etiam cōmittitur adulterium, quibus etiam fuerint poſt ſuū repudiū[c] copulati.

Idem de adulterinis cōiugijs, lib. ij. †

Nulla ratione diſſoluitur coniugium, quod ſemel initum probatur.

CAN. II.

Licitè dimittit uxor ob cauſam fornicationis, ſed manet uinculū prioris: propter quod ſit reus adulterij, quicúque duxerit dimiſſam ob cauſam fornicationis. Sicut aūt manēte[d] in ſe ſacramēto regenerationis, excōicatur quiſquis reus eſt criminis, ita quæ ſeparat a uiro nunquā carebit ſacramento coniugij, etiam ſi non reconcilietur uiro: carebit autem ſi mortuus fuerit uir eius, reus uerò excōicationis, ideo nunquàm[e] carebit regenerationis ſacramento, etiā ſi non reconciliatus fuerit, quia nunquam moritur Deus, cui eſt copulatus in baptiſmo.

Idem ſuper epiſtolam Pauli ad Corinthios. †

Siue uir ab uxore, ſiue uxor à uiro cauſa fornicationis diſceſſerit, alteri adhærere ꝓhibetur.

CAN. III.

Apoſtolus[f] dicit: His qui ſunt in coniugio, ꝓcipio, nō ego ſed dn̄s, uxoré à uiro ſuo nō diſcedere:[g] ꝙ ſi diſceſſerit manere innuptā, aut reconciliari uiro[h] ſuo. Poteſt enim fieri ut diſcedat ea cauſa, qua dn̄s permiſit. At ſi fœminæ licet uirum ſuum dimit-

Sed quid de ordinibus? quid de poſſeſsionibus? quid deniq; de uxore Lazari, nunquid ſunt ei omnia reſtituenda? Item nunquid anima contrahit originale peccatum, cum denuo applicatur carni? De originali dicit H. non eſſe illud in ſuſcitato: quia morte extinguitur, ſed dignitates & uxorem petere non poteſt de iure, de æquitate tamen, ſi uacat, ei eſt ſubueniendū. Gan. dicit non eſſe mortem, ubi reſuſcitatio ſit ſecuta, ſed potius diuinā quandam uocationem, ideoque nec matrimoniū diſſoluitur, nec cætera amittuntur. [3] quod aūt dicit Auguſt. non de naturali morte, ſed de miraculoſa intelligitur. Tu dic matrimonium morte diſſolui, ut hic dicit cū ſit quædam ſo cietas, quæ diſſoluitur morte. ff. ꝓ ſoc. l. cum duobus §. idē reſpondit. mors autem omnia delet. in auth. de nup. §. deinceps. coll. iiij. Idem dicendum de prælatura. Sed baptiſma non deletur morte, uel aliquid aliud in quo confertur gratia, ut ordo. unde reſuſcitatus non eſt denuo ordinandus. & eſt ratio: quia per baptiſmum copulatur immortale immortali, ſcilicet anima Deo, ꝑ matrimonium mortale mortali. ſ. corpus corpori, & ita diſſoluitur morte ſola. unde dicit Baz. ꝙ matrimoniū non ſoluit ingreſſu monaſterij: [3] quia dicitur hic quod ſola morte ſoluitur matrimonij ſacramentum. Ioan. Quid iuris ſit de hoc in quæſtionibus notaui. B.

a Nunc autē. Hæc quæſt. nō habet quæſtionē, quia non pōt dimiſſa una aliā ducerē, niſi cū matrimonium rompitur, & prior deſinit eſſe uxor, uel cum ſponſa ingreditur monaſterium, uel cū infidelis dimittitur nolens cohabitare uiro. xxxv. q. ij. cap. de inceſtis. & qō. vj. c. ſi duo. extra de conuer coniuga. cap. ex publico. & extra de diuor. c. quanto.

b Interueniente diuortio. Diuortiū autē non eſt uerum, niſi cum ſit animo cōſtituendi diſceſsionem. j. de pœni. diſt. j. c. diuortium. Diuortiū aūt dictum eſt à diuerſitate mentis, uel quia in diuerſas partes [1] eunt, qui matrimonium diſtrahunt. ff. de re pu. l. ſecunda. nec ſit diuortium quo ad matrimonij eſſentiam, ſed quo ad uſum carnis. & dupliciter ſit. Vel perpetuo. j. proxi. qō. v. c. quod Deo. Vel ad tempus xxx. quæſt. j. cap. noſſe.

c Repudium. id eſt, diuortium. nam repudium proprie eſt inter ſponſos. ff. de uerbor. ſignifi. l. inter ſtuprum. §. diuortium.

d Licite. Manente. Arg. quod nec ſacramento ordinis careat depoſitus: cum hæc duo ſibi æquiparet canon, ſcilicet ſacramentum ordinis, & ſacramentum baptiſmi: ut j. de conſec. diſt. iiij. c. oſtenditur. Arg. contra quinquag. diſt. c. accedens.

e Nunquam. Hic habes, quod uerum ſacramentum baptiſmi nunquam in aliquo aboletur. unde uidetur quod anima ſemel baptizata nunquam debeat iterū baptizari, & ſi millies quis reſuſcitaretur ad uitam.

f Apoſtolus dicit. in epiſtola prima ad Corinth. capit. vij.

g Non diſcedere. Niſi propter fornicationem.

h Viro. Etiam inuito, maxime ſi non ſunt ſeparati iudicio eccleſiæ: imo etiam poſt pœnitentiā, uſque ad biennium poteſt eam ſibi reconciliare inuitam: ut C. de adult. authen. ſed hodie. Sed quid ſi poſtea maritus adulteretur poſtquam ſnīa eſſet lata contra uxorē de adulterio? Dicunt omnes ꝙ maritus tenetur eam recipere: ut extra de diuor. ex literis. & extra de iureiu. c. tua. & extra de adult. c. tua. quod uix credo, eo quod nulla facta ſit iniuria mulieri: ut j. ea. c. quēadmodū. eſt enim liberatus à mutua ſeruitute. nā cum illa mulier non poſsit induci teſtis ſuper aliquo, cū ſit dānata de adulterio, ergo nec ad accuſandū admittit. [5] nō enim

† Sed ꝙ poſſet ſen[illegible] an[illegible] 1 & 2. Tho[illegible] Tho. mas de ui[illegible] F. Certa[illegible] An dre. Akia. in tem. de uerb. ſign. Et in [illegible] criminis Idē ſtatuit Gregorius j. eo. cap. quod propoſuiſti.

Maritus qui uxorem propter fornicationē dimiſit, an aliam ducere [illegible] iiij.

1 Diuortiū unde dicitur.

1 Vt ff. de uerbor. ſigni. inter diuortiū.

Mortuus ſi ſuſcitetur, an debeat iterū baptizari, & uxorē & bona recipere.

2 Sub. ſed ad omnia reſtituuntur quaſi iure poſtliminij arg. xvj. q. iij. prima. Archidia.

† lib. j. de ſermo. dn̄i in monte. [illegible]

3 Alij cōtra ut no. xxvij. qō. ij. deſponſatā & cap. ſequen.

4 Quæſt. dominicalis eſt, & incipit eſto quod aliquis ſit reſuſcitatus, &c. ubi ponit ſentētiam Gā. & H. Archi.

Maritus per ſentētiā ab uxore ſeparatus, ſi poſtea adulteret, an ſit ei reſtituendus.

5 Ad hoc xv. qō. iij. §. ij.

tere propter fornicationis cauſam, quid reſpōdebimus de hoc, quod dicit poſterius: Et uir uxorem ſuam non dimittat? quare non addidit, excepta cauſa fornicationis, quod dominus permittit, niſi quòd ſimilem [a] formā uult intelligi: ut ſi dimiſerit (quod cauſa fornicationis permittitur) maneat ſine uxore, aut reconcilietur uxori? & poſt pauca. Dominus autem permiſit cauſa fornicationis uxorem dimittere: ſed quia permiſit, non iuſsit.

Idem de ſermone domini in monte.

CAN. IIII.

Fieri poteſt, ut uir dimittat uxorem cauſa fornicationis, quam excēptam dominus eſſe uoluit. Iam uero ſi nec illi nubere conceditur uiuo uiro ſuo, à quo receſsit, nec huic alteram ducere uiua uxore ſua, quam dimiſit, multò minus fas eſt, illicita cum quibuslibet ſtupra committere.

Item ex concilio Mileuitano.

Ab uxore dimiſſus uel dimiſſa à uiro, ad pœnitentiā redigātur, niſi aut cōtinenter uiuere, aut reconciliari uoluerint.

CAN. V.

Placuit, ut ſecundum Euangelicam [b] & Apoſtolicam [c] diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri coniūgantur, ſed ita maneant. aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiā redigātur.

Item Auguſtinus de ſermone domini in monte habito.

Mœchatur, qui à uiro dimiſſam ducere præſumit.

CAN. VI.

Dominus ad illud cōfirmandum, ut non facilè dimittatur uxor, ſolā fornicationis cauſam [d] excēpit, cæteras uerò uniuerſas & innumerabiles moleſtias, ſi quæ extiterint, iubet pro fide coniugali, & pro caſtitate fortiter ſuſtineri, [e] & mœchum dixit etiam uirum, qui eam duxerit, quæ ſoluta eſt à uiro.

Item Hieronymus ad Damaſum [t] presbyterū.

Adultera probatur, quæ uiuente uiro alteri nubit.

CAN. VII.

Omnes cauſationes [f] Apoſtolus amputans, apertiſsimè definiuit, uiuēte uiro eſſe adulteram mulierem ſi alteri nupſerit. Nolo [g] mihi proferas raptoris uiolentiā, matris [h] pſtationē, patris [i] authoritatē, propinquorum [k] cateruā, ſeruorū inſidias, parentū cōtumelias, dāna rei familiaris. Quādiu uiuit uir, licet adulter ſit, licet ſodomita, [l] licet flagitijs oib. coopertus, & ab uxore propter hęc ſcelera derelictus, [m] maritus tamen eſt reputādus, eius

enim poteſt dici, quod ſuam iniuriā proſequatur, cū omne ius ſiue etiam ſeruitutem quam habuit in uiro, perdiderit: & præmiſſas decretales intelligo, cū non fuit ſententia lata ſup adulterio, ſed tm̄ de diuortio. multum enim refert, an iudex ita ſententiauerit, pronuntio te adulteratam, an ſic, pronuntio uirū eſſe reparādum à te. ſic ij. qō. iij. §. notādum. Vel ibi iudex ex officio ſuo reſtituit uirū mulieri, [1] alias inconueniens eſſet qđ ſententia à qua nō eſſet appellatū, & quæ tranſiuit in rem iudicatam, propter delictum ſuperueniens retractaretur. hoc autē bene cōcedo, quod propter delictum ſuperueniens reſtituitur ſeruitus prior, dummodo ſententia nō præceſſerit ſup adulterio, ſi tamē factū fuerit publicum: ut extra de diuor. cap. ſignificaſti. Io. contrariū dixi in quæſtionibus [2] per decret. illam, ex literis. & decretalē, ſignificaſti. nam alia decret. ex literis. expreſſe ponit hūc caſum. B.

a Similem. Argu. quod ea quæ pmittuntur in contractibus, intelliguntur repetita in ſequētibus, & quod præcedentia determināt ſequentia, ut hic, & ff. de uerbo. oblig. l. Titia. & ff. de condi. & demon. l. auia & ff. de uino. triti. leg. l. ulti. p ſequentia ſimiliter præcedentia: ut xxvij. q. ij. c. egreſſus. & per mediū tam præcedens quā ſequens, extra de appella. c. ſecūdo requiris. Itē huic uidetur cōtrarium extra de app. cap. inquiſitioni. & ibi quære ſolutionē illius brocardi.

b Placuit. Euangelicam. Id eſt, ſecundum Matthæum xix.

c Apoſtolicam. j. ad Corinth. vij. & ſupra capitulo proximo.

d Dominus. Fornicationis cauſam. Sed quare dominus conſtituit tantū propter hoc crimē eam dimitti, cum alia quędam ſint maiora? Ideo quia cū ipſa in hoc non ſeruet fidem, nō eſt ei ſeruanda, & ita punitur in quo deliquit. j. qō. iiij. §. item peccato. Item quia fornicatio etiam uxoris maculat corpus [3] uiri: ut ſ. ea. q. j. c. in coniugio. Item eſt ſic argu. quod qui unam cauſam excipit, intelligitur omnes alias incluſiſſe. ff. de euic. l. qui libertatis.

e Suſtineri. Argu. pro leproſis. & ſ. e. q. v. c. ſi uxorem.

f Omnes cauſationes. ſcilicet actiones uel allegationes.

g Nolo. i. nolo quod excuſationem mulieris alleges.

h. Matris. Id eſt, eam traditam à matre inuitam.

i Patris. Quia paterna ſcilicet uoluntate ſit factum.

k Propinquorum. Id eſt, quod propinquorum caterua ad eam ueniſſet.

l Sodomita. Videtur ergo quod maritus poſſet dimitti propter opus ſodomiticum: ut j. ea. c. adulterij. ubi dicitur, quod illud crimen ſit maius adulterio. Item quid dices ſi propriā uxorem polluit extra clauſtra pudoris, uel ſeipſum polluit proprijs manibus, nūquid ob hoc poteſt dimitti? Videtur quod ſic: quia noīe mœchię omnis illicitus concubitus, & illicitus membrorum uſus continetur: ut ſ. ea. q. iiij. c. meretrices. & ca. ſeq. quod Laur. concedit. Vix credo, quod propter aliquod iſtorū uir poſsit dimitti: ut xxxv. qō. iij. ca. extraordinaria. Sed quid dices de uoluntate fornicandi, cū & ipſa ſit fornicatio: ut ſ. q. v. ca. ſi uiderit. Nā corpore aliqua eſt corrupta, anteq̄ ueniat ad ſuū corruptorē. [4] ut ſ. ea. q. v. ca. propoſito. Nō dico quod ob hanc cauſam poſſet dimitti: quia de occultis non iudicat eccleſia: ut xxij. diſt. c. erubeſcant. & vj. q. j. c. ſi omnia.

m Propter hæc ſcelera derelictus. Ad hoc quod dixit

[1] Hāc ſententiā tenet Inno. tanquam ueriorē. extra de diuor. ca. de illa. Archidia.

[2] Incipit quæſtio, Cōiugata quidā, &c. & eſt quæſt. dominicalis. Archi.

Præcedentia determinant ſequentia.

[t] ca. xvij.

[3] Fornicatio uxoris maculat corpus uiri.

De hoc nota. xxj. di. deinde in glo. uidetur.

Maritus an poſsit dimitti propter opus Sodomiticum.

[t] Adamādum.

Ibi eſt fictio canonis. Hug.

[4] Hæc eſt uera ſententia ſecundū Io.

ſcilicet cui alterum uirũ accipere non licet. Non hæc Apoſtolus propria authoritate decernit, ſed Chriſto in ſe loquente Chriſti uerba ſecutus eſt, q̃ ait in Euãgelio: Qui dimittit uxorem ſuam (excepta cauſa fornicationis) facit eam mœchari: & qui dimiſſam acceperit, adulter eſt. Vnde & Apoſtolus grauem coniugij ſarcinam [a] intelligens, ſi ita eſt (inquit) nõ expedit homini uxorem accipere, ad quod dominus: Qui poteſt, inquit, capere, [b] capiat. ſtatimque ſub exemplo trium eunuchorum, [c] uirginitatis infert beatitudinem, quę nulla lege carnis [d] retinetur. [e]

Item ex concilio Elibertano. †

Mulieri fideli, quæ uirum adulterum dimittit, alij nubere non licet.

CAN. VIII.

FIdelis fœmina, quæ adulterũ maritum reliquerit fidelem, [f] & alterum maritũ duxit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quàm is, quem reliquerit, de ſeculo exierit: [g] niſi fortè neceſsitas infirmitatis dare compulerit.

Item ex concilio Martini papæ.

Ad pœnitentiam eſt cogendus, qui multis nuptijs copulatur.

CAN. IX

SI quis fuerit multis nuptijs copulatus, [h] pœnitẽtiam agat, conuerſatio autem & fides pœnitentis tempus compræhendat. [i]

Item Auguſtinus de adulterinis coniugijs libro primo.

Qui ob fornicationem, uxorem dimittit, & aliam ducit, mœchari probatur.

CAN. X.

QVemadmodum nõ rectè [k] dici põt, ſi neſcit homo non peccat (ſunt enim etiam peccata ignorãtium, [l] quãuis minora quàm ſcientium) ita etiam non rectè dici poteſt, ſi cauſa fornicationis dimiſerit uxorem uir, & aliam duxerit, non mœchatur. Eſt enim mœchatio, & eorũ qui alias ducũt, relictis propter fornicationem prioribus, ſed utrique minor, [m] quàm eorum, qui non propter fornicationem dimittunt.

[2] *Sunt enim in fornicatione gradus: ut ſicut grauius peccat adulter, quã fornicator, ſic grauius delinquit, qui nec ſua dimiſſa aliã ducit, eo quòd ſuã dimittens, aliã cognoſcit. grauius quoque qui uxorem ſuam habens, ad coniugem proximi ſui accedit, quàm qui non habens uxorem, torum alterius uiolat, uel uxoratus ad ſolutam accedens: ſed hos omnes inceſtuoſi trãſcendunt, quos uincunt cõtra naturam delinquentes.*

Vnde Auguſtinus de adulterinis coniugijs.

CAN. XI.

ADulterij malum uincit fornicationem, uincitur autem ab inceſtu: [n] peius eſt enim cum matre, quàm cum aliena uxore concumbere: ſed omnium horum eſt peſsimum, quod contra na-

---

dixit adulter & ſodomita, retulit ſe. non enim propter aliã cauſam poteſt dimitti. Vel derelictus de facto. Vel dic, id eſt, propter duplex genus fornicationis. xxviij. q. j. cap. idololatria.

Mat. 19. g
1. Cor. 7.

[a] Sarcinam. Nã dicit lex, quod matrimoniũ multis calamitatibus opprimitur. C. de impo. lucr. deſcript. l. ult. libro x.

[b] Capere. uirginitatem, ſcilicet. nam licet matrimonium grauet, hoc grauius eſt.

[c] Trium eunuchorum. Id eſt, triũ generum eunuchorũ. Nam quidam ſunt eunuchi propter naturalem frigiditatẽ alij propter ſectionem, [1] alij uoluntate: & iſti præferuntur. horum enim uirginitas uitã redolet angelicã: ut in Exodo legitur.

[1] [redacted]

[d] Carnis. Præter carnem uiuere angelicum eſt. De his dictũ eſt: Beati qui caſtrauerunt ſe, &c. xxxiij. q. v. cap. qui ſcit. & uirginitas replet paradiſum. ĩ. ea. q. j. c. nuptiæ.

[e] Retinetur. Lex carnis eſt reddere petẽti debitum. hac lege non tenet̃ uirginitas. Vel non tenetur lege carnis, ſed tantum de dono ſpiritus ſancti.

[f] FIdelis. Fidelẽ. Nam ſecus ſi infidelẽ propter fornicationẽ ſpiritualẽ dimitteret nolentẽ, &c. xxviij. q. j. cap. ſi infidelis.

[g] Exierit. Hæc pœna ſtatuitur in deteſtationem illius criminis, ut etiam poſt pœnitentiã nõ poſſit adulter cũ adultera cõmunicari, ſcilicet corpore Chriſti, quandiu primus uir uiuat, [2] niſi ſit articulus mortis: ut de hoc nota. ĩ. xxvij. quæſtio. j. ca. deuotam. & cap. quæ.

[2] Hæc & fuit ſnĩa. Hugo.

Chriſto.

[h] SI quis. Copulatus. Eodem tempore. [3] de talibus enim loquit̃ hoc cap. & xxxj. q. j. c. de his.

[3] Sic etiã intelligit Hugo. & Lauren.

[i] Compræhendat. Id eſt, abbreuiet. xv. quæſtione ultima. ij, qui. lxxxij. diſtinctio. capit. preſbyter.

[k] QVemadmodum nõ recte. id eſt, non uere: & hoc de eo qui negligit ſcire. Et ita de ignorantia iuris uel facti ſupina. [4]

[4] Sub. q̃ non excuſat. xviij. diſtin. quia. ff. de iu. & facti igno. l. nec ſupina. extra de cleri. excõ. mi. in c. pen. Archidia.

[l] Ignorantium. nã quod per ignorantiam peccet quis, expreſſum eſt. xxiiij. quæſtio. j. ca. ſi quis dedit. Argu. contra xv. quæſtio. j. capit. illa cauẽda. ſed ideo dicit illa cauenda, quæ ex uoluntate, &c. quia grauiora ſunt. Vel dic ignorantium ius, uel quantitatẽ uel qualitatem delicti, ſciẽtium tamen factũ, alias ſi nullo modo ſcirẽt, ut infans uel furioſus, nõ peccãt, Sic ſoluitur contrarium. xv. quæſtione j. cap. aliquos. & capitu. illa.

[m] Minor. Quia facto diuortio, non tenetur ei ad mutuam ſeruitutem, & ideo non uidetur uenire contra fidem coniugalem: & ideo non facit alteri iniuriã. Si enim poſt adulterium ſtatim reſtituta eſſet prior ſeruitus, ergo tantum deliquit ut prius.

Diuortio facto, non debet̃ mutua ſeruitus.

Sunt enim. Hæc eſt ſecũda pars quæſtionis, in qua dicitur, quod maius peccatũ in fornicatione eſt ſodomiticũ. Ioannes de Fantu.

[n] ADulterij. Ab inceſtu. Et ſic uidetur quod quilibet

turam a ſit: ut ſi uir membro mulieris non ad hoc conceſſo, uoluerit uti: uſus enim naturalis ſi ultra modum probabitur, in uxore quidem ueniale b peccatum eſt, in meretrice damnabile: ſed iſtud quod contra naturam eſt, execrabiliter fit in meretrice, ſed execrabilius c in uxore. tantum enim ualet ordinatio creatoris, & ordo creaturæ, ut in rebus ad utendum conceſsis, cum modus exceditur, longè tolerabilius ſit, quàm in eis quæ conceſſa non ſunt, uel unus uel rarus exceſſus.

Item Ambroſius in libro de patriarchis.

Minus eſt ſecundum naturam coire, quàm contra naturam delinquere.

CAN. XII.

Gene. 19. Offerebat d ſanctus Loth filiarum pudorem: nam & ſi illa quoque flagitioſa impuritas erat, tamen minus erat ſecundum naturam coire, quàm aduerſus naturam delinquere. præferebat domus ſuæ uerecundiæ hoſpitalem gratiam etiã apud barbaras e gentes inuiolabilem.

Item Auguſtinus confeſsionum lib. iij.

Grauiora ſunt flagitia, quæ contra naturam probãtur quælibet, inceſta macula.

CAN. XIII.

Flagitia, quæ ſunt contra naturam, ubique & ſemper repudianda, atque punienda ſunt: qualia Sodomitarum fuerunt: quæ ſi omnes f gentes facerent, eodem criminis reatu, diuina lege tenerentur: quæ non ſic fecit homines, ut ſe illo uterentur modo. Violatur quippe ipſa ſocietas, quæ cum Deo g nobis eſſe debet, cùm eadẽ natura, cuius ipſe author eſt libidinis peruerſitate h polluitur.

Item contra Iouinia. libro primo.

Turpior & flagitioſior eſt uſus cõtra naturam, quàm fornicationis, uel adulterij.

CAN. XIIII.

Vſus naturalis & licitus eſt, ſicut in coniugio: & illicitus, ſicut in adulterio: contra naturam uerò ſemper illicitus, & proculdubio flagitioſior atque turpior. Quem ſanctus Apoſtolus & in maſculis & in fœminis arguebat, i dãnabiliores k uolens intelligi, quàm ſi in uſu naturali uel adulterãdo uel fornicando peccarent.

Item Iſidorus.

Omnis immunda pollutio, fornicatio eſt, licet uaria ſint peccata fornicationis.

CAN. XV.

3 Non ſolùm de commiſſa fornicatione peccatum l regnat in homine: ſed ſi adhuc m delectetur n, atque animum teneat o proculdubio regnat. Fornicatio carnis, adulteriũ eſt: fornicatio animi, idolorum eſt ſeruitus. p Eſt autem ſpiritualis fornicatio, de qua dominus ait, Qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eam, iã mœchatus eſt eam in corde ſuo. Matt. 5. c. Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamuis quiſque diuerſa turpitudinis uoluntate proſtituatur. Ex delectatione enim fornicandi uaria gignuntur flagitia, quibus regnũ Dei clauditur, ut homo a Deo q ſeparet,

---

quilibet inceſtus ſit maior adulterio: ut ff. de adult. l. ſi adulterium. §. j.

a Contra naturam. quo caſu malo uinci, quam uincere. ſ. xxij. quæſtio. ij. ca. in ipſarum.

b Veniale. arg. contra H. qui dicit mortaliter peccari cum propria uxore, cum exceditur modus: ut ſ. ea. quęſtio. iiij. cap. origo.

c Execrabilius. Argu. hic quod plus peccat qui iurat per Deũ mendacium, quam qui iurat per creaturam mendacium: ut xxij. quæſtio. j. cap. mouet.

In uxore. ſ. ead. quæſt. ii. c. quicquid contra. Ibi de naturali, hic de extraordinaria commiſtione agitur, de qua dicitur xxxv. quæſti. iij. capi. extraordinaria.

d Offerebat. ſ. diſtin. xiiii. cap. quod ait. contra xv. q. j. c. ſi quis in clero. Sed dic ſanctus alias, uel quo ad zelum, quia uolebat hoſpites illæſos ſeruari.

e Apud barbaras. Nam & hoſti fides eſt ſeruanda: ut xxiij. quæſtio. j. ca. noli. & hoſpes tenetur hoſpitem defendere. unde & lex dat actionem contra eũ. ff. nau. caupo. l. i. in princi. & dicetur in die iudicii: Hoſpes fui, & non recepiſtis me, &c. — Fides hoſti ſeruãda eſt.

f Flagitia. Quæ ſi omnes. Argumen. quod ratione multitudinis uel conſuetudinis, non excuſatur quis à culpa. argu. ſ. ead. quæſtio. iiij. c. obiiciuntur. contra. Sed intellige in his quæ ſunt contra naturam. Quando quis propter multitudinem excuſetur, habes de pœni. diſtin. vj. cap. j. in fi. & xliiij. diſt. cap. comeſſationes.

g Quæ cum Deo. De qua habes j. de conſecra. diſt. ii. in Chriſto.

h Peruerſitate. id eſt, ordine peruerſo grauius tamen puniunt leges hoc crimẽ, quam canones ut extra de exceſſi. præla. clerici. C. de adult. l. cum uir. Et dicit Imperator quod tale crimen peſtilẽtias & tempeſtates inducit: in authẽ. ut non luxu. contra na tu. in fi. ſed qui puerum corrupit ad ſtuprum, morte puniẽ. j. de pœni. diſt. j. ca. qui puero. — Peccatum contra naturam peſtilentias inducit.

i Vſus naturalis. Arguebat. In epiſtola ad Romanos.

k Dammabiliores. quod uerum eſt: ut ſ. ca. c. adulterij.

Non ſolũ. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua Iſidorus deteſtatur crimen adulterii Io. de Fant.

l Peccatum. id eſt, peccati reatus, quia actuale peccatũ trãſit actu, ſed remanet reatu: originale ecõuerſo. de conſecra. diſtinc. iiij. cap. non ex quo.

m Adhuc. j. de conſecra. diſtinc. ij. cap. quotidie.

n Delectetur. ſ. diſtinc. xlix. cap. hinc etenim. uerſic. ponderoſus.

o Teneat. Scilicet ut delectetur. nã tũc peccat mortaliter. arg. diſtinct. lxxxj. cap. ualet. nam ſi ad hoc teneat ut doleat, nullum tale remedium ſicut continuata memoria. de pœnit. diſtin. iij. cap. Iudas.

p Seruitus. Scilicet ideo omnis, &c.

q A Deo. ut patet de Salomone. ſ. ea. quæſtio. iiij. cap. Salomon.

Septem.

a Septem uitia. Scilicet ſuperbia, inuidia, ira, auaritia, accidia ſiue triſtitia, gula, luxuria, pro qua ponitur hic fornicatio. Hæc ſunt cardinalia. Alia ſunt quaſi ramuſculi, de quibus habes .xxv. di. §. criminis.

Peccata cardinalia ſūt ſeptē.

b Fornicationis. Inceſtuoſæ Laur.

c Maximum. Scilicet commune: uel maximum, quia habet ſub ſe multas ſpecies. xxviij. q. j. c. idololatria.

d Quid in omnibus. Gratius. hoc dicit ad deteſtationem criminis. & eſt ſimilis modus loquendi. ſ. ea. q. vi. c. nihil iniquius. Multa enim crimina ſunt grauiora adulterio: [i] ut homicidiū: ut j. proxi. quæſt. ij. c. ſi q. & inceſtus. ſ. ea. c. adulterii. & ſacrilegium: ut xvii. q. iiij. c. ſicut. & fractio uoti continentiæ. ut xxvij. quæ. j. ca. nuptiarum. & generaliter ubicunque grauior pœna imponitur: ut xxiiij. q. j. c. non afferamus. Vel dicitur maximum: quia maxima pœna punitur. i. morte. extra de fur. c. j. & ij.

e In pœnis. Id eſt, in prohibitionibus ſecūdæ tabulæ Moyſi. In prima tabula continētur hæc tria præcepta. Non habebis deos alienos coram me, uel non facies tibi ſculptile. Non aſſumes nomen Dei tui in uanum. Memento ſanctificare diē ſabbathi. In ſecunda continentur ſeptem. Honora patrem & matrem, non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, non concupiſces rē proximi tui, ſiue domum uel agrum, nec ſeruum nec ancillam, nec uniuerſa quæ illius ſunt. Ergo error fidei prohibetur in prohibitione primæ tabulæ. Adulterium in tertio mandato ſecundæ tabulæ, hoc eſt in ſecunda prohibitione.

f Primum. Id eſt, in prima tabula.

Adulterio multa ſūt grauiora.

i Iſtā gl. ſequit Alexander de Imol. in l. trāſigere. circa princip. C. de trāſac. ubi ponit rationē quare in adulterio tranſigi nō poteſt q̄ talis eſt ſecūdū Bar. in d. l. tranſigere. ex parte rei frequētia criminis. arg. l. aut facta in fi. ff. de pœnis.

Inter cætera ſeptē uitia [a] uitiū fornicationis [b] maximū [c] ſcelus eſt: quia per carnis immunditiā tēplū Dei violat. Sunt aūt quædā, ſcilicet mulieres, quæ ſicut animalia abſq; ulla diſcretione idefinēter libidini ſeruiunt: quas ego nec mutis pecudib' cōparauerim. pecora enim cum conceperunt, ultra non indulgent maribus copiam ſui.

Item ex epiſtola Clementis.

Adulterium, ſecundum in pœnis obtinet locum.

CAN. XVI.

Quid ī omnibus peccatis adulterio eſt grauius? [d] Secūdum nāque in pœnis [e] obtinet locum: quem quidem primum [f] habent illi, qui aberrant à Deo etiam ſi ſobriè uixerint.

His authoritatibus euidentiſsime mōſtrat̄, qđ quicūq; cā fornicationis uxorem ſuam dimiſerit, aliam illa uiuente ducere nō poterit: & ſi duxerit, reus adulterij erit.

4 *His ita reſpondet̄: hæ authoritates de iјs loquūtur, quorum continentiā carnalis infirmitas nō impedit, uel de iјs qui præſtantes cauſam diſsidij, aliorum cōiunctione ſe reddiderint indignos.*

Vnde Ambroſius ſuper epiſtolam Pauli ad Corinthios. †

CAN. XVII.

Vxor à uiro non diſcedat, niſi cauſa fornicationis: quòd ſi diſceſſerit, aut maneat innupta, aut recōcilietur uiro ſuo. & uir ſimiliter nō dimittat uxorem. Ideo non ſubdit, de uiro quod de uxore præmiſit: quia uiro licet ducere aliam.

Itē Gregor. iunior † Bonifacio epiſcopo.

Licet ducere aliam viro, cui ſua ob infirmitatē corporis debitum reddere non ualet.

CAN. XVIII.

Quod propoſuiſti, ſi mulier infirmitate [g] correpta non ualuerit uiro debitum reddere, quid eius faciat coniugalis? bonum eſſet ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ uacaret: ſed quia hoc magnorum eſt, ille qui non poterit ſe continere, nubat [h] magis: non tamen ei ſubſidij opem [i] ſubtrahat, quam infirmitas præpedit, non tamen deteſtabilis culpa [k] excludit.

5 *Sed illud Ambroſij à falſatoribus dr̄ eſſe inſertū. Illud Grego. ſacris canonibus imò Euāgelicę et Apoſtolicæ doctrinę penitus inuenit̄ aduerſū.* [l] *Quidam uerò ſententiam*

...nit duo ea. quæ de arcta loquuntur, & ideo non ſunt contraria iuri. Ioan. de Fant.

g Quod propoſuiſti. Infirmitate. id eſt, arcta. ſ. quæſt. v. cap. puto.

h Nubat. Hoc Anglicis conceſſum eſt, ut dicit Gregor. quia noui erant in fide: ut j. ead. §. quamuis. ſed male, quia iſte non fuit Gregorius magnus, nec ſcribit Auguſtino Anglorum epiſcopo, cui illa conceſsio facta eſt. xxxv. quæſtione tertia, capi. quædam lex. Vel intellige, quod loquitur de ſponſa. [a] & ſecundum hoc illud eſt conſilium. non enim opē ſubtrahit. Vel intellige de dote ei reſtituenda. extra de donatio. inter uirum & uxorem. capit. j. & ii. Vel loquitur de arcta, & illud erit conſilium. non enim opem, &c. Sed contra hoc obiicitur, extra de frigidis & malefic. cap. conſultationi. nam ibi dicit, quod non inuenitur aliquis canon de arcta. ſed certe bene inuenitur, ſed non expreſſe. Vel intellige de iuuene qui continere non poteſt, cui permittitur contrahere cum una permiſsiua cōparatiōe ne ad plures accedat. Simile infra proxima quæſtione ſecunda capitulo, ſi quod. Vel dic hoc abrogatum eſſe: ut dicit G. [l]

† Epiſtola j. ca. vj.

1. Cor. 7. b

a Scilicet de præſenti. ſed hoc ſtare non pōt, q̄a ni ſi ſponſa trāſeat ad religionē, nō poteſt ſpōſus ea uiua contrahere, ſecundū H.

Scilicet iij.

i Opem. Id eſt, dotem reddat.

k Culpa. Argumentum, quod probato adulterio, ſtatim uir poteſt dimittere uxorē ſuā, & dotem lucratur. extra de donatio. inter uirum & uxorem. capitulo, plerunque.

l Hic uide qđ no. ſupra ead. q. v. c. puto. in glo. j. Archi.

Sed illud. Hæc eſt v. pars quæſtionis, in qua laborat magiſter pro ſolutione capitu. & dicit quod inceſtuoſi tantum poſt mortem uxoris poſſunt contrahere: & hoc probat per vj. capit. quæ ſunt reſtringenda ad ius commune. Io. de Fant.

l Aduerſum. Nonne Leo quartus dicta Greg. mino-

Ambroſij ſeruare cupientes, non de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi, ut ob quamlibet fornicationẽ uir licite dimittat uxorẽ, & uiuente dimiſſa, aliã ducat. de inceſtuoſa tãtũ fornicatione intelligitur, cũ uxor uidelicet alicuius, patri & filio, fratri et auũculo uiri ſui uel alicui ſimiliũ ſe ad cõſtuprãdũ publicè a *tradiderit. Hæc aũt qa uiro ſuo ſe illicitã reddidit in perpetuũ, dũ per copulã cõſanguinitatis in primũ, uel ſecundum, uel tertiũ gradũ tranſiuit affinitas: licite dimittĩt, & ea uiuente, ſupducitur alia. Hic ſi quis cõtendat non magis uiro quã mulieri licitum eſſe, ſi uir alicuius eodem modo fornicetur: ſciat uirũ ab Ambro. appellatũ non ſexu, ſed animi uirtute. mulierẽ quoque nominatã ſentiat, nõ ſexu corporis, ſed mollitie mẽtis. Sed qa nulla authoritate permittitur, ut uxore uiuẽte alia ſuperducatur: intelligiĩ illud Ambro. in ſupradicto genere fornicationis: nõ tñ quòd uiuẽte dimiſſa, aliã ducere poßit: ſed poſt mortẽ fornicarij uel fornicariæ, quorũ uterq; (ut ſupra dictũ eſt) à corruptione luxuriæ mulier appellatĩ: ille q à fornicatiõe mũdus eſt, uir uel mulier alijs copulari poßũt: adulteri aũt ſi ſuperuixerĩt, nullo modo alijs copulari poterũt. Sic & illud intelligitur, quod in ca. cuiuſdam conſilij legitur.*

Licitum coniugium non negetur illi, cuius uxor cũ ſuo fratre dormierit.

CAN. XIX.

QVædam cum fratre uiri ſui dormiuit: b decretum eſt, ut adulteri nunquam coniugio copulentur. illi uerò c cuius uxor ſtuprata eſt, licita coniugia non negentur. Sic & illud Magũtiẽſis concilij intelligitur.

Diſiungantur, & nunquam cõiugio copulẽtur, qui quaslibet infrà ſubiectorum admiſerũt.

CAN. XX.

SI quis uiduam uxorem duxerit, & poſtea cũ filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu cum duabus ſororibus, d altera manente uxore, aut ſi qua cum duobus e fratribus, ſeu cum patre & filio, & ſi quis relictam fratris, ſi quis neptem, aut nouercam, aut nurũ, aut conſobrinam, f aut filiam auunculi, aut eius relictam, aut priuignã g polluerit: eos h diſiungi, & ulterius nunquam in coniugio copulari præcipimus.

Item.

Sororem uxoris polluens, neutram habere ualet.

CAN. XXI.

QVi dormierit i cum duabus ſororibus, & una ex illis antea uxor fuerit, neutram k ex ipſis habeat, nec ipſi adulteri unquam in coniugio l copulentur. m

Item illud Gregorij.

Cauſa adulterij, uxorem relinquens, continentiam ſeruet.

CAN. XXII.

SI uerò qui uxores ſuas in adulterio n deprehendunt, o non licebit nec eum nec eam aliam uxorem accipere, uel alium uirum, quandiu ambo uiuunt. p ſi autem adultera mortua fuerit, uir eius, ſi uult nubat, tantum in domino: adultera q uerò nunquam etiam ſi mortuus fuerit uir eius: omnibus tamen diebus uitæ ſuæ acerrimæ

---

ris ſine exceptione mandauit tenenda: ut xx. diſt. c. j. Sed illud in alijs in quibus bene dixit, arg. j. q. j. c. filium.

a Publice. Hic alludit G. diſtinctioni Alexand. extra de diuor. ca. ſi qua. & ca. porro. quæ tamen abolita, r eſt extra de eo qui cogno. cõſan. uxo. ſuæ. diſcretionem. nec ponitur in noua compilatione.

r Iſta ſũt uerba L. q ita loquitur. quia præce. decreta. nõ fuit poſita etiã in antiqua compilatione. Archi.

b QVædam. Dormiuit. Infra xxxv. q. ij. capi. ſi quis cum. ſ. xxvj. quæ. ij. c. qui dormierit.

c Illi uero. Omnia iſta c. uſq; ad §. quãuis. exaudi per cap. hi uero. quod eſt gloſſa omnium, quæ omnia inducuntur ad probandum, quod inceſtuoſi non poſſunt matrimonium contrahere.

d SI quis uiduã. Sororibus. Quarum una erat uxor ſua, & ſic nõ eſt contra. j. prox. cauſa. q. ij. c. ſi quis cũ duabus.

e Duobus. Quorum unus erat maritus, & ſic non eſt contra. j. proxim. cauſa. quæ. ij. cap. ſi quis cum.

f Conſobrinam. Id eſt, filiam materteræ. Vel dic aut pro. i. filiam auunculi. ſ. ead. q. j. cap. de Benedicto.

g Priuignam. Propriam. ſed de hac præmiſerat. Vel intellige priuignã auũculi de alio progenitam, uel de ſecundis nuptijs: ut xxxv. quæ. vlti. c. fraternitatis.

h Eos. Scilicet adulteros: ut j. ead. §. quamuis. uel uiros uel uxores.

i QVi dormierit. ſ. xxvij. q. ij. capitu. qui dormierit.

k Neutram. Quia ipſe debitum non exiget ab ea, & ita non habet eam. habetur tamen ab ea, quia ipſa petente, tenetur ei reddere debitum, & ita non habet, ſed habetur. s nec diſtinguo an fuerit occultus inceſtus, an manifeſtus: ut extra de eo qui cog. conſang. uxo. ſuæ. diſcretionem. De hoc notaui. xxvij. q. ij. cap. qui dormierit.

s Vir quandoq; habetur ab uxore, & nõ habet eam. Tali inceſtuoſo & adultero uxor nõ debet debitum reddere, imo põt ſe authoritate dñi denegare. xxxij. q. j. dixit. niſi & ipſa a tali primo debitũ exigat: qa poſtea uſ facta recõciliatio tacite, uñ de cætero nõ habet qđ obijcere poſſit, ut extra de adulter. ſi uir. extra de cõiug. ſer. propoſuit. & ca. ulti. extra de eo, qui dux. i matrimo. uenies. Arc.

l In coniugio. trigeſima tertia quæſt. ij. capi. ſi quis cum duabus. contra, ſed ibi ſoluitur.

m Copulentur. Etiã alijs: quia aliter non eſſet quõ.

n SI uero. In adulterio. Scilicet inceſtuoſo. nam quod alij adulteri contrahere poſſunt, habes. xxxj. quæſtio. j. cap. ij.

o Deprehendunt. Et nolunt eas de cætero habere in coniugio.

p Viuunt. Per hoc determinantur omnia hæc capit. poſt mortem enim adulterantis licet alij contrahere, ante non.

q Adultera. Supra proxi. q. j. c. ſi quis contra. ſ. ca. quæ. c. Apoſtolus. contra.

Ex

Ex ca. illo colligitur, quod mortuo uiro fornicatore, adultera poſsit alteri nubere: ſed qualiter hoc ſoluetur. ī. determinatum eſt xxxj. q. j. ſi quis.

[a] Pœnitentiæ. interioris, quæ dicitur continua memoria. de pœnit. diſtin. iij. Iudas.

ſed hic caſus reprobatus eſt ſuprà.

[k] Inane. Non eſt inane, ſed tolerabilius ut quis infirmitate carnis ad unā, quā ad plures diuertat: quod ibi permittitur. arg. ī. proxi. cauſa, quæſtio. ij. ſi quod uerius eſt.

pœnitentiæ [a] lamenta perſoluat.

Item ex decreto Zachariæ papæ.

Neutrum habeat, qui ſororem uxoris polluit.

CAN. XXIII.

Concubuiſti cum ſorore uxoris tuæ: ſi feciſti, neutrā habeas. [b] & ſi illa, quæ uxor tua fuerit, conſcia [c] ſceleris nō fuit, ſi ſe continere [d] nō uult, nubat [e] in domino cui uelit. tu aūt, & adultera ſine ſpe coniugij permaneatis: & quandiu uixeritis, iuxta præceptum ſacerdotis pniam agite.

Item ex concilio Triburienſi.

Cum nouerca uel filiaſtra uel cum ſorore ſuæ uxoris dormiens, ad coniugium peruenire non poterit: uiris tamen earum legitima non negantur cō iugia. CAN. XXIIII.

Si quis cum nouerca ſua dormierit, neuter ad coniugiū poteſt peruenire: ſed uir [f] eius pōt ſi uult, aliam accipere, ſi ſe continere non poteſt. ſimiliter [g] ſi quis cum filiaſtra ſua, uel cum ſorore uxoris ſuæ dormierit obſeruandum eſt.

Quamuis illud quod in fine Magūtinenſis [h] cōcilij ponitur, à nonnullis nō de legitime cōiunctis, ſed de fornicarijs dictum intelligatur, uidelicet ut fornicarij diſcedāt ab inuicē, & ſine ſpe coniugij permaneāt. illud uerò [i] Grego. ad Bonifaciū, Anglicis pro tempore permiſſum eſt, quibus beatus Greg. in quarta & quinta generatione coniugia contrahi permiſit: alias aūt inane [k] eſſet: cū Aug. dicat in ſermone domini in monte, Si uxorē [l] quis habeat ſterilem, &c.

Item Nicolaus ad Carolū Maguntienſem epiſcopum.

Ob infirmitatem uel damna corporis, cōiugia ſolui nō licet. CAN. XXV.

6 Si † qui matrimonium ſani contraxerunt, & uni ex duobus, amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit, ob hāc infirmitatem, coniugia taliū ſolui non poſſunt. [m] Similiter ſciendum eſt de ijs, qui ab aduerſarijs excæcantur, aut membris [n] truncantur, aut à Barbaris exſecti [o] fuerint.

Item Fabianus papa.

Furioſus & furioſa, matrimonium contrahere non poſſunt. CAN. XXVI.

Neque furioſus neque furioſa [p] matrimonium contrahere poſſunt: ſed ſi contractū fuerit, non ſeparentur.

7 *Vt ergo ex præmiſſis colligitur, non licet huic dimiſſa uxore ſua, aliam ducere. manet. n. inter eos quoddā uinculum coniugale, qđ nec ipſa ſepara-*

[b] Concubuiſti. Neutram habeas. Haberis tamē ab ea: ut not. ī. ead. qui dormierit.

[c] Conſcia. tāquam lena: quia procuret ut adulteret, ſ. ea. quæſtio. j. c. j.

[d] Si ſe continere. Vel ſi manifeſtū eſt uiri adulterium, & eum nō corrigit. Et eſt argu. ad quæſtionem de medico, qui cognouit uxorē patientis ex diſſolutione uiri, uel diſsimulatione uiri uel per ſuaſione. [1]

ADDITIO. Scilicet quod poſt mortē mariti poſſit contrahere medicus. Ioan. de Fant. Et dic quod ſi uir perſuaſit, non poteſt ei obijcere: quia obſtat ei exceptio, mulier tamen male fecit ſecundum Bart. Brixi. Quod dic ut plene diſputauit in ſua queſtione dominicali quæ incipit, cum quidam grauiter ægrotaret, &c. ubi ſoluit.

[1] Adde ad hāc gl. nota. in l. ij. §. ſi publico. ff. de adulte. gloſ. in l. eſt mulier ff. ſoluto matri.

[e] Nubat. poſt mortem mariti, uel eo uiuente, ſi erat tantum ſponſa de futuro extra de iureiur. quemadmodum.

[f] Si quis cum nouerca. Sed uir poſt mortem uxoris. ſ. ea. ij uero. qui.

[g] Similiter, Sed cōtra. ī. proxi. quæſti. ij. ſi quis cum duabus. ſed hic rigor, ibi miſericordia. uel hic una erat uxor, ibi non.

[h] Maguntinenſis. ī. ea. quæſtio. ſi quis uiduam.

[i] Illud uero. Quandoq; bonus dormitat Homerus. [2] Vagatur G. pro ſolutione illius capit. ī. ea. quod propoſuiſti. & cum non inueniat, ſomniando attribuit ſanctus Greg. minori, quod egregius doctor S. Grego. maior ſcribit Aug. xxxv. q. iij. quædam lex.

Horatius.

[2] Cōcor. gl. in l. recuſari. &. nota. in l. Clodi⁹. ff. de acqui. poſſ.

[l] Si uxorem. ī. ea. q. v. ſi vxorem.

Si qui. Hæc eſt vj. pars quæſtio. in qua dicitur quod furioſi non poſſunt cōtrahere: ſed ſi ante furiā cōtraxerūt, tenet matrimoniū. Ioan. de Fant.

[m] Non poſſunt. Arg. quod ſi res peruenit ad eum ſtatū, &c. arg. ff. de itine. actuq; pri. l. j. quod enim recte actū eſt, &c. [3]

[n] Aut mēbris. Hic idem repetitur.

[o] Exſecti. de iſtis caſtratis, quidā ſunt caſtrati, quidam caſte nati, id eſt, frigidi. & iſti nō poſſunt cōtrahere. ī. proxi. q. j. ſi uero. Alij caſtrati ſcilicet ſpadones bene poſſunt, argu. xxvij. qō. j. nuptiarum. ī. proxi. q. v. quod Deo. ff. de iure do. ſi ſerua. §. ſi ſpadoni. Alij dicūt melius: quia nec iſti poſſunt contrahere, cū cognoſcere uxorem non poſſunt, & exiguntur in matrimonio tria bona, re, uel ſpe. xxvij. q. ij. omne. Vel dicas, quod ſi habet uirgam arrectam, ſiue reſoluat ſperma ſiue non, quod ſit ibi matrimonium: nam talis ſatisfacit mulieri, ſicut mulier ſatisfacit uiro, ſiue reſoluat, ſiue non. nec requiritur qđ ſemꝑ in matrimonio ſit filiorum ꝓcreatio: quia ſufficit ꝙ non euitet prolem: ut ī. ea. q. ij. ſolent.

[p] Neque furioſus neque furioſa. Quia nō poſſunt cōſentire. arg. xv. q. j. aliquos. poſſunt tamē, ſi habeāt dilucida interualla ut extra de ſponſa. dilectus. arg. vij. q. j. quamuis. alias non ualet. xxvij. q. ij. ſufficiat. xvij. q. ij. Gonſaldus.

Vt ergo. Hæc eſt ſeptima pars quæſtionis, in qua

[3] Quod leg. & no. ī. j. q. vij. ſi quis omnem. in prin.

Caſtrati an poſsint matrimonium contrahere.

† Malim legere, ſi qui.

Furioſus cōſenſu caret.

† ca.vij.

redit ad propoſitũ principale, ſcilicet ad oſtendendum ꝙ altero uiuente, non poteſt alter contrahere. Ioan.de Fan.

T Antũ ualet. [a] Sociale. id eſt, matrimonium, ꝙ duos ſociat. Et eſt arg. quod cauſa ceſſante, nõ ceſſat conſtitutio: ut ſ. ea.q.j. dixit. ſ. lxj. diſt. §. his omnibus. contra. Solu. hoc & illud non tangunt ſe. nam ibi cauſa appellatur, ꝓ qua excludenda aliquid conſtituitur: ut ibi. ff. de poſtul l.j. §. ſexum. hic uero appellatur pro qua habẽda matrimoniũ cõtrahit. [b] Poſſet. de facto. [c] Aliam. ſ. diſtinct. lvj. Iſmael. [d] Alterius. ſcilicet uxoris. [e] Apud antiquos. ſ. ea.q.iiij.dixit. [f] Temere non dixerim. Melius eſt pie dubitare, quam temerẽ diffinire. Dic temere nõ dixerim, id eſt, nullo modo dicam: quia temerarium eſt dicere, & ſic ſentire.

[c] Simile iij.q.vj. nec quippe.uer.nũ tum,&c.

V Squeadeo. [g] Sacramẽtũ. id eſt, characterem. [h] Habet aũt hoc. ſ. ẽ.q.j. quod quidam. ſ.xij.q.j.ſcimus.

[3] De hoc 33.qõ.4. quid faciet. Arc. Mulier infidelis, an poſsit duci ſub ea cõditione ut cõuertatur.

[i] C Vm itaque. Hæc fuit octaua quæſtio an liceat ducere uxorẽ infidelem ſub ea cõditione ut conuertatur? Et certum eſt, ꝙ pure non põt cõtrahere cum ea: ut xxviij. q.j. ca. caue. & c. nõ oportet. ſed omittit magiſter q̃ſtionem illam quã poſuit ſuperius in themate: quia determinata erat. ſ. xxviij.q.j. non oportet. & ponit aliam quæ ſimiliter determinata eſt. xiiij. diſtinct. quod ait.

[l] Imo in § j. de nuptijs & cõcupiſcen. cap.xx.

N On ſolum. C A S V S.

tione diſſoluitur.

Vnde Auguſtinus ait in libro de bono coniugali. †

Sterilem uxorem dimittere, & cauſa fœcunditatis aliam ducere alicui non licet.

CAN. XXVII.

T Antum ualet uinculum ſociale, [a] ut cũ cauſa procreandi colligitur, nec ipſa cauſa procreandi diſſoluatur, poſſet [b] enim homo ſterilẽ dimittere uxorem, & aliã [c] ducere de qua filios haberet: & tamen non licet. Item. Manet uinculum nuptiale, etiam ſi proles (cuius cauſa initum eſt) manifeſta ſterilitate non ſubſequatur, ita ut iam ſcientibus coniugibus non ſe filios habituros, ſeparare tamen ſe uel ipſa cauſa filiorum, atque alijs copulare non liceat. Quod ſi fecerint, cum eis quibus ſe copulauerint, adulterium committunt. ipſo autem manente coniugio, planè uxoris uoluntate adhibere aliam, unde communes filij naſcantur unius uiri commiſtione ac ſemine alterius, [d] aut iure, aut poteſtate apud antiquos [e] patres fas erat: utrum etiã nũc fas ſit, temere [f] non dixerim.

Idem in eodem. †

De eodem.

CAN. XXVIII.

V Squeadeò inter uiuẽtes manẽt ſemel inita iura nuptiarum, ut potius inter ſe ſint coniuges etiã ſeparati, quàm cum ijs, quibus adhæſerũt. & paulò pòſt. Manet inter uiuentes quoddam uinculum cõiugale, quod nec ſeparatio, nec cum altero uiro copulatio poſſit auferre: ſicut apoſtata anima, uelut de coniugio Chriſti recedens, etiam fide perdita ſacramentũ [g] fidei non amittit, quod in lauacro regenerationis accepit. redderetur enim ꝓculdubio redeunti, ſi amiſiſſet abſcedens. Habet autem [h] hoc qui receſsit, ad cumulum ſupplicij, non ad meritum præmij.

QVAEST. VIII.

[i] C *Vm itaque probatũ ſit ꝙ hic uxorem ſuã dimittere, & aliam ducere non poteſt. Quæritur ſi liceat ei hac cõditione peccare, ut infidelem ad fidẽ adducat. quod non poſſe fieri Auguſtinus affirmat in libro de adulterinis coniugijs ita dicens.*

Non debet aliquis à continentiæ uoto recedere, etiam ſi infidelis Chriſtianam ſe fieri polliceatur.

CAN. I.

N On ſolùm mœchandum non eſt (quod quidam faciũt, [k]) ſed omnis qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, [l] & ſi propterea eã duxerit ut Chriſtianam faciat, ſed etiam quiſquis non alligatus uxori continentiam Deo uouit, nullo modo debet iſta compenſatione [m] peccare, ut ideo credat uxorem ſibi eſſe ducendam, quia promiſit [n] quæ nuptias eius appetit futuram ſe eſſe Chriſtianam. quod enim cuiquam antequam uouiſſet licebat, cum ſe id nunquam facturum uouerit, non licebit, ſi tamen id uouerit, quod uouendum ſit, ſicuti eſt perpetua uirginitas, uel poſt experta connubia ſolutis à uinculo coniugali uidualis caſtitas, ſeu ex conſenſu uouentibus, & carnalia debita ſibi inuicem relaxantibus fidelibus caſtiſque coniugibus,

Dicitur hic, quod ſi fidelis uxorem ſuã fidelem dimittit, & paganam ſuperducit hac cõditione ut baptizetur, manifeſtum eſt eum mœchari. Nam & ſi ſolutus eſſet ab uxore, & uotum emiſiſſet, ſub ea conditione ſibi contrahere nõ liceret, cum uotum debeat adimplere: ſed ſi ſolutus fuiſſet, hoc ei ante uotum facere licebat: ſed uotũ factum nulla conditione rumpetur, cum ſine conditione fuerit emiſſum.

[k] Quidam faciũt. cognoſcendo aliam non dimiſſa ſua. [l] Ducit alteram. Mœchatur. [m] Cõpenſatione. Arg. quod in illicitis cõpenſatio non debet admitti: ut xxxiij. q.v. ſi dicat. j.q.j. non eſt putanda. xxij.q.ij. primũ. & capi. ne quis. & ca. faciat. ſ. diſtinct. ulti. ſi euangelica. xiiij. di. quod ait. [n] Quia promiſit. Hic collige. quod licet interdũ ſub conditione contrahere: ut ſ. xxviij.q.j. non oportet.

Condi-

ꝙ alterũ ſine altera, vel alteram ſine altero, uouere fas nõ eſt, iugis cõtinẽtia. hęc ergo & ſi qua alia ſũt, quæ rectiſsimè uouenť, cũ homines uouerint, nulla conditione a rumpenda ſunt, quæ ſine ulla conditione b uouerunt.

CAVSA XXXIII.

Q Vidã uir c maleficijs ĩpeditus uxori ſuę debitũ reddere nõ poterat. alius interim clanculo eã corrupit. à uiro ſuo ſeparata corruptori ſuo publicè nubit. crimẽ qđ admiſerat, corde tm̃ Deo cõfitetˉ. reddiť huic facultas cognoſcẽdi eã. repetit uxorẽ ſuã, qua recepta ut expeditius orationi uacaret, & ad carnes agni d purius accederet, cõtinentiam ſe ſeruaturum promiſit. uxor uerò conſenſum non adhibuit.

1 Hic primum quæritur Q an propter impoßibilitatẽ coeundi, à uiro ſuo aliqua ſit ſeparanda?

2 Secũdò an poſt ſeparationẽ ei nubere ualeat cũ quo prius fornicata eſt?

3 Tertiò, ſi ſola confeſſione e cordis crimẽ poſſit deleri?

4 Quartò, ſi tẽpore orationis quis ualeat reddere coniugij debitum?

5 Quintò, an uir ſine cõſenſu uxoris cõtinẽtiã uouere poſſit, uel ſi minis uel terroribus licẽtiã uouẽdi ab ea extorquere ualeať

QVAESTIO I.

Q Vòd autẽ f pp impoßibilitatẽ reddẽdi debitũ mulier à uiro ſuo ſeparari non poßit, authoritate euãgelica & Apoſtolica g ꝓbaťˉ. Sic.n. Chriſtꝰ ait in Euangelio: Nulli licet dimittere uxorẽ ſuã, niſi cã fornicatiõis: uel qua h alter eorũ (ſicut Auguſt. exponit) fornicatus fuerit, uel ad quã alter alterũ ꝑtrahere uoluerit. Itẽ Apoſt. Mulier quanto tẽpore uiuit uir eius, alligata ẽ legi ipſius nõ legi i ſibi reddẽdi debitum, ſed nõ trãsferendi ſe ad aliũ. Itẽ ijs q matrimonio iũcti ſunt, ꝑcipio nõ ego, ſed dominus, uxorem à uiro ſuo non diſcedere, niſi cauſa fornicationis. Euangelica itaq; & Apoſtolica

a Conditione. Ex hoc uidetur, ꝙ nunquam ſubintelliguntur conditiones in iuramento. ꝙ falſum eſt: ut notaui. ſ. xxvij. q. ij. §. ij. quia generales intelliguntˉ, & ſi non ſpeciales, ut ſi deus uoluerit, ſi uixero, ſi potero. 1 ſed ſpeciales non intelliguntur, niſi exprimantur: ut ſi hoc feceris: ut C. de con. ob turp. cau. ſi repetendi. ff. de uerb. oblĩ. quicqd. niſi ubi lex ꝓmi ſit aliquid tacite agi inter contrahentes. tunc enim illud pro expreſſo habetur: vt ff. ſi cer. pe. cũ qd. ff. de verb. obl. triticum. quandoq; lex ipſa ſpeciales conditiones ſubintelligit: vt in ſtipulatione dotis ſubitelligitur hæc, ſi nuptiæ fuerint ſecutæ: ut ff. de iure do. ſtipulationem. & hoc ſi non immoderatum quid præcipitur: ut ff. de ope. li. l. ſi libertus. extra de iureiuran. Quintauallis.

b Conditione. No. arg. à contrario ſenſu. ſubaudiuntur & aliæ conditiones: ut dixi xxvij. quæſtio. ij. §. j.

c Vidam vir. Tractauit Gr. ſ. de impedimento matrimonij q; procedit ex animo, & etiam de eo ꝙ procedit tam ex animo, quam ex corpore cõiunctim: nunc tractat in cauſa iſta de eo ꝙ procedit tantum ex corpore, tractat etiam de quibuſdam alijs impedimentis: ut de frigi. & malefi. ca. j. & iij. & de enormitate delicti: ut j. q. ij. de his. & ſequentibus, & de tempore feriarum: vt j. q. iiij. per totum.

d Agni. Id eſt, Chriſti. de quo dicitur, ecce agnus Dei. de conſe. diſt. iiij. nemo.

e Confeſsione. Id eſt contritione.

Q Vod autem. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes. In prima quarum probatur, ꝙ frigiditas ſeparat matrimonium. Secunda ibi, Hoc autem. Tertia ibi, Ecce quod impoſsibilitas. Io. de Fant.

f Quod autem. Hic depingitur prima quæſtio an.ſ. impoſsibilitas coeundi ſeparet matrimonium. Et nota, ꝙ eſt triplex impoſsibilitas, impoſsibilitas ex animo, ut in furioſo. ſ. proxi. q. vij. neq; furioſus. Alia quæ procedit ex corpore, ut in frigido & maleficiato. 1 j. e. c. j. ij. & iij. Tertio prouenit ex utroque, ut in puero: ut xxx. q. ij. vbi. Vel ſic diſtinguas, Alia eſt naturalis impotentia, 2 vt frigiditas: alia accidentalis, ut maleficium. & quæcunque ſit impotentia, ſi matrimonium præceſsit illã, ita quod effecti ſunt vna caro, propter nullam cauſam ſuperuenientem poſſunt ſeparari: vt ſupra proxi. q. vij. ij qui matrimonium. niſi propter fornicationem: ut ſ. proxi. quæſt. j. dixit. vbi vero impedimẽ 3 tum præceſsit matrimonium, refert utrũ ſit perpetuum: quia tunc ſeparari poſſunt. argumen. j. e. ſi per ſortiarias. ſi temporale, nequaquam. Et nota, quod licet iura emanauerint diuerſa ſuper hoc. ſ. uſque ad ꝙ tempus deberẽt manere ſimul ad hoc vt maleficium videatur perpetuum, vt extra de frigid. & malefi. c. j. & C. de repud. in cauſis. tamen per Cęleſtinum tempus determinatum eſt triennium: 3 ut in eo. tit. laudabile. Et idem dicit authen. de nupt. §. per occaſionem. col. iij. hoc tamen exaudi cũ ante triẽnium non põt conſtare de impedimento naturali: vt colligitur in prædicta decretali, laudabilem. & hoc dico tam in frigido, quam in maleficiato. & hoc triennium currit à tempore quo tentauerunt coire, ut colligitur in authent. prædic. ubi autem dubitatur an præceſſerit maleficium an ſecutum ſit, præſumendum eſt quod ſecutum ſit poſt matrimonium. argu. C. de ædil. edic. l. iij. & hoc fauore matrimonij. xxxv. q. vj. videatur. palea eſt.

g Et apoſtolica. Sophiſtice inducit Gratianus omnia iſta: quia de conſummato matrimonio intelliguntur.

h Qua. Scilicet corporali.

i Non legi. Tantum.

Conditiones aliq ſunt in iurametis ſ1 telligẽdę.

1 No. hic Hu. qđ ſi quis fecit uotum de carnibus nõ edendis, & iſir matur ita quod dr̃ à medicis qđ eſt in periculo niſi ueſcatur carnibus, & qđ aliter euadere non põt, de ꝑcepto maioris põt comedere carnes, qa caſus eſt neceſſitatis, & in huiuſmodi uoto tacita eſt conditio, ſcilicet niſi neceſsitas cogeret, uel ꝑceptũ maioris adeſſet. Archidia.

Impoßibilitas coeundi eſt triplex.

2 Not. extra de frigi. & malefi. c. ule. in fine.

Mat. 19. b

3 Dic qđ hoc triennũ debet eſſe cõtinuum. extra de frigid. & maleſ. literę. in fin Sed quid ſi uir vadit ad ſanctũ Petrũ & ſtat ꝑ tẽpus, nũquid iſtud tẽpꝰ cõputabitur ĩ iſto triennio? Dicit Guliel. nazo quod nõ: arg. extra de cõceſ. præb. qa diuerſitatẽ. ſed adhuc ſimiliter cohabitabũt ꝑ tãtũ tempus ſcilicet. ij. qõ. vj. anteriorum §. ad hoc extra de eo q mit. in poſ. cũ ſi cut. & in prędic. decr. literę. cum ex iuſta cã fuerit abſẽs extra de offic. delega. cõſultatiõibꝰ. Archi.

Officio. Carnis.xxvij.q.ij.§.ecce.

ſficio. Id eſt, carnali commiſtione.

Vod autem. Nubere non poſſunt.i.ſibi reddere debitum, propter naturalẽ frigiditatẽ.

Scriptum eſt. Primo libro capitulari Caroli. ſ. in Lombarda.

celebratio. uiſſa.cum Marthæ.§. quæſiuiſti.Similiter quidam dicunt, ꝙ nullum maleficium eſt perpetuum, quin ſaltem per ipſum authorem poſsit ſanari.

l Patet. Nota, ꝙ ſequentia probantur per præcedentia. j.xxxiiij.q.j.c.j. in fi. liiij. diſt.fraternitatem.

Probare. Argu.ꝙ mulieri quandoque defertur probatio, cum de commiſtione carnis controuerſia eſt argu. ſ.xxvij. q.j. nec aliqua. Sed contra. j. ea. ſi quis acceperit. Sed illud ſolutum eſt. xxvij.quæſt.ij.quod autem.

Ibidem. b
Mat.19. b

f Per iuſtum. ſ. ij. q. v.conſuluiſti.contra. Sed hic appellat uerum iudiciũ, non candentis ferri uel feruentis aquæ, uel huiuſmodi, ſed legitimorum teſtium.

g Iudicium. Per aſpectum corporis ſi uirgo eſt: quia aliud eſt in corrupta: ut j. ca. proxi. & quid iuris ſit, notaui ſ. xxvij. q. ij. quod autem. melius enim perpenditur oculis aliquid. Inſtit. de gra. cog. §. hactenus. quæ tamẽ inſpiciunt, debent eſſe peritæ. ff. de ven. inſpi. l. j. quia uiſus ſepe fallitur. & xxvij. quæ. j. nec aliqua.

h Requiſiſti. Pro uxore. Conſilium eſt: ut extra eod. cap. accepiſti.

i Innupti. Præceptum eſt, quantum ad uirum, quantum ad illam conſilium. & ita uerbum ſemel poſitum tenetur æquiuoce. xxviij. diſtin. presbyterum. & ibi Ouidius. Demophoon uentis & uerba & uela dediſti.

k Naturaliter. Id eſt, naturali frigiditate impediente. Et eſt argu. quod frigiditas eſt perpetuum impedimentum. j. e. q. v. qui ſicit. ſ. proxi. q.v. ſicut. licet quidam dicant, quod nullum impedimentum eſt perpetuum. nullus enim eſt ita frigidus (ut dicunt) quin ope medicorum ei poſsit ſubueniri. quod non credo, cum frigiditas quæ eſt naturalis proprietas, per accidentia non immutetur. extra de

Frigiditas quãdoque mutari nõ poteſt.

authoritate prohibeť mulier à uiro ſuo diſcedere, niſi ob cām illā fornicationis cunctis notiſſimā: qua ĩteruenięte ſi diſceſſerit, oportet eā manere innuptā, aut reconciliari uiro ſuo. unde daẽ intelligi, ꝗ impoſſibilitas reddēdi debitũ, nō facit cõiugij diſſidiũ. His ita reſpõdeť: cõiugiũ cõfirmaẽ carnali officio, a ut ſupra ꝓbatũ ẽ. poſtquã uerò officio b cõfirmatũ fuerit, niſi cã fornicationis, non licet uir uxorem dimittere, uel uxori à uiro diſcedere. uerum antequam confirmetur, impoſſibilitas officij ſoluit uinculum cõiugij.

Unde ſcribit Grego. Io. Rauẽnati archiepiſcopo.

Licet mulieri alteri nubere, quam ob frigiditatem uir cognoſcere non poterit.

CAN. I.

Qvod autem interrogaſti de ijs, qui matrimonio iuncti ſunt, & nubere non poſſunt, c ſi ille aliã, vel illa aliũ ducere poſsit? de quibus ſcriptum eſt: d Vir & mulier ſi ſe cõiunxerit, & dixerit poſtea mulier de uiro, ꝙ coire nõ poſsit cũ ea: ſi põt probare e ꝙ uerum ſit, per iuſtum f iudicium g accipiat alium. ſi autem ille aliam acceperit, ſeparentur.

Item ex epiſtola eiuſdem Auguſt. Anglorum epiſcopo.

CAN. II.

Requiſiſti de ijs, qui ob cãm frigidæ naturæ dicũt ſe nõ poſſe inuicẽ operã carni dãtes cõmiſceri. Iſte uerò ſi nõ poteſt ea uti pro uxore h habeat eã quaſi ſororẽ: quòd ſi retinaculũ cõiugale uoluerit reſcindere, maneãt utriq; innupti. i nam ſi huic nõ poterit cõcordare naturaliter, k quomodo alteri cõueniet? Si igiť uir aliã uult uxorẽ accipere, manifeſta patet l ratio, quia ſuggerẽte diabolo, odij fomitẽ exoſam eã habuit, & idcirco m eã dimittere, mẽdacij falſitate moliť. Quòd ſi mulier cauſatur, & dicit, Volo eſſe mater, & filios procreare: uterque eorum ſeptima manu n propinquorũ tactis ſacroſanctis reliquijs, iureiurãdo dicat ut nunquã per cõmiſtionem carnis coniuncti una caro effecti fuiſſent: o tunc videtur mulierem ſecundas nuptias contrahere poſſe. Humanum p dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigidæ naturæ eſt, maneat ſine coniuge. ꝙ ſi & ille aliam copulam acceperit, q tunc ij qui iura

& C. de adulte. ſi qui. Item hic ex poſt facto patet retro fuiſſe matrimonium: ut extra de frigi. & male. fraternitatis. & hoc eſt notabile, quod eo ipſo quod alius uel alia ſuperinducitur, præſumitur hoc ex odio fieri. Et eſt præſumptio iuris, contra quam non admittitur probatio, imo ſtatim ius pronunciat eſſe puniendum. arg. ad hoc. j. ead. quæſt.ij. ſeculares.

Probatio non auditur cõtra iuris præſumptionem.

m idcirco. Quaſi dicat ſi uir petat diuortium ut pater fiat, non audiretur: ſi autem petat, ut exoneretur oneribus matrimonij, audiretur. Si mulier petat ut fiat mater, audiretur. non dico uirum quo ad hoc audiendum, ſi ſe frigidum ſciret, cum contraxit. extra de eo qui duxit. capitulo primo.

l Ad hoc C. de ſpõ. l.ultim.§. ſi. & adde qđ no. j. ca. proxi. Archidia.

z Quam proponere non cogit. argu. extra de iud. dilecti.& no. viij. diſt. quo iure. Et quãcũque ſit cã impotentiæ ſufficit dũtamẽ perpetua ſit extra de frigid. qđ ſeñ. ſecundũ Hoſti. q ita nota.eo. tit. literę quę decret. facit ꝓ primo dicto huius gl. ut patet ĩ fine primi reſpõſi. ibi patet qđ talis petitio ſit admiſſa. Archi.

n Septima manu. Hoc intellige cum hæc non erat uirgo: quia ſi eſſet uirgo, tunc ſufficeret uerum iudicium per obſtetrices: ut cap. præcedent. cum ſacramento tamen utriuſque. j. xxxv. q. iij. extraordinaria. Et nota, ꝙ ſufficerent in caſibus huius cap duo. ſi ſeptem haberi non poſſent. Item eis ſolis crederetur, ſi de hoc fama eſſet. argu. xxxv. quæ. vj. ſi duo.

o Fuiſſent. Et ꝙ operam dederunt alias non ſufficeret: ut hic in princ. cap. notatur.

p Humanum. Ea humanitate qua Apoſtolus permiſit ſecundas nuptias. xxxj.q.j. hac ratione.

q Acceperit. Pone ꝙ mulier dixit eum impotentem ad reddendum debitum, non proponendo cauſam impotentiæ coeundi, z & hoc probauit, & lata eſt ſententia: nunquid ſi contraxit, reſtituantur poſtea priora

Rom. 6.b

uerunt, ut periurij b cri mine rei teneant, & pœni tẽtia pacta priora c co gantur recipere cõnubia.

2 *Hoc autẽ ſeruari præcipitur, cum uterque idẽ fatetur. Ceterũ ſi uir aſſeruerit ſe reddidiſſe debitum uxori, & illa diffitetur: cui potius fides adhibenda ſit, meritò quærit.*

De his in cõcilio apud Compendium habito, ita ſtatutum eſt.

In ueritate uiri conſiſtat, ſi mulier negat ſe cognitã ab eo.

CAN. III.

SI quis acceperit uxorẽ, & habuit eam aliquo tẽpore, d & ipſa fœmina dicit, ꝙ nunquã coiſſet cum ea, & ille uir dicit quod ſic fecit: in ueritate uiri cõſiſtat: quia vir caput eſt mulieris.

3 *Ecce ꝙ impoßibilitas reddẽdi debitũ, uĩculũ ſoluit coniugale: ſed hoc de naturali impoſſibilitate ſtatutũ. eſt hæc aũt maleficij impedimento, nõ frigiditate naturali, debitũ cõiugale ꝓhibente, à uiro ſuo ſeparata eſt. unde quæritur ſi liceat ei etiam in hoc caſu, à uiro ſuo diſcedere, & alij ſe copulare? De his ita ſcribit Igmar⁹ Remẽſis archiepiſcopus.*

Quid de ijs, qui maleficijs impediti coire non poſſunt.

CAN. IIII.

SI per ſortiarias, atq; maleficas, e artes, occulto, ſed nunquã iniuſto Dei iudicio permittẽte, & diabolo ꝓparãte, cõcubitus nõ ſequitur, hortãdi ſunt, quibus iſta eueniũt, ut corde contrito, & ſpiritu humiliato Deo & ſacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciant, & profuſis lacrymis, & largioribus eleemoſynis & orationibus atq; ieiunijs, domino ſatisfaciant: & per exorciſmos ac cætera eccleſiaſtica medicinæ munia miniſtri eccleſiæ tales, quantum dominus annuerit, qui Abimelech, f ac domũ eius, Abrahæ orationibus ſanauit, ſanare procurent. Quòd ſi fortè ſanare non potuerint, ſeparari g valebunt: ſed poſtquam alias nuptias expetierint, illis in carne uiuentibus, quibus iuncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiam ſi poſsibilitas concũbendi h eis reddita fuerit, recõciliari nequibunt. i Sed in hoc uidetur contrarius præmiſſo capitulo Gregorius Papa. ibi enim poſt poſsibilitatem redditam iubetur ſeparari ab eo, cui ſecundò nu-

---

priora connubia? Non, quia totum ius ſuum uidetur in iudicium deduxiſſe: vnde idem eſſet ac ſi per frigiditatem & maleficium ſepararẽtur. argu. extra de cau. poſ. & proprie. cum ſuper electione. C. de an. ex cep. l. vlti. ſecus tamen eſt in perſonali actione. ff. de excep. rei iud. & an eadem. §. actiones.

a Hi qui iurauerũt. Id eſt, vir & uxor, non conſanguinei teſtes, qui ſecum iurauerunt. Illi enim non iurauerunt ſic eſſe uerum, ſed credere ſic eſſe uerum, ſicut illi, ſcilicet vir & vxor dicebant: arg. xxxv. q. vj. de parentela. & extra de teſti. cap. quoties.

b Periurij. Et ita uterque fuit in culpa. alias quod in fine dicitur, iniquum eſſet.

c Priora. Et hoc cum uterque contraxit, alias exciperetur contra adulterantem de adulterio. extra de diuortijs. ſignificaſti. Vel hoc cum innocens excipere non uult. argu. xxviij. q. j. idololatria.

d SI quis accepe rit. Tempore. Plus quam per duos menſes. quia enim ſtatim non proclamauit virum eſſe impotentem, poſtea non creditur ei, ſed uiro qui contrarium dicit: ut extra de fri. & male. cap. j. nam etiam ex tempore præſumitur aliquam non eſſe cognitam: ut extra de ſponſa. ad id. j. q. ij. conſtat. Item uel ideo potius creditur uiro, quam uxori: quia uix aliquis inuenitur impotens ad coeundum: ut 50. diſt. quia tua. hanc credo eſſe cauſam, quare uiro creditur in hoc caſu. Sed Petrus Hiſpanus alias aſsignauit rationes: quia vir ſtat pro matrimonio, ꝙ fauorabile eſt. Item quia fuit ſola cum ſolo, creditur cognita ab ipſo: ut xxxij. q. j. dixit. xxxvij. q. j. nec aliqua. iuxta illud Ouidij: A iuuene & cupido credatur reddita uirgo? & hoc poteſt intelligi de illa, quæ prius fuit corrupta. ſed ſi fuit uirgo, quando iuncta fuit ei, potius crederetur probationi ſuæ, quam facit per aſpectum corporis: vt ſ. e. c. j. extra de proba. propoſuiſti. tamẽ niſi mulieres eſſent peritiſsimæ, potius eſſet credendum viri ſacramento: quia res illa occulta eſt, & non peruia viſui, & oculus plerunque fallitur: ut 27. q. j. nec aliqua. & in talibus ſæpe ſacramento vnius ſtatur: vt dum quæſtio eſt de ſumptibus factis: ut C. de iudic. ſancimus. ij. quæ. j. in primis. Vel dum eſt quæſtio de damno dato, ſacramento unius creditur. C. unde ui. ſi quando. hæc autem quæ dixi uera ſunt quando unus fatetur, & alter negat: ſed ſi uterque fateretur, quod non interceſsit commiſtio, tunc expectabitur per triẽnium, ſi antea non poteſt conſtare: ut extra de fri. & malefi. laudabilem. Sed quid ſi mulier ſciebat uerum eſſe frigidum ab initio? ſatis uidetur ꝙ tunc non poſsit petere ſeparationem, argum. extra de frigid. & malefi. cap. j. & C. de ſponſa. l. ulti. ubi dicitur, quod imputet ſibi, ſi ſcienter coniuncta ſit turpi perſonæ uel impotenti coire, & quia ſero accuſat mores, quos ducendo eam in matrimonio comprobauit: ut ff. de adult. ſi uxor. in fi. De uiro autem potius uidetur, ꝙ ille non poſſit recedere a muliere ſi ipſa uult cohabitare ei, cum ipſe ſciuerit ſe frigidũ. argum. extra de eo qui dux. in ma. c. j.

Vxori uirũ impotentẽ allegãti utrũ ſit credendum.

Mulier, quæ ſcienter cũ frigido contraxit, an ſeparationem petere poſsit.

e SI per ſortiarias, atq; maleficas. ſupra xxiij. q. iiij. de Tyrijs.

f Abimelech. Regem Geraris: vt xxxij. quæſtione iiij. nemo.

Gen. 20. d

g Separari. Niſi ipſa uxor dicatur procuraſſe maleficium, cum ſua culpa ad hoc deuenerit. lv. diſtinctio. ſi euangelica. ff. quod metus cauſa. ſi mulier. xv. q. j. ſi quis inſaniens.

h Concumbendi. Cum alijs, non cum prioribus. tunc enim non eſſet perpetuum maleficium.

i Nequibunt. Hic potius ignarus dicendus eſt, quam gnarus. nam dicit Cardin. quod iſte finis non tenet: quia ut dixit, nullum maleficium eſt perpetuum quin ſaltem per ipſum authorem tolli poteſt.

Maleficiũ nullũ, ſecũdũ aliquos eſt ꝑpetuũ.

Alij

Alij dicunt contra: ut ſupra eadem, requiſiſti. Vel intellige poſt triennium.

QVod autem. Hæc quæſtio diuiditur in x. partes. In quarum prima probat per tria cap. quod ſi quis dimittat uxorem ſine iudicio eccleſiæ, cogendus eſt ad illam redire: Secunda ibi, Siue de coniugij. Tertia ibi, In hoc capit. Quarta ibi, In præmiſſis. Quinta ibi, Nũc autem Sexta ibi, De pœnitentibus. Septima ibi, Latorem. Octaua ibi, Si quis. Nona ibi, Quos. Decima ibi, Antiqui. Io. de Fant.

pſerat; & redire ad primum. hæc autem uiuente eo cui ſecundò copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.

QVAEST. II.

1 ps

QVòd aũt ei cum quo pri[a] fornicata fuerat, poſt ſeparationẽ nubere poſſit, ſuperius ꝓbatũ eſt, mortuus eſt enim ſibi uir eius, ex quo iudicio eccleſiæ ab eo ſeparata, ab eius lege ſoluta ẽ ỹñ iuxta Apoſtolũ, Nubat cui uult tm̃ in domino. Sed q̃rit̃ ſi ſine eccleſiaſtico iudicio nulla cã diſſidij rationabiliter ꝓbata ab ea diſceſſerit, an ſit cogẽdus redire ad cã? De hoc ita ſtatutũ eſt in concilio Carthaginẽſi, cui ĩterfuit Auguſtinus, capitulo xxx.

Non licet alicui uxorem dimittere, niſi cauſa diſſidij primum eccleſiæ comprobetur.

CAN. I.

SEculares qui coniugale conſortiũ nulla grauiori culpa dimittũt, uel etiã dimiſerũt, & nullas cãs diſsidij probabiliter[c] proponẽtes, propterea ſua matrimonia dimittũt, ut aut accedere ad illicita, aut ad aliena præſumant: ſi antequã apud epiſcopos cõprouinciales[d], diſsidij cauſas dixerint, & priuſquam in iudicio damnentur, uxores ſuas abiecerint: à communione ſanctæ eccleſiæ, & populi cœtu (pro eo quòd fidem & coniugia maculant) excludantur.

Item Ambroſius ſuper Lucam.

Lex diuina prohibet uirum uxorem dimittere, niſi certa cauſa fornicationis.

CAN. II.

AN quod in ſubditos[e] nefas eſt, in cõparem[f] fas? dimittis ergo uxorẽ quaſi iure, ſine crimine, & putas hoc tibi licere, quia lex humana nõ prohibet? ſed prohibet[g] lex diuina. qui hominibus obſequeris, Deum uerere, audi legem domini, cui obſequuntur & qui leges fecerunt: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Item Nicolaus Papa Carolo Imperatori.

Abſque cauſa cognitione, à uiro ſuo dimiſſa, ad omnia reſtituatur.

CAN. III.

HIſtoria eccleſiaſtica ab Euſebio Cæſarienſi epiſcopo confecta, de muliere quadam quæ de caſtitate à marito accuſabatur, ait præceptum eſt ab imperatore lege lata, ut primò[h] permitteretur ei rem familiarem[i] liberè diu

1.Cor.7.g Vxor quæ a uiro, diſceſsit, in tribus caſibus ſibi non reſtituitur.

a Superius. Supra xxxj. q. j. in princ. Sed quæritur. Quia ſecunda quæſtio non habebat dubitationem ideo ponit aliam incidentem, quæ ſimiliter quæſtionem nõ habet: quia ſemper eſt reſtituenda, niſi in tribus caſibus. Si publice ſit adultera a. Vel niſi timeatur de uiri ſæuitia. infrà. ead. ſiue. & extra de diuort. ſignificaſti. Vel niſi dicantur conſanguinei in gradu indiſpenſabili, & incontinenti probetur exceptio. extra de reſtit. ſpolia. literas. & tamen in eodem caſu fit reſtitutio quo ad omnia niſi quo ad carnale commercium, ut ibi dicitur in fin. Quartus caſus poteſt eſſe, quando uxor propria uoluntate recedit a uiro;[1] ut xxvij. quæſtio. ij. Agathoſa. Vel cum uir de licentia uxoris recedit ab ipſa: ut ibidem.

Habeẽ cõcugeteñ. ca.29.

1 Sub nec petit ſe reſtitui. qđ dic ut no. extra de adul. intel leximus. Archi.

c SEculares. Probabiliter. Nota quare dicit probabiliter. hoc enim forte dicit. quia propter fornicationis ſuſpicionem probatam eccleſiæ, licebit ei uxorem dimittere: ut ſupra xxxij. quæſtione j. cap. dixit.

d Comprouinciales. Diſtributiue ſcilicet iſte apud ſuum, & ille apud ſuum. non enim propter tales cauſas ipſi prouinciales conuocantur. Vel melius, hoc olim obtinuit: quia cauſa matrimonij tractabatur apud epiſcopos prouinciæ. xxxv. quæſtione vj. multorum. Hodie etiam archipresbyter cauſam huiuſmodi tractare poteſt. argumen. extra de conſang. & affinita. capitu. j. Sed certe & hodie ad epiſcopalem iuriſdictionem cognitio matrimonialis cauſæ ſpectat. Vnde nec abbates nec alij poſſunt de matrimonio cognoſcere: niſi ex conceſſione uel alia cauſa legitima id habeant: ut extra de exceſ. prælat. accedentibus. Præſcribi enim poteſt talis iuriſdictio: ut extra de præſcript. auditis in fine.

Matrimonialis cauſa ad epiſcopũ pertinet.

1 c. xvij. in commẽtarijs.

e AN quod in ſubditos. Scilicet renuntiare epiſcopatui, extra de renunc. niſi & extra de regul. licet. Vel ſicut ſubditi non poſſunt deſerere[2] prælatum. xj. quæſtione prima. inolita. Vel ſicut prælatus non poteſt ſine cauſa punire ſubditos. 86. diſtinctio. ſi quis.[3]

2 viij. q. iiij. nonne. Archid.

3 ij. q6. j. nemo. &. 30. queſ. 5. nullum.

f In comparem. Scilicet ut uir dimittat uxorem ſine cauſa, uel condemnet præter ordinem iudiciarium. Ioan.

g Sed prohibet. Supra xxvij. q. ij. ſunt. in authent. ut lice. matri. & auiæ. §. cauſas. Lex enim humana admittit diuortium in alijs caſibus, præter fornicationem: ut C. de repud. conſenſu.

h HIſtoria. Vt primo. Ex quo ergo mulieri primo reſtituuntur res ſuæ, multo potius uir eſt ei reſtituendus, & ſic facit ad propoſitum Gra. Alij ponunt caſum ſic. Quærebatur an mulieri accuſatæ de adulterio, dãdæ ſint induciæ?[4] Reſpõ. ꝙ ſic. ſed hoc non uidetur poſſe ſtare: quia in crimine adulterij nulla datur dilatio: ut ff. de adult. in crimine ſed poteſt dici, quod hoc uerum eſt cum agitur criminaliter.

4 Scilicet præparatoriæ. Io. de Fan. ꝙ hic approbat iſtã caſus poſitionẽ, & quidam alij ut dr in gl. ſeq.

i Rem familiarem. Et hoc intelligunt quidam de præparatorijs inducijs, alij de reſtitutorijs.

Hoc

tius ordinare: tunc demũ reſpõderet obiectis. Hoc [a] omnes leges, [b] tam eccleſiaſticæ, quàm uulgares publicæq; præcipiũt. Si autem de mulieribus & ſecularibus uiris hæc conſtituta ſunt, multò magis eccleſiaſticis hominibus & ſacerdotibus ſunt conceſſa.

Item Nicolaus papa.

Niſi poſt reſtitutionem, neque de coniugij fœdere, neque de adulterij crimine, inter uirum & uxorem iudicium eſt agitandum.

CAN. IIII.

[a] SIue [c] de cõiugij fœdere, ſiue de adulterij crimine iudiciũ agitandum ſit, nulla ratio patitur Thebergam cum Lothario poſſe inire certamen, niſi prius ad tempus fuerit reddita [d] ſuæ poteſtati, & conſanguineis proprijs liberè ſociata. Itaque etiam locus [e] prouidẽdus eſt, in quo nulla uis multitudinis formidetur, nec ſit difficile [f] teſtes producere, uel cæteras perſonas, [g] quæ tam à ſanctis canonibus, quàm à uenerandis Romanis legibus in huiuſmodi cõtrouerſijs requirunt.

3 *In hoc capitulo* [h] *quã uis uideat̃ cauſa expoſita* [i] *quare ſua authoritate non liceat alicui uxorem dimittere: qua ceſſante, ipſa quoque prohibitio ceſſare uidet̃: tamen quia ipſa ſeparatio pœna eſt: & pœna nulli eſt inferenda niſi per iudicem: generaliter hoc intelligendũ eſt, ut ſiue ob cauſam præmiſſam, ſiue nulla cauſa exiſtẽte, non liceat alicui ſua authoritate uxorem dimittere: quod etiã de pœna homicidij, uel qualibet* [k] *alia intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus papa ſcribit Radulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

Coniugia penitus interdicantur ijs, qui ſuas coniuges occidunt.

CAN. V.

[i] INterfectores ſuarum coniugum, ſine iudicio, cùm non addis adulterarum, [l] uel aliquid huiuſmodi, [m] quid aliud habendi ſunt quàm homicidæ? ac per hoc ad pœnitentiam redigendi quibus penitus coniugiũ denegatur: exceptis adoleſcentibus: [n] de quibus eſt beati Leonis papæ xxv. regula decretalium (imò indulgentia) [o] obſeruanda.

In hoc capitulo uidetur Nicolaus permittere maritis, cauſa adulterij, uel alterius huiuſmodi criminis, uxores ſuas interficere: ſed eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio nõ materiali criminoſos feriri iubet: illo uidelicet gladio, quo Petrus iubetur mactare, & manducare. de quo etiam Chriſtus ait in Euangelio, Nõ ueni pacẽ mittere [p] *in terram, ſed gladium.* [q] *Hinc idẽ Nicolaus ſcribit Aluino archiepõ.*

Non licet alicui uxorem ſuã adulteram occidere.

[a] Hæc. ſcilicet reſtitutionem fieri.

[b] Omnes leges. De hac materia loquentes.

SIue de coniugij. Hæc eſt ſecũda pars quæſtionis, in qua probat, quod ſi fœmina in iudicio contendat cum marito, reddẽda eſt ſuæ libertati. Ioan. de Fant.

[c] Siue. Hug. uidet quod hoc capit. faciat cõtra propoſitum Grat. qui intẽdit probare, quod uxor debeat reſtitui: at hæc non reſtituitur uiro, ſed eius poteſtati ſubtrahit & cõſanguineis ſociatur. Respond. in hoc facit, quia iſta ſpoliata erat quadã libertate: quia compulſa fuerat contra ſe cõfiteri. xxxj. q. ij. Lotharius. Vel in hoc facit ad propoſitũ: quia ponit quandã exceptionẽ quando non debet fieri reſtitutio, ſcilicet cum timetur de ſæuitia uiri.

[d] Reddita. Hic habes quod quam cito accuſatur matrimoniũ, poteſt uxor petere ut det̃ libertati ſuæ: ne cogatur aliquid confiteri cõtra ſe. ſed hoc poteſt intelligi cũ tanta eſt ſæuitia uiri, quod nulla poteſt ei ſufficere cautio: ut extra de reſtitu. ſpolia. literas. in ſi. De hoc not. xxxij. q. j. de benedicto.

Matrimonio accuſato, poteſt uxor petere ut det̃ libertati ſuæ.

[e] Etiam locus. Argu. quod iudex etiã tenetur de loco iudicij prouidere partibus, ut in eo loco debeat de cauſa cognoſcere ubi partes liberè & ſecurè ualent cõuenire. ſ. iij. q. ix. hortamur. ſ. xxiiij. quæſt. j. pudenda. ff. de reb. dubijs. ubi ſ. ij. quæſt. ij. cap. ulti. quod ſi nõ fecerit, lìcite appellat̃. extra de appel. ex parte. a

[a] In iſta decre. no. Inn. quod iuſta ẽ appellatio, eo ipſo, ꝙ locus non tutus aſſignatur, & ſi non petat locum ſecurũ: debet tamẽ iudex eũ ſibi offerre. Archi.

[f] Sit difficile. Simile. ff. qui ſatiſda. cog. ſi fideiuſſor. §. j. quia cum difficile eſt alicui ſatiſdare in una ciuitate mittetur in aliam: ut ibi.

[g] Perſonas. Id eſt, aduocatos.

In hoc capitulo. Hęc eſt tertia pars quæſtionis in qua quæritur, qualiter puniuntur uxoricidæ. Ioan. de Fant.

[h] In hoc capitulo ſupra eadem, ſeculares.

[i] Expoſita. ibi, Nulla grauiori culpa.

[k] Vel qualibet. Nã leuem uir imponit: ut nota. vij. quæſtione prima. ſicut alterius.

INterfectores. [l] Adulterarum. Maximè, quia nec tunc licet, ut ĩ. ca. proxi.

[m] Huiuſmodi. Hoc dicit ideo, quia ſecũdum leges ex cauſis pluribus ſeparatur matrimonium.

[n] Adoleſcentibus. ĩ. ead. in adoleſcentia.

ADDITIO.

Vbi eſt iſta indulgẽtia Leonis, de qua hic dicitur.

[o] Indulgentia. Videtur ergo, quod indulgentia nõ eſt regula, & quod nulla diſpenſatio ſit ius: quod Mart. & Hugo concedunt. arg. j. quæſtione. vij. exigunt. & cap. ſi quis omnem. & not. 50. diſtinct. cap de his. Alij uero dicunt ꝙ omnis indulgentia eſt ius ſed tale, quo ſuperior uti poteſt, & inferior non poteſt peteẽ. ergo hoc dicẽdo retulit ſe ad cauſam conſtitutionis & originem: nã per indulgentiam fuit hoc ſtatutum, licet modo ſit ius.

Indulgentia an ſit ius.

[p] Pacem mittere. Id eſt, confœderare cũ uitijs homines. Vel mittere pacem inter homines & uitia.

Act. 10.b Mat. 10.d

[q] Sed gladium. Id eſt, diſcordiam, & ſeparationem à malis, id eſt, charitatem, quæ ſeparat uitia.

Inter

CAN. VI.

INter hæc ſanctitas ueſtra addere ſtuduit, ut ſi cuius uxor adulterium perpetrauerit, utrum marito illius liceat [a] ſecundum mundanam legem eam interficere. Sed ſancta Dei eccleſia mundanis nunquam conſtringitur legibus: [b] gladium non habet, niſi ſpiritualem, quo non occidit, ſed uiuificat. †

Item Pius papa.

Pœnitentia eius, qui propriã abſque cauſa peremit uxorem.

CAN. VII.

QVicunque propriã uxorem abſque lege & ſine cauſa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorẽ, armis [c] depoſitis, publicam agat [d] pœnitentiã: & ſi contumax fuerit, & epiſcopo ſuo inobediens extiterit, anathematizetur quouſque conſentiat. Eadẽ lex erit illi qui ſeniorẽ [e] ſuũ interfecerit.

Item Stephanus Papa quintus Aſtulpho.

Pœnitẽtia Aſtulphi, qui uxorem ſuam interfecit.

CAN. VIII.

ADmonere te cum lacrymis et multo gemitu cordis curamus, fili Aſtulphe: ſed non filius debes dici [f] qui, tã crudeliter homicidium perpetraſti. nam occidiſti uxorem tuam, partem [g] corporis tui, legitimo matrimonio tibi ſociatam, ſine cauſa mortis, non tibi reſiſtentem, [h] non inſidiantem [i] quoquo modo uitæ tuæ. nõ inuenisti eam cum alio uiro nefariã rem facientẽ: ſed concitatus a diabolo, & impio furore inflammatus, latronũ more, atrocius eã gladio tuo, crudelior omni beſtia, interemiſti: & nunc poſt mortem eius, addis iniquitatẽ ſuper iniquitatẽ, filiorum tuorũ improbe prædo [k], qui matri non pepercisti, filios tuos orphanos feciſti, inducere ſuper eã uis mortis cauſam, poſt mortẽ: [l] per unũ hominem homicidã & reprobũ teſtẽ incuſare uis mortuam. quoniam nec Euangelium, nec ulla diuina humanaq; lex, unius teſtimonio etiam idoneo quempiam condemnat, uel iuſtificat: [m] quãto magis per iſtum flagitioſiſsimũ & ſceleſtum, nec illa uiua debuit cõdemnari, nec a te poſt eius mortem accuſari. Prius enim cauſa criminis ſubtiliter erat inueſtiganda, & tunc ſi ita fuiſſet inuenta, ſecundum legis tramitẽ debuit accipere ultionis uindictam.

Pater filium, ſed non maritus uxorẽ turpiter coeuntem poteſt occidere.

[a] INter hæc. Liceat. hoc licet ſecundũ legem Lombardam, ſed non ſecundum Romanam. Pater tamen eam poteſt occidere in ipſo actu, ſed non maritus: & ſi pater utrunque interficiat uno ictu. ff. ad leg. Iul. de adult. l. nec in ea. & l. ſequenti. ignoſcitur tamen marito ſi uxorem in adulterio depræhenſam occiderit: quia ad pœnæ mitigationẽ. C. ad leg. iul de adult. l. Gracchus. Et nota quod licet lex antiqua permittat uiro occidere adulterum depræhenſum cũ adultera i domo ſua, non tamẽ in domo ſoceri: ut ff. de adul. marito. Nouo iure tamen ubicũque ſere poteſt occidere eum poſt tres denũtiationes factas: ut in authen. ut liceat matri & auiæ. §. penul. & ulti. collat. viij. Nec illud etiã corrigiẽ per authenticam, quæ eſt collatio. ix. ut nulli iudi. §. ſi quãdo. quia in alio caſu loquitur. Item licet patri ſimiliter detur ſecũdum legem licentia occidendi, ut. ff. de adul. nec in ea. ſi tamen interficiat, non excuſatur à culpa uel à peccato, licet à pœna ciuili excuſetur. in criminibus enim dico ſpecialẽ conceſsionem canonis neceſſariã, quo ad culpæ immunitatem. unde cum dicatur, Non occides. xxiij. quæſtio. v. ſi nõ licet. nec ſpecialiter iſti excipiãtur à canone, ergo occidendo peccant: imo uiro hoc interdicitur: ut ĩ. ead. ca. admonere. unde nõ excuſatur authoritate iuris ciuilis, ſed & dotem amittit uir, quã lucrifaceret alias. Solus enim iudex excipitur à canone ut occidat. xxiij. quæſtione quinta. cum homo. & capitu. ſi homicidium.

Pœnitentiam facere compellitur quis.

[b] Gladium. Quo ad executionem. Hoc ideo dico, quia Imperator habet illud a papa. extra de electio. uenerabilem.

[c] QVicunque. Armis. ĩ. de pœniten. diſtinctio. v. falſas.

[d] Agat. Argu. quem poſſe compelli ad pœnitentiam, ſed hoc in publicis & enormibus. argu. xxij. quæſtione. j. cap. ultimo.

[e] Seniorem. id eſt, epiſcopum, uel alium prælatum, uel dominum ſuum: arg. iij. quæſtio. iiij. cap. iiij. xxv. quæſtio. ij. ita nos.

[f] ADmonere. Dici. Argu. quem priuari nomine, ratione criminis, iuxta illud: Si te priueris, nec nomẽ habere mereris. argu. xiij. q. ij. poſtquam. ij. q. vij. §. quibus ergo. ij. qõ. j. ſcelus. & C. de ſer. a nullo. Argu. contra. de pœn. diſtinc. iiij. ſi ex bono. nam filij Dei dicuntur, qui non errant in eccleſia.

[g] Partem. Simile ĩ. xxxj. qõ. ij. de nepotis. & xxvij. qõ. ij. Agathoſa. & eſt argu. quod qui excepit alimẽta ſibi, uidetur excipere uxori: [1] cũ ambo ſint unũ corpus, & etiã filijs & ſeruiẽtibus. arg. 50. diſtinct. ſtudeat. & ff. de uſu & habi. l. ij.

[1] De uxore pri⁹ habita credit H. hoc eſſe uerũ, ſ; de poſt ea ducta non uidetur eſſe uerum ſecũdum Hug. & In. Hæc tamẽ glo. ſingularẽ eſſe dicit et ſequit Ant. Corſet. in tracta. de excell. & poteſta. regia quæſt. xxx.

[h] Reſiſtentem. ſimple maxime: quia ſi etiam reſiſteret, uel inſidiareẽ, non ideo deberet eam interficere.

[i] Non inſidiantem. Non eſt hic argu. a contrario ſenſu. ꝓpter capitulũ xxxij. q. v. quicquid.

[k] Prędo. Non quòd eos priuare poſsit licet enim uxor ꝓpter adulterium interficiaẽ, dos tamen ad eius filios deuoluitur. in auth. ut lic. matri & auiæ. §. ſi de adulterio. ſed quia eos ſolatio & protectiõe materna priuare conaris. licet enim regulariter lucrifaciat dotem ob adulterium uxoris, extra de donat. inter uir. & uxo. cap. plerumq;, hoc tamẽ caſu non lucrifacit, cum eam interficit etiam ſi pactum fecit de ea lucranda prius. ff. ſolu. mat. ſi ab hoſtibus. §. j.

Adultera licet interficiatur, illius tamẽ dos ad filios deuoluitur.

[l] Poſt mortem. Cum crimina extinguantur morte. xxij. diſt. quorundam. C. ſi reus uel accuſa. l. j. niſi ratione bonorum quis agere uelit. C. eo. l. ulti. C. ſi pen den. appel. mors interue. l. ij. ff. de rei uendi. utique.

[m] Vel iuſtificat. Vnde non tenet. xj. quæſtio. j. quicunque. Creditur tamen uni tanquam recitatori, uel tanquam ſocio: ut viij. quæſtio. iij. talia. lxxxvj. diſtinctio. tanta.

nam ſi uerum (quod abſit) fuiſſet, ſicut ille adulter mentitus eſt: poſt ſeptem annos pœnitētia [a] peracta dimittere eā per approbatam cauſam poteras ſi uoluiſſes: occidere tñ eam nullatenus debuiſti. Non enim uult Deus mortē peccatoris, ſed ut cōuertatur ad pœnitentiā, & uiuat. † Idcirco placeat tibi cōſilium noſtrū, & hoc fac quod melius tibi, leuiusque uideri poterit. Miſerere animæ tuæ, vt non ſis tibimetipſi homicida. Relinque quapropter te rogamus hoc malum ſeculum, quod te traxit ad tam immaniſſimū peccati facinus: ingredere monaſterium: [b] humiliare ſub manu abbatis: & multorum fratrum precibus adiutus obſerua cuncta ſimplici animo, quæ tibi fuerint imperata, ſi forte [c] ignoſcat infinita Dei miſericordia peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, priuſquam crucieris perpetuis flammis. hoc leuius & melius tibi eſſe certiſſimè ſcias. ſin autem publicam pœnitentiam permanens in domo tua, uel in hoc mundo uis agere: quod peius tibi & durius & grauius [d] eſſe nō dubites: ita ut agere debeas exhortamur, ut omnibus diebus quibus pœnitere debes, uinum & ſiceram [e] non bibas: carnem [f] nunquā ullo tempore comedas, præterquàm in paſca, & in die natalis domini, in pane & aqua, & ſale pœnitētiā age: i ieiunijs, & uigilijs, & orationibus, & eleemoſynis omni tēpore perſeuera: armis nunquā cingere: [g] nec in quolibet loco litigare [h] præſumas: vxorē nunquā ducere: [i] cōcubinam non habere, nec adulteriū cōmittere audeas: in balneo nunquā laueris: [k] in cōuiuijs lætantium nunquam te miſceas: in eccleſia ſegregatus ab alijs Chriſtianis, poſt hoſtium & poſtes humiliter te repone: ingredientium & egrediētium ſuppliciter orationibus commenda te: & communione corporis & ſanguinis domini, cunctis diebus vitæ tuæ indignum te exiſtimes: [l] in ultimo tamen exitus uitæ tuæ die ſi merueris, pro uiatico (ſi ſit qui tribuat tibi) tantummodo uenia-

[a] Pœnitentia. Argumen. quod poſt peractam pœnitentiam & crimen purgatum, poteſt quis accuſari de crimine illo: ut xv. quæſtio. v. presbyter. & xxv. diſtinctio. capit. ulti. & extra de ſchiſ. fraternitatis. [1] nam perferens memorandi criminis labem, &c. diſtinctione lxj. non negamus. & j. quæſti. vij. ſi quis omnem. Nam per pœnitentiam non definit quis eſſe nocens. ff. de ædil. edict. quis ſit fugitiuus. imo etiam poſt baptiſma poteſt de hoc accuſari: vt extra de diuort. gaudemus. in fine. Argu. contra. xxiij. quæſtione iiij. ſi illic. & xxxij. q. j. quod autem. in fine. [2] & capitu. non erit. & capitu. apud. & 50. diſt. ferrum. & extra de accuſ. de his. ff. de ædili. edict. ꝙ ita. de hoc dixi vj. quæſtione j. qui crimen. & capitu. illi qui. Sed nonne præiudicat ſibi maritus tacendo per ſeptennium: cum ultra quinquennium non audiatur accuſatio adulterij: ut C. de adulterijs. adulter? Sed illud obtinet, quo ad pœnam legalem, non quo ad petendum diuortium. extra de procurato. tua. Nunquid ergo in infinitum poteſt eam accuſare? Dicunt quidam quod non ultra uiginti annos: ut C. de fal. querelam. Hug. dicit quod uſque ad milleſimum, & quandocunq; claruerint crimina: ut lxxxj. diſtinc. quicunque. & diſtinct. viij. qui contempta. xxiiij. quæſtione iij. ecce. Et quod dicit pœnitentia peracta, ſed ante latam tamen ſententiam. ī. proxi. q. v. c. Chriſtiana.

[b] Monaſterium. Ex hoc loco uidetur, quod quantumcunque pœnitētiam quis teneatur finire: ſi intret religionem, ad illam non tenetur: quia religio ſoluit uinculum iuramenti: ut extra de iureiuran. peruenit. Item ſoluit uotum: ut extra de uo. & uo. redem. ſcripturæ. Item ſoluit uinculum obedientiæ. xix. quæſtione ij. duæ. Licet ergo a Papa ſit alicui iniunctum in pœnitentiam ut eat Romam, uel aliquid huiuſmodi faciat: & intret religionem: non dicitur tranſgreſſor. ille enim dicitur tranſgredi, qui deſerit maius pro minori: ut xx. quæſtione iij. propoſitum. & xvij. quæſtione. j. qui bona. argumen. ad idem. ī. de pœnit. diſtin. j. §. his authoritatibus. & hoc H. concedit. Alij dicunt, quod tenetur adimplere quod promiſit, & quod iniunctum eſt ei in pœnitentia niſi abbas diſpenſet ſecum xviij. q. ij. ca. nullum.

[c] Si forte. Non ponitur dubitatiue, imo nota eſt aſſertionis, & eſt penitus ſi. de pœn. di. j. quamobrem.

[d] Et grauius. Viſum enim fuit maioris pœnæ conuerſari inter homines, & hominum carere ſuffragijs, quam procul ab hominibus ſolatium non ſentire. C. de apoſta. ij. qui.

[e] Siceram. Per ſiceram intellige omnem potum qui inebriat: [3] ut xxxv. diſtinct. in palea, uinolentum.

[f] Carnem. Sed nunquid oua, cum ouū ſit caro liquida: uel lac, cum lac non ſit niſi ſanguis colore mutato? Dicimus ꝙ non. & hoc uult litera illa quæ ſequitur in pane & aqua: ſed tamen poteſt intelligi, quod hoc debeat facere in certis diebus, ut legitimis ferijs. Sed nunquid de lardo utetur? nunquid nomine carnis eſt prohibitum? Videtur ꝙ non argu. lxxxij. diſt. presbyter. ibi enim ſagimen permittitur, quādo oua permittuntur. [4]

[g] Nunquam cingere. Niſi conſilio epiſcopi pro iuſtitia defendenda. Et eſt ſi. ī. de pœ. diſt. v. falſas.

[h] Litigare. Hoc ideo dicit, quia apud ſeculare tribunal nō debet ſuam quærimoniam diſceptando proponere quiſquam publice pœnitens: ſed eccleſiaſticum iudicium debet adire. ſ. xj. q. j. aliud ſupple ergo hic, niſi in propria cauſa, & coram eccleſiaſticis.

[i] Nunquam ducere. Si tamen duxerit, tenet matrimonium. arg. ī. ea. quicunque. Alij dicunt contra: ut no. ī. ea. §. de pœnitentibus.

[k] Nunquam laueris. Niſi de neceſſitate. de conſe. di. iij. peruenit.

[l] Exiſtimes. Ergo uidetur, ꝙ magis peccat qui uxorem interficit, quam qui matrem: quia maior pœnitentia imponitur hic uxoricidæ quam matricidæ in illo capitu. latorem. quod eſt. ī. ead. quæſtio. & ſic maius

[1] Cōcor. cū hac gl. l. iij. & qđ ibi not. C. de accuſa. glo. magi. in ca. cum dilecta. de elect.

Ezec. 13. e

[2] Vbi de hoc. & 26. q. 5. quicūque.

† Text. ē ſimi. in auth. ut non lux. cōtra na. in princi. col. vj. & in l. imperialis. C. de nup.

Accuſatio adulterij poſt quinquēnium non auditur.

[3] Sub. pręter uinū. Sed nunquid licet ei bibere lac, uel amigdalinā aquā, aut uuas comedere? dicit Hugo. credo qđ ſic: quia talia non inebriant. Archidia.

Lardū an cōprehendat nomine carnis.

[4] Cōcor. tex. in l. repetita. & ibi Barto. C. de eroga. milita. anno. libro 12.

Religio multa ſoluit.

Vxorē occidere grauius eſt, quam matrem.

maius eſt crimen. argumen. xxiiij. quæſtione j. non afferamus. quod concedit H. nam dicit quod magis peccat qui ſeipſum interficit, quam qui alium. [1] xxiiij. quæſtione v. ſi non licet. unde magis peccat qui partem corporis ſui interficit, quam qui matrem. probat hoc etiam per illam authoritatem. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, extra de biga. debitum. Alij dicunt, quod magis peccat qui matrem interficit, quã qui uxorem: ſed quia homines proniores ſunt ad interficiendum uxores, ideo ob hoc magis puniuntur, ut ſic retrahantur a tali facinore. Vnde non valet hæc argumentatio: grauius puniuntur, ergo grauius peccant. Et eſt ſimile in fornicatione notoria. licet enim multa crimina ſint grauiora tamen quia facilius & tædius delinquitur in hoc crimine, quam in alijs, ideo durior pœna in eo ſtatuitur. arg. xxxij. diſtinc. §. verum.

1 Hæc ratio et eſt in matre, ut patet xxxv. q. iij. §. hac authoritate. & C. de impub. & ali. ſubſti. l. ult. in fi. Archi.

[a] Venialiter. Argu. ꝙ eccleſia poteſt corpus & ſanguinẽ domini quibuſdam etiam in fine prohibere. argumentum. xxvij. quæſtio. j. impudicas. argumen. diſtinct. 50. pœnitentes. contra. ſ. xxvj. quæſtio. vj. de his. contra. ſ. ij. quæſti. iij. ſi quis epiſcopum aut presbyterum. ſ. xiij. quæſtio. ult. quæſitum eſt. ibi, ſecundum præcepta canonum. Ad hoc dic quod quandoque illud quod iure communi competit, dicitur concedi reſpectu miſericordiæ & pietatis. argu. ſ xj. quæſtio. iij. quoniam. ff. de uſufru ſi extraneo. & in cæteris capit. hic ſiguatis. nam uniuerſæ viæ domini miſericordia & ueritas. Ioannes.

Corpus domini an poſsit etiã in fine quibuſdã denegari.

† cap. xv.

[b] Sanguis. Id eſt, peccatum. unde illud: Sanguis ſanguinem tetigit, id eſt, peccatum. xliij. diſtinctio. Epheſijs. Ioannes de Fant.

[c] Alieni. Argum. quod non imputatur prælato ſubditorum malitia, ex quo per eum non ſtat quo minus corrigantur. argu. vij. quæſtio. j. §. cum autem. ſ. diſt. xliij. Epheſijs. ſupra xlvij. diſtinct. capi. ulti.

liter, [a] ut accipias tibi concedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi nimis durius & ſatis acrius erant iuxta magnũ pondus peccati infelix adijciẽda: ſed ſi hæc omnia, quæ tibi miſericorditer dicta ſunt, perfecto corde domino auxiliante feceris, & cuſtodieris, cõfidimus de immenſa Dei clemẽtia, remiſsionẽ habiturum te tuorum peccatorum, & ſecundum dictum iuſti bonique paſtoris, reſoluet te ſancta eccleſia ab hoc uinculo peccati in terris: ut per ipſius gratiam qui eam ſuo ſanguine acquiſiuit, ſolutus ſis in cælis: ſi autem aliter feceris, & ſanctæ matris eccleſiæ tam ſalubrẽ admonitionem deſpexeris, ipſe tibi ſis iudex, & in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, permanebis, & ſanguis [b] tuus ſuper caput tuum: nos alieni [c] à conſortio tuo, pro aliorum fidelium ſalute Deo opitulante, omni ſolicitudine nitimur deſudare, & domini miſericordiam attentius quotidie implorare.

Item Auguſtinus de adulterinis coniugijs libro ſecundo. †

Potius uxore uiuente, aliam ducat quis, quàm humanũ ſanguinem fundat.

CAN. IX.

SI (quod uerius dicitur) non licet [d] homini Chriſtiano adulterã coniugẽ occidere, ſed tantùm dimittere: quis eſt tã demens qui dicat ei, Fac quod non licet, [e] ut liceat tibi quod nõ licet? [f] cùm enim utrunque ſecũdum legem Chriſti illicitum ſit, ſiue adulteram occidere, ſiue alteram ducere ea uiuente: ab utroque eſt abſtinendum: non illicitum pro illicito faciendum. ſi enim facturus eſt, quod non licet, iam faciat adulterium, [g] ut non faciat homicidium: ut uiuente uxore ſua alteram ducat, & non humanum ſanguinem fundat: quòd ſi eſt utrunq; nefarium, non debet alterum per alterum perpetrare, ſed utrunque uitare.

4 *In præmiſsis* [h] *authoritatibus, quiq; prohibentur adulteras coniuges ſuas occidere: ſed pmittũ poſt ſeptẽ annorum pœnitentiam eis illas dimittere. ſi autẽ illas interfecerint, iubẽtur ſine ſpe coniugij, perpetuò manere: niſi fortè propter lapſũ iuuenilis incõtinẽtiæ ad matrimonia contrahẽda, eis miſericordia impẽdatur.* [i] *clericis autẽ conceditur, ſi uxores eorum peccauerint, ſine mortis acerbitate habere eas in cuſtodia, et ad ieiunia eas cogere, non tamen uſque ad necem affligere.*

Vnde in Toletano concilio primo legitur. †

Clerici, ſi uxores eorum peccauerint, præter necem eas domi cuſtodiant, & ad ſalutaria cogant ieiunia.

[d] SI quod uerius dicitur. Non licet. Nam dicit lex, quod unum delictum propter aliud non minuit pœnam: ut ff. de pri. delict. l. ij. & eſt argum. quod in delictis compenſatio non admittitur. argu. xiiij. diſtinctio. capitulo j.

[e] Quod non licet. Scilicet occidere uxorem ſuam.

[f] Quod non licet. Scilicet aliam ducere, ea uiuente.

[g] Adulterium. Sic ergo permittitur minus malum, ut euitetur maius. [2] ſ. xxvj. q. ij. hi qui. ſ. xxiij. quæſtione j. capitu. ulti. ſupra diſt. lxxxij. presbyter. ſupra proxi. quæſtione vij. quid in omnibus. contra. Sol. grauius eſt homicidium, quam adulterium: ſed ibi [3] expone grauius, id eſt, generalius 50. diſt. quia tua. Vel turpis ratione inquinationis. xxxij. quæſtio. j. in coniugio. & non eſt conſilium uel præceptum quod hic dicitur: ſed eſt comparatiua permiſsio quæ non excuſat à peccato.

2 Sic. xij. q. j. conſidera.

Homicidium grauius eſt adulterio.

3 Scilicet in præce. ca. quid.

ADDITIO.

Quod dic ut plene not. iij. diſtinct. c. ulti. in princ.

In præmiſsis. Hæc eſt iiij. pars quæſtionis in qua dicitur, quòd in ſequen. cap. continetur. Io. de Fant.

† ca. vj.

[h] In præmiſsis. Sic intellige. xxxj. quæſtione prima. hac ratione.

[i] Impendatur. Supra c. interfectores.

Pla-

CAN. X.

Placuit, ut ſi quorumcunque clericorum uxores peccauerint, ne fortè licẽtiam [a] peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc poteſtatem, [b] præter necem cuſtodiendi & ligandi in domo ſua, ad ieiunia ſalutaria non mortifera eas cogentes: ita ut inuicem [c] ſibi clerici pauperes auxilium ferant, ſi ſeruitia [d] non habeant. cũ uxoribus autem ipſis quæ peccauerint, cibos [e] non ſumant, niſi fortè ad timorem domini acta pœnitentia reuertantur.

§ *Nunc aũt quærit quare ſacris canonibus ſit inſtitutũ, ut poſt ſeptẽ annos pœnitentes in priſtinum ſtatum reuocentur.*

De his ita ſcribit Iſidorus ad Maſonẽ epiſcopũ.

Quare ſit inſtitutum poſt ſeptem annos in priſtinum ſtatum pœnitentes redire.

CAN. XI.

Hoc ipſum quod canonum cẽſura poſt ſeptem annos pœnitentem remeare in priſtinũ ſtatum præcepit [f] &c. ut in tractatu ordinandorum de lapſis, non electione proprij arbitrij ſancti patres, ſed potius ex ſententia diuini iudicij ſanxerunt. Nam legitᷓ [g] quòd Maria ſoror Aaron, prophetiſſa cũm detractionis aduerſus Moyſen incurriſſet delictũ, illico ſtigmate lepræ percuſſa eſt. Cumq; peteret Moyſes ut emũdaretur, præcepit eam dominus extra caſtra ſeptem diebus egredi, & poſt emũdationem rurſus eam in caſtra admitti. Maria ergo ſoror Aaron, caro intelligitur ſacerdotis: quæ dum ſuperbiæ dedita, ſordidiſsimis cogitationum maculatur contagijs, extra caſtra ſeptem diebus, hoc eſt extra collegiũ ſanctæ eccleſiæ ſeptẽ annis ꝓijciatur: ut poſt emundationem uitiorum, loci uel priſtinæ dignitatis recipiat meritũ. & poſt pauca. In fine aũt epiſtolę hoc adijciendũ putaui, ut quotieſcunq; in geſtis conciliorũ diſcors ſñia inueniť, illius ſñia magis teneať, cuius antiquior [h] & potior extat authoritas.

Hoc aũt quãquã de ſacerdotibus uideatur ſpẽcialiter dictũ, gñaliter tamen de omnibus pœnitentibus oportet intelligi: ad imitationẽ nanq; illius dominicæ ſententiæ Dauid de adulterio [i] et homicidio rep̃henſus, unius hebdomadæ ieiuniũ in ſatisfactionẽ admiſsi ſceleris, Deo legiť obtuliſſe. Hinc ẽt eccleſiaſtica conſuetudine eſt uſurpatũ, [k]

---

a Placuit. Licentiam. id eſt, impunitatem. Simile xlv. diſt. qui ſyncera.

b Poteſtatem. Nam ſi eam etiam male uerberauerit, niſi pro cauſis lege expreſsis punit in pecunia: quia dabit ei tertiam partem donationis quam dedit propter nuptias, ut in authen. ut liceat matri & auiæ. §. ſi quis autem. collat. viij. ſi autem quis non dedit don. propter nuptias, punit in quarta parte totius ſuæ ſubſtantiæ, ſi eius ſubſtantia non excedit ccc. aureos: ſi excedit, dabit centum aureos. C. de repud. l. ulti. Item non dico, quod ipſimet debeant eis pœnitẽtiã iniungere: [1] ſed cõpellere ut accipiãt ab alijs. Sed nũquid laicus idem poteſt de uxore ſua? Dico quod non: quia nõ inuenio expreſſum: caſtigare tamen poteſt eam: ut nota. ſ. vij. quæſti. j. ſicut alterius. Sed quare dicit ꝙ pauperes clerici ſeruiant ſibi? Dic quod reſpõdet tacitæ obiectioni. quaſi dicat, & ſi mulieres ligatæ nõ poſſunt eis ſeruire, pauperes clerici qui nõ poſſunt alios ſeruiẽtes habere, ſeruiant ſibi uice mutua. Item ſecundum H. non poterũt illas reconciliare ſibi, niſi nollent promoueri. argum. xxxiij. diſtin. ſi cuius. Alij autem dicunt illũ non impediri cuꝰ uxor cognoſcit ab alio, ſi ipſe non conſentiat eius adulterio. unde bene poſſunt eas reconciliare etiam quo ad carnis commercium: nec eis in aliquo præiudicat. quod tamen intelligas ſecundum quod dixi ſ. xxxiij. diſtinct. ſi cuius.

[1] ſuper hoc uideas qđ not. xxx. qõ. j. oẽs. in glo. nõ nota. &c. Arch.

c Ita ut inuicem. Arg. xij. q. j. dilectiſſimis. argu. xj. q. j. ſi cut enim. argu. diſt. xc. præcipimus.

Num. 12.

d Si ſeruitia. Id eſt ſeruientes.

e Cibos. Et eſt hoc propter enormitatem delicti: tamen ipſam excommunicatam non debet uitare. [2] xj. q. iij. quoniam multos. quod forte falſum eſt.

[2] Idẽ ſentit hic La. cuius fuit iſta gl. de hoc nota. 27. q. j. de filia. Arc.

Nunc autem. Hæc eſt quinta pars quæſtio. in qua dicitur quod hic & in ſequenti ca. continetur. Ioan. de Fantu.

f Hoc ipſum. Præcepit. id eſt, permiſit poſt ſeptẽ annos. ſ. diſt. lxxxij. presbyter. contra. ſed uarietas canonum eſt in pœnis infligẽdis & pœnitentię ſunt arbitrariæ: ut xxvj. qõ. vij. tempora. & in his minor pœnitentia eſt amplectẽda. ff. de arbitr. diem proferre. §. ſi plures. & l. non diſtinguemus. in princi. & diſtinct. 50. cos uero.

Pœnitentiæ ſunt arbitrariæ.

g Nam legitur. Licet olim peccatum murmurationis nõ mulctaretur morte, hodie tamen repellit (ut dicit Hug.) à promotione, ar. xc. diſtin. alienus. quia nec omnia nec ſola, &c. ut nota. liiij. diſt. multos. Hic inſeritur una ratio, quare ſeptennis pœnitẽtia imponatur: quia Maria, &c. Theologi aliter aſſignant: ut ſicut ꝓpter peccatũ ſeptiformis ſpiritus ſancti gratiã amiſit, ita per pœnitentiam ſeptenniem eam recuperet.

h Cuius antiquior. Simile 50. diſtin. domino ſancto. in fin. ubi de hoc dixi.

i Dauid de adulterio. Legitur in libro Reg. ij. ca xij. quod Nathan ꝓpheta cũ redargueret Dauid de adulterio, & homicidio, deſcendit de ſolio, & grauiter eſt contritus: & dixit Nathan: Tranſtulit dominus peccatũ tuum: uerutamẽ filius qui natus eſt tibi, morte morietur. percuſsit ergo dñs paruulum, uſque ad uitæ deſperationẽ: & ꝓ paruulo ieiunauit Dauid, & noluit conſolari. Accidit autẽ die ſeptimo, ut moreretᷓ infans, & uidẽs Dauid ſeruos ululãtes, intellexit quod mortuus eſſet: qui lota facie, & mutata ueſte intrauit domum Domini, & adorauit, & exhilaratus redijt in domum ſuam.

Addictio.

2. Reg. 12.

k Vſurpatum. Id eſt, uſu habitum.

Ve

ut maiorum [a] *criminũ pœnitent ia, ſeptẽ annorũ ſpatio concludatur: niſi uel officij excellentia,* [b] *uel criminũ magnitudo, uulgarem cõſuetudinem excedẽs, (ueluti dum contra naturam humanæ ſocietatis parentibus, uel liberis, uel alijs eiuſmodi perſonis impudicè adhæremus, uel dũ relicto naturali uſu, contra naturã more Sodomitico fornicamur, uel uſque ad coitũ brutorũ animalium, prolabimur) præmiſſum ſpatium trãſcendere cogat.*

6 De pœnitẽtibus [c] *quoque quæritur an eis generaliter poſt pœnitentiam peractam coniugia concedantur. generaliter enim canonica authoritate ꝓhibentur pœnitẽtes ad ſecularem militiam redire uel matrimonia contrahere.*

Vnde Syricius papa. †

Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur.

CAN. XII.

DE his uerò non incõgruè dilectio tua ſedem apoſtolicam credidit conſulendam, qui acta pœnitentia, tanquã canes, & ſues, ad uomitus priſtinos & uolutabra redeuntes, & militiæ [d] cingulum, & lubricas uoluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuò appetiuere concubitus: quorũ improfeſſam continentiã generati poſt abſolutionem filij prodiderũt: [e] de quibus quia iam ſuffugium non habẽt pœnitẽdi, id duximus decernendum, ut ſola intra eccleſiã fidelibus oratione iungãtur: [f] ſacris myſteriorum celebritatibus (quamuis nõ mereantur) interſint: à Dominicæ autem menſæ conuiuio ſegregentur: ut hac ſaltem diſtrictione correcti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & alijs exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur: quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) uiatico munere, cùm ad dominũ cœperint proficiſci, per cõmunionis gratiam uolumus ſubueniri. Quam formam & circa mulieres, [g] quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, eſſe ſeruandam cenſemus.

Sed quia timore ſoluendi coniugij, nonnulli ad

---

a Vt maiorum. Supra xxij.q.j.prædicandum.

b Excellentia. Vt s.lxxxij. diſt. presbyter. & xxvij. qõ.j deuotam. s.xxiiij.q.j.ſi quis dederit. tamen omnia iſta ſunt in arbitrio ſacerdotis. xxvj.quæſtio.vij. tempora. Vnde canones non ponunt menſuram pœnitentiæ: ſed omnia hæc arbitrio ſacerdotis relinquuntur: ut j.de pœn.diſtinct. j. menſuram.

Pœnitentiæ mẽſura per canones nõ ponitur.

De pœnitentibus. Hęc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua quæritur utrũ pœnitentes ſolenniter poſsint cõtrahere? Et dic quod nõ debẽt, niſi eſſent iuuenes: ſi tamen cõtrahũt, tenet matrimonium. Ioã.de Fant.

Pœnitens ſolẽniter an poſsit poſtea matrimoniũ contrahere.

c De pœnitẽtibus. Hic mouet magiſter quandam incidẽtem queſtionem, an poſt ſolennẽ pœnitentiam poſsit cõtrahi matrimoniũ? Et tres ſunt opiniones de ſolẽniter pœnitentibus. Quidam dicunt, quod nullus ſolenniter pœnitẽs poteſt cõtrahere niſi ex diſpenſatione. j.ead.capi. antiqui: quia intelligit uouiſſe. & ſic intelligunt cap. j.ead.de his. pœnitens enim ſemper uiuit ſub regula eccleſiaſtica: ut de pœnit.diſtinctio.v. contrarium. H.uero dicit, quod quilibet pœnitens põt contrahere. niſi tantum in tribus caſibus, puta pro uxoricidio, uel niſi iniunctũ hoc ſit ei nomine pœnitẽtiæ, uel pro raptu ſpõſæ alterius, uel pro inceſtu. Adhuc tamẽ excipit adoleſcentes, qui (ut dicit) de iure cõmuni poſſunt cõtrahere. Ideo autem in trib⁹ his caſibus prohibetur, quia in his contaminat matrimonium. Alij tamẽ ponũt quinque caſus, in quibus poſt ſolennem pęnitentiam non licet contrahere. unus eſt pro inceſtu: ut xxxij.q.vij.ſi quis uiduam. Item pro uxoricidio. s.ea.interfectores. Item pro raptu ſponſæ alterius. xxvij.q.ij. ſtatutum. nec cõtradicit. xxxvj.q.ij.tria. Nam ibi illa non erat ſponſa. Item pro concubitu cum moniali. xxvij.q.j.ut lex. Item pro homicidio presbyteri: ut extra de pœnit. & remiſ. qui presbyterum. Item pro eo ꝗ doloſe ſuſcepit filium de ſacro fonte: xxx.q.j.de eo. Et dicunt quidam, quod ſi iſti contrahant, non tenet matrimonium: argu. s.ea.interfectores. Si tamen tales ſint, qui non poſſunt continere, de licentia epiſcopi poſſunt contrahere, & conſenſus epiſcopi facit matrimonium taliũ tenere: ut j.ea.c.ult. Alij dicunt matrimonium taliũ tenere, licet prohibeãtur contrahere: niſi apponatur in conſtitutione, quod ſi cõtraxerint ſeparẽtur. [1] quod credo uerum. ad hoc facit extra de pręben.c. dilecto.

Epiſtola j.ad Honoriũ epiſcopum.

[1] Ad hoc facit expreſſè qđ leg. & no. extra de deſpõ.impu.ad diſſoluendũ. in ſi. Arc.

DE his. Hoc capit. poteſt intelligi de pœnitente ſolẽniter pro aliquo prædictorũ criminum, & tunc dic improfeſſam, id eſt, continentiam male profeſſam, id eſt, nõ ſeruatam. Et quod poſtea dicit, Nõ habent ſuffugium pœnitendi: uerum eſt, quod ſolennis pęnitentia nõ iteratur. 50.diſt. §.poteſt.licet Grat.innuat cõtrarium. j.de pœni.diſt.iij. §.ex perſona. Poteſt etiã hoc cap.intelligi de ijs, qui uotũ emiſerunt & poſt cõtraxerũt, nec tenuit matrimonium: & tũc dic improfeſſam, id eſt, male profeſſam. Et dic, ꝙ non habent ſuffugium pœnitendi, i.cõtra profeſsionem ſuam ueniẽdi. Omnia alia plana ſunt.

d Et militiæ. Sed nũquid ita generaliter uerũ eſt, ꝙ ſolenniter pęnitẽs nõ debeat redire ad cingulum militiæ? Dicunt quidã hoc eſſe conſilij, non autem præcepti. & ita intelligunt de pœn.diſtinct.v.falſas. Hoc alij intelligũt in eo caſu tantũ, cum eis hoc iniungit in pœnitentia. Alij dicũt iſtud tãtũ eſſe intelligendum, quando agit pęnitentiam ſolennẽ pro crimine in militia cõmiſſo: & hoc innuit illud.c.falſas. [2]

Pęnitens ſolẽniter an poſſit ad honorem redire.

[2] Hic adde no. 15. diſtinct. ſi quis.

e Prodiderunt. Simile.lxxxij.diſt. propoſuiſti. s.diſtinct.xxviij.priuſquam.C.de epiſ.audi.nemo.

f Iungantur.de pœnit.diſt.v.ſi qui uero.

g Et circa mulieres.argu. quod ſolennis pœnitentia ita iniungitur fœminis, ſicut & uiris. arg.50.diſt.pœnitentes. j.ead.q.antiqui.& quæſtio.v.pœnitentiam. s.xxvij.q.j.uirginibus.& c.ſi quis ſacro.j.ea.c.j.

Contra

a Contrahere. Quantum ad hoc, ut utatur matrimonio iam contracto, non eſt permiſsio: licet forte ita intellexerit Gratia. Ioan.

b Audiuimus. Si hoc cap. intelligas de priuata pœnitentia, planum eſt. Si de publica, tunc loquitur de matrimonio iã contracto.

c In adoleſcentia. Hoc capi. dupliciter põt intelligi. Primo de eo ſoluto, qui egit ſolennem pœnitentiam pro aliquo dictorum criminum, poſt contrahit. & ſecundum hoc facit Gratia. mentionem de hoc. ſ. ead. c. interfectores. nec fit mentio de hoc. j. e. cap. antiqui. ſed de alia conſtitutione Leonis, quam non habemus: cũ illud antiqui. de coniuncto in matrimonio. intelligatur, qui tale quid cõmiſit, propter quod egit ſolennem pœnitentiã pro aliquo prædictorum criminum, de quo ibi dicitur, qđ debet uti uxore ſua quouſq; poſſit ſeruare continentiam. Vel poteſt intelligi de iam coniuncto, & ſecundum hoc fit de hoc mentio. j. ea. c. antiqui. ſed de qua fit mentio. ſ. ea. c. interfectores. iterum neſcimus. Secundus caſus repugnat illi literæ copulam uxoris elegerit: ſed expone ibi, id eſt, exegerit carnale. debitum. Poſſet tamen intelligi illud cap. antiqui. & illud interfectores. quod facerent ambo mentionem de hoc cap. in adoleſcentia. ita ſcilicet quod illud antiqui. intelligatur de coniungẽda, & ſecundum hoc litera poſita in capi. antiqui. ita debet exponi, coniugatus, id eſt, coniungẽdus redeat ad priſtinum coniugiũ, id eſt: contrahat coniugium, quod antea contrahere potuiſſet iure ſi non peccaſſet: ſed nunc ex diſpenſatione. Ioan. de Fant.

c In adoleſcentia. Argu. quod ratione ætatis: facilius diſpenſatur. 50. diſt. pœnitẽtes. xxxv. q. vj. ſi duo.

d Metu mortis. Cum uolebat eſſe in bello, non intellige pro infirmitate. arg. xxvj. q. vij. cap. j.

Mat. 19. a

† Caligo dicit umbra nebula de ſpiſsitudine aeris facta, dicta qđ maxime aeris calore gignať. inde caligare. i. obſcurare & caliginoſus. Pa.

| Leo. j. epiſto. 90. ad Ruſticum.

pœnitentiã accedere differunt, uel propter lapſũ adoleſcẽtiæ, quem formidant, pęnitentiæ remediũ ſuſcipere negligunt: ideo authoritate canonica permittitur eis, uel cõtracta matrimonia retinere, uel alia contrahere. [a]

Vnde Leo Papa Galerio epiſcopo Tripolitano ſcribit.

Ex indulgentia, coniugia poſt pœnitentiam legitimam non negentur.

CAN. XIII.

Audiuimus [b] a quibuſdam, quòd in ueſtris diœceſibus ac finibus Chriſtianorum cœtus leui occaſione ſe ſubtrahunt pœnitentiæ iugo, dicentes, quòd ſi pœnitentiam agimus, coniugij debemus relinquere copulam. In quo errant, & de ueritatis calle diſcedunt: quia pro omnibus illicitis, pœnitentiam unuſquiſque Chriſti nominis cultor ſuſtinere ac peragere ſummopere debet, dicente domino, Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Coniugium uerò legitimum nulli orthodoxorum pœnitentiam ſuſtinenti ſoluere licet. & infrà. Sacris eos uos expedit eloquiis edocere, ut ab erroris eripiantur caligine, † & licitis copulationib. iuncti, de omnibus illicitis pœnitentiam agere procurẽt.

Item Leo Papa quartus.

Propter lapſum iuuenilis incontinentiæ nõ negentur pœnitentibus licita coniugia.

CAN. XIIII.

In adoleſcentia conſtitutus, ſi urgente aut metu mortis [d] aut captiuitatis periculo, pœnitentiã [e] geſſerit, & poſt ea timens lapſum incontinentiæ iuuenilis, copulam uxoris elegerit, ne crimen fornicationis incurreret, rem uidetur feciſſe uenialem; ſi præter coniugem, nullam omnino cognouerit: in quo tamen regulam [f] non conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius æſtimamus [g].

Item Nico. Papa Radulpho epõ ſanctæ eccleſiæ Argenteæ Retenſis.

Hæc pœnitentia eſt imponenda ei, qui matrem occiderit.

CAN. XV.

7 Latorem præſentium matricidam eſſe cognouimus, cui pcipimus ut ſub pœnitentiæ iugo permaneat: ita ut p annum integrum eccleſiã non ingrediatur: ſed ante fores baſilicæ ſtans, orãs, & deprecans Deum perſeueret, qualiter tanto eripiatur piaculo: completo uerò anni circulo, introeundi in eccleſiam licentiam habeat, tantum inter audientes ſtet, ſed nondum communicet. completis autem trium annorum curriculis, ſacrę communionis ei gratia conceditur: oblationes uerò nõ offerat, niſi prius [h] aliorum ſeptem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis

Pœnitentiam i. non expleant ſeptẽ anni, cõputato primo, ex quo pœnitens cœpit agere pęnitentiam.

e Pœnitentiam. argu. contra. ſ. 50. diſtin. pœnitentes. Ibi enim dicitur, ꝙ ſolennis pœnitẽtia non de facili iuuenibus imponenda eſt, non eſt contra: quia illud bene concedo. Ioan.

Pœnitentia ſolẽnis non de facili iuuenibus imponitur.

f Regulam. Finis huius cap. facit pro ijs, qui dicũt, quod nec etiam iuuenis contrahere poteſt, ar. ſ. e. c. interfectores. H. uero Laur. & Mar. qui dicunt, quia iuuenis de iure communi poteſt contrahere, exponunt litera ii, nõ regulã conſtituimus, id eſt, non dicimus aliquid quod erat ius commune ante hoc, imo contra ius commune: quia de iure communi nec adoleſcens poterat contrahere ante hoc. I

I Et hoc etiã dicit Hu. & Io. de Fant.

g Aeſtimamus. Conſtituendo, ſcilicet quod modo tolerabilius eſt quàm eius contrarium conſtituendo contra ius commune.

Latorem præſentium. Hæc eſt ſeptima pars q̃ſtionis, in qua dicitur qualiter punitur matricida. Ioan.

h Niſi prius. Arg. cõceſſo maiori, inhiberi minus argu. quinquag. diſtin. c. placuit. argu. xvij. quæſt. iiij. minor. & extra de tornea. c. primo. Arg. contra xcv. diſtin. c. illud. & qui indignus eſt minore, & maiori. ff. de ſenat. qui indignus. & cui interdicitur pomerium ciuitatis, & ipſa ciuitas. ff. de ſeruis exportan. cui.

Pomerio interdicto interdicitur ciuitas.

atque temporibus, carnem non manducet: nec uinum bibere præſumat, exceptis feſtiuis diebus atque dominicis, & à Paſcha uſque ad pentecoſtē. Et quocunque ire uoluerit, nullo uehiculo deducatur, ſed pedibus proficiſcatur: arma [a] non ſumat, niſi contra paganos. Ieiunet autem tribus diebus per hebdomadā uſque ad ueſperam: [b] à propria ac legitima coniuge non ſeparetur, ne in fornicationis uoraginem corruat, quod ne fiat optamus. Si autem ante annorū trium curſum, finis uitæ illius appropinquauerit, corporis & ſanguinis, dñi noſtri Ieſu Chriſti particeps fiat. Sin autem, ut ſuprà ſtatuimus, efficiatur. Tamen ſi illius conuerſionem, [c] & lacrymarum fontem, in omnibus uideritis floridis actionib. & optimis operibus pullulare, humanius circa eum ſollicitudo peruigil appareat, mitisque in omnibus demonſtretur.

Item.

Poſt dignam pœnitentiam adoleſcentibus permittuntur licita coniugia.

CAN. XVI.

8 SI quis cum duab. ſororib. fuerit fornicatus, aut cum his perſonis, de quib. ſancta ſcriptura prohibet, ſi dignam egerit pœnitentiam, [d] & caſtitatis nō ualuerit continentiam ſuſtinere, liceat ei legitimam in coniugio uxorem [e] accipere: ſimiliter & mulieri, quæ tali fuerit ſcelere lapſa: ut fornicationis non perducatur ad chaos [f].

Sed hoc de laicis uiris ac mulieribus ſolummodo ſtatuimus.

Item.

Puniatur, qui hæc crimina cōmittit, non tamen legitimā dimittat uxorem.

CAN. XVII.

SI quis cū matre fornicatus fuerit ſpirituali, anathematis (ut ſcitis) percutitur [f] ictibus. Similiter [g] autem & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa quā ante epiſcopum tenuerit, cum ſacro chriſmate fuerit uncta fornicationis perpetrauerit ſcelus, legitimam tamen ſi habuit, non dimittat uxorem.

9 *Quos enim [h] Deus coniunxit, iudex ſua authoritate ſeparare non debet, quanquam Iſidorus, hoc aliter [i] intelligat, dicens:*

Non homo ſeparat, quos pœna condemnat.

CAN. XVIII.

QVos Deus coniunxit, homo nō ſeparet. quæris quomodo? ſub audi uiolenter, ſine lege, abſque ratione, [k] quos Deus coniunxit homo non ſeparet: non enim homo ſeparat, [l] quos pœna condemnat, quos reatus accuſat, quos maleficium coarctat.

Verùm hoc pro his dictū intelligitur, quos iudices ſeculi pro ſuis ſceleribus legū ſæueritate percellūt, quos uel morte puniūt, uel deportari iubēt.

Item ex concilio toletano octauo. †

De eodem.

Vaſallus poteſt ſeruire quandoq; per ſubſtitutum.

[a] Arma. Amittit ergo feudum, cum dominū iuuare non poſsit: & ſibi hoc imputet, quia ex culpa ſua hoc damnum incurrit. xv q. j. cap. ſane. argu. xvij. qō. iiij. cap. uxor. ff. de regu. iuris. l. quod quis ex culpa, & hoc eſt uerum, niſi tale ſit feudum, in quo per alium ſeruire poſsit. Tūc enim ſeruiat per ſubſtitutum. C. de epiſco. & cleri. l. quiſquis. & xciiij. di. ualde.

[b] Ad ueſperam. j. de conſecra. diſt. j. ſolent Ioan.

Pœnitentiam à papa impoſitā poteſt epiſcopus ex cauſa relaxare.

[c] Conuerſionem. poteſt ergo epiſcopus cauſa cognita. relaxare de pœnitentia, quam papa impoſuit [1]. eadem ratione & clericus de ea, quam epiſcopus impoſuit. Sed dic quod papa licē etiam dedit de hoc. Item nunquid ille cui papa pœnitentiam impoſuit, poteſt ingredi monaſterium? ſic, argu. ſ. ea. c. admonere. & de pœni. diſtinct. v. cap. ſi quis

[1] Sic. j. diſtin. accedens. ubi de hoc. & xxxvj. q. vij. tēpora. ibi uideas, Arc.

SI quis cum duabus. Hæc eſt octaua pars quæſtionis, in qua probat, quod omnes inceſtuoſi & homicidæ ſi contrahant, tenet. Io. de Fant.

Inceſtuoſus an poſſit matrimoniū cōtrahere.

[d] Pœnitentiam. Hæc eſt opinio quorundam: quod quilibet inceſtus (niſi in adoleſcente) impedit matrimonium. xxxiiij. quæſt. ij. c. penul. Poteſt tamen epiſcopus dare licentiam inceſtuoſo, ut contrahat diſpenſatiue, alias contrahendo nihil agit. ueruntamen uideat epiſcopus cum quo diſpenſet: quia cum eo tantum debet diſpenſare, qui continere nō poteſt. Sed qualiter hoc conſtabit epiſcopo? per famam uicinorum. extra qui cleri. uel uo. c. ſignificauit.

[f] Chaos eſt confuſio rerum chaos græci dicunt materiam cæli & terræ confuſiam ſecundum pag.

[e] Vxorem. Supra xxvij. quæſt. ij. cap. qui dormierit. contra. ſupra proxima quæſtio. vij. cap. concubuiſti. contra. ſolu. hic ignorans, ibi ſciens fuit. uel hic loquitur de illis, quarum neutra fuit uxor uel ſponſa. H. ſed hæc ſolutio reprobatur per illud infra trigeſimaquinta quæſtione tertia cap. ſi quis cum matre. quia illud de ſimplici fornicatione intelligitur. quod patet xxxiiij. quæſt. ij. §. de ſimpliciter. Vel hic de diſpenſatione eccleſiæ, uel lenitate miſericordiæ, ibi de rigore.

[f] SI quis. Percutitur. niſi admonitus pœniteret. xj. quæſtio. tertia. c. certum.

[g] Similiter. xxx. quæſtio. j. c. omnis. argu quinquag. diſtin. c. ponderet.

Quos enim. Hæc eſt nona pars quæſtionis, ſecundum Ioan. de Fant.

[h] Quos enim. Gratianus non intelligens capi. ſequens deceptus eſt argu. illius cap. xxxiiij. quæſt. ij. cap. ſi quis neceſsitate. & C. de repu. l. j. ſubuertit hoc capitu. & §. ſequen. ac ſi eſſet alia cauſa præter fornicationem, propter quā quis ab uxore ualeat ſeparari, ut deportatio.

[i] Hoc aliter. Non eſt uerum quod aliter, ſed hoc dicit, ut inducat ſeq. cap.

[k] Vos Deus. Abſque ratione. Per hoc cap. ſolue generale illud. xxxj. quæſt. j. quod ſi dormierit. & ij. q. v. cōſuluiſti.

[l] Non enim homo ſeparat, ſed lex. ſimile xxij. q. v. ſi homicidium, imo & per maleficium corpus uiri efficitur Principis. arg. ff. de cap. dim. per totum.

† concili. vj. ca. viij.

Anti

A Ntiqui. Hæc eſt x. pars quæſt. in qua Gratia. redit ad pœnitentes. Ioan. de Fant.

a Antiqui. Si intelligas hoc c. de matrimonio contracto, tunc eſt hic arg. pro illis qui dicunt φ ſolenniter pœnitens intelligitur vouere. Si intelligas de matrimonio contrahendo, tunc expone, redeat ad priſtinum coniugium, id eſt, quod contraxit poſt pœnitentiam, a quo per ſuggeſtionem aliquorum receſſerat. Item habes hic, φ quandoque diſpenſatur in uno matrimonio, non tamē in ſecundo, ſicut diſpenſatur in uno ordine, non tamen in ſecundo, ut xij. di. nos cõſuetudinem.

Diſpenſatur quãque in uno matrimonio, & nõ in ſecũdo.

b Sententia. Id eſt, conſtitutio. Sed ubi ſit, dixi ī. cap. in adoleſcentia.

c Generaliter. i. nõ quod ante hoc eſſet ius cõe, ꝑut dixi in c. in adoleſcentia.

d Indultum. A Leone Papa.

e Vnus eorum. Pœnitens ſcilicet.

f Superſtiti. i. pœnitenti.

g Tranſire. Argu. quod ſublato impedimento, id debet fieri, quod eo impediebat ne fieret. 1

1 Arg. ad hoc. 16. q. 7. quicunque. ubi dixi de hoc.

h Abſolutionem. id eſt, pœnitentiam, per quam habet abſolutionem. id eſt, quia nõ peccauerit.

ADDITIO.

Nec id fecit propter hoc quod debeat recipere talem pœnitentiam. Archid.

i Ita uidelicet. i. in adoleſcentibus.

k Ordinatio. Non quod ordinatio iſta attēditur circa hoc, utrū adoleſcentibus debeat indici pęnitentia ſolennis, nõ utrum debeant cõtrahere, quia de iure communi poſſunt, ut ſ. ea. in adoleſcentia.

CAN. XIX.

1 A Ntiqui a & ſanctiſsimi Leonis Papæ hæc eſt ſententia b ut is, qui in ætatis adoleſcentia poſitus, dũ mortis formidat occaſum, ſi ꝑ uenerit ad pœnitētiæ remediũ, ſi cõiugatus fortè fuerit incõtinens, ne poſtea adulterij lapſum incurrat, redeat ad coniugiũ priſtinum, quouſque poſsit adipiſci temporis maturitate continētiæ ſtatum: quod nos ut de uiris, ita & de fœminis æquo modo cenſemus. Non quidem hoc generaliter c & canonicè eſt præceptum, ſed conſtat uobis pro humana fragilitate indultum, d ea dũtaxat ratione, ut ſi is qui pœnitentiæ non eſt legibus deditus, antea ab hac uita deceſſerit, quàm ex communi conſenſu ad continentiam unus eorum e fuerit regreſſus, ſuperſtiti f nõ liceat denuo tranſire g ad uxoris amplexus. Si autem illius uita ſuperſtes extiterit, qui non acceperit abſolutionē h pœnitentis nubat, ſi ſe continere non poteſt, & alterius conſortio fruatur uxoris. quod in utroque ſexu pari modo a nobis manifeſtum eſt eſſe decretum, ita uidelicet, i ut in omnibus ſacerdotis expectetur ordinatio, k ut iuxta quod ætatem aptam perſpexerit pœnitentiæ, abſolutionis tribuat legem.

Tractatus De pœnitentia.

QVAEST. III.

H Is breuiter decurſis, in qbus extra negotij ſinē aliquãtulũ l euagati ſumus, ad propoſitã cauſæ tertiam quæſtionem pertractandã, qua quæritur.

DISTINCT. I.

1 ps V Trum m ſola cordis cõtritiõe, et ſ. cre

l His breuiter. Aliquantulum. Quia [redacted] uit quaſdam incidentes quæſtiones & ſoluit.

V Trum. Hæc diſt. poteſt diuidi in ix. partes. Quarum prima ſubdiuiditur in vij. partes. In prima probat, quod in ſola cordis contritione dimittuntur peccata, & hoc ſecũdum Io. de Fan. Et probat per v. cap. uſq; ad c. ſeq. ſi quis non dicam. ubi incipit ſecunda pars huius primæ partis. Tertia primæ partis ibi, Contra. Quarta primæ partis ibi, Aut facta. Quinta primæ partis ibi, Cogitatio. Sexta primæ partis ibi, Ex concilio. Septima primæ partis ibi, hoc idem. Ioan. de Fantu.

m Vtrum. Quia mentionem fecerat Gra. de pœnitentia. ſ. e. q. ij. admonere. Ideo hic tractat de ea. Vel ita, cum matrimonium ſit principaliter ſacramentum laicorum, licet in minoribus ordinibus licite contrahatur, 2 quia tñ laicis ſolennis pœnitentia debet imponi, ut 50. diſtinct. confirmandum. ideo hic tractatũ inſerit de ea poſt tractatum matrimonij, cum & ipſa ſit ſacramentum. Nam in ueteri teſtamento incipit etiam ab Adam. ut ĵ. ea. ſerpens. Videndum eſt ergo quid ſit ipſa, & unde dicatur, 3 & quæ ſatisfactio: quæ attendantur in ea, quæ ſint neceſſaria, & de modo agendi in iſto tractatu. Et quid ſit ipſa habes. ĵ. diſt. iij. pœnitētia. Dr̄ enim pœnitētia a pœnitendo. infrà. e. di. tres ſunt actus. & infrà. diſ. iij. in tãtum. Quid ſit ſatisfactio, habes infrà ea. diſt. iij. ſatisfactio. Attenduntur autem in ea ſeptem. Perſona ſiue dignitas. ſ. xlj. diſt. non cogantur. Cauſa, ut xxiij. q. v. excommunicatorum. 3 Item Locus, & tempus: qualitas, & quantitas. infrà. ea. diſ. v. conſideret. Item euentus, ut xv. q. j. illa. In pęnitentia tria ſunt neceſſaria. ſ. cordis cõtritio, oris confeſſio, & operis ſatisfactio. infrà. diſt. iij. ꝑfecta. Sed tamē cum facultas non ſuppetit, ſufficit cordis contritio: argu. xlv. di. duæ. Modus agendi talis eſt, in prima diſtinct. tractatur an ſola cordis cõtritio deleat peccatum, uel confeſsio poſt contritionem. Baz. dixit quod ſola contritio non deleat peccatũ, [redacted] ipſa cordis contritio, ſignum eſt peccata eſſe dimiſſa, ſicut exterior ſatisfactio eſt ſignum cordis contritionis. gratia enim præcedit contritionē, arg. infrà. eadem. non poteſt quis. contritio remiſsionem, unde remiſsio eſt attribuēda gratiæ, quæ eſt cauſa cauſæ. Alij dicunt peccata per contritionem dimitti quo ad culpam, non quo ad pęnam, ut glo. in ſequenti. Vtique. Tertij dicunt, conditionalem fieri remiſsionem per cordis contritionē. In ſecunda diſ. tractat an charitas ſemel habita poſsit amitti. In tertia an pęnitentia

2 Vt. 39. diſ. erubeſcant & c. ſeriatam.

Pęnitētia unde dicatur.

Pęnitentia circa multa eſt attendenda.

3 Et extra e. tit. ſignificauit.

Peccata utrũ deleātur ſola contritione.

Peccata tātũ dimitti gratia Dei.

4 [redacted]

Pęnitētia tractat. ſeptē diſtinctiones cõtinet.

tentia reiterari poſsit. In quarta an peccata ſemel dimiſſa redeant. In quinta quis modus debeat obſeruari in imponenda ea & accipienda. In ſexta cui quis debeat confiteri. In ſeptima an pœnitentia timore mortis accepta ſit fructuoſa. Ideo autem in ſeptem diſt. hunc tractatum diuiſit, quia ſeptenarius numerus perfectus eſt arg. xxxij. q. j. nuptiæ. in fi.

Lucæ 22.

a Secreta. Vtique ſola cordis contritione deletur peccatum, ut j. ca. magna. ſed pœna debetur, ut 50. diſtinc. ſi quis præpoſtera. Et hoc uerum eſt ſi confeſsio non contemnatur cum adhiberi poteſt: alias primum peccatum imputatur infra eadem diſt. agite. imo contritus non eſt ſi cōfiteri contemnit, ut xxxij. q. j. ca. ulti. de conſec. diſt. iiij. non dubito.

† c. xx. in commentarijs.

b Sunt. Alij autem negant. Dicūt enim quod ſicut tribus modis Deū offendimus ſcilicet corde, ore, & opere, ita tribus modis ei ſatisfaciendū eſt. j. diſtin. iij. perfecta. Vnde dicunt tria hæc eſſe neceſſaria. cordis contritionē, oris confeſsionem, & operis ſatisfactionem. Authoritates autem quæ dicunt peccatum dimitti ſola cordis contritione, aſſerunt ipſi intelligendas eſſe cum articulus neceſsitatis excludit oris confeſsionem. ſ. cum aliquis conteritur, & morte præuenitur, uel aliquo alio iuſto impedimento hoc facere impeditur. Alij dicunt, inter quos eſt P. Manducator, conditionalem fieri remiſsionem, per cordis contritionē. j. diſt. iij. ſane cauendū. H. dicit ſola cordis contritione peccatum dimitti adulto cuilibet. j. c. magna. ſi uero conteritur, & proponit ab alijs abſtinere, & illud confiteri, & de illo ſatisfacere ſecundum iudicium eccleſiæ, & ſi nunquam ſequatur oris confeſsio, uel operis ſatisfactio: peccatum tamen iam dimiſſum non redit, ſed peccat mortaliter ſi poteſt iuxta præceptum eccleſiæ confiteri, & opere ſatisfacere, & non ſatisfacit. arg. j. de conſec. di. iiij. non dubito. [redacted] Hic autem agitur de exteriori, quia ipſa neceſſaria eſt, ſi adhiberi pōt. Sed ad quid, cum iam peccatum ſit dimiſſum per cōtritionem, præter cōfeſsionē? Solu. hæc ſit ad humilitatem & iuſtitiam exercendam. j. diſt. iij. productor. & ſatisfaciat eccleſiæ quam læſit, & ut ipſe & alij reddantur cautiores. Si tamen ſubtiliter intueamur, gratiæ Dei non contritioni eſt attribuenda remiſsio peccatorum, ut dixi in princ. & notaui. j. c. cap. dixi, confitebor. & in j. parte alleg.

† Ambroſius ubi ſ. Contritio ſola an tollat peccatum.

Arg. extra de ſen. excōmu. a nobis ij.

[redacted]

† Arg. extra de ſen. excō. cum deſideres. in fine.

ta [a] ſatisfactione, abſq; oris cōfeſsione, quiſq; poſſit Deo ſatisfacere redeamus. Sunt [b] enim qui dicunt, quemlibet criminis ueniam ſine cōfeſsione facta eccleſiæ, et ſacerdotali iudicio, poſſe ꝓmereri.

Iuxta illud Ambroſij ſuper Lucam. †

CAN. I.

PEtrus doluit & fleuit, quia errauit [c] homo. Non inuenio quid dixerit, [d] ſcio quòd fleuit. Lacrymas eius lego, [f] ſatisfactionē [e] nō lego. †

Itē Io. Chryſoſtomus. †

CAN. II.

LAcrymæ [g] lauant delictum, quod [h] pudor eſt confiteri. [i]

Item propheta.

CAN. III.

SAcrificium Deo, ſpiritus contribulatus, cor cōtritū [k] & humiliatū Deus non deſpicies. [l] Pſalm. 50.

Item Dauid.

CAN. IIII.

DIxi, confitebor [m] aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatem [n] peccati mei. Pſalm. 31.

Quod Au. exponēs ait.

CAN. V.

MAgna pietas Dei, ut ad ſolā promiſſionem, [o] peccata dimiſerit: [p] nondum pronūciat ore, & tamen Deus jam audit in corde: quia ipſum [q] dicere quaſi quodam pronunciare [r] eſt.

Gratianus uſque ad §. alij contra.

c PEtrus doluit. Quia errauit. Nam ideo quia homo facile corruit. j. diſt. iij ille rex.

d Quid dixerit. Et forte confeſſus eſt, uel cui confiteretur non inuenit, cum omnes a fide receſsiſſent. Vel forte tunc non erat facta inſtitutio confeſsionis, quæ modo eſt. Aliam rationem aſsignat Gratia. j. e. §. his authoritatibus.

e Satisfactionem. exteriorem, alias contra. ſ. 50. diſt. ut conſtitueretur.

f Non lego. Et ita intelligitur omiſſū, quod non inuenitur expreſſum. xxiiij. q. ij. legatur. ff. de uer. obli. quicquid. Arg. contra. de conſecr. diſtin. iiij. quando a Hieroſolymis.

g LAcrymæ. Interiores. Id eſt, in quo habet tantam erubeſcentiam ut ad lacrymas ueniat occulte etiam. non coram ſacerdote.

h Quod. i. quia. j. e. quem pœnitet. quia pars eſt pœnitentiæ erubeſcentia, ut ibi, uel ad literam.

i Confiteri. In publico, cum ſit occultum: uel quia cum pudore & uerecundia confitetur quis, quod ſemper debet fieri, quia pars eſt pœnitentiæ erubeſcentia, ut j. ca. quem pœnitet.

k SAcrificium. Contritum. Non eſt contritum, ſi confiteri contemnit. xxij. q. j. c. ulti. j. de conſecra. diſt. iiij. non dubito.

l Non deſpicies. Id eſt, acceptabis, ſicut ſacri non cenſent canones. i. prohibent. ij. q. v. conſuluiſti.

m DIxi confitebor. Venia enim non conceditur, niſi pœnitenti. xxiiij. q. ij. legatur. ſicut iuramentum non remittitur niſi iurare uolenti. ff. de iure iuran. remittit. nec ei imputatur. licet cōtrarium acciderit ff. de ann. leg. l. Mæuia. arg. xliij. diſt. Epheſijs.

n Impietatem. Hoc exponit Grat. j. e. §. ſimiliter.

o MAgna. Promiſsionem. Id eſt, uoluntatem confitendi. Hu.

p Dimiſerit. [redacted] Dicuntur ergo peccata dimitti per contritionem: hoc eſt per id quod facit cordis contritionem. i. per charitatem. Et no. quod hæc omnia ſimul ſunt tpe, iuſtificatio, contritio, dilectio, remiſsio. ſed quædam tamen ex his naturaliter procedunt, & priora ſunt natura. neceſſe enim habeo intelligere, quod prius quis habeat gratiam quàm conteratur. Præcedit ergo gratia, 4 ſequitur dilectio: quoniā qui gratiā habet, diligit. j. ea. omnis & qui non. ſequitur contritio. qui enim diligit, conteritur. ſequitur remiſsio, qui enim conteritur, ei remittitur. Ioannes.

Cōtritio, dilectio, iuſtificatio, & remiſsio, ſimul ſunt.

4 Sicut ꝓcedit cā cauſatū.

q Ipſum. Id eſt, quod uult confiteri.

r Pronuntiare. Supra xvij. qō. ij. nos. uotum enim pro opere reputatur ut hic, & j. diſt. vj. in prin. & j. q. v.

Votum enim pro opere [a] reputatur. [b]

In Codicis lib. j. de epiſcopis & clericis. Imperator Iuſtinianus.

CAN. VI.

[a] ij SI quis [c] non dicā rapere, ſed attētare [d] tantūm, matrimonij iūgendi cā ſacratiſſimas uirgines auſus fuerit, capitali feriat pœna.

Item lib. eod. ti. de poſtulando. Imperatores Leo & Anton. Nicoſtrato præfec. præto.

De eodem.

CAN. VII.

NEmo uel in foro magnitudinis tuæ, uel in prouinciali iudicio, uel apud quenquā iudicē accedat ad togatorū conſortium, niſi ſacroſanctis catholicæ [e] religionis fuerit imbutus myſterijs. Sinautem talium aliquid quoquomodo uel quadā machinatione factū vel attentatum fuerit, officiū [f] quidē ſublimitatis tuę, centum librarum auri iacturam pro condemnatione ſuſtineat.

Idem Auguſtinus.

CAN. VIII.

QVicunq; auſus fuerit contra prouidū noſtræ ſæueritatis decretū, officiū aduocatiōis per ſurreptionē arripere, & prohibitū patrociniū pręſtiterit, ab aduocationis officio remotus, ſtylū proſcriptionis, atq; perpetui exilij ſpecialiter pœnam ſuſtinebit: ſciturus etiam prouinciarū rectoribus, quòd is, ſub cuius adminiſtratione aliquid huiuſmodi fuerit attentatum, partis [g] bonorum dimidiæ proſcriptionem, & pœnā exilij [h] per quinquennium ſuſtinebit.

Item libro nono Codicis, ti. ad legem Iuliam maieſtatis.

CAN. IX.

QViſquis [i] cum militibus cogitauerit, &c. eadem enim ſæueritate, uoluntatem ſceleris, qua effectum puniri iura uoluerunt. [k]

...ſtra. v. quod Deo. hoc tamen non eſt ſimpliciter verum. nam in quibuſdam caſibus etiā in bono, plus eſt ad factum peruenire: ut in baptiſmo. j. de conſe. diſt. iiij. ſine pœnitētia. nam ibi plus ualet baptiſmus, quā cordis contritio. Item in euchariſtia: quia per aſſumptionē euchariſtiæ delentur uenialia. quod non fit per uoluntatem accipientis. j. de conſe. diſt. ij. iteratur. Item in confeſſione ipſi ſacerdoti facienda, cū erubeſcentia ipſa in præſentia ſacerdotis pars ſit pœnitentiæ. j. ea. quem pœnitet. Item in martyrio. arg. j. diſtin. vij. ca. nullus. Dic ut no. in gloſſa illa hoc tantum. quæ ſtatim ſequitur.

Voluntas etiā in bonis, nō reputatur pro facto.

[a] Pro opere. Vbi deeſt tempus operandi, ita remuneratur quis pro ſola voluntate, ſicut pro opere. & idem eſt in cōtritione, cū deeſt tempus confitendi. Et ad hoc, ſcilicet ut ſola uoluntas & contritio ſufficiat ſine cōfeſſione oris, intendit probare per leges ſequentes, in quibus oſtenditur, quod ſola uoluntas ſufficit ad damnationem. & eſt ſimile per contrarium.

Votū an pro opere ſit reputandum.

[b] Reputatur. Hoc tantum in bonis [a], licet arg. contra, j. ea. diſt. ſi cui. & ubi facultas deeſt. j. ea. ſimiliter alias plus facit, qui operatur. fallit tamen hoc in uoto cōfitēdi, quia non ita cito abſoluitur, ſicut abſolueretur à ſacerdote. j. ea. quem pœnitet. in ſi. in uoto uirginitatis quo ad aureolam. arg. xxxij. q. v. ſi Paulus. Item in caſu. ſ. in cautione iudicio ſiſti. extra de eo qui mit. in poſſe. cap. j. [redacted] [a]. Arg. contra. j. ea. ſi cui. Et in alijs operibus quæ uoluntatem promouent, ut ſunt martyrium & prædicatio. Item hoc intelligas in præſentibus, non in præteritis. ſi enim uolo me bona feciſſe: non tamen perinde eſt ac ſi feciſſem. Item nec in futuris: nam ſi propono poſt annum me iturum Hieruſalem, non perinde eſt, ac ſi modo irem. Item in hoc mundo, non in futuro argu. xiij. q. ij in præſenti. de conſecra. diſtin. j. hic ergo. Et eſt argu. pro aduocatis. non enim debetur præmium uel ſalarium aduocare uolenti, nec ualenti: ut ff. de uar. & extraord. cog. l. i. §. penul. argu. xlvij. diſtin. quod ad nos. Argu. contra prædicta extra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruan. ca. j. ff. loc. ex conducto. §. ſed & ſi. item ſi. diſtin. lxxxvj. non ſatis Et eſt ſimile huic: quia ſufficit quòd ſeruus bona fide rationes reddat, & ſi non ad plenum. ff. de condi. & demō. quāuis.

[a] Ar. xlv. diſt. duæ.

[a] [redacted]

[a] SI quis non dicam. Hæc eſt ſecunda pars huius primæ partis: in qua facit Gratianus prout dicitur in glo. per hanc. ſecundum Ioan. de Fant.

[c] Si quis. Per hanc legem & ſequentes probat à ſimili per contrarium peccata ſola uoluntate contrita deleri, & uotum pro opere reputari. nam ſicut in bono remuneratur ſola uoluntas, ita in malo damnatur quis pro ſola uoluntate uel uoto. & ſic inducuntur hæ leges.

[d] Sed attentare. Attentatio non fit ſine actu. j. e. ſi quis tam maſculum. unde hæ leges & ſequentes ſunt argumenta etiā pro contraria parte & opinione.

[e] NEmo. Catholicæ. Simile eſt quod dicit concilium Carthaginenſe, quod ſi quis appellat ad iudicem non catholicum, debet excommunicari. ij. qō. vj. catholicus. Sed quare hoc infidelibus prohibetur, cum & Iudæi pro ſe poſtulare poſſint, ar. xvij. q. iiij. Iudas. & extra de Iudæ. Iudæi? Reſp. quod non prohibetur hic alicui pro ſe poſtulare: ſed dicitur, quod infideles non poſſunt poſtulare ut gerant hoc officiū, ſcilicet pro alijs quaſi ex officio publico, ne facultas lædēdi Chriſtianos, &c. xvij. q. iiij. cōſtituit. Vel quia ſunt infames infamia canonica: ut vj. q. j. omnes.

Infideles poſtulare nō poſſūt pro alijs ex publico ſcilicet officio.

ADDITIO. Sub. infamis poſtulare non debet. iij. quæſtio. vij. §. tria.

[f] Officium. Id eſt, officialis. Sed quare pro peccato iudicis punitur officialis? Quia ſibi noluit repugnare & reſiſtere, argu. C. de appel. quoniam. argu. C. de ma. ſa. ſcri. l. una. lib. xij. argu. lxxiiij. diſtinctio. honoratus. à contrario.

[g] QVicunque. Partis. ff. de interd. & relega. relegatorum. §. ad tempus. contra. Nam ibi dicitur, quod qui releganţur, non amittunt partem bonorum. Sed hæc lex C. corrigit illam: uel hoc eſt ſpeciale.

[h] Exilij. Improprie. Nam exilium proprie perpetuum eſt, argu. ff. de pub. iud. l. ij. dicitur tamen tripliciter exilium. ff. de interdi. & rele. exilium.

[i] QViſquis. Supra vj. q. j. §. uerum.

[k] Voluerunt. hoc caſu, alias ſecus. j. e. cogitationis. Vel hoc cum uolūtas ſuis finibus nō eſt cōtenta, procedēs ad actum exteriorem. hæc lex Iulia punit uoluntatem. Cornelia etiam conſiderat eam. ff. ad le-

gem Corneliam.l.diuus.

a Si quis cum telo. Telum eſt generale nomen cuiuslibet rei, quæ nocere poteſt.arg.inſti. de pub. iud. § item lex Cornelia.

b Ambulauerit. & ita uoluntas pro facto reputatur in delictis: ut ĩ. diſtinct. lj.ſi quis poſt acceptum extra de cle.pug. in duel. c. j. & ij. & ff. ad leg. Cornel. de ſicar. l. diuus.

c Pœna. Scilicet ultimo ſupplicio.ff. ad legem Corn. de ſicar.l.j. Et dicitur ſica.quaſi ſeca, à ſecando: & eſt cultellus ferreus. ‡ inde ſicarius, qui cultellũ huiuſmodi portat ad interficiẽdũ.

d SI forte. Familia. Quæ inſidias non præſenſit, & ideo dominũ periclitantem non adiuuat, alias ultimo ſupplicio debet puniri.C. ad Sill. l.ulti. Vel exaudi hoc de ſeruis tunc temporis infirmis.ff. ad Silla. l. ſi quis in graui.

e Domi. i. quando hæc admiſſa ſunt. nam iſtos uerisimile eſt ſcire factũ. ĩ. xvj.diſt. quod dicitis. extra de præſum.quanto.

f Defenſione, ſcilicet exceptione. nõ enim poterit excipi, quod ſit ſeruus uel ancilla: ut xij. q.ij.§.in patronos. Item propter hanc cauſam licitum eſt dare uiro libellum repudij uxori. C. de repu.l.conſenſu.

g SI quis tã maſculũ. Attentauerit. Punit quandoque ſola attentatio: ut hic, & xxxvj.q. ij.c. ſi quis non dicam. Solus conatus:ut xiiij. q. iiij.quoniam multi.Sola uoluntas:ut xxvij. q.j. c. nuptiarũ.Sola expectatio mercedis.xiiij.q.iij.ſi fœneraueris.Sola cogitatio.vj.q.j.ſi quis. Sola intentio: ut ĩ.ea.c.ſi quis cũ telo.Sola aggreſsio:ut ſ. e. c. ſi quis necandi.Solus auſus:ut ĩ.ea.c.ſi quis pulſatus. Sola ſolicitatio:ut ĩ.ea.c.ſolicitatores alienarum.

h Tenebitur. Sed [e]tiam tenentur ſerui corrupti.ff. de ſer.corrup.l.j. §.ulti.C.de fur.l.ſi quis ſeruo.

i Agitur.Ergo actus exigitur, ut uoluntas puniatur, alias qualiter probaretur de uoluntate?

k Procurauit.arg.extra de ſent. excõ. mulieres.

l SI quis pulſatus.Vapulaturus. Hic argui poteſt

Telũ quid cõprahendit.

Sica quid ſignificat.

‡ Côcor. text.in.§. itẽ lex cor ne. de ſic. cum gloſ. inſt.de pu bli. iudi.

† Côcor. text. in l. quoniam multa. C. ad leg. iu. de ui pub. & in l.j. §. diuus.ff. de ſica.

a Addẽ an & quãdo ſola attẽtatio puniat. not. glo. in l.ſi quiſquis. C. ad leg. Iul. maie. & in l. ſi. quis non dicam. cũ glo. C. de epi.& cle.

Item ad legem Corneliam de ſicarijs.

Si quis cum telo [a] ambulauerit, [b] hominis necandi cauſa: ſicut is, qui hominem occiderit, uel cuius dolo malo factum fuerit commiſſum, legis Corneliæ de ſicarijs pœna[c] coerceatur.†

Imperatores Valer. & Gratianus.

CAN. X.

SI quis necandi infantis piaculum aggreſſus, agreſſave fuerit, ſciat ſe capitali ſupplicio eſſe puniendum.

Imperatores Gratianus & Valerianus.

CAN. XI.

SI fortè mulier marito mortis paraſſe inſidias, uel quolibet alio genere uoluntatem occidẽdi habuiſſe inueniatur, uel fortè maritus eo modo inſectetur uxorẽ: in ea dẽ quæſtione ab omni familia [d] non ſolùm mariti, ſed etiã uxoris, quæ tamẽ tũc temporis domi [e] fuerit, quęrendum eſt ſine cuiuſquã defenſione. [f]

Item Dig.tit.de iniurijs.l. ſed & eſt qſtionis.

CAN. XII.

SI quis tam maſculũ, quam fœminam, ſiue ingenuos, ſiue libertinos impudicos facere [g] tentauerit, [g] iniuriarum tenebitur. [h] Sed etſi ſerui pudicitia attentata ſit, iniuria locum habet. Attentari pudicitia dicitur, cum id agitur, [i] ut ex pudico impudicus fiat.

Non ſolùm is iniuriarum tenet, qui fecit iniuriam, hoc eſt qui percuſſit, uerùm ille quoque tenetur, qui dolo fecit uel procurauit, [k] ut cui mala [l] pugno percuteretur.

Item libro eodẽ, apud Labeonem.

CAN. XIII.

SI quis pulſatus quidem non eſt, uerum manus aduerſus eũ leuatæ ſunt, & ſæpe territus quaſi uapulaturus, [l] non tamen percuſſus, iniuriarũ actione tenetur.

3 Contra [m] libro eodẽ
1 titu.de pœnis.

CAN. XIIII.

COgitationis pœnã nemo patiatur. [n]

Itẽ tit.de extra ord cri.

CAN. XV.

SOlicitatores alienarum nuptiarũ, itemq; matrimoniorũ interpellatores, & ſi effectu ſceleris potiri non poſſunt, propter uoluntatem perniciosæ libidinis extra ordinem [o] puniuntur.

inſecutorem clerici in canonẽ incidere, licet non percuſſerit.arg.ĩ.ea.quiſquis.ĩ.ea.omnis.& c.ſi propterea.& c.ſi cuiſſed quod nõ incidit, ar. ĩ.e.c.hęc autem uerba.Arg.cõtra extra de ſen.excõ.nuper.& c. cũ deſideres in parte deciſa.Sed quid de eo, qui manũ mittit in ueſtẽ clerici, uel in rem ab eo detentam? Videt̃ qđ incidat in canonẽ: arg. ij.q.ij.c.plerunque. §.itẽ obijcit̃ de Dauid, qui pcidit orã chlamidis Saulis. Itẽ de Oza, qui manũ adhibens ad arcam, pcuſſus eſt.ar. xvij.q.iiij. ſi qs contumax.[q]a res eccleſiæ cohærens, eius gaudet priuilegio: ut e.q.quiſquis. uer ſi. auferendo. ff. de iniur. ſed eſt qõnis. quod uerum eſt, lex extra de ſent. excom. cap. nuper.

Contra. Hæc eſt tertia pars primæ partis, in qua pbat lege ciuili, qđ uoluntas ſine effectu non punitur. Lo. de Fan.

m Contra. Ꝑdictis legibus oſtendit, ꝙ quis punit̃ pro ſola uoluntate, modo ꝓbat contrarium. ſ. qđ pro ſola uoluntate non punitur quis.

n COgitatiõis. Patiat̃. Ab hoĩe, ſed à Deo bene. ĩ.ea.oĩs.cogitatiõnẽ enim, ſi ad cõſenſũ ꝑuenit, mortalem & puniendã eſſe oĩno fatendum eſt. ſi enim in corde conſentit libidini, mors interuenit. ĩ. diſt.ij. ſicut tribus. & in palea.ĩ. diſtin. vj.teſtamẽtũ. §. ſed penſandũ. ſunt etiã caſus ſpeciales, ubi uolũtas punit̃. Nam [illegible] dit quis hæreſim. arg. extra de hære. ad abolẽdam. nam eo ipſo ꝙ quis credit hæreticis, incidit in excõicationẽ: ut extra de hære.excõicamus.§.credẽtes.uer.receptatores. & ſic nõ ſunt cõtra.ĩ.diſt.xix.nulli.& ca. Anaſtaſius. aliàs aũt homo non punit maleficia niſi cognita, niſi inuenerit ſpecialia: imo canon, & lex bene punit uolũtatis peccatum, unde & repellitur à promotione ponderoſus, id eſt, qui mente peccat, nec ad actum procedit.ĩ. alia.diſt.c.hinc etenim.uerſi.ponderoſus.

o SOlicitatores.Extra ordinẽ. Et ita nõ tãtũ quantũ ſi effectus eſſet ſecutus. ſed in hoc facit lex iſta pro Gratiano: quia ſicut ꝓ uoluntate aliter punit̃ quã pro ipſo facto, ita & cordis contritio aliter delet peccata,

Clerici inſecutor an incidat in canonem.

† Alias maxilla.

Cogitatio ad conſenſum perueniens eſt mortalis.

Qui puero ſtuprum (abducto uel corrupto comite) perſuaſerit, aut mulierem, aut puellam interpellauerit, quidve impudicitiæ gratia fecerit, domum [a] præbuerit, pretiumve, quo is perſuadeat, dederit: perfecto flagitio punitur capite, imperfecto, [b] in inſulā deportatur. Corrupti comites ſummo ſupplicio afficiuntur.

Item tit. de furtis.

CAN. XVI.

VUlgaris eſt quęſtio, an is qui ex aceruo frumenti modium ſuſtulerit, totius rei furtū faciat, an uerò tantum eius quod abſtulit. Offilius totius acerui furē eſſe putat. Nā & qui aurem alicuius tetigit (ut inquit Trebatius) totum [c] eum tetigiſſe uidetur. Proinde & qui dolium aperuit, & exinde parum uini abſtulit totius furtum [d] uidetur feciſſe: ſed uerum eſt [e] eū in tātum actione furti teneri, quantum abſtulerit. Nam & ſi quis armariū, quod tollere non poterat, aperuit, & omnes res quę in eo erant cōtrectauerit, [f] atque ita diſceſſerit, deinde reuerſus unā ex his abſtulerit, & antequam ſe receperit quò deſtinauerit, [g] deprehenſus fuerit, eiuſdem rei & manifeſtus & non manifeſtus [h] fur erit. Sed & ſi quis ſegetē [i] ante lucem ſecat, & cōtrectat, [k] eius quā ſecat, manifeſtus eſt fur, & nec manifeſtus. [l]

Item libr. ij. titu. quod quiſq; iuris. l. j.

CAN. XVII.

HAec autem uerba, Quod ſtatuerit [m] qui iuriſdictioni præeſt: cum effectu accipimus, [n] non uerbotenus: & ideo ſi cum uellet ſtatuere, prohibitus ſit, nec effectum decretum habuerit, ceſſat edictum. Nam ſtatuit uerbum, rem perfectam ſignificat, & conſummatam iniuriam, non cœptam.

CAN. XVIII.

POenæ (ſicut in ff. titulo de pœnis, le-

peccatā, quām exterior ſatisfactio. aliter iſta lex eſſet contra gratianum. & male eam induceret.

a Domum. ff. de adult. qui domum.

b Imperfecto. Et ita non ſic punitur affectus ut effectus, licet arg. ſit cōtra. j. ea. pœnæ. & l. aut facta. in ſi. ſed in remuneratione ſecus eſt. æque enim remuneratur affectus ut effectus. ſ. ea. magna. & ita aliud eſt in uia, aliud in inuio. ſ. xxxj. q. ulti. cap. ultimo.

Affectus & effectus nō æquali ter puniūtur.

VUlgaris.

c Totum. Argu. iniuriam factam clerico uel canonico, redundare in collegium. ar. xij. q. ij. epiſcopus. §. qui manumittitur. Hoc uerum eſt, ſi officium collegij exercebat. ij. q. vij. accuſatio. §. ſi. Itē ſi aqua infundat ſuper caput baptizati, baptizatus eſt. ff. de religioſ. l. cū diuerſis. Itē arg. ꝙ baptizatus reputatur cui quantalibet pars aquæ infunditur. arg. de conſec. diſt. iij. nec quicquam. Argum. contra de conſecra. di. iiij. c. j. ubi dicit de toto corpore. ar. prō prima parte: quia ſi ingredior partē fundi uel prædij, totius nanciſcor poſſeſſionem. ff. de acquir. poſ. poſſideri. §. quod autem.

d Totius furtum. Stricta ratione ſecundum rigorem, ſecus de æquitate, ut e. tit. & ea. l. in ff. §. ſed ſi de naui. Vel hoc ubi totum tollere potuit. ſecus ubi totū auferre nō poſſet, ut in prædicto. §. Sed cōtra hanc ſol. eſt ff. de furt. l. j. ubi dr̄, quod ſola cogitatio furti faciendi nō facit furē, ſed & hic actus interuenit. ſed illud eſt cōtra qđ hic ſequit̄ de armario. Sed diſtingui pōt quo animo fuit cōtrectatio, ut j. in gl. animo.

Furtū nō ſit ſola cogitatione. Furtū ſæpe cōmittitur & tamen furti actio non naſcitur.

e Sed uerum eſt. Licet totius rei furtum commiſerit, tamen uerum eſt in tantum teneri, inquantum abſtulit. Sæpe enim furtum committitur, non tamē furti actio naſcitur. ff. rerum amo. l. j. argu. C. de noxa. l. j. ſicut econuerſo agetur furti quandoque, licet furtum non committatur. ff. de uſuc. ſequitur. §. ſi rem pigno. C. de furt. l. ſi quis ſeruo.

f Contrectauerit. Animo furandi, ſecus ſi animo temtandi, quam rem poſſet tutius & leuius ferre. eo enim caſu non fecit furtum niſi eius partis quam abſtulit. ut eadem l. §. ſed ſi de naui.

g Quo deſtinauerit. Eo die cum furto manere. ff. de furt. quo deſtinauerit.

h Manifeſtus. Quo ad deprahenſionem, & ita non ſunt hæc duo contraria.

i Segetem. Sed nunquid iudex eccleſiaſticus iniunget ei pœnitentiam qui oliuam meam uel ſegetem ſecuit tempore opportuno, animo tamen ſurripiendi, & diſceſſit relicta ſegete? Videtur quod non: quia conditionem meam meliorem fecit, cum mihi impenſas dedit. unde locum non habet. acqui. ff. ad l. aquil. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi oliuam. Ego ei pœnitentiam iniungerē. mala enim uoluntas nihilominus eſt punienda, licet ex ea bonum ſit ſecutum. xxiij. q. v. relegentes.

Pœnitentia an ſit imponenda, illi qui tēpore opportuno ſegetē ſecuit, & illa relicta diſceſſit.

k Et contrectat. Et poſtea in luce deprahendatur in ſectione, uel itinere cum ſegete antequā perueniat ad locum deſtinatum.

l Nec manifeſtus. Sed quomodoq; poteſt hoc eſſe, ꝙ primo competat actio furti non manifeſti, poſtea manifeſti, cum lex dicat, quòd quantumcunq; rem contrectet poſtea, nō oritur alia actio furti. ff. de furt. ei q. in principio? Reſp. ex prima contrectatione tantū agitur, nec ex deprahenſione alia orit̄ actio furti, ſed prima modificatur, ſicut & per liberam perſonā, procuratorem. ſ. meum non acquiritur mihi actio: ſi tamē prohibet ne aliquis ædificet, & ædificat contra, datur mihi ex delicto ædificantis, & ita modificatur. arg. ff. quod ui aut clā. l. iij. Dic ergo nec manifeſtus, quo ad primam contrectationē. tunc enim de ſtricto iure furtum commiſit, non tamen actione furti tunc conueniri poteſt, niſi tunc contrectauerit animo furandi rem.

Furtū an ſæpius cōmittat̄ ſi ſæpius eadem res contrectetur.

m HAec autem uerba. Statuerit. Arg. quod tituli ſunt authentici. nam ex uerbis titu. argumentatur hæc lex, & loquitur in caſu cum iudex decernit ius iniquum contra aliquem: quo iure poterit ille uti contra illum poſt depoſitam adminiſtrationem. & hoc propter malitiam conſtituentis. nec enim lex æquior ulla eſt quam necis artifices parte perire ſua. poteſt etiam poni caſus in literis domini papæ, extra de mutu. pe. prudentiam. C. de Iudæ. die ſabbati.

Argum. ſumi poteſt ex titulis

n Cum effectu accipimus. Arg. cum effectu uerba eſſe accipienda. arg. ſ. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. argu. non obeſſe alicui malum, niſi ad finem perducatur. argu. uoluntatem ſiue conatum non puniri ſine effectu. arg. j. ead. §. cogitatio. & ſ. ea. cogitationis.

Voluntas ſine effectu nō punitur.

POenæ ſicut. Poſita contrarietate legum de uoluntate puniēda uel nō puniēda, ſubdit duas ſolutiones. unam

nes.unam.ī.ea.§.cogitatio.aliā hic, quòd regulare eſt pro ſola uoluntate quem non puniri, niſi in ſpecialibus [†] caſibus. Dic ergo pœnæ uoluntatē punientes in quibus caſibus inueniuntur determinatæ aliquæ leges.

[†] Scilicet exceptis à lege, uel canone, q. etiā in litera multi nominantur. Item pro iniuria nō certā pœna ſtatuitur, ſed pro uarietate iniuriæ pōt aliqs multipliciter fieri reus, Archi.

[†] Id eſt, modum.

Pœna in dubio intelligiē de minori.

[a] Molliendæ ſunt ſ.tolerandæ, & non ad alios caſus extendendæ. & hoc eſt qđ dicitur infra.

[b] Exaſperandæ. Niſi ex cauſa propter multitudinem, ut ff.de pœnis.l. aut facta. §. ulti. & propter rationem perſonarum. ut ff. de pœnis.l.capitalium. §.ultimo.

[c] Non excedunt. Similia ſunt ad l. iſtam extra de probat. ex literis. 50. diſt.eos ff. de re iudi.inter pares. §.j. Et iterum ubi lex mentionem facit de pœna, & dubitatur an de maiori, an de minori cogitauerit, præſumendum eſt ꝙ de minori. ff. de pœnis. ſi præſes.

[d] Sicariorum. Et ideo pœnæ uoluntatis in eis ſtatutæ proprium caſum nō excludunt.

[e] Iniuriarum. Quare in crimine iniuriarum non ita aſsignatur certa pœna, ſicut in præfatis criminibus? ſupponit quia pro uarietate iniuriarum eſt multiplex uarietas pœnarum, ut oſtenditur & probatur in lege ſequenti.

A Vt facta puniuntur. Hæc eſt iiij. pars huius primæ partis, in qua dicitur, quod quatuor modis punitur peccatum. Ioan.de Fantu.

gitur) legum interpretatione molliendę ſunt [a] potius quàm nimis exaſperandæ [b], atque ideo proprium caſum [†] non excedunt [c] Sed quæ de raptu uirginum, uel aduocatis, ſeu de crimine maieſtatis uel de ſicarijs dicta ſunt, fauore religionis, & fidei, atque principali odio ſicariorum [d] introducta ſunt. Iniuriarum [e] uerò pro earum uarietate, multipliciter quis reus fieri poteſt.

Varietas itaq; criminum, uarietatē inducit pęnarū.

Vnde in ff. ti. de pœnis.

CAN. XIX.

4 ps A Vt facta puniuntur, ut furta, cædeſq;: aut dicta, ut conuicia [f] & inſidiæ [g] aduocationes: aut ſcripta, ut falſa charta, & famoſi libelli, aut conſilia, ut coniurationes, & conſcientiæ latronū [h]: quouſq; [i] alios ſuadendo iuuiſſe [k] ſceleris, eſt inſtar. Sed hæc [l] quatuor genera cōſideranda ſunt ſeptē modis: cauſa, perſona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euētu. Cauſa, ut in uerberibus, quæ impunita [m] ſunt à magiſtro illata, uel à parēte [n] qm̄ emendationis animo, nō iniuriæ gratia uidētur adhiberi. Puniuntur cū quis per iram [o] ab extraneo pulſatus. Perſona dupliciter ſpectatur, eius [p] qui fecerit, & eius qui paſſus eſt: Aliter.n. puniūtur ex eiſdem facinoribus ſerui, quàm liberi, & aliter qui in dominum parentemve [q] aliquid auſus eſt, quàm qui in extraneum, & in magiſtratum [r], quàm qui in priuatum. In huiuſmodi conſideratione, ætatis [s] quoque ratio habetur. Locus [t] facit ut idē uel furtū [u] uel ſacrilegiū [x] ſit capite luendum, uel minore ſupplicio, Tēpus diſcernit emanſorē [y] à furtiuo, & effractorem [z] uel furem diurnum à [a] nocturno. Qualitate, factum uel atrocius uel leuius eſt, ut furta manifeſta [b] à nō manifeſtis diſcerni [c] ſolēt, rixę [d] à graſſaturis, [e] expilationes [f]

[o] Per iram. Vel ludum noxiū. ff.de fur.l.in furti.§.ul.

[p] Eius. Aliter enim punitur nobilis, quam ignobilis, ſeruus quàm liber. ut xxiiij.q.j.qui contra pacem. ff. de pœnis.l.capitalium.§.ultimo.

Nobilis aliter, quā ignobilis punitur.

[q] Parentemve. Nam talis inſuitur ſacco ex corio, cum gallo gallinaceo & ſerpente.&c. ut ff.ad l. pomp. de par.pœna. C. de his qui par.uel lib. occ. l.unica. multo fortius qui contra patrem ſpiritualem.ar gu.vj.q.j. infames. xxx.quæſtion.uj.pyctacium.

Parricidæ punitio.

[r] Et in magiſtratum.argu. C. de iniu.atrocem. nam in his ius eſt publicū. arg.ī.diſtinct. j ius publicum.& qui prępoſito manus intulit, capite plectendus eſt.ff. de re mili.omne delictum.

[s] Aetatis quoque ratio.ut xv.quæ.j. ca. illud.

[t] Locus, ī. eadem. diſtinct.v.cap.j.

[u] Furtum. ff. ad legem Iul.pecu.diui. contra [z] ſed ibi ſub auditur tantum.

[x] Vel ſacrilegium. Scilicet tantum. ibi eñ dicitur, ſi res priuati de ſacro loco ſurripiatur, actionem furti non ſacrilegij eſſe.

[z] Non tenet ut no. ī.xvij. q. iiij. quiſqs. ſed qđ ſequitē hic Hugo. approbat, ſcīlicet quòd ſubauditē tantum.

[y] Emanſorem. Emanſor eſt ille, q diu uagatus eſt & ad caſtra reuertitur. ff de re milit. l.iij.§.j.iſtud tēpus diſcernit furem hūc à latrone, qui latenter moratur in aliquo loco cauſa maleficii exercendi, & cito reuertitur ad caſtra.

Emanſor.

[f] Vt conuicia. Pro conuicio deponitur clericus ī. xj.q.j.ſi quis ſacerdotum. & quid ſit conuicium, habes.ff.de iniur.l.item apud Labeonem. §.ij.

[g] Inſidiæ.i.non fidæ.i.ſine fide, ut cum aduocatus præuaricatur ij.q.iij.c.ſi quem.§.præuaricator.

[h] Latronum. Velut cum quis ſciens recipit eos, qui ita puniuntur ut ipſi latrones.ff.de recep.l.peſsimum.

[i] Quoſque. Hoc ſ.puniuntur.

[k] Iuuiſſe. Id eſt, adiuuiſſe ad aliquod maleficium faciendum.

[l] Sed hæc quatuor. Scilicet facta, dicta ſcripta, conſilia.

[m] Impunita. Supra xxiij.q.iiij. ea uindicta. ff. ad legem Aquil.ſed & ſi.§.ſi magiſter.

[n] Vel à parente. C.de emenda.li.l.una.ī.xxiij.q.iiij. duo iſta nomina.

[z] Effractorem. Effractores dicuntur, qui frangūt carcerem uel aliud ut euadant, uel ut inde aliquid ſurripiant, ſed aliter ſunt puniendi nocturni, aliter diurni, ut ff.de effrac.& expi.l.j.& ij.

Effractor.

[a] Diurnū à Diſtinguitē eñ fur nocturnus à diurno: qa nocturni atrociores ſunt, & acerbius puniūtur, ut extra de homic.ſi quis perfodiens.ff.ad l.Aquil. itaque.

ADDITIO. Et quod dicit diurnum & nocturnum, refertur ad utrunque.ſ.effractorem & furem. P.

Fures nocturni acerbi[a] puniuntur.

[b] Manifeſta. Hæc pœna quadrupli, illa dupli puniri ſolent.[1]

[1] Cōcor. glo. in authenti. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. & in l.ij.ff.arb. fur. cæſa.

[c] Diſcerni ī.xiiij.q.v.pœnale.

[d] Rixæ. Rixa eſt inter altercantes, & proprie inter duos.

ADDITIO. Et uerbis.ff.vi.bo.ra.ꝑtor ait H.

[e] A graſſaturis. Quæ fiunt à latronibus in nemore. Et dicitur à graſſor graſſaris, quod eſt ſæuire.

[f] Expilationes. Expilare eſt res iacentis hæreditatis, ſub

Expilare, quid ſit.

ſubtrahere.ff.de crimi.expil.hære.ſi expilatæ.ver.apparet.nec eſt hoc furtum: quia non contrectat res alienas inuito domino, quia nondum aliquis dominus eſt,ut ff.de furt.hæreditariæ rei.ff.de effract. & expila.l.j.& ij.

a furtis, petulantia [a] a uiolentia: qua de re maximus apud Græcos orator Demoſthenes ſic ait, Quãtitas diſcernit furẽ ab abigeo. [b] Nã qui ſuẽ unum [c] ſurripuerit, ut fur coercebitur, qui gregem, ut abigeus. Euentus ſpectatur, ut a dementiſsimo quoque facta: quanquam lex non minus eum qui occidẽdi hominis cauſa cum telo fuerit inuentus, quam eum qui occiderit puniat: [d] & ideo apud Græcos exilio volũtario [e] fortuiti [f] caſus luebantur, ut apud præcipuũ poetarũ ſcriptũ eſt.

CAN. XX.

5 ps 1 COgitatio [g] non meretur [h] pœnã lege ciuili, cũ ſuis terminis contenta eſt: diſcernuntur [i] tamen a maleficijs [k] ea quæ de iure effectum deſiderant. [l] In his enim non niſi animi iudicium [m] cõſideratur. Vnde i ff. tit. de repudijs.

CAN. XXI.

DIuortium non eſt uerũ, niſi quod aio perpetuam conſtituendi diſceſsionẽ fit: itaq; quicquid calore iracundiæ fit, uel dicitur, non aliter ratum [n] eſt, quam ſi perſeuerantia apparuerit iudiciũ animi fuiſſe: ideoque per eum calorem [o] miſſo repudio, ſi in breui reuerſa eſt uxor, non diuertiſſe uidetur.

Hinc etiã in canonibus.

CAN. XXII.

6 ps 1 SI quis [p] iratus crimen alicui obiecerit, &c. Ex conſilio [q] autem uelut ex facto, aliquem teneri Auguſt. probat, ita dicens:

Non ſolum qui manibus occidunt, ſed etiam quorum conſilio & fraude alij occiduntur, homicidæ probantur.

CAN. XXIII.

PEriculosè [r] decipiuntur qui exiſtimant eos tantum homicidas eſſe, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos per quo-

Laſciuia & uiolentia diuerſa ſunt.

a Petulantia.i.laſciuia. Aliter enim punitur, quod fit per laſciuiam, & aliter quod fit per uiolentiam.extra de ſent. excom.ſuper eo.

b Ab abigeo. ff.de abig. l.j.& iiij. qõ. iiij. abacti. Arch.

c Vnum. Et ita numerus diſcernit eos ut ff. de abig. oues.

d Puniat. Hic non ſpectatur euentus.

e Voluntario.i.proprio motu iudicis, ſcilicet ſecundum uoluntatem iudicis duraturo.non enim erit tempus determinatum in exilio. Vel uoluntario, id eſt pro motu & voluntate rei, quantũ ad locum, in quo erat in exilio agendum.

f Fortuiti.Arg.contra hanc eandem legem, & ff.de offic. præſi.diuus. ſed hoc apud Græcos, cum non erat tantus furor, quod excuſaret. alias ſatis ipſo furore punitur.

COgitatio. Hæc eſt v. pars primæ partis, in qua dicitur, quod diſtinguitur inter maleficia, an habuerit iudiciũ uel non. Ioannes de Fant.

g Cogitatio. Ecce ſupponit aliam ſolutionem meliorem prædictæ contrarietatis legum.ſ.quod uoluntas non punitur ab homine, cum ſuis finibus eſt contenta. & hoc caſu intelliguntur authoritates quæ dicunt uoluntatẽ non puniri, ſcilicet ab homine, & ſubauditur hic uel ſic cogitatio, &c.

Voluntas an ſit magis attendẽda quã perſeuerãtia.

h Non meretur. Quo ad hominem. alias ſecus. argu. xlix.diſt.hinc.uer.ponderoſus.

i Diſcernuntur tamen à maleficijs quaſi dicat, licet in maleficijs magis attenditur uoluntas, quam animus, id eſt perſeuerantia, ſecus eſt in illis qui ſortiuntur effectum de iure, in quibus magis animus, id eſt. perſeuerantia attenditur, quam uoluntas ſola. & ad hoc inducit omnia uſque ad §.alij econtra. non enim ſemper in contractibus conſideratur ſola uoluntas, & animi deſtinatio arg.contra.C.de fide inſtru. contractus.unde & reſoluitur emptio re integra, & perinde eſt, ac ſi non eſſet de conſenſu utriuſque partis celebrata.C.quando licet ab empt. diſce.l.j. & licet millesies uelit contrahere, ſi hoc non declaret, non tenebit contractus.

In maleficijs uoluntatem magis, quàm exitũ ſpectari.

k A maleficijs. In maleficijs uoluntas ſpectatur, non exitus.ff.ad legem Cornel.de ſica.diuus.C. de excuſa.tuto.ampliſsimi.

l Deſiderant. Vt ſunt contractus, ut matrimonium, diuortium, emptio, & uenditio, & huiuſmodi, quæ de iure ſortiuntur effectum. ſed maleficia non de iure ſortiũtur effectum, imo tantum ex corde procedunt. xv. quæſtione.vj. capitulo.j.

m Iudicium. Id eſt, perſeuerantia, [1] effectus deliberatio. ſed in maleficijs nõ conſideratur perſeuerantia uel iudicium animi: ſed ſufficit ſi affuit uoluntas, & ſi incontinenti pœniteat. ff. de fur.qui ea xxij. qõ. v. qui peierare. in princi.

1 Scilicet ex animi iudicio & ꝓpoſito, & deliberatiõe ueniens. H.

n DIuortium. Ratum eſt. Argumentum non dici quid factum, ſi nõ perſeuerauerit. extra de uerb.ſignificatione. nam & ego.ff. de noui operis nuntiatio. ſi opus.ff. ad legẽ Cornel. de fal. qui falſam. xxxij. qõ.j. apud.& j.q.j.Cõſtat. Argumentum contra. ff. de ædilit. edict. quis ſit fugitiuus.§. Celſus quoque ſcribit.

Factũ non dicitur, quod non perſeuerat.

o Calorem. Excuſat; hoc caſu calor fœminam, licet grauiſsime peccet: ita etiã quod ſi minor eſſet. non reſtitueretur. ff. de minorib. ſi ex cauſa.§.ſi mulier.& ita excuſatur ira. argumentum, ſecunda quæſtio.iij.ſi quis iratus. & quandoque reſcindit contractum.ff de publi.licitatio, quandoque minuit delictum.C.de adult.Gracchus.l.ſimiliter, ira ſiue friuiſculum.i.parua ira, facit donationem perire, niſi inuicem amor ſit reconciliatus. ff.de donat. inter uirum & uxo.cum hic ſtatus.§.ſi diuortium.

Fœmina calore excuſatur.

p SI quis. Supra ſecunda quæſtio.iij.ſi quis iratus. Ex cõſilio. Hæc eſt ſexta pars huius j. partis, in qua probat per ix.authori. quod etiã in malis uolũtas & conſilia pro opere reputantur. Io.de Faxt.

q Ex conſilio. Quaſi dicat non tñ ex uoluntate tenetur quis, ſed ex conſilio. Conſilium autem plus eſt quã uoluntas, quia in eo proceditur ad actum.

r PEriculoſe. CASVS. *Qui conſilium dat ad occidendum, homicida eſt. unde Iudæi probantur fuiſſe homicidæ Chriſti: quia illum etſi non manibus, lingua tamen occiderunt, & magis peccauerunt quàm Pilatus uel milites, qui eum crucifixerunt.*

Iudæi lingua ſolũ Chriſtum occiderunt.

Conſilium

rum conſilium [a] & fraudem & exhortationẽ homines extinguuntur. nam Iudæi, nequaquã proprijs manibus Chriſtũ occiderunt, ſicut ſcriptũ eſt, Nobis non licet [b] interficere quenquam, ſed tamẽ illis [c] mors domini imputatur quia ipſi lingua eũ interfecerunt dicentes: Crucifige, crucifige eum. Vnde unus euangeliſta dixit dominum eſſe crucifixum hora tertia, [d] alius hora ſexta: [e] quia Iudæi crucifixerunt eum hora tertia lingua, milites hora ſexta manibus. Qui ergo hominem tradit, ille interficit eum, domino dicente: Maius [f] peccatũ habet qui me tradidit tibi. unde Pſalmiſta, [g] Filij hominũ [h] dentes [i] eorũ arma & ſagittæ, [k] & linguæ eorũ gladius [l] acutus. [m] Subijciãt ergo ſe pœnitẽtiæ [n] quorũ cõſilio ſanguis funditur, ſi ueniam promereri uolunt.

Itẽ ex epiſto. Clemẽtis.

Interfectores fratrum, detractores eorum eoſq; odientes homicidæ habentur.

CAN. XXIIII.

HOmicidiorum uerò tria genera [o] dicebat eſſe beatus Petrus, & pœnam eorũ parilem [p] fore dicebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita detractores quoque eorum eoſq; odientes, homicidas eſſe manifeſtabat: quia & qui [q] occidit fratrem ſuum, & qui odit, & qui detrahit [r] ei pariter [ſ] homicida eſſe demonſtratur.

Item Hieronymus in Eſaia.

In maleficijs uoluntas pro opere reputatur.

CAN. XXV.

OMnis iniquitas, & oppreſsio [t] & iniuſtitia, iudiciũ [u] ſanguinis [x] eſt: & licet gladio non occidas, uoluntate [y] tamen interficis.

Item Cyprianus. †

De eodem.

CAN. XXVI.

NVnquid [z] Cain cũ domino munus offerret, peremat fratrẽ? & tamen fratricidium mente cõceptũ Deus prouidus ante damnauit? [a] † ut illic cogitatio mala, & pernicioſa cõceptio Deo prouidente proſpecta eſt, ita & in Dei ſeruis, apud quos cogitatur, & martyrium mente concipi-

---

Iudæis nõ licebat interficere quenquã, qualiter intelligitur hoc.

a Conſilium. Extra de homic. ſicut dignum. ī. diſt. 50. ſi quis uiduam.

b Licet. Hoc dicunt propter diem feſtum. lex enim præcepit ne parceretur malefactoribus. & licebat eis interficere xxiij. quæſt. v. quid ergo. præſertim ſeducentes populum, & Deo detrahentes: qualem iſtum dicebant: ſed propter diem feſtum non licebat eis tunc interficere quenquam. uel non licebat interficere quenquam id eſt, hunc propter quod ſcriptum eſt: Tradetur enim gentibus ad illudendum & conſpuendum & crucifigendum, &c. & ſic adimpletus eſt ſermo Ieſu, quo ſe prædixit à gentibus occidendum. ipſi tamen contra ſe hoc dicunt, cum eũ interfecerunt lingua, etſi non manibus.

c Illis. ī. xxiij. q. iij. c. ulti. & alia ratio ibi aſsignatur.

Marci. 15. Ioan. 19. f

d Hora tertia. j. de conſecra. diſt. j. nocte.

Ioan. 19. b Pſal. 56. b

e Hora ſexta. Argum. ad teſtes contradicentes ſibi in tempore concordandos, ut extra de teſti. cum tu fili. Argu. contra. iij. quæſ. ix. nihilominus. in ſi. ſed hic nulla eſt contrarietas: quia ſuper diuerſis factis teſtificãtur, unus ſuper crucifixione facta linguis hora tertia, alius ſuper crucifixione in cruce facta a militibus hora ſexta.

f Maius. ī. xxiij. q. iij. qui aliorum.

g Vnde Pſalmiſta, in pſalmo, Miſerere mei Deus, miſerere mei.

1. Pet. 4. b

h Filij hominum. Parauerunt laqueũ [1] pedibus meis.

1 Laqueũ id eſt, latẽter pedibꝰ meis.

i Dentes. i. corroſiones & conuicia.

k Et ſagittæ. Quantum ad conſilia.

l Gladius. Quantum ad uerba.

m Acutus. Dum clamarent, crucifige, crucifige etiam uoces illæ incitatiuæ fecerunt mortem, ut gladius acutus.

n Se pœnitentiæ. Et irregulares fiunt. 50. diſtinctio. ſi quis uiduam. & eſt argum. contra clericos, qui fures iudicandos poteſtatibus tradunt. xxiij. quæſt. v. unum ſolum eſt. Dic ut extra de hom. tua. lxxxj. diſtin. Maximianus. Sed nunquid dices irregularem clericum qui homicidium uoluit facere, nec fecit, quia non potuit: irregularis eſt tanquam de homicidio, licet non ſit homicida. j. ead. ſi cui. ubi tamen factum ſequitur, grauius eſt peccatum.

[redacted]

o HOmicidiorum. Tria genera. Dicuntur eſſe præcipua. nam large homicidium dicitur, quilibet illicitus motus ad nocendum. infra eadem. homicidium.

Homicidiũ quid ſit.

p Parilem. i. ſimilem quantũ ad Deũ. alias enim aſperior pœnitentia imponitur [2] interfectori.

2 Scilicet per eccleſiam. Arc.

q Et qui. ī. lxxxvj. diſt. paſce.

r Detrahit. Detractores dicuntur homicidæ, quia quantum in eis eſt, priuant uita animam (quæ melior pars hominis eſt) dum negant uirtutes quibus anima uiuit, eſſe in ea. Nam detrahere eſt bona quæ alicui ſunt a Deo collata, negare uel inuertere, ut ſi quis dicat ſapientem ſapientiam non habere, uel caſtum caſtitatem, uel ea quæ bono zelo fiũt, inuertendo aſſerat malo zelo uel ſpiritu fieri, ſicut Iudæi Chriſtum dicebant in Beelzebub dæmonia eijcere. ui geſimaprima diſtinctio. §. primo. & quidem hoc eſt peccatum in ſpiritum ſanctum, quia quod eſt ſpiritus ſancti, maligno ſpiritui attribuunt. unde in Euãgelio, Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ. quinquageſima quinta diſtinctio. ſi euangelica. trigeſimaſecunda quæſtione quinta, qui uiderit.

Detractores dicuntur homicidæ.

Matt. 15.

ſ Pariter. Non quia æqualiter peccent, ſed quia dignus eſt pœna æterna uterque.

t OMnis. Oppreſsio. C. quod metus cauſa. ſit per impreſsionem.

u Iudicium ſanguinis eſt. i. ita punitur, & eſt digna puniri, ut homicidium, quia utrunque ſufficit ad damnationem.

x Sanguinis. i. iudicatur effuſio ſanguinis, id eſt, homicidium, ſecundum Hugo.

y Voluntate. i. actu uoluntario, ſecundum Hugo.

z NVnquid Cain. ſupra tertia quæſtione ſeptima, in grauibus, hoc legitur in Geneſi.

a Damnauit. Si damnauit ergo commiſſum fuit. nam nulli Deus immeritam ingerit pœnam. undecima quæſtione tertia. illud. ſed expone damnauit, id eſt da

† Sermo. 4. de mortalitate.

† Ex iſto tex. infertur qđ eſt contra primã partẽ gloſſ. qđ ſine actu exteriori quis dicit homicida. cõcor. l. is qui cũ telo. & ibi gl. & Cy. C. ad l. Corne. de ſic.

eſt damnabile oſtendit, ſcilicet eius uictimas reſpuendo, uel damnabile præſciuit.
a Animo. ut in beato Martino. ſufficit enim affectus. arg. ſ. ea. c. importuna.
b Qualem. diſt. xxv. c. qualis.
ADDITIO.
Ex. xiij. q. ij. tempus. & xxvj. qō. v. nec mirum. ſecundum Hug.
c Vocat. xiij. q. ij. quam præpoſterum.
d Ipſe teſtatur. In Apocalypſi.
e Renum. Id eſt, delectationum.
f Cordis. id eſt, cogitationum. vnde Auguſtinus ſuper illum locū, ſcrutans corda, &c. Corda, id eſt, quod quiſque cogitat. Renes, id eſt, quod quemcunque delectat.
g Noli. Perſuades. ſ. diſt. xlv. ſane. plus enim eſt perſuadere, quā facere. Argu. ff. de ſer. cor. l. j. §. perſuadere. qui enim perſuadet, corrumpit, nō qui cogit vt ibi.
h Machera. i. gladius. alia trāſlatione dicitur gladius acutus. ſ. ea. cap. periculoſe.
i Homicidiū. Putabatur. male intelligentib. nam prohibitum erat, & omne unde malum oritur. extra de conſtit. nā concupiſcentiam.
k Aperuit. In Euangelio, ubi dicit: Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit mortis. ſi quis dixerit fratri ſuo Racha, reus erit conſilio. lv. diſt. c. ſi Euangelica.
l Motum. poſt primū, qui in poteſtate noſtra non eſt.
m Si propterea. In corde. ſupra xiiij. quæſt. ult. cap. ultimo.
n Teneris. quo ad Deum, non quo ad hominem, cum rem non contrectauerit. ff. de acquiren. poſ. l. poſſideri. §. ſi rem. quia ſolo animo furtum nō committitur, ſecundum legem, ut ibi dicitur.
o Si cui etiam. Non minus. ſupra xxxij. quæſt. v. c. ſicut enim vj. quæſtio. j. cap. quæro. §. uerum hoc. in fine. xv. quæſt. vj. cap. j. viij. quæſt. prima. cap.

Apoc. 2. f
Pſalm. 7.
Hier. 17. b
† Tract. xxiiij. ad cap. viij. Ioan.
Pſalm. 54.
† Alias, gladius acutus.
† lib. xix. cōtra Fauſtum. cap. xxiij.
Deut. 5. b
Matt. 5. c
¹ De hoc dicit apoſtolus nō quod uolo bonum hoc ago.

tur, animus ad bonum deditus Deo iudice coronatur. Aliud eſt martyrio animum deeſſe, aliud animo [a] defuiſſe martyrium. Qualem [b] te inuenit dominus cùm uocat, [c] talem pariter & iudicat: quoniam ipſe teſtatur, [d] & dicit, Et ſcient oēs eccleſiæ, quia ego ſum ſcrutator renum [e] & cordis. [f]

Item Auguſtinus. †

Homicida eſt, qui fratri ſuo mala perſuadet.

CAN. XXVII.

NOli putare te non eſſe homicidam, quando fratri tuo mala perſuades. [g] Si fratri tuo mala perſuades, occidis. Et ut ſcias quia occidis, audi pſalmiſtam: Filij hominū, dentes eorum arma & ſagi. & ling. eorū machera [h] acuta. †

Idem. †

Occidit, qui ad nocendum mouetur.

CAN. XXVIII.

HOmicidium lege uetitum, putabatur [i] non aliud eſſe niſi corporis peremptio. Aperuit [k] ergo dominus omnem iniquum motum [l] ad nocēdum fratri, in homicidij genere deputari.

Item Auguſtinus.

Furti tenentur, qui ſolo timore non furantur.

CAN. XXIX.

SI propterea non facis furtum, quia times ne iudiceris, [l] intus in corde [m] feciſti, reus furti teneris [n], & nil tuliſti.

Idem de libero arbitrio. †

Non ideo minus delinquit, cui ſola deeſt facultas.

CAN. XXX.

SI cui etiam non contingat facultas concūbendi cū coniuge aliena, tamen planum ſit, eū aliquo modo cupere, & ſi poteſtas detur, eſſe facturum, non minus [o] reus eſt, quàm ſi in ipſo facto deprahēderetur. † Itē, Sicut authoritas teſtat, uolūtas remuneratur, nō opus, uoluntas [p] autem in cordis contritione [q] eſt, opus uerò in oris confeſſione, luce clarius conſtat cordis cōtritione, [r] non oris confeſſione peccata dimitti.

Item Proſper. †

CAN. XXXI.

POrrò illi, quorum peccata humanam notitiam latent, non ab ipſis confeſſa, nec ab alijs publicata, ſi ea confiteri uel emendare noluerint, Deum quem habent teſtē, ipſum habituri ſunt & ultorem. [s] Et quid eis prodeſt, uitare humanū iudiciū, cū ſi in malo ſuo permanſerint, ſunt ituri in æternū Deo retribuēte ſupplicium? qui ſi ſui iudices fiāt, & ueluti

ſciendum. xliij. quæſt. v. c. ſi quid. xxxij. quæſtio. v. qui uiderit. contra. infra diſtin. ij. ſicut tribus. contra. Solu. re uera magis reus eſt ſi opus adhibeatur, ſed hoc quo ad ſufficientiam æterni interitus accipe. Vel dic, quod non minus eſt reus, id eſt, nihilominus reus eſt, quamuis ad factum non perueniat, non quin plus peccet (ut dixi) ſi opus ſequatur. quod patet ex eo, quia ꝓhibitum eſt malam uoluntatem in opus producere. ſic ergo contra prohibitionem illam faciens, plus peccat: qui ergo opus adijcit uoluntati, iniquitatē addit iniquitati.
p Voluntas. Non opus tantū: uel non facit ut opus ſit remuneratorium, ſed uoluntas, ſicut & alibi dicit, ſcilicet q̄ ſufficit eleemoſyna cordis, non corporis. xlv. diſtinct. cap. duæ. quandoque tamen opus etiam minus bonum in bonum conuertitur diligentibus Deum, infra diſtinct. ij. cap. nullus eorum. arg. extra de regulis iuris eſtote. Illud autem nota, quod peccata, quæ ſola uoluntate contrahuntur, ſola uoluntate dimittuntur, ſecundum Baz. argu. ff. de pactis. l. ab emptione. ſed contrariū credo, ſi ad conſenſum uoluntas ꝑuenit. argumentum ſupra ſexta diſtinctione. capit. teſtamentum.
q Contritione. infra eadem. §. non ita.
r Contritione. Illa ſcilicet, quæ eſt uirtus, ² non illa quæ eſt paſſio, ſcilicet afflictio qua punitur quis interius pro peccato, nec illa quæ eſt actio, qua ſe punit aliquis. H.
s Porrò illi. Et ultorē. quaſi ſine confeſſione. & in hoc facit ad propoſitum, ſed tamen hoc non eſt uerum: quia confiteri tenetur ſacerdoti. ſed hoc uult dicere, quod deberet recognoſcere peccata ſua, & inde ſe damnare, & ſe redarguere & dicere, Tali pœna ſum dignus. & ſic ſunt

† Alias, ne uideatis.
† li. i. circa prin.
† Cōcor. l. is qui cū telo. & ibi glo. & docto. cū cōcor. C. ad leg. Cor. de ſica.
[redacted]
† lib. ij. c. vij. de uita contemplatiua.
² Contritio uirtus ſiue gratia eſt uirtus mētis ſcilicet humilitas, qua omo humiliatur, & proſternitur, & ſic diſponitur ut uelit ſe pro peccato puniri, & ſatisfacere ꝑ illo. Arch.

ſuæ iniquitatis ultores, hic in ſe uoluntariam pœnam ſæuerisſimæ animaduerſionis exerceant, temporalibus [a] pœnis mutabunt æterna ſupplicia, & lacrymis ex uera cordis contritione fluẽtibus, extinguent æterni ignis incendia. & infrà.

CAN XXXII.

FAcilius [b] Deum ſibi placabunt, qui nõ humano cõiũcti iudicio, ſed ultrò [c] crimen agnoſcunt: qui autem proprijs illud confeſsionibus produnt, aut neſcientibus [d] alijs (quales occulti ſunt) ipſi in ſe uoluntariæ excõmunicationis ſententiã [e] ferunt, & ab altari cui miniſtrabant, non animo, [f] ſed officio ſeparati, uitam ſuam tanquã [g] mortuam plangũt, certi quòd reconciliati ſibi efficacis pœnitentiæ fructibus, à Deo non ſolùm amiſſa [h] recipiant, [i] ſed etiam ciues ſupernæ ciuitatis effecti, ad gaudia ſempiterna perueniant.

7 *Hoc idem probat authoritate illa prophetica: In quacunq; hora peccator fuerit cõuerſus, et ingemuerit, &c. nõ enim dicitur, ore confeſſus fuerit, ſed tantùm cõuerſus fuerit, & ingemuerit, uita uiuet, & nõ morietur. Hinc etiam idem propheta ait.*

ps
1

CAN. XXXIII.

SCindite corda ueſtra, & non ueſtimenta ueſtra. oſtendens in contritione cordis, quæ in eiuſdem ſciſsione intelligitur, non in confeſsione oris, quæ pars eſt exterioris ſatisfactionis, quã ſciſſuram ueſtiũ nominauit, [k] à parte [l] totum intelligens, peccata dimitti. Hinc etiam per eundem prophetam ait dicens.

CAN. XXXIIII.

COnuertimini [m] ad me in toto corde

---

[a] Vt infra ea. tres ultra me. Ad hoc facit qđ dicit Ange. Peccatum tuũ te iudicem habeat non patronũ. Archi.

ſic ſunt ſui iudices.

[a] Temporalibus. In ſuſtinendo temporales pœnas euadunt æternas. ĩ. xiij. q. ulti. c. ultimo.

[b] FAcilius. xj. qõ. iij. ca. ad menſam. euidenter ibi allegabatur hoc pro capitulo.

[c] Sed ultro. Argu. quinquag. di. preſbyterum. argu. pro ſponte confeſſo.

[d] Neſcientibus. j. ead. §. ſimiliter.

[e] Sentẽtiam. quod fit cum in ſecreto interius cõpunguntur, & confitentur ſacerdoti: ut. j. ead. diſt. uide benignũ. & cap. iudicet. non tamen ſibi pœnitentiam imponendo, uel ſe ligando, ſecundum quod G. inducit capit. ſed feruntur uoto & propoſito, quo ſe damnẽt ad talem pœnitentiam ſubeundam iudicio ſacerdotis.

[f] Non animo. ſcilicet in perpetuum, ſed officio, ſcilicet ad tempus. [a] propoſitũ quippe, &c. uel non animo tantum, ſed officio, authoritate, ſcilicet ſuperioris uel non animo tantum, ſed officio, id eſt, iudicio ſuperioris ab officij executione abſtineat: ut. j. ea. diſtin. in actione. & j. diſt. v. cap. j.

[a] Vt ſ. fra ea. in glo. j. pretermiſſa.

[g] Tanquam. j. ea. diſtin. in actione. ĩ. quinquag. diſtin. & purgabit. & cap. de his uero.

[h] Amiſſa. id eſt, pretermiſſa & dimiſſa ad tempus: propoſitum quippe habent peracta pœnitentia ad priſtinum altaris officium, unde ſponte receſſerant, remeare: ut quinquag. diſtin. domino ſancto. & cap. & purgabit.

[i] Recipiant. id eſt, iudicentur digni recipere. Hug.

Hoc idem. Hæc eſt ſeptima pars primæ partis, in qua intendit magiſter probare, quod non in confeſſione, ſed in cordis contritione dimittuntur peccata. Si enim confeſsio eſt ſignum pœnitentiæ tantum, &c. & hoc probat nouem authoritatibus ſanctorum.

CASVS. *Hug. ſic ponit caſum hunc. Ab hoc loco uſque ad. §. ſequentem per multas authoritates & per exempla, & per argumenta probat Gratian. peccata dimitti in contritione cordis, abſque oris confeſſione, & operis ſatisfactione. & ſunt plana omnia, quæ uſque illuc inducuntur. & facit unum. §. tantum uſque ad illum. §. alij econtra. & ſatis poteſt hoc ſtare, ſed in quibuſdam libris inuenio plures. §. & hoc noluit Lauren. Vnde ſic ponit caſum: Ab iſto loco inducit Gratian. authoritates euidentiores, ad probandum ſuum propoſitum, & ſuſpendit concluſionem ſuam uſque ad §. item ſi antequam. & ibi infert concluſionem, & ab eodem §. ſuſpendit iterum ſuam concluſionem uſque ad. §. cum ergo. & ita peruenit uſque ad §. alij econtra. & hoc uidebis per decem authorit. quas ponit in litera. Et ſcias quod quidam in principijs omniũ authoritatum capit. faciunt. ſed Hug. nõ facit, nec Gratian. cum ſæpe pauca uerba de authoritate inducat. Octauæ ſcilicet ætatis ſurgentiũ tunc enim fiet iudicium, quod ab hominibus timetur. Vel octauæ diei, quæ dicitur dies iudicij & aduentus. Dicit ergo timore octauæ, id eſt, iudicij & aduentus.*

Eze. 23. 6

Iohelis è 2. c

Cum enim Deus. uerba ſunt Gratia.

[k] SCindite. Nominauit. Et bene: quia ſicut ſcindere ueſtimenta inutile eſt, niſi ſciſsio fiat per diſtinctionem & proportionem eius, quod deberet ueſtiri, ita etiam ſatisfacere exterius, id eſt, cõfiteri exterius non prodeſt, niſi præcedat ſciſsio cordis, ſcilicet contritio, ſecundum cuius motum & modum ſequitur oris cõfeſsio & operis ſatisfactio, quæ ſciſſura ueſtium appellatur. Pet.

[l] A parte. oris confeſsio eſt pars exterioris ſatisfactionis, quæ hic totum dicitur, & j. ead. quem pœnitet. Vel dic, ſuperius infinitatum efficitur pars inferioris infinitati. cum enim hæc uera ſit, omnis homo eſt animal, utroque termino infinitato recte conuertitur: ergo omne non animal eſt non homo. & ſic non ſcindere corde eſt inferius ad non ſcindere ueſtimenta. planius dixiſſet a toto ad partem

Superius ĩfinitatũ, efficitur pars inferioris infinitati.

[m] COnuertimini. Sed nunquid ſtandũ eſt huic ordini, ut prima ſit noſtra cõuerſio, ſequẽs Dei? nõ arg. xliiij. diſt. ſit rector. extra de uita & hon. cle. c. ulti. in fi. Ar. contra. j. diſt. iiij. dicit dominus. ff. de ſol. nec enim. & præterea nemo meret̃ primã gratiã, quomodo ergo hoc præcipit̃ alicui cõuertimini, & c. Sol. tale eſt [1] iſtud quale illud, ſurge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Vel reſpicit hic ordinem iuſtificationis, quia contritio qua conterimur caſualiter præcedit remiſsionem, & ſic cõtritio, quæ ex libero arbitrio procedit, mereretur remiſsioné, quæ tñ gratiæ, quæ omnia ꝓcedit, erit attribuenda tanquam cauſæ. quidam tamen prius ponunt remiſ-

Cõuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, qualiter intelligitur.

[1] Id eſt, talis ẽ modus loquẽdi.

Contritio præcedit remiſsionem.

remiſsionem. Vel conuertimini. i. oſtendite uos humiles ad conuerſionem, & ego conuertar ad uos. i. primam gratiam uobis infundam, argu. ī. diſt. v. falſas. Vel dic conuertimini per omiſsionem culpæ, ad quam quilibet tenet, non per gratiam habendam, quā nemo meretur uel demereatur, ſicut uides in radio ſolis: ſi enim aperio feneſtram intrabit ſol: ſi clauſero, non intrabit. tñ non poſſum eum cogere quod intret. unde dictum eſt de homine quod eſt ſpiritus uadens & non rediens, per ſe: ſi tamen habeat gratiā poteſt mereri uitam æternam. vnde non ualet hoc argumen. iſte non poteſt mereri qđ minus eſt, ergo nec quod maius. Item nec hoc, iſte eſt magis malus hodie quàm heri. ergo minus habilis ad ſuſcipiendam gratiam, quam heri. inſtātia eſt in Cepha, id eſt, Petro. H.

Iohelis. 2.c

Zacha. 1.a

¹ Ve 50. diſt. fidelior.

ᵃ Conuerſio. Argu. quod non tantū ualet uerbum ſimplex quantum compoſitum. Argu. contra. ff. ad legem Aquil. l. ſi ſeruus. §. inquit. ubi dicitur, ruperit. id eſt, corruperit.

Ioan. 11.f

ᵇ Suę conuerſionis. arg. contra. xj. q. iij. qui iubente, ² ſed hic de fructu remiſsionis diuinæ, ibi humanæ.

² Vbi loquitur de uenia perna.

ᶜ Leproſi. Scilicet decem: de quibus legitur in euangelio Lucæ, ³ qui deſignant peccatores.

³ v. ca. & xxij. cap.

ADDITIO.

Scilicet lepra peccati infectos, ſecundum Hugo.

Luc. 17.d

ᵈ Sacerdotibus. Primo ergo eſt Deo confitendum & poſtea ſacerdoti. ī. ead. ex his omnibus.

Confitere primo Deo, dehinc ſacerdoti.

ᵉ Hinc etiam Lazarus. i. peccator conſuetudine peccādi depreſſus. Argumentum infra diſtinct. ſecunda. ſicut tribus

Matt. 8.a

ᶠ Lapide. Onere peccati.

ᵍ In ſepulcro. Id eſt, in cordis con-

veſtro, & ego conuertar ad vos. Conuerſio ᵃ autem dicitur, quaſi cordis undique uerſio. Si autem cor noſtrum undique a malo ad Deum uertitur, mox ſuæ conuerſionis ᵇ fructum meretur, ut Deus ab ira ſua ad miſericordiam conuerſus peccati præſtet indulgentiam, cuius primò præparabat uindictam. unde datur intelligi, quòd etiam ore tacente, ueniam conſequi poſſumus. Hinc etiam leproſi ᶜ illi, quibus dominus præcepit ut oſtenderent ſe ſacerdotibus, ᵈ in itinere antequam ad ſacerdotes uenirent, mundati ſunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi, quòd antequàm ſacerdotibus ora noſtra oſtendamus, id eſt, peccata noſtra confiteamur, à lepra peccati mundamur. Hinc etiam Lazarus, ᵉ qui uiuus de monumento prodijt, nō prius de monumēto eſt eductus, & poſtea a domino ſuſcitatus: ſed lapide ᶠ remoto, quo monumentum claudebatur, in ſepulcro ᵍ reuixit, & foras uiuus prodijt. Hinc etiam, ut dominus oſtenderet quod non ſacerdotali iudicio, ſed largitate diuinæ gratiæ peccator emundatur, leproſum tangendo mundauit, ʰ & poſtea ſacerdoti ſacrificium ⁱ ex lege offerre præcepit. ᵏ Leproſus enim tangitur, cū reſpectu diuinæ pietatis mens peccatoris illuſtrata cōpungitur. Vnde poſt trinā negationem, Petrus domino eum reſpiciente, profudit amaras lacrymas, quibus culpam negationis ſuæ diluit. Leproſus ſemetipſum ſacerdoti repræſentat, dū peccatum ſuū ſacerdoti pœnitēs cōfitetur. Sacrificium ex lege offert, dum ſatisfactionem ex eccleſiæ iudicio ſibi impoſitam factis exequitur. Sed antequam ad ſacerdotem perueniat, emundatur, dum per contritionem cordis ante cōfeſsionem oris peccati uenia indulgetur. Hinc etiā medici negantur ſuſcitare aliquem, ut reſuſcitatus confiteatur, dum per prophetam dicitur, Nunquid medici ˡ reſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? Item, A mortuo ᵐ (ut authoritas ⁿ dicit) perit ᵒ confeſsio uelut ᵖ ab eo qui non eſt. Vnde pœnitēs ille qui timore octauæ reſurrectionis territus exclamauerat, Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Poſteà ſupplicans aiebat: Saluum me fac propter miſericordiam tuā, quoniam non eſt in morte qui memor ᑫ ſit tui: in inferno autem nullus tibi confitebitur. Si ergo ʳ nullus confitebitur tibi, niſi reſuſcitatus, nemo autem uiuit æternæ gehennæ filius, & perpetua dānatione ſ dignus: patet, ᵗ quod antequā quiſque confiteatur peccatum, a reatu ſuæ præ-

trictione.

ʰ Mundauit. In Euangelio Matthæi.

ⁱ Sacrificium. i. ſatisfactionem.

ᵏ Præcepit. Supra. xciij. diſtinct. dominus. & ita ex præcepto tenetur quis confiteri.

Sacerdotes dicuntur medici.

ˡ Medici. Id eſt, ſacerdotes, qui medicinam animæ præſtant, ⁴ ſed Deus dicitur medicus, ut in frā diſtinctione tertia. adhuc inſtāt. xxiij. quæſtione iiij. Nabuchodonoſor & undecima, quæſtione tertia. quomodo.

Luc. 22.g

⁴ [redacted]

ᵐ A mortuo. Id eſt, permanente in peccatis.

ⁿ Authoritas. In libro Ieſu filij Syrach, ſcilicet eccleſiaſtico.

ᵒ Perit. Id eſt, non eſt, quia non pœnitet talem, ut infra diſtinction. iij. Iudas & ita perit hoc quod non eſt, Argumen. ff. de conſtitu. pec. id quod. uel ſi eſt non eſt utilis quo ad uitam. argumente. quod reſcriptum ab excommunicato impetratum ſit nullum ipſo iure. Argumentum contra. infra de conſecratione diſtinctione. ſecunda. & dixit.

Pſal. 87.

Eccl. 17.d

ᵖ Velut. Qui enim peccat, nullus eſt, quia peccatum ducit ad non eſſe, cum nihil, ⁵ iuxta illud. Et ſine ipſo factum eſt nihil. & eſt uelut ſimilitudinarium. ſed ad literam poteſt, hoc intelligi, quia poſt mortem nemo ualet confiteri, ut de illo diuite legitur in Euangelio.

Pſalm. 6.

⁵ Infra e. diſtin. ij. §. fina.

Peccatū ducit ad non eſſe.

ᑫ Qui memor. Quantum ad gratiæ ſuſceptionem, dum eſt in peccato.

ʳ Si ergo. Quaſi dicat, nullus ad ſuā ſalutem.

ſ Damnatione. Extra de baptiſm. & eius effectu. maiores.

ᵗ Patet. Ecce concluſio magiſtri.

Si ante-

uaricationis qua æterna ſibi debebantur ſupplicia, per gratiam internæ, compunctionis abſoluitur. Item. Si antequam [a] quiſque confiteatur, Deo reſuſcitatur, uel reſuſcitatus uiuit, dum confitetur, uel poſt reſurrectionem iterum mortuus eſt, & confitetur. Sed ſicut antequam reſuſcitaretur mortuus, confiteri nō poterat: ſic poſt reſurrectionē mortuus cùm fuerit, confiteri nō ualet. Reſtat ergo ut reſuſcitatus uiuat, dum peccatum confitetur. Ergo ſola contritio, in qua fit reſuſcitatio, tollit peccatum. Habet itaque reſuſcitatorē ſuum ſibi præſentem, ſeque inhabitantem.

Vnde Auguſtinus ait in pſalmo lxij.

CAN XXXV.

Reſuſcitatus corpore, uiuit abſente reſuſcitatore, non autem ſic reſuſcitatus in anima. [b] Cùm enim Deus ſit uita animæ, anima uerò uita corporis, ſicut corpus uiuere non poteſt abſente anima, ita non niſi Deo præſente anima uiuere ualet. Habet itaque anima ſibi Deum præſentē per gratiam, qua uiuens peccatum ſuum confitetur: eamque uitam quæ Deus eſt inhabitat, quam inhabitando uiuere facit. [c] Si autem inhabitet, ergo templum ſpiritus ſancti facta eſt, ergo illuminata eſt, ergo a tenebris peccatorum expiata eſt, ergo templum diaboli eſſe deſijt: quæ ad lucem uenit cuius reſpectus tenebras fugat. Nulla enim (ut ait Apoſtolus) [d] cōuentio [e] Chriſti ad Belial, [f] nulla participatio lucis [g] ad tenebras, nulla communicatio iuſtitiæ & iniquitatis, nullus conſenſus templo Dei cū idolis. Item ut Chriſtus ait: Omnis qui odit malum, in luce agit. Qui autem in luce agit (ſicut Auguſtinus ait) in Chriſto operatur: qui autem in Chriſto operatur, eius filius probatur. Cuius enim opera quiſque facit, eius filius eſſe perhibetur: unde quibuſdam dominus ait, [h] Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ [i] facite. Item, Vos ex patre diabolo eſtis, quia opera patris ueſtri facere uultis. Nemo autem filius Dei & diaboli ſimul eſſe poteſt. Nemo enim (ut ipſe ait) duobus [k] dominis ſimul ſeruire poteſt.

1.Io.3.c — Ioan.8.e — Matt.6.c

Item ut Ioan. ait in epiſtola ſua. 1.Io.3.b

CAN. XXXVI.

Qui natus eſt ex Deo, [l] non peccat: [m] ergo non eſt filius diaboli. [n] Solo [o] enim peccato, diaboli filij ſumus. Ergo de eius regno tráſlati ſumus in regnū claritatis filij Dei, & ſumus erepti de poteſtate tenebrarum, & facti ſumus filij lucis. Cùm ergo ante confeſsionem (ut probatum eſt) ſumus reſuſcitati per gratiam, & filij lucis facti, euidentiſsime apparet, ꝙ ſola cordis contritione ſine cōfeſsione oris peccatum remittitur.

Item Ioannes.

CAN. XXXVII.

Omnis qui non diligit Deum, in morte manet. ſi ergo uiuit, [p] & diligit. Si diligit, dilectio eſt in corde. Dilectio 1.Io.3.b autem in malo non eſt. Eſt enim proprius fons bonorum, in quo non communicat alienus. [q] Ergo bonus eſt iſte factus per gratiam ante confeſsionem peccati. Nō itaque malus eſt. Bonus enim & malus, aliquis ſimul eſſe non poteſt: ꝙ ſi malus non eſt, membrum diaboli non eſſe probatur. Nec ergo dignus eſt gehenna, quæ diabolo & membris eius ſolummodo debetur,

---

a Si antequam. Habito quod ante confeſsionem peccator reſuſcitatur, probat quod quando confitetur, non eſt in peccato. ſi enim poſt reſurrectionem ſuam antequam confiteatur incipiat mori, id eſt, peccato obligari, ſequeretur qđ mortuus, id eſt, in peccato exiſtens confiteretur, quod tamen non poteſt eſſe ante reſurrectionem nec poſt. a mortuo enim, &c. perit confeſsio. concludit ergo quod uiuens, id eſt, a reatu peccati abſolutus confitet, & ita confeſsione non dimittitur peccatum.

b Reſuſcitat⁹. Anima. Nota animam alio modo ſuſcitari, quam corpus.

c Si autem. Verba magiſtri.

d Apoſtolus. In epiſtola ſecunda ad Corinthios. vj. cap. 2.Cor.6.e

e Conuentio. Id eſt, communicatio.

f Belial. Apoſtata interpretatur.

g Lucis. Id eſt, illuminationis. & eſt argum. quod contraria ſeſe non patiuntur. argum. xvj. quæſt. vij. in noua. infra eadem. §. cum ergo.

h Dominus ait. In euangelio. Ioan.

i Abrahæ. Supra. xxij. quæ. ij. quæritur. §. itē opponit.

k Duobus dominis. exigentibus cō traria.

k Duobus. Diuerſis putà in eo quod ſunt diuerſi, alias ſecus. ff. de oper. liber, duorum.

l Qui natus. Ex Deo. cooperante per gratiam uel per baptiſmum.

m Peccat. Coniunctim intelligendum morat in ſanctitate percepta, & regeneratione Dei. Quod ſic debeat intelligi, habetur. ſ. diſtin. ij. §. item ſecundum. & cap. ſi enim inquit.

n Diaboli. Et ita ex uirtute uel peccato nomen amittimus, ſicut & lex dicit, quod adoptatus a ſenatore in filium filius ſenatoris dicitur. ff. de ſena. l. ſenatoris filius. & nupta clariſsimo, quandiu non nubit alij inferioris ordinis clariſſima dicitur, ut ff. de ſena. ſeminæ.

Nomen amittitur ex uirtute uel peccato.

o Solo. Magnum autem peccatū eſt, non agere penitentiam, & ſuo ſibi cōplacere delicto. ſ. diſ. ea. ſuper tribus.

p Omnis. Viuit. per gratiam.

q Alienus. a charitate præciſus. ſ. [illegible] mortem. ſ. ead. in actione. extra de regula. & tranſeun. ad relig. licet. in fi.

Alij

ſicut æterna beatitudo ſolummodo membris Chriſti paratur. Non ergo in confeſsione peccatum remittitur, quod iam remiſſum eſſe probatur. Fit itaque confeſsio ad oſtenſionem pœnitentię, non ad impetrationem ueniæ: & ſicut circunciſio data eſt Abrahæ in ſignũ iuſtitiæ, non in cauſam iuſtificationis, ſic confeſsio ſacerdoti offertur in ſignum ueniæ acceptę, non in cauſam remiſsionis accipiendæ. Alij econtrario teſtantur [a] dicẽtes, ſine confeſsione [b] oris, & ſatisfactiõe opis, neminem à peccato poſſe mũdari, ſi tẽpus ſatisfaciẽdi habuerit. Vñ dñs p ꝓphetã ait [c]: Dic tu iniqtates tuas, ut iuſtificeris [d].

Itẽ Ambro. in libr. de paradiſo.

CAN. XXXVIII.

NOn poteſt quiſquã à peccato iuſtificari, niſi peccatum ante fuerit confeſſus.[e]

Idem in ſermone quadrageſimæ.

CAN. XXXIX.

ECce nunc tempus acceptabile adeſt, in quo confeſsio animam à morte liberat. Confeſſio aperit paradiſum. Confeſsio ſpem ſaluandi tribuit. Vnde ſcriptura dicit, Dic tu iniquitates tuas, ut iuſtificeris. His uerbis oſtenditur, quia non meretur iuſtificari, qui in uita ſua peccata noluit confiteri. Illa ergo confeſsio nos liberat à morte, quæ fit cum pœnitentia. Pœnitẽtia uera eſt [f] dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, q̃ quiſque commiſit uel conſenſit. Pœnitentia eſt præterita mala plangere, [g] & plangenda iterum non committere.

Itẽ Ioannes os aureũ.

CAN. XL.

PErfecta [h] pœnitẽtia cogit [i] peccatorem omnia libenter ſufferre: in corde enim contritio, in ore confeſsio, in opere tota [k] humilitas, [l] hæc eſt fructifera [m] pœnitentia.

Idem.

CAN. XLI.

NOn poteſt quis [n] gratiam Dei cæleſtis accipere, niſi prius purgatus fuerit ab omni ſorde [o] peccati per

Alij econtrario. Hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis, in qua probat magiſter, quod ſi poteſt confiteri quis, & non uult, non ſaluatur, quod eſt uerum. Et ſubdiuiditur hæc pars in ſex partes. Secunda ibi, & uenit. Tertia ibi. Nemo poteſt. Quarta ibi, Põt fieri Quinta ibi, Quantuslibet. Sexta ibi, Nonnulli. Ioan. de Faut.

a Alij econtrario teſtantur. Ab hoc loco uſque ad. §. his authoritatibus. pro alia parte allegat, quod ſcilicet adulto peccatum non dimittitur ſine oris confeſsione. [redacted] Bene tamen dicimus, quod licet cordis contritione dimittatur peccatum, confeſsio tamẽ mundat, & ſatisfactio mundat, & ſic magis ac magis mundatur homo: ſicut magis ac magis innouatur homo. infra de conſecra. diſtinc. iiij. c. non ex quo. Authoritates hic inductæ parum urgent ſi diligẽter exponantur.

Gen. 17.c

Confeſsio & ſatisfactio, mundant.

b Sine confeſsione. id eſt, ea contempta: ut primam opinionem defendat, iuxta uerbum illud dominicum: Vade, & amplius noli peccare. infra diſt. iij. c. ſi Apoſtolus.

Eſa. 43.d

c Per prophetam ait. Dic, duplex eſt contritio & confeſſio, ſcilicet interior & exterior. de interiori ſcilicet, quæ fit Deo, dicit quod ſine confeſsione non dimittũtur peccata. Vel dic, id eſt, propoſitum habes dicendi ore.

Cõfeſsio ẽ duplex.

d Iuſtificeris. i. à peccato munderis. uel bonis operibus replearis: uel ut, cõſecutiuũ nõ ẽ. uel ut iuſtus alijs uidearis exemplo tui proficientib. Vel intelligitur de exteriori: ut iuſtificeris quo ad alios, [redacted] arg. j. ead. cap iudicet.

e NOn poteſt. Confeſſus. Deo: ut. j. ea. c. ſufficit. confeſsio oris fit ſacerdoti, cordis fit Deo. j. ea. c. quamuis. & proxi. xj. q. iij. exiſtimant.

f ECce nunc. Vera eſt. Ergo ſufficiens. melius probat authoritas hæc primam opinio. quàm ſecundam.

g Plangere. non eſt hæc deſcriptio, quia hoc habuit Iudas ex timore ſeruili: ſed eſt qualiſcunque aſsignatio.

De confeſsione dicit Io. Chryſoſt. Confeſsio ẽ ſal⁹ animarũ, reſtauratrix uirtutũ. diſsipatrix uitiorũ, expurgatrix dæmonũ: q d plura? obſtruit os inferni, portas aperit paradiſi. De iſta habeẽ in pſalmo, Cõfitemini domino quoniã bonus.

h PErfecta. Hoc capit. habes. j. diſtinctio. iij. circa principium.

i Cogit. hoc intellige quantum ad ſenſualitatem, quæ ſemper rationi repugnat: unde Apoſtolus, Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & econuerſo. Galat. v.

Senſualitas ratiõi repugnat.

k Tota. i. omnis eius gradus.

l Humilitas. ne ſuperbia efferatur, ut Phariſæus. Videtur approbare eorũ ſententiam, qui dicunt quod remiſsio præponenda eſt iuſtificationi. ſed hæc dicta ſunt de gratia iuſtificante, uel gratiam, id eſt gratiæ augmentum: ut non intelligas de gratia iuſtificante, uel nõ poteſt innoteſcere gratiæ acceptio. nã res tunc fieri dicitur, quando innoteſcit, Vel hæc dictio purgatus, ponit in uim nominis non participij. Omnia enim hęc ſimul ſunt tempore.

m Fructifera. Nota quod in peccato mortali tria attendũtur, impudentia, delectatio, & perpetratio. contra hæc tria triplici remedio opus eſt, cõtra, impudentiam confeſsio, in qua eſt uerecundia. j. ea. cap. quem pœnitet. delectationi opponitur amaritudo contritionis, perpetrationi opponitur operis ſatisfactio. j. diſtin. ij. c. ij. Sed nunquid de uenialibus tenetur quis confiteri? uidetur quod non, quia res penę contra naturam eſt &c. ut xxv. diſtin. §. criminis. Dico quod de uenialibus maioribus tenetur quis confiteri, de quibus dicit authoritas, uitaſti grandia, caue ne obruaris arena. j. ea. tres ſunt. ſed ẽ generalis cõfeſsio & ſpecialis. Speciali indigent mortalia unde pſal. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum. i. cõſcientiã meã emundabo, diſcurrẽs per ſingulas noctes. i. per ſingula mortalia, de ſinguiis. ſ. confitendo & ſatisfaciendo ſigillatim non cõfuſe. in generali uero ſufficit cõfiteri uenialia. ut fit in miſſa, cũ dicit ſacerdos. Confiteor Deo, &c. Illud nõ credo, quod exiſtenti in mortali peccato dimittitur uenialia. j. di. iij. de quotidianis.

Mortali ĩ peccato tria attenduntur.

Confeſsio an debeat fieri de uenialibus.

3 Idẽ La. & Pet.

n NOn poteſt quis. j. de conſecra. diſtin. iiij. cap. non poteſt.

o Sorde. j. de pœni. diſtin. iij. §. his authoritatibus. & cap. ſunt plures.

pœnitentiæ confeſſionem [a] per donum baptiſmi [b] ſalutaris.

Item Auguſtinus.

CAN. XLII.

NVllus debitæ grauioris pœnæ accipit ueniam [c] niſi qualemcunq; (etſi longè minorē quàm debeat) pœnam [d] ſoluerit. ita enim impertitur à Deo largitas [e] miſericordiæ ut nō relinquatur iuſtitia [f] diſciplinæ.

Idem Vincentio.†

CAN. XLIII.

NEminem putes ab errore ad ueritatem, & à quocunque ſeu magno [g] ſeu paruo peccato, ad correctionē ſine pœnitētia poſſe trāſire [h].

Idem pœnitentia. †

CAN. XLIIII.

AGite [i] pœnitētiā qualis agitur in eccleſia, ut oret pro uobis eccleſia. Nemo dicat ſibi, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus, qui mihi ignoſcat, quæ in corde [k] ago. Ergo ſine cauſa dictum eſt: Quæ ſolueris in terra, ſoluta erunt & in cœlo. Ergo ſine cauſa claues [l] datæ ſunt eccleſiæ Dei. fruſtramus Euāgelium [m] Dei, fruſtramus verbum Chriſti? ſi promittimus uobis [n] quod ille negat, nōne uos decipimus? Iob dicit: Si erubui in cōſpectu populi, peccata [o] mea cōfiteri. Atq; ideo, ſi non potuiſtis uel noluiſtis habere pudicitiam coniugalē, ſeu cōtinentiam, & deuiaſtis à propoſito uel uinculo coniugali, uel deuotione continentiæ, ſit in uobis dolor & humilitas pœnitentiæ. Apertius dico: nemo dicat, nō intellexi: quia poſt uxores ueſtras, illicito concubitu uos maculaſtis, ſi præter uxores [p] ueſtras, cum aliqua concubuiſtis, agite pœnitentiam, &c.

Item Hieronymus ſuper Exodum.†

a Confeſſionem interiorem, id eſt, cordis dolorem & amaritudinem, quo ad adultos.

b Baptiſmi. quo ad infantes, uel per baptiſmum primo, ſecundo per pœnitentiam, quæ eſt ſecunda tabula. infra eadem, cap. quamobrem.

c NVllus. Veniam. quantum ad eccleſiam.

d Pœnam, non uidetur hoc eſſe uerū, nec de interiori pœnitentia, nec de exteriori. nām ſi de interiori, quæ peccata delet, ergo & charitas affuit, quia aliter non delentur peccata niſi per charitatē. tāta ergo eſt hæc pœna ex quo charitas adeſt, quā ta eſſet maior, quæ excogitari poſſet, & hic dicit qualemcunque: ſed nec de exteriori: quia quandoque ſine omni pœna exteriori dimittitur peccatū, iuxta illud: Vade, & amplius noli peccare. infra diſtin. iij. c. ſi Apoſtolus: ſed tamen exaudi hoc de īteriori. [i] Quod ergo dicit: & ſi longe minorē, dic quo ad acerbitatem, ſcilicet pœnæ. nam pœna interior: ſi tanta ſit, non tamē ita acerbe affligit. & ita non eſt contra. ĩ. diſtin. iij. productior. quia illud de exteriori, uel illud de peccato originali: ut ibi dicam. Item contra. ȝ. xlvij. di. cap. omnes. ubi eſt uerbum Apoſtoli: Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra, &c. hic autem dicitur, quod non ſic, ſed ſufficit qualitercunque. Sol. non attenditur ibi paritas ſecundum radices motuum, ſed ſecundum modum pœnitendi. quaſi dicat, ſi manibus peccauimus, extendamus eas ad bona opera, ſi lingua loquamur bonum: & ita de alijs membris: ut in quibus plus Deum offendimus, plus in illis pœniteamus. vnde legitur, quod ranæ interemerūt reliquias Pharaonis, hoc eſt uaniloquia. non autem poſſet attendi ſecundum radices motuum.

e Largitas. quia in infinitatem magis extenditur bonitas quàm iniquitas, cum enim charitas creſcit, non habet obicem, ſed in infinitum creſcere poteſt. Nam ratio naturalis eſt illi conſona, quæ eſt contraria iniquitati: Vnde iuſtorum ſemita. quaſi lux ſplendens creſcit in perfectum diem. ĩ. diſtin. ij. non reuertebantur. ſed iniquitas habet obicem, ſcilicet ſuperiorem partem rationis, quæ ſemper remurmurat male agenti, & etiam offenſio creatoris. ſupra diſtinct. vj. §. ſed penſandum.

f Non relinquatur iuſtitia. ita eſt miſericors Deus, quod etiam iuſtus: quia nullum peccatum præterit impunitum. quaſi dicat, licet ſit ita miſericors, non tamen ita eſt de eius miſericordia confidendum, ut euaneſcamus per ſpem, imo miſericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Territi ergo iuſtitia, confidamus de miſericordia. Confiſi de miſericordia, timeamus de iuſtitia. miſericors eſt: quia quemlibet punit citra demeritū, & remunerat ultra meritū iuſtus, quia nullū peccatū præterit impunitū xxiij. quæſt. ultima. c. quoties.

g NEminem. Magno. [illegible] de uenialibus hoc intelligas, ponitur pœnitentia pro pœnitudine, argu. ĩ. de conſecra. diſtinct. ij. iteratur. argu. infra eadem. c. tres.

h Tranſire. ut magis iuſtificemini. ĩ. de confec. diſt. iiij. omnes qui iam. ȝ. xxiij. q. iiij. quid faciet. & q. vij. capi. quemadmodum.

i AGite pœnitentiā. Agite. Alloquitur contemnentes & negligentes confiteri & ſatisfacere ſecundū præceptum eccleſiæ, ut intelligatur de exteriori pœnitentia, inferenda eſt hæc authoritas & quædam ſequentes. uel hæc authoritas intelligitur de interiori pœnitentia & ſatisfactione, ſicut magiſter dicit. infra eadem. §. his authoritatibus.

k In corde. Supple, & ideo non indigent ſacerdotali iudicio. & ſic bene ſequitur, ergo ſine cauſa. Simile extra de ſententia excommunicationis. capitulo, à nobis. ſecundo.

l Claues. Si enim ſine arbitrio ſacerdotis pœnitentia ageretur, fruſtra ſacerdotibus claues eſſent commiſſæ.

m Euangelium. Eſt ergo præceptum Euangelij, pœnitentiam agite. & Salomon, Qui abſcondit ſcelera uel peccata ſua, non uidebit lumen in æternum. & Iacobus, Confitemini alterutrum peccata ueſtra, & orate pro inuicem, &c.

n Vobis. id eſt, inutiliter. ſic. ff. ſi certum petatur. l. certi. §. quoniam igitur. in fine. §.

o Peccata. Apoſiopeſis, id eſt, defectus orationis præ indignatione uel alio ſimili.

ADDITIO. Quaſi ſic uel ſic contingat mihi ſi erubui confiteri, ut hic, & hoc faciat mihi Deus ſecundum Hug. & Laur.

p Præter uxores. tres enim tantum ſunt ſtatus ſaluandorum, coniugatorum, continentium, & uirginū, ut extra de ſumma trinitate. cap. firmiter. ſupra decimatertia, quæſtione ſecunda. cap. in præſenti. xii. diſtin. c. nerui. 2

Peccata ſine charitate non delentur.

† Epiſtola xlviij.

[i] Idē La. & Petr. & Hug. unde dic pœnā, ſcilicet interiorem. ſ. cordis amaritudinem, & dolorē, & cōpunctionem, ſine qua ſcilicet pœna interiori, peccatum non dimittitur ſecūdū Hug.

† Aug. homilia 49.

Charitas, in infinitū creſcere poteſt.

Deus eſt non ſolū miſericors ſed & iuſtus.

Mat. 16.

Iob. 19.

† Origenes homilia ad c 18. Exodi.

Confeſſio eſt pceptū.

Status ſaluādorum ē triplex. Et fuit hæc uiſio Ezechielis prophetæ qui uidit tres uiros ſaluādos, ſcilicet Abraham, per quem figurantur cōtinentes. Danielē, per quē uirgines. Iob, per quem coniugati.

Pe.

Et uenit.

E T uenit. Hæc ij. pars ſecundæ partis, in qua probatur quod qui ſtatim confitetur non uidetur cecidiſſe: quia ſemper eſt in conſpectu Dei. & hoc probat, per vj. cap. Ioan. de Fan.

a Et uenit. Illud tangitur quod legitur in Exodo, ſcilicet cum Ietro ſocer Moyſi ueniſſet ad eum in deſertũ, uenerunt Aaron, & ſeniores omnes Iſrael ut comederent panem cũ eo. Ietro pater fuit Aethiopiſſæ uxoris Moyſi. ij.q.vij.c. plerunq;. §.item obijcitur. Exo. 18.d

CAN. XLV.

3 E T uenit a (inquit) Aaron & oẽs presbyteri de Iſrael, manducare panem cum ſocero Moyſi, in conſpectu Dei. Omnia ergo quæ faciunt ſancti, in conſpectu b Dei faciunt: peccatores autem à conſpectu Dei fugiunt. c Deniq; ſcriptum eſt, quòd Adam poſtquam peccauit, fugit à conſpectu Dei, & interrogatus reſpondit: Audiui (inquit) uocem tuam, & abſcondi d me, quia nudus e erã. Sed & Cain de fratricidio condemnat' à Deo. exijt (inquit) à facie Dei, & habitauit in terra Naim. Exit ergo à facie Dei, qui indignus eſt conſpectu eius. ſancti autem manducant & bibunt in conſpectu Dei: & omnia quæ agunt, in conſpectu Dei agũt. Ego amplius f adhuc locum præſentem diſcutiens, uideo quòd qui plenioré g Dei ſcientiam accipiunt & plenius diuinis imbuti ſunt diſciplinis, iſti etiam ſi malum faciunt, coram Deo faciunt, & in conſpectu h eius faciunt, ſicut ille qui dixit, Tibi ſoli i peccaui, & malum coram te feci, &c. quid ergo plus habet, k qui malum coram Deo facit? illud profectò quòd continuò pœnitet, & dicit peccaui. qui autem diſcedit à conſpectu Dei, neſcit l conuerti, & peccatum purgare pœnitendo. Hoc ergo intereſt, malum coram Deo facere, & à conſpectu Dei diſceſſiſſe peccantem. Pſal. 50.

b In conſpectu. quia ſtatim pœnitent cũ forte malum faciũt.

c Fugiunt. quia pœnitere contemnunt: ut dicitur infra.

d Abſcondi. ſed fruſtra: quia ſi aſcendero in cælum, tu illic es. unde ſuper illo uerſu ponit Anſelmus hos uerſus,
Quo fugis Encelade? quaſcunque acceſſeris oras,
Sub Ioue ſemp ẽris, bene fac, ſi uiuere quæris. ĩ. diſtinct. ij. §. ultimo.

e Nudus. non ſolum amictu corporis, ſed etiam mentis: quia etiam prius nudus erat ueſte. ĩ. diſt. ij. ut cognouerunt. ſed erat hic nudus uirtutibus. ĩ diſtin. ij. ca. non eſt. §. Romanos. nec tamẽ erubeſcebat Adam: ſicut & pueri, quandiu non peccant, nõ erubeſcunt ire nudi, ſed poſtquam pruritum ſenſerint in mẽbris illis, naturaliter ſtatim erubeſcũt ire nudi. Adam ante peccatũ erat nudus.

f Ego amplius modus loquẽdi eſt iſte Hierony. ut viij. q. j. licet. & eſt ar. pro ueritate ſæpius examinanda: ut xxxv. q. ix. graue.

g Pleniorem. Senſus eſt, peccat coram Deo, qui tanquam Dei præſentiam erubeſcens continuo pœnitet. non enim diuertit qui in breui reuertitur. & à conſpectu Dei diſcedit, qui pœnitere contemnit. arg. ĩ. ead. diſt. diuortium. Reuertẽs in breui, non diuertit.

h In conſpectu. ĩ. xvij q. j. qui bona.

i Soli. regum enim delicta ſolum Deum habent ultorem. nam alium non timent. ĩ. di. iij. totam. hic alia uidetur expoſitio.

k Plus habet. quam ille qui à conſpectu Dei fugit, & malum agit, non coram Deo.

l Neſcit. id eſt, contemnit. argu. xxv. q. j. hac conſona. redibit tamen ſi prædeſtinatus eſt. ĩ. di. ij. c. ſuper tribus. §. hac itaque. & c. quicunque uerſi. firmum.

m S Ed & continuo. Seboim. ſex fuerunt ciuitates. quas deſtruxit Dominus iuxta Iordanem, Sodoma, Gomorra, Adama, Seboim, Segor, Aleale, quæ eſt bale. unde effectus eſt locus aſphalti, q dicitur mare mortuum, & aqua illa nec eſt natabilis, nec potabilis. ibi ferrũ natat, pluma mergitur. ibi ſunt poma pulcherrima exterius, interius autem plena fauilla & cinere. his uerbis deſcribitur luxuria. xxxv. diſtinctio. luxurioſa. Ciuitates ſex deſtruxit dominus iuxta Iordanẽ.

Item Auguſtinus.

CAN. XLVI.

S Ed & continuò qui dixerat, ſicut Adama faciam te, & ſicut Seboim: m quæ duæ urbes ex uicina n Sodomorũ parilis excidij traxere cõſortium: conuerſum eſt (inquit) cor meum in memetipſo, conturbata eſt anima mea: non faciã ſecundum iracundiam furoris mei. Nonne ergo apparet, quòd ideo nobis peccantibus indignatur dominus Ieſus, ut indignationis ſuæ terrore nos cõuertat? Indignatio ergo eius, non ultionis executio, ſed magis abſolutionis operatio eſt. Oſeæ 1.

n Ex uicina. ff. de contrahen. emp. qđ ſæpe. §. ulti. argu. ex uicinitate contrahi uitium. xliiij. diſtin. cap. cum autem. Argu. contra. quia lupanaria non infamant caſtitatẽ. xxxij. quæſtio. v. tolerabilius. & eſt argu. ad quæſtionem de duobus fratribus domũ communem habentibus: unus hẽt partem inferiorẽ, alius ſuperiorem, an uno peccãte, tota domus diruenda ſit. hoc autem capitulum non multum facit ad propoſitũ: quia nec de interiori, nec de exteriori pœnitentia tractat. Lupanaria caſtitatem nõ infamant.

Item Ambroſius in libro de Paradiſo. †

CAN. XLVII.

S Erpens o decepit me, & manducaui.

Venialis p culpa, quã ſequitur profeſſio deli-

o S Erpens. CASVS. *Qui nõ uult in futuro puniri pro peccato, agat hic pœnitentiam. & cõfiteatur: quod quia fecit Eua ſalutẽ obtinuit. Cain autem quia noluit, reſeruatum eſt eius peccatum æternaliter puniendum.* † ca. 14. Tomo 4. Punietur in futuro, q hic non pœnitet ꝑ peccato. Geneſ. 4.

p Venialis. Sed quomodo eſt uenialis culpa Euæ, qua totus mundus ligatur? v. diſtinct. ad eius. Dic quo ad uitam æternam non temporalem. ueniale ergo eſt peccatum quod ſequitur confeſſio, ut hic. Veniale etiam dicitur, quod in ueteri lege morte non puniebatur, ſed per ceremonias purgabatur: nec aliam pœnitentiam eis lex imponebatur ĩ. diſtinctio. vj. cap. j. uerſic. nam uenialia. Item dicitur ueniale, quod cauſam ueniæ habet annexam: ut quod fit per ignorantiam uel impotentiam, quod eſt peccare in patrem Peccatum ueniale dicitur multipharià.

A 6 & filium

& filium. unde Apoſtolus: Veniam merui, quia ignorans feci. ſ. viij. diſtinct. conſuetudo. ſed ei qui peccat in ſpiritum ſanctum, quod fit per malitiam, non remittitur. xxv. diſtinct. qualis. viij. diſtinct. conſuetudo. j. ead. poteſt

Qui Dei. arg. quod ſacrilegium committit, qui papæ mentitur. Ipſe enim obtinet uicem Dei uiuentis in terris. j. diſtinct. iij. Inter hæc hircum: augetur hoc ſacrilegium ex perſona in quam committitur. ſ. ead. aut ficta circa prin. — Papæ mētiēs, ſacrilegus eſt.

ctorum: ideo non deſperata [a] mulier, quæ non reticuit Deo, ſed magis confeſſa [b] peccatū eſt, quām medicinalis [c] ſententia ſecuta eſt. [d] Bonum eſt condemnari in peccato, & flagellari in delicto: ut cum hominibus flagellemur. Denique Cain, qui uoluit crimen negare, indignus [e] iudicatus eſt, qui puniretur [f] in peccato, ſed remiſſus eſt ſine præſcriptione [g] pœnæ, fortaſſe non tam reus maiori crimine parricidij, quām ſacrilegij. Illud enim commiſit in fratrē, quod Deo [h] credidit mētiendum, dicens, Neſcio: nunquid ego cuſtos fratris mei ſum? Et ideo accuſatori diabolo, eius accuſatio reſeruata eſt, ut cum eo & eius angelis flagelletur, qui cum hominibus noluit flagellari. nam paſtor [i] ille euangelicus lapſum ouem uexiſſe legitur, non abieciſſe. & Salomon ait: Noli eſſe nimis iuſtus. [k] Debet enim iuſtitiam temperare moderatio. nam quemadmodum tibi curandus præbeatur, quem faſtidio habes, qui contemptui ſe non cōpaſsioni medico ſuo futurum putet.

Idem. †

CAN. XLVIII.

L Ibenter [l] ignoſco, promptè indulgeo, miſericordiam magis uolo, quām ſacrificium: quia per ſacrificium iuſtus com mendatur, [m] per miſericordiam peccator redimitur. Non enim ueni uocare iuſtos, [n] ſed peccatores [o] ad pœnitentiam. In lege [p] ſacrificium, in euangelio miſericordia eſt. lex per Moyſen [q] data eſt: per me gratia.

Item Leo epiſcopus Theodoro Foroliuien. epiſcopo. †

CAN. XLIX.

M Vltiplex [r] miſericordia Dei ita lapſibus humanis ſubuenit, ut non ſolūm per baptiſmi [s] gratiam, ſed per pœnitentiæ medicinam ſpes uitæ reparetur æternæ: ut qui dona regenerationis uiolaſſent, proprio [t] ſe iudicio condemnantes, ad remiſsionem criminum peruenirent: ſic diuinæ uoluntatis præſidijs ordinatis, ut indulgentiam Dei niſi ſupplicationibus [u] ſacerdotum nequeant obtinere. mediator enim Dei & hominum, homo dominus Ieſus Chriſtus hanc præpoſitis eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut confitentibus pœnitentiæ ſatisfactionem darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem ſacramentorum per ianuam

---

[a] Non deſperata, non enim deſperare debemus, imo debemus moli inter duas molas, ſcilicet ſpei & timoris. unde dictum eſt non pignorare ſuperiorē molam nec inferiorem. Ille ſuperiorem pignorat, qui non timet, ille inferiorem qui ita timet quod in deſperationē cadit: ſicut Cain. xc. di. neque. — Moli debemus inter duas molas. — Gene. 4. b

[b] Confeſſa. fuit ergo Eua confeſſa, & etiam Adam ſimiliter. j. ead. diſtinct. ſicut primi. & cōfeſſa eſt cum dixit, mãducaui. Dicitur tamen in hiſtorijs P. Manducatoris in illo capitu. tunc fecerunt, quod Eua non pœnituit, imo peccatū retorſit in ſerpentem, & ſerpentis authorē. ſed iden dicit P. Manducator eam non fuiſſe confeſſam, quia non pure confeſſa eſt. dixit enim: Serpens decepit me. cōfeſſa eſt tamen cum dixit, & manducaui. — Adam & Eua confeſsi ſunt.

[c] Medicinalis. ſcilicet confeſsio. — Lucæ. 15. a

[d] Secura eſt. cum ei dixit Deus: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos paries in dolorē, &c. — Eccle. 7. c

[e] Indignus. ꝓpter uilitatem ſuam: ſicut de ea quæ miniſtrat in caupona dicit lex quod non poteſt accuſari de adulterio, propter ſui uilitatem. C. de adult. qui adulterium. & eſt ſenſus huius literæ, licet hic punitus fuerit, tamē eius pœna temporalis non fuit, ſed æterna, quæ hic incipit: arg. j. diſtinc. iij. c. ſunt plures. §. authoritates. — lib. j. de pœnitētia cap. xj. — Oſeæ 6.

[f] Puniretur. temporaliter certa pœna quæ imponitur pro fratricidio.

[g] Sine præſcriptione. id eſt, ſine certa pœna ſibi præſcripta & præfixa.

[i] Paſtor. Sed qui cum hominibus flagellari uult, recipiēdus eſt, & non abijciendus. nam paſtor &c. — b.8.3

[k] Nimis iuſtus. Et alibi, qui multum emungit elicit ſanguinem: ut ſ. diſtin. iiij. denique. — Marci 2. c

[l] L Ibēter. In perſona Chriſti loquitur.

[m] Commendatur. id eſt, commendabilis redditur. non autem per ſacrificiū iuſtus fit aliquis.

[n] Iuſtos. id eſt, qui ſe putant iuſtos, & confiteri nolunt.

[o] Sed peccatores. id eſt, peccata ſua recognoſcentes.

[p] In lege. xij. q. ij. gloria epiſcopi.

[q] Per Moyſen. tanquam per miniſtrū.

[r] M Vltiplex. id eſt, multipliciter ſubueniēs: alias natura ſimplex eſt. — Epiſtola lxxxix.

[s] Per baptiſmi gratiam. pueris: nam ꝙ baptiſmus dicitꝰ prima tabula, ad pueros refertur, qui pœnitere non poſſunt. adultis enī, niſi pœniteāt, baptiſmus tabula non eſt. j. ead. ſecunda. — Vt Ioā. c. ij. Hug. Baptiſmꝰ eſt prima tabula.

[t] Proprio. nō quòd ſimpliciter ſibijpſis iniungant pœnitentiā: quia ſi ita intelligatur, ꝓ nihilo eſſent ſacerdotibus datæ claues eccleſiæ: ut ſ. ea. diſt. cap. omnis. §. alij econtra. & capitu. agite. ſed quod proprio motu confiteatur ſacerdoti: ut ſ. ea. cap. non poteſt. & c. ecce nunc. & cap. porro. & cap. facilius. — Pœnitentiam ſibimet nullꝰ pōt iniungere.

ADDITIO.

Alias non eſt cap. per ſe, ſed eſt ſub capitu. præceden. porro. Archid.

[u] Supplicationibus. Si contemnatur oris confeſsio: alias ſecus. j. de conſecratio. diſtinct. iiij. baptiſmi uicem. uel niſi inuiſibili adminiſtratione. j. ead. cap. ult. in fine.

Admiſ-

a Admitterent. Aliter pro nihilo eſſent datæ claues eccleſiæ ſacerdotibus: ut ſupra eadem diſtinct. capit. omnis. §. alij contra. & cap. agite.

b Eorum. Scilicet impœnitentium. pro omnibus enim uiuis orat eccleſia, neſciens quis ad numerum prædeſtinatorũ pertineat: ut. ſ. xxiiij. quæſt. iij. corripiantur. xiij. quæſt. ij. nõ exiſtimemus.

Eccleſia ignorat qs ad prædeſtinationem ptineat.

c Non poterit. ſ. xxv. diſtinct. qualis. contra. Solu. hic de mortali, ibi de ueniali: ſed niſi ſigna pœnitentiæ, &c. extra de ſent. excom. a nobis. ꝙ dic ut no. xxvj. quæſt. vj. ſi aliquis.

d His autem. ſ. xxvj. q. vj. hi qui.

e Deneganda. Ita quod nec appellatio ualet: extra de appella. qua fronte.

f Veniæ. Scriptum eſt enim: ſpiritus ſancti gratia, tarda neſcit habere molimina. argumentũ uigeſimaſexta quæſtione ſexta. agnouimus.

g Per indicia. arg. ff. de leg. iij. nutu. ff. de noua. delegare.

h Teſtimonia. Supra xxvj. qõ. vj. qui recedunt. j. de conſec. diſtin. iiij. ægrotantes.

i Fidelium. Maxime, quia etiã infidelis teſtimonium pro catholico dare poteſt. ſ. ij. quæſt. o. vij. ſi hæreticus.

k Regula. Extra de hæret. ſicut. ſ. j. q. vij. quoties. & c. conuenientibus. & cap. ſaluberrimum.

NEmo poteſt bene. Hæc eſt tertia pars huius ſecundæ partis diſtinctionis in qua probat quod ſolus Deus dimittit peccata: ſed ſacerdos eſt miniſter & de omni peccato. Ioã. de Fant.

l Nemo. Adhuc probat, quod oris confeſsio & operis ſatisfactio neceſſaria eſt: cum ſolis ſacerdotibus ſit tradita poteſtas ligandi & ſoluendi. xj. quæſt. iij. abſit. oſtendit etiam quod omni petenti datur uenia.

m Indulgentiam. Quæ obtineri non poteſt niſi ſupplicationibus ſacerdotum: ut ſupra cap. proxi.

n Sed negant. Quidam hæretici, ut Nouatiani. j. diſt. iij. cap. Nahum. §. item quod. & c. adhuc inſtat. xxiiij. quæſt. iij. quidam. uerſ. Nouatiani.

o Præuaricatione. Id eſt, per præuaricationem apoſtaſiæ, uel poſt primam pœnitentiam.

p Excepit. Cum dixit, In quacunque hora conuerſus fuerit peccator, &c.

reconciliationis admitterent. [a] & poſt pauca: Si autem aliquis eorum, [b] pro quibus domino ſupplicamus, quocunque interceptus obſtaculo, à munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priuſquã ad cõſtituta remedia perueniat temporalem uitã humana conditione finierit: quod manens in corpore non receperit, conſequi carne exutus nõ poterit. [c] & poſt pauca: His autem, [d] qui tempore neceſſitatis & periculi urgentis inſtantia pœnitentiæ præſidium & mox reconciliationis implorant: nec ſatiſfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: [e] quia miſericordiæ Dei nec menſuram poſſumus ponere, nec tempora definire: apud quem nullas patitur moras ueniæ [f] cõuerſio. Et item. Ita ergo neceſſitati auxiliandum eſt, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo uocis officio, per indicia [g] integri ſenſus quærere comprobentur. quòd ſi ita aliqua ægritudine fuerint aggrauati, ut quod paulò ante poſcebant, ſub præſenti ſignificare non ualeant, teſtimonia [h] eis fidelium [i] circunſtantium prodeſſe debebunt: ſimul tamen & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur: ſeruata tamen regula [k] canonum paternorum, circa eorum perſonas, qui in dominica fide diſcedendo peccauerint.

Item Ambroſius.

CAN. L.

NEmo [l] poteſt bene agere pœnitentiam, niſi quis ſperauerit indulgentiã: [m] ſed negãt [n] his oportere cõmunionẽ reddi, qui præuaricatione [o] lapſi ſunt. Deus autem nullum crimen excepit, [p] qui peccata [q] omnia donauit.

Item Ambroſius.

CAN. LI.

VErbum [r] Dei dimittit peccata: ſacerdos ẽ iudex. [s] Sacerdos quidem ſuũ officiũ [t] exhibet, [u] & nullius poteſtatis [x] iura exercet. & paulo poſt. Dominus par ius & ſoluẽdi eſſe uoluit, & ligãdi: qui utrunq; pari [y] cõditione permiſit. Ergo qui ſoluẽdi ius nõ habet, nec ligandi [z] habet. & infrà. Certum eſt, ꝙ eccleſiæ utrunque licet: hæreſis utrunque non habet. Ius enim hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus: rectè igitur eccleſia hoc uẽdicat, quę ueros habet ſacerdotes: hæreſis uẽdicare non poteſt, quæ ſacerdotes Dei non habet.

q Peccata. Argu. contra. j. ead. capit. importune. §. quod autem. ſed ibi ſoluitur. & intellige hoc de finali impœnitentia.

r VErbum. Id eſt, filius Dei: qui dicitur uerbum: quia ſicut per uerbum manifeſtatur uoluntas alicuius ita per filium uoluntas patris. argumentum xxij. quæſtione ſecunda. is autem. Vel uerbum, id eſt, prædicatio, quæ quandoque eſt cauſa contritionis, & ita per conſequentiam remiſsionis. Et nota ꝙ licet dicat uerbum, non tamen propter hoc excluditur ſpiritus ſanctus, per quem etiã dicuntur peccata dimitti. j. quæſtione j. remiſsionẽ. nec pater: quia inſeparabilia ſunt opera trinitatis. de conſecr. diſtinct. iij. omnes. xxviij. quæſtione j. ſic enim. quãdoque etiam eccleſiæ charitas dicitur dimittere peccata: ut de conſec. diſtinct. iiij. eccleſię charitas.

Filius Dei quare dicitur uerbum.

s Iudex. Id eſt, miniſter. miniſterio enim, non authoritate habet dimittere. de conſecratio. diſtinctione quarta. aliud.

t Officium. Supra uigeſimatertia, quæſtione quinta. remittuntur. ſupra xj. quæſtione tertia, quomodo. & capitulo, audi. officium, id eſt, orationem: j. quæſtione j. remiſsionem.

[redacted]

u Exhibet. In moderanda ſatiſfactione. infra ead. menſuram.

x Poteſtatis. Id eſt, nulla ſua poteſtate.

y Pari. Illa ſcilicet, ſi diligis me, paſce, &c. extra de electio, ſignificaſti.

z Nec ligandi. ff. de reg. iur. nemo qui condemnare

non poteſt, abſoluere poteſt. xxj. diſtinctio. inferior. ff. de regulis iur. qui condemnare. habes tamen quatuor exceptiones. J. de conſec. diſtin. iiij. ſanctum. extra de ſentent. excommuni. tua. C. ubi ſenato. quoties. §. adeo. C. de offi. proconſ. l. ij.

peccatum ſuum & compungitur, & armatur contra diabolum, ut Iob, & ſic diabolus illuditur. fortior enim reſurgit poſt lapſum: ut 50. diſtinctio. ferrum. & capitulo fidelior.

o Pro omnibus. Quo ad ſufficientiam, non quo ad efficaciam: quia nõ niſi pro ſaluandis. infra de conſecr. diſtin. ij. ſemel. & ca. iteratur.

Ad huius declarationẽ uideas quod nota. xxj. diſt. inferior. i gl. prima.

cap. iij. libro. j. de pœnitẽtia Sed cauendũ ẽ a falſatoribus de quib⁹. J. diſt. xv. c. ult. col. ulti. & J. xxxij. q. vij. c. q. propoſuiſti. ubi dixi.

Infirmitas ſæpe nos armat cõtra diabolum.

Viij. q. j. in ſcripturis. H.

Idem in eodem.

CAN. LII.

4 Ps. Poteſt fieri, [a] ut aliquis uictus ſupplicijs, ſermone neget [b] Deũ, & corde adoret. [c] nunquid eadem eſt cauſa eius, qui ſpontè negat, & eius quem tormẽta inclinauerũt ad ſacrilegiũ? Non, quoniã indignũ [d] eſt, cùm apud homines ualeat certaminis gratia, ut apud Deũ nõ ualere [e] aſſeratur. nã ſæpe in hoc athletarum ſeculari certamine etiã uictos, quoniam fuerunt certamina probata, hominũ uulgus [f] cũ uictoribus coronare cõſueuit: maximè quos fortè uiderit aut dolo, aut fraude excuſſos uictoria: & Chriſtus ipſe athletas ſuos, quos viderit grauibus pauliſper ceſsiſſe ſupplicijs, ſine uenia patietur [g] permanere? Nunquid non habebit remunerationem laboris, qui etiã aliquos proiecit? & J. Dicit Petro excuſanti, ne eius pedes [h] lauaret: niſi lauero tibi pedes, nõ habebis partem mecum. Quod ergo iſti conſortium tecum poſſunt habere, qui claues regni cælorum non ſuſcipiunt, negantes quòd peccata dimittere debeant? quod [i] rectè quidem fatentur de ſe, non enim habent Petri hæreditatem, [k] qui Petri ſedem, [l] non habent, quam impia [m] diuiſione diſcerpunt. & paulò pòſt. Aegritudo carnis peccatum repellit, luxuria autem carnis culpam adolet. Illuditur ergo diabolus, ut ſeipſum morſu ſuo uulneret, & cõtra ſe armet, quem debilitandum [n] eſſe putauit. & infra. Quod nocet corpori ſuo, iuuat ſpiritum. & paulò pòſt. Sicut ſemel pro omnibus [o] immolatus eſt Chriſtus: ita quotieſcunq; peccata donantur, corporis [p] eius ſacramentum ſumimus: ut per ſanguinem eius, remiſsio peccatorum detur. Ergo euidentiſsimè domini prædicatione mandatum eſt, etiam grauiſsimi criminis reis, ſi ex toto corde & manifeſta [q] confeſsione peccati, pœnitentiam agant, ſacramenti [r] cæleſtis gratiam profundendam.

Idem.

CAN. LIII.

Quantuſlibet [t] ergo mortui foetor ſit, abolet omnis,

a Poteſt fieri. Hæc eſt quarta pars huius ſecundæ partis diſtinct.

b Neget. Et ita peccat mortaliter: quia nulla conditione debet ad hoc adduci: ut xxij. q. ij. primum. & xj. quæſ. iij. nolite. xxxij. q. v. c. ita ne. unde in epiſtola ad Roman. peccatum fuit Petro ore denegare, cum corde adoraret. l. diſt. fidelior.

c Adoret. Id eſt, credat & diligat ut prius. licet enim nõ habeat charitatem, reputat tamen eum dominum ſuum.

d Indignum. J. di. 50. presbyteros.

e Non ualere. Nõ tamen ualet, quo ad uitam æternam, niſi fiat cum charitate. ſi enim tradidero corpus meum ita ut ardeam, &c. ut prima quæſtione prima. uide. Vel loquitur de eo qui poſtea pœnitet argu. J. di. iij. ſepties. Et ita eſt argu. hic quod Deus remunerat opera mortificata per peccatum. J. diſt. ij. §. hæc itaque. & cap. non eſt tam iniuſtus.

Opera mortificata utrum remunerẽtur a Deo

f Vulgus. Infra di. iij. ille rex i verſ. ſancti. & eſt pars cap. eiuſdem, ſcilicet Ambro.

Joan. 12. b

g Patietur. Quaſi dicat non, ſi poſtea pœnituerint. Vel dic ſine uenia, id eſt, pœna alleuiamento. J. diſtin. iij. pium. per hoc datur intelligi, quod pœnitenti peccata dimittuntur.

h Pedes. Id eſt, affectus inferiores, ſcilicet uenialia.

i Quod. Scilicet quod claues non habent.

k Petri hæreditatem. Id eſt, Innocentiam: ut J. di. 41. non nos. Vel Petri hæreditatem, id eſt, poteſtatem dimittendi peccata.

l Sedem. i. eccleſiam, à qua ſunt alieni per ſchiſma.

m Impia. Xciij. diſt. qui cathedram.

n Debilitandum. Per infirmitatem uel aliud incommodum. Sæpe enim diabolus nititur ut homo patiatur ægritudinem uel afflictionem, ut ſic iraſcatur & Deum offendat. ſed ſæpe per talia recognoſcit

p Corporis. Hug. conuertit hanc literam ſic, id eſt, quoties ſumimus ſacrũ corpus, nobis peccata dimittuntur. Sed tu dic ut infra eadem gloſſ. ultim. Quandocunq; enim interius cõterimur, ore cordis corpus Chriſti ſumimus. infra de conſecr. diſtin. ij. quid ſit ſanguis. in princip. ſed peccata adulto ſine confeſsione & contritione non dimittuntur. infra ead. di. tres. unde cum dimittuntur, corpus Chriſti ſumitur.

Alias cõfitemur.

Spiritualiter per fidẽ. Pet.

q Manifeſta. In hoc facit cap. ad propoſitum.

r Sacramenti. Id eſt, eccleſiaſticæ unitatis ut xxij. quæſt. iiij. nemo. in fine. de qua quilibet uere pœnitens efficitur: ut infra diſtinct. vj. qui uult. uerſ. laboret. uel ſacramẽti, id eſt, corporis & ſanguinis Chriſti: quia ex quo quis uere pœnitet, digne poteſt ſuſcipere corpus & ſanguinem Chriſti. & ſecundum hoc eſt rectus ordo in ſuperiori literã: & eſt ſenſus, ſumimus digne, i. poſſumus ſumere digne.

Pœnitens uere, poteſt dignè Chriſti corpus ſumere.

s Quantuslibet. Hæc eſt quinta pars huius ſecũdæ partis diſtin. in qua dicitur q quantumcunq; ſit peccatũ magnũ, tñ delegat à gratia. Io. de Fã.

t Quantuslibet. CASVS. *Inuehitur Ambroſius contra prædictos hæreticos, dicens. quod illi qui dicunt aliquem iterum pœnitere non poſſe, uolunt eos qui per contritionem ſuſcitati ſunt, iterum interficere: ſicut Iudæi uoluerunt interficere Lazarum à domino reſuſcitatum.*

t Mortui. Tangit de Lazaro, & de ſorore Martha quæ dixit domino præcipienti ſibi tolle lapidem: domine iam foetet.

ADDIT

ADDITIO. Notandum eſt quod Lazarus fœtidus ſignificauit quemlibet peccatorem ſe & alios ſuo exemplo corrumpentem: qui in Bethania (quæ interpretatur domus obedientiæ, & quæ ſignificat eccleſiam) ſuſcitatur à Chriſto. Fractio alabaſtri ſignificat fractionem corporis Chriſti in cruce per paſsionẽ, cuius odor totam domũ, id eſt, uniuerſalẽ eccleſiam implẽs, mortuos uiuificat: quia fama paſsionis eius per totum orbẽ diffuſa peccatores credẽtes iuſtificat. Pet.

Alabaſtri fractio q̃d ſignificat.

a Redoleuerit unguentum. id eſt, uirtutes & bona opera, uel Chriſti miraculũ, uel gratia eſt illud unguẽtum, de quo dicit euangeliũ quod fracto alabaſtro, id eſt, Chriſto lanceato & clauis ꝑ fixo, repleuit totam domum: id eſt, uniuerſalem eccleſiam. de quo unguẽto dicitur: ſicut unguentum in capite, &c. in barbam, &c. ꝓxima barba in quam deſcendit, fuerunt Apoſtoli: & ab eis deſcẽdit in barbam Aaron, id eſt, in epiſcopos & alios prælatos. Vel unguentum, id eſt, pœnitentia fructifera. Iſtud unguentum conficitur tribus modis, ſcilicet cõtritione cordis: cõfeſsione oris ſatisfactione operis.

Ioã. 12.b

b In peccato. id eſt, in pœna peccati, ſcilicet ſatisfactione. non enim Lazarus reſuſcitatus fuit in peccato. Dic ergo ĩ peccato eſt, quo ad eccleſiam, licet de eo iam contritus ſit quo ad Deum.

c Velamen. Quod impediebat eum, ne uideri poſſet: unde Eſaias, Oppoſuiſti nubem ne tranſeat oratio.

d Erubeſcat. Argu. per pœnitentiam deleri infamiã. Arg. contra. ij. q. iij. cap. Enthemiũ. §. hinc. & quod peccata ſanctorum non reuelabuntur in die iudicij. argu. ĩ. ead. §. non itaque.

Pœnitentia in tribus conficiatur.

e Cui peccatum. Quod confitetur tribus modis: oris confeſsione: cordis contritione: & operis ſatisfactione.

f Lazarum. Iſte fuit primus proditor inferni: & ideo Diabolus ſuggerebat Iudæis ut ipſum interficerent.

g Volebant. Stulta uoluntas erat, quaſi non poſſet ſuſcitare occiſum, qui ſuſcitauit defunctum.

ubi ſacrũ redoleuerit unguentum: [a] & ſurgit defunctus, & ſolui iubetur eius uincula, qui adhuc in peccato [b] eſt: tollitur uelamen [c] à facie eius, qđ ueritatem gratiæ, quã acceperat, obumbrabat. Sed quia ueniæ donatus eſt, reuelare faciem, aperire uultum iubetur. Non enim habet quod erubeſcat, [d] cui peccatum [e] dimiſſum eſt. In tanta enim gratia domini, tantoque diuini muneris miraculo cum oporteret uniuerſos lætari, commouebantur impij, & aduerſus Chriſtum concilium congregabant. Lazarum [f] quoque interficere uolebant. [g] Nonne meritò eorum [h] ſucceſſores [i] uos eſſe cognoſcitis, quorum duritiæ hæredes eſtis? nam & uos indignamini, & contra eccleſiam congregatis concilium, quia uidetis mortuos in eccleſia reuiuiſcere, & peccatorum indulgentiæ reſuſcitari. Itaq; [k] (quod in uobis eſt) per inuidiam rurſus uultis interficere reſuſcitatos. ſed Ieſus nõ reuocat [l] beneficia: imò liberalitatis cumulos amplificat, [m] reuiuiſcit ſolicitè ſuſcitatus, & celebrata reſurrectionis gratia, lætus ad cœnam, [n] uenit.

Idem.

CAN. LIIII.

HIs poteſtatis ſuæ gratiam negat (quæ in remiſsiõe peccatorũ eſt) qui cæleſtem eius poteſtatem [o] diabolico ſpiritu ſeparant ab eccleſia Dei; ut omnium temporum hæreticos [p] & ſchiſmaticos compræhenderet, quibus indulgentiam negat: [q] quia omne peccatum [r] circa ſingulos eſt ac uniuerſos. & infrà. Quid mirum, ſi ſalutem negatis alijs, qui ueſtram [s] recuſatis? licet & ille nihil à uobis differant, qui à uobis pœnitentiam [t] petunt. Arbitror [u] enim quòd & Iudas [x] potuiſſet tanta miſeratione Domini non excludi à uenia, ſi pœnitentiam non ſolùm apud Iudæos, ſed apud Chriſtum geſsiſſet. [y] & paulò poſt. Qui agit pœnitentiam, non ſolùm diluere peccatum lacrymis debet, ſed etiam emendationibus [z] operire & tegere [a] delicta ſuperiora, ut nõ imputetur ei peccatum.

h Eorum. id eſt, impiorum, ſcilicet Iudæorum.

i Succeſſores. Id eſt, imitatores: ut j. quæſtio. j. cito turpem.

k Itaque. de conſecr. diſt. iiij. queris.

l Non reuocat. Supra. xxij. quæ. ij. cap. ſi quælibet. §. quandoque. ſ. xvj. q. ij. uiſis.

m Amplificat. Quia dimittit peccatum, & poſt ſeipſum confert: ut 50. diſt. pœnitens. de conſec. di. iiij. nemo.

n Ad cœnam. Ipſe Lazarus ſcilicet ubi & ipſa Martha miniſtrabat quando fuit inuitata à Simone leproſo.

o His poteſtatis ſuæ. Poteſtatem. Scilicet dimittendi peccata, ſoluẽdi & ligandi.

p Hæreticos. Per Iudæos qui ſuſcitationem Lazari non credebant.

q Negat. Dicens, Vos in peccato ueſtro moriemini. & hoc ſi perſiſtant in hæreſi: quia conuerſis præſto eſt indulgentia. xxvj. q. vj. ſi presbyter.

r Omne peccatum. id eſt, magnum peccatũ. Vel ideo hoc dicit quia qui in hoc uno delinquit, factus eſt omnium reus. ĩ. di. v. fratres.

ADDITIO. ĩ. diſtin. v. c. fin. extra de regul. iur. deſlea. Archid.

s Qui ueſtram. xlvij. diſt cap. ſicut. §. neceſſe & ibi, Conueniet nulli qui ſecum diſsidet ipſe. argu. ff. de ædili. ædic. cum autem. §. excipitur. & alibi, Qui ſibi non parcit, mihi uel tibi quomodo parcet? Alia litera habet noſtram, id eſt, à nobis accipere. xxiij. q. v. ſi non licet.

t Pœnitentiam. non ergo licet accipere pœnitentiam ab hæretico, ſicut nec euchariſtiam: ut xxiiij. quæſt. j. c. ulti. ſed baptiſmum bene in neceſsitate: ut xxiij. q. j. ſi quem.

u Arbitror. id eſt, certus ſum. nam quantuslibet ſit fœtor, aboletur per pœnitentiam: ut ſ. eadem. quantuslibet.

x Iudas. ĩ. diſt. vj. qui uult. in princi.

y Geſsiſſet. ſed iuit ipſe ad diuiſos. ĩ. diſt. iij. Iudas.

z Emendationibus. ergo non ſufficit ſola cordis contritio. & ita facit ad propoſitum Gratiani.

a Et tegere. ĩ. di. iij. ille rex.

Idem in eodem.

CAN. LV.

6 ps 2 NOnnulli enim ideo poſcũt pœnitentiam, ut ſtatim ſibi communionem reddi uelint. ij non tam ſoluere ſe cupiunt, quàm ſacerdotem ligare. [a] Sua enim conſcientia non tam ſe exuũt, quàm ſacerdotem induere cupiunt, cui præceptum eſt: Nolite [b] dare ſanctum canibus, [c] neque miſeritis margaritas ante porcos [d] hoc eſt, immundis ſpiritibus, ſacræ communionis non ſunt facilè tribuenda conſortia. [e]

Matt. 7. a

Idem in eodem.

CAN. LVI.

SVnt qui arbitrantur hanc eſſe pœnitentiã ſi abſtineant à ſacramẽtis cæleſtibus Ij ſeueriores ĩ ſe iudices ſunt, qui pœnã præſcribunt, ſi remedium [f] declinant, quos ob pœnam conueniebat dolere, quia cæleſti fraudarentur gratia. & paulo poſt. Facilius [g] autem inuenitur, qui innocentiam ſeruauerit, quam qui congruè [h] egerit pœnitentiam peccati, ubi acquirendæ [i] ambitio dignitatis, [k] ubi uini effuſio, [l] ubi ipſius copulæ coniugalis uſus: [m] renuntiandum ſeculo [n] eſt: & ipſi ſomno minus indulgendum eſt, quàm natura poſtulet [o] interpellandum eſt gemitibus: irrumpendum eſt ſuſpirijs: ſequeſtrandum eſt orationibus: uiuendum eſt ita, ut in tali [p] uita huic moriatur uitæ. ſemetipſum homo abneget, & totus immutetur. & infrà. Nemo [o] in peccatis [q] poſitus, arrogare ſibi debet authoritatem aut uſurpationem ſacramentorum: quia ſcriptum eſt, Peccaſti? quieſce. [r] & paulo poſt. Dicimus [ſ] ergo agendam pœnitentiam, & eo tempore, quo culpa deferueſcat [t] luxuriæ: & in peccati captiuitate poſitos reuerentiores [u] non uſurpatores eſſe debere: & infrà. Nam ſi Moyſi accedere propius geſtienti, ut cognitionem cæleſtis myſterij [x] audiret, dicitur: Solue [y] calceamẽtũ pedũ tuorũ: quantò magis animæ noſtræ pedes [z] exuere uinculis corporalibus & nexu mundi iſtius greſſus eius debemus abſoluere. [a] & ĩ. Nihil eſt, quod tam ſummi dolo-

Exodi 3. b

Act. 22. b

NOnnulli. Hæc eſt ſexta pars ſecundæ partis huius diſt. in qua repræhendit eos, qui paruas pœnitentias poſtulant à ſacerdote propter faſtidium benefaciendi. Ioan. de Fant.

[a] Ligare in ſe onus pœnitentiæ ſuſcipiendo: quod poteſt & debet quãdoque ſacerdos. ĩ. di. vj. cap. j. Vel indiſcrete ſoluendo. argum. 50. diſtin. ſi quis præpoſtera.

[b] Nolite. ĩ. xj. q. iiij. nolite.

[c] Canibus prius. Iam enim poſt pœnitentiam canes nõ ſunt. & intellige canibus, id eſt, manifeſtis. nam de occultis ſecus. de conſec. diſt. ij. non prohibeat.

[d] Ante porcos. id eſt, peccato ſordidatos.

[e] Conſortia. quia ſumma & ima ſociãtur, &c. ut de conſecra. diſt. ij. quid ſit ſanguis. & xiij. diſt. in mandatis.

[f] SVnt qui. Si remedium. id eſt pœnitentiã, per quã conſequuntur remedium, uel cõmunionem, de cõſec. diſt. ij. ſi quis intrat eccleſiam. & ĩ. ea. qui ſanctus.

[g] Facilius. ĩ. ead. diſtinct. iij. c. j. §. hæc de charitate. & cap. reperiuntur.

[h] Congruè. & ita eſt argu. quod facilius de nouo aliquid acquiritur quàm recuperetur amiſſum: ut ĩ. diſtin. iij. reperiuntur. & dicit Boethius: Facilius eſt ad uirtutem erigere nouos. quam reuocare ueteres uel prætéritos.

[i] Acquirendæ. In hac uita ſupple, & tunc congruè ſequitur, ubi, &c. uel dic ubi, id eſt, in pœnitentia debent ceſſare quæ ſequuntur. Vel ſic ordina literam: renuntiandum eſt ſeculo, ubi acquirendum eſt.

[k] Ambitio dignitatis. quæ reprobatur. viij. quæſt. j. in ſcripturis.

[l] Vini effuſio. quæ reprobatur. ĩ. xxxv. diſt. c. j.

[m] Copulæ coniugalis uſus. qui quandoque minus licitus eſt. xxxij. q. iiij. origo.

[n] Seculo. quo ad ambitionem dignitatis. xl. diſtinct. multi.

Dormiendũ nõ eſt in ſcholis.

[o] Natura poſtulet. argu. contra illos qui dormiunt in ſcholis. & ita debemus propriam naturam expugnare, licet contraria ſit medicina. ĩ. de conſecr. diſ. v. contraria.

[p] In tali. quia maioris eſt pœnæ inter homines uiuere, &c. C. de apoſta. ij. qui ſanctam.

[q] In peccatis. Mortalibus: quia cum ueniali non prohibetur. de conſec. diſt. ij. quotidie.

[r] Quieſce. id eſt, abſtine à ſacramentis. argum. contra promouẽdos quod poſt baptiſmum peccauerũt. xxv. diſ. primũ.

Pœnitẽtiæ tempus.

[ſ] Dicimus. Hic agit de tempore agendæ pœnitentiæ. quaſi dicat, ſi in iuuentute nõ pœnitemus ſaltem in ſenectute pœniteamus.

[t] Deferueſcat. alias deſueſcat. ĩ. diſt. iij. in ſalicibus.

ADDITIO.

quod not. xxij. q. ij. ancillam. in fi.

[u] Reuerentiores. i. propter reuerẽtiam abſtinere ab eucharistiæ perceptione.

Rubus ardẽs quod nõ comburebatur, quid repræſentabat.

[x] Myſterij. ſcilicet quare rubus ardens non comburebatur in monte Oreb. Rubus eſt uirgo Maria. ignis ardens in rubo nec cõburens, eſt ſpiritus ſanctus in beata Maria: qui deſcendens in eam nõ uiolauit eam. Et ſecundũ hoc quod ſequitur, ſolue calceamẽta, &c. ſi intelligitur calceamentum quod fit de mortuis animalibus, eſt prauus intellectus Phariſæorum dicentiũ: ſi peperit, ergo cum uiro concubuit. dicitur ergo Moyſi, id eſt, cuilibet Chriſtiano, ſolue calceamenta, &c. id eſt, exue talem intellectũ. fallit in beata Maria, quæ uirgo ante partum & poſt partum Chriſtũ peperit.

Deus à quo uideri poteſt.

[y] Solue. i. opera mortua de affectibus tuis: quia nullus digne conſpicere uel Deũ uidere poteſt, niſi cũcta terrena & mortalia uitia deponat. unde talis ueterum cõſuetudo erat, ut ſi ſpõſus ſpõſam repudiaret, in ſignũ repudij diſcalceari iubebat. de hoc dicit. viij. q. j. olim. & ideo Moyſes diſcalceari iubetur, ne ad eccleſiã quæ in rubo ſignificat, quaſi ſponſus accedat calceatus. hoc enim ſeruãdũ eſt Chriſto, qui uerus eſt ſpõſus: de quo Ioãnes ait, Cuius nõ ſum dignus ſoluere corrigiã calceamẽti eius, &c. de cõſe. di. iiij. per aquam.

Conſuetudo ueterũ in ſignũ repudij.

Pedes pro affectionibus accipiuntur.

[z] Pedes. id eſt, affectiones. unde Aug. ſuper illum locum, In laqueo illo quem abſconderunt, compræhenſus eſt pes eorum, dicitur pes animæ amor: & ſi eſt ad bonum, dicitur charitas: ſi ad malũ, dicitur cupiditas.

[a] Abſoluere, antequam ad ſacramenta accedat.

Lapſus.

Infeliciſsimũ genus infortunij fuiſſe felicem.

a Lapſus. Hoc idem dicit Boethius, Infeliciſsimum genus infortunij eſt, fuiſſe felicem.
b Vnde. Id eſt, à quo ſtatu. I. diſtinct. quia ſanctitas.
c Miror. Prior. ad. diſtinct. domino ſancto.
d Eleemoſyna. ſ. interior: ut j. diſtin. iij. c. in caſ ſum. §. ſed uerba. Vel exterior liberat à morte, id eſt, à peccato occaſionaliter: quia citius illuſtratur. j. ea. medicina. quia ſicut ſeta filum introducit: ita timor ſeruilis charitatem, &c. j. diſt. iij. qui uult.
e Semel. Hinc collige peccata nõ redire. j. diſt. iiij. c. in domo. §. item ſecundum. & xxiij. quæſtione iiij. ſi illic.
f Ab ea. Id eſt, à morte actualiũ peccatorum. de conſecratione diſtin. iiij. cap. j. & ij.

ris ſit, quàm ſi unuſquiſq; poſit⁹ ſub captiuitate peccati, recordetur unde lapſus a ſit, atque unde b ceciderit, & qd' ad corporea atque terrena ab illa ſpecioſa & pulchra diuinæ conditionis intentione defluxerit.

† Epiſtola ij. libr. iiij. ad Antonianũ.

Item Cyprianus eps. †

CAN. LVII.

Miror aũt quoſdã ſic obſtinatos eſſe, ut dandã non putent lapſis pœnitentiã, aut pœnitentibus exiſtiment ueniam denegandã, cum ſcriptũ ſit: Vnde cecideris memẽto: & age pœnitentiã, & priora e opera fac. Quod utique ei dicitur, quẽ conſtat cecidiſſe, & quem dominus hortatur per opera rurſus exurgere: quia ſcriptum eſt: Eleemoſyna d a morte liberat: nõ utiq; ab illa morte liberat, quã ſemel e Chriſti ſanguis extinxit, & à qua nos ſalutaris baptiſmi & redemptoris noſtri gratia liberauit, ſed ab ea f quæ p delicta poſtmodũ ſerpit.

Bona inſtãter ſunt facienda. Apoca. 3.

Importuna. CASVS. *Probat in hoc cap. quod inſtanter bona facienda ſunt, licet quis ſit in mortali peccato, ut impetret ueniam, ſicut Chananea, et ſicut amicus ab amico qui tres panes impetrauit. latro etiam meruit ueniam. & alijs exemplis utitur.*

Thob. 4. b

† Tomo ij. ad Damaſum.

Item Hieronymus. †

CAN. LVIII.

Importuna in Euangelio mulier tandem meruit audiri, & clauſo cum ſeris g oſtio, h media licet nocte i ab amico, amicus panes k tres accepit. Deus ipſe, qui nullius in ſe ſeparari uiribus poteſt, publicani precibus l uincitur m † Niniue ciuitas quę peccato perijt, n fletibus ſtetit. o

Mat. 20. b

Lucę. 11. a

† Alias, ſuperat.

g Cum feris. Id eſt, taciturnitate prædicatorum.
h Oſtio. i. intelligẽtia ſcripturarum.
i Nocte. Id eſt, in profundo uitiorum poſitus.
k Panes. Id eſt, fidẽ ſanctæ trinitatis.
l Precibus. Illis ſcilicet, Deus propitius eſto mihi peccatori.
m Vincitur. Quia regnum cælorũ uim patitur. j. quæſt. iij. ſaluator.
n Perijt. Id eſt, perire meruit. ſimilis expoſitio. xxiiij. quęſtione iij. ſi quis nõ recto.
o Stetit. Id eſt, non perijt.
p Martyrium. Non in rei ueritate fuit martyrium, ſed propter ſimilitudinem facti. Vel ideo dicitur pœna conuerſa in martyrium, quia per fidem & patientiam quam tunc habuit, dignus fuit æterno pręmio, ſ. ut intraret ſtatim ad uitam, ſicut & illi qui patiuntur martyrium: ut infra de conſe. di. iiij. baptiſmi uicem. contra. ibi enim dicitur q latro non pro nomine Chriſti crucifixus eſt, ſed pro meritis facinorum ſuorum. & pœna non facit martyrem, ſed cauſa: ut dicit Auguſt. quare martyrium nõ fuit: q & uerum eſt. Eius ergo pœna martyrium dicitur ratione externi præmij quod quaſi martyr recepit confitendo, uel ratione confeſſionis, quam in patibulo habuit. ſicut enim martyr, ſic latro inter pœnas Chriſtum confiteri non timuit.

Ionæ. 3. b
Lucæ. 18.
Luc. 23. f
Luc. 15. g
Mat. 18. d

Quorſum iſta tam longo repetita principio? uidelicet ut paruum magnus aſpicias: ut diues paſtor morbidã ouem nõ contemnas. Chriſtus in paradiſum de cruce etiã latronem tulit: & ne quis aliquãdo ſerã cõuerſionem putaret, fecit homicidij pœnã, martyriũ. p Chriſtus, inquam, prodigum filium reuertẽtem lętus amplectitur, & nonagintanouem pecudib⁹ derelictis, una ouicula quæ remanſit, humeris boni paſtoris aduehitur. Vbi uerò peccator intelligens uulnus ſuum tradit medico ſeſe curandum, ibi non eſt uirga neceſſaria ſed ſpiritus lenitatis. q

3 Quòd autem omni peccanti authoritate Ambroſij r uenia promittitur, falſum uidetur. quibuſdã enim uenia denegatur ſ aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officij. Vnde Ioannes in epiſtola ſua: Eſt peccatum t ad mortem: quis orabit pro eo? Alibi u quoque legitur: Quis medebitur incantatori uulnerato à ſerpente?

1. Ioã. 5. d
Eccl. 12. c

Idem.

CAN. LIX.

Si ſacerdos x peccauerit, quis orabit pro eo? Sed huiuſcemodi interrogationes non ſemper y negationem inferunt, ſed potius difficultatem z uel raritatem notant: ut eſt illud Euãgelij,

1. Regũ. a

q Lenitatis. Argu. iudicem potius debere ſequi miſericordiam, quam rigorem. uigeſimaquarta. quæſtio. ij. legatur. & diſtinct. quadrageſimaquinta. licet plerunque. ſupra ſecunda quæſtione v. quanto. ſupra diſtinct. lxxxvj. odio.
Quod autem. Hæc eſt tertia pars diſtinct. in qua probat qd' omnia Deus dimittit pœnitenti. qui autem moritur impœnitens, ille peccat in ſpiritum ſanctum, cui nunquam dimittetur. Ioannes de Fanc.
r Authoritate Ambroſij. Supra eadem nemo poteſt. ſupra ea. importuna.
ſ Denegatur. Id eſt, uidetur denegari.
t Eſt peccatum. Aliter hic exponit magiſter iſtam authoritatem, quam exponatur. j. ea. §. poteſt. & exaudi authoritatem iſtam de peccato in ſpiritum ſanctum: ut exponit Auguſt. j. ead. §. poteſt.
u Alibi. In libro Ieſu filij Syrach.
x Si ſacerdos. In libro Regum.
y Non ſemper. j. xxxij. qõ. vij. quid in omnibus.

Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudẽs, &c. Hinc etiã Ambroſius, Deus qs b ſimilis erit tibi? non utique ullus: quia imago Dei patris, filius eſt.

Similiter accipiendũ eſt, quis orabit ꝓ eo? hoc eſt, ſingularis uitæ aliqs, debet orare pro eo, q pec cauit in domino. Nã quomodo Ioãnes diceret, non orandũ pro delicto grauiori, qui cũ legiſſet Moyſen rogaſſe c *et impetraſſe, ubi erat præuaricatio uoluntaria: qui ſciret ẽt Hieremiã* d *rogaſſe? Poteſt etiã ſecundum Aug. aliter intelligi illud Ioannis: Eſt peccatũ ad mortẽ &c. ut nulla ſit eius et ſuperiorũ cõtrarietas: ait enim, eſt peccatũ ad mortẽ, &c. nõ pro illo* e *dico ut roget quis. de quo peccato, qm̃ expreſſũ nõ eſt, poſſunt* f *multa et diuerſa ſentiri. Ego autẽ dico peccatũ eſſe, fidẽ quæ per dilectionẽ operatᷓ, deſerere uſq; ad mortẽ.* g *hoc eſt etiã blaſphemia in ſpiritũ ſanctũ, quã neque in hoc ſeculo, neq; in futuro remittendã* h *dominus in Euãgelio aſſeruit, ſiue autem delectatione peccati, ſiue deſperatione ueniæ, uſq; ad mortẽ quis in peccato perſeueret, iuſtũ eſt, ut ſine fine puniatur, qui ſine fine peccauerit.*

Vnde Gregor. Papa. ☩

CAN. LX.

VOluiſſent iniqui, ſi potuiſſent, ſine fine uiuere, ut potuiſſent ſine fine peccare. Oſtendunt quia in peccato ſemper uiuere cupiunt, qui nunquam i deſinunt peccare, dum uiuunt. Ad magnam ergo iuſtitiam iudicantes pertinet, ut nunquam careant ſupplicio, qui in hac uita nunquam uoluerũt carere peccato.

---

ff. commo. l. ad eos. ff. loca. l. ſed & de damno.

a Difficultatem. Hoc referas ad delicti uarietatem & ad interceſſorem ſpiritualem.

b Deus quis. Quia imago, & etiam quælibet fidelis anima. j. diſt. proxima. illa anima. ſed & homo habet ſimilitudinem Dei. j. xxxiij. qõ. v. hæc imago. Triplex eſt igitur imago ſiue ſimilitudo. identitatis ſecundũ quã tm̃ filius Dei ẽ imago patris. imitationis, ſecundũ quã dicitur ꝙ magna nauis eſt imago alicuius domus, & diſcipulus magiſtri. ſimilitudinis expreſſæ, ut ſigillum in cera depingitur.

Imago eſt triplex.

Mat. 24. b

Pſal. 82.

c Rogaſſe. Pro peccatis Hieruſalem, vnde in libro Machab. legitur quod Iudas Machabæus cũ deberet pugnare cũ ſuis paucis, cõtra Nicanorem qui erat cũ multis, ad cõfortationem ſuũ retulit ſomniũ ꝙ in præcedenti nocte uiderat, in hunc modũ. Viderat Oniam ſacerdotem manus ad cælũ protendentem, & orantem pro populo Iudæorum, & poſtea apparuiſſe aliũ uirum ætate & gloria mirabilem circa illum Oniam, & dixiſſe, Hic eſt amator populi Iſrael: hic eſt, qui multum orat pro populo, & pro ciuitate ſancta.

1. Ioã. 5. d

Iudæ Machabæi ſomnium.

Exo. 32. g

d Hieremiam. Dei prophetam. extendiſſe autem Hieremiam dexteram, & dediſſe Iudæ gladium aureũ, dicentem, Accipe ſanctũ gladiũ munus miſſum à Deo, quo deijcies aduerſarios populi mei Iſrael. qua uiſione cõfortati qui erãt cũ Iuda, impetum fecerunt in hoſtes, & Nicanorem interfecerunt, & xxx. millia de ſuis.

e Pro illo. Quia non ſequitur ꝙ in carne non promeruit. ſ. eo. multiplex. §. j. Dico ut pro eo non roget quis. poſt mortem. & ita exaudi pro peccato in ſpiritũ ſanctũ: ꝙ eſt finalis impœnitẽtia, ut hic innuit Auguſtinus: quo caſu exaudi. ſ. xiij. q. ij. pro obeuntibus. licet H. illud intelligat de ſpecialibus orationibus.

f Poſſunt. Argu. ꝙ non eſt diffinitum, poſſe diffiniri. xxij. quæſt. v. hoc uidetur. arg. contra. xxxj. quæſt. j. quod ſi dormierit. ij. quæſt. v. conſuluiſti.

g Ad mortem. Vnde alibi Auguſt. Tanta labes eſt illius peccati, ut humilitatem pœnitentiæ ſubire non poſſit: quòd quidem committit quiſquis ex ſola inuidia unitatem eccleſiaſticã impugnat, & diabolo ſcienter attribuit opera ſpiritus ſancti. unde nec Chriſtus in paſſione pro talibus orauit: ſed pro eis, qui ignoranter crucifigebant eum dicens, Pater ignoſce illis quia neſciunt quid faciunt.

Eccleſiaſticã unitatẽ impugnare grauiſſimum eſt.

h Remittendam. Peccatum in ſpiritum ſanctum dicitur generaliter omne peccatum mortale: quia qui unam perſonam offendit, & aliam. ſpecialius uero peccatũ eſt, quod ex odio uel ex malignitate procedit. nam ſpiritus ſanctus eſt amor & benignitas, ſecundũ alios peccatũ in ſpiritum ſanctũ eſt obſtinatio mentis. Eſt aũt obſtinatio mentis in peccato obdurata pertinacia, quã impœnitẽtia finalis comitatur. prouenit aũt hmõi obſtinatio interdũ ex deſperatione: puta cũ quis credit ſuorũ delictorum magnitudinem diuinã miſericordiã exceſsiſſe, & ob hoc de uitijs aſcẽdit ad uitia, iuxta illud qđ ait Cain: maior eſt iniquitas mea, quã ut ueniam merear: ut j. §. denique. Interdum ex præſumptione: puta cum quis ſecurus delinquit. tanquam Deus pro temporali flagitio non ſit æternum ſuppliciũ daturus. in quo peccati genere refert Hieronymus ſe Originem deprehendiſſe, qui poſt mortem anathematizatus eſt: ut xxiiij. quæſt. ij. c. ulti. verſ. item ſi ad tempora. Vel putãs in articulo mortis ſufficienter pœnitere ut latro: de quibus Apoſtolus: Maledictus homo qui peccat in ſpe. Item in ſpiritũ ſanctum peccatum eſt ſecundum alios, fraternæ gratiæ inuidia: puta ſi de gratia a Deo fratri collata inuideas, ne tibi præferatur. argum. ſ. viij. diſtinct. qui contempta. Item ſecundum alios, peccare in ſpiritum ſanctum eſt blaſphemia in perſonam ſpiritus ſancti. de talibus habetur de conſecr. diſt. iiij. hi uero hæretici. Item ſecundum alios peccatum in ſpiritum ſanctum eſt finalis impœnitentia: peccatum ſcilicet ꝙ durat uſque ad mortem, ut uſque, incluſiuum ſit. ꝙ hic Auguſtinus potius uelle uidetur. j. di. iij. inter hæc hircum. Sed ſolet quæri utrum finalis impœnitentia poſſit deſinere eſſe? Reſp. Iſte terminus, finalis impœnitentia, duobus modis accipitur. Ineſt enim alicui impœnitentia finalis, quando non habet propoſitum pœnitendi: hoc poteſt deſinere eſſe: quia hoc propoſitum poteſt habere in hoc inſtãti, & cras nõ. Item eſt etiam finalis impœnitẽtia, quædã qualitas quæ ineſt alicui ex eo ꝙ nunquã pœnitebit: iſta non poteſt deſinere eſſe ſubiecto exiſtente: quæ ſi ponatur: oporteat dici quod nunquam eam habuit.

Peccatum in ſpiritũ ſanctũ qđ dicitur, & quot ſunt eius ſpecies.

Marc. 3. d lib. iij. dialogorũ cap. xliij. Impœnitẽtia finalis capiẽ duobus modis.

i Supradicta breuiter cõprehendas & dic quod ſex modis in ſpiritũ ſanctũ peccatur: duob9 modis erga Deũ, præſumptione, ut Origenes deſpatione, ut Iudas. j. ca. di. iij. ſcelerator. Duob9 erga proximũ, odio fraternæ cogitationis, & impugnationis agnitæ veritatis. xj. qõ. iij. nolite timere. Duobus erga ſeipſum, finali impœnitẽtia & pœnitere potuiſſe. xvij. qõ. iiij. ſunt qui. & adde qđ de hoc etiã not. j. di. ij. ſciẽdũ. Archi.

i VOluiſſet. Nunquam. Aſsidue enim peccantium non miſeretur Deus: ut ſ. xciij. di. diaconi. & uenia impœnitenti, &c. xxiiij. qõ. ij. legatur. & ideo

ideo ſemper obnoxij pœnæ perſiſtent: ut ɉ.di.vij.In ſi.

Ex his. Hæc eſt iiij. pars diſtin. in qua probat per xxxvj. autho. ꝙ ſi quis non confitetur, non ſaluatur: ſi petije, ſufficit confeſsio quæ fit primo Deo, deinde ſacerdoti, qui loco Dei iudicat. Io. de Fant.

ſis? quia totum genus humanum perierat de peccato Adæ, ſed non tota angelica natura peccato diaboli. Item homo incitatorem habuit ad malum: quod non habuit angelus: & ideo per alium iſte non debuit iuuari, ſicut nec ille per ſe potuit ſurgere. & ideo peccatum diaboli fuit irremediabile, & nõ peccatum hominis.

a Ex his itaque. Infert ex præmiſsis authoritatibus uſq; ad §. denique.

b Si nemo. ſ. ead. diſt. nemo poteſt.

c Paradiſum. Supra ead. diſtin. ecce nunc tempus.

d Fruſtratur. Supra ead. diſt. agite.

e Conſequi. Supra ea. di. c. nullus.

f Si ſolis. Supra ea. diſt. verbum.

g Ligandi. Id eſt, imponendi ſatisfactionem uel relaxandi.

h Poteſtas. Nota ſolis ſacerdotibus poteſtatem ligandi traditam.

i Supplicationibus. Supra ea. diſt. multiplex.

k Denique. Ab iſto loco uſque ad capit. quamobrem. probat xxij. authoritatibus, ſcilicet peccata non dimitti ſine oris confeſſione: authoritates ueteris teſtamenti inducit uſque ad §. in Euãgelio. Ab illo §. in Euangelio. uſque ad §. ex his. inducit authoritates noui teſtamenti: & poſt ex omnibus concludit in §. ex his. & omnes illæ authoritates intelliguntur, cũ quis confiteri cõtemnit.

l Serpens. Id eſt, diabolus. qui ſerpente utebatur, tanquam organo. uel intellige ad literã.

Mat. 16.c

m Confeſsionem. Et quia in ſeipſo inuenit originẽ peccati.

n Non reuocabatur. Quia irreuocabile fuit peccatum eius, & impoſsibile eſt eum reuocare ad pœnitentiã: ut ɉ. diſtinct. ij. §. ꝙ autem reprobi. uerſi. impoſsibile. hominis autem peccatũ fuit remediabile, & hoc duabus de cau-

Peccatũ diaboli fuit irremediabile, ſed hominis remediabile.

4 *Ex his itaque* [a] *apparet, quod ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis, peccatũ non remittitur. nã ſi neceſſe eſt, ut iniquitates noſtras dicamus ut poſtea iuſtificemur: ſi nemo* [b] *poteſt iuſtificari à peccato niſi antea cõfeſſus fuerit peccatũ: ſi cõfeſſio paradiſum* [c] *aperit, ueniã acquirit: ſi illa ſolùm confeſſio utilis eſt, quæ fit cũ pœnitẽtia: (in quo notatur aliud eſſe cõfeſſio, aliud pœnitẽtia: ſiue interior ſiue exterior accipiatur) ſi ille qui promittit ueniã, occultè apđ Deum, non apud eccleſiã pœnitentiã agẽti, fruſtratur* [d] *Euangeliũ, et claues datas eccleſiæ. ꝓmittit etiã quod Deus negat delinquenti: ſi nemo poteſt cõſequi* [e] *ueniã, niſi quantulamcunque, & ſi minorem, quàm debeat, peccati ſoluerit pœnã: ſi ſolis* [f] *ſacerdotib. ligandi* [g] *ſoluẽdiq; ptãs* [h] *à Deo tradita eſt: ſi nullus ueniã accipit, niſi eccleſiæ ſupplicationibus* [i] *ipſam impetrare contẽdat: cõcluditur ergo, ꝙ nullus ante cõfeſſionem oris, & ſatisfactionẽ operis peccati abolet culpam.*

Deniq; [k] *ut perſpicua appareat, neminẽ ſine cõfeſſione a peccato mundari, ab ipſius humani generis principio ſumamus exordiũ. Peccato tranſgreſſionis, primi parẽtes corrupti, a dño ſunt reqſiti de culpa, ut peccatũ qđ tranſgrediendo commiſerant, cõfitendo delerent. Serpens* [l] *autem de culpa requiſitus nõ eſt: quia per cõfeſſionem* [m] *nõ reuocabaẽ* [n] *ad uitã. Cain quoq; cũ primæ præuaricationi fratricidium addidiſſet, ſimiliter à domino de culpa requiſitus ẽ, dum ei dicitur, Vbi eſt Abel frater tuus? Sed quia ſuperbus peccatum ſuũ cõfiteri noluit, potius mẽdaciter negãdo Deum fallere conatus eſt dicẽs: Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? indignus uenia iudicatus eſt. unde in deſperationis profundũ merſus eſt, dum ait: Maior eſt iniquitas mea, quàm ut ueniã merear. Vagus & ꝓfuſus exijt à facie domini, ſignificans eos, q peccata ſua cõfiteri diſſimulãt, reſpectu diuinæ miſerationis indignos haberi. Reges* [o] *quoque qui ignorantia ducti, in Abrahã deliquerant, nõ niſi eodem orante ſanari meruerunt. In quo figuratur, ꝙ paſſiones* [p] *morum nõ ſanãtur niſi orationibus* [q] *eccleſię. Moyſi quoq; præcipit* [r] *dñs ut lepra* [s] *ſiue in cutè, ſiue*

o Reges. Pharao Rex Aegypti. de quo habetur ſ. xxij. qõ. ij. cap. utilem. §. ecce quæ. & Abimelech rex Geraræ, de quo habeẽ xxxij. quæſt. iiij. nemo ſibi. & ſ. xxxiij. quæſtio. prima, ſi per ſortiarias.

Geneſ. 12.c

Geneſ. 20.c

Gene. 4. b

p Paſsiones. Id eſt, delicta. xv. quæſtione prima illa.

q Orationibus. Supra xxxiij. qõ. j. ſi per ſortiarias.

r Præcepit. In leuitico.

Gene. 4. b

s Vt lepra. Id eſt, aliqua macula. Sunt autem quatuor genera lepræ. in cute, in capillis, in domo, in ueſte. In capillis lepra dicitur alopecia, fluentibus ſanie capillis, ſi in caluitio uel in alia parte capitis albus uel rufus color inuentus fuerit, plaga lepræ eſt. In cute lepra cognoſcitur, ſi in ea fuerit alba, id eſt, pallida albedo, uel puſtulæ, & huiuſmodi. lepra ueſtis erat macula alba uel rufa. Similiter in domo dicebatur lepra talis macula, & macula in pariete pallore uel rubore deformis. & omnia iſta iudicabantur arbitrio ſacerdotis. ſi enim in homine lepra non erat perſpicua, recludebat eũ ſacerdos in domo ſua ſeptem diebus: quibus expletis, ſi nõ creuerat lepra, iterum recludebat eum alijs ſeptem diebus. quod ſi nec tunc creuerat, mundum eum iudicabat: quia ſi ſcabies erat, lauabat homo ueſtimenta ſua, & mundus erat. Cũ uero perſpicua erat lepra,

Gen. 12.b

Gen. 26. a

Leuit. 13. b

in domo, [a] ſiue in ueſte, ſiue in crine appareret, ſacerdoti oſtenderetur, & iuxta eius arbitriũ ſeparata, [b] eius iudicio cõtaminarẽt [c] uel mũdarẽt. 1.Re.16.c Saul quoq; cùm à ſpiritu maligno uexarẽt, non poterat ad ſanæ mẽtis officiũ redire, niſi prius Dauid pſalteriũ arriperet, & coram eo pſalleret, & ita ab ei' uexatione ceſſaret Diabolus. In quo myſticè oſtẽditur, qđ quicunque Diabolo propter peccata mãcipaẽ, ab eius dominio eripi nõ ualet, niſi Dauid, i. eccleſia pſalterium accipiat, & corã eo pſallat, id eſt, ſpiritualis gratię eũ participem faciat, et ſalubriter admonendo, et piè pro eo orando, et exẽpla boni operis ſibi præbendo, Diabolum ab inuiſibili eius uexatione cõpeſcat. Dauid quoq; cùm adulteriũ commiſiſſet, et homicidiũ, nõ antè audiuit à propheta, [d] 2.Re.12.d Tranſtulit à te peccatum tuum dominus, antequã ipſum peccatũ cõfiterẽt: prius enim prophetæ peccatũ redarguẽti cõfeſſus eſt, & poſtea audiuit: Tranſtulit Dominus peccatum tuũ à te. Achab [e] quoq; cũ de innocentis [f] ſanguinis effuſione ſentẽtiã comminãtis Dei audiret, induit ſeipſum cilicio, ſatisfaciẽs Deo p pœnitentiã. 3. Regum 20.g Unde Dominus ad Heliam ait, Quoniam Achab reueritus ẽ faciẽ meã, non inducã malũ in diebus eius. Niniuitæ cũ audirent: Ionæ.3.b Adhuc quadraginta dies, et Niniue ſubuertetur: ex edicto regis, et principũ pœnitentiam egerũt dicẽtes: Quis ſcit ſi cõuertatur et uiuat & ignoſcat Deus: & relinquat [g] poſt ſe benedictionem? Hac humilitate et ſatisfactione imminentẽ ſubuerſionẽ euadere meruerunt: quorũ exemplis euidẽter oſtẽditur, q̃ nullus à Deo cõſequitur ueniã, niſi primũ ſatisfecerit ſibi per pœnitentiam. Nabuchodonoſor quoq; propter ſuperbiã ſuã à rationabili mente in beſtialem [h] animũ cõmutatus eſt, atque à regno ſuo profugus recedens, non antè regnũ recepit, quàm conuerſus Deũ prædicauit. Denique plebs Iſraëlitica, ob culpã ſuę tranſgreſſionis captiuitati tradita, non antè liberari meruit, quàm ſua peccata cõfitens, Danielis et aliorum ſanctorũ precibus ueniã accepit. Daniel.9. In Euangelio [i] quoque, uenientes ad Ioannem ut baptizarentur ab eo baptiſmo pœnitentiæ, [k] primùm confitebantur peccata ſua: oſtendentes quòd quiſque debet peccata ſua damnando confiteri, & innouationem melioris uitæ promittere, ſi regenerationis deſiderat gratiam accipere. Matt.3.a

Chriſtus quoq; alios legĩ ſuſcitaſſe à mortuis: alios à lepra mũdaſſe: alios illuminaſſe aliorũ mẽbra paralyſi diſſoluta cõſolidaſſe. omniũ tamen ſanitatem, petitio propriæ uocis uel amicorum [l] legitur præceſſiſſe. Ioã.11.c Luc.17.c Matt.9.c Mar.2.a

Luca enim referente didicimus, quòd pro ſocru Petri prius rogatus eſt, quàm eam ſanitati redderet. Lucæ.4.f Matt.8.a Mar.1.d

lepra, ſeparabatur, id eſt, iudicabatur immundus ad arbitrium ſacerdotis. & habebat homo ueſtimẽta ſua diſſuta, id eſt, facilia ad induendum uel exuendum, ut ſic cognoſceretur: & caput raſum, [1] ut poſſet cognoſci, oſq; ueſte contectum, ne fœtorem loquẽdo diffunderet. & habitabat ſolus extra caſtra, ita ut a mortuo nihil differre uideretur. Item ſi lepra ueſtis erat perſpicua, comburebatur ueſtis. ſi dubia, recludebatur ſeptẽ diebus. ſi creuerat macula, adiudicabatur lepra, ſi non creuerat abluebatur ueſtis, & recludebatur alijs ſeptẽ diebus poſt quos ſi ſacerdos inueniebat creuiſſe lepram, rumpebat eam. Similiter oſtium domus leproſæ claudebatur ſeptem dieb' poſt quos ſi ſacerdos inueniſſet creuiſſe lepram, iubebat eruı lapides leproſos, & proijci extra ciuitatem, & domum radi intus, per circuitũ, & puluerem raſuræ ſpargi extra ciuitatem in loco immundo, & alios lapides ſubſtitui in domo, & luto alio liniri domum. quod ſi iterũ redierit macula, & perſeuerans lepra eſt, deſtruebatur domus, & ligna, & lapides, & puluis extra ciuitatem proijciebantur in locũ immundum.

[1] Alias, eodem.

[a] In domo. Non dicit hic de ueſte & domo, ꝙ ei ad literã poſsit lepra ineſſe, ſed ſi domus uel ueſtis offerrẽt ab aliquo in miniſterium deputanda, antea ſacerdoti offerebãt. & ſi aliqua inerat macula, qua a miniſterio impediretur, ſacerdotis iudicio relinquebatur.

[b] Separata. Quo ad officium uel miniſterium.

[c] Contaminaretur. Domus uel ueſtis uel cutis. i. contaminata uel immunda iudicaretur.

[d] A propheta. Scilicet Nathan.

[e] Achab. Infra ea. diſtinctio. iij. §. ecce Achab.

ADDITIO.

Et 50. diſtin. cap. ſi poſt. §. econtra.

[f] Innocentis. Scilicet Nabutæ.

[g] Et relinquat. Scilicet nobis qui eum ſequimur, uel poſt comminationem ad ſe datam.

[h] In beſtialem. ı̃. xvij. q. iiij. miror.

[i] In Euangelio. hic transfert ſe ad authoritates noui teſtamenti.

[k] Pœnitentiæ. Non remiſsionis: nam uenientibus ad illud requirebatur pœnitentia: non autem in noſtro baptiſmate quod remiſsionis eſt: ut ı̃. de conſecra. diſtinctione ſecunda, ſine pœnitentia.

[l] Vel amicorum. Hoc enim Deus amat, ut multi rogent. ı̃. ea. fleat.

Raboni

Luce 5. c

Leproſus uerò ille, quē Dominus deſcēdēs de mō te mūdauit, prius clamauit ad eū: Domine ſi uis, potes me mundare. quem poſtea tāgendo mūdauit.

Mar. 10. g

Cæcus, quoq; dū clamaret ad eū Miſerere mei fili Dauid: interrogauit eū Ieſus, quid uis ut faciā tibi? ait. Raboni, [a] ut uideā lumen. Tres quoq; mortuos [b] audiuit, quos aliorū oratiōibus reddidit uitæ. Quartū [c] quoq; diſcipulo nuntiāte audiuit: ſed quia defuerunt uiui, qui pro eo precarentur, reſuſcitari nō meruit. Quibus nimirū exemplis euidētiſſimè datur intelligi ꝙ ille quē grauioris culpæ macula inficit, niſi cōfeſſione proprij oris, uel eccleſiæ interceſſione ſuffragante ſanari nō poterit.

Pſalm. 31.

Hīc pœnitēs [d] ille, qui prius tacēdo peccata flagellari meruerat, poſtea correptꝰ dicebat, Quoniam tacui, [e] inueterauerūt oſſa [f] mea dum clamarē [g] tota die.

Pſalm. 68

Hinc Chriſtus ex perſona membrorum ait: Non abſorbeat me profundū, neque urgeat ſup me puteus os ſuū quod Auguſtinus exponit dicēs: Puteus eſt humanæ iniquitatis ꝓfunditas: in quā ſi cecideris, nō claudet [h] ſuper te puteus os ſuum, ſi tu nō clauſeris os [i] tuū.

Pſal. 129.

Cōfitere ergo, & dic, De profundis clamaui, ad te Domine: et euades. Claudet ſuper illū Dominus, qui in profundo [k] cōtemnit: à quo mortuo uelut ab eo qui nō eſt, perit confeſſio.

Pſalm. 99

Hinc idē ꝓpheta ait: Introite portas eius in cōfeſſione. oſtēdens ad portas miſericordiæ non niſi per confeſſionem peccati, aliquē poſſe attingere.

Mat. 3. a

Hinc ēt beatus Ioannes Baptiſta, & ſaluator noſter exordium prædicationis ſuæ à pœnitentia ſumpſerunt dicētes, Pœnitentiam agite, appropinquabit.n. regnum cælorum. Oſtendentes ad regna cælorum neminem poſſe attingere, niſi primùm per pœnitentiam Deo curauerit ſatisfacere. Hinc etiam in Actibus Apoſtolorum legitur, quod credētes ueniebant ad Apoſtolos, annūtiantes actus ſuos. Actu. 19.

Ex his omnibus facilè monſtratur, ſine cōfeſſione nullum ueniam poſſe promereri.

Hinc etiam Leo papa ait:

CAN. LXI.

SVfficit pœnitenti confeſsio, quæ primum Domino offertur, deinde ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat.

Idem.

CAN. LXII.

POenitentia quæ dilata eſt, cum ſtudioſius petita fuerit, nō negetur: [l] ut eo modo ad indulgentiæ medicinam anima uulnerata [m] perueniat.

Itē Auguſt. in ſermone de pœnitentia.

CAN. LXIII.

NOn ſufficit [n] mores in melius commutare, & à præteritis malis recedere: niſi etiam de ijs quæ facta ſunt ſatiſfiat Domino per pœnitentiæ [o] dolorem: per humilitatis gemitum: per contriti cordis ſacrificiū: cooperātibus eleemoſynis & ieiunijs.

Item Ambroſius.

CAN. LXIIII.

NOuit Dominus mutare ſententiam, [p] ſi tu noueris emendare delictum.

Item Leo papa.

CAN. LXV.

Eccl. 17. c

ALiud [q] quidem eſt, debita iuſta repoſcere, [r] aliud propria [ſ] perfectionis amore contemnere. Illicitorum ueniam poſtulantem oportet etiam à multis licitis abſtinere, dicente Apoſtolo, Omnia mihi licent, [t] ſed non omnia expediunt. [u]

---

[a] Raboni. id eſt, magiſter.

[b] Mortuos. ſcilicet filium [1] Archiſynagogi, filium uiduæ, & Lazarum.

[c] Quartum. Vnde hoc Gratia. habuit ignoramus: niſi dicatur hoc de Matthæo intelligi: cui cum Dominus diceret, Sequere me, reſpondit Domino, Pater meus mortuꝰ eſt: uolo eum ſepelire: & tūc Dominus ait, Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

[1] Hunc Chriſtꝰ ſuſcitauit in domo, id eſt, in cogitatione ſecūdum H. infra e. §. ecōtra. Luce 18. f Matt. 5. c Luce 7. b Ioan. 11. c

[d] Pœnitens. Dauid: ut j. diſtinct. iij. ille rex.

[e] Tacui. Peccata.

[f] Oſſa. Virtutes, quibus anima ſuſtentatur, ut oſsibus corpus.

[g] Dum clamarem. Iactando me de meritis meis.

[h] Non claudet. id eſt, non conſtringet te finaliter.

[i] Nō clauſeris os. non confitendo.

[k] In profundo uitiorum. unde peccator cum [2] uenerit in profundum uitiorū, contemnit.

[2] xvj. di. reclicauit. extra de iudic. cū nō ab homine. Archid.

[l] POenitentia. Nō negetur. nam quod diffidentia ætatis, &c. xxxij. q. ij. ancillam & j. ea. diſt. vij nemo.

[m] Vulnerata. delictis.

[n] NOn ſufficit. Quo ad famam exteriorē. ſufficit enim quo ad Deum, dūmodo non contemnat.

[o] Per pœnitentiæ. j. ea. di. ſi peccatum Dauid.

[p] NOuit. Sententiam. cōminationis: ut xxij. q. iiij. incommutabilis. & in hoc ſimilis eſt prætori, quo ad interlocutoriam. ff. de re iudi. quod iuſsit.

[q] ALiud. ſ. xj. q. j. aliud.

[r] Repoſcere. ſupra xiiij. quæſt. j. quod debetur.

[ſ] Propria. ff. de mino. ſi iudex.

[t] Licent. hoc expoſui ſ. xj. q. j. aliud.

[u] Expediunt ut debitū repetere: ut ſ. xiiij. q. j. quod debetur. ſed non expedit cū ſcandalo. Itē temporalia accipere. j. q. j. iudices. Item oībus

bus cibis indifferenter uti licet.xj.q.iiij.ad menſam. ſed non expedit.xxviij.q.j.omnes. Item uxorem gentilem derelinquere licet.xxviij.q.j. iam nunc. ſed nec expedit:ut ead.q.j. ſic enim.

Vnde ſi pœnitens habeat cauſam, quam negligere fortè non debeat, melius expectet eccleſiaſticum, quàm forenſe iudicium.

Item Hieronymus in Malachia †

Ad c.j. Ioel.in cōmenta. Mala.j

CAN. LXVI.

Qui ſanctus ſacerdos eſt, & comedit in paſcha a Domini, accingatur baltheo caſtitatis, & audiat cum Apoſtolis. Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris. Luc.12.d Qui autem peccator b eſt, & quem remordet c propria conſcientia, cilicio pœnitentiæ accingatur, & plangat, uel propria delicta, uel populi: & ingrediatur eccleſiam, d de qua propter peccatum fuerat egreſſus, & cubet uel dormiat in ſacco: ut præteritas delicias, per quas Deum offenderat, uitæ auſteritate compenſet.

Item in Amos Propheta. †

† capi.ix. in cōmēt.

a Qvi ſanctus. In paſcha.id eſt, in tranſitu de uitijs ad uirtutes: quia paſcha tranſitus interpretatur.de conſecr. diſt. iiij.per aquam.

Peccati conſcius. an poſsit ꝓpria authoritate a cōione abſtinere.

b Peccator. Ex hoc uidetur quod conſtitutus in mortali poſſit authoritate ſua à communione ſacramentorum abſtinere, iuxta illud, probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, &c. & ideo laudatur mulier, quæ menſtrua patitur, ſi ex reuerentia abſtinet. ſ. v.diſtinct.ad eius. & argu. ĩ.de conſecra. diſtinct.ij.quotidie. Sed contra. ſ. eadē diſtinct. ſunt qui arbitrantur & cap. facilius. & ĩ.ead. in actione. In contrarijs iſtis dicitur, ꝙ nemo authoritate ſua ſed ſacerdotis, debet abſtinere à communione altaris. Solu. abſtinet quis peccati conſcius, aliquando propter reuerentiam: quod commendatur: ut hic, & in ſimilibus. Aliquando propter ſatisfactionem delicti, putans talem abſtinētiam prodeſſe etiam non iniuncta ei aliquā pœnitētia à ſacerdote: quod inhibetur in contrarijs. Sed & in illo caſu ubi ob reuerentiam abſtinetur propter criminis cōſcientiam: diſtinguo, ut ſi ſcandalum ex eius abſtinentia oritur, compelli poteſt à prælato ſuo ad ſumendum euchariſtiam, uel petendum: argu ĩ.de conſec.diſt. ij. ſi quis intrat. & ca.ſeculares. ſi uero non eſt ſcandalū, bene facit abſtinendo. ĩ.de conſecra.diſtinct.ij.quotidie. hodie tamen uidetur tolli iſta diſtinctio, ut extra de pœni. & remiſ omnis.

c Remordet. ſecundū quod notat. ſ.xvj.q.j.monachi.

d Eccleſiam. id eſt, unitatem eccleſiæ per fidem & charitatem. nec enim intelligi poteſt de ingreſſu corporalis eccleſiæ. Nemo nanque pro peccato aliquo abſtinēdus eſt, ab ingreſſu eccleſiæ, niſi ſit excommunicatus uel interdictus ex iuſta cauſa. ĩ.ea.q.iiij.uir cum propria.xj. q.iij.excommunicatos.

Eccleſiæ ingreſſus quibus eſt interdicēdus.

SI agamus. CASVS. *Dicit Hieronymus in hoc capitulo quod ſicut Deus propter pœnitētiā reuocat ſententiam in contumaces latā: ita propter negligentiam pœnitendi dona reuocat quæ promiſit & hoc probat exemplis, ſcilicet Hieruſalem & Samaria, Nabuchodonoſor & Ezechia.*

e Rurſus. uerba Gratiani.

f Eundem. ſcilicet Amos, de quo locutus fuerat Hieronymus.

CAN. LXVII.

SI agamus pœnitētiā, ipſum quoq; ſuæ pœnitebit ſentētiæ. *Rurſus* e *iuxta eūdem* f *Hieronymū,* Promittit proſpera, ſi pœnitētiam egerimus: quòd ſi negligētia diſſoluamur, & illum pœnitebit ſponſiōis, promiſſaq; mutabit. † Alias reuocabit. Cuius rei exemplū Samariam & Hieruſalem habere poſſumus: quorum alij de imminentibus ſupplicijs liberati ſunt, alij quæ patribus promiſſa fuerant, perdiderunt.

Item ſuper Danielē. †

† ca. iiij. Dani. 4. c

CAN LXVIII.

QVamobrem g cōſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis h redime i & iniquitates tuas miſericordijs pauperum, ſi forte k ignoſcat Deus delictis tuis.

4. Reg. 20.a

g QVamobrem. Illud tangit quod Nabuchodonoſor uidit in ſomno arborem in medio terræ pertingentem uſque ad cælū, & ſub ea habitabant animalia & beſtiæ, & in ramis uolucres, & ex ea neſcebatur omnis caro, & ecce uigil & ſanctus de cælo deſcendit, & ait, Succidite arborem & ramos & fructus eius, & fugient ex ea beſtiæ: & uolucres: ſed germen eius in terram ſinite: & cum feris ſit pars huius, & ab humano commutetur cor eius, & ſeptem tempora commutentur ſuper eam. quod ſomnium Daniel interpretatꝰ eſt, & ait: Tu es rex arbor ea, quæ inualuiſti, & poteſtas tua in terminis terræ, & audiui [illegible] altiſſimi [illegible] ſuper te: & ab hominibus eijcient te, & cum feris erit habitatio tua. fœnum ut bos comedes. Septē tempora, id eſt, ſeptem anni mutabuntur ſuper te, & relinquetur tibi ſemē uel germē radicis, quia regnum tuum reſtituetur tibi. quamobrem audi conſilium meum, peccata tua eleemoſynis redime: forſan ignoſcet tibi Deus. Poſt annum autē deambulabat rex in aula ſua, & ſuperbe loquebatur dicens, Nonne eſt hæc Babylon quam ego ædificaui in robore regni, & in gloria decoris mei? Adhuc erat ſermo in ore eius & ecce uox de cælo dicens, Tibi dicitur Nabuchodonoſor, regnum tuum tranſit à te, & cum feris habitabis ſeptē temporibus, donec ſcias ꝙ dominetur altiſsimus uniuerſis regnis hominum. & ſtatim ex hominibus abiectus eſt, & ut bos fœnum comedit, & rore cæli caput eius infectū eſt, donec capilli eius in ſimilitudinē aquilarum creſcerent, & ungues eius quaſi ungues auium

h Eleemoſynis. Eleemoſynę nanque à morte liberant peccatorem qui per delicta ſubruerat: ut ĩ.ea.di. medicina. ſ.ea.di.miror.

Eleemoſyna liberat à morte.

i Redime. Iſtud redime, ponitur priuatiue: quia proprie non eſt hæc redemptio. ſimile. ff.commo. ſi ut. §. ulti. ff.de lege commiſſ.l.fundo. ff.quod ui aut clam. ſi uitem. §.ij.

k Si forte. Supra diſtinctione lxxxvj. non ſatis. dubitanter dixit: quia deeſſe poteſt contritio cordis. argu. ſ.ead.q.ij. admonere. & non ualent eleemoſynæ, niſi ex bono fonte, &c. ut lxxxvj. diſtin. non ſatis. Vel ideo ſub dubietate poſuit, ne ſecuritas negligentiam, & ne

Si prædixerit ſententiam quæ mutari non poteſt: [a] quomodo hortatur ad eleemoſynas pauperum, & miſericordiã, ut Dei ſententia permutetur? Quod facilè ſoluitur exemplo regis Ezechiæ, quem Eſaias prædixit eſſe moriturum: [b] & Niniuitarum, quibus dictum fuerat: Adhuc quadraginta dies ſunt, & Niniue ſubuertetur: & tamen ad preces Ezechiæ & Niniue, Dei ſententia mutata eſt. [c] Rurſus bona agenti, ſe aſſerit [d] polliceri indulgentiam: alioqui [e] & in reuerentiã [f] loquit̃ Deus ſe mala minari ſuper gentem: & ſi bona fecerit, minas in clementiã commutare, rurſum aſſerit polliceri. Et ſi malè fecerit, dicit ſuam mutare ſententiam non in homines, ſed in opera quæ mutata ſunt. Neque enim Deus hominibus iraſcitur, ſed uitijs: [g] quæ cũ in homine non fuerint, nequaquam punit quod mutatum eſt. Dicamus quidem & aliter, Fecit itaque Nabuchodonoſor rex iuxta Danielis conſilium, miſericordias in pauperes, & idcirco uſque ad menſem duodecimum, [h] in eo dilata eſt ſententia, ſed quia poſtea ambulans in aula Babylonis gloriatur & dicit: Nónne hæc eſt Babylon magna, quam ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria nominis mei? Bonum miſericordiæ perdidit malo ſuperbiæ. Forſitan [i] ignoſcet Deus delictis tuis. Cũ beatus Daniel præſcius futurorum de ſententia Dei dubitet: [k] rem temerariam faciunt, qui audacter [l] peccantibus, ueniam pollicentur. & tamen ſciendum eſt, quòd Nabuchodonoſor regi bona opera facienti uenia repromittitur.

Idem. †

CAN. LXIX.

Vide [m] benignum dominũ, miſericordiam cum ſeueritate miſcentem, [n] & ipſius pœnæ modum iuſta & clementi deliberatione penſantem: & ideo nõ in perpetuum interitum tradidit delinquẽtes, ſed quanto (inquit) tẽpore ſeruierunt Cuſarſaton, [o] hoc eſt octo annis. Diſce & hoc, ò tu auditor q̃ſquis ille es, qui tibi cõſcius es alicuius erroris: & quãto tempore erraſſe te noſti, & quanto tempore deliquiſti, tanto [p] nihilominus [q] tẽpore humilia teipſum Deo, & ſatisfacito ei in cõfeſsione pœnitentiæ: nõ expectes ut humiliet te Cuſarſaton: & inuito te neceſsitas extorqueat pœnitentiam: ſed ipſe præueni ipſius tortoris duritiam: quia ſi teipſum emendaueris: ſi te ipſum correxeris, pius, eſt Dñs, & miſericors, qui uindictam temperet ab eo, qui illam pœnitendo [r] præuenit. Sed illud cõſideremus: quia donec ſeruierunt Cuſarſatoni, qui traditi pro delictis ſuis fuerant, & nõ clamauerunt ad Dominum, nemo ſuſcitatus eſt, qui ſaluare eos poſſet. cùm uerò clamauerunt ad Dominum, tunc ſuſcitauit [ſ] Dominus ſaluatorem Iſrael & ſaluauit eos.

& negligentia offenſam præſtaret: ut infra eadem prædixerat. Vel ponitur forte; aſſertiue, ut in Euangelio: forſitan & patrem meum cognouiſſetis, &c. Eſaie. 38. infra diſtinct.iiij. ne forte. ff. de rei uendic. item ſi. §. j.

[a] Non poteſt. Id eſt, non contingit hoc ſecundum eos, Ionæ. 3. b contra quos hic loquitur.

[b] Moriturum. Propter peccatum q̃ commiſit quando ſuperbiuit de uictoria quam habuit de inimicis, eam ſibi attribuens.

[c] Mutata eſt. Non per iudicij ueritatem, ſed eorum Hier. 17. d mutatione qui conuerſi per pœnitentiam meruerunt liberari.

[d] Aſſerit. Dominus loquens Hieremiæ. & ſunt uerba Hieronymi ſuper Danielem.

[e] Alioqui. Id eſt, niſi præſtaret indulgentiam agenti bona: cur inferret mala agenti malã? & hoc ſequitur. æquũ eſt enim: ut ſicut male agentibus infert mala: ſic benè agentibus parcat, & conferat bona.

[f] In reuerentiam. Id eſt, contra æquitatem reuerendam; Dan. 4. e uel ad hoc ut omnes eidem reuereamur tantum.

[g] Vitijs. Supra. diſt. lxxxvj. odio.

[h] Ad menſem. Xij. uſque ad annum peccata eleemoſynis redemit, poſt ſuperbiuit.

[i] Forſitan. Verba Danielis.

[k] Dubitet. i. proponat ſecundũ formã dubitatis. Vel dic, ut ſ. in princip.

[l] Audacter. Supra viij. quæſt. j. ſi ergo. xxxij. q. v. ſi Paulus. hoc aduerbium determinat uerbum uel participium. argum. hoc xciij. diſt. diaconi.

[m] Vide. O tu auditor.

[n] Miſcentem. ſ. diſt. xlv. diſciplina.

[o] Cuſarſaton. Quæ humiliatio eorum interpretatur in libro Iudicum: hic eſt Diabolus, cui humiliandæ & affligendæ traduntur animæ quæ Chriſti humilitate contempta, in ſuperbiam ſe extollunt. Cuſarſaton iſte fuit Rex Syriæ & Meſopotamiæ, cui ſeruiuit Iſrael octo annis eo quòd præuaricatus eſt in præceptis Domini, ſeruiendo Idolis mortuo Ioſue: quem liberauit Othoniel frater Caleph in quo erat ſpiritus Domini poſtquam populus clamauit ad Dominum tradito Cuſarſaton in manus Othonielis in pugna quãdo pugnauit contra eum: ut legitur in libro Iudicum. ij. & iij.

Cuſarſatõ q̃d repræſentat.

† Habet hoc Origenes Homil. iij. ad c. iij. Iudicum.

[p] Tanto. ſ. ſaltem. & non plus. xlvij. diſtinct. omnes.

[q] Nihilominus. ſ. di. iij. productior. contra. ſed ibi de peccato primi parentis tantum. Vel de pœna interiori: hic autem de exteriori.

[r] Pœnitendo. ſ. e. diſt. voluiſſent. §. ex his. verſic. quartum quoque.

[ſ] Suſcitauit. Othonielem, id eſt, filium Cenez fratrem Caleph minorẽ [1] cui Caleph Axam filiam ſuam dederat in uxorem pro eo q̃ dederat ei ciuitatem Cariathſepher. i. ciuitatem literarũ. hic ergo Othoniel quaſi ſaluator filijs Iſrael eſt miſſus, cum ſuper eos eſt dux conſtitutus à Domino. Interpretatur autem Othoniel tempus mihi Dei, [2] hoc ẽ aliquis militiæ cæleſtis angelus qui ſibi tempus à Deo diſpen-

Othoniel fuit filius Cenez.

[1] In quo fuit ſpiritus domini, & iudicauit Iſrael, de quo habet Iudic. iij. ca.

[2] Ita etiã ponit Hu. & Laur.

diſpenſatum accipiens mittitur in adiutorium eorum qui hæreditatem capiunt ſalutis. H.

Idem.

CAN. LXX.

ECcleſia Chriſti eſt, non habens maculã [a] neque rugam [b] aut aliquid iſtiuſmodi, qui ergo peccator eſt, aliqua ſorde maculatus, de eccleſia [c] Chriſti non poteſt appellari, nec Chriſto ſubiectus dici. Poſsibile autem eſt, ut quomodo eccleſia Chriſti, quæ prius rugam habuit & maculam, [d] & immunditiã. & poſtea reſtituta eſt, ita & peccator currat ad medicum: quia nõ habent opus ſani medico, ſed male habẽtes: ut curentur uulnera ipſorũ, & fiant de eccleſia quæ eſt corpus Chriſti.

Idem. †

CAN. LXXI.

SVper tribus [e] ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non conuertam eum. [f] Iuxta [g] tropologiam [h] hoc poſſumus dicere. Primum peccatum eſt, cogitaſſe quæ mala ſunt. Secundum, cõgitationibus acquieuiſſe peruerſis. Tertium, quod mente decreueris opere compleuiſſe. Quartum, poſt peccatum non agere pœnitentiam, & ſuo ſibi complacere delicto. [i]

Idem.

CAN. LXXII.

SEcunda poſt naufragium tabula [k] eſt, culpam ſimpliciter cõfiteri. Imitati eſtis errãtem: imitamini & correctum. Errauimus iuuenes, emendemur ſenes, iungamus lacrymas, & gemitus copulemus.

Idem.

CAN. LXXIII.

QVia diuinitatis natura eſt clemens & pia, magisq; ad indulgentiã quàm ad uindictã prona: quia nõ uult mortem peccatoris, ſed ut cõuertatur & uiuat: ſi quis poſt lapſum peccatorum, ad uerã pœnitentiã ſe cõuerterit: citò à miſericordiæ iudice ueniam impetrabit.

Idem in Malachia. †

CAN. LXXIIII.

NE forſitan peccati immemores, tardius reuertantur: Adhuc, inquit, ſedere uos faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtiuitatis: [l] ut quod facit baptiſma, [m] hoc faciat pœnitentia: & habitent in tabernaculis ſaluatoris, hoc eſt in eccleſia ſaluatoris.

Idem. †

CAN. LXXV.

PRædixerat Hieremias [n] ſeptuaginta annos deſolationis tem-

---

a ECcleſia. Maculã. hæreſis uel mortalis peccati. ſ. di. xxj. quãuis. ſ. proxi. cauſa. q. iiij. recurrat.

b Rugam. ſcilicet ſchiſmatis uel uenialis peccati.

c De eccleſia. ſ. xxiij. qõ. iiij. forte. contra. & cap. hæc autem uita. contra. Sol. eccleſia quãdoque large ſumitur: ut granũ & paleam cõplectatur. ut eſt in cõtrarijs. ſ. xxxij. q. iiij. recurrat. Vel dic aliud eſſe de eccleſia, quod hic negatur de malis: aliud eſſe in eccleſia, quod in contrarijs conceditur. Vel diſtingue. nam ſunt quidam in eccleſia nomine & re, ut boni catholici: ut hic. quidam nec nomine nec re, ut præciſi. ſ. xxiij. q. iij. ſi quis a catholica. quidam nomine tantum: ut in contrarijs, quidam re tantum: ut de conſecr. diſt. iij. non dubito.

Eccleſia quatuor generaho minũ cõtinet.

d Et maculam. Vnde propheta: In peccatis dimiſit matrem ueſtram, ut ĩ. xxxv. q. j. cap. ulti.

† Cap. i. Amos in commen. Amos. i.

e Vper tribus.

CASVS.

Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponuntur uerba Amos prophetæ comminantis populo Damaſci & Azaelis regi eius: qui x. tribus grauiter afflixerat: quaſi dicat ſi AZael & populus Damaſci ſemel uel bis tantummodo populũ meum eſſet perſecutus, forſitan parcerem illis: ſed quia diu expectaui eũ ad pœnitentiã ut cõuerſus reciperet ſanitatem, et ipſe abuſus patiẽtia mea tertiò et quartò affligit: cogor mutare ſententiã ut plagis corripiã eum. In ſecunda parte exponit uerba prophetæ moraliter.

Azahel fuit Rex Damaſci.

f Non conuertam eum. Non expectabo eum ut cõuertatur, ſed plagis corripiam eum. Vel lege interrogatiue, non conuertam eum? id eſt, nonne conuertam eum ab inſania ſua flagellando ipſum?

g Iuxta. Verba Hieronymi.

h Tropologiam. Id eſt, moralitatem. De hoc quære ſupra diſtinctione xxxvij. uino.

Tropologia, ò moralitas.

i Delicto. Quaſi dicat qui in tribus prioribus peccat, ſi pœnitet, conuertit Dominus ad eum uultum clementiæ ſuæ, ſi uero non pœnitet, auertitur ab eo uultus clementiæ ſuæ.

k SEcunda. Tabula Procellarum huius mundi: quia nauigamus tendentes ad patriam, & incurrimus naufragium ex peccato primi hominis, quo ſumus morti addicti. Prima tabula eſt baptiſmus, ubi purgatur uetus homo, & induitur nouus. xxvj. diſtin. deinde. Secunda tabula eſt pœnitentia, qua poſt baptiſmũ reſurgimus. poſt baptiſmum enim lapſi poſt pœnitentiam reuocari ualẽt, ſed nõ per baptiſmum. H. ad literam prima tabula eſt nauis. Secunda tabula eſt ſcapha, qua in naufragio periculum uitatur.

Tabula, qua nauigamus in hoc ſeculo, eſt duplex.

Ezech. 18

l NE forſitan. Feſtiuitatis. ſ. ſcenophegiæ, in qua Iudæi ſingulis annis habitabãt ſub umbraculis in memoriã quadraginta annorum quibus in deſerto fuerunt ſub tabernaculis, quaſi dicat ad literam: ſicut enim olim uos de Aegypto liberaui, & habitaſtis in tabernaculis, ſic & nunc educam uos de imminente captiuitate peccatorum ſi ad me reuerti uolueritis.

Scenophegiæ feſtiuitas quæ erat.

† Hiero. capit. xij. Oſeæ.

Oſeæ. 12.

ADDITIO.

Per exitum de Aegypto ſignificatur baptiſmus ſiue baptiſmi redemptio, per iſtam liberationem effectus pœnitentiæ. Petrus.

m Quod facit baptiſma. Non tamen quodcunque: ut ĩ. de conſe. di. iiij. ſine pœnitentia. unde ſemper iſta duo quamuis interdictum generale ponatur, excepta intelliguntur: extra de ſponſa. non eſt uobis. Item hoc facit pœnitentia quòd baptiſmus, quo ad uitam æternam, non quo ad hoc ut petere poſsit qui iure ſuo diſpenſationem acta pœnitentia: ut extra de uo. c. j. in fin. & ĩ. diſtinct. vj. cap. j.

Baptiſmus & pœnitẽtia miniſtrãtur tẽpore interdicti.

† in epiſtola Hiere. cap. 11. Daniel.

n PRædixerat Hieremias. In epiſtola quã direxerat

rat ad transmigrationem Babylonis dicens: Cum impleri cœperint lxx. anni, uiſitabo & reducam uos ad locum iſtum.

a Preces. s. xxiij. q. iij. obtineri.

b Denique. Alia ratione probat, quod ab oratione nõ eſt ceſſandum: quia ſi Deus uidet homines negligentes, mutat q̃ prius promiſerat.

Oratio ſit aſsidua.

c In geneſi legimus. Vbi dicitur, nõ permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt; id eſt, fragilis: eruntque dies eius cxx. anni. quaſi dicat, ſpiritus meus, id eſt, indignatio mea & ira mea non remanebit in homine in æternũ, id eſt, nõ erit æterna: quia non reſeruabo hominẽ in æternis cruciatibus, ſed ipſum hic puniam temporaliter, ſcilicet diluuio. hoc dicit propter illos qui in diluuio ſaluati ſunt & conuerſi ad Deum.

Hominis dies ſunt cxx. anni. Supra ead. ſed & cõtinuo. Gene. 6. a

d Ante. nunquid etiam iudex poteſt hoc facere poſt datas inducias? argum. quod ſic. ff. de re iudi. quod iuſsit. idem etiam dices in ſnĩa lata ſub conditione, extra de ſenten. excommunic. à nobis.

e Poſtea. arg. quod ſi teneris mihi librũ ſcribere ad certum terminũ, & tantum iam de tempore eſt lapſum quod in reſiduo ſcribere nõ poſſis, ſtatim poſſum agere contra te argu. s. ij. q. vij. appellatore. ff. de uerb. oblig. hoc iure. Ar. contra ff. ſi quis caut. ſi eũ. §. j. ff. de regul. iuris. nulla intelligit. contra ff. de uerborum oblig. inſulam. ubi ſolui. ur hæc contraria.

Hiere. 7. d

1. Reg. 16. a

Dani. 9. a

f Comminatus. ſcilicet diluuij.

g Abieci. Quia uidi eos [illegible] in .

h Medicina. Peccata. id eſt, pœnas debitas pro peccatis. Nota [illegible] cap. peccata [illegible] peccato [illegible] eleemoſy-[illegible]

pli, poſt quos rurſum ueniret populus in Iudæam & reædificaret ibidem tẽplum in Hieruſalẽ. Quæ res non facit Danielem negligentem, ſed magis prouocat ad rogandum: ut quod Deus promiſit per ſuam clementiam, impleat per eorum preces, a ne negligentia & ſuperbia pariat offenſam. Denique b etiam in Geneſi legimus, c centum & xx. annos pœnitentiæ cõſtitutos ante diluuium: quia tanto tempore, hoc eſt, centum annis noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectat ut & xx. alij anni compleantur: ſed infert antè, d quod poſtea e fuerat comminatus. f Vnde & Ieremiæ dicitur ob duritiã cordis populi Iudæorum: Ne ores pro populo hoc: quia non exaudiã te. & ad Samuelem: Vſquequo luges ſuper Saul? quia ego abieci g eum. In cinere ergo & ſacco poſtulat Daniel adimpleri, quod promiſerat Deus, non quòd eſſet incredulus futurorum, ſed ne ſecuritas negligentiã, & negligentia pariat offenſam.

Item Ambroſius in ſermone Domini in dominica de Abraham.

Operibus miſericordiæ Deum non emimus, ſed nosmetipſos redimimus.

CAN. LXXVI.

Medicina miſericordiæ tollit peccata h magna. Habemus plura ſubſidia, quibus peccata noſtra redimimus. Pecuniam habes, redime i peccatum tuum. non uenalis eſt Dominus, ſed tu ipſe uenalis es. Peccatis tuis uenundatus k es: redime te operibus tuis, redime te pecunia tua. Vilis eſt pecunia, ſed pretioſa eſt miſericordia. Eleemoſyna (inquit) à peccato liberat. crimina ergo eleemoſynis l redimuntur.

Item Ioannes os aureũ.

CAN. LXXVII.

Medicamentum m fortius, quod maximè operatur in pœnitentia, hoc eſt eleemoſyna: ſicut in præceptis medicinæ medicamentum quidẽ herbas multas accipit, unam autem dominantiſsimam: ſic & in pœnitentia dominantior iſta herba & potentior eſt, & uniuerſum ipſa efficit. n Audi enim quid dicit ſcriptura diuina: Date eleemoſynam, o & ecce omnia munda p ſunt uobis.

Item Ambroſius in libro de pœnitentia.

CAN. LXXVIII.

Deus q definitionẽ r non facit, qui miſericordiam s ſuam omnibus promiſit, t & relaxandi u licentiam ſacerdotibus ſuis, ſine ulla exceptione x cõceſsit. ſed qui culpam exagge-

nis redimuntur & relaxantur. uel eleemoſynæ rediniunt peccata, id eſt, oſtendunt eſſe dimiſſa. Vel legitur de miſericordia uel eleemoſynæ uirtute, quæ eſt ſpiritualis medicina animæ.

Eleemoſyna redimit peccata.

i Redime. s. xlj. diſtinctio. non cogantur. argum. s. diſtinctio. lxxxij. preſbyter.

k Venũdatus. s. xv. q. j non eſt.

l Eleemoſynis. s. ea. diſt. cap. omnis. §. alij. & cap. miror.

m Medicamẽtũ. id eſt, eleemoſyna. & loquitur per ſimilitudinem: quia medicina eſt animæ.

n Ipſa efficit. Vbi deeſt opportunitas alia faciendi.

o Date eleemoſynam. ſcilicet ordinate, à uobiſipſis incipientes, ut eam uobis primũ exhibeatis. j. diſtinct. iij. qui uult.

Eleemoſynã primò nobis faciam⁹.

p Munda. id eſt, mũde & ſine peccato poſsidebitis alia.

q Deus. CASVS. *Deus indifferenter quẽlibet peccatorem recipit ſi pœniteat, & ſacerdotibus licẽtiam relaxandi de pœna conceſsit, maiora tamẽ peccata maiori pœna punienda ſunt.*

[redacted]

r Definitionem. id eſt. diſtinctionẽ perſonarum, id eſt, nullum uere pœnitentem à ſe excludit: ut ſupra xxix. quæſtione ſecunda. capitu. j. §. primo. Vel definitionem, id eſt, exceptionem peccatorum.

s Qui miſericordiã. id eſt, remiſsionem peccatorum à ſe per miſericordiam conferendam.

t Omnibus promiſit. uere pœnitentibus. xxiiij. quæſtione ij. capitu. legatur.

u Et relaxandi. id eſt, pœnam peccati dimittendi.

x Sine ulla exceptione. i. nullum excipiendo uel peccato

raueri t,exaggeret [a] pœnitentiam. Maiora enim crimina maioribus [b] abluuntur fletibus.

Idem.

CAN. LXXIX.

FLeat [c] pro te mater eccleſia,& culpam [d] tuam lacrymis lauet. uideat te Chriſtus mœrentem, & dicat tibi: Beati triſtes,quia gaudebitis. Amat ut pro uno multi rogent. [e] Denique in euāgelio,motus uiduæ lacrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium eius reſuſcitauit.

Idem.

CAN. LXXX.

ADam poſt culpam Deus ſtatim [f] de paradiſo eiecit.non diſtulit, ſed ſtatim ſeparauit à delicijs, ut ageret pœnitentiam: ſtatim tunica ueſtiuit eum pellicea, non ſerica.

Item Auguſtinus ad Felicianum.

CAN. LXXXI.

TRes [g] ſunt autē actiones [h] pœnitentiæ, quas mecum ueſtra eruditio recognoſcit una eſt [i] quæ nouum hominem parturit, [k] donec per baptiſma ſalutare omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum. Omnis [l] enim qui iam ſuæ uoluntatis arbiter cōſtitutus eſt, cùm accedit ad ſacramenta fidelium, niſi eum ueteris uitæ pœniteat, nouam inchoare non poteſt. Ab hac pœnitentia cùm baptizantur ſoli paruuli, immunes ſunt, nondum enim poſſunt uti libero arbitrio, quibus tamen ad conſecrationem, [m] remiſsionemque originalis peccati prodeſt [n] eorum fides, à quibus offeruntur. Altera uerò pœnitentia eſt,cuius actio per totam uitam iſtam, qua in carne degimus mortali,perpetua ſupplicationis [o] humilitate,ſubeunda eſt: quia primò nemo uitam æternam incorruptibilē immortalemque deſiderat, [p] niſi eum uitæ huius temporalis,corruptibilis, mortalis pœniteat. Non enim ſic quiſque in nouam uitam per ſanctificationem baptiſmi naſcitur, ut quēadmodum ibi deponit omnia peccata præterita, ita etiam ſtatim mortalitatē ipſam carnis, corruptionemq; uitæ deponat. Tertia uerò eſt actio pœnitētiæ,quæ pro illis peccatis [q] ſubeunda eſt,quæ legis decalogus continet,& de quibus Apoſtolus ait: Si.n. noſmetipſos [r] iudicaremus, à Domino non utiq; iudicaremur. [ſ] & infra. Eſt enim pœnitentia [t] humilium & bonorum fidelium pœna quotidiana, in qua pectora contundimus, dicentes: Dimitte nobis peccata noſtra, &c. Neq; ea dimitti nobis uolumus, quæ dimiſſa in baptiſmo non dubitamus: ſed illa utique, quæ humana [u] fragilitate quamuis parua, tamen crebra ſubrepunt: quæ ſi collecta [x] contra nos fuerint, ita nos grauabunt, & opprimunt, [y] ſicut unum

peccatorem uel peccatum:quia nullum peccatū eſt, de quo non poſsit quis pœnitere:ut j. de cōſecra.di.iiij.nemo.

a Exaggeret.id eſt, ſi maior fuit culpa maior ſit dolor de culpa,uel ſatisfactio pro culpa.

Matt.5.a b Maioribus.ſupra. xxiiij.q.j. non afferamus.

c FLeat. ſcilicet ſi manifeſtū fuerit crimē,& fleas ut pro te oret mater eccleſia. Lucæ 7.b

d Et culpam id eſt, pœnam culpæ ſi qua dignus es, poſt cordis contritionē per lacrymas & orationem ex toto deleas.

e Multi rogēt. Hoc etiam faciūt epiſcopi, cum uolunt ſuis nepotibus bene facere:& merito, quia perſonam Chriſti gerunt.xxj. diſtinct.in nouo. Gene.3.d

f ADam poſt. Statim. Arg. quod ſententia lata, ſtatim executiōi mādanda ſit: ut not. ſ. ij.q.j.ſicut.xj.q. iij. cum apud.

g TRes. Hæc eſt quinta pars diſtinctionis in qua ponit magiſter, quæ ſunt genera peccatorum. Ioan. de Fan tu. Hug. autē ſic ponit hunc caſum. In hoc capit. oſtendit Augu. tria eſſe genera,ſiue ſpecies pœnitentiæ. Vnum genus eſt ante baptiſmum de peccatis mortalibus: ſecundum eſt ante & poſt baptiſmū ď peccatis mortalibus: poſtea oſtendit,quod ſicut uenialia quotidie ſubrepunt, ita quotidie ſunt deflenda per aliquam ſatisfactionē: quia ſi multa collecta fuerint ſimul,ita grauabunt ſicut unū mortale.

Pœnitentia tribus modis agitur. h Actiones. Id eſt, tribus modis agitur pœnitentia, ſcilicet ante baptiſmum:ut j.de conſe.di.iiij.agunt homines. poſt baptiſmum de mortalibus peccatis, & quotidie de uenialibus. j.di.iij.de quotidianis.

i Vna eſt. Quæ fit ab adultis cum baptizantur, uel ante.

k Parturit. Proprie ponitur hoc uerbum parturit. cum enim homo iam proponit & meditatur quod baptizari uelit agere pœnitentiam incipit. quæ pœnitentia nouum hominē parturit.id eſt,in nouum hominem: id eſt, de eo uetuſto prius culpæ uetuſtatem habente, facit nouum hominem, id eſt, gratiæ nouitatem habentem.de conſecr.diſt.iiij.non dubito. Pœnitentia nouū hominem parturit.

l Omnis. j. de conſecr.diſt.iiij. omnis qui.

m Ad conſecrationem.id eſt,ſanctificationem uel ſatisfactionem.

n Prodeſt. id eſt, ſacramentum collatum in fide eorum. Vel prodeſt quia offerunt eum.

o Supplicationis. quia ſemꝑ debemus ſupplicare, ut ab eo liberemur.

p Deſiderat. Cum effectu.

q Peccatis. Pro mortalibus. 1.Co.11.g

r Si enim nōſmetipſos. pœnitēdo, affligendo, damnando nos de peccato.

ſ Iudicaremur. id eſt,puniremur ad pœnam.

t Eſt enim pœnitentiæ. modo redit ad ſecundum articulum. Lucæ 11.a

u Quæ humana. j. diſt.iij.c. incaſſum. §.ſed uerba. & c.de quotidianis.

x Collecta. ſecundum illud, Et quæ non proſunt ſingula,multa iuuāt. Hy- [redacted] arg.ff. ex quib. cau. ma. necnon. §.ſi quis ſæpius. & ff.de pac. l.ſi plures.arg. contra.ff.de iuriſdi.omnium iud.l.ſi idem. C. de iudi.ſancimus.§.penul.

y Et opprimēt. [redacted]

Veniale ſi placet, eſt mortale.

[redacted]

a Ieiunia.ſcilicet le nia:uel propter hæc, ſcilicet omnia.

Peccatū & delictū an ſint idem.
Matt.6.b

b SI peccatum. hic dicit peccatum, inferius idē uocat delictum, & ita indifferēter utitur his uocabulis Gregor. quod & in communi uſu loquēdi ſit. Auguſt.tamen in quæſtionibus Leuitici differentiam notat dicens: Declinare à bono eſt delictum, & eſt peccatum facere malum. unde apparet, quod peccatum mali eſt perpetratio. nam & opus eſt. j. diſt. iij. inter hæc hircum. delictum enim eſt boni deſertio. quid eſt aliud delictum, quàm derelictum? Vel delictum appellatur propriè, quod ignoranter fit iuxta illud? Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias, &c. peccatum uero quod ſcièter.

c Punit. j. eadem diſt. c. ſi cui. §. item ſicut. & cap. porro. infra eadem diſt. §. quæcunque.

ADDITIO.

Poteſt dici, quod peccatum ad prolationem corporis refertur, iniquitas uero ad mētis acerbitatem. præcedit iniquitas. ſequit̄ peccatum: ſed grauior eſt iniquitas tanquam materia. Archi.

2.Re. 12. d

d Cum homine. Id eſt, per hominem tanquam miniſtrū: ut per hoſtem.argu. xxiij.quæ.v.c.remittuntur.xv. quæſt. j. nec is. uel cum ipſo homine, id eſt, cum homo punit ſe ſuffi-

aliquod grande peccatū. Quid enim intereſt ad naufragium, utrum uno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentium culpam derelicta atque cōtempta impleat nauem, atque ſubmergatur? Propter hæc ieiunia, a eleemoſynæ, & orationes inuigilant, in quibus cùm dicimus: Dimitte nobis debita noſtra, &c. manifeſtamus nos habere, quod nobis dimittatur, atque in his uerbis humiliantes animas noſtras, quotidianam quodammodo agere pœnitentiam nō ceſſamus.

Item Gregorius.

CAN. LXXXII.

6 SI peccatum b Dauid Dominus trāſtulit tā deteſtabile, quid eſt, quod poſt omnia, quæ de eodem peccato per prophetam à Domino ei dicta ſunt, poſtmodum tanta tolerauit? Sed & proculdubio Dominus delictum ſine ultione non deſerit. Aut enim ipſe hoc in ſe penitus punit, c aut hoc Deus cum homine d uindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur: quia nullatenus ſine uindicta laxatur. e Sicut enim Dauid audire poſt confeſsionem meruit, Dominus tranſtulit peccatum tuum: & tamen poſt multis cruciatibus f afflictus ac fugiēs reatum culpæ, quam perpetrauerat, exoluit: ſic nos ſalutis unda à culpa primi hominis abſoluimur, ſed tamen reatum huius eiuſdem culpæ diluentes, abſoluti quoque adhuc carnaliter obimus: g quia delicta noſtra ſiue per nos, h ſiue per ſemetipſum i reſecat etiā cum laxat. Ab electis enim ſuis iniquitatum maculas ſtudet temporali afflictione tergere, quas in perpetuum non uult in eis uidere.

Item Auguſtinus. †

CAN. LXXXIII.

SIcut primi k homines poſtea iuſtè uiuēdo meritò creduntur per Domini ſanguinem ab extremo iudicio liberati, tamen non in illa uita meruerunt ad paradiſum reuocari: l ſic & caro peccati, etiam ſi remiſsis peccatis homo in ea iuſtè uixerit, non continuo meretur eam mortem non perpeti, quam contraxit de propagine peccati. Tale aliquid nobis inſinuatū eſt de patriarcha Dauid in libro Regum, ad quem propheta cùm miſſus eſſet, eique ob peccatum quod admiſerat, euentura mala comminaretur, confeſsione peccati ueniam meruit, m reſpondente propheta, quòd illud ei flagitium facinusq́; dimiſſum ſit, & tamen conſecuta ſunt, quæ Dominus comminatus fuerat: ut ſic humiliaretur à filio. n quare & nunc dicitur, o ſi Deus propter peccatum illud fuerat comminatus ut ſic humiliaretur à filio: cur dimiſſo peccato, quod erat ei comminatus, impleuit, niſi p quia rectiſsimè, ſi dictum fuerit. Reſpondetur remiſsionem illam peccati factam, ne homo ad percipiendam

cienter.

e Laxatur. j. ead. di. c. omnis. §. alij contra. & cap. nullus de bite.

f Cruciatibus. j. ea. di. §. non ſunt. & ca. quem pœnitet.

g Obimus. alias luimus, id eſt, propter peccatum Adæ mortem carnis incurrimus, & alias pœnalitates ſuſtinemus. †

† De conſe.di.4.nō ex quo.

g Obimus. Id eſt, neceſsitati mortis ſubijcimur.

† ca. 34. lib. 2. de peccatorū meritis & remiſsione.

h Siue per nos. Cum pœnitentiam agimus.

i Siue per ſemetipſum. in baptiſmo. j. de conſe. di. iiij. ſine pœnitentia.

k SIcut primi. Per primos homines, & per Dauid oſtenditur, q̄ licet per pœnitentiā uel baptiſmum nobis dimittantur peccata, tamen poſtea mors & aliæ pœnalitates pro originali peccato inflictæ remanent ad agonē & exercitium.

Mors & aliæ pœnalitates p̄ pctō originali ſūt inflictæ.

l Reuocari. Eodem modo quo primo fuerant, cū non ſubiacebant morti & alijs pœnalitatibus ſibi poſtea inflictis. 2

2 Tunc enim erat homo potens non mori, ſed poſt reſurrectionē eſt nō potēs mori. Petr.

m Meruit. i. obtinuit. q. d. talis fuit confeſsio: cui data eſt uenia. ſimi. viij. di. conſuetudo.

n A filio. id eſt, per filium Abſalonem. diſt. xlvij. cap. ſicut. §. neceſſe, gloſ. eſt ſimi. in l. ſeruo legato. §. j. ff. de le. j.

o Et nūc dicitur. id eſt, obijcitur à quibuſdam hæreticis, qui dicebant peccata in contritione quantum ad uitam æternam non poſſe dimitti.

p Niſi. quaſi dicat, ſi quæritur niſi, id eſt, ſed: quia rectiſsimè ſi dictū fuerit, id eſt, ſi quæſitum. reſpon. uel eſt ibi ſic, & tunc ita, niſi, id eſt, ſed quia rectiſsimè ſic dictū fuerit

fuerit quaſi: quia rõnabile eſt, quod ita riđetur, &c. & quod niſi ponatur pro ſed, inuenitur xxxviij. diſtinct. cap. ſedulo.

a Impediretur. Non ut per hoc temporalem pœnam euitet. arg. xxiij. q. iiij. c. ſi is.

m Extra. ꝟ. xj. q. iij. illud plane.

n Medicamenta. Quia per illa aug[illegible] confirmantur & conſeruantur.

o Authoritate. ꝟ. ea. diſt. ſunt qui ar[illegible] facilius. ADDITIO. Dic ut no[illegible]

uitã impediretur [a] æternam: ſubſecutum uerò illud cõminationis exemplum, ut pietas hominis etiam in illa humilitate [b] exerceretur [c] atque probaretur. Sic & mortem corporis, propter peccatum Deus homini inflixit, & poſt peccatorum remiſsionem propter exercendam iuſtitiam nõ ademit. [d]

Idem in homilia de pœnitentia. †

Doloris mẽſura, potius quàm temporis in actione pœnitentiæ conſideranda eſt.

CAN. LXXXIIII.

7 IN actione [e] pœnitentiæ ubi tale [f] commiſſum eſt, ut is, qui commiſit, etiam à Chriſti corpore ſeparetur, non tam conſideranda eſt mẽſura [g] temporis, quàm doloris. Cor enim contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Verum quia plerunq; dolor alterius cordis, occultus eſt alteri, [h] nec in aliorum notitiam, niſi per uerba [i] uel quæcunq; alia ſigna procedit, cum ſit coram illo, cui dicitur: Gemitus meus à te non eſt abſconditus, rectè conſtituuntur [k] ab his, [l] qui eccleſiæ præſunt, tempora pœnitentiæ: ut ſatisfiat ẽt eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata. Extra [m] eã quippe nõ remittũtur. Ergo cùm tanta eſt plaga peccati, atq; impetus morbi, ut medicamẽta [n] corporis & ſanguinis Domini differenda ſint, authoritate [o] antiſtitis, debet ſe quiſq; ab altario remouere ad agendam pœnitẽtiam, & eadem authoritate reconciliari.

Idẽ in eadẽ Homilia. †

CAN. LXXXV.

IVdicet ſeipſum homo uolũtate dũ põt, & mores conuertat in melius: ne cùm iam non poterit, præter uoluntatem à Domino iudicẽtur, & cũ in ſe protulerit ſæuerisſimæ [p] ſuiam medicinæ, ſed tamẽ utiliſsimæ, ueniat ad antiſtites [q] per quos illi claues [r] in eccleſia miniſtrãtur tanquam bonus iam incipiens eſſe filius, maternorum [s] membrorũ ordine [t] cuſtodito, à præpoſitis [u] ſacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuę modum, in offerendo ſacrificio contribulati cordis, deuotus & ſupplex: id tamẽ agat, quod non ſolũ ipſi proſit ad recipiendam ſanitatem, ſed cæteris [x] etiam ad exemplum: ut ſi peccatum eius non ſolùm in graui eius malo, ſed etiam in tanto [y] ſcãdalo aliorum eſt, atq; hoc expedire utilitati eccleſiæ uidẽt antiſtiti, in notitia [z] multorum uel coram totius plebis multitudine, agere pœnitentiam non recuſet nec reſiſtat, nec lethali & mortiferæ plagæ ꝑ pudorẽ addat ti-

Pœnitentia quare pro peccato imponitur.

b Humilitate. Imponitur ergo pœnitentia pro peccato: ut humilitas exerceatur, & ne diſciplina eccleſiæ deſeratur. xxiij. q. v. cap. excõicatorum. & ut ſatisfaciat eccleſiæ, quæ ſcandalizata eſt. ꝟ. ead. c. iudicet. & ad cautelam quinquag. diſtin. c. presbyteros. xxxiiij. q. ij. in lectum.

c Exerceretur. ꝟ. di. iij. §. hæc de charitate. & capitu. productior.

† ca. lxv. in enchiridio.

d Ademit. Argum. quod licet deſtruatur principale, remanet acceſſorium. argu. extra de conuer. coniug quidã. extra de ſponſa. ad audientiã. ff. de conſtitu. pecu. item. §. j. C. de prædi. mino. & ſi is. ff. de mino. in cauſæ. ij. Argumen. contra. ff. de regu. iur. l. cum principalis. & C. de legi. & conſtit. non dubiũ. C. de uſur. l. eos.

Pſal. 50.

e IN actione. Hæc eſt ſeptima pars diſtinct. in qua dicitur, quod ubi pœnitentia non ſtatuitur à canone, relinquit arbitrio boni uiri: quia Deus inſpicit magis menſuram laboris, id eſt, cordis quàm temporis. Io. de Fant.

Pſal. 37.

e In actione. i. in agenda ſatisfactione, ut ꝟ. de conſecra. diſt. iij. de pœnitentibus.

f Vbi tale infra de conſec. diſt. iij. de pœnitentibus.

g Menſura. ꝟ. ea. mẽſuram.

h Occultus eſt alteri. ꝟ. xxiiij. quæſt. iij. Deus quando.

i Per uerba. ſupra xxij. q. ij. is autem. & quæſtio. v. humanæ. ff. de ſup. leg. l. Labeo. §. j. & extra de ſponſal. cum apud.

k Conſtituuntur. id eſt, præfiguntur.

l Ab his. ꝟ. xxj. q. ult. tempora.

Pœnitentiæ ordo.

[illegible] Iudicet. [illegible] [illegible] ſeruãdus [illegible] da pœnitentia. Primò. n. debet quis cõteri. ꝟ. eo. c. ſufficit. deinde ſe dãnare & redarguere, & proponere in corde confiteri, & ſatisfacere ad arbitrium eccleſiæ, & poſtea ueniat ad ſacerdotẽ, & ab eo accipiat pœnitẽtiam, & ſi crimẽ eſt publicum unde ſcandalum ortũ ſit, publice recipiat & agat pœnitentiam. Indicet, Id eſt, condemnet.

Sermo 50.

Verſus

p Sæuerisſimæ. Vnde, Sæpe tulit lapſis ſuccus amarus opẽ.

q Ad antiſtites. ꝟ. vj. q. iij. denique. ar. ꝟ. xviij. q. ij. Abbas.

r Claues. qui uult pœnitentiam accipere, ueniat ad ſuũ ſacerdotẽ, qui eũ ligare poterit & abſoluere: non ad alienũ: ut extra de pœn. & remiſsio omnis utriuſque.

s Maternorum. id eſt, filiorum eccleſiæ.

t Ordine. De quo ordine habes. ꝟ. ea. q. ij. admonere. xij. q. ij. de uiro. uel ordine illo quem expreſsi in caſu.

u A præpoſitis. Scilicet à ſacerdotibus, qui præponuntur ſacramentis miniſtrandis.

x Cæteris. Hoc quando crimen eſt publicum prout ſequitur.

y In tanto. id eſt multo.

z In notitia. De notorijs & enormibus peccatis intelligitur hoc. argumen. ſupra xxvj. quæſt. ſexta. cap. ultimo.

Multi.

morem. Multi enim corrigũtur, ut Petrus: multi [a] tolerantur, ut Iudas.

Idem Hieronymus.

Mortificatio uitiorum, magis quàm abſtinentia ciborum pœnitenti neceſſaria eſt.

CAN. LXXXVI.

MEnſurã autem temporis in agẽda pœnitentia idcirco non ſatis apertè præfigunt canones pro unoquoque [b] crimine, ut de ſingulis dicãt, qualiter unũquodq; emẽdandum ſit, ſed magis in arbitrio [c] ſacerdotis [d] intelligentis relinquendũ ſtatuunt: quia apud Deũ non tam ualet menſura temporis, quâm doloris, [e] nec abſtinentia [f] tantum ciborum, quantum mortificatio uitiorum. Propter quod ipſa tempora pœnitentiæ pro fide & conuerſatione [g] pœnitentium abbreuianda præcipiunt, & pro negligentia [h] protelanda exiſtimant: tamen pro quibuſdã culpis [i] pœnitentiæ modi ſunt impoſiti.

Item Ioannes Chryſoſtomus.

CAN. LXXXVII.

QVis aliquando uidet clericũ citò pœnitentiam agentem, & ſi deprehẽſus [k] humiliauerit [l] ſe, nõ ideo dolet q̃a peccauit, ſed ideo confunditur, quia perdidit gloriam [m] ſuam.

§ *His authoritatibus aſſeritur, neminem ſine pœnitentia et cõfeſſione propriæ uocis à peccatis poſſe mundari. Vnde præmiſſę authoritates, quibus uidebatur probari ſola contritione cordis ueniã præſtari, aliter interpretãdæ ſunt, quã ab eis exponantur. Negationem nanq; Petri ſecuta eſt ſatisfactio lacrymarũ, & trina cõfeſſio dominicę dilectionis, qua penitus deleuit peccatũ trinę negationis.* [n] *Nõ ergo neceſſaria ſibi erat certa ſatisfactio peccati, cuius totũ uitę tempus* [o] *obediẽtiæ impendebatur ſui cõditoris. Imitabat̃ eñ illud propheticum: Declina à malo, & fac bonum. et illud Eſaię: Derelinquat impius uiã ſuã, & uir iniquus cogitationes ſuas, etc. Amplius horum nihil à peccatore exigitur. Nõ ergo illa authoritate Leonis* [p] *papæ ſatisfactio pænitẽtiæ ne-*

Luc. 22. f

Pſalm. 39

Eſaiæ. 55 b

---

a Multi. Supra ſecunda, quæſtione prima multi.

MEnſurã. CASVS. *Hug. ſic ponit hunc caſum. Hic Hiero. reddit cauſam, quare in unoquoque crimine non eſt determinatum tempus pænitentia: quia apud Deum non tantũ ualet menſura temporis quantũ doloris, et ideo relinquitur arbitrio ſacerdotis, qui prout uiderit expedire, aſſignat tempus breue uel prolixũ. ſed ne ignoret ſacerdos modũ imponẽdi pœnitentiã in quibuſdã criminibus modi et tẽpora pænitẽtia ſunt determinata. Sequens autẽ cap. ſ. quis aliquando planum eſt.*

b Pro unoquoque i. pro genere cuiuſlibet criminis.

c In arbitrio. i. in arbitrio ſacerdotis eſt relictum, ſtatuere tempus pœnitentiæ. argu. ff. de iure delib. l. j. ĩ. xxvj. q. ult. c. tempora.

d Sacerdotis. Hoc tamen cũ pœna nõ eſt expreſſa: quia cũ pœna eſt expreſſa, illã debet imponere. ex̃. de off. iud. delega. de cauſis. j̃. diſt. v. c. falſas. ex cauſa tamẽ aggrauare poteſt & mitigare. argum 50. diſt. de his. Quid ſi inique arbitratus eſt, & minorem pœnam imponat quâm debeat? ſi eſt ordinari[a] eius iudex ſiue ſacerdos curatus & diſpenſandi animo hoc facit, ſufficit illa licet modica ad delendum peccatum: ſi per errorem, & ab iſto pœnitente credebatur peritus, ſufficit illa minor pœnitẽtia ad delendũ peccatũ, & oẽm pœnã alterius uitæ, dummodo pœnitẽs qui eã recipit maiorem ſuſcipere paratus eſſet, ſi ſibi imponeretur. argu. j̃. ea. diſt. quem pœnitet. uerſ. ſæpe. ſi autem credebat eum imperitum, in culpa eſt, nec releuabitur hac ſola pœnitentia. idem iuris eſt ſi ad alium iuit, non ad ſuũ medicum cum ſuus ſacerdos eſſet peritus: quia eo caſu in culpa iuit ſi autem ſuus ſacerdos nõ erat peritus, & ideo iuit ad alium: quia hoc ſibi licet. j̃. diſt. vj. placuit. & ille malę eſt arbitratus, dic ut dixi in ordinario.

Pœnitentia minor an liberet pœnitentem.

e Doloris. Vnde & tantam contritionem poſſet ſacerdos perpendere in homine, quod nullam ſatisfactionem exteriorem ei imponeret.

f Abſtinentia. j̃. de conſec. diſt. v. ieiunium. ĩ. diſtinctio. lxxxvj. quid prodeſt.

g Conuerſatione. ĩ. xj. q. iij. plerunq;.

h Negligentia. ſ. 50. diſtinctio. de his clericis. ĩ. xxvj. qõ. vij. ſacerdos.

i Culpis. Vt in fornicatione ſacerdotis cum filia ſpirituali. xxx. quæſtio. j. ſi quis ſacerdos. ſupra lxxxij. diſtinctione. c. presbyter. & in multis alijs.

k QVis aliquando. Deprehenſus. in aliquo peccato.

l Humiliauerit. Id eſt, humiliatus apparuerit.

m Gloriam. i. laudem & famam, qua ab hominibus laudabatur, quia credebatur eſſe bonus. & ita habes ex hoc capitulo quod clerici deteriores ſunt laicis. viij. qõ. j. qualis. ſic & monachi deficiẽtes omnibus ſunt deteriores. xlvij. diſt. quantumlibet. & ĩ. xxiiij. q. iij. transferunt. unde etiam dicitur, a ſanctuario meo incipite, ut ĩ. l. diſt. & purgabit. & hoc deſtruit eccleſiã uehemẽter ut viij. q. j. qualis.

Clerici deteriores ſunt laicis.

Monacho malo nihil deterius.

§ His authoritatibus. Hæc eſt octaua pars diſtinct. quæ diuidit̃ in tres partes. In prima recapitulat canones in prima parte poſitos, & poſitis ipſorũ canonũ principijs dicitur qualiter ſunt intelligendi. Secunda ibi, Econtra authoritas, Tertia ibi, Econtra ea Ioan.

n Negationis. Vnde quidam dicunt, quod negando ter peccauit, triplex amor expiauit, & trina confeſſio. vj. quæſt. j. imitare.

o Totum uitæ tempus. Eſt hic argum. quod intranti monaſterium nõ eſt imponenda pœnitentia de peccato ante commiſſo: quia nec Aſtulpho imponitur ſi intrat monaſterium. arg. ĩ. ea. q. ij. admonere. & hoc propter continuationem pœnitentiæ & exercitij, quę in monachis exiguntur. arg. xvj. quæſt. j. vos. extra de ſentent. excom. cum illorum. & argum. opti. extra de voto & uoti redempt. ſcripturæ.

Monaſteriũ intranti an ſit pœnitẽtia imponenda.

p Leonis. ĩ. ea. diſt. c. noluiſſent. §. ex his omnibus. &

cap. ſufficit. Magnum ſaltum fecit hic Gratia. quia cum deberet inſerre authoritatem Ambroſij de Petro propoſitam illam ſcilicet, Petrus. ſ. ea diſt. circa princip. infert authoritatem Leonis quam induxit ſ. ea. §. ex his omnibus. & pro alia parte. tionem, primã ſcilicet de occulto crimine, quod ſufficit confiteri ſoli Deo per ſacerdotem, nec in publico neceſſe eſt illud confiteri, & hanc ponit ibi ſecreta, &c. ſecundã, quod intelligitur de crimine iam confeſſo ſacerdoti, quia illud ſoli Deo confiteri ſemper debemus, non uoce, ſed corde. & hãc ponit ibi, nec neceſſe eſt, &c.

gatur eẽ neceſſaria cuilibet delinquenti, ſed ei [a] tm̃ qui beatũ Petrũ imitatus, huic ſeculo penitus abrenuntiat, et cunctorũ uitiorũ fomitem in ſe funditus mortificat. Item illud Ioãnis Chryſoſtomi, Lauãt lacrymę delictũ, [b] quod pudor eſt confiteri. Et illud aliud qđ ſcribit in epiſtola ad Hebræos, Nõ tibi [c] dico, ut te [d] prodas in publicũ, neque apud alios te accuſes, [e] ſed obedire te uolo ꝓphetę dicẽti, Reuela [f] ante Deũ uiã [g] tuã. ergo tua cõfitere [h] peccata. Apud Deũ uerũ iudicẽ cũ oratione delicta tua ꝓnũtia, nõ lingua [i] ſed cõſciẽtiæ tuæ memoria, et tunc demũ ſpera te miſericordiã poſſe cõſequi. Si habueris peccata [k] in mẽte tua cõtinuè, [l] malũ nunquã aduerſum proximũ tuũ in corde tenebis, nõ ita intelligẽdũ eſt, ut ſi cõfeſſione oris peccata dicant poſſe dimitti, & ſine publica ſatisfactione. Secreta nãque peccata, ſecreta [m] cõfeſſione et occulta ſatisfactione purgãtur, [n] nec ẽ neceſſe ut q̃ ſemel ſacerdoti cõfeſſi fuerimus, denuò [o] cõfiteamur, ſed lingua cordis nõ carnis apđ iudicem uerũ, ea iugiter cõfiteri debemus. Hinc ẽt idem Ioannes Chryſoſtomus ait, Nũc aũt ſi recorderis [p] pctõrum tuorũ, et frequẽter ea ĩ cõſpectu Dei pronũties, et pro eis clemẽtiã eius depreceris, citius illa delebis. Si aũt nũc obliuiſcaris peccatorũ tuorũ, tunc eorũ recordaberis nolens, cũ in toto mũdo publicabuntur, et ĩ cõſpectu proferent oĩum tã amicorũ tuorũ, quàm inimicorũ, et ſanctorũ angelorũ, cęleſtiũq; uirtutũ. Nõ enim ad Dauid ſolũ dicebat, [q] Tu in ſecreto feciſti, ego.n. cũctis manifeſtabo: ſed etiã ad oẽs [r] nos hoc dicit. Similiter [s] et illud Proſperi intelligitur, Qui crimẽ [t] ſuũ ultrò cognoſcũt, et aut illud ꝓpriis cõfeſſionibus produnt, aut neſciẽtib. aliis, quales occulti ſunt, &c. aliis neſciẽtibus, i. occulta cõfeſſione iſtis peccatũ ſuũ cõfitẽtibus, nõ publicè illud manifeſtantibus.

Itẽ illud prophetæ, Dixi cõfitebor, et tu remiſiſti, i. remiſſibilẽ [u] iudicaſti ĩpietatẽ peccati mei.

Ita illud Auguſtini intelligitur, Magna pietas Dei, ut ad ſolã promiſſionem peccata dimiſerit, i. remiſſibilia indicauerit.

Idem. Votũ pro opere reputatur, cũ deeſt facultas. unde uotũ cõfeſſionis reputat̃ pro ope uocis, cũ deeſt facultas cõfeſſionis.

Per Io. Chriſoſtomũ. c. 12. homil. 31

Pſalm. 36.

2. Re. 12. b

Pſal. 31.

a Sed ei. Non dicit uerum, quia non negat. & eſſet neceſſaria pœnitenti exterior ſatiſfactio ſi ibi adſit facultas, ſed dicit ſufficit cõfeſſio quæ fit Deo, & ſacerdoti, ſi adeſt facultas.

b Delictum. Non uidetur cõgrua hęc ſolutio, contrarium magis innuitur. infra, eadem diſtinct. §. ulti. Hugo.

ADDITIO.

Alias ſimile ſecundum Lau. ſed Hug. in ſua gloſſa ponit idem, &c.

c Non tibi. Nunc primo inducit hanc authoritatem quæ uidetur facere pro alia parte, ut eam ſoluat.

d Ve te. i. tuum peccatum ſecretum.

e Excuſes. Alias accuſes te de illo crimine.

f Reuela. Lingua cordis, & non carnis unde ſubdit ante, &c.

g Viam. Id eſt, peccatum.

h Confitere. Sacerdoti. Vel in memoria ſemper habeas ea poſtquam confeſſus es ſacerdoti. In memoria dico, quo ad flendum, non quo ad agendum uel delectandum. unde ſubdit apud, &c.

i Non lingua. Tantum. uel non lingua ſecundũ aliã expoſitionem, ſcilicet ut intelligatur de peccatis iam cõfeſſis ſacerdoti.

k Peccata. Ea ſcilicet cũ dolore pœnitentiæ commemorando.

l Continue. ſ. diſt. lxxj. ualet cõtra.

m Secreta. ſ. ij. qõ. j. ſi peccauerit. ſ. xv. quæſtio. iij. de crimine.

n Purgantur. Duplicem innuit ſolu-

o Denuo confiteamur. In quibuſdam tamen caſibus tenetur pluries illud idẽ confiteri ſ. propter imperitiam ſacerdotum: quia ſi ſacerdos meus imperitus eſt, teneor confeſſionem ſibi factam alij diſcretiori propalare. j. diſt. vj. cap. j. & capitulo. placuit. Item pro contemptu ſatiſfactionis. argum. j. diſtinctio. iij. ſi Apoſtolus. Item pro enormitate delicti, ut ſi ſacerdos audito crimine, remittat eum ad ſuperiorem ut iterũ crimine expoſito pœnitentiam ſibi imponat. argu. extra de pœn. & remiſ. c. ſignificauit. argu. ſ. ea. quæſt. ij. latorẽ. Quartum etiam aſſignamus, qui tamẽ non eſt expeditus, puta pro diminutione confeſſionis: ut cum quis plura habet mortalia, & unum confiteretur. argu. j. diſtinct. iij. ſunt plures.

p Si recorderis. Supra diſtinctione lxxxj. ualet. contra. j. diſtinct. iij. §. ſiue autem quis. & cap. Iudas.

q Dicebat. Per Nathan in libro Regum.

r Ad omnes. Argumen. lxj. diſtinct. miramur. uerſic. ubi eſt.

s Similiter. ſ. ſine publica ſatiſfactione, & publica confeſſione.

t Qui crimen. ſ. ea. diſt. facilius.

u Remiſſibilem. Non bene ſoluit. hoc enim erat & ante. Vel hoc dicit propter ſequentẽ ſatiſfactionem. poterat cuim

Secus cũ crimen eſt publicũ, & manifeſtum, licet perſona ſit incerta. v. q. j. cap. ij. & illud ut puniat infamans, & alter ab infamia facti purgetur. ut ibi not. Hug.

Ibi loquitur de memoria ad delectãdum, quæ memoria eſt improbabilis. xv. qõ. j. mulier. hic loquitur de memoria ad flendũ, & hæc eſt laudabilis de hac et habet. j. di. iij. Iudas. ſecundum Hu. & Pet.

Confeſſio eiuſdem peccati quoque debet iterari.

Et nota q omnes authoritates, quas hic repetit Gr. poſitæ ſunt ſupra ſub illo §. hoc idem uſq; ad §. alij econtra.

enim eſſe, quod contemneret ſatisfacere, & tunc non remitteretur.

Ezec. 33. c

a Cuncta ſ. ead. §. hoc idem.

b Remiſsionis. Pœnæ temporalis, alias falſum diceret.

c Articulum. i. intellectum.

d Plenaria. quantum ad pœnam temporalem.

ADDITIO.

Alias non dicit uerum, ſecundum H.

Eſai. 45. d

e Reatu. Pœna ſcilicet temporali debita pro reatu.

Iohel 2. c

Econtra. Hæc eſt ſecunda pars octauæ partis diſt. ſecundũ Ioan. de Fan.

f Econtra. hic incipit iterum defendere ſuiam illã, q̃ dicit ſola cordis cõtritiõe peccata remitti.

g Authoritas. ſ. ea. §. his authoritatibus uer. non tibi dico. & uer. nunc autem.

h Proſperi. ſ. ead. facilius.

i Extorta. id eſt, extorte expoſita.

k Exhortationem. aliam reſponſionem ponit. j. uel ſi qua iubendo. tertiam. j. ea. §. hæc ergo.

l Confitemini. ſ. di. xxv. c. unũ. §. criminis. cõtra ſed hic minus bene dicit [1]

Gratia. quod corrigit. j. ea. §. econtra ea quæ. [2]

m Omnis ſ. ea. tres autẽ ſunt actiones.

n Gratia Dei. j. de conſec. diſtinct. iiij. ſine pœnitentia.

[1] Ad hoc j. ea. di. c. ult. uerſi. ſed tamẽ.

[2] Dicit Hug. q nõ eſt curãdum de ijs quę G. hic diſtinguit, ſz uideas quod not. j. ea. diſt. v. in ſumma. Archi.

[redacted]

Quæcunq;. CASVS. *Infert ergo Gratianus, & dicit quod quæ de pœnitentia facienda dicta ſunt, ad interiorem pœnitentiam, & non ad exteriorem ſunt referẽda. Poſtea exponit quãdam authoritatem Auguſt. quæ contraria uidebatur, & ad hanc ſuam expoſitionem Auguſti. inducit tres authoritates.*

o Quæcunque. Allegando dicit.

p Auguſtini. ſ. ead. di. c. omnis. §. alij. & ca. nullus.

q Pęnam. Saltem interiorẽ, ſcilicet cordis contritionem & dolorem.

Punire.

[3] Vnde dicit Hu. q nõ eſt uerũ qđ dicit quæcũque, ſed aliqua.

Item uoluntas remuneratur. nõ opus. ita intelligitur: uolũtas facit opus remunerabile nõ opus uolũtatẽ. Item illud. In quacunq; hora peccator conuerſus fuerit, &c. Cõuerti dicitur, qui oĩno uert. ẽ, cuius opus, uox & cogitatio ita mortificationi deſudat peccati, ſicut prius ſeruierat iniquitati. Ita et illud intelligĩt, Cõuertimini ad me, &c. Itẽ, Scindite corda ueſtra, et nõ ueſtimẽta: eis dicitur, q nulla interiori ſatisfactione præcedẽte, ſed ſola exteriori ſe Deũ poſſe placare confidunt. Itẽ cuncta, [a] *quæ de leproſis mundatis uel de Lazaro reſuſcitato inducũtur, ad contritionẽ cordis, nõ ad ueniã remiſſionis* [b] *referẽda ſunt. Obſtinatio.n. animi, & cõfeſſionis cõtẽptus, q̃dã mors eſt impietatis, & lepra ſuꝑbiæ: à qua quiſq; reuiuiſcit, dũ ſibi ꝑ gratiã dolor delicti & uotũ cõfeſſionis inſpiratur. Ad hũc ẽt articulũ* [c] *ꝑtinẽt ea, quæ de uiuẽtibus, uel ĩ luce ambulãtibus, uel dilectionẽ Dei habẽtibus, uel de habitaculis Spiritus sãcti factis. dicta ſunt: ut hæc oĩa quiſque dicat aſſecutus ex cordis cõtritione, quã habet, nõ ex plenaria* [d] *peccati remiſſione, quam nondum inuenit. Sicut enim in baptiſmo remittitur peccatum, & tamen eius pœna reſeruatur, ſic per contritionẽ cordis quiſq; à Deo reſuſcitari dicĩt, licet adhuc reatu* [e] *peccati teneatur. Non ergo præmiſſis authoritatibus uel argumẽtis, ſine cõfeſſiõe oris, & ſatiſfactiõe opis aliqs ꝓbaĩ à peccato mũdari.*

2 *Ecõtra* [f] *authoritas* [g] *ꝑs illa Ioãnis Chryſoſtomi et Proſperi* [h] *cõtra mẽtẽ authoris extorta* [i] *uidetur. Nõ.n. dicĩt, nõ dico tibi: ut te publicè accuſes, ſed nõ dico tibi, ut apud alios te excuſes. & ſic & Proſper nõ ait oĩbus: ſed ſimpliciter alijs neſciẽtibus. Vnde euidẽtiſſimè datur intelligi, q ſine cõfeſſione oris peccata poſſunt deleri. Ea uerò, q̃ ad exhortationẽ* [k] *pœnitẽtiæ & cõfeſſionis dicta ſunt, nõ huic ſuiæ contraire uidentur. Vel enim ſunt uerba exhortationis, uel iuſſiõis: ſicut illud, Cõfitemini* [l] *alterutrũ peccata ueſtra &c. Vel ſi qua iubẽdo ſunt dicta, nõ ad oris cõfeſſionẽ, ſed cordis: nõ ad exteriorẽ ſatiſfactionẽ, ſed interiorẽ referẽda ſunt. Eſt.n. pœnitẽtia alia interior, alia exterior. Interior pœnitẽtia ẽ illa, de qua Auguſt. ait: Oĩs* [m] *qui ſuæ uoluntatis arbiter cõſtitutus eſt, nõ poteſt inchoare nouam uitam, niſi pœniteat eum ueteris uitæ. Item de eadẽ, Petrus in actibus Apoſtolorũ legitur dixiſſe: Pœnitentiã agite, & baptizeĩ unuſquiſq; ueſtrũ:* Act. 2. f *Qđ de interiori pœnitẽtia. nõ de exteriori dictũ accipiĩ. De exteriori uerò pœnitẽtia Ambroſius ait, ſuper epiſtolã ad Romanos Gratia Dei* [n] *in baptiſmate nõ requirit gemitũ uel planctũ, nõ opus aliquod, ſed ſolã cõtritionẽ cordis: & omnia gratis condonat. Quæcunq;* [o] *ergo de pœnitentia iubendo dicta ſunt, nõ ad exteriorem, ſed interiorẽ referẽda ſunt, ſine qua nullus unquã Deo recõciliari potuit. Illud autẽ Auguſtini,* [p] *quo quiſq; negaĩ ueniã poſſe conſequi, niſi prius quãtulãcunq; peccati ſoluerit pœnã,* [q] *non huic ſententiæ inuenitur aduerſum. Nullus enim aſſerit à peccato poſſe mũdari, niſi peccati paſſus fuerit pœnã: ſed aliud ẽ peccatũ ſacerdoti cõfiteri, & eius arbitrio de pctõ*

ſatiſfacere, atq; aliud Deo corde cõfiteri, & ſecreta ſatiſfactiõe peccatũ in ſeipſo punire. [a] *Eſt.n.pœnitẽtia (ut ait Auguſt.) dolor cordis, quo qſq; in ſe punit qđ deliquit. De hac itaq; ſatiſfactione idẽ ait ĩ pſalmo qnquag.exponẽs, Quoniã iniquitatẽ meam ego cognoſco, tu ne punias: qa ego punio, ignoſce: qa ego cognoſco, nõ diſſimulo. & ĩ. Sic Deus miſericordiã dat, ut ſeruet ueritatẽ, ut nõ peccata* [b] *ei ſint impunita, cui ignoſcit. Ignoſcit.n.ſeipſũ puniẽti. miſericordia eſt, ꝙ homo liberatur, ueritas, ꝙ peccatũ punitur. Idẽ in Pſal.lxxxiiij. Veritas de terra orta eſt.* [c] *Id eſt, confeſſio de hoĩe ut ſe accuſet: & ſic iuſtitia de cælo ꝓſpexit, ut publicanus cõfitẽs rediit iuſtificatus. Iuſtitia ꝓſpexit, quaſi Deus dicat: Parcamus huic, qa non parcit ſibi. Ignoſcamus, qa agnoſcit.* [d] *De cælo ergo iuſtitia proſpexit, id eſt, à Deo data eſt iuſtificatio pœnitenti.*

Hęc ergo ſecreta ſatiſfactio leuiũ ſiue occultorũ criminũ Deo offerẽda eſt: nec ſine pœna relaxari ꝓbãtur, quæ ſic expiari credũtur. Ea uerò, quæ de publica ſatiſfactiõe, uel oris confeſſione dicũtur, in publicis & manifeſtis criminibus intelligenda ſunt. Peccata nanq; Nabuchodonoſor, q̃ propheta miſericordiis et eleemoſynis redimi ſuaſit, peccata quoque Niniuitarũ, q̃ publica ſatiſfactiõe expiata ſũt cũctis nota erãt. Et publica [e] *noxa (ut Aug. teſtatur) publico* [f] *eget remedio. Præmiſſis itaq; authoritatibus ꝓ manifeſtis criminibus manifeſta probaĩ offerẽda ſatiſfactio, & oris cõfeſſio. Latentia uerò peccata nõ ꝓbanĩ ſacerdoti neceſſaria cõfitẽda & eius arbitrio expiãda.*

§ *Ecõtra* [g] *ea, quæ in aſſertione huius ſñiæ dicta ſunt, partim ueritate nitunĩ, partim põdere carẽt. Sine contritione etenĩ cordis nullũ peccatũ poſſe dimitti, occulta uerò peccata ſecreta ſatiſfactione publica quoq; manifeſta pœnitentia expiari debere, firmiſſima quoq; cõſtat rõne obnixũ: porrò ſine cõfeſſione oris, ſi facultas cõfitẽdi nõ defuerit, aliquod graue delictũ expiari authoritati penitus probaĩ aduerſum. Qũo.n. ſecundũ authoritatẽ Leonis* [h] *papæ, ſine ſupplicationibus ſacerdotũ indulgẽtia neqt obtineri ſi ſine oris cõfeſſione à peccato poſſumus emũdari? Quis.n.ſupplicabit, pro peccato, quod neſcit?* [i] *Itẽ, Qũo* [k] *ſecũdũ Aug. fruſtrat claues eccleſiæ, qui ſine arbitrio ſacerdotis pœnitẽtiã agit, ſi ſine oris confeſſione, criminis indulgentiã impetrat? Item, Qũo* [l] *ſecundũ Amb. ius ligãdi & ſoluendi ſolis ſacerdotibus à dño credĩt eẽ permiſſum ſi quiſq; ſuo arbitrio, ſeipſum peccãdo ligat uel ſecreta pœnitẽtia ſecundũ Proſperũ* [m] *in ſeipſum ſñiam profert excõicationis, atque poſt ſatiſfactionẽ abſq; ſacerdotali iudicio, ſeipſum Deo uel altari eius reconciliat? Non ſunt hæc* [n] *ꝓmiſſis authoritatibus conſentanea, ſed multorũ exẽplis probanĩ aduerſa. filiã nãq; Archiſynagogi* [o] *turbis eiectis dñs ſuſcitauit,* [p] *non tamẽ niſi præſenti*

Dani.4. f

Ionæ 3. d Mat.12. d

Cõfeſſio oris neceſſaria eſt.

a Punire. j.e.di. iij. §.hæc de charitate. c.pœnitentia eſt.

b Peccata. ſ.ead.diſtin. ſi peccatum Dauid. ſ.ea. diſt.nullus debite.

c Orta eſt. Alias, Veritas de terra orta eſt. i. Chriſtus de Maria.xxxv. q.x.ca. fraternitatis.

d Agnoſcit. Peccatum ſuum.

Hæc ergo ſecreta. Casvs. *Infert nũc Grat. quod pro leuibus peccatis uel occultis, ſecreta eſt Deo ſatiſfactio facienda, pro manifeſtis uero peccatis publica. Qđ probatur exemplo Nabuchodonoſor, & Niniuitarum, & authoritate. Auguſt.*

Publica. ſ. 32. q. iij. nemo. ſ. ij. q. j. ſi peccauerit.

Publico. i. ſi tẽpus confeſſionis & ſatiſfactionis habuit.

Econtra. Hæc eſt iij. pars octauæ ptis di. ſecundum Ioan.

Casvs. *Nunc pro alia parte allegat Gratia. ſcilicet quòd confeſſio oris eſt neceſſaria, dicens quod ſupradicta partim pondere carent, & partim non: nam occulta peccata, ſecreta ſatiſfactione purgantur, publica uerò manifeſta pœnitentia purgantur, nullũ tamẽ graue delictũ, ſi facultas affuerit cõfitendi, ſine confeſſione purgatur. Quod probat tribus authoritatibus, ſcilicet Leonis, Auguſt. & Ambroſii, & uno exẽplo domini. & ad hoc inducit Grat. authoritatem Leonis. & licet ſit de §. iſto, tamen hũc caſum ſic ponas.*

g Econtra. Hic ponit Grat. uerã ſolutionẽ. ſ. qđ neceſſaria eſt oris confeſſio, ubi facultas eſt cõfitẽdi, & qđ pœnitentia debet agi authoritate ſacerdotis. & ad hoc probandum inducit factum dñi, qñ ſuſcitauit filiam archiſynagogi.

h Leonis ſ. e.diſ.§. alij.& c.multiplex.

i Quod neſcit. ar.ff. de acqui.poſ.l. poſſideri.§. Neratius. ff. de cõtrah.emp. in l. fundi.& e.ti.in l.qui fundum.§.fundi.

k Quomodo. ſ.e.di. §.alij.c. agite.

l Item quomodo. ſ. e.di.§.alij.& ca. agite.& c.uerbum.

m Proſperũ. ſ. ea. diſt.§.item ſicut. & cap.facilius.

n Nõ ſunt hæc. Quæ pro parte contraria dicta ſunt. ſ. quod ſine confeſsione oris peccata grauia dimittantur.

o Archiſynagogi. ſ. principis Iairi.

p Suſcitauit. j. ea. quẽ pœnitet. in fin.

arguit & in ſi. iudiciũ relinquit.

Secre-

¹ Ponit. Imo tãtũ

b' patre et matre puellæ, Petro quoq; Iac. et Ioã. pñte, uita reddita eſt. In quo moraliter ĩſtruimur ut ſecreta [a] peccata, q̃ p mortẽ puellæ intelligunt, nõ niſi ſupplicationib. eccleſiæ, quæ per patrẽ & matrem puellæ deſignantur, et ſacerdotũ miniſterio, qui per Petrũ et Ioãnem et cęteros intelligũtur, a domino exiſtimẽt dimitti. Itẽ in Leuitico. Qui domũ ſuã uel agrũ dño uouerit uel cõſecrauerit, nõ põt eã [b] redimere niſi ſiclo [c] ſanctuarij ſacerdote quoq; (nõ ipſo) ſupputãte [d] annorũ numerũ uſq; ad iubileũ. In quo ſitr docemur, qđ quicunq; domũ cõſciẽtię, uel agrũ cõuerſationis p pœnitentiã domino offerre, atq; pretio bonorũ operũ de uana uitę ſuę cõuerſatione ſeipm redimere uoluerit, nõ põt hoc facere, niſi ſiclo ſanctuarij, i. operibus pœnitẽtię ſacra ſcriptura pfixis. unde uenientib. ad ſe turbis, beatus Ioannes nõ ait ſimpliciter, facite pœnitentiã, uel fructus pœnitẽtiæ, ſed addidit, dignos, ut pro qualitate uulneris peccatorũ, qualitas offerat bonorũ operũ. Nõ enim par debet eẽ fructus [e] boni operis, eius q nihil uel parũ deliquit, atq; eius q grandia cõmiſit. Ille tanquã nullius criminis conſcius, uſum ſibi in rebus licitis præbet. Hũc tanquã multis agrauatũ ẽt à licitis [f] tẽperare oportet. In iubileo plena remiſsio preſtabatur. Vnde per eũ perfecta peccati remiſsio figurat. Sacerdos erga numerũ annorũ uſq; ad iubileũ ſupputat, cũ eius arbitrio pœnitẽtiæ tpa definiunt, quibus quiſq; plenã peccati remiſsionẽ inueniat. Nõ eñ (ſicut Iſichius ait ſuper eundẽ locũ) ſtatim poſt definitã pœnitẽtiam qſq; pctõ [g] plenè mundatur. [h] Cùm ergo ex premiſsis authoritatib. colligit, q tẽpora pœnitentiæ arbitrio ſacerdotis definiant euidẽtiſsimè apparet, ſine cõfeſsione [i] proprię uocis pctã nõ dimitti, qs.n. tpa pœnitẽtiæ alicui pfiget niſi primũ peccata ſua ſibi manifeſtare curauerit? Itẽ Taciturnitas [k] pcti, ex ſupbia naſcit cordis: ideo.n. peccatũ ſuũ qſq; celare deſiderat, ne iniquitas ſua alijs manifeſta fiat, ne talis reputet apđ hoĩes foris, qualẽ ſe iãdudũ exhibuit diuino cõſpectui q ex fonte ſuperbię naſci nulli dubiũ ẽ ſpecies etẽm ſupbię eſt, ſe uelle uideri iuſtũ q pctõr ẽ, atq; hypocrita cõuincitur, q ad limitationẽ pri-

a Secreta. Argumen. eſſe ſecreta quæ fiunt ſub præſentia quinque hominum.

Qui domũ ſuã. CASVS. Caſum hunc ſic breuiter pone. Primo ponit Grat. uerba Leuitici, et ſi nõ per omnia. Secundo exponit ea moraliter. Ad euidentiam tamen eorũ, quæ hic dicũtur, nota quod ad literam ita erat in ueteri teſtamento, quòd ſi quis offerebat domum ſuã, uel agrum, uel uineam, uel aliquid aliud tabernaculo, et poſtea pœnitebat, ſi uolebat rem recuperare, addita quinta parte æſtimatio-

Leui. 27. b

nis, totius rei pretiũ perſoluebat tabernaculo, et rem recuperabat. et faciẽda erat hæc ſolutio ad ſiclũ ſanctuarij, qui maioris ponderis erat quam ſiclus uulgaris. Poſtquã autem conuenerat de pretio inter ſacerdotem, et eũ qui debebat redimere rẽ, retinebat emptor agrũ, uſque ad annum iubileum, quẽ tunc reſtituebat plene. Ille itaque qui non poterat rẽ redimere niſi ſiclo ſanctuarij, ſignificat peccatorem, qui ſe nõ poteſt redimere à peccato niſi operibus pœnitentiæ ſancta ſcriptura ſtatutis. Alia etiã moraliter exponuntur, ſicut uidebis in litera. Omnia aũt ſunt uerba Grat. uſq; ad cap. quẽ pœnitet. Iubileus quinquageſimus. & dicitur iubileus annus remiſsionis, quia eo anno debita remittebãtur: ſerui efficiebãtur liberi, et oĩa reuertebãtur ad ſtatũ priſtinũ.

b Eam. ſupra xvij. quæſt. iiij. ſunt.

c Niſi ſiclo. Siclus cõtinet xx. obolos. arg. ĩ. q. j. iudices. verſus, Tres ſiclos obolus, oboloe tres drachmas ſed octo Vncia fert drachmas, duodena dat uncia librã. Siclus habet ſeptem drachmas, obolo minus uno. — Verſus.

d Supputante. Id eſt, cõputante à tẽpore. ſ. redẽptionis, cũ quis redimebat ſecundũ qđ annus iubileus uicinus uel remotus erat, iuxta cõputationẽ ſacerdotis magis uel minus pſoluebat, iuxta modũ illũ, ut ſi ager recipiebat ſemẽtem xxx. modiorum, ſacerdos petere deberet quinquaginta ſiclos. Vel addebat quinta pars prætij, ut dixi.

e Fructus. Id eſt, pœnitẽtia: q̃ nõ tãta imponẽda eſt ei q̃ta magis peccãti. — Leuit. 25.

f Licitis. ĩ. xj. q. j. aliud. ĩ. e. §. ex his omnibus. & c. aliud.

Peccato. Hic colligitur, qđ toto tẽpore pœnitentiæ remittit peccatũ. arg. ĩ. ea. quẽ pœnitet ſicut ex toto tẽpore obſtructũ eſt, & c. ff. de minori. l. iij. §. j. quod uerũ eſt, quo ad pœnã, quo ad culpam remittitur in primo momẽto cõtritionis. — Peccatum quo tempore pœnitenti remittitur.

g Peccato. i. à pœna peccati.

h Mundatur. Quo ad exteriorem pœnam, ſcilicet temporalem, ut ĩ. ea. diſt. ſi peccatũ. & ĩ. ea. diſt. ſicut & primi.

i Confeſsione. Vnde Boethius in libro de conſolatione. Si operã medicantis expectas, oportet ut uulnus detegas tuum.

k Item taciturnitas. Hæc argumentatio de taciturnitate, nõ iuuat Gratianum. nam cum peccator, cui iam pecca-

peccatum eſt dimiſſum, tacet & contemnit conſiteri, hoc eſt iam aliud peccatum quàm primum.
a Vbi autem. ſ. xxij. quæſt. ij. cum humilitatis.

de ſol. inter artifices. & ex. de cle. nō reſi. quia nōnulli.
e Per ſcriptū. ſ. xxx. q. v. qualis. contra. ſed ibi non dicitur, quod ita accipiatur, ſed quod accepta in ſcripturis redigatur, ne detur obliuioni.
f Munus. Scilicet hircū. 1 i. pœnitentiā deſignatam per hircum.

Quem pœnitet. CASVS. *Hoc cap. diuiditur in quatuor partes. Primo dicit, quod quilibet per ſeipſum debet confiteri ſacerdoti, et non per nuntium uel epiſtolam, ut ita maiori afficiatur uerecūdia, quæ partem pœnitētia releuat. Secundò dicit, quod qui uult confiteri, diſcretum debet eligere ſacerdotem cui confiteatur qui ſciat ligare & ſoluere. Tertiò quòd qui copiam ſacerdotis non habet, confiteatur, proximo, & ex deſiderio ſacerdotis ueniā conſequetur. Quartò dicit. quod ſi peccatū occultū eſt ſufficit referri in notitiā ſacerdotis. Si publicū eſt, eius cōfeſſio debet fieri publice in conſpectu eccleſiæ, ut eius precibus adiuuetur. Secunda pars ibi, Quare qui cōfiteri. Tertia ibi, Tanta itaque. Quarta ibi, Si peccatum. Ora, id eſt, peccata ore ad os mundantis: fortè de leproſis loquitur, quibus præcipit dominus ut ſe ſacerdotibus demonſtrarent.*

Luc. 17. d
Leuit. 8.

morum parentum, tergiuerſatione uerborū peccata ſua leuigare cōtendit: uel ſicut Cain peccatum ſuū reticendo, penitus ſupprimere quærit. Vbi autem [a] *ſuperbia regnat uel hypocriſis, humilitas locū habere non poteſt. Sine humilitate uerò alicui ueniam ſperare nō licet, nec ergo ubi eſt taciturnitas confeſſionis, uenia eſt ſperāda criminis.*

Probatur hoc idē authoritate Auguſtini, qui in lib. de pœnitentia ait.

CAN. LXXXVIII.

Qvem pœnitet, omnino [b] pœniteat, & dolorem lacrymis oſtēdat, [c] repræſentet uitā ſuā Deo per ſacerdotes, præueniat iudiciū Dei per confeſſionem. Præcepit enim dominus mundādis, ut oſtenderēt ora ſacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda eſſe peccata: nō per nuntium, [d] nō per ſcriptū [e] manifeſtāda. Dixit enim ora mōſtrate: & oēs nō unus pro omnibus, non aliū ſtatuatis nuntiū, qui pro uobis offerat munus [f] à Moyſe ſtatutum, ſed qui per uos peccaſtis, per uos erubeſcatis. Erubeſcētia enim ipſa partem habet remiſſionis. ex miſericordia [g] enim hoc præcepit [h] dominus, ut neminē pœniteret in occulto. In hoc em̄ qđ per ſeipm̄ dicit ſacerdoti & erubeſcētiā uincit timore [i] offenſi, [k] uenia fit criminis: fit enim ueniale [l] per cōfeſſionem. Quod criminale erat in operatione: & ſi nō ſtatim purgat, [m] fit tamen uitale [n] qđ commiſerat mortale. Multū enim ſatisfactionis obtulit, qui erubeſcentiæ dominans nihil eorū quæ cōmiſerit nuntio Dei denegauit. Deus enim miſericors & iuſtus eſt, ſicut conſeruat miſericordiā in iuſtitia, ita & iuſtitiam in miſericordia. Opus enim eſt miſericordiæ peccanti [o] peccata dimittere, ſed oportet ut iuſtús miſereatur [p] iuſte. Oportet enim ut nō ſolū quid, [q] ſed in quo [r] doleat [ſ] cōſideret, [t] ſi dignus eſt: nō dico iuſtitia, [u] ſed miſericordia. [x] Iuſtitia enim ſola damnat, ſed dignus eſt miſericordia, qui ſpirituali labore [y] petit gratiam: orat enim mens patiēdo erubeſcentiā. & quoniam uerecundia magna eſt pœna, qui erubeſcit pro Chriſto, fit dignus miſericordia. unde apparet: quia quāto pluribus [z] cōfitetur in ſpe ueniæ turpitudinem criminis, tanto facilius [a] cōſequitur gratiā remiſſionis. Ipſi enim ſacerdotes plus iā poſſunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus [b] enim remittunt, remittit

b Omnino. i. perfectè cōteratur de omnib. i. de omni peccato, & eius uarietate. j. di. v. cōſideret. & diſt. vj. qui uult.
c Oſtendat. Per exteriora enim præſumitur de interioribus. & hic, & ſ. diſtinct. 50. ſi quis diaconus.
d Per nuntiū. Et ita nō pōt hic per aliū, qđ per ſe pōt. ff.

g Ex miſericordia. i. miſericordiam repromittens.
h Hoc præcepit. Myſtice, ubi dixit, Vade, & oſtende te ſacerdotibus.
i Timore. i. propter timorem ſeruilem.
k Offenſi. ſ. Dei, quem peccando offenderat.
l Fit enim ueniale. ſ. e. di. §. alij. & c. ſ̄c pens. Veniale. i. dignum uenia. Vel fit. i. oſtēdit per cōfeſſionem eſſe ueniale. uel fit ueniale ſecundum aliā literā. i. ad uitā nō impendens.
m Purgatur. i. purgari nō vr̄ propter pœnā exteriorē exterioris ſatisfactionis q̄ adhuc reſtat. ſ. ea. diſt. ſi peccatū Dauid. j. ead. diſtin. ulti. §. ultimo.
n Vitale. i. eius pnīa cōfert ipetrat uitā.
o Peccāti. ſ. diſcrete & hoc ē qđ ſequitur ſed oportet, &c.
p Miſereatur. ſ. puniendo peccatum.
q Quid. i. propter qđ ſ. propter qđ peccatū.
r Sed ī quo. ſ. dolorē patiat. i. in pœna.
ſ Doleat. Scilicet pœnitens.
t Conſideret. Sacerdos.
u Iuſtitia. Si enim ſola iuſtitia reſpiciatur, nullus ſaluatur uel conſequitur ueniam criminis.
x Sed miſericordia. i. ut non puniatur æternaliter.
y Labore. Nihil enim carius emitur, quam qđ precibus impetratur, ut dicit Seneca. argu. ad hoc viij. qō. ij. illud. 3
z Pluribus. arg. j. diſt. vj. placuit. Argum. contra. ſ. diſt. ea. §. ex his. ſub illo. §. non ita.
a Facilius. Quia tot ſacerdotes obligat ad orandum pro ſe, quot ſacerdotibus confitetur, ut infra eadem. quamuis.
b Quibus. Arg. pro remiſſionibus, quæ fiunt ad poteſtates.

2 Qui ſignificat animā pœnitētem. j. ea. di. ij. inter hæc hircū. Archidia.

3 Et hic labor fit, per cordis contritionem.

Confiteri pluribus utile eſt.

dominus. Lazarum enim de monumento iam ſuſcitatum obtulit dn̄s diſcipulis ſoluendū, p hoc oſtendēs ptātem ſoluēdi cōceſſam ſacerdotibus. Dixit enim quodcūque ſolueritis ſuper terrā, [a] ſoluet & in cælis. hoc eſt, ego Deus & omnes cæleſtis militiæ ordines & omnes ſancti in gloria mea laudāt uobiſcum & confirmāt [b] quos ligatis [c] & ſoluitis [d] ſup terrā. non dixit quos putatis ligare aut ſoluere, ſed in quos exercueritis opus iuſtitiæ [e] aut miſericordiæ. [f] Alia autē opera ueſtra [g] in peccatores nō cognoſco. Quare qui confiteri uult peccata, ut inueniat gratiā, quærat ſacerdotē ſcientem [h] ligare & ſoluere, ne cū negligēs circa ſe extiterit, negligat ab illo qui eū miſericorditer monet & petit, ne ambo in foueam cadant, quàm ſtultus euitare noluit. Tanta itaq; uis cōfeſsionis eſt, ut ſi deeſt ſacerdos, cōfiteatur proximo. Sæpe enim contingit q pœnitens nō poteſt uerecundari corā ſacerdote, quem deſiderāti [i] nec locus [k] nec tempus offert. Et ſi ille [l] cui confitebitur, poteſtatem ſoluendi nō habeat, ſit tamē dignus uenia & deſiderio [m] ſacerdotis, qui ſocio cōfitetur turpitudinem criminis: mundati enim ſunt leproſi, dū ibāt oſtēdere ſe ſacerdotibus, antequā ad eos peruenirēt. Vnde patet Deū ad cor reſpicere, dum ex neceſsitate prohibētur ad ſacerdotes peruenire. Sæpe quidē eos quæ runt ſed ſani & læti dum quærunt, antequā ad eos perueniāt moriuntur: ſed miſericordia Dei eſt ubique, qui & iuſtis nouit parcere, etſi nō tā cito [n] ſicut ſi ſoluerentur [o] à ſacerdote. Qui ergo omnino cōfiteretur, & ſacerdoti meliori, quā poteſt confiteatur. Si peccatū occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam ſacerdotis, [p] ut grata ſit oblatio muneris. nam in reſurrectione filiæ principis pauci interfuerunt qui uiderāt. Nōdum enim ſepulta erat, nondum extra portā ciuitatis delata, nondū extra domū in notitiā portata. Intus reſuſcitauit, quā intus inuenit: relictis ſolis Petro & Ioanne & Iacobo, patre & matre puellæ: in quibus figuraliter continentur ſacerdotes eccleſiæ. Quos aūt extra inuenit, animaduertendū eſt, quomodo ſuſcitauit. [q] Flebat enim turba poſt filium uiduæ. Fleuit Martha, & Maria pro fratre ſupplicātes. Flebat & turba quæ Mariā fuerat ſecuta, lacrymis Mariæ admonita. In quo docemur publicè peccantibus nō proprium, ſed eccleſiæ ſufficere [r] meritum. [ſ]

Item Leo Papa.

Sufficit illa confeſsio, quæ primum Deo, deinde ſacerdoti offertur.

CAN. LXXXIX.

Qvamuis plenitudo [t] fidei uideatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud omnes homines erubeſcere non ueretur: tamen quia non omnium [u] huiuſmodi ſunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, remoueatur improbabilis [x] conſuetudo, ne multi à pœnitētiæ remedijs arceantur, dum aut erubeſcunt, aut timent inimicis ſuis, ſua

---

[1] De quibus leg. & not. extra de pœnis. quod aūt. Archid.

teſtates, & ad alia. [1]

a Super terram. i. in eccleſia, quia extra eccleſiam nulla uera ſolutio uel ligatio fieri poteſt. ſ. j. quæſt. j. remiſsionem. xxiiij. quæſt. j. c. quicunque.

b Et confirmant. Eos iuſte ligatos eē.

c Quos ligatis. iuſte & miſericorditer, pœnis, pro peccatis impoſitis, & eos iuſtos eſſe ſolutos.

d Soluitis. Iuſte & miſericorditer à pœnis.

e Iuſtitiæ. Iuſta pœna ligandi.

f Aut miſericordiæ. aliquid de pœna relaxando uel aliquem communionē ſacramentorum reconciliando.

g Opera ueſtra. ſ. quod dimittatis per uos peccata.

h Scientem. ſi enim in eius parochia nō eſt diſcretus ſacerdos, eius qui præeſt cōſenſu talē adeat, [2] ut ĩ. diſt. vj. placuit. & extra de pœ. & remiſ. omnis.

[2] Dic ut dixi ſ. ea. iudicet. Archid.

i Quem deſideranti. alias quem deſiderat.

k Locus. ff. de exerci. l. j. in princ.

l Et ſi ille. ĩ. de cō ſecr. diſt. iiij. ca. ſanctum eſt in princ.

m Et deſiderio. ĩ. e. q. v. quod Deo.

n Etſi non tam cito. ſ. diſtin. l. ſi quis diaconus.

o Soluerentur. Ab eo quo ad pœnam temporalem.

p Sacerdotis. Deus quē nō fallit peccati qualitas. nec peccantis affectus, & xxiiij. qō. iij. Deus qn̄ uerā de pœnitente promit ſentētiā. ſed presbyter q mētem alterius nō pōt uidere talia cōfitentis uerba iudicat, qualia foris ſonant. unde indignum abſoluit frequēter, ut xxiiij. qō. iij. Deus & xxij. qō. v. humanæ. alioqui uerum non eſſet quod hic dicit: cū apud Deū nullas patiat ueniæ moras peccatoris conuerſio, ut xxvj. q. vj. his qui tempore. ſ. ea. diſt. multiplex. Vel hoc ad temporalem pœnā referat. licet enim peccatū dimittatur ne homo ab accipienda uita æterna impediatur, ut ſ. ea. ſicut primi. non tn̄ ſi peccato parcitur, pœna remittitur, qa nullatenus ſine uindicta relaxatur. ſicut patet in Dauid, ut ſ. ea. diſt. ſi peccatū.

Lucæ. 17. c

Peccatū quare dimittitur.

q Suſcitauit. Quid ſignificent iſti tres mortui, habes. ĩ. diſtinct. ij. ſup tribus.

Lucæ. 8. g

r Sufficere. Ad clariorem & plenā pœnæ tēporalis abſolutionem, ut ſ. diſt. c. multiplex. & cap. ſufficiat. & c. fleat. & ĩ. diſtin. v. conſideret. in fin. xiij. q. ij. tempus.

Lucæ. 7. b

ſ Meritū. i. authoritatem: quā uocat meritū, quia de merito charitatis ſuæ habet authoritatem ligandi & ſoluendi. argu. xl. diſt. c. j.

Ioan. 11.

Qvamuis plenitudo. Hæc eſt nona pars diſ. ſecundum Ioā. de Fant.

t Plenitudo. i. perfectio in fide.

u Quia nō omnium. Hæc negatio & ſequens æquipollent affirmationi. ff. de uerb. ſig. duobus. [3]

[3] quaſi dicat, imo multorū talia ſūt, quod ea timēt publicare. Petr.

x Improbabilis. ſecundum quam occulta peccata in publico cōfitebantur, cōpulſi ad hoc multi, propter quod pœnitētiā declinabāt.

Pro

factа reſerare, pro quibus [a] poſſunt legum per celli [b] cõſtitutione. Sufficit [c] enim illa confeſſio, quæ primũ Deo offertur, tunc etiam ſacerdoti qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiã poterunt prouocari, ſi populi auribus nõ publicetur cõſcientia cõfitentis.

Quibus authoritatibus, uel quibus rationũ firmamẽtis, utraque ſententia ſatisfactionis, & cõfeſsionis [d] innitatur, in mediũ breuiter [e] propoſuimus. Cui autem harum potius adhærendum ſit, Lectoris iudicio reſeruatur. Vtraque [f] enim fautores habet ſapientes, & religioſos uiros.

Vnde Theodorus Cantuarienſis archiepiſcopus ait in pœnitentiali ſuo.

CAN. XC.

Qvidam Deo ſolummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam uerò ſacerdotibus confitenda eſſe percenſent ut tota ferè ſancta eccleſia. [g] Quod utrunque [h] non ſine magno fructu intra ſanctam fit eccleſiam: ita duntaxat, ut Deo qui remiſſor eſt peccatorum, peccata noſtra cõfiteamur, & hoc perfectorũ [i] eſt, ut cum Dauid dicamus: Delictum meũ cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meã domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Sed tamen Apoſtoli inſtitutio nobis ſequenda eſt, ut cõfiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro inuicem ut ſaluemur. Confeſſio itaque quæ ſoli Deo fit, quod eſt iuſtorũ, purgat peccata. Ea uerò quæ ſacerdoti fit, docet [k] qualiter ipſa purgentur peccata. Deus nãq; ſalutis & ſanctitatis author & largitor, plerunque præbet hãc ſuæ pœnitentię medicinam inuiſibili adminiſtratione, [l] plerũq; medicorum [m] operatione.

Psal. 31.

Iac. 5.

DISTINCT. II.

I
ps *Qvia uerò de pœnitentia [n] ſemel cœpit haberi ſermo, aliquantulum altius repetẽdum uidetur, diuerſorum ſententias certis rationibus & authoritatibus munitas in medium proponentes. [o] Alij dicunt pœnitentiã ſemel tantum eſſe utilẽ. Vnica eſt enim, nec iterari põt. Si uerò reiteratur, precedens pœnitentia [p] nõ fuit. Et ſi de ſententia iudicis [q] eius [r] merito [ſ] peccata uidentũ eẽ remiſſa, apud tamẽ eius*

Nunquam

Pœnitentia nõ tollit pœnã ciuilem.

a Pro quibus. Accuſantibus, ſcilicet inimicis. non enim per pœnitentiam tollitur pœna ciuilis, argumentum xxxiij. quæſt. ij. admonere.

b Percelli. Si aliæ probationes ſunt, quæ ſufficiant cum huiuſmodi confeſsione. & eſt huic ſimile. xxij. q. v. hoc uidetur.

c Sufficit. ĩ. diſt. eadem. §. ex his omnibus. & capitulo ſufficit.

d Confeſsionis. An ſcilicet ſit neceſſaria uel non.

e Breuiter. Imo prolixe. Vel ideo dicit breuiter reſpectu multarũ authoritatum quæ de hac materia loquuntur.

f Vtraque. Hoc idem probabit Gratianus per ſequens capitulum.

g Qvidam Deo. Tota fere ſancta eccleſia. & ideo ei adhærendũ eſt. quia pluribus comprobatur. argumento. xix. diſtin. in canonicis.

h Quod utrunq;. Scilicet confiteri Deo & ſacerdoti.

i Perfectorum. Qui non habent niſi uenialia, unde nõ indigent oris confeſsione ſpeciali.

i Perfectorum. ĩ. ea. diſt. §. his authoritatibus.

k Docet. Id eſt, hoc eſt ſignũ ſacerdoti quod peccata dimittantur confitenti per contritionem. argum. ſupra eadem diſtinctio. §. hoc idem. & c. oĩs qui nõ diligit. ſicut cordis contritio eſt ſignum peccatori, quod gratia Dei dimiſit ei peccata: q̃a nemo, &c. ut de cõſecr. diſt. iiij. nemo.

l Adminiſtratione. id eſt, ſola contritione.

m Medicorum. Id eſt, ſacerdotum.

Qvia uerò de. Hæc diſtinct. diuiditur in ſex partes. In prima quarum probat (tamen ſuperficialiter) quòd pœnitentia ſemel habita, non inquinatur, & charitas ſemel habita, non amittitur, & de perfecta intelligitur. Secunda ibi, Ex præmiſsis. Tertia ibi, Hæc quæ. Quarta ibi, Elige. Quinta ibi, Illud autem. Sexta ibi, Charitas ergo. Ioã. de Fantu.

Charitas ſemel habita, utrũ poſsit amitti.

n De pœnitentia. Hic intitulatur ſecunda diſtin. in qua illa quæſtio tractatur, an charitas ſemel habita poſsit amitti. & eſt certum, ꝙ poteſt in uia peregrinationis amitti, quantumcunq; ſit perfecta. ut ĩ. eadem §. non eſt mirum. qđ probat authoritatibus & exẽplis. in patria autem ubi perfectiſsime iã habetur, non amittitũ. ĩ. ea. charitas. Hanc quæſtionem tractat hic Grat. occaſione alterius, quam hic ipſe in initio prælibauit. ſed in tertia diſt. eam proſequitur, an. ſ. pœnitentia reiterari poſsit. procedit ergo Gra. in hac diſt. hoc modo: Primo probat, quod pœnitẽtia nõ poſsit reiterari, uſque ad §. Item ſine charitate. ubi latenter ingreditur materiam huius diſtin. & probat charitatem ſemel habitam amitti nõ poſſe, uſque ad §. hæc quæ de charitate. ubi incipit authoritatibꝰ allegatis reſpondere, aſſerens illas de charitate perfecta eſſe intelligendas. & inde ſumpta occaſione gradus in charitate eſſe probat. uſque ad §. non eſt mirum ubi latenter aduerſam partẽ aſſumit, & quod charitas amitti poſsit, exemplis & authoritatibus oſtendit, vſque ad §. euidenter. ubi oſtẽdit hoc uerum eſſe, non ſolum de charitatis opere, ſed etiam de ipſa charitate, & hoc uſque in fi. diſtin. proſequitur.

o Proponentes. Abſolutus nominatiuus eſt.

p Pœnitentia. Quæ ualeat ad uitam.

q Iudicis. Qui pœnitentiam impoſuit.

r Eius. Dei uel ſacerdotis.

ſ Merito. Id eſt, ſecundum iuſtitiam. infra diſtinctione quarta. §. eorum.

a Nunquam. allegando dicit.
b Noli peccare. Id eſt, eſſe in propoſito peccandi. tamen aliter inducit allegando.
c SI quis ſemel notatus. Id eſt, depræhenſus.
d Vitio. Vel alio quocunque.

ex eius effectibus. & ſunt uerba Proſperi uſq; ad illud cap. item Beda. 1 Secũdo oſtendit, quod qui charitatem habet, facile peccatis reſiſtit: bonis omnibus abundat, & mundana contemnit, difficilia facile perficit. Subdit etiam quid ſit Deum diligere, & quid peruertere ordinẽ dilectionis. Tertio oſtendit, ad quid corpus noſtrũ ſit diligendũ, Quarto oſtẽdit, qualiter ſit intelligendũ, diliges proximum tuum ſicut teipſum. Et qui ſunt, qui diligũt Deum pluſquam ſe.

præſentiam, cui omnia futura præſentia ſunt, nunquã [a] habentur remiſſa: quia non eſt ſeruata illa ſñia ueri ſacerdotis: Vade, & amplius noli peccare. Itẽ, Ecce ſanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.

Item ex octaua ſynodo.

Primam uitij cauſam nõ penitus extinguit, qui in illã poſtea recidit.

CAN. I.

SI quis ſemel notatus [c] fuerit inuidiæ uel contentionis uitio, [d] & rurſus in hoc ipſum inciderit, ſciat ſe primam [e] cauſam, ex qua inuidia uel contentio naſcitur, in interioribus medullis habere reconditam. [f] Oportet ergo eum per contraria atque diuerſa curari, id eſt, ꝑ humilitatis exercitium. Exercitia uerò humilitatis ſunt, ſi ſe uilioribus officijs ſubdat, & miniſterijs indignioribus tradat. Ita nanq; arrogantiæ & humanæ gloriæ uitium euitari uel curari [g] poterit: ut in conſuetudinem humilitatis affectus ultra iam non incidat in arrogantiæ & uanæ gloriæ delictum, ſed in ſingulis huiuſmodi uitijs cura ſimilis adhibeatur. Item, Sine charitate, nulli adulto [h] peccatum remittitur. Non autem habet charitatem, qui aliquando [i] peccaturus eſt criminaliter.

Vnde Auguſtinus ad Iulianum comitem.

CAN. II.

CHaritas, quæ deſeri poteſt, [k] nunquam uera [l] fuit.

Idem ſuper epiſtolam Ioannis.

CAN. III.

RAdicata [m] eſt charitas? ſecurus [n] eſto nihil mali procedere poteſt.

Item Gregorius in moralibus. †

CAN. IIII.

VAlida [o] eſt ut mors, dilectio. [p] Virtuti etenim mortis, dilectio comparatur: quia nimirum mentem quam ſemel ceperit, [q] à delectatione mundi funditus occidit. [r]

Item Proſper in libro † de contemplatiua uita.

CAN. V.

ij CHaritas [s] eſt (ut mihi uidetur) recta [t] uoluntas, & ab omnibus terrenis [v] ac preſentibus prorſus aduerſa, iuncta uerò Deo inſeparabiliter, [x] & ignita igne quodam Spiritus ſancti, à quo eſt, & ad quem refertur incenſa, inquinamenti [y] omnis extranea, corruptionis neſcia, nulli uitio mutabilitatis [z] obnoxia, ſuper omnia, quæ carnaliter diliguntur, excelſa, affectionum [a] omnium potentiſsima, diuinæ contemplationis auida, in omnibus ſemper inuicta, ſumma [b] actionũ bonarũ, ſalus morum, [c] finis [d] cæleſtiũ præceptorum,

e Primam cauſam. Primam uitij cauſam in ſe penitus nõ extirpat, qui in idẽ poſtea recidit.

Ioan. 8. b
Ioan. 5. c

f Reconditam. Non ideo hoc dicit, quod ſemper ita ſit, ſed quod ita fuerit, eſt præſumptio, inuidia uel contentio iterata.

g Curari. ĩ. xxvj. q. vij. effectum. extra de depoſit. grauis. ĩ. de conſec. diſt. v. c. legimus.

h Adulto. ĩ. de conſecra. diſt. iiij. quomodo. & cap. ſolet. infra ead. diſt. capi. fugerat. & cap. non eſt. §. Romanos. & cap. tolle.

i Aliquando. Hoc allegando dicit, ut authoritatem inducat.

k CHaritas. Quæ deſeri poteſt id eſt, quam contingit deſeri uel de facili.

l Vera. i. perſeuerãs finalis, uel uera ad uitam ducens, id eſt, ad æternam beatitudinem.

m RAdicata. i. perfecta.

n Securus. Spei perſeuerantia, non rei præſentia: quia quilibet etiam imperfectus, timere debet ne charitatem amittat. xxxij. qõ. v. c. ſi. Paulus.

o VAlida. Verba Salomonis in canticis.

p Dilectio. id eſt, charitas perfecta.

q Ceperit. i. contingit uel conuenit, intellige de facili.

r Occidit. i. remouet à delectatione, ſicut mors remouet ab omni actu terreno, dicit lex. Mors omnia ſoluit, in authen. de nup. §. deinceps. colla. iiij.

Charitatẽ habẽs multa poteſt.

CHaritas. CASVS. *In hoc capit. i. commendat Proſper charitatem*

1 Sub. licet nõ ita continue contineãtur in lib. ſuo. Item quod ſæpe interponit eſt uerbum Gratiani ſecũdum Hugo.

† c. xxij. libr. x. ad c. xj. Iob.
Canti. 9. d

s Charitas eſt id eſt, ex charitate procedit recta uoluntas. 2 & eſt dictũ per cãm, ut illud. xxxvj. q. ſecũda tria. ut exponat charitas eſt. i. facit: alioqui non eſt uerum, cum charitas ſit habitus mentis, qui uoluntas non eſt uel motus uoluntatis. Similiter intelligitur aliud Auguſt. Charitatẽ uoco motum animi. dicitur ergo charitas uoluntas uel motus, quia ut ĩ. dicitur, eſt cauſa meritorum bonorum, ſicut & iniquitas cũ ſit habitudo mentis iniuſtæ. dicitur peccatum, quia ex ea eſt: ut ĩ. diſtinctio. iij. ille rex.

2 Id eſt, bonus motus, q̃ dicitur uoluntas, & charitas eſt cã, & facit ut uoluntas ſit bona, id eſt, uitæ æternę meritoria. unde ita dicitur cauſa meritorũ bonorum ſecundũ H.

† iij. cap. xiij.

t Recta. i. rectam uitam & dignam faciens uoluntatem.

v Terrenis. Secus eſt de charitate imperfecta, quã habens poteſt curare tẽporalia. arg. xij. quæ. j. habebat.

x Inſeparabiliter. id eſt, non de facili ſeparatur.

y Inquinamenti. ſcilicet mortalis.

z Vitio mutabilitatis. id eſt, mutabilitati in uitium.

a Affectionum. i. bonarum uoluntatum.

b Summa, id eſt, perfecta.

c Salus morum. Id eſt, ſalutiferos faciẽs mores.

d Finis. id eſt conſummatio, uel quia præcepta finaliter docet

mors criminum, uita uirtutum, a uirtus pugnantium, b palma uictorū, arma ſanctarum mentiū, cauſa meritorum bonorum, præmium perfectorum, ſine qua nullus Deo placuit, cum qua c aliquis peccare d non potuit, e nec poterit, fructuoſa in pœnitentibus, læta in proficientibus glorioſa in perſeuerantibus, uictorioſa in martyribus, operoſa f in omnibus omnino fidelibus, ex qua quicquid eſt boni operis uiuet. Item, Hæc eſt charitas uera germana g perfecta, quam excellentiorem h uiam i nominat k Apoſtolus ſanctus. Sicut enim ſine uia nullus peruenit quò tendit, ita ſine charitate, quæ dicta eſt uia, non ambulare poſſunt homines, ſed errare. † Item, Ergo ſi charitatem Deo exhibeamus & proximo, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, facilè peccato reſiſtimus, bonis omnibus abundamus, ſeculi blandimenta contēnimus, & omnia quæ difficilia l ſunt humanæ fragilitati uel aſpera, ēt cum dilectione perficimus, ſi tamen Deum charitate perfecta, quæ nobis ab illo eſt, ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis uiribus diligamus. Ex ea. n. parte quis peccat, ex qua minus m diligit Deum: quoniam ſi ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis unde peccati deſiderijs ſeruiamus. Et quid eſt Deum diligere, niſi illi copulari, animo, concipere fruendæ uiſionis eius affectum, peccati odium, mundi faſtidium, n diligere etiam proximum, quem in ſe o cenſuit diligendum, in ipſo amore reſeruare legitimum modum, nec peruertere dilectionis ordinem conſtitutum. Ordinē dilectionis illi peruertūt, nec modum diligendi cuſtodiunt, qui aut mundū, qui contemnendus eſt, diligūt, p aut corpora ſua minus diligenda q plus diligunt, aut proximos nō ſicut ſeipſos, aut Deum pluſquam ſeipſos, fortè non diligunt. Item, Corpus noſtrum, quia pars r noſtri eſt, ad hoc à nobis diligendum eſt ut ſaluti eius ac fragilitati naturaliter ſ conſulamus, & agamus quatenus ſpiritui t ordinatè ſubiectum, u ad æternam ſalutem accepta immortalitate & incorruptione perueniat. Item, Proximos autem tunc diligimus, ſicut nos, ſi non propter aliquas utilitates noſtras, x nō propter ſperanda beneficia uel accepta, non propter affinitates uel conſanguinitates, ſed propter hoc tantum, quod naturæ y noſtræ ſunt participes z diligamus. Item, Non illi tantum proximi noſtri credendi ſunt, quos nobis gradus ſanguinis iungit: ſed pximi noſtri credendi ſunt, oēs hoīes naturæ noſtrę (ſicut dixi) participes. Item, Proinde ſicut nos proximos noſtros diligimus, quando ad mores bonos, & æternam uitā a conſequendam ſicut nobis eorum ſaluti conſulimus, quando nos in eorum peccatis ac periculis b cogitamus, & ſicut nobis ſubueniri optaremus, ita eis ſubuenimus,

docet ut habeatur.

a Vita uirtutum. infra eadem diſtin. §. item proinde.

b Pugnantium. Cū uitijs.

c Cum qua. Id eſt, in ea perſeuerando.

d Peccare. Mortaliter.

e Potuit. Ecce uerbum, in quo facit ad propoſitum Gratiani.

f Operoſa. Id eſt, effectiua bonorum operum.

g Germana. i. germanos & cōcordes faciens. Vel germana, id eſt, coniuncta & inſeparabiliter adhærens. Salomon, Dixi ſapientiæ, ſoror mea es, & prudentiam uocaui amicam meam.

Sapientia eſt ſoror mea.

h Excellentiorem. Alijs donis. 1.Co.12.c

i Viam. eundi ad Deum.

k Nominat. in prima epiſtola ad Corinth.xij. cap.

† ex.xv. eod. lib.

l Quæ difficilia. Ad ſalutem animæ pertinentia.

m Ex qua minus. Id eſt, ex qua Dei dilectionē poſtponit facilius: ſicut plures proniores ſunt offendere Deum fornicando, quàm furando. arg. 50. diſtin. quia ſanctitas tua. in fine.

Fornicantur aliqui citius quā furentur.

n Faſtidium. Repente concipere.

o Quem in ſe. ſcilicet diligendo. i. ad ſui ſimilitudinem, ubi dictū eſt, dilige proximum tuum ſicut teipſum. Vel in ſe, id eſt, Deo: ſcilicet ad eius ſimilitudinē, ubi dictum eſt, ſecundum autem ſimile eſt huic.

p Diligunt. Plus iuſto.

q Diligenda. quam animam. arg. xxij. q. v. ſi quis coactus.

r Quia pars. Alia eſt pars, quæ homo eſt interior: ut de conſec. diſt. iiij. non ex quo. non ergo corpus eſt homo, quod Eluidienſes ſomniant quia nihil eſt, id, qđ ſuiipſius fiat pars. argu. ff. de euic. l. ſi dictū. § ij. & peccant, qui ponunt corpus genus animalis.

Corpus nō eſt homo.

ſ Naturaliter. ī. de conſe. di. v. non mediocriter. in fi.

t Spiritui. Vt ad uſus exercendæ uirtutis habeaē: ut ī. xliiij. diſtin. c. conuiuia.

u Subiectum. debemus enim adhibere iumēto noſtro ſaccū, paleam, & flagellum. Saccū. i. opera pœnitentiæ, & alia bona opera. paleam, id eſt, neceſſaria ad uitæ ſuſtentationē. Flagellum. ut caſtigemus ſi exceſſerit, ac ſi ea pateremur.

Iumento noſtro adhibeamus ſaccū, paleā, & flagellum.

x Vtilitates noſtras. tunc enim non ipſos, ſed noſmet tantum diligimus. Vnde Tullius libro de uera amicitia, Suis quippe incōmodis grauiter angi ¹ nō eſt amici, ſed ſeipſū amantis.

¹ Id eſt, affligi.

ADDITIO.

Et Seneca, Non eſt beneficium, quod cōuertitur in quæſtum Petrus.

y Naturæ. ī. diſtinc. lxxxvj. c. non ſatis.

z Participes. ergo Iudæi & Saraceni proximi noſtri ſunt, & diligendi à nobis ut nos. & uerum eſt: ueruntamen omnia opera dilectionis impendere debemus, ſecūdum uniuſcuiuſque conditionem. lxxxvj. di. cap. paſce.

Saraceni & Iudæi, ſunt à nobis diligēdi.

a Et æternā uitam. Hic aduerte quid ſit proximum ſicut ſeipſum diligere. ſ. ad ſalutem animæ ſuæ, & ea quæ ad ſalutem animæ pertinent, ei optare, quæ tibi optas. Non obſtante ergo hoc præcepto poſſumus delinquentibus pœnas corporales optare & procurare dummodo hoc fiat ſecundum quod iura permittunt.

Diligere proximū ſicut ſeipſum, quid ſit.

b Periculis. ſcilicet

cet animæ & corporis, ut eos liberem[a].
[a] A Deo qui eſt. Id eſt, qui eſt uita animæ ſuæ, qua ipſe uiuit, ut ſ. diſtin. j. §. hoc idem. verſic. reſuſcitatus. xxiiij. q. j. ubi ſana.
[b] QVærendum. ſuper Ioannem legitur in Ioanne quod Ioannes Baptiſta uidit ſpiritum ſanctum, quaſi columbam deſcendentem & manentem ſuper Ieſum baptizatum. quod deſcendit ſuper eum, ſignum fuit ne uox illa, hic eſt filius meus dilectus, &c. putaretur ad Ioannem eſſe facta, ſed ad eũ. Signum fuit Ioãni ipſum cognoſcendi, id eſt, quod dã de ipſo quod ante neſciebat. ſ. an poteſtatem baptiſmi ſibi ſoli retenturus eſſet. quod autem manſit ſuper eum, ſpeciale fuit ſignũ filij Dei. ſ. quo ille diſcerneretur ab alijs. quærit ergo hic Beda quomodo fuit ſignum cognoſcendi filij Dei, ſcilicet quod ſpiritus ſanctus manſit ſuper eum, &c. cum maneat & in alijs ſanctis? Sed reſpondetur quod alio modo manet in Chriſto: quia ſuper eum ſemper eſt quo ad omnia: in ſanctis autẽ non quo ad omnia, quia ad tempus recedit ab eis propter peccatum. Vel ſi quo ad iuſtitiam remanet in eis, non tamen ſemper quo ad operandum. puta ad prophetizandum uel faciendum miracula: ut in Helia & Heliſæo.

Columba deſcendit ſuper Ieſum dum baptizaretur & mãſit ſuper ipſum.

Ioan. 1. c

[c] Manet. Nota hic expoſitionem illius decret. xxxij. q. ij. cap. connubia. quia in opere coniugali adeſt præſentia ſpiritus ſancti quo ad meritum, ut infra ea. quæſt. v. cap. ſi dicat. non quo ad miraculum faciendum, ut j. eadem. c. poteſt.

[d] CHaritas nunquã excidit. ſcilicet in hac uita. in futuro enim fides conuertetur in ſciẽtiam: ſpes in rem: charitas autẽ augebitur. unde propheta: Viuit dominus, cuius ignis in Sion, id eſt, in eccleſia militante, & caminus in Ieruſalem, id eſt, in ardentiſsima charitate. infra diſtinc. iij. capit. ſunt plures. §. authoritas. & cap. ignis.

[e] VNctio. Charitas eſt. id eſt, vocatur.
[f] Ardente. id eſt, a tribulatione feruente.
[g] Solis. id eſt, laboris & tribulationis, iuxta illud, In ſole, id eſt, in labore, poſuit dominus tabernaculum ſuum. Tribulatio enim ſecundum Apoſtolum, patientiam operatur. ſed quod tribulatio patientiam non tollit, hoc facit charitas.

Sol pro labore ponitur.

1. Co. 13. c

[h] PEnnata animalia. Per prophetam Ezechielem.
[i] Incederent. Et ita ſancti iſti dici poſſunt habere ferarum naturam. &c. ſicut aues, quæ uolant &

aut ſi facultas defuerit, uoluntatem ſubueniendi tenemus. Quapropter chariſsime, tota dilectio ne ſatage, ut bonum quod tibi fieri, uis, velis & proximo. Illi uerò plus quã ſe diligũt Deum, qui pro eius amore ſuæ ad tempus ſaluti non parcunt, ſeipſos tribulationibus ac periculis tradunt, nudari facultatibus proprijs, patriæ ſuæ extorres fieri, parentibus & uxoribus ac filijs renuntiare parati ſunt, & (ut totum dicam) ipſam mortem corporis non ſolùm non refugiũt, ſed etiam libenter excipiunt, ambientes a corporis ſui uita magis, quàm à Deo, [a] qui eſt uita uitæ ſuæ diſcedere.

Item Beda ſuper Ioan.

CAN. VI.

QVærẽdum [b] eſt interea quomodo ſpeciale filij Dei agnoſcendi ſignum fuerit, quòd ſuper eum deſcẽderit & mãſerit ſpiritus ſanctus. Quid magni eſt filio Dei quòd in ipſo manere ſpiritus ſanctus adſtruatur. Notandum itaque eſt, ꝙ ſemper in domino manſerit ſpiritus ſanctus: in ſanctis autem hominibus quandiu mortale corpus geſtauerunt, partim manet in æternum, partim rediturus ſecedit. Manet [c] quippe apud eos, ut bonis inſiſtant actibus, uoluntariam paupertatem diligant, manſuetudinem conſequantur, pro æterno deſiderio, lugeãt, eſuriant, & ſitiant iuſtitiam: miſericordiamq; munditiã cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur, ſed & pro obſeruatione iuſtitiæ perſecutionem pati non uereantur, eleemoſynis, orationibus, ieiunijs, cæterisq; fructibus ſpiritus ſancti inſiſtere deſiderent. Recedit autem ad tempus, non ſemper infirmos curandi, mortuos reſuſcitandi, dæmones eijciendi, uel etiã prophetandi, habeant facultatem. Manet ſemper, ut poſsint habere uirtutes, & ut mirabiliter ipſi uiuant. Venit ad tempus, ut etiam alijs per miraculorum ſigna, quales ſint intus effulgeant.

Item Apoſtolus.

CAN. VII.

CHaritas nunquam excidit. [d]

Item Auguſtinus ſuper epiſtolam Ioannis.

CAN. VIII.

VNctio inuiſibilis, ſpiritus ſanctus eſt: unctio inuiſibilis, charitas eſt, [e] quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit. Quæ quamuis ardente [f] ſole areſcere non poteſt, nutritur calore ſolis, [g] non areſcit.

Item Gregorius ſuper Ezechielem. †

CAN. IX.

PEnnata animalia minimè reuertuntur cũ incedunt, quia prædicatores ſancti ſic a terrenis actibus ad ſpiritualia tranſeunt, ut ad ea, quæ reliquerant, ulterius nullatenus reflectantur. Et paulò pòſt, Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, &c. Manum quippe in aratrum mittere, eſt quaſi per quendam compunctionis uomerem ad proferendos fructus, terram ſui corporis aperire. Sed retrò poſt aratrum aſpicit, qui poſt exordia boni operis ad mala reuertitur quæ dereliquit: quod quia electis Dei minimè contingit, rectè nunc per prophetam [h] dicitur, Non reuertebantur cum incederent. [i] Et paulò poſt, Vnde

† Homi. iij.

Ezech. 1. b

Luce. 9. g

Ezech. 1. d

Paulus. [a] Vnum uerò [b] quæ retro [c] ſunt obliuiſcẽs in ea, [d] quæ ſunt anteriora [e] me extendens ſequor ad palmã ſupernæ uocationis. In anteriora etenim extentus, eorum, quæ retro ſunt, oblitus fuerat: quia temporalia deſpiciens, quæ ſola ſunt æterna requirebat.

Item in eodem, homilia quinta.

CAN. X.

Ezech. 1.c NOn reuertebãtur cũ incederent: quia electi quique ſic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. [f] Qui enim perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit. Matt. 10.c & ſicut per Salomonem dicitur, Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſq; ad perfectum diem. Prou. 4.c In eorum nanque animo bonũ deſiderium, atque intellectus lucis intimæ iã pars diei eſt: ſed quia uſque ad finẽ uitæ in uirtute proficiunt, ad perfectum diem tunc perueniunt, quando ad cæleſtia regna perducti, in ea luce quã deſiderant, iam minus [g] aliquid non habebunt.

Item in eodem, homilia quinta.

CAN. XI.

POteſt diſcurſus, [h] atque eadem mobilitas ſpiritus ſic intelligi. In ſanctorum quippe cordibus, iuxta quaſdã uirtutes ſemper manet, iuxta quaſdam uerò receſſurus uenit, & uenturus recedit. In fide enim ſpe atque charitate & alijs bonis, ſine quibus ad cæleſtem patriam non poteſt perueniri ſicuti eſt humilitas, caſtitas, [i] iuſtitia, atque miſericordia fœcunda, perfectorum corda non deſerit. In prophetiæ uerò uirtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione electis ſuis aliquando adeſt, aliquando ſe ſubtrahit. Et paulò pòſt, In his itaque uirtutibus, ſine quibus ad uitam minimè peruenitur, ſpiritus ſanctus in electorum ſuorum cordibus permanet: unde rectè ſtabilis dicitur. In his uerò, per quos ſanctitatis uirtus oſtenditur, aliquando miſericorditer præſtò eſt, aliquando miſericorditer [k] recedit.

Vnde Ambroſius ſuper epiſtolam ſecundam ad Corinthios. [l]

CAN. XII.

FIcta [l] charitas eſt, quæ deſerit in aduerſitate.

Ex præmiſſis [m] *itaque apparet, quòd charitas ſemel habita, ulterius non amittitur. Qui enim charitatẽ ſemel habebit criminaliter ulterius peccare nõ poterit,* [n] *ut ad gratiã* [o] *non ad naturã impoßibilitas peccãdi referatur. Quòd aũt charitatem habens criminaliter peccare non poßit, teſtatur Auguſtinus in homilia octaua, dicens:*

CAN. XIII.

QVia radix omnium malorum, [p] eſt cupiditas, & radix omnium bonorũ eſt charitas, & ſimul ambæ eſſe nõ poſſunt [q] niſi una penitus euulſa fuerit, alia plantari non poteſt. Sine cauſa conatur aliquis incidere ramos, ſi radicem non contendit euellere.

Cùm ergo [r] *qui criminaliter peccat, charitatem nunquã habuiſſe probatur, euidenter colligitur, pœnitentiam non agere, qui quandoque criminaliter peccauit.*

Vnde Auguſtinus.

CAN. XIIII.

CHaritas eſt aqua, [ſ] de qua dominus ait in Euangelio: Qui biberit aquam quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. [t] Reprobus autem cùm æter- Ioan. 4.c

---

lant & non reuolãt. Inſtitut. de rerum diuiſio. §. pauonum.

a Vnde Paulus. in epiſtola ad Philippenſes.

b Vnum uero. q.d. non comprehendi. unum aũt de me uobis aſſero, qđ ego oblitus ea quæ, &c.

c Quæ retro. i. terrena quæ reliqui.

d In ea. ſcilicet æterna cæleſtia.

e Anteriora. Ante nos ſunt æterna, poſt nos ſunt temporalia.

f NOn reuertebantur. Redeãt finaliter saltẽ.

g Iam minus. i. inſufficiens. erit enim tunc Deus omnia in omnibus. i. ſufficientia omnium.

h POteſt diſcurſus, Illud Ezechielis, quod iuxta quatuor animalia qui uidit erant quatuor rotæ in quibus erat ſpiritus uitæ, & quocunque ibat ſpiritus ſequebantur & rotæ, & cum ſtabat, ſtabant rotæ. Hoc autem myſtice exponit Gregorius.

i Caſtitas. Quæ ſola cum fiducia poteſt Deo animas præſentare. in authen. de lenonibus. §. ſancimus. col. ij.

k Miſericorditer. Ne unde ſuperbiat homo. vj. quæſt. j. imitare. & cap. ſunt plurimi.

l FIcta. Id eſt, non finalis.

m Ex præmiſsis. Infert charitatẽ ſemel habitam, non amitti, & adijcit, quòd qui charitatẽ ſemel habuit, de cætero nõ peccabit & ex hoc concludit falſo, quòd pœnitentiã qui poſtmodum eſt peccaturus, non agit. & ad hoc inducit argumenta, uſq; ad §. hęc quę de charitate.

n Nõ poterit. Coniunctim intellige. non enim põt ſimul charitatem habere & peccare. 5. diſt. j.

omnis qui non diligit.

o Vt ad gratiam. ſ. uirtutem ipſam, quã dum quis habet nõ peccat, nec peccare poteſt, ut cõiunctim intelligatur.

p QVia radix omnium malorum. Quo ad genera ſingulorum, non quo ad ſingula generum. i. nõ eſt malum alicuius generis, quod deinde procedere non poſsit. & eſt ſimile xxxv. diſt. c. ante omnia. xlvij. diſt. c. bonorũ.

q Non poſſunt. 3. xxxij. qõ. j. c. cum renuntiantur.

r Cũ ergo. Ex falſo falſum cõcludit.

ſ CHaritas eſt aqua. Quia ad modum aquæ lauat, & delet pctã.

t In æternum. i. in patria. in uia autem beatus eſt, qui ſitit iuſtitiam, ut 3. ead. cap. quærendum. † Cap. vj. Iuſtitiam ſitiẽs, beatus eſt.

Mancipa-

nis ſit mancipatus [a] incendijs, in æternum ſitiet. Quomodo bibet aquam uiuam, aut quomodo potabit aquam ſalientem in uitam æternam, qui quaſi plumbeus [b] demerſus in ima, pœnas luit damnationis æternæ?

Item, Sine [c] charitate, quomodo quis ueram cordis contritionem habere poterit? quomodo ergo delictorum remiſſionem? quæ ſi non ſunt dimiſſa, quomodo non omnia prorſus ad pœnam exigenda ſunt? Item dominus, Amen amen dico uobis, qui credit in me, habet uitam æternam. (Ioan. 6. e) Qui ergo non habet uitam æternam, in Chriſtum non credit. [d] In Chriſtum uerò credit, qui charitatem habet. In Chriſtum quippe credere eſt, amando in ipſum tendere. Hæc eſt [e] fides [f] (ut diffinit Apoſtolus) (Gala. 5. b) quæ per dilectionem operatur. Huic [g] duntaxat remiſſio delictorum promittitur. Quòd ſi charitas à fide Chriſtianorum ſeiungi nequit, cui ſcilicet ſoli uenia promittitur, quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Chriſtianorum habuit, id eſt, in Chriſtum credidit? quomodo ergo ueniam delictorum accepit? quam ſi non accepit, quomodo non omnia prorſus opera æternis ſunt ferienda ſupplicijs?

Item dominus, Ego ſum panis uiuus, q̃ de cælo deſcẽdi, ſi q̃s manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternũ. (Ioan. 6. d) Qui ergo nõ uiuit in æternũ, nõ mãducauit panẽ uiuũ: ſed qui nõ mãducauerit, in eũ nõ credidit. Hoc eſt. n. manducare panẽ uiuũ, quod credere [h] in Chriſtũ, id eſt, amando tẽdere in ipſum. Cũ ergo reprobus in eũ nõ credit, quẽ nõ manducauit, & ita fidẽ Chriſtianorũ (qua ſola [i] peccata relaxãtur) non habuit, quomodo ſi uiuit dominus, cui omne iudicium dedit pater, iudicium perpetuæ damnationis effugiet omnium non ſolùm actualium, ſed etiã originalium?

3 *Hæc quę de charitate* [k] *dicũtur, de perfecta intelligi poſſunt, quæ ſemel habita nunquam amittitur. Exordia uerò charitatis enutriũtur, ut creſcãt, & cõculcantur ut deficiant. Nemo. n. repentè fit ſummus: ſed in bona cõuerſatione, quæ ſine charitate nulla eſt, à minimis quiſq; inchoat, ut ad magna perueniat. Sũt itaq; gradus,* [l] *nõ ſolùm inter uirtutẽ* [m] *& uirtutẽ, ſed & in eadem uirtute.*

Vnde Gregorius ſup Ezechielẽ ſcribit dicẽs: †

---

a Mancipatus. Id eſt, deſtinatus.

b Plumbeus. Pondere peccatorum.

(Vt Hu. & A. bri.) c Item ſine. omnia hæc ſunt uerba Aug. ut dicunt quidam, ſ uſque ad §. hæc quæ de charitate. Alij dicunt eſſe §. ab illo loco, reprobus autem.

d Non credit. A deſtructione conſequẽtis infert.

e Hac eſt. infra de conſec. diſt. ij. cap. ut quid.

f Fides. Informata charitate.

g Huic. 5. xxiiij. q. j. ca. ſi Petrus. contra. ſed nec hic uel ibi excluduntur aliæ uirtutes. (Verſus.)

h Credere. Crede Deo, credaſq; Deũ ſ plus credo ualere, Si credas in eum quam quod ei, uel eum.

ADDITIO.

Hoc ideo, quia credere Deo eſt credere uerum eſſe, quod dicit Deus. Credere Deum, eſt credere Deum eſſe. Hoc etiam dæmones credunt. Sed credere in Deum eſt amando credere in ipſum. Petrus.

i Qua ſola. ſupra xxiiij. quæſt. j. c. ſi Petrus.

k Hæc quæ de charitate. Præmiſſas authoritates ſoluit, & dicit intelligendas eſſe de perfecta charitate: & indè ſumpta occaſione gradus in uirtutibus eſſe oſtendit, uſque ad §. econtrario. Et nota quod perfecta dicit charitas, quo ad ſufficientiam, & hæc qualibet, & quãtalibet ſufficit ad uitam æternam habendam. argu. j. diſt. proxi. cap talis. Et eſt perfecta quo ad effectum, ut ſcilicet faciat hominem paratũ mori pro Chriſto. 5. ea. c. charitas. infra ead. ca. ſi quis tantum. Et dicitur perfecta quo ad perſeuerantiam finalem, de qua agitur 5. ea. cap. unctio, & cap. charitas. (Charitas perfecta multa facit.)

(Virt⁹ qualibet intẽdit, & remittitur.) l Sunt itaque gradus. Omnis uirtus intenditur & remittitur, & ideo gradus meritò in ea diſtinguuntur. Sed quia uirtus eſt medium duorum uitiorum, ut dicit Ariſtoteles. Et Horatius. Virtus eſt medium uitiorum utrinque redactum: ut in puncto medio, quod eſt inter duo uitia contraria, uidetur quod ſumma uirtus ibi conſtituta ſit. Qui ergo illud medium ſeruaret, ſumme uirtuoſus haberi deberet. Sed in omnibus medium ſeruare ultra hominem eſt, ideoque ſumme uirtuoſus nemo dicendus eſt. (Medium ſeruare difficile eſt.) Ex præmiſsis ſequitur, quod uirtus in aſcendendo non in infinitum protenditur: cum ultra medium intentio non progrediatur: ſed quia etiam extremorum uitiorum non ſunt termini, uidetur quod medium eorum nihil ſit, puta prodigalitas in infinitum protendi poteſt, ſimiliter & ſibi contraria auaritia: quare uidetur, quod inter iſta duo nihil ſit medium determinatum. Præterea ex quo gradus ſunt in uirtute, uidetur quod latitudinem habeant, & quod poſsint decreſcere. ſed tamen quod in infinitum poſsint decreſcere, non uidetur. nam ſic haberetur, quod uirtus alicuius ita parua eſſet, quod minor ea inueniri non poſsit. Præterea illud ſciendum eſt, quod licet ita ſit de omnibus alijs uirtutibus, quod quælibet inter duo uitia contraria ſit conſtituta, hoc tamen in charitate (quæ forma eſt aliarum uirtutum) non habet locum: quia ei unum ſolum uitium, ſcilicet odium opponitur. ſupra diſtinctione prima, capitu. omnis qui non diligit. Vnde accidit, quod in infinitum poſsit intendi in uia. In patria autem puto quod maior charitas eſſe non poſsit, quàm ſit ſupremi ordinis Angelorum.

(Solu.) m Inter uirtutem. Impropriè dicitur gradus eſſe inter unam uirtutem & aliam: cum in eadem linea intenſionis non diſponantur: ſed ſic ideo dicitur, quia una uirtus alia intenſior inuenitur.

Cum

CAN. XV.

Cum ſanctam eccleſiam dominus ſuſcipit, in gradibus eius dignoſcitur: quia eius gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim ſancta eccleſia aſcendendo proficit, a tantum Deus hominibus ex eius uirtute innoteſcit. De his quoque gradibus beatus Iob loquitur dicens: Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum omnipotentem. Quippe dominũ per ſingulos gradus ſuos pronuntiat, qui per incrementa uirtutum, quæ accipit, ei ſemper laudem ſuæ pietatis b reddit. Si quidem gradus in cordis aſcenſione non eſſent, Pſalmiſta non diceret: Ambulabunt de uirtute in uirtutem. Nec mirum, ſi de uirtute in uirtutem gradus ſunt, quando ipſa unaquæque uirtus c quaſi quibuſdam gradibus augetur: & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. Alia nanque ſunt exordia uirtutis, aliud uirtutis profectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradibus duceretur, ſancti Apoſtoli minimè dixiſſent: Auge nobis fidem & quidam d uenit ad dominum, qui curari filium ſuum uoluit: ſed requiſitus an crederet, reſpondit: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Penſate rogo, quòd dicitur. Si credebat, cur incredulitatem e dicebat? ſi uerò incredulitatem ſe habere nouerat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ, meritorum ſuorũ gradibus fides creſcit, uno eodemque tempore is, qui nondum perfectè crediderat, ſimul & credebat, & incredulus erat. Hos nimirum gradus Dominus ſub meſsis nomine deſcribit f dicens: Sic eſt regnum Dei quemadmodum ſi iactet homo ſemen in terram, & dormiat, & exurgat nocte ac die, & ſemen germinet, & creſcat dum neſcit ille. Vltro enim terra fructificat primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica, & cùm ex ſe produxerint fructum, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt tempus meſsis. g Semen homo iactat in terram, cùm cordi ſuo bonam intentionem inſerit: & poſtquam ſemen iactatum eſt in terram, dormit: quia iam in ſpe boni operis quieſcit. nocte uerò ſurgit ac die: quia inter aduerſa h & proſpera proficit. Et ſemen germinat & creſcit, dum neſcit ille: quia cum adhuc metiri incrementa ſua non ualet, ſemel concepta uirtus ad profectum ducitur, & ultro terra fructificat: quia præueniente ſe gratia mens hominis ſpontanea ad fructum boni operis ſurgit. Sed hæc eadem terra primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum producit in ſpica. Herbam quippe producere, eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad ſpicam uerò herba i uenit, cùm ſe uirtus animo concepta ad profectum boni operis protrahit. Plenum uerò frumentum in ſpica fructificat, quando iam tantum uirtus proficit, ut eſſe robuſti & perfecti operis poſsit. ſed cùm ex ſe produxerit fructum, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt tempus meſsis. Omnipotens enim Deus producto fructu, falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat: quia cùm unumquenque ad perfecta opera produxerit, eius tẽporalẽ uitã ꝑ emiſſam ſententiam incidit, ut granum ſuum ad cæleſtia horrea perducat. Cùm igitur deſi-

Cum ſanctam. Caſus. iſte ſic conſueuit poni. Gregorius exponit illud uerbum Ezechielis: & uenit uir ad portam, quæ reſpiciebat ad orientem, & aſcẽdit gradus eius. & dum exponeret introducit authoritatem Dauid, Deus in gradibus eius dignoſcetur, cum ſuſcipiet eam in principio ergo capituli ponit expoſitionem illius verſus, Deus in gradibus, &c. Secundò probat, quod in uirtutibus gradus inueniuntur per authoritatẽ Iob dicentis: Per ſingulos gradus &c. & Dauid dicentis: Et ambulabunt de uirtute in uirtutem, etc. Et per illud Apoſtolorum: Auge nobis fidem, &c. & per ſimilitudinem Euangelij, de ſemente primo producente herbam, & deinde ſpicam, & poſtea granum. Semen eſt cogitatio, quæ herbam producit cum incipit operari. cum autem conſummatur, ſpicam facit. cum autem perſeuerat, frumentum mittit in ſpicam. & eadem ſimilitudo adaptatur in perſona Petri. Tertio & ultimo exponit illud uerbum Ezechielis, & uenit uir, &c.

Iob 13. d

Pſal. 83.

Luc. 17. b

Marc. 9. d

a Proficit. infuſione uirtutum.

b Pietatis. Et tanto largiora munera Deus tribuit, quãto per ea religionis ſuæ dignitatem uiderit ampliari. arg. xxiij. q. iiij. c. ſicut excellentiam. §. j. & dic laudem ſuæ pietatis. i. laudat Deum de ſua pietate. 1

c Virtus. Et uitium. j. ead. §. econtrario. & §. non eſt mirum.

d Et quidam. Vt habetur in Euangelio Matthæi.

e Incredulitatem. id eſt, modicam credulitatem: quia qui incipit credere, parum credit. argu. de conſec. diſt. ij. c. quia paſſus. & c. j. & ita hæc præpoſitio in, diminuit hic, nõ priuat.

f Deſcribit. In Euangelio.

g Meſsis. hucuſque fuerunt uerba Euangeliſtæ.

h Inter aduerſa. aliud in aduerſis & proſperis: quia in aduerſitate creſcit. ſ. ea. c. unctio.

i Herba. ſi herba fuit, ergo charitatẽ habuit: ſed quando negauit.

1 Id eſt, quia per ſuã miſericordiã facit eam creſcere, ſecũdum Hug.

Marc. 4.

Credit parum, qui incipit credere.

negauit, mortaliter peccauit: ergo charitatem nō habuit: ergo nec herba fuit: ſed hoc debet referri ad tēpus ante negationem. & ita diſtribuite tpa, &c. ut ij.q.j. cap. ſi peccauerit. Vnde uerſus: Petro peccante: tūc non fuit herba, ſed ante.

Petr⁹ quā do peccauit, herba non fuit.

a Conculcabatur. Cum Chriſtum negauit.

b Vir ergo. De Ezechiele tractum eſt: & sūt adhuc uerba Gregorij ab illo loco, cū ſancta, &c. In Ezechiele eſt ita & uenit uir ſanctus ad portam, quæ reſpiciebat ad uiam orientalē, & aſcendit per gradus eius. Expone uir, id eſt, Chriſtus. ſtat in porta quia per eū quaſi per portam ad patrem ingredimur: & ſine quo in ciuitatē intrare non poſſumus. Itē qui in porta eſt, partim intus eſt, & partim extra: partim uidetur, & partim abſconditur: ita & Chriſtus per humanitatē eſt uiſibilis, per diuinitatē inuiſibilis. Vel uir, id eſt, homo ueniat ad portā, id eſt, Chriſtum: qui dicitur oſtiū: ī.j.q.j.c. ordinationes.

Cæli porta, qui eſt Chriſt⁹ in gredimur.

Actu. 5. g

c Ad portam. Id eſt, ad ſacram ſcripturam uel fidem, per quarum utranque intratur ad patriam.

Scilicet ſacrā ſcripturam, & fidem.

d Perducit. Illa mēbra ſuit, ſcilicet fideles.

QVi uult. CASVS. *Si quis habet uolūtatem ſuſtinendi omnia pro Chriſto, & tamen ſi immineret ei periculum in rei ueritate, non ſuſtineret. re uera iſte habet charitatem, licet modicā: quæ poſtea augetur quando cum effectu paratus eſt omnia ſuſtinere. quod probat exemplo patri.*

deria bona concipimus, ſemē in terram mittimus. Cum uero operari recta incipimus, herba ſumus. Cùm autem ad profectū boni operis creſcimus, ad ſpicam peruenimus. Cumque eiuſdem operationis perfectione ſolidamur, iam plenum fructū in ſpica proferimus. Herba etenim Petrus fuerat, qui paſsionis tēpore per amorem dominū ſequēs, hunc Deum confiteri ante ancillæ uocem timebat. Erat enim iam uiriditas in mente: quia credebat dominum omniū redemptorem: ſed ualde adhuc flexibilis pede conculcabatur [a] timoris, Iā in ſpica ſurrexerat, quando eum, quē moriturum confiteri timuerat, nuntiante Angelo in Galilæa uiuentem uidebat. Sed ad plenum granum in ſpica peruenerat, quādo de ſuperueniente ſpiritu ſancto, & ſuam mentem in illius amore roborante, ita ſolidatus eſt, ut uires perſequentium cæſus deſpiceret, & redemptorem ſuum liberè inter flagella prædicaret. Nullus itaq; qui per propoſitum bonum adhuc in mentis teneritate eſſe cōſpicitur, deſpiciatur: quia frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat, Vir ergo [b] ueniat ad portam: [c] quia dominus ac redemptor noſter membris ſuis intrantibus perducit [d] ad ſe, & aſcē dit per gradus eius: quia nobis proficientibus, eò amplius nobis exaltatur, quo altius & incompræhenſibilius eſſe cognoſcitur. In uirtutum quippe noſtrarum gradibus ipſe aſcendere dicitur: quia tantò ipſe nobis ſublimior oſtenditur, quantò noſter animus à rebus infimis ſeparatur.

Hinc Auguſtinus ait in libro de gratia & libero arbitrio. †

CAN. XVI.

QVi uult [e] facere Dei mādata, [f] & non poteſt, [g] iam quidē habet bonam uoluntatē, ſed adhuc paruā & inualidā. poterit [h] autem cū magnam habuerit & robuſtā. Quando.n.martyres illa magna fecerunt mandata, magna utique uoluntate, id eſt, magna charitate fecerūt: de qua ait dominus: Maiorē charitatem [i] nemo, &c. & paulò pòſt. Ipſam charitatē Apoſtolus Petrus [k] nondū habebat quando timore ter Dominum negauit: & tamen quamuis parua & imperfecta, non deerat ei charitas, quando dicebat: [l] Domine, animā meā ponā pro te.

Idē ſuper epiſtolam Ioannis. †

Si quis tantam habuerit charitatem, ut paratus etiā ſit pro fratribus mori, perfecta eſt in illo charitas, ſed nunquid mox ut naſcitur, [m] iam prorſus perfecta eſt? ut perficiatur naſcitur: cū fuerit nata, nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur: cùm fuerit roborata, perficitur: cùm ad perfectum [n] uenerit, quid dicis? [o] Mihi uiuere [p] Chriſtus eſt, & mori lucrum.

In eadem.

CAN. XVII.

SIcut ſeta [q] itroducit filiū: † ita timor introducit charitatem. Creſcit charitas: minuitur ti-

e Qui uult quodam motu bono, ſcilicet affectionis non effectionis. & ſic nō eſt contra. ī. diſt. j. cap. uocum.

† c. xvij.

f Mandata. id eſt, ardua & difficilia: ut ponere animā ꝓ Chriſto uel fratribus: ut hic in fi. cap. habetur.

g Non poteſt. ſcilicet impediēte carnalitate.

h Poterit. Scilicet facere mādata Dei.

i Charitatē. Id eſt, opus uel ſignū charitatis maioris.

k Petrus. 50. diſt. c. fidelior.

Ioan. 15. b

l Dicebat. Domine animam meā ꝓ te ponam, licet hoc facere non poſſet.

Mat. 26. g

m Naſcitur. ſic etiā gradus notantur in conuerſione Pauli. nam proſtratus fuit ut cæcaretur, &c. ut xxiij. quæſtio. iiij. cap. diſplicet.

n Ad perfectum. id eſt, ad perfectionem à Deo datam.

Ioan. 13. d

o Quid dicis. Tu quicunque habes talem perfectionem.

† Tract. v. in j. cap. Ioannis.

p Viuere. Chriſtus eſt mihi uiuere, id eſt, cauſa quare uelim uiuere. Ad hoc enim uiuo, ut ipſum magnificē, & ipſum mori eſt mihi lucrum: quia per mortem eius liberor à miſeria, & tranſeo ad felicitatem, Vel Chriſtus eſt mihi uiuere, id eſt, uitā hic & in futuro. hic per fidem & ſpem, in futuro ꝑ ſpem. & mori ꝓ Chriſto eſt mihi lucrum: quia deponā corpus mortale, & reſumam immortale.

1. Ioā. 4. d

Chriſtus ē mihi uiuere, &c. quid ſibi uult?

Philip. 1. e

† Tract. ix. in eod.

q SIcut ſeta. Sicut enim ſeta introducit filū, nec cū eo remanet: ita timor charitatem, cū ea tamen eſſe nō poteſt. arg. xxiij. q. vj. c. iam uero. §. ex his. & ī. diſti. vij. c. nullus

Timor, charitatē introducit.

† Alias, linum.

Timor initialis quis eſt.

nullus. hoc de ſeruili. Eſt & alius initialis, qui partim reſpicit præmium meriti, partim pœnam ſupplicij. de tali dicitur, quod augetur charitas, & minuit timor. ?. cap. proxi. uſque dum fiat perfecta charitas quæ foras mittit timorem omnem. arg. xxiij. quæſt. vj. cap. ſchiſmatici.

l Ignorantia. Supra. xxxij. q. vij. quemadmodum. xxiij. q. j. cap. ſi quis dederit. viij. diſtin. cap. conſuetudo. xxxij. q. iiij. c. nemo.

m Infirmitate. ?. xxv. diſtin. cap. unum. §. criminis. ?. xv. quæſt. j. §. j.

a Et econuerſo. Arg. q charitas decreſcere poſsit: non ergo aut proficit, aut deficit. Tu dic, q charitas creſcit & decreſcit, quantum ad intenſionẽ: alias non.

b CHaritas. Perfectiſsima. id eſt, qua p fectior nõ poſsit haberi. Vnde dicit authoritas ? ſuper epiſtolã ad Epheſios, Nemo tã perfectus, quin poſſit creſcere.

† Alias Auguſtinus.

c SI ſermo meus. Id eſt, prædicatio mea.

d Flete. Mortalia peccata. arg. ?. diſt. iij. ca. inter hæc hircum.

e Econtrario. id eſt, per ſuũ contrarium, ſcilicet peccatum & uitiũ, quod uirtuti eſt cõtrariũ. arg. viij. q. j. c. ſciendum.

f Ita nemo. Vnde Iuuenalis, Nemo repente fuit turpiſsimus, ? accipiẽt te Paulatim, qui longa domi redimicula ? ſumunt.

? Id eſt, plenus uitijs.

? Id eſt, ornamenta.

g SIcut trib⁹. Ad peccatũ. Id eſt ad actum exteriorem.

h Suggeſtione. ?. diſtinct. vj. capi. teſtamentum. in fine. pa lea eſt.

i Tanquam. Mens mala mors intus: malus actus, mors foris, uſus, Tumba, puella, puer, Lazarus iſta notant. Hãc uerbo, hũc motu, lacrymando ſuſcitat illum Chriſtus, & in medico naſcitur æger homo. ad hoc ?. ead. diſt. j. §. ex his. uerſic. tres quoque. & §. non ſunt. & ca. quem pœnitet.

Verſus

Chriſtus tres ſuſcitauit.

† libro. j.

k SCiendũ quippe. Trib⁹ modis. Aliter aſsignantur iſti tres modi in lege, quia delinquitur propoſito, impetu, caſu. ff. de pœn. l. reſpiciendũ. §. delinquitur.

mor: & econuerſo. a

In eadem.

CAN. XVIII.

FOrtè nata eſt in te charitas, ſed nondum perfecta: noli deſperare: nutri eam, ne fortè ſuffocetur.

Idem ad Hieronymũ.

CAN. XIX.

CHaritas in quibuſdam eſt perfecta: in quibuſdã imperfecta: perfectiſsima b autẽ in hac uita haberi non poteſt.

Idem Gregorius.

CAN. XX.

SI ſermo meus c inuenerit aliquam in cordibus ueſtris ſcintillam gratuiti amoris Dei, ipſam nutrite ad hãc augendam uos auocare ſtudete. Et paulò pòſt, Flete, d nutrite in uobis: ut cum creuerit, & flammã digniſſimam fecerit: omniũ cupiditatum ligna cõſumat. Econtrario e etiam gradus in uirtute eſſe probãtur: quia & ipſius peccati gradus euidenter apparent. ſicut enim nemo repentè fit ſummus, ita nemo f repentè fit turpis. Hinc etiam Auguſtinus ait in ſermone habito in monte. †

CAN. XXI.

SIcut tribus gradibus ad peccatũ g peruenitur, ſuggeſtione, h delectatione, conſenſu: ita ipſius peccati tres ſunt differentiæ. & in corde, & in facto, & in cõſuetudine: tanquam i tres mortes: una quaſi in domo, id eſt, cum in corde conſentitur libidini: altera uerò quaſi iam prolata extra portam cùm in factum procedit aſſenſio: tertia cùm ui cõſuetudinis malæ tanquam mole terrena premitur animus, quaſi in ſepulcro iam putrens: quæ tria genera mortuorum dominũ reſuſcitaſſe quiſquis legerit Euangelium, agnoſcit

Item Gregorius. †

CAN. XXII.

SCiẽdum quippe eſt, quòd tribus modis k admittitur peccatum, nã aut ignorantia, l aut infirmitate, m aut ſtudio perpetratur. & grauius n quidem infirmitate, quam ignorantia, ſed multò grauius ſtudio quam infirmitate peccatur.

Idem. †

CAN. XXIII.

INter hæc ſciendũ eſt, aliud eſſe quod animus detentationibus carnis patitur, aliud uerò cùm per conſenſum delectationi obligatur. Plerunque enim cogitatione praua pulſatur, ſed renititur. Plerunque autem peruerſum, quod concipitur, intra ſemetipſũ etiam iam per deſiderium uoluit, & nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat o cum pulſat, ſed cùm hanc ſibi per delectationem ſubiugat.

n Et grauius. Hoc intelligas per accumulationem. ſic magis peccat quis ex infirmitate, quã ex ignorãtia, & ſic nõ eſt contra quod dicit authoritas: Grauius peccat qui peccat in filium quam qui peccat in patrem. At conſtat eũ qui peccat per infirmitatem peccare per impotentiam: & ita peccat in patrem, cui attribuitur potentia. qui autẽ peccat per ignorantiam, peccat in filium. cui attribuitur ſapientia. Sed quod hic dicitur, nõ eſt referẽdũ ad peccata quæ committuntur in patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum: ſed ſic debet intelligi, ſi aliquis infirmus eſt incontinens: & licet ſciat in fornicatione eſſe mortale peccatum, tamẽ fornicatur tãquam excuſetur ꝓpter ſuę incontinentiæ infirmitatem. ita lus plus peccat quã ex certa ſcientia, quam qui ex ignorantia, qui ſcilicet ignorat fornicationem mortale peccatum eſſe. alleuiat. n. ignorantia, etiã ſi non omnino. Item contrarium eſt huic loco q dicit Ambroſi⁹: Grauiter peccat, qui promittis ſibi impunitatẽ. Grauius quia contẽnis. Grauiſsime quia ignoras. Sed illud dicitur ad terrorem. Vel dic grauiſsime, id eſt, periculoſiſsime. ſic deterius, id eſt, periculoſi⁹. xlv. diſtin. ca. uera. quia pœnitentia ſpecialis nõ agitur de peccato quod ignoratur. & ita hoc dicit propter difficultatẽ pœnitẽdi. arg. ?. diſtinct. iij. cap. Iudas. uerſi. magnum.

Mat. 9. c

Luce 7. b

Peccata, in patrem & in filiũ.

Ioan. 11. f

† lib. 25. in Iob. in cap. 16.

† cap. iij. lib. xxj. in Iob.

o INter hæc. Inquinat. Per mortale peccatum.

Prædi-

Hinc etenim prædicator [a] egregius: Tẽtatio uos non appræhendat, niſi humana. Humana quippe tentatio eſt; qua plerunq; in turpi cogitatione tangimus etiam nolentes: [b] quia ut nonnunquam illicita ad animum ueniant, hoc utique in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. iam uerò dæmoniaca eſt, & non humana [c] tentatio cùm ad hoc quod corruptibilitas carnis ſuggerit, per conſenſum ſe animus adſtringit.

Item Hieronymus. †

CAN. XXIIII.

SVper tribus ſceleribus Damaſci, &c. ut ſuprà. Non eſt mirum ſi in uirtute gradus eſſe dicuntur: quandoquidem & peccati gradus ita euidenter monſtrantur.

Hæc itaque [d] charitas quæ in Petro ante negationẽ herba fuit, & in ſingulis naſcitur antequam roboretur, ante ſui perfectionem amittitur [e] & reparatur. unde Auguſtinus in libro de correctione & gratia. † Quicunque ab illa originali [f] damnatione, iſta diuinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt, non eſt dubiũ, quin procuretur [g] eis Euãgelium cum audiunt & credunt, & in fide quæ per dilectionem operatur, uſque in finem uitæ perſeuerant, etſi quando exorbitent, correcti emendãtur: & quidam eorum, etſi ab hominibus non corripiãtur, in uiam quã reliquerant, redeunt. [h]

Item in eodem. †

CAN. XXV.

FIrmum [i] Dei fundamentũ [k] ſtat immobile, [l] habens ſignaculũ [m] hoc, Scit [n] dñs, qui ſunt eius. Horum fides, quæ per dilectionem operatur, profectò aut omnino non deficit, aut ſi qui ſunt quorum uita deficit, [o] reparantur antè, quàm uita finiatur iſta: & deleta iniquitate quæ intercurrerat, uſque ad finem perſeuerantiæ deputantur.

In eodem. †

CAN. XXVI.

NVllus eorũ ex bono in malũ cõmutatus, finit hanc uitam.

In eodem. †

CAN. XXVII.

TAlibus Deũ diligẽtibus, [p] omnia cooperantur in bonũ; uſque adeò prorſus omnia, ut etiam ſi qui eorum deuiãt & exorbitant, etiam hoc [q] ipſum faciet eis proficere in bonum. [r]

Item Apoſtolus ad Galatas.

CAN. XXVIII.

CIrcuncifio non eſt aliquid, [s] neque præputium, ſed fides quæ operatur per dilectionẽ. & hoc olim ĩ nobis: quia currebatis bene, per opera fidei ex dilectione.

Item ad Hæbræos.

CAN. XXIX.

a Prædicator. Paulus in prima epiſtola ad Corin.

b Nolentes. Vnde & Apoſtolus, Ago quod nolo: quia primi motus non ſunt in poteſtate noſtra: ut ſ. ead. diſt. j. c. ſuper tribus.

c Humana. Niſi de his ſine quibus uita iſta eſſe non poteſt: ſcilicet uenialibus. xxv. diſt. capi. qualis.

d SVper. Hæc itaque. Ex illo c. ſ. e. diſtin. ca. cum ſanctam. infert magiſter & redit ad propoſitum principale: & probat adhuc charitatem ſemel habitam amitti poſſe maxime exemplo Adæ, Moyſi, & Aaron. [1]

e Amittitur. Imo & quantumcunque perfecta ſit in hac uita amitti poteſt: niſi eſſet per gratiã confirmata: ut fuit in beata uirgine. xxv. diſt. ca. unum orarium. §. nomine autem.

f Originali. Id eſt, quã ab origine trahit homo: & cum qua naſcitur.

g Procuretur. Id eſt, ad utilitatem eorum legatur & exponatur.

h Redeunt. Operante gratia.

ADDITIO.

Xxiij. quæſtio. iiij. capi. ſicut non eſt. Hug.

i FIrmum. Id eſt, immobile eſt: licet poſsibile ſit enim qui prædeſtinatus eſt, non fuiſſe prædeſtinatum, [2] uerba ſunt Apoſtoli in epiſtola ſecunda ad Timotheum. capit. ij.

k Fundamentum. Id eſt, prædeſtinatio.

l Immobile. Id eſt, illi quos Deus elegit, & immobiliter in fide fundauit, perſeuerant firmi: qui autem perijt nõ erat finaliter de fundamento, id eſt, de prædeſtinatis. infra, diſtin. iiij cap. ſi ex bono. uerſi. quid aliud.

m Signaculum. Id eſt, hoc habens menti impreſſum, in ſignum amicis & inimicis. amicis ut accedant: inimicis, ut territi fugiant. hoc ſcilicet ſic, &c. etiam dum ſunt mali.

n Scit. Id eſt, amat & defendit prædeſtinatos ſuos etiam dum mali ſunt: & poſtquam eos continue munit, apparet hoſtibus & amicis quod ipſi ſunt ſignacula Dei. Vel ſignaculum, id eſt, diſcretionem inter prædeſtinatos & non prædeſtinatos. Hoc ſcilicet quod ſequitur ſcit, &c. habent enim prædeſtinati etiam dum ſunt mali, quendam characterem quo diſtinguuntur à damnandis. unde ex tribu Iuda duodecim millia ſignati.

o Quorum uita deficit. Infra diſtinctio. iiij. cap. peccatum. §. uerum. cap. ſi ex bono.

p TAlibus. Deum diligentibus. In epiſtola ad Romanos.

q Hoc ipſum. Scilicet deuiare.

r Proficere in bonum. Occaſionaliter: quia fortiores reſurgunt. argu. di. xiij. c. nerui. lxiij. di. c. quia ſancta. §. uerum. in. fi. & diſt. quinquageſima. cõſiderandum. & c. fidelior. vj. q. j. capi. imitare. Vel deuiare, id eſt, pœnam quam ſubeunt pro deuiatione, facit eis proficere: quia cum pœna affliguntur, ſe recognoſcentes humiliantur. i. humiliores fiunt. ſ. di. prox. c. poteſt fieri. [3] uerſi. illuditur.

s CIrcuncifio. Aliquid. Quo ad ſalutem: quia non recipitur aliquis quia circuncifus, nec reijcitur aliquis quia præputiatus, quoniam indifferentes ſunt. nec hoc c. facit ad propoſitum. ſed ſic poteſt adaptari: ſiue quis circuncifus ſit, ſiue nõ, poterit per pœnitentiam recuperare charitatem quam amiſit peccãdo. Vel non eſt aliquid, id eſt, non proficit ad ſalutem ſine operibus. [4]

Moꝰ primi ſi ſunt in noſtra poteſtate. 1. Co. 10. c

[1] Quoniã ſecũdum Apoſtolũ, omnes naſcimur filij iræ. de cõſec. di. iiij. firmiſſime. Pet. Charitas Mariæ erat per gratiam confirmata.

† cap. j. Amos in cõmenta.

[2] Alias, imponeretur neceſſitas prædeſtinationi diuinæ: quod eſt falſum, quia oĩa quæcunq; uoluit dominus, fecit in cælo & ĩ terra, ut Pſal. dicit

† ca. vij. Prædeſtinatis quodã ſigno diſtinguũtur à damnandis.

† cap. vij.

† cap. ix

[3] Nã ſicut dicit Gre. Oculos quos culpa claudit, pœna aperit. Pet.

† cap. ix. Charitas per pœnitentiã recuperatꝰ.

[4] Sed in Apoſtolo ſuper iſta uerba dicit gl. Aequã; præputio circuncifio: hĩs enim qui in Xpo uolunt uiuere, uirtutes appetendæ ſunt & uitia fugienda. media uerò, quæ iter uitia et uirtutes ſunt, nec fugiẽda ſũt, nec appetẽda, ut eſt circũciſio, & præputiũ, quę nihil ualent in Chriſto. Pet.

Galat. 5. b

Non eſt tã iniuſtus [a] Deus, ut obliuiſcatur operis ueſtri, &c. operis quo omnia ſua fecerant cõmunia. [b] & hoc ex dilectione, [c] & hoc ad gloriam [d] Dei.

Hebr. 6.c

Ecce triplex [e] bonũ: quaſi diceret: olĩ [f] multa operati [g] eſtis, ꝑ quibus [h] ſi pœniteatis de malis, benefaciet [i] uobis Deus. Romanos quoque et Galatas, dũ Apoſtolus redargueret, merito fidei ꝓbat aſſecutos remiſſionẽ peccatorũ & ſatisfactionẽ in ſpiritu ſancto, et iuſtitiã bonę operationis: q̃ oĩa aut ſine charitate nũquã uerè fuerũt in eis: aut uerã charitatẽ habuerũt, à qua poſtea lapſi ſunt, qui de operib. [k] legis gloriabantur.

Item de quolibet adulto Auguſtinus ait.

1. Ioã. 3. b

CAN. XXX.

Tolle charitatem, odium tenet. [l] Itẽ. Omnis qui non diligit, odit. Itẽ ĩ Euangelio. Nemo põt duobus dominis ſeruire. [m] aut .n. unum odio habebit, & alterũ diliget, aut unũ ſuſtinebit, alterumque contemnet.

Lucæ 16.c / Matt. 6. c

Adã [n] uerò cũ in uirili ætate à dño creat⁹ ſit, antequã à diabolo tẽtaretur, cũ de latere ei⁹ uxor formarẽt, dũ in extaſi [o] raptus Angelicę curię intererat, [p] dũ euigilãs futura Xp̃i et eccleſiæ ſacrã uaticinabat̃: [q] aut charitatẽ aut odiũ hẽbat. [r] Si aũt odiũ hẽbat, nõ fuit diabol⁹ author noſtri peccati. Itẽ. Si ſine charitatę [s] à Deo creatus eſt, eius ſimilitudinẽ in creatione ſui nequaquã accepit. [t] Itẽ. Si ſine charitate creatus eſt iuſtus et innocẽs à Deo factus nõ eſt. Creatura nanq; rõnis capax, & liberi arbitrij iuſtitiæ & innocẽtiæ ſine charitate particeps eſſe nõ põt. Colligitur ergo, ꝙ Adam antequã peccaret, charitatẽ habuit ſine qua iuſtus & innocẽs eſſe nõ potuit.

Gene. 2. b

Vnde Auguſtinus ĩ Geneſi ad literam.

CAN. XXXI.

Qvomodo renouari dicimur, ſi non recipimus quod perdidit primus homo? Hoc planè recipimus: quia iuſtitiam ex qua in peccatum lapſus eſt. Et paulò pòſt: Expoliãtes [u] ueterẽ [x]

Coloſ. 3. b

---

a Non eſt tam iniuſtus. Infra ead. diſt. §. opponitur. uerſi. non eſt iniuſtus.
b Fecerant communia. Ecce opus.
c Ex dilectione. Quæ informat actum, ſiue actionem. Ecce alacritas.
d Ad gloriam. Ecce recta & pura intentio.
e Triplex. Quod cõmendatur in eis: ſ. opus, & alacritas & recta intentio.
f Olim. Quaſi dicat, nõ nunc ita facit ad propoſitum.
g Operati. i. faciendo, proficiendo.
h Pro quibus. Id eſt, pro quorum ſimilibus.
i Benefaciet. æternaliter remunerando uel tẽporaliter abundãtius quamſi non pœnitueris, ſicut enim prima bona perſequẽtia mala mortua & irrita facta fuerunt: ita ipſa eadem per pœnitentiã & alia bona ſequentia reuiuiſcunt: uel quo ad uitam æternam, uel quo ad temporale præmium uel ad minus ſupplicium ſubeundũ. j. ea. di. iij. uerſic. nihil ubi de hoc.

Bona prima per ſequẽtia mala mortificantur.

k Quid de operib. Quia tpe gratię ſeruare polebãt præcepta legalia: qd non licet. extra de conſtitu. ca. translato.
Item de quolibet.

CASVS. *Ab iſto loco uſq; ad c. quõ. uidetur eſſe §. Gratiani ſecundũ Ben. qd uerũ credo, ſicut per uerba inferius poſita apparebit. Quidã tamẽ faciũt ibi caſum, omnes. et ibi, nemo. Alij ponunt totũ ſub illo. §. Romanos. Probat ergo Gratianus in hoc §. per magnam circumlocutionẽ, quod Adã charitatẽ habuit, quam amiſit. Et ad hoc inducit ſequentia capitula.*

l Tolle. Tenet. Quia charitas & odium immediate contraria ſunt circa ſuum ſuſceptibile. argumen. ſupra. diſtin. j. cap. omnis qui non diligit, &c. & eſt argumen. diabolum ante ruinam charitatem habuiſſe: quia ſi non haberet charitatem, odium teneret. & expone odium tenet, id eſt, per peccatum Deo ſit odibilis.

Charitas & odium, ſūt immediate contraria.

m Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Arg. contra, ff. de oper. lib. l. pen. [1]
n Adam uero. Verba ſunt Gratiani, uſque ad illud ca. quomodo.
o In extaſi. Scilicet prophetiæ.
p Intererat. Id eſt, facta erat ei reuelatio, & data ſcientia quam Angeli habẽt, & illi qui ſunt in cæleſti curia.
q Vaticinabatur. Dicens, hoc nũc os ex oſſibus, &c. unde Apoſtolus, Sacramentũ magnum hoc eſt in Chriſto et eccleſia. extra de biga. ca. debitum.
r Habebat. Sed nõ ſtatim ĩ ſui creatione.
s Item ſi ſine charitate. uideo G. nitentẽ aſſerere, quod Adam habuit ex creatione duplicem uirtutẽ. Celebrior autem eſt ſentẽtia, ꝙ Adam duplicem habuit ſtatum ante peccatũ. In creatione ſola naturalia accepit, quibus proficere uel mereri ſi poterat: poſt creationem addita ſunt ei gratuita. Vñ dicit Auguſt. Habuit Adam unde poſſet ſtare: ſed non unde poſſet proficere. & hoc in primo ſtatu. Dicit autẽ Augu. Et illud habuit primus homo, poſſe quod uellet: ſed non habuit uelle ꝙ poſſet: quia & ſi habuiſſet, non peccaſſet. Habuit ergo poſſe, ꝙ uellet bonum, id eſt, uirtutes in ſecundo ſtatu, quando cecidit. Vnde dicitur ſpoliatus gratuitis, & uulneratus etiã in naturalibus. Habuit ergo in primo ſtatu, innocentiam, ſicut puer: ſed charitatem non: unde non erat bonus: & ita habuit quo ſtare poſſet: ſed nõ unde mereretur, cum charitatẽ non haberet, ſine qua nemo proficit nec mouetur ad merendum: ſed in ſecundo ſtatu habuit charitatem ſecundum quam hæc dicta intelliguntur. [2]

Adam ante peccatũ habuit duplicem ſtatum.

t Accepit. Sed non ſtatim in ſua creatione.
u Qvomodo renouari. Expoliantes. Hoc habetur in epiſtola ad Coloſſenſes.
x Veterem. Id eſt, habitum peccatorum & uſum, &c. cum actibus ſuis, id eſt ubi nec habitus, nec actus peccatorum aliquando adſit, homo enim uetus nihil

[1] Vbi loquit quãdo nõ ſũt contrarij, ſec⁹ ſi cõtrarij eſſẽt, ut hic Archi.

[2] Idẽ per oĩa Pa.

hominem induite [a] nouũ, [b] qui renouatur [c] in cognitione fidei, ſecundũ imaginem eius [d] qui creauit eũ. [e] hanc enim imaginem in ſpiritu mentis impreſſam perdidit Adam per peccatum. Et poſt pauca: Stola [f] prima illa ipſa iuſtitia eſt, unde lapſus eſt Adam.

Item in homilia. xj.

CAN. XXXII.

Princeps uitiorum omnium, dum uidit Adam ex limo terræ ad imaginẽ Dei factum, pudicitia ornatũ, temperantia compoſitum, charitate ſplendidum, primos parentes illis donis, ac tantis bonis expoliauit pariter, ac peremit. [g] Nanque cùm homini abſtuliſſet pudicitiam, & continẽtiam, dominio ſuo eum ſubiugauit. Et paulò poſt: Adam amiſſa temperantia, factus eſt intẽperans: perdita charitate, [h] malus inuentus eſt.

Item Ambroſius ad Sabinum. †

CAN. XXXIII.

Quando Adam ſolus [i] erat, non eſt præuaricatus: quia mens eius adhærebat Deo.

Item ad eundem.

CAN. XXXIIII.

Primus homo, recens Dei opus erat, confabulator [k] aſsiduus, qui ſanctorum Angelorũ cõplãtatus erat uirtutibus.

Idẽ in Hexaemeron. †

CAN. XXXV.

Illa anima [l] à Deo compingitur, quæ habet in ſe uirtutum gratiã renitentẽ, ſplendoremq́ue pietatis. Illa anima bene picta eſt, in qua elucet [m] diuinæ operationis effigies. Illa anima bene picta eſt, in qua eſt ſplẽdor gloriæ, & paternæ imago ſubſtãtiæ. Secundũ hanc imaginem quæ refulget, pictura pretioſa eſt. ſecundum hanc imaginem [n] ante peccatum, depictus fuit Adam: ſed ubi lapſus eſt, depoſuit.

Idem de fuga ſeculi. †

CAN. XXXVI.

Similem Dei eſſe, eſt habere iuſtitiam, ſapientiam, & in uirtute Dei eſſe perfectum.

Idem de uita beata. †

CAN. XXXVII.

Sapiens [o] nunquam inanis eſt, ſed ſemper habens in ſe amictum prudentiæ: qui poteſt dicere, Iuſtitiam induebam, ueſtiebam iudicium. Mentis nanque hæc ſunt interna uelamina: quæ nemo [p] alius poteſt auferre, niſi cùm aliquem culpa ſua deſpoliat. denique ſic ſpoliatus Adam nudus [q] inuentus eſt.

Idem in libro de Iſaac & anima.

CAN. XXXVIII.

Sed nec Adam primus [r] homo nudus erat, quem innocentia ueſtiebat.

Idem in libro de Paradiſo. †

CAN. XXXIX.

Vt cognouerunt quia nudi eſſent. Et ante quidem nudi erant, ſed non ſine uirtutum tegumento. — Geneſ. 3.

Opponitur [s] etiam illud quod omnis clamat [t] authoritas: Si ſic permãſiſſet, ut erat ante peccatũ, eſſet tranſlatus in gloriã quã habituri ſunt ſancti. Sed nemo adultus ſine charitate intrat: charitatẽ ergo habebat.

Itẽ opponitur de Moyſe, cuius fidẽ Apoſtolus in epiſtola ſua ad Hebræos cõmendãs dignis præconiis eius merita prædicauit, dum ſe negauit eſſe filiũ filiæ [u] Pharaonis, malens affligi cum fratribus, quàm perfrui iucunditate tẽporalis palatii: dũ fratri compatiens, Aegyptiũ ſabulo obruit: dum ueritus animoſitatẽ regis, Aegyptũ reliquit, dum diuino uallatus auxilio, regis furorem — Hebr. 11. — Exod. 2. b.

nihil aliud eſt quàm uetus uita, quæ eſt in peccato quod cõtraximus ab Adam.

a Induite. Scilicet habitum uirtutis. — Epheſ. 4. b.

b Nouum hominem. Id eſt, rationabilem mentem.

c Qui renouatur. Id eſt, magis & magis creſcit, & acquirit cognitionẽ Dei. & illa renouatio fit ſecundum imaginẽ eius. — Lucæ. 15. c.

d [E]ius. Id eſt, imaginem eius in ratione, quæ eſt imago Dei. unde Eſaias, Nõ creditis niſi intellexeritis in ſpiritu. — Geneſ. 1. b.

e Qui creauit eum. ſcilicet nouum hominem, in agnitionem ſui ad hoc ut ipſum Deum agnoſceret.

f Stola. Alludit Euangelicæ Parabolæ de prodigo filio. xxxvij. diſt. ca. legimus. §. hinc etiam.

g Princeps uitiorum. Peremit. id eſt, neceſsitate moriẽdi adſtrinxit.

h Charitate. ſ. xvj. q. ij. c. viſis contra.

i Quando. Solus. argu. pro ſolitudine. xxxij. q. j. cap. nuptiæ. vij. q. j. ca. illud. contra. ſ. lxxxj. diſt. c. in omnibus. contra extra de ſtatu. mona. c. ij. contra, extra de offic. deleg. c. prudentiam. contra. Solu. per capitul. xxviij. q. j. c. ſæpe. — Epiſtola 46. L. c.

k Primus. Confabulator. id eſt, per contemplationem de illo cogitando.

l Illa anima. Hæc uerba ſunt Apoſtoli in epiſtola ad Hæbreos.

m Elucet. Per imitationem.

n Imaginem. id eſt, imitationem.

o Sapiens. Hæc ſunt, ſcilicet uirtutes.

p Quæ nemo. ſ. xxxij. q. v. de pudicitia.

q Nudus. A uirtutibus.

r Sed nec Adam primus. Alias prius eſt. id eſt, in primo ſtatu ſuo.

s Vt cognouerunt. Opponitur. Contra id, ſcilicet quod charitas ſemel habita deſeri non poteſt.

t Omnis clamat. id eſt, nulla negat: nã clamare dicitur ex quo non contradicit. arg. ff. de uſufr. accreſ. l. j. §. ulti. uel omnis qui loquitur de hac materia. ſimile. j. diſt. iii. omnes leges. alias. ij q. ij. omnes leges.

u Filiæ Pharaonis. Scilicet Termoth, quæ Moyſen de fiſcella ſcirpea in qua mater illum expoſuerat ſuſcipiens, eũ nutriri fecit, & tandem eum adoptauit in filium: ut in apologo inuenitur.

x Reliquit. Et fugit per deſertum, in

† cap. viij. lib. vj.

Vel dic Confabulator, ſcilicet angelorũ, quia eorũ colloquio frequẽter utebatur.

† ca. iiij.

† lib. ij. c. v. de Iacob & uita beata.

Moyſem filia Pharaonis in filium adoptauit.

In terram Madian: duxit filiam Iethro ex qua ſuſcepit duos filios.

a De libro. Scilicet uitæ præſentis. Vel dic ut ſ. xlv. diſtin. diſciplina.

b Septuaginta. ſ. lxxxiiij. diſt. porro.

c Seniores. Faciendo eos prudentes & peritos, ad ſimilitudinem Moyſi: non autẽ de ſpiritu eius aliquid ſubtrahẽdo ut ſcirent regere populum: cum Moyſes iam ſolus nõ ſufficeret.

Exo.33.b

d Videatur. ſcilicet hoc peccatum. xxiij. q. iiij. §. cum ſuperna.

e Coadiutor. Cum Moyſes eſſet aliquã tulum impeditæ linguæ.

Exo.32.g

Num.16.g

Exo.32.c

f Os eius. Loquendo pro Moyſe.

g Conſenſum ſ. 50. diſtin. cap. ſi poſt. §. econtra.

h Electus. ſ. xcv. diſtinct. eſto.

i Oppoſuit. Succenſo Chore, cum familia ſua. viij. quæſtio. j. denique.

k Prophetãdi. non eſt ſufficiens probatio, quod charitatẽ ideo habuerit, nam & Saul ꝓphetauit: ut ſ. quæſtio. j. prophetauit.

Saul prophetauit.

l Præcidit. ſ. ij. q. vij. cap. plerunque. §. de his.

m Non bibit. ſ. diſtinc. xlj. deliciæ.

n Et uilior. Id eſt, humilior.

o Iudica me ſecũdum iuſtitiam. ergo ſciebat ſe charitatẽ habere: & bene poteſt ex reuelatione: aliter non crederẽ. unde Apoſtolꝰ, Nihil mihi cõſciꝰ ſum, & c. j. diſt. iij. §. adhuc. uerſi. nõ enim.

Charitatẽ ſe habere, an poſsit aliquis cognoſcere.

Num.11.d

contempſit, atq; in uirtute ſignorum, populũ de Aegypto eduxit. quæ omnia quibus laudibus ſunt efferenda, ſi tũc charitas in eo non erat: cũ non habeat aliqd uiriditatis in ſe ramus boni operis, niſi procedat ex radice charitatis. Quomodo autem charitatẽ non habebat, cui dñs facie ad faciẽ loquebat̃, ſicut homo ſolet loqui cũ amico ſuo? Quomodo charitatem non habebat, qui ꝓ populo ſupplicans dicebat, Aut dimitte eis noxã hanc, aut me dele de lib.[a] tuo. An nõ proximũ diligebat, q pro populo ſe obijciẽs, illũ ab interitu liberau t? An nõ diligebat Deum, qui pro eo in uituli cultores deſæuiẽs, ipſius uituli caput in puluerẽ comminuit: atq; ut in ſeceſſum proijceretur, aqua miſtũ Iſraëlitis bibẽdum dedit, nonnullos ex eius cultoribus gladio feriri præcipiẽs: ut populus cuius erat interitus maior futurus, recõciliaretur Deo? An nõ charitatem habebat, de cuius ſpiritu dñs accepit, et ſup ſeptuaginta[b] ſeniores[c] Iſraël præpoſuit? q tñ ad aquas contradictionis de Dei potẽtia, ſiue de eius benignitate dubitãs, cũ cætera certa fide ꝓmiſiſſet, ꝓducturus aquã de petra,

Nũ.20.b

diffidenter excrepuit dicẽs: Nunquid de petra hac potero uobis educere aquam? quod nulli leue uideatur:[d] cũ in pœnam delicti eius ſibi & Aarõ à domino dictũ ſit, Quia nõ exaudiſtis uocẽ meam, ut glorificaretis me corã filijs Iſraël, non introducetis populum hũc in terrã quam dedi eis. An charitatẽ non habebat Aaron, quando fratri coadiutor[e] datus eſt, ut eſſet os eius[f] ad populũ: ut per eũ ſignæ fierent in Aegypto? q tamen in cultura uituli poſtea cõſenſum[g] populo adhibuit. An charitatẽ nõ habebat quando ex omni multitudine filiorũ Iſraël ſolus à dño electus[h] eſt, ut pontif[ic]e eũ fungeretur? Si charitatẽ nõ [habebat], bonus non erat: ſi autẽ bonus non era[t] præ cæteris à dño in pontificẽ electus [eſt]. An charitatẽ non habebat, quando pro populo cũ thuribulo incendio ſe oppoſuit,[i] irã Dei placauit? & tamen (ut præmiſſum eſt) ad aquas cõtradictionis irã domini aduerſum ſe poſtea prouocauit. Nunquid etiã Dauid charitatẽ non habuit, ſuper quẽ ſpiritus dñi à die unctionis directus eſt? An forte diceretur directus eſſe ſuper eũ, ut ex tunc gratiã prophetandi[k] haberet, nõ ut ex eo gratiam diuinæ dilectionis acciperet? quod abſurdũ planè uidetur de eo ſentire de quo dominus ait: Inueni hominẽ ſecun[dum] cor meũ. Quomodo etiã charitatem nõ habebat, qui quærenti animã ſuam pepercit: qui orã chlamydis ſuæ præcidit:[l] poſtea cor ſuũ grauiter percuſſit, clamans: Quem perſequeris rex Iſraël? canẽ mortuum, & culicẽ unum? Quomodo charitatem non habebat, qui mortẽ inimici ſui tã grauiſſime tulit? Quomodo charitatẽ nõ habebat, qui aquam de ciſterna Bethleem ſuorũ periculo ſibi oblatã non bibit,[m] ſed coram domino libauit? Quomodo charitatẽ nõ habebat, qui irriſus à Michol filia Saul, eo ꝙ ante arcam domini citharam & pſalterium percutiens ſaltaſſet, ait: Ludã & uilior[n] fiam in oculis meis. Si charitatẽ non habebat, qua cõſciẽtia ſecutus imprecabatur ſibipſi dicens: Si reddidi retribuẽtibus mihi mala, decidã meritò ab inimicis meis inanis? Si charitatẽ nõ habebat, qua temeritate iuſte iudicari rogabat dicẽs: Iudica me[o] Deus ſecundũ iuſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me?

Exo. .6

Nume.18

Nu.16.c

1.Reg.16.

Actu.13.d

1.Re.24.c

2.Reg.1.c

2.Re.23.c

2.Re.6.d

Pſalm.7.

Pſalm.25.

Pſalm. 25.

Idē, Iudica me domine: quoniā ego in innocentia mea ingreſſus ſum: et tñ poſt tot innumerabilia diuinæ et ſupernæ dilectionis indicia, quā grauiter deliquerit nullus ignorat: qui poſt Bethſabeæ [a] adulteriū, & Vriæ homicidiū admiſit: cuius pœnitentiā ſi ſine charitate dño obtulit, uerā cordis contritionē nō habebat. Quomodo ergo ſacrificiū cordis cōtriti et ſpiritus dño ꝓmittere audebat dicens: Si uoluiſſes ſacrificiū, dediſſem utique: holocauſtis non delectaberis, ſacrificiū Deo ſpiritus cōtribu. et c. deniq; cū falſæ pœnitētię nulla à Deo promittatī remiſſio: quomodo à ꝓpheta [b] audire meruit: dimiſſum eſt tibi peccatū tuū: ſi uerā cordis cōtritionē nō habuit? Euidēter itaq; apparet, eum tunc charitatē habuiſſe, et ex charitate ſacrificiū cordis cōtriti & ſpiritus contribulati dño obtuliſſe, alioqui temerariè poſtulaſſet: Auerte faciē tuā à peccatis meis, et c. quæ in eodē pſalmo continentū: niſi odiū mali, et dilectio boni, ad humilitatē pœnitentiæ illum prouocaſſet: de quo etiā ſanctus Ambroſius in libro de Abrahā et Iſaac ſcribit dicens: †

1.Re.11 d — Pſal. 50. — 2.Re.12 d — Pſal. 50. — † libr. de Iſaac & anima. ca. iij. — 2.Re.24.a

CAN. XL.

FVgerat ſanctus Dauid odia Saul regis: non relinquēs terras, ſed declinans contagia regis immitis & ſuperbi: quiā mēs eius adhęrebat Deo: cui ſine charitate nullus adultus adhęrere pōt: & tñ quàm grauiter in populi [c] dinumeratione poſtea deliquerit, ipſius delicti pœna [d] indicauit. Itē ſecundū hanc ſententiam [e] qui criminaliter deliquerit, uerā peccatorū remiſſionē in baptiſmo cōſecutus nō eſt: ſiue i annis infantiæ, ſiue adultus ad baptiſmū acceſſit: q̄a Dei amorē nō habuit ſine quo nemo unquā inuenit gratiam: atq; ita ſm hæreſim Iouiniani, ſi uere ex aqua & ſpiritu ſācto quis renatus [f] fuerit, ulterius criminaliter peccare nō pt: uel ſi criminaliter peccat, aqua tm, non ſpiritu probatur eſſe renatus. cuius ſententiæ illud epiſtolæ Ioannis conſentire uidet: Oīs qui nat⁹ eſt ex Deo, peccatū nō facit: quoniā ſemen ipſius manet ī eo, & non pōt peccare, quia ex Deo natus eſt. in hoc enim manifeſti ſunt filij Dei, & filij diaboli. Et in fine epiſtolæ: Oīs qui natus ē ex Deo, nō peccat: ſed generatio [g] Dei conſeruat eū: & malignus nō tanget eū. Verùm hæc authoritas Apoſtoli quantū illi ſniæ faueat, atq; illa ſecta erroris quantū ueritati ſit aduerſa, Hieronymus oſtendit ſcribens contra Iouinianum. †

1.Pa.21.c — 1. Ioā. 3. b — Ibidem. — † lib. ij. in princ. Serui inutiles ſumus. — 1. Ioā. 5. d

CAN. XLI.

SI enim (inquit) omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat, & à diabolo tentari non poteſt, quomodo præcepit ut caueant ne tententur, dicens: Filioli mei cuſtodite uos à ſimulacris. & in eadem rurſus epiſtola: Si dixerimus quia peccatum [h] non

1. Ioā. 1. d

a Bethſabeæ. Supra diſt. 1. cap. ſi poſt. §. econtra.

b A propheta. Scilicet Nathan.

c FVgerat ſanctus. Populi. 2. xxiiij. quæ. j. non afferamus.

d Pœna. 2. j. q. iiij. §. item Dauid.

e Sententiā. Id eſt, opinionē, quę aſſerit ꝙ qui peccator⁹ eſt, nunquā habuit charitatē: ut in principio huius diſtinc.

f Renatus. Hoc bene ſoluit magiſter in fine.

g Sed generatio. i. Deus regenerans.

SI enim (inquit) CASVS. *Hoc eſt ca. Hiero. ſcribētis cōtra Iouinianū hæreticū: & protenditur uſq; ad §. ſeq. euidenter. Et primò opponit Iouiniano ducēdo eum ad incōuenien: & oſtendendo quod uerba Ioannis intelligēda ſunt per cōparationē. Hug. igitur caſum iſtius ca. ſic ponit. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima oſtendit Hiero. quod illa authoritas Ioan. oīs qui natus eſt ex Deo, non peccat: non ita intelligenda eſt, quod poſtquā aliquis recepit gratiā et habuit charitatem peccare non poſſit: ſi.n. ſic intelligeretur, iam contra diceret ſibi Ioannes qui baptizatus dicebat baptizatis, Si dixerimus quod peccatū non habemus, ipſi nos ſeducimus. Eſt ergo ſic intelligēda illa authoritas, Qui natus ē ex Deo: id eſt, qui recipit gratiā Dei, nō peccat donec perſeuerat in ea. In ſecūda parte procedit circa eadē uerba Io. et authoritate Iob et Pauli, et exemplo Petri probat, quod quilibet pōt peccare, & inducit ēt authoritatē Iacobi ꝑ quā probat qḋ boni poſſunt peccare. In tertia parte illud idē oſtendit exemplo Dauid, Salomonis, & Ieſu filij Ioſedech, et quorundā aliorum qui peccauerūt mortaliter, licet primo haberent charitatem, quod ēt in angelis cōtigit. Secunda pars ibi, Et beatus Iob. Tertia ibi, Dauid electus. Ille. ſ. Ioannis aduerſarius, ſ. Iouinianus. Nihil. ſ. peccati. Peccatū fecit. i. hoſtiā pro peccato, uel ſimilitudinē peccati, quia ſimilis fuit peccatorib. Soluit. ſ. Paulus. Re uera. uerba Hiero. nō eſt uolentis. ſ. ipſum currere. Ad calcē. i. finē uel perfectionē. Nouā imperitiæ ſictionē, i. nouā et perniciosā adinuentionem. ſimiliter uerba ſūt Hiero. In lūbis, quantū ad uiros. Super umbilicū quātū ad mulieres Partitionem. i. diſputationem quam cum Iouiniano habebat.*

h Peccatū. Saltē ueniale. & alibi, Cum oīa feceritis dicite, quia inutiles ſerui eſtis. et Greg. Vę iuſto, ſi remota miſericordia à Deo iudicetur. arg. 2. diſt. j. quem pœnitet.

Menda-

a Mendacẽm. Ipſe enim dixit omnem hominem peccatorem, cum dixit per prophetam, Omnis homo mendax. & Paulus in epiſtola ad Romanos eſt autem Deus uerax, omnis autem homo mendax.

b Et uerbum eius. Scilicet Chriſti, qui ueritas eſt ut infra eod. capi. uer. qui dicit.

i Non peccetis. Mortaliter alias contrarium eſſet ei, quod dixit ſ. ſi dixerimus quia peccatum, &c.

k Peccaueritis. Hactenus ſunt uerba Ioannis. quæ ſequuntur, ſunt uerba Hieronymi.

l Imo. Hic aperit Hierony. qualiter uerba ſine dicta Ioannis ſunt intelligẽda per compoſitionem, ſcilicet ut quis dũ moratur in ſanctitate percepta, & generatione Dei: quod peccet mortaliter, eſt impoſsibile.

habemus, ipſi nos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt Deus & iuſtus ut remittat nobis peccata noſtra, & mundabit nos ab omni iniquitate. Si autem dixerimus quia non peccauimus, mendacem a facim' eum, et uerbum eius b in nobis non eſt. Exiſtimo quòd beatus Ioannes baptizatus c ad baptizatos ſcripſerit: & quòd omne peccatum ex diabolo d ſit. Ille peccatorem ſe confitetur: & ſperat remiſsionem poſt baptiſma peccatorum. Et Iouinianus meus dicit: Ne tãgas me, quoniam mundus ſum. Quid igitur? contraria ſibi Apoſtolus loquitur? minimè, e in eodẽ quippe loco cur hoc dixerit, ſtatim ediſſerit: Filioli mei, hæc ſcribo uobis, ut non peccetis, f ſed ſi q̃s peccauerit, aduocatũ habemus apud patrẽ Ieſum Chriſtum iuſtũ, † & ipſe eſt pro peccatis noſtris propitiatio, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi. g Et in hoc ſcimus quia cognouimus h eũ, ſi mandata eius obſeruauerimus. Qui dicit ſe Deum noſſe et mandata eius non cuſtodit, mẽdax eſt: & in eo ueritas non eſt, qui autem ſeruat uerbum eius uerè in hoc perfecta Dei charitas eſt. In hoc ſcimus, quoniam in ipſo ſumus. qui dicit in ipſo ſe manere, debet ſicut ipſe ambulauit, & ipſe ambulare. propterea inquit: Scribo uobis filioli mei: omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat. ideo dico uobis ut non peccetis i & tãdiu ſciatis uos ĩ generatione Dñi permanere, quandiu non peccaueritis: k imò l qui in generatione Domini perſeuerãt, peccare nõ poſſunt. m quæ. n. communicatio eſt lucis ad tenebras? Chriſti ad Belial? quoniã ſicut dies & nox miſceri nequeũt, ſic iuſtitia & iniquitas, peccatũ & bona opera, Chriſtus & Antichriſtus. Si ſuſceperimus Chriſtũ in hoſpitio pectoris noſtri, illico fugamus diabolũ: ſi peccauerimus, & ꝑ peccati ianuam n ingreſſus fuerit diabolus, protinus Chriſtus recedit. Vnde & Dauid o poſt peccatũ: Redde mihi (ait) lætitiã ſalutaris tui, ſ. quam peccando amiſerat. Qui dicit ſe Deũ noſſe, & mãdata eius nõ cuſtodit, mẽdax p eſt, & in eo ueritas non eſt. Chriſtus ueritas appellatur, imò eſt. Ego ſum (inquit) uia, q ueritas, r & uita. ſ Fruſtra in eo nobis applaudimus, cuius mandata non facimus. Scienti bonum facere & non facienti illud, peccatum eſt t illi. Quomodo eñ corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ſic & fides u ſine operibus mortua eſt. Nec grande putemus eſſe unum Deum noſſe, x cum & dæmones y cre

c Baptizatus. Similiter & de alijs Apoſtolis dicendũ quod fuerint baptizati. arg. de conſecra. diſt. iij. c. quando. & c. ſi eos.

Diabolus an ſit author oĩs peccati.

d Ex diabolo. Saltem per imitationem, non per ſuggeſtionem, ꝙ ipſe ſcilicet ſit author omnis peccati mortalis, cum multa interius eo ignorãte committantur mortalia. unde Auguſt. Diabolus, non eſt immiſſor malarum cogitationum, ſed incenſor. xxvj. qõ. iiij. c. ult. Vel dicit hoc habito reſpectu ad initium primi peccati, quod eo ſuggerente factum eſt, & unde omne peccatũ propagatum eſt. hoc niſi ſic exponeres, contradiceret illud pſalmiſtæ: Ab occultis meis, &c. Et illud: Incenſa igni & ſuffoſſa, &c. infra eod. ca. uerſicu. quanquam.

1.Ioã.1.a

e Minime. Quoniam in diuina pagina, contrarietas uera non inuenitur. xxiij. q. v. quid ergo. xxviij. quæ. j. ſic enim. ſ. e. diſt. j. periculoſe.

† Adde Alber. de Roſa in l. j. C. de ſuffra. in qõ an officiũ aduoca. & iure diuino ſit licitũ & meritoriũ, ubi oſtẽdit ſaluatorẽ noſtrũ ſæpi' uſum fuiſſe officio aduocationis.

f Non peccetis. Dicendo ſcilicet non peccauimus.

ADDITIO.

Quaſi dicat ne malam ſecuritatẽ aſſumatis, dicendo uos eſſe ſine peccato, ſecundum Hug.

Eccleſia pro infidelib. orat.

g Totius mundi. etiam infidelium: quia eccleſia bene orat pro infidelib. arg. ſ. e. di. in c. charitas eſt. uerſi. item proximos. non tamen pro iam mortuis. xiij. q. ij. non exiſtimemus.

h Cognouimus. Id eſt, dileximus.

m Non poſſunt. Coniunctim intellige, ſ. permanentes in charitate. xxxij. quæſtio. j. cum renũciatur. ſ. di. 50. conſiderandum.

n Ianuam. Dicit Auguſt. ꝙ illæ duæ ſunt portæ quibus intrat diabolus, ſcilicet cupiditas & timor. per eaſdem econtrario intrat Deus. iſti ſunt aperiendæ, illi claudendæ. ſ. diſtin. vij. cap. ij. & iij.

Diabolus intrat in homines per duas portas.

2.Cor.7.c

o Vnde Dauid. Iſtud non cõtinuatur proximo, ſed ſuperiori. ſi ſuſceperimus, &c.

p Mendax. Saltem opere undecima, quæ. iij. exiſtimant. xxij. quæſtione v. cauete.

q Via. In exemplo uia non errans.

Pſalm. 50.

ADDITIO.

Vel dic uia per quam itur. Hug.

r Veritas. In promiſſo ueritas non fallens. 1

1.Ioã.1.a

1 Vel dic ueritas ad quã itur. Hug. Vel dic uia, ſ. imitantibus me. ueritas diligẽtibus me. uita uſq; ĩ finẽ perſeuerãtib. ĩ me, ſecundum Hug.

ſ Vita. In præmio uita non moriens.

t Peccatum eſt. Magis quam ſi neſciret, non ideo tñ excuſaretur. xxiij. q. iiij. ca. uindicta.

u Sic & fides. ſupra j. q. j. fertur. & cap. ſicut urgeri.

x Noſſe. Supra xxiij. q. j. dicimus.

y Dæmones. Cum credere bonum ſit opus. & collige contra multorum opinionem, diabolum bonum operari. Vnde in epiſtola ad Corinthios ibi, Alij diſcretio ſpirituum. ubi dicitur, quod diabolus agit bona

Diabolus bonũ operatur.

Ioan. 14. a

Iacob. 4. d

Iacob. 2. d

dant, a et contremiſcāt. 1. Ioā. 2. a Qui dicit ſe in ipſo manere debet ſicut & ipſe ambulauit, & ipſe ambulare.

4 Eligat aduerſarius è duobus quod uult, optionem damus: manet in Chriſto, an non manet? ſi manet, ita ergo ambulet ut Chriſtus: ſi autē, b temerarium eſt, ſimilitudinem uirtutum domini polliceri. Non manet in Chriſto: quia non ingreditur ut Chriſtus. 1. Pe. 2. d Ille peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius: qui cùm malediceretur, non maledixit, & tanquā agnus, coram tondente ſe, ſic non aperuit os ſuum: ad quē uenit princeps mundi huius, & inuenit nihil i eo. qui cùm peccatum non feciſſet, 2. Cor. 5. d pro nobis ipſum peccatū c ſe fecit Deus, id eſt, pœnā peccati pertulit. Nos autem iuxta epiſtolā d Iacobi, Iacob. 3. a multa peccamus omnes: & nemo mundus à peccatis, nec infans, e ſi unius quidem diei fuerit uita eius. Pro. 20. b Quis enim gloriabitur caſtum ſe habere cor, aut quis confidet ſe mundum eſſe a peccatis? tenemurque rei in ſimilitudinem præuaricationis Adæ. Pſal. 50. Vnde & Dauid: ecce enim (ait) in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea. Iob 9. Et beatus Iob, Si fuero iuſtus, f os meum impia g loquetur: & ſi ſine crimine, h prauus inueniar: Ibidem. & ſi purificatus in niue, & lotus mundis manibus, ſatis me ſordetinxiſti, i & execratum eſt ueſtimentum k meum. Veruntamen ne penitus deſperemus arbitrantes nos poſt peccata baptiſmi, nō poſſe ſaluari, ſtatim hoc ipſum temperat: 1. Ioā. 2. a Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem. Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, nó autem pro noſtris tantùm, ſed etiam pro totius mundi. hoc ad credentes poſt baptiſma loquitur, & aduocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur: nec dicit, ſi peccaueritis, l aduocatum habetis apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: ne eos diceret non plena fide baptiſma conſecutos: ſed aduocatum (inquit) habemus apud patrem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & ipſe eſt propitiatio p peccatis noſtris, non ſolùm pro noſtris, aliorumque peccatis, ſed etiā pro totius mundi. In toto autem mundo & Apoſtoli ſunt, omnesq; m credentes. ex quibus liquidò cō probatur poſt baptiſma poſſe peccari. Fruſtra enim aduocatū habemus apud patrem Ieſum Chriſtum, ſi peccari non poteſt. Petrus apoſtolus ad quem dictum fuerat: Qui lotus eſt, non eſt neceſſe ut iterum lauet: & , Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: ab ancilla perterritus negat. Ioan. 13. Mat. 16. e Luca 22. Et ipſe dominus Simoni, ecce (inquit) Satanas poſtulauit uos, ut cribraret n quaſi triticum. ego autem rogaui pro te, ne deficeret o fides tua. & infrà. Si non peccamus poſt baptiſma, cur nobis poſcimus ut peccata dimittat, quæ in baptiſmate iam ſunt dimiſſa? Aliud p eſt autem, ſi ad cathecumenos hæc oratio pertinet, q Dimitte nobis debita noſtra, &c. Mat. 6. non conuenit fidelibus, & Chriſtianis.

---

hora ſeductorie. Sc. j. diſtin. poteſt.

a Credant. Fide. ſed quia non diligunt, fide illa non merentur.

Eligat. Hæc eſt iiij. pars di. in qua probat per ſex authoritates, q nullus eſt ſine peccato, nec infans uni9 diei. & hoc probat primo per Iacobū. Secūdo per Dauid. Tertio per Iob. Quarto per Ioannem. Quinto per Petrum. Sexto per Paulū. Io. de Fant.

b Si autem. Supple non manet.

ADDITIO.

Hæc glo. procedit ſine hoc ſubaudito, non habet locum ſi hoc eſt in textu.

c Peccatum. Id eſt, hoſtiam pro peccato. nā antiqui peccata dicebant, ſacrificia pro peccatis. uel peccatū, id eſt, Chriſtum habētem ſimilitudinem carnis peccati. i. mortalem, & ſimilem carni peccatrici. Vel peccatum, id eſt, peccatorum puniri pœna.

c Peccatum. Alias peccatum fecit ſe Deus. i. peccati pœnā pertulit. Vnde illud: Peccata noſtra ipſe portauit.

d Epiſtolam. In tertio capi.

e Nec infans. Infra eadem di. iij. ca. adhuc inſtant.

f Si fuero iuſtus. Id eſt, ſi dixero me eſſe iuſtum, id eſt, ſine peccato.

g Impia. Vt enim dicit ſcriptura perfectus eſt uir, qui in lingua non offendit.

ADDITIO.

Ideo lingua noſtra circuncidenda eſt: quia dicit Salomon in prouerb. In manibus linguæ uita & mors. unde eſt circuncidenda per cultellum diſcretionis. Archidiaconus.

h Et ſi ſine crimine. Id eſt, ſi dixero me ſine crimine, &c.

i Tinxiſti. Id eſt tingi permiſiſti, permittendo me hoc dicere, ò tu Deus.

k Veſtimentum. Id eſt, corpus: q ideo dicitur ueſtimentū, quia ueſtit animā. xxxv. diſt. ca. vj.

1. Ioā. 2. a

Corpus eſt animę ueſtimentum.

l Peccaueritis. Nō excludendo ſe, ſed ſe eis connumerat. & hoc eſt q ſequitur, ſed aduocatum habemus, &c.

m Omnesque. Supra diſt. decimanona. ſi Romanorum.

n Vt cribraret. Id eſt, ut diuerſis pœnis affligeret, ut eſſetis palea, id eſt, mali. ſed cribrati eſtis ſicut triticū, i. purgati ſicut in area recedit palea, & remanet triticū, unde illud ut, conſecutiuum eſt hic. ſimi. j. q. j. benedictio. & cap. ſeq. B.

o Deficeret. Scilicet finaliter. Vel loquitur ad Petrū in perſona eccleſię, quæ tota non poteſt deficere. Vel non dicitur Petrus cecidiſſe, quia ſtatim ſurrexit. argumento extra de uerbo, ſign. nam & ego.

Eccleſia tota deficere non poteſt.

p Aliud. Inconueniens eſt. & hoc probat ſtatim.

q Pertinet. Hoc dicebant hæretici.

Illumi-

1.Cor.9.d

Paulus uas electionis caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit: ne alijs prædicans, ipſe reprobus inueniatur. Ad Hebræos quoque ſcribens ait: impoſsibile eſt enim, eos qui ſemel ſunt illuminati, [a] & guſtauerunt [b] donum cæleſte, & participes facti ſunt ſpiritus ſancti, [c] guſtauerunt nihilominus uerbū [d] Dei bonū, uirtuteſque [e] ſeculi futuri, & prolapſi [f] ſunt, renouari [g] iterū [h] ad pœnitentiam [i] rurſus crucifigentes ſibimet ipſis [k] filium Dei, & oſtentui habentes. Certe eos qui illuminati ſunt, & guſtauerunt donū cæleſte, & participes facti ſunt ſpiritus ſancti: & guſtauerūt bonum uerbum Dei, negare nō poſſumus baptizatos. Si aūt baptizati peccare nō poſſunt, quomodo nūc dicit Apoſtolus, & prolapſi ſunt? Verū ne Mōtanus & Nouatianus hinc rideant, [l] qui contendunt nō poſſe renouari per pœnitentiā eos qui crucifixerunt ſibi metipſis filium Dei, & oſtentui habuerunt: conſequenter hunc errorem ſoluit, & ait: Confidimus autem de uobis, dilectiſsimi, meliora & uiciniora ſaluti, & tametſi ita loquimur. [m] Non enim iniuſtus [n] eſt dominus, ut obliuiſcatur operis ueſtri & dilectionis, quam oſtendiſtis [o] in nomine ipſius, [p] qui miniſtraſtis [q] ſanctis ſuis, & nunc miniſtratis. Et re uera grandis iniuſticia Dei eſſet, ſi tantum peccata puniret, & bona opera non ſuſciperet. Locutus ſum (inquit Apoſtolus) ita, ut uos à peccatis retraherem, & deſperationis [r] metu facerem cautiores. Cæterùm confido de uobis, chariſsimi, meliora, & uiciniora ſaluti. Neque enim iuſtitiæ [ſ] Dei eſt, ut obliuiſcatur bonorū operum, & miniſterij, quod propter nomen eius exhibuiſtis & exhibetis [t] in ſanctos, & tantum meminerit peccatorum. Et paulò pòſt, Liberi arbitrij nos condidit Deus: nec ad uirtutes, nec ad uitia neceſsitate trahimur: alioqui ubi neceſsitas [u] eſt, nec damnatio, nec corona [x] eſt. Sicut in bonis operibus perfectior eſt Deus (non eſt enim uolentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis, & adiuuantis, ut peruenire ualeamus ad calcem [y]) ſic in malis atque peccatis, ſemina noſtra ſunt incentiua [z] & perfectio diaboli. Cum uiderit nos ſuper fun-

a Illuminati. Per baptiſmum & fidem.

b Et guſtauerunt. Id eſt, remiſsionem peccatorum quaſi guſtum ſuauem perceperunt in baptiſmo.

c Spiritus ſancti. Id eſt, diuerſorum bonorum ſpiritus ſancti, de quibus exponitur trigeſima quæſtio. prima. peruenit.

d Verbum. Id eſt, Euangelicam doctrinam.

e Virtuteſque. Id eſt, immortalitatem & impaſsibilitatem futurā iam ſpe guſtauerunt.

Ad Hebr. 6.a

f Et prolapſi. Grauiter peccando.

g Renouari. Per baptiſmum nō per pœnitentiam: negat iterationem baptiſmi ſed non negat pœnitentiam, quia īpoſsibile eſt natos ad pœnitentiam, qui ſemel hoc acceperunt, rurſus renouari, id eſt, baptizari. renouari enim eſt nouum fieri. nouum autem facere lauare eſt. extra de regu. iur. capi. omnis res.

h Iterum renouari ad recuperādum iuſtitiam, & eos dico ſi baptizentur.

i Ad pœnitentiam. Id eſt, nomine pœnitentiæ: quaſi dicat non poteſt quis rebaptizari, ut ſic ueram agat pœnitentiam: & ſi fecerit, rurſus crucifiget Chriſtum quantum in ipſo eſt. Baptiſmus enim Chriſti paſsionem ſignificat: infra de conſecrat. diſtinctione iiij. propriæ. Vel ideo dicit rurſus crucifigentes Chriſtum: quia ſicut impoſsibile eſt, quod rurſus crucifigatur: ita impoſsibile eſt, quod rurſus baptizetur in pœnitentia. Vel dic ut in glo. quantum, &c.

Baptiſm⁹ paſsionē Chriſti ſignificat.

Ibidem.

k Sibimetipſis. Id eſt, quantum ad ſeipſos: quia mors Chriſti unum baptiſma conſecrauit: quod ſufficit ad omnia peccata delenda, ſicut & illa mors ſufficit ad omnia peccata tollenda, qui uero iterat baptiſmum, quaſi illa mors una & unum ex ea non ſufficiat, iterat baptiſma & mortem Chriſti quantum in ſe eſt: uel iterandam inſinuat, ut ex ea iterata fiat remiſsio peccati: quod eſt impoſsibile, ſicut enim impoſsibile eſt iterum Chriſtum crucifigi, ita & ſecundo per baptiſmum aliquem mori peccatis.

Mors Xpi ſufficit ad omnia peccata delēda.

l Rideant. Id eſt, derideant nos.

m Loquimur. Dure. ſ terrendo & increpando. quaſi dicat, non diximus hoc putādo uos eſſe tales, ſcilicet ſpiritus plenos: ſed timentes ne tales efficiamini, terremus uos uerbis.

n Iniuſtus. Quaſi dicat, ideo confido de uobis, qui olim bona multa operati eſtis, ꝓ quibus ſi pœnitueritis de malis benefaciet uobis Deus. & hoc eſt, nō eſt, &c. ut ī. e. di. §. hoc itaq; . c. nō eſt.

o Oſtēdiſtis. Id eſt ex quo primo bona feciſtis opera.

p Ipſius. i. ad honorem Dei. et recte dixit operis: quia miniſtraſtis, &c. Hu.

q Miniſtraſtis. Hic arg. ꝙ de bonis loquitur poſt peccatum exhibitis.

r Deſperationis. q. d. nolo uos deſperare de uenia, ſed ita locutus ſum ut metu deſperatiōis (qui plerunque retrahit à peccato) uos facerem cautiores.

Metus deſperatiōis pleruͦque retrahit à peccato.

ſ Iuſtitiæ. Quia non eſt tam crudelis Deus, &c. ī. ea. diſt. non eſt.

t Exhibetis. Hic argum. ꝙ loquitur de bonis exhibitis poſt peccatum.

u Neceſsitas. Arg. ꝙ ſpado non meretur continendo, nec pauper parce uiuendo cum ex neceſsitate hoc faciat. trigeſimatertia, quæſtione v. tunc ſaluabitur. ī. uigeſimatertia quæſtio. quarta. Nabuchodonoſor.

Pauper parce uiēdo non meretur.

Rom.9.c

x Nec corona. Si Deus ad partē nos tantum cogeret unam tūc nihil afferret gratia uel meritū. xxiij. q. vj. §. ult. uerſus principium.

Verſus 1. Cor. 1.

Calx qualiter ſumitur.

y Ad calcem. Id eſt, præmium bonorum operum, uel ad uitam æternam. Vel calcem, id eſt, finem: quia extrema pars hominis eſt calx.

z Incentiua. Id eſt, ſeminaria. Argumen. xv. q. j. non eſt. quia de corde prodeunt mala cogitationes, quas

damentum Chriſti ædificaſſe fœnum, a ligna, ſtipulam, tunc ſupponit incendium. b Aedificemus ergo aurum & argentum, lapides pretioſos, & tentare non audebit quenquam. ſed in hoc non ſit ſecura c & certa poſſeſsio. Sedet quippe leo in inſidijs in occultis, d ut interficiat innocentem: & uaſa figuli probat fornax. homines autem iuſtos tentatio tribulationis. & in alio loco ſcribitur: Fili accedens e ad ſeruitutẽ Dei, præpara te ad tentationem. Rurſus idem f Iacobus ait: Eſtote factores uerbi, & non auditores tantùm. Si quis eſt auditor uerbi, & non factor, iſte ſimilis eſt uiro, qui conſiderat g uultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. conſiderauit illum, & recedens ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Fruſtra monuit ut iungerentur opera fidei, ſi poſt baptiſma peccare non poterant. Qui totam (inquit) legem ſeruauerit, & peccauerit in uno, factus eſt reus h omnium. Quis ueſtrum ſine peccato i eſt? Concluſit Deus omnia k ſub delicto ut omnibus miſereatur. Petrus quoque inquit: Nouit Deus pios de tentatione l eripere. & de falſis doctoribus, Hi ſunt m fontes n ſine aqua: & nebulæ o turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſeruatur. Superbia p enim uanitatis loquentes pelliciunt q in deſiderijs carnis luxuriæ eos qui paululũ effugerant, r & ad errores reuerſi ſunt. Nónne tibi uidetur pinxiſſe ſ ſermo Apoſtolicus nouam imperitiæ factionem? t Aperiunt enim quaſi fontes ſcientiæ. quia cùm Aquam nõ habeant doctrinarum, promittunt imbrem uelut nubes propheticæ, ad quas u perueniat ueritas Dei, & turbinibus x exagitantur dæmonũ, atque uitiorum loquuntur grandia & totus ſermo eorum ſuperbia eſt (immundus y eſt autem apud dominum omnis, qui exaltat cor ſuum) ut qui paululum z refugerant à peccatis, ad ſuũ reuertantur errorem: & ſuadent in luxuria ciborum, carniſque delicijs. Quis enim non libenter audiat, Manducemus, & bibamus, & in æternum regnabimus? Et ſapientes & prudentes prauos uocant: a eos uerò qui dulces ſunt in ſermonibus, plus audiunt. Ioannes apoſtolus, imò in Ioanne ſaluator ſcribens b angelo eccleſiæ Epheſi: Scio (inquit) opera tua, & laborem & patientiam tuam, & quæ ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti: c ſed habeo d aduerſum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquiſti. memor e eſto, unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima f opera tua fac. Sin autem uenio g tibi, & mouebo candelabrum h tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. Similiter cæteras eccleſias, Smyrnam, Pergamum, Thyatiram, Sardos, Philadelphiam, Laodiciam ad pœnitentiam prouocat: & niſi reuertantur ad opera priſtina, comminatur: & in Sardis paucos habere ſe dicit, qui non coinquinauerunt i

Psalm.9. Eccl.27.a Eccleſ.2.a Iacob.1.d Ioann.8.a Iacob.2.b 2.Pet.2.b Ibidem. 2.Petri 2. Eſai. 22.d i.Cor.15.d Apoc.2.a Apoc. 2.

quas diabolus ad conſenſum & opus perducit: ut s. ca. inter hæc ſciendum. & capita ſicut.

a Fœnum, ligna, ſtipulam. uenialia ſcilicet leuia, grauia, grauiſsima: ut xxv. diſt. ca. unum. §. criminis.

b Incendium. delectationis conſenſus & operis.

c Secura. Nõ enim eſt quis tam perfectus qui non cadere poſſit. & hoc etiam oſtendit dicens, Sedet, &c.

d In occultis. id eſt, in ambiguis. unde non facile intelligitur, quid ſit appetendum, uel quid non.

e Fili accedẽs. ſcriptura do renun. niſi

f Idem. id eſt. eandem ſententiam, nõ idẽ nominatiue, ſcilicet quod poſt baptiſmũ poſsit quis peccare. uel non poſſe.

g Conſiderat uultum. Non rem ſed umbram ſolam uidens.

h Reus. Hoc exponitur. j. diſtin. v. ca. conſideret.

i Sine peccato. ſaltem originali.

k Omnia. id eſt, omnes homines.

l De tẽtatione. nõ quod non tentẽtur ſed ne tẽtationi ſuccumbant, uel ſi ſuccumbant, eos liberat & releuat.

m Hi ſunt. falſi doctores.

n Fontes. Non lauantes, ſed coinquinantes. s. ſ. ij. q. vij. ſecuti ſunt.

o Et nebulæ. dæmonum. & dicũtur nebulæ, quaſi alios obſcurantes. xxxvij. diſt. §. ulti.

p Superbia. id eſt, ſuperba uanitate loquentes.

q Pelliciunt. Id eſt alliciũt & decipiũt. Vnde Auguſtinus ſuper epiſtolam ſecundam Petri. Pellices dicũtur meretrices, à pollutione, uel à pellis formoſitate qua incautos alliciunt & decipiunt. Pelliciunt ergo hæretici animas inſtabiles, uariorum dogmatum erroneis ſectis, quaſi conſtuprantes luxibus ſubdendo.

Pellices unde dicũtur.

r Effugerant. Id eſt, receſſerãt à peccato per pœnitentiam.

ſ Pinxiſſe. id eſt, diſtinxiſſe, uel denotaſſe, uel deſcripſiſſe.

t Factionem. id eſt, nouã hæreticam inuentionem.

u Ad quas. id eſt, quaſi ad eas.

x Et turbinibus. s. ij. quæſtione. vij. ſecuti.

y Immundus. Interpoſitio eſt, & debet ſubiungi, ideo grãdia loquuntur, ut qui, &c.

z Paululum. cauſam reddidit, quare dixit, loquuntur grandia.

a Vocant. Illi qui iſtorum doctrinam recipiunt.

b Scribens angelo. id eſt, prælato.

c Defeciſti. Finaliter. alias contra eſt, quod ſequitur, quod charitatem, & cætera.

d Sed habeo. hoc corrigendo dicit.

e Memor. s. diſtinctio. 50. domino ſancto.

f Et prima. id eſt, ſimilia primis.

g Venio tibi. id eſt, ad detrimẽtum tuum.

h Candelabrum. id eſt, cathedram, uel ſedem, uel dignitatem.

Candelabrum qualiter ſumitur.

i Qui non coinquina-

ueſtimenta ſua, & ambulaturi [a] ſunt cum eo in albis: quia digni ſunt. Cui autem [b] ſcribit: Memento unde cecideris: & ecce miſſurus eſt ex uobis diabolus in carcerem ut tentemini: & ſcio ubi [c] habitas, ubi ſedes eſt Satanæ: & in mente habe qualiter acceperis, & audieris, & ſerua, & pœnitentiam age, & reliqua? Vtique et dicit: qui crediderit, & baptizatus fuerit: & ſtans quondam, corruit per delictum. Pauliſper de ueteri teſtamento exempla diſtuleram, quia ſolent [d] ubicunq; contra eos [e] faciunt, dicere: Lex & prophetæ uſque [f] ad Ioannem prophetauerunt. Cæterum quis ignorat ſub alia diſpenſatione Dei omnes retro ſanctos eiuſdem fuiſſe meriti, cuius nunc Chriſtiani ſunt? Quomodo ante Abraham [g] placuit in coniugio, ſic nunc uirgines placent in perpetua caſtitate. Seruiuit ille legi & tempori ſuo: ſeruiamus & nos Euangelio & tempori noſtro, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Dauid electus ſecũdum cor Domini, qui omnes eius fecerat uoluntates, & qui in quodam pſalmo dixerat: Iudica me domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum, & in Deo ſperans, non infirmabor. Proba me domine, & tenta me: ure renes meos & cor meum. Poſtea tentatus à diabolo, & poſt peccata pœnitens loquitur, dicens: Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Magnum peccatum, magna uult deleri miſericordia. Salomon amabilis Domino, & cui Deus bis [h] fuerat reuelatus, quia amator [i] mulierum fuerat, à Dei amore diſceſſit. Manaſſen [k] impiiſsimum regem poſt captiuitatem Babylonicam in priſtinam dignitatem liber dierum [l] reſtitutum refert, & Ioſias uir ſanctus in campo Mageddo ab Aegyptio [m] rege [n] confoditur. Ieſus quoque filius Ioſedech [o] ſacerdos magnus quanquam in typo præceſſerit ſaluatoris, qui peccata noſtra portauit, & alienigenam ſibi ex gentibus copulauit eccleſiam, tamen ſecundum literam poſt ſacerdotium ſordidatus inducitur, & ſtat diabolus [p] à dextris eius, & candida illi deinceps ueſtimenta redduntur. Superfluum eſt de Moyſe & Aaron ſcribere, qui ad aquam contradictionis offenderunt Deum: & terram repromiſsionis nõ intrauerunt: cùm beatus Iob angelos [q] quoque & omnem creaturã peccare poſſe commemorat dicens: Quid enim? nũquid homo mundus eſt coram Deo, [r] aut ab operibus ſuis ſine macula uiuit uir? Si contra ſeruos [s] ſuos nõ credit, & aduerſus angelos ſuos prauum quid reperit: quanto [t] magis habitantes in domibus luteis: de quibus [u] enim & nos ex eodem luto ſumus. Tentatio [x] [†] eſt, uita hominis ſuper terram. De cælo etiam cecidit Lucifer, qui mittebatur [y]

quinauerunt. id eſt, qui non peccauerunt.

Apoc. 3. a — [a] Et ambulaturi. Reſume, pauci ſunt qui, &c.

[b] Cui autem. Suſpenditur conſtructio uſque illuc, ubi que.

[c] Et ſcio ubi. Scilicet in peccatis.

[d] Quia ſolẽt. Falſi doctores hæretici.

[e] Contra eos. Scilicet falſos doctores.

[f] Vſque ad Ioannem. quaſi dicant, poſt Ioannem non habent locum: ſed mentiuntur, quia illud uerum eſt in ceremonialibus.

[g] Abraham. Ecce alia diſpenſatio olim alia nunc: quia licet altera diſpenſatio nunc, & altera olim, tamen quãtum ad merita hominũ bona uel mala, & quantum ad poſſe peccare poſt charitatem, idẽ fuit olim quod nunc. & ideo exempla ueteris teſtamenti, recte inducere poſſum. — Mat. 10. b

[h] Bis. Prima uice in Gabaon quando ſacrificium Deo obtulit, & Deus obtulit ei donum ſcientiæ: ut habetur in libro Regum. [1] alia uice non legitur reuelatus ei ſpecialiter, niſi quando cõpoſuit cantica canticorum. xxxvj. diſtinct. ca. qui eccleſiaſticis. §. ecce. — Salomoni bis fuit Deus reuelatus. Gene. 15. b — 3. iij. c. iiij — 1. Cor. 10. c

[i] Quia amator. Supra xxxij. quæſtione quarta. Salomon.

[k] Manaſſen. ſupra prima quæſtio. vij. ſi quis omnem. iſte fuit filius Ezechiæ. — Pſalm. 25.

[l] Liber dierum. Scilicet Paralipomenon, in quo agitur de cõputatione dierum & annorum regum Iſrael.

[m] Ab Aegyptio. Scilicet Pharaone. cum enim Pharao uellet ire contra regem Medorum, primo aggreſſus eſt regem Adremon, qui regnabat tunc in Carchamis. Deſcendit ergo rex Ioſias Iudææ in occurſum eius, prohibens ne tranſitũ faceret per Iudæã & miſit Pharao ad eum, dicens: Quid mihi & tibi rex Iuda? non aduerſum te uenio: ad Euphratem propero. miſit me Deus ad Medos. ſine me, ne Deus qui mecũ eſt, interficiat te. nõ acquieuit Ioſias, ſed cum rege Adremon componebat acies ſuas ut dimicaret aduerſus Pharaonẽ: & forſitam dñ tranſiret à curru in currum qui ſequebatur eum more regio, occiſus eſt à ſagittarijs in campis Mageddo. — Pharao regem Medorum oppugnauit. Pſalm. 50. — 4. Re. 23. f — 2. Para. 35 — Zacha. 3.

[n] Rege. Pharaone.

[o] Filius Ioſedech. Supra diſtinct. 50. Ieſus.

[p] Diabolus. id eſt, uxor ſua.

[q] Angelos. quo ad naturam eorum, niſi eſſent confirmati per gratiam. unde Plato in Timæo, Dij deorum quorũ opifex paterque ego, natura quidem diſſolubiles, me autem ſic uolente indiſſolubiles. — Num. 20.

[r] Coram Deo. id eſt, cõparatione domini. H. — Iob 4. d

[s] Si contra ſeruos ſcilicet Moyſen & Aaron, de quibus præmiſit. Hug.

[t] Quanto. Supra viij. q. j. ſi ergo.

[u] De quibus. id eſt, de nume. quorũ. [z] — Iob. 7. a — Iob 15. b

[x] Tentatio eſt uita hominis. Id eſt, dum uiuit homo tentatur.

[y] Qui mittebatur. Id eſt, miſſurus erat minores angelos,

[z] Sub. prauum q̃d reperit aduerſus habitantes, &c. ſecundum Hu.

[†] Alter tex. habet militia.

Eſaiæ 14.

ad uniuerſas nationes: & ille qui ī paradiſo deliciarū, inter duodecim [a] nutritus eſt lapides, uulneratus à morte dñi, [b] ad inferna [c] deſcendit. Vnde & Saluator in Euāgelio: Videbā (inquit) Satanam quaſi fulgur de cælo cadētē. Si altiſsima illa ſublimitas [d] cecidit, quis cadere nō poſsit? ſi in cælo ruina, quāto magis in terra eſt? Et tñ cū ceciderit Lucifer, imò poſt caſum coluber antiquus: uirtus eius ī lūbis eius [e] eſt: et poteſtas eius ſuper umbilicū [f] uētris eius. obumbrant [g] ī eo arbores magnæ, [h] & dormit iuxta iuncū, [i] & calamū & caricē. Ipſe eſt rex omniū, quæ in aquis ſunt: [k] ubi ſ. uoluptas & luxuria, & propago, & irritatio nuptiarum. [l] & infrà. Trāſiuimus ad ſecundam partitionē, in qua negat eos qui tota fide baptiſmum cōſecuti ſunt, deinde poſſe peccare: & docuimus, ꝙ ex præcepto [m] Dei omnis creatura ſub uitio ſit, nō ꝙ uniuerſi peccauerint, ſed qđ peccare poſſint: & ſimilium ruina, ſtātium [n] metus ſit. [o]

Euidēter [p] itaq; ex pmiſsis apparet nonnullos charitatē habere, quā poſtea criminaliter delinquēdo amittunt. Quòd ſi quis contēdat nō de uirtute, ſed de uirtutis opere, debere intelligi: deliberet quid rñdeat de innocētia Adæ, de iuſtitia Moyſi, David, et cæterorū, q plena fide ad baptiſma accedētes, licet poſtea plapſi ſunt, tamē cæleſtia dona deguſtāt, et ſpiritus ſācti ſūt participes: ut nō ſolū ante humanos, uerū ēt ante Dei oculos ex aqua & ſpiritu ſancto inueniant renati: qui ſi charitatem Dei nō haberēt ante Dei oculos aqua tm̄ regenerarent, nō ſpiritu ſācto. Opera.n. ſeu ſacramentorū participatio, niſi ex charitate pcedāt, apud Deū nec iuſtitiā nec innocentiā pſtant. Si.n. (inquit Apoſtolus) habuero oēm fidē, ita ut mōtes transferā et ſi diſtribuero oēs facultates meas in cibos pauperū, et ſi tradidero corpus meū ita ut ardeā, charitatē aūt non habeā, nihil mihi pdeſt. [q] Sed quia de prædeſtinatis ad uitā à nonnullis conceditur, quòd charitatem amittāt, & amiſſam recuperent: de reprobis etiā dicendū eſt, an ipſi charitatem habeant, qua amiſſa, poſtea damnentur.

De his ita ſcribit Auguſtinus in lib. de correctione & gratia. †

CAN. XLII.

APoſtolus ſciens nonnullos diligere Deum, & in eo modo uſque in finē nō perſeuerare, mox addidit, [r] ijs

---

...los, ſi ſtetiſſent ſicut modo faciunt Angeli boni. H.

a Inter duodecim. Iuxta illud: Omnis lapis pretioſus, operimentum tuum .j. ead. principium. ibi tamen non habetur niſi de nouem lapidibus.

b A morte domini. Id eſt, per mortem domini [s] qui diabolo, mundi poteſtatem ademit. uel amore Dei, quem amiſit.

[s] Glo. eſt ſimilis in l. ſeruo legato. §. j. ff. de le. Ezechie. xviij. c

Diabolus morte Chriſti & ſ inferno religatus. Lucę 10. c

c Ad inferna. Hic dicitur quod morte Chriſti diabolus eſt religatus in inferno, & erit ibi ligatus uſque ad tempus antichriſti, & tunc ſoluetur nō à pœnis, ſed à uinculis, ut exerceat uires ſuas in malos.

d Sublimitas. Id eſt, Lucifer.

e In lumbis eius. Quoad tentationē uirorum in quibus (ut dicitur) ſedes luxuriæ eſt in lumbis.

Iob 45. b Luxuriæ ſedes ubi eſt.

f Vmbilicum. Quoad tentationem fœminarum in quarū umbilico dicitur eſſe ſedes luxuriæ. Vnde Auguſtin. ſuper eundem locum, ſemen coitus uiris in eſſe lumbis, fœminis in umbilico perhibetur. quia ergo diabolus utrique ſexui per luxuriam dominantur, ad uiros loquens conuenienter dixit: Virtus eius in lumbis, &c. Propheta etiam ſub ſpecie fœminæ petulantiam Iudæi increpans ait: In die ortus tui non eſt præciſus umbilicus tuus.

g Obumbrantur. per ipſum.

h Arbores magnæ. Id eſt, qui magni uidentur: ut ſunt hypocritæ.

Hypocritę ſunt iūcis ſimiles.

i Iuxta iuncum. Id eſt, hypocritas, qui merito deſignātur per iſta, cum exterius aliquid uideantur, & interius ſint uani, ut illa, per iuncū enim qui eſt ſine modo exterius, interius autem ſubſtātia caret, hypocritæ deſignantur. Per calamum exterius ſplendentem & fragilem, ſed interim uacuum, deſignantur ſeculares, mundanæ gloriæ dediti, & eius ſplendori, quæ cito tranſeunt. Per caricem creſcentem in locis paluſtribus, & per manum tangentis uulnerantem, curioſitas temporalium deſignatur, quæ in affluentia nutritur & creſcit. & animum pungit.

k Quę ī aquis ſunt. i. in fluxu rerum labentium.

l Nuptiarum. Saturandæ cauſa libidinis cōtractarum. ſecus ſi cauſa prolis. xxxiij. quæ. iiij. uir cum propria.

m Ex præcepto Dei, id eſt, ſecundum præceptum, id eſt, authoritatē diuinæ ſcripturæ. Alij corrigunt hoc & dicūt excepto Deo, & bene.

n Stantium. Id eſt, ſtantes timeant, ne ſcilicet ſimili cadāt ruina.

o Metus ſit. Id eſt, debeat eſſe.

p Euidenter. Ex prolixe allegatis, concludit Gratianus charitatem ſemel habitam, amitti poſſe. ꝙ non ſolū de operibus charitatis, ſed de ipſa charitate uerū oſtēdit eſſe, adijciens hoc non ſolum circa prædeſtinatos, ſed etiam circa præſcitos poſſe contingere. Ad ꝙ authoritatem inducit uſque ad illú locum, item illud Euangelij. ubi in contrarium authoritates inducit duas, uidelicet quod reprobi non habent charitatem, ſed eas de hypocritis intelligendas eſſe probat authoritate Grego.

1. Co. 13. a Charitas ſemel habita pōt amitti.

q Prodeſt. Ad regnum cælorum obtinendum: ut diſt. iij. §. penul. & ca. ſi quis autem.

† cap. 9

r APoſtolus. Mox addidit. In epiſtola ad Romanos ubi dicitur. Scimus autem quoniam diligentibus Deū omnia cooperantur in bonum ijs qui ſecundum propoſitū uocati ſunt ſancti. ſ. ea. talibus.

r Mox addidit. i. poſt

poſtquam dixerat, ſcimus quoniã diligentibus Deũ, &c.

a Non accepi. Perſeuerantiam in charitate, & in bonis operibus.

b Propter ſecreti. i. propter ſecretam hanc diſpoſitionem Dei, quæ utilis eſt. alias enim eſt hic utilitatem.

c Similia. Dicit in eodem idem Auguſtinus.

d In euangelio. Supple, ſumit idem Auguſtinus iſta exempla.

e Mirandum. Item illud Euangelij non qui incipit. quia hęc authoritas Euangelij & ſequens Gregorij uidentur innueſe, quod reprobi futuri charitatẽ non habeant: eas ponit Gratianus, & poſtea ſoluit.

f Multi. His dici poteſt Cœpiſti melius quã deſinis, ultima primis cedunt, diſsimiles hic uir & ille puer.

Illud autem. Hæc eſt v. pars diſtinct. in qua magiſter loquitur de hypocritis qui aurum uidentur coram populo, ſed corã Deo ſtercus. & hoc probat Gra. per capit. ſeq. Io. de Fant.

g Qui ſeduci. Hæc eſt rota præcurrens Gratia. uult enim determinare capitulum Gregorij quod ſtatim ſequitur ỹ. ead. citius ad hoc.

h Vt Leuiathan. Quaſi dicat uel per propriã ſuggeſtionem, ſiue per malum hominem & damnatũ quem diabolus repleuit malitia, ſiue per ſuggeſtionis miniſtrum.

i Replet. Triſtitia.

k Aurum. pro ſapientia ponitur aurum. ỹ. ead. diſtinctio. principium. & ita aliter quàm hic ſumitur.

qui ſecundum propoſitũ uocati ſunt ſancti, &c. Idem in eodem. An adhuc iſte nolens corrigi, poterit dicere: Quid ego feci, quod nõ accepi? a quem non conſtat accepiſſe, & ſua culpa quod acceperat, amiſiſſe. Poſſum (inquit) poſſum omnino, quando me arguis, dicere ꝙ ex bona uita in malam, mea uoluntate relapſus ſum. adhuc quid ego feci quod non accepi? accepi enim fidem quæ per dilectionẽ operatur, ſed in illa uſque in finem perſeuerantiam non accepi. In codẽ. In bono illos uolebã proculdubio manere. erant utiq; in bono, ſed in eo non permanſerunt. In eodem. Propter huius utilitatem ſecreti b credendum eſt quoſdã de filijs perditionis non accepto dono perſeuerãdi uſq; in finẽ in fide, quæ per dilectionẽ operatur, incipere uiuere, & poſtea cadere, &c. Multa ſimilia c de reprobis in Euangelio d etiam, Qui perſeuerauerit uſque in finem, &c. in eodem. Iterũ homo iſte incipit, &c. Idem in eodem.

CAN. XLIII.

Mirandum eſt quare Deus quibuſdã filijs perditionis det fidẽ operantem per dilectionẽ, nec det in ea perſeuerantiam. Item illud Euangelij: Nõ qui incipit, e ſed qui perſeuerauerit uſque i finẽ, hic ſaluus erit. Item Gregorius. †

CAN. XLIIII.

Multi f bene incipiunt, qui in malo uitam finiunt.

Non autem bene incipit, qui nunquam ex charitate aliquid operatur. quòd ſi ex charitate aliquando aliquid agit, & charitatem aliquando i ipſo neceſſe eſt eſſe. g Illud autem Gregor. Qui ſeduci g quandoque, non reuerſuri poſſunt, &c. non de omnibus generaliter reprobis, ſed de hypocritis ſpecialiter intelligẽdum eſt: quod ex uerbis eiuſdem euidenter datur intelligi. Cùm enim quæſtionẽ proponeret, cur miſericors Deus iſta fieri permittat, ut Leuiathan h ſeu nunc per ſuggeſtiones callidas, ſiue tũc per damnatum illum quem replet i hominẽ: uel Solis ſibi radios, id eſt, doctos quoſque ſapientesque ſubijciat: uel aurũ: k hoc eſt uiros ſanctitatis claritate fulgentes, quaſi lutum ſibi uitijs coinquinando ſubſternat: mox in eiuſdem quæſtionis ſolutione ſupponit dicens: †

CAN. XLV.

Citius l ad hoc reſpõdemus, quia aurũ quod prauis eius ſuaſionibus, quaſi lutũ ſterni potuit, aurũ ante Dei oculos, nunquã fuit. qui enim quandoq; nõ reuerſuri poſſunt, quaſi habitã ſanctitatem, ante oculos hominũ uidenẽ amittere, m ſed eam ante oculos Dei nunquã habuerunt. Sæpe nanq; homo multis occultè peccatis inuoluitur, & in una aliqua uirtute magnus uidetur: quæ ipſa quoque uirtus n inaneſcens deficit: quia dum innoteſcit o hominibus proculdubio laudatur, eiuſque fauor inhiantes

l Citius. CASVS. *Exponit Greg. in canone iſto illa uerba Iob ſuper illo, Sub ipſo erunt radij Solis, & ſternet ſibi aurum quaſi lutum. Primò ergo dicit, quod per aurum deſignãtur hypocritæ: qui quaſi deaurati ſunt, cum in ſuperficie uideantur habere uirtutes, nec habeant. Secundò dicit, quod huiuſmodi hypocriſis detegitur in hac uita, quandoque ante finem, quandoque in fine, quandoq; nũquam: & cum detegitur, tunc aurum quaſi lutum ſternitur. Vltimò dicit quam utilitatem conſequantur prædeſtinati, ſiue huiuſmodi hypocritæ faciant bona, ſiue publicè cadant in peccatum. nam per bonam operationẽ inuitant perſeueraturos ad bonum operãdum, per caſum reddũt bonos cautiores.*

m Amittere. Hæc de hypocritis intelligenda ſunt, qui uidentur deaurati & fulgidi, & habere uirtutes in ſuperficie, cum nec ſunt nec habent: & qui caret una, caret omnibus. diſtinctio. v. ca. ſi. & de pœni. di. v. conſideret.

n Ipſa quoq; uirtꝰ, Id eſt, opꝰ uirtutis. & ita fere per totũ.

o Innoteſcit. Id eſt, uirtus uidetur.

Appe-

Quare Deus dat perſeuerãtiã quibuſdam i bono & quibuſdã nõ. hoc enim ignorat ỹ. di. 4. §. uerum. & c. ſi ex bono. ſecundum Hu.

Verſus

Mat. 10. c

† cap. 35. li. 8. ſuper Iob.

Aurũ ꝓ ſapientia ponitur.

† Scilicet Grego. 1. lib. 34. ad 41. c. Iob. c. 9.

Hypocritæ uidentur deaurati.

appetitur: a unde fit, ut ipſa uirtus b ante Dei oculos uirtus non ſit dum abſcondit quod diſplicet Deo, & prodit quod placet. quæ itaque merita apud Deum eſſe poſſunt, quando & mala occulta ſunt, & bona publica? Plerunque enim (ſicut diximus) latet ſuperbia, & caſtitas innoteſcit. Atque ideo diu oſtenſa charitas circa finem uitæ perditur: quia cooperta ſuperbia uſque in finem incorrecta retinetur. Alius eleemoſynis uacat, propria diſtribuit, ſed tamen multis iniuſtitijs deſeruit, uel forte linguam in detractionibus exercet: & fit plerunque, ut is, qui miſericors fuerat, iuxta uitæ ſuæ terminum rapacitatis & crudelitatis ſtimulis inardeſcat: quod ualde iuſto Dei iudicio agitur: ut perdat etiam c ante homines, unde hominibus placuit, quia hoc unde Deo, diſplicuit, corrigere nunquam curauit. d Alius patientiæ ſtudet, ſed inuidere alijs, & ſeruare malitiam in corde non cauet: fit quandoque impatiens, quia diu latuit dolens. Hi itaque & per aliquid e aurum ſunt, & per aliquid lutum ſunt. Atque hoc aurum quaſi lutum ſternitur, quando occultis peccatis exigentibus etiam uirtus, quæ publicè claruerat, diſsipatur. Sed operæ pretium f credimus, ſi in his uirtutem ſuperni ordinis g ſubtilius perpendamus. † Sæpe enim omnipotens Deus occulta quorundam mala diu tolerat, ut aperta eorum bona electorum ſuorum uſibus pro futura diſpenſet. Nam nonnulli mundum nequaquam funditus deſerentes, non perſeueraturi anguſtum iter arripiunt, ſed ad quærendam anguſtam h uiam exemplo i ſuo eos qui perſeueraturi ſunt accendunt. Vnde plerunque contingit, ut ipſum hoc quod bene uidentur uiuere, non ſibi, ſed potius ſolis electis uiuant, dum exemplis ſuis ad bene uiuendi ſtudia perſeueraturos alios non perſeueraturi prouocant. ſæpe enim quoſdam uidemus uiam ingredi, ad locum propoſitum feſtinare: quos alij quia euntes conſpiciunt ſequuntur, eundemque locum pariter appetunt: ſed fit plerunque ut irruente aliquo implicationis articulo, k poſt ſe redeant qui præibant, & ij ad locum perueniant, qui ſequebantur. ita nimirum ſunt illi, qui non perſeuerant, & uiam ſanctitatis arripiunt. Idcirco enim uirtutis iter non perſeueraturi inchoant, ut eis qui peruenturi ſunt, qua gradiantur oſtendant: quorum etiam caſus, utilitate non modica electorum prouectibus ſeruit: quia ipſorum lapſum l dum conſpiciunt, de ſuo ſtatu contremiſcunt: & ruina quæ illos damnat, iſtos humiliat. addiſcunt enim in ſuperni adiutorij protectione confidere, dum pleroſque conſpiciunt de ſuis uirtutibus † præſumentes cecidiſſe: quando ergo uidentur bene agere reprobi, quaſi planum iter electis ſequentibus demonſtrant. quando uerò in lapſum nequitiæ corruunt, electis poſt ſe pergentibus, quaſi cauendam ſuperbiæ foueam oſtendunt.

Quòd uero m reprobi negantur n comedere panem, qui de cælo deſcendit, uel bibere aquam uiuam, non ſic accipiendum eſt, ut à charitate penitus credantur alieni, ſed ut in charitate radicem figere non intelligantur. Aliud eſt enim bibere uel manducare, atque aliud deguſtare.

Vnde in Euangelio o de Chriſto legitur: Et cum guſtaſſet, noluit bibere. Bibit ergo aquam uiuam, & manducat panem, qui de cælo de-

---

a Appetitur. ab alijs.
b Virtus. putatiua.
c Etiam ante homines. id eſt, in conſpectu hominum.
d Curauit. ſ. ead. diſtin. uerſi. item. §. penul. ſecúdum Auguſtinum.
e Per aliquid. Id eſt, quantum ad aliquid ſcilicet ad bona opera. †
f Operæ prætium. id eſt, utile credim⁹ ſi aperiam⁹ quomodo de iſtis diſponit ad utilitatem aliorum, & hoc eſt, ſæpe enim, &c.
g Ordinis. id eſt, intellectus tropologici.
h Anguſtam. Arcta enim eſt uia, quę ducit ad uitam. Vnde Vergilius, Facilis deſcenſus auerni, † Sed reuocare gradum, ſuperaſq; euadere ad auras, Hoc opus, hic labor eſt: pauci, quos æquus amauit Iuppiter, aut ardés euexit ad æthera uirtus, Dijs geniti potuere. xij. q. j. omnis ætas.
i Exemplo. Hi ſunt qui ad ſempiternã uitã proximos mendacio ſuo opitulante deducũt: de xxij. quæſt. ij. primum. Ex hoc ergo collige ex quo ſenſu illud accipiatur.
k Articulo. Id eſt, impedimento.
l Lapſum. Felix quem faciunt aliena pericula cautũ. ſ. xxvij. quæſtione j. capitu. j. ſ. de conſecratio. diſtinct. j. hi duo. & dicit Seneca: Ruina præcedentiũ ſolet eſſe doctrina ſequentium. facit ad hoc. ſ. ead. ſi enim in ſi.
m Quod uero. Soluit Gratian⁹ authoritatem inductã. ſ. ead. diſtinct. cum ergo. cap. charitas. ad hoc quod charitas amitti non poſsit. & hac occaſiõe diabolum in charitate creatum eſſe oſtendit, & de Luciferi excellentia multa ſubiungit.
n Negantur. Supra ead. capit. quia radix. §. cum ergo. & §. ego ſum. & ca. charitas.
o Vnde in Euangelio Matthæi uigeſimoſeptimo.

Donum

---

† Id eſt, quæ ſunt de genere bonorum. Per. [redacted]

† Inferni ab à quod eſt ſine, & ner ueris. Archi.

† cap. x. immediate ſequenti dic. ix. continuãdo uerba Gregorij, uſque ad uerſ. quod uero reprobo.

† Alias, uiribus.

Mat. 27.d

Hebre. 6. a

Scilicet informa-ta, uel in ueritate gratuitorũ, in qua creatꝰ eſt ſicut omnes angeli, ſecundũ H.

Angeli non fuerũt ex traduce.

Malũ unde prouenit.

[redacted]

a Donum cæleſte. Id eſt, doctrinam Euangelicam.
b Ad pœnitentiam. Per baptiſmũ. hoc eſt expoſitum. ſ. ea. ſi enim.
c In ueritate. ſupra xvj. quæſtione. ij. uiſis. contra.
d In ueritate. Id eſt, in charitate, quod hoc dicit allegando.
e Differentia. quod alij ſunt boni, & alij ſunt mali.
f Pœnam æternam: quod nunquam facit. argu. ſ. xj. q. iij. illud plane.
g Quod creando. Non enim debet punire, quod ipſe approbauit: ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor. ff. ad leg. Iul. de adulter. ſi uxor. in fine.
h Ex traduce. Quia angeli non fuerunt ex traduce, id eſt, ex præiacenti materia: ſicut nec anima. ſ. xxxij. quæſtio. ij. Moyſes.
i Suo uitio. Sed unde fuit primꝰ motus Angeli ad malum? Dic quod ex libero arbitrio. Sed in libero arbitrio non fuit malum. unde ergo ꝓuenit malum? Dicas quod in libero arbitrio fuit quædam libertas, & ex illa libertate cecidit in malum. hæc eſt difficillima quæſtio.
k Similis. Cum angelꝰ ſtatim fuit poſt creationẽ capax rationis, ſed homo nõ donec ſit adultus.
l Moyſen. In Geneſi circa principiũ.
m Vacuum. ſ. xvj. q. ij. uiſis. cõtra ubi dicit, quod charitatem nequiuit habere in cælo. Sed forte dicitũ non habuiſſe, quia non perſeuerauit: quia non dicitur factum niſi duret factum: ut ſ. ead. diſtinc. j. cogitatio. & 50. diſtin. diuortium. Sed forte nunquam habuit charitatem: ut dicitur in

ſcendit, qui in charitate radicem figit. Deguſtat, qui ea aliquatenus communicat, à qua poſtea delinquendo recedit. de quibus Apoſtolus dicit: Impoſsibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, & guſtauerunt donum cæleſte, [a] & poſt hæc omnia prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam. [b] Hinc etiam diabolus in ueritate [c] ſtetiſſe, non in ea creatus eſſe negatur fuit enim in ueritate conditus, ſed dum de ſe ſuperbiendo præſumpſerat, alienus ab ea factus eſt. In ueritate [d] autẽ quomodo eſſe creatus perhibetur, ſi ſine dilectione ſui conditoris creatus eſſe probatur? Aut quomodo bonus à Deo conditus aſſeritur, ſi nihil diuinæ dilectionis in ſui creatione exceperit? Quomodo autem ſuperbiæ motus ſine uitio extitit, ſi conditorem ſuum nullatenus dilexit? Aut quomodo par, ſiue excellentior cæteris creatus dicitur, ſi nonnullis eorum in amore Dei conditis, hic ab eius dilectione uacuus factus eſt? Vnde autem hæc differentia [e] inter bonos & malos angelos proceſsit? Si ex creante, iniuſtus uidetur Deus, qui ante peccatum infert pœnam: [f] uel qui hoc punit, quod creando [g] infudit? Si autem non ex creante, cùm non ex traduce, [h] reſtat ut ex propriæ libertatis arbitrio uitium ſuperbiæ in Angelicam naturam proceſſerit. Bona ergo condita eſt, quæ ſuo uitio [i] à bono in malum commutata eſt. Sed quomodo bona eſſe potuit, ſi dilectione penitus caruit? neq; enim Angelus nobis ſimilis [k] factus eſt, quos uſque ad certum tempus ætatis infirmitas grauat, ut neque uirtus, neque uitium ullum locum in nobis obtineat. Accepit ergo dilectionem in ſui creatione, ſicut & cæteri, de quibus dicitur: Angelicæ uirtutes, quæ in Dei amore perſtiterunt. non ait, quæ diligere Deum cœperũt, ſed quæ in eius amore perſtiterunt, quæ ex creatione diligere cœperant: ut principium diuinæ dilectionis omnibus credatur eſſe commune: perſeuerantia uerò eorum tantummodo intelligatur, qui in retributione hoc accipere meruerunt, ut confirmati ulterius cadere non poſſent, & hoc de ſe certiſsimè ſcirent. Vnde bene apud Moyſen, [l] prius cælum, deinde firmamentum factum eſſe dicitur: quia nimirum angelica natura prius æqualiter ſubtilis in ſuperioribus eſt condita, poſtea in perſiſtentibus in amore ſui conditoris mirabiliter eſt confirmata. Hinc etiam Gregorius in Moralibus, multa de perfectione angelicæ creationis replicans, charitate negat repletum, non ea penitus uacuum [m] aſſerit: quaſi penitus caruiſſet, nunquam ea quæ de eius excellentia dicuntur conuenienter de eo intelligi poſſent.

CAN. XLVI.

PRincipium [n] enim (inquit Beatus Gregorius) † uiarum [o] Dei Beemoth [p] dicitur: quia nimirum cum cuncta creans

contrario. Vnde magiſter hoc dicit allegando: & ſecundum hoc omnia contraria intelliguntur nõ de charitate quã nõ habuit, ſed quam habiturus eſſet ſi ſtetiſſet.

PRincipium. CASVS.

Hoc capi. eſt Gregory uſque ad ſequentem §. charitas. Sed interponit ſæpe uerba Iob, uel Ezechielis, ut ea exponat. Intendit ergo Grego. in hoc capi. multum cõmendare Luciferum, oſtendendo eius perfectionem, dignitatem & excellentiam, quam in charitate, et in alijs gratuitis donis & naturalibus habuit ante lapſum, & hoc facit inducendo authoritatem ex uerbis Iob & Ezechielis. Inquit, uerbum eſt Gratiani, & primo exponit uerba Iob. ipſe enim eſt principium uiarum Dei. &c. propheta ſcilicet Ezechiel. Quinimmo, uerba ſunt Grego. Am-rum, uerba Gregor. In munere, id eſt, in adiumento Dei. ſuſmat, ſcilicet Iob.

[redacted]

Geneſ. 1. a

n Principium. Id eſt, præcipuũ opus, inter prima opera Dei, uel primus & dignior inter alios angelos, quorũ miniſterio paratur & patet uia ad Deum.
o Viarum. id eſt, operum. ſicut enim in uia cõtinetur ueſtigium itinerantis, ſic in qualibet creatura eſt uia qua qs ducit ad intelligendum potẽtiam Dei.
p Beemoth. id eſt, diabo-

Iob. 40. c
† ca. 24. lib. 32. ca. 40. c. Iob. Beemoth qualiter interpretatur.

agere, hunc primum [a] condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem, fecit. Huius primatus eminentiam conſpicit propheta, cùm dicit: Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei, Abietes non adæquauerunt ſummitatem eius Platani non fuerunt æquales frondibus eius: omne lignum pretioſum paradiſi Dei, non eſt aſsimilatum ei, & pulchritudini eius, quoniam ſpecioſum fecit eum, in multis condenſis frondibus. Quid [b] nanq; accipi in cedris & abietibus & platanis poteſt, niſi illa uirtutum cæleſtium proceræ celſitudinis agmina in æternæ lætitiæ uiriditate plantata? quæ quamuis excelſa condita ſunt, huic tamen nec prælata ſunt nec æquata, qui ſpecioſus factus in multis condenſiſque frondibus dicitur, quia prælatum cæteris legionibus tanta illum ſpecie pulchriorẽ reddidit, quanta ei ſuppoſita Angelorum multitudo decorauit. Iſta arbor in paradiſo Dei tot quaſi condenſas frondes habuit, [c] quot ſub ſe poſitas ſupernorum ſpirituũ legiones attẽdit: qui & idcirco peccans ſine uenia [d] damnatus eſt, quia magnus ſine comparatione fuerat creatus. Hinc ei rurſum per eundem prophetã dicitur: Tu ſignaculũ [e] ſimilitudinis plenus [f] ſapientia, & perfectus decore in delicijs paradiſi Dei fuiſti. multa eñ de eius magnitudine locuturus, primo uerbo [g] cuncta cõplexus eſt. Quid nã que boni non habuit, qui ſignaculum Dei ſimilitudinis fuit? de ſigillo quippe annuli, talis ſimilitudo imaginaliter exprimitur, qualis in ſigillo eodẽ eſſentialiter habetur. Et licet homo ad ſimilitudinẽ Dei creatus ſit, Angelo tamen quaſi aliquid maius tribuens, non eum ad ſimilitudinem Dei cõditum ſed ipſum ſignaculum ſimilitudinis Dei dicit: ut quo [h] ſubtilior eſt natura, eò [i] in illum plenius ſimilitudo [k] Dei credatur expreſſa. Hinc eſt, quòd primatus eius potẽtiam adhuc inſinuãs, idem propheta [l] ſubiungit: † Omnis lapis [m] pretioſus, [n] operimẽtum tuum, [o] ſardius [p] topaſius, iaſpis. chryſolitus, onyx, berillus, carbunculus, ſmaragdus, & ſapphirus. Nouem dixit genera lapidum: quia nimirum ordines Angelorum ſunt nouem. Nam cùm per ſacra eloquia Angeli, Archangeli, throni, dominationes, uirtutes, principatus, & poteſtates, cherubin & ſeraphim aperta narratione, memorantur, ſupernorum ciuium, quantæ ſint diſtinctiones [q] oſtenditur, quibus tamen Beemoth iſte, opertus fuiſſe deſcribitur: quia eos quaſi ueſtem ad ornamentum ſuum habuit. Quorum dum claritatem tranſcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit, de cuius deſcriptione adhuc ſubiungit, Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die qua conditus es, præparata ſunt. Aurum opus extitit decoris eius quia ſapientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit: foramina uerò idcirco in lapidibus fiunt, ut uinculati auro, [r] in ornamenti compoſitione iungantur, & nequaquam à ſe diſsideant, quos interfuſum aurum repletis foraminibus ligat. Huiuſmodi ergo lapides, in die conditionis ſuæ foramina præparata ſunt: quia uidelicet capax charitatis eſt conditus, quaſi repleri uoluiſſet: Angelis ſtantibus, tanquam poſitis in regis orna-

Eſaiæ 2. c & 14. d

Exe. 28. c

Ibidem.

Exe. 28. d

diabolus. Beemoth interpretatur animal immundũ: quia diabolus ꝓpter ſuperbiam à cæleſti beatitudine tanquã immundum animal alienus factus eſt.

[a] Primum. Id eſt, præcipuum. Non enim prius creauit hunc quàm alios. alias in Salomone contra: ibi, qui uiuit in æternum creauit omnia ſimul.

[b] Quid uerba Gregorij exponentis ꝑ dictam authoritatẽ Ezechielis.

[c] Habuit. Lucifer.

[d] Venia. cũ enim plus poteſtatis & pulchritudinis ei commiſſum fuerat, ideo magis diligi ꝑſumebat. arg. ĩ. ij. quæſt. v. c. quanto. & infra diſtin. iij. c. quãuis. §. quod autem. & cap. ſepties. ideoq; tanto magis obſequi tenebatur, & plus puniri debuit, cùm nõ fuerit obſecutus. argu. C. de conduc. & procur. l. conductores. in fi. lib. xj. & grauiora facit delicta, & cætera. ut xj. q. iij. c. præcipue. xl. diſt. homo. Chriſtianus. ĩ. ead. diſt. v. c. conſideret. ĩ. eadem diſt. j. §. ex his itaq;. ĩ. xxiij. quæ. iiij. qui peccat.

[e] Tu ſignaculum. Dicitur ſignaculum propter uirtutes expreſſas quas; recepit a domino.

[f] Plenus i. plenam ſciẽtiam habens, & perfectionem decoris & charitatis.

[g] Primo uerbo. Hoc ſcilicet ſignaculum.

[h] Quo. id eſt, in quantum ſubtilior eſt natura, id eſt, diuinæ naturæ capacior ratione & intellectu.

[i] Eo. id eſt, intantum.

[k] Similitudo dei. Id eſt gratia & dilectio, quæ erat deo ſundis in illum.

[l] Propheta. ſcilicet Ezechiel.

[m] Omnis lapis. id eſt, omnis alius angelus.

[n] Pretioſus, id eſt, pulcher decore uirtutum fuit.

[o] Operimentum tuũ. id eſt, inferior eo, ſicut ueſtimentum eſt inferius & indignius ſe induēte, uel ornabat eum ſicut ueſtimentum ornat aliquem.

[p] Sardius. Hos etiam lapides enumerat lex. ff. de publi. & uect. l. interdum. §. ſpecies. Qualiter autem ij lapides ueniant in contributiõe, dicit lex ad legem Rho. l. ij. §. cum in eadem.

[q] Diſtinctiones. ĩ. diſtinct. lxxxix. cap. ad hoc.

[r] Auro. Vnde dicit lex, quod ſi auro gemma iũgatur, non cedit auro, ſed ecõuerſo aurum cedit gẽme. ff. de auro & arg. leg. & ſi non ſunt. §. perueniamus.

Vel poteſt dici animal per effectũ: quia homines, quos peccare facit nõ homines, ſed animalia dici poſſunt Arc.

Deus præſumit plꝰ diligere illos, quibꝰ plus perfectionis tribuit.

† Hic ad fin. dic. c. xxiiij. cõtinuat, & incipit. c. xxv. Gre. in diſt. l. xxxij. moralium.

Super

mento, lapidibus potuiſſet inhærere. Si enim charitas auro ſeſe penetrabilem præbuiſſet, ſanctis Angelis ſociatus in ornamento (ut diximus) regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iſte foramina, ſed ſuperbiæ [a] uitio, [b] charitatis [c] auro non ſunt repleta. Nanque idcirco ligantur auro, ne cadant. Idcirco iſte cecidit, quia etiam perforatus manu artificis, amoris uinculis ligari contempſit. nunc autẽ cæteri lapides [d] qui hic ſimiliter fuerant perforati, penetrantes ſe inuicẽ charitate ligati ſunt, atq; hoc in numero iſto cadente meruerunt, ut nequaquã iam de ornamento regio cadendo ſoluantur. Huius principatus celſitudinem adhuc idem propheta intuens adiungit: Tu Cherub extentus & protegens in monte ſancto Dei, & in medio lapidũ ignitorum perfectus ambulaſti. Cherub, quippe plenitudo ſcientiæ interpretatur, & idcirco iſte Cherub dicitur, quia tranſcendiſſe cunctos ſcientia non dubitatur, qui in medio ignitorum lapidũ perfectus ambulauit: quia inter Angelorum corda charitatis igne ſuccenſa, clarus gloria conditionis extitit, quem bene extentum, ac protegẽtem dicit. Omne enim quod extentè protegimus, obumbramus: quia comparatione claritatis ſuæ obumbraſſe cæterorum claritatem creditur, ipſe fuiſſe extẽtus & protegens reperitur. reliquos enim quaſi obumbrando operuit, qui eorũ magnitudinem excellentia maiore tranſcendit. Quod ergo illic [e] ſpecioſus in multis frondibus, quod illic ſignaculũ ſimilitudinis, quod illic Cherub, illic protegens dicit, hoc hic uoce dominica [f] Beemoth iſte uiarum Dei principium uocatur. † De quo idcirco tam mira in quibus fuit, & quæ amiſit inſinuat: [g] ut homini oſtentat quid ipſe, ſi ſuperbiat de elationis ſuæ culpa paſſurus ſit, ſi feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloria tantæ claritatis eleuauit. Conſideret ergo homo elatus, quid in terra mereatur, ſi Angelis prælatus in cælo, de cælo in terram proſternitur.

6 *Charitas autẽ, [h] quæ in aduerſitate deſerit̃, ficta. [i] .i. fictilis & fragilis eſſe perhibet̃; ſicut fides ex qua charitas ꝓcedit, ficta .i. fragilis apud Apoſtolum eſſe negat̃. Similiter charitas, quæ in aduerſitate deſeri põt, dr̃ uera nunquam fuiſſe. Sicut .n. Hieronymus contra Iouinianũ ſcribit, Omnis creatura ſub uitio eſt: non q omnis peccauerit, ſed quia nulla eſt, quæ peccare non poſſit. Poſſe aũt [k] peccare (ut Augu. † ait) nõ eſt aliquid poſſe. imò aliquid nõ poſſe. Vnde ille ſolus uocatur omnipotens, qui hoc non poteſt: quia omnia põt, quæ poſſe eſt aliquid poſſe. Sicut ergo eius cõparatione, qui mutabilitatem neſcit, omnis creatura uitioſa dicitur, quia mutabilitatis eſt capax, iuxta illud, Non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuens, & aſtra [l] nõ ſunt mũda in conſpectu eius: ſic comparatione eius creaturæ, quæ mutationẽ non recepit, omnis creatura quæ permutatur, nõ uera, ſed uana eſſe probatur. Vnde omnis hõ mendax eſſe dicitur, & uanitati ſimilis factus. Hinc etiã [m] Eccleſiaſtes: Cuncta, quæ ſub Sole ſunt .i. quæ temporum uiciſſitudinem recipiunt, nõ tantũmodo uanitas, quę omni creaturæ rõne mutabilitatis ineſt ſed ẽt uanitas uanitatũ uarietate permutatiõis, quã*

a Superbiæ. Nota per canonẽ iſtũ, ius icœpiſſe ex ruina angelorum. bonum enim & æquũ fuit, ut propter ſuperbiã Lucifer puniretur.
b Vitio. Id eſt, per uitiũ ſuperbiæ non ſunt repleta.
c Charitatis. Argu. quod diabolus charitatẽ [1] nõ habuit: ut xvj. quæſt. ij. cap. uiſis. Sed cum eſſet rationis capax, innocẽtiæ particeps, ſine charitate eſſe non potuit. argu. ĩ. ead. diſtin. ca. ſi quis ſemel. §. item ſine charitate. qđ ergo charitate repletus negatur, comparatione ſtantium, & confirmatorum dicitur, uel ad perfectionem & perſeuerantiam refertur.
d Lapides. Id eſt, ordines angelorũ.
e Illic. In propheta Ezechiele, & in Iob.
f Voce dominica. Id eſt, uoce domini. loquentis ſibi Iob.
g Inſinuat. Iob, uel propheta.
Charitas autem. Hæc eſt ſexta pars diſtinctionis, in qua concludit magiſter & probat multis modis, qđ illa charitas quæ deſeritur, dicitur fragilis: quia non durauit, tamen uera fuit, alias nullo modo poſſet dici, ſi nulla fuiſſet. Ioan. de Faur.
h Charitas autem. Soluit authoritatẽ Apoſtoli allegatam ſupra in princ. diſt. duobus modis: quia dicitur primo charitas, quæ deſerit̃.
i Ficta. Id eſt. fragilis & non uera, reſpectu permanentis. Vel non uera, reſpectu charitatis diuinæ. ad quod ſimilia quædam inducit. In fine concludit ueram charitatem deſeri poſse.
k Poſſe autem. Ex quo enim reſiſtere uitijs eſt uerũ poſſe, ergo non reſiſtere eſt non poſſe: ſed nõ reſiſtere eſt peccare, & ita poſſe peccare, eſt non poſſe reſiſtere. & ita eſt argumentum à cõtrarijs. ar. xxxij. qõ. iiij. ſicut ſatius eſt. & qõ. v. ſicut enim.
l Ut aſtra. Id eſt, Angeli.
m Hinc etiam Eccleſiaſtes. In ſalomone.

Ius unde incœpit.

Diabolus an habuerit charitatem.

1 De hoc leg. & no. ĩ. §. prox. in fi. & xxvij. q. ij. §. ex his. omnibus. ibi iudeas.

Eze. 28. a

Ezec. 31. a Iob. 40. b

Vitijs reſiſtere, eſt uerũ poſſe.

† Hic ad fin. ca. 25. incipit c. 26. & ult. dicti libr. 32. moralium. Grego.

† Idem Bal. conſ. 316. nu. 3. li. j. in nouiter impſsis. Magiſter ſentẽ. li. 1. di. 42. [redacted]

Pſal. 142. Iob. 15. a

Pſal. 113. Pſal. 143. Eccleſ. 1.

recipiunt, eſſe dicuntur. Sic ergo cõparatione diuinæ charitatis nulla uirt' eſſe uera probat̃, aut comparatione eius, quæ nõ deſeritur, illa quæ amittit̃ uera eſſe negat̃. ſicut autẽ omnis creatura ſuo modo bona et uera eſſe dr̃, ſic et charitas, quæ deſeritur, ſuo modo bona & uera eſſe monſtratur, alioqui à nullo deſereretur ſi nullo modo in eo eſſet. Quod .n. nullo modo uerè eſt, nullo mõ deſeri poteſt: ꝙ ſi aliquo modo uerè deſeritur, et aliquo modo id uerè eſſe oportet.

DISTINC. III.

Haec de charitate[a] breuiter ſcripſimus, pp eos, qui pñiam negãt reiterari poſſe, aſſerentes, ꝙ ſicut charitas ſemel habita nunquã amittit̃, ita pœnitentia ſemel uerè celebrata, nulla ſequẽti culpa maculat̃. Si uerò criminalis culpa illã aliqñ ſequitur, uera pñia[b] nõ fuit, nec ueniã unquam à Domino impetrauit. Quod ex definitione ipſius pœnitentiæ, et multorum authoritatibus probare cõtendunt. Vt enim Ambroſius ait in quodã ſermone quadrageſima. †

CAN. I.

Pœnitentia eſt[c] & mala præterita plangere, & plangenda iterũ non committere.[d]

Idem in libro de unica pœnitentia. †

CAN. II.

Reperiuntur qui ſæpius agendam pœnitentiã[e] putãt, qui luxuriant̃[f] in Chriſto. Nã ſi uerè in Chriſto pœnitẽtiam agerẽt, iterandã poſt ea nõ putarẽt:[g] quia ſicut unũ baptiſma, ita[h] & unica[i] pnia. Verùm præteriti ſemper nos debet[k] pœnitere peccati: ſed hoc delictorum[l] leuiorũ: At ego[m] facilius[n] inueni qui rectè ſerua-

Haec de charitate. Hęc diſtinctio diuiditur in xij. partes, in quarum prima probat per xij. authoritates, quod qui ſemel pœnitentiam ageret, non peccaret, ſed intelligitur de perfecta per locum à deſtructione. Secunda ibi, Sed uerba. Tertia ibi, ex perſona. Quarta ibi, Hac authoritate. Quinta ibi, Quod autem. Sexta ibi, Ecce cuius. Septima ibi, Item quod. Octaua ibi, ſiue autem. Nona ibi, His authoritatibus. Decima ibi, Authoritas. Vndecima ibi, Quanquam. Duodecima ibi, Pœnitentia ergo. Ioan. de Fant.

a Hæc de charitate. Continuat ſeipſum Grat. In ij. enim diſt. hanc quęſtionem quam hic tractat prælibauit, ſed huius gratia aliam præmiſit, an. ſ. charitas ſemel habita amitti poſſit? quã in præcedẽti diſtinc. tractauit: nũc autem ad propoſitum ſuum reuertitur, & dicit hæc quę & cætera. Hic incipit tertia diſtinctio, in qua tractatur an pœnitẽtia ſit iteranda, an non? & ꝙ ſit iteranda, multis authoritatib. & exemplis probatur. Dicimus ergo, quod iteranda eſt. i. iterum puniendus eſt ſi denuo peccet. ȷ̄. e. ſepties. ubi autem dicitur quod pœnitẽtia non eſt iteranda, dicimus quod de ſolenni eſt intelligendum, quæ cum ſit ſacramentũ, non debet iterari. argum. j. quæſtio. j. quod quidam. ſecundum conſuetudinem maxime quarundam eccleſiarum. & hoc ſuper eodem crimine. ſuper diuerſis autem credit Grat. ſolennem iterari poſſe argumento. ȷ̄. eadem diſt. quamuis. hanc quæſtionem ſic tractat Gratia. Primo ponit opinionem illorum qui dicunt, quod pœnitentia non eſt iteranda, quia eã non ſequitur mortale peccatum: ſi enim eã ſequitur mortale peccatum, illa pœnitẽtia uera non fuit, nec ueniam obtinuit. & ad hoc multas authoritates inducit uſque ad §. ſed uerba. & incipit ibi ſoluere prædictas authoritates. poſtea ab illo. §. quod autẽ, probat authoritatibus & exemplis, quod pœnitentia ſæpe iteratur. poſt inſerit quæ ſit uera, & quæ ſit falſa pœnitentia. qua occaſione ſubiungit, an pœnitentia ſit dãda an neganda ei, qui uult agere pœnitentiam de uno pc̃õ, & remanere in alijs.

Pœnitentia eſt iteranda.

b Vera pœnitentia. Hoc falſum eſt, quia ſi ex charitate pœnituit, uera fuit: & ſaluaretur ſi tunc decederet dum ſic pœnitebat. Authoritates autem quæ in cõtrarium inducuntur, non ad diuerſa tempora, ſed ad idem ſunt referenda, ut ȷ̄. e. c. in caſſum. §. ſed uerba. ut ſ. eo tempore quo pœnitet, habeat propoſitum nõ committendi de cætero.

c Pœnitentia. eſt. i. gratia quæ uere pœnitenti infuſa eſt facit eũ præterita plangere: & eum munit ut caueat ne committat quæ fleuit. & quod hic traditur, potius eſt effectus pœnitẽtiæ quã diffinitio.

Pœnitentiæ effect' quis eſt.

d Non committere. i. non committendi propoſitum habere.

† Grego. habet homilia 34 euãgeliorum.

e Reperiuntur. Pœnitentiã. Solennẽ. Vel quod hic dicitur; intelligas de pœnitentia exteriori. i. de ſatiſfactione. nam quidam putant ſufficere ad deletionẽ peccati, ſi quoties peccant pœnitentiam ſibi iniunctam ſiue ſatisfactionẽ agant, licet in uoluntate peccandi perſiſtant. ȷ̄. ead. ſane cauendum. & hoc innuit illud ibi. iterãdam.

† Ambroſi. capi. x. lib. ij.

f Qui luxuriantur. i. fornicantur ſpiritualiter ſeparando ſe à Chriſto.

g Non putarent. Id eſt, non præſumerent illud agere, unde oporteret deinceps pœnitere. & ſecundum hunc intellectum ſic intelligendum eſt illud, quod ſequitur, ſicut unum baptiſma ſufficit ad deletionem peccati, & ſic una pœnitentia: huic tamen intellectui repugnat. ȷ̄. glo. Hu. ſ. ſemper. ȷ̄. ea.

h Ita. ſ̄. diſt. 50. c. ſi quis poſt. §. poteſt. & aliter. ȷ̄. e. diſt. c. intantum. §. ſiue autem. & c. in ſalicibus.

i Vnica. i. irreiterabilis.

k Semper nos debet. i. ſemper uere pœnitere. ſed de mortalibus raro contingit. Vnde addit: at ego, &c. q. d. ita de facto contingit ſæpe. ſ. ꝙ quis habet pœnitentiam de minoribus & compunctionem, ſed de maioribus non. Vel melius (quod innuit hic) diſtinguo, ut ſcilicet pœnitentia pro leuioribus mortalibus tantum peccatis iniuncta poſſit iterari: quia non iniungitur pœnitentia ſolennis niſi pro grauiſſimis. xxvj. q. vj. ca. ultimo.

l Delictorum. Tamen mortalium.

m At ego. ſ̄. diſtinc. j. §. alij econtra. & c. ſunt qui arbitrantur.

n Facilius. Mirum eſt, quare hoc dicat, cũ multi inue

uerit innocētiam, quàm qui cōgruè [a] egerit pœnitentiam.

Item Auguſtinus. †

CAN. III.

Satisfactio pœnitentiæ [b] eſt peccatorū cauſas [c] excidere, nec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere.

Idem in lib. de pœnitentia. †

CAN. IIII.

Pœnitentia eſt quædam dolentis uindicta, [d] puniens in ſe, [e] quod dolet cōmiſiſſe. & infrà. Continuè eſt dolendū de peccato: quod declarat ipſa dictiōis uirt⁹. [f] Pœnitere enim eſt, pœnam tenere, [g] ut ſemp puniat [h] in ſe ulciſcēdo, quod cōmiſit peccando. Pœna. n. propriè dicitur læſio quæ punit, uindicās quod quiſq; cōmiſit. Ille pœnā tenet, qui ſemper uindicat qđ cōmiſiſſe dolet. Pœnitentia itaq; eſt uindicta ſemper puniēs in ſe, quod dolet cōmiſiſſe.

In eodem. †

CAN. V.

Si Apoſtolus [i] etiā peccata [k] per baptiſmum dimiſſa [l] continuè plorat, [m] nobis ēt ſup fundamentū [n] Apoſtolorū poſitis, quid præter plorare reſtat? quid niſi ſemper dolere in uita? ubi enim dolor finī [o] deficit [p] & pœnitentia. Si aūt pœnitētia [q] finitur, quid relinquiē de uenia? [r] tādiu. n. gaudeat, & ſperet de gratia, [ſ] quādiu ſuſtentatur à pœnitētia. Dicit enim Dominus, uade, & amplius noli peccare. nō dixit, nec pecces, ſed nec uoluntas peccādi in te oriatur. [t] qđ quomodo ſeruabitur, niſi dolor in pœnitētia cōtinue cuſtodiaē? Hinc ſemper doleat, et de dolore gaudeat et de doloris, pnia, ſi cōtigerit, [u] ſemper doleat, et nō ſit ſatis qđ doleat, ſed ex fide doleat, & nō ſemp doluiſſe doleat.

Item Gregorius in Aeſtiuum tempus. †

CAN. VI.

Pœnitētiam quippe agere dignè non poſſumus, niſi modum quoq; eiuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitētiam quippe agere eſt, & perpetrata mala plangere [x] & plangenda nó

---

niantur in fine pœnitentes reſplenduiſſe, &c. ī. j. qū. vij. ſi quis om...em. & pauci inueniantur ante finem ſine mortali peccato. arg. ī. 50. diſt. quia tua ſed quod dicitur hic intelligitur de integritate carnis, ſcilicet uirginitate. q. d. facilius inuenio qui ſeruet uirginitatē, quam qui poſt corruptionē carnis ſeruet continentiā. Nā tunc facilius cadet, ut ī. diſtin. j. §. alij econtra. & ca. ſunt qui arbitrenē. unde & ſacramento quādoq;, &c. ut xxxv. quæſ. vj. ab iſto. Vel hoc poteſt intelligi de pœnitentia perfectiſsima, quę non ſolum delet peccata, ſed etiam peccandi affectionem: quam nūc habere difficillimū eſt.

a Congrue. Nam pœnitentē oportet uitam mutare: qđ ſumme difficile eſt: quia dixit lex quòd non facilis eſt mutatio uitæ, ſed cum magno labore animi fit, ut in authen. de monach. §. hinc autem col. j. argu. ĩ. e. ſane cauendum.

b Satisfactio pœnitentiæ. ĩ. e. diſt. § illud autem Gregorij. uerſicu. ſatiſfactio.

c Cauſas. i. uitiorū radicem. non enim ſufficit ramos incidere, ut ī. diſtin. ij. ſi ƈta §. ex præmiſsis. Vel cauſas. i. opportunitates uel occaſiones peccandi. ut lxxxj. diſt. ualet.

d Pœnitentia eſt. Vindicta. Hic eſt quædam aſſignatio illius pœnitentiæ quæ dicitur operis ſatiſfactio. & intelligitur de perfecta pœnitētia, ut ĩ. e. quamuis §. hac authoritate.

e Puniens in ſe. Argu. expreſſum ꝙ quis non poteſt ieiunare per alium: licet contrarium dixerit Hug. ī. lxxxij. diſt. presbyter. ſed quicquid ſit de alijs, uidetur ꝙ per filium bene poſsit quis ieiunare, quia eadē perſona cenſetur, ut xxxv. quæſt. iij. §. hac authoritate. & magis terrentur patres in filijs quam in ſeipſis. ff. quod met. cau. l. iſti quidem. §. ultimo.

f Virtus. i. ſignificatio & interpretatio.

g Pœnam tenere. Alludit etymologię uocabuli. unde Bernardus Clareuallis dixit ſuper illū locum Gene. Pœnitet me feciſſe hominem ſuper terram, idē eſt ac ſi diceret, pœna tenebit me pro peccatis hominum tenebit inquam me cum uenero ſuper terram.

h Puniat. Habitu, non actu. ar. ī. diſt. xxxj. § laicus.

Argum. contra. ĩ. cap. proximo.

i Si Apoſtolus. ſ. xxxij. q. v. ſi Paulus.

k Peccata. Originalia.

l Dimiſſa. Si dimiſſa quare plorat? quia non eſt facta plena innouatio. de conſec. diſtin. iiij. c. ij & ideo timet cadere. & indignū eſt enim, qui nondū ſtabilē [...] & cætera. C. de teſta. mili. l. ultima.

m Plorat. Argu. contra. ĩ. de conſe. diſt. iiij. ſine pœnitentia. Arg. contra ī. diſt. j. tres autem ſunt actiones. Sed illa non prohibet, quin dolēdū ſit ſuper peccatis iam dimiſsis. ſed quod iā pro illis nō eſt pœnitentia iniungēda.

n Super fundamentum. i. fidem.

o Finitur. i. deficit: quod tunc fit, cum memoria peccati habetur, & de peccato non doletur.

p Deficit. i. inutilis eſt, uel efficitur inutilis. i. per ipſa n pœnitens ad uitam non perducitur, ex quo enim non laborat, fructum non debet perficere. xvj. q. j. generaliter.

q Pœnitentia. Quæ præceſsit.

r De uenia. i. de uitæ munditia, & ſpe æternæ beatitudinis, quam cum uenia aſſecut⁹ fuerat. quaſi dicat, ita reus conſtituitur per cōſequens peccatum, ſicut erat prius. ſic exponit Grat. infra eadem. §. hac authoritate.

ſ De uenia. Non tamen intelligas, ꝙ peccata redeāt pri⁹ dimiſſa, ſed quia ita intrabit gehennam. ac ſi nullum peccatum eſſet dimiſſum. hoc ſecundum quoſdam, ſecus ſecundum alios, qui dicunt peccata iam dimiſſa redire, ut hæc traduntur, infra eadem. §. hac authoritate.

ſ De gratia. Factæ promiſsionis.

t Oriatur. Sed ſi præcepit, nonne ſic præcepit impoſſibile: quia quod non erat in eius poteſtate? arg. ſupra diſtinctione ſecunda. capitulo, ſi ſermo §. econtrario. & capitulo, ſciendum. Sed expone uoluntas in te non oriatur, id eſt, in te orta ad effectum non perducatur.

u Si contigerit ĩ. xvij. quæſtio. iiij. ſunt qui opes. ſ. xv. q. viij. ij. qui. ĩ. ead. diſt. c. intantum. §. ſiue autem. & cap. in ſalicibus.

x Pœnitentiam. Plangere. Id eſt, plangendo de præte-

---

ca. liiij. de dogma. eccleſiaſt.

ca. viij. de uera & falſa pœnitentia.

Pœnitentia pfectiſſima quæ eſt.

Vitæ mutatio non ē facilis.

Peccandi occaſiōes ſunt fugiēdæ.

ca. xiij.

Roma. 6.

Ieiunare per alium utrum aliquis poſſit.

Pœnitet me feciſſe hominē, qualiter exponā.

In ſuo officio, gaudet eo priuilegio quo gaudet q eſt ſtabilis.

Ioan. 8. b.

Homil. 34. euāgeliorum.

Delicta dimiſſa an redeant.

perpetrare. [a] nam qui ſic alia deplorat, ut iterum alia committat, [b] adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſsimulat. [c] Quid enim prodeſt, [d] ſi peccata luxuriæ quis defleat, & tamen adhuc auaritiæ æſtibus anhelat? Idem, † ſunt qui dicunt pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere ſufficere, ut iterū liceat ad peccatum redire. Rectè hos paſtoris primi ſententia percutit, qui ait: [e] Canis reuerſus ad ſuum uomitum, & ſus lota in uolutabro luti. Magna eſt.n. contra peccatū uirtus [f] pœnitentiæ: & ſi quis in eadem pnia perſeueret. Pœnitētiam uerò agere, eſt commiſſa plāgere, & iterū plāgēda declinare.

Idem.

CAN. VII.

Productior [g] eſt enim pœna quā culpa: ne parua putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. ac per hoc uel ad emendationem [h] debitæ miſeriæ, [i] uel ad emendationem [k] labilis uitæ, uel ad exercitationem [l] neceſſariȩ [m] pœnitētiæ tēporaliter detinet [n] hominem pœna quem iam ad damnationē æternā reum non detinet culpa. Ira Dei [o] nō eſt ut hominis, id eſt, perturbatio [p] concitati animi, ſed tranquilla iuſti ſupplicij conſtitutio.

Item Ioan. os aureum.

CAN. VIII.

Perfecta pœnitentia cogit peccatorē omnia [q] libenter ſufferre. & infrà. In corde eius contritio, in ore eius confeſsio, in opere tota humilitas, hæc eſt fructifera pœnitentia.

Item Smaragdus.

CAN. IX.

Ille pœnitētiā dignè agit, qui ſic præterita mala deplorat, ut futura iterum nō committat. nā qui plangit peccatū ſuū, & iterum admittit peccatum, quaſi quis lauet laterem crudum, quem quāto magis abluit, tantò magis lutum facit.

Item Auguſtinus. †

CAN. X.

Pœnitentes (ſi tamen eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes) mutate uitam, reconciliamini Deo: & uos cum catena [r] paſcetis. Qua, inquis, catena? Quæ ligaueris in terra, erunt ligata in cælo. Audis ligaturam, & Deo putas facere impoſturam: [ſ] pœnitentiam agis, [t] genua figis, & rides & ſubſannas patientiā Dei: ſi pœnitentiam agis, pœnites. ſi non pœnites, pœnitens non es. Si ergo pœnites, cur facis quòd malè feciſti? ſi feciſſe pœniteat, noli peccare. Si adhuc facis, certè non eſt pœnitens.

Item Iſidorus de ſummo bono. †

CAN. XI.

Irriſor eſt, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet. nec uidetur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare [u] ſuperbus. Canis reuerſus ad ſuum uomitum, eſt pœnitens ad peccatum. Multi enim lacrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt. quoſdam accipere lacrimas ad pœniten-

---

præteritis malis dolere, uel ſatisfactione ſatisfacere, ſecūdum præceptum eccleſiæ.

a Non perpetrare. Id eſt, in nullo mortali perſeuerare, uel propoſitum perpetrandi non habere.

b Committat. Id eſt, propoſitum cōmittendi habeat.

c Diſsimulat. Id eſt, non uere pœnitet.

d Quid enim prodeſt. quo ad uitam æternam. ī. ea. diſt. ſunt plures? Nam alias bene ualet occaſionaliter. ī. ead. diſtin. capi. nihil & cap. pium.

e Qui ait. ī. ſepe ies. ī. diſt. l. ij. qui.

f Virtus. i. effectus pœnitentiæ.

g Productior. Supra diſtin. xc. ſi qs monachus. Arg. ſ. ead. diſtin. j. uide benignū. Contra. ibi enim inuenitur, quod quandiu uidetur durare peccatū, durare debet pœnitentia. Sed dic, quod non dicitur ibi, quod pœnitentia non debeat eſſe productior peccato, ſed innuit ibi quod ſi longa fuerit culpa, lōga pœnitentia debet eſſe. Non enim erit æquum, ut pro unius horæ fornicatione non maior iniungeretur ei pœnitētia: ſed quod hic dicit, retorquet ad interiorē pœnitētiam: quia quandocunq; reduco peccatū ad memoriam, debeo inde dolere. ī. ead. Iudas. & hoc intellige de pœna ſiue de pœnalitate, quā ſuſtinemus pro peccato primi hominis: quia illa eſt productior. arg. ſ. diſt. ſicut primi.

h Ad demonſtrationem. i. ad cuſtodiam humilitatis: ut in Paulo. xxiij. q. iiij. diſplicet.

i Miſeriæ. In quā uenit ex peccato. ſupra diſtin. v. c. ad eius uero. uerſus finem.

k Ad emendationem. Id eſt, ad purgationem delicti: ut in paralytico.

l Ad exercitationem. ſ. ead. diſtin. j. ſicut primi.

m Neceſſariæ. Ad uitam æternam.

n Detinet. Pœnā, ad gloriam Dei manifeſtandam: ut in cæco nato. ſ diſti. j. ex his. & ad iudicium futuræ damnationis: ut in Herode. ſ. xxiij. q6. iiij. ca. Nabuchodonoſor. & ad cautelam ſui & aliorum, ut in Paulo: & ut ſtudioſius illa uita quæratur, quæ erit ab omnibus pœnis aliena, & ut ſit fideli certandi materia, & occaſio uincendi, qui non uinceret ſi non pugnaret. ſ. diſt. vj. c. ſed penſandum.

o Ira Dei. ſ. xj. q. iij. c. epiſcopus. §. ſi ergo iniuſte.

p Perturbatio. Ecce quid ſit ira hominis, & quid ira Dei.

q Perfecta pœnitētia. Oia. iniuncta à ſacerdote.

Pœnitentes. Cum catena. Supra diſtin. j. agite arg. contra. ſ. eadē diſt. j. c. facilius.

r Cum catena. Id eſt, in catena, id eſt, cum mandato eccleſiæ, ſcilicet ſecundū quod eccleſia nos ligauit. & eſt ſimi. j. q. j. c. iudices.

ſ Facere impoſturam. i. et falſum imponere, quaſi iniuſte ligatis ab ipſo. Deus enim neminē iniuſte ligat. xj. q. iij. ca. eps. §. ſi ergo iniuſte. Impoſtor autē dicit qui falſum aliquid alicui imponit. ff. de ædil. edic. l. ob quæ uitia. §. j.

t Agis. Actu uel uoluntate.

u Irriſor. Subſannare. id eſt,

---

† Epiſtola. xxxix. lib. ix. ad Theotiſtā patritiā in ſin. epiſtolæ.

ȝ Pet. 2. d

Pœnitentia ſit longa, ſi lōga fuerit culpa.

† Ad idē xlviij. diſ. c. omnes.

Pœna quare i. ſligatur à Deo

† Homil. xij.

Matt. 16. c

† libr. ij. cap. vj.

Impoſtor quis dicitur.

tiam cerno, & effectum pœnitentiæ non habere: quia inconſtantia [a] mentis non recordatione peccati lacrymas fundunt: nūc uerò reuiuiſcente uſu [b] ea [c] quæ fleuerūt iterando committūt. Eſaias [d] de peccatoribus dicit. Lauamini, [e] mundi eſtote. Lauatur & mundus [f] eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterū non admittit. lauatur, [g] & non eſt mundus, qui plangit quę geſsit, nec deſerit, & poſt lacrymas ea quæ fleuerat [h] repetit.

Item Auguſtinus in libro Soliloquiorum. [i]

CAN. XII.

INanis [k] eſt pœnitētia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum ſanatur tardius. [l] frequenter [m] peccās & lugens, uix ueniam meretur. Nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata: nihil ualet ueniam à malis poſcere, & mala denuo iterare. Perſiſte ergo in cōfeſsione: eſto in pœnitentia fortiter confirmatus. uitam bonam, quā accepiſti, tenere non deſinas, propoſitum bonæ uitæ conſerua iugiter.

Item Gregorius in paſtorali. †

CAN. XIII.

QVi admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, [n] conſiderare ſolicite ſciant, quia flendo inaniter ſe mundant, qui uiuēdo ſe nequiter inquinant: cum idcirco ſe lacrymis lauant, ut mundi ad ſordes [o] redeant.

Item.

CAN. XIIII.

QVi admiſſa plāgit, nec tamen deſerit, pœnæ grauiori ſe ſubijcit: quia ipſam quam flendo impetrare potuit ueniam, contemnit.

Item.

CAN. XV.

LAuamini, mundi eſtote. Poſt lauacrum enim mundus eſſe negligit, quiſquis poſt lacrymas, uitæ innocentiā non cuſtodit. Lauantur ergo, nec mundi ſunt, qui commiſſa flere non deſinunt, ſed rurſus flenda committunt.

Item.

CAN. XVI.

BAptizantur [p] quippe à mortuo, [q] qui mundant ſe fletibus à peccato. ſed poſt baptiſma mortuū tangit, qui culpas poſt lacrymas repetit.

Idem in moralibus. †

CAN. XVII.

IN caſſum quippe bonum agitur, ſi ante uitæ terminum deſeratur: [r] quia & fruſtra [s] uelociter currit, qui prius quā ad metas uenerit, deficit.

Sed uerba [t] definitionis, non ad diuerſa tempora, ſed ad idem tempus referuntur: uidelicet ut tēpore, quo deflet mala, quæ commiſit, non committat, [u] quod adhuc eum flere oporteat. Quod ex ſequentibus uerbis eiuſdem authoritatis datur intelligi, dū dicitur: Nam qui ſic alia deplorat, ut iterum alia committat, [x] adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat.

Hinc Auguſtinus in Enchiridio. [y] †

---

naſo torto deridere.

[a] Inconſtātia. No. incōſtantiam reprobari. ff. de procura. in cauſæ. ff. de offi. præ. obſeruandum. Argu. contra. ff. de col. bo. nonnunquā

[b] Vſu. Cum præueniuntur à tentatione. ỹ. diſt. v. c. j.

[c] Ea. i. ſimilia.

[d] Eſaias. Adhuc eſt de capit. Iſidori quod ſequitur.

[e] Lauamini. Baptiſmo uel pœnitentia.

[f] Mūdus. interius.

[g] Lauatur. Id eſt, exterius.

[g] Lauatur. i. illa munditia non eſt ei ad ſalutem: quia eſt momentanea, non perſeuerās. uel non eſt mundus ex toto, ſed ad tempus, uel in parte.

[h] Quæ fleuerat. 7. xv. q. viij. ij, qui.

[i] Soliloquiorū. i. Pſalmorū, qui ſunt excellentiora de Chriſto eloquia.

[k] INanis. i. inſufficiens ad uitam æternam obtinendam. Vel carens fructu illius pœnitentiæ, quam non ſequitur culpa, cuius fructus eſt uitatio gehennæ, & adeptio gloriæ.

[l] Tardius. Argu. contra. Vulnus Achilleo quondā q8 fecerat hoſti, Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

[m] Frequenter. Supra diſti. xciij. diaconi ſunt. contra. Sed hoc aduerbium uix, ſoluit contrarietatem. †

[n] QVI. Deſerunt. Peccare. Vel qa redeūt ad illa uel ad alia.

[o] Ad ſordes. quaſi hoc inde ſequit, & ita ut, tenetur cōfecutiue: ut ỹ. q. j. q. ſ. quis. in fi. B.

BAptizantur. Hæc uerba, q̄ hic ponit Greg. inueniuntur in libro Ieſu filij Sirach, q dicit ecclesiaſticus.

[p] Baptizantur al. abſoluūtur & mundantur. de conſe. di. iiij. nec quenquam.

[q] A mortuo. itā mortalib9 peccatis.

[q] A mortuo. i. à cōtactu mortui. Tangitur quod fiebat in ueteri teſtamento, q ſi quis tangebat oſſa, uel corpus mortui hoīs immūdus erat ſeptem diebus, poſtea aſpergebat aqua aſperſionis die tertio & ſeptimo, & ſic mundabatur, ſicut hic tangitur, & exponitur de conſe. diſt. iij. nec quenquam.

[r] IN caſſum. Deſerat. i. finaliter. ar. ỹ. diſt. iiij. intermittentes. §. filius.

[s] Fruſtra. Quia in decēs eſt prius ſoluere, &c. extra de renun. literas. Arg. cōtra. C. de ijs, qui. ut indig. l. fin. Nam & teſtamentum imperfectū nullū eſt. inſti. quib. mod. teſta. infirmā. §. pe.

Sed uerba. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua ſoluit (& bene) dicens, quod authoritates ita ſunt intelligendæ, ut tēpore confeſsionis nō habeāt propoſitum peccandi. Inan. de Fant.

[t] Sed uerba. Hic incipit ſoluere authoritates, q̄ uident dicere illam pœnitentiam non fuiſſe uerā, quā ſequitur mortalis culpa. & reſpicit hic primo illud cap. pœnitentiam quippe agere.

[u] Non cōmittat. Id eſt, non committendi propoſitū habeat. q ergo à malis ſic mentem reuocat, ut cōmiſſa plangat, & plangenda committere nō uelit, nec ſatis facere negligat, uere pœnitet: licet poſtea forte caſu uel infirmitate peccet, non ex propoſito.

[x] Committat. Ope re uel uoluntate.

[y] Enchiridio. i. in lib.

Eſaiæ 1. d

Pſalmi dicuntur ſoliloquia.

Ouidius.

† Parte iij. ad monitorem. xxj.

† Vel dic q8 aduerbiū poſitū in prædic. ca. in fine. ſcilicet aſſiduè, ſoluit cōtra. ni hic dicit frequēter, ſecundum Pet.

Mortuum tangēs, erat ſeptē diebus immundus. Eſaiæ. 1. d

† lib. j. c. xl. ad j. ca. Iob.

Teſtamentū imperfectū nullum eſt. Eccl. 13. d

Pœnitet uerè quis. dicitur.

† c. lix. Enchiridion eſt liber manualis.

CAN. XVIII.

SAnè cauendū eſt, ne quiſquam exiſtimet nefanda illa crimina, qualia qui agunt regnū Dei non poſſidebunt, quotidie perpetranda, & eleemoſynis quotidie redimēda. In melius eſt quippe uita mutanda, & per eleemoſynas de peccatis præteritis a eſt propitiandus b Deus. non ad hoc emendus c quodammodo, ut ea ſemper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentū peccandi, quamuis miſerādo deleat iam facta peccata, ſi non ſatisfactio cōgrua negligatur.

Idem.

CAN. XIX.

QVi uult ordinatè dare eleemoſynam à ſeipſo d dēt incipere, e & eam ſibi primo dare. Eſt enim eleemoſyna f opus miſericordiæ uerisſimæ, de qua dictum eſt, g Miſerere animæ tuæ placens Deo. Propter hoc renaſcimur, ut Deo placeamus. h

Item Ioan. Chryſoſt.

CAN. XX.

DE quotidianis breuib. i leuibusque peccatis, ſine quib. hęc uita nō ducit, quotidiana k oratio l fidelium ſatisfaciat. m Eorū eſt.n. dicere, Pater noſter n qui es in cælis: qui iam taliter o patri regenerati ſunt ex aqua & ſpiritu ſancto. Delet omnino hæc oratio minima quotidiana peccata, delet p & illa à quibus uita fidelium etiā ſceleratè geſta, ſed pœnitendo in melius commutata diſcedit. Sic quemadmodum dicit ueraciter, Dimitte q nobis debita noſtra: quoniam non deſunt, quæ dimittantur, ita ueraciter dicatur, Sicut & nos dimittimus debitorib. noſtris. id eſt, fiat qđ dicitur, r quia & ipſa eleemoſyna eſt ueniā petētibus omnino ignoſcere.

Item Pius Papa.

CAN. XXI.

NIhil s prodeſt t homini ieiunare & orare, & alia religionis opera facere, niſi mēs ab iniquitate reuocetur.

3 *Ex perſona huiuſcemodi* u *pœnitētis* x *etiā illud Smaragdi intelligit: Ille pœnitētiam dignè agit, & cætera. Et illud Aug. pœnitētes, & cætera. Illud Iſidori, Irriſor eſt, et nō pœnitēs. Et illud Eſaiæ, Lauamini & mūdi eſtote. Item et illud*

[gloss] In libi manuali. & dicit ab en, quod eſt in, & chis, chiros, quod eſt manus. i. liber manualis.

a SAne cauendum. De peccatis præteritis. Vide qđ legitur & not. xcvij. diſtin. c. j. uerſi. ipſa uero. in gloſſ. ſic intelligitur, &c. Archid.

b Propitiandus. i. placandus.

c Emendus. Id eſt, non demus ei eleemoſynas in pretiū ut maneamus licite in peccato: alias dicit capi. eleemoſynis peccata tua redime. ī. diſtinctio. j. mediciua. j̄. ea. cap. adhuc inſtant. j. qō. vij. exigunt. Remiſſio em̄ peccati non dat licentiam delinquendi. Peccata ēt publice punire intereſt. extra de colla. cap. ij. Sed tamē non debemus temere ad pœnas proſilire. argumen. C. de pœn. ſi operis.

QVi uult ordinatè.

d Seipſo. Vt ſupra xxiij. quæſtio. v. ſi non licet. C. de ſer. præſes. Nec tenetur aliqua actione qui propter ſuas conſeruandas, alienas merces proijcit. ff. de præſcript. uer. qui ſeruandarū. in prin.

e Incipere. Vt habeat cor contritum et dimittat ei à quo læſus eſt.

f Eleemoſyna. Dicitur ab eli, quod eſt Deus, & moys quod eſt aqua: quia ita extinguit peccatum, ſicut aqua extinguit ignem, diſt. xlv. tria.

g Dictum eſt. In libro Ieſu filij Sirach à Salomone.

h Vt Deo placeamus. Non ergo ſe fallant qui per largas eleemoſynas fructuum uel pecuniæ ſe exiſtimant impunitatem emere, quia qui diligit iniquitatem odit animam ſuam, & qui odit animam ſuam, nō eſt ei Deus miſericors, ſed crudelis. Si igitur uult ei dare eleemoſynam, per quam ſit munda, odiat eam ſecundum ſeculum, & diligat eam ſecundum Deum. hac eleemoſyna quam ſibi homo primum debet mundantur interiora, ergo eleemoſyna pecuniæ, quam quis facit manens in mortali peccato non proprie dicitur eleemoſyna: quia inordinate ſit, dum à ſe non incipit, & dum ſibi crudelis exiſtit, non placet Deo. Hugo.

i DE quotidianis. Breuibus. [redacted] xxv. diſt. c. unum. §. criminis.

k Quotidiana. Supra ea. diſt. j. tres ſunt actiones.

l Oratio. j̄. e. diſt. vj. qui uult.

m Satisfaciat. j̄. de conſecrat. diſtinct. iij. aquam.

n Pater noſter. Quia non imponit maior pœnitentia pro ueniali, quam ut dicatur pater noſter. unde dicit. c. qꝫ ſufficit perfecta contritio uel confeſſio cordis. ī. diſtinc. j. c. ultimo.

o Taliter. Quod ſunt filij Dei, & ita ueraciter poſſunt dicere pater noſter, in quibus non eſt mortale aliquid.

p Peccata delet. Non qꝫ pctā mortalia primo commiſſa ea omnino dimittat, ſed quia pœnitentiam pro mortali iniunctam releuat. Delet ergo mortalia quo ad pœnā, non quo ad eſſentiā, ſed uenialia quo ad utrſique, ſic & aqua benedicta. de conſec. diſt. iij. aquam ſale conſperſam.

q Dimitte. C. de nupt. l. imperialis. uerſus princ.

r Quod dicit. ſ. dimittimus. argu. de conſecra. diſt. ij. re uera. in fin. ī. diſt. xxiij. pſalmiſta. & diſt. lvj. dominus.

s NIhil. j̄. de cōſecr. diſt. v. nihil. & capit. non mediocriter. ī. diſt. lxxxvj. quid prodeſt.

t Nihil prodeſt. Ad uitam æternā. [redacted] j. c. di. ſi qs aūt nō habēs. uā & pœnitentia non eſt deneganda ſuper uno peccato dum quis remanet in alijs. extra de pœn. & remiſ. quod quidam. Item ad temporalia conſequenda xxij. q. ij. ſi quilibet. Item ad citiorem gratiæ appoſitionē. j̄. diſtinctio. v. falſas.

3 Ex perſona. Hæc eſt iij. pars diſt. in qua dicitur qđ omnes authoritates quæ dicūt, quod pœnitentia non ſit iteranda, de ſolenni ſunt intelligendæ. Io. de Fant.

u Ex perſona huiuſcemodi. de qua loquitur. c. nihil.

x Pœnitentis. Scilicet de uno, & non de alio, uel aliud committentis tunc uel poſtea.

Peccata publicè puniri intereſt.

[redacted]

Eleemoſyna unde dicitur.

Eleemoſyna in peccato facta nō eſt ꝓprie eleemoſyna.

[redacted] Matt. 6.

Et de cōſec. diſ. ij. cū oēs. & ca. qui māducat. & cap. ſequen. & c. omnia. Archidia.

Eſaiæ 1.

Pœnitentia ſup uno peccato non eſt deneganda.

ſoliloquiorũ: In quis eſt pœnitẽtia, &c. Similiter et illud Greg. qui admiſſa plangunt et baptizant à mortuo. Illud autẽ Ambroſij, Reperiuntur, &c. non ſecũdum generalem, ſed ſecundum ſpecialẽ cõſuetudinem eccleſiæ de ſolẽni pœnitẽtia dictum intelligitur, quæ apud quoſdam ſemel celebrata non iteratur.

Vnde Aug. ſcribit ad Macedonianum. †

CAN. XXII.

QVamuis [a] cautè & ſalubriter prouiſũ ſit, ut loc⁹ humillimæ pœnitẽtiæ ſemel in eccleſia concedat, ne medicina uilis [b] uel minus utilis eſſet ægrotis, quæ tãtò magis ſalubris eſt, quãtò minus contẽptibilis fuerit, quis tamẽ audeat dicere Deo: [c] Quare huic homini qui poſt primã pœnitentiã rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis?

4 Hac authoritate [d] et illud [e] Ambroſij determinat, [f] et iterũ [g] peccatori per primam pœnitentiã uenia dari mõſtratur: alioqui nequaquã iterũ parceret [h] Deus, qui necdũ pepercifſet. Satiſfactio [i] quoq; pœnitẽtia eſt. Vade & amplius noli peccare: eundem cum diffinitione intellectũ [k] habet. Illud autẽ, quod in libro [l] de pœnitentia dr̃, de perfecta [m] eſt intelligendũ. Sicut .n. charitas alia eſt incipiens, alia eſt proficiens, [n] alia eſt perfecta, [o] ſic et pœnitẽtia alia eſt incipientiũ, alia proficientiũ, alia perfectorũ. Sicut aũt charitati licet nondũ perfectæ in baptiſmo dat uenia peccatorũ, ut quãuis poſtea grauiter aliquis ſit peccaturus, tunc tñ intelligatur eſſe renatus non aqua tm̃ (ſicut Iouinianus tradidit) ſed aqua et ſpiritu ſancto (ſicut Hieronymus contra eũ ſcribit) ſic et incipientiã pœnitentiæ uenia non negat, quæ quadã rõne perfecta [p] poteſt dici, quia toto corde gemit et dolet: licet et alia rõne poteſt dici imperfecta, quia non uſq; in finẽ duratura. [q] Secundũ primũ modum [r] perfectionis intelligitur illud Ioãnis oris aurei, Perfecta pœnitentia, &c. Iuxta ſecundũ modũ perfectionis [s] illud Auguſtini intelligitur, Pœnitentia eſt uindicta ſemper puniẽs in ſe, quod dolet commiſiſſe.

Illud aũt, [t] Si pœnitentia finit, nihil de uenia relinquit: dupliciter intelligi põt. Si enim iuxta quorundã ſñiam peccata dimiſſa redeũt, facile eſt intelligere, nihil de uenia relinqui: qm̃ peccata quæ prius erãt dimiſſa, iterũ replicantur. Sicut .n. ille, qui ex iuſta ſeruitute in libertatẽ manumittit̃, interim uerè liber eſt, quãuis ob ingratitudinẽ in ſeruitutẽ poſtea reuocet̃, [u] ſic & pœnitenti peccata uerè remittunt̃, quãuis ob ingratitudinẽ uenia eiſdẽ poſtea ſit implicãdus. Si aũt peccata dimiſſa nõ redeunt, dr̃ nihil relinqui de uenia, quia nihil relinquitur ſibi de uitæ munditia, et ſpe æternæ beatitudinis, quã cũ uenia aſſecutus eſt. Sicut .n. argẽto perfectè purgato, nihil ſui de coris relinquitur, ſi ſequenti ærugine fœdatur, non tamen prima ſed ſequenti ærugine ſordidatur: ſic expiato per pœnitentiã nihil de uenia dicitur relinqui, cum tamẽ iam nõ deletis, ſed adhuc expiãdis coinquinet̃. 5 Quod aũt [x] per pœnitentiam nõ ſemel tantũ ſed ſæpiſſime peccata remittãtur, authoritate multorũ probatur. Ait enim Hie

[illegible]

b Vilis. Id eſt, ſi haberetur uilis, qđ contingeret ex iteratione eiuſdem. omne enim rarum, &c. xciij. diſtinc. legimus.

c Deo. Vel Papæ.

Hac authoritate. Hæc eſt. iiij. pars diſtin. in qua dicitur, quod in pœnitẽtia ſunt gradus ſicut in charitate, &c. Ioan. de Fant.

d Hac authoritate. ſ. quamuis.

e Et illud. ſ. e. c. reperiuntur.

f Determinatur. ſcilicet quod de ſolenni intelligatur.

g Iterum. Sicut dictum eſt. ſ. e. c. proxi. quamuis. in fine.

h Parceret. Quia ſi prius homini non pepercifſet, non ei iterũ parcere diceretur. argu. ſ. e. diſt. pœnitentia eſt quædam dolentis.

† ca. liiij.

i Satiſfactio. Materialiter tenetur.

ADDITIO.

Sub. ſignificatiue. i. uerba iſta ſuperius poſita. Per.

k Intellectum. i. ut ad tẽpus idem referatur, nõ ad diuerſa.

l In libro. ſ. ead. diſt. pœnitentia eſt quædam.

m De perfecta. Pœnitentia. i. perfectorum. Vel ſufficiente ad ſalutem. Vel duratura uſq; in finẽ.

n Proficiens. i. ad ſalutem ſufficiens.

o Perfecta. Quia gradus ſunt in ea. ut ſ. di. ij. cum ſancta. & præcedẽti. §.

p [illegible] lutem ſufficiens.

Ioan. 8. b

q Duratura. Hic datur intelligi, qđ quædã dicitur perfecta .i. uſque ad finem duratura.

r Primum modum. quod dicitur perfecta, id eſt, uſque ad ſalutem ſufficiens. ut cum quis toto corde dolet & gemit.

ſ Perfectiõis. Quia dicitur perfecta, id eſt, uſque ad finem duratura.

t Illud autem. ſ. ca. ſi Apoſtolus.

u Reuocetur. Quod ex leui cauſa fieri poteſt. C. de lib. & eorum liber. l. ij. ar. xv. q. vij. ca. j. dummodo tamen lege ſit comprehenſa.

x Quod autem. Inde-

Inductis authoritatibus quas inducunt, qui pœnitentiam non eſſe iterandam dicunt, & quod pœnitentia poſtquam peccatur non obtinet ueniam, incipit probare per multas authoritates & exempla quod pœnitentia ſæpius iteratur, & quod ſæpius per pœnitentiā remittuntur peccata. & ad hoc inducit ſequentia capitula.

Pro. 24.b

[a] Septies. Verbum Salomonis, quod exponit Hieronymus.

Septies, id eſt omnibus modis.

Septies. Id pro uniuerſitate ponitur i. omnibus modis & generibus flagitiorum & tribulationum.

Mat. 18.c

ADDITIO.

Et dic, ꝙ hæc non eſt intentio literæ, nec propter hoc inducitur: ſed ſecundum quod cadit in peccatum, ut ſequitur in alia gloſ. ſecundum Pet.

[b] Cadit. Id eſt, affligitur.

[c] Reſurgit. i. non perit, ſed proficit. Vel reſurgit. i. nouis operibus pficit.

[d] Cadit. Si intelligas hoc de caſu qui fit poſt peccatū mortale, exaudi qđ dicit i die .ſ. uitæ ſuę: & tunc eſt caſus à charitate. Si uerò intelligas de caſu qui fit per ueniale, per qđ cadit à quadam innocētia, nō a charitate, tunc exaudi de die naturali.

[e] Vocabulum. Generaliter dicit lex, quod qui poſſeſsionem ui ereptam in ipſo congreſſu recipit in priſtinā cauſam uidetur potius reuerti quā ui poſſidere ff. de ui & ui armata. qui poſſeſsionē. argu. ſ. diſt. ij. §. hæc itaq;. c. firmū.

Vim faciens nō ſemper ui poſsidet. 2.Re. 12 d

[f] Septuagies ſepties, id eſt, quandocunque, finitum pro infinito ponitur ĩ. ead. adhuc. uerſi. medicorum. xvj. q. ij. uiſis. uerſic. habet enim.

[g] Cui plus. Hæc fuit reſponſio Petri, cum dominus eum interrogauit de fœneratore qui debitoribus debita inæqualia dimiſerat.

[h] Totam pœnitentiā. Tranſtulit. Quo ad culpam, non quo ad pœnā. ĩ. c. illud. & ſ. diſt. j. ſicut primi. Vel quo ad pœnam æternam non quo ad temporalem. ĩ. diſt. iiij. c. intermittentes. §. filijs. Hug.

Deus qualiter abſtulit peccatū Dauid.

[i] Conuerſus. Supra diſt. j. §. econtra.

[k] Magna indiget miſericordia. i. magno effectu miſericordiæ. nā miſericordia Dei ęque magna ē ſemp.

ronymus ad Ruſticum de pœnitentia.

CAN. XXIII.

SEpties [a] i die cadit [b] iuſtus, & reſurgit. [c] ſi cadit, qûo iuſtus? ſi iuſtus, quomodo cadit? [d] ſed iuſti uocabulū [e] non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit. Et non ſolùm ſepties, ſed ēt ſeptuagies ſepties [f] delinquenti, ſi conuertatur ad pœnitentiam, peccata donātur. Cui plus [g] donatur, plus diligit.

Dauid quoq; per pœnitentiam adulterij ſimul & homicidij ueniam impetrauit, de cuius pœnitentia in eodem libro Hieronymus ait:

CAN. XXIIII.

TOtam pœnitētiam [h] peccatoris, oſtendit pſalmus quinquageſim⁹, quando ingreſſus eſt Dauid ad uxorem Vriæ, & à Nathan propheta correctus, reſpondit dicēs: Peccaui, ſtatimque meruit audire, Et Dominus tranſtulit [h] peccatū tuum à te. Adulterio enim iunxerat homicidiū, & tamen conuerſus [i] ad lacrymas ait, Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Magnum enim peccatū magna indiget miſericordia. [k] unde ſubiungit & dicit: Multū laua me ab iniquitate mea & à peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui. Rex [l] enim erat, alium non timebat: [m] aliū nō habebat ſuper ſe. Et corā te malè feci, ut iuſtificeris [n] in ſermonibus tuis & uincas cùm iudicaris. Concluſit [o] enim Deus oīa [p] ſub peccato, ut omnibus [q] miſereatur. Tantumque profecit, ut dudum peccator, & pœnitens tranſierit in magiſtrum. Ait enim, Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertētur. Confeſsio & pulchritudo coram eo, ut qui fuerit ſua peccata confeſſus, & dixerit: Corruptæ ſunt & computruerunt [r] cicatrices [s] meę, fœditatē uulnerum in ſanitatis decorem commutet.

Item Ambroſius in Apologia [t] Dauid.

CAN. XXV.

ILle rex [u] tantus ac

Ibidem.

[l] Rex. De facto. Arg. diſt. lxxxiij. nemo. extra qui filij ſint legi. per uenerabilem.

[m] Alium non timebat. Hic habes unam expoſitionē huius authoritatis aliam habes. ſ. diſt. j. & uenit. Vel dic quod aliū non timebat, qui ſcilicet iuſte poſſet eū punire: cum ipſe ſolus ſine peccato ſit. ſ. iij. q. vij. inducet.

[n] Iuſtificeris. Quia continuo pœnituit. ſ. ead di. j. & uenit.

[o] Concluſit. Id eſt, concludi permiſit.

[p] Omnia. Iudæos & Gentiles.

[q] Vt omnibus. quo ad ſufficientiā, non quo ad efficaciam. ſ. ead. diſtin. ij. citius.

[r] Computruerunt. cum peccato iterū conſentitur, dum ad actum ducitur.

[s] Cicatrices. Id eſt, plagæ peccatorum per batiſmum, prout exponitur. ĩ. diſtinct. iiij. ca. ult. uel per aliud remedium ſanatæ.

Ad Ro. 11.d

[t] In Apologia Dauid. Liber excuſatorius de Dauid.

Pſal 50.

[u] Ille lex. CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima multis modis excuſatur peccatum Dauid. Primò, quia diu noluit in peccato manere. Secūdò quia grauiter in corde doluit, unde ſtatim fuit ei dimiſſum peccatum. Tertiò quia ſi ſancti quandoq; peccant, credendum eſt eis hoc contingere potius fragilitate naturæ, quàm libidine peccandi, & ideo fortius reſurgunt, ut non uideantur cecidiſſe. In ſecunda parte dicit. quod peccatum quandoque donatur, quandoque deletur, quandoque tegitur: & de quolibet exemplum ſupponit. In tertia parte ponit differentiam inter iniquitatem & peccatum. peccatum enim eſt opus: iniquitas eſt qualitas [z] mētis. unde qui uult cauere à peccato, extirpet radicem ipſam peccati. ſ. iniquitatē. Secunda pars incipit ibi, Peccatum autem. Tertia ibi, Peccatum eſt. No.

[u] Et dicitur ab ado qđ eſt re, & logos, quod ē ſermo, quaſi ſermonis relatio uel reſpōſio. Archi.

Pſal. 27.

[z] Alias uitium.

potés, nec exiguo [a] quidem momento monere penes ſe delicti paſſus eſt conſcientiam, [b] ſed præmatura confeſsione, atque immenſo dolore reddidit peccatū ſuum Domino. & infra. Denique Dominum dolor interni affectus mouit, ut Nathā diceret, Quoniam pœnituit te, & dominus tranſtulit peccatum tuum. Maturitas itaque ueniæ profundam in rege fuiſſe declárauit pœnitentiam, quæ tanti erroris offenſam transduxerit. [c] & infrà. Sancti qui [d] cóſummare certamen pium geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi fortè ut homines corruunt, [e] naturæ magis fragilitate, quā peccandi libidine, fortiores & acriores ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo maiora reparantes certamina, ut non ſolùm nullum attuliſſe exiſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiā uelocitatis incentiua cumulaſſe: [f] ergo ſi currentiū [g] non ſoluitur [h] curſus, cùm aliqui fortè ceciderunt, non luctantium [i] contentio, ſed inoffenſa manent certamina, quando & plerique poſt unum uel alterum lapſum, gratia maiore [k] uicerunt, quantò magis agonem pietatis ingreſsi, non debent unius prolapſionis offenſa cenſeri: [l] cum beatus ſit, qui ſe poteſt poſt lapſum reparare. & j. Quòd peccauit, cōditionis [m] eſt: ꝙ ſupplicauit, correctionis: lapſus cōis, ſed ſpecialis confeſsio. Culpā itaq; incidiſſe, naturæ eſt: diluiſſe, uirtutis. [n] & infra. Peccatum aut donatur, [o] aut deletur, aut tegitur. Donatur [p] per gratiam: deletur [q] per crucis ſanguinem: [r] tegitur [s] per charitatem. Similiter, & iniquitas [t] æſtimatur habitu mentis iniuſtæ, licet Ioannes in Epiſtola, eum qui fecerit peccatum, iniquitatem [u] feciſſe dixerit. Peccatum eſt iniquitas, [x] quia in peccato ipſo eſt iniquitas. Tamen (ut nobis uidetur) peccatum eſt

Margin: Conſcientia dupliciter ſumitur. — 2.Reg.12 — Pœnitentia eſt utilis, licet ſe quatur offenſa. — Primam gratiā nemo mereri poteſt. — Peccatū quando dicitur donari. — [redacted] — 1. Ioan.3. — Peccata quędam teguntur.

a Nec exiguo. Poſtquam redargutus eſt à Nathan.

b Conſcientiam. Argu. quod non dicitur quis morderi peccati conſcientia, ex quo iam de eo pœnituit, unde ſubire ſecure potuit ſacramentum. viij. quæ. iij. Artaldus. licet argu. contra ſit. ſ. xxv. diſtin. primum. Sed not. quod conſcientia dupliciter accipitur. quandoq; enim dicitur conſcientia delicti, ut ibi. quandoq; dicit morſus peccati, ut hic. & ſecundū qd' dicit Horatius. Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

c Transduxerit. Id eſt, deleuerit, quo ad pœnam æternam: alias temporaliter punitus fuit. ſ. ea. diſtinct. j. ſicut primi.

d Sancti qui. Per hoc intendit probare, quod utilis eſt pœnitentia licet ſequatur offenſa quædam: ſcilicet humana ſimilitudine currentiū in brauio uel agone. Nam licet in curſu labantur, ſi uiriliter poſt ea inſiſtant. lapſus præteritus nullatenus eis imputatur. ſic & ſpiritualis agoniſta dum currit ad brauiūm uocationis æternæ, licet aliquando labatur in uia, ſi poſt reſurgit, lapſus non obeſt ei, quinetiam ſtimulo incitat' pudoris ad conſummationem curſus amplius inardeſcit. 50. diſtin. fidelior.

e Corruunt. ſ. xx. q. iij. procliuius. j. ea. inter hæc, hircū. in authen. de mona. §. hinc colla. j.

f Cumulaſſe. Id eſt, incentiuum ad bene operandum augmentaſſe.

g Currentium. Id eſt, bene operantium. Vel intelligitur ad literam.

h Non ſoluitur. ſ. ea. diſtinc. j. §. alij econtrario. & ca. 1 enit.

i Luctantium. Vt fiat contentio, ſi illi poſtea obtinuerunt.

k Gratia maiore. Supra diſt. 50. fideiuſſor.

l Cenſeri. Id eſt, damnari.

m Conditionis. Humanæ.

n Virtutis. j. ea. inter hæc, hircum.

o Donatur. Donari dicitur, quod nullo iure cogente conceditur. argumen. ſ. diſtinctione ſecunda. nullus eorum. ff. de regulis iuris. donari. Vnde cum primam gratiam nemo poſsit mereri, patet quod gratis fit remiſsio peccatorum.

p Donatur. Donatur peccatum quando ita remittitur, ut pro eo nulla pœna exigatur, ut in baptiſmo deletur, cum interior macula abſtergitur, & ad pœnam æternam minime reſeruatur.

q Deletur. Supra diſtinctione prima capitulo, ijs poteſtatis.

q Deletur. Si quidem in baptiſmo deletur originale ne obſit, [redacted] j. de conſecr. di. iiij. ca. ij. & alluditur hic naturæ ſanguinis. Humidam naturam habet abluendi: ſicut Ioannes in Apocalypſi ait de martyribus, Lauerunt (inquit) ſtolas ſuas in ſanguine agni. Et apoſtolus, Deletum eſt chirographum per mortē Chriſti, quo diabolo tenebamur obnoxij. lxxvj. diſt. ſcire debet. uerſi. item in apologia Dauid. deleta ſcriptura charta remanet: ſimiliter deleta culpa originali in baptiſmo, remanet ipſa iniquitas. i. fomes peccati ad pœnam tantum, non ad culpā.

r Per ſanguinem. Id eſt, per paſsionem, id eſt, per fidē quam quis habet de paſsione.

s Tegitur. Per charitatem. i. per bona opera. Sicut enim unum corpus tegitur per oppoſitionē alterius, ſic peccatum tegitur per bona opera contraria, ut j. capi. illud. uerſiculo, atque operuit peccata, & texit operibus bonis. Vel referas hoc ad diuerſa peccata, ut peccatum quod eſt tantum in uoluntate, dicatur donari, originale autem deleri, actuale tegi: unde pſalm. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &c.

ADDITIO. Licet enim peccatum ſit donatum & deletum, non tamen uidetur eſſe tectum, imo nudum & apertum quouſque congrua ſit ſatisfactio facta, ſic ergo Deus donat peccatum per cordis contritionem, & homo delet interius per cordis contritionem, & tegit exterius per confeſsionem, & ſatisfactionem. Pet.

t Iniquitas. Supple, aut donatur, aut deletur, aut tegitur.

u Iniquitatem. Sic omnis, qui facit peccatum, & iniquitatem facit, quia peccatum eſt iniquitas, &c.

x Iniquitas. Id eſt, ex iniquitate procedit peccatum.

Opera-

a Operatrix culpæ. Sicut charitas bonum meritorium: ut ĩ. ead. diſt. ij. charitas.

a Operatrix culpæ. Innuitur ex hac ſerie, quod iniquitas non eſt peccatum, & uice uerſa quod aliquibus uidetur abſurdum: ſed non eſt, ſi uocabuli acceptio multipliciter attendatur. Dicitur enim peccatum large, & ſtricte. Quicquid utique à Deo non eſt, large peccati appellatiõe cõtinetur, ut peccatum originale, & uitiũ animæ, quod dicit habitudo mentis iniuſtæ. Si enim Deus omnipotens dicitur, quia omnia poteſt, & facit præter peccata: recte quicquid ab eo non eſt, peccatum dici poteſt: cum etiam poſſe peccare, non ſit aliquid poſſe: ut ſupra eadem. diſtinctione ſecunda. ca. charitas. Stricte uero & proprie dicitur peccatum, peccantis actio, & ita hic accipitur ſecundum illud Auguſtini, Peccatum eſt dictum uel factum uel cõcupitũ, quod ſit contra legẽ Dei. & ſecundũ hoc iniquitas non eſt peccatum. Si enim iniquitas eſt habitudo mentis iniuſtæ, & habitudo eſt qualitas, & nulla qualitas eſt actio: ergo nec peccatũ. unde & hic Ambroſius ait, peccatum eſt opus iniqtatis: quia ex iniquitate, ut ex cauſa procedit, ſicut econtrario bona merita ex charitate prouenire dicũtur, ut ĩ. ead. diſtin. ij. capit. charitas. ut mihi uidetur. H.

Peccatum dicitur largè & ſtricte.

† cap. vij.

1. Pa. 21. c

Exo. 32. b

b Delet. Supra undecima quæſtione tertia. capit. exiſtimant. ſupra trigeſimaſecunda quæſti. j. cap. cum renuntiatur.

Pſalm. 31

Pſalm. 31

opus iniquitatis, & iniquitas operatrix culpæ [a] atque delicti. Prius eſt ergo, ut ipſa iniquitas deleatur, & excidatur radix, & ſeminarium peccatorum. Itaq; quemadmodum intrans in animam ſapientis diſciplina imprudentiam tollit, & ſcientia ignorantiam: ſic perfecta uirtus iniquitatem, & remiſsio peccatorum delet [b] omne peccatum.

Idem in eodem.

CAN. XVI.

Illud uero [c] quàm admirabile eſt, quod Angelo ferienti plebem ſe obtulit Dauid, dicens: Grex iſte [d] quid fecit? fiat manus tua in me, & in domum patris mei. Quo facto ſtatim ſacrificio dignus iudicatus eſt, qui abſolutione exiſtimabatur indignus. nec mirum ſi tali ſua oblatione pro populo: peccati ſui adeptus eſt ueniam: cùm Moyſes [e] offerẽdo ſe Domino pro plebis errore, peccata deleuerit. Texit igitur peccata ſua, an non? ſed quis hoc neget? cùm ipſe docuerit propheta, quod remittantur iniquitates, tegantur peccata, & non imputentur à domino. Delictum meum ego cognoſco, & iniuſtitiam meam non operui. Dixi pronuntiabo aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Si dixit pronuntiabo, & ueniam meruit [f] antequam pronuntiaret, quantò [g] magis ubi de ſe pronuntiauit dicens: Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper: remiſſum eſt ei omne peccatum, licet ſpecialiter de hoc [h] Nathan propheta reſpondit, Et dominus tranſtulit peccatum tuum. Ergo & remiſsionem meruit iniquitatis, & texit charitate, atque operuit peccata, & texit operibus bonis: nec imputandum eſt ei peccatum: quia non fuit in eo dolus malitiæ, ſed lapſus erroris: denique non fuit improbitatis æſtus, ſed umbra [i] miſterij, & tamen confeſſus eſt delictum ſuum: agnouit iniquitatem, uidit lauacrum, uidit, & credidit: dilexit multum, ut nimia charitate tegere errorem quemuis poſſet.

Pſalm. 50

2. Reg. 12.

6 *Ecce, cuius pœnitẽtia hic cõmẽdatẽ cui ẽt uenia per prophetã data mõſtratur, quã grauiter poſtea deliquerit [k] populi multitudo [l] proſtrata oſtendit. Achab quoque (ut Hieronymus contra Iouinianũ ſcribit) rex impiiſſimus, ut ſententiã Dei ſubterfugeret, & euerſio domus eius differretur in poſteros, ieiunio impetrauit et ſacco. De quo ad eũdem Ruſticũ ſcribit idem Hieronymus dicens,* †

3. Re. 21. a

† Epiſt. ad Ruſticũ Tom. j.

c Illud uero. CASVS. *Adhuc Ambroſius pſiſtẽs in excuſatione Dauid, cõmendat eũ, quod obtulit ſe morti pro plebe: unde & ueniã adeptus eſt. Aliud exemplũ Moyſis, qui pro ſimili facto ueniã impetrauit. & quod pro tali oblatione Dauid ſit adeptus ueniam ſui peccati. ſcilicet adulterij & homicidij, probat quibuſdam authoritatibus. et quia non fecit dolo. ſed errore et nõ libidine peccãdi, ſed cauſa miſterij occulti. Et habetur hæc hiſtoria. ſupra. i. q. iiij. c. eccleſia. §. item peccato eccleſia.*

d Grex iſte. ĩ. j. q. iiij. c. eccleſia. § itẽ Dauid.

e Moyſes. ĩ. diſt. xlv. diſciplina.

f Meruit. Id eſt obtinuit.

g Quanto. Arg. uotum de præſenti magis obligare, q̃ uotũ de futuro. Arg. contra. extra qui cleri. uel uou. rurſus. ubi dicit quod ſimplex uotũ non minus obligat quam ſolẽne.

Votum de præſenti plus obligat, quam uotum de futuro.

h De hoc. Id eſt, peccato homicidij & adulterij.

i Sed umbra. ĩ. xxxj. q. j. c. ſi qua. §. ſed obijcitur.

Ecce. Hæc eſt ſexta pars diſti. in qua intendit probare, quod etiam boni & ſancti quãq; cadunt & reſurgũt. Et hoc probat per quatuor ca. Io. de Fant.

CASVS. *Infert Gratianus ex ſupra dictis, quod ille cuius pœnitentia commẽdatur, & cui per prophetã oſtenditur uenia data, poſtea grauiter deliquit in populi numeratione et iterum poſtea pœnituit. Achab quoque rex impijſſimus per pœnitentiam à domino ueniam impetrauit.*

k Deliquerit. In populi numeratione.

l Multitudo. Prima quæſtione quarta. capit. eccleſia. §. item Dauid.

Achab

CAN. XXVII.

Achab a Rex impijſſimus, uineam Nabuthæ cruore poſſedit, & cum Iezabel non tam coniugio ſibi, quàm crudelitate cõiuncta, Heliæ increpatione corripitur, ad eundem hæc dicit dominus: Occidiſti, & poſſediſti. & iterum, In loco b quo linxerunt canes ſanguinem Nabuthę, ibi lingent ſanguinẽ tuũ. Et Iezabel canes comedent ante muros Iezrael. c Quod cùm audiſſet Achab, ſcidit ueſtimenta ſua, & poſuit ſaccum ſuper carnem ſuam, & ieiunauit, & dormiuit in cilicio. Factuſque eſt ſermo domini ad Heliam, dicens: Quia reueritus eſt Achab faciem meam nõ inducam malũ in diebus eius. Vnum d ſcelus & Achab & Iezabel e cõmiſerunt: ſed tamen conuerſo Achab ad pœnitentiam, pœna differtur in poſteros, & Iezabel in ſcelere perſeuerans, præſenti condemnatur f iudicio.

Item Ioannes Chryſoſtomus de reparatione lapſi. †

CAN. XXVIII.

Talis (mihi crede) talis eſt erga homines pietas Dei, nunquam ſpernit g pœnitẽtiam ſi ei ſyncerẽ & ſimpliciter offeratur. Etiam ſi ad ſummum quis perueniat h malorum, & inde tamen uelit reuerti ad uirtutis uiam, ſuſcipit, i & libenter amplectitur, facit omnia quatenus ad priorem reuocet ſtatum: & quod eſt adhuc præſtantius, & eminentius, etiam ſi non potuerit quis explere in præſenti ſatisfaciendi ordinem, quantulamcunq; tamen, & quali libet breui tempore geſtã non reſpuit pœnitẽtiam. k Suſcepit etiam ipſam, nec patitur l quamuis exiguæ conuerſionis perdere mercedem. Hoc.n. mihi indicat Eſaias, ubi de populo Iudæorum talia quædam dicit: Propter peccatum modicè conturbaui eum & percuſsi eum: & auerti faciẽ meam ab eo. cõt: iſtatuſque eſt, & ambulauit triſtis, & ſanaui m eum, & conſolatus n ſum eum. Euidentius autem nobis teſtimonium dabit etiam rex ille impius, qui cupiditatis ſuæ quidem prædam uxoris nequitia quæſiuit, ſed perturbatus ipſius ſceleris immanitate pœnituit, & cilicio circundatus facinus ſuum fleuit, atque ita erga ſe domini miſericordiam prouocauit, ut à cũctis o eũ abſolueret peccatis. Sic enim ait Deus ad Heliã: Vidiſti quomodo compunctus eſt Achab à facie mea? quia fleuit in cõſpectu meo, nõ inducam mala p in diebus eius.

Itẽ Gregorius in Homilia decima, ſuper Ezechielem. †

CAN. XXIX.

Sicut Achab rex iniquus à propheta repræhenſus, cum contra ſe diuinam ſententiam audiſſet, pertimuit, & in magno mœrore depræhenſus eſt, ita ut prophetæ ſuo dñs diceret, Non ne uidiſti Achab humiliatum coram me? quia ergo mei cauſa q humiliatus eſt, non inducam

---

a Achab. ſupra xxiij. quæſt. viij. c. conuenior.

b In loco. Id eſt, in eadem regione: non enim eſt uerũ in eodem loco ſingulariter.

c Iezrael. Ciuitas eſt.

d Vnum. i. ſimile.

e Iezabel. Et ita medicamẽtum fuit um ad interitũ, &c. ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor.

3. Re. 21. g Iezabel præcipitata fuit de turri.

f Condemnatur. cum Iehu præcepit eunuchis, quod eam præcipitarẽt de turri: quia dixerat ei, Nunquid pax erit Zambri, qui interfecit dominũ ſuũ? id eſt. filium meum Zaran.

g Talis mihi. Spernit. 26. quæſtio. vj. agnouimus.

h Perueniat malorum poteſt ergo aliquis eſſe ſumme malus. ſed non repente: ut ſ̄. diſt. ij. c. ſi ſermo. §. e contrario. Sed certe ſumme bonus non poteſt qs eſſe, nec ſumme malus intentione malitiæ uel bonitatis, qn alius poſsit eſſe melior uel deterior. Nam dicit authoritas, ſuperbia eorũ qui te oderũt, aſcẽdit ſemper. ſed uniuerſitate malorum poteſt quis eſſe malus: ut referas hoc ad ſeptem uitia principalia. nam illa ſeptẽ bene põt quis committere. Vel dic illum perueniſſe ad ſummum malorum cuius deſperabilis eſt correctio. ita eſt deſperatus, qui putat plus Deũ offendiſſe, quam ſibi poſſit remittere, ſicut Cain. xc. diſt. neq;.

Summè malus, aut ſummè bonus q̄s eſſe nõ poteſt.

† lib. ad Theodorũ lapſum.

i Suſcipit. Deus eum.

k Pœnitentiam. Id eſt, ſatisfactionem.

l Nec patitur. Diligit enim [illegible] us bonum, quod in peccante plantauit. j. eod. c. pſum.

m Sanaui. per pœnitentiam.

n Et conſolatus. polyſyntheton, [illegible] eſt pluralitas coniunctionum.

o A cunctis. Sed quomodo abſoluit eum ab omnibus peccatis, cum eius pœnitentia uera nõ eſſet? non enim pœnitebat, niſi ut euitaret mala temporalia: ut dicit cap. ſeq. Sed dic quod abſoluit eum, prout ſequitur hic, nõ inducam mala in diebus eius. unde expone peccatis, [illegible] eſt, pœnis. Vel abſoluit eũ ab omnibus peccatis, ſcilicet ab illo procedentibus: quia eum per falſos teſtes eũ fecerit condemnari, periuria ſunt inde ſecuta, argu. extra de teſti. ca. ſicut. Et nota quod eſt triplex peccatorum uenia. Prima conſiſtit in pœnæ dilatione, ſicut hic. Secunda in culpæ abolitione, quæ fit per pœnitentiam. Tertia in culpæ & pœnæ dimiſsiõe, quod fit per baptiſmum. de conſec. diſt. iiij. ſiue. De prima hic, de ſecunda, diſt. ij. cap. ſi quis. B.

Eſaiæ. 54

Peccatorum uenia eſt triplex.

3. Re. 21. g

p Mala. Comminata. alia enim bene induxit in diebus eius.

q Sicut Achab. Mei cauſa. timoris. Et ita uidet quod ſolo amore ſine timore, quis poſſit ueniam cõſequi ſecundũ quod ſonare uidet illa authoritas, ſeruite dño in timore, &c. Sed cõtra, nonne talis eſt malus? ergo nihil boni meretur. ar. ſ̄. 50. diſt. ut cõſtitueret. ubi dicit, q qui animo recuperãdi honorẽ ſuperbe agit pœnitentiã, &c. Itẽ uera nõ eſt pœnitẽtia, quæ non fit ex fide per dilectionem operante, ut ſ̄. eadem

† collectima uſq; ad uerba Niniuitæ, ubi Gre. incipit.

pœnitẽtia uera quæ eſt.

ead. ſi Apoſtolus. iā rñſum eſt ad hoc in glo. ſed quo.

a Sed qualiter. Oſtenſo qualiter Acab & Niniuitæ ueram egerunt pœnitentiam, oſtendit qualiter poſtea peccauerunt mortaliter.

b SIcut ait. Herodotus. Hyſtoriographus quidam.

c Subuerſam. à Medis.

d NAhum. Verba Hieronymi.

e Regis. f Salmanaſar.

f Aſſyriorum. Aſſyriorum metropolis erat Niniue.

g Traditio. Sic conſtrue, traditio Hebræorum confirmat. Nam fuiſſe prophetam ante, &c.

ADDITIO.

Ionæ. 3 b Sub. & hoc ideo dicit, quia licet Niniuitæ egiſſent pœnitentiam de peccato, propter quod Nahum annūtiauit eis ſubuerſionem: tñ poſtmodum peccauerunt. propter qđ captiuati ſunt à Medis. Pe.

h Iudicium. Scilicet ꝙ captiuarētur à Medis.

i Elocutus. Scilicet Nahum, qui de Niniue ꝓphetauit ſicut & Ionas.

k Zelans. i. exactor caſtitatis: quæ ſi uiolatur, immittit pœnam ut ſic reuocet ad caſtitatē, unde ſequitur ulciſcēs, &c.

l Vlciſcens. Vox ꝓphetæ dñi laudantis, quod de Aſſyrijs ultus eſt iniuriā populi ſui: quia captiuati ſunt à Medis.

Itē qđ frequenter. Hæc eſt vij. pars di. in qua ꝓbat; quod non tantū ſæpe, ſed frequenter peccans & pœnitens habet ueniā. Io. de Fant.

mala in diebus eius. In quibus domini uerbis, penſandum eſt quomodo ei in electis ſuis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Deum, ſi ſic ei pœnitentia & in reprobo placuit, qui timebat perdere pręſens ſeculū: aut quomodo gratia ſit ei ſpontanea afflictio pro culpis in eis qui placent, ſi hoc ad tempus placuit & in illo qui diſplicebat.

Niniuitæ quoq; quos dñs in Euangelio commēdat, pœnitentiam egerūt in prædicatione Ionæ, & ex miſericordia domini indulgētiā conſecuti, ſubuerſionis interitū ſubterfugere meruerunt. Sed qualiter a *poſt acceptā ueniam Achab uixerit, textus libri Regum declarat, de quo etiā ſcribit Amb. quod Iezabel uxor eius, cuius inſtinctu agebatur arbitrio, cor eius conuertit, & nimijs ſacrilegijs execrabilem fecit, & hunc pœnitentiæ eius effectum reuocauit. De Niniuitis autem in principio Ionæ ſcribit Hieronymus.* †

CAN. XXX.

SIcut ait Herodot[b], Niniue à rege Medorū ſubuerſa eſt, regnāte apud Hebræos Ioſia. Vnde patet illam prædicante Iona ex pœnitentia meruiſſe ueniā, ſed qa poſtea ad uomitum redijt, ex ira Dei ſubuerſam c fuiſſe.

Itē in principio Nahū.

CAN. XXXI.

NAhum d propheta ante aduentum regis e Aſſyriorum f qui populū Iſrael captiuum in ſuas regiones tranſtulerat, fuiſſe Hebræorum traditio g confirmat. Si quidem in fine huius lectionis, prædicti regis aduentum idē propheta annuntiare monſtratur. Sed cum habitatores Niniue, Iona interitum ciuitatis prædicante, ne diuina ira denunciatum interitum ſubſtinerēt, peccatorum & impietatis pœnitētiam egiſſent, accepta Dei miſericordia, grauioribus ſe criminib. implicuerunt. Qua de cauſa memoratus propheta ſpiritu ſancto plenus iudiciū h Dei annuntians ita eſt elocutus, i Deus zelans, k & ulciſcens l Dominus.

Item quod frequenter uenia pœnitenti præſtet, teſtatur Auguſt. in libro de pñia, ſcribens contra quoſdam hæreticos, qui peccantibus poſt baptiſmum ſemel tantum dicebant utilem eſſe pœnitentiam: contra quos Auguſt. † *ſcribens dicit:*

CAN. XXXII.

ADhuc inſtant perfidi, m quoniam ſapiunt n plus quā oportea, o nō ſobrij, ſed ex-

† In pœnitēntia long. ADhuc inſtāt. CASVS. *Dicebāt quidā hæretici, quòd Deus poſt baptiſmum tātum ſemel dat ueniam pro peccato, unde ſi quis egit pœnitentiam, & illā uoluerit iterare, inutilis erit: & errorem ſuum confirmant duabus rationibus. Prima: quia ſi Deus toties quoties homo peccat, peccata dimitteret, uidetur peccata diligere. Secunda: quia non legitur in Euangelio, quòd Chriſtus bis illuminauerit aliquem cæcum uel bis ſuſcitauerit aliquē mortuum. Ex quo colligunt quod Deus bis eidē homini eadem peccata nō dimittit. Iſtum ergo errorem hic reprobat: oſtendens quod quoties homo pœnitet, toties dominus peccata dimittit. Et quod primo loco inducunt hæretici, dicit non ualere. in eo nanque quod Deus eſt paratus peccata deſtruere, apparet eū odire & non diligere peccata. Itē licet Chriſtus non bis illuminauerit aliquem, uel bis non ſuſcitauerit, tamen quandoque quē uno tempore mūdauit leproſum, alio tempore illuminauit cæcum: ex quo ſequitur, quòd eidem homini bis peccata dimittit, ſi enim Chriſtus qui ſe dicit medicum, ſæpius non curaret ægrotū, minor eſſet medico tēporali, qui ſæpius nouit ægrotum curare.* Num. 1. a *Supponit ergo exempla et authoritates, et introducit ratiōes per quas probat qđ Chriſtus eiuſdē ſæpius peccata dimittit.*

† libr. de uera et falſa pœnitētia.

m Perfidi. Hæretici.

n Sapiunt. Id eſt, inquirunt.

o Oporteat. Ille dicitur plus ſapere, quam oportet ſapere, qui diuinum conſilium nimis alte perquirit, &c. et extra de hæretic. cū ex iniuncto. & xliij. diſt. ſit rector.

Pœnitentia

cedentes menſurã. Dicũt enim, & ſi ſemel peccantibus poſt baptiſmum ualeat pœnitentia, [a] nõ tamen ſæpe [b] peccantibus proderit iterata: alioqui remiſsio ad peccatũ eſſet incitatio. Dicunt enim, quis non ſemper peccaret, ſi redire ſemper poſſet? Dicunt enim Deum incitatorem mali, ſi ſemper pœnitentibus ſubueniret, & etiam ei placere peccata, quibus præſto eſt gratia [c] ſemper. Errant autem: imò conſtat ei multum peccata diſplicere, qui ſemp pręſto eſt ea deſtruere. Si enim ea amaret, non ita ſemper deſtrueret, ſed conſeruaret, atque ut ſua munera foueret. Semper deſtruit peccata, quæ inuenit, ne ſoluatur [d] quod creauit: ne corrumpatur quod amauit. Sumunt occaſionem hypocritæ iſti ex factis domini. Quem enim cæcum bis illuminauit? quem leproſum bis mundauit? Quem mortuum bis ſuſcitauit? non Lazarum, quem dilexit: non filium uiduæ, quem miſertus matri ſuæ reddidit. non filium diſsipatorem legitur bis ſuſcepiſſe, nõ filiam Abrahæ bis à dæmonio liberaſſe. In nulla perſona iterauit factum docens (ut aiunt) à domino non ſæpe fieri remedium. Dixit mulieri, uade, & amplius noli peccare, ne aliquid tibi deterius contingat. Promittens pœnam, non amplius ueniam. Quòd autem multos [e] cæcos, & in diuerſo tempore illuminauerit, & multos debiles confortauerit, oſtẽdit in diuerſis illis caſibus ſæpe peccata [f] dimitti, ut quem prius ſanauit leproſum, alio tempore illuminet cæcũ. Ideo eñ tot ſanauit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cæcos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator. ideo non ſcribitur aliquẽ niſi ſemel ſanatum, [g] ut quiſq; timeat mergi peccato. Videmus adhuc quotidie in eccleſia, ſæpe febricitãtes, ſæpe languidos, ſæpe paſsionibus captos, ſæpius liberari: ut appareat toties opus miſerẽtis, quoties confeſsio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus, quod uilius [h] eſt, & ab ipſo diſſimilius, [i] ſæpe ſanaret, & animã digniorem & redemptã [k] nõ toties liberaret? Medicum ſe uocat, & nõ ſanis, ſed malè habentibus opportunum. [l] Sed qualis hic eſſet medicus, qui malũ iteratum neſciret curare? Medicorum eñ eſt, infirmũ cẽties [m] curare, qui cæteris minor eſſet, ſi alijs poſsibilia ignoraret, memor eſt ſui, qui ꝓmiſit, Nolo mortẽ peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. (Ezec. 33.c) Quem enim peccatorum excluſit, [n] qui omnibus promiſit indulgentiam? Alijs quoque promiſsionibus declarat. Qui me confeſſus fuerit corã hominibus, id eſt, omnis quantuſcunq; & quotieſcunque peccator, (Mat. 10.d) cuiuſcunque ordinis, & ſi fuerit ſacerdos, confitebor [o] & ego eum corã patre meo. Nam quicunque inuocauerit nomen Domini, (Iohel. 2.g) id eſt, ſecundum quod nominatur dominus, id eſt, qui inuocauerit eum ad ſe ſeruiendo, & non contradicendo, ut forſitan ſæpe fecit, [p] omnis, id eſt, quicunque ſit ille peccator, ſaluus erit. Omnem [q] enim animam iſte promiſſor ſaturauit bonis, etiam ſedentem [r] in tenebris [ſ] & umbra mortis: nullam [t] excipiens animam. Hunc magiſtrum intellexit diſcipulus ille, (1. Co. 13) qui Corinthios per epiſtolas [u] ſuas uoluit corrigere, & (ut

Peccata uõ ſunt à Deo creata.

Ioan. 11.a

Lucæ 7.b

Lucę 15.c

Mat. 15.c

Anima plus ſimilitudinis habet cũ Deo quã corpus.

Ioan. 8.b

Marc. 2.c

a Pœnitentia. Supra diſt. xxiij. qui epiſcopus.

b Sæpe. Supra e. diſt. ij. §. ſed uerba. c. ſane. & ĩ. xxiij. q. iiij. eſt iniuſta.

c Gratia. i. ꝑ gratiã.

d Soluat. Per mortale peccatum. Ex hoc collige mala non eſſe creata: iuxta illud, Deꝰ creauit omnia præter peccata, ut dixi ĩ. e. ille rex tantus.

e Quod autem multos, licet progreſſus Augu. non uideatur efficax, põt tamẽ lege confirmari. nam dicit lex, quod id quod in duabus perſonis recipitur, hoc etiã in eadem perſona recipiendum eſt. ff. ſi cert. pet. l. ſingularia, argu. viij. qõ. j. in ſcripturis. quia ibi ex perſona Eſaiæ & Hieremiæ oſtendit, ꝙ unaquæque perſona quæ eligitur, debeat facere: hoc tamẽ de una ꝓbat, quia ꝗ prius leproſum mũdauit, poſt cæcum illuminauit.

f Peccata. i. pœnas peccatorum.

g Sanatum. De eadem infirmitate. plene enim curauit de ea, de qua curauit, ut ĩ. e. ſunt plures. ſed hic primo curauit leproſum, poſtea cæcum factum curauit.

h Quod uilius. Argu. ĩ. diſtin. xxxviij. ſedulo. ĩ. xxiij. qõ. iij. ſi habes.

i Diſsimilius. Nam corpus ſola eſſentia ſimile eſt Deo, anima uero pluribus, quia eſſentia, & rationabilitate. arg. ĩ. e. diſtinct. ij. principium.

k Redemptam. Sanguine Chriſti.

l Opportunum. Id eſt, utilem.

m Centies. At is poſsibilitate: alias nũquid cẽties ꝓ eodem ſalario, ſi centies recidiuauerit? Vel an toties conſtituenda ſunt ſalaria, quoties fuere curationes? Nec eñ unã pœnam bis indulget, imo ſingulas indulgentias ſingulæ præueniũt pœnæ, ut ĩ. e. quippe. Sufficit ſemel infirmum curaſſe, argu. ff. de ſol. qui res. §. aream. arg. contra ĩ. e. diſt. ij. quærendum. & c. q̃a radix. nec utiq; liberatur qui non plene liberatur. ĩ. e. ſunt plures. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. ĩ. diſtin. j. diuortium. contra.

n Excluſit. ĩ. xix. diſtin. ſi Romanorũ. arg. ĩ. xxviij. q. j. idolatria.

o Confitebor. Vocando eum ad regnum: Venite bene dicti, &c.

p Fecit. Quia contradicit ante forte domino.

q Omnem. Per dilectionem ei adhærentem.

r Sedentem. Prius.

ſ In tenebris. Id eſt, peccatis.

t Nullam. Supra diſt. xix. ſi Romanorum. ĩ. ead diſtin. j. §. alij. capi. nemo pō teſt.

u Per epiſtolas. ſcilicet per primam. Teſta-

(ut ipſe teſtatur) a ter in literis eos correxit. Oportebat enim, ut quoties uidebat eos cadere, toties iuuaret eos reſurgere. Memor enim erat illius, qui dixerat: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. *Ioan. 20.* Scimus autem & primos patres, & in omni tẽpore eccleſiã Dei ſemper, b id eſt, uſq; ſeptuagies ſepties (qđ eſt ſemper) peccata dimittere: quam poteſtatem iſti ab eccleſia auferre conãtur. Oportet enim eccleſiam Dei ſic credere, quæ confitetur ſe ſæpe peccare. Negant enim ueritatem ſeducti, c qui ſe abſque peccato audẽt iactare. d *1. Ioan. 1.a* In multis enim offendimus omnes, & nec infans unius diei abſque peccato ſuper terram eſſe poteſt. e *Iob. 15.b* Quapropter eliminandus eſt ab eccleſia, qui unquam pœnitentibus negat indulgentiam. Non enim inquirit quid Apoſtolus ſenſerit, qui dixit: Nihil mihi cõſcius ſum, f ſed non in hoc iuſtificatus ſum. *1.Cor.4.a* Sciens etiam iuſtis peccata ſolere contingere, non ſe cõfirmabat abſque peccato qui ſe cognouit indiſſolubili uinculo charitatis iũctũ Chriſto. Niſi enim ſciret iuſtos ſæpe uenire ad ueniam, quomodo dubitaret g ſe peccare, qui ſciebat h ſe ſpiritũ Dei habere, & intentione mũdiſsima ei ſeruire? Cur enim dominus Petri pedes lauiſſet, *Ioan. 13.* & eccleſiam hoc idem docuiſſet, niſi quoniam quotidiana eſt offenſio, oportet ut quotidiana ſit remiſsio? Cur docuiſſet orantes dicere: Dimitte nobis debita noſtra, *Mat. 6.b* niſi ipſe miſericors perſeueraret, † qui nos ab hac petitione non uult deficere?

Item Auguſtinus ad Macedonianum. †

† Epiſtola liij.

CAN. XXXIII.

INtantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiã poſt actam pœnitentiam, poſt altaris reconciliationem uel ſimilia, uel grauiora cõmittant. Et tamẽ Deus facit etiam ſuper tales oriri i ſolem ſuum, nec minus tribuit, quàm antea tribuerat largiſsima munera uitæ & ſalutis: & quãuis eis k in eccleſia l locus humillimæ m pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen ſuper eos patientiæ ſuæ non obliuiſcitur. Ex quorum numero, ſi quis nobis dicat: Dicite utrum mihi aliquid proſit ad uitam futuram, ſi in iſta uita illecebroſiſsimæ uoluptatis blandimenta contempſero, ſi me pœnitendo uehementius quam prius excruciauero, ſi miſerabilius ingemuero, ſi fleuero uberius, ſi uixero melius, ſi pauperes ſuſtentauero largius, ſi charitate, quæ operit multitudinẽ peccatorum, flagellauero ardentius, quis noſtrũ ita deſipit, ut huic homini dicat: Nihil tibi iſta in poſterum proderunt; uade, ſaltem huius uitæ ſuauitate fruere? auertat Deus tam immanem, ſacrilegamq; dementiam.

§ Siue autem a quis dicat primam tantum pœnitentiam poſt baptiſmum utilem eſſe, non ſequentem, ſiue contendat quis.

---

a Teſtatur in ſecunda epiſtola ad Corinth. ubi dixit, Prædixi enim & prædico, ut præſens bis. & nunc tertio abſens.

b Semper. Septenarius enim numerus uniuerſitatis eſt.

c Seducti. Supra diſt. ij. §. item opponitur. & ca. ſi enim inquit. Eo.n. quod peccatores nos eſſe non credimus, deterius peccamus. ſ. diſtin. xlv. licet plerunq;. & capit. uera iuſtitia. ſ. diſt. xxv. §. nunc autem. j. de conſec. diſtinc. iiij. firmiſsime.

d Iactare. Cum ſit ſcriptum, ſi dixerimus quia peccatũ non habemus, nos ipſos ſeducimus. ſ. diſtin. ij. ſi enim.

e Eſſe poteſt. j. de conſec. diſtin. iiij. à paruulo. contra. nã ibi dicit, quod peccato nõ commoritur baptizatus, ergo nõ eſt in eo. Sed dic eſſe non poteſt, id eſt, non poteſt incipere eſſe: argu. de conſec. diſt. iiij. firmiſsime. eſt tamen ſuperficiale arg. qđ hic inducit, nec infans unius diei, &c. cum agatur hic tantum de actuali peccato.

f Nihil mihi conſcius ſum. id eſt, nullius mortalis peccati conſcientiam habeo. Ipſe enim dicebat, ago qđ nolo. ſ. diſt. ca. inter hęc. xj. q. iij. ſenti. & ca. inter uerba. cõtra. Sol. hic dicit in perſona perfectorũ, ibi de imperfectis. Vel dic, nõ in hoc iuſtificatus ſum: quia poteſt ſubrepere ueniale, id eſt, non ex hoc: ut j. ea. ca. ſi qs autẽ non habens. j. diſt. vij. nullus expectet. Vel dic, nihil mihi conſcius ſum, quo ad mortale: non autem in hoc, &c.

Nihil mihi cõſcius ſum qualiter expoſtatur.

g Dubitaret. Non tamen dixit dubitabit, ſed ideo hoc dicit, ne daret alijs dubitandi occaſionem. ſ. diſtinct. j. c. quamobrem.

h Sciebat. & ita poteſt ſcire ſe aliquis habere charitatem. ſ. j. quæſt. j. teneamus. j. diſtin. iiij. cap. ſi ex bono.

h Alias perſuaderet.

i Intantũ. Oriri. In ſplendore gratiæ ſuæ.

k Eis. Id eſt, taliter peccantibus.

l In eccleſia. ubi eſt talis cõſuetudo. quod ſolennis pœnitentia non iteretur. Idem Laur.

m Humillimæ. Id eſt, ſolennis pœnitentiæ, id eſt, ſuæ miſericordiæ, licet ſemel iam iniuncta & ſuſcepta fuerit.

n Alias ſuſcepta & habita.

Siue autem. Hæc eſt octaua pars diſtinc. in qua oſtenditur, quæ ſit uera pœnitentia, & quæ ſit falſa. & qđ ſemper uere pœnitenti datur indulgentia, ſed falſæ nunquam datur, & hoc probat per ſeptem cap. Io. de Fant.

Siue autem. Adhuc reprobat ſententiam dicentiũ poſt baptiſmũ ſemel tãtum pœnitẽtiã eſſe utilem, ſiue dicant de prima, ſiue de ultima. Sic enim & ipſi hæretici diuerſi ſunt inter ſe: quidam enim illorum dicunt poſt baptiſmum nullam eſſe pœnitentiam utilem niſi primam. Alij dicunt nullam eſſe utilem, niſi ultimam. Quarũ utraque obuiat authoritati qua ſæpiſsime uenia pœnitenti promittitur. Et inde ſumpta occaſione oſtendit authoritatibus Adamantij & Iſichij, quæ ſit uera pœnitentia, & quæ falſa.

Pœnitentia poſt baptiſmũ ſæpius eſt utilis.

Adaman-

ultimæ tantùm ueniã dari, nõ præcedenti, ſemper tamen authoritati aduerſatur quç ſæpiſsime ueniã pœnitenti repromittit.

Quæ autẽ ſit uera pœnitentia cui uenia nũquam negatur, & quæ ſit falſa, cui nunquam indulgẽtia promittit, Adamãtius a & Iſychius ſuper Leuiticum b teſtantur.

Adamantius. †

† Leuit.10.

CAN. XXXIIII.

INter hæc, hircum c qui oblatus fuerat d exuſtum e &c. Non peccare, f ſolius Dei eſt: emendare, ſapientis. Sed rarò inuenias, qui ſe corrigat. Rara confeſsio peccati, rara pœnitentia. Repugnat natura g & uerecundia: quia obnoxia eſt culpæ omnis caro, & quiſque erubeſcit peccatum ſuum confiteri, dum magis præſentia cogitat quàm futura. h Vult.n. Moyſes i peccati uacuam k reperire animam, & ut exuuias l erroris deponat: & culpæ nuda m ſine pudore ſui erroris diſcedat. n Sed ubi irrationabilis impetus o præuenit, & flamma celerrimi motus exurit animam, depaſcitur eius innocentiam. p Præponderant enim futuris præſentia, & ſerijs iucunda, & læta triſti-

a Adamantius.i. Origenes, erat enim ei & hoc nomen, prout in eccleſiaſtica hiſtoria reperitur.

ſx.&x. Aaron ſacrificãs hircũ, & igniſegreſſus à domino deuorauit holocauſtũ.

b Super leuiticum. legitur in Leuitico, ſ quòd Aaron pro peccatis populi offerens mactauit hircum. & partem domini poſuit ſuper altare, & ecce ignis egreſſus à Domino deuorauit holocauſtum & adipes qui erãt ſuper altare. Arreptis autem Nadab & Abiud filij Aaron thuribulis ſuis poſuerũt, ignem, & incenſum deſuper, offerentes corã domino ignẽ alienum, quod eis præceptũ non erat. egreſſuſque ignis à domino deuorauit eos, & mortui ſunt coram dño, iuſsitq; Moyſes, Miſahel & Eliſapham filios Oziel patrui Aaron portare cadauera eorum extra caſtra, & congruo honore ſepelire, dixitque Moyſes ad Aaron & filios eius, ut tollerent partes ſuas de hoſtijs ſalutaribus & oblatis pro peccato, quorũ ſanguis non erat oblatus in tabernaculũ, & comederent eas: & cum quæreret hircum oblatum pro peccatis principis, inuentus eſt exuſtus. Cumque ſi per hoc iratus Moyſes increparet Aaron & filios eius, excuſabat ſe Aaron dicens: Mihi accidit quod uides, quaſi ex perturbatione animi factum eſt hoc. Locutus eſt autem Moyſes ad Aaron et Eleazar & Ithamar filios eius, qui reſidui erant, Tollite ſacrificium quod remãſit de oblatione domini, & comedetis illud abſq; fermento, ſcilicet extraneæ doctrinæ: quia ſanctum ſanctorum eſt. Comedetis autem in loco ſancto, quod datum eſt tibi & filijs tuis de oblationibus domini, ſicut eſt præceptum mihi. Item ſuper Leuiticum. die octaua erecti tabernaculi cœperunt offerre. Aaron & filij eius. Moyſes enim ſeptem diebus continuis officium ſacerdotis compleuerat, & tunc ceſſauit. Eodem die miſſus eſt ignis cælitus, qui ſacrificia conſumpſit, quiq; iugiter eſt obſeruatus uſq; ad tranſmigrationẽ Babylonis, nec licebat alium ignem apponere ea die, cum alijs hoſtijs quas acceperat à populo. Aaron obtulit etiam hircum de quo habetur mentio, qui totus erat a ſacerdotibus deputatus, & ab eis tantum in loco ſancto deputatus ad comedendum. Intulerũt ergo Nadab & Abiud ignem alienum, Moyſes tamen primis ſeptem diebus igne terreno uſus fuit, ſed dominus præcepit ei amouere terrenum: quia eo die apparebat ignis cælitus miſſus.

Hircus pro peccato principis oblat⁹ nõ fuit à filijs Aarõ comeſt⁹.

a INter hæc, hircum. qui oblatus fuerat pro peccato principis, cũ quæreret Moyſes exuſtum reperit: iratuſq; contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanſerunt ait: cur nõ comediſtis hoſtiã pro peccato in loco ſancto, qui ſancta ſanctorum eſt, & data uobis? quaſi dicat, cur non feciſtis celebrẽ pœnitẽtiã peccati commiſsi, in loco ſancto, id eſt, in eccleſia: ut portaretis multitudinem iniquitatũ. & rogaretis pro eà in conſpectu domini, præſertim cum de ſanguine illius, non ſit illatum intra ſancta ſanctorum, & comedere debeatis ea in ſanctuario ſicut præceptum eſt mihi? Reſpondit Aaron, oblata eſt hodie uictima pro peccato, & holocauſtum coram dño, mihi autem accidit quod uides. Quaſi ex perturbatione animi factum eſt hoc. quomodo potui comedere coram dño mente lugubri in ceremonijs? quod cũ audiſſet Moyſes, accepit ſatisfactionem.

Hirci oblati hiſtoria qd repræſẽtet.

c Inter hæc hircũ. CASVS. *In hoc cap. myſticat Adamãtius, & Iſychius in ſeq. c. hiſtoriam illam Leuitici de hirco oblato: quia per Moyſẽ itellige Chriſtum, per Aaron et filios eius ſacerdotes, per hircum pœnitentiam ſiue animã, per ignem alienum, uitia, per non alienũ uirtutes uel gratiã Spiritus ſancti. Primo ergo ponit materiã loquendi de pœnitentia, ſcilicet uerba Leuitici. Secundo oſtendit, quòd raro pœnitet quis, digne quia obſtat uerecundia & amor rerum præſentium, et quia natura prona eſt ad malum. & ſic impetus peccandi ſuper rationem. Tertio alludendo hiſtoria dicit, quòd peccata ſacerdotes per pœnitentiam debent delere, quæ tamen fictè pœnitenti non eſt iniungenda. Quarto dicit, quòd qui offert ignem alienum, id eſt uitia, exuritur ab eo: qui autem mundari deſiderat, offerat ignẽ Spiritus ſancti.*

c Inter hæc, hircum. i. dũ hæc deferũtur extra caſtra ſepelienda. ſcilicet Nadab & Abiud quos præceperat Moyſes honore congruo ſepeliri.

c Hircum. i. peccatorem uel oblationẽ pœnitẽtiæ.

d Fuerat. Quando pœnitentia fuit iniuncta.

d Fuerat. Moyſes exuſtum reperit ſupple. alij habẽt hircus, & tunc ſupple exuſtus repertus eſt à Moyſe.

e Exuſtum. Vitijs, quia non bene pœnituit, id eſt, non uere.

f Non peccare. uere exuſtio hirci ſuffocationem pœnitentiæ per aduenientem culpam ſignificat. nam nõ peccare, &c. & ſic continuatur.

g Natura. i. uitium, quod pro natura inoleuit. uel natura ipſa. ſ. ea. ille rex. uerſi. ſanct. xij. q. j. cap. j. z

z Multi enim propter fragilitatẽ naturę terrẽtur à pœnitentia, qa timẽt ne poſsint ferre aſperitatẽ pœnitẽtiæ. tales hortãdi ſunt, & in ipſo onere pœnitentię adiuuãdi. j. diſt. vj. q. ult. A.C.

h Futura. Omne futurum deſpicitur, &c. ut dixi. xlvij. diſt. c. omnes.

i Moyſes. i. Chriſtus. Alludit ad id quod cum Moyſes quæreret hircũ oblatũ, inuenit eum exuſtũ. i. animam peccato ſuffocatam, uel pœnitẽtiã annihilatam.

k Vacuam à peccato.

l Exuuias. Id eſt, indumenta.

m Nuda. i. denudata per cõfeſsionem, alias munda.

n Diſcedat. Ab hac uita.

o Impetus. Vitiorum deſignatus per ignem impetuoſe miſſum.

p Innocentiam. ſ. diſt. 50. ponderet.

Velox.

bus, & properàta tardioribus. Velox [a] enim iniquitas, quæ ad nocendum occaſionem ſuggerit. [b] Lenta uirtus & cũctatrix ante iudicat [c] quàm incipiat, quid decorum, quid honeſtum: iniquitas omnia præcipitat. Pigra [d] ergo & uerecunda pœnitentia, quæ præſentiũ pudore [e] premitur. [f] Solis enim intendit [g] futuris, quorum ſpes ſera, tardior fructus. Interim [h] præcurrit impudentia, [i] & ſpe præſentium pœnitentia excluditur, & affectus [k] eius exuritur, [l] & aboletur. Quærit eã [m] lex, [n] & non inuenit. combuſta eſt enim in feruore & fumo iniquitatis. Inde enim iraſcitur, [o] & dicit deuorandam [p] fuiſſe pœnitentiam [q] in ſancta ſanctorum, [r] ſacerdotes [s] quaſi ſegnes increpat. Reſpondit [t] Aaron [u] prouidum [x] debere eſſe ſacerdotale iudiciũ, [y] nec malè [z] ſanæ cõſciẽtiæ facilè [a] eſſe credẽdum id muneris: [b] ne fiat error [c] deterior priore. Vaſe [d] .n. fœtido uel oleũ [e] uel uinum [f] facilè corrumpitur. Quomodo autem poterat, ubi ignis alienus [g] erat, peccatũ [h] exuri, & in conſpectu domini, cui omnia aperta ſunt? quaſi dicat nõ placet Deo, qui iniuſtitiam corde incluſam tenet, & ſe pœnitentiam agere perhibet. Ignis alienus, libido, auaritia, & omnis praua cupiditas. Hic ignis exurit, non mundat. In quibus enim eſt, [i] ſi offerant in conſpectu domini, ignis [k] eos cœleſtis abſumit, ſicut Nadab & Abiud, cum his quæ pro peccato fuerant oblata. Qui ergo uult mundari, ignem alienum remoueat: & illi igni ſe offerat, qui culpam exurit, non hominem. Hic ignis ſiccauit hæmorrhoiſſæ profluentem ſanguinem: hic ſiccauit culpam latronis. Ignis qui conſumens eſt, ſanat ſimpliciter & purè confitentes. Iudas inquit. Peccaui tradens ſanguinem iuſtum: ſed in pectore habuit ignem alienum [l]: quo inflammante, cucurrit ad laqueum. Indignus autem remedio fuit quia non pura mente pœnituit. Culpam ergo eius non auferũt ſacerdotes. qui doloſè ſe offert: nec in eo [m] poſſunt epulari, quorum cibus eſt peccatorũ remiſſio. Vnde uerus ſacerdos ait: Meus cibus eſt, ut faciam uoluntatem patris mei qui in cælis eſt: id eſt, ut peccatores conuerſi & pœnitentes ſaluentur. Nõ eſt acceptũ Deo ſacrificiũ, niſi uerum & ſyncerum.

Leu. 10.a — Leu. 10.a — Marc. 6.c — Luc. 23.f — Deut. 4.d — Mat. 27.a — Ioan. 4.c

Et eſt ratio, q̃a uidet & cogitat ea tarde uenire, retrahit ab effectu pœnitẽtiæ. Ad hoc bene faciũt cõcor. hic al lc. oẽs ſecũdũ pet.

Pœnitentia ẽ a ſacerdotib. imponenda.

a Velox. utpote ſine diſcretione agens.
b Suggerit. ſcilicet ei qui cum diſcretione uult agere.
c Iudicat, id eſt, deliberat.
d Pigra. quaſi dicat, piger eſt homo, & uerecundus ad pœnitendum.
e Pudore. Quia pudor eſt ea admittere.
f Premitur. id eſt, reprimitur.
g Intendit. id eſt, intẽdere debet. Vel intendit quaſi conferens ſecum, quod ea quæ promittũtur incerta ſunt, & ita ſpes illorũ ſera aut nulla eſt. xlvij. diſtinct. omnes.
h Interim. Dum ſic eſt piger, & dum cogitat de futuris.
i Impudentia. ad mala facienda.
k Affectus. pœnitendi.
l Exuritur. ſicut hircus ab igne.
m Eam. ſcilicet pœnitẽtiam per hircũ ſignificatam, & alludit ad factũ Moyſi. B.
n Lex. id eſt, miniſter legis, ſcilicet Moyſes: uel quilibet alius prælatus in eo ſignificat⁹, uel Chriſtus: ut j. ea. diſtinct. inter hæc hircum.
o Iraſcitur. Alludit illi, quod dixit Moyſes, cur nõ comediſtis hoſtiam, & cætera.
o Iraſcitur. negligentibus prælatis.
p Deuorandam. id eſt, celebrandam.
q Pœnitentiam. id eſt, hoſtiam pro peccato. ſcilicet hircũ, per quem pœnitentia deſignatur.
r In ſancta ſanctorum. id eſt, in eccleſia.
s Sacerdotes. id eſt Eleazar & Ithamar filios Aaron.
t Reſpondit. hoc reſpondiſſe intelligitur cum dicitur: mihi accidit quod, & cætera.
u Aaron. prælatus.
x Prouidum. In iniungenda pœnitentia.
y Iudicium. xliij. diſtin. cap. ultimo.
z Nec male. Volenti confiteri.
a Facile. Donec feruefcat. s. diſtin. j. ſunt qui. uerſic. dicimus.
b Muneris. Pœnitentiam ſcilicet, tunc enim melius eſt quieſcere, quam exercere. infra eadem. in ſalicibus.
c Fiat error. Per contemptum pœnitentiæ iniunctæ.
d Vaſe. Vnde Horatius, Syncerũ eſt niſi uas, quodcunque infundis aceſcit, &c. Et dicit lex quod ſi commodaſti mihi uas corruptum ſcienter, & uinum acuit, teneris commodati: ſecus ſi ignorãter. ſecus in locatore uel uenditore: quia ille tenetur ſiue ſciẽter ſiue ignorãter locet uel uendat uas corruptum: ut ff. commoda. in rebus. §. ulti. ff. loca. ſed addes. §. j. ff. de actio. emp. & uẽditi. tenetur. §. ſi uas. Item not. idem in ſeruo locato, q̃d in uaſe. ff. loca. ſi gradonum. §. j. & l. cũ. in plures. §. ſeruum.
e Oleum. pietatis.
f Vel uinum. Scilicet diſtrictionis.
g Alienus. Tangit quòd Nadab & Abiud poſuerunt ignẽ alienum.
Peccatum exuri. id eſt, pro peccato delendo pœnitentiam fieri.
h Peccatum. id eſt, hircus.
i In quibus enim eſt. ſcilicet ignis alienus qui alienat à Deo.
k Ignis. id eſt, uindicta cælitus miſſa.
l Alienum ſupra j. quæſtio. j. ſicut eunuchus.
m Nec in eo. Quaſi diceret, comedendus erat hircus ille à ſacerdotibus intra ſancta: nõ enim oblatum eſt de ſanguine eius intra ſancta. ſi enim holocauſtum eſſet, cremaretur cum pelle & fimo, ſicut fiebat de uitula rufa tantum ſemel in anno, & eſt ſenſus ad pœnitentiam hominibus imponendam uult uti miniſterio ſacerdotum, ut peccata populi comedant. ipſe enim per ſe abſtulit peccata mundi in ſanguine ſuo. Vnde Apoſtolus: Chriſtus pontifex futurorum bon. &c. per proprium ſanguinem introiuit in ſancta ſanctorum.

CAN. XXXVI.

IVdas pœnituit: ſed malè. laqueo nanq; ſe ſuſpēdit, pœnituit etiam Eſau, [a] magis [b] iſte ne que pœnituit: [c] lacrymæ quippe non erāt pœnitentiæ, ſed animi uiolēti, & indignationis internæ: quod eius operibus aperitur. [d] Non igitur negemus peccata noſtra, neq; nos impudentia duros efficiat. ſponte noſtra puniamus peccata, ne pēdamus non ſponte ſupplicia. Audiuit Cain a Deo, Vbi eſt Abel frater tuus? & dicit, neſcio: nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? uides quomodo ex hoc peccato [e] amplius operatus eſt. nonne & pater eius ſimiliter? Audiēs enim & ipſe Adam: ubi es? dixit: Audiui domine uocem tuam, & timui, quoniam nudus ſum, & abſcondi me. Magnum eſt, ut quis peccata ſua agnoſcat, & memoriam [f] eorum perſeueranter retineat. Nullum inuenitur delictorum tale remedium, ſicut eorum continuata memoria.

Item Ambroſius in libro ij. de pœnitentia. †

CAN. XXXVII.

IN ſalicibus [g] (inq̄t) i medio eius [h] ſuſpēdimus [i] organa [k] noſtra. quomodo cātabimus canticum domini in terra aliena? Si enim caro mēti repugnat, nec ſubdita eſt animi gubernaculo, & mentis imperio: aliena eſt terra, quæ non domatur exercitio cultoris, [l] & ideo non poteſt fructus charitatis, pœnitentiæ, & pacis afferre. Melius eſt ergo tunc quieſcere. Non quæras opera pœnitētiæ, ne in ipſa pœnitentia fiat, quod poſtea indigeat pœnitentia: quæ ſi ſemel fuerit uſurpata, [m] nec iure celebrata, nec prioris fructum obtinet, & aufert [n] uſum poſterioris. [o] ſanè & cū caro repugnat, mēs ad Deum debet eſſe intenta: & ſi opera nō ſequuntur, fides † non deſeratur: & ſi carnis illecebræ impugnant, uel poteſtates aduerſariæ, maneat mens Deo dedita: tunc enim maxime urgemur, cùm caro cedit: & ſunt qui uehementer incumbant [p] miſeræ animæ quærentes omne auferre præſidium. Vnde illud eſt: Exinanite [q] exinanite uſque ad fundamentum in ea. [r] quam miſeratus Dauid ait: Filia Babylonis miſera. miſera utique: quia Babylonis filia eſt, quæ Dei filia deſijt eſſe, cui tamen medicum inuitat dicens: Beatus qui tenebit & allidet paruulos tuos ad petram: hoc eſt, qui infirmas & lubricas cogitationes habet, & elidat ad petram, id eſt, ad Chriſtum, qui omnes irrationabiles motus ſui reuerentia & diſcretione comminuat.

Item Hieronymus ſuper Matthæum. †

CAN. XXXVIII.

NIhil Iudæ profuit egiſſe pœnitentiā, per quā ſcelus corrigere non potuit. Si quando frater ſic in fratrem peccat, ut emēdare ualeat [s] qđ peccauit, poteſt ei diuinitus dimitti, ſin autem permaneant opera, fruſtrà uoce aſſumitur pœnitentia. hoc eſt quod de eo dicitur, Et oratio eius fiat

Mat. 27.b [a] IVdas pœnituit. Eſau. De peccato forte primogenituræ uenditæ. vij. quæ. j. quam periculoſum.

[b] Magis. Correctiuum eſt.

[c] Neque pœnituit. Vterque ſcilicet.

[d] Aperitur. Arg. ex ſequentibus comprehendi præcedentia. arg. l. di. ſi quis diaconus. arg. diſt. xviij. peruenit. argu. ſ. xxiij. q. iiij. quid crudele. argu. j. xxxiiij. q. j. cum per bellicam.

Gene. 4.b [e] Ex hoc peccato. Mendacij: quia poſt homicidium, ſecutum eſt mendaciū: ꝙ magis fuit. arg. ſ. diſtin. j. §. alij econtra. c. ſerpens.

[f] Memoriam. ſ. diſ. j. ca. j. quis aliquando. §. his authoritatibus. uer. item illud. Ioan. & hoc

Gene. 3.b idem. ſ. diſt. lxxxj. ualet. contra ſoluitur ibi memoria. ſ. ad contritionem, non ad delectationem. j. diſtinctio. v. capi. j.

[g] IN ſalicibus. Id eſt, a ſalicibus, per quas deſignantur mali.

[h] In medio eius. Qui ſunt in profundo uitiorum.

[i] Suſpendimus. Id eſt, ſubtraximus & diſtulimus.

[k] Organa. Id eſt, orationes noſtras, uel cōfeſſiones, quę inutiles ſunt dum ſumus in peccatis. peccatum enim cōparatur ſalici, propter infructuoſitatem. j. q. j. ſi fuerit. & organum orationi propter dulcedinem. xlv. diſt. cum beatus. xlvj. di. hoc habet. Nam quomodo cantabimus. i. opera fructuoſa faciemus?

[l] Cultoris. animæ.

[m] Vſurpata. i. non uere recepta. ſ. per peccati deſertionē.

[n] Aufert uſum. q̄a non ſolent petere tales, ut eis iterum iniungatur ſatisfactio pro illis, licet inutilem egerint pęnitētiā: imo nec debent. argu. j. c. quærat. §. illud autem Greg. in fi. & c. priū.

[o] Poſterioris. ſcilicet ſuiipſius: quia poſtea non agitur ſecundum conſuetudinem quarundam eccleſiarum. j. e. §. ulti. & ſ. ea. diſt. c. quamuis. hoc enim de ſolenni ibi intelligit H. ſed de alia intelligi [z] pōt. nā loquitur Ambro. de illo, qui adhuc delectatur in peccato, nec proponit illud deſerere. Iſte melius faceret, ſi quieſceret a confeſſione, & faceret bona quæ poſſet, ut Deus illuſtraret cor eius: ut j. ea. diſt. v. falſas. Si enim ſuperficialem talis agat pœnitentiā, potius grauabitur quā iuuabitur: ut ſ. eadē. qui admiſſa. ſecundum hunc intellectum procede ſic: Melius eſt abſtinere a ſatisfactione pęnitentiæ tibi iniunctæ a ſacerdote, ſcilicet tanquam bene pœnitenti, quam exercere confitendo. ſi quæras opera pœnitentiæ tibi iniungi a ſacerdote ſcilicet tanquam bene pœnitentis, uideas ne in ipſa pœnitentia ſimulata, facias ꝙ poſtea indigeat pœnitentia: ut xvij. q. iiij. ſunt qui opes.

[p] Incumbant. Scilicet dæmones.

[q] Exinanite. Hoc eſt dictum in templi deſtructione a Syrijs. & dic exinanite. i. euacuate.

[r] Vſque ad fundamentū in ea. Id eſt, uſquequo aliquod ædificium uirtutum non remaneat in ea uſque ad fundamentum. & ſunt uerba dæmonū. exhortantium ſe ad concupiſcentias carnis.

[s] NIhil Iudæ. Valeat. i. contin-

• Sub. in quo loquitur prece. ca. ualeat. quod loquitur de mala memoria peccatorum. Archid.

† cap. xj.

Psal. 136. Peccatum comparatur ſalici, & organū orationi.

† Alias ſi des deſideret.

[z] Idē no. xxxij. q̄ō. ij. ancillā. in fi. ibi adde.

† ca. xxvij. in cōmenta. & ibi glo. ordinaria.

CAN. XLI.

PRima conſolatio eſt, quia nō obliuiſcitur miſereri Deus. Secunda per punitionem, ubi & ſi fides deſit[a], pœna,[b] † ſatisfacit & releuat.

† Alias, pęnitētia.

Itē opponitur de Hieronymo, qui ſuper Nahū ſentire uidetˉ, quòd ſi infidelis adulterādo interficeretur, de adulterio nō amplius[c] à Deo puniretur.[d] Itē ſi illa[e] ſatisfactio non fuit, quā in adulterio uiuens ꝓ homicidio obtulit, cùm adulterij eũ pęnituerit, utriuſq; ei pęnitentia īponēda erit: qđ à ratione alienū eccleſiaſtica probatˉ conſuetudine: quæ pro eodē peccato (niſi reiteratum fuerit) nulli bis pœnitētiā imponit.[f] Sed ꝙ ei qui crimē ſibi reſeruat, de alio uenia nō præſtetur,[g] nō ſolū præmiſsis probatˉ authoritatib. Iſychij, Adamātij, Gregorij, Auguſtini, Smaragdi, Iſidori: uerū etiā alia authoritate eiuſdē Auguſtini, in lib. de pęnitētia. Ait enim,

† cap. ix.

CAN. XLII.

SVnt plures quos peccaſſe pęnitet, ſed nō omnino, reſeruantes ſibi quædam, de quibus delectentur:[h] non animaduertentes Deū ſimul mutum & ſurdum à dæmonio liberaſſe. Per hoc docet nos[i], nūquā niſi[k] de omnibus ſanari.[l] Si enim uellet peccata ex parte reſeruari, habenti ſeptem dæmonia, potuit[m] profi cere ſex expulſis. Expulit autem ſeptem, ut omnia crimina ſimul eijcienda[n] doceret. Legionem autē ab alio eijciēs, neminem reliquit de omnibus, qui liberatū poſsideret: oſtendens, ꝙ etiam ſi peccata ſint mille,[o] oportere de omnibus pœnitere. Laudādus eſt enim dominus, quòd eiecto dæmonio locutus eſt mutus. Nūquam aliquem ſanauit, quem omnino[p] non liberauit. totum. n. hominem ſanauit ī ſabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animā ab omni contagione liberauit: indicans pœnitentes oportere ſimul dolere de omni crimine orto in anima & corpore.[q] ſcio. n. Deum inimicū omni criminoſo.[r] Quomodo ergo qui crimé reſeruat, de alio reciperet ueniā? ſine amore Dei cō ſequeretur ueniam, ſine qua nemo unquam inuenit gratiam? hoſtis enim Dei eſt, dum offendit per ſeueranter. Quædā enim impietas infidelitatis eſt

Mat. 12. b

Mat. 16. b

Marc. 5. a

Matt. 9. d

[a] PRima. Fides deſit, Id eſt conſcientia peccati alicuius: deſit, id eſt, non occurit.

[b] Pœnæ, &c. id eſt, per patientiam & humilitatem, quæ habetur in ipſa pœnitentia inter ipſa flagella, & peccata quæ ad memoriam non ocurrunt, dimittuntur. Hanc expoſitionē habes ĩ. ea. §. illud. uerſi. item illud Ambroſij.

[c] Non amplius. Poteſt ergo aliquis nō pœnitens de mortali, debitā pro eo euadere damnationem. Sed quo ſenſu hoc dixerat Hierony. ſuper eundem locum oſtendit dicens: quęrat hic aliquis, &c. ut ĩ. ea. diſt. quærat. quaſi dicat, potius hic oſtendit, ꝙ qui per temporale ſupplicium uel flagitiū nō corrigūtur, poſt ea ęternaliter puniuntur. agēs de depræhenſo in adulterio decollato.

[d] Puniretur. Si uere confiteretur. ar. xxiij. q. v. qd ergo.

[e] Si illa. uerba magiſtri. ſunt quidā dicūt, quod ſunt uerba Hieronymi uſq; ad illud, quod à ratione. & loquitˉ non ſecundum generalē eccleſiæ conſuetudinem, ſed particularē alicuius loci. Sed ꝙ ſint magiſtri, patet ĩ. ead. §. authoritas. circa finem.

[e] Si illa ſatisfactio. i. pœna quæ ei inflicta ꝓ peccato fuit.

[f] Imponit. quaſi diſpenſando.

[g] Non præſtetur. ſ. xxij. q. v. quid ergo. ſ. ea. diſt. ille pœnitentiam. ſ. ea. irriſor. & c. qui admiſſa. ſ. ea. diſt. pœnitētiam agite. ſ. e. diſt. cap. pœnitens.

SVnt plures. CASVS. *Dicit Auguſt. quem pœnitet: omnino pœniteat: quia Chriſtus nullū curauit, quem omnino non liberaret, quia liberauit ſurdum & mutum etiam à dæmonio, & habentem octo dæmonia de omnibus liberauit, & languidum in corpore & anima liberauit. In fine ſuppoſuit quòd non uidetur uere pœnitere, qui non prorumpit in lacrymas, cum pro temporali damno promptus ſit ad plangendum.*

[h] Delectentur. hæc eſt falſa pœnitentia: ut ĩ. diſtin. v. falſas.

[i] Nos nunquam. ĩ. ead. diſt. §. Dauid. & cap. ille rex tantus. ſ. diſt. j. §. alij econtra. c. non poteſt quis.

[k] Niſi de omnibus. ſicut nec liberatur pignus, licet de parte debiti creditori ſit ſatisfactū. C. de diſtra. pigno. quādiu. & dicit lex, quod qui aliquid facere tenetur, faciendo pro parte non liberatur ff. de uerb. obli. in executione. §. penul. & ſentētia non debet pro parte tenere, & pro parte non. ff. fami erci. l. in hoc iudicio. ff. de ede. l. j. §. pen. & arg. ad quæſtionem an à pluribus excōmunicatus diuerſis de cauſis, poſsit ab uno abſolui ſine alijs.

Solutio partis nō liberat pignus.

[l] Sanari. & uni[s] non diuerſis confiteri. ĩ. diſt. v. c. j. circa finem. arg. ff. de arb. item ſi unus. §. item ſi plures. & l. quid tamen. & l. Labeo.

[s] Sub. & ꝑ hoc nos docuit. Archidia.

[m] Potuit. ſcilicet ſanare ſeptem, non ſucceſsiue, ſ; ſimul.

[n] Simul eijcienda. ff. de ſerui. ruſti. prædio. per fundum.

[o] Mille. Sed nunquid pro unoquoque mortali peccato ſeptennis pœnitentia eſt imponenda: arg. ſ. xxxiij. q. ij. hoc ipſum. ſecundum hoc ergo non ſufficiet uita hominis ad explendā huiuſmodi ſatisfactionem? Reſpō. ſine dubio cuilibet mortali ſeptennis pœnitētia debetur: ſed tamē quia arbitrariæ ſunt huiuſmodi pœnitentiæ, arbitrabitur & arctabit eas iudex intra tempus congruum pœnitenti. arg. xxvj. quæſti. vij. tempora pœnitudinis. & ſ. ea. diſt. menſuram.

Pęnitentia ſeptennis cuilibet mortali debetˉ.

[p] Omnino. Not. ſ. ea diſt. Nahum. §. item quod. & cap. adhuc. contra. ſed non tunc ſecus erat cum leproſus eſſet: ideo de hoc non poſſet ſanari. ĩ. diſt. ij. § fin. in fine.

[q] Corpore. id eſt, in anima miniſterio corporis. nullum enim peccatum eſt in corpore tantum, eſt tamē aliquod uoluntatis tantum.

Peccatū nullum ē in corpore tātum.

[r] Criminoſo. Cum autem ei qui in uno deliquit, ſit inimicus, patet quod talis ſit criminoſus. a

[t] Sub. q̄ re non cōſequitˉ ueniā ab ipſo Pe. nā nemo poteſt eē filiꝰ Dei & diaboli. ſ. ea. diſt. §. hoc idem ut Chriſtus ait.

ab illo, qui iuſtus & iuſtitia eſt, dimidiam ſperare ueniam. nam quomodo ſine uera pœnitentia inuenit & gratiā? pœnitentia enim uera, ad baptiſmi puritatem [a] confitentem conatur adducere. Rectè enim pœnitens quicquid ſordis poſt purificationem cōtraxit, oportet ut abluat, ſaltem lacrymis mentis. Sed ſatis durus eſt, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare [b]. Sed ſciat culpabiliter ſe durum, qui defleт damna temporis, uel mortem amici, & dolorem peccati non oſtendit in lacrymis. non eſt itaque ut quis excuſet ſe, non habere fontem lacrymarū, qui nonnunquam [c] oſtendit lacrymis dolorem amore [d] tēporaliū. Quem ergo pœnitet, omnino pœniteat [e] &c.

Nahū 1. ca. ſecūdū aliam literam.

10 Authoritas [f] illa Nahum prophetæ: Non iudicabit Deus bis, &c. nō indiſtinctè oſtendit omnia quæ temporaliter puniuntur, non ulterius à Deo punienda, quamuis enim Sodomitas, Aegyptios, Iſraelitas, in eremo ſuper eundem locum dicat Hieronymus temporaliter à Deo punitos, ne in æternum punirentur: non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum eſt: alioqui cuique ſceleroſo optandum eſſet, ut cæleſti fulmine percuſſus, aut aqs ſubmerſus, aut à ſerpentibus uulneratus pro peccatis ſuis diuinitus interiret, ut æternos cruciatus breuis [g] & momentanea pœna terminaret: Illud etiam Apoſtoli falſum eſſet, quod de proſtratis in deſerto in epiſtola ad Hebræos ſcribens ait: Propter incredulitatem ſuam non intrauerunt terram promiſſionis. Vbi probatur, ꝙ ſicut merito ſuæ infidelitatis requiem illā amiſerunt, ita propter eandē infidelitatem, ueram requiem æternæ beatitudinis nullo modo intrauerunt. Intelligitur ergo illud Hieronymi de his tā tum qui inter ipſa flagella pœnitentiam egerunt, quam etſi breuem & momentaneam, tamen non reſpuit Deus. ſicut & illud prophetæ, Non iudicabit Deus bis in idipſum: de his tantùm intelligi oportet, quos pręſentia ſupplicia commutant, [h] ſuper quos non conſurget duplex tribulatio. qui autem inter flagella duriores & deteriores fiunt, ſicut Pharao qui flagellatus à domino durior factus eſt, præſentibus æterna connectūt: ut temporale ſupplicium ſit eis æternæ damnationis initium.

Hebr. 3. d

Nahum 1

Vnde Auguſtinus in cantico [i] Deuteronomij. †

† ca. xxxij. Deut. 32. c

CAN. XLIII.

Ignis ſuccenſus eſt, &c. Hoc eſt, uindicta hic incipiet, & ardebit uſque ad extremam damnationem.

Hoc contra illos notandum eſt, qui dicunt, non iudicabit Deus bis in idipſum, ad omnia pertinere flagella: quia quidam hic flagellis iudicantur uel emendantur, alij & hic & in æternum puniuntur, ſicut Antiochus & Herodes. Quod autem ſuper eundem locum de adulterio infideli Hieronymus ſentire uidetur, ex eiuſdem uerbis falſum eſſe probatur. exemplo enim illius, qui Iſraelitas maledixerat, & qui ligna in ſabbato collegerat, oſtendit parua peccata, breuibus & temporalibus ſupplicijs purgari, magna uerò [k] diuturnis & æternis ſupplicijs reſeruari.

Ait enim: †

CAN. XLIIII.

Quærat [l] hic aliquis, ſi infidelis

† c. j. Nahū in commẽnt.

---

a Puritatem. ut ſcilicet purificet, ſicut baptiſmus.

b Declarare. Secus dicit lex in iudice. C. ad leg. Corne. de fal. ubi. ff. de officio præſid. l. obſeruandum. ſ. xxiij. q. iiij. eſt iniuſta.

c Nonnunquam. Id eſt, aliquando.

d Amore. unde Iuuenalis, Ploratur lacrymis, amiſſa pecunia ueris. & alibi: Minore tumultu funera plangūtur nōnunquam.

e Pœniteat. 3. diſt. j. c. quis aliquando. §. non ſunt. & cap. quem pœnitet.

Authoritas. Hæc eſt decima pars diſtinctiōis in qua magiſter intendit probare per Nahū prophetam, & per Apoſtolū, & per Hierony. & per Augu. ꝙ ſi aliquis in hac uita fuerit ſufficiēter punitus, nō punitur poſtea, dū tamen inter illa flagella conteratur: alioqui incipit hic pœna & ꝓtenditur in infinitū. Ioan. de Fant.

f Authoritas. Soluit nunc Gratianus authoritates inductas ad probandum, ꝙ quis agendo pœnitentiā de uno peccato ſine alio, ueniam cōſequitur de illo, pro quo pœnitentiam agit: & dicit ꝙ illæ authoritates intelliguntur de his, qui inter ipſa flagella & ſupplicia ꝑſentia pœnitentiam egerunt & cōmutātur in bonum: ſuper quos nō conſurget duplex tribulatio. qui uero inter flagella duriores efficiuntur ut Pharao. coniungunt æterna ſupplicia, cum præſentibus. Ad qđ inducit ſequens cap.

g Breuis. ſ. ea. diſt. illud §. ecce cuius. & cap. talis mihi.

h Commutant. in bonū & charitatē, ad uerā pœnitentiā.

i In cantico Moyſi ſcilicet. Audite cæli quæ loquar, &c. cuius cantici eſt uerſus ille: Ignis ſuccenſus ē in furore meo, & ardebit uſque ad inferni nouiſſima.

Ignis ſuccenſus. CASVS. *Primo ponuntur uerba Moyſi in Deutero. quæ talia ſūt: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni nouiſſima. Secundo ponuntur uerba Auguſtini exponentis uerba illa, ſcilicet præſens pœna continuabitur cum æterna.*

k Magna uero. Scilicet quæ temporaliter non puniuntur ſufficienter.

l Quærat. ſ. xxiii. queſtione. v. quid ergo. Deus

deprehenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiat? aut enim punietur: & falſum eſt hoc qđ dicitur: Non iudicabit Deus [a] bis in id ipſum in tribulatione. aut non punietur, & optandum eſt adulteris, ut impræſentiarum breui pœna puniantur, ut fruſtrentur [b] cruciatus æternos.

Ad quod reſpōdemus, Deum ut omniū rerū, ita & ſuppliciorū quoq; ſcire mēſuras, [c] et nō pueniri ſnīa iudicis, nec illi in peccatorē exercendæ dehinc [d] pœnæ auferri poteſtatē, et magnū peccatū magis diutnisq; lui [e] cruciatibus. Si quis autē punitus ſit, ut ille ī lege q maledixerat Iſraelitæ, et q ī ſabbato ligna collegerat, tales poſtea nō puniri qa culpa leuis [f] pſenti ſupplicio cōpēſata [g] ſit.

Culpa leuis eſt q̄ tēporaliter punitur.

Peccata grauia grauiter ſunt punienda.

Illud autem Gregorij, Pluit dñs ſup unā ciuitatē, & c. nō ad criminis ueniā, ſed ad eius referendū eſt deteſtationem: ut ideo pars ciuitatis dicat̄ eſſe cōpluta, quia crimē quod dilexerat, deteſtari incœpit, nō q̄ eius ueniā conſequat̄. Criminis autē deteſtatio, pluuia uocat̄: quia ex fonte diuinæ gratiæ cordi noſtro inſtillat̄: ut uel ſic quiſque ad ueram pœnitētiā pueniat, aut eò minus a Deo puniatur, q̄ diuturniori delectatione peccati, maius ſibi ſuppliciū accumulaſſet. Si uerò ad indulgentiā criminis pluuia referat̄, Euāgelicę ſnīæ contraire uī. ſi enim propter fraternū odium etiā quæ dimiſſa ſunt replicantur ad pœnam, multò magis quæ nondū ſunt dimiſſa, ad uindictam reſeruari probantur. Item ſi ſecundum Auguſtinū, arbiter [h] ſuæ uoluntatis nō poteſt inchoare nouam uitam, niſi pœniteat eum ueteris uitæ: quomodo ad nouitatis indulgentiā perueniat, qui odij uetuſtatē non depoſuit? Ad deteſtationē ergo criminis (ut dictū eſt) non ad eius indulgentiam, pluuia illa pertinere probat̄. Itē illud Ambro. Et ſi fides [i] deſit, pœna ſatisfacit: non de ea fide intelligit̄, de qua dicit̄: Fides ſine operibus mortua eſt: ſed de ea intelligitur, de qua Apoſtolus ait: Omne quod nō eſt ex fide, peccatū eſt, id eſt, omne quod fit contra conſciētiam, peccatū eſt. Deeſt ergo fides, cùm non ſubeſt conſciētia peccati. Sed quia delicta oīa nullus intelligit, eſt aliquando peccatum in homine, cuius non habet cōſcientiam: unde Apoſtolus ait: Nihil mihi cōſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Cuius ergo peccati deeſt cōſcientia, illius pœna ſi patienter feratur, ſatisfacit & releuat grauatum.

Amos. 4.

Iacob. 2. b

Roma. 14.

Quod autē in fine obijcitur, [k] ſi ſatisfactio [l] illa fuit, ueniā impetrauit: ſi autem ueniam nō impetrauit, ſatisfactio nō fuit: ſi aūt ſatisfactio nō fuit, adhuc ſibi pœna imponēda eſt: nō pcedit argumētatio. Satisfactio nanq; eſt, dū ipſius cauſa peccati excidit̄ur, & eius ſuggeſtionibus aditus nō indulgetur: ſed eius fructus nō pcipitur, [m] impeditus peccato quod nō deſeritur: percipiet autē cùm eius pœnitentia fuerit ſubſecuta: ſicut ad lauacrū fictè accedens, regenerationis ſacramentum accipit, nō tamē in Chriſto renaſcitur. renaſcitur autem uirtute ſacramēti, quod perceperat, cùm fictio illa de

1. Cor. 4. a

[a] Deus bis. Id eſt, non punit aliquem pro aliquo facto iterum, pro quo ſufficienter eum ſemel puniuit.
[b] Fruſtrentur. Id eſt, euitent.
[c] Menſuras. Id eſt, ſcire quibus & quātis flagellis quælibet peccata ſunt punienda.
[d] Dehinc. Id eſt, poſt hanc uitam.
[e] Lui.i. puniri.
[f] Culpa leuis. Et tamen mortalis. omnis enim culpa dicitur leuis, quæ temporaliter punitur. reſpectu illius quæ æternaliter: ſicut quælibet pœna temporalis, dicitur leuis reſpectu æternę. J. ea diſt. vij. c. ulti.
[g] Compenſata. Hic aperte innuit Hieron. grauia peccata de quibus non agitur pœnitentia inter flagella, & hic puniri graui ſupplicio, & in futuro punienda æternaliter: leuia uero quæ hic puniuntur ſufficienter, pro leui pœna compenſationem uitæ æternæ recipere, [1] q̄ in bonis fieri non ambigimus. & in malis forte ita fit, ſed non credo: quia iam remitteretur peccatum quo ad pœnam confitendo de uno & non de alio: q̄ negamus. ī. ea. di. §. his authoritatibus.
[h] Arbiter. Infra de conſ. diſtin. iiij. omnis qui.
[i] Et ſi fides. ʒ. j. q. j. fertur. xxviij q. j. c. omnes. §. ex his.
[k] Obijcitur. Hic patet illa fuiſſe uerba magiſtri. ſ. ea. ſi illa, &c. & ſ. ead. §. item opponitur.
[l] Satiſfactio. ſ. e. di. ſatisfactio.
[m] Non percipitur. Ecce plane uidetur uelle, q̄ particularis confeſſio facta. ſ. de uno peccato adueniente charitate incipiat & uiuere & ualere ad uitam æternam. Et q̄ ſic intelligat, per exemplum patet q̄ inducit de baptizato, ſecundum q̄ dicitur de omnibus bonis quæ fiunt ſine charitate, q̄ incipiāt uiuere: q̄ tamen non credo: imo tantum illa bona quæ fiunt cum charitate. Et ſi poſtea ſunt mortificata, iterum adueniente charitate reuiuiſcunt. ſi nō aduenerit charitas, idem eſt q̄ de eis quæ fiūt ſine charitate: quia nec illa nec iſta ualent niſi ad bonū tēporale [1] uel ad illū ſtrandum, uel ad incommodum uitandum, uel ad minorē pœnam ſubeūdam. Ad

[1] Quia tēporalis pœna ſuccedit ī locū æternę quaſi ī recōpēſationem. Pet.

Bona in peccato facta, quo ad aliqua proſunt.

[1] Ut j. eo. cauendū. xxij. q. ij. ſi quaelibet. Arc.

Ad excuſandum uero magiſtrum, dicimus ꝑ intellexit eam ad hoc ualere ꝙ ulterius ei pro illo peccato non iniungitur a ſacerdote ſatisfactio alia: ut ī. e. §. item opponitur. uer. ſi illa ſatisfactio. ſicut baptizatus licet ficte, non rebaptizaẽ. de cõſe. di. iiij. ſolet. ꝙ tamẽ R. negat ſed melius diſtinguitur ſic. Bona opera cum charitate facta, & poſtea mortificata per peccatum, reuiuiſcũt iterũ ꝑ charitatẽ ad uitam æternã conſequendam: & ſic facta olim ſine charitate reuiuiſcunt, & ualẽt tantum ad tẽporale præmium, uel ad minus ſupplicium ſubeundum, ad idem ualent bona facta cum charitate, & poſtea per peccatum mortificata, ſi homo nunquã ad charitatẽ redeat. ſcdm primum membrum intelligũtur illæ duæ authoritates. ſ. e c. pium. & c. ſi quando, &c. Et intellige ꝙ in alio tẽpore fecerunt bona. ſ. cum erãt boni: in alio tempore mala. ſ. cum erant mali. Vel ſi dicatur quod eodẽ tempore, intelligũtur illæ authoritates iuxta ſecundũ membrũ: i ſecũdũ ꝙ duplicem intellectũ magiſter innuit ſupponndo aliam ſolutionem ibi, quamquam, &c. ſecundum tertium membrum loquitur Ezechiel dicẽs: Si auerterit &c. & Grego. in c. hoc nobis maxime. ſ. iiij. diſt. §. finis. Huiuſmodi ergo bona ſine charitate facta & bona in charitate facta, quæ comitatur mortalis culpa quam non delet ſequens pœnitentia, ad ſenſum temporalis commodi uel minoris pœna proficiunt, non ad uitæ æternæ fructum, ad quem proficiunt facta cum charitate & mortificata per peccatum ſi poſtea redit ad charitatẽ. Hanc diſt. magiſter innuit. infrà. diſt. iiij. §. finis. Alij dicunt, ꝙ nunquam reuiuiſcunt quo ad uitam æternam, ſicut nec mala quo ad pœnam æternam: ſecundum

Bona mortificata reuiuiſcũt, ſed non mortua.

† c. xliij.

corde eius receſſerit uera ci pœnitentia. †

Sicut etiam Auguſtinus ſcribit in libro de pœnitentia.

CAN. XLV.

Pium eſt credere, & noſtra fides hoc expoſtulat, ut cum gratia Chriſti deſtruxerit mala priora in homine, etiã remuneret a bona. Et cũ deſtruxerit quod ſuũ non inuenit, amat & diligit bonum b quod in peccante plantauit.

Ex hoc ſenſu illud etiam Hieronymi dictum uidetur. †

† cap. xv. in Aggeũ.

CAN. XLVI.

SI quando uideris inter multa mala opera facere peccatorem quenquam aliqua quæ iuſta ſunt, non eſt tam iniuſtus Deus, ut propter mala multa obliuiſcatur paucorum bonorum.

: Sed qđ bona opera facta, cũ qs nõ eſt in charitate, imo facit mala eodẽ tẽpore, ꝓſunt nõ quoad uitã æternã, ſed ad tẽporale cõmodũ uel ad minus ſupplicium ſubeundum.

Quãquã memoria bonorũ, ad præſentẽ remunerationẽ poſſit referri: ſicut Grego. ī homilia de diuite & Lazaro ſcribit.

Matt. 6. a Luca. 16. f

CAN. XLVII.

CAuẽdũ c nobis ẽ, ut ſi fortè aliquid boni agim⁹, in ꝑſenti ſeculo remũerationẽ nõ accipiamus: ne fortè dicaẽ nobis: Receperunt mercedẽ ſuã. Niſi. n. diues iſte d aliqđ bonũ egiſſet, vñ in ꝑſẽti e ſeculo remũerationem accepiſſet, nequaquã Abraham ei diceret: Recepiſti bona in uita tua.

Item Ioannes Chryſoſtomus. †

† Homil. 17. ad Pet. Antioche.

CAN. XLVIII.

QVid ergo f turbamur? nemo uidens malignos g proſperitatẽ habere, turbeẽ. non eſt hic retributio malignitatis, neq; uirtutis: ac ſi aliquñ cõtingat, ut aliqua ſit retributio uel malitię uel uirtutis, nõ tñ ſecundum qđ dignũ eſt, ſed ſimpliciter ueluti quidã guſtus iudicij, aut iuſtitiæ: ut qui reſurrectionẽ h nõ credunt, talibus doceantur. Quando itaque uidemus malignum diteſcere, non ſubruamur: & quando uidemus bonos mala pati, nõ turbemur. i Illic corona, illic ſupplicia.

Eſt & alia ratio, quia non poteſt uel malus in omnibus malus eſſe, ſed habet aliqua bona: neque bonus k in omnibus eſſe bonus, ſed habet aliqua peccata. Cùm ergo proſperitatem malus habet, malo capitis ſui eſt. Cùm enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit, illic iam plenius punietur. Poteſt etiam referri memoria bonorum ad mitiorem pœnam habendam, ut bona quæ inter multa mala fiunt, nõ proficiant ad præſentis uitæ uel futuræ præmium obtinendum, ſed ad tolerabilis extremi iudicij ſupplicium ſubeundum: ſicut de fide & cæteris, quæ ſine charitate habentur.

quos ponit hic magiſter. tres opiniones. Item in hac opinione eſt R. G. & Hug.

a Pium eſt. Remuneret. Præmio æterno. & ſecundũ hoc eſt aliud in bonis, aliud in malis quæ nõ reuiuiſcunt. Vel de tẽporali bono intelligitur, uel de minori pœna in alia uita. Has tres opiniones ponit magiſter. Lau.

b Bonum. Poſt illud bonum. L.

ADDITIO.

i. In illo qui poſt id bonum peccauit & poſtea redit ad gratiam, qui diligitur ad remiſsionem æternam. P.

Quãquã. Hæc eſt. xj. pars di. in qua dr̃, ꝙ nullũ bonum irremuneratũ, nullũ malũ impunitũ. Io. de F. & hoc probat per tres authoritates.

c Cauendum. i. vitandum.

d Diues iſte. De quo hic agitur.

e In præſenti. cõ

f Quid ergo.

CASVS.

Si uideamus malos proſperari, & bonos aduerſitatẽ pati, non debemus turbari: quia non eſt uera retributio boni uel mali. nam ſæpe punitur hic innocẽs, & extollitur qui nõ meruit. ſed hic oſtenditur qđ in futuro erunt præmia & pœna: quod quidã non cõcedunt. & præterea in bonis ſunt aliqua mala digna puniri. et in malis aliqua bona digna remunerari. Vltimo dicit, quod cum malus hic remuneratur, malo capitis ſui fit, quia in futuro punietur, nec pœna eius mitigabitur.

Mali hic proſperantur, & boni patiuntur.

g Malignos. Nã ut dicit Claudian⁹: Tolluntẽ in altum, Vt lapſu grauiore ruant.

h Qui reſurrectionem. Negantes. ſ. retributionem eorũ, quæ quiſq; in corpore geſsit. Laur.

: Qđ eſt negãdum nõ eſt. extra de ſũ. tri. c. j. Archi.

i Non turbemur. In alia uita.

k Bonus. C. de uete. iu. enu. l. j. §. his itaq; tollitur.

Si quis

Auguſti. ſcribit in lib. de pœnitentia dicens:

CAN. XLIX.

SI quis autem non habens charitatem, quę pertinet ad unitatem ſpiritus, & uinculum pacis, quo catholica eccleſia cō gregata connectitur, in aliquo ſchiſmate conſtitutus, ne Chriſtum neget, patitur tribulationes, anguſtias, famem, ſitim, nuditatem, perſecutionem, pericula, carceres, uincula, tormenta, gladium, & flammas, beſtias, uel ipſam crucem timore gehēnæ & ignis æterni: nullo modo iſta culpanda [a] ſunt, imo uerò & hæc laudanda eſt patientia. non enim dicere poterimus melius ei fuiſſe, ut Chriſtum negando nihil eorū pateretur, quæ paſſus eſt confitendo: ſed exiſtimandum eſt fortaſſe [b] tolerabilius ei futurum iudicium, quàm ſi Chriſtum negando nihil eorum pateretur. Vnde illud quod ait Apoſtolus: Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. nihil prodeſſe intelligitur ad regnum cælorum obtinendum, non ad extremi iudicij tolerabilius ſupplicium ſubeundum. & infrà. Hæc propter charitatē dicta ſunt, ſine qua [c] in nobis eſſe non poteſt uera pœnitentia: quoniam eſt in bonis charitas Dei, quæ tolerat omnia.

2 *Pœnitētia ergo (ut ex pmiſſis apparet) nulli ī peccato pſeuerāti utilis eſt, [d] nō tamen alicui deneganda eſt: quia ſentit fructum eius, cū alterius criminis pœnitentiā egerit. Sic itaque pœnitētiæ definitio et cæteræ authoritates ſibi conſonātes negant eum agere pœnitēntiam, qui perſeuerat ī crimine, utilē uidelicet ſibi & fructuoſam. Illud autē Ambroſij, † Pœnitētia ſemel uſurpata, nec uerè celebrata, & fructū prioris aufert, et uſū ſequētis amittit: de ſolēni pęnitentia intelligit: quæ cum nō uerè celebrata fuerit, & fructū prioris, id eſt, ſuipſius ſecuturā pcedētis amittit, quia ueniā quā impetrare potuit, contēpſit: et uſum ſequētis aufert, ſecūdū cōſuetudinē quarundā eccleſiarum, apud quas pęnitentiæ ſolēnitas nō iteratur. De hac eadē pęnitentia illud etiam intelligitur, Non eſt ſecundus locus pęnitentiæ.*

DISTIN. IIII.

1 *QVia uerò [e] multorū authoritatibus ſuprà mōſtratū eſt, pęnitētiā uerè celebrari, et peccata uerè dimitti, ei, q aliqñ ī crimē recaſurus ē: qrit an peccata dimiſſa redeāt? Huius quæſtionis diuerſorū uaria ē ſentētia, alijs aſſerētibus, alijs cōtra negātibus peccata ſemel dimiſſa, ulteriꝰ replicari ad pęnā. Qđ autē peccata ſemel dimiſſa redeāt multorū authoritatibus probat: quarū*

Ephef. 5. a

Pœnitentia perſeueranti in peccato an ſit utilis.

i De hoc etiā legiē & no. ſ. e. §. illud. in fin. ibi uideas. & qđ dicit iſta gl. de uerbo ad uerbū approbat Pe. uſque in finē. & idē Hu. & Laurē. quorū fuit iſta gl. Archi.

1. Cor. 13.

Peccata ſemel dimiſſa an redeant, ſunt opiniones.

† De pœniten. lib. ij. cap. xj.

Pſal. 108.

S I quis autē. a Culpanda. Supra j. q. j. teneamus. b Fortaſſe. Nota eſt aſſertiōis. ſupra xiij. q. ij. temporis. ſ. xc. diſt. neque ad Cain. ſ. j. q. j. uide contra. ſed ibi de ijs, qui arroganter hoc faciunt, hic de ijs qui in faciendo zelum Dei habent, & ſi nō ſecundum ſcientiā diuinam. c Sine qua. Supra di. ij. ca. ut cognouerunt. §. opponitur. cap. fugerat. Pœnitentia. Hæc eſt xij. pars diſtin. in qua ſoluit magiſter, & bene ſecundum Io. de Fan. d Vtilis eſt. Quo ad pœnam æternam uitandam, uel quo ad uitam æternam obtinendam, ſed utilis eſt quo ad pœnam temporalem: quia eccleſia iterū ei non imponet ſatiſfactionem pro illo peccato, i nec ille tenetur amplius confiteri. ſi tamē digne pœnituerit omnium peccatorum, debet illud peccatum confiteri eccleſiæ, ſcilicet peccatū ſimulationis quo decepit eccleſiam. Et nota, ꝙ illud peccatum primum de quo ſatisfecit ſine charitate, nō remittitur antequam incipiat habere charitatem. tunc enim ſtatim deletur. ſ. e. §. illud autem. uerſus finem, &c. e QVia uero. Hæc diſt. diuiditur in ſeptē partes. in quarum prima probat per ſeptem authoritates, ꝙ peccata redeunt. Secunda ibi, Eorum uero. Tertia ibi, Verum. Quarta ibi, Finis ergo. Quinta ibi, Qui autem. Sexta ibi, Verum illa. Septima ibi, Antiqua. Io. de Fant. e Quia uero. Hic incipit quarta diſt. in qua tractatur, an peccata ſemel dimiſſa iterū redeant. Et quidam ſimpliciter dicunt, quod redeant, non ſolum quo ad reatum, ſed etiam quo ad eſſentiam & pœnam. & in hoc uidetur declinare G. j. e. diſt. §. ultimo. ſicut & actio ſemel peremptа reſtituitur. ff. ſi ex nox. cauſa agа. ſed alio iure. in fin. Præterea ſicut bonum reuiuiſcit per gratiam ſequētem, quod prius mortificatur per culpam ita mala mortificata per gratiam reuiuiſcunt per culpam iteratam. ſ. diſtin. proxi. capi. pium. & capi. ſi quando. Alij dicunt, quod non redeūt illa, ſed alia eiuſdem generis. cum enim forte ſimile cōmittimus, redire dicuntur quadam ſimilitudine, ſicut flores redeunt in uere. Tertij dicunt, peccatum redire tantū propter unum iſtorum quatuor criminum, ſcilicet propter odium fraternū: ut in Euangelio, Serue nequam, &c. Item propter crimen apoſtaſiæ: ut j. ea. quicunque. Item propter pœnitentiam pœnitentiæ. ſ. xxij. quæ. iiij. ſunt qui opes. Item propter contemptum pœnitentiæ. ſ. diſtinct. iij. Sed Apoſtolus. Alij dicunt ꝙ nullo modo redeunt, argum. xxiij. q. iiij. ſi illic. 50. diſt. miror. nec eſt ita in malis, ut redeant ſicut in bonis. arg. de conſec. diſtinct. iiij. quamuis. & hoc credo catholice dici. Dicuntur tamen redire, quia remiſſionis beneficium ſequēti culpa amittimus ob ingratitudinem. ſ. diſtinct. proxi. §. hac authoritate. uerſic. pen. Nam perinde priuatur quis gloria,

ctā credebam. p incuriā nos uacātes a opprimat. Item.

CAN. VII.

Q Væcunque enim poſt baptiſma, ſiue prauitas hæretica, ſiue mūdana cupiditas arripuerit, mox omnium b ꝓſternet in ima uitiorū. Item Aug. in li. quæſt. Deuteronomij. †

CAN. VIII.

2 P Eccatū, quod ex Adam cōtrahitur, temporaliter redditur c: quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis qui fuerunt per gratiam regenerati, ſi in ea uſque in finem perman ſerint.

Eorum d uerò, qui hāc ſententiam ſequūtur, aliȷ dicunt e quòd peccata reditura dimittuntur ſecūdum iuſtitiam f, ſed non ſecūdum præſcientiam: ſicut nomina diſcipulorū qui retro abierunt erant ſcripta in libro uitæ propter iuſtitiam cui deſeruiebāt, non ſecūdum præſcientiam g quæ in numero ſaluādorum eos nō habebat. ſic à latere Dei noſtri dicūtur mille caſuri, h & decē millia i à dextris eius: quos tamē diuina præſcientia, nūquā ſuis annumerauerat. Hinc ēt Dominus ait Moyſi: Si qs peccauerit ante me, delebo eū de libro uitæ: ut ſecūdū iuſtitiam iudicis: ille peccādo dicat deleri, qui ſecundum præſcientiā nūquam fuerat adſcriptus. Hinc Auguſt. in epiſtola ad Corinthios. Sed nō in pluribus k eorū beneplacitum eſt Domino. & ſi ī aliquibus, communia omnib. ſunt omnia ſacramēta, ſed nō communis gratia: ita & non baptiſmus eſt communis, ſed nō uirtus baptiſmi.

3 Verùm hoc de ficlè accedentib. uel de his, qui extra eccleſiam baptizātur, intelligiī: qui ſacramēti quidem integritatē accipiunt, uirtutem uerò eius minimè aſſequūtur. Paruulis uerò uel adultis plena fide accedētib. l omnia peccata remittuntur, etſi aliquando receſſuri à bono in malum uitam ſint finituri.

Vnde Augu. in lib. de correptione & gratia. †

CAN. IX.

S I ex bono m in malū deficientes bona uo-

a Nos uacantes. A bonis operibus.

b Væcunq;. Omnium etiam prius dimiſſorum.

c P Eccatum. Redditur. id eſt, punitur.

d Eorum uero. Hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis, in qua probatur ſuperficialiter quod peccata redeunt & ſecūdū præſentem tātum iuſtitiam dimittūtur. nō tamē uere, ſicut nomina diſcipulorum qui receſſerunt. Io. de Fant.

d Eorum, &c. Id eſt, qui dicunt peccata redire dimiſſa, duas ponit G. opiniones, quæ potius in uerbis differunt, quam in ſenſu: quidam enim dicūt peccata dimiſſa redire, dimiſſa inquam ſecundum iuſtitiā, nō ſecundum præſcientiam. Aliȷ dicunt redire peccata dimiſſa pure & plene, ſiue ꝑ baptiſmū, ſiue per pœnitentiam. Vt ergo iſta intelligātur, & qualiter hæ opiniones conueniant, notandum eſt quod prædeſtinationis, ſiue pręſcientiæ, quia & ſub nomine præſcientiæ, includitur prædeſtinatio, duplex eſt effectus, ſcilicet & in tempore iuſtificare, & æternaliter gloriam tribuere. Quo ad primum effectum operatur Deus quandocunque in hac uita peccata dimittit, & eſt hoc ſecundum iuſtitiam peccata dimittere. Quo ad ſecundū effectū, quando ſic peccata dimittit, ne finaliter peccatum redire patiatur, ut ad beatitudinem ꝑducat: & hoc eſt ſecundū præſcientiā peccata dimittere. Qui ergo finaliter ad peccatū reuertitur, non ſecūdum præſcientiam, ſed ſecundum iuſtitiam, remiſſionem peccatorum conſecutus eſt. & hoc eſt quod hic tangit G. & ī. eod. §. finis. Et ſic patet duas prædictas ſententias non eſſe cōtrarias: quia cui peccata dimittuntur ſecundum iuſtitiam, plene & pure ei dimittuntur. ī. eo. §. ulti. L.

e Aliȷ dicūt. Hanc differentiam opinionum non ponit magiſter niſi ut tractet de prædeſtinatione, non quod ſibi in aliquo contradicant. Hoc aliȷ, reſpicit illud aliȷ, quod inuenitur. ī. eo. §. finis.

f Iuſtitiam. Præſentem, quæ eſt cōfertur, quibus peccatā dimittuntur. H.

g Præſcientiam. Ab æterno enim præſciuit Deus talem dimiſſionem non ualere eis ad uitam æternam, nec uſque in finem durare.

h Mille caſuri. [illegible] eſt, pauciores q credunt ſe cum Domino iudicaturos.

i Et decem millia. id eſt, plures qui crediderunt ſe ſeſſuros ad dexteram Dei, id eſt, in æterna beatitudine. Plures enim ſunt, qui credūt ſe ſaluādos, quam qui credunt ſe iudicaturos cum Domino. & ideo illi deſignantur maiori numero, iſti minori.

k Sed non in pluribus. Plures illorū non placuerunt Domino, etſi aliqui eorum, &c.

Verum hoc de ficte. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis, in qua probat quod de ficte pœnitentibus intelligat quod dictum eſt, quibus peccata non dimittuntur. de aliȷs non poteſt intelligi quāuis poſtea ſint caſuri. Ioannes de Fantu.

l Accedentibus. Supra prima, quæſtione prima. ſicut ficti. Hugo.

m S I ex bono. Caſus huius capit. colligi uidetur ex illis duobus: ī. de conſecr. diſtinctio. iiij. cap. ulti & xxiiij. quæſtio. iiij. quidam. uerſi. Pelagiani. nam iſti Pelagiani dicebāt, quod ſine gratia Dei per liberum arbitrium quis poſſit bonum operari. & ſic obiȷciebant Auguſtino, dicis ò Auguſtine quod non poteſt qs cum ad adultā ætatē peruenerit, bene operari ſine gratia diuina: ſed illam nemo poteſt habere uel mereri: ergo Deo non apponente gratiam ex neceſſitate peccabunt iſti: ergo per liberum arbitrium non debet eis tale peccatum imputari. Ad quam obiectionem & cōſimiles cum Augu. non reſponderet ſed exclamaret: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quā incompræhenſibilia ſunt iudicia Deiȷ, & inueſtigabiles uiæ eius: deridebant eum. His itaque præmiſſis diuid-

Marginal notes: † lib. v. q. xliij. ad ca. xxiiij. Deuteronomij. — Præſcientię duplex eſt effect⁹ — Ioan. 6. g — Pſalm. 90. — Exo. 32. g — 1. Co. 10. a — Error Pelagianorum. — † cap. vij. cū tribus ſeq. & lib. de bono ꝑſeuerā. ca. 18. & li. de prædeſtina. ſanct. capi. viij.

tiam non habuerunt, ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis:& addunt: Quoniam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum: quid aliud dicunt niſi non erant filij Dei, etiam quando erant in profeſsione & in nomine filiorum Dei? nō quia iuſtitiā ſimulauerunt: ſed quia in ea non permanſerunt. neq; enim ait: nam ſi fuiſſent ex nobis, ueram & non fictam iuſtitiam tenuiſſent utiq; nobiſcum, ſed ſi fuiſſent (inquit) ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum. in bono illos uolebat proculdubio permanere: erant itaq; in bono, ſed quia in eo non permanſerunt, id eſt, non uſque in finem perſeuerauerunt: [a] non erant (inquit) ex nobis,& quando erant nobiſcū: hoc eſt nō erant in numero filiorū, etiā quādo erāt in fide filiorū: quoniam qui uerè ſunt filij Dei, pſcripti & pdeſtinati sūt cōformes [b] imaginis filij Dei, [c] & ſcdm propoſitum, uocati ſunt ſancti, uel electi eſſent. non enim perit filius promiſsionis, ſed filius perditionis. fuerūt ergo iſti ex multitudine uocatorum: ex electorū autem paucitate nō fuerūt. non ergo [d] filijs ſuis prędeſtinatis Deus perſeuerantiam non dedit: haberent enim eā, ſi in eorum filiorū numero [e] eſſent. & quid haberent, quod non accepiſſent ſecūdum Apoſtolicam [f] uerāq; ſententiam? ac per hoc tales [g] filij filio Chriſto dati eſsēt: [h] quēadmodū ad patrē ipſe dicit: Vt omne quod dediſti mihi, nō pereat, [i] ſed habeat uitam æternam. hi ergo Chriſto intelliguntur dari, qui ordinati ſunt ad uitam æternam. Ipſi autem illi ſunt prædeſtinati, & ſecūdum propoſitum uocati ſancti, quorū nullus perit: ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus, finit hanc uitam: quoniam ſic eſt ordinatus, & ideo Chriſto datus, ut non pereat, ſed habeat uitam æternam.& rurſus quos dicimus inimicos eius, uel paruulos filios inimicorū eius, quoſcunque eorum ſic regeneratus eſt, ut in ea fide quæ per dilectionem operatur uitam finiant: iam & antequam hoc fiat, in illa prædeſtinatione filij eius ſunt, & dati ſunt Chriſto filio eius ut non pereant, ſed habeant uitam æternam. denique ipſe ſaluator ait: Si manſeritis in uerbo meo, uerè diſcipuli mei eritis. Ioan. 8. d. nunquid in his computandi ſunt illi, de quibus Euangelium ſic loquitur, ubi cùm dominus commendaſſet manducantem carnem ſuam, & bibentem ſanguinem ſuum: ait euangeliſta, Hoc dixit [k] in ſynagoga docens in Capharnaum. Ioan. 6. d. multi ergo ex diſcipulis eius audientes dixerunt: Durus eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire? Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum, quia murmurabant de hoc diſcipuli eius: dixit eis: Hoc uos ſcandalizat? ſi ergo uideritis filium hominis aſcendentem ubi prius erat. [l] Spiritus [m] eſt qui uiuificat: caro autem non prodeſt quicquam. Verba quæ ego locutus ſum uobis, ſpiritus & uita ſunt. ſed ſunt quidam ex uobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Ieſus, qui eſſent credentes, & quis eſſet eum traditurus: & dicebat: Propterea dixi uobis, quia nemo uenit ad me, niſi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi diſcipulorum eius abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant. Nunquid non & iſti diſcipuli appellati ſunt loquente Euangelio? Ibidem. & tamen non erant ueri diſcipuli: quia non remanſerunt in uerbo eius, ſecundum id quod ait: Si manſeritis in uerbo meo, uerè mei diſcipuli eritis. Ioan. 8. d. Quia ergo non manſerunt, non habuerunt perſeuerantiam. ſicut non uerè diſcipuli Chriſti, ita nec uerè filij Dei fuerunt, etiam quando eſſe uidebantur, & ita uocabantur. Appellamus ergo nos, & electos Chriſti diſcipulos, & Dei filios: quia ſic appellandi ſunt, quos regeneratos piè uiuere cernimus ſed tunc

Perſeuerātia laudatur.

[a] Perſeuerauerunt. ideſt uſq; in finē nō perſeuerauerunt. unde Ouidius: ſed. ſ. ultima ſemper Expectanda dies homini eſt. dicique Beatus ante obitum nemo, ſupremaque funera debet. Argue prodeſſe modicum q̃ deſinit eſſe. Q̃d non durabit, cōmoda parua dabit. Et no. aliquem nō debere dici permanentem uel perſeuerantem, qui uſq; in finē non perſeuerauerit licet longo tempore in operibus charitatis exiſtat. ſ̃. diſt. prox. incaſſum. H.

[b] Conformes. Puritate uitæ modo, & poſtea beatitudine. Lau.

[c] Imaginis filij. Dei. Id eſt, filij qui eſt imago patris uſquequaque eadem cum patre.

Ordo literaturæ.

[d] Non ergo. Sic ordina, ergo filijs ſuis non prædeſtinatis Deus perſeuerantiā non dedit. L.

[e] Numero. Secundum præſentiam.

ADDITIO.

Id eſt, prædeſtinationē, nam ſecundū præſentem iuſtitiā, bene erant in numero illorum Pe. Roma. 8. f

[f] Apoſtolicam. Quæ dicit, quid habes q̃ non accepiſti? Et Iacob. Omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt. unde uerſus, Ex ope cæleſti fit ſi quid habetur honeſti. Et uenit a ſupernis uel ages bene, uel mediteris. Item, Quicquid habes meriti, præbentis gratia donat. Nihil Deus in nobis præter ſua dona. coronat. j. q. ij. quam pio.

Bonum quodlibet deſurſum eſt.

Verſus.

[g] Tales. Secundum præſentem iuſtitiā.

[h] Dati eſſent. Si haberent perſeuerantiam.

[i] Pereat. tempore.

[k] Hoc dixit. uerba euāgeliſtæ uſq; ibi, nunquid, &c.

[l] Vbi prius erat. apoſiopeſis, quaſi dicat tunc intelligeris quæ dico: ut de conſe. di. ij. prima.

[m] Spiritus. i. ſpiritualis intellectus.

Finis.

uerè ſunt quod appellantur, ſi manſerint in eo, propter qđ ſic appellantur. ſi autem perſeuerantiā non habēt, id eſt, in eo, quod cœperūt eſſe, non manēt, non uerè appellantur propter quod appellantur, & non ſunt. Apud Deum enim hoc non ſunt, cui notum eſt, quod futuri ſunt, id eſt, ex bonis mali.

4 Finis [a] ergo huius authoritatis, eorū ſententiæ concordat qui peccata dicunt remitti ſecundum iuſtitiam, & non ſecundum præſciētiam. Alij uerò [b] quāmuis fateantur peccata redire: tamē ſeu per baptiſma, ſeu per pœnitentiam aſſerunt omnino [c] peccata remitti, & plena fide accedentes ad lauacrum, renaſci non aqua tantum, ſed etiam ſpiritu ſancto, & ſi poſtea peccaturus ſit: demum pœnitentē, & ſi aliquando recaſurus ſit, tamē tempore ſuæ pœnitentiæ ita perfectè expiatū affirmāt, ut ſi tūc moreretur, ſalutem inueniret æternam. quorum ſententiæ eiuſdē authoritatis principiū conſentit. Cùm enim quæſtionē eis proponat, [d] quare præſcitos ad mortem cū fideliter ac piè uiuerent, non tunc de uitæ huius periculis Deus rapūit, ne malitia mutaret intellectū eorum, & ne fictio deciperet animas eorū: cū de immatura morte prædeſtinati ſcriptura dicat: Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam eius: euidenter oſtendit, illos tales fuiſſe, qui ſi fatali neceſſitate huius uitæ ſubducti eſſent periculis, profectò uitam conſecuti eſſent æternam. Vt ergo finis principio cōueniat, & ne ſibijpſi cōtraire uideantur, definiendum eſt quid ſit ſcribi [e] in libro uitæ, uel de eo deleri ſecundum iuſtitiam, quid ſecundum præſcientiam. Secundum præſcientiam ſcribi eſt ad uitam præordinari: quod ab æterno factum eſt.

Vnde Apoſtolus in epiſtola ad Epheſios.

CAN. X.

BEnedictus Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit [f] nos in omni benedictione [g] ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto Ieſu: ſicut elegit [h] nos in ipſo [i] ante conſtitutionē mundi, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu [k] eius in charitate: qui pdeſtinauit [l] nos in adoptionē filiorum per Ieſum [m] Chriſtum.

Similiter ſecundū præſcientiā deleri eſt ad mortem non ad uitam præſciri. quod & ipſum ab æterno [o] factū eſt. unde Dominus in Euangelio, Qui credit in me, habet uitam æternam. qui autē nō credit, iam iudicatus [p] eſt.

Hinc etiam Augu. ait.

CAN. XI.

NOuit Deus qui ſunt eius. [t] ex his nemo ſeducitur, [q] nōdum apparuit iudicium, ſed iā factum eſt.

Porrò ſcđm iuſtitiam ſcribi, eſt Deo authore, ea opari quorū merito ſit dign⁹ ęterna ſalute. Hūc duplicē modū ſcribēdi [r] in Euāgelio De⁹ aſsignauit, dicēs diſcipulis ſuis. In domo patris mei māſiones multę ſūt: ſi quo minus, [s]

[a] Finis. Vbi dictū eſt quod appellamus filios Dei propter præſentem iuſtitiā, qui tamen non ſunt ſecundum præſcientiam.
[b] Alij uero. Hoc alij reſpicit illud alij, quod poſuit ſ. e. diſtinct. §. eorum. in prin. L.
[c] Omnino. Id eſt, ſine determinatione [1] aliqua. xxxj. q. j. § ſi dormierit.
[d] Proponat. Augu. ſcilicet. Hug.
[e] Scribi. Quadrimembrem diuiſionem innuit G. quam in ordinatione proſequitur, uſque ad locum illum: ſic itaque peccata. unum quodq; membrum diffiniens, & diffinitiones ſuas authoritate cōfirmans. L.
[f] BEnedictus. Qui benedixit. Id eſt, benedicet, id eſt, exaltabit nos omni modo in anima & corpore. uigeſimatertia diſtinctione. qui epiſcopus. [2]
[g] Benedictione. i. exaltatione, quæ erit ſpiritualis etiā in corporibus: quia tunc etiam habebunt proprietatem ſpiritus: quia erunt agilia, & cibis non egentia. hanc authoritatem exponit infra eadem diſtinct. §. ſic itaque.
[h] Elegit. Prædeſtinando. quaſi dicat quod hoc gratis faciet ſignatis.
[i] In ipſo. Id eſt, per ipſum, ſcilicet Chriſtum ante conſtitutionem eccleſiæ uerbum. Hug.
[k] In conſpectu. Non hominum. i. intus ubi Deus uidet: non extra ubi homines. uigeſimaſecunda quæ. v. humanæ. Vel in conſpectu, id eſt, in præſenti uita. B.
[l] Prædeſtinauit. Ad bona quæ filij habituri ſunt.
[m] Per Ieſum. Hoc eſt non meritis noſtris, &c. ſed cooperante Chriſto.
[n] Chriſtum. Id eſt, ipſum ſecundū propoſitum uoluntatis ſuæ in gloriæ laudē & gratiæ ſuæ: in qua glorificauit nos in dilecto filio ſuo, &c.
[o] Ab æterno. Quo ad Dei præſcientiam.
[p] Iudicatus eſt. Id eſt, iudicari præſcitus eſt.
[q] NOuit. Seducitur. Finaliter.
[r] Scribendi. In libro uitæ quo ad Dei præſcientiam & ſecundum iuſtitiam.
[s] Si quo minus. i. ſi aliquo modo minus. i. non. quaſi dicat, ſi non eſſent ibi paratæ in prædeſtinatione, dixiſſem uobis. i. non celaſſem uobis imo dixiſſem quia nō ſunt ibi. & uere paratæ ſunt ibi in prædeſtinatione: quia uado uobis parare locum in operatione. Paratæ quidem erant manſiones in prædeſtinatione, ſed tamen adhuc parandæ ipſorum operatione. uel ſub una diſtinctione, ut ſit probatio per impoſſibile, hoc modo, In domo patris mei māſiōes plures ſūt: & merito multæ paratæ ſunt uobis in prędeſtinatione: q̄a ſi non eſſent paratæ uobis in prædeſtinatione, ego dicerem uobis uado parare eas. i. uado eas uobis pdeſtinare. hoc autem eſt impoſſibile ut incipiat aliquid prædeſtinare. Cōſtat ergo manſiones alias paratas eſſe. & hoc eſt ſi non eſſent ibi, dixiſſem uobis quia uado parare. i. prædeſtinare.
[t] Si quo minus. i. aliquo minus. i. nō. quaſi dicat: ſi nō eſſent ibi multæ manſiones, dixiſſem uobis quia non ſunt ita,

[1] Id eſt, ſcđm præſentē iuſtitiā, & ſecūdū præſciētiam. Petr.

[2] Et ideo ponit præteritū pro futuro, q̄a futura ſūt certa apud Deū, ſicut pterita apud nos. Petr.

Sapiē 4.c

[3] Et hoc tāgit apoſtolus i lltera, quæ non ponitur hic, ubi dicit, ſecūdū propoſitum, &c. ut in glo. ſeq.

Ephe. 1.

Māſiones multæ paratæ ſunt in domo domini.

Ioan. 3. b

2. Timo. 2. c.

Ad hoc tex. Actu. xv. nota à ſeculo ſūt Deo omnia hæc opera ſua. & Io. x. ibi, nec rapiet eas quiſquam de manu mea pater q̄ eas dedit mihi maior oibus eſt. & plura loca huiuſmodi.

Ioā. 14. a.

dixiſſẽ nobis: quia [a] uado parare nobis locũ: et ſi abiero et ꝑparauero nobis locũ, iterũ uenio, & accipiã uos ad meipſũ: ut ubi ego ſũ, & uos ſitis Dicẽs, In domo patris mei manſiones multæ ſunt: ſi quo minus, dixiſſẽ nobis: quia uado parare nobis locũ, oſtẽdit, eos quib. loquebatur, ſcriptos [b] in lib. uitę, pręd eſtinatione. ſubiĳciẽs ſi abiero & ꝑparauero nobis locũ, &c. oſtendit eos adhuc etiam eſſe ſcribendos operatione.

Hinc etiã Aug. in eiuſdẽ loci explanatiõe ait: †

CAN. XII.

IN domo patris mei mãſiões multæ ſunt. † domus Dei, tẽplum Dei, regnum cælorũ ſunt homines iuſti [c]: in quibus ſunt multæ differentiæ: & hæ ſunt manſiones ipſius domus. hæ autem iam paratæ ſunt in prædeſtinatione: ſicut Apoſtolus ait: Qui elegit uos ante mundi conſtitutionem prædeſtinando: parando autem in operatione. unde quos prædeſtinauit, [d] hos & uocauit: [e] ſecundum hoc quod dicitur: Fecit Deus quæ futura ſunt, id eſt, quæ facturus [f] erat. & infrà. Si quo minus, [g] eſſe confirmat: quia ſi non eſſet, dixiſſet, ibo & parabo, id ẽ, prædeſtinabo: ſed q̃a ibi ſunt, non eſt opus aliqua parare: q̃a uerò nõdũ ſũt in operatione, addit: Et ſi abiero & ꝑparauero Abiens ſed nõ reliquẽs parat [h] q̃a ſubtrahit ſe, & latet, ut ſit fides: quæ ẽ nõ de uiſa re: [i] & inde eſt [k] meritũ fidei. Ex hac uiuit iuſtus, & mundatur ei cor, dũ peregrinaẽ, & in ea [l] deſideratur [m] quod nondum habetur. [n] Hæc eſt præparatio mãſiõis eius: quia ſic parat nos ſibi, & ſe nobis, ut maneat in nobis, & nos in eo. Quantum quiſque erit particeps eius plus uel minus pro diuerſitate meritorum: hæc eſt multitudo mãſionũ. Itẽ ſecundũ iuſtitiam deleẽ: quia gratia ſubtracta, ea operari permittitur, quibus æternam damnationẽ mereẽ. Hinc propheta [o] loquens ex perſona Chriſti ait: Deleantur [p] de libro uiuentium: hoc eſt, ſubtrahatur eis gratia: qua ſubtracta, hic in profundum uitiorum, deinde in æternam damnationem præcipitantur. & cum iuſtis non ſcribantur. id eſt, non apponatur eis gratia, qua fiant digni æterna ſalute.

Sic itaq; peccata ſecũ

ea, ſed quia uado parare eas in operatione, &c. Vel id eſt, ſi multæ non eſſent ibi manſiones.

a Quia. id eſt, uere ſunt ibi: quia uado parare eas in operatione.

b Scriptos. Not. hic arg. contra exceptionem Grat. in illo. §. xxvij. q̃ő. vij. ca. quod autem. §. ecce. quia hic ex negatione. ſequitur affirmatio. Ioan.

c IN domo patris. Iuſti. xxiiij. q. j. omnibus.

d Prædeſtinauit. Ab æterno.

e Et uocauit. In memoriam per gratiæ collationem, & interiori uocatiõe.

f Quæ facturus. Id eſt, quæ ſe facturum præordinauit. Lau.

g Si quo minus. cõfirmat eſſe manſiones paratas. i. quę ſe facturũ præordinauit, per arg. à cõtrario ſenſu ſumptum, illius uerbi ſi quo minus. Et hoc eſt ꝙ ſequitur, & ſi abiero. unde eo ipſo ꝙ abijt, manſiones illas parauit in opere. id eſt, ipſos ad ꝑparandũ excitauit. accẽdit enim eos ad deſiderandũ ſe amplius. quanto enim amplius res deſiderata ſubtrahiẽ, tãto amplius deſideraẽ: & eo ipſo ꝙ ſe ſubtrahit aſpectibus eorũ, meretur fides in eis augmentari. Fides enim eſt de re non uiſa. & hoc eſt abiẽs à ſuis ad tempus ſed non relinquẽs, quia cum eis eſt ſemper. ſ. diſt. ij. quęrẽdum. Meritũ enim ita demum eſt, ut ait Auguſt. ſi de ea re ſit, quam credere ad religionẽ pertinet. nõ enim de omni re quæ uidetur, ꝙ hic diciẽ accipiendum eſt. L.

h Parat. loquiẽ hic ac ſi aliquis poſſet incipere prædeſtinari. quod non eſt uerũ.

i De uiſa re. & hic innuit illud: Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. arg. ſ. de conſec. diſtin. iiij. uenit.

k Et inde eſt. ipſe Deus ſcilicet.

l In ea. ſcilicet fide.

m Deſideratur. ſcilicet fides. &c. H.

n Habetur. futura gloria. H.

Item ſecundum iuſtitiam. CASVS *dicit Grat. ſupra quid ſit deleri ſecundum præſcientiam, nunc autem dicit quid ſit deleri ſecundum iuſtitiam, ſcilicet facere ex quibus æternam damnationem meretur quis. ad quod inducit authoritatem prophetæ, quæ magis facit ad probandũ electionẽ ſecundũ præſcientiam: & nõ reſpicit quod proximè dictum eſt.*

o Hinc propheta. Ad id reſpicit ꝙ dixit q̃d ſit deleri ſecũdũ præſciẽtiã, nõ ad proximũ: cũ multi ſaluãdi deleanẽ, & ſecundũ iuſtitiã præſentem operanẽ dãnatione digna.

p Deleanẽ. hoc uerbum reſpicit electionẽ ſecũdũ ꝑſciẽtiã.

Sic itaq; peccata. CASVS. *Reuertitur nũc Grat. ad materiam huius diſtinctionis. Nam in illo §. eorũ. poſuerat opinionem dicentiũ peccata dimitti ſecũdũ iuſtitiam, & non ſecũdum præſciẽtiam. unde oſtẽdit hic quid ſit peccata dimitti ſecũdum iuſtitiam: & conuenienter poteſt dici etiam ſecũdum prædeſtinationem. & inde ſumpta occaſiõe duas dicit eſſe præordinationes Dei, & earum ſimiliter duos effectus, quod totum arguit ex diuerſis uerbis quæ ponuntur in authoritate Apoſtoli, quam habuiſti ſupra, qui bene dixit. Subiungit etiã, qualiter ſe habeant iſtæ præordinationes & eius effectus. Adiicit authoritatẽ Ioannis, ex nobis, &c. quã dixit intelligendam ſecundum præmiſſam diſtinctionẽ. & hoc uſque ad §. hanc ſocietatẽ.*

Sic itaque. Reuertitur Grat. ad materiam huius diſtin. & quia. ſ. in illo. §. eorum opinio. poſuerat dicentium ꝙ peccata receſſuris à iuſtitia remittuntur ſecũdum iuſtitiam, non ſecundũ præſcientiam: hic oſtẽdit quid ſit peccatũ dimitti ſecundum iuſtitiam, ꝙ conuenienter poteſt dici fieri etiam ſecundum præſcientiã

Et

a Sine dubio ex negatiõe ſequitur negatio, nõ affirmatio q̃a ibi dicit quod ea q̃ beata Maria quam Ioſeph deſpõſauerat & in ſuã duxerat cõiũx negaẽ fuiſſe: multo minus illa q̃ ſimpliciter ſponſa erat: coniũx eſt appellanda. Petr.

† Tract. lxvij. ad xiiij. c. Io. Res deſiderata tãtò amplius cupiẽ quãto amplius ſubtrahitur.

t Io. 14. ca. ſic ſtella à ſtella apud Danielem & Paulũ, & contra ſcientes, multis ignorãtes, paucis uapulabũt. Lucæ xij. cui uacuũ erit legat Guil. Occã in dialogo, fol. clxvj. col. ij.

Ephe. 1. a

z Vt xxvij. q. ij. inſtitutum. & Gre. deſideria dilatiõe creſcunt. Ac chidia.

Rom. 2. c

Pſal. 6. g

dum præſcientiã [a] remittuntur cũ ab æterno gratia præparat͂, qua uocatus iuſtificet͂, iuſtificatus tandẽ æternaliter glorificetur. Secundũ iuſtitiam uerò peccata remittunt͂, uel cũ baptiſma plena fide accipit͂, uel pœnitẽtia toto corde contritio celebratur: quæ remiſſio & ipſa ſecundũ præſcientiã nõ incõuenienter fieri dicitur. Vt.n.ex præmiſſa authoritate [b] Apoſtoli datur ĩtelligi, duæ ſunt præordinationes. [c] Vna qua quiſq; præordinat͂ hic ad iuſtitiã et remiſſionẽ peccatorum percipiẽdã: altera qua aliqs prædeſtinatur ad uitã æternã in futuro obtinẽdam. Harũ effectus ſunt præſens iuſtificatio, et futura glorificatio: quæ oĩa in præmiſſa authoritate cõuenienter diſtinguuntur. Prima enim prædeſtinatio, [d] qua præordinatur ad præſentẽ iuſtitiã, deſignatur cũ dicitur: Sicut elegit nos ĩ ipſo ante mũdi cõſtitutionẽ, &c. cuius effectus ĩfrà ſupponit͂. In qua gratificauit [e] nos ĩ dilecto [f] filio ſuo, &c. Secũda præordinatio ibi oſtenditur, Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorũ, &c. Eius effectus præmittitur dum dicit͂, Qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, &c. Hæ duæ pordinationes & earum effectus ita ſe habẽt, ut prima & eius effectus natura pcedãt, et lege cõſequẽdi [g] inferantur. Si.n. aliquis pręordinatus eſt ad uitã, cõſequenter infertur: ergo pdeſtinatus eſt ad iuſtitiã: & ſi conſequitur uitã æternã, ergo ſecutus eſt iuſtitiam. ſed non conuertit͂. Vnde multi participes ſũt primæ præordinationis et eius effectus, ad quos ſecũda uel ei⁹ effectus minimè pertinere pbant͂. Iuxta hanc diſtinctionẽ intelligenda eſt authoritas illa Io. Exierũt [h] ex nobis, ſed nõ erãt ex nobis. nã ſi fuiſſent ex nobis, mãſiſſent utiq; nobiſcũ. Ex nobis (inqt) exierunt, i. à noſtra ſocietate receſſerunt: quia primæ præordinationis & eius effectus nobiſcũ participes erãt. ſed nõ erant ex nobis, i. ſecundæ [i] præordinationis & eius effectus ſocietatẽ nobiſcũ nõ inierũt: quod ex eo uideri põt, quia ſi fuiſſent ex nobis, i. ſi illius præordinationis nobiſcum participes eſſent, manſiſſent utique nobiſcũ, i. à ſocietate effectus eius præordinationis [k] quam nobiſcum contraxerant, non receſſiſſent. Si enim ad ſecundam [l] præordinationem utrunque [m] referretur, nõ conuenienter [n] illud infertur, manſiſſent, imò cępiſſent utiq; nobiſcum eſſe: ſi uerò ad primã, falſa eſſet propoſitio, ſi fuiſſent ex nobis, &c. Multi.n. præſentis iuſtitiæ & ſanctitatis participes fiunt, qui tamẽ in ea non perſeuerãt unde Dominus ait in Euãgelio, Non qui cęperit, ſed qui perſeuerauerit uſq; in finem, hic ſaluus erit. hãc ſocietatẽ [o] ſi qs ſolo nomine et profeſſione

Mat. 10.c

Ephe. 1.b

Et inde ſumpta occaſione, duas dicit eſſe Dei præordinationes & earũ ſimiliter duos eſſe effectus: ꝙ totũ arguit ex diuerſis uerbis authoritatis apoſtoli. Subiũgit etiã qualiter lege cõſequẽti ſe habeat iſtæ præordinationes & earũ effectus. & adijcit authoritatẽ Euãgelij, ſi fuiſſent ex nobis, &c. etiã ſecũdũ hãc diſtinctionẽ eſſe intelligendam, & in quẽ modũ obſtaret demõſtratur, & hoc uſque ad §. hac ſocietate. L.

[a] Secundum præſcientiam pręſentis iuſtificationis. Lau.

[b] Authoritate. ſ. e. diſt. benedictus. La.

Pręordinatio Dei duos hẽt effectus.

[c] Præordinatiões. i. plures pręleſtinationes pluraliter dicit ꝓpter duos effectus præordinationum: quorũ unũ implet De⁹ hic ꝓpter iuſtificationẽ: alterum in futurũ dãdo beatitudinẽ. una eſt enim Dei præordinatio. i. Deus præordinãs: Deus unus & prędeſtinãs un⁹ eſt: ſed eius duo ſunt effectus, ſcilicet iuſtitia uel iuſtificatio ĩ præſenti, & æterna beatitudo ĩ futuro.

Ephe. 1. a

[d] Prima prædeſtinatio. id eſt, primus modus prædeſtinationis. Laur.

[e] Gratificauit. id eſt, gratos fecit. L.

[f] In dilecto. i. propter uel ꝑ qa propter uel dilectũ filiũ ſuum nos diligit. & illis quos diligit filius & qb. uult fili⁹ diuina dona largit͂.

[g] Cõſequẽdi. i. cõſequẽtię hypotheticarũ uel cõditionaliũ.

Ibidem.

[h] Exierũt. quia nõ poteſt eſſe ꝙ nobiſcũ fuiſſent, quo ad ſecũdam pręordinationẽ ſcilicet ꝙ eſſent præordinati ad uitã æternã & tamẽ nõ manſiſſent [1] nobiſcũ intelligas cõtinue. unde ſubiungitur: imo incepiſſent eſſe nobiſcũ. H.

[1] Scilicet quantũ ad effectũ ſecundę pręordinationis, quam non habebant, imò cœpiſſẽt, ut ſubiungit. Pet.

[i] Secũdæ. quod nota. ꝑ hoc quod dicitur, fuerũt ex nobis.

[k] Eius præordinatiõis. ſcilicet primę.

[l] Ad ſecundam. non ad primam.

[m] Vtrũque, Scilicet ſi fuiſſent ex nobis & mãſiſſent utique nobiſcũ: ita ſcilicet ut antecedens referatur ad ipſam pręordinationem ſecũdum naturã, & cõſequens ad effectũ [2].

[2] Antecedens eſt, ſi fuiſſẽt ex nobis: cõſequẽs eſt manſiſſẽt &c.

[n] Non conuenienter. hoc forte ideo dicit, qa adhuc iſti nõ habebãt effectũ ſecundæ prædeſtinationis ſed habituri erant: & ideo nõ cõuenienter ſubiungeretur manſiſſent: cũ adhuc iſti ibi nõ manerent: ꝙ innuit ex ui locutionis. H.

1. Io. 2. c

[o] Hanc ſocietatẽ. prædeſtinatorũ uel ꝑ æſcitorũ de qbus fit mentio in authoritate Ioã. exierũt, &c. ſ. §. proxi. & c. ſi ex bono, &c. quaſi dicat, in eadẽ qualitate in qua erãt futuri, apparebũt tũc in præſentia.

[o] Hanc ſocietatẽ. ſcilicet, ꝙ dãnandi uerã iuſtitiã habere poſſunt, ſecũdũ præſcientiã. & non ſolo noĩe cẽſeri debeãt, oſtẽdit authoritate & rationibus, uſq; ad illũ locũ, qđ aũt. ibi diuerſos modos huius,

nō autē rei ueritate à dānādis dicat contrahi, eiuſdē authoritatis teſtimonio conuincitur. De his n. qui primæ non ſecūdæ præordinationis ſunt participes, Auguſtinus ait:

Nec nos moueat, quòd qbuſdā filijs ſuis Deus non dat iſtā perſeuerātiā. Abſit enim, ut ita ſit ſi de prædeſtinatis eſſent. & cætera, quæ in eadem [b] authoritate ſuprà continent. Oues nāq; de quib. in Euangelio Dñs ait, Et alias oues habeo, quæ nō ſunt ex hoc ouili: & filij de quibus Ioānes ait, Vt filios Dei, qui erāt diſperſi, congregaret in unum: ita præſciētia erant oues & filii, ut qualitate [c] præſentium [d] non ſpe tantùm ſed etiam ante Dei oculos eſſent filij iræ & perditionis æternæ. unde Apoſtolus non ait: uidebamur eſſe, ſed eramus, inquit, & nos natura filij iræ. nec ait: reputabimini ab hominibus, ſed fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autē lux in Dño. De ſe quoque ſcribēs ad Timoth. nō ait uidebar, ſed fui perſecutor & blaſphemus, & contumelioſus: nunc autē ſum miſericordiā conſecutus. Omnes qcunque in Chriſto renaſcuntur, & qui eius ſanguine à diabolo redimūtur, prius ex Adā peccatores naſcūtur, & diabolicæ ſeruitutis obnoxij. Sicut ergo iſti, quāuis ſint futuri filij Dei, tamē prius ſunt filij diaboli, ſic hi de qbus [e] ſermo habetur, quamuis recedendo à iuſtitia futuri filij ſunt perditionis æternæ: cum tamen piè & fideliter uiuunt, uerè ſunt filij Dei, & iuſti, & æterna beatitudine digni.

Vnde authoritas non ait? cùm uiderētur piè et fideliter uiuere: ſed cum piè & fideliter uiuerent: nec ueraciter [f] à bono ī malū cōmutarētur, q nunquā ueraciter boni fuerūt. Dominus quoque nō ait p Ezechiel. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, quam uidebatur habere, ſed ſua, ſcilicet quam ueraciter habet. Quod autē in eadem authoritate ſeqtur: Non erant in numero filiorū, quando erāt in profeſsione filiorū: ita intelligēdum eſt: Filii Dei, duobus modis [g] appellātur. Dñr filii Dei participatione hæreditatis æternæ: ſicut Io. ait in Euāgelio: Quotquot crediderūt in eū: dedit eis poteſtatē filios Dei fieri. & Apoſtolus ait ī epiſt. ad Rom. expectatio [h] creaturę reuelationē filiorū Dei [i] expectat, & infrà. Ipſa creatura liberabitū à ſeruitute corruptionis [k] in libertatē [l] gloriæ filiorū Dei. & infrà. Ipſi ītra nos [m] gemimus adoptionē [n] filiorū Dei expectātes. Hinc etiā Auguſtinus eadē uerba Apoſtoli exponēs ait: Modo tātùm creatura [o] eſt, nōdū filiorū forma perfecta. Hoc [p] ergo modo nō ſunt filij Dei, niſi participes æternæ [q] beatitudinis. In præſēti etiā dicūtur filij tribus modis: uel pdeſtinatione tātū, ſicut hi, de qb. Io. ait, Vt filios Dei, q diſperſi erāt: &c. Vel prædeſtinatione, & ſpe æternæ beatitudinis: ſicut illi, de qb. Dominus ait, Filioli mei adhuc modicū uobiſcū [r] ſū. Vel merito fidei, et pn̄tis iuſtitiæ, nō āt p ædeſtinatione claritatis æternę: ſicut hi, de qb. Dñs ait:

huius uocabuli filius Dei aſsignat, & qualiter filij Dei appellantur etiam, qui futuri ſunt mali: ut oſtendat tandem ex hoc qualiter peccata dimiſſa redeāt, & hoc uſque ad §. qui autem. Et hic not. q hic uult infringere opinionem quam ſ. ea. poſuit. §. eorum. quæ dicit damnādos ſolo noīe iuſtos eſſe, & non ſecundum præſcientiam. († c. ix. de corrup. & gratia.)

a Authoritatis. quæ authoritas poſita eſt. ſ. ead. ſi ex bono. Laur.

b Quæ in eadem. ſ. ead. diſt. §. uerum. c. ſi ex bono. H. (Ioan. 10. c)

c Qualitate. Ordo, ut eſſent filij iræ, id eſt, præſcientiæ pſentis malitiæ, & peccati præſentis, eſſent tales dico non ſpe tantum, ſed ante Dei oculos, id eſt, ut non ſolum uiderentur tales, ſed etiam eſſent. H. (Ioan. 11. g)

d Præſentium. q d. in ea qualitate, in qua erant futuri, apparebunt tunc in præſentia: ut ſ. ea. notaui. (Ephes. 2. a)

e De quibus. ſcilicet qui præſentem habent iuſtitiā, ſed ſunt eā amiſſuri, de quibus. ſ. prælibauit. §. eorum. L. (Ephe. 5. b)

f Veraciter. Arg. ff. de auro & argen. leg. l. ſi ita. L. (1 Tim. 1. c)

g Duobus modis. Id eſt, ſecūdū quod ſunt in patria iam, & ſecundum quod adhuc ſunt in præſenti uita, quod trifarie diuiditur, ſicut iam magiſter dicet. H.

h Expectatio. Id eſt, creatura expectans, ſcilicet homo.

i Reuelationem filiorum Dei. uel homo fidei, id eſt, fidelis: ex qua ſcilicet apparet qualis eſt uel futurus erit, uel in qua, ſcilicet homo dicitur hic creatura: quia hic uidet eſſe creatura tantū, ſed in alia uita apparebit, q eſt filius Dei. qd̄ in hac quidem uita plene non apparet. H. (Homo in alia uita apparebit filius Dei.)

k Corruptionis. id eſt, pœnalitatis à cauſa quærendi uictum & ueſtitum, & alia quibus indiget noſtra mortalitas. H.

l In libertatē gloriæ. Id eſt, in glorioſam libertatem, quā habuerunt filij Dei H.

m Intra nos. Id eſt, in anima & ratione dolemus. (Ezec. 18. e)

n Adoptionem. perfectam, ſcilicet ex omni parte: ut ſimus filij Dei, ſecundum animam, & ſecundū corpus: quantum ad gaudiū animæ, & ſtolam immortalitatis in corpore. H. (Filii Dei erimus, ſecundū animā & corpus.)

o Creatura. Nulla prærogatiua ſuper alias creaturas prædita.

p Hoc. ſicut ij, qui mali ſunt adhuc, ſcilicet futuri ſunt boni, quia pdeſtinati.

q Aeternæ. Sicut qui boni ſunt, & finaliter ſunt boni permanſuri. L. (Ioā. 11. a)

r Vobiſcum. id eſt, adhuc modicum fidei habentibus. L. (Rom. 8. e)

(Ioan. 11. g) (Ioan. 13.)

Hi ergo.

a Hi ergo. Infert ex pꝛime dictis, per arg. à ſimili, & reuertitur hic ad prĩcipalẽ materiã huius quartæ diſt.
b Non ſecundum præſciẽtiã. & tamẽ ſecundum præſcientiã dimitti, ſicut dicit Gra. ſ͞ ea. c. in domo. §. ſic itaq;. uerſi. quæ remiſsio. ſed hic aliter ſumit nomen præſcientiæ quã ibi.

proxi. qui recedit. ſed illud ea, facit ſimplicem & nominalem relationem, non numeralem ſicut ibi, mulier quæ damnauit, ſaluabit.
p Quam pœnam. Verum diceret ſi pro eodem peccato pœnam exciperet. L.

Pſal. 88. Qui autem. Hæc eſt quinta pars diſ. in qua probat magiſter, ꝙ peccata nõ redeũt: qđ uerũ eſt, ſecundũ Io. de F.
c Qui autem. Ab hinc uſque ad §. uerum. probat ſententiam aliam, ſcilicet peccata dimiſſa nõ redire, & hoc duab. authoritatibus.
d Quid eſt. Iniquitatem. Per hãc authoritatem non probatur propoſitum, ſed per ſequentem optime. L.
e Filijs. Non poteſt intelligi, niſi de originali peccato: alias enim contradiceret authoritas illa, Filius non portabit, &c. j. qõ. iiij. Iudæi.
f Peccatũ. Solum.
g Habemus. Vnde patet, quod originale peccatum dimiſſum non redit, & ita peccata dimiſſa non redeunt. (Peccatum originale dimiſſum. nõ redit.)
h Qui recedit. Sed nõ in id qđ. ſ͞. xxiij. q. iiij. ſi illic. ſ͞. 50. diſtin. c. miror. ſ. diſt. ĵ. tres autem. H.
i Recidit. Hic expreſſe dicit iſte, ꝙ peccata non redeãt. ſed ſi cõtrariũ tenere uolueris, expone ſic, non recidit omnino, uel eadem quantitate, in qua prius eſt †. († c. xxij. lib. xv. ad capi. xxj. Iob.) (Exo. 20. a)
k Nec in originali. Contradicit ſibi, ſi ſic exponatur.
l Qui tamen. ſ͞. c. proxi. qui recedit.
m Ea morte. i. ſimili pœna æterna.
n Quæ. i. qualis mors æterna, ſi ſic exponatur, non contradicit ſibi.
o Principio. Magiſter uocat principium ubi dixit, ſed nõ in id, &c. finem uero ubi dixit, qui tamen ea, &c. cap.

(? Et illud uerum eſt ſecundum opin. illorũ qui dicũt peccata dimiſſa redire, nõ quo ad eſſentiã, ſed quoad reatum & pœnam. Pet.) (Ezec. 18.)

Si aũt dereliquerint filij eius legẽ meã, et ĩ iudicijs meis non ambulauerint &c. Hi ergo, [a] *de quibus in præſenti agitur, filij ſũt meritò fidei, & præſentis iuſtitiæ: non ſunt aũt filij adoptionis æternæ. Qui ergo peccata dimiſſa fatentur redire, ſcđm iuſtitiam, &* [b] *nõ ſcđm præſcientiam ea dimitti neceſſe eſt, ut confiteantur: ſicut ſaluandis peccata ſecundũ iuſtitiam ad æternam damnationem imputantur, nõ ſecundum præſcientiã: quia & illis à bono in malum deficientibus, ſingula replicabuntur ad ſupplicium: & his uſq; in finem in bono perſeuerantibus, nulla imputabuntur ad pœnam æternam.*

5 Qui autem [c] dicunt, quòd peccata dimiſſa nõ redeant, authoritate G. e. & Proſperi, ſententiam ſuam confirmare conãtur. Ait enim Gre. in moralibus lib. 35. †

CAN. XIII.

QVid eſt quod dicitur: Qui reddis iniquitatem [d] filijs [e] ac nepotibus? Peccatũ [f] ſcilicet originale à patribus trahimus, & niſi per gratiam baptiſmi ſoluamur, et parentum culpã portamus: quia unũ cũ illis ſumus. Reddit iniquitatẽ patrum filijs, dum pro culpa parentis, ex originali peccato anima polluitur prolis. Et rurſus: Non reddit iniquitatẽ patrũ filijs: quia cũ ab originali culpa per baptiſmũ liberamur nõ iã parẽtũ culpas, ſꝫ quas nos ipſi cõmiſim⁹ habemus. [g]

Itẽ in rñſione Proſperi.

CAN. XIIII.

QVi recedit à Chriſto, & alienus á gratia finit hãc uitã, quid niſi in perditionem uadit? ſed nõ in id qđ [h] remiſſum eſt recidit: [i] nec in originali [k] pc̃tõ dãnabitur, q tñ ea morte [m] afficiẽ, q̃ [n] ei ꝓ dimiſſa pc̃tã debebat.

Finis huius authoritatis principio [o] cõtraire uidetur. Neq;. n. aliud eſt dimiſſa peccata redire, uel in originali peccato dãnari, quã pœnã [p] peccato debitã poſt eiuſdẽ remiſſionẽ excipere. Authoritates uerò ſibi cõtrarias aſſertores [q] huius ſñiæ ita determinãt. [r] Peccata dimiſſa redire dicũtur qa qſ quis poſt acceptã remiſſionẽ peccatorũ, ad uomitũ redierit, tanto grauius punietur, quantò magis benignitate Dei abuſus, ſingulorum remiſsionis acceptę ingratus extitit. [f]

6 Verũ illa ſñia fauorabilior uidet: qa pluribus roborat authoritatibus, & euidẽtiori rõne firmatur. Vt. n. dñs [t] ait per Ezech.

CAN. XV.

SI auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundum omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid uiuet? Omnes iuſtitiæ quas fecerat, non recordabuntur: [u] in peccato ſuo morietur, & non

q Aſſertores. Id eſt, illi qui dicunt, quod peccata dimiſſa nõ redeunt. Lauren.
r Determinant. Gratia. aliter intelligit in ſeq. §.
f Extitit. Vel potius, quia ita damnabitur quis pro ſequenti peccato, ſicut damnaretur ſi prima peccata non eſſent dimiſſa, ſcilicet æternaliter, ſed non tantum punietur Hug.
Verum illa. hæc eſt ſexta pars diſt. in qua probat per ſex authoritates, ꝙ peccata redeunt: & hoc probat ſuperficialiter nam authoritates bene intellectæ non faciunt pro eo. Ioan. de Fan.
t Vt enim dominus. Ab hoc loco uſque ĩ finem nititur Grat. conflare arg. huiuſmodi, ꝙ bona priora per mala ſequentia mortificata reuiuiſcũt, ſi poſtea bona fiant, ergo à ſimili, cũ mala per pœnitentiam mortificentur, ſi iterũ qs in malum reciderit, reuiuiſcunt: & ita peccata redeũt. ſed hæc argumentatio, ut ꝓdixi in principio huius diſt. non procedit, qa aliud eſt in uia, aliud in inuio. i. aliud eſt in bono, aliud ĩ malo, qa bona communicantur, nõ mala, arg. de cõſec. diſt. iiij. quis. ar. ff. de ſer. expor. ſeruus. & ꝓbat primam uſque ad illũ locũ, hæc ſicut ſecũdum autem probat uſq; ad illum locũ, porro. exinde probat qđ eadem ratio eſt in bonis & in malis. quo ad hoc. tandem cõcludit in. §. ſed his. uerſi. ſicut ergo bona Lau. (Aliud eſt in uia, aliud in inuio.) (Ezec. 33. d)
u Si auerterit. Nõ recordabuntur.

buntur. ergo idē eſt, ac ſi nunquā habuiſſet aliquod bonū propter quod peccatum ſibi fuit dimiſſum. Et ita idem eſt, ac ſi nunquam ei peccata fuiſſent dimiſſa. & ſic omnia peccata taliter dimiſſa redeūt, & dicunt redire per ſequens peccatum, ſicut priora bona mortificata per peccata, dicuntur per pœnitentiā reuiuiſcere. L. & ita argumentat Gratianus ex his authoritatibus a ſimili per contrarium.

Bōa mortificata, ꝑ pœnitentiā reuiuiſcunt.

Homil. iiij. ad c. j. Ezechiel. Homi. xj. ad cap iij. Ezechiel.

[a] Hoc nobis. Reuocamus in defenſionē a pœna quo ad uitam æternam. Laur.

[b] Bonorum. Quin pro malis puniatur, mitius tamen punietur. Vel quo ad uitā æternam conſequendā, non debet haberi fiducia. De hoc ſupra diſtin. iij. cap. quærat. §. itē illud. licet quo ad minorem pœnam ſubeundam poſsit haberi fiducia. Hug.

[c] De pertuſo. hoc cōtinetͬ in Haggeo propheta in primo c. L.

[d] Si refugiētes, &c. Prioribꝰ. Ecce uerbum, pro quo inducitur capitulum.

2. Pet. 2. d

[e] Melius. Id eſt, minus malū. Laur.

[f] Intermittētes. ideſt dimittentes: quaſi non tantū contenti, ſed cū hoc habito ad ulteriora procedentes.

[g] Inchoationis. Id eſt, in quo Chriſtus inchoat eſſe in nobis per fidem: ſcilicet qui ſermo eſt de initio fidei quo rudes catechizantur, ut eſt ſymbolum & dominica oratio. x. queſtione. j. placuit. Hug.

[h] Feramur. Secundum intelligentiam ſcripturæ, & bonam operationem.

Hebr. 6. a

[i] Iacientes fundamentum. nos inquam dico iacientes fundamentum pœnitentiæ. Quod prius dixit ſermonem inchoationis, hic appellat fundamentum: quia ad religionem Chriſtianam uenientibus prius proponitur, & ſuper hoc quod perfectionis eſt ædificatur. dicit ergo, uos dico iacientes fundamentum pœnitentiæ, id eſt, pœnitentiam quaſi lapidem in fundamento. quod eſt pœna de peccatis, uel de hoc quod quis priora bona mortificauit per peccatum, iacientes dico, id eſt, non ſicut olim, ſcilicet non ita negligenter, ſicut olim, ut ſicut prius cecidimus, ſic iterū cadamus. uel non rurſus, id eſt, non amplius, niſi modo iaciamus, ut amplius iacere non ſit opus.

erunt in memoria iuſtitiæ eius, quas fecerit.

Item Grego. in explanatione eiuſdem loci. †

CAN. XVI.

Hoc nobis maximè conſiderandum eſt. quia cum mala committimus, ſine cauſa bona noſtra tranſacta reuocamus. [a] quoniam in perpetratione malorum nulla debet eſſe fiducia præteritorum bonorū. [b] Idem.

CAN. XVII.

De pertuſo [c] quippe ſacculo aliunde exit, qđ aliūde immittitͬ: quia indiſcretæ mentes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aſpiciunt quomodo ex malo opere perdatur.

Item Pe. in epiſto. ij.

CAN. XVIII.

Si refugiētes coinquinationes mūdi in cognitione Dñi noſtri ſaluatoris Ieſu Chriſti, his rurſus implicati ſuperantͬ, facta ſūt eis poſteriora, deteriora prioribus: [d] meliꝰ [e] enim erat illis non cognoſcere uiā iuſtitiæ, quā poſt cognitionem retrorſū cōuerti ab eo, qđ illis traditū ē. ſctō mādato.

Paulus quoq; ſcribens ad Hebræos ait:

CAN. XIX.

Intermittentes [f] ſermonē inchoationis [g] Chriſti, feramur [h] ad eius perfectionem: nō rurſus iacientes [i] fundamētum pœnitentiæ ab operibus mortuis.

Dicēs opera mortua, priora bona ſignat Apoſtolus, quę p ſequēs peccatū erāt mortua: quia ibi peccādo, priora bona irrita fecerūt. Hęc ſicut peccādo fiūt irrita, ita p pęnitētiā reuiuiſcūt, et ad meritum [k] æternæ uitæ & beatitudinis ſingula ꝓdeſſe incipiūt, ēt illa quæ peccatis inueniunt admiſta. Vñ Auguſtinus, [l] Piū ē credere, &c. et Hieronymus, [m] Non eſt iniuſtus Deus: etc. Apoſtolus etiā ſcribēs ad Hebræos cū fidē & dilectionē, & bona opera eorū breuiter commemoraſſet, horū omniū mercedē, quā amiſerant peccādo, poſt pœnitētiā a Domino eos recepturos [n] oſtēdit. Porrò q per ꝓphetā dixit: Si auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua, etc. ipſe p eundē prophetā [o] promiſit dicēs: Si impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt & cuſtodierit uniuerſa ꝓcepta mea, et fecerit iudiciū et iuſtitiā: uita uiuet, et non morietͬ: omniū iniqtatū eius, quas opatꝰ ē, nō recordabor ī iuſtitia ſua, quā opatꝰ ē, uiuet. Filijs [p] quoq; Iſrael p Aſſyrios captiuādis ueteris idololatrię peccatū dñus p Oſee imꝓperat, et peccatū qđ Moyſe ſupplicante patribus fuerat dimiſſum, hoc in filijs reuixiſſe oſtendit, dicens:

[k] Ad meritum. licet magiſter ad hoc iſtud allegat, non tamen per contrariū intelligendum, ut idem ſit in malis, magiſter tamen ad hoc. ſ. tres poſuit opiniones.

[l] Vnde Auguſt. Piū eſt. ſ. diſtinct. iij. capit. quærat. §. illud autem. & ca. pium eſt.

[m] Hieronymus. Non eſt. ſ. diſtinct. ſecunda. §. hæc itaque. & capitu. non eſt Hug.

[n] Recepturos. Ergo a ſimili intelligatur per contrarium idem eſſe in malis, quod ſecundum horum ſententiam reuiuiſcent. Porro. Hic porro copulatiue tenetur, non aduerſatiue. & inducitur ſequens capitul. ad probandum, quod bona mortificata reuiuiſcunt. G. allegat pro alia ſententia ſ. quod peccata non redeant, uel ſi pro alia ſententia intelligatur, ſic accipiatur litera quaſi non ſolum per authoritatem illam ſi auerterit, &c. peccata redeant, ſed per authoritatem aliam. Ezec. 33. d

Porro qñque copulatiuè tenetur.

[o] Eundem prophetam, id eſt, eiuſdem prophetæ qui prædixerat, & Ezechielem, ut ſupra. §. finali.

[p] Filijs. Per quos omnem populū myſtice intelligas colentem idola. Exo. 32. c

CAN. XX.

VAe eis qui receſſe- runt a a me, quoniam uaſtabūtur, b quia præuaricati c ſunt in me. Ego tamē redemi eos d & ipſi locuti ſunt contra me mendacia, e & non clamauerūt ad me in corde ſuo, ſed ululabāt f in cubilibus ſuis: ſuper triticum & uinū ruminabant, g & receſſerūt h a me: & ego erudiui i eos, & confortaui eos, & confortaui k brachia eorum: & in me cogitauerūt l malitiā: m reuerſi n ſunt ut eſsēt abſque iugo: facti ſunt quaſi arcus doloſus. o Cadēt p a gladio q principes eorū r a furore linguæ ſuæ.

7 Antiqua peccata parentū s filijs īproperat ſermo diuinus, & propterea principes eorū in gladio caſuros prædicit. Sed per eundem prophetam contra ſe dominus facere oſtendit, dicens:

CAN. XXI.

NE fortè dicant in cordibus ſuis, omnē malitiā eorum me recordatum: nunc circūdederunt eos adinuētiones ſuæ quæ coram facie mea factæ ſunt.

Item Hieronymus. t

CAN. XXII.

CVm ita puniantur, nec cogitent quòd pro ueterib⁹ peccatis patrū puniā eos, quia nunc, id eſt, in præſenti pro malitijs ſuis quas inuenerūt, circūdati ſūt pœna, & mala eorū (ſicut putāt) non me poſſunt latere, ſed potius ipſæ adinuentiones ſuæ apertæ ſunt corā mea facie, quæ omnia clarè uidet.

Idem. u

CAN. XXIII.

HAeretici non poſſunt propter uetera peccata cōtra Deū cauſari, cum antiquis operibus addāt nouā impietatē, & ſuis ligent peccatis: & cū Deū celare ſe putēt, oculos eius uitare non poſſunt: quia uultus domini ſuper facientes mala. Pſalm. 33.

Item Gelaſius Papa.

CAN. XXIIII.

DIuina clementia dimiſſa peccata in ultionem ulterius redire x non patitur.

Sed his authoritatib⁹ y docent filij ab originali peccato expiati, non ideo puniēdi, qa patres peccauerūt, ſed ideo peccata patrū ī eos redire, qa eorū z culpā ſequunt̄. Sic et bōa q̄ peccato moriunt̄, nō p̄ficiūt ad p̄mium, qa facta ſūt, ſed qa p̄ pœnitētiā reuiuiſcūt. Tale eſt et illud Aug. in lib. pſalmorū, ſi Iudas a teneret adoptionē, &c. ſic etiam et illud Greg. in moralibus intelligit̄: qd eſt b qd dr̄: Reddis iniquitatē patrū in filios, &c. Exo. 20. a *Illis nāque parētū iniquitas reddit̄, q̄ propterea puniūtur: quia in radice traxerūt c amaritudinem d peccati. Illis aūt non reddi dicitur, in quibus merito ſua iniq̄tatis nō reuiuiſcūt pc̄tā parētis. Sicut e ergo bona q̄ peccato moriūtur, p̄ pœnitētiā reuiuiſcūt ad præmiū, ſic et mala, quæ p̄ pœnitētiā delent̄, reuiuiſcūt ad ſupplicium. Vnde propheta ex perſona pœnitentis, deplorat dicēs, Putruerūt & cor* Pſalm. 37.

Oſeæ. 7. c

a VAe eis qui receſſerūt. per idololatriā uel peccatum immane. xlv. di. diſciplina.
b Vaſtabuntur. Ab hoſtibus, & miſeri erunt.

ADDITIO.
Id eſt, in captiuitatem ducentur. Pet.

c Præuaricati. adorando uitulum, & tranſgrediēdo meū præceptum, de quo dixi, Non faciatis nobis Deos alienos.
d Redemi eos. Ab Aegyptiaca ſeruitute.
e Mendacia. Dicentes, Hi ſunt dij tui Iſrael.
f Vlulabant. Luxuriæ uacantes.
g Ruminabant. Id eſt, non ſicut homines comedebāt, ſed quaſi iumenta.
g Ruminabant. Id eſt, abundantiam rerum quā habebāt ſæpius ad uoluptatem quaſi ad fauces reuocabant, ut inde delectabiliùs paſcerentur nihil niſi cibos & luxurias quærentes.
h Receſſerunt. Dando ſe Diabolo.
i Erudiui. Per Moyſen & alios fideles. Eſaie. 7. e
k Et confortaui. i. dedi eis fortitudinem bellandi in tēpore Ioſue.
l In me cogitauerunt. Qui tanta eis feci.
m Malitiam. Cum non poſſent nocere cogitatione ſola, potentiā meam ad idola tranſtulerunt. H.
n Reuerſi. Ad id quod fuerunt antequam ipſos reuocarem per Abraham & Moyſen, ut ubique iugo legis & notitia Dei ferrentur in præceps. Hu.
o Doloſus. Deus intenderat eos contra aduerſarios. ipſi ultro contra Deum nituntur, & ſagittas blaſphemiæ contra Deum inijciunt.
p Cadēt. principes.
q A gladio. Materiali uel ſpirituali.
r Eorum. Qui uitulos auſi ſunt uocare Deos.
Antiqua. Hæc eſt. vij. pars diſt. in qua magiſter ſoluit quæſtionē. Io. de F.
s Antiqua peccata parentum. Scilicet quod non puniat filios pro peccatis parentum, ſed potius pro ſuis. & hoc incidenter interſerit G. & interſerit quædam contra opinionem quam illaturus eſt.
t Hieronymus. Super prædictam literam Oſeæ. ſ. ne forte, &c. Laur.
u CVm ita. Idē. Super eundem locum. Laurentius.
x DIuina. Redire. ſ. j. q. iiij. iā itaq;. ſ. xxiij. q. iiij. ſi illic. Laur.
y Sed his authoritatibus, &c. ſ. proxime relatis ab illo §. antiqua. & illis ſuperioribus capitulis quod eſt, qui receſſit: quæ uidentur dicere, quod peccata dimiſſa non redeāt. Laur.
z Quia eorum. Et ſic non oſtendunt quod peccata non redeant. Laur.
a Si Iudas. ſ. in princ. huius diſt.
b Quid eſt ſ. ea. diſtin. in c. hanc §. qui autem. Hug.
c Traxerunt. In ipſa origine carnis.
d Amaritudinem. i. cauſam amari peccati, uel cauſam amaram peccati.
e Sicut. Ecce qualiter induxit ſuperiores authoritates à ſimili. Laurentius.

Conce-

Peccatum originale non tenemur confiteri.

a Conceptus. Argu. quòd originale peccatum tenemur confiteri. quod nō eſt uerū: quia tantū commiſſa tenemur confiteri: at illud nō eſt commiſſum, ſed contractum. credo tamen contritionē exigi, quæ enim notabiliter fiunt, &c. ut ff. de iniur. l. item apud Labeonē §. hoc edictū Laurē.

IN pœnitentia autē. Hæc diſtinct. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima ponit modos pœnitentiæ. Secunda ibi. Qualitas. Tertia ibi, Falſas. Quarta ibi, Fratres. Ioan. de Fant.

b In pœnitentia. In hac diſt. & alijs duabus ſequētibus. agitur tam de illa parte pœnitentiæ, quæ dicitur oris cōfeſsio, & operis ſatisfactio, quàm de alijs, & ideo uidendum eſt, qñ oris confeſsio fuerit inſtituta, utrum neceſſaria ſit uel tantū uoluntaria, qualiter ſit facienda & cui, & qñ. Dicunt quidā i inſtitutā fuiſſe in paradiſo ſtatim poſt peccatū, dicēte dño ad Adam, Adam ubi es? Ideo enim quæſiuit ut ipſo cōfitēte peccatū, daret formā alijs in poſterū cōfitēdi. ſed quia in illa interrogatione dñs minus expreſſe uidebatur ad confitendum monuiſſe: ideo poſt exqſiuit à Cain fratricida expreſsius, Vbi eſt Abel frater tuus? Alij dicunt, qđ ſub lege fuit primo inſtituta, qñ Ioſue pręcepit Achor crimen ſuū confiteri, & lapidatus eſt. xlv. diſ. ſed illud. Alij dicunt, quod in nouo teſtamento à Iacobo dicente, Confitemini alterutrum peccata ueſtra, &c. [redacted] Eſt autē facienda taliter quod nō ſolū de peccato, ſed de oībus circūſtantijs. j. ea. c. j. Et eſt facienda ſacerdoti ſi adeſt, uel pximo in neceſsitate. ſ. diſt. j. quē pœnitet. Eſt autem faciēda cū quis peccat ſtati: quia nec per momētū. &c. ut ſ. diſt. iij. ille Rex. & hoc ſi eſt manifeſtū. ſi autē eſt occultum. & cōteritur, nō credo eū peccare ſi differt oris cōfeſsionē uſq; ad tpš pœnitētiæ deputatū per c. oīs. extra de pœ. & re. Sed q differt cū habet copiam ſacerdotis, nunquid in quolibet inſtanti peccat mortaliter? nō qa oēs moræ illi circa unū, & idē tēpus sūt, ſed augetur illud ex diuturnitate. ff. de furtis. eum qui. extra de ſimo non ſatis: & peccaret qſidē mortaliter. Lau.

Pſalm. 50.

Cōfeſsio ubi fuit īſtituta.

i Vt Ambroſi. pro hoc facit gīno. ſ. e. di. j ī pri. in gl. quia mētionē. in princi. Archi.

Cōfeſsio nō ex traditione eccleſiæ potius inſtitutā quā authoritate ueteris uel noui teſtamēti. Cōfeſsio Græcis neceſſaria nō eſt.

Autoritas Iacobi de confeſſione conſilium eſſe magis quā præceptū. Pano. in c. omnis utriuſque ſexus, de pœ. & remiſ. & ita poſt longā diſputationē ſentit Gratia ſ. ī pę. di. j. c. pe. in fin. dixi in annot. ad Phili. Dec. c. ad audiētiā. de reſcri. Et eſt uerū quāuis nouiſſime Io. Gerſō tenuerit eē de iure diuino hac ſola ratione qđ (ut ait) alioq non fuiſſet in poteſtate papæ, uelle totius eccle. tātū onus omnib^9 imponere, quæ ratio nō ualet, ut apud Matt. a 3.

Not. q quædā circunſtāciæ adhærent ipſi peccato ppriè, quædā perſonæ ipſi^9 peccantis quædam nec peccato nec perſonę ipſius peccantis, ut lati^9 paret in Archidia.

ruptæ ſūt cicatrices meę à facie inſipiētiæ meæ, id eſt, plagæ per baptiſmum ſanatæ. Hinc ēt idē propheta quāuis fide et ſacramēto circūciſionis ab originali peccato ſe mūdatū cognoſceret, tamē adulterio & homicidio quod cōmiſerat, illud reuixiſſe intelligēs, non ſine cauſa inter cætera ipſum cōfitet, & dicit: Ecce. n. in iniquitatibus cōceptus a ſū etc.

DISTINCT. V.

IN pœnitentia autē, quæ peccatorē cōſiderare oportet, Aug. ī li. de pœnitentia docet, dicens:

CAN. I.

COnſideret qualitatē criminis in loco, c in tpe, in perſeuerātia, in uarietate d pſonæ: & quali e fecerit hoc tētatione, f & in ipſius uitij multiplici executione. Oportet g enim pœnitere, fornicātē, ſcdm excellentiā ſui ſtatus h aut officij, aut ſecūdū modū meretricis, i & in mō k ſui operis, & qualiter ſuā turpitudinē peregerit: ſi in loco l ſacrato, aut cui debuit excellētiā fidei, ut ſunt domus dñorū, m aut aliorū multorū: ſi in tpe orationi cōſtituto, n ut feſtiuitates ſanctorū, & tpa ieiunij. cōſideret, quantum perſeuerauerit, o & defleat q pſeueranter peccauit, p & quanta uirtus q fuerit in pugnatione. Sunt qui non ſolum nō uincuntur, ſed ultrò ſe peccato offerunt, nec expectāt tētationē, ſed præueniūt uoluntatē, & pertractāt ſecū, quā multiplici actione uitij delectabiliter peccauerint. omnis iſta uarietas cōfitenda eſt deflenda: ut cum agnouerit, quòd peccatum eſt multum, citò inueniat Deum propitiū, id eſt, cognoſcendo augmētū peccati, inueniat ſe cuius ætatis fuerit, cuius ſapientiæ & ordinis, & ſtatum omnem alterius non peccantis r immoretur in iſtis ſingulis, & ſen-

c COnſideret. In loco. ſ. diſt. j. aut facta.

d Varietate. agentis, & eius cum quo agitur. ſ. diſt. j. aut facta. quædam enim res in clericis reprehenſioni ſubiacet, quæ non in laicis: ut xxxj. diſtin. c. j. puta nubere.

e Et quali. extra de ho. ſicut dignum.

f Tentatione. an ab ea præuentus, an eam præueniendo? ut j. ſequitur.

g Oportet. Ideo huiuſmodi circunſtantias tenetur confiteri, quia pręſumuntur augere peccatū uel minuere. Si tamen eas ſubticuit per obliuionē, non dico eum teneri ut iterum ei cōfiteatur circūſtātias, niſi tales circunſtantiæ eſſēnt, quod alterius generis peccatum facerent: ut locus ſacer facit ſacrilegium: ut ſ. diſt. j. aut facta. Laur.

h Status. ſ. xj. qō. iij. c. excellentiſsimus & cap. pcipue. ff. de re mil. l. ij. extra de cle. uo. c. epiſcopū. contra. ff. ad l. Cor. de ſic. l. pen. contra. ſed dic in epō eſt maior pœna ſuſpendi tribus mēſibus à cōione quā ab officio deponi. j. q. j. qſquis.

i Meretricis an. ſ. fuit Pulchra, uel deformis, an ſoluta, uel obnoxia uiro uel uoto. ar. xxvij. di. c. ult. L.

k Et in modo. quo ea abuſus eſt, utrum ordinarie, uel extraordinarie. nam uterque damnabilis eſt. xxxij q. iij. meretrices. xxxv. q. iij. extraordinaria.

l Si in loco. ſ. xvij. q. iiij. quiſquis. ff. de inc. q ædes. H.

m Dominorum. Arg. ſ. xxx. q. v. de forma. H.

n Conſtituto. quod etiam à coniugibus eſt abſtinendum. j. ea. q. iiij. c. j. & ij. & fere per totum.

Abſtinendū eſt qñque ab uxore.

o Perſeuerauerit. Nā perſeuerantia auget delictū. xxiiij. q. j. ſchiſma. ff. de fur. īficiādo. §. infans. ecōtra mora & perſeuerantia excuſat delictū qñq; xxxv. q. viij. c. j. ff. de pœ. ſi diutino. ff. de ri. nup. l. q i prouincia. L.

p Perſeueranter. iteratio. n. aggrauat. 25. q. ij. ita nos.

q Et quanta uirtus. id eſt, Reſiſtentia. H.

r Non peccantis. ut ſi minorem aliquem ſe non pec-

 cantem

tantem uiderit.

[a] Defleat. Quia abſtinere non potuit à peccato quemadmodum & minor ſe abſtinuerit.

[b] Dolendum.

CASVS. *Inſtruit Auguſt. pœnitentem dolere tam interiori, quam exteriori, pœnitentia. n. interiori debet dolere de tribus, ſcilicet de malis commiſſis, & hoc oſtendit uſque illuc, defleat, &c. Itē & de bōis omiſſis, ſcilicet uirtutibus, quæ oſtenduntur omiſſæ, quoniam qui delinquit in uno, &c. & hoc ab illo loco defleat, uſque ad illum animaduertere. à quo loco uſque ad illum, in his omnibus, oſtendit quod dolere debet de malo exemplo quod dedit proximo peccando. Ab illo autē loco, in his omnibus, &c. uſq; ad illum locū, qui ergo. Inſtruit pœnitentem in exteriori pœnitentia, quæ conſiſtit in faciendo, ut ſeculum relinquere & ſimilia. Ab illo loco, qui ergo, &c. uſque in finem inſtruit in interiori, quæ conſiſtit in abſtinendo. Laur.*

Pœnitentia interiori & exteriori dolēdum eſt.

tiat modum criminis, purgās lacrymis omnem qualitatē uitij. defleat [a] uirtutem qua interim caruit. Dolendum [b] eſt enim, & dolore purgandum eſt nō ſolùm quia peccauit, ſed quòd ſe [c] uirtute priuauit, nam licet ſperet ſe cōſecuturum ueniam, dolere tamē poteſt, quia non promeruit unde remunerari confidat: anxietur & doleat, quòd modo effugiēs de præteritis pœnā, miſer tamē nō inde expectet gloriam: cuius omne tempus † (quoniam breuiſsimū eſt [d]) debuit decertaſſe ad conſequendū præmium. Defleat etiam, quoniam offendēs in uno, [e] factus eſt omniū reus. [f] Ingratus. n. extitit, qui plenus uirtutibus, Deum non omnino timuit. In hoc enim quiſque peccator fit culpabilior, quo eſt Deo acceptior. Ideo enim [g] Adā plus peccauit: quia omni bono abundauit. Et etiá alio modo offendēs in uno, reus eſt omniū: [h] quia omnes uirtutes patiuntur detrimētum [i] ab uno uitio: nam ſi quis cadit in auaritiam, largitatē deſtruit. & etiá caſtitatē minorauit. Amore enim pecuniæ uel uiolaret caſtitatē, uel ſaltē minus amaret. Si enim tanta propter Deū adhuc caſtitas ineſt, ut nolit eandem perdere, tamen ſaltem minori gaudio, minori affectione tuetur eam, ubi uidet inde procedere damnum pecuniæ: ſic quoque & in alijs, quæ [l] etſi non [k] expellantur, tamen perceptione unius uitij, uel ſatis uel parum minuuntur, uel intentione deteriorantur. unde omnis uirtus amiſſa cuicūq; crimini [m] eſt deflēda, & de omnibus indulgētia petēda eſt. Animaduertere etiam oportet, & animaduertendo deflere animā proximi, quā Deo fornicator eripuit, uel ereptam in malo cōfirmauit: etiam quòd exemplum [n] extitit mali in operatione ſui criminis: cui magis profuiſſet, ſi alijs fuiſſet cauſa cōuerſionis: gemat itaque aliorum uitā in ſua corruptā, uel incorruptā nō cōſeruatā, [o] & cōmodū proximi quod dediſſet exēplo boni. de triſtitia doleat, quā bonis peccando [p] intulit: & de lætitia quam eis nō adhibuit, & non ſolum cogitet quid & qualiter fecerit, ſed quā iniuſtè Deum (ut diximus) peccando offenderit. timeat illam ueritatis ſententiam, Nō poteſtis duobus dominis ſeruire. Timeat ergo ne [illegible]

† Alias, oē opus & tēpus.

Iacob. 2. b

Crimina ſunt deflēda.

Matt. 6. c

charitate: factus eſt omnium reus, id eſt, ingratus omnium bonorum acceptorum. Laur.

[g] Ideo enim. quomodo peccaſſet ſi tanta bona habuiſſet? Et eſt argu. quod perfectus in eodem genere delicti, plus peccet quàm imperfectus. hoc tamen attendendum eſt, ſecundum cōtemptū. xxxij. q. j. cū renunciatur. ī. diſt. ij. c. j. §. item ſecūdū hāc. c. ſi enim inquit. ī. j. q. j. multæ autem operatiōes. xxiiij. q. iij. Deus.

[h] Reus eſt omniū. quo ad uitam æternam. ita enim dānabitur pro iſto, ac ſi eſſet omnibus inuolutus. has duas expoſitiones innuit hic. & ī. ea. diſt. ij. c. multi. §. non autem bene. H.

[i] Detrimentum. i. defectum: ut xxxij. q. j. cum renunciatur. uel hoc quo ad opera exteriora. nō quo ad eſſentiam: quia ſi habet unā, habet omnes. Lau.

[k] Quæ etſi non. quantum ad opera exteriora prioribus ſimilia.

[l] Expellantur. re uera, quo ad eſſentiam ſui.

[m] Crimini. i. criminoſo. alias habet cuiuſcūq; criminis. Et ē ſenſus, omnis uirtus, id eſt, efficacia uel effectus cuiuſcūque criminis ē deflēdus, quaſi dicat, omne crimē cū ſuo effectu eſt deflēdum: unde & ſequitur, & de omnib. quaſi ſit expoſitio præcedentis. H.

[n] Quod exemplū, ſupra. xlv. diſt. ſed illud. H.

[o] Non conſeruatam. Id eſt, confir- [illegible] propria triſtitia doleat: quia & Apoſtoli de paſsione Domini doluerunt, & nos de pœnis martyrum contriſtamur. ff. de incen. rui. naufra. quo naufragium. ff. de legatis primo. etiam ſi patris. ff. de bon. liber. in ſeruitutem. ff. ad Sillania. ſi quis

Apoſtoli de paſsione domini doluerūt.

[f] Sed quod ſe. 7. diſtin. j. c. oīs. §. alij econtra. & cap. ſunt qui arbitrātur. Lau.

[d] Breuiſsimum eſt. ſ. xxiij. quæſt. iiij. ipſa pietas.

[e] In uno. ſcilicet mortali peccato, factus ē omniū reus, ſcilicet peccatorū.

[f] Omnium reus. ſcilicet quo ad uitam æternam. ita enim pro illo damnabitur, ac ſi eſſet omnibus inuolutus, licet non tantum puniatur, ut. ī. ea. diſt. fratres. Vel qui offendit in uno, ſcilicet mortali peccato, factus eſt reus omnium uirtutū, id eſt, ex eo quod per unum peccatum mortificat in ſe omnes uirtutes, uel qui offendit in uno, ſcilicet

Offendēs in uno, factus eſt omnium reus.

pium a tamen eſt credere, ut recepta Dei gratia quæ in eo deſtruit omnia mala, & priora remuneret bona: ut cùm deſtruerit, quod ſuum nõ inuenerit, amet & diligat bonũ, quod etiã in peccante plãtauit. In his omnibus dolens aut relinquat ſeculũ, aut ſaltem illa quæ ſine admiſſione mali non ſunt adminiſtrata, ut mercatura & militia, & alia quæ utentibus ſunt nociua, ut adminiſtrationes ſecularium poteſtatum, niſi his utatur ex obedientiæ b licentia, ponat ſe omnium in poteſtate iudicis, in iudicio ſacerdotis, nihil ſibi reſeruãs ſui: c ut omnia eo iubente paratus ſit facere, pro recipiẽda uita animæ, quæcunq; faceret pro euitanda corporis morte: & hoc cum deſiderio, quia uitã recuperat infinitã: ut Deus. d Cum gaudio enim facere decet immortalis futurus, quæ faceret pro differẽda morte moriturus. e Semp deprecetur Deũ, certus de uenia, qui omnibus modis & ſine omni tædio, dubius rogaret poteſtatem terrenam. abſtineat a multis f licitis, qui in libertate arbitrij commiſit illicita: ſemper offerat g Deo mentem, & cordis contritionem: deinde & quod poteſt de poſſeſſione: tunc quod offerat Deo, ſecurus offerat. reſpexit enim dominus ad Abel & ad munera h eius: ſed prius dicit ad Abel, quã ad munera eius. Sumens enim mẽtem quam cognouit humilem & puram, remunerauit eius largitatis munera. Ad Cain uerò non reſpexit, neq; ad eius munera: Mẽtem enim eius quã uiderat: quoniam non cognouit: i eius munera non recepit. In iudicio itaq; cordis, conſideranda eſt eleemoſyna tribuẽtis: nec iam conſiderandum eſt, quantum, ſed qua mente, qua affectione dat, quod poteſt. Vidua enim duobus quæ habuerat minutis larga k plus omnibus poſuit. Qui ergo ſua peccata redimere uult temporaliũ oblatione: caueat prius offerat mentem. Cautus ſit pœnitens ne uerecundia ductus, diuidat apud ſe l confeſsionem, m ut diuerſa uelit diuerſis ſacerdotibus manifeſtare. Quædam enim uni celat, quæ alijs manifeſtanda reſeruat: quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper uenia carere, ad quã per fruſtra totam putat peruenire. Paueat præterea quem uera delectat pœnitentia, ut non prius ad domini corpus n accedat, quàm confortet illum conſcientia bona. o Sed ĩ hac ſeparatione tremendum iudicium p cogitet, q ubi r & maius & terribilius ſ impœnitentes ſeparabit in ignem. doleat, q nondum audeat ſumere quẽ multũ deſiderat cibũ ſalutarẽ: iſti ſunt digni t fructus pœnitentiæ, animam captiuam illaqueantes, & in libertate ſeruantes. Cohibeat ſe prætereà a Iudæis, a ſpectaculis ſeculi qui perfectam uult conſequi gratiam remiſsionis. Nam Dina Iacob u filia ſi ſe cohibuiſſet, & inter ſuos remanſiſſet: ab extraneo raptore corrupta non eſſet. Tanto itaque magis ſibi caueat, & cohibeat ſe anima, quæ ſæpe uel ſemel rapta, & corrupta eſt, timeat iam docta experimento x quod ignorauit uirgo. eligat quem imitetur: ut non ſequatur quem animus ſuus damnat. ſe enim iudicat, qui pœnitentiæ fructus non habentem a ſe non

Sanitatis cauſa multa toleranda ſunt.

Neſcio uos, id ẽ, nõ approbo.

Confeſsio non eſt diuidenda.

Mar. 12. d

Separatio a corpore Chriſti eſt quædã damnatio.

Dina filia Iacob fuit a Sichem oppreſſa.

Deceptus ſemel cautus ſibi cauet.

Gen. 34. a

Geneſ. 4. a

a quis graui. §. ſi eſt. ff. de uerbo. oblig. l. antepenul. Laur.

a Pium. ſ. ea. diſt. iij. §. illud autem. & c. pium eſt. H.

b Ex obedientiæ. ſ. xxiij. q. v. miles. Hugo.

c Sui. Id eſt, ſuorum peccatorum.

d Vt Deus. Eſt uita eorum infinita, uel habet uitam infinitam.

e Moriturus. Vt corpus redimas, ferrũ patieris & ignẽ, Arida nec ſitiens ora lauabis aqua. Vt ualeas animo, quicquam tolerare negabis? At pretiũ pars hæc corpore maius habet. Ouidius. xlviij. diſtin. omnes. xxxvij. diſtinc. omnes. xij. q. j. præcipimus.

f A multis. xj. q. j. aliud. Hug.

g Offerat. Ex quo mentem obtulit. H.

h Et ad munera. ſ. iij. quæ. vij. in grauibus. Hug.

i Non cognouit. Id eſt, non approbauit, ut in euangelio, Neſcio uos, id eſt, non approbo. H.

k Larga. Alias largita.

l Apud ſe. Arg. q non debet fieri diuiſio cauſæ. arg. j. de conſecr. diſtinct. ij. comperimus. C. de iud. nulli. j. eadem. fratres.

m Confeſsionem. No. confeſsionẽ peccatorum non debere diuidi per plures ſacerdotes, nam qui diuidit, ueniam non conſequitur, arg. ff. de ſer. ruſt. præd. per fundum. & j. ea. cap fratres.

n Corpus. De conſecra. diſt. ij. quotidie. Hug.

o Bona. Ergo a contrario ſenſu, ſi malam habuit conſcientiam, ſeparabit ſe a corpore Chriſti. ad hoc continuat quod ſequitur.

p Iudicium. Scilicet ultimum.

q Cogitet. Quia ſicut pro delictis ſeparatur quis a corpore Chriſti. i. domini in hac uita niſi reſipiſcat: ita pro eiſdem in futuro iudicio ſeparabitur in ignem æternum cum hœdi ſeparabuntur ab agnis. i. peccatores a iuſtis. xj. q. iij. nolite. Hugo.

r Vbi. In quo iudicio.

ſ Terribilius. quam ſit ſeparatio a corpore Chriſti, quæ eſt quaſi quædam damnatio, ut j. de conſecr. di. ij. quotidie.

ſ Terribilius. Iudicium. ſ. damnatio.

t Digni. Id eſt, præditi. Hug.

t Id ẽ, placita, & eſt caſus accuſatiui: & numeri pluralis, & adiectiuatur illi dictioni, quæ ſequitur. æra id ẽ, hamos. Archidia.

u Dina filia Iacob. Illud tangit quod legitur in Geneſi cap. xxxiiij. ſ. quod cum Iacob ueniret in terram Sichimitarum, Dina filia eius egreſſa eſt ut uideret mulieres illius regionis, quam uidens Sichem filius regis illius terræ adamauit, & rapuit, & ui oppreſsit eam. Hugo.

x Experimento. Vnde Ouidius, Qui ſemel eſt captus, fallaci piſcis ab hamo. Omnibus unca t cibis æra, ſubeſſe putat. Laurentius.

Impe-

a Impetret. diſt. j. quem pœnitet. in ſi ne Hug.

Q Valitas. Hęc eſt ſecunda pars diſtin. in qua prohibet ſolẽniter pœnitẽtes eſſe mercatores. Io. de Fant.
b Negotiantem. ſ. diſtinct. lxxxviij. fornicari.
c Vtilius. Quia inhoneſtus quæſtus arguit pœnitentem.
d Interuenire. Nã contrahentibus naturale eſt ſeſe inuicẽ decipere. ff. locati. item ſi prætio. §. quẽ admodum. & ff. de mino. in cauſæ. §. idem.
e Ontrarium. Ad militiã. hoc ẽ uerũ cũ eſt ei iniũctũ, &c. uel deliqt in ipſa militia. ſ. diſt. l ſi qs poſt. ſ. ea. q. ij. latorẽ. ſ. xxvj. q. vij de his uero. & c. pœnitẽtibus. & c. hoc ſit. nã cũ hoc eſt ei iniunctũ nomine pœnitentiæ ne ad ſecularia negotia unquã reuertatur, tunc obſeruare tenetur, alias excommunicatur. ſ. ea. de his. Sed ſi eſt ei iniũctũ ſiue priuatã ſiue ſolennẽ egerit pœnitẽtiam, de cætero redire nõ poteſt ad ſecularia negotia, quia quaſi perſona eccleſiaſtica eſt, ut ſ. diſtin. j. c. aliud. ſ. c. de his. niſi ſit negotiũ qđ ſine peccato expediatur. ſ. e. negotiũ.

a Epiſtola 90. ad Rufinum. Contrahẽtes ſe frequẽter decipiunt.

Pęnitẽtia peracta, an ſit licitum ad ſecularẽ militiã redire.

f S I quis. CASVS. *Si qui ſolennẽ pœnitẽtiã egerunt, poſt ad militiã ſecularem ſunt reuerſi. x. annis pœniteãt. Sed ſi de hac pœnitẽtia tres annos exegerint, cõmunioni eccleſiæ reſtitui debẽt: & ſi pœnitẽtes uere extiterint, epiſcopus poterit de pœnitẽtia impoſita*

ſt. 4. a

q ca. xij.

elongat. Laudat enim & amat quos dignè fructificare nõ ignorat. Quærat fructus dignos, & ſi nõ dignos pœnitẽtiæ. Sunt. n. fructus digni, uirtutũ fructus, qui non ſufficiunt pœnitentibus. Pœnitentia enim grauiores expoſtulat, ut ſic pacetur eccleſia, ut peccata dolore & gemitibus, mortuis impetret a uitam.

Item Leo Papa. †

Pœnitentes negotiationis lucra abyciant.

CAN. II.

a Q Valitas lucri, negotiãtem b aut accuſat, aut arguit, quia eſt & honeſtus quæſtus, & turpis: ueruntamen pœnitenti utilius c eſt diſpendia pati, quàm periculis negotiationis adſtringi, quia difficile eſt inter ementis uẽdentiſq; commercium, non interuenire d peccatum.

Idem.

Poſt pœnitentiam ad militiã ſecularem redire nõ licet.

CAN. III.

C Ontrariũ uerò omnino eſt eccleſiaſticis regulis, poſt pęnitentiæ actionẽ redire ad militiam e ſecularẽ, cùm Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo, implicat ſe ſecularibus negotijs. Vnde non eſt liber a laqueis diaboli, qui ſe militiæ mundanæ uoluerit implicare.

Itẽ ex Nicęno cõſilio. †

Decennio pœniteãt, qui poſt pœnitentiam ad ſecularẽ militiam redeunt.

CAN. IIII.

S I qui f uerò p gratiã Dei uocati, primò quidem oſtenderunt fidem ſuam depoſito militiæ cingulo, poſt hæc autem ad proprium uomitũ ſunt reuerſi, ut etiam pecunias darent, g & ambirẽt ruſus ad militiam. iſti decem h annis ſint inter pœnitẽtes poſt primum trienniũ i quo k fuerint l inter audiẽtes. Ab omnibus uerò præcipuè illud obſeruetur, ut animus eorum & fructus pęnitentiæ attẽdatur. m Quicunque enim cũ omni timore & lacrymis perſeuerantibus, & operibus bonis conuerſationẽ ſuã non uerbis ſolis, ſed opere & uirtute demonſtrãt: cum tempus ſtatutum ab his fuerit impletum, & orationibus iam cęperint communicare, licebit epiſcopo humanius etiam circa eos, aliquid cogitare. Qui uerò indifferenter habuerint lapſum, n & ſufficere ſibi quod eccleſiam introiuerint arbitrantur, iſti omni modo ſtatuta tempora complebunt.

Item ex concilio Aurelianenſi. †

A cõmunione ſuſpendantur qui poſt pœnitentiam, ad ſecularia redeunt.

CAN. V.

D E his qui ſuſcepta o pęnitentia religionem ſuæ profeſsionis obliti, ad ſecularia relabũtur, placuit eos & a cõmunione ſuſpendi, & ab omniũ catholicorum conuiuijs ſeparari. p quòd ſi poſt interdictum, cũ eis quiſquam præſumpſerit manducare, & ipſe communione priuetur.

Item Gregorius.

Quæ ſit falſa pœnitentia.

CAN. VI.

q F Alſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum authoritatem q ſan

uoluerit: ſi autem negligentes, explere debent prorſus tempora conſtituta. xxvj quæſt. i. de notam.

g Darent. Ad uſuram uel ad negotiationem. H. lxxxviij. diſt. fornicari.
h Decem. xxvij. q. j. deuotam.

ADDITIO. lxxxij. diſtin. presbyter. Archid.

i Triẽnium. Id eſt, primum tẽpus trienij.
k Quo. Triennio. ſ. ea. q. ij. latorem. de conſecr. diſt. iiij. eos quos.
l Fuerint. Extra eccleſiam: exiſtẽtes, & audientes officiũ: ſupple intrent eccleſiam, uel poſt primum annũ intrent ad eccleſiam, ſed uſque ad trienniũ ſunt inter audientes, non tamen communicantes, ut ſ. e. q. ij. latorem. H.
m Attendatur. Hæc clauſula nõ pertinet ad præcedentia, ſed hic põt legi clauſula ſuperior poſt primã. Laurentius
n Lapſum. Non curãdo quod lapſi ſũt. Lau.
o D E his qui ſuſcepta. ſ. di. 50. c. ulti. Hug.
p Separari. ſ. xxxvij. q. j. deuotam. H.
F Alſas pœnitentias. Hæc eſt iij. pars diſt. in qua probat quod pœnitentia eſt falſa. quæ non imponitur ſecũdum canones. Ioan. de Fant.
q Authoritatem. i. nõ conſideratis circunſtantijs, uel ſi ſibi certa pœna ſtatuitur, ſi minor imponitur, falſa eſt, niſi ex cauſa temperetur. j. q. vij. c. ij. L.

l De hoc de conſe. diſtin. iiij. eos. Pet.

† ca. xiij.

Non

ctorum patrum pro qualitate criminum imponũtur. Ideoq; miles, & negotiator, uel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri nõ poſsit, [a] ſi culpa grauiori irretitus, ad pœnitentiã uenerit, uel qui bona alterius iniuſtè detinet, uel qui odiũ in corde gerit, recognoſcat ſe uerã pœnitentiam non poſſe peragere, per quã ad æternam uitã peruenire ualeat, niſi negotiũ relinquat, uel officiũ deſerat, uel odium ex corde dimittat. Bona quidem quæ iniuſtè abſtulit reſtituat, [b] arma deponat, ulteriusq; non ferat, niſi conſilio religioſorũ epiſcoporũ, pro defendenda [c] iuſtitia. ne tñ deſperet, [d] interim quicquid boni poterit facere, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

Item Gregorius in homilia xxiiij. †

Poſt conuerſionẽ ad negocium redire non licet, quod ſine peccato agi non poteſt.

CAN. VII.

Negotium quod ante conuerſionem ſine peccato extitit: hoc etiam poſt conuerſionem repetere culpa nõ fuit, [e] Sunt enim pleraque negotia, quæ ſine peccatis exhiberi aut uix, aut nullatenus poſſunt.

Quæ ergo ad peccatũ implicãt, ad hæc neceſſe eſt, ut poſt conuerſionem animus non recurrat.

Item Innoc. Papa. ij.

De eodem.

CAN. VIII.

4 Fratres [f] noſtros epiſcopos & presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentijs laicorum animas decipi, & in infernum pertrahĩ patiantur. Falſam autẽ pœnitentiam eſſe cõſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur, aut cũ ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Vnde ſcriptũ eſt: Qui totã legẽ obſeruauerit, offendat autem in uno, factus eſt omniũ reus, [g] ſcilicet quãtũ ad uitã æternã. Sicut.n. ſi peccatis omnibus eſſet inuolutus, ita ſi in uno tantùm maneat, uitæ æternæ ianuam non intrabit. [h] Falſa enim eſt pœnitẽtia cum pœnitens ab officio uel curiali negotio non recedit, qđ ſine peccatis. [i] agi nullatenus præualet, aut ſi odium in corde geſſerit, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfaciat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra iuſtitiam ferat.

DISTINCT. VI.

† Qui aũt [k] debeat fieri confeſſio, uel qualẽ illũ oporteat eſſe, qui aliorũ crimina iudicat, ex eodẽ li. † de pœnitentia docetur, cum dicit. [l]

CAN. I.

Qui uult [m] confiteri peccata ſua, ut inueniat gratiam, quærat [n] ſacerdotem ſcientem ligare, & ſoluere, ne cùm negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo qui eum miſericorditer monet, & petit ne ambo in foueam cadant, quam ſtultus euitare noluit. & infrà. Tanta itaque uis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt ſacerdos, confiteatur proximo. & infrà. Sæpe [o] enim contingit, quòd pœnitens non poteſt uerecundari coram ſacerdote, quem deſideranti

[a] Non poſsit. Difficultas notatur, non impoſsibilitas. ĩ.e. qualitas. Laurentius.

[b] Reſtituat. xiiij. q. vj. ſi res.

[c] Pro defendenda. ſ. xxiij. q. v. excõmunicatorum. H. ſ. ea. q. ij. latorent.

[d] Ne tamen deſperet licet prædicta non faciat. Laurentius.

[e] Negotiũ. Nõ fuit, &c. alij non habẽt nõ: & tunc rectè concordat cũ duobus præcedentibus cap. quia peccatum eſt, ſi exerceat prædictas negotiationes. ſed ſi habetur non, bonum eſt: quia non eſt peccatum ſi excolat agros & uineas, aut cognoſcat uxorem cauſa prolis. imo ſi cut ſine pctõ prius hoc faciebat, ita nunc facere debet & poteſt. Hug.

Fratres. Hæc eſt iiij. pars diſtinc. in qua oſtendit magiſter qualiter intelligatur illud Iacobi Apoſtoli, qui peccat in uno, factus eſt omniũ reus. Io. de Fan.

[f] Fratres. ſ. e. diſt. iij. ca. j. §. item opponitur uerſi. item ſi illa. Hug.

[g] Reus. ſ. ea. diſtin. conſideret. lxxxvj. diſt. paſce. & capit. qui clementiam. H. Arg. contra teſtes & inſtrumenta. ſ. diſtin. lxxxvj. c. iij. Ar. cõtra. C. de tranſactio. ſi ex falſis.

[h] Non intrabit. Non tamen tantum punietur. H.

[i] Peccatis. ſ. xxv. diſt. qualis. Hug.

Qui autem debeat. Hæc diſtinct. diuiditur in tres partes, in quarum prima quæritur, cui debet quis confiteri. & eſt dicendum, qđ meliori ſacerdoti quem habere poſſit. Secunda ibi, Caueat. Tertia ibi, Quod autem. Ioan. de Fant.

[k] Cui autem. Hic intitulatur. vj. diſt. ubi quæritur, cui ſit confeſſio facienda & quali. & quidem facienda eſt ſacerdoti ſi fieri poteſt. & ſuo, ſi tamen fuerit intra eccleſiam, qui ſciat ſoluere & ligare: alias enim ex iuſta cauſa cuicunque faciẽda, & etiam laico ſi urgeat neceſsitas. ĩ.e. c. j. & cap. placuit. ſ. diſt. j. quem pęnitet. Similiter cui & quali: quia diſcreto & a crimine mundato. ĩ e. c. j.

[l] Cum dicitur. ſ. e. diſt. j. quem pęnitet.

[m] Qui uult. a loco iſto uſque ad uerbum laboret itaque, &c. habetur. ſ. diſt. j. quem pęnitet. & ibi expoſitum eſt. Lau.

[n] Quærat. Hoc poteſt intelligi, quando eccleſia plures ſacerdotes habet, tunc enim ad meliorem ſacerdotẽ debet accedere. Vel hoc quando prius confeſſus ſuo ſacerdoti. poſtea uadit ad aliũ, ſi ſuus ignoret ſecũdum qualitatem delicti ei pęnitentiam imponere. arg. ĩ. ea. placuit. quia quanto pluribus confitetur, tanto citius ueniam cõſequit. ſ. di. j. quem pęnitet. licet G. aliter intelligat. ĩ. e. c. ſacerdos. §. quod autẽ. Laur.

[o] Sæpe enim. ĩ. de cõſe. diſtin. iiij. ſanctum. ſ. xxvj. q. vj. ſi aliquis fuerit. H.

Ex deſi-

† Euãgeliorum.

Iacob. 2.

Confeſſio cui facienda eſt.

Sacerdos melior pro confeſſione eſt eligendus.

† De uera & falſa pęniten. ca. 2.

nec locus nec tempus offert, & ſi ille cui confitebitur, poteſtatē ſoluendi non habeat, fit tamen dignus uenia ex deſiderio [a] ſacerdotis, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim ſunt leproſi dum ibant oſtendere ſe ſacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. vnde patet Deū ad cor reſpicere, dum ex neceſsitate prohibentur ad ſacerdotes peruenire. Sæpe quidē eos quærunt, ſed ſani & læti dum quærunt antequam perueniant ad eos moriuntur: ſed Dei miſericordia eſt ubique, qui iuſtis nouit parcere, & ſi non tam cito [b] ſicut ſoluerentur a ſacerdote. qui ergo confitetur, omnino confiteatur: & ſacerdoti meliori, quàm pōt confiteatur: & ſi peccatū occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam ſacerdotis, ut grata ſit oblatio muneris. & infrà.

Luc. 17. c

Laboret pœnitens itaque in eccleſia eſſe, & ad eccleſiæ unitatem tendere. Niſi enim unitas eccleſiæ ſuccurrat: niſi quod deeſt peccatori, ſua operatione [c] cōpleat: de manibus inimici, nō eripietur [d] anima mortui. Credendum eſt enim, (& pietas fidei expoſtulat credere) ꝙ omnes eleemoſynæ totius eccleſiæ, & orationes, & operatio iuſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrāt recognoſcēti mortem ſuam ad cōuerſionē. Ideoque nemo dignè pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat unitas [e] eccleſiæ: ideoq; nō petat ſacerdotes per aliquam culpā, ab unitate [f] eccleſiæ diuiſos. Iudas [g] enim qui pœnitens iuit ad Phariſæos relinquens Apoſtolos, nihil inuenit auxilij, niſi augmentum deſperationis. dixerunt enim: Quid ad nos? tu uideris. ſi peccaſti, tibi ſit. non tibi ſuccurrimus, non peccata tua charitatiuè ſuſcipimus, non comportanda promittimus, nec qualiter deponas nos docemus: quid enim nobis & miſericordię, qui nec opera ſequimur iuſtitiæ? Iſſet [h] ad fratres, iſſet ad illos qui orauerant pro ſocru Petri febricitātē, qui Chananeam improbā miſericordiæ obtulerant. Interrogaſſet Petrū pro ſe effundentem lacrymas. nō fugiſſet Mariam & Martham, quæ uitam Lazaro impetrauerant: non turbam plorantē quæ unicum filium acquiſierat uiduæ. Iuit ad diuiſos, [i] & diuiſus perijt. & infrà. Sacerdos itaq; cui omnis offertur peccator, ante quem [k] ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum ſit iudicandus, [l] quæ in alio iudicare eſt promptus. iudicans enim aliū, qui eſt iudicandus condemnat ſeipſum, cognoſcat igitur ſe, & purget in ſe, quod alios uidet ſibi offerre, caueat ut a ſe proijciat quicquid damnoſum [m] in alio reperit, animaduertat, quod dicitur, Qui ſine peccato [n] eſt ueſtrum, primus in illam lapidem mittat. ideo enim liberauit peccatricem, quia non erat qui iuſtè proijceret lapidem. quomodo lapidaret, qui ſe lapidandum cognoſceret? nullus enim erat ſine peccato: in quo intelligitur, omnes crimine fuiſſe reos. nam uenialia peccata, ſemper remittebātur [o] per ceremonias. ſi qđ ergo in eis peccatū erat, criminale [p] erat. Deteriores itaq; in hoc ſacerdotes ſunt, ſe prius non ædificantes, illis qui dominum obſeruabant inſidijs. In hoc itaque potentiſsimum eſt crimen ſacerdotum, & ultra modum deteſtabile, qui non prius ſe iudicant, & alios alligant. deberent enim in ſe timere crimen, quod [q] in alijs timuerunt, & deteſtabile eſſe cauerunt & cenſuerunt. Illi quidem adeò erant cæci, quod ſummam ſapientiam ſperabant capere ſuis inſidijs, quod illis [r] patuit quod tunc quiſque [ſ] uitauit, uitet ſacer-

Mat. 27. e | Luce 4. f | Mat. 15. b | Ioan. 11. d | Luce 7. b | Ioan. 8. b

[a] Ex deſiderio. ſ. xxxiij. quæſ. v. quod Deo.
[b] Si non tam cito. Quantum ad pœnā purgatorij. Laur.
[c] Operatione. ſ. ut fit de ſua unitate, & in eadem complectitur. Hug.
[c] Operatione. ſ. & alijs bonis operibus. ſ. e. diſtinct. j. §. alij. cap. multiplex. xxvj. q. vij. c. j. argu. xiij. q. ij. animæ. Hug.
[d] Non eripietur. ſi contemplit eccleſiæ ſuffragia. Laur.
[e] Vnitas. Quia extra eccleſiam, nemo ſaluabitur, ut xxiiij. q. j. quicunque. Laur.
[f] Ab unitate. Etiam ſ neceſsitate. xxxij. diſt. c. præter. §. uerum. Laur.
[g] Iudas. ſ. e. diſtin. §. alij econtra c. ijs poteſtatis. Hug.
[h] Iſſet. i. ire debuiſſet. Hug.
[i] Diuiſos. Ab unitate eccleſiæ. ſ. ad phariſæos. qui diuiſi interpretantur. Hugo.
[k] Ante quem. iij. q. vij. iudicet. & cap. qui ſine.
[l] Iudicandus. Peccāt ergo dum in crimine ſunt ſacerdotes iniungendo pœnitentiam, & uerum eſt, ut ſ. iij. qō. vij. c. ſacerdos. §. in euāgelio. Quid ergo ſi in neceſsitate ſuus parochianus petat ab eo pœnitētiam? Reſpond. conuertatur. & ſtatim iniungere poterit. xij. diſtin. in ſumma. Hu.
[m] Damnoſum. Id eſt, damnabile.
[n] Sine peccato. Mortali. Hug.
[o] Semper remittebantur. xij. quæſt. ij. gloria. j. de conſecr. diſt. iij. aquam. H. Argu. ꝙ ueniale ſine mortali remittatur quod non credo. hic ergo uenialia dicuntur, quædam quæ re uera mortalia fuerunt. ſed tunc uenialia dicebantur: quia legis ceremonijs remittebantur, quantum ad pœnam legis euitandam: quo ad Deum autem nō remittebantur. [s]
[p] Criminale. Hic criminale dicitur, quod ceremonijs legis non remittebatur, ut adulterium. ar. xxxij. q. j. quod autem. Laur.
[q] Quod timuerunt. Sacerdotes. Iudæorum.
[r] Quod illis. ſ. quod non debet alios iudicare. Laur.
[ſ] Quod tunc quiſque. ſ. crimen iudicandum iudicare. Lauren.

Adhuc tūc potuiſſet ueniā impetrare, ut ſ. e. diſt. c. his poteſtatis.

Pœnitentiam iniūgēs, debet eſſe ſine peccato.

Veniale ſine mortali non remittitur.

[s] Vēialia ergo dicebant in lege, quæ ſine morte, uel mutilatione dimittebantur. mortalia q̄ mortē uel mutilationē exigebāt. Archi.

Qui

dos, qui in hoc [a] errore illis Iudæis peior extiterit. Caueat ſpiritualis iudex, ut ſicut non commiſit crimen nequitiæ, ita non careat munere ſcientiæ. Oportet ut ſciat [b] cognoſcere, [c] quicquid debet iudicare. Iudiciaria enim poteſtas, hoc poſtulat, ut quod debet iudicare, diſcernat: diligens igitur inquiſitor, & ſubtilis inueſtigator [d] ſapienter & quaſi aſtutè interroget à peccatore quod forſitan ignorat, uel uerecundia uelit occultare. Cognito itaque crimine, uarietates eius nō dubitet inueſtigare, & locum, & tempus, & cætera quæ ſupra diximus in exponenda eorum qualitate, quibus cognitis, adſit beneuolus, paratus exigere, [e] & ſecum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione pietatem in alterius crimine, diſcretionem in uarietate adiuuet confitentem orando, eleemoſynas & cætera bona opera pro eo faciendo, ſemper eum iuuet leniendo, conſolando, [f] ſpem promittēdo, & cùm fuerit opus etiam increpando. Doleat [g] loquendo, inſtruat operando. ſit particeps laboris, qui particeps uult fieri gaudij. doceat perſeuerantiam, caueat ne corruat ne iuſtè perdat [h] poteſtatem iudiciariam. Licet enim pœnitentia poſsit ei acquirere gratiam, non tamen mox [i] reſtituit in poteſtatem primam. Etſi enim Petrus poſt lapſum reſtitutus fuerit, & ſæpe lapſis ſacerdotibus reddita dignitatis ſit poteſtas: non tamen neceſſe eſt, ut hoc omnibus concedatur quaſi ex authoritate. Inuenitur enim authoritas quæ concedit. & quaſi imperat. Inuenitur alia, quæ minimè concedit, ſed uetat. quæ ſcripturæ non repugnant, ſed concordant: ſi locus, & tēpus, & modus, pœnitentiæ pacem adhibeant. Cùm enim tot ſunt qui labuntur, ut priſtinam dignitatem ex authoritate defendant, & quaſi uſum peccandi ſibi faciant: reſcindenda [k] eſt ſpes iſta. ſi uerò locus eſt, ubi iſta non concurrant, reſtitui [l] poſſunt, qui peccāt, itaq; pontifex iuſtus, & perfectus, atque diſcretus non cogitur ſuos ſacerdotes ſemper abijcere, nec mox reſtituere, niſi ſtatutum fuerit à Romano pontifice.

Caueat ſacerdos, ne peccata pœnitentium alijs manifeſtet: quod ſi fecerit, deponatur.

Vnde Gregorius.

Deponatur ſacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præſumit.

CAN. II.

SAcerdos ante oīa caueat ne de ijs, q̄ ei cōfitentur peccata ſua, alicui recitet, [m] quòd ea cōfeſſus eſt, nō propinquis, nō amicis, nō extraneis, neq; (qđ abſit) pro aliquo ſcādalo. nā ſi hoc fecerit, deponat̃, & omnibus diebus uitæ ſuæ ignominioſus peregrinando [n] pergat.

Quòd autem dicitur, ut pœnitens eligat ſacerdotem ſcientem ligare & ſoluere, uidetur eſſe contrarium ei, quod in canonibus inuenitur, ut nemo uidelicet parochianum alterius iudicare præſumat. Sed aliud eſt fauore uel odio proprium ſacerdotem contemnere, (quod ſacris canonibus

---

Iudex nō ſit iuris ignarus.

Pœnitens eſt interrogādus ſpecialiter.

Quod de ſingulis circunſtantijs ſit quærēdū, à peccatore, eſt arg. xxx. q. v. iudicātē. xxiij. qō. viij. occidit. [redacted]

a Qui in hoc. quod iudicandus iudicat. Lauren.

b Sciat. Argu. quod iudex ignarus iuris non debet eſſe, niſi habeat peritiam & experimenta cauſarum per conſuetudinem. in authē. de iudi. in prin. colla. vj. argu. extra de cōſue. ex literis. Lau.

c Cognoſcere. trigeſimaoctaua, diſt. nulli ſacerdorum. & cap. omnes. H.

d Inueſtigator. Argu. quòd ſpecialiter à pœnitēte quærendum eſt, an hoc uel illud commiſerit. Argu. xliij. diſt. ſit rector. uerſic. quia increpando. ff. de quæſtio. l. j. §. quoniam. extra de pœ. & remiſ. omnis.

e Exigere. ſ. ea. di. conſideret. H.

f Conſolando. ſcilicet pro ipſo orando, prout ſequitur.

g Doleat. Id eſt, dolorem pro ipſius peccato oſtendat.

h Perdat. Per negligentiam. lxxxj. diſt. dictum Laur.

i Mox. id eſt. ſtatim. arg. 50. diſtin. abſit. uel mox. id eſt, indifferenter. quædam enim non reſtituuntur: ut dixi. 50. diſt. miror.

k Reſcindenda. 50. diſt. ut conſtitueretur. contra. Sed hoc eſt, quando peccatum ſuum defendere uolunt, ex authoritate: ut ſ. 82. diſt. plurimos. Vel hoc cum non eſt ſcandalum multitudinem puniri. Lauren.

l Reſtitui. niſi in enormibus, ut 50 diſtin. miror.

m SAcerdos, &c. Recitet. Pone quod ſacerdoti cōfitētur aliqui aliquod crimen, & excommunicat epiſcopus omnes huius criminis conſcios, niſi ueritatē reuelauerint. Eſt in qōne an presbyter ei reuelare teneatur? Videtur hic quod non. & ar. extra de off. ordi. ſi ſacerdos. & extra de adulte. ſignificaſti. præterea hoc probare non poteſt presbyter, igit̃ dicere non debet. vj. qō. ij. placuit. ſ. ij. q. j. ſi peccauerit. q. vij. plerunque. præterea nō ne ſecretū fuit? Ergo celare debuit. xxij. qō. v. de forma. Item iſte non debet dici ſciēs. xv. qō. presbyter. In contrarium facit, quod hæc pœna maior eſt in eccleſia. ergo magis uitari debet & formidari. xj. qō. iij. nihil. Item in excommunicatione nō eſt tantū animæ detrimentū. ſed & corporis. xj. qō. iij. nihil. Sol. Dicunt quidā, ꝙ in ſecreto epō dicere pōt. utpote qui prodeſſe poſsit, non obeſſe. xxij. qō. v. hoc uidetur. Alij contra. Vel dic ibi ſciuit ut homo, hic ut Deus. & præterea iſte nō cōſcius nec ſciēs dici debet.

n Peregrinando. ut ita agat publicam pœnitentiā, & etiā ſolennem, ſi nō habetur ſpes de eius reſtitutione: ut 50. diſtin. illud. § hanc autem pœnitētiam. ſ. vj. q. ij. placuit. contra. ſed illa pœna non excludit hanc. Vel aliter ibi dixit epiſcopus eum peccatum cōmiſiſſe in genere, non deſcendendo ad ſpecies, ſed hic ſpecificat. Vel ibi facta fuit cōfeſsio epiſcopo, ut ſocio uel homini, non ut Deo. ſ. vj. q. ij. c. j. & ij. Laur.

Placuit.

probibetur) aliud cæcũ uitare, quod hac authoritate quiſq; facere monetur: ne ſi cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadant.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus.

Cuilibet ſacerdoti commiſſum (niſi pro eius ignorantia) alter ſacerdos ad pœnitentiã non ſuſcipiat.

CAN. III.

PLacuit, ut deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti, ad pœnitentiam ſuſcipere ſine eius cõſenſu, cui prius [a] ſe commiſit, [b] niſi pro ignorantia [c] illius cui pœnitens prius confeſſus [d] eſt, qui uerò contra hæc ſtatuta facere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

DISTIN. VII.

1 *ps* TEmpus uerò pœnitẽtiæ eſt uſque ad ultimum articulum uitæ.

Vnde Leo Papa. †

De eodem.

CAN. I.

NEmo deſperandus eſt, [e] dum in hoc corpore conſtitutus eſt, quia nõnũquã qđ diffidẽtia ætatis differtur, conſilio maturiore [f] perficiẽ.

2 *Quanquam de differentibus pœnitentiã, Auguſtinus ſcribat.* †

CAN. II.

SI quis poſitus in ultima neceſsitate ſuæ ægritudinis, uoluerit accipere pœnitentiã, & accipit, [g] & mox reconciliatur, [h] & hinc uadit, fateor uobis, nõ illi negamus qđ petit, ſed nõ præſumimus qđ bonum hinc exeat. ſed ſi ſecurus hinc exierit, ego neſcio. Pœnitẽtiam dare poſſumus, ſecuritatem autem dare non poſſumus. nunquid dico damnabitur? ſed non dico liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? uis quod eſt incertũ euadere? age pœnitentiam dum ſanus es. Si ſic agis, dico tibi, quòd ſecurus es, quia pœnitentiam egiſti eo tẽpore, quo peccare potuiſti. Si autem uis agere pęnitentiam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, [i] non tu illa. [k]

Idem.

CAN. III.

QVi egerit pęnitentiam ueraciter. & ſolutus fuerit à ligamento quo erat adſtrictus, & à Chriſti corpore ſeparatus, & bene poſt pęnitentiam uixerit, ſicut ante pęnitentiam uiuere debuit, poſt reconciliationem quandocunq; defunctus fuerit, ad Deum uadit, ad requiem [l] uadit, regno Dei non priuabitur, à populo diaboli ſeparabitur.

Idem. †

---

[a] PLacuit. Cui prius. xvj. q. j. §. ecce in hoc. Prius. Not. quod prius debet confiteri ſuo ſacerdoti, licet alteri poſtmodum confiteatur. Laur.

[b] Commiſit. id eſt, cuius parochianus eſt. Ab alio enim non poteſt ligari uel ſolui. extra de pœnit. & remiſ. quod autem.

[c] Pro ignorantia. ergo pro ignorantia eius, authoritate huius canonis potegis ire ad alium ſine licentia hominis, ſcilicet illius presbyteri imperiti. ſufficit hoc a iure cõcedi. arg. ff. de condi. inſtit. qui ſub. §. ultimo. Sed nunquid credet ille extraneus ſacerdos, ſimplici uerbo eius pœnitentis, qui dicit ſuum ſacerdotem imperitum? Sic, quia non eſt ueri ſimile, quod cum mendacio ueniat ad pœnitentiam. c. ſancimus. j. quæſt. vij. Sed nunquid eſt utilis talis confeſsio, quã quis accipit à non ſuo iudice contra hanc conſtitutionem? nã ordinatus a non ſuo epiſcopo recepit ueritatem ordinis. vij. quæſtion. j. epiſcopus. Sed dico eam inutilem. Væ ergo ſcholaribus, qui uadunt ad incluſos pro pœnitentia, & non ubi audiunt diuina per annum: quia & ibi decimas perſonales debent dare. extra de deci. nouum genus. Laur.

[d] Confeſſus. Vel quia non uult pœnitentiam dare: uel pro alia iuſta cauſa.

TEmpus uero. Hic intitulatur ſeptima diſtin. qua quæritur uſque ad quod tempus peccator ſit recipiendus ad pœnitentiam? Hoc eſt an utilis ſit pœnitentia, quæ iniungitur in mortis articulo. & uidetur Auguſtinus in hoc dubitare, nec uult (ut uidetur) in hoc præciſe reſpondere. arg. j. ea. ſi quis poſitus. Et forte adeo dubitauit: quia conſiderauit: quod de facto contingit: quia uix aliquis põt digne pœnitere in mortis articulo conſtitutus, dum mundum conſiderat, dum reſpicit filios & uxorem. j. ead. §. ultimo. Vel dubitare ſe oſtendit: non quia dubitet, quid in hoc caſu tenendum ſit, ſed quia in talibus uerbis terrere uult nos, ut in ſanitate agamus pœnitentiam. præciſe autem eſt reſpondendum ad hanc quæſtionem per authoritatem Euangelij: quia in quacunque hora peccator ingemue. &c. s. diſt. j. c. facilius. §. hoc idẽ. Procedit ergo hoc modo Grat. Primo probat uno capit. quod pœnitẽti nunquam eſt pœnitentia deneganda. poſt ea adducit in contrarium per duo. ca. uſq; ad §. hoc autẽ. quæ contraria capitula per alias authoritates, Aug. ſoluit.

[e] NEmo deſperandus eſt. id eſt, de nemine deſperandũ eſt. Arch.

[f] Maturiore. 32. q. ij. ancillam. cuius hæc pars eſt.

Quanquam. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua dicitur, quod ſi quis uere uult pœnitere, hoc ſanus faciat. P.

SI qs poſitus. [g] Accipit notificatam, non autem impoſitam: quia in tali articulo nõ imponitur: ut xxvj. q. vj. presbyteri. & cap. agnouimus. & q. vij. c. j. Laur.

[h] Reconciliatur. quia forte erat excommunicatus uel abſolutus, per officium ſacerdotis a pœnitentia, quæ ei imponi debebat. L.

[i] Dimiſerunt. Id eſt, uidentur dimiſiſſe te.

[k] Non tu illa. more humano loquit. ſemper enim præſumitur cõtra iſtum, quod non uere pœniteat, niſi euidens ſignũ appareat. ar. lvij. diſt. ſi quis in ægritudine. Hug.

QVi egerit. [l] Ad requiẽ ſcilicet recta uia, ita quod nec purgatorium ſentiat pro illis peccatis pro quibus pœnituit. Laur.

Lucæ 6.

Iſta fuit ſententia Lau. quã ſequit L. prout no. extra de pœ. & re. omnis.

Sacerdos propius propter imperitiam põt deſeri, & alius adiri.

Scholares quibus cõfiteri debent.

† Epiſtola 90. ad Ruſtic. epiſcopũ.

Pœnitentia i mortis articulo iniuncta, utrum ſit utilis.

† Homi. xlj.

Dicit Hierony. Si ex collo tuo tibi nepos paruulus pendeat, ſi in limine pater tuus iaceat ſenex, ſi ubera quibus te lactauit mater tibi oſtẽdat: ſic cis oculis ad crucem euola, per calcatũ perge patrẽ, percalcatam perge matrẽ, & gladiũ tenet hoſtis, & tamen cogitabis de lacrymis matris.

a Si quis. Hoc habes. 5. diſt. §.§ ult. in c. ſi quis autem. Hug.
b Tibi prodeſſe. C. de proba. ad probationem.
c Non tibi darem. 7. xcv. diſtinct. illud. arg. Hug.

CAN. IIII.

SI quis [a] autē, &c. & infrà. Baptizatus ad horam, ſecurus hinc exit. Fidelis bene uiuens, ſecurus hinc exit: agens pœnitentiam, & reconciliatus cum ſanus eſt, & poſteà bene uiuens ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Vnde ſecurus ſum dico, & ſecuritatem do. Vnde ſecurus non ſum pœnitentiam dare poſsū, ſecuritatem dare non poſſum. & poſt pauca. Sed unde ſcis (inquit) ne fortè Deus dimittat mihi? uerum dicis: illud ſcio, hoc neſcio. Nam ideo do tibi pœnitentiam, quia neſcio. Nam ſi ſcirem nihil tibi prodeſſe, [b] non tibi darem. [c] Item. Si ſcirem non tibi prodeſſe, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res ſunt. Aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quod horum futurum tibi ſit, neſcio. Ergo tene certum & dimitte incertum. Hoc autem quare Auguſt. dixerit, Cyprianus oſtendit dicens.

Quod

CAN. V.

IDcirco, fratres charisſimi, pœnitentiam non agentes, nec in dolore delictorum ſuorum toto corde manifeſtam lamentationis ſuæ profeſsionem teſtantes, prohibendos omnino cenſuimus a ſpe cōmunionis & pacis, ſi in infirmitate atque periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitione compellit: nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitauit moriturum.

Item Augu. in libro de pœnitentia.

CAN. VI.

NVllus expectet quando iam peccare non poſsit: arbitrij enim quærat libertatem, ut delere poſsit commiſſa, nō neceſsitatem. qui prius itaq; a peccatis relinquitur, quàm ipſe relinquat, ea nō liberè ſed quaſi neceſsitate condemnat. Licet enim latro ueniam meruiſſet in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi & perſeuerandi authoritatem: tunc enim in fide baptizatus eſt, qui tunc primum in cruce Chriſtum confeſſus eſt. Pœnitentia enim ſi in extremo uitæ hiatu aduenerit, ſanat & liberat in ablutione baptiſmi: ita quòd nec purgatorium ſentiunt, qui in fine baptizantur: ſed potius ipſi ditati bonis ſanctæ matris eccleſiæ recepturi ſunt multiplex bonū in uera beatitudine. Illi autem qui cùm potuerunt nunquam conuerti uoluerunt, confitentes cùm iam peccare nequeunt, non ſic facilè acquirunt quod uolunt. Oportet enim ut pœnitentia fructificet in bonis operibus, ut uitam mortuo impetret. Scriptum eſt enim, ſine charitate neminem ſaluum eſſe: non itaque in ſolo timore uiuit homo. Quem ergo ſerò pœnitet, oportet non ſolùm timere Deum iudicem, ſed & iuſtum diligere: non tantum † pœnam timeat, ſed anxietur pro gloria. Debet enim dolere de crimine, & de omni prædicta uarietate eius.

Luc. 24. f — 1. Co. 13. a

† Alias. nō timeat pro pœna, ſed anxietur pro gloria.

Quòd quamuis licet de eius ſalute Aug. potuit dubitare: credo quidem illi, qui dixit: Quacunque hora ingemuerit peccator, & conuerſus fuerit, uita uiuet & non morietur. Dixit conuerſum, non tantum uerſum, uita uiuere. Verſum quidem uiuere puto, qui dolet de crimine, conuerſum qui dolet de omni eius, quam expoſuimus uarietate. Vertitur a peccato qui iam uult dimittere peccatum: conuertitur, qui iam totus, & omnino uertitur, qui iam non tantū pœnas non timet, ſed ad bonū domini feſtinat tendere: quæ cōuerſio ſi cōtigerit alicui etiā in fine, deſperandum non eſt de eius remiſsione. Sed quoniam uix uel rarò eſt tam iuſta conuerſio, timēdum eſt de pœnitēte ſerò. Quem enim morbus urget, pęna terret, ad uerā uix uenit ſatisfactionem, maximè cum filij quos illicitè dilexit, ſint præſentes, uxor & mundus ad ſe uocent. Multos enim ſolet ſerotina pœnitentia decipere: ſed quoniam Deus ſemper potens eſt, ſemper etiam in morte iuuare ualet, quibus placet. Cùm itaq; opus ſit non hominis, ſed Dei, fructifera pœnitentia: inſpirare eam poteſt, quandocunque uult ſua miſericordia & remunerare ex miſericordia, quos poteſt damnare ex iuſtitia. Sed quoniam multa ſunt, quæ impediunt & languentem retrahunt, periculoſiſsimum eſt, & interitui uicinum ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium, ſed magnum eſt cui Deus tunc inſpirat ueram pœnitentiam. Si quis enim eſt, qui per ueram pęnitentiam expectat Dei clementiam, maiorem ſentiet Dei bonitatem ſua nequitia. Sed ſi etiā ſic conuerſus fuerit, uita uiuet, & non morietur, non promittimus tamen quod euadet omnem pœnam: nam prius purgādus eſt igne purgationis, qui in

Ezec. 33. c — 1. Co. 11. a

QVòd autē. Hęc qō diuidit in iiij. partes. In quarum prima probat magiſter ſuperficialiter, quod tempore feſtiuo uel ieiunij, nullus debet uxorem ſuam cognoſcere: quod eſt conſilium. Secunda ibi, Cum propria. Tertia ibi, Hinc etiam. Quarta ibi, Hæc autem. Ioan. de Fantu.

a Quod autem. Omiſit magiſter q̄ſtionē poſitā in themate tāquam nihil dubitationis habentem, quia quocunq; tempore exactus, ſemper tenetur debitum reddere xxvij. q. ij. ſi tu. & j. proxi. q. c. j. & ponit aliam ſatis affinem, an liceat tempore orationis uacare coniugali operi in exigendo: & ſuper hoc notat diuerſas opiniones. nā q̄dā 1 inhærentes iſti cap. dicunt, quod tempore orationis non debet quis cognoſcere uxorē ſuā. Alij uero intelligunt ea de conſilio. tu mediam uiam teneas. Maior enim medijs gratia rebus ineſt. Dic ergo q̄d quandoque eſt præceptum non cognoſcere eā, quandoque cōſiliū. Præceptum eſt, quod in his diebus non cognoſcat eā cauſa ſaturādæ libidinis: nā cum alias peccat uenialiter, maxime tamē cauſa incontinentiæ ſecūdum nos: ſic eam cognoſcēdo in his diebus peccat mortaliter. Conſilium uero eſt, ubi uult cognoſcere eam cauſa ſobolis, uel uitandæ fornicationis: hæc omnia intelligas in exigēte: nam ut præmiſi ſemp exactus tenetur reddere debitū, licet exigens hoc tempore

Operi cōiugali an liceat tēpore orationis uacare.

1 Vt B. & Iſido.

Maritus exact⁹ ſemper tenetur reddere debitū.

aliud ſeculū diſtulit fructū conuerſionis. Hic autē ignis & ſi æternus non ſit, miro tñ modo grauius eſt. Excellit enim omnem pœnam, quam unquam aliquis paſſus eſt in hac uita: nunquam in carne tanta inuenta eſt pœna, licet mirabilia martyres paſsi ſint tormenta, & multi nequiter quanta ſæpe ſuſtinuerunt ſupplicia. Studeat ergo quiſque ſic delicta corrigere, ut poſt mortem non oporteat talem pœnam tolerare. Quædam enim peccata ſunt mortalia, quæ in pœnitentia fiunt uitalia, non tamen ſtatim ſanantur. Sępe enim eſt, qui moreretur niſi medicaretur, non tamen ſtatim ſanatur: languet uicturus, qui prius erat moriturus: qui autē impœnitens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciatur. Qui autem impœnitēs finitur, ſi ſemper uiueret, ſemper peccaret. At Dei eſt miſerētis, quòd operatur finem peccandi. Ob hoc etiam ſine fine torquebitur, quia nūquam uirtute ditabitur, ſemper plenus iniquitate, ſemper ſine charitate torquebitur ſine fine.

QVAEST. IIII.

1 a QVòd aūt orationis tēpore cōiugali operi alicui nō licet uacare, beatus Hieronymus in quodam ſermone ſcribit, ita dicens: 2

Tempore quo uxori debitū redditur, à carnibus agni abſtinere oportet.

CAN. I.

SCiatis fratres chariſſimi, quoniam quicū que uxori debitū reddit, uacare non poteſt orationi, nec de carnibus agni comedere debet.

Item ſi panes propoſitionis, ab ijs, qui uxores ſuas tetigerant, comedi non poterant, quantò magis ille panis qui de cælo deſcendit, b non poteſt c ab ijs, qui coniugalibus paulò antè hæſere complexibus, d uiolari atque contingi: non quòd nuptias condemnemus, ſed quòd eo tempore quo carnes agni manducaturi ſumus, uacare a carnalibus operibus debeamus. e

Item Auguſtinus.

A coniugali cōcubitu in ſanctorum ſolēnitatibus eſt abſtinendum.

CAN. II.

QVotieſcunque autē dies natalis domini, aut reliquæ feſtiuitates f aduenerint, non ſolùm ab infidelium g cōcubinatum conſortio, ſed etiam a proprijs uxoribus abſtinere debemus.

Item Ambroſius in ſermone de aduentu domini.

Diebus ieiuniorū a proprijs uxoribus abſtinere oportet.

CAN. III.

FRatres h non ſolùm debetis ab omni immunditia abſtinere, ſed etiam ab uxoribus proprijs ſtudioſiſsimè contineatis. Nullus omnino uxori ſuæ ieiuniorum diebus coniungatur.

Item ſuper epiſtolam primam ad Corinthios. i

De eodem.

CAN. IIII.

SI cauſa procreandorum filiorum ducitur uxor, non multū tēpus cōceſſum

peccet. arg. j. ea. q. v. noluit dicunt tñ quidam quod ſi ſciret conſtaret q̄d uxor peteret debitū cauſa libidinis explendæ, non ei reddet.

b SCiatis Deſcēdit. Qualiter deſcendit, habes de conſec. diſt. ij. ſicut eſt uerus.

c Non poteſt. Propter reuerentiam ſacramenti. Vel intellige cum cauſa ſaturandæ libidinis commiſcetur ei, uel conſilium eſt: alias cum ex neceſsitate tenetur reddere, ut j. q. proxi. c. j. quare puniretur, 1 cum tantum pro mortali abſtinendum ſit a corpore Chriſti. j. de conſecr. diſt. ij. quotidie. & cap. ſi non ſunt.

d Complexibus. Et cauſa libidinis explendæ ſecundum quoſdam.

e Debeamus. Quantum in nobis eſt: alter tamen peccat exigēdo, ſed reliquus non peccat reddendo: nam & ſi peccat qui præcipit, non tamen peccat qui obedit. xxiij. q̄. j. quid culpatur. uerſus finem.

f QVotieſcunque. Feſtiuitates. de quibus inuenio in his capitulis. & j. de conſe. diſtin. iij. c. j. Hug.

g Ab infidelium. Infideles eos uocat, qui peccant mortaliter. argu. xxiij. q. iiij. forte. Vel quia non ſeruant fidem amicis ſuis. Vel ad differentiam fidelis. xxxiiij. diſt. Chriſtianos.

h FRatres. Conſilium eſt.

i SI cauſa. Conceſſum. & ita uidetur quòd aliqđ tēpus prohibitū ſit, in quo non debeat uxorem

1. Reg. 21

1 Ar. iij. q̄. iiij. Nabuchodonoſor. C. de adulte. l. Gracchus.

Infideles qui dicuntur.

† cap. 7

uidetur ad ipſum uſum: quia & dies feſti, & dies proceſsionis, [a] & ipſa ratio cōceptus, [b] & partus, iuxta legem [c] ceſſare uſum carnis his debere tpibus demōſtrant.

Itē Aug. in lib. quæſt. ueteris & noui teſtamēti.

Vxoris uſus certis diebus ceſſare iubetur.

CAN. V.

CHriſtiano [d] cum uxore ſua aliquando conuenire licet, aliquando non licet [e]: propter proceſsionis enim dies & ieiuniorum, aliquando non licet conuenire: quia à licitis [f] etiam abſtinendū eſt ad tempus, ut facilius impetrari poſſit, quod poſtulatur. Vnde Apoſtolus ex cōſenſu [g] ait, abſtinendum eſt ad tēpus, ut expeditius uacetis orationi. [h] nā etiā ſecundum legem [i] in ieiunio cedere & iurgari non licet: poſtea uerò licet.

Item Ioannes Chryſoſtomus.

Non uerè pœnitētiam agit qui continentiā non ſeruat.

[n] *Vir cum propria uxore.* CASVS. *In prima parte loquitur de eo, qui cauſa incōtinētiæ ad uxorē accedit. Tali cōſulitur ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere uſq; ad ueſperā. In ſecunda de eo, qui cauſa prolis eā cognoſcit: iſte talis ſi uult nō ſolū intrare eccleſiam, ſed etiā corpus Chriſti accipere permittitur. In tertia de eo qui cauſa libidinis explendæ huic in iſto c. pœnitentia nō imponitur, & dicitur tamen de eo q́d grauius delinquat, quā in primo caſu.*

CAN. VI.

QVi in caſtigatione [k] uictus [l] ſe dicit agere pœnitentiam, fruſtrà hoc ſermone promittit, niſi egrediatur [m] de cubili ſuo, & ieiunio continentiam addat.

Item Gregorius.

Ab ingreſſu eccleſiæ temperare ſe debet uir, cum propria uxore dormiens.

CAN. VII.

[a] VIr cum propria uxore [n] dormiēs, niſi lotus aqua, eccleſiam intrare [o] nō debet. Quāuis diuerſæ hominum nationes de hac re diuerſa ſentiant, atque alia cuſtodire uideantur. Romanorum tamen ſemper ab antiquioribus uſus [p] fuit poſt admiſtionem propriæ uxoris, & lauacri purificationem quærere, & ab ingreſſu Eccleſiæ, paululum temperare: nec hoc dicentes, culpandum putamus eſſe coniugium: ſed quia ipſa licita admiſtio coniugis ſine uoluptate [q] carnis fieri

uxorem ſuam cognoſcere cauſa ſobolis procreandæ, & ita non eſt conſilium: ſed facuim in eo, quod dicit uidetur. Non enim dixit nō eſt. Vel intelligas in caſu in quo loquitur. c. quando, ſcilicet cognoſcit eā cauſa ſobolis: quia forte in eo caſu non debet ad eam accedere: ſecus ſi cauſa incontinentiæ.

a Proceſsionis. i. rogationum: ut j. de conſec. diſt. iij. pronuntiandum.

b Conceptus. Ex quo ſcilicet partus incipit moueri. hoc etiam conſilium eſt ſecūdum nos, ſicut etiam de menſtruata. diſtin. v. ad eius vero licet H. contradicit.

c Legem. ſ. diſt. v. §. j. Ioan.

d CHriſtiano. xxviij. q. j. ſic enim.

e Non licet. id eſt, non expedit. & ita licitum dupliciter dicitur.

f A licitis. Própter hoc & illud. j. ea. nec uxorem. dic omnia hæc, de conſilio intelligenda.

g Ex conſenſu. Hoc non eſt in Apoſtolo, ſed ibi eſt ſenſus authoritatis Apoſtoli. unde eſt argu quod potius ſit ſenſus authoritatis Apoſtoli attendendus, quàm uerba. extra de uerb. ſig. propterea.

h Orationi. Sed dicit authoritas, nō deſinit orare, qui benefacit: ſed quilibet reddendo debitum bene facit, ergo orat, quare ergo ceſſabit ut orationi uacet? Reſpon. orare hic ſtricte ſumitur ſecūdum quod oratio fieri debet in eccleſia. Vel hoc de exigente. aliud in reddente. extra de conuer. coniug. quidam. Item nonne quotidie eſt orandum? Videtur ergo quod iugis continentia indicenda ſit coniugatis: ſed nomine orationis tēpus deputatum ieiunijs, quibus ſic frequentius mittitur oratio, intelligitur, ut tempus quadrageſimale, & quatuor temporum & ſanctorum uigiliæ. extra de obſer. ieiu. conſilium.

i Nam etiam ſecundum legem Forenſem, id eſt, Romanam: ut C. de fer. quadraginta. uel Moſaicam ubi dicitur, ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. xviij. diſt. impietatis. Vel canonicam xv. q. iiij. placita. Ioan.

k QVi in caſtigatione. ſcilicet flagellorum. [a]

l Victus. id eſt, conuictus & compunctus. Vel melius uictus genitiui caſus. quaſi in abſtinētia & parcitate ſcilicet ieiunando, & in ieiunijs ſe caſtigando.

m Niſi egrediatur. quantum in ſe eſt. uel ſi uxor conſentiat: ut j. ead. Apoſtolus.

o Intrare. Videtur ergo, quod multo fortius quis prohibendus ſit ab ingreſſu eccleſiæ pro mortali, cū hic impediatur pro uenia li: & ita qui eſt in mortali non debet eccleſiam ingredī, quod quidā admittunt. xxj. diſtin. cleros. in fi. & xj. q. iij. nullus ſacerdotum de pœnit. diſtinct. j. qui ſanctus ſacerdos eſt. quod non eſt uerum, niſi ſit excōmunicatus. xj. quæſtio. iij. excommunicatos. & cap. cum excommunicato. uel interdictus. extra de offic. delega. c. ſane. de illis cōſtat. uel niſi ſint contumaces. xj. q. iij. c. qui iubētes. uel pœnitētes. 50. diſt. ſ c. & quidā ſacrilegi. lxxxj. diſt. ſi qui. v q. ij. p̄ſenti. & xij. q ij. de uiro alias qlibet pōt ingredi: ut de cōſec. diſt j. eps nullum. j. q. j qui ſtudet. ubi dicit, quod dñs admiſit omnes peccatores intrare eccleſiam. p̄ter ſimoniacos. potius enim frequētabit eccleſiam, qui eſt in mortali: ut dominus eum cōuertat per uerba ſacerdotis: ut ſ. de pœ. diſt. v. falſas in fi. Quod ergo hic dicitur, dictū eſt propter reuerentiam ſacri loci, & propter corporalē uiri inquinationem magis, quàm propter peccatum.

p Vſus. Argu. pro conſuetudine Romanæ eccleſiæ ſeruanda, & verum eſt, cum hoc docet. xj diſt. nolite.

q Voluptate. Et ita coitus non poteſt fieri ſine peccato. hic applaudit ſibi H & ſumit opinionem, quod nunquā opus cōiugale ſine peccato poteſt exerceri. unde etiā qui debitum reddit, peccat uenialiter: quia ſemper eſt ibi quidam pruritus & uoluptas in emiſſione ſpermatis. & ideo Chriſtus noluit naſci ex coitu: quia non poteſt fieri ſine peccato, &c. xxvij. q. ij. omne. ad fi.. videtur ergo quod tentatur aliquis peccare: quia tenetur reddere debitum: ut xxvij. q. ij. ſi tu. & j q. proxi. c. j. nec pōt reddere niſi peccet, ergo tenetur

Licitum dupliciter dicitur.

1. Cor. 7. a

Orare nō deſinit, q. bene facit

Ad hoc. xxxj. diſt. c. ij. & ca. ſi laicus. xxxvj. diſtin. c. vlt.

[a] Scilicet quia flagellat & caſtigat à Deo ſecūdum Hu.

Eccleſiæ ingreſſus an ſit alicui pro mortali prohibendus.

Opus coniugale an poſsit ſine peccato exerceri.

non poteſt,[a] ideo à ſacri loci ingreſſu eſt abſtinendum: quia uoluptas ipſa ſine culpa nullatenus eſſe poteſt: non enim de adulterio uel fornicatiõe, ſed de legitimo matrimonio ſuſceptus erat, qui dicebat: Ecce enim in iniquitatibus[b] conceptus ſum, &c. Oportet itaque legitimam carnis eſſe copulã, ut cauſa prolis ſit, nõ uoluptatis: & carnis commiſtio procreandorum liberorum ſit gratia. nõ ſatisfactio uitiorũ.[c] Si quis uerò ſua coniuge nõ cupidine uoluptatis captus, ſed ſolummodo creandorũ liberorũ gratia utitur, ipſe ꝑfectò ſiue de ingreſſu eccleſiæ, ſeu de ſumẽdo dominici corporis ſanguinisq; myſterio ſuo eſt iudicio relinquẽdus: quia à nobis prohiberi[d] non debet accipere, qui in igne[e] poſitus neſcit[f] ardere. Cum enim non amor procreãdæ ſobolis, ſed uoluptas[g] dominatur in opere cõmiſtionis, habent cõiuges etiam de commiſtione ſua, quod defleant.[h] Tũc autem[i] uir, qui poſt admiſtionẽ coniugis, aqua lotus fuerit, etiã ſacræ communionis ualet myſterium accipere, cùm ei ſecundum præfinitam ſententiam, eccleſiã licuerit intrare.

3 Hinc etiã[k] in diebus abſtinentiæ, nuptiæ celebrari prohibentur.

Vnde in Laodicenſi concilio legitur.†

In diebus quadrageſimæ nuptias celebrare non licet.

CAN. VIII.

NOn oportet in quadrageſima, aut nuptias, uel quælibet natalitia[l] celebrare.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. IX.

NOn licet in quadrageſima[m] natales,[n] martyrũ celebrare, ſed tãtùm in Sabbato & Dñica per commemorationẽ eorũ oblationes offerre: ſed nec natalitia, nec nuptias liceat in quadrageſima celebrare.

Itẽ ex cõcilio Ilerdenſi.

De eodem.

CAN. X.

NOn oportet à ſeptuageſima, uſque in octauam Paſchæ, & tribus hebdomadibus[o] ante feſtiuitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ, & ab aduentu Domini, uſque poſt Epiphaniam nuptias celebrare, quod ſi factum fuerit, ſeparen-

tenetur peccare: ſed hoc argu. non ualet. Inſtat H. presbyter tenetur cantare miſſam, nec poteſt cantare. niſi habeat linguam: ergo tenetur habere linguã & ſecundum H peccat homo ex neceſſitate in primis motibus. & ita erit quis perplexus, ſecundum H. inter ueniale, quod ſurgit ex primis motibus. & mortale. Nam de primis motibus dicit Apoſtolus: Ago quod nolo. & ſurgunt in nobis, & ſine nobis. de pœn. diſt. ij. inter hæc. P. Manducator dixit contra: ut not. xiij. diſt. c. nerui. Itẽ ex hoc ſequeretur, quod bene faceret & male: quia reputatur ei ad ſanctitatem, ſi reddit debitum: ut ĩ. ea. quæſt. proxi. cap. j.

Quod no. 33. q. 2 quicquid. Pſal. 50.

[a] Non poteſt. De facili: & ideo quia dubium eſt, aqua aſpergitur.

[b] Iniquitatibus. id eſt, uoluptatibus. iniqtas enim ꝓprie deſignat crimen. de pœ. diſt. iij. §. quod autem. c. ille Rex. Vel dic iniquitatibus, id eſt, originali peccato, ſiue fomite. unde theologi colligũt ex hoc qđ plura ſunt originalia huiuſmodi, & tũc dic iniquitatibus, id eſt, cum iniquitatibus.

Originalia ſecundũ aliquos ſunt plura.

[c] Vitiorum. ſcilicet impropriè. Ar. diſt. xiij. c. nerui.

[d] Prohiberi. Id eſt, diſſuaderi.

[e] Qui in igne. Id eſt, in ardore concupiſcentiæ, id eſt, in amplexibus uxoris igneis.

[f] Neſcit. i. neſcit conſentire libidini uxoris ſuæ, ſed reddit debitum uxori exigenti.

[g] Sed uoluptas. Exercendæ libidinis.

[h] Quod defleant. Eſt enim coitus tunc mortale peccatum ſecũdum Hug. xxxij. q. iiij. origo, ſed ſi cauſa incontinentiæ, ueniale: ut diſt. xxv. c. qui in aliud §. alias autem ea. xxxij. q. ij c. quicquid. § his ita. imo ſecundum nos, nec hoc caſu eſt mortale. ſed ueniale. & hoc indicat. cùm dixit quod defleant.

[i] Tunc autem. Hoc reſpicit principium huius cap.

Hinc etiam. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua ponit tempora, in quibus nuptiæ non ſunt celebrandæ. Ioan. de Fant.

[k] Hinc etiam. Hic agit de illo impedimẽto, quod dicitur tempus feriarum, de quo dicunt quidam, quod impedit contrahendum, & dirimit iam contractum, quia contrahitur contra conſtitutionem eccleſiæ. ĩ. ead. non oportet. & extra de matri. contrac. contra interdi. eccle. c. j. uidetur in antiqua. Alij melius dicũt, quod licet impediat, non tamen dirimit. argu. extra de matri. contrac. contra interd. ecc. c. ulti. in fi. & cap. penul. & extra de tẽp. ord. ſane. unde matrimoniũ in quadrageſima non prohibetur contrahi, ſed prohibentur nuptialia conuiuia, & nuptiales ſolennitates, & ſolennes traductiones, & carnis commiſtio. Poteſt ergo matrimonium contrahi in quadrageſima, ſed illa tamen non debet duci, ſicut ſecũdum leges, mulier poteſt tempore luctus alij uiro deſpõſari, ſed non tamen traduci: ut ff. de ijs, qui not. infa. ſolet. §. quæ uirum. & hoc eſt expreſſum extra de fer. capellanus. argu. ad hoc. ff. de ritu nup. l. ſi quis officium. Nam cum ſolo conſenſu contrahatur, cur non contraheretur hoc tempore. C. de tranſac non minorem. & extra de matrimo. contract. contra inter. eccle. per totum. Ioan.

Tempus feriarũ utrũ impediat & dirimat matrimoniũ.

† ca. 26.

[l] NOn oportet. Natalitia. Non martyrum, ſed hominum: uel ad literam intelligas.

[m] NOn licet in quadrageſima. Hoc de honeſtate dicunt quidã. ff. de ritu nup. ſemper in coniunctionibus.

[n] Natales. Poteſt dici hoc eſſe abrogatum. nam hodie celebrantur bene in quadrageſima. uel intellige, quod non debent celebrari, ut fiant ibi conuiuia, & interſint hiſtriones & mimi, q turpia, &c. & huic intellectui conſonat quod ſequitur, ſed tñ in ſabbato, &c. & ĩ. ea. nec uxorem. Natales uocantur martyrum paſſionum dies, quia in eis naſcuntur ad uitam, & moriuntur mundo. de conſuetudine eſt in eccleſia Mediolanenſi, quod in quadrageſima nõ celebrantur. a de his natalibus habes C. de prob. neque natales. Et Verg. Meus eſt natalis Iola, &c. Io.

Natales qui dicuntur.

a Scilicet natales martyrũ, nec uxores ducũt.

[o] NOn oportet. Tribus hebdomadibus. Sed nunquid iſtæ

quid iſtæ tres hebdomadæ ſunt immediate ante feſtū ſancti Ioannis? ſubaudi non, ſed cum interuallo inter eas & feſtum: ut extra de fer. capellanus. & ponit has duas opiniones, approbat tamen quod cum interuallo accipiendæ ſunt, & incipiunt à diebus rogationum.

tur. [a]

Item Nicolaus papa ad conſulta Bulgarorum.

De eodem.

CAN. XI.

NEc uxorem ducere, nec conuiuia facere, in quadrageſimali tempore conuenire poſſe, ullo modo arbitror.

Hæc autem ſeruanda ſunt, ſi uxor cōſenſum adhibere uoluerit. cæterùm ſine eius conſenſu, nec cauſa orationis continentia ſeruari debet.

Vnde Auguſt. in lib. de adulterinis coniugijs. †

Niſi ex conſenſu communi, orationi coniuges uacare non poſſunt.

CAN. XII.

APoſtolus nec ad tēpus ut uacent orationi, [b] niſi ex cōſenſu [c] communi uoluit coniuges: nec carnali inuicem fraudari [d] debito.

Hinc ēt in ſecūdo concilio Arelatenſi legitur. †

Niſi ex conſenſu communi, cōiugatis pœnitentia nō detur.

CAN. XIII.

POenitentiam [e] cōiugatis non niſi ex cōſenſu communi dandam eſſe præcipimus.

QVÆSTIO V.

QVòd aūt ſine cōſenſu [f] uxoris uir cōtinentiam uouere non poſſit, multis authoritatibus probatur.

Ait enim [g] *Auguſtinus ſuper pſal. cxlvi.* †

[a] Separentur. ad tēpus. extra de ma. cōtract. contra interdic. ecc. literæ nō eſt contra extra eo. titu. ex literis in fi. qͣ ibi loquitur de interdicto eccleſiæ, nō de tempore feriato. Vel ibi prohibetur perpetua ſeparatio, hic permittitur ad tempus.

[b] APoſtolus. Orationi. priuatæ uel priuato loco ꝗ facere & incipere uelit, ſed ſolenni orationi, miſſæ, & tempori, & officio, & canonibus, & uniuerſali eccleſiæ indicto uacare licet, & debet & poteſt: ut de conſecra. di. ij. omnis homo. ſ̄ ea. q. ij. quos ſ̄. diſ. v. c. iij.

[c] Niſi ex conſenſu. niſi pro ſuccurſu terræ ſanctæ. extra de uo. & uo. redemp. ex multa. in uer. in tanta.

[d] Fraudari. ſed quid ſi in eccleſia uelit uxor debitum exigere à uiro, nūquid debet ei reddere? G. dicit quod ſic. tu contra. [1] arg. ff. de ſol. quod dicimus. Sed quid ſi à ſacerdote tempore canonis petatur debitum? Item dico quod non tenetur reddere tunc. argu. xxix. di. c. ij.

[e] POenitentiā. Publicam ſcilicet & ſolennem ſcilicet per quam ius alterius læditur.

QVod aūt. Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes: In quarum prima probant per ſex authoritates, quod uir ſine licētia uxoris & econtra non poteſt continere, qui etiam meretur reddēdo debitum. Secunda ibi, Tunc ſaluabit. Tertia ibi, Qui uxorem. Quarta ibi, Manifeſtum. Quinta ibi, Nec illud. Ioan. de Fant.

† lib. j. de nup. & cōcupiſcēt. ca. xiiij.

Coniugale debitū non eſt in eccleſia reddendum.

† c. xxij.

[1] Vbi cūc nō poſſūt exire eccleſiā, ſecundū L. De hoc ēt no. ſ̄. xxj. diſt. quoniam.

† c. 149. in fin.

Non poteſt uir continentiā ſeruare, niſi uxoris teneat conſenſum.

CAN. I.

SI dicat uir, continere iam uolo: nolo autē uxor: non poteſt: quod enim tu uis, non uult illa: nunquid per continentiā tuam, debet illa fieri fornicaria? [h] ſi alij nupſerit te uiuo, adultera erit. non uult [i] Deus tale damnū tali lucro compenſari. redde debitum: & ſi non exigis, redde. pro ſatisfactione [k] perfecta: Deus tibi computabit, ſi non quod tibi debetur exigis, ſed reddis qđ debetur uxori.

Item Alexander papa ij. Landulpho in Corſica.

Non debet extorqueri mulieris conſenſus ad continentiā Deo uouendam.

CAN. II.

NOtificaſti te morte tenus infirmatum, & peccatorum tuorum recordatione & terrore ualde pauefactum, anxiè quæſijſſe monachum fieri, & à tua uxore minis [l] & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam [m] extorſiſſe: & ſic te monaſticam ueſtem ſine abbate [n] ſumpſiſſe, & monaſterium petijſſe: poſtea uerò cum ſanus factus eſſes: tuæ uxoris reclamationibus, eiuſque ululatibus & planctibus: tuæque familiæ diſperſionibus deuictus, utpotè pœnitēs, domum remeaſſe: & poſt multos dies quorundam ſapientum conſilio, ad iam dictæ

[f] Quod autem ſine conſenſu. Hæc quæſtio quinta negatiue ſoluitur: quia uir non poteſt continentiam uouere ſine conſenſu uxoris expreſſo uel tacito niſi ſit ſponſa nondum cognita. extra de conuer. coniuga. ex publico. & in caſu fornicationis: ut xxvij. q. ij. Agathoſa.

[g] Ait enim. Super pſalmo, Laudate dominum quoniā bonus.

[h] SI dicat uir. Fornicaria. xxvij. q. ij. ſi tu.

[i] Non uult. xiiij. di. quod ait.

[k] Pro ſatisfactione. Quia reddere debitum, meritoriū eſt. ſ̄. ead. ſecundum. xxxij. q. ij. connubia. contra ſed ibi ſoluitur.

[l] NOtificaſti. Minis. Argu. quod confeſſio uel cōſenſus ab aliquo cōtra ipſum extortus, non præiudicat illi. argu. xxxj. q. ij. Lotharius. & xv. quæſtio. vj. authoritatem. [a]

[m] Licentiam. Item arg. à contrario ſenſu, quod non poteſt exire de monaſterio qui cum uxoris intrauit [b] licentia. Item arg. quod coacta licentia uel uoluntas nulla eſt: non quia hic non fuit licentia: ut in princi. dicitur: ſed quia coacta, ideo hic nulla dicitur. ſed uidetur contra. xv. q. j. merito. ubi dicitur qđ coacta uoluntas, uoluntas eſt. Reſpon. ſecus eſt hic & in matrimonijs, ubi exigitur uolūtas directa, uel ſpontanea. extra de ſponſ. cum locū. & in habitus aſſumptione. extra quod met. cau. cap. j. ſecus eſt in iuramēto, ubi nulla excuſat neceſſitas: quia ipſum neceſſitatis ſemper eſt xxij. qō. j. ita ergo, conſulit tamē iſtis: ut not. xv. q. vj. authoritatem.

[n] Sine abbate. Idē ſ cum abbate.

Maritus continentiā ſine cōſenſu uxoris, uouere nō poteſt.

Reddere debitū meritorium eſt.

Cōfeſſio contra aliquem extorta, nō ꝑiudicat illi.

[a] Hic uideas qđ no. 38. di. quiſipſis. Licentia coacta nulla eſt.

[b] Ad hoc ſ̄. ca. mulier. c. qđ Deo. c. q uxore. ubi de hoc. 27. qō. 2. Agathoſa. & iſtis canonibus ſtat. Hug.

a Cum omni. Argum. quod prætermiſsis circunſtantijs alicui facto debitis, non intelligitur iſtud eſſe factum. ī.xxx.q.v.aliter.diſt.xxiij.quorundam. ī.xviij. q.ij. Gonſaldus. Arg. contra extra de reg. & tranſeun. ad reli.c.ad apoſtolicam ſedē. quia tenet ibi monachatio omiſſa ꝓbatiõe:

b Cum feſtinatione. Sed nunquid tenetur uir iſte continere poſt mortem uxoris? ſic, ‡ nec exigere poteſt, ad monaſterium tamē non cogitur redire. extra de cõuer. coniug. quidā. extra eo. ti. placet. ſed contra dicit extra eo. titu. ex parte. ubi cõpellitur redire ad monaſterium. Sed dic, quod ibi uxor dederat licētiam, & ipſe ſolenniter profeſſus erat. Vel ibi uerbum compellas, non extenditur niſi ad uerbum dimittat. quod poſt ſequitur in dicto cap. ex parte. eſt cõſilium. Nec obſt. extra eo. tit. conſuluit. quia ibi nõ fuit reuocatus ab uxore ea uiua, & quia iam in monaſterio fuerat, pluſquam ꝑ annum, & quia poſt mortem uxoris fuit per aliquātulū tempus in monaſterio. Vtrum autē uir qui ſine licentia uxoris intrauit monaſteriū authoritate ſua exire poſsit, dubitari poſſet: & uidetur ex hoc cap. quod poſſit. ĩ. ead. l. una.

‡ De hoc etiā not. xxvij.q.j. nuptiarū. iuxta fi. in gl. hic habes.

† Alias, examinatus.

Mariti q inuita uxore uouit religionē an poſt eius mortē cõtinere debeat.

mulieris cubile redijſſe: nunc autē ſi tua uxore uti liceat, noſtrum requiris conſilium? Si ita denique eſt, ut tuus nuntius narrat: non uidetur nobis rationabiliter, neque iuſtè factū: quoniā cum omni a homini ad monaſticam tendenti uitam legaliter iuſtè & ſanctè ſit peragendum: tu contra leges minaciter & uiolenter à tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exinanitus † deuia ſecutus, nulla (ut dicitur) licentia accepta receſsiſti: & monaſterium petiſti: non enim uiolenta, ſed ex pari uoluntate & conſenſu (ſicut ſancti patres dicunt) hoc fieri debet, neque uir monaſterium eligere, aut profeſſa continentia, habitū cum feſtinatione b debet mutare.

Item ex concilio apud Compendium.

Vir poteſt abnuere nota continentia, quã ſine eius conſenſu Deo uxor obtulerit.

CAN. III.

MVlier ſi ſine licentia mariti ſui, uelū in capite miſerit: ſi uiro placuerit, c recipiet eā iterum ad coniugium. d

Item Auguſtinus ad Editiam. †

Non poteſt uir continentiæ nota reſcindere, quæ ſine eius aſſenſu mulier Deo promiſerit.

† Epiſt. 149.

CAN. IIII.

QVod Deo pari conſenſu uoueratis perſeueranter uſque in finem e reddere debuiſtis. à quo propoſito, ſi ille lapſus eſt, tu ſaltem inſtantiſsimè f perſeuera: g quod te non exhortarer, niſi quia tibi ad hoc ipſe conſenſit. Nam ſi nunquam tenuiſſes eius aſſenſum, numerus h nullus te defendiſſet annorum, & poſt pauca, Non quia pariter temperabatis à commiſtione carnali, ideo tuus maritus eſſe deſtiterat: imò uero tanto ſanctius inter uos coniuges manebatis, quanto ſanctiora i concorditer placita ſeruabatis. Nil ergo de tua ueſte, nihil de auro uel argento uel quacunque pecunia, uel de rebus ijs terrenis tuis ſine eius arbitrio facere debuiſti. & infrà. Eſt quidam pro modulo perſonæ habitus matronalis à uiduali ueſte diſtinctus: qui poteſt fidelibus coniugatis ſalua religionis cauſa, uel obſeruantia conuenire: hunc k te maritus ſi deponere noluerit, ne te uelut uiduam iactares illo uiuente.

c Mulier. Placuerit. In optione ergo uiri ponitur, ſi uelit eam reuocare: ſicut in optiõe prælati eſt an uelit rem uacante ſede alienatam, à capitulo repetere, uel ꝓ tempore retinere. xij. q. ij. ſi qua de rebus. utrum autem uir teneatur eam reuocare, uel pariter cõuerti, uel continentiam uouere dictum eſt. xxvij. q. ij. Agathoſa. nam ſi noluit eam reuocare, epiſcopus debet eam ſua authoritate extrahere. ar. extra de conuer. coniug. c. j. nam bonus iudex debet talia corrigere. extra de offi. ordi. c. j. ff. de offi. præſi. præſes.

d Coniugium. ſed pone quod mulier ſine licentia uiri intret religionem, imo uiro contradicente. poſt uir conſentit, ſed ipſa contradicit. nunquid poteſt ipſa exire? Videtur ꝙ non: quia ultimus conſenſus confirmat præcedentes. ff. de ſer. ruſt. præd. per fundū. Argu. contra. ff. commu. præd. receptum. ubi dicitur, quod prior conſenſus debet durare. Quidam dicunt, ꝙ exire poteſt ſed contra eos eſt extra de eo q dux. in ma. c. j. per quod dico, ꝙ exire non poteſt. Sed uſque quo habebit maritus licentiā reuocādi eā? Dicunt quidam, ꝙ intra annū & diem. arg. xx. q. ij. puella. Ba. dicebat ꝙ intra trienniū. xvj. q. ij. ſi qs incognitus. Alij dicūt, quòd tūc pōt reuocare à cū primo copiam habuit, poſt non. ĩ. j. q. j. cõſtat. Ego dico quòd quandocunque poteſt: ut ĩ. c. proxi. ‡

e Quod Deo. In ſinē. uitæ.

f Inſtantiſsime. Argu. ꝙ fides eſt ſeruāda ei, qui contra fidem uenit. ī xxij. q. iiij innocens. Argu. contra. xcv. diſtin. eſto. extra de iureiuran peruenit. j.

g Perſeuera. Sed quid ſi alter fornicetur poſtea, nunquid reliquus pōt ipſum repetere? Arg. hic ꝙ non. Arg. cõtra extra de iureiurā. tua. Dicunt quidā, quòd authoritate epī reſtituet ei ut extra de diuort. ex literis.

h Numerus. Argu. contra præſcriptionem. non enim præſcriptione tpis defenditur quòd ab initio de iure communi nõ poteſt ſortiri effectum: ut xciij. diſtinc. c. contra morem. ī. j. q6. j. nullus epiſcopus.

i ſanctiora. Ab initio tamen cū cõtrahunt, contrariā debent habere uolūtatem, ſcilicet de ſobole ſuſcipiēda. xxvij. q. ij. omne itaq;.

k Hunc. Ex hoc uidetur, quòd uxor nõ poſsit facere eleemoſynam ſine licentia uiri, ſed iſtud intelligas de rebus dotalibus. nam dominium rerum dotalium, eſt penes mulierem de iure naturali, de iure ciuili eſt penes maritum. C. de rei uend. doce. & de his intelligas hoc capitu. Vel ſi uis intellige de paraphernalibus, conſilium eſt hic. Nam cui committit corpus, honeſtū eſt, ut & res committat. C. de pac. conue. hac lege. & extra de dot. poſt diuor. capitu. ulti. Sed quero cum iſti uotum emiſerint, quare ueſtes mutare non poſſunt?

Ad

Marit⁹ quequo pōt uxrem ſua reuocar quæ ſi eius cõſe ſu relig nē ingr ſa eſt.

Adde a hoc quo not. vij. c j. ſi quis.

‡ Quic dicunt & fortè be ne, ꝙ mu lier qua nõ noui quãdo ui ingreſſus eſt mona ſteriū, uiro inuito nõ pōt ingredi mo naſterium ſiue religionē, & ingreſſam pōt educere ar. ĩ. c. prox. quia nõ tenuit ingreſſus eius, ut extra de cõuer. coniu ga. quidā ſecus ſi in igreſſū ui ri uouiſſet: qa tūc ingreſſus eius tenet ſecūdum Innoc.

‡ Cū iſta gl. cõcordāt Ang. in l. qui ſeruum. ff. de uerbo. ob. & Alexand. de Imo. in l. cū proponas. C. de pactis.

Præſcriptio nõ defendit in ualidum.

Eleemoſyna an poſſit fieri ꝑ uxorē, ſine licētia uiri.

Vxor duplicē ſeruitutē uiro debet.

Ad hoc dicas, quòd uir duplicem habet ſeruitutē in uxore, unā quo ad debitū reddendū, aliā quo ad miniſterium ſibi exhibēdum unde licet unam relaxauerit, nō tñ aliam. ff. de ſer. urb. præd. ſi domus. & extra de cōuerſ. coniug. quidā.

a Magis. Q. d. cum perduxiſti eum ad ſcandalū diſſenſionis: potius malū feciſti uiro non obediēdo, quam bonum feceris abſtinendo.

b Anna. i. uidua.

c Suſanna. Id eſt uxorata.

d Secundū uerba. In quibus dr de debito reddēdo.

e Imputaret. Arg. ꝙ pro completo habetur, ꝙ per uolentē agere non ſtat, ne ſiat. argu. ſ. proxi. cauſa. q. v. ꝓpoſito.

f Quiſquis. Tangit illa tria uerba apoſtoli: qui habent uxores, ſint tanquā non habentes: & qui uendunt, ſint tanquam non uendentes: & qui emūt, ſint tanquam non ementes. xxxj. diſt. lex continentiæ.

g Non faceret. ſ. non faciendo eleemoſynam.

h Quia tranſit. i. tranſitorium eſt.

i Preſumit. Superbiendo cum eis.

k Securus. Hæc clauſula reperitur cum qualibet præcedenti ab illo loco. quiſquis, &c.

Vna ſola. CASVS. *Quidam ſine licētia uxoris continentiam uouerat quærebatur utrū teneretur eam ſeruare? Et reſpon. quod nō: quia talia fieri debēt de cōmuni cōſenſu uiri & uxoris. unde talis promiſſio magis eſt corrigenda, quàm adimplenda.*

puta quia non fuerat in hac re, uſque ad diſſenſionis ſcandalum perducendus magis [a] inobedientiæ malo, quam illius abſtinētiæ bono. quid enim abſurdius eſt, quam mulierem de humili ueſte ſuperbire, cui potius expediret obtemperare candidis moribus, quàm in nigellis ueſtibus repugnare? quia & ſi te indumentum monachæ delectabat, hoc etiam gratius poſſet marito obſeruato exoratoq; ſumi, quàm illo inconſulto contempto que præſumi. quod ſi omnino nō ſineret, quid tuo propoſito deperiret? Abſit ut hinc diſpliceas Deo ꝙ coniuge tuo nondum defuncto, non uidueret is ſicut Anna, [b] ſed ſicut Suſanna. [c]

Idem. †

Continentia meritū habet, qui pro incontinētia uxoris debitum ſibi reddere cogitur.

CAN. V.

SEcundum uerba [d] Apoſtolica, etiamſi uir continere uoluiſſet, & tu noluiſſes: tibi debitum reddere cogeretur: & illi Deus imputaret [e] ad continentiam, ſi non ſuæ ſed tuæ cederet infirmitati, ne in adulterium caderes. Quiſquis [f] igitur compatiens infirmitati uxoris, reddidit, non exegit debitū: aut ſi propter propriam infirmitatem duxit uxorem, plangens potius, quia ſine uxore eſſe non potuit, quā gaudens quia duxit: quiſque uendidit qđ utile non uit: quia & ſi maneret, beatum non faceret: [g] quiſquis emit quod nouit quia tranſit, [h] & de his non præſumit, [i] & fecit ex eò miſericordiā, cum non habentibus: ſecurus [k] expectat diem nouiſsimum.

Item ad Armentariū & Riparium & Paulinā. †

Vota continentiæ ſine uxoris conſenſu, reddi nō poſſunt.

CAN. VI.

VNa ſola cauſa eſſe poteſt qua te ad id quod uouiſti, non ſolum non hortaremur, uerùm etiam prohiberemus implere, ſi fortè tua cōiunx hoc tecum ſuſcipere, animi ſeu carnis infirmitate recuſaret: nam & uouenda talia non ſunt a coniugatis, niſi ex conſenſu & uoluntate communi: & ſi properè fuerit factum, magis eſt corrigenda [l] temeritas quàm perſoluē da promiſsio: neq; enim Deus exigit, ſi quis ex alieno [m] aliquid uouerit, ſed potius uetat uſurpare alienum.

Item Hieronymus. †

Abſque cæteris operibus, nec ſola virginitas ſaluat, nec cætera abſque uirginitate proficiunt.

CAN. VII.

TVnc ſaluabitur [n] mulier, ſi illos genuerit filios, qui uirgines [o] permanſuri ſunt: ſi quod ipſa [p] perdidit, acquirat in liberis, & damnum radicis [q] & cariem, [r] in flore compē ſet [s] & pomis. [t]

Idem. †

CAN. VIII.

HOc ſolum nunc dico, quod quomodo abſque cæteris operibus, virginitas [u] ſola non ſaluat, ſic omnia opera abſque uirginitate, [x] puritate, continentia, caſtitate, [y] imperfecta [z] ſunt. Idem.

l Corrigenda. Simile. ſ. xxij. q. iiij. definitio. Et eſt hic argu. quod ſi alter ſine licētia alterius intret religionem, quod ſua authoritate poteſt exire.

m Ex alieno. Hoc uerum eſt, ſi eo animo uoluit, ut auferat illi cuius eſt: alias licitum eſt alicui rem alienam legare: ut inſtitut. de leg. §. non ſolum. licet ſecus ſit ſecundum canones: ut extra de teſtam. cap. filius.

ADDITIO.

Secundum T. Sed Vincēt. & Bene. aliter uidētur intelligere: ut ibi nota. gloſſ. cum quis. ſecundum Gof.

TVnc ſaluabitur. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat, qđ debemus eſſe uirgines. ſcilicet mente & corpore ſi poſſumus, alias mente, ſine qua nullus ſaluabitur. Ioā. de Fant.

n Tunc ſaluabitur. Exponit Hiero. illud Apoſtoli ad Timotheum: Saluabitur mulier per filiorum generationem, ſi permāſerint in fide & dilectione & ſanctitate.

n Saluabitur. ſcilicet merebit̄ ſaluari.

o Virgines. Id eſt, integri in fide.

p Si quod ipſa. Scilicet uirginitatem corporis. & eſt ſimplex relatio.

q Radicis. Scilicet ſuipſius.

r Cariem. i. corruptionē ſuæ carnis.

s Compēſet. Quantum in ipſa eſt.

t Pomis. i. filijs qui dicunt̄ flos & poma, ſicut mater radix.

HOc ſolum. u Virginitas. Scilicet carnis.

x Virginitate. Scilicet mentis.

y Caſtitate. Saltē in affectu ſeruata.

z Imperfecta. Quo ad uitam æternam promerendam.

† Ibidē.

† Epiſt. xlv.

† De hoc not. ſ. ea. c. ij. in gl. fina.

† lib. j. ad uerſus Iouinianū.

† Ibidē.

CAN. IX.

Qvi ſitit, [a] ueniat & bibat. qui poteſt capere, capiat. non dicit uelitis nolitis, [b] bibendum uobis eſt atque currendũ, ſed qui uoluerit, qui potuerit currere atque potare, ille uincet, ille ſatiabitur. & ideo plus amat uirgines Chriſtus, quia ſponte Chriſto tribuunt, quod ſibi nõ fuerat imperatũ. [c] maiorisq; [d] gratiæ eſt, offerre quod non debeas q̃ reddere quod exigeris. Apoſtoli enim, uxoris onere contemplato, Si talis eſt (inquiunt) uita hominis cum uxore, non expedit [e] nubere. quorum dominus ſententiam probans, rectè (ait) quidem ſentitis quod nõ expediat homini ad cælorum regna tendenti accipere uxorem, ſed difficilis res eſt, & non omnes capiunt uerbũ illud, nerum quibus datum eſt. Alios hominum facit eunuchos natura: alios uis hominum: mihi illi eunuchi placent, quos caſtrauit uoluntas, non neceſſitas. libenter eos in meo recipio ſinu, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum, & ob meum cultũ noluerunt [f] eſſe, quod nati ſunt. ſimulq; hæc tractanda eſt ſententia: Qui ſe (inquit) caſtrauerunt propter regnum cælorum. [g] Si caſtrati, [h] mercedem habent regni cælorum. ergo qui ſe non caſtrauerunt, locum non poſſunt accipere caſtratorum.

Finis [i] huius authoritatis, & duæ [k] præcedentes, de uirginitatis affectu [l] intelliguntur, qui non in uoluntate ſolum, ſed in neceſſitate eſt: principium [m] uerò de effectu intelligitur, qui nõ in neceſſitate & ante uotũ, ſed in uolũtate eſt, nec exigitur niſi repromittatur.

Itẽ ex cõcilio Remẽſi.

Non licet illi ducere uxorem qui ſuam uelare permiſerit.

CAN. X.

3 Qvi uxorem ſuam uelare permiſerit, aliam non accipiat, ſed ſimiliter conuertatur. [n]

Item Auguſt. in quæſtionibus Numeri. †

Vota abſtinẽtiæ, quæ mulier pmittente uiro promiſerit, illo prohibente ſeruare nõ cogitur.

CAN. XI.

4 Manifeſtum eſt, ita legem uoluiſſe fœminam ſub uiro eſſe, ut nulla eius uota [o] quæ abſtinentiæ cauſa uouerit, reddantur ab ea, niſi author [p] uir fuerit permittendo. nam cùm ad peccatũ eiuſdem

---

a Qvi ſitit. Verba ponit hic Euangelij, & loquitur de ſiti continentiæ.

Perfectio nõ eſt præcepti.

b Nolitis. Argu. ad ea quæ perfectionis ſunt, neminem eſſe cogendum, ſed perſuadendum. nam talia conſilij ſunt, & non præcepti. argum. j. quæſt. j. aliud. & xxxij. quæſtione prima integritas.

Ioan. 7. f

Mat. 19. b

c Imperatum. ſ. proxi. qõ. j. integritas. quantũ ad corporalem, ſed de mẽtali præceptum eſt.

d Maiorisq;. Sic xxviij. quæſt. j. iam nunc. nam nemo in neceſsitate liberalis exiſtit. ff. de adi. leg. rem legatam.

Liberalis in neceſsitate, eſt nemo.

e Expedit. Supra xxviij. quæſt. j. ſic enim. contra. ſed uerum eſt, q non expedit propter onera matrimonij: ut ſ. proxi. qõ. vij. omnes. ſed expedit propter fornicationem uitandã. xxxij. quæſt. ij. cap. ſicut. § his ita.

Mat. 19. c

f Noluerunt. Id eſt, noluerunt exercere id, ad quod nati ſunt. ſ. uti copula carnali. Et ita ſecundum hoc eſt argu. pro carnali copula, quod nullus eſt naturaliter frigidus. ſ. ea. quæſt j. requiſiſti. alia litera habet, uoluerunt eſſe q nati ſunt, id eſt, uirgines.

Frigidus naturaliter nullus eſt.

g Cælorum. Supple inquit, recipiãt mercedẽ in regno cælorum.

h Si caſtrati. Arg. quòd de uno conceditur, &c. ut ſ. diſtin. xlv. diſciplina. xxiij. quæſt. iiij. forte. Alibi dicitur quod de uno negatur, de alio conceditur: ut xxv. diſt. qualis.

Mat. 19. b

i Finis. Quæ præmiſſa. capit. ſcilicet tunc ſaluabitur. & capi. hoc ſolum. & ca. qui ſitit. æquiuoce utunt hoc nomine uirginitas. quandoque pro uirginitate mentis, quandoque carnis, ideo determinat, ubi ſic uel ſic accipiatur.

Virginitas æquiuocatur.

k Et duæ. Scilicet tunc ſaluabitur, & alia. ſcilicet hoc ſolum ibi, abſque uirginitate.

l De uirginitatis affectu. Id eſt, quæ eſt in mente.

m Principium. Scilicet illius c. qui ſitit ueniat, &c.

Qvi uxorem. Hæc eſt tertia pars quæſt. ſecundum Ioannem de Fant.

n Conuertatur. Intrando monaſterium, ſi iuuenis eſt. Vel ſi ſenex eſt, contineat in ſeculo. extra de conuer. coniug. cum ſic. Et hic dicit Hug. quod eo ipſo q dat uxori licentiam, intelligitur uouere: † & ſi non exprimat, compellendus eſt ire ad religionem: ut no. ſ. xxvij. qõ. ij. Agathoſa. & ſufficit tacita licentia, ſ. permittere: ut hic, & argu. extra de conuer. coniug conſuluit. Alij dicunt, q qui dat licentiã: niſi expreſſe uoueat, continere non tenetur, nec monaſterium ingredi, imo eam reuocare poteſt de monaſterio. extra de cõuer. coniug. c. j. & quod dicit hic ſimiliter cõuertatur, dicunt niſi malit eã reuocare. ſicut enim ſecundum iſtos, expreſſus conſenſus exigitur in contrahendo, ita in ſeparando matrimonio. argum. extra de regu. iuris. omnis res. Alij diſtinguunt, q ſi mulier ſciuit ius quæ dedit uiro licentiam, tunc etiã intelligitur uouere ſecus ſi ignorauit.

† Et uotum ſolẽnizare. argu. ſ. xxxij. diſt. ſeriatim ubi de hoc. Archid.

Maritus permittẽs uxorẽ uelari an teneatur cõtinere.

Manifeſtum. Hæc eſt quarta pars q. in qua probat, q uir eſt ſuperior muliere. Ioan. de Fant.

o Vota. Quæ ſcandalizent uirum, ut iacere in camiſia, uel ieiunare cum ipſe pranderet.

† qõ. lix. lib. iiij. ſuper numeros.

p Niſi author. Mulier ergo nõ poteſt facere uotum abſtinẽtiæ, ſine uolũtate uiri. Sed nunquid uir poteſt abſtinere ſine uxoris cõſenſu? ſic ² j. e. cum caput: licet ergo cõiuges ſint pares quantum ad uotum continentiæ, nõ tamen quantum ad uotum abſtinentiæ. & hoc intelligo de quolibet uoto in quo non ſit uxori præiudicium, quo ad carnale debitum, quamuis ex illo uoto oriatur ſcandalum mulieri: ut in hoc ſit differentia inter uirum & mulierem. Similiter & de muliere dici poteſt, quod uouere poſſit, dummodo per illud uotum mulieris non fiat uiro præiudicium, uel ſi non oriatur ſcandalum uiro ex illo uoto: ut ſi uouet iacere in camiſia cum eo, uel ſingulis noctibus ire ad matutinas. unde de

² Ad idẽ facit hoc ca. manifeſtum. & j. ea. c. hæc imago. & c. noluit. Archid.

Coniuges quantũ ad uotũ abſtinẽtiæ, nõ ſunt pares.

tali

tali uoto intelligo iſtud cap. alias tenetur mulier illud adimplere, etiam uiro inuito, ut ſi uouet quod daret denarium amore Dei. uel aliquid tale. hoc dicit H. canon tamen iſte indiſtinctè loquitur. Item uidetur, quod mulier iſta peccet: quia magis obediendum eſt Deo, quam homini. nam ſcriptū eſt, uouete & reddite, &c. xvij. q. j. in princip. Sed dic, quod mulier iſta non obedit uiro contra dominum. quia dominus hoc uult. j. ead. noluit. eo autem ipſo quod hic uiro conceditur reuocare uotum abſtinentię, prohibetur de uoto continētiæ: imo nec hoc uiro conceditur reuocare uotum abſtinentiæ, imo peccat uir reuocando. ſed præcipitur uxori ut obediat. ſimile extra de iureiur. debitores. & xxiiij. q. j. qd culpatur. in fi.

a Permiſſa. Continentia.

b Mulieri. ſ. xxij. q. j. ſi quis uxorem.

c Eſt ordo. naturalis. id eſt à natiuitate & ortu proueniens. nam fœmina de corpore uiri eſt, & alia ratio eſt, quæ in uelamine corporis eius perpēditur: ut j. c. mulier.

d Vt ſeruiant. hoc adeo uerū eſt, quod patronus conſentiendo libertæ ut cōtrahat, amittit in ea operas: cum in officio uiri debeat eſſe: ut ff. de oper. lib. ſicut patronus.

e Maior. dignitate ſcilicet filius: ſeruiat minori ſcilicet patri, qui non eſt in dignitate. interdum maior ætate ſeruiat minori de præcepto domini, ut Eſau Iacob. Et quod dicit hic, nulla iuſtitia eſt &c. uerum eſt ſecundum uetus teſtamentum: ſed ſecundū nouum: qui maior eſt, ſit ſicut miniſter, &c. xciij. diſtin. diaconi. ſed melior litera eſt: hæc iuſtitia eſt, ut minor ſeruiat maiori.

Filius quādoq; pōt dici maior patre.

f Haec imago. id eſt, in hoc dicitur habere ſimilitudinem Dei.

† q. cliij.

g In homine. quia ſicut proceſſerunt à Deo omnia, ſic ab Adam proceſſerunt omnia. hic accipit tantum hoc nomen homo in maſculino genere: alias communis generis eſt: ut ff. de uerb. ſignif. hominis.

Omnia ꝓceſſerunt ab Adam.

uiri pertinere uoluerit lex, ſi prius permiſerit, & poſtea prohibuerit: & hoc tamen non dixit, ut mulier quod uouerat faciat, quia permiſſa [a] iā prius à uiro fuerat: uiri dixit eſſe peccatum quia abnuit qđ prius cōceſſerat: nō tñ mulieri [b] ex hoc iuſſum dedit, ut qđ prius uir ei cōceſſerat, poſtea ſi prohibuerit cōtemnatur.

Ex præmiſsis authoritatibus apparet, quòd continētiæ uota nec mulier ſine conſenſu uiri, nec uir ſine cōſenſu mulieris Deo reddere poteſt: ſi autē conſenſu alterius eorū ab altero promiſſa fuerit, & ſi poſtmodum in irritum ducere uoluerit qui permiſit, nō tñ ualet, quia in debito cōiugij æquè mulier hēt poteſtatē uiri, ſicut & uir mulieris: atq; ideo ſi quilibet eorū alterum à ſuo iure abſoluerit ad præteritam ſeruitutē ipſum reuocare non poterit. quia uerò in cæteris uir eſt caput mulieris, & mulier corpus uiri: ita uota abſtinētiæ uiro permittēte, mulier pōt promittere, ut tamen eodem prohibente, repromiſſa nō ualeat adimplere: et hoc (ut diximus) propter cōditionē ſeruitutis, qua uiro in omnibus debet ſubeſſe.

Vnde Auguſtinus in libro quæſtionū Geneſis. †

Mulieres uiris ſuis debent ſubeſſe.

CAN. XII.

Eſt ordo [c] naturalis in hominibus, ut ſeruiant [d] fœminæ uiris, & filij parentibus: quia nulla iuſtitia eſt, ut maior [e] ſeruiat minori.

Idem in quæſtionibus ueteris & noui teſtamenti. †

Vir eſt caput mulieris.

CAN. XIII.

Haec imago [f] Dei eſt in homine [g] ut unus [h] factus ſit dominus, ex quo cæteri oriantur habens imperiū Dei, quaſi uicarius eius: quia unius Dei hēt uir imaginē. Ideoq; mulier ad imaginē Dei nō eſt facta. ſic etenim dicit ſcriptura, Et fecit Deus hominem: ad imaginem [i] & ſimilitudinē Dei fecit illū. Hinc ēt Apoſtolus, Vir quidē (ait) non debet uelare caput ſuum: quia imago [k] & gloria Dei eſt. mulier [l] ideo uelet, quia non eſt gloria & imago Dei.

Item in eodem. †

CAN. XIIII.

Satis hinc apparet, quemadmodum uiris fœminas ſubditas, & penè famulas [m] lex eſſe uoluit uxores, dum conſtituit, ut diceret aduerſus uxorem uir teſtimonium, [n] unde lapidaretur [o] † illa ſi hoc uerum eſſe demonſtraretur: [p] ipſe tamen non uiciſsim lapidatur, ſi hoc falſum eſſe conſtiterit, ſed tan-

h Vt unus. Id eſt, imago Dei dicitur ipſe homo: quia ſicut aqua profluit ex latere domini, ſic etiam Eua ex latere Adæ. Item in hoc habet imaginem: quia habet rationem & intellectum, † ſicut Deus.

† Ad hoc dicitur tā de fœmina quam de uiro ſecundum Hug.

i Imaginem. id eſt, ſimilitudinē. de pœniten. diſtinct. ij. illa anima.

k Quia imago. & ideo non debet uelari.

† q. xlv. lib. qō. ex ueteri teſtamēto.

l Mulier. non tamen quælibet: quia non uirgines de conſuetudine. ſed fac uim in eo quod dicit gloria. id eſt, Deus non gloriatur per ipſam, ſicut per uirum. nam per eā, prima præuaricatio eſt inducta. j eadem. mulier.

m Satis hinc. Et pene famulas. non tamē quod immoderate uerberentur C. de repud. conſenſu. & ſ. ead. q. ij. placuit.

Gene. 1. d
Sapiē. 2. d
1. Cor. 11. b

n Teſtimonium. id eſt, accuſationem.

o Lapidaretur. & ita uidetur quod in ueteri lege, nunquam uir obligabatur pœna talionis. Sed tu dic cum Hug. quod hoc locum habebat tantū in accuſatione adulterij in primo coitu: puta cum non inueniebat eam uirginem, uel dicebat ſe non inueniſſe, & ipſa contrarium probabat per aſpectum linteaminis. in hoc caſu non puniebat uir talionis pœna: ſed tantum centum ſiclos aureorū dabat patri puellæ.

Vir uerò puniebatur taliōe in ueteri lege.

† q. xxxiij. libr. v. q. ſuper Deutero.

† Adde qua pœna puniatur mulier adultera, nota. in l. quoniam Alexand. & in l. caſtitati. & in authē. ſed hodie. C. de adulte.

p Demonſtraretur. per aſpectum linteaminis ſanguinolenti. Sed nec hodie cū agit uir ad ſeparationem, ſuſtinet talionem. ſecus ſi agatur ad pœnam adul-

Mulieris uiolatio, per qd cognoſcitur.

 terij

terij criminaliter. extra de procura. c. tuæ. ideo autem nõ punit uir pœna talionis: quia iam alia uia cõſequeretur, id quod optauit: quod eſſe nõ debet. ff. pro ſoc. idemq; ff. de cõdi. inſtit. quæ ſub cõditione. §. ſi quis.

a Caſtigatur. id eſt, uerberatur.

b Teſtimonio falſo. i. d eſt, accuſatione calumnioſa. hoc ideo ita expone: nam teſtis non obligatur ad talionem, ſed alio modo punitur à iudice ſi uarie reſpondet: ut C. de teſtib. nullum. Hug. tamen dicit quod ſic. iij. q. ix. nihilominus maxime ſecundum ueterem legem arg. extra de cri. fal. c. falſus. De hoc dictum eſt. ij. q. iij. i ſumma.

Teſtis nõ eſt taliõe puniẽdus.

† ca. ij. in cõmenta.

c Cvm caput. Criminis. ſ. ix. q. iij. ca. j. ſ. xxij. q. v. de forma. ſ. diſtin. xcv. eſto. argu. eandem conditionẽ inferiorũ ad media, quæ eſt mediorũ ad extrema. xxviij. diſtinct. cap. quia ſunt culpæ.

d Blaſphemat. tractabat enim Hie. illud uerbum Apoſtoli ad Titum, Admone adoleſcẽtulas eſſe ſubditas uiris ſuis: ut nõ blaſphemetur uerbũ Dei, id eſt, euangelium. Vel uerbum Dei in paradiſo quatenus uiris ſubditæ eſſent.

Vxores quare debẽt eſſe uiris ſubditæ.

e Ex lege Dei. quia dixit mulieres eſſe ſubditas uiris: Conuerſio tua erit ad uirum: & ipſe dominabitur tui, &c.

† qõ. lix. lib. iiij. q. Nume.

f Noluit itaq; lex. Cõceſſerat. Argu. quod abbas poſſit reuocare uotum monachi, quia etiã emiſit ante monachatum argu. xx. quæ. iiij. monacho. plus enim eſt monachus ſub abbate, quã uxor ſub uiro: ut xij. quæſ. j. non dicatis.

Monachus plus ſubeſt abbati, quã uxor uiro.

g Contra Deum. Simile. ſ. xxiij. q. v.

tummodo caſtigatur, a & damnificatur: eique perpetuò iubetur adhærere, qua carere uoluerat. in alijs autem cauſis, eum qui teſtimonio b falſo cuiquã nocuerit, quod ſi probaretur, ius ſit occidi: eadem plecti iubetur pœna qua fuerat (ſi uerũ eſſet) ipſe plectendus.

Item Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titũ. †

De eodem.

CAN. XV.

Cvm caput mulieris ſit uir: caput autem uiri, Chriſtus: quæcunque uxor non ſubijcitur uiro ſuo, hoc eſt capiti ſuo: eiuſdem criminis c rea eſt, cuius & uir ſi non ſubijciatur capiti ſuo, hoc eſt Chriſto. Verbum autem domini blaſphematur d cùm uel contemnitur Dei prima ſententia & pro nihilo ducitur, uel cùm Chriſti infamatur euangelium, dum ſcilicet contra legem fidemque naturæ ea quæ Chriſtiana eſt, & ex lege Dei e ſubiecta eſt, uiro imperare deſiderat: cùm etiam gẽtiles fœminæ uiris ſuis ſeruiant communi lege naturæ.

Item Auguſtinus in quæſtionibus Numer. †

Arbitrium uiri, mulierem ſequi oportet in omnibus.

CAN. XVI.

Noluit itaque lex, mulierem aliquid uouere Deo aduerſus animam ſuam: ut non in aliqua rerum licitarum atque conceſſarum abſtinentia in eiſdem uotis fœminæ ualeat authoritas, ſed uirilis: ita ut ſi adhuc innuptæ conceſſerat f pater uota perſoluere, ſi antequam perſoluerit, & nupſerit, & uiro eius hoc cognitum nõ placuerit: non perſoluat: & hoc omnino ſine peccato: quia Deus mundauit eam, ſicut dicit lex, id eſt, mũdam iudicauit. neq; hoc contra Deum g putandum eſt fieri: cum ipſe Deus hoc præceperit, hoc uoluerit.

Item Ambroſius in libro quæſtionum ueteris & noui teſtamenti.

Nulla eſt mulieris poteſtas: ſed in omnibus uiri dominio ſubiecta eſt.

CAN. XVII.

Mvlierem cõſtat ſubiectã dominio uiri eſſe, & nullam authoritatem h habere. nec docere i poteſt, nec teſtis, k eſſe: nec fidem l dare, nec iudicare. m

Item in Hexaemeron in tractatu diei quartæ.

CAN. XVIII.

Adam per Euam deceptus eſt: non Eua per Adam. quem uocauit ad culpam mulier, iuſtum eſt, ut eam in gubernationem n aſſumat: ne iterũ fœminea facilitate labatur.

Item ſuper primam epiſtolã ad Corinthios, †

CAN. XIX.

Mvlier debet uelare caput, quia non eſt imago Dei, ſed ut uiro oſtendatur o ſubiecta: & quia præuaricatio per illam inchoata eſt, hoc ſignum debet habere in eccleſia, propter reuerentiam p epiſcopa

dixit. ſ. xxij. qõ. j. ſi peccatum. ſ. xxiij. q. iiij. qui peccat. ſ. di. xxvj. deinde.

h Mvlierem. Authoritatem. uirilia enim officia mulierib⁹ ſunt adempta. iij. qõ. vij. c. infamis. §. tria. ff. ad Velleia. l. ij.

Officia uirilia ſunt mulierib⁹ īterdicta.

i Nec docere in eccleſia maſculos. ſ. diſtin. xxiij. mulier. de conſe. di. iiij. mulier.

k Nec teſtis. in cauſa criminali, niſi in illis caſibus in quibus infames admittuntur: nec in teſtamento. inſtit. de teſti. §. teſtes. nec contra clericos in cauſa criminali: quia non poteſt eſſe quod ipſi ſunt. ſ. ij. qõ. vij. ipſi Apoſtoli. nec etiam contra laicos: ut nota. xv. quæſtio. iij. de crimine.

l Nec fidem. obligatur tamẽ ſi doloſe fideiubeat ut creditorem decipiat: ut ff. ad Velleia. ſi decipiẽdi. Item etſi priuilegio Velleiani renunciauerit, obligatur & tenetur. ff. ad Velleia. l. ulti.

m Nec iudicare. niſi in caſibus: ut dixi xv. q. iij. de crimine.

n Adam. Gubernationẽ. Per hoc uidetur quod uir potius debet eſſe curator uxoris quam extraneus. quod negat lex. C. qui dari tut. poſ. l. ij.

Vir non põt eẽ curator uxoris.

Gene. 3. c

o Mvlier debet. Sed ut uiro oſtendatur. nõ ſolum propter hoc, ſed etiam, &c.

p Propter reuerentiam. id eſt, propter reuerẽtiam ſacerdotum. arg. liiij. diſt. ſi ſeruus ſciente. & ſicut ante iudicem dominum: ita ante uicarium eius ſacerdotem ſit ſubiecta uiro. Vel propter reuerentiam ſacerdotum. id eſt, ne ſacerdotes in eius faciem intuentes inuitẽtur ad libidinem.

† ca. xj. Mulier quare debet caput uelare. 1. Cor. 11. a

Epiſco-

a Epiſcopus. Id eſt, quilibet ſacerdos. de pœ. di. iij. in ter hæc hircum. ij.
b Originale. i. ꝙ originem habuit ab ipſa, quo ad hoĩes.
N Ec illud. Hæc eſt v. pars qõ. in qua oſtendit magiſter cauſam, quare fuit unum principium, unus homo. Ioan. de Fant.
c Otioſum eſt. Id eſt, ſine cauſa & myſterio factum.
† cap. x. Eua quare de coſta Adæ facta eſt?
d Coſta. Non de pede, ne omnino uideretur famula, nec de capite, ne uideretur domina: ſed de coſta, ut collateralis uideretur.
e Multarũ. Quoad numerũ, uel multarum quod ad genus humanum.
f Et diſparium. Quo ad ſexum. Vel diſparium, quo ad ſpeciem. & reſpicit ad primam creationem hominis.
g Q Vidam uir in captiuitatẽ ductus eſt. quia in præcedẽti cauſa dixerat matrimoniũ ſeparari ꝓpter frigiditatẽ, & ꝙ uiro uiuente ſeparata poſſet alij copulari: & dubitari poſſet, an idẽ uidereẽ faciendũ ꝓpter hoſtilem calamitatem uel captiuitatẽ: ideo ſubdit cauſam iſtam, in qua oſtendit quid iuris ſit, ſi q̃s tenet in captiuitate, & uxor ei⁹ interim nubat alij. ut aũt hæc &c. Et nota, ꝙ hic tractatur de illo impedimento, ꝙ dicitur ligatio. Ligatio eſt, cũ quis ligatur alteri uinculo matrimonij: & qđ libet impedimentũ matrimonij, dici poteſt ligatio, ſumẽdo large ſiue cõmuniter, nõ proprie. arg. xxvj. quæſt. j. §. j.
Impedimentũ ligationis quale eſt.
h V Traque. Hęc quæſtio. diuiditur in

lem non habeat caput liberum, ſed uelamine tectum. nõ habeat poteſtatem loquẽdi: quia epiſcopus [a] habet perſonam Chriſti: quaſi ergo ante iudicem Chriſtum, ita ante epiſcopum ſit: quia uicarius domini eſt: propter peccatũ originale [b] ſubiecta debet uideri.

Item in libro de paradiſo. †

CAN. XX.

[f] Nec illud otioſum eſt, [c] ꝙ nõ de eadem terra in qua plaſmatus eſt Adã, ſed de ipſius Adæ coſta [d] facta ſit mulier: ut ſciremus unã in uiro & in muliere corporis eſſe naturã: unũ fontem generis humani. ideo non ſunt duo à principio facti, uir & mulier: nec duo uiri, neque duæ mulieres: ſed primũ uir, & deinde ex eo mulier. unã enim naturã uolens hominum cõſtituere Deus, ab uno principio creaturæ hoc incipiens, multarũ [e] & diſparium [f] naturarũ, eripuit facultatem.

Euidentiſſimè itaq; apparet, ita uirum eſſe caput mulieris, ut nulla uota abſtinentiæ uel religioſæ conuerſationis, liceat ſibi ſine eius licẽtia Deo offerre, etiã ſi uiro permittente repromiſſa fuerit, nõ licet ei uotum opere complere, cùm uir uoluerit reuocare promiſſum. nota uerò continentiæ ita alterius permiſſu ab altero ualent offerri, ꝙ poſt permiſſionem non ualẽt in irritum deduci.

CAVSA XXXIIII.

Q Vidã uir in captiuitatem ductus eſt: [g] poſtea uxor eius audiens illũ mortuum, nupſit alij. Demùm ille de captiuitate rediens, repetit uxorem ſuam. illa poſterioris amore capta, aſpernatur torum prioris uiri.

1 Nunc primùm quęritur, an ſit iſta rea adulterij, quę uiuente uiro ſuo, alteri nupſit?

2 Secundò: an redeunte primo, ſit cogẽda recedere à ſecũdo, et redire ad primum?

QVAEST. I. & II.

1 ps *V Traque quæſtio [h] terminat autoritate Leonis Papæ: qui ſcribẽs Nicetę Aquilegienſi epiſcopo ait:* †

Quæ alij nupſerit, putans uirum ſuum mortuum eſſe: illo redeunte, ad priorem redire cogitur.

CAN. I.

C Vm per bellicã cladem, & per grauiſſimos hoſtilitatis incurſus, ita quædã dicatis eſſe diuiſa cõiugia, ut abductis in captiuitatem uiris, fœminæ eorũ remãſerint deſtitutæ quæ uiros ꝓprios interemptos putarent, aut ab iniqua dominatione nunquã crederẽt [i] liberandos, & in aliorũ coniugia ſolicitudine [k] co-

ſex partes. in j. quarum probat ꝑ duos canones, ꝙ mulier non debet contrahere, donec ſit certa de morte coniugis. Io. de Fant. Secunda ibi, non ſatis. Tertia ibi, Si autem. Quarta ibi, quod autem. Quinta ibi, Hinc etiam. Sexta ibi, De ſimpliciter. Ioan. de Fant.
h Vtraq; quæſtio. Si mulier [i] credit ſuum maritum mortuum, & habet iuſtam cauſam credendi, licite poteſt contrahere. ſi autem dubitat de morte uiri & contraxit: licet non debeat contrahere, tenetur tamen reddere debitum petenti, ſed ipſa non poteſt exigere: ut extra de ſecundis nupt. dominus noſter. & ita in tali caſu uir poteſt eam remouere ꝓpter adulterium, cum non habuerit probabilem cauſam mortis ſuæ. ſed ſi audierit eum mortuũ licet per falſum rumorem, & tunc nupſerit: uir non poteſt eam de tali adulterio accuſare: niſi ipſa procurauerit illum rumorem: ut ff. de adult. miles. §. mulier. Sed pone, quod mulier credit eum uiuere & eſt mortuus, & contrahit: nunquid eſt matrimonium ibi? ſic: ipſa tamen adulterij reatu tenetur, licet adulterium non committat. uam dicit lex, quod tenetur quis actione furti, licet ſubtilitate iuris furtum non committat. C. de fur. ſi quis ſeruo. minor tamẽ pœnitentia ac pœna ei imponetur.
i C Vm per bellicam. Crederent. Hæc ratio friuola eſt: & ideo nõ curat ei reſpõdere.
k Solicitudine. Incontinentiæ uel paupertatis.

Mulier ſi credit maritũ mortuum, an poſſit alij nubere? [i] Hic uideas quod leg. & no. extra ut lite nõ cõteſt. qm̃. §. ſi uero. verſ. ſi autem. in gl. per famã, &c. & de ſponſa. in præſentia Archid.

† Epiſto. lxxvij.

Furtum non committens, quandoq; furti tenetur.

gente, tranſierunt: Cũq; ſtatu rerum auxiliante domino in meliora conuerſo, nonnulli eorum qui putabantur perijſſe, remearunt: meritò charitas tua uidetur ambigere, quid de mulieribus quæ alijs ſunt coniunctæ uiris, à nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus ſcriptum, quòd a domino iungitur uiro ſuo mulier, & iterum agnouimus præceptum, quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: neceſſe eſt, ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis ijs quæ hoſtilitas [a] intulit unicuique id quod legitimè intulit, reformetur: omniq; ſtudio procurandum eſt, ut recipiat unuſquiſque quod proprium eſt: nec tamen culpabilis iudicetur, & tanquam alieni iuris peruaſor habeatur, qui perſonam [b] eius mariti qui iã non eſſe exiſtimabatur, aſſumpſit. ſic enim multa quæ ad eos qui in captiuitatem ducti ſunt pertinebant, in ius alienum tranſire potuerunt: & tamen plenæ iuſtitiæ eſt, ut eiſdem reuerſis propria reformentur. quod ſi in mãcipijs, uel manſis, uel agris, aut etiam domibus ac poſſeſsionibus rectè ſeruatur, quanto magis in coniugiorum [c] redintegratione faciendum eſt? ut ſic quod clade bellica turbatum eſt, pacis remedio reformetur. & ideo ſi uiri poſt longam captiuitatem reuerſi, ita in dilectione ſuarum coniugum perſeuerant, [d] ut eas cupiant redire in ſuũ conſortium: omittendum eſt, & inculpabile iudicandum eſt, quod neceſſitas intulit, & reſtituendum quod fides poſcit. & infrà. Sinautem aliquæ mulieres ita poſteriorum uirorum amore ſunt captæ, ut maluerint his cohærere, quàm ad legitimum redire conſortium: meritò ſunt notandæ, ita ut eccleſiaſtica communione priuentur: quod de re excuſabili contaminationem criminis elegerint: oſtendentes [e] ſibimet per ſuam incontinentiam placuiſſe, quod iuſta remiſsio [f] poterat expiare. Redeant ergo in ſuum ſtatum, uoluntaria redintegratione cõiugia: neque ullo modo ad opprobrium malæ uoluntatis trahatur, quod conditio [g] neceſsitatis extorſit: quia ſicut hæ mulieres, quæ ad uiros ſuos reuerti noluerint, impiæ ſunt habẽdæ: ita illæ quæ in affectum ex Deo initũ redeunt, meritò laudandæ ſunt.

Item Innocentius Papa Probo epiſcopo. †

Viro uel uxore de captiuitate redeuntibus, propria redintegrantur coniugia.

CAN. II.

CVm in captiuitate Vrſa mulier teneretur: aliud coniugium cũ Reſtituta Fontanũ commiſiſſe [h] cognouimus. ſed fauore domini reuerſa Vrſa nos adijt: & nullo diffidente, uxorem ſe eſſe memorati perdocuit. [i] qua de re fili chariſsime, merito illuſtris ſtatuimus, fide catholica ſuffragante, coniugium illud eſſe, quod erat primitus fundatũ diuina gra-

a Hoſtilitas. Sic ſ. xvj. q.iij. prima.

b Qui perſonam. Supra ij.q.j. in primis. nam ſimilitudo attenditur inter illum qui ſuccedit inuaſori, ut ibi: & iſtum de quo hic.

c In coniugiorũ. Arg. ꝙ eccleſia clerico debet reſtitui de captiuitate redeunti, per quantũcunque tempus detentus fuerit: ſi probat iuſtum impedimentum [1] cũ eccleſia ſit uxor clerici. vij. q. j. ſicut. & dixi vij. q. j. paſtoralis. xiij. q. ij. unaquæque.

d Perſeuerant. Et ita uidetur, ꝙ ipſi non compellantur ad eas redire ſi noluerint, ſed ſupplẽt hic quidam maxime. Alij intelligũt hoc de illis mulieribus quæ uiros nõ credebãt mortuos, & tamen contraxerunt. quod not. in princip. capit.

d Perſeuerant. ſ. xxxij. qõ. v. puto. in princip. contra. ſed illud quando maritus uel uxor ſcitur adhuc uiuere: iſtud quando certis indicijs putatur mortuus eſſe. de pœ. di. vij. c. iij. xxx. qõ. v. c. ſi quis. §. incerta.

e Oſtendentes. Argu. ꝙ ex conſequentia operis, ex facto præſenti præſumitur circa præteritũ: [2] ut hic. & xxxiij. q. j. requiſiſti. & ſ. xxij. q. ij. ꝙ ait. & C. de adult. ſi qui. quãdoq; præſumitur ex præcedenti facto circa præſens: ut ij. q. j. in primis. in fin. & q. vij. non poteſt. quãdoque ex præſenti circa præſens: ut dixi l. diſt. ſi quis diaconus. quandoque ex eo ꝙ ſolet fieri, præſumitur & timetur in futurum: ut iij. qõ. v. accuſatores. quandoque præſumitur ex præterito circa futurũ. C. de condict. fur. l. ulti. quandoq; præſumitur e futuro circa præteritum. de condi. inde. ſi non ſortem. §. ſi x. aut Stichum.

f Remiſsio. Id eſt, dimiſsio ſecundorum uirorum.

g Quod conditio. Quod neceſsitas cogit, non eſt imputandum. xxij. q. iiij. inter cætera. vij. q. j. pontifices. ĩ. de cõſec. di. v. diſcipulos.

h CVm in captiuitate. Com miſiſſe. Peccatum notat interueniſſe in contrahendo ſi ſcienter contraxit. ſed ſi ignoráter cõtraxiſſet: quamuis non eſt matrimonium ſecundũ: nati tamen filij inde habentur pro legitimis, quo ad ſucceſſionẽ. ſimiliter ubi per conſanguinitatem fit diuortiũ: ꝙ verũ eſt, ubi ignoráter cõiuncti ſunt: argu. extra qui fil. ſint legit. cũ inter. ſi autẽ ſcienter. quo ad ſcientem legitimi non ſunt. argu. xxxij. q. ij. ſolet. argu. C. ſolu. matri. ſi ignorans. & C. de ince. & inuti. nu. qui contra. Sed licet H. & Lau. ita diſtinguunt: falſa tamẽ eſt diſtinctio. [3] ſufficit enim alterius ignorantia, ut ſint legitimi, ut extra qui fil. ſint legi. ex tenore. Abſurdum enim eſt, ut aliquis ſit partim legitimus & partim illegitimus. arg. ff. de lib. cau. l. duob⁹. Sed ſi ambo parentes ſciunt impedimentũ, uel affectãt ignorare, quia non contrahunt præmiſſa denũtiatione trina coram eccleſia, licet pro legitimo habitum fuerit, tamen filij non ſunt legitimi. ut extra de cland. deſponſ. cum inhibitio.

i Perdocuit. Sed qualiter probabit hoc?

Eccleſia eſt uxor clerici.

[1] Iſtã gl. dicit ſingu. Brix. in ſuo dictiona. in uerb. carcer. ad hoc quod clericus detẽtus ĩ carcerib⁹ per quantũcunque longũ tẽpus nõ ꝑdit beneficiũ ſuum.

Præſumitũ ex præſenti circa ꝑteritum, &c.

[2] Arg. de pœn. diſt. iij. cap. Iudas. ubi ð hoc. & xliiij. diſt. multis.

Matrimonio propter conſanguinitatem ſeparato, an filij prius nati ſint legitimi?

† Epiſtõla. ix.

[3] De hoc etiã not. ĩ. xxxv. q. 7. in ſum.

Dicit hic Hug. quod hic non erat opus teſtibus, cum nullus diffiteretur illam eſſe uxorem: licet à quibuſdã credebatur mortua eſſe. Archi.

hoc? dicit Hu. per teſtes. [l] nam in præiudiciũ matrimonij ſecundi, non crederetur etiam ei & uiro iurantibus: niſi fama eſſet de hoc: ut xxxv. q. vj. ſi duo. Sed nunquid crederetur uiro & ſecundæ uxori iurantibus? Dicunt quidam quod ſic: licet uideatur eſſe cauſa ipſius uiri quòd nõ concedo: imo nec confeſsio ipſorum nec fama ſufficit. extra de eo qui cognouit conſanguineã. uxor. ſuæ, ſuper eo.

[a] Eiecta. Maxime ut xxxij. quæſt. j. c. dixit. in fi. & q. vij. licite. & c. ulti. niſi propter impedimẽtum aliquod factum eſt diuortiũ.

[†] Tomo iij.

finge: alias eſt pars. c. de pudicitia. contra ſupra xv. quæſtio. j. ſi quis non iratus. contra. ſed ibi lex. ſ. canonica uel promotionis.

[m] Ad Belial. Belial interpretatur apoſtata.

[n] Rem non nouam. Non de nouo traditam, ijs qui audierunt & eſt argum. quod ſi epiſcopus iurauit quod non daret nouũ feudum, & aliquod feudum de antiquis ad eum peruenerit, bene poteſt ipſum dare: ut extra de donat. per tuas. & extra de feu. cap. ij.

tia, conuentumq; ſecundæ mulieris ſupſtite priore nec diuortio eiecta, [a] nullo pacto eſſe legitimũ.

Item Hieronymus ad Amandum presbyterũ. [†]

Quæ primo uiro relicto ſecundo adhæſerit: niſi ſecundũ relinquens primo reconciliari non poteſt.

CAN. III.

2 NOn ſatis animaduertere [b] potui, quid ſit quod dicere uoluit [c] epiſtola ueſtra, alio uiro per uim accepto, congregata uidelicet multitudine nolẽtem rapuit. Et [d] uirum poſtea non raptorem rapta dimiſit? [e] Legat [f] libros Moyſi, & inueniet deſponſatam uiro ſi in ciuitate [g] fuerit oppreſſa, & non clamauerit, [h] puniri [i] quaſi adulteram: ui autem oppreſſam in agro, [k] innoxiam [l] eſſe, & uiolentum legibus ſubiacere. ergo & iſta ſoror, quæ (ut dicit) uim paſſa eſt ut adultero iungeretur, ſi uult corpus Chriſti accipere, & non adultera reputari, agat pœnitentiam: ita duntaxat ut ſecundo uiro, qui non appellatur uir, ſed adulter, à tempore pœnitentiæ non copuletur. Quod ſi durum ei uidetur, & ſemel dilectum non poteſt derelinquere, neque præferre dominum uoluptati: audiat Apoſtolum clamantem: Non poteſtis calicem domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non poteſtis menſæ domini communicare, & menſæ dæmoniorum. & in alio loco: Quæ conuentio lucis ad tenebras? Quis conſenſus Chriſti ad Belial? [m] Rem nouam loquor: imò non nouam, [n] ſed ueterem: quæ ueteris teſtamenti authoritate confirmatur. Si reliquerit ſecundum uirum, & reconciliari priori uoluerit, nõ poteſt. ſcriptum eſt enim in Deuteronomio. Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam in conſpectu eius propter aliquam fœditatem: ſcribet libellum repudij, & dabit ei, & dimittet eam de domo ſua. Cúmq; egreſſa adultera [o] maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque libellum repudij, & dimiſerit de domo ſua, aut certè mortuus fuerit: nõ poterit [p] eam prior maritus recipere [q] uxorẽ: quoniam polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram domino, ne peccare [r] facias terram, quam dominus Deus tuus tibi tradidit poſsidendam.

Deutero. 22. d

1. Cor. 10. c

2. Cor. 6. e

Deut. 24.

3 *Si autem ineuitabili neceſſitate cogente, uir in aliam prouinciam fugerit, & uxor eius eum ſequi noluerit: illo uiuente, illa innupta permaneat.*

Vnde in concilio apud Vermeriam.

Quæ uirũ in captiuitatẽ ductũ ſequi noluerit, maneat innupta quãdiu uir eius uixerit.

NOn ſatis. Hæc eſt ij. pars q. in qua ponit qualiter punitur mulier, quæ ad primum uirum non uult redire. Io. de Fant.

[b] Animaduertere. Hoc dicit deridendo ipſum, quia malam epiſtolam compoſuerat: uel quia uerba non erant accõmoda ſenſui, ad quem aſſumebantur. inſtit. de dona. §. eſt & aliud.

[c] Voluit. Epiſtola tua uel hæc oratio. ſ. alio, &c.

[d] Et virũ. Quem habebat prius. alias & quare.

[e] Dimiſit. Nolendo ad eam redire.

[f] Legat. Scilicet quicunque de tali facto dubitabit.

[g] Si in ciuitate. Argu. quod ratione loci, præſumitur contra aliquẽ: & quod imputatur alicui ſi nõ fecerit id, quod ei prodeſſe poſsit. ſic C. de inceſt. nu. cum ancillis. quia præſumitur conſentire, cum poteſt reclamare. ff. de noxa. ſi ſeruus ſciente.

Locus, facit præſumi contra aliquem.

3 De hoc not. xviij. q. ij. diffinimus.

[h] Et non clamauerit. Argu. aliquẽ tacite conſentire: ut xxviij. diſtinct. diaconi.

[i] Puniri. Argumentũ ubi teſtimonium de auditu ualet.

[k] In agro. Niſi & coloni ibi eſſent nec clamauit.

[l] Innoxiam. Supra xxxij. quæſt. v.

[o] Adultera. Non conuicta de adulterio.

[p] Non poterit. Argumentum, ex quo mulier ſeparata eſt a uiro authoritate eccleſiæ, non poteſt authoritate ſua uir eam ſibi reconciliare. quod non eſt uerum: ut C. de adulter. authen. ſed hodie. ſed quid erit, ſi adultera uelit reconciliari, & vir nolit? uidetur quod uir non compellitur.

[q] Recipere. Vt cõgatur a lege eam recipere imo ipſa lege prohibetur eam recipere, ſed modo tempore gratiæ nõ prohibetur. argu. ſ. xxxij. qõ. j. quod autem.

Vt C. de adulte. caſtigati.

[r] Ne peccare facias. Inducẽdo malum exemplum. xj. q. iij. præcipue.

Si autem. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua quæritur, qualiter & quid fiat de fœmina quæ non uult ſequi uirum tranſeuntem de prouincia in prouinciam. & dicitur quòd manebit innupta. Ioã. de Fant.

CASVS. *Hic dicit Grat. allegando quod unaquæque mulier virum ſuum ſequi tenetur: ut dicit Hug. ut xiij. queſtione ſecunda. unaquaque. ſed facit hoc ut inducat cap. ſequen.*

Sã.

a S I quis neceſsitate. Eum ſequi. Si. extra de conju.lepro.c.peruenit ad no.ſed ſecundum Hug.& hoc c. & illa decre. eſt abrogata: & dicit adhærendū decreto ꝙ eſt. ꝫ.xiij. q.ij. unaquæque. Alij dicunt, ꝙ illud decretum eſt conſilium.xiij.q.ij.unaquæq;.unde ſi uir uult uagari, [1] nō tenetur eū ſequi: ſicut nec libertus patronū,cui operas debet. ff. de ope. lib. ꝙ niſi. aliter mulier non poſſet eligere aliam ſepulturam, quā uiri: ꝙ falſum eſt. extra de ſepul. de uxore. Tamen dicunt quidam, ꝙ tenetur eū ſequi quo ad forū. ff.ad muni.filij.§.j. ſed etiam ſi aliqua ſcienter contrahit cum hiſtrione, tenetur eū ſequi uagabundum. Vel dic ꝙ recedentem tenetur ſequi, ex honeſta cauſa. ff. de ijs qui not.infa. l. quod ait prætor. §. ignominiæ.xv.qō.j. ſi quis inſaniens. [2]

Quod aūt. Hæc eſt tertia pars qō. in qua probat magiſter, quod non tenetur mulier inſcia uiro alieno copulata.Ioan. de Fant.

b Leonis. Supra ead.cap.j.Ioan.

c S I uirgo. Poſſidere. Nō dicit poſſediſſe. nam poſt completā præſcriptionem nō ſcit ſe poſsidere alienum,ſed poſſediſſe. nec habet tunc conſcientiā rei alienæ: unde non tenetur reſtituere: licet H. hoc conſulat ubi conſcientia remordet.xxviij.qō. j.§.j. & extra de præſcriptio.cap.ult.

d Cum uero ſcierit. Certum eſt,ꝙ in præſcriptione exigitur continue bona fides: ut extra de præſcript. quoniam omne. Sed quid ſi poſtea percipiam quod ille a quo emeram, non fuit dominus: ſi ſtatim reſtituam eam domino, non poſſum agere de euictione: ut ff.de euict. ſi rem. §. j. dicunt quidā, ꝙ debeo ſubijcere perſonam quæ à me petat rem illam ut à me euincatur: ut ff.de neg. geſt. at qui natura.§. cū me abſente. ſed adhuc eadem uidetur reſtare quæſtio: quia illi qui ſic à me ſubiectus eſt, cum non habeat mandatum à domino: potuit obijcere exceptionem procuratoriam: ꝙ tamen nō feci, & ſponte permiſi à me rem euinci. ergo non potero agere de euictione: ut dicit illa l.ſi rem.& l.ſi dictum. Ad hoc poteſt dici, ꝙ huiuſmodi exceptiones quæ ſunt dilatoriæ iudicij,poteſt aliquis omittere, ſed non illas quæ ſunt dilatoriæ ſolutionis: ut ff. mā.ſi fideiuſſor. §.quidam. Item qualiter iurabit iſte de calumnia cū ſciet ſe mala fide poſsidere? Poteſt dici,ꝙ ſub hac forma iurabit: Iuro ꝙ ueni ad litigandū cauſa mei iuris conſeruandi: ut ff. de bon. lib. ſi quis libertū. Dominus meus dicit ipſum poſſe confiteri ꝙ res non ſit ſua: quia pudori ſuo debet parcere. ff.man. quintus. qualiter autem iurabit ille, qui ſubmiſſus eſt.

e Receſſerit. Arg. ꝙ etiam poſt præſcriptionem, ex quo ſcit rem alienam ſe emiſſe, teneatur reddere rem,præſertim eccleſiæ: cum omne id ꝙ irrepræhenſibile eſt,defendit eccleſia: ut xxv. qō.j. omne ꝙ.ar. di. liiij: c.generalis.in ſi.

Hinc etiam. Hæc eſt v. pars q. in qua quæritur ſi aliquis aliquā polluit, quā credit ſuā uxorem, utrum peccet? & dicendum quod non. Joan.de Fant.

f I N lectum. Ex hoc c. colligitur, ꝙ qui cognoſcit coiugatā ignoranter, nō committit adulteriū. [3] argu. extra de ſenten. excommuni. ſi uero aliquis. nā ſi locaui militi tanquā pagano ignorans, poſſum mercedem exigere. non. enim diſciplinā contemnit, qui militē ignorauit. ff. loc. ſi ignorans. [4]

g Per ſecuritatem. Id eſt,iuſiurandum. xxxv. quæſtio. iij. extraordinaria. teſtes enim habere non poſſunt de huiuſmodi. & ſic patet, quod per iuramentum probatur ignorantia: ut extra de ſentent.excommuni.ſi uero ij.

h Probauerit. Argu. ꝙ allegans ignorantiam, eam probabit.j.q.j.ſi quis a ſimoniacis.ix. qō.j.ordinationes.iij. q.ix. indicas.extra de elect.innotuit.

i Pœnitentiam. i. aliquam ſatisfactionem ad maiorem cautelam, ne diſciplina eccleſiæ deferatur. xxiij. q.v. excommunicatorum: ut ꝫ.diſt.l.presbyteros.xv. q.j.ſi quis inſaniens.ij.q.v.conſuluiſti.ꝫ.diſtin.l.quia te contra. & ideo dicit ſcelus. uel dicit hoc propter ſpeciem

Mulier, an teneat ſequi virū vagabundum.

[1] Iſtā ſententiam tenent Alexan. Vincen. Tan. & Gof.,ꝑut not. in prædic. c. peruenit. ubi idem nota. Innocen.

[2] De hoc not.ꝫ. xxxij. q.v.ſi uxorem.

† cap.vij.

Emptor inter præſcribendū ſi ꝑcipiat venditorem non fuiſſe dominum, ꝗd faciet.

CAN. IIII.

S I quis neceſsitate ineuitabili cogente, in alium ducatū ſeu prouinciam fugerit,& eius uxor cū ualet & poteſt, amore parentū & rerū ſuarū, eū ſequi [a] noluerit:ipſa omni tempore quandiu uir eius quem inſecuta non fuerit, uiuit, ſemper innupta permaneat.

† *Quod autem de cōiugatis authoritate Leonis papæ dicitur, hoc etiā de uirginibus intelligendum eſt: ut ſi præter cōſcientiam uiro nupſerint alieno,non teneantur.*

Vnde Auguſt.in libro de fide & operibus. †

Non eſt adultera uirgo,quæ neſciens uiro nupſit alieno.

CAN. V.

S I uirgo nupſerit neſciens uiro alieno: hoc ſi ſemper neſciat nunquā ex hoc adultera erit. ſi aūt ſciat, iā ex hoc adultera eſſe incipit, ex quo cū alieno ſciens cubauerit:ſicut in iure prędiorū, tandiu quiſq; bonæ fidei poſſeſſor rectiſsimè dicitꝰ, quandiu ſe poſsidere [c] ignorat alienum. cū uero ſcierit, [d] nec ab aliena poſſeſsione receſſerit: [e] tunc malæ fidei poſſeſſor perhibeť: tūc iuſtè iniuſtus poſſeſſor uocabitur.

† Hinc etiam ignorantia excuſat eum, qui neſciens dormiuit cum ſorore uxoris ſuæ.

Vnde in concilio Triburienſi.

Non cogatur legitimam dimittere uxorem, qui neſciens dormiuit cum eius ſorore.

CAN. VI.

I N lectum [f] mariti, abſente uxore ſoror iuit uxoris,quā uxorem putās ſuam eſſe,dormiuit cū ea. ſuper hoc uiſum eſt, ſi ipſe per ſecuritatem [g] uerā hoc probauerit [h] ꝙ inſcius fecerit hoc ſcelus: pœnitentiā [i] quidē quæ ſibi indicta fuerit,agat,& legitimum ſuū coniugiū habere permittatur. illa uerò uindicta digna affligatur, & in æternum cōiugio priuetur.

Item Hermes in libro paſtorum. †

PALEA.

E *Go dixi paſtori, domine, ſi quis mulierem fidelem in domino habuerit, & inuenerit hanc in adulterio: nunqd peccat uir eius,ſi cōcubit cū ea? quandiu peccatū eius neſcit, ſine crimine uiuit cū ea. Si āt ſcit uir uxorē de*

† Qui eſt liber reprobus & damnatus ſ c. ſancta Romanæ. ꝫ.xv.di.& ſic patet has reprobas paleas nō fuiſſe. à Gratia. ſed ab alio additas.& aduerte ſ text. ibi. Ego Chermes ibi paſtori,i.diabolo q ſe deformabat in paſtorē. uel quem impius ille hermes ſic fingebat,ut Numa de ſua Aegeria, & mahumeta de ſua columba Sicure uel eméri to Gabrielle.his tamen fucis hermes ille decepit Pium, ut ꝫ.de cōſe. diſt. iij. c. noſſe. no. in trac. ad edictū Henrici ſecundi.part.2. glo. xv. in princip.

Adulteriū non committitur, ſi cōiugata ignoratur cognoſcitur.

[3] Adde text. in l. uxor.cum ibi not.C. de adult. Cyn. in auth. hodie eo.tit.

[4] De hoc not. extra de homi. ſignaſti.

Ignorātia iuramēto probatur.

liquiſſe, & nõ egerit pœnitentiã mulier, ſed pmanet in fornicatione ſua, et coierit uir cũ illa, reus erit peccati eius, & particeps fornicatiõis illius. et dixi illi: quid autẽ ſi permanet ĩ uitio ſuo mulier? et dixit, dimittat illã uir, & per ſe maneat. Quid ſi mulier dimiſſa, pœnitentiam egerit, & ad uirum ſuũ uoluerit reuerti? nunqd recipietur à uiro ſuo? & dixit, imò ſi nõ recipit eã uir ſuus, peccat. ergo non debet dimiſſa uxore ſua, aliã ducere. Hic act⁹ ſimilis eſt ĩ mulierẽ et uiro. [a] *De ſimpliciter uerò fornicantibus, uel cũ duabus ſororibus uel cũ matre et filia, uel cũ patre et filio, idem accipiendum eſt, ut ignorantibus cõiugia non negentur: ſcientibus uerò perpetuò probibeantur.*

Vnde in eodem concilio legitur.

Matrimonia non prohibeantur contrahere, quorum inceſtum ignorantia excuſat.

CAN. VII.

SI quis cum duabus [a] ſororibus fornicatus fuerit: & ſororẽ ſoror ab eodẽ antea ſtupratã neſcierit, uel ſe ſororẽ eius, quã antea ſtuprauerat, nõ intellexerit: ſi dignè pœnituerint, & ſe cõtinere nõ ualuerint: poſt annos ſeptem coniugia illis nõ negẽtur. ſi autem nõ ignorauerint [b] uſque ad mortem à coniugio abſtineant.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VIII.

SI quis cũ matre & filia fornicatus fuerit, ignorãte matre de filia, & filia de matre: ille uir nũquã accipiat uxorẽ: illæ uerò ſi uoluerĩt accipiãt maritos. Si aũt hoc ſcierint [c] ipſæ fœminæ abſq; maritis ppetuò maneãt.

Item in eodem.

De eodem.

CAN. IX.

QVidam fornicatus eſt cum quadam muliere: & poſtea filius neſciens factum patris, ſtuprauit eandem. quod cum pater reſciret: de ſe filioq; [d] confeſſus eſt. ſtatuerunt melius eſſe, ut taliter lapſis [e] cũ digna pœnitẽtia legitima permittantur coniugia: quàm fortè deterius delinquant. fornicaria autem ſine ſpe coniugij maneat.

CAVSA XXXV.

QVidã uir mortua uxore ſua, aliam ſibi in matrimonio copulauit, q̃ uxori defunctæ quarto gradu conſanguinitatis, uiro autem ſexta linea cognationis adhærebat poſt triennium uerò liberis ex ea ſuſceptis, accuſantur apud eccleſiam. iſte prætendit ignorantiam.

1 *Hic primùm quæritur: ſi liceat aliquam* Q *ex propria cognatione duci in uxorem?*

2 *Secundò: ſi ex cõſanguinitate uxoris aliqua poſſit in coniugem duci?*

3 *Tertiò: uſque ad quem gradum debeat quiſq; abſtinere, ſiue à proprijs, ſiue ab uxoris ſuæ conſanguineis?*

4 *Quartò: quare uſque ad ſeptimum gradum cõſanguinitatis computatur: ita quòd nec ultra progreditur, nec infra ſubſiſtit?*

5 *Quintò: quomodo gradus conſanguinitatis computandi ſunt?*

6 *Sextò: qui iureiurando propinquitatem firmare debeant?*

7 *Septimò: an illi qui de inceſtuoſis nati ſunt, filij reputentur?*

8 *Octauò: ſi ignoranter de cõſanguinitate uel affinitate aliqua in uxorem ducta eſt: an ex diſpenſatione poſſit uiro ſuo adhærere?*

9 *Nonò: ſi cõtigerit eccleſiam recipi, & cauſa cõſanguinitatis aliquam à uiro ſuo ſeparari: quæ poſt quadriẽniũ nuptijs hinc inde celebratis depræhenditur non fuiſſe cõſanguinea prioris: an ſecunda coniugia ſint reſcindenda, & priora ſint redintegranda?*

Adulteriũ non fit ſine dolo. ſpeciẽ facti. nã adulteriũ ſine dolo non cõmittit. ff. de adulte. l. penul.

De ſimpliciter uero. Hæc eſt vj. pars quæſtio. in qua dicitur, quod inceſtuoſi uoluntarij non contrahant: inſciẽtes autem poſt pœnitẽtiã vij. ann. cõtrahaut. Io. de Fant.

a SI quis cũ duabus. xxxij. qõ. vij. ſi quis uiduam & ca. ſi qs cũ nouerca.

b Non ignorauerint. Sed quare prima punit: quia forte poſt cognitã fornicationem ſororis, iterum fornicata eſt cũ illo, uel quia celauit crimen ſuũ ſorori, cum ſciret eam ſic facturã: ut ĩ. proxi. cauſa q. ij. ſi quis. Similiter intelligas in ſequẽtibus capitulis. Sed hæc ſolutio reprobatur. ĩ. proxi. q. ij. ſi homo.

c SI qs. Hoc ſcierint. ut ſ. xxxiij. q. ij. ſi quis cũ duabus. cõtra. ſed ſolue ut ibi. Vel aliud eſt, ubi cũ duabus ſororibus, ut ibi: aliud ubi cum matre & filia pp identitatem perſonæ. ĩ. pxi. cauſa. q. iij. c. contradicimus. §. hac authoritate. & inſuper poſtea ſe cognoſci ab illo permiſerunt.

d QVidam. De ſe filioq; filio quidẽ confitente & præſente in iudicio: alias non præiudicaretur filio. extra de adult. ſignificaſti. xv. quæſtione v. presbyter.

e Lapſis. quia pater cognouit eã poſtea.

QVidã uir. CASVS. Expeditis ferè omnibus impedimentis matrimonij: quaſi

quaſi in extremis agit de conſanguinitate & affinitate: quia de hoc impedimento plura erant dicēda. Oſtē dit ergo Gratia. uſq; ad quotum gradum prohibeatur copula conſanguineorū uel affinium, & qualiter gradus computentur in conſanguinitate & affinitate, & quibus accuſantibus mřimonia talia ſunt dirimēda. Vt autem hæc & alia faciat, præmittit thema, de quo x. elicit quæſtiones. uerū quia pauca cap. de hac cauſa leguntur, & maxime uſq; ad vij. quæſtionem: ideo ego Bart. Brix. parū uel fere nihil i hac cauſa mutaui. ſed ne de hoc opere aliqd prætermittatur: ꝙ ſcriptū inueni, ſolummodo diligenter correxi. Leges autē c. in quibus inuenies poſitū apparatū, cū omnia alia fere ſint abrogata per Innocentium niſi in vj. ix. & x. quæſtionibus.

10 Decimò: ſi relicta alicuius de ꝓpria cognatione ad ſecūdas nuptias trāſierit: an ꝓles ex eis ſuſcepta, poßit pertingere ad cōſortium alicuius de cognatione prioris uiri?

QVAESTIO I.

Q Vòd aūt cōſanguineas [a] noſtras ſiue uxoris [b] noſtrę in cōiugiū nobis ducere liceat: exēplis & authoritatibus ꝓbat̄. Abrahā nanq; Sarai filiā fratris ſui, ſororē uidelicet Loth, ī uxorē duxit. Iſaac Rebeccam in uxorem accepit: quæ erat filia conſobrini [c] matris ſuæ. Iacob duas ſorores Lyam uidelicet & Rachel filias Labā auūculi ſui ſibi matrimonio ſociauit. In lege quoq; præcepit dominus Moyſi, ut nullus duceret uxorem niſi de ꝓpria tribu & familia. Itē ſi aliquis abſq; liberis moreretur: præcepit [d] dominus, ut frater eius uxorem defuncti ſibi copularet, & ex ea ſemē fratri ſuo ſuſcitaret. Porrò ad quoſcunq; lex ipſa ꝑuenerit: [e] eius ꝑceptis [f] probant̄ obnoxij, niſi quæ uel euāgelicis mandatis, uel apoſtolicis [g] inſtitutis euacuata monſtrātur. nullo autē Euangelij præcepto uel apoſtolico inſtituto conſanguineorū coniunctiones prohibitæ inueniūtur. unde ſicut ab initio, ita & nūc licitæ probantur. His ita [h] reſpōdetur: Conſanguineorū cōiūctiones, alias cā neceſſitatis [i] permiſſæ, alias cā iuſtæ rōnis inueniūtur impetratæ. cū enim unus uir ab initio, atque una ex latere eius mulier à Deo formaret̄, neceſſariò ſorores fratribus copulabant̄. quod aūt cogente neceſſitate fit: ceſſante [k] neceßitate, pariter ceſſare oportet qđ urgebat. ergo tātò nūc dānabilius uſurpat̄ cōſanguineorū coniunctio, quantò minus neceſſaria probat̄. poſtea lege prohibita īuenitur: domino dicente per Moyſē, [l] Turpitudinē ſororis [m] tuæ nō reuelabis.

Hinc Aug. ait in li. de ciuitate Dei. xv. c. xvi. †

Quare conſtitutū ſit, ne conſanguineas ducamus uxores.

CAN. I.

CVm igitur genus humanum poſt primā copulā uiri facti ex puluere, & coniugis eius

Gene. 11. d

Gene. 24. f

Cōſanguinitas, uſq; ad quotū gradū impedit matrimoniū.

Gene. 29. d

Nu. 36. d

Deu. 25. b

Adā ſi uiueret, uxorem habere nō poſſet.

[a] QVod autem cōſanguineas. Hic depingitur quæſtio prima, ān ſcilicet liceat alicui ducere cōſanguineā ſuā? Super hoc dicit H. ꝙ in linea tranſuerſali extendit̄ prohibitio uſq; ad vij. gradū, hodie uſq; ad quartū. extra eo. non debet. in linea uero deſcendente uſq; in infinitum. inſtit. de nup. §. j. ubi dicit in infinitū. unde ſecūdū eū Adam ſi hodie uiueret, non poſſet cōtrahere cū aliqua, [1] Alij uero non faciunt differentiā inter lineā tranſuerſalem, & aſcēdentē. ar. ī. e. q. v. ad ſedē. uer. illa quoq; ibi, ultra quos nec conſanguinitas reperit̄. Procedit autē G. hoc modo in quæſtione iſta. Primo ꝓbat ꝙ conſanguineæ duci poſſunt & hoc uſq; ad §. his ita. Secūdo ꝓbat cōtrariū uſq; ad §. hac itaq;. Ab illo loco uſque ad finē quæſtionis ponit diuerſas ſolutiones quare in ueteri teſta. non fuit prohibitum, & modo ſit prohibitum conſanguineam ducere.

[1] Cōcor. text. in l. nuptiæ. iij. & ibi bona glo. ff. de nup.

[b] Vxoris. hoc pertinet ad ſecundam quæſtionem non ad hanc.

[c] Conſobrini. melius diceret, fratris patruelis: quia Batuel & Sara de duobus fratribus fuerunt, ſcilicet Nachor & Aram.

[d] Præcepit. Hæc fuit una cauſa, quare copula conſanguineorum fuit permiſſa, ſcilicet ne ducerent alienigenas. [2]

[e] Peruenerit. alias non tenetur. lxxxij. diſtin. propoſuiſti. Ex hoc patet Iudæos canonibus nō ligari.

[2] Quia per eas ibant ad deos alienos: ut xxviij. q. j. in princ. Arch.

[f] Præceptis. ſupra xxxij. q. iiij. dixit.

[g] Apoſtolicis id eſt. apoſtolorū: ut ī. e. §. ulti. in fi. ubi exponas apoſtolicis. i. apoſtolorum.

[h] His ita. Hucuſque allegauit: modo reſpōdet & ſoluit. hoc tantum de cauſa neceſſitatis. in ſequenti uero. §. exequitur de alijs. H.

[i] Neceſsitatis. ut in princip.

[k] Ceſſante. ſ. j. q. j. quod pro neceſsitate. & quæſtio. ulti. quod pro remedio.

[l] Per Moyſen. gl. ſuper Leuit. c. xviij. primo quidē ꝑꝑ hominū raritatē tantum duas ꝑſonas dñs excluſit a coniugio. ſ. ut nec filius matri, nec filia patri copularetur. Sub lege uero excepit fere. xij. matrem, nouercam, ſororem, neptem, amitā, materteram, uxorē patrui, uxorē fratris, ſed hoc recepit determinationē. viij. q. j. olim. priuignā, filiam priuignę, ſororem uxoris, paucas tamen excluſit, ut multiplicarentur homines. Sub tēpore uero gratiæ pluri mæ excluduntur. extra eo. c. non debet.

Matrimoniū inter paucas ꝑſonas olim fuit prohibitum.

Leui. 18. b

† Tome v.

[m] Sororis. ſed nomine ſororis ſecundum uete. teſta. neptis intelligitur: ut xxij. q. ij. quæritur. quomō ergo Abraham duxit neptem ſuam: ut in prædicto cap. colligitur? Dic quod Abraham legē præuenit, & ideo nō commiſit in legem: ut xxxij. q. iiij. dixit.

Gene. 2. b

[n] Hinc Auguſtinus. id eſt, ad oſtendendum quod cauſa neceſsitatis, permiſſæ ſunt conſanguineorum copulæ, &c.

CVm igitur genus humanum poſt primam copulam uiri facti ex puluere.

Reli-

ex uiri latere: marium fœminarumq; commiſtione opus haberet gignendo multiplicaretur, nec eſſent ulli homines, niſi qui ex illis duobus nati fuiſſent: uiri cōiuges ſuas ſorores acceperunt. quod profectò quantò eſt antiquius, cōpellente neceſsitate, tantò poſteà factum eſt damnabilius religione [a] prohibēte: habita ē enim illis ratio certiſsima charitatis, ut homines, quibus eſſet utilis atque honeſtiſsima [b] concordia, diuerſarū neceſsitudinum uinculis nectérentur: nec unus in uno, multas haberet neceſsitudines, ſed ſingulæ ſpargerentur in ſingulos, ac ſic ad ſocialem uitam colligandā diligentius plurimæ plurimos obtinerēt. Pater quippe, & ſocer duarū ſunt neceſsitudinū [c] nomina. Dum ergo habet quis aliū patrem, aliū ſocerum: numeroſius ſe charitas porrigit. utrunq; aūt unus Adā eſſe cogebatur, & filijs & filiabus ſuis, quādo fratres ſororesq; iungebātur coniugio: ſicut Eua uxor eius utrique ſexui filiorū fuit & ſocrus & mater. quæ ſi duæ fœminæ fuiſſent, altera mater, altera ſocrus copioſius ſe dilectio ſocialis colligeret. ſed hoc unde fieret, tunc non erat, quando niſi fratres & ſorores, ex illis duobus primis nulli homines erant. fieri ergo debuit, quod potuit, ut exiſtente copia unde ducerētur uxores, quæ iam non erant ſorores: non ſolum illud nō fieret, ubi nulla neceſſitas eſſet: uerum etiam ſi fieret, nefas eſſet. [d] quod humano genere creſcēte, etiam inter impios Deorum multorū falſorumq; cultores ſic obſeruari cernimus, ut & ſi peruerſis legibus [e] permittantur fraterna [f] coniugia: melior tamen cōſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam: ſicq; aduerſetur quaſi licere nunquam potuerit. †Copulatio ergo maris & fœminæ quantum attinet ad genus humanum, quoddam ſeminarium eſt charitatis. cæleſtis uerò ciuitas [g] opus habet ut noxam generationis euadat. [h]

Hac itaq; cōſuetudine, quæ ab ipſo exordio humanę propagationis originem habuit, quam nulla lex cōtra iubendo euacuauerat, excuſantur Abraham, Iſaac, & Iacob, & cæteri qui de propria tribu & cognatione ducebant uxores:

Quamuis etiam alia cauſa certiſsimæ rationis qua id factum ſit poſsit intelligi. Cæteris omnibus idololatria fœdatis, ſola familia Heber [i] in cultu unius Dei remanſit. Gen. 11.b
Vnde Abraham à Chaldæis [k] cum fratre ſuo Aram in ignem quem adorare noluit, proiectus eſt: ut numen ſuæ diuinitatis exurendo ſentiret, quem uenerando colere contempſit. Ne ergo ex coniunctione infidelium fideles ad idololatriam prolaberentur & ita Deum oſtenderent [l] Gene. 6.a
ſicut quondam ante diluuium filij Dei commiſti filiabus hominum ipſum ad iracundiam prouocauerant: rectiſsimè cautū eſt, ut patriarchæ uiri ſanctiſsimi non niſi de propria cognatione, id eſt, de familia fidelium, ſibi uxores acciperent. Hinc etiam cum filij Iſrael intraturi terram promiſsionis, à domino audirent ne filias Chananæorum ſibi in uxores acciperent, nec ſuas eis nuptui traderent, ſtatim ſubiunxit dominus, Ne faciant uos recedere a Deo ueſtro, & fornicari cum Dijs alienis. Deut. 7.a 1. Eſdræ. 10.b
Hinc etiam Eſdras Idumæas, atque aliarum

Matrimonium multipliciter impedit, ſine cōſtitutione eccleſiæ.

a Religione. Argu. q̄ conſanguinitas nō impedit matrimonium, ſed cōſtitutio eccleſiæ. j. ea. q. iij. cōiunctiones. & extra de diuor. gaudemus. frigiditas enim ſola & coactio & error perſonæ (cum non ſit ibi cōſenſus) matrimoniū impediūt ſine conſtitutione eccleſiæ. Item pupillaris ætas, & membri abſciſsio.

b Honeſtiſsima. Hic eſt argu. q̄ affinitas nō ſurgat ex coitu fornicario. nam illa concordia non eſt honeſtiſsima. nā infideles ſūt ipſę fornicarię. xxxiij. q. iiij. quotieſcūque. Itē eſt ex hoc c. ar. q̄ ſi hodie un⁹ ſolus homo eſſet cū ſorore ſua, poſſet eā cognoſcere licite, & ſobolē ſuſcitare. nam tunc. o. ad. a. reuolaret. xxxv. di. ab exordio. & eēt etiā religionis hoc facere. xxxij. q. iiij. dixit Sara. Item eſt arg. ex hoc c. q̄ diuerſitas tpis diuerſitatē factorū īducit. 23. q. 4. ſi eccleſia.

Frater ex ſorore, in caſu poſſet prolē ſuſcitare.

[illegible]

c Neceſsitudinū. Id eſt, dilectionum.

d Nefas eſſet. Id eſt, execrabile habeatur poſt prohibitionem. Lau.

e Legibus. Secundū leges enim hoc permittit. C. de nu. l. celebrandis. & j. e. q. iij. quædā lex.

f Fraterna. i. inter duorū fratrū filios.

g Ciuitas. Quia nō eſt opus ea, quātum ad ciuitatē cæleſtem. ſ. triumphātem: ubi neque nubent neque nubent. xxxj. q. j. Deus.

h Euadat. i. liberetur ab originali peccato, cuius cauſa contrahitur ab ipſa generatione.

i Familia Heber. a quo deſcendit Abrahā. unde & Hebræi dicti ſunt ſecūdum Ioſephū. ſecundum Aug. dicuntur Hebræi quaſi Abrahæi ab Abraham.

Hebræi unde dicti ſunt.

k A Chaldæis. Hi ignem pro Deo colebāt: quia ſicut dicitur Deus eſſe ubique: ita ignis in omni loco etiā in lapidibus inuenit. ideo deū dicebāt ignē: vñ dixit: ego ſum qui eduxi uos de Hur Chaldæorum. unde Abrahā compulſus eſt, cū fratre ſuo adorare ignem & quia noluit, in ignem proiectus eſt ut numen ſuæ diuinitatis ſentiret. ſed qa non dubitauit q̄ Deus nō erat ignis, ideo de igne exiuit illæſus. Aram qui dubitauit, dicitur q̄ ſit combuſtus.

Chaldæi pro igne Deū colebant.

† In parte hic deciſa p Gratia. laudat Augu. prohibitionē matrimonij extēdi ad filios fratrū uel ſororum.

l Filij Dei. Filij Dei dicti ſunt qui deſcendunt de familia Seth: [a] quia nō colebāt idola amore uxorū ſuarum: & ideo conceſſum fuit eis, ut acciperēt uxores de tribu ſua. filij Cain q colebant idola dicti ſunt filij hominis.

Filij Dei & filij hominū qui dicuntur.

a Qui ſucceſsit loco Abel.

A Chri-

a A Chriſto. Non tamen ex toto: quia omnes ex eodem pa rente deſcendimus.
b In peccatis ueſtris. O Iudæi.
c Matrem ueſtrá. Id eſt, ſynagogam.
d Et repudiatam. Eſt arg. hic, quod ſicut per authoritatẽ domini ſeparatũ fuit ſacramẽtum quod fuit inter Chriſtum & ſynagogam: ita hodie authoritate domini poſſet matrimoniũ ſeparari.

Sacramẽtũ fuit inter Chriſtum & ſynagogã.

e Prophetam. ſ. Oſeæ. iiij cap. unde expone, id eſt, per aliam prophetiam eiuſdem Oſeæ.
f Illud autem. Hic reſpondet [1] tacitæ obiectioni factæ in primo. §. nã uidetur eſſe præceptum quod accederet ad perſonas non prohibitas: ſicut ad fratris uxorẽ. viij. quæſt. j. olim.

[1] Et duplicẽ ſubijcit reſpõſionẽ. Hug.

g Conſulendo. Sicut de conſilio nubendi, & de non dimittenda infideli. xxviij. quæſtione j. ſic enim.
h Quia ergo. Quæ dicunt in hac q. fere per totum ſunt correcta per cõſtitutionẽ nouã, quæ incipit, non debet. extra de conſang. & affi. nec eſt opus ea legi. H.

Eſa. 50. a

Oſeæ. 4.

Oſeæ. 2. d

Numerus minor nõ excludit maiorem.

i De affinitate. Ad ſeptimũ. Imo uſque ad decimum gradum defertur hæreditas: ut j. ead. q. v. ad ſedem. ſed potes dicere, quod minor numerus nõ excludit maiorem. nõ enim qui minora conceſsit, prohibuit maiora. xxvij. q. ij. ſunt qui dicũt. ſic xcv. diſtinct. illud. l. diſtinct. ſi quis diaconus. ff. de arbit. diem. §. ſi plures. argum. contra. xxxj. quæſt. j. quomodo. ff. de uulga. & pupil. ſubſti. ex facto. §. item quæro. [2] Vel dic quod

[2] Ibi dicitur quod qui decedit intra annum 2. non dicitur decedere intra 14. Arch.

mulieres nationum per quas filij Iſrael ibant ad Deos alienos, ab eis ſeparari iuſsit. Eſt autem alia cauſa, quare conſanguineorum coniunctiones in populo Dei primum permiſſæ uel potius imperatæ fuerunt. Deus enim ſic ab initio ſalutem humani generis diſpenſauit, ut primitiuam eccleſiam in illo populo inſtitueret qui ſibi carnis conſanguinitate erat propinquus. unde de plebe Iudaica primũ apoſtolos elegit: quos quaſi fundamentum eccleſiæ inſtituit quorum prædicatione de eadem plebe multi ad Deum cõuerſi, in ſeipſis originem eccleſiæ præſtiterunt. Deinde in cæcitate ſuæ perfidiæ Iudaica plebe relicta, ad gẽtes quæ tam fide quàm cognatione carnis à Chriſto [a] erant alienæ, prædicatio Euangelica translata eſt: & quaſi conſanguineæ copulam Chriſtus aſpernatus, de aliena cognatione ſibi uxorem elegit: adimplens illud, quod per prophetã Oſeæ prædixerat. In peccatis ueſtris [b] dimiſi matrem ueſtrã [c] quaſi adulteram & repudiatam. [d] Et item per aliũ prophetam: [e] Vocabo non plebem meã plebem meam. In huius ergo rei ſacramento conſanguineorum cõiunctiones primùm in populo permiſſæ ſunt, nunc autem prohibitæ. & quia non in una familia tantùm, ſed in omni multitudine gentium populus fidelium inuenitur: non de propria cognatione, ſed de qualibet alia cuicunque uxorem ducere conceditur. Illud autem, [f] quod præcepta legis ſeruanda dicunt. quæ nec Euangelicis nec apoſtolicis inſtitutis euacuata probãtur: uerum quidem eſt: ſed cum omnia figuralia ſigna Apoſtolus probet ad tempus eſſe data, itaque ideo, ueniente ueritate affirmet illa figuralia nõ ultra eſſe ſeruanda: hoc autem (ut ſupra monſtratum eſt) cauſa ſacramẽti à Deo inſtitutũ eſſe probetur: & hoc cum cæteris figuralibus euacuatum certiſsimè conſtat: quanquã ſicut Apoſtolus quædam conſulendo [g] addidit, quæ Euangelicis præceptis non inueniebantur diffinita, nec tamen ideo tanquã temeraria uel ſuperflua ab alijs Apoſtolis ſunt repudiata: ſic & eccleſia poſt apoſtolica inſtituta, quædam concilia perfectionis addidit: utpote de continentia miniſtrorum, de confeſsione myſteriorum, de celebratione officiorum: quæ nullatenus reſpuenda ſunt, ſed diligenti ueneratione ſuſcipienda. Conſanguineorum ergo coniunctiones quamuis Euangelicis præceptis non inueniantur prohibitæ, ſunt tamen fugiendæ: quia eccleſiaſticis inſtitutionibus inueniuntur terminatæ.

loquitur hic de cognatis, qui de iure prætorio ſuccedunt uſque ad ſeptimum gradum: ut inſtitu. de ſucceſſ. cogna. §. ultimo. Nullum

† Adde affinitatẽ per propinquitate hic accipi. ſimi. ẽ in l. ſancimus. C. de pœni.

[redacted]

QVAESTIO II. & III.

Quia ergo [h] *à conſanguineorum coniunctionibus (ſicut probatum eſt) abſtinere oportet, uidendum eſt uſque ad quem gradum à conſanguineis proprijs abſtinere oporteat, uel ſi ex cognatione propriæ uxoris aliquam duci in uxorẽ liceat.*

De his ita ſcribit Gregorius Papa in concilio Meldenſi.

Vſque ad ſeptimam generationem nullus de ſua cognatione ducat uxorem.

CAN. I.

De affinitate † conſanguinitatis per gradus cognationis placuit uſque ad ſeptimam generationem obſeruare: nam & hæreditas rerum per legales inſtrumentorum diffinitiones ſancita, uſque ad ſeptimũ [i] gradum protendit hæredum ſucceſsionem. non enim ſuccederent, niſi eis de propagine cognationis deberetur.

Item Calixtus Papa. †

Infamia notantur, qui conſanguineas ducunt uxores.

CAN. II.

Coniunctiones conſanguineorum fieri prohibentur. quare? quia & has diuinæ ſeculique prohibent leges. leges ergo diuinæ hoc agentes, & eos qui ex eis prodeũt, non ſolùm eijciunt, ſed etiam maledictos appellant. leges ergo ſeculi, in fames tales uocant, & ab hæreditate repellunt. Nos uerò ſequentes patres noſtros, infamia eos notamus, & infames eſſe cenſemus, quia infamiæ maculis ſunt aſperſi nec eos uiros, nec accuſationes eorum (quas leges ſeculi reijciunt) ſuſcipere debemus. Eos autem cõſanguineos dicimus, quos diuinæ & imperatorum ac Romanorum atq; Græcorũ leges conſanguineos appellant, & in hæreditate ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt.

Item Fabianus papa.

Affines in quinta generatione copulari poſſunt: in quarta ſi fuerint inuenti, non ſeparẽtur.

CAN. III.

De propinquis, qui ad affinitatem per uirum & uxorem uen:ũt: defuncta uxore uel uiro, in quinta generatione cõiungantur: in quarta † ſi inuenti fuerint, non ſeparentur. In tertia tamẽ propinquitate, nõ licet uxorẽ alterius accipere poſt obitũ eius. Aequaliter uir cõiungatẽ in matrimonio eis q̃ ſibi cõſanguineæ ſunt, & uxoris ſuæ cõſanguineis poſt mortẽ ſuæ uxoris.

Idem.

CAN IIII.

Qui propinquam ſanguinis uxorem ducunt & ſeparantur: nõ licebit eis quã diu utrique uiuunt, alias uxores ſibi in coniugio ſociare: niſi ignorãtia excuſentur.

Vnde in concilio apud Vermeriam.

Non prohibetur ducere uxorem, qui ignoranter inceſtum committit.

CAN. V.

Si quis cum matre & filia fornicatus fuerit, ignorante matre de filia, & filia de matre: ille nunquã accipiat uxorem: illæ uerò ſi noluerint accipiant maritos. Si autem hoc ſcierint ipſæ fœminæ: abſq; maritis perpetuò maneant.

Item ex eodem.

CAN. VI.

Si homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius neſciens eandem duxerit uxorem: frater eò quòd fratri crimen celauerit vij. annos pœniteat, & poſt pœnitentiã nubat. Mulier autem uſq; ad mortem pœniteat, & ſine ſpe coniugij maneat. De his uerò qui ignoranter coniunguntur, cæteræ authoritates intelligendæ ſunt.

Vnde Iulius papa.

Ex propinquitate ſui ſanguinis uel uxoris uſque in ſeptimum gradum nullus ducat uxorem.

CAN. VII.

Nullum in utroque [a] ſexu, permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis uel uxoris uſque in ſeptimum generis gradum, uxorem ducere: uel inceſti macula copulari. Præterea illud quoque adijcimus, quoniam ſicut non licet cuiquam Chriſtiano de ſua conſanguinitate: ſic etiam nec licet de conſanguinitate uxoris ſuæ coniugem ducere, propter carnis unitatem. [b]

Item ex concilio Agathenſi.

Inceſtuoſi nullo ſunt digni nomine coniugij.

CAN. VIII.

De inceſtis [c] coniunctionibus, nihil prorſus ueniæ relinquimus uel reſeruamus [d] niſi cum adulteriũ [e] ſeparatione ſanauerint. Inceſtuoſos uero nullo cõiugij nomine deputandos: quos ẽt deſignare funeſtũ [f] eſt. Hos.n. eſſe cenſemus, ſi quis relictã fratris (quæ penè prius ſoror extiterat) carnali cõiunctione polluerit: ſi quis frater germanã uxorem acceperit: ſi quis nouercã duxerit: ſi quis conſobrinæ [g] ſobrinæq; ſe ſociauerit: ſi quis relictæ uel filiæ auunculi miſceatur, aut patrui filiæ, aut priuignæ [h] ſuæ: aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuerit, uel concubitu [i] polluerit, aut uxorem duxerit: quos omnes [k] & olim & nunc, ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus, & inter cathecuminos [l] uſque

[a] Nullũ in utroque. Loquitũ cap. iſtud in primo genere affinitatis.

[b] Vnitatem. ergo tãtum per carnis commiſtionem contrahitur affinitas. j. ea. ſane. quod Hug. dicit. [1] ſed tamẽ prohibeẽ contrahere cũ aliqua cõſanguinea illius propter publicæ honeſtatis iuſtitiam: ut xxvij. q. ij. ſi quis uxorem. Sed contra. iiij. q. iij. cap. placuit. §. itẽ in criminali. & cap. ſi teſtes. §. item lege. ſed ibi gener appellatur ſpõſus. non quod re uera ſit, ſed quo ad quoddam beneficium.

[c] De inceſtis. ſ. iij. q. iij. conſanguineorum. j. q. viij. c. ulti.

[d] Reſeruamus. ſcilicet ut remaneant inſimul.

[e] Cum adulterium. id eſt, fornicationẽ.

[2] xxxij. qõ. iiij. nemo.

[f] Funeſtum. id eſt, turpe & indecens. ſ. xxxiiij. diſtin. preſbyteri.

[g] Conſobrinæ. Cõſobrini dicunẽ quaſi cõſororini. ij ſunt proprie duarum ſororum filij. [3] ſobrini uocantur conſobrinorum filij.

[h] Aut priuignæ ſuę. patrui. & ſecundum hoc exaudi de priuigna ex ſecundis nuptijs. Vel dic ſuæ. id eſt, propriæ.

[i] Concubitu. Argu. quod affinitas contrahitur per coitum fornicariũ, ſicut per legitimũ, ut j. c. nec.

[k] Quos omnes, multi alij ſunt qui numerantur hic.

[l] Et inter cathecuminos. De hac materia

Affinitas tantũ per carnis cõmiſtionẽ contrahitur.

[1] Arg. cõtra. ſ. e. q. j. c. j. ubi de hoc. in gl. hic eſt ar. ibi plene dixi, & ibi uideas pro dicto Hug. facit dictũ apoſtoli dicẽtis. Qui adhæret meretrici unum corpus cũ ea efficitur. Archi.

[2] Glo. eſt ſimi. in l. inter liberos. §. Iulianus. alias eſt l. Iulianus. ff. ad l. Iu. Cõſobrini q̃ ſunt.

[3] Sic etiã dicit Iſid. in li. ix. etymo. ca. agnati.

† Non dicit i quinto gradu, & in quinta generatiõe & in quarta tolerantur.

teria dicunt quidā, ſpeciale eſſe in inceſtuoſis qui non debent admitti uſque ad miſſam cathecuminorum tantum. nam dicunt eos ſuſpenſos ipſo iure, quantum ad hoc: ſicut ſimoniacus quilibet ſuſpenſus eſt, quo ad diuina officia j. quæ. j. ſtudet. & cap. quibuſdam. de conſec. diſt. j. epiſcopus nullum. abrogatum eſt. nam dicunt quod Iudæus, Saracenus, hæreticus non præciſus bene poſſunt ſtare uſque ad miſſam cathecuminorum. arg. de conſec. diſtin. iiij. Iudæi. nec contradicit. xj. quæ. iij. cum excommunicato. & j. q. j. non liceat. nam omnia illa intelliguntur de præciſis, id eſt, nominatim excommunicatis, uel de illis qui ſequuntur hæreſim iam damnatam.

Inceſtuoſi quātū ad aliqua ſunt ipſo iure ſuſpēſi.

lia & non intra ita quod non attigit clauſtra pudoris, ſed in circuitu palpitabat.

h Vel. id eſt, etiam.

i Sæpius. quia qua ratione non impedit prima, eadem nec ſecunda nec aliqua. ſecus autem eſſet forte ſi in non naturali mēbro, tunc impediret propter enormitatem criminis. xxiij. quæſtio. vij. adulterij. & xxxiij. quæſt. ij. cap. hoc ipſum. §. hoc autem.

Idē circa mēbrū ad hoc à natura cōceſsū. H.

ad legitimam ſatisfactionem manere & orare [a] præcipimus. Quod ita præſenti tempore prohibemus, ut ea quæ hactenus ſunt cōſtituta, [b] non diſſoluamus. Sanè quibus cōiunctio illicita interdicit, habebūt [c] ineūdi melioris coniugij, libertatē.

Item ex concilio Hilerdenſi.

Inceſtuoſi uſque ad ſatisfactionem excommunicentur.

CAN. IX.

DE ijs qui inceſti pollutione ſe maculāt: placuit quouſq; in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeuerant, uſque ad miſſam [d] tantùm cathecuminorum in eccleſia admittantur: cum quibus etiam nec cibum [e] ſumere ulli Chriſtianorum (ſicut Apoſtolus iuſsit) licebit.

Item Gregorius papa ad Fœlicem Meſſanæ ciuitatis epiſcopum.

Nullus ducat in uxorem à conſanguineo cognitam, uel aliqua pollutione maculatam.

CAN. X.

NEc eam quam aliquis ex propria conſanguinitate coniugem habuit, uel aliqua illicita pollutione maculauit: in coniugium ducere ulli Chriſtianorum licebit [†] quia inceſtuoſus eſt talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis bonis hominibus. Inceſtuoſos uerò nullo coniugij nomine deputandos à ſanctis patribus ſtatutum eſſe legimus: Naturæ [f] uidelicet ordine. ſi uerò extraordinariè, non ſic.

Ait enim urbanus papa ij. Gratiano, Neapolitano epiſcopo.

Extraordinaria pollutio, in naturalibus non impedit matrimonium.

CAN. XI.

EXtraordinaria [g] pollutio non niſi in naturalibus admiſſa, uel [h] ſæpius [i] reiterata, citra maritalem affectum. [k] ſi præbitis ſacramentis [l] ita eſſe conſtiterit, quemadmodum nobis tuis ſignificatum eſt literis: nō uidet matrimonium impedire [m] quamuis ipſa ſit criminoſa & damnabilis.

Item Iulius papa.

Nullus ducat in coniugem relictam cōſanguineorū ſuorum, uſq; in tertiam generationem.

CAN. XII.

ET hoc quoq; ſtatutū eſt, ut relictam patris uxoris ſuæ, relictam fratris uxoris ſuæ, relictam filij uxoris ſuæ, nemo ſibi in matrimonium ſumat, relictam conſanguineorū uxoris ſuæ, uſque in tertiā progeniem, nemo ſibi in uxorem ſumat. in iiij. autē & in v. ſi inuenti fuerint, non ſeparentur. Idem.

A cōſanguineis proprijs uel uxoris, pariter cuique eſt abſtinendum. CAN. XIII.

AEqualiter uir coniungatur conſanguineis proprijs, & conſanguineis uxoris ſuæ.

Item Iſidorus ex concilio Macien.

a Et orare. ī. diſtin. xxv. ca. j. contra. j. de conſecr. diſt. iiij. eos quos. contra ſed ibi grauius fuit delictum, & ideo, &c.

Sub. eſt grauī⁹ iudicatnm. 24. q. j. nō afferam⁹.

Conſtituta. diſpenſando, & eſt argu. pro opin. H. qđ ſcilicet diſpenſatio eſt ius: ut not. xxxiij. quæſt. ij. in adoleſcentia. & cap. interfectores.

b Conſtituta. id eſt, antiquos canones.

c Habebunt. ante inceſtum de iure cōmuni, uel poſt ſi adoleſcentes ſunt, uel etiam ſenes inconti nentes ex diſpenſatione. xxxiij. q. ij. in adoleſcentia.

. ad Corinthi. 5.

d De ijs qui. Vſq; ad miſſam. id eſt, uſque ad ſurſum corda, uel uſque ad conſecrationē corporis Chriſti. nam tunc cathecumini de eccleſia expellebātur, uel uſq; ad euangelium.

Huic c. uidet contra j. de conſe. di. j. eps nullum. Sed dic ut ibi nota. & ī. c. proxi.

e Nec cibum. hoc fit in deteſtationem criminis, ſicut alias aliquis toleratur ab eccleſia, non tamen ei communicatur in cibo: ut de uxore clerici. xxxiij. q. ij. placuit.

† Ex iſto text. infero, ꝙ affinitas per illicitā copulam cō trahitur. in l. nō facile. §. ſciēdum. & §. affines. ff. de gra. cognatio.

f Nec eam. Naturæ. Reſpicit illud uerbū, maculauerunt.

g Extraordinaria. id eſt, citra uel circa naturalis & non intra ita quod non attigit clauſtra pudoris, ſed in circuitu palpitabat.

k Maritalem affectum. nā ſi maritalis affectus interceſsiſſet, impediret. argu. extra de ſpon. iuuenis. non propter factū, ſed propter conſenſum. xxvij. q. ij. ſi quis uxorem.

l Sacramentis. pollutis & pollutæ. nō enim teſtificatur ꝓ ſe: ſed pro eo qui eā ducere uult. Et mirum eſt, quod contra tam uiolentam præſumptionē probatio admittitur. & ideo eſt cōtra. xxxij. q. j. dixit. ſed hoc fit in defectum probationum. C. de hære. l. pen. & obtinet forte hoc cum uirgo erat, & uolebat probare per aſpectū corporis. xxvij. qō. j. nec aliqua. & ꝙ iurat eſt ex ſuperabūdanti. & ad cautelā. arg. xxxiiij. q. ij. in lectum. Itē auditur hic criminoſus teſtis, & turpitudinē ſuam allegans, imo non eſt teſtis, ſed interrogatur de facto ſuo. iiij. quæſtio. iij. cap. ſi teſtes. §. item ſerui.

Probatio admittitꝰ cōtra uiolentā præſumptionem.

m Impedire. talis pollutio non debet impedire eum quin poſsit ducere cōſanguineam illius: quia nec fecit ſanguinis commiſtionem: nec carnis unitatē. Sed quid ſi aliquis reſeraret illas ſeras, & nondū proceſsit ad cōſummationē operis: nunquid talis cōmiſtio carnis impedit matrimoniū cū cōſanguineis illius? Dic quod non: quia nec eſt ibi ſanguinis commiſtio nec carnis unita. ī. eodem. nullum, &c.

Affinitas nō naſcitꝰ ſine carnis cōmiſtione.

In parentela propria & coniugis, eadem conſanguinitas eſt obſeruanda.

CAN. XIIII.

SAnè conſanguinitas, quæ in proprio uiro ſeruanda eſt, hæc nimirum in uxoris parentela, de lege nuptiarum cuſtodienda eſt: quia cõſtat eos duos fuiſſe in carne una. Ideoque communis illis utraque parentela cenſenda eſt: ſicut ſcriptum eſt, erunt duo in carne una. (Gene. 2. d)

Item Auguſtinus.

Nurus non eſt aliter deputanda, quàm filia.

CAN. XV.

SI uir & uxor non iam duo, ſed una caro ſunt: non aliter eſt nurus deputãda, quàm filia.

[illegible]

Item Greg. papa epiſcopis Galliæ. †

Vſque ad ſeptimam generationem, progeniem ſuã unumquenque ſeruare oportet.

CAN. XVI.

PRogeniem ſuam, unumquenque uſque ad ſeptimam decernimus obſeruare generationem, & quandiu ſe agnoſcant affinitate propinquos, ad coniugalem copulam accedere denegamus: quod ſi fecerint, ſeparentur.

Item Nicolaus papa Almaſitanæ eccleſiæ ſuffraganeis.

De eodem.

CAN. XVII.

DE conſanguinitate ſua uxorem nullus ducat, uſque poſt generationem ſeptimam, uel quouſque parentela cognoſci poterit, laicus uero uxorem ſimul & concubinam habens, non communicet eccleſiæ.

Item ex concilio Guarmacienſi.

Quouſque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur, ſibi inuicem non copulentur.

CAN. XVIII.

IN copulatione fidelium, generationis numerum non diffinimus, ſed ſtatuimus ut nulli liceat Chriſtiano de propria conſanguinitate ſeu cognatione acccipere uxorem uſque dum generatio recordatur aut cognoſcitur, aut in memoria retinetur.

Item ex concilio Lugdunenſi.

Ex propinquitate ſui ſanguinis uſque ad ſeptimũ gradum, nullus ducat uxorem.

CAN. XIX.

NVlli ex propinquitate ſui ſanguinis, uſque ad ſeptimum gradum uxores ducant, neque ſine benedictione ſacerdotis. qui autem nupturi erunt, à ſacerdote benedicti nubere audeant, nec aliter præſumant. Præmiſsis authoritatibus quiſque prohibetur à coniunctione conſanguineorum, uſq; ad ſeptimam generationem.

Sed obijcitur illud Grego. ad Auguſt. Anglorum epiſcopum. † († c. 6. ad Iterroga. diui Aug.)

Anglicis permittitur, ut in quarta uel in quinta generatione copulentur.

CAN. XX.

QVædam lex Romana permittit, ut ſiue fratris, ſiue ſororis, ſeu duorũ fratrum germanorum, ſeu duarum ſororum filius & filia miſceantur: ſed experimento didicimus, ex tali coniugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere: unde neceſſe eſt, ut in quarta uel quinta generatione fidelium, licenter ſibi coniungantur. Sed idem humillimus pater Gregorius, poſt multum temporis à Felice Meſſanæ Siciliæ ciuitatis præſule requiſitus, utrum Auguſtino ſcripſerit, ut Anglorum in quarta generatione contracta matrimonia minimè ſoluerentur, inter cætera talem reſponſionem reddidit. Quod ſcripſi Auguſtino Anglorum gentis epiſcopo, alũno uidelicet (ut recordaris) tuo, ipſi etiam Anglorum genti, quæ nuper ad fidem uenerat, ne à bono quod cœperat, metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter & non generaliter me certiſsimè ſcripſiſſe cognoſcas. unde & mihi omnis Romana ciuitas extitit teſtis. Nec ea intentione hæc ei ſcripſi mandata, ut poſtquam firma radice in fide fuerint ſolidati, ſi infra propriam conſanguinitatem inuenti fuerint, non ſeparentur: aut infra affinitatis lineam, id eſt, uſque ad ſeptimam generationem iungantur: ſed quòd adhuc illis neophytis exiſtẽtibus, eis primùm illicita conſentire, & eos uerbis ac exemplis inſtruere oportet. Nam iuxta Apoſtolũ qui ait: Lac dedi uobis potum, non eſcam: (1. Cor. 3) illis modò non poſteris (ut præfixum eſt) tẽporibus, tenenda induſimus: ne bonũ quod infirma radice plantatum erat, erueretur, ſed aliquantulum firmaretur, & uſque ad perfectionem cuſtodiretur.

Item obijcitur illud Gabilonenſis concilij.

In quinta uel ſexta generatione, nullus amplius copuletur coniugio.

CAN. XXI.

COntradicimus, ut in quarta uel in quinta ſextaque generatione, nullus amplius coniugio copuletur. Vbi autem poſt interdictum factum fuerit inuentum, ſeparetur.

HH Hac

Hac authoritate, dum ſexta generatione interdicitur coniugiũ, in ſeptima permitti uidetur: ſed gradus cognationis ſecundùm quoſdam uariè computantur. Alij nanq; patrem in primo gradu, filios in ſecundo ponunt. Alij primum gradum filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrẽ & filium eſſe, cùm una caro probentur pater & filius. Authoritates ergo, quæ cõſanguinitatis copulam uſque ad ſeptimum gradum prohibent, patrem ponũt in primo gradu. Illæ uerò quæ uſq; ad ſextum gradum prohibent, primum gradum filios appellãt, atque ita fit ut eædem perſonæ ſecundũ hãc diuerſitatem inueniãtur in ſexto uel ſeptimo gradu. Item illud Fabiani, quo affines in quinta generatione copulari iubentur, uidetur eſſe contrarium illi decreto Iulij papæ, Sicut non licet ulli Chriſtiano de ſua conſanguinitate uxorem ducere, ſic etiam non licet de conſanguinitate uxoris ſuæ coniugẽ ducere, propter carnis unitatem. Similiter etiam inuenitur contrarium illi ca. Grego. nec eam quam aliquis ex propria cõſanguinitate coniugem habuit, &c. Sed illud Fabiani intelligẽdum eſt, de duabus ſororibus uel perſonis inter ſe affinitate coniũctis, ut ſunt uxores duorum fratrum: ſi contigerit unã earum alicui in matrimonio copulari, poſt mortem eius, uir non poterit affinem ſuperſtitem in coniugẽ ducere, niſi in quinto gradu affinitatis inueniantur. unde qui nouercam alicuius in uxorem duxerit, poſt mortem eius uxorem priuigni ducere nõ poterit. Hinc etiam idem Iulianus papa alibi ait: Relictam conſanguineorum uxoris ſuæ (non ait conſanguineam uxoris ſuæ, ſed relictam conſanguineorum uxoris ſuæ) uſque in quartam generationem, nullus ducat in uxorem. Paſchalis uerò papa ſecundus ſcribens Rhegino epiſcopo, tertium genus affinitatis aſſignat, cuius copula non ultra ſecundum gradum inuenitur probibita.

Ait enim.

Duorum conſobrinorum coniuges, uni eidemq; nubere non poſſunt.

CAN. XXII.

Porrò duorum conſobrinorum coniuges, quamuis diuerſis temporibus uiro uni alteram poſt alterius obitum, nubere ipſa præter authoritatem canonicam publicæ honeſtatis iuſtitia contradicit: & nouit prudentia tua, quia ita ab uxoris ſicut à uiri conſanguineis abſtinendum eſt.

Illud autem Greg. & Iulij papæ intelligitur de cõſanguinitate uiri uel uxoris: ut poſt mortem alicuius eorũ, nulli de cognatione defuncti uiri ſuperſtes matrimonio copuletur. Demonſtratum eſt uſque ad quem gradum quiſque à propria conſanguinitate uel cognatione ſuæ uxoris abſtinere debeat.

QVAESTIO IIII.

Modò quæritur quare uſq; ad ſextum gradum conſanguinitatis coniunctio prohibeatur?

De his ita ſcribit Iſidorus etymologiarum libro undecimo, cap. ſexto.

Quare uſque ad ſextum gradum conſanguinitas obſeruetur.

CAN. I.

Conſanguinitas dum ſæpe paulatim propaginem ordinibus dirimens, uſq; ad ultimum gradum ſe ſubtraxerit, & propinquitas eſſe deſierit, tunc primum lex in matrimonij uinculum eam recipiet, & quodãmodo reuocabit fugientem. ideo autem uſque ad ſextum generationis gradum, conſanguinitas ſtatuta eſt, ut ſicut lex ætatibus mundi generatio & hominis ſtatus finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminetur.

QVAESTIO V.

De gradibus uero conſanguinitatis, quomodo cõputãdi ſunt beatus Iſidorus ſic loquitur.

Quomodo dirimuntur gradus cõſanguinitatis.

CAN. I.

Series conſanguinitatis, ſex gradibus hoc modo dirimitur: filius & filia, quod eſt frater & ſoror, ſit ipſe truncus, illis ſeorſum ſeiunctis ex radice illius trunci, egrediũtur iſti ramuſculi, nepos neptis, primus. Pronepos proneptis, ſecũdus. Abnepos abneptis, tertius. Adnepos adneptis, quartus. Trinepos trineptis, quintus. Trinepotis filius & trinepotis filia, ſextus.

Item

HH i

Item Alexander Papa ſecundus, Neapolitanis clericis, & omnibus epiſcopis atque iudicibus per Italiam conſtitutis, ſcribit de huiuſmodi ita dicens.

Quomodo ſunt computandi gradus conſanguinitatis.

CAN. II.

AD ſedem Apoſtolicam perlata eſt quæſtio nouiter exorta, de gradibus conſanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones & eccleſiaſticum morem, numerare nituntur, nouo & inaudito errore affirmantes, quòd germani fratres uel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione: filij eorum & filiæ in quarta: nepotes eorum uel neptes in ſexta. taliq; modo progeniem computantes, in huiuſmodi ſexto gradu eam terminantes. dicunt deinceps uiros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia iura contrahere, & ad huiuſmodi prophanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſeculares leges quas Iuſtinianus Imperator promulgauit de ſucceſsionibus conſanguineorum: quibus confiſi oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numerandos, filios eorum in quarto, nepotes & neptes in ſexto. ſic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam peruerſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos uerò Deo annuente hanc quæſtionem diſcutere curauimus in ſynodo habita in Lateraň. conſiſtorio, conuocatis ad hoc opus epiſcopis & clericis atque iudicibus diuerſarum prouinciarum. Denique diu uentilatis legibus & ſacris canonibus, diſtinctè inuenimus ob aliam atque aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem, ob nihil aliud ipſa graduum mentio facta eſt, niſi ut hæreditas uel ſucceſsio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. in canonibus uerò ob hoc progenies computatur, ut apertè monſtretur, uſque ad quotam generationem a conſanguineorum nuptijs ſit abſtinendum. ibi præſcribitur ut hæreditas propinquis modo legitimo cóferatur: hic uerò ut ritè & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus diſtinctè non numerantur gradus, niſi uſque ad ſextam, in canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguitur generationem. Hac ergo de cauſa, quia hæreditates nequeunt ultra deferri niſi de una ad alteram perſonam, idcirco curauit ſecularis Imperator, in ſingulis perſonis ſingulos perficere gradus. Quia uerò nuptiæ ſine duabus non ualent fieri perſonis, ideo ſacri canones, duas in uno gradu conſtituere perſonas. utranque tamen computationem, ſi attentè ac ſubtiliter perſpecta fuerit, idem ſenſiſſe, & eandem in eis ſententiam eſſe, atque ad eundem terminum conuenire, manifeſtiſsimum erit. Iuſtinianus nanque uſq; ad quem gradum conſanguinitas ipſa perduret, in ſuis legibus nõ definiuit, canones uerò ultra ſeptem nullam numerant generationem. ſexto quippe gradu determinato, in ipſis legibus ſubintulit imperator. Hactenus oſtendiſſe ſufficiat, quemadmodum gradus cognationis numerentur. nanque ex his palàm eſt intelligere, quemadmodum ulteriores gradus numerare debeamus: generata quippe perſona gradum adijcit. Ecce in his uerbis apertè oſtenditur, tales gradus quales iſti computant, non tantùm uſque ad ſextum, uerùm etiam ultra numerari debere, quippe cum ultra ſextum, ulteriores gradus numerandos eſſe decernant, ubi enim ulteriores nominat gradus, apertè indicat non ſex tantummodo eſſe gradus, ſed ſex finitis adhuc alios numerandos. nec mirum, cum in præcedentibus ipſe firmauerit Imperator decimum etiam gradum: quod dicendo, non eſſe tantummodo ſex, luce clarius confitetur. Hi ergo euigilent, & aciem mentis ſi poſſunt intendant: quos hactenus iſtiuſmodi perculit error. enimuero ubi ſecundum leges inter agnatos uel cognatos defertur ſucceſsio, conſanguineos eſſe, non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe (teſte Iuſtiniano) in decimo gradu ſibi attinerent. Conſanguinei igitur ſibi ſunt, qui ſic ſibi ſuccedunt. Quòd ſi in decimo gradu conſanguinei ſibi exiſtunt, non eſt terminata conſanguinitas (ut iſti fatentur) in ſexto tantummodo gradu. Quid igitur dicerent? Computatis nanque gradibus, ſicut iſti numerant, aut finitur conſanguinitas in ſexto gradu, aut non? Si autem finitur, fallaces erunt leges, quibus iſti vtuntur, quæ in decimo gradu ſibi ſuccedere conſanguineos iubent. Quòd ſi non finitur conſanguinitas in huiuſmodi ſexto gradu, falſidici erunt iſti, qui ultra illum

HII 2 ſextum

ſextum gradum, nolunt computare conſanguinitatem. Igitur aut leges erunt falſæ, aut iſti qui ſic finiunt generationem. Sed ut ueridicæ leges, & ueraces ſint canones, dicamus id quod ueritas habet: ſcilicet quòd non terminatur conſanguinitas in huiuſmodi ſexto gradu, ſed terminatur in ſeptimo gradu, ſecundum canones. utraque enim computatio (ſicut ſuperius diximus) uno fine concluditur. Nanque duo gradus legales, unum canonicum conſtituunt. Fratres itaque, qui ſecundùm ſeculares leges dicuntur in ſecundo gradu † iuxta canones numerantur in primo gradu. filij fratrum qui illic numerantur in quarto: hic computantur in ſecundo. nepotes uerò qui in ſexto ibi, iſtic numerantur in tertio. ſic deinceps, qui legibus inſcribuntur in octauo & decimo in canonibus definiuntur in quarto & quinto. atque hoc modo, de reliquis ſentiendum eſt, ut qui ſecundùm canones dicuntur in ſexto uel ſeptimo, ſecundùm leges accipiuntur in duodecimo uel in decimoquarto. Hanc computationem intelligens prudentiſsimus papa Gregorius dum quæreretur in quota generatione fideles cõiungi debeãt, ipſas ſeculares leges in teſtimonium addúcens, Auguſtino Anglorum epiſcopo ſic reſcripſit: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut ſiue fratris & ſororis, ſeu duorum fratrum germanorum, uel duarum ſororum filius & filia miſceantur: ſed experimento didicimus ex tali coniugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Vnde neceſſe eſt, ut iam in tertia uel in quarta generatione copulatio fideliũ, licenter ſibi coniungi debeat. Nam a ſecunda (quam prædiximus) omnimodo debent abſtinere. Ecce hic apertè monſtratur filios & filias fratrum, in ſecunda generatione numerari. & ſi fratrum filij & filiæ numerantur in ſecunda, fieri non poteſt, ut ipſi fratres non ſint in prima. quòd ſi fratres numerantur in prima, filij eorum in ſecunda, dubium non eſt, quin eorum nepotes ſint in tertia, pronepotes in quarta, & ſic de reliquis uſque ad ſeptimam. Sed ſunt quidam qui ex his Gregorij uerbis, quibus ait ut in tertia uel quarta generatione copulentur fideles, occaſionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi, dicentes ſe hoc iuſtè facere poſſe, quod tam prudentiſsimus doctor ſua ſententia definiuit. Iſti itaque, qui ſe hoc uelamine defendere nituntur, aduertant in eiuſdem patris ſententijs non generaliter cunctis, ſed ſpecialiter Anglorum genti mandaſſe. nam poſtmodum à Felice Meſſanæ ciuitatis Siciliæ præſule requiſitus, an hoc quod Auguſtino mandauerat, generaliter cunctæ eccleſiæ tenendum eſſet, apertiſsimè monſtrauit non alijs quàm illi genti mandaſſe, ne bonum quod cœperant, metuendo auſteriora deſererent: ſed illi poſtquam in fide eſſent firma radice ſolidati, & uniuerſali eccleſiæ cenſuit ſemper eſſe tenendum, ut nullam de propria conſanguinitate uel affinitate, infra ſeptimam generationem aliquis ſibi audeat in coniugio copulare. Ecce apertè monſtratum eſt ex uerbis ipſius legis, & authoritate prudentiſsimi papæ Gregorij quid de gradibus conſanguinitatis numerandis ſentire debeamus: quamuis alia quoque ratio, modo pari ipſos deuincat aduerſarios. Nam ſi (ut ipſi fatentur) in illo ſexto gradu conſanguinitatis finiretur, omnes perſonarum ramuſculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, uelut ſuperfluos oporteret detruncari. ſed quia omnes qui in pictura prædictæ arboris continentur, ex una parentela conſiſtunt, nunquam ſine diminutione conſanguinitatis, a ſe poterunt ſeparari, ueluti non ſine damno cuiuſque perſonæ ualent à proprio corpore manus, brachia, & pedes truncari. Illa quoque ſacrorum præceptio canonum, quæ iubet à propria abſtinere conſanguinitate quandiu generatio recordatur, aut memoria retinetur: nec à prædicta parentelæ diſcrepat computatione. Nam ſi in his ſeptem gradibus canonicè & uſualiter omnia propinquitatum nomina numerentur, ultra quos nec conſanguinitas inuenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec ſucceſsio poteſt amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne uerò in hac conſanguinitatis computatione aliqua dehinc ambiguitas ualeat remanere, aliam quam quidam faciunt numerationem, in hac etiam alia diſputatione duximus diſcutiendam. Sunt enim quidam, qui non à fratribus, ſed à filijs eorum, id eſt, patruelibus uel conſobrinis genealogiam numerare incipiunt: dicentes filios fratrum, in prima generatione computari debere, quia fratres quaſi quidam truncus ex quo cæteri ramuſculi oriun-

† Cõcor. Alexã. de Imol. in l. ſi auiæ frater. in fin. C. de ſuc. edic.

li oriuntur, exiſtunt. Sed nec iſta graduum computatio, ſi bene intellecta fuerit: ab ea, quam ſuperius expoſuimus, in ſententia poterit eſſe diuerſa. Iſti enim qui initium numerandi ſumunt à filijs fratrum, non progrediuntur ultra ſextam generationem, ſed ſicut totius mundi ſex ætates exiſtunt, & humanæ uitæ itidem ſex: ita & in conſanguinitate ſex tantummodo autumant computandas eſſe generationes: quibus finitis, nouæ coniunctionis dicunt poſſe fieri initium, ut quaſi fugientem poſsint reuocare cõſanguinitatem. Hæc itaque computatio quæ incipit à fratrum filijs, & numeratur uſque ad ſextum tantundem ualet quantum ea quæ incipit à fratribus, & computatur uſque ad ſeptimum: nec ulla in ſenſu conſiſtit diuerſitas, quamuis in numero graduum uarietas uideatur. ultima enim generatio, ſi à fratribus ſumat initium numerandi, ſeptima inuenitur, ſi à filijs fratrum, reperitur ſexta. Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica authoritate admonemus uos fratres & filij, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quẽ admodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos ſanctæ & uniuerſalis eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. nam ſi quis peruerſa & obſtinata mente à recto tramitæ apoſtolicæ ſedis deuiare uoluerit, & aliter quàm nos in nuptijs celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primùm pro ſua temeritate cæleſti pœna plectetur: poſtmodum uerò gladio perpetui anathematis nouerit ſe iugulandum.

Item Gregorius papa.

Quare conſanguinitas uxoris ad uirum pertinere dicitur, & quomodo affinitas ſit computanda.

CAN. III.

POrrò de affinitate quam dicis parentelam eſſe, quæ ad uirum ex parte uxoris, ſeu quæ ex parte uiri ad uxorem pertinet: manifeſtiſsima ratio eſt, quia ſi ſecundum diuinam ſententiam ego & uxor mea ſumus una caro, profectò mihi, & illi mea ſuaque parentela propinquitas una efficitur, quocirca ego & ſoror uxoris meæ in uno, & primo gradu erimus: filius uerò eius, in ſecundo gradu erit à me, neptis uerò tertio, idque utrinque in cæteris agendum eſt ſucceſsionibus. Vxorem uerò propinqui, cuiuſcunque gradus ſit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipſius quoque gradus aliqua fœmina propriæ propinquitatis ſit, quod nimirum uxori de propinquitate uiri ſui in cunctis cognationis gradibus conuenit obſeruari. qui uerò aliorſum ſentiũt, antichriſti ſunt, à quibus tantò ſolicitius uos oportet cauere quantò apertius deprehenditis illos diuinis legibus oppugnare.

Item Zacharias papa.

Qualiter parentela gradus computantur.

CAN. IIII.

PArentelæ gradus taliter computamus, ſi quidem ego & frater meus, una generatio ſumus primumq; gradum efficimus, nullo gradu diſtamus. rurſus filius meus, fratriſq; mei filius, ſecunda generatio ſunt: ac gradum ſecundum faciunt, nec à ſe aliquo gradu ſeparantur, atque ad hunc modum cæteræ ſucceſsiones ſunt habendæ. porrò de affinitate quam dicitis parentelam: ut ſupra ca. Gregorij.

Item Alexander papa ſecundus.

Aequiuocatio eſt, cùm ſoror uxoris cognata uocatur.

CAN. V.

QVòd autem frater ſororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquiuocationis iure fit, & neceſsitate uulgaris appellationis potius, quàm ulla cauſa cognationis. uxor enim fratris fratriſſa potius, quàm cognata uocatur, mariti frater leuir dicitur. duorum autem fratrum uxores, uocantur ianitrices, † quaſi eandẽ ianuam tenentes, uel per eandem ianuam intrantes. Viri ſoror, glos appellatur. Sororis autem uir, non habet ſpeciale nomen, nec uxoris frater.

† Vide in hũc locũ Alcia. lib. diſpun. 2. c. 13. Inateres. n. Græcè dicũtur duorũ fratrũ uxores nõ ianitrices.

Item Iſidorus. †

† cap. 5. lib. 9. etymologiarum.

Nomina graduum ſuperiorum, ſiue inferiorum, ſiue ex latere uenientium.

CAN. VI.

PRimo gradu, ſuperiori linea, continetur pater & mater, inferiori filius & filia, quibus nullæ aliæ perſonæ iungũtur. Sc͞do gradu continetur ſuperiori linea, auus auia, inferiori nepos neptis, in trãſuerſa frater & ſoror, quæ perſonæ duplicãtur. Auus enim & auia tã ex patre, quàm ex matre accipiũtur, quæ perſonæ ſequẽtibus quoq; gradibus ſimiliter pro ſubſtantia eorum, in quo gradu conſiſtunt ipſo ordine duplicantur. Iſtę perſonę in ſecundo gradu ideo duplices appellantur, quia duo aui ſunt, & paternus,

nus,& maternus. Item duo genera nepotum ſunt,ſiue ex filio,ſiue ex filia procreati. Frater & ſoror ex tranſuerſo ueniunt, id eſt, aut frater patris, aut frater matris: qui aut patruus,aut auunculus nominatur,qui & ipſi hoc ordine duplicantur.

Tertio gradu ueniunt ſupra,proauus proauia,& infra pronepos proneptis. Ex obliquo quoque,fratris ſororiſq; filius uel filia, patruus,amita, id eſt,patris frater & ſoror, auunculus, matertera,id eſt, frater matris, & ſoror.

Quarto gradu proueniunt ſupra, abauus abauia.infra abnepos,abneptis. Ex obliquo fratris ſororiſq; nepos, & neptis, patruelis frater,ſoror patruelis,id eſt, patrui filius & filia. Conſobrinus conſobrina,id eſt,auunculi & materterę filius & filia. Amitinus,amitina,id eſt, amitæ filius & filia. Item conſobrini, qui ex duabus ſororibus naſcũtur quibus accreſcit patruus magnus, amita magna,id eſt, aui paterni frater & ſoror,auunculus magnus,matertera magna,id eſt,auiæ tam paternæ quàm maternæ frater & ſoror.

Quinto gradu ueniunt ſupra quidem adauus,adauia, & infra adnepos adneptis. Ex obliquo fratris & ſororis pronepos, proneptis:fratris patruelis,ſororis patruelis, amitini, amitinæ, conſobrini conſobrinæ filius uel filia,propior conſobrinus, propior conſobrina, id eſt, patrui magni,auunculi magni, materteræ magnæ: amitæ magnæ filius uel filia: quibus accreſcunt propatruus & proamita. Hi ſunt proaui paterni frater & ſoror,proauunculus ſcilicet & promatertera. Hi ſunt proauiæ paternæ maternæq; frater & ſoror,proauiq; magni materni. Hæc ſpecies nec alijs gradibus quàm ſcripta eſt, nec alijs uocabulis declarari poteſt.

Sexto gradu, ueniunt ſupra tritauus tritauia,infra trinepos trineptis. Ex obliquo fratris & ſororis abnepos abneptis, fratris patruelis,& ſororis patruelis amitini amitinæ, conſobrini conſobrinæ,patrui magni amitæ magnæ, auunculi magni materteræ magnæ nepos neptis,propioris conſobrini filius uel filia,abpatruus abamita. Hi ſunt abaui paterni frater & ſoror,abauunculus abmatertera. Hi ſunt abauiæ paternæ maternæq; frater & ſoror,abauiq; materni. Hi quoq; explanari amplius nõ pñt,quàm ipſe author diſſeruit.

Septimo gradu, qui ſibi ſunt cognati recta linea ſupra infraq; proprijs nominibus non appellantur, ſed ex tranſuerſali linea cõtinentur, fratris ſororis adnepos adneptis, conſobrini filij filiæq;. Succeſsionis idcirco gradus,ſex conſtituti ſunt, quia ulterius per rerum naturam nec nomen inueniri, † nec ultra ſucceſsio poteſt propagari. In his enim ſex gradibus, omnium propinquitatũ omnia nomina continentur, ultra quos nec affinitas inueniri, nec ſucceſsio conſanguinitatis poteſt amplius prorogari. De gradibus cõſanguinitatis uel affinitatis,quot ſint, quomodo computandi,quibus etiam appellentur nominibus, authoritate Iſidori atque Gregorij, & Alexandri ſufficienter monſtratum eſt.

† Idem Alex.in l. in ius uocari.co.ſ. ff.de i ius uo. & plenè p Imo. in l. ſi uerò. §.& uiro. ff. ſol. ma. & gl. in §. pe.Inſti. & gra.

Arbor

Arbor conſanguinitatis.

Non gignunt dextros, qui ſunt in parte ſiniſtra.
Tangit dextra mares: ſed laua tenet mulieres.

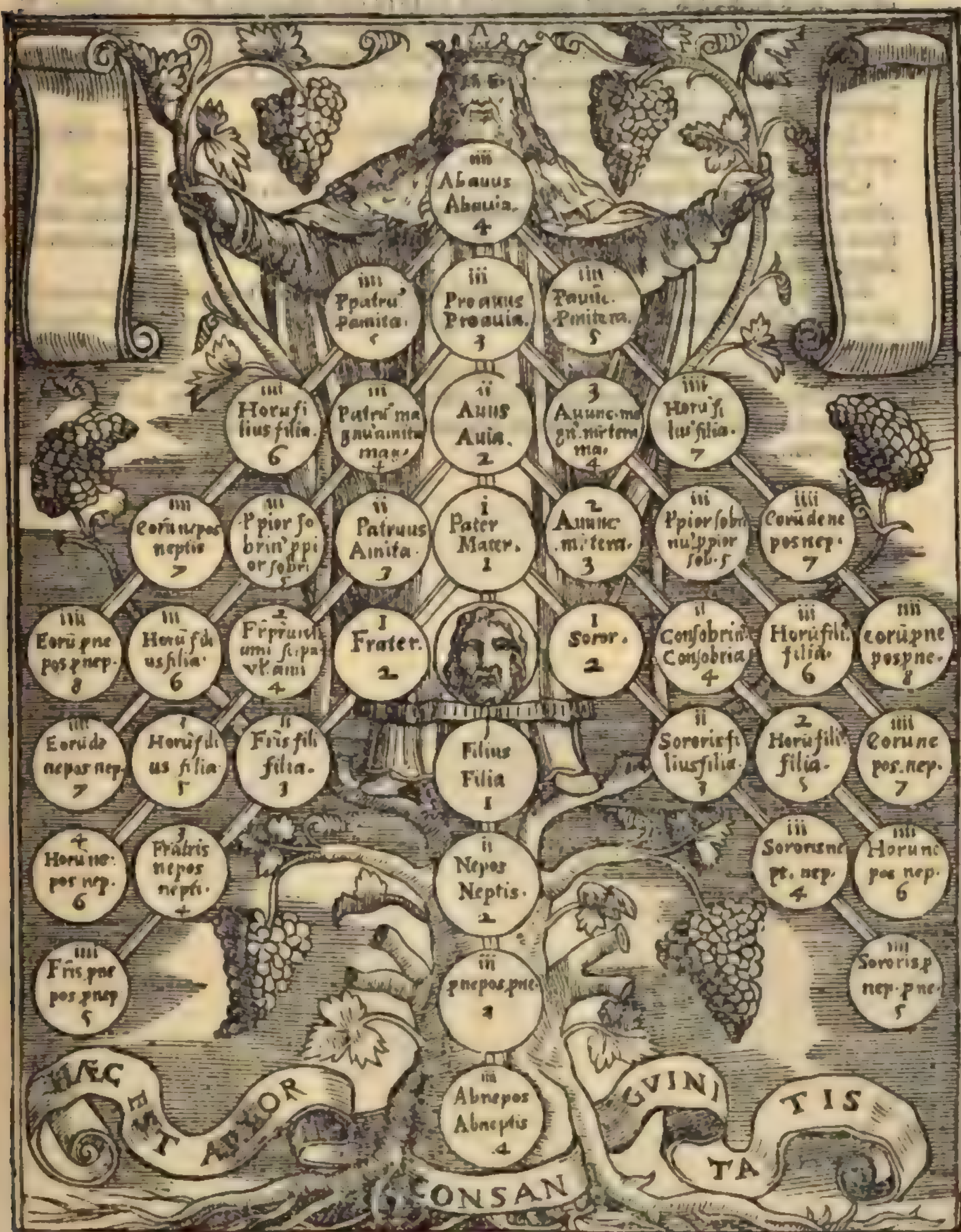

Figura præcedens arborea, licet ad ſeptimum deberet gradum protendi, cùm vſque ad eum ſecundum decreta ſit prohibitio coniugalis, ſupra q.iij.c. de affinitate. & extra de clande.deſpon.c.cum inhibitio. tamen quia per iura noua ipſa coniugalis prohibitio eſt in tribus poſtremis gradibus reuocata, ut dicto ca.cum inhibitio. & de conſangui. & affi.c.non debet.ideo uſque ad quartum duntaxat gradum figuram hanc duximus extendendam. Nec idipſum graduum cognitionem quoquo pacto impedit. Qui enim duorum aut trium computationem agnouerit, illam etiam uſque in gradum centeſimum, & eo amplius, ſi opus ſit, deducere poterit.

Quàm aptiſsimè hic imprimatur, tum conſanguinitatis, tum affinitatis arbor iudicet, qui huiuſce cauſæ trigeſimæ quintæ canones & legit, & intelligit.

Conſanguinitas eſt attinentia perſonarum, ex eo proueniens, quòd una deſcendit ab altera, uel ambæ ab eadem. Vel eſt uinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum. Et dicitur à con, quod eſt ſimul, uel unitum, & ſanguine: quaſi ſanguinis unitas.

Linea eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, & numeros diſtinguens: & eſt triplex, ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium, & collateralium.

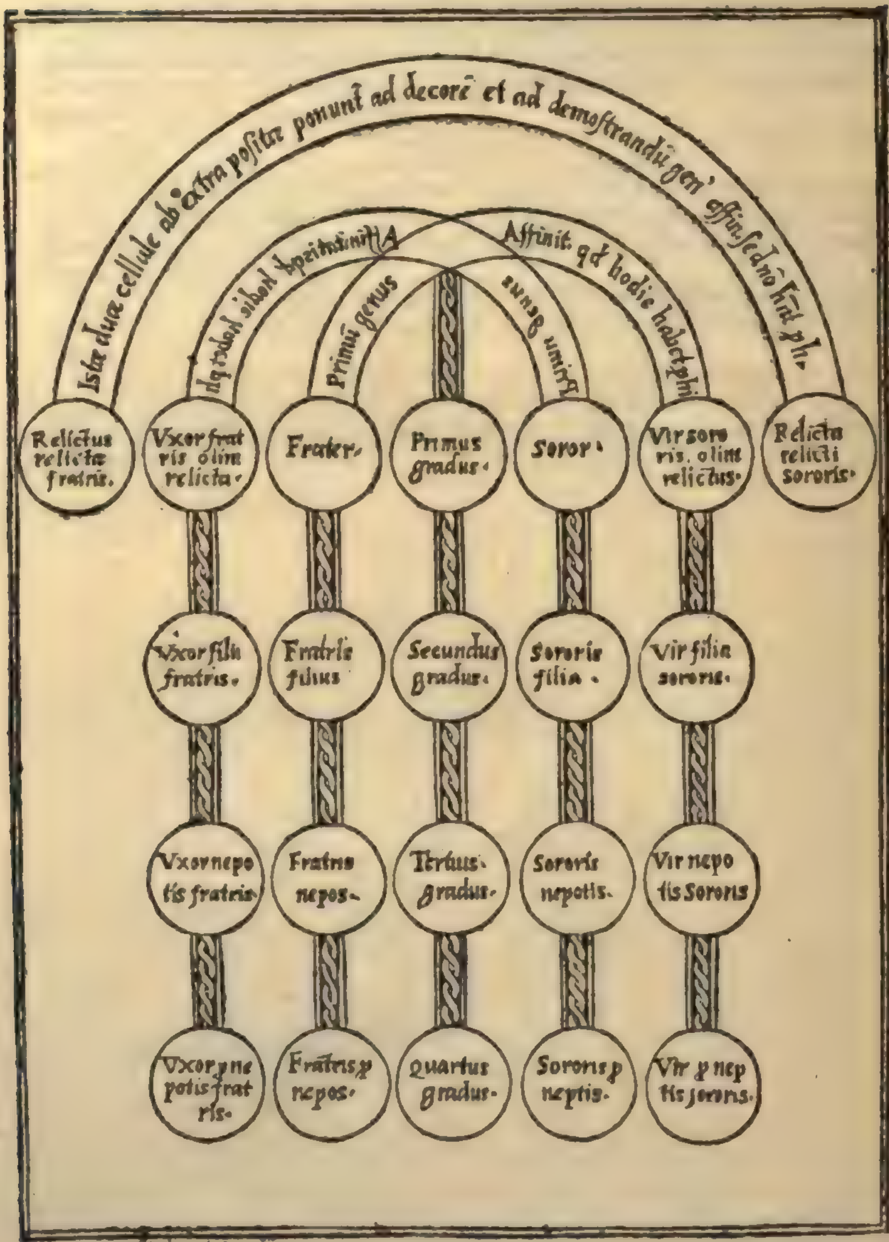
Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis uel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, uel locorum procliuium, quia ita gradimur de proximo in proximum.

1202 B

Arbor affinitatis.

Sanguis affines arbor præſens reſerabit,
Huicq́; vias faciles, prima figura dabit.

Conſanguinitatis per tres regulas declaratur.

Prima regula magiſtralis pro linea recta.

Aſcendentium & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quibus quæritur, computatis intermedijs, una dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur uis ſcire quantum diſtat abauus à Petrucio (Petrucium eſſe fingimus in cellula ubi eſt facies) utroque computato & intermedijs, quinque ſunt perſonæ: deme unam, quatuor ſunt gradus: & ſic de alijs.

Pro linea collaterali duæ ſunt regulæ.

Collateralium in linea æquali, quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe, uel ſibi attinent. Exemplum pone cum facis abauum ſtipitem inter P. & pronepotem propatrui. Nam illi ſunt in linea æquali. quilibet diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

Collateralium in linea inæquali, quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite, tóto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem. P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, ſcilicet a P. ſed P. diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige ſecundum canones.

Pro arbore conſanguinitatis, ſecundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.

PRIMA In linea recta aſcendentium & deſcendentium, quot ſunt perſonæ de quibus quæritur, computatis intermedijs una dempta, tot ſunt gradus inter eas.

Pro linea collaterali.

Collateralium in linea æquali, quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite: toto duplicato diſtant inter ſe: uel ſibi attinent. Nam ſecundum leges, quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legiſtarum ob aliud fit, quàm computatio Decretiſtarum.

Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ ſtipite dempto, tot ſunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

CIRCA lecturam arboris, diuerſis olim diuerſum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hiſpanus, poſt illos lecturæ ipſius arboris nouum modum aſſumens, per ſuas metricas regulas ipſius intellectum uiſus fuit aperire: ſed propter multitudinem regularum & uerſuum obſcuritatem, aliquibus notum, ignotũ: alijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Io. And. inter decretorũ doctores minimus & indignus, inuẽtionem arboris ex eo fuiſſe, ut habentibus materiam cõſanguinitatis & affinitatis ignotã, nota, & habentibus notam, ex oculorum inſpectione notiſsima fieret, antiquorum ſcripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui. Primo quærens ad utranque arborem ad quid fuerit inuentio arboris neceſſaria. Secundo an ſit authentica. Tertio ad quid in uolumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

Primæ quæſtionis ex ſuperius dictis patet ſolutio, probatio enim ad oculum, alias uincit. inſtit. de gra. §. agnationis. xxvij. qõ. j. nec aliqua. Ex oſtenſione enim facti, quædã melius percipiũtur, quam elocutione. extra de dona. Apoſtolicæ. uerſ. ſi. Hinc eſt, quod agrorum menſio ſubijcitur oculis. xvj. q. iij. inter. de præſcrip. quia indicante. C. ſi. reg. l. iij. Ventris inſpectio, an mulier ſit prægnans. ff. de uent. inſpic. l. j. in princ. Locorum pudicitiæ inueſtigatio, an mulier ſit uirgo. extra de proba. propoſuiſti. an arcta. de fri. & ma. fraternitatis. uel aliter impedita. eo. tit. ex literis. Iniuriæ an ſit atrox æſtimatio. ff. de fer. l. ij. Et literæ papales: an ſint ueræ uel falſæ. de crimi. fal. licet.

Oculis multa ſubijciuntur.

Ad ſecundum, dic, quod arbor authentica eſt: quod patet ex canonibus Iſid. & Alex. xxxv. qõ. v. c. j. ij. & ulti. Ad tertium dic, quod quia in decretis de conſanguinitate & affinitate tractatur: utile fuit ibi arborem ponere. & quia in decretalibus eſt idem tractatus: & in hoc uolumine utile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini uenit in dubium, id ſatis eſſe ualidum, ſatiſque famoſum, quod repetita lectio probat. C. de emend. Iu. C. l. una. Item ex eo, quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti, unde expediens fuit ſecundum ſtatum nouorum iurium, antiquam arborem decidere.

DEinde ad arborem conſanguinitatis ſpecialiter deſcendamus. Et primo quæritur quid ſit cõſanguinitas, & unde dicatur? qd linea? quid gradus? Secundo quærit quomodo arbor formetur? & quare ſic formet? & quare ſic punctet? & interſeremus regulas per quas cognoſcũtur gradus. Demum ponemus quædam notãda, & quaſdã quæſtiones. Ad primũ dico, ꝙ conſanguinitas eſt attinẽtia perſonarũ ex eo proueniens, qa una deſcẽdit ab altera, uel ambæ ab eadem. Vel eſt uinculũ perſonarũ ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum: ꝙ ſatis eſt idem. Dicitur autem conſanguinitas, quaſi ſanguinis unitas, a con, & ſanguine: quia de communi ſanguine deſcendunt. Et quo ad probationem coniugij, non diſtinguo an tales conſanguinei ſint producti ex uxorio coitu, uel ex fornicario, ꝙ eſt expreſſum extra de proba. per tuas. Linea uero eſt collectio perſonarũ, ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, & numeros diſtinguens. Et eſt triplex linea. ſ. graduum deſcendentium, aſcendentiũ, & collateralium: ut j. patebit, & ff. de gradib. l. j. & l. iuriſconſultus.

Conſanguinitatis diffinitio.

Lineæ diffinitio, & eius multiplicitas.

Gradus deſcriptio.

Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis uel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarũ, uel locorum procliuium: quia ita gradimur de proximo in proximũ. ff. de grad. l. iuriſcõſultus. §. gradus. Formatur autem ſic arbor. Primo uide cellulas aſcendentium, ſecundo deſcendentium: demum collateralium. Aſcẽde ſuper cellulam uacuã, quæ remãſit ideo uacua, qa nõ potuit nomẽ ꝓpriũ habere: cũ aliæ cellulæ (exceptis his quæ per genitiuum nominantur) ſumant nomen ab ipſa. Quomodo enim poſſemus illam cellulam nominare, quã dicimus filium patris: fratrẽ fratris: patrẽ filij, & ſic de ſingulis? & eam alij uocant Ioachin: alij Protheum, alij truncum. Nos autẽ a nomine bidelli noſtri, uocemus eã Petruciũ. & ſcire debes ꝙ competenter illæ cellulæ mediæ aſcendentium & deſcendentiũ diuiderẽtur directæ per mediũ, ut a latere dextro illarũ cellularũ ponerẽtur nomina mariũ, ut abauus proauus, &c. à latere ſiniſtro nomina mulierũ: ut abauia proauia, &c. quia poſiti à latere dextro deſcendunt à maribus, & econuerſo. Supra cellulam uacuam eſt cellula hæc continens pater mater, & unum punctum ſupra: & unum infra. Supra illã eſt cellula auus auia, continens duo pũcta ſupra, & duo infra. Supra illam eſt cellula proauus proauia: habẽs tria puncta ſupra, & tria infra. Supra illã eſt cellula abauus abauia: habens iiij. ſupra, & iiij. infra. Deſcendendo ſub cellula uacua, eſt cellula habens filium filiam, & habet unum punctum ſupra: & unum infra. Sub illa habens nepotem & neptẽ: & duo puncta ſupra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem: & tria puncta ſ. & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem: & iiij. puncta ſupra, & iiij. infra. Antequam ad collaterales trãſeamus, ſcire debes, quod punctorũ numeratio eſt numeratio graduum, habito reſpectu ad cellulam uacuam. & puncti ſuperiores denotant computationem ſecundum ius cano. puncti inferiores ſecundum ius ciuile, &c. Ponitur aũt computatio canonica in ſuperiori parte cellularũ: ciuilis uero in inferiori, ut detur intelligi excellẽtia iuris cano. ad ciuile: & maxime quo ad hunc caſum quo inſtruimur in matrimonijs quæ licite contrahi poſsint necne: & cum matrimoniũ ſit ſacramentũ eccleſiæ: in eo præcipue lex minor eſt canone. extra de ſecũ. nup. c. ulti. & pen. Vides autem ex punctatione prædicta, ꝙ in computatione aſcendentium & deſcendentium concordat utrunque ius: qa in eis ſemper perſona addita perſonæ per carnis propagationem gradũ adijcit. Ad inueniendũ autem gradus inter eos ſecundũ utrunque ius tolle hãc magiſtralem regulã. Aſcendentium & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quibus quæritur cõputatis intermedijs, una dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur uis ſcire, quantum diſtat abauus à Petrucio: utroq; computato & intermedijs v. ſunt perſonæ: deme unam. iiij. ſunt gradus. Idem dico de ipſo P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire v. perſonas, & ſic iiij. ſunt gradus. Si uelis ſcire quot diſtet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem perſonas, computato P. & ſic octo erunt gradus. Scias autem quod iſte P. non habet totam ſuam computationem in arbore. Scias enim, ꝙ quilibet habet duos parentes, iiij. auos: octo proauos, xvj. abauos, & ſic ſemper aſcendentes duplicantur. Vnde impoſsibile fuiſſet tot perſonas in arbore ſcribere. Quæro an inter aſcendentes & deſcendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartũ gradum? Et dicit Gof. in ſum. de conſan. & affi. §. item quantum. ꝙ non, per decre. non debet. eo. tit. quæ generaliter loquitur. Alij cõmuniter contradicentes inter aſcendentes & deſcendentes perpetuam eſſe prohibitionem dicunt, & ꝙ de quarto gradu dicitur, in collateralibus locũ habet. ad hoc xxxv. qõ. iij. progeniem. & duobus c. ſeq. in quibus dicitur, ꝙ olim nõ ſolum uſq; ad ſecundum gradum, ſed etiam inquantum notitia erat parentelæ, extẽdebatur prohibitio. Ex quo ergo certum eſt alterum deſcendentem, & alterum aſcendentem, perdurat prohibitio. ad idem inſti. de nupt. §. j. ff. de ritu nup. l. nuptiæ. & hoc uerum puto. Ad collaterales tranſeamus, & ad fratrem & ſororem: & cauſa breuitatis proſequendo

Arboris cõſanguinitatis formatio.

Ius canonicum, eſt excellentius ciuili.

Regula lineæ rectæ.

Coniugalis prohibitio in recta linea, eſt perpetua.

ſolum

ſolum partem mediam arboris, ad modum uexilli: qua intellecta reliqua intelligetur, ꝙ per ſe patet, dicamus de fratre & deſcendentibus.

Regula collateralium.

Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis. & frater P. eſt cum P. in primo gradu ſecundum cano. in ſecundo ſecundum leges. Eius filius in ſecundo ſecundũ canones, in tertio ſecundũ leges. Nepos in tertio ſecundũ can. in quarto ſecundum leges. Fratri pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum cano. in quinto ſecundum leges, & ſic debet eſſe utraq; punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris, fecimus ſtipitem. Fac conſequenter ſtipitem de auo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, ſoror patruelis & amitina: ex illa horũ filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patruus eſt P. ſecundo gradu, frater patruelis etiã ſecũdo gradu: filius in tertio: nepos in quarto ſecũdum canones. Per leges aũt patruus in tertio: frater patruelis in quarto. filius in quinto: nepos in ſexto: & ſic debet eſſe utraq; punctatio. Poſtea fac proauum ſtipitẽ, & habet filios patruum magnũ, amitam magnam: auum & auiam: auunculũ magnũ, & materteram magnam. illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni propior ſobrinus propior ſobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. diſtat à proauo quem nunc feci ſtipitem. iij. gradu: ergo a patruo iij. & à priori ſobrino iij. & a filio iij. & à nepote qui exit lineã æqualitatis iiij. ſecundũ can. Secũdum leges uero diſtat P. a patruo magno quarto: à propiori ſobrino v. & a filio vj. a nepote vij. & ſic debet eſſe utraq; pũctatio. Modo fac Abauum ſtipitem cum tribus filijs. ſ. pro patruo, proauo & proauunculo. de proauunculo non proſequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia: ex illa, horũ nepos neptis: ex illa, eorundem pronepos proneptis. Iſti omnes ſunt cum P. in quarto gradu: quia P. diſtat à ſtipite in iiij. gradu: & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis: ergo omnes diſtant quarto. Secundum leges propatruus diſtat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & ſic debet eſſe utraq; punctatio.

Regula canonica ꝓ collateralibus in linea æquali.

Nunc uidendum eſt quibus regulis gradus illorũ collateralium cognoſcantur. Collateralium æqualis lineæ unam trado regulam ſecundum can. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite: toto diſtãt inter ſe, uel ſibi attinent: hoc ſecundum can. Exemplũ pone quando facis abauum ſtipitẽ inter P. & pronepotem propatrui. nam quia illi ſunt in linea æquali, quilibet diſtat a ſtipite iiij. gradu: ergo inter ſe quarto.

Regula ciuilis pro collateralibus, in linea æquali.

Secundum leges uero aliter eſt, & ſic dicimus regulam Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite: toto duplicato diſtant inter ſe: uel ſibi attinent. Vides ergo ex ſuperius dictis & ex punctatione ꝙ prædicti P. & pronepos propatrui diſtant viij. Et inſurgit illa diuerſitas, quia ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus. ſecundum cano. uero duæ perſonæ faciunt unum gradum. unde (ut patet in cellula fratris) frater eſt cum P. in primo gradu ſecundum canon. in ſecundo ſecundum leges. ſed computatio eorum ob aliud fit quam noſtra. xxxv. quæſtione v.c. ij. Bene ergo dicitur ſecundum leges, quod in æquali linea collateralium ſiue linea ſit paris numeri, ſiue diſparis non eſt reperire diſparem gradum. uide in linea paris numeri ſecunda, uel quarta: diſparis numeri prima uel tertia. In prima ſecundi gradus. in ſecunda quarti gradus. in tertia ſexti gradus. in quarta octaui, quod non eſt ſecundum canonem, quia in æquali linea diſparis numeri habemus diſparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum, & ſic de ſingulis.

Nunc reſtat uidere de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula ſecundum can.

Regula canonica in linea inæquali.

Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite: toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem. P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. computemus ergo a remotiori. ſ. a P. ſed P. diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo a filio propatrui iiij. & idem in deſcendentibus uſque ad lineam æqualitatis: & hoc eſt ꝙ dicimus quod perſona addita perſonæ uſque ad lineam æqualitatis non creſcit gradus, quia propatruus, filius, eius nepos & pronepos, omnes diſtant iiij. gradu a P.

Regula ciuilis in linea inæquali.

Sed aliter ſecundum leges ſecundum quas talem regulam tradimus. Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ, (ſtipite dempto) tot ſunt gradus. unde P. a ſtipite diſtat quarto, a patruo v. a filio vj. a nepote vij. a pronepote viij. & ſic quælibet perſona facit gradum. Vides ex ſupra dictis quod P. non poteſt contrahere cum aliqua de arbore. diſtat enim a ſummo. ſ. abauo, ab imo. ſ. a nepote. ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto, a medijs citeriori, per quod ſatis patet, quod cum nullo poteſt contrahere. Sed ſi extremus in collateralibus, ut puta ſi pronepos propatrui, uel pronepos fratris procrearet filiam: poſſet P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in v. gradu: remanet tamen conſanguinitas. prohibitio enim quæ per ius poſitiuum proceſſerat, potuit tolli: ſed naturalia ſunt immutabilia. v. diſtinct. in princ. Scire debes, quod communiter dicunt doctores quod abauus & proauus & auus ſunt bigami: dicentes quod ſi non eſſent bigami, non poſſent filij eorum coniungi, cum eſſent fratres: ſed de hoc non multum curo: quia eadem ratione ſic eſſet de alijs cellulis duplicibus, quod perſonæ earum eſſent bigami. unde fingamus perinde, ac ſi in qualibet duplici cellula haberemus quatuor perſonas: ac ſi diceretur propatruus & uxor, proamita & maritus. unde duplicatio poſita fuit, ut nomina demonſtraret in utroque ſexu: non ut eos coniuges denotaret. Sciendum eſt etiam quod in collateralibus æqualis lineæ bene ſequitur iſta regula affirmando & negando: Ego & tu ſumus conſanguinei in linea æquali: & ego poſſum accipere filiam tuam, ergo tu meam. Et negatiue: Ego non poſſum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarto gradu. Negatiua in tertio uel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando uel negando: quia ſi unus eſt in quarto, alter in tertio uel citeriori, qui ẽ in iij. uel citeriori poteſt contrahere cum filia eius qui eſt in quarto gradu: & non econuerſo. unde propatruus, huius filius, & nepos contrahere poſſunt cum filia P. non econuerſo.

Quæſtio notabilis.

Demum quæritur an collaterales quorum unus eſt in quinto, & alter in primo puta filia P. & propatruus poſſint adinuicem contrahere? Dicit Ho. quod non. & hoc not. extra eo. quod dilectio. & capit. tua. & in ſumma huius titu. de conſang. §. nunquid in quinto. & primo. quòd per ſua argumenta nititur probare, ſic ſcilicet pater & filius una perſona cenſentur. C. de impub. & alijs ſubſti. l. ultim. ſicut ergo non contrahitur cum ſtipite, ſic nec cum filijs ſtipitis. bene facit prædicta decret. tua. ubi fratres uidentur poni pro ſtipite. contrarium tenet Bernar. quod colligitur ex gloſſ. quam ponit ſupra eodem titu. cap. ult. & Ra. & Ioan. de Deo. & hoc eſt ueriſsimum: quod probant uerba regulæ poſitæ ſupra eodem. cap. ultim. dum dicit ibi, deſcendentium ab eodem: ſed certum eſt quod propatruus deſcendit a ſtipite. Præterea aut dicis quod eſt inter eos prohibitio aſcendentium & deſcendentium, aut collateralium. de primo patet negando quod certum eſt filium P. non deſcendiſſe a propatruo. Eſt ergo prohibitio collateralium, ſed certum eſt quod iſti diſtant quinto, quid igitur impediat iſtos collaterales contrahere, non uideo. Ioannes Andreas.

AFFI-

Affinitatis declaratio.

AFFINITAS ſecundum canones, eſt perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas, quaſi duorum ad unum finem vnitas: eò quòd duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecundum leges, uel per coitum ſecundum Canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit: ut ff. de grad. cog. l. non facile. §. affines.

Scias autem, quòd affinitas eſt perpetuum impedimentum quod durat etiam mortua perſona qua mediante contrahitur. xxxv.quæſt.x. fraternitatis.

Per carnalem copulam uiri & mulieris, inter conſanguineos mulieris & uirum, & inter conſanguineos uiri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, eiuſdem gradus cuius eſt conſanguinitas. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem: ſi uis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, uide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus, & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere. Dictum eſt in regula uiri & mulieris, & non uiri & uxoris: quia ſecundum canones, etiam per coitum fornicarium & inceſtuoſum contrahitur affinitas. patet de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ. c.diſcretionem. & c. pen. Inter conſanguineos mulieris & uirum, & conſanguineos uiri & mulierem, ideo dicitur, quia inter uirum & mulierem nõ contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos uiri & conſanguineos mulieris, nulla eſt affinitas. Vnde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia: ſed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum uirũ,& conſanguineos uiri & ipſam mulierem. de conſang. & affinit. quod ſuper his.

REGVLA. Quotieſcunque inter unam perſonam, de quibus quæritur, & coniugem alterius non eſt, uel non fuit conſanguinitas, intra quartum gradum incluſiue, nulla eſt prohibitio, ut inter me & coniugem nepotis mei non poteſt eſſe matrimoniũ, quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum, ea mortua maritus eius aliam accepit: quo defuncto potero contrahere cum eius relicta, quia inter me & illam relictam nulla eſt, nec fuit conſanguinitas.

AD ARBOREM Affinitatis & eius materiam tranſeamus. Et primo uidendum eſt, quid ſit affinitas, & unde dicatur: & quomodo ipſius gene a inſurgant, & gradus computentur, deinde arborẽ formemus. Ponemus poſtea quædam notabilia & quaſdam quæſtiones. Eſt aũt affinitas perſonarũ proximitas ex coitu proueniens, omni carens parẽtela. Hoc ſecundum cano. ſed ſecũdum leges eſt proximitas proueniens ex nuptijs. & requiritur ſecũdum leges, quod legitimæ ſint nuptiæ non interdictæ, ut contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile. §. ſciendum. Et dicitur affinitas, quaſi duorum ad unum finem unitas, eo quod duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecũdum leges, uel per coitum ſecũdum cano. copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit: ut in eodem lege. §. affines. Sed quod per fornicarium coitum & inceſtuoſum ſecundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. conſang. uxo. ſuæ. c. diſcretionem. & eod. tit. c. penul. Sed conſideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere. ff. de grad. l. iuriſconſultus. in prin. & ff de teſtib. l. iij. & iiij. q. iij. §. in criminali. uerſic. item lege Iulia. Sed canon, quo ad matrimonia prohibenda conſiderauit unionem carnis quæ inſurgit ex copula. Et eſt uidere ſecundum hoc, quod concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis & affinitatis, ut ſi quis cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei utriuſque, ſunt utrique affines. Scias autem, quod affinitas eſt perpetuum impedimentum quod durat etiam mortua perſona qua mediante contrahitur. xxxv. quæſtio. x. fraternitatis. nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria quæ fit extra clauſtra pudoris. xxxv. quæſt. iij. extraordinaria. & adde quod ibi not. Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine: & publica honeſtas interdum ſine affinitate, ut ſi cognoſco uxorem, uel ſponſam, hic impedimentum eſt publicæ honeſtatis & affinitatis. ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt. ſi ſponſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico, quia ſi mortua eſt uxor tua, & uis contrahere de diſpenſatione eccleſiæ cum conſanguinea ſua, & eccleſia diſpenſat quod poſsis contrahere cum illa nõ obſtante quod ſit tibi affinis tali gradu, per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris, quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis: non tamen ſublatum eſt impedimentum publicæ honeſtatis. Debes ergo facere exprimi, quod poſsis cum tali contrahere non obſtante impedimento publicæ honeſtatis pro eo, quod deſponſaſti conſanguineam eius in quarto gradu, & non obſtante, quod eſt tibi affinis in quarto, pro eo quod dictam deſponſatam carnaliter cognouiſti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis definitio.

Affinitas per coitũ nefarium cõtrahit.

Affinitatis genus per quam regulã cognoſcit.

Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem, illa eſt mihi ſecundo gradu affinitatis, & primo genere. ſi alius eam cognoſcit: ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis, & ſecundo gradu. ſi ille aliam mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & ſecundo gradu. Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extra de conſang. & affini. c. non debet. hic circa hoc non inſiſto: ergo ſi perſona mihi conſanguinea coniungat ſibi aliam perſonam carnali copula, perſona iuncta eſt mihi affinis primo genere affinitatis. ſi attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula ſe alteri commiſceat, illa attinet mihi ſecundo genere. ſi affinis mihi ſecundo genere aliquam cognoſcat, illa eſt mihi affinis tertio genere, ſed eodem gradu. Eſt igitur uidere de gradibus. Certum eſt, quod affinitas non habet hodie prohibitionem niſi in primo genere, & in illo uſque ad quartum gradum, licet affinitas non habeat ſuam ſpecialem computationem graduum, ſed computantur gradus affinitatis ſecundum gradus conſanguinitatis. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi uis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier, uide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus ſecundum regulas quas tradidi in proxima arbore: & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere. Nunc formemus arborem, & in medio arboris ſunt quatuor cellulæ, & in prima ſuperiori ponitur primus gradus, in ſecunda ſecundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. & de his primo quæritur quare ponantur in medio fratris & ſororis. Secundo quare non exprimant attinentiam, dicendo primus gradus affinitatis, & ſic de ſingulis. Ad primum dic hoc fuiſſe, ut detur intelligi quod affinitas oritur ex conſanguinitate, & quod ab utroque ſexu uirili & fœmineo affinitas contrahatur. Ad ſecundum dic attinentiam non fuiſſe expreſſam: ut illa computatio graduum ad conſanguinitatem & affinitatem referatur. unde ſoror & frater ſunt in primo gradu conſanguinitatis. & frater & uir ſororis ſunt in primo gradu affinitatis, & ſic de alijs. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quatuor cellulas continens. In prima ſcribitur frater, in ſecunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorſum huius alia linea, continens alias quatuor cellulas. In quarum prima ſcribitur uxor fratris olim relicta, in ſecunda uxor filij fratris, in tertia uxor nepotis fratris, in quarta uxor pronepotis fratris. A latere ſiniſtro ſunt aliæ quatuor cellulæ, quarum prima ſoror. ſecunda ſororis filia, tertia ſororis neptis, quarta ſororis proneptis. Ad dorſum harum ſunt aliæ quatuor, prima uir ſororis olim relictus, ſecunda uir filiæ ſororis, tertia uir neptis ſororis, quarta uir proneptis ſororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ. Vna à latere dextro continens relictus relictæ fratris, à ſiniſtris, relicta relicti ſororis, quæ ſecundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonſtrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum una oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula uiri ſororis, in qua ſcribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula ſororis, & terminatur in cellula uxoris fratris, in qua idem ſcribitur.

Affinitatis grad⁹ cõputant̃ ſicut gradus cõſanguinitatis.

Arboris affinitatis formatio.

Quæſtio.

Circa hoc quæro, quare in cellula uxor fratris ſcribitur olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiuſdem lineæ? Et dic hoc factum fuiſſe, propter cellulam quæ ponitur ad dorſum illius, quaſi dicat, frater habuit uxorem, mortuo fratre uxor ab eo relicta contraxit cum alio uiro, illa demum mortua iſte relictus à relicta fratris uult contrahere cum ſorore, nunquid poteſt? Olim non poterat, quia erat ſibi in ſecundo genere, & primo gradu, hodie uero poteſt. Idem ſit repetitum quo ad cellulam uiri uxoris. Ad cognoſcendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quam ex prius dictis, tolle hanc ſolam regulam magiſtralem. Per carnalem copulam uiri & mulieris, inter conſanguineos mulieris & uirum, & inter conſanguineos uiri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiuſdem gradus cuius eſt conſanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam uiri & mulieris, & non uiri, & uxoris, collige ex his quæ in principio dixi. Inter conſanguineos mulieris & uirum, & conſanguineos uiri, & mulierem, ideo dixi: quia inter uirum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt

Regula magiſtralis gradus affinitatis & genus manifeſtans.

affinitatis

affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos uiri & conſanguineos mulieris, nulla eſt affinitas: unde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum uirum, & conſanguineos uiri & ipſam mulierem extra de conſanguinitate & affinitate, quod ſuper his. Primi generis quare dixerim, etiã ex ſuperioribus patuit, & eiuſdem gradus cuius eſt cõſanguinitas, uide hoc in arbore. Nam frater & ſoror ſunt in primo gradu conſanguinitatis, maritus ſororis eſt fratri in primo gradu affinitatis. & ſic uxor fratris ſorori. & ſic filia ſororis eſt filio fratris & ipſi fratri in ſecundo gradu conſanguinitatis. Maritus eius in ſecũdo gradu affinitatis, & econuerſo, & ſic in reliquis. Vnde uir proneptis ſororis, attinet fratri & omnibus deſcendentibus, qui ſunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu conſanguinitatis attinet prædictis ipſa proneptis. Qui ſunt in arbore. ideo dixi, quia ſi pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & ſic attinet quinto gradu ſecundum regulas traditas in proxima arbore. Poſt hoc notandum eſt, illud præciſe non ſequitur, ego & tu ſumus affines: ergo filius quem procreo eſt tibi affinis. Nam interdũ filius meus mutat genus attinẽtiæ: quia ego ſum tibi affinis, & ipſe conſanguineus. Interdum nil attinet, tibi, interdum mutat gradum, interdũ nec mutat genus, nec gradum. Exemplum. ſi ego & tu ſumus affines per appoſitionem mei, quia ſcilicet contraxi cum conſanguinea tua, ſi ex dicta conſanguinea tua filium procreo, ille eſt tibi conſanguineus, non affinis, ſed ſi ego maritus conſanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo, ille nec eſt tibi conſanguineus, nec affinis. Si uero tu conſanguineus uxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipſe affinis. Sed ſi tu & uxor mea eratis in æquali linea uel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipſa in ſecundo uel primo, tunc ipſe filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipſe mihi in quarto. Si uero tu & uxor mea eratis conſanguinei in linea inæquali, ſed uxor mea erat remotior, ut quia ipſa in tertio, & tu in ſecundo tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipſe affinis: tu in tertio gradu, & ipſe in tertio gradu. Item not. quod iſtud etiã non ſequitur, ego & tu ſumus affines, & ego non poſſum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam: quia ſi habeam conſanguineam tuam in uxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea quam habui ex alia muliere, quia affinitas non contrahitur inter conſanguineos uiri, & conſanguineos mulieris: ſed inter uirum & conſanguineos mulieris, & inter mulierem & conſanguineos uiri: ut dixi. & probatur extra de conſanguinitate & affinitate, quod ſuper his. Sed ego non poſſum cõtrahere cum filia tua, niſi forſan illa excederet quartũ gradum, ut quia eſſet in quinto. & eſt ſimile ſecundũ quod dixi ſupra in proxi. arbore circa finem.

Affinitas, per notabilis declaratur.

Nunc quæritur, an affinitas inter aſcendentes & deſcendentes habeat perpetuam prohibitionem: an extẽdatur tantum uſq; ad quartum gradum? Et ſi teneremus opi. Goffre. de qua dixi ſupra in arbore proxima circa medium, diceremus quod uſque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus, quod prohibitio ſit perpetua. Dixit enim text. quod ita abſtinere debemus à conſanguineis uxoris, ut à proprijs. extra de conſang. & affini. c. j. xxxv. q. ij. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter conſanguineos aſcendentes & deſcendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem inſtit. de nup. §. affinitatis. & dicit lex, quod tales affines aſcendentes & deſcendentes habentur loco parentum & liberorum. ff. de grad. l. non facile. §. & retro. in fi. Eodẽ modo poſſet formari quæſtio de affinibus, quorũ unus eſt in primo gradu, alter in quinto, ſicut in conſanguineis dixi ſupra in arbore proxima, in fin. An autem liceat diuerſis temporibus habere in uxores duas cognatas, ſcilicet uxores duorum fratrum & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permiſſo ſimul manere poſsint. de hoc uide not. extra de cõſanguinitate & affinita. cap. non debet. Vltimo quæritur ad utranq; arborem, an prohibitio conſanguineorum uel affinium cõiungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter ſcias, quod olim propter neceſsitatem frater neceſſario habuit contrahere cum ſorore, & conſanguinei cum conſanguineis. Vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit poſt diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico uero prohibitæ fuerunt fere duodecim perſonæ, quas uide not. extra de reſtit. ſpol. literas. & de diuor. cap. gaudemus. Demum ius poſitiuum canonicum prohibuit conſanguineos & affines primi generis coniungi in ſeptimo gradu & citeriori, quæ prohibitio poſtea uſque ad quartum gradum eſt reſtricta. extra eo. non debet. reuocatis etiam quibuſdam alijs prohibitionibus, ut patet. Reuocatio uero fuit ex cauſa quæ ibi ponitur, & extra de teſtib. cap. licet ex quadam. per quod patet, quod prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex poſitiuo. Vnde in ſecundo gradu æqualis lineæ collaterales cõtrahere poſſunt iure diuino, ſed non poſitiuo. Ratio uero prohibitionis ſumitur. xxxv. q. j. §. j. cap. j. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam ſi contraherẽ cum ſorore, idem eſſet pater & ſocer, mater & ſocrus, uir & frater, &c. Sed ſi alium habeo patrem, alium ſocerum, numeroſius ſe charitas protenderet, in qua uniuerſi fideles & præcipue ſtudentes continue perſeuerent per gratiam eius, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Affinitatis ꝓhibitio inter aſcẽdẽtes & deſcendẽtes, eſt perpetua.

Cõſanguinei & affines quo iure ꝓhibẽtur cõiungi.

Rõ prohibitionis matrimoniorũ inter aliquas perſonas, de iure poſitiuo.

QVAESTIO VI.

NVnc quæritur quib. accuſantibus uel teſtificãtib. cõſanguineorũ coniunctio dirimẽda ſit.

De his ita ſcribit Fabianus Papa.

Cõſanguinei tantùm, uel ſi progenies defecerit, antiqui, et ueraces propinquitatẽ in ſynodo computent. CAN. I.

COnſanguineos extraneorum, b nullus c accuſet, d uel cõſanguinitatem in ſynodo computet, e ſed propinqui f ad quorũ notitiã g pertinet, id eſt, pater & mater, ſoror & frater, patruus, auunculus, amita, matertera: & eorum procreatio. ſi aũt progenies tota defecerit, h ab antiquioribus & ueracioribus quibus eadem propinquitas nota ſit, i epiſcopus canonicè perquirat, & ſi inuenta fuerit propinquitas, ſeparentur.

Cæleſtini Papæ decretum eccleſiæ Florentinæ miſſum.

PALEA.

VIdetur nobis ꝙ ſecũda, quã contra prohibitionẽ eccleſiæ duxit, nõ ſit uxor: etiã ſi primã non haberet diſponſatã: nam quod cõtra interdictum et ordinem eccleſiæ factũ eſt, ratum non haberi tam humanæ quàm diuinæ legis proclamat authoritas. Quia igitur ea quã inordinatè ſuperduxit ꝓhibitione retinẽte, uxor non eſt, eam cogendus eſt recipere, quã iurauit & diſponſauit, & ex ea prolẽ genuit: ut iuramenti religio, nõ uilipendatur, et fides adinuicem promiſſa ſeruetur, et proles in cultu Dei nutriatur et educetur, et alij exinde occaſionem peccãdi, & alios decipiendi aſſumere non ualeant. Quòd aũt parẽtes fratres & cognati utriuſq; ſexus in teſtificationem filij & filiæ ad matrimoniũ coniungẽdũ uel dirimendũ admittantur, tã antiqua cõſuetudine legibus approbata, q̃ diuinis & humanis legibus approbatã. In dirimẽdo aũt matrimonio, ideo maximè parẽtes recipiuntur, ſiue ſi defuerint parẽtes, proximiores admittuntur, qm̃ unuſquiſque ſuã genealogiam cum teſtib. et chartis, cũ exercitatione et recitatione maiorũ ſcire laborat. Quia igitur alijs melius ſciunt, ideo maximè admittunt: ſimiliter etiã recipiũtur et in teſtificationem matrimonij coniungẽdi. Qui enĩ melius recipi debent, quàm illi q melius ſciunt, & quorum eſt intereſſe?

NVnc quæritur. Hæc quæſtio diuiditur in ſeptẽ partes, in prima quarũ probatur per iij. c. ꝙ conſanguinei debent computare parentelã ad coniungendũ uel ſeparandum matrimoniũ. & ſi defuerit parẽtela, uicini antiquiores. Secunda ibi, Ecce. Tertia ibi, Hoc iuramentum. Quarta ibi, Ab hoc. Quinta ibi, Qui uero. Sexta ibi, Occaſione. Septima ibi, Recepturus. Ioan. de Fant.

a Nunc quæritur. Hæc qõ. vj. expeditur. ĩ. eo. c. j. & ij. & extra qui matri. acc. poſ. videt. & ex̃. de ſent. & re iud. tenor. nã cõſanguinei præferunt extraneis ea ratione, quia melius poſſunt ſcire ſuã conſanguinitatem cum chartis, cum teſtibus, cum recitatione maiorum, & alijs argumentis. hoc tamen qđ dicitur de conſanguineis in teſtimonijs admittẽdis, exaudi tantum cum de conſanguinitate agitur. nam ſi ſuper alio ageretur, non ſunt admittendi niſi cum eo temperamẽto quod dixi iij. qõ. v. in princip. & hoc probatur extra de teſt. ſuper eo. Item licet ſoli cõſanguinei accuſare poſsint matrimoniũ, tamen quilibet poteſt denunciare, ut ex̃. de cog. ſpiritua. & licet per denũtiationem non agatur niſi ad pœnitentiã, ut ex̃. de accuſ. ſuper his. tñ qa in hoc caſu nõ poſſunt pœnitere, niſi ſeparentur, iudex ab officio ſuo eos ſeparabit. 1 argum. xxiiij. q. iij. ecce.

Conſanguinei ꝑferuntur extraneis, quãdo ſuper matrimonio eſt quæſtio.

b COnſanguineos extraneorum. Argumen. quod peregrini, aduenæ, alienigenæ non recipiantur in cauſa conſanguinitatis, & quod propinqui cæteris perſonis præferantur ſi cõtradixerint: quod eſt uerum, ut extra qui matrimo. accuſ. pc. Uidetur.

1 Ad hoc facit qđ not. ĩ. ij. q. j. ſi peccauerit frater. in j. glo. in fi. Archid.

c Nullus. Niſi deficiente parentela, ut hic in fine.

d Accuſet Improprie ſecundum H arg. C. de inoffi. teſta. parentibus. ubi ponitur accuſare pro agere. Et nota. ꝙ accuſatio matrimonialis non eſt criminalis nec ciuilis, etiam ubi de crimine agitur in foro eccleſiaſtico: ſed miſta. extra de procu. tuæ.

Matrimonialis cauſa eſt miſta.

e Vel conſanguinitatem in ſynodo cõputet, &c. Hoc referas ad teſtem. Et eſt arg. ꝙ nõ poteſt idẽ accuſator eſſe & teſtis in cauſa criminali: ꝙ uerũ eſt, licet quidam conſentiãt dicẽtes hoc ſpeciale eſſe in matrimonio, ut idem ſit accuſator & teſtis: ſicut eſt ſpeciale qđ nõ iuretur in eo de calumnia, cum ſit quæſtio ſpiritualis. extra de iurament. cal. literas. & quod cõſanguinei admittuntur, & quod nõ omnino ibi obſeruatur ordo iudiciarius. extra ut lite non conteſt. ad hoc Deus. & ꝙ ualet teſtimonium de auditu. infra ea. de parentela. & quod poſt publicationem atteſtationum, teſtes poſſunt induci. extra de teſtib. ſeries. & cap. licet.

Accuſator & teſtis idẽ eſſe nõ põt in cauſa criminali.

f Propinqui. Hic præferuntur propinqui, & in accuſatione adulterij. C. de adulte. l. quãuis. & in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de lib. ho. exhi. l. iij. § penult. & in accuſatione de effuſis & eiectis. ff. de effu. & eiect. ſi uero. §. cũ autem.

Propinqui præferunt alijs, in certis caſibus.

g Notitiam. Argumen. quod non ſit idoneus teſtis in hac cauſa, qui non habuit notitiã conſanguineorum quos cõputat, ſi ſuo tempore fuerint.

h Defecerit. Quia nõ ſunt, uel neſciũt, uel ſunt infantes.

i Nota ſit. Ante motam qõ. extra de conſangui. & affini. ex literis. 2

2 Sed qñ dicit̃ mota q̃ſtio? dicit Vincẽ. ex quo matrimonij intentio eſt. ex̃. de offi. de leg. cõſultationib. Arg. xxij. qõ. v. hoc uidetur. Archid.

VIdetur. Hoc c. fuit olim. extra de matrim. contra. contra interdict. eccle. c. j. ſed hic eſt palea.

Notiſi-

ita ut ſi non interſint, & conſenſum non adhibuerint, ſecundùm leges nullum fiat matrimonium? Quod uerò legitur, pater nõ recipiatur in cauſa filij, nec filius in cauſa patris: in criminalibus cauſis et cõtractibus uerum eſt: in matrimonio cõtrahendo et diſiungendo, ipſius coniugij prerogatiua quia & fauorabilis res eſt, congruè recipiuntur.

Itẽ Vrbanus Papa Richardo Ianuẽ. epiſcopo.

Qui iureiurando propinquitatem firmare debeant.

CAN. II.

NOtificamus tibi, ut poſtquam tres aut duo ex propinquioribus iã defunctæ [a] uxoris uel uiuæ eius qui accuſatur, hãc propinquitatem iureiurãdo firmauerint, uel ſi tres aut duo ex antiquioribus Ianuẽſibus, quibus hęc propinquitas ſit nota qui bonæ famæ [b] & ueracis teſtimonij ſint, remoto amore, timore, pretio, & omni malo ſtudio, ſupradicto modo cõſanguinitatem firmauerint, ſine omni mora, coniugia diſſoluantur. ꝙ ſi propinqui aut extranei uerbis tantũ propinquitatem teſtãtur & iuramẽto probare noluerint uel nequiuerint, coniugiũ nullatenus diſſoluatur, ſed competens eis [c] pœnitentia ꝓpter infamiã uel peccati maculã (ſi fortè in hoc cõtraxerint [d] aliquã) iniungatᷣ.

Itẽ ex concilio Vrbani Papæ habito in Apulia.

Sue confeßioni relinquuntur, quorum inceſtum nullus iureiurando affirmat.

CAN. III.

SI duo uiri uel tres, cõſanguinitatèm iureiurãdo firmauerint, uel ipſi fortè cõfeſsi fuerint, coniugia diſſoluãtur: ſi uero neutrũ cõtigerit, epĩ eos per baptiſmũ, per fidem Chriſti, per Chriſti iudicium in uera obedientia obteſtẽtur, quatenus palàm faciãt, utrum ſe (ſicut eſt fama [e]) recognoſcãt eſſe cõſanguineos. ſi negauerint, ſibiipſis relinquendi ſunt, ita tamen ut ſi aliud in conſcientia habeãt, ſe à liminibus [f] eccleſiæ, à corpore, & ſanguine domini, à fidelium cõmunione nouerint ſegregatos atq; infames [g] effectos, donec [h] ab inceſti facinore deſinant, ſi ſe iudicio epõrum ſegregauerint qui iuuenes ſunt, alia matrimonia cõtrahere nõ prohibeantur. [i] Ecce quibus accuſantib⁹ [k] uel teſtificãtibus conſanguineorũ coniunctiones, ſunt dirimendæ.

Matrimonio niſi ſerui an poſsit ad teſtimonia ſeruorũ diſſolui.

[a] NOtificamus. Defunctæ. Mortua enim erat vxor eius cuius conſanguineam poſtea accepiſſe dicebatur, uel affinem.

[b] Bonæ famæ. Argum. quod debent eſſe bonæ famæ teſtes in probanda conſanguinitate, ut extra de teſtibus, in literis. & extra eod. tit. licet. ſed quid ſi criminoſus ſeruus uel infamis contraxit, nunquid poſſunt admitti ibi homines ſimilis conditionis? uidetur quod ſic. ij. q. vij. ſi hæreticus. C. de inoffic. teſtam. in arenam. Dico quod non, ſicut nec dico alias criminoſos teſtes contra criminoſum admittendos. nec enim habet ibi locũ replicatio. ex. de except. à nobis.

[c] Eis. i. accuſatoribus. Teſtes enim non puniuntur ante, quã dixerint teſtimonium. arg. C. de teſti. nullum. eſt tamen argu. hic pro H. ꝙ idẽ poſsit eſſe accuſator & teſtis in huiuſmodi cauſa. 1

1 Non eſt falſum ſecũdum id quod not. iiij. q. iiij. c. j. in glo. ibi, ſed nota. ſ. ea. in ſum. idem qđ dicit hic Arch. Cõſanguinitas non ꝓbatur ꝑ coniuges, niſi fama cõcurrat.

[d] Contraxerint. Sed forte non bono zelo diffamauerunt matrimonium, ut C. de adulterijs, quamuis. in fine.

[e] SI duo. Sicut eſt fama. Nã ſine fama, nõ ſufficeret eorum confeſſio, ut extra de eo qui cog. conſangui. uxo. ſuæ. ſuper eo. licet H. dicat ſufficere ſi uterq; iuret ſeptima manu. xxxiij. qõ. j. requiſiſti. ſed contra eũ eſt extra de eo qui cogn. conſang. uxo. ſuæ, ſuꝑ eo. vbi dicit, ꝙ rumor, &c. Sed dici poteſt, ꝙ aliud eſt ubi ſe conſanguineos dicunt, ut hic aliud ubi turpitudinem allegant, ut ibi: quia nec tunc familiares teſtes admittuntur, ut extra de teſtib. in literis. Vel facias uim in eo quod dicit rumor, &c. quia aliud eſt quam fama. 2 Item ſi adeſt præſumptio uiolenta cum fama, ſufficit: ut extra de teſtib. præterea.

2 Rumor eſt, qñ aliqua pars uicinię unũ dicit. fama eſt, qñ tota ciuitas dicit ſiue clamat, ſecũdum Hoſtien.

[f] A liminibus. Segregatos, &c. ſed dic ſegregatos quo ad ſacramenta, ſicut quilibet in mortali peccato exiſtens. j. quæſt. j. ſacerdotes.

[g] Atque infames. Infamia canonica, quæ deletur per pœnitentiam. vj. quæſt. j. infames.

[h] Donec. Argu. ꝙ infamia per pœnitentiã aboletur.

[i] Non prohibeantur. Ratione iuuenilis ætatis, uel ipſo iure ſi ignoranter coniuncti ſunt. argu. xxxiij. q. ij. interfectores. & cap. in adoleſcentia. xxxiij. q. j. §. j. Ecce. Hæc eſt ij. pars huius quæſtio.

[k] Ecce quibus accuſantibus. Grat. prout colligi poteſt ex titulis iſtis, quatuor ponit genera ſacramentorũ. Primo ponit ſacramentum accuſatoris in primo c. de parentela. Secundo ponit ſacramentũ ſynodalium teſtiũ in cap. epũs. Tertio teſtium in c. de parentela illa. Quarto ſacramentum eorum qui ſeparantur, in cap. ab iſto. Dicunt tamen quidam Gra. deceptum fuiſſe per cõſuetudinem Italiæ, quæ eſt ut accuſator debeat iurare iuxta tenorem illius c. de parentela. Nam quidam dicunt, ꝙ accuſator iurare non debet, quia nec etiã de calumnia in huiuſmodi cauſa iuratur. extra de iur. cal. lr̃as. vnde utrunq; c. de parentela, intelligiᷣ de ſacramento teſtium, ſed de parẽtela primũ loquiᷣ de ſacramẽto teſtium, ꝙ diciᷣ eſſe ſeparationis, quia ꝑ illud ſeparãtur, quorum m̃rimoniũ accuſaᷣ. In illo autem c. epũs ſit mentio de iuramẽto teſtium ſynodalium, ꝙ nõ diciᷣ ſeparationis, prout dicit præcedens ca. quia per tale iuramentũ nulli ſeparãtur, quia per illud ſe non obligant ad aliud teſtes illi ſynodales, niſi ut nuntient epõ quod illicite perpetratur in parochia. Vnde ex quo nuntiauerint epiſcopo, ſi uoluerint quòd ſeparentur, oportet quòd iterum præſtent aliud ſacramentum, de quo habes in capitulo de parentela. in quo plus eſt: quia debent addere de credulitate: ſed teſtes ſynodales non iurant niſi de auditu. Nec contradicit extra de teſtibus. quoties. ubi dicitur ꝙ de ſcientia debẽt iurare. nam illud per hoc intelligo. In illo autem c. ab iſto, ponitur ſacramentum

Sacramentũ quadruplex eſt, circa cauſas matrimoniales.

Teſtes ſynodales, quid iurant.

eorum,

Cuiuſmodi uerò iuramentum ab accuſatore a ſit exigendum ex Romano ordine habetur.

Eſt autem huiuſmodi.

Iuramentum accuſatoris.

CAN. IIII.

DE parentela illa, quã dicunt eſſe inter iſtũ & iſtam eius coniugem, quicquid inde ſcis, aut audiſti b à tuis uicinis, aut à tuis propinquis antiquioribus, tu per nullum ingenium, nec propter timorem, nec propter amorem, nec propter præmiũ, aut propter conſanguinitatem, celabis epiſcopo tuo, aut eius miſſo, cui hoc requirere c iuſſerit, quandocunque d te ex hoc interrogauerit ſic Deus te adiuuet, & iſtorum ſanctorum reliquiæ.

Iuramentum teſtium.

CAN. V.

ILlud † ſacramentũ e quod iſte iurauit de illa parentela, quæ inter filium N. & eius coniugem N. computatur, quòd tu illud obſeruabis inquantum ſapis. ſic te Deus adiuuet.

Hoc iuramentum non eſt ſeparatiõis: f *ſed ſynodale, inſtitutum ab Eutiчiano papa ſecundo.*

Ait enim.

Synodale iuramentum.

CAN. VI.

EPiſcopus in ſynodo reſidens, poſt cõgruã allocutionem g ſeptẽ ex plebe eius parochiæ, uel eo amplius prout uiderit expedire, maturiores, honeſtiores, atque ueraciores uiros, in mediũ debet aduocare, & allatis ſanctorum pignoribus, h unũquenque illorum tali ſacramento conſtringere, ut amodo i in antea quicquid noſti, aut audiſti, aut poſtmodum k inquiſiturus es, quod contra uoluntatem Dei, & rectã † Chriſtianitatem in iſta parochia factum ſit, aut futurum erit, ſi in diebus tuis euenit tantùm ad tuã cognitionem quocunque modo perueniat, ſi ſcis, aut iudicatum fuerit tibi ſynodalem l cauſam eſſe, & ad miniſterium epiſcopi pertinere, quòd tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter pretiũ, nec propter parentelam ullatenus celes epiſcopo tuo, aut eius miſſo cui hoc inquirere iuſſerit quandocunq; ex hoc te interrogauerit. ſic te Deus adiuuet, & illæ ſanctorum reliquiæ. Illud ſacramentum quod iſte iurauerit, de ſynodali cauſa, quod tu illud ex te ita obſeruabis inquantum ſapis aut audiſti, aut ab hac die in antea inquiſiturus es. ſic te Deus adiuuet.

Ab hoc iuramento, illud m *ſumptũ eſt, principio paululũ deriuato. Porrò de iuramẽto ſeparationis* n *Innocentius papa ſecũdus ſcribit Ottoni Lucenſi epiſcopo, dicens.*

Iuramentum illorum qui cõſanguinitatem probant.

CAN. VII.

DE parentela illa, unde nos cõſulere uoluiſti, pro qua etiam eſt ad noſtram audientiam appellatum, aliorum fratrum ſcripta ſuſcepimus, qui utique cauſam ipſam diuerſo o modo narrabant. Et primò quidem, tam in gradibus,

---

…torum qui ſeparantur propter conſanguinitatem.

a Ab accuſatore. Hoc falſum eſt ſecũdum quoſdam, imo à teſtibus.

b DE parẽtela. Audiſti. ante motam q. extra de conſan. & affini. ex literis. ideo autem hic admittitur teſtimonium de auditu, † qa difficile eſt, ꝙ aliquis ſciat quouſq; conſanguinitas protenditur ff. de gra. cog. non facile. circa prin. licet hoc ſit correctũ per illud extra de teſti. licet. & nota ꝙ ſecũdum quod Grat. inducit hoc cap. habes ꝙ accuſator debet iurare de ueritate dicenda, licet non de calumnia. & eſt argum. ad idẽ extra de deſponſa. impu. atteſtationes. admittit aũt teſtimonium de auditu tantũ, ubi agit de conſanguinitate, alias per auditum nõ probaretur matrimonium, imo putaretur clandeſtinum.

b Aut audiſti. arg. teſtimonium de auditu eſſe recipiendum: ut iij. q. ix. §. de his. xxiiij. q. ij. ſuper. & cap. quanquam. xxxiiij. q. j. non ſatis. hodie nõ: ut extra de teſtib. licet.

c Requirere. ſimile extra de teſti. ſi teſtium. & hic eſt intellectus.

d Quandocunque. dũtamen ante teſtiũ publicationem. extra de teſti. fraternitatis. & c. ſeries. Vel dico, quòd iudex ex officio ſuo etiam poſt apertas atteſtationes, põt requirere à teſtibus extra de conſang. & affi. c. j.

e ILlud ſacramentum. ſecundum intellectum G. hoc iuramẽtũ eſt teſtis, præmiſſum accuſatoris. ſed melius eſt, ut primo exprimatur forma ſub qua iurant ſequentes. H.

Hoc iuramentũ. Hæc eſt tertia pars quæſtionis.

f Non eſt ſeparationis. i. non fit ſeparatio ad iſtud inter eos: quorum matrimoniũ accuſatur, niſi iterũ præſtetur ſacramentum ſeq. c. quod aperte colligitur extra de teſt. cog. præterea.

g EPiſcopus. Allocutionẽ. i. prædicationem. x. q. j. placuit.

h Pignoribus. id eſt, reliquijs, quibus obligatur ſicut per pignora.

i Amodo. Argum. ꝙ ſine accuſatore, contra aliquem inducere teſtes poteſt epiſcopus, & pronunciare, & qđ idem poſſit eſſe iudex & accuſator. ſimile vj. q. ij. ſi tantum. xj. q. iij. præcipue. & ĩ. ead. q. c. j. & ij. q. v. presbyter. ſimile. ĩ. iiij. q. iiij. c. j. & ij. contra.

k Poſtmodum. Arg. quòd in cauſa conſanguinitatis teſtimonium poteſt ferre quis, de his quæ decenter didicit. argu. contra. ĩ. ea. in c. tribus. & arg. extra de conſang. & affin. ex literis. ſed hic poſtmodum non intelligit poſt motam quæſtionem, ꝙ ibi prohibetur: ſed poſtmodum. i. de cætero. & ſic p æquiuocationem ſolue. ad hoc ꝓxi. q. qđ autẽ.

l Synodalem. Imo quælibet cauſa eſt ſynodalis indirecte ut extra de iudi. nouit.

m Illud. ſcilicet de parentela.

Ab hoc. Hæc eſt quarta pars quæſt. Io. de Fant.

n Separationis. i. ad quod fit ſeparatio teſtium.

o DE parentela illa. Diuerſo. ergo nulli erat credendum: ut iiij. q. iij. itẽ qui falſo. Vel loquit hic de diuerſitate teſtiũ, ꝙ diſcor-

---

† Adde alios caſus in quibus admittitũ, no. do cto. in l. ſi arbiter. ff. de proba.

† alias, illud.

† alias, totam.

Accuſator & iudex, põt idem eſſe,

Huic cõtrario ſtãdum eſt, & quod præmittit falſum ẽ. nã epẽs nõ eſt accuſator & iudex ĩ hoc caſu ſed unus iuratorũ accuſat, & alius introducit teſtes alios. Archi.

diſcordant: tenentur enim teſtes ex utroque latere probare cõſanguinitatẽ: ut extra de conſan. & affin. ex literis. & ſingulos gradus clare diſtinguere, & proprijs nominibus nominare perſonas oẽs, uel ſufficienti circunlocutione, & debent uidiſſe, ꝙ perſonæ conſtitutæ in uno prædictorũ graduũ, ſe pro conſanguineis habuerunt: ut extra de teſti. licet. ij. Sed certe teſtes, qui debent probare conſanguinitatem, debent incipere à principio, & ſic deſcendere uſque ad perſonas illas de qbus quærit. ſi incipiũt à duobus fratribus, & bene probant illos fuiſſe fratres, ſed de patre eorum nihil probant, nec inde aliquid ſciunt, & alios deſcendentes probant gradus, nunqd hoc ſufficit? Dico ꝙ ſic: quia de ſtipite non inuenimus cautũ, ſed tantũ de lateribus: ut extra de teſtib. ſeries. & ipſos fratres canon quandoque ponit pro ſtipite. ĩ. ead. q. v. c. j.

a Poſtmodum. Ponamus ergo, quòd Petrus & Berta, qui ſunt frater & ſoror, contrahunt matrimonium, & duo teſtes bene probant Petrum eſſe filium Ioan. ſed de Berta nihil ſciunt. Itẽ alij duo probant Bertã eſſe filiam Ioannis, ſed de Petro nihil ſciũt, ſeparabitur ne tale matrimonium? Dicũt oẽs ꝙ non, [1] qa nec iſti duo probant conſanguinitatẽ, nec illi duo. nam aliud probant iſti, & aliud illi. Sed qui hoc dicunt, cæci ſunt: quia ſi probaui aliquem eſſe filiũ alterius, illum patrem eſſe iſtius probaui. Sed in caſu iſto probatũ eſt iudici, quod

1 Iſta fuit ſñia Laurentij, ꝓ quo facit expreſsè extra de teſti. ca. licet. & qđ not. in gl. prædic. & hãc ſentẽtiã tenẽt Bernar. & Gof. in ꝑdic. ca. licet. Arch.

quàm in nominibus perſonarum diſcordaſſe, poſt modum [a] uerò in altero eorum cõputatores eiuſdem parentelæ dicuntur conueniſſe. Cæterùm in huiuſmodi caſibus, ſummopere conſideranda eſt qualitas perſonarum, quæ aliquid contra quoſlibet aſtruere uelint, quæ etiam iuſiurandum præſtare debent quòd neque gratia, neque pretio, uel timore, uel odio alicuius, hoc dicunt: contra eos de quibus agitur, ſed potius, quia credant [b] ita uerũ eſſe, & ita ſe à ſuis anteceſſoribus audiuiſſe in quibus omnibus, non debet aliqua uarietas uel contrarietas [c] inueniri.

5 *Qui uerò ſeparantur abinuicẽ, huiuſmodi iuramentum præſtabunt.*

Iuramentum ſeparationis.

CAN. VIII.

AB iſto die in antea, tu per nullum ingenium te ſociabis huic tuæ conſanguineæ nec in coniugio, nec in adulterio, nec cum illa ad unam menſam manducabis aut bibes, aut ſub uno [d] tecto manebis: niſi in una eccleſia, aut in alio loco publico, ubi nulla mala ſuſpicio poſsit eſſe, ut ibi corã teſtibus idoneis pro certa neceſsitate pariter colloquamini: nec aliam coniugem accipias, niſi fortè poſt actam pœnitentiam, tibi licentia [e] data fuerit ab epõ tuo aut eius miſſo. ſic te Deus adiuuet. [f]

6 *Occaſione uerò conſanguinitatis uxorem ſuã dimittere & aliam ducere non licet alicui, niſi cauſa primùm probata fuerit.*

Vnde Alexander papa ſecundus, Guillelmo de Monſtrolico.

Niſi coram eccleſia conſanguinitate probata, uxorem dimittere non licet.

CAN. IX.

MVltorum relatione cognouimus, te ꝓpriã uelle abijcere [g] uxorem, & adhærere alteri prætendentẽ conſanguinitatis occaſionẽ. unde apoſtolica authoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem nullatenus præſumas dimittere, uel aliam ducere, donec apud epiſcoporum religioſorũ concilium [h] cauſam iuſtam examinaueris.

7 *Recepturus uerò eam, quam iniuſtè dimiſit, hoc modo iurabit.*

Reconciliationis iuramentũ.

CAN. X.

AB iſto die in antea iſtam coniugem N. quam iniuſtè dimiſeras, [i] ita tenebis, ſicut maritus ſuam coniugem debet habere, in dilectione & debita diſciplina, nec eã per ullum malum ingenium à te ſeparabis, nec ea uiuente, aliã accipies: ſic te Deus adiuuet.

Quòd autem unius [k] teſtimonio coniugia apud quoſdam dirimuntur, nulla rõne ratum habetur. Cùm enim dominus dixerit: Omne uerbum [l] ſtabit [m] in ore duorũ uel trium teſtium. Item cùm in Hilerdenſi concilio dicatur: Omnis cõtrouerſia, quæ de eccleſiaſticis rebus fit, ſecundùm diuinam legem ſub duobus uel tribus teſtibus termineẽ, domino dicente: Non unus

Ioann. eſt pater Petri. Similiter eſt ei ꝓbatũ, quod Ioan. eſt pater Bertæ, ergo conſtat iudici, quod idem eſt pater utriuſque, ergo conſanguinitas eſt probata. & forte primi melius dicunt.

b Quia credant. Sufficit quòd iurent de credulitate, nec eſt contra extra de teſtib. quoties. illud enim intelligo per hoc, & ita præſtant iſti duo ſacramenta. Ioan. de Fant.

c Vel contrarietas. Hic reſpondet qõni factæ. Ioan.

Qui uero. Hæc eſt quinta pars huius quæſtionis.

AB iſto die. d Sub uno. i. loco ſuſpecto. nam qui male agit, &c. xviij. q. ij. pernicioſam.

e Licentia. cum ſit ſenex. Si enim eſſet iuuenis, de iure communi poſſet contrahere, ſecundũ quoſdam: ut not. xxxiij. q. ij. in adoleſcentia.

f Deus adiuuet. ſed clericus cum ſeparetur à concubina ſua, non debet iurare: ut extra de cohab. cleri. & mulie. clericos.

Occaſione. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis.

MVltorum. g Abijcere. Propria authoritate, quod non licet. xxxiij. quæſt. ij. ca. j. & ij. h Cõciliũ. hoc olim. Vel exaudi diſtributiue. De hoc not. xxxiij. q. ij. cap. j.

Recepturus. Hæc eſt vij. pars q̃õnis. Deu. 17. d

i AB iſto. Dimiſeras. authoritate propria: uel per eccleſiam ſi fuit decepta.

k Quod aũt unius. Hæc quæſtio incidẽter proponitur.

l Omne uerbum. ĩ. ij. q. iiij. §. j. & cap. placuit.

m Stabit. Niſi in caſu Matt. 18. b

caſu. de conſecra.diſtin.iiij.placuit. & lxxxvj. diſt. tanta.& viij.quæſtio.iij.talia.

Filij ex matrimonio illicito nati, poſſunt eē legitimi.

a Qvod autem ſi parentes neſciunt impedimentum, non eſt dubiū quin filij ſint legitimi, vt extra qui filij ſint legi. cum inter. Si autem vnus ſciuit, & alter neſciuit, dicūt quidam, quod quantum ad ſcientem, non ſunt legitimi, ſed quantum ad ignorantē ſunt: argu.xxxij.q.ij.ſolet quæri.& C.ſolu.matr. ſi ignorās. Sed licet H. & L. ita dixerint, tamen reprobat eorum diſtinctio extra eod. ex tenore. quia inconueniēs eſſet, ꝙ aliquis eēt partim legitimus, & partim illegitimus: ſicut nemo poteſt partim eſſe liber, & partim ſeruus.ff.de libe. cau. duobus. ſed ſi ambo parentes ſciunt impedimentum, tales filij non ſunt legitimi, licet eccleſia habuit illud ꝓ mr̄imonio, vt extra de clāde. deſpō ſa.cum inhibitio.

b Qvid eſt. Dubitando dicit, & tamē ſoluit: & interrogando reſpondet.ſic xxij.q.ij.quod ait.

Filius nō eſt, qui bonus nō ē.

c Sine filijs.ſ.legitimis. Dicuntur enim non eſſe filij, qui nō ſunt boni. xij.q.ij.non liceat. arg.xxxij.q iiij.dicat. & xl.diſt.multi. ergo verbo generali tātum, legitimi continentur. extra de iureiurā. Quintauallis.ff. de ope. liber.ſi libertus.

ſtet contra alium, ſed in ore duorum uel trium teſtium, ſtet omne verbū. Item cum alibi dicatur: Nullius perſonæ quantumlibet exercitatæ teſtimonio, aliquid credatur: euidentiſſimè apparet vnius aſſertione, cōiugia non eſſe dirimenda.

QVAESTIO VII.

Qvòd autē[a] *q̃ritur, ſi illi, q de inceſtuoſis naſcuntur, filij reputentur, Auguſtinus in libro quæſtionū ſuper Leui. capitu.lxxvij. determinat ita dicens:*

Non appellantur filij, qui de inceſtuoſis naſcuntur.

CAN. I.

Qvid eſt[b], quicunque dormierit cum cognata ſua, ſine filijs[c] morietur, cùm filij ex huiuſmodi cōiunctionibus & antè nati ſint, & hodie naſcantur? an hoc intelligendū eſt lege Dei conſtitutum, vt quicunque ex eis nati fuerint, nō reputentur filij, & nullo parentibus iure ſuccedant?

Diſpenſatio circa matrimonia inducitur ꝓpter tria.

d De his vero qui. Hic depingitur octaua queſtio, qua queritur quo gradu poſsit diſpenſari cum conſanguineis vel affinibus. Et quidē in tertio papa ſolus: ſed In primo & ſecundo non poteſt, ut dicunt: quia in Leuitico prohibitus fuit vterq;, in cōſanguinitate & affinitate. ſed hoc falſum ē: ut extra de diuor. gaudemus. vt nota.xxx.q. iij. pyctatium, & ſunt tria q̄ inducunt hāc diſpoſitionem, proles, & tēpus. ī.ca.c.j.ff.de ritu nup. qui ī prouincia.& reformatio pacis, vt extra de deſpō.imp. accesſit. in parte deciſa. & hæc eſt indirecta diſpenſatio. In hoc n.caſu tantum uidetur diſpenſare quod poſt ſpatiū longum non admittūt accuſatorē, niſi accuſatus ipſum ſpōſe admittat: vt extra qui matri. accu. poſ. per tuas.

e De gradibus. Multa. Argumentū ratione diuturnitatis, poſſe fieri quod alias fieri non debet. ſ̄. diſt.iiii.denique. & xcv. diſt. ecce. j. q.j.cito. ī.xxiiii.q. j.ſchiſma. contra.

f Filios. Not. filiorum ſuſceptionem & annorum lōga curricula, diſpenſationē inducere ne matrimonium ſeparetur: hodie autem longitudo tēporis nō excuſat: vt extra de conſan.& affi. non debet. Io.

QVAESTIO VIII.

De his[d] *verò qui ignoranter cōiuncti ſunt, in quo gradu conſanguinitatis uel affinitatis ex diſpēſatione eccleſiæ relinquantur, Grego. ita diffinit.*[†]

Non ſeparentur, qui intra ſeptimam generationem, ignorāter copulantur.

CAN. I.

De gradibus verò cognationum, qui infra ſeptimam generationem in matrimonio ſunt inuenti ſi neſcienter fecerint, & multa[f] curricula annorum ſunt reuoluta, ita ut filios[f] habeant in vj. qui inuēti ſunt, aut fortaſſe[g] in quinto huiuſmodi non ſeparentur, donec nos, ad hos domino permittēte ore ad os[h] loquamur. Hoc aūt dico ſm indulgentiā[i], non ſm imperiū. qui verò de his duobus gradibus, nouas contraxiſſe nuptias videntur, id eſt, infra anni coronam[k], modis omnibus ſeparentur. de cęterò verò generalia ꝑ omnem prouinciam ſtatuta percurrentia taliter firgit.

† Scribens ad Auguſtinū, quē Anglorū fecerat epiſcopū.

g Aut fortaſſe. ideo dubitando dicit, quia in quinto gradu, non eſt diſpenſandū, niſi ex magna cauſa. Dicunt aūt quidam, quod dominus Papa in hoc capi. dat generalē formam omnibus prælatis, quod vbi inueniūt aliquos in tali gradu, & illa tria præcedunt, non ſeparēt eos, nec de cauſa cognoſcāt: alias ſic.

h Ore ad os. & ita permittit in ſuſpēſo.

h Ore ad os. Sed ſi quis recenter cōtraxerat, vel contraheret cū aliqua, quod tunc ſeparentur. Et hoc eſt qđ dixit: infra anni coronam.

i Indulgentiam. Sed obijcio tibi: aut papa diſpenſauit: aut non. Si diſpenſauit: ergo ſtatim fuit matrimonium. Quare ergo dicit non ſeparentur donec nobis loquantur? Si non diſpēſauit, quomodo ergo permiſit eos eſſe in inceſtu? Item quare ſecundum hoc ſubiungit. Hoc autem dico ſecundum indulgentiā? Solu. Papa non ſtatim diſpenſauit in matrimonio, ſed diſpenſauit in hoc quod debet differri cognitio cāe, vel etiam prolatio ſententiæ: & ideo medio tempore alter alteri non debuit negare debitum: cum adhuc non conſtaret de cōſanguinitate: vt extra vt lite pend.c.laudabilem. Vel dic, quod diſpēſauit ſub conditione ſi conſtaret de præmiſſis. Vel expone, nō ſeparentur quantum ad cohabitationē, ſed per hoc non dat eis licentiam commiſcendi.

Cauſa pendēte ſuper matrimonio, nō eſt denegādū debitum.

k Anni coronam. id eſt, anni circulum vel reuolutionē. Not. noua matrimonia dici, quæ non ſunt annua. Similiter mancipium dicitur nouum, quod nōdū ſeruiuit per annū.ff.de pub.& vect.l.interdū.§. quoties. ſimiliter vinū.ff.de vi.tri.& oleo.l.vetus.

Mancipiū dicitur nouū, quod ꝑ annū non ſeruiuit.

ı Et habes hic argu. ꝙ non dicunē noualia, quæ annum excedunt, ſimiliter nec nouū feudum. Archid.

mentur, vt nullus audeat deinceps tale ſcelus perpetrare, & qui fecerint, ſine retractationis miſericordia, acrioribus puniti vltionibus ſeparentur. Hi verò qui propinquas ſanguinis vxoris ſuæ in matrimonio ſibi ſociauerunt: ſicut iamdudũ vobis ſcripſimus: qui in eodem gradu inuenti ſunt, ſeparentur: aut ſuſpendatur eorum cauſa, vſq; dum nos inſimul domino auxiliante cõueniamus. *Idem.* De his q̃ mortua vxore, ſecundas contrahere nuptias voluerint, iuſtè & honeſtè & rationabiliter ꝓſpeximus ab eorum conſanguineis vſq; ad quartum [a] gradũ genealogię abſtineri. hoc nos ſecundùm indulgentiã ſanctæ matris eccleſię mitius prælibauimus [b]. Cæterùm iuxta ſecularium legũ cenſuram dignis coercitionibus: grauibuſque diſciplinæ inuentionibus hæc omnia mala & illicita, modis omnibus refutanda ſunt, vt in futuro deinceps tẽpore cuncta quieſcant.

Idem Felici Meſſanæ ciuitatis epiſcopo.

In quarto gradu qui coniuncti inuenti fuerint, ſeparẽtur.

CAN. II.

HAec ſalubriter præcauenda ſancimus, ne quis fidelium ad propinquã ſanguinis ſui vſquequo affinitatis [c] lineamenta generis ſucceſsione cognoſcuntur, matrimonio ſibi [d] deſideret copulare: ſed ſicut à maioribus noſtris diffinitum eſt, ita modis omnibus obſeruetur: quoniam vſque ad ſeptenarium numerum parentelæ, nulli vnquam copulam contrahere, licentiam damus, his videlicet, qui ex patre & matre conſanguinitatis deſcendunt parentela. qui etiam & quæ in quarto vel in quinto gradu coniuncti inuenti fuerint, ſeparentur: quoniã ſcriptũ eſt: Omnis † homo ad proximã ſanguinis ſui non accedat vt reuelet turpitudinem eius. & iterum: Anima quæ fecerit quippiam ex iſtis, peribit de medio populi ſui. Sanè quibus coniunctio interdicitur illicita, habebunt ineundi coniugij melioris libertatem. niſi in eodem crimine vſque ad mortem alterius eorum cõtumaciter perſeuerauerint.

Vnde in Aurelianenſi concilio.

Non ducant vxores, qui vſque ad mortem alterius in inceſtu perſeuerauerint.

CAN. III.

INceſtuoſi [e] dum in ipſo deteſtãdo atque nefando ſcelere manent [f], non inter fideles Chriſtianos, ſed inter gẽtiles aut cathecuminos [g] habeãtur, id eſt, cum Chriſtianis non ſumant cibum, nec potum, ſed ſoli [h] faciant hoc: non oſculẽt nec ſalutentur ab eis: etſi ſuis ſacerdotibus inobedientes extiterint, & à tam nefario ſcelere ſegregari, atq; ad publicam pœnitẽtiam redire noluerint, inter eos habeãtur, qui ſpiritu immũdo periclitantur, vel etiam inter eos de quibus per ſe veritas ait: Si te nõ audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Mat. 18.c Et ſi alter eorum morte præuentus fuerit, alter quandiu viuit grauiter pœniteat, & ſine ſpe coniugij maneat [i].

Hac authoritate qui in quarto uel in quinto gradu cõſanguinitatis cõiũcti inuẽti fuerint, ab eccleſia ſeparari iubẽt.

QVAESTIO IX.

I ps VNde quæritur [k], ſi eccleſia fraude teſtium, aut ignorantia eorum decepta aliquos ſeparauerit, qui poſt ſeparationẽ alia coniugia

a Ad quartum. Si intelligas hoc de ſecundo genere affinitatis, tunc nulla eſt ibi diſpenſatio: nec illud quod ſequitur, hoc nos, ſpectat ad illud genus affinitatis, ſed ad primum.

b Prælibauimus. id eſt, olim cõceſſimus, quibuſdam.

c HAec ſalubriter. Affinitatis. Conſanguinitatis ſigna, vel veſtigia.

d Matrimonio. id eſt, vſque ad ſeptimum gradum.

e INceſtuoſi. Primam partẽ huius capit. intellige de excluſione ſacramentorũ: ſecundam autem de anathemate. & tũc dicit, Non ſumãt cibum ſpiritualẽ. De hoc dictum eſt ſ.e. q.iij. de iceſtis. xij. q.ij. indigne.

f Manent. Poſt admonitionem.

g Aut cathecuminos. xj. q.iij. ad mẽſam. cõtra. Sol. expoſitio illa quæ ſequitur. i. cum Chriſtianis, &c. non refertur ad totum id qđ præmiſſum eſt, ſed ad aliam partem, inter Chriſtianos non habentur. Vel non de omnibus gentibus hoc intelligendum eſt, ſed de gentibus cathecuminis.

h Sed ſoli. Chriſtiani.

i Maneat. Quid iuris in hoc caſu. no. xxxiij. q.ij. §. de pęnitentibus.

VNde q̃rit. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarũ prima ꝓbat, ꝙ ſententia retractari nõ poteſt: & hoc probat per duos canones. Secũda ibi, Quod autem. Io. de Fant.

k Vnde quæritur. Hic quęritur ſi ſententia quæ lata eſt pro matrimonio, vel contra illud, poſtea poſſit retractari? Et dicendum quod ſic: quia talis ſententia nullo curſu tẽporis tranſit in rẽ iudicatã: vt extra de ſent. & re iud. c. cõſanguinei. & capit. lator. Quidã nolebãt diſtinguere & dicere, quod ſi ſecunda m̃rimonia ſunt cõtracta, non poteſt retractari ſentẽtia, ſed ſi non ſunt cõtracta, poſſit retractari ꝑ illud quod eſt extra de teſtib. c. ſicut. xxxiij. q.j. c. ſi per ſortiarias. ſed id quod in illa decreta. ſicut dicitur. referẽdum eſt ad facilitatem [1], id eſt, non ita de facili retractatur ſententia quando ſecũda matrimonia contracta ſunt. Et illud

Sententia pro matrimonio vel contra ipſum lata, retractari poteſt.

† Mala ratio: quia ibi certæ tantũ perſonæ ꝓhibentur Leuiti. 18. & ſic de aliis nõ loquit. at lex matrimonij affirmatiua eſt. Geneſ. 1. Ergo edictũ prohibitoriũ. Præp. Mediolaca. omnes leges. co. 3.s. diſt. 1.

1 Vel intellige vt nota. ĩ. §. his ita. in glo.

cōtraxerint: & ſi poſtea deprehēſa fuerit calliditas, uel falſa opinio teſtiū, an priora coniugia ſint redintegrāda? qđ fieri nō poſſe, argumētis et authoritate ꝓbat. Snīa nanq; niſi ꝑ appellationē ītra terminū leg. cōſtitutū, releuata fuerit, irreuocabile robur obtīebit.

Hinc etiam beatus Auguſtinus ſcribit dicens:

Quæ rationabiliter deciſa ſunt, mutari non expedit.

CAN. I.

Omnibus modis eccleſiaſticæ diſciplinæ vel moderationi conueniens eſt, vt quæ rationabiliter [a] ordinata fuerint vel deciſa, nulla in poſterum debeant refragatione turbari.

Item Stephanus Papa quintus Paulo epiſcopo Placentino.

Quæ utiliter deciſa ſunt, à ſucceſſoribus roborētur, à temerarijs præſumpta, reſecentur.

CAN. II.

Loci noſtri conſideratio nos admonet rationis authoritate quę à prædeceſſoribus nřis vtiliter deciſa fuerint roborare: & quæ à temerarijs præſumpta fuerint, in promptu nihilominus vlciſci. Reum quippe ante conſpectū diuini iudicis ſe nouerit eſſe, qui nititur utiliter finita reſcindere, ac roborata quolibet auſu uiolare. Eccleſiaſtici quippe vigoris ordo contunditur, ſi aut temerè illicita prçſumant: aut non conceſſa impunè tententur. Proinde ſi negligenter ea quæ malè vſurpantur, omittimus [b], exceſſus viam proculdubio alijs aperimus.

Quia ergo ſnīa hæc rōnabiliter data eſt, nec ꝑ appellationē intra certū terminū releuata, apparet, ꝙ nequaquā priora cōiugia ſunt redintegrāda. His ita reſpondetur: Aliud eſt ſnīam reſcindere, & rōnabiliter deciſa turbare: atq; aliud, q̄ ꝑ ſurreptionē obueniunt deprehēſa corrigere. ſuū nanq; errorē [c], cuiq; corrigere licet: atq; ideò q̄ à quolibet illicitè cōmittunt, ſiue à prædeceſſoribus admiſſa inueniūtur, in melius reuocari oportet. Porrò illicitè uxor à uiro ſuo ſeparata ē, & illo uiuēte alij copulata: cùm dn̄s ſolius fornicationis cā à uiro ſuo uxorē ſeparari iubeat. Sicut ergo, ſi aliqua cuius uir putarēt defunctus, alicui copularēt, et qualibet occaſione interueniēte, ab eius cōſortio diſcederet: q̄uis iuditio eccleſiæ co-

Illud quod dico in matrimonio, dico in omnibus vbi periculū animæ vertitur, vt in baptiſmo, & ordine. Illud tamen poſſet dubitari vtrum ſnīa matrimonij ipſo iure retractetur, an ꝑ in integrū reſtitutionem? Et videtur, quod per in integrū reſtitutionem, vt extra de in inte. reſtitu. ca. ex literis. Econtra uidetur, quod ipſo iure, quia ibi ſnīa non tranſit in rem iudicatam: vt dixi. Sed licet magiſter ſpecialiter propoſuerit quæſtionem de matrimonio, tamē generaliter proſequitur an quelibet ſententia poſſit retractari. Notandū ergo, quod varijs modis retractatur ſententia. Quādoq; retractatur ſi eſt lata ꝑ ſubreptionē: vt infra ea. ca. veniam. & extra de offi. vica. capi. tua. & extra de ſenten. & re iudic. c. cum olim. Item ſi eſt lata per falſos teſtes, vel ꝑ falſa inſtrumenta: vt extra de prob. capitulo licet. & C. de fal. querela. Item ſi eſt lata per falſas allegatiões. ff. de iud. l. ſi prætor. Itē ſi interuenit falſus procurator: vt extra de ꝓcur. cap. in noſtra. ff. de iudic. l. licet. Item ſi eſt lata à iudice nō ſuo: vt extra de iudic. cap. at ſi clerici. & C. ſi à non compe. iudic. per totum. Itē per in integrum reſtitutionem [1]: vt extra de in integrum reſti. capi. requiſiuit. Item per appellationem & ſupplicationem: vt C. de preci. imper. offer. authen. quę ſupplicatio. Item retractatur ſi eſt lata ab excōmunicato, vt extra de ſenten. & re iu. cap. ad probandū. Item retractatur per implorationem triſtis auxilij, vt ſi contra ſeruū fuerit lata ſententia; ille appellare non poteſt, ſed permittitē ei implorare triſte auxilium: vt ff. de appell. l. ſerui, Item ſi fuerit lata contra ius ſcriptum, vt ij. q. vj. §. eſt autem quando. Item propter corruptionē iudicis: vt ij. q. vj. §. neuales. Sunt aūt tres modi retractandi ſententias. Quandoq; retractatur ſententia. id eſt, nulla oſtenditur eſſe, ſcilicet cū eſt lata à iudice non ſuo. ij. q. vj. cap. in primis. vel cū ꝑ falſum procuratorem lata eſt Quandoq; retractatur iudicis officio, quandoque iure actionis. Si retractatur iudicis officio, ſcilicet per beneficiū reſtitutionis in integrum: tunc tantum uſque ad quadriennium poteſt agi. C. de tempor. in integ. reſti. l. ulti. ſi autē iure actionis, ſcilicet actionis in factum: tunc vſque ad xxx. annos audietur. C. de præſcrip. xxx. anno. ca. ſicut.

a Omnibus modis. Rationabiliter. etiam Imperiali reſcripto [2]. C. de trāſac. l. cauſas. imo à limine iudiciorum expellētur, qui uolunt retractare ſententias à quibus nō eſt appellatum, vt C. ſenten. reſcin. nō poſ. l. vlt. C. vt lit. pen. l. fi. niſi propter publicam vtilitatem, vt ff. de dec. ab or. fa. quod ſemel. vel niſi reſtituendo. ff. de mino. l. in cauſæ. §. vlti.

b Loci noſtri. Omittimus. ſi. xxiij. q. iiij. c. eſt iniuſta. in fine.

c Errorem. Nota quod partibus & aduocatis licet corrigere errorē ſuū quandocunq; ante ſententiam: vt extra de cenſi. capit. olim circa mediū. C. de iu. & fac. ign. l. error. teſtibus incontinēti licet corrigere: vt extra de teſti. cogen. ca. prçterea [3] Item dominus poteſt inconti nenti errorem procuratoris corrigere: vt extra de offic. iud. deleg cap. cum olim, in fi. niſi errauerit in petendis iudicibus ſuſpectis: vt extra de cau. po. & prop. c. cum olim. de hoc xxx. q. j. cap. ſuper. & c. apud miſericordem. Itē iudex poteſt errorem ſuum corrigere in interlocutoria ſententia: vt ff. de re iud. l. quod iuſsit. ſed diffinitiuam ſententiā nullus pōt corrigere: ſiue ſit ordinarius [4], ſiue delegatus: ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalib. cauſis: vt extra

Sententia multipliciter retractatur.

Snīa tripliciter modo retractat.

Sentētia à qua nō eſt appellatū non eſt retractanda.

1 Hāc ſententiā quidam tenēt ꝓveriori, maxime ſi contractū ſit ſecūdū matrimoniū. ſicut enī authoritate iudicis ſolutū eſt: ita & authoritate eiuſdē debet reformari arg. extra de reg. iu. omnis res & ff. de regu. iur. nihil. Archi.

2 Sub. niſi ex certa ſciā princeps daret reſcriptū dicēdo, nō obſtā. tali ſententia. arg. C. de teſti. auth. hoc inter liberos. Arch.

3 Adde an & qn̄ liceat iudici recipere teſtem volētem corrigere dictū ſuum, no. Bar. in l. ſi poſtulauerit. §. j. ff. de adul. & in j. repet. ff. de quæſtionib.

4 De hoc etiam no. extra de reg. iur. cū Bertholdus. in gl. ſed qualiter.

gatur redire ad eum quē reliquerat: tñ ſi poſt triēniū [a], *uirū qui mortuus putabitur, redire contigerit, priora cōiugia redintegrabunt: ſic cùm deprehendunt nō fuiſſe cōſanguinei, q cauſa cōſanguinitatis abinuicē ſeparati ſūt, prioris cōſortij fœdera ſunt reparāda* [b].

2 *Quòd aūt quæ illicitè admittūtur, uel admiſſa inueniuntur, corrigenda ſunt, uel quòd ſententia ēt Romanæ ſedis in melius cōmutari ualet: authoritate Hilarij Papæ & Nicolai monſtratur.*

Ait nanq; Hilarius epiſcopus urbis Romæ ſynodo præſidens.

Corrigendum eſt, quod illicitè admittitur, aut à prædeceſſoribus admiſſum inuenitur.

CAN. III.

QVod quis [c] commiſit illicitè [d], aut à prædeceſſoribus ſuis inuenerit admiſſum: ſi proprium periculum vult vitare, damnabit. Nos enim in nullo volumus ſeueritatē vltionis exercere, ſed qui i cauſis Dei vel contumacia vel aliquo exceſſu deliquerit, aut ipſe quæ perperam facit, abolere noluerit: in ſe quicquid in alio non reſecauerit, inueniet: qđ vt deinceps poſſit tenacius cuſtodiri, ſi placet omnes ſententias ſubſcriptioneſq; proprias commodate, vt ſynodali iudicio aditus claudatur illicitus [e].

Item Gregorius.

Secundùm ſuæ cōſuetudinis tenorem, Apoſtolica valet mutari ſententia.

CAN. IIII.

APoſtolicæ ſedis ſententia tanta ſemper cōcilij moderatione concipitur: tanta patientiā & maturitate decoquitur [f]; tantaq; deliberationis grauitate profertur, ut nec immutari neceſſariū ducat, niſi forte ſic prolata ſit, vt retractari poſsit [g] vel immutari, ſi ſecūdùm tenorē præmiſſæ conditionis [h] exiſtat.

Itē Innocentius Papa.

A prædeceſſoribus damnatos, aliorū ſupplicationibus in priſtinum ſtatum Apoſtolica reformat eccleſia.

CAN. V.

VEniam nunc ad maximum Fotinum [i] quaſi ad quoddā thema: & (quod mihi anxiū eſt ac difficillimum) maiorum meorū reuoluā ſententias. Fuerat quoq; de illo quoquo pacto (vt ipſi etiā commeminiſtis) aliquid vtique grauius conſtitutum: verùm quoniam id quod per rumorem [k] falſum (vt aſſeritis) ſubreptum huic

extra de offi.dele.c.in literis.C.quo & quando iud. l.ſi vt proponis.ff.de pœ.l.diui fratres, niſi ſit lata contra ordinem iuris, tunc poteſt retractari ab ordinario tantum: vt C.de acc.l.iii.& iiii. & etiam à delegato: vt extra de accu.cap. qualiter & quando. Sed licet corrigere non poſſit ſententiam, tamen poteſt eam moderari: vt ff.de offic.præſi. l.illicitas.§ vlt. Similiter ſi deceptus tulit ſententiā, poteſt denegare executionem iudicati: vt ff.de iu.l.ſi prætor.in fi. Item uerba ſentētiæ poteſt mutare, dum tamē ſenſus idem remaneat: vt.ff.de re iudi.l.actorum. Item ſupplere poteſt eadem die de fructibus 1 ff.de re iudi. Paulus. Item interpretari poteſt ſententiā ſuam, ſi eſt præſes vel procurator Cæſaris: vt ff.de app.l.ab executore.

Sententia poteſt moderari.

1 Ad idē de expenſis. Arch.

a Triennium. Maxime. argu.xxxiij. q.v.c.quod Deo.

b Reparanda. No. rem iudicatam nō præiudicare veritati in cauſa ſpirituali. Sed videtur contra extra de teſt.c. ſicut. qa ibi dicit, quod non videtur ſugeſſe aliquod remedium, niſi quod teſti imponat pœnitentia de periurio. ſed ibi ſupple ſcilicet, de facili. Vel ibi reſpicit factum, non ius. Simile no. extra de arbi. cap. peruenit 2. Quod autem. Hæc eſt ſecūda pars quæſtionis, in qua probat quod ſententia retractatur, & hoc probat per quinq; cap. Ioan.de Fint.

Res iudicata veritati non præiudicat.

2 Vel dicūt not. 7. ea. in ſumma.

c QVod quis. Hoc capi. loquitur de illicita alienatione rerum eccleſiæ: vt extra. de rerum permuta.c.ij. Secus enim ſi deliquit ſententiando 3 diffinitiue. C.ſenten.reſcin.nō poſ.l.j. ff.de re iudi.l.iudex. Arg. contra factū proprium aliquem poſſe venire.arg.xij.q.j.ca.certe ego ſum. & extra de elect.capi.noſti.

3 Etiā in cauſa ſpirituali, ſecūdū Hu.

d Illicite. Sic lv di.c.pœnitentes. Argu. contra.extra de ele.coniu.diuerſis. & extra de filiis pſby.ca. veniens.& arg.ff.de reb.eo.qui ſub tute.uel cura.l. quamuis.& extra de conceſ. preb.cap. cum ſuper.

e Illicitus. Not. argu. ad quæſt. dominicalē, iuraui q nunquam accederem ad fornicariam meā, poſt volo cum ea contrahere, nunqd poſſum? Arg. hic q ſic, & xxxj.q.j.c. relatum. & c.illud. Et arg. contra. extra de cau. poſ. c.iii.& ff.de exce. rei iudi.l. & in eadem.§.actiones.

Fornicariam abiurās, an cū illa cōtrahere poſſit.

f APoſtolicæ. Decoquitur. Hic patet tō, quare i reſcriptis Apoſtolicis nihil debet vitij reperiri, nec aliquid reprehenſibile: vt extra de reſcrip.c. cum adeo. vnde vitioſa dicentur reſcripta, ſi ſit in eis falſum latinū: vt extra de reſcrip.c.ad audientiā. ſed in teſtamentis & priuilegijs ſecus eſt. C.de teſt.l. errore.& ff.de manu.teſt.l.qui habebat. Non enim eſt veriſimile, q cum illæ literæ tot manibus decoquantur, quod ibi ſit aliqd reprehenſibile.

Reſcripta apoſtolica nihil reprehēſibile contineant.

g Retractari poſſit. Videtur ergo quod ſentētia principis poſſit retractari ſi eſſet iniuſte lata. Et ſic eſt contra. C. de appel.l. ne cauſas: vbi dicitur, quod ſi ſententia principis ſine cāæ cognitiōe fuerit lata, non poteſt retractari ab alio. nā etiā error principis facit ius inter partes: vt.ff.de ſuppel.leg.l.iii.in fin. ſed hic loquitur de ea retractatione q̄ fit per in integrū reſtitutionem. extra de in integrum reſtitu.capitu.cum ex literis.

Sententia principis, an poſſit retractari.

h Conditionis. Si conceſſum erat ad tempus ſ.ead. queſtione iij.ca. quod ſcripſi. Vel illius, ſi preces veritate nitantur. ſententia autem non eſt ſub conditione ferenda. ij.q.vj.c.ubi duum. vnde hoc non intelligitur de ea, tenet tamē ſi teratur. extra de ſenten.excom.c.à nobis, &c.

Sententia nō eſt ſub cōditione ferenda.

i VEniam nunc. Maximum Fotinum. Forte binomius erat iſte Fotinus. vel aliter, veniam ad Fotinum nunc, quaſi ad maximum quoddā thema: quia plures quæſtiones ex eo ſurgunt.

k Per rumorem. Argu. ad quæſtionem illā. Quid ſi aliquis

aliquis propter falſum rumorem eſt electus, qui credebatur peritus? quod poſtea caſſatur eius electio [t], ſicut & caſſatur inſtitutio: ut. ff. de hære. inſti. l. ſi pater. ſed legata non caſſantur ratione falſi rumoris, ut ff. de hære. inſti. l. ult. Item hoc ſcias, quod ea quæ per ſubreptionem obtinentur, etiam abſente aduerſario, retractanť: ut extra de ſent. & re iudi. c. cũ olim. nec aliquid ualet quod per literas ſubreptitias actum eſt: ut extra de offi. lica. c. tua. imo & libertas nõ retractať, licet propter iniuſtam cauſam data ſit: ut inſtit. qui. ex cau. ma. §. eadem. uerſic. ſemel. tamen nulla ẽ, ſi per ſubreptionẽ data fuerit: ut ff. de fideicom. lib. l. cum uero. §. ſubuẽtum. & iudex qui alias non poteſt reuocare ſententiam diffinitiuam licet iniuſtam, in hoc caſu ipſemet eam reuocat. ff. de iudic. l. ſi prætor.

Electio imperiti, qui credebať peritus, an debeat caſſari.

[t] Arg. cõtra. x. q. j. placuit. ubi de hoc. Obtẽta per ſurreptionẽ abſente aduerſario, retractantur.

[†] Tex. eſt in ſimili i l. inſpiciẽdum. ff. de pœn. & in l. Arrianus ff. de act. & oblig.

ſedi, & elicitũ per inſidias demonſtratur: quia res ad ſalutem rediJt, ueniam tantùm uobis hinc admittentibus poſt condemnationem more Apoſtolico ſubrogamus: [1] tantiſq; ueſtris aſſertionibus, uobiſq; tam bonis, tam charis non dare conſenſum, omnibus duris rebus, durius arbitramur: pro ueſtra ergo approbatione fratres chariſſimi, & ſententia ac poſtulatione epiſcopum Fotinum habetote. licitum eſt enim, ita conſtituere ut deprecamini: [a] & noſtram in melius conuerſam ſententiam labore uel teſtimonio ueſtro, compotem [b] uobis ſuſcipite. Euſtachium uerò à me ſæpiſsime comprobatum nolite [c] expectare ut diaconij gradu expolietur. ſolicitos enim uos pro ſalute libenter audio [d] contra etiam ſi faciendum [e] eſt, libenter nõ admitto. Cui manum porrigitis, uobiſcum porrigo: cui porrigo, mecũ porrigite.

Item Nicolaus Papa.

Sententiam Romanæ ſedis in melius commutare licet.

CAN. VI.

SEntentiam Romanæ ſedis non negamus poſſe in melius commutari, cum [f] aut ſubreptum aliquid fuerit, aut ipſa, pro conſideratione ætatum uel temporum [†] ſeu grauium neceſſitatum diſpenſatione quædam ordinatè decreuerit: quoniam & egregium Paulum Apoſtolum diſpenſatoriè legimus [g] quædam feciſſe, quæ poſtea reprobaſſe legitur: quod tamen obſeruandum eſt, quando illa Romana uidelicet eccleſia diſertiſsima conſideratione, hoc fieri delegerit: non quando [h] ipſa quæ bene ſunt diffinita retractare uoluerit.

Innocentius epiſcopis per Macedoniam conſtitutis.

Cuiuſque iudicium Apoſtolicæ ſedis authoritas retractare ualet.

CAN. VII.

GRaue [i] non oportet uideri pijſsimis mentibus ueſtris, cuiuſquam retractari iudicium: quia ueritas [k] ſæpius [l] exagitata, magis ſplendeſcit in lucem: [m] & pernicies [n] reuocata in iudicium, grauius [o] & ſine pœnitẽtia [p] condemnatur. nam fructus diuinus eſt, iuſtitiã ſæpius recenſeri.

Item ex libro pontificali.

A prædeceſſoribus depoſiti, à ſucceſſoribus reſtituantur.

---

[a] Vt deprecamini. Arg. quod non fit ſimonia preces pro digna perſona porrigere: & pro digno depoſito reſtituendo licite poſſunt preces offerri arg. j. q. j. c. filium. & diſt. 50. clerico. & diſtinc. liiij. c. ſi ſeruus.

Preces pro digno, ſimoniã nõ inducunt.

[b] Compotem. id eſt, officij poteſtatem habentem.

[c] Nolite. Argu. quod Papa approbat, &c. ut. ſ. xxiiij. q. j. c. hæc eſt fides. ſ. xvij. q. iiij. § qui autem. & xciij. diſtin. c. ſi inimicus.

[d] Audio. Argum. opti. ad iuuandos reos criminis [a]. ſ. diſt. xlv licet ſimilia. C. de aduo. diu. iud. l. reſtituendæ. & ff. de albo ſcrib. l. ult.

[a] Arg. cõtra. ſ. 24. q. 4. cũ in iuſta. ubi de hoc.

[e] Si faciendum. Argu. quod potius de miſericordia [‡] quam de rigore iuris delinquentes debemus corrigere: quod proniores debent eſſe prælati in abſoluendo, quàm in condemnando: ut. ſ. diſt. xlv. c. licet plerunq; ſupra diſtinct. 50. cap. ponderet. & ſ. xxiij. q. iiij c. duo. & ſupra. xxvj. q. vij. cap. alligant. ff. de action. & oblig. l. Arrianus. extra de proba. cap. ex literis. extra de ſortile. ex tuarum. contra diſtinct. lxxxvj. cap. non ſatis ſit. ſupra diſtinct. ix. c ſana. & ſupra. j. q. vij. c. diſpenſationes. Ioan.

Miſericordia, eſt rigori præferenda.

[‡] i. ſecundũ miſericordiã: rigore. i. ſecundũ iuris rigorẽ.

[f] SEntentiam. Vel temporum. lv. diſt. c. priſcis. & ſ. j. q. vij. c. neceſſaria. & c. quod pro remedio.

[g] Legimus. Vt circuncisionem Timothei, quam fecerat fieri Paulus propter ſcandalum Iudæorum: qui natus erat ex Iudæa & gentili, poſtea mutauit hæc cum dixit: Dico quod ſi circuncidimini, Chriſtus nihil uobis proderit. arg. de pœnit. diſt. ij. c. circuncisio. & xxviij. q. j. c. ſic enim.

Timotheus fuit circumciſus.

[h] Non quando. Ex hoc dicunt quidam papam reſcindere nõ poſſe quod ſemel bene diffinitũ eſt, quin peccet. nã illud dicitur poſſe quod de iure, &c. xxj. q. ij. c. faciat.

Papa bene diffinitũ reſcindere non poteſt.

[i] GRaue. CASVS. Epiſcopi Macedoniæ dolebant ſi aliquando Papa retractabat ſententias eorum, uel cauſarũ cognitiones, & ad hoc reſpondet Papa.

[k] Quia ueritas. Optima allegatio eſt contra iudices qui nolunt audire aduocatos. ſ. xxx. q. ult. c. iudicantẽ. [4] Non enim poteſt ad ueritatem peruenıri niſi reſpiciatur ad cauſam, &c. xxiij. q. viij. c. occidit.

Aduocati ſunt audiendi.

[4] Adde gl. in l. antiquitas. ſ. C. de uſufruct.

[l] Sæpius. Quandoque tamen ſufficit ſummatim cognoſcere. C. ubi in rem act. l. ij. & ff. ad exhiben. l. iij. §. ſciendum.

[m] In lucem. Arg. quod iudex poteſt ſæpius interrogare teſtes, cum dubie aliquid dixerint: ut. xxx. q. ult. ca. iudicantem. extra de empt. & uend. c. cũ cauſa. & ff. de iterrog. act. l. ubicunque. Nec enim aliter ad ueritatem peruenitur, niſi circunſtantiæ omnes diligenter quærantur: ut. xxi j. quæſtio. ultim. capitul. occidit.

Teſtes ſæpius poſſunt interrogari.

[n] Pernicies. id eſt, perniciosum factum.

ADDITIO. Dic clarius, pernicies, id eſt, pernicioſa ſententia. q. d. ſi bene iudicatum eſt, bonitas magis apparebit: ſi male, malitia in ſententia commiſſa punietur. Arg.

[o] Grauius. i. deſt, cum grauitate.

[p] Pœnitentia. id eſt, poſtea non pœnitebit: quia cum deliberatione faciet. xxiiij. diſt. c. j.

De ea. Hic depingitur decima quæſtio, quæ habet duo mẽbra. ſ. utrũ ex ſecũdis nuptijs ſoboles ſuſcepti, poſsit conſanguineis uiri prioris matrimonio copulari: & utrum affinitas deleatur in ſuperſtite? & in utraque respondet negatiue. j. eo. c. j. ſed illud corrigit extra de conſan. & affin. c. non debet.

a Fraternitatis. Si mulier. prima quæſtio.

b Pertineat. ad hoc probandũ, inducit omnia illa quæ ſequuntur in litera. ubi dicit, antequã Deus, &c.

c Si eo defuncto. ſecunda quæſtio.

d Vel ſi ſub altero. tertia quæſtio.

e Vel ſi ſuſceptæ. quarta quæſtio.

f Tranſibunt. nõ quo ad eſſentiam: ſed quo ad formã, ſ. de qualitate in qualitatem: iuxta id quod dicit Apoſtolus: Præterit figura huius mundi.

g Et uiſibilis. quia de Maria carnem aſſumpſerat. de cõſe. diſt. ij. c. re uera.

h Confirmãs. Ad literam hanc, continuatur litera ſupradicta, eſt enim uerbum dñi, &c.

i Quomodo põt. Hæc eſt reſponſio primæ quæſtionis.

k Porro. Hæc eſt reſponſio ſecundæ quæſtionis.

l In ſuperſtite. id eſt, inter ſuperſtitem & conſanguineos defuncti.

m Non delet. ſupra. iij q. vij. §. tria contra. Sed uerba canonum legi præſcribunt, id eſt, præiudicant. Vel potius non deletur re uera ſecundum leges ſut non ſit, ſed deletur quantũ ad illud beneficiũ. de conſe. diſt. iiij. c. j.

ſ Cõcor. tex. i. l. ij. §. j. & ibi glo. & quæ no. p doc. ff. de poſt. & p gl. in §. affinitatis. inſtit. de nupt.

n Nec alia copula. Reſpõſio tertiæ quæſtionis.

o Propheta. I ad date dominum de cęlis, &c.

p Quoniam ipſe. i. ſicut leue fuit ei dicere, ita & facere.

q Carnem unam. Videtur non eſſe mirum, ſi dominus fecit uirum & mulie

PALEA.

Gregorius quartus Theodoſium quẽ Eugenius anteceſſor eius presbyterij honore priuauerat: eccleſiæ Seguinæ cõſecrauit epiſcopum. Leõtius dum eſſet presbyter, depoſitus fuit: & poſtea in Antiochia patriarcha fuit. Miſenum epiſcopum à Felice Papa damnatum, Gelaſius ſucceſſor eius & cõmunioni reddidit, & eccleſiæ reſtituit ſuæ.

CAN. VIII.

Sicut ergo ſententia Romanæ ſedis in melius cõmutari ualet: ſic cuiuſlibet eccleſiæ ſententia cũ per ſubreptionem data cognoſcitur, rationabiliter reuocari poteſt.

QVAESTIO X.

De ea autem quæ ad ſecundas nuptias tranſit: utrũ in eadem affinitate conſanguineorum prioris uiri remaneat: an ſoboles ex ſecundis nuptijs ſuſcepta, cõſanguineis prioris uiri copulari poſsit, meritò quæritur.

De his ita ſcribit Gregorius Papa Venereo Caralitano Epiſcopo.

Affinitas in ſuperſtite non deletur.

CAN. I.

Fraternitatis ueſtræ ſtudioſæ ſagacitati frater amande quas debeo refero grates, quoniam quæſiſti quæ debuiſti: iucũdum me reddidiſti. Vnde placidè ad inquiſita reſpondeo. Sedem Apoſtolicam conſulere decreuiſti, ſi mulier [a] copula nuptiali extraneo uiro coniuncta, cognationi eius pertineat, [b] ſi eo defuncto [c] cognatio remaneat, uel ſi ſub altero [d] uiro cognationis uocabula diſſoluantur, uel ſi ſuſceptæ [e] ſoboles poſsint legitimè ad prioris uiri cognationis tranſire copulam? Eſt enim uerbum domini ualidum, forte, & durabile: & immutabile, & perſeuerabile: non momentaneum, non tranſitorium. Ait enim per ſe ipſa ueritas, quæ Deus eſt, & uerbum Dei eſt: Cælum & terra tranſibunt: [f] uerba autem mea non tranſibunt. Antequã Deus in carne appareret: inter homines eo inſpirante dixit Adam: Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una. Deinde cũm ueritas oriretur de terra in terram: & uiſibilis [g] in humanitate appareret: interrogatus eſt, ſi licitum eſſet homini uxorem relinquere: quod prohibens uetuit, niſi fortè fornicatio excluderet maritalem copulam. unde protulit ſtatim in medium eandem ſententiam, quam ante ſecula manens cum patre uerbum inſpirauerat Adæ: ipſe confirmans [h] quod ipſe primus protulit homo: Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una. Si una caro fuerit: quomodo poteſt [i] aliquis eorũ propinquus uni pertinere, niſi pertineat alteri? Hoc minimè poſſe fieri credendum eſt. Porrò [k] uno defuncto, in ſuperſtite [l] affinitas non deletur: [m] nec alia copula [n] coniugalis affinitatem copulæ prioris ſoluere ualet. Sed neque alterius coniunctionis ſoboles placet ad affinitatis prioris uiri conſortium tranſire, pro eo, quòd uerbum domini ualidum eſt & forte. Et inquiens dixit propheta: [o] Verbum domini ſtabit in æternum. & alius propheta: Quoniam ipſe [p] dixit, & facta ſunt: ipſe mãdauit, & creata ſunt: ſtatuit ea in æternum & in ſeculum ſeculi, præceptum poſuit, & non præteribit. Nam poſt uerbum & præceptum effecit Deus duos carnem unam, [q] id eſt, maſculum & fœminam: qui innumeram multitudinem utriuſq;

Mat. 14. c
Geneſ. 2. d
Mat. 5. d.
Geneſ. 2. d
Mat. 19. a
Eſa. 40. b
Pſal. 148.

ſexus non deſtitit unum facere ſecum: ſicut per ſe ueritas dixit: Non rogo pro his tantùm: ſed etiã pro his qui per uerbum eorũ, ſunt credituri in me: ut unum ſint, ſicut tu pater in me, & ego in te: ut & ipſi unum in nobis ſint. Si quis ergo ſacrilego & temerario auſu in defuncto quærit propinquitatẽ extinguere, uel ſub altero affinitatis uocabulo diſsipare, uel ſuſceptã ſobolem alterius copulæ [a] propinquitati prioris credit legitimè ſociari, hic negat Dei uerbum [f] ualidũ eſſe & forte, & qui tam facilè & tam ueraciter quærit diſſoluere, hic non credit uerbum Dei in æternũ permanere. [b] Confice terram ex quatuor locis, magna intercapedine à ſe diſtantibus: confecta & conglutinata finge cuiuſcunque figuræ uel immenſitatis corpus uolueris: nunquid erit humanum ingenium, quod ipſas quatuor partes ab inuicem ualeat ſegregare, ut unaquæque per ſe poſsit agnoſci? ſic à quatuor auis, duo [c] conficiuntur in unum: [d] & de duobus [e] fit una concreatio. [f] hanc ſimilitudinem de quatuor elementis, unde concreatus eſt homo colligere potes ſi eorum unamquanque ſpeciem quæ in multis diuiſionibus partita eſt per diſcretas inter ſe partes aſsignaueris. Fit idem & in metallis: hoc etiam in liquoribus probatur: in coloribus pictor proſequitur, arte colores admiſcendo, ex uiſibilibus fucis corpora fingens.

Item Innocẽtius Papa.

Soboles ex ſecundis nuptijs genita, conſanguineis prioris uiri, copulari non debet.

CAN. II.

SI cuius [g] patruus uel auunculus uxoratus obierit, & illa uirum aliũ poſtea duxerit, & filios filiasve ex illo genuerit: cum his omnibus modis cõmiſceri prohibemus, quia uir & mulier una caro ſunt.

Item ex Romana ſynodo.

De eodem.

CAN. III.

SI qua mulier ad ſecundas nuptias tranſierit & ex eis ſobolem genuerit, nullo modo poteſt ad conſortiũ cognationis uiri prioris pertingere.

Item Iginius Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

SI qua mulier tranſierit ad ſecundas nuptias, & ex eis prolem habuerit: ipſa proles non poteſt ſe copulari cognatione prioris uiri, uſq; ad quartam generationem.

Vnde Innocentius Papa.

De eodem.

CAN. V.

SI qua mulier ad ſecundas tranſierit nuptias, & filios aut filias ad ſecundum maritum genuerit: debere eas nepotibus prioris mariti coniungi ſancta Romana ſynodus prorſus inhibuit.

CAVSA XXXVI.

[h] Filiam cuiuſdam ignorãte patre quidam muneribus illexit, & ad conuiuium inuitauit. finito conuiuio, iuuenis uirginem oppreſsit: quo comperto à parentibus iuueni traditur puella, ac more nubentiũ à iuuene dotatur, & publicè in uxorem ducitur.

1 *Quæritur primò: an ille raptum commiſerit?* [†]

2 *Secundò: an rapta raptori nubere poſſit, patre aſſenſum præſtante.*

QVAESTIO I.

[i] Vòd autem ille raptum admiſerit: multorum authoritate probatur.

Ait enim Iſidorus in.2.lib. Etymologiarum, cap.xxxij.

Quid ſit raptus.

CAN. I.

RAptus [k] quoque illicitus coitus à corrũpendo eſt dictus. [l] unde qui raptu [m] potitur, ſtupro fruitur.

Vnde Gelaſius Papa.

Vbi raptus admittitur.

mulierem carnem unam, cũ multitudinẽ fideliũ fecerit unũ ſecũ.ſ. per charitatẽ, uel humanæ naturæ aſſumptionem. de conſec.di.ij.c.in Chriſto.

[a] Copulæ.i.ſecũdæ. nam cum ſobole ex prima poſſet contrahere. unde quãq; pr̃ & filius habent matrẽ & filiã.

[b] Permanere. Durum uerbũ contra Innocentiũ extra ex.non debet.

[c] Duo.ſ. uir & uxor.

[d] Vnum In carnem unam.

[e] Fit de duobus.ſ. uiro & uxore.

[f] Concreatio. Id eſt, una proles.

[g] SI cuius. Hæc duo cap. non tenent.

[h] Filiam cuiuſdam. Poſt xiij. impedimenta mr̃imonij, tractat hic magiſter de raptu: quia uidebat matrimoniũ [a] impedire. & utrum inter raptã & raptorẽ poſsit eſſe mr̃imonium.

[i] Vod autem. De hoc nullum eſt dubium, quin raptum commiſerit iſte. diſtinguas tũ cum magiſtro: quãq; raptus cõmittitur in re ipſa: quãq; in uſu rei, ut ĩ.eo.§.ult.

[k] RAptus. Supra xxvij. q.ij.raptus.

[l] A corrumpendo eſt dictus. & ita ſimplex dr̃ a cõpoſito: ſicut alias exponit lex ſimplex per compoſitũ [a]: ut.ff. ad.l.Aquil.l. ſi ſeruus.§. inquit lex. nã ibi ueteres oẽs intellexerunt rupiſſe, id eſt, corrupiſſe. Ioan.

[m] Qui raptu. i. quia eſt illicitus coitus, à corrumpendo.

Multitudinem fidelium facit Deus unũ ſecum. Ioan.17.2

[f] Hoc hyperbolicũ & falſum, quia refertur ad cuſus lege diuina nõ ꝓhibitos. uide gl. c. nõ debet uer. reuocãtes de conſ. & aff.

[a] Sub. & qui raptũ cõmittere dicant, & qua pœna puniantur raptores. Arch.

[a] Dicas ĩ aſsignatione q̃ fit h̃ ꝑ Iſi. cãm reſpexit, nam iõ rapit quis ut corrumpat. unde illud à, nõ notat originẽ, ſed cauſam. Arch.

† [redacted]

CAN. II.

Lex illa[a] præteritorum principũ, ibi raptũ dixit cõmiſſum eſſe, ubi puella de cuius antè nuptijs nihil actum fuerat, uidebatur abducta.

Cùm ergo hæc illicito coitu ſit corrupta: cumq; ita ſit abducta, id eſt, à domo patris ducta, quòd de eius nuptijs nihil antè actũ fuerit: raptã appellandam negari non põt. ſed non omnis illicitus coitus, nec cuiuſlibet illicita defloratio raptus appellatur. Aliud .n. eſt fornicatio: aliud ſtuprũ: aliud adulteriũ:[b] aliud inceſtus: aliud raptus. Fornicatio aũt licet uideatur eſſe genus cuiuſlibet[c] illiciti coitus, qui fit extra uxorẽ legitimã: tamen ſpecialiter intelligitur in uſu uiduarum, uel meretricũ, uel concubinarũ. Stuprum autem propriè[d] uirginũ ẽ illicita defloratio: quãdo uidelicet non præcedenti coniugali pactione, utriuſque uoluntate uirgo corrũpitur, patre iniuriã ad animum ſtatim poſt cognitionem nõ reuocãte.[e] Adulterium uerò eſt alieni tori uiolatio. Vnde adulterium dicitur, quaſi ad alterius torum acceſſio. Inceſtus eſt conſanguineorum uel affiniũ abuſus[f]. unde inceſtuoſi dicũtur, qui cõſanguineis uel affinib. ſuis abutũtur. Raptus admittitur cũ puella uiolenter à domo patris ſui abducitur, ut corrupta in uxorem habeatur, ſiue puellæ ſolũmõ, ſiue parẽtibus tãtùm, ſiue utriſq; uis illata cõſtiterit. hic[g] morte mulctatur[h]. Sed ſi ad eccleſiã cũ rapta cõfugerit, priuilegio eccleſiæ mortis impunitatem promeretur.

Vnde in Aurelianenſi concilio legitur.

Si raptor cum rapta ad eccleſiam cõfugerit, quid fieri debeat.

CAN. III.

De raptoribus autem id conſtituendũ eſſe cenſemus, ut ſi ad eccleſiam raptor cum rapta confugerit, & fœminam ipſam uiolentiam pertuliſſe conſtiterit, ſtatim liberetur de poteſtate raptoris, & parentibus reddatur, & raptor mortis uel pœnarum[k] impunitate conceſſa, † aut ad ſeruiendum[l] ſubiectus[m] ſit, aut redimẽdi[n] ſe liberam habeat facultatem. Si uero quæ rapitur, patrem[o] habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit[p], poteſtati patris excuſata[q] reddatur, & raptor patri ſuperioris conditionis, ſatisfactione teneatur obnoxius.

Raptũ in ſponſam ſuam quis non committit.

Stuprum ĩ quibus p̃ſonis cõmittitur.

a Lex illa. Supra.xxvij.q.ij.c.lex.C. de rapt. virg.l. raptores.contra.Sol. Iuſtinianus ibi correxit legem, de qua hic mẽtionem facit Gelaſius, qui præceſſit Iuſtinianum: ſed tamen illud Iuſtiniani corrigitur infra eo.q.ij.c.ſi quis virginem. & extra de rap. c.cum cauſa.& c.ſeq. Sed quare non committo raptum in ſponſa mea, ut committo in alia re mihi debita: ut ſi uenditam mihi rem rapiam, ſicut incido in cõſtitutionem, ſi quis in tantam. C.unde ui.ut ff. de acqu.poſ.l.ſi ex ſtipulatione.& ſimiliter furtum cõmitto in propria re: ut ff.de furt.l. eũ qui. §.j. Sed poteſt eſſe ratio, quia præſumitur ꝙ re ſua nemo uitioſe utatur: ut ff.pro ſocio, merito. uel forte ratio eſt, quia matrimonium nunquã diſſoluitur: alij contra ctus ſic. unde nunquam põt aliquis in hoc caſu incidere in conſtitutionẽ illã, placuit.xvj.q.vj. nec in illam, ſi quis in tantam. & quia res iſta nunquam põt alienari à vero domino, & quia libera perſona non poſsidetur: & ita non eſt neceſſe vt expectet quouſq; in eum transferat poſſeſsio ſpõſæ. Item quia intelligitur eã poſsidere, quamcito ſponſalia interceſſerũt. vnde non uere dicitur raptor, cum ſua poſſeſsione vtatur. ff.de iureiu.l iniuriarum.§.ſi quis. extra, de elec.c.eccleſia Vulterana.

b Aliud adulterium.xxxij.q.iiij.c.nemo contra.

c Cuiuslibet. Supra.xxxij. q. iiij. c. meretrices. & qõ. vij.c.non ſolum.

d Proprie. Bene dixit proprie: nã & alias ſtuprũ dr̃ cõmitti in uidua, uel uirgine, uel puero. ff.de adul.l. inter liberas.§.j. de uer.ſig.inter ſtuprum,& qñq; etiam ſtuprum ſumĩt pro adulterio.xxxij.q.iiij. c. nemo.xxviij. q.j.c. idolatria.

e Non reuocante. Idem eſſet ſi reuocaret: quia nihilo minus eſſet ſtuprum: ſi tamẽ non reuocat: ceſſat actio iniuriarum poſt annum.inſtit.de iniur.§.ult.

f Abuſus. Vel ubi eſt iuſtitia publicæ honeſtatis, ibi eſt raptus.xxxv.q.iij.c.nec eam [1].

g Hic.ſ.raptor talis uel raptus.

h Mulctatur. Antiquo iure, non antiquiſsimo. [2]

i Confugerit. C. de his qui ad eccl. confu.l.vl.§.vlt.

k De raptoribus. Vel pœnarũ[3]. Corporaliũ: à talibus ſ hic authoritate canonũ: non aũt à pœna pecuniaria quam ſuſtinet.ĩ.e.q.ij.c.denique.ſed & publica pœnitentia mulctatur.xxvij. q.ij.c. raptor.

l Ad ſeruiẽdum. Si inops eſt, ſecus ẽ in debitore, qui nõ cogitur ſeruire creditori [4]: ut. C. de act. & obl. l. ob æs. Sed uſque ad ꝙ tp̃s ſeruiet ei? Sit in arbitrio boni uiri, ex quo lege nõ exprimit. arg.ff. de iure delib.l.j.§.ait prætor.extra de ot.dele.c.de cauſis. Vel ſeruiet ei ꝑ quinq; annos, ad inſtar illius qui redẽptus ẽ ab hoſtibus. C. de cap.& poſtl. reuer. l.diuerſarũ & licet iſte ſeruus non ſit, parũ tñ differt (ut dicit lex) à ſeruo, cũ ei abire non liceat cũ uult.ff.de liber.ho.exhi.l.ij.

m Subiectus, in ꝑtiũ pudicitiæ eius. ĩ.ea.q.ij. c. tria.

n Redimendi. Et hæc erit optio raptoris.arg.xxvij.q.ij.c. multorũ.ff. de contrahen.empt.l. ſi i emptione §.pe. ff.de iure doc.l. plerunque.

o Patrem. Videt̃ quod in primo caſu, patrem nõ hẽat, licet magiſter aliter interpretet̃. ſ. in.§.ſeq.

p Conſenſerit. In fornicatione: alias non redditur.

q Excuſata. à pœna legis, ut non puniat̃ à iudice ẽt ſi ſit nubilis, nã innubilem ętas excuſat. [5] pr̃ tñ bene põt eã exhẽdare ſi uult C.de inof.teſt.l.ſi filiã.niſi maior eſſet. xxv.ann. tũc.n. ſi pater diſtulit eã copulare, ſi alicui adhæſerit: remanebit cum illo ẽt inuito patre: nec exhæredabitur: ut in authen. ut.cum deappel.cogn.§.cauſas. uerſic. ſi præter.

1 Cõcor. tex. i ſimil li in lege, plenũ. §. ij. cum ibi nor.ꝑ glo. & doct. ff. de uſu & hab.

2 Dic clarius, ꝙ hic text. obtinet ſecundũ leges. C.eod.tit. l. una. ſed ſecundum canones, puniť: ut habet.j.q. ij.c.j.ij. & iij.& c.nullus. Arch.

3 Et hoc ꝑ fauorẽ & priuilegiu eccleſiæ, nõ aũt liberatur à pecuniarijs Arch.

Debitor, non cogiť ſeruiř creditori.

4 Ad hoc extra de pig.c. ij.

† Imo nullo mõ gaudere dẽt ĩmunitate eccleſiaſtica, ut ĩ auth. de mã. priu.& hodie ita ſeruať ĩ tota Gallia prę ſertim anno. 1539.

5 Arg. ad hoc ff. de rei uẽ. qđ infans.

Pr̃ teneť dotare filia q̃ co in uito nupſit.

ter.col.viij.ſed ſi filia inuito patre adhæſerit alicui matrimonialiter, dummodo dignum eligat, pater tenetur eam dotare: ut ff. de ritu nup. l. qui liberos.

a Hic autem. De quo agitur in themate.

b Renitente. Nam ſpontanea fuit in abductione, inuita in corrup: ione.

c Nõ debet. Allegando dicit. unde ſtatim ſubdit ſolutionem.

d Aliquando. Idẽ dicit lex in furto, ꝙ quandoq; committitur in re, quandoque in uſu rei: ut ff. de fur. l. j. §. furtũ. inſtit. de obl. quæ ex deli. naſ. §. furtum.

Furtum in duobus cõmittit.

e Prohibente. Aut neſciente. ſic ff. de fur. l. qui uas. §. uetare.

NVnc q̃ritur. Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, q̃d raptor non poteſt contrahere cum rapta. Secunda ibi, His authoritatibus. Ioan. de Fant.

f Nũc quæritur. Hęc. q. ij. dubia nõ eſt, quia raptor bene ducere põt raptam ĩ uxorẽ [1] per acta pœnitentia. extra de adult. ca. j. & ij. & extra de rapt. c. cum cauſa. & j. ea. c. denique. & expreſſum eſt extra de rapt. c. accedẽs. niſi ſit ſponſa alterius de præſenti. Tunc enim illi reddenda eſt. xxvij. q. ij. cap. deſponſatã. ſed ſi ſponſa de futuro, non cogitur eam recipere: ut xxvij. q. ij. cap. raptor. & cap. ſeq. ſecundum leges tamen non poteſt cũ ea contrahere. C. de rapt. uir. l. una. §. ſi autem. Capitula ergo quæ dñt, quod rapta reddenda ſit patri, uel quę dicunt, ꝙ non poſſit contrahere cum raptore intelligenda ſunt quando rapta non conſentit in matrimoniũ raptoris, ſed potius in ſtuprum. Vel intelligitur quando aliquis ſponſam alterius rapuit de præſenti. ad hoc extra de ſponſa. duorum. capit. tuas dudum.

Raptor raptã bene ducit.

[1] Adde ꝙ de iure ciuili eſt ſecus. l. uni. cũ ibi no. per glo. & doct. C. de rapt. uir.

Ex hac authoritate liquet, quòd aliquando uis infertur parentibus, & nõ puellæ: cùm dicitur, ſi puella raptori conſenſerit. Aliquãdo utriq; uiolentiã perferunt, cũ præmittitur: ſi raptor cũ rapta confugerit, & fœminam ipſam uiolentiã pertuliſſe conſtiterit.

Puellæ autem non parẽtibus uis infertur, cùm uoluntate patris, puella uiolenter abducitur, ut eius patiatur concubitum, cuius copulæ nunquam conſenſum adhibuit. Hic autem [a] neq; parentibus neque puellæ uim intuliſſe uidetur, cùm neque illis prohibentibus, neque illa renitente [b] uiolenter ſit abducta. Aliud eſt enim promiſſionibus aliquã ſeducere, aliud ſibi uim inferre. unde quia neutri uis illata probatur, raptor hoc iure dici non debet [c]. Sed rapina dupliciter fieri dicitur. aliquando [d] enim res ipſa rapitur, aliquando ipſius rei uſus tantummodo uiolẽter eripitur. Res ipſa tũc rapitur, cùm uiolenter domino eripitur, ut in perpetuum teneatur. Aliquãdo uero non res ipſa affectatur, ſed uſus eius domino prohibente [e] uiolenter uſurpatur. Hic ergo raptũ admiſit: quia florem uirginitatis puellæ renitenti uiolenter eripuit.

QVAESTIO II.

1 ps *NVnc quæritur [f] an purgato uitio rapinæ raptor in uxorem poſſit raptam accipere quorũ coniunctio authoritate canonum ſanctorũ penitus prohibetur?*

Legitur nanq; in concilio Calcedonenſi. xxvij. c.

Raptores puellarum, & conſentientes excommunicentur.

CAN. I.

EOs qui [g] rapiunt puellas ſiue mulieres, ſub nomine ſimul [h] cohabitandi, cooperantes, aut conniuentes raptoribus, decreuit ſancta ſynodus, ut ſi quidẽ clerici ſunt, decidãt à proprio gradu, ſi uerò laici, anathematizentur [i].

Itẽ Symmachus Papa.

Ob immanitatem ſceleris, abijciantur raptores uiduarum & uirginum.

CAN. II.

RAptores igitur uiduarum uel uirginum, ob immanitatem tanti facinoris deteſtamur, illos uehementius perſequendo, qui ſacras uirgines uel uiolentes uel inuitas [k] in matrimonio ſuo ſociare tentauerint: quos pro tam nefandiſsimi criminis atrocitate, à communione ſuſpendi præcipimus.

Item Codicis libro primo, tit. de epiſc. & cler. Iuſtinianus Imperator.

De eodem.

CAN. III.

SI quis non dicam rapere, ſed attentare [l] tantummodo † matri—

g EOs qui. Hoc c. & ſequens [2] loquitur de illis, quæ cum ſint nubiles raptoribus non conſentiunt. Vel de inubilibus, quæ ſemper parentibus ſunt reddẽdæ à raptoribus ſeparatæ: ut. ſ. e. q. j. c. ult. Et hoc exaudi cum conſentiunt in illicitũ coitum, & nõ in matrimonium.

h Simul. Tamen illud non proponunt facere.

i Anathematizẽtur. & hoc cum nolunt agere pœnitẽtiam publicam. ſ. xxvij. q. ij. cap. raptor. & cap. ſtatutum.

k RAptores. Volentes. uel inuitas Voluntas illius [3] non excuſat. ſic. xvj. q. vj. c. placuit. ſic. xcij. di. c. ſi quis epiſcopus. quia illæ moniales uelle nõ habent. xij. q. j. c. non dicatis. imo ipſum uelle mulieri ab infidijs neqſſimi hoſtis, qui rapinã meditatur, inducitur [4]. C. de rapt. uir. l. una, circa fi. Nam & qui uolentem retinet, dummodo circumuentum, non ſine dolo retinet. ff. de libe. ho. exhi. l. iij. §. ſi quis uolentem. Imo etiã ageretur hic contra raptorem inuitis raptis, ſicut pater iniuriarum agit inuito filio ff. de iniur. l. j. §. uſque adeo.

l SI quis. Attentare. Argu. ꝙ interdum conatus ſine effectu punitur: ut. xix. diſtinct. cap. Anaſtaſius. imo & attentare eſt ad actum perducere ſiue procedere, quia eſt agere ut de pudico, &c. ut de pœ. diſt. j. c. ſi quis tam maſculũ. & ita non eſt hic tm̃ conatus, in maximis tamen criminibus punitur ſolus conatus. vj. q. j. §. uerũ. uer. ſi qs cũ militibus. in minoribus

[2] Scilicet illud de puellis, & capit. ſi qs uirginem. & c. nullus.

[3] Scilicet monialis.

Moniales uelle non habent.

[4] Sub. unde pro uelle non habetur.

Conatus ſolus, quãq; punitur.

† Cõcor. tex. in l. is qui cũ telo. & ibi gl. & doct. C. ad leg. Cor. de ſica. & in l. ſi quis nõ dicam. in glo. j. & ij. C. de epiſc. & cle.

ſoribus non, quia non ſum fur, etiam ſi ad aliquem actū proceſsi. ff. de furt. l. vulgaris. §. q. fur ti. & l. ſi certe.

ᵃ DE puellis. In Calcedonēſi. ſ. ea. quæſtio. eos qui.

ᵇ Quibus. dicit H. & bene ꝙ hic non debet eſſe. §. ſed argumentatur, Cabilonenſe concilium ex uerbis Calcedonenſis cōcilij. ſi. n. hoc nō eſſet de iſto cap. quare poneret Gratian. hic hoc. c. cum ſtatim ſuperius illud poſuerit, ſcilicet cap. eos.

ᶜ Nullatenus. Huic eſt derogatū: inſ. j. c. c. tria. & extra de rapt. c. accedens. Sed ſecundū leges adeo interdicit quod ſi mulier cū raptore nubit, amittit dominium rerum raptoris. in auth. de rapt. mu. q̄ raptoribus nubūt, circa ſi. col. ix. Sed credo & illam pœnam ceſſare: cum & interdictio ceſſet per canones niſi cum ſponſa alterius de præſenti rapit: vt. xxvij. q. ij c. ſtatutum.

Rapta nubēs raptori, punitur ſecundum leges.

ᵈ SI quis uirginem. Deſponſauerit. arg. ꝙ uiolentia excuſatur ratione iuris ꝙ quis habet. arg. ſ. ead. c. denique xvj. q. vj. c. placuit. contra. ſ. xxvij. q. ij. c. lex illa. ſ. diſt. xcij. c. ſi quis epiſcopus. cō tra. Io. de Fant.ᶻ

ᶻ Sol. per id qđ not. ſ. ea. q. j. c. ij.

ᵉ NVllus. Aut regis. quia libera debent eſſe matrimonia. extra de ſponſ. c. requiſiuit. & ff. de uerbo. obl. l. Titia. Et talis qui per regem uxorē poſtulat, deportari debet. C. ſi nu. ex reſcript. pe. l. j. Sed not. quòd duo præmittit, quod nec rapiat, nec regis, &c. Vnde arg. ꝙ iſta delicta paria ſunt: ergo pari pœ-

Delicta paria pari pœna ſunt punienda.

monij iungendi cauſa, ſacratiſsimas uirgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur.

Item ex concilio Cabilonenſi.

De eodem.

CAN. IIII.

DE puellis raptis, ne dū deſponſatis in Calcedonenſi ᵃ concilio ſtatutū eſt, eos qui rapiunt puellas ſub nomine ſimul habitandi, cooperantes, & conniuentes raptoribus, decreuit ſynodus ſancta ut ſi quidem clerici ſunt, decidant à proprio gradu, ſi uero laici, excommunicentur.

Quibus ᵇ uerbis datur intelligi, qualiter huius authores mali damnādi ſunt, quando participes concilij & conniuentes, tanto anathemate feriuntur, ut iuxta canonicam authoritatē ad coniugia legitima, raptā ſibi iure uendicare nullatenus ᶜ poſſint.

Item Gregorius Papa.

Excommunicentur raptores uiduæ uel uirginis, cum ſibi fauentibus.

CAN. V.

SI quis uirginem uel uiduam niſi deſponſauerit, ᵈ rapuerit, uel furatus fuerit in uxorem: cum ſibi fauentibus anathema ſit.

Item ex concilio Pariſi.

Excommunicetur qui uiduam uel filiam alterius extra uoluntatem parentum rapuit, aut regis beneficio poſtulat.

CAN. VI.

NVllus aut uiduam aut filiam alterius, extra uoluntatem parentum aut rapere p̄ſumat, aut regis ᵉ beneficio æſtimet poſtulandam: quod ſi fecerit, ab eccleſiæ communione remotus, ᶠ anathematis gladio feriatur.

ᶻ *His authoritatibus euidenter datur intelligi, ꝙ raptor ᵍ in uxorem raptā ducere nō ualet. ſed raptor et rapta nomina ſunt uitiorum, & non perſonarū. Vitia autem cùm per pœnitētiam purgata fuerint, nomina eorū ʰ abolentur.*

Vnde in quadam homilia Gregorius ait.

CAN. VII.

APud ⁱ omnipotentem quippe dominum, non ille fallax habetur, qui culpam mendacij per pœnitētiam delet.

Prohibetur ergo præmiſsis authoritatibus, rapta copulari raptori antequam uitiū rapinæ aboleatur: donec ille raptor & illa rapta iure appellantur. Cæterùm cùm illa patriæ poteſtati reſtituta fuerit, et raptor ſuæ rapinæ pœnitentiam egerit: cùm uolūtas parentum utriuſque in unum conuenerit, non prohibentur adinuicem copulari.

Vnde Hieronymus ait.

Quot ſint legitima coniugia: & quod uoluntate patris rapta raptori nubere poteſt.

CAN. VIII.

TRia legitima coniugia in ſcripturis leguntur. Primum legitimum eſt, Virgo caſta in uirginitate uiro data legitime, & reliqua quæ ſequūtur in prædictis. ᵏ Secundum, Virgo caſta in ciuitate deprehenſa à uiro, & illi per uim copulata: ſi uoluerit pater eius dotabit eam iſte uir, quantum iudicauerit ˡ pater: & dabit pretium pudicitiæ eius. Ter-

na ſunt punienda. xv. q. iij. ſane.

ᶠ Remotus. Nota caſum i quo authoritate principis, nō excuſatur quis: ut xxv. q. j. c. omne. ſ. vj. q. j. c. in canonibus. & ſupra. xvj. q. vij. c. ſi quis deince ps. & ſ. diſt. xviij. c. ſi epiſcopus Metropolitanus. ſed contra. ſ. xij. q. ij. c. de rebus. & ſ. xij. q. ij. c. uobis.

His authoritatibus. Hæc eſt ſecunda pars in qua probat in cōtrarium, & uerius. ſ. ꝙ raptor cum rapta pōt contrahere. Io. de Fan.

ᵍ Quod raptor. i. quādiu tales ſunt, qui iſtis nominib. appellentur.

ʰ Nomina eorū. Arg. l. diſt. c. ferrū. xxiij. q. vj. c. uides.

ⁱ APud. vt. xxxij. q. j. c. apud.

ADDITIO.

Apud præpoſitio per d. ſcribit: quia ueteres pro apud ad, ſæpe uſi ſunt duabus literis ſubtractis. Arch

TRia legitima. hoc ca. nititur ueteris legis teſtimonio, quia in moralibus nūc obtinet Euangelicam. & iō ei ſtādum eſt, & addit iſtis quartum, ut. xxvij. q. ij. c. additur.

Lex uetus uim Euangelicā obtinet i moralibus.

ᵏ In prædictis. In alia parte capituli & habes ea. xxx. q. v. aliter ᶻ.

ᶻ Vel dic in prædictis. ſ. paribus uel capitulis meī opis, ubi tractatur de talibus. H.

ˡ Iudicauerit. i. decreuerit iudicare ſecundum legis taxationem moſaicæ: vt infra prox. c. denique. ut tñ legitimū non excedat modū. ſ. quinquaginta drachmas argenti. Vel cum hic nō taxetur ſumma, deſerenda eſt ad arbitrium boni uiri, ³ ut conſideratur nobilitas raptæ, & perſona raptoris, & aliæ circunſtantiæ. ſic extra de iniur. & dā. dato. capit. ij.

³ Arg. extra de iur. quinta uallis. ff. & leg. j. ſi ſic legatū. ff. de o. p. l. ſi libertus.

Retrahet

tium, Filia prædicta deprehenſa, ſi non fuerit uoluntas patris, retrahet eam [a] á prædicto uiro, & tradet eam alij: & dotabit eam:& legitima erit ei. Sed primũ his duobus præfertur.

Item Ambroſius in Apologia Dauid.

Cum uoluntate parentum, raptas in coniugium habere permittuur.

CAN. IX.

DEniq; & puellæ pater illius, quæ uim concubitus nulli deſpõſata [b] pertulit: quinquaginta drachmas [c] argenteas accipiet: ipſa autem in coniugio permanebit.

Item ex concilio Meldenſi.

Poſt pœnitentiam raptori uel raptæ licita coniugia concedãtur.

CAN. X.

SI autem [d] necdum eas quas rapuerant, cum uoluntate parentum ſub deſponſationis uel dotalitij nomine in coniugium [e] duxerunt: quando hæc conſtitutio omnibus fuerit promulgata, ab eorum coniunctione ſeparentur, & publicæ pœnitentiæ ſubigãtur, & raptæ parentibus legaliter reſtituantur. peracta uerò pœnitentia publica, ſi ætas incontinentiam exegerit: ex utriuſq; [f] partibus placito coniugio [g] ſocientur. Non in his ergo regulam conſtituimus, ſed magis (ut uerbis Leonis utamur) quod ſit tolerabilius æſtimamus. Sed ſi unus ex coniugatis obierit, & is qui pœnitentiam publicam [h] exegerit, ſuperſtes extiterit: iterare coniugium non præſumat, niſi [i] epiſcopus aliquam conceſſerit indulgentiam, vt grauiorem poſſit amouere offenſam.

Hac authoritate Meld. concilij non permittitur raptori, raptæ poſt pœnitentiam copulari, ſed permittitur utriq; poſt pœnitentiã legitimo coniugio copulari, ut rapta uidelicet non raptori, ſed alij poſt pœnitẽtiam nubat. ſimiliter raptor, poſt pœnitentiam non eam quã rapuit, ſed aliam permittitur habere uxorẽ cũ enim raptor et rapta [k] pœnitẽtia ſubijci præcipiũtur, ſi utriſque copulam authoritas illa permitteret, fruſtra circa finem capituli diceretur, quòd ſi unus ex coniugatis obierit, et is qui publicam pœnitentiam exegerit, ſuperſtes extiterit, iterare coniugium non præſumat. eorum nanque quolibet decedente, qui pœnitentiam exegerit, ſuperſtes remanebit. Non ergo hac authoritate raptor probatur in coniugium raptam poſſe accipere. Potius inuenitur in concilio apud Aquiſgranum, quod nec etiam uoluntate parentum adinuicem poſſunt copulari.

Sic enim in præfato concilio legitur.

Nec etiam cum uoluntate parentis, raptores raptas poſſunt habere coniuges.

CAN. XI.

PLacuit ut ij, [l] qui rapiunt fœminas, uel furantur, aut ſeducunt, eas nullatenus habeant uxores, quãuis [m] eis poſtmodũ conueniãt, aut eas dotauerint, uel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum, acceperint.

Hæc authoritas [n] non præiudicat authoritati Hieronymi: maximè cũ illa teſtimonio diuinæ legis nitatũ. Legitimè igitur poſt pœnitentiam peractã raptor poterit ſibi copulare quam rapuit, niſi pater puellæ illam raptori detrahere uoluerit. Item C. lib. v. tit. de nupt. nec filium quidẽ familias inuitũ ad ducẽdam uxorem cogi, legum diſciplina pmittit. Igitur (ſicut deſideras) obſeruatis iuris præceptis, ſociare cõiugio tuo, quã uolueris non impediris: ita tamen, ut in contrahendis nuptijs, patris tui conſenſus accedat. Item in eodem. In coniunctione filiarũ in ſacris poſitarum, patris expetitur arbitrium.

a Retrahet eam. Quando filia non conſentit in matrimonium raptoris, ſed in ſtuprũ. ĩ. ea. c. in ſumma.

b DEnique. De ſponſata. Secus eſſet ſi deſponſata eſſet alij: ut xxij. q. iij. c. ſtatutum.

c Drachmas. Drachma (ut dicit) eſt ſiclus. quid autem ſit ſiclus, habes. j. q. j. c. iudices.

d SI aut. In coniugium ſupra xxxiij. q. ij. non ſatis in fin. extra de fur. c. j. contra. Vnde uidet, φ raptores in. l. morte puniebant: ſed in illis contrarijs de adulterio loquit, & hic de fornicatore qui non rapit alterius ſponſam.

f Ex utriuſq; ſ. raptorum & raptarũ. alias ex utriſque.

g Coniugio. non inter ſe: quia ut dicunt, cũ alia cõtrahere non põt. præterea ſi non intelligeret de ſpõſa alterius, nihil eſſet qđ dicit a Gratiano.

Pœnitẽtia publica ĩponit raptori.

h Publicam. Raptori imponit publica pœnitentia, non raptæ: quia nõ ita conſtat an rapinæ conſenſerit, licet Gratianus aliter ſentiat in ſeq.

i Niſi. Ecce argu. φ licet ſit diſpẽſatum cu aliquo in uno matrimonio, non iõ in ſequẽti: ut. xxxiij q. ij. c. id tim. Idem in dignitate: ut. xij. diſt. nos conſuetudinẽ. Idẽ ĩ ordine: ut. xxxiij. diſt. lector.

i Sub. & ideo malè dicit Gratia. j. ead. dũ dicit, Fruſtra, &c. cũ tm̃ raptor publicè ſubij ci debeat pœnitẽtiæ, cũ rapta ñ cõſentit. Io. de Fã.

k Et rapta. hoc non dicit in c. præcedenti φ raptæ imponatur pœnitentia publica.

l PLacuit ut ij. Derogat huic capi. uel intelligit de deſpõſatis alijs p uerba de pñti.

m Quãuis. ĩ. xvj. q. vj placuit. & ſupra diſt. xcij. ſi quis epiſcopus uacans.

n Authoritati. ſupra diſt. xx. §. j. & c. j. contra. ubi dicit φ in cauſis decidendis pferuntur concilia authoritatibus ſanctorũ patrum. huic præiudicat authoritas Hierony. ut ſupra eod. tria. ſed hoc ideo quia corroboratur authoritate uet. teſta. & ẽt authoritate Meldenſis concilii ſupra ea. ſi autẽ. Ioan.

DB

DE CONSECRATIONE
DISTINCTIO I.

Hæc diſtinct. diuiditur in.xxvij.partes. In quarum prima probat, ꝙ non debemus celebrare niſi in locis conſecratis ab epiſcopis, & in ſacratis ueſtibus, & in uaſis & aris ab epiſcopis & ſacratis hominibus. Secunda ibi, Omnes baſilicæ. Tertia ibi, De locorū Quarta ibi, Nemo eccleſiam. Quinta ibi, Sicut non alij. Sexta ibi, Solennitates. Septima ibi, eccleſiæ. Octaua ibi, Nullus presbyter. Nona ibi, Tribus. X.ibi, Ligna. Xj.ibi, Vaſa. Xij.ibi, Iacobus. Xiij.ibi, Nocte. Xiiij.ibi, Sacramenta. Xv.ibi, Solent. Xvj.ibi, In ieiunijs Xvij.ibi, Sufficit. Xviij.ibi, de hymnis. Xix.ibi, Nullus epiſcopus. Xx. ibi epiſcopus Deo. Xxj.ibi, Omnes fideles. Xxij.ibi, Epiſcopus nullum. Xxiij.ibi, Apoſtolica. Xxiiij.ibi, Omnis Chriſtianus. Xxv.ibi, Quando autem. Xxvj.ibi, Inuenimus. Xxvij.ibi, Viſum. Ioan. de Fant.

Idē.ff.de ritu nup. Conſiſtere non poſſunt nuptiæ niſi conſentiant oēs, id eſt, qui coeunt, et quorum in ptāte ſunt. Itē Inſti.lib.1. de patria. Iuſtas aūt nuptias inter ſe ciues Romani cōtrahūt, qui ſecundū præcepta legis coeunt: maſculi quidē puberes, fœminæ aūt uiripotentes, ſiue patresfamilias ſint, ſiue filijfamilias, dū tamē filijfam. cōſenſum habeant parētū quorū in ptāte ſunt. nā hoc fieri debere, & ciuilis & naturalis ratio perſuadet.

DISTINCTIO. I.

1 ps *Conſecrationem eccleſiarum,* [a] *& miſſarū, celebrationem, non alibi quàm in ſacratis domino locis, abſq; magna neceſſitate fieri debere liquet omnibus, quibus ſunt nota ueteris et noui teſtamēti præcepta.*

CAN. I.

Tabernaculum enim Moyſen (domino præcipiēte) feciſſe, 1 *et ſacraſſe cū menſa & altari eius & æreis uaſis & utenſilibus, ad diuinum cultum explendum legimus: & nō ſolùm diuinis precibus ea ſacraſſe, ſed etiam ſancti olei unctione (domino iubēte) perliniſſe nouimus. Qualiter autē hæc facta ſunt, ut nō alij ipſa ſacramēta quā ipſi ſacerdotes ſacra unctiōe delibuti,* [b] *dominoq; cū ueſtibus ſanctis ſacrati, et Leuitæ* [c] *tractabāt, ferebant, erigebant, & deponebāt: in ipſis inſtōnibus quæ (iubente domino) conſcriptæ ſunt per Moyſen, in lege domini repitur.* [d] *Qualiter ergo Dauid regū pijſſimus amplificauerit* [e] *cultū Dei, & tēplum domini, ædificare uoluerit, ſed propter multum ſanguinē quē effuderat, prohibitus eſt,* [f] *& ipſe collegerat* [g] *expenſas. Salomon quoque filius eius, quod ipſe facere optauerat: iubente & auxiliante domino perfecit: & templum cū altari et reliqua*

a Conſecrationem eccleſiarum. CASVS. *Expleto tractatu matrimonij, quod eſt commune omniū nationum: explicitis etiam uarijs caſarum conflictibus, agitur de ſacramentis quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, et hoc ordine. Primo de eccleſiarū conſecratione. Secundo de ſacramento euchariſtiæ. Tertio de ſolennitatibus feſtiuitatum. Quarto de ſacramento baptiſmi. Quinto de confirmatione & diuinis officijs & ieiunijs. Et in fine de ſpiritu ſancto. & ſic tractatus iſte in v. diſtinct. eſt diſtinctus. Et nota quòd cum in alijs tractatibus magiſter interſeruit ſuos.§. & ſolutiones, in hoc tractatu non niſi duos ponit.§. unum in prima, alium in.iiij.diſtinct. hoc ideo: quia de ſacramentis ſobrie eſt loquendum: in quibus etiam uera loqui periculoſum eſt. In hac ergo diſtinctione oſtendit eccleſias eſſe conſecrandas: & à quo, & qualiter, & cuius authoritate: & quod non ſit iteranda conſecratio, niſi in caſu, & quo ordine miſſæ ſunt celebrandæ: & quot debeant celebrari in die, tamen dicitur à quibuſdam quod hoc uerbum ſcilicet de conſecra. non in ſerie: ſed in titulo originale capituli reperitur, & incipit cap. de miſſarum. &c.*

Tabernaculū.

b Delibuti, id eſt deliniti.

c Et Leuitæ. Non ſubdiaconi: qa non erat ſubdiaconatus ſacer ordo. hodie aūt bene ferunt ſacra ſubdiaconi: qa ſacer eſt hodie. extra de æta. & quali. or. à multis.

d Reperitur. in Leuitico. c.viij.

e Amplificauerit. inſtituendo ibi xxiiij. ſacerdotes, ut qlibet uice ſua poneret incenſum domino.

f Prohibitus eſt. Sed mirum eſt quare hoc dictum eſt, cū quilibet homicida templum poſſit conſtruere: cum ēt Moyſes qui fuit homicida: ut.xxiij.q.iij. non inferenda. cōſecrauerit eccleſiam, ut hic dicit in prin. huius c. maxime cū olim fuit licitū ſacerdotibus interficere. ut.ij.q.vij.§. item cum Balaā. Ad hoc dicas, ꝙ licet Dauid fuerit in uete. teſtam. fuit tn̄ præfigurator noui teſtamenti.xxxij.q.j.cap. qđ aūt. ideo in figura iſtius temporis dictum eſt ei. Nō ædificabis, &c. & eſt argum. à minori. ſi.n. pp homicidium repulſus fuit à cōſtructione multo potius à miniſterio.j.q.vij. ſi quis omnem. Eſt ergo hic argum. ꝙ cum homicida non poteſt diſpenſari. 50. diſt. ſacerdotes. cū c. ſeq. & c. miror. ꝙ non eſt uerum: quia hic notorius erat. Item hoc mirum eſt: quia cum dominus ei dixerit, non ædificabis, &c. nondum Dauid interfecerat? Rn̄. Omnia futura ſunt Deo præſentia.ij. q.j. Deus omnipotens. unde cum iam eſſet homicida in cōſpectu Dei, non licuit ei ꝙ ædificaret. Vel dic quòd dicitur effudiſſe: quia fuit occaſio effundendi diſt.50.§. econtra. quia enim ex ſuperbia numerauit populū, perierunt.xxiiij.millia hominum j.q.iiij.§.item peccatouer. item dauid. unde in recompenſationem inſtituit. xxiiij. ſacerdotes in tēplo. Vel dic ꝙ reuera fuit homicida, iuxta illud: Saul percuſſit mille, & Dauid.x.millia ij.q.vij.§.item obijcitur.

g Collegerat. ad fabricandum templum.

Dauid quare fuit phibitus tēplū adificare.

Homicida nō admittitur ad ſacra.

[redacted]

[redacted]

ad diuinũ peragendũ cultũ conſecrauit: in libro Regũ legitur. Fecit ergo Salomon in tẽpe illo feſtiuitatẽ celebrẽ, & omnis Iſrael cum eo, multitudo magna ab introitu Emath uſq; ad riuũ Aegypti corã dño Deo noſtro vij. diebus et vij. diebus. id eſt xiiij. dieb. et ĩ die viij. [a] *dimiſit populos. Iudæi ergo loca in q̃bus ſacrificabãt dño, diuinis habebãt ſupplicationibus cõſecrata: nec ĩ alijs, quàm Deo dedicatis locis munera Deo offerebãt. Si.n.* [b] *Iudæi, q̃ umbræ Dei legis deſeruiebãt, hoc faciebãt: multò magis, nos q̃bus ueritas* [c] *patefacta, & grã* [d] *p̃ Ieſum Chriſtũ data ẽ: tẽpla dño ædificare, & p̃ut melius poſſumus ornare, eaq; diuinis p̃cibus et ſanctis unctionib. ſuis cũ altaribus et uaſis, ueſtibus quoq; & reliquis ad diuinũ cultũ explendũ utẽſilibus, deuotè & ſolẽniter ſacrare, & nõ ĩ alijs quàm in dño ſacratis ab epiſcopis & non à corepiſcopis* [e] *q̃ ſæpe prohibiti ſunt, niſi (ut p̃dictũ eſt) ſumma exigente neceſſitate* [f] *miſſas celebrare, nec ſacrificia dño offerre debemus: et hæc ſi ſumma neceſſitas agere cõpulerit, nõ in domibus* [g] *offerri prohibita ſunt. Si aũt ut legit̃ in cõcilio* [h] *Laodicẽ. c. xxvij. hi q nõ ab ep̃is ordinati ſunt, tã in eccleſiis, q̃ in domibus exorcizare nõ poſſũt: multò magis maioris gradus miniſteria,* [i] *niſi ab eis q ad eos gradus sũt cõſecrati q̃bus fũgi debẽt, officia* [k] *agi, uel ſacrificia offerri non licet. Quòd aũt (ut paulò ſupius p̃libatũ eſt) oblatiões ĩ domib. offerri nõ debẽt, in eodẽ cõcilio ca. lix. prohibitũ habetur, ita: Nõ oportet in domibus oblationes celebrari ab ep̃is uel presbyteris.*

Itẽ Iginius Papa. v. ca.

Eccleſiarũ cõſecratio abſque miſſæ fieri non debet, CAN. II.

2 OMnes baſilicæ cũ miſſa [l] debẽt ſemper conſecrari, & eccleſiæ deſtructæ. vbi autem plures ſunt quàm neceſſe ſit, aut maioris magnitudinis, quàm vt ex rebus ad eas pertinentibus reſtaurari poſsint [m]: epiſcopi prouidẽtia modus inueniatur qualiter conſiſtere poſsint.

Item Gelaſius Papa, cap. trigeſimotertio.

Abſque præcepto ſedis apoſtolicæ, noua nõ dedicetur eccleſia.

CAN. III.

3 DE locorum verò conſecratione [n] quãuis ſuperius ſtrictim fuerit cõprehenſum: mihi quoq; patefactum eſt, quòd abſq; præcepto [o] ſedis apoſtolicæ nonnulli factas eccleſias vel oratoria ſacrare præſumant.

Idem.

Sine authoritate ſummi põtificis noua nõ dedicetur eccleſia.

CAN. IIII.

PRæcepta ſynodalia quę ante paucos menſes de ſede noſtra ad prouinciam ſunt directa, & antiquis canonibus conſentiunt,

a In die octauo. reſpectu ſecundi ſeptennarij, id eſt, in quinto decimo.

b Si enim. Si enim gentiles faciebant hoc, multo magis facere debem⁹ nos. & ſic eſt ar. q̃ poſſumus argumẽtari ab exemplis infidelium. ĩ. xi. q. iij. Imperatores. s. xxiii. quæſtione. iiii. quã do. ĩ. xii. q. j. dilectiſsimis. ĩ. diſtinc. lxxxj. non oportet. ſupra trigeſimaquĩta quæſtione. j. capit. j. ſupra xxxiij. quæſtio. quinta cũ capite. ſupra xii. q. ſecunda gloria. uerſi. grates. ſupra diſtinct. xxj. ſubmittitur. lxxxvj. diſt. non ſatis. x. q. prima hanc conſuetudinem. & diſtinct. xxxv. ab exordio. argum. contra. xii. q. ij. gloria. ver. neque vero mihi. Sed illud loquitur quã do imminebant captiui redimẽdi. C. de ſac. ſan. ecc. ſancimus.

c Veritas. Id eſt, promiſſorũ adimpletio.

d Gratia. i. peccatorum remiſsio.

e A correpiſcopis. diſtin. lxviii. corepiſcopi.

f Neceſsitate. Quod hic dicitur de neceſsitate, nõ refertur ad proximum dictum corepiſcopis: ſed ad p̃cedens, ſcilicet ſacratis locis: & eſt iſta neceſsitas, cũ aliquis non habet eccleſiam. ĩ. eadẽ. concedimus. vt in exercitu: cum tabula tñ conſecrata [1].

g In domibus. ĩ. eadem. vnicuique.

h In concilio. ĩ. diſtin. lxix. non oportet.

i Miniſteria. Id eſt, officia.

k Officia. Id eſt, officiales perſonę: ſicut clerici qui ſunt talis officii. ſi mi. diſtin. lix. ſi officia. B.

OMnes baſilicę cum. Hęc eſt ij. pars diſtin. in qua dicitur, quod cum miſſę celebratione debent eccleſię dedicari. Ioan. de Fant.

l Cum miſſa. qualiter eccleſię ſint conſecrandæ, ſcilicet cum miſſa, oſtẽdit: & dicunt quidam, q̃ miſſa eſt de ſubſtantia cõſecrationis. H. contra. Item dicit Hu. q̃ ſi epiſcopus conſecret, & presbyter cantet miſſam: conſecrata erit eccleſia. Alii contra ar. xxiii. di. quorundã.

m Poſsint. ĩ. xvi. q. vlti. ſi plures. & q. i. & temporis. ĩ. xxi. q̃ó. ii. ſicut & cap. pręcipimus. ĩ. di. lxx. ſanctorum. & ĩ. x. q. iii. vnio.

DE locorum. Hęc ẽ tertia pars di. in qua probat per v. ca. q̃ eccleſia ſine licentia Papę cõſecrari nõ debet: q̃ hodie nõ tenet. Io. de Fant.

n De locorum vero conſecratione. Cuius authoritate eccleſiæ ſunt conſecrandę, oſtendit Gra. v. capitulis.

o Abſque pręcepto. xii. q. ii. bonę rei [1]. contra ĩ. e. nemo. So. hęc quinq; ca. non tenent hodie: vel fuerunt localia vel caſualia. Vel exaudi de eccleſia epiſcopali licet contradicat finis illius c. certũ. Nam ſicut non poteſt mutari de loco ad locũ epiſcopus. vii. q. i. mutatiões. ſimiliter nec fũdari ep̃alis eccleſia: vt xvi. q. j. Felix. & cap. precipimus. Quid fieri debeat in hac parte, Papę eſt eſtimare.

PRæcepta. Et in

[1] Alias miſſas ibi celebrare, nulla neceſſitate licet: ſed alia officia ibi fieri poſſunt, licet nõ ſit locus ſacrat⁹, nec altare viaticũ ſit ibi conſecratum ſecũdum Hug.

Miſſa, an ſit de conſecrationis ſubſtãtia.

[1] Ibi loquitur de fundatione, hic de conſecratiõe. Arc.

a Et in vtràque parte. in canonibus & pręceptis ſynodalibus.
b Authoritate. ſpa'i vel generali.
c Proceſsionis. Id eſt, frequētationis.[1].

1 Sic. 14. diſt. preſbyteri. 16 q.7. Frigē tius. Arc.

d Adducta. Nō dicit conſecrata. Nā in ſequenti verbo conſecrabis, aduerſaretur, cum ſemel conſecrata, iterum conſecrari nō poſſit: niſi in caſibus notatis ſ.ſup c.eccleſię vel altaria.

ADDITIO.

Sub. quod olim fieri non poterat ſine lucētia Papę ſ. ea. eccleſia. ſicut nec hodie ſine licentia epiſcopi. ſ.ead.ue mo.xviij.q.ij. quida n.Archidia.
d Adducta. Ideſt, deputata, vt ibi fieret diuinum officium, & populi frequentatio.
e Quia deuotus.i. Deo deputatus.
f Permanere. Niſi deſtruatur. ſ.ea. eccleſiæ. extra de noui oper.nuntia. cū ex iniuncto.
g Martyrum. Argu. eccleſiam ante cōſecrationem, locum deuotum appellari.
h Relatio. i. ſcriptura nobis lata.
i BAſilicas. Poteſtatis. ſ. di. lxxj. per totum. ſ. ix. quæſt.ij. per totum. ſ.xxj. quæſt. ij.cap.j.
k Cum enim. Ordo.
l Diſpendio. Not. principis priuilegium, nulli debere piudicare: vt not. ix.q.iij.nūc vero.
m Vtilitatis. Quaſi dicat: ita ſeruamus ea, quod nec alicuius vtilitate ea infirmamus: quia ēt ea quæ vtilitas ſuadet relaxari, non relaxamus in pręiudicium canonum 2.

2 ſ. quin ipſi canones in ſuo ſtatu permaneant, & obtineant, cauſa illa ceſſante. Petr.

n Fortaſſe. Fortaſſe ideo dicit: quia quandoq; pro vtilitate alicuius ſtatutum infirmatur: lv.diſtin. vt conſtitueretur.
o Et docere. Et hoc ideo addit: quia quędā ſequitur Romana eccleſia, quę nō docet ſequēda: & ea ſequi non cogimur. ſ.di.xj. nolite. argu. pro conſuetudine Romana ſeruanda inſtit. de ſatiſ.tu.in fi.

& ea quæ minus probari tur eſſe, addidimus: & in vtraq; parte [a] conſtat ſine ſummi pontificis authoritate [b] eccleſiam nouiter conditam non poſſe dedicari, teque ex hac baſilica, quæ taliter ad cultum fuerat proceſſionis [c] adducta [d], ſuſpendiſſe miſſas probabiliter computamus: ſed qa deuotus [e] locus nō debet à miniſteriorum gratia diuina diu vacuus permanere [f]: frater chariſſime eorum martyrum [g] nomine, quorum relatio [h] continet authoritatis noſtræ ſuſcepta ſerie conſecrabis, vt populorū frequentatio quam illic auidè conuenire mandaſti, ſeruatis regulis eccleſiaſticis & canonibus, integrum habeat firmata, religione conuentum.

Idem.

Non dedicetur baſilicæ, quæ præter authoritatem apoſtolicæ ſedis fuerint ædificatæ.

CAN. V.

BAſilicas nouiter inſtitutas non petitis ex more præceptiōibus, dedicare nemo audeat: nec ambiant ſibimet epiſcopi vendicare clericos alienæ poteſtatis [i]. Cùm enim [k] decreta venerabilium ſanctionū, nos quoque magnopere cuſtodire nitamur ac ſine eorū diſpendio [l] etiā illa quæ pro alicuius vtilitatis [m] compendio fortaſſe [n] videantur laxanda credamus, cumque nos contra ſalutarium reuerentiam regularum, cupiamus temerè nihil dicere, & cùm ſedes apoſtolica ſupior his omnibus fauente domino quę paternis canonibus ſunt præfixa, pio deuotoq; ſtudeat tenere propoſito: ſatis indignū eſt quenquam vel pontificum vel ordinum ſubſequentium, hanc obſeruantiam refutare, quā beati Petri ſedem & ſequi videat, & docere [o]. Satiſq; conueniens ſit, ut totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſeruatione concordet: quam illic vigere conſpiciat vbi dominus eccleſiæ totius poſuit principatum.

Idem Ioanni epiſcopo Sorano.

Publicæ proceſſiones nō fiant in oratorijs, quæ præter authoritatem ſedis apoſtolicæ conſecrantur. CAN. VI.

CErtum eſt quidem, & noſtris pceptionibus conſtitutū, ne quis in eccleſia aut in oratorio, quod ſedis noſtræ nō legitur permiſſione dedicatum, proceſſionē [p] publicam putaret impendi: ne cōditores furtiuis ſurreptionibus, contra regularum ſtatuta, proſilirēt. Sed quia Megentia ſpectabilis fœmina petitoria nobis oblatione ſuggeſſit, in poſſeſſionibus proprijs ſuorum corpuſcula [q] condidiſſe: frater chariſſime humanitatis intuitu, quòd priora ſtatuta non maculent [r], funeribus & ſepulchris tātùm in comprehenſis petitorio locis miniſteria noueris pro ſolēnitate [s] præſtanda, vt defunctorum [t] nomine, ſolummodo diuina celebrentur officia, publica frequentatione, & proceſſione ceſſante.

Idem Nicolaus Papa clero & plebi Vienenſis eccleſię.

Sine nutu ſedis apoſtolicæ eccleſia non debet inſtitui.

p CErtum eſt. Proceſſionem.i. frequētationem populi. ſ.diſt. xxiiij. presbyteri. ſ.xvj.q.vij. Frigentius.
q Corpuſcula. Ita eo ipſo fecit religioſum locū 3.ff.& reli.l.ij.nā vbicunque ſepeliat hō voluntate dñi, locus religioſus efficit: ſecus ſi cōtra domini voluntatem: vt e.l. §.fi.vſusfruct.

3 Dicas, q licet in aliquo loco ſit ſepultus aliquis ſine pontifice, nō gphes locus ſacer efficit ſecūdū canones, licet ſecus ſit ſecūdum leges, ſecundum Inn. q̄ ita not. extra de ſepultu.c. pe.de hoc 13.q.2. in eccleſiaſtico.

q Corpuſcula. Si locus ille nō eſt cōſecratus de conſenſu Papę, quomodo vult Papa vt in eo diuina celebrētur? ſi autem vt conſecretur, quomodo præcipit vt ſolum modo noīe mortuorum, in eo celebretur? niſi forte in pœnam cōſtituentium nis factę abſque licentia Romanæ ſedis. Vel non petijt vt pro viuis ibi diuina fierent. & ſic aliqua eccleſia eſt in qua nō cātatur niſi pro mortuis. & ſic extra de pręben. ſignificatum.
r Non maculent. i.non pręiudicent epiſcopo decreta quę dicūt q eccleſia inuito epiſcopo nō poteſt conſtrui vel cōſecrari. & ſi contra factum fuerit, nullū ſeruitiū Dei debeat celebrari. ſ.c.pcepta.
s Pro ſolēnitate. quaſi p magno beneficio reputet.
t Vt defunctorū. Argu. q ſpeciales miſſę p defunctis fieri poſſunt. ſimiliter

ter ergo dici poſſet ꝓ viuis: vt dicto ca. ſignificaſti.

a *Eccleſia* CASVS. *Ex quo eccleſia non poteſt conſtrui ſine authoritate Romani pontificis, multo potius aliqua noua ſecta ſine eius authoritate nō poteſt conſtitui.*

NEmo. Hæc eſt quarta pars diſtinctionis i qua dicit, & probat ꝑ duos canones qđ nullus debet eccleſias fundare ſine licētia epiſcopi. Io. de Fant.

CAN. VII.

ECcleſia [a], id eſt, catholicorū collectio quomodo ſine Apoſtolicæ ſedis inſtituetur nutu, quando iuxta ſacra decreta nec ipſa debet abſque præceptione Papæ baſilica nouiter conſtitui: quæ ipſam catholicorum intra ſemet amplecti cateruam dignoſcitur?

Item ex concilio Aurelianenſi.

Sine deſignatione epiſcopi loci noua non dedicetur eccleſia.

CAN. VIII.

4 NEmo eccleſiam [b] ædificet antequā epiſcopus ciuitatis veniat [c], & ibidem crucē [d] figat, publicè atrium deſignet: & antè præfiniat qui ædificare vult, quæ ad luminaria [e], & ad cuſtodiam & ad ſtipendia cuſtodum [f] ſufficiunt: & oſtenſa donatione, ſic domum [g] ædificet: & poſtquam conſecrata [h] fuerit, atrium eiuſdem eccleſiæ ſancta aqua conſpergat.

Item ex concilio Bracarenſi.

Non conſecretur eccleſia, quæ pro quæſtu cupiditatis ædificatur.

CAN. IX.

SI quis baſilicam non ꝓ deuotiōe fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis ædificet, ut qu cquid de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat [i], eò quòd baſilicam in terra ſua condidit: hoc decętero obſeruari debet, vt nullus epiſcoporum tam abominabili voto conſentiat, nec baſilicam quæ non pro ſanctorū patrocinio, ſed magis ſub tributaria [k] conditione eſt condita, audeat conſecrare.

Item Felix epiſcopus omnibus orthodoxis.

Sacrificia non niſi ſuper altare & locis Deo conſecratis offerantur.

CAN. X.

5 SIcut nō alij [l] quàm ſacrati Deo ſacerdotes debent miſſas celebrare, nec ſacrificia ſuper altare offerre: ſic non in alijs q̄ in domino conſecratis locis, id eſt, in tabernaculis diuinis p̄recibus à pōtificibus delibutis [m] miſſas cātare, aut ſacrificia offerre licet, niſi ſumma coëgerit neceſſitas [n]. Sati⁹ eſt ergo miſsā nō cātare aut nō audire, quàm in his locis vbi fieri non oportet [o], niſi pro ſumma neceſſitate cōtingat: quoniā neceſſitas [p] legē non habet. vnde ſcriptum eſt, Vide ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris: ſed i omni loco quem elege- Deu. 12.b

b Nemo eccleſiā. Cuius authoritate eccleſiæ debeāt fūdari ſiue conſecrari, oſtendit j. quæſtio. ij. placuit.

c Veniat. per ſe, vel per alium. arg. ꝟ. ea. nullus presbyter in eccleſia. arg. xxx. diſt. ſi quis. & ꝟ. ea. ſi quis.

d Crucem. In authen. de mona. §. illud. colla. j. & orationes epiſcopus dicat. in authen. de ec. tit. §. ſi quis aūt uoluerit. col. ix.

e Ad luminaria. In authen. vt nul. fabri. ora. domi. §. j. col. v.

f Cuſtodū. id eſt, ſacerdotū & hoſpitum. extra de præben. de monachis. & erunt ad minus duo clerici [1], extra de fil. presbyte. propoſuit. & vij. q. j. illud.

Clerici duo ad minus, debēt eſſe in eccleſia.

1 Dic. i. rector & miniſter. ad hoc extra de vita & hone. cle. ca. j. ſic ēt loquit de cre. hic alleg. propoſuit.

g Domum. quam complere debet infra quinq; annos, ſi eſt oratoriū, ſi eſt ptochotrophium vel xenodochium, intra annum. in authen. de eccle titu. §. ſi quis ædificationem colla. ix. Sed qđ ſi epiſcopus cōſecrat eccleſiā, vel fundat non ei aſſignata dote? Dicit Bart. ꝙ epiſcopus tenetur eam dotare. extra de prębē. c. epiſcopus. Sed melius ē ad hoc tantum fundatores teneri: vt xvj. q. vij. piæ mētis. & c. ſi plures. argu. ff. de ritu. nup. qui liberos. Et dicit lex, qđ hęres fundatoris tenet. in auth. de ecc. ti. §. ſi autem. & §. ſi quis ędificationem rerum. nā & ſuceſſor epiſcopi prouidebit clerico ordinato: vt extra de pręben. cum ſecundū. Vbi tamen omnes deficerent, vel ſi non eſſent ſoluendo: tunc dicerē actionem dandā in epiſcopum. arg. ff. ſi menſ. fal. mo. di. xe. l. iij. §. j. ff. de eo per quem fac. erit. l. ul. §. plane.

Eccleſia ſine dote, cōſecrata, à quo debet dotari.

h Cōſecrata. i. fundata, vel aqua benedicta aſperſa.

i SI quis baſilicam. Diuidat. ar. ꝙ patroni nō debent accipere vel exigere xenia vel huiuſmodi ab eccleſia. ī. xviij. q. ij. Eleutherius. cōtra. ī x. q. j. hanc conſuetudinem. & ca. quia ſacerdotes. ī. j. q. quarta eccleſia q pactione.

Patroni, nō exigāt xenia ab eccleſia.

k Sub tributaria. ar. ꝙ non licet dare aliquid eccleſiæ conſtructæ vel conſtruendæ etiā poſſeſſionē vbi fundata eſt interueniēte pactione vt ius patronatus habeat: quia ipſo iure ei debetur, etiā ſi nō petat vel in pactū deducat: vt xvj. quæſ. vij. pie. & c. decernimus. & c. quicunque. in prædijs tamē collatis, poteſt cōditionem apponere vt authoritate epiſcopi tributū aliquod vel cēſum aliquē debeat inde percipere. extra de iure patro. prætera. ij. ſed i dote nō vel in manſo: arg. x. q. j. nouerit. extra de cen. ſancitū. alias ſi appoſita eſt conditio: quid iuris ſit notatur x. q. j. c. ij. Ioan.

Poſſeſſio vbi eccleſia eſt fundata, debetur ipſi eccleſiæ.

SIcut non. Hæc eſt quinta pars diſt. in qua probat. ꝙ prius probauerat i parte prima: ſcilicet ꝙ nullus debet celebrare niſi in ſacris locis niſi tēpore neceſſitatis, quo poteſt celebrari ſub aere vel tentorio: non autē in domo, ſecūdum Io. de Fantu.

l Sicut non alij. repetit quod in ca. j. huius diſtin. dictū eſt in v. c. ſeq. idem in auth. de eccl. tit. §. ſi quis. col. ix.

m Delibutis. id eſt conſecratis.

n Neceſſitas. quia ſi neceſſitas vrgeat, ſub dio [2] aut ſub tentorijs licet. ꝟ. ea. diſt. cōcedimus. niſi forte ſit oratorium in domo ſua: vt ꝟ. e. diſtin. cap. vnicuique.

Celebrare qñq; licet ſub dio.

2 Sub. dūmodo ſit ibi altare viaticū cōſecratū, alias nulla neceſſitate licet, ſecundū H.

o Nō oportet. C. de ſen. & inter. om. iud. cū ſnīam.

p Neceſſitas. id eſt, non eſt ſubiecta humanæ cōſtitutioni: imo excuſat quod contra eā fit. ꝟ. diſt. iiij. ſanctum. extra de reg. iu. quod nō eſt. ſed nulla neceſſitas excuſat in diuina cōſtitutione prohibitū: vt xxxij. q. v. ita ne. verius tamen videtur quod ſi oratorium ſit in domo ſua, poſſit licite ibi miſſa celebra

celebrari vrgente neceſsitate: arg. ſ. eo. ſi quis etiam: vt j. ea. diſt. concedimus. & c. vnicuiq;.

a Oblationes. ſcilicet euchariſtiæ.

b Licet. niſi neceſſitas cogat [1].

1 Id eſt, qđ inculpabile eſt iudicandũ 30. q. 1. ad limina. Archid.

c ECcleſias. Idẽ xvj. q. vij. eccleſia.

d Loca. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

HIc ergo. CASVS. *Dicitur hic, quod i hac vita eſt locus merẽdi & ſacrificandi: ſed miſſæ non debent celebrari, niſi epiſcopus conſenſerit, uel conſecrauerit eccleſiã. Sequẽs cap patet.*

e Vbi agendi. ſ. xiij. q. ij. tempus.

f Iuſſerit ſ. xcix. diſt. nulla ratione.

Facta p intruſos, nõ valent.

g Regulariter. hic colligitur, ꝙ quæ fiunt ab hæreticis, intruſis, & irregulariter [2] ordinatis, nõ habent vigorẽ. xij. q. ij. alienationes. vij. q. j. factus. ſ. xxv. qõ. j. omne quod. ſ. xxxij. q. v. præceptum.

2 Id eſt, non canonice. Sed contra. ſ. j. q. j. ſi q. à pſeudo. ibi de hoc Archi.

h Tenente. videlicet ciuitatẽ. quaſi nõ depoſito vel ſuſpenſo, vel qui renunciauerit. extra de ordi. ab epi. qui re. epi. requiſiuit.

SOlẽnitates. Hęc eſt. ſexta pars diſtin. in qua probatur, ꝙ ſi dubitatur vtrum eccleſia ſit conſecrata, poteſt conſecrari. & hoc probat p duo cap. Io. de Fant.

i Solennitates. de anniuerſaria ſolennitate dedicatiõis eccleſiarum & epiſcoporum, duobus cap. oſtendit. ꝙ tamẽ dicit de epiſcopis, nõ obſeruatur hodie niſi à papa.

k Scriptura. argu. ꝙ teſtibus vel ſcriptura ꝓbari nõ poteſt ꝓ infecto habe

rit dominus Deus tuus. In domibus tamẽ ab epiſcopis ſiue p̃sbyteris oblationes [a] celebrari nullatenus licet [b].

Item ex concilio Triburienſi.

Non niſi in locis ſacris miſſarum ſolennia celebrentur.

CAN. XI.

MIſſarũ ſolẽnia non vbique, ſed in locis ab epiſcopo conſecratis, uel vbi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus.

Item Clemens.

Precibus diuinis conſecrentur eccleſiæ.

CAN. XII.

ECcleſias [c] p congrua & vtilia facite loca [d]: quæ diuinis precibus conſecrari oportet, & non à quoquam grauari.

Item.

Sacrificare, miſſas celebrare non licet, niſi in locis à Deo ſacratis.

CAN. XIII.

HIc ergo, id eſt, in pręſenti vita poſitos, oportet vos agnoſcere voluntatẽ Dei, vbi agendi [e] & ſacrificandi locus eſt: quoniã in alijs locis ſacrificari, & miſſas celebrari non licet, niſi in his in quibus epiſcopus iuſſerit [f], aut ab epiſcopo regulariter [g] ordinato, tenente [h] videlicet ciuitatem, conſecrata fuerint. aliter enim non ſunt hęc agẽda, nec ritè celebrãda.

Item Syluester papa.

Abijciantur ſacerdotes, qui in locis non ſacratis miſſas celebrare præſumunt.

CAN. XIIII.

NVllus p̃sbyter miſſas celebrare pręſumat, niſi in cõſecratis ab epiſcopo locis, q ſui particeps deceętero voluerit eſſe ſacerdotij.

Item Felix papa omnibus orthodoxis.

Singulis annis dedicationũ ſolennitates celebrentur, & cõſecretur etiam eccleſia de cuius conſecratione dubitatur.

CAN. XV.

6 SOlennitates [i] dedicationum eccleſiarum, epiſcoporum, & ſacerdotũ, per ſingulos annos ſunt celebrandæ. De eccleſiarum conſecrationibus quoties dubitatur, vt nec certa ſcriptura [k] nec teſtes [l] exiſtãt, à quibus conſecratio ſciatur, abſque vlla dubitatione ſcitote eas eſſe conſecrãdas: nec talis trepidatio facit [m] iteratione, quoniam nõ monſtratur eſſe iteratum [n], quod neſcitur eſſe factum [o].

Item Gregorius papa de eodem.

De eodem: Et quòd octo diebus dedicationum ſolẽnitas eſt celebranda.

CAN. XVI.

SOlennitates eccleſiarum dedicationũ, & ſacerdotum, per ſingulos annos ſolenniter ſunt celebrandæ: ipſo domino exemplum [p] dãte, qui ad feſtum dedicationis templi, omnibus id faciendi dans formam, cum reliquis populis eandem feſtiuitatẽ celebraturus venit, ſicut ſcriptum eſt: Facta [q] ſunt encenia [r] i Hieroſolymis, & hyems erat: & ambulabat Ieſus in tẽplo in porticu Salomonis. Quòd autẽ octo diebus encenia ſint celebranda, in libro Regum, perlecta dedicatione tẽpli reperies.

Item ex concilio Meldeñ. cap. viij.

Conſecrentur eccleſiæ de quarum conſecratione dubitatur.

ri debere. C. cõmu. diui. ſi maior. contra. C. fami. erc. nõ ideo. contra. C. de rei ven. iudicia [3] cõtra etiã ſi inueniat in libris eccleſiæ credẽdũ eſt, vel in lapide. argu. xxiiij. q. ij. ſanc. in princ. Dic ſcripturam in cæteris caſibus requirendam. ij. q. j. legum vel appellatione ſcripturæ & teſtiũ omnes ꝓbationes intelligunt.

3 Dic ſe ꝙ per indicia ꝓbat: vt legi. & noc. extra de cler. peregri. c. 1. Arch.

l Nec teſtes. vel teſtis vnus ſicut cõtingit i baptiſmo, j. diſtin. iiij. paruulis. Sup hoc enim facto crederet vni teſti, niſi inde verteretur contentio, & ſufficit ibi teſtimoniũ de auditu. argu. xxij. q. v. hoc videtur. extra de teſt. cog. peruenit. ff. de aqua plu. arc. in ſumma. §. idem Labeo.

m Facit. & dicit epiſcopus, Si conſecrata es, non recõſecro: ſed ſi nõ, &c. de bap. & eius effec. c. ij.

n Iteratum. Not. id quod non apparet, dicit non eſſe. ff. de contrahenda emp. in lege.

o Factum. argum. contra clandeſtina coniugia, ſcilicet quod taliter contrahentes poſſunt cum alijs cõtrahere, cum talia coniugia ſint incerta: vt xxx. q. v. §. his ita. & lxviij. diſtin. presbyteri.

SOlennitates Ioan. 10. c

p Exemplũ. nã eius operatio, noſtra eſt lectio: vt ſ. q. j. Deus.

q Facta. ter fuit templũ cõſecratũ. Primo in Septembri: vt ſ. e. c. j. Secũdo in Martio ſub Dario: ar. j. q. j. propheta. Tertio ſub Iuda Maccabæo in decẽbri. Et ideo dicit hic hyems erat.

Templũ Hieruſalẽ ter conſecratũ fuit.

3. Par. 7. c.

r Encenia. i. innouatiões. nã encenia re eſt nouã rem in vſum

uſum ducere. & eſt uulgare Campaniæ iuxta Romã.

E Ccleſiæ. Hæc eſt ſeptima pars, in qua probaẽ per ſeptem cap. quod ſi eccleſia fuerit execrata debet conſecrari. hodie tamen non conſecratur: ſed reconciliatur per epiſcopum cum aqua per illum benedicta, & non per alium, niſi caderet uel arderet. extra eo.tit.ca. j.ij. & iij. & ulti. Io. de Fan.

a Vel altaria. his ſeptẽ cap. docetur, quibus caſibus eccleſiæ ſunt reconſecrãdæ. & aſsignant quidam ſex caſus. Vnus quando dubitatur de conſecratione: ut hic, capi. j. Item quando motũ eſt altare maius. 2 Item propter homicidium. Itẽ quando eſt exuſta, 3 aut ſi parietes de nouo ſunt funditus reparari. Item propter adulterium: ut traditur. ĩ. ea. c. ſi motum. & capit. ſeq. & ca. de fabrica. Alij dicunt, quod quandiu maius altare eſt immotũ, id eſt, ꝙ nec tabula altaris uel moueatur, uel enormiter frangatur, licet etiã parietes eccleſiæ funditus perirent, non tamen eccleſia ſit reconſecrãda: ut ĩ. ea. de fabrica. Alij dicũt (quibus concordat H.) ꝙ alia ſit conſecratio eccleſiæ: alia altaris, & ſi altare, id eſt, tabula ſuperior mouetur uel enormiter lædaẽ, ipſum altare tantum conſecretur, & non eccleſia: ut extra de conſe. eccle. uel alt. ad hæc. Similiter ſi eccleſia deſtruitur, & non altare, tunc eccleſia reconſecretur, & non altare, ſed propter adulterium uel homicidium non reconſecretur eccleſia: ut extra de conſec. eccle. uel alta. propoſuiſti. extra de adult. ſignificaſti.

Eccleſia ſex caſib⁹ eſt recõſecranda.

1. ĩ. eod. ſi motum.

3 ĩ. eo. eccleſias.

Conſecratio eccleſiæ & altaris eſt diuerſa.

CAN. XVII.

7 E Ccleſiæ uel altaria, a quæ ambigua b ſunt de conſecratione, conſecrentur: & ſuperflua c altaria deſtruanẽ.

Item Iginius papa.

Quãdo eccleſia eſt iterũ cõſecranda, et ſalibus tantùm exorcizanda.

CAN. XVIII.

S I motum fuerit altare, d denuo cõſecretur eccleſia: e ſi parietes mutanẽ, f & nõ altare, ſalibus tm̃ exorcizetur. ſi homicidio uel adulterio eccl̃ia uiolata fuerit, diligentiſsimè expurgeẽ, & denuo conſecretur. g

Itẽ ex Niceno cõcilio.

Eccleſiæ ſemel Deo conſecrata, quãdo eſt iterũ cõſecranda.

CAN. XIX.

E Ccleſijs ſemel Deo conſecratis, non debet iterum cõſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, h aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſq; ſemine i pollutæ fuerint: qa ſicut infans à qualicunq; ſacerdote, In nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti, ſemel baptizatus, non debet iterũ baptizari: k ita nec locus Deo dicatus, iterum conſecrandus eſt, niſi propter eas cauſas quas ſuperius nominauimus, ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerint, qui eum conſecrauerunt.

Item Ioannes papa.

De eodem.

CAN. XX.

E Ccleſias Arrianorum l ubicunq; inueneritis catholicas: eas diuinis precibus & operibus m abſq; ulla mora conſecrate: n ſicut & nos fecimus cùm pro cauſa Theodorici regis Conſtantinopoli fuiſſemus.

Item in dialogo Gre-

b Quæ ambigua. ſ. diſt. lxviij. §. quod ergo. id eſt, de quarum conſecratione ambigitur.

c Superflua. in quibus reliquiæ non ſunt. ĩ. ead. placuit ut altaria.

Altare quñ eſt recõſecrandum.

d S I motum. Altare. id eſt, menſa principalis altaris. nam tabula conſecrata de loco ad locũ mouetur: nec tamen conſecratur: ut ĩ. ead. concedimus, quod intelligo cum non eſt affixa tabula. Item hoc intellige de altari, ad cuius honorem eccleſia eſt conſecrata. & quod dicit ſi motum, id eſt, mutatum, ita quod formam amiſit per diminutionem uel augmentum, cum forma rei ſit eſſe rei. arg. x. q. ij. hoc ius. Idẽ eſt ſi eſt enormiter fracta tabula, ultra ſcilicet medietatem: tunc reconſecrandum eſt altare. extra de conſec. eccle. uel alt. ca. iij conſecratio autem ipſius altaris præſertim intelligitur eſſe in coniunctione mẽſæ, ſcilicet lapidis ſupioris, & ſtructuræ inferioris. 1 ergo ſi menſa fuerit mota, uel aliquis de inferioribus lapidibus tangens ipſam: execraretur altare, & eſt recõſecrandum. ſi autem ſit aliquod aliud additamentum altario, ab hoc execratur, ſed ſacrum trahit ad ſe non ſacrum, arg. extra de conſec. eccle. uel alta. c. iij. dum tamen non immutetur multum coniunctio menſæ & ſtructuræ inferioris.

1 Illud & quod ĩ. p xi. ſequitur fuit ſententia. Hu. q etiã dicit, ꝙ & particulatim oẽs inferiores lapides põt reuocari & alij immitti, & non execratur altare dũmodo mẽſa & lapides eã tãgentes remaneãt immoti. Archidia.

e Eccleſia. i. altare ſecundum. H. & ſic exponitur. j. q. iij. quæſitum. non enim, ut dicit, propter altaris motionem reconſecranda eſſet eccleſia: ut extra de conſe. eccle. uel al. ad hæc. Alia enim eſt conſecratio eccleſiæ, alia altaris: & hæc ſine illa ſæpe fit. Alij intelligunt, prout litera ſonat.

f Mutãtur. & non funditus ſecundum H. B. autem dicit, quod etiam funditus altari amoto.

g Conſecretur. i. mũdetur per aſperſionem: ut extra de conſe. eccl. uel alt. propoſuiſti. & de adul. ſignificaſti.

h E Ccleſijs. Exuſtæ. pro maiori parte: alias ſecus. argu. ff. de contrahen. emp. domum. cũ ſcilicet ita comburitur ꝙ deſtruatur, uel decruſtatur interius & exterius: tunc execratur. Cõſecratio enim eccleſiæ maxime conſiſtit in unctione exteriori, & coniunctione & diſpoſitione lapidum.

Conſecratio eccleſiæ in quo conſiſtit.

i Semine. Per coitum emiſſum per adulterium uel per fornicationem. nam ſi per ſomnũ uel coitum cũ uxore emittitur: non ideo reconſecrabitur eccleſia ſecundum. H. ADDITIO. Idem ſentit hic Lau. ſed Ioan de Fant. contra cum litera indiſtincte dicit cuiuſq;, ſed male dicit ſecundum H. quia non eſt ibi fornicatio uel adulterium. ſ. cap proximo.

k Baptizari. ſ. diſt. lxviij. ſicut. s. xxxij. q. vij. quemadmodum. ĩ. diſt. v. dictum eſt. ſ. j. q. j. hi qui, & ĩ diſt. iiij. hi qui apud. C. ne ſac. bap. l. j. ſi tamen in fide ſanctæ Trinitatis, eccleſia ab eis conſecrata ſit, reconſecranda non eſt. Sed qui tenent, quod eccleſia in forma eccleſiæ conſecrata ab hæreticis non ſit reconſecranda: ſic exponũnt quod ſi conſecrauerunt in illa forma quæ prætendat fidẽ ſanctæ Trinitatis. Sequentia uero ca. intelliguntur in eo caſu quando Arriani non conſecrant eccleſias in forma eccleſiæ. nam quidam eorum faciebant ſacramenta in forma eccleſiæ, & quidam non, quod habetur in illo. §. j. q. j ſed notandum. & ca. ſi quis confugerit. & cap. Arrianos.

Eccleſia ab hæreticis cõſecrata, an ſit reconſecranda.

l E Ccleſias Arrianorum. quia non in forma eccleſiæ conſecratæ erant: ut ĩ. q. j. Arrianos. & ita intellige cap. ſeq.

n Precibus & operibus. Tangit conſuetudinem Orientalis eccleſiæ, quæ Arrianos chriſmatis unctione ſuſcipit: ut ĩ. diſt. iiij. ab antiqua. ſecus autem Occidentalis agere conſueuit: ut in præd. cap.

o Conſecrate. Non erant conſecratæ, niſi eſſent conſecratæ

gorij. ✝

De eodem.

CAN. XXI.

ARrianorũ a eccleſia, in regione urbis huius, quæ Subura dicitur, cùm clauſa uſque ad biennium permanſiſſet, placuit ut in fide catholica (introductis illuc beati Sebaſtiani, & ſanctæ Agathæ uirginis & martyris reliquijs) dedicari debuiſſet: quod & factum eſt.

Item Agapitus papa.

CAN. XXII.

AGapitus papa uas catholicũ, Euangelij tuba, p̃co iuſtitiæ, b ſacra altaris ſedisq; uelamina ſacrilegis Authemij infecta fabulis, c ſuis catholicis precib. deleuit. d

Item Iulianus papa.

De eodem.

CAN. XXIII.

DE fabrica e uerò cuiuslibet eccleſiæ ſi diruta fuerit inſtaurãda f & ſi in eo loco cõſecrationis ſolẽnitas debeat iterari, in quo ſanctuaria g nõ fuerint, h nihil iudicamus officere, i ſi per eã minime iactẽt aqua exorcizata: quia in cõſecratione cuiuslibet eccleſiæ, in qua Spiritusſancti arra non ponitur, celebritatẽ ſcimus tantùm eſſe k miſſarũ, & ideo ſi qua l ſanctorum baſilica à fundamentis fuerit innouata, m ſine altaris motione: ſine aliqua dubitatione cùm in ea fuerit miſſarum ſolẽnitas celebrata, totius n conſecratio ſanctificationis implebitur. Si uerò o ſanctuaria quæ habebat, ablata ſunt, p rurſus eorum depoſitione & miſſarum ſolennitate, reuerentiam ſanctificationis q accipiet.

Item ex decretis Hormiſdæ papæ, cap. x.

Abſque epiſcopi permiſſu in eccleſia conſecrata non erigatur altare.

CAN. XXIIII.

NVllus p̃sbyter r in eccleſia cõſecrata, aliud altare erigat, niſi quod ab epiſcopo s loci fuerit ſanctificatũ uel permiſſum: ut ſit diſcretio inter ſacrum & non ſacrum: nec dedicationẽ fingat t niſi ſit. quod ſi fecerit, degradetur u ſi clericus eſt, ſi uerò laicus, anathematizetur.

Item ex concilio Africano, cap. j.

Euertantur altaria, quæ ſine ſanctorum reliquijs erigũtur.

CAN. XXV

PLacuit, ut altaria quæ paſsim x per agros, & per uillas tanquam memoriæ martyrũ conſtituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ y martyris cõditæ probantur: ab epiſcopis qui eiſdem locis præſunt,

ſecratæ in formis eccleſiæ, uel quoniam abſque reliquijs eccleſias conſecrabant, & ideo eccleſiæ conſecratæ non erant, ſed reconſecrabantur: ut infra ead.

a Arrianorum. Arrianorum. j. diſtin. iiij. ab antiqua.

b Agapitus. Preco iuſtitiæ. Præconis enim officium ſuſcipit, q̃ſquis ad ſacerdotium accedit: ut ĩ. xliij. diſti. ſi rector.

c Fabulis. Fabulis dicit: quia præter formã eccleſiæ.

d Deleuit. id eſt, purgauit.

e De fabrica. ſcilicet quæ ſitum eſt.

f Inſtauranda. id eſt, reconſecranda. de reconſecranda enim quærebatur.

g Sanctuaria. id eſt, reliquiæ ſanctorum, uel altaria.

h Non fuerint. diuiſa: q̃a inde erãt ablatæ reliquiæ.

i Officere. quia ex quo ſemel conſecrata fuit: ſemper amiſit.

k Scimus tantum eſſe. id eſt, obtinere uicem conſecrationis, id eſt, reconciliationis.

l Et ideo ſi qua. modo melius aperit quæſtiones.

m Innouata. hoc intelligit H. cum non ſimul, ſed ſucceſsiue parietes deſtructi ſunt, & ſucceſsiue reparati. z tunc enim eccleſia intelligitur eadem. argu. ff. de lega. j. l. quod in rerum natura. ff. de iudi. proponebatur. ſecus uero ſi ſimul parietes funditus corruent: quia tunc cõſecranda eſt ſecundum eum, licet altare motũ non ſit: quia alia eſt conſecratio eccleſiæ, alia altaris. hic ergo arguitur, quod eadem ſit eccleſia poſt ſeparationem cum non conſecretur. ſed contradicit lex. ff. de uerbo. oblig. inter ſtipulantem. §. ſacram. quæ diſtinguit inter domum & nauem, & uidetur uelle. quod eadem ſit nauis poſt refectionem, ſed non eadem domus. ſed poteſt dici quod aliud ſit in eccleſia, quam in domo priuata: quia eccleſia naui comparatur xxiiij. q. j. non turbat uel xl. diſtin. ante omnia. ſed ſi ſubtiliter uolumus procedere, nõ eſt eadem eccleſia, ſed utilitas exigit ut eadem cenſeatur: ne uidelicet ſacramẽtum conſecrationis iteretur. arg. ff. de ſerui. urb. præd. l. ſeruitutes. §. ſi ſublatum.

n Totius. id eſt, perinde eſt ueneranda, ac ſi tota cõſecrationis ſolennitas eſſet adhibita.

o Si uero. quaſi dicat. prædicto caſu non debent reconſecrari. ſed in iſto ſic, ſcilicet cum mouetur altare.

p Ablata ſunt. mota.

q Sanctificationis. id eſt, aſperſionis aquæ tantum. & miſſæ celebratione cum altare non fuerit motum, ſed reliquiæ ſunt oblatæ.

r Nullus presbyter. Hæc eſt octaua pars diſti. in qua ponit quid iuris ſit de hymnis uel oratorijs quibus mortui ſepeliebantur, & probat per xj. capit. quod nullus debet per ſe ponere altare, nec celebrare in oratorijs ſine licẽtia epiſcopi. Io. de Fant.

r Nullus presbyter. Vbi altaria ſint erigenda: & qualia eſſe debeant & quas eccleſias liceat conſecrare: & in quibus liceat miſſas celebrare, quibus ex cauſis loca ſanctorũ liceat mutare. xj. c. oſtendit.

s Ab epiſcopo. ĩ. diſtinctio. l xviij. quamuis.

t Fingat. Vt dedicatum dicat eſſe quod non eſt, uel reliquias dicat eſſe quæ non ſunt.

u Degradetur. Argu. eos eſſe deponẽdos ab ordinibus, qui fingunt uel dicunt ſe habere ordines cum non habent. extra de cle. non ordi. mi. c. j. ĩ. diſtin. ex pœnitentibus. ĩ. diſtinct. lij. ſolicitudo. & ſic. punitur qui ſe gerit pro milite, qui non eſt miles. ff. ad leg. Corne. de fal. eos. §. qui ſe pro milite geſsit.

x Placuit. Paſsim non in eccleſijs: ſed paſsim per agros.

y Reliquiæ. Argu. ſine reliquijs eccleſiam non eſſe conſecrandam, ut ĩ. ead. diſtinct. de fabrica. & tamen ſufficit corpus domini.

ca. xxx. lib. iij. Sacerdos præconis officiũ ſuſcipit.

Sub. uel altaria deſtructa. de utroq;. n. poteſt intelligi.

Eccleſia ſucceſsiue reparata, nõ eſt reconſecranda.

z Succeſſiue & particulatide ſtruebanẽ ſecundum Hug. qui ḍrit hic, Quid ſi eccleſiæ conſecratæ in longitudine uel latitudine uel altitudine adijcitur? Reſponde non conſecrabiẽ, q̃a ſacrũ trahit ad ſe nõ ſacrũ. extra de conſec. eccle. uel alt. ca. iij. ſed aqua exorcizata aſpergatur ſecundum Hug.

Gerens ſe pro milite qui nõ eſt punitur.

Tumuli.

a Tumultus. Argu. aliquid eſſe poſtponendum propter tumultum & ſcandalum, ut 50.diſtin.ut conſtrueretur. & c. de his uero.ſic ff.de ſica.l.pe.

b Probabiliter. id eſt, ſolenniter.

c Habitationis. quia homo ſanctificat locum. xl. diſt. multi.

d Origine. Argu. originē rei & principium ſpectādū. ut ī xvj.q.iij.ſi ſacerdotes.ſ.j.quæ.j. principatus.

e De hoc plene no. extra de elec. dudū.j. Archi.

E Ccleſiam in qua. Conſecrare. ante eiectionem cadaueris ipſius pagani.

f Celebrare. huius cōſtitutionis ratio eſt: quia infideles uiui ab eccleſia repelluntur: ut xxj. diſt. cleros, & diſt. xxv. perfectis. ergo mortui: quia quibus uiuētibus eccleſia nō cōmunicat, & mortuis communicare nō poteſt: ut xxiiij. q.ij.c.j. Sed quid dices de muliere prægnāte mortua? Quidam dicunt ꝙ ſepelietur in eccleſia: quia fœtus eſt pars uentris. ī.diſt.iiij.ſi quid. ff. de uen.inſpi.l.j.§. j. conſueuit tamen aperiri, & fœtus extrahi, & extra cœmiterium ſepeliri. ad hoc facit ca. extra de ſepult. ſacris.

Mulier pꝛægnās mortua, ubi ē ſepelienda.

Vt B. yſp. & H. gno. hic qđ talis fœmina ſi moriatᷣ etiam partu uiuo, licite portatᷣ in eccleſiā & licite cantatᷣ ei miſſa, & licite ſepelitur in cœmiterio.

g E Ccleſiam in qua. nō conſecrata.

h Sanctificare. Ante eiectionem.

i Euulſis. Authoritate epiſcopi. uel principis tantū. ff. de relig. oſſa. & ī. ea.corpora.

k Et raſis. i. dealbatis. nam mutata forma interimitur ſubſtantia rei. ff. ad exhib. Iulianus. §. ſed & ſi quis.

l Reædificetur. Id eſt, ipſa raſura debet dealbari.

m Si fideles. Vbi autem diſcerni nō poſſunt fideles ab infidelibus, neutri ſunt exhumandi, extra de ſepul. ſacris.

n N On oportet. Ignaros. i. imperitos.

o Miniſteria. Id eſt, miſſam celebrare. ſuper ſepulchrum.

p C Oncedimus. In capellis. i. oratorijs non conſecratis in talibus non licet celebrare, ſine pmiſſu epi, ut ī.e. unicuique. & ī.ea. miſſarum.

q Celebrari permittimus. Ad quid eſt opus permiſsione, quia dicitur in capellis? qm̄ forte capellæ non erant olim eccleſiæ, cum antiquitus dicerentur capellæ tuguria caprarum pellibus tecta. Vel hoc referas ad ſolennitates uiaxinas.

Capellæ, olim non erant eccleſiæ.

Vel dic, ꝙ capella pro eccleſia dicta eſt. quaſi capiēs laos. i. populū, uel laudem, uel quaſi cāpanā: quæ paucos capiat ſecū dū Pap.

r Sub dio. Id eſt, ſub aere.

ſ A Ltaria ſi nō fuerint lapidea. Legitur in Exodo, ꝙ dominus pcepit fieri altare de lignis cethim, q̄ ſunt imputribilia. & Salomon fecit altare aureū. ſed illa facta ſunt in figura. xij. q.ij. gloria. & dicitᷣ de altari Lateran. quod ligneū ſit.

4 Hoc uerū eſt, nā eſt decā preſſo.

t Non conſecrentᷣ. quia Chriſtus petra dicitur ī. diſ. ij. re uera. xxj. diſt. in nomine domini. Itē quia erexit Iacob lapidē in titulum. 5

5 Geneſ. 14. ca. & hæc autē ſcilicet erexit Iacob, &c. canetᷣ, in conſecratiōe altaris. Arch.

u Metropolitani. ī. xij. diſtin. de his.

Vnicui-

ſi fieri poteſt, euertantur, ſi autem hoc propter tumultus [a] populares non ſinitur, plebes admoneantur, ne illa loca frequententur, ut qui recte ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitiōe deuicti teneantur, & ideo nulla memoria martyrū probabiliter [b] accipiatᷣ, niſi aut ubi corpus et reliquiæ certæ ſunt: aut ubi origo alicuius habitationis [c] uel poſſeſsiōis uel paſsionis fideliſsima origine [d] traditur. nam quæ per ſomnia & per inanes quaſi reuelationes quorūlibet hominum ubicunq; conſtituuntur altaria, omnino reprobantur.

Itē ex concilio Aurelianenſi, cap. iij.

Non eſt conſecranda eccleſia, in qua Paganus ſepultus inuenitur.

CAN. XXVI.

E Ccleſiam in qua paganus ſepultus eſt, non liceat conſecrare [e] neq; miſſas in ea celebrare, [f] ſed iactare foras, & mundare oportet.

Item ex concilio Agrippinenſi.

De eccleſia in qua cadauera fidelium uel infidelium ſepeliuntur.

CAN. XXVII.

E Ccleſiā ī qua [g] mortuorū cadauera fidelium ſiue infidelium ſepeliuntur, ſanctificare [h] nō licet: ſed ſi apta uidetur ad cōſecrandū: inde euulſis [i] corporibus, & raſis [k] parietibus, uel tignis eius loci, reædificetur. [l] ſed ſi hæc cōſecrata ante fuerit, miſſas in ea celebrare licet: tamē ſi fideles [m] fuerunt, qui in ea ſepulti ſunt.

Item ex concilio Martini Papæ.

Super monumēta in cāpo, nō diſtribuantur ſacra myſteria.

CAN. XXVIII.

N On oportet clericos ignaros [n] & p̄ ſumptuoſos ſuper monumenta, in campū miniſteria [o] uel altaria portare, aut diſtribuere ſacramenta, ſed aut in eccleſia, aut in baſilica, ubi martyrū reliquiæ ſunt depoſitæ, ubi pro defunctis oblationes offerri ſolent. Nec liceat Chriſtianis prandia, ad defunctorum ſepulchra deferre, & ſacrificare mortuis.

Item ex conci. Tributi.

Quomodo in eccleſia cōbuſta miſſa poſſit celebrari.

CAN. XXIX.

C Oncedimus etiam, ut ſicubi (quod peccatis noſtris exigētibus, per plurimū factū eſt) à Normannis, & Sclauis, ab Vngaris, & à malis Chriſtianis, ſeu aliquo qualicunq; modo eccleſię fuerint incenſæ & cōbuſtæ, in capellis [p] cū tabula conſecrata miſſas interim celebrari permittimus, [q] donec eccleſiæ ipſe reſtaurari queāt. in itinere uerò poſitis ſi eccleſia defuerit, ſub dio, [r] ſeu in tentorijs, item ſi tabula altaris cōſecrata cæteraque ſacra miniſteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, miſſarum ſolennia celebrari concedimus.

Item ex concilio Hiponen. c. vj.

Chriſmate non ungantur altaria, niſi fuerint lapidea.

CAN XXX.

A Ltaria ſi non fuerint lapidea, [ſ] chriſmatis unctione non conſecrentur, [t] Ad celebranda autem diuina officia, ordinē quem metropolitani [u] tenent, comprouinciales eorum obſeruare debebunt.

Item ex concilio Agathenſi.

Chriſmatis unctione et ſacerdotali benedictione ſacrantur altaria.

CAN. XXXI.

ALtaria placuit non ſolũ unctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.

Item ex concilio Aurelianenſi, capit. tertio.

In priuatis oratorijs licet orare, ſed non miſſam celebrare.

CAN. XXXII.

VNicuique fidelium in domo ſua oratoriũ [a] licet habere, & ibi orare: miſſas autem ibi celebrare non licet. [b]

Item ex vj. ſynodo.

In priuatis oratorijs, abſque conſenſu epiſcopi, nullus miniſtrare præſumat.

CAN. XXXIII.

CLericos qui miniſtrãt [c] i oratorijs, quæ itra domos ſunt, cum conſenſu epiſcopi loci illi⁹ hoc facere pcipimus, ſi quis uerò hoc non obſeruauerit, deponatur.

Itẽ ex cõcilio Agath.

Qui extra parochias habent oratoria, feſtis diebus ad parochias redire cogantur.

CAN. XXXIIII.

SI quis etiam [d] extra parochias, in quibus legitimus eſt ordinariuſque conuentus, oratoriũ habere uoluerit [e], reliquis feſtiuitatibus, ut ibi miſſam audiat propter fatigationem [f] familiæ, iuſto ordine permittimus. Paſcha uerò, natali domini, epiphania, aſcenſione domini, pentecoſte, & natali ſancti Ioannis Baptiſtæ, & ſi qui maximi dies in feſtiuitatib. habentur: non niſi in ciuitatibus aut in parochijs audiãt. Clerici uerò ſi in his feſtiuitatibus quas ſupra diximus (niſi iubente aut permittẽte epiſcopo) ibi miſſas celebrare uoluerint: à communione priuẽtur.

Item Auguſt. Ignaro.

Quibus ex cauſis loca ſanctorum mutanda ſint.

CAN. XXXV.

9 TRibus ex cauſis loca ſanctorũ trãſmutãda ſunt. Prima, cùm neceſsitas perſecutorũ, loca eorũ grauauerit. Secũda, cùm difficultas [g] locorum fuerit. Tertia, cum malorum ſocietate grauantur.

Item ex concilio Magotienſi.

Quando alicui corpora ſanctorum de loco ad locum transferre non licet.

CAN. XXXVI.

COrpora ſãctorũ de loco ad locũ, nullus transferre præſumat ſine cõcilio [h] principis [i] uel epiſcoporũ, ſanctaq; ſynodali licentia.

Item Iginus Papa.

In uſus laicorum nõ licet conuerti ligna eccleſia dedicata.

CAN. XXXVII.

10 LIgna [k] eccleſiæ dedicata, nõ debent ad aliud [l] opus iũgi, niſi ad aliã eccleſiã: uel igni ſunt comburẽda: uel ad profectum [m] in monaſterio fratribus: in laicorũ [n] uerò opera non debent admitti.

Item Clemens Papa Iacobo Hieroſolymitano epiſcopo.

Veſtimenta ſacra et uaſa præ uetuſtate conſumpta, incendantur, et cineres in loca occulta proijciantur.

CAN. XXXVIII.

ALtaris palla, [o] cathedra, candela-

---

[a] Vnicuique. Oratorium. non ſacrũ. ſacrum autem, ſua authoritate facere non licet, niſi authoritate epiſcopi. ſ. e. di. nemo. xviij. quæſt. ij. quidam.

[b] Non licet. Niſi pro ſumma neceſsitate, [1] tamen cum conſenſu epiſcopi, ut j. eadem. ſi quis etiam, &c.

[c] Clericos qui miniſtrant. Id eſt, miniſteria & officia in horis diurnis uel nocturnis exercent.

[d] Si quis etiam. Extra. ſ. vij. q. j. futuram. ſ. xvj. q. j. quicunque. & q. ij. ſi quis.

[e] Oratorium. Hoc exaudi de oratorio priuato. ſecus in oratorijs alijs q́ populus facit, ut extra de eccl. ædific. ad audientiam. nam ibi in feſtiuitatibus celebrare licitum eſt.

[f] Propter fatigationem. Arg. ꝓpter difficultatem loci uel itineris, aliquid temperari, ꝙ alias obtinet generaliter, extra de eccl. ædi. ad audientiã. ſ. di. lxiiij. ca. j. ſ. diſt. lxiij. cum longe. ſ. di. xciij. iuxta ſanctorum. ſ. xiij. quæ. ij. ubicunque. & j. e. proxi. tribus.

Tribus. Hæc eſt ix. pars di. in qua loquitur magiſter, de translatione reliquiarum & eccleſiarum. Io.

[g] Difficultas. Vt pro aeris intemperie, ut lxxiiij. diſtin. quorũdam malorũ. nam propter malitiam populi, transfertur ſedes. xxv. q. ij. ita nos. propter malitiã populi, epiſcopus renũtiat dignitati. extra de renunt. niſi. uer. propter malitiam plebis. Quarta cauſa eſt, quare transfertur eccleſia. ſ. cauſa melioration[illegible]

...xvj. q. vij. c. antepe. ultimo.

[h] Corpora. Sine concilio. ff. de relig. oſſa. in princip.

[i] Principis. i. Papæ. [2] xviij. q. ij. diffinimus. & hoc uerum eſt, cum corp⁹ traditũ eſt iam perpetuæ ſepulturæ. C. de relig. l. ult. niſi neceſsitas immineat. tunc enim ſufficit authoritas præſidis prouinciæ. C. e. l. j. ſi autem non eſt traditum perpetuæ ſepulturæ, bene poteſt transferri ſine authoritate alicuius ad alium locum. C. eo. titu. ſi necdum.

Ligna. Hæc eſt x. pars diſtinc. in qua probat magiſter per ſex cap. ꝙ ligna uetuſta eccleſiæ & alia ueſtimenta & ornamenta, non debent redire ad humanos uſus. Io. de Fant.

[k] Ligna. De lignis eccleſiæ deſtructæ & omnibus utenſilibus eccleſiæ reuerenter utendis, iſtis ſex capitulis ſequentibus oſtẽditur.

[l] Ad aliud. Extra de rerum permu. l. mancipia. ff. de rei uendicatione. quæ religioſis.

[m] Ad profectum. Non tñ indifferenter, ſed uel in capitulo, uel in dormitorio, uel in alijs religioſis locis: non in coquina, uel in uineis paſtinãdis. [3]

[n] In laicorum. Arg. quæ ſemel conſecrata ſunt, nõ debere redire in uſus laicorũ. ſ. xix. qõ. iij. quæ ſemel. xvij. q. ulti. queſti ſunt. arg. contra. ſ. diſt. liiij. ex antiquis. & cap. ſi ſeruus. & capi. frequens.

[o] Altaris palla. Pallæ dicuntur ueſtimenta altaris, id eſt, ſindones & corporale: quæ quia ſunt quadrangu-

---

[1] Supra e. iuxta. & e. ſicut.

Sedes trãſfertur propter malitiã plebis.

[2] Si uero dicat principis. i. regis uel imperatoris localiter intelligiſ, ſ. ubi non poſſet hic eſſe ſine ſcandalo: ſi fieret ſine cõſilio principis & ſpecialiter de eccleſijs quarum ẽ patronus. ſecũdũ Hu.

[3] Id ẽ, coſendis. de hoc legiſ & not. 14. qõ. 1. §. ad hoc. uerſ. conſtitutis, &c.

Palla quid ſit.

brum, & uelum, ſi fuerint uetuſtate conſumpta, incendio dētur: quia non licet ea quæ in ſacrario fuerint, malè tractari, ſed incendio uniuerſa tradantur: cineres quoque eorum in baptiſterio inferantur, ubi nullus tranſitum habeat: aut in pariete, aut in foſſis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus coinquinentur.

Idem.

Mortui non obuoluantur ueſtimentis altaris.

CAN. XXXIX.

Nemo per ignorantiam clericus, mortuum credat obuoluendū, aut eius ſcapulas operire uelit palla, quæ fuerit in altari, aut certè quę diacono data eſt in menſa domini. Qui hoc fecerit, uel leniter quaſi nihil & negligēter habuerit, diaconus triēnio ſexque menſibus à dominico erit remotus altari, graui percuſſus, anathemate, eo quòd clericū non admonuerit. Presbyter decē annis & ſex menſibus excōicatus ſit, propterea quòd de dominicis ſacramentis ſubiecta ſibi nō admonuerit miniſteria, & poſtea cū grandi humilitate matri recōcilietur eccleſiæ. Pallas uero eccleſiæ & uela, quæ in ſanctuario ſunt, ſi ſordida fuerint, ac miniſteria, diaconi cum humilibus miniſtris intra ſanctuarium lauent, non eijcientes foras, à ſacrario, & uelamina dominicæ menſæ abluant, ne forte puluis dominici corporis malè decidat, ſindonē uerò non foris abluāt: & erit hoc non operanti peccatum. Idcircò intra ſacrarium miniſtris præcipimus, cum diligentia cuſtodire. Sed peluis noua comparetur: & præter hoc nihil aliud tāgat. ſed nec ipſa peluis extrinſecus uelis apponatur lauandis, niſi quæ ad dominici altaris cultum pertinent. pallæ in alia pelui lauentur: & in alia uela ianuarum. Cura ſit etiam oſtiarijs, ex admonitione maioris, ne quis negligēs aut ignarus, ad uelum ianuæ domus domini manus incognitæ tergat: ſed ſtatim coercit' diſcat omnis homo, quia uelum atrij domus domini eſt.

Item Sixtus papa.

Sacra menſa non niſi à ſacratis contrectentur hominibus.

CAN. XL.

In ſancta apoſtolica ſede ſtatutū eſt, ut ſacra uaſa non ab alijs quàm a ſacratis dominoque dicatis hominibus contrectentur: ne pro talibus præſumptionibus dominus iratus plagas imponat populo ſuo, & hi etiam qui non peccauerunt pereāt: quia perit iuſtus ſæpiſsimè pro impio.

Item Stephanus epiſcopus familiari amico Hilario.

Non niſi à ſacratis hominibus ueſtimēta ſacrata ferātur.

CAN. XLI.

Veſtimenta eccleſiæ in quibus domino miniſtratur, & ſacrata debent eſſe, & honeſta: quibus alijs uſibus non debēt frui, quàm eccleſiaſticis & Deo dignis officijs, quæ nec ab alijs debent contingi aut offerri, niſi à ſacratis hominibus, ne ultio quæ Balthaſar regem percuſsit, ſuper hoc tranſgredientes ueniat; & corruere eos faciat ad ima.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Diuina miniſteria nuptiarum non præſtentur or

quadrangula, ideo dicūtur pallæ à quodam muliebri pallio quadrāgulato, quod palla dicitur. ita dicit H.P.

a Velum. Pannus eſt, qui pendet ſuper altare, uel coronam ante H.P.

b Nemo. Mortuum. laicū nam clerici mortui bene induuntur ueſtibus ſacris. xlij. q. ij. nullus.

c In mēſa. Domini. id eſt, menſam domini componendā, quod ad ipſum diaconum ſpectat: argu. xxv. diſt. perlectis. & diſt. xciij. diaconi: uel forte eſt illa, ubi ſacerdos poſt conſecrationem manus tergit: uel forte palla, cui inuoluit calicem & abſtergit.

d Negligenter. argu. negligentiam, ut factum puniendam. xxv. quæſtio. j. nulli fas.

e Anathemate. id eſt, ſuſpenſione. nō enim debet anathematizari pro tali cauſa.

f Excommunicatus. id eſt, à communione remotus, & ita habes hic pœnā nō admonentis prælati. nam alibi dicitur, Vel ſi non ſparſerimus, &c. xliij. diſt. diſpenſatio. Item per hoc capit. uidetur reprobari intellectus quorundam, quem habes in illo capit. j. q. j. quicquid inuiſibilis. nam ibi propter negligentiam, non excōmunicabitur presbyter, niſi per quatuor menſes.

g Et uela. id eſt, ornamenta altaris. uel uela, id eſt, cortinæ. Huic hodie derogatum eſt conſuetudine generali.

h Non foris. i. ab alijs ſegregatam. & eſt ſecūda ueſtis ſacerdotalis.

i Vela. id eſt, cortinæ quæ in eccleſijs extenduntur feſtiuis diebus, & in quadrageſima cauſa conſignationis uel ſignificationis. Ioan.

k In ſancta. Non ab alijs. s. diſtinct. xxiij. ſacratas & c. non liceat.

l Quia perit. i. pœnam patitur: & punitur corporaliter & tēporaliter, non autem ſpiritualiter uel æternaliter. & uno peccāte, &c. s. diſtiu. xlv. ſed illud. De hac materia not. j. q. iij. in princi. & ſimiliter not. ſub illo. §. item pro peccato Achor plebs Iſraelitica.

m Veſtimenta. Balthaſar. Hiſtoria legitur in Daniele, quod Balthaſar Rex Babyloniæ fecit, grande conuiuium optimatibus ſuis. cum ergo iam eſſet temulentus, præcepit ut afferrentur uaſa argētea, quæ Nabuchodonoſor aſportauerat de templo quod fuit in Hieruſalem: ut biberent in eis Rex & optimates eius: uxores & concubinæ: & factū eſt ita. Bibebant autē uinū, & laudabant deos ſuos. In eadē hora apparuerunt digiti, quaſi manus ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis: q Rex conſpiciēs turbatus eſt ualde: & mittēs conuocauit omnes ſapientes Babylo-

Sub. & ſeparationē à corpore & ſanguine Chriſti: à miniſterio altaris: & forte ab omni officio eccleſiaſtico. s. j. q. j. reperiunt. Aug.

Alij dicunt q eſt ornamentum calicis.

De hoc ſatis not. s. q. 4. in ſumma.

Balthaſar uaſis domini abuſus eſt.

Danie. 5. d

bilonis: & nullus poterat ſcripturam legere, uel interpretationem eius, regi indicare. Tandem uocatus Daniel dixit ſcripturam ſignificare interitum regis pro eo quod contaminauerat uaſa domus domini, & aperuit quod ſcriptum erat. Mane thetel phares. Mane, id eſt. numerauit De⁹ regnũ tuũ. Thetel, id eſt, appoſitum eſt in ſtatera, & inuentũ eſt minus habens. Phares, id eſt, diuiſum eſt regnum tuũ, & datum Medis & Perſis. Eadem nocte interfectus eſt Balthaſar & Darius Medus in regnum ſucceſſit.

Caſula nõ fiat de ueſte domicellæ.

a A D nuptiarũ. Polluuntur. arg. quod ex ueſte alicui⁹ dominæ uel alterius non debet fieri caſula uel aliquis ornatus eccleſiæ. ı

ı Dic q arg. iſtud nõ ſumit à cõtrario literæ: qa ueſtis de qua loqui tur. ſta gl. nondũ cõ ſecraſ fuerat eccleſiæ: quare coinquinatio nõ ſub ſiſtit ĩ hoc caſu: ſed hoc ar. ſumitur potius ab intellectu ỹ borũ. Ar. Calix, an poſſit eſſe ligne⁹ aut uitreus.

V Aſa in quib⁹. Hæc eſt undecima pars diſtin. in qua dicitur, in quibus calicibus & corporalibus celebrare debemus. Io. de Fant.

b Calices. ſupple debẽt eſſe aurei uel argentei.

c Vtebantur. Sed nunquid conficiebant? utique. nunc autem quid? & quidem fieri non debet, ſed ſi fiat, ut in uaſe ligneo uel uitreo, quis conficiat corpus Chriſti, nihilominus eſt uerũ corpus: quia in uerbo conſecrantis perficitur conſecratio, non in uaſe, & ĩ. diſtinc. ij. utrum. uerſi. ſi ita.

d Zepherin⁹ xvj. decimuſoctauus, cõputatis Lino & Cleto.

g Succreuit. arg. prælatũ non poſſe præbẽdas diminuere. quod eſt uerum ſine cauſa. extra de natibus.

CAN. XLII.

A D nuptiarum ornatum diuina miniſteria non præſtentur, ne dũ improborum tactu uel pompa ſecularis luxuriæ polluuntur, a ad officiũ ſacri miniſterij uideantur indigna.

Item ex concilio Triburienſi, cap. ix.

In ligneis uaſculis dominici corporis & ſanguinis ſacramẽta non ſunt celebranda.

CAN. XLIII.

II V Aſa in quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria, calices, b & patenæ, de quibus Bonifacius martyr & epiſcopus interrogatus, ſi liceret in uaſculis ligneis ſacramenta conficere? reſpondit, Quondam ſacerdotes, non aureis, ſed ligneis uaſculis, & calicibus utebantur. c Zepherinus ſextusdecimus d Romanus epiſcopus patenis uitreis miſſas celebrare conſtituit, Deinde Vrbanus decimus papa, omnia miniſteria ſacra fecit argentea. In hoc enim ſicut & in reliquis cultib. magis & magis per incrementa temporum decus ſuccreuit e eccleſiarum. Noſtris enim diebus, qui ſeri patrisfamilias ſumus, ne decus matris eccleſiæ minuatur, ſed magis cumuletur & amplificetur, ſtatuimus, ut deinceps nullus ſacerdos ſacrum myſterium corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, in ligneis uaſculis ullo modo conficere præſumat, ne unde placari f debet, inde iraſcatur Deus.

Item ex concilio Remenſi, cap. vj.

Ex qua materia calix cum patena fieri debeat.

CAN. XLIIII.

V T calix domini cũ patena ſi non ex auro, g omnino tamen ex argẽto fiat. ſi quis autem tam pauper eſt, ſaltẽ uel ſtanneum calicẽ habeat. De ære, aut ex aurichalco non fiat calix: quia ob uini uirtutem, eruginem facit, pariterque uomitũ prouocat. Nullus autem in ligneo h aut uitreo i calice præſumat miſſam cantare.

Item ex epiſtola Euſebij papæ & Syluestri.

Non in ſerico panno ſed lineo ſacrificium conſecretur altaris.

CAN. XLV.

C Onſulto omniũ ſtatuimus, ut ſacrificiũ altaris nõ in ſerico k pãno, aut in tincto quiſquã celebrare miſſam præſumat: ſed in puro l lineo uel linteo ab epiſcopo cõſecrato, terreno, m ſcilicet lino n procreato atque contexto: ſicut corpus domini noſtri Ieſu Chriſti, in ſindone linea munda ſepultum fuit.

Item ex ſexta ſynodo.

A quibus fuerit tradita miſſarum celebratio.

CAN. XLVI.

III I Acobus o frater dñi, ſecundùm carnem, cui primùm credita eſt Hieroſolymitana eccleſia, & Baſilius Cæſarienſis epiſcopus, cuius claritas per totum orbẽ refulſit in ſcripturis addiderunt nobis miſſæ celebrationem. p

Item Teleſphorus papa quartus à Petro.

Quæ hora ſunt miſſarum ſolemnia celebranda.

exceſ. prælat. ſicut.

f Placari. C. unde ui meminerint.

g V T calix. ſi non ex auro. contra. ĩ. xij. q. ij. aurum. ſed illud quando paupes morerentur fame, quo caſu uendi poſſent. C. de ſac. ſan. eccl. ſancimus.

h In ligneo. qa lignũ poroſum eſt.

i Vitreo. quia uitrum fragile eſt: & immineret periculum effuſionis.

k C Onſulto. In ſerico, corporali.

l Sed in puro. ut innocens & ſine macula intelligatur.

m Terreno. quia ueram carnem mortalẽ & paſſibilem, de corpore uirginis aſſumpſit xxiij. diſtincto. qui epiſcopus.

Corporalia debent eſſe linea certa ratione.

n Lineo. quod uaſionibus multis ad candorem deducitur. ſic & Chriſtus preſſuris multis peruenit ad gloriam. ita & boni ppter preſſuras ad gloriã domini ueniunt. j. quæſtio. iij. ſaluator.

I Acob⁹ frater domini. Hæc eſt xij. pars diſtinct. in qua ponitũ quibus miſſa fuit compoſita. Ioan.

Mar. 15. d

Luc. 23. d

o Iacobus. ideo dicitur frater, quia ualde aſſimulabatur ei, uel quia fuit fili⁹ ſororis matris domini.

Iacob⁹ dicebaẽ frater domini.

p Celebrationem. id eſt, ordinem celebrandæ miſſæ. ı uerba enim quibus corpus Chriſti conficitur, ab ipſo domino ſunt tradita: ut ĩ. diſtinc. proxi. quia corpus & ſanguis. ſed etiã poſt alijalia addiderunt ad decorem & ſolennitatem: ut xj. diſtinct. eccleſiaſticarum.

Gal. 1. d

ı ſ. quantum ad ſecretã, quã Iacob⁹ inſtituit, & Baſilius q̃dam addidit, q. l on ge poſt eã fuit. ſ. tempore iulia ni apoſtatæ. B. Iſp.

Mocte

CAN. XLVII.

13 Nocte [a] ſãcta natiuitatis Domini ſaluatoris miſſas celebrent presbyteri, & hymnum Angelicum in illis ſolenniter decantét: quoniã & eadem nocte [b] ab Angelo, paſtoribus eſt nunciatus: et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in excelſis Deo: [c] & in terra pax ho. bo. uo. Reliquis uerò temporibus, miſſarũ celebrationes ante horam diei tertiam minimè ſunt celebrandæ: quia & in eadem hora & dñs crucifixus: [d] eſt: & ſuper Apoſtolos ſpiritus ſanctus legitur deſcendiſſe.

Item ex concilio Carthaginenſi, cap. vj.

Non niſi à ieiunis hominibus, ſacramẽta celebrentur altaris.

CAN. XLVIII.

14 Sacraméta altaris nõ niſi à ieiunis [e] hominibus celebrentur: excepto [f] uno die anniuerſario, quo cœna domini celebratur. nam ſi aliquorũ pomeridiano tempore defunctorũ, ſiue epiſcoporum, ſiue cæterorũ cõmendatio facienda eſt: ſolis orationibus fiat, ſi illi qui faciant iam pranſi inueniantur.

Item ex concilio Cabilonenſi.

Ante miſſarum ſolẽnia circa horam nonã decantata in quadrageſima comedere nõ licet.

CAN. XLIX.

15 Solent plures qui ſe ieiunare putant in quadrageſima, mox ut ſignum audierint ad horã nonam, comedere: qui nullatenus ieiunare credendi ſunt: ſi antè [g] manducauerint, quàm ueſpertinum celebretur officiũ. concurrendum eſt enim ad miſſas: & auditis miſſarum ſolennibus, & ueſpertinis officijs, & largitis eleemoſynis, ad cibũ accedendum eſt. Si uerò aliquis neceſsitate conſtrictus fuerit, ut ad miſſam uenire non ualeat: æſtimata [†] ueſpertina hora, cõpleta oratione ſua ieiunium ſoluat.

16 In ieiunijs etiam quatuor temporum circa ueſpertinas horas: in ſabbatho uerò ſancto, circa noctis initium miſſarum ſolennia ſunt celebranda. Vnde Leo [h] eps: Quòd à patribus noſtris. Item Gelaſius, [i] Ordinationes presbyterorum. Item Pelagius, [k] dilectioni tuæ ſcripta. Require in tractatu ordinandorum.

In prima quoq; parte diei, miſſarum ſolennia nõ incongruè celebrantur.

Vnde Leo Papa Dioſcoro Alexandrino epiſcopo.

Etiam prima parte diei miſſas celebrare licet.

CAN. L.

17 Neceſſe eſt autem ut quædam populi pars ſua deuotione priuetur, ſi unius tãtum miſſæ (more ſeruato) ſacrificiũ offerre non poſſunt: niſi prima [l] diei parte cõuenerit. ſtudioſè ergo fraternitatẽ tuã familiariter admonemus, ut quod noſtræ conſuetudini ex forma paternæ traditiõis inſedit, tua quoq; cura non negligat: ut per omnia nobis fide & actib. congruamus: propter quod, remeanti filio noſtro Poſsidonio presbytero, hanc ad dilectionem tuam epiſtolam [m] dedimus perferendam:

Nocte ſancta. Hæc eſt xiij. pars di. in qua ponit quare tres miſſæ in natali dñi cantantur. Io. de Fant.

a Nocte. de celebritate miſſæ vij. ca. adiungit, oſtendẽs quomodo à ieiunis cantandæ & audiendæ ſũt, & quot ſũt die & qua hora ſũt celebrãdæ.

b Nocte. tres miſſæ in die natalis domini celebrantur. Vna añ diẽ: quæ ſignificat tp̃s ante legẽ, qñ eramus in tenebris. Secunda dum dieſcit: & ſignificat tẽpus in lege: qñ nondũ plena agnitio Dei habebatur. Et tertia in die: & ſignificat tempus gratiæ, qñ iam plena cognitio habebatur. Vnde uerſ. Nocte prior, ſub luce ſequẽs, in luce ſupma: Sub Noe, ſub Dauid, ſub cruce ſacra nota.

c Gloria in excelſis Deo. Hæc uerba dicta ſunt ab angelo, alia addidit Hilarius: ut ĩ. e. diſtin. de hymnis.

d Crucifixus. Linguis, non manibus. ſ. de pœni. diſtin. j. periculoſe.

Sacramenta. Hæc eſt xiiij. pars diſ. ſecundum Ioan. de Fant.

e A ieiunis. Ieiuni ergo debẽt conficere: ut hic, & baptizare, & chriſmare in fronte: ut di. v. ut ieiuni. & ſacramentũ calũniæ præſtare. xxij. q. v. honeſtũ. & teſtimonium dicere. extra de teſti. placuit. & ordines cõferre, & accipere. lxxv. diſt. qđ à patribus. Sed qñ dicetur quis ieiunus? Pone, ꝙ comedo hodie, nec dormio per diem & per nocte: nunquid incipiente alio die ſum ieiunus? Dicũt quidã ꝙ ſic arg. extra de temp. or. literas. alias ſom-

aut dicere eius ſoluere ieiunium: ꝙ non credo, ſed dico ieiuniũ eſſe celebrata digeſtione. ĩ. diſtinct. ij. tribus.

f Excepto. ſ. vij. q. j. nihil contra. ĩ. di. proxi. liquido. cõtra. ĩ. di. v. ut epiſcopi. contra. ſed derogatum eſt huic c. per illa ca. & per contrariam conſuetudinem: arg. ſ. di. iiij. §. leges.

Olent. Hæc eſt xv. pars ſecundum Io. de Fant.

g Si ante. Sed nonne licitum eſt debitori ante tp̃s ſoluere pecuniam? plus enim ſoluit qui ante tempus ſoluit, ut inſtit. de act. §. plus autem? Rñ uerum eſt quando dies adiectus eſt fauore debitoris: alias ſi fauore creditoris, ante tempus ſoluẽdo non liberatur: ut ff. de ann. lega. cum qui Ioan.

In ieiunijs. Hæc eſt. xvj. pars di. in qua probat quando miſſæ ſunt cantandæ. Io. de Fant.

h Vnde Leo. Supra diſtin. lxxv. qđ à patribus.

i Item Gelaſius. ſ. diſtinc. lxxv. ordinationes.

k Item Pelagius. ſ. diſt. lxxvj. dilectionis tuæ.

Neceſſe. Niſi. Hoc niſi, reſpicit illud uerbum, priuetur.

l Niſi prima. ĩ. diſtinc. ij. tribus gradibus. ſ. ead. nocte. contra in ſi. ſed illud abrogatum eſt. ĩ. di. ij. tribus. Vel illud de ſolenni miſſa, hoc de priuata.

m Epiſtolam. In qua hoc capi. continetur.

Luc. 2. b

Miſſa triplex ĩ natiuitate dñi põt cantari.

f. circa mediũ noctis: quo tpe Chriſtus natus eſt, ſecundum Hu.

Mar. 15. c

Act. 2. b

Ieiuno ſtomacho qđ conficiendum ſit.

Ieiun⁹ qs dicitur.

Scilicet Hu. & R.

† expectata.

Poteſt dici quod iſtud uerbum excepto, ponit incluſiue, & eſt ſenſus excepto. i. accepto & cõputato inter alios dies, quaſi nullo die excepto. & eſt ſimile. 23. q. 5. nõ eſt noſtrũ. 13. q. 2. Ebrõ ſecũdũ Hu. & ſic non corrigit.

Solutio an poſsit fieri ante tempus.

Ad hoc ff. de uerb. obli. cum q §. quoties. & L. ei q hoc. ff. de re iudica. ſi in tra. Arch.

qui in noſtris proceſsionibus atque actionibus frequenter interfuit: et toties ad nos miſſus, quid in omnibus Apoſtolicæ ſedis authoritas teneret, agnouit.

Item Auguſtinus.

Miſſæ peculiares non ſunt in publico cantandæ.

CAN. [illegible]

ET hoc attendendum, ut miſſæ peculiares [a] quæ per dies ſolennes à ſacerdotibus fiunt, non ita in publico [b] fiant, ut per eas populus a publicis miſſarum ſolennibus (quæ hora tertia canonicè fiunt) abſtrahatur. Sed ſacerdotes [c] qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe ſunt, & populus in unum ad miſſarum publicam celebrationem conueniant.

Item Alexand. Papa.

Quot miſſas in die ſacerdotibus celebrare licet.

CAN. LII.

17 SVfficit ſacerdoti unam miſſam in die una celebrare, quia Chriſtus [d] ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt, unam miſſam facere: & ualde felix eſt, qui unam dignè celebrare poteſt. quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram [e] de die, ſi neceſſe fuerit. qui uerò pro pecunijs, aut adulationibus ſecularium, una die præſumunt plures facere miſſas: non exiſtimo euadere damnationem.

Item ex concilio Toletano quarto.

Ex ſaluatoris & Apoſtolorum docemur exemplis hymnos cantare.

CAN. LIII.

18 DE hymnis canendis, [f] & ſaluatoris & Apoſtolorum, habemus exemplum. Nam & ipſe dominus hymnum dixiſſe perhibetur, Matthæo euangeliſta teſtante: Et hymno [g] dicto exierunt in montē oliuarū: & Paulus Apoſtolus ad Epheſios ſcribit dicens: Impleamini ſpiritu ſancto, loquentes uobiſipſis in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus. Et quia nonnulli hymni, humano ſtudio in laudē Dei, atq; Apoſtolorū & martyrū triūphos compoſiti eſſe noſcunt, ſicut ij quos beatiſsimi doctores Hilarius atque Ambroſius cōdiderunt: quos tamen quidam ſpecialiter reprobant, pro eo, ꝙ de ſcripturis ſanctorum canonum uel Apoſtolica traditione non exiſtunt: reſpuant ergo & illum hymnū ab hominibus compoſitum, quem quotidie publico priuatoque officio, in fine omnium pſalmorum dicimus, Gloria & honor patri & filio & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum amen. Nam & ille hymnus [h] quem nato in carne Chriſto Angeli cecinerunt, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, & reliqua quæ ſequuntur, ibi eccleſiaſtici doctores compoſuerunt. Ergo nec ipſi in eccleſijs canendi ſunt: quia in ſacrarum ſcripturarum libris, non inueniuntur. Componuntur [i] miſſæ ſiue preces uel orationes ſeu commendationes, ſeu manus impoſitiones: ex quibus ſi nulla decantantur in eccleſia, uacant omnia eccleſiaſtica. Admonet hoc fieri atque hortatur Timotheum Apoſtolus dicens: Obſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, [k] orationes, poſtulatio-

Mat. 24. c
Epheſ. 5. d
Luca 2. b
1. Tim. 2. a

[a] ET hoc. Peculiares. Peculiares dicuntur priuatæ. ergo omnis miſſa quę priuata non eſt, publica dicenda eſt, ex quo publice & manifeſte fit.

Scilicet, nocturę. q. d. non publicæ. ſ. ꝗ celebrant ſine uocatione populi: ſine pulſatiōe ſignorū: ſicut & miſſa pro peccatis, uel ſāctæ Mariæ, uel apoſtolorū, uel huiuſmodi, ſecūdum Hugo.

[b] In publico. Id eſt, ſolenniter.

[c] Sed ſacerdotes. No. ſacerdotes qui per urbem ſunt, ad ſolēnem miſſam debere conueniri in maiori eccleſia. Vel potius is eſt ſenſus. c. ſ. ut in ciuitate & per totum epatum hora tertia, & ſacerdotes & populi conueniant ad publicas miſſas, quas ſacerdotes eorum faciunt.

SVfficit. Hæc eſt xvij. pars di. ſecundum Io. de Fan.

[d] Quia Chriſtus. ergo non niſi ſemel debet celebrare. ſed quia quotidie peccamus: ideo quotidie ꝓ nobis euchariſtia immolatꝰ myſtice. ī. di. ij. utrum.

Peccamus quotidie.

[e] Et alteram. Ergo etiam in neceſsitate, non tres, ex quo dixit alteram. argu. xxxj. q. j. quo. extra de celeb. miſſ. cōſuliſti. ergo adhuc remanet ieiunus poſt primā, cū poſsit iterū cantare aliā: arg. vij. q. j. nihil. Quid ergo dices de uino, unde presbyter abluit digitos: nō debet ſumere illud ſi aliam uult cantare. extra de cele. miſ. ex parte. ubi euacuatꝰ opinio quæ dicit, ꝙ quicquid ſanguini Chriſti commiſcetꝰ, ſanguis eſt. extra de conſe. ec. quod in dubijs. Sed ibi utrunque olim eiuſdem ſubſtantiæ & uſiæ: non ſic de uino miſto ſanguini. extra de celeb. miſ. cum Marthæ, uerſi. quæſiuiſti.

DE hymnis. Hæc eſt xviij. pars in qua probat ꝙ hymni ſunt authentici, & debent celebrari. Io. de Fā.

[f] De hymnis canendis. De hymnis dicendis in miſſa uel extra, tribus capit. oſtenditur.

CASVS. *In prima parte probat authoritate domini et dicto Apoſtoli Pauli, hymnos eſſe canēdos. Secundo reprehenduntur quidā, qui quoſdam hymnos nolebāt recipere, quia nō proceſſerūt de ſcripturis ſacrorū canonum, uel Apoſtolicā traditione. Hymnꝰ eſt laus Dei cum cantico.*

[g] Et hymno. i. benedictiōe data poſt cibum: quā hymnus hic appellatur, quē omnes clerici facere debent, ut ſ. di. xliiij. c. ult. §. edēt. pauperes, & ſaturabuntur, &c.

ADDITIO. Pone hymnum quē dicitur poſt miſſā. Archidiaco.

[h] Ille hymnus. ſupple reſpuatur.

ADDITIO. Id eſt, debet reſpui, ſecundum eos. Hu. Alij dicunt, ꝙ iſtæ dictiones de hymnis, ponuntur pro accuſatiuo: uel capitur uerbo. Archi.

[i] Componuntur. à ſanctis.

[k] Obſecrationes. Id eſt, orationes quæ fiunt ante & iuxta conſecrationem: uel quæ fiunt adiura-

nes, [a] gratiarum actiones [b] pro omnibus hominibus, pro regibus, pro omnibus qui in ſublimitate ſunt. Sicut ergo orationes, [c] ita hymnos omnes in laudem Dei compoſitos, nullum ueſtrum ulterius improbet.

Item Leo nonus.

In nouo teſtamēto hymni ab Angelis decātati inueniuntur.

CAN. LIIII.

HI duo ſolummodo hymni ab Angelis in nouo teſtamento inueniuntur decantati: Alleluia: Gloria in excelſis Deo, quos pariter in ſeptuageſima intermittimus: quia pro peccato hominis ueteris à conuentu Angelicę iubilationis expulſi; in huius miſeræ uitæ Babylonē ſuper flumina eius ſedemus & flemus, dum recordamur illius Sion, in qua Deū decet hymnus. Quòd nouē hebdomadibus Alleluia intermittimus, non incongruè per ix. hebdomadas ix. ordines Angelorum accipimus: quorum [d] decimus [e] ordo per ſuperbiam corruens, Angelicum numerum minuit, & à felicitate [f] perturbauit, qui condolētes ſuæ diminutioni, & parem [g] ruinam ſibi timentes, à perfecta laude creatoris fuere præditi. quorum recuperationi conſulens omnipotens Deus creator primū hominē de limo terræ formauit: qui ſui generis [h] multiplicatione damna cæleſtis patriæ reſarciret, atque angelorum gaudia ſupplerentque ſpe Angelicus chorus, non modicum lætatus eſt. Nec mirum ſi ex lapſu [i] ipſius hominis fuerat perturbatus: [k] unde nouem ordinum concentus in laudē Dei creatoris, permanſit imperfectus, donec in Chriſto reſurgēte reſurrexit [l] pro lapſus ille protoplaſtus, ibi augmētò ſui collegij. & ſpe meliori Angelicus exercitus gauiſus, in nouum Alleluia cōſurrexit totus: & in eo perſtat deuotus, quē et nos pro modulo noſtro imitantes, à ſeptuageſima quando lapſus protoplaſti in eccleſia recitatur, Alleluia ix. hebdomadas intermittimus, ſcilicet uſque in paſcha: ubi Chriſtus reſurgens à mortuis triſtitiam noſtrā in gaudiū uertit: & Alleluia nobis reddit.

Item Nicolaus Papa Rodulpho archiepiſcopo Bituricen.

In cœna domini Gloria in excelſis decantetur.

CAN. LV.

POrrò Gloria in excelſis Deo: ab epiſcopis [m] in cœna Domini inter miſſarū ſolēnia tantùm noſtro dicēda eſt. Pallio uerò Apoſtolico [n] eadē die [o] uti eſt illis licitum, quibus eſt ab Apoſtolica ſede permiſſum.

Item Macharius Papa.

Cum baculo aut capite uelato ad celebrandum miſſarum ſolennia clericus non ingrediatur.

CAN. LVI.

19 NUllus epiſcopus [p] aut presbyter, ſeu diaconus, ad miſſarum ſolennia celebranda præſumat [q] cum baculo [r] introire, aut uelato capite [s] altario Dei aſsiſtere: quoniam Apoſtolus prohibet uiros uelato capite orare in eccleſia: & ſi temerè præſumpſerint, communione priuentur. Cùm uerò ingreſſus fuerit epiſcopus aut presbyter ad miſſarum ſolennia celebranda, niſi paſsio [t] aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, [u] ut ab aliquo presbytero uel epiſcopo miſſarū ſolennia ſuppleantur: ſed qui initium ponit, ſuppleat uſque in finē.

---

adiurando, ut per natiuitatem tuam libera nos domine.

[a] Poſtulationes. i. preces, ut ibi, Vt pacem & concordiam nobis dones, te rogamus audi nos.

[b] Gratiarum actiones. ut cū dicimus, Benedicamus dño.

[c] Sicut ergo orationes. Quæ fiunt in ipſa conſecratione.

HI duo ſolummodo. Quorum. nomen decimi ordinis non habemus.

[e] Decimus. Non ꝙ decim⁹ cecidit: ſed tot qui ſufficiebant ad decimum ordinem perficiendum.

[f] A felicitate. Significauit ſtatū hominum perturbandū, cū poſsit & debeat timere caſum ſuum uidens ruinā maiorum & firmiorum. de pœ.di.ij.c. principium.

[g] Et parem. De pœnit. diſt. ij. §. quod autem. cap. principium inquit. uerſi. omnis lapis.

[h] Sui generis. quia homines loco ipſorum reſtituūtur: de quibus tot aſſumendi ſunt, quot remanſerunt: iuxta illud in fi. Deut. in cantico Moyſi: Statuit terminos populorum, iuxta numerū Angelorum Dei. Sed hic uidetur haberi quod tot aſcendent ad gloriam, quot ceciderunt, & non plures.

[i] Si ex lapſu. Per inobedientiam: ut ſ. diſt. xxxiiij. quorundam.

[k] Perturbatus. more humano loquitur. arg. xxiiij. q. j. odi.

[l] Reſurrexit. Pro lapſus de limbo inferni.

[m] POrro Gloria. Ab epiſcopis. quia chriſma conficiunt, non autē à presbyteris.

[n] Apoſtolico. Id eſt, à ſolo Apoſtolico conceſſo.

[o] Eadem die. Inter miſſarum ſolennia: ut di. c. pallium.

NVllus epiſcopus. Hæc eſt xix. pars di. ſecundum. Io. de Fant.

[p] Nullus epiſcopus. Qua deuotione ſit dicenda miſſa & audienda, oſtendit xiij. cap.

[q] Præſumat. Mitram tamen & baculum debet habere epiſcopus, cum prædicat, arg. diſt. xlv. diſciplina. quia tunc allegat cauſam Dei apud populum: ut d. c. diſciplina. [4]

[r] Cum baculo. argum. ꝙ non debet promoueri in presbyterum, qui ſine baculo non poteſt ſuſtentari in altari, ut diximus ſ. lxv. diſtinc. ſi quis infirmitate.

[s] Aut uelato capite. Supra xxxiij. quæ. v. mulier. & c. hæc imago.

[t] Paſsio. ſ. vij. q. j. illud. & c. nihil.

[u] Recedere. Niſi in caſu cū uideret puerum ſine baptiſmo morientē: dū eſt ēt ad altare, conſulo ut baptizet. arg. lxxxvij. diſt. paſce.

Si

---

[3] Et ibi requiē æternā dona eis domine, &c. ſecūdum Laur. qui ita dicit ſ. diſt. ij. uerum.

[2] Subau. nec habere poſſumus, cum non fuerint niſi nouem.

Pſal. 136.

Pſal. 64. Eſai. 14. c Apocaly. 12. d

Tot aſcēdēt ad gloriā, quot ceciderunt.

[3] Dic. Iſi. in lib. officiorū, Bonorum angelorū numer⁹ qui poſt ruinā angelorū malorū diminutus eſt ex numero electorū hominum ſupplebit, q numerus ſoli Deo cognitus eſt: ut lib. 20. c. angelorum nomen. Gene. 2.

Eps prædicans habeat mitram & baculum.

[4] Reſpicit præce. c. diſciplina. iuxta fin. & hęc etiā fuit ſententia H. prout hic ſatis not. Arc.

Si quis [a] uerò pſumpſerit præter quod diſpoſui mus agere, à ſacro corpore & ſanguine domini nrī Ieſu Chriſti ſit ſuſpenſus.

Item ex decretis Sotheris Papæ.

PALEA.

V T illud diuini oraculi ſinguli præcaueant, quo ſcribitur: Væ ſoli, qui cùm ceciderit, nō habet ſubleuātem ſe. Summopere uerendum eſt nobis, atq; cauendū, ne horis atq; temporib. quib. Deo pſallitur uel ſacrificat, unicuiq; diuinis ſingulariter officiis inſiſtenti pernicioſa paſſio, uel quelibet corporis inualitudo occurrat, q̄ aut corpus ſubitò ſubrui faciat, aut mentē alienatiōe uel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergo caſib. p̄cauentes, neceſſarium duximus inſtituere, ut ubi tēporis uel loci ſine cleri copia ſuffragat̄, habeat quiſq; canens Deo atque ſacrificans poſt ſe uicini ſolaminis adiutorem: ut ſi aliquo caſu, ille qui officia īpleturus accedit, turbatus fuerit, uel ad terrā eliſus, à tergo ſemper habeat qui eius uicē exequatur intrepidus, et officiū inceptum adimpleat. Itē Anacletus Ieſu Chriſti ſeruus omnib. epiſcopis.

Quot teſtes epiſcopus ſacrificans ſecum habere debeat.

CAN. LVII.

E Piſcopus Deo ſacrificans, teſtes ſecum habeat, in ſolennioribus quippe diebus aut ſeptem aut quinque, aut tres diacones, qui oculi [b] eius dicuntur: & ſubdiacones atq; reliquos miniſtros ſecū habeat: qui ſacris induti ueſtimentis in fronte & à tergo: & presbyteri à regione dextra leuaq; contrito corde, & humiliato ſpiritu, ac prono ſtent uultu, cuſtodientes eum à maleuolis hominibus: & cōſenſum præbentes ſacrificio. peracta autem cōſecratione, omnes [c] communicent, qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus.

Item Lucius Papa omnibus epiſcopis.

Epiſcopi ſine religioſis teſtibus domini ſacramenta non cōficiant.

CAN. LVIII.

I Vbemus apoſtolica authoritate, ut ſemper teſtes uobiſcum ſacerdotes & leuitas habeatis: & licet cōſcientia [d] propria ſufficere poſsit, tamē propter maleuolos [e] (iuxta Apoſtolū) teſtimonium nos oportet habere bonū, ab his qui foris ſunt. Igitur duo pſbyteri & tres diaconi, in omni loco epm nō deſerant propter teſtimonium eccleſiaſticum.

Item Sother papa.

Niſi duobus præſentibus presbyter miſſam celebrare non præſumat.

CAN. LIX.

H Oc quoq; ſtatutum eſt, ut nullus presbyterorum miſſarū ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus [f] præſentibus, ſibique reſpondentibus: & ipſe tertius [g] habeatur: quia cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus uobiſcum: [h] & illud in ſecretis, Orate pro me: aptiſsimè conuenit ut ipſius reſpondeatur ſalutationi.

Item ex canone Apoſtolorum.

Communione priuentur, qui uſque ad finem miſſarum ſolennia non audierint.

---

a Si quis. De hac materia notaui vij. quæſt. j. nihil. & c. illud.

E Piſcopus Deo. Hæc eſt xx. pars di. in qua probat magiſter, q ſolus ſacerdos non debet officia celebrare. Io. de Fant.

b Qui oculi. ī. diſt. xciij. diaconi.

c Omnes quotidie, uel omnes generaliter ter in anno, ut ī. e. diſt. ij. peracta. & ca. omnis homo, &c.

Eccle. 4. c

d I Vbemus. Conſcientia. Argu. q non ſemper conſcientia ſufficit, ſed fama eſt neceſſaria, argu. xij. q. ij. quatuor. & xij. q. j. nolo. quod uerum eſt, cum quis habitat tantum cum bonis, uel cū malis qui parati ſunt imitari.

Conſcien cia ſola nō ſufficit.

e Maleuolos. Supra xj. quæ. iij. ſanctis. contra. ſed illud cū mali parati ſunt reprehendere, non imitari. [1] xliij. diſt. ſcimus.

1 Sub. tantū, & non imitari in bono.

H Oc quoq; ſtatutum.

f Niſi duobus. Pluralis enim locutio duorū numero eſt contenta. ut iiij. q. iij. §. item in criminali. uerſic. unquid numerus. [2] unquid neceſſarium eſt, ut ſint duo clerici: aut quidduo laici: uel unus clericus alter laicus: aut alter maſculus, & alter fœmina ſufficerent? Satis uidetur, q debent eſſe duo clerici. Argu. contra, quia et populus rñdet, amen: ut ī. xxxviij. diſtin. ſedulo. Sed hoc reſpicit cōſuetudinē alicuius loci.

g Ipſe tertius. Adeo inhærent quidā [3] uerbis iſtius ca. q dicunt q ipſe non celebraret niſi duos haberet. Alij dicunt unum ſufficere, argu. extra de fil. presbyt. propoſuit. vij. q. j. §. illud. & extra de ui. & hone. cler. ut quiſque. imo & incluſus miſſam ſolus cātare poteſt. hoc intellige, ubi cleri copia non ſuffragatur, alias ſecus: ut extra de uerb. ſig. quæſiuit. ut eccleſiæ loquitur presbyter in plurali.

2 Vt Hu.

3 Vt Hu. & Fa.

Miſſa à ſolo cantari poteſt.

h Dominus uobiſcum. Hoc dominus uobiſcum. ſumptum eſt ex ueteri teſt. ſic enim legitur Booz ſalutaſſe meſſores ſuos. illud autem, & cum ſpiritu tuo: ſumptū eſt ex epiſtola Pauli ad Timotheum. Epiſcopus etiā cum primo ſalutat populum, non dicit: Dominus uobiſcum: ſed pax uobis: quia hæc fuit prima uox Chriſti ad diſcipulos poſt reſurrectionem. ergo ut ſe oſtendat uicarium Chriſti, ideo ſic dicit. poſt uero dicit dominus uobiſcū, ut ſic oſtendatur eſſe de numero aliorum ſacerdotum. Hic ergo habes dominus uobiſcum. alibi, Amen. xxxviij. diſt. ſedulo. alibi, Deus in adiutoriū. vij. q. j. §. cū ergo. alibi, kyrie eleiſon. Pater noſter. xj. qō. iij. cū aliquis. hēs et alibi nūc dimittis, &c. Lucæ ij. Item. alibi, Benedicamus, &c. Dan. iij.

Dominus uobiſcum unde ſumitur.

Pax uobis, dicit primo ab epiſcopo. Nota q ſepeē uicibus populus ſalutatur in miſſa quatenus exclusis ſeptem uitijs capitalib. ſuſcipiant gratiam ſeptiformē, ſecūdum Innocen.

1. Tim. 4. b

Omnes

CAN. LX.

21 OMnes fideles, qui cõueniũt in ſolẽnitatibus ſacris ad eccleſiam, & ſcripturas Apoſtolorum & Euãgeliũ audiãt. Qui autem non perſeuerãt [a] in oratione, uſque dũ miſſa peragatur, nec ſanctam communionem percipiũt, [b] uelut inquietudines eccleſię cõmouentes conuenit communione priuari.

Item ex concilio Carthaginenſi.

De eodem.

CAN. LXI.

SAcerdote uerbum in eccleſia faciente, qui egreſſus [c] de auditorio fuerit, excommunicetur.

Item ex concilio Agathenſi.

Die dominico miſſas ex integro ſeculares audire debẽt.

CAN. LXII.

MIſſas die dominico ſecularibus totas audire ſpeciali ordine pcipimus: [d] ita ut ante benedictionem ſacerdotis, egredi populus non præſumat, quod ſi fecerint, ab epiſcopo publice confundantur.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Populus non ante diſcedat, quàm miſſæ ex integro celebrentur.

CAN. LXIII.

CVm ad celebrandas miſſas in Dei nomine conuenitur, populus non ante diſcedat, quàm miſſæ ſolẽnitas compleatur, & ubi epiſcopus non fuerit, benedictionem [e] à ſacerdote accipiat.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Excommunicetur qui præter miſſo eccleſiæ conuentu, ad ſpectacula uadit.

CAN. LXIIII.

QVi die ſolenni prætermiſſo eccleſiæ conuentu ad ſpectacula uadit, excommunicetur.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Vſque ad miſſam cathecuminorum nullus eccleſiã ingredi prohibeatur.

CAN. LXV.

22 EPiſcopus nullum phibeat [f] ingredi in eccleſiam, & audire uerbum Dei, ſiue gentilem, ſiue Iudæum, ſiue hæreticum, uſq; ad miſſam cathecuminorum.

Item Anaſtaſius epiſcopus omnibus epiſcopis.

Euangelia non ſedendo, ſed ſtando audire debemus.

CAN. LXVI.

23 APoſtolica authoritate mãdamus, dum ſancta Euangelia in eccleſia legũtur, ut ſacerdotes, & cæteri oẽs nõ ſedentes, ſed uenerabiliter curui, & in conſpectu Euangelij ſtantes dominica uerba intente audiant, & fideliter adorent. [g]

Item Grego. vij.

Ad miſſarum ſolennia, ſemper aliquid eſt offerendum.

CAN. LXVII.

24 OMnis Chriſtianus procuret ad miſſarũ ſolennia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moyſen dixit. Non apparebis in conſpectu meo uacuus. [h] In collectis [i] ſanctorum patrũ liquido apparet, quòd omnes Chriſtiani offerre aliquid ex uſu ſanctorum patrum debent, ad ipſum enim prius eſt confugiẽdum, [k] qui noſtræ curare poſsit animæ paſſiones. uerùm homines præpoſtero ordine ante

---

OMnes. Hæc eſt xxj. pars diſt. in qua probat, q totam miſſam populus audire debet. Qui autem ex contẽptu recuſauerit, excõmunicabitur. Et hoc probat per quinque canones. Ioan. de Fant.

a Non perſeuerant. Ex conſuetudine, uel ſuperſtitioſe. Et eſt ſi. nam in manum currit, qui non perſeuerat uſque in finẽ curſus: ut de pœni. diſt. iij. incaſſum. & eſt ſi. ī. xj. q. iij. certum.

b Percipiunt tempore deputato.

[redacted]

SAcerdote. c Qui egreſſus. quaſi minus literatũ contemnens: ut ī, xxviij. diſtinct. ſedulo.

d MIſſas. Præcipimus. Hoc dico præceptum eſſe. unde contra præceptum faciũt, qui diebus dominicis non audiũt miſſam, niſi aliqua neceſsitas cogat: ſicut & corp' Chriſti accipitur ter in anno. ī. diſt. ij. & q non frequentius.

Miſſa in die dominico eſt de præcepto.

CVm ad celebrandas. e Benedictionem. ſ. xxvj. q. vj. miniſtrare. cõtra. ſol. ibi ſolennis benedictio, qui ante miſſæ conſummationem à ſolis pontificibus celebratur, inhibetur presbyteris: hic autem poſt conſecrationem cuilibet ſacerdoti populũ benedicere permittitur. ſed & præſente epiſcopo, nec benedicere uolente ſacerdos benedicet ſi celebrauit miſſam: ut no. xcv. diſtinc. ecce.

EPiſcopus. Hæc eſt xxij. pars diſtin. ſecundum Io.

f Prohibeat. ſ. xxj. diſt. cleros. in ſi. contra. ī. diſt. iiij. eos. contra. xj. q. iij. excõmunicatos. 1 Sed dic ut ſolui ī xxxv. q. iii. de inceſtis, nã hic de hæretico non præciſo loquit: ibi de eo qui ſequit hæreſim iam damnatam. H. dicit hoc abrogatum 2 eſſe uel loquitur de illis de quorũ correctione eſt ſpes aliqua: ut ī. diſtin. iiij. Iudæi. aliud eſt ſi uenirent cauſa ſubſannandi uel deridendi.

1 Itẽ contra. 34. q. j. clericus

25. diſt. perlectis. in prin. j. q. j nõ liceat.

2 Ad hoc ſ. j. q. j. nõ liceat clericis. ubi d hoc. idẽ no. 25. di. c. j. Arch.

APoſtolica. Hæc eſt xxiij. pars diſt ſecundum Ioan. de Fant.

g Adorent. id eſt, uenerentur.

OMnis Chriſtianus. Hæc eſt xxiiij. pars diſtinct. ſecũdum. Io. de Fant.

h Vacuus. Bonis operibus, uel ad literam. & eſt conſilium in diebus priuatis, ſcilicet, ſed in diebus feſtiuis pceptũ: & ita uidetur, q oblationes ſint ex debito exigẽdæ, & ad eas dandas parochiani ſunt cogendi. argu. xvj. q. j. ſtatuimus. argu. contra. xij. q j. duo. Sed credo, q ſi ſacerdos pauper eſt, poteſt eis diuina officia ſubtrahere, niſi dẽt ei oblationes: ut extra de ſimo. cum ſit. xij. q. ij. charitatem.

Oblationes an ſint debitæ à parochianis.

ADDITIO.

Bñ dici. Credo, ſecundũ Lau. cui fuit iſta gloſſ. tota. & idem ſentit hic Hugo. qui dicit, quod non credit q oblationes quæ uoluntariæ uel ex deuotione fiunt in feſtiuis diebus, ſint debitæ, uel poſſunt de iure peti. & idẽ ſentit frater Rayner. Archi.

1 Hoc ſane intellige, & dic ut plene no. Hu. in ſumma, de parochia. §. in qbus uer. in tertia uo q., &c. ubi ſatis not. de materia huius gl. & quomodo hoc c. itelligi debet; ſcilicet de ſolennib. feſtiuitatib. locorum. Archi. Sed gl. indiſtincte ſequit Hipo. Mar. ſin. 682. Exo. 23.

i In collectis. quas faciebant ſancti patres, pro recipiendis pauperibus.

k Eſt confugiendum. orando, non tentando. & ita non eſt contra. xxij. quæſtione. ſecunda. quæ ſitur.

Quando

ſibi opem ab hominibus accerſiunt. ubi autem humana ſubſidia defecerint, tunc opinantur diuini poſtulandam fauoris gratiam.

Item Cyprianus papa reſpondit.

Quare ſurſum corda in præfatione dicitur.

CAN. LXVIII.

Quando autē ſtamus ad orationē fratres dilectiſsimi, inuigilare & incūbere a ad preces toto corde debemus: cogitatio carnalis hominis & ſecularis abſcedat, nec quicquam tunc animus aliud, quā id ſolùm cogitet a quod precat̄. ideo & ſacerdos ante orationem præfatione præmiſſa parat fratrū mentes dicēdo, Surſum corda: ut dum reſpōdet plebs, Habemus ad dominum: admoneatur, nihil ſe aliud, quàm dominum cogitare debere. Claudatur cōtra aduerſarium pectus: & ſoli Deo pateat: nec ad ſe hoſtem Dei, tempore oratiōis uenire patiat̄.

Gelaſius Romanæ eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis epiſcopus uniuerſis Germaniarum atq; Galliarum epiſcopis.

Quæ præfationes in miſſis ſunt cantandæ.

CAN. LXIX.

Inuenimus b has nouē c præfationes in ſacro cathalogo tātummodo recipiendas, i. unam d in albis Paſchalibus, aliam die Aſcenſionis e Domini, tertiā f die Pētecoſtes, quartā g de Natali domini, quintam h de Apparitione dñi, ſextā i de Apoſtolis, ſeptimam k de ſancta Trinitate, octauā l de cruce: nonā m de ieiunio in quadrageſima tantummodo dicendam.

Item ex concilio Cabilonenſi.

In omnibus miſſarum ſolēnibus pro defunctis fiat.

CAN. LXX.

Viſum præterea n nobis eſt ut in omnibus miſſarum ſolennibus pro ſpiritibus defunctorum, loco competenti o in eccleſia ad dominum deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur p qua non pro uiuētibus & pro quibuslibet neceſſitatibus dominū deprecetur: ita nimirum, nulla dies excipi debet, quin pro animabus fideliū preces domino in miſſarum ſolennibus fundatur. Antiquitus igitur, hunc morem ſancta tenebat eccleſia, ut in miſſarum ſolennibus, & alijs precibus domino ſpiritus quieſcētium commendarentur: dicēte beato Auguſtino; non ſunt prætermittendę ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum: quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & catholica ſocietate laudamus. Defunctorum q etiā tacitis nominibus r eorū, quos ſub generali ſ cōmemoratione ſuſcepit eccleſia: t ut quib. ad iſta deſunt parētes & filij, aut quicūq; cognati uel amici ab una eis exhibeatur pia matre cōi. u

Item Innocentius epiſcopus urbis Romanæ Decentio Eugubino.

Ante preces non ſunt à ſacerdote nomina recitāda.

CAN. LXXI.

De nominibus recitādis x ante, quā y ſacerdos preces faciat, atque eorum oblationes quorū nomina recitanda ſunt, oratione ſua commēdet: quàm ſuperfluum ſit, ipſe per tuam prudentiam recognoſcis: ut cuius hoſtiam nec dum Deo offeras, eius ante nomen inſinues: z quamuis a illi incognitum nihil ſit,

---

Quando autē. Hæc eſt xxv. pars diſtinct. ſecundum Io. de Faut.

a Cogitet. nam hoc genus mendacij eſſet. xxij. q. v. cauete.

Inuenimus. Hæc eſt. xxvj. pars diſtinc. ſecundum H.

b Inuenimus. quot ſunt canonicæ præfationes oſtendit.

c Nouem. Addita eſt & decima. ut diſt. lxx. ſanctorum canonum, ſcilicet, æquum & ſalutare.

d Vna. Et te quidem omni tēpore.

e Aliam die Aſcenſionis. Qui poſt reſurrectionem ſuā.

f Tertiam. Qui aſcendens ſuper omnes cælos.

g Quartam. Quia per incarnati uerbi myſterium.

h Quintam. Quia cū unigenitus tu9.

i Sextam. Et te ſuppliciter exorare.

k Septimam. Quia cum unigenito filio tuo, & ſpiritu ſancto.

l Octauam. Qui ſalutem humani generis.

m Nonam. Qui corporali ieiunio uitia comprimis.

Viſum præterea. Hæc eſt xxvij. pars diſtinct. ſecundū Io. de Fan.

n Viſum præterea. Nota in omni miſſa memoriam & orationem eſſe faciendam pro defunctis. Iſtud oſtendit duobus capitulis.

o Loco competenti. id eſt, in ſecreta miſſæ.

p Excipitur. Excipitur ſexta feria ante paſcha, in qua ſecundum ordinem Romanum non cōficitur: ſed oblatio precedentis diei cū uino ſumitur, & excipitur etiam ſabbathū ſequens: quia potius refertur ad dominicam ſequentem, j. diſtinct. iij. Sabbatho.

q Defunctorum. id eſt pro ſpiritibus defunctorum.

r Etiam tacitis nominibus in ſecreta.

ſ Sub generali. ſit pro omnibus ſimul, & prodeſt cuilibet ac ſi ſpecialiter pro eo fieret. de conſe. diſtinct. v. non mediocriter.

t Eccleſia. ſupple non ſunt prætermittendæ ſupplicationes.

u Pia matre communi. id eſt, eccleſia tota.

x De nominibus recitandis. populo connumerare poſſum9 ergo eorum nomina recitando, ſed in miſſa uel oratione aliqua miſſæ, uel in ſecreta ſpecialiter nomina eorum exprimere non debemus.

y Antequam, nec ante, nec poſt.

Inſinues. quaſi non ante, ſed poſt debet īſinuari deo.

z Quamuis. non ergo recitant, ideo quod Deus addiſcat: ſed ut ſupplicantium deuotior reddatur affectus: arg. viij. q. ij. cū gratia. & ca. non æſtimemus. H. nominari ergo poſſunt.

In ſacra

---

t Sermo. 6 & cōmunione dāda.

Et hoc ideo, quia in c. pced. facta erat mētio de præfatione cui ſemper pmittit, ſurſū corda.

Oratio p defunctis, fiat in omni miſſa.

Conficere nō licet in vj. fer. ante paſcha

IN ſacramentorum. Hæc diſt. diuiditur in xxviij. partes. in quarum prima probat per vij. ca. ꝙ ex pane triticí, & uino uitis cũ aqua conficitur corpus & ſanguis Chriſti. Secunda ibi, nihil. Tertia ibi, Pacẽ. Quarta ibi, Relatũ. Quinta ibi, Quotidie. Sexta ibi, Triforme. Septima ibi, Tribus gradibus. Octaua ibi, Qui ſcelerate. Nona ibi, Si per negligentiam. Decima ibi, peruenit. Vndecima ibi, Sacerdotum. Xij. ibi, Inſtitutio. Xiij. ibi, ſacrificiũ. Xiiij. ibi, Quia corpus. Xv. ibi, In quibus. Xvj. ibi, Ego Berengarius. Xvij. ibi, Semel Chriſtus. Xviij. ibi. Liquido. Xix. ibi, Panis. Xx. ibi, Panem de altari. Xxj. ibi, Re uera. Xxij. ibi, Iteratur. Xxiij. ibi, In Chriſto. Xxiiij. ibi, In calice. Xxv. ibi, Sicut. Xxvj. ibi, Presbyter. Xxvij. ibi, Qui bene. Xxviij. ibi, Pro dilectione. Ioan. de Fant.

Item Alexand. urbis Romanæ epiſcopus omnibus orthodoxis.

Panis et uinum, et aqua in ſacramentis ſunt offerenda.

DISTINC. II.

IN ſacramẽtorũ [a] oblationib. [b] q̃ inter miſſarũ ſolennia dño offeruñt, panis et uinũ aqua permiſtum in ſcrificium offerantur. nõ enim debet in calice domini, aut uinũ ſolũ, aut aqua ſola offerri: ſed utrunq; permiſtũ offerãt: quia utrunq; [c] ex latere eius, in paßiõe ſua profluxiſſe legitur.

Item Cyprianus Papa Cecilio fratri ſalutem. †

† Epiſtola 30. li. 2.

Vinum ſine aqua, uel econuerſo in ſacramentis offerri nõ licet.

CAN. I.

SIcut in ſacrificãdo calicẽ dñi offerri ſola aqua minimè põt, quomodo nec uinũ ſolũ põt. Nã ſi uinũ tantùm quis offerat ſanguis Xp̃i incipit [d] eſſe ſine Chriſto. [e] Quãdo enim utrunq; miſce-

a In ſacramentorum. Hic intitulatur ij. di. in qua agitur de ſacramento euchariſtiæ. Et licet baptiſmus ſit ianua omniũ ſacramentorũ † & neceſſarior. xxij. di. §. uerũ. hoc tñ dignius eſt, & ideo tractat prius de eo, & propter ſeriẽ operis apertius continuandũ. cum. n. tractauit in præcedenti. diſt. de celebratione miſſæ: & tota uis miſſæ cõſtet in conſecratione corporis Chriſti: merito de eo ſubdit et tractat de hoc ſacramẽto in hunc modũ. Primo agit de forma ſacrificãdi. Secundo de reuerentia ſuſcipiendi & tractandi & ſeruandi hoc ſacramentum. Tertio de triplici continentia eius. De forma ſacrificandi agit, uſque ad illud c. nihil. de reuerentia ſuſcipiendi, agit etiã uſq; ad illud c. ſacrificiũ. exinde de his quæ in ſacrificio continentur. Circa q̃d conſiderandũ eſt, à quo, ubi & qñ fuit hoc ſacramentũ inuentũ, & quæ forma cõficiẽdi illud, & quæ in eo ſunt neceſſaria, & de triplici eius cõtinentia: & poſt ſupponemus quaſdã opiniones de cõfuſione ipſarum rerum. Fuit aũt inſtitutũ à dño. ĩ. ea. qa corpus. & in cœna. ĩ. c. liquido. et qñ poſt typicũ paſcha cõpletum cum comedit agnũ cũ apoſtolis. ĩ. c. accipite. Formã habemus in c. ĩ. c. accipite. Sũt autem tria neceſſaria: panis, uinũ, & aqua. ĩ. c. in ſacramento. Continenẽ autem tria in hoc ſacramento: forma uiſibilis panis & uini, ueritas corporis & ſanguinis Chriſti: & uirtus ſpiritualis. i. uirtus unitatis & charitatis. i. æterna coniunctio & dilectio Chriſti ad eccleſiam. xxj. di. §. j. ibi, Rogaui pro te Petre ne deficiat, &c. Primum eſt [redacted] nõ res ſacramenti. Secundum eſt ſacramentũ, & res ſacramenti. [redacted] menti tm̃, & non ſacramentũ. & hoc eſt quod dicitur extra de celeb. miſſa. cum Marthæ. §. diſtinguendum. Fit autem conuerſio rerum ſecũdum quoſdã: quia pa[redacted] conuertitur in corpus, & uinum in ſanguinẽ: aqua in nihilum: ſed ſignificat regenerationem [redacted] fit per aquam. cõtra iſtos eſt, quia qui puram aquam ſumit, poſt non conficiet. vij. q. j. nihil. Sed contra ĩ. eodem. relatum. ſed non fuit ibi pura aqua. Alij dicunt, quòd uinum & aqua conuertuntur in ſanguinẽ: licet Philoſophi dicant cõtra ꝙ aqua & uinum non commiſcentur per minima. i. nõ ita ꝙ inſeparabilia ſint. alij etiã dixerunt, ſed peſsime, ꝙ aqua conuertebatur in aquaticos humores. Alij dicunt, ꝙ corpus Chriſti poſt conſecrationẽ ſolũ eſt ſacramentũ & figura. ĩ. c. ego Berengarius. & hæc traduntur extra de celeb. miſſa. cũ Marthæ. §. uerum. & c. i quadam. Sed opinio uerior eſt, ꝙ uinum & aqua nõ ut duo, ſed ut unũ compactum tranſmutantur. extra de ce. miſ. cum Marthæ. §. uerũ & c. in quadam. De eo tamen ꝙ dicitur, ꝙ panis conuertitur in corpus Chriſti, uariæ ſunt opiniones, Vna aſſerit ꝙ illa ſubſtantia quæ fuit panis primo, poſtea eſt caro & ſanguis Chriſti: arg. ĩ. c. panis eſt in altari. & ca. qa corpus. Secunda opinio tenet ꝙ ſubſtantia panis & uini ibi deſinit eſſe, & remanent accidentia tantũ ſ. ſapor, color, pondus, & ſimilia: & ſub illis accidentibus incipit ibi eſſe corpus. Chriſti. Tertia tenet, ꝙ remanet ibi ſubſtantia panis & uini: & in eodẽ loco & ſub eadem ſpecie eſt corpus Chriſti: argu. ĩ. c. ego. quælibet tamen opinio, fatetur ibi eſſe corpus Chriſti. Secunda opinio uerior eſt, ut extra de ſum. trin. firmiter. §. una.

† Vt 37. di. §. uerũ. c. ad hoc. extra de presby. ſi bapti. ueniens. Ar.

Euchariſtiæ ſacramẽtum, à quo fuit inſtitutũ.

Euchariſtiæ ſacramẽto, tria continentur.

a In ſacramentorum. De forma ſacrificandi. ſ. quę debent offerri in ſacramento euchariſtiæ. vij. c. oſtẽdit.

b Oblationibus. i. in ipſis oblatis q̃ ſunt ſacramenta.

c Quia utrunq;. Hæc rõ nõ eſt ſufficiens: † ſed eſt rõ, qa Chriſtus hoc ſtatuit dicens: Hoc facite in meam commemorationem. ĩ. ea. in Chriſto ſemel. Alia ratio eſt, quia aqua ſignificat redemptionem. ĩ. ea. cum omne. & ita tria ſunt ſignificantia ibi: aqua, uinum, panis: & ita tria ſacramenta. ĩ. ea. non oportet.

† Sed eſt quædã ad minicu-lũs B. La.

c. Quia utrunque. Id eſt, utriuſq; ſacrificium uel ſignificatum. ĩ. ea. in calice. ſ. ſanguis in quem conuertitur uinum & aqua. ĩ. diſt. ea. panis in altari. Nomine ſanguinis dicitur quilibet humor humani corporis, hic non inuenitur, niſi large accipiatur nomẽ ſanguis. unde uinum in ſanguinem conuertitur, [redacted]: ita quod aqua dicitur profluxiſſe, id eſt. alij humores de latere Chriſti. Sed nunquid uera aqua, aut humor aquæ ſimilis fluxit? ſi uera aqua, quãdo fuit illa creata? nunquid in corpore, aut in egreſſu à corpore? ſi humor fuit ſine aqua, quod fuit ibi miraculum? Reſpon. ſecundum H[redacted] cum ſegregatione fluxerunt. Alij tamen dicunt, ut Mel. & Baz. ꝙ uera aqua, & extra corpus illius fuit illa crea[redacted] fuit cũ fluxit aqua de petra educta. ĩ. c. re ue[redacted] tur quod medietas: arg. ff. de uſufruct. etiam partis. & de contrahen. emp. l. domum. ſed hoc relinquo arbitrio prouidi ſacerdotis, id eſt, quandiu dicatur quod uinum ſit, uel aqua. Dic quod poni debet plus de uino ſemper, quam de aqua.

Aqua quę fluxit de latere Chriſti an fuerit uera aqua? † Iſta fuit ſententia Hug. & illa quæ ꝓxi. ſequit. unde cla[redacted] ret quod fuit uera aqua, &c. Archi.

Aqua an ſit de neceſsitate conſecrationis.

d SIcut in ſacrificando. Incipit. Id eſt, ſine Chriſto: quia non conficitur, maxime quantum ad ſalutẽ plebis. ĩ. ea. cum omne.

e Sine Chriſto. Id eſt, ſine tali ſacramento quod decius.

tur, & adunatione confuſa [a] ſibi inuicem copulantur: tunc ſacramẽtum & ſpirituale [b] & cæleſte efficitur. ſic uerò calix [c] domini non eſt aqua ſola, & uinum ſolum, niſi utrũque miſceatur: quomodo nec corpus [d] domini poteſt [e] eſſe ſola farina, niſi utrunq; [f] adunatũ fuerit et copulatum, & panis unius cõpage ſolidatum.

Idem.

CAN. II.

SCriptura dicit, ut quotieſcunq; calicẽ in commemorationẽ domini & paſsionis eius offerimus: id quod conſtat dominũ feciſſe, [g] faciamus: ſed uide frater chariſsime ſi quis de anteceſſoribus noſtris uel ignorãter [h] uel ſimpliciter [i] non hoc ſeruauerit, & tenuerit quod nos dominus facere et exemplo & magiſterio docuit: poteſt ſimplicitati eiuſdem indulgentia domini uenia concedi: † nobis uerò non poteſt ignoſci, [k] qui nunc à domino admoniti & iſtructi ſumus ut calicẽ domini cum uino miſtũ, ſecundùm quod dñs obtulit offeramus.

Item ex concilio Martini Papæ.

Præter uinum, & aquam, & panem, in ſacramento nihil debet offerri.

CAN. III.

NOn oportet aliud aliquid in ſacramẽto offerri præter uinũ [l] & aquam et panem: quæ in typo Chriſti benedicũtur: quia dum in cruce Chriſtus penderet, & de corpore ei⁹ ſanguis effluxit & aqua: hæc tria unũ [m] sũt i Chriſto Ieſu: hęc hoſtia [n] & oblatio Dei in odorem ſuauitatis.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Id eſt, ſanguinis Chriſti effuſio incipit. i. oſtẽditur eſſe ſine Chriſto. i. ſine unitate corporis Xp̃i quod eſt eccleſia ſecũdũ Io. de Fà. & Hugo. eius latere profluxit: ſcilicet ſanguis [a] & aqua, ut i. c. j. & ij. & j. c. iij. Vel ſine Chriſto. i. eccleſia, quæ. ſ. myſticum corpus Chriſti eſt ꝙ eſt dicere ſanguis non prodeſt corpori Chriſti ꝙ eſt eccleſia. i. nobis. ſ. diſt. proxi. eccleſia. non enim uinum tantum dicitur corpus Chriſti, uel ſine ſaluatione Chriſti, id eſt, Chriſtianorũ. ſecundũ hoc uideretur ꝙ Chriſtus dicatur Chriſtianus populus. ad hoc facit extra de ſac. unc. ca. j. hæc oſtendit Apoſtolus in epiſtola ad Cor. Sicut omnia membra unum ſunt corpus, ita unus Chriſtus ſunt: ut j. e. di. cum omne. H. uero qui non poſſe confici ſine aqua dicit: exponit ſanguis, id eſt, uinum ꝙ ſignificat ſanguinem.

Lu. 22. b 1. Co. 11. c

a Confuſa. Id eſt, permiſta.

b Spirituale. Spirituale dicitur corpus, ꝙ nihil habuit ꝙ ei obſtaret: ſicut Chriſt⁹ ianuis clauſis intrauit ad diſcipulos: palpabilem tamen ſe exhibuit: ꝙ non faceret ſpiritus. unde ſpiritus nec carnem nec oſſa habet, &c. ad cuius ſimilitudinem, corpora noſtra agilia erunt: ut licet clauſa eſſent in ſolidiſsimo corpore ferreo uel marmoreo: poſſunt tamen exire. Vel ideo ſpirituale, quia ibidem ſignatur noſtra redemptio. j. ea. cum omne. Vel ſpirituale, q̃a cæleſte efficit, & tũc rei ſpiritualis & cæleſtis. ſ. cõiunctionis eccleſiæ ad Chriſtum efficitur ſacrm̃. uinũ enim ſanguinẽ: aqua uero plebem ſignificat. horũ autẽ confuſio ſalutis noſtræ. [redacted] in cõmiſtione eñ uini & aquę ſignatẽ plebis per Chriſtũ facta redemptio. j. ea. cu[redacted]

c Calix. No. diuerſitates circa iſtud ſacramentum inter doctores. nã dicunt quidã, ꝙ ex uino ſine aqua nõ poteſt confici ſanguis Chriſti. H. dicit ꝙ põt, licet nõ debeat fieri. Itẽ dicunt aquam eſſe admiſcendam in calice [redacted] ueruntamen ubicunq; admiſceatur, conficietur ſanguis. Item dicunt quidam ꝙ ex nectare uel uino cocto conficietur quicq̃d ei admiſceatur. H. tamen dicit ꝙ non: ꝙ uerius eſt [redacted] ff. de contrah. emp. in uenditionibus. tamẽ in omnib. his miſturis tranſſubſtantiatẽ. Itẽ nota ꝙ de agreſta uel muſto nõ põt confici ſanguis. j. e. contra de muſto ex uuis & racemis põt ex neceſsitate: de alijs non. ſ. de pomis & huiuſmodi. Sed qñ dicemus ꝙ poſsit? qñ incipit eſſe uinum. Sed qñ incipit eſſe, conſulendus eſt uſus in hoc caſu. Item circa panem nota ꝙ de alio pane non poteſt confici corpus Chriſti, niſi de frumento: ut j. ea. in ſacramento. & ſi alia farina admiſceatur frumento, illa non tranſſubſtantiatur. & in hoc nõ eſt diuerſitas. Sed in alio eſt, quia dicit Hu. ꝙ non poſſumus conficere niſi de frumento, uel de pane fermentato in eccleſia occidẽtali: et ſi fiat, nihil agitur. Baz. contra ꝙ conficiatur corpus Chriſti. Item nec confici poteſt, ſi farina non cum aqua ſed cum alio liquore admiſceat.

d Nec corpus. i. panis, ſub cuius ſpecie iacebit corpus Chriſti, qui eſt trãſſubſtãtiatus in corpus Chriſti.

e Poteſt. Id eſt, nõ poteſt cõfici ex farina ſola: ſcilicet ex ſolo pane multorum compage cõſolidato: nec aqua ſola, &c.

f Niſi utrunque. Id eſt, farina, & aqua. Quid ſi ex melle uel alio liquore fuerit farina aſperſa, nunquid tranſſubſtantiatur ille panis in corpus Chriſti? Non.

g SCriptura dicit ut. Feciſſe. uide uiolentiſsimũ arg. cõtra Græcos. ueriſimile eñ eſt, ꝙ dominus azymis uſus eſt propter ritum Iudæorum. & nos azymis uti debemus. Gr. tunc in domibus eorũ non erant fermẽta. ueriſimile tamen uidet̃, ꝙ alicui doctorum eorum reuelatũ fuerit ꝙ conficerent in fermentatis. arg. contra. j. diſt. iij. noſſe.

h Ignoranter. Argu. ꝙ ignorantia iuris excuſat. ſ. xxiiij. q. j. ſi quis dederit. ſ. diſtin. viij. conſuetudo. xxxj. q. j. de his. ſ. diſt. lij. ſolicitudo.

i Vel ſimpliciter. Sed nõne exemplum dñi ita potuit eos inſtruere, ſicut & nos? qualiter ergo excuſabunt̃? Sed dic ꝙ nos docuerunt patrum ſacræ ſcripturæ de ipſo Chriſto, quas forte ipſi non habuerunt.

ADDITIO Arg. ſ. xcvj. diſt. in ſcripturis.

k Ignoſci. Arg. poſt admonitionem, non eſſe parcendum. xij q. ij. indigne.

l NOn oportet. Præter uinum. Quæritur an uinũ & aqua tranſeant in ſanguinem tãtum? Reſp. ſic extra de cel. miſ. cũ Marthæ. §. uerũ. Alij dicunt ꝙ non: ſed uinum in ſanguinẽ, [redacted]. ſicut. n. in humano corpore quatuor humores ſunt, ad inſtar quatuor elementorũ, extra eo. in quad. m. ſic in corpore Chriſti. unde ſic expone: hæc tria ſunt unum in uno Chriſto, & hæc tria sũt tria, & tantũ tria: quia uinũ in ſanguinem, [redacted] & panis in corpus conuertitur.

m Vnum. Id eſt, in unũ tranſeũt corpus Chriſti: tamẽ hoc in illud, & aliud, in aliud, & tertium in aliud conuertitur, & tñ pro uno reputatur: ut j. e. cõperimus.

n Hoſtia. Et nihil conuertimus.

Agilitas eſt dos corporis glorioſi.

Sanguis Chriſti utrumq; poſſit ex uino ſine aqua confici.

[redacted]

Panis ad conficiendũ debet eſſe ex frumento.

† Cõcor. l. j. §. ſi. ff. de edẽ. & l. ſi qs id. §. duli. ff. de iuriſd. om. iudic. & in auth. de inſtru. cau. & fi. §. hæc autẽ omnia.

Græci cõficiunt in panib. fermentatis.

Scilicet parti, ſed nõ ex toto. Arch.

Vinum & aqua utrũ tranſeant in ſanguinem tantum.

De eodem.

CAN. IIII.

IN sacramento corporis & sanguinis domini, nihil amplius offeratur, quam quod ipse dñs tradidit,[a] hoc est panis & uinum aqua mistum: nec amplius in sacrificijs offeratur, quam de uuis & frumentis.[b]

Item ex sexta synodo.

Oblationis sacrificio uuas nemo coniungat.

CAN. V.

DIdicimus, quòd in quibusdã ecclesijs sacerdotes sacrificio oblationis coniungant uuas quæ secundum usum in altari offeruntur: & sic simul utraque populo dispensent. Præcipimus igitur, ut nullus sacerdos hoc ulterius faciat: sed in remissionẽ peccatorum, populo oblationẽ solã distribuat: & uuas seorsum benedictas[c] populus qui petierit accipiat: & fructuum gratias agat.

Item Iulius papa, episcopis per Aegyptum.

De his qui sacrificando uariè errabant.

CAN. VI.

CVm omne crimẽ[d] atq; peccatum oblatis Deo sacrificijs deleatur,[e] quid decætero ꝓ delictorũ expiatione domino dabitur, quando in ipsa sacrificij oblatione erratur?[f] Audiuimus enim quosdã schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & Apostolicas institutiones lac pro uino in diuinis sacrificijs dedicare, alios quoq; intinctã Eucharistiã, populis pro cõplemento communionis porrigere, quosdã etiam expressum[g] uinũ in sacramento dominici calicis offerre, alios uerò pannũ lineum musto intinctũ per totũ annum reseruare, & in tẽpore sacrificij partẽ eius aqua lauare, & sic offerre, quod quam sit euangelicæ[h] & apostolicæ doctrinæ contrariũ, & consuetudini ecclesiasticę aduersum: non difficilè ab ipso fonte ueritatis probabitur, à quo ordinata ipsa sacramentorum mysteria processerunt. Cum.n. magister[i] ueritatis uerum salutis nostrę sacrificium suis commendaret discipulis: nulli lac sed panem tantum & calicem, sub hoc sacramento cognoscimus dedisse. Legitur enim in Euangelica ueritate: Accepit Iesus panem & calicem, & benedicens dedit discipulis suis. Cesset ergo lac, in sacrificando offerri: quia manifestum est, & euidens exemplum ueritatis Euangelicæ illuxit, quod præter panem & uinum, aliud offerri non licet. Illud uerò,[k] quod pro complemento communionis intinctã[l] tradunt Eucharistiam populis: nec hoc prolatum ex Euangelio testimoniũ receperunt, ubi Apostolis, corpus suum commendauit, & sanguinem. Seorsum enim panis, & seorsum[m] calicis com

Dominus miscuit aquam cũ uino.

a IN sacramento. Tradidit. Arg. quod dñs miscuit aquam cũ uino. s. ea. scriptura. & nos miscere debemus: quia docti uiri cautela: & c. lxxxj. dist. legitur.

b Et frumentis. i. pane frumenti: quia Christus fuit granum frumenti. de poeni. distin. ij. cum sanctam. sed sicut dicitur ab eis qui experti sunt, lolium de frumento nascitur: ut distinc. lvj. nasci. nunquid si de lolio fiat panis, ille per uerba transsubstantiatur? non. Nũquid si frumento addatur piper, conuertitur in corpus Christi? Non. sed reliquum tantum. [redacted]: argu. xxiiij. q. iij. resecandæ.

Piper frumento additum nõ transit in corpus.

c DIdicimus. Benedictas. benedictione uulgari, non illa speciali appropriata eucharistiæ. j. ea. accipite. & solet uua benedici in festo sancti Sixti.

d CVm omne crimẽ. quatuor errores extirpantur in canone isto.

e Deleatur. i. cum ad hoc sacrificium offeratur, ut p ipsũ peccatum deleatur j. ea. distin. species & similitudo.

f Erratur. quod fit in calice.

g Expressum. [illegible] est, degranatum, botrum. nam ex uino expresso, licenter hoc fieret. uel expressum post consecrationem, ut tũc uice sanguinis sumatur. ante enim liceret: ut j. dicit. sanguis enim domini prælo crucis, & cæteris instrumẽtis passionis de corpore eius pressus emanauit. extra de cele. miss. cum Marthæ. uer. aliquibus.

Hic uult dicere, ꝙ ante cõsecrationẽ bene licet exprimere: & sic cõsecrare Archi.

h Quod quam sit Euangelicæ. hæc omnia prædicta respicit: & sic ultimum prohibetur. si enim non esset illicitum, hoc inter alia reprehensibilia non connumeraretur: cũ omnia quæ simul in prohibitione ueniunt, simul prohibita intelligantur: argu. vij. quæstio. j. denique. uersi. addendo. ff. de uerborum obligatio. Titia. & ff. de iuris & facti ignor. regula. §. ultimo. & ultimo loco postea per se prohibetur. Vel refertur tãtum ad ultimum: & sic expresse ultimum prohibetur. Dicunt tamen quidam, quod ultimũ hic non prohibetur.

i Cum enim magister. hic extirpat primum errorem.

k Illud uero. & ita extirpat errorem secundum.

l Intinctam: ut j. eod. not. super cap. presbyter. contra ibi dicitur quod seruari debet intincta ad opus infirmorum, quod non reprobo, licet non necesse sit, quod intingatur. sed Hugo dicit illud esse abrogatum.

m Et seorsum. Sed nunquid uerum est. quod separatim consecretur corpus Christi, & separatim sanguis? Dicunt quidam ꝙ non fit transsubstantiatio, nisi in ultima syllaba totius formæ plata. Alij uero dicunt, ut Hugo. quod cum dicit, Hoc est corpus meum, quod transsubstantiatur sub illa conditione, scilicet si statim subiungat, Hic est sanguis meus, aliter non. Alij dicunt incertum esse in rerum natura, utrum incontinenti sit corpus Christi. ff. de iudic. sed & si. §. ultimo. Sed ego dico, quod si per copulatiuã duo dicuntur, tunc in prolatione huius uocis. Hoc est corpus meum trãssubstantiatur corpus, & in prolatione consequentis uocis siue locutionis, transsubstantiatur sanguis. sed si per copulati-

Corpus Christi & sanguis, an consecrentur separatim.

copulatiuam tantum unum dicatur, tunc fiet tantum in ultima litera tranſſubſtantiatio. de hoc not. ȷ. ead. quia corpus.

Chriſtus utrum iudam pdiderit.

a Proditorem. cum dixit hic me tradet. Sed ceſſat oppoſitio de proditione: quia dominus non prodidit eū. non eſt enim proditio de futuro, ſed de præterito, nā tradet, futurū eſt. ſi ergo propalauit, non prodidit. Vel dicendū, quod hoc fecit ad inſtantiam eius, cum etiam dixerit ei: tu dixiſti. Alij dicunt, quod in aure Ioannis dixit, q intingit, &c. Vel dic, quod non prodidit: quia dixit talibus q poterant prodeſſe, & non obeſſe xxij. q. v. hoc uidetur. Ioan.

Ioan. 13. a

b De expreſſo. hic de tertio errore, ſcilicet poſt conſecrationem: uel expreſſo, id eſt, non miſto cum aqua.

c Comprimatur. argu. quod uini deſecatio non eſt neceſſaria ad confectionem.

Aqua multipliciter accipitur.

d Intelligi. nam legitur in Apocal. Aquæ multæ populi multi. Item aqua dicitur pœnitentia. ȷ. diſt. vj. teſtamentum. Quandoq; dicitur ſcriptura xxxij. qō. v. ſi Paulus. quandoque dicitur aqua tentatio: ut Saluū me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ, &c.

e Sine nobis. id eſt nobis non profuiſſe oſtenditur, q tamen falſum eſt, ſecūdum Baz. hoc enim expoſitum habes. ȷ. ea. diſt. ſicut. ADDITIO. Et q dicit ibi, ſine Chriſto, hic dicit, ſine nobis quod eſt idē ſecundum Hug.

¹ Alij dicūt q eſt adhuc reprobatio tertij erroris: reprobatio autē quarti eſt ȷ. uer. & ideo hoc ſe qui in gl. ſeq. Arch.

f Ergo quando botrus. hic uidetur reſpōdere quartæ ¹ quæſtioni ubi innuitur, quod ſicut ipſi qui botrū offerebant, ſolum uinum offerre uidebantur, ita qui panem intinctum lauabant, ipſam aquam offerebant.

mendatio memoratur. nam intinctum panē, alijs Chriſtum præbuiſſe non legimus, excepto illo tantùm diſcipulo quē intincta buccella magiſtri proditorē ¹ oſtenderet: non quæ ſacramenti huius inſtitutionem ſignaret. Nā quòd de expreſſo b botro. i. de uuarū granis populus communicatur, ualde eſt omnino confuſum. ſed ſi neceſſe ſit, botrus in calice cōprimatur, c & aqua miſceatur: quia calix dominicus iuxta canonum præcepta, uino & aqua permiſtus debet offerri: quia uidemus in aqua populū intelligi, d in uino uero oſtendi ſanguinē Chriſti. ergo cùm in calice uino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credit, copulatur & iungitur, quæ copulatio aquæ & uini ſic miſcetur in calice domini, ut miſtio illa non poſſit ſeparari. Nam ſi uinū tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis. e Si uero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. ergo quādo botrus f ſolus offertur, in quo uini efficiētia g tantùm deſignatur: ſalutis noſtræ ſacramentū negligit, quod aqua ſignificatur. Non. n. poteſt calix domini eſſe aqua ſola, aut uinum ſolum, niſi utrunque miſceatur. & ideo quia iam plurima & multiplex maiorum manauit ſententia: omnis deinceps talis error, atq; præſumptio ceſſare debet, ne peruerſorū & inordinata compago ſtatum ueritatis eneruet: & ideo nulli deinceps erit licitū, aliud in ſacrificijs diuinis offerre, niſi iuxta antiquorum ſententiam cōciliorum, panem tantum & calicem uino & aqua permiſtum. Decętero aliter quàm præceptum eſt faciens, tandiu à ſacrificando ceſſabit, quandiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione correctus, ad gradus ſui officium redeat, quod amiſit.

Item Alexander papa quintus á Petro.

Nulla oblatio corpori & ſanguini Chriſti cōparari ualet.

CAN. VII.

¹ ps NIhil in ſacrificijs h maius i eſſe pōt, quam corpus k & ſanguis Chriſti, nec ulla oblatio hac potior eſt: ſed omnes hæc præcellit, quæ pura conſcientia domino offerenda eſt, & pura mente ſumenda, atque ab hominibus ueneranda & ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli & uenerari debet.

Item Innocentius papa, Decentio Eugubino epiſcopo ſalutem.

Ante confecta myſteria, pacem non debemus offerre.

CAN. VIII.

¹ ps PAcem igitur aſſeris ante confecta myſteria, quoſdā populis impertiri, uel ſibi inter ſe ſacerdotes tradere: cū poſt omnia (q̄ aperire l

Vnde & contra euangelicam formam offerentes, non conficiebant. Quid autem ſi aqua ſaporem uini admittat ex panno? non tamen eſt uinum: quia aliquando aliunde non ex uino talem admittit ſaporem: ideoq; non conſecrabitur in ſanguinem. & quod hæc hæreſis ſit, eſt argu. xxiiij. q. iij. quidam. uerſi. aquarij.

g Efficientia. id eſt, uini materia. Dicunt quidam, q hic incipit reprobatio quarti erroris, quod non credo: ſed eſt proſecutio tertij. ſed inferius reprobatur quartus ibi, & ideo.

h Nihil. Hæc eſt [illegible] Ioan. de Fant. [illegible] h Nihil. [illegible] di [illegible] illud c. ſacerdotum. ſcilicet in xxij. capitulis.

i Maius. præter charitatē, quæ cùm nō ſit in ſacrificijs, plus confert quàm corpus: ut ȷ. q. j. interrogo.

k Quàm corpus. id eſt, nullū ſacramentum ¹ dignius eſt iſto, quantū in ſeipſo eſt. Quatuor enim modis unum ſacramētum dignius eſt alio, ſcilicet ratione efficaciæ, ut baptiſmus. de pœni. diſtin. vij. nullus. Ratione ſanctitatis, ut Euchariſtia. j. qō. j. multi. Ratione ſignificationis, ut coniugiū, extra de biga. debitum. xxvj. diſtin. acutius. Quidam tamē remouerūt iſtū modū ratione conferentis, ut confirmatio. ȷ. diſt. v. de his uero. & ca. ſeq. ratione utilitatis j. q. j. interrogo.

¹ De hoc no. 95. di. ecce. & 1. q. j. inuiti. Archi.

Sacramentum unū eſt altero digni⁹ quatuor modis.

PAcem. Hæc eſt tertia pars diſtin. in qua reprehenduntur qui primo dabāt pacem, quā ſumerent corpus Chriſti. Archi.

l Aperire. quæ ſcilicet, ſecrete aguntur in canone. Vel non debeo, id eſt, non

non poſſum. Nam quædam ſunt ibi quæ non poſſet humanus intellectus aperire. j. q. j. multi.

a Præbuiſſe. ſ. ead. diſtinct. j. epiſcopus Deo. Et nota ꝙ per oſculum conſentit quis alij: ut dixi lxxiij. diſtinctio. cum Adrianus.

b Demonſtrentur. Non tamẽ in miſſa defunctorum datur pax: quia iam non ſunt in perturbatione huius mũdi: ſed quieſcunt in domino. nec inter monachos: quia mundo mortui ſunt. ij. q. vij. placuit. xvj. q. j. placuit. ij.

Pax non dat in miſſa defunctorũ, nec inter monachos.

c Peracta. Communicent. qui corpus & ſanguinem miniſtrant. nã laici ter in anno tantum. ſ. e. ſeculares. Vel hoc eſt antiquum. Nã hoc hodie uidetur relictũ arbitrio cuiuslibet ſ. ea. quotidie. imo hodie ſemel in anno omnes debent. extra de pœnit. & remiſ. omnis.

[redacted]

d Relatum. Hæc eſt quarta ps diſt. in qua dicitur, quod quoties quis celebrat, toties ſumat euchariſtiam. Ioan. de Fant.

Sacrificia. Innuitur ex hoc cap. ꝙ uno die non poſſunt ab eodem plura ſacrificia celebrari in uno canone; qđ falſum eſt: Sed tu dic hoc ſolum hic reprobari non toties ſumere quoties conficitur. Not. hic plurima dici de duobus: quia plura: nõ licet ſ. ea. diſtin. j. ſufficit. niſi in natiuitate. ſ. ea. diſtin. j. nocte. inſtit. de iure perſo. in fine.

Qua ſe. ſ. xxv. q. ij. ita nos. ſ. xvij. q. iiij. frater. xij. q. ij. qui. & humanis.

e Anno. ſ. diſtinc. lxxiiij. epiſcopus.

f Toties. Sicut lex dicit in abolitione. ij. q. iij. præuaricator, & tot denunciationes debẽt fieri, quot opera ædificãtur. ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. ſi plurium.

[illegible]tia quam duo offerp, &c.

non debeo) pax ſit neceſſario indicẽda: per quam conſtet populum ad omnia quæ myſterijs aguntur, atq; in eccleſia celebrãtur, præbuiſſe[a] aſſenſum: ac finita eſſe, pacis cõcludentis ſignaculo demonſtrentur.[b]

Item Calixtus papa.

Eccleſiaſticis liminibus careat miniſter, qui poſt cõſecrationẽ communicare contẽnit.

CAN. IX

Peracta conſecratione, omnes cõmunicent[c] qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. Sic. n. & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia.

It ex cõcilio Tole. xij.

Quiſq; ſacerdos quoties miſſam celebrat, toties ſacrã communionem percipiat.

CAN. X.

Relatum eſt nobis, quoſdam de ſacerdotibus non tot uicibus cõmunionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia[d] in uno die uidentur offerre: ſed ſi in uno die plurimã Deo offerũt ſacrificia, omnibus ſe oblationibus à communione ſuſpendunt: & in ſola tantum extrema ſacrificij oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumunt: quaſi nõ ſit illis toties uero & ſingulari ſacrificio participandũ, quoties corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti immolatio facta cõſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit: Nónne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? Certũ eſt, ꝙ ij qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt dominici ſacramẽti. Quicunq; ergo ſacerdotũ deinceps diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe à cõmunione ſuſpẽderit: ab ipſa qua ſe[e] indecẽter priuauit gratia cõmunionis, anno[f] uno repulſum ſe nouerit. Nã quale erit ſacrificiũ, cui nec ipſe ſacrificãs particeps eſſe dignoſcitur? Ergo modis omnibus tenendũ eſt, ut quotieſcunq; ſacrificans corpus & ſanguinem dñi noſtri Ieſu Chriſti in altario immolat, toties[g] pceptionis corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti participem ſe præbeat.

1. Co. 10. d

Item Gelaſius papa Maiorico & Ioanni epis.

Corpus Chriſti ſine eius ſanguine, ſacerdos non debet accipere. CAN. XI.

Comperimus aũt, ꝙ quidã ſumpta tantũmõ corporis ſacri portione,[h] à calice[i] ſacrati cruoris abſtineãt. Qui pcul dubio (qm̃ neſcio, qua ſuperſtitione docent̃ adſtringi) aut integra[k] ſacramẽta pcipiãt: aut ab integris arceantur: quia diuiſio[l]

h Comperimus. Portione. id eſt, ſpecie panis, quæ tantum ſacrum corpus ſignificat.

i A calice. id eſt, à ſpecie uini, quæ ſignificat ſacrum ſanguinem.

k Aut integra. id eſt, integre. ſub utraque enim ſpecie Chriſtus integre ſumitur. Et hoc intelligo de conficiẽte. Nam infirmus uel ſanus, in neceſſitate ſine uino corpus ſumere poteſt.

l Quia diuiſio. hoc de ſpeciebus, ipſis exterioribus intelligitur. impoſſibile eſt enim corpus Chriſti, ſine ſanguine ſumi, & uiceuerſa ſiue enim ſpeciem panis, ſiue uini quis ſumat, utrunque ſumit. & dicuntur hic duo ſacramenta, & unum propter unum contentũ. re uera enim ſunt ibi plura ſacramẽta. Nam accidentia panis, ſunt tantum ſacramentũ corporis Chriſti: & accidentia uini, ſunt tantum ſacramentum ſanguinis Chriſti: quia certe ſub ſpecie panis eſt corpus & ſanguis Chriſti: imo totus eſt Chriſtus. ſimiliter ſub ſpecie uini, non tamen eſt ibi duplex ſumptio corporis & ſanguinis Chriſti: nec ſuperfluit hæc uel alia ſumptio, ſicut ſi comedam in uno prandio & ante potum & poſt potum: non tamen dicor bis comedere. nec ſuperflue ſumitur ſub utraque ſpecie. Nam ſpecies panis ad carnem, & ſpecies uini ad animam refertur, cum uinũ ſit ſacramentum ſanguinis in quo eſt ſedes animæ. ideoq; ſumitur ſub utraque ſpecie, ut ſignificetur qđ utrunque Chriſtus aſſumpſit, & carnem, & animam, & quod tam animæ quam corporis participatio ualeat. unde ſi ſub una tantum ſpecie ſumeretur, ad tuitionem alterius tantum ualere ſignificaretur. Hæc tamen propoſitio non eſt concedenda, uinum tranſſubſtantiatur in corpus Chriſti: nec iſta panis tranſſubſtantiatur in ſanguinem: ſed potius panis tantum tranſſubſtantiatur in carnem: & uinum tantum in ſanguinem: tamen ubicunque eſt caro, ibi eſt ſanguis: ſed caro eſt ibi per tranſſubſtantiationem, & ſanguis per commixtionem, ſicut anima eſt

Ab integris: ut aut ambo accipiat, aut abſtineat a celebratione miſſæ: ut neutrũ cõficiatur. Archi.

Corpus Chriſti ſine ſanguine non ſumitur: nec ſanguis ſine corpore.

Vinũ trãſſubſtantiatur in corpus. hæc ppoſitio cõcedẽda nõ eſt, nec iſta, panis trãſſubſtãtiatur in ſanguinem.

ibi per unionem, non per tranſſubſtantiationem. eundem effectum. ſimile. ſ. xxij. quæſtio. ij. beatus. viij. q. j. in ſcripturis. ſ. xiiij. quæſtio. j. quod debetur. ſ. xxiij. q. v. prodeſt. & quæſtio. j. noli. ſ. xxxv. q. v. ad ſedem. arg. diuerſarum ſententiarum neutram reprobari. viij. q. j. in ſcripturis.

a Vnius. ſic & pupillus neceſſe habet omnia negotia quæ tutor fecerit, rata habere: uel omnia reſpuere. ff. de admi. tut. cum quæritur. Arg. xij. q. ij. quia cognouimus. ff. de procur. in cauſæ. ADDITIO Ad idem. C. de iure delibe. quidã. Sed argu. contra. ff. de mino. etiam. §. j.

unius eiuſdẽq; myſterij, ſine grandi ſacrilegio non poteſt peruenire.

Item Auguſtinus.

Euchariſtia communionẽ qui quotidie accipit, nec reprehenditur, nec laudatur.

CAN. XII.

Quotidie euchariſtiæ cõmunionẽ accipere, nec laudo, nec uitupero: b omnibus tamẽ dominicis diebus cõmunicandũ hortor: ſi tamẽ mẽs in affectu. c peccandi non ſit. nã ſi adhuc habet uoluntatẽ peccandi: grauari d magis dico euchariſtię perceptione, quã purificari. e & ideo quãuis qs peccato mordeatur, peccandi tamẽ de cætero non habeat uolũtatem: & communicaturus ſatisfaciat lacrymis & orationibus: & confidẽs de domini miſeratione, accedat ad euchariſtiam, intrepidus & ſecurus. Sed hoc de illo dico quẽ mortalia peccata nõ grauant. Idem, Si dixerit quiſpiam nõ quotidie f accipiendam euchariſtiã, alius affirmat quotidie: faciat unuſquiſque quod ſecundum fidem g ſuam piè credit faciendum. nec n. litigauerunt inter ſe, h aut quiſquam eorũ ſe alteri præpoſuit, Zachæus, & ille Cẽturio, cum alter eorũ gaudẽs in domo ſua ſuſcepit dominũ: alter dixit: domine non ſum dignus ut intres ſub tectũ meum. ambo ſaluatorem honorificantes, quamuis nõ uno modo. ambo peccatis miſeri: ambo miſericordiam conſecuti. Ad hoc ualet, q manna ſecundum propriam uoluntatẽ in ore cuiuſque ſapiebat.

Item Ambroſius.

Qui ſemper peccat, cæleſtis ſacramẽti medicinam ſemper accipiat.

CAN. XIII.

Si quotieſcũq; effundit i ſanguis k Chriſti, in remiſsionem peccatorũ effunditur: debeo l merito ſemper accipere: q ſemp pecco, debeo ſemper accipere medicinã.

Itẽ Hilarius epiſcopus.

Non abſtineat à corpore domini, qui excommunicari non meretur.

CAN. XIIII.

Si nõ ſũt m tãta peccata, ut excõmunicetur n quis: nõ ſe debet à medicina corporis & ſanguinis domini ſeparare.

Itẽ Fabianus papa ait.

Ter in anno quiſque fidelium communicet.

CAN. XV.

Et ſi non frequẽtius, ſaltẽ in anno ter homines † cõicent: niſi forte o quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur: in paſcha uidelicet, & pentecoſte, & natali p domini.

Item Sother papa ait.

Etiã in cœna domini ſacrã cõmunionẽ debemus accipere.

CAN. XVI.

In cœna dñi à quibuſdã perceptio euchariſtiæ negligitẽ quę qm̃ in eadẽ die ab oĩbus fidelib. (exceptis iȷs quib. p grauibus criminibus inhibitum eſt) percipienda ſit: eccleſiaſticus uſus demonſtrat, q cum etiã pœnitentes eadẽ die ad perci-

a Quotidie. Hęc eſt quarta ps diſtinc. in qua probatur per ix. capit. quod olim antiqui patres ſæpius communicabant ſecundum diuerſos ſtatus eccleſiæ. Ioan. de Fant.

b Vitupero. Hoc dicit Auguſt. ignorans mentes ſumentium, utrũ ſint dignæ, tanquam qui mentem alterius uidere non poterat. ij. q. v. conſuluiſti.

c Mens in affectu. ſed quando dicis, quod mens eſt ſine affectu peccandi: credo quòd quãdo proponit firmiter abſtinere à quolibet peccato mortali: niſi ſit ergo in tali propoſito nunquam debet accipere corpus Chriſti.

d Grauari. ſ. ead. diſtinc. j. in ſancta. xiij. quæſti. ij. quibus. & capit. cum grauia.

e Purificari. & ita quod uni eſt ſalutiferum, alij eſt mortiferum: ut ff. ad leg. Aquil. l. qua actione §. ſi quis. extra de præſcrip. quoniam omne. j. quæſtio. j. §. opponitur. uerſicu. ipſa enim ſalus.

f Quotidie. nam facile non ſunt tribuenda: ut de pœnit. diſtinct. j. nonnulli.

g Secundum fidẽ. id eſt, cõſcientiam. extra de præſcrip. quoniam omne.

h Litigauerunt inter ſe. id eſt, fuerũt contrarij tanquã litigãtes inter ſe. Argum. quod quandoque ea quæ in ſuperficie uidẽtur cõtraria, non ſunt contraria, quia habent

Corpus Chriſti ſumere uolẽs quale propoſitũ debet habere.

Sacramentũ uni eſt ſalutiferũ alij mortiferum.

Luce 16. c

Matt. 8. a

i Si quotieſcunque effundit. Id eſt, ſignificatur effundi.

k Sanguis. id eſt, in commemorationẽ effuſionis ipſius offertur, ĩ. ea. iteratur. quaſi dicat quotieſcunque fit commemoratio ſanguinis Chriſti

l Debeo. id eſt, debeo ſemper præparare me habilem & dignum, ad accipiendum: ut ĩ. ea. non iſte.

m Si non ſunt. uel fuerunt.

n Excommunicetur. id eſt, dignus ſit excommunicari. Omne enim mortale peccatum dignum eſt excommunicatione: ut ſ. vj. q. j. illi qui. ſ. xj. quæſtio. iij. nullus. ſacerdotum. xxij. quæſtio. j. c. ulti. & cap. in ſacris. Vel excõmunicentur in ſacramentis. alias tantum pro contumacia poteſt quis excommunicari. xj. q. iij. certum. ADDITIO ſub. tãtum poteſt quis excommunicari ex cõmunicatione maiori. xj. quæſtio. iij. certum. Pe. de hoc dixi. ij. quæſtio. j. nemo.

o Et ſi non. Niſi forte. tunc idipſum etiam abſtinere, peccatum eſt. ĩ. ead. ſi quis intrat.

p Et natali. Vel diſi ratione pœnitentiæ iniunctæ in illis diebus à communione ceſſare teneatur: ut xxxiij. quæſtio. ij. capt. admonere. Alij dicũt tantum in paſcha eſſe præceptum. extra de pœniten. & remiſsionib. omnis.

q In cœna. Demonſtrat. ſic olim, modo ſic non eſt:

Id eſt, quia ad unum & eũdẽ effectũ tẽdũt. Archidia.

Sapiẽ. 16. a.

pienda corporis & ſanguinis dominici ſacramẽta, reconcilientur.[a]

Item ex concilio Martini Papæ. †

Proyciatur ab eccleſia, qui à communione ſacramẽti ſe pro luxuria ſua auertit.

CAN. XVII.

SI quis intrat eccleſiã Dei, & ſacras ſcripturas audit, & pro luxuria[b] ſua auertit ſe à communione ſacramẽti, & in obſeruandis miniſterijs declinat conſtitutã regulam diſciplinæ: iſtum talẽ pro ijciendũ[c] de eccleſia catholica eſſe decernimus: donec pœnitentiam[d] agat, & oſtendat fructum pœnitentiæ ſuæ: ut poſsit communione percepta, indulgẽtiam promereri.

Item ex concilio Agathenſi.

Non habeantur catholici, qui his tribus temporibus communicare deſinunt.

CAN. XVIII.

[e] SEculares qui ĩ natali domini, paſcha, pentecoſte, non communicauerint, catholici non credãtur:[f] nec inter catholicos habeantur.

Item ex concilio Toletano.

Corripiantur qui in eccleſia communicare contemnunt.

CAN. XIX.

SI qui intrãt eccleſiam Dei, & deprehendũtur nũquã cõicare,[g] admoneanť. ꝗ ſi non cõicãt, ad pœnitentiã accedãt. ſi communicant,[h] non ſemper abſtineãt.[i] ſi nõ fecerint, abſtineant.[k]

Item ex concilio Elibertano.

Ante ſanctã communionẽ, à propria uxore quiſq; cõtineat.

CAN. XX.

OMnis homo ante ſacram cõionem à ꝓpria uxore abſtinere[l] debet tribus aut quatuor aut octo diebus: nec inter catholicos connumerabitur, qui ĩ iſtis uidelicet tẽporibus, paſcha, pentecoſte, & natali domini, non communicauerit.

Item Sergius Papa ait.

Quare tres partes fiãt ex corpore Chriſti.

CAN. XXI.

[6] TRiforme eſt corpus dñi, Pars oblata, in calicem[m] miſſa, corpus Chriſti, quod iam reſurrexit, mõſtrat. Pars comeſta, ambulans[n] adhuc ſuper terrã. Pars in altari uſq; ad miſſæ finẽ[o] remanẽs corpus in ſepulchro: quia uſq; ad finem ſeculi corpora ſanctorũ in ſepulchris erunt.

Item ait Clemẽs Papa.

A quibus ſunt contrectanda ſacramenta dominica.

CAN. XXII.

[7] TRibus gradibus[p] commiſſa[q] ſunt ſacramenta diuinorum ſecretorum: id eſt, presbytero, diacono, & miniſtro: qui cum timore & tremore clericorum

---

eſt: ſed monachi faciunt.

a Reconcilientur. Finita pœnitentia: ut ī. xxvj. q. vj. ſi quis de corpore. Vel conſuetudini quarundam eccleſiarũ alludit, & ſecundum primum intellectum, illud eſt expreſsiuum ueritatis: ſicut, illud Ioannis j. Quaſi unigeniti à patre, &c.

b SI quis intrat eccleſiam. Et pro luxuria, id eſt, ſuperſtitione ſua, credens forte non eſſe communicandum.[1] xxviij. qõ. j. idololatria. Vel, id eſt, pro luxurioſa uita ſua, ſine qua pauci. diſtinct. 50. quia tua.

c Proijciendum. Cur arguitur unde commẽdari debet? quia pro peccatis ſuis abſtinet à corpore Chriſti. Sed non arguitur, quia ſeparat ſe à ſacramẽto pro mortali peccato:[2] ſed quia in delictis luxuriando, incorrigibilis deprehenditur, de pœnitentia, diſtinctione prima, ſunt qui arbitrantur [illegible]

d Donec pœnitentiam. Infra eadem. cap. ij. quia [illegible]

e SEculares. Non credantur. niſi ob humilitatem uel delicti conſcientiam[3] abſtineant. ſed Baz. dixit ſemel in anno præceptum eſſe communicare quo ad laicos. Vel dic hoc in clericis, illud in laicis: nam uita clericorum debet eſſe religioſior quam laicorum. ſupra, diſt. iiij. denique.

f [illegible] qui intrant eccleſiam. Communicare. Id eſt, ſi dicunt ſe tales eſſe, ꝗ non ſunt digni communicare, ſcilicet propter conſcientiã criminum.

g Si non communicant. Id eſt, ſi digni non ſunt.

h Si cõicant. Id eſt, ſi dignos ſe communione faciũt, id eſt, ſi ſe tales dicunt, quod ſunt communione digni.

i Abſtineant. Id eſt, remoueantur.

k Abſtineant. Id eſt, ſi alijs temporibus, non tamen illis temporibus abſtineant, ſcilicet paſcha, pentecoſte, natali domini.

l Abſtineant. A communione. Vel abſtineant. id eſt, excommunicentur.

OMnis homo. Abſtinere. Quantum in ſe eſt, ut non exigat. exactus tamen, reddere debet quolibet tempore: ut xxxiij. q. v. ſi dicat. non enim eſt præceptum quod hic continetur: ut not. xxxiij. quæſt. quarta. uir cum propria. ſimile xxiij. diſtinct. ca. ulti.

TRiforme eſt corpus. Hæc eſt ſexta pars diſt. in qua dicitur quod tres partes ſunt de corpore Chriſti: & tres habet ſignificationes. Hu.

m In calicẽ. Quia iunctura corporis[4] domini cum ſanguine, deſignat unionem corporis cum anima.

n Ambulans. Id eſt, deſignat corpus domini in eo ſtatu, in quo fuit ante paſsionem, uel [illegible] Sub. [illegible] dicitur ſpiritualis corpus Chriſti. infra eadem diſtinct. quia paſſus.

o Finem. Hodie non ſeruantur, ſed duæ partes ſiccæ comeduntur. Prima ſicca pro animabus ſanctorum ad laudem Dei. Altera ſicca pro illis qui ſunt in purgatorio. Tertia cum ſanguine pro illis qui ſunt in peccato uiuentes. G.

TRibus gradibus. Hæc eſt, ſeptima pars di. in qua dicitur quod ſacramenta dominica tractantur a tribus ordinibus. Io. de Fant.

p Tribus gradibus. Id eſt, miniſtris triũ graduum.

q Commiſſa. Id eſt, tractanda.

r Sacramenta. Id eſt, corpus & ſanguis: quæ ſunt ſacramenta unitatis eccleſiæ: ut j. e. quia paſſus. corpus enim Chriſti & ſacramentum eſt & res ſacramenti: ut ī. e. in ſumma. j. ea. hoc eſt quod dicimus.

---

† c. 84. ſynodorum græcarũ à Martino Bracarenſi epo collectarũ idẽ concilũ Antiochẽ. c. 2.

1 Vel contemnens cõmunionem ſi. ī. ea. diſt. omnes fideles. Hug.

2 Sub. quod committeret ſi indignè ſumpſiſſet corpus Chriſti.

Clerici debẽt eẽ deuotiores, quã laici.

3 Vel ſit eis iniunctũ in pœnitentia.

4 De hoc not. ī. ead. comperimus.

Corporis Xpi partes quid ſignant.

[a] Reſeruentur. Infra ead. diſt. presbyter euchariſtiam. contra extra de offic. archipreſby. officium. contra, ſed ibi iubetur reſeruari ad opus morientiū: hic prohibetur reſeruari ad opus conſecrantium.
[b] Putent. Simplices, uel ipſi presbyteri.

illud pronomen hoc: aut panis, aut corpus Chriſti. panis non, quia ille non eſt corpus Chriſti. Item nec corpus: quia non uidetur q̄ ante totius formæ prolationem fiat tranſſubſtantiatio. [3] ad hoc dico, quod per hanc dictionem hoc, nihil demōſtratur. nam ipſa materialiter ponitur ibi. Sed hic quæro qualiter per dictionem nihil ſignificantem fiat tranſſubſtantiatio. Item dominus utebatur ſignificatiue uoce illa: & nos utimur materialiter: ergo nō facimus ea quæ ipſe fecit: quod fieri debet ſ. ead. ſcriptura. Hic oportet q̄ magis operetur fides, quā ratio diſſerendi: quia fides non habet meritū, &c. ſ. de pœ. di. iiij. in domo. Ad hoc dico. quòd ea uis data eſt ipſis uerbis, qđ ad eorū ꝓlationem fiat tranſſubſtātiatio. j. eadem. cap. accipite. Item [redacted] Item quid ſi quis proferret uerba hæc poſt mortem Chriſti ante reſurrectionem conficeret ne? uidetur quod non: quia corpus Chriſti tunc erat mortuum, & inanimatum, ergo ſi tranſſubſtātiatio tunc fieret, tunc tranſiret in corpus mortuum & inanimatum: [redacted] Reſp. nemo potuit ante reſurrectionē conficere uerū corpus Chriſti, niſi Chriſtus. ſic ergo data eſt forma, ut poſt reſurrectionē hoc fieret per illud: Hoc facite in meam commemorationem, ideo enim non cantatur miſſa in illo triduo: & intelligo per ſinecdochen. De hoc lxxv. diſt. quod à patribus.

[3] De hoc mēbro uideas qđ leg. & no. ſ. ead. cū omne.

Hiere. 11. c

1. Co. 11. g Apoſtoli utrum potuiſſet cōficere in triduo.

1. Co. 11. g

Luc. 22. b

Phili. 2. a

reliquias corporis domini cuſtodire fragmentorum debēt, Idem, Tanta in altario certè holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quòd ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruentur, [a] ſed cum timore & tremore clericorum, & diligentia conſumantur, Qui autem reſidua corporis domini, quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt: non ſtatim ad accipiendos communes cibos conueniant, ne putent [b] ſanctæ portioni miſcere [c] cibum, qui per aqualiculos [d] digeſtus in ſeceſſum diffunditur. Si igitur manè dominica portio editur, uſque ad ſextam ieiunent miniſtri qui eam conſumpſerunt. & ſi tertia uel quarta hora acceperint: ieiunent uſque ad ueſperas, ſic ſecreta ſanctificatione æterna cuſtodienda ſunt ſacramenta. Præcipimus etiā ne unquam extero clerico [e] eccleſiæ ſiue laico de fragmentis oblationū Chriſti ad menſam ponatur. Vnde ſcis tu, qui paſſim ſanctuarij panes indignis impēdis, unde noſti ſi à mulierib. mundi ſunt? Hinc & Dauid ab Achimelech ſacerdote interrogatus: cùm panem ſibi ad comedendum poſceret: cum ſe mundum ante triduum profiteretur, panes propoſitionis manducauit.

Item Iſidorus.

Inficiuntur non mundantur ſceleroſi, qui communicare non deſinunt.

CAN. XXIII.

8 QVi ſceleratè uiuunt in eccleſia, & cōicare nō deſinūt, putantes ſe tali cōione mundari: diſcant nil ad emundationē proficere ſibi, dicēte propheta: Quid eſt, quòd dilectus [f] meus fecit in domo mea ſcelera multa? Nunquid carnes ſanctæ auferent á te malicias tuas? Et Apoſtolus, Probet [g] inquit, ſe homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.

Item ex viij. ſynodo Baſilius epiſcopus dixit.

Damnationem non ſalutem acquirunt, qui indignè ſacramentis Chriſti communicant.

CAN. XXIIII.

TImorē [h] docet [i] nos Apoſtolus dicens: Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Fidem uerò edocet nos ſermo domini dicens: Hoc eſt corpus [k] meum, quod pro multis dabitur, Hoc facite in meam commemorationem. & Apoſtolus [l] de unigenito Dei filio. [m] Humiliauit ſemetipſum

Species ſacramentales an deſcendant in ſtomachum.

[c] Miſcere. Sed nec ſpecies illæ alijs cibis permiſcentur. non enim in ſtomachum deſcendunt: quare per ſeceſſum non emittuntur. licet enim ex ipſis aliquis reficiat, non tamen incorporantur: nec in ſtomachum deſcendunt: nec per ſeceſſum emittunt. interdum enim odore recreatur [1] homo: qui tamen nec in ſtomachum nec in ſeceſſum dirigitur. Dici poteſt, [2] q̄ ſpecies bene deſcendūt in ſtomachum. nam aliter quomodo euomerentur. j. ea. ſi quis per ebrietatem. unde forte per ſudorem emittitur de corpore. [redacted]
[d] Per aqualiculos. i. per occultos meatus. Vnde Perſius, Pinguis aqualiculus propenſo ſeſqui pede extat.
[e] Clerico. Alienæ iuriſdictionis: et ſic nō eſt contra. j. ea. non prohibeat. ibi de occulto, hic de manifeſto.
QVi ſcelerate. Hæc eſt octaua pars diſt. in qua probat magiſter, quod cum magna ueneratione debemus ſumere corpus Chriſti, & hoc probat per tria ca. ſo. de Fant.
[f] Quod dilectus. Ironice dicit.
[g] Probet. Id eſt, examinet, uel purget, id eſt purgatum ſe uel probatum reddat. viij. q. j. in ſcripturis.
[h] TImorem. Scilicet domini.
[i] Docet. Hæc tria debet habere, qui uult accipere corpus Chriſti, timorem filialem, fidem, & dilectionem.
[k] Corpus. Solet quæri quid demonſtretur per

[l] Apoſtolus. Sic probat, quod communicando dilectionem debemus habere.
[m] Filio. Scilicet Chriſto.

[1] De hoc no. j. ca. in illo. ibi uideas.

[2] Quod no. j. cap. ſpecies. & ca. non iſta. ibi uideas.

1. Re. 21. a

Corpus Chriſti ſuſcipere uolens, tria debet habere.

Hoc eſt enim, &c. quid demonſtrat ly hoc.

Puto

Inimici ſunt diligendi.

a Puto. quia tenemus hos diligere qui nos diligũt. ut extra de teſta. cum in officijs. imo nec ſolum ſufficit diligere diligẽtes ſe, imo inimicos. xxiij. q. iij. ſex ſunt differentiæ. hiſtoriam habes. j. q. j. ſi quis inquit

b Tradidit. quo ad ſufficientiam, non quo ad efficientiam. ſ. de pœnit. diſtin. iiij. §. ſic itaque peccata.

c Et dixit.

† [redacted]

ignem alienum. Omnis ignis alienus dicebatur ad ſacrificandum, præter illum qui cælitus viij. die de cælo erecti tabernaculi miſſus eſt. j. q. j. ſicut.

d Seminate. id eſt diſpergite huc & illuc: ut inueniatis thurthula.

e Quia ſanctificauerunt. Id eſt, pœna eis illata pro peccatis fuit exemplũ alijs ne ſimilẽ pœnam incurrant, & ita ſanctificauerunt ea quo ad exemplum. Hug. id eſt, pœnas peccatorum ſuorũ in exemplum alijs ſtatuerunt ſanctificationis offerẽdo thuribula. vij. quæſtio. j. denique. Grat.

† q. 30. ad c. 16.

f In. Id eſt, contra.

g Sanctificata ſunt contra. ſ. xiiij. quæſtio. v. ſcriptum. Abominabiles dicuntur uictimæ impiorum, non quin bona ſit omnis creatura, & à Deo dilecta: quia ſcriptum eſt: Nihil odiſti eorum quæ feciſti. ¹ ſed quantũ ad offerentes: quia praua intẽtione offerunt, exemplo Cain. Quod autem dicitur munera ab offerente placuerũt, &c. in eo non reprobantur munera: ſed potius offerẽtium merita conſtituendo eum uita dignum. munera ergo oblata non reprobat, ſed praua opera offerentium. xc. diſt. neque ad Cain.

Nu. 16. c. Victimæ impiorũ abominabiles dicũtur.

¹ Alias, aurea.

k De hoc etiam habetur 24. qõ. ij. ſanè ꝓfertur.

factus obediens uſq; ad mortem: mortem autem crucis. Cum ergo anima habet fidem his dictis, & conſiderat magnificentiã gloriæ ipſius, & admiratur nimietatẽ humilitatis, quomodo tãtus ac talis obediens fuit patri, uſque ad mortem pro uita noſtra: puto ᵃ quia pro uocari poſsit, uſq; ad effectum & dilectionẽ ipſius. & Dei patris qui unico filio nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit ᵇ illum. Talem ergo fidem & affectum præparare debet in animo ſuo, is qui panem & calicem domini percipit.

Item Auguſtinus in libro quæſtionum Numero.

Non à quo, ſed ante quem offeratur, conſiderandum eſt.

CAN. XXV.

Et dixit dominus ad Moyſen & ad Eleazarum filium Aaron ſacerdotem: Tollite thuribula ænea ᶠ è medio exuſtorum: & ignem alienum ᶜ hunc ſeminate ᵈ ibi: q̃a ſanctificauerunt ᵉ thuribula peccatorũ horum in animabus ſuis. & facies laminas ductiles, & circumpones altari, quoniam oblata ſunt ante dominum, & ſanctificata ſunt; ᵍ & facies in ſignum ʰ filijs Iſrael.

Sed notandum eſt nouo modo dicta ſanctificata pœna eorũ à quibus peccatum hoc fuerat perpetratum: quia per eos exemplum datum eſt cæteris quòd timerent. Circumpoſitiones autem altari, cur ex eis fieri uoluit, addidit dicens: Quoniam oblata ſunt ante dominũ, & ſanctificata ſunt in ſignũ filijs Iſrael. Non ergo in eis reprobari ⁱ uoluit, quòd a talibus ᵏ oblata ſunt: ſed hoc potius cogitari & attendi, ante quem oblata ſunt, id eſt, quia ante dñm: ut plus in eis ualeret nomen dñi, ante quem oblata ſunt, quàm peſsimũ meritũ eorum à quibus oblata ſunt.

Item ex decreto papæ Pij.

Pœnitentia eius, cuius negligentia de Chriſti ſanguine aliquid ſtillat.

CAN. XXVI.

9 Si per negligentiam aliquid de ſanguine ˡ ſtillauerit in terrã, ᵐ lingua lãbetur: tabula radetur. ſi non fuerit tabula, ut non conculcetur, locus corradetur, & igne conſumetur: & cinis intra altare condatur: & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. ſi ſuper altare ſtillauerit calix: ſorbeat miniſter ſtillam, &

liter inſpicias: & thuribula deſtruuntur, cum formam amittant. argu. ff. ad exhib. Iulianus ſcribit. §. ſed ſi quis. x. q. ij. hoc ius. H. ibi, uel conflata.

i Reprobari. ſcilicet tantum.

k Quod à talibus. arg. quod priuilegium conceſſum ab Apoſtolico hæretico, ualeat. quod falſum eſt. ſ. xij. q. ij. alienationes. cõtra. xxxij. q. v. præceptum. cõtra. vij. q. j. factus eſt argu. ꝙ hæreticus prælatus acquirit eccleſiæ cui præeſt. Dic, ultimũ uerum eſt: prima ſuperficialia, uel priuilegium pro ſe nõ ualet, ſcilicet hæretico impetratum.

De hoc no. extra de ſchiſ. c. j. in gl. q̃dum. & de electio. nihil in gl. in duob⁹, &c.

Si per negligentiã. Hæc eſt nona pars diſt. in qua ponit magiſter pœnitentiam corpus Chriſti uomẽtibus, & illis qui negligentia permittunt ſtillare ſanguinem. Io. de Fant.

l De ſanguine. id eſt, de ſacramento ſanguinis: ſanguis enim Chriſti à corpore Chriſti ſeparari non ualet: ergo nec ſtillare nec fluere poteſt.

m In terram. Id eſt, in tabulã terræ adhærentem, ut patet per ca. ſequens. Sed nunquid ſacramento cadente, cecidit ibi corpus & ſanguis? Dic quod ſic. & tandiu credas ibi eſſe corpus & ſanguinẽ, quandiu apparuerint ibi accidentia, cum uero propter raſurã non apparuerint, dic ibi non eſſe. Sed nunquid humor cadit in terram? Non, ſed obijcitur, cum ſola accidentia maneant ibi: & accidentia non habent põdus, quia ſolum corpus habet pondus: qualiter ergo dicuntur accidẽtia cadere, cum non habent pondus? Sed dic quod ponderoſitas adhuc manet cum accidentibus alijs: & tamen nihil eſt ibi ponderoſum. Item ſecundum Hug. & Baz. accidentia reddunt locum humidũ & rubeum. extra de celeb. miſſ. cum Marthæ. §. præterea.

Sacramẽto cadẽte, an cadat corpus Chriſti.

In omnibus his cedit natura miraculo: & uirtus ſupra conſuetudinem operatur. extra de celeb. miſſ. cum Marthæ.

h In ſignum. contra. xv. q. j. mulier. ſed non eſt contra. nam & hic & ibi qui deliquerunt, puniti ſunt: ſed thuribula non peccauerunt, nec cũ eis peccatum eſt, ſicut cum pecude peccat mulier. ſeruatur ergo hic, ut fiat in ſignum pœnæ illatæ. & pecus occidi iubetur, ne cum eo alia peccet. ꝓpræterea pecus non poſſet duci in aliam formam ſicut thuribula. imo & ſi ſubti-

Pecus occidi iubet cum quo peccauit mulier.

tribus diebus pœniteat. [a]

Si ſuper linteũ altaris, & ad aliud [b] ſtilla peruenerit: quatuor diebus pœniteat. Si uſq; ad tertium, nouem diebus pœniteat. ſi uſque ad quartum, uiginti diebus pœniteat. & linteamina quæ tetigerit ſtilla, tribus uicibus miniſter abluat, calice ſuppoſito: & aqua ablutionis ſumatur, [c] & iuxta altare recondatur:

Item ex pœnitentiali Bedæ presbyteri.

Quæ pœnitentia ſit imponenda ei, qui ſacramentum euomit. CAN. XXVII.

SI quis per ebrietatẽ uel uoracitatem, euchariſtiam [d] euomuerit quadraginta diebus pœniteat, [e] ſi laicus eſt. clerici uel monachi ſeu diaconi & presbyteri ſeptuaginta diebus pœniteant: epiſcopi nonaginta. Si pro infirmitatis cauſa euomuerint, ſeptem diebus pœniteant.

Item ex concilio Remenſi, cap. ij.

Sacerdotes non niſi per ſe diuina ſacramenta miniſtrent. CAN. XXVIII.

10 PEruenit ad notitiã noſtrã, ꝙ quidam presbyteri intãtum paruipendebant diuina myſteria, ut laico uel fœminæ ſacrum corpus domini tradant ad deferendũ infirmis: & quibus [f] prohibetur [g] ne ſacrariũ ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis ſancta ſanctorum committuntur. quòd quam ſit horribile, quamque deteſtabile, omnium religioſorum animaduertit prudentia. Igitur interdicit per omnia ſynodus, ne taliſtemeraria præſumptio ulterius fiat, ſed omnimodo presbyter per ſemetipſum [h] infirmum communicet. Quòd ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

Item Clemens papa.

Quando celebratur miſſa, presbyterium laicus ingredi non præſumat. CAN. XXIX.

11 SAcerdotũ aliorũque clericorũ eccleſijs ſeruientium honores à laicorũ loco diſcrete apparere cõuenit. quã obrem nulli laicorum liceat in eo loco ubi ſacerdotes & reliqui clerici conſiſtunt, (quod presbyteriũ nuncupatur) quando miſſa [i] celebratur conſiſtere, ut liberè ac honorificè poſſint ſacra officia exercere.

Item ex concilio Gerundenſi.

Sicut in metropolitana eccleſia: ita ubiq; miſſarum ſolennia celebrentur. CAN. XXX.

12 INſtitutio miſſarũ, [k] ſicut in metropolitana eccleſia agitur, ita in Dei nomine in omnibus prouincijs tam ipſius miſſæ ordo: quàm pſallendi uel miniſtrandi conſuetudo ſeruetur.

Item Auguſtinus in libro x. de ciuitate Dei.

Quid ſit ſacrificium: quid ſacramentum. CAN. XXXI.

13 SAcrificium [l] uiſibile, inuiſibile [m] eſt ſacramẽtum. i. ſacrum [n] ſignum. [o]

Item alibi, Sacramentũ eſt [p] inuiſibilis gratiæ uiſibilis forma.

Item in lib. ij. de doctrina Chriſtiana.

Quid ſit ſignum. CAN. XXXII.

SIgnum eſt [q] res præter ſpeciem quã ingerit ſenſibus, aliud aliquid faciens

[a] Pœniteat. Hæc pœnitentia erit, ut tot diebus ieiunet, & tot diebus abſtineat à ſacramentorum communione: ut xlv. diſt. c. ij.

[b] Ad aliud. id eſt, linteũ, ſcilicet per temeritatem ſumentis.

[c] Sumatur. id eſt, recipiatur in calice. & ita ſi q̃d turpe [1] in calicem cadat, non teneor accipere. H. & B.

[d] SI quis p̃ ebrietatem. Euchariſtiam. id eſt, ſacramentum Euchariſtiæ, id eſt, corpus Chriſti: quod eſt ſpecies panis. [2] ĩ. ead. non eſt iſte panis.

[e] Pœniteat. Hoc ad cautelam poſitum eſt, ſic xxxiiij. q. ij. in lectum. Vel quia non debuit ſumere cum eſſet infirmus: & ita fuit in culpa. ff. ad leg. Aquil. idem iuris. §. mulionem. Vel quod non debuit ſtatim comedere cibum uulgarem: ut ĩ. ead. tribus. alias infirmitas excuſat. argu. ĩ. diſtinc. v. ad eius. & diſtinct. vj. teſtamentum. ſimilis pœnitentia imponitur in alio caſu. xxj. quæſtio. iiij. ſi quis eorum

PEruenit. Hæc eſt x. pars diſtin. ſecundum Io. de Fant.

[f] Et quibus. ſcilicet fœminis.

[g] Prohibetur. ĩ. diſt. v. ad eius.

[h] Per ſemetipſum. uel per diaconũ, ſi neceſſe eſt: ut xciij. diſtin. præſente. uel per laicũ catholicum. xxiiij. q. j. cœpit.

SAcerdotũ. Hæc eſt xj. pars diſt. ſecundum Ioan. de Fant.

[i] Miſſa. ex quo per contrarium colligitur, quod alio tempore poſſet ingredi presbyteriũ. xxiij. diſtinct. hoſpitiolum.

[k] INſtitutio miſſarũ. Hæc eſt duodecima pars diſtin. Io. de Fant.

SAcrificiũ. Hæc eſt xiij. pars diſtinct. in qua dicitur, quod in corpore Chriſti ſunt tria, ſcilicet ſpecies, ueritas, & figura. extra de celeb. miſ. cum Marthæ. Ioan. de Fant.

[l] Sacrificium. ſcilicet ſpecies panis & uini: quæ dicitur ſacrificium, quia ſacrificatur.

[m] Inuiſibile. id eſt ſignum inuiſibile corpus Chriſti, q̃d eſt ſacramẽtum eccleſiæ. j q. j. multi. ex titulo apparet ſic legendam eſſe literam, ut inter hæc duo diſtinguatur, ſcilicet corporis Chriſti.

[n] Sacrum. i. quod Deo offertur.

[o] Signum. id eſt, ſignum rei inuiſibilis, uel ſignum rei ſacræ inuiſibilis.

[p] Sacramentum eſt. non eſt diffinitio generalis. Nam corpus Chriſti nobis inuiſibile eſt ſacramentũ eccleſiæ, & ita non eſt uiſibilis forma. poteſt tamẽ dici, quod ſit generalis, quia corpus uiſibile eſt his ſaltem qui cum eo ſunt, & ſi nõ nobis. Vel ordina literam ſic, ita quod non agatur de diffinitione: uiſibilis forma eſt ſacramentum inuiſibilis gratiæ.

[q] SIgnum eſt. id eſt, ſpecies panis & uini, eſt aliud præter id quod uidetur, & aliud aliquid oſtendit & innuit: ſicut circulus, uinum uenale. Ex

Vt muſca uel aranea. Io. de Fan.

[1] Ita ſenſit Hu. & ideo uolũt iſti dicere quod corpus Chriſti non intrat uentrẽ: quod falſum eſt cũ ſpecies iaceret. quã diu n. ſpecies manẽt, Chriſtus integre latet ſub eis: & hoc ꝓbatur in hoc quia iſtud cap. quod allegatur, nõ eſt iſte nõ ob. q̃a pro tanto dicit̃ q̃d iſte nõ eſt panis q̃ uadit in corpus, quia nõ intrat in corpus ſicut cibꝰ materialis ut ipſum nutriat, intrat tamẽ & eſt ibi ſub ſpecie ſacramentali: & ſic poteſt euomi: ut hic dicitur ſecundũ Pe.

Ordo literæ.

ex ſe [a] in cognitionem uenire.

Item Gregorius Papa in homilia paſchali ait.

Poſt conſecrationem non ſubſtantia, ſed ſpecies remanet.

CAN. XXXIII.

SPecies [b] & ſimilitudo, [c] illarum rerũ uocabula [d] ſunt [e] quæ antè fuerunt, ſcilicet panis & uini, unde in fine cuiuſdam miſſæ [f] oratur & dicitur: Perficiant in nobis quæſumus domine, tua ſacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerũ ueritate capiamus. Poſtulat quippe ſacerdos, [g] ut corpus Chriſti quod ſub ſpecie panis & uini nunc geritur manifeſta uiſiõe, ſicut re uera eſt, quãdoq; capiatur. de qua uiſione dñs in Euãgelio ſecundùm Ioannẽ ait: Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligã eum: & manifeſtabo ei meipſũ. quãuis non improbabiliter quidã exponãt hoc loco, carnis & ſanguinis ueritatẽ, ipſam eorundẽ efficientiam, id eſt, peccatorum remiſsionem.

Ioã. 14.c

Item Euſebius Emiſſenus.

Viſibiles creaturæ in Chriſti corpus & ſanguinem, inuiſibiliter conuertuntur.

CAN. XXXIIII.

14 QVia corpus aſſumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus ſideribus: neceſſarium [h] erat ut die cœnæ ſacramentũ [i] nobis corporis & ſanguinis conſecraret: [k] ut coleretur [l] iugiter per miſteriũ, [m] qđ ſemel offerebat̃ in pretiũ: [n] ut q̃a quotidiana & indefeſſa [o] currebat [p] pro omniũ ſalute redemptio, [q] perpetua eſſet redẽptionis [r] oblatio, [ſ] & perẽnis [t] uictima illa uiueret i memoria: & ſemp p̃ſens eſſet in gratia uera, unica, & perfecta hoſtia, fide æſtimãda, nõ ſpecie: neq; exteriori cẽſenda uiſu, ſed iteriori affectu. Vnde cæleſtis confirmat authoritas: Quia caro mea uerè eſt cibus: & ſanguis meus uerè eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguũ: quoniam quidẽ qui author eſt muneris, [u] ipſe eſt etiam teſtis ueritatis. Nam inuiſibilis ſacerdos uiſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui uerbo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicẽs: Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum. & ſanctificatione [x] re-

Ioan. 6.f.

[redacted]

Conſecratione facta, ſubſtãtia panis non eſt.

a Ex ſe. Id eſt, forma & compoſitione ſui. nam panis fit ex granis puris. ſic intelligitur corpus Chriſti ex membris ſuis.

b SPecies. Hoc ad panem.

c Et ſimilitudo. Id eſt, forma, quo ad uinum.

d Vocabula ſunt. Id eſt uocabula uocantur illarum rerum, quæ fuerũt ante. ſ. panis & uini: cum iam non ſint. ſcriptura enim ſpeciem panis panem, & ſpeciem uini uinum. et corpus domini panem, & ſanguinem, uinum & calicem conſueuit appellare propter ſpeciem panis & uini: ut ibi probet ſe homo: & ſic de pane, &c. ut j̃. ead. quia paſſus. & ibi, Ego ſum panis uiuus, &c. de pœ. di. ij. §. cũ igitur. uer. item dominus.

e Sunt. Id eſt, retinent: & ita uox interitu rei non amittit ſignificationẽ, licet res pereat. Et hic eſt arg. contra eos qui dicunt ſubſtãtiam panis & uini ibi eſſe poſt conſecrationem: quia non conuertuntur in corpus Chriſti, ut dicunt. Sed contra eos eſt j̃. ea. nos autem. & ca. panis. ſed exponunt quia antea fuerunt ſola, ſed modo non ſunt ſola: quia ibi iam latet corpus Chriſti. Alij dicunt, quod deſinit ibi eſſe panis & uinũ, ſed differunt. Nam quidã dicunt ipſa mutari & conuerti in corpus Chriſti. Alij in nihilum redigi, uel in primordialẽ materiã reſolui. Illis utriſque obijcitur de forma, ſapore, colore, et alijs accidẽtibus in quo ſubiecto ſunt. & eorum quidam dicunt, quod in aere. Alij eſſe ſine ſubiecto miraculoſe. nam cedit natura miraculo, extra de celeb. miſ. cum Marthæ. §. j.

f Miſſæ. Eius ſcilicet quæ celebratur in ſabbatho quatuor temporum Septembris.

g Sacerdos. Arg. quod aliquis ante Grego. orationes fecit in miſſa. aliter enim non exponeret ſeipſum, nec diceret: quamuis, &c.

QVia. Hæc eſt decimaquarta pars diſtin. in qua quæritur quare Deus nobis dedit corpus & ſanguinem ſuum? Et dicitur quod ideo ut eſſet in nobis naturaliter per memoriam, & apud patrem intercederet pro nobis, ideo tradidit corpus ſuum ad perpetuam rei memoriam. Io. de Fant.

h Neceſſarium. Id eſt, utile & congruum: alias neceſſariũ ineuitabilitatis. de pœn. diſt. ij. charitas. alias commoditas. j̃. di. v. ne tales.

i Sacramentum. Id eſt, corpus & ſanguinem: quod eſt ſacramentum, & res ſacramenti.

k Cõſecraret. Supple & inſtrueret in poſterum, ab alijs conſecrandum.

l Vt coleretur. Id eſt, conſecraretur.

m Per myſterium. Id eſt, ſub uelamine panis & uini. j. q. j. multi.

n In pretium. Id eſt, redemptionem noſtram. F.

o Et indefeſſa. Id eſt, non remiſſa, & indeficiens.

p Currebat. Id eſt, feſtinabat redimere nos per paſsionẽ, [a] iuxta illud: Exultauit ut gigas, &c.

q Redemptio. Facta per Chriſtum in cruce.

r Redemptionis. Id eſt, fides paſsionis: per quam redempti ſumus. Vel prædicatio ſacrificij: quod erat noſtra redemptio. Ioan.

ſ Oblatio. Id eſt, corpus & ſanguis.

t Et perennis. Quia poſt eam non erit alia. extra de celebra. miſſa. cum Marthæ.

u Muneris. Id eſt, corporis & ſanguinis, uel ſacrificij.

x Et ſanctificatione. Id eſt, uerbis ſacrificantibus. & improprie dicitur repetita. & dicitur repeti propter hoc uerbũ accipite, qđ repetitur. nam non repetitur: imo alia eſt forma. Nota tamen, q̃ quidam dicunt q̃ totum illud, Hoc eſt corpus meum, &c. hic eſt ſanguis meus, &c. eſt una forma. Sed tu dic, q̃ duæ ſunt, [i] & q̃ ad prolationẽ iſtius, Hoc eſt corpus, &c. tranſſubſtantiatur panis in corpus: & ad prolationem iſtius, Hic eſt ſanguis, uinũ conuertitur in ſanguinem. Sed obijcitur. Nonne ibi ante erat ſanguis, ex quo erat ibi corpus? ſic. quia ubicunq; corpus, & ſanguis, ſed non fuit ibi ſanguis prius per tranſſubſtantiationem, ſed per miſtionem: ut dixi ſ. ead. comperimus.

a Vel currebat, id eſt, operabat: iuxta illud Roma. j̃. currere. i. operari. & nõ eſt currẽtis, ſed Dei miſerẽtis. uel currebat. i. currere debebat. i. ad memoriã reduci ſecũdũ Lau. & Hugo.

i Sub. & quælibet forma per ſe p̃priã habet uirtutẽ, propriã & cõpletam ſignificationem & naturam p̃priã determinatã: & uñ & propriã operationem per ſe. Archid.

petita, accipite, et bibite, ait: hic eſt ſanguis meus. Ergo ſicut ad nutum præcipientis domini, repẽte & ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cælorum, profunda fluctuum, uaſta terrarum: ita pari poteſtate in ſpiritualibus ſacramentis, ubi præcipit uirtus, ſeruit effectus. Quanta itaq; & quàm celebranda beneficia, uis diuinæ benedictionis operetꝰ, quomodo tibi nouum & impoſsibile eſſe nõ debeat, quòd in Chriſti ſubſtantiam terrena & mortalia conuertuntur: a teipſum qui in Chriſto es regeneratus, interroga. dudum alienus à uita, peregrinus à miſericordia & a ſalutis uia intrinſecus mortuus exulabas: ſubitò initiatus Chriſti legibus, & ſalutaribus myſterijs innouatus, in corpus eccleſiæ non uiuendo, ſed credendo tranſiliſti: & de filio perditionis, adoptiuus b Dei filius fieri occulta puritate meruiſti c in menſura uiſibili permanens, maior factus es teipſo, inuiſibiliter ſine quãtitatis augmẽto. cum idem atq; idẽ ipſe eſſes, multò alter fidei proceſſibus extitiſti: in exteriori nihil additum eſt, & totum in interiori mutatũ eſt: ac ſic homo Chriſti filius effectus, Chriſtusque hominis in mẽte formatus eſt. Sicut ergo ſine sẽſu corporali, præterita uilitate depoſita, ſubitò nouâ indutus es dignitatẽ, & ſicut hoc quod Deus læſa d in te curauit, infecta diruit, immaculata e deterſit: non oculis, ſed ſenſibus tuis ſunt credita, f & cum ad reuerendum altare, cibis ſpiritualibus ſatiandus aſcendis, ſacrũ Dei tui corpus & ſanguinẽ fide reſpice, honora, mirare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, & maximè totum hauſtũ interioris hominis aſſume.

Item Auguſtinus.

Quare in ſpecie panis et uini, ſacramentum ſuum Chriſtus nobis miniſtrauit.

CAN. XXXV.

QVia paſſus g eſt dominus pro nobis, cõmendauit nobis in iſto ſacramẽto ſanguinẽ ſuũ & corpꝰ, quod ẽt fecit h noſmetipſos. i Nã & corpus ipſius facti ſumus, k & ꝑ miſericordiã l eius quod accepimus, nos ſumꝰ. Recordamini & vos ꝙ non fuiſtis, et creati eſtis, & ad aream dominicã cóportati eſtis, laboribus boum, id eſt, annuntiantium euangelium: triturati eſtis, quando ca-

a Conuertuntur. Bene dicit conuertuntur uel tranſſubſtantiantur: ut alij, tranſeunt uel tranſeant. ſed non fiunt nec incipiunt. nihil enim fit uel incipit eſſe corpus Chriſti. poteſt tamen concedi. quod de pane conficiatur uel fiat corpus Chriſti: ſicut de aqua fit cryſtallus, non tamen eſt cryſtallus. ſed ſecurius non cõceditur hoc: & ubicunque inuenitur, panis uel de pane fit uel conficitur corpus Chriſti, ſic intelligatur, id eſt, tranſit in corpus Chriſti: ut ĩ.ea. panis. Vel expone ſic, id eſt ſub ſpecie panis uel latet uel incipit eſſe uel latere corpus Chriſti, ubi ante conſecrationem non erat. ſi enim panis corpus Chriſti fieret, ſingulis diebus eiꝰ adderetur aliquid ꝙ prius non erat, & ſic ſemper augmentaretur. Item qualiter uniretur diuinitati iſte panis & ille? Itẽ ſi panis eſt corpus Chriſti, ergo aliquid ꝙ non eſt natum de uirgine, & ſic aliquid inanimatũ eſt corpus Chriſti. ergo eſt animatũ & inanimatum. ergo non ſolum de uirgine habuit originẽ. Non intelligas ergo ꝙ aliquod augmentum ſumat ex tali cõuerſione: nec eo modo quo cibus conuertitur in carnem: ſed eſt ibi corruptio, id eſt, deſinit ibi eſſe ſubſtantia panis & uini, nulla tamen generatio. unde non poteſt dici, ꝙ ſit ibi, uera tranſſubſtantiatio quantum ad hoc: ut noua eſſentia ibi generetur.

b Adoptiuus. Quia filij iræ fueramus, facti ſumus filij Dei. de pœ. di. iiij. §. hanc ſocietatem. uerſic. & filij. Chriſtus autem nullo modo filius Dei adoptiuus dicitur: quia non poteſt dici de filio Dei quòd ex nõ filio factus ſit filius eius.

c Meruiſti. Id eſt, obtinuiſti, quaſi tanquam emeritus per merita miſericordiam a Deo gratis conſecutus fuiſti, ut enim ait Auguſt. miſericordiæ meritum nullum eſt. ſi enim merito confertur, iuſtitia eſt, non miſericordia. Vel meruiſti .i. dignus fuiſti: ut illud, quia meruiſti portare regem. i. digna fuiſti inuenta.

d Læſa. Id eſt, corrupta labe peccatorum, uel læſa, id eſt, lædenda, ſcilicet peccato: quia peccata nos miſeros faciunt. ſ. e. quotidie.

e Immaculata. In pro ualde, id eſt, ualde maculata putredine peccatorum.

f Credita. Scilicet tria commiſſa. Th.

g QVia paſſus. In prima parte dicitur, nobis ideo dominum corpus ſuum in ſacramento cõmendaſſe: qa illud pro nobis obtulit paſsioni: & nos fecit illud corpꝰ, & dicit qualiter. In ſecunda parte dicitur quòd ſi hæretici accipiunt corpus Chriſti, contra ſe accipiunt: cũ iſte panis ſignificet unitatem: & ipſi quærũt diuiſionem. In tertia dicit, quòd quicunque baptizatus particeps efficitur corporis domini, & ſi ante decedat quã de pane illo edat, uel de calice bibat.

h Quod etiam fecit. Hæc ſimplex eſt relatio. nam refertur ad eccleſiã, non ad corpus ſuũ ſumptum de uirgine, de quo ſermo præceſsit. non ergo fecit nos corpus ſuum, quòd natum eſt de uirgine, & ſumitur in altari ſub ſpẽ panis & uini, ſed fecit nos corpus ſuum ſpirituale: ſcilicet eccleſiam fidelium, ut infra ead. commendauit. ſed ideo dicit ſpirituale, licet conſtet de corporalibus partibus. ſ. fidelibus, quia partes eius nõ corporali, ſed ſpirituali uinculo charitatis in eius compoſitione uniũtur, licet corpora ſequeſtrentur. ĩ. ead. hoc ſacramentum. immo & per illud digne ſumptum efficimur unum cum Chriſto, etiam in natura. infra ea. in Chriſto pater.

i Noſmetipſos. Participatione corporis ſui fecit nos dignos beatitudine æterna, qua fruitur eius humanitas.

k Facti ſumus. Per fidem & charitatem. extra de ſumma trinit. & fide catho. damnamus.

l Per miſericordiam. Id eſt, remiſsionem peccatorum.

Panis conuertitur ĩ corpꝰ, ſed nõ fit corpus.

Ut ſ. di. iiij. firmiſſime.

Chriſtus non eſt filius adoptiuꝰ Dei.

Peccata nos faciũt miſeros.

[illegible]

Bed. ad capit x. j. Corin. Chriſtꝰ fecit nos corpus ſuũ. j. Pet. 2. d

checumini deferebamini, i horreo [a] ſeruabamini: nomina ueſtra dediſtis: [b] cœpiſtis [c] moli ieiunijs, exorciſmis: poſtea ad aquā ueniſtis, & conſperſi eſtis: & panis [d] dominicus facti eſtis. Ecce quod accepiſtis. quomodo ergo unum [e] uidetis eſſe, quod factū eſt: ſic unum eſtote uos diligētes, tenendo unā fidem, unam ſpem, & indiuiduam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt ſacramentum, teſtimonium contra ſe accipiunt: quia illi quærunt diuiſionem, cum panis iſte indicet unitatem. ſic & uinum [f] in multis racemis fuit, & modò unum eſt. uinum in ſua natiuitate: calix poſt preſſuram torcularis. & uos poſt illa ieiunia, poſt labores, poſt humilitatem & contritionē in nomine Chriſti, iam tanquam ad Chriſti calicem ueniſtis: & ibi uos eſtis in menſa: & in calice nobiſcum uos eſtis. ſimul enim hoc ſumimus, ſimul bibimus, quia ſimul uiuimus. Item in ſermone de infantibus. Ita dominus noſter Ieſus Chriſt⁹, nos ſignificauit, nos ad ſe pertinere uoluit: myſterium pacis & unitatis noſtræ in mēſa conſecrauit. Qui accipit myſterium [g] unitatis, & non tenet uinculum pacis: non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium [h] cōtra ſe. Nulli eſt aliquatenus dubitandum, unumquenq; fidelium corporis [i] & ſanguinis dominici, tunc eſſe participem, quando in baptiſmate membrum efficitur Chriſti: nec alienari ab illius paniſcali çiſque conſortio, etiam ſi antè, quàm panem illū comedat, calicemque bibat, de hoc ſeculo migrauerit in unitate corporis Chriſti conſtitutus. ſacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non priuabitur, quando in ſe hoc quod illud ſacramentum ſignificat, [k] inuenitur.

Item in libro ſententiarum Proſperi.

Dum hoſtia frangitur, paſſio Chriſti, ad memoriam redit.

CAN. XXXVI.

CVm † frangitur hoſtia, [l] dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quā dominici corporis in cruce immolatio, eiuſq; ſanguinis de latere effuſio deſignatur?

Item Leo epiſcopus & ſancta ſynodus, quæ in urbe Romana conuenit, clero Honorati & plebi conſiſtenti Conſtantinopoli ita ſcribit. †

De ueritate corporis & ſanguinis Chriſti nulli ambigere licet.

CAN. XXXVII.

15 IN quib. [m] iſti ignorātiæ tenebris, in quo hactenus deſidiæ torpore iacuerunt, ut nec auditu diſcerēt, uel lectione cognoſcerēt quod i eccleſia Dei in omniū ore tā cōſonū eſt, ut nec ab infantiū [n] linguis, ueritas corporis & ſāguinis Xpi inter communionis ſacramenta doceatur, quia in illa myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ hoc impertitur, hoc ſumitur, ut accipientes uirtutem cæleſtis cibi, in carnem [o] ipſius qui caro [p] noſtra factus eſt, tranſeamus. Idem eſt cibus [q] refectionis, & cibus ſanguinis. Sicut enim

Eccleſia ex plurib. adunatur.

Corpus Chriſti nū quid erat totū ante fractionē, ſub qualibet parte hoſtiæ?

[l] Sed nūquid ſumimus irea dē forma qua fuit paſſus? nō. ſed tātum ſumimus corpus qđ habet eandē formā: quia ubicunq; ſumitur habet eandē formā: ſed apparēter in uno loco eſt in illa forma ſecundum Hug. B. & L. Et not. qđ eccleſia tātum ꝓ ſuis orat vel laudat Deū, quādo dicit ſanct⁹: ſanct⁹. ſanctus. quaſi dicat ſanctus, ꝓ his q regnāt in cælo: ſanctus ꝓ his qui patiuntur in purgatorio: ſanct⁹ pro his q peregrinātur ī mundo. & propter hanc eādem rationē, hoſtia ſacrata diuiditur in tres partes in altari ſecūdū Hoſtien. qui hoc ſentit in ſumma de pœ. & remiſsi. §. quib. mortuis. uer. iij. Arc.

[a] In horreo. Id eſt, in eccleſia.

[b] Dediſtis. In ſcriptis, ut olim fiebat. uel uoce, ut fit hodie. ī. diſtinct. iiij. baptizandi.

[c] Cœpiſtis. Argu. contra. ī. diſt. iiij. ſine pœnit. ſed hoc in reuerentiam ſacramenti.

[d] Et panis. i. de corpore eccleſiæ, ꝙ per dominicū corpus figuratur.

[e] Vnum. Siue unū panem ex pluribus granis, ſiue unum corpus Chriſti ex pluribus membris puriſſimis: cuius figuratum eſt eccleſia ſacroſancta, quæ ex pluribus perſonis adunatur.

[f] Vinum. Id eſt, potabile.

[g] Myſterium unitatis. Scilicet corporis domini, ꝙ eſt ſignum unitatis: ut ī. ea. hoc ſacramentum.

[h] Sed teſtimoniū. ī. diſt. iiij. nulli eſt aliquatenus.

[i] Corporis. Id eſt, unitatis eccleſiæ ꝑ corpus Chriſti ſignificatæ. infra eadem. hoc eſt.

[k] Significat. Nam ipſi ſunt etiam ipſa eccleſia. ī. xxiiij. q. j. ſchiſma. & cap. omnibus.

[l] CVm frangitur hoſtia. Hoc totum referas ad ſpecies exteriores, et ſecundū hoc dices ipſa accidentia frangi, & dare ſonitū. [l] Sed nunquid ante fractionem totum corpus erat ſub qualibet parte illius hoſtiæ, uel pars corporis commenſurabat ſe parti hoſtiæ? Si non fuit ſub qualibet parte hoſtiæ, ergo ſequitur ꝙ aliquid modo eſt ſacramentum euchariſtiæ, ꝙ prius non fuit: quia cum forma integra fuit, nulla pars eius poterat dici ſacramentum: quia ſub nullá tunc erat corpus. Si dicis quod corpus Chriſti eſt in qualibet parte hoſtiæ: ex hoc ſequitur ꝙ idem corpus ſit quantumlibet magnū, & quantumlibet paruum, & ꝙ corpus ipſum cōmunem formam habeat, & ſi totum rotundum & quadratum ſecūdum ꝙ eſt ſacramentum. Sed his obiectionibus reſponde per ſimilitudinem ſpeculi ꝙ frangitur: ubi eadem forma reſplēdet in paruo & in magno ſpeculo.

[m] IN quibus. Hæc eſt xv. pars. d. in qua probat, ꝙ in ſacramento altaris eſt corpus Chriſti cui angeli aſsiſtūt. & hoc probat per iiij. canones. Io. de Fant.

[n] In quibus. Reprehenduntur quidā clerici, qui non credebant uerū corpus & ſāguinē Chriſti ſub illis ſpecieb. latere, cum nullus laicus ſit qui ignoret hoc, domino dicente: Caro mea uere eſt cibus. ut ī. ea. cibus.

[n] Infantiū. Id eſt, populariū, qui infantib. collatione clericorum comparantur. di. iiij. denique. Vnde quærendo dicit: Quomodo clerici ignorāt ꝙ laici ſciūt. j. q. j. uiliſsimus.

[o] In carnem. Spiritualē, id eſt, ī corp⁹ ſpūale à carne figuratū, id eſt, eccleſiæ unitatē. iij. q. iiij. Engeltrudam. ſ. ead. quia paſſus.

[p] Caro. Id eſt, homo habens carnem noſtram.

[q] Idem eſt cibus. Id eſt, ſimilis.

Aquila.

† Alias, Dum.

† Epiſtola xxij.

caro domini uerè eſt cibus: ita ſanguis eius uerè eſt potus: Idem, eſt corpus, de quo dictum eſt: Caro mea uerè eſt cibus: & ſanguis meus uerè eſt potus. Circa hoc corpus aquilæ: a ſunt, quæ alis circumuolant ſpiritualibus. unde & idē corpus Chriſti edimus, ut uitæ æternæ poſsimus eſſe participes. Idē, Cuius clarè b argumētis utimur, ſuis utamur exēplis: incarnationis quoq; exemplo aſtruamus myſterij ueritatē. Quid hic quæris naturæ ordinē in Chriſti corpore, cùm præter naturā ſit ipſe Chriſtus partus ex uirgine?

Item Ambroſius in libro de catechizandis rudibus.

Non natura naſcitur, ſed conſecratione nobis conficitur corpus & ſanguis Chriſti.

CAN. XXXVIII.

PAnis & calix: non qualibet ſed certa c cōſecratione myſticus fit nobis, d non naſcitur. e proinde quòd ita fit nobis, f quamuis ſit panis & calix: alimentum eſt reſurrectionis, g non ſacramentū religionis: non qđ benedicimus, h gratiaſque agimus domino in omni eius munere i: non tantùm ſpirituali, k uerùm etiam corporali.

Idem in lib. de officijs.

Quòd ante benedictionē, eſt ſpecies panis & uini: poſt benedictionem eſt, corpus & ſanguis Chriſti.

CAN. XXXIX.

ANte benedictionē alia ſpecies nominatur, poſt benedictionem. corpus Chriſti ſignificat l Itē: In illo ſacramento Chriſtus eſt. Itē: Qui mā ducauerit hoc corp⁹, fiet ei remiſsio peccatorū. m

Item Auguſti. in libro ſententiarum Proſperi.

Sub ſpecie uiſibili panis et uini inuiſibilem Chriſti carnem & ſanguinem honoramus.

CAN. XL.

NOs autem in ſpecie panis et uini quam uidemus, res inuiſibiles, id eſt, carnē & ſanguinē honoramus: nec ſimiliter comprehendimus n has duas ſpecies, quemadmodum ante conſecrationē comprehēdebamus: cùm fideliter fateamur ante conſecrationē panem eſſe & uinū, quod natura formauit: poſt conſecrationem uerò carnē Chriſti & ſanguinē eſſe quod benedictio conſecrauit.

Item.

Confeſſio Berengarij.

CAN. XLI.

16 EGo Berengarius indignus eccleſiæ ſancti Mauricij Andegauenſis eccleſiæ diaconus, cognoſcens ueram catholicam & apoſtolicam fidem, anathematizo omnē o hæreſim, præcipuè eam, de qua hactenus infamatus ſum: quæ aſtruere conatur panem p & uinum quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolùmodo ſacramentum & non uerū corpus & ſanguinē domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe: q & non poſſe ſenſualiter niſi in ſolo ſacramēto manib. ſacerdotum tractari uel frangi, r aut fideliū dentibus ſ atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedi, & ore & corde

a Aquilæ. Angeli uel fideles, quorum iuuentus ut aquilæ renouatur: ut xxiij.q. iiij. cum in lege xxiij.qō.j. quoniam uetus.

b Clare. Id eſt, ſicut ille carnem noſtrā ſumpſit, ita & nos ſumamus carnem illius, uel, id eſt, cuius uerba ſumimus in argumentum, hæc, ſcilicet caro mea uere eſt cibus, &c. de illo ſumamus exemplū incarnationis ſuæ. infra eadē, re uera.

c Sed certa. Id eſt, diuina.

d Fit nobis. Id eſt, ad noſtram utilitatem.

e Non naſcitur. Id eſt, non ex natura, ſed miraculoſe conficitur, extra eadem cū Marthæ. uer. cedit. 1

f Quod ita fit nobis. Id eſt, quod ita conſecretur nobis corpus Chriſti.

g Reſurrectionis. Id eſt, ſpiritualis refectio animæ à peccato reſurgentis. de pœ. diſtinct. j. §. hoc idem reſuſcitatus.

h Non quod benedicimus. Gratiaſque agimus, id eſt, non eſt ſicut corporalis eſca, quam benedicimus, & gratias Deo agimus, quod quidem facimus in omni munere, &c. 2

i Munere. Quod agere debemus.

k Spirituali. i. aliquid ſignificante.

ANte benedictionem.

l Significatur. Et licet uerba ſucceſſiue proferantur, nō tamē ſucceſsiue cōſecratio fit: ſed in uno inſtanti corrūpitur panis, ſcilicet in ultimo inſtanti prolationis uerborum. & licet panis ſit corpus compoſitum, momentanea eſt tamen eius corruptio. ī. ead. quia corpus. uer. ergo.

1 Scilicet fit miſtic⁹. & cōſecratiōe euāgelica conſecratur. Hug.

2 Vt ī.e. didicim⁹. uel aliter, id eſt, non iō fit panis & calix myſticus qđ id eſt, qa ipſum benedicimus quacunq; bñdictione: ſed qa tali benedictiōe benedicim⁹ q̄ à Deo eſt inſtituta. Arch.

m Peccatorum. Venialium, uel etiam mortaliū. 3 ſ. p̄ fidem, ut ī. e. cū omne. & ī. ea. ſpecies.

NOs autem. n Comprehendimus. i. intelligimus uel accipimus. nam ubi erat uerus panis ante, & uerū uinum, modo ſunt tantum accidentiā, ut ī. ead. diſt. ſpecies. & ĵ. e. di. panis in altari.

EGo Berengarius. o Omnē. hoc fecit ex abundanti, 4 quia nō tenetur ſe purgare niſi de hæreſi, de qua erat infamatus. argu. ij. quæſtio. quinta, presbyter ſi à plebe. licet ſit arg. contra. quia qui deliquit in uno, factus eſt omnium reus. ī. de pœ. diſt. v. c. ultimo, & errat in tota trinitate, qui errat in una perſona. ĵ. diſtinc. iiij. in ſynodo. Ioan.

p Panem. Id eſt, ſpecies panis & uini eſſe ſacramētum tantum.

q Chriſti eſſe. Id eſt, non continere ſub ſe uerum corpus Chriſti & uerū ſanguinem poſt conſecrationem.

r Vel frangi. Id eſt, fractis, aut tritis ſpeciebus ſumi.

ſ Vel frangi. Id eſt, non tantum pondus & reliquas ſacramēti qualitates ſenſibus corporeis percipi fateor, ſed etiam ſub illis ſpeciebus fractis & attritis partibus, totum & integrum Chriſti corpus eſſe profiteor, totum manducari, totum ſumi. ĵ. e. qui manducat.

t Dentibus. niſi ſane intelligas uerba Berēgarij, in maiorē incides hæreſim quā ipſe fuerit: & ideo omnia referas ad ſpecies ipſas. nā de Chriſti corpore ptes nō facimus: ut ĵ. e. qui manducat.

3 Dum ſ. mē pœnituerit. alias grauaretur potius quā iuuaret. ī. eo. quotidie. & c. ſceleraſte. Arch.

4 Arg. ad hoc C. de teſta. teſtamentum. ſed ar. cōtra. ff. ut le. nom. l. hæc ſtipulatio. §. diuus. Arc.

Partes nō fiut d corpore Chriſti.

Homo

confiteor de ſacramentis dominicæ menſæ eãdem fidem me tenere quã dominus & uenerabilis papa Nicolaus & hæc ſancta ſynodus authoritate euangelica & apoſtolica tenendam tradidit, mihique firmauit, ſcilicet panem & uinum quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem nõ ſolum ſacramentum, ſed e iam uerum corpus & ſanguinẽ domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe: & ſenſualiter non ſolum ſacramentum, ſed in ueritate manibus ſacerdotum tractari frangi, & fidelium dentibus atteri; iurans per ſanctam & homouſion [a] trinitatem; & per hæc ſacroſancta Chriſti Euãgelia: eos qui contra hanc fidem uenerint, cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis, æterno anathemate dignos eſſe pronuntio. Quòd ſi ego ipſe aliquãdo contra hoc aliquid ſentire aut prædicare præſumpſero: canonum ſeueritati ſubiaceã. Lecto [b] & perlecto ſponte ſubſcripſi. Hanc cõfeſsionem ſuæ fidei de corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti à Berengario Romæ coram.xciiij. epiſcopis factam, miſit [c] papa Nicolaus per urbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & ad quæcunq; loca fama prauitatis eius peruenire ante potuit, ut eccleſiæ quæ prius doluerant de auerſo atque peruerſo, poſtea gaudeant de reuerſo [d] atque conuerſo. [e]

Item in libro de Officijs. †

Quare elementorum ſpecies reſeruentur, cùm uerè ſit corpus Chriſti & ſanguis.

CAN. XLII.

FOrtè [f] dicas quomodo uera caro, quomodo uerus ſanguis, [g] quia ſimilitudinem non uideo carnis, non uideo ſanguinis ueritatẽ? Primo omnium dixi [h] tibi de ſermone Chriſti, q operatur, ut poſsit mutare [i] & conuertere genera & inſtituta naturæ. deinde ubi non tulerunt ſermonem Chriſti diſcipuli eius, ſed audientes quòd carnem ſuam daret ad manducandum, & ſanguinem ſuum ad bibendum, recedebant: ſolus tamen Petrus dixit: Verba uitæ [k] æternæ habes: & ego à te quomodo recedã? Ne igitur plures hoc dicerent, [l] & ne ueluti quidã eſſet horror cruoris, ſed maneret gratia [m] redemptoris: ideo in ſimilitudine [n] quidem accipis ſacramentum: ſed ueræ naturæ [o] gloriam uirtutemque conſequeris. Ego ſum (inquit) panis uiuus, qui de cælo deſcendi.

Itẽ Auguſtinus in expoſitione pſalmi liiij.

Non carnaliter, ſed ſpiritualiter, Chriſti corpus & ſanguinem debemus accipere.

CAN. XLIII.

PRima [p] quidẽ (inquit) [q] hæreſis in diſcipulis Chriſti uelut à duritia eius [r] ſermo-

a Homouſion. id eſt, eiuſdem ſubſtantiæ.

ADDITIO. Homon in Græco, idem eſt quod idem uel unum. Vſia, id eſt ſubſtantia. ideo dicitur trinitas homouſion. id eſt unius ſubſtantiæ. Archi.

b Lecto. hucuſq; uerba Berengarij fuerunt: ea quæ ſequuntur, ſunt uerba notarij.

c Miſit. ergo ſicut excommunicationis epiſtola mitti debet, &c.xj.q.iij curæ. ita & abſolutionis: ut viij. q.ult.c. unico.

d De reuerſo. ad fidem.

e Conuerſo. Ad Deum. argu. de pœni. diſt.j. agite. j.q. iij. didici.

f FOrte. Sunt q̃dam qui non credũt corpus Chriſti eſſe in altari, qa impoſsibile eis uidetur, quod dicitur. præterea quia non uidetur niſi ſpecies panis & uini. In prima ergo parte ponit eorum dubitationẽ. In ſecunda oſtendit nõ eſſe impoſsibile, & quare ſub ſpecie panis & uini, corpus & ſanguis ſint in altari.

g Saguis. eſt in altari, uel creditur.

h Dixi in alia parte capituli quæ non eſt hic, ſed eſt ca. re uera.

i Mutare. j̃. ea. re uera. & s̃. ead. quia corpus.

k Verba uitæ. i. tu ipſe es uita, & ita qui digne te ſumit, ſumit uitã ęternã & ꝓpter hãc cõfeſsionẽ meruit Petrus conſortium cęleſtis habitaculi. 50. diſt. fidelior.

l Hoc dicerent. ſcilicet durꝰ eſt hic ſermo, & quis poteſt eum capere? & ita ſcandalizati de fide receſſerũt, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. argu. de pœn. diſt. iiij. in domo. Tribus ergo de cauſis ſumit corpus Chriſti ſub alia ſpecie, & non ſub ſua uiſibiliter, ſcilicet ut fides haberet meritum: ut hic. Et ne eſſet horror carnis & ſanguinis. Et ne ridiculũ fieret paganis. j̃. ea. panis, &c. Quarta etiã cauſa poteſt notari ibi, ne igitur plures, &c. Itẽ quia non habemus in uſu carnem crudam comedere. j̃. ea. quid ſit. in fin. Sed quare potius ſumitur ſub iſtis ſpeciebus panis & uini quam ſub alijs? quia iſtæ duæ ſpecies ſunt magis amicæ humanæ naturæ. præterea ſicut corpꝰ principaliter his duobus cibis nutritur, ita principaliter anima illo cibo, ſcilicet corpore Chriſti & ſanguine paſcitur. Ioan.

m Gratia. id eſt, gratis corpus datum.

n In ſimilitudine. id eſt, in ſpecie panis & uini.

o Naturæ. ſcilicet corporis Chriſti.

p PRima. j. qõ. j fertur. ; cõtra. ibi dicitur q ſimonia fuit prima hæreſis in eccleſia, ſed dic prima, id eſt præcipua. j. q. ult. patet.

q Inquit. CASVS. *Dum dominus faceret ſermonẽ præſentibus Apoſtolis & diſcipulis alijs, inter alia dixit, Niſi quis manducauerit carnem meã & biberis ſanguinẽ meũ, non habebit uitã æternam. quidã diſcipuli propter duritiã ſermonis receſſerunt. tunc inſtruxit dominus qualiter hoc eſſet intelligendũ, & maxime per id quod dixit: cùm uideritis filiũ hominis aſcendentem, &c. ipſi.n. intellexerunt quòd p partes & in eadẽ forma deberẽt accipere corpus Chriſti. & ꝓterea quòd cõſumerẽt illud comedendo. hoc non eſſe faciendum, declarat.*

r Eius. Scilicet Chriſti.

Puto

Sic xv. q.v. de crimine. arg. de pœ. diſ. j. agite. s̃. j. q. vij. didici. Arc.

Corpus chriſti ſub alia ſpecie ſumit triplici ratione.

Iſtæ duę cauſæ aſsignant hic & j̃. c. qd ſit. & hoc ca. panis.

† In ca. j. li. vj. de ſacramen.

; Et c. cõ liqueat. ubi de hoc.

Ioan. 6. g

Ioan. 6. d

a Spiritus. id eſt, ſpiritualis intellectus.
b Qui uiuificat. ſcilicet prodeſt ad ſalutem.
c Caro. id eſt, carnalis intellectus.
d Et uita ſunt. id eſt. ſpiritualem uitam conferunt. Vel ſpiritualiter intelligenti uita confertur.

ſubiicj non ualet. licet enim ubique ſit etiam in altari quolibet, in uera forma quam de uirgine ſumpſit: non tamen ſubijcitur corporeis ſenſibus.

q Veritas. id eſt, uerum corpus in forma panis in altari quolibet, ubi conſecratur: & hoc eſt ubique, ſcilicet in quolibet altari ubi conſecratur. Vel ueritas, id eſt, diuinitas.

e Et uita. non.n. carnaliter intelligendi ſunt ſpiritus & uita.

Ioann. 6.

f Hoc corpus. id eſt, non in eadem ſpecie uel groſſitie uel repræſentatione in qua me uidetis, & pati uidebitis, manducabitis carnem meam, & ſanguinē meum bibetis, ſed in ſacramento. j. ca. proxi. & cap. omnia.

Audire.

g Caro autem. id eſt, carnalis intellectus. carnalē intellectum uocat eorū intelligentiam, qui dicunt uel credunt corpus Chriſti per partes diuidi. Vnde ſubdit, ſed quomodo, &c.

h Intellexerunt. ſcilicet diſcipuli recedentes.

i Hoc uos. uerba Chriſti uſque ibi, ſi ergo Vel ſuſpenditur uſq; illuc ubi erat.

k Si ergo, &c. Supple tunc intelligetis, quid eſt hoc quod corpus meū in ſacramento do. & tunc legitur ſine interrogatione. Vel ſic ſupple tunc intelligetis quod dictū eſt. poſtea uerba ſunt Augu. interrogatiue dicentis, quid eſt hoc. qua ſi dicat, quid ſibi uult hoc uerbū domini, & ſtatim ſubiungit ſolutionem dicens, hic, &c.

l Cum uideritis. interrogando hoc inſerit, Aug.

m Corpus. in tali forma & per partes.

n Quia gratia. ſcilicet corpus ſuum gratis nobis datū.

o In quo. Scilicet ſub illa ſpecie in qua reſurrexit.

p Oportet, in illa ſcilicet forma & repræſentatione. in qua humanis & corporeis ſenſibus

[redacted]

Et ſub- eſt hic apoſiopeſis. i. defectus locutiōis ſecūdū Lau.

Ioan. 6. a

nis facta eſt. Cùm enim diceret: Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum non habebit uitam æternam: illi uero non intelligentes dixerūt ad inuicē: Durus eſt hic ſermo, quis eū poteſt manducare? Dicētes, durus eſt hic ſermo: ſeparauerunt ſe ab illo: & remanſit cum duodecim diſcipulis diſcedētibus illis inſtruxit eos, qui remanſerunt. ſpiritus a eſt (inquit) q uiuificat: b caro c nihil prodeſt uerba quę locutus ſum ad uos, ſpiritus & uita ſunt. d intellexiſtis ſpiritualiter? ſpiritus & uita ſunt intellexiſtis carnaliter? etiā ſic illa ſpiritus & uita sūt: e ſed tibi non ſunt ſpiritus, & uita, qui ſpiritualiter nō intelligis. ſpiritualiter intelligite quæ locutus ſum: nō hoc corpus f quod uidetis, manducaturi eſtis: & bibituri illū ſanguinē quem effuſuri ſunt, qui me crucifigent. ſacramentū aliquod g uobis commēdaui. ſpiritualiter intellectū, uiuificabit uos caro autem g non prodeſt quicquam. ſed quomodo illi intellexerunt, ſic reſponderunt. Carnē quippe ſic intellexerunt, h ſicut in cadauere uenditur, aut in macello dilaniatur. Sciens autē Ieſus ait: Hoc uos i ſcandalizat q a dixi: do uobis carnē meā māducare, & ſanguinē meum bibere. Si ergo k uideritis filiū hoīs aſcendentē ubi pri' erat quid eſt hoc? Hic ſoluit quod illos mouerat: hic aperuit: unde fuerūt ſcandalizati. hic plane ſi intelligerēt. Illi autē putabāt erogaturū corpus ſuū. Ille dixit ſe aſcenſurum in cælū, utiq; integrū. Cum uideritis l filium hominis aſcendētem ubi erat prius certè uel tūc uidebitis, quia non eo modo quo putatis, erogat corpus m ſuū, uel tunc intelligetis, q a gratia n ei' nō cōſumitur morſibus. Itē donec ſeculum finiatur, ſurſum dūs eſt: ſed tamen etiam hic nobiſcum eſt ueritas domini. corpus enim in quo o reſurrexit, in uno loco eſſe oportet: p q ueritas r autē eius, ubiq; diffuſa eſt.

Item Auguſtinus in epiſtola ad Hireneum.

Quomodo Chriſti corpus, quod in cruce pependit accipitur & quomodo non.

CAN. XLIIII.

NOn hoc corpus a quod uidetis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem effuſuri ſunt illi: qui me crucifigent: ipſum quidē, & non ipſum, ipſum b inuiſibiliter, c & non ipſum d uiſibiliter. unde & ſubditur. ſi neceſſe eſt illud celebrari uiſibiliter neceſſe eſt illud inuiſibiliter intelligi.

Item Auguſtinus in ſermone de uerbis Euāgelij.

Quid ſit corpus Chriſti manducare, & ſanguinem eius bibere.

CAN. XLV.

QVid eſt a Chriſti manducare? non

Vñ dicit ipſe cælum & terrā ego impleo & alibi dicitur, Si aſcendero in cælū, &c. Laur. Et ex iſtis uerbis Auguſt. uidetur q Chriſtus ſiue eius corpus ſit locale: uel ſit in loco: uel facit loci diſtantiam: uel ſit in loco loci diffinitione. De hoc ſatis no. hic Hug.

a NOn hoc corpus. in hac groſſa ſubſtātia, & non in tali forma.

b Ipſum. xxxviij. diſt. indignum.

c Inuiſibiliter. id eſt, ſub ſpecie ſub qua nō uidetur, id eſt, ſub ſpecie panis & uini.

d Non ipſum. in ſua ſcilicet ſpecie, ut in ea ſenſib' corporeis ſubijciatur.

a QVid eſt.

CASVS.

Duobus modis manducatur Chriſtus, uno modo ſacramētaliter: quod competit bonis & malis. Alio modo ſpiritualiter, cum per fidem & dilectionem cooperantem accipitur. hoc eſt tantum bonorū. Quæri autem ſolet hic utrum Chriſti corpus ſumatur cum diuinitate & anima? H. *dicit quod non ſumitur ibi diuinitas uel anima. Alij ut* B. *dicunt quòd ſumendo corpus, ſumò deitatem et animā: quia tu qui accipis carnem diuinæ ſubſtantiæ eius, in illo participat alimento infra.e. ſicut uerus.*

Chriſtus manducatur duobus modis.

Corpus Chriſti uerū ſumatur cū diuinitate & anima.

Solum

a Solum. Id eſt, corpus Chriſti. quamuis enim ſit ibi deitas & humanitas. i. anima & caro: ſolam tamen eius carnem ſemel in cruce immolatam quotidie in altari manducamus ſiue bibimus, non deitatem, non animam. in ſolam enim carnem panis conuertitur, & uinū i ſanguinem.

b Calicem. Totus integer manducatur & ſumitur. ĵ. e. Inuitat. non tamen anima uel deitas: quia illa non pertinent ad eſum & potum H.

1. Cor. 11. g

c Ipſe dixit. Vnde conceditur iſta, totus Chriſtus fuit in ſepulchro. i. perſona illa humana, ſ. ſecundum naturam humanitatis noſtræ ſecundum corpus, non tamē hic conceditur iſta: totum id quòd Chriſtus erat, in ſepulchro erat: quia non eius anima: & ita ſecundū B. licet quis ſumat totum Chriſtum: non tamen eius animam uel animalitatem.

Ioan. 6. f

† Tracta. 25. ad c 6. Io. uide de doctri. Chriſt. li. iij. c. xvj.

d Sanguinem. Per fidem & charitatē, quaſi qui eſt de unitate eccleſiæ, quam caro & ſanguis me[us] ſignificat.

e Manet. Id eſt, mihi per dilectionē adhæret: et ego per gratiam inhabitantem in eo maneo. de pœ. diſt. j. §. hoc idem. uer. reſuſcitatus.

f Vt quid. Ventrem. unde ſubaudi tantum. Vel ubi non poteſt haberi copia corporis domini: ſed non prohibet ſacramentaliter accipi corpus domini: ſed quia neceſſitate inſtante, ei non obeſt ſi nō accipit, ex quo per eum non ſtat, cum enim credit: manducat ſpiritualiter: ſed non ſacramentaliter. ſ. c. proxi.

hoc eſt ſolum [a] in ſacramēto corpus eius accipere. multi enim indignè accipiunt, de quib. ait Apoſtolus, Qui manducat & bibit calicem [b] dñi indignè, iudiciū ſibi manducat & bibit: Sed quō manducandus eſt Chriſtus? Quomodo ipſe dixit: [c] Qui enim manducat carnem meā, & bibit ſanguinē [d] meū, in me manet, [e] & ego in eo, Et ſi indignè accipit ſacr[amentu]m, acquirit tormentum magnum.

Item Auguſt. in lib. de remedio pœnitentiæ. †

Credere in Chriſtum, eſt mā ducare, & bibere Chriſtum.

CAN. XLVI.

Vt quid paras dentē et uētrē? [f] Crede, et māducaſti. credere eñ in eū, hoc eſt panē & uinum manducare. qui credit in eū, manducat eum.

Item Augu in lib. ſententiarum Proſperi.

Sacramentum et res ſacramenti. ſacrificium eccleſia conficiunt. CAN. XLVII.

Hoc eſt [g] quod dicimus: quod modis omnib. approbare cōtendimus: ſacrificiū eccleſiæ duob. [h] modis confici: duobus cōſtare: uiſibili elementorū ſpecie, & inuiſibili dñi noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine: & ſacramento, & re ſa[i]cramenti, [i] id eſt, corpore [k] Chriſti: ſicut Chriſti pſona cōſtat [l] & conficit ex Deo & homine: cū ipſe Chriſtus, uerus ſit Deus, & uerus ſit homo: quia omnis res illarū rerum & naturā & ueritatē in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem ſacrificium eccleſiæ duobus, ſacramento, & re ſacramenti, id eſt, corpore Chriſti. eſt igitur ſacramentum & res ſacramenti corpus Chriſti. Item: Caro eius eſt, quā forma [m] panis opertā, in ſacramento accipimus: & ſanguis eius quem ſub uini ſpecie & ſapore potamus: caro [n] uidelicet carnis, & ſanguis [o] eſt ſacramētū ſanguinis: carne & ſanguine utroque inuiſibili, [p]

g Hoc eſt. CASVS. *In prima parte dicitur quod ſacramentum eccleſia conſtat ex duobus: ex uiſibili elementorum ſpecie: & inuiſibili corpore et ſanguine Chriſti: quod probat per ſimilitudinem inductā ex perſona Chriſti, quæ ex Deo & homine conſtat. In ſecūda parte dicitur, quod uerā carnem et uerū ſanguinem accipimus ſub ſpecie panis & uini. In tertia parte dicitur, quod cæleſte ſacramentum quod eſt in altari, impropriè dicitur corpus Chriſti: ſicut baptiſmus impropriè dicitur fides. In quarta* : *dicitur duob. modis accipi corpus Chriſti.*

: Hanc quartam partē non uideo. Ar.

h Duobus. i. duo cōtinere. i. duo ſimul eſſe in conſecratione facta. ſ. ſpecies uiſibilis, & corpus inuiſibile.

i Et re ſacramenti. i. poſt conſecrationē ſacerdotis, quæ ſacrificiū dicitur, duo ſunt ibi. ſ. ſacramentum, & res ſacramēti: quæ ante conſecrationē ibi non erant.

i Et re ſacramenti. Siue ſacrificiū hic dicatur ipſum ſacramentum. ſ. ſpecies uiſibilis ipſa, ſiue corpus Chriſti, ſiue ipſa immolatio corporis Chriſti: non eſt uerum q[uo]d hic dicit, ſcilicet q[uo]d conſtat ex ſacramēto & re ſacramenti: quia ex his nihil conficitur: ſed tenetur collectiue pro ipſo ſacramento, & re ſacramēti. Et eſt impropria locutio. i. illa duo: ſicut & probatio eſt ualde impropria quæ ſequitur, Chriſti perſona conficitur ex Deo & homine. i. Chriſtus eſt uerus Deus & homo. non enim ex Deo et homine aliquid conſtituitur. unde Aug. Chriſtus eſt una perſona geminæ ſubſtantiæ: quia Deus & homo: nec Deus huius perſonæ pars dici poteſt. [redacted]

k Corpore. Quaſi in ſe habet diuinitatē et humanitatē: alterū naturaliter: alterum per unionem. non enim ex homine & Deo aliquid conſtituitur: ſed ſicut ad cōſtitutionem alicuius totius, exiguntur ad minus duo: ita & ad hoc ut Chriſtus ſit Deus & homo, exigitur ut illa duo ſint in eo. i. humana natura & diuina. Nam & hac ſimilitudine, dicitur conſtare ex illis. ſimiliter ex ſacramēto & re ſacramenti nihil conſtituitur: ſed dicitur conſtare ex illis ſacrificium totaliter acceptum, ſcilicet ut quaſi collectiue accipiatur: quia ad hoc ut plenum ſit ſacrificium, illa duo oportet adeſſe.

l Conſtat. Id eſt, eſt Deus & homo, extra de hære. cum Chriſtus.

m Quam forma. Et ita non eſt panis. arg. ĵ. ca. panis. arg. contra. ĵ. ca. qui manducat.

n Caro. Id eſt, ſpecies panis ſub qua latet corpus Chriſti, & ſacramentum carnis Chriſti.

o Et ſanguis. Id eſt, ſpecies uini ſub qua latet ſanguis Chriſti, eſt ſacramentum ſanguinis Chriſti.

p Inuiſibili. Dupliciter quidem manducatur Chriſtus: ſcilicet in ſacramento: quòd boni & mali faciūt, per fidem cooperantem, & per dilectionē: quòd bonorum eſt duntaxat. Hu. Et nota q[uod] in ſacramentis duæ ſunt res, corpus Chriſti, & unitas eccleſiæ, ſecundum quòd notant hic duo modi māducandi, ſacramētalis & ſpiri-

Manducatur Chriſtus dupliciter.

& ſpiritualis, extra ea. cum Marthæ.

a Viſibile. Scilicet quondam.

b Cæleſtis. Id eſt, cæleſte ſacramentum quod uere repræſentat Chriſti carnē, dicitur corpus Chriſti, ſed impropriè. Vnde dicitur ſuo modo, ſed non rei ueritate, ſed ſignificati myſterio, ut ſit ſenſus, Vocatur Chriſti corpus, id eſt, ſignificat.

c Paſsio. Sub hac appellatione accipe carnem Chriſti & ſanguinem.

d Fides. Id eſt, fides uocatur. cum enim dicitur, in fide parentum parvuli ſaluantur, intelligitur, id eſt, in baptiſmo ſuſcepto in fide parentum, ſimiliter pueri dicūtur fideles, non à fidei uirtute, ſed à ſacramēto fidei, ut ſ. diſt. iiij. nihil. — *Pueri dicuntur fideles.*

ADDITIO.

Adde qđ baptiſmus dicitū fides, quia eſt ſacramentū fidei ut habetur ſ. xlv. diſt. de Iudæis. xlvij. diſ. cap. j. Archid.

Ioan. 6. f

e DVpliciter intelligitur. Id eſt, poteſt intelligi ſecundū illam formam & quantitatē quā habuit in cruce: uel ſecundū quantitatē corporis glorificati, quod ſpiritualiter uidetur, quod nulli ſenſui ſubiacet. ſ. ea. in illo ſacramento.

1. Cor. 5. e

f QVia morte. Huius. Id eſt, mortis & paſsionis Xp̄i in cuius memoria hoc ſacr̄m inſtitutū eſt. ſ. e. quia corpus. Archid.

g Oblata. Non eſt in eadem forma.

SEmel Chriſtus. Hæc eſt xvij. pars di. in qua probatur qđ Chriſtus ſemel mortuus, amplius mori nō pōt, ueritas carnis eius & ſanguinis ſemper eſt in ſacramēto al-

ſpirituali, intelligibili, ſignatur uiſibile a domini noſtri Ieſu Chriſti corp᷒, & palpabile, plenum gratia omnium uirtutum, & diuina maieſtate. Item, Sicut ergo cæleſtis b panis qui Chriſti caro eſt, ſuo modo uocatū corpus Chriſti, cùm re uera ſit ſacramentum corporis Chriſti, illius uidelicet quod uiſibile, quod palpabile, mortale, in cruce poſitū eſt: uocaturq; ipſa immolatio carnis, quæ ſacerdotis manibus fit, Chriſti paſsio, c mors, crucifixio, non rei ueritate, ſed ſignificante myſterio: ſic ſacramentum fidei, quod baptiſmus intelligitur, fides d eſt.

Hieronymus in epiſtola ad Epheſi.

Quot modis caro Chriſti intelligatur.

CAN. XLVIII.

DVpliciter intelligitur e caro Chriſti & ſanguis, uel ſpiritualis illa, atque diuina, de qua ipſe ait, Caro mea uere eſt cibus, & ſanguis meus uerè eſt potus. &, Niſi carnem meam manducaueritis, & biberitis ſanguinem meū, non habebitis uitam æternam. Vel caro mea quæ crucifixa eſt, & ſanguis qui militis effuſus eſt lancea.

Item Auguſt. in lib. de Trini. ad Corint.

De eodem.

Sacramentum Chriſti ſuſcipiendo, carnem eius et ſanguinē materialiter ſignificamus.

CAN. XLIX.

QVia morte domini liberati ſumus, huius f rei memores in edendo & potando carnē & ſanguinem eius, quæ pro nobis oblata g ſunt ſignificamus.

Item in Pſalmo uigeſimo. †

Quomodo Chriſtus ſit immolatus ſemel, & quomodo quotidie immolatur.

CAN. L.

17 ps SEmel Xp̄s mortu᷒ eſt, iuſtus ꝓ iniuſtis: & ſcimus h & certum habemus, & ſpe immobili retinemus q̄a Xp̄s reſurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. uerba iſta Apoſtoli ſunt: tamen ne obliuiſcamur i quod ſemel factum eſt: in memoria noſtra ſit. omni anno quoties paſcha celebraū, nunquid toties Chriſtus occiditur? Non, ſed anniuerſaria recordatio repræſentat, k quod olim factum eſt, & ſic nos facit moneri, tanquam uideamus præſentem dominum in cruce.

Item in libro ſentent. Proſperi.

CAN. LI.

SEmel immolatus eſt in ſemetipſo l Chriſtus, & tamen quotidie immolaū m in ſacramento. quod n ita intelligendum eſt, quia in manifeſtatione ſui corporis, in diſtinctione ſuorū membrorum omnium uerus Deus & uerus homo ſemel tantum in cruce pependit, offerens patri ſeipſum pro nobis hoſtiam uiuam, & paſsibilem, mortalem, uiuorum & mortuorū redemptionis efficacem: eorum ſcilicet quos altitudo o diuini cōſilij redimēdos iudica-

taris, & probaū hoc per tria c. Ioan. de Pane.

h Et ſcimus. xxij. q. v. hoc uidetur.

i Ne obliuiſcamur. argu. propter memoriā multa fieri. ſ. e. di. & dixit. Clauditur hoc uaſe noſtri pia uictima phaſe. Viua, ſalutaris ſemel in cruce, ſemper in aris. Quos recreas Ieſu tam ſacri corporis eſu· A uitijs munda ſacrati ſanguinis unda. Hic editur Ieſus, remanet tamen integer eſus. Res occultatur: quare quia ſi uideaū, Forſitan horreres: & māducare timeres. ut ſine ſubiecto dependet in aere nubes: Et centrum terræ pelagi ſuſtentat abyſſos: Sic uini color & ſapor eſt, pōdus quoq; panis. — *† In expoſitio. ij. p̄fatio. Pſal. xxj.* … *ſacramentum. 1. Pet. 3. c* … *Rom. 6.*

k Repræſentat. Quia tunc legitur paſsio dn̄i, & plenius omnia quæ in eius paſsione acta ſunt ad memoriam reducuntur. Forte dicit de ijs quæ fiūt in paraſceue, & de ſalutatione crucis, uel ſecundum aliquarū eccleſiarum conſuetudinē, quæ ſolent paſsionem repræſentare & reſurrectionem.

l SEmel. In ſemetipſo. Id eſt, paſſus in propria perſona, in forma humana.

m Immolatur. Id eſt, eius immolatio rep̄ſentaū, & fit memoria paſsionis.

n Quod. Scilicet quod ſemel, &c.

o Altitudo. Chriſtus mortuus eſt ꝓ omnib. quo ad ſufficientiam, non quo ad effectum, efficax enim fuit, quantum in redimente, ſed per eos ſtetit, qui ſe indignos fecerunt. mortuus eſt ergo, ut hic dicitur, pro ſolis prædeſtinatis quo ad effectum: ſed quo ad ſufficien- — *Chriſtus, pro omnibus mortuus eſt.*

ult, præſciuit, ſ prædeſtinauit, uocauit, modis atq; temporibus quibus id fieri congruebat.

Item Ambroſius in epiſtola ad Hebræos. †

Hoſtia, quæ ſemel oblata eſt, in recordationem ſuæ mortis, quotidie offertur.

CAN. LII.

IN Chriſto ſemel oblata b eſt hoſtia, ad ſalutẽ ſempiternã potẽs. quid ergo nos? nõne per ſingulos dies offerimus? c ſed ad recordationem mortis eius. & una eſt d hoſtia, non multæ. Quomodo eſt una, non multę? Quia ſemel oblatus eſt Chriſtus. Hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius, idipſum, & ſemper idipſum: e proinde hoc idem eſt ſacrificium. Alioqui dicetur: quoniã in multis locis offertur: multi ſunt Chriſti? nequaquam: ſed unus ubique Chriſtus. & hic plenus exiſtens, & illic plenus. f ſicut enim quod ubiq; offertur, unum g eſt corpus, & non multa corpora: ita & unum ſacrificium. Pontifex autem ille h eſt, qui hoſtiã i obtulit nos mundantẽ. Item ipſam offerimus, etiam nunc quæ tunc oblata eſt. conſumi k non poteſt. Quod nos facimus, in commemorationem fit eius, quod factum eſt. hoc enim facite l (ait) in meam commemorationem.

Item Auguſtinus in libro reſponſionum, ad Ianuarium. †

Sacramentum corporis Chriſti, non niſi ieiuni debemus accipere.

CAN. LIII.

LIquidò apparet, quãdo primò acceperũt diſcipuli corpus & ſanguinem domini, nõ eos accepiſſe ieiunos. nũquid tamẽ propterea m calumniãdum n eſt uniuerſæ eccleſiæ quòd à ieiunis ſemp accipitur? Ex hoc enim placuit ſpiritui ſancto, ut in honorem tanti ſacramenti prius in os Chriſtiani dominicũ corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nã ideo per uniuerſum orbem, mos iſte ſeruatur, o Neq;.n. quia poſt cibos dominus dedit, ꝓpterea pranſi aut cœnati fratres, ad illud ſacramentũ accipiendũ cõuenire debent: aut ſicut faciebant quos Apoſtolus redarguit, & emẽdat, menſis ſuis iſta miſcere. Nanq; ſaluator, p quo uehemẽtius cõmendaret myſterij illius altitudinem, ultimũ hoc uoluit infigere q cordibus & memoriæ diſcipulorũ, à quibus erat ad paſsionem digreſſurus: r & ideo non pcepit quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis per quos eccleſias diſpoſiturus erat, ſeruaret ſ hunc locũ. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt alios cibos ſemper reciperetur: credo, ꝙ eũ morẽ nemo mutaſſet. t Cùm uerò ait Apoſtolus de hoc ſacramento loquens, Propter quod fratres cùm conueneritis ad manducandũ, u inuicẽ expectate: ſi quis eſurit, domi manducet, ut non ad iudicium conueniatis ſtatim ſubtexuit, quæ ad eiuſdem ſacramenti ordinem pertinent, ſcilicet, quomodo ieiuni, &c.

---

ficientiam pro omnibus.

a Præſciuit. in bona ſignificatione. L.

N Chriſto.

b Oblata. i. corpus Chriſti oblatũ eſt in ara crucis.

c Offerimus. quotidie offerendo.

d Et una eſt. id eſt unius paſsionis repræſentatio, non multarum. ſicut dicitur una fides.

e Idipſum. immutabile & perpetuũ. 5. e. diſt. c. quia corpus. ut ꝑpetua eſſet redemptionis oblatio: quia huic aliud ſacrificium nõ ſuccedit, ut ſacrificijs legalibus, quibus ſacrificiũ noui teſta. ſucceſsit. quaſi dicat, iſtud non mutatur, quia id ẽ eſt qđ fuit, & ideo ipſum ſemper idipſum. B.

f Plenus. quia in qualibet parte eſt totus. 5. eadem. ubi pars eſt.

g Vnum. id eſt, una forma confectum, & tamen plura ſunt ſacrificia.

h Ille. ut 5. ea. q a.

i Hoſtiã. ſcilicet ſeipſum. unde uerſus. Rex ſedet in cœna, turba cinctus duodena. Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

k Conſumi. & ideo ipſum ſemper idipſum. B.

l Hoc enim facite. dicunt quidã, quod per hæc uerba dominus apoſtolos ordinauit, Hoc facite, &c.

LIquido apparet. Hæc eſt xviij. pars diſtin. in qua dicitur, quod ideo dominus ultimo ſuũ corpus nobis commendauit, ut melius memorię commendaretur. Io. de Fant.

m Propterea. non ergo oĩs Chriſti actio, noſtra eſt lectio. 5. di. iiij. ꝓprie. xiiij. q. v. dixit.

n Calumniandum. id eſt, calumnia eſt imponenda.

o Seruatur. Nunquid quis cõficeret pranſus? Hu. dicit, ꝙ non, licet ſecus dicat in alijs ſacramentis. B. uero dicit contra, & ego: licet fieri non debeat. quia ut hic colligitur. non eſt ieiunium de ſubſtantia, alias non confeciſſet dominus.

p Nanq; ſaluator. Non redditur hic ratio, quare poſt cœnã Chriſtus corpus ſuum dedit, ſed tantum quare poſt omnia. i. ultimo loco. Si ergo quæris quare poſt cœnam corpus ſuum & ſanguinem Chriſtus dederit? Reſpõ. ideo cœnatus dominus cœnatis diſcipulis corpus ſuum tradidit, ut in hoc ſacramento conſummationẽ omnium ſacramentorum ueteris teſtamenti, & agni paſchalis quem ante manducauerant, & cæterorum monſtraret.

q Infigere. nam & pacta nouiſsima, &c. C. de pact. pacta. arg. contra 5. de pœni. diſt. ij. principium. uerſi. primo. & docet Tullius in retho. ualidiora argu. in prin. & in fi. eſſe proponenda: illud enim procedit ꝙ nouiſsime fit. ff. de acqui. poſſ. ſi quis ante conduxit.

r Digreſſurus. quoniam ipſe dixit, Vos omnes fugietis, & ego uadam immolari ꝓ uobis.

ſ Seruaret. argu. quod canon non determinat, nos determinare poſſumus: ut xxij. q. v. hoc uidetur. xxxiij. q. ij. quos Deus. ff. de teſt. quæſitum. arg. contra ij. q. v. conſuluiſti.

t Mutaſſet. ꝙ enim dominus iubet bonus ſeruus non mutat. xxviij. q. j. ſic enim circa prin.

u Ad manducandũ. corp⁹ Domini. Multum

---

1 viij. q. j in ſcripturis.

† Nõ extat in libris impſſis.

2 Id eſt, de uno. nã tot ſunt fides, quot ſunt homines fideles ſecundum Lau.

Chriſtus ſeipſũ cõi cauit.

3 Vt Pet.

4 Epiſtola. 118.

5 Alias inſtructio.

Conficere poteſt pranſus.

6 Alias cõfeciſſet.

7 Vt 7. q. j. ullus.

Chriſtus quare poſt cœnã ſuũ corpus dedit.

Cætera autem cùm uenero ordinabo. Vbi datur intelligi, quia multum [a] erat ut epiſtola totum illis agendi ordinem inſinuaret: [b] quod uniuerſa per orbẽ ſeruat eccleſia, ab ipſo ordinatum [c] eſſe, quod nulla orarum [d] diuerſitate uariatur.

Item Ambroſius in libro de ſacramentis.

Ante conſecrationem eſt panis: ſed uerbis Chriſti in eius corpus mutatur.

CAN. LIIII.

[e] Panis eſt in altari [f] uſitat' ante uerba ſacramẽtorum. [f] ubi acceſſit conſecratio, de pane [g] fit caro Chriſti. hoc igitur aſtruamus. Quomodo autẽ poteſt, quod panis eſt, eſſe corpus Chriſti? conſecratio autẽ, quibus [h] uerbis, & cuius ſermonibus? Domini eſt Ieſu. Nam per reliqua omnia, quæ in ſuperioribus à ſacerdote dicuntur, laus Deo refertur: oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Vbi autem ſacrificium conficitur: [i] iam nõ ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed utitur ſermonibus Chriſti. ergo ſermonis Chriſti hoc conficitur [i] ſacramentum. [k] Quis ſermo [l] Chriſti? Hic nempe quo [m] facta ſũt omnia. Iuſsit Dominus, & facta ſunt, cælum & terra & mare. Vides ergo quomodo operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergo tanta uis eſt in ſermone Domini Ieſu, ut inciperet eſſe quod non erat: quantò magis operatorius eſt, ut ſint quæ erant, [n] & in aliud cõmutentur? & ſic quod erat panis ante conſecrationẽ, iã corpus [o] Chriſti eſt poſt conſecrationem: quia ſermo Chriſti creaturam mutat, & ſic ex pane fit corpus Chriſti: & uinum cum aqua in calicem miſtum fit ſanguis conſecratione uerbi cæleſtis. Sed fortè dicis: Speciẽ ſanguinis non uideo: ſed habet ſimilitudinẽ. [p] Sicut. n. mortis [q] ſimilitudinẽ [r] ſũ pſiſti: ita etiam ſanguinis ſimilitudinem bibis, ut nullus horror cruoris ſit, & pretium tamen redemptionis operetur. Didiciſti, quia accipis corpus Chriſti, uis ſcire quia uerbis celeſtibus conſecratur? Accipe quæ ſunt uerba. dicit ſacerdos: Fac nobis (inquit) hanc oblationem aſſcriptam: rationabilem, &c. Inde omnia illa Euangeliſtæ ſunt uſque ad id: Accipite ſiue corpus ſiue ſanguinẽ. inde uerba ſunt Chriſti: Accipite & bibite ex hoc omnes: hic eſt ſanguis meus. Vide ſingula. Qui pridie quàm pateretur: accepit (inquit) in ſanctis manibus panem. Antequam conſecraretur, panis eſt: ubi autem uerba Chriſti acceſſerunt, corpus Chriſti eſt. deinde audi dicentem: Accipite & edite ex hoc omnes: hoc eſt. n. corpus meũ. & ante uerba Chriſti, calix eſt uini & aquæ plenus. ubi uerba Chriſti operata fuerunt, ibi ſanguis efficitur qui plebẽ redemit. Ergo uide, quàm potẽs eſt ſermo Chriſti uniuerſa [t] conuertere. deinde ipſe Chriſtus teſtificatur, quòd corpus ſuum & ſanguinem ſuum accipia-

---

[a] Multum. hoc multum reſpicit illud, cætera autem.

[b] Inſinuaret. de iis quæ debeant ordinari.

[c] Ordinatum. ſimile xij. diſt. illa.

[d] Orarum. id eſt, regionum.

[e] Panis eſt. Hæc eſt xix. pars diſtinct. in qua probat ex quibus uerbis conficiatur corpus Chriſti, & qualiter manducetur. Ioan. de Fant.

[e] Panis eſt in altari. In prima parte dicit, quod ad prolationem illius formæ, Hoc eſt corpus meum, &c. panis & uinum tranſeunt in corpus & ſanguinem Chriſti: & hoc propter illorũ uerborum Chriſti efficaciá. ille enim qui ex nihilo creauit omnia, ſatis poteſt hoc ſic commutare. In ſecunda parte reſpondet cuidam obiectioni, quare non ſumitur in eadẽ forma in qua Chriſtus paſſus eſt. In tertia ponit uerba illa, ad quæ fit tranſſubſtantiatio, reliqua de ſolennitate eſſe occulte oſtendens. In quarta probat nos in altari accipere uerum corpus Chriſti, authoritate eiuſdem.

Sacramentũ altaris poteſt dici ſacramenta.

[f] Sacramentorum. Pluraliter dicit, propter ſpecierum pluralitatẽ: unũ tamen eſt ſacramẽtum, quia unus ſub utraque ſpecie eſt Chriſtus.

[f] De hoc dixi. s. ea. comperimus. ibi uideas.

[g] De pane. id eſt, panis tranſit in carnẽ & corpus Chriſti, & hoc eſt per cõſecrationẽ. s. eo. panis. & habetur j. e. qui manducant.

[h] Quibus. Quaſi dicat, attende cuius uerba ſunt & uidebis.

[i] Conficitur. id eſt, tranſire facit ſubſtantiam panis & uini in uerum corpus, & in uerum ſanguinem.

Gen. 1. a

[k] Sacramentum. Dum panis eſt nullum eſt ibi ſacramẽtũ, quia nihil ſignificat: ſed cũ incipit tranſire in corpus Chriſti, ſtatim ſpecies panis incipit ſignificare corpus Chriſti, & eſſe ſacramentũ. cũ autẽ nihil ſignificaret, tunc non erat ſacramentum. non tamẽ panis uel ſacramentũ uel corpus Chriſti conſecratẽ precibus: ſed in ſacramentũ quod eſt corpus Chriſti, panis fit trãſſubſtãtiatio.

Panis ante cõſecrationẽ non eſt ſacramentum.

[l] Quis ſermo. i. qua ui & qua potentia, hoc facit corpus Chriſti? ea ſcilicet qua creauit cuncta.

[m] Quo. i. qua poteſtate facit? & ita quærendo ſoluit H. hoc tamen eſt impoſsibile, quod panis ſit corpus Chriſti, ſed talia uerba ad ſanum intellectum ſunt intelligenda.

[n] Quæ erant. ante quã conſecrarẽtur, ſed eſſe deſierunt ſicut enim ſapor aquæ permiſtæ calici, deſinit eſſe, ita ſubſtantia panis deſinit eſſe, conſecratione ſuperueniente.

Quantũ ad ſubſtantiam.

[o] Iam corpus. id eſt, corpus Chriſti tranſit accedente Chriſti forma, ita ut poſt conſecrationem non ſit iam ibi panis, ſed uerũ corpus Chriſti.

[p] Similitudinem. i. tãtum ſignificat.

ADDITIO.

Vel dic ut ſupra, dũ frangitur.

[q] Mortis. i. repræſentationis mortis ſuæ paſsionis.

[r] Similitudinem. i. ſpeciem ſub qua latet corpus Chriſti mortuũ pro nobis ad ſimilitudinẽ cuius, & nos pro ipſo mori debemus ſaltem in peccatis.

[s] Sanguinis. non colore, ſed repræſentatione.

[t] Vniuerſa. i. uinum & aquam.

Non

mus, de cuius fide & teſtificatione dubitare nō debemus.

Idem. †

Non corpus, ſed animæ ſubſtātiā fulcit panis uitæ æternæ.

CAN. LV.

NOn iſte panis eſt, q uadit [a] in corpus, ſed panis uitæ æternæ. qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulſit. iſte panis quotidianus eſt, accipe quotidie [b] quòd quotidie tibi profit. ſic uiue, ut quotidie merearis accipere. [c]

Itē Auguſtinus in epiſtola ad Hireneum.

Etiam ſecundùm carnem, Chriſtus eſt panis uiuus.

CAN. LVI.

CHriſtus panis eſt, de quo qui manducat, uiuit in æternum, de quo ipſemet dixit: Et panis quē ego dabo, caro mea eſt, pro mundi uita, &c. determinat quomodo ſit panis, non ſolùm ſecundùm uerbum quo uiuunt omnia, ſed ſecundùm carnem [d] aſſumptā pro mūdi uita. Humana enim caro, quæ erat peccato mortua, carni [e] mundæ unita, [f] incorporata, unum cum illa effecta, uiuit de ſpiritu eius, ſicut unum corpus de ſuo ſpiritu. Qui uerò non eſt de corpore Chriſti, non uiuit de ſpiritu Chriſti.

Item Auguſtinus. †

Quomodo Chriſtus uiſibiliter in ſacramentis ſpiritualiter manducatur & bibitur.

CAN. LVII.

QVi manducant & bibunt Chriſtum, uitam manducant & bibunt. Illum manducare, eſt refici, illum bibere, eſt uiuere. Quod in ſacramentò [g] uiſibiliter ſumitur, in ipſa ueritate [h] ſpiritualiter manducatur [i] & bibitur. Manducatur [k] Chriſtus, uiuit manducatus, quia reſurrexit occiſus. Nec quando manducamus, partes [l] de illo facimus, & quidem in ſacramento ſic fit, [m] & norūt fideles quomodo mãducent [n] carnem Chriſti, unuſquiſque accipit partem [o] ſuā, [p] unde & ipſa gratia partes uocantur. Per partes [q] mãducatur, & manet iterger [r] totus in corde tuo. Totus erat apud patrem, quando uenit in uirginem. impleuit illā, nec receſsit ab illo. quod uidetur, [s] panis eſt, [t] & calix, quod etiā oculi renuntiant. [u] quod autem [x] fides poſtulat [y] inſtruēda, panis [z] eſt corpus Chriſti, calix ſanguis. iſta ideo dicuntur ſacramenta, [a] quia in eis aliud uidetur, & aliud intelligitur. quod uidetur ſpeciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. qui accipit myſterium unitatis, & non tenet uinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimoniū contra ſe.

Item ſuper Ioannē. †

Quomodo ſpiritualiter corpus Chriſti ſit accipiendum.

CAN. LVIII.

CRedere ī Ieſū Chriſtum, hoc eſt, manducare panem uiuum. qui credit, [b] manducat. Inuiſibiliter ſaginatur, quia

Corpus Chriſti nō digeritur ut cæteri cibi.

† c. 4. li. 5. de ſacra.

[a] NOn iſte panis eſt, q uadit, id eſt, nō incorporatur ſicut cæteri cibi, qui in ſtomacho digeruntur. Vel non deſcendit in ſtomachū, ſicut ille cibus corporalis: uel non tranſit in ſuſtentationem corporis ſicut ille. Eſt enim cibus animæ, non corporis. unde ſubauditur, ſed, &c. Hug. ſpecies tamen bene uadunt in corpus. [a] Sed nunquid ibi eſt ſacramentū? Non: quia definit ibi eſſe corpus Chriſti, & tandiu eſt ibi ſacramentum, quandiu eſt corpus Chriſti. Sed quandiu hoc ſit, id eſt, ad quem locum procedat per gulam, neſcio. [redacted]

[a] De hoc no. ſ. ea. diſtin. in ca. trib. in gl. ſed nec ſpecies ibi uideas, & ca. ſi quis per ebrietatem. Archidia.

Ioan. 8. f

[b] Quotidie. ſ. ea. diſt. quotidie. & c. ſi quotieſcunque.

[c] Accipere. ſi ſit ſacerdos. ſi laicus, tempore conſtituto. [a] uel potius myſtice ſpiritualē notat ſumptionē. Vnde gloſ. ibi, accipe quotidie. i. quotidie te præpara habilem ad ſuſcipiendum.

[a] Extra de pœn. & remiſ. ca. omnis.

[d] CHriſtus panis eſt. Secūdum carnem. ſecundum quam eſt panis hominum. [g]

[g] Quaſi d. q hoc eſt factus noſter panis & ſuſtētatio, & uita noſtra, qa aſſumpſit carnē noſtram. Archidia.

[e] Carni Chriſti ſpirituali, id eſt, eccleſiæ.

[f] Vnita per participationem in eccleſia.

[g] QVi manducant. In ſacramento. id eſt, in ſpecie panis & uini uiſibili.

† In ſermo. de verbis apoſtoli.

[h] Veritate. id eſt, uera caro & ſanguis Chriſti inuiſibiliter manducantur.

[i] Manducatur. id eſt, modo manducandi ſumitur; & ita intellige omnes tales proceſſus.

[k] Manducatur. Nec mirum: quia ſurrexit [4] occiſus, ergo amplius mori non poteſt ſiue mãducetur, ſiue non.

[4] Sub. quia mai' fuit: & ita iſtud qa non eſt cāle ſed probatio à maiori. Vel dic, q eſt cauſale, quia ſemel eſt mortuus: & reſurrexit ad immortalitatem: ergo amplius, &c. ut ſequitur in gl. ſecundum Ioā. de Fan.

[l] Partes. ſ. ea. diſtinct. ego Bereng. contra.

[m] Sic ſit. Id eſt, ſacramentum per partes diuiditur, ſub quo totum & integrum Chriſti corpus latet.

[n] Manducēt. quia in ſacramento.

[o] Partem. Totum corpus Chriſti ſub parte ſpeciei.

[p] Suam. Et ſub illa totū Chriſtum.

[q] Per partes. Glorificatum quidem corpus, aliquam læſionem poſt reſurrectionem pati non poteſt. xj. q. iij. ſecūdum.

Corpus glorificatum lædi nō poteſt.

[r] Integer. Si credis.

[s] Videtur. Quia ſpecies panis & uini uidetur.

[t] Panis eſt. id eſt, ſpecies panis, & ſpecies calicis.

[u] Renuntiant. id eſt, oſtendunt & probant.

[x] Quod autem. id eſt, ſed.

[y] Poſtulat. nominibus partiū appellatur corpus & ſanguis Chriſti. Vel ipſę ſpecies, quæ per partes diuiduntur, uocantur corpus & ſanguis Chriſti, ſed ſignificati myſterio ut. ſ. ea. hoc eſt.

[y] Poſtulat. id eſt, q fideles inſtruunt debere credere.

[z] Panis. i. ſub ſpecie panis. latet corpus Chriſti, & ſub ſpecie uini ſanguis per ſignificationē. nam in rei ueritate, utrunque ſub utroque latet.

† Tract. 26. ad c. 6. Ioan.

[a] Sacramenta ſ. j. q. j. multi ſecularium.

[b] CRedere. Qui credit. Diligendo eum ſuper omnia, ſcilicet ſperando eum ſibi dari in præmium, ponendo totā ſpem in eo, incorporat ſibi Chriſtum per fidem, & dilectionem, & ſpem. de pœni. diſt. ij. charitas.

Corpus Chriſti poſſumus quotidie facile comedere.

inuiſibiliter renaſcitur.[a] & qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet uitã æternã. Participatione enim filij (quod eſt per unitatẽ corporis Chriſti & ſanguinis) homo manducans uiuit, non ſumens tãtùm in ſacramento[b] (quod mali faciunt) ſed uſque ad ſpiritus participationem: ut in corpore domini, tanquam membrum maneat, & eius ſpiritu uegetetur: quod eſt dum eius mandata ſeruat. Ad altare[c] Dei inuiſibile (quò non accedit iniuſtus) ille peruenit, qui ad hoc præſens iuſtificatus[d] accedit. Inueniet illic uitam, qui hic diſcernit[e] cauſam ſuam.

Item in libro quarto de Trinitate. †

Spiritus ſanctus inuiſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat.

CAN. LIX.

Corpus & ſanguinem[f] Chriſti dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptũ & prece myſtica conſecratum rectè ſumimus[g] ad ſalutem ſpiritualem, in memoriam[h] Dominicæ paſſionis: quòd cum per manus[i] hominis ad illam uiſibilem[k] ſpeciem perducatur, non ſanctificatur[l] ut ſit tam magnum ſacramentum, niſi operante inuiſibiliter ſpiritu Dei:[m] cum per hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur.

Item.

Per benedictionem panis efficitur corpus Chriſti.

CAN. LX.

Non omnis panis, ſed accipiens benedictionem[n] Chriſti, fit corpus.

Idem.

Dupliciter corpus Chriſti intelligitur.

CAN. LXI.

Commendauit enim Chriſtus in hoc ſacrõ corpus[o] & ſanguinẽ ſuũ: quod ẽt fecit & nos ipſos: nã & nos corpus[p] ipſius facti ſumus.

Item. †

Sacrificium altaris ſacramentum eſt unitatis.

CAN. LXII.

Hoc ſacramentũ pietatis eſt,[q] & ſignũ unitatis: uinculum charitatis. qui uult uiuere, accedat & credat, & incorporet hunc cibum & potum. Societatem uult intelligi corporis & membrorum ſuorũ, quod eſt eccleſia in prædeſtinatis.

Item.

Spiritualiter magis, quàm corporaliter corpus Chriſti debemus accipere.

CAN. LXIII.

20 ps Panẽ de altari ſpiritualiter manducare, eſt innocentiam ad altare portare. Peccata etſi ſint quotidiana, uel nõ ſint mortifera.[r] Antequam accedatis, dimittite debitoribus ueſtris. Si dimittitis, dimittetur tibi. Securus accede, panis eſt,[ſ] & non uenenum. Sed uide ſi dimittis, ne mentiaris Deo, quem nõ fallis.[t] Mentiri Deo po-

---

a Renaſcitur. puta per baptiſmum, uel per euchariſtiam, cum digne ſumit.

b In ſacramento. id eſt, in ſacramentali manducatione, ſed etiam in ſpirituali. nam ſicut in baptiſmo induitur Chriſtus interdum ſacramento tenus, interdum quo ad uitæ ſanctificationem,[1] primum bonorum & malorũ eſt commune, ſecundum bonorum & piorum: ſed ſecundũ eſt proprium bonorum: ſic à malis manducatur Chriſtus ſacramentaliter tantum, à bonis uero ſacramentaliter & ſpiritualiter, & ab omnibus credentibus ſpiritualiter.

c Ad altare. id eſt, ad uitam æternam.

d Iuſtificatus. ſ. ead. panem.

e Diſcernit. Verum ſcilicet iuſte poſſit percipere. Iuſtus enim accuſator ſuiipſius[2] eſt. argum. xiij. quæſtio. ij. in præſenti.

f Corpus & ſanguinẽ. id eſt, tranſire in corpus & ſanguinẽ Chriſti: quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum, id eſt, ſacramentum in corpus Chriſti tranſſubſtantiatum.

g Sumimus. ad ſalutem. ſcilicet ſi digne ſumamus.

ADDITIO.

Alias ſecus. ſ. ead. & ſancta.

h In memoriam. unde ſacerdos cum celebrat, crucẽ habet ante ſe,[3] & laici aliam extra.

i Per manus. quia homo adminiſtrat quaſdam opportunitates, ut fiat panis & uinum. arg. xxvj. queſt. v. nec mirum.

k Viſibilem. id eſt, uiſibilem oblationem & celebrationem ex multis confectam.

l Non ſanctificatur. id eſt, non tranſſubſtantiatur ſacramentum: ut ſit, &c.

m Spiritu Dei. Sed contra ſupra. ead. panis, ubi dixit q ſermo Chriſti, id eſt. Ipſe Chriſtus conficit hoc ſacramentum: ſed quia indiuiſa ſunt opera Trinitatis, non eſt hic contrarium. Non enim per unum ſolum excluduntur omnia alia: nec per hoc excluditur uocalis ſermo. xxviij. q. j. ſic enim uerſic. abſit.

n Non omnis. Benedictionem. inſtitutam à Chriſto, qui eſt: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum. Marci quarto.[4]

o Commendauit. Corpus. ſcilicet corpus ſuũ quod eſt eccleſia: ut ſit ſimplex relatio, ut ſupra ead. quia paſſus.

p Nos corpus. ſpirituale, dum ſumus in eccleſia merito & nomine.

q Hoc. Pietatis eſt. ſupra xxij. quæſtio. iiij. ipſa pietas. & ſupra. ead. diſtinct. quia [illegible] angelibid [illegible] functionis, in qua [illegible] corpus Chriſti, eſt portare [illegible] tiam ad altare. & hoc probat per quinque capitula. Ioannes de Fant.

r Mortifera. quaſi dicat, ſi non potes omnino peccata uitare, ordina ita ſaltem, ut non ſint mortifera. nam ſine uenialibus hæc uita non ducitur. de pœnit. diſtinctio. iij. de quotidianis. debet enim aduerſario peccatum remittere, id eſt, rancorem, ſed ſatisfactio. nem non cogitur remittere. xxiij. quæſtion. iiij. ſi illic.

ſ Panis eſt. quaſi dicat, non latet ſub horribili ſpecie uel nociua: ſed ſub ſpecie panis, quæ eſt amica naturæ. Grat.

t Quem non fallis. xxiij. quæſt. iij. Deus qui & omniũ ſecretorum cognitor eſt. ſ. xxxij. diſt. erubeſcant.

Ipſum

Chriſtus induitur in baptiſmo.

1 Hoc tantum ẽ bonorũ. ſ. e. q. 4. quo.

Iuſtus ſeipſum accuſat.

2 Ar. 11. q. 3. cuſtodi. ſ. ea. diſt. panem.

† Lib. iij. cap. iiij.

3 Vt quaſi Chriſtũ præſentẽ in cruce uideat. ſ. ea. diſt. ſemel Chriſt. Iſe cundũ H.

Opera Trinitatis ſunt indiuiſa.

4 Sub. ſecretam & myſticã. ſ. c. panis & calix. Arch.

† Tract. 26. ad c. 6. Ioan.

Vita præſens ſine uenialib. non ducitur.

a Ipſum fallere non potes. Vt xj. q. iij. ſecundum. arg. contra. xvj. q. j. reuertimini. diſt. lxxxj. oportet. contra. ſed fallere quis põt, quantum in ſe eſt, ſed non ꝙ Deo aliã opinionẽ inducat propter alicuius falláciã quam habet: quoniam immutabilis eſt. xxij. quæ. iiij. incommutabilis.

Carnem Chriſti nõ mãducat, qui ab eo diſcordat.

b Qui diſcordat. Non manducat. i. non incorporatur corpori eius, ꝙ eſt eccleſia, manducando. i. credendo: licet quotidie ſumat corpus de uirgine natum. hoc enim & mali accipiunt: ut ĩ. e. c. j. & s. ea. diſt. quid eſt. & c. credere.

Sãcta malis obſũt.

c Et ſancta. Obeſſe. Occaſionaliter ſancta malis obſunt. ſ. cum ſunt ꝓ abuſum ſumpta: & ſanctorũ abuſio. i. præſumptio & temeritas qua q̃s præſumpſit indigne ſumere.

d Salutem. Id eſt illud poterat eſſe cauſa ſalutis ſi digne ſuſciperetur.

e Et mala. Id eſt, digna patientia malorum. i. aduerſorum: uel mala peccata proſunt occaſionaliter. argu. diſt. xiij. nerui. & di. l. fidelior. & de pœ. di. ij. §. hæc itaque. & c. talibus.

1. Co. 11. g

f Accipitur. Id eſt, patienter ſuſtinetur afflictio.

Iudex nõ iudicat ſecũdũ conſcientiã.

g Non prohibeat. Arg. ꝙ non debet iudex ſecundum cõſciẽtiã iudicare. argu. iij. q. vij. iudicet. argu. ꝙ debet iudex admittere iuramẽtum uolentis ſe purgare de crimine cuius conſcius eſt iudex. ĩ. e. pro dilectione. contra. ſed illud de manifeſtis. extra de tempo. ordi. ad aures. arg. contra.

2. Co. 12. c

h Diſpenſator. In quo caſu non uidetur dare, quod ſcit, uel credit ei nocere: in alijs non: tamen eſt medicus eius, & ſalutem eius debet prouidere. facit quod ſuum eſt cum monet ne accedat.

i Pingues. Id eſt, diuites in peccatis, id eſt, peccatores: & hoc ſi occulti ſunt.

Sub. q ſ terrenis ſunt pingues. i. fortes: in cæleſtib⁹ debiles. 47. di. omnes. Arch.

ADDITIO. Arg. xxxij. diſt. nullus. vj. q. j. ſi omnia. ij. q. j. de manifeſta. ſecus ſi non ſunt manifeſti. ĩ. e. pro dilectione. & dicit in glo. j. Arch.

k Sed exactorem. Id eſt, ipſe ſacerdos moneat exactorem, qui importunus exegit corpus Domini.

l Timere. ſ. Deum. i. ut timeat Deũ, ut propter eius ſ timorẽ deſiſtat: & ne accipiat, ex quo indigne accipit, ſi tamen nõ uult deſiſtere, detur ei potius, quã negẽt. Vel ita, ſed ipſe ſacerdos moneat. pingues terræ, time re exactorem. i. Deũ qui hoc exegit ab eis: qui re uera exactor eſt inquirendo merita ſingulorũ. ſ. q. iiij. §. ecõtra ego ſum Deus zelotes.

tes, ipſum fallere non potes. a

Item.

Sacramentum non ueritatẽ Chriſti corporis accipit, qui ab eo diſcordat.

CAN. LXIIII.

Qui diſcordat a Chriſto, non manducat b carnem eius, nec bibit eius ſanguinem, etſi tantæ rei ſacramentum ad iudicium ſuæ perditionis quotidie accipit.

Item.

Sancta nocent malis: et mala proſunt bonis.

CAN. LXV.

Et ſancta malis poſſunt obeſſe: c bonis ſunt ad ſalutem: d malis ad iudicium. unde Apoſtolus: Qui manducat & bibit indignè: iudicium ſibi manducat & bibit. nõ quia res illa mala eſt, ſed quia malus malè accipit quod bonum eſt. Non enim mala erat buccella, quæ Iudæ data eſt a Domino. Salutẽ medicus dedit: ſed qa ille q indignus erat, accepit: ad perniciẽ ſui accepit. Et mala e proſũt bonis: ſicut Angelus Satanę profuit Paulo. ꝑ malũ. n. fit bonũ, cum bene accipitur f malum.

Idem.

Nõ prohibentur mali de mẽſa Domini manducare.

CAN. LXVI.

Non prohibeat g diſpenſator, h mãducare pingues i terræ in mẽſa Domini, ſed exactorẽ k moneat timere. l

Idem. †

Et qui indignè accipit, corpus Chriſti accipit.

CAN. LXVII.

Sicut Iudas, cui buccellã tradidit Chriſtus: nõ malũ accipiẽdo, ſed bonũ malè accipiẽdo locũ præbuit diabolo: ſic indignè quiſq; ſumẽs corpus Chriſti, non efficit ut quia malus eſt, malũ ſit: aut quia non ad ſalutẽ accipit, nihil accipiat. Corpus enim & ſanguis Domini, nihilominus in illis erat m quibus dicebat Apoſtolus: Qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.

Item Ambroſius de ſacramentis. †

Quibus exẽplis præter naturam ſubſtantia panis & uini in corpus & ſanguinem Chriſti conuerti probetur.

CAN. LXVIII.

21 ps Re uera † mirabile eſt, n ꝙ Deus manna o plueret patribus: & quotidiano cæli paſcebantur p alimento: unde dictum eſt: Panem Angelorum manducauit homo. ſed tamen panem illum qui manducauerũt, omnes q

m Sicut Iudas. Erat. Sacramentaliter.

Re uera. Hæc eſt. xxj. pars diſt. in qua probatur ꝙ Domino fit poſſibile de pane conficere corpus Chriſti. Io. de Fant.

n Re uera mirabile eſt.

CASVS. *Dicebant quidam mirabile eſſe, quod ita panis conuerteretur in corpus Chriſti. dicit Ambroſi. quod re uera mirabile eſt: ſed tamen quod poſſit fieri, probat exemplis ueteris & nou. teſt. Ex uet. teſt. primo ponit exemplum de manna, quod datum eſt Iudæis. Exẽplum noui teſtamenti ponit de incarnatione Chriſti. præterea quia ipſemet dixit, hoc eſt corpus meum &c. Secundo de aqua ſaliẽte de petra. Tertio de uirgis in ſerpentes uerſis. Quarto de apertione maris. Quinto de Iordane conuerſo retrorſum. Sexto de amaritudine fluuij. Septimo de Heliſeo qui ferrũ natare fecit. viij. de Helia. IX. quia ipſe dixit, & facta ſunt. ipſe mãdauit & creata ſunt.*

† Aug. c. 4. ſ. de baptiſ.

Ioan. 13. e

1. Co. 11. g

† Lib. 4. c. 4. cũ ſeq. ubi partim. ſed alio modo hoc habetur, & ibi multa addita & de tracta. add. de li. 9. de his ꝙ myſterijs initiantur. Deu. 8. ee 3

† Hic ꝑ 21. hui⁹ d. Pſal. 77.

Manna dr̃ a man, ꝙd̃ eſt bonũ: nã Iudæi admirãtes dixerunt, manhu. i. quid eſt hoc: qua ſi quũ bonũ & quã dulce, ſecũdũ Hu,

n Manna. Id eſt, manhu: a quod interpretatur, quid eſt hoc? Nam cum primo illud uiderunt dixerunt manhu, id eſt, quid eſt hoc.

p Paſcebantur. Non ſolum carnaliter: uerum etiam ſpiritualiter: nonnulli tamen animales duntaxat paſcebantur corporaliter.

q Oẽs. Id eſt, imitatores eorũ qui indigne ſumpſerũt.

in deſerto mortui ſunt. a Iſta autem eſca, quam accipitis: iſte panis uiuus qui de cælo deſcendit, uitæ b æternæ ſubſtātiam miniſtrat, & quicunq; panem hunc manducauerit, nō moriet̃ in æternū, quia corpus eſt Chriſti. conſidera, præſtantior utrum nunc ſit panis Angelorū, an caro Chriſti, quæ utique corpus eſt uitæ. Manna illud eſt de cælo, c hoc ſuper cælum. illud cæli, hoc Domini cælorum, illud corruptioni obnoxium, d ſi in diem alterum ſeruaretur, hoc alienum ab omni corruptione, e quicunq; religioſè guſtauerit, corruptionem f ſentire nō poterit. illis aqua de petra fluxit: tibi ſanguis ex Chriſto. illos ad horā ſatiauit aqua: te ſanguis diluit g in æternum. Iudæus bibit, & ſitit: tu cum biberis, ſitire nō poteris. illud in umbra: h hoc in ueritate. Si illud quod miraris umbra eſt, quantum iſtud, cuius umbram mirarjs? Audi quia umbra eſt, quæ apud patres facta eſt. bibebant (inquit i) de ſpirituali cōſequente eos petra, k petra autem erat l Chriſtus: ſed nō in pluribus eorum complacitū eſt Deo: nam proſtrati ſunt in deſerto. hæc autē facta m ſunt i figura noſtri. Cognouiſti potiora. potior enim eſt lux, quā umbra: ueritas quàm figura: corpus creatoris, quàm māna de cælo. Forte dicas, Aliud uideo, quomodo tu mihi aſſeris, quòd Chriſti corpus accipiam? Et hoc adhuc nobis ſupereſt ut probemus, n quantis igitur utimur exemplis, ut probemus hoc non eſſe quod natura formauit, ſed qđ benedictio conſecrauit, maioremq; eſſe uim benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione & natura ipſa mutatur. Virgam tenebat Moyſes, o & proiecit eam, & facta eſt ſerpens. rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in uirgæ naturam reuertitur. Vides ergo prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis & virgæ. Currebant Aegypti flumina puro meatu aquarum, ſubito de fontium uenis ſanguis p cæpit erumpere non erat potus in fluuijs, rurſus ad prophetæ preces cruor ceſſauit fluminum, aquarum natura remeauit. Circunclusus erat undique populus Hebræorum, hinc Aegyptijs uallatus, inde mare clauſus. virgam leuauit Moyſes, ſeparauit q ſe aqua & in murorum ſpeciem congelauit, r atque inter undas, uia pedeſtris apparuit. Iordanis retrorſum ſ conuerſus, contra naturam, in ſui fontis reuertitur exordium. t nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum vel fluuialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyſes u petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata eſt gratia, x ut aquam vomeret y petra, quam non habebat natura? Marath fluuius amariſſimus erat, vt ſitiens populus, bibere non poſſet. miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit: quam infuſa ſubitò gratia temperauit. z Sub Heliſeo propheta uni de filijs prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt, rogauit Heliſeum, qui amiſerat ferrum, ut illud ſibi acquireret. miſit Heliſeus lignum in aquam, & natauit fer-

Exo. 16.d Sapiē. 16. Deu. 1. & 8 — Ioan. 6.f — Exo. 4.a — Pſal. 67. — Ioſue 4.d — Nu. 20.b — Exo. 15.d — 4. Re. 6.a

Petra qualiter ſeqbat̃ filios Iſrael.

r Adde myſtice petra, id ē Chriſt⁹ ſequebatur: qa ubi humanū deficiebat ſuffragiū, aderat diuinū. Arch.

a Mortui ſunt. Exceptis duobus. ſcilicet Caleph & Ioſue, ut ī. diſtinc. lxxvj. ieiunium. & ita propter duos nec plus nec minus: qa & modicus exceſſus non attenditur. ff. de uerb. ob. continuus. in prin. & paruum interuallū non obeſt. ff. de duobus re. duos. §. duo. uerſ. modicum. & modica res non inducit ſimoniam. extra de ſimo. & ſi quęſtiones. ar. contra. ff. de uer. ſig. l. iij. quia ibi pro uno miliari quod ſupereſt, datur dies. Ioan.

b Vitæ. Id eſt, uitam per quā æternaliter ſuſtinemur.

c De cælo. Id eſt, de aere. inſti. de rerum diui. §. feræ.

d Obnoxium. Quia ſcaturiebat uermibus & putreſcebat, niſi quod in opus ſabbathi reſeruabatur.

e Corruptione. Quia nec ſanctum tuum dabis uidere corruptionem.

f Corruptionem. Aeternæ damnationis.

g Diluit. i. remiſſionē peccatorū contulit tibi, ſi in humilitate permanſeris

h In umbra. Id eſt, figura fuit.

i Inquit. Apoſtolus in epiſ. ad Cor.

k Petra. i. aqua quę fluxit de petra quæ ad literam eos ſequebatur. Alij dicunt q re uera ipſa petra Alij dicunt q ſoror Moyſi Maria tulit ſecum partem illius petræ & ubicunque erat opus, petra illa percuſſa dabat aquas. r

l Erat. Id eſt, ſignificabat Chriſtum.

m Hæc autem facta. Hucuſque ſunt uerba Apoſtoli.

n Vt probemus. Plurium ſimilium inductione oſtēdit, non eſſe impoſſibile Deo panē in corpus ſuum, & uinum in ſanguinem ſuum conuertere.

o Virgam tenebat Moyſes. De hoc habetur xxvj. q. v. nec mirum. in principio & uerſicu. hæc poteſtas.

p Sanguis. Hæc fuit prima plaga Aegypti, uerus ſanguis erat, ſicut ueri ſerpentes, quid ergo bibebant Hebræi?

q Separauit. In duodecim diuiſiones, ut quælibet tribus per ſuas turmas incederet.

r Congelauit. Dicunt quidam, & aqua ſuperior ſtetit non fluxit, ſed inferior fluxit in mare.

ſ Retrorſum. Ad fontem Xanti 1 per ſe recurrit aqua.

1 Proprium nomen eſt.

t Exordium. Hoc legitur in li. Ioſue. i. deſijt deſcendere, quaſi gradu recepto reuertebatur in ſuū exordium.

u Moyſes. Hiſtoriam habes xxiij. q. iiij. §. his omnibus.

x Gratia. Diuina, per lignum immiſſum.

y Aquam uomeret. Actualiter uel naturaliter.

z Temperauit. Id eſt, dulcorauit.

Et

rum: utique & hoc præter naturam factũ cognouimus. Grauior enim eſt ferri ſpecies, quàm aquarum liquor. Aduertimus igitur maioris potentiæ eſſe Dei gratiã, quàm naturam, & adhuc tamen [b] ꝓpheticæ benedictionis numeramus grãm. Quod ſi tantum ualuit humana benedictio, ut naturam cõuerteret, quid dicemus de ipſa conſecratione diuina, ubi ipſa uerba Domini ſaluatoris operantur? Nam ſacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quòd ſi tantum ualuit ſermo Heliæ, ut ignem de cælo deponeret [c] nõ ualebit Chriſti ſermo, ut ſpecies elementorum mutet? De totius mundi operibus legiſti, quia ipſe dixit: & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt. Sermo igitur Chriſti qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erat? Non enim minus [d] eſt dare, quàm mutare [e] nouas naturas rebus. Sed quid argumentis [f] utimur? ſuis utamur exemplis, incarnationiſq; aſtruamus myſterij ueritatem. Nũquid naturæ uſus præſenſit, cùm Dominus Ieſus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, [g] uiro mixta fœmina generare cõſueuerat. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinẽ uirgo generauit, & hoc quod conficimus: corpus ex uirgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinẽ in Chriſti corpore, cùm præter naturã ſit ipſe dominus Ieſus partus ex uirgine? Verè utique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt. Verè ergo illius carnis ſacramentum eſt. Ipſe clamat dominus Ieſus, Hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem uerborũ cæleſtium alia ſpecies [h] nominatur, poſt conſecrationem, Chriſti corpus uerè dicitur. † Ipſe dixit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis Chriſti nuncupatur. tu dicis amen, [i] hoc eſt, uerum eſt quod os loquitur, mens intenta fateatur. quod ſermo [k] ſonat affectus [l] ſentiat.

4.Reg.1.d

Pſal.148.

Verba, ad quid inſtituta fuerint.

† ſignat.

Itẽ Auguſtinus in quodam ſermone de uerbis Euangelij.

Quomodo per partes Chriſtus manducatur, & integer permanet.

CAN. LXIX.

INuitat dominus ſeruos ut præparet eis cibum eipſum. Quis audeat mãducare dominum ſuum? & tamen ait. Qui manducat me, uiuit ꝓpter me. Quando manducatur, uita mãducatur: [m] nec occiditur ut manducetur: ſed mortuos uiuificat. [n] Quando manducatur, reficit, ſed non deficit. Manducatur Chriſtus, uiuit manducatus: quia reſurrexit [o] occiſus: nec quando manducatur, partes de illo facimus. & quòd in ſacramento [p] ſic fit, norunt fideles quemadmodum [q] manducent carnem Chriſti. Vnuſquiſque partem ſuã accipit, per partes manducat, & manet ĩteger totus, per partes mãducatur in ſacramẽto: manet integer totus in cælo: manet integer totus in corde tuo.

Ioan.6.f

Item Paſchaſius papa, de corpore & ſanguine Chriſti.

Quotidianum ſacrificium non reiteratio eſt paſſionis Chriſti, ſed commemoratio.

28 CAN. LXX.

ITeratur [r] quoti·

Corpus Chr̃i quotidie ſumimus.

[a] Et natauit ſeruum. i. humanũ genus de imo peccatorum leuauit.

[b] Et adhuc tamen q.d. dictũ eſt & probatũ, quod maioris potẽtiæ eſt gratia quam natura rerũ, nihil tamen adhuc diximus de benedictione diuina, ſed tantũ de prophetica. Vel licet multa exempla introduxerim de prophetica benedictione, tamẽ adhuc poſſum inducere alia de eadem. & addit de Helia. [1]

[1] De hoc habet hiſtoria 23. q.4. quod Chriſtus.

[c] Deponeret. quãdo duo quinquagenarij cõbuſti ſunt. hiſtoriã habes. xxiij. quæſt. iiij. quod Chriſtus.

[d] Minus. dicit imperator, quod cum nobis conſentaneũ eſt ubi nulla eſt ſtipulatio interpoſita, intelligi eam adhibitam, multo fortius vbi inutilis fuit ab initio, per nos ualidã effici; ut C. de rei uxo. act. l. j. circa princi.

[e] Quam mutare. id eſt, minus eſt mutare quam dare.

[f] Sed quid argumentis .i. ad quid ſubaudi exterius, quaſi confirmamus quod diximus exẽplis, quæ ipſe in ſe exhibuit?

[g] Quærimus. id eſt, hoc corpus in quod tranſſubſtantiatur panis prece myſtica eſt natũ de uirgine. nec Chriſtus poſt in cœna cũ diſcipulis corpus ſuũm confecit, cum ſemel in utero uirginali à tota Trinitate perfectum eſſe non deſijt, neque, deſijſſe potuit meritis Chriſti exigentibus.

[h] Alia ſpecies. id eſt alterius rei ſpecies, id eſt, ſubſtantia fuit, uel aliud ſubſtantiatum.

[i] Amen. id eſt, uerum eſt: ut diſtinct. xxxiij. ſedulo.

[k] Sermo. 5. diſtin. xciij. diaconi. ad hoc eñ uerba ſunt inſtituta, quod quis cogitat, alijs proferat. xxij. quæſt. ij. is autem.

[l] Affectus id eſt, fides.

[m] INuitat dominus. Vita mãducatur. id eſt. Deus uiuens.

[n] Viuificat. id eſt, digna perceptione uiuificat, vel cooperatur ad uiuificandum.

[o] Quia reſurrexit. non eſt caſuale, ſed probatio eſt à maiori. nam ex quo reſurrexit, & cætera.

[p] Sacramento. 7. ead. diſt. qui manducant.

[q] Quemadmodum. quia in ſacramẽto.

ITeratur. Hæc eſt xxij. pars diſtinctio. in qua probatur, quod iteratur hoſtia quotidie in altari in commemorationem: quia quotidie peccatur ſaltem uenialiter: vt eius memoriam habeamus, & per hoc ſalui ſimus: utpote quia ad preces ſacerdotum aperitur cælum & cæleſtia iungũtur imis. & hoc probat per xj. capitu. Ioan. de Fant.

[r] Iteratur. quotidie ſumimus corpus Chriſti: quia quotidie

die [g] hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus in carne, per unā eandemq́; mortis paſsionem ſemel ſaluauerit mūdū, ex qua morte idem reſurgens ad uitam, mors illi ultra non dominabitur. qui profectò ſapientia Dei patris, neceſſariū ꝓ multis cauſis hoc prouidit. Primò quidē, quia quotidie peccamus, ſaltem in peccatis ſine quibus mortalis infirmitas uiuere non poteſt, quia licet omnia peccata ſint donata i baptiſmo, infirmitas [b] tamen peccati, adhuc in carne remanet unde Pſal. Benedic anima mea domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat oēs infirmitates tuas. Et ideo, quia quotidie labimur [c] quotidie [d] Chriſtus myſticè pro nobis immolatē, [e] & paſsio Chriſti in myſterio traditur: ut qui [f] ſemel moriēdo, mortem uicerat, quotidie recidiua [g] delictorum per hæc ſacramenta corporis & ſanguinis peccata relaxaret: unde oramus, Dimitte nobis debita noſtra, &c. Quia ſi dixerimus, quia peccatū nō habemus, noſipſos ſeducimus: & ueritas in nobis non eſt. Itē iteratur [h] hoc myſteriū, & hoc ob commemorationem paſſionis Chriſti: ſicut ipſe ait: Hoc quotieſcunq; feceritis, in meam commemorationē facite. Quotieſcunque ergo hunc panem ſumitis, & bibitis hūc ſanguinem, mortem domini annūtiabitis, donec ueniat. Non utiq; ſic eſt accipiendum, donec mors Chriſti ueniat, q̄a iam ultra non morit: ſed donec ipſe dominus ad iudicium ueniat. Interdū [i] autē ſemp eſt mors Chriſti, ꝓ ſeculi uitā poſteris annūtiāda, ut diſcāt qua charitate dilexit ſuos, qui ꝓ eis mori dignatus eſt, cui omnes debemus uicē repēdere [k] charitatis, q̄ ad hoc nos prior dilexit, cùm eſſemus [l] gehēnæ ſilij: ut diligeremus eū iam à morte liberati.

Item Auguſtinus.

Nō ſolùm ſub figura, ſed et in ueritate dominici corporis & ſāguinis ſacramētū celebratur

CAN. LXXI.

Utrū ſub figura, [m] an ſub ueritate hoc myſticum calicis ſacramentum fiat, ueritas ait: Caro mea uere eſt cibus, & ſanguis meus uerè eſt potus. alioqui quomodo magnū [n] erit, panis quē ego dabo, caro mea ē, pro mundi uita, niſi uera ſit caro? Sed quia Chriſtum fas uorari [o] dētibus [p] nō eſt, uoluit dominus hunc panem & uinum in myſterio [q] uerè carnem ſuā & ſanguinem ſuū conſecratione Spiritus ſancti potētialiter creari: [r] & quotidie pro mundi uita myſticè immolari: ut ſicut de uirgine per Spiritum ſanctum uera caro ſine coitu creatur, ita per eundem ex ſubſtantia panis & uini myſtice idem corpus [s] Chriſti cōſecretur. Corpus Chriſti & ueritas & figura eſt: ueritas [t] dum corpus Chriſti [u] & ſanguis uirtute Spiritus ſancti, in uirtute [x] ipſius ex panis & uini ſubſtantia efficitur. Figura uerò eſt, id quod exterius ſentitur. Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit:

quotidie egemus [illegible] remittantur no[illegible] peccata. licet en[illegible] per baptiſmum [illegible] lata ſunt, tamē p[illegible]pter fomitē or[illegible]nalis peccati q[illegible]tidie recidiuam [illegible] lit alia ratione [illegible] poſteris noſtris [illegible] tificemus mortē do[illegible]mini, & qualiter di[illegible]lexerit nos.

Rom. 6.

[a] Quotidie. [illegible] di-ſtin. iij. ſabbatho.

[b] Infirmitas. id eſt, origo peccati.

[c] Labimur. Saltē uenialiter. de pœniten. diſtinct. ij. ſi enim.

[d] Quotidie. præterquam in die ſancto ueneris, & in ſequenti ſabbatho. j. diſt. iiij. ſabbatho.

Pſal. 102.

[e] Immolatē. Chriſti immolatio facta pro nobis in ſacramento corporis & ſanguinis eius repreſentatur.

[f] Ut qui. duæ cauſæ hic notantur huius ſacramenti delectio uenialium peccatorū, & memoria paſsionis Domini.

[g] Recidiua. i. recidiua delicta, id eſt, redeuntia per iterationem.

[h] Iteratur. ob cōmemorationem. j. ea. diſt. cum omne.

[i] Interdū. i. interim donec ueniat dñs ad iudicium.

Matt. 6. b

[k] Rependere. unde propheta, Quid retribuam domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem, &c. extra de celeb. miſſ. cū in officijs.

1. Ioan. 1.

[l] Cum eſſemus. id eſt, quamuis non dilexerit nos in eo, quod eſſemus gehēnæ filij, dilexit tamen nos in eo quod creatura: unde dicitur, Nihil eorū odiſti quæ feciſti.

Chriſtus qualiter nos dilexit.

Luc. 22.

1. Cor. 11. b

[m] Utrum ſub figura.

CASUS. *Dicit primo, quod Chriſtum non voramus, ſed eum in myſterio ſumimus, eſt tamen uita, ueritas & figura. Secundo dicit, qd æque conficit malus ut bonus, quia conſecratio non cōſiſtit in merito conſecrantis ſed in uerbo creatoris. Tertio exponit uerba, quæ dicuntur in ſecreta miſſæ. Quarto dicit, quod propter deriſionē paganorū, non ſumim⁹ in uera forma corpus Chriſti. Quinto, qđ in uerbis Chriſti ſacramenta conficiūtur. reliqua enim ſunt de ſolennitate. ſ. ea. panis.*

[n] Magnum. ſcilicet miraculum.

[o] Uorari. ſ. ea. diſt. ego Bere. cōtra ſed ibi hyperbolice locutus eſt, & ueritatem exceſsit.

Ioan. 6. f

[p] Dentibus. id eſt, in figura uel forma humana.

[q] In myſterio. id eſt, ſacramento.

[r] Creari. id eſt, in ueram carnē & ſanguinem Chriſti trāſſubſtantiari.

[s] Idē corpus. i. in ſacrō ſub quo latet corpus Chriſti.

[t] Ueritas. i. cum panis & uinum ſacrificantur in corpus & ſanguinem Domini, ibi eſt ueritas, quæ corpus eſt, & figura quæ ſpecies eſt, & eſt res ſacramenti figurans, ſcilicet ſacramentum ſanguinis, & ſacramentum unitatis: ut ſ. ead. quia paſſus. unde & alibi dicitur ſacramentum ſacramentorū: ut ſ. ead. tribus. in princip.

Ueritas, figura, & res ſacramenti, ſunt in altaris ſacramento.

[u] Corpus Chriſti. id eſt ſub appellatione iſta, corpus Chriſti. ſpecies panis & uini, & uerum corpus Chriſti continetur. ſ. ea. hoc c. circa finem.

[x] In uirtute. ſ. ea. diſtin.

quia quotidie peccamus peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas uiuere nõ poteſt. Et ideo quia quotidie labimur, Chriſtus quotidie myſticè pro nobis immolatur. Intra ſanctam eccleſiam catholicam in myſterio a corporis Chriſti, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur ſacerdote quia non in merito b conſecrantis, ſed in uerbo efficitur creatoris, & in uirtute ſpiritus ſancti. Si enim in merito eſſet ſacerdotis, nequaquam ad Chriſtũ pertineret. Nũc autem ſicut ipſe eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per ſpiritum ſanctum, hanc c ſuam efficit carnem, & tranſit d uinum in ſanguinem. unde & ſacerdos, e Iube f inquit g hoc perferri h per manus Angeli tui ſancti, in ſublime altare tuum in conſpectu diuinæ maieſtatis tuæ. Vt quid deferẽda i in lucem k depoſcit, niſi ut intelligatũr, quòd iſta fiant in ſacerdotio? l Hanc igitur oblationẽ m benedictam, per quam benedicimur: aſſcriptam n per quam omnes in cælo aſſcribimur: ratam, per quã de uiſceribus Chriſti eſſe cenſemur: rationabilem, per quam à beſtiali ſenſu exuimur: acceptabilem, ut qui nobiſipſis diſplicemus, per hanc acceptabiles eius unico filio ſumus. nihil rationabilius, ut quia nos iam ſimilitudinem o mortis eius in baptiſmo accepimus: ſimilitudinem quoque carnis & ſanguinis ſumamus, ita ut & ueritas non deſit in ſacramento, & ridiculum nullum fiat à paganis, quòd cruorem occiſi hominis bibamus. Si enim diſcipuli patienter p ferre nequiuerunt, quod dominus dixit: Qui non manducat meam carnem, &c. ſed dixerunt, Durus eſt hic ſermo, quomodo ergo ferẽt iſta increduli? Ioan.6.f Credendum eſt, quòd in uerbis q Chriſti ſacramẽta conficiantur. cuius enim potentia creantur prius, eius utiq; uerbo, ad melius procreantur. Reliqua omnia quæ ſacerdos dicit, aut clerus chori canit, nihil aliud quàm laudes r & gratiarum actiones ſunt, aut certè obſecrationes ſ & fidelium petitiones. Vnde & ſacerdos dicit: prius euangeliſtarum uerba aſſumens, Qui pridie quàm pateretur, &c. In hoc ergo creatur illud corpus.

Item Grego. Papa in Homilia Paſchali. †

Homil. 22. euangelior.

In ſanguine agni, Chriſti ſanguis qui uere nũc ſumitur, olim præfigurabatur.

CAN. LXXII.

QVid ſit ſanguis t agni, non iam audiendo ſed bibendo didiciſtis. Exo.12.d Qui ſanguis, ſuper utrunque poſtem u ponitur, quando non ſolùm ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. Item, Hæc ſalutaris uictima x illam nobis mortem unigeniti per myſterium reparat, y qui licet reſurgens à mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, Rom.6.b tamen in ſeipſo immortaliter & incorruptibiliter uiuens, iterum in hoc myſterio moritur. z eius quoque ubiq; corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem

---

diſtinct. corpus & ſanguis.

a In myſterio. Id eſt, ſacramẽtum conficiendo.

b In merito. ſ. ut tranſſubſtãtiaretur.

c Hanc. Subſtantiam panis & uini.

d Et tranſit. Id eſt, tranſire facit.

e Sacerdos. Id eſt, ad oſtendendum q non in merito ſacerdotis, &c.

f Iube. Id eſt, fac.

g Inquit. Per conſecrationẽ. hoc continetur in ſecreta.

h Perferri. i. Tranſſubſtãtiari. uel perferri. i. ſurſũ offerri. i. conuerti in ſanctũ altare tuũ. i. corpus tuum ſuper choros angelorum exaltatum. Sed contra uidetur, quod oratio hæc ſit ſuperflua, quia hæc dicit̃ poſt uerba quorũ uirtute conficitur, corpus Chr̃i: & ita de eo qđ iam factum eſt ſuperflua eſt oratio. Reſpondet, ſcriptura non attendit huiuſmodi anguſtias tẽporis, ſed ſacerdos, cũ non poſſit multa ſimul proferre, ita loquitur, ac ſi tempus ſtaret & eſſent, adhuc facienda quę in principio ſermonis nondũ erant facta. ſimile nota. xxxv diſt. vj. uerſic. princ, & uerba non ad tempus ſuæ prolationis, ſed per cõceptionem uel per contemplationẽ loquentis ſunt referenda: ut ſi dicam, manus mea eſt clauſa, &c. Vel intellige de ſpirituali corpore eccleſiæ: ut p hoc ſacramentum aſſocietur triũphanti eccleſiæ. unde ſequitur in ſecreta: ut quotquot inde ſum pſerimus, cæleſti gratia repleamur.

i Deferenda. Id eſt tranſſubſtantianda.

k In lucẽ. In lucidũ corpus Chriſti.

l In ſacerdotio. i. in eiꝰ myſterio: uel ſacramento. i. in uirtute ſpiritus ſancti.

m Oblationem. Expoſtulat ſacerdos fieri: uel ſupple ut in ſecretis. i. facere digneris.

n Aſſcriptã. Non enim Aug. his utitur uerbis ut ſuis, ſed aſſumit ea de ſecretis: ut exponat. Ioannes.

o Similitudinem. ut j. diſtinct. iiij. De Trinitate.

p Patienter. Collige contra quoſdam qui maiores doctores reprehendunt, cum adhuc in ſuæ nouitatis incredulitate teneantur.

q In uerbis. Supra e. quia corpus. ſ. ea. panis. & ſupra ead. non omnis.

r Quam laudes. ſ. xj. diſt. eccleſiaſticarum. j. di. iiij. nõ eſt aliud.

ſ Obſecrationes. Vt not. ſ. diſtin. j. de hymnis.

t QVid ſit ſanguis. Primo dicit, q corde & ore ſumendum eſt corpus Chriſti, quia ſuper utrunq; poſtem fuit poſitus ſanguis. Secundo dicit, q ad uocem ſacerdotis in ipſa hora immolationis aperiuntur cæli, & adeſt chorus angelorum, & uniuntur cæleſtia terrenis. Tertio dicit q idẽ corpus & ſanguis, qui datus fuit diſcipulis, conficitur in altari.

u Poſtem. Oris & cordis. †

x Victima. Id eſt ſacramentum uictimæ ſalutaris.

y Reparat. i. ad memoriam reducit, uel repræſentat.

z Moritur. i. eius mors repſentat̃, ut ſ. ea. dum frãgitur.

In

Oratio q̃ poſt cõſecrationẽ dicitur, ſuperflua non eſt.

e Vt not. ſ. ead. panis.

a Iſte forte eſt melior intellectus. Archid.

Doctores reprehendendi nõ ſunt.

† Vnde ſubditur, quando, &c.

patitur: [f] [a] eius ſanguis non iam in manus infideliũ, [b] ſed fideliũ ora profunditur. Hinc ergo pẽſemus quale ſit hoc ſacramentum, quod pro abſolutione noſtra, paſsionẽ unigeniti filij ſemper imitať. [c] Quis enim fidelium habere dubiũ poſſit, in ipſa [d] immolationis hora ad ſacerdotis uocem, [e] cælos, [f] aperiri? in illo Ieſu Chriſti myſterio, angelorum choros [g] adeſſe, ſumma [h] & ima ſociari? unũq; [i] ex inuiſibilibus [k] atq; uiſibilibus fieri? Idẽ: Vno in quit eodemq; tẽpore ac momẽto [l] in cælo rapiť myſterio Angelorũ corpori Chriſti ſociãdus, & ante oculos ſacerdotis i altari uiť. tanta eſt eccleſiæ unitas in Chriſto, ut unus ubique ſit panis [m] corporis Chriſti, & unus ſit calix ſanguinis eius. Calix [n] enim quẽ ſacerdos catholicus [o] ſacrificat, non eſt aliud, niſi ipſe quem dominus apoſtolis tradidit: quia ſicut diuinitas ue:bi [p] Dei, uita eſt quæ totũ implet mundũ: ita licet multis locis & innumerabilibus diebus illic conſecretur corpus: non ſunt tamẽ multa corpora Chriſti, neq; multi calices, ſed unum corpus Chriſti, & unus ſanguis cũ illo, qđ ſumpſit in utero uirginis, & qđ dedit Apoſtolis. diuinitas enim uerbi, replet [q] illud qđ ubiq; eſt, & coniũgit, & facit ut ſicut ipſa una eſt, ita & unũ eius corpus ſit in ueritate. unde animaduertendũ eſt, quia ſiue plus ſiue minus quis inde percipiat: omnes æqualiter corpus Chriſti integerrimẽ ſumũt: & generaliter omnes, & ſpecialiter unuſquiſque. Itẽ, Myſterium fidei dicitur, quod credere debes, ꝙ ibi ſalus noſtra cõſiſtit. Prouidens enim dominus nobis dedit hoc ſacramentũ ſalutis, ut quia nos quotidie peccamus, & ille iam mori non poteſt, per iſtud ſacramentum peccatorũ remiſsionem conſequamur. Quotidie enim ipſe comeditur & bibitur in ueritate, ſed integer & uiuus atq; immaculatus manet. & ideo magnũ & pauendum eſt myſteriũ, quia aliud uidetur, & aliud intelligitur. ſed cùm myſterium [r] ſit, unum corpus & ſanguis dicitur, figuram panis & uini habet, faciente domino, quia non habemus in uſu carnem crudam [s] comedere, & bibere ſanguinem.

Item Ambroſius.

Poſt conſecrationẽ, licet figura panis & uini remaneat, tamen nihil eſt ibi, niſi corpus & ſanguis Chriſti.

CAN. LXXIII.

Omnia quæcunq; [t] uoluit dominus fecit in cælo & in terra, & quia uoluit ſic, factum eſt ita. Licet figura panis & uini uideatur, nihil tamen aliud quàm caro. [u] Chriſti & ſanguis poſt conſecrationẽ credendum eſt. Vnde ipſa ueritas ait ad diſcipulos. Hæc (inquit) caro mea eſt pro mũdi uita. & (ut mirabilius loquar) non alia planè quã quæ nata eſt de Maria, & paſſa in cruce, & reſurrexit de ſepulchro. hæc inquam ipſa eſt. Et ideo Chriſti caro eſt, quæ pro mundi uita adhuc hodie offertur, & cùm dignè accipitur, uitam utique æternam in nobis operatur. Panem quidem iſtum, quem ſumimus in

[f] patiť

[a] In populi ſalutem patitur. Id eſt, paſſio repræſentatur ut mors facta pro ſalute populi.
[b] In manus infidelium. Vt in paſſione.
[c] Imitatur. Id eſt, repræſentat.
[d] In ipſa. Subaudi contingat.
[e] Ad ſacerdotis uocem. i. ad ſermonem Chriſti uoce ſacerdotis enunciatum, panis & uini ſubſtãtia in carnem Chriſti ſ. ſedentis ad dexteram patris in cælis tranſſubſtantiari miniſterio angelorum: unde ſubditur ſumma, &c.

Tranſſubſtantiatio fit ad uocem ſacerdotis.

[f] Cælos. i. per id ꝙ uerbo ſacerdotis cõſecratur, aditum ad cæleſtia fieri. uel panem uel uinum in id quod ſuper cælos eſt tranſire.
[g] Angelorum choros adeſſe. Scilicet hominibus conſecrantibus uel digne uel indigne.
[h] Summa. i. panem & uinum in corpus & ſanguinẽ Chriſti tranſſubſtantiari.
[i] Vnumque. ſ. ſacrificium. ſ. celebrationem & immolationem altaris fieri.
[k] Ex inuiſibilibus. [i]d eſt ex ipſis ſacramẽtis & rebus ſacramentorum, hoc eſt ꝙ exponẽdo ſubdit uno inquit. i. uno & eodem momento panis tranſit in corpus Chriſti miniſterio angelorum: & in altari uidetur per ſpeciem: quaſi ꝙ eſt eius ſpecies, uidetur eo tempore, &c.
[l] Momento. i. eo tẽpore quo Chriſtus ẽ in quolibet altari, totus in cælo eſt uerus Deus & homo i præſentia angelorum, facta commutatione in uerum corpus & ſanguinem.
[m] Panis. Intranſitiue, id eſt, unum corpus Chriſti ubique eſt ubi eſt conſecratum: & ſic de ſanguine.
[n] Calix. Id eſt, ſanguis qui in calice continetur.
[o] Catholicus. hinc collige ſacerdotem, non catholicum corpus Domini conficere nõ poſſe. [1] 5. e. c. proxi. & xxiij. q. j. ſchiſma.

Sal. In nõ catholicus conficere nõ poteſt.

[1] Arg. cõtra. 15. q. ult. c. ult. in fin.

ADDITIO.

Et plane. & hoc legi. j. q. j. ſi quis inquir. uerſ. conſtat. & ca. ſeq. Archid.
[p] Diuinitas uerbi. Quæ eſt uerbum, id eſt, Chriſtus qui ſub his ſpeciebus latet: cum ipſe eſt qui mirabilia facit in oculis noſtris.
[q] Replet. Donis ſpiritualibus.
[r] Sed cum myſterium. i. quamuis ſit myſterium unum, qđ ibi latet, id eſt, Chriſtus, uel quamuis panis & uinum ſit unius rei myſterium ꝙ ibi latet. i. Chriſtus: tamen corpus & ſanguis dicitur, propter pluralitatem ſpecierum.
[s] Crudam. Supra ead. forte.
[t] Omnia quæcunque. In prima parte Ambr. probat uerum corpus & ſanguinem [ue]re ſub illis ſpeciebus in altari. In ſecunda oſtendit, ꝙ ille idem panis qui ante conſecrationem eſt cibus angelorũ, factus eſt cibus hominum. Tertio dicit, ꝙ idem corpus ꝙ natum eſt de uirgine, quod pependit in cruce, & poſitum eſt in ſepulchro, ſit in altari. Pſal. 133.
[u] Caro. Argumen. Quod panis tranſſubſtantiatur in corpus Chriſti. Ioan. 6.
[x] Pro mundi. Aſſumpta.

Senten

Digitized by Google

myſterio, illum vtique intelligo panem, qui manu ſancti ſpiritus formatus eſt in utero uirginis, & igne paſsionis decoctus in ara crucis. Panis enim angelorum, factus eſt cibus hominum. vnde ipſe ait: Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Et item: Panis quē ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

Ex his nāque duabus ſentētijs [a] apertè datur intelligi, quia panis [b] iſte & ille, nō duo, ſed unus panis, & una caro, & proculdubio unū corpus efficitur: illud uerè, illud ſanè quod ſumptū eſt de uirgine, quod paſſū eſt et ſepultū, quod ſurrexit, & ī cælū aſcendit, & ſedet ad dexteram Dei patris: & quod eſt uenturum indicare uiuos & mortuos.

Item Auguſt. ex ſermone de uerbis domini.

Quamuis quotidie mānducetur Chriſtus, integer tamē permanet uiuus.

CAN. LXXIIII.

Qui māducat [c] me, viuit [d] pp me, nō ergo fratres timeamus manducare panem iſtum, ne finiamus [e] illum, & poſtea quod manducemus non inueniamus, manducatur Chriſtus: viuit manducatus: quia ſurrexit occiſus: nec quando manducamus, partes de illo facimus, & quidem in ſacramento, [f] ſic fit: & norunt fideles, quemadmodum [g] manducent carnem vel corpus Chriſti: vnuſquiſq; accepit partem ſuam. vnde & ipſa gratia partes vocantur in ſacramento: per partes manducatur & manet integer totus, per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cælo. manet integer totus in corde tuo. totus enim erat apud patrem, quando venit in virginem: impleuit illam: nec receſsit ab illo. veniebat in carne, vt homines eum manducarent: & manebat integer apud patrem, vt angelos paſceret.

Item Hieronymus in Leuitico. †

Corpus et ſanguinē Chriſti ſecundū ſe, nulli edere licet.

CAN. LXXV.

De hac quidem hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò quam Chriſtus in ara crucis obtulit ſecundùm ſe, nulli edere licet.

Item in ſermone dominicæ v. poſt epipha.

Corpus Chriſti ī ſingulis portionibus, ſinguli totū accipiūt.

CAN. LXXVI.

Singuli autem totum accipiunt Chriſtum dominum, & in ſingulis [h] portionibus, totus eſt, nec per ſingulos minuitur: ſed integrum ſe ſingulis præbet.

Item Hilarius Papa.

De eodem.

CAN. LXXVII.

Vbi pars eſt [i] corporis, [k] eſt & totum. eadem ratio [l] eſt in corpore domini, quæ in manna quod in eius figura præceſsit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius: [m] neque qui minus parauerat habuit minus. [n] non enim eſt quantitas viſibilis in hoc æſtimanda [o] myſterio, ſed virtus ſacramenti ſpiritualis. Idem.

Corpus Chriſti quod ſumitur, & figura eſt in ſpecie, & ueritas in ſubſtantia.

---

[a] Sententijs. Id eſt, authoritatibus.
[b] Panis. Id eſt, caro Chriſti quæ dicitur panis humanus.
[c] Qui manducat. Pone caſum per c. ſ. ead. qui manducant.
[d] Viuit. Supra eadem. ſicut Iudas.
[e] Finiamus. Id eſt, conſumamus.
[f] In ſacramento. Quia ſacramentum, per partes diuiditur, ſed non ipſum corpus.
[g] Quemadmodum. quia in ſacramento.
[h] Singuli. Singulis. quaſi dicat ſub qualibet portione ſpeciei eſt totus per ſingulos homines. Archid.
[i] Vbi pars eſt. Dicunt quidam [*] qđ quęlibet pars hoſtiæ licet ipſa integre conſecretur: conuertitur tamen in totum corpus, non pars in partem. nam alias non video, qualiter in fractione ſumeretur totum corpus ſub parte prima. ſed ſecundum hoc uř, ꝙ ubi pars eſt, ibi eſt totum. & ſecundum hoc uř quòd pes & naſus ſunt coniuncti. quod non credo. Ad hoc dicūt quidā, qđ ſi hæc dictio ubi, deſignat locum, uera eſt. nam in quocunq; loco eſt una pars corporis domini, eſt & alia: & ita erit ī corpore glorificato. ſi uero dicas, quod ubi, id eſt, in quacunque corporis parte eſt pes, & oculus: falſa eſt.
[k] Corporis. i. ſacramenti ſub quo latet corpus. Sed obijcio: corpus Chriſti non eſt punctabile. ſi enim eſt in puncto loci: ergo oportet ut repleat aliquantulū locum. aſsignetur ergo quātum. ſi tm̄ locum replet corpus, ergo minorem locū replet ps corporis. propterea melius uidetur dicendum, ꝙ corpus Chriſti non circunſcribitur loco: quia non eſt tantus locus, quin in minori eſſe poſsit. & ſecundum hoc nō ſequitur quòd totū & pars ſint in eodē loco. Ioan.
[l] Eadem ratio. Non tamen quo ad omnia: ſed quo ad hoc quod ſequitur.
[m] Amplius. Quam gomor id eſt, unam menſuram.
[n] Minus. Quia recipiebat ab eo qui abundabat.
[o] Aeſtimanda. Non eſt ſic quantitas æſtimanda, ut ſub minori quantitate minus ſit corpus Chriſti, & ſub maiori maius: quia ubicunque eſt pars, ſiue dicas pars ſpeciei, totum corpus eſt: ſiue pars corporis Chriſti, id eſt, pes uel manus totum corpus eſt: non tamen dicēdum eſt, quòd omnia membra miſta ſunt: & ubi caput, ibi miſti pes uel manus: ſed ubi pars, ibi totum: quia non maiorem locum occupat totum, quam pars, & econuerſo: cum ſit quaſi ſpirituale, qđ eſt de omni corpore quod reſurrexit ad immortalitatem. Hug.

Pſal. 77.
Ioan. 6. c.
Ibidem.
[*] Vt La. & B. q. dicunt hoc audacter eſſe tenēdum.
Pes & naſus an ſint ī euchariſtia coniūcti.
Ioan. 6. f.
Corpus Chriſti an circūſcribatur loco.
† Origenes homil. 7. ſup Leuiti.
Membra ſacra euchariſtia non ſunt miſta.

a C Orpus Chriſti [illegible] ris Chriſti: ali Veritas. Infra c. in Ephesino iij. ſ. ubi di ſtinc. c. j. ij. & iij. [illegible]

b Eccleſiaſticè [illegible]

c Incruentam. [illegible]

d N Ncruentam, non in ſpecie cruoris. [illegible] ſeruitu

e Sacrificij ſeruitutem. Id eſt, ſacrificium, in quo Deo ſeruimus. q. d. licet nos ſeruientes Deo offeramus ei ſacrificium, non in forma carnis neque ſanguinis in altari: tamen eſt ibi uera caro & ſanguis Chriſti. [illegible]

Sacrificiū Deo offerimus, nō in forma carnis neque ſanguinis.

f Non ut communem. Id eſt, qu[illegible] in communi uſu [illegible] betur ad manduc[illegible] dum, nec [illegible] pe[illegible] piens carnem ali[illegible] [illegible] uiri ſanctific[illegible] id eſt, ſancti.

g Et uerbo. Non per unionem perſonæ, ut dicebant quidam hæretici: ſed ſecundum charitatis dignitatem, & iuſtitiæ. xxiiij. q. iij. quidam. uer. ſic. Neſtoriani.

Hic tex. rum reſpi cit quē or dinat, ut melius in telligat.

h I Nquit. Omnes. Tam nos quam patres ueteres iſta. ſed diſſimiliter: quia illi in figura, nos in ueritate.

i Quod tamē idem. Id eſt, ſignificat idem hoc, quod illud. illi enim biberunt aquam de petra, quæ fuit ſignum ſanguinis Chriſti.

Tract. 26. ad ca. 6. Io.

Aqua de petra fuit ſignum ſanguinis Chriſti. 1. Co. 10. c

k Spirituali. Id eſt, ſecundum ſpiritualem intellectum idē manducauerunt illi ſpiritualiter quod nos: non quòd ſub manna lateret corpus Chriſti ut nunc in ſpeciebus ſacramentalibus, ſed quia manna illud ſignificabat.

l I N Chriſto pater. Hæc eſt xxiij. pars diſt. in qua extirpatur hæreticorum error, dicentium filium non eſſe per eſſentiam unum cum patre, ſed collectiue, nec nos eſſe unum cum Chriſto niſi ſola uoluntate. Io. de Fant.

In Chriſto pater. Arriani dicebant tres eſſe ſubſtantias in trinitate: & illud quod dr in Euangelio, Ego & pater unum ſumus, dicebant non intelligendum eſſe de unitate eſſentiæ, ſed de unione uoluntatis, quaſi filius non uelit contraria patri: ſicut dicitur: Nos ſumus unum cū Chriſto. i. unitate uoluntatis. cōtra iſtos loquitur hic Hilarius, & dicit ſimilitudinem iſtorū falſam eſſe. & dicit quod alio modo dicimus nos unum cum Chriſto, & alio modo ipſe Chriſtus eſt unum cum patre. & illam differentiam oſtendit per hanc ueritatem uerborum, ſicut ait: Ego ſum in patre meo, nos in me, & ego in uobis, ut eſt Chriſtum eſſe in patre, ſecundū unitatē ſubſtantiæ: nos autē ſumus unū cū Chriſto per humanā carnē quā aſſumpſit, & ipſe in nobis unū eſt per propriā carnē, quam in ſacramento altaris ſumimus. hanc ſolam Hilarius ſecundum uerba Euangelij. & ut ait Hieron. [illegible] Gallicano [illegible] [illegible] plerumque [illegible] & locutione ſimplicium fratrum peruſeſt.

Subſtātia non ter in tri nitate, cō tra Arria nos.

Dicit H. quod cothurnati [illegible] calciamenti quo utebant tragœdi recitantes in theatro: & eſt ſimiſmodi calciamentū ut utriq; pedi conueniat, & ſic dictū eſt in modū crepida.

m Unum. Cum enim pater & Chriſtus unum ſint, i. eiuſdem ſubſtantiæ & naturæ unitate, & nos unū cū Chriſto per eius carnem quam accipimus, & ipſe nobiſcum unum ſit per carnem noſtrā quā aſſumpſit, patet quod mediāte Chriſto unum ſumus cum patre.

n In his eſſe. Id eſt, cū patre & filio: per hoc. i. quod pater eſt in Chriſto, &c.

o Homo. Extra de hære. cum Chriſtus.

o Erimus. i. ſumus. nam quādoque ſe habet ad præſens, ut xxj. di. in nouo. & ff. de uer. ſig. uerbum. aliqñ præteritū pro futuro, ut 50. di. pōderet. aliqñ ponitur præſens pro præterito. xxxv. di. ſexto die & hoc uerbum fit quandoque ſe habet ad futurū. ff. ne quid in lo. pub. l. ij. §. deinde. econuerſo autē ponitur præſens pro futuro. j. diſtin. proxi. peruenit. ibi dicit uult, id eſt, uolet.

Tempus unū pro altero ſæpe ponit.

C A N. LXXVIII.

[illegible] [illegible] a ſacrificetum corpo[illegible] [illegible] falſum eſt quod dicit. Chriſto. in ſi. ſ. e. di. utrum. Neſtorius damnatus fuit, ut xv.

C Orpus Chriſti[a] quod ſumitur de altari figura eſt dum panis & uinū uidetur extra: ueritas[b] autē dū corpus & ſanguis Chriſti, in ueritate interius creditur.

Item ex ſymbolo Epheſino.[c]

Carnem uiuificatricem & ipſius uerbi propriam factā in altari accipimus.

C A N. LXXIX.

N Eceſſariè igitur & hoc adijcimus. incruentam[d] celebramus in eccleſijs ſacrificij ſeruitutem:[e] & ſanctificamur participes corporis & pretioſi ſanguinis Chriſti: nō ut communem[f] carnē percipientes, nec uiri ſanctificati, & uerbo[g] coniuncti, ſecundum dignitatis unitatem, ſed ueré uiuificantem, & ipſius uerbi propriam factam.

Item Auguſtinus.[†]

Quomodo manna & aqua de petra, fuit idem cum noſtro cibo & potu.

C A N. LXXX.

I Nquit apoſtolus: Omnes[h] eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt: ſpiritualem utique eandē. nā corporalē aliā: quia illi manna manducauerunt: nos aliud, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. aliud illi: aliud nos: ſed ſpecie uiſibili: quod tamen idē[i] eſt, uirtute ſpirituali.[k]

Item Hilarius de Trinitate libro octauo.

Quod ueritatē dominici corporis, & ſanguinis ſumimus.

C A N. LXXXI.

23 I N Chriſto pater, & Chriſtus in nobis: unum[l] in his eſſe[m] nos faciunt. Si uerè igit carnē corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & uerè homo[n] ille qui ex Maria natus eſt, Chriſtus eſt, noſque uerè ſub myſterio carnē corporis ſui ſumimus, & per hoc unū erimus:[o] quia pater in eo eſt, & ille in nobis: quo modo uoluntatis unitas aſſeritur,[p] cūm naturalis[q] per ſacramentum[r] proprietas, perfectum[ſ] ſacramentum ſit unitatis?[t] Non eſt humano[t] aut ſeculi ſenſu, de his[†] rebus loquendum

ADDITIO.

quod nos. j. di. iiij. omni tpe. xxxij. q. v. ſi Paulus. in glo. uerba ſunt. liiij. di. fraternitatem. iuxta ſi. Arch.

p Aſſeritur. Ab ipſis hæreticis, uidelicet Arrio & eius ſequacibus, qui tres ſubſtantias in trinitate aſſeruit: ut xxiiij. q. iij. quidam. uer. Arriani.

q Naturalis. i. naturalis & propria caro Xpi ſumpta.

r Per ſacramentum. Id eſt, per ſanguinem quem in ſacramento ſumimus, ſi, &c.

ſ Perfectum. Perfectum dicit, quia ante unitas naturæ etiam erat inter nos & Chriſtum per aſſumptā noſtram carnē, ſed non erat perfecta. nam per illam nos ſumus uniti, ſed non ipſe nobis. & ſic per ſacramentum altaris, perfecta unitas eſt inter nos & eum.

Vnitas perfecta eſt inter nos & Chriſtū.

t Humano. Quaſi dicat authoritates domini, uolo probare quod intendo, non meo ingenio, quod illud ſequitur curſum naturæ.

† In Dei rebus.

Per

a Per uiolentam.id eſt,per hanc tantam præuaricationem,quæ recte uiolenta dicitur.
b Imprudentem.id eſt,incircumſpectam,& improuidam locutionem Arrianorũ, qui male interpretantur illud,Vt in nobis vnum ſint,ſicut tu pater in me.

dum,neq; per uiolentã a atq; imprudentẽ b prædicationẽ dictorũ cælestiũ ſanitati c alienæ atq; impiæ intelligẽtiæ puerſitas extorquenda d eſt.De naturali e enim Christi in nobis ueritate, quæ dicimus,niſi ab eo didiſcerimus,ſtulte atq; impiè dicimus.Ipſe enim ait:Caro mea uerè eſt eſca:& ſãguis meus uere eſt potus. qui edit carnẽ meã, & bibit ſanguinẽ meũ, in me manet,& ego in eo. De ueritate carnis & ſanguinis,nõ ẽ relictus ambigẽdi locus. nunc.n. & ipſius domini profeſsione, & ſide noſtra uere caro eſt,& uere ſanguis eſt: & hæc accepta f atq; hauſta g efficiũt ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. An ne hoc ueritas non eſt? Contingat plane his uerũ nõ eſſe, qui Chriſtũ Ieſum uerum eſſe Deum negant. Eſt ergo in nobis ipſe p carnẽ: & ſumus in eo,dum ſecum hoc quod nos ſumus, in Deo eſt. Quòd autẽ in eo p ſacramentũ communicatæ carnis & ſanguinis ſimus,ipſe teſtatur,dicens: Et hic mundus iã me non uidet, uos autem me uidebitis: quia ego uiuo, & uos uiuetis:quia ego i patre meo,& uos in me, & ego in uobis.Si uoluntatis tãtũ intelligi unitatẽ uellet cur gradũ h quendã atq; ordinem conſummandæ unitatis expoſuit? niſi ut cũ ipſe in patre per naturam i diuinitatis eſſet, nos contra k in eo l per corporalem eius natiuitatem, m & ille rurſus in nobis per ſacramentorum ineſſe myſterium crederetur, ac ſic perfecta per mediatorem unitas doceretur,cum nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in patre: & in patre manens, ipſe maneret in nobis, & ita ad unitatem patris proficiſceremur cum eo,qui n naturaliter o ſecundùm natiuitatem p ineſt,nos quoque in eo q naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quod autem in nobis naturalis hæc unitas ſit,ipſe ita teſtatus eſt: Qui edit carnem meã,& bibit ſanguinem meum,in me manet,& ego i eo.Nõ eñ r quis in eo erit,niſi in quo ipſe fuerit,eius tamẽ i ſe aſſumptã habens carnem, qui ſuã ſumpſerit. s Itẽ, Sicut miſit me uiuens pater, & ego uiuo propter patrẽ,& qui mãducat carnem meam, & ipſe uiuet propter me.. t Viuit ergo per patrẽ,& quomodo p patrem u uiuit, eodẽ modo nos per carnẽ eius uiuemus.Hæc verò uitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus, uicturi per eũ ea conditione,qua uiuit ille per patrẽ. Si ergo nos naturaliter ſecundùm carnẽ per eum uiuimus, id eſt, naturã carnis ſuæ adepti, qũo x non naturaliter ſecundum ſpiritum in ſe y patrem habeat,cum uiuat ipſe per patrem?

c Sanitati. id eſt, ſanitate. Vel legatur acquiſitiue, ſcilicet puerſe ſana.
d Extorquenda. hoc uult.dicere, diuerſitas uel peruerſitas interpretationis, non extorquenda eſt à ſanctitate dictorum cæleſtiũ, id eſt, à ſanctis dictis cæleſtibus.
e De naturali. i. qđ dicimus Chriſti naturam in nobis eſſe,habemus ab eo.
f Accepta.à xpo.
g Hauſta.i.à nobis ſumpta. ſed utrunque uerũ eſt. ſi eñ ipſe in nobis eſt per carnẽ aſſumptam à ſe, eodem modo & nos i eo. Itẽ ſi nos ſum⁹ in eo p carnẽ cõicatã.ſimiliter & ipſe eſt in nobis. unde dicitur, qa ego uiuo, ſcilicet naturaliter: quia eiuſdẽ ſubſtantiæ cũ patre eſt, & non eſt in eo tanquam uas uel liquor i uaſe:ut mentiũtur qdã hæretici: ut xxiiij q.u.ci.quidam.uer. Metangi.
h Cur gradũ. gradatim & ordinate dixit, ego in patre, & uos in me:& ego in uobis. ſi eñ uoluntate tantũ unum eſſemus,nõ oporteret dixiſſe,niſi quia ego & pr̃ & uos unũ ſumus.ſ p uoluntatem:non feciſſe gradum dicendo ſigillatim unumquenque. ordo eñ & diſtinctio nominum,multũ operat. a & eſt ſi.ff. ſi quis cau. ſed & ſſ.§.q̃ſitum.xliij. diſt.ſit rector. extra de reſcrip.cum dilecta.nã & ſi ſeruus cõmunis diſtinctis nominibus dñorum, ſtipulet̃, p uirilibus portionibus eis acquirit.ſi tacitis nominibus, p ea tantũ parte qua qſq; dñs eſt. ff.de ſtip.ſer. ſi cõis ſeruus ita ſtipulet̃.

Ioan.14 c
a ſ.in utero uirginali.Hug.

Chriſtus eſt in nobis, & ſumus i Chriſto.

Ordo nominũ multũ operat̃.
a Qđ no. 63. diſtin. metropolitano.Archid.

i Per naturam ſicut enim ipſe eſt unũ cũ patre natura diuinitatis,ita unũ ẽ nobiſcũ humanitatis natura.
k Nos contra.id eſt,econuerſo.
l In eo.ſcilicet ineſſemus.
m Natiuitatẽ.& ita quoq; ipſe in nobis, ſed conſummatius & plenius p id quod ſequitur. Et ſic innuit hic Chriſtũ eſſe in nobis per carnẽ in ſacramento cõicatam, & nos in eo p carnem uirginis aſſumptã. Sed innuit cõtrarium ibi, cum eo q. ubi dicit q eſt in nobis per carnẽ:ibi,q autem, q nos ſumus in eo p ſacramentum altaris cõicat.. ſed utrunq; põt eſſe uerũ,cũ hic inſit eadẽ caro.ĩ.ead.omnia.
n Qui.ſ. filius per naturam aſſumptã à Chriſto in uirgine uel à nobis in ſacramento.
o Naturaliter per naturã diuinã ineſt. ſic eñ intelligi debet,pr̃ eſt in filio,& filius in patre.i.iſte eſt eiuſdem naturæ uel ſubſtantiæ cũ illo,& econuerſo.
p Secũdum natiuitatem,id eſt, de patre naſcendo. uel ſecundũ natiuitatẽ,id eſt,diuinitatẽ, quæ eſt natiuitas.
q In eo.ſ.filio.
r Non enim. hic uult dicere, q malus non fiat unum cũ Deo per aſſumptionem corporis Chriſti,licet eius,id eſt, mali, Chriſtus habeat in ſe carnẽ aſſumptam.
s Sumpſerit. per incarnationem in uirgine.
t Propter me.hoc eſt, ex patre habet uiuere, q ex eo natiuitatem habet, homo uero non habet natiuitatem à Chriſto,ſed ab homine a quo gignitur & naſcit.& iõ nõ ẽ ibi oĩmoda ſimilitudo.
u Per patrẽ.id eſt, à patre ſecundum diuinitatem.
x Quomodo. per patrem,id eſt, ſicut Chriſtus eſt unum cum patre.
y In ſe. id eſt, ſecundũ.u

Chriſtus eſt nobiſcum unus.

Pater eſt i filio,&c. qualiter intelligit̃. Ioan.6.f

Ibidem.

Homo nõ habet natiuitatem à Chriſto.

cundum naturam [illegible] quoniam nō hab[illegible] cum eo & ſic vere ſ[illegible] ſubſtan[illegible] tre unitate [illegible] autem [illegible]
Hæc per honor[illegible] Et [illegible] rem. id eſt, honor[illegible] bile ſacramentu[illegible] nobis datū à Chri[illegible] ſto in cœna. [illegible]
c N calice. H[illegible] eſt xxiiij. [illegible] diſtinct. in qua [illegible] tio redditur, qu[illegible] aqua mittitur in [illegible] num. Io. de Fan[illegible]
Et unum. [illegible] d preſſum autem [illegible] eſt, quod obtul[illegible] aqua: præſum[illegible] tamen quod [illegible] non aquam vin[illegible] ſeuiſſet, unum [illegible] men lymphati[illegible] tulit: quia pri[illegible] tum erat ſac[illegible] tibus in templ[illegible] purum unum [illegible] rent. unde Apoſto[illegible] lus: Nolite in[illegible] nimio, &c. [illegible] aliter de Chriſto credendum eſt, quia magiſter eſt abſtinentiæ. J. quæ eſt. ij. quam pio.

Melchiſedech, unum lym phatū obtulit.

Hoc eſt expreſſū j. ca. in ſacramēto.

e Obtulit ideo forte, quia ſacrigatis non purum uinum ſed cum aqua miſtum ſolemus offerre.

f De conſequenti. ſcilicet ſatisfacienti eis petra. Vel ſicut tradunt Hebræi, aqua de petra quam Moyſes bis percuſſit, totiens uſ quequaque populū per deſertum ambulātem ſecuta eſt, & de petra, quæ eſt Chriſtus, ſalit aqua æternæ uitæ, quam potamus in deſerto huius vitæ ambulantes, quia deſeritur à ſtabilitate huius mūdi. J. diſtinct. v. nec tales. ibi, non enim manere.

Lib. 4. cap. 1. ſed multiſmu tatis.

Aqua de petra populū per deſertū ſecuta eſt.
Gene. 14.
1. Co. 10. b

g Propheta. id eſt ſacerdos. xlii j. diſtinct. hic rector.

h Virga. Virga in manu ſacerdotis, eſt uerbum Dei in ore ſacerdotis. Aliter, exponitur xlv. diſtinct. diſciplina.

i Tangit petram. id eſt prædicat Chriſtum. Vel tangit petram. id eſt duritiam cordis.

k Salit. id eſt, facit nos ſalire. id eſt, tranſire.

l Accipite. alia ratio quare aqua miſceatur in ſacriſicio. ADDITIO. Sunt quatuor rationes, quare aqua miſceatur uino. Prima quia fuit aqua de petra in ſignū paſſionis Chriſti. 1. ca. re. vera. Et eſt ſecunda ratio, quia exiit de latere Chriſti. 1. ca. diſt. eiſ. Tertia, quia Chriſtus hoc fecit. 1. ca. ſcriptura. Quarta, quia populus per aquā ſignificatur, & per miſtionē aquæ cū uino populi redemptio. 1. ca. cum omne. ſerēdū Ha.

m Vt emūdaret. j. diſt. iij. oportet. i. §.

n Quia unde culpa. q. d. de latere culpa, & de latere gratia, ſed non de eodem latere. uerbi gratia, de latere Adæ ſuit fœmina, unde culpa exiuit, de latere uero Chriſti ſanguis & aqua, unde gratia.

o Hæc redemit. ſcilicet paſſio & ſanguis eius.

p Menſam. id eſt communionem corporis eius.

q Inebrians. id eſt dās oblivionē delectationū, ut. ī. diſt. xxxv luxurioſa.

r Pacificata ſunt omnia. in terra redempti ſunt homines, princeps enim mūdi huius eiectus eſt foras. in cælo chorus Angelorum, g iam turbatus fuerat, per paſſionem eius, & reſurrectionem ſpe futuræ reparationis in nova gaudia reſurrexit: ut. ī. cad. diſt. j. hi duo nec (ut Origenes dogmatizauit) pro redēptione diaboli, paſſus eſt Chriſtus nec pro angelis, ſed ut eius labius in reſtitutione hominis eſſet reparatus. & ideo dicitur pro angelis fieri, dū quod inde recidit, ex hominibus redditur, & ideo etiā dicuntur pacificata, quæ ſunt in cælo, ſ ga numerū angelorum diminutū fidei paſſionis ſuæ Chriſtus replet. i. homines qui peccato deprauati erant ſuo ſāguine redemit & ex his ruina angelorū reſarcit Deus. ī diſt. j. hi duo

s Vel in cælo. uel pro &, id eſt, animæ ſanctorum, quæ iam in cælis ſunt. & ſancti, qui adhuc ſunt in terra, & tunc pacificata, id eſt, ſaluata. Vel pacificata, id eſt, homines angelis reconciliati ſunt.

[illegible] iram, quæ ſpiritus eſt, quaſi di[illegible] et naturam cum patre, ut ſit idē [illegible] aus Dei, eſt unum & idem cum pa[illegible] tre. non uoluntatis, &c. et ſuperiora alia ſupradicta.

Item. Hæc autem a idcirco à nobis cōmemorata ſunt, quia uolūtatis tantū inter patrē & filiū unitatē hæretici mētiētes unitatis noſtræ ad Deū utebantur exēplo, tanquā nobis ad filiū, & p filiū ad patrē obſequio tantū ac uolūtate religionis unitis, nulla p ſacramentū carnis & ſanguinis naturalis cōmunionis proprietas idulgeretur, cum & per honorē b nobis datū Dei filij, & permanentē in nobis carnaliter filiū, & nos in eo nobis corporaliter & inſeparabiliter unitis, myſteriū uere ac naturalis unitatis ſit prædicādū, id eſt, corpus Chriſti, qd̄ ſumitur de altari, figura eſt dū panis & uinū extra uidetur: ueritas autē dum corpus & ſanguis Chriſti in ueritate interius creditur.

Item Ambroſius in libro de ſacramentis. †

Quare in ſacrificio aqua uino miſceatur.

CAN. LXXXII.

24 IN calicē c mittitur uinum & aqua. Sed dices quomodo ergo Melchiſedech, panē & uinū d obtulit? e quid ſibi uult admiſtio aquæ? bibebant autē de cōſequenti f eos petra, petra autem erat Chriſtus. non immobilis petra, quæ populū ſequebatur. & tu bibe, ut te Chriſtus ſequatur. uide myſteriū. Moyſes, hoc eſt propheta, g uirga, h hoc eſt uerbum Dei. ſacerdos uerbo Dei tāgit petrā, i & fluit aqua, & bibit populus Dei. redundat aqua in calice. ſalit k ſanguis in uitā æternā. Itē, Accipite l & illud, de latere eius eſt fluxit aqua & ſanguis. Aqua ut emundaret, m Sanguis ut redimeret. quare de latere? quia unde culpa n inde gratia. culpa p fœminā, gratia p Chriſtum. Itē audi pſalmū: unde quā apertus ſit cæleſtibus ſacramētis. Dn̄s paſcit me, & nihil mihi deerit, &c. Virga tua & baculus tuus, &c. uirga eſt imperiū diuinitatis, baculus paſſio eſt, æterna deitas Chriſti, paſſio tēporalis, illa creauit, hæc redemit. o Paraſti in cōſpectu meo menſam, p & poculū tuū inebriās q quā præclarū eſt. Itē, Quotieſcūq; bibis, remiſſionē peccatorū accipis: & inebriatis Spiritu ſancto. unde & Apoſtolus: Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria, ſed impleamini Spiritu ſancto. Item, Præclara eſt ebrietas quę operatur ſobrietatē mētis. Item, Fiat uoluntas tua ſicut in cælo & in terra. Panē noſtrum quotidianum, da nobis hodie. Sanguine Chriſti pacificata ſunt omnia r in cælo s & in terra, ſan

Ioan. 19. f

Culpa de latere, & gratia de latere.
Geneſ. 3.

Pſal. 22.
Ibidem.

Ephe. 5. d

Chriſtus pro demonib⁹ & angelis non eſt paſſus

Matt. 6. b

ctificatum eſt cælum: a deiectus eſt deinde diabolus, vbi verſatur homo, quem ille decepit. Dixi vobis quòd ante uerba Chriſti quod offertur, panis dicatur, vbi Chriſti verba deprõpta fuerint: non iam panis, ſed corpus dicitur. Quare ergo in dominica oratione ait: Panem noſtrum? Panem dixit quippe: ſed epiuſion, hoc eſt, ſuperſubſtantialem. b

Item in libro vij.

Veram Chriſti carnem & uerum Chriſti ſanguinẽ manducamus & bibimus.

CAN. LXXXIII.

25 SIcut eſt uerus Dei filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi filius c ex ſubſtantia patris: ita vera eſt Chriſti caro, ſicut ipſe dixit, quã accipimus: & uerus ſanguis eius potus. Itẽ: Ego ſum (inquit) panis uiuus, qui de cælo deſcẽdi. Sed caro nõ deſcendit de cælo. Quomodo ergo deſcẽdit de cælo panis uiuus? Quia idem Dominus Ieſus conſors eſt diuinitatis & corporis: & tu qui accipis d carnem diuinæ eius ſubſtantiæ, in illo participas alimento.

Item in libro de myſterijs. †

In ſacrificio non corporalẽ ſed ſpiritualẽ eſcã accipimus.

CAN. LXXXIIII.

IN illo ſacramento e Chriſtus eſt, quia corpus eſt Chriſti. non ergo corporalis f eſca, ſed ſpiritualis. vnde & Apoſtolus de typo eius ait: Quia patres noſtri eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt. Corpus enim Dei, eſt corpus ſpirituale. g corpus Chriſti, corpus diuini ſpiritus h eſt.

Item in ſermone de Abel & Cain. †

Carnem a Chriſto ſuſceptã, & corpus trãſfiguratum in altari offerimus.

CAN. LXXXV.

SI credis a Chriſto carnẽ eſſe ſuſceptã, & offeras trãſfiguratũ corpus in altari, nec tñ diſtinguis naturã uerbi & corporis Chriſti, dr̃ tibi: Si rectè offeras, rectè i autem nõ diuidas, peccaſti.

Item Hieronymus ad Heldibiam.

In cœna Chriſtus fuit conuiua & conuiuium.

CAN. LXXXVI.

NEc Moyſes dedit uobis panem uerũ: † ſed dominus Ieſus ipſe conuiua k & conuiuiũ: l ipſe comedens, & qui comeditur. m

Item Hierony. ſuper Matth. †

In ueritate ſui corporis & ſanguinis Chriſtus ſuis diſcipulis præſentauit, quod Melchiſedech ſacramentaliter obtulit.

CAN. LXXXVII.

ACcipite & comedite: hoc eſt corpus meum, poſtquã typicum paſcha fuit completum, & agni carnes cum Apoſtolis comederat: aſſumpſit panem, qui confortator eſt hominis: & ad uerum paſchæ tranſijt ſacramentum: ut quomodo in præfiguratione eius Melchiſedech panem & uinum offerens fecerat: ipſe quoque in ueritate ſui corporis & ſanguinis repræſentaret. Gen. 14. d

Item in libro de membris domini. †

Chriſtus idem eſt ſacerdos, & ſacrificium.

CAN. LXXXVIII.

SAcerdos Dei patris, dicitur filius Dei, ſecundum humanitatem in qua ſe pro nobis acceptabile ſacrificium Dei obtu-

a Cælum. Id eſt, illi qui aſcendunt in cælum, ſanctificati ſunt: quibus ſuppletur ruina Angelorum in cælis. Io.

b Superſubſtantialem. & in textu Matthæi eſt ſuperſubſtãtialem, id eſt, ſuper omnem ſubſtantiã, ſcilicet creatam.

SIcut eſt uerus Dei. Hæc eſt. xxv. pars diſt.

c Quaſi filius. Expreſsiuum eſt ueritatis. non enim imagine naturæ ueritas obumbratur. ff. de liber. & poſthu. filio.

d Et tu qui accipis. Id eſt corpus Chriſti accipis diuinæ ſubſtantiæ unitum.

e IN illo ſacramẽto. Id eſt, ſub illa uiſibili ſpecie. uel intranſitiue illud ſacramentum. ſ. ſub illa ſpeciẽ. Vel illa ſpecies etiã ſuo modo dicitur corpus Chriſti. ſ. ead. ſpecies.

f Corporalis. Non ergo poſſet quis ſuſtentari de euchariſtia. arg. contra. quia etiam de odore ſatiatur quis & confortatur.

De hoc not. ſ. ca. tribus.

g Spirituale. Id eſt, ſpiritum alens.

Corpus Chriſti dupliciter dicitur.

h Diuini ſpiritus. idem repetit. corpus ſpirituale dicitur, non quod ſit ſpũs, ſed quia agile, & nullo temporalium egens inuenitur. Vel diſtinguitur inter corpus Chriſti quod eſt ecclesia, & corpus Chriſti ſumptum de uirgine, ut eccleſia dicatur corpus Chriſti ſpũale, quia ſecundum quòd eſt Deus, ei unitur: corpus dicitur ſpiritus Dei, quia a ſpiritu ſancto eſt. xxiij. diſtinct. qui epiſcopus.

† Cap. 9. de his qui myſte. initiantur.

i SI credis. Recte. Quo ad literam de Cain hoc intelligitur ſic: Recte quidem obtuliſti, ſed recte non diuiſiſti: quia non ſimplici corde, unde & dicitur de frugibus terræ obtuliſſe quia eius ſacrificiũ contaminatum erat terrena contagione & operatione. Iudęi quoque recte offerebant, quia Deo cerimonias offerebant, ſed non recte diuidebant: quia no. teſta. intellectum a uete. litera non ſequeſtrabant. Qui igitur in altari patri filiũ immolat, recte immolat, ſed ſi in eadem perſona duas naturas non intelligit, non recte diuidit. Ioannes.

Oblatio Cain, grata nõ fuit.

† In lib. de incarn. do. in ſac. cap. 9.

k NEc Moyſes. Conuiua. Iſidorus ſup Leuiticũ plane uſ uelle, quod dominus noſter ſeipſum aſſumpſit, per hoc quòd dr̃: aſſumpſit, deditque diſcipulis ſuis.

l Conuiuium. Rex ſedet in cœna, turba cinctus duodena. Se tenet ĩ manibus: ſe cibat ipſe cibus. Comedit ergo Chriſtus ſeipſum: ſed non quo ad effectũ: quia non indigebat: ſicut de baptiſmo. ſ. diſtin. iiij. proprie.

Ioan. 6. d

† ali. uiuũ Chriſtus ſeipſũ comedit.

† Ca. 26.

m Et qui comedit. diceret quis: quare aſſumpſit corpꝰ ſuũ. qui non indigebat? Reſpond. ut daret alijs exemplum ſumendi: ſicut baptizatus eſt, licet non indigeret, ut daret exemplum baptizãdi: ut ſ. diſt. iiij. per aquam.

Mat. 26. e

Chriſtus, quare baptizatus fuit.

SAcerdos. Sacrifi-

† De his quæ Deo in ſcripturis attribuuntur. Hebr. 7. a

lit, ut ſit ipſe ſacerdos qui eſt ſacrificium. a

Item Aug. de militate agendæ pœnitentiæ.

Iudæi credentes biberũt ſanguinem, quem in cruce effuderunt.

CAN. LXXXIX.

TVnc eis b Petrus annuntiauit eũ colendum, quem crucifixerunt: ut eius ſanguinem biberent credentes, quem fuderant ſæuientes.

Idem in epiſtola ad Hireneum.

Corpus quod ex uirgine ſumptum eſt, a fidelibus accipitur.

CAN. XC.

COrporeũ illud manna, c nunc eſt tãti res miraculi: d quia uenit quod perfectum eſt. perfectus autem panis de cælo, corpus eſt ex uirgine natum.

Idem in Pſal. xxxij. Homilia ij.

Verum Chriſti corpus, uerũque eius ſanguinem quotidie manducamus & bibimus.

CAN. XCI.

ACceſſerũt ad Ieſum Iudæi vt crucifigerent: nos accedamus vt corpus eius & ſanguinẽ accipiamus. Item: Verè magnus Deus, & magna miſericordia eius: qui nobis dedit manducare corpus ſuum, in quo tanta perpeſſus eſt: & ſanguinem ſuum bibere. Item in Pſal. xviij. ad Iudæos. Iam & ſecuri bibite ſanguinem quem fudiſtis. Item in Pſal. lxxv. Ipſum ſanguinem quem per inſaniam fuderunt, per gratiam biberunt. Item in Pſalm. xxvij. De carne Mariæ carnem accepit, & ipſam carnem ad manducãdum ad ſalutẽ dedit. Nemo autẽ illã carnẽ mãducat, e niſi prius adorauerit. f Item in Pſal. xxxiij. Dauid ferebatur manibus ſuis. Manib' ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur ĩ ipſo Dauid ſcd'm literam nõ inuenimus: g in Chriſto autẽ inuenimus. ferebat. n. Chriſtus manibus ſuis, qñ cõmendans ipſum corpus ſuum ait, Hoc eſt corpus meũ. ferebatur h enim illud corpus in manibus ſuis. Idẽ ſuper Io. tracta tu xxxv. Quouſque biberent ſanguinem quẽ fuderunt, deſperauerũt. Idem in pſal. liiij. Iudæi paſcebãtur, tanquam de pœna domini, & nos de cruce domini paſcimur, quia corpus ipſius manducamus. Habent ergo impij epulas ſuas, habent & pij ſuas. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.

Item ex concilio Guarmacienſi.

Pro infirmantibus euchariſtiam presbyter ſemper habeat paratam.

CAN. XCII.

26 ps PResbyter Euchariſtiam i ſemp habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Pœnitentia eius qui non bene ſacrificiũ cuſtodit.

CAN. XCIII.

27 ps QVi bene non cuſtodierit ſacrificium, & mus uel aliud aliquod animal illud comederit, k xl. diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta dies l pœniteat.

Cyprianus Euariſtio & cõfratribus ſuis ſalutem. †

Magis & hiſtrionibus ſacra non committantur myſteria. CAN. XCIIII. † Epiſtola 10. li. 1.

20 ps PRo dilectione tua conſulendum me exiſtimaſti frater chariſsi-

---

a Sacrificium. Et ita gerit officium duorum. Arg. contra. xvi. quæ. j. preſbyteros.

b TVnc eis. Cum dixerunt ei Iudæi, quid faciemus nos uiri fratres? Ait tunc Petrus: Credite ipſum eſſe Deum, quem crucifixiſtis. (Actu. 2. ſ. Vt. j. d. 4.ª oppie. in fin.)

c COrporeum. illud mãna. Id, eſt, corpus Chriſti quod ſignificabat per corporeũ mãna. ſ. ead. re uera.

d Tanti res miraculi. Id eſt, tantæ rei miraculoſæ, ſcilicet corporis.

ACceſſerunt. e Manducat. ſpũaliter. ſed multi ſacramentaliter, licet non adorauerũt. Adoramus quidem humanitatem eius, quadam ueneratione maiori quã uniuerſas creaturas: illa tamen quæ dulia eſt, non latria. (Chriſti humanitas, magna ueneratione eſt adoranda.)

f Adorauerit. Argumentum ꝙ mus non poteſt accipere corpus Chriſti. Argu. contra. j. ead. qui bene. ſed ſtatim deſinit eſſe.

g Non inuenimus. Quo ad myſterium. (Mat. 26. c)

h Ferebatur. Alludit ad illud quòd dicitur in libro Reg. Dauid fingens ſe dementem manibus ferebatur per lutum ciuitatis Saulis regis timore. ex quo forte poſtea dictum eſt in legibus, quòd curator dandus eſt ei qui dicit ſe demẽtem cauſa cognita, ne propter onera ciuilia huiuſmodi fingat. ff. de cu. fu. obſeruare. (Cõprehenſus eſt & ductus eſt ad regem: ipſe aut, &c. Curator datur, cauſa cognita diceuti ſe dementẽ.)

PResbyter. Hæc eſt xxvj. pars diſt. Io. de Fant.

i Euchariſtiam. Licet intinctam dare cauſa neceſsitatis. Bro. lib. v. c. ut omnes. Sed contra. ſ. e. cum omne. Sed ſanguinem non præcipitur ſeruare, quia opus eſſet nimia cautela in eo ſeruando. ergo propter cautelam non ſeruatur, ne fundatur: quandoque tamen propter aliud ſeruatur. j. diſtinc. proxi. ſab bato. (Sanguis Chriſti nõ eſt ſeruandus.)

QVi bene. Hæc eſt. xxvij. pars. diſt. Ioan.

k Comederit. Nec dicẽdum quòd mus ſumat corpus domini. ſtatim enim deſinit eſſe ſacramentũ ex quo ab eo tangitur. ſi tamen dicatur quòd ſumat, non eſt magnum inconueniens: cum ſceleratiſsimi homines illud ſumant. ſed B. non concedit quòd ab eo ſumi poſsit; imo ſtatim deſinit eſſe ſacramentum: ſed iterum non poſſet conſecrari, quia non eſt ibi iã panis, imo tãtum ſpecies. Sed nunquid deſinit eſſe ſacramentum, ſi tranſit ſuper illud corpus mus uel aranea? Nõ credo quòd deſinat eſſe ſacramẽtum. (Corpus Chriſti a mure nõ ſumitur.) (Arg. ad hoc ſ. ca. acceſſerũt uerbo, nemo. ubi de hoc. & ſ. q. j. detrahe. ibi uideas. Arc. Marc. 5. a)

l Triginta dies. Secus in uino. ſ. e. ſi per negligentiam.

PRo dilectione tua. Hæc eſt. xxviij. pars diſtin. In qua dicitur quòd impœnitentibus hiſtrionibus non datur corpus Chriſti, & ſic de alijs. Ioan. de Fant.

Quod

[a] Quod male didicit. culpa enim ſimilis eſt male diſcere, & docere. C. de maleſi. & mathe. culpa. imo & huiuſmodi pueri exhæredandi ſunt, ſi præter uoluntatem parentum uel mimis uel arenarijs ſe ſociant: ut in authen. ut cum de appel. cogno. §. cauſas. coll. viij.

Filius qui ſe mimis ſociat, exhæredari poteſt.

[b] Vt pudor. Loquitur de notorio & manifeſto infami, cui non eſt impertienda euchariſtia domini. Idem eſt dicendū de quolibet exiſtenti in mortali crimine notorio. xxiij. q. v. placuit.

Euchariſtia nō eſt danda exiſtēti in crimine notorio.

[c] Infami. tales enim infames ſunt. ff. de ijs qui no. infa. l. ij. §. ait prætor.

[d] In altari. Non præſumat. propter ſolam epiſcopi reuerentiam, niſi licētia epiſcopi, uel neceſsitate urgente, & hoc ubi perficit epiſcopus. alias contra. vij. quæſti. j. nihil.

Pronuntiandum. Hæc diſtinct. diuiditur in xiiij. partes, in quarum prima probat per decem cap. quid iuris ſit de feſtiuitatib⁹. Secūda ibi, De eſu. Tertia ibi, Peruenit. Quarta ibi, Sabbatho. Quinta ibi, Ieiunium. Sexta ibi Ieiunia. Septima ibi, de pœnitentibus. Octaua ibi, Literie. Nona ibi, Crucis. Decima ibi, Aquā. Vndecima ibi, noſſe. Duodecima ibi, Perlatum. Decimatertia ibi, Sexta. Decimaquarta ibi, omnes. Ioan. de Fant.

† Conſe. 3. c. 35.

[c] Pronuntiandum quę feſtiuitates ſint celebrandæ, & quando oſtendit. Et ideo inter ſacramenta tractat de ſolennitatibus iſtis, quia ſacramentorum [1] loco habentur: quia repræſentant paſſiones eorum martyrum propter quos ſunt.

Feſtiuitates martyrum habētur loco ſacramentorum.

[1] Imo & feſtū pētecoſtes, ſacramentū appellat. J. di. pxi. baptizati. Dies quādo icipit.

[2] Adde Alexā. de Imo. in l. more. ff. de fer. & gl. in c. ij. extra e. & per Arch. lxxv. diſt. in c. quod à patrib⁹.

me, quid mihi uideatur de hiſtrione & mago, illo, qui apud uos conſtitutus adhuc in artis ſuæ dedecore perſeuerat, & magiſter & doctor non erudiendorum ſed perdendorum puerorum,[a] id quod malè didicit, cæteris quoque inſinuat: an talibus ſacra communio cum cæteris Chriſtianis debeat dari, aut uobiſcū debeat communicare. Puto nec maieſtati diuinæ, nec euangelicæ diſciplinæ cōgruere, ut pudor[b] & honor eccleſiæ tam turpi & infami[c] contagione fœdetur.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto. †

Poſt conuerſionem nō eſt deneganda gratia cōmunionis.

CAN. XCV.

SCenicis atq; hiſtrionibus cæteriſq; perſonis huiuſmodi, uel apoſtaticis conuerſis uel reuerſis ad dominū, gratia uel reconciliatio non negetur.

Item ex cōcil. Vrbico.

Presbyter in altari miſſam non celebret, in quo eodem die epiſcopus celebrauit.

CAN. XCVI.

IN altari in quo epiſcopus miſſā cantauit, presbyter eodem die aliam celebrare non præſumat.[d]

Item ex cōcilio Lugd.

Tempora feriandi, in miſſa ſuis locis nunciāda.

DISTIN. III.

1 *PRonuntiādū[c] eſt laicis: ut ſciāt tēpora feriandi per annū, id eſt, omnē dominicam à ueſpera uſque ad ueſperā[f] ne Iudaiſmo capiātur. Feriādi uerò per annū iſti ſunt dies. Natali dñi: ſancti Stephani, ſancti Ioannis Euangeliſtæ, Innocētum, ſancti Silueſtri, Octaua dñi, Theophaniæ,[g] Purificatio ſanctæ Mariæ: Sāctum Paſcha, cū tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio dñi, Sācti dies Pētecoſtes, ſancti Ioānis Baptiſtæ, Duodecim Apoſtolorū, & maxime ſanctorū Petri, & Pauli, q mūdū ſua pdicatione illuminauerūt, sācti Laurentij, Aſſumptio ſācta Mariæ,[h] Natiuitas ſācta Mariæ, Eccleſiæ dedicatio, ſancti Michaelis Archāgeli, Dedicatio cuiuſcūq; oratorij & oīum ſanctorū, et ſancti Martini, & illæ feſtiuitates[i] quas ſinguli epi ī ſuis epatibus cū populo collaudauerint, quæ uicinis tantū circūmorātibus indictæ ſunt, non generaliter[k]*

[f] Vſque ad ueſperam. Hic habes, quando incipiat dies ſecundum canones, ſcilicet à ueſpera: ut extra de fer. c. j. & ij. & ī. lxxv. diſtin. quod à patribus. Aliud obtinet ſecundum leges, quia ſecundum leges incipit à media nocte:[2] ut ff. de fer. more. ut not. de hoc ſup illo cap. quod à patribus. hodie quo ad iudicium protenditur dies uſq; ad tenebras, &c. extra de offi. deleg. conſuluit Sed tamen not. q inceptio iſta non habet lo cum quo ad omnia. nam ſecundum hoc ſæpe comederemus carnes in die ueneris. Vnde dic q quo ad ſolutiones faciendas, quo ad carnes comedendas, dies incipit à media nocte, & terminatur in aliam mediam noctē, & maxime qa hoc dicit lex, & hoc habet conſuetudo, licet quo ad ſolutiones diſtinguant quidam inter clericos & laicos, quod non approbo. Præterea not. q dies quandoque incipit à meridie,[3] & terminatur in alium. & hæc forte computatio eſt magis uera. cum contineat ortum & occaſum ſignorum. Item dies quandoque computatur de momento ad momētum. ff. de mi. deniquę. §. minorem. Sed quantum ad eſum carnium, cōputatur dies à ueſpera uſq; ad diluculū: ut ī. c. eſu. Ioan.

[3] Meridies enim dictus eſt, quaſi medidies. i. medius dies: uel quia tunc mer⁹ dies .i. purior, merō enī Græcè purum Latinè dicitur ſecūdum Pap.

[g] Theophaniæ. i. epiphaniæ, id eſt, apparitionis. theos enim Deus, phanos apparitio, quando ſcilicet ſtella apparuit, quæ duxit Magos.

[h] Natiuitas. De feſto Conceptionis nihil dicitur: qa celebrandū nō eſt, ſicut i multis regionibus fit, & maxime in Anglia. & hæc eſt ratio, quia in peccatis concepta fuit.[4] ſicut & cæteri ſancti, excepta unica perſona Chriſti. Similiter de annunciatione ſanctæ Mariæ nihil dicit, cum ſit tamen celebre feſtum. H.

[i] Feſtiuitates. Sed de quibus feſtiuitatibus hoc intelligis, quia ſancti aut ſunt canonizati, aut nō? B. intelligit de non canonizatis, quia dicit q epiſcopus cū ſuis clericis quantum ad ſuam diœceſim, poteſt ſanctū canonizare, quod non credo, extra de reliq. & uenera. ſancto. c. j. in ſi. ſed etiandio de canonizatis, qui non habent uigilias.

[4] Ad idē 3. q. 4. nullus. extra de maior. & obediē. c. a. ubi de hoc etiam leg. & no. extra de luc. & cō-duct. ueſtras. Arg.

[k] Nō generaliter. Ar. q particularia decreta epiſcopi poſſunt condere, & leges & canones conſtituere,

& con

& cõſuetudine ... ã ... in ducere ſeruãd ... in parochijs ſui ... in ſubditos ſuos ... con ſenſu eorundem ... ſine præſentia papæ vel eius delegati: ut xj. diſtin catholica. & xxxv. quæſtio. vj. ab iſto.

a Irreligioſa. Saltationibus. ĩ. ea. diſt. j. qui die.

b Perſtrepũt. Hoc licet ſit mortale, nõ inducit depoſitionem: ut v. q. iiij. in loco. (Tel. 3. cap. 23.)

c Rogationes. Ieiuniũ. ĩ. diſt lxxvj. §. non autem. contra. ubi dicitur qđ inter Paſcha & Pentecoſten non ſit ieiunãdum. Sed de ieiunio quod hic ſtatuitur, nõ pręcipit: ſed ſuadetur. nam in tẽpore illo unaqueq; prouincia abundabat in ſenſu ſuo: ut lxxvj. diſtin. utinam. & xij. diſt. illa. — *Ieiunandũ nõ eſt inter paſcha & pẽtecoſten.*

d Plebs. & ita ſerui ſunt de plebe.

e Epiſcopus. Deeſſe. Arg. qđ epiſcop⁹ dominicis diebus, in epiſcopali eccleſia diuinis officijs debeat intereſſe, in qua ſacerdotali more præcipit reſidere. vij. q. j. puenit ad nos. & quod cogendus ſit cũ clericis ſuis apud eccleſiam communiter habitare, ut dixi xlj. diſtin. eps uilem. — *Epiſcop⁹ diebus dominicis debet eſſe in eccleſia ſua.*

f Nulli. In uilla. tunc. n. in maiori eccleſia conueniunt omnes: ut ĩ. ea. diſt. j. ſi quis etiam extra.

g A Sacerdotibus. id eſt, epiſcopis in concilio congregatis.

h Paſchæ. contra ĩ. diſt iiij. ſtatuimus & ca. quadrageſima. Sol. hic de ieiunio generali, qđ omnibus iniũgitur: ibi de ſpeciali, qđ clericis ſuadetur. imo ideo nõ eſt ſeruanda quinquageſima: quia ſeruatur poſt Paſcha à die Paſchæ — *Ieiunium ẽ duplex.*

omnibus. Reliquas uerò feſtiuitates per annũ non ſunt cogendi ad feriandũ nec prohibendi. Inditum uerò ieiunium quãdo fuerit denuntiatum, ab omnibus obſeruetur.

Item ex concilio Toletano quarto. †

In feſtorũ ſolẽnitatibus diuinis officijs nõ ſaltationib⁹ uel cãtilenis populi debẽt uacare.

CAN. I.

Irreligioſa cõſuetudo eſt, quã uulgus per ſanctorũ ſolẽnitates & feſtiuitates agere cõſueuit. populi qui debẽt diuina officia attendere, ſaltationibus [a] turpibus inuigilãt, cantica non ſolùm mala canentes, ſed etiam religioſorum officijs perſtrepunt. [b] hoc enim ut ab omnibus prouincijs depellatur, ſacerdotum & iudicum à concilio ſancto, curæ committitur.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Ante aſcenſionem domini tribus diebus litania celebrẽtur.

CAN. II.

Rogationes, id eſt, litanias, ante aſcenſionem domini placuit celebrari, ita ut præmiſſum triduanum ieiunium [c] in dominicæ Aſcẽſionis ſolẽnitate ſoluatẽ: per quod triduum ſerui & ancillæ ab opere relaxentur, quò magis plebs [d] uniuerſa conueniat, quo triduo omnes abſtineãt, & etiam quadrageſimalibus cibis utantur.

Item ex concilio eodẽ.

Epiſcopus die dominico non deſit eccleſiæ.

CAN. III.

Epiſcopus ſi infirmitate non fuerit impeditus, eccleſiæ cui proximus fuerit, die dominico deeſſe [e] non debet.

Item ex eodem.

Hos dies ciuibus in uilla celebrare non licet.

CAN. IIII.

Nulli ciuium unquã, Paſchæ, natalis domini, & quadrageſimæ ſolennitatẽ in uilla [f] licet celebrare, niſi quẽ infirmitas probabitur tenuiſſe.

Item ex eodem.

Ante ſolennitatem paſcha quadrageſima eſt celebranda.

CAN. V.

A Sacerdotibus [g] omnibus decretũ eſt, ut ante paſchæ [h] ſolennitatẽ non quinquageſima ſed quadrageſima teneatur.

Item ex concilio Martini papæ.

Quinta feria ultima ſeptimane quadrageſima ieiunium ſolui non licet.

CAN. VI.

Non liceat quinta feria fratres, nouiſſimæ ſeptimanæ ieiuniũ [i] ſoluere, & omnẽ exhonorare [k] quadrageſimã ſed syncerè abſtinẽtes totam quadrageſimã peragere.

Item ex concilio Laodicenſi.

De eodem.

CAN. VII.

Non oportet in quadrageſima, quinta feria ultimæ hebdomadæ ieiuniũ diſſolui, & totam quadrageſi[ma]m inhonorari: ſed per totos [l] dies quadrageſimæ ieiunare, & eſcis abſtinentiæ conuenientibus, id eſt, aridioribus uti.

Item ex concilio Agathenſi.

Exceptis diebus dominicis in quadrageſima non ſoluatur ieiunium.

CAN. VIII.

Placuit ut omnes [m] eccleſiæ (exceptis diebus dominicis) in quadrageſima etiam in die ſabbathi [n] ſacerdotali [o] oratione & diſcretionis communione [p] ieiunent.

Item ex concilio Niceno.

uſq; ad Aſcenſionẽ uel Pentecoſten.

i Ieiuniũ. qa dominus ſurrexit de cœna, & lauit pedes diſcipulorũ. & iterũ rediijt ad cœnã, uolunt quidã ad ſimilitudinem domini, etiam pedes alijs abluere & bis [t] comedere, ſed talis conſuetudo reprobatur.

k Exhonorare. Arg. qđ nihil reputatur ieiunaſſe, qui unum diem non ieiunat. C. ad Sylla. l. ult nihil uidetur eſſe factum, &c. vij. q. j. nihil.

ADDITIO. Ide arg. qđ utile per inutile uitiatur. ix. diſt. ſi ad ſacras. xxv. q. ij. & ſi legibus ſed ar. contra. xij. q. ij. ſi quis. Archid.

l Non oportet. Sed per totos i. oẽs, exceptis diebus dominicis: ar. ĩ. diſt. xxx. ſi quis presbyter. ĩ. diſt. v. quadrageſima.

m Placuit ut omnes. Nõ comedant.

n Sabbathi. ſcilicet paſchalis.

o Sacerdotali. ſ. finita hora nona.

p Communione. ſ. percepta, id eſt, non debent comedere, niſi prius celebratis miſſarũ officijs & ueſpertinis. ĩ. ea. diſt j. ſolent. H.

[t] Intellige ſecundũ Hu. de eo qui comedit integre & perfecte: & poſtea ſurgit, & iterũ comedit, ſecus ſi parum comedit, & poſtea ad mandatũ faciendũ ſurgeret, quo facto ad mẽſam rediret & comeſtionem inceptam perficeret: nã cerrẽ talis ieiunans diceretur ſecũdum Hoſt. qui ita no. in ſum. de obſer. ieiu. §. quando uerſic. tota, &c.

Quoniam

Nec in die dominico, nec in diebus pentecoſtes, in oratione genua flectantur.

CAN. IX.

Quoniā ſunt [a] in die dominica quidā ad orationē genua [b] flectentes,& in diebus pentecoſtes, propterea ſtatutum eſt à ſancta ſynodo (quoniam conſona & conueniens per omnes eccleſias cuſtodienda conſuetudo eſt)ut ſtantes [c] ad orationē,uota dn̄o reddamus.

Itē Leo papa quartus.

Quo tempore ab eſu carniū ſit abſtinendum.

CAN. X.

[a] ps De eſu,carnium, apud nos uetuſtiſſima & non improbanda traditio ſemper eſt tenenda,ut à cœnæ termino q̄ fit in principio noctis quartæ feriæ [d] quæ luceſcit in quarta feria, uſque in diluculum quintæ feriæ, & ſimiliter à cœna noctis ſextæ feriæ quæ luceſcit in ſexta feria, non imperitè ieiunatio uſque ad ſabbathi [e] lucē, quantum de diei parte aliquis ieiunare maluerit [f] uel debuerit [g] protendatur.

Item Gregorius dilectiſsimis ciuib. Romæ. [1]

Nec die ſabbathi eſt feriandum,nec die dominico lauacrū eſt prolubendum.

CAN. XI.

3 ps Peruenit ad me quoſdam peruerſi ſpiritus homines, praua inter uos aliqua & ſanctæ fidei aduerſa ſeminaſſe, ita ut die ſabbathi aliquid operari ꝓhiberent, quos quid aliud niſi Antichriſti prædicatores, dixerimus?qui ueniens [h] diem ſabbathi atque dominicum ab omni faciet opere cuſtodiri. q̄a enim mori ſe & reſurgere ſimulat, haberi in ueneratione [i] uult diem dominicum,& quia populū iudaizare cō pellit,ut exteriorem legis ritum reuocet, & ſibi Iudæorū perfidiā ſubdat,coli uult ſabbathū. [k] Aliud quoq; ad me perlatū eſt, uobis à peruerſis hominib⁹ eſſe prædicatum,ut dominico die nullus debeat lauari. Et quidem ſi pro luxuria & pro uoluptate q̄s lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. ſi autem pro neceſsitate corporis,hoc nec die dominico prohibemus.

Item Innocētius papa.

Ob reuerētiā ſepulturæ dominicæ ſabbatho ieiunare debem⁹

CAN. XII.

4 ps Sabbatho uerò ieiunandum [l] eſſe ratio euidētiſsima demonſtrat, nam ſi diem dominicā ob uenerabilem reſurrectionem domini noſtri Ieſu Chriſti,non ſolum in paſcha celebramus, uerum etiam per ſingulas hebdomadas ipſius diei imaginem frequentamus, at ſicut ſexta feria propter paſsionem domini ieiunamus,ſic ſabbathum prætermittere non debemus, quoniam intra triſtitiam & lætitiam temporis illius uidetur incluſum. nam utique conſtat apoſtolos biduo iſto & in mœrore fuiſſe, & propter metum Iudæorum ſe occultaſſe, quod utique non dubium eſt, intantum eos ieiunaſſe biduo memorato,ut traditio eccleſiæ habeat iſto biduo ſacramenta penitus non celebrari, [m] quæ forma etiam per ſingulas tenenda eſt hebdomadas,propter id quòd cō memoratio diei illius, ſemper eſt celebranda. quòd ſi putant ſemel atq; uno ſabbatho ieiunandum,ergo & dominica, & ſexta feria ſemel in paſcha erit utiq; celebranda.

Item Melchiades papa.

Die dominica & quinta feria,non eſt celebrandum ieiunium. CAN. XIII.

5 ps Ieiunium dominici diei, & quintæ [n] feriæ nemo celebrare debet, ut inter

a Quoniam. ſunt. quidam.
b Genua. ī.diſtin. lxxvj.§.non autem. & cap.ſcire.
c Stantes. ī. diſt. xxx.ſi quis præsbyter. ī.xxvj.q.vij.ſacerdos. contra. Solu.ibi dies remiſsionis, uocantur dies ieiuniorum.

De eſu carniū. Hæc eſt ſecunda pars diſt. ſecundum Ioan. de Fant.
d Feriæ. De quarta feria eſt conſiliū: de ſexta præceptū.
e Sabbathi. diei, ſcilicet paſchalis ſupple, ne forte ob inſignem ſolennitatem,uideretur ieiunium tunc ſoluendum.
f Maluerit. Sed nō tenetur ad hoc.
g Vel debuerit. cū teneatur ad hoc ex iniuncta pœnitentia. Et ita eſt arg. ꝙ poſſumus carnes comedere in die ſabbathi. 1 nam ponit in optione noſtra, tādiu abſtinere die ſabbathi quādiu uoluerimus. Sed contra. ī.c. ij. ſed illud eſt conſiliū, & conſuetudo ita interpretatur. extra de obſer.ieiu.conſiliū. §.item de illis. nec enim ſabbathum eſt inter legitima ieiunia: ut ī. ead. ieiunia. Ioan.

Peruenit. Hæc eſt tertia pars diſtinct. ſecundum Ioan.de Fant.
h Qui ueniens.ſcilicet antichriſtus.
i In ueneratione uult,id eſt,uolet.nā pro nimia certitudine, ponit hic præſens 2 pro futuro. 3 & not. de hoc ī. xxiij.q.j paratus.& ī.ead.diſt.iiij.quando quis.
k Sabbathum. ī. diſt.xlj.quiſquis.& ī.diſt lxxxj. non oportet. Ioan.

Sabbatho. Hæc eſt iiij. pars diſtin. ſecundum Ioā. de Fant.
l Ieiunandum. ī. xij.diſtin. illa. contra. Solu. hoc non obtinet. uel dic ut ibi dixi. 4
m Non celebrari. ſacramentum corporis & ſanguinis domini. ī. diſt.j. uiſum.Contra.ī. diſt. ij. iteratur. contra. Sed ſecundum hanc exceptionem illa capitu. intelliguntur.

Ieiuniū. Hæc eſt quinta pars diſt. ſecundum Ioan. de Fantu.
n Quintæ. ī. diſt. lxxvj.utinam. contra.Solu. ꝓhibetur hoc fieri in contemptū diei: alias ſemper ieiunare non reprobarem, ut ibi, ſed quare potius de his diebus,quam de alijs: cum ieiunare in cōtemptum diei cuiuſcunq;, ſit mortale peccatum? Dic quod ideo quia maioris uenerationis ſunt, quia in illis duobus diebus fecit dominus quicquid inſigne fecit fere.lxxxv. diſt. ca. penult. fere dixi: quia

Carnes comederē die ſabbathi, utrum ſit licitum.

2 Dicit Ho.hic habet, ꝙ ſabbatho licite caro comeditur: ſed poſtea aliud obtinuit: ī ſabbatho ſcilicet abſtinēdū eē à carnib. j. diſ.v.quia dies.ſed& ieiuniū in ſabbatho fuit poſtea cōſultum.ī.eo. ſabbatha'. ſcđm Hu.

1 Epiſtola 3.lib.2.

Præſēs ꝓ futuro qn̄que ponit

2 Adde an & quādo id fieri poſsit regulariter nota.Bar. in l. ſi ita. ff.de au.& arg.leg.& in l.ſi.quæ res pign. obli. poſ.

3 Sub.ecō uerſo ponitur ī.diſt. pxi i chriſto. ubi de hoc.

4 De hoc etiā nota. ī.ca.de eſu. in fin.

Ieiunare ſemper nō reprobat.

quia die iouis aſcendit.

a N E quis ... los

Alias terrori ... Cau-

cet quia aliq ... toris.

cuciat timore ... ſcili-

cui, niſi ieiun ... cet ... in-

dic. ... ali-

b In ſuſpicio ... tali

ſcilicet hęreſ ... omnibus

Eiunia. ... eos.

ſexta pars ... Hæc eſt

ſecundum Io ... diſt.

Et ſexta. ... an-

c ſecundaferia ... addita

iij.ca.de illis ... xj.q.

lxxxij.cap. ... diſtin.

ter. ... præſby-

d Soluenda. Ab ijs

qui ad hoc ... uel

pœnitentia ... ſunt ad-

ſtricti. Vel dic quod

hoc fuit in primi-

tiua eccleſia ... neceſ-

ſitatis, hodie ... ue-

ro conſilij. H. &

G. Saluatorem. 7.

e xj.queſtio.iij. capit.

abijt.

Vel cum crucifi.

f gentibus. j. diſtin.

iij.c.qui bis de fe-

Aliud. C. contra. Sol

g rijs l.iij. ſuccum-

dic legem ... uim in

bere, id eſt, ... ex-

hoc non habere. con-

tra de fer.cap.

queſtus.

f Sub.niſi ad caſum neceſſitatis refera tur. B. Hiſpa.

D E pœnitentibus. Hæc eſt ſeptima pars diſtinct. ſecundum Ioann. de Fant.

h Commiſsis. mortalibus. grauiora enim appellat, ualde enormia, leuiora minus enormia: alias eſſet contra. xxvj.q.vj. cap. ultimo.

i De quibus habes 25.diſt.§. alias & s. ea.diſt. ij. in cœna.

i Aegritudo. quo caſu nullo tempore eſt deneganda cõmunio: ut notatur & legitur diſt. proxi.cap.pſbyter. Sed pone quod aliquis agat ſeptennem pœnitentiam nunquid in iſtis ſeptem annis in quolibet anno in cœna domini debeat in eccleſiam introduci? Vel ſi debet, à quo? utrum tantum ab epiſcopo, uel à ſuo presbytero? Dicunt quidam quod poſt præ-

i An autem ſit licitũ ſcholaribus ſtudere die feriata, in hoc notem. Dicit ſic q. ſic. ut per Angel. & Alexã. de Imo. in l.

ieiunium Chriſtianorum & gentilium, uel ueraciter credẽtium infidelium atque hæreticorum uera & non falſa diſcretio habeatur.

Item ex concilio Cæſareo auguſtano.

De eodem.

CAN. XIIII.

N E qs ieiunet die dominica cauſa timoris[a] aut perſuaſionis, nec quadrageſimarum diebus ab eccleſijs fideles deſint: nec habitent in cubiculorum latibulis ac montiũ, qui in ſuſpicionibus[b] pſeuerant, ſed exemplum ac præceptũ cuſtodiant ſacerdotum, & ad alienas uillas agendorum cõuentuũ cauſa non conueniãt. ab uniuerſis epiſcopis dictum eſt, Anathema ſit, q hoc commiſerit.

Item ex dictis Sancti Apollonij.

Quarta & ſexta feria ſunt ſeruanda ieiunia.

CAN. XV.

6 I Eiunia ſanè legitima in quarta & ſexta[c] feria nõ ſunt ſoluenda,[d] niſi grandis aliqua neceſſitas fuerit, quia quarta feria Iudas traditionem domini cogitauit, & ſexta feria crucifixus eſt ſaluator. Videbitur ergo, qui in his diebus ſine neceſſitate ſoluerit ſtatuta ieiunia, uel cum tradente tradere ſaluatorem,[e] uel cũ crucifigentibus[f] crucifigere. Die autem dominica, nihil aliud[g] agendũ eſt, niſi Deo uacandum, nulla operatio in illa die ſancta agatur, niſi tantum hymnis & pſalmis & canticis ſpiritualibus dies illa tranſigatur.

Itẽ Innocentius papa.

Quinta feria ultima hebdomada quadrageſima pœnitentes remiſsionem accipiant.

CAN. XVI.

7 D E pœnitentibus uerò qui ſiue ex grauioribus cõmiſsis,[h] ſiue ex leuioribus pœnitentiã gerũt, ſi nulla interueniat ægritudo,[i] quinta feria ante Paſcha eis remittendum[k] eſſe Romanæ eccleſiæ cõſuetudo demonſtrat, cæterum de pondere æſtimãdo[l] delictorũ, ſacerdotis eſt iudicare, ut attendat[m] ad cõfeſsionẽ pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigẽtis. Sanè[n] ſi quis in ægritudinem ceciderit, atq; uſque ad deſperationẽ uitæ deuenerit; eſt ei ante tẽpus[o] Paſchæ relaxandum, ne de ſeculo abſq; communione decedat.

Item Fabianus papa Orientalibus epiſcopis.

Singulis annis quinta feria ultima hebdomada quadrageſima nouũ chriſma conficiatur

CAN. XVII.

8 L Iteris ueſtris inter cętera inſertũ inuenimus, quoſdam religionis ueſtræ epiſcopos à ueſtro noſtroque ordine diſcrepare, & non per ſingulos[p] annos in cœna domini, chriſma conficere. Errant uerò qui talia excogitant, & mente ueſana potius, quàm recta ſentientes, hoc facere audent. Sicut enim ipſius diei ſolennitas per ſingulos annos eſt celebranda, ita ipſius ſancti chriſmatis confectio, per ſingulos annos eſt agenda, & de anno[q] in annum renouanda, & fidelibus eſt tradenda, quia nouum ſacramentũ eſt, & per ſingulos annos iam dicta die in-

... expulſionem uſque ad ultimam (quarum utraq; debet tantum per epiſcopum fieri) ꝗ presbyter ſimplex poteſt eum quolibet anno in cœna domini recipere in eccleſia, & poſt nõtanas, de eccleſia expellere. de hoc 50. diſtin. c. in capite. xxvj.q.vj.c.j. s. diſtinct. j.ca.in cœna. Item quare hoc magis fit in die iouis, quam in alio die eiuſdem ſeptimanę? Ideo, quia eodem die idem dominus captus fuit, & ligatus fuit: & eius ligatio abſolutionem noſtram operata ẽ. Vel poteſt dici, ꝙ ideo quia ipſe eodem die pedes diſcipulorum lauit. unde ideo eadem die fit ut pedes, id eſt, affectus noſtros lauet à peccatis: iuxta illud. Quam ſpecioſi pedes Euangelizantium, &c. de pœni.diſtin. j. cap. poteſt.

k Remittendum. id eſt, abſoluendum reconciliando eucharistiam concedendo. 50.diſtin.ca. pœnitentes.

l Aeſtimando. Argu.xxiij.q.viij.c.occidit. Ioan.

m Attendat.xxvj. q.vij.c. de his.

n Sane. ſ ponit quod dixerat in uerbo ægritudo.

o Ante tempus. id eſt, ante quintam feriam, quæ eſt a Paſcha.

L Iteris ueſtris. Hæc eſt octaua para diſt. ſecundum Ioan.de Faut.

p Et non per ſingulos. s.de pœnt. diſtinct. iij. c. ſepties. & lxiij.diſtinct. §. j. & cap. Agathoſa. s. diſtin. xcvj. c. cum ad uerum. j. diſtin. proxi. c. omni tempore. & ca. presbyteri.

q De anno. j. diſtin iij. cap. ſi quis de alio.

dic[a]. ſ. de fer. idẽ tenet glo.j. in l. oẽs iudices. & ibi Raya. & Angel. C. de ferijs.quamuis aliter ſentiãt canoniſtæ: ut p Arc. hic, & per Ioã. And. & do. Anto.in ca.j. extra eo.

Quia reconciliatio pœnitentium ẽ epiſcopalis officij nõ ſacerdotis in 26.q.j. in fin. 68. diſt. quãuis.Arc.

Vero.

a Vetus. No. uetus dici, quod coronam anni excedit: ſicut & nouum dicitur matrimonium, quòd non excedit annum: ut xxxv. q. viij. c. j. & arg. ff. de publi. & uect. l. ulti. §. quocies. & ff. de vi. & tri. l. uetus.

Matrimoniū nouū eſt, quod non excedit annū.

b In ſanctis. Xj. diſtinc. cap. eccleſiaſticarum.

nouandum: & uetus [a] in ſanctis [b] eccleſijs, eſt cremandum. Iſta a ſanctis Apl'is & ſucceſſorib. eorum accepimus, & uobis tenenda mandamus.

Item Euſebius Papa.

Seruetur ab omnibus feſtiui tas inuētionis dominicæ crucis

CAN. XVIII.

9 CRucis [c] domini noſtri Ieſu Chriſti quæ nup nobis gubernacula ſanctæ Romanæ eccleſiæ tenentibus, quinto nonas Maij inuēta eſt: in prædicto Calendarum [d] die inuentionis feſtum uobis ſolenniter celebrare mandamus.

Item Alexāder Papa. quintus a Petro. †

Quare ſit inſtitutū, ut aqua ſale conſperſa ſanctificetur.

CAN. XIX.

10 AQuam ſale [e] conſperſam in populis benedicimus: ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur [f] & purificentur: qđ omnibus ſacerdotibus faciendū eſſe mādamus, nā ſi cinis uitulæ [g] aſperſus, populū ſanctificabat [h] atq; mundabat: [i] multò magis aqua ſale aſperſa, diuinisq; precibus ſacrata, populum ſanctificat atque mundat. & ſi ſale aſperſo per Heliſæum [k] prophetā ſterilitas aquæ ſanata eſt: quantò magis diuinis precibus ſacratus ſal ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos [l] ſanctificat & purgat, & cætera bona multiplicat, & iſidias diaboli auertit, & a phantaſmatis uerſutijs, homines defendit.

Item Pius Papa ix. a Petro Apoſtolo in primo capitu. ſuarum decretalium.

Non niſi in die dominico, ſanctum Paſcha celebretur.

CAN. XX.

11 NOſſe uos uolumus, quòd Paſcha domini tantùm die dominico annuis temporibus ſit celebrandum. iſtis enim tēporibus Hermes doctor fidei & ſcripturę effulſit inter nos. Et licet nos idem paſcha prędicto die celebraremus: quia tamen inde quidam dubitabant, ad corroborandas animas eorum, eidē Hermeti Angelus domini apparuit in habitu paſtoris, [m] & præcepit ei, ut Paſcha domini, die dominico ab omnibus celebraretur. unde & nos apoſtolica authoritate inſtituimus; omnes eadem ſeruare debere: quia & nos ſeruamus: nec debetis a capite [n] quoquo modo diſcedere.

Item Victor Papa decimus tertius a Petro in primo decreto ſuo.

Non niſi in die dominico, ſanctum Paſcha celebretur.

c CRucis. Hæc eſt nona ps di. ſcđm Io. de Fan. Quæri poteſt, quare feſtum crucis celebremus, in qua dominus fuit dehoneſtatus: & non feſtū aſinæ, in qua fuit honoratus? Dicimus quod laus exhibita domino in aſina, fuit mundana, de qua non eſt curandum. xxii. q. ij. ca. quælibet. ſed de honeſtatio in cruce facta, fuit noſtra redemptio.

Aſinę quā dn̄s egrauit feſtū nō eſt celebrandū.

d Calendarum. Id eſt, quinta die, ante nonas: & improprie ponitur hic Calendarum: quia tantum prima dies dicitur Calendæ.

Dic ꝙ hoc nomine calēdarū, intelligitur ipſe mēſis cuius ſūt calendæ, ſecundū H.

† In lib. 2. ubi ponit hoc c. eſt talis titu. Ex epiſtola Ale. papæ fratribus ꝑ Aegyptū, miſſa. Papa 5. Lino & Cleto. non cōnumeratis. Archi.

Sal miſcet cum aqua bn̄dicta.

AQuam ſale. Hæc eſt decima pars diſt in. ſecūdum Io. de Fant.

e Aquam ſale. Quia per aquam confeſſio, per ſalem amaritudo ſignatur & morſio, unde hæc eſt miſtura, unde geminus procedit partus: diuiſio. ſ. delictorum, & ortus uirtutum & bonorum operum. xxij. q. j. ca. cum renunciat. hæc deſignata eſt per miſtionem Iudæ, qui confeſſio dicitur: & Thamar, quæ amaritudo dicitur: unde Phares diuiſio, Zaram ortus. geminus ſcilicet partus promit. Hu.

f Sanctificentur. Quæritur quomodo aqua benedicta dicatur populum ſanctificare uel mundare.

4. Re. 2. d

g Cinis uitulæ. Hiſtoria legitur in Leuiti. quod decima die Septembris tollebat ſacerdos de proprio uitulam rufam, trimam & immaculatam quæ nondum portauerat iugum, & immolabat eam pro peccato ſuæ domus: & hircum quem ſumebat ab uniuerſa multitudine, immolabat pro peccato populi. pelles & carnes & fimum uitulæ & hircum comburebat extra, & cinerem ſeruabat, & inde per totum annum fiebat aſperſio aquæ, qua purificabantur immundi de quibuſdam quæ in lege immunditiæ dicebantur: ut puta ſi aliquis tetigiſſet cadauer hominis mortui uel ſepulchrum, erat immundus uſq; ad diem ſeptimum: & hac aqua mundabatur.

h Sanctificabat. Tunc ſanguis uitulæ fuit remiſsio peccatorum: ut xij. q. ij. cap. gloria.

i Mundabat. A uenialibus. 7. diſt. quinquageſima in capite. j. diſtinct. iiij. c. nequaquam. Nam ſacrificijs uenialia delentur. 7. di. ij. ca. cū omne. de pœ. di. iij. capit. de quotidianis. Nam ſi qua tunc habebant, mortalia erant. de pœnitent. diſtinct. vj. capitu. j. circa medium.

Venialia delent ſacrificija.

k Per Heliſæum. Hiſtoria Legitur in libro Regum, quod cum Heliſæus eſſet in eremo. uenerunt ad eum uiri ciuitatis, & dixerunt: Ecce habitatio huius ciuitatis optima eſt, ſicut tu ipſe bene noſti, ſed aquæ peſsimæ ſunt & ſteriles. At ille ait: Afferte mihi uas nouum, & mittite in illud ſalem. & ait. Dicit Dominus, Sanaui aquas iſtas, & non erit ultra in eis mors neque ſterilitas. Sanatæ ergo ſunt aquæ illæ uſque ad diem hunc, iuxta uerbum Heliſæi quod locutus eſt dominus.

k Per Heliſæum. Inde eſt quod cum aqua exorcizatur, dicit ſacerdos: Deus qui per Heliſæum prophetam ſalem in aquā mitti iuſsiſti.

l Et coinquinatos. uenialibus tantum.

NOſſe. Hæc eſt vndecima ps diſtinct. in qua dicitur, quod ſemper die dominica fit Paſcha. Quidam enim faciebant die iouis. Ioan. de Fant.

m Paſtoris. Vnde & liber illius in quo tradidit plura documenta eccleſiæ, liber paſtorum intitulatur.

n A capite. Cum hoc iubet. argu. inſtitu. de ſatiſda. in fi. xj. diſtin. capi. nolite.

CAN. XXI.

Celebritatem ſancti Paſchæ,non niſi die dominica agi debere & prædeceſſores noſtri iam ſtatuerunt, & nos illud eadem die ſolenniter celebrari mandamus:quia non decet ut membra a capite diſcrepent,aut aliter gerant. a xiiij. uerò luna primi menſis [b] uſque ad xxj. diem [c] eiuſdem mẽſis eadem celebretur feſtiuitas. Eodem quoq; tempore baptiſma celebrandum eſt catholicum. ſed tamen ſi neceſſe fuerit, aut mortis periculum ingruerit: gentiles ad fidem uenientes quocunque loco uel momento, ubicunque euenerit, ſiue in flumine, ſiue in mari, ſiue in fontibus tantum Chriſtianæ confeſsione credulitatis clarificati baptizẽtur. Ipſis etiam, quod in baptiſmo polliciti ſunt,ſummopere eſt attẽdendum: ne non infideles ſed fideles inueniantur. Ipſi uerò qui infidelitatis nota aſperguntur, infames efficiuntur: & inter fideles minimè reputantur. Hæc uerò ſtatuta nulla debent improbitate conuelli:nulla nouitate mutari. quia alia eſt ratio [d] cauſarũ ſecularium, alia diuinarum.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto. †

De eodem.

CAN. XXII.

Paſchæ ſolennitas una die & tempore celebranda eſt.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto. †

Dies Paſchæ concilij formatarum ſubſcriptione, omnibus intimetur.

CAN. XXIII.

Placuit, ut uenerabilis dies Paſchæ formatarũ ſubſcriptione omnibus intimetur: dies uerò [e] concilij xj. Calen. Nouembris ſeruetur. ſcribendum eſt etiam ad ſingularum quarũcumq; prouinciarum primates: ut quandocunque apud ſe concilia congregant, iſtũ diem non impediant.

Item ex concilio Bracaren. ſecundo. †

Per orbem uniuerſum, cùm in cõcilijs oĩa ſtatuta fuerint, futurum Paſcha annuntietur.

CAN. XXIIII.

Placuit, ut poſtquam [f] omnia in concilio ſacerdotum fuerint ordinata: illud omnino ſeruetur: ut ſuperuenturi ipſius anni Paſcha, quo Calendarum die uel quota luna debeat ſuſcipi, a Metropolitano epiſcopo intimetur. Quod cæteri epiſcopi uel reliquus clerus, breuiculo ſubnotantes, unuſquiſq; in ſua eccleſia aduenienie Natalis domini die, poſt Euangelicam lectionẽ populo annuntiet. [g]

Item ex concilio Arela. primo, quod cõfirmauit Papa Sylueſter.

Per uniuerſum orbem, uno die & uno tempore Paſcha celebretur.

CAN. XXV.

De obſeruatione Paſchæ domini, ſtatuimus ut uno die & tempore per omnem orbem obſeruetur: & iuxta conſuetudinem, literæ ad omnes dirigantur.

Item Greg. Sereno epiſcopo Maſsil. †

De imaginibus ſanctorum non uiolandis.

CAN. XXVI.

13 Perlatum ad nos fuerat, ꝙ inconſiderato zelo ſuccenſus ſanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent confregeris. & quidem eas adorari uetuiſſe, omnino laudamus: [h]

---

[a] Celebritatem. Prædeceſſores. in legibus ſecularibus poſteriores ad ſe trahũt priores: quod in diuinis non fit: ſed potius econuerſo: ut quinquageſima di. c. domino. in fi. Hu. ſed B. ſecus intelligit hoc.

[b] Primi menſis. Hiſtoria. Sicut legitur in Exodo, dominus præcepit: ut menſis ille primus haberetur, & agnus xiiij. die immolaretur, qui menſis apud Hebræos Niſan appellatur: apud nos uero Aprilis. Sequentia c. patent uſque ad c. perlatum. & ea per te uidebis.

[b] Primi menſis. Id eſt, Aprilis, qui eſt primus menſis ſecũdum Hebræos: ut lxxvj. diſtin. §. primum uero.

ADDITIO.

Hoc ſane intellige. Hæbræi annum ſolarem non attendunt, ſed lunarem: & appellant primum mẽſem tempus, quòd nos dicimus non ipſum Aprilem, ſed Aprilis lunationem, eam. ſ. quę terminatur in Aprili. B. Hiſpa.

[c] Vſque ad xxj. diẽ. Intelligas hoc de menſe lunari, non ſolari. in illa enim lunatione ſemper eſt Paſcha.

[c] Vſque ad xxj. diẽ. Illud uſque hic ponitur incluſiue: & includitur xxj. dies. & hoc uult dicere, ꝙ Paſcha non debet eſſe infra xiiij. diem lunationis Aprilis, nec poſt xxij. diem illius. ſi enim xiiij. dies lunationis eſt in die dominica, ibi eſt Paſcha Iudæorum: & dominica ſequenti, ibi eſt noſtrum Paſcha. hoc eſt xxj. die.

[d] Alia eſt ratio. Quia infames efficiuntur ſecundum canones, quicunq; nota infidelitatis .i. mortalis peccati aſperguntur: ut not. vj. q. j. c. omnes. & c. illi qui. ſed ſecus eſt ſecundum legẽ, & ita eſt ratio alia. M. ponit exemplum in appellatione. ij. q. vj. c. non ita. Sed quid ad hanc literã de hoc exemplo? Ego dico hunc eſſe ſenſum, quod ea quæ in baptiſmo quis promiſit, non poſſunt mutari licet legum ſtatuta poſſint immutari.

[e] Dies uero. Hodie illud teneas de hoc, quod habes xviij. diſtin. cap. quoniam. Ioan.

[f] Placuit ut poſtquam. Hoc ca. non habet hodie locum.

[g] Annuntiet. Hoc non ubiq; obtinet.

[h] Perlatum. Hæc eſt xij. pars diſtin. Io. de Fant.

[h] Laudamus. Hoc colligitur quod licet intentio approbetur, reprobatur tamen ipſum factũ. unde per hoc poteſt ſolui illa contrarietas de Loth: quoniam nunc dicit ſcriptura eum eſſe ſanctum. xxij. q. vij. cap. offerebat. alias perturbatum dicit. xiiij. diſtinc. c. quod

Lege poſteriores trahũt ad ſe priores.

Paſcha citra quẽ & ultra quẽ tẽpus debet eſſe.

† ca. 63.

† ſeptimo.

Infames efficiunt, ꝗ mortali peccato aſperguntur.

† cap. 9.

Intentio quãdoque approbatur, & factũ reprobatur.

† Epiſtola 9. lib. 9.

Digitized by Google

fregiſſe [a] verò reprehendimus. Dic frater à quo factum eſſe ſacerdote aliquando auditū eſt quod feciſti? Aliud eſt enim picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam quid ſit adorandum addiſcere. Nā qđ legētibus ſcriptura, hoc & idiotis præſtat pictura cernentibus, quia in ipſa ignorātes uident, quid ſequi debeant, in ipſa legunt qui literas neſciunt, unde & præcipuè gentibus pro lectione, pictura eſt.

Item ex ſexta ſynodo.

Imagines ſanctorum memoria ſunt & recordatio præteritorum.

CAN. XXVII.

Venerabiles imagines Chriſtiani non deos appellant, neque ſeruiūt eis ut dijs, neque ſpē ſalutis ponunt in eis, neq; ab eis expectāt futurum iudicium, ſed ad memoriam & recordationē primitiuorū, uenerantur eas & adorant, [b] ſed non ſeruiunt eis cultu [c] diuino, nec alicui creaturæ.

Item Adrianus Papa Tharaſio patriarchæ.

Non in agni, ſed in hominis ſpecie Chriſtus ē figurādus.

CAN. XXVIII.

13 Sextam [c] ſanctā ſynodū recipio, cū omnibus canonibus ſuis in quibus dicit, [e] in quibus ſcripturis ſanctarū imaginum agnus præcurſoris digito oſtenſus depingitur, q [f] in figurā [g] gratiæ tranſit, [h] verum nobis per legē Moyſi demonſtrās agnum, Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Antiquis ergo figuris & umbris, & ad ueritatis pfigurationem ſanctæ eccleſiæ traditis uale dicētes, gratiā [i] & ueritatē præferimus, & ipſam gratiā ſicut plenitudinem legis recipimus. Verū igitur agnū † dominū noſtrū Ieſum Chriſtū ſm imaginē humanā amodo etiam in imaginibus, p ueteri [k] agno depingi iubemus.

Itē Aug. in lib. de trin.

De fide trinitatis & unitatis inuiolabiliter ſeruanda.

CAN. XXIX.

14 Omnes [l] quos potui legere, q ante me ſcripſerunt de trinitate, quæ Deus eſt, diuinorum librorum ueterū & nouorū catholici authores tractantes, hoc intenderunt ſecundùm ſcripturas docere, quòd pater & filius & ſpiritus ſanctus, unius eiuſdemq; ſubſtantiæ inſeparabili æqualitate diuinā inſinuant unitatem, ideoque non ſunt tres dij, ſed unus Deus quamuis pater filium genuerit, & ideo filius non ſit, qui pater eſt, filiusque à patre ſit genitus, & iō pater nō ſit qui filius, ſpiritusque ſanctus nec pater nec filius, ſed tantummodo patris & filij ſpiritus, & patri & filio etiā ipſe coæqualis, & ad trinitatis pertinens unitatē, non tamen eandem trinitatem natam de uirgine Maria, & ſub Pontio Pilato crucifixam, & ſepultam, tertia die reſurrexiſſe, & in cælum aſcēdiſſe: ſed tantummodo filium. nec eandem trinitatē deſcendiſſe in ſpecie columbæ [m] ſuper Ieſum baptizatū, aut die Pentecoſtes poſt Aſcenſionem domini ſonitu facto de cælo quaſi ferretur flatus uehemens, & linguis diuiſis uelut ignis, [n] ſed tantum-

[redacted]

ix.pura.ibi uideas.

m. quod ait. Item eſt, argu. q in uno ſancto pōt reprobari quiddam, & aliud approbari. xxij. q. iiij. c. inter cætera argu. contra. ff. famil. erciſc. l. in hoc. [i] ſed illud hr factis connexis: hoc in factis diuerſis. extra de reſcrip. c. inter cæteras.

[a] Fregiſſe. ī. diſtin. lxiij. §. uerum. contra. Ibi latria adorabant, hic dulia. Verſus: Latria debetur domino, ſed dulia ſeruo. Latria qua Chriſtum ueneramur, dulia mundum.

[redacted]

[b] Venerabiles. Et adorāt. ī. pxl. ca. contra. Sed aliud eſt adorare latria, quod ibi prohibetur: aliud dulia, quod hic permittitur.

Latria & dulia quid exigunt.

[c] Cultu. ſcilicet latriæ: in qua tria exiguntur, charitas dilectionis: & multitudo ſacrificiorum: & ueneratio. [a] In dulia uero unum ſolum, ſcilicet ueneratio: & in hoc ſenſu poſſumus quamlibet rem ſacram adorare, id eſt, reuerentiam exhibere. ī. diſtin. j. c. in ſancta.

[a] Dicas quod duæ ſunt ſpecies adorationis: ſcilicet latria, & dulia: latria eſt ſeruitus ſiue cultus ſoli Deo debitus, dulia eſt ſeruit⁹ quę debet creaturæ. Vnde uerſus. Dulia ſit ſeruo: debet latria Chriſto. Arch.

Sextam ſanctā. Hæc eſt xiij. ps diſtinct. ſecundum Ioan. de Fant.

[d] Sextam. ī. diſt. xvj. c. ſextam.

[e] In quibus dicitur. Illud qbus non refertur ad aliquam dictionem hic poſitam: ſed in canone ſextæ ſynodi: cuius uerba Adrianus inducit. Alibi dicitur uel habetur in quibuſdam, & ſecundū hoc litera patet. Vel in quibus.

[f] Qui. id eſt, ſacrificium cuius agni.

[g] In figurā. Tempore gratiæ, quæ figurabatur in ueteri teſtamento.

[h] Tranſit. id eſt, trāſire debet quaſi nō debet depingi.

[i] Gratiam. id eſt, gratioſam ueritatem, ſcilicet Chriſtum hominem.

[k] Pro ueteri. hoc credo reprobari: quia in cruce tantum agnus Dei depingebatur: nam alias homine depicto, agnum depingi non obeſt in parte inferiori. ſed cū corrigatur quo ad hoc: ergo quomodo recipitur cum omnibus canonibus?

† Addo q̄d pprie ueniat appellatiōe agni: not. in l. cum quærit. in prin. ff. de le. iij.

[redacted]

Omnes quos. Hæc eſt xiiij. pars diſt. ſecundum Ioan. de Fant.

[l] Omnes. CASVS. *In prima parte dicit tres perſonas patrem & filium & ſpiritum ſanctum unius, & eiuſdem ſubſtantiæ. In ſecunda parte dicit, quod licet iſtæ tres perſonæ ſint eadem eſſentia, quædam tamen ſingulariter attribuuntur perſonis, quæ trinitati non attribuuntur: & ſimiliter aliquid attribuitur patri, quod non filio, & econuerſo, & idem in ſpiritu ſancto.*

[m] Columbæ. Vera quidem columba fuit, quæ nec prius nec poſtea comparuit, ſed in ſuam materiam redijt. ſicut legitur de ſtella, de qua deſcendit ſpiritus ſanctus per ſignificationē. ſignificabat enim plenitudinem donorum ſpiritus ſancti, quæ in Chriſto erant, ſuper quem ſpiritus ſanctus deſcendit. ī. diſtinct. proxi. cap. per aquam.

Columba quæ deſcēdit i baptiſmo Chriſti, uera fuit.

[n] Ignis. Genitiui caſus eſt. alias non congrue diceretur, &c.

Marci 1.b

Act. 2.a

Neceſſa

Eceſſarium ... tes, in quar ... q qui non potuerit. Se ... quamuis ... Mulier ... Sexta ... Oſtenditur ... Non illud. Se ... ibi, Non ... prima ibi. Baptiſ. Hi ... Octaua ibi, Nona ... de quibus. Deci ... ibi, Aliud eſt. Tunc uale ... ma ibi. Siue par ... re. xj. ibi, Si non ... uult. xij. ibi ... ſanctificat. xiij ... Prima igitur. xiiij ... ibi, Paruuli. xv ... ibi, De trina. xvj ... ibi, In ſynodo. xvij ... ibi, Venuſti. xix ibi ... ibi, Iudæi. ... In catechiſmo. xx ... ibi, Omnis. xxj ibi ... Non licet. xxij ... Si ad matris. xxi ... ibi, Qui bis. ... Presbyter ... ibi ... ibi quan ... xxv. ... quis. xxvj. ibi ... Si ... ue. xxvij. ibi ... xxviij ... ptizata. ... Non ex quo. ... ibi, Quando. ... ibi, Non dub ... ibi ... to. xxxj. ibi ... cuit igitur. xxxij. ibi, Placuit ut ... Qui ... cunque. Ioann ... de Fant.

Mar. 1. b

Ioa. 12. d

a Neceſſarium eſt. Hic depingitur ... iiij. diſt. in qua agitur de baptiſmo, quod eſt ianua omnium ſacramentorum. Videndum eſt, quid ſit baptiſmus: quæ forma baptizandi: quando fuit baptiſma inſtitutum: quot ſunt genera baptiſmi & quis effectus. Et quidem baptiſmus eſt exterior hominum ablutio, cum certa forma uerborum. Eſt etiã character impreſſus animæ. Dicitur etiam baptiſma ipſa aqua: ut j. q. j. c. detrahe. Forma autẽ baptiſmi eſt, Baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Amen. Quam formam dominus tradidit diſcipulis ſuis, cum dixit: Ite, baptizate omnes gentes in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. j. ea. c. proprie. atq; nec etiam omitti debet hoc pronomen, ego extra de bapt. c. ſi quis ſane. Nec obſt. j. ea. c. à quodam. quia ibi nomine Chriſti intelliguntur tres perſonæ. Et inſtitutum eſt ſecundum quoſdam cum dictum eſt Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit, &c. ſecundum alios cum dixit diſcipulis. Ite baptizate, &c. & hoc poſt mortem ſecundum alios cũ miſit Iudam cum cæteris. j. q. j. c. cedit. Ego credo q tunc cum à Ioanne eſt baptizatus. ut j. ead. c. per aquam. Quot ſunt genera baptiſmi? & quidem tria, fluminis, & ſanguinis, & flaminis: ut dicemus j. ea. c. baptiſmi. Quis eſt eius effectus? quia cum digne quis baptizatur, tam actuale quam originale peccatum ſine pœnitentia tollitur: ut j. ea. c. ſine pœn ...

Baptiſmi definitio.

Baptiſmi forma.

1 Vt j. ea. proprie. & ca. ſi quis presbyter et ca. mul ...

Baptiſmi tria ſunt genera.

Baptiſmi effectus.

b Sacramentum. Subaudi, uel aliquid quod ſuppleat

— Hæc diſt. diuiditur in xxxij. partes. Prima probat per decem ca. ... Fuerit baptizatus, ſaluus eſſe nõ ... unda ibi, Non ratione. Tertia ... Quarta ibi, Solet. Quinta ibi, ...

modo ſpiritum ſanctum: nec eãdem trinitatem dixiſſe de cælo, tu es filius meus dilectus, ſiue cum baptizatus eſt à Ioanne, ſiue in monte quando cũ illo erant tres diſcipuli: aut quando ſonuit uox de cælo dicens, Clarificaui, & iterum clarificabo, ſed tantummodo patris uocem fuiſſe ad filiũ factam, quamuis pater & filius, & ſpiritus ſanctus, ſicut inſeparabiles ſunt, ita inſeparabiliter operantur.

Idem ſuper Ioannem.

Sine ſacramento uiſibili & fide inuiſibili nemo ſaluatur.

DISTIN. IIII.

I. P.

NEceſſarium eſt [a] *uiſibile ſacramẽtũ* [b] *aquæ ad ablutionẽ uiſibilis corporis: ſicut neceſſaria eſt doctrina* [c] *inuiſibilis fidei ad ſctificationẽ inuiſibilis animæ. Idẽ Renaſcitur* [d] *homo ex aqua uiſibili ſacramento, & ſpiritu inuiſibili, ſ. intellectu* [e] *ut ſymbolum* [f] *baptiſmi uiſibiliter accipiat: & ſpiritualem intellectũ ipſius ſymboli ꝑcipiat uel ex aqua uiſibili, et ſpiritu sãcto.* [g]

Idem in libro de baptiſmo paruulorum.

In baptiſmate concupiſcentia extinguitur, non ut non ſit, ſed ut non obſit.

CAN. I

PEr baptiſmum Chriſti id agitur, ut caro peccati euacuetur, [h] nõ autẽ ſic euacuatur, ut in carne concupiſcentia innata non ſit, ſed ne obſit. [i] nam ſi poſt baptiſmum ad ætatem naturalem peruenerĩt, ibi habent cum qua pugnent, eamq; adiuuante domino, ſuperent, ſi non gratiam in uacuum ſuſceperint. nã nec adultis id præſtatur in baptiſmo, niſi forte miraculo [k] Dei, ut lex peccati

uicem eius. hæc autem ſunt duo, ſcilicet ... & cordis contritio. j. ea. c. baptiſmi uicẽ & c. catechumenum. Et ita aqua eſt ſacramentum ... quia intranſitiue legitur hoc. ſed ipſe character ſimiliter. xxiij. q. iiij. c. licitæ ipſa etiam ablutio. & hæc tria idem ſignificant, ſcilicet ablutionem interius factam uel quæ fieri debet propter fidẽ accipientem. Sed de aqua quando dicis quod incipiat uel deſinit eſſe ſacramentũ? Dic q ſimul incipit & deſinit eſſe ſacramentum, ſ. in prolatione ultima ſyllabæ ipſius formæ: quia tunc ſignatum autem ante uel poſt eſt ſacramentum ... manet tamen res ſacra. extra de ſacris unct. c. j. Idẽ dicitur in oleo benedicto uel chriſmate: quia tandiu eſt ſacramentum, quandiu fit cũ eo unctio. non enim ante uel poſt ... net tamẽ res ſacra. Alij tamen dicunt contrarium not. j. q. j. cap. detrahe. quod multum facit pro opinione noſtra. Itẽ ſi alius liquor admiſceatur illi aquæ, nunquid baptizatur puer? ſecundum leges uidetur quod nõ; quia deſinit eſſe aqua: quia liquor nouus efficitur. ff. de acquir. re. domin. l. adeo. §. uoluntas. ſed hoc non credo. quia quotidie mari nouus liquor adijcitur, uel ſputum, uel urina: & ſic in mari non fieret baptiſmus, ſecundum canones ſecus.

c Doctrina. id eſt, fides, quæ habetur per doctrinam.

d Renaſcitur. De adultis, ſcilicet & ſenſatis abhinc intelligitur c. de pœn. diſt. iiij. c. in domo.

e Intellectu. In fide, quæ intellectu cõprehenditur.

f Vt ſymbolum. j. ea. c. ante xx.

g Spiritu ſancto. hoc quantum ad paruulos, qui non habent fidem.

h Per baptiſmum Chriſti. Euacuatur. Not. quod quadruplex eſt pœna originalis peccati: pcluſit ianuam cæleſtem: perpetuo damnat: cauſa eſt mortis temporalis, & impotentia reſiſtendi uitijs. primo duo & ultimum tollit baptiſmus.

i Sed ne obſit. Imo etiam ut proſit: quia ubi maior pugna maior corona. de pœ. diſt. iij. c. ille rex. ſimiliter remanet actu, ſed inefficax, ut eſt in pacto de non petendo. inſtit. de excep. §. præterea. uel cum opponitur exceptio ſententiæ. arg. ff. ſol. mat. l. uxor itaque. & ſic originale tranſit reatu: ſed manet actu.

ADDITIO. Hic adde & uide quod legitur & notatur j. ea. diſt. c. non ex quo. Archid.

k Miraculo. ut in beata Maria, & in Ioanne Apoſtolo: quia neuter eorum potuit peccare. Item natiuitas Mariæ

Aqua ... ſacramentum ... c. 19. li. ... & c. ... ad Vale. ... li. ... c. ſi.

... quin bene ſequi. cõcupiſcẽtia remanere in renatis quãdiu uiuunt repugnans legi Dei ergo ... peccatum eſt ... lib. v. Vnde pſal. 18. Nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis uiuens.

f Sub ea qua qs decernit & intelligit, quid credere debeat Arch.

Peccati originalis pœna eſt quadruplex.

Maria & Io. Apoſt. peccare nõ potuerũt.

repugnans legi mentis pe nitus extinguatur ut non ſit: ſed ut quicquid ab homine dictum, factū & cogitatum eſt, cùm eidem concupiſcentiæ mente ſubiecta ſeruiret: totum [a] aboleatur, & quaſi factum [b] non ſit, habeatur.

Item ad Petrum diaconum.

Qui ex uiro & muliere cō cipitur, cum originali peccato naſcitur, nec ſine baptiſmate ſaluatur.

CAN. II.

FIrmiſsimè [c] tene, & nullatenus dubites, omnem hominem qui per concubitum uiri & mulieris concipitur cum originali peccato naſci, impietati ſubditum, mortique ſubiectum: & ob hoc naturaliter iræ naſci filium: de qua dicit Apoſtolus: Eramus enim natura [d] filij [e] iræ [f] ſicut & cæteri. a qua ira nullus liberabitur, niſi per fidem [g] mediatoris hominis Ieſu Chriſti. Firmiſsimè tene, non ſolùm homines ratione utentes: uerùm etiam paruulos, qui ſiue in uteris matrum uiuere incipiunt, & ibi moriuntur: ſiue iam de matribus nati, ſine ſacramento baptiſmi, quod datur in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, de hoc ſeculo tranſeunt: ſempiterno igne [h] puniendos: [i] quia etſi peccatum propriæ actionis nullum habent: originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione ex natiuitate contraxerunt.

Item Ioannes Chryſoſtomus.

De eodem.

CAN. III.

NOn poteſt [k] quis gratiam uitæ cæleſtis accipere, niſi [l] purgatus fuerit ab omni ſorde peccati, per pœnitentiæ confeſsionē: [m] per donū baptiſmi [n] ſalutaris domini ac ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedict⁹ in ſecula ſeculorū.

Item Grego. in moralibus. ☩

Sicut nunc in baptiſmate, ita olim in circunciſione, remittebantur peccata.

CAN. IIII.

QVod autem apud nos ualet aqua [o] baptiſmatis: hoc egit apud ueteres uel pro paruulis ſola fides, uel pro maioribus uirtus ſacrificij: uel pro ijs qui de Abrahæ ſtirpe prodierūt, myſterium circunciſionis.

Item Auguſtinus ad Valerium contra Iulianum. ☩

Originale peccatum nunc in baptiſmate, olim in circunciſione remittebatur.

CAN. V.

EX quo inſtituta eſt circunciſio in populo Dei (quod erat tunc ſignaculum fidei iuſtitiæ Dei) ad ſanctificationem purgationis ualebat paruulis originalis ueterisque peccati, ſicut & baptiſmus ex illo tempore ualere cœpit ad innouationē [p] hominis, ex quo conſtitutus eſt.

Item de libero arbitrio, libro tertio.

Paruulis in fide offerentiū prodeſt baptiſma.

CAN. VI.

ILlud perſcrutari homines ſolent, ſacramentum baptiſmi Chriſti, quid proſit paruulis: cum eo accepto plerunque

---

Mariæ in utero non celebratur: ſed natiuitas ex utero bene.

[a] Totum. Argum. quod in baptiſmo, omnis ſequela & infamia aboletur. [1] & quod gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum uel planctum: ut di. e. c. ſine pœnitentia.

[b] Factum. Argum. extra de uerb. ſig. c. nam & ego. argu. ff. de ædilit. edicto. l. quod ita.

[c] FIrmiſsime. 7. j. quæſt. j. firmiſsime. extra de hære. c. iij.

[d] Natura. Id eſt, a natiuitate in utero. [2] Vel natura, id eſt, conſuetudine naſcendi, non ex creatione. Vel dic natura. i. naturali & inſeparabili uitio, ſcilicet originalis peccati: quod ab homine ſeparari non poteſt ſicut naturalia ab homine non ſeparantur. Archi.

[e] Filij. Id eſt, debitores & digni pœna æterna, id eſt, obnoxij.

[f] Iræ. Id eſt, pœnæ æternæ.

[g] Niſi per fidem. Vel ſacramentum fidei: ut in paruulis: ut infra ead. ca. quæris a me.

[h] Sempiterno igne. Id eſt, pœna æterna. xiiij. q. v. capit. pœnale.

[i] Puniendos. j. e. c. regenerante. contra, ubi dicitur quod habent mitiſsimam pœnam. ſed dic igne ſempiterno, id eſt, pœna: quia ſemper erunt in tenebris: ut j. ead. c. nulli.

[k] NOn poteſt. Supra, de pœ. diſt. ij. c. illa. ſ. de pœ. diſtinct. j. §. alij econtra. & cap. non poteſt. ſed illud de adultis.

[l] Niſi. Infra ea. diſtin. c. omnis qui iam. ſ. xv. quæ. j. §. ut itaque.

[m] Confeſsionem. quātum ad adultos.

[n] Baptiſmi. Quo ad paruulos: uel per aliud loco illius j. ead. cap. baptiſmi uicem.

[o] QVod autē. Aquā. Certe plus operatur hodie baptiſmus, quā tunc circunciſio: quia circunciſio tantum pœnam tollebat, ſed gratiam non dabat, ſed in baptiſmo ſecus eſt: ut extra de baptiſ. maiores.

[p] EX quo. Ad innouationē. Quod tunc credimus factum, cum Chriſtus tactu ſuæ mundæ carnis uim regeneratiuam contulit aquis teſte Ambro. ut j. ea. ca. per aquā. & c. proprie. non enim baptiſmus Ioannis fuit proprie baptiſmus, [3] ſed baptiſmi aſſuefactio, teſte Aug. ut j. e. c. non regenerabātur. unde licet baptizati eſſent ab eo: quidam tamen cum iterum baptizati fuerunt, non fuit facta iniuria ſacramento: quia eius baptiſmus ſacramentum non erat: ut j. ead. capi. aliud. quidam uero propter ſacramentum circunciſionis quod ceperant, & fidem quā plene habebant, non ſunt rebaptizati. B. Alij dicunt quod inſtitutus fuit baptiſmus cum dixit Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit, &c. Alij dicunt tunc cū dixit diſcipulis ſuis: Item baptizate omnes gent. &c. ut j. ea. ca. proprie. ſed præualet quod prius dictum eſt: tamen baptiſmus eius adhuc plenum non habuit effectum, ſed poſt mortem [4] eius cœpit plenum habere effectum: quia adhuc non erat ianua cæli apta, ſed poſt mortē eius fuit apta. j. ea. c. proprie.

[q] ILlud perſcrutari. uer. ad cuius. Io.

Infamia abolet in baptiſmo

[1] Arg. cō tra. 26. di. deinde. in fin.

[2] Vt hoc melius intelligas: ſcias quod duæ ſunt natiuitates. ſ. in utero: alia ab utero. In utero naſci, eſt in utero animā corpori infundi. Ex utero naſci, eſt ex utero in lucē prodire. Vnde beata uirgo & Ioan. bap. & Ierem. cum originali peccato nati fuerūt in utero: & hoc uult dicere litera c. in pri. ibi omnē hominē &c. Vnde conceptio beatæ Mariæ nō debet celebrari: ſed natiuitas ex utero bñ celebratur: & ſancti Ioānis: quia fuerūt in utero ſanctificati: & eis fuit dimiſſum originale peccatū. Hug.

☩ c. ij. lib. 4. in Iob.

Baptiſm⁹, qñ fuit inſtitutus.

Baptiſm⁹ Ioānis, nō fuit proprie baptiſmus.

[3] De hoc leg. & no. ſ. j. q. j. ca. dedit. Archidia.

☩ De nup. & cōcupiſcent. lib. ij. c. xj.

[4] De hoc leg. & no. j. ea. pro prie. uer. ipſa igit.

a Fides. Id est, sacramentum baptiſmi, collatum in fide eorum, id eſt, in nomine trinitatis, quā ipſi tenentur credere & confiteri. B.

b Filius Dei. Niſi quis renatus. Id eſt, ea regeneratione, ſcilicet interiori qua renaſcuntur illi qui renaſcuntur ex aqua & ſpiritu ſancto, &c. ſubaudi uel niſi iuſta ignorantia eos excuſet, &c. extra de presby. non ba[ptizato]. [illegible] pti. cap. ij. [illegible] proxi. [illegible] ve 5. diſt. xxviij. q. ult. in fi. xxviij. q. [illegible] ſic enim. Arch.

Rom. 8. a Ex aqua. Id [eſt] ſanctificata per ſp[iritum] ſanctum: n[illegible] ſanctificati [illegible] ritum ſanctum [illegible] ab hac ſanctificat[ione] ne ſeparatur pa[ter] uel filius: cū inſep[arabilia] rabilia ſint opera [illegible] nitatis. xxviij. q [illegible] & 5. [illegible] ſic enim. [illegible] proxi. c. ulti.

d Per aquam [illegible] Formam [illegible] eſt, inſtitutionem [illegible] [ſa]cti eius exem[plo] [illegible] poſt enim dedit [illegible] cepen. 3. ea. cap [illegible] proprie.

Ioan. 3. b

e Baptizari. Id eſt, a peccato originali mundari. f & loquitur in perſona eccleſiæ generaliter. Ipſe enim, ut potè ſanctificatus, non indigebat mundari ab originali peccato: & ita excuſatur ſacerdos cum dicit, ego reus, &c.

Hæc nō eſt bona expoſitio, quamuis fuit H. & hoc [illegible] id quod ſequitur: ſed dic ſecundum H. i. a peccato origin. &c. id eſt, debeo liberari a te a pœna quæ debetur mihi & alijs pro originali peccato. Arc.

f Deſcendit. Infra ea. c. aliud. contra. Sed bis dicitur deſcendiſſe. Primo in ſpecie columbæ: ut ibi. Secundo inuiſibiliter, ut hic: & ita bis: ſed per aliud & aliud. arg. extra de teſti. ca. cum tu. Sed ſolutionem ibi ſcriptam amplectaris, ne euaneſcat ratio quam hic ponit Ambroſius.

cap. 4. lib. 3.

g Deſcendit. Infra eod. capi. aliud. contra. ibi dicitur, quod columba in aquam deſcendiſſe ante, quā

moriuntur, priuſquam ex ſe quicquam potuerint cognoſcere: qua in re ſatis piè recteque creditur prodeſſe paruulo fides i eorum, a quibus conſecrandus offertur: & hoc eccleſiæ commendat authoritas: ut ex eo quiſque ſentiat quid ſibi proſit fides ſua, quando in aliorū quoq; beneficio qui propriam nondum habent poteſtatem, commoda ſit.

Idem de baptiſmo paruulorum.

Per fidem & baptiſma iuſtificamur a peccatis.

CAN. VII.

Filius Dei carnē peccati ſuſcepit, & pœnam ſine culpa: ut in carne peccati culpa ſolueretur & pœna. per fidem ergo & baptiſmum eius a peccato homo per iuſtificationem, & a morte liberatur per reſurrectionem. paruuli etiam baptizati, inter credentes reputantur, per ſacramenti uirtutem, & offerentium reſponſionem. qui uerò non ſunt baptizati, inter non credentes iudicantur ex Euangelio Ioannis: Niſi quis renatus a fuerit ex aqua b & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

Item Ambro. in libro de ſacramentis. c

Per aquam baptiſmi de terreno fit homo cæleſtis.

CAN. VIII.

Per aquam baptiſmi, tranſitus eſt de terrenis ad cæleſtia: ideo Paſcha tranſitus dicitur hic trāſitus eſt de peccato ad uitam: de culpa ad gratiam: de inquinamēto ad ſanctificationem. qui per hanc aquam tranſit, non moritur, ſed exurgit. non omnis aqua ſanat, ſed illa quæ habet gratiā Chriſti. aliud eſt elementū, aliud cōſecratio. non ſanat aqua niſi ſpiritus ſanctus deſcēdat in eā, & aquam illā conſecret, ſicut legis, quia cum Chriſtus formā e baptiſmatis daret, uenit ad Ioannem, & ait illi Ioannes, Ego a te debeo baptizari: f & tu uenis ad me? reſpondit Ieſus, Sic decet nos implere omnem iuſtitiam. Vide quid ſit omnis iuſtitia. Chriſtus ad baptiſmum deſcendit, non ut caro mundaretur quam ſuſcepit de noſtra conditione. non enim ablutio peccati Chriſto neceſſaria fuit, qui peccatum non fecit, ſed nobis erat neceſſaria, qui peccato eramus obnoxij. deſcendit Chriſtus, deſcendit g & ſpiritus ſanctus. Quare autem prior deſcendit Chriſtus, poſtea ſpiritus ſanctus, cum forma & uſus baptiſmi hoc habeat, ut ante fons conſecretur, & tunc deſcendat baptizandus. Chriſtus ante deſcendit, h ſecutus eſt ſpiritus ſanctus, ut nunquam ipſe ſanctificationis myſterio egere uideretur, ſed ut ſanctificaret ipſe, ſanctificaret & ſpiritus ſanctus.

Chriſtus mundi ablutione [illegible] ſed dat [illegible].

i Nunquam aqua baptiſmi. i. [illegible] quæ eſt baptiſmus, uel. i. baptiſmus in aqua celebrari poſſet, ſub. mente tali diſpoſitione. Hug.

Matt. 3. d

a Non ratione. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua probatur per tales c. quod non debet fieri baptiſmus ſolennis, niſi in Paſcha & Pentecoſte. Ioan. de Fant.

Duo

Item Ioannes Chryſoſtomus.

Aqua baptiſmi non purgaret peccata, niſi tactu dominici corporis eſſet ſanctificata.

CAN. IX.

Nunquam aqua baptiſmi purgare peccata credentium poſſet, niſi tactu dominici corporis ſanctificata fuiſſet.

Item Siricius Papa Icomerio Terraco.

Generale baptiſma non niſi ſabbatho ſancto Paſchæ & Pentecoſtes celebretur.

CAN. X.

a Non ratione authoritatis alicuius, ſed ſola temeritate præſumitur, ut paſſim & liberè in natiuitate Chriſti ſeu apparitione necnon Apoſtolorum ſeu martyrum feſtiuitatibus innumeræ plebes baptizentur, cum ſibi hoc priuilegium apud nos & apud eccleſias omnes, dominicum Paſcha defendat ſpecialiter cum ſancta Pentecoſte.

Item Leo Papa, uniuerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis. i

De eodem.

a Epiſt.

CAN. XI.

DVo tēpora. Id eſt, Paſcha [a] & Pentecoſte, ad baptizādum a Romano pontifice legitimè ſunt præfixa. unde quia manifeſtiſsimè patet baptizandis in eccleſia electis, hæc duo tempora de quibus locuti ſumus, eſſe legitima: dilectionem ueſtram monemus, vt nullos alios dies huic obſeruantiæ miſceatis.

Idem.

Quare in prædictis tēporibus baptiſma celebratur.

CAN. XII.

PRopriè in morte crucifixi, & in reſurrectione ex mortuis, potentia baptiſmi, [b] nouam creaturam condidit [c] ex veteri: vt in renaſcentibus & mors Chriſti operetur & uita: dicente Apoſtolo: An ignoratis, quia quicūq; [d] baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte [e] ipſius ſumus baptizati? Conſepulti [f] enim ſumus cum illo, per baptiſmum in mortem: vt quomodo ſurrexit Chriſtus a mortuis per gratiam patris: ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul erimus & reſurrectionis eius, &c. quæ latius magiſter gentium ad commendandum ſacramentum baptiſmatis diſputauit, ut appareret ex huius doctrinæ ſpiritu, [g] regenerandis filijs hominum, & in Dei filios adoptandis illū diem & illud tempus electum, [h] in quo per ſimilitudinē formamq; [i] myſterij ea quæ geruntur in membris, ijs quæ in ipſo ſunt capite geſta congruere: dum in baptiſmatis regula & mors interuenit interfectione peccati: & ſepulturam triduanam [k] imitatur trina demerſio: & ab aquis eleuatio, reſurgentis inſtar eſt de ſepulchro. ipſa igitur operis qualitas, [l] docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum [m] eū eſſe, in quo orta eſt & uirtus [n] muneris, & ſpecies [o] actionis. Ad cuius rei confirmationem, plurimū ualet, ꝙ ipſe dominus Ieſus Chriſtus poſtquam reſurrexit a mortuis, diſcipulis ſuis (in quibus [p] omnes eccleſiarum præſules docebantur) & formam [q] & poteſtatē tradidit baptizandi, dicens: Euntes docete omnes gētes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. de quo [r] uti que eos & ante paſsionē potuiſſet inſtruere: [s] niſi proprie [t] uoluiſſet intelligi, regenerationis gratiā ex ſua reſurrectione cœpiſſet. Additur ſanè huic obſeruātiæ etiā Pentecoſtes [u] ex aduētu ſpiritus ſancti ſacra ſolennitas, quæ de Paſchalis feſti pēdet articulo. & cùm ad alios [x] dies, alia feſta pertineāt: hæc ſemper ad eum diem qui reſurrectio domini eſt, inſignis occurrit, porrigēs quodāmodo auxiliantis gratiæ manū: & eos quos a die Paſchæ aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclusit, inuitat: ut quibuſlibet neceſsitatibus impediti, de ſiderij ſui effectum, dono ſpiritus ſancti conſequantur. Hoc autem

[a] DVo tempora, id eſt Paſcha. Hoc capi. intelligas de baptiſmo ſolenni. nam quolibet tempore propter timorem poteſt baptizari, ſupra eadem diſtinctione tertia, capitulo, celebritatem.

[b] PRoprie in. Potentia baptiſmi. Id eſt, baptiſmus potens & efficax. extra ead. c. maiores. §. caute.

[c] Condidit. Id eſt, reformauit & innouauit, id eſt, inſtitutum eſt ut condat: quaſi ut celebretur tunc, ſcilicet in morte.

[d] Quia quicunque. Id eſt, cuiuſcunque conditionis, ſeruus uel liber. maſculus uel fœmina. adultus uel puer. xxix. q. ij. in prin.

[e] In morte. Id eſt, ad ſimilitudinē mortis eius: ut ſicut ſemel mortuus eſt ille, & ſemper uiuit: ita & nos ſemel mortui in peccatis per baptiſmum ſemper uiuamus in bono. vel in morte eius dicimur baptizati: quia mors eius eſt cauſa purificationis noſtræ. de pœ. di. ij. c. ſi enim.

[f] Conſepulti. Et ſimili modo uidemur fuiſſe mortui, & reſurrexiſſe, ex quo nouam formam aſſumpſimus per mortem eius in baptiſmo.

[g] Spiritu. Id eſt, ſpirituali doctrina.

[h] Electum. Sed uidetur, quod tactu ſui corporis uim baptiſmo contulit. ſ. e. c. nunquam. Sed dicimus, quod tunc poteſtatem aquæ contulit: ſed in morte ſua uoluit illam poteſtatem ſuum conſequi effectum: ut hic in fine dicitur.

[i] Formamque. Id eſt, per ſimilem formam myſticam. ſ. diſtinctio. ij. capit. quia paſſus.

[k] Triduanam. Infra e. c. poſtquam. & c. de trina.

[l] Qualitas. Id eſt, ſimilitudo facti. [1]

[m] Diem legitimū. Id eſt, diem naturalem dic ſabbathum & ſequentem noctem.

[n] Et uirtus. Id eſt, efficacia ſacramenti. i. baptiſmi. habebat quidem ante efficaciam, ſed non tantam: quia non erat adhuc porta cæli aperta. quamuis enim uim regenerandi aquis tactu ſui corporis contulerit: ut ſupra e. cap. nunquam. non tamen patebat ianua ante paſsionem: quia apertionem paradiſi paſsio eius ſpecialiter operata eſt cum reſurrectione. [4] extra eadem, capitul. maiores. §. caute.

[o] Et ſpecies. Id eſt, ſimilitudo uel repræſentatio uel ſimilitudo repræſētata, id eſt, quod repræſentatur ab actione, quæ fit in baptiſmo, ſcilicet mors, & triduana ſepultura, & reſurrectio Chriſti.

[p] In quibus. Supra di. lxj. capitu. miramur. [5]

[q] Et formam. Generalem. ſ. quod non fecerat ante. ſ. e. ca. per aquam. uel hic dicto, ibi facto. xxiij. quæſtio. v. capi. ſi audierit. extra de appel. c. dilecti.

[r] De quo. Id eſt, de qua forma baptizandi generali.

[s] Inſtruere. Tantum ſupple, & non poſt niſi, &c.

[t] Niſi proprie. Id eſt, generaliter ad omnes.

[u] Pentecoſtes. Sicut reſurrectio. lxxv. di. c. quod die.

[x] Ad alios. Id eſt, alijs diebus attribuantur: & in alijs diebus contingant: quoniam reſurrectio ſemper die dominico celebratur.

[a] Reſpicit literā præcedētē.

[a] Id eſt, fides mortis ei⁹. H. aliq dicūt in morte; id eſt, peccatorū ablutione & mortificatione. Morti ſemel, ſēper uiuamus.

Rom. 6. a

Baptiſmi uis qñ data fuit aquæ.

[1] Id eſt, mod⁹ operādi, quē habet qui baptizat. Archi.

[4] De hoc not. ſ. ca. ex quo.

Mat. 28. d

[5] Hoc uult dicere, qa ad diſcipulos loquē do omnes comprehēdit in hoc ca. hic alle gato, miramur. cū ſuis concor. Arc.

Non

a Non ex noſtra. Quaſi dicat, non ex noſtro ingenio: ut ī [illegible] di. ij. in Chriſto.
b Trium milium. Sed quomodo poſſe [illegible] eſſe, quod tot un[illegible] dic baptizaret? for[illegible] te quia fundebat a[illegible] quam ſuper eos. [illegible] lias nō uſ quem [illegible] bet poſſet immer[illegible] re. Sed pone qu[illegible] non ſuper eos fun[illegible] bat aquam niſi [illegible] partem corporis: [illegible] tus ne erat bapti[illegible] tus? Dicit Hug. qu[illegible] ſi fundatur ſuper [illegible] put uel ſuper ma[illegible] mam partem cre[illegible] ris, ſemper credi[illegible] tum baptizari. [illegible] Vel dic [illegible] non. baptizari, ſi [illegible] etiam cadat [illegible] pedem: i arg. [illegible] nec quenqua[illegible] cui ſufficit po[illegible] te partem ad h[illegible] poſſideat totu[illegible] tamen eius qu[illegible] animi ſit, ut [illegible] intendat poſſidere: ut ff. de acq. poſ. poſſideri. §. j. ſic de poeni. diſtinct. j. uul garis.

Baptizan do an ſit opus totū corpus ſ-mergere

Act. 2. f

i Arg. cō tra. ſ. c. c. primaiter ſicu. toto corpore.

ADDIT IO.

Hoc etiā not. Gof. in ſumma de baptiſmo. §. item quæritur quid ſi. & Inn. extra de bapti. debitum. Archidi.
c Petrus. ī. ead. diſtin. ij. tunc eis.
d SI quis. Aliam gratiam. & ita non omnis Chriſti actio, noſtra eſt lectio: argu. ī. diſt. ij. liquido. quia ex eo non eſſet remiſſio peccatorum: ut j. e. diſt. non regenerabantur.
e Ex uoluntate. i. ex concupiſcentia.
f Carnis. i. fœminæ quæ de carne Adæ eſt facta. propterea dicitur fœmina caro, quæ regitur: uir ſpiritus, qui regit.
g Renaſcendi. ſ. pro nobis. quomodo & circuncidi.
h Dicens. In epiſtola ad Corinth.
i Finis. Scilicet conſummationis. im

* Nō per illud baptiſma tantū corpus lauabatur exterius: nō mūdabatur interius a peccato. Arc.

Ioan. 1. b

nos, non ex noſtra a perſuaſione defendere, ſed ex Apoſtolica authoritate ſeruare, ſatis idoneo probamus exēplo, ſequentes beatum Petrum Apoſtolum, qui in ipſo die quo omnium credentium numerū, promiſſus ſpiritus ſancti repleuit aduentus, trium milium b populum ſua prædicatione conuerſum lauacro baptiſmatis conſecrauit: qđ ſancta ſcriptura quæ Apoſtolorum actus continet, fideli hiſtoria docet dicens: His auditis, compuncti ſunt corde: & dixerunt ad Petrum & reliquos Apoſtolos: Quid faciemus uiri fratres? Petrus c autem ad illos inquit: Agite pœnitētiam, & baptizetur unuſquiſq; ueſtrum, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti in remiſsionem omnium peccatorum ueſtrorum: & accipietis donum ſpiritus ſancti.

Item.

De eodem,

CAN. XIII.

SI quis autem epiphaniæ feſtiuitatem) quę in ſuo ordine debito honore ueneranda eſt) ob hoc exiſtimat habere priuilegium baptiſmatis: quia hoc quidam putant, quòd in ea die dominus ad baptiſmum ſancti Ioannis acceſſerit: ſciat illius baptiſmi aliam gratiam, d & aliam fuiſſe rationem: nec ad eandem pertinuiſſe uirtutem, qua per ſpiritum ſanctum renaſcuntur, de quibus dicitur: Qui non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate e carnis, f neq; ex uoluntate uiri, ſed ex Deo nati ſunt. Dominus enim nullius indigens remiſsione peccati, nec quærēs remediū renaſcēdi: g ſic uoluit baptizari, quomodo uoluit circūcidi, hoſtiāq; pro emūdatione offerri: ut qui factus erat ex muliere, (ſicut apoſtolus ait) fieret ſub lege: quā nō uenerat ſoluere, ſed adimplere, implendo finire: ſicut apoſtolus prædicat dicens: h Finis i autē legis Chriſtus eſt, k ad iuſtitiam omni credēti. Baptiſmi autē ſui in ſe condidit l ſacramētū: quia in omnibus primatum tenēs, ſe docuit eſſe principiū: & tūc regenerationis potentiā m ſanxit, quādo de latere ipſius profluxerunt ſanguis redēptionis & aqua baptiſmatis.

Item ex concilio Gerundenſi. †

In ſolennitate Paſchali & Pētecoſtes, catechumini baptizentur.

CAN. XIIII.

DE catechuminis baptizandis id decretum eſt, ut in Paſchali feſtiuitate uel Pētecoſtes, ueniant ad baptizādum: cæteris ſolēnitatibus infirmi tantùm n debent baptizari.

Item Leo Papa. †

Neceſſitate cogente, quolibet tempore baptizare licet.

CAN. XV.

SI qui neceſsitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragij urgenē: o omni tēpore debent baptizari.

Item Gela. Papa clero & plebi Tarentino.

Niſi neceſſitate cogēte præter Paſcha, & Pētecoſten, nullus baptizare præſumat.

CAN. XVI.

VEnerabilis baptiſmi p ſacramentū, non niſi in feſtiuitate Pa-

plet enim in ſe & in nobis quod lex prædixerat.
k Chriſtus eſt. Chriſtus dico ualens ad iuſtitiam omni credenti, de pœ. diſt. ij. ſi enim.
l Condidit. i. nunciauit & inſtituit.
m Potentiam. Id eſt, plenam efficaciam: quia tunc ianua cæli fuit aperta. extra eo. maiores. Ioan. de hoc ī. ead. proprie.
n DE catechuminis. Infirmi tantum. Quid ſi ſacerdos catechuminos ſanos a baptiſmo repellat: & ipſi interim ante conſtitutum tempus ſine baptiſmo decedant: nunquid imputabitur ſacerdoti? non uidetur. abſit enim ut ea quæ propter bonum & licitum facimus, &c. ut xxiij. quæ. v. de occidendis. t
o Infirmi. Vel etiam paruuli. ī. diſtinc. v. baptizari.
o SI qui. Vrgentur. ff. ſi quis cau. l. ij. ī. xvij. diſtinct. placuit. ff. de diuer. & temp. præ. l. j. alijs etiam modis in neceſsitate quis adſtringitur. xviij. diſtin. ſi epiſcopus.
p VEnerabilis baptiſmi. Cum præter baptiſmum ſalus nulla infantibus promittatur: ut j. ea. diſtin. nulla. non uidetur circa eos obſeruandum quod in iſtis continetur, ut præter ſtatuta tempora Paſchæ & Pentecoſtes baptizari non debeant, ne præueniente morte qui regenerari poſſint, uō inueniantur: ut diſtinctio. v. capit. ij. in ambiguis autem ſequēdum eſt quod certius æſtimatur: ut ſuprà. diſtinctio. lxviij. preſbyteri. hoc etiam conſuetudo eccleſiæ obſeruat in paruulis.

Rom. 10.

Catechuminus ſi moriatur ſine baptiſmo, an ſit imputandum preſbytero?

cap. 4. De hoc etiā lege & not. ī. di. preſbyt. in h. uer. uideas. Arc.

Paruuli poſſunt omni tēpore baptizari.

† Epiſt. 4.

ſchali & Pentecoſtes tradere præſumat epiſcopus exceptis ægritudine laborantibus: quibus urgente mortis periculo, talibus oportet (ne in æternum pereant) remedijs ſubueniri.

Idem.

De eodem.

CAN. XVI.

Baptizandi ſibi quiſpiam paſsim, quocunque tempore nullam credat ineſſe fiduciã præter Paſchale feſtum, & Pẽtecoſtes uenerabile ſacramentum, excepto duntaxat grauiſsimi languoris incurſu, in quo uerendum eſt, ne morbi creſcẽte periculo, ſine remedio ſalutari, fortaſsis ægrotans exitio præuentus abſcedat.

Idem Iſidorus de Officijs lib. ij. cap. xxiiij.

Nemo niſi ſacerdos baptizare præſumat.

CAN. XVII.

Conſtat baptiſma [a] à ſolis ſacerdotibus [b] eſſe tractandum:† eiuſque myſteriũ [c] nec ipſis diaconibus explere, eſt licitum abſque epiſcopo uel pſbytero: [d] niſi (his procul abſentibus) ultima languoris neceſsitas cogat: qđ & laicis [e] fide lib. plerunq; permittitur.

Item Gelaſius papa.

Diaconos quoq; tunc, &c. ut ſuprà in tractatu ordinandorũ: ubi de reuerentia diaconorum erga ſacerdotes agitur.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto. †

Non præſumat mulier baptizare.

CAN. XVIII.

Mulier [f] quamuis docta & ſancta, uiros in conuentu docere, uel aliquos baptizare non præſumat, niſi neceſſitate mortis cogente. Vnde Vrbanus papa ij. Super quib. [g] cõſuluit, &c. ut. ſ. in tractatu coniugij: ubi de compatribus agitur.

Itẽ Aug. ad Fortunatũ.

Etiam laici neceſsitate cogente baptizare poſſunt.

CAN. XIX.

In neceſsitate, cùm epiſcopi aut pſbyteri aut quilibet miniſtrorum nõ inueniuntur, & vrget periculum eius qui petit, ne ſine iſto ſacramento, hãc uitam finiat etiam laicos [h] ſolere dare ſacramẽtum quod acceperunt, ſolemus audire.

Item ex decreto Martini papæ iij.

De eodem.

CAN. XX.

Qvicunq; [i] presbyter ĩ prouincia propria, uel in alia uel ubicũque inuentus fuerit, ubi commendatum ſibi infirmum baptizare noluerit, uel pro intentione itineris, uel de aliqua excuſatione, & ſic ſine baptiſmo moritur, deponatur.

Item Iſidorus.

Non reiteretur baptiſma, quod à pagano miniſtratur.

CAN. XXI.

Romanus [k] pontifex non hominem iudicat qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus ſit qui baptizat.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum cap. iij. *De eodem.*

CAN. XXII.

A Quodam Iudæo neſcitis utrum Chriſtiano an pagano multos in patria ueſtra baptizatos aſſeritis, & quid inde ſit agendum, conſulitis. Hi profectò ſi in nomine ſanctæ Trinitatis, [l] uel tantum

---

lis ſecus in adultis, in quibus ſimile periculum non timetur, quia in eis conuerſio mentis ad Deũ, baptiſmi uicẽ ſupplere non dubitatur: ut ĩ. ea. baptiſmi uicem.

a Conſtat baptiſma. i. baptiſmi myſterium unde ad expoſitionem eius ſequitur. eiuſq; myſterium.

b Sacerdotibus. ĩ. ead. ſanctum. contra ubi dicitur ꝙ authoritas traditionis baptiſmi etiam ad laicos pertinet Chriſtianos. ſed illud in neceſsitate uerum eſt, ut hic ſubiungitur, & ibi exemplo de pœnitente & cathecumino declaratur.

c Myſterium. ſ. de pœnit. diſt. j. quem pœnitet.

d Vel præsbytero. id eſt, licentia. ſ. diſtinct. xciij. diacones. & ca. diaconi. contra. dic ut ibi.

e Quod & laicis. ĩ. xxx. q. j. ad limina. j. q. j. cap. quod quidam.

Mulier. Hæc eſt tertia ps diſtin. in qua probat per duodecim capi. quod in neceſsitate poteſt fieri baptiſmus à quocunq; lo. de Fant.

f Mulier. ſ. xxxiij. q. v. ca. mulierem. xxiij. diſtinct. cap. mulier.

g Super quibus. ſ. xxx. q. ij. c. ſuper quibus.

In neceſsitate.

h Etiam laicos. ſ. j. q. j. neque. & c. ſi quis per ignorantiam. & capit. quod quidam. ſ. xciij. diſtinct. diacones.

i Qvicunque. ſ. j. quæſt. j. neq;. & c. ſi quis per ignorantiam.

k Romanus. ĩ. ea. diſtinct. quos à paganis. cõtra. ibi, nonan forma eccleſiæ. ſ. diſt. lxij. nulla ratio. ſ. j. q. j. c. j. G. contra ibi enim dicitur, ꝙ nemo dare poteſt. quod non habet: ut ĩ. ea. quæ. in princ. quomodo ergo baptiſmum paganus tradere dicitur? ſic creditor dominium rei ſibi obligatæ poſt biennium in aliũ tráſfert: quod tamen non habet. inſtit. quibus ali. licet uel non. §. j. Argu. contra. ff. de acquir. rerum domi. traditio. iuris ergo authoritate permittente, poteſt quis in alium transferre qđ non habuit. & hoc caſuale: illud uero regulare. j. quæſtio. vij. Daibertum.

l A Quodam. Trinitatis. ĩ. ead. diſt. ſanctum. & c. ſi non ſanctificatur. contra. ĩ. ead. diſt. multi. & cap. ſi re uera. & cap. in ſynodo. contra. Sed hic expone trinitatis explicite. ĩ. ead. diſtin. agunt homines. ĩ. ead. diſt. poſtquam uos. contra. Et quare potius baptizatur quis in nomine Chriſti, quam in nomine trinitatis? Tu dic, quod in nomine trinitatis non intelligitur, niſi trium perſonarum eſſentiæ unitas & in nomine Chriſti intelligitur unctus, ungens, & à quo ungitur. Dicit ergo Gratianus concesſum fuiſſe Apoſtolis baptizare, in nomine Chriſti propter nomen Chriſti amplianDum. hoc eſt abrogatum

† Alias, traditum.

† conſil. 4. c. xcix.

Dare poteſt qs qđ nõ habet.

Baptizatur quis ĩ noĩe Chriſti: nõ autem in nomine trinitatis.

Actus. 2. & 19.

Ratum per contr[illegible] ria hic ſignata j. [illegible] ius ſynodo. & cap. [illegible] non ſanctificatur [illegible] hoc non credo:cu [illegible] hoc cap. Nicolai [illegible] ſterius fit. Dico c[illegible] ergo, quod non deb[illegible] quis baptizari [illegible] nomine Chriſti. [illegible] tamen baptizatu[illegible] ualet baptiſmus [illegible] & hoc innuit hic [illegible] la littera, quia no[illegible] lorum ſcilicet [illegible] baptizant, &c.

b Baptiſmus. [illegible] teſtatem. [illegible] dixit, Vidi ſpiri[illegible] deſcendentẽ de[illegible] lo ſicut columb[illegible] & manſit ſuper [illegible] & ego neſciebā [illegible] & hoc exponit [illegible] guſt. ꝙ Ioan. n[illegible] bat eum, id eſt [illegible] ſciebat ꝙ ſibi [illegible] ſtatem illam [illegible] nuiſſet domin[illegible] tantum mini[illegible] baptizandi re[illegible] dominus.

b Non exho[illegible] rreat. Ex. xxxij. dist. [illegible] eque rum. ẽ.j.q.j. in homine.

c Columba. id eſt, eccleſia. xxiiij. q. j. loquitur.

d Vbi. xxvi. queſt. vij. alligant.

e Neque. ut ẽ. diſt. xix. ſecundum.

Idẽ no. ẽ.ca.multi.ubi dicā Arch.

Ad ca. j. Ioan.

f Qui plātat. prædicando, ad fidem conuertendo.

g Qui incrementum. id eſt, infuſionem gratiæ, & remiſsionem peccatorum. j. q. j. ſi fuerit.

h Item: ego. Rñ. tacitæ obiectioni. quaſi dicat, licet malus miniſter conficiat uel baptizet, nihilominus tamen debent eſſe boni.

[redacted]

i Qui baptizat. Interius, abſoluendo à peccatis. nam illius eſt baptiſmus, non baptizantis. ẽ. ca. à quodam.

k Ebrioſum. dum tamen intelligat qd agit. & conſuetudinem hic notat hoc nomen, non actum. extra ead. maiores. uer. illud uero.

l In neminẽ miniſtrorũ, miniſterium & in bo.

m De hoc etiam leg. & not. ẽ. j. q. j. dedit. ibi uidea. Arch.

l Cum baptizat. Aut co-

in nomine Chriſti, ſicut in actibus Apoſtolorum legitur, baptizati ſunt: (unum quippe idem que eſt, ut ſanctus Ambroſius exponit) quia non illorum, ſed eius eſt: rebaptizari non debent.

Item Auguſtinus contra Creſcentium Grammaticum.

Sicut per bonum, ita per malum miniſtrum æque baptiſma miniſtratur.

CAN. XXIII.

SI inter bonos miniſtros (cum ſit alius alio melior) nõ eſt melior baptiſmus, qui per meliorem datur, quando idẽ baptiſmus daẽ: nullo modo malus eſt qui etiã per malum datur: quãdo idẽ baptiſmus datur: & ideo ꝑ miniſtros diſpares Dei munus æquale eſt: quia non illorum, ſed eius eſt.

Idem ſuper Ioã. in parte j. tractatu v. †

Non merita miniſtrorum, ſed uirtus Chriſti, in baptiſmate operatur.

CAN. XXIIII.

BAptiſmus talis eſt, qualis ille eſt cuius poteſtate datur, non qualis ille per cuius miniſterium datur. Idem. Quid nouerat Ioannes Baptiſta? Dominum noſtrum. Quid non nouerat? Poteſtatem a dominici baptiſmi in nullum hominem à domino tranſiturã, ſed miniſteriũ planè tranſiturum. poteſtatem à domino in neminem † tranſituram: ſed miniſterium & in bonos & in malos. Non exhorreat b columba c miniſterium malorum, ſed reſpiciat domini poteſtatẽ. Quid igitur tibi facit miniſter malus, ubi d bonus eſt domi-

nus? Quid te impedit malitioſus pco, ubi beneuolus eſt iudex? Itẽ: Neque e qui plantat f eſt aliquid, neq; qui rigat: ſed g incrementũ g dat Deus. Itẽ: Ego h dico, & nos dicimus omnes: quia iuſtos oportet eſſe omnes, per quos baptizatur. iuſtos oportet eſſe tanti iudicis miniſtros, ſi miniſtrare iuſtè uoluerint. ſi autẽ noluerint eſſe iuſti qui in cathedra Moyſi ſedẽt, ſecurũ me fecit magiſter meꝰ de quo ſpiritus eius dicit: Hic eſt qui baptizat. i Itẽ non timeo adulterũ: ebrioſum: k non homicidã: quia colũbam attendo per quã mihi dicitur, Hic eſt qui baptizat.

Item in tractatu vj.

De eodem.

CAN. XXV.

CVm baptizat malus ex aliqua ignorãtia eccleſiæ, uel tolerantiæ, (Aut enim ignorãtur ma li, aut tolerantur l paleæ, quouſque in ultimo uentiletur area) illud quod datum eſt, unum eſt, nec impar propter impares miniſtros, ſed par & æquale propter hunc qui baptizat.

Idem de eccleſiaſticis regulis. †

Non reiteratur baptiſma, quod in nomine trinitatis miniſtratur.

CAN. XXVI.

SI qui † apud illos hæreticos baptizati ſunt, qui in ſanctæ trinitatis m confeſſione n baptizant, & ueniunt ad catholicam fidem, recipiantur quidem ut baptizati, ne ſanctæ trinitatis inuocatio uel confeſsio annulletur, ſed doceantur integ: è & inſtruantur quòd ſanctæ trinitatis myſterium in eccleſia teneant, & ſi conſentiant, o credere, uel acquieſcunt confiteri, purgati fidei integritate, firmentur impoſitione manus. Si uerò paruuli ſunt, & hebetes qui doctrinam non capiant, reſpondeant pro illis, qui eos offerunt, iuxta morem baptizandi & ſic per manus impoſitionẽ, p chriſmate communicati q

leratur. ẽ. xxiij. q. vij. cap. j.

l Qui. Trinitatis. ẽ. j. q. j. neque in uocatione.

m Confeſſione. id eſt, inuocatione.

n Et ſi conſentiant. Hoc de adultis.

o Per manus impoſitionem. confirmatoriã, quæ etiam in hoc caſu reconciliatoria eſt. ẽ. ca. diſtin. ab antiqua. & j. q. j. ecce.

p Per manus. Sed nunquid de furioſo iudicat ſecundũ illum ſtatum mentis quem habebat cum in furorẽ incidit? Nam ſi uoluntatem habuit baptizandi, & incurrit furorem, ualebit ei baptiſmus in furore collatus: alias non. extra. eo. maiores. §. ult. Secus in puero: quia puer non habuit uoluntatem unquam & tamen ſaluabitur baptizatus. ẽ. ead. quæris.

q Communicati. id eſt, peruncti.

Sint ul niſtri n ſti. ſi uolũt. Baptiſmꝰ an poſſit cõferri furioſo.

† ca. 52

† Alias hi qui.

Eucha

cum euchariſtiæ [a] myſterijs admittantur.

Idem ad Oroſium in libro ij. †

De eodem.

CAN. XXVII.

Qvamuis unum baptiſma ſit & hæreticorum eorum ſcilicet, qui in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti baptizant, & eccleſiæ catholicæ: tamen qui foris eccleſiam baptizantur, non ſumunt baptiſmum ad ſalutem, [b] ſed ad perniciẽ: habentes nimirum formã ſacramenti, uirtutem autem eius abnegantes: & ideo eos eccleſia non rebaptizat, quia in nomine trinitatis [c] baptizati ſunt: & ipſa eſt profectò forma ſacramenti: ideo cum reuerſi fuerint, accipiunt uirtutem ſpiritus ſancti: quam qui foris eccleſiam baptizantur, nondũ habent.

Item Pelagius Papa Gaudentio epiſcopo. †

Baptizetur iterum qui tantum in nomine domini baptizati probabitur.

CAN. XXVIII.

Si re uera hi de hæreticis qui in locis tuæ dilectioni uicinis cõmorari dicuntur, ſolummodo ſe in nomine domini baptizatos fuiſſe, forſitan confitetur, [d] ſine cuiuſquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem uenientes, in ſanctæ trinitatis nomine baptizabis. Si uero apud dilectionem tuam & eorum, qui conuerti uolunt, manifeſta confeſsione claruerit, quòd in nomine Trinitatis fuerint baptizati: ſola reconciliationis impenſa gratia, catholicæ ſociare fidei maturabis: ut tali diſpenſatione ſeruata, nihil aliter quàm quod Euangelica iubet authoritas, temeritatis cuiuſquam ſpiritu uideatur effectum.

Item Augu. de unico baptiſmo, libro viij. †

An approbetur baptiſma, qđ a non baptizato præſtatur.

CAN. XXIX.

Solet etiam quæri, utrùm approbandum ſit baptiſma, quod ab eo [e] qui non accepit accipitur, ſi fortè hoc aliqua curioſitate didicit quomodo dandum ſit: & utrùm nihil interſit, [f] quo animo accipiat ille cui datur: an cum ſimulatione: an ſine ſimulatione. ſi cum ſimulatione, utrùm fallens [g] ſicut in eccleſia, uel in ea quæ putatur eccleſia: an iocans, [h] ſicut in mimo. ueruntamẽ ſi quis me fortè in eo concilio cõſtitutum ubi talium rerũ quæſtio uerſaretur, non præcedentibus [i] meritis quorum ſententias ſequi mallem, urgeret ut dicerem, quid ipſe ſentirem: ſi eo modo affectus eſſem, quo eram dum dictarem, [k] nequaquam dubitarem habere baptiſmum eos, qui ubicunq; & a quocunque illud uerbis Euangelicis conſecratum ſine ſui ſimulatione, [l] & cum aliqua fide accepiſſent: quaquam ad ſalutẽ ſpiritualem eis non prodeſſet, ſcilicet ſi charitate caruiſſent: qua catholicæ inſeruntur eccleſiæ. ſi enim habeam fidem [m] ut montes tranſferam, [n] charitatẽ autẽ nõ habeam, nihil ſum: ſicut iam [o] præteritis maiorum ſtatutis, non dubites illos etiam habere

Corpus dñi nõ datur paruulis.

[f] q. 65. in dialogo.

a Vt 32. diſtinc. §. uerum. c. ad hoc.

s Quod dic ut le. & no. j. c. placuit. de infantibus.

† cap. 53. lib. 7.

Virtutes omnes habet, q unã habet.

1. Cor. 13.

a Euchariſtiæ. Hoc de adultis: quia paruulis non datur corpus Chriſti: ut j. ea. c. in eccleſia. niſi forte ubi conſuetudo eſt, quod infunditur per ora eorum ſanguis Chriſti: non corpus ſecundum quoſdam.

b Qvamuis. Ad ſalutem. Hoc dicitur de illis qui ſcienter ab hæreticis baptizantur, & eorum errorem imitãtur: ſed in neceſsitate mortis, melius eſſet a talibus baptiſmum accipere, quam ſine perceptione talis ſacramenti decedere: quia ſi euaſerint, manus impoſitionem & cætera quæ ſequuntur, in catholica eccleſia recipiunt: ut j. ea. ſanctum eſt. in fine. paruulis hoc non nocet. j. q. iiij. placuit.

c Trinitatis. Id eſt, patris & filij & ſpiritusſancti. ſ. ead. propria.

d Si re uera. Confitentur. hic creditur eis pro ſe: quia nulli fit præiudicium.

Solet etiam. Hæc eſt quarta pars diſt. ſecundum Ioan. de Fant.

CASVS. Tres *queſtiones mouet Augu. in hoc c. Prima eſt, an aliquis ſit baptizatus qui baptizatur ab aliquo non baptizato? Secunda eſt, an fictus accedens ad baptiſmum, ſuſcipiat baptiſmum? Tertia eſt, an ille baptiſmum ſuſcipiat, qui mimice & iaculariter baptizatur? Has queſtiones per ordinem præmittit Auguſtinus, & poſtea ſoluit primam & ſecundam dicens in utroq; caſu, baptiſmum, eſſe collatũ licet ſine charitate nõ poſſit ad ſalutem prodeſſe: quod probat authoritate Apoſtoli. Queſtionem uero tertiam inſolutam dimittit, dicens ad eius ſolutionem diuinum reſponſum per alicuius reuelationem eſſe neceſſarium, & quod de hoc uellet audire ſententias aliorum. ergo ſolet etiam queri, &c.* Nequaquam *prima ſolutio. ſicut iam, ſecunda ſolutio. dum ea, id eſt, iuſta.*

e Quod ab eo. Supra eadem diſtinctione, Romanos.

f Interſit. Quoad ſacramentum: ut infrà ea. ſicut.

g Fallens. Cum dolo.

h An iocans. Tertia quæſtio.

i Non præcedentibus. Id eſt, ſuper hoc dicẽribus prius bonis uiris plenis meritorum.

k Nequaquam. Soluit primam quæſtionem.

l Simulatione. Maxime.

m Fidem. Sed quomodo poſſum habere talem fidem, & non charitatem: cũ qui habet unam uirtutem, habeat & omnes? de pœnit. diſtinctio. v. capit. ultim. [redacted], ſecundum quod mali etiam miraculoſe prophetizant, j. quæ. j. prophetizauit. Vnde caute dixit: ſi enim habeã, &c.

n Montes transferam. Intellige montes dupliciter. Vel ad literam, ſicut de beato benedicto. Vel montes, id eſt, dæmones a patientibus.

o ſicut iam. Soluit ſecundã quæſtionẽ.

Falla-

baptiſma, qui quanquàm fallaciter [a] id accipiăt, in eccleſia tamen accipiunt, uel ubi ab eis putatur eſſe eccleſia, in quorum ſocietate id accipitur de quibus dictū eſt: [b] Ex nobis exierūt. Vbi [c] autem neque ſocietas ulla eſſe crederetur, ſed totum ludicrè & mimicè & ioculariter ageretur, utrum approbandus eſſet baptiſmus, qui ſic daretur: diuinum iudiciū per alicuius reuelationis oraculum, concordi oratione gemitibus implorandum [d] eſſe cēſemus: ita ſaue, ut poſt me dictu- ros ſentētias, ſi quid iam exploratum & cognitum afferrent, humiliter explorem.

Item in libro ij. †

Non reiteratur baptiſma, quod in fide ſancta trinitatis ab hæreticis præſtatur.

CAN. XXX.

Oſtēditur illos impiè [e] facere qui rebaptizarē conantur orbis [f] unitatem: [g] & oſtendunt catholicos non rectè facere, qui Dei ſacramenta improbare nec in ipſo ſchiſmate audemus. in quo enim nobiſcū ſentiunt: in eo etiam nobiſcum ſunt. in eo autem a nobis receſſerunt, in quo a nobis diſſentiunt. Item ſacramentū [h] baptiſmi, eſt qđ habet ille qui baptizatur: & ſacramentum dandi baptiſmū, eſt quod habet qui ordinatur. ſicut enim baptizatus ſi ab unitate receſſerit, ſacramentum baptiſmi non amittit: ſic & ordinatus ſi ab unitate receſſerit, ſacramentum dandi baptiſmi nō amittit. nulli enim ſacramento iniuria [i] eſt facienda. ſi diſcedit [k] a malis, utrunq; diſcedit: ſi permanet in malis, & utrunq; permanet. ſicut ergo acceptatur baptiſmus, quē non potuit amittere qui ab unitate diſceſſerat: ſic acceptandus eſt baptiſmus, quem dedit ille qui ſacramentum dandi cùm diſcederet nō amiſerat. Item ſi ad baptiſmum fictus accedit: dimiſſa ſunt ei peccata, an non ſunt ei dimiſſa? Eligant quod uolunt: quodcunque elegerint, ſufficit nobis. Si dimiſſa dixerint; quomodo ſpiritus diſciplinæ [l] effugiet fictum, ſi in iſto remiſsionem operatus eſt peccatorum? Si dixerint non eſſe dimiſſa, quæro ſi poſt fictionem ſuam corde cōuerſo, & uero dolore fateatur, an denuo baptizandus iudicaretur? quod ſi dementiſsimum † eſt dicere, fateantur uero baptiſmo Chriſti baptizari poſſe hominem: & tamen cor eius [m] in malitia uel ſacrilegio [n] perſeuerans peccatorum abſolutionem non ſinere fieri: atque intelligant in cōmunicationibus [o] ab eccleſia ſeparatis, poſſe homines baptizari: ubi Chriſti baptiſmus eadem ſacramenti celebratione datur & ſumitur: qui tamen tunc proſit ad remiſſionem peccatorum, cum quis reconciliatus unitati, ſacrilegio [p] diſſenſionis exuitur: quo eius peccata tenebantur, & dimitti non ſinebantur.

Item in epiſtola ad Bonifacium. †

Valet ad ſalutem baptiſma, etſi non ea fide paruuli offeruntur.

CAN. XXXI.

Non illud te moueat, q; quidam non ea fide ad baptiſmum percipiendum paruulos offerunt, ut gratia ſpirituali ad uitam regenerentur æternam: ſed hoc eos putant remedio temporalem retinere uel recipere ſanitatem: [q] non enim

---

[a] Fallaciter. Supra xxij. q. ij. nec artificio. ī. j. q. j. ſicut ſictū. ī. di. xxvij. quod interrogaſti.

[b] Dictum eſt. A Ioanne.

[c] Vbi. Tertiam inſolutam dimittit.

[d] Implorandum. Hæc quæſtio alibi uidetur determinata, ut j. q. j. §. ecce. nam etiam inuitus quis baptizatur, ut xlv. di. de Iudæis. Ad hoc dico, quod ſi baptizans intendit baptizare, qualemcunque intentionem baptizatus habeat, recipit ſacramentum. ſed ſi non intendit baptizare, licet uerba proferat, non eſt baptizatus, quia uerba debent ſeruire intentioni: ut xxij. q. v. humanæ. arg. ad hoc ī. e. retulerunt. Nam qui ioco uel ludendo dicunt talia uerba, ſpondes? ſpondeo. non obligant ſibi alios: ut ff. de actio. & obliga. obligationum. in fin. & dic ut dicto. §. ecce.

Oſtenditur. Hæc eſt quinta pars diſt. ſecundum Ioan. de Fan.

[e] Impie. Nam iniuria fit ſacramento. extra de apoſta. ex literarum.

[f] Orbis. Id eſt, eccleſiæ, quæ diffuſa eſt per totum orbem.

[g] Vnitatem. Id eſt, illos qui baptizati [illegible] in forma eccleſiæ, quæ eſt: Ego baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. ī. e. ca. proprie.

[h] Item ſacramentum. Id eſt, poteſtas. & ordo. ī. j. q. j. quod quidam. & ca. ſicut Chriſtus.

[i] Iniuria. Iniuria uidetur fieri ſacramento ſi ſcđo baptizaretur uel ordinaretur: quia uidetur fieri quaſi iam non fuiſſet baptizatus uel ordinatus: ut j. q. j. ſacramenta. tamen pœnitentia bene iteratur, licet ſit ſacramentum. de pœ. di. iij. quamuis. §. quod autem per pœnitentiam. Similiter unctio in quibuſdam eccleſijs. ī. de pœn. diſtin. iij. quamuis.

ADDITIO. quod no. lxviij. diſtin. §. quod ergo. & xcv. diſt. §. ſed iſtud. & extra de ſecun. nupt. uir autē. ibi uideas.

[k] Diſcedit. Quaſi dicat. ſi alterutro. iſtorum ſacramentorum malos carere dicis, dicas carere & reliquis.

[l] Spiritus diſciplinæ. Id eſt, ſpiritus diſciplinans & inſtruens.

[m] Cor eius. ī. e. quomodo contra.

[n] Sacrilegio. ī. e. di. nullus autem. & ca. tunc ualere.

[o] In communicationibus. Id eſt, in conuentibus.

[p] Sacrilegio. Id eſt, ſacrilegij diſſenſione.

Non illud. hæc eſt vj. pars diſtinctio. ſecundum Ioan. de Fant.

[q] Sanitatem. Extra. de apo. capi. ij. Inten-

Baptizās, debet habere intē tionē baptizandi.

[e] Hoc ꝓbat Aug. q dicit q intētio requiritur ad omne ſacramētū, & ſine intētione faciendi nihil fit i ſacramēto. Arch.

† c. j. li. j. cōtra Donatiſtas.

[g] Vt 24 q. j. loquitur. & 21. diſt. quāuis. & hoc qđ hic dicit faciebāt Donatiſtæ & Nouatiani, q rebaptizabāt catholicos ad eorum hæreſim trāſeūtes. 34. q. j. quidā. uel. Nouatiani. & uer. Donatiſtæ. Arc.

Pœnitētia licet ſacramen ſit, bene iteratur.

† Nefandiſsimū.

† Epiſtola xxiij.

propterea illi non regenerantur, quia nō ab iſtis hac intentione[a] offeruntur.

Item de unico baptiſmo, lib. iiij. †

Effuſio ſanguinis implet uicem baptiſmi.

CAN. XXXII.

BAptiſmi[b] uicē aliquādo implere paſſionē, de latrone illo, cui nō baptizato dictum eſt: Hodie mecum eris in paradiſo, beatus Cyprianus[c] non leue documētum aſſumpſit, quod etiam atque etiam conſiderans inuenio non tantum paſſionem pro nomine Chriſti id quod baptiſmo[d] deerat poſſe ſupplere, ſed etiam fidem[e] confeſſionemq; cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi in anguſtijs tēporum ſuccurri non poteſt. Neque enim latro ille, pro nomine Chriſti crucifixus eſt,[f] ſed pro meritis facinorum ſuorum. Neque quia credidit,[g] paſſus eſt, ſed dum pateretur credidit. Quantum itaque ualeat etiam ſine uiſibili ſacramento baptiſmi. quod ait Apoſtolus,[h] Corde[i] creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, in illo latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inuiſibiliter, cum myſterium baptiſmi non cōtemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis[k] excludit. Et ſicut in illo latrone quod de ſacramento baptiſmi defuerat, compleuit omnipotentis benignitas, qa non ſuperbia, non cōtemptu, ſed neceſſitate defuerat, ſic in infantibus, qui baptizati moriūtur, eadem gratia omnipotentis explere credenda eſt, quòd non ex impia uoluntate, ſed ex ætatis indigentia, nec corde credere[l] ad iuſtitiam poſſunt, nec ore confiteri ad ſalutem, ideo cum pro eis oratur ut impleatur erga eos celebratio ſacramenti, ualet uti que ad celebrationem eorum, quia ipſi reſpondere[m] non poſſunt. Alienum quippe opus eſt, cū credit[n] uel ſcit per alterum, ſicut alienū[o] opus fuit,[p] cum peccauit in alterum. Item. Sicut autem in latrone quia per neceſſitatem corporaliter baptiſmus defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem[q] ſpiritualiter affuit, ſic & cum ipſa præſto eſt, ſi per neceſſitatem deſit (quod latroni non defuit) perficitur ſalus, quod traditum tenet, uniuerſitas eccleſiæ cum paruuli infantes baptizantur, qui corde nondum poſſunt credere ad iuſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, quod latro potuit. quando etiam flendo & uagiendo, cum eis myſteriū celebratur, myſticis[r] ipſi uocibus obſtrepunt, & nullus Chriſtianorum dixerit, eos inaniter baptizari. Item. Quibus omnibus rebus oſtenditur, aliud eſſe ſacramentum baptiſmi, aliud conuerſionem cordis, ſed ſalutem hominis, ex utroque compleri,[ſ] nec ſi unum eorum defuerit, ideo putare debemus, conſequens eſſe ut & alterū deſit, quia & illud[t] ſine iſto potuit eſſe, ut in infante, & iſtud[u] ſine illo potuit eſſe, ut in

a Intentione. error enim talis non nocet paruulis, ī. e. ſatis oſtēdimus. intelliguntur enim offerri ab ipſa eccleſia: ut ī. ead. quæris à me.

BAptiſmi uicē. Hæc eſt ſeptima pars diſt. in qua probat triplicem eſſe baptiſmū, & hoc probat per iiij. c. lo. de Fant.

b *Baptiſmi.* CASVS. *Quidā per illam authoritatē: Niſi quis fuerit renatus, &c. dicebāt quod ſemper baptiſmus aqua eſſet neceſſarius. quorū opinionē reprobat Auguſt. exemplo latronis cui dictum eſt: Hodie mecum eris in paradiſo.*

c Cyprianus. etiam in teſtimonium inducens, dicit ergo baptiſmi defectum ſupplere paſſionem ut in illo latrone: uel fidem conuerſi ubi neceſſitas baptiſmum excludit. ſicut in puero ſufficit aquæ baptiſmus ſolus: quia ætatis neceſſitas, fidem excludit, ita ſimiliter adulto ſola fides ſufficit, cum neceſſitas excludit aquæ baptiſmum.

d Baptiſmo. Baptiſmus conſiſtit in tribus, in aqua, in paſſione: & in cordis contritione.

e Sed etiam fidem. ī. eo. catechuminū. contra. Sed hic de fide informata charitate, ibi de informi j. q. j. uide.

f Crucifixus eſt. ī. de pœn. diſt. j. importuna contra. Sed dicitur ibi martyr, id eſt, confitens. Martyr enim interpretatur cōfitēs. ad hoc 50. diſt. & purgabit. ſi tamen paſſus eſt pro Chriſto.

g Credidit. ī. de pœn. diſt. vij. nullus.

h Apoſtolus. in epiſtola ad Rom.

i Corde. id eſt, fide, quæ eſt in corde, id eſt, mente credit quiſquis: quod eſt ei ad remiſsionem peccatorum, id eſt, per fidem cordis iuſtificatur aliquis, id eſt, de impio fit pius.

k Neceſsitatis. poterit ne quis ſeipſū in neceſsitate baptizare? non.[1] extra de bapt. & eius effec. debitum. argu. ī. ea. ſanctū. ibi, nec aliquis, &c. Nihil enim proderit ei: ut de pœnitēte qui ſibi peccata non poteſt confiteri, nec ſe ipſum reconciliare. Item nunquid alio liquore ab aqua? Non. Nunquid ſi p̄miſta ſit aqua alij liquori, ſit baptiſm⁹? Si aqua præualet, baptizatur: alias non. iiij. q. iiij. c. hermaphroditus.

l Credere. ī. xv. q. j. §. ut itaque.

m Reſpondere. ī. ead. nihil eſt aliud.

n Credit. id eſt, ſaluatur ſic per alterum, ſcilicet infans.

o Alienum. quaſi dicat, ex alieno opere cauſam ſui peccati contraxit. ſ. c. ij. & iij.

p Fuit. ſ. Adæ. nam omnis res per quaſcunq; cauſas contrahitur, &c. extra de reg. iur. omnis res. de pœn. diſt. j. quem pœnitet. circa princi. uer. ſed q p uos.

q Quia per pietatem. i. fidem & confeſsionem illius. B.

r Myſticis. i. ſignificantibus miſerias præſentis uitę quā ingrediuntur. ſunt enim in ſignū futuræ miſeriæ & laboris.

ſ Compleri. Cum facultas adeſt.

t Et illud. ī. e. diſtin. ſicut in ſacramentis. illud. i. baptiſma ſine fide.

u Et iſtud. i. eſt, fides

† c. xxij. cōtra Donatiſtas & partim etiā ſcribitur in 4. ſenten. diſtinct. 4.

Luc. 23. f

Paſsio ſupplet defectū baptiſmi.

Ro. 11. b

Martyr dicitur confitens.

Baptizare ſeipſum nemo poteſt.

[1] Not. hic Hu. quod talis poterit ſe baptizarē: & nō erit baptizādus, exemplo ſanctorū quorūdā, q ſeipſos baptizaſſe leguntur ſed hęc opin. corrigit p hac decret. de bitū. Ratio: qa nemo à ſe naſcit. Arch.

latrone, cōplente Deo ſiue in illo ſiue in iſto: qđ non uoluntate defuiſſet. cùm.n.ex uolūtate [a] alterū horum defuerit, reatus hominē inuoluit. Et baptiſmus quidē poteſt ineſſe, ubi cōfeſsio cordis defuerit. Conuerſio autem cordis pōt quidē ineſſe, non percepto baptiſmo: ſed contēpto non poteſt. nec ullo modo dicēda eſt conuerſio cordis ad dominum cùm Dei ſacramentum contemnitur. [b]

Idē cōtra Iulianum. [†]

Non baptizatur in homine quicquid in eo eſt.

CAN. XXXIII.

SI quicquid eſt in homine quādo baptizatur & ſanctificatur, baptizari & ſanctificari cum homine credendū eſt, dicturus es, & ipſa in illo baptizari & ſanctificari quæ in inteſtinis & ueſica per digeſtionem corporis digeruntur, dicturus es baptizari & ſanctificari hominem, in matris utero conſtitutum, ſi ad hoc ſacramentum accipiendum, neceſsitas cogat grauidam, & ideo baptizari iam qui naſcitur [d] nō debeř. [c] poſtremò dicturus es baptizari febres, & ſanctificari quando baptizantur ægroti.

Idem ad Fortunatum.

Valet baptiſma, etſi per laicos miniſtretur.

CAN. XXXIIII.

SAnctum eſt baptiſma ꝑ ſeipſum [f] quod datum eſt in nomine patris & filij & ſpiritusſancti: ita ut in eodem ſacramēto, ſit etiam authoritas [g] traditionis, per dominū noſtrum ad Apoſtolos: per illos autem ad epiſcopos & alios ſacerdotes, etiam laicos Chriſtianos ab eadem origine & ſtirpe uenientes. nam cùm illa hiſtoria narratur, omnes qui audiunt, ad lacrymas mouentur, cùm in naui quadam, nullus fidelis eſſet præter unum pœnitētem, naufragium cœpit imminere, erat ibi quidam non immemor ſuæ ſalutis, & ſacramenti [h] uehementiſsimus flagitator, nec erat ibi aliquis [i] qui dare poſſet niſi pœnitens ille, acceperat [k] enim, ſed pro peccato de quo agebat pœnitentiam, amiſerat ſanctitatem, ſed non amiſerat ſacramentum. nam ſi hoc amittunt peccantes, cum reconciliantur poſt pœnitentiam, [l] quare non iterum baptizantur? dedit ergo quod acceperat: & ne periculosè finiret uitam non reconciliatus, petijt ab ipſo quem baptizauerat ut eum reconciliaret, [m] & factum eſt, & ſic naufragium euaſerunt. Cognitum habes quod fecerunt, nemo extitit eorū, qui nō pium [n] animum ita crederet, ut conſilijs eorum in illo periculo dominū crederet affuiſſe. motus enim animus religioſus & ſupplex ab homine exegit ſacramentum, à Deo ipſe impetrauit ſanctitatem. Quòd ſi fortè hoc quod narraui de ijs, qui naufragio imminente periclitabantur, non uult aliquis credere (non enim hoc diuinarum ſcripturarum authoritas, ſed incerto authore, fama commendat) non repugnabo, ſed interrogabo, ſi tale aliquid cōtingat, quid futurum eſt? Non poteſt enim quiſquam [o] dicere, re-

[illegible] ſine bapt[illegible] fides ſine [illegible] [illegible]
[a] Ex uoluntate. [illegible] cus ſi ex ignora[illegible] tia. extra de preſ[illegible] ba. c. ij.
[b] Contemnitur. [illegible] non dubito [illegible] j. ea. non dubito [illegible]
[c] Si quicqui[illegible] mile. ff. de [illegible] ctio. ſi prægnan[illegible] Luacce. nam ibi [illegible] citur, quod ſi ancillam prægnantem, & partus non te[illegible] cuinatur: non [illegible] de partu [illegible] neor de euictione: quia non in [illegible] uenditio[illegible] por eum uendi[illegible] ſcilicet argum. ff. de [illegible] cap. ſi aliena [illegible] tamen pro Iuliano. ff. de uerbo. [illegible] facit. ff. de [illegible] inſpicien. l. j. §. j. ubi dicitur, quod partus eſt pars uiſcerum [illegible] arg. contra. ff. de uer. ſig. partus.

Venditor non tenet de partu euicto. [illegible] ne, ſcilicet ex ſtipulatione dupla quæ eſt ſtricti iuris: ſed beneficio [illegible] ne exem[illegible] pro [illegible]

[d] Qui naſcitur. tamen ſi mater eſt libera in tēpore conceptionis, & partus eſt liber. ff. de ſtatu homi. l. ulti.

[illegible] li. 6. c. 6

[e] Non debere. 7. xxiiij. quæſtio. iij. ſi habes.

[f] Sanctum eſt. Per ſeipſum. non merito conferentis.

[g] Authoritas. id eſt, prouenienſ ex authoritate domini, qui tradidit formam baptizandi apoſtolis, & per eos alijs etiā laicis. Sed contra. 7. e. diſt. conſtat. 7. j. q. j. ꝙ quidam. Sed hæc authoritas dicitur permiſſio uel licentia, de permiſsione eccleſiæ in articulo neceſsitatis poſsūt baptizare laici Chriſtiani: ut dicitur 7. ead. conſtat. in baptiſmo infidelitatis tolerantia. ſupra. e. Romanus in baptiſmo ſacerdotis authoritas, uel melius myſterium. j. ea. quo modo. Sed F. & B. non probant iſtam notulam, imo laicum hæreticum in neceſsitate à Deo habere poteſtatem baptizandi: ut dicunt: nec eccleſia ſi

Baptiſmus an poſsit dari ꝑ laicos.

cere poſſet, qui ipſi etiam ſine neceſsitate baptizarent: & tamen peccarent. xxxij. diſtinct. §. uerum.

[h] Et ſacramenti. id eſt, baptiſmi.

[i] Aliquis. Ut qui nec baptiſmum nec formam nouerat. Nam primo erat ibi recurrendum ad Chriſtianū: & ita nō erat qui ita competenter poſſet dare ſicut ille qui acceperat: & hoc eſt quod ſequitur acceperat.

[k] Acceperat. ſcilicet ſacramentum baptiſmi.

[l] Pœnitentiam. 7. ead. diſtin. ſine pœnitētia. contra. Sed forſan pœnitens iſte pro aliquo graui peccato compunctus baptiſma petierat: quo ſuſcepto iterum in idem peccatum relapſus eſt. unde poſtea publicè meruit ſupponi pœnitentię. xxvj. q. vj. cap. fin.

ADDITIO.

Et ſecundum hunc intellectū debet fieri punctus in hoc uerbo, pœnitentiā.

[m] Reconciliaret. 7. de pœnit. diſtinct. j. quem pœnitet. 7. diſtinct. xxj. inferior. contra. Sed quo ad hoc ſuperior erat iſte poſt baptiſmū, quia iſte non indigebat reconciliatione, ille ſic. Aſsignatur & aliud contra. xxiiij. q. j. §. ſed illud. Nā ibi dicitur, quod à laico non debet reconciliationem accipere, ſed dic quod ille ſuccumbit.

[n] Qui non pium. id eſt, qui non credunt animum eorū fuiſſe ita pium.

[o] Quiſquam. non poteſt quiſquam dicere reliquendum illū eſſe, & non baptizan[illegible]

[illegible]

ptizandum, qui morte imminente petit baptizari.

[a] A pœnitente. quiſquis non credit contingere quem id eſt, aliquem baptizãdum eſſe, oportet ut credat, &c.

Fama nō probat.

[b] Non credat. argum. quod fama non inducit probationem: nec partem [1] probationis, nec exemplū: ſed lex, &c. C. de ſent. & interlo. omn. iudi. l. nemo. arg. quòd quis aſſerit. per ius ſcriptum probare debet. [a] xxiiij. qō. ij. legatur.

[1] Arg. cō tra. 4. q. 3. ſæpe fit. & ubi de hoc.

[a] De hoc 11. q. 3. nolite timere. iuxta finem. Arc.

† ca. 74. de dogma tib. eccle.

† [redacted]

linquendum eſſe illū, qui morte imminente petit baptizari à pœnitente. [a] Quiſquis non credat [b] contigiſſe, oportet ut credat poſſe contingere.

Item ad eundem. †

Quamuis rectè uiuat cathecuminus, ſine baptiſmus non poteſt ſaluari.

CAN. XXXV.

[c] Catecuminum. In bonis. Patet hoc eſſe intelligendum de adulto. nam paruulus bona opera habere non poteſt.

[d] Vitam. j. ea. non dubito. contra. Sed hoc de eo qui baptizari non quærit: uel eſt in peccato aliquo ille ſi adultus eſt. [3]

Catechuminum, quã uis in bonis [c] operibus defunctum, uitam [d] habere non credimus: † excepto duntaxat, niſi martyrij compleat ſacramentū. Baptizatus † confitetur fidem ſuã, corã ſacerdote, & interrogatus reſpondet. Hoc idem martyr coram perſecutore facit, qui & confitetur fidē, & interrogatus reſpōdet. & ille poſt confeſſionem aſpergitur aqua, hic uerò aſpergitur ſanguine, uel cōting ĩ igne. Ille manus impoſitione pontificis accipit Spiritum ſanctum: hic habitaculum Spiritus ſancti efficitur, dū non eſt ipſe qui loquitur, ſed Spiritus ſanctus, qui in illo loquitur. Ipſe communicat euchariſtiæ in commemorationem mortis domini: hic ipſe cōmoritur Chriſto. Ille confitetur ſe mundi actibus renuntiare: hic ipſis illecebris renuntiat & uitæ. Illi peccata remittūtur, iſti extinguunt.

Item Leo papa. †

Non reiteretur baptiſma, cuius formam conſtat integrè collatam.

CAN. XXXVI.

Hi de quibus. Hæc eſt octaua pars diſtinct. ſecundū Io. de Fant.

[e] Sed cuius. j. qō. j. ſi quis per ignorantiam. contra.

[f] Qualibet modo. Etiam cum barbariſmis & ſolœciſmis. j. e. retulerunt.

[g] Impoſitionem. Reconciliatio ſic fiet. imponet ei manus ab epiſcopo, & dicetur, accipe ſpiritum ſanctum. ſicut in actibus Apoſtolorum factū eſſe legitur, baptizatis à Ioanne, cum ipſi dicerent Apoſtolis: Neq; ſi ſpiritus ſanctus ſit, audiuimus: manus eis Apoſtoli imponebant dicentes, accipite ſpiritū ſanctum. ſi non fuerant chriſmati, chriſmabantur.

[redacted]

3 Itē contra. j. e. baptiſmi. ſi ſibi ſoluit.

† alias, baptizatu rus.

Recōciliatio ſiue manus impoſitio qualiter fit.

8 Hi de quibus ſcripſiſti, qui ſe baptizatos ſciunt, ſed cuius [e] fidei fuerint, qui eos baptizauerūt, ſe neſcire profitētur, quolibet modo [f] formā baptiſmatis acceperunt, rebaptizãdi nō ſunt: ſed per impoſitionem [g] manus, uirtute Spiritus ſancti, quam ab hæreticis accipere non potuerūt, catholicis copulandi ſunt.

Item Auguſtinus ſuper Ioannem. †

Et per bonos, & per malos miniſtros, aquè baptizat Chriſtus.

CAN. XXXVII.

Aliud eſt. Hæc eſt nona pars diſtinct. in qua probat per tria capit. quod malitia baptizantis non nocet baptizato. Io. de Fant.

9 Aliud eſt [h] baptizare per miniſterium, [i] aliud baptizare per poteſtatem. [k] Item, Ergo baptizabant [l] diſcipuli eius, & ibi adhuc erat Iudas inter diſcipulos eius. Si quos autē baptizauit, Iudas non ſunt iterum baptizati, & quos baptizauit Ioannes, ſunt iterum baptizati. planè iterum: ſed nō iterato baptiſmo. quos enim baptizauit Ioannes, baptizauit [m] & Ioannes [n] quos baptizauit Iudas,

[h] *Aliud eſt.* CASVS. *Intendit probare Auguſt. quod qui baptizat in forma eccleſiæ ſiue bonus ſiue malus, quod baptiſmus confertur. quod ex eo probat, quia baptizati à Iuda, non ſunt rebaptizati. præterea quia poteſtatem baptiſmi apud ſe retinuit Chriſtus: non infudit in alium, per quam poteſtatem unitas conſtat eccleſiæ. nam una eſt columba, &c.*

[i] Per miniſterium. quod facit ſacerdos.

[k] Per poteſtatem. quod facit Chriſtus.

[l] Item, Ergo baptizabant. Hic colligitur baptiſmum ante paſſionem fuiſſe inſtitutum, quia non eſt ratio, quare baptizati à Iuda non ſunt iterum baptizati, ſicut à Ioanne baptizati, niſi quia Ioannes non baptizabat in forma quã dederat Ieſus diſcipulis, quod faciebat Iudas. Vnde colligitur neceſſario, qđ baptiſmus ante paſſionem fuit inſtitutus, cū Iudas poſt paſſionē neminē baptizauit: ſed plenã efficaciã non habuit uſq; ad paſſionē, & quod Ieſus ante paſſionē formã baptizãdi dederat diſcipulis. Sed ſuperius c. ſcilicet proprie in morte. aperte dicit, quod poſt reſurrectionē dedit formam illã ad hoc dicendū eſt, quod ante paſſionem, & poſt dedit formã baptizandi, licet ante nō ita generalē forte ut baptizarent tantum Iudæos: unde dictū eſt eis, In uiam gentium ne abieritis. vij. q. j. deniq;. poſt generalem, forte ut baptizarent oēs gentes. Si quæras, in qua forma uerborū baptizabat. Ioannes. dicē dū, in hac, ſcilicet in nomine uenturi, ſcilicet ad prædicationem, ad paſſionem, ad mortem, & ad iudicium, & in tali forma baptizauit Chriſtum.

† Epiſ. 9. ad Ruſti.

[redacted]

† Tra. 5. in c. 1.

[m] Baptizauit. i. ſimpliciter lauit.

[n] Ioannes. Baptiſmus ille Ioannis, fuit quaſi præcurſorius & præparatorius ueri baptiſmi, ut eo quaſi quodam præludio baptizari aſſueſcerent, ideoque non erat remiſsionis operatiuus: ut j. ead. diſt. non regenerabantur. Sed nunquid rebaptizauit Chriſtus, quos baptizauit Ioannes? an non erat ille baptiſmus à Deo, cum omne quod eſt bonum, à Deo eſt, & Deum habet authorem. j. q. ij. quam pio? Quod autem baptiſmus Ioannis bonus fuerit, nullus dubitat: ſed non dicitur Chriſti, quia non eſt ſacramentum redemptionis noſtræ, nec Deus per illum baptiſmum remiſsionem peccatorum operatus eſt. Vel quia non fuit collatus in forma Chriſti, ſed

Baptiſm⁹ Ioãnis nō fuit remiſſionis operatiuus.

Ioannis, unde & I[illegible] annis Dicitur. baptiſmus [illegible] Chriſtus bapti[illegible] zauit. non ſolum I[illegible] das.

b Per hanc eni[illegible] poteſtatem. id eſt [illegible] dignitatem, qua [illegible] tunc nulli dedit, ſ[illegible] licet ut fieret [illegible] miſsio in baptiſm[illegible] collato in nomi[illegible] myſterij, ſicut fit [illegible] baptiſmo collat[illegible] In nomine patris & filij & ſpiritus ſan[illegible] cti: & diceretur ba[illegible] ptiſmus illius, & ab eo denominarentur baptizati.

Cantic. 6.

c Antequam. I. ca. per aquam. contra. Sed credendum eſt columbæ ſpeciem [illegible] ſine ſpiritu, ita a[illegible] quam antequã Chri ſtus ueniſſet deſcen diſſe, quod hic di[illegible] citur. poſtquam autem Chriſtus deſcen dit, Spiritus ſanctus ſuper eum putandus eſt in eum ueniens in illa columba apparuiſſe: quod ibi dicitur. hoc ſic ſe habere poteris ſcire, ſi quod hic ſubditur, diligenter attendis, ſcilicet cognouit, &c. Columba autem illa prima (ut dicitur) rediijt in primordialem ſiue præiacẽtem materiam.

Ioan. 1. c

ADDITIO.
De hoc not. ĩ. di. iij. cap. ultimo.

d In aquam. id eſt, ſuper aquam.

Ioan. 15. a

e Cui. ſcilicet Ioanni.

f Et manentem. Nam aliter manſit ſuper eum, & aliter ſuper nos. de pœn. di. ij. quærendum. & c. poteſt diſcurſus.

g Qui baptizat. Id eſt, peccata dimittit.

h Mundi. Arg. quòd omnes Apoſtoli baptizati ſunt, ut de pœni. di. ij. ſi enim. circa princi. & ĩ. ca. quando ab Hieroſolymis. Io. de Fan.

i Propter uerbum. id eſt, propter meipſum, qui ſum uerbum patris. a

Christus baptizauit. a

Item per hanc enim poteſtatem b quam Chriſtus ſolus tenuit ſibi, & in neminem miniſtrorum transfudit, quamuis per miniſtros baptizare dignatus ſit, per hanc inquam ſtat unitas eccleſiæ, quæ ſignificatur in columba, de qua dictum eſt: Vna eſt columba mea, una eſt matri ſuæ electa. Si enim (ut iam dixi fratres mei) transferretur à domino poteſtas ad miniſtros: tot baptiſmata eſſent, quot miniſtri eſſent: & iam unitas baptiſmi non ſtaret. Attendite fratres, antequam c ueniret dominus noſter Ieſus Chriſtus ad baptiſmum, deſcendit columba in aquã, d cognouit Ioãnes quoddam proprium ei, cui e hoc dictũ eſt: Super quem uideris ſpiritum deſcendentem, & manentẽ f ſuper eum: ipſe eſt qui baptizat g in Spiritu ſancto. Nouerat autem quia ipſe in Spiritu ſancto baptizabat: ſed quia tali proprietate, ut poteſtas ab eo non tranſiret in alterum, quãuis eo donante ibi didicit. Item, Iam uos mundi eſtis, propter uerbum Dei, quod locutus ſum uobis, quare non ait: Mundi h eſtis propter baptiſmum quo abluti eſtis: ſed ait propter uerbum, i quod locutus ſum uobis, niſi quia etiam in aqua uerbum mundat? Item, Si fuerit iuſtus k miniſter, computo eum cum Paulo: cum Petro, cum iſtis computo iuſtos miniſtros: quia uerò iuſti miniſtri gloriam ſuam non quærunt (miniſtri enim ſunt) pro ducibus haberi nolunt, l ſpem in ſe poni exhorreſcunt. ergo computo cum Paulo iuſtum miniſtrum. Quid enim dicit Paulus? Ego plantaui, Apollo rigauit: ſed Deus incrementum m dedit.

Item in libro de baptiſmo. †

Nec baptiſma nec baptizandi poteſtatem ſchiſmatici amittunt.

CAN. XXXVIII.

NVllus n autem negat habere baptiſmum, etiam apoſtatas: quibus utique redeuntibus, & per pœnitentiam conuerſis non redditur: quia amitti non poſſe iudicatur: ſicut & illi, qui in ſacrilegium ſchiſmatis ab eccleſiæ communione diſcedunt, habent utique baptiſmum, quem priuſquam diſcederent acceperant. nam & ſi ipſi redeãt, non eis iterum datur. unde oſtenditur illud, quod acceperunt in unitate poſiti, non potuiſſe amittere ſeparatos, quòd ſi haberi o poteſt foris, etiam dari cur non poteſt? p Si dicis, non rectè foris datur, reſpondemus: ſicut non rectè foris habetur, ſed tamen habetur: ſic non rectè foris datur, & tamen datur. Sicut autẽ per unitatis reconciliationẽ incipit q utiliter haberi, quod extra unitatem inutiliter habebatur, ſic per eandem reconciliationẽ incipit utile eſſe, quod extra eam inutiliter datũ eſt. Itẽ hæretici ſacramenta & ſcripturas habẽt ad ſpẽ: nõ ad ſalutem. Item perfidus ſi

k Fuerit iuſtus. Secus de malo: ut ſupra j. q. j. ſi fuerit.

l Nolunt. Vt dicitur baptiſmus Petri baptiſmus Pauli. infra eadem. cum tantum.

m Incrementum. id eſt, uirtutes apponendo poſt peccatorum remiſsionẽ.

quos nobis: & manifeſtome ipſum. 1. Cor. 3. b

† c. j. li. j.

n NVllus ſupra j. quæſtio. j. extra catholicam.

CASVS. *Primo loquitur de apoſtatis, id eſt, de hæreticis. Secundo de ſchiſmaticis. Eſt ergo caſus. Apoſtatæ etiam extra eccleſiam habent baptiſmum, & extra eccleſiam illum conferre poſſunt: ſed nõ ſanctitatem habent extra eccleſiam, nec eam conferre poſſunt, niſi forte ad punctum per uim ſacramenti remiſſionem operatur baptiſmus.*

[illegible]

o Quod ſi haberi. Argu. quod excommunicatus poſſit cõtrahere matrimonium, a cum liceat ei habere, & uti contracto. extra de eo qui duxit in matrimo. cap. ſignificaſti.

a Hoc probatur extra de eo qui duxit in matrimo. quam pol. ſignificaſti.

p Non poteſt. Arg. quod non rectè fit, fieri dicitur, ut prima q. j. quod quidã. contra id quod dicitur non poſſe fieri, quod de iure nõ fit, ut uigeſimaſecunda quæſtione ij. faciat. Ioannes.

q Incipit. infra eadem diſtinctione. tunc ualere. ſupra eadem diſtinctione. oſtenditur.

Si in

a Si in perfidia. Hic tangit falſam opinionem quorundam. infra cap. proximo.
b Excipit. Remiſsionem peccatorum.
c Et foris. Per miniſtros malos, & per quoſdam excommunicatos filios Iudæorum. j. qõ. j. prophetauit.

ADDITIO. Dic ut not. ſ. ea. Romanus.
g Sacramentum. Hic exaudi ut not. ſ. j. q. j. remiſsionem. alias contradiceret. j. eod. cap. uerſ. cum in alijs.
h Per ſanctos. Imo per ſeipſum ſemper, nunquam per miniſtrum hominem: ſed neque per ſacramentũ quod bonus miniſtrat magis quam malus. Nam ſemper ſuum effectũ habet omne ſacramẽtum niſi ſuſcipiẽtis malitia impediatur: ut ſupra prima quæſt. j. omnia. & xv. qõ. ulti. cap. vltim. Sed forte dicitur per ſanctos dimittere peccata: quia quæ prædeſtinata ſunt, ſanctorum precibus obtinentur: ut xxiij. q. iiij. obtineri. Vel quia ipſis prædicantibus aliqui compunguntur, & ſic eis etiam peccata dimittuntur: & dicitur hoc de bonis antonomatice: uel per ſanctos bonos. i. per id qđ boni uel ſancti ſunt, ſcilicet per charitatem & cæteras virtutes. Vel ſolus Chriſtus dat remiſſionem peccatorum per authoritatem: bonis dat per miniſtrantis meritum, malis per miniſterium.

Sacramentum quodlibet ſemper habet ſuum effectum.

Peccata p quos remittunt.

d QVomodo exaudit. Hanc quæſtionem mouet Auguſtinus ut poſt ſoluat.

CASVS. *Nota quod Cyprianus fuit in ea opinione, quod uerum baptiſma non confertur apud hereticos: illud etiam lauacrum diaboli appellauit xxxij. diſtin. §. uerum. Cuius opinionem et errorem extirpat hic Auguſtinus cauſam ſui erroris aſsignans. In prima ergo parte dicit Auguſtinus malos ſacramenta in eccleſia conferre, et extra eccleſiam: ſed non remiſsionem peccatorum. In ſecunda facit differentiam, inter ſacramentum & effectum ſacramentis: quod non facit Cyprianus: & ideo errauit. In tertia dicit, quod ſicut boni conferunt in eccleſia ſacramenti effectum, ſic mali extra eccleſiã dũ tamen in neceſsitate, alias non, ſed tamen ſacramentum conferunt. In quarta ponit quandam opinionem falſam, ſcilicet quod peccata dimittuntur ei, qui ficte accedit ad baptiſmum. ad punctum hora, poſtea redeunt.*

† lib. 5. c. xx. de baptiſmo.

in perfidia [a] permanſerit: per baptiſmum nec extra eccleſiam remiſsionem accipit peccatorũ: aut ſi per uim ſacramenti ad punctum temporis excipit, [b] & intus & foris [c] eam uim operatur: ſicut uis nominis Chriſti expulſionem dæmonum, etiam foris operabatur.

Item. †

Mali non ſua poteſtate, ſed Chriſti uirtute baptiſma miniſtrant.

CAN. XXXIX.

QVomodo exaudit [d] Deus homicidam deprecantem, uel ſuper aquam baptiſmi, uel ſuper oleum, uel ſuper euchariſtiam, uel ſuper capita eorum quibus manus imponitur? Quæ tamen omnia & fiunt & ualent etiam per homicidas, aut per eos [e] qui fratres oderunt, etiã in ipſa intus eccleſia. Cùm nemo [f] dare poſsit, quod non habet, quomodo homicida dat ſpiritum ſanctum, & tamen intus etiam ipſe baptizat? Deus ergo dat etiã ipſo baptizãte ſpiritum ſanctũ. Quapropter ſacramentũ [g] gratiæ dat Deus, etiã per malos. ipſam uerò gratiam nõ niſi per ſeipſum, uel per ſanctos [h] ſuos: [i] & ideo remiſsionem peccatorũ, uel per ſeipſum facit, uel per ipſius columbæ membra: quibus ait: Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei: & ſi cui retinueritis: retenta erunt. Manus autem impoſitio ſi non adhiberetur ab hæreſi uenienti, quanquam extra omnem culpam [k] eſſe iudicaretur: propter charitatis tamen copulationem (quæ eſt maximum donum ſpiritus ſancti: ſine quo [l] non ualent ad ſalutem quæcunque alia ſancta fuerint in homine) manus [m] hæreticis correctis imponitur. Induunt autem homines Chriſtum, aliquando etiam uſque ad ſacramenti perceptionem, aliquando uſque ad uitæ ſanctificationem: [n] atque illud [o] primum & malis & bonis poteſt eſſe commune: hoc autem [p] proprium eſt bonorum & piorum. Non ob aliud viſum eſt quibuſdam, etiam egregijs uiris & antiſtitibus Chriſti (inter quos præcipuè beatus Cyprianus eminebat) non eſſe poſſe apud hæreticos uel ſchiſmaticos baptiſmum Chriſti: niſi quia non diſtinguebant ſacramentum ab effectu: [q] uel uſu ſacramenti: & quia eius ſacramenti effectum, atque uſum in liberatione a peccatis, & cordis rectitudine apud hæreticos non inueniebant: ipſum quoque ſacramentum illic eſſe non putabant. Sed conuertentibus oculos ad interioris paleæ multitudinem, [r] cùm etiam hi qui

Ioan. 20. f

e Aut per eos. Supra de pœnit. diſtinct. prima. homicidiorum.
f Nemo. Supra diſtinct. lxij. nulla ratio. ſ. xxviij. diſt. presbyterum. ſ. ij. quæſt. vj. quoties poſt auditam. ſ. j. quæſt. j. uentum eſt.

i Sanctos ſuos. i. mediantibus precibus ſanctorum.
k Culpam. Et ille qui eſt reuerſus ad fidem.
l Sine quo. De pœnit. diſt. ij. fugerat ſanctus. & ſ. diſtin. vij. nullus expectet. ſ. ea. diſt. ſolet quæri.
m Manus. Prima quæſt. j. quod quidam contra. ı
n Sanctificationem. Id eſt, remiſſionem peccatorũ: ſicut duobus modis dicitur manducari. ſ. diſtin. ij. quid eſt Chriſtum.
o Atque illud. Id eſt, perceptio ſacramenti.
p Hoc autem. i. uitæ ſanctificatio.
q Ab effectu. Ipſius ſacramenti.

ı Ibidem de manu conſecratoria.

r Paleæ multitudinem. Id eſt, ad multitudinem malorum qui dicuntur paleæ, quia uacui, uel quia leuiter

Mali dicũtur paleę.

in ipſa unitate peruerſi ſunt, & perditè uiuunt, appareant, & remiſsionē peccatorum nec dare a poſſe, nec habere: quia nō malignis, ſed bonis filijs dictum eſt. Si cui dimiſeritis peccata dimittuntur eis, & reliqua: habere tamen & dare & accipere baptiſmi ſacramentū: ſatis eccleſiæ catholicæ paſtoribus eluxit: & ouem quæ foris errabat, & dominicum characterem foris accipiebat uenientem ad Chriſtianæ unitatis ſalutem, ab errore corrigi: characterem tamen dominicum in ea cognoſci potiùs quam improbari: quādoquidem ipſum characterem multi lupi & lupis infigunt, qui uidentur eſſe intus: ueruntamen ad illā ouem, b quæ ex multis una eſt, non pertinent. Cū malus tradit baptiſmum bono, id eſt, in unitatis uinculo ueraci conuerſione mutato: inter bonum ſacramentum quod traditur, & bonum fidelem cui traditur, tradentis c malitia nō ſeparat: d & cum illi e ueraciter ad dominū cōuerſo peccata dimittātur f ab eis g quibus ipſe ueraci cōfeſsione coniungitur, ſpiritus ſanctus ea dimittit: qui omnibus ſanctis datus eſt, ſibi charitate cohærentibus, ſiue h ſe nouerint corporaliter, ſiue non nouerint. Similiter, cùm alicuius tenētur peccata: ab eis tenentur à quibus ille cordis prauitate diſiungitur ſiue notis corporaliter, ſiue ignotis. Omnes mali ſpiritualiter à bonis ſeiuncti ſunt. Si autem etiā corporaliter aperta diſſenſione ſeparentur, peiores ſunt. Sed nihil intereſt ad baptiſmi ſanctitatem: quantò quiſq; peior id habeat & quantò peiori tradat: poteſt tamen peiori tradere ſeparatus, i ſicut poteſt habere ſeparatus: ſed quā pernicioſum eſt habere, tam pernicioſum eſt tradere. Ille autem cui traditur poteſt ſalubriter accipere: ſi ipſe non ſeparatus acceperit urgēte k mortis neceſsitate. Cur hæretici foris baptizare non poſſunt? an quia peiores ſunt eo ipſo quòd foris ſunt? Sed nihil intereſt ad integritatem baptiſmi, l quātò peior id tradat. neq; enim intereſt tātum inter malum & peiorem, quantū inter bonum & malū: & tamen cùm baptizat malus, nō aliud dat, quàm ille qui malus minus eſt. An fortè non ad hominis meritum, ſed ad ipſius baptiſmi ſacramentum pertinet, ut foris dari non poſsit? Si hoc ita eſſet, nec haberi foris poſſet: & toties baptizari neceſſe eſſet, quoties quiſque recedens ab eccleſia, rurſus ad eccleſiam remeaſſet. His qui ficto corde baptizantur; aut peccata nullatenus dimittuntur, quia ſpiritus diſciplinæ effugiet fictum: aut in ipſo temporis puncto, per uim ſacramenti dimiſſa, iterum per fictionem replicantur: ut & illud uerum ſit: Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. [Gala. 3.d] Et illud, Spiritus diſciplinæ effugiet fictum: id eſt, ut induat eum Chriſtum ſanctitas baptiſmi: & exuat eum Chriſtum pernicies fictionis. [Sapiē. 1.a] Nam redire m dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, apertiſsimè dominus in euangelio docet, in illo ſeruo à quo dominus dimiſſum debitum petiuit, eò quòd ille conſeruo ſuo debitum nollet dimittere. [Mat. 18.e] Sic non impeditur n baptiſmi gratia, quò minus omnia peccata dimittantur, etiam ſi fraternum odium in eius cui peccata dimittuntur animo perſeuerat. ſoluitur enim heſternus dies: o & quicquid ſupereſt, ſoluitur etiam ipſa hora p momentoq; ante baptiſmum, & in ipſo baptiſmo. deinceps autem continuò reus eſſe incipit non ſolùm conſequentium, ſed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus q omnibus quæ dimiſſa ſunt.

ter cadunt tempore tentationis, uel quia arſuri ſunt igne inextinguibili, granis repoſitis in area cæleſti.

a Nec dare. De merito uitæ. uam per miniſterium bene dat. ſ. j. quæſt. j. remiſsionem. [Ioan. 20.f]

b Ouem. Id eſt, eccleſiam.

c Tradentis. Baptiſmum.

d Non ſeparat. Non ſeparat malus à ſe remouendo, ſ. malitiam ſui.

e Et cum illi. Scilicet bono fideli.

f Dimittantur. Supra j. q. j. ut euidenter. cōtra, [1] eccleſia ſanctorū hic dicitur remittere, peccata conuerſis: quia ij eius orationibus eis illa relaxantur: uel quoniā per charitatis unitatē: quæ ſolum in eccleſia habetur, fit remiſsio peccatorū: ut ī. ea. diſt. eccleſię charitas. Ioan.

[1] Adde q nō eſt contra. Arch. Remiſsio peccatorū per qd h betur.

g Ab eis. i. eccleſia, quæ dicitur dimittere peccata.

h Siue. Conſimile dicit lex C. de præſcript. x. uel xx. anno. l. ul. uerſ. quid enim prodeſt in ipſa ꝓuincia eſſe poſſeſsionem, cum ius vendicationis incorporale eſt.

i Separatus. ſ. j. q. j. ut euidenter.

k Vrgente. xj. qō. iij. quod prædeceſſor. argum. ī. xxiij. quæſt. iiij. ecce. & c. recedite.

l Baptiſmi. Supra ea. diſt. ſi inter bonos. ſ. j. quæſtio. j. ſi fuerit.

m Nam redire. ī. xxiij. qō. iiij. ſi illic. contra. ſ. de pœnit. diſt. iiij. cap. j. ij. iij. iiij. v. & vj.

n Non impeditur. Sed non dicit hoc ita ſentiendo, ſed eorum opiniones referendo.

o Heſternus dies. Id eſt, peccatum, heſterna die commiſſum.

p Ipſa hora. Sicut ſecundum leges eodē tempore quis abſoluitur, & ſtatim obligatur. ſi enim animo nouandi mulier intercedit, liberabitur debitor: & in eodem momento obligatur: quia ipſo iure competit reſciſſoria. ff. ad Velle. debitrix. §. ulti. [2]

Obligat & ſoluitur quis, eodē momēto.

[2] De hoc not. ff. eo. l. aliquando. §. j.

q Redeuntibus. Nota de pœn. diſt. iiij. §. uerum. quia quidam

quidã dicunt, quod redeunt ſicut flores in uere. B.&c.

Tunc ualere. Hæc eſt decima pars diſtinct. in qua probatur per xj. cap. quod non ualet baptiſmus aquæ cum datur ficte, niſi fictio uel incredulitas recedat à corde percipientis. Io. de Fant.

[k] Foris. Videtur quod extra eccleſiam hæretici conficiant, & ſic reprobatur quorundam opinio, qui dicunt extra unitatem eccleſiæ corpus Chriſti confici non poſſe: ut j. q. j. dominus declarauit. & cap. non nocet. [l]

[a] Tunc ualere. Hæc eſt uera ſententia.

[b] Incipit. quia tunc incipit eſſe in eo, & efficaciam in eo habere, [e] & ibi ratihabitio retrotrahitur. Et eſt argu. contra. ff. de his qui notan. infa. furti. §. qui iuſſu.

[c] Ad ſalutem. i. res per baptiſmum ſignificata, tunc incipit habere remiſſionem peccatorum, & nõ propter baptiſmum, ſed propter cordis contritionẽ, id eſt, per charitatem uel humilitatẽ mentis, quam habet dum habet cordis cõtritionem.

(margin:) † ca. 12. libri j. de baptiſ.

(margin:) [e] Quia tunc incipit, &c. ut in gl. ſeq. & ita totã continuã ponit H. cuius fuit gl.

(margin:) † Epiſtola 48. ad Vincẽtiũ.

ADDITIO.

Ad hoc no. ſ. j. q. j. ſi fuerint. in glo. j.

[d] Baptiſmus. ſcilicet interior, ſcilicet peccatorum ablutio.

(margin:) Pſal. 54.

[e] Fictio. ſ. ea. diſtin. oſtenditur. & cap. nullus.

[f] Non in uobis. In multis. i. in omnibus ſacramentis. ſed non in charitate, ſine qua, nihil ſunt omnia. ſ. ead. quomodo. & cap. ſolet.

[g] In ſymbolo. contradicit quod infra ſequit: quia in ipſa catholica eccleſia non ſunt nobiſcum. ſed dic quod ideo dicuntur eſſe in ſymbolo, quia ſunt in maiori parte. [i] Nã ſi in toto ſymbolo eſſent, ergo eſſent nobiſcum in eccleſia: cum hoc ſit de ſymbolo, credere in catholicam eccleſiam, ſicut & alibi dicitur quis non tenere fidem, cum non teneat eccleſiæ unitatem. xxiiij. q. j. aduocauit.

(margin:) Hæretici qualiter ſunt i ſymbolo nobiſcum.

(margin:) [i] Et not. hic qđ põitur pars ꝓ toto: ut xiiij. q. v. pœnale ſicut econuerſo. 76. diſ. §. non autem.

[h] In cæteris. Arg. contra. xxiiij. q. j. ſchiſma. ſed illud quo ad effectum.

[i] In corpore. Sunt uiuentes. & ideo non eſt deſperandum de eis. de pœni. di. vij. cap. j.

Idem. †

Quando proſit baptiſmus ei, qui fictè, illum accepit.

CAN. XL.

10 Tunc ualere [a] incipit [b] ad ſalutem [c] baptiſmus, [d] cũ illa fictio [e] ueraci confeſsiõe receſſerit, quæ corde ĩ malitia uel ſacrilegio pſeuerãte, peccatorũ ablutionẽ non ſinebat fieri.

Idẽ ad Donatiſtas. †

Non reiterantur ſacramenta, quæ extra eccleſiam conferuntur.

CAN. XLI.

Non in uobis mutamus, in quibus nobiſcum eſtis (in multis. n. nobiſcum eſtis: nam & de talibus dictum eſt, quod in multis [f] erãt mecũ) ſed ea corrigimus, in quibus non eſtis, & ea uos hic accipere uolumus, quæ non habetis illic ubi eſtis. nobiſcum enim eſtis in baptiſmo, in ſymbolo, [g] in cæteris [h] dominicis ſacramentis, in ſpiritu autem unitatis, & in uinculo pacis, in ipſa deniq; catholica eccleſia, nobiſcum non eſtis. Iſti autem cum quibus uel de quibus agimus, non ſunt deſperãdi, adhuc enim in corpore ſunt: ſed non quærant ſpiritum ſanctum, niſi in corpore [i] Chriſti: cuius habent foris [k] ſacramẽtum, ſed rem [l] ipſam nõ tenẽt intus, cuius eſt illud ſacramentũ: & ideo iudiciũ ſibi mãducãt & bibũt.

Item Gregorius Quirico epiſcopo, & cæteris in Hybernia epĩs. †

Quomodo recipiantur ab eccleſia, qui in nomine trinitatis apud hæreticos baptizantur.

CAN. XLII.

Ab antiqua patrum inſtitutione didicimus, [m] ut qui apud hæreſim in trinitatis nomine baptizantur: cùm ad ſanctam eccleſiã redeunt, aut unctione [n] chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſsione [o] ſi dei ad ſinum matris eccleſiæ reuocentur. unde Arrianos per impoſitionem manus Occidens, per unctionem uerò chriſmatis ſancti ad ingreſſum catholicæ eccleſię Oriens reformat. Monoſchelitas [p] uerò & alios ex ſola confeſſione recipit: quia ſanctũ baptiſma, quod apud hæreticos ſunt conſecuti, tũc in eis uires emundationis recipit cum, illi uel per impoſitionem manus ſpiritum ſanctũ acceperint, uel iſti propter confeſsionem ueræ fidei, [q] ſanctæ & uniuerſalis eccleſiæ uiſceribus ſunt uniti.

Item Auguſtinus de baptiſmo, lib. iiij. †

Extra eccleſiã baptiſmus accipi poteſt, ſed non prodeſt.

CAN. XLIII.

Eccleſia paradiſo cõparata, indicat nobis [r] poſſe quidẽ baptiſmũ eius homines etiã foris accipere: ſed ſalutẽ [ſ]

[l] Sed rem. ſcilicet unitatem eccleſiæ. Ioan.

[m] Ab antiqua. Didicimus. Hæc reconciliationum diſparitas fiebat, aut propter hæreticorum diſparitatem, aut eccleſiarum uariam conſuetudinem.

(margin:) [l] Ad idẽ xxiij. qõ. 4. quod faciet. & ſ. eadẽ oſtẽdit i prin. ſcilicet cõtra in eo quod leg. & nota. ſ. ea. diſt. ij. qđ ſit. ibi dixi. Arc.

(margin:) † Epi. 61. lib. 9. ad Quirinũ.

[n] Aut unctione. j. quæ. j. ij, qui baptiſmum.

[o] Sola profeſsione. quia tantum interrogantur ſi recte credant: quia manus eis erat impoſita: ſed ſi deficeret, ſuppleretur. j. q. j. §. ecce de errore iſtorum habes xvj. di. habeo.

[p] Monoſchelitas. qui dicunt unam tantum uolũtatem eſſe in Chriſto, ſcilicet humanitatis, non diuinitatis: ut xvj. diſtinct. habeo.

(margin:) Error Monoſchelitarũ

[q] Fidei. diuerſitas ſuſcipiendi hæreticos, non ideo eſt quod inter ſe eccleſia occidentalis & eccleſia orientalis ſentiant contraria; ſed quia diuerſo modo errabant, diuerſo modo recipiebantur. Arriani qui erant in oriente, non chriſmabantur, ideo oriens redeũtes chriſmabat. qui erãt in occidente, chriſmabantur: & ideo ut oſtenderet eos de unitate eccleſiæ, ꝑ manus impoſitionem eos recipiebat eccleſia orientalis. unde eſt arg. quod diuerſæ erant Arrianorum ſectæ. unde ſ. ead. diſtinct. j. c. eccleſias, ubi dicitur quod eccleſia ab eis conſecrata recõſecretur, ab Arrianis datus baptiſmus non iteretur: ut ſ. j. quæſtio. j. Arrianos. & argu. j. ead. de Arrianis. Ioan.

(margin:) Hæretici diuerſimode ab eccleſia recipiuntur.

(margin:) † cap. j.

[r] Eccleſia. Nobis. ſ. j. q. j. ſicut.

[ſ] Sed ſalutem. ſ. j. q. j. extra eccleſiam.

dam. T. j. q. j. ſi quis per ignorantiam. cõtra. ſ. ea. di. hi de quibus. contra. Sol. ibi in forma: hic non. Et reiteratur quantũ ad factum.

a Nominis. Cur aũt non dicitur nominum, ut in nominibus patris & filij & ſpiritus ſancti te baptizo? hoc iõ fit, ut appellatione ſingularitatis, in eſſentia unitas patris & filij & ſpiritus ſancti, in perſonis trinitas deſignetur.

Baptiſmᵒ fit i nomi ne & non in nomini bus pſis, &c.

b Vos à paganis. Si ita ſcilicet in forma eccleſiæ non fuerunt baptizati. Ioan.

c Siue paruuli. Hæc eſt xj. pars di. in qua probatur per xix. cap. quod catechiſmus debet præcedere baptiſma. Io. de Fant.

c Siue, paruuli. De præcedenti ſolennitate baptiſmi ſubiungit, ſcilicet de exorciſmo & catechiſmo.

Correctiõe ponit. nam præter baptiſmum nulla ſalᵉ eſt puero. infra ead. nulla.

d Abijciatur. i. projiciatur. i. projiciendus deſignetur. Et ſic nõ eſt contra. j. ea. nec quenquã. & ſi nõ proſit ad uitã aliquid, quia propter hoc non ſunt minus indigni: qa mors adhuc in eis remanet: prodeſt tñ ut minus poſsit eis inimicus nocere: ut j. ead. dehinc. G. Quẽ effectũ habet exorciſmus? nunquid eijcit ſpiritum immundũ? Imo do nec baptizetur, eſt membrum diaboli: quia non eſt mediũ: ut xxiiij. qõ. j. qm. Sed dic abijcit. i. ſignificat abigendũ, uel abijciẽdum: uel ſaltem cõpellit eũ, ne iam tantum noceat quantum noce re potuit prius, ut j. eadem. cap. ij.

Exorciſmi effectus.

e Ante baptiſmum. Siloe. fons eſt, & interpretatur miſſus eſt: quia Chriſtus in quo baptizamur, miſſus eſt. xxiij. di. qui epiſcopus. Ioã.

Siloe eſt fons.

ille qui baptizatus eſt, à bonis catholicis rebaptizari: ne confeſsio uel inuocatio tanti nominis [a] uideatur annullari.

Item Gregorius ſecundus Bonifacio epiſcopo.

Baptizati à paganis, in nomine baptizentur trinitatis.

CAN. L.

Vos à paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti: ſi ita [b] habetur: ut denuo baptizes in nomine trinitatis, mandamus.

Item Cæleſtinus Papa

Sine exorciſmis et exſufflationibus nullus baptizetur.

CAN. LI.

Siue paruuli, [c] ſiue iuuenes ad regenerationis ueniunt ſacramentum: non fontem uitæ prius adeant, quàm exorciſmis & exſufflationibus clericorum ſpiritus immundus ab eis abijciatur. [d]

Item Rabanus de inſtitutione clericorum.

Officium baptizandi catechumini præueniant.

CAN. LII.

Ante baptiſmum, catechizãdi debet hominem præuenire officium: ut fidei primum catechuminus accipiat rudimentum. Item ipſe Chriſtus, prius cæci nati oculos luto ex ſputo facto ſuperliniuit: & ſic ad aquas Siloe [e] miſit: quia prius debet baptizandus fide incarnationis Chriſti inſtrui: & ſic ad baptiſmum: iam credulus admitti: ut ſciat cuius gratiæ in eo eſt particeps, & cui iam debitor fiat deinceps.

Item ex concilio Bracharenſi ſecundo.

Quo tempore catechumini ad exorcizandũ ſunt deferẽdi.

CAN. LIII.

Ante viginti [f] dies [g] baptiſmi ad purgationem exorciſmi [h] catechumini currant, in quibus xx. diebus omnino ſymbolũ quod eſt, Credo in Deum patrem omnipotentem: ſpiritualiter [i] doceantur.

Item ex concilio Agathenſi. †

Quo tẽpore competentibus, ſymbolum eſt prædicandum.

CAN. LIIII.

Symbolum etiam placuit ab omnibus eccleſijs, una die, id eſt, ante octo dies dominicæ reſurrectionis publicè in eccleſia competentibus [k] prædicari.

Item Nicolaus Papa.

In unaquaque eccleſia baptizandi, catechizari poſſunt.

CAN. LV.

Catechiſmi baptizandorum à ſacerdotibus uniuſcuiuſque eccleſiæ [l] poſſunt fieri: ſicut in hac ſancta Romana eccleſia (cui Deo authore, miniſterium exhibemus noſtri famulatus) ſolenniter † fieri comprobantur.

Item ex concilio Laodicenſi. †

De eodem.

CAN. LVI.

Baptizandos oportet fidei ſymbolum diſcere, & quinta feria ultimæ ſeptimanæ uel epiſcopo uel presbytero reddere. [m]

Item ex concilio Martini Papæ. †

De eodem.

CAN. LVII.

Non liceat ante duas [n] ſeptimanas Paſchæ ſed ante tres ad baptiſmum ſuſcipere aliquem. oportet autem in his diebus qui baptizandi ſunt, ut ſym-

ADDITIO.

Vel dic quod Siloe interpretatur fons luminis, ſecundum Papiam.

f Ante uiginti. Supra x. quæſt. j. placuit.

g Dies. In mediana hebdomada, cũ cãtatur, ſitientes. ſ. di. lxiij. principali.

h Exorciſmi. Id eſt, adiuratione. exorcizare, id eſt, adiuuare.

† cap. 13.

Exorcizare quid ſit

i Spiritualiter. Sufficit quod ſenſum retineant. ff. de leg. l. ſcire leges. j. qõ. j. Marchion.

k Symbolum. Competentibus. Id eſt, intellectum diſcretionis habentibus uel cupientibus. competentes quidem appellantur, qui libero arbitrio utentes, pœnitentiam ab eccleſia accipiunt, ut ſint digni accedere ad catechiſmum, deinde ad baptiſmi ſacramentum: ut xxv. diſtinct. audire.

Competẽtes qui dicuntur.

l Catechiſmi. Catechiſmus Græce. Latine dicitur inſtructio: unde catechizare. i. inſtruere. Archid.

l Vniuſcuiuſque. eccleſiæ. Hoc in multis locis fit, ſed in primo & ultimo ſcrutinio omnes cõ ſueuerunt uenire, ad eccleſiam baptiſmalem. Hug.

† [redacted] cap. 46.

m Baptizandos. Reddere. Vulgariter loquitur quaſi dicat memoriter ſine inſpectione libri dicere. ſic j. ea. proxi. Archid.

† cap. 49. ſynodorũ græcarũ à Martino Bracarẽſi epiſcopo collectarum.

n Non liceat ante duas. tantum. quia ante duas & ante tres, &c. cum alias duo continentur in tribus. ff. de arb. diem. §. ſi plures.

Ergo nõ ſcrutinia i quarta feria poſt dominicã qua cantatur, Lætare Ieruſalem. Hu.

Bapti-

bolum diſcāt: & in quinta feria nouiſsimæ ſeptimanæ epiſcopo uel presbytero reddant.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto. †

Antequam baptizentur, quilibet ſunt examinandi.

CAN. LVIII.

BAptizandi nomen ſuum dent, a & diu b ſub abſtinētia uini & carnium, ac manus impoſitione crebra examinatione c baptiſmū percipiāt.

Item Rabanus de inſtitutione clerico. †

Baptizandi quare exorcizantur & exſufflantur.

CAN. LIX.

POſtquā ſe baptizādus per cōfeſsionē ueræ fidei in alterius cōmendauerit dominium: & per abrenuntiationē d a prioris poſſeſſoris ſe alienauerit e ſeruitio: exſufflāt ab eo ptās ſæua: ut per pium ſacerdotis miniſteriū, ſpiritui ſancto cedat fugiēs malignus ſpiritus.

Item Auguſtinus de ſymbolo, libro primo.

De eodem.

CAN. LX.

SIcut noſtis fratres chariſsimi, paruuli exſufflantur & exorcizātur: ut pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica: quæ decepit f hominē, ut poſsideret hoīes. non ergo creatura g in infantibus exorcizatur aut exſufflatur, ſed ille ſub quo ſunt, qui ſub peccato naſcuntur.

Item Rabanus de inſtitutione clerico.

Quare ſignetur baptizandus in corde & fronte.

CAN. LXI.

POſteā ſignatur h baptizandus ſignaculo ſanctæ crucis, tam in corde quàm in fronte, ut ab eo tempore apoſtata diabolus in uaſe ſuo priſtino ſuæ interemptionis i cognoſcēs ſignaculum, iam ſibi deinceps illud ſciat eſſe alienum. k

Item in libro eodem.

Quare ſuper eum orationes dicantur. CAN. LXII.

EXhinc iam dicuntur ſuper eum orationes, ut fiat cathecuminus: tūc datur baptizando ſal benedictum in os, ut per ſal typicum l ſapientiæ ſale cōditus fœtore careat m iniquitatis: ne à uermibus peccatorum ultra putrefiat, ſed magis illæſus ſeruetur ad maiorem gratiam percipiendam.

Item Beda ſuper libros Regum.

Quare ſale initiantur catechumini.

CAN. LXIII.

SAl cæleſtis ſapientiæ quo initiantur cathecumini: in cunctis operum noſtrorum ſacrificijs iubemur offerre. n

Item Rabanus de inſtitutione clerico.

Quare iterum exorcizentur. CAN. LXIIII.

DEhinc o iterum exorcizantur: ut diabolus ſuam nequitiam cognoſcens, iuſtum ſuper ſe Dei iudicium timens, recedat ab homine, nec iam cōtendat eū arte p ſua ſubuertere, ne baptiſmum conſequatur: ſed magis honorem Deo creatori ſuo exhibens, reddat opus Deo factori ſuo.

Item Greg. Papa in homilia xxix.

Sacerdotes exorcizando dæmonia repellunt.

CAN. LXV.

SAcerdotes cum per exorciſmi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos ſpiritus in eorum mentes contradicunt: quid aliud faciunt, niſi quòd dæmonia eijciunt?

Item Rabanus de inſtitutione clerico.

Quare de ſaliua nares & aures tanguntur.

CAN. LXVI.

POſtea tanguntur ei nares & aures de ſaliua: & dicitur ei uerbum euangelicū, quod Ieſus dixit quando ſurdum & mutum ſanauit, tangens cum ſputo linguam eius, & mittens digitos in auriculam eius, dixit: Effeta, quod eſt adaperire. hoc enim ſacramentum hic agitur, ut per ſaliuam typicam, q & ſacerdotis tactum ſapientia & uirtus diuina ſalutem eiuſdem cathecumini operetur: ut aperiantur ei na- Marc. 7. d

---

a BAptizandi nomē ſuum dēt. In ſcriptis. hodie non tenet hoc. Et quod dicit abſtinentia: conſilium eſt: & ita non eſt contra. infra ead. ſine pœnitentia. † cap. 85.

b Et diu. Intra viginti dies. ſ. e. ante.

c Examinatione. Quia infidelis non recipietur ſine examinatione. ſ. ea. Iudæi. & cap. ne quod abſit.

d POſtquā. Per abrenūtiationem. ſ. diſtinct. j. eccleſiaſticarum.

e Se alienauerit. Id eſt, alienari inceperit: ut ſ. eadē. ſiue paruuli. † cap. 27. lib. 1.

f SIcut noſtis. Quæ decepit. & ideo fuit reſtitutus. nam deceptus, &c. ff. ad Velle. l. j.

g Creatura. Nec diabolus inquantū eſt creatura, ſed inquantum eſt uitioſus. xxiij. diſt. q epſ ordinandus eſt.

h POſtea ſignatur. Id eſt poſt exſufflationem interemptionis.

i Suæ interemptionis, id eſt, ſignaculum ſanctæ Crucis per quod eſt interemptus: ut dixit diabolus de quodā Iudæo, qui ſupra ſe fecerat ſignūcrucis. Inueni uas uacuum: ſed bene ſignatum. [illegible]

k Alienum. i. alienandum. Sed ideo dicit alienum: quia in proxi. &c. xxiij. quæſt. j. paratus.

l EXhinc. Typicum. Id eſt, figuratiuum.

m Careat. i. quod per ſalē ſignificat.

n SAl cæleſtis. Offerre myſtice. Ceſſat enim uetus obſeruatio legis literalis. extra de conſtitu. tranſlat.

o DEhinc. Mediana hebdomada tribus diebus fiunt exorciſmi. Secunda iterum tribus: ut ita non ceſſet in vigilia Paſchæ niſi ſola immerſio. ſecundum hoc exorciſmi variantur. Exorciſmi fiūt tribus dieb⁹.

p Arte. i. dolo. Sic exponitur xxij. qō. v. quacunque.

q POſtea tanguntur. Typicam. i. figuratiuā ſapientiæ Dei. Per digitum Dei intellige dona ſpiritus ſancti. Eſt caro noſtra lutū, patris ſapientia ſputum. Creditur humanum genus hoc medicamine ſanum. Verſus circa materiam baptiſmi.

Propter

Homo eſt dignisſima creaturarum.

Facies humana non eſt deturpanda.

† Libr. j. cap. v.

a Propter gloriam. i. glorioſum munus eucharistiæ, & glorioſum opus prædicationis. Ouidius. Pronaq; cũ ſpectent aĩalia cætera terram, Os homini ſublime dedit, cælumque uidere iuſsit: & erectos ad ſydera tollere uultus. Et nihil turpitudinis debet infligi faciei. C. de pœn. ſi quis in metallum. Argum. contra. extra de crimi. falſi ad audientiam. glorioſius quippe & excellentisſimum in humano corpore hominis os deprehenditur: per quod Deus glorificatur & benedicitur & prædicatur. in ſignum ergo tanti muneris, & operis dignitate, nõ tangitur os cum ſaliua.

b Muneris. i. corporis dñi & ſanguinis: qđ eſt munus excellentisſimum.

c Et operis. i. prædicationis. ante enĩ quam quis baptizetur: nec ad corpus domini ſumendum nec ad prædicationis officium gerendũ eſt idoneus. Vnde nec debet qs ante baptiſmũ corpus Christi ſumere: nec prædicationis officiũ gerere: nec debet ei credi hoc uel illud. unde in euangelio Io. Ieſus nõ credebat ſe illis. ſ. infidelibus.

Baptiſmo carens neque corpus domini ſumat, neq; prædicet.

d Non os tangit. Ad oſtendendum ꝙ nõ prius credẽdum eſt homini quam odor famæ ſuæ præceſſerit. de cauſa vnctionis habetur extra de ſacra vnctio. cum ueniſſet. Ioã.

† Libr. j. cap. v.

Deinde a ſacerdote.

e Deinde. Id eſt, poſtquam eſt baptizatus. unde finis cap. debuit eſſe principium. Ioan.

Venit ſacerdos. f Primo Id eſt, olim in baptiſmo Christi.

res ad accipiendum odorem notitiæ Dei: ut aperiantur ei aures ad audiẽdum mãdata Dei: ut aperiãtur ei ſenſus in intimo corde, ad reſpondẽdum.

Item Ambroſius de ſacramentis. †

Quare nares non ora baptizandorum epiſcopus tangit.

CAN. LXVII.

Propter gloriam a muneris b & operis, c non os tangit d epiſcopus, ſed nares: ut bonũ odorem accipiãt pietatis æternæ.

Item Rabanus de inſtitutione clericorum.

Quare à ſacerdote inunguntur.

CAN. LXVIII.

Deinde e à ſacerdote inunguntur, ut ſacrum baptiſma cũ fide acceptũ cuſtodiatur. ungit̃ tũc illius pectus oleo ſanctificato, cũ inuocatione ſanctæ trinitatis: ut nullæ reliquiæ latẽtis inimici in eo reſideant, ſed in fide ſanctæ trinitatis mẽs eius cõfortetur: ungitur & inter ſcapulas de eodẽ oleo: ut undique muniatur: & ad bona opera faciẽda per Dei gratiã, roboretur. Item cõſecratur fons: ut ad ipm baptiſma cathecuminus accedat.

Item Ambroſius in libro de ſacramentis.

Quomodo fontem baptiſmi trinitatis præſentia conſecrat.

CAN. LXIX.

Venit ſacerdos ad fontem, dicit precem: inuocat nomen patris & filij & ſpiritus ſancti, utitur uerbis cæleſtibus. cæleſtia ſunt uerba quæ Christi ſunt. præſentia Trinitatis adeſt. operatur ſermo æternus, ubi deſcẽdit ſpiritus ſanctus. primò f quaſi columba deſcendit, g ut increduli uocarentur ad fidem. in principio ſignũ debuit eſſe, in poſterioribus perfectio. Apoſtolis enim ſpiritus ſanctus datus eſt in igneis linguis propter incredulos: nobis aũt iam in plenitudine eccleſiæ nõ per ſigna, ſed per fidẽ h ueritas eſt colligenda.

Item Auguſti. de unico baptiſmo. libr. vj. †

Verba erroris per imperitiam prolata, non impediunt aquæ ſanctificationem.

CAN. LXX.

12 Si non ſanctificatur i aqua cum aliqua erroris uerba per imperitiam precator effundit: multi nõ ſolum mali, ſed boni etiam fratres in ipſa eccleſia non ſanctificant aquam. multorum enim preces emendantur quotidie, ſi doctioribus fuerint recitatæ, & multa in eis reperiuntur contra catholicã fidem. k nunqđ ſi manifeſtet̃ aliquos baptizatos cùm illæ preces dictæ fuiſſent ſuper aquã, iubentur denuo baptizari? quid ita? quia plerũq; precis uitiũ ſuperat precantis affectus: l quia illa certa uerba euangelica (ſine quibus non põt baptiſmus cõſecrari) tantũ valẽt, ut per illa ſic euacuẽtur quæcũq; in præce vitioſa, cõtra regulam fidei dicuntur, quemadmodũ dæmoniũ Chriſti nomine excludit̃. Nã utique m hæreticus ſi afferat n precem uitioſam, nec bonum habeat charitatis affectum, quo poſsit illa ſuperari imperitia: & ideo ſimilis eſt ei quicunq; in ipſa catholica eccleſia in

g Deſcendit. In ſpecie columbæ. †

h Sed per fidem. ut legitur de pœ. di. ij. quærendum. & c. pennata aĩalia. Ioã.

Si non ſanctificatur. Hæc eſt xij. pars diſt. ſecundum. Ioã. de Fant.

i Si non ſanctificatur. Pone caſum per illa cap. ĩ. ead. diſtinct. retulerunt. & ſ. diſtin. xxxviij. ſedulo.

k Contra catholicam fidem. Id eſt, contra rectam uerborum formam, in eccleſia catholica conſtitutam. Vel cum dicit, baptizo te in nomine Trinitatis & diaboli.

ADDITIO.

Hoc etiam fuit dictum Laurent. Vel dic contra fidem. i. contra bonos mores, quæ ſ. ſapiunt hæreſim. ſed ſacerdos ſimplex imperitus ſic non intelligit, imo credit eas ſanum & rectum intellectum continere. Ioã. de Fant.

l Affectus. i. bonitas hominis, ſuperat uitium locutionis. q. d. nõ, ſed potius uerbũ Chriſti.

m Nã utique. Probat ꝙ uitium precum propter affectum bonum, non emendatur in baptiſmo: ſed uerbum Chriſti operat̃ uirtutem: nã hæreticus bonũ affectum non habet: & quamuis uitium precum afferat, non tamen minus baptiſmus ſuũ effectum habebit: quia tantũ ualent illa certa uerba euangelij, & quantumcunque preces aliæ uitioſę ſint, formam tamen à Chriſto inſtitutam non poſſint euacuare: imo potius quantũ ſpectat ad baptiſmum, omnes euacuantur ab illis euangelicis uerbis. & hoc eſt: nam utique.

n Si afferat. Si, id eſt, quamuis.

† De hoc ſ. ea. cap. aliud. Hu

† ca. xxv. & eſt tex. hoc tempore ualde notandus.

Baptiſm⁹ non uitiatur precũ vitio.

Cypria.

Cyprianus. Non est baptiſmum ... ſum eſt baptiſmum ... ticos uel apud ſchiſ... reticorum lauacrum quomodo & diſtinct... Regulam. Non ... eſt dicũt uerba ex ... leſtis Dei reſtringi ... ſub regulis Dona... ti. xxxviij. diſt. in ... dignum. palea eſt ... quaſi dicat. ſi uir... cus uerborum ... cludit dæmonium ... Multi. parenth... ſis. i. interpoſitio ... que ibi, nec tamẽ ... Euacuatur. A... gu. quod utilia ... uitiant & inutili ... ſ. diſt. xxxvij. ... bat. ſ. xxiij. q. ... gd ergo. C. de ... ſancimus. ſ. q. j. ... ne Sodomitæ, ... dñs declarauit ... di. xxxvij. ſi quid ... ri. argu. tamẽ cõ... ff. de aqua quoti... & æſti. l. j. §. ... & quærit ſ. diſt. ... quorundam. ſ. ... ix. ſi ad ſacras ... lij. quæſt. ix. ... Euacuatur ... hoc cap. colli... non uitiatur ... baptiſmi, ſi quã ... ea apponatur ... ſuũ: qd admittunt ... quidã: ut ſi dicat, ... baptizo te in noĩe pſis & filij & ſpũs ſancti & diaboli: uel arma uirũq; cano. uel quicquid ſequatur: baptizatus eſt. arg. cõtra. ff. de verb. obli. quæ extrinſecus. Idem eſt, ſi quid pmittatã ante formã: ut ſi dicat: arma uirũq; cano: & ego baptizo te in noĩe patris & filij & ſpũs ſancti. ſi uero aliquid interponatur: ut ſi dicatur, baptizo te, & Deus eſt, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, &c. nõ eſt baptizatus: arg. ff. de teſta. hæredes palam. § ult. ubi diſtinguitur an interponatur actus extraneus, & circa hoc eſt omne uerbum extraneum à forma: quod non concedo. qui enim dicit, baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti & omnium ſanctorũ, non dicit baptizo te in noĩe patris & filij & ſpiritus ſancti: quia ſecundum hoc duo diceret, quod eſt impoſſibile: & eadẽ ratione deberes dicere cum dicitur, non ego baptizo te in nomine

Vtile non debet per inutile uitiari. Nõ eſt Augu. ſed ſuppoſitiuum. Baptiſmi forma an uitietur ſi aliquid ſuperfluũ apponatur aut interponatur: aut ſi ipſius ordo mutetur. Vt Lau. qd dicit uerũ, ſi illud oppoſitum ſub ſequatur, & idẽ tenet hic Hu. & iſtorũ fuit hæc ſentẽtia uſque ibi: quod nõ conce do, &c. ubi addequòd hoc fuit dictũ Ioã. uſque ibi: ſed pone, &c. & ſecutuſ ẽ ip ſe Io. magiſtrũ Petrũ, qui dixit q ita. lib. nõ eſt forma ſeruata. aliud eſt enim dicere, In nomine pſis & filij, & ſpũs ſancti: & diaboli: & aliud ſignificatur. Arch. [redacted]

... lano enim & lxxx. epiſcopis uiſum, Chriſti non poſſe eſſe apud hæreticos qui etiam baptiſma hæreticorum diaboli appellabant. 8. c. diſtin. xxxij. §. uerum.

uidus, immundus, uel maleuolus eſt: quales arguit hic Cyprianus: [a] afferat etiam (ut fieri ſolet) aliquam precem, in qua loquatur contra regulã [b] fidei (multi [c] quippe irruunt in preces, non ſolũ ab imperitis loquacibus, ſed etiã ab hæreticis compoſitas, & per ignorãtiæ ſimplicitatem nõ eas ualẽtes diſcernere, utuntur eis, arbitrantes φ bonæ ſunt) nec tamen in eis qd peruerſum eſt, euacuat illa quæ recta ibi ſunt, ſed ab eis potius euacuatur. [d]

Item Auguſtinus ad Neophytos. [1]

Quid ſignificent myſteria quæ in fonte baptiſmatis celebrantur.

CAN. LXXI.

13 PRima igitur & ſecunda prædicatione de his tãtum locuti ſumus, quæ uobis priusquã ad fontem ſanctum ueniretis, iuxta catholicæ eccleſiæ inſtituta tradidimus: & quid ſignificaret unctio, quæ diuerſis corporis noſtri adhibita partibus, diuerſum intellectum deſignat (prout Dominus donare dignatus eſt) interpretati ſumus, cũ oſtenderimus uos per oleum ſanctificationis, ad auditũ plenæ fidei præparatos, & ad bonũ Chriſti odorem uocatos, & ex toto corde ad abrenunciãdum diabolo eſſe cõmonitos, nunc uerò de interioribus iã myſterijs locuturi ſumus, quæ in ipſo fonte celebrata ſunt. Promiſſa enim iã certiſſima cautione [e] qua uos abrenuntiare omnibus pompis diaboli, omnibus operibus eius, omni fornicationi diabolicę ſpopondiſtis: deſcendiſtis in fontem ſacrũ, fontem redemptionis, fontem ſanctificatũ uirtute Dei cæleſti. In hoc ergo fonte antẽ q̃ uos toto corpore tingeremus interrogauimus: Credis in Deum patrem omnipotentem? Reſpondiſtis: Credo. Rurſus interrogauimus, Credis & in Ieſum Chriſtum filium eius, qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria uirgine? Reſpondiſtis ſinguli, Credo. Itẽ interrogauimus, Credis & in ſpiritum ſanctum? Rñdiſtis ſimiliter, Credo. Hoc autẽ fecimus, iuxta dñi noſtri Ieſu Chriſti Saluatoris imperium: qui cũ ad patrem in cælũ aſcẽderet, diſcipulis ſuis, id eſt, Apoſtolis mandauit dicens: Euntes docete omnes gentes baptizãtes eos in nomine patris & filij & ſpũs ſancti. Item: Quod autem interrogauimus: Credis in ſanctam

patris & filij & ſpiritus ſancti. quia uerba baptiſmi ... eſſe. Sed pone, φ ... baptizabit: ut ſi dicat baptizo te in noĩe patris & ſpiritus ſancti & filij? uidetur quod ſic ... ſam. arg. C. de ... præpoſtera, nec ... ſeruandus eſt ordo. ff. de ſolu. ... contrarium tamen dicitur arg. C. de ſent. & interloc. l. prolatam. Dico enim ordinem uerborum eſſe de forma. Si autem mora interponatur naturalis & compendioſa, ut reſpirãdo uel tuſſiendo uel excreando, non obeſt. alius contra. C. de teſta. cum antiquitas. & de tempore hoc & de actu qui interponit, diſtingue per l. ff. de duobus reis conſtitu. duos reos. §. ult. & pen. & de uerbo. obligat. continuus. nam modicum interuallum non impedit, quod tamen magis intellectu, quam locutione, & cætera. ff. de ſol. ... tum. Et hoc etiam attendas circa formam euchariſtiæ. Pone enim qd dicit formam panis, demum poſt aliquã tulum ſpacium formam uini: nunquid ibi panis uel uinũ tranſſubſtantiatur? Reſpon. ut præmiſſi: tamẽ quæſtio nõ procederet ſecundum eos, qui dicunt eſſe duas formas ut notaui ſ. diſtinct. ij. quia paſſus.

PRima igitur. Hæc eſt xiij. pars diſtinct. ſecundum Io. de Fant.

[e] Cautione. Hic ergo intercedit ſtipulatio & obligantur pueri ex promiſſione patrinorum, licet non intelligant: quod ſpeciale eſt in baptiſmo. illud autem eſt loco ſtipulationis credis in Deum? tenetur ergo obſeruare fidem puer factus adultus. xlv. diſtinct. de Iudæis. & obligantur, licet nihil intelligant. C. de fal. mone. l. j. imo ſi ben: inſpexerimus potius liberatur à diabolo quam obligetur. nam ignorans per alium bene liberatur. Item ex eo quod dicit, certiſſima eſt. argum. quod ſimplex cautio, idonea cautio dicitur: tamen

eccleſiam? remiſsionē peccatorū, cárnis reſurrectionem? non eo modo interrogauimus, ut quomodo in Deum creditur, ſic & in eccleſiam ſanctam catholicam, quæ propterea ſancta & catholica eſt, quia rectè credit in Deū. non ergo [a] diximus, ut in eccleſiā quaſi in Deū [b] crederetis: ſed intelligite nos dicere & dixiſſe, ut in eccleſia ſancta catholica conuerſantes in Deū crederetis: crederetis etiam reſurrectionē carnis quæ futura eſt.

Item Iſidorus de officijs, libro ſecundo.

Aliorum fide & profeſſione paruuli baptizantur.

CAN. LXXII.

14 Paruuli alio profitente baptizantur, quia adhuc loqui [c] uel credere [d] neſciunt: ſicut etiā ægri, muti, [e] & ſurdi, quorum uice [f] alius profitetur: ut pro eis reſpōdeant dum baptizantur.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto. †

Aliorum teſtimonio ægrotātes ſunt baptizandi.

CAN. LXXIII.

Aegrotantes ſi pro ſe reſpondere non poſſunt: cùm uoluntas eorum teſtimonium ſui [g] dixerit, [h] baptizantur: ſimiliter & de pœnitentibus agendum eſt.

Item Auguſtinus. †

Sacramentum fidei, nō ipſa fides paruulum facit fidelem.

CAN. LXXIIII.

Nihil eſt aliud credere, [i] quàm fidem [k] habere, † & per hoc totū † reſpondetur credere paruulus, qui fidei nondum habet effectum. reſpondetur habere fidem propter fidei ſacramentum: & conuertere ſe ad dominum, propter cōuerſionis ſacramentum: quia & ipſa reſponſio ad celebritatē ſacramenti pertinet. Itē paruulum etſi [l] nondū fides illa quæ in credentium uoluntate conſiſtit, iam tamē ipſius fidei ſacramentū [m] fidelem [n] faciat, ſicut credere reſpondetur. ita etenim fideles uocantur, non rem ipſam [o] mente abnuēdo: ſed ipſius rei ſacramentum percipiendo.

Item in libro † de baptiſmo paruulorum.

Alterius profeſſio non ualet ei, qui per ſe reſpondere poteſt.

CAN. LXXV.

Cum pro paruulis alij reſpondent, ut impleatur erga eos celebratio ſacramenti, ualet utique ad eorum conſecrationem: quia ipſi pro ſe reſpōdere [p] nō poſſunt. at ſi pro eo qui reſpondere poteſt, alius reſpōdeat: non itidem [q] ualet. Ex qua regula, illud Euangelij dictum eſt, quod omnes (cùm legitur) naturaliter monet: Aetatem habet, ipſe pro ſe loquatur.

Item Auguſtinus in homilia quarta.

Quare trina merſio in baptiſmate celebretur.

CAN. LXXVI.

Poſtquam [r] uos credere promiſiſtis, tertiò capita ueſtra in ſacro fonte dèmerſimus, qui

---

Cautio idonea quæ eſt.

tamen lex dicit, quod cum dicitur idonea cautio, intelligendum eſt pignus uel fideiuſſor: ut ff. de fideicō. liber. l. iiij. §. addici.

[a] Ergo. Vocabulum ſemel poſitum, poteſt accipi proprie & improprie. arg. di. xxviij. presbyterum.

[b] Quaſi in Deum. Crede deo, credaſque Deum, plus crēdo ualere. Si credas in eum, quam quod ei, uel eum.

Paruuli. Hæc eſt xiiij. pars diſt. in qua probat per ſex capit. quod ſolus baptiſmus ſufficit paruulis, qui alias non poſſunt credere, niſi per ſacramentum fidei. Io. de Fā.

[c] Loqui aliter ſi poſſunt loqui. unde Auguſt. in epiſtola ad Renatum epiſcopū. Septennis ætatis pueri & mentiri & uerū dicere, confiteri & negare iam poſſunt: & ideo cum baptizantur, iam ſymbolum reddant, & ipſi pro ſe ad interrogationem reſpondeant.

Pueri ſeptēnes poſſunt mētiri & uerū dicere.

[d] Vel credere. argu. quod habet puer fidem, ſed neſcit ea uti: ut extra ead. maiores. uerſicu. à pleriſque.

[e] Muti. uel etiam furioſi. pupillus enim infans uel infantiæ proximus, non multum à furioſo diſtat. inſti. de inuti. ſtip. §. pupillus. differentiam tamen dixi inter infantem & furioſum. ſ. ead. hi qui.

† Cōſil. Carth. iij. c. xxxiiij.

[f] Vice. Nam ſatis conueniens eſt, ut qui per alium obligatur, etiam liberetur per alium. j. ea. quæris. Item dicit lex, quod pro ignorante fideiubere poſſunt. ff. de fideiuſ. fideiubere. & ignoranti etiam actio acquiritur. ff. ſi certum peta. ſi à furioſo.

Obligat⁹ per aliū, per aliū liberari poteſt.

† Auguſ. epiſtola 23. ad Bonif.

Aegrotantes. [g] Sui. ſcilicet amici.

† Alias, coties.

[h] Dixerit. uel dixerit. uel per ſigna. uel dic ſui, ſcilicet uoluntatis.

Scilicet per alium qui ei⁹ uo

[i] Nihil eſt aliud. Quam fidem. id eſt, ſacramenti fidei profeſsionem, ſed nō uirtutem: ſed ſi nō habent charitatem, quomodo ergo ibunt in patriam poſt mortem? [2] hoc eis datur [3] à Deo. Alij dicūt, quod habent eā in habitu. extra de baptiſ. & eius effec. c. j. ſed & per alios dicuntur credere. j. e. in eccleſia.

[k] Habere. j. di. ead. quæris. ſ. xv. q. j. §. ut itaque. ſ. diſt. ij. hoc eſt quod dicimus.

[l] Etſi. id eſt, quamuis.

[m] Sacramentum. Baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, quia in fide Chriſti conſecratur, & in fide eccleſiæ confertur: uel quia in nomine trinitatis cōfertur quam offerentes [4] & oblati tenentur credere & confiteri. Vel quia ſignum eſt, quod ſuſcipiens fidem habeat, etiam ſi non habeat aliquo impediente.

[n] Fidelem. Sunt qui dicunt ipſos fideles dici, quia fidem habent habitu non uſu: id eſt, non exercitio. & ſic de alijs uirtutibus. Iſti ſic illud intelligunt. fides illa quæ, &c. non facit fidelem uſu, id eſt, exercitio. j. ea. paruuli. & ſic de alijs.

[o] Non rem ipſam. Sicut uirtutem.

[p] Cum pro paruulis. Reſpōdere. Sic diſtinguit lex. ff. de adminiſtratio. tuto. l. j. §. ultimo.

[q] Itidem. id eſt, tantum. & hoc quo ad præſumptionē. [5] Argumen. quod taciturnitas non habetur pro conſenſu. ſupra diſtinctione lxxxvj. tanta. ſupra diſt. xxvij. diaconus. ſupra diſt. liiij. ſi ſeruus. Sed contra. ſupra ſecunda, quæſtione ſexta. biduum.

[r] Poſtquam. de forma baptizandi & modo, tractat uſque ad cap. ueniſti.

Duplici.

ſtatē probauit. xxvj. qō. vj. qui recedunt. & c. ſeq. de pœni. diſt. j. multiplex Archi.

Paruuli ſine charitate uadūt in patriā.

[2] Vt ſ. c. ſolet.

[3] Scilicet charitas ſine qua nemo ſaluatur.

Baptiſm⁹ eſt ſacramētum fidei.

[4] Quod de iſtis offerētibus dicit, non uidetur eſſe de ſubſtantia. j. ea. ſ. baptiſmate. Arch.

4. c. 24.

[5] Sub. quia nō præſumitur tantū ualere quo [illegible]

ordo baptiſmatis duplici [a] myſterij ſignificatione celebratur. rectè enim tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine ſanctæ Trinitatis. rectè tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum, in nomine Ieſu Chriſti, qui ẽt die tertia reſurrexit à mortuis. Illa enim tertiò repetita demerſio typum dominicæ exprimit ſepulturæ, per quam Chriſto conſepulti [b] eſtis in baptiſmo: & cum Chriſto ſurrexiſtis in fide: ut peccatis abſoluti, in ſanctitate uirtutum, Chriſtum uiuatis imitando.

Item ex canonibus Apoſtolorum.

De his qui ſemel, non tertiò in baptiſmate merguntur.

CAN. LXXVII.

SI quis presbyter aut epiſcopus, non trinã merſionem [c] unius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate (qđ dari à quibuſdam iubetur in morte [d] domini) deponatur. Non enim dixit dominus nobis, In morte mea baptizate, ſed euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

Item Gregorius Leonardo epiſcopo. †

De eodem.

CAN. LXXVIII.

15 DE trina merſione baptiſmatis, nil reſponderi uerius poteſt, quàm quod ipſi ſenſiſtis quia in una fide nil officit ſanctæ eccleſiæ conſuetudo [e] diuerſa. Nos autem, quòd tertio mergimus triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignificamus: & dũ tertiò infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimitur. quod ſi quis fortè etiã pro ſummæ trinitatis ueneratione exiſtimet fieri, neq; hoc aliquid obſiſtit baptizandos ſemel in aquis mergere: quia dum tribus ſubſiſtentijs, una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe, nullatenus põt infantem in baptiſmate uel ter uel ſemel immergere, quoniam etiã in tribus [f] merſionibus perſonarũ trinitas, & in una poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari.

Item Hieronymus ſuper epiſtolam ad Philippen. libro ſecundo. †

De eodem.

CAN. LXXIX.

EOdẽ modo [g] in patre & filio & ſpiritu ſancto baptizamur, & ter [h] mergimur, ut trinitatis unum appareat ſacramentum. Item, Licet ter baptizetur, propter myſterium trinitatis, tamen unum baptiſma reputatur.

Item Pelagius papa Gaudentio epiſcopo.

De his qui in nomine Chriſti ſemel tantùm mergunt.

CAN. LXXX.

MVlti ſunt, [i] qui in nomine ſolummodo Chriſti, una etiam merſione ſe aſſerunt baptizare. Euãgelicum uerò præceptum, ipſo Deo & domino ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto dicente & tradente, nos admonet in nomine trinitatis [k] trina ẽt merſione ſanctum baptiſma unicuique tribuere, dicente domino Ieſu Chriſto diſcipulis ſuis, Ite baptizate omnes gentes, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

[Gloss]

a Duplici. [...] Baptizatur ter mergitur & qu[...] dus ter de fit inuocatio trin[...] bet im- [...] tatis: & quia Ch[...] mergi. ſtus tertia die re[...] texit: ut infra ſeq[...] tur.

b Conſepulti. Qu[...] tam adultia.

ADDITIO. hoc. ſ. e. c. proprè.

c SI quis presbyter. Trinam merſionem. ſ. e. a. c. proxi. contra. ſed aliud eſt ſemel immergi ſub illa uerborum forma: baptizo te in morte domini. quod hic interdicitur. Aliud in nomine trinitatis unica merſione, quod ibi in eccleſia quibuſdam permittitur.

d In morte. id eſt, ad inuocationem mortis eius.

DE trina. Hæc eſt xv. pars diſtinct. in qua dicitur, quod non eſt contra fidem, ſi ſemel immergit puer, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, propter unionem trinitatis. Io. de Fant.

e Conſuetudo. ſ. diſtin. xij. ſcit ſancta. Ambr. lib. viij. de forma. ſ. diſtinctio. lxxxvj. c. pen. & ulti.

ADDITIO. Vel dic conſuetudo, ſcilicet immergendi ſemel uel ter, dummodo forma eccleſiæ obſeruetur. Archid.

f In tribus. uidetur contrarium huic ca. quod Ambroſi. dicit de Cypriano. In ſuo ſenſu abundat Cyprianus, cum ſemel immergat pueros, qui quod intelligebat, ſtudioſe adimplebat bonis operibus abundando, licet in hoc neſcius delinqueret. ſed poſt correctus à domino abundauit altiori ſenſu, ter illos immergendo. Solu. forte ille tantum ſemel debere immergere do-

gmatizabat: uel ibi erat conſuetudo ſemel immergere.

g EOdem modo. id eſt, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

h Et ter. id eſt, ter immergitur in baptiſmo, & ita tres merſiones ſunt unũ ſacramentum, ſicut plures uoces [l] unũ nomen. arg. extra de reg. iur. omnis.

i MVlti ſunt. non prohibet baptizari in nomine Chriſti: ſed reprehẽdit illos qui dicebant, quod debet baptizari tantum una immerſione, & tantum ſub una forma uerborũ in noĩe Chriſti.

k Trinitatis. explicite. Nunquid & Græci habent eandem formam? Sic, quia idem eſt effectus: uoces autẽ non eædem: ut dicit Ariſtot. unde Græcus huc ueniens baptizaret in lingua ſua, & Latinus in Græcia in lingua ſua: quia Apoſtoli uarijs linguis loquebantur, & iuxta illud. Qui preibant, & qui ſequebantur, clamabant Oſanna. & tantum forma realis eſt attendenda, & non uocalis. ſ. ead. retulerunt. Item pone, ꝙ aliquis dicit: baptizo te in nomine genitoris, & nati, & ſancti flaminis, an baptizetur? Videtur quod ſic: quia non refert utrum ex æquipollentibus q[...] dixerit argum. ff. de uerb. obli. quæ extrinſecus. & l. ſi ſub una. & ff. ſi cer. pe. l. certum. quod concedo. & ſub nominibus ſynonymis bene poteſt fieri baptiſmus. ſed ſic non baptizatur in nomine paternitatis & filiationis, &c. Item ſi omittit hoc pronomen ego, & dicit baptizo te, &c. bene baptizat: quia ſubintel-

[Marginalia]

† Alias, id eſt, memoriã uel ad ſimilitudinem mortis, &c. ſecundum Io. de Fan.

Mat. 28. d

† Epiſtola xij. lib. j.

Cyprian[9] ſemel tantũ immergebat.

l Dicẽdo ĩ nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

Baptiſm[9] an poſsit dari in nomine Chriſti?

Baptiſmi forma apud Græcos & Latinos eſt eadem.

† In cõment. epiſtolæ ad Epheſi. c. iiij.

Baptizo te ĩ nomine genitoris, &c. an ualeat.

Item Zacharias Papa Bonifacio epiſcopo.

In inuocatione trinitatis, tertiò in baptiſmate mergere debemus.

CAN. LXXXI.

16 IN ſynodo Anglorum decretum firmiſsimè præceptũ, & diligenter demonſtratũ eſſe dignoſcitur, ꝙ quicunq; ſine inuocatione trinitatis merſus fuiſſet, ſacramentũ regenerationis nõ haberet: quod omnino uerum eſt: quia ſi merſus in fonte baptiſmatis, quis fuerit ſine inuocatione trinitatis, perfectus Chriſtianus nõ eſt, niſi in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti fuerit baptizatus. Hoc quoq; obſeruari in prædicta ſynodo ſacerdotes uoluerũt: ut qui uel unã de trinitate perſonam in baptiſmo nõ nominaret, illud baptiſma eſſe uerum nõ poſſet: qđ pro certo uerũ eſt: quia qui unum ex ſancta trinitate confeſſus non fuerit nomẽ, pfectus Chriſtianus eſſe non poteſt: qui enim cõfitetur patrem & filium: ſi confeſſus nõ fuerit ſpiritũ ſanctum: neque patrem habet, neq; filiũ: & qui confeſſus fuerit patrem & ſpiritũ ſanctum, & filium non fuerit confeſſus: neque patrem habet, neque ſpiritum ſanctum, ſed uacuus eſt à diuina gratia.

Item Grego. Quirino epiſcopo in Hyber. †

Rebaptizẽtur, qui in nomine trinitatis baptizati nõ fuerint.

CAN. LXXXII.

SI uerò hæretici qui in trinitatis nomine non baptizant ſicut ſunt Bonoſiani a & Cataphrygæ: quia & illi Chriſtum dominum non credunt: & iſti b ſpiritum ſanctum peruerſo ſenſu eſſe quendam paruum hominem montanum credunt (quorũ ſimiles multi ſunt alij tales) cùm ad ſanctam eccleſiam ueniunt, baptizentur: quia baptiſma non fuit, quod in errore poſiti ſanctæ trinitatis nomine minimè perceperunt.

Item ex concilio Toletano quarto. †

Semel in baptiſmate mergere licet.

CAN. LXXXIII.

PRopter uitandum ſchiſmatis ſcandalum, uel hæretici dogmatis uſum: ſimplam c teneamus baptiſmatis merſionem.

Item Zacharias Papa Bonifacio epiſcopo.

De ſacerdote qui per ignorantiam linguæ Latinæ, in inuocatione trinitatis deliquit.

CAN. LXXXIIII.

REtulerunt nuntij tui, ꝙ fuit in eadem prouincia ſacerdos, qui latinam linguam penitus ignorabat: & dum baptizaret, neſciens loqui latinè, infringens linguã diceret: baptizo te in nomine patria & filia & ſpiritua ſancta. & per hoc tua reuerenda ſanctitas conſiderauit eos rebaptizare. Sed ſanctiſsimè frater, ſi ille qui baptizauit, non errorem introducens d aut hæreſim, e ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguã (ut ſupra diximus) hoc baptizans dixiſſet: non poſſumus conſentire ut denuo baptizentur.

Item Ambroſius de ſacramentis tractatu primo.

Quare baptizandi à ſacerdote, ungantur.

CAN. LXXXV.

17 VEniſti f ad fontem: ingreſſus es, conſidera, quid uideris, g quid locutus ſis, diligenter: repente h occurrit tibi leuita, occurrit tibi presbyter. unctus i es, quaſi athleta Dei: ut ad baptiſmum catechuminus accedas.

Item Rabanus in epiſtola ad Epheſi. libro ſecundo. †

Quare baptizatus à presbytero, ungatur in cerebro.

ſubintelligitur pronomen. Argu. C. de fideicom. uerbum uolo, maxime quoniam nec Chriſtus appoſuit pronomẽ cum dixit: Ite baptizate, &c. nõ eſt contra. extra de bapti. c. j. 1 quia ibi etiã uerbũ omiſit. Sic aũt non baptizatur, mergo te in nomine patris, &cæt. quia non eſt ſynonymum cũ illo uerbo baptizo. nec per hanc uocem, baptizo te in nomine trium perſonarum.

IN ſynodo. Hæc eſt xvj. pars diſt. in qua probat quod forma baptizandi debet ſeruari: & qui unum de trinitate confeſſus non eſt ſiue negauerit, non eſt Chriſtianus. Ioã. de Fant.

a SI uero hæretici. Bonoſiani. 2 xxiiij. quæſt. iij. quidam. verſ. Bonoſiani. Hi dicebant Chriſtum adoptiuum filium Dei, non proprium.

b Et iſti. Alias tamen exprimitur eorum error xxiiij. q. iij. quidã. uerſ. Cataphrigis. quia authores eorum dixerunt ſpiritum ſanctũ in ſe deſcẽdiſſe, non in apoſtolos.

c PRopter. Simplam. alludit conſuetudini loci. uel ſimplã. 2 i. uniformem. Et ita eſt arg. ꝙ omnes debemus baptizari in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. 3. ea. proprie.

d REtulerunt. Introducẽs. Nam unius ſyllabæ error non nocet. ff. de manu. teſta. qui habebat.

e Aut hæreſim. Maxime: quia ſi errorem induceret: dummodo in forma eccleſiæ baptizaret, teneret baptiſmus: 3 ut 3. co. ſatis.

VEniſti. Hæc eſt xvij. pars diſt. in qua interpretantur uerba ſacerdotis, quæ dicit in exorcizando & baptizando. & ueſtes quid ſignificent. Ioan. de Fant.

f Veniſti. De ijs quæ in baptiſmi celebratione fiunt, dictum eſt: nunc principaliter ſequitur de ijs, quæ poſt lauacrum ſequuntur: ſ. quæ poſt baptiſmũ baptizato fieri debeant. & vj. cap. annectit. in poſtremo tamen habetur quæ circa ipſum facta ſunt prius.

g Quid uideris. i. quid audieris. nam ſub uiſu omnis ſenſus continetur. 4

h Repente. Oſtendit quæ circa ipm prius facta ſunt, uſque ad cap. Iudæi.

i Vnctus. Sputo, non oleo: ſcilicet in catechiſmo.

Poſtquam.

1 Ibi uide qđ ibi plene no. per Innocen. Archid.

[redacted]

† Epiſto. 61. lib. 9.

3 Vel dic ꝙ facit mẽtionem đ errore: qa ſi erraret ꝙ aliud dicere uel facere intẽderet, q̃ dicãt uel faciãt catholici: talis error impediret. B. Hiſp.

† cap. v.

4 Ad hoc facit optime quod legitur & not. iij. q. ix. teſtes. xciij. diſt. diaconi ſunt. uerſ. ipſe etiã. & fuit iſta glo. Laur. & Ioã. de Fant.

† De inſt. cleri. lib. j. cap. 28.

CAN. LXXXVI.

POſtquam a aſcendit baptizatus de fonte, ſtatim ſignatur a presbytero in cerebro cum ſacro chriſmate, ſequente ſimiliter oratione: ut Chriſti regni particeps fiat: & à Chriſto Chriſtianus b poſsit uocari.

Item Ambroſius de ſacramentis tractatu ij.

Quid ſuper baptizatum à ſacerdote dicatur.

CAN. LXXXVII.

EMerſiſti, c uenisti ad ſacerdotem: quid tibi dixit? Deus (inquit tibi) pater omnipotẽs qui te regenerauit ex aqua & ſpiritu ſancto, conceſsitque tibi peccatorum tuorum ueniam: ipſe te inungat in uitam æternã. Vide ubi d inunctus es. in uitam æternam, inquit.

Item.

Quare unguentum ſuper caput baptizati ponatur.

CAN. LXXXVIII.

ACcepiſti myſteriũ, hoc eſt unguentum ſuper caput. quare ſuper caput? quia ſapientis ſenſus in capite e eius. Sequitur ſpirituale ſignaculũ, qđ audiſti legi hodie, f quod poſt fontes ſuper eſt, quo perfectio fiat, quando ad inuocationem ſacerdotis g ſpiritus ſanctus infunditur.

Item Rabanus de inſtitutione clerico. †

Quare candida ueſtis, traditur Chriſtiano.

CAN. LXXXIX.

POſt baptiſmũ, h traditur Chriſtianis ueſtis candida, quæ ſignificat innocentiã i & puritatem Chriſtianã: quam poſt ablutas ueteres maculas, ſtudio ſanctæ conuerſationis immaculatã ſeruare debet, repræſentandã ante tribunal Chriſti. cuncti uerò renati albis induuntur ueſtibus ad myſterium k ſanctæ reſurgentis eccleſiæ. Item utuntur baptizati albis veſtibus: ut quorum primæ natiuitatis faciem, uetuſti erroris pãnus fuſcauerat, habitus ſecundæ regenerationis gloriæ præferat indumentũ. tegitur enim poſt ſacrã vnctionem caput eius myſtico uelamine: ut intelligat l ſe diademate m regni & ſacerdotali dignitate potiri.

Item Ambroſius de myſterijs.

De eodem.

CAN. XC.

ACcepiſti poſt baptiſmum ueſtimenta cãdida: ut eſſet indicium n ꝙ exueris uoluptatẽ peccatorũ: & indueris innocentiæ caſta uelamina. o

Item ex concilio Agathenſi. †

Quot menſibus Iudæi inter catechuminos habeantur.

CAN. XCI.

18 IVdæi p quorũ perfidia frequenter ad vomitum redit: ſi ad leges catholicas redire voluerint, octo menſes q inter catechuminos r eccleſiæ limen introeant: & ſi pura ſ fide uenire noſcũtur, tunc demum baptiſmi gratiam mereantur. Quòd ſi caſu aliquo periculum infirmitatis intra præſcriptum tempus incurrerint, & deſperati fuerint, baptizentur.

Item ex concilio Toletano quinto.

De Iudæis pleriſque frequenter ad Iudaiſmum redeuntibus. CAN. XCII.

PLerique ex Iudæis, qui dudum ad Chriſtianam fidem promoti ſunt, nunc blaſphemantes Chriſtum, non ſolùm Iudaicos ritus perpetraſſe noſcuntur, ſed etiã abominandas circunciſiones t exercere.

---

a POſtquam. ĩ. ea. diſt. v. nouiſsime. ĩ. ead. presbyteri. & c. nullus miniſtrorum.
b Chriſtianus. ĩ. viij. quæſt. j. olim.
c EMerſiſti. Id eſt, merſus fuiſti.
d Vbi. Id eſt, ad quid.
e ACcepiſti. In capite. i. anima. ĩ. de pœn. di. iij. ille rex. & ita anima habet ſedem in capite. alias nõ bene concordaret litera.
f Hodie. Scilicet in die Pentecoſtes: quia lecta fuerat epiſtola de aduentu ſpiritus ſancti in apoſtolos.
g Sacerdotis. Id eſt epiſcopi, eo quia ſolus epiſcopus facit hanc inuocationem. infra diſtinct. v. manus.

ADDITIO.
ut ĩ. eo. presbyteri. & c. ſeq. Archid.

h POſt baptiſmum. Caſus. dicitur cuiuſmodi ueſtis traditur: quia alba: & quare.
i Innocentiam. Candor enim munditiã deſignat. xxx. q. ulti. fœminæ.
Candor munditiã ſignat.
k Ad myſterium. Deſignandum. per hoc enim deſignatur futura reſurrectio corporum glorioſa & animarum: uel etiã nunc a peccatis.
l Vt intelligat. Iſtud ſacramentum eſt regni & ſacerdotij. Quilibet enim fidelis, Rex debet eſſe, & ſacerdos. Rex, quia ſe & alios uirtutibus regere debet. ſacerdos: quia cor contritum & humiliatum quod eſt uera oblatio, id eſt, ſe debet offerre Deo.
Fidelis quilibet debet eſſe rex & ſacerdos.
† cap. 29. lib. 1.
m Diademate. ĩ. xij. q. j. duo ſunt.
n ACcepiſti. Indicium. Qualis ueſtis erit, talia corda gerit, xlj. diſt. §. fin.
o Velamina. Forte de hoc uelamine dicit xxiiij. quæſt. j. quoniam uetus. †
† Sub. ibi olim Chriſti ueſtimentũ ſuſcepi.
p IVdæi. Hæc eſt xviij. pars diſtin. in qua dicitur qualiter Iudæi & alij baptizantur, & quæ ſunt dona bapriſmi. Io. de Fant.
p Iudæi. De baptizandi examinatione uel pœnitentia agit uſque ad cap. non plures.
q Octo menſes. Hoc cap. corrigitur per illud quod ſequitur. ĩ. e. ne quod abſit.
r Catechuminos. Per hoc cap. intelliguntur omnia illa c. quæ dicunt, ꝙ infideles poſſunt eſſe uſque ad miſſam, catechuminorũ in eccleſia. non contradicit xxj. di. cleros. in fin. quia illud de infidelibus qui parati ſunt reprehendere. xliij. di. in mandatis. & ita nõ dico ea abrogata, ſecundum ꝙ quidã dicunt. Et eſt ratio, quare hoc fiat, ut audientes prædicationem in eccleſia facilius conuertantur. Vel loquitur de præciſis. Ioan.
Infideles poſſunt eſſe in eccleſia, uſque ad miſſam catechuminorũ.
s De hoc etiam no. xxxv. qõ. iij. de his. & habet de hoc ĩ. ea. diſt. j. epiſcopus nullum. Archidia.
† cap. 24. [illegible]
ſ Et ſi pura. Videtur ergo ꝙ uſurarius Iudæus, non debeat baptizari, niſi uſuras reſtituat. ĩ. de pœn. diſt. v. falſas. quia obligationes in baptiſmo nõ tolluntur.
t PLeriq; ex Iudæis. Circunciſiones. circuncidendo aliquos.

Conſor-

a Conſortio. & uiris religioſis alendi tradentur: ut xxvij. quæſtio. j. Iudæorũ. de paternis tamen bonis alendi ſunt. C. de alen. liber. l. tertia.

† Sigiſmundi.

b Separentur. & bonorum proſcriptione & perpetuo exilio damnabuntur: ut C. de Iud. & cæ. Iudæi. ſed hoc ſi ſuæ ſectæ ſunt mancipia. alias enim capite puniuntur. C. ne manc. Chriſtianum. l. una. C. de eunu. l. j.

Filij Iudæorũ baptizati, ſunt à parẽtibus ſeparandi.

a Dic qđ Iudæis filios ſuos circũcidere licet. ſi alios circũciderent, pœna caſtratis tenerent: ut ff. ad l. Cor. de ſica. l. circũcidere. Hic autẽ cũ eis mitius agit quã ſupra dictũ ſit: quia ad ſidẽ cũ pœnitẽtia re uocãtur.

c Tradantur. ſupra diſtinct. liiij. c. nulla. & cap. fraternitatem. ſed contra. ꝫ. xvij. quæſtio. ulti. Iudas.

d PRimum. Apoſtolum. ad Epheſos ſcribentẽ.

e Qui corrumpitur. ſcilicet uetus homo. de pœn. diſt. j. tres ſunt.

f OMnis. ꝫ. de pœn. diſtin. j. treſſunt.

g Arbiter. ſi eſt diſcretus. H.

h Veteris. quod hominem reddit uetuſtum. Et quidem interior pœnitentia neceſſaria eſt in adulto, exterior non exigitur. ꝫ. ea. fine.

† ca. 29. lib. j. Ephe. 4. Collo. 3. b

i AGunt homines. Pœnitentiam. Id eſt, pœnitudinem.

k De prioribus. nunquid eſt præceptio uel ſuaſio de hac pœnitẽtia agenda? ſed cui hoc præciperet? nunquid gẽtili iubere poteſt? non, ſed duntaxat monere. xlvij. diſti. §. neceſſe.

† ca. j. li. de pœnit. modici.

l NE quod abſit. Longa. octo menſium eſt longa. ꝫ. ead. diſtin. cap. Iudæi.

m Aut die dominica. Nõ obuiat quod dictum eſt ꝫ. ea. c. duo. quod tantum bis in anno baptiſmus debet celebrari. illud enim de ſolenni intelligitur, id eſt, quod conſe-

Baptiſm⁹ ſolẽnis bis tantum in anno celebratur.

de quibus conſulti pijſſimi ac religioſiſſimi domini noſtri Siſemandi † regis hoc ſanctum decreuit concilium, ut huiuſcemodi tranſgreſſores pontificali authoritate correcti ad cultum Chriſtianæ dignitatis reuocentur: ut quos propria uoluntas nõ emendat, animaduerſio ſacerdotalis coerceat. Eos autem quos circuncidunt ſi filij eorum ſint, à parentum conſortio [a] ſeparentur. [b] ſi ſerui, pro iniuria corporis ſui, libertati tradantur. [c]

Item Rabba. de inſtitu. clericorum. †

Ante baptiſmum, diabolo et eius operibus renunciare debemus.

CAN. XCIII.

PRimum interrogetur paganus, ſi abrenunciat diabolo & omnibus pompis & omnibus damnoſis eius operibus, atque fallacijs cũctis: ut reſpuat primũ errorem: & ſic appropinquet ad ueritatem, poſſitq; iuxta Apoſtolum [d] deponere ueterem hominem, ſecũdum priſtinã conuerſationem, qui corrumpitur [e] ſecũdum deſideria erroris: abnegans impietatem, & ſecularia deſideria.

Item Auguſtinus de pœnitencia.

Non tranſit in nouam uitã, quem non pœnitet ueteris uitæ.

CAN. XCIIII.

OMnis, [f] qui iam ſuæ uoluntatis arbiter [g] conſtitutus eſt, cũ accedit ad ſacramẽtũ fidelium, niſi eum pœniteat ueteris [h] uitæ, nouã non poteſt inchoare. ab hac pœnitentia cùm baptizantur, ſoli paruuli immunes ſunt. nõdum enim uti poſſunt libero arbitrio.

Idem ad Salactitanum.

Ante baptiſma pœnitentiã agere debemus.

CAN. XCV.

AGunt homines ante baptiſma pœnitentiam [i] de prioribus [k] peccatis: ita tamen, ut etiã baptizentur: ſicut ſcriptũ eſt in actibus Apoſtolorũ loquẽte Petro ad Iudæos ac dicente: Agite pœnitẽtiam, & baptizetur unuſquiſq; ueſtrum, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti.

Item Gregorius Fauſtino defenſori.

Quadraginta dierum abſtinentia Iudæis baptizandis indicatur.

CAN. XCVI.

NE (quod abſit) longa [l] dilatio retro poſſit animos Iudæorum reuocare: cum fratre noſtro epiſcopo loci illius loquere, ut pœnitẽtia ac abſtinentia quadraginta dierum indicta, † aut die dominica [m] aut ſi celeberrima feſtiuitas occurrerit, eos (omnipotentis Dei miſericordia protegente) baptizes.

Item Ambroſius ſuper epiſtolam ad Romanos. †

Pœnitentia non eſt neceſſaria baptizandis.

CAN. XCVII.

SIne pœnitẽtia [n] ſunt dona & uocatio Dei, quia gratia [o] Dei in baptiſmate [p] non requirit gemitũ, non requirit planctum, uel opus aliquod, ſed ſolam fidem: & omnia gratis condonat.

Item Iginius papa.

Neceſſitate cogente in cathechiſmo & confirmatione idem compater eſſe poteſt.

19 CAN. XCVIII.

IN catechiſmo [q] &

cratur tanta ſolennitate. ꝫ. ead. uenerabilis. & c. ſeq.

n SIne pœnitentia, id eſt, ſine ſatiſfactione exteriori & afflictione, quæ ſolet exigi in pœnitentia. nam ſine interiori, in adultis uacuum eſt baptiſmi myſterium: & ita non contradicit de pœni. diſtin. j. tres ꝫ. ead. omnis qui. ꝫ. proxi. c. contra. Sed iſtud generaliter in alijs quã in Iudæis, illud ſpecialiter fiebat quondam in Iudæis, non propter ſatiſfactionem peccati: ſed ꝓpter reuerentiã baptiſmi, quod Iudæi per operationẽ circuncitionis & aliorum legalium ſacramentorum non adeo appretiabantur.

Baptiſm⁹ adultorũ an ualeat ſine ſatiſfactione?

Actu 2. f

o Gratia. ꝫ. de pœni. diſtin. vij. nullus expectet.

p In baptiſmate. hoc ideo dicit, quia in pœnitentia etſi dimittatur peccatum per contritionẽ, remanet tamen temporalis ſatiſfactio, in baptiſmo non. Nam tanta eſt uis ſacramẽti, quod nec etiã temporalis ſatiſfactio in baptiſmo remanet ꝓ peccatis. ideo non eſt mirum ſi infamia quælibet ibi dimittatur: quod non eſt in pœnitentia: ut de pœ. diſtin. ulti. ſi quis.

Baptiſm⁹ eſt efficacior pœnitentia.

† Quia ſi citius, ſuſpicio fraudis uel ſimulatiõis eſt. Phil. Deci. cõſi. cxxx. col. 2. Ad hoc idẽ Dec. c. j. lectura. nu. 8.

† Ad ca. xj.

ADDITIO.

Argu. contra. ſupra xxxij. q. j. quod autem. in fin. uerſic. de hoc. & extra de diuort. gaudemus. in fin. ibi uideas. Archidiaco.

IN catechiſmo. Hæc eſt xix. pars diſtinc. in qua probat quid iuris ſit de patrinis & filijs ſpiritualibus. Ioan. de Fant.

q In catechiſmo. de materia iſta dixi xxx. quæſti. j. per totum.

Patri-

in baptiſmo & in confirmatione unus patrinus [a] fieri poteſt, ſi neceſsitas cogit, nō eſt tamen cōſuetudo Romana, ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiāt. [b]

Item ex decreto Leonis papæ.

Non plures, ſed unus paruulum in baptiſmate ſuſcipiat.

CAN. XCIX.

NOn plures [c] ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem accedāt, quàm unus, ſiue uir, ſiue mulier. In confirmatione, quoque idipſum faciat.

Item ex concilio Magotienſi.

Qui non eſt baptizatus nec cōfirmatus, aliū in chriſmate uel baptiſmate tenere non debet.

CAN. C.

IN baptiſmate uel in chriſmate, nō pōt aliū ſuſcipere [d] in filiolum ipſe, qui non eſt baptizatus [e] uel confirmatus.

Item ex concilio Antiſſiodorenſi.

Abbati, uel monacho, non liceat commatres habere.

CAN. CI.

NOn licet abbati uel monacho [f] de baptiſmo ſuſcipere filios, nec cōmatres [g] habere.

Item ex libro capitulorum.

De eodem.

CAN. CII.

MOnachi ſibi compatres commatresve non faciant, nec oſculentur [h] fœminas.

Item ex ſermone ſancti Auguſtini poſt Paſcha domini, qui ſic incipit: Hodiernus dies.

Qui in baptiſmo paruulos ſuſcipiunt, pro eis apud Deum fideiuſſores exiſtunt.

CAN. CIII.

VOs ante omnia tam mulieres quàm uiros, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo: ut uos cognoſcatis fideiuſſores [i] apud Deum extitiſſe, pro illis quos uiſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere. Ideoq; ſemper eos admonete, ut caſtitatem cuſtodiant: iuſtitiam diligant, charitatē teneāt, ante omnia ſymbolū & orationem dominicā & uos ipſi tenete: & illis quos ſuſcepiſtis de ſacro fonte, oſtendite.

Item ex concil. Hiler.

Ad baptizandi officium, & ad ueſtimenta altaris lauanda ſacerdos propria debet habere uaſa.

CAN. CIIII.

OMnis presbyter qui fontem lapideum habere nequiuerit, uas conueniens ſolummodo ad baptizandū officium habeat: quod extra eccleſiā non deportetur. ſimiliter ad corporale lauandū, & ad pallas altaris propria habeantur uaſa, in quibus nihil aliud fiat.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto. †

Neque rebaptizationes neque reordinationes fieri licet.

CAN. CV.

NOn licet [k] fieri rebaptizationes, neq; reordinationes, uel tranſlationes [l] epiſcoporum.

Item ex epiſtola Auguſtini ad Maximum. †

De eodem.

CAN. CVI.

REbaptizare ad hæreticum hominem, qui hæc ſanctæ trinitatis ſigna ſuſceperit, quæ Chriſtiana tradidit diſciplina omnino peccatum eſt, rebaptizare autem catholicum, immaniſsimum [m] ſcelus eſt.

† concil. 3. cap. 38.

† Epiſtola 203.

---

a Patrinus. Raz. dixit in his tantum contrahi compaternitatem, ſed H. dic[illegible] in omnibus etiam c[illegible] trahi, quæ bapt[illegible] mum præcedunt. [illegible] tamen cōpaterni[illegible] in catechiſmo c[illegible] tracta, non eſt ta[illegible] momenti ut ma[illegible] monium diſſolu[illegible] cum uix etiam [illegible] pediat. extra de [illegible] una. ſpi. contra. & ita

Compaternitas contrahi per catechiſmum.

c Suſcipiant. latius ſe extenderet charitas. xxxv. q. i. cum igitur.

NOn plures. ī. xxx. quæ. iiij. q3 autem uxor. contra. Sol. ibi.

d IN baptiſmate. Suſcipere. Sed quid ſi ſuſcipiat? dicunt quidam quòd nō cōtrahitur compaternitas. ſecus ſi baptizet.

e Baptizatus. ſi aliter tamen ſit: cum baptizare poſsit, non impeditur baptiſmus: ſed hoc iō inſtitutum eſt, quia patrini debent inſtruere filiolos ſuos in ſymbolo & in alijs. ī. e. uos. hoc facere non poſſunt, qui primo in eis inſtructi non fuerunt. xlvij. di. §. neceſſe.

Patrini ſi liolos inſtruere d bent.

f NOn licet. Monacho. ī. xvj. q. j. placuit cōmuni.

g Nec cōmatres. ī. xviij. q. ij. peruenit. ſed contra. ī. xvj. q. j. doctos. & xxx. q. oēs contra. ſed baptizando poteſt nou le uando.

Dic ut ibi & in præ. c. peruenit. Archi.

h MOnachi. Nec obſculentur. forte tangit cōſuetudinem alicuius loci, ubi compatres obſculabantur commatres.

i VOs. Fideiuſſores. & hæc eſt cauſa quare inſtitutum fuit, q3 in baptiſmo & in catechiſmo & confirmatione, qui nō eſt Chriſtianus non offerat puerum. cum enim nobiſcum non tenet articulos fidei, qualiter poteſt eſſe obſes pro puero? & qualiter docebit in ijs quæ hic dicunt: ſed non uidet, q͛ ſint fideiuſſores pro puero: quia ſi q̃rat ab eis, erit iſte bonus, non dicerent ſic, uel non. ī. e. quæris. ſed ſunt quaſi fideiuſſores. ff. ad munic. l. ij. §. proinde. & ſufficit qd᷑ puer non contradicat. ff. ſolu. mat. l. ij. §. ulti. Nam infans furioſo cōparatur. xv. q. j. §. ulti. & c. illud peræque. & ita eo ipſo tenentur paruuli, quòd nō cōtradicunt. ī. e. quæris. alias enim nō tenentur fideiuſſores. ff. de fideiuſ. omnis.

Pueros in baptiſmo tenere nō poſſunt, q̃ chriſtiani non ſunt.

OMnis presbyter. Hæc eſt xx. pars diſt. ſecundum Io. de Fan. & hoc intellige de presbytero eccleſiæ baptiſmalis. Et ſic continuat. ſ. dictum eſt de efficacia baptiſmi, & offerētibus ad baptiſma. nunc uero ſubijcit de loco in quo fieri habeat baptiſmus. Archid.

NOn licet. Hæc eſt xxj. pars diſt. in qua probat per xij. c. qd᷑ nullus debet rebaptizari: ſed tamen ſi neſcitur utrum ſit baptizatus an non, debet baptizari: quia non intelligitur iteratum, quod neſcitur factum. ī. ea. di. ſolennitates.

k Non licet. de rebaptizatione non facienda. xij. cap. adiungit.

l Tranſlationes. [illegible] eſt, mutationes, niſi in neceſſitate uel utilitate. vij. q. j. mutationes. in qua. n. eccleſia quis intitulatus eſt, in ea perpetuo perſeueret. ut di. lxx. ſanctorum. Ioan. ad idem. xxj. q. j. c. j. Archi.

m REbaptizare. Immaniſsimum. & capite punitur C. ne ſanctū baptiſ. reiteretur. l. j.

n Scelus eſt. nam maius

maius peccatum eſt rebaptizare chriſtianum hominem, uel catholicum, quã hæreticum. ſi.ar. q maius peccatum eſt occidere Chriſtianum quam paganum. ſ. diſt. 50. de his clericis. & xxiij. qõ. v. ſi non licet. Sed cõtra uidet̃, [ı] q qui paganum occidit, & corpus & animam occidit: & uidetur occaſionem dare perdendi animam eius: ſed cum occidit Chriſtianũ animam eius non occidit: quia fortè bonus eſt. ſimiliter & in primo uidetur eſſe æquale peccatum, quia ſimiliter iniuria ſacramento fiet in iſto ſicut in illo. ſed forte quia hæreticus à Deo receſſerat, uidetur q magis eſſet rebaptizandus, & ideo dicit minus peccatum eſſe in iſto, quam in illo. [2]

Chriſtianũ occidere, an grauius ſit, quã paganum.

[ı] Ad hoc xxiiij. qõ. iij. ſi habes. iuxta fin. ubi de hoc.

[a] DE Arrianis. Nõ reſponderint. id eſt, reſponderint inter ſe non eſſe baptizatos in nomine Trinitatis, id eſt, patris, & filij & ſpiritus ſancti. error enim cuiuſdam ſiue dantis ſiue accipientis, ad baptiſmum pertinere non probatur. ſ. ea. diſtinct. ſatis.

[2] Hęc eſt ſententia. Hu. & L. quorũ fuit iſta glo. Archid.

[b] Rebaptizentur. idem dicerem, ubi nihil diceret de forma, cum dicerent ſe baptizatos, & hoc ideo, quia quidam baptizati ſunt in forma, alij non. [3] ſed ſecus dicerem de baptizato in eccleſia, licet nihil de forma diceret: ut j. c. placuit.

[3] Vt ſ. j. q. j. §. ſed notandũ. & c. ſeq.

[c] PAruulos. Debeas. ſ. diſtinctio. lxiij. presbyterai quos. & §. quod ergo.

[d] Qui teſtificetur. eos baptizatos eſſe.

[e] Ratio. nam in talibus certius eſt tenendum. extra de ſpon. iuuenis. de pœnit. diſtinct. ultim. cap. antepen. & ult. Ioan.

Item ex concilio Arelatenſi primo.

De Arrianis, quando rebaptizentur, & quando non.

CAN. CVII.

DE Arrianis qui propria lege ſua utuntur: placuit ſi ad eccleſiã aliqui de hac hæreſi uenerint, interrogẽt eos noſtræ fidei ſymbolum ſacerdotes: & ſi præuiderint eos in patre & filio & ſpiritu ſancto eſſe baptizatos, manus eis tantum imponant, ut accipiant ſpiritum ſanctum. qui ſi interrogati non reſponderint [a] hanc trinitatem, rebaptizentur. [b]

Itẽ Grego. iiij. Bonifa.

Rebaptizentur de quibus ignoratur an ſint baptizati.

CAN. CVIII.

PAruulos qui a parentibus ſubtracti ſunt: & an baptizati ſint an non, ignoratur: ut hos baptizare debeas, [c] ſecundùm patrum traditiones ſi non fuerit qui teſtificetur, [d] ratio [e] poſcit.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto.

De eodem.

CAN. CIX.

PLacuit de infantibus, quoties nõ inueniuntur certiſsimi teſtes qui eos baptizatos ſine dubitatione eſſe teſtẽtur, [f] neque ipſi ſunt per ætatem [g] idonei de traditis ſibi ſacramentis reſpondere: abſque ullo ſcrupulo, eos eſſe baptizandos, ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione priuari: hinc etiã legati Maurorũ [h] fratres chariſsimi conſuluerunt: quia multos tales a Barbaris redemerunt. Similiter de eccleſijs quoties ſuper earũ cõſecratione hæſitatur, agendum eſt: id eſt, ut ſine ulla trepidatione conſecrentur.

Item Leo Papa Leoni Rauennati archiepõ. [†]

De eodem.

CAN. CX.

CVm itaque baptiſmi ſui nihil recordetur, qui regenerationis ẽ cupidus, nec aliter atteſtari de eo poſsit, q ſciat ſe conſecratum: nec ille [i] qui cõſecratur: ſcimus quidem inexpiabile eſſe facinus, quoties iuxta hæreticorum dogmata, contra ſanctorum patrũ inſtituta cogitur aliquis lauacrum quod regenerandis ſemel tributũ eſt, bis ſubire, apoſtolica reclamante ſententia, quæ nobis unam prædicat in trinitate deitatem: unam in fide confeſsionem: unum in baptiſmate ſacramentum. Sed in hoc ſimile nihil formidatur, quoniam non poteſt in iterationis crimen uenire, quod omnino factũ eſſe neſcitur: atque ideo, quoties perſona talis inciderit, ſolicita primùm examinatione diſcutite: & longo tempore (niſi fortè ſupremus finis immineat) indagate, utrum nemo penitus ſit, qui teſtimonio [k] ſuo iuuare poſsit ignorantiã neſcientis: & cum conſtiterit hunc, qui baptiſmatis indiget ſacramẽto, ſola inaniter ſuſpicione ꝓhiberi: accedat intrepidus ad conſequẽdam gratiam, cuius in ſe nullum ſcit eſſe ueſtigiũ: nec vereamur huic ſalutis ianuam aperire, quam nunquã ante docet̃ ingreſſus.

Idem.

[f] PLacuit. Teſtet̃ur. credit̃ ergo teſtimonio uni^9 in baptiſmo, & in conſecratione eccleſiæ: [4] ſecus in ordine. xcviij. diſtinctio. aphros. & quæ ſit ratio, dicitur j. q. j. ecce cum honoris. & circa talia periculum uertitur. xlij. diſtin. quieſcamus. Sed pone, q quis probat ſe ordinatũ quo ad ſpeciem facti: aliquis excipit contra eum dicendo eum non fuiſſe baptizatum: nunquid crederetur tunc teſtimonio unius, quo ad baptiſmũ? dicit. H. quod ubi nõ ſit alij præiudicium creditur: alias non. unde non poſſet de baptiſmo ſuo perhibere teſtimonium, ſi ſub ea conditione ei relictum eſſet legatum, ſi eſſet baptizatus: quia fieret præiudicium hæredi.

Teſtimonio unius creditur ĩ baptiſmo & in conſecratiõe eccleſiæ.

[†] Epiſtola xxxv.

[4] Iſtã gl. dicit ſing. Brixiẽ. in ſuo dictionario: in verſ. baptiſmus. ad hoc quòd unus teſtis ꝓbat quem eſſe baptizatum.

[g] Per ætatem. arg. aliquem poſſe teſtificari de his, quæ in infantia uidit, argumen. diſtin. xxxvij. relatum.

[h] Maurorum. Mauri iſti epiſcopi erãt: quia fratres eos uocant. [5] Vel dic quod eſt uocatiui caſus illud fratres chariſsimi.

[5] Ad hoc extra de falſ. quam graui. Archidia.

[i] CVm itaque. Nec ille. ſcilicet baptizetur ſubito, & ſine examinatione: ut j. ea. c. dicitur. longo autẽ tempore debet inquiri: quia periculoſum eſt baptizatum rebaptizare. vnde ſequitur ſcimus, &c.

[k] Qui teſtimonio. argum. unius teſtimonio eſſe credendum quãdoq;: arg. ſ. ead. paruulos. & dic hoc caſu tantum credẽdum eſſe Chriſtiano, & non Pagano uel Iudæo teſtificanti. Et eſt hic

Teſtificari licet de his, quę uiſa ſunt in ætate pupillari.

argu. quod quis poſſi[illegible] pupillari &c. [illegible] S I nulla. Venichat [illegible] mendum. xxvij. q. j. ut [illegible] ligendam. [illegible] Acceperint. ſa-cramentum, ſed de quo hic dicit? Nam ſi de ſacramento ba ptiſmi nō procedit memoria, ſed de ſa-cramento euchari-ſtiæ ſiue de pane be nedicto, ad præſum-ptionem ſuſceptū ba ptiſmi inducitur per hoc quod talia recepe-runt. Et ita eſt argu. quod uno factū proba tur per aliud. xviij di. Peruenit. Memoria. i. per au-ditum. arg. ff. de a qua plu. arc. l. j. & l in ſumma. §. ideo Labeo.

S I ad. Hæc e[illegible] xxij. pars di[illegible] in qua quæritur [illegible] baptizetur, utrum filii mater, baptizetur in ue[illegible] ere? & dicitur [illegible] tria cap. quod no[illegible] Igan. Si ad matris. P[illegible] ne caſum. ī. c. ſi q[illegible] mulier [illegible] quia [illegible] te dicebat Iulian[illegible] quod mulier [illegible] gnans non debet [illegible] prizari, propter [illegible] ris impoſſibili[illegible] tem: quia bapti[illegible] retur puer in u[illegible] ro: & ita poſtqua[illegible] eſſet editus debe[illegible] baptizari, prop[illegible] aliud. Niſi quia [illegible] natus fuerit, &c. [illegible] detur tamen q[illegible] bene dicebat, quia [illegible] ſi mater [illegible] tur, & partu[illegible] ſtit. de ingenu[illegible] ij. & qd partus [illegible] pars [illegible] eſt uiſcerum. ff. de [illegible] uent. inſpi. l. j. Sed [illegible] id primū dic quod [illegible] baptiſma eſt perſo-nale beneficium: ut ī. c. ſi qua. nec per-ſonam egreditur. ff. ſol. mat. quia ſecus in manumiſſione. [illegible] hoc dicitur partus pars uiſcerum. Dic [illegible] ut ī. c. ſiquicquid. Quod autem non ba ptizetur puer in uen tre, ſatis [illegible] tione. ī. ead. qui in maternis, quia cum [illegible] teſtificari de his quæ uidit in vij. diſt. relatum. [illegible] Arg. ex uno aliud eſſe præſu-[illegible] ſignis præſumptionem eſſe col[illegible] ua quidem. ī. xx. q. ij. c. j.

Et ī. c. [illegible] di. c. Pro-xi. ſed cō-tra in. eo qd leg. & nota. ī. q. iij. teſtes. Præſum-ptio ex ſi-gnis colli gitur. Leo j. epiſtola xc. ad Ru-ſticum.

Mulier prægnans an bapti-zari poſ-ſit.

Ieai. v. li. vj.

ȝ lib. de [illegible] libro [illegible]

De eodem. †

CAN. CXI.

SI nulla extant, indicia, inter propinquos & familiares, nulla inter clericos, aut uicinos, quibus ij, de quibus quęritur, baptizati fuiſſe doceātur: agendum eſt, ut renaſcantur, ne manifeſtè pereant in quibus quod non oſtenditur geſtum, nulla ratio finit ut iteratum uideatur, Qui autem poſſunt meminiſſe, quòd ad eccleſiam ueniebant [a] cum parentibus, poſſunt recordari: an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. [b] ſed ſi hoc etiam ab ipſa memoria [c] alienum eſt, conferendum eis uidetur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas interuenit pręſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.

Item Auguſtinus contra Iulianum.

Non baptizatur cum matre quicquid in eius corpore eſt.

CAN. CXII.

22 SI ad matris [d] corpus, id quod in ea concipitur pertinet, ita ut eius pars deputetur: nō baptizaretur infans, cuius mater baptizata eſt aliquo mortis urgente periculo cùm eum geſtaret in utero. Nunc uero [e] cùm etiam ipſe baptizetur, nō utiq; bis baptizatus habetur, non utique ad maternum corpus cum eſſet in utero, pertinebat.

Item Iſidorus ſententiarum libro j. [f]

Quare non baptizatur cum matre, qui in eius utero eſt.

natus non ſit, regenerari non poteſt.

[e] Nunc uero. non duxit Iulianum ad metam redargutionis Auguſtinus: quia forte hoc concederet prima facie Iulianus: ſed ad metam inopinabilis, quia forte Iulianus hic erat contra communem opinionē: hoc modo concludit ī c. oſtenditur. [a]

CAN. CXIII.

QVi in maternis ſunt uteris, ideo cū matre baptizari non poſſunt, [f] quia qui natus adhuc ſecundùm Adam non eſt, ſecundùm Chriſtum regenerari non poteſt. neque enim dici in eum regeneratio poteſt, quem generatio non præceſsit. Qui ſcelerate [g] uiuunt in eccleſia, & communicare nō deſinunt, putantes ſe tali [h] communione mundari: diſcant nihil ad emundationem proficere ſibi.

Item ex concilio Martini papæ.

De eodem.

CAN. CXIIII.

SI qua mulier prægnās deſiderauerit gratiā baptiſmi percipere: quando uoluerit, [i] habeat poteſtatem. nam nihil participat in hoc mater infanti, qui naſcitur, propterea quòd unicuique propria uoluntas in confeſsione monſtratur.

Item ex pœnitentiali Theodori.

De his qui ignoranter bis baptizantur.

CAN. CXV.

23 QVi bis ignoranter baptizati sūt. non indigent pro eo pœnitere: niſi quòd ſecundùm canones ordinari [k] non poſſunt, niſi aliqua magna neceſsitas cogat. Qui autem non ignari, iterum baptizati ſunt, quia quaſi iterum crucifixerunt Chriſtum, per ſeptem annos pœniteant quarta & ſexta feria, & tres quadrageſimas ieiu-

[f] QVi in maternis. Non poſſunt. ſimile xxxij. quæ. ij. Moyſes. & arg. contra. ff. de iniuſto rup. & irrito teſta nam & ſi.

[g] Qui ſcelerate. ī. ea diſt. qui ſcelerate.

[h] Se tali ī ea. diſ. ij. quotidie. Ioan.

[i] SI qua. Quando uoluerit. ī. diſtin. v. baptizari. & c. cum enixa. Bea li. iiij. grauidam baptiſmi.

QVi bis. Hæc eſt xxiij. pars diſtin. in qua quæritur quid iuris ſit de rebaptizatis? Et eſt ſciendum quod ſcienter rebaptizatus, eſt in perpetuum irregularis: ſi autem ignoranter, diſpenſetur cū eo ex cauſa. Io. de Fant.

[k] Ordinari. Sed nunquid eſt hoc ita uerū abſolute, quia ignoranter rebaptizati nō poſſunt promoueri? ita ergo erit in poteſtate cuiuslibet mihi ordines auferre, quia poteſt me dormiente rebaptizare. quia ergo durum hoc uidetur, dicit Bar. quod hoc intelligitur de ignorantia iuris quæ non excuſat: & exponit illam literam quæ dicit non indigent pro eo pœnitere, ſup. in tantum quantum alias. H. dicit hoc dictum fuiſſe in odium rebaptizantium olim: ſed hodie bene poſſunt promoueri: quia ignorantia facti omnino excuſat eos, uel intellige ita dure prout litera ſonat, & ei ſit præiudicium ſine culpa ſua. argu j. q. v. c. j. Sed contra. j. q. iiij. placuit.

Si pro

[a] Verſi. quod ſi. Lauren.

Hæc ſententia uidet confirmari per id quod not. [illegible] di. confirmandū. Et ſi de hoc etiā no. ī. di. [illegible] Archi.

a Si pro uitio. Puta pro hæreſi: ſicut Nouatiani & Donatiſtæ baptizatos rebaptizant: ut xxiij. quæſt. iij. quidam autem hæretici.
b Similiter. Scilicet ut mundiores per ipſum lauacrum efficerentur: ſiue ut mundi ſint corde.

l Inter pœnitentes. Non ſolenniter. tales enim eijciuntur extra eccleſiam: ut l. diſt. in capite.
m Etiam oblationes. Id eſt, non offerant ad altare. ſic xij. quæſt. ij. de uiro.
n Abnegare. Negat enim Chriſtum, qui mortale peccatum committit. xj. quæſt. iij. exiſtimant.

c Si pro munditia. Corporis. forte non erant ſani. extra de apo. ca. ij.

d EOs quos. CASVS. *In prima parte agitur de pœna epiſcopi, presbyteri, uel diaconi rebaptizati. In ſecunda de pœna aliorum clericorum uel monachorum, uel monialium. In tertia de pœna eorum qui non ſunt adulti.*

Coactio duplex ſcilicet abſoluta & conditionalis.

e Seu coactos. Nõ abſolute. ſ. per attractionem. tunc enim nõ erat coactio imputanda. ut j. quæſt. j. conſtat. & diſt. l. presbyteros. ſed hoc aliqua conditione propoſita: ut puta ſi non patiaris rebaptizari, ſtatim occideris, uel huiuſmodi. Magis enim eligenda eſt mors, quã conſentire rebaptizari: ut xxij. quæſt. v. ſi quis coactus. xxxij. quæſtione v. ita ne.

[redacted]

f Iacturam. Id eſt, iniuriam, patiendo ſe baptizari.

Metus attenuat peccatũ.

g Catechuminorum. Supra ea. diſt. j. epiſcopus nullũ. contra. Sed ibi ſolutum eſt.
h Timore. Maxime: & tunc minor pœna infligitur. metus enim omnino non excuſat, ſed attenuat peccatum, extra quod metus cau. ſacris.
i Inter audientes, Id eſt, catechuminos, uel laicos, uel non communicantes.
k Septem. Poſt primũ triennium, quo fuerant inter audientes: ut de pœnit. diſtinctione v. ſi quis uero.

nẽt ſi pro uitio a aliquo fecerint. ſimiliter b ſi pro munditia c putauerint, tribus annis ſimiliter pœniteant.

Item Felix Papa.

De his qui ex induſtria bis baptizantur.

CAN. CXVI.

EOs quos d epiſcopos, presbyteros uel diacones fuiſſe conſtiterit, & ſeu optantes forſitan, ſeu coactos e lauacri illius unici claruerit feciſſe iacturam: f uſque ad exitus ſui diem, in pœnitentia (ſi reſipiſcunt) iacere conueniat: nec orationi, nec modo fidelium, ſed nec catechuminorum g quidẽ omnibus modis intereſſe: quibus laica † tantum cõmunio, in morte eſt reddenda. De clericis autem & monachis & puellis Dei, aut ſecularibus ſeruari præcipimus & hunc tenorem, quem Nicena ſynodus inter eos qui lapſi ſunt uel fuerint, ſeruandũ eſſe conſtituit: ut ſcilicet qui nulla neceſſitate, nullius rei timore h atque periculo ſe ut rebaptizentur hæreticis impiẽ dederunt: ſi tamẽ eos ex corde pœniteat, trib⁹ annis inter audientes i ſint: ſeptẽ k uerò ſubiaceant inter pœnitẽtes. l manibus ſacerdotũ duob⁹ annis etiã oblationes m modis omnibus nõ ſinantur offerre: ſed tantũmodo popularibus, in oratione ſociẽtur. nec cõfundãtur Deo colla ſubmittere, qui eũ nõ timuerunt abnegare, n Pueris autem, quibus (qui adhuc impuberes ſunt) à pubertate uocabulum eſt: ſeu clericis, ſeu laicis, aut etiam ſimilibus puellis, quibus ignorantia ſuffragatur ætatis: o aliquandiu ſub manus impoſitione p detentis eſt reddenda communio: nec eorũ q eſt expectanda pœnitentia, quos excipit ad coerctionem cenſura.

Item Innocentius Papa Decentio epiſcopo.

Presbyteris baptizatos chriſmate ungere licet.

CAN. CXVII.

34 PResbyteris r ſeu extra epiſcopum, ſeu epõ pñte cũ baptizãt chriſmate baptizatos ungere liceat: ſed qđ ab epõ fuerit conſecratũ: nõ tamen frontem ex eodem oleo ſ ſignare: quod ſolis debetur epiſcopis, cùm tradunt paracletum.

Item ex regiſtro Gregorij, ad Ianuarium epiſcopum Carolitanum. †

Baptizatos in frontibus presbyteris ungere non licet.

CAN. CXVIII.

PResbyteri baptizatos infantes ſignare in frontibus ſacro chriſmate non præſumant: ſed presbyteri baptizatos ungant t in pectore, ut epiſcopi poſtmodum confirment in fronte.

Item ex concilio apud Beluacum.

Chriſmatis pannum ſecundò linire, & ſuper alium baptizatum mittere licet.

CAN. CXIX.

SI quis uoluerit chriſmate pannum u ite-

Chriſtum negat, quĩ mortaliter peccat.

o Aetatis. Quãtum ad hoc ſpectat. non enim coercenda eſt ætas quæ quid agat nõ uidet. C. de fal. mo. l. j. §. ĩpuberes.
p Impoſitione. nec reconciliatoria.
q Nec eorum. Scilicet maiorum & adultorũ quorũ pœnitentia prænotata eſt. quaſi dicat. non eſt. talis pœnitẽtia imponenda pueris qualis adultis quos cẽſura. i. cõſtitutio noſtra excipit. i. recipit ad coerctionem, pœnitentiã eis imponẽdo: ut prædictum eſt in capit.

Pœnitentia puerorũ & adultorũ debet eſſe diuerſa.

PResbyteris. Hæc eſt xxiiij. pars di. in qua dicitur, quod ſacerdotes debent habere chriſma ad baptiſmum: & ſi omiſſum fuerit, compleatur per epiſcopum uel ſacerdotem. & ſic nouum chriſma. ſ. illius anni. & hoc probat per octo capitu. Ioã. de Fant.
r Presbyteris. Quo tempore debet chriſma confici, & à quibus debet accipi. viij. cap. oſtendit.

† Epiſtola ix. lib. iij.

ſ Oleo. i. chriſmate. contra xcv. diſt. capit. j. ſed illud ad tempus fuit permiſſum pro uitando ſcandalo. ſi. iiij. diſt. denique.
PResbyteri. t Vngant. Huius conſtitutionis cauſam & myſterium inuenies. j. di. v. nouiſsime.
u SI quis. Pannum. quo caput pueri chriſmate in fronte circuncingitur, ne recens unctio epi deleatur uel defluat. uel quo uertex chriſmate à presbytero perunctus obuoluitur.

S I quis. Bap... a re. Id eſt, baptizatum ungere.
b Manifeſtatur. Scilicet facere id, propter qđ in ... cu ſententia proferatur. xxiiij q.iij. ſi quis nõ recto. c Presbyteri. diſt. xcv. presbyteri. iij. & v.lib. ... brocardor de presbyteris, presbyteros.
d Ordinis. Hoc ... rigit. I.c.
e Omni tempore.

CASUS. ... hic, quod ... quolibet ... ſcopus debet chriſma conficere, et per ... dioeceſim deſtinare: ad accipiendum autem chriſma diaconus vel ſubdiaconus tranſmittatur ante paſcha. presbyter vero præſente epiſcopo non baptizet niſi eo iubente: nec præcedat epiſcopum in baptiſterio, Signet in uertice: quia ſignare non poſſet in fronte, etiam de licentia epiſcopi.

a De hac materia not. ſ. ea. diſt. ij. in Chſo pater.in pri. Archid.

c Omni tempore. Id eſt, per ſingulos annos, id eſt, in omni anno. & ponitur hic totum pro parte: ſicut aliàs ps pro toto: ut xxxij. quæſt. iiij. meretrices. nam per dies, annos, &c. xxxiij. q. ij. hoc ipſum. & quandoque etiam uerbum præſentis temporis, refertur ad præteritum uel futurũ. ꝫ ff. de uerbo. ſignifica. uerbũ oportebat. & dicit lex, quod hoc uerbum debuit, ſumitur pro debet. ff de lib. le.l.ult. in prin.

f Diaconus. Supra proximo cap. contra. ſed illud de presbyteris ſedi epiſcopali proximis: iſtud de his quo octauo uel decimo lapide diſtant, intelligitur. Iſta diſtinctio habetur ex concilio Meldenſi in brocar. lib.iiij. de presbyteris.

g Non ſignet. In uertice: quia nec etiã ad baptiſmum debet accedere ſine licentia epiſcopi: ut xcv. diſt. c.ult. nam de unctione frontis non uidetur poſſe intelligi. nõ enim (ut dicunt) presbyter poteſt eam conferre etiam cum licentia epiſcopi: ſed de licentia Papæ poteſt. De qua unctione hic loquitur: nunquid de illa quæ fit in fronte, quæ ſolis ſacerdotibus ſcilicet ſucceſſoribus apoſtolorum conceditur? Nunquid ſacramentum quod epiſcopus confere poteſt, poſſet presbyter minor conferre de licentia epiſcopi? non uidetur: quia ea quæ ordini epiſcopali adhærent, nõ poſſunt minori delegari: ut xxiij. diſtin. quorundam. ſed de licentia Papæ poteſt, argu. diſt. xcv. cap. j. loquitur ergo hic de ea quæ fit in uertice: & hoc ꝓpter epiſcopi reuerentiam. argu. ſ. diſt. ij. c. ult. Vel hic de pueris illis, quos ipſe epiſcopus baptizauit. Et ita non eſt contra. ſ. co. pre sbyteris.

Sacramenta epalia an poſſit epiſcopo per ſimplicem presbyterum conferri.

...rum linire: & ſuper aliũ baptizatum mittere: non eſt abſurdum.

Itẽ ex cõcilio Lugduñ.

De ueteri chriſmate baptiſma conſecrare non licet.

CAN. CXX.

S I qs de alio chriſmate, quàm de illo nouo, quod pro epĩ largitio ne uel conceſsione acceperit, baptizare [a] (niſi præoccupãte morte) tentauerit: pro temeritatis auſu, ipſe in ſe ſuæ dãnationis protuliſſe ſententiam manifeſtatur. [b]

Item ex concilio apud Valentiam.

Non niſi à proprijs epiſcopis, presbyteri chriſma accipiãt

CAN. CXXI.

P Resbyteri [c] qui diœceſanas regunt eccleſias: nõ a qbuſlibet epis, ſed à ſuo: nec ꝑ iuniorem clericũ, ſed ꝑ ſeipſos, aut ꝑ illũ qui eiuſdẽ ordinis [d] ſit, ante paſchæ ſolennitatem chriſma petant.

Item ex concilio Martini Papæ.

Conficere chriſma, & per diœceſes deſtinare omni tempore epiſcopo licet.

CAN. CXXII.

O Mni tempore [e] licet epõ chriſma cõficere, & per ſuas diœceſes deſtinare: ita ut ad accipiendũ chriſma, diaconus [f] aut ſubdiaconus ante diem Paſchæ de ſingulis eccleſijs ad epm deſtinetur. presbyter uero præſente epõ, non ſignet [g] infantes, niſi fortè ab epõ fuerit illi præceptum. nec liceat presbytero prius epiſcopo introire in baptiſterium, ſed cum epiſcopo: niſi fortè aut abſens fuerit, aut ægrotus.

Itẽ ex cõcil. Auraſico.

Qui baptizandi recepit officium, ſine chriſmate proficiſci non debet.

CAN. CXXIII.

N Vllus miniſtrorum qui baptizandi recipit officium, ſine chriſmate uſquam debet progredi: [h] quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari. de eo autem qui in baptiſmate quacunq; neceſsitate faciente, chriſmatus nõ fuerit: in cõfirmatione ſacerdos cõmonebitur. [i] nam inter nos chriſmatis ipſius, non niſi una benedictio eſt. Non præiudicantes [k] cuiquam hoc dicimus: ſed ut neceſſaria habeatur chriſmatio. [l]

Item capitulorum libro v. cap. lxxvj.

Antequam chriſma infundatur, ad aſpergendum aquam de fonte accipere licet.

CAN. CXXIIII.

I N ſabbatho [m] ſancto paſchę uel pẽtecoſtes, ſi quis uelit aquam conſacratam in domo ſua

N Vllus. CASUS. Dicitur hic quod quicunque baptizat, debet ſecum chriſma habere: & baptizatum inungere in uertice. & ſi quis ſine hac unctione fuerit baptizatus, epiſcopus ſupplebit hoc in confirmatione cum ei fuerit notificatũ. Cuiquam presbytero uel epiſcopo nolenti eum in uertice chriſmate, ante confirmationem epi ſcopi: uel poſt. ſi in confirmatione non fuerit ab epiſcopo chriſmatus in uertice. Habeatur, id eſt, monſtretur. Seq. cap. patet.

h Progredi. Ad baptiſmum.

i Commonebitur. Ut chriſmet eum, etiam in uertice eodem chriſmate quo in fronte epiſcopi, presbyteri uero per ungent in uertice.

k Non præiudicantes. Dixi ante confirmationem chriſmandum baptizatum: nec tamen per hoc præiudicamus quin ſi ante factum non fuerit, poſtea fieri debet. quaſi dicat, per hoc quod diximus, nõ facimus præiudicium quin in alio tempore quam in confirmatione poſſit hæc chriſmatio fieri in uertice.

l Neceſſaria habeatur chriſmatio. Videlicet ut ſi in alio tempore nõ fieret in uertice eius chriſmatio, ſaltem tunc nõ prætermittatur, quia neceſſaria eſt.

m I N ſabbatho. Tangitur conſuetudo eccleſiæ.

Ante

Digitized by Google

ad aſperſionem recipere: ante chriſmatis [a] infuſionem percipiat.

Itē Cyprianus papa. †

Vnde aſperſionis ſanctifica tio exordium ſumpſerit.

CAN. CXXV.

NEc quenquam [b] debet mouere, ꝙ aſpergi uel perfundi iubentur ægri, cùm gratiam dominicam conſequuntur, cùm ſcriptura ſacra per Ezechielem prophetam loquatur & dicat: Aſpergam ſuper uos aquam mundam: [c] & mūdabimini ab omnibus immunditijs ueſtris, & ab omnibus ſimulacris ueſtris mundabo uos: & dabo uobis cor nouum: [d] & ſpiritum nouum dabo in uobis. Item in Numeris: Qui tetigerit cadauer hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immūdus: aſpergatur de hac aqua die tertia & ſeptima & ſic mundabitur.

Item ſi fide [e] trinitatis mundatus non fuerit: in reſurrectione apud ſanctorum collegium [f] immundus erit. ſi die tertio [g] aſperſus non fuerit: ſeptimo [h] non poterit emundari. Omnis [i] qui tetigerit humanæ [k] animæ morticinium: & aſperſus ex hac commiſtione non fuerit: polluet [l] tabernaculum [m] domini: & peribit ex Iſrael: quia qui aqua aſperſus non eſt expiationis, immundus erit: & manebit ſpurcitia eius ſuper eum. Et iterum. Et locutus eſt dominus ad Moyſen dicens. Accipe Leuitas de medio filiorum Iſrael: & purificabis eos: & ita facies eis purificationem eorum. circunſperges eos aqua purificationis. Et iterum. Aqua aſperſionis purificatio eſt. unde apparet aſperſionē quoque aquæ inſtar [n] ſalutaris lauacri obtinere: & quando hæc in eccleſia fiunt, uerißimè ſcitur per accipientis & dantis fidem integram, [o] ſtare omnia, & conſummari ac perfici poſſe maieſtate domini, & fidei ueritate. Spiritus uerò ſanctus non dimenſuratur, [p] ſed ſuper credentes totus infunditur. nam ſi dies omnibus æqualiter [q] naſcitur: & ſi ſol ſuper omnes pari & æquali luce diffunditur: quantò magis Chriſtus ſol & dies uerus in eccleſia ſua lumen uitæ æternæ pari æqualitate largitur? † Cuius æqualitatis ſacramentum uidemus in Exodo eſſe celebratum: cùm de cælo manna deflueret, & futurorum præfiguratione alimentum panis cæleſtis & cibum uel cultū Chriſti uenientis oſtenderet. Illic enim ſine diſcrimine uel ſexus uel ætatis, gomor ſinguli æqualiter colligebant. unde apparebat Chriſti indulgentiam & cæleſtem gratiam [r] poſtmodum ſecuturam æqualiter omnibus diuidi: ſine ſexus uarietate, ſine annorum diſcrimine, ſine acceptione perſonæ ſuper omnem Dei populū ſpiritualis gratiæ Dei munus infundi. Planè eadem gratia ſpiritualis, quæ in baptiſmo æqualiter à credētibus ſumitur, ſimiliter in conuerſatione atque actu noſtro poſtmodum uel minuitur [s] uel augetur: ut in euangelio dominicū ſemē æqualiter ſeminat, ſed ꝓ uarietate terræ

a Ante chryſmatis. poſtea non licet: cum chriſma ſit ſacramentum eccleſiæ.

b NEc quēquā. In prima parte dicitur, quòd ſi ita æger eſt ille qui baptizari debet, quòd non poteſt immergi: ne forte lædatur: ſufficit ꝙ aſpergatur aqua, & hoc uſque ad illud: ſpiritus uero ſanctus, &c. In ſecunda parte dicitur, quod non refert utrum multū aquæ uel parum cadat ſuper eū. & hoc probatur authoritate ueteris teſtamēti uſque ad illud, quòd ſi aliquis in illo. In tertia dicitur, quod diabolus in baptiſmo totam poteſtatem ſuam amittit. quod probat exēplo Pharaonis. ſed tamen H. non ponit exemplum in baptiſmo, ſed de aqua benedicta intelligit.

c Aquam mundam. quæ fiebat ex aſperſione cineris uitulæ ruffæ, ut habetur ex lib. Numero. ſ. diſt. iij. aquam.

d Cor nouum. id eſt, uirtutibus innouatum.

e Fide. quam ſignificat dies tertius.

f Sanctorum collegium. ubi erit perfecta requies.

g Si die tertio. id eſt, fide trinitatis.

h Septimo. id eſt, ſeptima ætate, quieſcētium. nullus enim meretur niſi in corpore, & hic omne meritum cōparatur. xiij. q. ij. tempus.

ADDITIO.

Et eſt ſenſus, niſi homo qui pollutus eſt peccato, fidē trinitatis habuerit, requiem non habebit in futura uita, quæ ſequetur poſt ſeptenarium præſentis uitæ. Archi.

i Omnis. uerba legis Moſaicæ. H.

k Humanæ. id eſt, omnis ille dicitur tangere morticiniū, qui poſt lacrymas culpas repetit: ut de pœn. diſt. iij. baptizantur. Morticiniū poteſt dici à morte, & cado uel cædo: & ſic diuerſis modis pronunciari. Verſus. Morticina cadūt ferro: morticina morbo.

l Polluet. ad literā. id eſt, pollutus reputabitur, & non intrabit in tabernaculū cum alijs. xxxj. diſt. oportet.

m Tabernaculum. i. ſeipſum qui eſt pars tabernaculi Dei. i. eccleſiæ, & ſic tabernaculum id eſt, eccleſia: ut xxvj. q. ij. ſed & illud.

n Inſtar. inſtar fuit apud eos. nam modo non eſt inſtar.

o Integram. ac ſi integre eſſet aſpſus.

p Non dimenſuratur. quaſi dicat, ſicut aqua non ad menſuram ſuper ſingulos infunditur, ita ſpiritus ſanctus ſine perſonarum acceptione in baptiſmo oībus fidelibus traditur. Vel dimenſuratur, id eſt, non per partes datur. alias dimenſurantur.

q Aequaliter. i. non differenter propter ſexuum uel annorū diuerſitatem. non enim huic plus confertur quia uir, illi minus quia fœmina: & ſic de alijs: quod quidem eſſet acceptio perſonarū: unde ſequitur hic, ſine acceptione, &c. extra de judi. nouit.

r Gratiam. Hic manifeſte uidet, quòd gratia confert in baptiſmo & paruulis & adultis. ſed potes hic appellare gratiam remiſsionē peccatorum. Quid iuris ſit de hoc, habes extra de bapt. & eius effe. maiores.

s Vel minuitur. arg. quòd charitas poteſt minui: ſed non eſt hoc uerū, q͂a non deficit charitas, ſed magis proficit, ſed dicitur minui: quia

† Lib. 4. epiſto. 7.

a Idē no. 75. diſtin. ordinationes. quod dic, ut no. ſupra ea. di. c. j.

Eze. 39. f

Num. 19.

Nu. 19. c

Meretur nullus niſi in corpore.

Nume. 8.

Morticinium tangere q̄s dicitur.

† Cōcordā. i. ſimili texe. in aut. d mona c. §. hic nobis col. j. & in l. q̄rit hermaphrodiū. ff. d ſtatu homi.

Exo. 16. c

Spiritus ſanctus p partes nō datur.

Gratia oībus in baptiſmo cōfertur.

Mat. 13. b

unus habet maiorẽ charitatem quam al ter. xx. di. §. J.

Omnis nequitia. quaſi dicat, ſciat ecce poſt baptiſmum uel tamen corpus, animã non poteſt nocere. Vel forte nõ prorſus liberatur baptizatus: ut in fine dicitur.

Exod. 14. Diabolus perdit uires per baptiſmum.

1.Co.10.a

Ibidem.

aſſumitur. aliud in multiformem copiam uel trigeſimi, uel ſexageſimi, uel cẽteſimi numeri fructũ exuberãter cumulatur. Quòd ſi aliquis in illo mouetur, ꝙ quidam ex his qui baptizantur, ægri ſpiritibus immundis adhuc teneantur: ſciat diaboli nequitiã pertinacẽ uſq; ad aquam ſalutarem ualere: in baptiſmo uero omnis nequitiæ [a] ſuæ uires amittere. [b] Quod exẽplũ cernimus in Pharaone qui diu reluctatus, & in ſua perfidia demoratus tandiu reſiſtere potuit & præualere, donec ad aquam ueniret. quò cum ueniſſet, uictus eſt & extinctus. Mare illud ſacramentum baptiſmi fuiſſe, declarat beatus Paulus dicẽs: Nolo enim uos ignorare fratres, quia patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt: & omnes in Moyſe baptizati ſunt, & in nube, & in mari. & addidit dicens, Hæc autem omnia in figura noſtri facta ſunt: quòd hodie uidelicet per exorciſtas uoce humana, & poteſtate diuina flagelletur & uratur & torqueatur diabolus: & cum exire ſe, & homines dimittere ſæpe dicat: in eo tamen quod dixerat, fallat: & id quod per Pharaonẽ [c] prius geſtũ eſt, eodẽ modo obſtinationis & fraudis exerceat, cum tamen ad aquam ſalutarẽ atq; baptiſmi ſanctificationẽ uenitur: ſcire debemus & confidere, ꝙ illic diabolus opprimitur, & homo dicatus Deo diuina indulgentia liberatur.

Itẽ Ioannes Chryſoſtomus in epiſt. ad Hebr. †

De his qui uſque ad exitum uitæ ſuſcipere baptiſma differunt.

CAN. CXXVI.

35 Quando quis propterea peccat, ut ſanctũ baptiſma in nouiſſima ſua expiratione ſuſcipiat: fortaſſis non adipiſcitur. & credite mihi, nõ terrens uos dico, quod dicturus ſum: multos noui qui hoc paſſi ſunt, qui ſpe baptiſmatis multa peccabãt: circa diem aũt mortis diſceſſerũt [d] uacui. Deus enim ꝑ hoc baptiſma tribuit, ut ſoluat peccata, nõ ut addat. ſi uerò quis [e] ad hoc utiẽ baptiſmate, ut ampliora delinquat: ipſũ ferit negligentiæ cauſa.

Itẽ Augu. ad Bonifaciũ. †

Paruulis baptizatis parentum non nocet perfidia.

CAN. CXXVII.

36 Quæris [f] à me, utrum parentes perfidi baptizatis ſuis paruulis noceãt, cum eos dæmoniorum ſacrificijs ſanare conãtur. Quomodo eis proſit cum baptizantur parentum fides: quorum eis non poteſt obeſſe perfidia? Vbi reſpondeo, tantam illius ſacramenti, hoc eſt, baptiſmi ſalutaris eſſe uirtutem in ſancta compage corporis Chriſti, ut ſemel regeneratus, per [g] aliorum uoluntatem [h] deinceps non poſſit uinculo [i] alienæ iniquitatis obſtringi, cui nulla ſua uoluntate cõſenſit. Anima enim patris mea eſt (inquit [k]) & anima filij. Et iterum. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. non enim peccat ipſa, cum parentes eius omnino neſcienti uel quilibet alius adhibet ſacrilegia dæmoniorum. Sed omnino ex Adam [l] traxit [m]

Quæris. Hæc eſt xxvj. pars diſt. in qua dicitur, quod peccatum parentum non nocet filio: quamuis eorũ oblatio proſit. Io. de F.

[f] Quæris. CASVS. In prima parte uſque illuc: difficillimam, &c. reſpondet Auguſt. primæ quæſtioni Bonifacij. quæ eſt illa: Quare ab obligatione qua tenentur, liberantur per hominẽ, & non poſſunt per hominem obligari. In ſecunda uſque ad illud, quis hoc non credit. ſecundæ quæſtioni Bonifacij reſpondet: quare cum baptizantur pueri, reſpondent patrini ad hanc quæſtionem credis: & non tantũ ad illam, erit ne iſte bonus? In tertia parte dicit, quod qui non credit ut ipſe ſoluit, profectò eſt iuſ dolus, & deterior eſt quam ſit iſte paruulus.

[g] Per. id eſt, propter.

[h] Voluntatem. malam.

[i] Vinculo. Et dicit lex, quia dolus tutoris non obeſt pupillo. ff. de regu. iur. neque in interdicto, niſi ſit locupletior factus: ut ff. de do. ſed ex dolo. Vel niſi tutor ſoluendo ſit: ut ff. de admini. tut. l. ule. §. ſi tutor.

[k] Inquit. ſcriptura uel propheta Ezechiel xviij. cap.

[l] Sed omnino ex Adam. ibi tacitæ reſpondet quæſtioni.

[m] Traxit. ſ. cauſam peccati, &c.

Tam

† Epiſtola xxiij. in princ.

Tutoris dolus pupillo non obeſt.

Eze. 18. a

Eze. 18. e

Digitized by Google

quod ſacramenti illius gratia ſolueretur, quia nondum erat anima ſeparatim uiuens, id eſt, altera anima, de qua diceretur: Et anima patris mea eſt, & anima filij. Iã itaq; dicit, a q cum homo in ſeipſo eſt, & ab eo qui genuit alter effectus, peccato alterius ſine ſua conſcientia, b nõ tenetur obnoxius. c Quomodo itaque d in paruulum maiores peccant, offerẽtes eũ atque obligare conantes dæmonum ſacrilegis uinculis? nõ eſt anima utrorunq; communis, ut etiã culpam poſſint habere communem: nõ enim ſic communicatur culpa per alterius uoluntatẽ, quemadmodum e communicatur gratia per ſpiritus ſancti unitatẽ. Item, Regenerãs ſpiritus ſanctus, in maioribus offerẽtibus & paruulo renato oblatoq; communis eſt. Item, Per hanc ſocietatẽ unius eiuſdemq; ſpiritus prodeſt offerentium uoluntas paruulo oblato, poteſt enim & in hoc & in illo homine (etiam ſi ſe inuicem neſciant) unus ſpiritus eſſe: per quem fit utriuſque gratia communis: non tamen poteſt ſpiritus unus eſſe hominis huius & illius per quem peccat alter: ut altero nõ peccante, fit tamen culpa communis. ac per hoc poteſt paruulus ſemel ex parentum carne generatus, Dei ſpiritu regenerari: ut ex illis obligatio contracta ſoluatur. non poteſt autem Dei ſemel ſpiritu regeneratus, ex parẽtum carne regenerari, ut obligatio quæ ſoluta eſt, iterũ contrahatur, f & ideo ſemel perceptam paruulus gratiam Chriſti, non amittit, niſi propria impietate: g uerun tamen rectè dicuntur parentes uel quicunq; maiores filios ſeu quoslibet paruulos baptizatos dæmoniorum ſacrilegijs obligare conantes, ſpiritualiter homicidæ. nam in illis quidem interfectionem nõ faciunt, ſed quantum in ipſis h eſt interfectores fiunt. Rectè ergo illis dicitur, quando ab hoc ſcelere prohibentur: Nolite occidere paruulos ueſtros. dicit enim Apoſtolus: Spiritum ſanctum nolite extinguere, non quia ille extingui poteſt, ſed quantum in ipſis eſt extinctores eius meritò dicuntur, qui ſic agunt ut extinctum uelint. Nec illud i te moueat frater, &c. & infra. Celebrantur enim per eos neceſſaria miniſteria. offeruntur quidem paruuli ad percipiendam ſpiritualem gratiam, non tam ab eis quorum geſtantur manibus (quamuis & ab ipſis ſi etiam ipſi boni fideles ſunt) quàm ab uniuerſa ſocietate ſanctorum atque fidelium. Ab omnibus nanque offerri rectè intelliguntur, quibus placet k quòd offeruntur, & quorum ſancta atque indiuidua charitate ad communionem ſancti ſpiritus adiuuantur. Tota ergo hæc ſancta mater eccleſia quæ in ſanctis ſuis eſt, facit: quia tota omnes, tota ſingulos parit. l Difficillimam ſanè quæſtionem tibi propoſuiſſe uiſus es in extremo inquiſitionis tuæ, ea videlicet intentione qua ſoles uehementer cauere mendacium. Si conſtituam (inquit) ante te paruulum, & interrogem utrum cum ad ætatem adultam uenerit, futurus ſit caſtus, uel fur, uel non ſit futurus: ſine dubio reſpondebis, neſcio. Et utrum in eadem paruula ætate conſtitutus, cogitet aliquid uel boni uel mali: dices, neſcio. Si itaque de moribus eius futuris nihil audes certi promittere, & de eius præſenti cogitatione: quid eſt aliud, m quam quãdo ad baptiſmum offeruntur: pro eis parentes n reſpondent tanquam fidei authores, & dicunt illos facere quod illa ætas cogitare non poteſt: aut ſi poteſt, occultum eſt? o Interrogamus enim eos à quibus offeruntur, & dicimus, credit in,

a Iam itaq; dicit. Id eſt, innuit. ex præmiſsis illa ſcriptura, ſcilicet anima patris, &c.

b Sine ſua conſcientia. Id eſt, ſi non conſentiat. vij. q.j.§. cum autem.

c Obnoxius. Quaſi dicat, poſt uitam animæ in proprio corpore non contrahitur peccatum niſi ex propria labe.

d Quomodo itaque. Inferius reſpõdet huic quæſtioni ibi: ueruntamen recte. & tunc dic ſacrilegis, quaſi nullo modo: quia non eſt, &c.

e Quemadmodum. argu. aliud in uia: aliud in inuio argu. xxix. quæſt. j. §. quod autem. & not. xxvj. qõ. v. nec mirum ſicut dicit lex, quod aliud eſt in obligatione, aliud in liberatione. ff. de act. & oblig. Arrianus. cũ hæc cauſa liberalis ſit. argum. extra de probatio. ex literis.

f Contrahatur. Argu. q obligatio ſemel extincta, amplius non renaſcitur, ut xxiij. qõ. iiij. ſi illic. & ff. de ſolut. qui res. §. areã. Argu. contra. xxvj. q. vij. ab infirmis. ſi. ff. de ſerui. urba. prædi. ſeruitutes. ff. quemadmodũ ſer. amit. ſi locus.

g Niſi propria impietate. Et ita liberari quis põt, etiam inuitus uel ignorãs, ſed non obligari: ut ff. de ſo. ſolutionẽ. & l. ſoluere. ff. de neg. geſt. l. ſoluẽdo. & ff. de noua. ſi Stichum. §. ult.

h In ipſis. Et ita in maleficijs uoluntas ſpectat, non exitus: argu. xxij. q. ij. homines. ff. ad leg. Corn. de ſic. diuus.

i Nec illud. Tacite obiectioni rñdet.

k Placet. Argum. contra. j. quæſt. iiij. quia præſulatus.

l Parit. In ſacra‑ mentis: ut xxxij. q. iiij. recurrat. de pœnit. diſt. j. ſicut.

m Quid eſt aliud. Quaſi dicat, nõ uidetur eſſe aliud illud quod tunc fit, quam reſpondere & promittere de moribus eorum futuris.

n Parentes. Id eſt patrini, qui patres ſpirituales dicuntur ĩ. xxx. quæſt. ij. pyctacium.

o Occultum eſt. quid cogitet.

Et ſic iſta litera legitur interrogatiue, quãdo eſt in litera quomodo. ſi autẽ habes in litera quando, tũc nõ legitur interrogatiue: ſed remiſsiue. & ſuſpendit uſq; ad illã literã, nõ eſt animæ, &c. Archid.

Obligatio extincta, nõ renaſcitur.

Sub. quia alia ẽ cauſa liberationis, & alia obligationis: ut ĩ. dicit in glo. argu. aliud, &c.

Vel

Deum? de illa ætate quæ utrùm ſit Deus ignorat, reſpondent, credit: & ad cætera quæ ſingula quærũtur, ſic reſpõdẽt. Vnde miror parentes in iſtis rebus tam fidenter pro paruulo reſpondere, ut dicant cũ tanta bona facere: quæ ad horam qua baptizatur, baptizator interrogat: tamẽ eadem hora ſi ſubijciam: erit caſtus qui baptizatur uel fur, aut nõ erit? neſcio utrum audeat dicere aliquis aliquid horum erit, uel non erit: ſicut mihi reſpondet ſine dubitatione quòd credit Deum, aut quòd ſe conuertat ad dominum. Ecce facio quantum poſſum: dominus adiuuet ut quod poſtulas poſsim. Nempe ſæpe ita loquimur, ut paſcha appropinquante, craſtinam uel perdiſſenam [d] uel perẽdiſſenam [b] domini paſsionem dicamus, cũ ille ante multos annos paſſus ſit: nec omnino niſi ſemel ipſa paſsio facta ſit. nẽpe ipſo die dominico dicimus: Hodie dominus reſurrexit: cum ex quo reſurrexit, tot anni tranſierunt. Cur nemo tã ineptus eſt, ut ita nos loquentes arguat eſſe mentitos? niſi quia iſtos dies ſecundùm illorum quibus hæc geſta ſunt ſimilitudinẽ nuncupamus. ut dicat [c] ipſa dies, quæ non eſt ipſa reuolutione temporis, ſed ſimilis eius: & dicat illo die fieri propter ſacramenti celebrationẽ, quod nõ in illo, ſed iã olim factũ eſt in alio. itaq; paruulum, [d] &c. & infra. Cùm autem homo ſapere cœperit, non illud ſacramentum repetit, ſed intelligit: eiusque ueritati conſona uoluntate coaptabit. ſed hoc quã diu puer intelligere non põt, ualebit ſacramentum ad eius tutelam aduerſus contrarias poteſtates, et tãtũ ualebit, ut ſi ante maioris ætatis uſum ex hac uita migrauerit, per ipſum ſacramentũ cõmendata eccleſiæ charitate ab illa condẽnatione quæ per unũ hominem intrauit in mundum, Chriſtiano adiutorio liberetur. Qui hoc non credit, & fieri nõ poſſe arbitratur: profectò infidelis eſt, etiam ſi habeat fidei ſacramentũ: longeq; melior eſt iſte paruulus: qui etiam ſi fidem non habeat in cognitione, nõ ei tñ obicẽ [e] contrariæ [f] cogitatiõis opponit: unde ſacramentum eius ſalubriter percipit.

Item Bonifacio contra Pelagianorum hæreſim.

Aliorum fides in baptiſmate paruulos ſaluat.

CAN. CXXVIII.

IN eccleſia ſaluatoris per alios [g] paruuli credũt: ſicut ex alijs quæ in baptiſmo remittunẽ peccata traxerũt: nec illud cogitetis, [h] eos uitã habere nõ poſſe, qui ſunt expertes corporis [i] & ſanguinis Chriſti, dicente ipſo domino, Niſi manducaueritis carnem meam, &c. Ioan. 6. Idem.

Corpore & ſanguine Chriſti participat, qui per baptiſma membrũ eius efficitur. CAN. CXXIX.

NVlli eſt [k] aliquatenus ambigendum, tunc unumquenq; fidelium corporis ſanguiniſq; domini participẽ fieri, quãdo in baptiſmate membrũ Chriſti corporis efficitur: nec alienari ab illius panis caliciſq; conſortio, etiam ſi antequã illum panem comedat, [l] & calicem bibat, de hoc ſeculo in unitate corporis [m] Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacramenti quippe illius pticipatione ac beneficio non priuatur, quando ipſe hoc quod ipſum ſacramentũ eſt, [n] inuenitur.

Idem [cap. 25. libro 1. de peccator. meritis & remiſſio. &c.] de baptiſmo paruulorum.

Quare ſit baptizandus qui de baptizato naſcitur.

CAN. CXXX.

SI baptizata eſt [o] caro Chriſti, quæ

---

a Vel perdiſſenam. Id eſt, per ſenum, i. ſextum diem.

b Perendiſſenam: Id eſt, peremptorie ſeno ſiue ſexto, id eſt, poſt ſex dies uno perempto.

a Cum in die dominico in ramis palmarum ... Dicatur. Quaſi diceret, ... hodie fit reſurrectio Domini, ... ſacramentum eius ... die celebratur ... & ego reſpondeam ... Itaque paruulum ...

Archi.

c Obicem. Quia ... tamen non habet fidelitatem.

f Contrariæ. Simi ... ſic ff. ad Maced. ... ſemper.

IN eccleſia. Caſus. Dicitur hic, quod ſicut paruuli ab alijs peccatum originale contraxerunt, ita per alios ... per quos dicitur ... & fideles ... nec uitã habere ... ſunt, qui ſunt expertes corporis & ſanguinis Chriſti, id eſt, unitatis eccleſiæ ... dicit H. quod non ... debet dici non poſſe, ſed poſſe ... & illa litera ...

g Per alios. Et ita ſicut peccauerunt per alios, ita credunt per alios ... caſus contrahitur, & c. extra de regu. iur. ...

h Cogitetis. Quaſi dicat, non dubitetis, imo certi ſitis, quod habere non poſſunt ſi ſunt expertes.

i Corporis. i. unitatis eccleſiæ, quam illa ſignificant. i. cad. non in nobis.

ADDITIO. Ad idem. 3. ead. diſt. ij. quid eſt. quod eſt cũ baptizantur. unde non ſine cauſa adiũgit ſe. c. in quo idem dicit. Arch.

NVlli eſt. Nulli. De efficacia baptiſmi repetit. ut ſic finis alludat principio.

k Nulli eſt. Hæc eſt pars illius ca. 3. di. ij. quia paſſus.

l Comedat in ſacramento.

m Corporis. i. eccleſiæ ſignificatæ per corpus Chriſti.

n Sacramẽtum eſt. i. ſignificat. Ioan.

SI baptizata eſt. Hæc eſt xxvij. pars di. in qua probat magiſter quod nullus ſaluatur niſi ſit baptizatus, & hoc uſq; ad c. non ex quo Io. de Fant.

o Si baptizata eſt, Id eſt, ſi Chriſtus

Digitized by Google

ſine peccato erat, propter [a] exemplum imitationis: quanto magis baptizanda eſt caro mortis, [b] propter euitandum iudicium damnationis? Sicut uerò in tempore circuncißionis, qui de circunciſo naſcebatur, fuit circuncidendus: ſic nunc qui de baptizato [c] naſcitur, erit baptizandus. Sacramentũ enim baptiſmi, ſacramentũ eſt regenerationis. Quare ſicut qui non uixerit, nõ poteſt mori: ita qui natus non fuerit, non poteſt renaſci. ex quo conſpicitur, neminẽ in ſuo parẽte potuiſſe renaſci, [d] cũ nondũ ſit natus: & quamuis parenti poſt conuerſionẽ propria peccata nõ obſunt, tamen illis obſunt qui ab eo [e] generantur. Parenti propter hoc nõ obſunt, quia renatus eſt: illis autẽ qui de illo nati ſunt niſi eodẽ modo renaſcantur: quæ à parente contracta ſunt, obeunt: quia etiã innouatus [f] eſt pater: nõ de nouitate, [g] ſed de reliquijs uetuſtatis [h] carnaliter gignit: & filij ex reliqua parentum uetuſtate carne propagata peccati damnationem [i] ſacramento regenerationis euadunt.

Item in enchiridio. †

In baptiſmate omnia peccata moriuntur.

CAN. CXXXI.

VT oſtenderet [k] Apoſtolus nos mortuos eſſe peccato, inquit: An ignoratis quoniam quicunque baptizati ſumus, in Ieſu Chriſto, [l] in morte [m] ipſius baptizati ſumus? Si ergo hinc oſtendimur mortui eſſe peccato, quia in morte Chriſti baptizati ſumus, profectò paruuli qui in Chriſto baptizantur, peccato moriuntur: [n] quia in morte ipſius baptizantur. Nullo enim excepto dictum eſt: Quicunque baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus, & ideo dictum eſt, ut probaret nos mortuos eſſe peccato. Paruuli autem renaſcendo, moriuntur illi peccato quod naſcendo contraxerunt: & per hoc pertinet ad ipſos quod ſequitur: Conſepulti enim ſumus illi per baptiſmum in morte. Baptizatis igitur in morte Chriſti, in qua non ſolùm maiores, uerùm etiã paruuli baptizantur, ait: Sic uos exiſtimate mortuos quidem eſſe peccato: uiuentes autẽ Deo in Chriſto Ieſu.

Item in eodem. †

Sicut nulli baptiſmus negatur, ita nemo eſt qui non peccato moriatur.

CAN. CXXXII.

A Paruulo † recenter nato uſq; ad decrepitum ſenem, ſicut nullus prohibendus [o] eſt à baptiſmo, ita nullus eſt qui non peccato moriatur [p] in baptiſmo: ſed paruuli tantum originali, maiores autem omnibus etiã moriuntur peccatis, quæ malè uiuendo addiderunt originali.

Idem in eodem. †

In baptiſmo Ioannis non erat peccati remißio.

CAN. CXXXIII.

NOn regenerabantur [q] uel renaſcebantur, qui baptizabantur baptiſmo [r] Ioannis: ſed quodam præcurſorio [ſ] illius miniſterio q dicebat: Parate uiam domino Chriſto: in quo ſo-

ſtus baptizatus eſt, qui ſine peccato ſecundum carnem natus eſt: multo magis quilibet alius baptizari debet, qui ſecundum carnẽ in peccatis conceptus eſt. 3. ca. diſt. firmiſsime.

a Propter. Hic aſsignatur una ratio, quare Chriſtus baptizatus fuit. alia. ſ. ca. nunquam. alia. j. ca. non regenerabantur.

b Mortis. Id eſt, peccati, uel morti ſubiecta.

Filius apoſtatæ eſt baptizandus inuito patre.

c Qui de baptizato. Arg. filium apoſtatæ baptizandum eſſe inuito patre, dum puer eſt. Argu. ſ. c. plerique, in fin. xxviij. quæſtione j. Iudæorum.

d Renaſci. Argu. contra. ff. de uerbo. ſic. verbũ reddẽdi.

Pater mũdus immũdum producit.

e Qui ab eo. Ex mundo patre, immundus naſcitur, ſicut ex frumento puro naſcitur impurum, ſcilicet cũ palea. lvj. diſt. naſci.

f Innouatus. Per gratiam baptiſmi.

g Non de nouitate Spiritus: quia anima non extat ex anima, ſicut caro ex carne p traducem. xxxij. q. ij. Moyſes.

h Vetuſtatis. Id eſt, de carne in qua remanet cauſa uetuſtatis, id eſt, peccatum quodlibet.

i Id eſt, cõcupiſcẽtia carnis, quæ remanet in carne poſt baptiſmũ. ſ. ea. diſtin. cap. ij.

i Damnationem. Contractã, ſcilicet in carne propagata ex reliqua uetuſtate parentum. Ioan.

† cap. lij.

VT oſtenderet. CASVS. Hug. ſic ponit hunc caſum. Authoritate Apoſtoli probat Auguſtinus quod omnes generaliter adulti et paruuli moriuntur peccatis, in baptiſmo: quia omnes qui baptizantur, in Chriſto baptizantur, & in morte ipſius: & ſi pueri & adulti baptizantur, ergo baptizantur in morte Chriſti. Sequens cap. patet.

Roma. 6. a

k Vt oſtenderet. Probat authoritate apoſtoli, pueros eſſe baptizandos. nam apoſtolus uniuerſaliter dixit: quicunque baptizati ſumus, &c.

l In Ieſu Chriſto. Id eſt, in ſacramento Chriſti, uel fide Chriſti in forma iniuncta uel tradita in Chriſto. ſ. ea. ꝓprie uerſic. ad cuius L.

Roma. 6. a

m Morte. Id eſt, ad ſimilitudinem eius mortis: quia ſicut ipſe mortuus fuit, ita nos morimur peccatis.

ADDITIO. Scilicet in baptiſmo. ſupra ead. proprie. Archid.

n Moriuntur. Mors iſta ciuilis ẽ, argum. C. de epiſco. & cler. Deo nobis. alibi habes de naturali: ut ff. de legat. ij. ſi quis ita teſtamento.

Mors eſt duplex.

† c. xlij.

† Alias, incipit, paruulo.

A Paruulo. o Prohibendus. ſ. x. quæſt. iij. nec numerus.

p Moriatur. ſ. e. tunc ualere.

NOn regenerabantur. q Non regenerabantur. Quia non fiebat remiſsio peccatorum.

r Baptiſmo. cuius forma erat in noĩe venturi: ut dicitur in quadam glo. Augu. ſuper Ioã. quod baptiſmus nõ mundaret ab originali: niſi alias eſſet circunciſus. dicebatur tamen baptiſmus pœnitentiæ, quam Ioannes prædicabat dicens, Agite pœnitentiam.

† c. xlix.

ſ Præcurſorio. Habiles ad ſuſcipiendum uerum baptiſmum.

Eſai. 40. a

Paraban-

renaſci poterant qui [illegible]abãtur [a] huius enim [illegible] priſma eſt, non in aqua [illegible]ntum, ut fuit Ioannis, [illegible]rum etiam in ſpiritu [illegible]ncto, ut de illo regene[illegible]retur. Si quis in Chri[illegible]um crediderit, de illo [illegible]hriſtus regeneratꝰ, qui [illegible]generationem [b] nõ co[illegible]nouit. in aqua baptiza[illegible]ri uoluit: non ut eius ini[illegible]quitas dilueretur, ſed hu[illegible]manitas [c] commendare[illegible]tur. Itaq; baptiſma in eo [illegible]hil [illegible] abuit, quod ablue[illegible]ret, ſicut mors nihil inue[illegible]nit, quod puniret.

Idem de baptiſmo par[illegible]uulorum.

Non ſolum originalia, ſed etiam actualia peccata remittuntur in baptiſmate.

CAN. CXXXIIII.

REgenerante autem carne, tantummodo contrahitur peccatum [d] originale. Regenerãte autem ſpiritu ſancto, nõ ſolum originalium, [e] ſed etiam uoluntariorum fit remiſſio peccatorũ. Proinde rectè poteſt dici, paruulos ſine baptiſmo decedẽtes mitiſſimã [f] omniũ futuros ſuſtinere pœnã. fallit enim & fallitur qui eos in damnatione perdi[illegible] non futuros: dicente Apoſtolo: Per unius delictum, omnes homines in condemnatione, &c.

Idem in eodem.

Quicunque ex concupiſcentia naſcitur, per baptiſmum regeneratur.

CAN. CXXXV.

QVisquis ex concupiſcentia carnis, & lege peccati & mortis, [g] carnaliter generatur, regenerari ſpiritualiter habet opus: ut non ſolum ad regnum Dei perducatur, ſed etiam à damnatione peccati liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato & morte naſcuntur: ſic etiã per Chriſtum in iuſtitia & uita æterna in baptiſmo renaſcuntur.

Idem in eodem.

Offerentium fides paruulos facit fideles.

CAN. CXXXVI.

PAruuli fideles [h] rectè uocantur: qui fidem per uerba geſtantiũ quodamodo confitentur: & per eorundem uerba diabolo & mundo abrenunciant: & hoc fit ui ſacramẽti, & diuinę gratiæ quã deus dedit eccleſiæ. Paruulus autẽ qui baptizatur: ſi ad annos rationales ueniens nõ crediderit, nec ab illicitis abſtinuerit, nihil ei prodeſt, [i] quod paruulus accepit.

Item Auguſtinus in libro de meritis, & de remiſſione peccatorum. [k]

De eodem.

CAN. CXXXVII.

MAter Eccleſia os maternum [l] paruulis præbet: ut ſacris myſterijs imbuantur qui nondũ poſſunt corde proprio credere ad iuſtitiã: nec ore proprio cõfiteri ad ſalutem: nec ideo tamen eos quiſquã fideliũ infideles dicere poteſt, eò quòd à credendo [l] utique nomen eſt: [m] quamuis hoc nõ ipſi, ſed alij pro eis inter ſacramẽta reſponderint. Si aũt propterea rectè fideles uocãtur, quoniã fidem per uerba geſtantium quodãmodo profitentur: cur etiã non pœnitentes [n] habeantur, cũ per eorum uerba geſtantium diabolo & huic ſeculo renunciare monſtrantur?

Idem.

Charitas eccleſiæ peccata dimittit, uel tenet.

CAN. CXXXVIII.

ECcleſiæ [o] charitas quæ per ſpiritum ſanctum [p] diffunditur in cordibus, eorũ qui participes ſui ſunt, peccata [q] di[illegible]

[illegible]entes. non quod agit pœnitentiã, [l] cum nullam habeãt diſcretionẽ: ſed habent pœnitudinem .i. ſuſpiria [illegible], & faciunt & dicunt per uerba geſtantium qualia pœnitentes. Io. de Fant.

[o] Eccleſiæ. [illegible] eſt, peccata dimittuntur iis, qui participes ſunt eccleſiæ, per charitatem eccleſiæ .i. quæ [illegible] eccleſia.

[p] Per ſpiritũ ſanctum. Id eſt, quæ [illegible] per ſpiritum ſanctũ. fideles enim ſunt in eccleſia & ea in ipſis. vij. q. j. [illegible] eccleſiæ charitas tenet peccata. i. ipſa eccleſia uel eccleſiæ [illegible] qui in [illegible] non ſunt, tenentur peccata. i. non dimittuntur ut [illegible] mulier [illegible] quemadmodum. [illegible] de pœn. diſt. [illegible]

[q] Peccata. Idem eſt quod aliàs dicitur: Sicut peccata remittit [illegible] & cui [illegible] & aliàs ſpiritus ſanctus aut per ſeipſum remiſſionẽ facit: aut per [illegible] membra [illegible] quomodo. ſic itaq; intelligimus quod hic dicitur.

Tenet.

[l] Imo ex hac litera conſueuit elici arg. quod quis tenet cõfiteri de ueniali peccato. aliàs tñ nõ haberet locũ in paruulo. Archid.

P. fideles ſunt in eccleſia, & ipſa in ipſis.

[k] cap. 25. lib. j.

Rom. 10. b

Rom. 5. d

Rom. 6. a

a Tenet. Id eſt, non dimittit peccata. xxiij. quæſ. j. quicunque.

b Nemo. Solus. ĩ. j. q. j. ut euidenter.

c Quæ facta ſunt. Non autem dimittit futura, quia tractus futuri tẽporis, &c. ff. de uſu. l. j. §. j. nec de futura iniuria paciſci poſſumus. ff. de pac. ſi unus. §. pacta.

Pactum ſuper futura iniuria nõ ualet.

ADDITIO.

Sub. & eſt ratio. ff. de pac. dot. conuenire. Archi.

d Et adiuuando. Nota proceſſum. habes primo q̃ dimittit peccata quæ facta ſunt. Secundo cõfert gratiã ne fiant. Tertio perducit ad illam uitam, ubi omnino fieri non poterunt à nobis, quia tunc confirmati peccare non poterũt. ĩ. diſt. v. c. ij. ad fin.

Ioan. 1. d

e Nulla. Manent. id eſt, carent uiſione Dei: & hæc eſt pœna & ignis afflictionis: de quo habes. ĩ. ca. firmiſſime.

† ca. xxiij. li j.

Ad hoc. CASVS. *Quæritur ad quid ualeat baptiſmus. & reſpondetur, ad hoc ut homines fiãt mẽbra Chriſti, & ſalui. Infantibus autẽ credere eſt baptizari: non credere non baptizari. [illegible]*

† ca. 36.

f Vt baptizati. ſ. ea. nihil.

Gratia. CASVS. *Dicitur quòd Chriſti gratia remittit pctã: cõfert ut fiãt eius mã data, & mala uitentur: cõfert fidẽ, quæ non prouenit ex libertate arbitrij, ſed eſt donum Dei.*

g Vt lex mandatorum Dei.

ADDITIO.

quæ adimpleri non poteſt ſine gratia. ĩ. c. placuit. Arch.

† Eodem ca. 27.

h Non petita. id eſt, nõ merẽti. nã primã gratiã qs mereri nõ pòt. ĩ. c. placuit ut q̃cunque. arg. contra.

---

mittit: eorum qui ſui non ſunt, tenet [a].

Idem contra Iulianũ, libro ij.

Solus Chriſtus peccata dimittit.

CAN. CXXXIX.

Nemo tollit peccata mundi, niſi ſolus [b] Chriſtus, qui eſt agnus tollens peccata mũdi. tollit autem & dimittendo quæ facta ſunt [c], ubi & originale cõtinetur: & adiuuando [d] ne fiãt, & perducendo ad uitam, ubi fieri omnino non poſſunt.

Idem de baptiſmo paruulorum. †

Præter baptiſma Chriſti paruulis nulla ſalus promittitur.

CAN. CXL.

Nulla præter baptiſmum ſalus promittitur infantibus: quia infantes ſi per ſacramẽtum quod ad hoc eſt diuinitus inſtitutum, in credẽtium numerum non tranſeunt, in tenebris manent [e].

Idem in eodem. †

Baptizati in Chriſto incorporantur, & eius mẽbra fiunt

CAN. CXLI.

Ad hoc baptiſmus ualet, ut baptizati [f] Chriſto incorporẽtur, & membra eius habeantur & conſepeliantur, & oblati per ſacramentum charitatemq; fidelium reconcilientur Deo: ut in eo uiui ſalui, liberati, redempti, illuminati fiant.

Idem. †.

CAN. CXLII.

Quis aũt neſciat credere eſſe infantibus baptizari: non credere autem, non baptizari?

---

viij. diſt. conſuetudo. ſed ibi dicitur merui. i. obtinui.

i Non ex quo. Hæc eſt xxviij. pars diſtinct. in qua dicitur, quod licet in baptiſmo omnia peccata dimittantur, tamen originalia tolluntur in baptiſmo reatu, & remanent actu: ſed in peccato actuali fit econtra. Io. de Fan.

Idem in libro de libero arbitrio.

Gratia non ſolùm peccata dimittit, ſed etiam legem adimplere facit.

CAN. CXLIII.

Gratia quæ per Chriſtum datur, non ſolum peccatorum remiſſionem facit, ſed etiam ut lex [g] impleatur: ut natura liberetur: nec peccatum dominetur. Spiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiã non petita [h] à Deo conceditur, ut homini petenti: & alia concedantur. nã fides non eſt liberi arbitrij tantum, ſed donũ Dei.

Item de baptiſmo paruulorum. †

Vetus infirmitas in baptiſmo nõ penitus abſumitur: ſed uires amittit.

CAN. CXLIIII.

28 Non ex quo [i] quiſque baptizatur, omnis uetus infirmitas in eo abſumitur, [k] ſed renouatio incipit ad remiſſionem omnium peccatorum, & intelligentiam & operationem ſpiritualiũ. cætera [l] uerò in ſpe sũt: donec fiant in re: quod erit in reſurrectione. nam in baptiſmo, quamuis fiat plena remiſſio peccatorum, nondum tamen plena eſt nouitas & perfecta mutatio, quia adhuc remanet corruptio, [m] non ſolum in corpore, ſed etiam in animo: qui eſt homo interior: in quo ſi perfecta eſſet nouitas non diceret Apoſtolus, q̃ de die in diem renouatur.

Item hoc meminiſſe de

---

i Nõ ex quo. CASVS *Licet omne peccatũ actuale & originale dimittatur in baptiſmo, tamẽ originale nõ ita dimittitur, ne ſit: ſed remanet in homine debilitatũ & ſopitũ: niſi poſt excitetur & reuocetur in propriũ dominiũ, cõſentiendo prauis motibus ex eo ſurgentibus. Secundo dicit quòd renouatur homo in baptiſmo, & ad hoc inducit authoritatẽ Apoſtoli: & quãtũcunq; creſcat illa renouatio, nunquã tamen in hac uita perfecta erit: cũ adhuc peccatum ſit in homine, quod ſemp pugnat aduerſus ſpiritum. Tertio ponit quandam differentiam inter actuale & originale. originale enim tranſit reatu, ſed non actu. Actuale tranſit actu ſed remanet reatu. Io. de Fant.*

† cap. 7. lib. ij.

k Abſumit. id eſt cõſumit. Inde ſolet q̃ri quãdo peccatũ originale contrahit? Et dic q̃d in ipſa infuſione aiæ, quia tunc tres uires aiæ principales debilitantur. de hoc. ĩ. c. quæris.

Peccatũ originale, quãdo cõtrahitur.

l Cætera. ſcilicet quæ ſpectant ad perfectionẽ, ut fiat plena nouitas & animalis conſumatur infirmitas: ut ĩ. ſequitur.

m Corruptio. qualitas quo ad corpus & corruptio, peccatum quo ad animam ergo

bemus omnium peccatorum: plenam b perfectamq; remiſsionem in baptiſmo fieri, hominem uerò non tantum commutari continuo, ſed in bene proficientibus de die in diem creſcente nouitate cõmutari, quod uetuſtum & carnale eſt, donec ita renouetur, quod animalis infirmitas corporis ad firmitatem ſpiritualem incorruptamq; perueniat. c

Hæc autem lex peccati, de qua dicit Apoſtolus: Non regnet peccatum in ueſtro mortali corpore: non ſic permanet in membris eorũ, qui renati ſunt tanquam non ſit eis facta plena remiſsio ubi plena fit omnium peccatorum noſtrorum remiſsio, omnibus inimicis interfectis, quibus ſeparabantur à Deo, ſed manet in uetuſtate d carnis, tanquam ſuperatum, & peremptũ, ſi non illicito conſenſu reuiuiſcat, e & in regnum proprium reuocetur. Ab hac autem f uetuſtate carnis & peccati, quod iã remiſſum eſt, uita ſpiritus uſqueadeo diſcernitur in cuius nouitate baptizati renaſcuntur, ut tales etiã in præſenti, non ſolùm nõ in peccato, ſed etiam nec in carne eſſe dicantur (cuius deſideria non ſequuntur) ſed ſunt in ſpiritu. Ipſa uerò carne corruptibili bene utitur, g qui membra eius ad bene operandum conuertit: non ſecundum deſideria carnis uiuens lege peccati: quod licet iam remiſſum eſt, in uetuſtate tamen carnis manet: qua bene utuntur fideles coniugati: qui ex eo quòd ſunt in Chriſti nouitate, dominari ſibi libidinem non patiuntur. ex eo autẽ, quòd adhuc trahunt ad uetuſtatem: filios regenerandos h mortaliter i generant cum propagine k peccati: qua renati, obnoxij non tenentur: & qui naſcuntur, renaſcẽdo ſoluuntur. Item, Sicut l dicta facta & cogitata iniqua animæ & corpori pertinent: m licet autẽ quantum ad motus iam præterierunt & non ſunt: eis tamen præteritis, reatus eorum manet, niſi peccatum per remiſsionem ſoluatur: ſic non præterita ſed adhuc manente lege concupiſcentiæ, reatus ei ſoluitur, n & non erit: cùm fiat in baptiſmo plena remiſsio peccati.

Idem in epiſtola ſ ad Seleucianum.

Diſcipuli Chriſti eius baptiſmate creduntur abluti.

CAN. CXLV.

29 Q Vando ab Hieroſolymis exijt Ieſus cum diſcipulis ſuis in terram Iudæam, & ibi morabatur cum eis. baptizabat non per ſeipſum, ſed per diſcipulos o ſuos: quos intelligimus iã fuiſſe baptizatos ſiue baptiſmo Ioannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſiue (quod magis p credibile eſt) baptiſmo Chriſti. Itẽ reſpõdit dominus Petro: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lauet, q ſed eſt mundus totus: unde intelligitur, quòd iam Petrus fuerat baptizatus. Ioan. 3. c

Item ad Vincentiũ & Victorem. t

Apoſtoli omnes Chriſti baptiſmate baptizati creduntur.

CAN. CXLVI.

S I eos, de quibus ſcriptum non eſt, utrum fuerint baptizati, ſiue non, ſine baptiſmo de hac uita receſsiſſe contendimus, r ipſis calumniamur apoſtolis.

Abſtinere à mortalibus difficillimum eſt.

qui, præter Apoſtolum Paulum, quando baptizati fuerint ignoramus: ſed ipſos eſſe baptizatos, per hoc nobis innoteſcere potuit, quod beato Petro Apſo Dominus ait: Qui lotus [a] eſt, nō indiget niſi ut pedes [b] lauet.

Idem in libro de baptiſmate. †

Catechuminus catholicus hæretico baptiZato præfertur.

CAN. CXLVII.

3 NOn dubito catechuminum catholicū diuina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere, [c] ſed & in ipſa intus eccleſia catechuminum malo baptizato anteponimus. nec ideo tamen ſacramento baptiſmi, quo iſte nondum, ille iā imbutus eſt, facimus iniuriam. meritò enim Centurio [d] nondum baptizatus Simoni baptizato anteponitur. Iſte enim etiam ante baptiſmum ſpiritu ſancto accepto repletus eſt. Ille etiam poſt baptiſmum inflatus eſt immundo ſpiritu. Veruntamen ſi iam Spiritu ſancto accepto Cornelius [e] baptizari noluiſſet: contemptu tanti ſacramenti, reus fieret. Sicut autem bono catechumino baptiſmus deeſt ad regnum cælorum capeſſendum, [f] ſic malè baptizato uera confeſſio. Qui dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, &c. ipſe etiā dixit: Niſi abundauerit iuſtitia ueſtra plus, quàm Scribarum & Phariſeorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Item in libro ſententiarum Proſperi.

Non tam ablutione corporis, quam fide cordis baptiſma conſtat.

CAN. CXLVIII.

VErus baptiſmus conſtat non tam ablutione corporis, quàm fide cordis, ſicut apoſtolica doctrina tradidit dicens: Fide mundans corda eorum. & alibi, [g] Saluos facit baptiſma, non carnis depoſitiò [h] ſordiū, ſed cōſcientiæ [i] bonæ interrogatio in Deū.

Idem in libro de Baptiſmo. †

Sicut in ueteri teſtamento quidā ſpirituales, ita in nouo quidā carnales inueniuntur.

CAN. CXLIX.

SIcut in ſacramentis [k] ueteris teſtamenti uiuebant quidam ſpirituales, ad nouum ſcilicet teſtamentum, [l] quod tunc occultū erat, occultè pertinentes: ſic etiā nunc in ſacramētis noui teſtamenti, quod iam reuelatum eſt, quidā uiuunt animales, qui proficere ſibi nolunt ad percipienda, quæ ſunt ſpiritus Dei, ad qđ hortatur ſermo apoſtolicus: [m] & ad uetus teſtamentum [n] pertinebunt. † Si autem proficiunt & antequàm accipiant baptiſmum: ipſo acceſſu & profectu ad nouum pertinent: & ſi priuſquā ſpirituales [o] fiāt, ex hac uita rapiuntur: cuſtoditi per ſacramenti [p] ſanctitatem, in terra uiuentium computantur: nec inuenio, quid uerius inueniatur in eo quod ſcriptum eſt: Imperfectum meum uiderunt oculi tui: & in libro tuo omnes ſcribentur.

Item non intereſt cùm de ſacramenti integritate tractatur & ſanctitate, quid credat aut quali fide imbutus ſit ille, qui accipit ſacramentum. Intereſt quidem plurimum ad ſalutis uiam, ſed nihil intereſt ad ſacramēti quæſtionem. Item. Manifeſtum eſt fieri poſſe ut fide non integra, integrum in quoquam maneat ſacramentum baptiſmi.

Item. Si poſſet fieri, ut ſinguli diligenter interrogarentur, [q] tot diuerſitates opinionum [r] forſitan inuenirentur

[a] Qui lotus. Id eſt, purgatus a mortalibus.

[b] Niſi ut pedes. Id eſt, ſordes uenialium. uel tangit conſuetudinem alicuius loci, quæ reprobatur j. quæſt. j. emendari.

NOn dubito. Hæc eſt xxx. pars. diſt. in qua loquitur de catechuminis & de illis qui hodie ſpectant ad uetus uel nouum teſtamentum. Ioann. de Fant.

[c] Anteponere. Supra ea. catechuminum. contra. ſed hic loquitur de eo, qui habet deſideriū baptizandi. ibi non, extra eadem, maiores. §. fina.

[d] Centurio. Xxvj. diſtin. deinde. ſ. ea. baptiſmi uicem.

[e] Cornelius. ij. q. vij non omnes. †

[f] Capeſſendum. Id eſt, contemnit accipere baptiſmum cum poſsit.

[g] VErus. Alibi. ſ. in epiſtola Petri: * & eſt hoc uerbum Aug. quod uero ſequitur, eſt Petri.

[h] Depoſitio. i. exterior ablutio.

[i] Sed conſcientiæ. non eñ ſufficit baptizādo habere bonam conſcientiam, niſi ad interrogationem eccleſiæ ſuam fidem oſtendat lxxxvj. diſtinct. non ſatis, in princ. Ioan.

[k] SIcut in ſacramentis Prima pars intelligitur de adultis non baptizatis, uſque ad illud, non intereſt, &c. & dicitur in c. ſicut in ueteri teſtamento fuerunt quidam boni, ita in nouo ſunt quidā mali qui ſi incipiunt bonum operari dimiſſis malis, & uelint baptizari, uel perfecti eſſe: ſi ante decedant quā hoc conſequatur, ſaluabuntur In ſecunda parte dicitur, ꝙ qualicunque fide quis recipiat baptiſmum, uerū recipit ſacramentum, ſed non eius ſalutem ſi ficte accedat. In tertia parte dicitur, quod ſi ficte prius pœniteant, non ſunt rebaptizandi.

[l] Teſtamentum. Id eſt, ad gratiam, quæ data eſt in nouo teſtamento. †

[m] Apoſtolicus. Scilicet Iudæ apoſtoli ibi, quæ ſurſum ſunt ſapite.

[n] Ad uetus teſtamentum. Id eſt, ad duritiam ueteris teſtamenti.

[o] Spirituales. Per baptiſmum, cum nō ſtat per eos. †

[p] Per ſacramenti. Id eſt, quæ ſolet dari & conferri in ſacramento.

[q] Interrogarentur. Super articulis fidei, & alijs ad ſalutem animæ pertinentibus.

[r] Opinionum. Quia quot homines, tot opiniones. arg. ff. de arb. nō cogendū. §. principaliter. & §. item ſi vnus. arg. xij. q. j. c. j. & quali-

Actu. 9. c. — Ioā. 13. b — † libr. 4. c. xxj. contra Donatiſtas. — * Et xxvj. diſt. de iude. ſ. e. baptiſmi. Archid. — * Cap. 3. — Actu 10. c Baptizando nō ſufficit habere bonam conſcientiam. — Ioan. 3. d — Matt. 5. d — Actu 15. c — 1. Pet. 3. d — † Vel ad beatitudinem æternam. Archid. — † cap. 15. lib. 1. — † Ad hoc ar. C. qui pet. tuto. cum a ma tribus. — † Pertinent. — Pſal. 138.

quot hoīes numerarētur. Animalis enim homo nō percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. Nunquid tamen non ideo ſacramentū integrū accipiunt? aut num quid ideo ſi bene profecerint, & opinionū carnaliū uanitatem cōtēpſerint, deinde qđ acceperāt repetendum eſt? Accipit quiſque ſecundum fidem ſuā, ſed quantum capit gubernante miſericordia Dei.

Item ex concilio Mileuitano, cui interfuit Auguſt. et Anſelmus Romanæ eccleſiæ legatus contra Pelagianos. †

Non naturæ neceſſitate, ſed merito peccati Adam moriturus erat.

CAN. CX.

5 PLacuit igitur omnibus epiſcopis, qui fuerunt in hac ſancta ſynodo, conſtituere hæc quæ in præſenti concilio diffinita ſunt, ut quicunque dicit Adam primum hominem mortalem a factum, ita ut ſiue peccaret ſiue nō peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt de corpore exiret, nō peccati merito, ſed neceſsitate naturæ: b anathema ſit.

Item. †

Paruuli non ſolum pœnam, ſed etiam culpam a parentibus trahunt.

CAN. CXI.

PLacuit c ut quicunque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remiſsionem peccatorum eos non baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur (unde fit d cōſequens, ut in eis forma baptiſmatis in remiſsionem peccatorum non uera, ſed falſa intelligatur) anathema ſit: quoniā non aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus: Per hominem unum intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertranſijt: in quo omnes homines peccauerunt, niſi quemadmodum eccleſia catholica ubique diffuſa, ſemper intellexit, propter hanc enim regulam fidei etiā paruuli, qui nihil peccatorū in ſemet ipſis adhuc cōmittere potuerunt: ideo in remiſsionem peccatorū ueraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

Item. †

Gratia et peccata remittit: & ne committantur adiuuat.

CAN. CXII.

3 PLacuit, ut quicunque dixerit gratiā Dei, qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum, ad ſolam remiſsionem peccatorum ualere, quæ iam commiſſa ſunt, & non etiam ad adiutorium, † ut non committantur: anathema ſit.

Item. † cap. 4.

Quid ſit peccatum, gratia docet: & ut uitetur, facit.

CAN. CXIII.

QVicunque dixerit gratiam Dei per Ieſum Chriſtū dominū noſtrum, propter hoc tantū nos adiuuare ad nō peccandum: quia p ipſam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorū, ut ſciamus, quid appetere, quod uitare debeamus: non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognouerimus, & facere debeamus aut ualeamus: anathema ſit. Item. † cap. 5.

Sine gratia diuina mādata impleri non poſſunt.

CAN. CXIIII.

11 PLacuit ut quicunque dixerit nobis, ideo gratiam h iuſtificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius poſsimus implere per gratiam: tanquam ſi gratia nō daretur, non qui-

a In primo ſtatu ſcilicet quo fuit Adam, potuit homo mori, & potuit non mori: hic in ſecundo ſtatu pōt mori, ſed non poteſt nō mori, quia eſt mortalitas, iam eſt neceſsitas. In tertio. ſ. in patria pōt non mori, & non poterit mori.

b Q Vidam. Quidam uolentes dicere correctionem præcedens canon incidiſſe in aliud malum: & ideo reprehenduntur hic.

c PLacuit. Hæc eſt xxxij. pars di. in quo dicitur quod ſine gratia nullus ſaluatur, nec etiam adiutus ad nō peccandū. In. de Fant.

d Gratiā. Ad quid ergo ualet liberum arbitrium, cum per illud non poſſit ſaluari? Nam primam gratiam non poteſt quis promereri ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor. Sed dic quod per liberū arbitrium homo habilem ſe poteſt reddere, ut ei donetur gratiam infuſa.

Omnes

Rom. 5. b

Arbitriū liberū ad qd ualet. cap. 3.

Diuiſio.

Omnes. Hæc diſtinc. diuidit in xiij partes. In quarum prima agitur de confirmatione, de ieiunijs, & de alijs. ſecunda ibi, Nũquid. tertia ibi, Omni die. quarta ibi, Conuenit. quinta ibi, Quadrageſima. ſexta ibi, Contraria ſeptima ibi, Quia. octaua ibi. Carnem. nona ibi, In omnibus. decima ibi, Nullus. undecima ibi, Non oportet. xij. ibi, Fucare xiij. ibi, De ſpiritu. Ioan. de Fant.

[a] Omnes. Expleto tractatu de baptiſmate, ſubiungit magiſter diſtinctionem iſtam, in qua tractat de confirmatione, quæ in fronte fit: & merito ultimo loco de hoc ſacramẽto, quia ultimum eſt inter alia ſacramenta neceſſitatis, præter unctionem infirmorũ, [redacted] proxi. diſt. oſtenditur. præterea alia ratione, quia hoc ſacramentum tanquã dignius à ſolis epĩs cõfertur: ut ĩ. ea. c. manus.

Confirmatio à ſolis epiſcopis cõfertur.

[a] Omnes. Hic ſecundum quoſdam incipit v. diſt. ſed cõpetentius (ut quidam dicunt) incipit ab illo ca. conuenit. ĩ. ead. Nam abinde agit de officijs eccleſiaſticis, & ieiunijs.

[b] Poſt baptiſmum. Vnde hoſtia prius lauabatur in littore, & poſtea offerebat in holocauſtũ.

[c] Vt pleni. Quia ſi contemnerent, peccarent mortaliter. hoc de adultis. nam puero ſufficit baptiſmus. ſ. di. proxi. quæris. Io.

dem facilè, ſed tamen poſſumus etiam ſine illa implere mandata diuina: anathema ſit.

Item Vrbanus papa omnibus Chriſtianis.

Poſt baptiſma cõfirmationis ſacramentum præſtetur.

DISTINCTIO V.

Omnes [a] fideles per manus impoſitionẽ epiſcoporum, ſpiritum ſanctũ poſt baptiſmũ [b] accipere debẽt, ut pleni [c] Chriſtiani inueniantur: quia cum ſpiritus ſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & conſtantiam dilatatur.

Itẽ Melchiades Papa.

Quid conferat ſpiritus ſanctus in baptiſmate, quid in confirmatione.

CAN. I.

Spiritus ſanctus qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit [d] lapſu, in fonte plenitudinẽ tribuit ad innocentiam: [e] in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam, & quia in hoc mũdo tota ætate uicturis inter inuiſibiles hoſtes, & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad uitã: poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam, in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur: & quamuis continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, uicturis tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia. regeneratio per ſe ſaluat mox in pace baptiſmi uel ſeculi recipiendos: confirmatio armat [f] & inſtruit [g] ad agones mundi huius, & prælia reſeruandos. qui autẽ poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculati peruenerit, ad mortem, confirmantur morte: quia iam non poſſunt [h] peccare poſt mortem.

Idẽ Hiſpaniarum epĩs.

Manus uerò impoſitionis ſacramẽtum dignius eſt ſacramẽto baptiſmi.

CAN. II.

De his uerò ſup qb. rogaſtis uos ĩformari .i. utrũ maius ſit ſacrm manus impoſitionis epiſcoporũ, aut baptiſmi: ſcitote utrunque magnũ eſſe ſacramentum: & ſicut unũ maioribus, id eſt, ſummis [i] pontificibus eſt accommodatum, quod niſi à maioribus perfici nõ poteſt: ita & maiori ueneratione uenerandum eſt, & tenendũ. ſed ita coniuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ut abinuicem (niſi morte præueniente) nullatenus poſſint ſegregari: & unũ ſine altero ritè pfici [k] nõ põt.

Item Euſebius papa.

Non ab alijs, quàm ab epiſcopis, manus impoſitionis ſacramentum perfici poteſt.

CAN. III.

Manus quoque impoſitionis ſacramẽtum, magna ueneratione tenendũ eſt: quod ab alijs perfici non poteſt, niſi à ſummis ſacerdotibus: nec tempore apoſtolorum ab alijs, quàm ab ipſis apoſtolis legitur aut ſcitur peractum [l] eſſe: nec ab alijs, quàm per illos qui eorum tenent [m] locum, unquã perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritũ [n] habeatur & uacuum: &

[d] Spiritus ſanct⁹. Deſcẽdit. Conferendo uim regeneratiuam aquis. ſ. di. iiij. nunquam.

[e] Ad innocentiam. Vnde & datur puero ueſtis candida poſt baptiſmum: ut ſ. diſt. proxi. accepiſti & c. uenit.

Vt ſupra dixi capi. proxi. per aquam. & c. aliud. & ca. uenit. Arc.

[f] Armat. id eſt, inſtituit.

[g] Et inſtruit. Hic habes ad quid ualeat confirmatio.

[h] Non poſſunt. In hac enim uita uel meritum comparamus uel culpã. xiij. q. ij. tempus.

[i] De his uerò. Summis. id eſt, epiſcopis: qui ſummi dicuntur, quia ultra eos nullus eſt ordo. nã metropolitani epiſcopi uocantur. xviij. diſtin. ſi epiſcopus. ſed tamen papa hodie ſummus pontifex appellatur. Et dic uſque adeo eſt accommodatũ, quòd non niſi à maioribus, &c. Et eſt hic arg. aliquid dici maius ratione ipſius cõferentis. ar. contra. ſ. di. ij. nihil in ſacrificio. de quo ibi nor.

[k] Perfici. id eſt, Chriſtianum facere plenum & perfectum: ut ſ. ea. diſt. c. j. Ioan.

[a] Ad idẽ ĩ. ea. ut ieiunii. Vel dic id eſt, meritorie recipi altero contẽpto. Arc. [redacted]

[l] Manus quoque. Peractum. contra. xcv. diſtinct. c. ij. ſolu. ibi. Vel hoc non inuenimus de iure communi factum eſſe, ſecus ex diſpenſatione.

[m] Tenent. Alibi monachi dicuntur tenere locum xij. apoſtolorum, quo ad renunciationem proprietatis. xvj. q. j. ex authoritate. alibi ſacerdotes quo ad confectionem euchariſtiæ. aj. quæſt. iij. abſit.

[n] Irritum. Tamen ex demãdatione papæ quilibet cõferre poteſt quod habet: unde ordinatus ordinem quem habet, conferre

Ordinat ordinem quẽ hẽt, conferẽ, papa delegante.

inter eccleſiaſtica nunquã reputabitur ſacramenta.

Item Rabanus de inſti tu.cleri.libro j. capit.xxx.

Quare confirmationis ſacramentum baptizato tradatur.

CAN. IIII.

NOuiſsimè à ſummo ſace.dote per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, ut roboretur per ſpiritum ſanctum,ad prædicandum aliis,id eſt, donũ quod in baptiſmate conſecutus eſt per gratiam,uitæ donatus æternæ. ſignatur enim baptizatos,cum chriſmate, in ſummitate capitis per ſacerdotem: ꝑ põtificẽ uerò in fronte: ut in priori unctione ſignificetur ſuper ipſum ſpiritus ſancti deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam. In ſecunda quoque, ut eiuſdem ſpiritus ſancti ſeptiformis gratia, cum omni plenitudine ſanctitatis, & ſcientiæ & uirtutis uenire in hominem declaretur.

Item ex concilio Aurelianen.cap. iiij.

Ad confirmationem nõ niſi ieiuni ueniant.

CAN. V.

VT ieiuni ad cõfirmationem ueniant perfectæ ætatis,ut moneantur confeſsionem facere prius, ut mundi donum ſpiritus ſancti ualeãt accipere: & quia nunquã erit Chriſtianus, niſi in confirmatione epiſcopali fuerit chriſmatus.

Item ex concilio Meldeñ.cap.vj.

Epiſcopi uerò non niſi ieiuni baptizatos confirment.

CAN. VI.

VT epiſcopi nõ niſi ieiuni per impoſitionem manuum, ſpiritũ ſanctum tradant, exceptis infirmis,& morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, paſcha uidelicet & penteco ſte, à ieiunis celebrari debet baptiſmus. ita etiam traditionem ſpiritus ſancti, à ieiunis pontificibus conuenit celebrari.

Item ex concilio Terraconen.cap vj.

Secundo autem uel tertiò, nullus confirmetur.

CAN. VII.

DIctum eſt nobis, quod quidã de plebe bis, uel ter,uel eò amplius epiſcopis ignorantibus tamẽ ab eiſdem epiſcopis confirmentur, unde uiſum eſt nobis, eandem confirmationem ſicut nec baptiſma iterari minimè debere: quia bis,uel ter,uel amplius baptizatos aut cõfirmatos,non ſeculo ſed ſoli Deo ſub habitu regulari uel clericali religioſiſsimè famulari decretũ eſt.

Item Greg.ij.

De eodem.

CAN. VIII.

DE homine, qui à põtifice cõfirmatus fuerit denuo: quia talis iteratio uel confirmatio eſt prohibenda.

Item Stephanus papa quintus.

Omnia ſacramenta crucis ſignaculo perficiuntur.

CAN. IX.

NVnquid non omnia chriſmata ſacerdotalis myſterij crucis figura perficiuntur? Nunquid baptiſmatis unda, niſi cruce ſanctificata peccata relaxantur? & (ut cætera prætereamus) ſine crucis ſignaculo quis ſacerdotij gradus aſcendit?

Item ex concilio Carthagiñen.iiij.

Energumeni omnibus diebus exercentur.

CAN. X.

3 OMni die exorciſtæ energumenis[a] manus imponāt. energumeni uero pauiméta domorum Dei uerrant: quibus aſsidētibus in domo Dei uictus quotidianus per exorciſtas opportuno tépore miniſtretur.

Item ex eodem.

A quibus Neophyti abſtinere debent.

CAN. XI.

NEophyti [b] aliquā diu à lautioribus epulis & ſpectaculis, uel coniugibus abſtineant.

Item ex concilio Agathenſi.

De ordine officiorum.

CAN. XII.

4 COnuenit [c] ordinē eccleſiæ æqualiter [d] ab omnibus cuſtodiri. unde ſtatuendum eſt (ſicut ubiq; fit) ut poſt antiphonas, collationes [e] ab epiſcopis uel presbyteris dicantur, & hymni matutini, uel aſpertini diebus omnibus decantētur: & in concluſione matutinarum, uel aſpertinarum miſſarum poſt himnos capitula de pſalmis dicantur & plebs collecta [f] oratione ad ueſperam ab epiſcopo dimittatur cum benedictione.

Item ex concilio Gerundienſi.

De eodem.

CAN. XIII.

ID ſemper placuit obſeruari, ut omnib. diebus poſt matutinas & ueſperas, oratio dominica à ſacerdote proferat. [g]

Item Grego. vij. in generali ſynodo reſidens ſtatuit.

De eodem.

CAN. XIIII.

IN die reſurrectionis uſq; in ſabbathū in albis & in die Pētecoſtes, uſq; in ſabbathū eiuſdē, tres [h] pſalmos tantum ad nocturnos, treſq; lectiones antiquo more canimus & legimus. omnibus diebus alijs per totū annū, ſi feſtum eſt nouem pſal. & nouē lectio. dicimus. Alijs uerò diebus xij. pſal. & iij. lect. recitamus. In dominicis uero diebus. xviij. pſal. (excepto die Paſchæ & Pētecoſtes) & nouē lectio. celebramus. Illi autem, qui in quotidianis diebus, tres tantūmodo pſalm. & tres lectiones celebrare uolunt: non ex regula ſanctorum patrū, ſed ex faſtidio & negligentia cōprobātur hoc facere. Romani uerò diuerſo modo agere cœperunt: maximè à tēpore quo Theutonicis cōceſſum eſt regimē noſtræ eccleſiæ. Nos aūt & ordinem Romanū [i] inueſtigantes & antiquū morē noſtræ eccleſiæ imitantes antiquos patres, ſtatuimus fieri ſicut ſuperius prænotauimus.

Item ex homilia Gregorij papæ.

De obſeruatione quadrageſimæ. CAN. XV.

5 QVadrageſima ſūma obſeruatione eſt obſeruanda. ut ieiunium in ea (præter dies dominicos, qui de abſtinentia ſubtracti ſunt (niſi quē infirmitas [k] impedierit, nullatenus ſoluatur: quia ipſi dies decimæ ſunt anni. A prima ergo dominica quadrageſimæ, uſque in paſcha domini, ſex hebdomadæ computantur: [l] quarum uidelicet quadraginta dies & duo ſunt: ex quibus dum ſex dominici dies abſtinentiæ ſubtrahuntur non plus in abſtinentia, quam triginta ſex dies remanent uerbi gratia, ſi per ccclxv. dies [m] annus uoluitur: deinde

Energumeni qui ſunt.

OMni die. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur qd iuris ſit de energumenis. ſ. ea. diſt. manus Io. de Fan.

a Energumenis. ſ. xxiij. diſt. exorciſta. qui ſcilicet à dæmonibus ſunt obſeſsi. Vel energumenis, ab erge, quod eſt labor: & mene, quod eſt defectus: quia ſcilicet in defectu lunæ uel menſis alienationes mentis patiuntur.

b NEophyti. qa nup baptizatos diſſolute uiuentes ſolebant dæmones energumenos, id eſt arreptitios facere, ideo ſubiungit à quibus neophyti debeant abſtinere.

COnuenit. Hæc eſt quarta ps diſtin. in qua dicit, quod orationes & collectas debemus facere ſiue proferre in eccleſia. Ioan.

c Conuenit. De officijs diuinis & ieiunio tractare incipit: & ponit tria capitula.

d Aequaliter. ſ. xij. diſtin. c. ulti.

e Collationes. i. collectæ: & ſunt qdā capitula quæ dicuntur ab epis. [1]

f Collecta. id eſt, expleta. nam tunc omnia colliguntur oratione dicta. Vel plebs collecta oratione, id eſt, orationis cauſa.

g ID ſemp. Profeatur, id eſt, dicant ſilēter. uel dic alta uoce loco orationis, & hæc erat conſuetudo in primitiua eccleſia, ſecundum H.

1 Scilicet illorū dierum. & leguntur ſine Iube dñe: ac abſque bñdictiōe ſacerdotali ſecundū Hug.

h IN die reſurrectionis. Tres. Solet quæri, quare diebus iſtis ſeruat ternarius iſte tam in lectionibus quā in alijs? Poteſt dici, quod hoc fit, qa per hoc notatur tridua domini ſepultura. uel hoc fit propter honorem Trinitatis. uel ideo, qa eo tempore per præcedens ieiuniū ſunt facti homines emacerati, & afflicti. unde eis parcit in illis tēporib⁹. & hæc fit cauſa, quare expleto hoc uolumine non compellantur magiſtri legere decretales.

i Romanū. argu. q per duo extrema, colligitur medium, & reprobatur, argu. xxxv. diſtinc. ab exordio. argu. contra. xxviij. diſtinct. quia ſunt.

QVadrageſima. Hæc eſt quinta pars diſtinc. in qua ponuntur v. c. de abſtinentia ieiunij. Ioan.

k Infirmitas. quæ legi non ſubiacet. ſ. ead. diſtin. j. ſicut non alij.

l Computantur. ſ. diſtinct. iij. quadrageſima.

m Dies. ſupple & ſex horas, de qbus ſex horis in uno quadriennio unus dies efficitur. unde fit biſextus. nā dies naturalis, conſtat ex xxiiij. horis. hoc idem dicit lex, q annus per tot dies uoluitur. ff. de ſtatu lib. cū hæres. §. ſi Stichus. unde cum ieiunam⁹, quaſi decimam partē totius anni, pro decima ccclxv. dierum ieiunamus. xxxvj. dies. remanent v. dies. & ſex horæ. de iſtis quinque diebus ieiunamus quatuor: ſed

Annus quot dies habet.

Ieiunium quadrageſimale eſt decima dierum.

per triginta ſex dies affligimur, quaſi anni decimas Deo damus. ſed ut ſacer numerus quadraginta dierũ adimpleatur, quẽ Saluator noſter ſacro ſuo ieiunio cõſecrauerat: quatuor dies prioris hebdomadę ad ſupplementum xl. dierũ tolluntur, i. quarta feria, quæ caput ieiunij ſubnotatur: & quinta feria ſequens, & ſexta feria, & ſabbathum. niſi enim iſtos dies quatuor ſuperioribus triginta ſex adiunxerimus, quadraginta dies in abſtinentia nõ habemus. Iubemur autem, & ab omnipotẽti Deo, omniũ bonorum noſtrorum decimas dare.

Item Euſebius papa.

Ieiunia legitima nõ ſoluantur abſq; neceſſitate probabili.

CAN. XVI.

IEiunia in eccleſia à ſacerdotibus conſtituta ſine neceſſitate rationabili non ſoluantur.

Item Ieronymus.

Quotidiana ieiunia duplicatis uel triplicatis ſunt præferenda.

CAN. XVII.

NOn dico hebdomadas, non dico ieiunia duplicata: ſed ſaltẽ ſingulos dies abſq; cibo rũ ſtrictura tranſigamus.

Idem.

De eodem.

CAN. XVIII.

SInt tibi quotidiana ieiunia, & refectio ſatietatẽ fugiens. Nihil.n. prodeſt tibi biduo uel triduo tranſmiſſo nacuũ portare uẽtrẽ, ſi poſt pariter obſtruatur.

Idem.

De eodem.

CAN. XIX.

SInt tibi ieiunia pura cõtinua, moderataq; id eſt, quotidie eſurire, & quotidie prãdere. Apoſtolus inquit, Noli adhuc aquam bibere: ſed modico uino utere, propter infirmitates ſuas. Curat uulnera delinquẽtis, caſtoſq; ſãctificat ieiuniũ.

Itẽ Ambr. in Pſal. xx.

Medicinæ præcepta diuinæ ſunt conditioni contraria.

CAN. XX.

6 COntraria diuinæ cõditioni præcepta medicinæ ſunt, quæ à ieiunio reuocãt: lucubrare non ſinũt: ab omni intẽtione meditationis abducunt. ita qui ſe medicinis dederit, ſeipſum ſibi abnegat.

Item Gregor. in expoſitione beati Iob.

Quot modis nos tẽtat gula nos tentat.

CAN. XXI.

QVinq; modis nos uitiũ gulæ tentat. aliquãdo namq; indigentiæ tps præuenit, aliquando tps non præuenit, ſed cibos lautiores quærit: aliquãdo quæ ſumenda ſunt, procurari accuratius expetit: aliquando aũt & qualitas ciborũ & tps congruit: ſed in ipſa quantitate ſumẽdi menſurã refectionis excedit. nõnũquã & abiectius eſt qđ deſiderat, & tñ in ipſo æſtu immenſi deſiderij deterius peccat.

Item Pius papa.

Abſq; puritate mentis ieiunia & orationes non proſunt.

CAN. XXII.

NIhil. n. prodeſt homini ieiunare, & orare, & alia religiõis bona agere, niſi mẽs ab iniquitate & ab obtrectationibus lingua cohibeatur.

Item Hieronymus.

Mediocre bonum non eſt magno præferendum.

Digitized by Google

CAN. XXIII.

NOn mediocriter errant,[a] qui bono magno[b] præferunt mediocre bonum. Nonne rationabiliter homo dignitatem amittit, qui uel ieiunium charitati, aut uigilias præfert ſenſus integritati: ut propter innocentiam immoderatā,[c] atque indiſcretam pſalmorum, uel officiorū decantationem, aut amentiæ aut triſtitiæ[d] notam incurrat? Nunquid uerborum multitudine flecti Deus[e] ut homo poteſt? Non enim uerbis tātùm, ſed corde orād' eſt De'. quapropter melior eſt q̄n que pſalmorum decantatio cum cordis puritate ac ſerenitate, ac ſpirituali hilaritate, quàm totius pſalterij modulatio, cùm anxietate cordis atq; triſtitia. Cùm igitur[f] pro cunctis animabus pſalm' uel miſſa dicitur: nihil minus quàm ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur, accipitur. Audiāt itaque, qui ea quæ neceſſaria ſunt corpori ſubtrahunt, illud quod per prophetam dominus loquitur. Ego dominus odio habens rapinam holocauſtorum. De rapina uerò holocauſtum offert, qui temporaliū bonorum, ſiue ciborū nimia egeſtate, uel manducandi, uel ſomni penuria corpus ſuū immoderatè affligit. Videat itaq; quid Apoſtolus dicat: Carnis curam ne feceritis[g] in concupiſcentijs, &c. Rō. 13. d Galat. 5. c

Item Aug. ſuper Io. †

Non à cibis, ſed ab iniquitatibus abſtinere eſt magnum & generale ieiunium.

CAN. XXIIII.

IEiuniū[h] autem magnum & generale eſt abſtinere ab iniquitatib. & ab illicitis uoluptatib. ſeculi: quod eſt perfectū ieiunium in hoc ſeculo. quaſi quadrageſimam abſtinētiæ celebramus, cùm bene uiuimus, cum ab iniquitatibus, & ab illicitis uoluptatib. abſtinemus. ſed quia hæc abſtinentia ſine mercede non erit, expectamus illā beatā ſpē, & reuelationem gloriæ magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. In illa ſpe, cum fuerit de ſpe facta res, accepturi ſumus mercedē, id eſt, denariū. Denarius ergo qui accipit nomen à numero decem, additur: & coniunctus quadragenario fit quinquagenarius. Vnde cum labore celebramus quadrageſimam ante Paſcha, cum lætitia uerò tanquam accepta mercede quinquageſimam poſt paſcha. Nam huic tanquam ſalutari labori boni operis, qui pertinet ad quadragenarium numerum, additur quietis & felicitatis denarius, ut quinquagenarius fiat. Significauit ipſe dominus hoc multò apertius, quando poſt reſurrectionē quadraginta dieb.[i] cōuerſatus eſt in terra cum diſcipulis ſuis, quadrageſimo aūt die, cū aſcendiſſet in cælum, peractis decem diebus, miſit mercedem ſpiritus ſancti. Ioan. 14. d Actu. 1. b

Item ex dictis Apollonij.

Raptorem uel furem non facit neceſſitas, ſed uoluntas.

CAN. XXV.

DIſcipulos, cum per ſegetes tranſeundo euellerent ſpicas,[k] & ederēt:[l] ipſius Chriſti uox innocentes uocat, quia coacti fame[m] hoc fecerunt. Mat. 12. a

Item Hieronymus.

a Non mediocriter errāt. Nā inter bonos ſemper ſectare meliores. xvj. q. j. ſi clericatus. & ca. ſic uiue.

b Bono magno. Sine quo poteſt haberi ſalus æterna. [1]

[1] Sub. ut eſt charitas & cæteræ uirtutes & earū opera, ut credere i Deū, diligere Deum, & huiuſmodi. Archi. Melāchol ia triſtitiam inducit.

c Immoderatam. Arg. ꝗ idem facit plus quod minus. extra de offic. cuſto. c. j. arg. contra. ff. de ſer. urb. præd. ſi arborem.

d Triſtitiæ. Melancholiæ quæ triſtitiam inducit. & ponitur ſymptoma morbi pro morbo.

e Deus. Nam homo flecti pōt uerborū multitudine. nā importunitate quandoq; quis obtinet. de pœ. di. j. importuna. Inſta. n. opportune, & importune. xliij. diſt. ſi rector. imo & q̄nque à Deo obtinet. viij. q. j. audacter. Et eſt argu. hic contra teſtium multitudinē ī auth. de refer. §. ij. colū. ſecunda.

f Cum igitur. Sed nūquid eſt hoc ita uerū? Dicunt quidā qd ſic, & eſt in ſacramentis ſpirituale hoc propter ſanctum ſpiritum, qui non datur ad menſuram: ut ſ. proxi. di. nec quenquam. ſed omnia facit cōmunia. ſ. proxi. di. quæris. Vel hoc referas ad ipſum celebrantem: quia tantū ualet ei, ut miſſam celebret, ꝓ centum, ſicut pro uno, &c. Vel referas hoc ad caſum in quo canon loquitur, ſcilicet quod nō minus, ualet una miſſa, cū hilaritate mētis dicta ꝓ centū, quā ſi ꝓ quolibet diceretur cum anxietate.

[1] Tracta. xvij. Miſſa una an tantum ꝓ ſit omnibus, quantum uni.

g Nō feceritis. ſ. in ēlicijs & deſiderijs. q. d. ſupflua ꝓhibet, non neceſſaria. ſ. diſt. iij. peruenit.

h Ieiuniū. CASVS. *Tota uita noſtra eſt quaſi quadrageſima: per quā ſi bene ieiunauerimus, accepturi ſumus mercedē. ſ. denariū: quod ex eo deſignatur, quia denarius adiūctus quadragenario fit quinquagenarius. unde cū labore quadrageſimā celebramus ante paſcha: cū lætitia uero quinquageſimā poſt paſcha, i. accepta mercede: quod ipſe dominus ſignificauit.* Ad tit. 2. d

i Quadraginta diebus. ſ. lxxvj. di. §. nō aūt. & c. ſcire. contra. ubi dr̄, ꝑ 50. dies ſunt. Sed ibi 50. ꝓ xl. ponuntur.

k DIſcipulos. Spicas. Eſt ergo differentia inter furtū & furtum. arg. ff. de offi. præſid. plebiſcito. non tñ quin furtū ſpicæ cōmittat ſed nō cō mittit quo ad pœnam. arg. extra de fur. ſi quis, in prin.

l Et ederent. Hoc licebat: ſed non falcem in meſſem alienam mittere. vj. q. iij. ſcriptum.

ADDITIO.

Quia lex uetus hoc ꝑmittebat: ſed Phariſæi reprehendebāt eos, quia in ſabbatho hoc faciebant. Archid.

m Fame. Neceſſitas

eas ſat. it excuſat & excuſat ... & e-
tia de fur c. ſi quis
quia neceſsitas non
habet legē. ut Ex. li.
i. ſicut. ſic propter
neceſsitatem famis
Dauid comedit pa-
nes propoſitionis.
xxv. q. j. §. his ita-
que nam ob neceſ-
ſitate famis, poteſt
pater diſtrahere fi-
lios, ut C. de pa qui
filios. di. lib. j. & eſt
rō, quia in neceſsi-
tate omnia debent
eſſe cōia: ut alvij.
di. ſicut hi & maxi-
me cibaria: ut ff.
ad l. Rhod. de iac
l. ij. §. cū in eadem
naui. in ſi. Itē quia
ipſe dñs ex prate
pro ceneorus pater
eſurientē: ut lxxx
vj. diſt. paſce. unde
talis fur iuſtè po
tuit credere dom
num hoc permiſiſ-
ſum, & ſic non de-
quitur inſtitu. ...
ubi. quæ ex del
naſcun. §. furtū
ff. de furt. inqui.

Vicquid &c. Qu
dicat, non eſt uic
toriū. extij. qō.
§. ex his in prin
Vel dic, quod id
propter neceſ
ſitatem, cito ſolui
i. ſolui cito del
ſ. ceſſante nece
tate. j. quæ. vj. q.
pro remedio. ſe

Nihil ...
animas, modo ...
curate corpora.
...
Voluptatem.
eſt, ſubactiatem.
... Q ... cum ...
ex ... dotib
ſtatijs ... eundem
qui affectum.

N ... Labore.
breuis hora cō
...
temporis. ...
ceulib. cū ...
lus. Ad hoc ...
monachos, cū
monachus ...
non alios. arg
di. non cogan...
Deuorat.
habet in ſe ...
quòd deuorat.

Neceſsita
te urgēte
multa li-
cent, quæ
alias non
licerent.
Hom.
39. ... lab.
ca. ... iſtio
lae ad He
bræos.

[illegible]

Non neceſsitas, ſed uoluntas
uitiis perſeuerantiam.

CAN. XXVI.

Quicquid a cum neceſsitate fit, citò ſoluitur: quod uoluntate arripitur, perſeuerat.

Item Ioan. os aureum. †

Ciborum temperantia ſalu-
tem: abundantia contrarium
parit.

CAN. XXVII.

Nihil enim b ſic iucundum eſt, ſicut cibus bene digeſtus, aut bene decoctus. nihil ſic ſalutem, nihil ſenſuum acumen operatur, nihil ſic ægritudinem fugat, ſicut moderata refectio. ſufficientia quippe cum nutrimento, & ſoſpitatē ſimul procreat & uoluptatem. c abundantia uerò morbum facit, & moleſtias ingerit, & ægritudines generat. Quod enim fames d facit, hoc etiam plenitudo ciborū: magis autē, & multò peiora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat eum de hac uita pœnali: exceſſus uero ciborum conſumit, & computreſcere facit corpus humanum: & carne maceratæ ægritudine diuturna: & tunc eam morte crudeli conſumit.

Item Hieronymus aduerſus Iouinianum lib. ij.

Ciborum delicias ſi abundamus, ſordemus.

CAN. XXVIII.

Ne tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comeſos, magno partos & perditos labore e doleamus. Holerum, pomarū, ac leguminum & facilior apparatus eſt: & arte impendijsq; cocorum non indiget, & hæc ſuſtentat humanum corpus, moderateq; ſumptus (quia nec auidè deuorat f quæ irritamenta gulæ non habet) leuiori digeſtione concoquuntur. nemo enim uno g aut duob. cibis hisq; uilibus uſque ad inflammationem uentris onerat: quæ diuerſitate carnium, & ſaporis delectatione cōcipitur. Cùm uarijs nidoribus h fumāt patinæ: ad uiſum ſui pro expleta eſurie, quaſi captiuos trahunt. unde & morbi ex ſaturitate nimia concitantur: multiq; impatientiam gulæ, uomitu remediantur: i & quæ turpiter ingeſſerunt, turpius egerunt. Hippocrates in aphoriſmis k docet craſſa & obeſa l corpora, quæ creſcendi menſurā impleuerant, niſi cito ablatione ſanguinis minuantur, in paralyſin & peſsima morborum genera erumpere. & idcirco neceſsariam earū eſſe detractionem, ut rurſus habeant in quæ poſsint creſcere. non enim manere m in uno ſtatu corporum naturam, ſed aut ſemper creſcere, aut decreſcere: nec poſſe uiuere animal, n niſi creſcendi capax ſit: unde & Galenus uir doctiſsimus Hippocratis o interpres, athletas quorum uita p & ars ſagina eſt, q dicit in exhortatione medicinæ, nec uiuere poſſe diu, nec ſanos eſſe: animaſque eorum ita nimio ſanguine, & adipibus quaſi luto inuolut eas, nihil tenue, nihil cæleſte, ſed ſemper de carnibus eructare, & uentris ingluuiem cogitare.

Idem ibidem.

Moleſtiam infirmitatis ieiunio ſanamus.

f Fac. Mein ...
... animal ...
... quæ ...
bula ...
g Remedium ...
remedium ...
k Aphoriſ...
...
muſquid ...
...
eſt ſane ...
gula ...
aphoriſmi ...
ſemio ...
per uirſū ...
ſe ...
Obeſa. Il c ...
tanta.
m Manere. Nihil
enim eſt quod ...
tabilitatem ...
itera auth ...
alter ...
n §. nuſquit ...
ij q. quando ...
duca de corpore
...
...
praponitatur.
n Animal. Id eſt,
hominē animatum;
& ita in parte intelli-
gitur totū. Arg.
... ff. de ...
... §. ...
... alias animal.
o Interpres. Vt
dicit Hippocrates
aphoriſmis. Reple-
tiones ... in ...
ſtātes difficiles ſūt.
p Quorum uita. Ad
hoc intendere de-
bent ut uiuant, quia
...
... Iuue-
nalis ... ſatiralis ...
... dies, ...
... propera ...
et legitur.

Legi-

Legimus quoſdam. CASVS. *Quidam cum diuitijs affflueret, patiebatur podacrā: poſtea amiſſis bonis oportebat eum uti ſatis tenui dieta, et ſic curatus eſt à podagra. prius enim nocebat ſolicitudo & onus, quæ frāgit corpus & animum: ſimiliter cib⁹ nimius nocebat: quē deridet Horatius dicēs, Sperne uoluptates, nocet empta dolore uoluptas.*

Horatius.

a Articulari. Id eſt, gutta artetica, quæ fit in iuncturis. & quando fit in pedibus, dicitur podagra: & in manibus dicitur chiragra: & in aliis membris ſimiliter dicitur artetica.

b Proſcriptione. Id eſt, amiſsione: uel quia ipſi ſe priuabant cibis conſilio medicorum.

c Conualuiſſe. Arg. q contraria contrarijs curātur. de pœ. diſt. ij. c. j.

d Epularum. Alias & puellarum.

Voluptas eſt ſpernēda, teſtimonio Horatij.

e Irridet. Dicēs ſic, Sperne uoluptates, nocet empta dolore uoluptas. & alibi, Me pinguē & nitidū bene curata cute uiſes, Cū ridere uoles Epicuri de grege porcum.

Q Via dies ſabbathi. Hæc eſt vij. pars diſt. in qua probat de æquitate, quod carnes non ſunt comedendæ die ſabbathi. Io. de Fant.

CASVS. *Authoritate ſanctorū patrū monemur in hoc ca. abſtinere à carnibus die ſabbathi, niſi cauſa infirmitatis, uel niſi ea die magna feſtiuitas interueniat. Sequens cap. patet.*

f Admonemus. Et ita conſiliū eſt, niſi ubi conſuetudo eſt, quod abſtineāt. tunc enim eſt præceptum. extra de ob. ieiun. conſilium. Dic de illis, ut dixi ſupra diſt. iij. de eſu. & xij. diſt. illa.

C Arnem. Hæc eſt viij. pars diſtin. in qua ponitur regula monachis, quod ſe debent ſemper à carnibus & à pannis lineis abſtinere, & ſemper aliquid operari. Ioan. de Fant.

g Carnem. De abſtinentia & ſtudio monachorum, duobus cap. interſerit.

CAN. XXIX.

LEgimus quoſdam morbo articulari [a] & podagræ humoribus laborantes, proſcriptione [b] bonorū ad ſimplicē mēſam & pauperes cibos redactos, cōualuiſſe. [c] Caruerant enim ſolicitudine diſpēſandæ domus, & epularū [d] largitate, quæ & corpus frangūt & animū. Irridet [e] Horatius appetitum ciborum, qui conſumpti relinquūt pœnitentiam.

Item Gregorius vij.

Diebus ſabbathorum à carnibus abſtinere debemus.

CAN. XXX.

7 QVia dies ſabbathi apud ſanctos patres noſtros, in abſtinentia celebris eſt habitus: nos eorundem authoritatē ſequētes, ſalubriter admonemus, [f] ut quicū que ſe Chriſtianæ religionis participē eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadē die (niſi maiori feſtiuitate interueniēte, uel infirmitate ipediente) abſtineat.

Item Fructuoſus eps.

Monacho carnem guſtare non licet.

CAN. XXXI.

8 CArnem [g] cuiquā monacho [h] nec guſtādi nec ſumēdi eſt cō ceſſa licentia: non quòd creaturam Dei iudicemus indignam, ſed quòd carnis abſtinentia utilis, & apta monachis æſtimetur, ſeruato tamen [i] moderamine pietatis, erga ægrotos. Quod ſi quis monachus uiolauerit, [k] & contra ſanctionem regulæ, uſumque ueterem ueſci carnibus præſumpſerit, ſex menſium ſpatio retruſioni & pœnitentiæ ſubiacebit.

Item Hieronymus ad Ruſticum monachum. †

De quotidianis operibus monachorum.

CAN. XXXII.

NVnquam [l] de manu tua uel oculis tuis, liber pſalterij diſcedat. dicat ad uerbū [m] oratio ſine intermiſsione. Vigilet ſenſus, nec uagis cogitationib. patēs corpus, pariterq; animus, tēdat ad dñm. Irā uince patientia. Ama ſcientiā ſcripturarū, & carnis uitia nō amabis, nec uacet mens tua uarijs perturbationibus: q̄ ſi pectori īſederint, dominabunt tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid [n] operis, ut ſemper te diabolus inueniat occupatum. Si apoſtoli habentes poteſtatem de euangelio uiuere, laborabant manibus ſuis, ne quem grauarent: & alijs tribuebāt refrigeria pro quorum ſpiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in uſus tuos ceſſura non præparas? Vel fiſcellam texe iunco: uel caniſtrum lentis plecte uiminibus: ſarriatur hu-

h Monacho. Moniales uinum ut uenenum fugiant. xxxv. diſt. in palea, uinolentum.

Moniales uinum nō bibant.

i Seruato tamen. Aduertendum eſt, iſtum canonem per Gracianum detruncatū fuiſſe. Sic eñ habebat originale. Seruato tñ moderamine pietatis erga ægrotū neceſsitudines, aut longe proficiſcētiū, ut ex uiolatilibus ſuſtentent. & in lōginquo itineri deſtinati. Si autem à principe uel epiſcopo inuitentur, pro benedictione, & obedientia deguſtare non metuant, ſeruantes apud ſe continentiam conſuetam. Quod ſi qs monachus, &c. ut ī tex. Teſtes ſunt Bernardus Caſsinenſis Abbas, & Ioannes de turre cremata cardinalis, doctor theologus ſuper regulā Benedicti.

Additio notabilis.

† De uiuendi forma Thomo j.

k Violauerit. Ex hoc colligit Hug. quod monachus factus eps, non debet carnes comedere. Alij, econtra, cum abſolutus ſit: argu. ī. decimaoctaua q. j. c. unico.

Monach⁹ epiſcopus carnes nō comedat.

l NVnquam. ſ. horis conſtitutis: argu. xxxvj. diſt. ſi quis uult.

1. Thes. 2. b

m Ad uerbum. Id eſt, iuxta uerbum. ſ. ut mens & intentio ad id quod dicitur, dirigatur, nō ad alia euagetur. uel ad uerbum, id eſt, non tranſcurſu, non tranſiliendo: ſed tractim ſingula dicendo: argumen. ī. ead. non mediocriter. argu. ad primum ſupra diſt. ij. re uera.

n Aliquid. Supra diſt. j. quando autem. ī. xlij. diſt. §. j. contra. ibi ad modicum. Sed illud intelligitur ſine pietate, reſpectu eorum per quæ habetur uita æterna. I. q. xxvj. diſt. non ſatis.

mus: areolæ æquo limite diuidantur: in quibus [illegible] olerum iactata fuerint ſemina, uel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ. hic pulcherrimorum uerſuum [a] ſpectator aſsiſtas: Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undam elicit: illa cadens raucum per leuia murmur Saxa ciet: [b] ſcatebriſq; [c] arētia temperat arua. Inſerantur fructuoſæ arbores, uel gēmis, [d] uel ſurculis: ut paruo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apū fabricare aluearia, ad quas te mittunt Salomonis [e] prouerbia, & monaſteriorum ordinem ac regiā diſciplinam in paruis diſce corporibus. Texantur & lina capiendis piſcibus. Scribantur & libri: ut & manus operētur cibum, & anima ſaturetur lectione. [f] In deſiderijs enim eſt omnis otioſus. [g] Aegyptiorum monaſteria hunc morē tenent, ut nullum abſq; opere & labore ſuſcipiant: non tam propter uictus neceſsitatem, quā propter animæ ſalutem: ne uagetur perniciosis cogitationibus mens, & ad inſtar fornicantis Hieruſalem omni trāſeunti diuaricet pedes ſuos. & in ſequentibus: Quid ergo? Peribunt omnes qui in urbibus habitant? Ecce illi fruunē ſuis rebus: miniſtrant eccleſijs: adeunt balnea; unguenta non ſpernūt: [h] & in omnium flore uerſantur. Ad quod etiam ante reſpondi, & nunc breuiter reſpondeo: me in præſenti opuſculo, non de clericis diſputare, ſed monachum inſtituere.

Item in libro quinto capitulorum.

Abſque prælati ſui licentia, canonicis nihil agere licet.

CAN. XXXIII.

9 IN omnibus [i] igitur (quantum humana fragilitas permittit) decernimus, ut canonici, [k] uel clerici canonicè uiuant obſeruantes diuinæ doctrinam ſcripturæ, & documēta ſanctorum patrum, & nihil ſine licētia epiſcopi ſui uel magiſtri eorum incōpoſitè [l] agere præſumant, in uno [m] quoq; cōpatu ſimul manducent & dormiant, [n] ubi his facultas id faciendi ſuppetit. Qui de rebus eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, in uno clauſtro maneant, & ſingulis diebus manè, prima hora ad lectionem ueniant, & audiant [o] quid eis imperetur. Ad menſam uerò ſimiliter lectionem audiant & obedientiā ſecūdum canones ſuis [p] miniſtris [q] faciant.

Item ex concilio Manetenſi.

Presbyteri, qui ſimul conueniunt, ebrietatem et comeſſationes ſummopere uitent.

CAN. XXXIIII.

10 NVllus presbyterorum, quando [illegible] anniuerſarium [r] diem xxx. uel ſeptimum, uel tertium alicuius defuncti, aut quacunque uocatione ad collectam presbyteri cōuenerint, ſe inebriare nullatenus præſumāt, nec precati in amore ſanctorum uel alicuius animæ bibere, uel alios ad bibendū cogere, [s] uel ſe aliena precatione ingurgitare, nec plauſus & riſus inconditos, & fabulas inanes ibi referre aut cantare præſumāt, uel turpia ioca, uel urſo uel tornatricibus [t] ante ſe fieri patiātur, nec laruas [u] dæmonum ante ſe fieri [†] conſentiant: quia hoc diabolicū eſt, & à ſacris canonib. prohibitū.

[†] Alias ferri.

Item ex concilio Laodicenſi. [†]

[†] alij.

Clericus uel laicus ſine iuſsione epiſcopi, non peregrinetur.

[a] Pulcherrimorum uerſuum. Scilicet, Vergi. quibus illud oſtenditur. Arg. contra. 7. xxxvij. diſtin. legimus.

[b] Ciet. i. mouet.

[c] Scatebriſque. i. ebullitionibus.

[d] Vel gemmis. Gēmæ dicuntur nodi uirgarum, unde flores & frondes erumpunt. & dicit lex, quod quædam arbores dicuntur gēmales: [†] ut ff. ſolu. mat. diuortio. §. ſi fundum. Surculus eſt nodus. Truncus ubi arbores inſeruntur. arg. xxuj. q. iiij. ipſa pietas.

[e] Salomonis. Dicētis, Vade ad apem & diſce quomodo operatrix ſit, & caſtum opus faciat.

[f] Lectione. Et dicit lex, quod libertus ſimul poteſt præſtare operas dominis diuerſis: quia poteſt ſcribere, uni, & cuſtodire domum alij. ff. de oper. lib. duorum.

[g] Omnis otioſus. Quæritur Aegiſtus quare ſit factus adulter? In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat. extra de renunc. niſi cū pridē.

[h] Non ſpernunt. Peccant tamen, & epitimio tradendi ſunt 7. xxj. quæſtio. iiij. c. j.

IN omnibus igitur. Hæc eſt ix. pars diſt. in qua dicitur quod canonici ſimul debent comedere, dormire, & iacere in uno conclauı. Io. de Fant.

[i] In omnibus. De modeſtia clericorū, & ſobrietate iiij. ca. continuat.

[k] Vt canonici. Regulares. nam canon nuncupatur regula. di. iij. canon.

[l] Incompoſitè. Maxime, quoniam & ſi bonum agat, pœnā meretur. ff. de re mili. l. iij. in § i bello.

[m] In uno. Id eſt, epiſcopali ſede.

[n] Et dormiant. Supra di. xxxij. & quæ contra. j. q. ij. ſacerdos. Sed hic de regularib. Vel ē derogatū. di. iiij. leges. [†]

[o] Audiant. Quia conuiuium eorum non debet eſſe ſine lectione. 7. xliiij. di. pro reuerentia.

[p] Suis. Alias eſſent acephali. xcij. diſt. nulla.

[q] Miniſtris. Id eſt, prælatis quia ſubditis miniſtrant uerbum Dei. xxxvj. di. ſi quis. [†]

NVllus presbyterorum. Hęc eſt x. pars di. ſecundum Ioan. de Fant.

[r] Anniuerſarium. Supra xiij. quæſtio. ij. quia alij.

[s] Cogere. Argum. contra Anglicos, ut, extra de uita & honeſta. clerico. à crapula.

[t] Vel tornatricibus. Id eſt, ioculatricibus, quæ uoluuntur ut torni.

[u] Nec laruas. Extra de ui. & hone. cleri. quoniam, & c. cum decorem.

[†] Dic & extra de uita & hone. [illegible] quoniam et.

[†] Vt in euāgelio: qui maior ueſtrû ē, ſit miniſter ueſter. Arc.

Gemmæ ſunt nodi uirgarū.

[†] Gemi. nales.

Prou. 6. b

Libertus dñis poteſt ſeruire duobus.

Verſus

Canon dicitur regula.

Non

Digitized by Google

NOn oportet. Hæc eſt.xj.pars diſtinct. ſecundum Ioan.de Fant.

a Iuſsionem. nec ep̄m præter iuſsionē patriarchæ.

b Ad peregrinandum.ut C. de epiſco.& cler.ſi qua per calumniam.in fine.

Epiſcopi literas habeat q̇ peregrinari uolet.

CAN. XXXV.

11 NOn oportet miniſtros altaris, uel quoslibet clericos p̄ter iuſsionē [a] ep̄i ad peregrinandū [b] proficiſci. Laicum etiam ſine canonicis literis, [c] id eſt,formata ſimiliter non oportet alicubi proficiſci. [d]

Item ex eodem. †

Quibus ſpectaculis clericus intereſſe non debet.

CAN. XXXVI.

NOn oportet miniſtros altaris, uel quoslibet clericos ſpectaculis [e] aliquibus, q̄ aut in nuptijs, aut ſcenis [f] exhibenē intereſſe:ſed antequam Thymelici [g] ingrediātur,ſurgere eos de cōuiuio.& abire debere.

Itē Aug.ad poſsidoniū. & qui cū eò ſunt fratres.

Colorum fucis mulieres uti non debent.

CAN. XXXVII.

12 FVcare [h] figmentis quò uel rubicundior uel cādidior, uel uerecundior appareat, adulterina fallacia eſt:q̄a non dubito etiam ipſos maritos ſe nolle decipi, quib. ſolis permittēdæ ſunt fœminæ ornari ſm ueniā.nō ſm imperiū. Nā uerus ornat⁹ maximè Chriſtianorū & Chriſtianarū nō tātū non eſt ullus fucus mēdax:uerum nec auri quidem ueſtiſq; pompa, ſed mores boni ſunt. Execrāda aūt eſt ſuperſtitio ligaturarū, in quibus [i] etiā inaures uirorū [k] in ſummis ex una parte auriculis ſuſpēſę deputanē:quia non ad placendum hominibus, ſed ad ſeruiendum dæmonibus adhibentur.

Itē ex ſymbolo Epheſi.concilio ducētorū epiſcoporū, quod habitum eſt contra Neſtorium. [l]

Quod ſpiritus ſanctus procedit à patre & filio.

CAN. XXXVIII.

13 DE ſpiritu [m] dicit dn̄s in Euangelio, Ille me clarificabit. [n] Hoc rectiſsime ſētientes, unum Chriſtum, & filiū nō uelut alterius egentem gloria confitemur à ſpiritu ſancto gloriam conſecutū:quia ſpiritus eius nec melior,nec ſuperior ipſo ē: ſed quia humana opera faciens ad demonſtrationē ſuæ diuinitatis uirtute p̄prij ſpiritus utebat, ab ipſo clarificatus dicitur:eò quòd uirtus ſua, [o] uel qualibet diſciplina unūquenque clarificat. quamuis enim in ſua ſit ſubſtantia ſpiritus eius,& intelligatur in pſona p̄prietas, [p] iuxta id quod ſpiritus eſt, & non filius:attamen alienus [q] nō eſt ab illo. nam ſpiritus appellatus eſt ueritatis, [r] & ueritas

c Literis. hoc de cruce ſignatis, qui debēt ire ultra mare. uel de pœni.B.

c Literis.in auth. de ſan. epiſ. §.inter dicimus. collat. ix. extra de uot. magnæ. nec etiam priuatus aliquis principem adire poteſt ſine authoritate iudicis.C. de accuſ. ſi quis decurio.lib.x. Et quod alias fieri dicit iuſsionem,intellige petitam & obtentā nā ep̄o cōtradicente nec clericus, nec laicus ire debet.arg.xj. q.iij. q̄d ergo. nec ad iudicium alterius ep̄i. iij.q.vj.nō licet de pœ.diſt.vj. placuit. quod eſt cōtra Gratianū, qui dixit per l. ff. de iudi.l. ij.& ff. de iur. om.iud.ſi conuenerit. contrariū, q̄a leges nō dedignātur ſacros canones imitari.in authen. ut cleri. apud propri.epiſ.male.n. de ſui ep̄i iudicio p̄ſumit, &c.xj.q.j. placuit.& contumeliā facit iudici, qui eum omittit, & ad aliū uadit.ff. de excep. litigatores.

† c.54.

d Proficiſci. Si autem clericus tādiu abſit, quod dubitet an uiuat, an mortuus ſit:definit [a] habere liberā adminiſtrationē. inſtit. de uſuc.§. quod autē.

Clericus perdit adminiſtrationē per diutinā abſentiam.

a Deſinit & beneficiū alteri cōferri poteſt. Ant. Corſetus in ſingula uer. uagabundus.

e NOn oportet.Spectaculis.ſ. diſtin.xxxiiij.presbyteri.

f Scenis. quid ſit ſcena. Labeo definiuit.ff. de his q̄ notan. infa.l.ij.§. ult.

g Thymelyci. à Thymele, quod eſt pulpitum. imo Thymelici dicuntur, qui miniſtrant ludentibus.ff.de his.qui not.infa.athletas.

FVcare figmentis. Hæc eſt xij.pars diſt.in qua dicitur, quod nullus debet ponere unguentum in faciem,nec ligaturas in aures.Ioan.de Fant.

h Fucare.i.tingere.C. quæ res uen. non poſſunt.l.ſ.

Verſus. Verſus. Si uitium frontis, alienus fucus inauret, Gloria frontis obit: cum color hoſpes abit.

i In quibus.id eſt,inter quas.

k Virorum.id eſt,à uiris data. Sed uidetur, quod nec in talibus teneat donatio: quia dicit lex quod ſi uir dat uxori margaritas extricatas, [a] ſi ipſa perforauerit,tenetur lege Aquilia.ff.ad leg. Aqui.ſi ſeruus §. ſi cum maritus. Sed illud exaudi, cum noluit eā transferre dominium. alias ſi dat ei unguēta,uel pecuniam ad ea emēda, tenet donatio. ff. de donat. inter uir. & uxor. quod autē. §. j. Idē eſt ſi dat ei ornamenta. ff. de aur. & arg.leg.l.argumento.§. ornamenta.

Donatio in aliquibus tenet quam maritus uxori facit.

a Id eſt, abinuicē ſeparatas, ſecundum Accur.

l Contra Neſtorium.

CASVS. *Dicebat Neſtorius epiſcopus Conſtant. & etiam Græci dicunt ſpiritū ſanctū à ſolo patre procedere non à filio. quod uolebāt arguere ex uerbi domini dicentis. ſc; licet de ſpiritu ſancto.Ille me clarificabit,qui à patre procedit. Huiuſmodi error extirpatur hic* [3] *nam ſynodus interpretatur illa uerba Chriſti, Ille me clarificabit,&c. oſtendens ſpiritum ſanctum procedere à patre & à filio. In alijs etiam errauit Neſtorius epiſcopus. xxiiij. quæſtio. iij. quidam.uerſi. Neſtoriani.*

3 Hic eſt 13.ps huius diſtinctionis.

m DE ſpiritu. Cum alia ſacramenta in uirtute ſpiritus ſancti perficiantur: non rite ipſa ſacramenta miniſtrantur, ſi in ſpiritus ſancti p̄ceſsione non recte ſentitur, de qua ſubdit duo capi. ſupra diſt.ij.cum omnem.

Sacramenta omnia in uirtute ſpiritus ſācti perficiuntur.

n Clarificabit. id eſt, opera quæ faciam in uirtute eius,manifeſtabunt me hominibus.

o Sua.i. Chriſti, qui eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum eo.

p Proprietas. id eſt,diſcretio: quia perſonaliter ab eo eſt diſtinctus.

q Alienus.id eſt,aliud in eſſentia:imo idem.

r Veritatis.id eſt,à ueritate, id eſt, à filio procedens.

Ex Dep

Chriſtus eſt. Vñ etiam ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo patre [a] procedit. Deniq; hinc ipſe ſpiritus etiā per manus ſanctorū Apŕorū, miracula glorioſa perficiens dñm glorificauit Ieſum Chriſtū, poſt quā aſcēdit in cœlū. nam creditur Chriſtus natura Deus exiſtere per ſuum ſpiritum uirtutes efficiens: ideoque dicebat, De meo [b] accipiet, & annunciabit uobis.

Item Dydimus in libro de ſpiritu ſancto contra errores Græcorum.

De eodem.

CAN. XXXIX.

SAluator, qui & ueritas eſt, ait: Nō.n. loq̃tur à ſemetipſo. hoc eſt, nō ſine me & ſine meo, et pr̃is arbitrio, q̃a inſeparabilis [c] à mea & pr̃is eſt uoluntate: [d] & amplius [e] q̃a non ex ſe eſt: [f] ſed ex pr̃e, & ex me ille eſt. hoc.n. ipſum qđ eſt, et qđ cōſiſtit & loquit̃, à patre & à me illi eſt. Ego ueritatē loquor. i. inſpiro quę loquit̃. ſiquidē ſpiritus ueritatis eſt. Dicere.n. & loqui in Trinitate, non ſm̃ conſuetudinē noſtrā, qua ad nos inuicē ſermocinamur & loquimur, accipiēdum eſt: ſed iuxta formā [g] incorporaliū naturarū, & maximè Trinitatis, quæ uoluntatē ſuā inſerit [h] in corde credentiū, & eorū cordibus inſerit, qui eam audire ſunt digni. Liquidū ergo eſt dicere patrem, [i] & audire filiū: uel econtrario, filium loquentem audire patrem, eiuſdē naturæ [k] eſſe patrem & filiū, & in patre, & in filio, cōſenſusq; eſt ſignificatio. Spiritus quoque ſanctus, qui eſt ſpiritus ueritatis, & ſpiritus ſapientię: nō poteſt filio loquēte audire quæ neſcit, cū hoc ipſum ſit quod ꝓfertur a filio, id eſt, procedens Deus de Deo, ſpirit⁹ ueritatis procedēs a ueritate, & conſolator manans de cōſolatore Deo. Deniq;, ne quis illū à patris & filij uoluntate: & ſocietate diſcerneret, [l] ſcriptum eſt: Non.n. à ſemetipſo [m] loquet̃: ſed ſicut audiet loquetur. Cui etiā ſimile eſt quod de ſe ipſo Saluator ait: Sicut audio, [n] & iudico. & alibi: nō poteſt a ſe filius facere quicquam, niſi quod uiderit patrē facientē. [o]

Spiritus ſanctus à patre & filio procedit, quicquid dicant Græci.

[a] Ex Deo patre. mirum eſt cū Epheſinum conciliū fuerit in Græcia celebratū, & de quatuor principalibus ſit unum: ut xv. diſ. canones. quo Græci audent dicere ſpiritum ſanctū à ſolo patre procedere, cū hic dicitur cōtra. inducti tamē ſunt ad hoc dicendū, duabus de cauſis, ſcilicet q̃a Chriſtus loquēs de ꝓceſſione ſpiritus ſancti. ſolum patrē nominat, dicēs: Qui à patre procedit. Item etiā, quia in ſymbolo fidei apud eos edito, ſimpliciter cōtinetur, Qui à patre procedit. nos addimus filioq;. ſed ī fine ſymboli apud eos ſub anathemate prohibetur, ut nullus de fide trinitatis aliud docere, uel aliter prædicare, quā ibi continetur, audeat. unde dicunt nos anathematizatos qui ibi addim⁹ filioq;: ſed Chriſt⁹ ideo ita dixit: quia patri uoluit attribuere authoritatē inſpirandi. Item in anathemate ponitur aliud pro cōtrario: ſed nō eſt contrarium: ſed idē: cū filius cū patre ſit idem in ſubſtantia: ergo quod à patre procedit, & à filio, & ſic non addimus. ſed poti⁹ declaramus.

Ioan. 16. c

Ioan. 14. b & 15. c

[b] De meo. id eſt, à me, & à pr̃e meo ꝓcedit. C. de ſum. trinita. l. inter claras. Ioan.

[c] SAluator. Inſeparabilis per hoc exaudi qđ dicitur, inſeparabilia ſunt opera Trinitatis: ut xxviij. q. j. ſic enim, ut intelligatur de inſeparabilitate uoluntatis & operationis. nam quod operatur pater, operatur & filius, & ſpiritus ſanctus.

Opera trinitatis qualiter ſunt inſeparabilia.

Ioan. 16. c

[d] Voluntate. Quia uult, alias falſum eſſet, quod gignit pater, non filius: comedit filius, non autem ſpiritus ſanctus, ar. ī. ea. diſt. iij. c. ulti. Mihi enim uidetur eſſe diſtinguendū inter opera operata, & opera operantia: ſed male, niſi intelligas opera operata. i. actus ipſos: uel accidēs quod eſt in ſubiecto. Si enim intelligas opera operata ſecundū quod effectus eſt à ſua cauſa, nil operatur una perſona, quod tota trinitas non cauſet, iuxta illud, Actio diſplicuit, paſsio grata fuit.

Opa ſunt duplicia.

[e] Et amplius. alia expoſitio eſt. Ioan.

[f] Quia non ex ſe eſt. id eſt, non procedit ex ſe, id eſt, ex perſona ſua.

[g] Sed iuxta formam, &c. ſicut & ad iura corporalia reſtituitur quis, non autē ad incorporalia. ff. de uſucapio. ſequitur. §. ſi uiam. & ita aliter loquuntur leges de his, quam de illis.

[h] Inſerit. quia hoc liquidum eſt hic eſſe, &c.

[i] Patrem. In Euangelio tamen exponit, pater dicit uel loquitur de filio. i. gignit filiū. Pater uel filius loquitur de ſpiritu ſancto. i. inſpirat ſpiritum ſanctum. Filius audit patrem, id eſt, gignitur ab eo. Spiritus audit à patre uel filio, id eſt, inſpiratur ab eo. & hæc expoſitio uſitatior eſt, quam ea quæ hic ponitur.

Pater loquitur de filio, quid ſignificat.

[k] Eiuſdem naturæ. ſecūdario. principaliter .n. ſic notatur perſonarū diſtinctio: imo principaliter, nec eſt ibi inuenire prius uel poſterius. & omnia quæ in trinitate ꝑſonas diſtinguunt. eſſentiam innuunt, & eſſentialiter intelliguntur & accipiuntur. Vnde Auguſt. Non eſt Deo aliud eſſe perſonā, & aliud eſſe ſubſtantiam. cum hoc nomen perſona. principaliter editum ſit ad notandū diſtinctio. perſonarum.

Ioan. 16. a

Ioan. 5. e

[l] Diſcerneret. Dicendo quod nō procederet ab eo.

ibidem.

[m] A ſemetipſo. legitur in Euangelio Ioan. Cum uenerit paracletus ſpiritus ueritatis, ille uos docebit omnem ueritatem. non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet loquetur: & quæ uentura ſunt annunciabit uobis.

[n] Sicut audio. id eſt, intelligo & ſcio. dicitur enim filius ſcientia, & quicquid habet filius, habet à patre: & ſpiritus ſanctus à patre & filio.

Filius in diuinis quicquid habet à patre habet.

[o] Facientem. Sępe ſolet ſimilis filius eſſe patri. Itē & magiſtro diſcipulus. xxiiij. q. j. cū beatiſſimus Ioan.

FINIS.

Deo optimo maximo laus & gloria, qui eſt benedictus in ſecula.
AMEN.

CANONES POENITENTIALES,

QVORVM NOTITIA VIRIS ECCLESIASTICIS eſt ualde neceſſaria. Sunt enim quædam regulæ directiuæ ad pœnitentias delinquentibus imponendas.

COnſiderandum eſt de canonibus pœnitentialibus. Ad quorum intelligentiam prænotandum eſt, ꝙ ſicut eſt in ſcientijs practicis, quæ uerſantur circa opera, quod ſermo in uniuerſali eſt incertus & dubius: ſed cum applicatur ad ſingularia, incipit quodam modo habere certitudinem. ut qui non conſiderat circunſtantias particulares, potius deuiet, quàm ſe rectificet: ut patet in medicina & ſcientia morali. Sic eſt intelligendum in propoſito, quòd canones inſtruunt in generali, quomodo eſt pœnitentia imponenda. ſed deſcenſum ad ſingularia presbyteris diſcretis relinquũt, qui cõſiderant circunſtantias perſonarum attẽdentes ad canones, ſicut ad regulas directiuas: quia ſi contra canones imponãt, nõ rectè imponũt. Nulli ergo presbytero licet facere aliquid, quod poſsit patrũ regulis obuiare. diſ. xxxviij. nulli. In canonib. autem maxime determinatur pœnitentia quo ad tempus, & magis, quàm quo ad modũ: quia illa determinatio eſt certior, & communior. hæc Bonauentura. Vt ergo ſcias qualiter debeat procedere arbitriũ presbyteri, nota regulariter ſicut dictum eſt ſupra, ſeptennis eſt pro peccato mortali pœnitentia imponenda, & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem, ſed magis propter ſignificationẽ. In ueteri enim lege Maria ſoror Moyſi lepra percuſſa, ſeparata fuit extra caſtra ſeptem diebus. Numeri xij. Maria ſignificat pœnitentẽ. Interpretatur.n. amarũ mare. Hæc pœnituit ſeptẽ dieb. ſed nũc pœnitet ſeptẽ annis quod ſignificatum eſt Ezech. 4. Diẽ pro anno dedi tibi.

Si quęratur, quare pœnitentia ſit aggrauata, cùm lex noua ſit lex miſericordię? Reſpon. quòd hic eſt maior ingratitudo propter maiorem gratiã: & maior contemptus, propter maiorẽ dignitatem nouæ legis in qua Chriſti ſanguis eſt effuſus, & grauius peccatum propter ſtatum peccantis, qui debet eſſe perfectior Et ulterius ſatisfactio in lege noua, debet eſſe perfecta: ut in priſtinũ ſtatum reducat. Et quia Sol in una die non redit in idẽ punctũ, ſed in anno: ideo dies cõuerſus eſt in annũ. Rurſum, Quia perfectũ remediũ lege noua, ideo annus multiplicari debet per ſeptẽ, propter ſeptẽ dona Spiritus ſancti recuperanda, & propter ſeptem dotes, ſcilicet tres animæ, & quatuor corporis obtinendas. Huiuſmodi autẽ pœnitentia, non eſt omnib. imponenda nec tñ eſt infirmãda: ſed eſt inſinuãda, ut cognoſcatur quàm grauis eſt culpa. hæc Bonauen. Licet autẽ pro ſingulis peccatis criminalib. ſit ſtatuta talis pœnitentia, debet tamen imponi magis uel minus aſpera, prout maioritas uel minoritas criminis cũ cæteris circunſtãtijs hoc expoſcit: ut in ſequentib. patet. A prædicta nanque regula excipiuntur plurimi caſus, in quib. ꝓpter dignitatẽ peccãtis, uel criminis enormitatẽ, imponitur pœnitẽtia maior, aliquãdo etiam ex uarijs cauſis minor. Ad hoc ergo, ꝙ presbyter circa pœnitẽtias diſponẽdo cautius arbitretur, notandi ſunt caſus, in quib. per canones certæ pœnitentię imponuntur: quos .ſ. canones tenetur presbyter ſcire, ut dictũ eſt ſupra, Sunt añt iſti.

Primus eſt, quòd ſi presbyter fornicationẽ fecerit pœnitẽtiam x. ann. faciat hoc modo. ſ. quòd ſit incluſus, ſiue a cæteris in aliquo loco remotus, ſacco indutus, & humi proſtratus, miſericordiã Dei iugiter implorans. Primis tribus menſib. cõtinuis à ueſpere in ueſperã pane, & aqua utatur: exceptis dominicis dieb. & feſtis præcipuis, in quib. modico uino, piſciculis, & leguminib. recreetur. Elapſis autẽ ſic tribus primis menſibus de illo loco exeat: non tamen in publicũ procedat, ne populus in eum ſcandalizetur. Et hoc uidetur ꝙ in publico crimine loquatur. Poſt hoc reſumptis uirib. aliquantulum, unũ annũ & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis, dominicis, & alijs præcipuis feſtis. in quib. uino, ſagiminę, ouis & caſeo poterit uti. Finito ſic primo anno & dimidio, particeps ſit corporis dñi, & ad pacẽ ueniat, & ad pſalmos cũ alijs fratribus canendos in choro ultimus recipitur. Ad cornu tamen altaris non accedat, ſed minorũ ordinũ tantũ officia gerat: deinde uſque ad cõpletionẽ ſeptimi anni tres legitimas ferias .ſ. ſecundam, quartam & ſextam, exceptis diebus paſchalib. qui ſunt quinquaginta, in pane & aqua ieiunet. ſecundã tamẽ feriam uno pſalterio, uel denario ſi ſit operarius, redimere poterit. Et ſic cũ ſeptimũ annũ cõpleuerit, poteſt eum epiſcopus ad gradũ priſtinũ reuocare: ita tñ quòd in trib. annis ſequentib. ſine ulla redẽptione omni ſexta feria in pane & aqua ieiunet. Et eadem pœnitentia imponenda eſt presbytero de omnibus alijs peccatis, quę depoſitionẽ inducunt. Probantur autẽ hæc omnia. lxxxij. diſ. presbyter ſi fornicationem. quod intelligunt quidã de ſimplici fornicatione, alij fortè melius ſecundum Ray. de adulterio, uel inceſtu: puta, quia cognouit coniugatam conſanguineam, uel affinem.

Legitimæ feriæ ſunt tres

Secundus caſus eſt, ſi presbyter cognouit filiã ſuã ſpiritualem, quã. ſ. baptizauit: uel in baptiſmo, uel in cõfirmatione tenuit, uel quæ ſibi confeſſa fuit: debet pœnitẽtiã agere. xij. annis, & etiã debet deponi, ſi crimẽ ſit manifeſtũ: & peregrinando vx. annis pœniteat. & poſtea monaſteriũ intret, tota uita ſua moraturus ibidem. Eps qui talia cõmiſit pœniteat xv. annis. Ipſa uerò mulier debet oĩa relinquere, & res ſuas pauperibus daſ, & cõuerſa uſq; ad mortẽ in monaſterio Deo ſeruire. xxx. q. j. ſi quis ſacerdos. & ca. nõ debet.

Tertius eſt, ꝙ quicunque filiã ſuam ſpiritualẽ uel matrem cognoſcit, ſeptem annis pœniteat. & ſimiliter ei conſentientes. xxx. q. iij. nõ oportet.

Quartus eſt, ꝙ qui cõtrahit cũ aliqua alij deſponſata per uerba de præſenti, ipſa dimiſſa xl. dieb. ieiunet in pane & aqua, & ſequentibus ſeptẽ annis pœniteat. extra de ſponſa duo. accepiſti.

Quintus eſt, ꝙ qui cognoſcit duas cõmatres uel ſorores, ſiue uxor uiuat, ſiue nõ: ad minus vij. annis pęniteat, licet plꝰ deberet. xxx. q. iiij. ſi presbyt.

Sextus eſt, ꝙ qui cognouerit monialẽ ſiue deuotã decẽ annis pœniteat. & ſimiliter ipſa ſecũdũ formam traditã xxvij. q. j. de filia. & c. deuotam. In quorũ primo ca. dicit, ꝙ ſi filia e pi, uel presbyteri, uel diaconi poſt uotũ ſolẽne contraxerit matrimoniũ, nõ admittatur ad cõmunionẽ, niſi marito defuncto pœnitẽtiã egerit: ſi aũt eo uiuẽte deceſſerit, & pœnitẽtiã egerit, & cõmunionẽ petierit, tantũ in fine uitæ recipiet eã. In ſecundo

cap. dicit, ꝙ deuota peccans non eſt recipienda in eccleſia, niſi peccare deſierit: & deſinēs egerit pœnitētiā x. annis, poſtea recipiatᷣ ad cōmunionē: et antequā in eccleſia admittatᷣ ad orationem ad nullius conuiuium chriſtianæ mulieris accedat.

Septimus eſt de eo, ꝙ ignorāter cognoſcit duas ſorores, uel matrē & filiā, uel amitā & neptē: pœniteat ſeptē annis. Si autē ſciēter, perpetuo priuetur coniugio. xxxiiij. q. iij. ſi quis cū duabus.

Octauus eſt, ꝙ qui duxit in uxorē eā quā polluit ꝑ adulteriū, pœniteat v. an. xxxj. q. j. ſi qua uidua.

Nonus eſt, ꝙ qui cōtra naturā peccauit, ſi ſit clericus, debet deponi uel religioni tradi ſi corrigibilis appareat, ad perpetuā pœnitētiā peragēdā. Si uerò ſit laicus à cœtu fideliū, uſq; ad cōdignā ſatisfactionē debet fieri alienus, ex. de exceſ prælā. clerici. Hoc enim uitiū maius eſt, quàm cognoſcere matrē. xxxij. q. vij. adulterij. & hæc Aug. Adulterij, inquit malū, uincit fornicationem: uincitur autē ab inceſtu fornicatio. Peius enim eſt cū matre, quàm cū aliena uxore concūbere. ſed omnium horum peſſimū eſt, quod cōtra naturā: ſit ut ſi uir membro mulieris nō ad hoc cōceſſo uoluerit uti. hæc Auguſtinus. Quocunque autē modo tale factum, exerceatur, præterquam inter uirum & fœminam ordinatē & in uale debito, uitium contra naturam, & ſodomiticum iudicatur, ut dicit Ray.

Decimus eſt, quod qui coierit cum brutis, pœniteat pluſquam ſeptem annis: & ſimiliter pro inceſtu. xxxij. q. ij. hoc ipſum. & §. ſequen.

Vndecimus eſt, ꝙ presby. q intereſt clādeſtinis nuptijs: triēnio ſuſpēdiť. & ſi culpa exegerit, grauius puniatur. ex. de clandeſti. deſpō. cum inhibitio.

Duodecimus eſt, quòd qui uotum ſimplex uiolauerit, pœniteat tribus annis. xxvij. diſtin. ſi uir.

Decimuſtertius eſt, quòd qui excommunicatus celebrauerit, debet triennio pœnitere. & per ij. iiij. & vj. feriam à uino, & carnibus abſtinere. xj. q. iij. de his. De pœna uerò degradati celebrantis, habetur diſtinctio. 50. accedens.

Decimuſquartus eſt, quòd homicidia uoluntarius, ſine ſpe reſtitutionis deponitur, & pœniteat ſeptem annis. 50 diſtinct. miror.

Decimuſquintus eſt, quòd homicida caſualis pœniteat v. annis. & hoc ſecundū Raynu. ſi culpa cau ſam præceſſit: aliter non, niſi fortè ad cautelam. diſtin. 50. eos. & duobus cap. ſequenti.

Decimuſſextus eſt, ꝙ ſi quis fecerit homicidiū propter neceſſitatē euitabilē, pœniteat duobus annis. diſt. 50. c. de his clericis. quæ licet ſi ineuitabilis eſſet, in nullo ſibi imputaretᷣ. 50. di. quia re. Quod uerū eſt, quo ad culpā: ſed bonū eſſet, quòd pœniteret ad cautelam, & innocentiā ſuā eccleſiæ oſtendendā. ex. de homi. c. ij. §. ult. Et ſecundum Ray. fortè diſtingui pōt in homicidio neceſſario, ſicut in caſuali. & utrum culpa præceſſerit neceſſitatem, uel nō. Arg. diſ. 50. de his. not. ex. de homici. interfeciſti. Sed & ſi quis per inſaniam cōmittat homicidiū, nō ei imputatur. iij. q. iiij. iudicas. quinetiā qui intuitu diſciplinæ incaute percutiēdo occiderit, deponitur. ex. de homi. presbyterū. xv. q. j. ſi quis non iratus. Sed qui ligatū latronē interficit. deponitur. ex. de homici. ſuſcepimus. Qui aūt latronē occultū occidit, quē uiuū cōprehēdere potuit, quadraginta diebus nō intret eccleſiā, & alias pœnitere debet. ex. eo. cap. ij. ubi de hoc dicitᷣ. Qui uerò paganum, uel Iudęū occidit, pœniteat quadraginta diebus. diſt. 50. c. qui uero odij.

Decimuſſeptimus eſt, ꝙ matricida pœniteat x. annis ſecūdū formā ſatis apertè traditā, xxxiij. q. ij. latorē. Vxoricidæ uerò grauior pœnitētia debet imponi. Talis enim, & qui dominū occidit, nunquā equitat, nec uehiculo portatur, nec matrimoniū cōtrahit, uſque ad x. annos carnes nō comedit, nec uinū bibit: & alia q̃ habētᷣ. xxxiij. q. ij. admonere. & c. quicūq;. Imponitur aūt pœnitētia maior uxoricidæ, nō quia illud peccatū ſit grauius iſto, ſed quia homines proniores ſūt ad occidēdū uxores, quàm matres. Maius enim peccatū eſt occidere matrē, quàm uxorē: ut dicit Bonauē. in 4. Sentē. & cōmuniter omnes doctores. Guil. uerò Durā. tenet cōtrariū in repertorio pro eo, ꝙ uxoricidę imponitur pœnitentia maior. Mihi aūt magis placet sētētia aliorū. Sed qualē pœnitētiā agere debēt, qui filios occidūt? Reſpon. Aut eſt certū, ꝙ ipſimet ſcienter interfecerūt, & ſic debet eis imponi pœnitētia maior, quā pro alio homicidio. Arg. ex. eo. c. ul. in tex. & glo. & de homi. cū iuramēto de pœniten. diſt. j. aut facta. In hoc tamē caſu uir uxorē recuperat, quā coactus. abiurauerat: & ipſa pœnitētiā agit ſecundū arbitriū epi, ita ꝙ ſi habet alios filios pacifice gubernare poſſit eos uxor. ex. eo. intelleximus ꝙ ſi uirū nō habet, induci debet, ut intret religionē, ad quod ſi nō pōt induci tutius eſt ei dare licētiā nubēdi: ut ex. eo. ueniens. Et hoc quādo timetur de incontinentia, alias nō: ut patet xxxj. q. ij. in adoleſcentia. Et ſi pater ſit clericus, ab officio altaris debet perpetuo abſtinere, & ei grauior quàm laico, nō tamē publica (niſi ueniat in publicū) pœnitētia debet imponi: ut ex. de pœn. quæſitū. Aut certū eſt, quòd non interfecerunt ſponte, nec in culpa fuerunt, ſed caſu fortuito contigit: & ſic de ſtricto iure in nullo tenētur. Arg. ex. de homi. ex literis. ij. cap. Ioannes. & cap. ult. Niſi uelint ad cautelā pœnitere. In dubio tamē præſumitᷣ, quod nō hoc ex certa ſciētia, ſed potius ex incuria prouenerit. ex. de præſump. afferte. Aut certū eſt, quòd nō exhibuerūt omnē diligentiā quā potuerunt, & debuerunt: & ſic culpa præceſſit caſū. Et ſi ſit grauis culpa, ut ſi poſuit puerū in medio utriuſq;, ſecundū arbitriū pœnitētiarij imponitᷣ pœnitētia quinq; uel ſeptē annorū. 50. diſt. ſi qua fœmina. & cap. ſeq. & cap. ſi quis ſpōte occulta, ſi ſit occultū. publica ſi ſit publicū, & maior, ſi in lecto ſuffocetur, quàm ſi in cunis. & maior presbytero Græco quā laico: ut habetur ex. de pœni. quæſitū. Et licet diſpēſetur quo ad pœnitētiā, quę eſt arbitraria, ut dicitur ibidē, nō tamē quo ad ordines propter homicidiū, quòd eſt delictū enorme & indiſpenſabile. diſt. 50. miror. Si aūt culpa quæ pręceſſit caſū, ſit leuis, ut ſi poſuit puerū in eodē lecto, longè tamē à ſe, imponitur pœnitētia trium annorū. Secundū hoc intellige illud ex. eodē, de infantibus. Monēdi ergo ſunt parentes, quòd tam tenellos ſecum in uno non collocent lecto, ne qualibet negligētia interueniente opprimātur, & ſuffocentur: ut ij. q. v. cōſului ſti. Et hoc modo diſtinguit. Hoſt. & Bern. ex. de infan. Quid de illis, qui filios uel ſeruos ſuos infantes, uel ēt adultos lāguidos relegata pietate exponūt, id eſt, ex. ſe ponunt ante eccleſias, ut aliqui moti miſericordia colligāt eos? Reſpō. Tales grauiter peccant: quia cū ignoretur ſæpe cōſanguinitas expoſitorū, cōtrahere poſſūt matrimoniū cum ſorore uel cōſanguinea: ideo exponēs, tenetur de hoc peccato pœnitere: & ē puniēdus, ſicut expoſitus ſi ſcienter cū tali cōtraheret punitetur. ex. de pœni. officij ſecūdū Hoſtiē. Talis. n. ſecundum Ray. eſt tāquā homicida iudicandus, qui hominem ſibi ita coniunctum periculo

Digitized by Google

periculo mortis exponit. Conſideratis tamen circunſtātijs, & utrū ob hoc mors ſecuta fuerit uel non pœnitētia moderanda erit. Erunt aūt tales irregulares, ſecundū Ray. ſi mors inde ſit ſecuta, quia. ſ. fuerunt in culpa eos exponendo, uel alimenta negando. Tamē ſecundū Ro. ſi in nulla culpa fuiſsēt, quia fortè nec eleemoſynas quærendo, nec aliter eos alere poſſēnt, irregulares non eſſent, nec peccarent.

Xviij. eſt, quod qui presbyterum interfecit. pœniteat. xij. annis. ex̄. de pœni. & remiſ. c. ij. De pœnitentia uerò eius, qui occidit monachum. uel clericum ſubdiaconum, uel diaconum habetur. xvij. q. iiij. qui occiderit. De pœnitentia autem eius, qui machinatur in mortem domini ſui, uel in regimen eius, habetur. xxiij. q. ult. §. ſi quis.

Xix. eſt, quòd qui iniuſtè alium ad mortē accuſat, xl. diebus in pane & aqua per vij. annos ieiunet & pœniteat. & hoc ſi accuſatus ſit occiſus. Si aūt tātū mēbrum perdiderit, triēnio pœniteat. ex̄. de accu. accuſaſti. Hoſt. uerò, & Io. de Deo in ieiunādo intellexerūt ꝙ primus pœniteat per vij. ānos, quolibet āno ieiunādo xl. diebus in pane & aqua. ſecūdus uerò per tres annos. G. uerò Duran. intellexit. prout litera magis ſonat. ſ. ꝙ primus ieiunabit. xl. diebus in pane & aqua: ſiue cōtinue, ſiue interpollate: & per vij. ānos ieiunabit, & pœnitebit, non tñ in pane & aqua, ſed ad arbitrium presbyteri. ſecūdus uerò per tres quadrageſimas. Primas ante natalē Domini, Secūda ante Paſcha, Tertia ante ſanctū Ioannē. has enim inſtituit beatus Petrus, ut habet̄ in chronicis. Ieiunabit autē tunc in pane & aqua. Probantur hęc ſecundum Hoſtien. xxij. q. v. c. j. ij. & iij.

Xx. eſt, quòd periurus xl. diebus in pane & aqua ieiunet, & vij. annis ſequentibus pœniteat, & ſemper debet eſſe in pœnitentia. ſ. interiori. vj. q. j. quicunque.

Xxj. eſt, ꝙ qui cōpulſus conditionaliter à domino ſcienter peierat, ſi liber ſit. xl. diebus in pane & aqua. & hoc ſecundū glo. intellige uel cōtinue uel interpollate pœniteat vij. ānis ſequētibus: nō tamē in pane & aqua. ut dicit gl. Si uerò ſeruus ſit eius, qui eū coegit tribus quadrageſimis & legitimis ferijs. ſ. ij. iiij. & vj. xxij. q. v. qui compulſus.

Xxij. eſt, ꝙ qui peierat in manu epiſcopi, uel in cruce cōſecrata: pœniteat tribus annis. Si uerò in cruce nō cōſecrata uno anno. Qui uerò coactus & ignorās, ignorātia iuris, & poſtea cognoſcit, pœniteat tribus quadrageſimis. xxij. q. v. c. ij. Qui uerò coactus pro uita redimenda, uel qualibet cā, uel neceſsitate peierat, quia corpus plus quàm animā dilexit, tribus quadrageſimis pœniteat. ea. q. v. c. ſi quis coactus. Alij inducūt tres annos: & unū ex his in pane & aqua.

Xxiij. eſt, ꝙ qui falsū ſciēter iurat, uel aliū iurare cogit, diebus xl. pœniteat in pane & aqua: & vij. ſequētibus ānis nunquā ſit ſine pœnitentia ſ. interiori. Alij etiā, ſi conſcij fuerint. ſimiliter pœniteant. xxij. q. v. ſi quis conuictus.

Xxiiij. eſt, quòd qui mēſurat in falſa mēſura. xxx. diebus in pane & aqua ieiunet. extra de contrahen. empt. ut menſuræ. De pœna uerò falſarij literarū: habetur ex̄. eo. ad audientiam. & c. dura. & c. ad falſariorum. & de uerb. ſig. nouimus.

Xxv. eſt, quòd qui frangunt pœnitentiam ſolennē ſiue redeūdo ad crimina priora, uel ſimilia, ſiue redeundo ad negotiationē, uel militiam ſecularē, quæ ſibi fuerant interdicta, ſola inter eccleſiam fidelibus oratione iunguntur, à cōmunione ſuſpēduntur, à catholicorū conuiuijs ſeparantur, & pœnitere debent x. annis, & communicent in fine uitę. xxxiij. q. ij. de his uerò. & de pœni. diſt. v. ſi quis uerò.

Xxvj. eſt, quòd qui canit miſſam, & non communicat, debet uno anno pœnitere, & interim miſſas non cantare. de conſe. diſtinctio quinta. relatum.

Xxvij. eſt, quòd præsbyter qui mortuum clericū inuoluit in palla altaris, pœniteat x. ānis & mēſibus v. diaconus uerò triennio, & dimidia. de conſec. diſt. j. nemo per ignorantiam.

Xxviij. eſt, quòd qui cōmittit ſacrilegium eccleſiam uiolando, uel chriſma ſiue calicem ſacrū pollutis manibus accipit, uel ſimilia ſacrilegia cōmittit, pœniteat vij. ānis. Primo anno ex̄. cœmiterium, quòd uiolauit conſiſtat. ſecundo anno ante fores eccleſiæ, tertio in eccleſia. & in hoc triēnio carnes non comedat: uinum nō bibat, niſi in paſca uel natali, non offerat, nec cōmunionē accipiat. quarto āno cōmunicabit, & in illo, & in v. & in vj. & in vij. tribus ferijs à carnibus, & uino abſtineat ieiunando. xij. q. ij. dæmon. Comburens autem eccleſiā quindecim annis pœniteat, & eam reſtituat. xvij. q. iiij. §. ſi quis. & in uer. maius. de pœna uerò raptoris, ſiue furis rei eccleſiaſticæ, & de pœna furis, & effractoris tam clerici quàm laici, habetur eadem. quæſtione. §. peccata. & c. ſi quis clericus.

Xxix. eſt, quòd ſi parentes frangunt ſponſalia filiorum à communione triennio ſeparentur: & ſimiliter filij, ſi ſint in culpa: ſi tamē filij ſecundum promiſsionem factam contraxerint, excuſantur utique ſcilicet quo ad pœnam eccleſiæ: ſed non quo ad reatum, ex quo dederunt operā in contrarium. xxxj. q. ij. ſi qui parentes. argumen. de pœni. diſt. j. ſi cui.

Xxx. eſt quòd qui blaſphemauerit publicè Deum, uel aliquem ſanctorum: & maximè beatam Virginem, illi debet epiſcopus hanc pœnitentiam iniugere, ſ. vij. diebus dominicis præ foribus eccleſiæ in manifeſto dum miſſa cātatur, exiſtat, & ultimo illorum dierum dominicorum palliū, & calciamenta deponat, & corrigiam ligatā circa collum habeat: & ſeptē præcedētibus ſextis ferijs in pane & aqua ieiunet, eccleſiā nullatenus ingreſſurus, & quolibet prædictorū dierū tres pauperes, uel duos, uel ſaltem unū reficiat, ſi pōt: & ſi non pōt hæc pœna in aliā cōmutetur, ꝙ ſi renuerit agere, oīa ſupradicta, interdicatur ſibi eccleſia: & in morte priuetur eccleſiaſtica ſepultura. ex̄. de maled. ſtatuimus. Itē blaſphemas, ſi diues fuerit xl. alioquin. xxx. uel xx. & ſi ad hoc non ſufficit, quinque ſolidorum uſualis monetæ pœna mulctetur, nullamq; miſericordiā in hoc habiturus, ut dicitur ibidē ſ. quin ſoluat v. ſolidos. quos ſi non habet, currat per ciuitatē, uel commutetur in pœnā aliā temporalem. Hæc aūt pœna ſoluetur ei, qui cōdemnat, id eſt, poteſtatis ſeculari: hāc enim pœnam temporalē pręcepit papa imponi per poteſtatē tēporalē: ꝙ ſi neglexerit, per epiſcopū præcipitur cogi. hæc Hoſt. Habet aūt prædicta pœna locū ſecundū Gofre. cùm quis blaſphemat non ex ira, uel ebrietate, uel dementia, quia tunc cū eo mitius ageretur. ij. q. iij. ſi quis iratus. §. notandum. Secundū uerò Hoſtien. hæc pœna eſt ſpecialiter inducta contra eos, qui Deū blaſphemant ex ira. Non enim aliquis de leui blaſphemat Deum, niſi iratus. Tanta tamen poſſet eſſe iracūdia, ꝙ æquipararetur dementię, & tūc illud ꝙ dicit Gofr. locū poſſet habere. hæc Hoſt. Quid ſi quis iuret per caput, uel per uētrē, uel per corpus, uel capillū? Reſpō. Hoſti. quòd ſi faciat

hoc affirmando, uel iurando, non habet locum hæc pœna. ſecus eſt ſi faciat hoc deteſtando uel uituperãdo, licet iratus. Itẽ ſecũdũ Goff. & Hoſti. hæc quæ dicunt de pœna tẽporali, fiunt iudice pro tribunali ſedẽte. In iudicio autẽ animæ presbyter diſcretus moliẽdo rigorem, diſpenſare poterit ex cauſa circa pœnam ſpiritualem ſuperiorem. xxv. q. vj. pœnitentibus. hæc Hoſtien. Item blaſphemus clericus maximè preſbyter, cogatur ad ueniam poſtulandam, quod ſi noluerit, degradetur. diſt. xlvj. clericus.

Notandum uerò quod blaſphemus ſecundũ leges eſt decapitandus: ut in auth. ut nõ luxu. contra natu. circa medium. col. vj. Secundũ uerò canonẽ antiquum clericus erat degradandus, & laicus excõmunicandus. xxij. q. j. ſi quis per capillum. Hodie uerò laicus aget pœnitẽtiã ſupradictam. ſ. illius canonis, ſtatuimus. & hoc ſi publicè blaſphemauit. Si enim oculte, non pœnitebit publicè, ut puto. Clericus uerò hodie eſt corrigẽdus pœna arbitraria & occulta nõ illa q̃ eſt publica. Clericus enim publicè nõ debet pœnitere. Si aũt rebellis fuerit. uel ſæpius hoc cõmiſerit, locum habet pœna legis. ſ. ut laicus decapitetur in foro ciuili, & in canonico anathematizetũ. i. eccleſiæ ingreſſus ſibi interdicatur, & in morte priuetur eccleſiaſtica ſepultura. Clericus uerò degradetũ. hæc Hoſti. tit. de maledicis.

Xxxj. eſt de presbytero, qui reuelat confeſsionẽ, quòd de iure ãtiquo debet deponi, & omnibus diebus uitæ ſuæ ignominioſus peregrinari. de pœni. diſt. vj. ſacerdos.

Xxxij. eſt, quod qui in dicendis horis canonicis, & alijs officijs diuinis diſcrepat à conſuetudine propriæ metropolitanæ eccleſiæ. vj. menſibus priuatur communione, ſi hoc accidat ex contemptu. xvij. diſt. de his.

Xxxiij. eſt, quod epiſcopus, qui ordinat ſine iuſta cauſa clericum inuitum aut reclamantem, uel penitus inuitum abſolutè ſuſpẽditur anno uno. lxxiiij. diſt. c. j.

Xxxiiij. eſt, quòd epiſcopus qui correctionem de uenditione miniſteriorum diſsimulat, duobus menſibus: presbyter iiij. diaconus iii. ſubdiaconus & cæteri ad arbitrium iudicis pœnitere debent. j. q. j. quicquid inuiſibilis.

Xxxv. eſt, quod ſortilegus. xl. diebus pœniteat. ex̃. de ſortilegis. requiſiſti.

Xxxvj. eſt, quòd qui uidet in aſtrolabio, pœniteat duobus annis extra de ſorti. ex tuarum.

Xxxvij. eſt de ſtilla ſanguinis altaris cadentis ſuper terram, uel aliquid aliud propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere. xl. diebus. Si cecidit ſuper palio altaris, pœniteat iiij. diebus. de conſec. di. ij. c. ſi per negligentiã.

Xxxviij. eſt, ꝙ ſi aliquis euomit euchariſtiã propter ebrietatẽ & uoracitatẽ, ſi laicus, pœniteat. xl. diebus. Si clericus uel monachus. uel presbyter, uel diaconus, pœniteat. lxx. diebus. Si epiſcopus, pœniteat. xc. diebus. Et debent euomita comburi, & iuxta altare collocari. Si uerò cauſa infirmitatis euomuerit. vij. diebus pœniteat. de conſe. diſt. ij. ſi quis propter ebrietatem.

Xxxix. eſt, quando mus corrodit, uel comedit corpus Chriſti, de pœnitẽtia huius caſus inquire, ubi ſit notata de conſ. diſt. ij. circa finem.

Xl eſt, ꝙ qui domũ uel aream uoluntariè ſuccendit, ſublata uel incenſa omnia reſtituat, & tribus annis pœniteat. ex̃. de iniur. ſi quis domum Canon tamẽ dicit, ꝙ ſi ex odio, uel iniuria hoc fecerit, excõmunicari debet, nec abſolui donec ſatisfecerit, & iurauerit quòd ignẽ decætero nõ apponet. Imponitur autẽ ſibi, ut Hieroſolymã uel Hiſpaniã uadat in Dei ſeruitio ãno integro ibi moraturus. Si quis autẽ archiepiſcopus uel epiſcopus hoc relaxauerit, damnũ reſtituat, & ab officio epiſcopali per annũ abſtineat. xxiij. q. viij. pijſsimã. Hodie autẽ poſtquã ſunt denũtiati, nõ poſſunt citra ſedem apoſtolicã abſolui: ex̃. de ſent. excõ. tua nos. Imò tex. loquitur de incendiarijs indiſtinctè, poſtquã ſunt publicati. Et Ber hoc idẽ dicit expreſsè, & Gra. ex̃. de ſen. excom. quicunq;. & Goff. licet Ro. cõtrariũ dicat. Secundum autẽ leges qui in ciuitate data opera incendiũ fecerit, ſi ſit humilis, ſubijcitur beſtijs: ſi ſit in aliquo gradu, decapitatur, uel in inſulã relegatur. ff. de incen. rui. nau. l. ſi. Qui uerò alibi, ut in uillis, uel caſtris remiſsis, ibidem ædes poſitas cõbuſſerit, ſi hoc dolo fecerit, cõburitur. Et hoc intelligendum ſecũdũ Hoſtiẽ. ſi ſit humilis. Si autẽ hoc ex ſua negligentia cõtigerit, reſarciet damnũ: uel ſi minus idoneus ſit, parũ uel leuiter caſtigetur. Et nomine ædiũ omne ædificium continetur, ut ibidem dicitur. l. qui ædes.

Xlj. eſt quòd qui dederit uel acceperit cõmunionẽ ab hæretico, & neſcit hoc eſſe prohibitũ ab eccleſia, & poſtea intelligit, pęniteat uno anno. Si autẽ ſciuit, & neglexit, pœniteat x. annis, uel ſecũdũ quoſdã. vij. uel alias v. Qui uerò permittit hæreticũ miſsã celebrare in eccleſia catholica per ignorantiam iuris, pœniteat xl. diebus. Si pro reuerentia eius, per annũ pœniteat. Si pro damnatione eccleſiæ catholicæ, & pro conſuetudine Romanorũ proijciatur ab eccleſia ſicut hæreticus, ſi ſit impœnitens, alioqui pœniteat x. annis. Si aũt relicta eccleſia ad hæreticos tranſierit, & alios ad hoc induxerit, pœniteat. xij. annis, tribus ex̃. eccleſiã. vij. inter audientes duobus ex̃. communionem. & ſic uiceſimoſecundo anno communionem, ſiue oblationem percipiat. xxiiij. q. j. ſi quis dederit.

Xlij. eſt, quòd patronus, qui res eccleſiæ dilapidat, uno anno pœniteat. xvj. q. vj. c. filijs.

Xliij. eſt, quòd qui domum ſuam magicis, & incantatoribus luſtra, uel aliud facit, & qui ei hoc conſuluit, annis v. pœniteat. xvj. q. v. qui diuinatores. & c. non liceat.

Xliiij. eſt, quòd qui pacem cum proximo ſuo non facere iurat, anno uno pœniteat, & ad pacem redeat. xxij. q. ij. qui ſacramento.

Xlv. eſt, quòd pro periuro, adulterio, homicidio. dantur pro pœnitentia regulariter vij. anni, & ſimiliter pro fornicatione: licet non ita aſpera pœnitentia iniungatur. xxiij. q. j. prædicãdum. xxxiij. q. j. hoc ipſum. & §. ſequen.

Xlvj. eſt, quòd qui ſcienter rebaptizatur. vij. annis pœniteat, & feria iiij. & vj. in pane & aqua ieiunando, tres quadrageſimas facit. & hoc ſi fecit pro hæreſi introducenda. Si autem pro mundicia, i. pro ſalute corporis obtinenda, ut ex̃. de apoſta. cap. ij. tribus annis pœniteat. de conſe. diſtinct. iiij. qui bis. & talis qui bis baptizatur, uel confirmatur, fit de foro eccleſiæ, & cogitur fieri irregularis. diſtin. lxxxiiij. dictum eſt. De pœna autem talium habetur de conſe. diſt. iiij. eos. Cuius capituli ſententiam prætermitto gratia breuitatis.

Xlvij. eſt, quòd qui uxorem adulteram cognoſcit antequam pœniteat. iij. annis pœniteat. xxj. q. j. ſi quis ſecundo. Qui uerò cognoſcit eam pœnitentem ante pœnitentiam peractam, pœniteat. ij annis. ea. q. ſi quis primo. Quomodo uerò pœnitentia iniungenda ſit mulieri, partũ alterius ſupponenti, uel etiam de nõ ſuo uiro cõceptum, habetur ex̃. de pœni. & re. officij.

Ad regu-

Ad regulas igitur prædictas inſpiciẽdo, poteſt ſtudioſus indagator procedere ad pœnitẽtias, pro diuerſis criminibus ſecũdum canones imponendas, & ex cauſa conſideratis circunſtantijs, ut dictũ eſt ſuprà, moderari poterit eas. Et licet ab ipſo omnes circunſtantiæ ſint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitates perſonæ & precipuè utrum ſit perſona obnoxia alicui, aliquo uinculo ſeruitutis. Nam circa tales perſonas cauere debet pro poſſe presbyter, ne talẽ pœnitentiã eis imponat: per quam illis quib. ſunt adſtrictæ præiudicium fiat: maximè circa coniugatos: unde ſi ſeruus ſit, & timore peccauerit, obediẽs domino ſuo in atrocioribus, eſt mitius puniendus. xxij. qõ. v. qui cõpulſus, obedire tamen non tenebatur in talibus. xj. qõ. iij. ſi dominus. Si autem uoluntariè peccauerit corpore punietur, etiam acrius quam alius. xxiiij. qõ. j. qui contra pacem. Nec eſt ſeruo iniungenda peregrinatio, per quã dominus eius, qui non eſt in culpa, illius ſeruitio defraudetur. extra de ſenten. excom. relatum. Si uerò liber ſit, tota pœnitentia canonis, ſi poteſt facere, debet imponi. xvj. q. j. ſacerdotes pœnitentiam. Sed ex cauſa poterit eam presbyter moderari.

Conſiderandum etiam erit utrum ſit perſona noua in fide: quia nouis in fide minor debet etiã pœnitentia imponi. extra de pœ. & re. Deus qui. Et ſimiliter conſiderandæ erunt aliæ perſonarum circunſtantiæ de quibus ad præſens ſuperſedeo gratia breuitatis.

Sciendum autem, quòd in foro pœnitentiali dicũtur legitimæ feriæ. ij. iiij. & vj. diſti. lxxj. presbyter. de conſe. diſt. iij. ieiunia Aliqui tamen ut dicit Roma. pro ij. feria ponunt ſabbatum.

Inſuper notandum eſt, quòd ſi pœnitentia in pane & aqua imponatur, non habenti panem, poteſt loco panis leguminibus & piſciculis ueſci: & etiam alijs, ſi neceſsitas illud requirat, extra de pœ. & re. licet. in text. & gloſ. alias non licet.

Notandum etiam ſecũdum Ioan. ſi pœnitentia ſit impoſita à canone, liberatur quis à ieiunio dando denarium uel legendo pſalteriũ propria authoritate. Innoc. uerò dicit quòd ieiunia neceſſaria, ut quatuor temporum, & huiuſmodi non poſſunt redimi niſi ſubſit rationabilis cauſa. uoluntaria uerò redimi poſſunt, etiam ſine authoritate ſuperioris.

Ad hoc etiam nota, quòd ubi imponitur pœnitentia aliquot annorum ſiue quadrageſimarũ, nec additur quomodo quis debet pœnitere, hoc relinquitur arbitrio presbyteri, cum pœnitentiæ ſint arbitrariæ: ut dictum eſt ſupra. ipſe enim presbyter arbitrabitur eã per ferias legitimas faciendam ſecundum canones. 50. diſ. de his clericis. extra de homi. cap. ij. & in multis alijs iuribus. Et ſic intelligitur illud. extra de accu. accuſaſti. & de ſpon. dilectus. & ſimilia.

Expliciunt Canones pœnitentiales.

CANONES SANCTORVM Apoſtolorum per Clementem à Petro Apoſtolo Romæ ordinatum epiſcopum in unum congeſti.

j. EPISCOPVS à duobus aut tribus epiſcopis ordinator.

ij. Presbyter ab uno epiſcopo ordinator, item diaconus, & reliqui clerici.

iij. Si quis epiſcopus aut presbyter præter ordinationem domini, quam de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro uino ſiceram aut confecta quædam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina ſupra altare obtulerit: ut qui contra ordinationẽ domini faciat, deponitur: excepto nouo frumento, & [illegible], opportuno tempore. Præterea licitum non eſto aliud quidpiam admouere ad altare, quam oleũ in candelabrũ, & incenſum oblationis tẽpore.

Omnium aliorum pomorum primitiæ epiſcopo, iiij.
& presbyteris domum mittuntur, non ſuper altare. manifeſtum eſt autem quòd epiſcopus & presbyteri inter diaconos, & reliquos clericos eas diuidunt.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, uxorẽ ſuã v.
prætextu religionis non abijcito: ſi abijcit, ſegregator à cõmunione ſi perſeuerat, deponitor.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ſeculares vj.
curas non ſuſcipito: alioqui deponitor.

Si quis epiſcopus aut presbyter, aut diaconus ſan vij.
ctum diem Paſchæ ante uerum æquinoctiũ cum Iudæis celebrauerit, deponitor.

Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut viij.
quicunque ex ſacerdotali conſortio, oblatione facta, non communicauerit, cauſam dicito. Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, ueniam promeretur. Sin minus dixerit, à communione excluditor, tanquam qui populo author offenſionis fuerit, mõta contra eum ſuſpicione, qui obtulit.

Quicunque fideles eccleſiam ingrediuntur, & ſcri ix.
pturas audiunt, neque apud preces, & ſanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in eccleſia perturbationem inducant, à communione arceri oportet.

Si quis cum excommunicato, licet in domo, pre- x.
ces coniunxerit, iſte communione priuator.

Si quis cum depoſito clerico, ut cum clerico, pre- xj.
ces coniunxerit. deponitor & ipſe.

Si quis clericus, aut laicus à communione ſegre- xij.
gatus, ſeu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, ſine commendatitijs literis receptus fuerit, à communione excluditor tam qui recepit, quàm qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.

Epiſcopo, qui parochiam ſuam dereliquerit, alteri xiij.
inſilire nefas eſto, licet à pluribus ad hoc compellatur: niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere ui adigat, nempe quòd plus lucri & utilitatis his, qui illic conſtituti ſint, uerbo pietatis conferre poſsit. neque hoc tamen à ſeipſo, ſed multorum epiſcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicunq; tan- xiiij.
dem de clericorum conſortio, relicta parochia ſua, in aliam conceſſerit, & omnino tranſmigratione facta præter uoluntatem ſui epiſcopi in alia parochia moram traxerit, hunc iubemus, ne porrò in miniſterio publico ſit eccleſiæ, maximè ſi accerſente ipſum epiſcopo eius, redire cõtemnat, peruerſo illic ordine perſeuerans, ut laicus tamẽ ibi locorũ in cõionem admittitor.

Quod ſi epiſcopus, ad quem acceſſerint, pro nihi- xv.
lo reputata uacationis à miniſterio eccleſiaſtico pœna, quæ contra eos definita eſt, ipſos ut clericos ſuſceperit, à communione excluditor, ut peruerſi ordinis magiſter.

Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nu- xvj.
ptijs, aut concubinam habuit, is epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus aut denique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

Qui uiduam duxit, aut diuortio ſeparatã uiro, aut xvij.
meretricẽ, aut ancillam, aut aliquã, quæ publicis

ctis mancipata ſit ſpectaculis, epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique ex conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

xviij. Qui duas ſorores duxit aut conſobrinam, clericus eſſe non poteſt.

xix. Clericus, qui fideiuſsiones dat, deponitor.

xx. Si quis humana uiolentia eunuchus factus eſt, aut in perſecutionem amputata ei ſunt uirilia, aut ita natus fuit, & dignus eſt, efficitor epiſcopus.

xxj. Qui ſibi uirilia amputauit, clericus non efficitor. ſui enim ipſius homicida eſt, & inimicus creationi Dei.

xxij. Si quis, cum clericus eſſet, uirilia ſibijpſi amputeuerit, deponitor. homicida etenim ſuijpſius eſt.

xxiij. Laicus, qui ſeipſum mutilauit, per tres annos à communione eijcitor. puta, quia ipſe uitæ ſuæ poſuit inſidias.

xxiiij. Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehenſus, deponitor, non tamē à communione excluditor. Dicit enim ſcriptura: Bis de eodem delicto uindictam non exiges. Eidem conditioni conſimiliter & reliqui clerici ſubduntor.

xxv. Ex his, qui celibes in clerum peruenerunt, iubemus ut lectores tantùm & cantores (ſi uelint) nuptias contrahant.

xxvj. Epiſcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui uel fideles delinquētes, uel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorem ipſis per huiuſmodi uult incutere, deponi præcipimus. Nuſquā enim dominus hoc nos docuit. Imò uerò contrà, cùm ipſe percuteretur, non repercutiebat, cùm laceſſeretur conuicijs, non regerebat conuicium: cùm pateretur, non cominabatur.

xxvij. Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ob certa crimina iuſtè depoſitus, attingere miniſterium, quòd aliquando tractauerat, præſumpſerit: omnino hic ab eccleſia abſcinditor.

xxviij. Si quis epiſcopus aut presbyter, aut diaconus pecuniæ interuentu hanc dignitatem nactus fuerit: deponitor tam ipſe, quàm qui eum ordinauit, & omnino à cōmunione abſcinditor, quemadmodum Simon magus à me Petro.

xxix. Si quis epiſcopus ſecularium magiſtratum familiaritate uſus, per ipſos eccleſiam nactus fuerit deponitor. ſegregantor quoque a communione, quicunque cum ipſo cōmunionem habent.

xxx. Si quis presbyter, proprium aſpernatus epiſcopum, ſeorſim conuenticula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine epiſcopum in pietate ac iuſtitia condemnarit, deponitor, quaſi qui principatum ambiat. tyrannus enim eſt. Conſimiliter & reliqui clerici, qui ſuum illi calculum apponunt. Laici uerò à communione ſegregantor. Atque hæc poſt unam, & item alteram, ac tertiam epiſcopi exhortationem fiunto.

xxxj. Si quis presbyter, aut diaconus per epiſcopum à communione excluſus ſit: hunc neutiquam ab alio fas eſto ſuſcipi, quàm ab eo, qui ipſum à cōmunione excluſit: niſi fortè fortuna epiſcopus, qui ipſū à cōmunione ſegregauit, defunctus ſit.

xxxij. Nemo peregrinorum epiſcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum ſine commendatitijs ſuſcipitor literis: & ſi eas obtulerit, attentius in diſquiſitionem uacantor. Et quidem ſi prædicatores pietatis fuerint, ſuſcipientor. ſin minus, ubi neceſſaria ipſis ſuppeditaueritis, ad cōmunionem, & ulteriorem ipſos conſuetudinem non admittitote. multa.n. per obreptionē fiunt.

xxxiij. Cuiuſque gentis epiſcopos oportet ſcire, quinam inter ipſos primus ſit, habereque ipſum quodammodo pro capite, neque ſine ullius uoluntate quicquam agere inſolutum. illa autem ſola quenque pro ſe tractare, quæ ad parochiam eius, & loca ipſi ſubdita attinent. Sed neque ille citra omnium uoluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per dominum, in ſancto ſpiritu.

Epiſcopus extra terminos ſuos in ciuitatibus & regionibus ſibi non ſubiectis, ordinationes facere non præſumito. Si uerò præter uoluntatem eorum, qui ciuitates illas aut regiones detinent, id feciſſe conuictus fuerit, deponitor tam ipſe, quàm etiam ij quos ordinauit. xxxiiij.

Si quis ordinatus epiſcopus miniſterium, & curā populi ſibi commiſſam nō ſuſceperit, hic à communione ſeiunctus eſto tandiu, donec ſuſceperit (obedientiam accommodans. Similiter autem & presbyter & diaconus.) Si uerò non præ uolūtate ſua, ſed præ malitia populi nō ſuſceperit: maneto ipſe quidem epiſcopus, clerus uerò eius ciuitatis à cōmunione ſegregator, eo quod tam inobedientem populum non corripuerint. xxxv.

Bis in anno epiſcoporum celebrator ſynodus, ad pietatis inter ſe dogmata in diſquiſitionem uocantor, neque non in eccleſijs incidentes cōtradictiones dirimunto: ſemel quidem quarta feria Pentecoſtes, ſecūdo duodecima * Hyperberetei. xxxvj.

* Hyperbereteus apud Aſiæ populos & Macedones, October Græcè dictus.

Omnium rerum eccleſiaſticarum curam epiſcopus gerito, & eas diſpenſato, quaſi inſpectante Deo. Non licitum autem ei eſto, quidpiam ex ijs ſibi tanquam proprium aſſumere, aut cognatis ſuis elargiri, quæ Deo dedicata ſunt. Quod ſi pauperes illi ſint, ut pauperib. ſubminiſtrato: non tamen horum prætextu res eccleſiæ uenundato. xxxvij.

Presbyteri & diaconi abſque uoluntate epiſcopi nihil peragunto. ipſius enim fidei populus domini commiſſus eſt, & pro eorum animabus ab ipſo repetetur ratio. xxxviij.

Manifeſtæ ſunto priuatæ res epiſcopi (ſi modo & priuatas habet) manifeſtæ item ſunto dominicæ: ut priuatas quidem res epiſcopus, cum moritur, quibus uult, & quomodo uult relinquendi facultatem habeat: neque occaſione eccleſiaſticarum rerum intercidant res epiſcopi, qui nō nunquam uxorem & liberos, aut cognatos, aut ſeruos habet. Iuſtum.n. eſt apud Deum pariter & homines, ſimul ne eccleſia per ignorationem rerum epiſcopi damni aliquid ſuſtineat, ſimul ne epiſcopus aut cognati eius prætextu eccleſiæ oblædātur, aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, eiuſque mors implicetur diffamationibus. xxxix.

Præcipimus ut epiſcopus res eccleſiæ in poteſtate habeat. Nam ſi pretioſæ hominum animæ, fidei eius committendæ ſunt, multò utique magis oportuerit, & de pecunijs mandatum dare, ut illius arbitratu diſpenſentur, neque non cum timore Dei, ſummaque ſollicitudine per presbyteros ac diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipſe (ſi modò indiget) quantum ad neceſſarios ſuos & hoſpitio exceptorum fratrum uſus opus habet, ne quo modo ipſe poſteriore loco habeatur, quàm cæteri. Ordinauit enim lex Dei, ut qui altari inſeruiunt, de altari nutriantur: quando nec milites nunquam ſuis annonis arma hoſtibus inferant. xl.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui uel aleæ, uel ebrietatibus indulget, uel deſinito, uel deponitor. xlj.

Sibdiaconus, aut cantor, aut lector, qui conſimilia facit: uel deſinito, uel à communione ſeiungitor. Similiter & laici. xlij.

Eps aut pſbyter, aut diaconus, qui uſuras à mutuū accipiētibus exigit: uel deſinito, uel deponitor. xliij.

Epiſco-

xliiij. Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum
hæreticis preces coniunxerit, duntaxat à com-
munione ſuſpenditor. Si uerò etiã ipſos tanquã
clericos aliquid agere permiſerit, deponitor.

xlv. Epiſcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum
baptiſma aut ſacrificium ſuſceperit, deponi præ
cipimus. Quæ etenim conuentio inter Chriſtũ
& Belial? aut quæ particula fideli cum infideli?

xlvj. Epiſcopus, aut presbyter ſi eũ, qui uerũ baptiſma
habeat, iterum baptizauerit, aut pollutum ab
impijs non baptizauerit: deponitor, ut qui cru-
cem & mortem domini derideat. Neque diſcer
nat ueros ſacerdotes, à ſacerdotib. impoſtorib.

xlvij. Si quis laicus, cum ſuam à ſe uxorem abijcit, alte-
ram duxerit, aut ab alio dimiſſam, à communio
ne ſegregator.

xlviij. Si quis epiſcopus, aut presbyter ſecũdũ ordinatio
nẽ domini non baptizauerit in Patrem & Filiũ,
& Spiritumſanctũ, ſed in tres principio carẽtes,
aut tres filios, aut tres paracletos, deponitor.

xlix. Si quis epiſcopus, aut presbyter in una initiatione
non tres immerſiones, ſed unam duntaxat, quæ
in mortem domini detur peregerit, deponitor.
Nõ enim dixit dominus. In mortẽ meam bapti
zate: ſed profecti docete omnes gẽtes, baptizan
tes eos in noĩe patris & filij, & ſpiritusſancti.

l. Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut
quiuis omnino de ſacerdotali cõſortio, nuptijs,
& carnibus, & uino abſtinuerit, non propterea
quo mens ad cultum pietatis reddatur exerci-
tatior, ſed propter abominationem: oblitus, ꝙ
omnia pulcra ualde, & quòd maſculum & fœmi
nam Deus creauit hominem, ſed diffamationi-
bus laceſſens creationem Dei uocat ad calum-
niam: aut corrigitor, aut deponitor, & ex eccle-
ſia reijcitor Conſimiliter & laicus.

lj. Si quis epiſcopus, aut presbyter eum, qui à pecca-
to reuertitur, nõ recipit, ſed reijcit: deponitor,
eo ꝙ Chriſtum offendat, qui dixit, ob unũ pec-
catorẽ qui reſipiſcat, gaudium oboriri in cælo.

lij. Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, car
nibus & uino feſtiuis diebus non utatur, idque
per abominationem, non propter exercitatio-
nem ad cultum pietatis: dep onitor, tanquam
qui cauterio notatam habeat conſcientiam, &
multis author ſit offendiculi.

liij. Si quis clericus in caupona cibu capere depre-
henſus fuerit, à communione excluditor. exce-
pto tamen eo, qui neceſſario in itinere in com
mune diuerterit hoſpitium.

liiij. Si quis clericus epiſcopũ contumelia affecerit, de
ponitor. principi .n. populi tui non maledices.

lv. Si quis clericus contumelia affecerit presbyte-
rum, aut diaconum à communione ſegregator.

lvj. Si quis mancum: aut mutum, ſurdumve, aut cecũ,
aut eum, cui uitioſus inceſſus eſt, ſubſannaue-
rit, cõmunione priuator. Cõſimiliter & laicus.

lvij. Epiſcopus, aut presbyter, qui negligentius circa
clerum, uel populum agit, neque in pietate eos
erudit, à communione ſegregator. Si uerò in
ea ſocordia perſeuerauerit, deponitor.

lviij. Si quis epiſcopus, aut presbyter, clerico ex ino-
pia laboranti neceſſaria non ſuppeditauerit, à
communione reijcitor: ſin perſeuerat, deponi
tor, ut qui fratrem ſuum necauerit.

lix. Si quis falſo inſcriptos impiorum libros tanquam
ſacros in eccleſia ad populi, & cleri corruptio-
nem publicauerit, deponitor.

lx. Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornica
tione aut adulterio, aut quacunque alia actione
prohibita, & conuictus fuerit, in clerum non
perducitor.

Si quis clericus per metum humanum, uel Iudæi, lxj.
uel Græci, uel hæretici negauerit, ſi quidem no
mẽ Chriſti, ab eccleſia reijcitor. ſi uerò nomen
clerici, deponitor. pœnitentia tamen ductus, ut
laicus recipitor.

Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lxij.
omnino quicunque ex ſacerdotali cõſortio co
mederit carnes in ſanguine animæ eius, aut à
beſtijs abreptum, aut ſuffocatũ, deponitor. hoc
enim lex prohibuit. Sin uerò laicus fuerit à cõ
munione excluditor.

Si quis clericus, aut laicus, ſynagogam Iudęorum lxiij.
aut hæreticorum, conuenticulum ingreſſus fue
rit, ut preces cum illis coniungat, deponitor, &
à communione ſecluditor.

Si quis clericus in concertatione aliquem pulſaue lxiiij.
rit: & uno ictu ac pulſatione interemerit, depo-
nitor propter temeritatẽ ſuam. Sin uerò laicus
ſit, arcetor à communione.

Si quis dominicum diem, aut ſabbatum, uno ſolo lxv.
dempto, ieiunare deprehendatur, deponitor. ſin
laicus, è communione eijcitor.

Si quis uirginem ſibi non deſponſatam, admota ul lxvj.
detinet, à communione ſuſpenditor. Non lici-
tum autem eſto ei aliam ducere, ſed eam deti-
neto, quã ſolicitauit, quamuis paupercula ſit.

Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſe- lxvij.
cundã ab aliquo ordinationẽ ſuſceperit, depo-
nitor tã ipſe, quã qui ipſũ ordinauit: niſi fortè
conſtet ordinationẽ eum habere ab hæreticis.
Qui enim à talibus baptizati, aut ordinati ſunt
hi neque, fideles, neque clerici eſſe poſſunt.

Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lxviij.
lector, aut cantor ſacrã quadrageſimã Paſchæ,
aut quartã feriã, aut paraſceuẽ nõ ieiunauerit,
deponitor, pręterquã ſi imbecillitate impediat
corporis. Sin laicus ſit, cõmunione priuator.

Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus aut lxix.
omnino quicunque ex clericorum conſortio
cum Iudæis ieiunauerit, aut communem feſtũ
diem cum ipſis egerit, aut lautia feſti, nẽpe azy
ma, aut aliud huius generis, ab eis ſuſceperit
deponitor. ſi laicus à cõmunione ſegregator.

Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra gentilium, aut lxx.
in ſynagogam Iudęorum in feſtis eorum detu-
lerit, aut lucernas incenderit, à communione
excluditor.

Si quis clericus, aut laicus ceram aut oleum, ex lxxj.
sãcta ſurripiat eccleſia, à cõmunione ſeiũgitor.

Vas aureum & argentum ſanctificatum, aut uela- lxxij.
men, linteumve, nemo amplius in ſuos uſus aſ-
ſumito: iniquum enim eſt. Cæterùm ſi quis de-
prehẽſus fuerit, excommunicatione mulctator.

Epiſcopum de aliquo, per fide dignos accuſatum lxxiij.
homines ab epiſcopis uocari neceſſarium eſt.
Et ſi quidẽ cõparuerit, & confeſſus conuictusve
fuerit, cenſura irrogator eccleſiaſtica. Si uerò
uocatus non obtemperauerit, ſecunda quoque
uice uocator, miſsis duobus ad ipſũ epiſcopis.
Quòd ſi per contumaciam ne ſic quidem com-
paruerit, ſynodus ſuam, contra ipſum pronun-
tiato ſententiam, ne quid tergiuerſando detre-
ctandoque iudicium lucriſacere uideatur.

Indictionem teſtimonij contra epiſcopum, hæreti lxxiiij.
cus non admittitor: ſed neque fidelis, ſi ſolus
ſit. In ore enim duorum aut trium teſtium con
ſiſtet omne dictum.

Itẽ nõ oportet epiſcopũ fratri, aut filio, aut alteri lxxv.
cognato humano gratificari affectu, Neque .n.
eccleſiã Dei conferre debet in hæredes. Enim-
uero ſi quis id fecerit, irrita permaneto ordina
tio: ipſe autẽ excommunicatione percellitor.

Si quis

lxxvj. Si quis oculo defectus, aut obtuſo crure exiſtat,
& dignus ſit, epiſcopus efficitor. nõ.n.mutila-
tio corporis ipſum polluit, ſed inqnatio animę.

lxxvij Qui uerò mutus ſurdusve, & cæcus eſt epiſcopus
nõ efficitor, non quia ob læſo corpore eſt, ſed
ne eccleſiaſtica impediantur munia.

lxxviij. Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor,
ſed neque cum fidelibus preces fundito. Mun-
datus uerò recipitor: & ſi dignus fuerit, cle-
ricus efficitor.

lxxix. Qui ex uita, gentili, aduenerit, & baptizatus eſt,
aut ex conuerſatione praua, eum iuſtum non
eſt protinus promoueri in epiſcopum. Iniuriũ
enim eſt eum, qui non prius ſpecimen & docu-
mentum de ſe præbuerit, aliorum doctorẽ exi
ſtere, niſi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

lxxx. Dicimus, quòd non oporteat epiſcopum, aut preſ
byterum publicis ſe adminiſtrationibus immit
tere, ſed uacare, & commodum ſe exhibere uſi
bus eccleſiaſticis. Animum igitur inducito
hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim
poteſt duobus dominis ſeruire, iuxta præce-
ptum dominicum.

lxxxj. Serui in clerum promoueantur citra dominorum
uoluntatem, hoc ipſum operatur redhibitio-
nem. Si quando uerò ſeruus quoque gradus
ordinatione dignus uideatur, qualis & noſter
Oneſimus apparuit, & domini conſenſerint,
manuſque emiſerint, & domo ſua ablegaue-
rint: efficitor.

lxxxij. Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui mili-
tiæ uacauerit, & ſimul utrunque retinere uo-
luerit, tam officium Romanum, quàm functio-
nem ſacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæſa-
ris ſunt, Cæſari: & quæ Dei, Deo.

Quiſquis Imperatorem aut magiſtratum contu- lxxxiij.
melia affecerit, ſupplicium luito. & quidem ſi
clericus ſit, deponitor. ſi laicus, à communione
remouetor.

Sunto omnibus uobis, clericis ſimul & laicis uene lxxxiiij.
randi ac ſacri libri, ueteris quidam teſtamenti,
Moyſis quinque, Geneſis, Exodus, Leuiticus,
Numeri, Deutronomium, Ieſu filij Naue unus,
Iudicum unus. Ruth unus, Regum quatuor, De
relictorum ex libro dierum, duo. Heſter unus.
De Machabæorum geſtis tres, Iob unus. Pſalte
riũ unus, Salomonis tres, Prouerbia, Eccleſia-
ſtes, Canticum canticorum, Prophetarum duo
decim, unus Eſaię, Hieremiæ unus, Ezechiel
unus. Daniel unus. Inquiritor autem à uobis
extrinſecus, ut adoleſcentes ueſtri addiſcant.
item Sapientiam eruditi Syrach. Noſtra uerò,
hoc eſt noui teſtamenti, Euangelia quatuor,
Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epiſtolæ
quatuordecim: Petri epiſtolæ duę. Ioãnis tres,
Iacobi una, Iudę una, Clementis epiſtolæ duæ
& præceptiones, quæ uobis epiſcopis per me
Clemẽtem in libris octo nuncupatæ ſunt, quas
omnibus publicare non oportet, ob quædam
arcana, quæ in ſe continent, Et actiones no-
ſtras Apoſtolorum.

Finis Apoſtolicorum Canonum
Gregorio Haloandro
interprete.

REGISTRVM.

aa bb cc dd ee ff gg. a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd
Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR. ✱
Omnes ſunt quaterni, præter gg QQ & RR, qui duerni ſunt, & ✱ quinterniones.

SVMMARIVM SEV Floſculus totius Decreti.

QVoniam inter cætera, quæ utilia ſunt prauidi Legiſtis & Canoniſtis, qui propter temporis breuitatē ſeu libri prolixitatem, uel penuriam ſtudere in Decretis nequeunt, hoc opus fore utile. Et quia quæ quis bene ſcit, ita memoriæ commendare non poteſt, quin obliuioni tradantur: ideo ego Ioannes diaconus Hiſpanus, profeſſor iuris canonici & ciuilis, ad ſummariam totius libri, quàm breuiſsimè potui, Deo ſuum auxilium præbente, collegi: quę flos Decreti meritò dici poteſt. Et cum eo quandoque concordantias Decretorū & legum tam de text. quam de notatis, ut mihi memoriæ occurrebant inſerendas decreui. Summaque totius libri, hæc eſt: quia per partes diuiſus eſt. Et prima pars eſt diuiſa in ca. & diſtinctiones: modos quarum, ſeu intentionem ſigillatim & ſummariè in hoc opere declarabo. Secūda pars eſt diuiſa in xxvj. cauſas quarum quęlibet habet ſub ſe certas & cō numeratas ſpecies, quarū omniū ſolutiones & ſentētiæ in hoc opere breuiter patefiunt. In hac ſecūda parte in xxxvj. cauſas, & quomodo inter ipſas cauſas inſeritur tractatus de pœnitentia, qui à quibuſdam, tertia pars ipſius libri dicitur. quod non placet: quia in vij. diſt. eſt diuiſus, quarum mens in hoc opere breuiter claret & aperte. Tertia & ulti. pars eſt de cō ſecratione diuiſa in v. diſt. quarū mens hic ſummariè prælibatur. Sumanq itaque domini mei Legiſtæ & Decretiſtæ hoc donum ſui amici, quòd quamuis exiguum, commendandum tamen ab eis, ſi memores erunt illius dicti, quod Philoſophus ait: Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus, &c. Aliqui ponunt hic uerſus Centū diſtin. & una. cauſæ ſunt triadena & ſex. Pœna tenet ſeptem, de conſecr. quoque quinque.

Diſtinctio prima.

HVmanum genus duobus modis regitur, &c. Tractaturus in hoc libro magiſter Gratianus de iure canonico, incipiens quaſdam iuris diuiſiones præmittit uſque ad quartam diſtin. In primis, prima quæſtio cum authoritatibus ſequentibus ponit, & probat differentiam quæ eſt inter ius diuinum & humanum, ſeu legem diuinam & humanam, quæ eſt uſque ad j. diſtinct.

Prima diſtinctio ponit differentiam inter ius ſcriptum & non ſcriptum: & docet certas exceptiones iuris primò quot modis ſumitur, uel accipitur apud Canoniſtas.

Secunda diſtin. ponit, & probat differentias inter leges & plebiſcita ſeu conſulta. & de omnibus habetur melius. ff. de iuſt. & iur. & de legi. & conſtit. & ſeq. per totum.

Tertia diſtinct. docet diffinitiones canonum & differentias eorum.

Quarta diſtinctio, ponit & docet cauſam, quare factæ ſunt leges & canones: & qualiter fieri, & promulgari debeant, & quod de eis, uel in eis promulgari debeat. de hoc not. C. de legitimis, per totum.

Quinta diſtinct. ponit, & exponit differentiam inter ius naturale & ciuile, & cætera iura.

Sexta diſtinctio, quærit uagando extra materiam aliquantulum, & exponit ſuperfluitatem naturæ, quæ accidit homini in ſomnis, an ad peccatum imputetur.

Septima diſtinctio. ponit, qui fuerunt authores iuris, & qualiter incepit ius. & hoc melius. ff. de orig. iur. C. de uet. iur. enuc. per totum.

Octaua diſtinct. ponit differentiam inter ius naturale & conſuetudinem, & qualiter conſuetudo cedit iuri naturali, & quòd ius naturale uincit alia iura. & de hoc extra de conſuetu. per totum. ff. de legi. & conſti. l. de quibus. & leg. ſequentibus.

Nona diſtinct. probat, quòd qualibet conſuetudines debent cedere iuri naturali, & quòd ius naturale præiudicat humano.

Decima diſtinctione probatur conſuetudines principum, ſeu leges Canonibus non præponi. ubi autem Euangelijs, atque Canonibus concordauerint, omni reuerentia ſunt dignæ. de hoc de ſecun. nupt. cap. fi. & de operis noui nun. ca. j. C. de ſacroſanc. eccle. priuilegia.

Vndecima diſtinctione probatur, quod conſuetudo quæ non obuiat legibus uel canonibus, ſeruanda eſt. & quòd cōſuetudo praua cedit legi.

Duodecima diſtinctio ponit, quòd non licet nouitatem inducere, & alterius quam Romanæ eccleſiæ conſuetudinem ſeruari, & quæ conſuetudo ſit ſeruanda.

Decimatertia diſtinct. ponit, quòd aduerſus ius naturale nulla admittitur diſpenſatio, niſi fortè duo mala urgeant: & neceſſarium ſit alterum eligi.

Decimaquarta diſtinctio quærit & ſoluit utrum liceat nobis minora peccata cōmittere, ut alij grauiora uitent. & dicit quòd non de hoc. xxij. quæſtio. ij ne quis arbitretur.

Decimaquinta diſt. ponit originem & authoritatem eccleſiaſticarū conſtitutionum: & quæ opuſcula ſunt admittenda.

Decimaſexta diſtinct. ponit, quòd canones apoſtolorū ſunt recipiendi, & non inter apocrypha numerandi, & generalia concilia: & quorum tempore celebrata ſunt: & quorum authoritas præmineat.

Decimaſeptima diſtinctio ponit, ꝙ generalia concilia non ſunt congreganda, nec habent uim niſi authoritate apoſtolicæ ſedis.

Decimaoctaua diſtinctio. tractat de concilijs archiepiſcoporum, in quibus tractabātur cauſæ antiquitus ut hic docetur, & cæterorum prælatorum, maximè epiſcoporum. & quo tempore celebranda ſunt, & quantam uim habeant.

Decimanona diſtinct. docet & probat, quòd eccleſiaſticæ epiſtolæ canonibus conciliorum pari iure adæquandæ ſunt.

Vigeſima diſtinctione probatur, quòd decretis Romanorum pontificum & ſacris canonibus conciliorum eccleſiæ negotia terminantur. in quibus terminandis poteſtas & ſcientia neceſſaria eſt, & inquātum præemineant decreta & canones expoſitionibus aliorum, qui ſacram paginam gloſſarunt. & ſic an dicta expoſitorum ſacræ paginæ præferantur conſtitutionibus papalibus.

Vigeſimaprima diſtinct. probat, qui ſunt executores miniſtri canonū à maiori, uſque ad infimum. & differentias miniſtrorum locorum aſsignat probans, quòd maior à minori iudicari non debet. & de eccleſiaſticis ordinibus, & ipſorum ordine.

Vigeſimaſecunda diſtinctio. docet, quod inter omnes eccleſias Romana obtinet principatum. & quòd ſunt quatuor patriarchales ſedes. & de ordinatione maiorū eccleſiarum, & primatu Romanæ eccleſiæ.

Vigeſimatertia diſtinct. probat, & docet qualiter quis miniſter in eccleſia Dei promoueri & ordinari debeat, incipiens à ſummo pōtifice, uſque ad inferiorem gradum, uel ordinem, qui pſalmiſta appellatur.

Vigeſimaquarta & quinta diſtinct. probat, quid ad epiſcopum, & quid ad unumquemq; inſeripte

pertineat

by Go

pertineat:& ſic de clericorum ordinatorũ examinatione: & quòd qui eſt epiſcopus ſine crimine debet eſſe. & ibi incipit regula apoſtoli miſſa ad Timotheum ſub illo capitulo nunc uidendum. & quot modis crimẽ accipitur. quæ regula apoſtolica xiij. habet capitula, quæ proſequitur uſque ad xlix. diſtinct. & hic proſequitur primum cap. in §. nunc autem. per ſingulos circa ordinandos.

Vigeſimaſexta diſtinctione probatur, quòd ordinandi in epiſcopum, uel ſacerdotem, debent eſſe unius uxoris uiri. & quòd bigamia non tollitur per baptiſmũ. ſed peccata delentur, & incipit ibi ij. capit. apoſtoli. & de eo tractat uſque ad xxv. diſt.

Vigeſimaſeptima diſtinctio. probat quòd nolentes uouere continentiam ad ſacros ordines promouendi non ſint, aſsignans differentiam inter uotum ſimplex & ſolenne: & quòd promoti ad ſacros ordines nec contrahere matrimonium, nec iam contracto uti poſſint.

Vigeſimaoctaua diſtinctio. probat, quòd clericis habere uxorẽ non licet in eccleſia occidentali. addens de ſubdiaconatu, qui olim prohibitus non erat: & in qua ætate, & in quibus ordinibus promouendi ſunt: & utrum laicus in epiſcopum promoueri poſsit in c. de ſua: & quod laici, de clericis etiam malis iudicare non debent.

Vigeſimanona diſtinctione probatur per plura capitula quòd ex cauſa, loco & tempore conſecrandi ſunt canones: per hoc intendens inducere ad concordiam multa capitula, quæ in tribus præmiſsis proxima diſtin. diſcordare uidebantur. quorum quidam dicebant, quòd clerico licet habere uxorem, quidam à contrario aſſerebant.

Trigeſima diſtinct. probat, extra in terminis de eo quod dicit proxima diſt. quòd ex cauſa interpretandi ſunt canones.

Trigeſimaprima diſtinct. probat, & ponit exẽpla in terminis, qualiter clerici continere debent, & in fine concludit, quòd ab omnibus eſt ſeruanda continentia, præterquam ab orientalibus. & dicit quòd continentia clericorum cœpit ex tempore, & ponit de cauſa continentiæ, ponens de ſuperſtitionibus quorundam hæreticorum coniugia, & quædam alia deteſtantium.

Trigeſimaſecunda diſtinct. probat reprobando incontinentiam, & quòd à clerico incontinenti non ſunt audienda diuina officia, poſtea probat contrarium, & illud tenet. Item probatur, quòd laicus uxoratus poteſt ex diſpenſatione habere beneficium, & de cohabit. clericorum & mulierum tractat.

Trigeſimatertia diſt. probat, quòd non ſolum illi, qui duas uxores habent promouendi nõ ſunt: ſed & ille, qui unam uxorem habuit, & alteram concubinam, niſi ex diſpenſatione, uel uxorem tantum meretricẽ ad ſacros ordines promouendus nõ eſt, uel illi qui morbo epileptico, uel dæmoniaco furore, uel ſimili, quandoque laborant: ſeruata diſtin. ibidem poſita in notatis.

Trigeſimaquarta diſt. ponit, quod oportet epiſcopum uitare nimiã familiaritatem domeſticarũ perſonarum, & quod non licet uenari, & iterum reuertitur, quòd non licet clerico habere concubinam uel uxorem meretricem, etſi laico licet habere concubinam, id eſt, uxorem non ſolenniter ductam.

Trigeſimaquinta diſtinct. probat, quòd ordinandum in epiſcopũ oportet eſſe ſobrium, non luxurioſum, & non uinolentum. & hoc infra diſtinct. & ponit de pœna ebrioſorum.

Trigeſimaſexta diſt. probat, quòd oportet epiſcopum prudentem eſſe, non ſolum literarum peritia, ſed etiam ſecularium negotiorum diſpenſatione. & hoc ultimum melius tractat in xxxix. diſtinctione.

Trigeſimaſeptima diſtinct. quærit, & ponit quòd ſecularibus literis oportet ordinandum eſſe eruditum, & utrum liceat eas addiſcere. & reſpondetur ſic, dum modo non ad uoluptatem, ſed ad eruditionem eas addiſcat, & quare periculoſa eſt ignorantia epiſcopis & clericis.

Trigeſimaoctaua diſtin. probatur, quòd literis debet eſſe eruditus ſacerdos, & canones ignorare non debet, & ultimò reprobat ignorantiam ponens, quod uoluntaria ignorantia omnibus eſt noxia, & ſi neſciat loqui bene Latinum, non proterea eſt reprehendendus à ſcholaribus per c. ſedulo.

Trigeſimanona diſtinctio. probat, quòd ſcholaribus & ſacerdotibus neceſſaria eſt notitia ſecularium negotiorum & peritia: & quod nimia ſimplicitas repellit à promotione: & ſunt ibi multa bona capitula ad probandum quod bona eſt ſcientia.

Quadrageſima diſt. probat, quòd oportet epiſcopũ ornatũ eſſe moribus & uirtutibus: & quòd non locus hominem, ſed homo locũ ſanctificat excepta apoſtolica ſede. & ibi incipit v. c. apoſtolicæ regulæ.

Quadrageſimaprima diſtinct. probat, quòd oportet epiſcopum ſeſe ornatum in inceſſu, & habitu & cibis. de hoc de uita & honeſtate clericorum. Deus qui.

Quadrageſimaſecũda diſtinctio probat, quòd oportet ſacerdotem eſſe hoſpitalem, extra de præbend. de monachis, & quod in hoſpitalitate non eſt habẽda delectio perſonarum. Item quòd debet eſſe pudicus. & ibi ſunt vj. capit. apoſtolicæ regulæ.

Quadrageſimatertia diſtinctio probat, quod epiſcopus debet habere gratiam docendi, & diſcretionem, ne aut tacenda proferat, aut dicenda taceat.

Quadrageſimaquarta diſt. probat, quòd non debet eſſe epiſcopus, nec ſacerdos, nec clericus in commeſſationibus & ebrietatibus, nec in conuiuijs. de hoc extra de ui. & hone. à crapula

Quadrageſimaquinta diſtinct. probat, quòd non debet eſſe epiſcopus percuſſor hominum, non iraſcibilis, ſed patiens de hoc extra de ſenten. excommu. uniuerſitatis & eodem titulo. in uoluntate. nec debet per uim homines ad fidem trahere. de hoc extra de baptiſ. & eius eſſe maiores ultra medium. & quòd in ſe diſciplinam, & miſericordiam debet habere.

Quadrageſimaſexta diſtinc. probat, quòd litigioſus non debet eſſe epiſcopus. & ponit in principio uerba, Nihil eſt impudentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem artem putant. & parati ad lites in ſubiectos tumidè intonant, quòd ex arrogantia ſuperbiæ prouenire manifeſtum eſt. Item quòd uſurarij uel maledici promouendi non ſunt. & eſt cauſa quare non debent eſſe epiſcopi: quia tales uel ſunt adulatores, uel detractores, uel diſcordiam ſeminantes. ut extra de cleri. maled. per totum. de exceſ. præla. per totum.

Quadrageſimaſeptima diſt. probat, quòd cupidus & uſurarius non ordinatur, extra de præb. cũ iam dudum. & xlvij. diſtin. ſicut hi. & quod neceſſe eſt quod epiſcopus ſit diſpoſitus bene domui ſuæ, & ſciat ſuos corrigere quantum in ſe eſt, tractat in hac diſtinct. xj. & xij.

Quadrageſimaoctaua diſt. prohibentur neophyti in epiſcopos promoueri, & quòd ordinatè ad ordines aſcendendum eſt. nam caſum appetit, qui ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum, in eadem diſtin. c. fina.

Quadrageſimanona diſ. ponit caſus & rationes, quare criminoſi & uitioſi nõ debeant in epiſcopos promoueri, qui in prædicta regula apoſto-

apoſtolorum in prædictis locis prohibiti fuerant diſtinctio. ij. aliquando nouimus. quod cum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur deinde ponit c. in quo demonſtrat, quòd cæci, & torto naſo magno uel paruo promouendi non ſunt, & qualiter promotus in epiſcopum uel prælatum uiuere debeat oſtendit, & ſub compendio tractat xiij. cap. apoſtolicæ regulæ, de quibus præmiſit.

Quinquageſima diſtin. quærit utrũ criminoſi poſt peractam pœnitentiam in proprijs ordinibus remanere uel ad maiores gradus aſcendere ualeant. & probatur: quod ſic: quandoque ipſo iure, quandoque per diſpenſationem: ut ibi notatur, quæ eſt ſuper prin. diſtinctio. & eius diffinitione ſecundum uarias opin. de hoc etiam de temp. ordi. ca. ſi. ultimò tractat, de homicidis & publicè pœnitentibus ad ſacros ordines non promouendos: ut extra de bigamis. ca. j. & habetur extra de ho. per totum.

Quinquageſimaprima diſ. probat quòd curiales & rationibus obligati iudices & aduocati promo-mouendi non ſunt.

Quinquageſimaſecunda diſtinctio tractat de clerico per ſaltum promoto, qui in ordine ſuſcepto non miniſtrat, niſi prius habeat ordinem quem omiſit de hoc tractat extra de clerico. per ſaltum promoto, per totum.

Quinquageſimatertia diſtinct. probat, quare curiales & aliter obligati ordinandi non ſunt.

Quinquageſimaquarta diſtinctio probat, quòd ſerui & Saraceni promouendi non ſunt, & Iudæi non poſſunt habere mancipia christiana.

Quinquageſimaquinta diſtin. probat, quòd corpore uitiati, illiterati, bigami, ſortilegi, ſerui promouendi non ſunt: uel originariæ conditionis nec ſolenniter pœnitens bigamus, & cæteri, &c.

Quinquageſimaſexta diſtinct. probat, quòd ille qui eſt filius ſacerdotis non promouetur, ſi incontinentiam parentum ſectatur, & niſi diſpenſatione habilis ſit.

Quinquageſimaſeptima diſtinctio probat, quòd qui baptizatur in ægritudine non ordinatur: quia eius fides non eſt uoluntaria.

Quinquageſimaoctaua diſtin. probat, quòd monachus non debet aſſumi ad regimen eccleſiæ ſecularis, niſi de licentia ſui abbatis, & conſenſu diœceſani epiſcopi de hoc plenè de capel. mo. cap. j. & c. ſequen.

Quinquageſimanona diſt. probat, quod qui eccleſiaſticis diſciplinis imbuti non ſunt per ordinationem ad ſummum ſacerdotiũ non aſpirent, & ſic per gradus fiat aſcenſus ſeu per ordines.

Sexageſima diſt. probato & oſtenſo à xl. diſtin. §. nunc autem. quis poſsit ad ſacerdotium promoueri, & quis non probat, & docet ex quibus ordinibus in archiepiſcopum uel præpoſitum uel epiſcopum ſint eligendi. de hoc extra de æta. & quali. à multis. & de elect. cum in cunctis.

Sexageſimaprima diſtinctio probat quod laici non ſunt in epiſcopos promouendi uel eligendi, ſed per ſingulos ordines ſunt eligendi epiſcopi & probandi, ſed laici bene poſſunt poſtulari: & quòd electio eſt facienda de propria eccleſia ſi fieri poteſt. de hoc extra de elect. cum inter. & ca. cum magiſtrum. & quod differentia eſt inter electionem & poſtulationem: ut in ſequenti. §. & uiſitator non poteſt de rebus eccleſiæ alienare. in §. cui.

Sexageſimaſecunda diſt. probat, quòd electio epiſcoporum facienda eſt per clericos non per laicos: quia populus docendus eſt non ſequendus. de hoc plenius de cauſa poſſeſſionis, cum eccleſia.

Sexageſimatertia diſtinctio probat, quòd nullo modo laici debent ſe ingerere electioni epiſcoporum. de hoc de electi. quiſquis. & capit. ſacro. ſed electiones iam factæ poſſunt eis præſentari.

Item quod electio epiſcoporum debet fieri intra tres menſes, in quibus ſedes uacauerit, & à maiori parte capituli. de hoc extra de electio. ne pro defectu. Et ponit de donatione Ludouici Imperatoris facta Romanæ eccleſiæ. & de iuramento quòd imperator præſtat papæ.

Sexageſimaquarta diſtinctio. probatur quo tempore, & quibus præſentibus debent epiſcopi conſecrari. de hoc extra de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus.

Sexageſimaquinta diſtinctio probat, quòd præſentibus omnibus comprouincialibus epiſcopis, uel ſe excuſantibus debet epiſcopus conſecrari ab archiepiſcopo. de hoc extra de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus. & quòd primas etiam debet conſentire ſi prouincia habet primatẽ. de offic. ordi. duo. in tex. & in not. & quòd ſi omnes epiſcopi defuerint, ius uniuerſitatis tradit unum.

Sexageſimaſexta diſt. probat, quod archiepiſcopus ab oĩbus cõprouincialibus epĩs, eſt ordinãdus & ꝙ in cõſecratiõe epiſcopi ad minus debẽt tres epiſcopi intereſſe.

Sexageſimaſeptima diſtin. probat quòd cæteri prælati & corepiſcopi, & ſacerdotes poſſunt ab uno ſolo epiſcopo conſecrari uel ordinari, & quod ſolus epiſcopus poteſt illum honorẽ conferre ſed non ſolus auferre. de hoc extra de tranſactioni. capit. ij in principio.

Sexageſimaoctaua diſtin. probat, quod illi qui ſunt ordinati ab illis quos non conſtat eſſe epiſcopos iterum ſunt ordinandi. Item de eccleſijs de hoc titulo de baptiſmo. cap. j. & de conſecratione eccle. cap. j. & ij. & quare corepiſcopi ſunt remoti. & quòd non ſunt epiſcopi, qui à minus quam à tribus ſunt conſecrati.

Sexageſimanona diſt. probat, ꝙ prima tonſura clerici de manu abbatis ſuſcipi poteſt. de hoc ex. de ſup. neg. præla. c. j. & de ætate & quali. cũ cõtingat. nec ab epiſcopo alterius ciuitatis, nec à ſuo abſolutè clericus ordinari debet.

Septuageſima diſt. probat, quòd clericus ſine titulo ordinari non debet. & quòd clericus non poteſt habere niſi unum titulum, per c. ſanctorum. de quo habetur, ex. de elect. dudum. & de ætate & qualitate. eam te.

Septuageſimaprima diſt. probatur quod epiſcopus alterius ciuitatis poteſt ordinare clericos alienos, cũ literis proprij epiſcopi. de hoc extra de temp. ordina.

Septuageſimaſecunda diſtinct. probatur, quod epiſcopus non debet dare literas dimiſſorias ſuis clericis niſi rogatus, & ponit formam ipſarum literarum. de quibus habetur de cler. pere. per totũ. & de cle. nõ reſi. fraternitati.

Septuageſimatertia diſtin. probat qualiter literæ formatæ & dimiſſoriæ fiant.

Septuageſimaquarta diſtinct. probatur, quod clerici inuiti ordinandi ſunt per ſubtractionem beneficiorum extra de electionibus. cum in cunctis. ultra medium. & de ætate & qualitate. cap. quæris.

Septuageſimaquinta diſtinct. probatur, quòd die dominico debet epiſcopus conſecrari, & intra tres menſes. de hoc habetur extra de tempori. ordina. literas. & quòd cæterorum clericorum ordinationes debent fieri in ſabbato quatuor temporum. de quo extra de tempo. ordinan. capitulo tertio.

Septuageſimaſexta diſtin. probat, quare prædicta quatuor tempora ſunt ieiunanda: & quibus temporibus ſint celebranda.

Septuageſimaſeptima diſtinct. probat, qualiter clerici ſunt per gradus ordinandi, & de interſtitijs tempo-

1358

temporum, & de [illegible] dorum uſque ad [illegible] ſeptuageſimanon[illegible] docetur, quæ [illegible] tes ordinandi [illegible] electio, cum in [illegible] te & qualitate [illegible] Septuageſimanon[illegible] batur, quòd e[illegible] ſeris ſienda eſt [illegible] bus, de ele. li[illegible] nalibus uniuer[illegible] deſtione non [illegible] gradum qui [illegible] in Cardinalat[illegible] prælatur. [illegible]

Octuageſima [illegible] bus locis d[illegible] patriarchæ [illegible] epiſcopi. & [illegible] ter diſtare [illegible] lia ab altera [illegible] uileg. c. j. & [illegible] res ſunt inſ[illegible]

Octuageſima [illegible] ſub epiſcop[illegible] cur à xxv [illegible] ſtolica. & [illegible] ad xviij. di[illegible] regulæ. & [illegible] dus in epi[illegible] crimine, [illegible] cubabitur [illegible] quibus cr[illegible] facti depo[illegible] ponendi, [illegible] politi, de [illegible]

Octuageſim[illegible] quod epi[illegible] bus labo[illegible] dere deb[illegible] illa unu[illegible] contine[illegible] contine[illegible] nitenti[illegible] fieri p[illegible] peccat[illegible] hoc ex[illegible]

Octuageſ[illegible] quod p[illegible] ne p[illegible] pecca[illegible] debet [illegible] tur ſp[illegible] hom[illegible] fectu[illegible]

Octuag[illegible] tur, [illegible] de fe[illegible] tion[illegible] mo[illegible] diſt[illegible] cle[illegible]

Octua[illegible]

[illegible] te ordinan[illegible] epiſc[illegible] diſtinctione [illegible] aut ſacerdo[illegible] extra de [illegible] as. & de eta[illegible] eum. [illegible] inſtin. pro[illegible] ſummi ponti[illegible] a Cardinali[illegible] uius de Cardi[illegible] ſtolica de e[illegible] & per quem [illegible] Romane[illegible] quæ electio [illegible] cetur, in qui[illegible] primates & [illegible] & in quibus [illegible] eum uideũ de[illegible] epiſcopa[illegible] extra de pri[illegible] tempore prima[illegible] diſtinct. incipit [illegible] etiam quæ do[illegible] de regula apo[illegible] tractat uſque [illegible] c. iij. & ſub epi[illegible] c. apo[illegible] quòd ordinan[illegible] debet eſſe ſine [illegible] mulieribus [illegible] docet pro[illegible] ſint ipſi præ[illegible] monaſterijs [illegible] ſiant do[illegible] totum. [illegible] diſtin. docet [illegible] non poſſunt [illegible] & uidetur repetere [illegible] clericorum, & de [illegible] & de pœ[illegible] quæ cum ei[illegible] & de fornicationis [illegible] alijs criminibus de[illegible] diſtin. docetur, [illegible] non ſolum [illegible] eſſe debet: ſed eſſe [illegible] conſentire non [illegible] error cui non reſiſti. [illegible] de hoc extra de [illegible] & ubi ui[illegible] diſtinc. docet [illegible] eſſe uigilan[illegible] relicta [illegible] & [illegible] quæ debet eſſe in [illegible] diſt. tractatur [illegible] clericorum in[illegible] neceſſariis, quia [illegible] alimen[illegible] ca[illegible] conc. cum [illegible] diſt. probatur, [illegible] epiſcopum eſſe [illegible]

et ut ſibi [illegible] doctrina ſua [illegible] ſacram ſcripturam [illegible] lares. Item [illegible] bus neceſſitatem [illegible] ſtionibus [illegible] non uenatores [illegible] comparet calamitatibus [illegible] re facile opera [illegible] ſtare, nõ turpi [illegible] ſubueniat [illegible] prelati, nec ad uxorem [illegible]

Octogeſimaſeptima [illegible] probatur, quod uiduis, orphanis, & oppreſſis epiſcopus debet [illegible] dium, & auxilium.

Octogeſimaoctaua diſtinct. probatur, quòd clerici [illegible] ſe negotiatores eſſe non debent, ſed pietatis cauſa [illegible] & uiduis impendere [illegible] ne cler. uel mo. c. j. de uita & ho. [illegible] ne clericorum. c. 6.

Octogeſimanona diſtinct. probatur, quòd [illegible] epiſcopi [illegible] domus ſuæ bene propoſitos [illegible] ſecus in diſpenſatione rerum [illegible] clauſtri regularem eſſe obſeruandũ quòd ſingula officia ſingulis perſonis committere; & quòd [illegible] debet. & quòd [illegible] non [illegible] eccleſiaſtica officia: ſed ſunt diſtincta ſacramenta Dei.

Nonageſima diſt. probatur, quare religioſi [illegible] ordinantur [illegible] non ordinandi & [illegible] tiones non ſunt recipiendæ [illegible] mutant & conuertant.

Nonageſimaprima diſtin. probatur quæ [illegible] decere [illegible] boni ſui, & quod etiam ſi ſibi ſua beneficia non ſufficiant, [illegible] poſſunt ſibi quærere neceſſaria artificio ſuo licito. de hoc extra ne cle. uel monac. c. j.

Nonageſimaſecunda diſt. probatur, quòd magis corde quàm uoce [illegible] cantandum eſt in eccleſia Dei, & non cum organo, uel melodijs [illegible] populum delectet, ſed contra [illegible] de conſuetudine ſeruatur. Item quòd epiſcopi [illegible] recipiuntur [illegible] paro[illegible] poſſunt in alijs [illegible] exercere, & priuata [illegible] & beneficia [illegible] recipiantur. extra de elect. cum in cunctis.

Nonageſimatertia diſtinc. probatur, quòd obedientiam inferiores maioribus debent: & quòd [illegible] debet communicare [illegible] Romanæ eccleſiæ. Item [illegible] epiſcopi qui ſunt [illegible] debent eam ſemel in anno uiſitare per ſe [illegible] ton. ego N. [illegible] eccleſia ſemper debet [illegible] maioribus, quàm minor locum

[illegible]

Nonageſimaquinta [illegible] diſtinctione probatur, quòd Imperator & [illegible] ſes poſſunt [illegible] animaduertere, & eccleſiam [illegible] de hoc in [illegible] officio iudi.

Nonageſimaſexta diſtinctione [illegible] qualis & quã [illegible] debent clericos promouendi. [illegible] quolibet clerici peregrini & [illegible] ſine teſtimonio [illegible] epiſcoporum recipiendi nõ ſunt. de hoc extra de cler. pereg. per totum.

Nonageſimaſeptima diſtinct. docetur [illegible] de primatibus & [illegible] qualiter [illegible] patriarchis [illegible] & maiores [illegible] extra de officio ordinarij. [illegible] & de diuiſione [illegible]

Centeſima diſtinctio tractat de pallio & uſu eius, de quo habetur de electione [illegible] & c. capitulo [illegible] & de tranſla. [illegible] de. de uſu pal. per totum.

Centeſimaprima diſtinctio. probatur, quòd una prouincia non debet diuidi in duas. de hoc extra de præbend. [illegible] nec una prouincia debet habere duos archis

archiepiſcopos. Et finitur prima pars Decreti. Deinde ordinat cauſas, in quarum prima de ſimonia co, & ordinationibus tractat, eo quòd de elec. eccleſiaſtica. & de ordinibus ſuperius ſufficienter monſtratum erat.

Cauſa prima.

Quidam habens filium obtulit cum ditiſsimo Cœnobio, exactus ab Abbate & fratribus, decem libras ſoluit.

HAec eſt prima Cauſa, tractans de ſimonia, quòd inter cætera crimina maximum eſt, & in ſequentibus duabus cauſis, de criminalibus tractabit ſimpliciter, præmittẽs Gratianus has tres cauſas criminales. Et habet hæc cauſa vij. quæſtio. & incidentia quædam extra ſimoniam more ſuo interſerens.

In prima quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia. Gratianus primò allegat ad probandũ quòd ſic, uſque ad. §. ſed obijcitur. Ibi in contrarium obijcit, & tres facit obiectiones quibus reſpondet, & reſponſiones authoritatibus probat. probans quòd ordinationes ab hæreticis factæ, dummodo in forma eccleſiæ tenent. diſtinguẽs in §. ſigno. inter ſacramentum neceſsitatis, & ſacramentum dignitatis, & eam proſequitur uſque ad §. ex his. ibi transfert ſe ad hæreticos, & de eorum ſacramentis uarie conſtat, uſque ad §. conſtat. ibi ad principale propoſitum redit, & tractat de ſimonia, uſque ad finem quæſtionis & de hoc, extra de ſimo. per totum. & de renun. niſi cum pridem. ſuper. §. ſecundo. Probat etiam qualiter ſimoniaci remanent in ordinibus ſuis diſpenſatiuè; & quidam non. & in tractatu de hæreticis, tractat incidenter de baptiſmo, & eius effectu. de hoc, extra de baptiſmo. per totum. & de euchariſtia. de quo, extra de celebra. miſſ. per totum. Tractat etiam incidenter, quòd non ſunt ſacramẽta in peccatoribus prælatis deſpicienda, uſque ad §. duo autem. de quo, extra de uita & honeſtate cleri. ueſtra. deinde accedit ad probandum per cap. quidam dicunt & §. obijcitur. quòd baptiſma & ordines bene conferuntur ab hæretico, dummodo in forma eccleſiæ: ſed non ad effectum, uel executionem, niſi ignoranter recipiantur: quia tunc bene, quo ad executionem & effectum conferuntur, uſque ad §. conſtat. A §. conſtar. uſque ad §. ſicut. probatur quòd pro nullo ſacramento recipi poteſt pecunia, nedum pro ordinatione. de quo, extra de ſimonia: non ſatis. & eod. tit. cum in eccleſiæ. & cùm ſit Romana. Poſtmodum diſtinguit inter illos, qui ſcienter a ſimoniacis ordinantur: & illos, qui ignoranter: & de pœna, & ignorantia eorum, in cap. Ratiwimus. probans in capitulo ordinationes, quot modis ſimonia committatur: quia aliud eſt munus ab obſequio, &c. & in cap. ſunt nonnulli. dicens ad finem quæſtionis, quòd qui ab ordinando, uel eligendo recipit pecuniam, uel dat, puniri debet. ſicut qui promittit pecuniam ob accuſandum, uel ob iudicandum, uel ob teſtimonium ferendum, uel non ferendum punitur, quaſi ſimoniam committat: ut j. quæſt. iij. uidentes.

Secunda quæſtio: quæritur, utrum pro ingreſſu monaſterij pecunia ſit exigenda, uel etiam exacta per ſoluenda. docetur quòd non, oſtendens primò, quod eccleſia non debet conſtrui, niſi primò dos ei conſtituatur. de hoc extra de eccle. ædi. capi. penulti. Si tamen aliquid ſine petitione fuerit oblatum, recipi poteſt. de hoc, extra de ſimon. & ſi quæſtiones. in authenti. de ſanctiſsi. epiſco. §. ſi quis autem clericos. probat in ſuper, quòd beneficia eccleſiaſtica non ſunt danda diuitibus, ſed pauperibus, per capitu. cleros. & capitu. paſtor. qui aliias unde uiuat habet, & beneficium eccleſiæ receperit, ſacrilegium committit, & iudicium ſibi manducat & bibit.

Tertia quæſt. quæritur, an ingreſſum eccleſiæ uel præbẽdam emere ſit ſimoniacum, docetur quòd ſic: quia nec ſpirituale, nec ſpirituali annexum emere licet, niſi in caſibus de quibus habetur, extra ne prælati uices ſuas. querelam. & hic in noc. prima, & ſuper capi. ij. Item de pœna talium ementium & uendentium oſtendit. docet etiam, quòd ſi iudex pro iudicando pecuniam receperit, ſimoniam committit. per capit. uendentes. de hoc, extra de uita & honeſtate clericorum. cũ ab omni. & Innoc. ſuper cap. non ſolum.

Quarta quæſt. quæritur, an paternum crimen filio imputetur, quod eo ignorante conſtat eſſe admiſſum docetur primò, quòd ignorantia excuſat multis authoritatibus, niſi filij imitentur uitia paterna, uel niſi quantum ad eos peruenit. extra de renun. niſi cum pridem. ultra medium, de uſuris: tua. diſtinguens in §. notandum inter ignorantiam iuris & facti, & iuris ciuilis & naturalis de hoc habetur, extra de epi. qui re. epi. cap. j.

Quinta quæſtio. quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia uel fungi eo ordine, quem ſic paterna pecunia eſt aſſecutus. probatur quòd ſic, diſpenſatiuè, renuntiando epiſcopatui. de hoc, extra de ſimo. nobis: poſſunt etiam promoueri iſti ignorantes. & etiam dicendum eſt ſi per uim etiam arcteur ſimoniam intercedere: ut in ca. fin.

Sexta quæſtio. quæritur, utrum illi qui ab iſto ſimoniaco ignoranter ordinem receperunt, ſint abijciendi? reſpondetur quòd non, per capi. ſi quis. quod eſt in j. q. huius cauſæ, ſi quis à ſimoniacis. Item docetur in eadem quæſtione, quòd dare aliquid ut eligatur uel ut electio eius confirmetur, ſimoniacum eſt, per capi. ſicut is inſtitus. & C. de epiſc. & cleri. ſi quenquam.

Septima quæſtio. quæritur, an iſte renuntians ſuæ hæreſi, ſit recipiendus iterum in epiſcopali dignitate ſuadente eccleſiæ neceſſitate, uel utilitate, & ibi ſuper §. niſi rigor. tractatur de diſpenſatione ad plenum tractatur etiam de hæreticis, quando reuertuntur ad eccleſiam, & qualiter, & ſub qua forma recipiendi ſunt. & quòd neceſſaria eſt quandoque diſpenſatio, per cap. diſpenſationes. ad finem probat, qualiter ordinati ab eccleſia ſint ab hæreticis recipiendi, concludens per capitu. fin. quòd cætera crimina reſpectu ſimoniacæ prauitatis pro nihilo reputantur. de hoc, extra de ſimo cap. tanta.

Cauſa ſecunda.

Quæritur, quidam epiſcopus de lapſu carnis à laico impetitur: Duo monachi, unus, &c.

ISta cauſa habet viij. quæſtiones In prima quæſtio. tractatur, qualiter circa iudicia, & cauſas in occultis, & qualiter in notorijs ſit procedendum.

Secunda quæſtio. tractatur, quòd ſpoliatus ante reſtitutionem ſuis ſpoliatoribus reſpondere non cogitur. de hoc, extra de ordine cognitio.

Tertia quæſtio: tractatur, qua pœna feriendi ſunt calumniatores. & de abolitionibus. de hoc. extra de accuſatio. ſuper his. & de colluſione.

Quarta quæſtio. tractatur, quot teſtes in qualibet cauſa ſufficiant. de hoc melius de teſti: per totum titu. & præſertim in ca. licet.

[illegible]

Causa Tertia.

Quidam episcopus [illegible]

[illegible]

Causa Quinta.

Quidam vir in excommunicatione constitutus episcopum accusare dispo-suit, &c.

Haec est quarta Causa, [illegible]

[illegible]

Causa Sexta.

Illum fornicatorem & infamia notatis quorundam relig[iosorum] [illegible] episcopum de [illegible] &c.

Haec est Sexta causa. [illegible]

[illegible]

quòd non: niſi forte in exceptis criminibus, puta in ſimonia uel in crimine læſæ maieſtatis, & hæreſis. Et oſtendit quod maiores à minoribus accuſandi non ſunt, nec iudicandi: quia non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum. Et ponit qui ſint infames, probans quòd quandoque detractio (licet in ſe mala ſit) à Deo permittitur, ne in ſuperbiam eleuetur quandoque.

Secunda quæſtione probatur, quod non creditur epiſcopo ſoli ſi dicere uoluerit aduerſarium ſuum criminoſum, uel quòd hoc ei confeſſus fuerit. de hoc extra de teſti. licet. & de offic. ordi. ſi ſacerdos.

Tertia queſtione probatur, quòd non licet epiſcopo accuſato ire ad Archiepiſcopum alterius prouinciæ, quia non poteſt eum ligare uel ſoluere, niſi in caſu extra de rap. cap. j. & ibi probatur quæ dicatur prouincia, & quot epiſcopos debet habere.

Quarta quæſtione probatur, quòd ſi contingat epiſcopos & Archiepiſcopum diſcordare in iudicio iſtius epiſcopi accuſati, quòd archiepiſcopus uicinæ prouinciæ cum aliquibus de ſua prouincia epiſcopis euocandus eſt, ut cum eis quæſtio dirimatur, uel ſi prouincia habet primatem, recurratur ad eum. Quorum quidẽ ſententia tenebit, niſi ad ſuperiorem fuerit appellatum. de hoc extra de re iudi. c. ſi.

Quinta quæſtione probatur, quòd deficiente accuſatore reus non eſt cogendus ad purgationem, niſi fuerit infamatus: quia accuſatore non probante, &c. extra de accu. cum P. & de purg. can. per totum. de ſimo. de hoc in ſi. & cap. ſequenti.

Cauſa Septima.

Quidam epiſcopus longa ægritudine grauatus, ſibi alium inſtitui rogauit: cuius precibus, &c.

Hæc eſt ſeptima cauſa, & habet duas quæſtiones.

In prima quæſtione tractat de clerico ægrotante. In cui principio ponit, quod in eccleſia ſua alter aſſumendus non eſt quantumcunq; ſit tempore infirmus. Imò ſchiſmaticus dicitur, qui ſe ad hoc ingerit uſque ad §. ecce. Sed eo petẽte forſan infirmitate grauato, ſurrogetur alius ei, uel detur ei coadiutor. & ſi quid deficit in medio miſſæ, alius ſacerdos, qui debet ei aſſiſtere, compleat ſacramentum. Item quòd epiſcopi uel cæteri prælati non debent deſerere eccleſias ſuas, & ire ad alienas. de hoc de cle. ægro. & de cler. non reſi. per totum. & de transla. quanto. Item quòd non debet eis pretium conſtitui, ponens caſus quibus prælato uiuente, poteſt alius ſubſtitui. de quo habetur ex. de re. niſi cũ pridẽ. & cap. poſt trãslationẽ.

Secunda quæſtio. probatur, quòd epiſcopus ex quo renunciauit, & alius ſubſtitutus eſt: poſtea epiſcopatum ſuum recuperare non poteſt, celebrationem miſſarum, ſi cauſa infirmitatis dimiſerit, ualetudine recuperata, exequi non prohibemus.

Cauſa Octaua.

Quidam epiſcopus agens in extremis, ſucceſſorem ſibi ex teſtamento inſtituit, &c.

Hæc eſt octaua Cauſa: & habet quinque quæſti. Et hæc cauſa, habuit ortum ab illo cap. quod eſt ſupra cauſa proxima. quæ. j. petiſti. ubi fuit conceſſum cuidam epiſcopo ſibi eligere ſucceſſorem.

In prima quæſtio. probatur, quòd nullus prælatus debet, uel poteſt ſibi eligere ſucceſſorem: quia eccleſia Dei iure hæreditario poſsideri non debet. & de hoc uſque ad §. his omnibus. de hoc extra de fil. presby. conquerente. Deinde quædam adiungit ad electionem pertinentia probans, quod electus electionem non debet reſpuere, & qualiter eligi debeat de hoc habetur C. de epiſ. & cle. ſi quenquam. et de renun. niſi cum pridem. Et hoc propter bonum obedientiæ. quid magnũ eſt de quo extra de ma. et obed. c. ij. & qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Interſerit qualis & qualiter eligi debeat, uſque ad §. cum autẽ. probans etiam, quòd quandoque eliguntur mali prælati, propter peccata ſubditorum: & quam grauiter peccant, qui ſcientes ſe inſufficientes prælaturas aſſumunt, cum aliorum ſedem qui magis digni ſunt, non dubitant occupare.

Secunda quæſtio. probatur, quòd eorum patrocinia in electione conualeſcere non debent: ſed uita & moribus eſt præferendus. Et quòd domini electores de eligendo poſſunt iudicare & examinare, poſtquam electus fuerit, de eo non poſſunt iudicare. extra de electio. cum inter.

Tertia quæſtione probatur quòd non eſt ſimoniacus, qui poſt ſuã electionem pro indemnitate eccleſiæ ſuæ iuramentum præſtat. de hoc extra de ele. ſignificaſti.

Quarta quæſtione probatur, quòd pendente accuſatione contra prælatum ante tempus ſententiæ non debent ſubditi ab eo diſcedere, uel ei non obedire. de hoc extra de accu. olim.

Quinta quæſtione probatur, ſi quis prælatus ſuper aliquo crimine ad ſedem apoſtolicam fuerit uocatus, non debet à curia diſcedere ſine literis papæ. de hoc extra de iudi. cap. j. & de procura. conſtitutus.

Cauſa Nona.

Sententia excommunicationis notatus quidam Archiepiſcopus, aliquot clericos alterius Metropolitani ordinauit quendam capellanum ſui ſuffraganei, &c.

Hæc eſt nona Cauſa, & habet tres quæſtiones.

In prima quæſtione probatur, quod ordinationes factæ ab excommunicatis, & electiones factæ ab hæreticis non ſunt recipiẽdæ: quia non habent executionẽ, niſi fuerit cum ordinatis diſpenſatum. de hoc de ordina. ab epi cap. ſi.

Secunda quæſtione probatur, quòd nullus epiſcopus debet clericos alterius diœceſis promouere ſine commendatitijs literis proprij epiſcopi, uel parochianum alicuius recipere ad diuina, uel iudicare. de hoc extra de procura. cap. ij. & iij. Rata tamen poterit haberi talis ordinatio à proprijs epiſcopis, ut probat c. Lugdunẽ. & extra de tempo. ordina. poſt tranſlationem.

Tertia quæſtione probatur, quod archiepiſcopi de ſubditis ſuffraganeorum ſuorum non iudicent, niſi in caſibus: de hoc extra de offic. ordi. ca. paſtoralis. quamuis eccleſia Romana de omnibus indifferenter iudicet, & nullus de ea, niſi Deus: imò cuilibet eccleſiæ poteſt propter prærogatiuam ſuæ poteſtatis de prælato prouidere, et eum remouere ſimiliter, ut in c. nunc uerò. & de hoc ex. de procura. conſtitutus.

Cauſa Decima.

Quidam laicus Baſilicam à ſe factam, à diœceſana lege ſegregare quærit. Epiſcopus eccleſiam cũ omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem, &c.

Hæc eſt decima [illegible]

[illegible]

Cauſa [illegible]

Clericus [illegible]

Hæc eſt [illegible]

[illegible]

Cauſa Duodecima.

Quidam clerici propria re- [illegible] & eccleſiæ rebus teſta- [illegible] [illegible] &c.

Hæc eſt duodecima Cauſa, [illegible]

[illegible]

Cauſa Decimatertia.

Diœceſani cuiuſdam eccl[illegible] [illegible] [illegible] compoſit. donec [illegible] [illegible] &c.

HAec eſt decimatertia Cauſa in qua tractatur de decimis, cui eccleſiæ ſunt ſoluendæ : & de iure funerandi, & habet duas quæſtiones.

In prima quæſtione quæritur, utrum illi, qui transferunt ſe de una parochia in aliam, & habent prędia in alia: poſsint ſoluere decimas de prædijs in parochia in qua morantur, uel in ſecunda in qua tranſiuerunt. docetur quòd in parochia ubi ſita ſunt prædia ſoluendæ ſunt decimæ prædiales: niſi per præſcriptionem eas amiſit parochia. de hoc de parochia. cap. fina. & Per totum. de deci. per totum. & maxime in cap. ad hæc hoc tamen ultimum quod dicit de præſcriptione pertinet ad ſecundam quæſtionem.

Secunda quæſtione qua quæritur, utrum iſti parochiani qui ſic ſe tranſtulerunt poſsint erigere ſepulturam in prima, uel in alia ad quam ſe tranſtulerunt. probatur ꝙ in prima regulariter, ut extra de ſepul. per totum. Item docetur ibi quod ſepultura uendenda non eſt, ut extra de ſepulturis, abolendæ. & inde credo quòd ſint extracta illa de decre. Item docetur, infra eodem, pro quibus ſit orandum poſt mortem, qui debeant in eccleſia ſepeliri, uel non. & quot modis animæ defunctorum purgantur. & qualiter per triginta dies, uel quadraginta ſit pro mortuis uel eorum exequijs celebrandum. & de eorum exequijs qualiter ſint celebrandæ. de quibus cauetur extra de celebratione miſſa. cum marthe. ad fi. de teſta. cap. penul. & quòd eis qui ſuſpendio moriuntur ſepultura non eſt neganda, &c. de hoc ſepruageſimatertia, quæſtione quinta, quid ergo. ut quia Deus non punit bis in idipſum. & infra c. proximo. ſecunda quæſtione ultima.

Cauſa Decimaquarta.

Clerici cuiuſdam eccleſiæ quæſtionem de prædijs mouent : teſtes ex ſuis fratribus producunt : negotiatoribus pecuniam crediderunt, ut ex eorum, &c.

HAec eſt quartadecima Cauſa: & habet ſex quæſtiones.

In prima quæſtione tractat de clericis, an poſsint petere res proprias.

Secunda quæſtione qua quæritur, an clerici poſsint clericos ſuæ eccleſiæ in teſtes producere, docetur quòd ſic : quia non eſt pro clericis, ſed pro eccleſias quæ mater eſt pauperum teſtificari. de hoc extra de teſti. cum Mutins.

Tertia quæſtione qua quærnur, utrum ſit uſura exigere lucrum de mercibus comparatis de pecunia mutuata. dicitur quòd quicquid ultra ſortem accipitur, uſura eſt. & quodcunque nomen imponatur ei, eſt uſura.

Quarta quæſtione quæritur; utrum liceat clericis, uel laicis uſuras exigere reſpondetur quòd non: niſi ab hoſtibus & paganis ſecundum quoſdam. de hoc extra de uſu. per totum titu. Item emere uilius ut carius uendatur, turpe lucrum eſt, & prohibitum eſt. & de hoc extra ne clerici, uel monachi. c. j.

Quinta quæſtione qua quæritur, utrum de uſuris, & de illicite acquiſitis poſsint fieri eleemoſynæ, docetur quòd non. extra de uſu. c. ſuper eo. Item de deci. capi. prohibemus. Item quòd non eſt auferendum uni iniuſte ut alij detur. & ideo prohibitum eſt ſacerdotibus aduocare per cap. denique. ne per ſuffragium alterum lædat: de hoc extra in ca. fin. de poſtul. Nec obſtat illud, quòd mandato domini in Aegypto furta commiſerunt. & per ca. dicit dominus. per quod tractatur extra de diuor. gaudemus. circa mediũ, & de eo quòd medicus & aduocatus acquirit, per cap. ſane. de hoc infra, cap. proxi. quæſtione ſecunda.

Sexta quæſtione qua quæritur, an uſurarij poſsint iuſte pœnitere niſi ablata reſtituatur. reſpondetur quòd non, per capi. ſi res aliena. de hoc extra de fur. per totum titu. & in præcedenti quæſtio. tetigit de rapina quomodo ſit prohibita : & quòd non licet clericis auferre fures quando ducuntur ad ſuſpendium, ſed poſſunt rogare ne ſuſpendantur. de hoc de epiſco. audien. addictos.

Cauſa Decimaquinta.

Quidam ſacerdos crimine carnis lapſus eſſe perhibetur antequam ſacerdotalem benedictionem conſequeretur: poſtquam uerò, &c.

HAec eſt quintadecima Cauſa, & habet octo quæſtiones tractans de incontinentia clericorum, præmittens tractatum de his quę mente alienata fiunt, & de quibuſdam alijs.

In prima quæſtione, qua quæritur, an quæ mente alienata fiunt ſint imputanda, reſpondet quòd non niſi culpa ſua inciderit in furorem, tractans de infirmitate corporis, uel carnis : & bene diſtinguit inter peccatum uoluntarium, & non uoluntarium, probans quòd qui in furore, uel inuitus aliquem hominem interfecit, non peccat.

Secunda quæſtione qua quæritur an liceat clericis recipere munera pro patrocinio, docetur quòd ſic. extra de poſtula. capi. tria. contraria intelliguntur. de ſecularibus.

Tertia quæſtione qua quæritur, utrum mulieri, cum qua crimen commiſit, ſit credendum. reſpondetur quòd non : quia confitenti de ſe, de aliorum criminibus credendum non eſt: ut extra de conſeſ. cap. j. docens in quibus caſibus accuſatio, uel teſtimonium mulieris poſsit admitti, & ſuperinducit multas leges.

Quarta quæſtione qua quæritur. utrum liceat epiſcopo die dominico aliquam cauſam uentilare, docetur quòd non, tractans ibi de ferijs.

Quinta quæſtione qua quæritur, utrum clerico neganti ſit indicenda purgatio. docetur quòd non, niſi de illo crimine remanſerit infamatus : ut ſupra vj. q. de hoc melius. de pur. can. j. per totum. & de ſimo. de hoc.

Sexta quæſtione qua quæritur, utrum clerici ſint ad quæſt. ponendi. reſpondetur quòd non, contra uidetur extra de commo. grauis. & quæſt. v. c. uillicus. Tractat etiam incidenter, quòd Romanus pontifex poteſt deponere principes terrarum: ſed ſi iniqui fuerint & inutiles poteſt abſoluere uaſallos à iuramento fidelitatis. de hoc extra de depo. c fi. & de elect. c. uenerabilem, & in conſti. noua ad rei memoriam.

Septima quæſtione qua quæritur utrum ſine ſynodali audientia poſsit presbyter deponi & condemnari. ſoluit quòd non, quia licet epiſcopus honorem dare poſsit, non tamen poteſt ſolus auferre. de hoc extra de transl. cap. ij. in princi. & quòd in depoſitione epiſcopi. xij. epiſcopi. in depoſitione presbyteri. vij. in depoſitione diaconi, tres debent eſſe. per capi. ſi quis durandum. & ca. felix. & cap. ſeq. de hoc extra de re iud. ca. iij. Itẽ quòd in pertractandis cauſis alijs debent adeſſe clerici ipſius epi de iure : licet ſit ſecus hodie de conſuetudine in quibuſdã eccleſijs. extra de diuor. c. ex literis.

Octaua quæſtione qua quæritur, utrum clericus confeſſus in iure de crimine, quod ante confeſſio-

[illegible]

Cauſa Deci[illegible]

Quidam abbas [illegible] eccleſiam paro[illegible] ſicut [illegible] officium [illegible] lo, poſſeſſ[illegible] draginta [illegible]

Hæc eſt [illegible]

[illegible]

Cauſa Decimaſeptima.

Quidam clericus infirmitate grauatus ſe fieri velle monachum dixit eccleſiæ: & beneficio in manus aduocati renunciauit.

Hæc eſt Decimaſeptima Cauſa, quæ habet quatuor quæſtiones.

[illegible]

ad religionem. extra de regu. c. ad apoſtolicam.

Tertia quæſtione probatur, quòd ex quo aliquis ſemel tranſiuit ad religionem: ex quo tenuit ingreſſus, non licet redire ad ſeculum, etiam de licentia abbatis.

Quarta quæſtione quæritur, utrũ ſi aliquis exit de monaſterio ſint ei ſua reddenda reſpõdetur quod non de hoc de renun. c. iij. de cle. coniug. quod àte. inducit incidenter: quia de ſacrilegio fecit mentionem, & de eo docet quo modo, & quot modis dicatur ſacrilegium, ut infra. §. ſacrilegium. & §. qui autem. & §. ſequentibus. & qualiter committatur. & qualiter puniatur. extra de ſentent. excom. per totum de foro compe. ca. conqueſtus oſtendens per quot paſſus habet eccleſia immunitatem: & qualiter non ſit aliquis, qui ad eam confugerit, niſi in caſibus extrahendus. & qualiter ſit ſacrilegus, qui res eccleſiæ non in caſibus licitis alienat. probat etiã quòd abbas cum conſenſu ſui capituli non poteſt alienare, niſi epiſcopus loci cõſentiat.

Cauſa Decimaoctaua.

Quidam abbas conſecratus in epiſcopum prius monaſterio multa contulit, poſtea, &c.

HAec eſt decimaoctaua Cauſa, & habet duas quæſtiones.

In prima quæſtione docetur, quòd quicquid habet abbas: ex quo fuit factus abbas totum pertinet ad monaſterium unde eſt abbas: & quicquid lucratur poſtquam eſt epiſcopus, totum eſt de iure epiſcopatus, ad quem tranſit, de hoc extra de teſtamentis cap. j.

Secunda quæſtione docetur, quòd abbas non per epiſcopum debet poſtulari uel eligi, ſed per monachos: ut extra de ſtatu mona. ca. j.

Cauſa Decimanona.

Duo clerici ad monaſteriũ tranſiuerunt: uterque ab epiſcopo ſuo licentiam petijt.

HAec eſt decimanona Cauſa, & habet tres quæſtiones.

In prima quæſtione quæritur, ſi epiſcopus debeat permittere, ut relicta propria eccleſia clericus monaſterium ingrediatur. & ſoluit quòd ſic.

Secunda quæſtione docetur, quod etiam inuito epiſcopo poſſit clericus monaſterium ingredi, & dimittere beneficium de hoc extra de regu. in cap. licet.

Tertia quæſtione qua quæritur, utrum liceat canonico regulari tranſire ad monaſterium, probatur quòd nõ: quod eſt intelligendum de tranſeuntibus cauſa leuitatis. alias eſſet cõtra prædictam decre. licet. & illa ſeruatur. Item quæritur incidenter, utrum monachi poſſint regredi in eccleſias ſeculares, & docetur quòd non. extra de relig. do. inter quatuor. de reb. eccle. non alie. poſſeſſione & ne cle. uel mona. relatum. Item probat ibidẽ: quòd ex quo aliquis eſt ingreſſus monaſteriũ, non poteſt teſtari de rebus ſuis, niſi cum diſtinctione illius legis C. de ſacroſan. eccle. auth. ſi qua mulier. & authen. ingreſſi.

Cauſa Vigeſima.

Duo pueritiæ annos agentes, à parentibus monaſterio traditi ſunt, unus inuitus, alter ſpontaneus, &c.

HAec eſt uigeſima Cauſa, & habet quatuor quæſtiones.

In prima quæſtione quæritur, utrũ in pueritiæ annis traditi à parentibus, cogantur propoſitũ religionis tenere. & probatur quòd nõ.

Secunda quæſtione docetur, quòd ab adoleſcentibus qui præter uoluntatem parentum religionis habitum ſuſceperunt; ex quo illi legitimo tempore permanſerũt, exire non licet. & quod non licet abbatiſſæ imponere uel immonialibus ſuis: & quando offeruntur infantes monaſterijs à parentibus ſuis ſub teſtimonio multorum dicitur conferri: ut maledicendi actio auferatur. hoc eſt contra minores & prędicatores: qui contra uoluntatem parentum recipiunt pueros.

Tertia quæſtione qua quæritur, ſi quis præter uoluntatem ſuam factus eſt monachus, utrum ſit cogendus ad obſeruantiam. probat quòd non per cap. præſens. ubi dicitur quod quis negligit, nec optat profectò, nec diligit. qui autem non diligit, facilè contemnit, de hoc extra quod metus cauſa. capitu. j.

Quarta quæſtio eſt qua quæritur, ſi ab uno monaſterio in aliud ſtrictius ſit licitum tranſire. & probatur quòd ſic. quod eſt expreſſum in dicta decre. licet. extra de reg.

Cauſa Vigeſimaprima.

Archipresbyter cuiuſdam eccleſiæ præpoſituram alterius recepit, nec priorẽ uult relinquere, ſecularium quoque, &c.

HAec eſt uigeſimaprima Cauſa & habet quinque quæſtiones: quia ex præmiſſis quinque cauſis tractatum de monachis interpoſuit: nunc ad tractatum de clericis reuertitur, de quibus nondum tractauit: & proſequitur thema.

In prima quæſtione probatur, quòd non poteſt clericus unus in duabus eccleſijs intitulari: niſi in caſibus. de hoc extra de elect. dudum. ij. & ire ad alias ſine commendatitijs epiſcopi ſui. & de hoc de cle. non reſi per totũ. Et quòd ex quo aliquis transfertur de una eccleſia ad aliam, tunc nõ habet facere cum prima. de hoc extra de elect. cùm in cunctis.

Tertia quæſtione prohibetur, ne clerici procuratores ſecularium negotiorum exiſtant. de hoc extra ne cleri. uel mona. capit. j. ad fin. & capitu. ij.

Quarta quæſtione docetur, quod clerici non debent uti fulgidis & ſecularibus ueſtibus: & ſi moniti non deſtiterint, per priuationem beneficiorum puniendi ſunt, extra de uita & hon. cle. cap. pen.

Quinta quæſtione probatur, quod ab epiſcopo correpti per ſuſpenſionem uel excommunicationẽ, non debent ad ſecularem iudicẽ confugere: quod ſi fecerint, grauius puniantur.

Cauſa Vigeſimaſecunda.

Quidam epiſcopus iurauit falſum, quod putabat uerum, quo comperto Archidiaconus eius iurauit ſe nunquam.

HAec eſt uigeſimaſecunda Cauſa, & habet quinque quæſtiones. De negotijs clericorum & monachorum tractauit, nunc de negotijs clericorum ſecularium ſubiungere diſponit.

In prima quæſtione quæritur, utrũ iuramentum ſit præſtandum. Dicitur primò quòd non & poſtea probatur quòd ſic. & ſoluit, ſicut eſt ſolutum, extra de iureiuran. & ſi Chriſtus.

Secunda quæſtio eſt qua quæritur, utrum ſit periurus qui iurauit falſum, quod putat uerum. & docetur multis authoritatibus, quòd non: deinde dicit quòd ſunt duo genera mendacij & qualiter ſancti recuſantur à mendacio, puto propter iocũ uel ſimulationem.

Tertia quæſtione docetur, qualiter

diarijs tractat de quibus habetur extra de ſenten. excom.c. tua docens quòd regibus & principibus facultas faciendi iuſtitiam eſt permiſſa ſi multi uulnerant unum, & inde moritur, quis eorum teneatur: & uidetur quòd quilibet qui percuſsit ſit homicida propter dubium.

Cauſa Vigeſimaquarta.

Quidam epiſcopus in hęreſim lapſus aliquos de ſacerdotibus ſuis officio priuauit, &c.

HAec eſt uigeſimaquarta Cauſa, & habet in ſe tres quęſtiones.

In prima quæſtione quæritur, an epiſcopus lapſus in hæreſim poſſit ſubditos ſuos excommunicare & ſoluitur quod nec lapſus in hæreſim antiquam, uel nouam, ex quo incępit eam prædicare eſt excōmunicatus, nec poteſt excommunicare alium, quòd multis c. probatur. de hoc extra de hære. excommunicamus. & in c. fi. de eo qui renunt. epiſco. & eſt ibi ca. quodcunque ligaueris. illa ſumma qualiter alia uerba quodcunque ligaueris, &c. extra. de ſent. excom. c. à nobis. & illa ſumma de fide. c. hæc eſt fides. quæ eſt extra de ſum. tri. & fide ca. melius ſed prædicti bene poſſunt baptizare, ut in ultimo. §. iſtius. imò & ordines conferre in forma eccleſiæ: ut ſupra in quæſtione ſuper § quid. in fin. & c. ſequentibus. & de hoc extra de ſumma trinitate. capitu. j. in fine.

Secunda quæſtione quæritur, an aliquis poſt mortem poſsit excommunicari: & reſpondetur quòd non, niſi pro crimine hæreſis. de hoc de ſentent. excommu. à nobis. Item cū non communicamus uiuo, nec mortuo communicare debemus. de hoc extra de ſepul. ex literis. & capitu. à nobis præalleg.

Tertia quæſtione qua quæritur, an pro peccato alicuius tota ſua familia ſit excommunicanda. ſoluitur quòd non, per capi. ſi habes. Item quòd ſententia excommunicationis iniuſtè lata, conuertitur in damnatorem ſuum, capitulo de illicita cum capit. ſequen. & præcedenti. de hoc cauetur extra de ſen. excom. ſacro. & c. cum medicinalis, lib. vj. Item tractat an nocentes. uel criminoſi ſunt maledicendi. & primò quòd non ad finem. § illicita. ergo uſque ad §. ſed quid. deinde probat, quòd à ſanctis uiris rationabiliter in malos zelo iuſtitiæ proferri poteſt excommunicatio. probans quòd medicinalis ſit excommunicatio, per c. corripiantur, qua pœna nulla maior in eccleſia Dei ut ibi. & quia neſcitur quid de quolibet pariat futura dies, & de nemine quantumcunque excommunicato dum moritur deſperandum eſt.

Item ponit differentiam inter hæreticos & ſchiſmaticos, & quot ſint hæreticorum ſectæ, à capitu. quia uerò uſque in fine cauſæ. de hoc extra de hæreti. per totum. & de ſchiſma. &c.

Cauſa Vigeſimaquinta.

Sancta Romana eccleſia quādam eccleſiā muniuit ſuis priuilegijs, decimationes ſuæ diœceſis ex integro ſibi attribuens, &c.

HAec eſt uigeſimaquinta Cauſa habens ſub ſe duas quæſtiones, tractans quātam poteſtatem habeat Romana eccleſia in concedendis priuilegijs alijs eccleſijs: quia in ſuperiori cauſa oſtendit, quod omnis catholicus eſt ſubiectus Romanæ eccleſiæ, ſimiliter in hac tractat plenius de hoc extra de priuilegijs. per totum.

In prima quæſtione qua quæritur, utrum clerici decimalis eccleſiæ poſsint petere decimas ab eccleſijs de prædijs ſuis ſitis in parrochia eccleſiæ baptiſmalis. docetur primò quòd nō, docens quòd papa contra canones facere nequit di. c. ſunt quidam. & quòd nullus tantum, quantum Romanus pontifex canones ſeruare tenetur, etiam uſque ad effuſionem ſanguinis. & quòd contra eccleſiam diſpenſare non poteſt, nec contra diuinas ſcripturas. de hoc extra de bigamis. capitulo ſecundo. In contrarium tamen ſoluit, quòd priuilegia concedere poteſt, dum tamen ſtatus eccleſiæ non ſubuertatur: ut extra de priuilegijs. in pluribus locis.

Secunda quæſtione qua quęritur, utrum ſecunda priuilegia conceſſa cuidam monaſterio ſito circa baptiſmalem eccleſiam deroget primis priuilegijs clericorum eccleſiæ baptiſmalis: docetur primò quòd non: & probat per multos canones & leges inductas. C. de prec. impe. offeren. & ſi contra ius, uel utilitatem pub. & titu. ſequen. & hoc uerum eſt, niſi ex cauſa prius priuilegium perderetur, uel reprobaretur de quibus cauſis habes extra de deci. ſuggeſtum. uel de illis qui propter ſuam culpam amittunt ſuū epiſcopum. per c. Innocens. de hoc melius extra in capitulo prædicto & de rapt. ſuper literis. & de conſti. cum uenient.

Cauſa Vigeſimaſexta.

Quidam ſacerdos cum conuinceretur apud epiſcopum, correctus ab epiſcopo, noluit ceſſare, &c.

HAec eſt uigeſimaſexta Cauſa in qua Gratianus de ſacramentis tractaturus, præmittit tractatum de ſuperſtitionibus, quæ ſpeciem ſacramenti habere uidentur. & habet ſub ſe ſeptem quæſtiones.

In prima quæſtione quæritur, qui ſint ſacrilegi. docetur & ſoluitur per capitulum primum.

Secunda quæſtione qua quæritur, an ſit peccatum eſſe ſacrilegum. docetur primò allegando quòd non ſit malum: deinde conuertit ſtylum & ſoluit in contrarium, per multas authoritates. de hoc extra de ſorti. per totum.

Tertia & quarta quæſtione, quæ ſimul tractantur, quarum prima eſt à quibus diuinationis genus ſumpſit exordium, & quot ſunt diuinationis genera docetur. Item quæ dicitur fuiſſe Matheſeos, & quòd uſque ad natiuitatem Chriſti celebrati fuerunt illi Magi, qui cum prædixerunt deinde ſaluati ſunt. Item de natura Dæmonum, & qualiter futura præcognoſcant oſtendit.

Quinta quæſtione qua quæritur, utrum ſortilegi & diuini ſi ceſſare noluerint ſint excommunicandi: docetur quòd ſic, extra de ſortile. per totum. Item quod clerici propter quoſdam dolores prohibentur extruere altaria & ſpinis honorare, uel miſſas mortuorum cantare, & multos modos diuinandi oſtendit, qui omnes ſunt reprobati a iure.

Sexta quæſtione quæritur, utrum excommunicatus per ſuum epiſcopum, poſsit ab alio quàm ſuo epiſcopo abſolui probatur quòd non, niſi à ſummo pontifice, uel metropolitano. ſed excommunicati à presbyteris, ab epiſcopis abſolui poſſunt, oſtendens quòd reconciliatio publica refectio chriſmatis, & uirginis conſecratio ad epiſcopos pertinent. & benedictio ſolennis in miſſa, in neceſsitate tamen presbyteri excommunicatos à quolibet abſoluunt. de officio ordina. paſtoralis. & capitu. conquerente. de ſententia excommunicationis per totum.

Cauſa Vigeſima.

Quidam uotum caſ[illegible] dens deſponſau[illegible] beni, illa priora [illegible] renuncians, [illegible] ad, &c.

Haec eſt uigeſima [illegible]

[illegible]

Cauſa Vigeſima octaua.

Quidam uir infidelis [illegible] iugio poſitus ad fidem [illegible] uerſus eſt. uxor uero [illegible] fidei odio Chriſtianae, &c.

Haec eſt uigeſima octaua Cauſa, & habet tres quaeſtiones.

In prima quaeſtione primò quaeritur, an [illegible]

[illegible]

Cauſa Vigeſimanona.

[illegible]

Haec eſt uigeſima nona Cauſa, [illegible]

[illegible]

Cauſa Trigeſima.

Quidam uir populorum fre quentia impeditus filium ſuum de baptiſmate ſuſcepit, dum crederet ſe alienum ſuſcipere: uxori, &c.

Haec eſt trigeſima Cauſa, [illegible]

[illegible]

In prima

In prima quæſtione tractatur & quæritur. utrum uxori ſuæ debitum reddere ualeat, qui propriũ filium de ſacro fonte ſuſcepit. & docetur quòd ſic, niſi propria utriuſque uoluntate abſtineant: de quo extra de cogn. ſpi. cap. ſuper eo. probans in cap. j. quod ſicut vij. ſunt dona ſpiritus ſancti ſic & ſeptem ſunt dona baptiſmi, & in quolibet contrahitur compaternitas, de hoc extra de cog. ſpi. Item probatur quòd non ſolum per baptiſmum, ſed per confeſsionem contrahitur compaternitas inter presbyterum & omnes illas perſonas, quas ad pœnitentiam recipit. & quod grauiter puniri debent, ſi cum eis commiſceantur. de hoc extra de cognat. ſpiri. in ca. fi.

Secunda quæſtione qua quæritur, utrum ſponſalia contrahantur per infantes. & tenetur quòd nõ, ſi ſunt intra ſeptennium quod expreſſum eſt in cap. literas. & cap. acceſsit. de ſpon. impuberum.

Tertia quæſtione qua quæritur, utrum filij ſpirituales ualeant copulari naturalibus in matrimonio. docetur quòd non, extra de cognatio. ſpiri. & legali. per totum.

Quarta quæſtione qua quæritur, utrum quis poſsit ducere in uxorem commatrem uxoris ſuæ. docetur quòd ſi uxor mea poſtquã ego eam cognoui fecit eam commatrem, nõ poſſum eam ducere, ſed ſi antequam eſſet uxor mea fecit eam commatrem, poſſum. de hoc extra de cogna. ſpiri. Martinus. Alio modo uidetur ſoluere Gratianus in §. notandum. ſed ad idem tendit.

Quinta quæſtione qua quæritur, an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præiudicet & certè præiudicat, dummodo ſit legitimè probata. ſed prohibentur ideo clandeſtina matrimonia: quia ſi alter negaret, & probari non poſſet, negans poſſet prohiberi à primo matrimonio: quia de incertis iudicare, uel diffinire non poſſumus de hoc extra de clan. deſpõ. c. j per totum. probans hac occaſione, quod iudex antequam ſententiet, debet cuncta rimari, per c. nullus. nanque iudicantem oportet cuncta rimari: nec in re dubia certa poteſt ferri ſententia.

Cauſa Trigeſimaprima.

Quidam uir uxorem alterius ſtuprauit, & eo mortuo uxorem duxit: filiam ex ea ſuſcepit, cuidam in coniugem ſe daturum iurauit, &c.

Hæc eſt trigeſimaprima Cauſa, tractans de criminis enormitate impediente matrimonium, & de coactione, & de fide ſponſalium.

In prima quæſtione quæritur, an poſsit duci in coniugem, quæ prius eſt polluta per adulterium. & probatur quòd ſic, niſi alter fuerit machinatus in mortem uiri, uel niſi fidem dederit uiuente uiro de ea ducenda. de hoc extra de eo qui duxit in matrim. quam pol. per adult. capit. j. & ultim. & per totum. dicas quòd bis uel ter poteſt quis nubere: & deinceps mortua prima, per ca. ꝙ ſi dormierit, de quo extra de ſecundis nuptijs per totum.

Secunda quæſtione qua quæritur, utrum filia poſsit tradi inuita in matrimonium, uel per metum docetur ꝙ niſi libera uoluntate alicui non eſt copulanda. de hoc extra de deſpon. impu. c j. & c. ueniens. & c. cum locum.

Tertia quæſtione qua quæritur, an filia impubes deſponſata per patrem, poſsit alij nubere. docetur quòd non, ſi ipſa deſponſationi conſentit. alias ſic, ut in præallegato. c. j.

Cauſa trigeſimaſecunda.

Quidam uir, cum non haberet uxorem quandam meretricem ſibi in coniugio copulauit: quæ erat ſterilis, neptis ingenui filia originarij: quã cũ, &c.

Hæc eſt trigeſimaſecunda Cauſa, tractans in ſui principio utrum cum meretrice poſsit eſſe matrimonium eo, quia ſupra proxima cauſa tractauit utrum quam polluit quis adulterio poſſit habere uxorem. & ponit octo quæſtiones.

In prima quæſtione quæritur, utrũ meretrix licitè ducatur in uxorem. docetur primò quòd non, quia nõ licet alicui recipere nec ducere corruptam. Se l in contrarium ſolu t, quod meretrix duci poteſt in uxore, extra de ſpon. cum inter opera. dum tamẽ ſpes ſit de ea quod corrigatur: & in ſolutione illa de bonis matrimonij tangit aliquid etiam de bono uirginitatis in capi. nuptiæ. quæ ſuaderi poteſt, imperari, nequaquam, ut in c. integritas.

Secunda quæſtione qua quæritur, an ea ſit coniunx appellanda, quæ cauſa incontinentiæ ducitur. docetur primò, quòd non. Sed in contrarium ſolutio eſt, dummodo aliquid de his, quæ ſunt contra ſubſtantiam matrimonij non opponatur. de hoc extra de condi. appo. c. fina. § his ita reſpondetur. ubi probatur ubi primò fuit inſtitutum matrimonium. & de bonis matrimonij tangit ibi in cap. quicquid. & in cap. connubia. ubi eſt optima nota de iſto coniugio. ubi dicitur quòd in coitu etiam coniugali non adeſt, nec eſt gratia ſancti ſpiritus. incidenter tractat, qui abortum committunt ſeu procurant, utrum ſint homicidæ. & docetur quòd ſic, ſi puerperium formatum eſt: uel erit. per cap. Moyſes. quod eſt expreſſum, extra de homic. ſi aliquis. & iterum redit ad probandum ſolutionem ſuam prædictam. & an conſenſus parentum requirendus eſt in copulandis filijs, per c. honorantur.

Tertia quæſtione qua quæritur, utrum neptis ingenui habens patrem ſuum teneatur ſequi arbitrium aui ingenui. dicit ꝙ aui.

Quarta quæſtione qua quæritur, an uiuente uxore ſterili, licet alicui filios ex ancilla quærere. probatur quòd non, non obſtante multorum patrum exẽplis, Abraham, Loth, & Iacob, docens quòd fornicatio non ſolum adulteriũ, hodie eſt prohibita in fin. docet quos partus uentrem ſequitur. de hoc extra de ſer. non ordin. cap. fin.

Quinta quæſtione qua quæritur, an ea quæ uim patitur peccatum admittere comprobetur. docetur quòd non: quia reuera non antea caro poteſt corrumpi, niſi mens fuerit corrupta: uerumtamen eſt quod corruptæ ſunt per capit. ſi Paulus. Item probatur quòd non peccat, quæ ſic uim paſſa eſt. nec propter hoc poteſt à uiro dimitti.

Item probat quòd ex quo uir, & uxor coniugali affectu ſunt copulati, non licet eis ab inuicem ſeparari, per c. horrendus excepta cauſa fornicationis. extra de ſponſ ex parte. & quòd excommunicandi ſunt qui dimittunt uxores ſuas, ſupra cap. proximo. q. ij. & quò l eodẽ modo puniendi ſunt uiri, ſi adulterentur, & probatum fuerit: ſicut & mulieres. aliter ſi non probatur, contra eos procedi non poteſt, quia occulta peccata non habent uindictam. & probatione ceſſante, uindicta ceſſat per capit. Chriſtiana.

Sexta quæſtione qua quæritur, utrũ adulter poſsit dimittere adulteram probatur quod non. de hoc extra de adul. capit. primo. & fin.

Septim.

[illegible]

Cauſa Trigeſima [illegible]

Quidam male [illegible] tus uxori ſuæ [illegible] re non pote[illegible] rim clancul[illegible] pit, & uir[illegible] ta, &c.

[illegible] alteriis.

[illegible] impedi[illegible] diuertuntur [illegible] alius uxo[illegible] am curru[illegible] aio ſepara-

Hæc eſt [illegible]

[illegible]

TRACTATVS DE Pœnitentia.

Hic incipit tractatus de pœnitentia, qui in ſeptem partes diſtinguitur, quas uulgariter diſtinctiones appellamus, in quarum qualibet diuerſa quæſtio uerſatur.

Diſtinctio Prima.

Prima diſtinctio tractatur, quod [illegible]

Diſtinctio Secunda.

Secunda diſtinctio quæ tractatur, [illegible]

Diſtinctio Tertia.

Tertia diſtinctio [illegible]

Diſtinctio Quarta.

Quarta diſtinctio [illegible]

Diſtinctio Quinta.

Quinta diſtinctio [illegible]

Diſtinctio Sexta.

Sexta diſtinctio [illegible]

proprio ſacerdoti, & ex iuſta cauſa alij cuicunque, ſed cum licentia proprij ſacerdotis. de hoc extra de pœnitentia & remiſsio. & etiam laico in neceſsitate. Nota qualis debeat eſſe qui de aliorũ criminibus iudicat, & docetur quod ſapiens, & diſcretus: & ab omni crimine mundus.

Diſtinctio Septima.

Septima diſtinctione qua quæritur, uſque ad quod tempus recipiendus eſt peccator ad pœnitentiam & reſpondetur, quòd uſque ad ultimum exitum uitæ ſuæ: quia de nemine deſperandum eſt, dũ eſt in hoc mortali corpore conſtitutus. & ita nunquam pœnitenti pœnitentia eſt neganda. & de prædictis v. diſtinct. tractatur plenè in quarta quæſtione huius xxxiij. cauſæ: in qua quæſitum fuit utrum orationis tempore coniugali opere uacare liceat, docetur quod non, niſi in fine iuſta de cauſa: puta ſi ſcandalum inde naſcatur uel fornicationis inde uitandæ cauſa: aliter peccatur mortaliter ſecundum quoſdam. Alij dicunt quòd de conſilio loquuntur canones qui hoc prohibent, ut ibi in ſumma ſuper principio quæſtionis. hoc ſtatutum fuit quòd tẽpore orationis & abſtinentiæ nuptiæ non celebrantur: ut in capitulo, uir cũ propria. in fin. de hoc extra de fer. Capellanus. & quod dicit quòd commiſtioni uacandum non eſt tempore ieiunij, uerum eſt de conſenſu uiri & uxoris, alioqui ſemper requiſitus tenetur reddere, ſed non exigere. & ex hoc formatur ſequens quæſtio.

Quinta quæſtione qua queritur, utrum uiri ſine conſenſu uxoris uouere continentiam, docetur quod non, ſed de conſenſu utriuſque poſſunt ambo uel alter continentiam uouere. & in capitulo quod Deo pari. de hoc extra de conuer. coniuga per totum. & de bono uirginitatis & continentiæ, docetur in capitulo tunc ſaluabitur. & docetur quod ſi uir conſenſerit uxorem uouere, uel econtra oportet ſimiliter quod ipſe uoueat. de hoc extra de conuer. coniuga. capitulo tertio. Item docet quòd mulier ſemper debet eſſe ſubdita uiro, propter hoc quia uir eſt factus ad imaginem Dei, mulier uero non. extra de probationi, propoſuiſti. & de ſpon. impube. probat per capitulum, mulieriem. quia mulieri iudicare non licet, uel teſtimonium ferre, quod uerum eſt in criminali.

Cauſa Trigeſimaquarta.

Quidam uir in captiuitatem ductus eſt: poſtea uxor eius audiens illum mortuum, nupſit alij. Demum ille de captiuitate, &c.

HAec eſt xxxiiij. Cauſa, habens ſub ſe duas quæſtiones.

In prima quæſtione qua quæritur, utrum ſit rea adulterij quæ abſente uiro in captiuitate alteri nupſit. & reſpondetur quòd non, ſi ignorat ipſum uiuere.

Secunda quæſtione qua quæritur, utrum reuertente primo uiro à captiuitate ſit ei reſtituenda. & reſpondetur quòd ſic & de utraque quæſtione apertius, extra de ſecundis nuptijs. Dominus.

Item utrum uxor teneatur ſequi uirum. & quando quis malæ fidei poſſeſſor uideatur. docet de hoc extra de præſcription. capitulo finali. & de eo qui ignoranter adulterium commiſit tractat in fine.

Cauſa Trigeſimaquinta.

Quidam uir uxore ſua defuncta aliam quæ ei defunctæ quarto gradu attinebat ſibi in matrimonio copulauit, quæ uxori defunctæ, &c.

HAec eſt xxv. Cauſa, habens ſub ſedecem quæſtiones: tractans de conſanguinitate & affinitate, & gradibus cognationis.

In prima quæſtione qua quæritur, utrum liceat alicui aliquam ducere de propria cognatione in uxorem, docetur quòd non: & cauſam quare hoc fit hodie cum in ueteri teſtamento ſeruaretur contrarium, oſtendit. de hoc extra de conſanguinitate & affinitate.

Secunda & tertia quæſtione, quæ ſimul examinantur: in quarum prima quæritur, utrum conſanguinea uxoris alicuius duci poſſit in coniugium, & uſque ad quõ gradum oportet abſtinere a proprijs conſanguineis. & cauſam quare hoc fit: probat: imò aliqua capitula uidentur innuere, quòd dum in memoria poteſt retineri conſanguinitas, durat prohibitio, quæ copulas de affinitate innuere uidentur uſque ad quintum gradum. ſed hoc ſoluitur in §. fin. ſed totum hoc eſt hodie correctum per conſtitutionem ca. non debet. de conſanguini. & affinit.

Quarta quæſtione qua quæritur, quare ad vij. gradum matrimonium prohibetur: oſtendens rationem ſupra: quia ſex ætatibus mundi generatio, & hominis ſtatus finiri debet.

Quinta quæſtione qua quæritur, quibus accuſantibus matrimonia ſint dirimenda. ſed de hoc extra qui. ma. accuſa. poſſunt. per totum & de ſpon. cum in tua. & forma iuramenti quod teſtes ſuper matrimonio inducti præſtare debent, & teſtes etiam ſynodales. & de illis qui ex aliqua iuxta cauſa ab uxoribus ſeparantur, uel coniunguntur inuiti docẽs, quòd ſi ſciat quis conſanguineam uxorem ſuam, non debet ipſam dimittere ſine iudicio eccleſiæ. extra de diuor. porrò. nec uni teſti ſuper hoc impedimento matrimonij credi debet. de hoc extra de teſtibus. licet.

Sexta quæſtione qua quæritur, utrũ illi qui de inceſtuoſis naſcuntur ſint legitimi filij reputandi, docetur quòd non: nec debent in aliquo ſuccedere patri: extra qui filij ſint legitimi. per totum. & de eo qui duxit in ma. cũ haberet.

Octaua quæſtione qua quæritur, an hi qui ignoranter coniuncti ſunt in prohibito gradu affinitatis uel conſanguinitatis ex diſpenſatione in tali matrimonio remanere poſsint. & docet quòd ſic. de hoc extra de conſanguinitate & affinita. & de pœna ſeu pœnitentia ipſorum inceſtuoſorum, docet de hoc extra de eo qui cognouit conſanguine. capit. primo, & cap. tua. & in multis ca. ibidem.

Nona quæſtione qua quæritur, ſi eccleſia fraude teſtium uel ignorantia aliquos ſeparauit per ſententiam, ſi poſtea deprehẽſa fuerit falſitas teſtium uel calliditas. utrum poſsit primam ſententiam reuocare. docetur quod ſic, de hoc extra de re iudic. lator. & capit. cõſanguinei. tractatur ibi, quod non tantum ſententia matrimonij poteſt reuocari ex cauſa: imò etiam contra alias ſententias eccleſia uenit ex cauſa multoties. ut extra de reſtit. ſpo. literas.

Decima quæſtione, utrum ſoboles ſuſcepta ex primis nuptijs poſſit copulari cum conſanguineis ſecundi uiri defuncti: & utrum affinitas diſſoluatur per mortem uiri uel mulieris. & reſpondetur, quod non. primum corrigitur per cõſtitutionem. extra de conſan. & affinita. non debet.

Cauſa

Cauſa trigeſim...

Filiam ...
... quo compe...

Hæc eſt xxxvi c...

... quæritur ...

De conſecration...
... cleſiæ ſacr...

Explan ...

... Decreti.

1366

FIVE

Digitized by Google

Digitizec

Digitized by Google

Digitiz

Digitized by

Digitized by Google

R. SALVAREZZA
RESTAURO
Via Val Sassina, 59
Tel. 888.223 1971

Digitized by Google

Digitized by Google